Digitized by Google

M

TOMMASO D'AQUINO. Summa theologica.
VE, Giunta, 1523 vol. 5

Additiones ad Tertiam Partem

S. THOMAE DE AQVINO

ALMI ORD. PRAEDICATORVM

Ex ſuis ſcriptis in IIII. Sententiarum ad uerbum collectæ, (Ab alienis plurimis, maximiſq; mendis nunc vendicatæ, & ſplendori natiuo redditæ)

CVM ELVCIDATIONIBVS FORMALIBVS
(Nunc primum exeuntibus in lucem)

In quibus, vltra egregiam textus enodationem, innumeras penè hæreſes, erroreſq; recenſendo;

AC E' VESTIGIO, VEL DIVINARVM SCRIPTVRARVM, SVMMORVMVE Pontificum, aut Conciliorum ſacrorum authoritate inuictiſſima, ipſas intermendo: quàm plena manu ECCLESIÆ CATHOLICÆ Angelicus ille doctor, (velut apis argumentoſa inſeruiat) ſingillatim oſtenditur.

BIBL. ... ROMA ... VITTORIO EMANUELE

Per F. Seraphinum Capponi à Porrecta, eiuſdem Ordinis Sacræ Theologiæ Magiſtrum,

ÆDITIS; DEO OPT. MAX. DICATIS; S. R. E. CORRECTIONI SVBMISSIS.

Non ego autem, ſed gratia Dei mecum. 1. Cor. 15.

CVM QVATVOR INDICIBVS.

[illegible] *Axiomata, & Catechiſmum*

DE ALTITVDINE DOCTRINAE THOMISTICÆ PROLOQVIVM omni veritate ſubnixum.

SAcroſancta Romana eccleſia, mater omnium fidelium, magiſtra fidei,& veritatis, ad quam (velut vniuerſalem veritatis regulam) pertinet approbatio doctrinarum, declaratio dubiorum, determinatio tenendorum, confutatio errorum, doctorem egregium ſanctum Thomam de Aquino iamdudum (diligenti diſcuſſione præhabita) quo ad doctrinam ſalubrem toti terrarum orbi dignum & cõmendabilem prædicauit. *Cuius ſit*

PROBATIO PRIMA.

DOminus Papa Ioannes vigeſimus ſecũdus in bulla canonizationis diui Thomę, ſic ait. Beatus Thomas de Aquino ordinis fratrum prædicatorum, ſacræ Theologię doctor, nobilis quidẽ genere, ſed nobilior conuerſatione, fama clarus, uita clariſſimus, in breui adeo ſcientia profecit, ut adhuc ætate iuuenis ad magiſterium Pariſijs (loco utique celeberrimo) aſſumptus magno inibi ſui, ſuiq; ordinis, ac Pariſienſis ſtudij fauore per multorum annorũ curricula cathedram regeret magiſtralem: quippe cum illi uita exiſtentiam, conuerſatio famam, doctrina pareret opinionem, opera diuulgationem, eademq; tam breui confecta tempore admiratione merito exhiberẽt; ut illud pſalmi, RIGANS MONTES DE SVPERIORIBVS SVIS, DE FRVCTV OPERVM TVORVM SATIABITVR TERRA, in eo uerisſimè impleretur. Quod utique thema idẽ ſanctus, dum eſſet in ſacra pagina magiſterium ſuſcepturus aſſumpſit: quodq; (ut fertur) reuelatione ſibi poſt ſuam orationem facta, didicerat, dum, propter iuuentutem ſuam ipſe ſe inhabilem ad magiſterium reputans quid proponeret in inſtanti principio, hæſitaret. Nam & in primitiuis ſciẽtijs, & diuerſis philoſophię partibus (ut non eſſet ocioſus, ſed operaretur terram) necnon in ſacræ ſcripturæ pagina tam ſuper nouum; quàm uetus teſtamẽtum ſcripta, plurimaq; alia DEI OPERA, in Dei laudem, fidei dilatione, eruditionẽque ſtudẽtium, clara (cum ſciens eſſet) famoſa (cum cognitus) NON ABSQVE SPECIALI DEI INFVSIONE PERFECIT. Doctrina quippe prudẽtium facilis, & omnino ſcientis eſt, poſſe docere. Hæc ille.

Veriſſimũ de D. Thoma uaticiniũ experientia teſte.

Scripta diui Thomæ uocãtur dei opera, & ſine ſpãli Dei infuſione, perfecta.

PROBATIO II.

Bulla apoſtolica Vrbani Quinti approbans, & confirmans doctrinam Sancti Thomæ Aquinatis ſacri ordinis Prędicatorum.

VRbanus epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei venerabili archiepiſcopo Toloſano & dilectis filijs cãcellario eccleſiæ Toloſanæ uniuerſiſq; magiſtris & doctoribus: cæteriſque clericis, & laicis, in ciuitate & prouincia Toloſana commorantibus ſalutem & ap. be. Laudabilis Deus in ſanctis ſuis, & in ſui maieſtate mirabilis: cuius ineffabilis altitudo prouidentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura iudicij cęleſtia pariter & terrena diſponit, & ſic cunctos eius miniſtros magnificat, altis decorat honoribus, & cœleſtis efficit beatitudinis poſſeſſores: illos tamen (ut dignis digna repẽdat) potioribus attollit inſignijs dignitatum, & præmiorum vberiori retributione proſequitur, quos digniores cognoſcit; & commendat intenſior excellentia meritorũ. Sic & alma mater eccleſia eius ſacra veſtigia inſequens, & exemplo inducta laudabili, licet uniuerſos in regnis cęleſtibus cõſtitutos ſtudijs honorare ſollicitis non deſiſtat: egregios tamen doctores, per quorũ perlucida & ſalutaria documenta eadem eccleſia illuſtratur, uirtutibuſq; & moribus informatur, libenter & ſolerter exequitur, quę ſunt Dei, præmiſſa meditatione perluſtrans. Ad diuini nominis honorem & gloriam & exaltationem catholicę fidei, ſalutemq; fidelium ritè cenſuit: meritoque prouidit: eoſdem in uniuerſali eccleſia honorificentiæ potioris & impendijs attollendos. Sanè cum ſacrum & uenerabile corpus beati Thomę de Aquino, ordinis fratrum prædicatorum ſit de mandato noſtro ad eccleſiam fratrum prædicatorum Toloſanam de proximo transferendum, NOS ATTENDENTES QVANTA A DEO SCIENTIA DOTATVS ORDINEM FRATRVM PRÆDICATORVM, ET VNIVERSALEM ECCLESIAM ILLVSTRAVERIT: ac beati Auguſtini neſtigia inſequens eccleſiam eandem doctrinis, & ſcientijs quàm plurimis, adornauerit, Volenteſq; prętere idem corpus ſpeciali honorificentia attolli, uniuerſitatem neſtram requirimus & hortamur in domino Ieſu Chriſto, uobis nihilominus per apoſtolica ſcripta mandantes: quatenus dictum corpus, cùm ad partes eaſdẽ transferretur, benignè & honorificè ſuſcipientes eumq; deuote ac uenerabiliter pertractantes faciatis ab alijs (quantum in uobis eſt) cum debita honorificẽtia ac deuotione ſuſcipi & tractari. VOLVMVS INSVPER, ET TENORE PRÆSENTIVM VOBIS INIVNGIMVS: VT DICTI BEATI THOMÆ DOCTRINAM TANQVAM VERIDICAM ET CATHOLICAM SECTEMINI: EAMQVE STVDEATIS TOTIS VIRIBVS AMPLIARE. Datum apud montem Flaſconem. II. Kal. Septembris Pontificatus noſtri anno ſexto.

Lumẽ Eccleſiã catholicã illuſtrãs ent D. Thomas.

Audiant oẽs r[illegible] id ſũmi Põtificis.

PROBATIO III.

EAdem eccleſia Dei non Bullis tãtum D Th. (ut vidimus) doctrinam olim probauit: ſed & hanc factis ipſis celeberrimis quaſi quotidie probat. Quis ſacroſancta generalia concilia Lugdunenſe, Viennenſe, Florentinum, Lateranenſe, Tridentinum, poſt fęlicem ſancti doctoris obitum peracta ad hęc vſq; tempora 1586. vidit? Si uidit: nunquid non & Diuũ Thomam

Floret in Con[illegible] Diu. Thomæ.

nam ibi, fulgentiſſimum ſolem, agnouit? Num Thomiſticas literas ibi clara uoce ſonãtes? Nonne ABYSSINAM hanc (q̃ præ manibus eſt) ſacræ Theologiæ ſummam inibi ab orthodoxis ipſis patribus, tãquam è cęlo allatam, & hilariſſimo vultu recognitã, & corde tenerrimo dulciter amplexatam? Imo hęc omnia uidit, agnouit, & manibus (ſi filius erat) applauſit: dū inter grauiſſimorum patrum ſuorũ pientiſſimos actus doctrinam hanc, ueluti palmam in domo domini, mirabatur adeo florentem, frondentem, ramos grandes extendentem, fructificantē, totam Chriſti eccleſiã ſuo uoto abundè reficiētem. Legat, qui uoluerit, inter hæc, maximè Florentinum, & Tridentinum, & cum a principio fermè vſq; ad calcem Angelicã hãc ſapientiam ibi ad viuum effigiatam conſpexerit, diuino afflatus impulſu clamabit (opinor) ALMA MATER ECCLESIA, CHRISTI FVNDATA SANGVINE, SCEPTRA CONSCENDIT GRANDIA, NOVI DOCTORIS LVMINE & iterum de hoc eodem lumine: STILVS BREVIS, GRATA FACVNDIA CELSA, CLARA, FIRMA, SENTENTIA.

PROBATIO IIII.

SEd & uniuerſitates ſtudiorum generaliũ ab eccleſia, & conſcientia doctæ muſificis hãc ipſam doctrinam præconijs extulerunt: eiuſq; uerum ſenſum (non.n. omnibus patet: quandoquidem puteus altus eſt) declarantes, pro eadem contra minus intellectu vigentes murum ſe ualidum oppoſuerunt. Quarum uniuerſitatem Florentiſſima una, ceu in aliarum omnium perſona, de huiuſmodi re ſic authenticè teſtatum reliquit.

Murus hic eſt ualidus.

Epiſtola vniuerſitatis Pariſienſis in fauorem doctrinæ S. Tho.

Vniuerſis præſentes literas inſpecturis, Stephanus permiſſione diuina Pariſienſis epiſcopus, ſalutem in oĩum ſaluatore, Magiſtra rerum experientia certis iudicijs euidenter demonſtrat: multa quibuſdam temporibus ordinata conſulta, nouis emergẽtibus cauſis ſuccedentibus temporibus in contrarium debere conſultius immutari. Dudum ſiquidē memoriæ fęlicis quidam prædeceſſores noſtri Pariſienſes epiſcopi quoſdã articulos, ne forſitan eos malè intelligentes caderent in errorem, tanquam erroneos per excommunicationis ſententiam damnauerunt, & interdixerũt expreſſè. Quorum tamen nonnulli doctrinam eximij doctoris Beati Thomæ de Aquino de ordine fratrum p̃dicatorum tangere ab aliquibus aſſeruntur. Quam articulorum & ſententiarum promulgationem uenerabiles uiri Decanus & capitulũ eccleſiæ Dominę noſtrę, ſicut ueritatis zelatores, intimius conſiderantes, nec non doctrinæ ac famæ. Bea. Thomæ prædicti iniuſtã denigrationem, ueritatis occulationem, & ſanctę Romanæ Eccleſiæ aliqualem dehonorationem, per uenerabilem virum magiſtrum Annibaldum decanũ, Atrebatenſem Archidiaconum, ſacræ Theologiæ doctorem, & dominum Petrum de Fagello Pariſienſem canonicum, eorum propter hoc nuncios ad nos ſpecialiter deſtinatos, nos requiſiuerunt, nobiſq; ſupplicauerunt, quatenus uocatis omnibus ſacræ Theologię doctoribus, ac cum eiſdem communicato conſilio, & deliberatione habita diligenti, & cum alijs & qui de talibus, & in talibus poſſunt, ueritatis uiam aperiremus: per quam in prædictis articulis, in quantum doctrinam B. Thomæ prædicti doctoris egregij tãgere poſſunt, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & ſancti p̃dicti doctoris uenerabilis honorem ac reuerentiã ſeruaremus.

Eſt aliqualis dehonoratio S. Ro. eccleſiæ denigrare doctrinam Thomiſticam.

Vide quã reuerenter vbiq; nominent Doct. & hunc ſanctum.

Nos igitur attendentes cum eis: q̃ ſacroſancta Romana Eccleſia mater omnium fidelium, & magiſtra fidei & ueritatis, in firmiſſima Petri Chriſti Vicarij cõfeſſione fundata, ad quam (velut uniuerſalem regulam catholicæ ueritatis) pertinet approbatio doctrinarũ, declaratio dubiorum, determinatio tenendorũ, & cõfutatio errorum, p̃fatum doctorem eximium & venerabilē, CVIVS DOCTRINA FVLGET ECCLESIA, VT SOLE LVNA, nuper ſanctorum cõfeſſorũ cathalogo aſcribendũ decreuit diligenti diſcuſſione & examinatione habita ſuper uita ſancta, & doctrina clara ipſius, ipſumq; quo ad vitam puram, & doctrinam ſalubrem, orbi terræ dignum & commendabilem p̃dicauit. Cupientes igitur, glorioſum Deum in ſanctis ſuis apud fidelium deuotionem in terris glorioſius exaltari, ac ſacratiſſimæ matris noſtræ prædictæ deſiderantes ueſtigia ſancta imitari, dictumq; confeſſorem & doctorem glorioſum fęliciter in cęlis regnantē apud terrigenas deuotius & celebrius honorari, (pręſertim cum fuerit VNIVERSALIS ECCLESIÆ LVMEN PRÆFVLGIDVM, GEMMA RADIANS CLERICORVM, FONS DOCTORVM, VNIVERSITATIS NOSTRÆ PARISIENSIS SPECVLVM CLARISSIMVM, CANDELABRVM INSIGNE AC LVCENS, PER QVOD OMNES, QVI VIAS VITÆ ET SCHOLAS DOCTRINÆ SANÆ INGREDIVNTVR, LVMEN VIDENT: CLARITATE VITÆ, FAMÆ CLARÆ, ET SCIENTIÆ LVCIDÆ, VELVT STELLA SPLENDIDA ET MATVTINA REFVLGENS, per uenerabiles ac dilectos cõſiliarios noſtros fideles magiſtrum Hugonem de Biſontio, cãtorem Pariſienſem, magiſtrum Stephanum de noua uilla, & Dominum Oddonem de Zenonis canonicũ Pariſienſem, inquiſitione facta ſuper dictis articulis apud doctores theologicæ facultatis in eorum cõgregatione generali regentium, & non regentium, ſecularium & regularium, ad hæc ſpecialiter conuocata, comperto (per Dei gratiam) dictum cõfeſſorem beatum & doctorem egregiũ NIL ſenſiſſe, docuiſſe, ſeu ſcripſiſſe, qd ſcientiæ fidei, uel bonis moribus aduerſetur: De conſilio uenerabilium virorum, Decani, & capituli Pariſienſis, & uenerabilis patris D Gulielmi (Dei gratia) Viennenſis Archiepiſcopi ſacræ Theologię profeſſoris, & aliorum 23 magiſtrorum in Theologia, unà cũ reuerendo patre ſupradicto, in literis cũ eorum ſigillis per præfatos commiſſarios uobis miſſos, nec non & 39. bacalaureorum in Theologia ſuper hæc per literas eorum proprijs ſubſcriptionibus & ſigillis munitas ſemper conſulentiũ & rogantium humiliter & deuotè, & aliorum diſcretorum ſolẽni ac maturo conſilio ſuper hoc habito: ſupradictam articulorum condemnationem, & excõmunicationis ſententiam, in quantum tangunt, uel tangere aſſeruntur ſanam doctrinam Sãcti Thomæ prędicti, & doctoris eximij, ex certa ſcientia tenore præſentium totaliter annullamus. In cuius confirmationis teſtimoniũ ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Datum apud Berelliacum anno 1325. die Iouis ante ſacros cineres. Hæc ibi.

Lumen mundi à S. Thoma ôs, qui re & ſchola illiti ſunt.

Nota ly nil.

¶Nor. Nota quòd doctrinam ſancti Thomæ uocant ſanam, etiam vbi tangi uidebatur: nec ſufficere is, uniuerſaliter p̃dixiſſe ly nil ſenſiſſe, docuiſſe, ſeu ſcripſiſſe, quod ſcientiæ fidei, uel bonis moribus aduerſetur. Et hoc faciunt, quaſi ex hoc argumentando ſic.

Si

Si S. Thomæ doctrinã, quæ velut ſuſpecta tangi a nobis uidebatur, dicimus eſſe ſanam: ergò multo magis omnis alia ſancti eiuſdem, quę non videbatur ſuſpecta, teneri debet ſana.

PROBATIO V.

A ſacratiſſimo Crucifixo qd dicat, audite.

NEC mirum ſi Eccleſia à ſpiritu ſancto recta, una cum filijs ſuis cœleſtem D. Thomę ſapientiam pio uerè catholica ſolemnitei (ut prætulimus) approbanit: quãquidem ſuum imitari ſponſum caſtiſſimam ſponſam cõdecet. Sponſus eius dñs noſter Ieſus Chriſtus Crucifixus quid fecit? Audite: & obſtupeſcite. Ille ipſe p ſemetipſum doctrinã hãc primò, anteq̃ ſponſa eandem ſic (vt præfertur) acceptaret, ore ſuo diuiniſſimo confirmare publicè dignatus eſt. Orabat Diuus Thomas attẽtius in templo Sancti Dominici de Neapoli; quando uiſus eſt (Mirabile dictu) à terra quaſi duobus cubitis, abſq; vllo corporeo fulcimento eleuatus. Super quo frater, qui hæc videbat, admirans audiuit ab imaginę Crucifixi, ad quam conuerſus ſanctus Doctor orabat, prolatam clarius iſtam vocem, BENE SCRIPSISTI DE ME THOMA. Quã ergo recipies pro tuo labore mercedem? Et ſanctum protinus reſpõdentẽ: dñe, nõ aliam; pter te. Hęc in eius legẽda. Hãc ipſam ppetuò memorandã, nec ſatis vnquã laudibus proſequendã à Chriſto domino confirmationẽ narrat Pius quintus Pontifex maximus, in Bulla de celebratione doctoris eiuſdem ad modum aliorum quatuor doctorum eccleſiæ, ab Reuerendiſſimis Illuſtriſſimis Cardinalibus etiã ſubſcripta. Miraculoſus Crucifixus hic in templo ſupradicto, ad perpetuã rei memoriam, ſeruatur ad huc de anno 1587 & cum magna ueneratione a ciuibus, accolis, alienigenis uiſitur, colitur, adoratur: præſertim in ſolemnitate prælibati S. Thomæ, quæ in toto regno Neapolitano, in gratiarũ actionem pro tanto ſuo germine, de præcepto eccleſiæ agitur. Pro qua re, ac prædictorum, dicendorumq; confirmatione nota Bullæ prætactę ſanctiſſimi domini noſtri Pij quinti, pro quanto ſufficit, tenorem: qui ſequitur.

PROBATIO VI.

D. Thomas corde, ore, & opere catholicã ueritatẽ cõprobauit.

PIVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis &c. Ex quo ſanctorum laudabili numero, qui catholicam veritatem corde, opere, & ore roborarunt, Angelici doctoris ſancti Thomæ de Aquino ordinis fratrum prædicatorum in cœlum aſſumptio multis ante annis orbi terrarum, & [illegible], & proprijs eſt comprobata teſtimonijs. Nã & miraculorũ ſignis, quibus ſerui ſui Thomæ perpetuæ uerę pietatis opera nobilitare uoluit inexhauſta Dei benignitas, & CERTISSIMA CHRISTIANA REGVLA DOCTRINÆ: QVA SANCTVS DOCTOR APOSTOLICAM ECCLESIAM (INFINITIS CONFVTATIS HÆRESIBVS) ILLVSTRAVIT, adductus fœlic. record. Ioannes. 22. prædeceſſor noſter, illo in ſanctorũ numerum relato, eius diem feſtum, &c. Sed quoniam omnipotentis Dei prouidentia FACTVM EST, VT ANGELICI DOCTORIS VI, ET VERITATE DOCTRINÆ, ex eo tẽpore, quo cœleſtibus ciuibus aſcriptus fuit, MVLTÆ QVÆ DEINCEPS EXORTÆ SVNT HÆRESES, CONFVSÆ ET CONVICTÆ DISSIPARENTVR: QVOD ET ANTE SÆPE, ET LIQVIDO NVPER IN SACRIS TRIDENTINI CONCILII DECRETIS APPARVIT: eiuſdem memoriam, cuius meritis ORBIS TERRARVM A PESTIFERIS QVOTIDIE ERRORIBVS LIBERATVR, maiore etiam, q̃ anteà grati & pij animi affectu colendam ſtatuimus, &c. Itaq; ut in ciuitate & regno Neapolitano, ꝙ in &c. ex nobiliſſima familia Aquinate CLARISSIMVM HOC EDIDIT ECCLESIÆ DEI LVMEN &c. feſtum D. Tho. ſolemniter de præcepto &c. in alijs autẽ orbis terræ partibus, quemadmodum ſanctorum quatuor eccleſię doctorũ &c. Omnibus vtriuſq; ſexus Chriſti fidelibus uerè pœnitentibus & confeſſis; qui in ipſo S. Thomæ feſtiuitatis die ſacellum, vel altare in eccleſia S. Dominici Neapoli ſitum, IN QVO SCRIPTORIS ANGELICI DOCTRINA SALVATORIS CRVCIFIXI ORE (ſicut præteſtatur hiſtoria) MIRABILITER PROBATA FVERIT, a primis eius diei veſperis vſque ad occaſum ſolis deuotè viſitauerint, ſeptem annos & totidem quadragenas, in cæteris autem orbis terræ partibus, qui eundem feſtum diem (ut præfertur) ſolemniter celebrauerint, & ad eccleſiam quæ apud eos fuerit, uel ſacellum, aut altare ſub eiuſdem S. Thomæ inuocatione, piè ac deuotè acceſſerint, quoties id fecerint, toties centum dies de iniuncta ipſis pœnitentia, per præſentes literas in perpetuum valituras, miſericorditer in domino relaxamus &c. Datũ Romę apud S. Petrum anno incarnationis Dominicę. 1567 tertio idus Aprilis, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Ore Chriſti Crucifixi doctrina cõfirmatur

Toties quoties tunc.

Ego pius Catholica Eccleſiæ epiſcopus. Locus ſigni.

Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtod. iuſt. tuas.

Ego F. Cardinalis Piſanus, Epiſcopus Oſtienſis.

Sic ſubſequenter 35. Cardinales ſe ſubſcribunt.

Ex bullario literarum apoſtolicarum.

¶Not. Illud uerò, qd de cõfutatis hæreſibus, & poſt exortis, a ſancto Doctore breuibus reſtatur, quam ueriſſimum ſit: per ſacræ Theologiæ ſummam hãc elucidationibus infraſcriptis comitatam diſcurrenti fuſius diſtinctiuſque, ſingulatim patebit. Abſit enim: ut uerbum tanti Pontificis, tot Cardineis præſertim uallatum teſtimonijs, ſit inane.

PROBATIO VII.

B. Virgo approbat doctrinã S. Thomę.

TEſtimonium habuit Bea. Thomę ſcientia & glorioſiſſima Dei genitrice Maria: Et a Sanctis Apoſtolorum Principibus Petro & Paulo. Nã (vt cõſtet in eccleſia legit, & a Papa Iulio 3 approbat,) beatiſſima Dei mater Maria D. Thomę quadã uice apparuit: & ipſum de ſuæ uitæ, & ſcientiæ, integritate certificauit. Addiditq;, ꝙ quicq̃d deliberatè per ipſam a dño petiertat impetraſſet, & maximè, ꝙ ſtatum ſui ordinis non mutaret. Hæc ibi. Quã ergo ſcientiam Beatiſſima Virgo dixit eſſe integrã, quis unquam dubitabit, eſſe non integrã? Immò verò inde piè credẽdũ dicet: ꝙ illa, quę ſic eum certificauit, ſingularem hanc ei ſapientiã a filio ſuo impetrauerit. Item (ut ibi, ſupra) quadam nocte orationi inſiſtentem, quò obſcurus quidã ſcripturæ locus clarior ſibi fieret, Petrus, & Paulus diuinitùs inſtruxerunt. Hæc ibi. Ecce quos, & quãtos, præceptores ſanctus Thomas habuit. Nõ mirum ergo; ſi diuus Paulus idẽ apoſtolus (ut ibi tangitur) ſcholas B. Thomæ uice quadam ingreditur, eiq; a ſeipſo ſciſcitanti an in ſuis epiſtolis uerum habuiſſet intellectum, reſpõdit: ꝙ ſic, quantum quis uiuens in corpore poteſt habere. Ab eccleſia igitur ſancta militante. & triumphãte, cum capite ſuo, fit, ut dum Sancti Thomę doctrinã mirificè cõmendant (ut per tot probationes uidimus) ſua commendatione hanc eſſe, quam altiſſimam proteſtentur.

Apoſtoli Petrus & Paulus.

Sup. epiſtolas D. Pauli mirabilis expoſitor D. Thomas.

NOS

c

NOS Frater Sixtus Fabri Lucenſis ſacræ Theologiæ profeſſor, ac totius ordinis Prædicatorum humilis generalis magiſter & ſeruus. Viros doctrina inſignes, virtuteq; ac morum integritate cõſpicuos, quos pro Chriſti gloria, animarum ſalute, Chriſtianæq; religionis augmento, in vinea domini diu laboraſſe, & iugiter laborare cognoſcimus, ſicut ſincera dilectione proſequimur, ita ne ab incepto opere deſiſtant, ſed vt illud perficere ſtudeant, monere, & hortari, & (vt noſtri eſt muneris) animare ſolemus: quatenus de virtute in virtutem euntes, tandem videre liceat Deum deorum in Sion. Porrò eis, qui iuxta talentum ſibi a domino traditum nedum præſentes inſtruendo, ſed & poſteris doctrinæ ſuæ monimenta relinquendo, Chriſtianæ quidem reipublicæ plurimum vtilitatis, noſtro vero ordini multum ornamenti afferre poſſunt: quæ noſtrarum ſunt partium, libentiſſimè impartimur, in idq; incumbimus, vt laborum ſuorum fructus, & vigiliarum lucubrationes ad communem omnium vtilitatem, in lucem diligenter edantur. Quemadmodum tenore præſentium, noſtri authoritate officij, tibi R. Patri ſacræ Theologiæ magiſtro fratri Seraphino Capponi de Porrecta noſtræ prouinciæ Lombardiæ (cuius ſingularem eruditionem iam pridem perſpectam habemus, & cognitam) concedimus; quinimò in meritum ſanctæ obedientiæ, ſub formali præcepto mandamus: ut ſeruatis omnibus, quæ iuxta decretum ſacri Concilij Tridentini Seſſ. 4. de editione & vſu ſacrorum librorum ſeruari debent, quantò citius Typis committere; & prælo mandare ſtudeas, veritates aureas ſuper totam legem Moſaicam &c & ſcholia ſuper Compendium Theologicæ veritatis Alberti Magni: & formalizationes, id eſt formales elucidationes, totius Summæ Angelici Doctoris S. Thomæ: nec non explanationem totius fidei Chriſtianæ ſuper Symbolum Apoſtolorum: & obſeruationes ſuper prædicabilia, prædicamenta, libros Poſteriorũ, Phyſicorum, libros de anima, libros metaphyſices, & quęcunque alia impreſſione digna à te præmeditata: In nomine Patris & Filij, & Spiritus ſancti, Amen. Quibuſcunque in contrarium non obſtantibus. In quorum fidem his noſtro ſigillo munitis manu propria ſubſcripſimus. Romæ die 4. Octobris 1583.

Fr. Sixtus Fabri Lucenſis qui ſupra manu propria.

Locus Sigilli.

Aſſumptionis noſtræ anno primo. Frater Io. Baptiſta Lancius Regien. Magiſter Prouincialis Terræ Sanctæ.

EGO Frater Liuius à lege Venetus Auguſtinianus Eremitanus, ſacræ Theologię Doct. & ſacrorum Canonũ obſeruator, unus ex Theologis a ſacro Vener. Inquiſitionis tribunali ſup reuiſione & expurgatione librorũ deputatus, fidẽ facio me vidiſſe & legiſſe Elucidationes formales ſup Additiones ad tertiam partem Summę Diui Thomæ, Authore admodũ R. P. Fratre Seraphino de Porrecta almi, Ord. Prædicatorum Sacræ Theologiæ Doct. in quibus citra vllam fidei, bonorũq; morũ offenſionẽ ſtãt omnia ſynceræ veritati maximè cõſona: imò (vt verum fatear) ita doctè, ita catholicè excogitatas, quemadmodũ illum decebat, qui talis, ac tanti Doct. de Eccleſia ſancta Dei optimè meriti, cuius memoria in benedictione eſt, irrefragabilem doctrinam elucidaturus erat: vt, dum illas non indiligenter, neque ingratè percurrerem, ſuauẽ quandam ſymphoniam (quæ mira eſt authoris dexteritas) inter Eccleſiæ ueritatem, & S. Doct. ueritatem, quæ uniuerſum me rapiebat, ſentire ſim viſus. Vnde cum maxima omnium ſtudioſorum, præſertimq; illorum, qui, quot ſaluberrima uarijs, ijſdemq; magnis, ſponſa Dei vulneribus Angelica Angelici Doct. doctrina adhibuerit pharmaca, uidere cupiunt, vtilitate excudentur. In quorum fidem manum appoſui, & ſigillo, quo utor communiui. Venetijs ex meo S. Stephani Prothomartyris Conuentu. Sexto Idus Maij. 1588.

Locus Sigilli.

Ita eſt frater Liuius, qui ſupra.

NOS Frater Stephanus Guaraldus de Cento Ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magiſter, ac hęreticæ prauitatis in toto Sereniſſimo Dominio Veneto Generalis Inquiſitor. Viſis atteſtationib DD. ſuper libros approbandos, uel reprobandos præmiſſo diligenti examine deputatorum, præcipuè autem admodum R. P. Magiſtri Liuij à Lege Theologi peritiſſimi ord. Eremitarum San. Aug. iuxta ſacroſancti Concilij Tridentini Decretum in 4. Seſſ. & Reuerendiſſimi Generalis ordinis Prædicatorum Magiſtri Patris fratris Sixti Fabri Lucenſis ordinationem ſuper hoc ſpecialem, quòd videlicet ab ipſis fuerit approbatum, ut impreſſioni mandent Elucidationes formales ſup Additiones ad tertiã partẽ Sũmæ S. Tho. Angelici Doct. Authore admodũ Reuer. Patre Fr. Seraphino Capponi è Porrecta ordinis item Prędicatorũ ſacræ Theologiæ Magiſtro celeberrimo. Viſis inquàm p̃dictis, & nos ad huiuſmodi Elucidationes pro cõi vtilitate imprimendas ſuffragium damus, easque inſuper plurimum commodi non modò Lectoribus ſacræ Theologiæ, ſed & verbi Dei Prædicatoribus, cæteriſq; veris ſtudioſis allaturas fore cẽſemus: idq; eò libentius facere decreuimus, cùm præſertim Elucidationes iſtæ venena latentia detegant hæreticorum, fictitiaque eorum commẽta efficaciſſimè diſperdant. Approbatio etiam præmiſſorum continebat, huiuſmodi Elucidationes nil contra orthodoxam fidem, nil contra bonos mores, nil contra Chriſtianos Principes continere. Cui approbationi ſubſcribimus & nos. In quorum fidem ſigillum, & manum noſtram his appoſuimus. Dat. Venetijs. Idibus Maij. 1588.

Locus Sigilli.

Ita eſt. Frater Stephanus Guaraldus de Cento, qui ſupra, Inquiſitor Ven.

REGVLÆ AD LECTOREM.

PRo elucidationum formaliũ & probationum, concluſionum, & reſpõſionum argumentorum & appendicum, noui tia regulæ quædam ad lectorem, candido ſuo ingenio reliqua per ſe in dies magis, multiplici emolumento aſſecuturum.

Probationum concluſionum.

Ly quia.

1 Probationes concluſionum ponuntur per ly quia, ut neſcientibus formam argumentandi condeſcendatur. Et ultra hoc ponuntur in forma, ut ſcienti eam etiam ſatisfiat. In ſignũ hu ius, q. ſ. ponantur in forma remoueatur ly quia, & ſic deductis omnibus alijs pro uno antecedente, inferatur concluſio quæ ꝓbatur, præponendo ly ergo. Verbi gratia. Probatio concluſionis articuli primi iacet ſic. Quia neceſſarium eſt homini, ſi uult ſaluari, q. cognoſcat quædam de Deo, quæ rationem humanam excedunt: & illa per rationem humanam non põt homo cognoſcere. Ecce probatio. Tunc ſi abſtuleris ly quia, adiungendo ly ergo poſt totum reſiduum, dices in forma ſic. Neceſſarium eſt h. u. ſ. q. c. q. d. D, q. r. h. e, & i. per r. h. n. p. h. cognoſcere: ergo (en. concluſio) neceſſarium fuit homini ad ſalutem, q. ei nota fierent quædam per reuelationem diuinam, quæ rationem humanam excedunt. Hic eſt finis concluſionis pro parte correſpõdente iſti probationi. Vide numerum. 4. infra.

Forma argumentãdi, prædicatur.

Añcedẽs.

2 Per antecedens hypotheticum copulatiuum. i. per propoſitionem copulatiuam, explicatur probatio quæque: aliquãdo autem, licet rarius, per antecedens cathegoricum. i. propoſitionẽ ſimplicem. Hoc patet in prædictæ probationis exemplo, quo ad antecedens hypotheticum copulatiuũ. Id autem fecit ut forma argumẽtãd (ſi quis ea uti uoluerit) promptius occurrat, abſq; noua terminorũ additione. Sic ergo quælibet probatio uno enthymemate, ſeu conſequentia conſtabit. Exemplum habes ſupra. 1.

Parentheſes antecedentibus immixtę.

3 Ideo inter illud antecedens ponuntur quædam per modum parentheſis, licet propriè non ſint parentheſes, ne fiat confuſio in antecedente illo ex mixtura talium: ſed ut & antecedens & illud appoſitum remaneant ſeorſum, unumquodq; in ſua puritate. Appoſitum illud uel interpoſitum eſt probatio, uel declaratio partis antecedentis, cui immediatè apponitur: ut patet conſideranti. Talis modus inuentus eſt procedendi: ne aliquid neceſſariũ ſummæ ꝓ ingredienti deeſſet, & ut breuitas (cui iuxta uolumen libri, ſtudendimus) cõſeruaretur. Omiſſæ ſunt huiuſmodi probationes alicubi, uidendæ nihilominus in textu ſancti doctoris: eo q. ut ſummarentur, non neceſſarium uiſum eſt: Idcirco & opiniones aliorum, & rationes eorum: & oppugnationes ſolutionesq; illarum, dimiſſæ ſunt.

Numeri ad 1. Quia & 2. Quia ly et &c.

4 Numeri qui que adijciuntur ſic. 1. Quia neceſſariũ &c. 2. Quia nõ facit &c. 3. Quia oportuit &c. Tunc per hmõi denotatur, q. ſunt in textu plures probationes eiuſdem cõcluſionis totius, & quòd ly 1. Quia, eſt prima, ly 2. Quia, eſt ſecunda, ly 3. Quia eſt tertia, probatio. Quãque numeri adduntur ſic, 1. Quia neceſſariũ eſt homini &c. 2. Quia (ly ad ea etiam &c.) Si non reuelarentur diuinitus &c. Hoc exemplum probationis ex. q. 1. ar. 1. tractum ſit pro omnibus ſimilibus. Tunc ergo quando. ſ. ad ſecundum Quia, apponitur mox talis clauſura (ly ad ea & &c. uel, ly alio modo &c uel aliqua alia dictio) deſignatur, q. concluſio ante poſita habet multas partes: & q. ly 1. Quia, eſt ꝓbatio partis primæ, ly 2 Quia, eſt probatio ſecundæ ly 3. Quia, tertiæ; & ſic de ſingulis. Clauſula uero talis (ly ad ea & &c.) apponitur: quæ principium partis cõcluſionis innuit: ne ſcias, quã concluſionis partẽ probare intendat ly 2. Quia uel ly 3. Quia Nam tunc, eo q. primum Quia, probauit primam [illegible] partẽ, ideo annotare ſignãter oportuit; quam partem probarent. Quia ſecundũ, Quia tertium, &c. & ut ſciremus, q. tunc nullum Quia, ꝓbat totam concluſionẽ (quod alias facit ſingulum) ſed unumquodq; ſuã partẽ diuiſim. Verbi gratia. In 1. & 2. art. q. 1. nullũ Quia, totã cõcluſionẽ ꝓbat, ſed partẽ, & unũqdq; ſuã (ut ibi uidere eſt) in nono aũt articulo ſingulũ Quia, ꝓbat totã p̃ſus cõcluſionẽ.

Ly Quia, quo ꝓbat totam ſiue minus concluſionẽ.

Textus ubique uidendus.

5 In his omnibus probationibus concluſionũ (ſicut & in rñſionibus argumentorũ, & in appendicibus articulorũ) p̃ſupponitur ſemper, q. textus diui Thomæ uideaſ. Ei ſi multa, uel tacentur oĩno, uel ad plenum nõ explicata, conſulto dimittuntur, quæ ſi nunc textuali uiſione deſiderari poſſent. Sis ergo cautus, & prudens. Nõ n. intẽtionis meæ fuit; aliquid ſeorſum à textu aut cũ, aut ſine, argumentationibus pertractare: ſed nudam textus ueritatẽ, cũ aliqua (quæ multa eſt, maximè cõtra hæreſes) utilitate inde per ſa naſcente, pro uirium modulo pauxillarũ mearum ſuccinctè enucleare, aperiendo potius uiam eruditoribus ueritatis, plus quippiã lineatim patenti conſonũ inueſtigãdi, q̃ plurima ſenſa explicando. Hanc ob rem, elucidationes formales, titulus operis eſt: ut ly elucidationes, textus pediſſequã enodationẽ: ly Formales, breuitatem condecẽtem, ſ. ræſeferendo promittat.

Intentio authoris ſancto doctori, magiſtro ſuo multũ cõformis.

Reſponſionum argumentorum.

Rñſionũ argumentorum.

1 Ad propoſitiones, quæ a Dialecticis uocantur maximę, reducuntur (quoad fieri potuit) argumenta omnia, ut ſic formaliter reſpondendo, gloſſatis eis pateat utilitas maior, ſolutio clarior, lectio ſtudioſis gratior. Maior: quia poteris extendi (ut poteſt propoſitio maxima) ad oẽs ſcientiarum quatuuis ferè materias, cũ gloſſemata ſuo: & ſic pauca legẽdo plurima colliges, ærẽque numeraliter uno mercee innumerar (prudẽs ut negociator, breui ditiſſimus euaſurus) facilè cõparabis. Clarior: qa formaliter materiæ ſibi ſubiectæ cituius applicata. Gratior: ut quæ ingenioſũ intellectũ ideò ſuauius quanto argutius, trahens faſtidiũ tollat.

Maxima.

Exemplũ.

2 Propoſitionum ipſarum ſic gloſſandarum nodus tantũ uo-do adducetur. i. uerbulum illud, ex quo totum rei negotiũ pendet: quo uidelicet ſoluto cætera facillimè ſoluuntur, & quo irreſoluto reliqua irreſoluta uidentur. Ad hunc nodum, (ſi perſpicue diuiſeris & intueatur) reſponſa ſua D. Thomas ita dirigit: ut ipſum mira dexteritate uſus, acu feliciſſime tangat. Verbi gratia. In q. 1. argumento primo (eligendo ex ipſo propoſitionem maximã) nodus eſt ly Conari. Reſpondens D. Th. ait ſic. Ad primum ergo dicendum: q. licet ea, quæ ſunt altiora hoĩs cognitione, nõ ſunt ab homine per rationem inquirenda, ſunt tñ a Deo reuelata, ſuſcipienda per fidem. Nonne uides, hic ſanctum doctorẽ (taceo: q. ſimul ſatiſfaciat authoritati eccleſiaſtici) reſpondere directè ad ly conari, q. non per rationem inquirendo conandum ſit, ſed per fidem reuelata ſuſcipiendo? Inſpice formale noſtrum reſpõſum ex eo tractũ, & ſic ubique, ſi ita facias, ut Angelici Doctoris Angelicum ingenium non ſemel admireris.

Nodus.

Senſus affirmatiuus uel negatiuus.

3 Verbulum illud, ſeu uocula adducta, ex propoſitionib. literæ, unde ſumetur, dijudicanda ſemper eſt: utrum in ſenſu affirmatiuo ſlet, uel negatiuo. Sic enim ſiet, ut etiam formalia reſponſa mox poſita ſic, &c. melius abſque errore intelligantur.

De ſigno §.

4 Poſt formales rñſum ſequitur immediatè ſignum hoc §. uel ſimile diſtinctiuũ formæ præmiſſæ a ſequuta applicatione ad materiã, de qua ibi tractatur. Tale ſignũ diſtinctiuũ ẽt interpoſitum eſt maximã illã argumenti gloſſatã lucidius, ſine mixtione alicuius materiæ agnoſcas, agnitam in ſua puritate (quãdocunque uolueris) facilius capias, captã, ad quã placuerit ſciẽtiã ſecurius poſſidẽdã, pro ubi occurrenti ſecutio manuducat.

Poſt ſignũ §. ſequentia.

5 Poſt tale ſignum ſequitur declaratio alicuius termini in formali rñſo præiacentis, inde applicatio ad materiam: uel ſi nulla fiat termini talis declaratio, mox poſt ſignum ſequitur applicatio ſic. Tunc nihil contra, uel abbreuiatè Tunc &c. Hoc eſt. Stante gloſſa data ad propoſitionem illam argumenti adductam, nihil concluditur contra intentam ueritatem concluſionis articuli. Subſequitur è ueſtigio huiuſdicti, tunc &c. ratio ſic. Nã, uel. Licet. n. uel alia rationalis coniunctio. Ex hac ſumitur ex littera, uicinius: ea qua ſumuntur, & reliqua omnia: ſed remotius.

Primũ de maiori.

6 Vt noueris, ubi in textu argumentorũ uocabula, quib. rñdeaſ, aſſumentur: annotatũ eſt ſic, 1^{m} de maiori, uel 1^{m} de minori, uel, 1^{m} de añcedente, uel 1^{m} de cõcluſione, uel, 1^{m} de cõſequẽtia, uel, 1^{m} ex Auguſt. uel, ex Gregorio, Hieronymo: Dionyſio, uel hmõi. Adeo, q. ly, 1^{m} deſignat numerũ argumentorũ, ly de maiori denotat ꝓpoſitionẽ, ly ex Auguſt. authoritatẽ: & q. dico de ly 1^{m}, de ly de maiori, de ly ex Auguſtino, dictum ſit de ly 2^{m} 3^{m} 4^{m} &c de ly de minori, cõcluſione, añcedente, cõſequẽtia, &c de ly de probatione minoris, de conſequentia prima, ſecunda &c. Verbi gratia, ut ſequitur.

Practicatur ly Primum, de maiori.

7 Aſſumatur primæ qõnis primi articuli primũ argũ cũ rñſio, & ſubinſert &c. & ꝓ notitia pleniori prædictorũ olum dicatur, ſic. 1^{m} de maiori Conari. ℞. per rõnẽ ſolã inquirendo nõ, per fidem ipſa a Deo reuelata ſuſcipiẽdo §. tũc nihil contra. Nam licet nĩa neceſſaria &c. Ecce ly 1^{m} de maiori deſignat, q. hoc argumentũ eſt primũ in ordine argũ: ly de maiori, q. de ꝓpoſitione maiori, illius argumẽti. ſ. tollit uocula ſequẽs. ſ. ly conari: ſ qua cõſiſtit totius ꝓpoſitionis, & cõſequenter argumẽti nodus. Ly conari, eſt ergo uerbulũ maxime ly ℞ eſt rñſionis ſignũ, ly ꝑ rõnem ſolã nõ ꝑ h. ip. a D. r. ſu. eſt rñſio ad illud uerbulũ, & cõſequenter ad totã ꝓpõnem maximã. Quaſi rñſio ipſa aperrè dicat. Illa ꝓpoſitio maior, ad ea q̃ ſupra rõnẽ ſunt hõ non dẽt conari, intelligitur ſic, q. ad ea nõ dẽt conari per rõnẽ ſolã humanã, ita q. ꝑ hãc teneatur ea inquirere aut apprehẽdere: nõ autẽ intelligit ſic, q. hõ ad ea nõ debeat conari ꝑ fidẽ, ea. ſ: a Deo reuelata ſuſcipiẽdo. Ly. §. eſt ſignũ denotãs, q. formale rñſum eſt finitũ & diſtinguẽs ipſum a materia. i. a ſequenti applicatione ad eã, materiam, de qua ibi tractatur. Ly tunc nihil contra, ſignificat, q. tunc. i. ſtãte gloſa reſponſali, nihil ẽ contra ueritatẽ articuli Ly Nam licet &c. eſt rõ oſtẽdens, q. ſtante gloſa prędicta rñſali, nihil concluditur contra ueritatẽ articuli Hinc, ex rñſo. ſ. & eius applicatione, ẽt habes (id quod non uulgaris momẽti eſt) in quo ſenſu uerificetur propoſitio argumẽti adducta. Breuiſſimo igitur compendiolo & maximæ ſermè infinitas habebis, & per ſcientias uarias ipſe tibi diſcurrere detur, & uero ſenſu donatas, ut ſcientiarum ipſarum ueritatem tueri poſſis, & falſo ſenſu expreſsè priuatas, ut fallaces argumentationes ubilibet ſcientiarũ ipſarum deſtructrices extricare ualeas.

Vtilitas magna paucis incluſa.

Appen-

Appendicum articulorum.

De vtilitate mirifica. 1 Vtilitatem, quam D. Thomas Aquinas eccleſiæ ſanctæ Dei, cœleſti ſua doctrina attulit viuus, affert quotidie & afferet in ſecula iã beatus, ad plenũ quis enarrabit? Non totã itaq; ,ſed ex tota aliquam mihi ab eius ſacris deciſionibus per articulos ſuos vltrò oblatam (cõtra hæreſes præcipuè) per appendices enarrare curaui. Pendet enim ſuapte natura ex articulis illis ipſa vtilitas: & ideo locus, vbi hæc explanatur, appendix iure uocatur.

Appẽdix. 2 Ly per rationem, in principio appendicis ibi, (1. quomodo per rationem) intelligitur ratio, uel rationes in corpore poſitæ ad probandas concluſiones: ly per rationem.

3 A nomine cõiq; ,quãq; denominatur hæreſis, & dr error, quãq; a ſpẽli, & dr hæreſis: aliqñ tñ p ly error nõ intelligitur hæreſis propriè dicta, ſed citra hæreſim ſic dictã quicunq; alius iuxta ſubiectã materiã error. Ad diſcernendũ aũt, in quo ſenſu: tũc ſumat nomen erroris: inſpice ad canonicas dãnationes, ſcđo nominatas, adductas Si.n.a ſcriptoris ſanctis, uel a ſummis pontificibus, vel a legitimis concilijs, errorẽ hmõi dãnatũ reperies, tunc p ly error intelligi hæreſim, dices. Idẽ ẽt dicendum, qñ poſitio denominata error eſſet etiã contra cõem ſenſum eccleſiæ, in fide.

ly hæreſis ly error. Notãdũ quoque, ne erres: q hæreſis nomine hic ſumitur illud, quod a fide diſcordat ſecundum ſectam q authores illius nũquam ſuſcepiſſent baptiſmum, ut ſunt pagani, & iudæi. De dogmatibus namq; ſecundum ſeipſos principaliter, loquimur: qualeſcunque interim fuerint dogmatizantes.

4 Dãnãtur quãq; eędem hæreſes & errores, & conſequenter adducuntur, non tñ in uno loco, ſed ẽt in pluribus: & hoc fit pp diuerſa motiua articulorum, uel ẽt pp diuerſas partes propoſitionum erronearum. Ex adductis maxime canonicis confutationibus errorum apparet ſimul, quis nam ſenſus fuerit illorũ: ne fortè bono ſenſu veſtire aliquando uelis errores, qui ſecundum q pro talibus referuntur, ſic ueſtiendi non ſunt. Non nominantur omnes errorum authores, ſed antesignani, uel ſimiles, quos memoriæ proditos licuit inuenire. Illorum argumenta (ſi quæ ſunt) lectori leuãdo & ſyncerę ueritatis ſtudens, de induſtria non adduxi: qm, præter q friuola omnia & ſolubilia ſũt (ſic.n. habet Leo x. in Concil. Later. ſeſſ. 8. de hæreſibus) hoc in opere pro tanto errores huiuſmodi adducuntur; pro quanto vtilitatem, quam Doctor Angelicus, lumen eccleſiæ, eidem multipliciter attulit, eos impugnãdo, ac expugnãdo, cernere poſſis.

Repetitio errorum. Anthores errorum. 5 Sæpius videbis ſic (Prat. Arnaldiſtæ, Albanẽſes, aut hmõi) uel: ſic (directo. inquiſi. 2. p. q. 9. aut hmõi) uel ſimile. Intellige p hocq Gabriel Prateolus Marcoſſius illã hæreſim, uel errorẽ recitat ſtatuit talibus ſ. Arnaldiſtæ, Albanenſes, aut &c. Tunc uidere poteris librum ſuum de uitis hæreticorum, ſectis, & erroribus: ubi multa ſcitu digniſſima ad malã uitã, moresq; hoſtiũ ſanctæ eccleſiæ pertinentia reperies. Videbis quoto milleſimo, uel centenario, & anno euomuerint illos errores: & hinc agnoſces, q doctrine ſancti Thomæ poſteriores ẽt a multis annis poſt ſuũ fęlicẽ tranſitũ, hæreticos profligauit. Adeò q doctrinã ipſã Angelicã in hoc ſenſu nõ immeritò ꝓpheticã uocari poſſe, cõcludes.

Prat. director &c. allegationes. Per ly direc. inquiſ. 2. p. q. 9. intelliges: q talis error a directorio inquiſitorũ in ſcđa parte, qõne nona recitat. Ex dictis alios taceius ad hmõi finẽ allegatos, p teipſum facilius intelliges. Nullũ argo errorẽ attribuo ego cuiuis authori, ſed ab alijs hoc mutuatũ, & mutuatũ eſſe p ſimiles allegationes intelligi uolui: licet, de errorum talium damnationibus, ſecus dicendum ſit.

Doctrina S. Th. quõ ꝓphetica. 6 Primo loco poſtquam S. Doctor per rationem naturalem dãnauit hæreſim; ſecundo per eãdẽ rõnem ſuſtentat eccleſię dogmata; oſtendendo uidelicet q ipſa meritò & iure cõdẽnauit hęreſim illã. Et hoc fuit neceſſariũ nõ quidẽ abſolutẽ (cùm p fidẽ cõſtet, Eccleſiã non poſſe in his errare; ut habes in Additi. q. 19. ar. 4. appen.) ſed ſcđm quid, uidelicet ad faciẽdũ, in ſua cõſcientia falſẽ, obmuteſcere imprudẽtiũ (quales ꝓculdubio hæretici ſũt) ignorantiam. Poſſent enim ad excuſandas excuſationes in peccatis, dicere, & forſan inter ſe nunc muſitando mendaci bucca blaterant: q Eccleſia Romana ſeipſos erroresq; ſuos abſq; rõne, ſed ſolum pro libitu cõdẽnauit. Vt ergo conuertantur retrorſũ & erubeſcant: mõſtraui p D. Th. rõnes firmiſſimas, q S. E. Rom. iure optimo ſeu iuſtiſſime tales hæreticas & erroneas poſitiones pro condẽnatis reprobauit. Ideirco, ut de neceſſitate talũs ſint aſtricti ſi quandiu non reſipuerint, condẽnatos fateri: tacitis SS. Doctorum (qui multi, & ueraciſſimi ſunt) auctoritatibus, Põtificum ſolummodo maximorum, ſacrorum conciliorum, aut diuinarum ſcripturarum, armis contra inimicos domus Dauid inſurreximus: arma ipſa, pro ſaniori & uictricis ueritatis & cedẽdæ falſitatis notitia, ad illam extendẽtes. Vna igit manu Diuus

1. p rõnẽ. 2. p rõnẽ oſtendas.

Neceſſarium qua ſe eſt ly. 2. p rõnẽ.

Thomas proſternit hoſtes; altera ſuſtẽtat eccleſiã: quorũ utrũq; inſigniter factum in eiuſdẽ eccleſiæ maximã utilitatẽ, tãquam vnum, cõueniunt: ita ut omnes cũ Papa Iulio iij. pro D. Thoma in officio ſuo, ueraciter acclament, ALMA MATER ECCLESIA, CHRISTI FVNDATA SANGVINE, SCEPTRA CONSCENDIT GRANDIA, NOVI DOCTORIS LVMINE: cuius dicti quanta ſit ueritas, cõcilia ſacra de quibus ſupra in, da altitudine doc. D. Thom. mirificè (ut in eis eſt uidere) probarunt. Quantę uerò ſint auctoritatis concilia etiam prouincialia; uide e. p. q. 105. ar. 5. not. poſt appen.

Præconiũ diui Thomæ.

7 Tertio in appendicibus loco, doctrinam illius articuli ex præmiſſis conſolidatam eſſe, concluditur: & uerè ſic eſt. Nam ſignũ ueritatis (ſcđm Philoſophum) hoc eſt, quando ex re illa, q uera dicebatur, ſoluuntur oẽs dubitationes, maxime uerò, qñ ex ipſa propulſantur errores. Erroris igitur excluſio eſt aius, quod hũc excluſit ueritatis atteſtatio: Teſtimonium ergo ab inimicis hẽt S. Thomæ doctrina: dũ ex ipſa (vt p appendices patet) hæreſes ẽt fugantur. Rurſus. Si uerũ uero non contrariatur, ſed cõcordat (vt ex Leone x. in Concil. generali ſeſſ. 8. hr) & ſancti huius doctrina eccleſiæ ueritati concordat maximè (vt ly ſecundo appẽdicẽ liquet: ſæpiſſimè relinquitur ex hoc, q eccleſiæ ueritas huius doctoris ueritati ſibi adeò cõcordanti reciprocè ſuffragatur. Ab amicis ergo, & ab inimicis (ut ſupra) doctoris Angelici veritas commendatur.

ly 3. vides

Duo efficaciſſima teſtimonia ueritatis diui Thomæ.

8 Per ly quõ, (puta, 1. habes, quõ, 2. habes, quõ, 3. uides, quõ) excitare uolui ingenium tuum ad tantæ rei ſtudium. Quaſi p hoc tibi dicatur. Curato benè applicare a S. Thoma hic habita ad res iſtas nunc infraſcriptas; qm ſubſtantia doctrinæ hic traditur, ſed modus bonæ applicationis à te requiritur: quatenus & ubi tradita diſcas, & illa diſcendo, benè diſpenſare coneris uigili ingenio tuo. Nota: q quando dicitur, ly 2. habes quomodo per rationem oſtendas, hanc, vel has meritò damnari a cõcilijs à &c. & poſtea ſequuntur plura concilia uel etiam ſacræ ſcripturæ, vel ſummi Pontifices ſine replicatione de ly habes quomodo p rationem oſtendas, meritò hanc uel hes damnari: tunc ſemper ubique ſubintelligitur, adeo q ſemel illud prædixiſſe accipitur pro ſingulis dictum. Sic enim non tantum ad damnationem errorum, ſed etiam ad vtilitatem a Diuo Thoma per articulum illum eccleſiæ allatam (cui intendimus) reſpicitur.

ly quõ.

ly quõ p rõnẽ oſtẽdas, hoc merito damnatis vel aliqd ſimile.

¶ NOT. Sæpiſſimè inuenies ly: ut ly homo, ly uel dicendum, da ly bonum, per ly facies, examen ly inclinari, uel huiuſmodi. Scito igitur: quod ly uel aſt ſumptum pro vulgari, ut in textu ly vel dicendum, ly uel poteſt dici: uel ſumitur materialiter ut ly homo, ly inclinari (.i. hoc uocabulum ſiue hæc dictio, Homo, Inclinari:) uel tanquam mixtum cum vulgari, & materiali, vt de ly bonum, per ly facies (.i. de iſta dictione bonum, p illã dictionem, facies:) uel ſumitur pro huiuſmodi: quod facilitet p te conijcies. Hoc autem factum ex induſtria eſt: ut breuitati cõſuleretur, & confuſio uocum euitaretur, & ut uenientibus nouitijs è Philoſophia, ubi ſunt familiares tales modi loquendi, cõformaremur. Rurſum aduertes quòd curatum eſt præcipuè, vt expoſitio in his Elucidationibus formalibus eſſet literæ (quãtum fieri potuit) pediſſequa: quò ad ſacræ Theologiæ ſummã hanc facilius capeſcendam nouitij aſſueſcant. Multum enim ſe eſſecutos cognoſcent: ſi tantũ Doctoris B. Thomæ ſenſum literalem (ut par eſt) penetrauerint. Dimiſſis ergo latioribus dubijs, opinionibus, diſputationibus, digreſſionibus, &c. circa expoſitionem hanc methodicam textus uelut corporis animulam (Deo fauente) inſiſtemus. Item quoniam de prouincialibus concilijs quantæ ſint authoritatis facta eſt mentio: & allegata eſt prima pars, in loco ſexto appen. art. quę forſan ad tuas manus nũc non peruenient: ideò in tuum commodum de hic verba facere decretum eſt in præſenti. Dicit igitur Concilium Nicenum ſecundum, de huiuſmodi Concilijs, in act. one tertia loquens. Locales autem ſynodos non auerſamur: ſed magis amamus, amplectimus, & recipimus, earum etiam diuinitus inſpiratas canonicas conſtitutiones correctiones, & utiles earum legiſlationes ſumma obſeruantia colimus. Hæc ibi. Item Concilium ipſum poſt actionem ſeptimam in canone primo de ijſdem Concilijs localibus, ideſt prouincialibus, inquit ſic. A ſanctis Apoſtolis prius editos canones & à ſanctis uniuerſalibus, & localibus ſynodis amplectentes eos anathematizamus, qui ab ipſis anathematizati fuere: deponimus, qui depoſiti fuere, nihilque hic edijcimus non incaplebiles, (ut aiunt) exiſtentes: ſed his, quæ ab illis conſtituta ſunt, contenti ſumus. Hæc ibi. Bene vale; & ocio literario (vt decet) incumbas, ô lector.

Intentio elucidationis.

Quã grãdis ſint authoritatis concilia .i. ꝓuincialia.

FINIS.

ELVCIDATIONES FORMALIORES AD SINGVLOS ARTICVlos Quæſtionum, per modum reſponſalium concluſionum, ſtrictim quaſi ſummam ſummando, per eundem F. Seraphinum applicatæ. Ad primi articuli interrogationem ſubſequens ℞.(i.reſpondeo) ſemper intelligendum in ſequentibus relinquitur. Quæ poſt ly ſic, uel ly non, ſequuntur; adduntur, ut declaratoria illius reſponſi uel affirmatiui, uel negatiui. Si formaliores has formalibus concluſionibus inferius contuleris: Additiones præſentes S. Doctoris è manu breui in pugillum preſſiorem (uelut compendiolum) tranſlatas, pro veritatis promptiori memoria, dices.

QVAESTIO I.

De partibus pœnitentiæ in ſpeciali, & primò de Contritione.

ARTICVLI.

VTRVM contritio ſit dolor pro peccatis aſſumptus &c? ℞. ſic: quantum ad ſubſtantiam actus contritionis. ar. 1
Vtrum contritio ſit actus virtutis? Sic; ſumpta ſecundum id ad quod. 2
Vtrum attritio poſſit fieri contritio? Non: vt vtraque dicit actum. 3

QVAESTIO II.

De obiecto contritionis.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non ſolùm de culpa? Non poteſt conteri; ſed dolere. 1
Vtrum contritio eſſe debeat de originali? Non, propriè: ſed diſplicentia vel dolor. 2
Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri? Sic: 3
Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri? Non; ſed cauere. 4
Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno? Non: vt eſt alienum. 5
Vtrum de ſingulis mortalibus requiratur contritio? Sic: quantum ad principium contritionis. 6

QVAESTIO III.

De quantitate contritionis.

Vtrum cõtritio ſit maior dolor qui eſſe poſſit in natura? Sic: vt eſt in voluntate. 1
Vtrum poſſit eſſe nimis magnus contritionis dolor? Non: vt eſt in ratione. 2
Vtrum debeat eſſe maior dolor de vno peccato, quàm de alio? Sic: ſaltem habitualiter. 3

QVAESTIO IIII.

De tempore contritionis.

Vtrum tota hæc vita ſit contritionis tempus? Sic. 1
Vtrum expediat continuè de peccato dolere? Sic: ſeruata prudentia. 2
Vtrum etiam poſt hanc vitam animæ de peccatis conterantur? Sic: animæ in purgatorio. 3

QVAESTIO V.

De effectu contritionis.

Vtrum remiſſio peccati ſit contritionis effectus? Sic. 1
Vtrum contritio poſſit totaliter tollere reatum pœnæ? Sic: ſi ſit, ad tantam ſufficientiam, intenſa. 2
Vtrum parua contritio ſit ſufficiens ad deletionem magnorum peccatorum? Sic: dummodò ad rationem contritionis ſufficiat. 3

QVAESTIO VI.

De confeſſione, & eius neceſſitate.

Vtrum confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutẽ? Sic: illis, qui mortali actuali tenetur. 1
Vtrum confeſſio ſit de iure naturali? Non: ſed de diuino. 2
Vtrum omnes ad confeſſionẽ teneantur? Sic: duplici iure. 3
Vtrum aliquis poſſit confiteri peccatum quod non habet? Non. 4
Vtrum ſtatim teneantur confiteri? Non: niſi, quando communionem ſumere voluerint. 5
Vtrum poſſit cum aliquo diſpenſari, quòd non confiteatur? Non: niſi pro quanto obligat ex iure poſitiuo, tantum. 6

QVAESTIO VII.

De confeſſionis quidditate.

Vtrũ Auguſtinus conuenienter definiat confeſſionẽ? Sic. 1
Vtrum confeſſio ſit actus virtutis? Sic: poteſt tamen male fieri. 2
Vtrũ confeſſio ſit actus pœnitentiæ virtutis? Sic: elicitiuè. 3

QVAESTIO VIII.

De miniſtro confeſſionis.

Vtrum ſit neceſſarium confiteri ſacerdoti? Sic: Vt miniſtro. 1
Vtrum in aliquo caſu liceat alij quàm ſacerdoti confiteri? Sic. Vt tamen abſolutionem non det. 2
Vtrum extra caſum neceſſitatis poſſit aliquis non ſacerdos confeſſionem venialium audire? Sic: non tamen abſoluere. 3
Vtrum ſit neceſſarium quòd homo confiteatur proprio ſacerdoti? Sic. 4
Vtrum aliquis poſſit alteri, quàm proprio ſacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato ſuperioris? Sic. 5
Vtrum pœnitens poſſit in fine vitæ à quolibet ſacerdote abſolui? Sic: quando articulus neceſſitatis imminet. 6
Vtrum pœna taxetur ſecundum quantitatem culpæ? Sic: maximè in purgatorio. 7

QVAESTIO IX.

De qualitate confeſſionis.

Vtrum confeſſio poſſit eſſe informis? Sic: Vt eſt pars ſacramenti, non vt eſt actus virtutis. 1

Vtrum oporteat confeſſionem eſſe integram? Sic. 2

Vtrum quis poſſit per alium vel per ſcriptum confiteri? Nõ: niſi in aliquo determinato caſu. 3

Vtrum conditiones aſſignatę requirãtur ad confeſſionem? Sic: aliæ de neceſſitate, aliæ de bene eſſe. 4

QVAESTIO X.

De effectu confeſſionis.

Vtrum confeſſio liberet à morte peccati? Sic: ex vi abſolutionis coniuncta. 1

Vtrũ confeſſio liberet aliquo modo à pęna? Sic: dupliciter. 2

Vtrum confeſſio aperiat Paradiſum? Sic. 3

Vtrum confeſſio ſpem tribuat ſalutis? Sic. 4

Vtrum cõfeſſio generalis ſufficiat ad delenda mortalia oblita? Sic: loquendo de oblitis in caſu, quo obliuio ſufficienter excuſat. 5

QVAESTIO XI.

De ſigillo confeſſionis.

Vtrum in quolibet caſu ſacerdos teneatur celare peccata, quæ ſub ſigillo confeſſionis nouit? Sic: de neceſſitate ſacramenti. 1

Vtrum ſigillum confeſſionis ſe extendat ad alia quàm ad ea quæ ſunt de confeſſione? Sic; indirectè: dicta tamen in confeſſione. 2

Vtrum ſolus ſacerdos habeat ſigillum confeſſionis? Sic: propriè: quidam alij participatiuè. 3

Vtrum de licentia confitentis poſſit ſacerdos dicere quæ habet in confeſſione? Sic: cum debita prudentia. 4

Vtrum ille qui ſcit aliquid per confeſſionem, & per alium modum etiam, poſſit reuelare illud: Sic: pro quanto ſcit illud, vt homo; & cum debita prudentia. 5

QVAESTIO XII.

De ſatisfactione, & eius quidditate

Vtrum ſatisfactio ſit virtus, vel actus virtutis? Sic: materialiter ſumpta, & formaliter. 1

Vtrum ſatisfactio ſit actus iuſtitiæ? Sic: vindicatiuę. 2

Vtrum definitio ſatisfactionis in litera conuenienter ponatur? Sic: ſecundum quòd ſatisfactio præſeruat à culpa futura. 3

QVAESTIO XIII.

De ſatisfactionis poſſibilitate.

Vtrum homo poſſit Deo ſatisfacere? Sic: ſumendo ly ſatis, vt dicit æqualitatem proportionis. 1

Vtrum vnus pro alio poſſit pœnam ſatisfactoriam explere? Sic: quantum ad ſolutionem debiti: dummodo ſit in charitate. 2

QVAESTIO XIIII.

De qualitate ſatisfactionis.

Vtrum homo poſſit de vno peccato ſatisfacere ſine alio? Non: alio in voluntate retento. 1

Vtrum quis extra charitatem exiſtens poſſit ſatisfacere de peccatis antè contritis? Non. 2

Vtrum valere poſſit ſatisfactio præcedens, poſtquàm charitatem habuerit? Non. 3

Vtrum bona facta extra charitatem ſint in aliquo meritoria? Non: de condigno: ſed de congruo. 4

Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarũ infernalium? Non: ad mitigationem aliquam poſitiuã: ſed quodammodo negatiuam. 5

QVAESTIO XV.

De his per quæ fit ſatisfactio.

Vtrum oporteat fieri ſatisfactionem per opera pęnalia? Sic: & quantum ad offenſam præteritam, & quantum ad culpam futuram. 1

Vtrum flagella præſentis vitæ ſint ſatisfactoria? Sic: ſi patienter ad purgationem peccatorum acceptentur. 2

Vtrum conuenienter enumerẽtur opera ſatisfactoria? Sic: videlicet eleemoſina, oratio, & ieiunium. 3

QVAESTIO XVI.

De ſuſcipientibus hoc ſacramentum.

Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus? Non; niſi ſecundum habitum. 1

Vtrum ſancti homines qui ſunt in gloria habeant pęnitentiam? Sic: ſecundum habitum; non ſecundum eundem actum, qui erat in via. 2

Vtrum Angelus ſit ſuſceptiuus pœnitentiæ? Non: niſi malus; ſed inutilis & inutiliter. 3

QVAESTIO XVII.

De poteſtate clauium.

Vtrũ claues in eccleſia eſſe debeant? Sic: claues miniſterij. 1

Vtrum clauis ſit poteſtas ligandi, atque ſoluendi? Sic. 2

Vtrum ſint duæ claues vel vna tantum? Sunt duæ, diſtinctę ſecundum rationem. 3

QVAESTIO XVIII.

De effectu clauium.

Vtrum poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionem culpæ? Sic: inſtrumentaliter, etiam in toto. 1

Vtrum ſacerdos poſſit remittere peccatum quo ad pœnã? Sic: quò ad temporalem, ex vi clauium. 2

Vtrum ſacerdos per poteſtatem clauium poſſit ligare? Sic ad pœnam determinatam. 3

Vtrum ſacerdos ſecundum proprium arbitrium poſſit ligare, & ſoluere? Non: niſi vt ſtat ſub diuino inſtinctu, tanquam Dei inſtrumentum. 4

QVAESTIO XIX.

De miniſtris clauium.

Vtrum ſacerdos legalis claues habuerit? Nõ: niſi in figura. 1

Vtrum Chriſtus clauem habuerit? Sic: altiori modo, quàm miniſter ſuus. 2

Vtrum ſoli ſacerdotes habeant claues? Sic: ordinis, non iuriſditionis. 3

Vtrum etiam ſancti homines nõ ſacerdotes claues habeãt? Non: ordinis: quantumcunque habeant de gratia. 4

Vtrum mali ſacerdotes vſum clauium habeant? Sic. 5

Vtrum hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati vſum clauium habeant? Non: ex defectu materiæ: non poteſtatis, quantum ad eſſentiam. 6

QVAESTIO XX.

De his in quos vſus clauium exerceri poteſt.

Vtrum ſacerdos poſſit uti claue, quam habet in quemlibet hominem? Non; niſi in ſibi ſubditos dempto neceſſitatis articulo 1
Vtrum ſacerdos poſſit ſemper ſuum ſubditũ abſoluere? Sic: de quibus habet iuriſditionem. 2
Vtrum aliquis uti poſſit clauibus in ſuum ſuperiorem? Nõ: niſi ex auctoritate ſuperioris. 3

QVAESTIO XXI.

De excommunicatione.

Vtrum competens ſit hac definitio excõmunicationis? Eſt. 1
Vtrum eccleſia debeat aliquem excommunicare? Sic. 2
Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari? Poteſt, ſed non debet, niſi quibuſdam adiunctis. 3
Vtrum excommunicatio iniuſtè lata habeat aliquem effectum? Habet: dummodo non ſit nulla. 4

QVAESTIO XXII.

De his qui poſſunt excommunicare.

Vtrum quilibet Sacerdos poſſit excommunicare? Non: niſi habeat iuriſditionem in foro exteriori 1
Vtrum non Sacerdotes excommunicare poſſint? Sic: ſi habeant iuriſdit. in foro contentioſo. 2
Vtrum excommunicatus vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare? Non: ſi iſte ſit ſuſpenſus à iuriſditione. 3
Vtrum aliquis poſſit ſeipſum vel æqualem, vel ſuperiorem excommunicare? Nullus. 4
An in aliquam uniuerſitatem ſententia excommunicationis ferri poſſit? Non: quãuis in ſingulos de uniuerſitate. 5
Vtrum ille qui ſemel eſt excommunicatus excommunicari poſſit vlterius? Sic: ex eodem facto, vel alio. 6

QVAESTIO XXIII.

De participatione cum excommunicatis.

Vtrum excommunicato liceat communicare in puris corporalibus? Non; excommunicato maiori, niſi in quibuſdam caſibus. 1
Vtrum participans excommunicato ſit excommunicatus? Sic: quandoque maiori, quandoque tantum minori. 2
Vtrum participare cum excommunicato in caſibus non cõceſſis ſemper ſit peccatum mortale? Non ſemper; probabilius loquendo: ſed tantum in tribus caſibus. 3

QVAESTIO XXIIII.

De abſolutione ab excommunicatione.

Vtrum quilibet Sacerdos poſſit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere? Non: niſi à minori. 1
Vtrum aliquis poſſit abſolui inuitus ab excõmunicatione? Sic. 2
Vtrum quis poſſit abſolui ab vna excommunicatione niſi abſoluatur ab omnibus? Sic. 3

QVAESTIO XXV.

De indulgentia ſecundum ſe.

Vtrum per indulgentiam poſſit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria? Sic: de iniuncta, & de non iniuncta; tum in foro Dei, tum in foro Eccleſiæ. 1
Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronunciantur? Sic; ſimpliciter: ſtante authoritate in dante, charitate in recipiente, pietate in cauſa. 2
Vtrum pro temporali ſubſidio fieri debeat indulgentia? Sic: vt temporale ordinatur ad ſpirituale. 3

QVAESTIO XXVI.

De his qui poſſunt indulgentias facere.

Vtrum Sacerdos parochialis poſſit indulgentias facere? Non; vt ſacerdos parochialis. 1
Vtrum Diaconus poſſit indulgentias facere? Sic; ſi habeat iuriſditionem requiſitam ad hoc. 2
Vtrum Epiſcopus poſſit indulgentias facere? Sic: Romanus plenè, alij ſecundum quòd eſt eis taxatum. 3
Vtrum ille qui eſt in peccato, poſſit indulgentias facere? Sic. 4

QVAESTIO XXVII.

De his quibus valent indulgentiæ.

Vtrum indulgentiæ valeant exiſtentibus in peccato mortali? Non: niſi communicatio bonorum fiat per alium modum. 1
Vtrum indulgentiæ ualeant Religioſis? Sic. 2
Vtrum ei, qui non facit id, pro quo indulgentia datur, poſſit quandoque indulgentia dari? Non. 3
Vtrum indulgentia valeat ei, qui facit eam? Sic: utendo ea, quam pro alijs facit. 4

QVAESTIO XXVIII.

De ſolenni ritu pœnitentiæ.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel ſolennizari? Sic. 1
Vtrum ſolennis pœnitentia iterari poſſit? Non. 2
Vtrum pœnitentia ſolennis ſit imponenda mulieribus &c? Sic; & viris, non tamen clericis; & tantum ab Epiſcopo. 3

QVAESTIO XXIX.

De ſacramento extremæ Vnctionis.

Vtrum extrema unctio ſit ſacramentum? Sic. 1
Vtrum extrema unctio ſit unum ſacramentum? Sic: unitate perfectionis. 2
Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum? Sic: per ſeipſum. 3
Vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti? Sic. 4
Vtrum oporteat oleum eſſe conſecratum? Sic. 5
Vtrum oporteat materiam huius ſacramenti eſſe conſecratam per Epiſcopum? Sic. 6
Vtrum hoc ſacramentum habeat aliquam formam? Sic: determinatam. 7
Vtrum forma huius ſacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam? Per deprecatiuam. 8
Vtrum oratio prædicta ſit competens forma huius ſacramenti? Sic. 9

QVAESTIO XXX.

De effectu huius ſacramenti.

Vtrum extrema unctio valeat ad remiſſionem omniũ peccatorum? Sic: ex conſequenti: principaliter tamen ad reliquias eorum. 1
Vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti? Sic: quando expedit. 2
Vtrum hoc ſacramentum imprimat characterem? Non. 3

QVAESTIO XXXI.
De miniſtro huius ſacramenti.

Vtrum laicus poſſit hoc ſacramentum conferre? Non. 1
Vtrum Diacons poſſint hoc ſacramentum conferre? Non. 2
Vtrum ſolus Epiſcopus poſſit hoc ſacramentum conferre? Non: ſed & ſimplex ſacerdos. 3

QVAESTIO XXXII.
Quibus hoc ſacramentum conferri debet, & in qua parte.

Vtrum hoc ſacramentum ſanis conferri poſſit? Non. 1
Vtrum hoc ſacramentum debeat dari in qualibet infirmitate? Non: niſi ex infirmitate ſint in ſtatu exeuntium. 2
Vtrum hoc ſacramentum dari debeat furioſis? Non: niſi in ſtatu lucidi intervalli. 3
Vtrum hoc ſacramentum dari debeat pueris? Non. 4
Vtrum in hoc ſacramento totũ corpus debeat ungi? Nõ. 5
Vtrum convenienter determinentur iſtæ partes ungendæ? Sic: organa quinque ſenſuum, pedes, renes. 6
Vtrum mutilati debeant inungi illis unctionibus? Sic: quãtò propinquius fieri poteſt ad partes illas. 7

QVAESTIO XXXIII.
De iteratione huius ſacramenti.

Vtrum hoc ſacramentum debeat iterari? Poteſt. 1
Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari? Non: niſi ſit de diuturnis. 2

QVAESTIO XXXIIII.
De ſacramento ordinis quò ad eius eſſentiam, & eius partes.

Vtrũ ordo in eccleſia eſſe debeat? Sic, & ibi poſitus à Deo. 1
Vtrum convenienter ordo definiatur? Sic: à magiſtro: ſecundum quòd eſt eccleſiæ ſacramentum. 2
Vtrum ordo ſit ſacramentum? Sic; indubitanter. 3
Vtrum forma huius ſacramenti convenienter exprimatur? Sic. 4
Vtrum hoc ſacramentum habeat materiam? Sic: magis ad determinandam, quàm ad cauſandam poteſtatem. 5

QVAESTIO XXXV.
De effectu huius ſacramenti.

Vtrum in ſacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens? Sic. 1
Vtrum in ſacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines? Sic. 2
Vtrum character ordinis præſupponat characterem baptiſmalem? Sic: de neceſſitate etiam ſacramenti. 3
Vtrum character ordinis præſupponat characterem confirmationis? Sic: de congruitate. 4
Vtrum character unius ordinis de neceſſitate præſupponat characterem alterius ordinis? Sic: de neceſſitate præcepti tantum. 5

QVAESTIO XXXVI.
De qualitate ſuſcipientium.

Vtrum in ſuſcipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ? Sic: de neceſſitate præcepti tantum. 1
Vtrum requiratur ſcientia totius ſacræ ſcripturæ? Non: niſi ſecundum quòd requiritur ad officium eius. 2
Vtrum pro merito vitæ aliquis gradus ordinis cõſequatur? Non. 3
Vtrum promovens ad ordines indignos peccet? Sic: & mortaliter. 4
Vtrum quis in peccato exiſtens poſſit ſine peccato ordine ſuſcepto uti? Non: ſine mortali. 5

QVAESTIO XXXVII.
De diſtinctione ordinum.

Vtrum debeant plures ordines diſtingui? Sic: propter tria. 1
Vtrum ſint ſeptem ordines? Sic: & unus eſt dignior alio ſecundum relationem ad Euchariſtiam. 2
Vtrum ordines debeant diſtingui per ſacros & non ſacros? Sic: ut ly ſacer cadit ſuper materiam tractatam. 3
Vtrum actus ordinum convenienter aſſignẽtur? Sic: tum principales, tum minus principales. 4
Vtrum ſacerdoti character imprimatur in ipſa calicis porrectione? Sic: calicis ſcilicet cum vino, & patena ſuperpoſita cum pane, ſub forma determinata verborum. 5

QVAESTIO XXXVIII.
De conferentibus hoc ſacramentum.

Vtrum tantum epiſcopus ordinis ſacramentum conferat? Sic: ex officio ſuo. 1
Vtrum hæretici, & ab eccleſia præciſi poſſint ordines conferre? Sic; quantum ad characterem: ſed peccant, & gratiam non dant. 2

QVAESTIO XXXIX.
De impedimentis huius ſacramenti.

Vtrum ſexus fœmineus ordinis ſuſceptionẽ impediat? Sic: etiam quòd exhiberentur ei omnia, quæ in ordinibus fiunt. 1
Vtrum pueri carentes uſu rationis ordines poſſint ſuſcipere? Sic: quò ad minores licitè, in caſu; quò ad maiores, non ſine peccato. 2
Vtrum ſervitus impediat aliquem à ſuſceptione ordinis? Sic: characterem tamen ſuſcipit, ſi ordinatur. 3
Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi? Sic: tamẽ characterem recipit, ſi ordinatur. 4
Vtrum illegitimè nati debeant ab ordinibus ſuſcipiendis impediri? Sic: de neceſſitate præcepti, non ſacramenti. 5
Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri? Sic: ſi ſit notabilis, vel periculum in executione facere potens. 6

QVAESTIO XL.
De his quæ annexa ſunt ſacramento ordinis.

Vtrum ordinati debeant tonſuram deferre? Sic; per modũ coronæ; & raſuram. 1
Vtrum corona ſit ordo? Non: ſed præambulum ad ordinẽ. 2
Vtrum per receptionem coronæ renuntiatur temporalibus bonis? Non: nec etiam patrimonio. 3
Vtrum ſupra Sacerdotalem ordinem debeat eſſe poteſtas Epiſcopalis? Sic: quò ad actum ſecundarium ſolùm ſacerdotis. 4
Vtrum Epiſcopatus ſit ordo? Non: niſi, ut officium quoddã reſpectu quarumcunq; rerum ſacrarum. 5
Vtrum ſuper Epiſcopos poſſit eſſe aliquis ſuperior in Eccleſia? Poteſt: & oportet. 6
Vtrum veſtes miniſtrorũ convenienter ſint inſtitutæ? Sic. 7

QVAESTIO XLI.
De ſacramento matrimonij quod eſt in officium naturæ.

Vtrum matrimonium ſit de iure naturali? Sic: ſecundum quòd ius naturale eſt, ad quod natura inclinat. 1
Vtrum matrimonium cadat ſub præcepto? Non; niſi reſpectu multitudinis: etiam ſecundum philoſophos. 2
Vtrum actus matrimonij ſit licitus? Sic. 3
Vtrum actus matrimonij ſit meritorius? Sic: in habente gratiam. 4

QVAESTIO XLII.
De matrimonio inquantùm eſt ſacramentum.

Vtrum matrimonium ſit ſacramentum? Sic. 1
Vtrum matrimonium debuerit inſtitui ante peccatũ? Sic:

& poſt;

& poſt; ratione diuerſorum. 2

Vtrum matrimonium conferat gratiam? Sic: ſi ſit contractum in fide Christi. 3

Vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonij? Non: niſi de ſecunda. 4

QVAESTIO XLIII.

De matrimonio quantum ad ſponſalia.

Vtrum ſponſalia ſint futurarū nuptiarum promiſſio? Sic. 1

Vtrum tempus ſeptennij ſit legitimè aſſignatum ſponſalibus contrahendis? Sic. 2

Vtrum ſponſalia dirimi poſſint altero ad religionem intrante? Sic: & in alijs. 7. caſibus, ſed diuerſimodè. 3

QVAESTIO XLIIII.

De matrimonij definitione.

Vtrum matrimonium ſit in genere coniunctionis? Sic. 1

Vtrum matrimonium congruè nominetur? Sic: & cōiugiū, & nuptiæ. 2

Vtrum matrimonium conuenienter definiatur? Sic: tripliciter. 3

QVAESTIO XLV.

De conſenſu matrimonij.

Vtrum conſenſus ſit cauſa efficiens matrimonij? Sic. 1

Vtrum oporteat conſenſum per verba de præſenti exprimi? Sic: uel per æquiualentia. 2

Vtrum conſenſus expreſſus per verba de futuro faciat matrimonium? Non: ſed ſponſalia. 3

Vtrum conſenſus expreſſio per verba, ſi deſit interior conſenſus faciat matrimonium? Non. 4

Vtrum conſenſus in occulto per verba de præſenti faciat matrimonium? Non: quando ſunt illegitimatæ perſonæ (ut eſt hodie.) 5

QVAESTIO XLVI.

De conſenſu cui aduenit iuramentum uel copula carnalis.

Vtrum iuramentum adiunctum conſenſui per verba de futuro expreſſo faciat matrimonium? Non. 1

Vtrum carnalis copula poſt verba de futuro conſenſum exprimentia faciat matrimonium? Non: ſecundum rei ueritatem: neque etiam ſecundum præſumptionem iuris (loquendo hodie.) 2

QVAESTIO XLVII.

De conſenſu coacto.

Vtrum aliquis conſenſus poſſit eſſe coactus? Non: niſi coactione conditionata. 1

Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum? Sic: ad vitandum maius malum ſolùm. 2

Vtrum conſenſus coactus tollat matrimonium? Sic: ſi ſit coactus coactione cadente in conſtantem virum. 3

Vtrum conſenſus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium? Non. 4

Vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimoniū? Sic: niſi conditio ſit contraria matrimonio, aut de futuro contingens. 5

Vtrum aliquis præcepto patris poſſit compelli ad matrimonium contrahendum? Non: niſi pro quanto alia cauſa connexa ſuaderet. 6

QVAESTIO XLVIII.

De obiecto conſenſus.

Vtrum conſenſus qui facit matrimonium ſit conſenſus in carnalem copulam? Non: niſi implicitè. 1

Vtrum matrimonium poſſit eſſe ex conſenſu alicuius in aliquam propter cauſam inhoneſtam? Sic: ſi cauſa ſit per accidens reſpectu matrimonij, non per ſe. 2

QVAESTIO XLIX.

De bonis matrimonij.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excuſandum matrimonium? Sic: 1

Vtrum bona matrimonij ſufficienter aſſignentur? Sic. 2

Vtrum ſacramentum ſit principalius inter bona matrimonij? Sic: ſi exponatur ly principalius, i. dignius, non ſemper, ſi exponatur i. eſſentialius. 3

Vtrum actus matrimonij excuſetur per bona prædicta? Sic: ex parte actus. 4

Vtrum actus matrimonialis excuſari poſſit ſine bonis matrimonij? Non: ſaltem à peccato ueniali. 5

Vtrum cognoſcens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, ſed ſolam delectationē, mortaliter peccet? Sic: ſi ineā datur delectatio extra limites matrimonij. 6

QVAESTIO L.

De impedimentis matrimonij in generali.

Vtrum in matrimonio conuenienter impedimenta aſſignētur? Sic: cùm alia aſſignentur, ut impedientia tantum, alia ut dirimentia etiam. 1

QVAESTIO LI.

De impedimento erroris.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij? Sic: & de iure naturali. 1

Vtrum omnis error matrimonium impediat? Non: niſi ſit perſonæ, & ſeruitutis. 2

QVAESTIO LII.

De impedimento conditionis ſeruitutis.

Vtrum conditio ſeruitutis impediat matrimonium? Sic. ſi ignoretur. 1

Vtrum ſeruus poſſit contrahere matrimoniū ſine conſenſu domini? Sic: etiam domino nolente & contradicente. 2

Vtrum ſeruitus matrimonio poſſit ſuperuenire? Sic: abſque diſſolutione uinculi matrimonij. 3

Vtrum filij debeant ſequi conditionem patris? Non. niſi in pertinentibus ad dignitatem, ex forma rei. 4

QVAESTIO LIII.

De impedimento uoti & ordinis.

Vtrum per obligationem voti ſimplicis matrimonium contractum dirimi debeat? Non: licet impediatur cōtrahendum. 1

Vtrum votum ſolenne dirimat matrimonium iam contractum? Sic: ex natura ſua. 2

Vtrum ordo impediat matrimonium? Sic: ex conſtitutione Eccleſiæ: licet etiam ex ſui natura impedire debeat. 3

Vtrum ordo ſacer matrimonio poſſit ſuperuenire? Sic. 4

QVAESTIO LIIII.

De impedimento conſanguinitatis.

Vtrum definitio conſanguinitatis ſit competens? Sic. 1

Vtrum conuenienter cõſanguinitas deſignetur per gradus, vel lineas? Sic: aliter tamen ſecundum canones, aliter ſecundum leges. 2
Vtrum conſanguinitas de iure naturali impediat matrimonium? ſic; quantum ad aliquas: de iure diuino, quantũ ad aliquas; de poſitiuo, quantum ad alias. 3
Vtrum conſanguinitatis gradus matrimoniũ impedientes potuerunt taxari ab eccleſia? Sic: & diuerſimode, prudenter ſecundum diuerſa tempora. 4

QVAESTIO LV.

De impedimento affinitatis.

Vtrũ ex matrimonio conſanguinei, affinitas cauſetur? Sic. 1
Vtrum affinitas maneat poſt mortem viri vel vxoris? Sic: manentibus illis perſonis, inter quas cõtracta fuerat. 2
Vtrum illicitus concubitus affinitatem cauſet? Sic: vt habet de commixtione ſeminum apta nata ad generationem. 3
Vtrum ex ſponſalibus affinitas cauſetur? Non: ſed quid ſimile. 4
Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis? Non: ſed parentela alterius generis. 5
Vtrum affinitas matrimonium impediat? Sic: & dirimit. 6
Vtrum affinitas habeat per ſe gradus? Non: ſed mediatè, i. mediante conſanguinitate. 7
Vtrum gradus affinitatis extendatur ſicut gradus conſanguinitatis? Sic: & neceſſariò. 8
Vtrum coniugium contractum inter affines uel conſanguineos ſemper ſit dirimendum? Sic: & pertinet ad eccleſiam. 9
Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos ſic procedendum per viam accuſationis? Sic: quando falsè aſtimatur legitimum. 10
Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos procedi debeat per teſtes? Sic: ſolius quibuſdam ſpecialibus his inuentis. 11

QVAESTIO LVI.

De impedimento cognationis ſpiritualis.

Vtrum ſpiritualis cognatio impediat matrimoniũ? Sic: ex Eccleſia ſtatuto. 1
Vtrum per ſolum baptiſmũ ſpiritualis propinquitas cõtrahatur? Non: ſed etiam per confirmationem (tãquã impediens, & dirimens.) & per catechiſmum (tanquam impediens ſolum.) 2
Vtrum cognatio ſpiritualis contrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi, & leuãtem de ſacro fonte? Sic: & idem de confirmatione. 3
Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat à viro in vxorem? Sic: quando vir actu proprio fit compater, & cognouit vxorem. 4
Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis? Sic: & fraternitas ſpiritualis impedit (ſed non hodie.) 5

QVAESTIO LVII.

De cognatione legali quæ eſt per adoptionem.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur? Sic. 1
Vtrum adoptione cõtrahatur aliquod vinculum impediẽs matrimonium? Sic: ex ſtatuto eccleſiæ. 2
Vtrum cognatio legalis contrahatur ſolùm inter adoptantem patrem & filium adoptatum? Non. 3

QVAESTIO LVIII.

De impedimento frigiditatis, maleficij, furię, & amentiæ.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat? Sic: perpetua. 1
Vtrum maleficium poſſit impedire matrimonium? Sic: perpetuum. 2
Vtrum furia impediat matrimonium? Sic: precedens, in furia contractum. 3
Vtrum inceſtus quo cognoſcit quis ſororem vxoris ſuæ matrimonium dirimat? Sic, præcedens: aliàs tollit ius petendi debitum ſolum. 4
Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium? Sic: tollens ſufficientem deliberationem de matrimonio, & potentiam reddendi mutuo debitum. 5

QVAESTIO LIX.

De diſparitate cultus, quę matrimoniũ impediat.

Vtrum fidelis poſſit contrahere cum infideli? Non: ſi ſit diſparis cultus, & præcedentis contractum. 1
Vtrum inter infideles poſſit eſſe matrimonium? Sic: non tamen ratum. 2
Vtrum coniunx conuerſus ad fidem poſſit commanere cum uxore nolente conuerti? Poteſt, cum ſpe conuerſionis: ſed non tenetur. 3
Vtrum fidelis conuerſus poſſit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare ſine contumelia creatoris? Sic: non tamen tenetur. 4
Vtrum fidelis diſcedens ab vxore infideli poſſit aliam ducere? Non: niſi infidelis nolit cohabitare ſine contumelia creatoris. 5
Vtrum alia vitia ſoluant matrimonium? Sic. ſ. fornicatio corporalis ſoluit, quo ad actum tantum: & matrimoniũ ratum ſuperueniens matrimonio non rato, ſtante altero in infidelitate, ſoluit quoad uinculum etiam. 6

QVAESTIO LX.

De vxoricidio.

Vtrum liceat vxorem interficere inuentum in actu adulterij? Non: ſecundum legem conſcientiæ, auctoritate propria. 1
Vtrum vxoricidium impediat matrimonium? Sic: ex ſtatuto eccleſiæ, quandoque etiam dirimit. 2

QVAESTIO LXI.

De impedimento matrimonij quod eſt uotum ſolenne.

Vtrum alter coniugum altero inuito poſt carnalem copulã poſſit religionem intrare? Non. 1
Vtrum alter coniugum poſſit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare? Sic. 2
Vtrum mulier poſſit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro ſuo religionem intrante? Sic: & profeſſo. 3

QVAESTIO LXII.

De impedimento quod ſuperuenit matrimonio conſummato, quod eſt fornicatio.

Vtrum propter fornicationem liceat viro uxorem dimittere? Sic: niſi in ſeptem caſibus. 1

Vtrum

Vtrum vir teneatur ex præcepto uxorem fornicantem dimittere? Sic: niſi uxor de peccato pœniteat. 2
Vtrum vir proprio iudicio poſſit uxorem fornicantem dimittere? Sic: quò ad thorum tantùm. 3
Vtrum vir & uxor in cauſa diuortij debeant ad paria iudicari? Sic: non tamen pariter. 4
Vtrum poſt diuortium vir alteri nubere poſſit? Non: neque uxor. 5
Vtrum poſt diuortium vir & uxor poſſint recõciliari? Sic: ſi uxor pœnitens fuerit emendata. 6

QVAESTIO LXIII.

De ſecundis nuptijs.

Vtrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ? Sic: & deinceps. 1
Vtrum ſecundum matrimonium ſit ſacramentum? Sic: & deinceps. 2

QVAESTIO LXIIII.

De annexis matrimonio & debiti redditione.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti? Sic: in ſpectantibus ad generationem, ſalua ſanitate perſonæ. 1
Vtrum vir teneatur reddere debitum uxori non petenti? Non: niſi interpretatiuè ſaltem petat. 2
Vtrum vir & mulier ſint in actu matrimoniali æquales? Non niſi ſecundum æqualitatem proportionis. 3
Vtrum vir & uxor poſſint emittere votum contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu? Non: niſi quantum eſt de ſuo. 4
Vtrum in diebus ſacris impediatur petitio debiti? Sic. 5
Vtrum petens debitum tempore ſacro mortaliter peccet? Non. 6
Vtrum unus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore feſtiuo? Sic: & quacunque hora: ſalua honeſtate in talibus debitè requiſita. 7

QVAESTIO LXV.

De bigamia.

Vtrum habere plures uxores ſit contra legem naturæ? Sic: quodammodo. 1
Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures uxores? Non: niſi ex diſpenſatione diuina. 2
Vtrum habere concubinam ſit contra legem naturæ? Sic. 3
Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale? Sic: indubitanter, etiam ſi lex ſcripta non eſſet. 4
Vtrum aliquando licitum fuerit cõcubinam habere? Non: matrimonio non iunctam: nec etiam ex diſpenſatione. 5

QVAESTIO LXVI.

De bigamia & irregularitate ex ea contracta.

Vtrum bigamiæ irregularitas ſit annexa? Sic. 1
Vtrum irregularitas ſit annexa bigamiæ quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas uxores, unam de iure & alteram de facto? Sic: quaſi diminutè. 2
Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis duxit uxorem non virginem? Sic. 3
Vtrum bigamia ſoluatur per baptiſmum? Non. 4
Vtrum cum bigamo liceat diſpenſare? Papa poteſt totaliter: ſed epiſcopus alius quantum ad minores tantum; etiam ad plus, in caſu (ſecundum quoſdam.) 5

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij.

Vtrum inſeparabilitas uxoris ſit de lege naturæ? Sic. 1
Vtrum potuerit eſſe licitum per diſpenſationem uxorem dimittere? Non: quo ad vinculum: niſi per diſpenſationẽ ſolum Dei. 2
Vtrum ſub lege Moyſi licitum fuerit uxorem dimittere? Non: niſi quò ad euaſionem pœnæ (ſecundum communiorem opinionem.) 3
Vtrum licebat uxori repudiatæ aliũ uirum habere? Non: ſecundum communiorem opinionem. 4
Vtrum licebat viro repudiatam à ſe accipere? Non. 5
Vtrum cauſa repudij ſit odium uxoris? Sic: & alia multa. 6
Vtrum cauſæ repudij debebant in libello ſcribi? Sic: in generali tantùm. 7

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitimè natis.

Vtrum filij qui naſcuntur extra uerum matrimonium ſint legitimi? Non. 1
Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare? Non: niſi negatiuum. 2
Vtrum filius illegitimus poſſit legitimari? Sic: aliquo ſex modorum. 3

QVAESTIO LXIX.

De his quæ ſpectant ad reſurrectionem & primò de loco animarum poſt mortem.

Vtrum aſſignentur receptacula animabus poſt mortem? Sic: ſecundum congruentiam dignitatis earum. 1
Vtrum ſtatim poſt mortem animæ ducantur ad cœlum, vel ad infernum? Sic: niſi à cœlo retardentur per purgatorium. 2
Vtrum animæ exiſtentes in paradiſo, vel in inferno, egredi valeant? Non ſimpliciter: ſi talibus locus deputata fuerint finaliter, ſeu per ſententiam diffinitiuam. 3
Vtrum limbus inferni ſit idem, quod ſinus Abrahæ? Sic: per accidens; ante Chriſti aduentum, tantum. 4
Vtrum limbus idem ſit quod infernus damnatorum? Non: niſi fortè aliquo modo ſecundum ſitum. 5
Vtrum limbus puerorum ſit idem, quod limbus patrum? Non: niſi fortè aliquo modo ſecundum ſitum. 6
Vtrum debeant tot receptacula diſtingui? Sic: ut ante Chriſtum fuerint quinque, pòſt ſint quatuor. 7

QVAESTIO LXX.

De qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei inflicta ab igne corporeo.

Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ? Non, niſi ut in radice. 1
Vtrum in anima ſeparata remaneant actus ſenſitiuarum potentiarum? Non: niſi ut in radice. 2
Vtrum anima ſeparata pati poſſit ab igne corporeo? Sic: & oportet hoc dicere. 3

QVAESTIO LXXI.

De ſuffragijs mortuorum.

Vtrum ſuffragia per unum facta alijs prodeſſe poſſint? Sic: ad remiſſionem pœnæ & ad quædam alia. 1

Vtrum mortui poſſint iuuari ex operibus viuorum? Sic: ad diminutionem pœnæ, non mutationem in gratiam. 2
Vtrum ſuffragia facta per peccatores, mortuis proſint? Sic: ſi fiant in perſona alterius charitatem habentis. 3
Vtrum ſuffragia quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus proſint? Sic: ut meritoria, non vt ſatisfactoria. 4
Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno? Non. 5
Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in purgatorio? Sic: abſque dubio. 6
Vtrum ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtẽtibus? Nõ. 7
Vtrũ ſuffragia proſint ſanctis exiſtentibus in patria? Nõ. 8
Vtrum orationes Eccleſiæ, ſacrificium altaris, & eleemoſynæ proſint defunctis? Sic præcipuè; non tamen ſolũ iſta. 9
Vtrum indulgentiæ Eccleſiæ proſint mortuis? ſic: ſi hoc ſit in forma indulgentiæ. 10
Vtrum cultus exequiarum defuncto proſint? Sic: vel per ſe, uel per accidens. 11
Vtrũ ſuffragia quæ fiunt ꝓ uno defuncto, magis illi ꝓſint ꝙ quæ fiunt, ꝙ alijs? Sic: quò ad ſatisfactionẽ pro pœna. 12
An ſuffragia facta pro multis tantundem valeant ſingulis, ac ſi ſpecialiter pro vnoquoque fierent? Non: ſi conſiderentur, vt ſatisfactiones. 13
Vtrum tantum valeant ſuffragia communia illis, pro quibus ſpecialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt ſpecialia & communia ſimul? Nõ: ſi ſpecialiter pro uno facta non proſint indifferenter omnibus. 14

QVAESTIO LXXII.
De oratione reſpectu ſanctorum qui ſunt in patria.
Vtrum ſancti orationes noſtras cognoſcant? Sic: etiam mentales, pertinentes ad eos. 1
Vtrum debeamus ſanctos interpellare ad orandum pro nobis? Sic: & hoc requirit ordo legis diuinæ. 2
Vtrum orationes ſanctorum ad Deum pro nobis effuſæ ſemper exaudiantur? Sic: quantum eſt ex parte illorum. 3

QVAESTIO LXXIII.
De ſignis quæ iudicium præcedent.
Vtrum aliqua ſigna præcedent aduentum Domini ad iudicium? Sic. 1
Vtrum Sol & Luna obſcurabuntur circa iudicium? Sic: tempore propinquo antè. 2
Vtrũ virtutes cœlorũ Domino uenientẽ cõmoueãtur? Sic: tũ cõmuniter, tũ ſpecialiter accepta, & triplici cõmotione. 3

QVAESTIO LXXIIII.
De igne ultimæ conflagrationis.
Vtrũ mũdi purgatio ſit futura? Sic: à duab. corruptionib. 1
Vtrum mundi purgatio ſit futura per ignem? Sic: cõuenientiſſimè. 2
Vtrum ignis, quo mundus purgabitur, ſit eiuſdem ſpeciei cũ igne elementari? Sic: & ſimpliciter hoc fatendũ eſt. 3
Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos ſuperiores? Non. 4
Vtrum ignis ille alia elementa conſumet? Nõ: quantum ad ſubſtantiam. 5
Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur? Nõ: ſed uſque ad mediam aeris regionem. 6
Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat ſequi? Non: niſi quo ad inuoluere reprobos. 7
Vtrum ille ignis habiturus ſit talem effectũ in hominibus qualis deſignatur? Sic: & ut agens naturale, & ut inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. 8
Vtrum ille ignis inuoluet reprobos? Sic: intrudens ipſos in infernum cum omnibus omnium fœdientibus. 9

QVAESTIO LXXV.
De reſurrectione.
Vtrum corporum reſurrectio ſit futura? Sic, neceſſariò. 1
Vtrum reſurrectio erit omniũ generaliter? Sic: neceſſariò. 2
Vtrum reſurrectio ſit naturalis? Non; niſi ſecundum quid: ſimpliciter enim eſt miraculoſa. 3

QVAESTIO LXXVI.
De cauſa reſurrectionis.
Vtrum Chriſti reſurrectio ſit cauſa noſtræ reſurrectionis? Sic: efficiens, & exemplaris. 1
Vtrum vox tubæ ſit cauſa noſtræ reſurrectionis? ſic: per modum executionis iudicialis. 2
Vtrum ad reſurrectionem angeli operentur? Non: niſi quantum ad collectionem cinerum, & præparationem eorundem ad reparationem corporum. 3

QVAESTIO LXXVII.
De tempore & modo reſurrectionis.
Vtrum tempus noſtræ reſurrectionis differri debeat uſque ad finem mundi? Sic: ſecundum ordinem ſtatutum rebus à diuina prouidentia. 1
Vtrum tempus reſurrectionis noſtræ ſit occultum? Sic. 2
Vtrum reſurrectio futura ſit in noctis tempore? In crepuſculo. 3
Vtrum reſurrectio futura ſit ſubitò vel ſucceſſiuè? Subito i. in inſtanti propriè, quantum ad factum a Deo: ſucceſſiuè, in tẽpore nobis imperceptibili: quantum ad factum ab Angelis. 4

QVAESTIO LXXVIII.
De termino reſurrectionis.
Vtrum mors erit terminus à quo reſurrectionis in omnibus? Sic: ſecundum communiorem & ſecuriorẽ opinionem. 1
Vtrum reſurrectio omnium erit à cineribus? Sic: de lege communi. 2
Vtrũ pulueres illi, ex quibus humanũ corpus reparabitur, aliquã habeãt inclinationẽ naturalẽ ad animã quæ eis coniungetur? Non: niſi ex ordine diuinæ prouidentiæ. 3

QVAESTIO LXXIX.
De conditionibus reſurgentium, & primò de eorum identitate.
Vtrũ in reſurrectione anima idẽ corpus numero reſumat? Sic: & dicere contrarium eſt ignorare propriã vocem. 1
Vtrum ſit idem numero homo qui reſurget? Sic: & contrarium eſt hæreſis. 2
Vtrũ pulueres humani corporis ad eã partẽ corporis quæ in eos diſſoluta eſt, per reſurrectionẽ redire oporteat? Sic: quantum ad veritatem naturæ humanæ requiritur. 3

QVAESTIO LXXX.
De integritate corporum reſurgentium.
Vtrum omnia membra humani corporis reſurgant? Sic. 1
Vtrum capilli & vngues reſurgẽt in humano corpore? Sic. 2
Vtrum humores in corpore reſurgent? Sic: ſcilicet ſanguis, flegma, colera, melancolia. 3
Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ reſurget in ipſo? Sic. 4
Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum reſurget? Sic: ſeruata tamen debita quantitate hominis, figura, ſitu, ordine partium. 5

QVAESTIO LXXXI.
De qualitate reſurgentium.
Vtrum omnes reſurgent in eadem ætate? Sic: in iuuenili, vt dicit perfectionem, non numerum annorum. 1
Vtrum omnes reſurgent eiuſdem ſtaturæ? Non: ſed in qua fuiſſent in termino augmenti, natura non errante. 2
Vtrum omnes reſurgent in ſexu virili? Non: abſente tamen omni confuſione, omniq; honeſtate innocentiſſima ſemper concomitante, quo ad bonos. 3
Vtrum omnes reſurgent in vita animali? Nullus. 4

De

QVAESTIO LXXXII.

De conditionibus beatorum reſurgentium.

Vtrum corpora ſanctorum poſt reſurrectionem ſint impaſſibilia? Sic: paſſione propriè dicta. 1

Vtrum impaſſibilitas in omnibus erit æqualis? Non: ſecundum cauſam impaſſibilitatis: ſecùs ſecundum ſe. 2

Vtrum impaſſibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat? Non: ſi tamen excludatur ibi immutatio naturalis. 3

Vtrum in beatis poſt reſurrectionem ſint omnes ſenſus in actu? Sic. 4

QVAESTIO LXXXIII.

De ſubtilitate corporum beatorum.

Vtrum ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi? Sic: propter completiſſimam corporis perfectionem. 1

Vtrum ratione huius ſubtilitatis competat corpori glorioſo eſſe in eodem loco cum alio non glorioſo? Non. 2

Vtrum per miraculum fieri poſſit quòd duo corpora ſint in eodem loco? Sic: & ſolùm per miraculum. 3

Vtrum vnũ corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco? Sic; miraculoſe tantum: nunquam tamen fiet hoc. 4

Vtrum ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorioſo neceſſitas exiſtendi in æquali loco? Non: nec per miraculum unquam remouebitur. 5

Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile? Non: licet per miraculum non palpetur à corpore non glorioſo, quandocunque voluerit 6

QVAESTIO LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum.

Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia? Oportet: quòd ſint. 1

Vtrum ſancti agilitate ſua nonnunquam vtantur, ita quòd moueantur? Sic: de terra ad cœlum; & in cœlo pro libito ſuo. 2

Vtrum ſancti moueantur in inſtanti? Non: ſed in tempore nobis imperceptibili; & vnus alio citius. 3

QVAESTIO LXXXV.

De claritate corporum beatorum.

Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat? Sic: per redundantiam gloriæ animæ in corpus. 1

Vtrum claritas corporis glorioſi poſſit videri à non glorioſo oculo? Sic: naturaliter. 2

Vtrum corpus glorioſum neceſſariò videatur à corpore non glorioſo? Non: ſed ſecundum quòd volet anima glorificata. 3

QVAESTIO LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium.

Vtrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent? Non: niſi cum deformitatibus cauſatis ex principijs naturalibus (vt paſſibilitas, ponderoſitas &c.) 1

Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia? Non. 2

Vtrum corpora damnatorum ſint futura impaſſibilia? Nõ: paſſione animæ. 3

QVAESTIO LXXXVII.

De cognitione quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorum, & demeritorum.

Vtrum poſt reſurrectionem quilibet cognoſcat peccata quæ fecit? Sic. 1

Vtrum quilibet poſſit legere omnia quæ ſunt in conſcientia alterius? Sic. 2

Vtrum omnia merita vel demerita propria vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur? Sic; vno intuitu, id eſt tempore breuiſſimo. 3

QVAESTIO LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore, & loco in quo fiet.

Vtrum generale iudicium ſit futurum? Sic. 1

Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem? Non: ſi probabilius loquamur, & quoad totum: ſed per mẽtalẽ. 2

Vtrum tempus futuri iudicij ſit ignotum? Sic. 3

Vtrum iudicium fiet in valle Ioſaphat? Sic: & circũcirca. 4

QVAESTIO LXXXIX.

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Chriſto? Sic: etiam vt aſſeſſores. 1

Vtrum iudiciaria poteſtas correſpondeat voluntariæ paupertati? Sic; ſpecialiter propter tria. 2

Vtrum angeli debeant iudicare? Non; vt aſſeſſores: ſed vt cunctum approbantes. 3

Vtrum dæmones exequentur ſententiam iudicis in damnatos? Sic; probabilius. 4

Vtrum omnes homines in iudicio compareant? Sic. 5

Vtrum boni in iudicio iudicentur? Sic; omnes, quantum ad receptionem præmiorum: ſed non omnes quantum ad diſcuſſionem meritorum. 6

Vtrum mali iudicabuntur? Sic; oẽs, quo ad retributionem pœnarũ: ſed ſolum fideles, quò ad diſcuſſionẽ meritorũ. 7

Vtrum angeli in futuro iudicentur? Non: niſi aliquo modo indirectè, quantum ad retributionem præmiorum vel pœnarum. 8

QVAESTIO XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium.

Vtrũ Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus? Sic. 1

Vtrum Chriſtus in iudicio apparebit in forma humanitatis glorioſa? Sic. 2

Vtrum diuinitas à malis ſine gaudio videri poſſit? Non: in ſeipſa. 3

QVAESTIO XCI.

De qualitate mundi, & reſurgentium poſt iudicium.

Vtrum mundus innouabitur? Sic: per additionem perfectionis cuiuſdam gloriæ, nõ per aliquod varians ſpeciẽ. 1

Vtrum motus corporum cœleſtium ceſſabit? Sic; diuina voluntate hoc faciente, non ex aliqua cauſa naturali. 2

Vtrum in corporibus cœleſtibus claritas augeatur in illa innouatione? Sic. & præcipuè. 3

Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis? Sic: vnumquodq. ſecundum ſuum modum. 4

Vtrum plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione? Non; nec aliqua mixta, niſi homo. 5

QVAESTIO XCII.

De viſione diuinæ eſſentiæ per comparationem ad beatos.

Vtrum intellectus humanus poſſit peruenire ad videndum Deum per eſſentiam? Sic: & hoc de fide, & viſione immediata. 1

Vtrum ſancti poſt reſurrectionẽ Deum oculis corporalibus videbunt? Non: niſi tanquam viſibile per accidens. 2

Vtrum ſancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt? Non: niſi ſumatur ly omnia, pro cognitis tantum à Deo notitia viſionis; & per ly ſancti, intelligatur tantũ anima Chriſti. 3

QVAESTIO XCIII.

De ſanctorum beatitudine, & eorum manſionibus.

An beatitudo ſanctorum ſit maior futura poſt iudicium quàm ante? Sic: & extenſiuè, & intenſiuè. 1

Vtrum beatitudinis gradus manſiones dici debeant? Sic. 2

Vtrum

Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis? Sic: & charitatis viæ, tanquam principij remoti, & charitatis patriæ tanquam principij propinqui 3

QVAESTIO XCIIII.
De modo quo ſancti ſe habebunt erga damnatos.

Vtrum beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum? Sic: perfectè; ſpeculatiuè tamen. 1
Vtrum beati compatiantur miſerijs damnatorum? Nunquam. 2
Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum? Sic: per accidẽs tamen. 3

QVAESTIO XCV.
De dotibus beatorum.

Vtrum ponẽda ſint aliquæ dotes in hominibus beatis? Sic. 1
Vtrum dos ſit idem quod beatitudo? Non: neq; etiam realiter. 2
Vtrum competat Chriſto habere dotes? Non; ſecundum rationem dotium: ſed excellentiſſimo modo. 3
Vtrum angeli habeant dotes? Sic (loquendo tantum de dotibus animæ): non tamen ita propriè, ſicut hominibus. 4
Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes? Sic: viſio, dilectio, fruitio. 5

QVAESTIO XCVI.
De aureolis.

Vtrum aureola ſit aliud à præmio eſſentiali, quod aurea dicitur? Sic: tanquam aliquid ei ſuperadditum. 1
Vtrum aureola differat à fructu? Sic: & aurea etiam. 2
Vtrum fructus debeatur ſoli virtuti continentiæ? Sic; præcipuè. 3
Vtrum conuenienter aſſignentur tres fructus tribus continentiæ partibus? Sic: coniugali triceſimus, viduali ſexageſimus, virginali centeſimus. 4
Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis? Sic: propria virginibus aliquibus, impropria alijs. 5
Vtrum martyribus aureola debeatur? Sic. 6
Vtrum doctoribus aureola debeatur? Sic; id eſt quibuſcunq; licitè actum prædicationis, & doctrinæ ſalutiferæ exercentibus. 7
Vtrum Chriſto aureola debeatur? Non: ſed omni aureola quid excellentius, & omnium illarum origo. 8
Vtrum angelis aureola debeatur? Non. 9
Vtrum aureola etiam corpori debeatur? Sic; per redundantiam. 10
Vtrum conuenienter aſſignentur tres aureolæ, virginum martyrum, & prædicatorum? Sic; ſecundum priuilegiatas victorias. 11
Vtrum aureola virginum ſit potiſſima inter alias? Non, niſi ſecundum quid: cùm ſimpliciter aureola martyrum ſit potior alijs duabus. 12
Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat? Sic. 13

QVAESTIO XCVII.
De pœna damnatorum.

Vtrũ damnati in inferno ſola pœna ignis affligantur? Non; ſed etiam pœna cuiuſcunque fæculenti ex purgatione omnium mundanorum remanentis. 1
Vtrum vermis damnatorum ſit corporalis? Non: ſed ſpiritualis. 2
Vtrum fletus qui erit in damnatis, ſit corporalis? Non; niſi vt eſt quædam commotio & turbatio capitis & oculorum. 3
Vtrum damnati ſint in tenebris corporalibus? Sic; ſimpliciter loquendo. 4
Vtrum ignis inferni ſit corporalis? Sic: neceſſariò. 5
Vtrum ignis inferni ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro? Sic: quantum ad naturam ignis pertinet. 6
Vtrum ignis inferni ſit ſub terra? Sic: conuenientius his, quæ in ſcriptura dicuntur loquendo. 7

QVAESTIO XCVIII.
De voluntate & intellectu damnatorum.

Vtrum omnis voluntas damnatorum ſit mala? Sic: voluntas deliberatiua; non naturalis, vt ſic: licet nunquam aliquid benè velint. 1
Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerint? Non: niſi per accidens. 2
Vtrum damnati recta ratione vellent non eſſe? Non: niſi per accidens, id eſt inquantum non eſſe eſt ablatiuum alicuius miſeriæ. 3
Vtrum dãnati vellent alios eſſe in inferno damnatos? Sic 4
Vtrum damnati odio habeant Deum? Sic; ratione effectus iuſtitiæ. 5
Vtrum damnati demereantur? Non: niſi demerito præmij accidentalis, ante diem iudicij. 6
Vtrum damnati poſſint uti notitia quam in hoc mundo habuerunt? Sic: vt eſt materia triſtitiæ ſolùm. 7
Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo? Sic; vt in quibuſdam effectibus conſideratur, non ut in ſeipſo. 8
Vtrum damnati gloriam beatorum videant? Non: niſi ante diem iudicij, & ut ex hac viſione crucientur. 9

QVAESTIO XCIX.
De miſericordia Dei reſpectu damnatorum.

Vtrum ex diuina iuſtitia inferatur pœna æterna peccatori? Sic: etiam ſecundum leges humanas iudicando. 1
Vtrum per diuinam miſericordiam omnis pœna terminetur, tam hominum, quàm dæmonum? Non: & contrarium eſt hæreſis. 2
Vtrum diuina miſericordia patiatur homines in æternum puniri? Sic iuſtiſſimè: & contrarium eſt omnino irrationabile. 3
Vtrum pœna Chriſtianorum damnatorum per diuinam miſericordiam terminetur? Non: & eſt de fide. 4
Vtrum omnes illi qui operantur miſericordiæ opera punientur æternaliter? Sic; ſi decedant in peccato mortali: & eſt de fide. 5

FINIS INDICIS QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM, de quibus agitur in Diui Thomæ Additionibus ad Tertiam eius Partem.

INDEX HAERESVM, ET ERRORVM, CVM SVIS *authoribus à Sancto Doctore hic paſſim ratione naturali per articulos expreſſa damnatorum: cuius cenſuræ (vt & canonicè obſtruatur os loquentium iniqua) Pontifices Romani, Concilia ſacra, ſcripturæ diuinitus reuelatæ (non ſine viciſſitudinarij alterutrius iuuaminis arte) inſeruntur. Numeri articulos in ordine oſtendunt: & vbi ſunt plures, plures articulos. Quòd ſi punctaliter fortè non correſpondeint erroribus damnatis: vide circumcirca articulorum quempiam. Impreſſioni enim, veluti primæ, condonanda eſt incuria diſcordiæ huius, & emendanda.*

A.

ABSOLVERE poteſt in ſacramento pœnitentiæ infimus ſacerdos æquè vt Epiſcopus, & Papa. Hæreſis Lutheri damnata. 78.

Abſoluere poteſt, ubi non eſt ſacerdos, æquè quilibet Chriſtianus, etiam ſi mulier, aut puer ſit. Hær. Luther. damn. 74

Abſolutum qui ſe credit, abſolutus eſt: etiam ſi contritio deſit. Hær. Luther. damn. 16

Abſolutio cenſenda eſt efficax, non quia fit, à quocunque tandem fiat, erret, uel non erret; ſed quia creditur. Hæreſ. Luth. dam. 67

Abſoluendus eſt pœnitens ſacramentaliter etiam à reſeruatis ab inferiori, hac lege, ut poſtea coram ſuperiore compareat, non vt eum abſoluat, ſed ut cognoſcat vultum peccatoris ſui. Error Adriani damn. 79.

Abſoluere, & ligare non poteſt ſacerdos peccator, cùm ipſe ſit peccato ligatus. Hær Pauperum de Lugduno damn. 76

Abſoluere poteſt, & pœnitentiam iniungere quilibet bonus, & ſciens laicus Hær. Valdenſium damn. 75

Adorandum eſſe dæmonem. Hær. dæmoniacorum damn. 240.

Angelos, principes, ac mundum in die recti iudicij ſe iudicaturum, dixit Bruno quidam Priſius, ſua doctrina. Error Menonitarum damn. 387

In Angelis vitam præſidentis rebus inferioribus ſeparatione tota pœna animæ noſtræ conſiſtit; ſicut & in eius cognitione cõſiſtit tota noſtra beatitudo Error. Algazelis damnatus 423

Animam hominis ſimul cum corpore in ipſius morte corrumpi. Hær Arabicorum damn. 292.

Animas noſtras cum corporibus quidem interire, ſed poſtmodum in reſurrectione, cum corporibus reſuſcitare. Error eorund. damn. ibid.

Animas noſtras cum corporibus, ita interire, ut amplius non redeant. Err. Saduceorum damn. ibid.

Animas humanas tranſire de corpore in corpus. Hær. Albanen. & Albigen. damn. 141.

Animam hominis ſecundum eius meritum per diuerſa tranſire corpora, etiam animalium, & ſerpentum, ſi malè vixiſſet: ſi verò probè in alicuius Principis, uel alterius illuſtris perſonæ corpus tranſmeare. Err. Albigen. damn. 290.

Animam omnem morientem ad Deum redire, illique reduniri. Error Libertinorum damn. ibid.

Animas eorum, quos infideles nuncupamus, aeque ſaluabuntur atque fidelium. Hær. Georgij: damn. 388

Animæ defunctorum poſt multorum annorum curricula circulariter in diuerſa corpora reuertuntur. Err. Philoſophorũ damn. 292

Animæ iuſtorum decedentium ante domini noſtri Ieſu Chriſti paſſionem, ſecundum Dei communem ordinationem, in quibus nihil erat purgabile, mox poſt eandem paſſionem eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti ante reſumptionem ſuorum corporum, & iudicium generale, non viderunt, nec vident, nec videbunt clarè, & apertè diuinam eſſentiam, nec etiam illa perfruuntur, nec poſt eiuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti aſcenſionem fuerunt, nec ſunt, nec erunt in cœlo, cœlorum regno, & paradiſo cœleſti cum Chriſto ſanctorum Angelorum conſortio aggregatæ. Hær. quorundam innominatorum damn. 291.

Animæ iuſtorum decedentium ante domini noſtri paſſionem, ſecũdum Dei communem ordinationem: in quibus aliquid purgabile remanebat, purgatione peracta ex toto, mox poſt eandem paſſionem Domini noſtri Ieſu Chriſti ante reſumptionem ſuorum corporum, & iudicium generale, non uiderunt, nec uident, nec uidebunt diuinam eſſentiam clarè, & apertè, nec illa etiam perfruuntur, nec poſt eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti aſcenſionem fuerunt, nec ſunt, nec erunt, in cœlo, cœlorum regno, & paradiſo cœleſti cum Chriſto ſanctorum Angelorum conſortio aggregatæ Hær. eorũd. damn. 291.

Animæ iuſtorum decedentium poſt ſanctum baptiſma ab eis ſuſceptum, ſecundum Dei communem ordinationem, in quibus nihil eſt purgabile, cum decedunt, ante ſuorum corporum reſumptionem, & iudicium generale, non uident, nec videbunt clarè, & apertè diuinam eſſentiam; nec illa etiam perfruuntur, nec ſunt, nec erunt in cœlo, cœlorum regno, & paradiſo cœleſti cum Chriſto ſanctorum Angelorum conſortio aggregatæ. Hær eorund. damn. ibid.

Animæ iuſtorum decedentium poſt ſanctum baptiſmo ab eis ſuſceptum, ſecundum Dei communem ordinationem: in quibus eſt aliquid purgabile, cùm decedunt; peracta etiam purgatione ex toto, ante ſuorum corporum reſumptionem, & iudicium generale, non uident, nec uidebunt clarè, & apertè diuinam eſſentiam, nec illa etiam perfruuntur, nec perfruentur, nec ſunt, nec erunt in cœlo cœlorum regno, & paradiſo cœleſti cum Chriſto ſanctorum Angelorum conſortio aggregatæ. Hæreſ. eorund. damna. ibidem

Animæ paruulorum ſacro baptiſmate renatorum decedentium ante uſum liberi arbitrij; ſecundum communem Dei ordinationem, ante ſuorum corporum reſumptionem, & iudicium generale, nec uident, nec videbunt clarè, & apertè diuinam eſſentiam, nec illa etiam perfruuntur, nec perfruentur, nec ſunt, nec erunt in cœlo, cœlorum regno, & paradiſo cœleſti, cum Chriſto ſanctorum Angelorum conſortio aggregatæ. Hær. eorund damn. ibid.

Animæ decedentium in mortali peccato (ſecundum communem Dei ordinationem) mox poſt mortem ſuam ad inferna non deſcendunt; nec pœnis infernalibus cruciantur. Hær. eorund damn. ibid.

Apoſtoli ſtolidi fuerunt, cùm nolentes abiurare Chriſtum coram hominibus, permiſerint ſe occidi. Hær. Georg. Dauid. damn. 33.

Apoſtolorum ſucceſſores ſe eſſe, & Apoſtolicam authoritatem ligandi, atque ſoluendi ſe habere dicunt Pauperes de Lugduno. Err. eorum damn. 74.

B.

BAptiſmum omninò reſpuendum. Hær. Albigenſium, damna. 152

Poſt baptiſmum peccatorum perpetrantes ad mortem, ac Dijs ſacrificantes à communione diuinorum myſteriorum reijciendos, & ſolus Deus, & non ſacerdotes, poteſtatẽ hanc talibus concedendi remiſſionem delicti, habet. Err. Accefij. damna. 43. & 69.

Beatos non uidere in cœlo Dei eſſentiam: Hær. Armenorum damn. 396

Beatos uidere claritatem quandam Dei eſſentiæ, in qua uiſione beatitudo eſt. Hær. eorund. damn. ibid.

Beatitudo conſiſtit in uiſione non Dei eſſentiæ, ſed claritatis illius eſſentiæ Hær. eorund. damn. ibid.

Beatos non uidere Deum vllo pacto in ſe, ſed in ſuis creaturis. Hær. Almarici damn. ibid.

Beatitudinem conſiſtere in carnis delitijs; nã poſt reſurrectionem regnum Chriſti futurum eſſe terrenum, & in eo beatos homines in carne concupiſcentijs, & libidini ſubiectam uitã acturos. Hær. Cerinthi. dam. 347. 353. 358.

Cùm

Cùm venerit Chriſtus de cœlo, mille anni erunt iterum nobis ad viuendum, generandum, & manducandum, ſicut nunc fit quotidie in hoc ſeculo: Hær. Chiliaſtarum damna.355.358

Beatitudinem, & miſeriam non fore perpetuam.
Beatitudinis & miſeriæ quædam erunt alternationes;
Beatæ animæ in corpora mortalia iterû ſunt reuerturæ, in quibus patientur, & hinc curſus ad beatitudinem euocabuntur:
Beatitudinis & miſeriæ fiet circulus quidam. Hæreſes Origenis damn.64.430

Beatos omnes pares eſſe in gloria. Hæreſ. Iouiniani. damna. 398.400

In beatitudine cœleſti nullam eſſe præmiorum differentiam. Hær.eiuſd.damn.ibid.

Beati, & contemplatiui mens perdit ſuum eſſe in proprio genere, & redit in illud eſſe ideale, quod habuit in mente diuina. Err.Almarici.damn.398

Beatitudinem hominis in cognitione ultimæ intelligentiæ conſiſtere. Err.Algazelis.damn.396

C

Confeſſio auricularis exigitur ab omni Chriſtiano. Caluinus hanc pro errore mendaciter imponens Eccleſiæ damnatur.38

Cultus ab homine excogitatus Deo placere poteſt. Caluinus hæc fallaciter pro errore imponens Eccleſiæ damnatur.310

Cultus imaginum, reliquiarum, ſigni crucis, canonizatio ſanctorum, uita monaſtica, conſignatio, uel geſtatio ſacrarum rerum ſuper uiros, uel alias creaturas Dei, non ſunt uanæ. Caluinus hanc pro errore mendaciter imponens Eccleſiæ damnatur.310

Cultus templi externus nihil iuuat. Err. Hæreticorum damnatur.310

Certum unumquemque eſſe debere, quòd gratis propter Chriſtum peccata ſibi remiſſa ſint, quòdque Deo acceptus, & uitæ ſit hæres æternæ; quicquid ſit de noſtris operibus. Hær. Cacangelorum.damn.55

Characterem in nullo imprimi ſacramento. Hær.Lutheri damna.141

Characterem ſacramentalem eſſe meram nouorum Theologiſtarum fictionem. Hær.eiuſd.damn.ibid.

In charitate conſtitutum nullum peccatum imputabitur. Err.Almaric.dam.41

Ex charitate carnaliter commiſcentes, quæcunque ſtupra, adulteria &c.committant, non peccare. Hær.eiuſd.damn.ibid.

Mulieres non peccabant commiſcendo ſe his carnaliter, dummodo, ex charitate id agerent. Hær.eiuſd.damn.ibid.

Chriſma ſacrum conſpuendum & conculcandum eſſe. Hær. Donat & Caluini.damn.128

Chriſtus in paſſione ita carnem dimiſit, & in cœlum ſic aſcendit, ne non ſit iam in carne diuinitas: neque enim poſt paſſionem ſurrexit in carne, neque cum carne aſcendit. Hær. Paſſioniſtarum, damn.388

Chriſtum Dei filium, non ut hominem liberaret, fuiſſe incarnatum Hær.Petri Abailardi damn.332

In Chriſti maieſtate, uel eius corporali præſentia, non ſperandâ eſſe ſalutem. Err Baſſi.damn.ibid.

Chriſtum non eſſe ſaluatorem. Hær.Theodori Bizantini damna.ibid.

Chriſtum reſuſcitatum ianuis clauſis ad Apoſtolos ingredientê per rimam fuiſſe inductum. Err.Zuinglianorum damn.360

Chriſto ad Apoſtolos ingrediêti integras ianuas aperuiſſe Caluinus, ne preſſuram ullam eius tenellum corpus pateretur. Err.Caluini damn.360. Quaſi q. ſecundum ipſum, duo corpora p miraculû non poſſint eſſe commodè in eodem loco.

Chriſtus, cùm ingreſſus eſt ad Apoſtolos ianuis clauſis, per feneſtram intrauit. Err.Petri Aurilutetani.damn.360

Humana natura aſſumpta à uerbo in unione perſonali eſt uere eiter Deus naturalis & proprius Err.Auguſtini Archiepiſcopo Nazareni damn.389

Chriſti anima uidet Deum tam clarè, & intensè, quantû clarè, & intensè Deus uidet ſeipſum Err.eiuſd damn.398

Clauium poteſtatem habent omnes homines boni. Hær.quorundam damn.74.& 75

Clerum ditare eſt contra regulam Chriſti. Err.Io.Vuiclef dã.165

Clericos, & religioſos eccleſiæ, eſſe ſcribas, & phariſeos Apoſtolorum perſecutores. Err.Pauperum de Lugdun. damn.110

Clericos, omnes, & eis obedientes à tempore B.Syluestri Papæ eſſe damnatos. Err eorund.damn.163

Cogitationes prauas ſola diſplicentia deleri. Err.Petri de Oxomẽ. damn.1

Cogitationes prauas ſola contritione ſine ordine ad claues, abſq; confeſſione in re, uel in uoto deleri. Hær.eiuſd damn.ibid.

Coitum promiſcuum fœminarû licere, ut quilibet qualibet ſine peccato uti poſſit. Hæreſis Simonis magi.damn.204

Coitum promiſcuum miſcendo cum quamlibet muliere licere congregatis in eccleſia, extinctis luminibus poſt ſolis occaſû. Hær.Dulcini.damn.169

Coitum quemcunque commixtum, urente carnis libidine; tam inter uiros, quàm inter fœminas eſſe licitum. Hær.Pauperum de Lugd.damn.167

Libidini ſatisfacere in quolibet actu turpi melius eſt, quam tentari in corde tentari. Hær.eorund.damn.ibid.& 171

Coitum carnalem urente carnis libidine, quemcunque nô eſſe peccatum, ſed oſculum; quia ad hoc non inclinat natura, ſed ad coitum eſt inclinatio naturalis. Hær.Begard. & Beguin. damn.267.& 275

Coitum ſoluti cum ſoluta, quod ſimplex dicitur fornicatio, nô eſſe peccatum. Hær.quorundam.damn.275

Coitum, qui ſimplex eſt fornicatio, qui credit, non eſſe peccatû, non eſt hæreticus. Err.Martini de magiſtris damn.275

Coire tenetur mulier cum quolibet uiro eam petente, & è contra. Hær.Anabaptiſtarum.damn.255

Coire cû fœminis licet cuique inſtar canum, omni pudore ſublato publicitus. Hær.Cynicorum.damn.169

Concupiſcit Spiritus meus carnem tuam, ueni itaq; faciamus mirabilia, aiebant Nicolaitæ, & nuper Monaſterien. Err.Nicolaitarum.damn.167

In communi debere uiros, ac fœminas, iuuenes, ac uirgines in vno loco, & conclaui uiuere, & in eodem cubiculo dormire, vbi extinctis luminaribus ad omnes promiſcuè dicendum; Creſcite, & multiplicamini. Hær.Condormientium.dam.173

Communes debere eſſe uxores. Hær.Chriſtophori.damn.178

Connubia permixta, ſeu promiſcua, urente carnis libidine, eſſe permittenda Hær.cuiuſdam Picardi damn.218.267.& 284

Quilibet uir, & mulier nudi ſimul abſq; peccato poſſunt iacere benè in eodem lecto, tangere ſe mutuo in omni ſui parte, & oſculari ſeinuicem, & coniungere uentrem cum uentre, ſi ſic carnis ſtimulus ut ceſſet tentatio. Hær. Pſeudoapoſtolorum. damn.267

Quoſcunque actus carnales, ſtuprum, adulterium, &c.commiſſus ex charitate non eſſe peccatum. Hær.Almarici.damn.51.174 & 184

Adulteria, ſtupra, &c. Deus, ut bonus non punit. Err.eiuſd. damn.274

Confeſſio peccatorum in ſpecie, ex uniuerſalis eccleſiæ ſtatuto, non ex diuino iure habet. Hær. Petri de Oxomẽ.dam.18
Sacramentû pœnitentiæ quantum ad collationem gratiæ, naturæ eſt, non inſtitutionis noui, aut ueteris teſtamenti. Hær. eiuſd.damn 39
Abſque confeſſione peccata mortalia, quò ad culpam, & pœnam alterius ſeculi ſola cordis contritione, cogitationes uerò prauæ ſola diſplicentia delentur ſine ordine ad claues. Hær. eiuſd.damn.1

Confeſſio inutilis eſt, & ſuperflua, ſi contritio adſit. Err.Io.Vuiclef damn.29

Confiteri ſacerdoti peccata ſua non eſſe neceſſarium, ſed ſoli Deo confiteri ſufficit. Hær.Iacobitarum.damn.19.29

Confeſſionem hanc clancularum non eſſe neceſſariam, quæ in aurem fit ſacerdotis, ſed ſufficit, ſi ſoli deo confiteatur. Hær. Lutheri dam.ibid.

Confeſſionem ſacramentalem omnino eſſe tollendam. Hær. Valdenſium.damn.ibid.

Confiteri hominem, nec poſſe, nec debere poſt commiſſum peccatum. Hær.Albanenſium.damn.ibid.

Confitenda non eſſe omnia peccata mortalia, nec neceſſarium eſſe omnium peccatorum examen. Hær.Lutheri. damn.36

Confitendum uolumus purè omnia peccata, nihil aliud facimus, quàm quòd miſericordiæ Dei nihil uolumus relinquere ignoſcendum. Hær.eiuſd.damn.ibid.

Confiteri peccata, & enumerare, eſt Papiſtica carnificina, & impietas. Hær.Sectariorum damn 20.& 36

In confeſſione non conferri gratiam, qua homo iuſtificatur. Hær Lutheri.damn.18 & 39

Confeſſionem non poſſe dici ſacramentum. Hær.eiuſd.dã.20

Confeſſionem audire, & pœnitentem abſoluere poſſe omnes homines cuiuſcunque fuerint conditionis. Hær.eiuſd.damn. 28 29.& 32.

Confitendum non eſt fratribus Mendicantibus, & qui ipſis, uel aliis habentibus priuilegium generale audiendi côfeſſiones, eſt confeſſus, iterum confiteri tenetur curato tanquam proprio ſacerdoti. Err.Io.de Poliaco.damn.32

ſtante

ſcante ſtamen, omnie utriuſque, Papa non poteſt facere, quin Parochiani non teneantur quotoquoque anno omnia peccata ſua confiteri proprio ſacerdoti.ſ. curato, immò nec Deus ipſe, quia hoc implicat contradictionem. Error. eiuſd. damn.ibid.

Papa non poteſt dare poteſtatem generalem, nec Deus ipſe audiendi confeſſiones, ſed confeſſus habenti talem facultatem, tenetur iterum confiteri curato, ut proprio ſacerdoti. Hær.eiuſd.damn.ibid.

Non confitendum eſſe ſacramentaliter tempore Quadrageſimæ, uel Paſchatis, quo præcepit Papa: ſed ſi non præcepiſſet, vellem confiteri (ait Brentius) quando, & quomodo uoluntas libera me urgeret. Err.Brentij.dam.12

Confeſſionem nullam fuiſſe antiquitus ſecretam malè actę uitæ, ſed apertam (vt opinor,) quã nec legi ouee exactam à quoquam. Propoſitio ſuſpecta. Eraſmi.damn.38

Confeſſio clancularia, quæ nunc recepta eſt, & in aurem fit, uidetur ex conſultationibus priuatis eſſe nata, quæ ſolet apud Epiſcopos fieri, ſiquis ſcrupulus urgeret animum. Err.eiuſd. damn.ibid.& 37

Confeſſionẽ olim fuiſſe publicam: & de noris commiſſis publicam olim fuiſſe ſatisfactionem. Err.eiuſd.damn.25

Confeſſionem admiſſorum ſecretam, apparet Hieronymi tempore, nondum fuiſſe inſtitutam. Err.eiuſd.dam.25 37.& 38.

Nullo modo pſumas confiteri peccata uenialia, ſed nec omnia mortalia, quia impoſſibile eſt ut omnia mortalia cognoſcas: unde in primitiua eccleſia ſolum manifeſta mortalia cõfitebantur. Hęr Lutheri dam.20

Si homo debitè fuerit contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua, & inutilis. Err. Io. Vuicleſ.dam.19

Confeſſionem peccatorum factam ſacerdotibus. Ro.Eccleſiæ nihil ualere ad ſalutem. Hær.Manicheorum.dam.20.19.& 41

Coniugia eſſe contemnenda ſub prætextu ſuperſtitioſæ continentiæ. Hær.Abelon.damn 166

Coniugia inter fratres eſſe ſpiritualia, aiunt Liberi, unde & uxores habent communes, nec patiuntur eas ſuis maritis nõ ſuę ſectæ reddere debitum. Err.Liberorum.dam.199

Coniugium eſſe legem, & conſtitutionem Diaboli Hær. Manichæorum dam.174

Coniugia eſſe reſpuenda Hær.Eraclitarum.dam.175

Conſecrare corpus Chriſti poſſe oẽm hoiem iuſtũ ſuę factionis, etiam ſi laicus fuerit, ſed ſi mortale committat, hanc poteſtatem amittit, etiam ſi ſacerdos ſit. Hær. Valdenſium.dam. 28

Conſecrationem locorum reſeruari Papæ, & Epiſcopis, ob cupiditatem lucri temporalis, & honoris. Error. Ioan. Vuicleſ. damn.116

Conſtantinus Imperator errauit ditando Eccleſiam. Err.eiuſd. damn.165

Ipſe Conſtantinus, cæterique domini temporales ſeducti ſunt a Diabolo, ut eccleſiam bonis temporalibus ditarent. Err. eiuſd.damn.ibid.

Continere nemo poteſt, & nec minus quidem, quàm ſaliuam non expuere. Err.Lutheri dam.162

Continentiæ clericorum legem inſtituendi nulla eſt rationabilis cauſa. Err.Io. Vueſtphal.dam.154.& 167

Continentiã idem caſtitatis, tũ & ieiunij damnat Vigilantios. Hær.Vigilantij, dam.166.& 167

Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionẽ, & deteſtationem peccatorum, qua quis cogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionẽ ęternę beatitudinis, & acquiſitionem æternæ damnationis, facit hominem hypocritam, immò magis peccatorem. Hær.Lutheri dam.1.2.& 9

Contritione ſola, ſine propoſito confitendi, deleri peccata. Err. Petri Hoxom.damn.1

Propter tuam cõtritionem nullo modo confidas abſolui, ſed propter uerbum Chriſti quodcunq; ſolueris, &c. hic, inquam confide, ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionem, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus uerè eris, quicquid ſit de contritione. Hær.Lutheri.dam.16

Nullus debet ſacerdoti reſpondere, ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere. Err.eiuſd.dam.ibid.& 67

Si per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus, aut ſacerdos non ſerio, ſed ioco abſolueret, ſi tamen credat ſe abſolutum, veriſſime eſt abſolutus. Hęr.eiuſd.dam.ibid.

Veriſſimum eſt prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucuſque data præſtantius, de cætero non facere, ſumma pœnitentia, optima pœnitentia, noua vita. Err. eiuſd.damn.1.

Corporis humani inferiores partes non à Deo, ſed à Diabolo eſſe factas. Hær.Paternian.dam.173.

D

Defunctis orationes non proſunt. Hær. Lutheri damn.308

Defunctis non prodeſt miſſæ ſacrificium. Hær.eiuſdem damn.ibid.

In Deo eſſe qui, piam cõpoſitum. Hær. Arnaldiſtarũ dã.390

Deum eſſe corporeum Hær.Tertulliani damn.390

Deus, ut homines, hab. membra. Hær. Vadianorum dam.392.

Deum non tantum permittere malum, ſed etiam id operari efficaciter. Hær.Caluini damn.198

Deus non modo permittit fieri peccata, quæ homines faciunt, ſed etiam fiunt Deo uolente, & impellente. Hęr. Caluini damn.198

Dei opus ita eſſe adulterium Dauidis, ſæuitiam Manlij, & proditionem Iudæ, æquè ac conuerſionem Pauli. Hær.Melanctonis.damn.198

Deum eſſe crudelem, blaſphemauit Nouatianus. Hær.Nouatiani.damn 411

Deum de Deo, Lumen de lumine, Deum uerum de Deo uero. Caluinus hoc ſymboli articulum pro ridiculoſa battologia perfidè habens damnatur.419

Diabolum, ſiue dęmones aliquando fore ſaluandos. Err.Origenis.damn.64.403.& 130

Diabolo Dei miſericordia poſt iudicium preſtò erit. Hær.Libertinorum.dam.ibid.

E

Eccleſiæ poſſunt domini temporales bona temporalia auferre ad arbitrium ſuum, poſſeſſionatis habitualiter delinquentibus. Err.Io.Vuicleſ dam.80

Eccleſiã non poſſe excommunicare. Err.Albanenſium.dam.82

Eccleſiam non debere malos perſequi. Err.eorund.dam.ibid.

Eccleſiæ Romanæ obedientes ſunt damnati. Hær.Petri Io dã.74

Eccleſiæ Romanę auctoritas eſt omnino euacuata, & iamdudũ ceſſauit propter malitiam Prælatorum. Hęr.Geraldi Segnerelli de Parma, & Sectatorum, dam.76

Eccleſia, quam tenet Papa, & Cardinales, & Clerici, & Religioſi, non eſt eccleſia Dei, ſed probata eccleſia ſine fructu. Hær.eorund.damn.74

Eccleſia Romana eſt illa meretrix, quę à fide Chriſti apoſtatauit, de qua ſcribit Ioan in Apocalipſi. Hær.eorund.dam. ibid.

Omnis iuriſditionis authoritas eſt omnino in miniſtris Eccleſiæ Romanæ euacuata, & in ipſis ſolis manet, ſicut ſpiritualis uitę ſanctitas. Hęr.quorundam.dam.ibid.

Eccleſiæ ſacerdotes, alijque miniſtri ſic ſunt iuriſditionis, & ordinis authoritate deſtituti, ut nec ſententiam ferre, nec ſacramenta conficere, nec ſubiectum populum inſtruere ualeant, uel docere; ſed ſunt priuati omni eccleſiaſtica poteſtate, niſi ſint de eorum Begardorum perfidia, apud quos ſolum (aiunt) ſicut ſpiritualis uitę ſanctitas, ſic & eccleſiaſtica authoritas perſeuerat Hær.Begard damn.74 75.& 76

Eleemoſinæ nullæ ſunt neceſſariæ, ut qui eas exercuerit quantumlibet crimino ſè, & nepharie uiuat, æternum tamen ſupplicium non ſit habiturus. Hær.quorundam dam.61.443

Eleemoſinam dantes et non facientibus ſupplicium perpetuũ eſſe deſtinatum. Hær.eorund.dam.441 442.443

Eleemoſinã pauperibus largiri maioris meriti eſt, quàm eleemoſinam pro miſſę ſacrificio offerre. Error, quorundam. damn.62

Elementa omnia eſſe animata. Err.Manetis dam.394

Epiſcopum non eſſe ſimplici ſacerdote ſuperiorem. Hær.Aerij, Valdenſium, Io. Vuicleſ, dam.94

Epiſcopi nullam eſſe iuriſditionem. Hær.Antidiaphoriſtarum damn.85.& 101

Epiſcopos omnes, & præsbiteros dignitate, & authoritate æquales eſſe: Potentia diuitiarum, uel humilitate paupertatis, inferiorem, uel ſublimiorem Epiſcopum fieri. Hær.Io.Vueſtphal.damn.155

Quòd vnus Epiſcopus ſit ſuper alios, & Papa ſuper omnes non à Chriſto, ſed hominum electione conſtitutum eſt Hęr. eiuſd.damn.102.

Epiſcopalem gradum, ac ſacerdotalem ordinem, cęteroſque ſacri ordinis miniſtros, nihil eſſe. Hær.Tandemi dam.166

Epiſcopum quemlibet eſſe ſummum, & ſublimiſſimũ iuriſdictione, poteſtate. Hær.quorundam, dam.102

Epiſcopus non poteſt audire confeſſiones Parochianorum. Err. Io.de Poliaco dam.166

Epiſcopus non poteſt dare generalem poteſtatem audiendi confeſſiones Err.eiuſd.damn.ibid.

Epiſcopos eſſe ſcribas, & Phariſęos Apoſtolorum perſecutores. Err.Pauperum de Lugduno dam.ibid.

Magnus error eſt eorum, qui accedunt ad Euchariſtiæ ſacramentum, huic innixi, quòd ſint confeſſi, quod non ſint ſibi conſcij alicuius peccati mortalis, quod premiſerint orationes ſuas & præparatorias: omnes iudicium ſibi manducant & bibunt: ſed ſi credant, & confidant, ſe gratiam ibi conſecuturos, hæc ſola fides facit eos puros & dignos. Hæreſ. Lutheri damna. 16. & 149

Excommunicationem à Papa, aut à quocunque Prælato inflictam non eſſe timendam. Hær. Ioan. Vuiclef damnatur. 81. 91. & 92

Excommunicationem à Papa, uel à Prælato alio inflictam eſſe cenſuram Antichriſti. Hær. eiuſd. dam. 81

Excommunicationem non ſolùm, non eſſe timendam, ſed cum gaudio ſuſcipiendam, & procurandam. Hær. Lutheri damn. 81. 91. & 92

Excommunicare aliquem nullus Prælatus debet, niſi prius ſciat eum eſſe excommunicatum à Deo. Err. Io. Vuiclef. & Io. Huſſ. damn. 82

Excommunicans ſic quem prius, ſcilicet neſciat à Deo excommunicatum eſt hæreticus ex hoc, uel excommunicatus. Err. eiuſd. damn. ibid.

Qui propter excommunicationem hominum concionari deſinunt, uel audire Dei uerbum, ſunt re ipſa excommunicati, & in die iudicij proditores, & Antichriſti habebuntur. Err. eiuſd. damn. 84

Excommunicationes ſunt tantum externæ pœnæ, nec priuant hominem communibus ſpiritualibus eccleſiæ orationibus. Err. Lutheri. damn. 81. & 92

Docendi ſunt chriſtiani plus diligere excommunicationem, quàm timere. Err. eiuſd. damn. 81

Sacerdos Chriſti uiuens ſecundum legem eius, & habens notitiam ſcripturæ & affectum ad ædificandum populum debet prædicare, non obſtante prætenſa excommunicatione. Err. Io. Huſs dam. 84

Quilibet prædicantis officium de mandato accipit, qui ad ſacerdotium accedit, & illud mandatum debet exequi non obſtante excommunicatione. Err. eiuſd. damn. ibid.

Per cenſuras eccleſiaſticas excommunicationis, & ſuſpenſionis, uel interdicti ad ſui exaltationem clerus populum ſibi laicalem ſuppeditat, auaritiam multiplicat, malitiam protegit, uiam præparat Antichriſto. Error. eiuſdem damna. 83

F

IN fide manentibus nullum peccatum quantumlibet graue imputatur. Hær. Aerij, damn. 442

Fide, non operibus nos ſaluari docebat Simon Magus. Hær. Simonis Magi. damn. ibid.

Qui Deo ſe ſola fide commiſerit, tutus agit, liberque eſt à malis uniuerſis. Propoſitio ſuſpecta, ut hæreticorum, damn. ibid.

Miſericordiæ Dei dono, fidelis non perit cum infideli. Propoſitio ſuſpecta, ut ab hæreticis proficiſcitur, damn. ibid.

Filium Dei ignorare diem ultimũ. Hær. Agnoitarum damn. 378

Fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum, moratur exeuntem à corpore animam ab ingreſſu cœli. Error. Luth. damn. 48.

G

GRatos ſe eſſe Deo per Chriſtum homines debere credere, quantũlibet impurè & ſceleratè uiuant. Hær. Buceri dã. 56

H

HOminem nullum ab Adam uſque ad Chriſtum placuiſſe Deo, ſed omnes fuiſſe damnatos, ac uixiſſe ſecundum carnem. Hær. Ioachim Ab. & Petri Io. damn. 296

Humana natura à Deo uerbo aſſumpta æqualis eſt Deo in omnibus bonis ſuis, adeò, ut tanta ſit humanitas Chriſti, quanta eſt eius diuinitas; & tantundem poſſit, & ualeat. Hær. Arnoldi, damn. 389

I

IEiunium nullius eſſe meriti apud Deũ. Err. Iouiniani, dã. 61

Cum ad ſtatum quendam perfectionis homo peruenerit, tunc ſenſualitas eſt ita perfectè ſpiritui & rationi ſubiecta, quod homo poteſt liberè corpori concedere quicquid placet. Err. Begard & Beguin. damn. 51

Indulgentijs Papæ, & Epiſcoporum credere, fatuum eſt Hær. Io. Vuiclef damn. 98

Indulgentias concedendi Papa nullam prorſus authoritatem habet Err. Valdenſium damn. 102. & 309

Indulgentias nullius eſſe momenti, ſed pias fidelium fraudes. Hęr. Lutheri damn 97. & 98

Non eſt indulgentijs confidendum. Hær. Iacobi Præpoſiti damn. 97

Nulli merita ſanctorum applicari poſſunt Err. eiuſd. dam. ibid.

Nullus eſt eccleſiæ theſaurus præter Chriſti merita, quæ duntaxat per ipſum Chriſtum vnicuique ſecundum ſuam fidem applicantur. Err. eiuſd. damn. 98

Theſaurum meritorum ſanctorum non poſſe per Papam diſtribui, nec etiam perſolutionem pœnarum pro peccatis debitarum poſſe fieri per pœnas, quas ſuſtulit Chriſtus. Hær. Ioan. Vueſtphal. damn. 102

Theſauri eccleſiæ, vnde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti, & ſanctorum. Err. Lutheri damn. 97

Indulgentiæ ſunt piç fraudes fidelium, & remiſſiones bonorũ operum, & ſunt de numero eorum, quæ licent, non quæ expediunt. Err. eiuſd. damn. 98

Indulgentiæ his, qui veraciter eas cõſequuntur, non ualent ad remiſſionem pęnę pro peccatis actualibus debitæ apud diuinam iuſtitiam. Err. eiuſd. damn. 97

Seducuntur credentes indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus vtiles Err. eiuſd. damn. 98

Sex generibus hominum indulgentiæ nec ſunt neceſſariæ, nec vtiles; videlicet, mortuis, ſiue morituris infirmis; legitimè impeditis; his, qui non commiſerunt crimina; his, qui crimina commiſerunt, ſed non publica: his, qui meliora operantur. Err. eiuſd. damn. 103

Infernum nullum eſſe, ſed exiſtentem in mortali habere infernum. Hær. Almarici, damn. 429

Inferni alias non eſſe alias pęnas quàm eas, quas in hoc mundo experimur. Hær Albanenſium. damn. 299. & 423

Inferni pœnam non eſſe perpetuam. Hær. Origenis, & Armenorum. damn. 440

Infernum eſſe mundum iſtum, & nullum alium supereſſe. Hęr. Seleucianorum damn. 294. & 429.

Infernum prorſus uel nullum eſſe, uel nihil eſſe. Hær. Hermani Riſſu... damn. 296

Inſtitutiones maiorum renuntiare, ſiue ab eis recedere nõ modò eſſe integrum, ſed & honeſtum, piũ, & ſalutare. Hær. Caluini, dam. 413

Iudicij dies erit infra annum. Err. temerarius cuiuſdam, damna. 317. & 378

In die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti non comparebunt cum ſuis corporibus reddituri de factis proprijs rationem, ut referat unuſquiſque propria corporis prout geſſit, ſiue bonum, ſiue malum. Hær. ſine authore dã. 384. & 385

L

LAicalem impoſitionem manuum ſacramentum eſſe. Hær. Manus impoſitiorum, dam. 123

Laicos omnes eſſe ſacerdotes, & poſſe conſecrare, ſi nõ ſint in peccato mortali. Hær. Iacobi præpoſiti, damn. 124

Laicus quilibet bonus, & ſciens abſoluere poteſt, & pœnitentiã imponere Hær. Pauperum de Lugd. damn. 28. 29. 31. & 147

Laicos tàm uiros, quàm mulieres, qui ſint de ſecta ipſorum poſſe conſecrare, & confeſſiones ſacramentales audire. Hær. Valdenſium. damn. ibid.

Leges morum condendi neque in Pontifice maximo, neque in tota eccleſia ulla eſt poteſtas. Hær. Valdenſium, & Io. Vuiclef, & Lutheri, damn. 93

Leges eccleſiaſticas ligare in foro conſcientiæ; negare. Err. dã. 93

Liberum arbitrium poſt peccatum eſt res de ſolo titulo, & dũ facit, quod in ſe eſt, peccat mortaliter. Hær. Lutheri dam. 43

Literæ appellandæ ſunt uitus, ac peſtis. Err. Licinij imperatoris damn. 146. & 416

Literas eſſe abijciendas, & ſpiritum uiuificantem ſequendum, Err. Quintini damn. ibid.

M

MArtyrium pati pro Chriſti confeſſione dementia eſt, cum citra crimen poſſit Chriſtus negari. Hær. impij Baſilidis. damn. 415

Martyrium pati pro Chriſto ipſas uirgines, ſtultũ eſt; eo quod uoluptatis gaudia non guſtauerint. Hær. Barbaræ Imperatricis damna. ibid.

Martyrum ſepulchra non eſſe ueneranda, & ſanctorum uigilias eſſe damnandas Hær. Vigilantij damn. ibid.

Martyres ſtolidos fuiſſe Apoſtolos, nolendo abiurare Chriſtũ coram hominibus, & ob id ſe occidi permiſiſſe. Hær. Georgij Dauid, damn. ibid.

Matri-

Matrimonium non eſt in ſignum, neque confert gratiam.Hær. Lutheri dam.176
Matrimonium non eſt ſacramentum.Hær.eiuſd.dam.174
Matrimonium nullum eſſe.Hær.Albanenſium dam.170.
Matrimonium eſſe inuentum quoddam humanum.Hær.Secta riorum,damn.ibid.
Matrimonium quaſi per ſe malū eſſe damnandum .Hær. Ademianorum,damn.ibid.
Matrimonium nil aliud eſſe niſi occultum meretricium . Hær. Tatianorum damn.172.176.& 187
Matrimonium,ſiue coniugium eſſe reſpuendum.Hær.Tracitarum,damn.175
Matrimonium propter adulterium(ut facit in dæi) debere diſſolui.Hær.Melanctonis dam.249.& 280
Matrimonia poſſe diſſolui,ubi uxor mariti ſui odium ceperit. Hær.Libertinorum dam.201
Matrimonij conditio commodior eſt Iudæis,quàm nobis. Propoſitio ſuſpecta Eraſmi,damn 205
Haud ſcio, an hoc ſacramentum ſeptimum.i.matrimonium, ueteribus fuerit cognitū.Propoſitio ſuſpecta eiuſd.dam.262
Nullus eſt locus,unde liqueat Græcos, & Latinos coniugium inter ſeptē ſacramenta cōnumerare. Propoſitio ſuſpecta eiuſd. damn.ibid.
Haud ſcio,an ætate D.Hieronymi Eccleſia numerauit Matrimonium inter ſeptem ſacramenta. Propoſitio ſuſpecta eiuſd. damn .ibid.
Theologi faciunt Matrimonium unum ex ſeptem ſacramētis. Propoſitio ſuſpecta eiuſd damn.ibid.
Matrimonium carnale eſt peccatum mortale.Err.Cathetorum damn.172.176.& 268.
Matrimonium eſt ſacramentum in Eccleſia Dei.Caluinus hanc mendacites pro errore imponens eccleſiæ damnatur.174
Matrimonium eſſe fornicationem iuratā,niſi continenter cōiugati uiuant.Hær.Pauperū de Lugdun.dam.172.263
Quaslibet alias immunditias magis eſſe licitas,quàm copulam carnalem Hær.eorund.dam.172
Licitum eſt uxorem dimittere etiam non fornicationis ratione & libellum repudij ei dare. Hær.Phariſæorum.dam.200. & 249.
Licitum eſt uxorem alterius,etiam marito uiuente, ſibi in uxorem accipere.Hær.Herodianorum damn.ibid.
Matrimonium nihil differre à ſcortatione,ſed idem eſſe . Hær. Tatiani damn.172.176.& 287
Matrimonium euangelicum,id afferunt euangelici,cùm Chriſto denotes nefario polluūt adulterio.Hær.eorund.dam.177
Matrimonium ſpirituale,id eſſerunt Libertini, in quo promiſcui fiunt concubitus,modò alter altero ſit contentus,& hoc obſeruandum reducunt,Matrimonium carnale,Eccleſiæ ſacramentorum diſſoluentes.Hær.eorund.damn.176.& 174
Mereri poſſe hominem uitam æternam abſque gratiæ Dei auxilio.Hær.Pelagij.damn.57
Non propter iuſtitiam,& æquitatem cordis tribuit quicq̄ Deus hominibus.Hær.damn.435
Meretrix publica pauper melior eſt continente dummodo ſibi retineat aliquid in ſui ſubſidiū . quia paupertate ſola omnia conſummantur peccatā.Hær Guilhermi.dam.292
Mille annos, homines futuros in uoluptate carnis poſt reſurrectionem Hær.Cerinthi damn.347.353.& 358
Mille annorum poſt mortuorum reſurrectionē Chriſti regnū corporaliter in hac terra fore producendum,ſanctosque corporaliter cum Chriſto epulaturos.Hær.Chiliaſtarū dam.ibi.
Miſericordiæ opus magis placere Deo, quàm ſacrificium altaris.Err.Arnaldi dam.308
Miſſam cantari pro defunctis impiū eſt. Hær.Lutheri dam.ibi.
Monachis nemo ſaluari poteſt in religione priuata. Err.Io.Vuiclef damn.253
Monachus Demones nouos eſſe.Err.Io.de Roceſane dam.ibid.
Motus non incæpit,ſed fuit ab æterno,in æternum duraturus. Err.Ariſtotelis damn.392
Mulieres ad ſacerdotium iuſtè promoueri poſſe.Hær.Pepuzianorum,quam poſt mille annos ſuſcitauit Lutherus.Dam.157
Mulierem ſacris ordinibus poſſe initiari.Hær.Cathaphrigatum damn.ibid.
Mundum nunquàm finiendum,ſed ſemper in eodem ſtatu manſurum.Err.Moyſis Rabbi,dam.391.& 424
Mundum & poſt reſurrectionem uniuerſalem mortuorum in eodem ſtatu,in quo nunc eſt,permanſurum; neque ita eſſe mutandum, ut ſit cœlū nouum, & terra noua. Her.ſine authore dam.380.381.& 391
Mundi finis futurus eſt anno ab Incarnatione domini milleſimo,trecēteſimo,trigeſimoquinto.Propoſitio temeraria Arnoldi damn.317.336.& 378.

N

NVPTIAS eſſe illicitas.Hær.Tatiani,& Marcionis,demn.199.
Nuptiarū fœdera iniret ſniungentes peccare.Hær.eorund. damn. 202
Nuptias execrabiles, & ſpurcas eſſe.Hær.eorund.dam.ibi.
Nuptijs coniugatos eſſe ſeparandos. Hæreſ. Priſcillianiſtarum damn. 200
Nuptias primas quidem admittendas,ſed ſecundas damnādas. Err.Cathaphrigum,& Nouati,dam.261
Nuptias ſecundas loco fornicationis habent.Cataphriges. Err.eorund.dam.ibi.
Nuptijs non eſſe ſacramentum;illā.ſ.maris,& fœminæ indiſſolubilem coniunctionem non eſſe ſacramentum,neque per eam aliquam conferri gratiam.Err.Armenorum,quod poſt modum docuit Lutherus.damn.174.176.& 201
Nuptiarum fœdus, & uinculum poſſe pro coniugum arbitrio diſſolui Hær.Montaniſtarum & Armenorum & quorundam aliorum damn.249.& 283
Ad nuptias contrahendas omnes obligantur, & eſt præceptum uniuerſale.Err.Caluini damn.171.
Ad matrimonium ſiue nuptias contrahendas ſufficere conſenſum ſolùm internum.Err.Io. Vuiclef damn. 185
Licitum eſſe Chriſtiano dimittere uxorem ob fornicationē carnalem ipſius uxoris,& poſſe ducere, aliā uxorem Err. Eraſmi damn.249

O

OPERA omnia cuiuslibet, etiam rectè facta quomodocunque,ſunt peccata.Hær.Lutheri.dam.38
Opera bona nulla debet facere homo,cum ad ultimum ſtatum perfectionis uenerit.Hær.Begard.& Beguin.dam.13
Imperfecti hominis eſſe in operibus uirtutū ſe exercere Hær. eorund.damn.ibi.
Opera bona perniciosa eſſe ad ſalutem.Hær.Amſdorphianorū dam,58 & 303.
Nequaquàm ſentiendum eſt,quòd propter dignitatem,& mūdiciem bonorum operum detur uita æterna; ſed eſt beneficium gratuitum,& datur per miſericordiam propter Chriſtū. Err.Io.Spengebergi dam.455
Opere aliena nihil prodeſſe; etiam ſanctorum. Hær. Mahometis,& Pelagii.dam.53.& 305.
Opera etiam propria , etiam bona,ut à ſpiritu ſancto piorum corda inhabitante,eſſe peccata Hær.Lutheri damn.303.
Oratio ſola ſufficit ad omnia peccata delenda, ac bona reconcilianda,abſque aliis pietatis exercitiis, & ſine baptiſmo. Hær. Adelphii,& Enthuſiaſtarum.dam.43
Orationes inutiles ſunt ; quia omnia fiunt neceſſitate abſoluta. Hær.Huſſitarum dam.316.
Orationē prorſus eſſe inutilem,nulliusq; uirtutis.Hær.Pelagij damn.61.& 300
Orationes,quas facit Eccleſia pro infidelibus,& aliis peccatoribus ut conuertantur,ſiue pro fidelibus ut perſeuerēt, fruſtra fieri : quoniam ad hoc ſufficit noſtri arbitrij libera poteſtas. Hær.eiuſd.dam.300
Orate pro nobis mutuò dum uiuimus,poſtquam,poſtquàm uerò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda eſt oratio. Hær.Vigilantii,quam ab orco reuocarunt,Lutherus, Zuinglius,et Caluinus.dam.301
Orationes factæ pro defunctis, non eis proſunt. Hær.Lutheri. dam.ibidem.
Orandum non eſſe pro mortuis.Hær.Publicanorum dam.ibid.
Orandum non eſſe pro aliqua particulari perſona.Err.Io. Vuiclef.dam.300
Oratio,quæ pro uno ſolo ſit,non plus prodeſt ei,quàm aliis.Err. eiuſd.dam.311
Orationes ſpeciales applicatæ uni perſonæ per Prælatos, uel Religioſos nō plus proſunt eidem, quàm generales:cæteris paribus Err.eiuſd.dam.312
Ordo Sacer non eſt Eccleſiæ Sacramentū.Hæreſis Lutheri dā.137
Ordo non confert gratiam.Hær.eiuſd.dam.140.
Ordo non eſt alter altero dignior dignitate,& poteſtate,ſed omnes Chriſtiani in eodem ſunt ordinis gradu.Hær.eiuſd.dam. 136.& 151
Ordines tres tantum in Eccleſia eſſe, Diaconum,Presbyterum & Epiſcopum.Hær.Valdenſium dam.151.& 153
Ordinis ſacramenti qd ſit,eccleſiā ignorare. Hær.eorūd.dā.137
Ordinis ſacramentū nil aliud eſſe quàm ritum quendam eligendi concionatorem in eccleſia Hær.eorund.dam.ibi.
Ordinis ſacramentum figmentum eſt, ex hominibus natum nihil de re Eccleſiaſtica,& de ſacramentis intelligentibus.Hær. eorund.dam.ibi.
Ordinem Lectoratus tantum ex minoribus eſſe,oſtiarium uerò Exorciſtam,.

Sepeliri corpora humana quacunque tellure, ſiue locus ſit ſacer ſiue non, nihil diſtare. Err. Pauperum, de Lugduno. dam. ibidem
De ſepultura non eſſe curandum. Err. Trinitariorum. damn. ibidem
Studia liberalia iuuentuti chriſtianæ eſſe interdicenda. Err. Iuliani Imper. Apoſtatæ. dam. 146
Subditos, ac populares homines poſſe ad libitum ſuum Dominos, ac Prælatos delinquentes corrigere. Error. Ioan. Vuiclef damn. 80
Subditos, ac populares homines iuſtè poſſe ſubtrahere tributa à Dominis, & Decimas à Sacerdotibus, cùm eos peccatores eſſe cognouerint. Err. eiuſd. damn. ibid.
Suffragia, orationes, eleemoſinas, Miſſas, &c. nihil prodeſſe defunctis à uiuis pro illis facta. Hær. Aerij damn. 305

V

Vaſa ſacra Eccleſiæ diripienda mandauit Iulianus. Err. ſacrilegus. damn. 133
Veſtes ſacras ſpernẽdas eſſe. Err. ſacr. leg. Fauſti Manichei damna. 169
Virginitatem non eſſe apud Deum maioris meriti, quàm coniugium. Hær. Iouiniani, & Heluidij damn. 413. & 414
Virginitati nullam gratiam reſeruandam, nullum reſeruandũ caſtitatis ordinem, promiſcuè omnia confundenda eſſe. Hær. eorund. damn. 413
Virgines pro Chriſti nomine pati ſtultum eſt, eo quòd uoluptatis gaudia non guſtent. Hær. Barbaræ Imperatr. dam. 415
Virgines nudas in publico uerberibus afficiebat Balanus. Err. deteſtabilis. damn. 414
Virtus uitium, & uitium uirtus eſt Libertinis, & Quintiniſtis. Hær. Libertinorum, & Quintiniſtarum. damn. 203
Viuendum eſſe ſolùm ſecundum carnem in lege domini. Hær. Dolithei. damn. 59
Vnctionis extremæ ſacramentum non prodeſſe infirmis ad ſalutem corporis. Err. quorundam. damn. 121. & 133
Vnctionis extremæ ſacramentum nihil eſſe. Hær. Albanenſium damn. 113. & 120
Vnctionem extremam non eſſe inter ſacramenta Eccleſiæ computandam. Hær. Valdenſium, & poſt Lutheri. damn. 111. & 112
Vnctionis extremæ ſacramentum non fuiſſe à Deo inſtitutum Hær. Hæracheitarum. damn. 123
Hodie oleo ſacro unguntur laborantes, non ut conualeſcant, ſed ut tutius migrent. Err. Eraſmi. dam. 121 & 134
Vnctionem extremam fuiſſe à B. Iacobo inſtitutam. Err. quorundam. damn. 123
Vouere nihil poſſe Deo, niſi quod ab eo præceptum eſt. Hær. Caluiniſtarum. damn. 266
Vota hodie non ualere niſi ad operum iactantiam, & præſumptionem. Hær. Lutheri. damn. 212
Vxor ſi nolit, Ancilla ueniat. Erroneum, ſpurciſſimumque dogma Lutheri. damn. 274
Vxori uni non debere uirum aſtringi, ſed alias plures poſſe ſimul habere uxores ad augendam prolem. Hær. Dauidicorum. damn 271
Vxores plures eodem tempore uni uiro habere licet. Hær. Polygamiſtarum. damn. 270
Vxorem ob ſolam fornicationem dimittendam. Propoſitio erronea, ſi tamen intelligatur de uinculo matrimonij. dãn 260
Vxores, nolunt Libertini, reddere debitum maritis non ſuæ ſectæ. Err. Libertinorum. damn. 263. & 264.

FINIS.

INDEX MEMORABILIVM.

Numeri ſignant chartas.

A

ABSCINDERE pedem & oculũ erueraquid ſit. 399
Abſolutio Sacerdotis eſt ad inſtar actus iudicialis. 56
Abſurdum magnum vitandum. 64
Abutens priuilegio, vel poteſtate ſua quis ſit. 172
Acceſſus ad terminum ex parte agentis eſt prior receſſu a termino, ut illuminatio ex parte illuminantis eſt prior remotione tenebrarum. 24
Acceſſus ad terminum ex parte mobilis eſt naturaliter poſterior receſſu a termino. 24
A Chriſto ſunt omnia ſacramenta. 76
Actus pœnitentiæ duplex. 214
Actus peccati exterioris eſt duplex. 43
Actus quomodo ſumitur in reſponſis. 43
Actio non eſt bona niſi cum prudentia fiat. 85
Addere afflictionem afflicto quid ſit. 269
Æditionum ſacrorum librorum, quæ nam acceperint ab eccleſia. 522
Æditionis latinæ vulgatæ ſanctus Tho. ſemper fuit propugnator. 185
Æternum hominis non eſt uita præſens, ſed ſtatus præſentis vitæ. 17
Agens naturale quomodo differt ab agente per electionem. 515
Agens per formam in eo exiſtentem agit ad remouendum contrarium. 24
Aliquis nunquam legitimatus & quare. 454
Aliud eſt inſtituere aliud promulgare. 42
Amat Deum magis & minus qui plus & minus odit peccatum. 24
Amari non poteſt a nobis Deus quantum eſt amabilis. 15
Amicitia concomitanter ſe habet ad perfectam beatitudinem. 21
Amicus maius ſperat bonum ab amico quanto maior eſt amor. 43
Amor eſt prima animi affectio, & odij cauſa. 14
Amor quo nos amamus Deum non poteſt eſſe nimius. 15
Amor proprius truncatæ confeſſionis cauſa exiſtit. 65
Amor eſt prima radix diuinorum beneficiorum. 103
Amoris intenſio facit intenſionem odij. 14
Annihilata proprie & improprie. 3
Annihilatio eſt in nihilum reductio. 4
Annihilatio peccati eſt contritio eius. 4
Animam humanam eſſe incorruptibilem quomodo intelligatur. 616
Animalia, plantæ mineralia, & omnia mixta excepto homine in illa innouatione mundi non manebunt. 626
Anima an ſit perfectior ſeparata vel coniuncta. 520
Anima ſolum ſi eſſet beata diligeret tantum Deum actualiter & non proximum. 21
Anima vna, ſi eſſet beata, diligeret proximum radicaliter. 21
Animæ cur vrcentur quandoque carnes. 678
Animæ beatæ quandoque ſupplent officium bonorum angelorum, & damnatæ quandoque dæmoniorum de mente S. Thom. 693
Animalis uitæ ſtatus non eſt totus in præſenti ſeculo. 17
Applicatio practicalis ad confeſſionem. 13
Apoſtoli petrus & Paulus Romæ martyrizati. 51
Apoſtoli tradiderunt nobis dogma orandi ſanctos in cœlo exiſtentes. 499
Aqua benedicta quantæ ſit uirtutis. 57
Arguere ab auctoritate negatiue quid ſit. 269
Articulus neceſſitatis excluditur &c. 60
Actus diabolicus in Lutifero. 12
Attritio recedit, adueniente charitate a qua non poteſt informari. 5
Attritio eadem numero totaliter etiam ſi remaneret adueniente charitate in voluntatem non fieret contritio. 5
Attritio diſponit ad contritionem & nõ conuertitur in eam. 5
Attritio tendit ad contritionem tanquam uia ad terminũ. 10
Attritio eſt principium contritionis. 10
Attritio debet eſſe de ſingulis peccatis recogitando cum amaritudine ſingula. 16
Attritio nec minus contritio eſt in damnatis, 21
Attritio eſt peccati dolor ſine gratia Dei. 21
Attritio quæ dicitur imperfecta contritio, prouenit ex conſideratione turpitudinis peccati uel ex pœnarum metu concipitur & diſponit ad ueram contritionem. 14
Attritionis motus crebrius iteratus maxime diſponit ad contritionem. 9
Attritionis motus frequentandus. 9
Attritus tamen poteſt fieri contritus. 5
Attritus eſt in uia ad contritionem, maxime accedente confeſſoris auxilio explicantis mala pœnitentis. 4
Amoris augmentum ſequitur augmentum odij. 14
Aurea debetur operi meritorio, ut ex radice charitatis procedit. 656
Aureola debetur operi meritorio, ut ex genere operis conſideratur. 656
Aureola debetur perfectiſſimæ uictoriæ quæ habetur de impugnatione exteriori. 666
Aureola debetur Martirio. 666
Aureola, nominatur ſuperadditum præmium. 656
Aureola debetur prædicationi & doctrinæ. 669
Aureola non debetur Angelis. 272
Aureola debetur virginitati. 674
Aureola Martyrum ſimpliciter loquendo, inter omnes eſt potior. 675
Aureola proprie ſumpta, & large, quid ſit. 675
Aureum notandum de frequentia confeſſionis debita. 69
Authoritas Papæ maxima &c. 173
Authoritas & conſuetudo eccleſiæ quantæ ſit dignitatis. 476

B

BAptiſma quomodo ſit vnum. 50
Baptiſmus non tollit peccati fomitem. 3
Baptiſmus remittit omne peccatum cum tota pœna. 11
Baptiſmi fructus eſt alius a fructu pœnitentiæ. 11
Beata virgo Maria fuit ſine peccato ueniali. 36
Beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum. 641
Beati in gloria nullam compaſſionem ad damnatos habent neque habebunt. 645
Beati gaudebunt de pœnis impiorum per accidens ideſt ratione alterius adiuncti. 645
Beati ſunt in gaudio & gaudium non eſt in illis iuxta illud intra in gaudium domini tui. 21
Beati non ſunt capaces contritionis propter plenitudinem gaudij. 11
Beati & Deus dolent de peccatis noſtris radicaliter non actualiter. 22
Beati ſi per impoſſibile dolerent de peccato, non haberent tamen actu contritionem. 12
Beatus Thomas præcipuus eſt amator B. Virginis ſuarumque prærogatiuarum defenſor. 665
Beatus Petrus Apoſtolus de confeſſione, ueriſſima dixit. 52
Beatus Raimundus compilator Decret. ordinis Prædicatorum. 58
Beatitudo & dos realiter differunt. 659
Beatitudo ſanctorum poſt reſurrectionem augebitur. 639
Beatitudo æterna eſt plenitudo gaudij. 22
Benedictio ignis quantæ ſit uirtutis 53
Beneficium abſolutionis ab excommunicatione quando non ſortiatur effectum. 156
Benedictus ſermo ualet contra hoſtes fidei. 73
Bernardus ſanctus de Papa pulchra dixit. 170
Bona opera intendit eccleſia excommunicato. 15
Bona noſtra ſunt Dei, & noſtra diuerſimode. 248
Bona uoluntas in beatis non erit meritum, ſed præmium: & mala uoluntas in damnatis non erit demeritum ſed pœna tantum. 692
Boni paſtores debent flere populi peccata tanquam propria. 9

 Bonum

Bonum noſtrum, & habitum & habendum,& poſſibile habe-ri, eſt nobis a Deo intuitu Chriſti donatum. 671
Breuis modus & copioſus, in reſponſalibus concluſionibus a ſancto Doctore. 218

C

CApillus ex capite veſtro non peribit, quomodo intelli-gatur. 587
Caluini uita profuga, nefanda, & damnoſa. 70
Canones ſacræ ſcripturæ attendantur in pœnitentijs dandis ſe-cundum eccleſiaſticam conſuetudinem. 61
Carmina ſibillina teſtimonium dant de reſurrectione gene-rali. 514
Caſtitatis uotum pro ordinatione. 180
Caſtrati per diſciplinam religionis, eſt ſeruare cælibatum. 250
Caſus de infirmis pro confeſſarijs. 38
Caſus conſcientiæ de ſecretis. 83
Caſus conſcientiæ ualde notabilis. 37
Caſus memorandus pro conſcientia. 157
Caſus notabilis de eligendo confeſſore. 54
Caſus de iuſtitiaris pro confeſſ. 38
Caſuum reſeruatio cur ſit. 60
Cauſa formalis eſt illa, quæ ſeipſa aliquid facit. 299
Cauſa eſt multorum malorum conſcientia erronea. 82
Cauſæ controuerſę, quomodo tractari debeant. 70
Cella Monacho, ſicuti aqua piſci neceſſaria. 349
Cenſuræ eccleſiaſticæ ſunt medicinæ. 356
Ceſſante motu cœli ceſſabit tumor alterans. 585
Cœlum a parad. ſoan. differat. 650
Cœli etiam dicuntur duo elementa. 511
Character interior, & exterior quid ſit. 227
Character pro dedicatione quid ſit. 218
Characteris impreſſio eſt ex ui ſacramenti de iure diuino. 236
Charitas ſecundum rationem charitatis, nunquam excidit. 63
Charitas præeminet operi, ita ut minora operans ex maiori charitate mereatur magis. 676
Charitas patriæ, an diſplicentiam de offenſa Dei cauſet. 21
Charitas ſola, facit opera Deo accepta. 98
Charitas non datur ſolum, ceſſanti a peccato, ſed uere pœni-tenti. 98
Charitas dicitur bona uoluntas. 29
Charitas foras mittit timorem ſeruilem. 18
Charitas eſt cauſa contritionis. 18
Charitas cauſat in amico dolorem de offenſa amici. 21
Charitas non cauſat dolorem peccatorum in beatis. 21
Charitas ſi cauſat dolorem peccatorum in beatis non recipitur in illis. 21
Charitatem habere nemo ſcire poteſt, ſine ſpeciali reuelatio-ne. 5
Charitatem non habet, qui bonam uoluntatem non habet. 29
Charitatem debet intendere quicunque accedit ad confeſſio-nem. 43
Charitatis perfectio eſſentialis eſt beatitudini quo ad dilectio-nem Dei non proximi. 25
Charitati opus quale. 37
Charitatis ordo eſt, quod principaliter debemus diligere Deum & ſecundo nos. 11
Charitati magis opponitur unum peccatum quam aliud.
Chriſtus inſtituit paſtores, & quomodo, & qua intentione. 141
Chriſtus perſonaliter exercuit actus omnium ordinum. 151
Chriſtus eſt ſpes noſtra ad ſalutem. 76
Chriſtus quare ſatisfecit. 99
Chriſtus ſine ſacramento confeſſionis remittit peccata ex pote-ſtate excellentiæ. 31
Chriſtus & ſi pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen be-neficium mortis eius percipiunt ſed hi ſolum, quibus me-ritum paſſionis eius communicatur. 1
Chriſtus deſcendet circa locum montis Oliueti, ad iudican-dum. 600
Chriſtus in primo aduentu apparuit in forma infirmitatis no-ſtræ. 613
Chriſtus in ſecundo aduentu, apparebit in forma humanitatis glorioſa. 613
Chriſtus per ſuam paſſionem, dominium, & iudiciariam pote-ſtatem promeruit, non ſolum ſuper homines, ſed etiam ſu-per uniuerſam creaturam. 612
Chriſto competit iudicare, ſecundum hoc quòd dominium ſuper homines habet de quibus principaliter erit finale iu-dicium. 611
Chriſti mors quibus profit. 99
Claues non habent laici. 48
Claues eccleſiæ ſunt ad ſoluendum, datæ & ligandum. 42
Claues ſacerdotum conceduntur ad ligandum & ſoluen-dum. 1
Clauis eccleſiæ quid ſit. 118
Clerici ioculatores, goliardi, aut buffones quando ammittant priuilegia clericatus. 172
Clerici executores officij tabernacij, uel ſimilium, necnon clerici degradati quomodo priuilegia clericatus amittant. 171
Clerici debent dignitatem ſuam agnoſcere, & vbique ſer-uare. 225
Clericalis corona, vnde ortum habuit. 271
Clericalis corona quando incœpit. 272
Clericalis corona quanta eſt facienda. 271
Circumſtantiæ confeſſionis quæ. 44
Circunſtantiæ peccatorum confitendæ quot ſint numero, & quæ. 35
Circunſtantiæ peccatorum ſunt confitendæ. 34
Cognoſcitur vultus pectoris dupliciter. 48
Commodum multiplex. 388
Comparatio facta in textu quomodo Intelligatur. 27
Complacentia propriæ uoluntatis, eſt cauſa multorum malo-rum. 314
Comprehenſio propria quid ſit. 637
Comprehenſio dupliciter ſumitur. 439
Communio debet dari iuſtificatis vere & pœnitentibus de ſuis peccatis. 38
Conatus ad conſequendam remiſſioné peccatorum ueraciter diſtorum, in confeſſione ad quid pertineat. 46
Concilium Romani Pontificis quantæ ſit uirtutis. 48
Concilium Tridentinum de confeſſione integra. 35
Concilium Tridentinum de circunſtantijs. 34
Concilium Tridentinum de incertitudine gratiæ. 26
Concilium de beneficio paſſionis Chriſti. 519
Concilium de non acceptando perſonas, In dandis pœniten-tijs. 61
Concilium de impeccabilitate Chriſti. 515
Concilium pro ſancto Tho. de confeſſ. iudice. 36
Concilium Florentinum, de clauium ſignificatione ac Petri. 120
Concilium de effectu pœnitentiæ & baptiſmi. 21
Concilium Tridentinum in omnibus ſe ſubmittit ſedi Apoſto-licæ. 42
Confeſſarius eſt agens inſtrumentale dupliciter. 122
Confeſſarius ut Chriſti miniſter, eſt maior peccante. 36
Confeſſarius eſt iudex, confeſſio actus iudicialis & confitens reus. 36
Confeſſarij ſunt iudices. 37
Confeſſio informis quæ ſit. 37
Confeſſio quomodo præſupponit charitatem. 43
Confeſſio multiplicata quandoque totam pœnam tollit. 50
Confeſſio habitualis, quid ſit. 44
Confeſſio quomodo conueniat Innocenti. 45
Confeſſio vera, vt ſic quid ſit. 45
Confeſſio ſacramentalis quid ſit. 45
Confeſſio de quibus debeat fieri. 45
Confeſſio pertinet etiam ad alias uirtutes. 46
Confeſſio facta laico, vnde habet quod ſit ſacramentalis. 50
Confeſſio debet fieri ſoli ſacerdoti. 50
Confeſſio de peccatis in memoria habitis quomodo intelli-gatur. 65
Confeſſio non eſt grauis quare. 66
Confeſſio qualem eccleſia ſeruat. 66
Confeſſio ſpem ſalutis tribuit dupliciter. 76
Confeſſio cuius virtutis ſit actus elicitiuè. 45
Confeſſio venialium facta laico non ſacramentum, ſed quo-dam ſacramentale eſt. 52
Confeſſio quomodo tollat pœnam æternam. 74
Confeſſio quomodo aperiat paradiſum. 75
Confeſſio non tollit fomitem. 75
Confeſſio quot modis tribuat ſpem ſalutis. 76

Con-

Confeſſio quomodo & quantam tribulationem conueniat. 76
Confeſſio unde habeat quod tribuat ſpem ſalutis. 77
Confeſſio de notis & occultis peccatis ſacerdoti ſemper in primitiua Eccleſia fuit. 44
Confeſſio eſt actus uirtutis licet mala fieri poſſit, deficientibus debitis circunſtantijs. 44
Confeſſio in generali, ut confeſſio veris eſt de iure naturæ, nam ad illam inclinat natura. 44
Confeſſio in ſpeciali ſacerdoti facta cum debitis circunſtantijs, non eſt immediate de iure naturæ. 44
Confeſſio ſacerdoti facta eſt de iure diuino, ad quam natura mediate inclinat. 44
Confeſſio non actualis ſed habitualis conuenit innocenti, ut innocens eſt. 44
Confeſſio eſt de neceſſitate ſalutis quoad actuale mortale peccatum. 29
Confeſſio facta ſolum Deo eſt qua quis formaliter recognoſcit peccatum ſuum. 33
Confeſſio ſacramentalis requirit recognitionem peccatorum & manifeſtationem eorum in ſpecie cum ſuis neceſſarijs circumſtantijs homini ſacerdoti. 33
Confeſſio Deo facta quæ dicitur recognitio peccatorum eſt de iure naturali. 33
Confeſſio ſacramentalis homini ſacerdoti facta eſt de iure diuino. 33
Confeſſio in lege naturæ ſolum Deo fiebat. 33
Confeſſio in lege Moyſi fiebat in genere. 33
Confeſſio in noua lege fit in ſpecie. 33
Confeſſio neceſſaria ad ſalutem. 33
Confeſſio debet fieri cũ omnibus circonſtantijs peccatorum, q̃ aggrauando in infinitum mutant ſpeciem quæ circunſtantiæ ſunt octo quæ ſunt hæ, quis quid, ubi, quoties, per quos, cur, quomodo, & quando. 33
Confeſſio principaliter ordinatur neceſſario contra peccata mortalia, ſecundario uero ad bene eſſe contra uenialia. 36
Confeſſio requirit quod os cordi concordet, ut os accuſet quod conſcientia tenet. 37
Confeſſio pura aggregat conſortio bonorum. 38
Confeſſio præmittenda communioni eſt de iure diuino & poſitiuo. 40
Confeſſio eſt de peccatis tantum proprijs de quibus eſt contritio nostrorum. 9
Confeſſio eſt de iure poſitiuo diuino, non humano. 41
Confeſſio eſt per quam morbus latens ſpe ueniæ aperitur. 43
Confeſſio peccatorum debet fieri in ſpecie, non in genere. 33
Confeſſio integra omnium peccatorum eſt de iure diuino. 34
Confeſſio licet ab eccleſia ſemel ſaltem in anno præcipiatur, non tamen eſt de iure poſitiuo, ſed de iure diuino: eccleſia inſtituit tempus confeſſionis. 34
Confeſſionem ſacramentalem eſſe de iure diuino neceſſariam ad ſalutem, ſi quis negauerit, Anathema ſit. 8
Confeſſionem ſacramentalem negans, Anathema ſit. 38
Confeſſionem integram omnium peccatorum, Dominus inſtituit. 33
Confeſſionem omnes tenentur ſubire ex mandato eccleſiæ. 33
Confeſſionem omnium peccatorum qualem eccleſia ſeruat negans: Anathema ſit. 37
Confeſſionem debet præcedere præmeditatio peccatorum. 37
Confeſſionem puram presbyter inquirat ab infirmo cui quantitatem pœnæ non iniungat. 38
Confeſſionem ſoli ſacerdoti quàm ſemper obſeruauit & obſeruat eccleſia Chriſtus inſtituit. 44
Confeſſionem omnes ſubire mandato eccleſiæ quomodo intelliguntur. 34
Confeſſionem puram ſancta Synodus mereri docet. 38
Confeſſionem quàm utile ſit frequentare. 69
Confeſſiones in lege naturæ & Moyſi ſunt diuerſæ à noſtra ſacramentali. 33
Confeſſioni non omnes ſubduntur, ſed obnoxij peccato mortali. 33
Confeſſioni debitæ circunſtantiæ ut beneficiat, non ſunt confeſſio ſed aliquid extra ſubſtantiam confeſſionis. 44
Confeſſionis diffinitio duplex. 33
Confeſſionis ſubſtantia quid ſit. 64
Confeſſionis iteratio quæ. 64
Confeſſor inducit ad contritionem declarando pœnitenti grauitatem peccati. 32
Confitendi ritus quando incæpit. 32
Confitendi ritus inoleuit ab eccleſiæ incunabulis. 32
Confitens ad quid tenentur antequam confiteatur. 33
Confitens peccatum quod non fecit tenetur ſibi reddere famã coram eodem confeſſario. 38
Confiteri nemo debet peccatum quod non fecit. 38
Confiteri non tenetur uenialia de iure diuino. 33
Confiteri debes uenialia de iure poſitiuo ex præcepto eccleſiæ ſi ſolum illa habes, quatenus eccleſia præcipit ſemel in anno unumquemque ſe præſentare ſacerdoti, quæ præſentatio abſque conſcientia peccati mortalis, pro confeſſione uenialium reputatur. 35
Confiteri debet quicunque ſemel in anno etiam ſi habeat ſolum uenialia, ad euitandum ſcandalum contra præceptum eccleſiæ 36
Confiteri nullus poteſt licite, quod ſcit ſe non habere. 37
Confiteri debes omnia peccata ſacerdoti, quia illa debes confiteri Chriſto. 37
Confiteri peccatum quod non fecit, quomodo eſt mendaciũ, & quomodo non. 38
Confiteri debes peccata omnia, quorum conſcientiam habes. 39
Confiteri actualiter ſtatim nõ tenetur per ſe homo habito propoſito confitendi. 39
Confiteri ſtatim actualiter tenetur ille per accidens, cui conſcientia dictat ſub peccato mortali debere confiteri, licet ſit erronea talis conſcientia. 39
Confiteri quis per ſe ſtatim tenetur imminente mortis periculo. 39
Confiteri debes de peccato mortali toties, quoties vis communicare. 40
Confiteri peccatum quod non fecit accidit dupliciter. 38
Confiteri alteri inuito parocho, an quis poſſit ex licentia ſuperioris. 38
Confiteri tenetur quicunque toties, quoties ad euchariſtiam accedit. 25
Confiteri uerum in iudicio quando quis recte a iudice interrogatur eſt de iure naturali. 33
Confiteri modo peccata in genere eſſet obſeruare legem veterem. 33
Confiteri debemus iuriſdictionem habenti. 68
Congruum eſt, ut omnes homines in iudicio congregentur. 606
Congruentia quæ in reſtituendis inuenitur. 545
Coniuges quandoque ad continentiam perpetuam tenentur. 424
Coniuges ſunt in periculis nauigantium. 419
Conſcientiæ ſingulorum, erunt quaſi libri continentes res geſtas, ex quibus iudicium procedet. 591
Conſcientia etiam erronea ligat. 411
Conſenſus tuus directus, uel indirectus facit quod aliena peccata ſint tua. 9
Conſenſus in aliena peccata duplex, affirmatiuus & negatiuus. 9
Conſentis peccatis ſubditorum, qui non prohibes illa. 9
Conſilium bonum pro maleficiatis. 336
Conſilium ſaluberrimum. 36
Continentiæ nomen, unde. 660
Continentiæ magis reſpondet fructus, quam alij uirtuti. 660
Conteri debet de omni peccato actuali. 7
Conteri ſignificat proprie ſolidum in ſe reduci per actiones ad partes minimas. 4
Conteri debemus ex eo quod omiſimus virtutem. 6
Contra calumniatores ritum eccleſiaſticorum. 235
Contra hæreticos de Antichriſto loquentes falſa. 363
Contra hæreticorum peſſimam libertatem. 312
Contra concubinarios. 403
Contra errores de exiſtentibus in purgatorio. 483
Contra hæreticos de confeſſione paralogizantes. 136
Contra hæreticos non diſtinguentes. 12
Contritio debita diſpoſitio. 12
Contritionis charitas contatiue eſt finita ſed obiectiue, ut tendit in Deum eſt infinita quoniam Deus infinitus eſt. 27
Contritio non eſt de alienis peccatis, ut aliena ſunt, ſed de alienis per malum exemplum, uel per inductionem, vel alio modo, quæ ut ſic ſunt propria eſt contritio. 8
Contritio poteſt mereri non ſolum culpæ remiſſionem, uerũ & abſolutionem ab omni pœna. 23
Contritio ſenſitiua ordinatur ad contritionem rationalem, ut ad cauſam ſuam. 23

Contritio ſufficiens ad delendum culpam, certitudinaliter non ſcitur. 16
Contritio non quantum ad intenſionem uel extenſionem doloris, præciſe, ſed quantum ad charitatem qua informatur totam amouet pœnam. 16
Contritio quandoque tollit pœnam temporalem totam. 27
Contritio dicitur parua, minor uel minima in comparationem ad alium contritum: nõ per comparationem ad propriorum peccatorum grauitatem. 28
Contritio quæcunque etiam parua dummodo ſit informata charitate, ſufficit ad delendum quodcunque magnum peccatum. 28
Contritio magis facit dolorem de peccato maiori quàm de minori, & hic prouenit ordo ex charitate 28
Contritio & ſatiſfactio, an ſint quandoque ſine charitate. 63
Contritio quomodo agat naturaliter, & ſupernaturaliter. 23
Contritio propriè loquendo non eſt de peccato originali. 6
Contritio non eſt in pœnitentia præcedente baptiſmum. 7
Contritio apponitur peccatis quatenus eliguntur a uoluntate. 7
Contritio apponitur peccato quatenus dicit auerſionem a Deo: ab incommutabili bono, non quatenus dicit conuerſionem ad commutabile bonum. 7
Contritio debet eſſe de peccato facto per ignorantiam, non totaliter aſſerentem uoluntarium. 7
Contritio tollit peccata ſuper quæ cadit ſiue mortalia ſiue venialia. 8
Contritio non eſt de peccato futuro, ſed magis cautio. 8
Contritio illa non eſt virtuoſa quæ non habet propoſitum cauendi peccatum in futurum. 8
Contritio charitate informata a Deo ſolo datur, non aſſumitur a nobis. 3
Contritio ſecundum proprietatem nominis non ſignificat virtutis actum, ſed potius quandam paſſionem corporalem. 4
Contritio ſignificans annihilationem volũtatis qua commiſſum eſt peccatum, eſt actus meritorius, & actus virtutis pœnitentiæ. 4
Contritio peccati eſt annihilatio eius. 4
Contritio eſt dolor voluntatis, non dolor ſenſitiuus. 4
Contritio dicitur a terendo ſic quod teratur res in partes minimas, & dicitur a terendo ſic quod teratur res in partes groſſas. 4
Contritio pars ſacramenti eſt diſplicentia de peccato voluntaria. 4
Contritio per ſimilitudinẽ dicitur peccatorum diſplicentia. 6
Contritio propriè dicitur in materialibus. 6
Contritio de malis pœnæ non poteſt eſſe ſed dolor. 6
Contritio habet diuerſas diffinitiones ſecundum diuerſa in contritione conſiderata 1
Contritio aliter diffinitur ſecundum actum, aliter ſecundum modum agendi, aliter ſecundum principium, aliter ſecundum effectum. 1
Contritio eſt dolor pro peccatis aſſumptus cum propoſito confitendi & ſatiſfaciendi, qui dolor eſt ſubſtantia actus contritionis. 1
Contritio vera conſiſtit in dolore peccatorum propter Deum, & non in dolore peccatorum propter pœnas emergentes a peccatis. 1
Contritio eſt etiam dolor peccatorum præteritorum deteſtando illa in qualibet ſpecie & in quocunque tempore. 1
Contritio non ſufficeret ad remiſſionem peccati, niſi fides paſſionis Chriſti & propoſitum parere pandi ipſum ſubijciendo ſe confeſſioni, ſeu clauibus eccleſiæ ſimul adeſſet. 1
Contritio eſt triplex, prima cum propoſito confitendi tempore ſuo, ſecunda cum cogitatione cõfeſſionis ſaluus neceſſariæ, tertia ſine cogitatione confitendi tempore ſuo. 1
Contritio cum propoſito ſatiſfaciendi pro parte peccatorum & non plene, non ſufficit ad remiſſionem peccatorum. 2
Contritio contemnit peccatum & occaſionem eius. 2
Contritio ſecundum Gregorium eſt humilitas mentis cum lacrimis, veniens ex recordatione peccati & timore iudicij, ſpe adiuncta. 2
Contritio lacrimas includit. 2
Contritio oritur (de mente cancilij) ex pœnarum metu. 2
Contritio charitate informata peccata remittit. 3
Contritio tollit peccatum, nõ peccati fomitem ſine inclinationem. 3
Contritio quomodo oritur, quæ prius informis eſt, ex timore ſolum poſt media, ſpe & charitate formatur.
Contritio cordis eſt ad quam pertinet, ut doleat de peccato cõmiſſo cum propoſito non peccandi de cætero. 1
Contritio animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato commiſſo cum propoſito non peccandi de cætero. 1
Contritio imperfecta, ſcilicet attritio quid faciat. 2
Contritio recogitans annos in amaritudine. 2
Contritio concipitur ex turpitudinis peccati conſideratione vel ex gehennæ & pœnarum metu. 2
Contritio informis idest ſine charitate non remittit peccatum, licet diſponat ad eius remiſſionem. 3
Contritio non eſt de pœnis. 6
Contritio debet eſſe de omni peccato actuali. 8
Contritio ſufficiens ad delendum culpam non ſcitur certitudinaliter. 16
Contritio quandoque tollit totam pœnam, & ſatiſfactionem non pro pœna æterna ſed pro pœna temporali. 17
Contritio ſatiſfacit & meretur. 22
Contritio ut ſacramenti pars & actus virtutis remittit peccatum. 22
Contritio vt ſacramenti pars remittit peccatum inſtrumentaliter, vt virtus, materialiter. 22
Contritio agit naturaliter, & ſupernaturaliter. 23
Contritio naturaliter odit peccatum & ſic eſt attritio non ſine tamen motione Dei mouentis liberum arbitrium ad odiendum peccatum. 23
Contritio ſupernaturaliter remittit peccatum, liberat ab æterna pœna, & ſi eſt inſtrumentũ Dei quo remittit peccatum, ſic eſt uerum contritio, informata gratia. 23
Contritio habet duas actiones, naturalem qua odit peccatum, & ſupernaturalem qua inſtrumentaliter a Deo remittitur peccatum pœnitenti. 23
Cõtritio habet duas actiones, quia duas habet formas: naturalem qua non remittitur peccatum, & ſupernaturalem inhærentem: puta gratiam qua remittitur peccatum. 24
Contritio præcedit & ſubſequitur deletionem diuerſimode. 24
Contritio & actualis peccati confeſſio, ſi ſit, requiritur ad ſumendum eucharistiam. 24
Contritio ſine confeſſione remittebat culpam quo ad Deum, vſque ad tempus diui Thomæ, ſed poſtea eccleſia decreuit toties confiteri quoties debebat ſumi ſacramentum euchariſtiæ. 24
Contritio poſt tempus diui Thomæ non remittit culpam apud Deum ſine confeſſione uel in re uel in uoto ex præcepto eccleſię. 24
Contritio debet eſſe in eo ſubiecto numeraliter in quo præceſſit dulcities. 9
Contritio non eſt de peccatis alienis ſed dolor. 9
Contritio eſt de peccatis proprijs actione commiſſis, de alienis eſt dolor effectu compatiendi. 9
Contritio eſt de peccatis proprijs tãtum, quoniam de proprijs tantum eſt confeſſio. 9
Contritio eſt etiam de alienis peccatis ut propria ſunt, non ut aliena. 9
Contritio quo ad principium eſt de ſingulis peccatis in memoria retentis, quo ad terminum ſufficit una communis de omnibus. 9
Contritio paratur nobis per collectionem diſcuſſionem numerationem & cogitationem fœditatis peccatorum, noſtrorum. 11
Contritio eſt gaudium de dolore peccati. 12
Contritio quomodo inducenda eſt pœnitenti a confeſſore. 13
Contritio eſt maior dolor alijs ut ſcripturæ teſtantur. 13
Contritio quo ad dolorem ſenſibilem poteſt eſſe nimia. 14
Contritio eſt gloria Dei, ſicut peccatum eſt ignominia eius. 15
Contritio nimia ſenſus inducit corruptionem ſubiecti. 15
Contritio in ratione, ſingulis peccatis reſpõdens, debet eſſe maior de grauiori quàm de minori. 15
Contritio tanta non ſemper eſt in ſenſu quanta eligitur a ratione. 16
Contritio maior de peccato maiori debet eſſe, & minor de minori. 16
Cõtritio mouet in mulieribus ſenſum ad fletum facilius quàm in uiris. 16
Contritio in vno eſt maior de peccato minori quã in alio de maiori. 16
Contritio recuperat virtualiter tempus in peccato perditum. 17
Contritio quo ad dolorem ſemper in hac uita manet, non quo ad pudorem. 18
Contritio ſemper durat, ſed non ſatiſfactio. 18

Contri-

Contritio peccatorum continua eſt expediens. 19
Contritionem eſſe maiorē de uno peccato quàm de alio, manifeſtant ſacræ ſcripturæ. 16
Contritionem in parte ſenſitiua quandoque nimiam, & in ratione non, teſtantur ſacræ ſcripturæ. 15
Contritionē poſt hanc uitā nō dari, teſtant ſacræ ſcripturæ. 22
Contritionem continuam de peccato declarat Dauid dicens peccatum meum contra me eſt ſemper 20
Contritionem in patria beati non poſſunt habere 20
Contritionem non habent damnati, quia carent gratia forma contritionis. 21
Contritionem quomodo habent, uel non habent exiſtentes in purgatorio. 21
Contritionem ſancta ſynodus declarat ceſſationem à peccato & uitæ nouæ inchoationem, & ueteris odium continere. 2
Contritionem ueram habere nemo ſcit certe niſi reuelatione diuina. 18
Contritione rationis fit recompenſatio per redundantiam ad exteriora membra corporis per quæ quis peccauit. 26
Contritionē iuuat frequens recordatio nouiſſimorum & paſſionis domini noſtri. 4
Contritioni eſt neceſſaria ſatisfactio quæ imponitur pœnitenti à confeſſario. 1
Contritioni cohærent pœnitentia & ſatisfactio. 1
Contritioni non ſunt neceſſariæ lachrimæ externæ ſimpliciter. 2
Contritioni ſunt neceſſariæ lachrimæ internæ quæ ſunt diſplicentia peccatorum. 2
Contritioni eſt neceſſaria peccatorum recordatio, & cognitio. 2
Contritionis motus aſſimilatur pluribus guttis lapidem durū cauantibus. 6
Contritionis principium eſt attritio, terminus eſt charitas. 10
Contritionis quantitas commenſuratur quantitati delictorum, uidelicet tanta debet eſſe quantitas contritionis quanta fuit grauitas peccati ſecundum circunſtantias etiam peccati. 10
Contritionis dolor in uoluntate exiſtens peccati, ut eſt offenſa Dei, excedit omnes alios dolores. 11
Contritionis radix ex parte noſtra eſt cognitio peccati 12
Contritionis modus inſinuatur contra Lutherum. 12
Contritionis alius modus utilis pro pœnitente. 12
Contritionis dolor in ratione de peccato ut eſt Dei offenſa, nō poteſt eſſe nimis magnus. 14
Contritionis dolor ſenſibilis, ut eſt a charitate non eſt nimius, ſed ut eſt ab imprudentia. 14
Contritionis tempus quo ad rationem & ſenſum eſt totius præſentis uitæ ſtatus. 17
Contritionis dolor nimius in ſenſu ſed non in ratione ducit ad puſillanimitatem, uel ad deſperationem, uel ad ſimilia uitia. 20
Contritionis dolor habet gaudium. 20
Contritionis ueræ acceptio pro falſa, conſcientiam nimis ſcrupuloſam facit. 1
Contritionis actus ſecūdum quod cadit ſub libero arbitrio eſt contingens futurum. 8
Contritionis ultima motio, quomodo agat, in ui omnium diſpoſitionum præcedentium. 9
Contritionis quantitas, correſpondere debet menſuræ delictorum. 10
Contritionis circonſtantiæ quæ & quot. 10
Contritionis principium, & terminus quid ſit. 10
Contritionis obiectum eſt duritiae propriæ uoluntatis. 7
Contritionis eſſentia eſt diſplicentia uoluntaria de peccato. 4
Contritionis cauſæ bonæ ſunt recogitatio ſuorum peccatorum, pudor, fœditas peccatorum, timor iudicij, conſideratio boni amiſſi, & ſpes ueniæ gratiæ & gloriæ. 4
Contritionis cauſas qui tollit, arcet ab omni bono hominem. 4
Contritus homo ſi eſſet certus, quòd ſua contritio dimiſiſſet pœnam tenetur confiteri de præcepto, ut adimpleat cap omnis utriuſque ſexus. 5
Contritus differt ab attrito. 4
Contritus dolet de præterito, & propoſitum habet non peccandi de cætero. 4
Contritus gaudet ſe dolere de peccato. 12
Contritus de peccato mortali tenetur tripliciter confiteri: ex præcepto eccleſiæ, ratione incertitudinis contritionis, & ratione ordinis ad confeſſionem, uera enim contritio ordinatur ad confeſſionem & qui uere contritus eſt habet propoſitum confitendi. 26
Contritus dolet de peccatis ſuper omne doloroſum. 2
Contritus debet uelle in generali quamcunque pœnam etiam inferni pati, magis quam peccatum, quia peccatum eſt contra Deum, ſed pati contra ſe. 2
Contritus non tenetur eligere pœnam in ſpeciali magis quàm peccare, licet teneatur in generali. 2
Continentiæ magis reſpondet fructus, quàm alij uirtuti. 660
Conueniens eſt ut Chriſtus ſecundum humanam naturæ illi iudicio præſideat. 612
Conſcientiæ ſingulorum, erunt quaſi libri continentes res geſtas, ea quibus iudicium procedet. 591
Copula coniugalis quid ſit. 299
Copora ſanctorum quomodo ſint ſpiritualia. 560
Corpora damnatorum erunt incorruptibilia ratione diuinæ iuſtitiæ. 588
Corpora glorioſa licet quodammodo patiantur paſſione perfectiua, non tamen paſſibilia erunt. 590
Corpora glorioſa, quare dicuntur ſpiritualia. 567
Corporis glorioſi ſubtilitas. 567
Corpus Chriſti duplex. 48
Corpus Chriſti, quod eſt eccleſia, cuius dignitatis ſit. 48
Culpa quando remittatur, uel non remittatur contrito. 24
Culpa non oritur niſi ex nobis. 558
Congruum, ultra quòd neceſſarium, eſt ut omnes homines in iudicio congregentur. 606

D

DEbitum quomodo fiat liberum. 88
Debitum quomodo fiat gratuitum. 89
Damnati dolent de peccatis, non ut ſunt offenſa Dei, ſed ut pro eis puniuntur. 21
Damnati deſiderant non eſſe, & quare. 689
Damnati de omnibus dolebunt. 690
Deceptio dubitantium de ueritate immortalitatis animæ ſecū dum Ariſto. vnde ſit. 814
De circulatione diffinitionum. 302
Decenter cognitio finis mundi, ſoli Deo reſeruatur. 598
De omnibus donis homo ſibi datis a Deo rediturus eſt ei rationem. 595
Dæmones poſt diem iudicij torquebunt damnatos. 606
Declaratio notabilis pro cauſa inſtrumentali. 25
Delectationes promiſſæ electis (puta edere bibere ſuper menſam Chriſti, & ſimilia) intelligi debent ſpiritualiter. 681
Decreta notabiliſſima matrimonij clandeſtini prohibitoria, &c.
De crucis dignitate 180
De gratuito & debito pulcra 88
De iudicio & de gehenna. 105
De mutatione conſilij humani 298
De nullo deſperandum
De pœnitentia publica, eiuſque utilitate. 194
De peccatis uenialibus dicta pulchra 37
De prælatis: Contra hæreticos. 121
De primatu Petri in utraque poteſtate 159
De quot quibuſque peccatorum remotionibus teneamur Deo. 124
De ſancto Petro Martyre. 35
Deſcendunt uel aſcendunt Anim. &c. 457
Deſcriptio pœnitentiæ elegans. 47
Deſcriptio ordinis ſacri. 233
Deſtruere facilius eſt quàm conſtruere. 30
Deus poteſt in momento quibuſcunque ſubuenire, in ſalutem. 58
Deus non poteſt ſine gaudio uideri. 615
Deus cōmunicat creaturis, & operari & cognoſcere: ſed in unoque aliquid ſibi reſeruat. 598
Deus nullo modo poteſt uideri uiſu corporali, aut aliquo alio ſenſu ſentiri ſicut per ſe uiſibile, neque hic, neque in patria. 638
Deus confundit hæreticos hæreticis ipſis. 118
Deus ſemper in omni opere ſuo uerax eſt 71
Deus vult multa fieri, non tamen abſque medijs. 501
Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit niſi prius deſerantur ab eis. 257
Diffinitio ſynodica charitatis. 59
Diffinitio ſcandali clara. 155
Diffinitio indulgentiarum. 177
Diffinitio ſacramenti ordinis. 228
Diffinitio ſacerdotis proprie dicti. 245

Diffinitio uera matrimonij. 32
Diffinitio ſufficiens eſt, quando tangit omnia pertinentia ad cauſam ſecundum quam diffinitur res illa. 43
Diffinitio ſufficientiſſima eſt, quando tangit omnia pertinentia ad cauſam rei, & omnia pertinentia ad rem diffinitam. 43
Diffinitiones plures ſecundum diuerſa genera cauſarum de eadem re ſufficientes. 43
Differentia abſolutionum. 73
Dignitas priſtina duplex. ſ. innocentiæ & gratiæ. 18
Diligenter agnoſce vultum pecoris tui. 57
Diligentia examinis conſcientiæ ſufficiens quæ ſit. 65
Diligentia facienda ante confeſſionem in examine ſuæ conſcientiæ quanta. 66
Diligentia pro matrimonijs contrahendis. 452
Diſcrimen erroris, & ignorantiæ. 333
Diſcurſus pro primatu Petri. 120
Diuerſa erit ſanctorum gloria, ſed una erit omnium uita æterna. 597
Diuerſitas poteſtatum Hierarchia uocatur. 145
Diuina prouidentia præſeruatur hominũ generatio tanta. 258
Dogma uniuerſale de clauibus. 133
Doctor & prædicator, debet reſpicere capacitatem audientium. 534
Doctrinam ſuam D. Tho. poſuit ſub utrum, non in perſona ſua ſed aliorum dubitantium, ut illis ſatisfaceret, ut etiam quæ fidei ſunt oſtenderet naturali ratione conſentanea, & ut ſuriter armatus aduerſarios confundat. 1
Dolere eſt quid uniuerſalius quam conteri. 6
Dolere poteſt quis de peccato ſine gratia Dei qui dolor eſt attritio. 21
Dolendum magis eſt de peccato quàm de quocunq; alio horribili. 23
Dolet quis de maiori peccato quantum alius de minori. 28
Dolor in contritione eſt ſubſtantia actus contritionis. 3
Dolor de peccatis ut ex illis prouenit malum, & non ut ſunt offenſa Dei non facit ueram contritionem. 3
Dolor Eſau Gen. 27. & Antiochi. 2. Macha. 9. & Saul primo Regum. 15. & aliorum huiuſmodi uel damnatorum, non facit ueram contritionem, quia eſt dolor peccatorum non propter Deum ſed propter pœnas. 3
Dolor pro peccatis aſſumptus inter ſpem & amorem quomodo naſcitur in nobis. 3
Dolor peccatorum, oportet quod ſit uoluntarius. 3
Dolor in uoluntate eſt actus uirtutis & uera contritio, non dolor ſenſitiuus. 4
Dolor poteſt eſſe de malis pœnę, non contritio. 6
Dolor contritionis ut pendet ex charitate erga Deum eſt infinitus, licet ipſamet quantum ad intenſionem & extenſionẽ ſit finitus. 27
Dolor quantumcunque paruus, dummodo ſufficiat ad contritionem tollit totam culpam. 27
Dolor contritionis dummodo ſit de peccato diſplicentia ſuper omne diſplicibile remouet quamcunq; culpam. 27
Dolor contritionis paruus accidentaliter non eſſentialiter, remouet omnem culpam. 27
Dolor eſt de alienis peccatis affectu compatiendi, de proprijs eſt contritio non actione commiſſi. 9
Dolor peccati commiſſi in uoluntate exiſtens excedit omnes dolores. 11
Dolor contritionis debet eſſe principaliter de peccato ut eſt offenſa Dei. 11
Dolor contritionis in ſenſu non eſt maior dolore uoluntatis. 11
Dolor contritionis aliquando eſt irrationabilis, & imprudens. 14
Dolor peccati ſemper manet in hac uita, non pudor. 18
Dolor peccatorum in ratione eſt actus uirtutis. 19
Dolor peccatorum in ſenſu ſicut debet eſſe moderatus, ita debet moderate durare. 19
Dolor nimius peccatorũ in ſenſu per imprudentiam, ducit ad puſillanimitatem, uel ad deſperationem, uel in ſimilia uitia. 20
Dos quomodo diffinitur complete. 651
Dotes ordinantur ad beatitudinem magis, quàm ſint in beatitudine ut partes eius. 649
Dotes animæ, tres cõmuniter ab omnibus ponuntur, diuerſimode tamen. 653
Dotes ſunt V. ſ. uiſio, dilectio, fruitio: & correſpondent tribus uirtutibus Theologicis. 654
Duo corpora non poſſunt ſimul eſſe in eodem loco. 562
Duo in prælatis ſeorſum conſideranda. 141
Duobus contrarijs, quomodo poteſt quis obedire, uel non obedire. 57
Dupliciter poteſt contingere, ut corpus incorruptibile reddatur. 567
Duplex eſt Dei iudicium de hominibus. 594

E

ECCLESIA diſpenſationem habet in ſacramẽtis ſalua eorum ſubſtantia. 41
Eccleſia Dei eſt Hierarchia. 57
Eccleſia poſt tempus diui Thomæ decreuit ſemper confiteri quotieſcunque aliquis uolebat euchariſtiam ſumere. 24
Eccleſia antiqua ad tem. D. Tho præceperat ſolum ſemel in anno præconfiteri quicunque uolebat euchariſtiam ſumere, ſed poſt tempus D. Tho. decreuit toties præconfiteri, quoties uolebat quis euchariſtiam ſumere. 24
Eccleſia nõ poteſt noua inſtituere ſacramenta nec inſtituta mutare. 41
Eccleſia circa ſacramenta inſtituta, poteſt diuinitus aliqd ordinare. 41
Eccleſia non inſtituit ſacramentum confeſſionis, ſed tempus eius. 41
Eccleſia Romana eſt fundamentum & forma omnium eccleſiarum. 173
Eccleſia eſt terribilis acies ordinata. 57
Eccleſia ſemper docet nos utilia. 55
Eccleſia tria bona alicui excommunicato interdicit. 155
Eccleſia ſimilis naui magnæ. 226
Eccleſia etiam pia mater eſt dum ligat. 122
Eccleſiæ omnes Chriſti ad unam referuntur tanquam ad ſuã matrem & magiſtram, ad Romanam. ſ. eccleſiam. 51
Eccleſiæ ſacerdotium totum a Petro, & ſede eius dependet. 170
Eccleſię poteſtas in ſacramentis quanta ſit. 257
Eccleſiæ Romanæ dignitas & poteſtas indefectibilitas, & fidei ſinceritas. 138
Eccleſiæ unitas quid ſit. 345
Edictum Aureum magni Conſtantini. 186
Effectus extremæ unctionis ſuper reliquias peccati qualis ſit. 209
Efficacia contritionis eſt duplex. 494
Eleemoſina ieiunium, & oratio continent multa. 225
Elementa poſt iudicium erunt nobiliſſima in ſuperlatiuo gradu. 513
Epiſcopus ſemper eſt paſtor etiam criminoſus, & a ſimili, ſacerdos ſemper eſt ſacerdos. 49
Epiſcopus ſolus eſt eccleſiæ prælatus ſimpliciter. 134
Etiamſi conſcientia eſt quæ mouet ſtatim confiteri ſub peccato mortali, tamen ille, per accidens tenetur confiteri, uel euitare talem conſcientiam. 39
Error Eraſmi damnatus. 462
Error ſatis iniquidus, & damnatus à Papa Sixto. 73
Error cauendus, & damnatus ex euangelio. 122
Error Lutheri. Hunni. Iudæo. damnatu. 80
Error Lutheri, qui & damnatur, non facit quod prædictæ ueritates non ſit ueritates. 75
Error Lutheri contra cœlibatum damnatus. 215
Errores de prædicare ſine licentia damnantur. 670
Errores negantium merita operum damnantur à Concilio. 692
Errores multipliciter damnati. 484
Eſſe rei, aliud ſubſtantiale, aliud accidentale. 293
Euchariſtia prærequirit contritionem & confeſſionem peccatorum ſumenda nedum in Paſcha, ſed toties quoties. 24
Euchariſtia excedit omnia alia ſacramenta:
Examen conſcientiæ quod nam ſufficiens dicatur 66
Exempla notabilia pro hominum perfectione. 568
Exemplum de naturalibus pro indulgentijs. 167
Exemplum optimum Conſtantini. 186
Excommunicandi quomodo habeant Epiſcopi perpetuam authoritatem. 159
Excommunicata quando liceat. 154
Excommunicatus poſt heri etiam in inuitum. 174
Excommunicationẽ potius quis debet ferre, quàm mortaliter peccare. 257
Excommunicatus iniuſtè, quomodo humiliter debet obedire. 257
Excommunicatus an poſſit abſoluere, uel abſolui. 54
Excommunicatus, ſi abſoluatur prius a peccatis non eſt abſolutus. 52
Excommunicatũ non participare cum excommunicato quomodo habeat intelligi. 167

Exiſtens

Exiſtens in peccato mortali non tangat aliquid ſacrum. 52
Ex maioritate gloriæ quæ ſtatus innocentiæ, quid eueniſſet in beatis. 37
Expreſſio interioris conſenſus eſt omnino neceſſaria ad matrimonium. 308
Extremæ unctionis proprius miniſter eſt ſacerdos. 52
Extremus error circa paupertatem. 679

F

FALSVS intellectus neceſſitatis, excluditur. 68
Fideliter diſpenſare uerba Dei quid ſit. 23
Fides informis & formata eſt ſemper idem habitus ſubſtantialiter manens. 5
Fidei actus informis tranſit, adueniente charitate. 5
Figura & figurarum quid ſint. 271
Fletus corporalis, ut eſt reſolutio lachrimarum in damnatis eſſe non poteſt. 679
Fletus in damnatis uehementiſſimum dolorem importat. 679
Fomes ex ſe non retardat animam ab ingreſſu paradiſi. 79
Fomes tollitur omnino in corpore beatorum. 557
Formæ ordinum quæ. 231
Fornicatio ſpiritualis quæ. 339
Fructus quando bonus, & conueniens. 660
Fructus & fruitio, unde dicuntur. 660
Fruſtra illa potentia quæ non reducitur ad actum quomodo uerificatur. 123
Fruſtra eſt quod ordinatum eſt ad finem aliquem, quem non attingit. 21

G

GAVDIVM beatorum non eſt in beatis ſed ipſi ſunt in illo iuxta illud intra in gaudium. 21
Gentilium dicta, quomodo ualeant ad fidem. 324
Gladium temporalem habet eccleſia. 166
Gloſſa ualde diligenter, notanda & practicanda. 328
Gratia ſpiritus Sancti quare dicatur unctio. 211
Gratia an detur ordinato, ab excommunicato. 262
Gratia contritionis informans dat ei duo, facit dolere de peccato propter Deum, & culpam deleat. 21
Gratiæ infuſio eſt primo iuſtificatione ſecundo motus liberi arbitrij in Deum, tertio motus liberi arbitrij in peccatū, quarto remiſſio culpæ. 24
Gratuitum duplex, ex re & ex modo operandi. 88

H

HABENS ſolum uenialia an teneatur ad confeſſionē. 35
Habitus in concluſione dictus quid ſit. 112
Habitus informaturus actum neceſſario debet illum præcedere. 5
Hæreſes duæ damnantur. 60
Hæreſes damnatæ a Papa & a Sancto Doct. 303
Hæreſes etiam ad ſolum auditum importabiles, &c. 321
Hæreſes Lutheri negantis confeſſionem omnium peccatorū mortalium. 36
Hæreſis Lutheri dicentis contritionem facere hipocritam. 11
Hæreſis Begardorum & aliorum dicentium, hominem non debere opera bona facere cum ad ſtatum perfectionis uenerit. 18
Hæreſis eſt ponere plus uel minus quàm ſeptē ſacramenta. 42
Hæreſis Vuiclef dicentis ſuperfluam eſſe confeſſionem homini contrito damnatur. 25
Hæreſis Lutheri negantis confeſſionem ante ſacramentum Eucharistiæ, & dicentis ſufficere homini fidem: damnatur. 25
Hæreſis Lutheri quod abſolutus a peccatis ſine prauia confeſſione ſit uere abſolutus damnatur. 25
Hæreſis Lutheri ſomniantis confeſſionem non eſſe ſacramentum. 34
Hæreſis Pellagij dicentis quod homo ſine gratia poteſt reſurgere ex ſe à peccato. 30
Hæreſis negantium confeſſionis neceſſitatem confunditur. 31
Hæreſis catharorum blaſphemantium ſacramenta Chriſti & eccleſiæ eſſe falſa. 34
Hæreſis Petri Oxomenſis negantis confeſſionem de peccatis in ſpecie eſſe de iure diuino. 34
Hæreſis negantis remiſſionem peccatorum in confeſſione. 34
Hæreſis Manichæorum obliſcentium confeſſionem ſacerdotibus factam non ualere. 34
Hæreſis Brentij deteſtantis confeſſionem in quadrag. 35
Hæretici omnes ſunt indocti & inſtabiles. 496
Hæreticus damnat hæreticos. 42
Hierarchia à Deo inſtituta ſecundum Apoſtolum. 49
Homo poſt peccatum, non habet tantum commodi, ex creaturis, ſicut prius.
Homo conſiderans ſuum ſe tenet in imis. 2
Homo in uita mortali non poteſt euadere peccata uenialia in lege communi. 36
Homo etiam in gratia, indiget auxilio Dei ad operandum. 102
Homines reſurgent cum corporibus, quæ nunc geſtant. 553
Hominis animalis uitæ ſtatus, eſt totus in præſenti ſeculo. 17
Honor ad ſacerdotes quantus debet eſſe. 196
Hoſtes eccleſiæ quomodo corrumpuntur in loquendo de confeſſione. 33
Humiliare ſe, eſt cognoſcere ſe eſſe inferiorem Deo. 2
Humilis fictus eſt qui ſolum ſe tenet in imis quo ad exteriora. 2
Humilis memoria colligit numerum & fœditatem peccatorum. 2
Humilis intellectus intelligit damnum in his quæ a memoria offeruntur. 2
Humilis uoluntas, odit peccata ab intellectu cognita & deteſtatur. 2
Humilitas dicitur ab humo ſiue imis inhærentia. 2
Humilitas mentis eſt uera humilitas quæ eſt in diffinitione contritionis. 2
Humilitas mentis amplectitur memoriam intellectum & uoluntatem. 2
Humilitas non eſt ubi falſitas. 391
Humores in corpore propter duo requiruntur. 584

I

IACOBVS Apoſtolus quare de ſtatu infirmitatis tractat. 216
Ianua cœlorum aperta, & paſſione Chriſti data aliud eſt neceſſe ad ſalutem. 119
Idem peccatum grauius in uno quam in alio. 62
Idolatria quæ. 395
Ieſu Chriſti meritum per baptiſmi ſacramentum in forma eccleſiæ rite collatum tam adultis quam paruulis applicari ſi quis negauerit Anathema ſit. 2
Ignis quo cruciabuntur corpora damnatorum erit corporeus. 681
Ignis inferni probabiliter dicitur eſſe ſub terra. 684
Ignorantia multiplex. 687
Ignorantia craſſa non excuſat. 240
Ignorantia mater cunctorum errorum fugienda. 243
Ignorantia non omnis aufert totaliter uoluntarium. 7
Illegitimæ pœnæ ad matrimonium quæ. 267
Impoſſibilitas ſanctorum unde oritur. 562
Imperator Romanam ſedem pro prima habet & quare. 186
Impedimentum ad diuina licitum aliquid etiam præſtat. 422
Impijſſime & ignorantiſſime titulo Antichriſti maximus Pontifex ab hæreticis notatur. 152
Imprudentia, quomodo miſceatur dolori de ſe bono. 214
Incomparabilis eſt pœna purgatorij quam quæcunque huius uitæ. 62
Inductio malorum ad miniſtrandum ſacramenta. 142
Inductio ſancta ad contritionem. 13
Inductio ad peccatum quando uera ſit, & quanto apparens tantum. 248
Inductiones ordinis epiſcopalis quæ ſint. 276
Indulgentiarum theſaurus. 182
Inferior quomodo abſoluat ſuperiorem, tum à peccatis, tum ab excommunicatione. 150
Infideles dum actu in præſenti uiuunt ſunt in potentia Chriſtiani. 558
Inimici literarum qui etiam ſub ſpecie boni. 670
Ingratitudo peccatum aggrauat. 62
Injiciens manus uiolentas etiam in religioſum non profeſſum eſt excommunicatus. 171
Injiciens manus uiolentas etiam in conuerſum eſt excommunicatus. 171
Injiciens manus uiolentas in moniales uel in conuerſas iuae eſt excommunicatus. 171
Injiciens manus uiolentas in habentem primam tonſurā eſt excommunicatus. 171
Iniquitas & quæcunque miſeriæ propriè dupliciter dicitur. 91
Intentio confitentis eſt ad duo. 46

Inten-

Intentio catholicorum Doctorum ubique. 100
In ſenſu non poteſt aliquid recipi, niſi corporaliter. 633
In uentre matris non baptizatur quis. 215
Innocentiæ dignitas eſt nunquàm peccaſſe. 18
Inſtrumentum ultra propriam actionem participat actionem agentis illo prout in ſacramento. 23
Irregularitas quid ſit. 267
Irregularitatis quid rei & quid nominis. 438
Iudæi & pagani quomodo excommunicari poſſint. 173
Iudex duplex 50
Iudex uiuorum & mortuorum quomodo, ſi omnes morientur? 515
Iudicabit Deus ſeculum per ignem dupliciter. 515
Iudicij conſideratio multum prodeſt. 3
In iudicio uniuerſali erit ſeparatio bonorum à malis. 596
Iudicium uniuerſale æſtimatur fieri mentaliter. 597
Iudicium fieri, in ualle Ioſaphat. 601
Iudicare comparatiuo iudicio commune eſt bonorum, & malorum 601
Iudicare interpretatiuè. eſt omnium electorum 601
Iudicare, ideſt ius dicere in alios ex propria authoritate, eſt ſolius Dei. 602
Iudicare non competit Angelis. 604
Iudicare aliquo modo, Angeli poſſunt dici per ſententiæ approbationem 605
Iudiciaria poteſtas, datur paupertati uoluntariæ propter tria 602
Iudicabantur omnes, quantum ad receptionem præmiorum. 607
Illi qui rebus mundi, penitus abiectis, cogitant ſollicite quæ Dei ſunt, non iudicabuntur. 608
Iudicium quod eſt pœnarum retributio pro peccatis competit omnibus malis: iudicium autem quod & diſcuſſio meritorum, ſolum fidelibus. 609
Iudicabunt perfecti uiri, per hoc quod ſententiam a Chriſto latam, pronunciabunt. 602
Iudicium diſcuſſionis, nullo modo habet locum in bonis Angelis neque in malis. 610
Iudicium iudicatiuum directe loquendo, neque iudicandorum erit Angelorum ſed hominum: indirecte autem quodammodo, reſpiciet Angelos. 610
Iudicium uniuerſale & particulare quid ſint, et quomodo differant. 3
Iudicium utrunque timendum eſt. ſed magis particulare. 3
Iuriſdictio ſaltem commiſſaria ſufficit. 58
Ius humanum eſt infra naturale & diuinum 59
Iuſtificationis actus ſunt quatuor: primus infuſio gratiæ, ſecundus motus liberi arbitrij Deū, tertius motus liberi arbitrij in peccatum, quartus remiſſio culpæ. 24
Iuſtificari non poteſt quis proprijs operibus apud Deum ſine Chriſti gratia 51
Iuſtificati non debent ſe tenere certitudine fidei eſſe iuſtificatos 19
Iuſtitia publicæ honeſtatis quomodo impediat uel non. 361
Iuſtus eſſe nemo poteſt niſi cui merita paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti communicantur. 1
Iuſtus quanto magis benefacit tanto magis eget cuſtodia domini.
Iuſtus non fit iniuſtus ex conſortio iniuſtorum. 9
Iuſto quomodo lex poſita ſit, & non ſit. 89
Iuuamen per modum ſuffragij quid ſit. 488

L

LAVARE manus in ſanguine peccatoris quid ſit. 646
Lachrimæ quædam interiores, quædam exteriores & exteriores includunt interiores 2
Lachrimæ externæ non ſunt neceſſariæ ſimpliciter contrito. 2
Lachrimæ interiores, quę ſunt mentalis diſplicentia peccatorum, ſunt neceſſariæ ſimpliciter contrito. 2
Lachrimæ interiores debent intendere uitare omne peccatum ſuper omne intolerabile & magis uelle pati quodcunque malum pœnoſum, etiam inferni quam peccare 1
Laici ſunt pedes, ſacerdotes autem oculi. 49
Laici non ſunt ſacerdotes. 228
Laicus ſemper eſt ouis. 43
Latro in cruce pendens ad Chriſti dexteram in confeſſione uocis ſermonis cęlum meruit. 38
Legem non tranſgredi poſſit quis in aliquo caſu. 59
Lætari de pœnis, quomodo ſit bonum uel malum. 646
Legere dicitur multipliciter 243
Libellum repudij quid ſit. 394
Libertas, & ſeruitus, quomodo dicantur. 542
Libertas magna uoluntatis. 88
Liberum arbitrium licet non ſit in peccatoribus extinctum: eſt tamen attenuatum. 18
Liberum arbitrium ut in ſeipſo, ut beatis, ut in damnatis, ut in uiatoribus, differenter diuerſimode. 686
Licentia de ſigillo confeſſionis a confitente data ad expreſſe nominatos tantùm intelligitur. 85
Licentia talis quo caſu ualeat 86
Locus & locatum debent proportionari. 24
Lutheri blasfemia ſiue hæreſis de contritione 2
Lutheri hæreſis de contritione, quod faciat hominem magis peccatorem, & hypocritam damnatur a Leone Papa a Concil. Senonen. & Trid. 4
Lux & tenebræ ſunt in inferno ſecundum hoc, prout maxime ſpectant ad miſeriam damnatorum. 679

M

MAGNA Diſtantia eſt inter hominum Deique iuſtitiam. 412
Magna prudentia opus eſt in accuſatione, contrahentium matrimonium. 368
Magnum motiuum ad inſtituendam extremam unctionē. 100
Magis ideſt multum bene dicere. 106
Maius eſt creare, quàm mortuum reſuſcitare. 524
Mali non pœnitebunt per ſe loquendo de peccatis. 687
Malum præ aliis pertinax eſt. 314
Manich. damnat a concilijs. 34
Maria uirgo ex ſpeciali priuilegio euaſit peccata uenialia. 36
Materia duplex. 512
Materia perficitur remota priuatione recipiens formam 5
Materia ſi recedit cum priuatione, non perficitur forma. 5
Matrimonium ratum & non ratum quid ſit. 399
Medium uirtutis attendendum ne uirtus degeneret in uitium. 14
Mediatores plures & unus tantum ex ſcripturis. 458
Memoranda uerba concilij pro uenia uel non uenia peccatorum. 192
Memorandum pro indulgentiis mortuorum. 488
Mendacium prædicatorum etiam ad docendum eſt peccatum mortale. 181
Mentio diuinæ uirtutis quomodo fit, in ſacramentis 230
Mereri & impetrare fundantur ſuper diuerſa. 501
Merita noſtra omnia ſunt dona Dei, per Chriſtum nobis liberaliter collata. 671
Meriti & ſatiſfactionis quantitas unde. 107
Meritorium quid nam propriè dicatur. 65
Meritorium opus non eſt poſt hanc uitam. 22
Meritum paſſionis Chriſti (ut monſtrat concilium Tridentinum) nobis applicatur per omnia ſacramenta. 1
Meritum non perdit infirmus homo tenens uoluntatem bonam, quam tunc pro facto accipit Deus. 85
Meritum proprie non eſt in purgatorio. 21
Metaphorice dicta, quoddam peculiare habent in prædicando. 652
Miranda prouidentia Dei circa eccleſiam. 246
Miracula notabiliſſima pro fide catholicorum. 517
Miraculo ficto Caluinus ſuam doctrinam confirmare conatur. 78
Mixtum continens duo. 84
Miſericordiæ Dei non eſt numerus. 45
Myſtica perſona quæ ſit. 164
Modeſtia & ingenium ſancti doctoris 188
Modus procedendi hæreticis aliiſque errantibus, familiaris deſcribitur. 623
Manſiones diſtinguuntur ſecundum charitatem patriæ. 642
Modus ualde ſecurus pro confeſſione mutorum. 68
Modus examinandi quoſcunque. 243
Modus probandi & diſputandi circa credibilia. 243
Modus facilis ad inueniendam ueritatem. 70
Mos ſancti Doctoris conſiderandus. 262
Mos Sancti Doct. in reſponſionibus ſuis neque ſuperfluus neque diminutus. 337
Mos laudabilis Sancti Doctoris. 542
Mos uniuerſalis Sancti D. eſt tuta loquela. 30
Mos Diui Tho. commendabilis & crebrò. 31
Motus cœli ceſſabit in illa mundi innouatione, non quidem, ex aliqua naturali cauſa, ſed diuina uoluntate faciente. 618
Motus affectuum ſenſitiuorum quot modis fiunt & quando. 12
Multa paucis dicere Sancto Thomę familiare eſt. 121

Mundi

Mundi perfectio ultima quę. 510
Muti quomodo facere confiteri ualeant. 60

N

NATI ex fornicatione quomodo naturales & non naturales dicantur. 452
Natura quomodo incline ad confeſſionem. 44
Natura Analogorum quæ. 50
Natura iuramenti quæ. 319
Neceſſitatum duplex ſimpliciter & ad bene eſſe. 36
Neceſſitas ſacramenti præcepti. 241
Neceſſitas non habet legem: quomodo uerificetur. 59
Nemo deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt. 154
Nemo ſcit utrum amore, uel odio dignus ſit: quomodo intelligatur. 99
Nemo certe poteſt ſcire ſe eſſe in gratia. 8u
Nomine puerororum quid intelligatur. 218
Notandum uniuerſale in argumentis. 61
Non eſſe, ſecundum ſe conſideratum nullo modo eſt appetibile. 687
Non exigitur ab aliquo niſi quod poteſt quomodo intelligatur. 67
Non omnis uſus rei eſt licitus. 338
Nota uniuerſalis pro doctoribus. 362
Notandum uniuerſale pro mente Sancti Doctoris intelligendo &c. 135
Notatio uniuerſalis ad ſtudioſos 35
Notatio pro zelo ueritatis ubique notanda. 258
Notitia actus principalis ordinum ſingulorum. 257
Nullum uerum ſacerdotium extra Romanam Eccleſiam. 51
Nullus homo iudicat Papam. 58
Nullus debet peccare etiam occaſione data. 411

O

OB hoc quod Dæmones alios torquent, non minuitur aliquid de ipſorum dæmonum pęna. 606
Obiectum per accidens quid ſit. 39
Obiectum miſericordiæ quid ſit. 189
Obligatio ex conſcientia errronea etiam: quid ſit. 39
Obligatio in ſponſalibus differt ualde ab illa in matrimonio facta. 36
Obligatio ad denunciandum quanta. 315
Occiſio ſui ipſius an aliquando ſit licita. 162
Oculus corporalis ſanctorum inſpiciet diuinitatem in ſuis effectibus. 617
Offenſa Dei eſt de quo principaliter dolet contritus. 11
Omne finitum per ablationem minus. 488
Omnes prælati habent Papam pro ſacerdote proprio ſibi determinato. 53
Omnia ad ſe pertinentia Sancti cognoſcunt in uerbo. 493
Omnia dona Dei quæcunque ſint, dantur nobis mediante Chriſto. 525
Omnia corpora, homini ſeruiunt dupliciter. 616
Omnia elementa claritate quadam ueſtientur, non tamē æqualiter, ſed ſecundum ſuum modum. 624
Omnes reſurgemus, ſed non omnes immutabimur quomodo intelligitur. 591
Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, &c. q̃uo intellig. 591
Omnia propter hominem facta ſunt. 517
Opera hominum quomodo iuſta redduntur. 93
Opera bona hominis iuſtificati ita ſunt Dei dona, ut etiam ipſius iuſtificati ſint merita. 93
Oportet ad hoc, quod iuſta ſententia appareat, quod omnibus ſententiam cognoſcentibus innoteſcat. 593
Oportet quod quilibet merita, uel demerita tunc cognoſcat. 593
Opera tam bona, quam mala, aperta erunt omnibus. &c. 594
Oportet quod omnium operum ſuorum quiſque tunc notitiam habeat. 591
Oportet diſponi corporalia, ſicut & ſpiritualia diſponentur. 624
Oportet quod innouationi hominis innouatio mundi conformetur. 626
Orationes eccleſiæ etiam ſuffragia Sanctorum quare terminantur per Chriſtum dominum noſtrum. 502
Ordines omnes eccleſia habet à tempore Apoſtolorum. 226
Ordines ſinguli ſingulos imprimunt characteres. 236
Ordinis utiliſſimus effectus. 237
Ordo ſubdiaconatus olim non reputabatur ſacer. 253
Ordo ſacerdotalis, quando incepit. 223
Ordo ſacer non requirit authoritatem ſęcularem. 27
Ordo prædicatorum contra hæreticos & pro ſancta Eccleſia plurimum uigil. 425
Origenis multæ hæreſes condemnatæ. 217

P

PAPA eſt ſupra P. Concilium 23
Papa eſt ſuper omnia concilia etiam generalia. 170
Papa poteſt cogere, ut quis epiſcopatum ſuſcipiat. 318
Papa non poteſt diſpenſare quod aliquis ſaluetur ſine confeſſione, ut obligat ex ui ſacramenti. 41
Papa non poteſt noua inſtituere ſacramenta, nec inſtituta mutare ſed circa illa poteſt aliquid diuinitus ordinare. 41
Papa poteſt diſpenſare ſuper præceptum confeſſionis, de ſemel in anno, ita quod poteſt diſpenſare quod quis diutius ultra Paſcha confiteri poſſit. 42
Papa eſt omnia concilia generalia. 42
Paſtores boni debent flere populi peccata. 9
Parochiæ quare diſtinguantur. 55
Parocho inuito, poteſt epiſcopus audientiam confeſſionum committere. 58
Participans quoquo modo de actu confeſſionis, tenetur ad ſigillum ſeruandum. 84
Peccare eſt peius quam mori. 314
Peccare per maliciam eſt maximi damni. 65
Peccare cum prætextu ueniæ &c. 112
Peccata uenialia ſi tollantur, ſine aliquali contritione. 52
Peccata uenialia non tenemur confiteri. 67
Peccata cordis ſunt periculoſiora. 37
Peccata debitè, & diligenter præexaminanda ante confeſſionem. 37
Peccata propria condemnant authorem ſuum, niſi ab eo condemnentur. 80
Peccata populi debet flere ſacerdos tanquam propria nō actione commiſſa, ſed affectu compatiendi. 9
Peccata non cooperantur in bonum ut peccata, ſed Deus. 18
Peccata in diffinitione contritionis ſumuntur formaliter, ut ſunt offenſa Dei, non materialiter ut ſunt aliquorum aliorum damnorum cauſa. 8
Peccata eiuſdem ſpeciei poſſunt eſſe inæqualia. 7
Peccata per triſtitiam cōmiſſa, puta acedia, inuidia, gaudium, importantes parte elationis licet ſe cum ſe. pſa ſit mœrore plena. 7
Peccata qualiter ſubiacent cognitioni, taliter per contritionem debent deleri. 7
Peccata ſuper quæ cadit uera contritio ſiue mortalia ſiue uenialia, per contritionem remittuntur. 8
Peccata omnia mortalia tenetur pœnitens cōfiteri in ſpecie. 39
Peccata quæ in conſcientia quis tenet præmiſſa diligenti excuſſione confiteri debet. 33
Peccati contritio & confeſſio actualis requiritur ad ſumēdum Euchariſtiam. 24
Peccati mortalis formalitas eſt auerſio ad quam medicandam tendit contritio. 27
Peccati remiſſionem nemo ſcit habere, niſi reuelatione diuina. 28
Peccati horror incomparabilis. 13
Peccato mortali obnoxius non poteſt licitè alicui ſacramento eccleſiæ participare. 52
Peccato mortali ratione auerſionis à Deo debetur infinita pęna extenſiue, ſed ratione conuerſionis ad creaturam debetur finita intenſiue. 27
Peccator non poteſt per ſe reſurgere, quia facilius eſt deſtruere quàm ædificare. 3
Peccator uolens Euchariſtiam ſumere tenetur prius ad confeſſionem actualē de mortali, copia ſacerdotis oblata & neceſſitate non urgente. 39
Peccator tenetur ſemel in anno communicare & prius confiteri, per accidens eſt quod pluſquàm ſemel confiteatur & communicetur. 39
Peccator non tenetur per ſe ſtatim ad actualiter confitendum, habito propoſito confitendi, licet ſit periculoſum differre. 39
Peccator peccans ignominiam facit Deo, & pęnitens dat gloriam illi. 15
Peccator nunquàm poteſt habere priſtinam innocentię dignitatem. 18
Peccator poteſt reſurgere ad tantam gratiam quantum amiſerat & maiorem. 18
Peccatorū cognitio ac recordatio eſt neceſſaria contritioni. 2
Peccatum ea malitia quàm ſit noxium. 63
Peccatum ita debet exponi in ore cōfeſſi ut in ſiens eſt in corde. 38
Peccatum dicere cuius contrarium creditur eſt mortaliter peccare. 33

Pec-

Peccatum mortale eſt cõmunicare ſine præcedenti confeſſione quando copia adeſt confeſſoris. 40
Peccatum eſt magis horribile quàm mors,& ideo magis fugiendum quàm mors. 53
Peccatum retardat curſum uiæ noſtræ in Deum. 17
Peccatum ubi abundauit, licet abundauerit gratia, non tamen eſt cauſa gratiæ,ſed impedimentum. 18
Peccatum uere qui deteſtatur & odit debet illius etiam occaſionem uitare. 2
Peccatum mortale debet uitari ſuper omne uitabile. 2
Peccatum in uoluntate integritatem peccantis importat quæ duritiės dicitur. 6
Peccatum originale,dicitur originale,quia cauſatur ex origine, ſicut actuale ab actu uoluntatis. 6
Peccatum originale,dicitur peccatum naturæ. 6
Peccatum Adæ participatur ex commixtione ſeminali uiri cum fœmina. 6
Peccatum originale eſt commune & proprium. 6
Peccatum originale contrahitur ex origine naturæ uitiatæ in Adam. 6
Peccatum originale in Adam non dicebatur originale ſed perſonale. 7
Peccatum omne actuale delетur per contritionem. 7
Peccatum formaliter conſiſtit in auerſione ab incommutabili bono,quod ſi non haberet auerſionem illam non eſſet peccatum,per ſolam conuerſionem ad commutabile bonum. 7
Peccatum factum per ignorantiam non totaliter auferentē uoluntarium,debet tolli per contritionem. 7
Peccatum commiſſum in plus eſt quam peccatum commiſſionis. 8
Peccatum commiſſum dicitur ad differentiam peccati originalis,quod non committitur,ſed contrahitur. 8
Peccatum unum magis opponitur charitati quam aliud. 28
Peccatum Adæ ſine originale,quomodo ſit unum uel plura. 6
Peccatum à Deo non remitti ſine tota pœna falſum eſt. 27
Peccatum immediate remittitur à Deo per contritionem,& mediate per eccleſiam. 24
Peccatum publice factum notum eſt, ſed latet confeſſorem ut iudicem. 43
Peccatum publicum,eſt notum quo ad actum exteriorem non quo ad interiorem. 43
Peccatum commiſſum quomodo noceat ſemper. 17
Periculum idem mortis conſideratur dupliciter. 224
Periurium eſt contra ius naturale. 533
Permixtio multiplex. 409
Per ſeparari à ſacramento eccleſiæ quid ſignificat textus. 51
Perſona myſtica quid ſit. 164
Perſona & natura reſpectu Indiuidui quid ſit. 462
Petri prædicatio de operibus uoluntariis. 106
Petrus Apoſtolus tenet primum locum inter Apoſtolos. 145
Petrus eſt caput ſacerdotij,& quomodo. 75
Petrus martir de Verona prædicatorum ordinis ab hæreticis manichæis occiſus. 35
Plus & minus,ſuperfluum & diminutum quid ſignificant. 19
Pœna finita,ſimul & infinita peccato mortali 27
Pœna purgatorij quomodo exhauriri poſſit. 73
Pœna iuſta eſt etiam ſine culpa. 267
Pęna purgatorij quomodo fiat nobis proportionata. 73
Pœna temporalis remanet poſt iuſtificationem in pęnitente. 23
Pœna temporalis quandoque tota remouetur à pęnitente poſt iuſtificationem. 27
Pęna ſatisfactionis a confeſſore inflicta ut pœna non ſufficit ad expiandum peccati pœnam,ſed ut ſacramentalis, & ut pars ſacramenti ſufficit. 31
Pęna ultro à pœnitente aſſumpta poterit intantum augeri, ut ſufficiat ad expiandum pœnam peccato debitam. 31
Pœna quam ſibi pęnitens infligit & ſi etiam maior quàm illa à cõfeſſore inflicta in ratione pęnæ,erit tamen minor quo ad uirtutem ſacramenti: nam illa à confeſſore inflicta eſt ſacramentalis,hæc à pęnitente ultro aſſumpta non eſt ſacramentalis. 31
Pęna temporalis poſt culpæ remiſſionem aut in toto aut in parte remouetur ex ubertate bona, uirtute clauium, & ſatiſfactione. 30
Pœna dicit ſimpliciter diminutionem uoluntatis 6
Pęna temporalis remanet poſt iuſtificationem in pęnitente. 27.
Pęna non tota ſemper remittitur à Deo cum culpa. 42
Pęnam totam ſemper à Deo remitti cum culpa ſi quis dixerit Anathema ſit. 27
Pœnitens dolet de peccato, & gaudet non de peccato, ſed de Deo. 20
Pęnitens de peccato ſuo dolens,de ipſo ſuo dolore gaudet. 20
Pœnitens dolēs de peccato dupliciter reſpicit Deū de quo gaudet,antecedenter quoniam eius amore conteritur, & ſubſequenter quoniam lachrimis purgatur ad uidēdū Deum. 20
Pęnitentem atteſtantur ſcripturæ ſacræ continue dolere de peccato. 20
Pęnitens debet prius examinare conſcientiam ſuam ante confeſſionem. 35
Pœnitentia perpetua debet eſſe tota uita Chriſtiana 19
Pęnitentia uirtus eſt pars pęnitentiæ ſacramenti, quæ dicitur contritio. 4
Pęnitentia ſacramentum habet tres partes.ſ.contritionem cõfeſſi,confeſſionem,& ſatiſfactionem. 4
Pœnitentia non eſt penſanda quantitate temporis ſed ardore mentis. 15
Pęnitentia non in multitudine annorum, ſed in contritione cordis extimatur. 15
Pœnitentia debet eſſe ſecundum quantitatem delicti. 16
Pœnitentia ſecundum differentiam peccatorum debet imponi. 68
Pœnitentia continua eſt nobis neceſſaria. 20
Pœnitentia multiplex. 516
Pœnitentia uera,uidetur in multis quæ non eſt. 267
Pœnitentia quando habet quod ſit ſacramentum. 47
Pœnitentia inquantum eſt uirtus quid ſit. 47
Pœnitentia præter alia ſacramenta aliquid requirit uidelicet iuriſdictionem. 54
Pœnitentia qualiter penſanda. 55
Pœnitentia quomodo ſit imponenda. 57
Pœnitentia uirtus quomodo ſit cauſa effectiua confeſſionis. 46
Pœnitentia contra quæ primo ordinatur. 36
Pœnitentiæ taxator quid attendere debeat. 62
Pœnitentiæ iniunctæ utilitas magna. 130
Pœnitentiæ ſacramentum eſt lapſis poſt baptiſmum neceſſariū ad ſalutem,& nondum regeneratis baptiſmus. 5
Pœnitentiæ ſacramentum non eſt iterum ite. 5
Pœnitentiæ eſt deſtruere & deteſtari peccatum præteritum. 4
Pœnitentiæ ſacramentum eſt ſecunda tabula poſt naufrag.ſ. 52
Pęnitentiæ ſacramentum eſt tam neceſſarium quàm impoſſibile baptiſmum reiterari. 52
Pœnitentiæ ſacramentum requirit confeſſionem peccatorum in ſpecie non in genere. 53
Pœnitentiæ ſacramentum tunc Dominus inſtituit quādo poſt reſurrectionem dixit apoſtolis, accipite ſpiritum Sanctum quorum remiſeritis &c. 34
Poteſtatem dedit ei iudicium facere &c. pulchre exponitur 613
Poteſtas animæ glorificatæ ſuper corpus miranda. 585
Poteſtate remota, remouetur bonus uſus etia,non econuerſo. 141
Præceptum de matrimonio quomodo intelligatur. 283
Præceptum eccleſiæ de confeſſione ante quamlibet communionem. 24
Prælati mali non amittunt poteſtatem 141
Præmium eſſentiale, metaphorice dicitur corona uel aurea. 536
Præmium eſſentiale & accidentale quid ſint. 480
Præmium eſſentiale par eſt in Ioanne Zachariæ & Abrahā qui filios generauit,licet ſecus ſit de accidentali. 74
Presbiter ſi pœnitentiam abnegauerit, reus erit animarum. 98
Præſentia Deo ſunt omnia,quomodo intelligitur. 636
Præſulis nomine intelligitur S.Siluester Papa. 210
Præſumptio quid ſit. 243
Præſuppoſitum notandum. 63
Priuilegium meretur ammittere,qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate. 162
Probitas maior ad maiores requiritur quam ad minores. 241
Pro medicis particularibus,& confeſſoribus notandum. 131
Promiſſiones diuinæ de uita æterna, alicui factæ intelliguntur conditionaliter.ſ.ſtante eius uita iuſta & cetera. 83
Propoſitio indefinita æquiualet uniuerſali. 8
Proprietates quædam,ſpeciem tet non attingentes. 683
Proprius ſacerdos,uel ordinarius &c. quid ſit. 66
Prudentia eſt auriga uirtutum. 217
Prudentia medici ſpiritualis quæ. 218
Prudentia in actibus & paſſionibus. 85
Prudentia quæ eſt auriga uirtutum,moderatur dolorem peccatorum in ſenſu. 19
Prudentiæ motus eſt in omnibus uirtutibus moralibus. 8
Pudor pro parte ſatiſfactionis. 32
Puer qui eſt homo paruus ita eſſentialiter eſt homo, ſicut homo uir. 27
Punitur iuſtus temporaliter tantum pro impiis. 217

QVÆ

Q

QVÆ excommunicatio ſpiret cum auctore ſuo, & quæ non. 155
Qualis contritio requiratur ad abſolutionem à peccatis. 122
Qualis ueritas requiratur in confeſſione. 38
Quam bonus ſit Deus in ligando &c. 131
Quando punitur quis data cauſa quamuis non culpæ. 339
Quantum iuuat dicere quicquid boni feceris. 71
Quantum ualeat ly dico ubi ſub ſigillo confeſſionis hoc. 83
Quantus amor debet eſſe erga Deum, tantum & odium contra eius offenſam. 14
Quare ſacerdotium Chriſti dicatur ſpirituale regnum. 134
Quare ſe debet homo manifeſtare confeſſario. 33
Quare confiteri peccatum ſpeciale oune oporteat. 35
Quare aliquæ ſacramenta cum ſui iterum reiterentur. 223
Quilibet, in iudicio finali cognoſcet peccata ſua quæ fecit. 195
Qui eſt extra eccleſiam nec ligare, nec ſoluere poteſt. 144
Quid ſit eſſe uicarium Chriſti. 146
Quid eſt, ſolum Petrum habere claues. 51
Quid ad grauitatem peccatorum cognoſcendam conſiderandum. 62
Quid ſit eſſe præſumptuoſum, & quid præſumptio. 241
Quid nominis characteris. 61
Quis ſit ſimilis Iudæ. 273
Quis dicatur metus cadens in conſtantem uirum. 519
Quomodo intelligatur Sabbata ſanctifices. 424
Quomodo charitas augeatur ex diſtributione. 493
Quomodo ei, qui ſubeſt legi, liceat præter uerba legis agere 59
Quomodo unum peccatū innumera fere pariat, & deteriora. 63
Quomodo poſſunt aliqui præualere contra eccleſiam. 224
Quo benedictiones hæreticorū uertantur in maledictiones. 161
Quomodo mereatur quis præmium à Deo. 549
Quomodo intelligatur illud non eſt impoſſibile apud Deum omne uerbum. 574
Quomodo defendenda ſit fama. 314
Quot dic multum ponderanda cum timore concluſio hęc: Nihil erit in damnatis, quod non ſit materia & cauſa triſtitiæ, nec aliquid quod non poſſit ad triſtitiam pertinere. 695

R

RADIX errantium. 519
Ratio inuincibilis omnino, tanquam ſcutum inexpugnabile catholicorum. 476
Ratio naturalis quid facit reſpectu ſupernaturalium. 524
Ratio naturalis ut ſic, nunquā cōtrariatur ſupernaturalib. 573
Reconciliatio duplex, Deo & eccleſiæ, quomodo utraque neceſſaria. 50
Recordatiō frequens nouiſſimorum, & paſſionis domini noſtri iuuat ad contritionem. 4
Regula iuris de conſequentiis 482
Regula uniuerſalis pro more S. Thomæ intelligendo. 68
Regula uniuerſalis de decretis eccleſiaſticis. 32
Regula ualens ad multa. 118
Regula pro more S. Doct. intelligendo. 221
Regula uniuerſalis pro utilitate repetitionum. 256
Regula pro ſanctorum factis. 417
Regula utiliſſima & ſaluberrima pro filijs S. Eccleſiæ. 200
Regulæ iuris duę, de rae turoitate. 305
Remuneratio ſeruorū Dei indicibilis monſtratur ex creat's inſenſibilibus. 518
Repetitio cum cauſa quandoque laudabilis eſt. 37
Reſeruatio caſuum quid ſit. 146
Reſtituere tenetur qui aufert rem iniuſte, conſilians, mandās, conſentiens, palpans, recipiens, participans, mutus. 2
Reſurrectio Chriſti quomodo ſit cauſa nīæ reſurrectionis. 525
Reſurrectio mortuorum dempta, illa reſurrectio Chriſti eſt cauſa reſurrectionis noſtræ. 530
Reſurrectionis omnium efficaciſſimum fundamentum. 121
Reſurrectionis ratio, ſumitur ex natura ſpeciei. 521
Romana eccleſia eſt omnium eccleſiarū mater & magiſtra. 51
Romana eccleſia a domino ſolo eſt omnibus prælata. 51

S

SACERDOS debet eſſe diſcretus & cautus 55
Sacerdos nullius unquam aut gratia aut odio alicuius perſonæ ſecus iudicet quā in canonibus ſacris inuenit. 61
Sacerdos qui miniſter eſt ſacramenti, ſit ne ſacramento confeſſionis non poteſt remittere peccata. 31
Sacerdos debet flere populi peccata tanquam propria, nō actione, ſed affectu compatiendi. 9
Sacerdos iudicet ſcdm ſacras ſcripturas & ſacros canones. 25
Sacerdos ſimplex ordines conferre non poteſt. 259
Sacerdos proprius uniuerſaliter loquendo pluribus modis dicitur. 54
Sacerdos ſciens aliquem excommunicatum tantum per uiam confeſſionis an poſſit à cōmunione eum ſe ingerentem arcere. 86
Sacerdos proprius quis ſit. 54
Sacerdotem in peccato exiſtentem an liceat inducere ad conferendum ſacramenta. 142
Sacerdotes proprij tres. 56
Sacerdotes quorum ordinatio a S. Romana Eccleſia non depēdet ſacerdotes non ſunt.
Sacerdotes ſunt uicarij Chriſti & præſides ad quos omnia mortalia crimina deferuntur. 33
Sacerdotes proprij plures poſſunt eſſe irregulares. 57
Sacerdotiū eccleſiaſticū totū dependet à Petro & ſede eius. 170
Sacerdotum genera quot ſint. 75
Sacramenta nouæ legis ſunt de neceſſitate ſalutis. 19
Sacramenta omnia nouæ legis fuerunt a Chriſto domino inſtituta. 35
Sacramenta operantur remiſſionem peccatorū inſtrumentaliter. 23
Sacramenta nouæ legis non ſunt plus nec minus quā ſeptē. 42
Sacramenta uetera quia conferebāt gratiā ſolū ex opere operātis, ideo ſolum uitam illi patres habebant, non abundantius tamen habebant. 33
Sacramenta nouæ legis, aliquid plus requirunt in ſuſcipiente quam uetera. 35
Sacramenta nouæ legis ſunt de diuina inſtitutione. 42
Sacramenta non ſunt de iure naturali, ſed diuino. 32
Sacramenta ſunt ſuper ius naturale ſiue ſuper rationem naturalem, non contra. 32
Sacramenta ſunt proportionata fidei & perficiūt rōnē naturalē ſicut fides, & ideo nō ſunt cōtra rōnē naturalē ſed ſupra. 32
Sacramenta nouæ legis quia conferunt gratiam ex opere operantis & operato, ideo non ſolum uitam habemus ſed abundantius habemus. 33
Sacramēti uoto qđ cōplectitur cōtritio dimittitur tota pœna. 17
Sacramenti neceſſitas accipitur duobus modis. 81
Sacramentum ſacramentale quid ſit. 52
Sacramentum pęnitentiæ eſt lapſis neceſſariū ad ſalutem. 19
Sacramentum nullum debet ſuſcipi in peccato mortali. 24
Sacramentum & lex debent ſemuicem reſpondere. 33
Sacramentale quodlibet quō excitet feruorem charitatis. 52
Sacrilegium multiplex in genere luxuriæ. 450
Saluti pęnitentia conſulatur dū pro confeſſione ſacerdos proprius ordinarius illis reputatur. 55
Sanctior quare eſſe magis in more cōſiſtens, atq; humiliar. 38
Sancti in patria ordinant actualiter omnia in Deum. 568
Sanctitas quænam requiritur in nobis à Deo. 102
Sanctorum corpora nobiliori modo ſentient quàm nunc. 563
Sanctus Tho. de Aquino ordinis prædicatorum largus eſt in donis. 216
Satisfactio noſtra apud Deū ſimpliciter non eſt ſecundū ęqualitatem quantitatis ſed proportionis. 22
Satisfactio ſacramentalis qualis debet eſſe. 19
Satisfactio non perditur in homine infirmo habente bonā uoluntatem, quam tunc pro facto accipit Deus. 63
Satisfactio in diffinitione contritionis poſita includit etiā opera pœnalia ultrò à pęnitente aſſumpta, ut Deo ſatisfaciat ex Cipriano. 2
Satisfactio in diffinitione contritionis limitatur per illud aduerbium plene. 2
Satisfactio in diffinitione contritionis intelligitur cum euitatione periculorum, & occaſionum peccandi ne dum tollātur peccata. ſed & occaſiones peccatorum ut uera & plena ſit ſatisfactio. 2
Satisfactio in diffinitione contritionis includit reſtitutionem rerum alienarum indebite retentarum. 2
Satisfactio eſt aliquando pęnæ recompenſatio p redundātiā 16
Satisfactio quæ eſt recōpenſatio per redundantiam eſt omnis, alia à ſatisfactione directa. 16
Satisfactio non ſolum eſt medicina ſanatiua, ſed etiam præſeruatiua. 88
Satisfactio tria reſpicit. 29
Satisfactionem a ſacerdotibus impoſitam pęnitentibus Leo Papa decreuit, & tractatur de pœnitentia d. ii. c. 2
Satisfactionem imponere pœnitentibus pertinet ad claues eccleſiæ. 2
Satisfactiones propriæ ſiōt uirtutis. 73
Satisfactionis opera ſunt ieiunium eleemoſina & oratio. 25
Satisfactionum magnæ utilitates. 108
Scandalum impedit D. Tho. 56

Satiſ-

Scandalum quid. 255
Scopus hæreticorum & ſciſmaticorum. 111
Scripturam ſacram qui aliter intelligit, quam ſenſus ſpiritus ſancti flagitat, eſt hæreticus. 35
Scrupuloſitas confeſſionis quid ſit & qualiter tolli debeat. 69
Secundum diuerſum modum ſpiritualitatis, quam continentia facit, diuerſi fructus diſtinguuntur. 661
Secunda tabula poſt naufragium quæ. 36
Secretum ſub ſigillo confeſſionis extra confeſſionem an liceat accipere & acceptum quanti ſit. 83
Semel in menſe communicent moniales. 58
Senſus inuerſus Lutheri. 66
Senſus formæ ſacramenti extremæ unctionis. 222
Senſus Nicolai & aliorum. 315
Seruabitur ordo in pœnis, ut homines damnati per dæmones puniantur. 605
Seruantibus continentiam coniugalem, datur fructus triceſimus, Vidualem ſexageſimus, Virginalem centeſimus. 661
Seruitium pro Dei amore factum, quando iudicatur magis liberum. 667
Seruitus & dominium duplex. 225
Sigillum confeſſionis eſt de iure diuino.
Sigillum diuerſimode, ad diuerſa ſe extendit. 83
Sigillum confeſſionis ablatum non aufert ſacramentū. 81
Solus verè ſacerdos ſemper miniſtrat ſacramentum extremæ unctionis, nunquam uero laicus. 52
Spes principaliter innititur diuinæ miſericordiæ. 76
Spiritum ſanctum non habentes, i. qui non ſunt iotra eccl. non poſſunt lig. & ſol. 144
Subiectio an repugnet libertati. 225
Sufficiens in diſtinctionibus quid ſit. 43
Suffragia ad quid ualent. 16
Superbia per inſidias facit perire bona opera & operantem bona grauius peccare. 38
Supercilium deteſtandum Caluini. 71

T

TACTVS rei porrectæ ab epiſcopo an ſit neceſſarius pro ordinatione ſuſcipienda. 232
Tempus amiſſum quomodo recuperetur. 93
Tempus in quo fuit peccatum commiſſum nunquam idē numero recuperari poteſt. 17
Termini concluſionum, & probationū ſenſum eūdē habent. 56
Textus profundus. 106
Timens Deum quis ſit. 306
Timor laudabilis & uituperabilis. 514
Timor ſeruilis quàm noſtræ ſaluti proficuus. 46
Timor ſeruilis quid faciat. 46
Timor ſeruilis coniungitur io contritione, qui & timor pœnarum. 2
Timor ſeruilis (ut colligitur ex ſacris litteris & concilijs) inducit hominem ad bonum. 5
Timor ſeruilis concurrit ad contritionem. 30
Timor uaniſſimus cauendus. 674
Timendum ad iudicium utrumque, ſed magis particulare. 5
Tollitur uerum iudicium confeſſariorū, æquitas & ſatisfactionum ab ijs iniungendarum, ſi non fiat confeſſio, & in ſpecie & in ueritate. 59
Tres conditiones ſunt quæ ſacerdotem proprium a ſimilitudinario ſecernunt. 145
Tridentinum concilium de clauibus eccleſiæ. 42

V

VBI abundauit delictum ſuperabundauit & gratia quomodo intelligatur. 18
Venatio ſtatutorum. 332
Venetorum laus maxima in defenſione ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ.
Veniale peccatum triplex. 72
Venialia delentur per plurimas res. 58
Venialium remiſſio. 52
Vera libertas, ubi conſiſtit & ubi non. 367
Veritas eſt, ut quod eſt dicas. 39
Via aptiſſima (ſalua ſemper dignitate ſacramentorum.) ad delectio iniquitatis ſuarum. 670
Vicariatum generale Chriſti quid ſit. 146
Virginitati ſpecialis corona debetur, quæ aureola nominatur. 663
Virtus diuina ſuſpendere poteſt actum proprietatis ſubiecti, & quare & quomodo. 516
Virtus medicinæ corporalis eſt finita, uirtus medicinæ ſpiritualis eſt infinita ratione charitatis quam includit contritio. 28
Virtutes infuſas Deus in nobis operatur ſine nobis operātibus, non ſine nobis conſentientibus. 5
Virtutis actus non habet ſuperfluum nec diminutum formaliter. 19
Virtutis medium, non accipitur ſecundum quantitatem, ſed ſecundum rationem rectam. 14
Vita hominis non eſt tota in præſenti ſeculo 17
Vitæ præſentis ſtatus, eſt hominis æternum. 17
Vitæ animalis ſtatus, eſt totus in præſenti ſeculo. 17
Vnde efficimur digni quod ſancti orent pro nobis. 499
Vnde iudicatur quis prior, & unde miniſter Chriſti. 36
Vnde eſt quod nemo ſcire pōt ex ſuis operibus ſe eſſe in grā 80
Vnde eſt quod ſanctiores minoribus culpis magnopere dolent. 16
Vnde lex naturalis obtenebretur in præſenti corpore. 353
Vniuerſalis regula. 57
Vniuerſalis notatio. 60
Vniuerſalis rei recompenſatio per redundantiam accepta exemplificatur. 26
Vnius rei eſt ſolum una diffinitio, & tamen etiam plures. 43
Voluntas ſuppoſiti eſt etiam omnium partium. 219
Voluntas ſola eſt cauſa ſufficiens peccati. 90
Voluntas fortior quocunque peccato. 91
Voluntatis damnatorum mira peruerſitas. 690
Voluntas naturales potens eſſe bona in damnatis, ſecundum quod naturalis eſt. 686
Voluntas non uult pœnam aut pœnam. 6
Voluntas uoluntarie non obediens legi iuſtitiam habet. 7
Voluntas eligens ſibi placitum, habet ſemper aliquale gaudiū. 7
Voluntas eligens ſibi uoluntatie iuſtitiam gaudet & non triſtatur. 7
Vota ſunt fundamenta regularium. 543
Vox ab omnibus eccleſiæ filijs effectus mandanda. 24
Vſus clauium prælationem poſtulat. 143
Vſus poteſtatis receptæ in duplici genere eſt. 130
Vſus poteſtatis dupliciter conſideratur. 141
Vſus ſingulorum ordinum à tempore Apoſtolorum eſt in ſancta eccleſia. 239
Vtilitas uniuerſalis maiorum propoſitionum. 301
Vtilitas pro ſancta eccleſia ad obediendum concilijs. 80
Vxorum pluralitas. 595

FINIS.

INDEX PRIOR LOCORVM COMMVNIVM SVPPLEMENTI TERTIAE PARTIS,

Ordine quoque Alphabeti.

ABſolutio. 24
Animæ exeuntis è corpore qualitas & pœna. 70
Annexa
- ſacramenti ordinis. 40
- matrimonij & debiti redditio. 64

Beatitudo ſanctorum, & eorum manſiones. 93
Beatorum
- dotes. 95
- reſurgentium conditiones. 82

Bigamia. 61
Irregularitas inde contracta. 66
Clauium
- effectus. 18
- miniſter. 19
- poteſtas. 17

De his in quos clauium uſus exerceri poteſt. 20
Cognatio legalis. 57
Conditio quam habent reſurgentes. 87
Confeſſio, & eius neceſſitas 6
Confeſſionis
- effectus. 10
- miniſter. 8
- qualitas. 9
- quidditas. 7
- ſigillum. 11

Conſenſus
- coactus 47
- obiectum. 48

Contritio. 1
Contritionis
- effectus 5
- quantitas. 3
- obiectum. 2
- tempus. 4

Corporum
- reſurgentium integritas. 80
- beatorum
  - agilitas 84
  - claritas. 85
  - ſubtilitas. 83
- damnatorum reſurgentium conditiones 86

Excommunicatio. 21
De
- his qui poſſunt excommunicare. 22
- participatione cum excommunicatis. 23

Extremæ unctionis ſacramentum. 29.
Effectus huius ſacramenti. 30
Miniſter huius ſacramenti. 31
Quibus hoc ſacramentum conferri debet, & qua parte. 32
De iteratione ſacramenti. 33
Filij illegitime nati. 68
Indulgentia. 25
De his qui poſſunt facere indulgentias. 26
Quibus ualent indulgentiæ. 27
Ignis ultimæ conflagrationis. 74
Impedimenta matrimonij. 50
Impedimentum
- affinitatis. 55
- cognationis ſpiritualis. 56
- conditionis ſeruitutis. 52
- conſanguinitatis. 54
- diſparitatis cultus. 59
- frigiditatis, maleficij, furiæ, & amentiæ, 58.
- uoti ſolemnis. 61.
- uoti & ordinis. 53.
- quod ſuperuenit matrimonio conſummato, quod eſt fornicatio 62

Iudicium generale tempore & loco quo fiet. 89
Forma iudicis & uenientis ad iudicium. 90.

Libellus repudij. 67
Matrimonium. 41
Matrimonij error. 51
Matrimonium inquantum ſacramentum eſt. 42
Matrimonij definitio. 44
Miſericordia Dei reſpectu damnatorum. 99
Mundi qualitas & reſurgentium poſt iudicium. 91
Nuptiæ ſecundæ. 63
Ordinis ſacramentum. 34
Effectus huius ſacramenti. 35
Qualitas ſuſcipientium hoc ſacramentum. 36
Ordinum diſtinctio. 37
Conferentes hoc ſacramentum. 38
Impedimentum huius ſacramenti. 39
Pœna damnatorum. 97
Pœnitentiæ
- ſacramentum ſuſcipientes. 16
- ſolemnis ritus. 28

Receptacula animarum. 69
Reſurrectio. 75
Reſurrectionis
- cauſa. 76
- tempus & modus. 77

Reſurrectionis
- terminus. 78
- conditio. 79

Reſurgentium qualitas. 81
De modo quo ſancti ſe habent ad damnatos. 94
Satisfactio & eius quidditas. 12
Satisfactionis
- poſſibilitas. 13
- qualitas. 14

De his per quæ ſatisfactio fit. 15
Signa quæ iudicium præcedent. 73
Sponſalia. 43
Suffragia mortuorum. 71
Viſio diuinæ ſcientiæ per comparationem ad beatos. 92
Voluntas & intellectus damnatorum. 98.
Vxoricidium. 60

F I N I S.

SANCTI THOMAE DE AQVINO DOCTORIS ANGELICI,

ADDITIONES AD TERTIAM PARTEM,

Ex ſuis ſcriptis in ſententiarum quartum collectæ.

CVM ELVCIDATIONIBVS FORMALIBVS
Per F. Seraphinum Caponi è Porrecta, ordinis Prædicatorum Sacræ Theologiæ Magiſtrum Aeditis, DEO OPTIMO MAXIMO dicatis S.R.E. ſubmiſsis.

QVAESTIO PRIMA.

De partibus pœnitentiæ in ſpeciali. Et primo de contritione, in tres Articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū ē de ſingulis partibus pœnitētiæ. Et primò, de contritione. Secūdò de cōfeſſione. Tertio de ſatiſfactione. De contritione autem conſiderandæ ſunt quinque. Primo, quid ſit. Secundo, de quo eſſe debeat. Tertio, quāta eſſe debeat. Quarto, de duratione ipſius. Quinto, de effectu ipſius.

Circa primum quæruntur tria.

¶Primo, Vtrum conuenienter definiatur.

¶Secundo, Vtrum contritio ſit actus uirtutis.

¶Tertio, Vtrum attritio poſſit fieri contritio.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum contritio ſit dolor pro peccatis aſſumptus &c.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd contritio nō ſit dolor pro peccatis aſſumptus, cum propoſito confitendi, & ſatisfaciendi, ut quidam definiunt: quia ſicut Auguſtinus dicit in lib. de Ciuit. Dei, a Dolor eſt de his quæ nobis b nolentibus accidunt: ſed peccata non ſunt huiuſmodi, ergo contritio non eſt dolor pro peccatis.

¶2 Præterea. Contritio nobis a Deo datur: ſed b quod datur, nō aſſumitur: ergo contritio nō eſt dolor aſſumptus.

¶3 Præterea, Satiſfactio, & confeſſio ſunt neceſſaria ad hoc, ꝙ pœna b remittatur, quæ in contritione remiſſa nō fuit: ſed quādoque tota pœna in cōtritione remittitur: b ergo nō eſt neceſſariū ſemper ꝙ contritus habeat propoſitum confitendi.

Sed contra eſt ipſa diffinitio.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ initium omnis peccati eſt ſuperbia, per quod homo ſenſui ſuo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideo oportet quòd illud quod deſtruit peccatū, hominem à proprio ſenſu diſcedere faciat. Ille autem, qui in ſuo ſenſu perſeuerat, rigidus, & durus per ſimilitudinem uocatūr: vn

De materia huius q̄ſtionis, & ſeq. q. bus agit̄ d contritione, Conc. Trid. ſeſſ. 6. de iuſtificatiōe, & ſeſſ. 14 c. 4. de cōtritione.

CIRCA ly Vtrum quod ſingulis articulis præponitur, hoc pro uniuerſaliſſima regula firmiter habendum eſt: ꝙ maximis ductus rationibus ſanctus Doctor quæſita ſua, (licet ipſe in fidei, morū, cæterorumque theologalium ſana intelligētia, procul dubio ſolidiſſimus eſſet) tali modo formauit. Primò quidē: ut dubitantibus in fide ſatiſfaceret, iuxta monitum principis apoſtolorum, 1. Pet. 3. catholicos doctores ſic alloquentis, parati ſp ad ſatiſfactionē omni poſcēti uos rationē de ea, quæ eſt i nobis, ſpe & fide: eoſdēque dubitātes in ueritate Chriſtiana cōfirmaret, Vt ergo. B. petro melius obediret, pſonā poſcentis modo dubitabili induit (uelut alter Ioānes Baptiſta in perſona diſcipulorum, nō propria, quaſi dubitando inquiēs, tu es, qui uenturus es, an alium expectamus? Matthe. 11.) quo diſtinctius breuius, grauioſius, clarius, firmius, ſemper & ipſe ad ſatiſfactionē poſcentis rationē theologicis paratos, & poſcēs iſte ad redditā ſibi de ijs rationē capeſcendā, fieret habilior.

Tho. 4. ſē. di. 17. q. 2 art. 1. q. 1. & ſequē. Argumētis coniſ duur hæretici excitatē ꝓpriā uocuditore ꝓ clara uiſu.

¶ Secundò autem: ut ꝑ ſuas ueriſſimas rationes plerunq; naturales aſſatas palā oſtenderet; ea, quæ fidei ſunt, nō eſſe (ut hoſtes Eccleſiæ ſanctæ, oppoſitum garriendo, mentiuntur) contra rationem naturalem, ſed ei ualde conſentanea: licet ſint ſupra. Tertiò quoque: ut ueritatis aduerſarios ual diuerſam quàm fortior armatus ſuperueniens. Luc. 11.) confuſibiliuſque uelut in ſuis ipſorum ſedibus confutaret; uniuerſa eorum arma, in quibus confidebant, auferendo; & ſpolia eorum ſtrenue diſtribuendo. Aufert quippe illorum arma, in quibus confiduut, dum argumenta eorum, quibus cæcitatem ſuam pro clara uiſione uenditare conantur, paſſim adducta catholicis reſponſis omnino retundit: ſpolia vero eorum diſtribuit, dum & credentes ipſorum talibus reſpōſis a falſitate uendicatos ad ueram fidem reducit; & non credentes, ne ſophiſticis falſi nominis ſcientiæ illuſionibus a uia recta in inuiarum abducantur, angelico ſplendore defendit. Per ly utrum, igitur (reliquis, quæ ab utrum, requiruntur, adiunctis) patenter oſtenditur: quòd ſanctus Thomas potens eſt, & exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicūt, arguere; ut olim a ſuis deſiderare ſe docebat Apoſtolus ti. 1. Nullo enim mō melius, quàm contradicentibus reſiſtendo, & aperitur ueritas & falſitas confutatur: ſecundum eundē doctorem, opuſculo. 18. in fin. De nimia itaque propria ignorantia, rubore ſuffuſi taceant Eraſmizantes, aut ſimiles: qui deriſorio giunitu (uti Sus Mineruam docens) Diui Thomæ ingeniū carpere nolentes coram pueris iactant; quòd omnia poſuit in utrum. Si enim intelligerēt bi ea, de quibus affirmaut, ſcirent utique decori, & ei maximo, aſcribendum eſſe (ut ex præmiſſis patet) hoc idem, quod ipſi uituodant.

a Li. 14. ca. 6. ſ med. & ca. 7. & 8. to. 7.

1. Definitio cōtritionis.

Eccl. 10.

Faciſſt bi næ intelligentes, ut nihil intelligant.

¶Ly contritio. quomodo in præſenti loco ſumatur: uide in corpore huius, & articuli ſecundi.

¶CONCLVSIO. De contritione inueniuntur traditæ diuerſæ diffinitiones ſecundum diuerſa, quæ in contritione conſiderantur, (puta; ſubſtantia actus, modus agendi, principium, effectus, contritionis.)

¶PROBATIO. Quia ſecundum conſiderationem ſubſtantiæ actus contritionis, datur de ea diffinitio in titulo articuli poſita: ſecundum uero conſideratione modi agendi contritionem, atque principij contritionis, datur de ea diffinitio ab Iſidoro cum Gregorio (ut in textu) ſecundum autẽ conſideratione effectus contritionis, datur de ea diffinitio ab Auguſtino cum Gregorio conflata, (ut in textu.)

*Lib. 4. in ed. 3. ca. 2.

de, & frangi dicitur aliquis, quã do à ſuo ſenſu diuellitur. Sed inter fractionem, & comminutionem, ſiue contritionem in reb. materialibus, unde hæc nomina ad ſpiritualia tráſferuntur, hoc intereſt, ut cõ in 4. Meteororum, *quia frangi dicunt aliqua, quã in magnas partes diuiduntur: ſed comminui, uel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc, quod in ſe ſolidũ erat: & quia ad dimiſſionẽ peccati requiritur, quòd affectum peccati homo dimittat, quem per quandam cõtinuitatem, & ſoliditatẽ in ſenſu ſuo hẽbat: iõ actus ille, quo peccatum dimittitur: contritio dicitur per ſimi- G

¶Examen primũ.

1^m Vt diffinitio prima tacta in probatione concluſionis melius examinari poſſit extendatur ſic Contritio eſt dolor pro peccatis aſſumptus, cũ propoſito confitendi & ſatisfaciendi.

litudinem. In qua quidem contritione plura poſſunt conſiderari, ſcilicet ipſa ſubſtantia actus, modus agendi, principium, & effectus: & ^m ſecundum hoc de cõtritione inueniũtur diuerſæ diffinitiones* traditæ. Quantũ.n. ad ipſam ſubſtantiã actus datur prædicta diffinitio, & quia actus contritionis eſt actus uirtutis, & eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, iõ manifeſtatur in prædicta definitione, inquãtum eſt actus uirtutis in hoc quòd ponitur genus ipſius, ſcilicet dolor, & obiectum in hoc quòd dicitur pro peccatis, & electio, quę requiritur ad actum uirtutis in hoc a quod dicitur aſſumptus

F tur: & ibi ca. 3. prædixerat ſic, uerũ & ſi Chrs pro omnibus mortuus eſt, non oẽs tñ beneficium mortis eius percipiũt; ſed ij dũtaxat, quibus meritũ paſſionis eius cõicatur. Hæc ibi. Cõicat̃ aũt nobis meritum paſſionis eius per ſacra Eccleſiæ, inter quæ unũ eſt ſacrũ pœnitentiæ cuius una pars eſt confeſſio. Vñ Concil. Trid. Seſ. 5. decr. primo ait, Si quis negat, ipſum Ieſu Chri meritũ per baptiſmi ſacramentũ in forma Eccleſiæ ritè collatũ tã adultis, q̃ paruulis applicari, anathema ſit. Vbi cõcilium ſub exemplo baptiſmi tã quã primi ſacramẽti, mõſtrat, q̃ meritũ ſaluatoris Chri nobis applicatur per oĩa ſacramenta. Singula namq; illorum ſeptem ſunt ſacramẽta: & conſequenter, quod conuenit uni rõne præciſe, qua ſacramentũ, conuenit omnib. alijs. Nam de ſimilib. in eo, in quo ſimilia ſunt, idem eſt iudicium. Inde ergo ſit, q̃ motus humanę uoluntatis in pœnitẽte, q̃ eſt contritio, nõ

Concil. ∎

¶ Igitur ly dolor, dicitur ſubſtantia actus contritionis: quia actus ille, qui dicitur contritio, eſt eſſentialiter dolor; ita quòd non poteſt intelligi contritio, nõ intellecto dolore; ſicut nec homo poteſt intelligi, nõ intellecto animali. Cæteræ particulę diffinitionis huius ſunt loco differentiarum; quouſque talẽ contritionis ſubſtantiam, ſcilicet dolorem, ſic limitent; ut perfectam notitiam diſcernendi dolorem, qui uera contritio ſit, ab omni alio dolore agnoſcat; & conſequenter ne ueram pro falſa, aut falſam pro uera accipiendo fallatur. Veræ etenim contritionis acceptio pro falſa conſcientiam nimis ſcrupuloſam, falſæ autem pro uera eandem nimis in malum laxatam redderet: quorum extraneorum utrumuis ſalutem animarũ, plus & minus, admodum impedire, compertum eſt. In præmiſſa diffinitione

2^m ponitur, ly pro peccatis aſſumptus (uoluntariè, ſcilicet) ad differentiam doloris uoluntariè aſſumpti pro quocunq; alio reſpe-

Peccatis ctu. Item ly peccatis, ſumitur formaliter; nõ materialiter. Hoc eſt (in propoſito) ut ſunt offenſa Dei: non, ut ſunt cauſa aliquorum aliorum damnorum; puta infamię, pœnæ, paupertatis, ceſſationis lucri temporalis, & huiuſmodi. Vnde ſi quis uoluntariè doleret de peccatis non principaliter ex eo, q̃ ſunt offenſa Dei, ſed quia ex illis ſecuta eſt infamia, pœna etiam inferni, amiſſio dominij, uel huiuſmodi: talis non doleret de peccatis eo modo, quo in hac diffinitione intelligitur; & conſequenter nõ haberet ueram contritionem, ſed uel damnatorum contritionẽ ſimilẽ Sap. 5. uel ipſius Eſau Gen. 27. uel Antiochi 2. Macab. 9

peccatis uel ipſius Saul. 1. reg. 15. uel aliorum huiuſmodi. Item ly peccatis, ſumitur uniuerſaliter; non ſolum particulariter. Hoc eſt (in propoſito) Vt ſunt peccata: non tãtum ut ſunt peccata iſta; puta præterita, commiſſionis, omiſſionis, ſuperbiæ, inuidiæ, auaritiæ, luxuriæ, gulæ pigritiæ &c. Quo fit: ut taliter peccata conſiderans de eis dolendo, deteſtetur peccata & pro quocunque tẽpore, & cuiuslibet ſpeciei; non q̃ de peccatis futuris contritionẽ habeat, ſed quòd ipſa ſecundum mentẽ fugiat & abhorreat Futura autem, & cuiuſcunque generis ac ſpeciei, peccata non abhorreret: ſi peccata, ut præterita ſiue ut ſpeciei talis, uel talis, ſolummodo conſideraſſet. Particula, ergo, ly peccatis, ſic intellecta continet propoſitum non amplius peccandi: & conſequen- K

Peccatis

Contrit. diffin. ſynodicæ. ter concordat Papæ Eugenio 4. in Decreto Armenis dato, ſacro Florentino approbante concilio ſic definienti; cordis contritio eſt, ad quam pertinet, ut doleat de peccato cõmiſſo, cũ propoſito nõ peccandi de cætero: concordat & Concil. Trid. Seſ. 14. c. 4. dicẽs ſic; contritio animi dolor ac deteſtatio eſt de peccato cõ-

3^m

Conciliũ de utilitate paſſionis Chri. miſſo, cũ propoſito non peccandi de cætero. In præmiſſa ẽt diffinitione ponitur ly cum propoſito cõfitendi, ad differentiam doloris prædicto modo habiti ſine hoc propoſito. Rõ, quare propoſitũ tale requiratur eſt: quia ſine ſanguinis effuſione non fit remiſſio, Heb. 9. & cõſequẽter a fortiori, ſine ſanguine Chri per illum antiquũ figurato. Vnde & Cõcil. Trid. Seſ. 6. ca. 7. ait; Nemo põt eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis Dñi nři Ieſu Chri cõicã-

H ſufficeret ad remiſſionẽ peccati; n̄ ſi fides paſſionis Chri, & propoſitũ participãdi ipſam, ſubijciẽdo ſe cõfeſſioni, ſeu clauib. eccleſiæ ſimul adeſſet. Quod confirmauit Conc. Tri. Seſ. 14. ca. 2. ubi de ſacramento pœnitentiæ, quod utiq; includit cõfeſſionẽ, loquens ait: Eſt aũt hoc ſacrum pœnitentiæ lapſis poſt baptiſmũ ad ſalutem neceſſarium, ut nondũ regeneratis ipſe baptiſmus: & canon. 6. in eodẽ ſenſu dixit; ſi quis negauerit, Confeſſionẽ ſacralẽ ad ſalutẽ neceſſariam eſſe, iure diuino, anathema ſit. Hæc ibi. Ex præmiſſis ergo uidetur poſſe concludi, q̃ triplex põt eſſe contritio. Prima, cũ propoſito confitendi, ſuo tẽpore: 2° ſine tali propoſito; naſcente tñ ex hac phantaſia, q̃ confeſſio ſacramentalis non eſt lapſis poſt baptiſmũ neceſſaria ad ſalutẽ: 3°. ſine tali ẽt propoſito; naſcente tñ aliunde q̃ ratione dictum eſt. Prima eſt bonorũ catholicorum: 2ª eſt hæreticorum: 3ª eſt malorũ catholicorũ; qui. ſ. boni ſunt eo q̃ catholici fide ſunt, & mali moribus, eò q̃ confiteri ſua mala nolunt. Duæ ultimæ contritiones ſunt ſecundum ſe infructuoſæ, inq̃tum remiſſionẽ peccatorũ non conſequunt̃: prima inquãtum hm̃õi, eſt fructuoſa. Dico, inquantum huiuſmodi: quia ut habet propoſitum confitendi annexum, remiſſionem peccatorum conſequitur: niſi aliud obſtet. Obſtare enim põt, q̃ cum hoc non habeat propoſitum ſatiſfaciendi (quæ eſt ſequens diffinitionis particula) uel etiam, quod hæc omnia non ſint informata per charitatẽ (quod nemo ſine ſpecia li reuelatione ſcire poteſt. ex Conc. Tridenti. Seſ. 6. cap. 9.): ſed pro nunc ſufficit, quòd illa contritio prima, quantum eſt de ſe, ſit fructuoſa.

Cõfeſſio neceſſaria de iure diuino

I

Contritio triplex.

Conciliũ de gratia

4^m ¶Ponitur demum in præmiſſa definitione ly ſatiſfaciendi, ad differentiam doloris modo præmiſſo, etiam cum propoſito confitendi habiti ſine propoſito ſatiſfaciendi, ſatiſfactionem hic intellige illa, quæ imponitur pœnitenti a confeſſario: de qua habes in Concilio Lateranen. ſub Innocentio tertio ca. 21. & recitatur. Extra de pœniten. & remiſ. cap. omnis utriuſque ſexus; item de qua habes in ſexta ſynodo generali ca. 102. item in Concilio Vormatienſi ca. 7. ubi huiuſmodi ſatiſfactiones uocantur pœnitentiæ; ut ex tali uocatione liceat uidere, quanto glutino ad inuicem cohærere debeant duo hæc, ſcilicet pœnitentia, & propoſitum ſatiſfaciendi. Alioquin, ſi propoſitum ſic ſatiſfaciendi non haberent ipſi de peccatis contriti, nec propoſitum haberent (quod tamen neceſſarium eſt) perfecte ſe ſubijciendi clauibus, Eccleſiæ. Nam claues ſacerdotum (inquit Concilium Tridenti.) non ad ſoluendum dumtaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres, & credunt, & docent. Nec propterea exiſtimarunt, ſacramentum pœnitentiæ eſſe forum iræ, uel pœnarum; ſicut nemo unquàm catholicus ſenſit, ex huiuſmodi noſtris ſatiſfactionibus uim meriti, & ſatiſfactionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, uel obſcurari, uel aliqua ex parte minui: quod dum Nouatores intelligere nolunt, ita aptiſſimam pœnitentiam nouam uitam eſſe docent, ut omnem ſatiſfactionis uim & uſum tollant.

Concilium.

Conciliũ damnãs multas hæreſes.

Sed inquantum eſt pars ſacramenti per hoc quòd tãgitur ordo ad alias partes, cum dicitur, cum propoſito confitendi, &c. Alia etiam definitio inuenitur quę definit contritionem ſecundum quòd eſt actus uirtutis tantum: ſed additur ad prędictam definitionem differentia cõtrahens ipſam ad ſpecialem uirtutem: ſcilicet pænitentiam. Dicit enim, quòd pœnitentia eſt dolor uoluntarius pro peccato puniens quod dolet ſe commiſſe. In hoc enim, quod additur puniẽs, ad ſpecialem uirtutem cõtrahitur. Alia autem definitio inuenitur Iſidori,* quæ talis eſt. Contritio, & compunctio eſt humilitas mentis cum lachrymis, ueniens de recordatione peccati, & timore iudicij: hæc quidem tangit rationem nominis in hoc quod dicit, humilitas mentis quia ſicut per ſuperbiã aliquis in ſuo ſenſu redditur rigi-

B

dus, ita per hoc quòd à ſuo ſenſu contritus recedit, humiliatur Tangit etiam modum exteriorem in hoc quòd dicit, cum lachrymis: & principium contritionis in hoc quòd dicit, ueniẽs de recordatione peccati &c. Alia ſumitur ex uerbis Auguſti • qui tangit effectus contritionis, quæ eſt. Contritio eſt dolor remittens peccatum. Alia ſumitur ex uerbis Greg. • quæ talis eſt. Contritio eſt humilitas ſpiritus annihilans peccatum inter ſpem, & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc quòd dicit, quòd contritio eſt humilitas ſpiritus, & effectus eius in hoc quod dicit, anihilans peccatum, & originem in hoc quòd

C

dicit, inter ſpem, & timorem: nec ſolum ponit cauſam† principalem quæ eſt timor: ſed etiã cauſam quę eſt ſpes, ſine qua timor deſperationem facere poſſet.

A

Hæc Concilium Seſ.14. cap.8. uide & ibi canon. 15. Diffinitio igitur per ly ſatisfaciendi, & Nouatores iſtos propulſat, & ueritates e concilio nobis datas accepiat, De ſatisfactione hac à ſacerdotibus impoſita pœnitentibus multò ante Leo papæ primus, in epiſtola ad Theodorum Forniulien. epiſcopum, quæ in ordine primi tomi Conciliorum Coloniæ eſt. 89. docuerat &c. Quid de pœnitentium ſtatu eccleſiaſti ca habeat regula, nõ tacebo Multiplex miſericordia dei &c. Mediator enim Dei, & hominũ, homo Chriſtus Ieſus hanc præpoſitus eccleſiæ tradidit poteſtatem; ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramẽtorum per ianuam reconciliationis admitterẽt. Hæc ille: & recitatur, de pœniten. diſtin. 1. Multiplex. Vbi uides quòd ad claues eccleſiæ a Chriſto collatas pertinet; quòd ſacerdotes confitentibus pœnitentiam, ſiue ſatisfactionẽ imponant. Per ly ſatiſfaciendi, quod in definitione ponitur, intellige etiam opera pœnalia a pœnitente ultro aſſumpta ad ſatisfactionem Deo exhibendam: de quibus Cyprianus Epiſcopus carthaginenſis, in epiſtola.7. ad Cornelium papam, contra hæreticos, ait. Datur opere: ne ſatisfactionibus, & lamentationibus iuſtis delicta redimentur, ne vulnere lachrymis abluantur. Pax uera falſæ pacis mendacio tollitur; ſalutaris ſinus matris, nouerca interceden te, præcluditur; ne de pectore atque ore lapſorum fletus & gemitus audiatur. Hæc ille, & nota · quòd ly ſa-

D

tisfaciendi, limitatur per aduerbium plenè. Hoc ſiquidem teſtatur illud Matth.3. & Luc.3. facite fructus dignos pœnitentiæ; item pſalmo 79. Cibabis nos domine pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in menſura. Vnde contritio cum propoſito ſatisfaciendi pro parte, ſed non ad plenum, non eſſet ſufficiens ad remiſſionem peccatorum. Licet enim ſatiſfactio taliter propoſita eſſet fructus pœnitentiæ, non tamen dignus fructus pœnitentiæ: & licet eſſet panis lachrymarum, potuſque in lachrymis, non tamen in menſura. Item per ly ſatisfaciendi, quod ait definitio, intellige quoque pericula & occaſiones peccandi neceſſario uitandas. ſatisfactio enim & hæc iure dicitur: quo contritus de peccatis occaſiones etiam peccandi, maxime neceſſario uitandas, uitare proponit. Alioquin minus uideretur peccatum odire, & conſequenter minus contritus; ideoque ad peccatorum præteritorum remiſſionem minus idoneus, ac tali remiſſione indignus. Plenè

E

enim peccata odiens, de illiſque contritus, pericula, quibus ad peccandum inducitur (maxime ſi alias hoc expertus eſt, ſe nõ ſubſiſtere talibus occaſionibus obiectis) odit etiam, deteſtatur, & longè fieri ab ipſis proponit. Vnde ſanctus Doctor quolibet 3. ar. 9. inquit. Pericula quicunque non cauet, uidetur contemnere ſalutem, cuius, detrimentum pericula inducere ſolent, & quia laudabile eſt, ut homo contemnat bona corporalia propter bona ſpiritualia; laudabile eſt, quòd aliquis ſe exponat propter bona ſpiritualia: ſed contemnere bona ſpiritualia eſt ualde uitioſum; & ideo quòd aliquis periculis ſpiritualibus ſe exponat, eſt ualde uituperandum. Hæc ille uidetur ergo contritus ſine propoſito ſic ſatisfaciendi, ideſt pericula peccatorum uitandi, contemnere ſalutem animæ propriæ; cuius ſalutis peccata, quæ ex periculis peccandi non uitatis induci ſolent, detrimentum afferunt, & per conſequens uenia peccatorum ſuorum

Ind ignus. Hinc fit: quòd tenens concubinam, dolenſque de præteritis peccatis exinde commiſſis, non iudicatur ab eccleſia uere plene que contritus, nec ſacramentali abſolutione dignus: niſi firmiter proponet (ſic nemque intelligitur in definitione propoſitum) dimittere illam. Idem dic de eo, qui propter acceſſum ad talem domũ expertus eſt ſæpius ſe peccato induci: & ſic de ſimilibus. Item per ly ſatisfaciendi, intelligitur adhuc reſtitutio rerum alienarum quãdo apud ſeipſum indebitè manent. Vt ſi quis mutuo uel in depoſito acceptã pecuniam proponeret non reſtituere tẽpore debito ei, qui mutuauit, uel depoſuit, aut ſi pecuniam furto, rapina, fraude, uſura, extortam nõ proponeret reddere ſtatim patronis legitimis, data opportunitate: hi omnes cũ ſimilibus ab Eccleſia nõ plenè contriti iudicantur, ita ut à peccatis rectè abſolui ſacramẽtaliter poſſint. Satisfactio.n. talis neceſſaria eſt; ſecundũ D.Thom 2.2. ã.q. 62. ar.2. quia ſicut cõſeruare iuſtitiam eſt de neceſſitate ſalutis, ita hoc modo ſatisfacere.i. reſtituere, ſuum cuique; quoniam reſtituere eſt actus iuſtitię commutatiuæ, quæ in quadem æqualitate conſiſtit; & ſicut auferre alienum eſt peccatum mortale contra Dei pręceptum negatiuum, ſcilicet non furtum facies, ita retinere alienum. Vnde in decretis. 14. quæſt. 5. uel 6. ca. ſi res: dicitur, ſi res aliena, propter quam peccatum eſt, reddi poſſit, & nõ redditur; pœnitentia non agitur, ſed ſimulatur: ſi autem ueraciter agitur, non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Hæc ibi.

¶Reſtituere uerò executor iniuſtæ ablationis & cooperatores nouem: puta iubens executioni mandari iniuſtam rei ablationem, conſilians ad hoc, conſentiens ſine quo non fieret ablatio iniuſta, palpans, ideſt laudator criminis huius, receptator iniuſtè agentis, participans.i. particeps iniuſtæ actionis (ſiue ut ſocius, ſiue ut mediator puta explorator &c.) mutus.i. potens & debens loqui) conſulendo ſcilicet uel reprehendendo, uel præcipiendo, uel aliter; non fiat illa iniuſta actio) & tamen tacens; non obſtans, ideſt potens & debens impedire, & tamen non impediens, illam iniuſtam actionem: non manifeſtans iniuſtè agẽtes uel tunc uel poſt factum potens & debens manifeſtare (ita ſcilicet quòd ſua non manifeſtatio uel iniuſtæ actionis ſit cauſe, uel iniuſtæ detentionis.) intellige ſiue ſit ablatio iniuſta bonorum fortunæ (ut aiunt, ſiue bonorum corporis, ſiue bonorũ animæ, ſiue famæ. Dolens ergo ſecundum definitionem de peccatis, &c. ſine propoſito ſic ſatisfaciendi non eſt uerè contritus. Pro cuius firmiori notitia nota, quòd D. Thomas in 4. diſt. 15. q. 1. ar. 5. quæſtiuncula. 2. dicit, quòd reconciliari Deo non poteſt, qui rem malè ablatam non reſtituit; quia inæqualitas, quę eſt cauſata ex iniuſta acceptione, eſt cauſa diſſolutionis amicitiæ inter Deum & ipſum. Hęc ille.

¶NOT. Examinata prima contritionis definitione in probatione tacta; examinetur ſecunda, quæ & ibi tangitur: ſed, pro meliori examine, prius extendatur, ut in textu. Contritio (ut conflatur ex Iſidoro & Grego.) eſt humilitas mentis, ſeu ſpiritus, cum lachrymis, ueniens de recordatione peccati, & timore iudicij, ſpe adiuncta.

¶Examen huius primum ſit ſuper ly humilitas mentis, ſeu ſpiritus. Vbi ſcito: quòd humilitas dicitur quaſi humo, ſiue terris, inhærentia. Homo enim conſiderans defectum ſuum ſe

Leo papæ

Conc. Triden. Seſſ. 14. c. 4. de contritione.
Magiſter li. 4. ſent. di. 4. §. 1. in fin. ex Aug. li. de uera & fal. pœn. c. 8. to. 4.
*Lib. 2. de ſum. bo. cap. 12. in prin.

Satisfactio alia.

Satisfactio alia. Occaſiones peccãdi uitãdæ

Caſus cõ ſuetus.

Satisfactio alia.

• Sup Pſ. 146. ſup illud, Qui ſanat cõtritos corde, c. 8. & gl. ot. ibi.
• Ex homil. 12. Super Ezec. poſt me. to. 2.

†Alias eſt cauſam. Ratio tantis ſatisfactionis, i. reſtitutionis.

De his Cardinalis Caieta nus in ſũ mula tit. reſtĩ. capite primo.

Nõ dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

teneri in imis. Humiliare ergo ſemetipſum eſt cognoſcere, ſe F eſſe inferiorem, & ſibiipſi uileſcere; quoniam ex tali cognitione, cum peccator ſit defectuoſus, pullulat ipſum uileſcere ſibi. Vnde humiliare ſe, ſeu ſubiicere ſe per humilitatem, Deo eſt cognoſcere, ſe eſſe inferiorem Deo, & quantum ad defectus proprios (cum in Deo nullus ſit, nec dabilis unquàm ſit, uel minimus defectus,) & quantum ad bona quæ habet (cũ à Deo illa habeat: Deus quoque ſit omni bono ſimpliciter cumulatiſſimus,) & quantum ad omnia etiam quæ quocunque tempore poteſt habere.

Vnde naſcit, ſeu pullulat, humilitas mentis.

¶Dicitur ly mentis ſeu ſpiritus, ad differentiam humilitatis tantum exterioris. Si enim ſe teneret quis in imis ſecundum exteriora ſolũ ſigna, nõ humilis ꝓpriè, ſed fictus potius diceretur; & in numero uideretur illorum, de quibus ſcriptura inquit: eſt qui nequiter ſe humiliat, & interiora eius plena ſunt dolo. Additur ergo ly mentis, ſeu ſpiritus, ut humilitas ſit bona, Deo accepta & pœnitenti fructuoſa. Per ly mentis, ſeu G ſpiritus, denotatur pars intellectiua; quæ complectitur memoriam intellectualem, intellectum, & uoluntatem. Quaſi dicatur contritio eſt ex humilibus memoria mentali, intellectu, & uoluntate, conſtans. Memoria humilis in propoſito iſto dicitur illa, quæ colligit numeroſitatem, uilitatem, fœditatem, peccatorum præteritorum: intellectus humilis eſt is, in his, quæ ſibi a tali memoria offeruntur diſcurrẽdo intelligit grauitatem, damnoſitatem puta amiſſionem fœlicitatis æternæ, damnationis gehennalis incurſum: uoluntas humilis eſt ea, quæ ex his omnibus ſibi ab intellectu concipit odium, deteſtationem, cõtra illa, & intra ſemet ipſa amaritudinem amariſſimam; quę contritio uocatur. Hinc patet, quod Lutherus humilitatem mentis hanc triplicem, & conſequenter contritionem hanc tam a ſe, quàm a ſuis excluſit; quando articulo ſexto (ut habet Roffenſis contra lutherum: quem pro fuſiori notitia, uide) dicere præſumpſit ſic: Contritio, quę paratur per diſcuſſionem, H collectionem, deteſtationem, peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum grauitatem multitudinem, fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis, æternæ damnationis acquiſitionem: hæc contritio facit hypocritam, immo magis peccatorem. Hæc ille. At humilitatem ipſam triplicem, contritionemque ſic expoſitam acceptauit Leo x. per hoc; quòd in bulla ſua contra errores lutheri hanc eius hæreſim damnat; acceptauit & Concilium Tridentinum per hoc, quòd hanc mentem inſanam lutheri condemnans Seſ. 14. cap. 4 ait. Illam contritionem imperfectã, quæ attritio dicitur, quoniam uel ex turpitudine peccati conſideratione, uel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, ſi uoluntatem peccandi excludat cum ſpe ueniæ: declarat ſancta ſynodus non ſolum non facere hominem hypocritam, uerum etiam donum Dei eſſe, & Spiritusſancti impulſum non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis, quo pœnitens uiam ſibi ad iuſtitiam parat. & canon. 5. ſi quis dixerit, eã contritionem, quæ paratur p diſcuſſionẽ collectionem deteſtationem peccatorum, qua quis recogitat annos ſuos in amaritudine fœditatem, amiſſionem æternæ beatitudinis & æternę damnationis incurſum, cum propoſito melioris uitæ, non eſſe uerum & utilem dolorem, nec præparare ad gratiam; ſed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; demum illam eſſe dolorẽ coactum, & non liberum, ac uoluntarium: Anathema ſit. Hæc ibi. Item ly mentis ſeu ſpiritus, importat; quòd contritio ſit humilis quantum ad intellectum, recognoſcendo ſe peccatorem miſerum; ſibiipſi aſcribendo peccata ſua nõ aliis, nec duo ipſum (ut mentiuntur plures) non iuuanti uel conſtellationi inclinanti; & cognoſcendo ueraciter ſe eſſe indignum uenia non exiſtimando ſe ſupra id, quod eſt, & conſequẽter firmiter tenendo, quòd non habet de ſuo niſi mendacium & peccatum (ut olim de omni homine docuit concilium arauſicanũ cap. 22.) quod ſit etiam humilis quantum ad affectum, ſeu uo- K luntatem, affectando per ſubiectionem ſpontaneam ſe ſubiicere diuino iudicio non in furore, ſed in iuſtitia Domini noſtri Ieſu Chriſti Crucifixi propter nos; eligendo ſe ſtare Deo ſubiectum per reuerentiam, & timorem filialem. Hæc dicitur humilitas cordis.

Falſa humilitas.

Triplex humilitas hæreſis luthera nę a Concilio Tridẽti. mox damnandę. odibilis ualde.

Leo. x.

Conci. de contritione.

¶Additur ly cum lachrymis, ad differẽtiam contritionis ſine lachrymis. Lachrymæ aliæ ſunt mentis, aliæ ſunt corporis: & de utriſque intendit litera. Et licet dicat, tãgit etiam modum exteriorem in hoc ꝙ dicit cũ lachrymis: tamen per tale dictum non excluditur, quin de lachrymis quoq; internis non intelligat definitio & S. Thomas. Nam per hunc loquendi phraſim ſignificat, proceſſum fuiſſe in definiendo a notioribus nobis. Itẽ lachrymæ exteriores ueræ includunt interiores, & non econuerſo, & ideo dicendo, ꝙ ly cum lachrymis, denotat modum exteriorem, intelligit non præſcindendo a lachrymis interiori, ſed ipſam includendo: & conſequenter per ly modum exteriorem, intellexit etiam modum interiorem, quoniam (ut dictũ eſt de lachrymis) modus exterior uerus, non fictus, includit neceſſariò interiorem, & non econuerſo. Vt ergo & omnia dicenda diceret, & breuiter (more ſuo) diceret: elegit dicere ly modũ exteriorem. Accedit ad hęc; ꝙ lachrymæ externæ non ſunt neceſſariæ contritio, ſed ad bene eſſe ut q. 4. ar. 1. lachrymæ autem internæ ſunt neceſſariæ: & ideo non eſt ullo modo putandum, ꝙ S. Doctor cum Iſidoro & Gregorio uoluerit, prætermiſſis neceſſariis lachrymis, de non neceſſariis tantum, in tanta re ꝑ ſertim ſalutis intendere. Cæterum lachrymę corporis notiſſimæ ſunt; lachrymæ uero mentis nõ item. Pro quorum notitia ſciẽdum, ꝙ huiuſmodi lachrymæ ſunt mentalis diſplicentia peccatorum; ita ut de illis doleat contritus ſuper omne doloroſum, & illa uitare intendat ſupra omne uitabile: ut in q. 3. ar. 1. Alioqui non eſt ad plenum contritus, etiam cõtritione informi, i. G non formata per charitatem; ſed poteſt dici attritus. Lachrymę (dicebam) internę debent intendere uitare oẽ peccatum mortale ſupra omne uitabile. Hoc ſic intelligito: ꝙ cõtritus dẽt uelle in gñali quacunq; pœnam, ẽt inferni pati magis, q̃ peccare mortaliter: quia pati eſt contra ſeipſum, peccare aũt eſt, contra Deũ; quem uerè contritus diligit plus, q̃ ſeipſum. Dixi ly in generali; quia in ſpãli deſcendere ad hanc, uel illam pœnam non tenetur: quinimo (ut inquit S. Tho. quolibet. 1. ar. 9.) ſtultè faceret, ſi qs ſeipſum uel alium ſollicitaret ſuper huiõi particularibus pœnis. Manifeſtũ eſt enim ꝙ ſicut delectabilia plus mouẽt i particulari cõſiderata, q̃ in cõi, ita terribilia, ſi in particulari conſiderentur, plus terrent. Manifeſtũ ẽt eſt: ꝙ aliqui ſunt, qui minori tentatione non caderent, qui fortè maiori caderent; ſicut aliquis audiens adulteriũ non incitatur cd libidinẽ, ſed ſi per conſiderationẽ deſcendit ad ſingulas illecebras, magis moueret. Et ſimiliter aliquis non refugeret pati mortẽ pro Chro: ſed ſi deſcenderet ad conſiderandum ſingulas pœnas, magis retraheret. H Et ideo deſcendere in talibus ad ſingula eſt inducere hominẽ in tentationem, & ei præbere occaſionem peccandi. Hæc ille.

Lachrymæ internæ quantæ eſſe debeant.

Vitare mortale ſuper omne uitabile.

Eſtote ergo prudẽtes.

¶Veniens de recordatione peccati. Hæc particula a pſ. 50. ad illam habet ubi miſericordiã t. peccatorũ ſuorũ ueniã Dauid media contritione inuocans, ac ſperans, dixit ly qm iniquitatẽ meã ego cognoſco, & peccatum meũ contra me eſt ſp. oritur. n. contritionẽ, ſpei remiſſionis pctõrũ, conſentiuã de recordatione peccati per hoc demõſtrat, & non tm peccati, ſed ẽt peccati ut peccati. i. turpitudinis grauitatis damnificationis peccati, ideoque addit ly & peccatũ meum contra me eſt ſp. i. per conſiderationem ita eſt coram me, ut ẽt per eandem ſit contra me. Accipit ergo ly peccati formaliter. Vnde Conc. Triden. (ut ſup. examine. Secũdò allegatũ eſt) dicit, ꝙ cõtritio ex turpitudinis pctĩ cõſideratione cõiter cõcipitur & dãnat dicẽtes, ꝙ cõtritio ex tali cõſideratione oriẽs nõ ſit dolor utilis & ꝑparãs ad gram. Vide ibi.

Concilium Trid.

¶Ly recordatione. ſ. peccati deteſtatiua. Cõfirmat hoc ex eodem concilio Seſ. 14. c. 4. ſic: declarat ſctã ſynodus hãc contritionẽ nõ ſolũ ceſſationẽ a peccato, & uitæ nouæ ꝓpoſitum & inchoationem, ſed ueteris ẽt odium continere, iuxta illud, Proiicite a uobis oẽs iniquitatẽs ueſtras, in quib. præuaricati eſtis, & facite uobis cor nouum & ſpiritum nouum. & certè q illos ſanctorum clamores conſiderauerit, tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci, laboraui in gemitu meo, lauabo p ſingulas noctes lectum meum; Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ: & alios huiuſmodi generis: facile intelligent eos ex uehementi quodam anteactæ uitæ odio, & ingenti peccatorum deteſtatione manaſſe. Hæc ibi.

Concil. Idem.

Ly timor. Accipitur hoc pro timore ſeruili. ſ. timore pœnarũ. Declaratur ex eodem concilio Seſ. 14. c. 4. dicente, ꝙ contritio, uel ex turpitudinis peccati conſideratione, uel ex gehennæ, & pœnarũ metu cõiter concipitur. Cui dicto Seſ. 6. canon. 8. cõcordans addit ſic: ſi quis dixerit, gehennæ metum, per quẽ ad Dei miſericordiã de peccatis dolendo cõfugimus, uel a peccãdo abſtinemus, peccatum eſſe, aut peccatores peiores facere. Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi nota ly per; & uidebis de mente concilij ad literam eſſe, ꝙ contritio oritur ex pœnarum metu. Vide Leonem. x. in bulla contra errores lutheri, eſſe eiuſdẽ ſnĩæ cũ concilio per hoc, ꝙ ſcatoloco hęreſim lutheri de cõtritione naſcẽte ex cõſiderata ęternæ dãnationis acquiſitione loquẽtẽ, & obloquẽtẽ, & cõdẽnat. Vide Roffenſem cõtra articulũ ſextũ & ſeptimũ lutheri articulũ diſputãtẽ ac triũphãtẽ. Itẽ conciliũ idẽ Trid. cõtritionẽ uenire de timore ſeruili declarãs Seſ. 14. c. 4. ait. Hoc timore utiliter cõcuſſi Niniuitæ ad Ionæ prædicationẽ plenã terroribus pœnitẽtiã egerũt: & miſericordiam a domino impetrauerunt. Quãobrẽ falſo quidã calumniantur catholicos ſcriptores, quaſi tradiderint, ſacramentorum pœnitentię abſque bono motu ſuſcipientium, gratiam cõferre, quod nunquàm Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit: Sed & falſo docent, contritionem eſſe extortam,

Concil. Trid.

Papa.

Concil.

Vtilitas ti moris ſer uilis.

extortam.& coactem, non liberam & uoluntariam. Hæc ibi. Et A ergo, ſecundum concilium, contritio de timore ſeruili ueniēs, & gehennæ non eſt extorta & coacta ſed libera, & uoluntaria: ſed & bonus motus a Spiritu ſancto pro pparatione ad gratiā cauſatus. Vide idem concil. eadem Seſſ.& cap. ſupra examine ſecū-do iſtius diffinitionis ſecundæ. Iterum ad idem facit Concilium ſextum generale ca.19. dicens: populi, imminentium ſupliciorum metu, ſibi ſalutem procurant. Hæc ibi.

Concil.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis peccata quādo accidunt, uoluntaria fuerunt: tamen quando, eis conterimur, uoluntaria nō ſunt: & ideo nobis nolentibus accidunt, non quidem ſecundum uoluntatē, quam tūc habuimus cum ea uolebamus: ſed ſecundum illam, B

7 ¶Ly iudicij. Sumitur hoc iudicio, ſiue particulari, ſiue generali. Iudiciū particulare eſt, quod in morte corporali vniuſcuiuſque mox a Chriſto Domino fit: iudiciū generale eſt, quod agetur in fine ſeculorum de omnibus ſimul poſt corporum reſurrectionem. Qualis autem unuſquiſq; quo ad eſſe in gratia uel extra gratiam Dei, inueniretur in iudicio particulari, talis in iudicio generali reperiretur: & ultra hoc, viciniús eſt particulare iudicium, q̄ generale. Vnde q̄uis utrunq; iudicium timēdum ſit: tñ particulare magis admodū, his duobus conſideratis, timendum eſt. Ex quo fit: ut quicūque, uel à ſacris literis, uel à concilijs, uel a &c. hortamur ad timendum diē iudicij; ſemper de iudicio quoq; particulari, & q; de generali ſolum explicitè locutio fieret, cointelligatur implicitè, & magis

Duplex iudicium & utrunq; timendū; ſed particulare magis.

Qvòd autem de timore iudicij profundius conſiderati, (ſic intendit hæc diffinitio) ueniat contritio ſalutifera, teſtatur Papa Clemens primus in epiſtola prima ad Iacobum fratrem Domini poſitam in primo tomo conciliorum, ſic. Pondera, menſuras, ſtateras, pro locis quibuſque æquiſſima cuſtodite: depoſita fideliter reſtituere. Quæ omnia, & ſi qua ſunt ſimilia his, ita demum ſolicitè & diligēter implebitis: ſi futurum Dei iudicium ſine intermiſſione in ueſtro corde uoluatis. Quis enim peccare poterit: ſi ſemper ante oculos ſuos Dei iudicium ponat? Hæc ibi. Ecce, quòd Papa, ut efficaciter (hoc ſonat ly peccare poterit?) ad contritionem præteritorum delictorum, & cautelam futurorum, moneat, de timore iudicij diuini attentius conſiderati facit mentionem, quaſi apertiſſimè per hoc cum diffinitione dicat, de timore iudicij uenit contritio. Item ly iudicij, operum noſtrorum, non quæſtionum (i. ſtultè & inefficaciter litigando) fidei. Hoc enim atteſtatur idem papa, in eadem epiſtola, ſic. In iudicio Dei geſtorum cauſa agitur; non quæſtionum. Ideoque ante omnia hoc quæramus: quid nos, aut qualiter agere oporteat; ut æternam uitam conſequi mereamur. Nam, ſi exiguum hoc tempus uitæ per inanes occupamus & inutiles q̄ſtiones: inanes ſine dubio, & uacui ab operib. bonis pergemus ad Deum: ubi iudicium operum noſtrorum ūet. & infra. Hæc itaque frater chariſſime Iacobe, ab ore ſancti Petri iubentis accepi: tibiq; (ut optabas) inſinuare ſtudui. Hæc ibi. Non ergo poterimus in iudicio litigare cum iudice; quaſi non uerum ſit, & pro uero noſtris conſcientijs non cōſtet in omne, quod a iudice Deo nobis obijcietur: licet de ſingulis litigijs ſeu quæſtionibus noſtris uanis, inutilibus, ſtultis, ſicut & de omni cogitatu uerboque ocioſo, iudicium diuinum indubitanter agēdum ſit ſpe adiuncta. Hæc particula poſt in definitione tertia examinabitur.

Papa.

Multū ſæuis pdeſt attēta iudicij conſideratio

De quo ſtat iudicium.

Papa.

8 ¶NOT. Examinata ſecunda contritionis definitione in probatione concluſionis tacta, examinetur demum tertia, quæ & mihi tangitur: ſed pro clariori examine, prius extendatur, vt in textu.

3a diffinitio cōtritionis.

Contritio vt ex Auguſtino. Et Gregorio cō E

ſtatui) eſt remittens, & annihilans, peccatum; inter ſpem & timorem, (ſcilicet naſcens, uel exiſtens.

1 ¶Examen huius definitionis primum ſit ly remittēs, & annihilans peccatum. Ex ly remittens, intelige: q; de cōtritione formata ſequitur diffinitio hæc. Nam contritio informis. i. ſine charitate, nō remittit peccatum, licet di ponat ad eius remiſſionem (ut colligitur ex Concil. Trid. Seſ. 14. cap. 4. ſupra in examinibus 3. & 4. diffinitionis ſecundæ.) quoniam ſine charitate, q̄ eſt forma uirtutum, non fit peccatorum remiſſio; cum ſcriptū ſit 1. Ioan. 3. qui non diligit, manet in morte.

2 ¶Ly annihilans. Hoc eſt, tollens: quod eſt impropriè, nō proprie annihilare. In plus. n. eſt tollere, ſeu annihilare impropriè: quam annihilare propriè: cum annihilare impropriè ſit tollere aliquid in ſe, annihilare uerò propriè ſit tollere aliquid omnino etiam in radice ſua, ſeu etiam in potentia unde in 1. par. q.

Annihilare duplex

104. 4 q. habes: q; multa corrumpuntur, ſed nihil omnino annihilatur. Quia igitur per contritionem, etſi tollatur peccatum non tollitur inclinatio ſeu fomes ad malum (ut Conc. Triden. nunc adducendum teſtatur,) ideo non propriè annihilat peccatum contritio, ſed impropriè.

quam nunc habemus, qua uellemus, quòd nunquam fuiſſent.

Ad secundum dicendū, q; contritio eſt à Deo ſolo quantum ad formam, qua informatur: ſed quantum ad ſubſtantiam actus ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in oībus operibus, & naturæ, & voluntatis.

¶Ly peccatum. Sumitur hoc pro peccato propriè dicto, qd eſt offenſa Dei: non pro peccato impropriè & non uerè. i. p fomite. Hoc. n. vltimo modo dictū peccatum cum non tollat baptiſmi uirtus maior, ſequitur a fortiori, quòd nec contritio, uirtus utique baptiſmo minor, idipſum tollat. Hoc ipſum declaratur a Concilio Tridenti. Seſſ. 5. ſic. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam uel fomitem, hæc ſanctus ſynodus fatetur ac ſentit, q̄ quidem cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, & per Ieſu Chriſti gratiam uiriliter repugnantibus, non ualet, quinimmo qui legitimè certauerint, coronabuntur. Hanc concupiſcentiā, quam Apoſtolus aliqñ peccatū appellas, ſancta ſynodus declarat, Eccleſiā catholicā nunq̄ intellexiſſe peccatū appellari; q; uerè, & propriè in renatis peccatū ſit, ſed qa ex peccato eſt, & ad peccatū inclinat. ſi quis aūt contrarium ſenſerit; anathema ſit. Hæc ibi. 5

Conc. Tridē. de fomite.

¶Ly inter ſpem & timorem. Quomodo dolor pro peccatis aſſumptus inter ſpem & timorem naſcatur in nobis; habetur ex Concilio Triden. Seſ. 6. cap. 6. ſic. Homines credentes uera eſſe, quæ diuinitus reuelata, & promiſſa ſunt, atque illud imprimis à Deo iuſtificari impium per gratiam eius per redemptionem quæ eſt in Chriſto Ieſu; & tamen peccatores ſe eſſe intelligentes; à diuinæ iuſtitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe conuertendo in ſpem eriguntur; fidentes, Deum ſibi propter Chriſtum propitium fore. illumq; tanquàm omnis iuſtitiæ fontem diligere incipiunt, ac propterea mouentur aduerſus peccata. per odium, & deteſtationem. Hæc ibi: quæ licet de dolore ante baptiſmum ad literam ſcripta ſint, tamen pro contritione etiam faciunt, de qua loquimur. Vtrobique. n. dolor inter ſpem, & timorem, naſcitur modo narrato: quamuis abſolutè, & totaliter, loquēdo multū differant ſecundum idem concilium Tri. Seſ. ea. ca. 14. Primo ergo ad contritionem acquirendam adhibetur fides, qua conſideremur uerum eſſe, & quòd infernus paratus eſt peccatoribus, & q; Deus per gratiam merito Chriſti iuſtificat peccatores reuertentes ad cor: ſecundo conſideratio intelligens, & q; nos ſumus peccatores, & quid importat eſſe peccatorē: tertio ex his conſiderationibus, uidēdo ſcilicet q; ſumus peccatores, & q; infernus peccatoribus eſt paratus per diuinam iuſtitiam, concutimur utiliter timore diuinę iuſtitiæ nobis gehennam miniſtrātis, niſi reſipiſcamus: quarto ex conſideratione illa, uidendo ſcilicet q; Deus nobis Chriſtum piiſſimū p noſtri iuſtificatione miſericorditer dedit, (ita ut ſit maior ſua miſericordia ad ſaluandum redeuntes, q̄ uſq; quæcunq; peccata ad nobis occludendū uiam ſalutis) erigimur in ſpem hanc, q; mediāte pietate filij iuſtificabimur, & euademus infernū, ac uitā cōſequemur æternā. ſexto ex hoc incipimus diligere tam piū bñfactorem ac mediatorē: ſeptimo ex dilectione hac moti ad peccata conſideranda iterum redeūtes odio vehementi ipſa perſequimur, ceu rā optimi nſi pñr offenſiua, omniumq; noſtrū malorum uetiſſima cā.

4 Modus p parādi ſe ad habendam contritionē, Ex cōcil.

¶En, quomodo contritio oritur, & prius informis ex timore ſolo, poſt media ſpe charitate formatur.

1m Ex Auguſtino. Nolentibus &c. nunc, quando

dolemus: nō aliter tunc nihil contra. Nam quāuis peccata, quando accidunt, uoluntaria fuerint, tamen quando &c. ut in litera.

¶Not. ſicut peccatum (teſte Auguſt.) nō eſt peccatum, niſi ſit uoluntarium: ita dolor de peccato non eſt uerus dolor, niſi ſit uoluntati, qua peccabatur, contrarius? Non pōt aūt eſſe ei cōtrarius, niſi uoluntatem oppoſitā illi, qua peccabatur, habeat, oportet ergo: q; dolentis uoluntas nolit id, quod peccantis uoluntas uolebat, & q; illa hoc ipſum abhorreat, quod iſta acceptabat, & ſic dolor eſt de his, quæ nobis nolentibus nunc) ſimul de his, q̄ nobis (nolentibus antea) acciderunt.

2m de minori. Quod daṫ, nō aſſumiṫ &c. ſedm q; daṫ,

ñ aſſumiṫ ñ aliter. S. ide nihil contra. Nam contritio, ſecundū q; dicit formā qua informatur, a Deo ſolo daṫ: cōtritio aūt ſic accepta a nobis ñ aſſumiṫ licet. n. a Deo illa cōtritionis formā, q̄ eſt charitas, infundēte p cōſenſū accepteṫ;

tamen nos illam non operamur. Virtutes.n.infuſas (ſecūdum F Auguſtinum) Deus in nobis ſine nobis operatur. Intellige, ſine nobis operantibus: non ſine nobis conſentientibus. Ex litera ergo dic: q conclusio non loqtur de contritione ſecundū formā, vel ſecundum q a Deo ſolo eſt, ut argumentum credidit. Quo

AD 3m dicendū, quòd quàmuis poſſit tota pœna per contritionem dimitti, tamē adhuc neceſſaria eſt confeſſio, & ſatiſfactio: tum quia homo nō poteſt eſſe certus de ſua contritione, quòd fuerit ad totum tollendū ſufficiens, tum etiam quia confeſſio, & ſatiſfactio ſunt in pręcepto. Vnde tranſgreſſor conſtitueretur, ſi non confiteretur, & non ſatiſfaceret.

ergo? loquitur de cōtritione ſecundū ſubſtantiam actus accepta (ut etiam ex concluſionis probatione ſup. patet:) & hanc licet Deus operetur in nobis, tamen nos voluntarie ſecum eandem cooperamur. Sic igit (ut clarius reſpondeamus ad præſcriptam argumēti maximā, id, quod ab alio tantum datur, non aſſumitur a nobis: ſed tamē G id, quod ab alio datur, a nobis etiam aſſumitur.

3m de maiori. Ad hoc, q pœna remittatur. ℞. & ad hoc, q præceptū de confeſſione & ſatiſfactione ſeruetur. §. Tūc nihil contra. Nam inſufficiēter aſſumebatur maior illa propoſitio: quaſi q pp ſolam pœnæ relictæ dimiſſionem, & non pp adimplendum præceptū, ſint neceſſariæ confeſſio & ſatiſfactio. Ex hac litera patet, q ſatiſfactio ſumebatur in concluſione, q pœnitentia à confeſſore impoſita cōfitenti: (ut ſup. in examine primæ definitionis numero quarto, in principio:) licet etiam alijs modis ibi dictis ſumi poſſit.

¶ Itē (conſequentia) ergo non eſt neceſſariū ſp &c. ℞. ſi hō eſſet certus, q ſua contritio fuit ſufficiens ad dimiſſionem totius pœnæ: & etiam de confeſſione & ſatiſfactione non eſſet præceptum. §. q ſ. fieret ſemel in anno. Tunc negatur conſequentia. Non poteſt.n. homo ſcire primum: & ſecundum præcipitur in cap omnis utriuſq; ſexus, de pœni. & remiſſi. Ex litera habes: q H homo contritus ſi eſſet etiam certus, q ſua contritio fuiſſet ſufficiens ad totius pœnæ dimiſſionem, teneretur confiteri de præcepto. & ſi non confiteretur, incideret in peccatum tranſgreſſionis præcepti. Ergo aliquis non habens peccatum, quòd tamen habuit ſolaque contritione deleuit, tenetur actualiter confiteri: ut obediat præmiſſo capitulo, omnis utriuſque.

APPENDIX.

EX articulo habes ideo: quō per eius rōnem reijcias errorē Petri oxomenſis (ut eſt in ſuo libello tempore Sixti Papę 4. examinato per deputatos. Vide ſummam conciliorū circa uitam eiuſdem dicentis: contritione ſola ſine propoſito confitēdi deleri peccata; ſiue (ut ad uerbum eius literis utar) peccata mortalia quantum ad culpam, & pœnam alterius ſeculi delenē per ſolam contritionem cordis ſine ordine ad claues. Iter. Ioannis Vuiclef (Vt refert Concilium Conſtantienſe ſeſſ. 8.) dicēt: ſi homo debitè fuerit contritus: ois confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua, & inutilis. Itarum Lutheri (ut refert Bulla Leonis 10. dicentis: uteriſſimum eſt prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucuſq; data præſtantius, de cætero non facere ſumma pœnitētia, optima pœnitentia noua uita Lutherus ergo (ut hinc ex uerbis eius colligitur) diffiniſſet contritionē ſic: Cōtritio eſt propoſitum de cætero non faciendi peccādi, nouamq; uitā uiuendi. Per quam definitionē oēm uim, & uſum ſatiſfactionis tollunt nouatores: ut ex concil. Trid. Seſ. 14. cap. 8. Iterum quorundam (ut refert concil. Senonenſe decretorum ſuorū ca. 17.) dicentiū; q non licet inducere hoīes ad pœnitentiam per timorem gehennæ. Errorem hunc innuiſſe, uel innuere uoluiſſe, vt Lutherus. præterq̄ q peiora adinuāt, qū dixit contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem &c. facit hypocritam, immo magis peccatorem. (Vide ſup exam. 5. diffinitionis ſecūdę) Ideo & auth. per articulū hunc D. Thomæ pōt reijci dicentē, q contritio naſcitur ex recordatione peccati, timore iudicij, inter ſpē & timorem. Contra hos.n. oēs, ac ſimiles, errores mouetur K articulus præſens. ac illos egregie (ut ſp) expugnat. Reqritur tñ hic. & alibi. a p. in lectore: ut bñ ſciat applicare ſingula ſingulis. Secundo habet: quō per eiuſdē articuli rōnem oſtdat; hoc umnes merito damnari a ſacris literis Iob 20. Accipite ſpiritum ſanctū quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorū retinueritis retenta ſunt. Quaſi dicat. Niſi nos dimiſeritis nō remittētur. Alioquin neceſſarium non eſſet ſacrm confeſſionis ijs, qui mortale peccatum poſt baptiſmum incurriſſent: cuius cōtrariū docet ſynodus tridentina ſeſ. 14. canon. 6. ſi quis negauerit, confeſſionē ſacralem ad ſalutem neceſſariā eſſe, Anathema ſit. Pręmiſerat aūt eadē ſynodo cano. 1. pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis. Iterū Eccleſ. 1. Timor dñi expellit peccatū. Iterū Luc. 12. dico uobis amicis meis, ne terreamini ab his, q occidūt corpus, & poſt hoc non habent amplius qd faciant. Oſtendam aūt uobis, quē timeatis. Timete eum, qui poſtq̄ occiderit, hēt poteſtatem mittere in gehennā. Ita dico uobis: hunc timete. Ecce. De timore ſeruili apertiſſime loquitur dñs: & per hunc timorem, ter replicatum, inducere nos conatur ad bonum. Ter, inq̄ replicatum: primo ly oſtēdam &c. timeatis, ſecundo ly timete eū &c. tertio ita &c. hunc timete. Itē a concilio Tridētino Seſ. 6. ca. 14. docendū eſt, Chrīani hois pœnitentiā poſt lapſum multo ab ā baptiſmali: eāq; cōtinere non mō ceſſationem a peccatis, & eorū deteſtationem, aut cor contritum, & humiliatum; uerum ēt eorundem ſacramentalem confeſſionē, ſaltē in uoto & ſuo tpe faciendam, & ſacerdotalē abſolutionē: itēq; ſatiſfactionē p ieiunia, eleemoſynas, orōnes, & alia pia ſpūalis uitæ exercitia. nō quidem pro pœna æterna, q̄ uel ſacro, uel ſacri uoto, unà cū culpa remittitur; ſed p pœna tpali: q̄ (vt ſacrę literę docēt) nō tota ſp (ut in Baptiſmo fit) dimittitur illis, q gr̄æ Dei, quā acceperūt, ingrati ſpūm ſanctū contriſtauerunt, & templū Dei uiolare nō ſunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uides: q concilū culpæ remiſſionē cū pœna æterna attribuit nō cōtritioni ſine uoto ſacralis cōfeſſionis, ſed contritioni habenti talē confeſſionē in uoto: & hāc (iuncta ſatiſfactione) dicit eſſe pœnitentiā, ſeu dolorē & contritionē Chrīani hominis. Ergo ſecūdū ipſum Conciliū, pœnitentia, ſeu dolor & contritio ſine his ſaltē in uoto, eſt pœnitentia hoīs nō Chrīani. Nec mirū. Nā idē conciliū eadem Seſ cap. 3. declarat ſic. Verum etſi Chrs pro omnibus mortuus eſt, non oēs tñ mortis eius beneficiū recipiūt: ſed ij duntaxat, qbus meritū paſſionis eius cōicatur. Et cap. 7. ſic; Nemo pōt eſſe iuſtus, niſi cui merita, paſſionis Dñi nři Ieſu Chři cōicātur. Et Seſ. 14. cap. 1. ſic: Deus remediū uitæ contulit, ſacrm uidelicet pœnitentiæ: quo lapſis poſt baptiſmū, bñficiū mortis Chři applicatur. Hæc oīa concilium. Collige ergo ſecūdū illud: q ſi nemo iuſtificari pōt ſine cōicatione paſſionis Chriſti ſibi facta, & hæc cōicatio per ſacramentalē pœnitentiæ ſrm lapſis poſt baptiſmū fit, q, inq̄ contritio humana ſine propoſito ſacralis confeſſionis non iuſtificat hoīem. Iterum u conſilij &c. damnat illos errores merito: quæ ſup. per articulū ſparſim deſcripta fuere. Itē à Cōcilio Senonēſi Decretorū ſuorū cap. 18. Authoritate itaque qua fungimur; oēs in nřa prouincia conſtitutos, qui tam impia dogmata auſu temerario aſſerere, docere, ſcribere, præſum pſerint, his ſcriptis ſnīa excōicationis mandamus: oec nō & illos, q̄ eis fauorē, conſiliū, aut quouis mō auxiliū fuerint impartiti. Sub eadē quoq; pęna oībus nobis ſubditis inhibemus: oē luteri libros, ſiue luteranorū quorūcūq; retinere pſumant, qui ad peſtilentē doctrinā promouendā conſcripti ſunt. Hæc ibi: ubi per I impia dogmata intelligit ēt recenſitos à ſe oēs errores capite pcedenti, ſ. 17. inter quos fuit error ſupra à nobis narratus ex eodē concilio. Iterum à concilio conſtantienſi, Seſ. 8. ubi damnans ēt errorē ſup. ex eodē à nobis relatū inter alios Vuiclef poſitum ait ſic. Hos ſancta ſynodus pfatos articulos 45. examinari fecit, & ſępius recenſeri: qbus examinatis, fuit repertū aliquos & plures ex ipſis fuiſſe & eſſe notoriè hæreticos, & a ſanctis patrib. reprobatos, alios non catholicos, ſed erroneos, alios ſcādaloſos & blaſphemos, quoſdā piarū auriū offenſiuos, nōnullos eorū temerarios & ſeditioſos ppea Cōciliū pronunciat hæreticū. Ioannē Vuiclef, ac memoriā eiuſdē cōdēnat & mandat exhumari oſſa eius, & cremari. Hæc ibi in ſumma. Itē a Papa Leone in bulla cōtra errores Lutheri, ſic de eorundē itaq; uenerabiliū fratrū noſtrorū cōſilio & aſſenſu, ac oīom & ſingulorū pdictorū (matura delibera tione phabita,) authoritate oīpotentis Dei & beatorū apoſtolorū Petri & Pauli, & nřa, pfatas oēs & ſingulos articulos ſeu errores, tanq̄ (ut pmittit) reſpectiue hæreticos, aut ſcādaloſos, aut falſos, aut piarū auriū offenſiuos, uel ſimplicium mentiū ſeductiuos, & ueritati catholicæ obuiātes, dānamus, reprobamus, atq; oīno reijcimus, ac p dānatis, reprobatis, & reiectis, ab oibus utriuſq; ſexus Chři fidelibus haberi debere, harū ſerie decernimus & declaramus: inhibētes in uirtute ſanctæ obediētiæ ac ſub maioris excommunicationis latę ſnīæ. Et infra poſt multa. Nē pfatos errores, aut eorū aliquos, peruerſamq; doctrinā hmōi aſſerere, affirmare, defendere, pdicare, aut illi quōlibet publice, uel occultè, quouis q̄ſito colore, uel ingenio tacitè, uel exprſsè fauere pſumāt. Hæc ibi: ubi inter 41. errores ipſius ſic dānatos hēt ēt ly uteriſſimū eſt prouerbiū &c. & ly contritio, quæ paratur per &c. quæ ſup. retulimus. Iterū a papa Sixto 4. p hoc q cōfirmauit ea, q acta ſunt in cōgregatione ſub Reuerendiſ. Alfonſo Carillo Archiepo Toletano circa libellū Petri oxomēſis: cuius cōfirmationis exēplar (ut ait ſumma Cōciliorū in uita Sixti 4.) hēt in bibliotheca eccleſiæ Toletanæ, & alterū exēplar in monaſterio ſancti Vincētij inſtituti B. Dñici in urbe Placētina. Acta uero in pdicta congrega-

Pœnitentia, ſeu cōtritio, lapſorū plura includit q̄ pœnitētia, ſeu cōtritio, regenerandorum.

Cōtritio, ſeu pœnitētia Chriſtiani, & non Chriſtiani.

Vuliat p ſancta Eccleſia contra hęreſes Petri oxem. Ioānis Vuiclef lutheri, quorūdā, addito iterū Luthero; dānatas à ſacris literis.

Papa ex conciliis.

Conc. Senonenſe contra ēt luteranā peſtiferā doctrinā.

Ex bulla Leonis cōtra luterum.

Petri oxomenſis libellus, cū nouē ibi concluſionibus dānatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio ſit actus uirtutis.

A Dsecundum ſic procedit. Videtur quòd contritio nõ ſit actus uirtutis. h Paſſiones.n. non ſunt actus uirtutum, quia B eis non laudamur, nec uitupera mur, ut dicitur ſecundo Ethic.* ſed dolor eſt paſſio: cum ergo contritio ſit dolor, uidetur ꝙ non ſit actus uirtutis.

¶2 Præterea, Sicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: ſed attritio non eſt actus uirtutis, ut ab omnibus dicitur, ergo neque contritio.

Sed contra. Nihil eſt meritoriũ niſi actus uirtutis, ſed con C tritio eſt actus quidam meritorius, ergo eſt actus uirtutis

Respondeo Dicendum, ꝙ m contritio ſecundum proprietatem nominis ſui non ſignificat actum uirtutis, ſed potius quandam corporalem paſſionem, n ſed hic non quæritur ſic de contritione, ſed de eo, ad quod ſignificãdum hoc nomen per ſimilitudinem adaptatur. Sicut n. inflammatio proprie uoluntatis ad malum faciendum, importat quantum eſt de ſe, malum ex genere, ita illius uoluntatis annihilatio & cõminutio quædam de ſe importat bonum ex genere: quia hoc eſt deteſtari ꝓpriam uoluntatem, qua peccatum eſt commiſſum; & ideo° cõtritio, quę hoc ſignificat, importat aliquam rectitudinem uolũtatis, & ꝓpter hoc eſt actus virtutis, q illius, ſcilicet cuius eſt peccatum præteritum deteſtari, & deſtruere, ſ. pœnitentiæ: ut patet ex his, quæ in decima quarta diſtinctione dicta ſunt.

aongregatione p 52. uiros doctos magiſtros in Theologia, uel A iure canonico, præſidente Reuerendiſ. Alfonſo prædicto habente à Sixto eodẽ authoritatẽ declarandi ac definiẽdi oẽs propoſitiones & concluſiones falſas, erroneas, hæreticas, aut male ſonantes, in libello Petri oxomenſis, ſunt hæ ꝙ prævia multa diſputatione, eſt iuramẽto ſolẽni, & excõicatione, de dicenda ſyncera ueritate, uotiſque ſingulorũ corã notario & teſtibus in ſcriptũ ſingillatim redactis, Reuerendiſ. Dñs præfatus Archieps ſedẽs pro tribunali ꝓtulis ſententiã; qua cõcluſiones nouẽ (harum prima erat; quę in principio appẽdicis poſita eſt) ſanq̃ hęreticas, erroneas, ac ſcandaloſas, & malè ſonantes, apoſtolica, & primitiali, authoritate dãnauit, ac dãnandas decrauit: librumq; illum cõburendũ iudicauit, quẽ illico promoto fiſcalis curiæ tradidit ſeculari. Adhæc Petrus ipſe oxomenſis abiurauit prædictũ errorẽ cum aliis, inter cætera concludens ſic. Cognoſcens uerã fidem, anathematizo oẽm hæreſim, maximè eam, de qua hactenus ſum. infamatus; & conſentio ſanctæ matri Eccleſiæ Romanæ, & ſedi Apoſtolicæ: & ora ac corda confiteor ſacramenta Eccleſiæ: & illam fidem tenere, quam Dominus Sixto Papa modernus authoritate apoſtolica & euangelica tenet: & per ſancta Dei Euangel a omnes, qui contra hanc fidem uenerint, cum ſuis doctrinis, dignos æterna damnatione pronuncio. Hæc ibi. Iterum a Concil. Trid. Seſſ. 14. cap. 4. ſic fuit autem quouis tempore ad impetrandam ueniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarium & in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparat ad D remiſſionem peccatorum, ſi cum fiducia diuinæ miſericordiæ, & uoto præſtandi reliqua, coniunctus ſit; quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc ſacramentum requiruntur. Hæc ibi. Præmiſerat autem in cap. 3. quòd hoc ſacramentum, de quo loquimur, i. ad ſacramentum pœnitentiæ requiruntur tres partes, ſcilicet contritio, confeſſio, ſatisfactio. Ecce quomodo ex concilio, ultra damnatam hæreſim, clarè probatur contritionis prima deſinitio, & illa Gregorij, quatenus dicit eam eſſe debere cum ſpe. Iterum ab eodem ibidem, ſic. Docet præterea; etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc ſacramentum actu ſuſcipiatur: ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritione ſine ſacramenti uoto, quod in illa includitur, non eſſe aſcribendam. Hæc ibi: Quid clarius: cuncta de contritione ſola ſe inaniter iactantes ſine ad ſacramentum confeſſionem; ſiue ad claues datas eccleſiæ? tertio uides quomodo ex his uiciſſim omnibus B. Thomæ conſolidetur præſens articulus.

a

* Lib. 2. Eth. c. 5.

Concilium.

Et diabolus ſuos doctores habet.

Cõtritionis definitio ſynodica.

Sine ordine ad claues, nihil ualent cętera.

3

QVAEST. I. ARTIC. II.

CONCL. 1a. Contritio ſecundum proprietatem nominis non ſignificat actum uirtutis, ſed potius quandam paſſionem corporalem.

¶PROBATIO. Quia patet.

¶NOTATIO. Ea dictis in primo articulo te ueta patet concluſio hæc: quoniam ibi per philoſophum in 4. meteororũ declaratur, quòd conteri ſignificat proprè, ſolidum in ſe reduci per fractionem ad partes minimas. Ecce corporalis illa paſſio, de qua in concluſione quæ eſt reductio in ſolidi per fractionem ad partes minimas. Clarum eſt autem quòd huiuſmodi corporalium reductio non eſt actus uirtutis, ſecundum ſeipſam.

¶CONCL. 2a. Contritio, quæ ſignificat annihilationem, ſeu comminutionem illius uoluntatis, qua commiſſum eſt peccatum, eſt actus uirtutis & uirtutis illius, quæ dicitur pœnitentia.

¶PROB. Quia comminuere, ideſt deteſtari, illam uoluntatem, qua commiſſum eſt peccatum, importat de ſe bonum ex genere: & aliquã rectitudinem uoluntatis. Quia (ly & uirtutis illius &c.) pœnitẽtię eſt deteſtari, ac deſtruere, peccatũ præteritum.

¶NOTATIO. Quem enim pœnitet, ſcripſiſſe dixiſſe, uel feciſſe, aliquid; is deſtruit ſcriptum, dictum, factum, illud. Ex pœnitentia ergo uoluntatis ſequitur deſtructio illius, de quo pœnitet: & hoc eſt, quod in probatione dicit: quòd uidelicet pœnitentiæ eſt deteſtari & deſtruere peccatum præteritum. Vnde & ab effectu pœnitẽtię, ſcilicet a deſtructione facti, dicit Deus pœnitet me feciſſe hominem, Gen. 6. i. uolo delere hominem (ut mox intulit) etiã quòd affectus pœnitentiæ, i. mutatio voluntatis, non ſit in Deo. Concl. p.

¶Corollarium. Ergo pœnitẽtia virtus eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, quæ dicitur contritio. Nam pœnitentia ſacramentum tres habet partes, ſcilicet contritionem, confeſſionem, ſatisfactionem: ex Concil. Triden. Seſ. 19. cap. 3. cano. 4. Deteſteris ergo (ut decet) peccatum, habes pœnitentiam uirtutem: ſed niſi poſtea iunxeris huic confeſſionem & ſatisfactionem pro peccatis, quæ deteſtatus es, nondum habes pœnitentiam ſacramentum. Pœnitentia uirtus pœnitentia ſacramentum

¶Examen. Ly annihilatio eſt in nihilum reductio. Tunc ad nihilum deducitur uoluntas maligna; quando quis eam cupit, nunquàm fuiſſe: ſic enim per uoluntatem præſentem uoluntatem illam qua uoluit prius peccatum, annihilat contritum. & quia contritus nõ tantum dolet de præterito, ſed etiam propoſitum habet non peccandi de cætero (ut ſupra ar. 1. exam. 3. per diffinitionem ſynodicam contritionis patuit) ideo hæc annihilatio in futurum etiam reſpicit, ita ut uelit præſens contriti uoluntas, quòd nunquàm maligna uoluntas, ſeu uoluntas peccandi, amplius in æternum in ſeipſo reperiatur. Et hanc annihilationem contritus omnino, ex corde, quibuſcunque in contrarium facientibus uult: non autem perfunctoriè, uel ſuperficialiter, aut remiſſo modo dicens nollem talem occaſionem neceſſariam, uel tale obſtaculum meo bono propoſito contrarium, dimittere, amputare, puta familiaritatem talem, domus talis frequentiam; nollem reſtituere famam, rem, pecuniam. Vide ſupra articu. 1. exam. de ly ſatisfaciendi. per ly annihilatio ſic declaratum diſtingue contritum uerè ab E attrito. Nam contritus omnino, ex corde, quibuſcunque in contrarium facientibus, uult: eaque omnia, aut nunquàm peccandi uoluntas reuiuiſcat, amputare, reſcindere, neceſſarioq; ſibi facienda pro medela animæ ſuæ facere uult. Veniat (inquit) quicquid poteſt in contrarium, ego (auxilio Dei fretus, nunquam uolo peccare in æternum, ſi relinquendus talis amicus, ne peccem; relinquam: ſi relinquendus pater, uel mater, ne peccem; relinquam; ſi relinquendus totus mundus, ne peccem, relinquam. ſi reſtituenda res, fama, pecunia; ſi mihi mendicandum, ut a peccato liberet; mendicare uolo. Modo non peccem: omnia faciam, omnia patiar, oĩa lubẽter libenter uolo. Hoc eſt, quod ſupra artic. 1. exam. 3. diffinitionis ſecundæ, dictum eſt: quòd ſcilicet dolet contritus de peccatis ſupra omnia doloroſum, & uitare intendit illa ſupra omne uitabile. Vide tamen ibi: ut in tentationem, quæ interdum ſolet circa huiuſmodi accidere quandoque, non intres. Quòd ſi attritum ſignificas,

Annihilatio peccatricis uoluntatis, quô fiat.

Pingitur ueraciter contritus ac diſcernatur ab attrito.

ſignificas,

ſpicias; non ſic reſoluitè uoluntatem peccandi eum annihila- F ſe compeiies: ſed quodammodo uult, & non uult piger. In gratia Dei perdurare uellet: ſed in gratia etiam amicorum, uel amicarum, quæ uel qui ſibi ſepius occaſio peccandi fuerunt; & ſi forte has, uel hos dimittere promittat, ſeu proponat, multum

Via rednaendi attritũ ad eſſe contritum.

frig de hoc facit. Vide tamen hic: quòd attritus eſt in uia ad contritionem, maximè accedente auxilio confeſſionis malla, quæ pec peccatum incuctuntur ſibi explicantis, periculum mortis repentinæ, grauitatem ingratitudinis in recidiuo; proponentis ſibi quàm breuia ſũt, caduca & nulla, omnia delectamenta in quibuſcunque peccatis; & inculcantis ſibi nouiſſima eius. Et ſerio; recordatione frequentem nouiſſimorum ſuorum, &

† In corp. ar. 2.

paſſionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, aſſe optimas duas uias: quibus ad contritionem ueram ab attritione poſſit confeſſor reducere pœnitentem. Ideo dici ſolet: quòd attritus ſæpè ſub manu confeſſoris fit contritus. Non tamen ex hoc

Ad primum ergo dicendum, quòd in contritione eſt duplex dolor de peccato: vnus in parte ſenſitiua, *quæ paſſio eſt, & hic non eſt eſſentialiter contritio prout eſt actus uirtutis, ſed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ G uirtus exteriorem pœnam ſuo corpori infligit ad recompenſandam offenſam, quæ in Deũ commiſſa eſt officio membrorum: ita etiam, & ipſi concupiſcibili pœnam infert doloris prædicti: † quia etiam ipſa ad peccata cooperabatur. Sed tamen hic dolor poteſt pertinere ad contritionem inquantum eſt pars ſacramenti; quia ſacramenta non ſolum in interioribus H actibus, ſed etiam in exterioribus, & in rebus ſenſibilibus nata ſunt eſſe. Alius do-

dicendum, quòd attritio fiat contritio: da qua re in ſequen. art.

1m de maiori. Paſſiones &c. ut paſſiones: non, ut affectus a boni uoluntatis denominati nominibus paſſionum. §. nunc contra licet enim dolor in parte ſenſitiua exiſtens, qui propriè eſt paſſio concupiſcibilis, non ſit actus uirtutis (ut arguitur:) tamen dolor, ut eſt affectus bonus in uoluntate, qui ſcilicet eſt diſplicentia peccati,

Qũo contritio ſit dolor, & contra.

aſt actus uirtutis (de quo dolore nos intendimus in diffinitione contritionis, in primo ar.) Vnde ſi quæratur, an contritio I ſit dolor, reſpondendum eſt: quòd eſt dolor uoluntatis, non autem dolor ſenſitiuus. Eſſentia namque contritionis eſt diſplicentia uoluntaria de peccato: & nihil aliud, niſi conſecutiuè, cauſatiuè, uel reſultatiuè. Ex diſplicentia ſiquidem illa cauſatur in parte ſenſitiua afflictio, dolor, triſtitia, quibus tanquàm ſignis, proteſtatur uoluntas diſplicentiam ſuam de peccato: ac ſi per exteriores hos ab ea cauſatos effectus uideamus ipſa cum dicentem, recogitabo tibi animam meam uitæ meæ, ſcilicet præteritæ, licet autem dolor exterior non ſit contritio, quæ eſt uirtutis actus, ſed huius contritionis effectus: poteſt tamen pertinere ad contritionem, quæ eſt pars ſacramenti. Hoc eſt. Non omnia quæ pertinent ad contritionem, quæ eſt pars ſacramenti, ſunt eſſentialiter actus uirtutum, ſcilicet ſufficit, quod ſint effectus illarum. Verbi gratia. Contritio pars ſacramenti, eſt diſplicentia uoluntaria de peccato (ecce actus uirtutis;) cum dolore ſenſitiuo (ecce effectus illius uirtutis.) Primum tamen eſſentialiter requiritur ad contritionem par- K tem ſacramenti: ſecundum autem non ſic neceſſario: & ideò ad hoc ſignificandum utitur litera hoc modo loquendi, poteſt pertinere. & non dixit pertinet.

2m de maiori. Ita Rx. quantum ad dici à terendo: non, quantum ad dici à terendo ſic §. Tunc nihil contra. Non enim difficultas eſt in dici, uel nõ dici a terendo; ſed in modo terendi. Contritio autem dicitur à terendo ſic, quòd teratur res in particulas minimas, & ferè non uiſibiles: attritio uerò à terẽdo dicitur ſic, quòd in partes groſſas fractio fiat. Illa itaque per adaptationem quandam in ſpiritualibus dicitur annihilatio: illa non. Vide ſupra in examine de ly annihilatio. Cum quo non ſit eadem ratio da utraque poterit contritio eſſe actus uirtutis, etiam quòd attritio non ſit.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: quomodo per rationem deridear errorem Lutheri (Prateolus lutherani) dicentis: contritio, quæ paratur per diſcuſſionem &c. ſupra articu. 1. facit magis peccatorem. Nam talis contritio quandoque peruenit ad

Vtilitas con. hær. &c.

lor eſt in uoluntate, qui nihil aliud eſt quàm diſplicentia alicuius mali, ſecundum quod affectus uoluntatis nominatur per nomina paſſionum: ut in 3. Sen. diſtinct. 26. dictum eſt: † & ſic contritio eſt dolor per eſſentiam, & eſt actus uirtutis pœnitentiæ.

† Tho. in 3. d. ſt. 26. q. 1. art. 5. corp.

Ad secundum ergo dicendum, quòd attritio non dicit acceſſum ad perfectam contritionem: unde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta ſunt, ſed non perfectè. Sed contritio dicitur quãdo omnes partes tritæ ſunt ſimul per diuiſionem ad minimam: † & ideo ſignificat attritio in ſpiritualibus quandam diſplicentiam de peccatis commiſſis: ſed non perfectam. Contritio autem perfectam.

† Vt dictũ eſt 1 corp. ar. 1.

perfectam diſplicentiam de peccato per huiuſmodi diſcuſſionem, ponderationẽ, conſiderationem: & conſequenter eſt actus uirtutis, tantum abeſt, vt hominem hypocritam faciat & magis peccatorẽ. Videtur autem Lutherus per hanc ſuã hæreſim uelle hominẽ ab omni bono impedire: & in omni malo confirmare. Nam principiũ boni poſt peccatum eſt contritio; & principiũ contritionis communiter (ut inquit concil. Triden. Seſ. 14. cap.) ex timore pœnarum & metu gehennæ; iterum ex recogitatione annorum in peccatis expenſorum, ex conſideratione turpitudinis peccati. Vnde qui tollere nititur de medio cauſas contritionis communiter exiſtentes, populos per hoc in oĩ ma-

Lutherus miles diaboli contra Chri.

lo detinere, & ab omni bono arcere, laborat: & cõſequenter tanquàm diaboli miles infernum repellere animabus hominũ, ipſiſq; claudere uitam æternam, ſatagit. Quæ ſupradicta, ut melius intelligantur, ſciendum: & cauſæ contritionis ſunt multæ, & omnes bonæ. Prima eſt recogitatio peccatorum ſuorũ, iuxta illud Iſa. 38 recogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine animæ meæ. 2a eſt confuſio bona, & pudor, ſeu uerecũdia, ad cogitationẽ talẽ cõſequẽs. Confuſibilia. n. ſunt peccata, maximè carnalia; & huiuſ confuſio eſt bona: iuxta illud Rom. 6 quẽ fructũ

Cauſæ cõtritionis.

habuiſtis tũc in illis in qb. nũc erubeſcitis? 3a eſt pctõrũ fœditas I ſeu uilitas, maxime carnaliũ, q̃ & ipſum peccatorẽ uilẽ faciunt, iuxta illud Hier. 2 q̃ uilis facta es nimis, iterans uias tuas? Ideſt tam uilis: ut uix effari, uel excogitare, quis poſſit. 4a timor iudicij extremæ, ſiue particularis in extremo uitæ cuiuſq; ſiue uniuerſalis in extremo diuerſorũ mũdi (uide ſup. ar. 1. exam. 6. diffinitionis ſecũdæ.) Nã utrũq; eſt p ſe terribiliſſimũ; & maximè, maximè a pctõrib ſecundũ gradus delictorũ propriorũ, formidabiliſſimũ: & ad pœnitentiã uirtutẽ, i. contritionẽ, cõiter (ex cõcil. Trid. ſup.) inductiuũ. De utroq; n. oñ ſignificat. id. 1. Pet. 4. Iuſtus uix ſaluabitur; impius aũt, & pctõr, ubi parebũt? licet de iudicio gñali ad literã hoc dici uideatur. 5a cõſideratio tãti boni amiſſi (. i. gřæ Dei, patriæq; cœleſtis) & tãti mali acqſiti (. i. vĩcũq; crudeliſſimæ captiuitatis ſub diabolo de qua re dr̃ ad pctõrẽ, Hiere. 2. nihil hẽbit ꝓſperũ, ꝑpetuæq; gehẽnæ incurſus:) iuxta Apocalip. 2. Memẽto itaq;, vñ excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. Ideſt, memoratio ꝓfunda boni pditi, dãniq; acqſiti, K inductio eſt ad pœnitentiã. i. ad cõtritionẽ, & ad faciendũ opera bona. 6a eſt ſpes, q̃ eſt triplex, de qua dixi ſup. ar. 1. diffi. 3. gregis inter timorẽ & ſpẽ. Hoc eſt. Spes ueniæ, qua p gřam Dei peccata dimittuntur: ſpes gřæ cooperãtis, qua adiuti bona operamur: ſpes gloriæ, qua de bonis factis remuneramur. Ad quã triplicẽ ſpẽ inuitatur a peccatrix à Dño Hiere. 3. tu aũt fornicata es cũ amatorib. multis, tñ reuertere ad me, & ego ſuſcipiã te; (& inf.) frons meretricis fcã eſt tibi, noluiſti erubeſcere; ergo ſaltẽ amodo uoca me pr̃ meus, dux uirginitatis meæ. (& inf.) reuertere auerſatrix Iſrael, & nõ auertã faciẽ meã a uobis. Præmiſſas oẽs cãs cõtritionis aufert Lutherus ſua illa hæreſi: ut patet p ſingula conſideranti, & conferẽti uerba ſua cauſis ipſis contritionis. Diſſuadet ſiquidem per ſuam illam inſaniam peccatorum recogitationem in amaritudine animæ; recogitationem fœditatis illorum, & conſequenter bonam erubeſcentiam de illis; timorem diuini iudicij, dum amiſſionem æternæ beatitudinis,

Spes triplex.

& gehennæ

& gehennæ incurſum, noſtræ conſiderationi ſurripit; & ſpem A ſalutis, dum peccatorum ipſorum deteſtationi ſe furtiuè opponit, huiuſmodique dolorem ex his cauſis netum dicit non bonum, inutilem, non liberum, non uoluntarium, coactum, & (quod peius eſt) damnoſum; utpote hypocritas, magiſque peccatores cōſtituēs ntem. Secundò habes quomodo per rationem oſtendas: hāc lutheranam hæreſim iuſtiſſimè dānari à Papa Leone. X. à Concilio Senonenſi, à Concilio Trident. à &c. ut ſupra art. 1. tàm in appendice, quàm extrà. Itē à ſacris litteris Iſa. 38. Rom. 6. Hierem. 2. 1. Pet. 4. Apoc. 2. Hiere. 3. ut nunc ſupra ſingillatim, cauſas contritionis annotādo, poſuimus. Dum. n. ſcripturæ huiuſmodi cauſas præmiſſas contritionis tanquā bonas hominib. ſuadent, utque contritionem ex ipſis naſcentem approbantes & conſequenter hoc facto ſuo lutherū eādem contritionem ſic ortā probris perſequentem condemnant; oſtendentes, q̄ Lutherus cecidit in illum reprobum ſenſum, illiuſque reprobi ſenſus pœnā hāc: Veh; qui dicitis bonum malum, & malum bonum. Tertiò habes: quomodo per rationem, præmiſſas authoritates Leonis, Conciliorū, ſcripturarum, pro quanto contritionē minuūt uirtutis actum eſſe, & intelligas & declares & defendas. Quartò vides: quomodo ex his viciſſim omnib. Angelica doctrina præſens conſolidetur.

Cōci. Tri. Seſſ. 14. c. de cōtrit.

ARTICVLVS III.

Vtrum attritio poſſit fieri contritio.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd attritio poſſit fieri contritio. Differt enim attritio à contritione, ſicut [h] formatum ab informi: ſed fides informis fit formata: ergo attritio poteſt fieri contritio.

2 ¶Præterea. [h] Materia recipit perfectionem remota priuatione, ſed dolor ſe habet ad gratiam ſicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem, ergo dolor, [h] qui prius erat informis culpa exiſtente, quæ eſt priuatio gratiæ remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia: & ſic idem quod prius.

SED CONTRA eſt. Quorum principia ſunt diuerſa omnino, eorum non poteſt fieri unum, id, quod eſt alterū: ſed attritionis principiū eſt timor ſeruilis, contritionis autem timor initialis, ergo attritio non poteſt fieri contritio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſuper hoc eſt duplex opinio. Quidam dicunt, quòd attritio fit contritio: ſicut fides informis fit formata: Sed hoc (ut uidetur) eſſe nō poteſt; quia quàmuis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis tranſit, & non manet ueniente charitate, attritio autem, & contritio non dicunt B habitum, ſed tantum: habitus autem uirtutum infuſarum, qui uoluntatem reſpiciunt, non poſſunt eſſe informes, cum charitatem conſequantur, ut in Tertio libro dictum eſt. † Vnde antequam gratia infundatur non eſt habitus à quo actus contritionis poſtea elicitur, & ſic [m] nullo modo attritio poteſt fieri contritio, * & hoc alia opinio dicit.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non eſt ſimile de fide, & contritione, ut dictum eſt. †

AD 2m dicendum, quòd remota priuatione à materia: quę manet perfectione adueniente, formatur materia illa, ſed dolor ille, qui erat informis, non manet charitate adueniente, & ideo formari non poteſt. [r] Vel dicendum, quòd materia eſſentialiter non habet originē à forma: ſicut actus habet origi- D nē ab habitu, quo formatur. Vnde nō eſt incōueniens materiā informari aliqua forma de nouo, qua prius nō informabatur ſed hoc de actu eſt impoſſibile:

tns. Primum itaque negari, non ſit mirum; poſtremo affirmaio.

1m de maiori. Formatum ab informi. q. Ideſt formatus actus ab informi actu: non, ideſt formatus habitus ab informi habitu. Tunc nihil contrà. Nam fidei informis & formata eſt ſemper idē habitus ſubſtantialiter perſeuerans: qui abſente charitate à uoluntate dicitur informis, adueniente illa in uoluntatem dicitur formatus. Non ſic autem eſſe de attritione, & contritione monſtrauit probatio concluſionis & corollarium.

¶NOT. Si argumentum intenderet de actu fidei tum informis tum formatæ, ſiſteret quidē in ſenſu de attritione, & contritione: ſed eſſet in fauorem cōcluſionis, nō contrà. Nam actus fidei informis, ideſt exiens ab habitu fidei non uenſit: ita quòd adueniente poſtmodū charitate, quia formaretur ſi adeſſet, non amplius reperitur. Conueniunt ergo: quòd ſicut attritio non poteſt fieri contritio, ita actus fidei informis non poteſt fieri formatus; & propter unā, eandemque rationem.

† Tho. in 3. d. 27. q. 2. art. ult. q. 3.

Concl. ℞.

† In cor. art.

Actus fidei informis nunquā formatur.

Reſpō. 2.

2m de maiori. Materia. ℞. Manens perfectione adueniente non tranſiens antequam perfectio adueniat. Tunc nihil contra. Nam dolor actualis, qui dicebatur attritio, non manet adueniente charitate; ita quòd charitas poſſit eum reperire: ſed iam, non expectans illam, tranſiuit. ſic dicamus ſi materia ſubiacens priuationi, remota priuatione & ipſa ſimul antequam adueniret perfectio, qua debuerat (ſi expectaſſet) perfici: putas ne unquam è perfectio ne ipſa perficeretur? Nunquā: imò nec ſic poſſet perfici. Vnde eſſet iſte defectus? Non à perfectione utique, quæ ſecundum ſe non poteſt non perficere: ſed à materia, quæ trāſijt. antequam E adueniret perfectio, ſeu non expectauit perfectionē ſic in propoſito. Non eſt ea defectu charitatis, quòd attritio nō informetur; quandoquidē charitas non poteſt non informare: ſed eſt ex defectu actus uocati attritio, qui trāſiens mox nō expectauit aduentum charitatis; à qua utique (ſi expectaſſet) informatus fuiſſet & factus contritio, quantum eſt ex parte charitatis.

Materia an perficiatur remota priuatione.

¶*Corollarium.* Quia ergo de natura actus eſt, ut mox factus tranſeat: ideo dicendum; quòd ea natura rei uera eſt prædicta articuli concluſio, quòd ſcilicet attritio non poteſt fieri contritio. Eſt ergo contra naturā rei ipſius dicere: quòd attritio (cum ſit actus) poſſit fieri contritio.

Item conſequentia. Ergo dolor, q pri⁹ &c ℞. Negat cōſequētia ſi. ſ. hæc ſit forma cōſequētiæ, ſeu enthymematis. Nam de materie & remanē te poſt diceſſum priuationis, & de dolore, non eſt eadem ratio. Materia enim non originatur eſſentialiter à forma per quam informari poſtea debet: ſicut dolor, qui ē actus, originatur

De natura rei eſt concluſio.

QVAEST. I. ARTIC. III.

CONCL. Nullo modo attritio poteſt fieri contritio.

¶PROB. Quia attritio, atque contritio, dicunt tantummodo actum: & actus unus idem numero informis, ideſt procedens à principio aliquo ſine charitate, non poteſt fieri poſtea formatus, ideſt procedens à principio illo ueſtito charitate (patet enim, quòd actus ille prior non manet adueniente in principiū illud à quo prius proceſſit, ideſt in uoluntatem: ſed mox, ut ab illa proceſſit, tranſiuit.

Vtrum attritio fiet contritio & utrum de attritus quis fiat contritus ſunt duæ quæſtiones multū diſſimiles.

¶*Corollarium.* Cum quo charitas adueniens non reperiat actum illum non poteſt informare illum, ſeu facere eum formatum. Nam ſicut naſcitur actus, ita tranſit. quia res tantum ſemel in eſſe procedit, ut dictum ad reſpondendum. Ergo de habitu fidei informis, cum in intellectu maneat adhuc, ueniente charitate in uoluntatem, non eſt eadem ratio; quæ de attritione & contritione: ſed multum diſſimilis. Vndè non licet inferri ſic habitus fidei informis poteſt fieri formatus: ergo, & attritio poteſt fieri contritio. Ergo, cum uoluntas, à qua promanat attritio prius remaneat adueniente poſtea charitate, & producat contritionē, patet: quòd poteſt quis de attrito fieri contritus. Eſt ergo ualdè differens dicere, utrum attritio poſſit fieri contritio, & dicere, utrum de attrito poſſit quis fieri contri-

tur eſſentialiter ab habitu per quem informaretur, ſi quando F informandus eſſet. Hinc eſt: quòd materia à forma ſubſequēte poteſt informari, etiam quòd prius nō fuiſſet formata: dolor autem ab habitu ſubſequente informari non poteſt. Natus.n.eſt, & natiuitas eius præſuppoſuit habitum, à quo naſceretur. Vnde ſi poſtea aliquis habit⁹ adueniat: nihil ad actum ipſum. Ex quo fit: quòd ſi habitus, quo formari debuit, non præceſſit, antequam à potētia (puta à voluntate) naſceretur: non poſſit poſtea per habitum ſubſequentem potentię ipſi aduenientem informari. Vide litteræ 1^{m}. reſponſum ly uel dicēdū, quòd materia, &c.

¶ *Corollarium.* Ergo ex duplici cauſa eſt: quòd actus informis nō poſſit fieri formatus; & cōſequenter quòd attributio non poſſit

Ratio duplex quare attritio nō pōt fieri attritio.

fieri cōtritio. Primò, quia actus mox natus tranſit: & hæc eſt ratio iam ſupra explicata. Secūdò, quia informatio actus dependet à priori, non à poſteriori, idest habitus informaturus actū neceſſario præcedere debet illum, cum ab ipſo habitu actus informandus debeat neceſſario naſci. Non intelligat per hoc quòd actus non poſſit à potentia, etiam non habituata, naſci, cū actus informis ab illa naſ-

ſicut impoſſibile eſt quòd aliquid idē numero oriatur à principio, à quo prius non oriebatur: quia res ſemel tantum in eſſe procedit.

QVAESTIO II.

De obiecto contritionis, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de obiecto contritionis.

CIRCA quod quæruntur ſex.

Primo, utrū debeat homo conteri de pœnis.

Secundo, utrum de peccato originali.

Tertio, vtrum de omni actuali H commiſſo.

Quarto, utrum de peccato actuali committendo.

Quinto, vtrum de peccato alieno.

Sexto, vtrum de ſingulis peccatis mortalibus.

cat: ſed quòd actus, ſi debeat dici & eſſe formatus, naſci neceſſario debet ab habitu, i. à potētia habitu informatiuo actus ueſtita. Niſi ergo naſcatur formatus ipſe actus: non poterit poſtea formari: tum quia iam tranſijt adueniente ſubſequenter habitu, tum I quia ſuum formari eſt cum ſuo naſci. Vnde ſi naſcatur informis, ſemper erit informis. Et ſi quando aliquis actus dicetur formatus, hoc fuit à principio natiuitatis ſuæ. De mente ergo literæ uidetur dicendum: quòd actus ille informis natus, etiam ſi non tranſiret, ſed expectaret aduentum charitatis in

Conditio naturalis actus quę eſt.

uoluntatem, adhuc non fieret formatus. Et hoc non ex defectu charitatis, quæ quantum eſt de ſe (ut ſupra in ad 3^{m}. diximus) informaret illum remanentem: ſed ex conditione naturali ipſius actus. Quæ eſt conditio naturalis ipſius actus? Quòd ſuum eſſe formatum, uel informe, trahat à priori; non à poſteriori: idest à natiuitate ſua habeat, non aliundè. Hinc eſt: quòd ſi ille actus etiam poſt aduentum charitatis remanens deberet eſſe formatus; oporteret ipſum denuo naſci à potentia iam habituata. Verum tunc non eſſet idem numero ſecundum natiuitatem, licet ſecundum ſeipſum (per ſuppoſitum factum:) & conſequenter non eſſet idem numero totaliter. K Concludendum ergo: quòd attritio, eadem numero totaliter, etiam ſi remaneret adueniente charitate, non fieret contritio, idest, ſi denuo procederet à uoluntate iam habituata charitate, non fieri poſſet contritio. Nec eſt inſtantia de habitu informi fidei, quòd ſcilicet totaliter idem numero remanet, dum fit formatus: quoniam habitui non conuenit eſſentialiter procedere, quemadmodum actui. Et ideo non requiritur, ut ille habitus informis denuo procedat ab aliquo, ſi debeat dici & eſſe formatus. 2^{m}. ergo reſponſum hoc ad argumentum 2^{m}. addidit primo reſponſo, ad idem argumentum 2^{m}, conditionalem hanc: quòd uidelicet, ſi actus ipſe informis remaneret adueniente charitate, non poſſet adhuc ueraciter dici formatus. Et ſic ex omni parte, idest, ſiue tranſeat ſiue non tranſeat actus ille informis, habetur intentum; quòd ſcilicet attritio eadem numero totaliter non poteſt fieri contritio. Hinc

Cōcluſio reſoluto ria.

fit: quod ſatisfactio facta in peccato mortali ab eo, qui poſtea F aſſequitur charitatem, debet reiterari: ſi ei ualere debeat ad uitam æternam: quia ſcilicet actus informis & tranſijt, & (poſito quòd non tranſiſſet) non niſi à natiuitate ſua habere poteſt ipſum eſſe formatum. Quod autem dico de ſatisfactione, idem dicas de alijs actibus eadem ratione: Et ſic doctrina hæc ad multa ualebit.

Satiſfactio pro hāc doctrinā pro declaratione iuuātur.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo debeat conteri de pœnis, & non ſolum de culpa.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd homo debeat conteri de pœnis, & non ſolum de culpa. Auguſti- G nus * enim libro de Pœnitentia dicit. Nemo uitam æternam deſiderat, niſi eum huius vitæ [h] mortalis pœniteat, [h] ſed mortalitas uitæ quædam pœna eſt, ergo pęnitens etiam de pœnis conteri.

¶ 2 Præterea. Supra habitum eſt ex uerbis Auguſtini, * quòd pęnitens debet dolere [b] ex hoc quòd uirtute ſe priuauit: ſed priuatio uirtutis quędam pęna eſt, H ergo contritio eſt dolor etiam de pęnis.

SED CONTRA. Nullus tenet illud de quo dolet, ſed pęnitens ſecundum ſuum nomen pœnam tenet: ergo non dolet de pęna & ſic contritio, quæ eſt dolor pęnitentialis non eſt de pæna.

* Aug. li. de pœ. medicina. c. 2. parum à principio to. 9.

* In lib. de uera & falſa pœn. c. 14. ante mediū t. 4. & hr de pœ. d. 3. c. 1. conſideret. Mag. 4. ſen. diſ. 16. §. 2 in med.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò quo modo p rōnem oſtēdas, meritò à Concilio Trident. nunquam, cum de attritione loqueretur, dictum fuiſſe; quòd attritio quandoque fiat contritio: licet dixerit, quòd attritio diſponit ad gratiam impetrandam in ſacramento pœnitentiæ. Aliud eſt ergo diſponere ad contritionem gratia informatam: aliud eſt conuerti in contritionem. Primum contingere, innuit Concilium: ſecundum uerò nō. Quod ut manifeſtum fiat: ecce uerba Concilij Seſſione. 14. capitulo quarto. Illam uero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam uel ex turpitudinis peccati conſideratione, uel ex gehennæ, & pœnarum metu, communiter concipitur, ſi uoluntatem peccandi excludat cum ſpe ueniæ, declarat ſancta Synodus, nō ſolum non facere hominem hypocritam & magis peccatorem; uerum etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, nō I adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus uiam ſibi ad iuſtitiam parat. Et quamuis ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit. Hoc enim timore vtiliter concuſſi Niniuitæ ad Ionæ prædicationem plenam terroribus, pœnitentiam egerunt; Et miſericordiam à Domino impetrarunt. Hæc ibi. Ea quo infer ſic. Attritio diſponit ad contritionem; ſed diſpoſitio nunquam fit habitus, cum ſint duo eſſentialiter (ut oſtendunt eorum diffinitiones) diſtincta: ergo, ſecundum Concilium, attritio non fit vnquam contritio. Item ex hoc uiam ſibi ad iuſtitiam parat, infer ſic. Via nunquam poteſt fieri terminus, ſed attritio eſt uia ad cōtritionem iuſtificatione veſtitam, quæ contritio (ut patet) eſt terminus: ergo, ſecundum Concilium, attritio non poteſt fieri contritio. Tunc vltrà. De diſpoſitione tranſitur ad habitum, & de uia ad K terminum: ergo, ſecundum Concilium, de attritione poteſt tranſiri ad contritionem, & conſequenter de attrito poteſt quis fieri contritus. Oſtendere ergo (ut in principio dicebatur) per rationem articuli potes: quod Concilium meritò in ſententia dixit, quòd attritio nunquàm fit contritio. Confirmari, & hoc poteſt (ſi eſſet opus) per exemplum: quo omnibus patet, albedinem nunquam fieri poſſe nigredinem; licet album poſſit fieri nigrum. Secundò habes: quomodo per rationem prędictam ſenſum Concilij, quòd quanto attritionem innuit non poſſe fieri contritionem, & intelligas & declares, & probes. Tertiò uides: quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

4 Th. vbi ſupra art. 2. q. 1. & ſeq.

[t] Vtilitas p S. Eccleſia ad intelligendā ſanam concilij probandam. i. ad oſtendendum, quare ſic dixit concilium.

In prædicamento qualitatis

5

QVÆ-

QVÆST. II. ARTIC. I.

RESPONDEO, dicẽdum, ꝙ contritio importat, ut dictum eſt,† alicuius duri, & integri cõminutionem: hæc autem integritas, & duritia inuenitur in malo culpæ, quia uoluntas, quę eſt ipſius cauſa in eo, qui male agit, in ſuis terminis ſtat, nec p̃cepto legis cedit: & ideo[m] huius mali diſplicentia contritio per ſimilitudinem dicitur,[n] hæc autem ſimilitudo nõ poteſt adaptari ad malũ pęnæ, quia pœna ſimpliciter dicit diminutionẽ, & ideo[p] de malis pęnæ poteſt eſſe dolor, ſed non contritio.[a]

AD PRIMVM ergo dicendum: ꝙ pęnitentia ſecũdum Aug. debet eſſe de hac mortali uita, nõ ratione ipſius mortalitatis:[r] niſi pęnitentia large dicatur omnis dolor, ſed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius uitæ deducimur.

B AD 2[m] dicendum, quòd ille dolor, quo quis dolet ex amiſſione uirtutis per peccatũ, non eſt eſſentialiter ipſa contritio, ſed eſt principium eius: ſicut aliquis mouetur ad appetendum aliquid propter bonum, quod inde expectat; ita mouetur ad dolendum de aliquo pp malum quod inde conſequutus eſt.

CONCL. 1[a]. Diſplicentia mali culpæ dicitur, per ſimilitudinem, contritio.

† Quæſt. præced. ar. 1.

¶Probatio. Quia diſplicentia culpæ importat comminutionem duritiei uoluntatis, (quatenus ſcilicet complacẽdo ſibi de culpa ſtabat in ſe tam dura, ut præcepto legis nõ cęderet) & contritio dicitur cõminutionem alicuius duri (licet corporei.)

Concluſ. m 1

1[a] NOTATIO. Si pprię loquamur cõteri, & contritio, in materialibus dicuntur: unde nunc quæ de immaterialibus, puta de uoluntatis duritia immateriali, dicuntur per ſimilitudinem è corporeis videlicet ad ſpiritualia, ut à notioribus ad minus nota, ſuo modo transferendo, accipiuntur. Ex articulo primo q. 1. reuiſo facilius antecedent hoc probationis hypotheticum, quoad ambas eius propoſitiones, intelligere poteris.

Concluſ. p

C

2[a] ¶NOTATIO. Ex antecedentia ipſius prima propoſitione cathegorica diffinitionem duritiei malæ uoluntatis. Dices ergo. Quid eſt duritia malę uoluntatis? Eſt concedas. Vides quam dura eſt iſta durities: ut nec omnipotentis Dei pręcepto uelit cędere; & conſequenter uoluntati diuinæ, cuius nutu datum eſt legis mandatum contraponatur. Ex hac diffinitione intelligere potes ſenſum, B. Gregorii Papæ, in hom. Maria ſtabat ad monumentum foris plorans, dicentis: Mens hominis conditoris ſui ſpeciem non quærentis malè dura eſt, quæ in ſemetipſa remanet frigida. Ex hac intelliges etiam illud Eccle. 3. Cor durum malè habebit in nouiſſimo die. Quod quidem aliquando uocatur lapideum Ezechiel. 11. Ab oppoſitis itaque, de contritione nunc intenta inferes: quòd contritio eſt diſplicentia de illa complacentia uoluntatis; ꝙ contritio eſt diſplicentia de culpa taliter, ut ſe legis diuinæ mandatis uoluntariè ſubijciat. Ex hoc percipis; quid ſit cor contritum: & quòd cor contritum eſt etiam uoluntariè, & laudabiliter, humiliatum: & quòd tale cor Deus non deſpiciet. pſal. 50.

Durities uoluntatis.

Cor contritum.

2[a] CONCL. De malis pœnæ poteſt eſſe dolor, ſed non contritio.

¶Probatio. Quia bona, ut manifeſtè clarum, ſupponitur: Quia (ly ſed non &c.) malum pœnæ non importat integritatem uoluntatis, quæ debeat per dolorem diminui (cum pœna ſimpliciter dicat diminutionem.

3[a] NOTATIO. Culpa importabat in ſua cauſa, ideſt in uoluntate peccãtis, integritatem illam, quæ & durities dicebatur. Integritas ideo dicta, quoniam in ſeipſa uoluntas (volendo videlicet ſibi placita, conſiſtebat: durities uerò, quoniam pulſanti Deo per ſuum mandatum, inſpirationem, &c. non cædebat, ideſt non conſentiebat, non obediebat. Iccirco dolor de culpa dicebatur, & contritio: quoniam ab ipſo conterebatur prædicta uoluntatis integritas, modo, & nunc, & ſup. q. 1. ar. 1. & 2. expoſito. Totum ergo fundamentum, quòd alicubi poſſit eſſe contritio, eſt, quando ibi præit, uel adeſt, integritas aliqua. Non. n. conteri poteſt, niſi quippiam aliquo modo integrum: quo fit, ut ubi non reperitur aliqua integritas, ibi nec cõtritio eſſe poſſit, Immo & contradictionem implicat, & ignorantia propriè uocis eſt, dicere; quod contritio eſſe poſſit, ubi aliquo modo integrum non eſt: quoniam ex eo, quòd ponitur ibi contritio, ponitur & alicuius integritas; in eo autem, quòd negatur ibi integritas, negatur & contritio. Non ergo omnis dolor, ſed tantum dolor integritatem aliquam conterens, eſt contritio: licet omnis contritio ſit dolor. Ob hoc rectè ex eo, quod malum pœnæ importat integritatem, concluditur, quòd de pœna nõ poteſt eſſe contritio.

Integritas mala uoluntatis.

2[a] NOTATIO. Pœna (inquit) ſimpliciter dicit diminutionem. Quaſi dicat litera. Non tantum non dicit integritatem uoluntatis pęna, ſed dicit oppoſitum, ideſt uoluntatis diminutionem. pęna ſimpliciter, dicitur pęna præcisè accepta

A quemadmodum inquit Philoſophus, ſimpliciter dico, quod nullo addito dico. Pęna ergo ſimpliciter eſt pęna, ut pęna, nil aliud in ipſa conſiderando. Hæc dicit diminutionem uoluntatis: quia importat negationem, immo & fugam, uoluntatis. Voluntas enim non vult pęnam, ut pęnam: immo eam ſic acceptam fugit, ideſt abhorret, ac quantum poteſt, ab ea ſe elongat. Sicut ergo uoluntatis integritas extendebatur in hoc, ꝙ uoluntas, ſibi placita uolendo quaſi ſeipſam exaltando in ſe conſiſtebat: ita eius diminutio attẽditur ex hoc, ꝙ non vult, & quaſi in ſe præ timore deficiendo, ſeque paruifaciẽdo reſpectu pęnæ, eam refugit. Ecce quòd, & quomodo dicit diminutionem uoluntatis. At inſtabit fortè quis dicens: remaner dura in hoc uoluntas, ꝙ non vult, & refugit, pęnam; ergo iſta durities põt, uel debet, conteri, & conſequenter contritio de pęna eſſe poteſt. Sufficit enim durities rei ad hoc; ut obiectum poſſit eſſe contritionis, ideſt, ut poſſit quis ad conterendum illam eniti: ut patet in rebus corporalibus. Ad hanc inſtantiam, ſi fieret, reſpondetur: quòd uoluntas quidem in prædictis remanet dura, ſed durities illa neque poteſt neque debet conteri; & ideo contritio nunc intenta, cum non dicat aliquod inconueniens, non poteſt eſſe de pęna illam duritiem uoluntatis importante. Quòd autem durities (ſi tamen durities rectè uocetur) illa uoluntatis non poſſit neque debeat conteri, ſiue à uoluntate auferri, patet: quia talis durities eſt naturalis, & neceſſaria, uolũtati etiam ordinatæ: naturalia uerò & neceſſaria, multò magis quãdo ordinata ſunt, non debent neque poſſunt auferri. Nec obſtat: ꝙ multi, immo omnes, ſancti voluntariè tulerunt, forſan & amauerunt, optarunt, ac inquiſierunt, pęnas propter Chriſtum: quoniam tunc tranſitur fit extra propoſitum. Textus enim loquitur de pęna ſimpliciter, ideſt de pęna ut pęna præcisè, præſcindendo ſcilicet ab omni alia conſideratione circa illam: & obiectio fit de pœna: ut ad animæ ſalute accommoda, ut amore Chriſti ueſtita, ut uirtuti fidei charitatiſque in fidelibus oſtendendæ ſubordinata; non de pœna, ut pœna. Nam pœnam, ut pœnam nullum peccatum imò bonum naturale eſt fugere; & conſequenter hanc, ut hanc, ſemper ſancti fugerunt; immo & Chriſtus in horto, Luc. 22. qui tamen pœnam, ut aliquo bono uere laudabili ueſtitam, amplexati fuerunt.

Reſpõſio ſecunda.

Inſtantia.

Reſpõſio ad illam.

D

Pęna quo nõ poteſt & poteſt amari.

1[m] Ex Auguſtino. Vitæ mortalis. ℟. mortalitate morali: non, mortalitate naturali nunc nihil contra. Sic enim habetur pœnitentia, ideſt contritio, non de pœnis huius vitæ, ſed de peccatis ſiue mortalibus ſiue de uenialibus, quæ ex huius uitæ mortalitate, ideſt infirmitate, incurrimus. Ex litera intelligere potes. Iob. 3. dicentem, Pereat dies in qua natus ſum, &c. & 10. Tædet animam meã uitæ meæ. Vide ibi S. Thomam.

Item ex Auguſtino. Pœniteat. ℟. ſtrictè, vel largè tunc uel contra. Nam ſi

E pœnitere, ſtrictè ſumatur, tunc de culpis tantum in hac mortali uita admiſſis dicitur, ut prima habet reſponſio. Si uerò pœnitere ſumatur largè, i. per dolore quouis modo accepto abſque contritione; tunc de pœnis huius uitæ eſt: ſed non infringit cõcluſionem ſecundam, ut ibi patet. Vide hoc reſponſum ſecundum ly niſi pęnitentia largè dicatur, &c.

2[m] Ex Auguſtino. Dolere ex hoc ℟. Sed non de hoc. Tunc nihil contra. Nam de pœnis eſſe poſſe contritionem eſſentialem, negauit ſecunda concluſio: ſed non cõtritionem in ſenſu hoc (ut accidit, in propoſito, de omiſſione virtutis) in quantum ſcilicet ſunt motiua quædam ad contritionem. Iccirco non dicit Auguſtinus nos debere conteri de omiſſione uirtutis: ſed dicit, quòd debemus conteri ex eo, quòd omiſimus uirtutem: accipiendo tacitum in illa authoritate ly dolere pro ly conteri

¶NOTATIO. Si autem fiat: vis in uerbo dici etiam poteris: quòd Auguſtinus aſſerit, pœnitẽtem debere dolere ex hoc, &c. ſed

Facienda eſt plerũque uis in uerbis authoritatis.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio debeat eſſe de originali.

ADSECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd contritio eſſe debeat de originali. De peccato enim actuali conteri debemus, non ratione actus in quantum eſt ens quoddam, ſed [h] ratione deformitatis: quia actus ſecundum ſuam ſubſtantiam bonum quoddam eſt, & à Deo: ſed peccatum originale habet deformitatem, ſicut, & actuale: ergo de eo conteri debemus.

G

2 ¶ Præterea. Per peccatum originale homo fuit à Deo auerſus, quia pœna eius erat carentia diuinæ viſionis, ſed cuilibet debet diſplicere ſe fuiſſe à Deo auerſum: [b] ergo homo debet habere diſplicentiam peccati originalis: & ſic debet de eo conteri.

SED CONTRA. Medicina debet eſſe proportionata morbo: ſed peccatum originale ſine noſtra uoluntate cōtractum eſt: ergo non requiritur quòd per actum uoluntatis, qui eſt contritio, ab ipſo purgemur.

RESPONDEO, dicendum, quòd contritio eſt dolor, ut dictum eſt, † reſpiciens, & quodammodo comminuens uoluntatis duritiem: & ideo ſolum de illis peccatis poteſt eſſe, quæ ex duritia noſtræ uolūtatis in nos proueniunt: & quia peccatum originale noſtra uoluntate non eſt inductum, ſed ex uitiatæ naturæ origine contractū: iō [m] de ipſo non pōt eſſe contritio proprie loquendo, ſed diſplicentia poteſt eſſe de eo, uel dolor. [a]

H

AD PRIMVM ergo dicendū quòd contritio non eſt de peccato ratione ſubſtantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum: quia

ſed non aſſerit, ipſum debere conteri ex hoc, &c. Aliud enim eſt dolere, cum uniuerſalius dicatur, & etiam ſit de pœnis: aliud eſt conteri, cum ſit ſtrictius, & tantum de culpis. Reſponſum autem literæ formaliter adductum facit nim verborum in ly ex hoc, dicendo, quod Auguſtinus non vult nos dolere ſeu conteri de hoc, ſed ex hoc. Videtu: & exinde diſcas quoque tu ponderare uerba, non tātum ſenſum, doctorum.

APPENDIX.

5 EX articulò habes. Primò quomodo pro eius ratione oſtendas; meritò inſinuatum fuiſſe à Concilio Florentino, quòd contritio non eſt de pœnis. Hoc autem tunc inſinuatum fuit: quando, in Decreto Eugenij iiij. Sacro illo approbante Concilio, diffinita eſt eius trino ſic. Cordis contritio eſt: ad quam pertinet, vt doleat de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Ecce diffinitio, & utique bona: cum ſit à Papa cum concilio data. Si bona ergo non habet aliquid diminuti, ſicut nec aliquid ſuperflui; ut colligitur ex cap. de genere, libri prædicabilium, porphyrij. Cum igitur non faciat mentionem de pœnis, ſed tantum de peccato: quoniam non dicit ly doleat de pœnis, & de peccato, ſed dicit ly doleat de peccato: ſequitur apertiſſimè quòd de intentione Concilij eſt, contritionem non eſſe de pœnis. Alioquin, ut dictum eſt, diffinitio eſſet diminuta: quod eſt magnum, immo maximum, inconueniens in diffinitionibus, cum hæ ſint claues ad aperiendum ſine errore omnia alia. Se-

Vtilitas p S. Eccleſia ad ſuſtentandū eō tra ignaros.

2 cundò habes; quomodo per rationem dictum ipſum ſynodicū pro quanto de pœnis negat eſſe contritionem, intelligas, probes defendas, ſimilem dedis diffinitionem Concil. Triden. Seſſ. 14. cap. 4. Vide ſup. q. 1. ex a. primæ diffinitionis. Tertiò uides: quomodo ex his vicissim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

QVAEST. II. ARTIC. II.

5 CONCL. De peccato originali non poteſt eſſe contritio, propriè loquendo; ſed diſplicentia poteſt eſſe de eo, uel dolor.

¶PROB. Quia peccatum originale non prouenit in nobis & ex duritia propriæ uoluntatis (cum ex origine uitiatæ naturæ contrahatur;) & contritio, propriè loquendo, eſt ſolum de peccatis illis, quæ ex duritia noſtræ uoluntatis in nos proueniunt (cum, ut ſupra dictum eſt. q. 1. ar. 1. cōtritio reſpiciat duritiem; quæ conteratur:) Quia (ly ſed diſplicentia, &c.) id, tanquam clarum, præſupponitur.

s NOT. Ideò uocatur peccatum originale, non autem actuale: quia ex origine cauſatur, nō ab actu uoluntatis noſtræ. Noſtræ, inquam, ad differentiam uoluntatis Adæ. Nam in illo proceſſit ex actu ſuæ uolūtatis propriæ, & in illo uocabatur peccatum actuale, & de tali peccato ipſe habere potuit atque de facto habuit contritionem propriè dictam (ut nunc fit ſermo.) Naturæ peccatum etiam uocatur & quia ad ſingulos parentes à-tes naturam humanam deriuatur; & quia à tempore ipſius natiuitatis in vtero, id eſt concepti nos dum ſcilicet anima intellectiua unitur carni prolis, contrahitur. Sic enim docuit Apoſtolus Eph. 2. eramus natura filij iræ, ſicut & cæteri: & ſic intelligitur. Sed tamen de natura, ut natura, non loquitur; ſed de natura, ut vitiata. Loquitur autem de natura, quam ipſe Apoſtolus cum cæteris participauerat (ut patet in textu) & nō de na-

De peccato originali; ſiue naturæ.

Eph. 2.

F tura, ut erat in Adamo ante peccatum. Item loquitur de natura modo illo, quo communiter participatur; quod ſignificat per ly ſicut & cæteri: non de natura aliquo modo ſingulari participata. Modus communis naturam humanam, etiam poſt peccatum Adæ, participandi eſt ex commixtione ſeminali uiri cum femina: modus ſingularis, qui ſoli Chriſto Domino noſtro conuenit, eſt ex femina Virgine concipiente uirtute Spiritus ſancti, non autem uirtute alicuius ſeminis humani. Modus ille primus dicitur à D. Thoma. 1. par. q. ult. ar. vlt. ad vlt. modus ſecundum corpulentam ſubſtantiam, & ſecundum ſeminalē rationē: ſed modus ſecūdus dicitur modus ſecundum corpulentam ſubſtantiā ſolum.

†Q. p̄ced. ar. 1. & 2.

¶NOT. Hoc peccatū originale quū ſit unum, uel plura; accipe à Concil. Tri. Seſſio. 5. decretum de peccato originali, ſic. Hoc peccatum Adæ origine unum eſt: Et propagatione, non imitatione, transfuſum omnibus, id eſt vnicuique propriū. Hæc ibi. Probatio ergo bene dixit; quādo nō per duritiem nſ̄ę uoluntatis (quod dicit Concilium, imitatione,) ſed per originem (quod ait Concilium, Propagatione) peccatum huiuſmodi nobis omnibus (id eſt unicuique ſecundum Concilium) ineſſe, aſſerit. Item peccatum originale eſt & commune & proprium: ut legis ibi in Concilio. Quòd autem

Concil.

I ſit contractum ex naturæ uitiatæ in Adam origine, patet ex eodem Concilio ibi ſic. Si quis Adæ præuaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini, aſſerit nocuiſſe; & acceptam à Deo ſanctitatem & iuſtitiam, quam perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiam eum perdidiſſe; aut illum per inobedientię peccatū mortem, & pœnas, corporis, tantū in omne genus humanum tranſfudiſſe, non autem & peccatum, quod eſt mors animæ; Anathema ſit: cum contradicat Apoſtolo dicenti per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertranſijt; in quo omnes peccauerunt. Hæc ibi. Si mors in omnes homines pertranſiret ſine peccato; tunc mors utique pertranſiret, ſed non ita. Apoſtolus autem non tantum dicit, quòd mors in omnes pertranſijt; ſed addit, quòd ita. Quomodo ita? Sicut mox prædixerat; quòd ſcilicet peccatum primò intrauit, & poſt per peccatum mors. Itē ex eodem Concilio Seſſ. 6. cap. 1. unuſquiſque agnoſcat, & fatea-

K tur; q; cum omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiam perdidiſſent, facti immundi, &c. ſerui erant peccati, & ſub poteſtate diaboli. & cap. 7. itaque ueram & Chriſtianam iuſtitiā accipientes, eam ceu ſtolam primam pro illa, quam Adam ſua inobedientia ſibi & nobis perdidit, &c. Hæc ibi. Concil. Mileuitanum cap 1. & Arauſicanum cap. 2. ſentiunt. Cœleſtinum primum Papam uide epiſtola prima ad Epiſcopos Galliæ; in qua damnat errores Pelagij de peccato originali contrariū dicētia (quos etiam damnarat Papa Innocentius primus Epiſtola ad Carthaginen. Concil. incipiente, inquirendo de his rebus, quas de omni, &c.) ubi inter alia dicit; quòd omnes homines in præuaricatione Adæ innocentia perdiderūt, & quod de ruinæ huius profundo per liberum arbitrium nemo conſurgere poteſt, niſi gratia Chriſti adiuuante. Ecce: quòd Cœleſtinus peccatum primum Adæ per originē ad omnes deriuari ſentit; quod quidem peccatum ſincat profundum ruinæ, ſcilicet humanæ.

1m de maiori. Ratione deformitatis. ℞. ex actu uoluntario prouenientis; non, rationē defor-

deformitas de ſe non dicit rationem culpæ, ſed quandoque importat pœnam: debet autem de peccato eſſe contritio, in quantum importat utranque deformitatem ex actu uoluntatis prouenientem: & hoc non eſt in peccato originali, & ideo de eo non eſt contritio.

Et ſimiliter dicendum ad ſecũdum, quia auerſio uoluntatis eſt illa, cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr̃ q̃ non de oĩ actuali peccato commiſſo à nobis debeamus, conteri. Quia contraria contrariis curãtur: ſed quædam peccata per triſtitiam [b] committuntur: ſicut accidia, & inuidia: ergo medicina eorum non debet eſſe triſtitia, quæ eſt contritio, ſed gaudium.

2 ¶ Prçterea. Contritio eſt actus uoluntatis, qui non poteſt eſſe de eo, quod [h] cognitioni non ſubiacet: ſed quædam peccata ſunt, quæ in cognitione non habemus, ſicut oblita: ergo de eis non poteſt eſſe contritio.

3 ¶ Præterea. Per uoluntariam contritionem delentur illa, quæ per uoluntatem committuntur: ſed ignorantia uoluntarium tollit, ut patet per Phil. 3. Eth. c. 1. ergo de his, q̃ per ignorantiam accidunt, non dẽt eſſe cõtritio.

B

4 ¶ Præterea. De illo peccato non debet eſſe contritio, quod per contritionem non tollitur, ſed quçdam peccata [h] non tolluntur per contritionem, ſicut uenialia, quæ adhuc poſt contritionis gratiam manent: ergo non de omnibus peccatis præteritis debet eſſe contritio.

SED CONTRA. Pœnitentia eſt medicina contra oĩa peccata actualia. ſed pœnitentia non eſt aliquorum, quorum non ſit contritio, quæ eſt prima pars eius: ergo, & de omnibus peccatis debet eſſe contritio.

C

Præterea: Nullum peccatum dimittitur, niſi quis iuſtificetur: ſed ad iuſtificationem requiritur contritio, ut prius dictum eſt, † ergo de quolibet peccato conteri oportet.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ omnis actualis culpa ex hoc contingit, quòd uoluntas legi Dei non cedit, uel eam tranſgrediendo, uel omittendo, uel præter eam agendo: quia durũ eſt quod habet pœnitentia, ut non facile patiatur: & ideo in omni actuali peccato duritia quçdam eſt, & propter hoc [m] ſi debeat peccatum curari, oportet quòd per cõtritionem cominuentem remittatur.

D

deformitatis tantum. § Tũa nihil contrà. Licet enim peccatum originale habeat deformitatem illa tamen deformitas nõ prouenit ex actu uoluntario eius, in quo eſt peccatum originale, in quantum originale.

Deformitas pcĩ originalis unde.

¶ NOT. Hoc originale in Adamo non dicebatur originale; ſed pſonale & actuale: & ideo ad differentiam peccati huius, in quantum erat in Adamo, dictum eſt nunc; q̃ illius deformitas non prouenit ex actu uoluntario eius in quo eſt peccatũ originale, in quantum originale. Sic & intelligunt textualis expoſitio, eũ. ſ. deformitatem ex actu uoluntatis prouenientẽ non eſſe in pctõ originali. Intelligunt̃ liquidẽ uerba tam doctoris formaliter. Nõ it. n. author ſanctus: q̃ peccatũ hoc originale, in quantum fuit in Adã, ex actu uoluntatis Adami pceſſit, & q̃ deformitatem habuit ex uoluntario illo actu prouenientẽ. Vt originale th̃, hoc ẽ ut iſto puero naſcẽte nunc, hẽt deformitatẽ non prouenientẽ ex actu uoluntatis iſtius pueri qñ iſte puer non imitatione (ut uerbis Concilij Trid. Seſſ. in ſecunda notatione utar.) ſed propagatione pctm̃ id cõtraxit. Deformitas igit̃ pcĩ huius, ut in iſto puero. ſ. ut originale, puenit ex propagatione naturæ p Adamum actualiter uitiatæ: ſicut & illud peccatum eſt in iſto puero ppagatione.

[e] Cõcl. Tri. loco pcitato.

Dolere de auerſione à Deo, contingit du placitet.

2 m de minori. Debet diſplicere, ſe fuiſſe à Deo auerſum q̃. Diſplicere, ſcd̃m q̃ auerſus fuit §. Hoc eſt. Si à Deo fuit auerſus ex actu propriæ uoluntatis, dẽt ſibi diſplicere; ita q̃ diſplicentia illa ſit contritio. Si aũt à Deo fuit auerſus ex ipſa propagatione tm̃ dẽt ſibi diſplicere; ita th̃ q̃ illa diſplicẽtia dici contritio propriè non pt̃; nõ ex paruitate diſplicentiæ ſemper (cum qñq; poſſit eſſe maxima,) ſed ex defectu obiecti contritionis obiectum ſiquidẽ contritionis eſt duritiea ppriæ uoluntatis: q̃ in originali, ut originale, non reperit̃, ut dictũ eſt. Tunc nihil cõtrà. Quamuis. n. huic adulto diſpliceat, q̃ per peccatũ originale fuerit auerſus à Deo: non th̃ diſplicere põt ei, q̃ per hmõi pctm̃ fuerit à Deo auerſus ex actu propriç uoluntatis; quia hoc nunquam fuit in ſe uerum. Conſequenter ergo ſua hæc diſplicentia ẽt q̃ eſſet quantumcunq; magna, dolor quidẽ erit; ſed non poterit dici contritio, pp rationem iam dictam.

E

Cũ itaq; diffinitiones Synodorũ, maximè gñaliũ, datæ de aliqua re firmiter tenẽdç ſint bonæ; & diffinitio bona, ſcd̃m Phil. neq; ſuperflui neq; diminuti quicquã cõtineat: liquidiſſimè patet, q̃ diffinitiones hmõi Synodicæ neq; ſuperfluitatẽ aliquam neq; diminutionẽ continẽt. De pctõ (inquiunt) cõmiſſo. Si ergo pctm̃ originale, ut originale, non eſt ab iſto puero illud habẽte cõmiſſum: patet, q̃ originale pctm̃ nõ nõ ẽ cõprehenſum p illas diffinitiones. Quòd ſi nõ eſt p illas cõprehẽſum, & nihil diminutũ in eis inuenit̃ patet, q̃ dẽt eĩ ad iũgi iy de pctõ originali. Sũt ergo ſufficiẽter poſitæ illæ diffinitiones, ut iacẽt. Ergo ſcd̃m illas; contritio nõ eſt de pctõ originali: alioqn ſufficienter, & cõſequẽter bonæ nõ eſſent. Scd̃m in principio appẽdicis dictũ inſinuanit ſcriptura Act. 2. Sic Pniam agite, & baptizet unuſquiſq; ueſtrũ. Per hãc. n. Pniã nõ intelligit cõtritionẽ, q̃ ẽ pars ſacri pniæ: alioquin anteq̃ ianuã domus ĩgrederet, eſſet iã intra domũ; cum ſacrm̃ pniæ cum ſuis partib. oĩb. ſit intra domũ, & baptiſmum ſit olum ſacrorũ atq; ĩõ domus eccleſiç ianua. Cũ igit̃ impoſſibile ſit intra domum aliquẽ reperiri, anteq̃ ianuã ĩgrediat̃ (mõ non n. ſi p ianuã domũ inuare poſſit; ut ſ ppoſito;) impoſſibile relinquit̃, q̃ per illã pniã ante baptiſmũ intelligat̃ cõtritio, q̃ ẽ pars ſacri pniç. At ingeſt reperiet̃ ſi ẽ cõtritio ſcd̃m ſuũ nomẽ interpretata, Et hoc inq̃, ẽ impoſſibile: qm̃ cõtritio ſcd̃m ſuũ nomẽ pſupponit pctm̃ ex duritie uoluntatis cõtriti pueniẽs, qd̃ nõ eſt uerũ de pctõ originali. Adhuc inſtabit: q̃ hi quib. loquebat̃ tunc Petrus, habebãt ẽt pctã actualia, de qb. utiq; poterat eſſe cõtritio ſaltẽ ſcd̃m interpretationẽ nõis; & cõſequẽter q̃ p ly pniã, intelligere pt̃ Petrus cõtritionem hoc mõ interpretatã. Verũ ad hoc r̃ndetur: q̃ ſi ad originale tm̃ reſpiciat illa pnia, nõ pt̃ dici cõtritio rõne ad ẽta; ſi aũt ad actualia referat̃, dicet̃ quidẽ ẽe cõtritio; ſed hoc nõ militat cõtra ſuprapoſita, q̃ de pnia reſpectu pcĩ originalis tm̃ formaliter loquuntur ẽt q̃ ſubiectum originalis hẽret ſimul actualia. ¶ Scdõ hẽs qñ per rõnem & conciliorũ & ſcripturarũ pmiſſa dicta, p quanto de originali nolunt contritionem propriè eſſe ſed diſplicentiam, probes, atque defendas. ¶ Tertio uides: quomodo ex his viciſſim ſtabiliatur tota concluſio.

† Q. pce. ar. 1.

Conclu. m

a

b

APPENDIX.

[f] Vtilitas p S. Eccleſia ad ſuſtẽtandũ dicta Cõciliorum.

EX articulo hẽs. ¶ Primò: qũo per rõnẽ oſtẽdas; merito à Cõcil. Flor. fuiſſe inſinuatũ, q̃ de pctõ originali nõ ſit cõtritio & a ſcriptura ſacra q̃ de eodẽ originali pt̃ eſſe dolor, & diſplicẽtia. Primũ inſinuatum fuit, in Decreto Eugenij iiij. Sacro approbante Cõcil. illo: qñ diffiniuit cõtritionẽ ſic. Cordis cõtritio eſt, ad quã pertinet, ut doleat de pctõ cõmiſſo, cũ pposito nõ peccandi de cætero Talẽ cõtritionis diffinitionẽ poſuit, & Concil. Trid. Seſſ. 14. c. 4. ut habuiſti ſup. q. 1. ar. 1. examinando primæ diffinitionis.

QVAEST. II. ARTIC. III.

CONCL. Si debeat quodcunque actuale peccatum curari, oportet, quòd per contritionem comminuẽtem remittat̃.

¶ NOT. Hoc eſt, ad titulum; de omni actuali peccato debemus conteri.

¶ PROB. Quia pctm̃ actuale, qd̃cunq; ſit illud (uel. ſ. tranſgreſſionis, uel omiſſionis mortale, aut ueniale.) ex duritia uoluntatis prouenit (cũ uoluntas in hoc legi Dei nõ cedat:) & ad duritiẽ remo-

ſemouendam oportet adhiberi contritionem (patet ex dictis multoties.)

¶ NOT. Sufficit ad duritiem prædictam voluntatis aſtruendam in peccato etiam venialiſſimo, q. voluntas voluntariè non obediat legi; ita q. electio ipſa uoluntatis cadit uel directè uel indirectè ſuper inobedientia illa. Hoc ipſum intelligi uoluit textus, quando probans, quòd uoluntas legi Dei non cedit, Iæ est dura, dixit: quia durum eſt, quod habet potentiam, ut nō facilè patiatur. Non

† In corp. ar. & q. p. ced. ad 1.

requiritur ergo de neceſſitate ad perpetrandum actuale peccatum maior duritiesvoluntatis: quā quòd legi Dei iā ſcitæ, uel quā ſcire tunc debet, ſit uoluntariè inobediens. Quòd ſi maior durities addatur tam non peccatū ſolummodo, ſed grauius peccatum ſit. Vnde ſi nō addatur maior etiam, etſi remaneat peccatū, nō tamen ſit grauius. Et hinc eſt; quòd peccata, etiam eiuſdem generis, immo & ſpeciei, poſſunt eſſe imparia: & nō tantum peccata diuerſorum generum & ſpecierū. Adulterantur vel fornicātur duo, vnus uoluntate obſtinatiori, alius remiſſiori: quis prudentum neſciat, q. primus magis peccat, quam ſecundus? Duorū vnus peccat ſciens legem, alter neſciens quam tamen tunc ſcire tenetur; amborum voluntates ſunt duræ, quia non cedunt legi, ſed contrà nituntur: quis tñ ſapientū ignoret, q. durities maior eſt in primo, quam in ſecundo, & conſequenter q. peccatum primi eſt grauius quam ſecundi? Hoc autem non ratione ſpecierum diuerſarum, quia præſupponitur, quòd in eadem prorſus peccati ſpetie peccent: ſed ratione diſparis duritiei voluntatum illorum. Et hoc eſt, quòd à ſancto doctore quandoque ſolet dici de peccante eodem genere & ſpetie peccati cum alio: quòd unus illorum non excuſatur à toto neque à tanto, alius uerò excuſatur à tanto, ſed non a toto.

Quæ duritiesad pctm̄ ſufficiat.

Peccata, et eiuſdē ſpeciei, ꝑūt ēe inæqualia.

De oblitis peccatis, quid?

1 m de minori. Per triſtitiam. ℞. tanquam materiale quoddam: non, tanquam formale. §. Tunc nihil contra. Nam debet attendi peccatum ex formali parte, quando contritionem dicimus peccato contraponi; non autem attendi debet ex parte materiali (ut argumentum facit.) Formalis pars in peccatis eſt electio uoluntatis: materialis autē id, quod eſt grave.

¶ NOT. Ex eo, q. uoluntas eligit ſibi placitum, habet ſemper aliquale gaudium: ut patet. Complacere enim ſibi in eligendo, ſiue in aliquid aliud faciendo, eſt eligēti ſiue aliud facienti gaudium: etiam quod nihil aliud gaudij inde naſceretur, uel expectaretur. Vnde complacens ſibi in paupertate, gaudet in paupertate; complacens ſibi in luctu, gaudet in luctu, & ſic de cæteris. Ex hoc igitur, quòd eligit quis uoluntariè triſtitiam, tanquā ſibi pro nunc placentem, ſequitur quòd gaudeat in hoc quòd ſic eligit. Ex quo iterum ſequitur: quòd peccata per triſtitiam commiſſa, puta accidia inuidia (de quibus in argumento) important gaudium quoddam ex parte electionis, licet ſecūdum

Qđo peccata cōa aliqđ gaudiū connotant.

Ad primum ergo dicendum, quòd (ſicut ex dictis patet) † contritio opponitur peccato ex parte illa, quæ ex electione voluntatis procedit, non ſequentis imperium diuinæ legis: non autem ex parte eius, qđ eſt in peccato materiale; & hoc eſt illud ſuper quod cadit electio. Cadit autem uoluntatis electio non ſolum ſuper actus aliarum virium, quibus uoluntas ad ſuum finem utitur: ſed etiam ſuper actum proprium ipſius. Voluntas enim vult ſe uelle aliquid; & ſic electio uoluntatis cadit ſuper dolorem illum ſiue triſtitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ, & huiuſmodi, ſiue dolor ille ſit in ſenſu ſiue in ipſa uoluntate; & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

Ad secundum dicendū, quòd obliuio de aliquo poteſt eſſe dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit, & tunc non poteſt aliquis inquirere illud: aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat: ſicut cum recolo me aliquid audiuiſſe in generali, ſed neſcio quid in ſpeciali: & tunc requiro in memoria ad recognoſcendum, & ſecundum hoc etiam aliquod peccatum poteſt eſſe oblitum dupliciter: aut ita quòd in generali memoria maneat, ſed non in ſpeciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendum peccatū: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo ſpecialiter confiteri. Si autem inuenire non poſſit, iuſta adhibita diligentia, ſufficit de eo conteri ſecundum quòd in notitia tenetur, & debet homo non ſolum de peccato, ſed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia contigit. Si autem peccatum omnino ex memoria excidit, tunc ex impotentia faciēdi excuſatur a debito, & ſufficit generalis contritio de omni eo in quo Deum offendit. Sed quando impotentia tollitur: ſicut cum ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo ſpecialiter cōteri: ſicut etiā eſt de paupere, qui non poteſt ſoluere quod debet, excuſatur, & tamen tenetur cum primo poterit.

Ad tertium dicendum, quòd ſi ignorantia oīno voluntatem tolleret male agēdi, excuſaret, & non eſſet peccatum: ſed quandoque non totaliter tollit uoluntatem, & tunc à toto non excuſat, ſed à tāto; & ideo de peccato per ignorantiam commiſſo debet homo conteri.

F ſeipſa ſint mœrore plena. Quia ergo his peccatis, in quantum ſunt uoluntariè electa, opponitur contritio, & illa, in quantum ſunt uoluntariè electa, includūt (ut dictū eſt) gaudium: patet, quòd dolorem opponi gaudio, & contraria contrarijs (ſi formale in peccatis, ut debet, attendatur) curari tunc ponimus: quando contritionē illis ipſis peccatis opponi, & per eam illa ipſa curari ſtatuimus. Licet enim, ex parte materialis conſiderationis, delictorū quædam dicant triſtitiā, quædam gaudium: tamen ex parte formalis conſiderationis, (ut explanatum eſt) uniuerſa connotant gaudium.

¶ NOT. Ideo contritio opponitur peccatis ex parte, qua à voluntate eligūtur: quia ex hac parte cōſideratur auerſio à Deo, quæ formaliter conſtituit peccatum. Licet enim in peccato reperiatur etiam conuerſio ad cōmutabile bonum, & hæc concurrat cum auerſione ad conſtitutionem peccati; tamen ſi ſola conuerſio illa adeſſet, ſiue illa auerſione uoluntaria à Deo; tale quid, quod alias eſſet peccatum, huic illud facienti, non eſſet peccatum. Exemplum ſit de Iacob, quando omnino facti neſcius dormiuit cum Lya, credens rationabiliter, q. eſſet Rachel, Gen. 29. & de his, quibus ignorantia totaliter aufert uoluntatē malè agēdi, ut in ad tertium. Cum igitur contritionis ſit directè tendere ad cōminuēdum peccatum, oportet: quòd illuc ad ferlendum intendatur, ubi ſubſtantialiter & formaliter cōſiſtit peccatum: & hoc eſt electio peruerſa auerſæ à Deo uoluntatis, quod ſæpius primo nominatum fuit durities uoluntatis.

Auerſio opponitur contritio.

Electio ꝑuerſæ uoluntatis a Deo ē durities uoluntatis.

2 m de maiori. De eo, quod cognitioni non ſubiacet. ℞. Secundum quòd cognitioni non ſubiacet; non aliter. §. Tunc nihil contrà. De oblitis enim contritio eſſe debet, ſecundum quòd cognitioni ſubiacent: non ſecundum quòd cognitioni non ſubiacet, ut falſo imaginatur argumentum nos dicere. Vndè ſi (iuſta diligentia adhibita) cognitioni ſubiaceant ſpeciali, contritione correſpondenter ſpeciali; ſi cognitioni tantum generali, contritione correſpondenter generali; ſi dubioſæ cognitioni (puta uidetur mihi, q. ſic peccauerim; ſed neſcio tamen certo,) contritione etiam correſpondenter conditionatæ; & breuiter quali cognitioni ſubiacuerint, tali correſpondente contritione delenda ſunt. Multa pulchra, ac neceſſaria, ultra reſponſum ſic ex ipſa formalitatum, uide in litera: quam ſemper & ubique uidere te, & ſuppono, & moneo.

Cognitiōi & cōtritio correſpōdētia.

3 m de conſequentia. Per ignorantiam. ℞. Tollentem totaliter uoluntarium non, tollentem ſolum aliqualiter uoluntariū. §. Tunc nihil contra. Non enim omnis ignorantia totaliter aufert uoluntarium: & ideo de peccato per talem non totaliter auferentem facto poteſt, & debet eſſe contritio; quoniam peccatum huiuſmodi per actum uoluntatis illius aliqualiter per ignorantiam non

non occupatæ commiſſum fuit. Quæ autem ignorantia tollat omnino, vel non omninò, voluntarium, non eſt præſentis negocij hoc pertractare: ſed pro nunc ſufficiat per diſtinctionem ueram illam ſoluiſſe argumentum, & remittere lectorem ad videndum. 1. 2. q. 76. per totam.

A illud peccatum, cũ iam ab aliquo incurſum ſit, eſſe omiſſum? Si namque ab iſto omiſſum eſt, iam intelligi non poteſt, quòd ab iſto incurſum ſit. Confirmatur: quia laudabile eſt, quod ab aliquo peccatum ſit omiſſum, & conſequenter nemo eſt laudãdus à quo omiſſũ eſt; ſicut econtra vituperabile ẽ ꝙ opus bonum ſit omiſſum, & conſequenter is vituperãdus eſt, à quo tale opus omiſſũ fuit, oportet igitur ꝙ ſi in concreto loquamur de pctõ omiſſionis ꝑ terminos, uocemus illud pctm̃ cõmiſſum; nõ aũt pctm̃ omiſſum: alioquin deriſui uib. tanquam ignorantes nimium, pateremus. Relinquitur ergo: qđ in diffinitione cõtritionis Eugenius cum Synodo p ly de pctõ cõmiſſo, complectat cuiuſcunque generis etiã omiſſionis actualia peccata. Secundo, habes: quomodo per ratione præmiſſam Eugenii diffinitioñ in quantum de oi actuali vult contritionem poſſe fieri, probes atq; defendas. Tertio, uides quomodo ex his vicíſſim cõſoli det pręſẽs articulus.

AD 4^m dicẽdũ, ꝙ poſt contritionem de mortali, poteſt remanere ueniale, ſed non poſt contritionem de ueniali: & ideo de uenialibus etiam debet eſſe contritio eo modo, quo, & pœnitentia: ſicut ſupra dictum eſt.

ARTICVLVS IIII.

Verum de peccatis futuris quis debeat conteri.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ẽt de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Contritio enim eſt actus lib. arb. ſed lib. arb. magis ſe extendit ad futura, quàm ad præterita: quia electio quæ eſt actus li. arb. eſt de contingentibus futuris, ut dicitur 3. Ethi. ergo contritio magis eſt de peccatis futuris, quàm de præteritis.

2 ¶ Præterea. Peccatum aggrauatur ex contingenti effectu. Vnde Hieron. dicit, ꝙ pœna Arrij nondũ eſt terminata, quia adhuc eſt poſſibile aliquos per eius hæreſim ruere, & ſimiliter eſt de illo, qui iudicatur homicida ſi lętaliter percuſſerit, etiam antequam percuſſus moriatur: ſed in illo intermedio dẽt peccator conteri de peccato: ergo non ſolum ſecundum quòd habet quãtitatẽ ex peccato actu, ſed etiam ſecũdum quòd habet quantitatem ex futuro, & ſic contritio reſpicit futurum.

SED CONTRA. Contritio eſt pars pœnitentiæ, ſed pœnitentia ſemper reſpicit præterita, ergo, & contritio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in omnibus motoribus, & mobilib. ordinatis ita eſt, quòd motor inferior hẽt motum ꝓprium, & ꝑter hoc ſequitur in aliquo motum ſuperioris motoris ſicut patet in motu planetarũ, qui ꝑter motus proprios ſequũtur motum primi orbis. In oib. aũt virtutib. moralibus motor

B eſt ipſa prudentia, quæ dicitur auriga uirtutum: & ideo quælibet uirtus moralis cũ motu proprio hẽt aliquid de motu prudentiæ, & ideo cum pęnitentia ſit quædam uirtus moralis, quæ eſt pars iuſtitiæ, cum actu proprio conſequit prudentiæ motum, proprius aũt actus eius eſt in obiectũ propriũ, qđ eſt pctm̃ commiſſum, & ideo actus eius principalis, ſcilicet contritio ſe-

C cundum ſuam ſpeciem reſpicit tantum peccatum præteritum, ſed ex conſequenti reſpicit peccatum futurum, ſecũdum ꝙ habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tñ in illud futurũ ſm rationem propriæ ſpeciei non mouetur. Et propter hoc ille, qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, ſed non dicitur eſſe contritio de peccato futuro: ſed ma-

D gis cautio, quæ eſt pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ lib. arb. dicitur eſſe de cõtingentibus futuris, ſm ꝙ eſt de actib. ſed non ſecundum ꝙ eſt de obiectis actuum: quia homo põt cogitare ex libero arbitrio de reb. pręteritis, & neceſſariis, ſed tamen ipſe actus, ſecundum ꝙ ſub libero arbitrio cadit contingens, futurum eſt, & ſic etiã

E actus contritionis contingens futurum eſt, ſecundum ꝙ ſub libero arbitrio cadit, ſed obiectũ eius poteſt eſſe præteritum.

In 3. par. q. 87. ar. 1. Tho. in 4. diſt. 16. q. 1. ar. 2. q. 4. Et q. 2. ar. 2. q. 2.

4^m de minori. Non tollũtur per contritionem. ℞. ſuper ſe ipſa non cadentem: non autem ſuper ſe ipſa cadentẽ. §. Tunc nihil contra. Peccata enim illa, ſuper quæ cadit uera contritio, ſiue mortalia ſiue ſint venialia, remittuntur per contritionem: & conſequenter non in unum de peccatis quibuſcunque, etiã venialibus, cõterimur. Verum quidem eſt, quòd per contritionem mortalium tantum, non dolendo ẽt de hoc veniali, puta de uerbo ocioſo, non dimittitur hoc ueniale: qa peccatũ remitti nõ pt quãdiu uolũtas inhæret pctõ.

APPENDIX.

Vtiliter ꝑ S. eccl. ad ſuſtentandũ concilium.

EX articulo habes. Primò quo modo per rationem oſtendas merito fuiſſe à Sacro Florentino concilio inſinuatum quòd de omni actuali peccato debemus conteri. Inſinuatum uerò tunc eſt hoc: quando, in Decreto Eugenij. iiij. Sacro approbante Concilio illo, diffinitum eſt, quòd cõtritio cordis eſt, ad quã pertinet, ut doleas de peccato cõmiſſo. Dum enim nullum commiſſum peccatũ excludit, omne includit. Hoc autem tantò magis uerum eſt: quanto diffinitiones rerum intelliguntur uniuerſaliter, & indefinita ꝓpoſitio in talibus æquiualet uniuerſali: ut habes à Philoſopho in libris poſteriorum. Nec obſtat. ꝙ in deffinitione ſolũ mentio fiat de peccato cõmiſſo; quaſi ex hoc quis velit inferre, ꝙ ſolũ de peccatis cõmiſſionis dẽat eſſe cõtritio. Nõ obſtat, inquã, hoc: qa in plus eſt pctm̃ cõmiſſum, quã pctm̃ commiſſionis. Nã peccatum commiſſum dicitur omne peccatum quocunque modo patratum; ſiue ore, ſiue corde, ſiue opere, ſiue omittendo, ſiue committendo, ſiue mortaliter, ſiue uenialiter, deficiendo. Adeò quòd ly commiſſum peccatum dicitur tantum ad differentiam peccati originalis: quod, ut originale, non eſt commiſſum, ſed contractum. Commiſſum itaque æquipollet huic quod dico ex uolũtate propria incurſum. Quamuis ergo peccatum omiſſionis non ſit commiſſionis, neque econtra, tamen peccatum omiſſionis, ſi contigerit incurri, dicetur verè peccatum commiſſum. Quis enim diceret

Simile quid ihẽ in Baſilio cir ca me. lib. de ſ. Virginitate explicans illud Thi. 5. Quorũdam, &c.

Pctm̃ cõmiſſũ dr ẽt omiſſionis peccatũ pręmiſſum.

QV. II. AR. IIII.

CONCL. Non dẽ eſſe contritio de peccato futuro; ſed magis cautio.

¶ PROB. Quia proprius (id eſt, ſecundũ ſuam ſpeciem cõſideratus) actus pœnitentiæ uirtutis eſt in obiectum proprium, qđ eſt peccatũ commiſſum non futurum; & contritio eſt actus principalis ac ꝓprius pœnitentiæ virtutis: Quia (ly ſed magis, &c.) cõtritio in futurum peccatum non mouetur ſecundum rationem propriæ ſpeciei (patet ex nũc dictis,) ſed ſecundum quòd habet aliquid prudẽtiæ adiunctum (nam motus prudẽtiæ ſaluatur in omnib. uirtutib. moralib. cuiuſmodi eſt pnia uirtus (cuius contritio eſt actus;) & prudentię eſt cauere à noxiis.

Concl. m.

¶ *Corollarium*. Ergo cõtritio illa non eſſet uirtuoſa, q ꝓpoſitũ cauẽdi peccata in futurũ non hẽret annexũ. Ergo taliter cõtritus in quantũ ſic ſolũ ſe hẽns, nõ cõſequeretẽ remiſſionẽ pctõrum: nec uerè cõtritus ẽt humano mõ (hoe eſt abſtrahẽdo ab hoc, ꝙ cõtritio ſit formata p charitatem) talis dicendus eſſet. Nã peccatum, ut peccatum uniuerſaliter, ille non deteſtatur; & conſequenter de eo non uerificatur diffinitio contritionis ut uidere eſt. q. 1. ar. 1. circa primæ diffin. Ergo taliter contritus monendus eſt ad perfectum motum prudentiæ hic deſcribitur: & ſi ſic tantum, ut prius, remanet non eſt abſoluendus.

Contritio virtuoſa quæ non

1^m de minori. Sed liberum arbitrium. ꝙ ſecundum quòd eſt de actibus, cõſideratũ: non, ſecun-

ſecundum quòd eſt de obiectis actuum. Tunc nihil contra. Nã, quando de contritione quæritur an ſit de peccatis præteritis uel futuris, intendi de obiecto ipſius contritionis, non de actu contritionis. Notiſſimum.n.eſt qđ actus contritionis, ſecundum quòd cadit ſub libero arbitrio, eſt contingens futurum: & conſequenter hoc indagare non intendit prædictum quæſitum. Reſtat ergo: q de obiecto actus contritionis, & per conſequens de obiecto actus liberi arbitrij, tunc inquirere intendamus, quaſi dicentes: Vtrum contritionis, ſiue huius actus liberi arbitrij, obiectum ſit aliqđ futurum vel præteritum. Quòd autem iſta ſit mente quæſiti prædicti patet ex concluſionis primæ partis probatione, quæ expreſſè accipit pro medio demõſtrandi obiectum.

Actus obiectũ liberi arbitrij differũt.

Verba citantur in arg. 2.

AD 2^{m} dicendum, quòd ille effectus conſequens, qui peccatum aggrauat, iam in actum præceſſit uelut in cauſa, & ideo quando commiſſum eſt, totam ſuam quantitatem habuit, & ex effectu conſequente non acceſſit ei aliquid, quoad culpæ rationem: quamuis accreſcat quò ad pœnam accidentalem, ſecundum quòd plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex ſuo peccato conſecutis: & ſic loquitur Hieron.* Vnde non oportet quòd contritio ſit, niſi de peccatis præteritis.

2^{m} de maiori. Ex contingenti effectu. &c. Qui effectu tam in actu primo, uelut in cauſa, præceſſit: non autem, qui in actu illo taliter non præceſſit. §. Tũc, &c. Nam, quando peccator de actu illo primo conteritur, antequã contingens futurus effectus, (puta mors percuſſi) eueniat in ſeipſo, tunc conteritur de tota quãtitate culpæ: quæ iam in actu illo primo (puta, percuſſione.) tanquam in ſua cauſa, præceſſit. Sic ergo non oportet, quòd reſpiciat in futurum contingentem effectum, quaſi quòd de eo, tanquam de futuro conteratur: quoniam ad cauſam præcedentem (puta, percuſſionem) ſolum reſpiciendo videt in illa iam ſimul coexiſtente tantam ruinam ſuapte natura ſecuturam; & conſequenter videt totam tantæ ruinæ culpam in cauſa illa, ſecundum ſe conſideratam, contineri. Super totam igitur culpę quantitatem, & ut præteritam cadit contritio; ante aduentum etiam futuri euentus in ſeipſo. Ex hoc autem, quòd per aduentum actualem effectus talis accreſcit aliqua quantitas, quoad pœnam accidentalem, non fit; quòd contritio præcedens fuerit diminuta, quoniam contritionis eſt reſpicere aliquid ut offenſa Dei eſt, ſeu ut culpa, (ut patet q. 4. ar. 1. ad ſecundum & q. 1. ar. 1. exam. primæ diffin. & tota quantitas, ſecũdum rationem culpæ, iam præceſſit, ut dictum eſt. Quòd ergo accreſcat poſtea alia quantitas, à quantitate culpæ; nihil facit ad rem ipſam contritionis, ut contritio eſt.

Effectus quò ad diminutã quãtitaté conneaſ in cauſa.

Reſſio tacitæ obiectionis.

G

ARTICVLVS V.

Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd homo dẽat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiã, niſi de peccato, de quo contritus eſt: ſed de peccatis alienis

H

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, Concil. Flor. metiro innuiſſe, quòd contritio non eſt de peccatis futuris ſed contra. Hoc autem inſinuauit, in Decreto Eugenius. iiij Sacro illo Concilio approbante; ſic: Contritio cordis eſt, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero. Vbi clarè vides: dolorem cadere ſuper præteritum; & propoſitum, non autem dolorem, cadere ſuper futurum peccatum. Propoſitum verò illud eſt, ſecundum Concilium, propoſitum non peccandi: hoc eſt, vitandi peccata ſic, ut (ſi fieri poſſit) nunquam de cætero peccetur. Ecce cautio, de qua in concluſione articuli. Ex quo ſenſu Concilij etiam melius intelligis illud concluſionis uerbum cautio: quòd ſcilicet non ſumitur pro quacunque minus diligenti cautione; ſed pro cordetenus tam diligenti, ut (quantum compatiuntur infirmæ vires noſtræ) ſufficiens abſque fraude

Vtilitas p S. e el. ad ſuſtentandũ Concilũ cõtra ſignatos.

Cautio quãta eſſe debeat.

F

ſit ad non peccãdum. Sic debet eſſe, in propoſito contriti præmiſſa cautio, & ex uero corde intenta: ſi quantum eſt ex ſe, remiſſionem & abſolutionem peccatorum aſſequi uelit. Eſt (inquit litera) cautio hæc pars prudentiæ. Ex prudentia igitur textus intendit; te debere menſurare cautionem hanc, ideſt quantitatem huius contritionis. Quaſi dicat. Prudentia in cauendis offenſis rationem habet, & eam maximam, de perſona; cuius offenſam uitare proponit. Secundum enim altiorem, uel minus altã, dignitatem ipſius perſonæ prudens menſurat maiorem, uel minorem; intenſiorem, uel remiſſiorẽ; diligentiorem, uel minus diligẽtem, ſolicitudinem: qua cauenda ſibi ſit offenſa eiuſdem. Magis nãque ſolicitabitur aliquis prudens, ad cauendum offenſam amici, quam non ſic amici; nobilis, quam non ſic nobilis uirtuoſi, quam non ſic virtuoſi, domini, quam conſerui; regis, quam ducis; &c. Cum igitur Deus, cuius offenſa cauenda proponitur à contrito prudenti, ſit dignitatis infinitæ; ſequitur; quòd litera, dũ dixit quòd illa cautio eſt pars prudentiæ, inſinuare uoluit quòd eadem cautio debet eſſe, atq; proponi fore, quam diligentiſſima. ¶Secundò habes; quomodo per rationem Concilij dictum, pro quanto de futuris cautionem innuit eſſe, non contritionem, probes atque defendas. ¶Tertiò uides; quomodo ex his viciſſim conſolidetur doctrina hæc Angelica.

Prudẽtia cautelæ.

Conclu.

indulgentia petitur, in Pſal. 18. Ab alienis parce ſeruo tuo, ergo debet homo[b] cõteri de peccatis alienis.

2 ¶Præterea. Homo ex charitate debet diligere proximum ſicut ſeipſum: ſed propter dilectionem ſui: & de malis ſuis dolet, & bona deſiderat, ergo cum teneamur proximo deſiderare bona gratiæ ſicut, & nobis, videtur quòd debeamus de culpis eius dolere, ſicut, & de noſtris: ſed contritio nihil eſt quàm[b] dolor de peccatis, ergo debet conteri de peccatis alienis.

SED CONTRA. Contritio eſt actus pęnitentię uirtutis: ſed nullus pęnitet niſi de his, quæ ipſe fecit; ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

RESPONDEO, dicendum, quòd illud idem conteritur quod prius durum, & integrum fuit: unde oportet quòd contritio pro peccato ſit in eodem, in quo peccati duritia præceſſit: & ſic[m] de alienis peccatis non eſt contritio.*

I

QVÆST. II. ARTIC. V.

CONCL. De alienis peccatis non eſt contritio.

¶NOT. Intellige ly alienis, quatenus aliena ſunt. Nam ſi aliena ſint aliquo modo (puta per malum exemplum, ut in ar. 4. ad ſecundum: uel per inductionem, aut aliud malum conſortium, ut hic ad primum, tangitur) tua: tunc potes tu, & debes, conteri de illis. De his enim contereris tunc formaliter, quia tua ſunt: non quia aliena ſunt. De eiſdem igitur peccatis (ut præferunt) alienis, & doles tantum, ideſt citra contritionem doles (ut in ad ſecundum,) & doles cum contritione: ſed diuerſo modo ſub ratione enim, qua aliena ſunt, de iis tantum doles, ſub ratione, qua tua ſunt, ſic doles ut dolor ipſe tuus contritio uerè dici poſſit. Eadem ergo ſunt omnino peccata, materialiter loquendo, de quibus potes & non potes per contritionem dolere: ſed non ſunt eadem formaliter. Ideò oppoſita non dicit, qui ait; quòd de peccatis alienis non eſt contritio, & quòd de peccatis alienis eſt contritio. Sit alienum, ut alienum, nec fiat proprium, tunc dicet oppoſita, & concluſioni præmiſſæ contrauenie, qui ait, quòd de alienis poſſit eſſe contritio.

Conteri, & nõ conteri de alienis quõ cõtingat.

K

¶PROB. Quia illud idem conteritur, quod prius durum erat, ac integrum.

¶NOT. Præſupponitur hoc probationis antecedens ex ſuperioribus. q. 1. ar. 1. & 2. Ibi enim clarè uidetur. quòd uoluntas una, & eadem, quæ prius in ſe integra, & ad legem diuinam dura fuit, eſt illa met, quæ poſtmodum, in ſeipſam, quaſi vltrix offenſæ Dei, uehementi odio, deteſtatione, itaque implacabili, inſurgit, labore, planctu, lachrymis, corde, ore, & opere, ſatagens ad ipſius malitiæ annihilationem; ſeipſam, ut contra legem

Idẽ uindex ſuus ſius.

De

Dei fuit, optans nũquàm repertam fuiſſe; ad priſtinam rectitu- dinem ſecundum uoluntatem diuinam aſpirans: ita ut uindi- cta huiuſmodi bona non niſi uolontatis iam teneie contra ſe- metipſam antea durem exiſtat. Ex præmiſſis itaque cum ſit cla- rum, contritionem eſſe in ſubiecto illo numeraliter, in quo du- titia præceſſit: non mirum, ſi probatio, ut manifeſta iã abſq; noua rõne dimittiſ.

1m de conclu ſione. Conteri de peccatis alienis. ℞. Vt proprijs per aliquem conſenſum proprium factis non, ut alienis. §. Tunc &c. ut patet ex notatione immediata poſt cõclusionem. Conſenſus enim directus, uel indirectus tuus facit quòd peccata aliena ſint tua propria. Fiunt ſiquidem tua per conſenſum, quæ ſunt aliena

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab alienis peccatis ſibi parci Propheta precatur, inquantum ex conſortio peccatorum aliquis per conſenſum, aliquam immunditiam contrahit: cum ſcriptum ſit: Pſalm. 17. Cum peruerſo peruerteris.

Ad ſecundum dicendum, quòd de peccatis aliorum dolere debemus, non tamen oportet, quòd de eis conteramur: quia non omnis dolor de peccato eſt contritio: ut patet ex dictis.

In corpo. ar.1.& ar.3 huius q̃ſt.

per actum. Vnde litera per ly conſortium, non intelligit cohabitationem, ſed conſenſum. Non.n. ex conſortio inſultneum iuſtus fit iniuſtus: ſed ex conſenſu aliquo in mala ab illis patrata. Innuit tamẽ littera, quòd cohabitatio iniuſti eſt periculoſum, & diſpoſitiuum quoddam ad conſenſum prædictum. Sic.n. loquitur: inquantum ex conſortio peccatorum aliquis per conſenſum munditiam contrahit.

Ex concilio.

¶NOT. Conſenſum hic accipe non tantum affirmatiuum, ſed etiam negatiuum. De quo conſenſu negatiuo notitiam tradit concilium quintum Conſtantinopolitanum, cõſeſſ. 6. ex epiſtola Procli, ſic; ſecundum ueram rationem non prohibere flagitia agenti cognatum eſt. Heli ille ætate fatigeens, & in Silo puniens ad legem ſacrificans, ipſe quidem nõ operabatur, quæ pueri eudebant: cooperabatur uerò illis, poſtquàm non prohibebat peccantes. Hæc ibi. Multum ergo conſenos, non prohibens peccata ſubditorum: quoniam per hoc, coopeccare dicitur peccantibus. Alius conſenſus ibi in concilio exprimitur, de filijs Heli ſic. Pueri actionib. gradũ inturbantes, indignos ſe, per quæ peccabant ſacerdotio demonſtrantes, non ſolum eis, qbus operabantur, cadebant, ſed.n. & ad peccandũ alios euocabant, imaginem peccati ſeſe ambulãtibus proponentes. Hæc ibi. Ex his argumentare tu ad ſimilia multa: & ad noſtrũ meliorem dictorum, in notatione immediata poſt concluſionem, confuge. loquitur concilium de prohibitione efficaci. Nam ſcit ipſum Heli prohibuiſſe, negligenter. 1. reg. 2.

2n de minori. Dolor de peccatis. ℞. Ex propria uoluntate factis: non, ex aliena tantum.

§. Tunc &c. ut patet per ea, quæ dicta ſunt.

Vtil. pro S. Eccleſia &c.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem oſtẽdas, concilium Aquiſgranenſe meritò inſinuaſſe; quòd contritio non eſt de peccatis alienis, ſed ſolum dolor. Inſinuauit nerò iſtud cap. 36. ſic; Atrociter arguuntur, qui peccantem non recipiunt; ſed deſpiciunt, & ſpernunt: nec alterius delictum, tanquàm proprium, ingemiſcunt. De talibus per Eſaiam c. 65. Dominus comminans dicit; Qui dicunt, recede e me, ne appropies mihi, quia mundus es: iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Inde eſt, quòd & Apoſtolus omnibus omnia factus. 1. cor. 9. eſt; non imitatione erroris, ſed miſeratione compaſſionis: ſcilicet ut ita uitia aliena fleret, quemadmodum ſi tali & ipſe implicaretur errore. Boni paſtores populi debent peccata deflere & totos ſe planctibus tradere, imitantes Hieremiam prophetam dicentem, Hier. 9. Quis dabit aquam capiti meo, & oculis meis fontem lachrymarũ, & plorabo die ac nocte interfectos populi mei? Tanquàm propria igitur delicta, plebis peccata ſacerdos debet flere, ſed affectu compatiendi, non actione commiſſi. Hæc ibi. Per ultima autem uerba concludentia à ly Tanquàm &c. declarat ipſa ſynodus intentum ſuum in præmiſſis. Vnde id, quod innuerat ante, quòd ſcilicet recipere peccantem eſt alterius delictum tanquam proprium ingemiſcere; quod apoſtolus ita uitia aliena flebat, quemadmodum ſi & ipſe tali implicaretur errore; hæc, inquàm, ex ultimis recitatis a concilio uerbis intelliguntur adimplenda affectu compatiendi, non actione commiſſi. Hoc eſt: ly tanquàm ly quemadmodum, dicunt quandam ſimilitudinem iuxta affectum importa-

Ly tanq̃ quemadmodũ, & ſimilia.

tam; non autem dicunt expreſſionem iuxta actionẽ peccati cõſideratam; eo modo uidelicet, quo de uero Rege nos exprimere uolentes condecentem ſuam maieſtatem dicimus, Ambulat, ſtat, ſedet, iudicat &c. tanquàm Rex. Non enim tunc ly tãquàm dicit ſimilitudinem, ſed ueritatis expreſſionem. Ne igitur ly tãquàm ly quẽadmodũ a concilio p̃miſſa intelligerentur, ut rei expreſſiua; addidit ipſumet ultima uerba, quibus patenter oſtendit prudentibus, quòd aduerbia eadem a ſe prædicta ſimilitudinem tãtum ſignificant in hoc loco. Cum itaque dicat concilium, quòd debent dolere de peccatis aliorum, tanq̃ de proprijs, affectu compatiendi, non actione admiſſi, p hoc denotat, quòd de peccatis aliorũ dolere poſſumus, ꝓprie loquẽdo, ſed ñ cõteri; quia dolor cõ-

ARTICVLVS VI.

Vtrum de ſingulis mortalibus requiratur contritio.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd non requiratur de ſingulis peccatis mortalibus contritio. Eſt enim motus contritionis in iuſtificationem, quę fit inſtanti: ſed in inſtanti non poteſt homo recogitare ſingula peccata: ergo nõ oportet quòd ſit contritio de ſingulis.

tritionis eſt de proprijs actione cõmiſſi, & nõ tñ affectu cõpatiendi. Ex aſſignata igitur rõne, quõ aliena ſint propria flenda & nõ ꝓpria, mõſtrauit conciliũ: ſe loqui de cõtritione, & dolore ſimul, qb. diuiſim cõuenit illa duplex rõ aſſignata. Nã (ut tactũ ẽ) cõtritio eſt de peccatis ꝓprijs ẽi actione cõmiſſis, ut ꝓbatio conclusionis cũ notatione docuit: dolor uerò ſolũ eſt de ꝓprijs affectu ſolũ cõpatiendi, & hoc eſt eſſe de alienis. Itẽ ex eodẽ articulo, p eãdẽ rõnem quõ oſtẽdas, a cõcilio Lateranenſi ſub Innocentio 3. idẽ meritò inſinuatũ fuiſſe, tũc; qñ dixit, oĩs utriuſq; ſexus oĩa ſua peccata cõfiteatur. Patet.n. q̃ de his dẽt eſſe cõtritio; de quib. eſt cõfeſſio. Cũ ergo confeſſio nõ niſi de peccatis ſuis i. ꝓprijs dẽat, iuxta cõciliũ hẽtur: ꝓ cõperto relinquitur, quòd iuxta idẽ conciliũ, contritio de proprijs tñ eſſe poteſt, nec per conſequens de alienis, niſi quatenus propria ſunt, quis cõteritur. Secundo habes: quõ per eiuſdem articuli ratione præmiſſorum concilioꝛũ dicta, quãto contritionem de peccatis alienis innuunt nõ propriẽ dari, & probes & defendas. Tertio uides: quõ ex his uiciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur.

Propria dupliciter dicuntur iniquitates; & q̃cunq; miſeriæ.

SVPER QV. II. ART. VI.

CONCL. Quantũ ad principiũ contritionis oportet, quòd de ſingulis peccatis, quæ quis in memoria hẽt, cõteretur: ſed quantũ ad terminum ſufficit, quòd ſit una communis de omnibus.

¶PROB. 1. Quia principiũ contritionis hic dr̃ cogitatio illa, qua quis cogitat de peccato dolens de ipſo. 2. Quia (ly ſed q̃tum ad term &c.) tunc ille (ſcilicet ultimus motus unus cõtritionis agitur omnium diſpoſitiuum præcedentium.

¶*Corollarium*. Ergo motus contritionis uẽ ſecũdũ proportionem quandã aſſimilari pluribus guttis cauantibus durũ lapidẽ: qua ſimilitudine tanq̃ à notioribus procedendo, cõmodius intelligetur ẽt dictũ hoc ultimi antecedentis. Sit itaque lapis durus, ad quẽ cauandũ & pa & 2a &c. demum & ultima gutta cadit. Totus motus guttarũ p̃cedentium ultimã nihil uel quaſi nihil actualiter cauat de lapide, ſed potentia: poſtrema autem gutta magnam actualiter ipſius lapidis cauationẽ facit. Vñ eſt hoc: unde ſecundum philoſophum phyſicorũ. 8. t. 23. quòd ultima gutta egit in ui omnium guttarum præcedentiũ ad tãtã concauationẽ diſponentiũ. Ad propoſitũ. Motus attritionis peccati huius turpis primo conſideratiuus diſponit a longe ad grãm. Secũdo eiuſdẽ magis, uel ẽt alterius, conſideratiuus diſponit minus a longe. Tertio eorũdẽ adhuc magis, uel aliorũ ẽt ſimul, cõſideratiuus diſponit ꝓpinquẽ. Quarto eorũdẽ adhuc magis &c. ꝓpinquius: ultimo pctõrũ ſuorũ (ut dẽt) conſideratiuus, tanq̃ in ui omnium conſiderationũ p̃cedentiũ tactus, a grã diuina informat; eiuſq; adiutorio duritiei uoluntatis prorſus annihilat. Tũc primũ motus iſte ſuũ terminũ attingit: & de attrito q̃s contritus, una contritione formata uniuerſa ſimul peccata uno deteſtãte, euadit ſicut ergo (ut in ꝓuerbio eſt) gutta cauat lapidem nõ ui, ſed ſępe cadendo: ita motus attritionis primus, ſecundus, uel tertius uel &c. quandoque non ſufficiet ad uoluntatis duritiem totaliter conterendã; ſed motus ille iteratus crebrius maiorq; intelligentiæ ſcientia ſuper peccata ſua ſemp uigoratus, ad terminum optatum (Deo iuuante perueniet.) ad hoc, ut uoluntatis duritie omnino contrita in gratiam terminetur.

Q̃ño ultima cõtritionis motio egat ſ ui omnium diſpoſitionum præcedentiũ

Frequẽtãdus attritionis motus, & intẽſiori quidem mo.

¶NOT. Pro totali capitis antecedentis probantis primã concluſionis partem, ſciendum, quod D. Thomas præſupponit,

QVAESTIO III.

De quantitate contritionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de quantitate contritionis.

Circa qđ q̃rũtur tria.

¶Primo, verũ cõtritio ſit maior dolor, q̃ eſſe poſſit in natura.

¶Secundo, vtrum poſſit eſſe nimis magnus dolor.

¶Tertio, vtrum poſſit eſſe maior dolor de vno, peccato, quàm de alio.

ARTICVLVS I.

Vtrum contritio ſit maior dolor, qui eſſe poſſit in natura.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃ q̃ cõtritio nõ ſit maior dolor, qui eſſe poſsit in natura. Dolor enim eſt [b] ſenſus læſionis: ſed aliquæ læſiones magis ſentiuntur, quàm lęſio peccati, ſicut læſio uulneris: ergo nõ eſt maximus dolor contritio.

¶2 Pręt. Ex effectu ſumimus iudiciũ de cauſa: ſed effectus doloris ſunt lachrymę: cũ ergo aliq̃ſ cõtritus nõ emittat lachrymas corporales de peccatis, quas tñ emittit đ morte amici, vel de pcuſsione, vel aliquo hmõi, vr̃ q̃ cõtritio nõ ſit [b] dolor maxim[9].

¶3 Præt. Quãto aliqd plus hẽt de admixtione [h] cõtrarij, tanto eſt minus intẽſum: ſed cõtritionis dolor habet multum de gaudio admixtũ: quia cõtritus gaudet de liberatione, de ſpe ueniæ, & de multis huiuſmodi, ergo dolor ſuus eſt minimus.

¶4 Præt. Dolor cõtritionis [h] diſplicentia eſt quædã, ſed multa ſunt, q̃ magis diſplicẽt cõtrito, q̃ peccata p̃terita, nõ enim uellet pęnam inferni ſuſtinere potius, q̃ peccare: nec lterum ſuſtinuiſſe omnes pęnas tpales, aut etiam ſuſtinere: aliàs pauci inuenirentur cõtriti, ergo dolor cõtritionis non ẽſt maximus.

SED CONTRA. Secũdũ Aug. [a] oĩs dolor in amore fundatᷣ, ſed amor charitatis, in quo fundatᷣ, dolor cõtritionis eſt maximus.

¶2 Pręte. Dolor eſt de malo: ergo de magis malo dẽt eſſe maior dolor, ſed culpa eſt magis malum, quàm pęna: ergo dolor de culpa, qui eſt contritio, excedit omnem alium dolorem.

RESPON. dicendũ, q̃ ſicut ſupra dictũ eſt, [a] in cõtritione eſt duplex dolor, unus eſt in ipſa uolũtate: qui eſt eſſentialiter ipſa cõtritio, q̃ nihil aliud eſt, q̃ diſplicẽtia p̃teriti peccati, & [m] talis dolor in contritione excedit oẽs alios dolores: [a] q̃a quantũ aliquid placet, tm̃ cõtrariũ eius diſplicet: finis aũt ſuper oĩa placet, cũ oĩa pp ipſum deſiderentur: & ideo peccatũ quod a fine ultimo auertit, ſuper oĩa diſplicere dẽt. Alius dolor eſt in parte ſenſitiua, qui cauſatur ex ipſo dolore, uel ex neceſſitate naturæ, ſm̃ q̃ uires inferiores ſequuntur motum ſuperiorũ, uel ex electione, ſm̃ q̃ homo pęnitẽs in ſeipſo habẽs hũc dolorẽ,

hoc, q. ſ. plures conueniunt actualia mortalia ad inuicẽ: & tñ hoc non eſt uera cauſa. Eſt autem uera cauſa hoc aliud, q̃ uidelicet eadem ſit ratio de baptiſmo, & de contritione. Tunc ſi quidem ualeret argumentum. ſ. eadem eſt ratio de baptiſmo & de cõtritione; ſed baptiſmus unus delet omnia mortalia actualia cũ originali: ergo vna cõtritio gñalis delet oĩa actualia mortalia. Valeret, inq̃ tunc argumento huius pceſſus: ſi maior pponitur. ſ. eadẽ eſt rõ de baptiſmo & de cõtritione, eſſet uera. Quòd aũt nõ ſit eadẽ rõ da baptiſmo & cõtritione, uide in litera p duas rñſiões ad hoc tertiũ.

¶NOT. Primã hãc literalẽ, imõ & ſecundam rñſionẽ melius intelliges, ſi Tridentinũ cõcliũ annotaueris. ſeſſ. 14. c. 2. dicens, Alius eſt baptiſmi, & alius pñiæ fructus. Per baptiſmũ. n. Chriſtũ induẽtes noua p ſus in illo efficimur creatura, planã & integrã oĩum peccatorũ remiſſionẽ cõſequentes: ad quã ſh nouitatem & integritatem p ſacrim pñiæ ſine magnis noſtris fletibus & laboribus (diuina id exigente iuſtitia) peruenire nequaquã poſſumus, ut merito pœnitẽtia laboribus quidã baptiſmus à ſanctis patrib. dictus fuerit. Hæc ibi. Vbi aduertas nõ ſine cauſa eſſe dictũ ly nñs magnis fletibus & laboribus: nõ aũt ly noſtro magno fletu, & labore. Ad huius quoq; pñię, q̃ contritionem includit, ſautus ex ipſomet cõcilio intelligendũ, ne erres: notabis p̃habitæ in c. 14. ſeſſ. 6. ubi poſtquã dixit, contritionẽ iunctã uoto ſacramentalis cõfeſſionis ſuo tpe faciendæ, itemq; ſatisfactionis, remittere pęnã ęternam ſimul cũ culpa, ſubdit de pęna tpali ſic. Quę, ut ſacræ lræ docẽt, nõ tota ſemper, ut in baptiſmo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, q̃ acceperunt, ingrati Spiritum ſanctũ cõtriſtauerunt, & tẽplũ Dei uiolare nõ ſunt ueriti. Hæc ibi. Vbi & in eod. c. pmiſerat ſic; docendum eſt Chriſtiani hominis pœnitentiam poſt lapſum, multo aliam eſſe à baptiſmali. Hæc ibi. Nota ex his intelligentia, cõcilij Lateranenũs ſub Inno. III. dicentis: &, ſi poſt ſuſceptionem baptiſmi quiſquã prolapſus fuerit in peccatum, per ueram pœnitentiam ſemper poteſt reparari. Ex Tridentino enim patet, q̃ Lateranum intelligit de ſemper reparari quoad culpã & pœnam ęternam, non quo ad pœnam totam temporalem, uel in hoc ſeculo, uel in Purgatorio exoluendam. Alioquin purgatorium poni, non uideretur neceſſarium: quod tanquam inconuenientiſſimum eſt, immo & hæreticum.

Cõcilium de affectu pœnitentiæ, & baptiſmi.

Tho. ubi ſup. art. 3. q. 1. & ſeq.

Tho. ubi ſup. art. 3. q. 1. & ſeq.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem reiicias errorem Luteri (Prateolus Luterani) dicentis, cõtritio. quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis cogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando peccatorum ſuorum grauitatem, multitudinẽ, fœditatem annis. ęter. bea. & aq. ui. ęte. dam. facit hominem hypocritam, imuno magis peccatorem. Pro quãto enim Luterus hoc ſuo peſtilẽti dogmate, contritionem da ſingulis mortalibus peccatis abhorret heri debere, ratione articuli pręſentis explodimus. Hoc aũt innuiſſe Lutherum, ibi patet, qñ contritionẽ non uult parari à nobis p collectionem, per ponderationẽ multitudinis, per diſcuſſionem grauitatis, per cogitationẽ fœditatis, peccatorum noſtrorũ. Hmõi enim collectionẽ, põderationẽ, diſcuſſionem, cogitationẽ, fieri patet ab eo, qui de ſingulis peccatis ſigillatim cõteritur: & conſequenter patet, q̃ negata diſcuſſionẽ, collectionẽ &c. peccatorũ debere fieri eſt, ac ſi expreſſe damnatur, q̃ ſigillatim de peccatis ſingulis cõtritionẽ hic illudet. Secundo habes, quòd gtationem oſtẽdas, mutito hanc in ſenſu ẽt prædicto reprobari à Leone X. in bulla cõtra errores Martini Lutheri, & ab &c. ut ſupra q. 1. ar. 1. & 2. Dũ enim Leo contritionẽ laudabiliter fieri per diſcuſſionẽ, per multitudinis, grauitatis, fœditatis, ponderationem peccatorum, decernit per hoc, cõtritionẽ ſingillatim de peccatis poſſe & debere fieri, ac iſtis modis parari, definit. Vide ſupra q. & art. allegatis, ut perpẽdas, quàm ſit contra omnem, tũ ſacram ſcripturam, tum uitam bonam timore Dei bono ſuborsam, illa Lutheri fantaſtica illuſio: & conſequenter quàm ſit ab omnibus his iure optimo damnata. Tertio uides, quomodo ex præmiſſis uiciſſim angelica hęc doctrina conſolidetur.

Veritas p S. eccleſia contra errorem &c.

[a] Lib. 14. de Ciuit. Dei. c. 7. & q. 10. ſ.

Papa Leone X. à &c. ut ſupra.

[a] q. 1. ar. 1. ad 2m.

Concl. [m]

SVPER QVAEST. III. ARTIC. I.

CONCL. 1a. Dolor cõtritionis in uoluntate exiſtens. i. diſplicentia præteriti peccati, inquantum eſt offenſa Dei, excedit omnes alios dolores.

PROB. 1 Quia talis dolor eſt diſplicẽtia de eo, q̃ auertit à maximè deſiderato (i. quod ſeparat à fine ultimo.) & quantũ aliqd deſideratur ac placet, tñ eius contrarium horretur ac diſplicet.

¶*Corollarium* Ergo formale 1 peccato eſt hoc, q̃ auertit à Deo: & contritio hanc formalitatem reſpicit, & pp Deum, non principaliter pp contriti nocumentum. Dolet enim principaliter de hoc, q̃ auerſio, ſeu ſeparatio à Deo habet offenſam Dei adiunctam: non de hoc, q̃ illa auerſio ſeu ſeparatio eſt ſibimetipſi maxime grauis. i. nociua. Sic enim præpoſtere doleret, qñ propriũ malum magis odiret, q̃ offenſam diuinã: & cõſeq̃ter amat bonum propriũ affectaret magis, q̃ bonũ diuinũ. i. q̃ Deũ nõ offenſum, & per conſequẽs ſemetipſum magis, q̃ Deũ diligeret: q̃ non eſt charitatis contritionem ueram. de qua concluſio loquitur, informatus, ſed cõtra charitatẽ. Ad hæc omnia autẽ ſignificanda

Offenſa Dei eſt, de quo principaliter dolet contritus.

in concluſione additum eſt ly, inquantum offenſa Dei. Vide q.1.artic.1. exam.diſt.1ª.& præſentis articoli reſponſionem ad quartum citra finem, ubi etiam ad propoſitum huius corollarij applicabis ly, quamuis debeat talis eſſe cōtritu diſpoſitio, non tamen de eis tentandus eſt, quia affectus, &c.

excitatur ut de peccatis doleat: & neutro mō oportet, ꝙ ſit maximus dolor, quia vires inferiores mouentur uehemētius ab obiectis ꝓprijs, q̄ ex redūdātia ſuperiorū uirium. Et iō quāto operatio ſuperiorū uiriū eſt propinqor obiectis inferiorū, tanto magis ſequuntur eorū motū: & iō maior G dolor eſt in ſenſitiua parte ex lęſione ſenſibili, q̄ ſit ille, qui in ipſa redundat ex rōne. Sil'r maior q redūdat de corporalibus deliberāti, q̄ qui redūdat ex rōne cōſiderāte ſpiritualia. Vnde dolor in ſenſitiua parte ex diſplicētia rōnis ꝓueniēs de peccato, non eſt maior dolor alijs doloribus, q in ipſa ſunt. Et ſil'r nec dolor, q eſt uolūtarie aſſumptus: tū qa nō obedit affectus interior ſuperiori ad nutū, ut tāta, & talis paſſio ſequatur in inferiori appetitu, H qualē ordīoat ſuperior, tum ēt quia paſſione à ratione ſumunt in actibus uirtutū ſm menſurā; q̄ qñque dolor, qui eſt ſine uirtute, non ſeruat, ſed excedit.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ſicut dolor ſenſibilis eſt de ſenſu lęſionis, ita dolor interior eſt de cognitione * alicuius nociui: I

¶CONCL. 2ª. Dolor in parte ſenſitiua ex diſplicentia rationis de peccato, proueniēs naturali quadam neceſſitate nō eſt maior omnibus alijs doloribus exiſtentibus in ipſa: & ſimiliter dolor ille, uoluntaria electione aſſumptus.

¶NOT. Termini hi. ſ. ex neceſſitate naturæ, ex electione, prædeclarātur in litera; vbi, duob. his modis dolorem cōtritionis redūdare in ſenſum, determinat: ideo vide illic. Et ſic ubique in ſimilibus, etiam ꝙ nil aliud dicatur, facies.

Concl. p.

Motus affectuum ſenſitiuorū quot modis fiunt, & quanti.

PROB. ¶Quia uires inferiores uehemētius mouentur à proprijs obiectis, quàm ex redundantia ſuperiorum uirium (puta à læſione ſenſibili, q̄ ex ratione conſiderāte: itē ex rōne cōſiderāte corporalia, q̄ cōſiderante ſpiritualia.) Quia (ly & ſimiliter, &c.) inferior affectus & nō obedit ſuperiori ad nutū, ut tāta ſequatur in ſe paſſio, quāta ordinatur à ſuperiori. & quātū ad paſſiones modificatur à rōne ſecundū quādā menſuram mediocrem in actibus uirtutum.

* Alias cogitatiuue

¶ *Corollarium*. Ex duobus ergo ꝓuenit, ꝙ dolor cōtritionis in ſenſu exiſtens nō ſit dolorum omniū maximus: Ex ipſo ſenſu ſ. & ex ipſo ſuperiori. Vnde poſito caſu, ꝙ ſenſus uellet ac poſſet obedire rationi ſuperiori ad nutū, ita, ut tanta in ſeipſo ſequeretur paſſio doloris, quāta eſt diſplicentia in ſuperiori ratione: adhuc dolor cōtritionis in illo non eſſet neceſſario maior omnibus doloribus, qa poſſet ratio ſuperior nolle hoc, qm excederetur tunc forte menſura, uel cōſeruationis ſubiecti, uel bonæ habitudinis ſufficientis ad officia alia, quę incombunt. Vide ar.2.in corpor. ad finem. & reſponſio. argumentorum. Seriuntem enim ualde iuuant hi duo articuli.

1m de maiori.

Sēſus læſionis. Reſp. Vel cognitio alicuius nociui etiā. ſ. ſine læſionis corporalis ſenſu. §. Tunc nihil contra. Nam licet aliquæ læſiones, puta uulnerum, ſentiantur magis, quàm læſio peccati (ut arguitur) nil tñ à ratione cognoſcitur ęque nociuum, ſicut peccatū. Hinc in uoluntate cauſatur dolor cognitioni illi correſpondens. ſ. dolor ſuperans omnem dolorem, ut in concluſione dicitur.

Cognitio hæc eſt radix contritionis.

¶ *Corollarium*. Cognitio igitur præmiſſa eſt, ex parte noſtra, radix contritionis, id qd intelligi uoluit Pſal. 50. qn dixit: Qm iniquitatem meam ego cognoſco. Ergo uehemētiſſime opponitur Lutherus cōtritioni, qn cognitionem collectiuam, diſcuſſiuam, ponderatiuam. Peccatorum cognitionem grauitatis, utilitatis, multitudinis, illorum cognitionem, damnificationis ęternæ, tū priuatiue reſpectu regni cęleſtis, tum poſitiue reſpectu ignis infernalis, ab ipſis peccatis cauſatæ, molitur auferre in uerba ſimilia, uidelicet. Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, deteſtationem, peccatorum ſuorum dum quis recogitat annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, ponderando eorum grauitatem, multitudinem, fęditatem, ęternæ beatitudinis amiſſionem, gehennæ perpetuæ acquiſitionem; hæc, inquam, contritio facit hypocritam, & magis peccatorem. Quo cōtra B. loquitur Cyprianus, dicens: Peccata cognoſcere, fœlicitas eſt; ma-

Actus diabolicus in Luthero.

ior, non delinquere; ſed delicta non intelligere, ira Dei. Hæc ille in epiſt. ad Cornelium Papam, eſt ſeptima, & cōtra hæreticos t.10. conciliorū. Ergo Papa Leo X. & concilium Tridentinum, dum Lutheri id peſſimum patrocinium regno peccati datū condemnant (ſupra q.1. art.1. & 2.) contritionis radicem, & conſequenter ipſam contritionem, cōtra regnū peccati ſeruare nituntur.

& ideo quāuis læſio peccati ſm exteriorē ſenſum nō percipiatur: tñ percipitur eſſe maximū ſm ſenſum interiorem rationis.

Ad 2m dicēdū, ꝙ corporales immutationes immediate cōſequuntur ad paſſiones ſenſitiuę partis, & eis mediātib. ad affectiones appetitiuę ſuperioris: & inde eſt, ꝙ ex dolore ſenſibili, uel ēt ſenſibili uicino citius defluūt lachrymæ corporales, quàm de dolore ſpirituali contritionis.

Ad 3m dicēdū, ꝙ gaudium illud, ꝙ pęnitens de dolore hēt, nō minuit diſplicētiā: qa ei non contrariatur, ſed auget: ſm ꝙ oīs operatio augetur ꝓ ꝓpria delectatione: ut dr in 10. Ethi. ſicut qui delectatur in addiſcendo aliquam ſcientiā, melius addiſcit: & ſil'r qui gaudet de diſplicētia, uehemētius diſplicentiam habet: ſed bene poteſt eſſe, ꝙ illud gaudiū temperet dolorē ex ratione in partē ſenſitiuam reſultantem.

Ad 4m dicendum, ꝙ quātitas diſplicentiæ de aliqua re debet eſſe ſm quantitatem malitiæ ipſius, malicia autem in culpa mortali menſuratur ex eo, in quem peccatur, inquantum eſt

2m de concluſione.

Contritio nō ſit maximus dolor ſēſibus, non intellectualis. §. Tunc nihil contra, ut patet ex ſecūda concluſione ſupraposita. Quid autem de intellectuali dolore. i. de exiſtente in uoluntate, ſentiendū ſit: Vide cōcluſionē primā.

3m de maiori.

Contrarij. n. Sibimet alicui, nō alteri. §. Tūc nihil cōtra. Nam gaudiū illud habitum à cōtrito, ꝙ alteri dolori eſſet cōtrarium, nō eſt cōtrarium ſibimet dolēti de peccato. Cōtraria. n. ſunt reſpectu eiuſdē ubiecti, nō reſpectu diuerſi. Et ideo gaudiū de peccato eſſet cōtrariū dolori de eodē peccato, nō aūt gaudiū de ſpe liberationis à peccato, uel de dolore peccati, uel de huiuſmodi, cōtrariū dolori ipſi. Ex litera dic, ꝙ cōſideranſo gaudio illo dolori pœnitentis admixto, tanquā augente intellectualem ipſius dolorem argumentum illud eſt pro concluſione, non autem contra. Ex gaudio illo ſiquidem admixto dolor ipſe incrementum ſumit, non decrementum, & per conſequens fit maior uel maximus, non minor uel minimus.

Cap. 4.

Cōtritus gaudet, ſe dolere de peccato.

4m de maiori.

Diſplicentia eſt quædam. ꝶ. ſ. diſplicētia de aliqua re, inquantū res ipſa eſt offenſa Dei, non. ſ. diſplicentia quadam alia conſideratione habita. §. Tunc nihil contra. Neque enim pœna inferni, neque ſeparari à Deo (excluſa ab his, per conſiderationem, offenſa Dei,) neque aliquid quodcunque aliud, tantum diſplicet contrito, quātum offenſa contra Deū, licet de ſeparari à Deo, ut includit offenſam Dei, & de pœna inferni, ut ſupra ipſam incluſam addit, ſecus dicendum ſit, ut patet in littera.

¶ *Corollarium*. Vellet ergo uerè contritus magis tolerare pœnam inferni, quàm offendere unquam, uel offendiſſe Deum, ſiue (ut rectius dicatur) magis horret offenſam Dei, quam pœnā K quamlibet etiam Inferni, ut pœna eſt. Tanquam ergo minus malum habet eſſe in tormentis quibuſcunque etiam infernalibus ille, qui contritus per charitatem eſt: & tanquam maius malum habet eſſe in peccato. i. in Dei offenſa. Quamuis autem talis debeat eſſe contriti diſpoſitio, non tñ de eis tentandus eſt, &c. ut in litera. Pro clariori huius notitia uide q.1. artic. 1. exam. 1. diſt. 2ª. Ergo ex tali debito diſpoſitione contriti diſcendū, quàm inſtantiſſime & feruentiſſime poſtulare debeamus à Deo, ut nobis præterita peccata dimittat, & à futuris ſemper liberet, cum duo hæc magis proculdubio appetere teneamur, quàm euaſionem pœnarum inferni.

Debita cōtriti diſpoſitio.

Aureum notandū, & practicandum orando.

¶NOT. Per hæc ultima textualis reſponſi uerba. ſ. nō tñ de eis tentādus eſt, ne intelligas, cōfeſſorem nō debere interrogare de cōtritione pœnitentis in gnali, & ad ipſam, ſi rationabiliter dubitat de tenui eius diſplicentia, atq; propoſito uitādi, prudēter eū inducere. Puta. *Declarādo pęnitētū*, ꝙ importat peccatū mortale. ſ. recenſare Deū ꝓ ultimo fine, ꝙ q̄tū ad factū, licet nō q̄tū ad affectum,

ei indigna: & ex eo, qui peccat, inquantum eſt ei nociua, & qa homo Debet magis Deũ, quàm ſeipſum diligere, ideo plus debet odire culpam inquantũ eſt offenſa Dei, quàm inquantũ eſt nociua. Eſt autem nociua ſibi principaliter, inquantum ſeparat ipſum a Deo, & ex hac parte ipſa ſeparatio a Deo, quę pęna quædam eſt, magis debet diſplicere, quàm ipſa culpa, inquantum hoc nocumentũ inducit; quia quod propter alterum oditur, minus oditur: ſed minus quàm culpa, inquantum eſt offenſa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitię attenditur quidam ordo ſecundum quantitatem nocumenti: & ideo cum, hoc ſit maximum nocumẽtum, quo maximum bonum priuat, erit inter pęnas maxima ſeparatio à Deo. Eſt etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in diſplicentia attendere ſecundum rationem præſentis, & præteriti, quia quod præteritum eſt, iam nõ eſt, unde habet minus de ratione malitiæ, & bonitatis. Et inde eſt, ꝙ plus refugit homo ſuſtinere aliquid mali in præſenti, uel futuro, ꝙ̃ horreat de præterito. Vnde nec aliqua paſſio animæ directe reſpondet præterito, ſicut dolor reſpondet præſenti malo, & timor futuro, & propter hoc de duobus malis præteritis, illud magis abhorret animus, cuius maior effectus in pſenti remanet, uel in futurum timetur, ẽt ſi in præterito minus fuerit: & quia effectus præcedentis culpæ non ita percipitur quandoque, ſicut effectus præteritæ pęnæ: tum quia culpa perfectius ſanatur, quàm quædam pęna, tum quia defectus corporalis magis eſt manifeſtus quam ſpiritualis: ideo etiam homo bene diſpoſitus quandoque magis in ſe percipit horrorem pręcedentis pęnæ, quamuis magis eſſet paratus pati eandem pęnam, quàm committere eandem culpam. Et eſt conſiderandum in comparatione culpæ, & pęnæ, ꝙ quædam pœnę habent inſeparabiliter coniunctam Dei offenſam, ſicut ſeparatio a Deo, quædam etiam addunt perpetuitatem, ſicut pœna inferni: ergo pœna illa, quæ offenſam annexam habet, eodem modo cauẽda eſt, ſicut etiam culpa; ſed illa quę perpetuitatẽ addit, eſt magis, quàm culpa ſimpliciter fugienda. Si tamen ab eis ſeparetur ratio offenſæ, & conſideretur tantum ratio pœnę, minus habent de malitia, quàm culpa, in quantum eſt offenſa Dei, & ꝓpter hoc minus debent diſplicere. Sciendum eſt etiam, ꝙ quãuis talis debeat eſſe contriti diſpoſitio: non tamen de eis tentandus eſt; quia affectus ſuos homo non de facili menſurare poteſt; & quandoque illud, quod minus diſplicet: uidetur magis diſplicere: quia eſt propinquius nocumento ſenſibili, quod magis eſt nobis notum.

A fectum, idem eſt ꝙ recuſare Deum pro Deo. Dicendo pęnitẽti, ꝙ proinde uideat: ꝙ ſi dixiſſet Regi, duci, patrono &c. Nolo te in Regẽ, ducem, patronũ, &c. quantum eſſet dolendũ, & cauendum; ſi ſemel impetraret ueniam, ꝙ̃ forter & firmiter proponeret; ſe oẽm ſuam diligentiam adhibiturum, ut de cætero nõ incideret in tantũ exceſſum. Applicando pœnitenti illi; ut ita, immo plus, comparear coram Deo poſtulando ueniã; dolẽdo, ꝙ tones Deum recuſauit pro ultimo fine, ac pro Deo (qui ex deitate ſua eſt ultimus finis omniũ rerum, & ciuium cœleſtiũ) proponẽdo forter, ac firmiter, ſe ñ facturũ amplius ſimilem iniuriã Deo. Adhortando pœnitentẽ illum ad amorẽ Dei ſuper omnia, & ꝙ ex amore hmõi dolere de peccatis præteritis, & proponere uitationẽ de futuris debeat. Tam ſanctã. n. & quandoque neceſſariam a confeſſore erga pęnitentem, uel etiam a ſemetipſo ſolo pœnitente erga ſe ipſum faciendam intromiſſionem ad cor ſalubriter conterendum, Diuus Thomas per illa uerba in fine reſponſi dicta impedire nullo modo uoluit: ſed tantum de tentatione ipſa. q. 1. ar. 1. loco allegato, cauenda, & confeſſorem reſpectu pœnitentis & pœnitẽtem reſpectu ſuiipſius ꝓmonere, ne quando ſub prætextu boni zeli incidant in laqueũ diaboli.

Inductio ſancta ad contritionem.

Ver⁹ ſenſus. ſ. doctoris, ex cludendo falſum.

APPENDIX.

Vtilitas ꝓ S. Eccleſia &c.

Ex articulo habes primo quomodo per rationẽ oſtendas, merito a ſcripturis inſinuatum fuiſſe uirtualiter, ꝙ contritio eſt maior dolor alijs. Sic autem inſinuatum eſt hoc qñ horribile magis demonſtrat eſſe peccatum, ꝙ̃ mortẽ ipſam; quæ tñ, iuxta philoſophum, eſt ultimũ. i. maximũ terribiliũ, & conſequenter naturaliter maxime horribilis. Cũ. n. peccatũ demonſtratur eſſe magis, ꝙ̃ mors, horribile; demonſtrat radicaliter profecto: ꝙ magis fugiendum eſt peccatũ, ꝙ̃ mors, & magis dolendũ de eo, ſi qñ cõmiſſum fuerit ꝙ̃ de morte; & conſequẽter ꝙ uera contritio eſt maximus dolorum. Quòd uerò ſit magis horribile peccatum, ꝙ̃ mors corporalis, demonſtrauit Hieremias. 15. ueh mihi mater mea; quare genuiſti me uirum rixæ, uirum diſcordiæ in uniuerſa terra? & 20. maledicta dies, in qua natus ſum; dies, in qua peperit me mater mea, non ſit benedicta. Quare de uulua egreſſus ſum; ut uiderẽ laborẽ, & dolorẽ, & conſumarentur in confuſione dies mei. Vide ꝙ̃ ũ horret peccata, ẽt ꝙ ſint aliorum ennunciabat. n. hieremias ueritatẽ populo: & ex ueritate annũciata ſumebãt aliqui de populo illo occaſionẽ iræ, rixæ, diſcordiæ ꝑſequẽdi Hieremiã, multaq. alia peccata faciẽdi. Si ergo iſte exhorret aliorũ iniquitates: quid putas, exhorruiſſet proprias, ſi accidiſſent? Si iſte de alienis peccatis do

let, ſolummodo ad uidẽdum: ꝙ̃um per hoc notificat de proprijs eſſe per contritionẽ dolendum? Idem demonſtrauit ſacra ſcriptura. 1. Macha. 2. Hi uiderunt mala, ꝙ fiebãt in populo Iudã, & in hieruſalẽ & dixit Matathias. Veh mihi, ut qd natus ſum uidere contritionẽ populi mei, & contritionẽ ciuitatis ſanctæ, & ſedere illic, cũ datur in manibus inimicorum? licet autem loquatur Matathias, & ſic extremè doleat, ꝙ̃ malis pœnalibus; tamen & de malis culparum, & principaliter; ut per diſcurſum capituli patere põt. & ibi cap. 3. melius eſt, nos mori in bello; ꝙ̃ uidere mala gẽtis noſtræ & ſanctorũ. Idẽ monſtrauit Matt. 26. Melius erat ei; ſi natus non fuiſſet homo ille. Si hoc propter pœnam inferni, quæ Iudam manebat, dixit Dominus: multo magis propter peccatum traditionis a Iuda patrandum. Nam propter ipſum peccatum incurrebat pœnam inferni: & propter. qd unumquodque, & illud magis; ut ait philoſophus. 1. poſteriorum. Magis ergo dolendum de peccato, tanquàm de magis horribili, quam de priuatione ipſius eſſe; notificauit ꝑ hoc Chriſtus. Idem, & ad hoc ipſius ad literã, monſtrauit Dan. 13. Si hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem nõ egero, non effugiam manus ueſtras. Sed melius eſt mihi abſque opere incidere in manus hominũ quàm peccare in cõſpectu Domini. Ecce quòd ſuſãna plus refugit offenſam Dei quàm mortẽ ab hominibus illis ſenioribus intentatam. Quinimmo (quod mirũ in modum præſenti propoſito fauet) mortem ipſam corporalem in comparatione peccati non audet uocare mortem: ſed nomen hoc, tam hominum naturæ exoſum ſolitum peccato attribuit. Quaſi ex ipſa loquendi phraſi dicat: quòd mors corporalis, etiam uiolenta, etiam ignominioſa infamia comitata (ut ſibi tunc per ſeniorum minas imminebat) non eſt, neque dici meretur, mors; comparetur ad peccatum, etiam in occulto factum, etiam non diuulgandum (ut ſibi tunc pollicebantur ſeniores.) Si, inquit, hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, nõ effugiam manus ueſtras. Quid eſt, ſi hoc egero? idest ſi me cognoſci a uobis conſenſero. Quid eſt. mors mihi eſt? idest peccatum mihi eſt. Quid eſt, ſi non ẽgero, non effugiam manus ueſtras? idest ſi a uobis cognoſci noluero mortem corporalem, ſecundum quod uos comminamini, non effugiam a manib. ueſtris mihi paratã. Vnde id, quod prius dixit Mors, poſt concludẽdo uocat, peccare in conſpectu Dñi: & id, quod antea dixit, non effugiã manus, uras poſtea nominat, incidere in manus hominum. Relinquitur ergo ꝙ, ſecundũ intellectũ uerũ diuinæ ſcripturę ſa [illegible] palam cordis probantũ pſonarũ, mors [illegible] & infamis

De peccati horrore incomparabili ꝑ totum.

ARTICVLVS III.

Vtrum debeat eſſe maior dolor de uno peccato, quàm de alio.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, q̃ non debeat eſſe maior dolor de uno peccato, quàm de alio. Hieron. enim col laudat Paulum in hoc, q̃ minima peccata ſicut magna plangebat, ergo non eſt magis dolendum de uno, quàm de alio. B

¶2 Præt. Motus contritionis eſt ſubitus: ſed non pōt eſſe unus motus intenſior ſimul, & remiſſior: ergo cōtritio nō debet eſſe maior de vno, q̃ d' alio peccato.

¶3 Preterea. De peccato pcipue eſt cōtritio, ſm q̃ à Deo auertit: ſed in auerſione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam, qua anima Deo coniungitur, ergo de omnibus peccatis mortalibus equalis debet eſſe contritio:

SED CONTRA. Deuter. 25. dr̃. Secundum mēſurā peccati erit, & plagarum modus: ſed in contritione peccati plagæ cōmenſurant, quia contritio habet ppoſitum ſatisfaciẽdi annexũ, ergo contritio magis debet eſſe de uno peccato, quàm de alio.

Præterea. De hoc debuit homo conteri, quod debuit uitari, ſed hō debuit magis uitare unũ peccatum, quàm aliud, quia grauius eſt ſi neceſſitas alterum faciendi incumberet, ergo, & ſimiliter debet de uno. ſ. grauiori magis, quàm de alio dolere.

RESPON. dicẽdũ, q̃ de contritione dupliciter poſſumus loq, uno modo, ſm q̃ ſigillatim ſingulis peccatis reſpõdet: & ſic quãtum ad dolorem ſuperioris affectus requiritur, q̃ de maiori peccato quis doleat magis: qa ratio doloris eſt magis in uno, q̃ in alio. ſ. offenſa Dei, ex magis C enim inordinato actu Deus magis offenditur, ſicut etiam cũ maiori culpę maior pęna debeat, etiam dolor ſenſitiuę partis: ſm q̃ pro peccato ex electione aſſumitur, quia pœna peccati debet eſſe maior de maiori peccato, ſm autẽ quod ex impreſſione ſuperioris appetitus naſcitur in inferiori, attendit quãtitas doloris ſm diſpoſitionem

---

dit continentiæ in Ioanne, qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham qui filios generauit. 2. 2. q. 152. art. 4 ad 1m. Et beatus Auguſtinus in libro de bono coniugali, q̃ Ioannis cælibatus & Abrahæ connubium pro temporum diſtributione Chriſto militauerunt: ſed continentiam Ioannes in opere, Abraham uero in ſolo habitu habebat. Ex his ſanctorum dictis uides confirmatam eſſe præmiſſam doctrinam de non perditione ſatisfactionis & meriti in homine corporis infirmioris bona uoluntate tunc pro facto neſtim, eiuſdemq; doctrinæ ſanam intelligentiam, ſi dicta ipſa ſanctorum illi bene applicentur.

APPENDIX.

EX articulo habes primò, quomodo per rationem oſtendas, metiro inſinuatum, eſſe à ſcripturis, & q̃ contritio in ratione exiſtens nõ poteſt eſſe nimia, & q̃ contritio in parte ſenſitiua poteſt eſſe nimia. Primum inſinuatur. Eccl. 43. Glorificantes dominum, quantumcunque potueritis, ſuperualebit adhuc. Nam glorificate Deum quandoq; ſumitur in ſcripturis pro cōteri de peccatis proprijs, & ea confiteri: vnde Ioſue 7. dicit ad Achan: Fili mi da gloriam domino Deo Iſrael, & confitere: Hoc eſt. De peccato tuo propter amorem Dei, contritionem habe: & ex contritione illa confeſſionem fac. ſicut enim peccator, inquantum in ſe eſt, ignominiã iniuriamq; affert Deo, qñ peccat, ita gloriam affert ei, qñ de peccato conteritur, & tantam, ut etiam Angeli in cælo de tali gloria data Deo à peccatore pęnitentiam agente gaudium magnum concipiant, Luc. 15. Vnde quanto magis, uel minus cōteritur de peccato proprio, tanto magis, uel minus gloriam affert Deo, ſeu glorificat Deum. Ex eo igitur, q̃ applicando eã etiam peccatoribus, ais ſcriptura glorificate Deum, quantũ poteſtis, ſeu quantumcunq; potueritis, qñ præualebit adhuc, oſtendit, q̃ non poſſumus tñ ſecundum rationem de peccato dolere, quãtum Deus, qui per ipſum offenſus eſt, dignus eſt, ut doleatur; eo uidelicet modo, quo dicimus, Deum non poſſe à nobis diligi tñ, quantum diligibilis eſt, quamuis præceptum, & da dilectione eius, & de contritione iſtius, ſecundũ q̃ nobis datum intelligitur, adimplere poſſimus. Quod ſi contritio in ratione exiſtẽs poſſet eſſe nimia, non dice- E ret ſcriptura de Deo, amore cotus conterimur, & præualebit, ſeu ſuperualebit adhuc. ſ. dignitas Dei cōtritione quantalibet uaſtra erit maior, tñ abeſt, ut contritio noſtra poſſit eſſe nimia. Quaſi ergo per illam authoritatem, & ſpecialiter de contritione, & oni uetaliter de amore Dei quocunque intellectam ſacra ſcriptura dicat: ſicut dignitas Dei eſt maior, quàm q̃ tñ à vobis diligi poſſit, quantum diligibilis eſt; & ideo amor, quo Deũ amatis, non poteſt eſſe nimius: ita dignitas Dei eſt maior, quàm q̃ de ſ offenſa eius tñ dolere poſſitis, quantum ipſe dignus eſt, ut de ea doleat, & ideo contritio in ſuperiori parte exiſtens nõ poteſt eſſe nimia. Secũdum. ſ. q̃ contr. in par. ſenſi. poſſit eſſe nimia, inſinuatur. 2. cor. 2. conſolemini, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt. Ecce, timebat Apoſtolus: ne forſitan ille Corinthius contritione ſenſus nimia afficeretur, vel in deſperationem cadendo, uel puſillanimitatem quandã, & maléconiam contrahendo, uel & mortem aut inaptitudinem ad officia pro tpe neceſſaria incurrendo. Item idipſum inſinuatur. 1. Timo. 5. Noli adhuc aquã bibere, ſed modico uino utere pp ſtomachum, & frequentes infirmitates tuas. N. ſi enim contritio, ſeu afflictio ſenſus poſſet eſſe nimia: non diceret hoc Apoſtolus, maxime qa hortabatur Timotheum ad cuſtodiam caſtitatis præmittens te ipſum caſtum cuſtodi: & quia ſciebat, q̃ abſtinere à uino, cum in eo ſit luxuria, ad caſtitatis conſeruationem præſerom cõducit. Vbi & ab eodem Apoſtolo uides inſinuatum, q̃ nimietas afflictionis ſenſus attenditur penes deſtructionem ſubiecti, & bonæ ualetudinis ad officia incũbẽtia (puta in propoſito Timoth. ad officia epalia.) Secundo habes, quõ per eius ratioñẽ præmiſſas ſcripturas, pro quanto cõtritionem rationis nõ nimiam corporis aũt nimiam dicũt poſſe eſſe, & declares, & probes, & defendas. Ex conſequẽti ẽt intellectum ſanum verborũ cõcilij Cabilonenſis, & Pariſienſis per eandẽ rationẽ habes, vbi de cõtritione tum mentis tũ corporis loquuntur. Verba Cabilonẽſis c. 34. ſunt hæc. Nullus ſacerdotũ, unquã aut gr̃a aut odio alicuius pſonæ, ſecus iudicet, q̃ quod in canonibus ſacris inuenerit, aut quod illi ſecundũ ſanctarum ſcripturarũ authoritatẽ, & eccleſiaſticarũ conſuetudinẽ, rebus uiſum fuerit. Si medici, qui corporib. medicinã inferre conantur, nequaquam pp D perſonæ cuiuſlibet acceptionem, his quos ſanare cupiũt, cauterio aut ferro, aut duris alijs quibuslibet rebus parcunt: multò magis idipſum his obſeruandũ eſt, qui non corporum, ſed animarum, medici exiſtunt. Neque enim penſanda eſt pœnitentia quantitate temporis: ſed ardore mentis, & mortificatione corporis. Hæc ibi. Verba Pariſienſis lib. 1. cap. 46. hæc ſunt. Illis eſt confeſſio peccatorum facienda; à quibus ſubinde, & modus pœnitentiæ, & conſilium ſalutis capiatur. Pœnitentia porro non in multitudine annorum: ſed potius in contritione cordis, & corporis, eſt ęſtimanda. Hæc ibi. Non ſine cauſa factum putato, q̃ utrumque concilium, antequam ad pœnitentiam aliquis uerbis determinandam accedat, præmittit aut ſacrorum canonum, aut ſanctarum ſcripturarum authoritatem, aut eccleſiaſticam conſuetudinem, aut modum pœnitentię, aut conſilium ſalutis. Nã per hoc denotare uoluerunt, q̃ mortificatio ſeu contritio tum E cordis tum corporis, non ſunt abſolute abſque conſultatione præmiſſorum menſuranda, uel etiam ad ſeipſa tantum uniformiter comparanda, quaſi per ſuum ipſorum contextum dixerint. Contritione cordis, & corporis iuxta menſuram à ſanctis ſcripturis, uel à prædictis datam menſurata ęſtimanda eſt pœnitentia. Vnde per hanc ſuam loquendi uigilantiã utrunque concilium, implicitè etiam inſinuauit, q̃ cordis contritio non nimia, corporis aut nimia eſſe poteſt. Nam ſanctarum ſcripturarum authoritas, conſiliumq; ſalutis, penes quæ intelligi ultima uerba ſua utrunque pręnotat, hoc inter illas contritiones diſcrimen afferunt, vt ſupra in appendice hac monſtratum fuit. 3

Tertio, uides quomodo ex his omnibus uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

Vtilitas p̃ s. eccleſiæ ad intelligẽdas ſcripturas, & concil. ſuſcipiẽdá.

* vt dictũ eſt q. 1. artic. 1.

Concl. Cabil. & Pariſ. de cõtritionibus.

Qualiter penſanda pœnitentia.

* QVAEST. III. ART. III.

CONCL. 1a. Contritio in ratione exiſtens, ſecundum q̃ ſingillatim peccatis ſingulis reſpondet, eſſe debet maior de maiori peccato, quàm de minori.

¶PROB. 1 Quia cauſa doloris (ſcilicet offenſa Dei) eſt magis in

Concl. 1a Concl. 2a Concl. 3a

maiori peccato, quàm in minori (enim ex inordinatiori actu, q̄ eſt in maiori, magis offendatur Deus.) 2 Quia maiori culpæ maior pœna debetur; & (ſubintellige tu) contritio eſt quædam quaſi pœna culpæ (vt q. 2. art. 1. c.)

¶CONCL. 2ª. Contritio ſingillatim correſpondens peccatis, In parte ſenſitiua exiſtens, ſecundum q̄ pro peccato ex electione rationis aſſumitur, debet eſſe maior de maiori peccato, quàm de minori.

PROB. 1 Quia pœna peccati ex rationis electione aſſumpta debet eſſe maior pro maiori peccato.

¶1 NOT. Fūdaſiſta probatio in terminorum intelligētia. Electio enim rationis nō eſſet rationabilis, & cōſequenter nec formaliter rationis, ſi pro maiori peccato aſſumeretur pœna minor. Verum quidem eſt, q̄ non ſequitur ſemper tanta contritio in appetitu ſenſuali, quāta eligitur, ſeu ex electione, vt ſit ibi, aſſumitur ab appetitu rationali, at in c. t. ſit ad hoc ut rationabilis ſit electio ſufficit, q̄ ex rationis electione aſſumi tāta, & forte, in parte ſenſitiua imēdatur, ut cōmēſurata ſit peccato, h. ut maior ſit ibi dolor de peccato maiori, quàm de minori.

Concl. u.

partis inferioris ad recipiēdam impreſſionē a ſuperiori, & non ſm̄ quantitatem peccati. * Alio modo pōt accipi cōtritio, ſm̄ q̄ eſt ſimul de oībus, ſicut in actu iuſtificationis, & hęc quidē contritio, uel ex ſingulorum contritione procedit, & ſic quamuis ſit actus unus, tamen diſtinctio peccatorum uirtute manet in ipſo, uel ad minus habet propoſitum de ſingulis cogitandi annexū: & ſic * etiam habitualiter eſt magis de vno, quàm de alio.ª

AD PRIMVM ergo dicēdum, q̄ Paulus non laudat de hoc, q̄ de oībus peccatis doleret ęqualiter: ſed quia de paruis peccatis tm̄ dolebat, ac ſi eſſent magna per cōparationē ad alios, quide peccatis dolent. Sed ipſe multo amplius de maioribus doluiſſet.

Ad 2ᵐ dicendū, q̄ in illo contritionis motu ſubitaneo, quàuis non actualiter diſtinctio intētionis reſpōdens diuerſis pec- G

catis inueniri poſſit; tñ inuenit ibi eo modo ſicut dictū eſt, † & ēt alio modo, ſm̄ q̄ ſingula peccata ordinē hñt ad illud, de quo in illa contritione gñali cōtrito dolendū occurrit. ſ. offenſa Dei. Qui enim aliquod totū diligit, potentia diligit partes ēt eius, quamuis non actu: & hoc modo ſm̄ quod habent ordinem ad totū, quaſdā plus, quaſdā minus: ſicut q aliqua cōītatē diligit, uirtute ſingulos diligit plus, & minus, ſm̄ eorū ordinē i bono cōi. Et ſilr qui dolet de hoc, q̄ Deū offendit, de diuerſis implicite dolet diuerſimode, ſm̄ q̄ plus, uel minus per ea Deum offendit.

H Ad 3ᵐ dicendum, q̄ quamuis quodlibet peccatum mortale a Deo auertat, & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat, quàm aliud: inquantum habet maiorem diſſonantiam ex ſua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quàm aliud.

† *In corp. art.*

Quod enim poſtea de facto non ſequatur in eſſe videtur. ſenſu tantur dolor intentus à ratione, non ex culpa rationis.

¶CONCL. 3ª. Contritio ſingillatim peccatis correſpōdens in parte ſenſitiua exiſtens, ſecundum q̄ ea impreſſione appetitus ſuperioris naſcitur in inferiori, nō eſt de neceſſitate maior uel minor de peccato maiori, uel minori: ſed attenditur doloris eius quantitas ſecundum diſpoſitionem partis inferioris ad recipiendam impreſſionem à ſuperiori.

¶PROB. a Quia, vt clara, præſupponitur.

¶2 NOT. Si uis facilius uidere huius probationis olim, & quod merito præſupponitur: conſule præſentis quæſtionis articulum primum, & q. 2. art. 4. de motibus planetarum ad motum primi orbis. Reminiſcere quoque, q̄ ex rationis impreſſionis ob leuiorem cauſam facta inferior appetitus, etiam uſque ad fletū, mouetur in mulieribus, & huiuſmodi, qui tamen in uiris, al quibus ex rationis impreſſione ob grauiorem cauſam facta, uix quaſi imperceptibiliter mouebitur: & per huius experientiæ exemplū citius capies ſenſum, & ueritatem, tertiæ prædictæ cōcluſionis.

¶CONCL. 4ª. Contritio, ſecundum quòd eſt ſimul de omnibus peccatis (ſicut in actu iuſtificationis) maior eſt habitualiter de maiori peccato, quàm de minori, non actualiter.

¶*Corollarium.* Ergo per ly habitualiter, datur intelligi, q̄ concluſiones tres præmiſſæ de doloris eſſe maiori actualiter, non habitualiter tantum, loquuntur.

PROB. 1 Quia diſtinctio peccatorum uirtute manet in ipſa una contritione (cum ipſa eadem contritio, uel procedat ex ſingulorum peccatorum præhabita contritione ſingulis ſingillatim correſpondente, uel ſaltem habeat propoſitum de ſingulis cogitandi annexum.) 2 Quia (ly non act. &c. ipſa contritio ſimul de omnibus exiſtens eſt actus unus tantum; & in actu uno tantum non poteſt eſſe diſtinctio actualis (patet.)

¶*Corollarium.* Ergo communis illa una contritio retinet uirtualiter diſtinctionem contritionum ſingularum de ſingulis, uel iam præcedentium uel in uoto habitatum. Illa enim contritio una communis, tanquam ternum ex duobus uel unū ex multis, conſurgit, quæ iam præextiterunt: &, dato q̄ illa de ſingulis lamenta ex cogitatione non præceſſiſſent, contritio eadem ſecum fert uotum cogitandi de ſingulis; & conſequenter uotum, q̄ illa ſingillatim fienda lamenta exiſtant. Ergo uel ex antecedentis, uel ex ſubſequentis contritio communis habet hoc, q̄ uirtute,

F ſe habitualiter diſtinctionem peccatorum contineat. Vide pro intelligentia meliori, q. 2. art. 6. c. & ar. huius ad ſecundum.

1ᵐ ex Hieron. Sicut magna. ℞. i. ſicut alij plangūt magna, nō. i. ſicut ipſemet Paulus plāgebat magna. ℥. Tunc nihil contra. Patet enim, q̄ iſta cōſequentia neganda eſt: Paulus plāgebat minora tā amare, ut alij plangunt magna: ergo non eſt magis dolendum de uno peccato, quàm de alio. Nam quod iſti alij faciunt ex debito de magnis: Paulus ex ſuperabundāti faciebat de minimis. Ex eo enim, q̄ magis afficiebat erga Deū, nō ex quantitate peccatorum erat, q̄ Paulus minimo planctu magno plangebat. Maieſtatē etiam Dei magis apprehēdebat, quàm magna eſſet in intellectu viuaciori meditando; eamq; magisadmodū reuerentiali timore, q̄ proſequebatur Apoſtolus, quàm alio: & hinc eius planctus ille à Hieronymo narratus procedebat. Cùm ergo loquatur articulus præſens de planctus, ſeu doloris, aut contritionis quantitate, ſecundum q̄ ex quantitate peccati eſt (ut manifeſtum eſt uidēti, maximè concluſionis primæ probationem priorem: ſequitur apertiſſimè, qđ argumentum hoc adeo non eſt contra, quòd nec etiam attingit concluſionis propoſitum.

Vnde eſt, q̄ ſancti ſes de minoribus culpis magnopere dolent.

2ᵐ de minori. Eſſe. ℞. actualiter, non habitualiter. & proportione analoga. Ad illum ſcilicet unicum motum contritionis. ℥. Tunc &c. ut patet per concluſionem quartam. Hoc argumentum ipſi concluſioni quartæ pro ultima parte, tanquam probatio ſeruit: &, ſi et reſponſio hæc aſſignatur, tanquam declaratio ſimuiq; probatio pro prima parte. I

¶1ª. NOT. Ne ex eo, quòd omnia tum maiora, tum minora peccata uirtute, ſeu habitualiter continentur in illa una communi contritione, crederes, q̄ ſine ordine aliquo ibi reperirentur: addit ſanctus Thomas, quòd cum analogo ordine ibi omnia illa continentur, inquantum ſcilicet ſecundum proportionem ſingula peccata reſpiciuntur ab eadem generali contritione: ſic enim ſe habet illa cōtritio de omnibus peccatis ſimul exiſtens, quòd ſi ad ſingula ſingillatim reſpiceret, de illis ſecundum illorum exigentiam doleret, hoc eſt magis de maiori, quam de minori. Nec mirum iſtud uideri debet, quoniam quæcunque à Deo ſunt, de quorum numero eſt prædicta contritio, ordinata ſunt. Nec obſtat etiam, q̄ ordo præſupponit diſtinctionem; quoniam diſtinctionem uirtualem modo dicto ibi eſſe ſufficit: quandoquidem & ordo uirtualis, non actualis, ibi eſt: ſecūdum K enim, q̄ ordo: ita & diſtinctio: & conſequenter, ſecundum q̄ in uno ſunt ordo ac diſtinctio, ita in uno ſunt multa. Correſpondentia ergo ſiat ſingulorum ad ſingula; & ſic omnia ſibi inuicem conuenire, uidebis.

3ᵐ de maiori. Secūdum q̄ à Deo auertit ℞. Et ſecundū q̄ à Deo elongat ℥. Tunc &c. Nā peccata quædam plus à Deo elongant, quàm alia. Non enim omnia mortalia ſunt paria, licet omnia mortem animę cauſant. i. auerſionē à Deo & priuationem gratiæ ipſius. Vide pro notitia meliori, q. 2. art. 6. ad ſecundum. cum ibi annotatis.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem oſtēdas, meritò inſinuatum eſſe à ſcripturis, q̄ contritio eſt plus de uno peccato, quàm de alio. Hoc autem inſinuatum eſt Deut. 25.

Vtilitas ꝑ S ecclеſia ad intelligēdas ſcripturas, & concib. ſuſtentādū.

Secundum

ſecundum menſuram peccati,erit & plagarum modus: & Pſal. A 79. Cibabis nos pane lachrymarum,& potum dabis nobis in lachrymis in menſura. Vide q.2.ar.6. Item inſinuatum eſt idipſum à Concilio Tiburienſi cap.5.55.56.57.58. vbi pro genere peccatorum pœnitentias proportionatas diuerſimodè ſtatuit. Patet autẽ omnibus, ꝙ contritio inter pœnitentias computatꝰ: imò tanq̃ forma extrinſecarũ pnĩarum, iuxta quam tantum, vel tantum valoris apud Deum habẽt, cõcurrit. Itẽ inſinuatũ eſt idipſum à Concilio Laodicenſi in ſexta ſynodo confirmato c.1.ſic. De his,qui diuerſis facinoribus peccauerunt &c. talibus, pro qualitate ac proportione delicti, pnĩæ tempus tribuendum eſt. Item à Papa Nicolao primo,& recitatur 1 decretis. 26. q.7. De his,uerũ quia crimina non æqualia ſunt &c. ubi hoc committimus decernendum, utrorum qui loca & tempora regionis illius & modum culpæ, necnon & pœnitentiam, & gemitus hominũ ad confeſſionem uenientium, præſent poſitus inſpicere uales. Ex his Nicolai uerbis apparet: ipſum modo culparum uelle modum gemituum correſpondere. Item à Concilio Vormanienſi c.25. Pœnitentibus, ſecũdum diſtãtiam peccatorum, ſacerdotis arbitrio pnĩæ decernantur. Debet itaque ſacerdos in pnĩe danda ſingulorũ cauſas ſingulatim conſiderare, originẽ quoque modumq́ue culparum, & affectum gemituũ; delinquentium diligenter examinare, manifeſteq́; cognoſcere; temporum ẽt, & pſonarũ, locorum quoque, & ætatum, qualitates inſpicere: ut etiam pro cõſideratione locorũ, ætatum uel temporum, ſeu pro qualitate delictorum atque gemituum uniuſcuiuſque delinquentis, à factis requibs oculos non reflectar. Hæc ibi. Item cap.28. ſiquis inſaniens aliquem occiderit, ſi ad ſanam mentem peruenerit, leuior ei pnĩa imponẽda eſt: q̃ ei, q ſana mẽte tale qd cõmiſerit. Cõciliũ ergo ꝓ peccatorũ qualitate cõtritionẽ debere ꝓportionari inſinuat: qñ ipſã exteriorẽ à ſacerdote pulam proportionãdã peccatis intimat. Nec.n. exterior pnĩa ſe magis, q̃ interior, neceſſaria eſt, nec de exteriori magis curat cõciliũ, q̃ de interiori: ſed ꝑ exteriorẽ declaratã qd diuiorẽ lori ẽt, multoq́; magis, ſit ſentiẽdũ, aperire intẽdit. Interior autem eſt cordis contritio: de qua pñr articulus. ſecũdo habes quõ ꝑ contritionẽ ſcripturarũ & cõciliorũ illuſtrãd ẽta, ꝓ q̃to de uno pctõ magis q̃ de alio intẽtiorẽ cõtritionẽ eẽ debere, declares, probes, tuearis. ternò uides quomodo ex his uiciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur.

Th. 4.diſ. 17.q. e.a. 4.qõ.1.& ſeq.

* Lib.2.de pœ c.7.a med.c.1.

Pnĩa q̃do impouenda.

QVAESTIO IIII.

De tempore contritionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de tpe cõtritionis. Circa qđ tria quærunt. Primò, Vtrũ tota uita hæc ſit contritionis tempus. Secundò, Vtrum poſt hanc uitã aĩæ de peccatis conterantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum tota hæc vita ſit contritionis tempus.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr ꝙ non tota hæc uita ſit cõtritionis tp̃s. Sicut.n. de peccato commiſſo debet eſſe dolor, ita ʰ & pudor: ſed non per totam vitam durat pudor de peccato: quia (ſicut dicit Ambr.) * non C habet ꝙ erubeſcat, cui peccatũ dimiſſum eſt: ergo uidetur quòd nec contritio, quæ eſt dolor de peccato.

¶2 Præterea Io.4.dr̃, ꝙ perfecta charitas foras mittit timorẽ: qa timor pęnam habet; ſed dolor ẽt ʰ pęnam habet, ergo in ſtatu perfectæ charitatis non põt dolor contritionis manere.

¶3 Præt. De præterito non põt D eſſe dolor; qui ꝓprie eſt de malo pñti: niſi ẽm ꝙ ᵇ aliqd de peccato p̃terito in pñti manet: ſed qñque peruenitur ad aliquẽ ſtatum in hac uita: in quo nihil de peccato præterito manet, neque diſpoſitio, neque culpa, neque reatus aliquis, ergo non oportet ulterius de illo peccato dolere.

¶4 Præterea. Rom.8. dicitur, ꝙ diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, ut dicit gl. *ʰ ergo nõ oportet poſt remiſſionem peccati, ꝙ de ipſo doleat.

B ¶5 Præterea. Contritio eſt pars pęnitentię contra ᵇ ſatisfactionem diuiſa: ſed nõ oportet ſemper ſatisfacere, ergo nec cõteri de peccato ſemper.

SED CONTRA. Aug. * in lib. de pęnit. dicit. Quod ubi dolor finitur, deficit pęnitentia: ubi deficit pęnitentia, nihil relinquitur de venia: ergo uidetur, cum oporteat ueniam conceſſam nõ perdere, ꝙ oporteat ſemper de peccato dolere.

¶6 Præterea. Eccle.5. dicitur, de propiciatu peccatorũ noli eſſe ſine metu: ergo homo ſemper debet dolere ad peccatorũ propitiationem habendam.

RESP. Dicendũ, ꝙ in contritione eſt duplex dolor. Vnus rationis, qui eſt deteſtatio peccati à ſe commiſſi, alius ſenſitiuæ partis, qui ex iſto conſequitur, & ᵐ quantum ad utrumque contritionis tempus eſt totius uitæ pręſentis ſtatus. * Quã diu enim eſt aliquis in ſtatu uiæ, deteſtatur incommoda, quibus à peruentione ad terminum uiæ retardatur, uel impeditur, unde cum propter peccatum præteritum uię noſtrę curſus in Deum retardetur, quia tẽpus illud quod erat deputatũ

SVP. QVAEST. IIII. ARTIC. I.

CONCL. Et quantum ad rationis dolorẽ, contritionis tp̃s eſt totius præſentis uitæ ſtatus, & quãtũ ad ſẽſus dolorẽ.

¶PROB. 1 Quia homo, quandiu eſt in ſtatu uiæ, deteſtatur incommoda, quibus impeditur uel retardatur à peruẽtione ad uiæ (patet ab experientia de uiatoribus:) & peccatum præteritum eſt incommodum, quo quis impeditur, uel retardatur à peruentione ad terminum uiæ ſuæ in quantum ſcilicet per pctm̃ retardatꝰ curſus uię uiæ i Deũ, nec tp̃s in quo pctm̃ fuit, qđ erat deputatũ ad currẽdũ, recuperari unq̃ põt:) 2 Quia (ly & q̃tũ ad ſenſus &c.) hõ ꝓ pęna æterna, atq; offenſa æterna (i. ęterni Dei) ſibi dimiſſa debet in ſuo æterno dolere, & ſuum ęternum eſt uita præſentis ſtatus.

¶NOT. 1ª. Loquitur, more ſuo, formaliter D.Th. qñ dicit, ꝙ peccatũ p̃teritũ ſp (ſic intelligit textus: etſi, ly ſp nõ explicet) retardat curſũ uiæ uſq; in Deũ. De pctõ o. q̃ũ eſt ex pctõ: & de uia uſq; q̃ũ eſt ex natura uiæ intendit. Nã licet de multis dicat Pſ.15. multiplicatæ ſunt infirmitates eorũ, poſtea accelerauerũt: hoc tñ nõ facit, qn pctĩ infirmitas, inquantum hmõi, ſiue q̃tũ eſt de ſe, nõ ſp retardat curſũ ꝑmiſſũ. Nunq̃.n. idẽ numero tp̃s deputatũ ad currendũ, qđ in peccãdo contẽptũ fuit, reparari poteſt: licet alia: licet poſtea uelociꝰ currat. Redimetur ſiquidẽ tũc tp̃s illud uirtualiter, inq̃tũ iſte ſic currẽs operatur in duplo, triplo uel ſupra, & ardẽtiori charitate in duplo, triplo, uel ſupra: quã prius operatus, & operãdo ardore charitatis inflãmatus, fuiſſet: ſed his ẽt ſtãt bꝰ, illud p̃teritũ tp̃s in ſeipſo irreuocabile eſt, imò ſeipſo cõſideratũ nũq̃ nõ officit. Si.n. iſte, q ſic uelociter poſtea mouetꝰ, ẽt tũc illud ip̃s in bono curſu, q̃uis lẽtiſſimo, expendiſſet, utiq; ad curſũ ſui uelocitatẽ aliqd uel minimũ nũc additũ hẽret. Hoc uerò nõ ſolũ ꝓ additio ad curſũ ſuũ nõ hẽt nũc: ſed ꝓ E oppoſito curſui, & cõſequẽter ꝓ doloris materia, & nũc, & ſp, tp̃is illius expẽſionẽ reſpicit. Quod ãt iſte poſtea uelociꝰ currat, nõ infert, ꝙ p̃teritũ pctm̃; q̃tũ eſt ex ſe, nõ ipediat ſp ẽt illũ p̃ſentẽ curſũ: ſed infert, ꝙ pctm̃ illud nõ põt impedire ꝓuidẽtiã diuinã & bonitatem, quin.ſ. ipſa eliciat ex malo bonũ; & conſequẽter infert, ꝙ miſericordia Dei eſt maior, quàm miſeria noſtra; & ꝙ Deus non uincitur à noſtro malo, ſed uincit in bono malũ.

¶2ª NOT. Aeternum hoĩs nõ dicitur uita p̃ñs, qm̃ ẽt poſt p̃ñs ſeculum hoĩs uita durat; ſed non uitæ p̃ñtis ſtatus Dicitur nanque h æternum, cui tale quid non ſuccedit. Vñ in hoc ſenſu ſtatus aĩalis uitæ hoĩs, quia nõ hẽt ſtatũ ſuccedentẽ ſimilẽ poſt mortẽ, tunc.n. neq; generationi, neque nuptiis, neq; cibationi, aut alicui huiuſmodi, dabitur opera: ſic ſtatus iſte dicitur æternũ hominis. Quandã ſiquidẽ uidetur habere ſimilitudinẽ cũ diffinitione æterni, ſaltẽ ſecũdũ qđ inquantũ æternũ eſt totum ſimul 1.par.q.10.ar.1. & ſtatus animalis eſt totus in ſeculo p̃ñti &

* Eſt Aug. in lib.de correp. & gr̃a, c.9.a med.c.7.

* De uera & falſa pœn.c.13. in med. to.4.

q.1.a.1.ad 1m.& q.1 ar.1.c.

Concl.m

Peccatum ſemel cõmiſſum q̃do noceat ſemper.

Cum

Culus oppoſitum dicendum eſt da ulta hominis: cum non tota hic ſit (finiretur enim hic, ſicut & ſtatus,) ſed poſt mortem perſeueret. De æterno hominis ſic ſumpto intellige eũ authoritatem Hugonis in textu allatam: & eam, quantum poteris, pone in practica.

feum poſſe renitentibus, ex malis iiſdem elicit illud bonum, de quo Apoſtolus ibi Rom. 8. Vnde remanet ſemper materia doloris ex parte peccatorum ipſorum: licet da bonitate Dei ſua omnipotentia inde bonum eliciente, multum gaudeamus.

ad currendum: recuperari non poteſt: oportet, quòd in uitę huius tempore ſtatus contritionis maneat, quãtum ad peccati deteſtationem. Similiter etiam quantum ad ſenſibilem dolorẽ, qui vt pœna à uolũtate aſſumitur: quia enim homo pœnam æternam peccando meruit, & contra æternum Deum peccauit, debet pœna æterna in temporalem mutata, ſaltem dolor in hominis æterno id eſt, ſtatu huius uitæ, manere. Et propter hoc dicit Hugo de ſãcto Victore,* quòd Deus abſoluẽs hominem à culpa, & pœna æterna, ligat eum uinculo perpetuę deteſtationis peccati.

*In lib. cũ mæ ſent. Trac. 5. c. 39.

AD PRIMVM ergo dicẽdũ, ꝙ erubeſcentia reſpicit peccatum ſolum, inquantum habet turpitudinem: & ideo poſtquã peccatum quantum ad culpam remiſſum eſt, non manet pudori locus: manet autem dolori, q non ſolum de culpa eſt, inquantum habet turpitudinem, ſed ẽt inquantum habet nocumẽtum annexum.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ timor ſeruilis quem charitas foras mittit, oppoſitionem habet ad charitatem ratione ſeruitutis: quia pęnam reſpicit: ſed dolor cõtritionis ex charitate cauſatur, * & ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis per pęnitentiam peccator redeat ad gratiam priſtinam, & immunitatem pęnæ, nũquam tamen redit ad priſtinam dignitatem innocentiæ; & ideo ſemper ex præterito peccato G aliquid in ipſo manet.

Ad quartum dicẽdum, quòd ſicut nõ debet homo facere mala, ut ueniãt bona: ita nõ debet gaudere, quia ex eis occaſionaliter proueniũt bona diuinitus à gratia, uel prouidentia agente: quia illorum bonorum peccata cauſa non fuerunt, ſed magis impedimẽta: ſed diuina prouidẽtia ea cauſauit, & de ea debet homo gaudere, de peccatis H autem dolere.

Ad quintum dicẽdum, quòd ſatisfactio attenditur, ſecũdum pœnam taxatam, quæ pro peccatis iniungi debet: & ideo poteſt terminari, ut non oporteat ulterius ſatisfacere. Hæc autem pęna præcipue proportionatur culpę ex parte conuerſionis, ex qua finitatem habet, ſed dolor contritionis reſpondet culpæ ex parte auerſionis, ex qua I habet infinitatem; unde, & cõtritio ſemper debet manere; nec eſt inconueniens, ſi remoto poſteriori manet prius.

1m de maiori. Ita. ℞. Quantum ad turpitudinẽ: non, quantum ad nocumentum annexũ. §. Tunc &c. Nam turpitudo peccati, quia non ſemper manet, nocumentum autem ſemper; & turpitudo ſolum à pudore reſpicitur, ſed nocumentum etiam à dolore: ideò pudor nõ ſemper manet, dolor autem ſic. Quòd ſi dolor ſolam turpitudinem in peccato, quẽadmodum pudor facit, attenderet: iam dimiſſo peccato dolor ipſe ſimul cum pudore deſineret. Vide notationem primam ſuprà, vt intelligas, quomodo per totam uitam ſtatus præſentis durat nocumentum peccati ſemel cõmiſſi, etiam remiſſi: ultra illud nocumentum, quod reſpõſio ad tertium in textu ponit.

2m de minori Pœnam habet. ℞. Ex charitate cauſatam: non, ſeruiliter reſpectam. §. Tunc &c. Nã licet perfecta charitas tollat reſpectum ad pœnam timori ſeruitutis congruentem: non tamen tollit, quinimò ponit, illam pœnam, quæ eſſentialiter vel ſaltem conſecutiuè eſt contritio. q. 3. art. 1. Poſita enim cauſa, quæ eſt charitas, ponitur effectus, qui eſt ipſa doloroſa contritio. Ex litera dies quòd Ioannes, per ly timor pœnam habet, loquitur de pœna inferni, aut purgatorij: ex quo manifeſtum eſt, quòd in minori propoſitione ly contritionis dolor pœnam habet, ſumitur pœna differens ſtimè à ſenſu Ioannis. Vnde non tantum ab argumento iſto ſecundo non infringitur, ſed nec attingitur, propoſitum.

Habet eſ pœnam.

3m de maiori. Aliquid. ℞. vel culpæ, uel pœnæ; uel ꝙ innocentiæ dignitas priſtina irredibilis eſt. §. Tunc &c. Licet enim quandoque ſecundum ſtatũ præſentis uitæ perueniatur ad totalem dimiſſionem culpæ, & pœ- K næ: nunquàm tamen poteſt perueniri ad hoc, ut uerum ſit dicere; quòd iſte, qui ſemel peccauit, habeat priſtinam dignitatem innocentiæ. Dignitas nanque priſtina innocentiæ erat; quòd iſte nunquàm actualiter peccauerat: quam, cum, poſtquàm peccauit, impoſſibile ſit, ipſum non peccaſſe, non poſſe recuperari unquàm, manifeſtiſſimum eſt. Vnde patet: quòd non negatur per hoc, quòd ille peccator non poſſit reſurgere in tanta, immo & quandoque ampliori, dignitate gratiæ; cuius in quarto argumento cum reſponſione oppoſitum innuitur. Ideo ſignanter dixit S. Thomas ly priſtinam dignitatem innocentię: & non dixit ly priſtinam dignitatem gratiæ uel gloriæ.

Dignitas priſtina duplex.

4m conſequentia. Ergo non oportet. &c. Reſp. Negat con equentia. §. Quoniã peccata, quantum eſt ex parte ipſorum, non cooperantur in bonũ: ſed Deus, etiam peccatis ipſis in contrarium ſecundum totum

¶NOT. Quòd intentio Apoſtoli ibi ſtilla, quam ei D. Thomas reſpondendo aſcribit, patet ex ipſomet Apoſtolo. Poſtquàm enim Rom. 5. dixerat, vbi abundauit peccatum ſuperabundauit & gratia, mox in 6. ſubinferre interrogando, Quid ergo dicemus? manebimus in peccato, ut gratia abundet? Et reſpondet: Abſit. Quaſi dicat. Illa ſuperabundantia gratiæ, quam poſt abundantiã peccati, uenire prædixi, non prouenit ex conditione peccati, cuius ſignum eſt, quòd non eſt manendum in peccato, ut gratia abundet. Immo, quia non eſt ullo modo in peccato manẽdum ad hoc, ut gratia abundet, concludendum eſt: quòd quantum eſt ex parte peccati, impedimẽtum omninò præſtatur, & ad ſimpliciter, & magis ad abundanter, & maximè ad ſuperabundanter, habẽdam gratiam. Vnde quòd poſt peccatum habeatur, uel abundet, uel ſuperabundet, gratia, nõ facit: quòd minus deteſtãdum ſit peccatum illud: quàm ſi poſt ipſum gratia nec daretur, nec abundaret, nec ſuperabundaret, unquàm. Porrò ſentẽtia illa Rom. 5. Vbi abundauit &c. redit in eundem ſenſum cum iſta Rom. 8. diligentibus Deum omnia &c. Quocirca de utriſque idem eſt iudicium: & ambæ non minuere quicquàm doloris de commiſſo peccato, ſed ad gratitudines ualde maiores Deo de gratia poſt peccatum habita nos teneri, manifeſta te intendunt.

*Vt dictũ eſt q. 3. a. 2. ad 3. & ar. ſeq.

Vbi abundauit delictũ, ſuperabũdauit & gratia.

5 de maiori. Cõtra ſatisfactionem diuiſa. Reſp. Sed non cum ſatisfactione idem formaliter attendens in culpa. §. Tunc &c. Licet enim nõ oporteat ſemper ſatisfacere: non tamen ob hoc ſit, ut non oporteat ſemper de peccatis conteri. Ideo autem ſatisfactio aliquando finit, quia aliquod finitum in peccato, ſ. conuerſionẽ, reſpicit: cõtritio autem ſemper durat, quia illud, quod in peccato infinitatem importat, ſcilicet auerſionem, attendit.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem elidas errorem Begardorum & Beguinarum (Prat. Begardi) dicẽtium; opera bona nulla debet facere homo, cum ad ultimum ſtatum perfectionis uenerit; & item, imperfecti hominis eſſe in operibus uirtutum ſe ſe exercere. Hos errores, inquantum alios etiam malos ſenſus inducũt, ſunt per D. Thomæ rationem exploſi, prima parte, q. 108. ar. 5. & append. inquantum uerò contritionem per totum præſens tempus habendam diſſuadent, (Contritio enim eſt actus uirtutis. q. 1. art. 2.) hoc in loco recitantur, & ab iſto articulo expugnantur: ut, conſideranti etiam mediocriter, patet. Secundò habes. quomodo per rationẽ oſtẽdas,

1 Vid. pro S. Eccl. cõtra errores Beg. damn. à ſeip. Cõcilijs.

2

das, hos errores, pro quanto ſpecialiter cont it iu ui ſemper ba- A beudæ in hac uita detrahunt, damnari meritò ab Eccleſ. 5. ſic: De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu. Ecce: quòd ſcriptura monet nos ad propitiationem in toto tem pore uitæ noſtræ quærendam de peccatis ; quam utique propitiationem, utique ſcit, inquiri ſolitam eſſe per contritionem. Quaſi ergo diceret. De peccatis commiſſis ſemper doleas: ut facilius propitiationem de il lis, quam pro certo ex parte tui non ſcis te conſecutum, poſſis obtinere. Cui poteſt adiūgi illud Prouer. 28. beatus homo qui ſemper eſt pauidus. Pro cuius intellectu Concilium Tridentinum accipiatur Seſſ. 6. cap. ... dicens. Neque illud aſſerendum eſt: oportere eos, qui uerè iuſtificati ſunt, abſque ulla omnino dubitatione apud ſemetipſos ſtatuere, ſe eſſe iuſtificatos: neminē que à peccatis abſolui, ac iuſtificari niſi eum, qui certò credat ſe abſolutum & iuſtificatum eſſe: atque hac ſola fide abſolutionem & iuſtificationem perfici; quaſi, qui hoc non credit, de Dei promiſſis, deque mortis, & reſurrectionis Chriſti, efficacia dubitet. Nā ſicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque ſacramentorum uirtute & efficacia, dubitare debet: ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuamque propriam infirmitatem, & indiſpoſitionem, reſpicit, de ſua gratia formidare & timere poteſt; cum nullus ſcire ualeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum ſe & gratiam Dei eſſe cōſecutum. Hæc ibi. & declaratam igitur authoritatem eccleſiaſticam, & à mali ſenſus, contritionem per totum uitæ tempus non habendam garrientium, extorſione uendicatam haſtenus habuiſti. Item in principio dictos errores, per rationem oſtendere po es, meritò damnari à Concilio Tridentino Seſſ. 14. cap. 1. de doctrina ſacramēti extremæ unctionis, ſic dicente. Viſum eſt autem ſanctæ ſynodo, præcedenti doctrinæ de pœnitentia adiungere ea, quæ ſequuntur, de ſacramento extremæ unctionis: quod non modò pœnitentiæ, ſed totius Chriſtianæ uitæ, quæ perpetua pœnitentia eſſe debet, conſummatiuum exiſtimatum eſt à Patribus. Hæc ibi. Perpetuam ergo pœnitentiam debere eſſe totam uitam chriſtianam, & conſequenter totum præſens tempus eſſe tempus contritionis, in uerbis præmiſſis dilucidè patet. Tandem, quòd illi errores Begardorum, damnati ſunt, ut tacent, à Concilio Viennenſi inter alios eorundem dicti errones: quorum damnatio eſt in Clementinarum lib. iii. de hæreticis c. Ad noſtrum. Vide prim. par. q. 102. at. 3. append. tertio habes: quomodo per rationem prædictas auctoritates, pro quanto totā hanc uitam eſſe contritionis tempus innuunt, probes atque defendas. quartò uides: quomodo ex his uiciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur.

*Glo. ord. ibid.

Cum pia fiducia hac ſtat ſimul pia formido.

*Lib. 7. c. 13. & 14.

*In lib. de uera & falſa pœnit. c. 13. in ſi. tom 4. & magiſt. 4. ſent. diſt. 14. §. 1 ſi. de pœnit. diſ. 3. c. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrum expediat continue de peccato dolere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd non expediat continue de peccato dolere. Expedit enim quandoque B gaudere: ut patet Philip. 4. ſuper illud, Gaudete in domino ſemper: dicit Glo.* Quia neceſſariū eſt gaudere: ſed nō eſt p̄ſe[h] gaudere ſimul, & dolere. ergo nō expedit continue de pc̄tō dolere.

¶1 Præt. Illud, quod eſt de ſe malum, & fugiendum, non eſt aſſumēdum niſi quatenus eſt neceſſariū, ut medicina ad aliquid, ſicut patet de uſtione, & ſectione uulneris. Sed triſtitia de ſe mala eſt, unde dr̄ Eccl. 3. Triſtitiā longe expelle à te, et ſubditur cau- C ſa. Multos occidit triſtitia, et nō eſt utilitas in illa. Hoc etiā Philoſophus dicit in ſeptimo Ethicorum et 10.* Ergo non debet amplius dolere de peccato, niſi quatenus ſufficit ad peccatū delendum: ſed ſtatim poſt primam contritionis triſtitiam peccatū deletum eſt, ergo non expedit ulterius dolere.

¶3 Præterea. Bernardus dicit:[h] D Dolor bonus eſt, ſi continuus non ſit: mel enim abſynthio eſt admiſcendum: ergo uidetur quòd non expedit continue dolere.

¶4 Præterea. Actus in quib. conſiſtit beatitudo, expedit ſemper continuare quantum poſſibile eſt: ſed huiuſmodi eſt dolor de peccato, qd̄ patet Matth. 5. Beati, qui lugent, ergo expedit dolorem continuare quantum poſſibile eſt.

SED CONTRA eſt, q̄ Aug.* dicit. Semper doleat pœnitens, et de dolore gaudeat.

RESP. Dicendum, quòd hæc eſt conditio in actibus uirtutum inuenta, quòd non poteſt in eis accipi ſuperfluum, & diminutum: ut in 2. Ethicorum* probatur, unde cum contritio quantum ad id, quod eſt diſplicentia quædam in appetitu rōnis, ſit actus pœnitentiæ, & uirtutis, nunquam poteſt ibi eſſe ſuperfluum, ſicut nec quantum ad intenſionem, ita nec quantū ad durationem: niſi ſecundū qd̄ actus unius uirtutis impedit actum alterius magis neceſſariū pro tempore illo. Vnde[m] quantumcunque homo continuè in actibus diſplicentiæ eſſe poſſit, & magis, melius eſt: dummodo actibus aliarum uirtutum uacet ſuo tempore, ſecundum quod oportet.* Sed paſſiones poſſunt habere ſuperfluum, & diminutum, & quantum ad intenſionem, & quantum ad durationem: & ideo[p] ſicut paſſio doloris, quam uoluntas aſſumit, debet eſſe moderate intenſa: ita debet moderate durare,[q] ne ſi nimis duret, homo in deſperationem, & puſillanimitatem, & huiuſmodi labatur.

*c. 6. circa ſi.

SVPER QVAEST. IIII. ARTIC. II.

CONCL. 1ª. Quantumcumque, & continuè, & magis, in actibus diſplicentiæ de peccato ſecundum rōnis appetitum, hō eſſe potuerit, ſiue ſeipſum exercuerit, melius eſt: dūmodo actibus aliarum uirtutum uacet ſuo tempore, ſecūdum quòd oportet.

¶Corollarium. Ergo expedit contritione, quæ eſt in parte intellectiua, dolere continuè, magiſque ac magis dolorosè, de peccato ſeruata conditione, tamen ly dū modo &c.

¶PROB. 1 Quia diſplicentia de peccato ſecundū rationis appetitum eſt actus uirtutis (q. 1. ar. 1.) & in actibus uirtutum nō poteſt accipi ſuperfluum aut diminutum, neque ſecūdum extenſionem, neque ſecundum intenſionem (ex 2. Ethic.) 2 Quia (ly dūmodo &c.) non eſt bonum, quòd actus unius uirtutis impediat actū alterius magis neceſſarium pro tempore illo.

Concl. m

¶NOT. Quando dicitur, quòd in actibus uirtutum nō poteſt eſſe ſuperfluum &c. intelligitur formaliter. i. in quātum ſunt, ſiue dum manēt, actus uirtutum. Scit enim Diuus Thomas, & docuit, quòd ieiunans poteſt plus iuſto (quod eſt ſuperfluum,) & minus iuſto (quod eſt diminutum,) ſe affligere: ſed tunc ſic ieiunantem non conſiſtere in actibus uirtutum ſimul agnouit, immo de actu uirtuoſo (qui eſt ieiunare) ad actum uitioſum declinare. In actibus ergo uirtutum, quantum eſt de ſe, non poteſt eſſe ſuperfluum & diminutum: licet in abuſu actuum uirtutum poſſit eſſe. Ly ſecundum extenſionem, correſpondet ad ly continuè, dictum in concluE ſione: ſicut ly ſecundum intenſionem, ad ly magis.

Plus & minus, i. ſuperfluum, & diminutum.

Concl. p

¶CONCL. 2ª. Sicut paſſio doloris, quam uoluntas in parte ſenſitiua aſſumit, debet eſſe moderata (ſupra q. 3. ar. 2.) ita debet moderatè durare.

¶PROB. 1 Quia ſi talis paſſio, tum quoad intenſionem tum quoad extenſionem, non eſſet moderata, tunc eſſet in ea ſuperfluum aut diminutum quoad alterum prædictorum ſiue quoad utrunque (.i. tunc ibi eſſet uitium:) 2 Quia ſi talis paſſio nimis duraret, tunc homo poſſet cadere in deſperationem, puſillanimitatem, uel huiuſmodi.

¶Corollarium. Ergo prudentiæ, quæ eſt auriga uirtutum, relinquitur; quòd ſic uel ſic moderetur prædictam paſſionem. Ergo ad intellectum hoc in loco dictorum multum iuuant ſupradicta in q. 3. ar. 2. & q. 4. at. 1. Vbi notabis exemplum de Corinthio illo fornicario quem Apoſtolus noluit abundantiori triſtitia affici, ne fortè (ut hinc trahi poteſt) uel in deſperationem,

ctione, vel in puſillanimitatem, vel in ſimilia vitia, haberetur; F & conſequenter dolor bonus contritionis in ſenſu a voluntate aſſumptus, per imprudentiam degeneraret in malum.

1m de minori. Gaudere ſimul, & dolere. De eodem: non, de diuerſis. maxime, quando dolor de vno eſt materia gaudendi de altero § Tunc &c. Nam licet pœnitens doleat de peccato: gaudet tamen non de peccato, ſed de Deo, ex cuius amorem prouenit, vt doleat de proprio peccato, & de quo gaudium magis ex dolore de peccato naſcens ſubſequitur.

¶ Corollarium. Dupliciter ergo dolens de peccato reſpicit Deũ, de quo gaudeat. Antecedenter ſiquidem, quoniam ex amore ſuo erga Deum homo conteritur: ſubſequenter autem, quoniam poſt lachrymas immo & per lachrymas, purgatur atque ſerenatur oculus ad videndum Deum; & de illo, tanquam de dulci amico media contritione recuperato, gaudendum. Vide q. 3. ar. 1 arg. 3. cum reſponſione: vt cognoſcas alia gaudia contritioni admixta. Inter hæc & illud magis mirandum ex Auguſtino nota: quod pœnitens, dum actualiter de peccato dolet, du ipſo ſuo dolore gaudet. Vide auctoritatem Auguſtini, ex qua hoc initium trahitur, in argumento primo, ſed contra. Præmiſſa omnia in contritionis dolore gaudia ſunt bona; & conſequenter in Domino gaudere multipliciter dicendus eſt, qui de peccato actualiter dolet, moderamine ſemper (ſupra) ſeruato. Multum ergo apoſtoli monito ad Philip. 2. per argumentum adducto obediens eſt ille: qui de pactis pro Deo continuè dolet.

Dolor pariter ſimul gaudiũ.

Concl. b.

Ad primum ergo dicendũ, quod gaudium ſæculi impeditur per dolorem contritionis, non autẽ gaudium, quod de Deo eſt, quia habet ipsũ dolorẽ pro materia.

Ad secundum dicendũ, quod illud Eccl. de triſtitia ſæculi loquitur, & Philoſ. loquitur de triſtitia, quæ eſt paſsio, qua moderate vtendum eſt, ſecundum quod expedit ad finẽ, ad quẽ aſſumit.

Ad tertium dicendum, quod Bernardus loquitur de dolore, qui eſt paſsio.

Articvlvs III.

Vtrum etiam poſt hanc vitam, animæ de peccatis conterantur.

Ad tertium ſic procedit, videtur quòd etiam poſt hanc vitam animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis diſplicentiam de peccato[h] cauſat ſed poſt hanc vitam manet in aliquibus charitas, & quantum ad actum, & quantũ ad habitum, quia charitas nunquam excidit, vt dicitur 1. Cor. 13. ergo manet diſplicentia de peccato commiſſo, quę eſſẽtialiter eſt contritio.

¶ 2 Præterea. Magis eſt dolendũ de culpa, quàm de pœna, ſed animę in purgatorio dolent de pœna ſenſibili, & de dilatione gloriæ, ergo multo magis dolent de culpa ab eis commiſſa.

G ¶ 3 Pręterea. Pœna purgatorij eſt ſatisfactoria de peccato, ſed ſatisfactio habet efficaciam ex vi contritionis, ergo contritio manet poſt hanc vitam.

Sed contra. Contritio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, ſed ſacramenta non manent poſt hanc vitam, ergo nec contritio.

Præterea, Contritio poteſt eſſe tanta, quod delet, & culpã, & pœnã, ſi ergo animæ in purgatorio conteri poſſent, poſſet vi contritionis eorum, reatus H pœnæ eis dimitti, & ideo à pęna ſenſibili liberari, quod eſt falſum.

Respondeo Dicendum, quod in contritione tria conſideranda ſunt. Primum eſt contritionis genus, quod eſt dolor. Secundum eſt contritionis forma, quæ eſt actus virtutis gratia informatus. Tertium eſt contritionis efficacia, quę eſt actus meritorius, & ſacramẽtalis, & quo I dammodo ſatisfactorius.[m] Animę igitur poſt hanc vitam, quæ in patria ſunt, contritionem habere non poſſunt,[n] quia carent

2m de maiori. Quod eſt de ſe malum & fugiendum. & ſecundum quod eſt malum, & fugiendũ non aliter. Tunc &c. Nam licet triſtitiam ſeculi, de qua Eccl. ſit fugienda; & triſtitiam paſſio immoderata, de qua principaliter ibi, ſit mala: tamen triſtitiam ſecundum quod aliter (vt ſupradicta per conciliationes). non ſecundum quod illis modis, accipitur eſt, vt pote bona, & amplectenda, ab hominibus continuanda.

Hiſtoria bona; mala.

3m ex Bernardo. Dolor. &c. qui eſt paſſio: non qui eſt in rationis appetitu diſplicentia §. Tunc &c. vt patet. Immo hæc Bernardi auctoritas ſtat pro declaratione concluſionis ſecundæ, ad prudentiam habendam, & rationabile obſequium: q. 3 ar. 2.

Appendix.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem oſtendas meritò miſſinuatum à ſcriptura, quòd homo de peccato debet continuè dolere. Hoc autem inſinuatur a Pſal. 50. Miſerere mei &c. quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Pro cauſa n. ad obtinendum miſericordiam illam apta adducit Dauid: quod contritionem continuam de proprio peccato cognitio habebat. Nam peccatum illud non eſſet in bonum contra ipſum Pſalmiſtam, niſi ipſe de illo propter Deum doleret: quoniam præter aliter eſt contra ſuo auctore in malum. Quia ergo adducit hoc tanquam ſibi in bonum, vt pote medium ad impetrandam de ipſo peccato veniam, ideò dicendum: quod per ly peccatũ meũ meum contra me eſt ſemper, contritionem ſuam continuam inſinuat, & conſequenter, ſemper de peccato dolere, eſſe expediens. Item inſinuatũ à Hiere. Thren. 2. deduc quaſi torrentem lachrymas, per diem & noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Vide ibi capitulum: & hæc verba dici à Propheta principaliter inuenies propter peccata; ob quæ tanta ſupplicia mihi deſcripta populo ſuperuenerũt. Per hoc ergo, quod hortatur peccatorem ad deductionẽ lachrymarũ aſſiduarum, vt pote per diem ac noctem, non quieſcentium, apertè monſtrat: quod cõtinuè dolere de peccato, expediẽs eſt. Itẽ à concilio Niceno 2. actione quarta, vbi dicit: Nicephorus ſanctiſſimo Epiſcopus Dirhacchij dicit: Multis precibus opus habemus, multa n. mala fecimus; quin & cõtinua pœnitentia, & cõfeſſione indigem[e]. Hæc ibi. Audis, pœnitentia continua nos indigere? Si hac indigemus: ergo per hoc monſtratur, quod ſẽper de peccato dolere eſt expediens. Ex ar. 1. ap pend. multum coadiuuaberis: & vice verſa. Itẽ à Pſ. 6 laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo, turbatus eſt à furore oculus meus. Per has n. multas de contritione inculcationes, aſſiduam de precio diſplicentiam habendam expedienter, innuit. Pro quo illud Chryſoſtomi in libro de compũctione cordis, nota. Quid (inquit) corporis viribus opus eſt: cũ cor conterere debeamus? Hoc eſt, quod à nobis expoſcitur: vt ſẽper recordemur mala noſtra & ad animum reuocemus, & conſcientiam geſtorum noſtrorum habeamus ante oculos; vt pro his ſupplicemus Deo: vt gehennam ponamus in conſpectibus noſtris, & angelos, qui in die iudicij vbique diſcurrunt, & congregant de omni orbe terrarum eos, qui tradendi ſunt in gehẽ-X nam ignis. Ponamus etiã & illud ante oculos, quãti doloris eſt, excludi ac proijci à regno cœlorũ, quod (vt mihi vr) grauius ẽ ipſa gehenna. Hęc ibi. Quę à Chryſoſt. dicta ante oculos nobis ſẽper, ad continuã cordis cõpunctionẽ habendã, ponẽda vr Pſalmiſta vno verbo indicaſſe, de ſeipſo, ad eundẽ de contritione finẽ, verificari: quia ſuæ illi prędictæ ſuix (laboraui in gemitu meo, lauabo &c. lachrimis &c.) ante poſuerat ly Domine nẽ in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. Datur ergo intelligi ex Pſalmo illo iuncta pſertim aurea declaratione pręmiſſa, & cõtinuitas cõtritionis ſalutifera, & ad huiuſmodi cõtinuitatẽ cõteraſſequẽdã aptiſſima via. Scdo habes: quò per eius rõnẽ ſupra poſitas & ſacræ ſcripturæ & cõcil. auctoritates. pro quanto continuã expedientẽ dicunt eſſe contritionẽ, intelligas probes defendas. videsquò ex his viciſſim angelicę hæc doctrinę cõſoliderſ.

Veritas per S. eccl ſcri ad intelligẽdas ſcri

Concl. m.

Concl. n.

Nota ly ſẽper: pro pluribus clauſulis ibi ſeruit.

QVAEST. IIII. ART. III.

Concl. 1a. Animæ beatæ in patria contritionem habere non poſſunt.

¶ PROP.

PROB. Quia illæ animæ non poſſunt habere dolorem (cum A ſint in plenitudine gaudij) & contritio, quoad genus ſuum, eſt dolor.

¶NOT. Illud verbum in textu, propter gaudij plenitudinem, non ita aptè intelligitur ſic, quòd plenitudo illa ſit in eis (vt quibuſdam placeat a videri) quemadmodum ſic, quòd in gaudij plenitudine ipſæ ſint. Plenitudo namque illa gaudij eſt beatitudo æterna; de qua locutus dominus ad quendam, loco omnium in patria exiſtentium ait Matth.25. intra in gaudium Domini tui: non autem dicit, intret in te gaudiū Domini tui.

dolore propter gaudij plenitudinem. Illæ verò, quæ ſunt in inferno, carent contritione quia, & ſi dolorem habeant, deficit tamen eis gratia dolorem informans. Sed illi, qui in purgatorio ſunt, habent dolorem de peccatis gratia informatum B ſed non meritorium, quia non ſunt in ſtatu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inueniri poſſunt.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd charitas non cauſat iſtum dolorem: niſi in illis, qui doloris capaces ſunt, ſed plenitudo gaudij omnē capacitatem doloris excludit: & ideo quamuis charitatem habeant, tamen contritione carent.

CONCL. 2ª. Exiſtentes in inferno non habent contritionem.
PROB. Quia tales animæ non habent dolorem gratia informatum, & contritionis forma eſt gratia.

¶NOT. Gratia informans doloris contritionem dat ei duo: & quòd de peccato, inquantum eſt offenſa Dei, principaliter ſit ipſe dolor: & quòd ad deletionem culpæ valeat. Quoniam inquit littera, quòd damnatorum dolor non eſt gratia informatus, intellige, quòd neutrum illorum duorum habent: non autem, quòd habeant ſaltem vnum puta primum, licet non ſecundum. Neque enim dolent de peccato, quatenus offenſa Dei, immo ex ſua damnatorum obſtinatione illud denuo ſic effectu mandarent, ſi poſſent: ſed tantū de peccato, quatenus pro ipſo puniuntur, dolent. q. 98. art. 2. Dolere autem ſic de peccato C non habet rationem, ſeu diffinitionem contritionis: & ideo non eſt contritio, neque etiam informis quæſtione prima, articulo primo, exam. primæ diffinitionis, neque actus virtutis. Nam contritio informis, quæ dicitur dolor attritionis. quæſtione ſecunda, articulo ſexto, de peccato vt de offenſa Dei eſt: & contritio actus virtutis peccatum, vt ſic nollet commiſiſſe vnquam quæſtione prima, articulo ſecundo. Vide quoque ne: ex littera probationis malū ſenſum, qui fortè primitus tibi occurret, accipias, quòd videlicet nullus poſſit dolere de peccato inquantum eſt peccatum, niſi ſit in gratia. Hic enim ſenſus eſt falſus; & contra. D. Th. quæſt. 2. artic. 6. ubi attritionem, quæ apud ipſum eſt contritio informis, dicit eſſe quando quis dolet de peccato. Accipias igitur hunc ſenſum inde verum: quòd nullus poteſt habere contritionem, de quali ſermo eſt hic, niſi exiſtat in gratia. De quali verò contritione loquatur nunc, iam in principio corporis, quòd ſcilicet tria continet, textualiter dictum eſt. Non enim ſine cauſa præmiſit declarationem huiuſmodi, ad notandum ſcilicet, quòd nunc loquitur de contritione non tantum vera, ſed etiam perfecta. Nam ſciebat: quòd contritionem veram, licet imperfectam & informem, quæ attritio propria dicitur, poteſt aliquis habere: etiamſi non ſit in gratia. De his conſule. q. 1. art. 1. & 2. & 3. vbi & videbis Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4. de attritione, ſeu contritione imperfecta, optimè loquens. Vide etiam, ſi vis, Epiſcopum Roffenſem contra Lutherum artic. 6. ibi, contritionē quantumlibet magnam, niſi fiat in charitate Dei, non eſt vera, ſed ſimulata cuius Lutheri Phantaſiā Roffenſis ille falſiſſimam eſſe multiplicitat commonſtrat, & bene.

Dolere de peccato ſine fructu quomodo.

Caue ſenſum falſum.

CONCL. 3ª. Exiſtentes in purgatorio non habent perfectam contritionem.
PROB. Quia dolor illarum animarum: de peccatis non eſt meritorius (cum non ſint in ſtatu merendi): & contritionis efficacia eſt eſſe actum meritoriam. E

¶NOT. Loquitur D. Th. de merito propriè dicto, quando dicit, quòd meritum non eſt in purgatorio. Nam ad merendum propriè requiritur, vltra gratiam & oper, quòd quis ſit viator localiter i. in vita hac mortali viuens in corpore. Meritum autem impropriè dictum in purgatorio poſſe reperiri, concedit D. Th. diſt. 3. 18. q. 1. art. 1. Hinc patet etiam, quòd quando efficacia contritionis dicitur eſſe actus meritorius, accipitur ibi mereri propriè. Nota in textu ly quodammodo ſatisfactorius. Apponit enim ly quodammodo: & quia ſatiſfactio noſtra ad Deum non eſt ſatiſfactio ſimpliciter ſecundum æqualitatem quantitatis, ſed tantum ſecundum æqualitatem proportionis. q. 13. artic. 1. & quia contritio non eſt propriè aliquod illorum trium, quæ communiter pro operib. ſatiſfactorijs ponuntur. ſ. eleemoſina, ieiuniū, oratio. q. 15. ar. 3. licet ſit reductiuè. q. ar. eis ad 5ᵐ.

Meritum an in purgatorio.

3ᵐ de maiori. Cauſat. n. in ſubiectis capacibus: non, in capacibus, ſ. Tunc &c. Nam exiſtentes in patria ſunt doloris incapaces. Ex maxima illa ſic gloſſata, intellige dicta in q. 4. art. 2. textu, & elucidatione.

¶NOTAT. Quia ſemper verum eſt, quòd actiones recipiūtur in ſubiecto ad hoc recipiendum diſpoſito. Vnde licet charitas, quantum eſt de ſe, cauſet in amico dolorem de offenſa amici: tamen iſte dolor nō recipitur à ſubiecto in plenitudine gaudij patriæ exiſtente. Et ſi dicatur: quòd ſi charitas cauſat, & beati non recipiunt dolorem illū, aliquid puta ipſum cauſare eſſet fruſtra in patria: reſpondendum eſt, negando conſequentiam. Nam tunc aliquid dicitur fruſtra: quando ordinatur ad aliquem finem, & non attingit illum. Hoc autem non eſt in propoſito. Nā prædictū cauſare charitatis. i. quòd illa charitas dolorem ſic cauſet, non ordinatur ad hoc, vt recipiatur in ſubiecto beato (quia ordinaretur ad impoſſibile: quod eſt inconueniens) ſed ordinatur ad exprimendam naturā charitatis in ſeipſa. Natura autem charitatis conſiderata in ſeipſa eſt cauſare in amico dolorē de offenſa amici: & hanc eius naturam exprimit, quicunque charitatem in aliquo ponit. Nam charitas non pōt ſeparari à ſua natura, imò eſt ſua natura: ſicut nec diffinitum à diffinitione, imò eſt ſua diffinitio. Ponere ergo charitatem in beatis, & ponere quòd ipſa, quantū eſt de natura ſua, non cauſet diſplicentiam de offenſa Dei, eſt ponere contradictoria ſimul. i. in illis eſſe. & non eſſe charitatem. Ex his igitur verū ſenſum textus dicentis, charitas non cauſat iſtum dolorem niſi in &c. intellige: quòd ſcilicet D. Th. loquitur de cauſare, itaquòd recipiatur; non aūt præcisè de cauſare, itaquòd natura charitatis ſolum exprimatur. Reſpondet ſiquidem argumento volenti, quòd dolor ille reciperetur: non aūt quærenti, an per talem cauſationē naturæ charitatis in ſeipſa exprimatur quaſi ergo reſpondens apertè dixerit: quòd charitas patriæ non cauſat dolorē de offenſa Dei, ita quòd actualiter in beatis illa recipiatur: licet de cauſare illo, quantū eſt de natura ſolūmodò charitatis, nō me intromittā pro nunc. Vnde (vt moris ē ſui) argumenti difficultatē, quæ petebat, præcisè ſoluit, formalitati reſpōſalis, & ſufficientiæ propriæ breuitati, cætera ſubticendo, cōſulēs.

An charitas patriæ diſplicentiā de offenſa Dei cauſet.

¶*Corollarium*. Ergo vt in propoſito dici poſſe proportionaliter ſimile quid: quod dixit D. Th. in 1. 2. q. 4. ar. 8. 3ᵐ. Argumēto. n. huic. Charitas in beatitudine perficitur, ſed charitas extendit ſe ad dilectionem Dei & proximi, ergo vr quòd ad beatitudinem requiratur ſocietas amicorum: argumento, inquā huic reſpōdet ſic. D Ad 3ᵐ. dicendum, quòd perfectio charitatis eſt eſſentialis beatitudini quantum ad dilectionē Dei, non quantū ad dilectionē proximi. Vnde ſi eſſet vna ſola aīa fruens Deo, beata eſſet non habēs proximū, quē diligeret: ſed ſuppoſito proximo, ſequitur dilectio eius ex perfecta dilectione Dei. Vnde, quaſi concomitanter, ſe habet amicitia ad perfectam beatitudinem. Hæc ibi. Sicut ergo perfecta charitas illius ſolius animæ beatæ non diligeret actualiter proximū, eo quòd ipſum nō haberet, cū ſit charitatis, ſecūdū naturam charitatis, ſic extendere ſe ad dilectionem proximi: ita perfecta charitas beatorum non facit actualiter contritionem in beatis, eò quòd ipſi non ſunt doloris capaces, cum tamen charitatis, ſecundum naturam charitatis ſit cauſare in amico dolorē de offenſa amici Dei. Et ſicut, ſuppoſito proximo, ſequitur actualiter in illa anima beata dilectio eius ex dilectione Dei: ita, ſuppoſita (quod tamen non eſt dabile) capacitate doloris in beatis, ſequitur actualiter in eis contritio de peccato. Concludendum E ergo videtur ad inſtar præmiſſi reſponſi: quòd perfectio charitatis eſt eſſentialis beatitudini quantum ad conſummatum gaudium de Deo, non quantum ad actualem dolorem de peccato. Actualem, inquam ad differentiam radicalis, non quia contritio illa radicalis, ſit reducibilis quandoque ad actum, ſed quia in radice naturæ charitatis (modo ſupra declarato) manet. Vnde ſicut illa anima ſola beata haberet dilectionem proximi in radice tantum charitatis, nunquam tamē actualiter niſi proximus diligendus daretur; nec hoc eſſet inconueniens, nec minus eſſet actualiter eſſet beata, & charitate perfecta abundās, etſi quòd proximū nunquam exiſtentem nunquā actualiter diligeret: ita beati in patria habent contritionem in radice charitatis ſecundū naturam eius tantum, nunquam tamen actualiter (vt intendit hoc primum reſponſum) niſi capacitas doloris in ipſis daretur; nec hoc eſt inconueniens, nec per hoc ſunt eſſentialiter minus beati & charitate perfecta pleni, etiam quòd nunquam actualiter ex incapacitate ſua ſint habituri illum contritionis dolorem.

¶NOT.

¶2 NOTAT. ſimili modo poſſumus ſaluare illud dictũ de Deo, & de beatis, puta q habeat diſplicentiam de peccatis noſtris: quæ ſcilicet, quantum eſt de natura charitatis illorum in ſeipſa cõſideratæ, id ſolummodo verificatur; aut quia factum illud eſt tale, q Deus & beati, ſi doloris eſſent capaces, de tali re haberent actualem diſplicentiam: non autem q ipſi actualis diſplicentiæ ſeu doloris capaces aliquando eſſe poſſint. Hæc, & ſimilia ex ſuperiorib. in notatione prima, & corollario bene (ut decet) applicatis in recto ſenſu intelligito; ne ex ſuperficie loquendi falſum ſenſũ concipias.

F Ad ſecundum dicendum, q animæ in purgatorio dolent de peccatis: ſed ille dolor non eſt contritio, quia deeſt eis contritionis efficacia.

Ad tertium dicendum, quòd pœna illa, quam animæ in purgatorio ſuſtinent, non poteſt proprie dici ſatisfactio: quia ſatisfactio opus meritorium requirit: ſed largo modo dicitur ſatisfactio pœnæ debitæ ſolutio. G

2. de concluſione. Magis dolent &c. dolore, citra contritionem: non, dolore contritionis §. Tunc &c. Conceditur.n.q & dolent, & magis dolent, de culpa: ſed negat, q talis dolor ſit contritio; non quia ſit patiuntur, ſed quia non habet efficaciam, neq; merendi, neq; faciamenti, neque ſatisfaciendi. Poterit ergo dolor ille eſſe maior, quam cuiuſcunque viatoris hic in corpore viuentis: & tamen dolor iſtius ſic viuentis poterit eſſe, & quandoque erit, contritio; dolor verò illius in purgatorio exiſtentis nunquam erit, neque eſſe poterit, contritio. Non.n. omnis dolor eſt contritio; licet omnis contritio ſit dolor. q. 1. ar. 1. & q. 2. ar. 5. ad ſecundum. Adde, q nec omnis dolor de peccato proprio eſt contritio de quali nunc loquimur; niſi gratia, & efficacia, in textu dictis ſit prædicta.

Efficacia contritionis eſt triplex.

QVAESTIO V.

De effectu contritionis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE cõſiderandũ eſt de effectu contritionis. H

Corollarium. Ergo, ſi per impoſſibile beati in patria eſſent doloris capaces, adhuc contritionem actu non haberent: non ratione quæ dicebatur in reſpõſo ad primum; ſed ratione dicta hic ad ſecundum; i. nõ ratione incapacitatis doloris ſed ratione defectus efficaciæ. Nunc autem beati ipſi propter rationem vitam quæ non habent contritionem: animæ uero in purgatorio exiſtẽtes propter vnam tantum. ſ. inefficaciam, & damnati propter ſecundæ, ac tertiæ conditionis contritionis defectum.

3 de minori. Sed ſatisfactio. &c. Propriè ſumpta: non, impropriè §. i. deli largo modo §. Tunc &c. Nam pœna illa, quam animæ in purgatorio ſuſtinent, non &c. vt in litera.

¶NOTAT. Ideo in textu dicitur, q pœnæ debitæ ſolutio non eſt propriè licet largo modo, ſatisfactio: quia ad ſatisfactionem Propriedictam, vltra pœnæ debitæ ſolutionem pro peccato præterito, exigitur; quòd ipſa ſatisfactio ſit in remedium peccati futuri cauendi, ſed tamen poſſibilis a ſatisfaciente eodem incurri, quæſt. 12. art. 3. Hoc autem de pœna illarum animarum dici non poteſt cum, ſecundum fidem catholicam, animæ ipſæ ſint penitus impeccabiles etiam dum actu ſunt in purgatorio. Vide circa hoc Roffenſem contra lutheri errores articulis. 38. & 39. validiſſimè triumphantem.

Satisfactio.

APPENDIX.

EX articulo habes id: quomodo per rationem oſtendas, meritò fuiſſe radicaliter à ſcripturis indicatum quod poſt hanc vitam non dari contritionem. Inſinuatum autem eſt hoc ab ijs; quando merendi locum poſt hanc vitam eſſe, negatum: cùm meritorius ſit actus ipſa contritio. Indicatum eſt ergo illud à Chriſto Iohan. 9. Venit nox, quando nemo poteſt operari, ſcilicet meritoriè. Huic loco pro expoſitione faueat Auguſtinus dicens. Hic omne meritum comparatur, quo poſt hanc vitam releuari poſſit quiſpiam, vel grauari. Nemo autem ſperet; quod hic neglexit, cum obierit, apud Deum promereri. Hæc ille, in Enchirid. cap. 110. & Hieronymus ſuper ad Galatas, Tempus ſementis, tempus eſt præſens; & vita, quam currimus. In hac licet nobis, quod volumus, ſeminare. Cum iſta vita tranſierit, operandi tempus auferetur. Hæc illa. Et certè non poſſunt illa verba prædicta Chriſti aliter accipi, quàm quia poſt mortem non ſit tempus merendi. Cum enim ex ſacris literis conſtet, q defunctorum animæ prorſus ocioſæ nõ ſint (nihil namque ocioſum datur in natura; imò hęc illud abhorret, ſecundum Philoſophum etiã) & dubitare nemo fidelis poſſit, q Dominus in prædictis verbis (ſicut & vbiq;) vera dixerit; de neceſſitate ſubinferendum relinquitur: q de opere non quocunque, ſed meritorio ſolum, ſit ibi locutus, Venit nox quando nemo poteſt operari. Item ab Eccleſiaſtici c. 14. Ante obitum tuum operare iuſtitiam: quoniam nõ eſt apud inferos inuenire cibũ. Quo ſcilicet ad meritũ refocilleris. Item eccleſiaſtici. 9. Quodcunq; poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia, ſunt apud inferos; quò tu properas. Clarum eſt, q ante mortẽ Chriſti erãt ſãcti patres in limbo infra nos; & q in eis tũc erat aliquod opus, ratio, ſcientia (quod dico de pluribus illis, intellige proportionaliter de alijs vt eiunctis): & tamen ſic uniuerſaliter locuta eſt ſcriptura. Quid ergo per huiuſmodi ſuum dictum intellexit? Quod neque opus neque ratio, neque ſapientia, neque ſcientia, in aliquo defunctorum ſunt ad meritum; etiam qđ abſolute ibi ſint. Opus ergo meritorium poteſt eſſe in hac uita: quoniam ad opus exhortamur nunc ex eo, q non dabitur poſtea opus tale. Et hoc bene pro ſemper notabis, contra hęreſes merita talia negantes. Hæc generatim de vniuerſis uita functis dicta ſufficiant. Cæterum ſpeciatim de beatis, idipſum, q ſcilicet in eis non ſit contritio, indicaſſe planius, & quaſi à fortiori, videtur Iſaias c. 54. his verbis. Noli timere: quia non confunderis, neque erubeſces. I Non enim te pudebit; quia confuſionis adoleſcentiæ tuæ obliuiſceris, & opprobrij viduitatis tuæ non recordaberis amplius quia dominabitur tui, qui fecit te. Hæc ibi. Qui autem magis homini ſit bonum dominabitur dominis: quam dum erit in patria beatus? Item ab Apocal. 21. indicatur ſic. Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum; & iam non erit vlterius neque luctus, neque clamor, neque dolor. ¶ Secundò habes: quomodo per eius rationem prædictas auctoritates, prout quanto aliqualiter non eſſe contritionem oſtendunt poſt hanc vitam, & intelligas & probes, & defendas. ¶ Tertiò vides: quomodo viciſſim ex his conſtabiliatur angelica doctrina præſens.

Vtil. p S. Eccl. ad intellig. ſcripturas.

Circa quod tria quæruntur.

Primo, Vtrum peccati remiſſio ſit contritionis effectus.

Secundo, Vtrum contritio poſſit totaliter tollere reatum pœnæ.

Tertio, Vtrum parua contritio ſufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum remiſſia peccati ſit contritionis effectus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd peccati remiſſio non ſit con-

QVÆST. V. ART. I.

K

COntritio, & vt pars ſacramenti & vt actus virtutis, eſt cauſa remiſſionis peccati; ſed diuerſimodè.

Corollarium. Ergo contritionis effectus eſt remiſſio peccati. Contritionis, nunquam ſecundum diffinitionem primam eius datam, quæſtione prima, articulo primo, acceptæ: ſcilicet cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi: aliter non. Pro quo vide ibi eluc. & appen. præſentis articuli. Quod talis contritio remittat peccatum, habes etiam ex contritionis diffinitionibus ab Auguſtino, & Gregorio, ſuprà quæſt. on. 1. articulo 1.

PROB. Quia contritio inquantum eſt pars ſacramenti, operatur inſtrumentaliter ad remiſſionem peccati (cum ſimili pateat de alijs ſacramentis): & inquantum eſt actus virtutis, operatur materialiter ad remiſſionem peccati (cum ſit diſpoſitio quædam ad iuſtificationem);

¶NOTAT.

tritionis effectus. Solus enim Deus peccata remittit, ſed contritionis nos ſumus aliqualiter cauſa: quia actus noſter eſt, ergo contritio nõ eſt cauſa remiſsionis culpæ.

¶ 2 Præterea. Contritio eſt actus uirtutis, ſed uirtus [b] ſequit̃ peccati remiſsionem, quia uirtus, & culpa non ſunt ſimul in anima: ergo contritio non eſt cauſa remiſsionis culpæ.

B

¶ 3 Præterea. Nihil impedit à perceptione Euchariſtiæ niſi culpa: ſed contritus ante confeſsionem non debet accedere ad Euchariſtiam: ergo [h] nondum eſt conſequutus remiſsionem culpæ.

SED CONTRA eſt quod dicitur in Gloſ. ſuper illud Pſalmi, Sacrificium Deo ſpiritus cõtribulatus &c. Contritio cordis eſt ſacrificium, in quo peccata ſoluuntur.

Præterea. Virtus & uicium eiſdem cauſis corrumpuntur, & generantur, ut dicitur in ſecundo Ethic.* ſed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur, ergo per dolorẽ ex amore charitatis ordinato tantum, peccatum ſoluitur: & ſic peccatum contritio delet.

RESP. Dicendum, quòd contritio poteſt dupliciter conſiderari, uel inquantum eſt pars ſacramenti, uel inquantum eſt actus uirtutis, & [m] utroque modo eſt cauſa remiſſionis peccati, ſed diuerſimodè: [n] q̃a, inquãtum eſt pars ſacramenti, primo operatur ad remiſsionẽ peccati inſtrumentaliter, ſicut, & de alis ſacris in prima diſtin.* patuit. Inquantũ autem eſt actus uirtutis, ſic eſt quaſi cauſa materialis remiſsionis peccati, eo ꝙ diſpoſitio eſt quaſi neceſsitas ad iuſtificationẽ, diſpoſitio aũt reducitur ad cauſam materialem, ſi accipiatur diſpoſitio, quæ diſponit materiam ad recipiendum, ſecus aũt eſt de diſpoſitione agentis ad agendum, q̃a illa reducitur ad genus cauſæ efficientis.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſolus Deus eſt cauſa ſufficiens principalis remiſsionis peccati, ſed cauſa diſpoſitiua poteſt etiam eſſe ex nobis, & ſimiliter etiam cauſa ſacr̃alis, q̃a formæ ſacramentorum uerba ſunt à nobis prolata, quę habẽt uirtutem inſtrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

D

¶ NOT. Quòd inſtrumentaliter operentur ſacramenta ad peccati remiſſionem; patet ex Concil o Trid. Seſſ 6. cap. 7. ubi explicans cauſas iuſtificationis impij in latitudine cauſæ efficientis loquens infert hæc uerba. inſtrumentalis item, ſacramentum baptiſmi, & ſeſſ. 14. cap 2. Eſt autem hoc ſacramẽtum pœnitẽtiæ lapſis poſt baptiſmum ad ſalutem neceſſarium; ut nondum regeneratis ipſe baptiſmus. & ſeſſ. 7. canon. 8. Si q̃s dixerit per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato nõ cõferri gratiam, ſed ſolam fidem diuinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit. Hæc ibi. Rectè ergo probationis prima pars fundatur in hoc, quòd ſacramenta noſtra ad remiſſionem peccati operantur inſtrumentaliter ex quo poſt habere uult, quòd & pars ſacramenti cõtritio ad remiſſionem talem inſtrumentaliter cõcurrit. Et nota: quòd cauſa hæc inſtrumẽtaliter concurrens in genere cauſæ efficiẽtis, ſecundum D. Th. seductiuè ponitur: ut patet conſideranti reſponſionem ad primum argumentum in recto ſenſu. Quando ergo dicit, quòd contritio ut pars ſacramenti concurrit inſtrumẽtaliter & ut actus uirtutis diſpoſitiuè: ſignificatur ꝙ ut pars concurrit effectiuè, ut actus concurrit materialiter

2m de maiori

Remitt. &c. effectiuà principaliter non, diſpoſitiuè materialiter, nec effectiuè inſtrumentaliter. §. Tunc &c. Nam contritio, cuius nos concauſa ſumus cum Deo, non remittit effectiuè principaliter peccatum (in quo ſenſu intendebat argumentum:) ſed illud remittit effectiuè inſtrumentaliter, & materialiter diſpoſitiuè (ut concluſionis probatio cum notatione declarauit.) In textum diligentiſſime nota ly quæ habent uirtutem inſtrumentalem, gratiam inducendi. Alioquin ſacramenta non eſſent cauſa inſtrumentalis ad iuſtificationem.

¶ NOT. Ad inſtrumenti rationem, i. ad hoc quòd aliquid ſit reuera inſtrumentum requiritur ultra actionem ſibi propriã, quòd mediante iſta eleuetur ad participandam actionem uirtutis illo pro inſtrumento: & hæc actio ſic participata uocatur ipſius inſtrumenti actio ſeu uirtus (ut hic nominatur) non quidem propria ſed inſtrumentalis. Ideo enim ſerra dicitur inſtrumentum artificis; quia ultra actionem ſibimet propriam, puta ſectionem lignorum, quæ præcedit, habet aliam actionem ſibi communicatam ab artifice ſecundum formam non ſibi propriam ſed in artificis mente præconceptam; puta facere lecticam, domus tectum, nauim, & ſimilia. Prima ſerræ actio eſt eius uirtus propria, quia ſecundum formam propriam ſuẽ operatur: ſecunda actio ſit eius uirtus inſtrumentalis, quia ſecundum formam præconceptam ab artifice tunc per motum participatum ab eo operatur: & quamuis non ſecaret, & ſimiliter non faceret lecticam, niſi moueretur ab artifice: tamen iſtæ duæ actiones aliter, & aliter, ſibi eueniunt. Secat enim ex propria uirtute; quia ex propria forma hoc habet, ut poſſit ſecare: quia ſcilicet de ſe habet dentes ferreos ſic adaptatos: facit autẽ lecticam ex uirtute participata, ſeu ſibi communicata, ab artifice; quia ex forma ab ipſo præconcepta hoc habet, ut ad concinnandam lecticam cooperetur: quia ſcilicet ad talem formã mentalem artificis exterius exprimendam, ſupra uirtutem ſibi ex ſe propriam, ab ipſo per motum tali eius mentali formæ congruentem adhibetur. Ecce, quòd ſerra eſt cauſa & ſectionis, & lecticæ: ſed ſectionis eſt cauſa propria, lecticæ autem cauſa inſtrumentalis: quoniam re uera alio, & alio modo cauſat utrunque. Applica ad ſacramenta, & bene: pro qua re uide ſupra tertiam partem. q. 62. ar. 1. & 4. Nam hic non eſt locus tractandi de ſacramentorum uirtute illa: niſi pro quanto facis ad propoſitum contritionis, ut eſt pars ſacramenti. Ad contritionem igitur, modo proportionato, deſcendendo prædicta ſic applicentur. Mouet Deus meum liberum arbitrium ad deteſtationem peccatorum à me commiſſorum. Ego à motione tali præuentus, dũ multitudinem, grauitatem, fœditatem, dãnificationem, illorũ multiplicem diſcutio, odium ac diſplicentiam contra illa concipio cum propoſito confitendi & ſatisfaciendi, ut in q. 1. ar. 1. diſt. 1. Hactenus eſt cauſata aliqualiter à meo libero arbitrio, per motionem tamen à Deo factam, ipſa contritio: quoniam & naturali quadam pronitate amat uirtutem & odit uitium; iuxta id Rom. 2. huiuſmodi (gentes uidelicet) naturaliter ſibi ſunt lex, & oſtendunt legem ſcriptam in cordibus ſuis. Vnde hucuſque mea contritio dicitur potius attritio, & informis contritio ſeu imperfecta: quæ non adhuc pro inſtrumento, ut inſtrumentum, à Deo aſſumpta eſt; quamuis ſine Dei motione non ſit nata, & uſque ad hoc progreſſa. Hæc igitur nondum remiſſionem peccati cauſat: ſed eſt, quaſi quòd ſerra per motionem artificis ſecuerit lignum. Superuenit poſtmodum alia maior bonitas Dei, & contritionem charitate informat: & ſic ad aliquid maius ſupra uires eius operandum eleuat, ſcilicet ad concauſandum remiſſionem peccati, æternæ pœnæ reatum, & ad merendum gloriam. Tunc primum, ubi forma à Deo ſummo opifice præconcepta, ſcil. per gratia, informatur, ad actionem ac uirtutem inſtrumentalem ſic eleuata transfertur: & ſic de attritio ego ſio contritus, iuxta dicta. q. 1. ar. 2. & 3. Prima actio, ſcilicet odire peccatum, dicitur propria liberi arbitrij: non quia ſit, uel eſſe poſſit, ab eo ſine gratuita motione Dei; ſed quia à Deo mouetur tunc ad agendum ſecundum formam libero arbitrio naturalem, modo, non quo Pelagius, ſed quo Apoſtolus Rom. 2. intelligit; ad agendum inquàm aliquid uerſus peccatum, puta ad odiendum illud, ad habendum diſplicentiam de illo, ad abhorrendum pœnas peccato debitas, ad erubeſcendum de fœditate, de grauitate, de multitudine peccatorum ſuorum, ad dolendum de amiſſione tot, & tantorum honorum propter peccata ſua. Secunda actio, uidelic. odiſſe peccatum, dicitur inſtrumentalis: quia mouetur à Deo tunc liberum arbitrium ad agendum ſecundum formam non ſibi naturalem, ſed deſuper infuſam, ſcilicet ſecũdum gratiam iam lachrymas ſuas informantem, ad agendum, inquàm, aliquid in peccatum, puta ad delendum illud, ad extinguendum pœnas æternas

E

Tho. ubi ſup. ar. 5. q6. 1. & ſeq.

Ca. 1. & 2.

Declaratio notabilis pro cauſa inſtrumentali.

Conſi. [illegible]

*Th. in 4. diſ. 1. q. 5. ar. 4. & 4. ſen. diſ. 1.

Applicatio practicalis ad contritionem.

Naturaliter & ſupernaturaliter quo agat contritio.

æternar pro illo debitas, ad redimendum uitam æternam per F ipſum perditam. Contritio itaque mea à Deo (ut dictum eſt) præuenta agit & naturaliter & ſupranaturaliter; & vtrobique uerè, quia utrobique ſecũdum formam ſibi, vel naturaliter uel ſupranaturaliter, inhærentem: ſed actione naturali (hæc dicebatur propria) non delet peccatũ, quod tamen actione ſuper naturali (hæc dicta eſt, inſtrumentalis) delet. Hæc pro ſenſo textu dictorum in hac reſponſione ad primum. Cæterum pro firmiori capiu ſume Concilium Tridentinum: ad cuius normam & hic, & alibi, & vbique, omnia uſque ad apicem regulanda ſunt, & uolo: ita ut concilium ipſum, ac ſimilia, non ad ſenſus meos, ſed ſenſusque meus ſub quibuſlibet uerborum tenoribus dati, ad concilium ipſum, ac ſimilia, ſemper inflexi, & ſint, & intelligantur. Illud itaque ſeſſ. 14 cap. 4. ſic ait. Illam uerò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam uel ex turpitudinis peccati conſideratione, uel ex gehennæ, & pœnarũ metu communiter concipitur, ſi uoluntatem peccandi excludat, cum ſpe ueniæ, declarat non ſolum non facere hominem hypochritam, & magis peccatorem; uerũm etiam donum Dei eſſe, & ſpiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantum mouentis; quo pœnitens adiutus uiam ſibi ad iuſtitiam parat: & quamuis ſine ſacramento pœnitentiæ per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat, tamẽ eum ad Dei gratiam in ſacramento pœnitentiæ impetrandam diſponit. Hæc ibi. Vbi & præmiſerat; quòd contritionẽ charitate perfectã ſacramenti uoto adnexa hominem Deo reconciliat: cuius uerba in appen. ſequen. recenſeorur. Bene ergo dicit D. Th. quòd contritio ut tuſ eſt cauſa diſpoſitiua, & quòd contritio ſacramenti pars eſt cauſa inſtrumentalis, remiſſionis peccati: quoniam, ſi ſingula ſingulis correſpondere facias, angelicam hanc doctrinam prorſus cum ipſo concilio concordare intelliges. Adde pro hac re & conſultationem notationis, poſt probationem.

Vox ab ol bus eccleſiæ filiis effectui mãdãda.

> Ad ſecundum dicendũ, quòd peccati remiſsio uno modo pręcedit uirtutẽ, & gratiæ infuſionem, & alio modo ſequitur, et ſecundum hoc, quod ſequitur, actus à uirtute elicitus poteſt eſſe cauſa aliqua remiſsionis peccati. G

2^m^ de minori. Sequitur. Reſp Secundũ aliquem modum conſiderationis: non, ſecũdum omnem modum. §. Tunc &c. Non enim intelligit conclusio; contritio uirtus, ſecundum quòd ſequitur remiſſionem peccati, eaſer illam (ut arguens falsò opinatur:) ſed intelligit, contritio uirtus, ſecundum quòd præcedit remiſſionem peccati, ſit cauſa remiſſionis illius.

¶ NOT. Tota reſponſio fundatur ſuper hoc, quòd ſecũdum unum modum conſiderationis uirtus præcedit peccati deletionem: licet concedat, quòd ſecundum alium ſenſum conſiderati ſubſequitur. Procurius notitia id, quod D. Thom. in 1. 2. q. 113. art. 8. annotandum eſt. Interea (inquit) quæ requiruntur ad iuſtificationem primum naturali ordine eſt gratiæ infuſio, ſecundum eſt motus liberi arbitrij in Deum, tertium eſt motus liberi arbitrij in peccatum, & quartum eſt remiſſio culpæ. & ad argumentum primum ait. Receſſus à termino, & acceſſus ad terminum, dupliciter conſiderari poteſt. Vno modo ex parte mobilis: & ſic naturaliter receſſus à termino præcedit acceſſum ad terminum. Prius enim eſt in ſubiecto mobili oppoſitum, quod abiicitur, & poſtmodum eſt id, quod per motũ mobile aſſequitur. Sed ex parte agentis eſt econuerſo. Agens enim per formam, quæ in eo præexiſtit, agit ad remouendum contrarium: ſicut ſol per ſuam lucem agit ad remouendum tenebras. & ideò ex parte ſolis prius eſt illuminare, quàm tenebras K remouere: ex parte autem aeris illuminandi prius eſt purgari à tenebris, quàm conſequi lumen, ordine naturæ, licet utrunque ſit ſimul tempore. Et quia infuſio gratiæ, & remiſſio culpæ dicuntur ex parte Dei iuſtificantis; ideo ordine naturæ prior eſt gratiæ infuſio, quàm culpæ remiſſio. Hæc ille. Quoniam igitur cum grana ueniunt uirtutes omnes morales. 1. 2. q. 65. art. 3. ideo contritio uirtus, ut pote ex parte Dei ſtans, præcedit remiſſionem peccati.

Per hos mot lib. arbit. dictò à D. Th. intelli ge contri tioñe perfectam.

3^m^ conſequentia. Ergo quandò eſt conſecutus &c. Negatur conſequentia. §. Nã, quando dicitur in maiori quod nihil impedit perceptione Eucharistiæ, niſi culpa, hoc intelligitur ſic; niſi culpa per eccleſiæ miniſtros non remiſſa: non autem ſic, niſi culpa quoad Deum ſolummodo remiſſa. Contriturergo quamuis remiſſionem culpæ quo ad Deum habuerit: quia tamen per Eccleſiæ miniſtros eam nondum habuit, ideo ab Euchariſtię perceptione impeditur. Fallit ergo argumentum ſecundum non cauſam ut cauſam. Accipit enim pro cauſa impeditionis illius culpam non remiſſam, & hæc non eſt præcisè cauſa: ſed uera cauſa eſt culpa non remiſſa per Eccleſiæ miniſtros. Quoad Deum igitur culpa remitti poteſt & immediatè, & mediatè. immediatè remittitur per contritionem, ſed hoc ad perceptionem Euchariſtiæ nõ ſufficit; mediate remittitur per eccleſiam ſeu eccleſiæ miniſtros, & hoc ad illam ſufficit.

> Ad tertium dicendum, quòd diſpenſatio Euchariſtiæ ptinet ad miniſtros eccleſiæ, et iõ ante remiſsionem peccati per miniſtros eccleſiæ non debet aliquis ad Euchariſtiam accedere quàmuis ſit ſibi culpa quo ad Deum remiſſa.

¶ 1ª NOT. Iure optimo ante perceptionem euchariſtiæ, ultra contritionem culpæ remiſſiuam, etiã confeſſionem actualem requiri neceſſariò determinatur habete. Nam iuſtum omnino eſt, quòd hac differentia inter dignitatem huius, & aliorum ſacramentorum: cum hoc omnibus altius ſit excellentius, Concil. Trid. ſeſſ. 13. cap. 1. Vt ergo receptus ſacramenta ipſorum dignitati (quantum fragilitas humana permittit) conformetur; neceſſarium quæ ideo ſit, ut ſi ne cul pa exiſtat alia ſacramenta ſuſcipiens; ita quòd non contritus nõ abſoluitur, neque in culpa obſtinatur baptizatur, & in peccato mortali ad confirmationem, extremam unctionem, matrimonium contrahendum, ordinem conferendum, accedens ſacrilegium committit: oportet fateri, quòd ad ſuſcepnonem Euchariſtiæ aliquid plus de neceſſitate requiratur; & huiuſmodi eſt cõ feſſio ſacramentalis actualis.

Locus & locatum à l. recipiẽs & recipiẽ debẽt pro portiona ri.

¶ NOT. 2^a^. Quando litera reſponſi dicit, quòd contrito ſine ſacramentali confeſſione communicaturo culpa eſt quo ad Deum remiſſa; hoc intelligendum eſt ſolum pro tempore Diui Thomæ: quando ſcilicet confeſſio actualis pro communionem Euchariſtiæ, toties quoties, præmittenda non erat de præcepto eccleſiæ, tantum de hoc exequendo ſaltem ſemel in anno in paſcha te mandabatur ex præſſè Concil. Later. ſob Innoc. III. cap. 21. & recitatur extra de pœnit. & remiſſ. cap. omnis utriuſque ſexus. Nunc ergo ex tempore illo, quo per Eccleſiam præceptum eſt, quòd ſumpturos Euchariſtiam etiam extra paſcha actualiter præconfiteatur; culpa non remitteretur contrito, niſi ſua contritio eſſet ueſtita uoto actualiter confitendi ante communionem: ſicut nec tunc ſecundum D. Th. contrito remittebatur apud Deum culpa, niſi ſua contritio eſſet ueſtita uoto confitendi tempore ſuo ſcilicet paſchatis q. 1. ar. 1. ex. diffinitionis primæ. Habes igitur inde à ſimili; quòd de mente Diui Thomæ eſt, quòd culpa contrito quo ad Deum nunc non remittitur, niſi proponat confiteri actualiter ante ſumptionem Euchariſtiæ, tali die puta Natiuitatis Chriſti: quoniam aliter non haberet nunc propoſitum confitendi tempore ſuo; & conſequenter non eſſet uerè contritus. Quòd ſi intenderet communicare abſque confeſſione præuia: ultra quòd non eſt contritus, eſſet tranſgreſſor præcepti ſequentis.

Qñ cõtritio remittatur, uel nõ remittatur culpa.

¶ 3ª NOT. Statuit præceptum Eccleſia de confeſſione (ut præfertur ante communionem: quando Concilium Triden. Seſſ. 13. cap. 7. ex quo etiam conſirmantur prædicta in prima notatione, dixit. Si non decet, ad ſacras ullas functiones quempiam accedere, niſi ſanctè: certè, quò magis ſanctitas & diuinitas cœleſtis huius ſacramenti uiro chriſtiano comperta eſt, eò diligẽtius cauere ille debet; ne abſque magna reuerentia & ſanctitate ad id percipiendum accedat; præſertim cum illa plena formidinis uerba apud apoſtolum legamus, qui manducat, & bibit, indignè iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Quare communicare uolenti reuocandum eſt in memoriam eius præceptum, probet ſeipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe: ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quatumuis ſibi contritus uideatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. Quòd à Chriſtianis omnibus, etiam ab iis ſacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta ſynodus perpetuò ſeruãdum eſſe decreuit, modo non deſit illis copia confeſſoris: quòd ſi, neceſſitate urgente, ſacerdos abſque præuia confeſſione celebrauerit, quàm primum confiteatur. Idem canon 11. ſic. Nã tantum ſacramentum indignè, atque ideò in mortem & condemnationem, ſumatur; ſtatuit, atque declarat, ipſa ſancta ſynodus; illis, quos conſcientia peccati mortalis grauat, quãtumcunque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſariò præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, uel pertinaciter aſſerere, aut etiam publicè diſputãdo defendere, præſumpſerit

Præceptũ Eccleſiæ De cõfeſſ. ante quã libet cõio nem.

Concilium

ſtiterit eo ipſo excommunicatus exiſtat. Hucuſque uerba Concilij.

Item Concilium Cabilonenſe capitulo quadrageſimoſexto prædixerat. In perceptione de corporis & ſanguinis Domini, iuxta Apoſtoli documentum, probare ſe debet homo: & ſic de pane illo manducare, & de calice bibere. Hæc ibi. Homo autem non ſe probat iuxta documentum illud Apoſtoli (ut uult Cabil. Concil.) licet aliquo modo ſe probet, niſi præconfiteatur actualiter: quoniam eccleſiaſtica conſuetudo declarauit intelligendum ſic eſſe illud Apoſtoli documentum (ut ſupra Concilium Tridentinum teſtatur.) Ad idem etiam Concilium Auguſtenſe capitulo decimonono ait. Cum unus quilibet chriſtianus ad ſacratiſſimum ſacramentum percipiendum per ueram contritionem & peccatorum ſuorum puram confeſſionem ſe ſe præparare obſtrictus ſit, & illis omnibus eius ſumptione interdictum eſt, qui abſque contritione & confeſſione in ſuis manent peccatis; & ſpeciatim illis, qui ſecundum ſanctæ Eccleſiæ præceptum ſingulis annis ſemel nõ confitentur. Hæc ibi. Vbi uides apertè: quòd non tantum ſpeciatim de confeſſione præmittenda communioni ſingulis annis in paſchate loquitur ſynodus hæc Auguſtenſis; ſed etiam generatim, ideſt toties quoties.

Sap. 11.

¶ Corollarium. Ergo & per rationem in hoc reſponſo ad tertium adductam, & (quod ubique melius eſt) per ſancta concilia maximè Tridentinum, damnatam eſſe intelligito hæreſim Ioannis Vuicleff (ut refert Concilium Conſtantienſe Seſſione 8. quam & condemnat) dicentis: ſi homo fuerit debitè contritus, omnis confeſſio exterior eſt ſibi ſuperflua & inutilis. Vide quæſtio. prima articulus primus eiuſ. dubitationis primæ, & appen. nunc ſequentem. Ergo per eandem rationem & concilia damnatur & hæc Lutheri (Prat. Luterani) dicentis: Magnus error eſt eorum, qui accedunt ad Euchariſtiæ ſacramentum huic innixi, quòd ſint confeſſi, quòd non ſint ſibi conſcij alicuius peccati mortalis, quòd præmiſerint orationes ſuas, & præparatoria; omnes hi iudicium ſibi manducant & bibunt: ſed confidant, & credant ſe gratiam ibi conſecuturos; hæc ſola fides facit eos puros, & dignos. Idem Concilium Tridentinum adhuc directius illam hæreſim Lutheranam reprobat Seſſ. 13. canon. 11. Si quis dixerit, ſolam fidem eſſe ſufficientem præparationẽ ad ſumendum ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramentum, anathema ſit. Hæc ibi. Vide, Roffenſem contra ei. Lut. ar. 15. ipſum oppugnantem & expugnantem.

Errores damnat.

ARTICVLVS II.

Vtrum contritio poſſit totaliter tollere reatum pœnæ.

A AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr quòd contritio nõ poſſit totaliter tollere reatum pœnæ, quia ſatisfactio & confeſſio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ, ſed nullus ita perfectè cõteritur, quin oporteat eum confiteri, & ſatisfacere, ergo contritio nullo modo eſt tanta, quòd totaliter deleat reatum totum.

¶ 2 Præt. In pœnitentia oportet eſſe quædam recompenſatio pœnæ ad culpam: ſed aliqua culpa per membra corporis exercetur, ergo cũ oporteat ad debitam pœnæ recompenſationẽ ut per quæ peccat quis, per hæc, & torqueatur, vr quod nunquam poſſit pœna talis peccati per cõtritionem abſolui.

¶ 3 Præterea. Dolor contritionis eſt finitus, ſed pro aliquo peccato, ſcilicet mortali, debetur pœna infinita, ergo nullo modo poteſt eſſe tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

B SED CONTRA eſt, quòd Deus plus affectum cordis acceptat, quàm etiam exteriorem actũ, ſed per exteriores actus abſoluitur homo à pœna, & culpa, ergo, & ſimiliter per cordis affectum, qui eſt contritio.

¶ 2 Præterea. Exemplum huiuſmodi de Latrone habetur, cui dictum eſt: Hodie mecum eris in Paradiſo, propter unicum pœnitentiæ actum. Vtrum autem totus reatus per contritionem ſemper tollatur, ſupra diſtinct. 14. quæſitum eſt, ubi hoc ipſum de pœnitentia quærebatur.

C RESPONDEO, dicendum, quod intentio contritionis poteſt attendi dupliciter. Vno modo ex

APPENDIX.

1 Vel. pro S. Eccleſia &c.

EX articulo habes primo: quõ per rationem explodas hæreſim Lutheri (ut refert Leo decimus in bulla edita eiuſdẽ errores) dicentis: propter tuã contritionem nullo mõ confidas abſolui, ſed pp uerbum Chri. Quodcunque ſolueris &c. hic, inq̃, cõfide, ſi ſacerdotis obtinueris abſolutionẽ, & crede fortiter te abſolutum, & abſolutus uerè eris, quicquid ſit de contritione. Itẽ eiuſdẽ ibidem, ſi per impoſſibile confeſſus non eſſet contritus; ſi ſi crederet ſe abſolutum, uerſiſſimè eſt abſolutus. Item error eiuſdẽ ibidem: qui referri ad hoc uidetur, quòd contritio non remittat peccatum, & eſt hic: nullus debet ſacerdoti reſpondere, ſe eſſe contritum, nec ſacerdos requirere. Secũdo habes: quõ per cõ- nẽ offendas, oẽs hos errores dãnari meritò ab eodẽ Leone in eadẽ bulla: cuius damnationis uerba lẽ tenorẽ uidere potes relatum in 3. par. q. 68. ar. 9. in eluc. Item a Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. qd poſtq̃ diffiniuit contritionem mõ, quo ſupra. q. 1. ar. 1. relatũ eſt, è ueſtigio ſubdit, fuiſſe aũt quouis tpe ad impetrandã ueniã pctorum hic contritionis motum neceſſarium: & in hoĩe poſt baptiſmũ lapſo ita demũ præparat ad remiſſionẽ peccatorũ, ſi cum fiducia diuinæ miſericordiæ, & uoto præſtandi reliqua, coniunctus ſit, quæ ad ritẽ ſuſcipiendum hoc ſacramẽtũ requiruntur. Hæc ibi. & infrà. Docet præterea, etſi cõtritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominem qui Deo reconciliare priuſquàm hoc ſacramentum actu ſuſcipiatur; ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni ſine ſacri uoto, quod in illa includitur, nõ eẽ aſcribẽdam. Hæc ibi. Vbi loquitur de ſacto pniæ: & contritionis motum expreſſè dicit ad remiſſionem peccati eſſe neceſſarium (ut uides) & cõtritionẽ perfectam reconciliare Deo, quamuis non ſine incluſo uoto ſacri (ut etiã D. Th. docuit q. 1. ar. 1.) & in principio illius ſeſſionis ait: quòd de finitionem hanc de pœnitentiæ ſacramento chriſtianis omnibus perpetuò ſeruandam proponit. Item à pſalmo 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Ecce contritio, Dixi; ecce confeſſio, Confitebor: Ecce remiſſio, Remiſiſti. Correſpõdet remiſiſti nõ ad ly Confitebor, ſed ad ly Dixi, cum utrũque ſit præteriti tpis: ut per hoc apertè ſignificet, quod contritionis effectus eſt remiſſio peccati; & antequàm confiteatur quis actu, mõ in uoto cõfeſſio nẽ contritio includat. Item ab Ezech. 18. conſiderans impius & auertens ſe ab omnibus iniquitatibus ſuis, quas operatus eſt, uita uiuet & non morietur. Vbi & per totum ferè capitulum, & in capitulo 33. per Ezech. Dominus mõſtrat; quòd contritio, quæ neceſſaria perfectè includit, q. eſt. 1. ar. 1. remittit peccata. Si uis Roffenſem contra errores prædictos Lutheri art. 11. 12. 14. eleganter differentem conſule. tertio habes: quomodo per rõnem præmiſſas ſcripturas, pro quanto contritionis effectum dicunt remiſſionem peccatorum, intelligas, probes, atque defendas. quarto uides: quomodo ex his uiciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur.

D

E

QVAEST. V. ARTIC. II.

CONCL. Contritio poteſt mereri nõ ſolum culpæ amotionem; ſed etiam abſolutionem ab omni pœna.

¶ PROB. 1 Quia charitas poteſt tantum intendi in actu, ut diſplicentia peccati ſeu contritio cauſata ab ipſa id mereatur: a Quia pœna doloris ſenſibilis, quam uoluntas ex contritione rationis excitat, poteſt tantum intendi, ut contritio ipſa ad id ſufficiat.

¶ NOTATIO. Contritio tamen iſta ſenſitiua non eſt totaliter diſparata ab illa rationis, ſed eſt ad ipſam, ut ad cauſam ſuam conſequens: & non per ſe ſola ſufficit ad deletionem prædictorum in concluſione, ſed inquantum continuitatem quandam habet cum diſplicentia peccati exiſtente in ratione. Quemadmodum & de ſcientia ſubalternata proportionaliter dicimus: quòd ipſa ſecundum ſe non meretur dici propriè ſcientia, niſi quatenus continuatur ſuæ ſcientiæ ſubalternanti.

1 conſequentia, ſeu illatio concluſionis. Ergo contritio nõ &c. Reſp. Negatur hęc illatio. §. Nõ enim, quòd teneatur omnis contritus confiteri & ſatisfacere, prouenit ſemper inde, quia ſ. contritio non abſtulerit totam culpam, & totã pęnã: ſed tunc, qñ totũ hoc abſtulit, procedit hinc, & quia ſ. taliter contritus de tali effectu ſuæ contritionis non põt eẽ certus; & quia taliter cõtritus tam in ſua contritione, ut uera eſſet, ppoſuerat confiteri, atq; ſatisfacere; & quia taliter contritus ad pręceptũ de confeſſione ab Eccleſia datum tenetur. Infert ergo arguẽs concluſionem p fallaciam ſecundum non cauſam ut cauſam: accipiendo q eſt obligationis ad cõfeſſionem ac ſatisfactionem ſit ſemper indigẽtia remiſſionis culpæ aut pęnæ: & tñ illa non ſemper eſt uera cauſa, ſed illa triplex quæ dicta eſt.

Concl. 10

Triplici de cauſa tenetur q. quantumcunque de mortali contritus, & iõ mundificatus, ad cõfeſſionem.

parte charitatis, quæ diſplicentiam cauſat: & ſic contingit tantum intendi charitatem in actu, q̃ contritio inde ſequẽs, merebitur non ſolum culpæ amotionem: ſed ẽt abſolutionẽ ab omni pęna. Alio mõ ex parte doloris ſenſibilis, quem uoluntas ex contritione excitat: & quia illa, etiam pęna quædam eſt, tantum poteſt intendi, q ſufficiet ad deletionem culpæ, & pęnæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q aliquis non poteſt eſſe certus q contritio ſua ſit ſufficiens ad deletionẽ pęnæ, & culpæ: & ideo tenetur confiteri, & ſatisfacere: maxime cum contritio uera non fuerit, niſi propoſitum cõfitendi habuiſſet annexũ: quod debet ad effectum reduci etiam propter pręceptũ, quod eſt de confeſſione datum.

G AD 2ᵐ dicẽdũ, q ſicut gaudiũ interius redundat etiam ad exteriores corporis partes, ita etiã dolor interior ad exteriora membra deriuatur. Vnde dicitur Prouer. 18. Spiritus triſtis exiccat oſſa.

AD TERTIVM dicendũ, q dolor contritionis q̃uis ſit finitus quãtũ ad intẽſionẽ, ſicut ẽt pę

¶ NOT. 1ª. Vltima cauſa, ſ. q contritus ẽt cõtritione totum eſſe delentẽ ad præceptum de confeſſione ab Eccleſia datum teneatur, monſtrat q de mente Diui Thomæ eſt, qđ ſuper ar. 1. ad 3ᵐ diximus, uidelicet q contritus quantũcũque tenet ad actualem confeſſionem, qñ uult Euchariſtiam ſumere quocunq; tpe, ẽ non in paſchate; quia præceptum de confeſſione, ad qđ uniq; tenetur, ab Eccleſia ſic datum eſt. Poſſunt iungi & aliæ: tum q ſ. quantumcumque contritus de effectu ſuæ contritionis tali, q culpam ſibi abſtulerit, non poteſt eſſe certus: & conſequenter talis abſque actuali confeſſione communicans ſe periculo indignè communicandi (id quod ſine culpa non eſt) exponeret: tũ quia ipſe contritus in ſua contritione, ut uera eſſet, propoſuerat confiteri iuxta mandatum Eccleſiæ; & conſequenter talis abſq; actuali confeſſione communicans, ultra q tranſgrederetur Eccleſiaſticum præceptum, eſſet quodãmodo periurus in ſua contritione. Hæc dicta ſint à fortiori, q ſola etiam, non ualens præ ætate communionem ſumere, (ſic enim in hoc reſpõſo ad primum intelligit S. Thomas) tenetur ad confeſſionem tempore paſchali, quantumcumque ſit de commiſſo mortali contritus.

¶ NOT. 2ª. Illa propoſitio prima in textu huius reſponſi, ſcilicet aliquis non poteſt eſſe certus quòd contritio ſua ſit ſufficiens ad deletionem culpæ, eſt propoſitum Concilij Tridentini ſeſſione ſexta capitulo nono, dicentis. Sicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque ſacramentorum uirtute & efficacia dubitare debet: ſic quilibet, dum ſeipſum, ſuamque propriam infirmitatem & indiſpoſitionem reſpicit, de ſua gratia formidare & timere poteſt; cum nullus ſcire ualeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum. Hæc ibi. Ex quo ſanè concilio intelligitur certitudinem, de qua hic Diuus Thomas loquitur, eſſe certitudinem fidei; & non tantum de quantumcunque contritio, ſed etiam de confeſſio millies, & communicato, uerificari propoſitionem illam ſancti textualem; quã in ipſe de contrito, de quo tantum concludere nitebatur argumentum, uerbaliter ſolum locutus ſit. Vide Roffenſem contra errores Lutheri concilio reluctantis art. 10.

Cõ. Trid. de gratiæ incertitudine.

2ᵐ de maiori. Recõpenſatio. Reſp. Saltem per redũdantiam accepta. §. Tunc &c. Nam doloris interioris ratione fit recompenſatio per redundantiam ad exteriora corporis membra, per quæ quis peccauit: & conſequenter ipſa, quæ cum animæ uoluntate peccarunt, eadẽ cum animæ uoluntate per redundantiam torquentur: licet in ea membra corporis non fiat ſemper pœnalis recompenſatio directa, puta flagellatio illorum membrorum exteriori flagello.

¶ Corollarium. Ergo illa auctoritas Sap. 11. per q̃ q̃s peccat, per hæc & torquet, & Apoc. 18. q̃tũ glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tãtũ date illi tormẽtũ, & luctũ, & aliæ ſimiles, p quanto pœnã illis ipſis mẽbris dandam eẽ, quib. pctũ eſt, inſinuant, intelligẽdæ ſunt de pœnalitate uel directa, uel per redundantiam facta. Hac doctrina ex textu hoc S. Th. colleãa edoctus intelligens &

Saluſtius

illud Matth. 26 omnes, qui acceperint gladium, gladio peribũt, nõ miraberis pluſq̃ oportet: ſi uideas homicidã cõtritum (uelut Moyſen Deut. 34.) morte ſua nãli, uõ gladio materiali, occũbete. Recompenſatione n. quadã ſaltẽ intelligitur gladio periſſe: q tãta pęna, uel à ſeipſo uoluntariè ſuſcepta, uel à Deo ſibi aliũde miſericorditer immiſſa & à ſe per uolũtatem accepta, uel aliter affectus eſt, q̃ta proportionaliter ad occiſionem per materialem gladium facta ſufficit. Hæc de cõtritis homicidis contritione totam peccati pœnam delente: ut in præſenti ſtatuimus articulo. Cæterũ de alijs homicidis materialiter non occiſis recompenſatio pęnæ occiſionis correſpondens indubitanter uel in purgatorio ad ſalutem, uel in inferno ad finẽ ſine damnationem fieri. Recompenſationem talem pęnarum ex præſenti reſpõſo acceptam, & ad homicidas (exempli cauſa) re uera applicatam, extẽdere poteris ad omnes alios peccato quocunque inuolutos, & conſequẽter quacunque pęna dignos, modo illo ſeruato, quem nos pro uniuerſali exemplo in homicidis ante propoſuimus.

ſcripturæ & iudicia hominũ imprudẽtium frænantur.

¶ NOT. Bene ad recompenſationem per redundantiam recurrit littera, quando de ſatisfactoria pœna tangitur: quia ad ſatisfactionis rationem ſufficit, quòd illa fiat quocunque modo, peccatis correſpondens, interim fiat. Ad radicem ergo pœnarum debitarum, Diuus Thomas aſpexit, quando reſpondendo de tali recompenſatione meminit: quæ radicaliter ubique ſatisfactio eſt. Hinc fit, ut, ly per redundantiam, extendi etiam uoluerit ad quamcumque recompenſationis formam & modum. Adeo quòd pro pœna adulterij ſatisfecit aliquis per redundantiam, quando uel peregrinatus eſt ad loca ſancta uel toties ieiunauit uel contra hoſtes fidei quamuis non occiſus neque uulneratus arma uoluntariè pro ſatisfactione adulterinorum ſuorum aſſumpſit uel religionem ingreſſus regularis uitæ inſtituta intentione eadem ſeruauit uel aliud ſimile in recompenſationem pęnæ pro peccatis ſuis debitæ fecit, talis, inquam adulter recompenſatione per redundantiam ſatisfaceret intelligitur: etiam quòd nec uxorem ſuam propriam nemo alius per adulterium polluat (quod eſſet recompenſatio directa, iuſtiſſimè à Deo inflicta: & in pœnam ſatisfactoriam illi computata, ſi per bonam patientiam tale ſuum dedecus pro ſuis peccatis ſufferret.) nec ipſemet in membris illis genitalibus torqueretur, nec dolores uiſcerum capitis aut aliarum partium corporis pateretur. Tenetur ergo uniuerſaliter, ly per redundantiam, pro quacumque recompenſatione alia à directa: licet pro iſto tantum caſu, de quo argumentum fiebat, expreſsè reſponſio illa loquatur.

Vniuerſaliter, recõpenſatio per redundantiam accepta exemplificatur.

K Notandum quoque, quòd recompenſationem hanc per redundantiam tunc innuit fieri, quando ab interiori contritione procedit: & conſequenter quòd uult dicere, tanti proportionaliter eſſe æſtimandam recompenſationem hanc per redundantiam, quanti æſtimatur interior contritio, licet abſolute contritio iſta ſit iudicanda maior. Ratio eſt: quia cauſa eſt ſemper potior effectu: licet effectus proportionaliter cauſæ reſpondeat. Litteræ ergo ſenſus huiuſmodi conformis eſt decreto quinto Papæ Leonis primi, qui in epiſtola ſeptuageſimaſeptima ad Nicetam Epiſcopum Aquileienſem dicit. De his autem chriſtianis &c. conſultationi charitatis tuæ hoc reſpondendum eſſe credimus, ut pœnitentiæ ſatisfactione purgentur: quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione penſanda eſt. Hæc ibi. Vbi quod de temporis longitudine inquit, tu, iuxta datum litteræ ſenſum, de alijs exterioribus pœnarum recompenſationibus etiam proportionaliter accipito.

Leo Papa de pœnis pro peccatis ſatiſfactoriis.

3ᵐ de maiori. Dolor contritionis. quantum ad inteſionem acceptus: non, quantum ad ſuam charitatis formã. §. Tũc &c. Intelligit n. concluſio q contritio, non quantum ad intenſionem uel extenſionem preciſè,

ſed

ſed quantum ad charitatem, qua informatur, accepta ſit to-A taliter pœnæ quandoque deletiua, ut ex concluſionis probatione parenter colligitur.

¶NOT. Peccato mortali, ratione auerſionis à Deo bono infinito, debetur pœna infinita quantum ad extenſionem; ſed ratione conuerſionis ad creaturam bonam finitum, debetur pœna finita quantum ad intenſionem. Et quia formale in peccato mortali eſt auerſio, ad quam medicandam & auferendam tendit contritio. q. 4. art. 1. ad quintum: idcò ſufficit, q dolor contritionis, quatenus pendet ex charitate erga Deum, ſit infinitus; licet ipſemet quantum ad intenſionem vel etiam extenſionem, ſit finitus. Nota verò yl infinitam virtutem ex charitate: quoniam per verborum proprietatem (quam vbique, quantum res patitur, ſeruata ſolet) Diuus Thomas hoc in loco ſignificare voluit, q licet contritio charitate ſecundum q ens ſit finita, tamen ſecundum q virtus talis in Deum obiectum infinitum immediatè tendens, eſt infinita.

Pœna finita ſimul, & infinita peccato mortali.

na peccato morali debita finita eſt; habet tñ infinitam virtutem ex charitate, qua informatur, & ſecundum hoc poteſt valere ad delectionem culpæ, & pœnæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum parua contritio ſit ſufficiens ad deletionem magnorum peccatorum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur q contritio parua nõ ſufficiat ad deletionẽ magnorum peccatorum, quia contritio eſt medicina peccati, ſed corporalis medicina, q̃ ſanat corporalem morbum minorem, non ſufficit ad ſanandũ maiorem, [b] ergo minima contritio non ſufficit ad delendum maxima peccata.

2 Præterea. Supra dictum eſt, q oportet de maioribus[b] peccatis magis conteri, ſed contritio B non delet peccatum, niſi ſit ſecundum quòd oportet, ergo minima contritio non delet omnia peccata.

SED CONTRA. Quælibet gratia gratum faciẽs, delet omnem culpam mortalem, quæ ſimul ſtare cum ea non põt, ſed quælibet cõtritio eſt gratia gratum faciente informata: ergo quantunq; ſit parua, delet omnem culpam. C

ſceptum ſæpè remiſſio peccatorum fiat; vt ſupra ex eodem concilio. quæſt. 5. artic. 1. append. Item à Luc. 7. vbi contritio. Beatæ Mariæ Magdalenæ narratur; quæ ad remiſſionem etiam totius pœnæ, ſecundum communem doctorem expoſitionem, valuit. Item ab eodem Luc. 23. vbi, narrata contritione Latronis, ſubditur ei à Chriſto dictum, Hodie mecum eris in Paradiſo. Cum ergo in Paradiſum nõ intret aliquid coinquinatum, Apocalip. 21. neque aliquid totaliter à pœnis debitis purgatum, Concil. Florent. ſeſſ. vltim. in lit. ſanc. vnion. euidẽtiſſimum relinquitur, q contritio ipſa Latronis totam purgatorij pœnã ſibi aliàs, ſi communem ſolum contritionem habuiſſet, debitã deleuit. ¶ Secundò habes quomodo prædictas auctoritates Euãgelicas, pro quanto pœnam totam tantùm quandoq; contritione deleri, & intelligas, & probes, & defendas. ¶ Tertiò vides: quo ex his vicisſim angelica doctr. hæc ſtabilitur.

APPENDIX.

EX articulo habes 1. quomodo per rationẽ oſtẽdat (ad corroborandum . ſ. non concilium ipſum, cũm noſtra corroboratione firmatus ſed, citra tñ vllũ omninò interpretationis, commẽtarij, gloſſæ, annotationis, ſcholij, genus ſup decretis ipſius Cõcilij quocunq; mõ, nomine, aut quæſito colore, ꝗdiuũ ad corroborandum fideles, eoſque conſolãdũ: & ad confundendum infideles. Quod, profeſſionem quandam atque proteſtationem in omnibus, ſingulisque, obedientialem erga Concilium maxime Tridentinum, & hic & vbique ſub quocunque tenore quorumcunque ſcriptorum meorum ſemper eſſe ac intelligi debe-D re prorſus intendo: nẽ quando, quod Deus auertat, contra prę ceptum Pij quarti, in bulla ſuper confirmationem eiuſdẽ Cõcilij, egiſſem uel agerem) per rõnem, tanquam oſtendat, meritò à Concilio Tridentino inſinuatum eſſe, q contritio tollit quandoque totam pœnam, ſeſſ. 6. cap. 14. Item qua ſatiſfactionem nõ quidem pro pœna æterna, quæ vel ſacramento vel ſacramenti voto vna cum culpa remittitur; ſed pro pœna temporali: quæ vt ſacræ literæ docent, non tota ſemper, ut in Baptiſmo fit, dimittitur. Hæc ibi. Ecce; q ſacramenti voto, quod complectitur contritio. quæſt. 5. ar. 1. dimittitur tota pœna, quamuis non ſemper, vt in baptiſmo fit. Et ab eodem ſeſſ. ead. canon. 30. ſi quis, poſt acceptam iuſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit ita, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis excludendæ: Anathema ſit. Hæc ibi. Ecce: q non cuilibet, ſed alicui tantum aliquando, per contritionem pœnitenti dimittitur totus E reatus pœnæ temporalis; de qua ſola articulus præſens loquitur. Et ab eodem ſeſſ. 14. ca. 8. Sancta ſynodus declarat falſum omnino eſſe, & à verbo Dei alienum; culpam à Domino nunquam remitti, quin vniuerſa etiam pœna condonetur, &c. Sane & diuinæ iuſtitiæ ratio exigere uidetur: vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptiſmum per ignorantiam deliquerint; aliter verò, qui ſemel a peccati & dęmonis ſeruitute liberati, & accepto Spiritus ſancti dono ſciẽter templum Dei violare, & Spiritum ſanctum contriſtare, non formidauerint. Hæc ibi. Et canon. 12. ſi quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper a Deo. Anathema ſit. Et canon. 15. ſi quis dixerit: fictionem eſſe; q virtute clauium ſublata pœna æterna, temporalis plerumque exſoluenda remaneat: Anathema ſit. Hæc ibi. Ecce: q in ſ. or locis apertè ſtatuitur, pœnam temporalem quandoque, ſed non ſemper, per pœnitentiam deleri, ſeu per contritionem: cum ante ſacramentum pœnitentiæ actu ſu

Proteſtatio uniuerſaliſſima prof. intelligentia bonę intentionis, auctoris [illegible] legationib. quocũq; mõ ubili bet factis Concilij Tridentini.

Veilitas p S. Eccl. ad intelligendũ cõcilium, i. ad debitã ei obediẽdum, ſeri peuraq;! Et ab eis moleſtandis aduerſarios attendam.

QVÆST. V. ART. III.

CONCL. Quantumcunque paruus ſit dolor, dummodo ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet.

¶NOT. Ratio cõtritionis eſt: q tantum diſpliceat peccatum, quantum ſeparatiuo à fine vltimo diſplicere debet. Hoc eſt; quòd peccatum diſpliceat ſupra omnia diſplicibile, quæſt. 1. ar. 1. extra diffinitionis primæ. Nam ſicut finis vltimus plus appetitur, etiam ſecundum Philoſophum, quã quodlibet aliud, vel aliã quam quodlibet medium ad illum finem ita ſeparatiuũ fine vltimo debet plus diſplicere & odiri, quam quodlibet aliud, & ſecundum eundem Philoſophum dicentem quod oppoſitorum eſt eadem diſciplina. Vult ergo dicere concluſio: q dolor contritionis, dummodo ſit de peccato diſplicentia ſupra omne diD ſplicibile, ad cuiuſcunque culpæ illius grauis deletionem ſufficit. Vide q. 1. ar. 1. loco citato per totum.

Eccleſia cõtritiõi quæ ſit.

PROB. Quia contritio, veram contritionis rationem habens culpam delet (ſupra ar. 1.) & huiuſmodi paruus dolor præſupponitur habere veram contritionis rationem.

Corollarium. Non ergo de doloris paruitate reſpectu eſſentię contritionis eſt hic ſermo; ſed reſpectu alicuius alterius, quodcunque ſit illud. Ergo vel ratione ſenſitiuæ partis, vel ratione alicuius non ſubſtantialis conſiderationis circa peccatum, vel ratione cuiuſdam (vt videtur) voliti ſed non ad plenum poſſeſſæ experimentalis diſplicentiæ, horroris, abhominationis, deteſtationis, erubeſcentiæ, de peccato, grauitate multitudine, fœditate, damnificatione multiplici eius uel ratione comparationis ad aliquem alium contritum, ſit paruus: ob hoc non ſit, vt non deleatur culpa. Ratio omnium horum vna eſt: quia eſſentia contritionis per hæc non tollitur, E ſed tota manet; ſcilicet diſplicentia peccatorum ſuorum ſupra omne diſplicibile, & conſequenter amor vltimi finis, à quo peccata ſeparabant, ſuper omnia. Exemplum ſit de puero. Ille procul dubio eſt paruus, & minor viro trigeſimotertio annorum: & tamen, quantum ad eſſentialia hominis requiſita eſt veraciter homo. Habet ſiquidem corpus humanum & animam; quæ duo coniuncta conſtituunt veram hominis eſſentiam, nec ille vir, etiam quòd ſit maior, habet plures partes hominis conſtituendo verè eſſentialiter de neceſſitate requiſitas. Adde: quòd baptizatur ille puer, non brutũ & baptizatus moriens puer ſaluatur, non brutũ. Quare? Quia puer ille veraciter eſt homo, licet multa ad hominis ornamẽta etiam quaſi, quamuis non omninò verè, eſſentialia (puta, vſum liberi arbitrij) habeat: non autem brutum, puta ſimia, licet actus quoſdam virorum actibus faciat ſimiliores, quam puer. Applica ad contritionẽ & bene: quoniam per hoc multa ſancti doctoris dicta melius penetrabis. Vide & quæſtione

Exẽplum notabile ad propoſitæ materiæ intelligẽtiam.

tertia, articulo primo, & tertio, ex collatione mutua pluſ-rimum ſtudij commodum relaturus. Vide & infra, poſt reſponſum ſecundum, notationem primam.

F trition[e] de talibus vel talibus peccatis adæquata, Si enim à charitatis amore fuerit cauſata & delebit peccata, & proportionaliter, id eſt magis de maiori quam de minori de eis dolebit: & hoc ſufficit ad veritatē articuli tertij quæſtionis tertiæ, ex quo articulo ſumebatur illa maior propoſitio argumenti, oportet de maioribus pecca-

Quid adſ datur in conditio-ne, ꝑ iſto propoſito & ar. 1.

1^m conclusionis illatio.

Ergo minima contritio non ſufficit. ℞. negatur iſta conſequentia, ſeu illatio §. Nam ſimilitudo, quæ adducitur de medicinis, non tenet in propoſito illo, ad quod adducitur. Ratio eſt: quia virtus operans in medicina ſpirituali. (vt in propoſito ſtemus) contritionem eſt infinita; virtus verò in corporalib. medicinis operans eſt finita. Ideò de vtriſq; licet ambæ ſint medicinæ, eſt in hoc diuerſum iudicium habendum.

*q. præc. artic. 1. ad 1^m. & q. 3. a. d.

¶NOT. Virtus illa infinita eſt ex charitate, quam includit contritio, de qua loquitur textus, vt & ex ſupra quæſt. 1. ar. 3. cap. man feſtè patet: de qua charitate, eiuſq; infinita virtute operante in contritione vide huius quæſtione articulo ſecundo, ad tertiū in litera & elucid. Aduerte; quòd D. Th. repetit ly dūmodo ad rationem contritionis pertingat, vt oſtēdat & ꝙ loquitur de contritione eſſentiali, & ꝙ hic facienda eſt neceſſario vis; ad videndum ſcilicet de contritione virum ſuam rationem veraciter, non tantū ipſi etiam contritio apparenter, ſecundum ſe habeat nec nè. Quia igitur & hic totius ſolutionis cardo, & multi plerumque ſe in tali re (ſcilicet contritio parua magnorum etiam delictorum ab ſolutionem cauſat) ſe faciliter decipere poſſent, & fortaſſe quandoque decipiunt, credentes ſuam talem, & talem contritionem eſſe ſufficientem ad tollendum culpam, quæ tamen in rei veritate non eſt: idcirco ſanctus doctor replicat ly dummodo ad rationem contritionis pertingat, quaſi hoc ſemel in corpore dictū ſa non fuerit ſatis. Ex tali ergo veritatis concluſione per hanc antedictā limitationem omnem negligentiæ occaſionem auferre voluit; qua quis propriæ ſalutis minori, quam deceat, ſolicitudine ad contritionem parandam pro magnitudine ſuarum culparum affici vel teneri quandoque poſſit.

Concl. 1^a.

Cauenda illhęc deceptio.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ contritio (vt ſæpe dictum eſt) habet duplicem dolorem, vnū rationis, qui eſt diſplicētia peccati commiſſi, & hic poteſt eſſe paruus, adeo ꝙ non ſufficiet ad rationem contritionis, vt ſi minus diſpliceret ei peccatum, quàm debeat diſplicere ſeparatio à fine: ſicut etiam amor poteſt eſſe ita remiſſus, quòd non ſufficit ad rationem charitatis. Alium dolorem habet in ſenſu, & paruitas huiuſmodi non impedit rationem contritionis: quia non ſe habet eſſentialiter ad contritionem, ſed quaſi ex accidenti ei adiungitur: & iterum nō eſt in poteſtate noſtra: ſic ergo dicendū, quod ^m quantumcunque paruus ſit dolor, dummodo ad contritionis rationem ſufficiat, omnem culpam delet. *

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd medicinæ ſpirituales habent efficaciam infinitā quæ in eis operatur, & ideo illa medicina, quæ ſufficit ad curationem peccati parui, ſufficit ēt ad curationem magni: ſicut patet de baptiſmo, quo, & magna, & parua ſoluuntur: & ſimiliter eſt de contritione, dummodo ad rationem contritionis pertingat.

AD SECVNDVM dicēdū, quòd hoc ſequitur ex neceſſitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato, quam de minori; ſecundum quod magis repugnat amori, qui dolorem cauſat: ſed ſi vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipſe habet de minori, ſufficeret ad remiſſionem culpæ.

H

...de maioribus pecca[tis] &c. & ſufficit ad intelligendum illam minorem, ſed contritio non delet peccatum, niſi ſit ſecundum ꝙ oportet. Tunc namq; contritio omnis eſt, ſecundum ꝙ oportet quando eſt in charitate; quoniam de ratione charitatis eſt ordo iſte, ꝙ quis habens illam plus de maiori peccato quam de minori doleat; cum hoc ſecum de neceſſitate trahat charitas (vt in textu huius ſecundi reſponſi dicitur). Conſule ſupra notationē ante, & corollarium poſt, concluſionis probationis: quia ex horum locorum ad hunc mutuo fauore multum vtrobique proficies.

¶NOT. 2^a Quando itaque textus huius reſponſi introducit cōparationem vnius hominis plus dolentis &c. ad vnum alium habēbentem tantū de dolore &c. præſuppoſuit vtrumque iſtorum hominum eſſe in charitate: licet vnum maiorem gradum charitatis præſupponat habere, quam alium. Niſi enim vltimus quoque ibi adductus eſſet in charitate, eius contritio non ſufficeret ad remiſſionem culpæ: niſi eſſet in minori gradu charitatis, ipſa non tantum doleret pro maiori, quantum primus pro minori, ſed tantum doleret de minori, quantum primus de minori, & tantum etiam de maiori quantum primus de maiori. Parificata namque charitate, parificaretur & dolor rationis à charitate cauſatus. Dolor inquam rationis: quia conſequentia hęc nō neceſſario valeret, loquēdo de dolore ſenſitiuę partis; quia hic dolor, ut habes in textu) non eſt in poteſtate noſtra, etiam ſi ꝙ habeamus charitatē.

Comparatio in textu facta quō intelligatur.

I

¶NOT. 3^a. Doctrina præſentis articuli certā ſcientiā de contritionis effectu dans oēm ſuperbiendi, vaneq; præſumēdi occaſionē contritis amputat; cū ipſorū dolorē, ſi effectū à concluſione dictū facere habeat, ab amore (charitatis videlicet) cauſari teſtat. Per hoc. n. denotat, nunq̄ ſciturū certò quempiā, ſe eſſe abſque peccato, ſeu in gr̄a Dei. Rō eſt quia nunq̄ certò, ita ꝙ non poſſit eſſe falſum, ſcire poterit aliqs, quicunq; ſit ille, niſi ex ſpāli reuelatione diuina, ꝙ ſua contritio quantacunq; fuerit, ſit procedens charitate Dei ſeipſum inhabitante; aut (quod in idem redit, ꝙ ipſa contritio ſit per charitatem formata. Cum. n. nemo ſciat, aut ſcire poſſit, ſe eſſe in gr̄a Dei, quæ ſecundum textū, requiritur ad contritionem prædictam: neceſſario ſequitur, ꝙ nemo etiam ꝙ ſit certiſſimus de hoc, ꝙ contritio delet peccata oīa mortalia, poteſt eſſe certus de ſua contritione an remiſerit peccata vel non. Hinc fit, ꝙ de propitiatu peccatorum (eccl. 5, & ſupra. q. 4. ar. 1.) non debemus eſſe ſine metu: & ꝙ potens dicere, nihil mihi conſcius ſum, ſimul confiteatur ſubdens, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. 1. Cor. 4. & quod, qui ſe exiſtimāt ſtare, videant ne cadant. 1. Cor. 10. hoc eſt, qui ſe exiſtimant contritionem formatā habuiſſe, timeant ſibi ne in tali ſua æſtimatione decipiant: & ꝙ cū metu & tremore ſalutē noſtrā operari debemus Philip. 2. & ꝙ contritus eſt inter ſpē, & timorem, q. 1. ar. 1. ex gregorio. Vide, huius q. art. 2. poſt ad primum, notationem ſecūdam ex Concil. Trid. factam & prædicta pro ſaniori intelligentia, & cautiori, articuli primi q. iſtius.

Occaſio ꝑſumptionis vanæ, ex veritate hic edocta, tollit.

K

2^m. de maiori.

De maiorib. peccatis magis conteri. ℞. contritione comparata ad ipſa peccata: non, contritione comparata ad alium contritum. §. Tunc &c. Nam contritio in articuli cōcluſione dr̄ parua minor, vel minima, per cōparationē ad aliū contritū: non p cōparationē ad propriorū peccatorum grauitatem. In ſignum huius loquimur de contritione formata per amorem charitatis, ad quam ſequitur de neceſſitate, ꝙ vnus & idē hō habens illā plus doleat de maiori peccato, q̄ de minori. Rō eſt; quia vnū peccatū magis repugnat charitati, quam aliud; & conſequenter charitas, dum illam maiorē repugnantiam in peccato attendit, diſplicentiā maiorē de illo cauſat in ipſo homine cōtritio. Cæterū, ſi cōparatio fiat alicuius contriti ad aliquē aliū contritū, contingeret aliqñ vt in lr̄a dr̄.) ꝙ vnus habeat tantum de dolore pro peccato maiore, quantum alius habebit de minori, & tamen ad delendam culpā ſufficiat.

Pro intellectu ſano cōcluſionis, vide ad lōgū.

¶NOT. 1^a. Pro meliori captu iſtius vltimi dicti in textu, ſcilicet ꝙ vnus habeat &c. & tamen ſufficiat &c. conſule, q. 3. ar. 3. ad 2^m. & textum & elucid. Ecce Apoſtolus dolebat pro minimis tantum, quantum alter ſufficienter contritus pro magnis: & per conſequens iſte alter tantum præciſè dolebat de maiori, quantum ipſe apoſtolus de minori. His tamen ſtantibus, dolor iſtius alterius ſufficiebat ad magnorum peccatorum remiſſionem: tūc dolorem Apoſtoli non adæquaret pro maioribus (ſi illa habuiſſet, imò non attingeret niſi pro minimis. Vnde hoc) Quia in deletione peccati à contritione attenditur, ꝙ ſit à charitate cauſata: non autem, quòd ſit vel non ſit alterius cō-

APPENDIX

EX articulo habes, quomodo per rationem oſtendas, meritò à ſacris literis eſſe inſinuatum, quòd parua contritio formata eſt ſufficiēs ad deletionē magnorū peccatorū. Hoc autē inſinuatū eſt. 1. Pet. 4. Charitas operit multitudinē peccatorū & pro-

Vtilitas ꝑ S. Eccleſia ad intelligen. &c.

Et Prouerb. 10. vniuerſa delicta operit charitas. Non enim tan A tum, vel tantam charitatem dicunt ſcripturæ operire multitudinem peccatorum: ſed ſimpliciter charitatem. Ac ſi dicant per hoc. Charitas ſecundum naturam ſuam, ex conſequenti ſiue parua ſiue magna fuerit, operit & multitudinem, & uniuerſitatem, delictorum. Et re uera id, quod conuenit alicui ſecundum ipſius naturam conuenit illi ſiue paruo ſiue magno. Quia enim habere animã rationalem conuenit homini, ſecundum naturam ipſius hominis: ideo homo, ſiue mas, ſiue fœmina, ſiue paruus, ſiue magnus, habet animam rationalem. Quoniam igitur operire quæcunque peccata conuenit charitati ſecundum naturam charitatis (ut intendunt ſcripturæ ſupra adductæ:) ideo, ſecundum illas, dicendum eſt, quòd parua etiam charitas ſufficit ad deletionem magnorum delictorum, nec tantùm aliquorum ſed uniuerſorum. Quod enim dicit Petrus, multitudinem peccatorum: hoc uocat liber prouerbiorum, uniuerſa delicta: ita quòd accipit ly multitudinem, non includendo aliqua excludit quædam alia: ſed, ut omnia indifferenter, in quantacunque multitudine ſint, includit. Cum itaque contritio non, niſi ex C uirtute charitatis, operiat idest deleat peccata; ſequitur neceſſariò, quòd à ſcripturis illis per tales auctoritates inſinuatum eſt; quòd contritio parua ſufficit ad remiſſionem magnorum peccatorum. Contritio enim (ſicut & alia) tantum operatur; quantum ſua uirtus ſe extendit, ſeu quantum ex uirtute ſua habet ad operandum: quæ contritionis uirtus, id eſt efficacia, eſt ipſa charitas, articulus ſecundus ad tertium. Item idipſum, quod in appendicis principio diximus, inſinuatum eſt à Concilio Pariſienſi libro ſecundo capitulo ſexto ſic. Perpendat quiſque: ſi in

Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. de confeſſ.

Diffinitio ſynodica charitatis

charitate manet, Deum manere in ſe; ſi charitatem non habet, non Deum, ſed hoſtem animæ ſuæ habitare in ſe. Cum charitate quippe cuncta bona, ſine charitate uerò nulla, haberi poſſunt, &c. Definitio charitatis (ut Doctores noſtri tradunt) eſt bona uoluntas. Ergo quicunque bonam uoluntatem non habet, charitatem non habere comprobatur: & D ideò pacem, quæ Chriſtus eſt, quia bonæ uoluntatis non eſt, habere non meretur, &c. Miſerabiliter planè decipiuntur pleriqua: qui ſine charitate aut Deo in hac mortalitate placere, aut ad eum ſine illa ſe putant peruenire. Hæc ibi. Si ergo habens charitatem (ſecundum Concilium) habet Deum in ſe manentem, cuncta bona, uoluntatem bonam, pacem Chriſti, placetque Deo; & nullum horum poteſt haberi ab aliquo, dum manet uel in uno peccato mortali: clarè ſequitur, quòd, ſecundum Concilium illud, charitas exiſtens in aliquo tollit omnia peccata mortalia eius. Ex conſequenti ergo dixit per hæc uirtualiter concilium: quòd contritio charitate, etiam parua, formata magnorum peccatorum eſt remiſſiua. Ex prædictis, in appendicis ante Concilium, intellige has ex illo bonas deductiones. Facient & hæc pro tuamine appendicis articuli primi, licet non ſecundi; quoniam primus charitatem, ſecundus non quacunque, ſed E gradum, & ſanè magnum, charitatis, requirit. Secundò habes quomodo per eius rationem præmiſſa, & ſcripturarum conciliique dicta, pro quanto contritionem paruam innuunt ſufficere ad deletionem magnorum peccatorum, & intelligas, & declares, & probata defendas. tertio uides: quomodo ex hic uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

QVAESTIO VI.

De confeſſione & eius neceſſitate, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de confeſſione, de B qua ſex ſunt conſideranda. Primo, de confeſſionis neceſſitate. Secundo, de eius quantitate. Tertio, de ipſius miniſtro. Quarto, de qualitate eius. Quinto, de eius effectu. Sexto de eius ſigillo.

Circa primum quæruntur ſex.

Primo, Vtrum confeſsio ſit neceſſaria ad ſalutem.

Secundo, Vtrum confeſsio ſit de iure naturali.

Tertio, Vtrum omnes ad cõfeſsionem teneantur.

Quarto, Vtrum aliquis poſſit confiteri peccatum q̃d non habet.

Quinto, Vtrum ſtatim homines peccatum confiteri teneantur.

Sexto, Vtrum poſsit cum aliquo diſpenſari ne homini confiteatur.

QVAEST. VI. ARTIC. I.

CONCLVSIO. Confeſſio eſt de neceſſitate ſalutis illius hominis, qui in peccatum mortale actuale cecidit.

¶PROBATIO. Quia ad culpæ, tum originalis, tum actualis remiſſionem requiritur neceſſariò ſacramentum Eccleſiæ, uel actu ſuſceptum, uel ſaltem uoto (cum paſſio Chriſti, ſine cuius uirtute nec originalis, nec actualis culpa dimittitur, operetur in nobis per ſacramentorum ſuſceptionem:) & confeſſio eſt ſacramentum Eccleſiæ (cum per hoc, quòd quis confitetur peccatum ſuum, ſe miniſtro Eccleſiæ ſubiiciat: ut per ſacramentum pœnitentiæ ab eo diſpenſatum remiſſionem conſequatur: remediumque congruum contra peccatum ſuum ab ipſo miniſtro recipiat) ordinatum contra actuale peccatum, ſine quo ſalus eſſe non poteſt.

¶NOTATIO 1ª Appoſuit textus ad primam partem antecedentis hypothetici, huius probationis, unam declarationem limitationem multum, maximè temporibus modernis, ponderandam. Ad culpæ inquit, remiſſionem &c. uel ſaltem uoto: quando (en declaratio illa) articulus neceſſitatis, non contemptus, ſacramentum excludit. Hoc dixit: ne malignis daretur occaſio credendi, quòd ſacramentum ad culpæ remiſſionem ordinatum non ſit de neceſſitate actu ſuſcipiendum, pro culpæ dimiſſione, tempore ſuo; quando facultas adeſt. Prædictum antecedens, quamuis probatum ſit in littera quoad illã partem confirmatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. canon. 4 de ſacris in genere. Si quis dixerit, ſacra nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua: & ſine eis, aut eorum uoto, per ſolam fidem homines à Deo gratiam iuſtificationis adipiſci; licet omnia ſingulis neceſſaria non ſint: Anathema ſit. Hæc ibi.

Cõc. Trid. de ſac.

Quòd etiam per ſacramentum pœnitentiæ, & conſequenter per confeſſionem, applicetur nobis uirtus Chriſti (ut littera probans illam antecedentis partem inſinuat) confirmatur ex eo. Cõcil. Seſſ. 14. cap. 1. Quoniam autem Deus, diues in miſericordia, cognouit figmentum noſtrum, illis etiam uitæ remedium contulit, qui ſeſe poſtea in peccati ſeruitutem, & dæmonis poteſtatem tradidiſſent, ſacramentum uidelicet pœnitentiæ; quo lapſis poſt Baptiſmum, beneficium mortis Chriſti applicatur. Hæc ibi. Vbi D et uidetur confirmari ſecundam partem illius antecedentis: q. ſ. confeſſio ſit ſacramentum ordinatum ad deletionem culpæ actualis mortalis, ſeu qua in dæmonis poteſtatem ſeipſum tradit homo.

Cõcil de ui ſacr. pœn.

¶NOT. 2ª. Quòd ſine paſſione Chriſti nullum peccatum dimittatur, ſecundum textum: uide q. 1. ar. 1. exam. primæ diffinitionis ſuper ly cum propoſito confitendi. Ibi ex Concilio Trid. hanc ipſam doctrinam confirmatam uidebis.

Concil.

¶NOT. 3ª. Sententia, quæ extra propoſitũ, licet nõ extra propoſitum, adducitur in textu dicente: ſicut baptiſmus, quo deletur originale, eſt de neceſſitate ſalutis, ita pœnitentiæ ſacramentum (quo deletur actuale:) confirmatur ex eodem Seſſ. 14. cap. 2. Eſt autem hoc ſacramentum pœnitentiæ lapſis poſt baptiſmum ad ſalutem neceſſarium, ut nondum regeneratis ipſe baptiſmus. Hæc ibi. Rurſus, & illa textus, qui miniſter congruum re- E medium adhibere non poteſt, niſi peccatum cognoſcat, quod fit per confeſſionem peccantis, hæc, inquã, ſententia confirmatur ex eodem ſeſſ. ea cap. 5. Si erubeſcat ægrotus uulnus medico detegere: quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea, etiam eas circunſtantias in confeſſione explicandas, quæ ſpeciem mutant: quod ſine illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innoteſcant; & fieri nequeat, ut de grauitate criminum rectè cenſere poſſint: & pœnam, quam oportet pro illis, pœnitentibus imponere. Hæc ibi. Quæ pœna impoſita ab eodem Concil. capitulo octauo declaretur eſſe in congruum remedium, ſic. Habeant præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ uitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum; ſed etiam ad præteritorum peccatorum uindictam, & caſtigationem. Ex his iuuaberis ad melius intelligendum dicta circa ſatisfactionẽ. q. 1. ar. 1. exa. primæ diffin.

Concil.

Concil.

De circũſtãtiis cõfitendis.

Satisfactio in terra reſpicit.

ARTICVLVS I.

Vtrum confeſſio ſit neceſſaria ad ſalutem.

AD PRIMVM ſic procedit. Vr ꝙ confeſſio non ſit neceſſaria ad ſalutem. Sacrm. n. pniæ ꝑpter remiſſionem culpę ordinatum eſt: ſed culpa per [h] gratiæ infuſionem ſufficienter remittitur, ergo ad pœnitentiã de peccato agendam non eſt neceſſaria confeſſio.

¶2 Præt. Peccatum quod ex alio contractum eſt, ex alio debet habere medicinam: [h] ergo peccatũ actuale quòd ex proprio motu quilibet commiſit, oportet ex ſeipſo tantum habere medicinam; ſed contra tale peccatum ordinatur pęnitẽtia, ergo confeſſio non eſt de neceſſitate pęnitentiæ.

¶3 Præt. Aliquib[a] eſt peccatum [h] remiſſum ſine hoc, ꝙ confeſſi legantur, ſicut patet de Petro, & Magdalena, & de Paulo, ſed nõ eſt minoris efficacię gratia remittens peccatum nunc, q̃ tunc fuerit, [h] ergo nec nunc de neceſſitate ſalutis eſt, quòd homo confiteatur.

¶4 Præterea. Confeſſio ad hoc exigitur in iudicio, ut [h] ſm quãtitatem culpæ pęna infligatur: ſed homo poteſt pęnam ſibiipſi inſligere maiorem, quam etiã ab alio ſibi infligatur: ergo vr quòd confeſſio nõ ſit de neceſſitate ſalutis.

SED CONTRA. Boetius in lib. de Con. dicit. Si opem medicantis expectas, oportet ꝙ morbũ detegas, ſed de neceſſitate ſalutis eſt, ꝙ hõ de peccatis medicinam accipiat, ergo & de neceſſitate ſalutis eſt, ꝙ morbũ per confeſſionem detegat.

¶4 Præt. In iudicio ſeculari non eſt idem iudex, uel actor, & re[a], ſed iudicium ſpirituale eſt ordinatius. ergo peccator, q eſt re[a], non debet eſſe ſuiipſius iudex, ſed ab alio iudicari: & ita oportet quòd confiteatur.

RESPON. dicendum, ꝙ paſſio Chriſti: ſine cuius uirtute, nec originale, nec actuale peccatum dimittitur, in nobis operatur per ſacramentorum ſuſceptio-

F nem, q ex ipſa efficaciã hñt, & iõ ad culpę remiſſionẽ, et actualis, & originalis requirit ſacrm Eccleſiæ, uel actu ſuſceptũ, uel ſaltẽ uoto: qñ articulus neceſſitatis, non contẽptus ſacrm excludit, & per conſequens illa ſacra, quæ ordinantur cõtra culpã, cum qua ſalus eſſe non põt, ſunt de neceſſitate ſalutis: & iõ ſicut baptiſmus, quo delet originale, eſt de neceſſitate ſalutis

G ita & pniæ ſacrm. Sicut autẽ aliqs ꝑ hoc, ꝙ baptiſmũ petit, ſe miniſtris Eccleſiæ ſubiicit, ad quos pertinet diſpẽſatio ſacri, ita ẽt per hoc, ꝙ confitetur peccatum ſuum, ſe miniſtro Eccleſiæ ſubiicit, ut per ſacrm pniæ ab eo diſpenſatum remiſſionẽ conſequatur, qui cõgruum remedium adhibere non põt, niſi peccatum cognoſcat: quod fit per confeſſionem peccantis, &

H ideo [m] confeſſio eſt de neceſſitate ſalutis eius, qui in peccatũ actuale, mortale cecidit. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ infuſio ſufficit ad culpæ remiſſionem, ſed poſt culpam remiſſam adhuc eſt peccator debitor pœnæ temporalis: ſed ad gratiæ infuſionem conſequendam ordinata ſunt gratiæ ſacramenta, ante quorum ſuſceptionem, uel actu,

I uel propoſito aliquis gratiam non conſequitur, ſicut in baptiſmo patet. Et ſimiliter eſt de confeſſione: & ulterius per confeſſionis erubeſcentiam, & uim clauium, quibus ſe confitens ſubiicit: & ſatisfactionem iniunctam, quam ſacerdos moderatur, ſecundum qualitatem criminum ſibi per confeſſionem innoteſcentium, pęna temporalis expiatur. Sed tamen

K ex hoc, quòd operatur confeſſio ad pęnæ remiſſionem, non habet quòd ſit de neceſſitate ſalutis, quia pęna iſta eſt temporalis, ad quam poſt culpę remiſſionem aliquis remaneret ligatus. Vnde ſine hoc ꝙ in præſenti uia expiaretur, eſſet uia ſalutis: ſed habet quòd ſit de neceſſitate ſalutis, ex hoc, ꝙ ad remiſſionem culpæ modo prædicto [*] operatur.

AD 2m dicendum, quòd pec-

1m de minori. Per gratiæ infuſionem. ſc. per ſacramentorum actu, uel uoto ſuſceptorũ habitã. §. Vt ẽt ex concilio patet ſupra notation. 1. & 2. Tunc &c. Imò argumẽtũ, illâte gloſſa data, eſt pro. Nam ſi per gr̃æ infuſionem peccata ſufficienter remittuntur (ut dicit minor argumenti) & grã nõ dat lapſo poſt baptiſmũ, niſi per confeſſionẽ (ut dicit reſponſio, & concilium:) liquidò ſequitur, quòd confeſſio ſit neceſſaria (vt ait concluſio.)

¶ NOT. In lra notabis ꝙ per tria, ſ. erubeſcẽtiam bonam, vim clauium, ſatisfactionẽ iniunctã, pœna tp̃alis poſt culpã dimiſſam remanens tollit. Hoc eſt. Vel in totũ, uel in partẽ, uel &c. ſcdm proportionẽ ad p̃miſſorum trium quantitatem, frequẽtiam, vel hmõi. Poteſt. n. quis (ut de ui clauium exemplificetur) toties de eiſdem peccatis confiteri: ut tota pœnalis temporalis expietur, ſecundum D. Tho. opuſc. 7. penno. quinta. De erubeſcentia, cũ ſit pœna, & pp Deum uoluntariè aſſumpta, nõ eſt dubiũ: q ad pęnã tp̃alẽ illam delendam facit. Volũtariè, inquàm, aſſumpta pp Deum: qa magis eñ qui pœnitens ꝓpria peccata confitendo amore Dei illã patitur erubeſcentiã: q̃ uitã erubeſcẽtia dimittere peccata inconfeſſa. De iniuncta ſatiſfactione legentur Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. & 9. & canon 13. clariſſimum fit: quòd ualet ad huiuſmodi pœnæ abolitionem.

2m conſequẽtia prima. Ergo peccatum actuale, quod ex proprio motu quilibet commiſit, oportet ex ſeipſo tantum habere medicinã. Reſp. Negatur conſequentia. §. Ratio eſt: quia ille, q per ſe potuit actualiter peccare, non poteſt per ſe à peccato reſurgere. Quòd ſi hoc poſſet per ſe, ualeret conſequentia. Quare autem hoc ꝓ-

19 [a] Th. 4. di. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. & ſeq.

Multiplicata cõfeſſio q̃que totam pęnã tollit.

[b] Lib. 1. ꝓſa 4. [c] Concil. Trid. de ſatiſf.

Deſtruere facilius ẽ, q̃ cõſtruere.

ſum non poſſit. vide per te in textu illy eo ꝙ peccatum ex parte &c. Sed ex parte auerſionis &c.

¶ NOT. Poterat etiã, communiterq̃ue intelligibilius, de hoc ſe expedire D. Th. dicendo: ꝙ ideo per ſe cadens nõ poteſt per ſe reſurgere, quia facilius eſt deſtruere, q̃ conſtruere (ut omnis experiẽtia docet.) Atqui quoniam, hic ſtudere, uidit, non eſſe legenti uſquequaque ſecurum; cum ex hoc reſponſo forſan inferres; ergo homo ꝑ ſe, licet admodum difficilius, poterit reſurgere: ideo hoc reſponſo communiter intelligibiliori, ob tollendam tibi omnem occaſionem erroris, prætermiſſo, attulit infinitè ſecuriorẽ illã in textu ſententialiter aſſeuerantem, ꝙ hoĩ per ſe cadenti impoſſibile omnino eſt ꝑ ſe reſurgere. Ex qua re apertè colligitur, tam q̃ exẽplis ad alia: q nõ tm̃ breuitati & claritati, ſed, & multò magis, ſecuritati, ſtuduit S. Doctor in cõicando nobis ſuam ſapientiam. Quidquid deſiderabilius ueritatem maximè theologicã, inquirenti?

Nil ſiquidẽ uiator quiſque ſapiens appetit magis: quam uiã, qua iturus eſt, eſſe ſecuram. Nil igitur errasse innocentiũ Papam, crediderim ego dum ſcriptũ reliquit: quòd qui D. Tho. tenuit, nunquàm inuẽtus eſt à ueritatis tramite deuiaſſe: (quicquid ſit interim de impugnatorib[9] eius.)

¶ Corollarium. Ergo ex ly oportet ultimò dictum excludere uoluit, & excluſit, auctor hæreſim Pelagii (Pra. Celeſtiani) dicentiũ: ꝙ hõ ſine gratia põt, q̃uis ægrè & difficiliter, per ſe à peccato reſurgere; ſed gratia datur, ut facilius poſſit. Si enim oportet, quòd peccatum actuale ex alio etiã medicinã accipiat: unq; hoc neceſſarium eſt, & non tantum ad bene eſſe. Vide ergo quomodo per rationem hæc eadem neceſſitas deducit ex ly [*] In corp. ſed ex parte auerſionis art.

habet

Mos uniuerſalis S. Th. eſt tuta loquella.

Hær. Pel. dãn. & à Concil.

habet infinitatem &c. Vide & hanc præſumptuoſiſſimam hæreſem damnatam in prima parte. q. 62. ar. 2. & q. 82. ar. 4. & q. 102. ar. 4. Vide & concilium Tridentinũ damnare illã, & conſequenter confirmare præſentẽ ſancti doctrinam, ſeſſ. 6. c. 1. Vſq; adeò ſerui erant peccati, & ſub poteſtate diaboli, ac mortis; vt non modò gentes per viam naturæ, ſed nẽ Iudæi quidẽ p ipſam ẽt literã legis Moyſi inde liberari, aut ſurgere poſſent; tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctũ eſſet, virib. licet attenuatum & inclinatum. Hæc ibi. Ecce q liberum arbitrium, licet non ſit in peccatorib. extinctum, non poteſt per ſe ſurgere, aut liberari a peccato. Idẽ ibi canon. 1. ſi quis dixerit, hominem ſuis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires vel per legis doctrinam fiant, abſque diuina, per Ieſum Chriſtum gratia poſſe iuſtificari coram Deo: Anathema ſit. & canon. 2. ſi quis dixerit: ad hoc ſolum diuinã gratiam per Chriſtũ Ieſum dari, vt facilius homo iuſtè viuere ac vitam æternam promereri poſſit; quaſi per liberum arbitrium ſine gratia vtrunque, ſed ægrè tamen & difficulter, poſſit: Anathema ſit. & canon. 3. ſi quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur: Anathema ſit. Hæc ibi. Ecce q non tantum non poteſt per ſe ſurgere à peccato actuali homo, ſed nec poteſt per ſe promereri gratiã, qua reſurgat ab illo, Canon em ſecundum, adduximus; vt Pelagij factum maiorem errori prædicto per ſeipſum alias coniunctum, ex abundanti & literaliter quoque, attigeremus.

Cõtra ſuperbiam.

catum quod ex altero contractum eſt, ſcilicet originale, poteſt omnino ab extrinſeco remediũ habere, vt in paruulis patet: ſed peccatũ actuale, qđ ex ſeipſo quiſq; cõmiſit, non põt expiari, niſi aliquid cooperetur ille, qui peccauit: ſed tamẽ non ſufficit ad peccatum expiandũ ex ſeipſo, ſicut ſufficienter peccatum commiſit, eo quòd peccatum ex parte cõuerſionis eſt finitum, ex qua parte peccator in ipſum reducitur, ſed ex parte auerſionis habet infinitatẽ, ex qua parte oportet quòd peccati remiſſio incipiat, quia quod eſt vltimum in generatione, eſt primum in reſolutione, vt dicitur in 3. Ethicor. & ideo oportet q etiam peccatum actuale

*cap. 5. à med.

3m. illatio conclusionis. Ergo nec nunc de neceſſitate &c. ℞. Negatur cõſequentia hæc S. Ratio eſt, quia Pe. Pau. Mag. forſan confeſſi ſunt: nec eſt certum de contrario, quamuis non legatur q fuerint confeſſi. Ex litera dicitur: q ex incerto non licet contendere labefactare certum. Item ex eadem dic: q ab authoritate, negatiue argumentari non licet, quaſi q ſi non eſt lectum, uel ſcriptum, hoc non fuerit, vel non ſit ſeruandum: niſi fortè legens legerit omnia, & ſcribens ad ſcribendum omnia ſe obligauerit, vel circa talem materiam (quando de aliqua particulari materia loquens) ſcribendi omnia prouinciam aſſumpſerit. i. intentum habuerit. Ideo, vt ſe ab omnib. his exceptionibus, à ly Niſi, faciat præterire; reſponſio mox in textu ſubdit negationem hãc: Multa. n. facta ſunt, quæ non ſunt ſcripta. i. ſcriptores canonici non habuerunt intentionem ſcribendi omnia abſolutè, nec omnia circa concurrentia in remiſſione delictorum Petri, Pauli, Magdalenæ.

Arguere ab authoritate, negatiuè.

Item (de maiori.) Remiſſum. ℞. à potente dare eſſectum ſacramenti confeſſionis ſine ſacramento confeſſionis, non aliter S. Tunc nihil contra. Ex eo n. q ſine confeſſione ſacramentali remittunt aliena peccata à potẽte dare effectum ſacramenti huius ſine hoc ſacramento, non ſequitur (vt patet) q confeſſio ſacramentalis non ſit ad ſalutem neceſſaria nunc: licet ſequatur, q non eſt neceſſaria ad hoc, vt Chriſtus remittat peccata, quaſi nunc tali pœnitentes confeſſione non poſſit ea remittere. Nunc. n. ſacerdotes à Chriſto inſtituti miniſterialiter peccata remittunt; quia hanc excellentiæ poteſtatem non habent, vt ſine Sacramento conferre ualeant effectũ ſacramẽti. i. (vt in ꝓpoſito ſtetur) remiſſionẽ peccatorũ.

Corollarium. Ratio hæc igit à prima differt in hoc: q admittit Petrũ, Magdalenã, Paulũ, nõ fuiſſe ſacramẽtaliter cõfeſſos, qũ à Chro remiſſionẽ obtinuerũt. Quaſi dicat. Etiã admittẽdo id, qđ intẽdit maior, illos videlicet nõ eſſe tũc ſacramẽtaliter cõfeſſos: quis, vt prima ratio docet, nõ ſimul ad hoc aſtrictos; adhuc nihil hr cõtra cõcluſionẽ: q loquitur de confeſſionis neceſſitate reſpectu volentis peccatorũ remiſſionẽ miniſterio ſacerdotũ noſtrorum

Verus intellectus cõcluſionum.

4 n. de maiori. Pœna. ℞. ſufficiens ex vi ſacramenti: non autem ſecundũ ſe ſufficiens S. ad expiandã videlicet pœnã temporalẽ remanentem peccato debitam. Tunc nihil contra. Nã pœna, quæ in ſatisfactione ſponitur, ſufficiẽs eſt ad expiandam illã peccati pœnam eſt ex eo, q ſacramentalem virtutem habet: vtpotè pars ſacramenti. Ideo argumentum, ſtante gloſſa, eſt pro non cõtra. Præſupponit. n. pœna illa ſacramenti cõfeſſionis ad hoc, ut ſit ſufficiens; à quo ſacramento, tãquam pars, proficiſcatur.

F per Chriſtum inſtitutorum, & reſpectu ordinariæ inſtitutionis Chriſti, non reſpectu potentiæ Chriſti, quaſi effectus ſacramenti eius in huiuſmodi alioꝛum non poſſit conferre abſq; ſacramẽto.

ex alio medicinam habeat.

AD TERTIVM dicendum, q etſi non legatur eorum confeſſio, potuit tamen fieri. Multa enim facta ſunt, quæ non ſunt ſcripta. * Et præterea, Chriſtus habet poteſtatem excellentiæ in ſacramentis, * vnde ſine his, quæ ad ſacramentum pertinẽt, potuit rem ſacramenti conferre.

G

AD QVARTVM dicendum, q ſatisfactio non ſufficeret ad expiandam pœnam peccati ex quantitate pœnæ, quæ in ſatisfactione imponitur, ſed ſufficit in quantũ eſt pars ſacramenti virtutem ſacramentalem habẽs; & iõ oportet q per diſpẽſatores ſacramentorum imponatur, & ideo neceſſaria eſt confeſſio.

H

* Reſpõſio 1a.

1a. NOT. Non negat per reſponſi literã S. Doctor, q nõ poſſit ſecundum quantitatem pœnæ maior aſſumi, q̃ quæ à confeſſore imponatur (vt minor argumenti dicebat); neque negat, q illa ex ſeipſo aſſumpta nõ poſſit tantum augeri, ut ſufficiat ad expiandam pœnam peccati temporaliter debitam (vt de monachis & heremitis patet); ſed negat, q pœna a per cõfeſſorem impoſita reputetur ſufficiens principaliter inquantũ pœna. Et ſic reſpondet directè ad intentum argumenti; q (vt patet ex propoſitione minori) faciebat vim in pœna, vt pœna, dicẽs; q homo põt ſibi ipſi maiorem pœnã infligere, q̃ ab alio, ſcilicet à confeſſore, infligatur. Quaſi, ex omnib. his reſpondens, dicat. Stat ſimul, q maiorem pœnam, vt pœna eſt, poſſit ſibi ipſi infligare quis, quam à confeſſore infligatur: & tamen, q illa pœna maior in ratione pœnæ, nunq̃ ſit maior, imò nec æqualis, in rõne habendi virtutem ſacramentalẽ: itemq; ſtat ſimul, q illa pœna tam maior ſit, vt ſufficiat ad pœnam peccatorum extinguendã; & tamen, q non ſit proportionaliter ita ſufficiens, ſicut eſt pœna a confeſſore inflicta. In hoc ſenſu comparationis proportionalis, intelligere & reſpõſum formale ipſi, & verba textualia: ne quando ſit error.

Verus ſenſus reſpõſionis, excludendo falſum.

I

2a. NOT. Præſupponit D. Th. pro ſolutione totali vndiq; id, qđ in fine reſponſi ad pm. dixerat; ſ. ly ſed tñ ex hoc, q operatur cõfeſſio ad pœnæ remiſſionẽ &c. vſq; in finẽ. Nõ tñ id replicat, neque dictũ fuiſſe innuit, ſed (his omiſſis) ad declarationẽ difficultatis de pœnis ſatisfactorijs in argumẽto ex tactis ſe trãsfert: ut morẽ ſuũ cõmẽdabilẽ ſeruet, q in 1. par. q. 40. ar. 1. notat poſt ad 3m. poſitus eſt. Vide ibi: & bn nota p ſimilib. qbuſq; locis occurrẽtib.

Mos. D. Th. cõmẽdabilis, & crebrò memorãdus.

APPENDIX.

EX articulo habes 1. quo per rõnem refellas hæreſim Iacobitarũ (Alfonſus, cont. hær. Cõfeſſio) dicẽtiũ: cõfiteri ſacerdoti peccata ſua non eſſe neceſſariũ, ſed ſoli Deo confiteri ſufficit. Itẽ Lutheri (ibidẽ) dicentis: cõfeſſionẽ hanc clanculariã nõ eſſe neceſſariã, q in aurem fit ſacerdotis, ſed ſufficit, ſi ſoli Deo cõfiteatur. Itẽ Valdenſiũ peſſimã (ibidẽ) dicentiũ; confeſſionẽ ſacramentalem omnino eſſe tollendã. Itẽ Albanenſiũ execrãda (Prateolus. Albanenſes) garrientiũ: confiteri homẽ nec poſſe, nec debere, poſt cõmiſſum peccatũ. ¶ Secundò habes: qũ p rõnem oſtendas, has meritò dãnatas eſſe à Concilio trid. ſeſſ. 14. c. 2. Eſt aũt hoc Sacramentũ pœnitentiæ lapſis poſt Baptiſmũ ad ſalutẽ neceſſariũ, vt nondũ regeneratis ipſe Baptiſmus. Hæc ibi. & c. 5. ex inſtitutione ſacramẽti pœnitẽtiæ iã explicata, vniuerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutã ẽt eſſe à Dño integrã peccatorũ confeſſionẽ, & omnib. poſt baptiſmũ lapſis iure diuino neceſſariã exiſtere. Hæc ibi, & infra. Neque. n. p Lateranenſe cõciliũ Eccleſia ſtatuit, vt Chriſti fideles confiterentur; quod iure diuino neceſſarium, & inſtitutum, eſſe intellexerat: ſed &c. Hæc ibi. & canon. 6. ſi quis negauerit; Cõfeſſionẽ ſacramentalẽ vel inſtitutam, vel neceſſariã eſſe, iure diuino: aut dixerit modũ ſecretẽ confitendi ſoli ſacerdoti, quem Eccleſia catholica ſemper obſeruauit, & obſeruat, alienũ eſſe ab inſtitutione, & mãdato Chriſti, & inuentum eſſe humanũ: Anathema ſit. Et canon. 8. ſi quis

K

Viil. p S. Eccl. contra hæreſes. Iac. Luth. Val. Alb. dãn. à Cõcilijs à Papa.

dixerit confeſsionem omnium peccatorum, qualem Eccleſia ſeruat, eſſe impoſsibilem, & traditionem humanã, à pijs abolendam &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Item damnatas à Papa Clemente primo, in prima epiſtola ad Iacobum fratrem Domini, imò à B. Petro Apoſtolorũ principe. Quòd ſi fortè alicuius cor vel liuor vel infidelitas vel aliquod malũ ex his, quæ ſuperius memorauimus, latẽter irrepſerit, nõ erubeſcat, qui animæ ſuæ curam gerit, confiteri hæc huic, qui præeſt: vt ab ipſo per verbũ Dei, & conſilium ſalubre curet; quò poſſit, integra fide & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ vitæ præmia peruenire. Hæc ibi. & infra in fine. Hæc itaque, fratei chariſsime Iacobe ab ore ſancti Petri iubentis accepi, tibiq; (vt optabas) inſinuare ſtudij: vt ſeruari omnia immaculata præcipias; quia Eccleſiaſtica nõ oportet negligenter, ſed diligenter expleri negocia. Hæc ergo præcepta nemo credat, abſque ſui periculo, negligere vel diſsimulare: quia in iudicio Dei ignis æterni tormenta ſuſtinebit, qui Eccleſiaſtica decreta neglexerit. Hæc ibi. Vbi quidẽ ſunt omnia, & ſingula, verba ponderãda: & maximè vltimum dicta ſemper timenda. atque pro vniuerſali regula omniũ ab Eccleſia decretorum imprimis habenda. Quę ſunt hæc vltima? in iudicio Dei, ignis æterni tormenta ſuſtinebit: qui Eccleſiaſtica decreta, neglexerit. Item damnatas à concilio Cabilonenſi primo ca. 8. De pœnitẽtia verò peccatorum, quæ eſt medela animæ, vtilem omnibus hominibus eſſe cenſemus: &, vt pœnitentibus à ſacerdotibus, facta confeſsione, indicantur pœnitentia. Hæc ibi. Ecce: quòd illa neceſsitas confeſsionis ſacramentalis, quæ ſupra canonicè patuit, non eſt inutilis aut ſuperflua (vt quidam alij hæreticè blaſfemarunt) ſed eſt vtilis; & vtilitate tanta, ut ſit medella animæ. Item à cabilonenſi ſecundo cap. 33. Quidam ſolummodo Deo confiteri debere dicunt peccata, quidam verò ſacerdotibus cõfitenda eſſe peccata percenſent: quod vtrunque non ſine magno fructu intra ſanctam fit Eccleſiam, ita duntaxat; ut & Deo, qui remiſſor eſt peccatorum, confiteamur peccata noſtra; & ſecundum inſtitutionem Apoſtoli confiteamur alterutrum peccata noſtra, & oramus pro inuicem, vt ſaluemur. Hæc ibi. E Vbi nota ly vtrunque o. 5. m. f. 1. E. 5. ſit, ita duntaxat: nota inquam limitationem illam, ita duntaxat; cum ſuis adhærentibus conſequenter. Vbi etiam nota: quòd ly inſtitutionem, non ſignificat, quòd Apoſtolus Iacobus inſtituerit (propriè loquendo) ſacramentum confeſsionis, cum à Chriſto Domino inſtitutum fuerit, ſecundum Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. & canon. 1. ſed ſignificat, quòd illud ſacramentum commendatum fuerit & promulgatum ab eodem Apoſtolo; à ſimili intelligendo ex Concil. Trident. ſeſſ. ea. capit. 1. & canon. 1. de ſacramento extrem. vnctio. Item damnatas à Concilio Senonenſi Decreto. x de Sacramento pœnitentiæ. Pœnitentiæ verò tam neceſſarium eſt ſacramentum: quam impoſsibile eſt, baptiſmum reiterari. Voluntariè n. peccãtibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia. Cum igitur in multis offendamus omnes; neque ſit, qui poſſit dicere, mundum eſt cor meum, & purus ſum à peccato: neceſſaria eſt profectò ſecunda A poſt naufragium tabula. Hæc ibi: ſecunda autem poſt naufragium tabula rectè dicitur ſacramentum Pœnitentiæ, ſecundum Concil. Triden. ſeſſ. 14. canon. 2. de pœnitentiæ ſacramento. Ex quo Concil. Senenſi nota diligenter: quòd illa authoritas Apoſtoli ad Hebræ. 10. Voluntariè enim peccantibus &c. loquitur de Baptiſmo non relicto ad reiterandũ: adeò quòd ly hoſtia, ſignificat ſacramentũ hoſtiæ ſemel pro nobis in cruce oblatæ nos cõmoriri & conſepeliri faciens; & hoc ſacramentũ eſt baptiſmus. Ruſum damnatas ab eodem Conci. Senenſi decr. eo. de confeſsione. Sed vt vetuſtiſsimum illud, ita veriſsimum; qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur, qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit, ea miſericordia cõſequetur. Neque ſatis fuerit de peccatis conteri, & ea apud ſe ſoli Deo confiteri: niſi ſacerdoti quoque ſacramentali cõfeſsione detegantur. Ea quippè nec humanũ, nec recens inuẽtum eſſe poteſt: quæ tot, & tantis, fulcitur ſcripturarum oraculis. Ad hæc. n. etc. Oportet itaque, quem antiquus ille ſerpens occultè momorderit, abſtruſiſsimũ quodque vulnus medico detegere; omnem indigeſtum, & virulentum humorem (etſi ſtomacho menti oblatus infeſtus) euomere; pudorẽ, in ſatisfactionis partem, de ſingulis quouis errato patienter, nã occulta peccatorum vinculis ſe ſa teneri diſsimulat, horrendæ tandem ſub ęternum occulta æternæ damnationis laqueo conſtringatur. Proinde ſtatim ab ipſis Eccleſiæ naſcentis incunabulis ſacer iſte confitendi ritus, de interioribus nedum de exterioribus tantum, inoleuit: vt ſunt ex Iacobo, tum ex Diui Dionyſij, Alexandri, Vrbani, & Cypriani, ſcriptis manifeſtum euadit. Rectè igitur hanc exomologeſis legem à Chriſto inſtitutam, per apoſtolos ad nos vſque deductam, & ab vniuerſali Eccleſia inuiolabiter obſeruatam, à cunctis Chriſti fidelibus ſectandam eſſe, & contrauenientes authoritate concilij conſtantienſis & aliorum complurium damnatos, declaramus. Hæc ibi. Item damn &c. Vide q. 8. ar. 2. appen. 3. habes: quomodo per rationem eius prædicta, pro quanto confeſsionem ſtatuunt eſſe neceſſariam, & declares & probes & defendas. ¶Quartò vide: quomodo ex his vicisſim E Angelici doctoris articulus præſens conſolidetur.

B. Petrus Apoſtolus de cõfeſsione, veriſsima verba vt profert.

20

Regula vniuerſalis de decretis eccleſiaſticis.

Hoc nomẽ Inſtituere ſumitur quandoque largè, quandoque ſtrictè & propriè.

2. tabula.

Prouer. 28.

Concil. m.

* In 2. lib. de inuent. non parũ ante finẽ libri.

Pudor pars ſatisf.

Concil. p.

Quòd incœperit ritus confitẽdi & de interiorib.

Iacob. S. Diony. in epiſtola ad Demophi.

ARTICVLVS II.

Vtrum confeſsio ſit de iure naturali.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr quòd confeſsio ſit de iure naturali. Adam. n. B & Cain non tenebãtur, niſi ad præcepta legis naturæ, ſed repræhenduntur de hoc, quòd pactum ſuum nõ ſunt[b] cõfeſsi, ergo[h] cõfeſsio peccati eſt de iure naturali.

2 Præterea. Præcepta illa, quæ manent in veteri lege & noua, ſunt de iure naturali: ſed cõfeſsio fuit in veteri lege, vt dr̃ Iſa. 43. Narra ſiqd habes, vt iuſtificeris ergo eſt de iure naturali.

3 Præterea. Iob nõ erat ſubiect[9] niſi legi naturali, ſed ipſe peccata[h] confitebatur, quod patet per hoc quòd dicitur Iob. 31. Si abſcondi vt homo peccatum meũ ergo eſt de iure naturali.

SED CONTRA. Iſid. dicit quòd ius naturale eſt idem apud omnes, ſed confeſsio non eſt eodem modo apud omnes, ergo non eſt de iure naturali.

2 Præt. Confeſsio fit ei, qui D habet claues, ſed claues Eccleſiæ non ſunt de iure naturali inſtitutæ, ergo nec confeſsio.

RESPONDEO, dicendũ, quòd ſacramenta ſunt quędam fidei proteſtationes, vnde oportet ea fidei eſſe proportionata, fides autem eſt ſupra cognitionem rõnis naturalis: vnde, & ſacramẽta ſunt ſupra rationis naturalis dictamen, & quia ius naturale eſt, quod nõ opinio genuit, ſed innata quædam vis inſeruit, vt Tullius dicit, iõ[m] ſacramenta non ſunt de iure naturali, ſed de diuino,[n] quod eſt ſupra naturale, quod quandoque ẽt naturale dicitur: ſecundum quòd cuiuslibet rei illud eſt naturale, quod ei à ſuo creatore imponitur, ta C men propriè dicuntur naturalia, quæ ex principijs naturę cauſantur. Supra autem naturam ſunt, quæ ipſe Deus ſibi reſeruat, ſiue naturæ miniſterio operanda, ſiue in operationib. miraculorum, ſiue in reuelationibus myſteriorum, ſiue in inſtitutionib. ſacramentorum, & ſic[p] confeſsio, quæ neceſsitatẽ ſacramentalem habet, non de iure naturali eſt, ſed de diuino[q].

QVÆST. VI. ART. II.

CONCL. 1ª. Sacramenta non ſunt de iure naturali: ſed de diuino.

PROB. 1. Quia ius naturale eſt, quod innata quædam uis inſeruit (ex Tullio): & ſacramenta ſunt ſupra rationis naturalis (id eſt ipſius uis innatæ) dictamen (cum ſint proteſtationes fidei). 2. Quia (ly ſed de &c.) oportet, quòd ſacramenta ſint proportionata fidei (cum ſint eius proteſtationes): & fides eſt de iure diuino (cum ſit ſupra cognitionem naturalem. i. cuiuſcunque naturæ creatæ.)

¶NOTATIO Aduerte pro ſemper: quòd textus dicit fidem, & ſacramenta eſſe ſupra, non contra, ius naturale ſeu rationem naturalem. Nam ſacramenta, cum ſint proportionata fidei, perficiunt rationem naturalem ſicut & fide

(vt

Ad primam ergo dicẽdum, ꝙ Adam uituperatur ex hoc, ꝙ peccatum ſuum coram Deo nõ recognouit: cõfeſſio enim, quæ fit Deo per recognitionem peccati, eſt de iure naturali: nunc autem loquimur de confeſſione, quæ fit homini. * Vel dicendum, ꝙ confiteri peccatum in caſu eſt de iure naturali. ſ. cum quis in iudicio conſtitutus à iudice interrogatur, tunc enim non debet peccator mentiri, de quo Adam, & Cain uituperantur: ſed confeſſio, quæ fit homini ſponte ad remiſsionem peccatorum cõſequendam à Deo, non eſt de iure naturali.

B Ad secundum dicendum, ꝙ præcepta legis naturæ manent eodẽ modo in lege Moyſi, & in noua lege; ſed confeſsio,

A (vt alibi ex D. Thom. annotauimus:) tantum abeſt, ut contra ius, ſeu rationem naturalem ſint. Quamuis qui contra rationẽ naturalem peccãt, ut hæretici de ſacramentis in hoc (ſicut & in aliis multis) aliter ſentiant. Cæterum de talibus bene moneantur audiant fideles. Beatum Apoſtolum Iudam Tadæum in ſua epiſtola uniuerſaliter proteſtantem. Hi quæcunq; ignorant, blaſphemãt, quæcunque naturaliter, tanquam muta animalia norunt, in his corrumpuntur. Hæc ibi. Procul ergo pellẽdi ſunt: quia & cæci & duces ſunt cæcorũ. Matt. 15.

*Reſpon. ſecunda. CONCL. 2ª. Confeſſio neceſſitatem ſacramentalem habẽs, non eſt de iure naturali, ſed diuino.

PROB. ſ Quia talis confeſſio ſacramentalem neceſſitatem habet (i. eſt ſacramẽtum.

¶ NOT. Ex prima concluſione hæc ſecunda patet. Et ideo in textu non probatur: ſed innuitur, ex prima illa dependere probationem ſuã; cùm ante iſtam ſecundam concluſionem ibi immediatè ponitur ly, & ſic. Quaſi dicatur, ly & ideo. Quare autem addiderit limitationem illam, quæ neceſſitatem ſacramentalem habet, & non ſimpliciter dixerit, Confeſſio: patet in textu reſponſionis ad primum; ubi uide & conſidera.

1ᵐ de minori. Confeſſi. ꝗ. Confeſſione Deo tantum facta: non, confeſſione ſacrãli. §. Tunc &c. vt patet ex ſecunda concluſione. Ex litera accipiens diffinitionem utriuſque confeſſionis dic: ergo confeſſio facta ſolum Deo eſt illa, qua quis formaliter recognoſcit peccatum proprium, Diffinitio confeſſionis duplicis. id eſt ut peccatum. hoc eſt dolendo de ipſo peccato. Item. Ergo confeſſio ſacramentalis eſt illa; qua, ultra recognitionem prædictam, commiſſum proprium peccatum in ſpecie, ſuiſque neceſſariis circunſtantiis manifeſtatur à peccatore homini ſacerdoti. Ly commiſſum peccatum ſpeciale, id eſt non in genere tantum, ſed in ſpecialiſſima ſpecie, peccatique circunſtantiis neceſſariis, ſumitur ex reſponſione bene intellecta in textu ad ſecundum.

¶ Corollarium. Patet igitur, quàm rectiſſimè Tadæus Apoſtolus dixerit de iis, ꝙ quæ norunt, in his corrumpuntur. Norũt enim quid ſignificet hoc nomen, Confeſſio; & in hoc tamen corrumpuntur: dum huius nominis partitionem refugiunt, uel quaſi refugientes dicunt, ꝙ ſoli Deo ſolum confitẽdũ eſt, de alia confeſſione non curantes; ac ſi uno modo tantum confeſſio diceret. D Ad quam eorum corruptionem cõſequitur mox altera, ꝙ ſ. ius diuinum cum iure naturali confundunt, inquantum unum ab altero non ſecernunt. Nam cum de iure naturali confeſſio Deo ſoli facta, & de iure diuino confeſſio ſacramentalis, exiſtat, dum confeſſionem unam ab altera nõ diſtinguunt, iura illa confundunt. Quòd ſi dicant; Non confundimus, ſed confeſſionem ſacramentalem per hoc dari negamus: adhuc in his, quæ norunt, magis corrumpuntur. Diſtorquent enim Euangelium de confeſſionis huiuſmodi datione, perſpicuis uerbis, affirmatiuè loquens: ut in appendice ſequenti patet. Quo eorum facto (maximè cum ipſis, etiam in ſcripturis exercitis, familiare ſit. 2ª. par. q. 1. artic. Appen.) quid corruptius?

Quomodo corrũpitur hoſtes eccleſiæ in loquendo de confeſſione.

Item de concluſione. Confeſſio. Reſp. in caſu aliquo accepta. nõ, à concluſione ſupra intenta §. Tunc &c. ut apertiſſimè patet. Vide literæ ſecundum reſponſum ly: uel dicendum, ꝙ confiteri peccatum in caſu &c. Ex litera dic, ꝙ fateri uerũ in iudicio, qñ quis rectè à iudice interrogatur, eſt de iure naturali. Et conſequenter, ꝙ mẽtiri in iudicio, qñ ſecundum ordinẽ iuris interrogatio fit, eſt contra ius naturale. Periurium igitur, etiam ꝙ nõ fit in iudicio, erit cõtra tale ius, &. ſeruare iurã, ſeu fidem datam, erit de iure tali. E

Periuriũ eſt contra ius naturale.

2ᵐ de maiori. Manẽt. Reſp. Eodẽ modo: nõ, diuerſo modo. §. Tunc, &c. Nam confeſſiones in lege tum naturæ, tum ueteri moſaica, diuerſo modo à noſtra ſacramentali confeſſione ſe habent: ut patet in textu.

¶ Corollarium. Ergo definitio prima de confeſſione, quæ ſupra in & ex litera ad primũ data fuit, eſt definitio cõfeſſionis in lege naturæ exiſtentis: ideo & ibi dicta eſt eſſe de iure naturali. Vide hic textum. Ergo, ex definitione confeſſionis legalis data hic dicas, ꝙ aſſerentes, peccata tñ in genere cõfitenda nunc eſſe ſacerdoti, uolũt iſto ſuo dicto, nos reducere ad ueteris legis obſeruantiã in confeſſione, quaſi ꝙ confeſſiones nouæ, ne non antiquæ legis coincidant. Hi ergo ultra ꝙ ignorantiam ſuã in hoc pate-

Triplex cõfeſſio.

ter oſtendunt, grauiter peccant; dum, quaſi Iudaizãtes, morem communiter. i. in genere tantum, peccata cõfitendi antiquum iu uiridi obſeruantia ſtatuere cõtendunt. Dignitati ergo nouæ legis derogant, (ut ex no. 1. ſeq. patet) qui nunc ſufficere dicunt confiteri ſolum Deo, uel etiam confiteri ſolũ peccata in genere.

¶ NOT. 1ª. Ly ſpeciale peccatum. Rectiſſime dr, ꝙ ad nouæ legis confeſſionẽ neceſſario exigitur expreſſio delictorum in ſpecie: qm̃ lex & ſacramenta debent ſibi inuicem correſpõdere, iuxta illud Heb. 7. trãſlato ſacerdotio, neceſſe eſt, ꝙ & legis trãſlatio fiat. Per ſacerdotium enim ſacramẽta miniſtrantur: & cõſequenter lege, atque ſacerdotio ſibi correſpondentibus, neceſſe eſt, ꝙ & ſacramenta legi correſpondeant. Cùm itaque uenerit Chriſtus, ut per legem ſuã fideles nõ ſolum uitam habeant (ut olim in lege, qñ ex opere ſolum operãtis. i. ex deuotione fidelis ſacramenta ſuſcipiẽtis, dabitur à Deo gratia) ſed ẽt ut abundantius habeant (qñ ſ. nunc ex opere operato per ipſa nouæ legis ſacramenta gratia confertur. Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 8 de ſacramentis:) oportet, ꝙ ad receptionẽ ſacramenti aliquid plus ex parte recipientis nunc requiratur, quàm prius. Nõ ſufficit ergo nunc ad aſſequendam remiſſionẽ peccatorum per ſacramentum Pœnitentiæ, confiteri peccatum in genere tñ: ſed C de neceſſitate requiritur, ꝙ exprimatur in ſpecie. Adultero igitur cõfitenti nõ ſufficit dicere ſacerdoti, ego peccaui in luxuria, neque ſacrilego dicere, furatus ſum: ſed oportet illum addere, ego ſolutus cum tali coniugata, uel ego coniugatus cum tali ſoluta aut cõiugata; & iſtũ addere, in loco ſacro. Cõfirmat hæc litera reſponſ. de ſpeciali peccato neceſſariò pro remiſſione peccatorum confitendo, loquens ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. Dñs noſter Ieſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos ſacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tanquam præſides & iudices, ad quos oĩa mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint: quo, pro poteſtate clauiũ, remiſſionis, aut retentionis peccatorũ ſententiam pronuncient. Conſtat; ſacerdotes iudicium hoc, incognita cauſa, exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis ſeruare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, ac ſigillatim ſua, ipſi peccata declaraſſent. Hæc ibi. Et ſupra in prin. ante cap. 1. dixerat. In qua plaD niori definitione, demonſtratis & conuulſis (Spiritus ſancti præſidio) uniuerſis erroribus, catholica ueritas perſpicua, & illuſtris fieret: quàm nũc ſancta hæc ſynodus Chriſtianis omnibus perpetuo ſeruandam proponit. Hæc ibi. Ecce, ꝙ oportere confiteri peccata in ſpecie eſt ueritas catholica, ab omnibus Chriſtianis perpetuò ſeruanda.

Quare cõfiteri peccatũ ſpeciale uũa oporteat.

Cõc. Trid. de cõfeſſ. integra. i. in ſpecie, & circunſtãtiis (ut infra) peccatorum omnium. Pro in tota ſeſſ. 14. decretis, ante de reformat. intelligẽdis concilium.

¶ NOT. 2ª. Ly circunſtantias peccati. Intelligendus eſt hic tex. de circunſtantiis, quibuſcunq; quæ tamen, aggrauando in infinitum, mutant ſpeciem. Hæ namque, non aliæ ueniales, ſunt neceſſariæ ad confitendũ. Pro quo aduerte, ꝙ circunſtãtiæ ſunt octo, hoc uerſu enumeratæ; Quis, quid, ubi, quotiens, per quos, cur, quomodo, quando. Ly Quis, dicitur pro uarietate perſonarum ſtatus, ætatis, ſapientiæ, ordinis: qm̃ quanto gradus perſonæ peccantis eſt in aliquo prædictorũ maior, tantũ caſus eſt grauior, & ingratitudo deteſtabilior. Ly Quid, dicitur pro uarietate peccati: utrum ſit mortale, uel ueniale. utrum malum, quia prohibitum, uel ex genere ſuo. prohibitum, quia malum: utrum occultum, uel manifeſtum ratione ſcandali. aut minoris erubeſcentiæ in peccando. Ly Vbi, dicitur pro uarietate loci ſacri, non ſacri: quia furari in loco ſacro, luxuriari in loco ſacro, eſt grauius, quàm extra. Ly Quotiens, dicitur non ſolum quantum ad conſuetudinem peccandi, ſed etiam quantum ad numerum peccatorum: quia per ſe quilibet numerus facit unum peccatum. ita ut non ſufficiat dicere: peccaui multoties, ſed ſpecificare numerum, quantum poſſibile eſt, poſt diligentem conſiderationem: puta decies, centies, &c. vel, ſi non potes aliter, octies circumcirca, quinquies aut circumcirca. Numerus iſta ad actionem, non ad obiectum actionis, refertur: puta furatus eſt quis ſemel mille ſcuta, iſtud peccatum eſt unum tantum, nec facit numerum; furatus eſt tria ſcuta in tribus uicibus, iſtud peccatum facit numerum ternarium. Ideo ſufficit primo dicere: furatus ſum mille ſcuta, non ſufficit ſecundo dicere: furatus ſum tria ſcuta, ſed addere in tribus uicibus, id eſt unum ſemel, &c.

Circũſtantiæ peccatorũ confitendæ.

Quis.

Quid.

Vbi.

Quotiẽs.

Ratio

Per quos. Ratio eſt, quia in ſecundo multiplicatur numerus actionum, in primo non. Ly per quos, dicitur ad uidendum ſi traxit alios ad peccandum (quod eſt proprium diaboli) uel quos mediatores ſocios, aut lenones poſuit, aut ponere quæſiuit, ad malum faciendum (eſt enim omnium peccatorum illorum particeps;) uel cum quibus peccauit, pro quibus, & contra quos.

Cur. Ly Cur, dicitur ad uidendum, utrum ex fragilitate, ignorantia, malitia; utrum iſta, uel illa intentione: quia peccata grauitatem multã trahunt à fine, cùm (ſecundum eũ philoſophum) furans ut mœchetur, potius dicendus eſt mœchus, quàm fur. Vnum tamé ſolum peccatum eſt, ſi fiat uno ſolum actu tum interiori tum exteriori, habens plures deformitates, quæ de neceſſitate confitendæ ſunt.

Quomodo. Ly Quomodo, dicitur ad uidendum: utrum peccatum ſit modo ſolitario (idest per ſe, ut in luxuria, quę dicitur Mollities:) utrum modo naturali, uel innaturali; utrum agendo uel patiẽdo: quia ſemper in eodem genere grauius eſt peccare agendo, quàm patiendo.

Quando. Ly Quando dr̃ ad uidendum: utrum tempore multo, uel paruo ſit peccatũ, & in peccato perduratum: utrum in tempore ſacro: puta diebus feſtiuis, particulari deuotioni dicatis; puta diebus ieiuniorum, quadrageſimæ, ſeptimanæ ſanctæ: quia grauius eſt peccare in talibus feſtis ac tempore (plus tamen & minus, iuxta maiores feſtiuitates, & tempora Deo dicatiora:) quàm alio.

¶ 3ª. NOT. De circunſtantiis uero prædictis illæ ſunt de neceſſitate confitendæ, quæ mutant ſpeciem, aggrauando ſcilicet in infinitum, i. mortalem deformitatem conſtituendo: & de his loquitur ſolum textus, ut colligitur ex ultimo reſponſionis uerbulo ly oportet, confirmat hanc literam de circunſtantiis. Innocẽtius III. Papa in concilio Lateranenſi magno cap. 21. Et recitatur in decretalium lib. de pœnit. & remiſſ. c. omnis. ſit autem ſacerdos diſcretus, & cautus, ut &c. diligenter inquirens, & peccatoris circunſtantias, & peccati: per quas prudenter intelligat, quale illi conſilium debeat exhibere, & cuiuſmodi remedium adhibere. Hæc ibi. Confirmantur prædicta in tertio reſponſi. Et circa

Conc. Tridẽt. de circũſtãtiis. textum à concilio Trident. ſeſſ. 14. cap. 5. Colligitur præterea, etiam circunſtantias in confeſſione explicãdas, quæ ſpeciem peccati mutant: q̃ ſine illis, peccata ipſa, neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innoteſcant, & fieri nequeat; ut de grauitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quã oportet, pro illis, pœnitentibus imponere. Vnde alienum à ratione eſt, docere: circunſtantias has ab hominibus otioſis excogitatas fuiſſe: aut unam tantum circunſtantiam confitendam eſſe, nempe peccaſſe in fratrem. Hæc ibi. Et canon. 7. ſi quis dixerit: in ſacramento Pœnitentiæ, ad remiſſionem peccatorum, neceſſariũ non eſſe iure diuino confiteri &c. circunſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant, &c. Anathema ſit. Hæc ibi.

3m de minori. Confitebatur. R. Confeſſione illa, quę eſt de iure naturali: non, confeſſione ſacramentali. §. Vt colligitur ex authoritate inducta recte gloſſata. §. Tunc nihil &c. ut patet. Confeſſio de iure naturali eſt duplex, ut patet in reſponſo ad ſecundum. Ideo uide tu etiam in eius Elucidatione replicetur & bene applica.

quamuis aliqualiter eſſet in lege Moyſi, non tamen eodẽ modo, ſicut in lege noua, nec ſicut in lege naturæ: in lege autẽ naturæ ſufficiebat recognitio peccati interior apud Deum, ſed in lege Moyſi oportebat aliquo ſigno exteriori peccatum proteſtari: ſicut per oblationem hoſtiæ pro peccato, ex quo, & homini innoteſcere poterat eum peccaſſe, non autem oportebat ut ſpeciale peccatum a ſe commiſſum manifeſtaret, ut peccati circunſtantias, ſicut in noua lege oportet.

G Ad tertium dicendum, q̃ Iob loquitur de illa abſconſione peccati, quam facit deprehenſus, peccatum negando, aut excuſando, ut ex Gloſſa * ibidem haberi poteſt.

F confeſſionem non poſſe dici ſacramentum. Itẽ hær. Manichæorum (Direct. inquiſ. 2. par. q. 13.) obſtrepentium, q̃ confeſſio facta ſacerdotibus Romanæ eccleſiæ nihil ualet ad ſalutẽ, nec Papã, nec aliquem alium de Romana eccleſia habere poteſtatem abſoluendi aliquem à peccatis. Secundò habes, quomodo per canonem has meritò damnari oſtendat à Concilio Tridentino, ſeſſio. decimaquarta, cap. primo. Dominus ſacramentũ pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit; cum à mortuis excitatus inſufflauit in diſcipulos dicẽs; Accipite ſpiritum ſanctũ, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorũ retinueritis, retẽta ſunt. Quo tam inſigni facto, & uerbis tam perſpicuis, poteſtatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles poſt baptiſmum lapſos, Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatam; uniuerſorum Patrum conſenſus ſemper intellexit. Et Nouatianos, remittendi poteſtatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Eccleſia catholica, tanquam hæreticos, exploſit, atque condemnauit. Quare uerisſimum hunc uerborum illorum Domini ſenſum ſancta hæc ſynodus probans, & recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes: qui uerba illa ad poteſtatem prædicandi uerbum Dei, & Chriſti euangelium annunciandi, contra huiuſmodi ſacramenti inſtitutionem, falsò detorquent. Hæc ibi. Et capit. 5. Ex inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ iam explicata, uniuerſa eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt baptiſmum lapſis iure diuino neceſſariam exiſtere. Hæc ibi: Et canon. 3. ſi quis dixerit: uerba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt, non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata in ſacramento pœnitentiæ; ſicut Eccleſia catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem contra inſtitutionem huius ſacramenti, ad authoritatem prædicandi Euangelium: Anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eodem damnatas, inquantum contra ſpecialia peccata confitenda negant, & circunſtantias: ut ſupra in not. prima & tertia, poſt reſponſio. ad ſecundum. Item à concilio Lateranenſe, ut ibi not. tertia. Item à concilio Trident. ſeſſio. decima-

I quarta, cap. quinto. Neque per Lateranenſe concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur; quod iure diuino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerat: ſed, ut præceptum confeſſionis ſaltem ſemel in anno ab omnibus & ſingulis, cùm ad annos diſcretionis peruenisſent, impleretur. Hæc ibi. Vnde autem Concil. Lateranen. (ut in nota tertia ſupra) quòd diligenter inquirantur etiam circunſtantiæ: ut detur ſalubre peccatoribus conſilium, & remedium. Tridentinum uero (ut ſupra not. prima poſt reſponſio. ad ſecundum.) affirmat, quòd ſacerdos ęquitatem in pœnis iniungendis pœnitentis (quod utique eſt ſalubre remedium, ut ibi cap. 8. ad longum declaratur) ſeruare non poteſt: ſi ſpecialia peccata, & non tantum in genere ſibi à pœnitente non declarentur. Cùm ergo Lateranenſe remedium ęquum, non iniquum remedium uelit à ſacerdote adhiberi ei, qui confitetur: liquidò ſequitur, quòd peccata in ſpecie confitenda intel-

K lexit à Domino fuiſſe inſtitutum; & quòd percipiat talem confeſſionem ſaltem ſemel in anno à Chriſti fidelibus actualiter obſeruandam; Et per hoc omnes contrarias hæreſes damnet. Ergo per hoc, quòd intelligit confeſſionem talem inſtitutam fuiſſe à Domino, damnat etiam Lutherum, negantem confeſſionem eſſe ſacramentum.

Nota ly ſemper.

Noua. hęret.

Nota, ly ſemper.

Nota ly ab initio ſemper.

* Ex gloſ. ord. & interlin. ibi.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes primo, quomodo per ratione prima conclusionis interimas hæreſim Catharorum (ut refert Cardinalis de Turrecremata, De eccleſia li. 4. c. 33.) blaſphemè euomẽtium: ſacra Chriſti, & eccleſię, non eſſe uera: ſed falſa, & deceptoria. Nõ enim poſſibile eſt, etiam ſecundum ſolam rationem humanã, q̃ illa, quæ ſunt de iure diuino, ſint falſa aut deceptoria. Ratione ergo qua probat articulus, ſacra eſſe de iure diuino, expugnatur narrata hæreſis. Item hæreſim Petri Oxomẽſis (ut refert ſumma conciliorum in uita Sixti 4.) dicentis, q̃ cõfeſſio de peccatis in ſpecie fuit ex aliquo ſtatuto uniuerſalis eccleſiæ, non de iure diuino. Item hær. ſectariorum (Pract. ſectar.) blaterantium, q̃ confiteri peccata & enumerare, eſt papiſtica carnificina, & impietas. Loquitur hæreſis hæc de circunſtantiis, cum dicit ly enumerare, quia numerus peccatorum eſt circunſtantia, per ly quotiens, ſignificata, ut ſupra dictum eſt not. 2ª. poſt reſpon. ad 2m. Item hær. Lutheri (Alphon. caſ. confeſſio.) ſomniantis:

Vtil. pro S. Eccleſia, &c.

Manich. damn. à concilis, Papa ſcripto.

Item à Papa Sixto Quarto in extrauaganti, approbante ſententiam Alphonſi epiſcopi Toletani contra Petrum Oxomenſem, intelligitur ad literam damnatus omnis error Petri eiuſdem. Vide hanc damnationem ſupra quæſtione prima, articulo primo: Appen.

Item à concilio Tridentino, ſeſſio. ſeptima, canon. 3. de baptiſmo, ſi quis dixerit: In Romana Eccleſia, quæ omnium eccleſiarum mater eſt, & magiſtra, non eſſe ueram de ſacramento Baptiſmi doctrinam: Anathema ſit. Hæc ibi. Intellige tu, idem de confeſſione ſentiri à Chriſtianis debere. Ergo per hoc damnari dicas, hæreſim Manichæorum ſupradictã,

contra

De S. Petro martyre.

contra quos præſertim a ſede Apoſtolica fuit delegatus Inquiſitor R.P. Petrus da Verona ordinis Prædicatorum, qui poſtea ab ipſis Manichæis hæreticis eſt gladijs interfectus: eodemque anno per S.E.R. eſt canonizatus inter candidatos martyres relatus, ac ſanctus Petrus martyr appellatus, miraculis plurimis glorioſè coruſcans. ...ſum Manichæorū ſupradicta, ſpecialiter uero damnatur illa hæreſis (directè ibi) a Decreto. 24. q. 3. ca. Quidam ubi in fine de omnibus enumeratis, inter quos erāt Manichæi, dicitſic. Hæ ſunt hæreſes aduerſus catholicā fidē exortæ, & ab Apoſtolis & a ſanctis patrib. uel concilijs prędamnatæ; quæ dum in ſe multis erroribus diuiſæ inuicem ſibi diſſentiunt, communi tamē nomine aduerſus Eccleſiæ Dei conſpirent. Sed & quicūque aliter ſcripturā ſanctam intelligit, q̄ ſenſus ſpiritusſancti flagitat, a quo conſcripta eſt, licet de Eccleſia non receſſerit, tamen hæreticus appellari poteſt. Itē a concil. Trid. ſeſſ. 7. canon. 1. de ſacramētis, ſi quis dixerit ſacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia a Ieſu Chriſto Domino nīo inſtituta &c. videlicet baptiſmum cōfirmationē Eucha riſtiā pœnitentiam, extr^m unc^m, ord^m Matr^m: aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe uere & proprià ſacramentum: Anathema ſit. Hæc ibi. & canon. 4. ſiquis dixerit ſacramenta nouæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & c. licet omnia ſingulis neceſſaria non ſint, Anathema ſit. Hęc ibi. Vide ad pen. ar. 1. & ſequentis. 3. quoniam iſtę multum ad errorum uariorum condemnationem ſe mutuo iuuant. Prædictas canonicas hæreſum illarum damnationes ſcias ſigillatim contra earum quamlibet applicare: quoniam ideo plurimæ damnationes glomeratim (ut aiunt) adductæ ſunt, ut poſtea lector quiſque per ſeipſum ſingulas ſingulis (ut decet) uigilanter applicare. Non enim adducere omnes contra quamlibet inſtitutum fuit: ſed, ut ex omnibus ſingula contra ſingulas eligerent, ſtudentibus parata menſam. Quod uerò nunc in propoſito iſto dictum eſt, ubique intelligendum atque ſeruandum intelligas; quandocunque contra multos errores præmiſſos arma multa, pro uarietate hoſtium retundenda, a canonicis munitionibus aſſumimus: etiam quòd nunquàm alibi hoc monitum replicaretur. Item a concil. Triden. illam ſectariorum ſpeciem damnatam fuiſſe ſeſſ. 14. cap. 5. Colligitur etiam eas circunſtantias in confeſſione explicandas &c. (ut ſupra not. 3ª. poſt reſp. ad 2^m) ſed & impium eſt: Confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere; aut carnificinam, illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim nihil aliud in Eccleſia a pœnitentibus exigi, quàm, ut poſtquàm quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraucrit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerint. Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in uniuerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me domine. Ipſa uerò huiuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi uerecundia, grauis quidem uideri poſſet: niſi tot, tantiſque commodis, & conſolationibus leuaretur, quæ omnibus, dignè ad hoc ſacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſimè conferuntur. Hæc ibi. Vbi nota, contra lutheranum ſupra, quod concil. expreſſiſſimè, confeſſionē præmiſſam, A uocat ſacramentum. De commodis autem, quę affert confeſſio, a concil. tactis ibi: uide infra. q. x. per totum. Contra heres. ſecundi. uide etiam q. 8. ar. 2. appen. Tertio habes: quomodo per eius rationem antedictę, pro quanto confeſſionem ſentiunt eſſe de iure diuino, & declares, & probes, & defendes. Quarto uides quomodo ex his uiciſſim angelica hęc doctrina conſolidetur.

21

*Super illud Eſa. 3 peccatū ſuū quaſi &c. to. 3. Et ad Demetriad. de ſerui. ſodoma neg. circa me. to. 1. Et magiſ. 4. ſent. d. 14. l prin.

Notatio uniuerſalis ad horū, atque ſimilium ſtudioſos

Ad q̄d tenetur cōfitens, an u. q̄ confiteatur, & dum confitetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes ad confeſſionem teneantur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd non omnes ad confeſſionem teneantur, quia B ſicut dicit Hiero. * Pœnitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium, ſed aliqui poſt baptiſmū naufragium nō ſunt paſſi: ergo nec eis competit pœnitentia, & ſic nec confeſſio quæ eſt pœnitentiæ pars.

¶ 2 Præterea, Confeſſio facienda eſt iudici in quolibet foro, ſed aliqui ſunt qui non habent hominem iudicem ſupra ſe, ergo nec tenentur ad confeſ- C ſionem.

¶ 3 Præterea. Aliquis eſt qui non habet peccata niſi uenialia, ſed de illis non tenetur homo confiteri: ergo non quilibet tenetur ad confeſſionem.

SED CONTRA eſt, quia confeſſio contra ſatisfactionem, & contritionem diuiditur: ſed omnes tenentur ad contritionem, & ſatisfactionem, ergo, & omnes tenentur ad confeſſionem.

Præterea. Hoc patet per Decre. de pœn. & re. * ubi dicitur. Quòd omnes utriuſque ſexus cum ad annos diſcretionis peruenerint, tenentur peccata confiteri.

RESPONDEO, Dicendum, quod ad confeſſionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino, hoc ipſo, quod eſt medicina, & ſecundum hoc non omnes tenentur ad confeſſionem; ſed illi tantum, qui peccatum mortale incurrunt poſt baptiſmum. Alio modo, ex præcepto iuris poſitiui, & ſic tenētur ex inſtitutione eccleſiæ ędita in concilio generali ſub Innoc. * tum ut quilibet peccatorē ſe cognoſceret, quia omnes peccauerunt, & egent gratia Dei, tum ut cum maiori reuerētia ad Euchariſtiam accedatur, tum ut eccleſiarum rectoribus ſui ſubditi innoteſcāt, ne lupus intra gregem lateat.

SVP. QVAES. VI. ARTIC. III.

*Decr. li. 5. ti. 38. c. 12. Et Cōcil. latera. ſub. In. 4. cano. 21 Cōci. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. & can. 8

CONc. 1ª. Non omnes tenentur ex iure diuino ad confeſſionem: ſed illi tātum, qui peccatum mortale incurrunt poſt baptiſmum.

¶ PROB. Quia confeſſio iure diuino inſtituitur, ut medicina & (ſup. iu) medicina hac nō egent, omnes, ſed tantum illi qui poſt baptiſmum mortaliter peccant. Concl. 1ª.

¶ NOTA. Concluſio ſimul cum ſui probatione confirmatur per concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 5. ſic. Vniuerſa Eccleſia ſemp intellexit, inſtitutam eſſa a Domino integram peccatorū confeſſionem, & omnib. poſt baptiſmum lapſis iure diuino neceſſariam exiſtere. Hæc ibi. Vbi per conſequens apertè ſe intelligere tàntum de lapſis mortaliter. quoniā poſt aliqua ſubdit hæc ad uerbum; ex his colligitur, oportera a pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri. Hæc. ibi. Concl. 3.

*In Cōcil. lat. can. 21. & hīs decr. li. 5 ti. 38. c. 12.

D ¶ CONCL. 2ª. Omnes tenentur ex inſtitutione eccleſiæ ędita in concilio generali ſub Innocentio 3. ad confeſſionem.

Conc. general. later. ca. 21. Ite de pœ. & remiſ. ca. omnia utriuſq.

¶ *Corollarium.* Ergo de his tantum, qui non peccarunt mortaliter, intelligitur ſecunda concluſio hæc. Alioquin nihil diceret ul deretur, ultra primam concluſionem: cum tamen in prima de iure diuino, & in 2ª de iure poſitiuo loquatur. Intellige tamen illos teneri ad confeſſionem taliter; non quia ad confitendum uenialia ſint obligati: ſed quia ad faciendum aliquid ab eccleſia pro confeſſione in tali caſu reputatum, ex concilij præmiſſi inſtitutione, obligantur. Pro quo uide reſponſionem duplicem ad tertium: & ſic utranque concordas; quod ſcilicet repreſentare ſe ſacerdoti, eo modo, quo ibi in fine dicitur, reputatur pro confeſſione etiam uenialium. Ad confitendum ergo ſpecialiter uenialia non tenetur homo, etiam ex inſtitutione Eccleſiæ (ſic intelligit. D. Thomas ibi in ſecunda); ad confitendum autem uenialia, confeſſione ſibi in tali caſu reputata, tenetur ex inſtitu- E tione Eccleſiæ (ſic intelligit ia prima.) Ex præcedentibus concluſionibus ergo ſic declaratis dicatur. ſocrates uenialia tantū habens tenetur ne ad confeſſionem ſacramentalem ſpecialiter, illa ſacerdoti explicando, faciendam? Non quantum eſt de iure diuino; nec quantum eſt de iure poſitiuo. Socrates idem eodem modo exiſtens tenetur ne ad confeſſionem ſacramentalem; id eſt ad aliquid pro confeſſione ei in tali caſu reputatum? Non, quantum eſt de iure diuino; ſic, quantum eſt de iure poſitiuo. Licet enim lateat concilium non ſtatuerit, quod ſocrates ipſe talia an, licet exiſtens confiteretur primo illo modo, ſtatuit tamē, quòd confiteatur iſto ſecundo modo. Per hoc ſiquidem, quòd fideles ſemel in anno confiteri ſtatuit, ſtatuiſſe etiam contelligit: quòd homo habens tantum uenialia ſacerdoti ſe repreſentet ſemel in anno oſtendens; ſeipſum abſque conſcientia mortalis peccati eſſe, & conſequenter ſolum uenialia habere. Quæ repreſentatio cum (ut dictum eſt) reputetur in tali caſu pro confeſſione: ad confeſſionem uenialium, in hoc ſenſu, non autem in primo illo.

Concordia duarū reſponſionū

Habēs ſolū uenialia an, & quō teneatur ad confeſſionem.

ſllo ſumptam, tenentur omnes ex inſtitutione Eccleſiæ. Sic intelligitur ſecunda textus concluſio.

¶PROB. Quia omnes teneri ad ſtatuta eccleſię, ſecundum quòd ſtatuta ſunt patet (& hoc tanquàm probatio, præſupponitur in textu.

¶NOT. De tali inſtitutione eccleſiæ affert. D. Thomas tres rationes. P^a^ eſt; ut quilibet &c. 2^a^ ut cū maiori &c. 3^a^, ut Eccleſiarum rectorib. &c. Quas uide per te.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd quãuis homo in hac mortali uita poſt baptiſmum naufragium euadere poſſit, quod eſt peccatum mortale, non tamẽ euadere poteſt uenialia, q̃bus ad naufragium diſponitur, contra quæ etiam pœnitentia ordinatur: & ideo manet pęnitentiæ locus etiam in illis, qui non mortaliter peccant, & per conſequens confeſſionis. G

AD 2^m^ dicendum, quòd nullus eſt, qui non habeat iudicem Chriſtum, cui per ſuum uicarium confiteri debet, qui quam uis eo inferior ſit, inquantū prę latus eſt, tamen eſt eo ſuperior, inquantum peccator eſt ipſe, & ille Chriſti miniſter.

AD TERTIVM dicendū, quòd H ex ui ſacramenti non tenetur aliquis uenialia confiteri, ſed ex inſtitutione eccleſiæ quando non habet alia, quæ confiteatur. Vel poteſt dici ſecundum quoſdam quod ex Decre. prædicta † non obligantur, niſi illi, qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quòd debet omnia peccata confiteri, quod de uenialibus intelligi non poteſt: quia nullus omnia confiteri poteſt, & ſecũdum hoc ille, qui non hẽt mortalia, non tenetur ad confeſſionem uenialium, ſed ſufficit ad præceptum eccleſiæ implendū ut ſe ſacerdoti repræſentet, & ſe oſtendat abſque conſcientia mortalis eſſe, & hoc ei pro confeſſione reputatur.

1^m^ ex Hiero.

Poſt naufragium ℞. vel actualiter, vel diſpoſitiuè, incurſum. §. Tunc nihil contra. Nā licet aliqui poſt baptiſmum naufragium actualiter, qđ ſi per peccatū mortale, non ſint paſſi (vt arguitur): omnes tamen naufragium diſpoſitiuè, quod ſit p peccatū ueniale, paſſi ſunt.

¶NOT. 1^a^. Quando hic cõcluditur, quòd locus confeſſionis venialiter ſolùm lapſis relinquitur: hoc ſemper etiam ſi alibi hoc dictum inueneris, intellige ſecundum declarationem factam in corollario immediatè poſt ſecundam concluſionem. Vel intellige; quòd de obligatione laudabili, id eſt ad melius eſſe, non de obligatione ad ſalutem neceſſaria, loquitur D. Thomas. Et hunc ſenſum quaſi innuit litera, per ly etiam, quando dicit contra quæ (venialia) etiã pœnitentia ordinatur. Ac ſi dixiſſet. Pœnitentia principaliter ordinatur contra mortalia: & contra venialia non principaliter, ſed etiam id eſt ſecundario: hoc eſt, contra illa neceſſariò, & contra iſta ad bene eſſe. In tali ſenſu potes quoque (ſi mauis) interpretari concluſiones præmiſſas: ita ut primam loqui de neceſſitate abſoluta dicas, ſecundam uerò de neceſſitate ad bene eſſe. Neceſſarium ſiquidem ſic diſtinxit phyloſophus in metaphy. quinto, & ſic diſtinctio uſus eſt. S. doctor pri. par. q. 1. ar. 1. licet poſuerit inibi duas concluſiones de neceſſario loquentes abſque expreſſa diſtinctione neceſſarij. Ita in præſenti articulo ponit duas concluſiones de obligatione loquentes. Vnde licet non faciat expreſſè diſtinctionem de obligatione in neceſſariam abſolute, & neceſſariam ad bene eſſe: tamen hanc diſtinctionem ſubintelligit. Sicut enim ibi in prin. par. diſtinctionem neceſſarij intelligebamus ex natura illarum concluſionum cõſiderata, & ex illarum probationibus diuerſa ſonantibus: ſic in præſenti diſtinctionem obligationis intelligimus ex concilij Lateranenſis in ſecunda concluſione adducti conſideratione (Hãc conſiderationem habes ſupra in corollario), & ex, ly etiã, nunc in ad primum dicto.

Pœnitentia cõtra quæ prima ordinetur.

Alius ſenſus cõcluſionis ſecundæ.

¶NOT. 2^a^. Quando dicitur hic, quòd homo in hac mortali uita non poteſt euadere uenialia, intelligitur de lege communi. Nam ex priuilegio ſpeciali B. Virginem euaſiſſe uenialia ſp. S. Thomas docuit 3. q. 27. ar. 4. & concilium Tridentinum ſeſ. 6. canon. 13. confirmauit. Quòd pœnitentia aptè dicatur ſecunda tabula poſt naufragium, habes ab eo ſeſſ. ea. cap. 14. & ſeſſ. 14. can. 2. K

B. Virgo ſine veniali.

2^m^ de minori.

Hominem. ℞. conſideratum, ut prælatus eſt: non autem, cõſideratum ut peccator eſt. ℞. ſtando tamen; quòd confeſſarius conſideretur, vt miniſter Chriſti tantum. Tunc &c. Confeſſario enim ſic conſiderato facta confeſſio a quocunque fiat, facta eſt iudici. licet namque confeſſarius; ut ſocrates vel vt peccator, non ſit ſuperior, quàm Papa vt Papa: tamen cõfeſſarius ut Chriſti miniſter eſt ſuperior, quàm Papa vt peccator. Quàm primum autẽ quis accedit ad confeſſarium, profitetur ſe eſſe peccatorem, & conſequenter conſideratur vt peccator: quàm primum verò accedit quis ad audiendum actu confeſſiones, eo ipſo facto proteſtatur ſe eſſe miniſtrum Chriſti. Quicunque ergo confeſſarius, quantumcunque ſecundum perſonam propriam, vel ſecũdum mores proprios omnium eſſet infimus, ſi for-

2ª tabu. po. nauf. quæ.

Vnde inindicat q̃s prior, & vb miniſter Chri.

† maliter conſideretur, eſt quibuſcunque confitentibus quantũcunque aliàs dignis, uel graduatis, ſi formaliter & iſti conſiderentur, maior: & conſequenter iure, niſi aliud impediat, iſtorum ille poteſt eſſe iudex.

¶NOT. D. Thomas expreſsè & in argumento & in reſpõſione fatetur: confeſſarium eſſe iudicẽ confitentis: & conſequẽter confitentem eſſe reum; atque confeſſionem eſſe actũ iudicialem. Hoc verò ſi cõiunxeris alteri eius hic dicto, quòd uidelicet confeſſarius eſt Chriſti & vicarius & miniſter: videbis, & quòd confeſſio non dicit purum miniſterium, licet dicat miniſterium; & quòd eſſe diſpenſatorem beneficij alterius principalis (id quod eſt, eſſe in hoc actu uicarium Chriſti) non facit, quòd cõfeſſio nõ ſit actus iudicialis. Sicut ergo confeſſarius reuera eſt iudex, & tamen miniſterialis: ita confeſſio ei facta eſt actus reuera iudicialis, ſed per miniſterium exercitus. Doctrinam hanc S. Th. confirmauit concilium Trid. ſeſſ. 14. cap. 6. Quamuis abſolutio ſacerdotis alieni beneficij ſit diſpenſatio, tamen non eſt ſolùm nudum miniſterium vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remiſſa eſſe peccata: ſed ad inſtar actus iudicialis, quo ab ipſo, uelut a iudice, ſententia expectatur. Hæc ibi. & cap. 5. Chriſtus ſacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tanquàm præſides & iudices; ad quos omnia mortalia crimina deferantur. Hæc ibi. & cap. 2. Chriſtus Dominus hos, ſi ſe poſtea crimine aliquo contaminauerint, ante hoc tribunal, tanquàm reos, ſiſti voluit: vt per ſacerdotis ſententiam non ſemel, ſed quoties ab admiſſis peccatis ad ipſum pœnitentes confugerint, poſſint liberari. Hæc ibi.

Reſp. 2^a^. † Poſita ſ argu. ſed contra, & corp.

Concil. & S Thoma de cõfeſſ. iudice.

3^m^ de minori.

Non tenetur. ℞. ex ui ſacramenti: nõ ex inſtitutione Eccleſiæ. §. Tunc &c. Non tamẽ inferas ex reſponſo, quòd Eccleſia inſtituerit, venialia eſſe de neceſſitate ſimpliciter cõfitenda, cùm hoc & falſum ſit & contra intentum Diui Thomæ videras enim conſtitutionem illam de omnibus ſequentem, & conſequenter non de venialibus: ut ipſamet ſubinnuit) ſed in hoc reſponſo rectè intelligendo regulabis te iuxta prædicta, & in corollario poſt ſecundam concluſionem, & in notatione prima poſt ad primum. Vide ibi vnum ſenſum S. doctoris cadentem ſuper diſtinctionem confeſſionis, & alium cadentem ſuper diſtinctionem de ly tenetur, id eſt obligationis, illum in corollario, iſtum in notatione. & utrumuis amplectens, uel vtrunque, & hanc & conſequẽter reſponſionem abſque errore intelligas.

Item de concluſione.

Ad confeſſionem ℞. ſpecialem faciendam: non, pro confeſſione in tali caſu reputatam. § Tunc &c. ut patet in litera, & in ſupradictis locis allegatis. Vide ibi ſecundum nuñc reſponſum in litera ly vel poteſt dici ſecundum quoſdam &c.

¶NOT. Hos quoſdam non reprobat S. Doctor. immo approbat, ut ex tenore literæ apparet. Ex quo etiam patet: quòd primum reſponſum dedit, tanquàm tutiorem viam conſulẽs, iuxta morem ſuum laudabilem (hoc uidimus & in ar. 1. ad ſecundum), non tanquàm in rigore conſtitutionis, præciſe ſtans: & cõſequenter, quòd accepit ly tenetur large, id eſt pro ad melius eſſe. Tutior ſanè uia illa eſt: quia clarius obſeruatur inſtitutio Concilij Lateranenſis, etiam quòd de mortalibus peccatis tantum loquatur. Nam ultra quòd ſocrates de venialibus ſolū confeſſus a nullo prorſus quantumcunque ſcrupuloſiſſimo poteſt argui de omiſſione confeſſionis annualis; & conſequenter ultra quòd ceſſat ſcandalum, quod apud uidentes, ſocratem non fuiſſe confeſſum poterat oriri (cui ſcandalo impediendo D. Thomas per primum reſponſum occurrere ſtuduit), ultra hęc duo, inquàm, adiungitur: quòd tunc de mortalibus etiã, ſi qua

Conſilium ſaluberrimum.

Scandali impeditio D. Tho.

poſt

poſt diligentem diſcuſſionem ſibi occulta habebat, confeſſus A eu intelligitur & abſolutus, ut ſup.q.2.ar.2. ad ſecundum,& in concil.Trid.ſeſſ.14.cap.5.uide ſupra ar.2.appen.Poteſt enim,& quidem ſæpius,accidere,q qui credit,ſe uenialia ſolùm habere habeat etiam mortalia ſibi occulta:ideoq; ſemper benefactum, & ſæpe neceſſum, q tantum uenialia,iuxta ſuam æſtimationem, habens confiteatur; maximè cum tanto tempore, puta per vel circa ſpacium anni uel dimidij, abſque ſacramétali cõfeſſione manſerit.Data autem; quòd ſecũdum sei ueritaté nõ niſi uenialia quis habeat tempore, quo de præcepto Eccleſiæ illo tenentur Chriſti fideles confiteri,teneatur & iſte confiteri; non quidem ratione uenialium,ſed ratione ſcandali puſillorũ uitandi; qui poſſent probabiliter de iſto ſcandalizari,& tanto magis quanto plus ſanctior habebatur, ſi iſtum tempore cõmuni debitæ confeſſionis Chriſtianorũ uideret non confiteri.

Thom.4 d.21.q.2.ar.1.

In fine Regi Soc. 10.ad inter.10.Auguſ.Ang. epiſcopi.

¶*Corollarium.* Prima igitur,D. Thomæ ad tertium in textu reſponſio data põt triplicem bonum habere intellectum. Vnũ in corollario poſt cõcl. 2. alium in notatione prima poſt reſp. ad 1^m tertiũ in not. poſt reſp. ad 3^m nũc finaliter, expreſſum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis poſſit confiteri peccatũ, quod non habet.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquis licite poſſit cõfiteri peccatum, quod non habet:quia ut dicit. Grego. [a] Bonarum mentium eſt ibi culpam agnoſcere, ubi culpa non eſt: [h] ergo ad bonam mentem pertinet, ut de illis culpis ſe accuſet,quas non commiſit. B

¶2 Præterea. Aliquis per humilitatem [b] reputat ſe deteriorem aliquo, qui eſt manifeſtus peccator, & in hoc eſt commendãdus: ſed quod corde quis æſtimat,licet ore confiteri.ergo licite poteſt cõfiteri ſe habere grauius peccatum quàm habeat.

¶3 Præterea, Aliquis aliquando dubitat de peccato aliquo utrũ ſit mortale, uel ueniale,& talis debet de illo,ut uidetur,confiteri [h] ut de mortali:ergo aliqs debet confiteri aliquando peccatum quod non habet.

¶4 Præterea, Satisfactio ex confeſſione ordinatur : ſed aliquis poteſt ſatisfacere de peccato, D quod non commiſit: [h] ergo etiã poteſt cõfiteri peccatum, quod non fecit.

SED CONTRA. Quicunque dicit ſe feciſſe quod non fecit,mẽtitur : ſed nullus in confeſſione mentiri debet, cum omne mendacium ſit peccatum: ergo nullus debet confiteri peccatum, quod non fecit.

¶Præterea,In iudicio exteriori non debet aliquod crimen aliter impingi, quod non poteſt p teſtes idoneos probari:ſed teſtis in foro pœnitentiæ eſt conſciẽtia,ergo aliquis non debet ſe accuſare de peccato, quod conſcientia non habet.

RESPON. Dicendum, quòd per confeſſionem debet pœnitens ſe confeſſori ſuo manifeſtare: ille autem, qui aliud ſacerdoti de ſe loquitur, quàm ſua conſcientia habeat, ſiue in bonum, ſiue in malum, non ſe ſacerdoti manifeſtat, ſed magis occultat, & ideo requiritur idonea confeſſio : ſed ad hoc quod ſit idonea, [m] requiritur quòd os cordi concordet, ut ſolum hoc os accuſet, quod conſcientia tenet. [n] C

tur.Vnde iam in uniuerſa Eccleſia cum ingenti animarũ fidelium fructu obſeruatur mos ille ſalutaris confitendi ſacro illo & maximè acceptabili tempore quadragesimæ : quem morem hæc ſancta ſynodus maximè probat & amplectitur,tanq̃ piũ & merito retinendum.Hęc ibi.Iterũ a eõc.ut ſup.ar.2.appẽ.Iterũ ab eo.ſeſſ.14.cano.8. ſi quis dixerit Cõfeſſioné olum peccatorũ, qualé Eccleſia ſeruat, eſſe impoſſibilé, & traditioné humanã a piis abolendã; aut ad eã non teneri oẽs & ſingulos utriuſque ſexus Chri fideles, iuxta magni concilij lateranẽſis cõſtitutioné, ſemel in anno; & ob id ſuadendum eſſe Chriſti fideli. ut nõ confiteanẽ tpe quadragesimæ; anathema ſit. & can. 7.ſi quis dixerit in ſacrõ pœnitentiæ ad remiſſioné peccatorũ neceſſariũ nõ eſſe iure diuino, confiteri oĩa & ſingula peccata mortalia, quorũ memoria cũ debita & diligenti præmeditatione habeatur;ét occulta, & quæ ſunt cõtra duo ultima decalogi præcepta,& circũſtãtias,quæ peccati ſpecié mutant; ſed eam confeſſioné tm̃ eſſe utilem ad erudiẽdũ, & conſolandũ pœnitenté, & olim obſeruatam fuiſſe tm̃ ad ſatisfactioné canonicam imponendã, anathema ſit.Hæc ibi. Nota; q ſupra dicetur, uniuerſam Eccleſiam ſemper intellexiſſe &c. ut in notat. poſt prob.cõcluſ. primæ.

Tnĩctum a concil. Latera.

Cõfeſſio in forma

Peccata debitè & diligẽter præexaminanda ante confeſſioné.

Concil. m

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccleſia &c.

EX articulo habes primo quomodo per rationem reijcias deteſtandum conſilium, in Papæ & concilij deſpectum, Brent ij (prat. Aetiani) dicentis:non confitẽdũ eſſe ſacramentaliter tempore quadragesimæ uel Paſchali,quo præcepit Papa, ſed ſi non præcepiſſet,uellem confiteri (ait ipſe Brentius) quãdo,& quomodo uoluntas libera me tetigerit.Cõtra.n.hunc tam ceruicoſum habes tres rationes poſt ſecũdam concluſionem in textu pro Papa & concilio adductas. Iterum quomodo per rõnem reiicias hæreſim lutheri (ut refert Leo.x. in bulla) dicentis nullo mõ præſumas confiteri peccata uenialia:ſed nec oĩa mortalia;quia impoſſibile eſt,ut omnia mortalia cognoſcas:unde in primitiua eccleſia ſolum manifeſta mortalia confitebantur.Secundo habes quomodo per rõné oſtendas prædictos errores meritò damnari a concilio Trid.ſeſſ.14. cap 5.ut ſuprà in notatione poſt probationem primæ concluſionis.Iterũ ab eod. ſeſſ.ead.cap eod.ſic.Cum uniuerſa peccata E mortalia,etiam cogitationis,homines iræ filios & Dei inimicos reddant.neceſſum eſt:omnium ẽt ueniam cum aperta & uerecunda confeſſione a Deo quærere Hæc ibi. Quaſi aũt declarans qd intelligat p ly cogitationis,præmiſerat ibi hæc uerba: oportere in confeſſione recenſeri,ẽt ſi occultiſſima illa ſint, & tm̃ aduerſus duo ultima decalogi præcepta commiſſa; quæ nonnunq̃ animum grauius ſauciant,& periculoſiora ſunt ijs, quæ in manifeſto admittuntur.Hæc ipſum concilium.Iterũ ab eodẽ ibidẽ ſic.Venialia,quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur,quamq̃ rectè & utiliter,citraq; omnem præſumptionem in confeſſione dicantur (quod piorum hominũ uſus demonſtrat);taceri tamen citra culpã, multiſq; aliis remediis expiari,poſſunt.Hæc ibi.Iterũ ab eod.ibidẽ ſic.Neq; p lateranenſe concilium eccleſia ſtatuit,ut Chriſti fideles confiterentur (quod iure diuino neceſſarium & inſtitutum eſſe intellexerat);ſed ut præceptũ confeſſionis ſaltẽ ſemel in anno ab omnibus,& ſingulis,cũ ad annos diſcretionis perueniſſent,impleretur.

Peccata ſordiſſũt periculoſiora.

De peccatis uenialibus.

mæ.Iterum à Leone.x.in bulla contra errores lutheri;quã condẽnationé uideas ſup.q.1.ar.1.appen.Iterũ à &c. ut in q. huius ar.1.& 2.appé.& locis ibi citatis.Ne mireris,ſi qñ repetatur aliquod concilij alicuius dictũ : qñ uel pro aliqua uarietate errorũ,contra quos adducitur, uel pro aliquali annotatione ſic ad illud propoſitũ fienda noniter in dicto ipſius concilij, uel p cõmodiori lectoris facilitate præſtanda,talis qñq; repetitio fit.Vnde non eſt omnino reprehendenda: ſed ad aliquã iſtarũ rationum mox recurrendum,& uigilanter annotãdum, propter quã illarum tunc fiat conſule.D Roffenſem contra lutheri articulũ octauum optimè triumphantem.Tertio uides:quõ ex his nouiſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

Repetitio eũ cauſa quãdoq; laudabilis.

QVAEST. VI. ARTIC. IIII.

CONCL. In confeſſione requiritur,q os cordi concordet:ut ſolùm hoc os accuſet,quod conſcientia tenet.

¶*Corollarium.* Ergo ad quæſitũ directè ſidetur. q nullus põt licite confiteri peccatũ, quod ſcit ſe nõ habere. Sic p teipſum alibi elice directas concluſiones:ubi S.Doctor, id tibi faciendũ, (ut nunc) reliquerit. Quæ e aũt ſic multiones uniuerſaliter,& quaſi indirectè, reſpondeant tal. ãs annotatum eſt.

Vniuerſalis regula

¶PROB. Quia in confeſſione requiritur,ut pœnitens ſe ſacerdoti manifeſtet:& ille non ſe ſacerdoti manifeſtat, qui aliud ei dicit,quàm ſua conſcientia habeat.

¶NOT. optimè pſupponiſ,tanq̃ ueriſſima prima pars anecedẽtis,q.ſ.in cõfeſſione requir.ſ,ut &c Nã in ar.3.ad 2^m dictũ é q Chro per ſuũ uicariũ,qui eſt ſacerdos cõfiteri hõ dẽt. Cũ igitur Chro ſint oĩa peccata,q ſunt in homine, nuda & aperta ſecũdũ ueritaté.Alioquin,cum in hoc ſit unus foro principalis & uicarij pœnitẽs, ſi non manifeſtaret mõ dicto ſeipſum ſacerdoti, nõ uteret ſacerdote ut uicar o Chri : qđ eſt maximũ incõueniẽs.

Quare ſe dẽat homo manifeſtare cõfeſſario.

1^m conſequent a. Ergo ad bonã &c. R. Negat conſequẽtia.S.nõ.n,bonę mẽus (ſecũdũ Gregorium

Gregorium) eſt dicere, ſe feciſſe actum culpabilem, ſi non fecit: ꝑ
hoc ei bonæ mentis (ſecundũ illum) ſit formidare, ne aliqs defe-
ctus ex ſua parte acciderit in actu bono a ſe facto Debet igitur,
ut ualeat, ſic formari conſequentia. Bonarũ mentium &c. ergo
ad bonam mentem pertinet, ut formidinem de illo defectu in
actu bono, quã corde
tenet, lingua accuſet

2^m de maiori

Reputat ſe deteriorẽ ꝑ. q̃uum ad timorẽ grauius delinquẽdi ꝑ ſuperbiã in actu de ſe bono forſam admixtam: non q̃uũ ad actũ patratũ ex genere ſuo cõſideratũ. §. Tũc &c. Si.n. iſte, qd corde æſtimat, ore cõfiteatur nõ diceret ſe homicidium perpetraſſe, ſicut alius fecit: ſed diceret, ſe timere (ſi timet), ne forſã in bonis operib. a ſe factis per ſuperbiam inde occaſionaliter habitam peccauerit grauius, q̃ ſit homicidij pctm̃. ab illo alio patratum. Vide textũ. ¶NOT. Sic intellige. Auguſtinum in regula dicentem, q ſuperbia bonis operib. inſidiatur, ut pereãt. Minus.n. dicens ſignificat plus; q uidelicet ſupbia p inſidias nõ tm̃ facit aliquãdo perire bone opera, ſed etiam facit quãdoq; bona operantem grauius peccare ex ſui mixtione in illis operib. bonis, q̃ ſunt opera mala ab alio facta.

*Loco citato in ar. 1 & lib. 9. Mor. c. 25 & 26.

Ad primum ergo dicendum, quòd agnoſcere culpã ubi non eſt, poteſt eſſe dupliciter. Vno modo, ut intelligatur quantum ad ſubſtantiam actus, & ſic non eſt uerum. Nõ enim ad bonam mentem pertinet, ſed ad errantem, ut ſe actum aliquem commiſiſſe agnoſcat, quem non cõmiſit. Alio modo quantum ad conditionem actus: & ſic uerũ eſt quod Grego. dicit * quia iuſtus in actu qui de ſe bonus uidetur, formidat, ne aliquis defectus ex parte ſua fuerit. Et ſic dicitur Iob 19. Verebar omnia opera mea: & ideo ad bonam mẽtem etiam pertinet, ut habeat formidinem, quam corde tenet lingua accuſet: & per hoc etiã patet ſolutio.

Ad 2^m dicendum, quòd iuſtus, qui eſt uere humilis, non reputat ſe deteriorem, quãtum ad perpetrationem actus, qui ſit peior ex genere; ſed quia timet ne ĩ his, q̃ bene agere vr̃, ꝑ ſuperbiam grauius delinquat.

Hinc apparet, quem ſenſum habeat oratio illa, cuſtodi me Domine quoniam ſanctus ſum Pſ. 85. Intendit ſiquidem, q maiori cuſtodia a Domino opus habet quis; quantò ſanctiora ſecundum genus opera fecerit; ne. ſ. per ſuperbiam inde occaſionaliter indirectè naſcẽtem peccet grauius, quàm illi qui opera ex genere mala perpetrant. De his ergo ſanctis in hac uia non confirmatis intelligi poteſt & illud Auguſtini in regula, quod quanto in gradu ſuperiori, tanto in periculo maiori uerſantur exponendo mõ, quo ſupra. Nam maior gradus ſanctitatis, quantum ad extra. i. ſanctiora de ſe opera facta ſunt indirectè maior materia ſuperbiẽdi eis qui facit, uel fecit, illa. Ideo talis cuſtodia adhuc maiori indiget à Deo. Nẽ (inquit textus) per ſuperbiã grauius delinquat. Ex. S. ipſo doctore ſuper apoſtolum 2. cor. 12. lect. 3ª notãdum: q ſuperbia tã graue peccatum eſt, ut Deus quãque hominem in mortalia etiam cadere permittat, quo ipſum a ſuperbiæ tumore ex bonis eius operibus aliàs occaſionaliter naſcituro pſeruet. Hinc manifeſtum euadit: q iuſtus, qui ẽ uerè humilis, laudabiliter manifeſto peccatore reputare poteſt, & debet, ſe deteriorem modo, quo explicatur in textu. Hoc in ſenſu & intelligere poteſt illud Eccl. 3. quanto maior es, humilia te in omnibus.

Sanctior quata eſt magis in timorẽ cõſiſtere: atque humilior.

3^m de antecedente hypothetico.

Vt da mortali, ꝶ. dubitato: nõ aſſerto. §. Tũc &c. Nã talis nõ confitetur, illã ĩ dubitatione peccatũ, qd nõ hẽt, ſed pctm̃, qd dubitat ſe hr̃e, dubitatiuè exponit. Neq; ẽt de mortali ſe accuſat hĩs tñ ueniales: ſed ſe de mortali dubitat accuſandum, ĩ dubitatiue ſolum (ut in propoſito caſu debet) loquatur.

¶ *Corollarium*. Erga pctm̃ cõfeſſario dẽt eo mõ exponere, quo eſt ĩ corde ſuo. Si dubitatiuè in corde, dubitatiuè in ore; ſi ibi aſſertiuè, hic aſſertiuè; ſi ibi plus uel minus ad unã partẽ declinãdo, hic plus uel minus ad eãdẽ partẽ declinãdo. Et qd dr̃ ĩe expoſitione delictorũ ꝑ ſe ipſum facta, intellige, quoq; de expoſitione illorũ ad interrogationẽ cõfeſſarij à pœnitẽte factã ſup ẽt da oib. ſi qua ſic ueneri ... ad fori hor ſacral. iudiciũ.

Qualis veritas req. ratur in confeſſione.

4^m illatio concluſionis.

Ergo ẽt pꝫt &c. ꝶ. Negat illatio. § Nõ.n.ẽ eadẽ rõ, ſeu ſimilitudo, ĩ hoc de ſatisfactione & cõfeſſione; ut pꝫ ĩ textu

¶NOT. Pro captu ꝑpoſitionis ĩ argumẽto cõcluſæ aduertas, q aliquẽ cõfiteri, ſe pctm̃ feciſſe, qd nõ fecit, pt cõtingere dupliciter. Vno mõ: q dicat ſe feciſſe, qd credit ſe feciſſe, cũ tñ re uera nõ fecerit; & hoc nõ ẽ mẽdaciũ, licet ſit falſũ; dẽret tñ, ut ẽt falſitatẽ quãcũq; uitaret, pœnitẽs dicere ſe q credit, ſe feciſſe; iuxta notata ĩ corollario poſt ad 1^m Alio mõ: q dicat ſe feciſſe, qd tñ credit ſe ñ feciſſe: & hoc ẽ mẽdaciũ, & qdẽ ſacrilegũ, cũ ſit in ſacrali foro patratum. Vtrouis autẽ mõ q dicat, ſe feciſſe, qd nõ fecit; obligatus eſt ad reddẽdũ ſibimetipſi famã coram eodẽ cõfeſſario: dicẽdo. f. dixi in cõfeſſione nobis, me feciſſe tale pctm̃, & nõ feci illud: & (qd peius eſt) credebã me ñ feciſſe illud, qd tñ, dũ ſic crederem, dixi me feciſſe. Cæterũ ſi credẽdo ſe feciſſe, dixit falſum: obligatur ad ſuæ famæ reſtõnẽ, ñ ſtatim (ut ille nũc dictus) ſed q̃primũ ĩ cognitionẽ uenerit, q ipſemet tale pctm̃, q feciſſe cõfeſſus ẽ, nõ fecit: & tũc ſimpliciter dicat cõfeſſario, dixi me feciſſe ſic, cũ tñ non fecerim, & cũ ſolũ crederẽ me feciſſe debuerã dicere credo me feciſſe ſic, nõ autẽ dicere, q feci.

Confiteri peccatũ, quod nõ fecit, accidit dupliciter obligatus &c.

Ad 3^m dicendum, q quando aliquis dubitat de aliquo peccato an ſit mortale, tenetur illud confiteri dubitatione manente: quia quicquid committit, uel omittit, in quo dubitat eſſe peccatum mortale, peccat mortaliter diſcrimini ſe committens: & ſimiliter periculo ſe committit, qui de hoc quod dubitat eſſe mortale, negligit confiteri non tamen debet eſſerere illud mortale eſſe, ſed dubitatiue loqui, & iudicium ſacerdotis expectare, cuius eſt diſcernere inter lepram, & lepram.

Ad 4^m dicendum, quòd ex hoc, quod homo ſatisfacit pro peccato, quod non commiſit, non incurrit mendacium: ſicut cum quis confitetur peccatum quod non credit ſe feciſſe: ſi enim dicat peccatum, quod non fecit, dum credit ſe feciſſe, non mentitur, & ideo non peccat ſi eo modo dicat, ſicut eſt in corde ſuo.

Reſtõ famę ſibi ht duplicr.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: quõ ꝑ rõnẽ merito a ſynodo Magũtina fuiſſe inſinuatũ, q nemo cõfiteri dẽt pctm̃, qd nõ fecit. Inſinuatũ autẽ eſt hoc; quũ cõfeſſionẽ uoluit eẽ purã. i. ſine admixtione mẽdacij, c. 26. Ab his, inquit, in mortis articulo poſitis p p̃ſbyteros pura inquirẽda eſt cõfeſſio; nõ tñ illis imponẽda quãtitas pnĩæ, ſed innoteſcẽda, & cũ amicorum orationib. & eleemoſynarũ ſtudiis, põdus pnĩæ ſubleuãdum: ut, ſi forte migrauerint, obligati excõicatione, alieni ex conſortio bonorũ ſiãt, a quo periculo ſi diuinitus erepti cõualuerint, pnĩæ modũ a ſuo cõfeſſore impoſitũ diligẽter obſeruẽt. Hæc ibi. Vbi cõfeſſionẽ purã ad aggregãdũ cõſortio bonorũ et pñcitã, inſinuat: ex cõſequẽti puritatẽ dicit cõfeſſionis ipſã eius ueracitatẽ. Alioqn nõ ad cõiũgi bonorũ cõſortio ualeret, ſed ad ſeiungi ab illo: cũ ſcriptũ ſit Pſ. 5. perdes oẽs, q loquũtur mẽdaciũ. ſi ergo in cõfeſſione loqueretur quis mẽdacium; ex illa reportaret à Deo perditionẽ, & conſortiũ malorũ, nõ autẽ ſaluationẽ, & cõſortiũ bonorũ: cuius oppoſitũ ſynodus p̃miſſa cõfeſſione purã mereri docet. Iterũ eb eadẽ ca. 27. Quæſitũ eſt ab aliqb. fratribus de his, q in patrib. ſuſpẽdunt ꝑ ſuis ſcelerib. poſt cõfeſſionẽ Deo peractã, utrũ cadauera illorũ ad Eccleſiã deferenda ſint, & oblationes ꝑ eis offerendæ, & Miſſæ celebrãdæ, an nõ. Quibus rñdemus ſi oib. uerè de peccatis ſuis purã cõfeſſionẽ agẽtib. & dignè pœnitentib. cõio in fine ſecũdũ canonicũ iuſſum dãda eſt: cur nõ eis, q pro peccatis ſuis pœnã extremam perſoluunt? Scriptum eſt. n. nõ iudicat Deus bis in idipſum. Nam ipſe Dns ait: in quacunq; die cõuerſus fuerit peccator, peccata eius non reputabũtur ei, & iterũ; nolo mortẽ peccatoris, ſed ut conuertatur & uiuat. Salutẽ ergo homini adimit, quiſquis mortis tpe pœnitentiã denegat & deſperat de clementia Dei, qui eã ad ſubueniendũ morienti ſufficere, uel in momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non iuuiſſet. Cum eſſet in pœna, pœnituit. & per unius ſermonis profeſſionem hab. taculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conuerſio in ultimis poſitorum mente potius eſt æſtimanda, quàm tempore, propheta hoc aſſerente, cum conuerſus ingemueris, ſaluus eris. Hæc ibi. Vbi concilium confeſſionem ait Deo peragi, quæ ſcilicet, ſacerdoti uicario eius peragitur confeſſionem puram, dignamque pœnitentibus uult eſſe

Vid. pro S. Eccleſia &c.

Caſus de infirmis pro confeſſ.

De ſuſticatis (ut aiunt) caſus, pro cõfeſſiõe. Naum. 1. Ezech. 18. 33.

in momẽto Deus põt quibuſcunqs ſubuenire in ſalutem.

eſſe, tali confeſſione conuerſis peccata non imputari à Deo propheta teſtante narrat, pœnitentiæ confeſſionem habitaculum paradiſi promereri affirmat: quibus omnibus, & ſingulis, ueritatem abſque mendacij commixtione confeſſionem debere continere, prædicat: ut ſupra deduximus ex pſalmo quinto. Item à Concilio Tridentino uidetur huiuſmodi confeſſionis pura ueritas inſinuata: dum ſeſſ. 14. cap. 5. ait. Christus ſacerdotes ſui ipſius uicarios reliquit, tanquam præſides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, &c. Conſtat ſacerdotes iudicium hoc, incognita cauſa, exercere non potuiſſe: neque æquitatem illos in pœnis iniungendis ſeruare potuiſſe: ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent. Ex his colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri. Hæc ibi. Vbi nota, quòd abſque cauſa dixit, quòd omnia mortalia poſt diligentem ſui diſcuſſionem eſſe confitenda, ſed omnia quorum conſcientiā habent. Ergo omnia, quę ſecūdum ueritatem conſciētiæ ſuæ habet quis, confiteri debet, iuxta concilij ſtatutum: & non quę hēt ſecundū fictionē ſuæ phātaſiæ ex humiliationia. Rurſus, ſi concilium illud ſacerdotes iudicium ſanū exercere, æquitatemque in pęnis iniungendis ſeruare, non poſſe dicit, ſi non fiat confeſſio peccatorū in ſpecie: quomodo (ſecundum illud) & prædictum iudicium, æquitatemque ſeruare poterunt, ſi fiat confeſſio peccatorum in fictione humilitatis, & non in apertione ueritatis? Sicut igitur habet pro inconuenienti, quòd quis non confiteatur in ſpecie, ut euitanda illa duo abſurdiſſima: ita &, quòd quis peccatum non commiſſum tanquam commiſſum confiteatur, habet pro inconuenienti, propter eandem rationem. Item ab Eccleſia. 19. eſt inſinuatū ſic. Eſt qui nequiter humiliat ſe: & interiora eius plena ſunt dolo. Principaliter ſiquidem uidetur loqui de illo, qui cauſa humilitatis, ut ſibi ipſe confingit, ſe accuſat de peccato in confeſſione, quod non credit ſe feciſſe: quoniam huius interiora plena ſunt dolo, cum ſic mentiendo mortaliter ſacrilegij peccato delinquat, id quod plenius explicatur ab Auguſtino in Decret. 22. quæſt. 2. Cum humilitatis cauſa mentiris, ſi non eras peccator, antequam mentireris: mentiendo efficeris. Veritas autem ipſa in te non eſt, niſi ita te dixeris peccatorem, ut etiam te eſſe cognoſcat. Veritas autem ipſa eſt: ut, quod eſt, dicas. Nam quomodo eſt humilitas, ubi regnat falſitas. Hæc ibi. Vbi etiam glo. inquit, quòd dicens aliquod peccatum de ſe, cuius contrarium credit, mortaliter peccat. Secundò habes, quomodo per rationem prædictorum conciliorum & ſcripturarum: pro quanto non poſſit quemquam licitè confiteri peccatum quod non habet, & intelligas & probes & defendas. Tertiò uides, quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſideretur.

a S. Tho. 4. di. 17. q. 3. ar. tic. 1. q. 4.

*Ex lib. 2. de ſacra. par. 14. c. 8. Et lib. 1. par. 12. c. 2.

Tolliſue rum iudicium Cōfeſſariorum, æquitas et ſatisfactionum ab iis iniungendarū, ſi nō fiat confeſſio & in ſpecie, & in ueritate.

*Lib. 5. tit. 38. c. 12.

Humilitas non eſt, ubi falſitas.

2 Secundò habes, ...

3 Tertiò uides, ...

ARTICVLVS V.

Vtrum ſtatim teneatur confiteri.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̃, q́ ſtatim teneatur confiteri, dicit enim Hug. de ſancto Victo. * Si neceſſitas non eſt, quæ prætendatur, contemptus nō excuſatur, ſed quilibet tenetur uitare contemptum, h ergo quilibet tenetur ſtatim confiteri, cum poteſt.

¶ 2 Præterea, Quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbum ſpiritualem, quàm ad euadendum morbum corporalem: ſed ſi aliquis infirmus corporaliter non ſine detrimento ſalutis medicum requirere tardat: ergo uidetur, quòd non poſſit eſſe ſine detrimento ſalutis, q́ aliquis ſacerdoti, cuius copiam habet, non ſtatim de peccato confiteatur.

¶ 3 Præterea, Illud, quod ſine termino h debetur, ſtatim debetur, ſed ſine termino debet homo confeſſionem Deo, ergo tenetur ad ſtatim.

SED CONTRA, In Decret. * ſimul datur tempus determinatum de confeſſione, & de Euchariſtiæ perceptione: ſed aliquis non peccat, ſi non percipiat Euchariſtiam ante tempus a iure determinatum, ergo non peccat ſi ante tempus illud nō confiteatur.

¶ Prætera, Quicumque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter, ſi ergo aliquis non ſtatim confitetur, quando habet copiam ſacerdotis, ſi ad ſtatim confitendum tenetur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & ſic deinceps, & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro una pœnitentiæ dilatione, quod uidetur inconueniens.

RESPON. dicendum, quòd cum propoſitum confitendi ſit annexum contritioni, tunc tenetur aliquis ad hoc propoſitū, quando ad contritionem tenetur. ſ. quando peccata memoriæ occurrunt, quod præcipuè in periculo mortis exiſtit, aut in aliquo articulo, in quo ſine peccati remiſſione oporteat eum peccatum incurrere: ſicut cum tenetur ad celebrandum, ſi deſit copia ſacerdotis, ſaltem conteri tenetur, & habere propoſitum confitendi. Sed ad confeſsionem actualiter faciendam obligatur dupliciter. Vno modo per accidens, ſcilicet quando ad aliquid tenetur, quod nō poteſt ſine peccato facere non cōfeſſus, tunc cōfiteri tenetur, ſicut ſi debeat Euchariſtiā per-

QVAEST. VI. ART. V.

CONCL. 1ª. Peccator uolens Euchariſtiam ſumere, tenetur prius ad confeſſionem actualem de mortali: copia ſacerdotis oblata, & neceſſitate non urgente.

PROB. 1 Quia peccator poſt mortale nō poteſt ſine peccato percipere Euchariſtiā non confeſſus actualiter, copia ſacerdotis, &c. 2 Quia Eccleſia talem obligationē inſinuauit per hoc, q́ ſtatuit, ſemel confitēdum in anno; propterea quòd ſemel in anno communionē ſacram accipere omnes, inſtituit.

¶ NOT. Obligatio, de qua cōcluſio cum probatione, eſt obligatio per accidens. (ut in textu:) nō quia non ſemper, quoueſconque communicare quis uoluerit, teneatur ad confeſſionem talem, ſed quia non tenetur ad illam plus, quàm ſemel in anno, niſi præſuppoſito hoc alio, quod ſ. uelit communionem ſumere. Vnde ly per accidens, eſt ac ſi diceretur per aliud, nec tamē ſimpliciter per aliud, ſed per aliud quod eſt per accidēs. Nam & qui cōfitetur ſaltem ſemel in anno facit hoc per aliud. i. ſuppoſito ſtatuto eccleſiæ; ſed non per accidens: quia hoc aliud non eſt accidēs, ſed quoddam firmū ſemper durans, quantum eſt ex natura ſtatuti. At cōmunicare pluſquam ſemel in anno accidit huic perſonæ ex eo, quòd ſic uult: in ſignum huius poteſt nunc communicare, & non communicare; & dato quòd ſemper quinquies, plus uel minus communicaret in anno, adhuc eſt per accidens: quia illud ſemper ſic durare cōſiſtit ſolum in uoluntate ipſius, quæ poteſt abſque tranſgreſſione præcepti nolle toties communicare. Quod ergo ſic perſeueret in communicando, accidit huic ex eo: quòd uoluntas eius nulli legi in hoc obligata, & de natura ſua mutabilis, morem hunc ſanctum à ſe electum firmiter tenet.

Obligatio per accidens.

¶ CONCL. 2ª. Non tenetur per ſe homo ſtatim ad actualiter confitendum; poſtquam habuerit propoſitū confitendi: quamuis periculoſum ſit differre.

PROB. 1 Quia non eſt aliquod tempus determinatum, ultra quod, ſi confeſſionem differat, peccet mortaliter, patet ex natura præcepti affirmatiui, per Decretalem eccleſiæ ſtatutū. 2 Quia, (ly quamuis, &c.) poteſt contingere, q́ in dilatione confeſſionis mortale erit peccatum (puta, cum cauſa dilationis prædictæ habet annexum peccatum mortale.

¶ NOT. Ly per ſe, dicitur ad excludendum hoc accidens ab intrinſeco proueniens: dictamen ſ. conſcientiæ, quamuis erroneæ. Ita quòd, ſi conſcientia dictaret alicui, ipſum teneri ſub peccato mortali ad nunc confitendum, licet erraret; teneretur hic, durante conſcientia tali, ad confitendum nunc actualiter: alioquin peccaret mortaliter. Vnde ſi uellet peccatum hoc nouum mortale euadere, & tamen non confiteri; deberet neceſſario à ſe remouere prædictum accidens. i. deponere talem erro-

Obligatio ex cōſciētia, etiam erronea.

Conclu. 4. neam conſcientiam, ſiua ex ſe. (ſi poteſt,) ſiue ad conſilium ſanctorum librorum, uel ſapientium.

¶CONCL. 3ª. Obligatur aliquis, etiā per ſe loquendo, ad confeſſionem actualem ſtatim ſi periculum mortis immineat.

PROB. 1 Quia confeſſio poſt peccatum mortale eſt de neceſſitate ſalutis: & ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis, tenetur homo in hac uita implere: *Vt habet 3. part. q. 80. art. 10. ad 3.

2 Quia D. Iacobus hāc concluſionē inſinuauit per hoc, ꝙ ſimul de confeſſione actuali, extremaq́; unctione præceptum edidit. Iacob. 5.

1ᵐ de concluſione.

Ergo quilibet. ℞. In periculo mortis exiſtens & non aliter. § Tunc &c. Nā, cùm Hugo de morituris tātum loquatur, ex illa auctoritate nō poteſt uniuerſaliter inferri de quibuslibet.

In litera dic, ꝙ auctoritas illa in argumento poſita ſatuit, tanquam probatio, concluſioni tertiæ. Item, ꝙ illa loquitur per ſe: & ideo, abſque præiudicio aliquo primæ concluſionis, ſtat formalis reſponſio data.

2ᵐ minor.

Aliquis infirmus corporaliter, non ſine detrimēto ſalutis, medicum requirere tardat. Reſp. Quando neceſſitas curationis incumbit: nō autem, quando talis neceſſitas non incumbit. § Tunc &c. Nam & de infirmo ſpiritualiter tale eſt iudicium, ut patet per primam concluſionem, quando neceſſitas cōmunionis incumbit, & per tertiam, quando periculi mortis; & per ſecundam, quando non adeſt neceſſitas. Concl. 1. Concl. 3. Concl. 2.

3ᵐ de maiori.

Termino debetur. Reſpon. ex obligatione præcepti negatiui: non, ex obligatione præcepti affirmatiui. § Tunc &c. Nam debitum confeſſionis, quoad tempus, ſurgit ex præcepto affirmatiuo; non autem ex negatiuo, ſicut debitum reſtituendi rem *Vt patet in decr. de pœn. di. 1. cap. 83. ex Aug. in Enchir. c. 65. to. 3.

cipere, * ad quā nullus poſt peccatum mortale niſi cōfeſſus accedere debet, copia ſacerdotis oblata, & neceſſitate non vrgēte, * & inde venit obligatio, qua eccleſia oēs obligat ad ſemel in anno cōfitendum, quia inſtituit ut ſemel in anno. ſ. in Paſchate, omnes ſacram communionem accipiant, † & ideo ante tēpus illud omnes confiteri tenentur. Alio modo obligātur aliqui ad confeſſionē per ſe, & ſic vř eſſe eadem ratio de confeſſione, & baptiſmo differendo: quia utrūque eſt ſacramentum neceſſitatis. Ad baptiſmum autem percipiendum non tenetur aliquis, ſtatim poſtquam habet propoſitū baptiſmi, ita ꝙ peccet mortaliter, niſi ſtatim baptizaretur: nec eſt aliquod determinatum, ultra quod ſi baptiſmū differat, peccatum incurrat, ſed pōt contingere, ꝙ in dilatione baptiſmi mortale erit peccatum, uel non erit, & hoc penſandū eſt ex cauſa dilationis: quia ſicut dicit philoſ. 8. Phyſ. Voluntas nō retardat facere opus uolitū, niſi ꝑꝑ aliquam cauſam rationabilem. Vnde ſi cauſa dilationis baptiſmi mortale peccatum annexū habeat, utpote, ꝑꝑ contemptū, uel aliquod huiuſmodi, ſi baptiſmum differat, dilatio erit peccatum mortale: aliàs non. Et ideo ᴾ idem vř eſſe in confeſſione, ᵠ quæ nō eſt maioris neceſſitatis, quàm baptiſmus. Et quia ea, quę ſunt de neceſſitate ſalutis, tenetur homo in hac uita implere, ideo ſi * periculum mortis immineat, etiā per ſe loquendo, obligatur ad confeſſionem faciendā tunc, ᵗ uel baptiſmum ſuſcipiendum. Et ꝑꝑ hoc etiam Iaco. ſimul pręceptū edidit de confeſſione facienda, & extrema unctione percipienda. Et ideo ᵘ vř probabilis illorum opinio, qui dicunt, ꝙ non tenetur homo ad ſtatim cōfitēdum, quamuis periculoſum ſit differre.ᵃ Alij dicunt, ꝙ tenetur contritus ad ſtatim confitendū, debita opportunitate oblata, ſm rectam rationē, nec obſtat, ꝙ Decretum * terminum præfigat, ut ſemel in anno confiteaſ, quia Eccleſia nō indulget dila-

F tionem, ſed prohibet negligentiam in maiori dilatione, unde per Decret. * illam non excuſatur a culpa dilationis quantum ad forum conſcientiæ, ſed excuſatur a pœna quantum ad forū Eccleſiæ, ut non priuetur debita ſepultura, ſi morte præuētus fuerit ante tēpus illud. Sed hoc vř nimis durum: quia præcepta affirmatiua non obligant ad ſtatim, ſed ad tempus determinaG tum, non quidem ex hoc, quòd tūc commodè impleri poſſunt, (quia tunc ſi non daret aliquis eleemoſynā de ſuperfluo, quandocunque pauper monſtraretur, peccaret mortaliter: quod falſum eſt.) Sed ex hoc quod tēpus neceſſitatem urgentem adducit: & ideo non oportet, ꝙ ſi ſtatim oblata oportunitate nō confitetur, etiam ſi maior oporH tunitas non expectetur, aliquis peccet mortaliter: ſed quādo ex articulo temporis neceſſitas cōfeſſionis inducitur. nec hoc eſt ex indulgentia Eccleſiæ, ꝙ non teneatur ad ſtatim, ſed ex natura præcepti affirmatiui. unde ante Eccleſiæ ſtatutum, etiam minus debebatur. Quidam uero dicunt, ꝙ ſeculares non tenentur ante quadrageſimale tēpus confiteri, quod eſt eis pœnitenI tiæ tempus, ſed religioſi tenentur ad ſtatim, quia totum tēpus eſt eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil eſt: quia religioſi non tenentur ad alia, quàm alij homines niſi ad ea quæ ex uoto ſe obligauerunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Hug. * loquitur de illis, qui ſine ſacramento decedunt.

AD 2ᵐ dicendum, ꝙ non eſt de neceſſitate ſalutis corporaK lis, ꝙ ſtatim medicum quærat, niſi quando neceſſitas curationis incūbit, & ſimiliter ad morbum ſpiritualem.

AD 3ᵐ dicendum, ꝙ retētio rei alienæ inuito dño cōtrariatur præcepto negatiuo, quod obligat ſemper, & ad ſemper: & ideo tenetur ſemper ad ſtatim reddendum. Secus eſt autē de impletione præcepti affirmatiui, quod obligat ſemper, & non ſemper. Vnde non tenetur ad ſtatim implendum.

alienam, ut maior argumenti putabat.

NOT. Pro clariori notitia reſpōſionis huius de præcepto illo Decret. affirmatiuo, uide in corpore; à ly. Alij dicunt, quòd tenetur contritus ad ſtatim, &c. uſque ad ly. Quidam uero dicunt, quòd ſeculares non, &c. * In decr. li. 5. ti. 38. cap. 12.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo. Quomodo per rationem repellas errorem cuiuſdam, ſub correctione tamē Eccleſiæ, in ſummula tit. commu. ſacramen. circa princ. hæc uerba dicentis. ſi autem cōmoditas adeſt confitendi, & habens conſcientiam peccati mortalis differre uult confeſſionem, & nihilominus communicare, quia oportet ipſum cum alijs communicare, aut ipſum oportet celebrare, peccare uidet ualde grauiter: quia minus dignè uoluntarius accedit, utpote ad eccleſiaſticæ unionis ſacramētum ſine eccleſiaſtica reconciliatione abſq; rationabili excuſatione accedens. Nō damno tamē ipſum peccati mortalis ꝑꝑ rōnem dictā. Hęc ille. Ratio autem dicti, ſecūdùm iſtum Doctorē, fuit: quia (inquit) præceptum de confeſſione pręmittenda cōmunioni non eſt de iure diuino, nec de iure poſitiuo, cùm nulhibi inueniatur, niſi ſemel in anno. Hæc ibi. Ex articulo enim patet, ꝙ ratio iſtius iuri eſt pro utraque parte falſa. Nam dicitur hic, quòd præmittendam eſſe confeſſionē cōmunioni habetur ex iure poſitiuo, & ex iure diuino. Ex poſitiuo quidem, quoniā ideo ab eccleſia ſtatutum eſt cōfiteri Chriſtianos ſemel in anno quia communicari ſemel in anno ſtatutum fuit, quaſi quòd per hoc dixerit aperte eccleſia, quoties peccator cōmunicare uult, toties ipſum præconfiteri de mortali oportere, declaro. Ex diuino autem iure: quia non poteſt exiſtens in mortali digne accedere

Vrit. pro S. Eccleſia, &c.

Cabil. Auguſten. ab Apoſtolo iuxta uerum ſenſum intellecto.

*Loco eſt in arg. 2.

dere ad Euchariſtiam, non confeſſus; & conſequenter ſic accedens facit contra Apoſtolum dicentem: Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, qui enim manducat indignè, iudicium ſibi manducat. Quaſi expreſsè dicat. Manducans illum panem non probatus à ſeipſo, manducat indignè: ac propterea peccat mortaliter.

Probare autem ſeipſum eſt, media confeſſione ſacramentali non eſſe ſibi cõſcium peccati mortalis: ut nunc ex concilio Tridentino patebit. Fallitur ergo ille uir (quã & bonus quandoque dormitat Homerus) in hoc, quòd & ratiocinando de iure poſitiuo, non diſtinguit inter per ſe & per accidẽs (ut facit D. Thomas;) & loquendo de iure diuino, non intelligit uerum ſenſum Apoſtoli in ly. Probet ſeipſum homo. Nõ enim ex hoc, ꝙ de iure poſitiuo nõ tenetur, per ſe loquẽdo, aliquis in die Natalis Domini communicare uolens ad confeſſionem actualem; ſequitur, ꝙ ex eodem iure nõ teneatur per accidens: neque ex eo, ille ipſe habet contritionem de ſuis peccatis; ſequitur, quòd probauerit ſeipſum probatione illa, quam eſſe neceſſariò faciendam ante ſacrã communionem, docet Apoſtolus.

24 Th. 4. ſen. diſt. 17. q. 3. artic. 1. q. 5.

† art. 3. huius queſt. In quo errẽt rationes à uiro illo adductæ.

a Secũdò habes, quomodo per rationem oſtendat: errorẽ prædictum merito damnatum eſſe à Cõcilio Tridentino, Cabilonenſi, Auguſtenſi, ſeſſionibus, capitulis, & uerbis: quibus ſupra quæſt. 5. artic. 1. notatione 3. poſt reſpon. ad tertium recitatur, Conſule locum illum: & Apoſtoli ſenſum, ſuper ly. Probet ſeipſum homo, etiam ibi explicatum; cenſuraſq́. contra oppoſitum tenentes, &c. uidebis. Poterit & corollarium ſequens præmiſſam notationem inſpicere, pro abundantiori doctrina.

3 Tertiò habes, quomodo per rationem prædicta concilia, pro quanto confeſſionem neceſſariò communioni decernunt præmittendam, & declares & probes & defendas.

Quartò uides, quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

QVAEST. VI. ARTIC. VI.

CONCL. 1ª. Non poteſt Papa diſpenſare, quòd aliquis ſaluetur ſine confeſſione, quatenus obligat ex ui ſacramenti.

¶PROB. Quia Papa non poteſt noua ſacramenta inſtituere, aut inſtituta remouere (ſicut nec nouam fidem, cum ſit poſitus in eccleſia iam diuinitus fundata in fide, ac ſacramentis:) & diſpenſare taliter, eſſet ſacramentorum confeſſionis diuinitus inſtitutum remouere, uel nouum nonum quid pro ſacramento inſtituere.

Contra hæreticos nõ diſtinguentes.

¶NOT. Aliud eſt noua ſacramẽta inſtituere, aut inſtituta mutare, & aliud eſt, aliquid circa ſacramenta diuinitus inſtituta ordinare. Primum non poſſe eccleſiam, antecedens huius prima pars docet, de ſecundo non loquitur. Concilium uero Triden. ſeſſ. 21. c. 2. utrunque aperit, dicens. Præterea declarat: hanc poteſtatem perpetuo in eccleſia fuiſſe, in ſacramentorũ diſpen-

ARTICVLVS VI.

Vtrum poſſit cum aliquo diſpenſari, quod non confiteatur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ poſſit cum aliquo diſpenſari, ne confiteatẽ homini peccata. Præcepta enim, quæ ſunt de iure [h] poſitiuo, ſubiacent diſpoſitioni prælatorũ Eccleſiæ, ſed confeſſio eſt huiuſmodi, ut ex dictis patet, † ergo poteſt diſpenſari cum aliquo, ut non confiteatur.

¶ 2 Præterea, Illud, quod ab homine [h] inſtitutum eſt, poteſt ẽt ab homine diſpenſationem recipere, ſed confeſsio nõ legitur à Deo inſtituta, ſed ab homine. Iac. 5. Confitemini alterutrum peccata ueſtra, habet autem Papa poteſtatem diſpenſandi in his, quæ per Apoſtolos inſtituta ſunt: ſicut patet de bigamis: ergo etiam poteſt cum aliquo diſpenſari ne confiteatur.

SED CONTRA, Pœnitentia, cuius pars eſt confeſsio, eſt ſacramentum neceſsitatis, ſicut Baptiſmus, cum ergo in Baptiſmo, nullus diſpenſare poſsit, nec in confeſsione aliquis diſpenſare potuit.

B RESPON. dicendum, quòd miniſtri eccleſiæ inſtituuntur in eccleſia diuinitus fundata: & ideo inſtitutio eccleſiæ præſupponitur ad operationem miniſtrorum, ſicut opus creationis præſupponitur ad opus naturæ, & quia eccleſia fundatur in fide, & in ſacramentis, ideo ad miniſtros, nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua ſacramenta inſtituere, aut inſtituta remouere, non pertinet: ſed hoc eſt poteſtatis excellentiæ, quæ ſoli debetur Chriſto, qui eſt eccleſiæ fundamentum. Et ideo [m] ſicut Papa non poteſt diſpenſare, ut aliquis ſine Baptiſmo ſaluetur: ita nec C quod ſaluetur ſine cõfeſsione, ſecundum quod obligat ex ui ſacramẽti. [n] Sed [p] poteſt diſpẽſare in confeſsione, ſecundum quòd obligat de præcepto Eccleſiæ, ut poſsit ad diutius confeſsionem differre, quàm ab eccleſia inſtitutum ſit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd præcepta diuini iuris non minus obligant, quàm præcepta iuris naturalis: unde D ſicut non poteſt diſpenſari in iure naturali, ita nec in iure poſitiuo diuino.

A ſatinne, SALVA ILLORVM SVBSTANTIA, ea ſtatuérer, uel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati, ſeu ipſorum ſacramentorum uenerationi, pro rerum, temporum, & locorum uarietate, magis expedire iudicaret. Id autem Apoſtolus non obſcura uiſus eſt innuiſſe, qui ait. Sic nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorũ Dei, atq; ipſum ſiue hac poteſtate uſum eſſe, ſatis conſtat, in multis. Hæc ibi.

Cap. omnis. de pœnit. & remiſſ.

¶CONCL. 2ª. Poteſt Papa diſpẽſare in cõfeſſione, ſecundum ꝙ obligat de præcepto eccleſiæ: ut poſſit quis diutius confeſſionem differre, quàm ab eccleſia inſtitutum ſit.

Cõci. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. & ca. 8.

¶Corollarium. Ergo de ſententia S. Th. eſt, ꝙ eccleſia nõ inſtituit ſacrũ cõfeſſionis, ſed quòd de tẽpe cõfitẽdi præcepit. Cõcordat ergo concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 5. de Lateranenſi concil. loquenti. uide ſupra art. 3. Appẽ. ibi, neque per Lateranẽſe concilium eccleſia, &c. Ergo ex hac præſenti ſententia D. Th. intelligas recte cõcluſionẽ ſecũdã ibi ar. 3. poſitã, ſicut declarauimus.

Concl. m.

Concl. p.

¶PROB. Quia hoc, tanquã clariſſimum, præſupponitur.

Not.

¶NOT. Præſuppoſitũ hoc firmauit ſynodus Tridẽtina, atq; de quibus rebus diſpẽſandis uniuerſaliter intelligas, declarauit eũdum ſeſſ. 25. c. 21. ait. Poſtremo omnia, & ſingula ſub quibuſcũque clauſulis, & uerbis, quę de morum reformatione, atque eccleſiaſtica diſciplina in hoc ſacro concilio ſtatuta ſunt, declarat: ita decreta fuiſſe, ut in his ſalua ſemper authoritas ſedis Apoſtolicæ. & ſit, & eſſe intelligatur. Hæc ibi. Quibus profectò concordat his, quæ prædixerat. ſeſſ. 7. decreto, de reform. ſic. Eadem ſancta ſynodus incœptum reſidentiæ, & reformationis negotiũ proſequi intendens, ut ſequitur, ſtatuendum cenſuit, ſalua ſemper in omnibus Apoſtolicæ ſedis authoritate. Hæc ibi. Ex quibus patet, ꝙ Papa eſt ſupra omnia cõcilia generalia, cum de ſtatutis ab eis circa res inibi expreſſas diſpenſandi authoritatem habeat: id quod, quantum ad eſſe ſupra omnia cõcilia, fuſius multis teſtimonijs irrefragabilibus adductis; declarauit Leo X. ſacro approb. Lateran. concilio, ſeſſ. 11. in bulla, Paſtor æternus. Quã doctrinam de ſuperioritate Romani Põtificis ad ipſa concilia S. Tho. in præſenti dedit, approbauit, atq; manifeſtauit: dum in ſecunda concluſione iſta, Papam diſpenſare poſſe ſuper decretum concilij Maximi Lateranẽſis ſub Innoc. III. de tẽpe confeſſionis, apertiſſimè determinauit. A ſimili ergo, ſiue à fortiori, intelligendũ palã relinquit, ꝙ eiuſdẽ Põtificis authoritas eſt ſupra quæcunque alia cõcilia. Vide bullam illã Leon. X. in 4. to. conciliorũ: & hanc de ſuperioritate q̃onem iã à plurimis annis deciſam fuiſſe ab eccleſia, inde liquido cognoſcas. Hinc, & p D. Th. uide reprobatũ errorẽ Petri Oxomẽ. dicẽtis. Papã nõ poſſe diſpẽſare in ſtatutis uniuer. eccl. A Sixto 4. p̃da. ẽ.

Papa eſt ſupra cõcilia.

Cõci. Lat. ſ. Max. interfuit Hieroſol. & Conſtã tinop. Patriar. Metropolit. 70. Epi, 400. Abb. 12. Priores Cõuẽtuales 800 Imperij Græci, & Latini, Legati, Oratores Regũ Hieruſalẽ, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Cypri,

E

Iᵐ de maiori. Poſitiuo. ℞. Humano, non diuino. §. Tunc &c. Nã cõfeſſio eſt de iure poſitiuo quidẽ, ſed diuino, ſupra ar. 2. nec eſt de iure poſitiuo, puiẽ humano, niſi quo ad determinationem tpis reſpectu quorumcunque. Vide corollariũ poſt ſecundã concluſionẽ, & loca ibi citata: & in ſano modo intelligas ultima uerba textus reſpõſi huius, uide etiam not. poſt probation. primæ concluſionis.

2m de maiori. Inſtitutum. R. Non, Promulgatum. §. Tunc &c. Nam præceptum de confeſſione non eſt ab homine puro,&c. ut in litera. Maior autem illa argumenti intelligitur de homine puro, cuiuſmodi nō eſt Chriſtus ſacramenti confeſſionis inſtitutor, cum ſit etiam Deus. F

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ præceptum de confeſſione nō eſt ab homine puro inſtitutum: quamuis ſit a Iacobo † promulgatum, ſed à Deo inſtitutionem habuit, quamuis expreſſa ipſius inſtitutio non legatur: tamen quædam præfiguratio ipſius inuenitur, & in hoc quod Ioanni confitebantur peccata, qui baptiſmo ipſius, ad gratiam Chriſti præparabantur: & in hoc quòd dominus ſacerdotibus leproſos tranſmiſit: qui quamuis non eſſent noui teſtamenti ſacerdotes, tamen in eis noui Teſtamenti ſacerdotium ſignabatur. G

QVAESTIO VII.

De confeſſionis quidditate, in tres articulos diuiſa.

DEINDE cōſiderādū eſt de quidditate cōfeſſiōis. Et circa hoc quærūt tria.

¶ Primo, Vtrū Aug. cōuenienter definiat confeſſionē.

¶ Secundo, Vtrum confeſſio ſit actus uirtutis.

¶ Tertio, Vtrum confeſſio ſit actus pœnitentiæ uirtutis.

ARTICVLVS I.

Vtrum Auguſtinus conuenienter definiat confeſſionem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd Auguſtinus inconuenienter definiat confeſſionem dicens. Confeſſio eſt per quam morbus latens ſpe ueniæ aperitur. Morbus enim contra quem confeſſio ordinatur, peccatum eſt: ſed peccatum aliquando eſt apertum, ergo non debuit dicere morbū latentem eſſe, cuius confeſſio eſt medicina. G

¶ 2 Præterea. Principium pœnitentiæ eſt timor: ſed confeſſio eſt pars pœnitentiæ, ergo non debuit pro cauſa cōfeſſionis ponere ſpem, ſed magis timorem.

¶ 3 Præterea, Illud, quod ſub ſigillo ponitur, nō aperitur, ſed magis clauditur: ſed peccatum, quod quis cōfitetur, ſub ſigillo confeſſionis ponitur, ergo non aperitur in confeſſione peccatum, ſed magis clauditur. H

¶ 4 Præterea, Inueniuntur aliæ quædā definitiones ab iſta differentes. Greg. enim dicit, ꝙ confeſſio eſt peccatorū deteſtatio, & ruptio uulneris. Quidam uero dicūt, ꝙ confeſſio eſt coram ſacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt ſic. Confeſſio eſt ſacramētalis delinquentis accuſatio ex erubeſcentia, & per claues eccleſiæ ſatisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniūctam: ergo uidetur, ꝙ præaſſignata definitio, cum non omnia contineat, quæ in his continentur, inſufficiens ſit. I

¶ NOT. Literam hanc de Iacobo reſpectu ſacramēti huius, confirmat lectas à cōcilio Trid. ſeſſ. 7. can. 1. de ſacramentis. ſi quis dixerit: ſacramēta nouæ legis nō fuiſſe omnia a Ieſu Chriſto domino noſtro inſtituta, anathema ſit. & ſeſſ. 14. cap. 1. de extrema unct. loquente. Inſtituta eſt, &c. tanquam uerè & propriè ſacramētum à Chriſto &c. per Iacobum autem Apoſtolum cōmendatum fidelibus, & promulgatum. Hæc ibi. A ſimili ergo dicas, ꝙ nullius Apoſtolorum, ſed nec quorumcunque aliorum, inſtituit aliquod nouæ legis ſacramentum: ſed eum commēdare illa, uel aliquid illorum fidelibus, & promulgare potuit.

Iac. 5. — Aliud eſt inſtituere, aliud promulgare. — Matth. 3. — Matth. 1. — Matth. 8. — Hebr. 7.

APPENDIX.

s — Vui. pro S. Eccleſia, &c.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem reiicias hæreſes illorum, qui plura uel pauciora ſacramenta eccleſiæ poſuerunt, quàm ſeptem. Vt. Hæreſim Caluiniſtarū Flacianorū, aliorūque ſacramentaliū (authore Staphilo) dicentium: Sacramēta tm̄ duo eſſe, Baptiſmum, & Cœnam. Item. Hæreſim inconſtantiam Lutheri (Prat. ſu litera nt) qui, licet catholicis concorditer ſacramenta iſtum ſeptem eſſe in Eccleſia, anno 1515. teſtè docuiſſet: tamen ſacramentum unum tantum pronūciauit, dum in ſua captiuitate Babylonica cæpituit ipſe diaboli anno 1520. conſcriberet: & ſacramenta duo poſtea eſſe uoluit, dum pernicioſiſſimè Cathechiſmum ſuum anno 1552. componeret: & ſacramēta demum tria profeſſus eſt in confeſſione illa ſacrilega Auguſtana, quàm Lutheri nomine obtulit Melancton, anno 1530. Clarum enim eſt in præſenti articulo ſancti Thomæ, ꝙ inſtitutio eccleſiæ, quæ fit per fidem & ſacramenta, præſupponitur ad operationem miniſtrorum: & conſequenter ex iſta ratione patet, quod impoſſibile eſt, ponere plura ſacramenta, uel pauciora, quàm illa ſint, in quibus primo fundata eſt eccleſia, quæ ſunt ſeptem; & ex conſequenti etiam patet, quòd iſta ratio articuli hæreſes prædictas expugnat. K

25 — Tho. ubi ſupra, artic. 1. q. 1. & ſeq.

a — Secundò habes, quomodo per rationem oſtendas, meritò damnatas illas fuiſſe à Concilio Tridentino, ſeſſio 7. canon 1. ſi quis dixerit: Sacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à Ieſu Chriſto Domino noſtro inſtituta: aut eſſe plura, uel pauciora, quàm ſeptem, uidelicet baptiſmum, confirmationem, Euchariſtiam, pœnitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium: aut aliquod horum ſeptem non eſſe uerè, & propriè ſacramentum: Anathema ſit. Hæc ibi. Item à Papa Eugenio 4. in ſuo Decreto; ubi, ſacro approbante Concilio Florentino, ſacramentorum numerum Armenis tum præſentibus, tum futuris, tradens ait. Eccleſiaſticorum ſacramentorum ueritatem redigimus ſub hac formula. Nouæ legis ſeptem ſunt ſacramenta, ſ. Baptiſmus, cōfirmatio, Euchariſtia, pœnitētia, extrema unctio, ordo, & matrimoniū. Hæc ibi. Vbi patet, ꝙ cū Armenorū inſtructioni fidei de ſacramētis intenderet, uoluit per hoc explicare ipſorū numerū uerū penè, i. nec in plus nec in minus excedēdo. Notabis hic Lutherū, Caluinum, & alios ſupranominatos fuiſſe in hoc peiores, quàm Ioannes Huſſ. qui illo. tanquam aliàs hæreticus, cōdemnatus eſt à concilio Conſtātienſi. ſeſſ. 15. cōſimili damnatione, qua Io. Vuicleff fuerat, ſeſſ. 8. cōdemnatus, quæ ponitur ſupra q. 1. art. 1. Nam iſte Huſſ. fatetur concorditer catholicis, ſeptem eſſe eccleſiæ ſacramenta, ut in eius articulis ibi à Cōcilio recitatis uidere eſt, art. 8. Ergo Lutherus Caluinus hæretici etiam ab hæretico dānantur. Hæc ad maiorem ipſorum confuſionem dicta ſint.

a Ex lib. 2. de ue. & fal. pœnit. c. 10. 10. 4. — Hæreticus damnat hæreticos.

Tertio uides, quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur. s

QVÆST. VII. ARTIC. I.

CONCL. Auguſtinus conueniēter diffinit confeſſionem ſic: confeſſio eſt, per quam morbus latens ſpe ueniæ aperitur.

¶ NOT. Ad intelligendū ly ſpe ueniæ, cum tamē & inter timorem uerſetur confeſſio, uide ſupra q. 1. art. 1. exam. ſecundæ & tertiæ diſtin. & q. 3. art. 1. 3m. & q. 4. art. 1. Sicut enim in contritione utrūque, ſ. ſpes ueniæ & timor includitur, ita & in cōfeſſione.

¶ PROB. Quia diffinitio Aug. tangit multa (puta ſubſtantiā actus, per ly aperitur, de quo fit confeſſio, per ly morbus latens, cauſam confeſſionis, per ly ſpe ueniæ) quamuis nō omnia, quæ ad confeſſionē requiruntur: & non oportet, in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem diffinitam concurrunt (ut patet in ad 3m.)

¶ NOT. Quot requirūtur ad confeſſionis actū habes in textu. Vbi aduertes: illud de effectu quinto loco dictum eſſe cōtra hæreticos à concilio Tridentino confirmatum, ſeſſ. 14. c. 8. de ſacr. pœnit. Claues ſacerdotibus non ad ſoluendum duntaxat, ſed & ad ligandū conceſſas, etiā antiqui Patres, & credunt & docent. Hæc ibi. Item can. 12 ſi quis dixerit totā pœnam ſimul cū culpa remitti ſemper à Deo, &c. Anathe. ſit. Item can. 15 ſi quis dixerit, Claues eccleſiæ eſſe datas tm̄ ad ſoluendum, non etiā ad ligandū, & propterea ſacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clauium, & contra inſtitutionem Chriſti, & fictionem eſſe, ꝙ uirtute clauium ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exoluenda remaneat: Anathema ſit. Hæc ibi: Ex quibus dictis intellige D. Thomæ literam hanc loqui de ſatisfactione, ad quam ligat ſacerdos confitentem, ut pœnam purgatorij temporalem huic etiam confeſſo plerumque exoluendam, uel in parte exunguat.

Trid. de clauibus eccleſiæ.

RESPONDEO, Dicendum quòd in actu confeſſionis plura conſideranda occurrunt. Primo ipſa ſubſtantia actus, ſine genus eius, quod eſt manifeſtatio quædam. Secundo, de quo fit, ſcilicet, peccato. Tertio, cui fiat, ſcilicet ſacerdoti. Quarto cauſa eius, ſcilicet ſpes ueniæ. Quinto effectus, ſcilicet abſolutio a parte pœnę, & obligatio ad aliam partem exoluendam [m]. In prima ergo diffinitione † Auguſt. tangitur, & ſubſtãtia actus i apertione, & de quo fit confeſſio, cum dicitur morbus latens, & cauſa in ſpe ueniæ; & in aliis diffinitionibus † tanguntur aliqua de illis, quinque aſſignatis, ut cuilibet inſpicienti patet.[n]

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ſacerdos aliquando ſciat eius peccatum ut homo non tamen ſcit, ut Chriſti Vicarius. Sicut etiam iudex aliquando ſcit aliquid, ut homo, quod neſcit ut iudex, et quantum ad hoc, quod per confeſſionem aperitur, aliquando ſcit aliquid ut homo, quod neſcit ut iudex [r]. Vel dicendum, quod quàmuis actus exterior in aperto ſit, actus tamen interior, qui principium eſt, in occulto eſt, et ideo oportet quòd per confeſſionẽ aperiatur.

C

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ confeſſio præſupponit charitatem, qua quis uiuus efficitur, ut in litera dicitur: • Contritio autem eſt in qua datur charitas, timor autem ſeruilis, qui eſt in ſpe, T. eſt præuius ad charitatẽ, et habẽs charitatem magis mouetur ex ſpe, quàm ex timore; et ideo cauſa confeſſionis ponitur potius ſpes, quàm timor.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ peccatũ in qualibet confeſſione aperitur ſacerdoti, & clauditur aliis confeſſionis ſigillo.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem diffinitam concurrunt, et ideo inueniuntur quædam deſinitiones, ſiue aſſignationes datæ penes unam cauſam, quædã penes aliam.

1m de minori. Apertum. ℞. Alicui, ut homini: non ut iudici. §. Tunc &c. Nam definitio illa Auguſtini accipit morbum latentem, relatiue ad ſacerdotem, ut iudex eſt; non ut homo. In diffinitione ſiquidem illa ſumitur formaliter, non materialiter, ſacerdos[t] cui morbus latens aperiendus eſt.

Ex litera dic: ꝙ peccatum, etiã ꝙ eſſet maximè ſecundũ ſe notorium (puta in plateis corã toto populo, & ſacerdotibus, factum) comprehenditur ſub iſto nomine latens, quoniam, antequàm in confeſſione ſacerdoti à confitẽte aperiatur, ſacerdos ipſe, qui in plateis præſens & factũ, & facientem exactiſſimè iã uiderat, omninoq; illorum niſorum recordaſ, nihil horũ prorſus agnouit ut iudex confeſſarius, ſiue ut uicarius Chriſti in cõfeſſione ſacramẽtali iudex exiſtẽs. Vide q. 6. ar. 3. ſecundũ in tex. & eius; quòd confeſſarius de mente eius concil. eſt Vicarius Chriſti, & iudex.

Concil. in poſita I arg. I.

† In arg. 4. poſ.

Item de maiori. ordin. Peccatum. ℞. conſideratũ quo ad actũ interiorem: non, cõſideratũ quoad actũ tãtũ exteriorẽ. §. Tunc &c. Nam peccatum quoad actum interiorem uolũtatis ſemper eſt hominib. & cõſequenter ſacerdoti ſecundum ꝙ homo eſt, occultũ. licet peccatum idem quo ad actum exteriorẽ ſit aliquando apertũ (ut minor argumenti dicit). Ex litera dic: ꝙ diffinitio ſumit morbum, ut principaliter actum uolũtatis interiorem, qui eſt actus exterioris cauſa, includit; & ideo morbum dicit uniuerſaliter (ſic enim diffinitiones accipi ſolent) eſſe latentem. Vide textuale ſecundum reſponſum ly uel dicendum, quòd &c. & ſcito: quòd in primo reſponſo ſumitur ſacerdos ſolùm ut iudex, in ſecundo etiam ut homo: in primo ſumitur morbus quo ad actum tantum exteriorem in ſecundo quo ad actum ſolummodo interiorem. Quamuis enim in peccato extra facto includatur interior actus, (alioquin peccatum ipſum non eſſet peccatum) tamen, actus exterior ſolum facit peccatum eſſe apertum, quandocunque eſt hominibus apertum, & interior, ut ſic, facit ipſum eſſe latens. Vnde reſponſiones non accipiunt actum, ut concurrit ad ſtatuendum peccatum in eſſe peccati, quaſi quòd actus, uel exterior tantũ ſufficiat ad peccatum, uel interior tantum requiratur ad omne peccatum: ſed accipiunt actum, ut refertur ad uiſionem hominum, inquantum ſcilicet ſolus exterior ſufficit ad hoc, ut peccatum uideatur ab hominibus, & interior in ſe ſolum conſideratus ſemper abſcondit ipſum ab hominibus.

Actus peccati exterioris eſt duplex.

D

Act⁹ q̃uo ſumitur I reſponſit

E

2m de maiori. Principium pœnitentiæ. ℞. præuium ad charitatem: non, charitati coexiſtẽs. §. Tunc &c. Nam in diffinitione illa, cum ſacramentalis cõfeſſio p̃ſupponat charitatẽ, cõſideratur principiũ pñiæ, ut eo exiſtẽs charitati: & iõ ubi ſpes dr eſſe principiũ pñalis cõfeſſionis, nõ aũt timor: quĩa ſpes magis, quàm timor ſeruilis, coexiſtit charitati, licet timor ipſe magis præcedat charitatem.

• NOTAT. Confeſſio dicitur præſupponere charitatem: nõ quia omnis accedens ad confeſſionem de neceſſitate debeat eſſe in charitate (alioquin attritus tantum malè faceret accedendo ad confeſſionem); ſed quia omnis accedens ad confeſſionem de neceſſitate debet intendere eſſe in charitate. Et ce vera ſic eſt de omnibus, & ſingulis fructuosè accedentibus ad confeſſionem: quoniam quilibet talis ideo uult confiteri, ut recipiatur in gratiam Dei, quod quidem tunc fit, quando huic confitenti infunditur charitas. Patet autem: quòd talis ad confeſſionem mouetur magis ex ſpe ueniæ, quam ex timore. Quòd vero aliquis iam charitate ueſtitus accedat ad confeſſionem quandoque contingit: & de hoc non eſt dubium; quòd ſpem pro cauſa confeſſionis potius habet, ꝙ ſeruilem timorem. Nec obſtat ad ſperãdum ueniam hoc, quòd iſte eſt iam in charitate, & conſequenter quòd iam habuit ueniam: quia iſte exiſtens in charitate, ideoque ueniam de peccatis adeptus, neſcit pro certo; ſe eſſe in charitate, & conſecutum veniam. Hinc ſit ut ueniam ſperare poſſit; tantoque magis ſpei quàm timori innitatur, quanto magis neſciens in charitate eſt. Amor enim quanto maior eſt: tãto magis ab amico ſperat aliquod bonum, quàm timeat aliquod ſupplicium.

Queo confeſſio p̃ſupponit charitatẽ

Reſp. 1.

*L. 4. ſen: d. 18. S. D. T.

3m de maiori Non aperitur. ℞. ei, cui ſigillo confeſſionis clauditur non aliter. § Tunc nihil contra. Nam peccatum, quod quis confitetur, ponitur quidem ſub ſigillo aliis, reſpectuque illorum ideo non aperitur, ſed clauditur; ſacerdoti uero non ponitur ſub ſigillo, ſed aperitur. Vnde præmiſſa definitio intelligenda eſt ſic: confeſſio eſt, per quam morbus latẽs ſpe ueniæ aperitur, ſcilicet ſacerdoti.

4m conſequentia. Ergo uidetur, quòd &c ℞. Negatur conſequentia. § Ad rationem illam, ſcilicet cùm non omnia contineat, dicitur quòd non oportet, in qualibet definitione omnia ad quamcunque illius cauſam pertinentia, tangere ad hoc, quòd diffinitio ſit ſufficiens. Alioquin de una re non poſſet dari, niſi una definitio: cum tamen, ſecundum diuerſas cauſas, inueniantur datæ plures definitiones a philoſopho de eadem re, puta de anima (in 2. lib. de anima) de demonſtratione (in primo poſteriorum). fallitur ergo argumentum in hoc: quòd non intelligit, quid nomine ſufficientiæ importetur in definitionibus. Credit ſiquidẽ, hoc nomine importari, quòd omnia abſolutè tangantur: quod nõ eſt uerum.

Sufficiẽs, in definitionibus, quid ſit.

NOTAT. Diffinitio tunc dicitur ſufficiens, quando tangit omnia, quæ pertinent ad cauſam illam, ſecũdum quòd eſt cauſa rei, cuius eſt definitio: non autem ſolùm, quando tãgit omnia, quæ pertinent ad rem illam, cuius eſt diffinitio. Cùm verò, & omnia pertinentia ad cauſam prædictam, & omnia pertinẽtia ad rem diffinitam, tangit; tunc ipſa uocetur diffinitio non tantum ſufficiens, ſed etiam ſufficientiſſima: & ſic unius rei eſt tantum una diffinitio; cum tamen, primo illo modo loquendo, unius rei ſint plures diffinitiones. Verbi gratia, ſi definias cõfeſſionem ſecundum omnia abſolutè pertinentia ad confeſſionem, accipies uniuerſas diffinitiones de cõfeſſione datas, & ex his omnibus conficies tãtum unam definitionem eius: quæ (ut conſideranti patet) & uocabitur ſufficientiſſima, & non poterit eſſe niſi una. Si autem diffinias confeſſionem ſecundum oĩa in genere illo contenta, penes quod genus tu diffinita cõfeſſionẽ intendis (ut eſt de diffinitione illa ab Auguſtino allata) diffini-

Vnius rei eſt ſolum una diffinitio, & tamen & plures.

tio ipſa a te de confeſſione adducta erit quidem ſufficiens, ſed F non ſufficientiſſima; & conſequenter poterunt, præter ipſam diffinitionem, dari uel a te, vel ab alijs aliæ diffinitiones de eadem ſc. de confeſſione, differentes; ſicut & cauſæ, penes quas dabuntur. Quod dixi de confeſſione, intellige etiam de contritione ſup. q. 1. art. 1. & de quibuſcunque alijs. Nunc diffinis hominem, q̃ eſt conſtans ex corpore animato; q̃ eſt animal rationale, q̃ eſt ordi-
26 natus ad beatitudinem, quòd eſt creatura a Deo? Vnq; Ecce, unius rei plures diffinitiones; & ſingulæ ſufficientes in genere ſuo utpote tangẽtes omnia in genere ſuo nulla autẽ ſufficiens abſolutè, hoc eſt ſufficientiſſima: prima in genere cauſæ materialis data, 2ª formalis, 3ª in finalis, 4ª in efficientis. Ex his unam ſufficiẽtẽ abſolutè i. ſufficientiſſimam i. tangentem omnia abſolutè conficies, ſi dixeris: Homo eſt quid ex corpore conſtans anima rationali informato a Deo creatũ ad beatitudinem conſequẽdam.

* Paulo a princ. li. 2.

APPENDIX.

Vtilitas p S. Ecc. &c.

EX articulo habes primo quõ p rationem ſepellas propoſitionem ſuſpectã (ut eã pro tali ſeſſis Iac. Lep. ſtunica poſt ſuum itinerariũ inter alias, quas tanq̃ ſuſpectas ipſe excerpſit ex lib. Eraſmi) dicentem: confeſſionẽ olim fuiſſe publicã, & de notis commiſſis publicã olim fuiſſe ſatisfactionẽ. Iterũ illam (ut ibi) confeſſionem admiſſorum ſecretã, apparet Hieronymi tempore, nõ dum fuiſſe inſtitutã. Ex diffinitionis. n. particula illa, Morbus latens, oſtendis aperitiſſimè: q̃ non de publicis tantum, & notis, fuit olim, id eſt in primitiua Eccleſia, cõfeſſio, ſed etiam de occultis. Item ex illa, cum Auguſtinus, cuius eſt definitio, fuerit Hieronymo contemporaneus, oſtenditur, falſum eſſe, quod tempore Hieronymi &c. ſumendo ly ſecretam pro ly de occultis. Secundo habes quomodo per rationem oſtendas; merito damnari prædictas propoſitiones a concilio Triden. ſeſſ. 14. cap. 5. & canon. 7. ut ſup. q. 6. art. 3. appen. Quòd ſi Eraſmus ſumat ly ſecretam, pro modo confitendi ſecretè, et poſitio illa damnatus ab eod. conc. ſeſſ. ea. canon. 6. ſi quis dixerit modum ſecretè confitendi ſoli ſacerdoti, quem eccleſia catholica ab initio ſemper obſeruauit, & obſeruat, alienum eſſe ab inſtitutione & mandato Chriſti; & inuentum eſſe humanũ Anathema ſit. Hæc ibi. Nota, contra Eraſmum, ly quem Eccleſia catholica ab initio ſemper obſeruauit. Item a Leone x. in Concilio Lateranen, &c. ut ſupra q. 6. articu. 3. appen. Tertio uides: quomodo ex his uerbis m. S. Thomæ articulus conſolidetur.

* Li. 4. ſé. d. 17. ſ. A. in m.

† Innuit. q. 2. ar. 2.

ARTICVLVS II.

Vtrum confeſſio ſit actus uirtutis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd cõfeſſio ſit actus uirtutis. Omnis enim [h] actus uirtutis eſt de iure naturali, quia ad uirtutes apti ſumus a natura, ut Philoſophus dicit in 2. Ethicor.* ſed confeſſio non eſt de iure naturali, ergo non eſt actus virtutis. G

¶ 2 Præterea, Actus uirtutis magis [h] conuenire poteſt innocẽti, quam ei qui peccauit: ſed confeſſio peccati de qua loquimur, non poteſt innocenti cõuenire, ergo non eſt actus uirtutis.

¶ 3 Præterea Gratia, quæ eſt in ſacramentis, aliquo modo [h] differt a gratia, quæ eſt in uirtutibus, & donis: ſed confeſſio eſt pars ſacramenti, ergo non eſt actus uirtutis.

SED CONTRA. Præcepta legis ſunt de actibus uirtutum, ſed confeſſio cadit ſub præcepto, ergo eſt actus uirtutis.

Præterea. Non meremur, niſi actibus uirtutum, ſed confeſſio eſt meritoria, quia cœlum aperit, ut in litera Magiſter * dicit, ergo uidetur quod ſit actus uirtutis.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ ad hoc, quòd aliquid dicatur actus uirtutis, ut prius dictum eſt, † ſufficit quod in ſui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad uirtutem pertineat, quàmuis autem non oĩa, q̃ ad uirtutem requiruntur importet confeſſio, tamen importat ex ſuo nomine manifeſtationẽ alicuius, quod in conſcientia tenet aliquis: ſic enim ſimul in vnum os, & cor conueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore, quod corde non teneat, non eſt confeſſio, ſed fictio, hæc autem conditio ad uirtutem pertinet, ut aliquis ore confiteatur quod corde tenet, & ideo [m] confeſſio eſt bonum ex genere, & eſt actus uirtutis: ſed tamen poteſt male fieri, niſi alijs debitis circũſtantijs ueſtiatur [n].

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ad confeſſionem ueri modo debito faciendam ut oportet, & cuius oportet, in generali inclinat rõ naturalis, & ſecundum hoc cõfeſſio eſt de iure naturali; ſed determinatio circunſtantiarum quando, & quomodo, & quid confiteri oporteat, & cui, hoc eſt ex inſtitutione iuris diuini in confeſſione de qua loquimur: & ſic patet quòd ius naturale inclinat ad confeſſionem, mediante iure diuino, quo circunſtantiæ determinãtur: ſicut etiam in omnibus eſt, quæ ſunt de iure poſitiuo. H I

AD 2m dicendum, q̃ illius uirtutis cuius obiectum eſt peccatum commiſſum, quàmuis habitum poſſit innocens habere, tamen actum non habet innocentia permanente: & ideo etiã cõfeſſio peccatorum, de qua nũc loquimur, non competit innocẽti. quàmuis ſit actus uirtutis.

SVPER QV. VII. ARTIC. II.

CONCL. Confeſſio eſt actus uirtutis: ſed tamen poteſt malè fieri, niſi alijs debitis circunſtantijs ueſtiatur.

¶ PROB. 1. Quia confeſſio importat conditionẽ pertinentem ad uirtutem (cùm ex ſuo nomine importet manifeſtationem alicuius, quod in cõſcientia tenet): & ad hoc, q̃ aliquid dicatur actus uirtutis, ſufficit, q̃ in ſui rõne conditionem aliquã implicet, quæ ad uirtutẽ pertineat. 2. Quia (ly ſed tamen &c.) confeſſio nõ importat omnia, q̃ ad uirtutem requiruntur.

¶ *Corollarium.* Ergo circunſtantiæ debitæ confeſſioni ad hoc, ut bñ fiat, non ſunt cõfeſſio, ſed aliquid extra ſubſtãtiã confeſſionis: Ergo ex circunſtantijs bonitas rei, ſicut & malitia, dependet. 1. 2. q. 18. ar. 3. De confeſſionis uerò circunſtantijs, habes hic in ad 1m: de quibus proli.xius aliquantulũ habuiſti, ut ſupra actuũ humanorum. 1. 2. q. 7. artic. 3. & 4. & hic, ut ſunt confeſſionis, ſup. q. 6. ar. 2. ad 2m & eiuſd. de conditionibus aũs eiuſdẽ a magiſtris aſſignatis, quæ largo modo appellari poſſunt circunſtãtiæ, & de quib. S. Thomas & intendit in litera, hĩ inf. q. 9 ar. 4.

Circũſtãtiæ. Conclu. xx.

1m de maiori

Actus uirtutis ℞. In gñali cõſideratus: nõ ſp, n ſpãli. ſ. nũc &c. Nã confeſſio in gñali cõſiderata, in q̃tũ ſ. ẽ confeſſio ueri cuius oportet, & ut oportet ſ. ẽ, eſt de iure naturali: q̃uis cõfeſſio i ſpãli cõſiderata, in q̃tũ ſ. eſt pctõrũ ſacerdoti fcã cũ alijs circũſtãtijs in textu explanatis, nõ ſit immediatè de iure naturali. Natura ſiquidẽ inclinat ad confeſſionẽ primo mõ dictam, cum q̃ ſunt in uoce ſint eorũ, quæ ſunt in anima conceptionũ & paſſionũ notæ (.i. perihter.) nõ aũt inclinat ad cõfeſſionẽ. Scdo modo dictã, niſi mediãte iure diuino; in q̃ntũ. ſ. natura inclinat ad amandũ Deum, ac per conſequẽs ad obediẽdum Deo, & Deus talẽ cõfeſſionem in ſpeciali dictam nobis præcepit. Sic euã die de omnibus, quæ ſunt de iure poſitiuo diuino. K

Quomodo natura incli.net ad cõfeſſionẽ.

2m de maiori.

Cõuenire. ℞. uel in actu, uel in hitu. ſ. Tunc &c. Quãuis. n. cõfeſſio mortaliũ delictorũ nõ poſſis actu cõuenire innocẽti, ut innocẽs eſt, ſeu ſtãte innocẽtia: põt tñ et cõuenire in habitu; in q̃tum. ſ. innocens habet hoc propoſitum, q̃ de peccato confiteretur, ſi cõtingeret eum peccare. Et quia innocens, ut ſic, habet propoſitum hoc tenacius, quàm peccator; in quantum ardẽtiori charitate in tale propoſitum fertur; ideo actus iſte uirtutis, uidelicet confeſſio non tantum in habitu conuenit innocenti, ſed etiam magis, quàm peccatori.

Cõfeſſio habitualis, quid ſit.

¶ NOT.

¶NOT. Reſponſum disiunctim adiunxit ly, vel in actu, vel in habitu: quia non omnis actus uirtutis eſt paris conſiderationis. Alicuius enim actus uirtutis obiectum eſt peccatum commiſſum, ſecundum quem modum confeſſio dicebatur actus uirtutis: alicuius uerò actus obiectum non eſt peccatum, ſecundum quem modum aduerſa patienter tolerare eſt actus uirtutis, ſcilicet fortitudinis. Actus primo modo dictus non poteſt actualiter conuenire innocenti, ſtante innocentia; ſed tantum habitualiter, non actualiter quidem, quia innocens non eſſet innocens, ſi commiſiſſet peccatũ; habitualiter autem, quia innocens non eſſet innocens, ſi non haberet antedictum propoſitum. Actus demum uirtutis, ſecundo modo dictus innocenti, ut ſic, actualiter conuenire poteſt.

Quomodo confeſſio conueniat innocenti.

3m de maiori.

27 Differt. Rx. Diſparatè, non, Contrariè. §. Tũc, &c. Nã eorum quæ differũt diſparatè, utrunque poteſt conuenire eidem ſecundum diuerſam rationem conſideratio. Vt. Huic uni & eidem, quod dico Confeſſio (ſi diuerſa ratione conſideretur) conuenit utrumque horum, ſcilicet & eſſe actum uirtutis, & eſſe partem ſacramenti: cùm tamen gratia uirtutum & gratia ſacramentorum differant diſparatè. Si, inquam, diuerſa ratione conſideretur; quia confeſſio peccatorum, quatenus ex libero arbitrio charitate informato procedit, eſt actus uirtutis; quatenus uerò confeſſio eadem eſt medicina in remedium peccati ordinata, eſt ſacramentum, ſiue pars ſacramenti. Cæterum quòd, & quomodo, differat gratia in ſacramentis exiſtens à gratia, quæ eſt in uirtutibus, uide tertia par. quæſtio. 62. artic. 2.

Par. 1. huius quæſt. ar. 1.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd quamuis gratia ſacramentorum, & gratia uirtutum ſit alia, & alia: non tamen ſunt cõtrariæ, ſed diſparatæ, & ideo non eſt inconueniens, ut idem ſit actus uirtutis, ſecundũ quod ex libero arbitrio gratia informato procedit: & ſit ſacramentum, uel pars ſacramenti, ſecundum quod eſt medicina in remedium peccati ordinata.

B

ARTICVLVS III.

Vtrum confeſſio ſit actus pœnitentiæ virtutis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quòd confeſſio non ſit actus pœnitentiæ uirtutis: quia actus illius uirtutis b eſt, quæ eſt cauſa eius: ſed cauſa confeſſionis eſt ſpes ueniæ, ut ex definitione inducta † apparet, ergo uidetur, quòd ſit actus ſpei, & non pœnitentiæ.

¶2 Præterea, Verecundia eſt pars temperantiæ, ſed confeſſio h ex erubeſcentia operatur, ut ex præaſſignata † definitione apparet, ergo eſt actus temperantiæ, & non pœnitentiæ.

Par. 1. huius quæſt. ar. 1.

¶3 Præterea, Actus h pœnitentiæ innititur diuinæ miſericordiæ, ſed confeſſio magis innititur ſapientiæ propter ueritatẽ, quæ in ipſa eſſe debet, ergo nõ eſt actus pœnitentiæ.

C

¶4 Præterea, Ad h pœnitentiam mouet articulus de iudicio propter timorem, qui pœnitentiæ origo eſt: ſed ad confeſſionem mouet articulus de uita æterna, quæ eſt propter ſpem ueniæ: ergo non eſt actus pœnitentiæ.

¶5 Præterea, Ad uirtutem ueritatis pertinet, ut oſtẽdat ſe quis talem qualis eſt, ſed hoc facit confitens: ergo h eſt actus uirtutis, quæ dicitur ueritas, & nõ pœnitentiæ.

APPENDIX.

e Vtil. pro S. Eccleſia &c.

EX articulo habes primò; quomodo per rationem oſtendas: meritò à ſcripturis ſanctis, & à conciliis inſinuatum eſſe, quòd confeſſio peccatorum eſt actus uirtutis. Hoc autem tunc fuit, quando confeſſionem præceperunt, conſuluerunt, uel ad illam nos inuitarunt; item quando per confeſſionem nos mereri docuerunt: quoniam nec præcepta conſilia, uel hortationes, ſunt ab eis, niſi de actibus uirtutum; nec, niſi per actus uirtutum, nos adulti meremur. Quòd autem præcipiatur, ſeu conſulatur, confeſſio à ſcripturis ſanctis; patet Iſa. 43. ubi ſecũdum tranſlationem ſeptuaginta interpretum dicitur, Dic tu prior iniquitates tuas, ut iuſtificeris. Hoc uerò ad propoſitũ noſtrum tanto magis eſſe fatendum eſt, quanto magis authoritate Papæ Leonis primi fulcitur: qui in epiſtola ad Theodorũ Forojulienſem epiſcopum, quæ eſt 89. in numero iuxta poſitionem primi tomi conciliorum ſic de confeſſione peccatorum loquens ait. Hi autem, qui tempore neceſſitatis, & in periculi urgentis inſtantia, præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire; apud quem nullas patitur ueniæ moras uera conuerſio, dicente ſpiritu Dei per prophetam; Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris: & alibi, Dic tu iniquitates tuas prior, ut iuſtificeris. Hæc ibi. Et recitatur in decretis de pœni. diſt. 1. Multiplex. & 26. q. 6. His, qui tempore. Quid item conſulatur à ſcripturis, patet Iac. 5. Confitemini peccata ueſtra alterutrum, ut ſaluemini. Vnde habes etiam ſecundum ſupradi-

S. Leo Papa.

Miſericordiæ Dñi nõ eſt numerus.

Ezech. 33.

Iſa. 43.

A ctum, quod confeſſione meremur ſaluari. Item à concilio Maguntino hoc idem fuit inſinuatum cap. 27. Perdidiſſet latro in cruce præmium ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia non iuuiſſet. Cum eſſet in pœna pœnituit; & per unius ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi, quia ſecundum contextum de cõfeſſione à ſuſpẽdendis in patibulis per ſacerdotes acceptanda loquitur, fatendum eſt, quòd cõcilium ipſum per uerba præmiſſa uult, à ſimili, confeſſionem ſacramentalem promereri paradiſum. At infra q. 10. per totum uidebitur latius de effectu, quem meretur confeſſio. Item à Concilio Cabilonẽſi c. 32. conſulitur confeſſio ſic. Quia conſtat, hominẽ ex duabus eſſe ſubſtantiis, anima videlicet & corpore; & interdũ animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: ſolerti indagatione debent inquiri ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio, ſcilicet ut & ea confiteantur, quæ per corpus geſta ſunt; & ea, quibus in ſola cogitatione delinquitur. Inſtruendus eſt itaque peccatorum ſuorum confeſſor, ut de octo principalibus uitiis, ſine quibus in hac uita difficilè uiuitur, confeſſionem faciat; quia aut cogitatione, aut (quod eſt grauius) opere eorum inſtinctu peccauit. odium etenim, inuidia, ſuperbia, & cæteræ huiuſcemodi animæ peſtes, tantò periculoſius lædunt, quanto ſubtilius ſerpunt. Hæc ibi. Cùm ergo ex conciliis, ſcripturiſque habeamus, quòd confeſſio eſt meritoria: atque ad hanc & concilia & ſcripturæ nos hortentur: patet, quòd ſecundum illa, confeſſio eſt actus uirtutis. Nam (ut in principio diximus) actibus uirtutum meremur; & non, niſi ad actus uirtutum, nos hortantur ſacræ literæ.

De quibus debeat fieri confeſſio.

D

Secundo habes, quomodo per rationem præmiſſa tum conciliorum, tum ſcripturarum dicta, pro quanto confeſſionẽ inſinuant eſſe actum uirtutis, & intelligas & probes & defendas.

Tertio uides, quomodo ex his uiciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur.

QVAEST. VII. ARTIC. III.

E

CONCLVS. Confeſſio peccatorum ad remiſſionem eorum conſequendam, non pertinet elicitiuè ad uirtutem ueritatis (ut quidam dicunt) ſed ad uirtutem pœnitentiæ; t imperatiuè autem ad multas uirtutes peruenire poteſt.

¶ *Corollarium*. Ergo præſens articulus eſt tanquam limitatio præcedens. Ibi enim concluſum fuit, quòd confeſſio eſt actus uirtutis. ſed cuius uirtutis eſſet actus nondum fuerat propalatum: nunc autem concluditur, quòd uirtus illa, cuius confeſſio dicebatur actus, eſt pœnitentia.

¶PROBATIO. 1 Quia confeſſio pertinens elicitiuè ad uirtutem ueritatis eſt confeſſio ueri abſolutè (id eſt intendens fateri ueritatem, nil aliud requirendo; ut ſic; & confeſſio illa peccatorum non ſiſtit præciſè in fatendo ueritatem, quaſi quòd, ut ſic, nil aliud requirat. 2 Quia (ly ſed ad uirtutem, &c.) confeſſio illa ſupra obiectum ueri addit hanc ſpecialem rationem boni, ſcilicet conari ad conſequendum remiſſionem peccatorum, (ut patet:) 3 Quia (ly imperatiuè autem &c.) actus confeſſionis poteſt trahi ad finem multarum uirtutum (ut conſideranti patet.)

Confeſſio ueri, ut ſic.

Confeſſio ſacramentalis, ut ſic.

¶NOT. Pro captu probationis ſecundæ partis concluſionis F aduerte, quòd conatus ipſe ad conſequendum remiſſionem peccatorum ueraciter in confeſſione dicturum eſt pertinens ad pœnitentiam. Is enim quem peccati ſui pœnitet, quærit remiſſionem peccati ipſius: & ex hoc mouetur ad confitendum peccata ſua. Ecce, quòd conatus iſte eſt intrinſecus confeſſioni debitæ peccatorum. Ideo enim confeſſio ipſa fit ex erubeſcentia: quoniam ille, quem pœnitet de offenſa, erubeſcit quando recordatur offenſæ: & maximè quando eam recenſet coram illo, quem offendit. Cùm autem pœnitentia uirtus ad remiſſionem peccatorum intendat ex una parte: & ex alia parte pœnitens ſciat, quòd non poteſt conſequi remiſſionem illorū, niſi illa confiteatur: tunc pœnitentia uirtus elicit hunc actum confitendi ad imperium bonæ uoluntatis. Patet ergo, quòd confeſſio uerax peccatorum, ad remiſſionem illorum aſſequendam, eſt elicitiuè à pœnitentia uirtute. Erit ſiquidem iſte confeſſionis actus à pœnitentia ipſa immediatè, ſicut ignis è lapide focario: licet & his & illis agens, ſeu efficiēs, aliquod præſupponatur.

Pœnitētia uirtus, quomodò ſit cauſa eliciti- na confeſſionis.

*Li.2.c.7. ante me. & li.4.c.

†cap.7.pa ſū autē.

SED CONTRA. Pœnitentia ordinatur ad deſtructionem peccati, ſed ad hoc idem ordinatur confeſſio: ergo eſt actus pœnitentię.

RESPON. dicendum, quòd hoc in uirtutibus conſiderandū eſt, quòd quando ſupra obiectum uirtutis additur ſpecialis ratio boni, & difficilis, requiritur ſpecialis uirtus; ſicut magni ſumptus ad magnificentiā pertinent, quamuis communiter ſumptus mediocres, & donationes pertineant ad liberalitatē, ut patet 2.Ethic. & 4.* Et ſimiliter eſt in confeſſione ueri, quę quamuis ad ueritatem uirtutis pertineat abſolutè, tamen ſecundum quòd aliqua ratio boni additur, ad aliam uirtutem pertinere incipit: & ideo dicit philoſophus 4.Ethicor.† quòd confeſſio, quæ fit in iudiciis, nō pertinet ad ueritatis uirtutem, ſed magis ad iuſtitiam: & ſimiliter confeſſio beneficiorū Dei in laudem diuinam non pertinet ad uirtutem ueritatis, ſed ad uirtutem latriæ, & ita etiā confeſſio peccatorum ad remiſſionem eorum conſequendam, non pertinet elicitiuè ad uirtutem ueritatis, ut quidam dicūt: ſed ad uirtutem pœnitentiæ, imperatiuè autem ad multas uirtutes pertinere poteſt, * ſecundum quod in finem multarum uirtutum trahi poteſt confeſſionis actus.

G

H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſpes eſt confeſſionis cauſa, non ſicut eliciens, ſed ſicut imperans.

AD SECVNDVM dicendum, quòd erubeſcentia in illa definitione non ponitur quaſi cauſa confeſſionis, cum magis nata ſit impedire confeſſionis actum: ſed magis quaſi concauſa ad liberandum a pœna, inquantum ipſa erubeſcentia pœna quædam eſt, ſicut etiam claues eccleſiæ concauſæ confeſſionis ad hoc ſunt.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſecundum quandam adaptationem partes pœnitentiæ tribus attributis perſonarum adaptari poſſunt, ut contritio miſericordiæ, uel bonitati reſpondeat propter dolorem de malo: confeſſio ſapientiæ propter ueritatis manifeſtationē, ſatisfactio potentiæ propter ſatisfaciendi laborem; & quia contritio eſt prima pars pœnitentiæ, & efficaciam aliis partibus præbens: ideo eodem modo iudicatur de tota pœnitentia, ſicut de contritione.

I

AD QVARTVM dicendum, quòd quia confeſſio magis ex ſpe procedit, quam ex timore, * ideo magis innititur articulo de uita ęterna, quàm reſpicit ſpe, quam articulo de iudicio, quod reſpicit timor: quamuis pœnitentia ratione contritionis econuerſo ſe habeat.

AD QVINTVM patet ſolutio ex dictis. †

{Concluſ.} ur.

1m maior.

Actus illius uirtutis eſt, quę eſt cauſa eius. ℞ ſecundum, quòd eſt cauſa eius, ita eſt actus illius: non aliter. §. Tunc &c. Nam ſpes ueniæ eſt cauſa confeſſionis, ſecundum quòd imperans tantùm: dicit uero concluſio, quòd pœnitentia uirtus eſt confeſſionis cā, ut eliciēs, ſeu (qd idē eſt) quòd cōfeſſio peccatorum ad pœnitentiam uirtutem pertinet elicitiuè. Ex litera dic, quòd hoc reſponſum cum argumento eſt quędam declaratio tertiæ partis concluſionis illius, ſcilicet imperatiuè autem ad alias uirtutes pertinere poteſt, Vide ar.1.ad ſecundum.

Ad alias uirtutes etiā pertinet confeſſio.

K

2m de minori.

Ex erubeſcentia. ℞. tanquam ex concauſa ad liberandum à pœna: non, tanquam ex cauſa confeſſionis § Tunc &c. Nō enim ſequitur, ſtante intelligentia hac pro diffinitione ultima art.1.arg.4. quòd confeſſio ſit actus temperantiæ: qd forſan ſequeretur, ſi erubeſcentia eſſet cauſa confeſſionis.

3m de maiori.

Actus pœnitentiæ. ℞ ut eſt contritio, uel a contritione efficaciam trahens: non aliter, ſecundum quandam adaptationem, uidelicet loquendo, ut in litera. §. Tunc &c. Quamuis enim confeſſio innitatur ſapientiæ ſecundum adaptationem quandam (ut arguitur) tamen ipſa mēs confeſſio, ut à contritione efficaciam trahit, innititur diuinæ miſericordiæ. Et hoc ultimo modo concluſio ſumit confeſſionem: cùm dicit, quòd confeſſio eſt actus pœnitentiæ.

4m de maiori.

Ad pœnitentiam. ℞. ratione contritionis conſideratam: non, ratione confeſſionis. §. Tunc &c. Nā ſtat, enim quòd ad pœnitētiam faciēdam per confeſſionem peccatorum moueatur homo ex conſideratione uitæ ęternæ: & ſic confeſſio eſt actus pœnitentiæ, ut patet.

¶Corollarium. Ergo articuli fidei duo monent ad faciendā pœnitentiam: ſed diuerſimodè. Si enim de pœnitentiæ actu, qui eſt contritio, loquamur, tunc articulus de iudicio ad faciendam pœnitentiam ſalubriter impellit: ſi uerò de pœnitentiæ actu, qui eſt confeſſio: tunc ad illam faciendam articulus de uita ęterna attrahit. Ergo, cùm contritio omniū aliarum partium pœnitētialium ſit initiū, ergo totius pœnitentiæ noſtræ eſt timor diuinorum iudiciorum: qui dicitur timor ſeruilis, art.1.ad 2m. & 3. par.q.85.art.5. Vnde Cōcilium Trid.ſeſſ.6. cap.6. dicit, quòd peccatores diuinę iuſtitię timore utiliter concutiuntur: & eos, qui gehennæ metum, per quem uel ad miſericordiam Dei confugimus de peccatis dolentes, uel à peccādo abſtinemus, ſaluti animarum noſtrarū nocere dicunt, anathematizat: & ſeſſ.14.c.4. contritionem ex metu gehennæ, atque pœnarum naſcentem (ſi uoluntatem peccandi excludat, cum ſpe ueniæ) donum Dei, ac Spiritus ſancti impulſum, eſſe declarat; dans exemplum de Niniuitis, qui hoc timore (inquit) utiliter concuſſi, ad Ionę prędicationem plenā terroribus, pœnitentiam egerunt, & miſericordiam à Domino impetrarunt: & cano.5. eos, qui talem contritionem non eſſe uerum utilemq; dolorem, ſed animarum ſaluti noxium, dicunt, anathematizat. Ergo de hoc timore diuinorum iudiciorum intelliguntur ſcripturæ omnes dicentes, quòd timor Domini eſt initium noſtræ ſalutis, uel aliquid ſimile.

Timor ſeruilis, quo... noſtræ ... ne ſalu... proficuus.

* Vdi... eſt q.1.ar. 2.& art.1. huius q. ad 2m.

† In corp. artic.

5m conſequentia.

Ergo eſt actus uirtutis, quæ &c. ℞ Negatur illatio concluſionis huius. § Ratio eſt, quia confitens peccata non intendit ſolum oſtendere ſe uoce, qualis eſt corde, (ut arguens opinatur) ſed per hoc ad peccatorum ſuorum remiſſionem anhelat (ut ſupra per concluſionem, & ſibi adhærentia, uidimus. Ex iſto reſponſo dic, quòd maior illa argumenti uera eſt, ſed minor non eſt ſufficiens; cū ipſe confitens facto illo ſuo non intendat tm̄ hoc,

latenci... confitēr... us eſt ad... duo.

APPENDIX.

EX articulo habes primo, quomodo per rationem oſtēdas, ab epiſtola ſynodica Thaiaſij Epiſcopi Conſtantinupolitani, inſinuatum meritò fuiſſe, quòd confeſſio ſit actus pœnitentiæ uirtutis. Hæc epiſtola ponitur ante ſynodum Nicenam ſecundam.

S Vul. {pre} S. Eccle... ſia &c.

ſecundam, tanq̃ præambula, in tomo 3. conciliorũ coloniæ 1567. A impreſſorum: & dicit ſic. Bona & laudabilis eſt pœnitentia, quæ ad Deũ ducit, & à peccatis liberat, &c. Dixit.n. per prophetam, tu primus dic iniquitates tuas, ut iuſtificeris. Et dixi, eloquar iniquitatem meam coram Dño, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pſal. 43. Pſal. 31. Nam ſi pater filio peregre exiſtente, & tam impie, & inique agente, redeuntem iterum ad ſe naturali amore proſequitur: quanto magis Deus omniũ noſtrum pater omnem pœnitentẽ ſuſcipiet in ulnis ſuis, cum ſit ſingulariter miſericors? Luc. 15. Non enim mortẽ petit peccatoris; ſed magis ut conuertatur, & uiuat. Eze. 18. 33. Quemadmodum etiam in Euangelio ab ipſa Domini voce per parabolam de prodigo & poſtea pœnitente, inſtructi ſumus a patre cœleſti recepto in cœlis. Gaudet enim ſupra hominem omnem, agentem pœnitentiã. Luc. 15. Hæc ibi. Vbi uides hunc epiſcopum loq. de pœnitentia uirtute; quæ utiq; ad Deũ ducit, a peccatis liberat impium redeuntem ſuſcipi facit a Deo in ulnis ſuis, atque cum gaudio recipi in cœlis: & eundẽ huic pœnitentiæ confeſſionem peccatorũ tanquàm effectum ab ipſa profluentem aſſignare, dũ ait quod Dominus dicit pœnitenti per prophetam dic tu primus iniquitates tuas, ut iuſtificeris; & Dauid illud annectit, Dixi, eloquar &c. Ideſt ſecundum aliam tranſlationem, dixi confitebor &c. Antiquis.n. pœnitentia, licet peccatoribus neceſſaria ad gratiã conſequendam foret, non erat ſacramentum, ſed ſolũ uirtus. Vnde cõcil. Tri. ſeſſ. 14. c. 1. Porrò nec an Chriſti aduentũ pœnitentia erat ſacramẽtũ: nec eſt poſt aduẽtũ illius eis q̃ añ baptiſmũ. Hæc ibi. Ex quo ẽt patet: q pœnitẽtia, q induxit illũ illũ prodigũ ad confeſſionẽ qua dixit ly peccaui in cœlũ &c. non eſt ſactm, ſed uirtus; & cõſequenter, q cõfeſſio ſecũdũ epiſtolã ſynodicã p̃miſſam de filio tali loquentẽ, eſt actus pœnitẽtiæ uirtutis. Dixit.n. ly peccaui; poſtq̃ in ſe reuerſus ſuũ malum ſtatũ, dolendo, cognouerat: qd pœnitentiã uirtutẽ ſonat. 3. par. q. 85. ar. 1. Secundo igitur habes: qũo p eandẽ rõnẽ cõdas, merito inſinuatũ eſſe a ſcripturis Luc. 15. illud idem, q. confeſſio peccatorũ eſt actus uirtutis. Quod aũt dico de uno loco ſcripturæ, intelligito ẽt de talibus omnibus; ſicut & qd de aliquo concilij dicto ẽt de omnibus conſimilib. ut bñ cõſideráti patere poteſt. Hoc autem ſit pro regula memoriale ſemper. ne in allegationibus nimijs lectorem ſtudioſum inutiliter fermè grauemus, Quid autem ſit pœnitentia uirtus, quin imo etiam ut pateat expreſsè, ſynodicam illam epiſtolam, & conſequenter ſcripturas inibi citatas de tali pœnitentia loq; eiuſdẽ epiſtolæ verba, q̃ immediatè poſt anteſcripta ſub titulo, declarant in hunc modũ. Pœnitẽtia, inſignis ẽ armatura; magna ſalutis uia; hoſpitij regni cœlorum diſpenſatrix; incorruptibilis uiæ dux; martyricorum certaminum æquiparatio; ad Deum otiam indicãs, & cum ipſo nos eſſe faciens; humani generis baculus; cadentium & lapſorũ ſurrectio. Beati, qui hãc amplectũtur, & huic adhærent; qui hanc exercent cum Angelis uitam æqualem ducunt: ab omni malo declinant, & bonũ faciunt. Pœnitentia eſt columna, & familiaris, dilectionis; eleemoſinæ, ieiunij, abſtinentiæ, temperantiæ, probitatis, honeſtatis, manſuetudinis, & (ut verum uno uerbo dicã) hæc omnia pollet pœnitentia. Si quis autem hanc contaminat & contẽnit, non inter ſeruatos, ſed inter perditos, numerandus eſt quorum uermis nõ moritur, & ignis nõ extinguitur. Hæc ibi. Tertio hẽs quomodo per rationem præmiſſæ epiſtolæ, ſcripturarumque dicta, p quãto confeſſionem decernunt eſſe actũ pœnitentiæ uirtutis, & intelligas, & probes, & ſtendas. Quarto uides: quomodo ex his uiciſſim angelica hæc doctrina cõſolidetur.

Pœnitentiæ elegãs deſcriptio.

Cap. omnis de pœ. & remiſ. † Aliàs, ſuſcitatiõe.

Iſa. 66. Mat. 9.

QVAESTIO VIII.

De miniſtro confeſſionis, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de miniſtro cõfeſſionis.

Circa quod quærun- B tur ſeptem.

Primo, Vtrum neceſſariũ ſit confiteri ſacerdoti.

Secũdo, Vtrum in aliquo caſu liceat aliis, quàm ſacerdotibus confiteri.

Tertio, Vtrum extra caſum neceſſitatis poſſit aliquis non ſacerdos confeſſionem uenialium audire.

Quarto, Vtrum ſit neceſſa- C rium, quòd homo confiteatur proprio ſacerdoti.

Quinto, Vtrum poſſit aliqs alteri, quàm proprio ſacerdoti confiteri ex priuilegio, uel mãdato ſuperioris.

Sexto, Vtrum penitens in extremo uitæ ſuæ poſſit abſolui a quolibet ſacerdote.

Septimo, Vtrum pœna temporalis taxari debeat ſecũdum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum neceſſarium ſit confiteri ſacerdoti.

AD PRIMVM ſic procedit. Videtur q nõ ſit neceſſarium ſacerdoti confiteri. Ad confeſſionem.n. nõ obligamur niſi ex diuina inſtitutione: ſed diuina inſtitutio nobis proponit Iac. 5 Confitemini [b] alterutrum peccata ueſtra, ubi non ſit mentio de ſacerdote, ergo non oportet confiteri ſacerdoti.

2 Præterea, Pœnitẽtia eſt [b] neceſſitatis ſacramentũ, ſicut, & baptiſmus, ſed in baptiſmo propter neceſſitatis ſacramentũ eſt miniſter quilibet homo, ergo, & ĩ pœnitentia, ſed miniſtro Eccleſiæ facienda eſt confeſſio, ergo ſufficit cuilibet confiteri.

B 3 Præterea. Cõfeſſio eſt ad hoc neceſſaria, ut taxetur pœnitẽti [h] ſatisfactionis modus, ſed aliqũ non ſacerdos dulcius poſſet pœnitenti dare ſatisfactionis modum, quàm multi ſacerdotes: ergo non eſt neceſſarium q confeſſio fiat ſacerdoti.

4 Præterea. Cõfeſſio ad hoc eſt ordinata in Eccleſia, vt rectores pecorum ſuorum uultum h cognoſcant, ſed quandoque Rector, uel Prælatus non eſt ſacerdos, ergo cõfeſſio non ſemper facienda eſt ſacerdoti.

SED CONTRA. Abſolutio pœnitentis propter quam fit confeſſio, non fit niſi a ſacerdotib. qbus claues cõmiſſæ ſunt, ergo confeſſio debet fieri ſacerdoti.

5 Præterea. Confeſſio præfiguratur in Lazari mortui uiuificatione, † ſed Dominus ſolum diſcipulis præcepit ut ſoluerent D Lazarum, ut patet Ioan. undecimo, ergo ſacerdotibus faciẽda eſt confeſſio.

RESPON. Dicendum, q gratia, quæ in ſacramentis datur, a capite in membra deſcendit, & ideo ſolus ille miniſter eſt ſacramẽtorũ, in quibus gratia datur, qui habet miniſterium ſup corpus Chriſti uerum, quod ſolius ſacerdotis eſt, qui conſecrare Euchariſtiam poteſt, & iõ E cum in ſacramento pœnitentiæ gratia conferatur, ſolus ſacerdos miniſter eſt huiuſmodi ſacramenti, & ideo [m] ei ſoli faciẽda eſt ſacramentalis confeſſio, quæ miniſtro fieri debet. [n]

SVPER QV. VIII. ART. I.

CONCL. ſoli ſacerdoti facienda eſt ſacramentalis confeſſio quæ miniſtro fieri debet. 28

¶ *Corollarium* ergo nõ quæritur principaliter hic, an confeſſio ſacerdoti fieri debeat (ut titulus ſuperficialiter uidebatur oſtendere); cum hoc ex q. 6. art. 1. &c. habeatur: ſed quæritur, an ſoli ſacerdoti ſit confitendum. Hoc autem eſt quærere; an ſolus ſacerdos ſit miniſter huius ſacramenti: ita q nullus, niſi ſacerdos fuerit, poſſit eſſe confeſſionis miniſter. In eius ſignum concluſio, poſtquàm dixit ly confeſſio, addit ly quæ miniſtro fieri debet. Quaſi apertè ex hic dicatur. Non quæritur, neque concluditur, de confeſſione facienda alicui, niſi ut Chriſti miniſtro. Ergo non eſt contra quæſitũ, aut concluſionis intentum, quòd quandoque confeſſionem laico quis

Conclu. Intẽtum articuli.

28 Thom. ubi ſup. ar. 3. q. 1. & ſe. Conci. de pœnitentia.

Regula d ſimilibus

facere poſſit, ut ar. 2. quia tunc laicus, non ut Chriſti miniſter audit, quemadmodum ſacerdos (ut in præſenti concluſione docetur); id quod ex poſſibilitate dandi abſolutionem patet.

¶PROB. Quia ſolus ille eſt miniſter ſacramentorū, in quib. gratia datur qui habet miniſterium ſuper corpus Chriſti uerūm (cū gratia a capite in mēbra deſcendat): & ſolus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare poteſt.

Corpus Chri. duplex.

†Cap. 5.

¶NOT. Corpus Chriſti myſticum, quod eſt eccleſia, minoris dignitatis eſt, q̄ corpus Chri. uerū hypoſtaticè diuiniſati unitum: & cōſequenter ab illo, tanquàm a ſuperiore, hoc gubernari dēt. Hinc uenit: & quòd a capite uero Chriſto gratia in mēbra, tanquàm in corpus Chriſti myſticū, deſcendit; & quòd ſolus is ſacramento cum gratiæ miniſter eſt, qui miniſterium ſuper corpus Chriſti uerum habet.

1m ex Iacobo.

Cōfitemini alterutrum. ℞. ita quòd alter confeſſionem audiens ſit ſacerdos: non aliter. §. Sic intelligit ipſe D. Iacobus; quia loquitur non abſque præſuppoſitione diuinæ inſtitutionis.

Ver^e ſenſus D. Iacobi.

Tunc &c. Nam diuina inſtitutio, ex qua obligamur, ſolis ſacerdotibus nos confiteri debere monſtrat, Ioan. 20. Vide q. 6 ar. 1. & 2. in tex. & eluc. Ex litera dic; quòd argumentum ualde forſan conſtringeret, ſi D. Iacobus loqueretur tanquàm inſtitutor ſacramenti: nunc uerò nihil omnino ualet; quia non ut inſtitutor, ſed tantum ut inſtitutionem a Chriſto factam Io. 20. loquitur. Quomodo ergo ly confitemini alterutrum, & quid per ly alterutrum, intelligat; ſi uerum ſenſum authoritatis hoius habere uelimus; a cap. 20. Ioan. Euangeliſtæ petendum eſt (ut in reſponſione præſenti factum fuit) Vide quæſt. 6. articu. 6. ad ſecundum. I

2m de maiori.

Eſt neceſſitatis ℞ minoris: non æqualis. §. Tunc &c. Nō enim ex hoc, quòd baptiſmum pueris quilibet homo dare poteſt ratione neceſſitatis, ſequitur; quòd confeſſionis ſacramentum, dando ſcilicet etiam abſolutionem, adminiſtrare poſſit aliquis laicus in caſu neceſſitatis. Ratio diuerſa eſt: quia puerorum neceſſitas uſu liberi arbitrij carentium iuuari non ualet ad uitam ſalutis aſſequendam, niſi per actualem baptiſmum; adulterorum uerò neceſſitas ad uitam illam iuuari poteſt per uotum confeſſionis, etiam, quòd actualiter ſtante impedimento non confiteantur.

Neceſſitas totalis &c.

¶Corollarium. Ergo ſecundum. D. Thomam, pueris uſu rationis carentibus (ut hinc apertè habetur) non patet uia ſalutis; niſi actualiter baptizentur. Nam, cum uſu rationis priuentur, uotum. i. deſiderium ad baptiſmum habere non poſſunt. Vide. 3. par. q. 68 ar. 9 & 11. in tex. & eluc. K

3m de maiori.

Vt taxetur &c. ſatisfactionis. ℞. exiſtentis pars ſacramenti; non, habentis ſolum uirtutem ex quantitate pœnæ. §. Tunc &c. Non enim laicus poteſt taxare pœnitenti ſatisfactionem, ut habet uirtutē ſecundum quòd eſt pars ſacramenti, cum nec confeſſio facta laico in caſu neceſſitatis ſit ſacramentum, ut in ar. ſeq. quamuis ipſe laicus taxare poſſit ſatisfactionem, ſecundum quòd ſolùm ex quantitate pœnæ habet uirtutem.

¶Corollarium. Ergo confeſſio neceſſario ſoli ſacerdoti facienda eſt; & propter abſolutionem, quam ſolus ipſe impendere poteſt ratione dicta in probatione concluſionis, & propter ſatisfactionem, ut eſt pars ſacramenti. Non enim laicus habet claues a Chriſto Ioan. 20. Matth. 18. & 16. ſed ſolus ſacerdos;

Claues ſi habēt laici.

Ad primum ergo dicendum, quòd Iacobus† loquitur ex præſuppoſitione diuinæ inſtitutionis: & quia diuinitus inſtitutio præceſſerat de confeſſione ſacerdotibus facienda, per hoc quòd eis poteſtatem remittendi peccata in Apoſtolis dedit, G ut patet Ioan. 20. ideo intelligendum eſt, quòd Iac. ſacerdotibus confeſſionem eſſe faciendam monuit.

Ad 2m dicendum, quòd baptiſmus eſt magis ſacramentum neceſſitatis, quàm pœnitentia, quo ad confeſſionem, & abſolutionem, quia quandoque baptiſmus prætermitti non poteſt ſine periculo ſalutis æternæ, ut patet in pueris, qui non H habent uſum rationis; ſed non eſt ita de confeſſione, & abſolutione, quæ tantum ad adultos pertinent: in quibus contritio cum propoſito confitendi, & deſiderio abſolutionis ſufficit ad liberandum a morte æterna, & ideo nō eſt ſimile de baptiſmo, & confeſſione.

Ad 3m dicendum, quòd in ſatisfactione† non ſolum attēdenda eſt quantitas pœnæ: ſed etiam uirtus eius, ſecundum quòd eſt pars ſacramenti, & ſic requirit ſacramentorum diſpenſatorē, quàmuis etiā ab alio, q̄ a ſacerdote pœna taxari poſſit.

Ad 4m dicendum, q̄ cognoſcere uultū pecoris, ad duo poteſt neceſſarium eſſe. Primo, q̄ coordinetur gregi Chriſti, & ſic cognoſcere uultum pecoris pertinet ad curam, & ſolicitudinem paſtoralem, quæ incumbit quandoque illis, qui nō ſunt ſacerdotes. Secundo, ad hoc q̄ prouideatur ei competens medicamentum ſalutis. ſ. ſacramentum Euchariſtiæ, & talia præbere pertinet ad ſacerdotem, & ad talē cognitionem pecoris confeſſio ordinatur.

quicquid de ſuo capite acephalo, aut ſcripturis in ſenſum reprobum a ſeſe diſtortis garriant lutherani. Contra hos uide Roffenſem art. 13. mirificè triumphantem; & Leonem Papam in Bulla contra errores Luth. iuſtiſſimè hæc illorum inſaniam condemnantem, ut ſupra quæſtio. 1. articu. 1. appen. uerbaliter, & uniuerſaliter, habes.

4m de maiori

Cognoſcat. ℞. cognitione prouidendi ouibus competēs medicamentum ſalutis: non, cognitione ſolum coordinandi oues gregi Chriſti. §. Tūc &c. licet enim aliqui non ſacerdotes poſſint. Secundo modō cognoſcere uultum pecoris ſui: non tamen. Primo modo cum clauibus careāt, quibus ſolis competens ſalutis medicamentum in præſenti interium ouibus prouidere poteſt.

† Sicut dictū eſt q. 6 artic. 1. ad 4.

Cognoſcitur uult^e pecoris dupliciter.

APPENDIX.

Ex articulo hēs. Primo quomodo per rationem hæreſim Lutheri (Prateo. lutherani) dicentis, confeſſionem audire, & pœnitentem abſoluere poſſe omnes homines cuiuſcunque conditionis fuerint. Nec obſtat, quòd ille negaret radicem probationis concluſionis. D. Thomæ, ſacramenta uidelicet conferre gratiam: quoniam Lutherus ipſe ſacramenta non conferre gratiam articulo ſuo primo per Roffenſem adducto affirmat. Nec etiam obſtat; quòd negaret ipſe, confeſſionem eſſe ſacramentum: ut ſupra q 6. art 2. ipſum hoc errorē negantem in append. uidimus. Item non obſtat, quòd Valdenſes (Prat. paupe. a de Lugduno) quaſi fauentes Lutheranæ poſitioni in principio narratæ, negarent. D. Thomæ probationis uim illam, ſacerdotem uidelicet ſolum conſecrare Euchariſtiam: quoniam dicunt omnem hominem iuſtum ſuæ factionis, etiam ſi laicus fuerit, poſſe conſecrare corpus Chriſti. Sublato enim hoc fundamento, quòd ſcilicet ſolus ſacerdos conſecrare poſſit corpus Chriſti; nonne ſtatim uides hæreſim lutheranam ſequi, quod laici confeſſionem audire, & abſoluere poſſunt. Hæc, inquàm, non obſtant, ideſt non faciunt, quod D. Thomæ ratio in corpore articuli adducta minoris efficaciæ ſit contra hæreſim Lutheri primo allatam. Quod enim ſacramenta nouæ legis conferant gratiam: patet 3 par. quæſtio. 62. articu. 1. & 10 decreto Eugenij. 4. ſacro approbante concilio Floren. de ſacramentis dato armenis; & in Concilio Tridenti. ſeſſio. 7. cann. 6. 7. 8. de ſacramentis, ubi etiam anathematizatur contrarium; & in bulla Leonis. X. ubi poſitio Luth. de negatione collationis gratiæ narratur atque damnatur. Vide Bullam illam in 4. tomo conciliorum poſt Concil. Lateranen. ſub eodem Leone: uide & Roffenſem contra Lutheri articulum illum primum mirificè pugnantem, eumque legitimè expugnantem. Quod autem confeſſio ſit ſacramentum; patet ſupra quæſtio. ſexta articu. ſecundo, appen. per authoritates canonicè concludentes. Quod uerò ſolus ſacerdos corpus Chriſti conſecrare poſſit; patet tertia par. quæſtio. 82. articu. primo, & in Concilio Tridenti. Seſſ. 23. cap. primo 4. & canon. 1. 6. & in hymno. 2. corporis Chriſti ab Eccleſia ſolemniter approbato, ubi de conſecratione ſacramenti Euchariſtiæ loquendo dicitur, ſic ſacrificium iſtud inſtituit, cuius officium committi uoluit ſolis presbyteris.

Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, illam lutheri in principio dictam damnari merito a Conci-

Veritas S. Ecc. cō. Hæt. di. &c.

Concilia, Romani pōtifices de gratiæ ſacramētorum de cōfeſ. de conſecratione.

eſt.Tridenti.ſeſſ.14.c.6.Declarat ſancta ſynodus, falſas eſſe & à veritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios quoſuis homines, præter Epiſcopos & ſacerdotes, clauium miniſterium pernicioſè extendunt. Hæc ibi. Et canon.x. Si quis dixerit, nõ ſolos ſacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis; ſed omnib. & ſingulis Chriſti fidelib. eſſe dictum quæcumque ligaueritis &c. quæcumque ſolueritis &c. quorum verborum virtute quilibet abſoluere poſſit peccata &c. Anathema ſit. Item meritò a&c. vt ſupra quæſtione 6. artic. 1. & 2. maximè in appẽ. Item à &c. vt nunc ſupra in corollar. poſt ad 3[m]. Item ab Eugenio.4. in ſuo Decreto de ſacramentis. vbi ſacro approbante Concil. Floren. dicit ſecunda (pars pœnitentiæ ſcilicet) eſt oris cõfeſſio, ad quam pertinet vt peccator oĩa peccata, quorum memoriã habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integraliter. Hęc ibi. Item ab Innoc. 3. in Concilio Lateranẽſi, ſic c. 21. dicente. oĩs vtriuſq; ſexus oĩa peccata ſua cõfiteatur fideliter ſaltẽ ſemel in anno ꝓprio ſacerdoti, uel alieno, prius tamen impetrata venia à proprio ſacerdote: quoniam aliter ille ipſum non poteſt abſoluere, vel ligare. Hæc ibi. Et recitatur extra de pœn. & remiſ. c. omnis. Ecce ꝙ Papa teſtante nec ſacerdos poteſt alterius: parochianum abſoluere, illius cuius venia non impetrata: ergo ſecundum Papã, multò minus laici poſſũt abſoluere ſibi cõfitẽtes vt ait ſupra lutherus. Ergo ſecundum Papam ſoli ſacerdoti, tanquã Chriſti miniſtro facienda confeſſio eſt. Item à Leone x. in Bulla lutheri errores damnante. Dum enim damnat hunc verbaliter dicentẽ, in pœnitentiæ ſacramento ac remiſſione culpæ nõ plus facit Papa aut Epiſcopus, quam infimus ſacerdos: imò ubi non eſt ſacerdos, æquè tantum quilibet Chriſtianus, etiam ſi mulier aut puer eſſet: dum inquam, verbaliter ſic dicentem damnat; virtualiter & damnaſſe vult ſimilem huic in principio appendicis dictum (vt patet). Vide damnationem hanc ſupra q. 1. ar. 1. At forſan lutherus hæreſim ſuam prædictam alia quadã defendere voluit, dum inquit (Prateolo teſte tit. Lutherani) Chriſtianos omnes ſacerdotes eſſe, & æqualem habere poteſtatem, nulla ſtatus aut ſexus diſcretione facta. Sic enim & ſoli ſacerdoti, (vt ait ſancti Thomæ concluſio) & nihilominus cuilibet Chriſtiano laico, pro abſolutione confeſſio fiet (vt lutherus contendit). Cæterum hæreſis hæreſim peperit, & damnata damnandam. Hæc ſiquidem, quam poſtremò retulimus, damnatur à Concilio Tridentino ſeſſ. 23. cap. 4. ſic. Quòd ſi quis omnes Chriſtianos promiſcuè noui teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut pari omnes inter ſe poteſtate ſpirituali præditos, affirmet, nihil aliud facere videtur, quam eccleſiaſticam hierarchiam, quæ eſt vt caſtrorum acies ordinata, confundere: perinde ac ſi contra, Beati Pauli doctrinam omnes Apoſtoli, omnes prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint doctores. Hæc ibi. Et huic ſuæ doctrinæ ſynodus eadem correſpondens, canon. ſexto ait, ſi quis dixerit, in Eccleſia catholica non eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbyteris, & miniſtris: Anathema ſit. Hæc ibi. Hoc autem dicere, qui eã confundit; & eam confundit, qui omnes Chriſtianos promiſcue &c. (vt ſupra ex eodem Concil.): ergo Lutheri poſitio, quæ hæc dixit, pro hæreſi nunc damnata eſt. Item damnatur à ſynodo. Octaua generali. Ad hanc enim ſynodum, cùm iam eſſet ad calcem perducta, Baſilius imperator poſt lectionem orationis ſuæ di-

29 Vide loca ibi citata.

Ar.7.ar.1.

Hęr.dãn. ſupra.

Hær.

Illa hære. damnat.

Hierarchia Eccleſiaſtica à Deo i ſtatuta, ſecũdũ Apoſtolũ, & concilũ.

Articvlvs II.

Vtrum in aliquo caſu liceat alij quàm ſacerdoti confiteri.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur ꝙ in nullo caſu liceat alijs quam ſacerdotibus confiteri: quia confeſſio ſacramentalis accuſatio eſt: ut ex ſuprapoſita * definitione habet: ſed diſpenſatio [h] ſacramenti ad illum tantum pertinet, qui eſt ſacramenti miniſter, cum ergo miniſter ſacramenti proprius ſit ſacerdos, videtur quòd nulli alij ſit confeſſio facienda.

¶ 2 Præterea. Confeſſio in quolibet iudicio ad ſententiã ordinatur, ſed ſnia in foro contentioſo non à ſuo iudice lata nulla eſt: & ideo non faciẽda eſt cõ C feſſio niſi [h] iudici: ſed iudex in foro conſcientiæ non eſt niſi ſarcedos, qui habet poteſtatem ligandi, & ſoluendi, ergo non eſt alij confeſsio facienda.

¶ 3 Præterea. In baptiſmo quilibet poteſt baptizare, quia ſi baptizat laicus, etiam abſque neceſsitate non debet à ſacerdote Baptiſmus iterari: ſed ſi ali B quis confiteatur laico in caſu neceſsitatis, iterum tenetur ſacerdoti confiteri, ſi articulum neceſsitatis euadat: ergo confeſsio [h] non poteſt fieri laico in caſu neceſsitatis.

Sed contra eſt quod in litera † determinatur.

Respondeo, Dicendũ, quòd ſicut Baptiſmus eſt ſacramentũ neceſsitatis, ita, & pęnitentia. Baptiſmus autem, qa eſt ſacramẽtum neceſsitatis, duplicem habet miniſtrum. Vnum, cui ex officio baptizare incumbit, ſcilicet ſacerdotem. Alium, cui ratione neceſſitatis diſpenſatio baptiſmi cõmittit, & ita

A xit; Dicat nunc quicunque voluerit ex ſedentibus in hac ſancta & vniuerſali ſynodo, in quo iſtorum hæſitet, vel ambigat, quæ nunc lecta ſunt: & ſancta ſynodus exclamauit; omnibus placent, quæ lecta ſunt omnes iiſdem ipſis concordamus omnes libenter ſubſcribimus. Hæc ibi. Antea autem in eadem oratione Baſilij lecta fuerant hæc verba. De nobis autem laicis, tàm qui in dignitatibus, quam qui abſolutè conuerſamini, quid amplius dicam non habeo; quàm quòd nullo modo vobis licet de eccleſiaſticis cauſis ſermonem mouere, neque penitus reſiſtere integritati Eccleſiæ, & vniuerſali ſynodo aduerſari. Hæc enim inueſtigare & quærere: Patriarcharum, Pontificum, & Sacerdotum eſt: qui regiminis officium ſortiti ſunt; qui ſanctificandi, qui ſoluendi, & ligandi, poteſtatem habent; qui eccleſiaſticas & cœleſtes adepti ſunt claues: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, uel, à ligamento ſolui, egemus. Quanicũque enim religionis, & ſapientiæ laicus exiſtat, vel etiam ſi uniuerſa virtute interius polleat; donec laicus eſt, ouis vocari non deſinet. Rurſus, epiſcopus quantacunque ſit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute; donec antiſtes eſt, & ueritatis uerbum rectè prædicauerit, paſtoris vocationis & dignitatis damna non patietur. Quæ ergo nobis ratio eſt, in ordine ouium conſtitutis? Paſtores uerborum ſubtilitatem diſcutiendi, & ea, quæ ſuper nos ſunt, quærendi & ambiendi poteſtatem habent. Oportet nos ergo cum timore & fide ſyncera hos audire, & fa- D cies eorum vereri (cum ſint miniſtri Domini omnipotentis, & huius formam poſſideant): & nihil amplius, quam ea, quæ noſtri ordinis ſunt, requirere. Nunc autem (vt videmus) adeò multos malitia in inſaniã accendit; vt obliuiſcentes proprij ordinis, & quòd pedes ſint minimè cogitantes, legem ponere velint oculis (non vt natura ſe habet) ſicut ipſi cupiunt; & ſinguli ad accuſandum quidem maiores ſemper exiſtunt promptiſſimi, ad corrigendum autem ea, in quibus accuſantur & criminantur, pigerrimi. Et moneo & exhortor omnes, qui tales ſunt: vt maledictum & alternum odium auertentes, & iudicare iudices deſinentes; attendant ſibi, & ſecundum diuinam voluntatem conuerſari contendant. Nam E non quieſcet ſupernum iudicium: ſed contra diffidentes diuinus furor ſtillabit, & iuſtam ultionem opere cunctis oſtendet. Hæc ibi & ponitur iſta Baſilij oratio in fine ſynodi octauæ generalis. Ergo, ſecundum ſynodum iſtam Baſilio (ut vidimus) ſubſcribentem, laici etiam in dignitate imperiali conſtituti non habent poteſtatem ligandi aut ſoluendi, non claues cœleſtes, atque eccleſiaſticas habent: atque ideò ſacerdotes non ſunt, nec eis pro abſolutione confitendum eſt. Vide Lutherus etiam mulieribus, pueriſque (infandum profectò) poteſtatem abſoluendi, etiam Papalem, tribuit & imperator hanc ipſam, etiam ſacerdotalem, tam ſibi quam cæteris omnibus laicis non competere, liquido fatetur. Lutherus laicos de ſynodis, ſicut ipſi cupiunt, iudicare poſſe contendit; ſtatuta illarum diſcutiendi, quærendi, ambiendi, poteſtatem laicis attribuit; & imperator hoc aſſe contra naturam efficaciſſimè decernit, ut pote quòd pedes legem ponere velint oculis. Vide. Si tantam pœnam comminatus à Deo laicis imperator, tam monſtruoſa attentantibus, quantam putas manere Luthero,

Caluino

Memorabilis in ęnum ſnię Baſilij imper. de laicis.

† Li.4. Sẽt. d.17. §. c. poſt m. & in fi. §. d. & Aug. li. de falſa & vera pęn. cap.10.4. habe de pęn. d.1. c. 87. ante fin.

Laicus ſẽper eſt ouis.

Epiſcopus ẽ ſemper paſtor, ẽt criminoſus: & à ſimili ſacerdos ſẽper ſacerdos.

Aureum monitum da officio laicorum ẽt imperatorum.

Corripis laicos de ſynodo ſtatutis diſcuteſ uolẽtes qua les ſub hęretici, ac lutherãi.

Laici ſũt pedes, ſacerdotes aũt oculi.

Caluino, atque ſimilib. qui laicos talia præſumere docuerunt? F
5 Conſule Roffenſem in loco, ſupra in corollario poſt ad 3^m. allegato. 3. habes: quò per rōnem antedicta tum imperatoris tum conciliorum, pro quanto ſoli ſacerdoti inſinuant faciendam eſſe confeſſionem, & intelligas & probes & defendas quartò
4 vides: quomodo ex vicisſim angelica hęc doctrina conſolidetur.

men & valorem habent ita: confeſſio dicitur ſoli ſacerdoti ſiēda, artic. 1. etiam ꝙ in caſu laico fieri poſſit, quia confeſſio laico facta propter reſpectum ad ſacerdotem, & ſacramentalis cōfeſſionis quoddamodo nomen & virtutem abſolutionis à ſummo ſacerdote Chriſto obtinet. — confeſſio vna, i. vni ſoli. ſ. ſacerdoti, facta.

Concl. 2.

QVAEST. VIII. ART. II.

CONCL. In neceſſitate etiā laicus vicem ſacerdotis ſupplet: vt ei confeſſio fieri poſſet.

¶NOT. inquit, vt abſolutionē dare poſſit. Ergo intellige: ꝙ tunc vicem ſacerdotis ſupplet, ſecundum quid; non autem ſimpliciter.

PROB. Quia ſacramentum neceſſitatis licet in caſu miniſtrū etiam eum, cui ex officio non incūbit (patet de baptiſmo): & pœnitentia eſt ſacramentum neceſſitatis.

¶NOT. Vtrunque horum ſacramentorum eſſe neceſſitatis dicit litera; ſed non æqualis. Maioris. n. neceſſitatis eſſe baptiſmum prædixit art. 1. ad 2^m. Cum hoc tamen pœnitentiæ neceſſitas eſt tanta: vt in caſu poſſit licitè confeſſio fieri laico. Quòd ſi pœnitentia non eſſet talis etiam minoris, quam baptiſmus, neceſſitatis, non fieret licitè laico in neceſſitate confeſſio.

1^m de minori.

Sacramenti. Rx. Perfectū nō, quoddamodo īperfectus. §. Tūc &c. Nā confeſſio facta laico eſt ſacramentum quodāmodu imperfectum, ſeu quodamō ſacramentalis: nō aūt ſacramentum perfectū; eum ei deſit abſolutio, imò & abſoluēdi poteſtas. Neque. n. laicus abſoluit à peccatis ſibi confeſſum,

etiam miniſter pœnitentia, cui confeſſio eſt facienda, eſt ſacerdos: ſed in neceſsitate etiam laicus vicem ſacerdotis ſupplet vt ei confeſsio fieri poſsit.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in ſacramento pœnitentiæ non ſolum eſt aliquid ex parte miniſtri, ſcilicet abſolutio & ſatisfactionis iniunctio, ſed ēt aliquid ex parte ipſius, qui ſuſcipit ſacramentum, quod eſt ēt de eſſentia ſacramenti, ſicut cōtritio, & confeſsio. Satisfactio autem iam incipit eſſe à miniſtro, inquantum eam iniungit, & à pœnitente, inquantum eā implet: & ad plenitudinem ſacramenti vtrunque debet concurrere, quando poſsibile eſt. Sed quando neceſsitas imminet, dēt facere pęnitens quod ex parte ſua eſt, ſ. conteri, & cōfiteri cui pōt, q̄ quàmuis ſacramentum perficere non poſsit vt faciat id, quod ex parte ſacerdotis eſt, abſolutionem ſcilicet, defectum tamen ſacerdotis ſūmus Sacerdos ſupplet: nihilominus confeſsio laico ex deſiderio ſacerdotis facta, ſacramentalis eſt quoddammodo: quàmuis non ſit ſacramentum perfectum, quia deeſt ei id, quod eſt ex parte ſacerdotis.

AD 2^m dicendum, ꝙ quàmuis laicus non ſit iudex eius: qui ſibi confitetur abſolute, tamen ratione neceſsitatis accipit iudicium ſuper eum, ſecundum quod confitens ex deſiderio ſacerdotis ſe ei ſubdit.

AD 3^m dicendum, quòd per ſacramenta homo non ſolum Deo, ſed Eccleſiæ oportet quòd reconcilietur. Eccleſiæ autem reconciliari non poteſt niſi ſanctificatio Eccleſiæ ad eum perueniat: in baptiſmo autem ſanctificatio Eccleſię ad hominem peruenit per ipſum G elemētum exterius adhibitum, quod verbo vitæ ſanctificatur ſecundum formam Eccleſiæ à quocumque, & ideo, ex quo ſemel baptizatus eſt a quocunq; non oportet qđ iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Eccleſiæ ſanctificatio non peruenit ad hominem niſi per miniſtrū: quia non eſt ibi aliquod elemētum corporale exterius adhibitum, quod ex ſanctificatione H inuiſibilē gratiā ꝯferat: & ideò quàmuis ille laico confeſſus in articulo neceſsitatis conſequutus ſit veniam a deo eo quòd ꝓpoſitum confitendi, quod ſecūdum mandatum dei percepit, ſicut potuit impleuit, non tamē adhuc eccleſiæ recōciliatus eſt, vt ad ſacramenta eccleſiæ admitti debeat, niſi prius à ſacerdote abſoluatur: ſicut, ille q̄ baptiſmo flaminis baptizatus eſt, I ad euchariſtiam non admittitur. Et ideo oportet quòd iterum confiteatur ſacerdoti, cum copiam habere potuerit, & præcipue quia † ſacramentum pœnitentiæ perfectum non fuit. Vnde oportet quòd perficiatur, vt ex ipſa perceptione ſacramenti pleniorem effectum conſequatur, & vt mandatum de pœnitētiæ ſacramento recipiendo impleat. K

2^m de concluſione prima per ly ideo.

Niſi iudicij. Rx. vel ſecundū ſe abſolutè cōſiderato. Vel ſecundū ꝙ voluntariè eligitur ab homine iudicando. §. Tunc &c. Nam q̄uis laicus nō ſit iudex &c. vt in textu.

¶NOT. Iudex (vt habet ex 2. 2. q. 67. ar. 1.) eſt vel ordinarius, vel arbitrari⁹, ſiue arbiter ordinarius eſt; qui iure pōt per artē iuſtitiæ cuiq; ſubdito iuſtum decernere & reddere. Arbiter eſt: q de ſe nō habet plenā poteſtatē cohercendi, cū de ſe non ſit ſuperior; ſed ab aliquib. ꝓpria ſponte eligitur, cuius iudicio ſeipſos in aliqua re ſubijciunt. Ex hac doctrina habita iade & c. fot⁹, § i omni, de verb. ſignif. dicas te ꝙ ſacerdos eſt iudex tāquam ordinarius cōfitentis; & laicus eſt tā quam arbiter. Cuicūque ergo fiat confeſſio fit tanquam ſuo iudici, ſed differenter modo in reſponſione formali declarato. Et tamen ex hoc non infert, niſi apud ſtultos; ꝙ laicus ſit ſacerdos: ſicut nec inferri poteſt apud inſpertos, ꝙ quis ſit ordinarius iudex, ex eo tan⁹ tum ꝙ in caſu aliquo eſt iudex arbiter.

Iudex duplex, & vide, ne ſias error.

*Vt dictū ē hoc eo; ar. ad 1.

3^m concluſio.

Confeſſio non poteſt fieri laico in caſu neceſſitatis Rx. ita ꝙ extra caſum illum non teneatur reiterare eādem confeſſionē: non aliter. §. Tunc &c. licet n. ipſa non poſſit fieri laico in caſu neceſſitatis,

Vnda hēt ꝙ ſit ſacramentalis confeſſio facta laico.

neque abſoluere poteſt: vt patet ſupra ar. 1. appen. Et nota ꝙ de confeſſione laico facta loquitur, quatenus ex deſiderio faciēdi illam ſacerdoti procedit: alioquin nec imperfectum ſacramentum ipſa eſſet, ſine tali reſpectu ad proprium miniſtrum ſacramenti confeſſionis.

Corollarium. Ergo eſt ſimile de analogis hoc. Ad primum ſiquidem analogatum reſpiciunt alia, vt analogata dici meritò poſſint. Neque n. vrina, neque dieta, neque medicina, diceretur ſana, niſi reſpectum haberet ad ſanitatem in animali, quæ eſt primum analogatum. Quemadmodum etiam baptiſmum ſanguinis. & flaminis, tunc dicimus eſſe ad ſalutem æternā ualidum: quando relationem ad baptiſmum fluminis concernit in voto, ſecundum quod habetur ex 3. par. q. 66. ar. 11.

Natura analogorum.

Vt ergo ab apoſtolo dicitur vnū baptiſma, Epheſ. 4. licet fiat tria, eo ꝙ omnia propter reſpectum ad vnum baptiſmū & no-

Vnum baptiſma.

tit, pariformiter ad baptiſmum, id eſt ita quòd ſic confeſſus non teneatur iterum eandem confeſſionem ſacerdoti facere, ſi euaſerit periculum (vt argumentum intendit). confeſſio tamen poteſt fieri laico in caſu neceſſitatis, inæqualiter ad baptiſmum, id eſt ita quòd ſic confeſſus teneatur eandem confeſſionem reiterare ſi periculum euadat (vt concluſio articuli intendebat.)

¶NOTATIO. In litera notato dil genter illam duplicem reconciliationem, & vtramque neceſſariam, Deo atque Eccleſiæ. Hinc enim educitur multos conſcientiæ caſes, multos hæreticorum impetus, multa incidentia dubia, optimè diſſolues. Puta. Num ſanctificatus in utero teneretur antiquitus ad circuncisionem, teneatur vè nunc ad baptiſmum? Num Deo ſoli corde contrito reconciliatus teneatur poſt confiteri ſacerdoti peccata ſibi iam coram Deo remiſſa p cōtritionē?

Cōtrā multos, quā oportet, deſerētes Eccleſiæ.

Num

Num Deo ſoli (ut ait) innixus poſſit ſine authoritate ſuperiorũ in Eccleſia, prædicare; curam animarum exercere; doctrinã aliquam nouam mundo inuulgare: ſeipſum pro ſacerdote, pro Epõ, pro cardinali &c. ingerere uel inthronizare. Hæc, & ſimilia, uulpecularum demolientium uineas Domini ſabula, ut deteſta falſitas pro uincarum ſalute à ueritatis candore ſugetur ac euaneſcat, facilè produces in lucem: ſi doctrinam hanc Thomiſticam, de duplici reconciliatione homini cuique neceſſaria, præ oculis ſemper habueris; habitamq; pro quæſitorum, dubiorum, ſcrupulorũ &c. uaria ſolutione (ut decet) applicare noueris.

ARTICVLVS III.

Vtrum extra caſum neceſsitatis poſsit aliquis non ſacerdos confeſsionem uenialium audire.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod extra caſum neceſſitatis non poſſit aliquis non ſacerdos confeſſionem uenialium audire. Quia [b] ſacramentum aliquod committitur laico diſpenſandum ratione neceſſitatis: ſed confeſſio uenialiũ non eſt de neceſſitate, ergo nõ committitur.

¶2 Præterea. Contra uenialia [h] ordinatur extrema unctio, ſicut & pœnitentia: ſed illa nõ poteſt dari à laico, ut patet Iacobi ultimo, ergo nec confeſſio uenialium poteſt ei fieri.

SED CONTRA eſt, quod dicit Beda [*] in litera.

RESPONDEO, Dicendum, quod per peccatum ueniale hõ nec à Deo, nec a ſacramento Eccleſię ſeparatur, & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimiſſionem, neque indiget reconciliari eccleſiæ. Et propter hoc, [m] non oportet quod uenialia aliquis, ſacerdoti confiteatur, [n] & quia ipſa cõfeſſio laico facta ſacramentale quoddam eſt, quamuis non ſit ſacramentum perfectum, & ex charitate procedẽs: [p] talibus natũ eſt ueniale remitti, [q] ſicut pertunſionẽ pectoris, & aquam benedictam.

APPENDIX.

Vid. 3 p. S. Eccl. &c. [1]

Ex articulo habes primo: quomodo per rationem quaſi à fortiori reiicias hæreſes Iacobitarum, Lutheri, Valdenſium, Albanenſium (ut ſupra q. 6. ar. 1. appen.) concorditer dicentium; confeſſionem non eſſe neceſſariam. Adeo enim neceſſarium eſt confiteri ſacerdoti: ut neceſſitas ipſa cauſet, quod licitum ſit, in abſentia ſacerdotis concurrente neceſſitatis caſu, confiteri laico ex deſiderio ſacerdotis. Item hæreſim Ioannis Vuicleff (ut 3. par. q. 69. ar. 1. appen.) dicentis: quòd ſi contritio adſit, cõfeſſio exterior omnis eſt ſibi inutilis & ſuperflua. Vides enim hic, quòd contrito in caſu neceſſitatis cõfeſſio etiam laico confeſſio eſt uolis; cum à ſummo ſacerdote talis tunc abſoluatur, ut infra ad primum. Item hæreſim Manichæorum (ſupra q. 6. art. 2. appen.) dicentium, quòd confeſſio peccatorum facta ſacerdotibus Romanæ Eccleſiæ nihil ualet ad ſalutem. Si enim confeſſio facta etiam laico ex deſiderio ſacerdotis Romanæ Eccleſiæ ualet ad ſalutem (ut hic dicitur, & uerũ eſt;) multò utique magis facta ſacerdoti Romanæ Eccleſię ualebit ad ſalutem, (ut patet.) Ex deſiderio, inquàm, ſacerdotis Romanæ Eccleſiæ; quoniam textus alium ſenſum non habet. Nullum ſiquidem uerum eſt ſacerdotium extra Romanam Eccleſiam: quod ſcilicet ab ipſa non dependeat, & ab ipſa non inſtituatur. Omnes enim Chriſti Eccleſiæ ad unam referuntur tanquam ad ſuã matrem & magiſtram, ad Romanam ſcilicet Eccleſiam. Hoc ſignificauit Nicolaus primus Papa: quando de Romana Eccleſia, & ſede Apoſtolica ſcribens, ait. Omnes, ſiue patriarchæ cuiuſlibet apicem ſiue metropolis primatus, ſiue Epiſcopatuum cathedras, uel eccleſiarum cuiuſcunque ordinis dignitatem, inſtituit Romana Eccleſia. Illam uero ſolus ipſe fundauit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit: qui Beato Petro æternæ uitæ clauigero, terreni ſimul & cœleſtis imperij iura commiſit. Hæc ille: & recitatur in decretorum uolumine, Diſtinct. 22. cap. 1. Mediolanenſibus. Hoc idem oſtendit Concilium Trident. Seſſio. 23. cap. 4. Docet ſacroſancta ſynodus in ordinatione Epiſcoporum, ſacerdotum, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cuiuſuis ſecularis poteſtatis & magiſtratus conſenſum, ſiue uocationem, ſiue authoritatem ita requiri; ut ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potius decernit; eos, qui tantummodo à populo aut ſeculari poteſtate ac magiſtratu uocati & inſtituti, ad hæc miniſteria aſcendunt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumunt, omnes non Eccleſiæ miniſtros, ſed fures, & latrones, per oſtium nõ ingreſſos, habendos eſſe. Et canon. 7. ſi quis dixerit: eos, qui nec ab eccleſiaſtica & canonica poteſtate ritè ordinati, nec miſſi ſunt: ſed aliunde ueniunt; legitimos eſſe uerbi, & ſacramentorum miniſtros: anathema ſit. Hæc ibi. Quid autem per Eccleſiaſticam & canonicam poteſtatem iſto in loco intellexerit, hoc idem cõcilium inſinuat: dum ſeſſ. 7. canon. 3. de baptiſmo, & ſeſſ. 14. cap. 3. de extrema unctione, & ſeſſ. 25. cap. 8. & ſeſſ. 2. de delectu ciborum, dicit. ſanctam Romanam Eccleſiam eſſe omnium Chriſti Eccleſiarum matrem & magiſtram. Si qui ergo ſacerdotes ſunt, quorum ordinatio à Romana Eccleſia, tanquàm à ſua matre & magiſtra non dependeat: hi procul dubio ſacerdotes Domini, non ſunt. Vnde Anacletus Papa, natione Græcus illud ipſum inſinuans in epiſt. 2. uniuerſis Epiſcopis per Italiam conſtitutis ait. Breuiter primo Dominus tribuit, & ut à B. Petro principe Apoſtolorum ſumus inſtructi, à quo & preſbyter ſum ordinatus) ſic bene uobis, ſicut petiiſtis, non denegauimus. Ordinationes epiſcoporum, authoritate Apoſtolica, ab omnibus, qui in eadem fuerint prouincia, Epiſcopis ſunt celebrandæ &c. Reliqui uerò ſacerdotes à proprio ordinentur Epõ. Hæc ibi: & recitatur in decr. diſt. 64. 75. ordinationes Epiſcoporum. Idem in epiſt. 3. omnib[9] epiſcopis ac reliquis Chriſti ſacerdotibus, ait. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus eſt: & ſicut Dñs illum inſtituit, à nullo debet perturbari. Scitis adit, a Dño Apoſtolos eſſe electos, & conſtitutos: & poſtea per diuerſas prouincias ad prædicandum diſperſos. Cum uerò meſſis cœpiſſet creſcere, uidens paucos eſſe operarios, ad eorum adiumentum ſeptuaginta duos eligi præcepit diſcipulos Epi uero, Apoſtolorum Dñi, presbyteri autem ſeptuaginta duorum diſcipulorum, locum tenent. &c. Amplius, quàm iſti duo ordines ſacerdotum, nec nobis à Deo collati ſunt, nec Apoſtoli docuerunt, &c. Hæc uerò ſacroſancta Romana & Apoſtolica Eccleſia, non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino Saluatore nõſo, primatum obtinuit; & eminentiam poteſtatis ſuper uniuerſas Eccleſias, ac totum Chriſtiani populi gregem, aſſecuta eſt: ſicut ipſe B. Petro Apoſtolo dixit, Tu es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam; & tibi dabo claues regni cœlorum &c. Adhibita eſt etiam ſocietas in eadem Romana urbe beatiſſimi Apoſtoli Pauli uaſis electionis; qui uno die, uno quoque tempore, glorioſa morte cum Petro, ſub principe Nerone, agonizans coronatus eſt: & ambo ſanctam Romanam Eccleſiam conſecrarunt, aliiſque uniuerſis urbibus in uniuerſo mundo eam ſua præſentia, atque uenerando triumpho prætulerunt. Hæc ibi: quorum ultima pars etiam recitatur in decr. diſtin. 22. ſacroſancta Romana. Patet ergo ex prædictis; quòd, cum ſoli Petro datæ ſint claues regni cœlorum ad ſoluendum & ligandum, nullus omninò poteſt uerus ſacerdos; niſi is, qui authoritate Petri (Hanc authoritatem Anacletus ſuprà uocauit authoritatem Apoſtolicã; quando dixit, ordinationes epiſcoporum authoritate Apoſtolica) conſecratur ſacerdos. Sic enim plures ſacerdotes habẽt claues, licet uni ſoli datæ ſint: quia ab ipſo Petro iſtas, quamuis nõ æqualiter, habent. Ex præmiſſis ergo omnibus iam declaratum eſt: quid intelligat textus D. Thomæ per ly ſacerdotis; & hoc cõtra hæreticos. Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas hæreſes in prin. appen. dictas meritò damnari a &c. ut ſupra q. 6. ar. 1. & 2. append. tertio uides: quomodo ex his uiciſſim præſens articulus conſolidetur.

Nullũ uerũ ſacerdotiũ extra Rom. Eccl.

Ro. Eccl. ſolum Eccleſiarum dignitates inſtituit.

Ro. Eccl. ſolum Eccleſiarum mater, & magiſtra.

*Citatur à Mag. li. 4. d. 17. §. c. an finem.

Ordo ſacerdotũ bipartitus.

Concl. m

Concl. p

Ro. Eccl. à Dño ſolo eſt omnibus prælata.

Apo. PP. Romæ martyrizati.

Quid eſt, ſolum Petrum hic claues.

Nota, Papæ huius Græci dicta oĩa ſunt petitũ, cõtra inſolabiles errores Græcorum.

2

3

QVÆST. VIII. ART. III.

CONCLVSIO. 1ª. Non oportet; quod uenialia aliquis ſacerdoti confiteatur.

¶ PROB. Quia homo non indiget nouæ gratiæ collatione ad uenialis peccati remiſſionem: neque indiget reconciliari eccleſiæ (cum per uenialia nec à Deo, nec à ſacramento eccleſiæ, ſeparetur.

¶ NOT. Principio literæ dicentis, quòd per ueniale peccatum non ſeparatur quis à ſacramento Eccleſiæ, aduertas quod intendit dicere unum expreſſè, & aliud illatiuè. Vnum expreſſè, inquàm, id eſt quòd exiſtens in peccato ueniali poteſt licitè participare ſacramenta Eccleſiæ, ſiue dando, ſiue recipiendo: puta ſacerdos poteſt confeſſiones audire, baptizare, Euchariſtiã aliceui miniſtrare, &c. peccator in ueniali exiſtens poteſt confiteri abſolutionem tantum de mortalibus recipiendo, poteſt ſic communionem euchariſtiæ ſumere &c. Aliud illatiuè, inquàm,

Per ſeparari a ſacto Eccleſiæ, quid ſignificet textus.

3 quod

i. quòd exiſtens in quocunque peccato mortali non poteſt licitè alicui ſacramento eccleſię participare, nec dando, nec recipiẽdo. Vnde talis dicitur ſuſpenſus quoad ſe ab omni participatione ſacramentorum, ut in cap. quæſitum de cohabit. cleric. & ſi executionem alicuius ordinis exerceat ſolenniter. i. quaſi utens officio ſuo, peccat mortaliter. Vnde Sanctus Doctor 4. diſt. 2 1. q. 1. ar. 3. ait. Lex, ſ. naturalis, præcipit, ut homo iuſtè ea, quę iuſta ſunt, exequatur. & ideo quicunque hoc, quod ſibi competit

Exiſtẽs in pctõ mortali nõ tāgat aliqđ ſacrum.

Et per hoc patet ſolutio ad primũ, qa uenialia non indigẽt ſacri perceptione ad dimiſſionem ſui, ſed ſufficit ibi aliquid ſacramentale, ut aqua benedicta, & aliquid huiuſmodi.

Ad 2m dicendum, ꝙ extrema unctio non datur directè contra ueniale, nec aliquod ſacramentum.

ex ordine, facit indignè, quod iuſtum eſt, iniuſtè exequitur, & contra præceptum legis facit; ac per hoc peccat mortaliter. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod ſacrum officium pertractat; non eſt dubium, quin indignè illud faciat. Vnde patet: quòd peccat mortaliter. Hæc ille. Item ibidem in reſponſione ad argumentũ 4m. dicit. Quandocunque quis exhibet ſe in aliquo actu, ut miniſtrum Eccleſiæ, exiſtens in peccato mortali, peccat mortaliter; & toties, quoties huiuſmodi actum facit: quia, ut dicit Dion. 1. c. cœl. hier. immundis nec ſymbola, i. ſacramentalia ſigna, tangere fas eſt. Vnde, quando tangunt res ſacras, quaſi utẽtes officio ſuo, peccant mortaliter: ſecus autem eſſet, ſi in aliqua neceſſitate aliquod ſacrum contingerent, uel exequerentur in illo caſu, in quo etiam laicis liceret; ſicut ſi baptizarent in articulo neceſſitatis, vel ſi corpus Chriſti proiectum in terram colligerent. Hæc ille. Ex his ergo, tanquàm à ſimili, inferas: quòd nulli, etiam laico, exiſtenti in peccato mortali licet ſacramentum aliquod recipere. Ex his etiam patet: quid intendat in textu D. Thomas per ly non ſeparati à ſacramento Eccleſiæ.

¶ CONCL. 2a. Talibus natum eſt veniale remitti (.i. confeſſione facta, ſeu per confeſſionem factam, laico natum &c.)

¶ PROB. Quia ad venialium dimiſſionem ſufficit aliquod ſacramentale ex charitate procedens (ut in ad primum:) & cõfeſſio facta laico eſt quoddam ſacramentale, ex charitateq; procedens.

¶ Examen. Per ly ex charitate procedens, non ſolum intelligit Sanctus Doctor, quòd illud ſacramentale recipiatur uel fiat ab exiſtente in charitate: ſed etiam quòd per receptionem uel factionem talem excitetur actualiter feruor charitatis ad contritionem ſaltem implicitam venialis peccati. Non enim ſine aliquali contritione remittitur ueniale peccatum. Vnde, ſi ſacramentalia hæc, de quibus infra in notat. poſt reſp. ad primũ, fierent abſque contritione aliquali, non remitterent uenialia.

De remiſſ. venialiũ.

Dicuntur uerò ſacramentalia tollere uenialia; inquantum de ſe apta, ſeu nata, ſunt ad excitandum feruorem charitatis implicitè includentem contritionem uenialium. Nam, quando aliquis fertur in Deum per feruorem charitatis, habet implicitè diſplicentiam de omni illo, quod retardat tẽdentiam actualem in Deum; & huiuſmodi eſt peccatum ueniale. Vnde locutus eſt cautè D. Thomas dicendo, quòd talibus ſacramẽtalibus natum eſt ueniale remitti: & non dicendo abſolutè, quòd talibus remittatur ueniale. Ex his dicas: quòd ſacramentalia cum non remittant, niſi inquantum contritionem cauſant modo præmiſſo; ſecundum quantitatem contritionis, per illa erit quantitas remiſſionis. Idcirco, ſecundum quòd per iſta concitatur maior, vel minor, charitatis feruor, qui de pluribus uel paucioribus venialibus contritionem ſaltem implicitè contineat; ſecundum hoc plura uel pauciora uenialia dimittuntur. Vnde patet: quòd per iſta non ſemper omnia, immo nec plura quandoque, nec aliqua omnino (ut quando ſine ulla omnino contritione, aut charitatis feruore fiunt) uenialia tolluntur.

¶ Examen. Per ly ſacramentale, non ſacramentum, intelligere ſequitur, Sacramentum ordinatur directè ad remedium peccati ſtandum, i. ad cauſandum gratiam. Sacramentale directè ordinatur ad remouendum prohibens, i. cõtra diaboli nequitias, & peccata uenialia, & contra omne illud, quod ſacramẽtorum effectum impedire poteſt. Vnde dicitur ſacramentale quaſi diſpoſitio quædam ad ſacramenta. Quia ergo confeſſio facta laico nõ ordinatur directè ad cauſandum gratiam licet ſummus ſacerdos ſuppleat in cuius ſignum eſt, quòd laicus audiens confeſſionem non abſoluit, ſupra ar. 1. tex. & eluc. appen. ideò confeſſio illa non eſt ſacramentum. Quia uerò confeſſio illa eſt diſpoſitio ad confeſſionem ſacerdoti fiendam, ex eiuſque deſiderio fit, ſupra ar. 1. uel ſaltem eſt contra nequitias diabolicas, & contra peccata uenialia, ut in articulo præſenti: ideo uocatur ſacramentale.

Sacrm. Sacrale.

1m maior. Sacramentum aliquod committitur laico diſpenſandum, ratione neceſſitatis. ℟. Illa propoſitio maior eſt extra propoſitum. §. Tum quia cõfeſſio facta laico non eſt propriè ſacramentum; Tum quia ad deletionem uenialium nulla eſt neceſſitas quòd confiteamur eiũ ſacerdoti. Cum igitur maior, tanquàm argumenti baſis, ſit extra propoſitum: neceſſariò relinquitur dicendum, quòd argumentum totũ non infringit, immo nec attingit, concluſionẽ articuli.

F

¶ Examen. Per ly aliquid huiuſmodi, quod in fine reſponſi huius litera dicit, Intelliguntur multa. Videlicet. Benedictio epiſcopalis, exercitium aliquod humiliationis, tonſio pectoris, genuflexio, inclinatio (ut ad gloria patri &c. ad nomen dulciſſimum Ieſu &c. coram altaribus, imaginibus ſanctorum &c. coram auguſtiſſimo altaris ſacramento &c.) oratio dominicalis, panis benedictus, dimiſſio iniuriæ, ſeu alieni delicti, compaſſio, generalis confeſſio, (.i. confiteor Deo, & Beatæ Mariæ &c.) omnis unctio ſacramentalis, Euchariſtia, & quęcunque pœnitentia etiam lenis. Nam per iſta remittuntur uenialia: unde & in hoc ſenſu, dici ſaltem largè poſſunt ſacramẽtalia, ut ſupra not. 2a. ante reſp. ad 1m. Intelligenda tamen eſt uenialium remiſſio per iſta, iuxta ſupradicta in not. 1a. ante reſpon. ad 1m. ne quando fiat error, & paruipendantur nimis uenialia. i. ne ab eis minus, quàm deceat, caueamus propter facilitatem ueniæ quaſi ſine noſtra contritione feruoreque charitatis per hæc in promptu habitam. Vide igitur ibi: & eſto cautus (ut nunc audiſti). Cogitatione itaque actuali, ac deuotione, humiliatoque ſpiritu, quibus diſponitur homo ad feruorem charitatis, opus eſt tunc; quando præmiſſis rebus utitur: ſi per ipſarum uſum uult remiſſionem uenialium obtinere. Verbi gratia. Quando aliquis aſpergit ſe aqua benedicta, uel aſpergitur ab aliis: humiliat ſe in mente ſua, & ex hoc actuali cogitatione humili atque deuota diſponitur ad contritionem, & ad feruorem Charitatis. unde, ſi eſt in gratia, illa cogitatio eſt meritoria & ſatisfactoria, & diſponens ſaltem implicitè ad contritionem, & remittens peccata uenialia. Hinc eſt: quòd & exiſtens ſine gratia, & actualiter nihil de ſua ſalute cogitans, per uſum rerum prædictarum non conſequitur remiſſionem uenialium.

G

Per plurimas res delentur uenialia; q̃ hic numerãtur,

Errãt quidã, nõ intelligẽdo uel nõ attendendo modum; quo per iſta delentur peccata uenialia.

H

2m de maiori. Ordinatur. ℟. Indirectè: non, directè. §. Tunc &c. Nam confeſſio facta laico ordinatur directè contra ueniale peccatum, cum ſit ſacramentale quoddam.

¶ NOTATIO. 1a. Illud ordinatur directè ad remiſſionem mortalium, non autem uenialium niſi indirectè: quod cauſat gratiam: & hoc eſt quoduis ſacramentum nouæ legis, de quo dicit textus ly nec aliquod ſacramentum. Illud directè ordinatur ad remiſſionem uenialium, quod natum eſt excitare feruorem Charitatis iam tunc actualiter habitæ: & hoc eſt quodlibet ſacramentale, de quo ſupra. Ratio eſt: quia, cum ueniale nihil aliud ſit niſi impedimentum ſeu retardatio feruoris charitatis, ipſe feruor charitatis eſt directè oppoſitus ueniali peccato.

I

¶ NOT. 2a. Minor argumenti propoſitio (ſcilicet ſed illa nõ poteſt dari a laico, ut patet in ar. ult.) quàm mirificè confirmatur per ſacrum Concilium Tridentinum contra hæreticos: & ſimul oſtenditur quàm bene atque catholicè Sanctus Doctor interpretatur ſit D. Iacobum. Præmiſſum enim Concil. ſeſſ. 14. cap. 3. de extrem. unct. ait. Oſtenditur illic (ſcilicet inducat preſbyteros Eccleſiæ &c. ſupple tu ex cap. 1. prædicto,) proprios huius ſacramenti miniſtros eſſe Eccleſiæ preſbyteros: quo nomine eo loco non ætate ſeniores, aut primores in populo intelligendi ueniunt; ſed aut Epiſcopi, aut ſacerdotes ab ipſis ritè ordinati per impoſitionem manuum preſbyterij. & canon. 4. ſi qs dixerit: preſbyteros eccleſiæ, quos Beatus Iacobus adducendos eſſe ad infirmos, ungendum hortatur, non eſſe ſacerdotes ab epiſcopo ordinatos: ſed ætate ſeniores in quauis communitate: ob idque proprium extremę unctionis miniſtrum non eſſe ſolum ſacerdotem: anathema ſit. Hæc ibi.

Solus uerò ſacerdos ſp miniſtrat extr. unct. ſacramẽtũ; nũquàm laicus.

K

APPENDIX.

Ex articulo habes primo, quomodo per rationem oſtẽdas, meritò dictum eſſe à Concilio Tridentino Seſſ. 14. c. 5. ſic. Venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam rectè & utiliter, citraque omnem præſumptionem, in confeſſione dicantur (quod piorum hominũ uſus demonſtrat:) taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari, poſſunt. Hæc ibi, & ſeſſ. 6. cap. 11. licet enim in

1 Vid. p S. Eccl. &c.

hac mortali uita quotidie Sancti, & iusti in leuia saltē & quotidiana A quæ etiam uenialia dicuntur peccata, quantumque eadem non propterea desinunt esse iusti. Nā iustorū illa uox est & humilis & uerax; Dimitte nobis debita nostra. Hæc ibi. Item meritò dictū à Decretorū c. de quotidianis de pœnit. dist. 3. ubi legitur sic. De quotidianis, breuibus, leuibusq; peccatis, sine quibus hæc uita nō ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfaciat. Eorum. n. est dicere, pater noster qui es in cælis, qui iam taliter patri regenerati sunt ex aqua & Spiritusancto. Delet omnino hæc oratio minima quotidiana peccata. Hæc ibi; ex Io. Chrysostomo. Item à Decretorum eodem cap. adhuc, in eodem titulo, ubi in fine legitur sic. Non requiris, quid Apostolus senserit, qui dixit: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. Sciēs etiam iustis peccata solere contingere, nō se confirmabat absq; peccato: qui se cognouit indissolubili uinculo charitatis iunctum Christo. Nisi. n. sciret, iustos sæpè uenire ad ueniam: quō dubitares se peccare, qui sciebat; se spiritū Dei habere, & intentione mundissima ei seruire? Cur eū Dñs Petri pedes lauisset, & Ecclesiam hoc idē docuisset nisi; quoniam quotidiana est offensio, oportet; ut quotidiana sit remissio? Cur docuisset orantes dicere, dimitte nobis debita nostra, nisi ipse misericors perseueraret, qui nos ab hac petitione non uult deficere? Hæc ibi: ex Augustino. Ubi patet: quod apostolus per hoc, quod dicit, non in hoc iustificatus sum, uult significare: quòd ex eo, quod non est sibi conscius alicuius delicti uenialis, non sequitur; quod re uera ipse sit absq; peccato ueniali. Adeo quod accipiens hoc nomē, iustificatus, pro rem ipsam correspondere opinioni B. Pauli: nō autem pro esse in gratia Dei. Sciebat siquidem apostolus ex diuina reuelatione se esse iustum, & in gratia Dei: sed nesciebat, utrum huic suæ opinioni, s. non esse sibi conscium peccati uenialis, in re ipsa correspondere hoc, scilicet non esse sine peccato ueniali. Hæc dicta sint pro explananda interpretatione illa decretata Augustini super uerbis præmissis Apostoli. Item per præsentis articuli rationem ostendere potes: meritò ab Alexandro primo, & martyre & Papa quarto post Petrum fuisse dictum sic. Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur: quod & omnibus sacerdotibus faciendū esse mandamus. Nam si cinis uitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat atque mundabat: multò magis aqua sale aspersa, diuinisque precibus sacrata, populum sanctificat atq; mundat. Et si sale asperso per Helisæum prophetā, sterilitas aquæ sanata est: quanto magis diuinis precib. sacratus sterilitatem rerū aufert humanarum, & coinquinatos sanctificat, atque mundat, & expurgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis uersutijs homines defendit? Nam si tactu fimbriæ uestimenti Saluatoris, saluatos infirmos esse non dubitamus: quantò magis uirtute sacrorum eius uerborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas? His ergo & alijs instructi documentis uota singulorum, Domini Sacerdotes, respicite; & in uirtute Spiritussancti diuinis precib. per ministerium uobis diuinitus collatum, perficere certate. Elemēta quoque tam ea, quæ præ diximus, quàm cætera diuinis apta usib., & humanis necessaria infirmitatibus, sacrare intimos curare, & cætera, quæ ad nos pertinent, diligēter curate. Hæc ille Papa in epist. 1. ad omnes orthodoxos: & pro bona parte recitantur de consecr. dist. 3. c. 2. Aquam sale conspersam. In epist. Alexandri notabis ab illo loco. Elementa quoque &c. usq; in finē, quod bñdictiones ignis, incensi, pomorū, frumētorū, uuarū, cādelarū, festiū, ouorū, caseorū, carniū, cinerū, palmarū, & huiusmodi, in primitiua Ecclesia iā fiebant: & fieri a Ro. Pōt. mādabant. Vñ tales antiquissimi ritus sunt ab oībus ueneranda: & quāto antiquiores, ac per hoc apostolis Christo; propinquiores, tātò sanctiores habēdi. Secundo habes: quō per totē præmissa concilij, decreti, Papæ, pro quāto uenialia non necessariò sacerdoti confitenda, uel ēt alijs remedijs citra confessionem expiari posse, decreuerunt: quō, inquàm, per rationem, probes, declares, tuearis. Tertio uides: quō ex his uiris Angelica hæc doctrina consolidetur.

31

*Refertur 26. q. 1. c. ex auct.

Nota expositionē dicti apostolici.

*In lib. de dispens. & præcepto, nō remotè à prin.

De aqua bñdicta. Hebr. 9.

4. Reg. 2.

*In lib. de fal. & uc. pœn. c. 10. à m. to. 4. & 4. sen. d. 17. §. 1. E.

A uenialibus sāctificat, mundat.

Matt. 14.

Bñdictio ignis, palmarū, cinerū, ouorum, carnium &c.

*In Conc. Late. can. 21 & 1 Syno. Augu. c. 19. 10. 3. & Conc. Rom. in Decr. l. 5. tit. 38 c. 12.

*Id hr de pœn. dis. 6. ca. 2. post med. & 9. q. 2. c. 1. & 7. ex Conc. Antioc. can. 13. & 22.

2

3

ARTICVLVS IIII.

Vtrum sit necessarium quod homo confiteatur proprio sacerdoti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit necessarium, quòd hō confiteatur proprio sacerdoti. Gregorius* enim dicit. Apostolico moderamine, & pietatis officio a nobis constitutum est, quod sacerdotibus [h] monachis, Apostolorum figuram tenentibus, liceat prędicare, baptizare, cōmunionem dare, pro peccatoribus orare, pnīam imponere, atque peccata soluere: sed monachi nō sunt proprij sacerdotes aliquorum, cum nō habeant curam aīarum; ergo cum cōfessio fiat pp absolutionem, sufficit quod fiat cuicunque sacerdoti. B C

¶ 2 Præterea. Sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita [h] est Eucharistiæ, sed quilibet sacerdos potest conficere: ergo quilibet potest sacramētum pœnitentię ministrare: ergo nō oportet quòd fiat proprio sacerdoti.

¶ 3 Præterea, Illud ad quod determinate tenemur, non est in [h] nostra electione constitutum sed electio discreti sacerdotis est nobis commissa, ut patet per Augustinum † in litera. Dicit enim. Qui uult cōfiteri peccata, ut inueniat gratiā, quærat sacerdotem, qui sciat soluere, & ligare; ergo vr quod nō sit necessarium quod sacerdoti proprio cōfiteatur aliquis. D

¶ 4 Præterea. Quidam sunt, sicut Papa, Prælati, qui non uidentur habere proprium sacerdotem, cum non habeant superiorem: sed isti tenentur ad confessionem: ergo non semper tenetur homo cōfiteri proprio sacerdoti. E

¶ 5 Præterea. Illud, quod est institutum pro charitate, cōtra charitatem nō militat, ut Bernard. * dicit: sed cōfessio, quæ pro charitate instituta est, cōtra charitatem militaret, si hō ad cōfitendum uni sacerdoti esset obligatus, vt puta si peccator sciat sacerdotē suū hæreticū, aut solicitatorē ad malum, aut fragilem, qui ad peccatum quod quis cōfitetur ei, sit pronus, uel si reuelator confessionis probabiliter existimet, vel si peccatum contra ipsum cōmissum sit, de quo quis cōfiteri debet, ergo ur quod non [h] semper oporteat cōfiteri proprio sacerdoti.

¶ 6 Præterea. In eo, quod est necessarium ad salutem, nō sunt [h] homines arctandi, ne impediantur à uia salutis: sed magna arctatio uidetur si oporteat uni homini confiteri de necessitate, & per hoc multi possent à cōfessione retrahi, uel timore, uel uerecundia, uel aliquo huiusmodi, ergo cum confessio sit de necessitate salutis, nō debēt homines ad hoc arctari, ut uidetur, quòd proprio sacerdoti confiteantur.

SED CONTRA est Decr. Inn.* qui instituit quod omnes utriusq; sexus, semel in anno, proprio sacerdoti confiteantur.

¶ Præt. Sicut Eps se habet ad diocœsim suam, ita sacerdos ad suam parochiam, sed non licet uni Epo in diocœsi alterius Episcopale officium exercere, sēm statuta canonum, † ergo non licet uni sacerdoti parochianū alterius audire.

RESPONDEO, Dicendum, quòd alia sacramenta non consistunt in hoc, quòd ad sacramentum accedēs aliquid agat, sed solum ut recipiat, sicut patet in baptismo, & huiusmodi; & actus recipientis requirit ad percipiēdum utilitatem sacra-

QVAEST.

menti in eo, qui eſt ſuæ uoluntatis arbiter conſtitutus, quaſi remouens prohibens, ſcilicet fictionem: ſed in pœnitẽtia actus accedentis ad ſacramentum eſt de ſubſtantia ſacramenti, eo ꝙ contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſunt pœnitentiæ partes, q̃ ſunt actus pœnitentis; actus aũt noſtri, cum in nobis principiũ habeant, non poſſunt nobis ab aliis diſpenſari, niſi per imperium. Vnde oportet quòd ille, qui diſpenſator huiuſmodi ſacramenti conſtituitur ſit talis, qui poſſit imperare aliqd agendum. Imperium autem non cõpetit alicui in alium; niſi ei, qui habet ſuper eum iuriſditionẽ: & ideo de neceſſitate huius ſacramenti eſt, non ſolum ut miniſter habeat ordinem ſicut in aliis ſacramentis, ſed etiam quòd habeat iuriſditionem. Et ideo ſicut ille, qui non eſt ſacerdos, non poteſt hoc ſacramentum conferre, ita nec ille, qui non habet iuriſdictionem. Et propter hoc [m] oportet ſicut ſacerdoti, ita proprio ſacerdoti confeſſionem fieri: [n] cum enim ſacerdos non abſoluat niſi ligãdo ad aliquid faciendum, ille ſolus poteſt abſoluere, qui poteſt per imperium ad aliquid faciẽdum ligare.

G

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gregorius † loquitur de illis monachis, qui iuriſditionem habent, utpote quibus alicuius parochiæ cura eſt commiſſa, de quibus aliqui dicebant, quòd hoc ipſo quòd monachi erant, non poterãt abſoluere, & pœnitentias iniungere, quod falſum eſt.

AD 2m dicendum, quòd ſacramẽtum Euchariſtiæ non requirit imperium in aliquem hominem, ſecus autem eſt in hoc ſacramento, ut dictum eſt: † & ideo rõ non ſequitur, & tñ non licet Euchariſtiam ab alio, q̃ a proprio ſacerdote accipere, q̃uis uerum ſit ſacramentũ quod ab eo percipitur.

H

AD 3m dicendum, quòd electio diſcreti ſacerdotis non eſt nobis commiſſa, ut noſtro arbitrio facienda, ſed de licentia ſuperioris, ſi forte proprius ſacerdos eſſet minus idoneus ad apponendum peccato ſalutare remedium.

AD 4m dicendum, ꝙ prælatis incumbit ſacra diſpenſare, quæ non niſi mundi tractare debẽt, iõ conceſſum eſt eis à iure, * ꝙ

I

poſſunt ſibi eligere proprios ſacerdotes confeſſores, qui quantum ad hoc ſunt eis ſuperiores, ſicut unus medicus ab alio curatur: non inquantũ medicus, ſed inquantum infirmus.

QVÆST. VIII. ART. IIII.

CONCL. Oportet: ſicut ſacerdoti, ita proprio ſacerdoti confeſſionem fieri.

¶PROB. Quia de neceſſitate ſacri confeſſionis eſt non ſolũ ut miniſter habeat ordinem, (ſicut in aliis ſacris) ſed etiã ꝙ habeat iuriſdõnem (cũ actus pœnitentis de ſubſtãtia ſacri pniæ exiſtentes non poſſint à confeſſario diſpenſari in pœnitente, niſi cõfeſſarius ipſe habeat ſuper pœnitẽtem imperium:) & ꝑ ordinẽ eſt ſacerdos, per iuriſdõnem uero proprius ſacerdos.

¶Corollarium. Ergo excõicatus nõ poteſt abſoluere, neq; (ut aiũt quidã) à peccatis abſolui. Rõ eſt: quia excõicat⁹ caret iuriſdõne actiua, & paſſiua ſacris probatur. Nam excõicatus excluſus ẽ à participatione ſacrorum: ob hoc.n. dr̃ principaliter excõicatus. Si taliter exclus⁹: ergo nulli homini eſt ſubdit⁹ quoad ſacralem abſolutionẽ, quã diu excõicatus exiſtit. Oportet ergo, ut ab excõicatione abſoluatur prius: ſi capax eẽ uult abſolutiõis à peccatis: ita ꝙ ſi fiat contrarium, i. inabſolut⁹ ab excõicatione abſoluatur à peccatis, nulla ſit abſolutio. Nec obſtat; ꝙ excõicatus põt matrimoniũ cõtrahere, ordinari, & ſimilia ſacra recipere & ꝙ ſacta iſta tenent, quauis illicitè, i. nõ ſine pctõ nouo, talia faciat: quia aliqd plus requirit̃ eſſentialiter in ſacro pniæ, quàm in aliis ſacramẽtis, ſ. iuriſdõ. Litera.n. hoc ipſum denotans inqt. De neceſſitate huius ſacri, eſt non ſolum, ut miniſter habeat ordinem, ſicut in aliis ſacris, ſed etiam ꝙ habeat iuriſdõnem. Quaſi dicat. Non eſt ſimile de aliis ſacris, & de confeſſione, in hoc. Vide 2.2. qõ. 39. ar. 3. & inde ad propoſitum corollarij huius a ſimili argumentare. Dicito namque: ꝙ confeſſarius non excommunicatus habet ſanã iuriſdõnem, quantum eſt ex parte ſui ipſius; ſed tñ caret illa, q̃tum eſt ex parte huius non ſibi ſubditi (modo ſuprà declarato) rõne excõicationis. Ac ſi ignis de ſe comburere hoc valeat, ſed deſit materia hæc combuſtibilis: Vel epiſcopus de poteſtate ordinaria habeat imperium ſuper omnes ſuæ diœceſis, ſed nõ habeat poteſtatem ſuper exemptos. Quòd enim ſuper exẽptos non ſe extendat ſua poteſtas, non eſt ex defectu ſuæ poteſtatis in ſeipſa conſideratæ: ſed ex ſuperueniente ratione exemptionis in talibus. Sicut ergo ratione non ſui, ſed exemptionis, non habet iuriſdictionem ſuper tales; ſuper quos tamen, cũ ſint de ſua diœceſi, haberet illam, ſi ceſſaret in illis exemptio: ita (a loco proportionis argumentando) confeſſarius hic ratione nõ ſui, ſed excommunicationis confitentis, non habet iuriſdõnem ſuper talem; ſuper quem tamen, cum ſit de ſua parochia, haberet illam, ſi ceſſaret in iſto tali excommunicatio.

Excõicat⁹ ſi abſoluatur prius à pctis, nõ eſt abſolutus.

Conclu. m.

Exẽpla, ſecũdũ quã dã ꝓportionẽ, accipienda.

1m Ex Gregorio. Sacerdotibus monachis. ℞. curã ea cõmiſſione habitibus: non aliter. §. loquendo. ſ. ſolum in propoſito anthoritatis adductæ. Tunc nihil &c. Nã monachi illi erãt & ſacerdotes, & proprij ſacerdotes. i. curati. Ex litera dic: quòd in concluſione ſumitur ly proprius, pro curato: cui uidelicet cura animarum illius parochiæ commiſſa eſt; ſiue ſit ſacèrdos ſecularis, ſiue regularis, ſiue heremita, ſiue alterius conditionis: dũmodo cura illa ſibi commiſſa ſit.

Sacerdos proprius.

2m de maiori Ita. ℞. q̃tum ad hoc, ꝙ miniſtrans utrũque debet eſſe ſacerdos: nõ, q̃uã ad hoc ꝙ quilibet ſacerdos uerũ euchariſtiæ ſacrm miniſtrans poſſit miniſtrare uerũ ſacrm confeſſionis. §. Tũc &c. Nõ .n. eadẽ eſt rõ de adminiſtratiõe ſacri requirẽtis ꝗ ſuo ſubſtãtiali eſſe imperium; & ſacri nõ requirẽtis hoc, niſi ad bñ eſſe ipſius adminiſtrãtis, i. ꝙ ſine pctõ miniſtret. Vide ſupra ꝓbationẽ, & corollarium.

*Loco eit. in arg.

* In corp. art.

3m de maiori In nr̃a electiõe. ℞. noſtro arbitrio exequẽda: nõ, de licẽtia ſuperiorũ regulãda. §. ſed &c. Nã, dato ꝙ ꝓpri⁹ ſacerdos ordinarius nõ eẽt idone⁹, cõfeſſarius de licẽtia uel ſua uel ſuperiorũ nouiter elect⁹ eẽt ꝓ illo tunc ꝓprius ſacerdos cõfitẽtis: cũ huic pro illo tunc cõmiſſa ſit cura alæ cõfitẽtis. At, ſi arbitrio ſuo abſq; licentia uel curati ordinarij uel ſuperiorũ eligeret nouũ cõfeſſariũ, iſte ex hac electiõe nõ fieret ꝓprius hui⁹ cõfitẽtis ſacerdos nec eẽt ꝓ illo tũc: & cõſequẽter nõ poſſet hũc abſoluere; &, ſi abſolueret de facto, nulla eſſet abſolutio.

Caſus notabilis de eligẽdo cõfeſſorem.

* Vt di in Decr. li. 5. t. 38. c. 16.

¶Corollarium. Ergo ſp̃ ꝓprio ſacerdoti fit cõfeſſio; uel ꝓprio ordinariè, uel ꝓprio ex incidenti cõmiſſione. Iſta cõmiſſio põt eſſe tpalis (ut in caſu pdicto de nõ idoneitate ꝓprij ordinarij:) uel ꝑpetua (ut ex priuilegio.) Ergo & fratres mẽdicantes, & ſimiles etiã nõ mendicantes, habentes priuilegium à Papa audiẽdi cõfeſſiones horum uel illorum, aut admiſſi ab Epõ ad cõfeſſionem iuxta cap. Dudum, extra de ſepulturis, ſunt proprij ſacerdotes pro confeſſione talium uel talium audienda: licet nõ ſint proprij ordinarij, nec pro omnibus alijs ſacramentis licitè adminiſtrandis, ſicut ſunt curati. In huius ſignum eſt: quod tales proprij ſacerdotes ex commiſſione temporaria uel priuilegiata non poſſunt dare licentiam confitendi alteri, proprij autem ſacerdotes ordinarij, id eſt curati poſſunt; ut patet in Decreto Papæ Innocentij tertij, omnis utriuſque ſexus, ſupra alias citato, & in reſponſione hic ad quintum ly uel ab eodem petere licentiam alteri confitendi. Ergo illud uocabulum, Proprio, in concluſione poſitum ſumitur pro ſacerdote proprio ordinario, ſi attendatur decretum Inn. & reſp. ad quintum; quãuis ſumi poſſit etiam pro omnibus ſacerdotibus proprijs quocunque modo dicto, ſi ratio iuriſdictionis præcipuè attendatur. Nam & hi ex commiſſione audientes habent, ſaltem pro illo tunc, iuriſditionem ſuper confeſſum: & etiam priuilegiati, uel admiſſi iuxta cap. Dudum. Et per conſequens poſſunt audire confeſſiones.

Proprius ſacerdos (uniuerſaliter loquendo) pluribus modis di.

K

4m de maiori. Propriũ ſacerdote. ℞. determinatũ, ita ꝙ nõ poſſint ad arbitriũ ſuum eligere hos,

hos, vel illos, pro ſibi proprijs ſacerdotibus §. Tunc &c. Nam A proprius, vel proprij eorum ſacerdotes, ſunt in tali caſu ipſis prælatis ſuperiores: quoniam prælatus confitens non vt prælatus, ſed vt ſubditus, concurrit; & proprius eorum confeſſarius non vt ſubditus, ſed vt iudex atque prælatus. Vide q. 6. ar. 3. ad 2m.

Prælati q dicãt hic.

¶NOT. Papa nullũ habet ꝓpriũ ſacerdotem determinatũ; niſi quem ipſe elegerit: cum nullum abſolute habeat ſuperiorem in terris. Cæteri omnes prælati habẽt Papam pro ſacerdote proprio ſibi determinato: ita tamen q eligere ſibi de iure poſſunt alios etiam ꝓ ſacerdotibus proprijs in audientia confeſſionum ly prælati. Nomine prælatorum intellige epiſcopos, archiepiſcopos, primates, patriarchas, priores conuentuales non habentes ſuperiorem in domo, prælati etiã qui per electionẽ creati, non tantum delegati; & alij de qb au- *1. Tim. 1 ctentici Doctores, extra de pœn. & remiſ. cap. vltim. vbi præſens authoritas hoc in textu dicta datur illis ly proprios confeſſores. Dicit in plurali: quia ij eligere de iure potentes poſſunt mutare, & de nouo eligere, ad placitum, ly ſibi eligere. Eo ipſo, q potens ſibi confeſſorem eligere confitetur alicui dicitur elegiſſe hunc, & iſte ab eo electus; quia plus eſt factis, & mẽtis intentione eligere quam verbis.

A D Q V I N T V M dicendum, quòd in caſibus illis, in quibus probabiliter timet pœnitens periculum ſibi, vel ſacerdoti ex confeſsione ei facta, debet recurrere ad ſuperiorem: vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi, quod ſi licentiam habere non poſsit, idem eſt iu- B dicium, quod de illo, qui non habet copiam ſacerdotis: vnde magis debet eligere laico confiteri, nec in hoc tranſgreditur aliquod præceptum Eccleſiæ: quia præcepta iuris poſitiui nõ ſe extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ eſt finis præcepti, hoc autem eſt charitas ſecundum Apoſtolum *. Nec aliqua iniuria fit etiam ſacerdo- C

5m de concluſione.

Non ſemper. ℞. in caſu periculorum quorundam: non, abſolute ſecundũ ordinariũ curſũ §. Tunc &c. Cõcluſio enim præmiſſa articuli intendit de ſemper ſecundo modo, non primo. i. q quis proprio ſacerdoti ordinario de neceſſitate debet confiteri ſemper, abſolute ſecundum ordinarium curſum, non autem ſemper, in caſu quorumcunque periculorum.

A proprio tic, tranſit ad ꝓpriũ ſic.

¶NOT. Nunquam poteſt quis non habens iuriſdictionem ſacramentaliter abſoluere: & ideo quando in textu habetur quòd proprius ſacerdos poteſt mutari non ſumitur proprius, ut ha- D bet iuriſdictionem, ſed ut eſt ordinarius. Quaſi apertè dicatur. Poteſt quis in caſu aſſignatorũ periculorum, dimiſſo ſacerdote proprio ordinario, iuxta limitationes hic annotatas, confiteri ſacerdoti proprio ex commiſſione. Vnde per hoc non infringitur principale intentum concluſionis: quæ, per proprium, intendit principaliter illum, qui habet iuriſdictionem (vt patet ea probatione). Vide ſupra, corollarium poſt reſpons. ad 3m. ubi tractatur de proprio.

6m de maiori

Non ſunt homines arctandi. ℞. ſunt tamen in via ſalutis ſufficienter ſtatuẽdi. §. Tunc &c. Nam per hoc, quòd proprio ordinario confeſſario debent confiteri, non arctatur hominibus via ſalutis; ſed magis aperitur, atque ſufficienter ſtatuitur; maximè cum in caſibus ſingularibus poſſit aliter prouideri iuxta prudentiam præſcriptam, in ad 5m.

¶NOT. Non arctatur (inquit reſponſio) per hoc via ſalutis, E ſed magis ſtatuitur. Ratio eſt: quia medicus expertus magis proficit, quam ſciens (idelt metaph. prooem.) & confeſſarius eſt animarum medicus. Vnde etiam iſta ratio innuitur a Papa Innoc. 3. in Concil. Later. cap. 21. quod recitatur extra de pœniten. & remiſ. omnis vtriuſq; ſexus. Nam ibi poſtquam fuit præceptum, q ſemel in anno ſaltem quilibet fidelis confiteatur ꝓprio ſacerdoti, ſubinfertur ſic: ſacerdos autem ſit diſcretus, & cautus, vt more periti medici, ſuperinfundat vinum, & oleum, vulneribus ſauciati. Pro ſalute ergo animarum ſtatutum eſt; vt vni ordinatiè confiteantur pœnitentes. Sicut enim corporalis medicus infirmum illum melius curat, cuius complexionem tandiu antea habuit exploratam; quam illum, cuius complexionis ita diu expers non eſt: ita medicus ſpiritualis ſibi confiteri ſolitos melius agnoſcit qua vel quanta infirmitate ſpirituali laborent, illis aptiora, & ſanitati animarum ſuarum recuperandæ commoda magis adiumenta, parat (vt potè de eorum

Saluti pœnitentiũ conſulit: dum pro confeſſione ſacerdos proprius, ordinarius, illis deputatus.

ſpiritali complexione practicus): quam ſi eos quaſi de repente vel rarius ſub cura ſua reciperet. Pro charitate ergo inſtitutũ eſt, & militat, præmiſſum (ſicut & omne aliud) Eccleſiæ mandatum.

Eccleſia ſẽper docet nos vtilia.

ti, qui priuilegium meretur amittere; quia conceſſa ſibi abutitur poteſtate.

A D S E X T V M dicendum, quòd in hoc quòd oportet proprio ſacerdoti confiteri, non arctatur via ſalutis, ſed ſufficiens ad ſalutem via ſtatuitur. Peccaret autem ſacerdos, ſi non eſſet facilis ad præbendum licentiam alteri confiteri, quia multi ſunt adeo infirmi quòd potius ſine confeſsione morerentur, quàm tali ſacerdoti confiterentur: vnde illi, qui ſunt nimis ſolliciti, vt conſcientias per confeſsionem ſubditorum ſciant, multis dãnationis laqueum inijciunt, & per conſequens ſeipſis.

A P P E N D I X.

Vtilit. pro S. Eccle. q̃ hęr. Paup. Val. dam. à &c.

Et ad confirmandũ nos in nota intelligẽtia Cõciliorum, ſũmorũ Põtificũ.

EX articulo habes 1o. quomodo per rationem, à fortiori, infirmas hæreſim pauperum de Lugduno (ex ſumma fratris ycoreil. 5. p. c. 2. in bibliotheca vaticana, manuſcripta) dicentium. laicus quilibet bonus & ſciens poteſt abſoluere, & pœnitentiam imponere. Item Valdenſium (Directo. inquiſ. 2. par. q. 14.) dicentium: laicos tàm viros, quàm mulieres, qui ſint de ſecta ipſorum, poſſe cõfeſſiones ſacramentales audire. Si enim non omnis ſacerdos, ſed tantum proprius, poteſt confeſſiones audire, & abſoluere (ut ueſtrum eſt per iſtum articulũ): multò magis nullus laicus quantæcumque bonitatis & literaturæ poterit ſacramentum confeſſionis alieni impendere. Nam iuriſdictio, & ordo requiruntur ad huiuſcemodi miniſterium: quæ in laico, quantumcunque aliàs bono atque ſapiente, non ſunt. Secundò habes: quomodo per rationẽ demõſtres, has meritò damnari à &c. ut. q. iſta, ar. 1. & 2. appen. Ter- 2 tiò habes: quomodo per rationem oſtendas, rectè eſſe determinatum à Papa Innoc. 3. in Concilio Later. ſic. omnis confiteatur 3 omnia ſua peccata proprio ſacerdoti; vel alieno: prius tamen à proprios ſacerdote impetrata venia, quoniam aliter ille ipſum non poteſt abſoluere, vel ligare. Hæc ibi. Item a Papa Eugenio 4. in Decreto armenis dato ſacro approbante Concilio Florentino, ſic. Secunda eſt oris confeſſio: ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo ſacerdoti confiteatur integraliter. Hæc ibi. Quòd autem intelligat, per ly ſuo ſacerdoti, propriũ ſacerdotem; patet ex hoc, quod ſubdit. Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos, habens authoritatem abſoluendi, vel ordinariam, vel ex commiſſione. Hæc ibi. Vbi per ly authoritatem intelligit iuriſdictionem; per ly ordinariam vel ex commiſſione, ſignat, q proprius ſacerdos aut eſt proprius ordinarius aut delegatus. Vide ſupra corollarium poſt reſp. ad 3m. Item quomodo per rationem oſtendas, à Concil. Trid. ſeſſ. 14. canon. 8. eſſe meritò determinatum, q omnes confiteantur proprio ſacerdoti, vel alieno de licentia eius. Ibi enim dicit ſic. Si quis dixerit: ad confeſſionem non teneri omnes & ſingulos vtriuſque ſexus Chriſti fideles, iuxta magni Cõcilij Lateranenſis conſtitutionem, &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Conſtitutio autem Concilij Later. ſub Innoc. 3. quæ iam nunc adducta fuit ad literam, continet: & q homo confiteatur ſaltem ſemel in anno, & q proprio vel alieno de licentia proprij confiteatur. Per hoc igitur, q Trid. Concil. decernit omnes teneri non ſolum ad confeſſionem, ſed & iuxta Concilij Lateranen. E ad illam teneri, aperitur q tenetur quilibet propriè ſacerdoti, vel alteri de ipſius aſſenſu, confiteri. Item ab eodem Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 13. de reform. ſic. In his quoque ciuitatibus, ac locis, vbi parochiales Eccleſiæ, certos non habent fines, nec eorum rectores proprium populum, quem regant, ſed promiſcuè petentibus ſacramenta adminiſtrant, mandat ſancta ſynodus epiſcopis pro tutiori animarum eis commiſſarum ſalute: ut, diſtincto populo in certas propriaſque parochias, vnicuiq; ſuũ perpetuum peculiaremque parochum aſſignent; qui eas cognoſcere valeat, & à quo ſolo licitè ſacramenta ſuſcipiant. Hæc ibi. Item a ſynodo Aquiſgranenſi cap. 16. Communi conſenſu inſuper cenſuimus, vt ubicumque poſſibile fuerit, vnicuique Eccleſiæ ſuus prouideatur ab ipſis presbyter, ut per ſe eam tenere poſſit, aut unam priori presbytero ſubiugatus miniſteriũ ſacerdotale perficere poſſit. Quia in multis locis pericula presbyterorum eminaoua perſpeximus, videlicet in officijs diuinis, quia quam miſſarum celebrationes per omnes Eccleſias ſibi cõmiſ-

Parochiæ propter quid diſtinguãt.

ſas agere poſſent: cętera officia, quæ ad diuinum cultum pertinent, propter impoſſibilitatem, & multitudinem eccleſiarum quodammodo neglectu elapſa, ſimiliter & præuidentiæ in baptiſmate infirmorum, &
32 in confeſſione quæ tennum, atque in cõmunione periclitãtiũ, per plura remanſiſſe. Ideoque congruẽtius, vt ſupradictũ eſt, omnibus videtur: cuique congruere eccleſię p̄prium habere presbyterum. Hæc ibi. Diſtinctio igitur parochiarum proprijs presbiteris aſsignatarum apertè declarat: q̃ dẽt quilibet proprio parocho cõfiteri. Quar-
4 tò vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur.

Extrauag. vas. electionis tit. de heret. Itẽ cõmunes.

QVÆST. VIII. ART. V.

CONCL. 1ª. Si aliquis impediatur q̃ alterius cõfeſſione audire non poſſit, per iuriſditionis defectũ; poteſt ſibi per quemcunque iuriſditionẽ immediatam ſuper illos habentem cõmitti, q̃ confeſſionem audiat, & abſoluat.

PROB. Quia quicunque iuriſditionẽ habet, poteſt ea, quæ ſunt iuriſditionis, cõmittere.

¶NOT. De ſubſtantia confeſſionis eſſe iuriſditionem, patet ar. 4. corp. Quilibet de aliqua diocœſi habet. 3. ſacerdotes proprios ordinarios, qui ſcilicet immediatã poteſtatem habent ſuper ipſum, Papam, ſuum Epiſcopũ ſuũ ſacerdotem parochialem. vt ex textu habetur. Per ſacerdotem parochialem intellige & omnem illum, qui p̄ electionem habet curam animarum. Item illum, qui ex officio ſibi annexo hoc habet, licet non ſit p̄ electionem: ut prior factus per abbatem in eodem monaſterio, ſi amotus vel mortu⁹ fuerit abbas; & ſuprior amoto priore; & vicari⁹ amoto priore, & ſupriore. Nam tales tunc gerunt vices curatorum, & sũt quaſi ordinarij. Item

Proprij ſacerdotis vel ordinarij, vel delegati.

ARTICVLVS. V.

Vtrum aliquis poſsit alteri, quam proprio ſacerdoti confiteri, ex priuilegio, vel mandato ſuperioris.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur q̃ non poſſit aliquis alteri quàm proprio ſacerdoti confiteri, etiam ex priuilegio, vel mandato ſuperioris. Quia ᵇ non poteſt aliquod priuilegium indulgeri in præiudicium alterius, ſed hoc eſſet in præiudicium alterius ſacerdotis, ſi alius confeſſionem ſubditi ſui audiat, ergo non poteſt per priuilegium, ſeu licentiam, ſeu mandatum ſuperioris obtineri. G

2 Præterea illud, per quod impeditur diuinum mandatum, nõ poteſt per mandatum, vel priuilegium alicuius hominis cõcedi: ſed mandatum diuinum ẽ ad rectores Eccleſiarum, vt diligẽter vultũ pecoris ſui agnoſcãt: Prouerb. 7. qđ ᵇ impedit ſi alius quàm ipſe confeſſionẽ eius audiat, ergo hoc non poteſt per alicuius hominis priuilegium, vel mandatum ordinari. H

3 Præterea, ille, qui audit confeſſionem alicuius, eſt proprius iudex eius, aliàs nõ poſſet eũ ligare, & ſoluere: ſed vnius hoĩs non poſſunt ᵇ eſſe plures p̄prij ſacerdotes, uel iudices: quia tũc tenetur pluribus obedire, quod eſt impoſſibile, ſi contraria pręciperẽt, vel incompoſſibilia, ergo non poteſt aliquis confiteri niſi proprio ſacerdoti, etiam ex ſuperioris licentia. I

4 Præterea, Iniuriam ſacramẽto ᵇ facit, qui ſacramentum iterat ſuper eadem materia, vel ad minus inutiliter facit: ſed ᵇ qui confeſſus eſt alij ſacerdoti, tenetur iterum confiteri proprio ſacerdoti ſi petat: quia non eſt ab ſolutus ab obedientia qua ei tenetur, hoc ergo non poteſt licite fieri, q̃ alij quam proprio ſacerdoti confiteatur. K

SED CONTRA. Ea, quæ ſunt ordinis, poſſunt habenti ſimilẽ ordinem committi ab eo, qui ea facere poteſt, ſed ſuperior, vt Epiſcopus, poteſt confeſsionẽ audire illius, qui eſt de parochia alicuius presbyteri: quia etiam aliquando aliqua ſibi reſeruat, cum ſit ille principalior rector, ergo etiam poteſt committere alicui ſacerdoti q̃ ipſum audiat.

Præterea, Quicquid poteſt inferior poteſt ſuperior, ſed ipſe ſacerdos poteſt ſuo prochiano dare licentiam quòd alteri confiteatur, ergo multo fortius eius ſuperior hoc poteſt.

Præterea, Poteſtatem quam habet ſacerdos in populo, habet ab Epiſcopo, ſed ex illa poteſtate poteſt confeſſionem audire: ergo, & eadem ratione alius, cui Epiſcopus poteſtatem concedit.

RESPONDEO, Dicendũ, q̃ ſacerdos aliquis poteſt dupliciter impediri ne alicuius confeſsionem audiat. Vno modo propter defectum iuriſditionis, Alio modo propter impedimẽtum executionis ordinis, ſicut excommunicati, & degradati, & huiuſmodi, quicunq; aũt iuriſditionem habet põt ea, quæ ſunt iuriſditionis cõmittere, & ideo ſi ᵐ aliquis impediatur, q̃ alterius cõfeſsionem audire nõ poſsit per iuriſditionis defectũ, poteſt ſibi per quemcunque iuriſditionem habentem immediatam in illos, committi quòd confeſsionem audiat, & abſoluat,ⁿ ſiue per ipſum ſacerdotẽ, ſiue per Epiſcopum, ſiue p̄ Papam. Si ᵖ autem propter executionis ordinis impedimentũ audire non poſsit, poteſt ſibi concedi quòd cõfeſsionem audiat per eum, qui impedimentum remouere poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ præiudicium non fit alicui, niſi ei ſubtrahatur quod eſt in fauorem eius indultum. Iuriſditionis autem poteſtas nõ eſt commiſſa alicui homini in fauorem ſuum, ſed in vtilitatẽ plebis, & honorem Dei. Et ideo ſi ſuperioribus prælatis expedire videatur ad ſalutem plebis, & honorem Dei promouendũ, q̃ alijs, quæ ſunt iuriſditionis, committant, in nullo ſit præiudicium inferioribus prælatis; niſi illis, qui quærunt, quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti, &

Archipresbyter, habens prebendam ſacerdotalem; cui præbendæ ex officio ſic annexum officium audiendi confeſſiões illorum de diocœſi extra ciuitatem vel in ciuitate. Item legatus Papæ; ſummus pœnitentiarius. Item Decanus ruralis, qui & archipresbyter uocatur; ſi ſons decanatus eſt annexus alicui curæ ſpeciali. Præmiſſorum ergo quilibet; cum modo prædicto ſit ordinarius, poteſt committere confeſſionũ. Confiteri proprij ſacerdotes ex commiſſiona vel priuilegio eſſe poterunt: & ideò quia non ordinarij, licet poſſint audire, non poterunt cõmittere; cùm delegatus non poſſit delegare. Ex pręmiſſis dici quòd textus per ly iuriſditionem immediatam intelligit iuriſditionẽ ordinariam. Propri⁹ itaque ordinarius habere veraciter dicitur iuriſditionem immediatam: ſed proprius delegatus iuriſditionem mediatam. Ad audiendum confeſſiones ſufficit habere iuriſdictionẽ ſaltẽ mediatam: ad cõmittendum autem oportet, habere immediatam. Et ideo de immediata facit expreſſam mẽtionem concluſio: & de illa quoque intelligendum relinquitur id, quod dicit probatio, videlicet quicũq; iuriſditionem &c. Nã termini concluſionũ, & probationum, ſemper accipiendi ſunt ĩ eodẽ ſenſu, & q̃ vnius eorum limitatio non replicaret (vt hic fit;) alioqui eſſet inefficax probatio cõcluſionũ, vt pote in ambiguo laborans.

Concl. p.

Concl. p.

Termini cõcluſionũ, & probationũ ſẽſũ eundẽ habeant.

CONCL. 2ª ſi aliquis p̄p executionis ordinis impedimentũ audire confeſſionẽ nõ poſſit, põt ſibi concedi, q̃ cõfeſſionẽ audiat, p̄ eũ q̃ impedimentũ remouere poteſt.

PROB. Quia, vt ex terminis patet, tollitur

1m Maior. Non cõta

quòd priuilegiũ indulgeri in præiudiciũ alterius ¶ Põt ẽñ indulgeri ĩ vtilitatẽ plebis & honorem Dei.

Tuna

§ Tunc nihil contra. Nam præiudicium non fit alicui, niſi ei ſubtrahatur &c. vt in litera. Vide etiam ar. 4. not. poſt reſpon. ad ſextum.

2^m de minori. Quod impeditur, ſi alius quam ipſe, confeſſionem eius audiat. ℞. negatur iſtud.

§ Ad obſernandũ. n. illud ad ordinarios, & curatos directum mãdatum, agnoſce diligentem vultum pecoris tui, ſufficit, quãtũ ad confeſſionem attinet: q̃ ordinarius uel curatus inquirat diligenter, an ſubditorũ ſuorum quilibet ſit cõfeſſus; & q̃ credat ſubdito ſuo dicenti, ſe alteri abſoluere ualenti fuiſſe confeſſum. Vide etiam de hac prouer. 7. authoritate aliquid artic. 1. ad 4^m. & ar. 6. ad 2^m.

Diligẽter agnoſce vultũ pecoris tui.

3^m de minori. Non poſſunt eſſe plures. ℞. Æqualiter ſe habentes: non aũt, inæqualiter. §. Tũc nihil &c. licet. n. plures ſint ſuper eãdem plebem ſacerdotes proprij, inæqualiter tamẽ ſe habent ſemper: ut declaratur in litera. Hinc fit vt poſſibile ſit eis, etiam contraria præcipientibus, obedire; non quidem faciẽdo quod ambo ſic præciperent (in hoc enim ſenſu, nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Matth. 6.) ſed determinata ſciendo q̃ maiori tunc obediendum eſt dimiſſo minore. Non ergo redditur quis perplexus ex eo, q̃ habet plures ſuperiores inæqualiter ſe habentes, etiam q̃ contraria ei mandarent. Tanto ergo minus redditur perplexus; ſi habeat plures ſuperiores inæquales conſentanea ſibi inuicem & conformia præcipientibus.

Duobus cõtrarijs quõ põt quis obedire uel non obedire.

¶ NOT. Hanc doctrinam bene ꝑ ſẽper notabis: contra & hæreticos, & prauos quoſque, & tentationes: qui, vel quæ, multitudinem ſuperiorũ ſtomachantur, tumultuoſè garriendo, in ſenſuque falſo nobis inculcando veraciſſimam Chriſti ſententiam illam, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Nunquid non plures ſuper eandem plebem, inæquales tamen, Chriſtum inſtituiſſe legunt! Petrum ſuper omnes, etiam coapoſtolos Matth. 16. Ioan. 2. Luc. 22. alios Apoſtolos ſuper alios fideles Matt. 18. Diſcipulos ſeptuaginta duos ſuper particulares diœceſes, Luc. x. Particularis ergo [illegible] a diœceſis habebat ex inſtitutione Chriſti tres ſuperiores, Petrum, Apoſtolorũ aliorũ aliquẽ, 72. Diſcipulorum quempiam. Quod ſi Petro ſuccedat Papa, Apoſtolis, Epiſcopi alij 72. diſcipulis Parochij, vt alias ſupra notauimus! Eccleſia enim eſt terribilis, vt caſtorum acies, idest venerabilis acies, veluti ſolet eſſe acies caſtrorum ordinata, cant. 6. non autem inordinata.

Ingratis malorum nequitijs, Eccleſia ẽ terribilis, acies ordinata.

qui gregi præſunt, non vt eos paſcant, ſed vt ab eis paſcant.

Ad secundum dicendum, quòd rector Eccleſiæ debet vultum pecoris ſui cognoſcere dupliciter. Vno modo per ſolicitam exterioris conuerſationis conſiderationem, qua in uigilare debet ſuper. gregem ſibi commiſſum, & in hac cognitione non oportet q̃ credat ſubdito ſed certitudinem facti, inquantum poteſt, inquirat. Alio modo per cõfeſſionis manifeſtationem; & quantum ad hanc cognitionem non poteſt maiorem certitudinem accipere quàm vt ſubdito credat, quia hoc eſt ad ſubueniendum conſcientiæ ipſius. Vnde in foro conſcientiæ creditur homini, & pro ſe, & contra ſe, non autem in foro exterioris iudicij, & ideo ad hanc cognitionem ſufficit, quòd credat ſubdito dicenti ſe alteri abſoluere valenti fuiſſe confeſſum, & ſic patet quòd talis cognitio per priuilegium alteri indultũ de confeſſione audienda nõ impeditur.

Ad tertium dicendũ, quòd inconueniens eſſet ſi duo æqualiter ſuper eandem plebem conſtituantur, ſi autem inæqualiter, non eſt inconueniens, & ſecundum hoc ſuper eandem plebẽ immediate ſunt, & ſacerdos parochialis, & Epiſcopus, & Papa, & quilibet eorum poteſt ea, quæ ſunt iuriſditionis ad ipſum pertinentia, alteri committere. Sed ſi ſuperior committat, qui & principalior eſt, dupliciter poteſt cõmittere; aut ita quòd eum uice ſui conſtituat, ſicut Papa, & Epiſcopus ſuos pœnitentiarios conſtituunt, & tunc talis ẽ principalior quàm inferior ſtatus, ſicut pœnitentiarius Papæ, q̃ Epiſcopus, & pœnitentiarius Epiſcopi, quam ſacerdos parochialis, & magis tenetur ei cõfitens obedire. Alio modo vt eũ coadiutorem illius ſacerdotis cõſtituat, & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui coadiutor datur, iõ coadiutor eſt minus principalis, & iõ pœnitens nõ tantum obedire tenetur ei, quã tum proprio ſacerdoti.

Ad quartum dicendum, q̃ nullus tenetur confiteri peccata, q̃ nõ habet, & iõ ſi aliquis pœnitentiario Epiſcopi, vel alteri ab Epiſcopo commiſſionem habẽti cõfeſſus fuerit, cum ſint ſibi dimiſſa peccata, & quo ad Eccleſiam, & quo ad deum, non tenetur cõfiteri ꝓprio ſacerdoti quantumcunq; petat: ſed ꝑ ſtatutum Eccleſiæ † de cõfeſſione facienda proprio ſacerdoti ſemel in anno, eodem mõ ſe debet habere, ſicut, & ille, qui habet ſolum venialia. Talis enim ſolum venialia confiteri debet, vt quidam dicunt, vel profiteri ſe à peccato mortali immunẽ, & ſacerdos ei in foro conſcientiæ credere debet, & tenetur. Si tamẽ iterum cõfiteri teneretur, nõ fruſtra primo cõfeſſus fuiſſet, quia quanto pluribus ſacerdotibus confitetur quis, tãto plus de pœna remittitur ei, tũ ex erubeſcentia cõfeſſionis, quæ in pœnam ſatisfactoriam cõputatur, tum ex vi clauium. Vnde toties poſſet confiteri, quòd ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriã ſacramento, niſi in quo ſanctificatio adhibetur, vel per characteris impreſſionem, vel per materiæ conſecrationem, quorum neutrum eſt in pœnitentia, vnde bonum eſt quod ille, qui authoritate Epiſcopi confeſſionem audit, inducat confitentem quòd confiteatur proprio ſacerdoti, quod ſi noluerit, nihilominus eum abſoluere debet.

orum eſt acies caſtrorum ordinata, cant. 6. non autem inordinata. Alioquin ſi eſſet inordinata, neque amicis eẽt terribilis, i. præ admiratione uenerabilis; neque inimicis eſſet terribilis, i. præ grauitate multitudinis legitimẽ pugnantium formidabilis. Ordo autẽ huius Eccleſiaſticæ aciei, quam Concilium Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. & canon. 6. Hierarchiã merito uocat, conſiſtit in ſubalternatione, non autem in æqualitate, miniſtrorũ Dei ſuper eandem plebem: quamadmodum textus explanat.

Concil. Trid.

4^m minor. Qui confeſſus eſt alij ſacerdoti, tenetur iterum cõfiteri proprio ſacerdoti, ſi petat. ℞. Negatur iſta minor. §. Ad ꝓbationẽ dr: q̃ iſte cõfeſſ⁹ ſi ẽ quidẽ abſolut⁹ ab obediẽtia, parochi, qua ei tenet; ſed nõ abſolut⁹ ẽ ab ei⁹ obediẽtia, qua ei aſi cõfeſſionẽ tenebatur. Hoc eſt. Abſolutus non eſt ab obediẽtia, qua ei tenatur: Sed abſolutus eſt ab illa, qua ei nõ ampli⁹ tenetur. Ea litera dic pro meliori capitu, & ad proteruos, de quibus infra in appen. Quid via eũ cõfiteri? Nihil, uel aliqd? Si nihil; hoc ẽ incõueniẽs, propterqua nocti ignorantia. Si aliquid aut peccatum ueniale aut mortale. Si mortale: non habet, ut pote cui oĩa in confeſſione alij ſacerdoti iuriſditionem habẽti facta fuerẽ dimiſſa. Si ueniale nõ tenetur, ut dicit Concil. Trid. ſeſſ. 14 c. 5. Vide ſup. q. 6. art. 3. ad 4^m. Etiã ſcito: q̃ S. Doctor illud. qd dixit ibi de confeſſione uenialium, dixit ſecundum opinionem aliorũ; q̃uit à ſemetipſo locutus videret, cũ in primo illo ad quartũ rãſo expreſſã de nullo alio fecerit mentionẽ. Quod enim tunc de mente aliorum quorundam loqueretur patet manifeſtè ex hoc, quod nunc verbaliter inquit: talis enim ſolum venialia confiteri debet, vt quidam dicunt.

† In Decr. lib. 5. t. 38. 12.

Riiẽ ſemel confeſſus nõ tenet de eiſdẽ amplius cõfiteri.

*Reſponſio 2^a.

Corollarium. Nunne ergo ex textu huius inſi ſibi vſq. poteſt qui ex priuilegio vel mandato ſuperioris confiteri alteri ſacerdoti,

doti, etiã inuito parocho? Id certè bielnſinuatur: dum parocho, quantumcunque petenti confeſſum alteri non obligari ad reconfitendum dicitur. Ex inſtantia enim poſſibili ſacerdotis parochialis, qui reconfeſſionem poſtulat, relinqui videtur clarum, aut quaſi clarum: quòd iſte confeſſus erat, uel ſaltem confiteri poterat, illi alteri, non tantum ſine licentia parochi, ſed etiam eo inuito. Vt quid enim adeò perſtreperet parochus? Vt quid hoc, tanquam in iniuriam ſui factum, ad ſuum tribunal reuocari, tam impensè ſatageret? Hinc ergo trahens iſtam regulam: quæ erit ſequens.

An, inuito parocho, poſſit quis ex licentia ſuperioris cõfiteri alteri.

¶NOT. Quando iuriſditio perfectè remanet in ſolidum apud aliquos, ita q; vnus ſine alio poteſt per ſeipſum de cauſa cognoſcere: tunc vnus ſine alio poteſt committere cui vult, ſiue minor ſine maiore, ſiue maior ſine minore: non tamen minor inuito maiore (ſi iuriſditio ſit ſub alterna) ſicut maior inuito minore. Cum enim iuriſditio minoris, licet ſit ordinaria, pendeat à maiore, non autem & è conuerſo: patet, quòd G prohibente maiore, non poteſt minor huic tali committere; & quòd minore prohibente, poteſt maior, cui vult, committere. Exemplum. Poteſtas abſoluendi, quæ eſt apud Papã, Epiſcopum, & Parochum, non eſt vna: ita q; vnuſquiſque tanquam ordinarius non poſſit per ſe audire ſine conſenſu alterius; & hoc eſt, ipſam poteſtatem remanere perfectè inſolidum apud quemlibet illorum. Hinc fit: vt eorum quilibet poſſit abſque conſenſu alterius committere, cui voluerit, audientiam confeſſionum. Vnde vicarius parochi abſque licentia Epiſcopi poteſt audire confeſſiones parochianorum illius: & multò magis è conuerſo, ſ. de licẽtia Epiſcopi poteſt quis audire confeſſiones parochianorum horum ſine licentia aut conſenſu parochij: immo etiam parocho inuito. Quod ſi poteſtas vnius, puta parochi, non penderet ab alio, puta Epiſcopo, tunc ſine licentia quidem parochi p. ſtet quis ex commiſſione epiſcopi parochianos audire, ſed non inuito parocho. Quatenus ergo epiſcopi poteſtas H ſuper hos parochianos eſt ordinaria, poſſum ex commiſſione eius audire hos inconſulto parocho: quatenus verò eius poteſtas eſt ſubalterna, id eſt à qua dependet poteſtas parochi, poſſum ex commiſſione epiſcopi audire hos parochianos inuito parocho. Quod audis de epiſcopo reſpectu ſacerdotis parochialis cuiuſcunque ſui; intelligendum eſt etiam de Papa reſpectu epiſcoporum quorumcunque in toto mundo. Faciunt hæc prædicta ad clariorem notitiam, etiam reſpõſi ad tertium.

Regula vniuerſalis p cõmiſſione cõfeſſionũ.

Item 4m de maiori. In initiam ſacramẽto. ℞. In quo ſanctificatio adhibetur vel per characteris impreſſionem, uel per materiæ conſecrationem: non autem, in quo ſanctificatio altero modorum ipſorum non adhibetur. §. Tunc &c. Nam in ſacramento confeſſionis nec per characteris impreſſionem nec per materiæ conſecrationem adhibetur conſecratio. Hoc melius intelliges ſi uideris reſpon. ad tertium articuli ſequen. Vide in litera hac reſponſum 2m, ly ſi tamen iterum confiteri teneretur &c. nec reiteratio facit iniuriam ſacramento &c.

Cuius ſacramenti reiteratio ſit iniurioſa.

APPENDIX.

1 *Vtilitas p S. Eccl. cõcerto. &c.*

EX articulo habes 1o. quomodo per rationem reijcias errores Ioannis de Poliaco (Prat. Ioannes de Poliaco Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia lib. 4. c. 37. p. 2.) dicentis: confitendum non eſt fratribus mendicantibus; & qui ipſis uel alijs habentibus priuilegium generale audiendi confeſſiones eſt cõfeſſus, iterum confiteri tenetur curato tanquam proprio ſacerdoti. Item dicentis: ſtante ſtatuto omnis utriuſque ſexus, Papa non poteſt facere, quin Parochiani teneantur quotoquoque anno omnia peccata ſua confiteri proprio ſacerdoti. ſ. curato: immo nec Deus ipſe: quia hoc implicat contradictionem. Item dicentis: Papa non poteſt dare poteſtatem generalem, immo nec Deus ipſe, audiendi confeſſiones; quin confeſſus habenti talem facultatem teneatur eodem iterum confiteri proprio ſacerdoti, ſcilicet curato. Item dicentis: q; Papa licet ſit principalior parochialium, non eſt tamen immediatè aliorum curatus, ſiue non habet immediatè curã aliorũ. Itẽ dicentis: q; Papa nõ põt audire cõfeſſiones parochianorum, quin teneantur eadem peccata, quæ Papæ confeſſi ſunt, confiteri parochialibus ſacerdotibus. Hi duo vltimi referuntur, & reprobantur à Cardinali Turrecremata, de Eccleſia lib. 2. c. 6. Contra autem oẽs hos errores pugnat articuli præſentis ratio: dum iuriſditionem tantum eſſe neceſſariam, tanquam de ſubſtantia confeſſionis, ex art. quarto præſupponit; & talẽ iuriſditionẽ poſſe p cõmiſſionẽ aliquibus communicari probat. Quòd autem ordinariam iuriſditionem habenti quis confiteatur, non eſt de ſubſtantia cõfeſſionis, ſed tantum de bene eſſe, ut etiam ex Concilijs, Triden. ſeſſ. 24. cap. 13. & Aquiſgran. cap. 16. ſupra art. 4. appen. patuit.

F Nam ly protutiori, & ly congruentior, oſtendunt; quòd hoc eſt ad bene eſſe, quantum eſt ex parte ſubſtantiæ confeſſionis: licet, quantum eſt ex parte præcepti eccleſiaſtici, Omnis vtriuſque ſexus, ſit de neceſſitate. Ablata igitur iſta neceſſitate quo ad aliquos per priuilegium aut mandatum Papæ, poteſt quis licitè confiteri priuilegiato; ita q; non teneatur eadem reconfiteri curato. Vnde contrarium dicere eſt negare: q; Papa habeat auctoritatem diſpenſandi ſuper omne ius poſitiuum, contra ſupradicta quæſtione 6. articulo 6. Secus autem eſſet ſi confiteri habẽti iuriſditionẽ ordinariã eſſet de ſubſtãtia neceſſaria confeſſionis: cum Papa non poſſit ius diuinum mutare, ex Concilio Tridentino ſeſſ. 21. capitulo ſecundo, per ly ſalua eorum ſubſtantia. Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hos errores meritò fuiſſe damnatos à Papa Eugen. 4. in decreto ſacr. approb. Concil. Florent. cum dicit, ſufficere quòd quis confiteatur ſacerdoti habenti authoritatem abſoluendi G ex commiſſione ſuperioris, quamuis non ordinariã. Verba huius formaliter allegantur, ſupra articulo quarto, appen. Item ab Innocen. 3. in capitulo omnis vtriuſque. ubi confeſſum ſacerdoti alieno de licentia curati habet pro uerè confeſſo; ita vt præcepto Eccleſiæ ſatisfecerit. Vide & verba huius artic. 4. appen. Vnde contra literam hanc ignorantes, & tamen de ſcientia ſtatuti huius glorianies, patet ad plenum: q; de licentia Papæ, vel Epiſcopi, poteſt quis confiteri alteri, ita q; ad reconfitendum non teneatur. Si. n. curatus poteſt dare talem licentiam, ut ipſi textus apices docẽt: multo mag. potent curato ſuperior. Quod ſi neges, inquiens, q; in præiudicium curati ſuperior non poteſt, uel ſaltem non debet, dare priuilegium vel mandatum: reſponſum iam eſſe noueris per ſolutionem primi argumenti in præſenti articulo. Item à multis Romanis pontificibus per hoc: q; multa priuilegia de confeſſionibus audiendis dederunt (vt in eorum priuilegijs, maxime in Mari magno, patet) mendicantibus, & alijs. Vnde ſuo facto declararunt, q; de iure poſſunt. Nemo enim iudicabit primam ſedem, neque clerus, neque Auguſtus, neque rex, neque populus: ut habetur ex Concil. Rom. ſub præſentia S. Syluestri Papæ cap. 10. & in decret. 9. q. 3. Nemo iudicabit. Quinimò ſic agentes ſummi Pontifices bene fecerunt: vt ſpecialiter oſtenditur ar. 4. ad 6m. per ly potius ſine confeſſione morerentur, quam tali ſacerdoti confiterentur. Item à Papa Gregorio 9. per hoc: q; in principio libri decretalium dicit, Raymũdum eſſe pœnitentiarium ſuum. Hic fuit B. Raymundus Cathalanus Barcinonenſis, ordinis prædicatorũ doctor excellentiſſimus in iure canonico, cui & Papa Gregorius prædictus cõpilationem decretalium (vt ibi dicitur) cõmiſit; qui & generalis tertius ordinis eiuſdem fuit; multiſq; miraculis claruit, ut pote qui (vt legitur) pluſq; triginta mortuos ſuſcitauerit. Hæc dicta ſint ad hoc: vt certò ſciant omnes, tam ſanctum tàm doctum tàm eximium virum nunquam ſe paſſurũ I fuiſſe, q; in officium pœnitentiarij aſſumeretur; niſi procul dubio nouiſſet, q; ex commiſſione Papæ poteſt quis abſque parochialium ſacerdotum conſenſu confeſſiones audire. Item à Concil. Trident. ſeſſ. 25. de regul. cap. 10. Attendant diligenter Epiſcopi, & cæteri ſuperiores monaſteriorum ſanctimonialium: ut in conſtitutionibus earum admoneantur ſanctimoniales, vt ſaltem ſemel ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Eucharistiam ſuſcipiant; ut ea ſe ſalutari præſidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandos. Præter ordinarium autem confeſſorem alius extraordinarius ab Epiſcopo, & alijs ſuperioribus bis aut ter in anno offeratur: qui omnium confeſſiones audire debeat. Hæc ibi. Vbi ad literam patet: quòd etiam extraordinarius confeſſor poteſt, abſque quòd ordinario eadem reconfiteantur, audire peccata, ab ijſque abſoluere ita perfectè; vt ad ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiendam poſt confeſſionem ipſam accedere poſſint. Item à Papa Ioan. 22. K in extrauag. Vas electionis. Narratis enim illis erroribus Io. de Poliaco, ibi ſubinfertur. Prædictos articulos, & quemlibet eorum, tanquam falſos, & erroneos, & à doctrina ſacra deuios, authoritate apoſtolica condemnamus & reprobamus, de fratrum noſtrorum conſilio: & contrariam eſſe catholicam fidem aſſerimus, ſcilicet quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, magis teneantur eadem peccata confiteri, iterum quam ſi ea aliàs confeſſi fuiſſent eorum proprio ſacerdoti, iuxta concilium generale. Hæc ibi. Ergo, à fortiori condemnantur per hæc vltimi errores duo etiam prædicti. Per concilium generale intellige Later. ſub Innocen. 3. omnis utriuſque ſexus. Tertio habes: quomodo per rationem præmiſſa Pontificũ ſummorum atque conciliorum dicta, pro quanto alijs, quam proprio parocho ſtatuunt uel ex priuilegio uel mandato ſuperioris poſſe aliquem confiteri, & declares, & probes & defendas. Quartò vides: quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur. 4

Iuriſditio ſaltẽ commiſſaria ſufficit.

2

Decreti Innocẽtij excludit expreſſe conditionem illã, de qua errores pdicti.

Priuilegia

Nullus iudicat Papam.

B. Ray. cõpilator decret. ordinis prædicatorum

Semel ſaltẽ in menſe cõmunicẽt moniales.

Nota vindamnationis prædictorũ errorum.

3

QVÆST. VIII. ART. VI.

CONCL. Quando neceſſitatis articulus imminet; nõ impeditur per eccleſiæ ordinationem quilibet ſacerdos, quin abſoluere poſſit à quibuſcunque peccatis, & ẽt ab excõicatione a quocunque lata.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pœnitens poſſit in fine uitæ à quolibet ſacerdote abſolui.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd in fine uitæ pœnitens non poſſit à quolibet ſacerdote abſolui. Quia ad abſolutionem requiritur aliqua [h] iuriſditio, ut dictum eſt,* ſed ſacerdos non acquirit iuriſditionem ſuper illum, qui in fine pœnitet, ergo nemo poteſt eum abſoluere.

¶2 Præt. Ille, qui ſacrm̃ Baptiſmi in articulo mortis ab alio, q̃ à proprio ſacerdote recipit, nõ debet à proprio ſacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet ſacerdos in articulo mortis poſſit abſoluere a quolibet peccato non debet pœnitens, ſi euadit ad [h] ſuum ſacerdotem recurrere, quod falſum eſt, quia aliàs ſacerdos nõ haberet cognitionẽ de uultu pecoris ſui.

¶3 Præt. In articulo mortis ſicut licet alieno ſacerdoti Baptizare, ita ẽt non ſacerdoti, ſed non ſacerdos nũquam põt abſoluere in foro pniali,[h] ergo nec ſacerdos in articulo mortis eum, qui non eſt ſibi ſubditus.

SED CONTRA, Neceſſitas ſpiritualis eſt maior, quàm corporalis, ſed aliquis in neceſſitate ultima põt aliorum rebus uti, etiã inuitis dominis ad ſubueniendum corporali neceſſitati, ergo, & in articulo mortis ad ſubueniendum ſpirituali neceſſitati poteſt à non ſuo ſacerdote abſolui.

B Præt. Ad idem, ſunt auctoritates poſitæ in litera.*

RESPONDEO, Dicendum, quòd quilibet ſacerdos quantum eſt de uirtute clauium, habet poteſtatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata, ſed quòd non poſſit omnes ab omnibus peccatis abſoluere, hoc eſt, quia per ordinationem Eccleſiæ habet iuriſditionem limitatam, uel omnino nullam habet, ſed

C quia neceſſitas legem non habet, ideo [m] quando neceſſitatis articulus imminet, per eccleſiæ ordinationem non impeditur quin abſoluere poſſit,[n] ex quo habet claues etiam ſacramentaliter, & tantum conſequitur ex abſolutione alterius ſicut ſi a ꝓprio ſacerdote abſolueretur, nec ſolum à peccatis tunc poteſt à quolibet ſacerdote abſolui, ſed [m] etiam ab excõ-

D municatione à quocunque ſit lata, [n] & hæc abſolutio etiam ad iuriſditionem pertinet, quæ per legem ordinationis Eccleſiæ coarctatur.

¶NOT. Sub nomine excõicationis, tanquàm ſub principaliori, intelligit oẽs cẽſuras. Vide Cõc. Trid. in append.

Th.4. diſ. 20. q. uni. ar. 1. q. 2. ¶PROB. 1 Quia, q̃quilibet ſacerdos non poſſit a quibuſcunque pctĩs, non eſt ex defectu clauiũ (cũ, quãtũ eſt de uirtute clauiũ, hẽat ptãtẽ indifferenter in oẽs, quantũ ad oĩa pctã.) ſed ex defectu iuriſdõnis (cum hæc p legẽ Eccleſiæ ſit ei limitata uel totaliter ablata:) & neceſſitas non habet legem: *ar. præc.

2 Quia (ly & etiam ab &c.) abſolutio ab excõicatione ptinet ad iuriſdõnẽ, q̃ p legẽ Eccleſiæ ſacerdoti huic coarctatur; & eius coarctatio in caſu neceſſitatis tollitur.

1a ¶NOT. 1a. Propoſitio primi hypothetici ancedẽtis illa, ſ. Neceſſitas non hẽt legẽ, uerificat in pceptis a lſa intẽtis, nõ aũt uniuerſaliter acceptis i. de præceptis iuris poſitiui, nõ aũt iuris diuini. Vñ p ly legẽ intẽdit lſa legẽ ab Eccleſia factã: cũ huic ꝓpoſitioni antepoſuerit illã, q̃ de lege ſeu ordinatione Eccleſiæ loquitur. Pro cui⁹ ampliori notitia. D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 6. ait. Oĩs lex ordinat ad cõem hominũ ſalutẽ, & intãtũ obtinet uim & rõnẽ legis: ſcdm uero q̃ ab hoc deficit, uirtutem obligãdi non hẽt. Vñ iuriſperitus dicit (.ſ. in digeſt. ueteri, lib. 1. tit. 3. leg. 24.) q̃ nulla rõ iuris, aut æquitatis benignitas patitur; ut quæ ſalubriter pro ſalute hominum introducuntur, ea nos duriori interpretatione contra ipſorum commodum perducamus ad ſeueritatem. Contingit autem multoties: q̃ al qd obſeruare communi ſaluti eſt utile, ut in pluribus, quod tñ in aliq̃bus caſibus eſt maxime nociuum. Quia igĩ legiſlator non põt oẽs ſingulares caſus intueri, ꝓponit legem ſcdm ea, q̃ in plurib⁹ accidunt, ferens intentionem ſuam ad cõem utilitatem. Vñ ſi emergat caſus, in quo obſeruatio talis legis ſit damnoſa cõi ſaluti, non eſt obſeruãda. Sicut ſi in ciuitate obſeſſa ſtatuat lex, q̃ portæ ciuitatis maneant clauſæ, hoc eſt utile cõi ſaluti, ut in pluribus: ſi tñ contingat caſus, q̃ hoſtes inſequant aliquos ciues, p quos ciuitas conſeruantur, damnoſiſſimum eſſet ciuitati, niſi eis portæ aperirentur. & ideo in tali caſu eſſent portæ aperiẽdæ cõtra uerba legis: ut ſeruaretur utilitas cõis, quã legiſlator intẽdit.

Qũo ei, q̃ ſubeſt legi, liceat; præter uerba legis agere.

Vigilãter notandũ. Sed tñ hoc eſt conſiderãdum: q̃ ſi obſeruatio legis ſcdm uerba non habeat ſubitũ periculũ, cui oporteat ſtatim occurri, nõ pertinet ad quemlibet ut interpretetur quid ſit utile ciuitati, & quid inutile; ſed hoc ſolum pertinet ad principes, qui propter huiuſmodi caſus habent authoritatem in legibus diſpenſandi. Si uerò ſit ſubitum periculum non patiens tantam morã, ut ad ſuperiorem recurri poſſit: ipſa neceſſitas diſpenſationem habet annexam, quia neceſſitas non ſubdit legi. Hæc ibi, in corp. & ad primũ argũ ſic. ille, q̃ in caſu neceſſitatis agit præter uerba le-

A gis, nõ iudicat de ipſa lege: ſed iudicat de caſu ſingulari, in quo uidet, uerba legis obſeruanda non eſſe & ad 2m ſic. ille, q̃ ſequit intentionem legiſlatoris, nõ interpretatur legẽ ſimpliciter, ſed in caſu: in quo manifeſtum eſt per euidentiam nocumenti, legiſlatorem aliud intendiſſe. Si u. dubium ſit: debet uel ſecundũ uerba legis agere, uel ſuperiorem cõſulere. & in 2. 2. q. 120. ar. 1. ad 1m. ſic. Epiches nõ deſerit iuſtũ ſimpliciter, ſed iuſtum, qđ eſt lege determinatum, nec ẽt opponit ſeueritati, q̃ ſequitur ueritatẽ legis in quib. oportet. Sequi autem uerba legis, in quib. non oportet, uitioſum ẽ. Vñ dr̃ in codice, de legibus & conſtitutionibus principũ. Nun dubiũ eſt: in legẽ cõmittere eũ, qui uerba legis amplexus cõtra legis nitit uoluntatẽ. & ad 2m, ſic. Ille de lege iudicat, qui dicit, eã non eſſe bñ poſitã: q̃ uero dicit, uerba legis non eſſe in hoc caſu ſeruanda, nõ iudicat de lege, ſed de aliquo negocio particulari, qđ occurrit. & ad 3m, ſic. Interpretatio locũ hẽt in dubiis, in quibus non licet abſque determinatione principis à uerbis legis recedere: ſed in manifeſtis nõ eſt op⁹ interpretatione, ſed executiõe. Hæc S. Th. Idem in 2. 2. q. 66. ar. 7. ſic. Ea, q̃ ſunt iuris humani, nõ poſſunt derogare iuri nãli, uel iuri diuino: ſecũdum aũt nãlẽ ordinẽ ex diuina prouidẽtia inſtitutũ, res inferiores ſunt ordinatæ ad hoc, q̃ ex his ſubueniat hõium neceſſitati: & ideo per rerũ diuiſionem & appropriationẽ ex iure humano procedentem non impeditur, quin hominis neceſſitati ſit ſubueniendum ex huiuſmodi rebus, & ad ſecundum ſic. Vel re aliena occulte accepta in caſu neceſſitatis extremæ, non habet rationem furti, propriè loquendo: quia per talem neceſſitatem efficitur ſuum id, quod aliquis accipit ad ſuſtentandã propriam uitam. & ad tertium ſic. In caſu ſimilis neceſſitatis poteſt etiam aliquis occultè rem alienam accipere; ut ſubueniat proximo, ſic indigenti. Hæc ibi.

*Lib.4. ſẽ. diſt. 20. Cõc. Tri. ſeſſ.14. c.7 de caſuũ reſeruatione.

Hinc dictũ in Codice uerificatur præſertim cõtra hæreticos.

Concl. m

Ius humanũ eſt infra nãle & diuinũ: ideo non põt derogare iſtis.

Concluſionis pars.

E ¶NOTATIO 2a. Applicabis ĩn prædicta ad præſentis articuli propoſitum, quantum ſufficit, & ſine errore. Vlterius aduertes: q̃ neceſſitas illa, de qua dr̃ q̃ non habet legem, non eſt neceſſitas communicandi uel huiuſmodi, ſed neceſſitas moriẽdi: cum in titulo dicatur ly in fine uitæ. Quando enim alicui imminet neceſſitas communicandi; & deficit confeſſor, non poteſt propterea abſolui à quolibet ſacerdote: quia neceſſitas celebrandi Miſſam, quæ maius quid importat quàm neceſſitas communicandi, non habet hoc priuilegium, ſed in tali neceſſitate conſtitutum dimittit iura terminos non habentium copiam confeſſoris. Neceſſitatem autem extremam moriendi intellige, non quando iam emiſſurus eſt ſpiritum: ſed quando à peritis medicis uita infirmi deſperatur; uel quando apparẽt ſigna probabilia periculi mortis. Non enim uidetur expectanda ultima neceſſitas: quia tunc fortè non poſſet iuuari, cum nec poſſet confiteri. Sumitur autem declaratio hæc proportionaliter ex neceſſitate extrema pauperum de qua Sanctus Do- 2a

Articulus neceſſitatis, ſiue extrema neceſſitas.

doti, etiã inuito parocho? Id certè hic inſinuatur: dum parocho, quantumcunque petenti confeſſum alteri non obligari ad reconfitendum dicitur. Ex inſtantia enim poſſibili ſacerdotis parochialis, qua reconfeſſionem poſtulat, relinqui videtur clarum, aut quaſi clarum: quòd iſta confeſſus erat, uel ſaltem confiteri poterat, illi alteri, non tantum ſine licentia parochi, ſed etiam eo inuito. Vt quid enim adeò perſtreperet parochus? Vt quid hoc, tanquam in iniuriam ſui factum, ad ſuum tribunal reuocari, tam impensè ſatageret? Hinc ergo trahens iſtam regulam; quæ erit ſequens.

An, inuito parocho, poſſit quis ex licẽtia ſuperioris cõfiteri alteri.

¶NOT. Quando iuriſdictio perfectè remanet in ſolidum apud aliquos, ita q; vnus ſine alio poteſt per ſeipſum de cauſa cognoſcere: tunc vnus ſine alio poteſt committere cui vult, ſiue minor ſine maiore, ſiue maior ſine minore: non tamen minor inuito maiore (ũ iuriſdictio ſit ſub alterna) ſicut maior inuito minore. Cum enim iuriſdictio minoris, licet ſit ordinaria, pendeat à maiore, non autem & è conuerſo: patet, quòd prohibente maiore, non poteſt minor huic tali committere: & quòd minore prohibente, poteſt maior, cui vult, committere. Exemplum. Poteſtas abſoluendi, quæ eſt apud Papã, Epiſcopum, & Parochum, non eſt vna; ita q; vnuſquiſque tanquam ordinarius non poſſit per ſe audire ſine conſenſu alterius; & hoc eſt, ipſam poteſtatem remanere perfectè inſolidum apud quemlibet illorum. Hinc fit: vt eorum quilibet poſſit abſque conſenſu alterius committere, cui voluerit, audientiam confeſſionum. Vnde vicarius parochi abſque licentia Epiſcopi poteſt audire confeſſiones parochianorum illius: & multò magis è conuerſo, i. de licẽtia Epiſcopi poteſt quis audire confeſſiones parochianorum horum ſine licentia aut conſenſu parochi: immo etiam parocho inuito. Quod ſi poteſtas vnius, puta parochi, non penderet ab alio, puta Epiſcopo: tunc ſine licentia quidem parochi p. ſieri quis ex commiſſione epiſcopi parochianos audire, ſed non inuito parocho. Quatenus ergo epiſcopi poteſtas ſuper hos parochianos eſt ordinaria, poſſum ex commiſſione eius audire hos inconſulto parocho: quatenus verò eius poteſtas eſt ſubalternans, id eſt à qua dependet poteſtas parochi, poſſum ex commiſſione epiſcopi audire hos parochianos inuito parocho. Quod audis de epiſcopo reſpectu ſacerdotis parochialis cuiuſcunque ſui; intelligendum eſt etiam de Papa reſpectu epiſcoporum quorumcunque in toto mundo. Faciunt hæc prædicta ad clariorem notitiam, etiam reſpõſi ad tertium.

Regula vniuerſalis p cõmiſſione cõfeſſionũ.

Item 4m de maiori.

Iniuriam ſacramẽti. &c. in quo ſanctificatio adhibetur vel per characteris impreſſionem, uel per materiæ conſecrationem: non autem, in quo ſanctificatio altero modorum ipſorum non adhibetur §. Tunc &c. Nam in ſacramento confeſſionis nec per characteris impreſſionem nec per materiæ conſecrationem adhibetur conſecratio. Hoc melius intelliges, ſi uideris reſpon. ad tertium articuli ſequen. Vide in litera hac reſponſum 2m. ly ſi tamen iterum confiteri teneretur &c. nec reiteratio facit iniuriam ſacramento &c.

Cuius ſacramenti reiteratio ſit iniurioſa.

APPENDIX.

1 EX articulo habes 1o. quomodo per rationem reijcias errores Ioannis de Poliaco (Piat. Ioannes de Poliaco Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia lib. 4. c. 37. p. 3.) dicentis: confitendum non eſt fratribus mendicantibus; & qui ipſis uel alijs habentibus priuilegium generale audiendi confeſſiones eſt cõfeſſus; iterum confiteri tenetur curato tanquam proprio ſacerdoti. Item dicentis: ſtante ſtatuto omnis vtriuſque ſexus, Papa non poteſt facere, quin Parochiani teneantur quotoquoque anno omnia peccata ſua confiteri proprio ſacerdoti. ſ. curato; immo nec Deus ipſe: quia hoc implicat contradictionem. Item dicentis: Papa non poteſt dare poteſtatem generalem, immo nec Deus ipſe, audiendi confeſſiones; quin confeſſus habenti talem facultatem teneatur eadem iterum confiteri proprio ſacerdoti, ſcilicet curato. Item dicentis: q; Papa licet ſit principalior parochialium, non eſt tamen immediatè aliorum curatus, ſiue non habet immediatè curã aliorũ. Itẽ dicentis: q; Papa nõ põt audire cõfeſſiones parochianorum, quin teneantur eadem peccata, quæ Papæ confeſſi ſunt, confiteri parochialibus ſacerdotibus. Hi duo vltimi referuntur, & reprobantur à Cardinali Turrecremata, de Eccleſia lib. 2. c. 65. Contra autem oẽs hos errores pugnat articuli præſentis ratio: dum iuriſdictionem tantum eſſe neceſſariam, tanquam de ſubſtantia confeſſionis, ex art. quarto præſupponit; & talẽ iuriſdictionẽ poſſe p cõmiſſionẽ aliquibus communicari probat. Quod autem ordinariam iuriſdictionem habenti quis confiteatur, non eſt de ſubſtantia cõfeſſionis, ſed tantum de bene eſſe, ut etiam ex Concilijs, Triden. ſeſſ. 24. cap. 13. & Aquiſgran. cap. 16. ſupra art. 4. appen. patuit.

Vtilitas p S. Eccl. cõtro. &c.

F Nam ly pro tutiori, & ly congruentius, oſtendunt, quòd hoc eſt ad bene eſſe, quantum eſt ex parte ſubſtantiæ confeſſionis: licet, quantum eſt ex parte præcepti eccleſiaſtici, Omnis vtriuſque ſexus, ſit de neceſſitate. Ablata igitur iſta neceſſitate quo ad aliquos per priuilegium aut mandatum Papæ, poterit quis licitè confiteri priuilegiatis; ita q; non teneatur eadem reconfiteri curato. Vnde contrarium dicere eſt negare: q; Papa habeat auctoritatem diſpenſandi ſuper omne ius poſitiuum, contra ſupradicta quæſtione 6. articulo 6. Secus autem eſſet: ſi confiteri habẽti iuriſdictionẽ ordinariã eſſet de ſubſtãtia neceſſaria confeſſionis: cum Papa non poſſit ius diuinum mutare, ex Concilio Tridentino ſeſſ. 21. capitulo ſecundo; per ly ſalua eorum ſubſtantia. Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hos errores meritò fuiſſe damnatos à Papa Eugen. 4. in decreto ſacr. approb. Concil. Florent. cum dicit, ſufficere quòd quis confiteatur ſacerdoti habenti authoritatem abſoluendi G ex commiſſione ſuperioris, quamuis non ordinariã. Verba huius formaliter allegantur, ſupra articulo quarto, appen. Item ab Innocen. 3. in capitulo omnis vtriuſque. ubi confeſſum ſacerdoti alieno de licentia curati habet pro verè confeſſo: ita vt præcepto Eccleſiæ ſatisfecerit. Vide & verba huius artic. 4. appen. Vnde contra literam hanc ignorantes, & tamen de ſententia ſtatoris huius gloſantes, patet ad plenum: q; de licentia Papæ, vel Epiſcopi, poteſt quis confiteri alteri, ita q; ad reconfitendum non teneatur. Si. n. curatus poteſt dare talem licentiam, ut ipſi textus apices docẽt: multo magis poterit curato ſuperior. Quod ſi neges, inquiens, q; in præiudicium curati ſuperior non poteſt, uel ſaltem non debet, dare priuilegium vel mandatum: reſponſum iam eſſe noueris per ſolutionem primi argumenti in præſenti articulo. Item à multis Romanis pontificibus per hoc: q; multa priuilegia de confeſſionibus audiendis dederunt (vt in eorum priuilegijs, maxime in Mari magno, patet) men- H dicantibus, & alijs. Vnde ſuo facto declararunt, q; de iure poſſunt. Nemo enim iudicabit primam ſedem, neque clerus, neque Auguſtus, neque rex, neque populus: ut habetur ex Concil. Rom. ſub præſentia S. Sylueſtri Papæ cap. 20 & in decret. 9. q. 3. Nemo iudicabit. Quinimò ſic agentes ſummi Pontifices bene fecerunt: vt ſpecialiter oſtendimus ar. 4. ad 6m. per ly potius ſine confeſſione morerentur, quam tali ſacerdoti confiterentur. Item à Papa Gregorio. 9. per hoc: q; in principio libri decretalium dicit, Raymũdum eſſe pœnitentiarium ſuum. Hic fuit. B. Raymundus Cathalanus Barchinonenſis, ordinis prædicatorũ doctor excellentiſſimus in iure canonico, cui & Papa Gregorius prædictus cõpilationem decretalium (vt inibi dicitur) cõmiſit; qui & generalis tertius ordinis eiuſdem fuit; multiſq; miraculis clarus, ut pote qui (vt legitur) pluſq; triginta mortuos ſuſcitauerit. Hæc dicta ſunt ad hoc: vt certò ſciant omnes, tam ſanctum tàm doctum tàm eximium uirum nunquam ſe paſſurũ I fuiſſe, q; in officium pœnitentiariij aſſumeretur; niſi procul dubio nouiſſet, q; ex commiſſione Papæ poteſt quis abſque parochialium, ſacerdotum conſenſu confeſſiones audire. Item à Concil. Trident. ſeſſ. 25. de regul. cap. 10. Attendant diligenter Epiſcopi, & cæteri ſuperiores monaſteriorum ſanctimonialium; ut in conſtitutionibus earum admoneantur ſanctimoniales, vt ſaltem ſemel ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant; ut ea ſe ſalutari præſidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandos. Præter ordinarium autem confeſſorem alius extraordinarius ab Epiſcopo, & alijs ſuperioribus bis aut ter in anno offeratur: qui omnium confeſſiones audire debeat. Hæc ibi. Vbi ad literam patet: quòd etiam extraordinarius confeſſor poteſt, abſque quòd ordinario eadem reconfiteantur, audire peccata, ab iiſque abſoluere ita perfectè; vt ad ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiendam poſt confeſſionem ipſam accedere poſſint. Item à Papa Ioan. 22. X in extrauag. Vaſ. electionis. Narratis enim illis articulis Io. de Poliaco, ibi ſub infertur. Prædictos articulos, & quemlibet eorum, tanquam falſos, & erroneos, & à doctrina ſacra deuios, authoritate apoſtolica condemnamus & reprobamus, de fratrum noſtrorum conſilio: & contrariam eſſe catholicam fidem aſſerimus, ſcilicet quòd illi qui prædictis fratribus confitentur, magis teneantur eadem peccata confiteri, iterum quam ſi ea aliàs confeſſi fuiſſent eorum proprio ſacerdoti, iuxta concilium generale. Hæc ibi. Ergo, a fortiori condemnantur per hæc vltimi errores duo etiam prædicti. Per concilium generale intellige Later. ſub Innocen. 3. omnis utriuſque ſexus. 3
Tertiò habes: quomodo per rationem præmiſſa Pontificũ ſummorum atque conciliorum dicta, pro quanto alijs, quam proprio parocho ſtatuunt uel ex priuilegio uel mandato ſuperioris poſſe aliquem confiteri, & declares, & probes & defendas.
Quartò vides quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur. 4

Iuriſdictio ſaltẽ commiſſaria, ſufficit.

2

Decretũ Innocẽtij excludit, expreſſe condictionem illã, de qua errores prædicti.

Priuilegia

Nullus hõ iudicat Papam.

B. Ray. cõpilator decret. ordinis prædicatorum

Semel ſaltẽ in mẽſe cõmunicẽt moniales.

Nota vim damnationis prædictorũ errorum.

QVÆST.

QVÆST. VIII. ART. VI.

CONCL. Quando neceſſitatis articulus imminet; nõ impeditur per eccleſiæ ordinationem quilibet ſacerdos, quin abſoluere poſſit a quibuſcunque peccatis, & ẽt ab excõicatione a quocunque lata.

ARTICVLVS VI.

Vtrum pœnitens poſsit in fine uitæ a quolibet ſacerdote abſolui.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd in fine uitæ pœnitens non poſſit à quolibet ſacerdote abſolui. Quia ad abſolutionem requiritur aliqua [h] iuriſditio, ut dictum eſt,* ſed ſacerdos non acquirit iuriſditionem ſuper illum, qui in fine pœnitet, ergo nemo poteſt eum abſoluere.

B

¶2 Præt. Ille, qui ſacr̃m Baptiſmi in articulo mortis ab alio, q̃ à proprio ſacerdote recipit, nõ debet à proprio ſacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet ſacerdos in articulo mortis poſſit abſoluere a quolibet peccato non debet pœnitens, ſi euadit ad [h] ſuum ſacerdotem recurrere, quod falſum eſt, quia aliàs ſacerdos nõ haberet cognitionẽ de uultu pecoris ſui.

C

¶3 Præt. In articulo mortis ſicut licet alieno ſacerdoti Baptizare, ita ẽt non ſacerdoti, ſed non ſacerdos nũquam põt abſoluere in foro pniali,[h] ergo nec ſacerdos in articulo mortis eum, qui non eſt ſibi ſubditus.

D

SED CONTRA, Neceſſitas ſpiritualis eſt maior, quàm corporalis, ſed aliquis in neceſſitate ultima põt aliorum rebus uti, etiã inuitis dominis ad ſubueniendum corporali neceſſitati, ergo, & in articulo mortis ad ſubueniendum ſpirituali neceſſitati poteſt à non ſuo ſacerdote abſolui.

Præt. Ad idem, ſunt auctoritates poſitæ in litera.*

RESPONDEO, Dicendum, quòd quilibet ſacerdos quantum eſt de uirtute clauium, habet poteſtatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata, ſed quòd non poſſit omnes ab omnibus peccatis abſoluere, hoc eſt, quia per ordinationem Eccleſiæ habet iuriſditionem limitatam, uel omnino nullam habet, ſed quia neceſſitas legem non habet, ideo [m] quando neceſſitatis articulus imminet, per eccleſiæ ordinationem non impeditur quin abſoluere poſſit,[n] ex quo habet claues etiam ſacramentaliter, & tantum conſequitur ex abſolutione alterius ſicut ſi à ꝓprio ſacerdote abſolueretur, nec ſolum à peccatis tunc poteſt à quolibet ſacerdote abſolui, ſed [m] etiam ab excõmunicatione à quocunque ſit lata,[n] & hæc abſolutio etiam ad iuriſditionem pertinet, quæ per legem ordinationis Eccleſiæ coarctatur.

¶NOT. Sub nomine excõicationis, tanquàm ſub principaliori, intelligit oẽs cẽſuras. Vide Cõc. Trid. in append.

¶PROB. 1 Quia, q̃ quilibet ſacerdos non poſſit a quibuſcunque pctis, non eſt ex defectu clauiũ (cũ, quãtũ eſt de uirtute clauiũ, hẽat ptãtẽ indifferenter in oẽs, quantũ ad oĩa pctã.) ſed ex defectu iuriſdõnis (quæ hæc p legẽ Eccleſię ſit ei limitata uel totaliter ablata:) & neceſſitas non habet legem: 2 Quia (ly & etiam ab &c.) abſolutio ab excõicatione ptinet ad iuriſdõnẽ, q̃ p legẽ Eccleſiæ ſacerdoti huic coarctatur; & eius coarctatio in caſu neceſſitatis tollitur.

31 Th.4. diſ. 20. q. uni. ar. 1. q. 2.

*ar. præc.

12 ¶NOT. 1[a]. Propoſitio primi hypothetici antecedẽtis illa, ſ. Neceſſitas non hẽt legẽ, uerificat̃ in ꝑceptis a lſa latẽtis, nõ aũt uniuerſaliter accepns i. de præceptis iuris poſitiui, nõ aũt iuris diuini. Vñ p ly legẽ intẽdit lſa legẽ ab Eccleſia factã: cũ huic ꝓpoſitioni antepoſuerit illã, q̃ de lege ſeu ordinatione Eccleſiæ loquitur. Pro cui⁹ ampliori notitia. D. Th. 1. 2. q. 96. ar. 6. ait. Oĩs lex ordinat̃ ad cõem hominũ ſalutẽ, & intñ obtinet uim & rõnẽ legis: ſcdm uero q̃ ab hoc deficit, uirtutem obligãdi non hẽt. Vñ iuriſperitus dicit (.ſ. in digeſt. ueteri, lib. 1. tit. 3. leg. 24.) q̃ nulla rõ iuris, aut æquitatis benignitas patitur, ut quæ ſalubriter pro ſalute hominum introducuntur, ea nos duriori interpretatione contra ipſorum commodum perducamus ad ſeueritatem. Contingit autem multoties: q̃ al qd obſeruare communi ſaluti eſt utile, ut in pluribus, quod tñ in aliquibus caſibus eſt maxime nociuum. Quia igit̃ legiſlator non põt oẽs ſingulares caſus intueri, ꝓponit legem ſcdm ea, q̃ in pluribus accidunt, ferens intentionem ſuam ad cõem utilitatem. Vñ ſi emergat caſus, in quo obſeruatio talis legis ſit damnoſa cõi ſaluti, non eſt obſeruãda. Sicut ſi in ciuitate obſeſſa ſtatuat̃ lex, q̃ portæ ciuitatis maneant clauſę, hoc eſt utile cõi ſaluti, ut in pluribus: ſi tñ contingat caſus, q̃ hoſtes inſequant̃ aliquos ciues, p quos ciuitas conſeruantur, damnoſiſſimum eſſet ciuitati, niſi eis portæ aperirentur. & ĩõ in tali caſu eſſent portæ aperiẽdæ cõtra uerba legis: ut ſeruaretur utilitas cõis, quã legiſlator intẽdit. Sed tñ hoc eſt conſiderãdum: q̃ ſi obſeruatio legis ſcdm uerba non habeat ſubitũ periculũ, cui oporteat ſtatim occurri, nõ pertinet ad quemlibet ut interpretetur quid ſit utile ciuitati, & quid inutile; ſed hoc ſolum pertinet ad principes, qui ꝓpter huiuſmodi caſus habent authoritatem in legibus diſpenſandi. Si uerò ſit ſubitum periculum non patiens tantam moram, ut ad ſuperiorem recurri poſſit: ipſa neceſſitas diſpenſationem habet annexam, quia neceſſitas non ſubdit̃ legi. Hæc ibi, in corp. & ad primũ argm̃ ſic. Ille, q̃ in caſu neceſſitatis agit præter uerba legis, nõ iudicat de ipſa lege: ſed iudicat de caſu ſingulari, in quo uidet, uerba legis obſeruanda non eſſe & ad 2[m] ſic. Ille, q̃ ſequit̃ intentionem legiſlatoris, nõ interpretatur legẽ ſimpliciter, ſed in caſu in quo manifeſtum eſt per euidentiam nocumenti, legiſlatorem aliud intendiſſe. Si n. dubium ſit: debet uel ſecundũ uerba legis agere, uel ſuperiorem cõſulere. & in 2. 2. q. 120. ar. 1. ad 1[m]. ſic. Epichei nõ deſerit iuſtũ ſimpliciter, ſed iuſtum, qd eſt lege determinatum, nec ẽt opponit̃ ſeueritati, q̃ ſequitur ueritatẽ legis in quib. oportet. Sequi autem uerba legis, in quib. non oportet, uitioſum ẽ. Vñ dĩ in codice, de legibus & conſtitutionibus principũ. Non dubiũ eſt: in legẽ cõmittere eũ, qui uerba legis amplexus cõtra legis nitit̃ uoluntatẽ. & ad 2[m]. ſic. Ille de lege iudicat, qui dicit, eã non eſſe bñ poſitã: q̃ uero dicit, uerba legis non eſſe in hoc caſu ſeruanda, nõ iudicat de lege, ſed de aliquo negocio particulari, qđ occurrit. & ad 3[m]. ſic. Interpretatio locũ hẽt in dubiis, in quibus non licet abſque determinatione principis à uerbis legis recedere: ſed in manifeſtis nõ eſt op⁹ interpretatione, ſed executiõe. Hæc S. Th. Idem in 2. 2. q. 66. ar. 7. ſic. Ea, q̃ ſunt iuris humani, nõ poſſunt derogare iuri nãli, uel iuri diuino: ſecũdum aũt nãlẽ ordinẽ ex diuina prouidẽtia inſtitutũ, res inferiores ſunt ordinatæ ad hoc, q̃ ex his ſubueniat̃ hõium neceſſitati: & ĩõ per certã diuiſionem & appropriationẽ ex iure humano procedentem non impeditur, quin hominis neceſſitati ſit ſubueniendum ex huiuſmodi rebus, & ad ſecundum ſic. Vel re aliena occultè accepta in caſu neceſſitatis extremæ, non habet rationem furti, ꝓprie loquendo: quia per talem neceſſitatem efficitur ſuum id, quod aliquis accipit ad ſuſtentandã propriam uitam & ad tertium ſic. In caſu ſimilis neceſſitatis poteſt etiam aliquis occultè rem alienam accipere, ut ſubueniat proximo, ſic indigenti. Hæc ibi.

Quãdo ei, q̃ ſubeſt legi, liceat ꝓpter uerba legis agere.

Vigilãter notandũ.

*Lib. 4. ſẽ. diſt. 20. Cõc. Tri. ſeſſ. 14. c. 7 de caſuũ reſeruatione. Hoc dictũ in Codice uerificat̃ præſertim cõtra hæreticos.

Concl.m

Ius humanũ eſt infra nãle & diuinũ: ĩõ non põt derogare iſtis.

Concluſionis pars.

E

2[a] ¶NOTATIO. 2[a]. Applicabis tu prædicta ad præſentis articuli propoſitum, quantum ſufficit, & ſine errore. Vlterius aduertes: q̃ neceſſitas illa, de qua dĩ q̃ non habet legem, non eſt neceſſitas communicandi uel huiuſmodi, ſed neceſſitas moriendi cum in titulo dicatur ly in fine uitæ. Quando enim alicui imminet neceſſitas communicandi; & deficit confeſſor, non poteſt propterea abſolui à quolibet ſacerdote: quia neceſſitas celebrandi Miſſam, quæ maius quid importat quàm neceſſitas communicandi, non habet hoc priuilegium, ſed in tali neceſſitate conſtitutum dimittit intra terminos non habentium copiam confeſſoris. Neceſſitatem autem extremam moriendi intellige, non quando tunc emiſſurus eſt ſpiritum: ſed quando à peritis medicis uita infirmi deſperatur; uel quando apparẽt ſigna probabilia periculi mortis. Non enim uidetur expectanda ultima neceſſitas: quia tunc fortà non poſſet ſumare, cum nec poſſet confiteri. Sumitur autem declaratio hæc proportionaliter ex neceſſitate extrema pauperis: de qua Sanctus Doctor

Articulus neceſſitatis; ſiue extrema neceſſitas.

ADPRIMVM ergo dicẽdum, quòd aliquis poreſt uti iuriſditione alterius ex eius uoluntate, quia ea, quæ iuriſditionis ſunt committi poſſunt. Vnde quia eccleſia acceptat ut quilibet ſacerdos abſoluere poſſit in articulo mortis, ideo ex hoc G ipſo quis uſum iuriſditionis habet, quàmuis iuriſditione careat.

AD 2m dicendum, quòd non oportet eum recurrere ad proprium ſacerdotem, ut iterum à peccatis ſoluatur, à quibus in articulo mortis abſolutus eſt, ſed ut innoteſcat ei, quòd eſt abſolutus. Nec ſimiliter oportet quòd abſolutus ab excommunicatione ad iudicem uadat, qui H alias abſoluere potuiſſet, abſolutionem petens, ſed ſatisfactionem offerens.

AD 3m dicendum, quòd baptiſmus habet ex ipſa ſanctificatione materiæ efficaciam, & ideo a quocunque conferatur alieno, ille ſacramentum recipit; ſed uis ſacramentalis pniæ conſiſtit in ſanctificatione miniſtri, & ideo ille, qui laico confitetur, quamuis impleat, quod ex parte eſt de ſacramentali cõfeſſione, tamen ſacramentalem abſolutionem nõ conſequitur, & ideo aliquid ualet ei, quantũ ad diminutionem pœnæ, quæ fit per confeſſionis meritum, & pœnitentiam; ſed non cõſequitur diminutionem illam pœnę, quæ eſt ex ui clauium, & ideò oportet quòd iterum ſacerdoti confiteatur; & magis ſic confeſſus diſcedens punitur poſt hanc uitam, quàm ſi ſacerdoti fuiſſet confeſſus.

ctor in 4. diſtin. 15. q. 2. dicit. Extrema neceſſitas eſt accipienda, quando apparent ſigna probabilia extremæ neceſſitatis futuræ, niſi ei ſubueniatur: Vt, Cùm aliquis uidet alios impotentes, uel pigros, ad ſubueniendum, & pauperem indigentem cibo, & potu, & aliis uitæ neceſſariis, nec ſibi ſatiſfacere poſſe. Non enim capeſtanda eſt ultima neceſſitas: quia tunc fortè nõ poſſet ſtinari natura iam fame & ſiti cõſumpta. Ex hac doctrina dicendum in propoſito uidetur: quòd articuli mortis neceſſitas, in qua quis abſolui poteſt ſecundum concluſionem, eſt illa, quæ dicta eſt.

¶ *Corollarium*. Ergo non licet extorquere propoſitionem illã, Neceſſitas non habet legem, ad caſum præceptorum diuinorũ coram tyrannis: quaſi q. minante tyranno mortem corporalem alicui, niſi cõtra legem diuinam aliqd fecerit, liceat huic in tali neceſſitate conſtituto offendere Deũ ad euadendum corporis mortem. Talis enim peccaret mortaliter, 2. 2. q. 125. art. 1. Imò & philoſoph⁹ in tali ꝓpoſito ait in 3. Ethic. quòd inopiam non oportet timere, neque ægritudinem, neque quæcunque non à propria malitia procedunt. Hoc eſt. Non ita timenda ſunt, ut pro eis uitãdis recedatur ab eo, quod eſt bonum ſecundum uirtutem: ut exponitur 2. 2. q6. 125. ar. 4. 3m. Hinc veſania Georgij Dauidis (Prat. Georgius Dauid) exploditur: qui, quaſi propoſitione illa quamuis catorta ſuffultus, hæreticè dicebat: quòd Apoſtoli ſtulidi fuerunt, cum nolentes abiurare Chriſtum coram hominibus, permiſerint ſe occidi. Damnatam uerò hanc hæreſim, & per conſequens implicitè declaratam atque probatam intelligentiã neceſſitatis, de qua nos ſupra in propoſitione iratus, habes à Conc. Lat. ſub Ino. 3. c. 22. ſic. Cæterum, cum anima ſit multo præſtantior corpore, ſub I interminatione anathematiſ prohibemus: ne qs medicorũ ꝓ corporali ſalute aliqd ægroto ſuadeat, quod in periculum aiæ conuertat. Hæc ibi; & recitatur de pœn. & remiſſ poſte. ois utriuſq.

Falſus intellectus, neceſſitatis, cacluditur: & hæſis hinc orta damnatur.

1m de maiori.

Aliqua iuriſdõ. ℞. Vel aliqs iuriſdõnis uſus. §. Tunc &c. Licet n. ſacerdos aliqs in articulo mortis abſoluẽs iuriſdõne careat (ut arguit:) tñ uſũ iuriſdõnis, ex acceptatione Eccleſiæ, habet. Vt nãq; tũc iuriſdõne, quam ſuper hunc moribundum habet Eccleſia, ea ipſius Eccleſiæ uoluntate. Vide appen. ſeq.

2m de conſequentia.

Ad ſuũ ſacerdotẽ recurrere. ℞. Pro abſolutione à pctis, uel ab excõicatione: non. ꝓ notificãdo ei abſolutionẽ ſui a pctis uel ꝓ offerendo ei ſatiſfactionẽ de excõicatione. §. Tunc &c. Decipitur. n. arguẽs credẽdo abſolutũ in caſu mortis a ſacerdote nõ ſuo, i. nõ ꝓprio p authoritatẽ, neq; ordinariã, neq; delegatã, debere recurrere ad ſacerdotẽ ſuũ ꝓ abſolutione a pctis uel ab K excõicatione. Ad motiuũ aũt ꝑmiſſę ſuæ credulitatis dico, ad habẽdũ cognitionem de ſtatu pecoris ſui, pro quanto agitur de foro taurũ conſcientiæ, ſufficit curato, q ſciat, hunc ſibi ſubditũ alicui abſoluere ualẽti fuiſſe cõfeſſũ. Vide ar. 1. 4m. & ar. 5. 2m

3m illatio concluſionis.

Ergo nec ſacerdos. &c. ℞. Negat iſta illatio. §. Rõ eſt: q nõ dẽt fieri idẽ iudiciũ de baptiſmo & cõfeſſione reſpectu miniſtri, ꝓp cãm redditã i. ſa. Vñ licet uera ſit maior, & minor, ut ibi declarat: nihilomin⁹ concluſio pñt ex ꝑmiſſis illis rectè deduci nõ põt. Vide ar. 1. 2m. & ar. 5. 4m. in eius reſpon. 2a.

¶ NOT. Vniuerſaliter ex hoc loco aduertes, q D. Th. tanq uer⁹ ſolidusq; magiſter & doctor, dat tibi clara fundamẽta ſoluẽdi, ꝓ q ẽt (ut patet) implicitè falsẽ uideri obiectis: ut tu, q artifex particularis es, ingeniũ tuum exacuendo ſtãta explicita, atque formalia inde cõficias. Doctrinã igit, ſic agendo, affluentẽ diſcipulis ipſe ꝓpinat; intellectum ad interiora ꝑquirenda excitat; ſolutiones pro ingenio explicãdas optimè corroborat. En quõ breuib⁹ plura docet, atq; cõplectit. Sis ergo ſp uigilãs in tãti Doctoris ceteris euoluendis, de hoc ſcriptum eſſe, nil dubitans; uerba ſapientum ſtatera ponderabuntur, Eccl. 21.

Vniuerſalis notatio.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes primo: quomodo per rationem oſtendas; meritò eſſe definitum a Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7 de pnia, q in fine uite, & ſi quis a quolibet ſacerdote abſolui. Ibi. n. dr ſic. Qm natura & rõ iudicij illud expoſcit: ut ſententia in ſubditos dũtaxat feratur; perſuaſum ſemp in Eccleſia Dei fuit, & uériſſimũ eſſe ſynodus hæc cõfirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quã ſacerdos in eum profert, in quẽ ordinariã aut ſubdelegatam nõ habet iuriſdictionẽ. Magnoperè uero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis patribus noſtris uiſum eſt: ut atrociora quædam & grauiora crimina nõ a quibuſuis, ſed à ſũmis duntaxat ſacerdotibus, abſoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi, pro ſuprema pñte ſibi in Eccleſia uniuerſa tradita, cauſas al quas criminũ grauiores ſuo potuerunt peculiari iudicio reſeruare. Neque dubitandum eſt, quando omnia, quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem epiſcopis omnibus, in ſua cuique diœceſi, in ædificationem tamen, non in deſtructionem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores ſacerdotes authoritate; præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tantum in externa politia, ſed etiam coram Deo, uim habere. Verumtamen piè admodum, nè hac ipſa occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit: ut nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideò omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris, abſoluere poſſunt. Extra quem articulũ ſacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur: ut ad ſuperiores, & legitimos iudices, pro beneficio abſolutionis accedant. Hæc ibi. Vbi habes inter alia multa, quòd quilibet ſacerdos, quantum eſt de uirtute clauium, habet ptãtem indifferenter in omnes, & quantũ ad oia peccata & excommunicationes (ut dicit in tex. S. Doctor:) ſed q non poſſit eſt, quia habet iuriſditionem limitatam ab Eccleſiæ ordinatione. Per hoc enim quòd dicit concilium, Atque ideò omnes ſacerdotes quoſlibet &c. aperit: q illud, non poſſe abſoluere ſemper quoſlibet, prouenit ex eo, quòd Eccleſia ſacerdotibus limitat iuriſdõnem; qua limitatione per eiuſdẽ eccleſiæ cõſenſum ſublata in articulo mortis põt quilibet ſacerdos quoſlibet &c. Habes quoque ex concilio ibi, Verumtamen &c. id, qd hic legis in reſponſione ad 1m, q ſcilicet per eccleſiæ uoluntatem ille ſacerdos tunc habet uſum iuriſdõnis uniuerſal ter abſoluendi. Adduxi fuſius concilij ſacri definitionem: qm multa faciunt ad prædicta in 4 & 5. de iuriſditione. Vide tu ibi: & bñ applica. Ex præmiſſa etiam definitione ſynodi patet; damnatã eſſe hæreſim Marſilij de Padua, & Ioannis de Iãduno (ut refert Cardinalis Turrecremata, de Eccl. lib. 4. cap. 37. dicentium: q Papa, Archiep., Epiſcopus, & ſimplex ſacerdos, ſũt omnes æquales authoritatis ac iuriſdictionis ex inſtitutione Chriſti: ſed, quòd unus plus habeat alio, eſt ex conceſſione imperatoris: & ſicut conceſſit, ita reuocare poteſt. Contra enim dicit tui pectoris concilium ibi, Quando omnia, quæ à Deo ſunt, ord. &c. q talis iuriſditio eſt ex poteſtate ſibi tradita a Chriſto. Prædamnata ẽt fuerat talis hæreſis à Papa Ioanne 22. in extr. Licet iux. doctr. Itẽ à Cõcilio Cõſtãtienſi ſeſſ. 15. dãnante oẽs articulos Io. Viel. inter quos erat nu. 9. iſte ſub his uerbis; papalis dignitas a Cęſare inoleuit,

Vel. p S. Eccl. &c.

Caſuũ reſeruatio.

Hæreſes duæ damnantur.

ARTICVLVS VII. A

Vtrum pœna taxetur ſecundum quantitatem culpæ.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd pœna tẽporalis, cuius reatus poſt pœnitentiam manet, non taxetur ſecundum quantitatem culpæ. Taxatur enim ſecundum quantitatem[b] delectationis, quæ fuit in peccato, vt patet Appo. 18. Quantum glorificauit ſe, & B in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum, ſed quandoque vbi eſt maior delectatio, ibi eſt minor culpa, quia peccata carnalia plus habent delectationis quàm ſpiritualia, ſecundum Gregor. ergo pœna non taxatur ſecundum quantitatem culpæ.

2 ¶ Præterea, Eodem modo aliquis obligatur per peccata mortalia in noua lege, & veteri, ſed in vet. le. debebatur pro peccatis pœna ſeptem dierum, vt ſcilicet ſeptem diebus immundi eſſent, cum ergo[b] in nouo Teſtamento imponatur pœna ſeptẽnis pro vno peccato mortali, videtur quòd quantitas pœnæ non reſpiciat quantitatem culpæ.

3 ¶ Præterea, Maius eſt peccatum homicidij in laico, quàm D fornicatiõis in ſacerdote, quia circumſtantia, quæ ſumitur ex ſpecie peccati, magis aggrauat, quàm quæ ſumitur ex conditione perſonæ, ſed laico pro homicidio imponitur ſeptennis pœnitentia, & ſacerdoti decem annorum, ſecundum Can. ergo pœna non taxatur ſecundum quantitatem culpæ.

4 ¶ Præterea, Maximum peccatum eſt quod in ipſum corpus E Chriſti committitur, quia tãto grauius quis peccat, quanto maior eſt in quem peccatur, ſed ꝓ effuſione ſanguinis Chriſti in ſacramento altaris contingenti iniungitur pœnitentia quadraginta dierum, vel paulo amplius, pro fornicatione ſimplici iniungitur pænitentiæ ſeptennis, ſecundum Can. ergo quantitas pœnæ non reſpondet quantitati culpæ.

SED CONTRA. Iſai. 27. Mẽſurã ꝯ menſurã cũ abiecta fuerit iudicabo eũ, ergo quantitas iudicij punitionis peccati eſt ſecũdum quantitatem culpæ.

2 ¶ Præterea, Homo reducitur ad æqualitatem iuſtitiæ per pœnitentiam inflictam, ſed hoc non eſſet ſi quantitas culpæ, & pœnæ non ſibi reſponderent, ergo vnum alteri reſpondet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pœna poſt dimiſſionem culpæ exigitur ad duo, ſcilicet ad debitum ſoluendum, & ad remedium præſtandum. Poteſt ergo taxatio pœnæ conſiderari quãtum ad duo. Primo quantum ad debitum, & ſic quantitas pœnæ radicaliter reſpondet quantitati culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur: ſecundum tamen quòd per primum eorum, quæ penam nata ſunt remittere, plus remittitur, ſecundũ hoc per aliud minus remittendum, vel ſoluendum reſtat, quia quãtò per contritionem plus de pœna dimiſſum eſt, tantò per confeſſionem minus dimittendum reſtat. Secundo quantum ad remedium, vel illius, qui peccauit vel aliorum, & ſic quandoque pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia, vel quia peccato vnius difficilius poteſt reſiſti, quàm peccato alterius, ſicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pœna, quam ſeni, quàmuis minus peccet, vel quia in eo peccatum eſt periculoſius ſicut in ſacerdote, quàm in alio, vel quia multitudo magis prona eſt ad id peccatum, & ideo per pœnam vnius † alij ſunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad vtrunque taxanda eſt, & ideo[a] non ſemper pro maiori peccato maior pœna imponitur. [a] Sed pœna purgatorij ſolum eſt ad ſoluendũ debitũ, quia vlterius nõ manet locus peccandi: & ideo[b] illa pœna taxatur ſolũ ſecundũ quantitatẽ peccati, conſideratã tñ contritionis quantitate, & cõfeſſione, & abſolutione, [a] quia per omnia de pœna aliquid dimittitur, Vnde et à ſacerdote iniungendo ſatisfactionem, ſunt conſideranda.

leuit, & Papæ præfectio, & inſtitutio, a Cæſaris potentia emanauit. In idem. n. redit iſte aliqualiter cũ illo Paduani & Ianduni. Vide damnationem Io. Viſ. ſup. q. 2. art. 2. appen. vel q. 1. ar. 1. appẽ. de vu clef. Itẽ par. 34 tõnẽ oſtẽdet potes me ritò inſinuatũ illud i principio dictum à Decretali, de offic. iudic. ordin. c. Papoſtolalis: & de ſẽt. excõmu. c. conqueſtus: & eo. ti. in 6. c. quicunq; & de pœn. in clemen. c. cupientes: & de priuil. in extrauag. com. c. inter cunctas. Item inſinuatum à quotidianis Bullis: vbi quantumcunque Papa aliquando ſibi releruet abſolutionem, tamen exceptionem hanc, niſi in articulo mortis ſemper apponit: per hoc manifeſtans Eccleſiæ intentionem a reſeruatione iuriſdictionis tunc, qualem dixit Beatus Thomas. 2 Secundò habes: quomodo per rationem præmiſſa omnia Patrum noſtrorum dicta, pro quanto in fine vitæ quemlibet à quolibet ſacerdote de quibuslibet tam cenſuris tum peccatis audiri poſſe ſtatuunt & abſolui declarat probes defendas. 3 Tertiò vides: quomodo ex his vicisſim doctrina hæc Angelica conſolidetur.

*Tho. 4. diſt. 20. q. 1. ar. 2. q. 1.

QVÆST. VIII. ART. VII.

CONCL. 1ª. Non ſemper pro maiori peccato maior pœna imponitur.

PROB. Quia pœna in foro pœnitentiæ taxanda eſt tum per reſpectũ ad debitũ ſoluendũ, tũ per reſpectũ ad debitũ præſtandũ: & ꝓ minori peccato quandoq; maior pœnitentia licite iniungitur (vel ꝓ difficultatẽ reſiſtendi, vel ꝓ periculum maius, vel ꝓ pronitatem multitudinis: vt i litera).

¶ NOT. Non dixit, quòd pro maiori peccato quandoq; minor pœnitẽtia iniũg. licitè, ſicut de minori peccato dicitat: quia acceptionẽ pſonarũ, quod pót (& fortè vt in plurib.) accidere in dando pœnitentias minores ꝓ maioribus peccatis, voluit excludere. Malũ eſt. n. acceptare pſonas i iudicio licet non ſit malũ, ibi acceptare veras cãs (vt ſi: qñ iniungitur, ſecundum lĩam, pœnitẽtia maior pro minori culpa): vnde & ſcriptũ eſt, non miſerebe ris pauperis i iudicio. Exod. 23. Hinc eſt: qd Concilium Cabilunẽſe ſecundum c. 54. dicit. Quia igitur, Apoſtolo teſte, non eſt pſonarum acceptio apud Deum; & in omnibus iudicijs cauenda eſt: multò magis in hoc pœnitentiæ iudicio præcaueri debet, vt nullus ſacerdotum unquã aut gratia, aut odio alicuius pſonæ ſecus iudicet, quã quod in canonibus ſacris innotuerit, aut quod illi ſecundũ ſanctarum ſcripturarum authoritatem, & eccleſiaſticam conſuetudinem, rectius viſũ fuerit. Si ergo medici qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter perſonæ cuiuslibet acceptionem his, quos ſanare cupiunt, cauterium aut ferrum aut dutis alijs quibuslibet rebus parcũt: multò magis id ipſum his obſeruandum eſt, qui non corporum, ſed animarum, medici exiſtunt. Hæc ibi. Vbi licet præmiſerit eũ, ly nè odio alicuius ſacerdos ſecus iudicet quam &c. (quod videtur reſpicere taxationem maioris pœnitẽtiæ ꝓ minori culpa): tamen ſub pſona medicorum exemplum ſolum dat de nõ acceptando pſonas ex gra, vel amore, oſtendens per hoc, crebrius interuenire poſſe n. h. acceptionem perſonarum ex gratia, amore reuerentis, ſiue reſpectu quam ex odio.

Conciliũ de nõ acceptando perſonas in dandis pœnitentijs.

Canones, ſacræ ſcripturę, Eccleſiaſtica conſuetudo, attendãtur in pœnit. dãdis.

CONCL. 2ª. Pœna purgatorij taxatur ſolum ſecundum quantitatem peccati, conſiderata tñ cõtritionis quãtitate, & cõfeſſione, & abſolutione.

Concl. 2ª.

PROB. 1. Quia pœna purgatorij ſolũ eſt ad ſoluẽdũ debitũ (cũ vlterius non maneat peccãdi loc⁹): 2. Quia (ly cõſiderata tñ &c.) i ſolutiõe debiti habetur rõ quãtitatis cõtritiõis, cõfeſſiõis, abſolutiõis (cũ ꝑ horũ ſingula, ſ. cõtritiõẽ, cõfeſſionẽ abſolutiõẽ, aliqd de pœna debita dimittat.)

Concl. ꝓ.

Notatio.

ctor in 4. diſtin. 15. q. 2. dicit. Extrema neceſſitas eſt accipienda, F quando apparent ſigna probabilia extremæ neceſſitatis futuræ, niſi ei ſubueniatur: Vt, Cùm aliquis uidet alios impotentes, uel pigros, ad ſubueniendum; & pauperem indigentem cibo, & potu, & aliis uitæ neceſſariis, nec ſibi ſatisfacere poſſe. Non enim expectanda eſt ultima neceſſitas: quia tunc fortè nõ poſſet ſubuari natura tam fame & ſiti cõſumpta. Ex hac doctrina dicendum in propoſito uidetur: quòd articuli mortis neceſſitas, in qua quis abſolui poteſt ſecundum concluſionem, eſt illa, quæ dicta eſt.

¶ *Corollarium.* Ergo non licet extorquere propoſitionem illã, Neceſſitas non habet legem, ad caſum præceptorum diuinorũ coram tyrannis: quaſi q., minante tyranno mortem corporalem alicui, niſi cõtra legem diuinam aliqd fecerit, liceat huic in tali neceſſitate conſtituto offendere Deũ ad euadendum corporis mortem. Talis enim peccaret mortaliter, 2. 2. q. 125. art. 3. Imò & philoſoph. in tali ꝓpoſito ait in 3.

Falſus intellectus, neceſſitatis, excluditur: & hæſia hinc orta damnatur.

ADPRIMVM ergo dicẽdum, quòd aliquis poteſt uti iuriſdictione alterius ex eius uoluntate, quia ea, quæ iuriſditionis ſunt committi poſſunt. Vnde quia eccleſia acceptat ut quilibet ſacerdos abſoluere poſſit in articulo mortis, ideo ex hoc G ipſo quis uſum iuriſditionis habet, quàmuis iuriſditione careat.

AD 2m dicendum, quòd non oportet eum recurrere ad proprium ſacerdotem, ut iterum à peccatis ſoluatur, à quibus in articulo mortis abſolutus eſt, ſed ut innoteſcat ei, quòd eſt abſolutus. Nec ſimiliter oportet quòd abſolutus ab excommunicatione ad iudicem uadat, qui H alias abſoluere potuiſſet, abſolutionem petens, ſed ſatisfactionem offerens.

Ethic. quòd inopiam non oportet timere, neque ægritudinem, neque quæcunque non à propria malitia procedunt. Hoc eſt. Non ita timenda ſunt, ut pro eis uitãdis recedatur ab eo, quod eſt bonum ſecundum uirtutem: ut exponitur 2. 2. q. 125. ar. 4. 3m. Hinc veſania Georgij Dauidis (Prat. Georgius Dauid) exploditur: qui, quaſi propoſitione illa quamuis extorta ſuffultus, hæreticè dicebat: quòd Apoſtoli ſtolidi fuerunt, cum nolentes abiurare Chriſtum coram hominibus, permiſerint ſe occidi. Damnatam uerò hanc hæreſim, & per conſequens implicitè declaratam atque probatam intelligentiã neceſſitatis, de qua nos ſupra in propoſitione textus, habes à Conc. Lat. ſub Inn. 3. c. 22. ſic. Cæterum, cum anima ſit multo præſtantior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus: ne quis medicorũ pro corporali ſalute aliqd ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ conuertatur. Hæc ibi: & recitatur de pœn. & remiſſ. poſt c. olim uirtoſiſ. I

1m de maiori. Aliqua iuriſdõ. ℞. Vel aliqs iuriſdõnis uſus. §. Tunc &c. Licet. n. ſacerdos aliqs in articulo mortis abſoluẽs iuriſdõne careat (ut arguit) uſũ iuriſdõnis, ea acceptatione Eccleſiæ, habet. Vt nãq, iuſe iuriſdõne, quam ſuper hunc moribundum habet Eccleſia, ex ipſius Eccleſiæ uoluntate. Vide appen. ſeq.

2m de conſequentia. Ad ſuũ ſacerdotẽ recurrere. ℞. Pro abſolutione à pctis, uel ab excõicatione: non, pro uotificãdo ei abſolutionẽ ſui a pctis uel pro offerendo ei ſatiſfactionẽ de excõicatione. §. Tunc &c. Decipitur. n. arguẽs credẽdo abſolutũ in caſu mortis a ſacerdote nõ ſuo, i. nõ ꝓprio p authoritatẽ, neq; ordinariã, neq; delegatã, debere recurrere ad ſacerdotẽ ſuũ pro abſolutione a pctis uel ab K excõicatione. Ad motiuũ ãt pmiſſę ſuæ credulitatis dicitur, q ad habẽdũ cognitionem de uultu pecoris ſui, pro quanto agitur de foro tantũ conſcientiæ, ſufficit curato q ſciat, hunc ſibi ſubditũ alicui abſoluere ualẽti fuiſſe cõfeſſũ. Vide ar. 1. 4m. & ar. 3. 2m

3m illatio concluſionis. Ergo nec ſacerdos. &c. ℞. Nega illatio. §. Rõ eſt: q nõ dꝫ fieri idẽ iudiciũ de baptiſmo & cõfeſſione reſpectu miniſtri, pp cãm redditã in lra. Vñ licet uera ſit maior, & minor, ut ibi declarat: nihilominus concluſio phs ea pmiſſis illis rectè deduci nõ põt. Vide ar. 1. 2m. & ar. 5. 4m. in eius reſpon. 2a.

Vniuerſalis notatio.

¶ NOT. Vniuerſaliter ex hoc loco aduertens, q D. Th. tanq uerus ſolidusq; magiſter & doctor, dat ubi clara fondamẽta ſoluẽdi, pro q ẽt (ut patet) implicitẽ ſoluẽ ſiderobiectis: ut tu, q artiſex particularis es, ingeniũ tuum exacuendo tãla explicita, atque formalia inde cõficias. Doctrinã igit, ſic agendo, affluentẽ diſcipulis ipſe ꝓpinat, intellectum ad interiora pquirenda excitat, ſolutiones pro ingenio explicãdas optimè corroborat. En quo bre nib. plura docet, atq; cõplectit. Sis ergo ſp uigilãs in tãti Doctoris certis euoluendis, de hoc ſcriptum eſſe, uel dubitans: verba ſapientum ſtatera ponderabuntur, Eccl. 21.

A P P E N D I X.

AD 3m dicendum, quòd baptiſmus habet ex ipſa ſanctificatione materiæ efficaciam, & ideo a quocunque conferatur alieno, ille ſacramentum recipit; ſed uis ſacramentalis pnīæ conſiſtit in ſanctificatione miniſtri, & ideo ille, qui laico con G fitetur, quamuis impleat, quod ex parte eſt de ſacramentali cõfeſſione, tamen ſacramentalem abſolutionem nõ conſequitur, & ideo aliquid ualet ei, quantũ ad diminutionem pœnæ, quæ fit per confeſſionis meritum, & pœnitentiam; ſed non cõſequitur diminutionem illam pœnę, quæ eſt ex ui clauium, & ideò oportet quòd iterum ſacerdoti H confiteatur; & magis ſic confeſſus diſcedens punitur poſt hanc uitam, quàm ſi ſacerdoti fuiſſet confeſſus.

¶ EX articulo habes primo: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe definitum a Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7 de pnĩa, q in fine uitę, õẽs quis à quolibet ſacerdote abſolui. Ibi. n. dr ſic. Quã natora & nõ iudicij illud expoſcit: ut ſententia in ſubditos dũtaxat feratur; per ſuaſum ſemp in Eccleſia Dei fuit, & uériſſimũ eſſe ſynodus hæc cõfirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quã ſacerdos in eum profert, in quẽ ordinariã aut ſubdelegatam nõ habet iuriſdictionẽ. Magnoperè uero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis patribus noſtris uiſum eſt: ut atrociora quædam & grauiora crimina nõ à quibuſuis, ſed à ſũmis duntaxat ſacerdotibus, abſoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi, pro ſuprema pẽtãte ſibi in Eccleſia uniuerſa tradita, cauſas al quas criminũ grauiores ſuo potuerunt peculiari iudicio reſeruare. Neque dubitandum eſt, quando omnia, quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem epiſcopis omnibus, in ſua cuique diœceſi, in ædificationem tamen, non in deſtructionem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores ſacerdotes authoritate; præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tantum in externa politia, ſed etiam coram Deo, uim habere. Verumtamen piè admodum, nè hac ipſa I occaſione aliquis pereat, in eadem Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit: ut nulla ſit reſeruatio in articulo mortis: atque ideò omnes ſacerdotes quoſlibet pœnitentes à quibuſuis peccatis, & cenſuris, abſoluere poſſunt. Extra quem articulũ ſacerdotes, cum nihil poſſint in caſibus reſeruatis, id unum pœnitentibus perſuadere nitantur: ut ad ſuperiores, & legitimos iudices, pro beneficio abſolutionis accedant. Hæc ibi. Vbi habes inter alia multa, quòd quilibet ſacerdos, quantum eſt de uirtute clauium, habet pẽtatem indifferenter in omnes, & quantũ ad oĩa peccata & excommunicationes (ut dicit in lra S. Doctor:) ſed q non poſſit eſt, quia habet iuriſdictionem limitatam ab Eccleſiæ ordinatione. Per hoc enim quod dicit concilium, Atque ideò omnes ſacerdotes quoſlibet &c. aperit q illud, non poſſe abſoluere ſemper quoſlibet, prouenit ex eo, quòd Eccleſia ſacerdotibus limitat iuriſdõnem; qua limitatione per eiuſdẽ eccleſiæ cõſenſum ſublata in articulo mortis põt quilibet ſacerdos quoſ K libet &c. Habes quoque ex concilio ibi, Verumtamen &c. id, qđ hic legis in reſponſione ad 1m; q ſcilicet per eccleſiæ uoluntatem ille ſacerdos tunc habet uſum iuriſdõnis uniuerſal ter abſoluendi. Adduntur fuſius concilij ſacri definitionem: quæ multa faciunt ad prædicta in 4 & 5. de iuriſdictione. Vide tu ibi: & hũ applica. Ex præmiſſa etiam definitione ſynodi patet, damnatã eſſe hæreſim Marſilij de Padua, & Ioannis de Iãduno (ut refert Cardinalis Turrecremata, de Eccl. lib. 4. cap. 37.) dicentium: q Papa, Archiepiſ., Epiſcopus, & ſimplex ſacerdos, ſũt omnes æqualis authoritatis ac iuriſdictionis ex inſtitutione Chriſti: ſed, quod unus plus habeat alio, eſt ex conceſſione imperatoris: & ſicut conceſſit, ita reuocare poteſt. Contra enim dicitur per concilium ibi, Quando omnia, quæ à Deo ſunt, ord. &c. q talis iuriſdictio eſt ex poteſtate ſibi tradita a Chriſto. Prædamnata ẽt fuerat talis hæreſis à Papa Ioanne 22. in extr. Licet iux. doctr. Itẽ à Cõcilio Cõſtãtienſi ſeſſ. 15. dãnante oẽs articulos Io. Viſ. inter quos erat nu. 9. iſte ſub his uerbis; papalis dignitas a Cęſare inoleuit,

Vid. p. 8. Eccl. &c.

Caſuũ reſeruatio.

Hæreſes duæ damnantur.

leuit, & Papæ præfectio, & inſtitutio, a Cęſaris potentia emanauit. In idem. n. redit iſte aliqualiter cū illo Paduani & Iauduni. Vide damnationem Io. XXII. ſup. q. 2. art. 2. appen. vel q. 1. ar. 1. appē. de vu cliſ. Itē par. rõnē oſtēdeť potes me rito inſinuarē illud I principio dictum à Decretali, de offic. iodic. ordin. c. Papoſtoralis: & de ſēt. excõmu. c. conqueſtus: & co. ti. in 6. c. quicunq; & de pœn. in clemen. c. cupientes: & de priuil. in extrauag. com. c. inter cunctas, Item inſinuatum à quotidianis Bullis: vbi quantocunque Papa aliquando ſibi reſeruet abſolutionem, tamen exceptionem hanc, niſi in articulo mortis ſemper apponit: per hoc manifeſtans Eccleſiæ intentionem circa vſum iuriſdictionis tunc, qualem dixit Beatus Thomas.

34 *.Tho. 4. diſt. 20. q. 3. ar. 2. q. 1.

2 Secundò habes: quomodo per rationem præmiſſa omnia Patrum noſtrorum dicta, pro quanto in fine vitæ quemlibet à quolibet ſacerdote de quibuslibet tum cenſuris tum peccatis audiri poſſe ſtatuunt & abſolui declares probes defendas.
3 Tertiò vides: quomodo ex his viciſſim doctrina hęc Angelica conſolideť.

QVÆST. VIII. ART. VII.

CONCL. 1ª. Non ſemper pro maiori peccato maior pœna imponitur.

PROB. Quia pœna in foro pęnitentię taxanda eſt tum per reſpectū ad debitū ſoluēdū, tū preſpectū ad debitū pſtandū: & ꝓ minori peccato qñq; maior pęnitentia licite iniungit (vel pp difficultatē reſiſtendi, vel pp periculum maius, vel pp pronitatem multitudinis: vt l litera).

¶NOT. Non dixit, ꝙ pro maiori peccato qnq; minor pęnitēria iniūg licitè, ſicut de minori peccato dixerat: qa acceptionē pſonarū, ꝗ pōt (& forte vt in plurib.) accidere in dando pęnitentias minores ꝓ maiorib. peccatis, voluit excludere. Malū eſt. n. accepiato pſonas ſ iudicio

ARTICVLVS. VII. A

Vtrum pœna taxetur ſecundum quantitatem culpæ.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd pœna temporalis, cuius reatus poſt pœnitentiam manet, non taxetur ſecundum quantitatem culpæ. Taxatur enim ſecundum quantitatem [b]delectationis, quę fuit in peccato, vt patet Apoc. 18. Quantum glorificauit ſe, & B in delitijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum, ſed quandoque vbi eſt maior delectatio, ibi eſt minor culpa, quia peccata carnalia plus habent delectationis quàm ſpiritualia, ſecundum Gregor. ergo pœna non taxatur ſecundum quantitatem culpæ.

2 ¶ Præterea, Eodem modo aliquis obligatur per peccata mortalia in noua lege, & veteri, ſed in vet. le. debebať pro peccatis pœna ſeptem dierum, vt ſcilicet ſeptem diebus immundi eſſent, cum ergo[b] in nouo Teſtamento imponatur pœna ſeptēnis pro vno peccato mortali, videtur quòd quantitas pœnæ non reſpiciat quantitatem culpæ.

3 ¶ Præterea, Maius eſt peccatum homicidij in laico, quàm D fornicatiõis in ſacerdote, quia circumſtantia, quæ ſumitur ex ſpecie peccati, magis aggrauat, quàm quæ ſumitur ex conditione perſonæ, ſed laico pro homicidio imponitur ſeptennis pœnitentia, & ſacerdoti decem annorum, ſecundum Can. ergo pœna non taxatur ſecundum quantitatem culpæ.

4 ¶ Præterea, Maximum peccatum eſt quod in ipſum corpus E Chriſti committitur, quia tãto grauius quis peccat, quanto maior eſt in quem peccatur, ſed ꝓ effuſione ſanguinis Chriſti in ſacramento altaris contingenti iniungitur pœnitentia quadraginta dierum, vel parum amplius, pro fornicatione ſimplici iniungitur pœnitentia ſeptennis, ſecundum Can. ergo quantitas pœnæ non reſpondet quantitati culpæ.

SED CONTRA. Iſai. 27. Mēſurā ꝯ menſurā cū abiecta fuerit iudicabo eū, ergo quantitas iudicij punitionis peccati eſt ſecū dum quantitatem culpæ.

2 ¶ Præterea, Homo reducit ad æqualitatem iuſtitiæ per pœnitentiam inflictam, ſed hoc non eſſet ſi quantitas culpæ, & pœnæ non ſibi reſponderent, ergo vnum alteri reſpondet.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ pœna poſt dimiſſionem culpæ exigitur ad duo, ſcilicet ad debitum ſoluendum, & ad remedium præſtandum. Poteſt ergo taxatio pœnæ conſiderari quātum ad duo. Primo quantum ad debitum, & ſic quantitas pœnę radicaliter reſpondet quantitati culpæ, antequam de ea aliquid dimittatur: ſecundum tamen quòd per primum eorum, quæ penam nata ſunt remittere, plus remittitur, ſecundū hoc per aliud minus remittendum, vel ſoluendum reſtat, quia quātò per contritionem plus de pœna dimiſſum eſt, tantò per confeſſionem minus dimittendum reſtat. Secundo quantum ad remedium, vel illius, qui peccauit vel aliorum, & ſic quandoque pro minori peccatō iniungitur maior pœnitentia, vel quia peccato vnius difficilius poteſt reſiſti, quàm peccato alterius, ſicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pœna, quam ſeni, quàmuis minus peccet, vel quia in eo peccatum eſt periculoſius ſicut in ſacerdote, quàm in alio, vel quia multitudo magis prona eſt ad id peccatum, & ideo per pœnam vnius † alij ſunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad vtrunque taxanda eſt, & ideo [m] non ſemper pro maiori peccato maior pœna imponitur. [n] Sed pœna purgatorij ſolum eſt ad ſoluendū debitū, quia vlterius nō manet locus peccandi: & ideo [o] illa pœna taxatur ſolū ſecundū quantitatē peccati, conſideratā tñ contritionis quantitate, & cõfeſſione, & abſolutione, [q] quia ꝑ omnia de pœna aliquid dimittitur. Vnde et à ſacerdote iniungendo ſatisfactionem, ſunt conſideranda.

licet non ſit malū, ibi acceptare veras cās (vt ſit: qñ iniungitur, ſecundum ltam, pęnitētia maior pro minori culpa): vnde & ſcriptū eſt, non miſereberis pauperis I iudicio, Exod. 23. Hinc eſt: qd Concilium Cabilonēſe ſecundum c. 34. dixit. Quia igitur, Apoſtolo teſte, non eſt pſonarum acceptio apud Deum; & in omnibus iudicijs cauenda eſt: multò magis in hoc pęnitentiæ iudicio ꝓcaueri debet, vt nullus ſacerdotum unq̄ aut gratia, aut odio alicuius pſonæ ſecus iudicet, q̄ ꝗ in canonibus ſacris inueñerit, aut quod illi ſecundū ſanctarum ſcripturarum authoritatem, & eccleſiaſticam conſuetudinem, rectius uiſū fuerit. Si ergo medici qui corporibus medicinam inferre conantur, nequaquam propter perſonæ cuiuslibet acceptionem his, quos ſanare cupiunt, cauterio aut ferro aut duris alijs quibuslibet rebus parcunt: multo magis id ipſum his obſeruandum eſt, qui non corporum, ſed animarum, medici exiſtunt. Hæc ibi. Vbi licet præmiſerit etiā, ly nè odio alicuius ſacerdos ſecus iudicet quam &c. (quod videtur reſpicere taxationem maioris pœnitētiæ ꝓ minori culpa): tamen ſub pſona medicorum exemplum ſolum dat de nō accepiando pſonas ex gra, ſeu amore, oſtendens per hoc, crebrius frequentiꝰ poſſe n b acceptionem perſonarum ex gratia, amore reuerentia, ſiue reſpectu quam ex odio.

Conciliū de nō acceptando perſonas in dandis pęnitentijs.

Canones, ſacræ ſcripturę, Eccleſiaſtica conſuetudo, attendātur in pęnitēdādis.

CONCL. 2ª. Pœna purgatorij taxatur ſolum ſecundum quantitatem peccati, conſiderata tñ cõtritiõis q̄titate, & cõfeſſione, & abſolutione. Concl. 2ª.

PROB. 1. Quia pœna purgatorij ſolū eſt ad ſoluēdū debitū (cū vlterius non maneat peccādi locꝰ): 2. Quia (ly cõſideratarū &c.) I ſolutiōe debiti habeť rō q̄titatis cõtritiõis, cõfeſſiõis, abſolutiõis (cū ꝑ horū ſtiū ſingulū, cõtritiōē, cõfeſſionē abſolutiōē, aliqd de pęna debita dimittať.) Concl. p. Notatio.

1m de maiori. Delectationis. ℞. & elationis. §. Tunc &c. F Licet.n. in minori culpa ſit quandoq; maior delectatio, quam in maiori (vt arguitur:) tñ non eſt ibi maior elatio, q́ ſemper in maiori culpa reperitur. Ex his dic: ꝙ in taxatione pœnitentiæ, ſeu pœnæ, dẽt ſemper magis attendi elatio ꝑ duplici illo reſpectu inflicta: vñ idẽ. S. Th. 3. q. 46. ar. 6. ad 3. ſcꝪt, qđ dolor aiç patiẽtis in purgatorio excedit omne malũ ꝑſenus vitæ ſicut & gloria ſanctorũ excedit omne bonũ ꝑſenos uitæ. Adhuc põt ẽt dici ad illũ textũ: ꝙ ly rãta, refert ad fornicationẽ ſacerdotis nõ abſolute, ſed reſpectiuè ad homicidiũ laici. Ac ſi

Elatio quare ꝑponderat delectationi.

Incomparabilis eſt pena purgatorij ad quam cuoq; huius uitæ.

Ad primvm ergo dicendũ, ꝙ in verbis illis † duo tangunt ex parte culpæ, ſ. glorificatio, & deliciæ: quorum primũ pertinet ad elationem peccantis, qua Deo reſiſtit, Secundum ad delectationem peccati, quãuis autem ſit minor delectatio quã doque in maiori culpa, tamen G eſt ibi ſemper maior elatio; & ideo ratio non procedit.

Ad 2m dicendum, ꝙ illa pęna ſeptem dierum, non erat expiatiua a pęna debita peccato. Vnde, & iam ſi poſt illos dies mereretur, in purgatorio puniretur, ſed expiabat ab irregularitate, à qua oĩa ſacrificia legalia expiabant. Nihilominus cæteris paribus, plꝰ peccat homo H in noua lege quã in veteri, ꝑꝑ ſanctificationem ampliorẽ, qua ſanctificatur in Baptiſmo, & ꝑꝑ beneficia dei † potiora humano generi exhibita, & hoc patet ex hoc, qđ dr̃ Heb. 10. Quanto putatis deteriora mereri ſupplicia &c. Nec tñ hoc verũ eſt vniuerſaliter, ꝙ exigatur pro quolibet peccato mortali ſeptẽnis pœnitentia; ſed hoc eſt quaſi q̃dam regula cõis, vt in pluribus competens, quam tamen opor I tet dimittere cõſideratis diuerſis peccatorum circunſtantijs.

Ad 3m dicendum, ꝙ Epiſcopus, vel ſacerdos cũ maiori periculo ſuo, & aliorum peccat: & iõ ſolicitus retrahunt eũ Canones à peccato, quàm alios, maiorem pęnam iniungendo, ſm qđ eſt in remedium; quàmuis quandoque non debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio nõ tanta ab eo exigitur.

Ad 4m dicendum, quòd pęna illa eſt intelligenda quando nolente ſacerdote hoc accidit. Si enim ſponte funderetur, multo grauiori pęna dignus eiſet.

QVAESTIO NONA.

De qualitate confeſſionis, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de qualitate cõfeſſionis. Circa qđ quæruntur quatuor.

Primo, Vtrũ confeſsio poſsit eſſe informis.

Secundo, Vtrum oporteat confeſsionem eſſe integram.

Tertio, Vtrum poſsit aliquis ꝑ aliũ, vel ꝑ ſcriptum confiteri.

Quarto, Vtrum illæ conditiones, quæ à Magiſtris aſsignãtur, ad confeſsionem requirantur.

*Citatis in arg.

peccatoris, q̃ delectatio habita, in cõmiſſo peccato. ℞õ eſt; quia elatio ſe tenet ex parte auerſionis à Deo, & delectatio ex parte cõuerſionis ad creaturã; & cõſequenter elatio eſt tanq̃ formale in peccato, delectatio aũt tanq̃ materiale. Nam auerſio eſt principaliꝰ in peccato, & tãq̃ formale; conuerſio autẽ minus principale, & tãq̃ materiale: ut aliàs declaratum fuit.

2m illatio conclusionis. Cum ergo in nouo &c. ℞. Negatio illatio hæc §. Imo dẽt inferri, & cõcludi, oppoſitum: ꝙ ſ. cum in nouo teſtamento imponatur pęna ſeptennis pro vno peccato mortali, vt ꝙ quantitas pęnæ taxetur ſecũdum quantitatẽ culpæ. Nam cæteris paribus, plus peccat homo in noua &c. vt in textu, vſque ad ly nec tñ hoc verũ eſt vnꝛ. ꝙ.

Idẽ peccatum grauius in vno quàm in altero: & quare.

Corollarium. Ergo & clericus magis peccat eodem peccato, q̃ purè ſecularis, cæteris paribus. Ergo & vnus laicꝰ grauius, quam alter, rõne beneficiorũ Dei copioſius ſibi factorũ, q̃ alteri: ſicut clericus rõne ſacramenti ordinis ſupra ſecularẽ. Ergo & religioſus clauſtralis clericus plus olbus ꝑdictis rõne plurium, maiorumq; beneficiorum Dei, etiam multifariam multiſq; ac infinitis penè modis, habitorũ. Horũ.n. oĩum, atq; ſingulorũ habenda eſt ratio in ponderando grauitatẽ peccati: qm̃ ingratitudinẽ maiorẽ in peccatore inferũt (vt patet) q̃ q̃dẽ ingratitudo ſine ulla cõtrouerſia, peccatũ ſemper aggrauat. Vide. q. 6 ar. 2. ad 2. in el̃ic & q 7. ar 1. ad 1. Nã circũſtãtia, Quis ꝑſẽti loco ſeruit.

Quid, ad grauitatẽ peccati cognoſcẽdã conſiderandum.

3m de concluſione. Non taxatur. ℞. taxatione ad remedium ordinatur non taxatione ex debito ſoluendo tantummodo nata §. Tunc &c. ut ex cõcluſione prima patet. Quia igitur Epiſcopus, vel ſacerdos cum maiori &c. vt in textu.

¶NOT. Propter vltima uerba illa, unde in purgatorio &c. aduerte: ꝙ peccatũ grauius uno modo dr̃ ſcđm ſe, alio mõ ꝑ accidens; i. ſecundum ſpẽm ſuã, vel ſecundũ aliqd aliud extra ſpẽm illam. Grauius primo mõ, i. ſecundum ſe, grauiori pęna ſemper caſtigatur in purgatorio; grauius 2. mõ caſtigatur qñq; nũc grauiori pęna, q̃ in purgatorio. Quandoq; dixi, i. tunc; qñ peccatũ caſtigatur ſecundum conſiderationem remedij præſtandi contra ipſum. Alias.n. in purgatorio, etiam ſic. i. per accidens ſumptum peccatum, grauiori ſupplicio punitur: q̃ in præſenti. Vide in rñſo ad 2m. culpa, rõne circunſtantiæ Quis, conſiderata grauius punienda dr̃, & hic. ſ. in purgatorio (ſic intelligitr auctoritas ad Hebr. ibi adducta) q̃uis ſit proſus eadẽ ſecũdum ſpẽm. K Quòd verò textus ait de purgatorio ly non tãta, itelligitr arithmeticè, non geometricè: i. de q̃titate numeri nõ de magnitudinis. Quaſi diceret: in purgatorio nõ caſtigant hęc peccata (ſicut nec alia) ꝑꝑ duo, videlicet ꝑꝑ debitũ ſoluendũ, & remediũ ꝑſtandũ veluti caſtigant in ꝑſenti. Cũ hoc tñ ſtat veritas hæc, ꝙ illa purgatorij pęna ſolũ ꝑtu ſolutiõe debiti ẽ maior, q̃ pęna q̃cũq; hic apertè diceret. In purgatorio homicidiũ à laico factũ punietr maiori pęna, q̃ fornicatio à ſacerdote cõmiſſa; vñ pęna fornicationis ſacerdotis nõ erit tanta, q̃ta erit illa homicidij: licet in uita ꝑſẽti maior det pœna ſacerdoti fornicãti, q̃ laico homicidæ.

4m de maiori. Commetuẽ. ℞. voluntariè nõ inuolũtariè. §. Tunc &c. Nã fornicatio illa ſimplex ſit ſimpliciter voluntariè; effuſio aũt illa ſit nolẽte ſacerdote. Aliàs ſi ſpõte hæc ab eo fieret, multo maiori pęna, q̃ ſeptẽ annorũ, eẽt dignus. Cur aũt ſi faciãt mẽtionẽ canones de pęna debita ꝑ ſãguinis Chriſti effuſione voluntaria, ẽ: q̃a (iudicio meo) nõ credideriũt, aut ſi crederet ſe ꝑ hoc oſtenderũt, vnq̃ futurũ: ꝙ ſacerdos tã ſacrilegus, tã reprobus, tã diabolicus, reperiret.

Concil. Trid. ſeſſ. 4. c. 5.

APPENDIX. 1

Ex articulo habes 1o. quo ꝑ rõnem oſtendas; meritò inſinuatum à ſcripturis, à Papa, a Cõcilijs modũ taxandi pęnã pro culpis: vt ſup. q. 3. ar. 3. ap pen. Vide ibi: & hĩ applica ad propoſitũ ꝑſenti articuli. Itẽ nimirũ dictum à Concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 8. Debent ergo ſacerdotes Domini, quantũ ſpiritus & prouidentia ſuggeſſerint, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate ſalutares & conuenientes ſatiſfactiones iniungere: nè ſi fortè peccatis conniueant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, Leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis; ut ſatiſfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem. Hæc ibi. Item a Concilio Carthaginenſi 3. a generali. 6. ſynodo in trullo celebrata confirmato, cap. 31. Pœnitentibus ſecundum peccatorum differentiam, pœnitentiæ decernantur. Hæc ibi: & recitatur. 16. quæſt. 7. Item à Carth. 4. cap. 74. ut ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges iniungat. Hæc ibi. Item à Concilio Laodicenſi cap 2. His, qui diuerſorum peccatorum lapſus incurrunt & oratione, & confeſſione, ac pœnitentia, malorum ſuorum perfectam conuerſionem demonſtrant, pro qualitate peccati pœnitentiæ tempus attribuendum eſt, propter miſericordiam & bonitatem Dei. Hæc ibi. Item à Concilio aphricano capitulo decimo, Pœnitentibus, ſecundum differentiam peccatorum, epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Hęc ibi & recitatur 26. quæſtione 27. Vide etiam, de conſecr. diſtinctiona quarta. De pœnitentibus & 26. quæſtione 7. Tempora, cum multis ſequent. Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, præmiſſa Concilio dicta, pro quanto pœnæ imponendæ modum illum ſtatuunt, & probes & declares & tu earis Tertiò uides: quomodo ex his angelica doctrina hæc uiciſſim declaretur & conſolidetur. 2 3

Vtilitas ꝑ S. Eccl. ad obedien. &c.

QVÆST. IX. ART. I.

CONCL. 1ª. Confeſſio, ut eſt actus uirtutis, non ualet ſine charitate.

ARTICVLVS I.

Vtrum confeſſio poſſit eſſe informis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ cōfeſſio nō poſſit eſſe informis: dicitur.n.Eccl. 17. A mortuo uelut, qui nō eſt, perit h confeſſio: ſed ille, qui nō habet charitatem, eſt mortuus, quia ipſa eſt animæ uita, ergo abſque charitate non poteſt eſſe confeſſio.

¶ 2 Præterea, Cōfeſſio diuiditur contra contritionem, ſed cōtritio, & ſatisfactio nunquam poſſunt extra charitatē fieri: h ergo nec confeſsio.

¶ 3 Præt. in cōfeſsione oportet ꝙ os cordi concordet, quia hoc ipſum nomen Confeſsionis requirit: ſed ille, qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, non habet cor h ori conforme: quia corde peccatū tenet, quod ore dānat, ergo talis non confitetur.

SED CONTRA. Quilibet tenetur ad confeſsionem mortaliū: ſed ſi aliqs ſemel cōfeſſus eſt ēt in mortali exiſtēs, non tenetur ulterius ad confitendum ea peccata: quia cū nullus ſciat ſe charitatem habere, nullus ſciret ſe confeſſum fuiſſe: ergo nō eſt de neceſsitate confeſsionis, ꝙ ſit charitate formata.

RESPONDEO, Dicēdum, ꝙ confeſsio eſt actus uirtutis, & pars ſacramenti: ſecundum autem, quod eſt actus uirtutis, eſt actus meritorius proprie, & ſic m confeſsio non ualet ſine charitate, n quæ eſt principium merendi: ſed ſecūdum quod eſt pars ſacri, ſic ordinat confitentem ad ſacerdotem, q habet claues Eccleſiæ, qui per confeſsionem confitentis conſcientia cognoſcit, & p ſecundum hoc confeſsio pōt eſſe ēt in eo, qui non eſt contritus: q quia poteſt peccata ſua confiteri ſacerdoti, & clauibus Eccleſiæ ſe ſubiicere; & quamuis tunc non percipiat abſolutionis fructum, tamē recedente fictione percipere incipiet: & ſic etiam in aliis ſacris. C Vnde r non tenetur iterare cōfeſsionem, qui fict' accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionem ſuam confiteri. s

AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd authoritas illa intelligenda eſt quantum ad fructum cōfeſsionis percipiendum, quem nullus extra charitatem exiſtēs percipit.

Ad ſecundum dicendum, ꝙ contritio, & ſatisfactio fiunt D Deo, ſed confeſsio fit homini: & ideo de ratione contritionis, & ſatisfactionis eſt, quòd homo ſit Deo per charitatem unitus, non autem de ratione confeſsionis.

¶ PROB. Quia confeſſio, ut eſt actus uirtutis, eſt actus propriè meritorius: & ſine charitate non pōt aliquid eſſe propriè meritorium (cū charitas ſit principium merendi.)

Th. in 4. d. 17. q. 3. art. 4. q. 1. & ſeq. ¶ NOT. Id dr propriè meritorium, cui debeť aliqd ſupra facultatem naturę exiſtens; & hæc eſt uita æterna. Vñ nec tpalia dicimus mereri, niſi ſecūdum ꝙ ſubordināns ad uitam æternam. 1. 2. q. 114. ar. 10. ſō in pbatione addiť ly ppriè; ad denotandū, ꝙ loquiť de merito uitæ æternæ. Quòd aūt non poſſit tale meritum eē abſque charitate, & ꝙ cum ea poſſit, & ꝙ charitas ſit principiū merendi, uide 1. 2. q. 114. ar. 2. & 3. & 4. Mereri ppriè.

¶ CONCL. 2ª. Cōfeſſio, ut eſt pars ſacri poteſt eſſe etiā in eo, qui nō eſt contritus.

¶ *Corollariū*. Ergo cōfeſsio act' uirtutis nūq̄ pōt eſſe informis, i. ſine forma uirtutū, q eſt charitas: & confeſſio pars ſacri aliqñ pōt eſſe informis. Quòd uerò ſit confeſſio & actus uirtutis, & pars ſacri, uide q. 7. ar. 2.

¶ PROB. Quia non cōtritus pōt pctā ſua confiteri ſacerdoti, & clauibus Eccleſię ſe ſubiicere.

¶ CONCL. 3ª. Non tenetur iterare cōfeſſionē, qui fictus accedit, ſed tenetur poſtmodum fictionē ſuā confiteri.

Fictus. ¶ NOT. Iſta concluſio tertia eſt quaſi pēdēs ex ſecunda, inquantum declarat: qd fictus ſit pro ſalute ſua is, qui ſine contritione acceſſit iam ad ſacrm confeſſionis. Vñ per ly fictus, intelligit iſta tertia id, qd 2ª dicerat ly non contritus. Vtraq; aūt pec non contritum ſeu fictū intēdit eū: q adhuc, dum confiteť, manet in affectu pctī, qd confiteť: q corde tenet pctū, qd ore dānat, ut ex argumēto tertio patet. Vide tñ notationes poſt rñſionem ad illud tertium.

¶ PROB. Quia fictus ille, recedente fictione, recipit fructū E abſolutionis datæ in confeſſione pterita: Quia (ly ſed ten. poſtmodum &c.) hoc de ſe patet.

¶ *Corollarium*. Ergo, cū recedēte fictione abſolutionis fructū, i. grām recipiat, pſupponit S. Th. ꝙ confeſſio ficta, de qua loquiť, fuerit perfecta in rōne ſacri. ꝙ confitens integraliter peccata ſua dixerit ſacerdoti, & ꝙ confitens idem ſecundū intētionem ſuā ſe clauibus Eccleſiæ ſubiecerit (ut ex probatione ſcdæ cōcluſionis in textu patet.) Et confirmať, qa dicit, ipſā ut ſicte factam non eſſe neceſſariō iterandā: id qd utiq; nō eſſe, ſi prior illa cōfeſſio non fuiſſet perfecta in rōne ſacri, quoad ſubſtantialia, in foro Eccleſiæ. Ergo confeſſio illa prior non dr hic ficta fictione tali; qua deficit cōfeſſioni aliqd pertinens ſubſtātialiter ad integritatem eius, quatenus eſt ſacrm: puta qñ confitens nō intēdit recipere ſacrm, ſed deriſoriè ſeu ſimulatoriè agere; uel qñ non uult confiteri omnia mortalia; uel qñ nullo mōde præterito dolet, nec ullo mō futurum cauere intendit: uel (ut unico

Præſuppoſitum notandum.

Duplicis fictionis una intendit̄in iſta, altera nō.

A uerbo dicatur) qñ uult dimittere aliquid, quod eſt de eſſentia ſacri. Sin.n. oēs doctores tunc & peccat mortaliter confitens, & teneť iterare cōfeſſionē: quia non fuit completum ſacrm. Ergo illa prior cōfeſſio diceť hic ficta, fictione tali: qua quis confiteť, imperfectè contritus. i. ſolum attritus; uel cum negligentia, aut ignorantia tali, q nō excuſant, intendēs tñ recipere ſacrm. Talia.n. confeſſio eſt ſacrm hñs aliquo mō ſuam mām, i. actū pœnitētis ēt quo ad cōtritionē, licet imperfectā. Textus.n. dicēs, ꝙ talis cōfitens accedit nō contritus, de contritione perfecta tm loquitur. & nota: ꝙ cōtritio im perfecta alia eſt, q ad introducēdam grām ſufficit, non qdē p ſe, ſed cū actuali confeſſione: alia eſt iā imperfecta, ut nec, accedente actuali facto, ſufficiat ad introducendā grām. De pimo mō imperfecta loquitur Concil. Trid. ſeſſ. 14. (in cuius ſignū addit ly ſi uolūtatē peccādi excludat cum ſpe ueniæ) & oēs dicunt, ꝙ taliter accedēs de attrito fit cōtrit' (ut ſupra q 1. ar. 2. & 3.) de ſecundo mō imperfecta loquitur ſolū textus. Sic ergo accedens nō eſt in gia, neq; tñ ſub manu cōfeſſoris recipit grām: qa illa attritio ſua nō excludit uerè, & totaliter affectū peccati, ēt qñ actualiter ſub ſacro eſt; ut ex argumento tertio hř. Nō tñ teneť ſe confiteri: qa taliter confeſſus ſubiecit ſe uoluntariè clauib' Eccleſiæ, oīa integraliter confitēdo, & cōtritionē, q̄uis multū frigidē. i. multū remiſſē, habendo. Vide infrà, notationes poſt reſponſum ad tertium, pro huius notitia pleniori.

Concl. m. Attritio duplex. Concl. p. Concl. ſ.

1m Ex Eccleſiaſtico. Perit cōfeſſio. ℞. Quātū ad fructū cōfeſſionis tūc recipiendū: nō aūt, qūtū ad ſubſtāntiā cōfeſſionis, nec q̄tum ad fructū ei' recipiendum, olt. i. qñ recedēte fictione redierit ad cor ꝙ. Tūc &c. Licet.n. ipſe cōfitēs ſit extra charitatē, & cōſequenter mortuus, dū cōfiteť (ut argum dicit:) tñ ſeruat ſubſtātiā confeſſionis. i. oīa pctā cōfiteť, & ſcdm intētionē ſuā ſubiicit ſe clauibus Eccleſiæ; & poſtmodū redeūte eodem ueraciter ad cor, recedit fictio illa prior, & charitas ipſi infundiť, & p cōſequēs efficiť uiuus; & tunc primū incipit pcipere actualiter fructū pcedētis cōfeſſionis. Nō tñ ergo argm nō eſt cōtra articuli intētū. ſed ēt eſt i fauorē hui' q illā e gloſſ. illi' authoritatis, ut patet ex 2ª cōcl. cū ſui pbatiōe.

2m Illatio concl. Ergo nec confeſſio. ℞. Negat illatio ꝙ. Rō eſt: quia contritio & ſatisfactio fiunt Deo, ſed confeſſio &c. ut in litera.

¶ NOT. Nō ſignatur hic, ꝙ cōtritio & ſatiſfactio nō poſſint eē ſine charitate, cū ne ſit actu cōtriti & ſatisfacientis imperfectè. i. extra charitatē: ſed ſignificatur, ꝙ contritio & ſatisfactio, quātū eſt ex perfectōis ipſarum non ſunt unq̄ ſine charitate. Vt ſi ſub exēplo dicamus. Charitas, ſcdm rōnē charitatis, nunquā excidit q tñ ſcdm conditionē ſubiecti, in quo eſt, pōt excidere 2. 2. q. 24. ar. 11. & ſup Apoſt. 1 Cor. 13. Sicut ergo, ratiē a rōe charitatis, nūq̄ pōt excidere. i. peccare, quēadmodū nec calor ſcdm ſe pōt infrigidare,

An contritio, & ſatisfactio ſint qñq; ſine charitate.

gidatę, & tamē, quantum eſt ex uolubilitate ſubiecti in quo eſt, pōt:i.a contritio & ſatisfactio, attenta rōne ipſarum, ſunt ſemper cum charitate; quæ tamen, quantum eſt ex imperfectione ſubiecti in quo ſunt, poſſunt eſſe extra charitatem. Non tamen ſic Deo ſatisfacimus: ut in q.14.ar.2.

3m de minori

Cor ori cōforme. Re conformitate requiſita ad finē confeſſionis non, cōformitate requiſita ad ſubſtantiā confeſſionis. §. Tunc &c. Licet.n. in cōfeſſione, quantū ad finem eius, oporteat, quòd os cordi cōcordet in dānādo ueraciter pctm: ita ut corde ueré damnet iſtud, qd ore damnat (ut arguitur:) tn̄ in confeſſione, quantum ad eius ſubſtātiā ſufficit, q os cordi cōcordet in narrādo ueraciter peccata quæ corde gerit.

36 *Cap. Oīt de pœn. & rem. Cōc. Trid. ſeſſ. 14. c. 5.

AD 3m dicendum, q ille, qui peccata, quæ habet, narrat, uere loquitur: & ſic cor cōcordat uoci, uel uerbis quātum ad ſubſtantiam confeſſionis, quàmuis diſcordet à confeſſionis fine.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat confeſſionem eſſe integram.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd nō oporteat confeſſionem eſſe integram: ut ſcilicet omnia peccata uni ſacerdoti confiteantur. Quia erubeſcentia facit ad diminutionem pœnæ, ſed quanto pluribus

1a. ¶ NOT. 1a. Ex litera dicente, q talis confitens peccata, quæ habet, narrat, liquidò patere pōt, quid intelligat hic D.Th per nō contritum ſeu fictum. Si.n. peccata narrat ore, quæ ſecūdum ſuam cognitionem tenet corde, & fictionem corde habitam (ut ſupponitur) tunc non narrat: ergo dicēdum ſecundum literam ipſam relinquitur, quòd iſte à S. Doctore uocatur fictus, non malitioſè, ſed ignoranter. Hoc eſt. Secundū rei ueritatem iſte confitens affectum adhuc peccati corde tenet, utpote non plenè contritus, ſed frigidè attritus: & tamen, ſecundum ſuam craſſam æſtimationem, non habet corde illū malum affectum. Alioquin de hoc ipſe tunc confiteretur: quod ſi non faceret, non confiteretur omnia peccata ſua; ut præſupponitur in litera dicente, quòd iſte narrat peccata, quæ habet, & quòd eius cor uerbis concordat quantum ad ſubſtantiam confeſſionis. Patet ſiquidem: quòd de ſubſtantia confeſſionis eſt narrare peccata omnia etiam cordialia, de quibus confitens eſt ſibiipſi conſcius. Latebat igitur in corde peccatum iſtud, i. aliqualis affectus ad peccatum: ſed iſte per ignorantiam craſſam id neſciebat, quæ ignorantia non excuſabat omnino iſtū à peccato. Quia ergo ſecundum ueritatem ibi latebat, ideò iſte ueraciter fictus erat; quia iſte illud ignorabat, immò ſe ſufficienter diſpoſitum credebat, ideo illum ad fictionem hanc tunc confitendam ſua conſcientia non aſtringebat; quia ignorantia illa craſſa erat, ideo fructum abſolutionis tunc percipiendum impediebat. Quia ergo poſtmodum per maiorem ſui diſcuſſionem ueniet in cognitionem talis indiſpoſitionis, quæ in priore confeſſione fuit, confiteri eam in ſequenti confeſſione tenebitur: & quia, quando eā cognouit, de ea doluit, idō tunc primò abſolutionis prioris percipere fructum incœpit.

Quid, intelligat per fictum, in hoc art.

2a. ¶ NOT. 2a. Propter ly quātū ad ſubſtātiā cōfeſſionis, aduertere q de ſubſtātia cōfeſſionis ſacralis eſt, q ſit deteſtatiua peccato ſū confitentis. Nā impoſſibile eſt, q qs cōfiteat ſine aliqua diſplicentia pctī: cū is, qui confitef, ꝓponat pctm̄ ſuū, ut malū ꝓpriū, quo deſiderat carere. Vn quantum appetit exonerari, tm̄ ſibi diſplicet peccati onus. Qui ergo narrandi cā, ſine ulla peccati diſplicentia, confite erit, æquiuocè confiteretur: ac per hoc non ſeruaret ſubſtantiam confeſſionis. Si ergo totaliter deficeret contritio, quæ ex diſplicentia præteritorum peccatorum & propoſito uitandi futura conſurgit; eſſet procul dubio iterāda confeſſio: qa talis nec uera ſubſtātialiter cōfeſſio fuit ſimiliter ſi attritio ꝑ parte tm̄ inueniret (qa uidelicet cōfitēs diſplicētiā hēt de offenſa Dei pterita: ſed ꝗnō hēt ꝓpoſitū uitādi futura, ꝗuis hēat uelleitatē, puta, nō hēt aīum relinquēdi cōcubinā, reſtituēdi aliena, dimittēdi ſtatū pctī, quāuis uellet nō offendere Deū:) eſſet in tali caſu (iudicio meo) iterāda confeſſio: qa talis pnīa nō eſt uera: de pœn. & remiſſ. qd qdā. Vñ tales, q ſciēter & aduertēter nolunt deſerere peccare mortaliter, nō admittunt ab eccleſia ad abſolutionē: q̄m is in ſuo attritionis defectu ꝓponūt ſe eccleſię clauibus ut impœnitentes explicādo ſuū aīum nō deſerendi pctm̄ aut pctī mortalis ſtatum. Eſt igitur cōtra ſubſtātiā cōfeſſionis, cū ſit cōtra formā ſacri, talis cōfeſſio cōtinentē ut inabſolubilē eccleſiæ ꝓponēs: & iō, quāuis aliàs integra fuerit, eſt omnino iterāda. Cęterū ſi attritio duas partes ſuas hēat, licet imperfectè (puta, ut ſe hēt ſolū, ac ſi hoīem offendiſſet, dicēdo, parce

Subſtātia confeſſionis.

De Iteratione confeſſionis.

mihi de præteritis, ulterius te nō offendā,) ex tali tm̄ imperfectione uitium ōnis cōfeſſio nō eſt iterāda: qa in caſu iſto ſaluat ſubſtātia confeſſionis. & talis cōfitēs ſubiicit ſe ut abſolubilē clauib. Eccleſiæ. Perfecta nāq; cōtritio, de qua in q.1.ar.1. exam. diſtinct. ſecundæ, nō exigit neceſſariò ad pctī deletionē apud forū pnīalē Eccleſiæ, ita.ſ.q. confeſſio facta cū imperfecta contritione hoc ultimo mō dicta ſit neceſſariò iteranda: qm̄ confeſſio in foro pnīali Eccleſiæ poteſt eſſe & uera (ut patet hic in ſolutione ad tertium,) & informis. Alioqn niſi poſſet eē informis, nullus eēt certus ſe eſſe uere cōfeſſum: ut in argumento, ſed cōtrà, dicitur. Vnde oporteret hominē de iteranda cōfeſſione ſp ſolicitari, & nunquam cōfeſſioni uni finē imponere: quod Eccleſię pias aures offendit, & à D.Th. in argumento illo implicitè pro magno inconueniente habetur.

Abſurdū magnum uitādum.

ſacerdotibus, quis confitetur, tanto maiorem erubeſcentiā patitur: ergo fructuoſior eſt cōfeſſio ſi pluribus ſacerdotibus diuidatur.

¶ 2 Præterea, Confeſſio ad hoc neceſſaria eſt in pœnitentia, ut pœna ſecundum arbitrium ſacerdotis peccato taxetur, ſed ſufficiens pœna poteſt imponi à diuerſis ſacerdotibus de diuerſis peccatis: ergo non oportet uni ſacerdoti omnia peccata confiteri.

¶ 3 Præterea, Poteſt cōtingere, quòd poſt cōfeſſionem factam

¶ *Corollarium.* Ergo, qa confeſſus informiter (ut in articulo) ſaluat ſubſtantiam confeſſionis, patet: q D.Th. nō intendit loqui, niſi de ultimo mō per attritionem confeſſo. ut dr in ſecūda notatione à ly. Cæterum ſi attritio duas &c. Pro completioni etiā huius intellectu, uideas notationem primam.

Senſus uerus artic.

APPENDIX.

¶ EX articulo habes primū: quomodo per rationem oſtendas, meritò declaratum fuiſſe à Papa Alexandro tertio, q confeſſio poteſt eſſe informis. Tunc autem hoc ipſum ille Papa declarauit: quando Beluacēn. epō ſcribens ait. Quòd quidā ad confeſſionem de criminibus ueniunt, & quamuis cōfiteri uelint, ſe tn̄ aſſerunt abſtinere non poſſe Conſultationi tuæ taliter reſpōdemus: quòd eorum confeſſionem recipere debes, & eis de criminibus conſilium exhibere: quia licet non ſit uera huiuſmodi pœnitentia, admittenda tamen eſt eorum confeſſio, & crebris & ſalubribus monitis pœnitentia indicenda. Hæc ibi, & recitatur de pœnit. & remiſſ. Ecce: q à non contrito poteſt fieri cōfeſſio ſacerdoti. Verum ſi taliter eſt incontritus, ut ſe inabſolubilem proponat (in quo caſu loquitur Papa:) confeſſio eius admittitur quidem ad audientiam pro ſalubribus monitis, & qualiſcunque pœnitentia à confeſſario imponenda; ſed non ad abſolutionem. Peccaret nāque tunc peccato ſacrilegij tam abſoluens, quàm abſolutionem recipiens: quoniam eorum quilibet contra formam ſacramenti ueniret, ac per hoc iniuriam in eſſentialibus inferret ſacramento. Non tamen propter hoc confeſſio illa reſpuenda, ſed admittenda, dicitur. Multò igitur magis, in caſu noſtro, informis confeſſio admitti debere, per hoc ſignificatur. Nam ibi & impœnitens eſt ipſe confitens, & impœnitentiam ſuam illam manifeſtat confeſſario: in caſu autem articuli noſtri neque impœnitens, ſed imperfectè pœnitens, eſt; & conſequenter impœnitentiam manifeſtare nō poteſt: ibi non abſoluitur, hic uerò abſoluitur. Secundo habes, quomodo per rationem dictum Pontificis, pro quanto confeſſionem informem ſenſit eſſe admittendam, & intelligas, & probes, & defendas. In hoc tamen ſemper præ oculis habeto diſcrimen prædictum, in ſecunda not. poſt ad tertium, inter illas confeſſiones informes: ne fiat error. Tertio uides: quò uerſum, & à fortiori, ex his Angelica hæc doctrina declaretur, & conſolidetur.

Vid. p S. Eccl. &c.

QVAEST. IX. ART. II.

CONCL. De neceſſitate confeſſionis eſt: q homo omnia peccata confiteatur, quæ in memoria habet.

¶ *Corollarium.* Ergo D.Th. ſic reſpondendo & ſtatuit cōfeſſionem oportere eſſe integram, & notificat quid importat ly eſſe integram. Plura ergo à ſimili, ordinariè dicit, quoteſcunque reſpondet quæſitis ſub aliis terminis: ut conſiderate eſt paſſim.

Examē. Ly quæ in memoria hēt. Videlicet, poſt diligētē factā ſuæ

& ſatisfactionē perfectam, recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur, memoria non habebat, & tūc copiā proprij ſacerdotis, cum quo primò confeſſus fuerat habere non poſſit, ergo poterit id ſolum peccatum alteri B cōfiteri, & ſic diuerſa peccata diuerſis ſacerdotib. cōfitebitur.

¶ 4 Præterea, Sacerdoti non debet fieri confeſſio de peccatis, niſi[b] propter abſolutionem: ſed quādoque ſacerdos, qui cōfeſſionem audit, poteſt de quibuſdam peccatis abſoluere, nō de omnibus, ergo ad minus in tali caſu non oportet, quòd cōfeſſio ſit integra.

SED CONTRA, Hypocriſis C eſt impedimentum pœnitētię, ſed diuidere cōfeſſionē ad hypocriſim ptinet, ut Aug. dicit:* ergo cōfeſsio dēt eſſe integra.

Præterea, Confeſsio eſt pœnitētiæ pars, ſed pœnitētia dēt eſſe integra, ergo & confeſsio.

RESPOND. Dicendum, quòd in medicina corporali oportet quòd medicus non unum ſolū morbum, contra quem medicinam dare debet cognoſcat, ſed D etiā uniuerſaliter totam habitudinē ipſius infirmi, eo quòd unus morbus ex adiūctione alterius aggrauat, & medicina, quę uni morbo competeret, alteri nocumentū præſtaret, qđ ſimiliter eſt in peccatis, quia unum aggrauatur ex adiūctione alterius, & illud qđ uni peccato eſſet cōueniēs medicina, alteri incentiuum præſtaret, cū quandoque aliquis contrariis E peccatis infectus ſit, ut Grego. in Paſtoral. docet, & ideo[m] de neceſsitate confeſsionis eſt, quod homo omnia peccata cōfiteatur, quæ in memoria habet[n], qđ ſi nō faciat, nō eſt cōfeſsio, ſed ꝯfeſsiōis ſimulatio.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd & ſi erubeſcentia ſit multiplicior, quando diuidit diuerſa peccata diuerſis: tamen omnes ſimul non ſunt ita magnæ erubeſcētię, ſicut illa una, qua quis omnia ſua ſimul confitetur: quia unum peccatum per ſe conſideratum, non demonſtrat ita malam diſpoſitionem peccantis, ſicut quādo eſt cum pluribus aliis cōſideratum: qa in vnum peccatum aliquis quādoque ex ignorantia, uel infirmitate labitur, ſed multitudo peccatorum demonſtrat malitiam peccantis, uel magnā corruptionem eiuſdem.

AD SECVNDVM dicendum, quod pœna à diuerſis ſacerdotibus impoſita non eſſet ſufficiens: quia quilibet conſideraret unum per ſe, & non grauitatem ipſius quam habet ex adiunctione alterius, & quandoq; pœna, quæ cōtra unum peccatum daretur, eſſet promotiua alterius peccati: & præterea ſacerdos confeſſionem audiens, vicem Dei gerit, & ideo debet ei fieri hoc modo confeſsio, ſicut fit Deo in contritione. Vnde ſicut nō eſſet contritio, niſi quis de omnibus peccatis conteretur, ita nō eſſet cōfeſſio, niſi quis de omnibus, quæ memorię occurrerint cōfiteatur.

ſuæ conſcientiæ diſcuſſionem ut ex Concil. in appen. patebit. A Negligenti enim ſuam conſcientiam diſquirere imputabitur, ſi hæc peccata, quæ habebat, ex craſſa obliuione confeſſus non fuerit: ita q. ipſa ſic negligenter facta confeſſio iudicabitur per ſe dimidiata. Quare/Quia iſte non dixit omnia peccata, quæ in memoria habuit, idest q̄ in memoria, diligenti diſcuſſione ꝓſuppoſita, habuiſſet. Vnde ſi ex craſſe negligens, ſi aliquorū peccatorū obliuiſceretur, & propterea ipſa nō cōfiteretur, obligatus eſſet ad reiterandā illā confeſſionem. Vide q. 2. ar. 3. ad 2[m]. Nā ſimile eſt iudiciū de integritate cōtritionis, & cōfeſſionis. Ex his patere pōt: q. qñ ſacerdos abſoluēs dicit, & quorū memoriā non hēs. intelligit ſolū de his peccatis, quorum poſt iuſtā diſcuſſionē conſcientiæ memoriā nō habes. Nec et hoc intellectu aliquod inconueniens pijs Chriſti fidelibus ſequitur, ut per Concilium Tridentin. in appen. uidebimus.

De peccatis in memoria habitis confeſſio, quomodo intelligatur.

PROB. 1. Quia niſi homo cōfiteretur oīa peccata, confeſſarius non cognoſceret grauitatem peccatorum (cùm unum aggrauetur ex adiunctione alterius) neq; poſſet ſalubriter mederi confitēti (cùm id, quod eſt conueniens medicina uni peccato, ſit quandoq; incētiuū alteri*. ¶ Et de neceſſitate eſt, q. confeſſarius cognoſcat totam confitētis habitudinem, i. peccatorum ipſius grauitatem; ac ipſius infirmitati ſalubriter medeatur (patet, a ſimili immo a fortiori, de medicina corporali) 2. Quia niſi homo oīa peccata confiteatur, nō eſt cōfeſſio, ſed confeſſionis ſimulatio.

*In lib. de fal. & uera pœn. c. 15 a med. to. 4. li. 4. Sēt. d. 15. §. fi.

Examen. Per ly omnia peccata, intellige mortalia, tam certa, quàm dubia ſupra quæſt. 6. articu. 4. ad 1[m]. & 4[m]. eorumque circunſtantias neceſſarias. quæſt. 6. artic. 2. ad 1[m]. & quæſt. 7. artic. 1. ad 1[m]. quæ uel quas non fuit aliàs confeſſus. Ly non eſt cōfeſſio. i. quæ eſt materia ſacramenti pœnitentiæ. Ly cōfeſſionis ſimulatio. i. ex propria ratione repugnans formæ confeſſionis, hoc eſt abſolutioni. Nam impium eſt dimidiam a Deo ſperare ueniam: de pœn. d. 3. c. pœnitentes, uel cap. plures pœnitentes.

1[m] de minori. Maiorem ℞. Extenſiuè. non, intēſiuè. §. Tunc &c. Quando. n. dicitur, q. erubeſcentia facit ad diminutionem pœnæ, intelligitur principaliter de erubeſcentia intenſiua: maximè uerò in caſu noſtro, in quo extenſiua. i. multiplicior, nō cauſatur ex ſufficienti demōſtratione malæ diſpoſitionis peccatoris, & intenſiua cauſatur ex demonſtratione ſufficienti talis diſpoſitionis illius (ut in litera declaratur.

Corollarium. Ergo ex amore proprio, quo quis malam ſuam diſpoſitionem ita, ut oportet a confeſſario cognoſci recuſat, oritur dimidiata cōfeſſio. i. fit, q. quis nolit, omnia peccata ſua uni aperire. Ergo amor proprius etiam poſtquā ad peccatum nos prius traxit, noſtram ſalutem, quæ in confeſſione ſuerat ſperanda, impedit: ac nouorum peccatorum, atque peiorum, cauſa exiſtit. Quando enim ex intentione ſeu uoluntariè dimidiatur confeſſio, nouum peccatum, & ſacrilegij quidem (quod peius eſt priore) contra ſacramentum pœnitentię, incurritur, & toties, quoties: adeo quòd unum peccatum in confeſſionibus ducentis uoluntariè ſuppreſſum generat ducenta peccata mortalia, in ſpecie ſacrilegij ſacramentalis. Vnde non tantum damnatio quaſi incomparabiliter maior peccatori illi prouenit: ſed etiam erubeſcentia, ad claudendum os in confeſſione, mirum in modum augetur. & (quod deterius eſt) præſumptio quandoque, uel deſperatio ſimul paulatim naſcitur. Præſumptio; quia ſine confeſſione dimittenda ſibi peccata, propter multa opera de genere bonorum facta, ſperat, contra quæſt. 6. artic. 1. & 3. & 6. deſperatio, quia tanta peccatorum mole preſſus maiorē ſuam eſſe iniquitatem putat, quàm ut inde emergere poſſit.

Amor proprius trahit ad peccatum & confeſſionē impedit.

Concil. ∞

Quomodo unum peccatū innumera ferè pariat, & deteriora.

Examen. Ly malitiam peccantis. Per malitiam, tale igitur etiam hic poteſt id, quod dicimus, peccare ſub ſpe ueniæ, ſeu impunitionis. Quod quantum ſit in comparatione ad peccata ignorantiæ, & infirmitatis noxium, ad remittendumq; difficile, monſtrat Concilium Cabilonenſe 2[m]. cap. 6. ſed nec hoc prætereundum putauimus: quòd quidam ex induſtria peccantes, propter eleemoſynarum largitionem, ſibi quandam promittunt impunitatem. Eleemoſyna enim extinguit peccata, iuxta illud, ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata. Sed ea, quæ aut neceſſitate, aut caſu, aut qualibet ſinnt fragilitate; ea uerò, quæ ex induſtria, aut cuiuslibet libidinis explendæ cauſa iccirco fiunt ut eleemoſyna redimantur, nequaquam eis redimi poſſunt: quia, qui hoc perpetrarunt, uidentur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat. Non ergo quis iccirco peccare debet, ut eleemoſynam faciat: ſed ideò eleemoſynam facere debet, quia peccauit. Hæc ibi. Ex his patet, quòd multum refert cognoſcere: an quis per ignorantiam, infirmitatem, uel per malitiam, ſeu ex induſtria lapſus fuerit.

Pec malitiam peccare, maximi eſt damni.

Concilium. Eccl. 3.

2[m] de maiori. Vt pœna. ℞. Sufficiens: non, quia ſingulis, & c. §. Tunc &c. Nam pœna à diuerſis ſacerdotibus

ſacerdotibus impoſita, &c. ut in litera. Ex qua dicito, quòd tertia ratio adducta. ſ. ſacerdos confeſſionem audiens uicem Dei gerit. & ideo debet ei fieri hoc modo confeſſio, ſicut fit Deo in contritione; dicito, inquam, quòd iſta ratio eſt quædam probatio concluſionis articuli, & quidem ſatis clara. Vt. De neceſſitate confeſſio debet eſſe integra, ideſt homo, tenetur confiteri omnia peccata, quæ in memoria habet. Quare? Quia ſacerdos confeſſionem audiens uicẽ Dei gerit: & uicẽ Dei ſic gerenti debet confeſſio fieri hoc modo, ſicut fit Deo in contritione.

Concl. repetitio cũ noua probatione.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd quidã dicunt, quòd quando aliquis recordatur eorum, q̃ prius oblitus erat, debet etiam ea, quæ prius confeſſus fuit confiteri, & pręcipuè ſi non poteſt eundem habere, cui antè confeſſus fuerat, qui omnia cognoſcit ut totius culpę quãtitas uni ſacerdoti innoteſcat. Sed hoc non uidetur neceſſarium: quia peccatum habet quantitatem, & ex ſeipſo, & ex adiunctione alterius: peccatorum autem, de quibus confeſſus eſt, manifeſtauit quantitatem, quàm ex ſe ipſis habent; ad hoc autem, quòd ſacerdos utramque quãtitatem peccati huiuſmodi cognoſcat, ſufficit quòd hoc peccatum cõfitens dicat explicite, & alia in generali, dicendo, quòd cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit. G

AD QVARTVM dicẽdum, quòd etiam ſi ſacerdos non de omnibus poſſit abſoluere, tamen tenetur ſibi omnia confiteri; ut quantitatem totius culpę cognoſcat, & de illis, de quibus non poteſt abſoluere, ad ſuperiorem remittat.

3m de concluſione. Confiteri. ℞. Explicitè, confitendo ſimul implicitè, i. in generali, alia dicendo, quòd &c. ut in litera. § Tũc nihil, etc. Nam per talem confeſſionem explicitam & implicitam confeſſario ultimo factam innoteſcit grauitas peccatorum ex ſe, & ex adiunctione. Ex litera ly non eſt neceſſarium. dic, quòd illa opinio quorundam prænarrata non reprobatur, ut falſa, ſed ut neceſſaria. Non enim eſt neceſſarium confiteri tunc modo, quo illi dicunt: licet, abſque erronea conſcientia, ſic confiteri ſit bonum. H

†NOT. Quomodo in caſu obliuionis procedendum tibi ſit ad acquirendam memoriam, & de multis ad hoc pertinẽtibus, uide quæſt. 2. artic. 3. ad ſecundum, obſeruabis quoque ſemper in tali materia diſcrimen inter obliuionem peccatorum poſt diligentiam iuſtam, & ſine iſta; ut ſupra in not. poſt concl. immediatè. Et ſcito, quòd D. Thomæ reſponſio loquitur de oblitis poſt iuſtam diligentiam, non de oblitis poſt examinandæ propriæ conſcientiæ, uel negligentiam, uel craſſam diligentiam. In hoc enim caſu, prima opinio non tantum bona, ſed etiam neceſſaria eſſet. Tunc autem diligentia in conſcientiæ examine ponenda uidetur iuſta, quando tanta eſt, quanta poneretur in re, quæ maximè eſſet cordi (præſertim cum cura animæ propriæ omnibus aliis curis præponderet.) ſeruatis conditionibus perſonarũ, negociorum, prorogationis inter confeſſiones temporum, & ſimilium: ita ut, omnibus his concurrẽtibus credat quis uerè, omni dolo remoto, diligenti ſufficientia propriam conſcientiam examinaſſe. Hinc fit ut diligentia, quæ ſufficiẽs iudicatur huic per menſem tantũ iã confeſſo, non iudicetur ſufficiens ei, qui ſemel tantum in anno confeſſus eſt: & nulla, quæ ſufficit mercatori mediocri, non ſufficiat mercatori admodum magno: & ut ſufficiens parumper inter homines diſcolos conuerſanti exiſtat inſufficiens frequenter, uel ſemper in talibus in hominum uariis tentationibus, peccandique occaſionibus conuerſanti: & ut magnam memoriam habenti: (ſiue per naturam, ſiue per artem, aut de peccatis ſuis quotidianam ſcripturam) reputata ſufficiens non ſit ſufficiens ei, qui paruæ memoriæ exiſtit. I

Cõcordia duarũ opinionũ in textu dictarum.

Diligẽtia examinis conſcientiæ ſufficiens, quæ ſit.

4m de maiori. Propter abſolutionem. ℞. Vel cognitionem quantitatis totius culpæ. Habendam ſcilicet à confeſſario uno. §. Tunc, etc. Nam etiam ſi ſacerdos, qui confeſſionem audit, non de omnibus poſſit abſoluere; tamen pœnitens tenetur ſibi omnia, &c. ut in tex. Ex quo formaliter applices ad argumentum ſic. Illi ſacerdoti, qui de omnibus poteſt abſoluere, fit confeſſio de omnibus peccatis, & propter uniuerſalem abſolutionem, & propter cognitionem, id eſt & ut cognoſcat quantitatem totius culpæ, & ut de omnibus abſoluat: illi uero ſacerdoti, qui non poteſt de omnibus abſoluere, fit de omnibus peccatis confeſſio propter particularem abſolutionem, & propter uniuerſalem cognitionem, ideſt ut cognoſcat quantitatem totius culpæ, et ut abſoluat de non reſeruatis, remittendo ad tribunal ſuperius pro abſolutione reſeruatorum. K

APPENDIX.

Vul. p S. Eccle. &c.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationẽ interimas hæreſes Lutheri (Prat. Luther.) dicentis: confitenda nõ eſſe omnia peccata mortalia, quia impoſſibile eſt omnia peccata mortalia cognoſcere: nec neceſſarium eſſe omnium peccatorũ examen. Item dicentis confiteri, dum uolumus purè omnia peccata, nihil aliud facimus, quàm quòd miſericordiæ Dei nihil uolumus relinquere ignoſcendum. Item hæreſim ſectariorum (Prat. Sectarij) dicentium: confiteri peccata, & enumerare, eſt papiſtica carnificina, & impietas.

Secũdò habes, quo modo per rationem oſtendas: omnes hos errores fuiſſe merito damnatos à concilio Tridentino, ſeſſio. 14. cap. 5. ſic. Ex inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ iam explicata, uniuerſa eccleſia ſemper intellexit; inſtitutam etiam eſſe à Domino integrã peccatorum confeſſionẽ, & omnibus poſt baptiſmum lapſis iure diuino neceſſariã exiſtere. & infrà. Ex his colligitur: oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri. & infra. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia diuinæ miſericordiæ ignoſcẽda exponunt: qui uerò ſecus faciũt, & ſcienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per ſacerdotẽ remittendum proponunt. Hæc ibi. Vnde liquidò conſtat, quòd totum oppoſitum eſt eius, quod Lutherus aiebat. Tantum enim abeſt a uero, quod confiteri uolens purè omnia nihil ignoſcendum diuinæ miſericordiæ relinquere uelit: ut per hoc, quòd confitetur omnia, paret ſibi uiam percipiendi ueniam de omnibus; & per hoc, quòd non confitetur omnia, nullius ſibi à diuina largitate indulgentiam procuret. Poſt præmiſſa, adhuc errores illos impugnando, ſubinfert ibidem concilium. Colligitur præterea, etiam eas circunſtantias in confeſſione explicãdas, quæ ſpeciem peccati mutãt. & infra. Sed & impium eſt: confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibile dicere, aut carnificinam illam conſcientiarũ appellare. Conſtat enim nihil aliud in eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in uniuerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur; pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me Domine. Ipſa uerò huiuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi uerecundia, grauis quidem uideri poſſent: niſi tot, tantiſque commodis, & conſolationibus leuarentur, quæ omnibus dignè ad hoc ſacramentum accedentibus per abſolutionem certiſſimè conferuntur. Hæc ibi. Item à Concilio Cabilonenſi. 2. cap. 32. ſic. Hoc emendatione egere perſpeximus, quòd quidam, dum confitentur peccata ſua ſacerdotibus, non plenè id faciũt. Quia ergo conſtat; hominem ex duabus eſſe ſubſtantijs, anima uidelicet & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccare: ſolerti indagatione inquiri debent ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio. Hæc ibi. Ecce. Deteſtatur illos, qui non plenè. i. integrè confitentur: & non ſolum indagatione, ſed etiam ſolerti, inquirenda eſſe peccata, per examẽ utriuſque conſcientiæ, ſynodus iſta pronunciat. Item à Papa Eugen. 4. in decreto Armenis dato, ſacro approbante Concil. Florent. ſic. ſecunda eſt oris confeſſio; ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo ſacerdoti cõfiteatur integraliter. Hæc ibi: & per ly ſecunda, intelligit ſecundam partem pœnitentiæ. Item à Leone X. in bulla contra errorem Lutheri. Vide circa hoc ſupra quæſt. 1. artic. 1. & 3. par. quæſtio. 68. artic. 9. Item à Concil. Trident. ſeſſ. 14. can. 8. ſi quis dixerit: Cõfeſſionem omnium peccatorum, qualem eccleſia ſeruat eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam, etc. Anathema ſit. Hæc ibi. Quæ autem ſit confeſſio, qualem eccleſia ſeruat, prædeclarauerat idem concilium canon. 7. ſic. ſi quis dixerit in ſacramento pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſſariũ non eſſe iure diuino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quorũ memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, & occulta, & quæ ſunt contra duo ultima decalogi præcepta; & circun-

Senſus inuerſus Lutheri.

Diligẽtia facienda ante confeſſionem in examine ſuæ cõſcientiæ quanta. Confeſſio non eſt grauis.

Confeſſio qualem eccleſia ſeruat.

circunſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant: ſed eam confeſſio-nem tantum eſſe utilem ad erudiendum & conſolandum pœnitentem: & olim obſeruatam fuiſſe tàtum ad ſatisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere neſſe diuinæ miſericordiæ A primum uerbum. Ex litera ergo iſta dic: quòd quando in correctione dixit ſacramenta habere determinatam materiam uel actū, intellexit per ly determinatam, non qualitercunque determinatam ſed communi ſeu ordinario modo, quaſi naturaliter, ad tale opus determinatam. Quid per ly determinatū.

ignoſcēdum: aut demum, non licere cōfiteri peccata uenialia; Anathema ſit. Hęc ibi item à &c. ut ſup. q. 6. ar. 2. & 3. Item ab Innoc. 3. in concilio Lateran. cap. 21. omnis utriuſque ſexus fidelis, cū ad annos diſcretionis peruenerit omnia ſua peccata confiteatur fideliter. Hæc ibi: Nota ly omnia. Ergo confiteatur integraliter. Nota ly fideliter. Ergo, diligenti examine præuio, 37 uel ſaltem concomitante. De qualitate huius examinis uide ſupra in not. poſt ad tertium, & hic in append. Vide Roffenſem contra Lutherū 3 articulo 8. & 9. Tertiu habes: quomodo per rationem p̄miſſa ſanctorum Patrū documenta, p quanto confeſſionē oportere eſſe integram dicunt, & probes & declares, & defendas. 4 Quarto uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

SVPER QV. IX. ART. III.

q. ſc. a. 5

CONCL. In actu ſacramenti cōfeſſionis ad manifeſtandum ordinariè aſſumitur ille actus, quo maximè conſueuimus manifeſtare, ſcilicet proprium uerbum.

Examen. Dicitur ly ordinariè, quia in caſu poteſt aliter fieri, ut in reſponſione ad ſecundum patet. Ergo ad titulum dicendū dic. Confeſſio ſacramentum non poteſt fieri ordinariè p alium, neque p ſcriptum, niſi in caſu, ut dicitur ad arg. 2[m].

PROB. Quia in baptiſmo ad ſignificandam interiorem ablutionem aſſumitur illud elementum, cuius eſt maxima uis in abluendo: & baptiſmo debet confeſſio in ſuo effectu, in manifeſtando pœnitentis cōceptum, aſſimilari (cū utrunque ſit ſacramentum).

ARTICVLVS III.

Vtrum quis poſſit per alium, uel per ſcriptum confiteri.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd poſſit p alium quis confiteri, uel per B ſcriptum, quia confeſſione neceſſaria eſt ad hoc ut conſcientia pœnitentis ſacerdoti [b] pandatur, ſed homo poteſt per aliū uel per ſcriptum ſuam conſciētiam ſacerdoti manifeſtare, ergo ſufficit per alium, uel p ſcriptum confiteri.

¶2 Præterea, quidam non intelliguntur a proprijs ſacerdotibus propter linguæ diuerſitatem, & tales non poſſunt, niſi per alios confiteri, ergo non [b] C eſt de neceſſitate ſacramenti, quòd per ſeipſum quis confiteatur, & ita uidetur quòd ſi per alium quis confeſſus fuerit qualitercunque, ſufficiat ei ad ſalutem.

¶3 Præterea, De neceſſitate ſacramenti eſt, quod homo proprio ſacerdoti confiteatur, ut ex dictis patet, † ſed aliquando proprius ſacerdos eſt abſens, D cui non poteſt pœnitens propria uoce loqui, poſſet autem per ſcriptum ei ſuam conſcientiam manifeſtare, [b] ergo uidetur quod per ſcriptum ei ſuam conſcientiam tranſmittere debeat.

SED CONTRA, Homo ad confeſſionem peccatorum, ſicut ad confeſſionem fidei obligatur, ſed cōfeſſio fidei ore eſt facienda, ut patet Rom. x. ergo, & E confeſſio peccatorum.

Pręterea. Qui per ſeipſum peccauit, per ſeipſum debet pęnitere, ſed confeſſio eſt pœnitentię pars, ergo pęnitens debet confiteri propria uoce.

RESPONDEO, Dicendum, q confeſſio non ſolum eſt actus uirtutis, ſed etiam pars ſacramenti, quàmuis autem ad eam ſecundum quòd eſt actus uirtutis, ſufficeret qualitercūque fieret, etſi non eſſet tanta difficultas in uno modo ſicut in alio: tamen ſecundum quòd eſt pars ſacramenti, habet determinatū actum, ſicut & alia ſacramenta habent determinatam materiam; & ſicut in baptiſmo ad ſignificandam interiorem ablutionem, aſſumitur illud elementum, cuius eſt maxima uis in abluendo [m] ita in actu ſacramenti ad manifeſtandum ordinariè aſſumitur ille actus, quo maximè conſueuimus manifeſtare, ſcilicet propriū uerbum.[o] Alij enim modi ſunt inducti in ſupplementum iſtius.

AD PRIMVM dicendum, quod ſicut in baptiſmo non ſufficit qualitercunque abluere, ſed per elementum determinatum: ita nec in pœnitentia ſufficit qualitercunque peccata manifeſtare, ſed oportet quòd per actum determinatum manifeſtentur.

AD 2[m] dicendum, q in eo, q uſum linguę non habet, ſufficit quod per ſcriptum, aut per nutum, aut interpręetem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quàm poſſit, quàmuis homo nō poſſit, uel debeat baptiſmum accipere, niſi in aqua, quia aqua eſt omnino ab exteriori. & nobis ab alio exhibet, ſed actus confeſſionis eſt a nobis, & ideo quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundum quòd poſſumus confiteri.

2[m] de conſequenti a. Nō é de neceſſitate ſacramenti, quòd p ſeipſum qs confiteatur ℞. quando non pōt hoc modo, id eſt per ſeipſum confiteri. §. Tūc &c. Nō enim exigitur ab homine, quātum ad actus a ſeipſo exiſtentes, pluſquàm poſſit: & ideo appoſitum in concluſione fuit ly ordinariè. Quaſi per hoc appoſitum diceretur. Quandocūq; poteſt homo per ſeipſum, id eſt per proprium uerbum, confiteri; tenetur ad ſic confiteri, nec poteſt aliter: quādo autem non poteſt, non tenetur, ſed tunc debet ſecūdum, quòd poteſt confiteri. Conclu. m

¶NOT. Aduertas diligenter id, quod de baptiſmo ad differentiam confeſſionis in textu dicitur: nè illa propoſitio, Nō exigitur ab homine pl[9], quàm poſſit, malè intellecta fiat ubi luina. Hinc dices: & euchariſtiam nō poſſe confici, niſi in uino uitis, & pane triticeo; etiam ſi quantacumque neceſſitas adeſſet, puta ſolū uinum malogranatorum, uel panis caſtaneacius. Quòd de euchariſtia dicitur, ad alia ſimilia applicato: puta deficiēte, prorſus oleo oliuarum p iniungendo infirmo non poſſum uti loco illius oleo nucū, amigdalatū &c. Hic recto intellecta præmiſſæ propoſitionis ductus ab errore pręſeruaberis dicentiū, quòd paruuli, quando in caſu neceſſitatis extremæ (ſiue ob defectum aquæ, ſiue ob aliquid aliud, proueniat illa neceſſitas) non poſſunt baptizari, ſaluantur in uoto parentum, illos uidelicet baptizare intendentium. Ratio quare de huiuſmodi & de confeſſione non debeat in hoc fieri idem iudicium, aſſignatur in textu: quamobrem illam uigilanter intelligas, unde & circa propoſitionem hanc. Non exigitur ab homine &c. cauto cautus (ut in eluci. gloſ ſatur in ad ſecundum. Quomodo intelligatur hęc ppoſitio vulgatiſſima. Non exigitur ab &c.

1[m] de maiori. Pandatur. ℞. per actum determinatū non, qualitercunque. § Tunc &c. licet enim per ſcriptum, uel per alium, poſſit quis conſcientiam propriam ſacerdoti manifeſtare: tamen illam tunc non manifeſtat per actum determinatum, de quo concluſio, i. per pro-

¶Examen ly per ſcriptum. Hoc intelligitur ſie: quòd pœnitēs ille perſonaliter pręſens debet ſcripturam in manibus proprijs tenere, & non dare in libertatem confeſſarij, ut ſic confeſſio,

quæ

Ad 3m dicendum, quòd in abſentia proprij ſacerdotis, poteſt etiam laico fieri confeſſio: & ideo non oportet quod per ſcriptum fiat: quia plus pertinet ad neceſſitatem confeſſionis actus; quàm ille, cui fit confeſſio.

G

Articvlvs IIII.

Vtrum conditiones aſſignatæ requirantur ad confeſſionem.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd illæ conditiones, quæ à magiſtris aſſignantur, his uerſibus contentæ. non requirantur ad confeſſionem.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis. H

Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, uerecunda,

Integra, ſecreta, lachrymabilis, accelerata,

Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Fides enim, & ſimplicitas, & fortitudo ſunt per ſe uirtutes: h ergo non debent poni per ſe cõditiones confeſſionis.

¶2 Præterea, purum eſt quod non habet h permixtionem: ſimiliter ſimplex compoſitionẽ, & permixtionem aufert, ergo ſuperflue utrunque ponitur.

¶3 Prçterea, Peccatum ſemel cõmiſſum nullus tenetur confiteri niſi ſemel, ergo ſi homo peccatum non iterat, non h oportet quòd ſit frequens.

¶4 Præterea, Confeſſio ad ſatisfactionem ordinatur, ſed ſatisfactio quandoque eſt publica, h ergo & confeſſio non ſemper debet eſſe ſecreta.

¶5 Præterea, Illud, quod h non eſt in poteſtare noſtra, non requiritur à nobis, ſed lachrymas emittere, nõ eſt in poteſtate noſtra, ergo non requiritur ad cõfitentem.

Respondeo, Dicendum, q m dictarum † conditionum quæ-

quæ de natura ſua eſt ſecreta, ex ſcriptura ipſa minus habeat F de publico. Poteſt etiam, ut ſecretior ſemper ſit ſcriptura, & conſequenter confeſſio, talis non habens uſum linguæ & ſciens legere confiteri mõ ſequenti. Habeat cartam unã, in qua ſcripta ſint nomina ſpecierũ omniũ peccatorũ mortaliũ, neceſſariarumq; circunſtantiarum: & cartã aliã, in qua ſint numeri. Habeat & alias cartas: ſ. quarũ una ſcriptũ ſit dubito, in alia credo uel æſtimo, in alia cõmiſi, in alia nõ recordor. Deinde pſonaliter ad confeſſionẽ accedẽs ſacerdoti oſtẽdat digito in vna pdictarum cartarũ peccatũ propriũ cũ circũſtantia eius neceſſaria, itẽ i alia numerũ peccati: &, ſi nõ eſt certus, uel de peccato, uel de circunſtantia, vel de numero, ſed 38 dubitat, aut æſtimat aut credit, aut non recolit, põt oſtẽdendo pctũ uel circũſtãtiã uel numerum ſimul oſtẽdere cartã illã, in qua eſt dubito, aut æſtimo, aut credo, aut nõ recordor; ſi aũt ſit certus, ſimul oſtendat illã, in qua continetur, cõmiſi. Secretior, (dixi) ẽiſte modus ſp: quia, ẽt q cartæ ipſæ in medio plateam deciderent, nõ põt inde ſeq ulla cuiuſcunque peccati manifeſtatio, ut apertiſſimè patet. Hinc fit q non excuſatur à præcepto confitẽdi uſum linguæ nõ hñs, ſi negligat ſic, uel alio mõ cõfiteri: quod denotauit litera ply qñ nõ poſſumus uno mõ, debem⁹ ſecũdũ q poſſumus confiteri.

Mod⁹ val de ſecur⁹ pro confeſſione mutorũ, uel alias uſum linguæ non habentiũ.

3m illatio concluſionis.

Ergo vř. q per ſcriptũ &c. ℞. Negatur illatio § Nã ipſa propoſitio maior limitatur ſic. qñ. ſ. proprius ſacerdos eſt pñs. In abſentia.n. proprij ſacerdotis &c. ut in litera. 1

NOT. Maior illa, de neceſſitate ſacramenti &c. accipit ly ꝓprio ſacerdoti, Pro ſacerdote iuriſdĩõnẽ uel ordinariam uel delegatã hñte. Nõ.n. de neceſſitate ſacri eſt, q q' cõfiteatur curato, ſed tenet ſacrũ, & ſi confiteatur alij uel ex priuilegio uel mãdato ſuperioris authoritatẽ hñti: licet ſacrũ non teneat, ſi ſacerdoti iuriſdĩõne oĩno careat fiat confeſſio. vñ Concil. Trid. ſeſſ. 14. c 7. inquit Qm natura, & rõ iudicij illud expoſcit, ut ſnia i ſubditos duntaxat feratur pſualitu ſp in eccleſia Dei fuit, & ueriſſimũ eſſe ſynodus hæc cõfirmat, nullius momẽti abſolutionẽ eã eſſe dic, quã ſacerdos in eũ profert, in quẽ ordinariã aut ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Hæc ibi. Vide q. 8. ar. 4. & 5.

Conci. de confitendo iuriſdictionẽ habenti.

APPENDIX.

EX articulo hẽr primo: quõ p rõnem explodas erroneas ꝓpoſitiones Eraſmi (Has recẽter Iacob. Lep ſtunica poſt ſuũ itinerariũ iſet propoſ. quas tanq̃ ſuſpectas ꝑſe excerpſit ex lib. Eraſmi dicentis confeſſio clancularia, quæ nunc recepta eſt, & in auiẽ fit, vt ex conſultationib priuatis eſſe nota; q̃ ſolet apud Epos fieri, ſi quis ſcropulus urgeret animũ. Iterũ dicentis. confeſſionẽ admiſſorũ ſecretã, apparet, Hieronymi tpe nondũ fuiſſe inſtitutam. Si. o. confeſſio p internunciũ, ſcriptũ, teſtem, uel epiſtolã non poteſt fieri, ſecundũ articulũ hunc: utiq; ſancti doctoris iõ pñs prædictas propoſitiones exterminat. Nam hinc diſcurrenti patet. q, eſſe ſecreto factã: conuenit cõfeſſioni aliude, q̃ ex illis cõſultationibus priuatis apud Epiſcopos fieri ſolitis, & conſequenter. q ante Hieronymi tempora talis, ſecreta confeſſio fuit inſtituta. Vt quid. n. ſcriptura, interpres, teſtis, excluduntur a confeſſione? Ad ſignificandum: q confeſſio debet eſſe nõ tũ ſecreta, ſed & magis ſecreta, q̃ fieri poſſit. Secundò hẽr: q̃ſo per rõnem oſtendas, illas propoſitiones erroneas meritò fuiſſe dãnatas a Papa Leone primo in epiſtola. 78. ad uniuerſos epiſcopos per campaniã, Samnium, & Picenum conſtitutos, ſic. Illã ẽt contra apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnoui a quibuſdã illicita uſurpatione cõmitti, modis oĩb. cõſtituo ſubmoueri (de penitentia uidelicet, q̃ ita a fidelib. poſtulatur): ne de ſingulorũ peccatorũ gñe libellis ſcripta cõfeſſio publicè recitetur; cũ reatus conſcientiarũ ſufficiat ſolis ſacerdotib. indicari cõfeſſione ſecreta, quãuis enim plenitudo fidei uideatur eſſe laudabilis, quæ pp Dei timorẽ apud hoĩes erubeſcere non ueret; tñ quia non omniũ huiuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui pœnitẽtiã poſſunt, ñ timeãt publicare, remoueatr improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur, dũ aut erubeſcunt, aut metuũt inimicis ſuis ſua ſcã reſerare, quibus poſſit legum conſtitutione percelli ſufficit. n. illa confeſſio, quæ primũ Deo offertur tũ ẽt ſacerdoti, qui pro delictis penitentium precator accedit. tũc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari, ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis. Hæc ibi. Itẽ a Concilio Tridẽ. ſeſſ. 14. cap. 5. Sic cæterũ, quo ad modũ confitendi ſecretò apud Solum ſacerdotẽ, etſi Chriſtus non uetuerit, quin aliquis in uindictam ſuorum ſcelerũ, & ſui humiliationẽ, cũ ob aliorum exemplũ, tum ob eccleſiæ offenſæ ędificationẽ, delicta ſua publicè confiteri poſſit; non eſt tñ hoc diuino præcepto mandatum, nec ſatis cõſultè humana aliqua lege præciperetur, ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda. Vñ cũ a ſanctiſſimis & antiquiſſimis patribus magno unanimiq; conſenſu ſecreta cõfeſſio ſacramentalis, qua ab initio eccleſia ſancta uſa eſt, & mõ ẽt utitũ, fuerit ſp cõmendata, manifeſtè refellitur inanis eorũ calũniat q eam a diuino mandato alienã, & inuentũ humanũ eſſe atq; a patribus in concilio Lateranenſi congregatis initium habuiſſe, docere non uerentur. Hæc ibi. Ante Hieronymi ergo tempora ſecreta confeſſio fuit in uſu, qm ab initio illa, eccleſia ſancta uſa eſt: & eum non ſit inuentum humanum, nõ eſt nata ex priuatis conſultationib. ab Eraſmo dictis. Nota concil. uerba ly ſecretò apud ſolũ ſacerdotẽ: q per hoc innuere vř, confeſſionẽ fieri non poſſe p aliũ neq, p ſcriptũ. Si. n. ſolummõ p hoc inũ dictũ ſignificare uoluiſſet quod confeſſio fieret in præſentia ſacerdotis, ſufficiſſe uideretur ly apud ſolũ ſacerdotẽ: cũ uerò addat ly ſecreto, uidetur excludere per hoc & interpretem & ſcriptum. (ut in articulo præſenti Sanctus Thomas determinauit.) Tertiò habes quomodo per rationem ſanctorum patrum præmiſſa decreta, pro quanto confeſſionem dicunt ſecretam, idest non per alium neque per ſcriptum eſſe debere, & declares & ꝓbes, & defendas. Quartò uides quomodo uiciſſim ex ijs angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

Vtil. p S. Eccle. &c.

Conclu.

SVPER QV. IX. ARTIC. IIII.

CONCL. Dictarum conditionum, quæ ſunt. 16 quædam ſunt de neceſſitate confeſſionis quædam de bene eſſe ipſius.

¶PROB. Quia quædam competunt confeſſioni, uel ſecũdũ quod

quòd eſt pars ſacramenti (ſic tres uidelicet accuſans, percere pa- A rata, ſecreta) uel ſecũdũ q̃ ẽ actus delictorũ manifeſtatiuꝰ (quatuor. ſ. fidelis nuda, ſimplex, integra, uel ſecũdũ q̃ ẽ actus uirtutis (quatuor. ſ. diſcreta libẽs, puta, fortis,) uel ſecũdũ q̃ ẽ actus uirtutis pnię (tres. ſ. uerecũda lachrimabilis, humilis.) Qualy qdã de bñ &c.) ly frequẽs & ly accelerata, sũt d̃ bene eſſe cõfeſſionis.

¶ NOT. Pro meliori captu de ly lachrymabilis, uide q. 1. ar. 1. exam. 2m diffi. (cũ dicitur, quòd hęc cõdino frequens eſt de bene eſſe confeſſionis, intelligẽdum eſt per ſe, non per accidens; & de frequentia ex deuotione, nõ ex erronea conſcientia, naſcẽte. Per ſe. n. loquendo, non inuanitur præceptum de frequentia maiore, quàm ſemel in anno *Li. 2. c. 4. ſi tamen frequentia uocari poſſit. Per accidẽs, autem, fieri poteſt: q̃ quis debeat, uel fortè etiam teneatur, frequentius confiteri. Interroget ergo ſeipſum unuſqſque, & uideat, quantum detrimenti in anima patiatur ex tã rara confeſſione, qd̃ euitaret, ſi frequentius confiteretur: & inde cognoſcet, ſi p accidens (idest propter tollendas occaſiones uel obliuionẽ peccatorum, uel infirmitatum ſuarum uel conſuetudinum in peccando, uel omnium iſtorũ ſimul) teneatur, aut quaſi ad hoc; ut frequentius, & taliter frequẽtius, confiteatur. Rurſus. Confeſſionis frequentia ex deuotione naſcens eſt: qñ qs eadẽ pctã ſepius cõfitetur cũ conſcientia quieta, ſine moleſtia confeſſariorum, non conterendo in hoc tempus in aliis pijs magis aut utilibus expendendum, & (ut uno uerbo dicatur) ſeruatis prudentiæ conditionibus. Confeſſionis uerò frequentia ex erronea cõſcientia naſcens eſt: quando quis ex ſcrupuloſa & inquieta phantaſia cadit in conſcientiam hanc, quòd ſcilicet debeat iterare, uel reiterare pluries confeſſionem. Secundam hanc confeſſionis frequentiam non dicit D. Thomas eſſe bonam: quoniam uituperabile hoc eſt, quòd quis non procuret pacem animæ & conſciẽtiæ ſuæ. Hæc autem pax cum huiuſmodi ſcrupuloſis iterationibus non ſolum non ſtat, ſed etiam ab eis impeditur: ut experientia docet. Medicinam igitur pro ſimilibus accipe: licet ab inſtituto noſtro ſuccinctè declarandi undum textum digredi, p animarum ſalute, parum uideamur. Quando huiuſmodi iterationis phantaſia accidit in ueritate: deberet tali phantaſia agitatus, poſtquàm ſemel cõfeſſus eſt, & abſolutus ita, ut tam ipſe, q̃ confeſſarius doctus ſufficientem iudicet confeſſionẽ, quieſcere; & ſi poſtea aliquis ſcrupulus de aliquo tanq̃ dañõ confeſſis occurrerit, ſi ſibi ui qd fuerit cõfeſſus de illo qeſcat & nõ amplius confiteaſ. Nec talis periculo ſeipſum exponit propterea, qd non eſt certus ſe eſſe cõfeſſum de illo occurrente ſcrupulo: qm tapu tandũ eſt huic bono uiro infirmo hoc ut certum, qd̃ apud aliũ ſi ſubiectũ ſcrupulis eẽt opinio eẽt. n. paſſio hæc infirmitas corporalis impediẽs p ſuẽ firmitatẽ iudicij: & timor, & motus phãtaſiæ operantẽ eũ, ut niſi qeſcat, obiergãt tot ambigua, ut nũq̃ uideaſ cõfeſſus. Cui ſignũ eſt: & q̃ idem pctã iſti tales pluries cõfitentur, & q̃ ſp in dubiũ reddũt cõfeſſiones: cũ tñ diligentius fortè cæteris cõfeſſi fuerint. Non eſt aũt in ptãte taliũ retinere motũ phantaſiæ, niſi in principio uiriliter cõprimatur atq; prudẽter: unde, motu ipſo cõcitato neq; cõpreſſo, ſequũtur pericula corporis & aiæ. q̃ tollũt ſiue impediũt utriuſque bona ſuperius ãt dicã ly in ueritate, pp ꝑſonas iterãtes cõfeſſionẽ frequẽter, non quia in ueritate ſcrupuloſe ſint: ſed quia nũq̃ in ueritate cõfitẽtur; ita. q̃ ſp cõfitẽtur, & nunq̃ cõfeſſæ sũt. Cęterũ (ut ad textũ redeamus) ly frequẽs differt a ly accelerata: quia is dr̃ accelerate confiteri, q ſtatim poſt pctm̃ cõfiteẽ, is uerò frequẽter q̃ pluries, ẽtſi nõ ſtatim. Intelligiẽ ãt ly accelerata eẽ de bñ eſſe cõfeſſionis actualis extra tps neceſſitatis: ut eſt tps periculi mortis, & ſemel in anno. Vide q. 6. ar. 5.)

Scrupuloſitas nimia ẽ paſſio. i. infirmitas corporalis, quædam.

Aureum notãdum de frequẽtia confeſſionis debita.

Scrupuloſa confeſſionis iteratio medicatur.

dam ſunt de neceſſitate confeſſionis, quædam de bene eſſe ipſius. Ea autem, quæ ſunt de neceſſitate confeſſionis, vel competunt ei ſecundum q̃ eſt actus uirtutis, uel ſecundum quòd eſt pars ſacramenti. Si primo modo, aut ratione uirtutis in genere, aut ratione ſpecialis uirtutis B cuius eſt actus; aut ex ipſa ratione actus. Virtutis autem in genere ſunt quatuor conditiones: ut in 2. Ethi.* dicitur. Prima eſt, ut aliquis ſit ſciens, & quãtum ad hoc confeſſio dicitur eſſe diſcreta, ſecundum quod in actu omnis uirtutis prudentia reqritur. eſt autem hæc diſcretio, ut maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio C eſt, ut ſit eligens, quia actus uirtutum debent eſſe uoluntarij, & quantum ad hoc dicit, libẽs. Tertia conditio eſt, ut propter hoc, ſcilicet debitum finẽ, operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet eſſe pura, ut ſcilicet recta ſit intentio. Quarta eſt, ut immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet eſſe fortis: ut ſcilicet propter uerecundiam non dimittat. Eſt autem confeſſio actus D uirtutis pœnitentiæ: quæ quidem primo initiũ ſumit in horrore turpitudinis peccati, & quantum ad hoc confeſſio debet eſſe uerecunda, ut ſcilicet non ſe iactet de peccatis propter aliquam ſæculi uanitatem admixtam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato cõmiſſo: & quantum ad hoc dicitur eſſe lachrymabilis. Tertio, in abiectione ſui terminatur, & E quantum ad hoc debet eſſe humilis, ut ſe miſerum cõfiteatur, & infirmum. Sed ex propria ratione huiuſmodi actus, qui eſt confeſſio, habet quòd ſit manifeſtatiua, quæ quidem manifeſtatio per quatuòr impediri poteſt. Primo, per falſitatem, & quantum ad hoc dicit, fidelis, idest, uera. Secundo per obſcuritatem uerborũ, & contra hoc dicit nuda, ut non inuoluat obſcuritate uerborum. Tertio, p uerborũ multiplicationem, & propter hoc dicit, ſimplex, ut non recitet in confeſſione, niſi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quarto, ut non ſubtrahatur aliquid de his, quæ manifeſtanda ſunt, & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quòd confeſſio eſt pars ſacramenti, ſic concernit iudicium ſacerdotis, qui eſt miniſter ſacramenti. Vnde oportet quòd ſit accuſans ex parte confitentis, parere parata per comparationem ad ſacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conſcientiæ agitur. Sed de bene eſſe confeſſionis eſt, quòd ſit frequens, & quòd ſit accelerata, ut ſcilicet ſtatim confiteatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd non eſt inconueniens, q̃ conditio unius uirtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipſa imperatur; uel quia medium, quod eſt unius uirtutis principaliter, etiam aliæ uirtutes per participationem habent.

AD 2m dicendum, quòd hæc conditio, pura, intentionis excludit peruerſitatem, a qua homo mũdatur, ſi ſimpliciter alieni admixtionem excludit.

1m conſequẽtia. Ergo non debent &c. Rx. Negaſ cõſequẽtia. ¶ Nõ. n. ẽ incõueniẽs q̃ cõditio &c. ut in lrã. Ex qua dicito: q̃ fides ſimplicitas, fortitudo ſumũẽ nũc, ut ſunt cõdõnes illarum uirtutũ; nõ ut ſunt præcisè illæ uirtutes. putà, ſumitur fides non ut eſt uirtus theologa, ſed ut eſt condõ qdã ipſius uirtutis. i. ut eſt uerax, & ſic de alijs (ut ex corpore colligitur). ¶ Corollarium. Ergo aſcedẽs illud ly sũt p ſe uirtutes, intelligitur ſic. i. ſunt cõdões illarũ uirtutũ, uel illarũ rerũ, q̃ sũt p ſe uirtutes. Quia uero ſpectaſ cõfeſſio pctõrũ ab illis uirtutib. iõ cõdões uirtutũ illarũ p exẽtionẽ hũt cõdões cõfeſſiõis. Imperaſ, inq̃: qa ex eo q̃ aliquis p fidẽ apphẽdit remiſſionẽ pctõrũ ſibi dã. iã ex cõfeſſione, uiẽ & ad cõfeſſionẽ leuaſ, & ad fortiter reſiſtẽdũ erubeſcẽtiæ, ne impediatur ab ea, quin peccata oĩa integraliter cõfiteatur. A ſimili dic de alijs uirtutib. Ianꝗ cedẽte illo prædictis.

2m de maiori. Non habet permixtionem. Rx. pueritæ intẽtionis: non aliena rei impertinẽtis ad quantitatem ſcilicet peccati. Tunc &c. Nam ex eo, quod purum,

rum,& ſimplex excludunt p mixtionẽ difformiter ſumptã, nõ ſequitur,quòd aliquid illorum ibi ſuperfluè ponatur. Vide in corpore de puro & ſimplici.

3m de conſequentia. Non oportet. ℞. Tamẽ bonum eſt §. Tunc &c. Nam confeſſionẽ fieri frequenter de eiſdẽ peccatis non eſſe neceſſarium, ſed ad bene eſſe;ꝓ prædixit cõcluſio. Vide tamen notationem poſt probationem concluſionis ne ertes.

Ad 3m dicendum,ꝙ hoc nõ eſt de neceſsitate confeſsionis, ſed de bene eſſe.

Ad 4m dicendum,quòd propter ſcandalum aliorum q poſſunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confeſſio fieri in publico, ſed in occul G to; ex pena autem ſatisfactoria non ſcandalizatur ita aliquis, quia quandoque pro paruo,uel nullo ſimilia opera ſatisfactoria fiunt.

Ad 5m dicendum; quod intelligendum eſt de lachrymis mentis.

4m illatio concluſionis Ergo & confeſſio,&c. ℞. Negatur illatio. §. Non enim idem eſt iudicium de confeſſione,& ſatisfactione,facta in publico:ut patet in litera. Vide ar. 3. appen.

5m de maiori. Quod nõ eſt in poteſtate noſtra ℞. Secundum q nõ eſt in poteſtate nra: nõ aliter. § Tunc &c. Licet enim emittere lacrimas corporis nõ ſit in poteſtate noſtra:tamen emittere lacrimas mentis eſt in poteſtate noſtra;& de his intelligit concluſio. Vide not. poſt prob. concluſionis,quod locum citatum ibi de ly lacrimabilis.

APPENDIX.

Vid. ꝓ S. Eccle.&c.

Ex articulo habes. Primò quomodo per rationem,de ly ſecreta,interimas erroneas propoſitione Eraſmi (Has recenſet Iacobus Lep. ſtuoica,poſt ſuum itinerarium, inter propoſitiones ſuſpectas Eraſmi dicentis:confeſſionẽ nullam fuiſſe antiquitus ſecretam malè actæ uitæ:ſed apertam (ut opinor).quã nec legimus exactam a quoquam. Item:confeſſionẽ admiſſorũ ſecretam,apparet, tempora Hieronymi nondum fuiſſe inſtitutam. Item:confeſſio clanocularia,quæ nunc recepta eſt,& in aurem fit,uidetur ex conſultationibus priuatis eſſe nata; quæ ſolent apud Epiſcopos,fieri,ſi quis ſcrupulus urgeret animũ. Item errorem Caluini (ut habetur ex Caluini libello contra acta concilij Trid.)qui articulum hunc, confeſſio auricularis exigi ab omni Chriſtiano, tanquàm falſum deteſtabilemque impingit papiſtis (Nos catholicos,ſic irriſoriè uocitant; non attendentes illud pſ.108. Maledicent illi,& tu domine,benedices). Si Nãq; confeſſio ſacramentalis eſt,quantum ad conditionem fori, ſecreta(ut in textu dicitur,& uerum eſt)uſque antiquitus, & tẽpore Hieronymi fuit facta ſecretò;nec hoc ex conſultationibus illis natum eſt,ſed ex conditione fori;nec falſum eſt,uel deteſtabile. Nam conditio fori ſemper fuit eadem,fuit uera,fuit laudabilis:ſicut & ſacramentalis totus. Secundo habes:quomodo per rationem oſtendas,errores illos omnes meritò fuiſſe damnatos a Papa Leone primo,& conc. Trid.ut ſup.ar. 3. appen. itẽ à &c. in q. 6 ar. 1.& 2.& q.8.ar.2. Quantum uerò ad Caluinum attinet,ultra hoc,reſpondendum etiam eſt: atque, ut obmutesſcat inſipientium hominum ignorantia euidens dicendũ,Si contra acta ſacroſancti Concil. Tridentini multa moliebaris:quare tu,cum tui ſimilibus,ad ſynodum ipſam non acceſſiſti:& in faciem ei ſi reprehenſibilis erat,non reſtitiſti? Etenim,præterea ꝙ in foribus aduerſariorum celebrata eſt, ſaluos conductus (ut uocant) illis ipſis moleſtiam fuit impartita,atque omnino conceſſit quo ad ciuitatem Tridentinam libere uenirent,ibidẽ manerent,proponerent, loquerentur; unà cum ipſa ſynodo de quibuſcunque negotijs tractarent,examinarent,diſſererent,& omnia quæcunque eis libuiſſet, ac articulos quoslibet tã ſcripto,q̃ uerbo libere offerrẽt, propalarent,ipſusq; ſcripturis ſacris & beatorum Patrum uerbis, ſententijs, & rationibus declararent,aſſererent, perſuaderent,&(ſi opus eſſet)etiam ad obiecta concilij generalis reſponderent;& cum ijs, qui a concilio delecti fuiſſent,Chriſtiane aut charitatiuè,abſq; omni impedimento diſputarent,conferrent, opprobrijs,conuicijs,ac contumelijs penitus remotis;& ſignanter, ꝙ cauſæ controuerſæ ſecũdũ ſacram ſcripturam Apoſtolorum traditiones, probata concilia Catholicæ eccleſiæ conſenſum,& ſanctorum Patrum authoritates,in prædicto Concilio Tridentino tractarentur:illo etiam addito,ut religionis prætextu,aut delictorum circa eam cõmiſſorum,aut committendorum minimè punirentur. Nunqd nõ & in eiſdem ſaluis cõductibus conceſſum aduerſarijs omnino uoluit,ut,his antedictis peractis,uel non peractis,quandocũq; eis libuiſſet, aut ſuperiorum ſuorum mandato & aſſenſu ad propria reuerti optaſſent, aut aliquis eorũ optaſſet,mox abſq; ulla renitantia,& occaſione,aut mora,ſaluis rebus eorũ & ſuo-

Obſtruitur os loquẽtium iniqua: Caluini, ſcilicet & omnium hoſtium S.Ro. Eccleſiæ.

Cauſæ cõtrouerſæ quõo tractari debeant.

Pleniſſima et ueriſſima fides publica.i. ſalu[us] cõductus ex concil. Triden.

rum pariter honore,& perſonis poſſent iuxta beneplacitum liberè,& ſecurè,redire? Nonne uoluit etiam ſancta ipſa ſynodus in ſua illa publica fide,ueriſſimaque ſecuritate, ſaluoque conductu toties conceſſo,omnes quaſcunque clauſulas contineri, ac pro incluſis haberi;quæ pro plena efficaci,& ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando, & redeundo neceſſariæ, & opportunæ fuiſſent? Vtique Immo pluribus pro pleniſſimo ſaluo cõductu, ſpeciatim adhuc expreſſis (q res ſ admirationem legẽtes facilè pertrahat): ſe ipſam pœnis,ſi dicto non ſtaret, addixit inquiens. Quòd ſi ſancta ſynodus,aut aliquis ex ea,uel ſuis,cuiuſcunque conditionis,uel ſtatus aut præeminentiæ exiſtens, præſcriptæ aſſecurationis,& ſalui conductus formam,& modum in quocunque puncto,uel clauſula uiolauerit(quod tamen auertere dignetur omnipotens) & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta ex ipſorum arbitrio meritò approbanda, & laudanda:habeãt ipſam ſynodum,& habere poterunt,incidiſſe in omnes pœnas, quas iure diuino,& humano,aut conſuetudine,huiuſmodi ſaluorum conductuum uiolatores incurrere poſſunt,abſque omni excuſatione,aut quauis in hac parte contradictione. Hæc illa. Proh Deum immortalem,quid non fecit pia mater eccleſia ut illos ad ueritatis uiam induceret,uel ſaltem,ut ſi quid bonis oppoſitæ dogmatibus Romanæ fidei ſibi ipſis uiderentur hře, ad lucem coram liberè afferrent, proponerent,diſputarẽt:quo uel ſic hinc inde uarijs diſputationibus adducta ueritas,quam H nobiſcum ſequerentur, errorum pulſo nubilo,ijſdem eluceſceret? Nullo.n. modo (loquit Sanctus Thomas,opuſculo.18.in fine) melius,quàm contradicentibus reſiſtendo, aperitur ueritas & falſitas confutatur; ſecũdum illud Salomonis, ferrum ferro acuitur,& homo exacuit faciem amici ſui. Quid loquàm ꝓ ſalute ſuorum hoſtium ſynodus ipſa tridentina nõ fecit? Semel de menſe nouembris.1551.ſeſſ.13.ac iterum de Ianuarij.1552. ſeſſ.15.necnon tertiò de Martij.1552.ſeſſ.18.ſaluis conductib. amplis amplioribus ampliſſimis fideliter datis,eos dulciter ad uocauit;longanimiter expectauit; eorum expectationis,ꝗ definitionem multarum rerum (ut patet ſeſſ.13. & 15.) ſæpius poſtea (Deo aſpirante.) decretarum humaniſſimè diſtulit. Sed fortè dicat Caluinus. Prædicti ſaluiconductus Germanis dati ſunt,non Picardis:ego uerò eram natione Picardus. Eſto. Fuiſti Picardus nouimus, Baſileæ poſt delituiſti,nouimus tum argẽtorati exulans, profugus tum ibidem concionator extitiſti; de- I inde Geneuenſis ciuitatis(pulſo, contra Dei legem, Epiſcopo) gubernationem arripuiſti, illam cum Sabaudia & Gallia tuis blaſphemijs infeciſti,euertiſti,perdidiſti ſcimus hæc Caluine, ſcimus ex Iſandano,dubitantij dialogo.2. Sed iſtud,te non fuiſſe natione Germanum, nullius excuſationis hæc in te, de qua tractatur,uel umbram tibi obtendit. Concilium ſiquidẽ ipſum quaſi tua ubiq; ſimiliũ,uerba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis præuidens,eaque, ceu dẽtes caninos, in ora omnium ueſtrum uiriliter contereta uolens, ſaluos illos cõductus ad alias totius orbis nationes in hęc uerba olim extendit. Eadẽ ſacroſancta ſynodus in Spiritu ſancto legitimè congregata,præſidentibus in ea eiſdem apoſtolicę ſedis de latere legatis,omnibus & ſingulis alijs,qui nobiſcum in ijs quę ſunt fidei communionem non habent,ex quibuſcunque regnis, nationibus,prouincijs,ciuitatibus,ac locis in quibus publicè, & impune prædicatur,uel docetur, ſiue creditur contrarium eius, quod ſancta Romana ſentit Eccleſia, dat fidem publicam, ſiue ſaluum K conductum ſub eadem forma, & eiſdem uerbis, quibus datus Germanis. Hęc Concilium in ſeſſ.18.fin. Si ergo tantis te,ò Caluine,præſidijs communiuit Eccleſia,ut ad liberè dicendũ omnia,quę tibi pro ueritate uidebantur, accederes; quare inſtar aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas,te habuiſti? Quare ad locum diſputationum pro ueritate non ueniſti, & in palæſtrã apertam, quo uocabaris, non deſcendiſti? Cur ſic in angulis tuis, & conuenticulis, falſitates tuas plebeculæ pro ueris uenditas elegiſti, & non prius in medio magnatorum (Concilij dico) examinandas una tecum apponere maluiſti? Cæterum,hoc illud eſt, quod de te, tuique ſimilibus,iamdudum bene propheta uerat Chriſtus dicens: Qui malè agit,odit lucem & non uenit ad lucem. Quare? Vt non arguantur opera eius. Qu[...]onia de bonis doctoribus ait; Qui autem facit ueritatem,uenit ad lucem,ut uideantur opera eius, quia in Deo ſunt facta. ò quam belle de te prædixerat Spiritus Sanctus: ſapientuos

Mod[us] facilis ad ſueniẽdũ ueritatẽ.

Prou. 27.

Caluini uita profuga, Iſanda,dãnoſa.

Pſal. 140. 57.

Extenſio ſaluorũ conductuum.

Io. 3.

Prou. 26.

tior ſibi ſtultus uidetur, ſeptem uiris loquentibus ſententias. Quare? Quis præuiderat te ad ueritatem inquirendam charitatiuè à Patribus tridentinis accerſiendum; & non uenturum? Inſuper & tantorum ſenatorum decretis obuiaè manibus, pedibusq; contraiturum; quaſi cum te uno nata ſit, uiuat, commoretur, ſapientia ipſa. Et quidem iuxta fabellas tuas.

Superelium deteſtandũ Caluini.

Nam (teſte Lindano, ubi ſupra) vrbe Geneua occupata, ſumma que ſacerdotij poteſtate à ſuis impetrata, immemor conſiliorum, quibus ſeditioſi in Athenienſium, & Romanorum imperiis ciues uiguerant, continuò exclamare, profiteri, denunciare cœpiſti: veram pietatem hactenus ignoratam, ubi aſſa patefactis; te unum eſſe, qui, plusquam maiores, & quingenti mille, & quingentis annis uixerint, ſciat, uideat, intelligat; ſicque Patres noſtros idolorum cultores, deluſos, obcæcatoſque fuiſſe, te autem uerum Chriſti cultum quodam diuino ſpiritu cognouiſſe; noſtros epiſcopos, impoſtores, Antichriſtos, & ſceleratorum duces hactenus extitiſſe; tuos uerò, Chriſti nuncios, Apoſtolos, & doctores eſſe. Te te inſuper, tanquam è regione Concilij, Aſylũ in proximis Galliæ finibus conſtituiſſe, ac muniuiſſe; ad quod exules, damnati, aborigines, & omnium ordinum, gentiumq; perditi, ac deplorati greges, ſuis finibus ablegati confugiant, & in quo uelut in tutiſſimo portu placidè conquieſcant, ſignificaſti: necnon ceu lucifer ſuper aſtra conſcendere uolens, fictitiam tuam doctrinam fictitio confirmare miraculo impudentiſſimè aggreſſus fuiſti. Eidem digni quidam nattant ex Burgundis (inquit Lindanus) Caluinum pro concione publica quendam ſtipendiolo, ut ſe ſe mortuum ſimularet, conductum uoluiſſe quaſi in uitam reuocare: qui, ubi ſeſe in feretro imponi paſſus fuiſſet, in templum perlatus diuina ultione uerè mortuus eſt repertus, fruſtra Caluino inclamante (ſurge, ſurge in Chriſti nomine; tibi dico ſurge) Et de hac mariti iniuria uxorem fuiſſe apud Magiſtratum Geneuenſem grauiter conqueſtam; collectaq; informatione, rem fuiſſe ueram deprehenſam; ſed, in gratiam ſui Euangeliſtæ, ſuppreſſam. Audiſtine, Caluine, mirabilia, quæ tu facis? Deo autem gratias: cuius ſuprema iuſtitia, & ne ſcit patrocinium dare criminibus; Et non uit conforme tuis miraculum præſtare ſophiſmatibus. Huiuſcemodi demonſtrationibus tuam mithicam doctrinam firmabas: quando & ſtupendorum tuorum operum æmulator quidam diſcipulus tuus tale quid præſumebat efficere. Nam in Polonia non longè à Cracouia Pago Brethzazè (narrat D. Franciſcus Turrianus, lib. dogm. Charact. V. D.) concionator Caluiniſta, euangelij ſui confirmandi gratia, Matthæum quendam certo conduxit ſtipendio, qui ſe mortuum ſimularet, & ad clamantis uocem ceu mortuus reſurgeret; at contrarium euenit. Vbi enim ille pſeudo Euangeliſta clamaret (ſurge Matthæe in nomine Chriſti, cuius Euangelium prædico) uiuus factus eſt mortuus. Et uxor, quæ nuper finxerat lachrymas, nunc uerè lachrymans in concionatorem illum, non paſtorem, ſed impoſtorem inuecta, ſuo malo, nouo fidem habuit Euangelio. Non mirum igitur: quòd ad Concilium Tridentinum accerſitus non ueniſti, quòd et tuam doctrinam examinandam, uel una tecum non attuliſti, immo quòd & contra eius decreta adeo rabidis morſibus efferbuiſti, deſæuiſti, totos (vt latius patet in tabula articulorum, ex tuo libello contra acta Concilij Tridentini) neruos tuos intendiſti.

Cal. 1.

Quid enim, ſi & tu cum Apoſtolo Paulo Euangelium ſuum ſecundum reuelationem cum his, qui uidebantur columnæ eſſe, Hieroſolymis conferente, euangelium tuum nouum cum eccleſia ſancta, quam ſynodus Tridentina repræſentabat, contuliſſes? Profectò ſi tibi taliter conferenti, Et ad lucem reuocato dexteras ſocietatis ipſa dediſſet: non tibi talia monſtroſa miracula obtigiſſent. Nunquam ſiquidem talia Paulo miracula, in ſuæ doctrinæ euangelicæ fauorem, obtigerũt: qualia de tuo nouo euangelio ſupra narrauimus. Eſto igitur Caluine, de tua doctrina ſecurus: hãc inter pueros, mulierculas, homines illos, quorum (ut ſupra) Aſyllum te præbuiſti, commendare, dilatare, extendere, ne pigriteris. es quo de illa, tam mitis modis certificatus es Eya miſer: quis unquam talia de aliquo uero Chriſti diſcipulo, ueroque prædicatore legit? Quis talia uidit? A ſeculo non eſt auditum: quòd uolens quis in proteſtationem ueræ fidei quempiam ſuſcitare, ipſum de uiuo mortuum fecerit. Soli Caluino, ſimiliſque ſarinæ declamatoribus, hoc ſeruabatur: ut uel hinc omnes diſcere cogerentur de doctrina ſua, utrum ex Deo ſit, an ex diabolo, qui mendax eſt. Quale miraculum, talis & doctrina. Miraculum mendax, mendax & doctrina. Inuerſum miraculum: doctrina & inuerſa. ò bone Deus, in cuius nomine facere tales miracula ſtudent, quàm uerax es? Nunquid incredulitas illorum fidem tuam euacuauit? Abſit. Quare? Quia tu, qui ſolus mirabilia facis, dignum ſatis profectò, penituſque concordans, nouis his euangeliſtis miraculum condonaſti. Signum ſuam doctrinam comprobans exigebant: & tu, qui bonus es, de cœlo exaudiſti eos. Mendaciter ſuam do-

Nouum miraculũ Nouatores condecens.

A ctrinam comprobare tuo patrocinio, ſatagebant: & tu, qui uerax es, eam ipſam ueraciter comprobaſti. Fidelis enim es tu: & ut ſiue teſtimonium ueritati ſiue falſitati, ſecundum tua incomprehenſibilia iudicia, perhibueris, teipſum negare non potes. Neque enim falſitati fallaciter, ſicut ueritati ueraciter, ſed utrique ueraciter uerum teſtimonium perhibes: Et ideò teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. Veraciter ergo nouorum iſtorum euangeliſtarum doctrinam inuerſam, peruerſam, mortuam, eſſe procuIdubio ſemper credemus: quia ueraci miraculo diuinitus eam eſſe, ac teneri debere, talem monſtraſti eſt. Qualitatem enim doctrinæ horum, non intentionem, demonſtrabas ueraciſſimus Deus: quando (ut ſupra dictum eſt) ad horum clamores pro uita è morte, de uiuis mortuos faciebas. Benedictus Deus, qui reddidit illis ſecundum nequitiam adinuentionum ipſorum, qui confudit illos in ſuperbia ſua, qui hos figuram eſſe Antichriſti nobis declarauit, cuius aduentus erit

Deus ſemper in omni opere ſuo uerax eſt.

Pſal. 17.

B in omni ſimulata uirtute, in ſignis, & prodigiis mendacibus.

2. Theſ. 2.

Hucuſque dictum ſit de Caluino, aliiſque huiuſmodi, qui charitatem ueritatis Tridentinæ ſynodi non receperunt: ut ſalui fierent. Cæterùm ad rem noſtram: unde, coacti fermè, digreſſi ſumus. Item habes; quomodo per articulationem cæteras errores contra integritatem confeſſionis allatos ſupra artic. 2. eppen & oſtendas, illos meritò fuiſſe damnatos a &c. ut ibi, & q. 6 ar. 3. Item quo per rationem extermines errores contra lachrymas, ſeu contritionem, in confeſſione allatos ſupra q. 1 ar. 1. & q. 1 ar. 1. & oſtendas, illos meritò damnatos a &c. ut ibi. 3

Tertiò habes, quomodo per rationem monſtres; ſcripturam ſacram meritò inſinuare, quòd confeſſio debet eſſe libens, accuſans, pura, ut pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me. &c. & tu remiſiſti impietatem peccati. In ly Dixi, uide electionem, ſiue quòd eſt libens; In ly aduerſum me, quòd eſt confitentis accuſans: In ly tu remiſiſti impietatem peccati, quòd eſt pura, id eſt ad debitum finem ordinata, ad hoc ſcilicet ut in gratiam

Scripturæ ſacræ pro conditionibus cõfeſſionis. Vide uſque circa finẽ appen.

C Dei confitens recipiatur, per quam Deus remittit impietatem peccati. Item ſacram ſcripturam meritò inſinuaſſe, quòd confeſſio debet eſſe parere parata, lachrymabilis, & accelerata: ut Eccl. 17. Conuertere ad dominum, & relinque peccata tua, minue offendicula, auertere ab iniuſtitia tua, nimis odito execrationem &c. non de moreris in errore impiorum, ante mortẽ confitere. In ly relinque peccata tua, minue offendicula, auertere ab iniuſtitia, uide quòd confeſſio (de hac prædicitur per ly conuertere ad dominum) debet eſſe parata ad parendum, ſiue a confeſſario mandetur, quòd redimas, quòd relinquas peccata, id eſt quòd propoſitum firmum habeas amplius non peccandi. ſiue mandetur, quòd minuas offendicula, id eſt quòd occaſiones peccatorum caueas, ſiue mandetur, quòd auertaris ab iniuſtitia tua, id eſt quòd reſtituas rem alienam. Ad hæc n. tria uidentur reduci poſſe omnia, quæ à confeſſario mandantur confitenti. In ly nimis odito execrationem, uide; quòd

D confeſſio debet eſſe lachrymabilis, ſiue contritionem habens. Huiuſmodi ſiquidem lachrymæ, ſeu contritio, ſunt odium contra peccata; execrando ſcilicet illa, & pro rebus execrabilibus firmiſſime tenendo: ut ſupra q. 1. ar. 1. & 2. In ly non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere, uide; quòd cõfeſſio debet eſſe accelerata, id eſt non demorando in errore cõmiſſo, & confitendo ante mortem, id eſt citiſſime. Nam mors ubique nos expectat: & conſequenter illa ante mortem confitetur, qui ubique, cùm peccauerit, confitetur, id eſt qui poſt cõmiſſum peccatum ſubito confitetur. Item Romanum clerum meritò inſinuaſſe: quòd confeſſio ſit diſcreta, uerecunda, humilis, fortis, lachrymabilis; ſic uremus, ut qui cecidiſſe refecuntur, delicti ſui magnitudinem agnoſcentes intelligant, nõ momentaneam, neque præpoperam, deſiderare medicinam. Maximè illis conuenit uerecundia; quorum in delictis damnatur mens inuerecunda. Adeant ad limen eccleſiæ, ſed non utique

E ut tranſiliant: caſtrorum cœleſtium excubent portis, ſed armati modeſtia; ut intelligant, ſe deſertores fuiſſe. Arment ſe modeſtiæ telis; ut contra hoſtem diabolum armatos ſe eſſe credant. Multum illis proderit patientia non otioſa. Mittant legatos pro ſuis doloribus lachrymas. Aduocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus; dolorem probantes cõmiſſi criminis, & pudorem. Hæc ibi. Eſt hæc epiſtola ſcripta ad Cyprianum epiſcopum Carthaginenſem; & eſt in to. 1. Conciliorum. Quamuis autem ibi nominaliter non ſcribatur ly confeſſio, ſed ly pœnitentia: hoc tamen nihil refert (ut conſideranti patet.) Item ſcripturam ſacram meritò inſinuare, quòd confeſſio debet eſſe integra: ut 1. Ioan. 1. ſi confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & iuſtus, ut remittat nobis, peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. In ly ut remittat, uide; quòd confeſſionem uult eſſe integram. Non enim Deus remittit unum ſine alio peccato: & conſequenter Ioannes, dũ per confeſſionem nobis remittenda peccata teſtatur, de integra

ſolum

ſolum loquitur. Quaſi dixerit. ſi confiteamur integrè, Deus nobis remittet. Item in ly ab omni iniquitate, uide idipſum. Nam emundatio ab omni iniquitate præſupponit, nos omnẽ iniquitatem per confeſſionem expuliſſe. Item meritò ſcripturam inſinuaſſe, quòd confeſſio debet eſſe fortis, fidelis, nuda, ſimplex: ut Eccleſ. 4. Non confundaris cõfiteri peccata tua. In ly ne confundaris, uide iſta omnia. Qui enim non confunditur, non impeditur a confitendo peccata per erubeſcentiam (ergo eſt fortis) neque per falſitatem (ergo eſt fidelis) neque per hoc, quòd inuoluat peccata obſcuritate uerborum (ergo eſt nuda eius confeſſio) neque per uerborum ad grauitatem peccati detegendam non facientium (ergo eſt ſimplex) 4 4° habes: quomodo per rationem omnia tum patrum, tum ſcripturarum prædicta, pro quanto conditiones illas confeſſionis inſinuaret, & probes, & declares, & defendas. 5 5° uides: quò uiciſſim ex his Angelici doctoris ſapientia præſens conſolidetur, & declaretur.

† Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. 2. 3. & 5.

F tiæ non præberet; ex uerbis, inquam, iſtis elice ex plano textu uulgatiſſimum dictum illud, quod ſub manu confeſſoris pœnitens uirtute clauium de iacontrito fit contritus; & ſimul ex his ſanum huius dicti intellectum percipe, ne decipiaris.

QVÆST. X. ART. I.

59 Tho. ubi ſupra art. 5. & q. 1. & ſequi.

CONCLVSIO. Eo modo confeſſio, ex ui abſolutionis cõiunctæ, remittit culpam; ſicut & baptiſmus.

Corollarium. Ergo cõfeſſio liberat à morte peccati; cum remittere culpam idem ſit, quod a morte peccati liberare.

PROB. Quia ſicut baptiſmus a morte peccati liberat, id eſt remittit culpam, non ſolum ſecundũ quòd actu percipitur, ſed etiam ſecundum quòd in uoto habetur (ſicut patet &c. ut in littera 1) ita confeſſio adiuncta abſolutioni ſecundum quòd in uoto habetur, & ſecundum quòd actu percipitur, liberat a morte peccati.

¶li. 4. ſen. d. 17. 5. d. à medio.

¶NOT. Ex perbis litteræ, ly remiſſio peccatorum in actu confeſſionis daretur, ſi præcedens dolor de peccatis non ſufficiens ad contritionem fuiſſet, & ipſe tunc obicem gra-

Vulgatiſſimũ dictum, & uerum ſi rectè intelligas.

QVAESTIO X.

De effectu † confeſsionis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectu confeſsionis.

CIRCA quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum confeſsio liberet a morte peccati.

¶ Secundo, utrum confeſsio liberet aliquo modo à pęna.

¶ Tertio, vtrum confeſsio aperiat paradiſum.

¶ Quarto, utrum confeſsio tribuat ſpem ſalutis.

¶ Quinto, vtrum confeſsio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

Vtrum confeſsio liberet à morte peccati.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd confeſsio non liberet à morte peccati. Confeſsio enim contritionem ſequitur, [h] ſed contritio ſufficienter delet culpam, ergo confeſsio non liberat à morte peccati. I

¶ 2 Præterea, Sicut mortale eſt culpa, ita etiam [h] veniale, ſed per confeſsionem fit ueniale, quod prius fuit mortale, ut in litera † dicitur, ergo per cõfeſſionem non remittitur culpa, ſed culpa in culpam mutatur.

SED CONTRA eſt. Confeſsio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, ſed pœnitentia a culpa liberat, ergo, & confeſsio. K

RESPONDEO, Dicendum, quòd pęnitentia inquantum eſt ſacramentum, præcipue in confeſsione perficitur, quia per eam homo miniſtris eccleſiæ ſe ſubdit, qui ſunt ſacramentorum diſpenſatores. Contritio enim uotum confeſsionis annexum habet, & ſatiſfactio pro iudicio ſacerdotis, cui fit confeſsio, taxatur, & quia in ſacramento pęnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remiſſio peccatorum, ſicut in baptiſmo: ideo [m] eo modo confeſsio ex ui abſolutionis coniunctæ G remittit culpã, ſicut, & baptiſmus [n]. Liberat enim baptiſmus a morte peccati. non ſolum ſecundum quod actu percipitur, ſed etiam ſecundum quod in uoto habetur, ſicut patet in illis, qui iã ſanctificati ad baptiſmum accedunt, & ſi aliquis impedimentũ non præſtaret ex ipſa collatione baptiſmi, gratiam conſequeretur remittentem peccata, ſi prius ei remiſſa non fuiſſent. Et H ſimiliter dicendũ eſt de confeſſione adiũcta abſolutioni: quia ſecundum quod in uoto pęnitentis præceſsit, a culpa liberauit. Poſtmodum autem in actu confeſsionis, & abſolutionis gratia augetur, & etiam remiſsio peccatorum daretur, ſi præcedens dolor de peccatis non ſufficiẽs ad contritionem fuiſſet, & ipſe tunc obicem gratię non præberet, & ideo ſicut de baptiſmo dicitur, quod liberat a morte, ita etiam de confeſsione dici poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod contritio habet uotum confeſsionis annexum, & ideo eo modo liberat a culpa pęnitentes, ſicut deſiderium baptiſmi baptizandos.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ueniale non ſumitur pro culpa, ſed pro pęna de facili expiabili: vnde non ſequitur K quod culpa in culpam conuertat, ſed penitus annihilet. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, ſicut uerbum ocioſum. Alio modo ex cauſa, ideſt, ueniæ cauſam in ſe habens, ſicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, ſicut accipitur hic, quia per confeſsionem hoc euenit, quod de culpa præterita homo ueniam conſequatur.

1m. de minori. Sed contritio. &c: Voto confeſſionis ueſtita: non, ſine uoto iſto. §. Tunc &c. Nam ex hoc patet; quòd confeſſioni inuentæ attribuenda eſt remiſſio culpæ, ſeu liberatio a morte peccati, quæ homini contrito prius data fuerat. Confirmatur hoc textus reſpõſum ex Concilio Tridentino Seſſ. 14. cap. 4. Vide ſupra quæſt. 1. art. 1. exam. diſſin. primę. Concil. in

2m de maiori. Ita etiam ueniale. &c. Ex genere, uel ex cauſa: non, ex euentu. §. Tunc &c. Nam minor propoſitio à litera magiſtri deſumpta, quod ſcilicet mortale per confeſſionem fit ueniale, intelligitur de ueniali ex euentu: & per conſequens in alio ſenſu, quàm ſumatur ueniale in maiori. Veniale triplex.

APPENDIX.

EX articulo habes, 1 primo quomodo prationem interimas hæreſim Lutheri. (Alphon. Caſt. confeſſio) dicentis: In confeſſione non conferri gratiam, qua homo iuſtificatur. Si eni confeſſio remittit peccata, utique confertur ibi gratia, qua peccatum remittitur: & conſequenter per eandem rationem, per quam demonſtras, quod confeſſio a morte peccati liberat, demonſtras etiam, quòd in confeſſione confertur gratia iuſtificans. Vide in 3a par. de bapt. q. 69. ar. 1. & 4. Nam in artic. ſuppoſitur (ut patet) quod baptiſmus tollat peccatum, & det gratiã, cuius ad inſtar confeſſionem, dicitur operari: & conſequenter ratio huius de confeſſione corroboranda relinquitur ex rõne illa de baptiſmo. Vtil. pro S. Eccl. cõtra, &c. Loco citato in arg.

2 ¶ Secundo habes quomodo per rationem oſtendas, hæreſim prædictam meritò damnatam eſſe a Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. ubi de confeſſione loquẽs ait. Ante hoc tribunal

Sixti

ſiti uoluit, ut per ſacerdotum ſuſam ab admiſſis peccatis poſſet A liberari. Hæc ibi. Item à Pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam dño, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Item à 1. Io. 1. Si confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt Deus & iuſtus, ut remittat illa & emundet nos ab omni iniquitate. Item ab Iſaia 43. narra ſi qd habes, ut iuſtificeris. Vel (ſecundum 70 interpretes.) Dic tu primus iniquitates tuas, ut iuſtificeris. Item à &c. ut q. 5. ar. 3. Item à Concil. Trid. Seſſ. 14. c. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſui ipſius vicarios reliquit tanquã iudices, ad quos omnia mortalia peccata deferantur: quò pro poteſtate clauium remiſſionis, aut retentionis, peccatorum ſententiam pronũcient. Hæc ibi. Ex quibus patet, q confeſſio remittit peccata, quatenus abſolutioni adiungitur: ut limitauit articuli Concluſio: & per conſequens quòd in illa ſic accepta confertur gratia, contra Lutherum. Item ab eodem ibi de ſacramento pœnitentiæ loquente, c. 3. Sanè uerò res, & effectus huius ſacramenti, quantum ad eius uim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo: quam interdum in piis uiris, & cum deuotione hoc ſacramentum percipientibus, conſcientiæ pax ac ſerenitas cum uehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet. Hæc ibi. Vbi nota ly quantum ad eius uim & efficaciam pertinet; & ex hoc ſenſum textum Sancti Thomæ in concluſione intelligas tam de confeſſione quàm de baptiſmo; immo (ut extendatur) de omnibus eccleſiæ ſacramentis. Item ab eodem ſeſſ. 4. cap. 14. ſed, quoniam hoc aliàs adductum eſt, ideo uide tu ſuprà. Item ab eodẽ ſeſſ. 14. canon. 1. ſi quis dixerit in Eccleſia catholica Pœnitẽtiam C non eſſe uerè, & propriè ſacramentum, pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum, Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi nota ly pro fidelibus Deo reconciliandis. Ergo aut ſic inſtituendo Chriſtus errauit, quod eſt blaſphemum & hæreticum: aut confeſſio, ad quam aliæ pœnitentiæ partes annectuntur, Deo reconciliat, quod eſt uer iſſimum & ab articulo intentum. Item ab Eugenio 4. Sacro approbãte Concilio Florentino, in decreto Armenis dato, ſic. Effectus huius ſacramenti eſt abſolutio à peccatis. Hæc ibi ubi per contextum loquitur de confeſſione. Item à Leone primo Papa, epiſtola 89. ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum, ſic. Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem; ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatisfactione purgatos ad communionem ſacramentorum, per ianuam reconciliationis admit- D terent. Hæc ibi. Vbi nota ly eoſdem purgatos, & ly per ianuam reconciliationis. Ergo confitentibus ianua reconciliationis eſt confeſſio.

Item a Papa Clemente primo in Epiſtola prima, ad Iacobum fratrem Domini, ſic. Non erubeſcat, qui animæ ſuæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præeſt, ut ab ipſo per uerbum Dei, & conſilium ſalubre curetur: quo poſſit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Hæc ibi. Inter hæc tamen prædicta, ubi confeſſionem conferre gratiam deſignatur, notandus eſt error Petri Oxomenſis dicentis: Quòd ſacramentum pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ ſacramentum naturæ eſt, non alicuius inſtitutionis ueteris, uel noui teſtamenti. Nam hunc errorem damnauit ſupra in hac appendice Concilium Tridentinum Seſſ. 14. Canon. 1. ultra quod idem error damnatus fuerat antea per Sixtum 4. approbantem acta Alfon- E ſi Carilli Archiepiſcopi Toletani: cui authoritatem contulerat declarandi ac diffiniendi omnes propoſitiones, & concluſiones falſas, erroneas, hæreticas, aut male ſonantes, quæ in libello præfati Petri continerentur. Huius libellum Reuerendiſſimus Dom. Archiepiſcopus antedictus comburendum iudicauit, quem illicò promotor fiſcalis curiæ tradidit ſeculari: prius tamen prolata ſententia, qua concluſiones prædictas (inter has erat præcedens concluſio pro errore, ſcilicet quòd ſacramentum pœnitentiæ &c.) tanquam hæreticas, erroneas, ſcandaloſas, & male ſonantes Apoſtolica, & primatiali authoritate damnatas, atque damnandas decreuerat. Hanc erroneam propoſitionem præmiſſam cum aliis abiurauit dictus Magiſter Petrus Oxomenſis inter cætera dicens. Ego præfatus Magiſter Petrus deſiderans ſalutem animæ meæ, ac proprium recognoſcens errorem, & culpam, dico & confiteor me grauiter erraſſe in compoſitione dicti libelli, utpotè continentis propo-

Confeſſarii ſunt iudices.

Error ſacris vitandus; & dãnat' à papa Sixto.

A ſitiones falſas, erroneas, ſcandaloſas, & male ſonantes. Quas, ut tales confiteor, & declaro: ſubmittoque me determinationi ſanctæ matris eccleſiæ, & ſententiæ præfatæ prolatæ per dictum Reuerendiſſimum Dom. cui ego ex nunc ſpecialiter, & expreſsè aſſentior. Et cognoſcens ueram fidem, anathematizo omnem hæreſim, maximè eam de qua hactenus ſum infamatus: & conſentio ſanctæ matri eccleſiæ Romanæ, & ſedi Apoſtolicæ, & ore ac corde confiteor ſacramenta eccleſiæ, & illam fidem tenere quam Dominus Sixtus Papa modernus authoritate Apoſtoli- B ca, & Euangelica tenet. Et per hæc ſancta Dei euangelia omnes, qui contra hanc fidem uenerint, cum ſuis doctrinis dignos æterna damnatione pronuntio. Hæc ibi: in ſumma Conciliorum, ubi narratur uita Sixti Quarti, qui ad prædicta ſpecialem confirmationem addidit. Contra Lutherum ſacramenta non dare gratiam, aſſerentem. Vide Roffenſem articulo primo, magnopere triumphantem. Item contra eundem uide Leonem Decimum in bulla contra Lutheri errores (ſupra quæſt. 1. ar. 1. & Concilium Trid. Seſſ. 7. de ſacramentis canon. 7. & 8. His enim ſingulis, imò etiam per Petri antedicti in calce abiurationem, damnatur, implicitè saltem, error Lutheri in principio appendicis recitati. ¶ Tertiò habes: quomodo per 3 rationem præmiſſa omnia ſcripturarum, ac Patrum dicta, pro quanto effectum confeſſionis innuunt eſſe liberationem à morte peccati, & probes, & declares, & tuearis. ¶ Quartò uides: 4 quomodo ex his uiciſſim ang lica hæc doctrina conſolidetur, C & declaretur.

Benedictus ſermo cõtra hoſtes fidei, & Romanæ Eccleſiæ.

ARTICVLVS II.

Vtrum confeſſio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM ſic proceditur: videtur q confeſſio nõ liberet aliquo modo a pœna: quia peccato non debetur, niſi æterna, uel temporalis: ſed pœna æterna per contritionẽ dimittitur: pœna autem temporalis per ſatisfactionem: ergo p confeſſionem nihil dimittitur de pœna.

QVÆST. X. ARTIC. II.

CONCL. Confeſſio ſimul cum abſolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter.

PROB. Quia confeſſio taliter accepta habet uim liberendi, à pœna, & ex ui abſolutionis etiam in uoto ſolùm habitæ, & ex natura actus confitentis erubeſcentiam annexam habente.

Corollarium. Ergo confeſſio illa in uoto ſolùm habita de pœna minus valdè tollit, quàm in actu poſita. Nam uotiua tantum confeſſio minuit pœnam vi abſolutionis; ſed actualis minuit & vi abſolutionis, & vi erubeſcentiæ. Vlterius?

Illa abſolutiò votiua ſolum minus tollit de pœna, quàm abſolutio iſta actualiter data: ſicut & aliquid in potentia exiſtens minus operatur, quàm idem actualiter exiſtens. Abſolutio. n. votiua tollit pœnam æternam, mutando ipſam in temporalem nobis viuentibus improportionatam (vt in textu dicitur) D actualis verò pœnam & æternam tollit, ſi votiua ſufficiens non præceſſit; & temporalem prædictam nobis viuentibus proportionatam facit, ita quòd nos in hac vita ſatisfactionem debitam à confeſſario iniunctam adimplendo totaliter pœnam illam tollere poſſumus. Ergo pœna purgatorij non poteſt exhauriri per pœnas in hoc mundo voluntariè ea nobis tantummodo aſſumptas, (licet huiuſmodi pœnis etiam pro aliqua parte tollamus; in quo ſenſu & ſatisfactiones vocantur, infra q. 15. Vide Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 9. & canon. 13. cum ſit nobis improportionata: & per pœnas à confeſſario impoſitas exhauriri poteſt, cum vi clauium ſit facta nobis proportionata. Ergo ſupra. quæſtio. 6. artic. 1. ad quartum. & quæſtio. 8. art. 1. ad tertium. rectè dictum fuit, quòd ſatisfactio non ſufficeret, ad expiandam pœnam, peccati, ex quantitate pœnæ, quæ in ſatisfactione ſponte aſſumitur vel à non Sacerdote imponitur: Sed ſufficit, inquantum eſt pars Sacramenti, ex eo ſcilicet quòd virtutem ſacramentalem habet. Cum igitur ſatisfactio ſponte E accepta, puta oratio, operetur, tantùm in vi vnius, videlicet ſuppliis, & eadem oratio à confeſſario impoſita operetur in vi duorum, videlicet & ſuppliis & clauium, non eſt mirum quòd illa ſatisfactio minus de pœna minuere poſſit, quàm illa. Ergo opera mea ſatisfactoria, quando imponuntur a confeſſario pro ſatisfactione dicendo, quicquid boni feceris & intendis facere; & mala, quæ ſuſtines & patienter ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſionem peccatorum; hæc, inquam opera magis poſtea mihi valent; quia non tantum ex natura operum (vt prius) operantur, ſed etiam ex virtute clauium; & conſequenter prius ſunt tantùm ſatisfactiones, nunc autem ſatisfactiones ſacramentales (vt dicit. S. Th. quolib. 3. ar. 28.) & conſequenter prius ad exhauriendam totaliter pœnam purgatorij, vtpote improportionatam, non valent; nunc autem ad eam ſic tollendam, vt quę proportionata per huiuſmodi impoſitionem facta ſit, valere poſſunt.

Differentia abſolutionũ ha in minuẽdis pœnis.

Pœna purgatorij nobis improportionata quõ proportionata fiat.

Quantũ iuuet, dicere quicquid boni &c.

1ª illatio concluſionis. Ergo p confeſſionē &c. F ℞ Negatur illatio. §. Nā per confeſſionē actualem ui clauium adeò minuitur de pœna tẽpali in purgatorio manenda, ut ex improportionata fiat nobis proportionata; & ui erubeſcentiæ da illa tẽpali ẽt tollitur: ut habes in litera, & corollario præmiſſo.

æterna, quæ uel facto, uel facti uoto, una cum culpa remittitur, ſed pro pœna tẽpali; quæ (ut ſacræ literæ docent) non tota ſemper (ut in baptiſmo fit) dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam receperunt, ingrati ſpiritum ſanctum contriſtauerunt, & templū Dei uiolare non ſunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uides; ſi non ad literam fermè præſens D. Th. recenſetur articulus.

2 ¶ Præterea[h] uoluntas pro facto reputatẽ, ut in litera dicitur: ſed qui contritus eſt habuit propoſitū confitendi: ergo tantum ualuit ſibi ſicut ſi fuiſſet confeſſus, & ita per confeſſionem, quā poſtea facit nihil ei de pœna dimittitur.

Sed contra pœnam habet confeſſio, ſed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & p cōfeſſionē.

Respondeo dicendum, ꝙ[m] confeſſio ſimul cum abſolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter[n]. Vno modo ex ipſa ui abſolutionis: & ſic quidem liberat in uoto exiſtens a pœna æterna: ſicut etiam a culpa, quæ quidem pœna eſt condemnans, & ex toto extermi- H nans a qua homo liberatus adhuc manet obligatus ad pœnā temporalem, ſecundum quòd pœna eſt medicina purgans, & pmouēs, & ſic hæc pœna reſtat in purgatorio: patienda etiam his, qui a pœna inferni liberati ſunt, quæ quidē pœna eſt improportionata uiribus pœnitentis in hoc mundo uiuentis, ſed per uim clauium intantum minuitẽ, ꝙ proportionata uiribus pœnitentis remanet: ita quòd ſatiſfaciendo ſe in hac vita purgare poteſt. Alio modo diminuit pœnam ex ipſa natura actus confitentis, G qui habet pœnam erubeſcentiæ annexā, & ideo quāto aliquis pluries de ipſis peccatis confitetur tāto magis pœna minuitur.

Et per hoc patet reſponſio ad primum.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ uoluntas pro facto non reputatur in his, quæ ſunt ab alio ſicut eſt de baptiſmo. Nō enim tantum ualet uoluntas ſuſcipiēdi baptiſmū, ſicut ipſius ſuſceptio. Sed reputatur uoluntas p facto in his, quæ ſunt omnino ab homine, & iterum quātum ad præmium eſſentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionē, & hmōi reſpectu quorum attenditur meritū accidētaliter, & ſecūdario: & ideo cōfeſſus, & abſolutus minus i purgatorio punietẽ, q̄ cōtritus tm̄.

¶ NOT. Adde, pro notitia, non pro ſolutiona argumēti (cū iā ſolutum ſit,) ꝙ pœna nec æterna nec tẽpalis dimittitur per contritionē, & ſatiſfactionē, abſq; cōfeſſionē, ſaltē ſ uoto habita: ut de contritione ex ſupra q. 1. ar. 1. & q. 5. ar. 1. & 2. de ſatiſfactione aūt infra q. 14. ar. 2. Cum. n. ibi cōcludatur, ꝙ ſatiſfactio debet fieri in charitate; & charitas non habeatẽ, niſi mediante cōfeſſione ſaltē in uoto; relinquitur, ꝙ ſatiſfactio, quæ pœnam dimittit, pendet à cōfeſſiona Confeſſio itaq; quocunque mō ſumatur, de pœna minuit: ſed actualis, de qua ſolum formalis reſpōſio datur, multo amplius.

Concl. in

2ª de maiori. Voluntas. ℞. Cōſiderata ſecūdū illa, q̄ ſunt omnino ab hoie, & quantū ad pmiū eſſentiale: nō aūt conſiderata. Scdm illa, q̄ ſunt ab alio; nec q̄tum ad præmiū accidentale. §. Tūc &c. Nā actualis cōfeſſio depēdet ẽt ab alio hoie, ſicut & baptiſmus: non aūt oīno ab eodē hoie ut caſtitas, ieiunium, & ſimilia.

¶ Examen. Di ly q̄tū ad præmiū eſſentiale, ad dīam pmij accidentalis. In huius doctrinæ confirmationē facit id, qd B. Aug. in lib. de bono coniugali ſic ait: non impar eſt meritū continētiæ in Ioanne qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham q filios generauit. Qd ſane intelligitur quantum ad præmium accidentale, non ſubſtantiale: ſecundum iā ꝙ illud meritū penſatẽ ex aīo operantis potius, quam ex gñe actus, non aliter. Vide 2. 2. q. 152. ar. 4. ad 1m. Nam uirginitas ex genere actus melior admodum matrimonio eſt. I

Item & ꝙ meritò idipſum (ſ. ſ. ꝙ à culpa cum pœna æterna per uim clauium ſeu per abſolutionem, & ẽt a pœna temporali remanēte per uerecundiam in actuali confeſſione habitam liberamur) inſinuat ſaltem implicitè ſic. Ipſa uerò huiuſmodi confeſſionis difficultas, & peccata detegendi uerecūdia, grauis quidem uideri poſſet, niſi tot, tantiſque commodis, & cōſolationibus leuaretẽ q̄ omnib. dignè ad hoc ſacrm accedentibus p abſolutionem certiſſimè cōferuntur. Hæc Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Confeſſionem ergo abſolutioni iunctam, uerecundiamq; in detectione peccatorum actualiter habitā, iſta commoda in articulo poſita nobis pœnitentibus afferre inſinuat. Per commoda, etiam intellige oēs effectus confeſſionis reliquos in iſta quæſtiona poſitos. Concilium pręmiſſum facit partem, pro quanto. ſ. ſtat culpæ dimiſſione p cōfeſſionē ad articuli præcedētis immediatè confirmationem. Vide extra de pœnit. diſtinct. 1. c. ſacrificium. Itē ꝙ meritò Concilium Senonenſe, confeſſionē liberare ab æterna pœna & uerecundiam à tẽpali partim liberare, inſinuauit decreto decimo c. de confeſſione ſic inquiens. Oportet itaque: quem antiquus ille ſerpens occultè momorderit, abſtruſiſſimum quodq; uulnus medico detegere, & omnem indigeſtum humorem (etiā ſtomacho menſurate alius inſederit) euomere; pudorem, in ſatiſfactionis partem, de ſingulo quouis errato patiēter, dum occultis peccatorum uinculis ſeſe teneri diſſimulat, horrendæ tandem ſub omnium oculis æternæ damnationis laqueo conſtringatur. Hæc ibi. Item quòd meritò à ſacris literis inſinuatum eſt, confeſſionem dimiſſa culpa pœnaque æterna relinquere pœnam temporalem per iiſdem peccatis expiandā: ut 2. Reg. 12. Dixit Dauid Peccaui domino; & Nathan ad eum, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum. Quò enim dominus tranſtuleret peccatum Dauidis per confeſſionem, tanquàm in figuram noſtræ, dicentis, peccaui? Ad mortem filij ex adulterio nati: & K ad perſecutionem ab Abſalone contra Dauid fiendam; ac ſimilia. Vnde Nathan ipſe, quaſi tranſlationem prædictam declarans, ſtatim ſubinfert: Verumtamē filius, qui natus eſt tibi, morte morietur. Quin etiam Dominus confeſſionem Dauidis præuidens fecit, quòd Nathan quaſi hoc ignorans tranſlationem ipſam prædiceret inquiens: Quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum; &, hæc dicit Dominus. Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua: & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis ſolis huius. Tu feciſti abſcondite: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis huius. Hæc ibi: ubi tamen, Chriſtus purgaſſet peccata ipſius Dauidis, ut dicitur Eccl. 47. delendo ſcilicet culpā & remittendo pœnam æternam, mediante confeſſione prædicta. ¶ Quartò uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidatur, & declaratur. 4

Confirm. ar. præcedens.

APPENDIX.

1 Ex artic. habes primo: quō p rōnē interimas, errorē quorūdā dicentiū nullā pœnā remanere unq̄ poſt confeſſionē. De hoc bẽ in Conc. Trid. ubi & condemnatur: ut infrà. Inter hos eſt Lutherus; q ad tollendā ſatiſfactionem, abſolutè dicit: pœna, quæ debetẽ culpæ, dimiſſa culpa, remanet & ipſa dimiſſa. ¶ Secūdo igitẽ

Vuil. p S. Eccl. &c.

2 habes: quō p rōnem oñdas, errorem præmiſſū meritò damnari à Synodo Trid. Seſſ. 14. Can. 12. Siquis dixerit: totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſp à Deo &c. anathema ſit. Hæc ibi. Item Can. 15. Siquis dixerit &c. fictionem eſſe, ꝙ uirtute clauium ſublata pœna æterna, pœna tẽpalis plerunque exoluenda remaneat, anathema ſit. Hæc ibi. Item Seſſ. 6. Can. 30. Siquis poſt acceptam iuſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit ita ut nullus remaneat reatus pœnæ tẽpalis exoluendæ uel in hoc ſeculo, uel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cœlorum aditus patere poſſit: anathema ſit. ¶ Tertio habes: quō p rōnem oñdas, Cōcilium

3 Trid. ſeſſ. 6. c. 14. meritò dixiſſe. Chriſtiani hominis pœnitētiam poſt lapſum multò aliam eſſe à baptiſmali, eaq; contineri nō mō ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, aut cor cōtritum & humiliatum; uerum etiam eorundem ſacralem confeſſionem ſaltem in uoto, & ſuo tpe faciēdam, & ſacerdotalem abſolutionem, itemq; ſatiſfactionem per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia ſpūalis uitæ exercitia; non quidem pro pœna

QVÆST. X. ARTIC. III.

CONCL. Confeſſio dicitur paradiſum aperire (ſi uere dicit.)

¶PROB. Quia confeſſio remouet culpam, & pœnam: quib. prohibetur aliquis ab introitu paradiſi.

¶NOT. Licet cõfeſſio nõ remoueat totã pœnã tpalẽ (ut ar. 2.) tñ ex hoc non ſeqtur qn aperiat paradiſũ. Nã tũdẽ tpalis illa pœna totaliter auferetur & hoc qa pœna æterna p cõfeſſionẽ ſublata fuit: & cõſequẽter ablatio totius tpalis pœnæ originaliter ẽ a cõfeſſiõe. Cõſequẽter igr cõfeſſio ẽt qñ totã tpalẽ pœnã ſtatim nõ aufert, tñ dr aperire paradiſũ. Sic ergo intelligat cõcluſio pmiſſa ut dicamus. Cõfeſſio ut ſtatim, aut originaliter ſaltẽ, paradiſum aperit: ita ut qs ad ingrediendum ſubito ſine aliquo obice illuc ſit idoneus.

ARTICVLVS III.

Vtrum confeſſio aperiat paradiſum.

AD TERTIVM ſic pcedit. Vr q cõfeſſio ñ aperiat paradiſum: qa[b] diuerſorũ ſacrorũ diuerſi ſũt effectus: ſed apertio paradiſi effectus eſt baptiſmi: ergo nõ eſt effectus confeſſionis.

Præ. in id qd clauſum eſt ante apertionẽ intrari nõ põt: ſed añ[b] cõfeſſionẽ moriẽs itrare paradiſum põt: ergo cõfeſſio nõ aperit paradiſum.

SED CONTRA. Confeſſio facit hominem ſubiici clauibus eccleſiæ: ſed per eas aperitur paradiſus: ergo & per confeſſionem.

RESP. dicẽdũ: q a paradiſi introitu phibet aliqs p culpã, & reatũ pœnæ: & qa hæc impedimenta confeſſio amouet: ut ex dictis pz iõ[m] dr paradiſũ apire[n].

AD PRIMVM ergo dicẽdum: q qũuis baptiſmus & pnĩa ſint diuerſa ſacramenta: tamen agunt in ui unius paſſionis Chri p quã aditus paradiſi eſt apertus.

AD 2m dicẽdũ: q añ uotũ cõfeſſionis paradiſus clauſus erat peccanti mortalr: qũuis poſtea p contritionem uotum confeſſionis importantem apertus ſit ẽt añ confeſſionem actualiter factã: non tñ obſtaculum reatus eſt totaliter amotũ ante confeſſionem & ſatisfactionem.

1m de maiori Diuerſoru. R. in uirtute diuerſæ rei agẽtiũ nõ, in uirtute unius rei. S tunc &c. Nam & baptiſmus & confeſſio ſacramentalis agunt in uirtute unius rei paſſionis uidelicet Chriſti: licet ſint diuerſæ res. Cõſequenter ergo eundem effectum habere poſſunt.

¶NOT. Sicut diuerſorũ terminorũ cõcluſiões, dũmõ hẽant idẽ mediũ, p qd demõſtrẽtur, ptinẽt ad eandẽ ſcientiã, & conſequenter faciũt certitudinẽ eiuſdẽ gradus in intellectu: ita baptiſmus & cõfeſſio ſacra diuerſa, cũm per idem medium (hęc eſt paſſio Chriſti) operentur, non mirum eſt, quòd eundem effectũ producant. ſ. apertionem paradiſi.

2m de minori. Añ cõfeſſionẽ. R. Actualiter factã: nõ, uotiuã. S. Tunc &c. Nã concluſio intelligitur de cõfeſſione uotiua ſaltem. i. in uoto habita: licet plenius uerificetur de confeſſione actualiter facta.

¶NOT. Vltima uerba rñſi textualis, ſ. non tñ obſtaculũ reatus ẽ totaliter amotũ añ cõfeſſionẽ, & ſatiſfactionẽ, nõ ſint tibi occaſio erroris huius, q uidelicet cõfeſſio actualis qlibet & ſatiſfactio obſtaculũ reat' totaliter amoueãt: qđ accidit qñq; q cõfeſſio ſi eſt ueſtita cõtritione ad hoc pueniẽte, ſimiliter & ſatiſfactio nõ eſt ueſtita qñq; pœnalitate tanta. Vide ſup q. 8. ar. 7. cũ elucidationib. qũo pœna taxari dẽat ſecũdũ quãtitatẽ culpæ: alioqn obſtaculũ reatus nõ auferretur. Vñ ſanctus Doctor quodli. 3. ar. 28 inquit. Si cõtingat, q ſacerdos minorẽ ſatiſfactionẽ imponat pœnitenti, q̃ ſit illa, ad quã obligatur ex quãtitate ſui peccati (ſubtracto eo quod remittitur uirtute clauiũ, & cõtritionis pcedẽtis) nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur: quod ſi in hac uita nõ pficiat in purgatorio exoluet. Hæc ibi. Vide no. poſt probatione concluſionis pñtis articuli: & 2m articulũ, cũ eluc. Illa igitur ultima uerba intelligũtur de cõfeſſione, & ſatiſfactiõe ad totã amotionẽ condignis, in uoto ẽt qđ debita ẽte facultate) hãt: qn ſic, & nõ aliter, obſtaculũ reatus totaliter amouẽt. Vñ p talia uerba nõ intẽdit negare. D. Thomas q confeſſio & ſatiſfactio ſolũ uotiuæ amoueant qñq; totaliter obſtaculũ reatus: ſed inferre, q eædem actualiter factæ (cæteris paribus) ad ipſum ſic amouendum magis ualent.

APPENDIX.

Vid. pro S. Ecc. &c. — Ex articulo hẽs. Primo qũo p rõnẽ interimas hæreſim Manicheorũ (Direct. inquiſi. par. 2. q. 13.) dicẽtiũ cõfeſſionẽ pctõrum factã ſacerdotib. Romanæ eccleſiæ nihil ualere ad ſalutẽ. Si. n. p ſalutẽ intelligãt p antonomaſiã paradiſum, ſiue paradiſi apertionẽ: articulus pñs eos directẽ expugnat. Si uerò p ſalutẽ intelligãt uel directã ſalutis. i. grãm, uel remotã uiã. i. liberationẽ a culpa & pœna: articuli p 1m & ſecũdus hæreticos illos expugnãt.

¶Secũdo hẽs: qũo p rõnẽ ondas hæreſim hãc meritò dãnari a B. Iacobo ca. 5. Cõfitemini alterutrũ peccata ueſtra, ut ſaluemini. Ecce, q cõfeſſio facta ſacerdotib. ualet ad ſalutẽ. Nã p hĩ alterutrũ intelligũtur ſacerdotes cõfeſſarij: ut patet ex cõcilio Cabilonẽſi ſecũdo ca. 33. id expreſſe tractãte, ſic. Quidã ſacerdotib. peccata cõfitẽda eſſe pcẽſent, qđ nõ ſine magno fructu intra ſanctã fit eccleſiã. Ita ut &c. ſecũdũ inſtitutionẽ apoſtoli, cõfiteamur alterutrũ peccata nr̃a, ut ſaluemur. Cõfeſſio itaq; q̃ fit ſace-

A doti &c. Hæc ibi. Itẽ p rõnẽ ex articulo ſumptã oſtẽdes, hæreſim a pdictã meritò dãnari & ut ſup. ar. 1. & 2. append. Cum. n. iõ q aperiat paradiſum cõfeſſio ſit hęc, q ſ. culpã pœnamq; amouet; atq; in appẽdicibus illorũ articulorũ canonicẽ mõſtretur. q huiuſmodi effectus cõfeſſio facit: liquet q ab ibidẽ dictis radicaliter & oſtenditur, q iſta aperit paradiſũ, & cõtrarium (quod eſt præmiſſus error) condemnatur. Item meritò dãnari a concilio maguntino ca. 27. Sic. Ipſe Dominus ait. Nolo mortẽ peccatoris, ſed ut cõuertatur, & uiuat. Salutem ergo homini adimit, qſquis mortis tempore pœnitentiam denegat: & deſperat de clementia Dei, qui eam ad ſubueniendum morienti ſufficere. uel ſ momento, poſſe nõ credit. Perdidiſſet latro in cruce præmiũ ad Chriſti dexterã pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia nõ iuuiſſet. Cum eſſet ſ — Con. — pœna pœnituit. & per unius ſermonis confeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi per pœnitentiam intelligit confeſſionem ſacerdoti factam: quoniam (in illo capitulo determinat, quòd ſuſpendẽdi in patibulis ſunt, & confeſſione ſacramentali, & ſacra euchariſtia poſt dignam cõfeſſionem, muniendi. Ecce igitur: quòd non tantum de ſalute qualibet, ſed expreſſè de paradiſi, tanquàm de effectu confeſſionis ſynodus illa facit mentionem. Nec te moueat Lutherus hoſtis ueritati infeſtus inquiens (ut ait Leo Papa in Bulla contra errores Lutheri) quòd fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum moratur animam ab ingreſſu cœli. Verum quidẽ eſt quòd confeſſio fomitem omnino non tollit: tamen ob hoc nõ ſequitur, quòd anima poſt confeſſionem abſque actuali peccato, eiuſque reatu exiſtens ab ingreſſu cœli retardetur propter fomitem prædictum. Nam ſi anima talis poſt cõfeſſionem ſtatim exiret a corpore, in cœlum reciperetur. Quare? Quia confeſſio illa præcedens paradiſum aperuit etiam quòd ab homine ipſo uiuente fomitẽ totaliter non abſtuleri. Quòd enim fomes non ſit peccatum, & conſequenter ab ingreſſu paradiſi animã aliàs dignã non remoretur, & per conſequens, quòd lutherus in hoc damnetur: habes a Concil. Triden. ſeſ. 5. Decret. Primo obi, ſic ait. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam uel fomitem hæc ſancta Synodus fatetur: & ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit nocere non conſentientibus, ſed uiriliter per Chriſti Ieſu gratiam repugnantibus, non ualet: quinimmo, qui legitime certauerit coronabitur. Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat eccleſiã catholicam nunquàm intellexiſſe peccatum appellari, quòd uere & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Siquis autem cõtrarium ſenſerit, anathema ſit. Hæc ibi. Et licet Synodus ipſa loquatur ad literam de fomite in baptizatis tamen uniuerſaliter etiam in confeſſis: hoc quòd uidelicet fomes, non eſt peccatum propriè uerificatur error etiam præcedens a Leone ibidem condemnatus: cuius Bullæ particulam ſi uidere cupis, uide ſupra. q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Vide Roffenſem contra Luth. err. ar. 2. & 3. & æterum ſi a Manichæis in principio appendicis dictis hat uis tu ly Romanæ Eccleſiæ, quaſi quod de ſacerdotibus non omnibus, ſed Romanæ Eccleſiæ tantum negetur confeſſionis ualor ad ſalutem: uide q. 6. articu. 2 & quæſt 8. articu. 2. ubi confutatur iſte error pro hac parte. Quibus adde, contra eundem, Concilium Aquiſgranenſe capitulo. 9. ubi de ſacerdotibus loquens ait. In nouo autem teſtamento poſt Chriſtum ſacerdotalis ordo a Petro Apoſtolo cœpit. Ipſi enim primum datus eſt pontificatus in Eccleſia Chriſti. Sic enim loquitur ad eum dominus, Tu es Petrus & ſuper hanc petram, &c. Et infra. Quatuor ſunt genera Apoſtolorum: unum a Deo tantum, ut Moſes; alterum per hominem & Deum, ut Ioſue; tertium tantum per hominem, ſicut his temporibus multi fauore populi, & poteſtatum in ſacerdotium ſubrogãtur: quartum autem genus ex ſe eſt, ſicut pſeudo prophetarum & pſeudo Apoſtolorum. Hæc ibi. Cum ergo quar-

Suſpendi confiteantur, &c. ſepeliantur

Error Lutheri, qui & damnatur, nõ fateri q prædictæ ueritates nõ ſint ueritates.

Petrus eſt caput ſacerdotij quũ.

ſum genus ſacerdotum, tanquam pſeudo, reijciatur, & tertium a ſancta Synodo Tridentina (vt patet ex appendicibus articulorum proxime citatorum) reprobetur: teſtatur, ut in nouo teſtamẽto ſacerdotalis ordo ille nullus ſit, niſi qui deriuatur a Petro Apoſtolo, qui fuit a Deo tantum Matth. 16. & 24. q. 1. rogamus. Romanus Pontifex, & conſequenter, ꝙ Romanæ Eccleſiæ ſacerdotes (hi oẽs ſũt quibilibet exiſtẽtes a Petro in ſacerdotio depẽdẽt) ſoli ſunt ueri ſacerdotes. Hoc uoluis dixiſſe Conciliũ
42 Aquiſgranẽſe ſupra: quando ſacerdotalẽ ordinem in nouo teſtamẽto a Petro Apoſtolo cœpiſſe ſanait. Vide pro hoc. q. 6. 22. artic. 1. no. prima poſt
3 ad primum. ¶ Tertio uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum confeſſio ſpem tribuat ſalutis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd effectus confeſſionis poni non debeat, quòd tribuat ſpem ſalutis: quia ſpes ex omnibus meritorijs actibus [h] prouenit: & ſic nõ uidetur proprius effectus confeſſionis.

¶ Præte. per tribulationem ad ſpem peruenimus: ut patet Ro. 5 ſed tribulationem homo præcipue in ſatisfactione ſuſtinet: ergo [h] tribuere ſpem ſalutis magis eſt ſatisfactionis, quàm confeſſionis.

SED CONTRA. Per confeſſionem homo fit humilior, & mitior, ſicut in litera magiſter dicit, ſed per hoc homo accipit ſpem ſalutis: ergo confeſſionis effectus eſt tribuere ſpẽ ſalutis.

RESPONDEO dicendum: quòd ſpes remiſſionis peccatorũ non eſt nobis, niſi per Chriſtum, & quia homo per confeſſionem ſe ſubijcit clauibus eccleſiæ ex paſſione Chriſti uirtutem habentibus: ideo dicitur [m] quòd confeſſio ſpem ſalutis tribuit [n].

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd ex actibus non poteſt eſſe ſpes ſalutis principaliter, ſed ex gratia redemptoris: & quia confeſſio gratia redemptoris innititur: iõ ſpem ſalutis tribuit non ſolum, ut actus meritorius, ſed etiam ut pars ſacramenti.

AD 2[m] dicendum: ꝙ tribulatio ſpẽ ſalutis tribuit per experimentũ propriæ uirtutis, & purgationem a pœna, ſed cõfeſſio etiam modo prædicto.

QVÆSTIO X. ART. IIII.

CONCL. Dicitur, quòd confeſſio ſpem tribuit ſalutis. (.i. uerè dicitur.)

¶ PROB. Quia confeſſio ex paſſione Chriſti uirtutem trahit: & ſpes remiſſionis peccatorum eſt nobis per Chriſtum.

¶ NOT. Quòd confeſſio ſacramentalis, qua clauibus eccleſiæ ſubijcit ſe homo, uirtutem ex paſſione Chriſti habeat, ex ſuperioribus patet. His tamen, pro hac, & uniuerſali doctrina circa huiuſmodi materiam, adde: quòd ex latere Chriſti tunc ſacramenta omnia fluxerunt, quando inde exiuit ſanguis & aqua: & propterea uirtutem a paſſione Chriſti trahere ueraciter dicũtur. In ſanguine enim Euchariſtiæ ſacramentum, & in aqua baptiſmi, importatur: & in his duobus ſacramentis, tanquàm in præcipuis cætera omnia cointelligũtur. Quòd uerò ſpes nobis ad ſalutem per Chriſtum ſit, patet tum ex ſupra dictis, tum ex Actuum. Quarto. Hic eſt lapis qui reprobatus eſt a uobis ædificantibus, qui factus eſt in caput anguli, & non eſt in alio aliquo ſalus: nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Hæc ibi. & loquitur Petrus de Chriſto Ieſu Nazareno Crucifixo.

A Chriſto omnia ſacramenta nata, ꝙ & ſolus ẽ noſtra ſpes ad ſalutẽ.

1[m] ex antecedente. Prouenit. ℞. Secundario: nõ principaliter. § Tunc &c. Intendit enim concluſio, ꝙ confeſſio ſacramentalis ſpem ſalutis tribuit principaliter: ſine cuius ueritatis oſtenſione ſtat, ꝙ actus noſtri meritorij ſpem ſalutis tribuant ſecundario. Ratio autem cur principaliter ſpem ſalutis det confeſſio eſt: quia confeſſio ipſa innititur gratiæ redemptoris, qui eſt prima ſpes noſtra. Confeſſio namque eſt ſacramentum, & ſacramenta omnia ex latere Chriſti fluxerunt, ut ſupra dictum eſt.

¶ *Corollarium.* Ergo confeſſio ſecundum conſiderationem illam, qua eſt pars ſacramenti, tractatur nunc magis, quàm ſecũdum illam, quam eſt actus noſter meritorius. Nam ſi ea actibus noſtris meritorijs non dependet principaliter ſpes ſalutis (ut in litera dicitur, & ſpes ſalutis dependet, tanquã principalis effectus, a confeſſione: ſequitur, ꝙ hic de ipſa confeſſione cõſideretur, ut ſacramentum. Ergo ſpem ſalutis, quocunq; modo ſumpta confeſſio dat: ſed ipſa, ut actus noſter, ſecundariò, vt ſacramentum, principaliter: uel (quod in idem redit) ſpes ſalutis ſecundariò data eſt effectus confeſſionis, pro actu pœnitẽtis acceptæ, & ſpes ſalutis principaliter data eſt effectus confeſſionis, pro ſacramento ſumptæ. Ergo, a ſimili, actus noſtri meritorij tribuunt nobis ſpem ſalutis, ſed ſecundario, non principaliter, ut ex Conc. Tri. etiam declarabitur in ſequenti appendice.

Confeſſio ſpem ſalutis tribuit dupliciter.

2[m] de concluſione. Tribuere ſpem ſalutis. ℞. per exercitium propriæ uirtutis, & purgationẽ a pœna minus principaliter: non, per hos modos magis principaliter. § Tunc &c. Nam licet in ſatisfactione tribulatio quæque magna ſentiatur, & conſequenter ibi ualde exerceatur propria uirtus, purgatioq; fiat a pœna, tñ in actuali confeſſione magis, ut ex q. 9. ar. 4 & q. 10. ar. 2. patere poteſt.

¶ NOT. Conditio, ly fortis confeſſioni non ſatisfactioni. q. 9. ar. 4. tribuitur: ut uel ex hoc tribulationem maiorem in confeſſione, quàm in ſatisfactione reperiri noueris. Taceo de ly integra: quæ cum etiam oblitorum præſupponet examen diligentia debita conſtãs, ꝙ nõ non niſi maxima difficultate fit, tribulationis magnitudinẽ in cõfeſſione, atteſtatur. Alias cõditiones diſcurrat, qui uoluerit, & confeſſionis tribulationem, præ ſatisfactione, arduam magis uel ex omnib. cõiunctim inſpiciet. Hinc mox quoq; motum fiet: ꝙ in confeſſione uirtus propria exercetur amplius, quàm ſatisfactione. Quod uerò purgationem à pœna maiorem importet cõfeſſio in ar. 14. 2. tam clarè digno ſcitur: ut pro hac re. ibi dictis addere non oporteat. Hęc omnia implicite inſinuauit textus reſpõſi huius ibi, ſed confeſſio et ã mõ prædicto. Quaſi dixiſſet. Confeſſio illa duo. ſ. exercitium propriæ uirtutis, & purgationem a pœna quæ tribulatio concernit, ſecum importat, & adhuc magis: & cõſequenter confeſſio ſpem ſalutis tribuit modis his, quibus ſatiſfactio, & adhuc magis. Nec obſtat, ꝙ ſatisfactio etiam, ſicut & cõfeſſio, operatur in ui clauium, & conſequenter etiam ut pars ſacramenti tribuit ſpem ſalutis: quoniam ſatisfactionem ſic operari dependet a confeſſione (ut patet ar. 2. in corol. & no. poſt ad 1[m].) & per conſequens confeſſio magis principaliter, quàm ſatisfactio ſic etiam operans tribuit ſpem ſalutis.

Conc. m

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quo per rõnem interimas hæreſim quorundam incluſiuè negantium (ut ex Conci. Tri. nũc adducendo patet): ꝙ confeſſio non tribuat ſpem ſalutis. Dixi ly incluſiuè: quia hi negant ſpem habendam pro quibuſcunq; bonis operibus uniuerſaliter, & conſequenter in ſuo hoc dogmate peruerſo includunt etiam confeſſionem. Quandoquidem cõfeſſio ipſa eſt actus uirtutis. q. 7. ar. 2. & 3. ¶ Secundo habes: quomodo per rõnem oſtendas, prædictã hęreſim meritò damnari à Conc. Trid. Seſ. 6 ca. 16. ſu. Bene operantibus uſque in finem proponenda eſt uita æterna; & tanquã gratia filijs Dei per Chriſtũ Ieſum miſericorditer promiſſa; & tanquã merces ex ipſius Dei promiſſione bonis ipſorũ operib. & meritis fideliter reddẽda. Hæc ibi. Et Can. 26 ſiquis dixerit: iuſtos nõ debere pro bonis operib. quæ in Deo fuerint facta, expectare & ſperare æternam retributionẽ a Deo per eius miſericordiã, & Ieſu Chriſti meritũ, ſi bñ agendo, & diuina mandata cuſtodiendo, uſq; in finem perſeuerauerint: anathema ſit. Hæc ibi. Ex quibus patet incluſiue: quòd confeſſio, cum ſit bonum opus, tribuit ſpem ſalutis habendę ſiue per gratiam in re, ſiue per gloriam in ſpe, ſiue etiam per gloriam in re, ſi perſeuerantia inibi a Concil. notata iungatur. Item meritò damnari ab Apoſtolo primo. Corinthiorum 15. Abundate in omni opere bono: ſcientes, quòd labor ueſter non eſt inanis in domino. Hoc eſt, habentes ſpem, ꝙ labor ueſter retributionem accipiet a domino, & conſequenter ſcientes, quòd omne opus bonum (confeſſio autem eſt huiuſmodi) ſpem tribuit ſalutis. Item ab eodem Heb. 6. Non. n. iniuſtus eſt Deus, ut obliuiſcatur operis ueſtri, & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius. Ecce ꝙ omne opus bonum, (ſecundum doctrinam Apoſtoli) & conſequenter confeſſio ſpem ſalutis tribuit. Vnde & clarius eandẽ hæreſim damnans, Heb. 10. inquit, Nolite amittere confidentiã ueſtram, quæ magnam habet remunerationẽ. Quaſi aperte dicat, confidentia ueſtra cauſata a bonis operib. quæ feciſtis, bona eſt. Vnde in contextu de bonis operibus idem mentionem fecerat dicens. Rememoramini priſtinos dies, in quibus

Vtil. p S. Eccl &c.

2

Spes principaliter finitur diuinæ miſericordiæ, poſtea merito Chriſti dñi & operibus noſtris meritorijs, iuxta Conciliũ.

bus illuminati magnũ certamen ſuſtinuiſti paſſionũ: & in altero quidẽ opprobriis, & tribulationibus ſpectaculũ facti, in altero autẽ ſocij taliter cõuerſantiũ effecti. Nã & uinctis cõpaſſi eſtis, & rapinã bonorũ ueſtrorũ cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes uos hẽre meliorem, & manentem ſubſtantiam. Hæc ille, immediate ſubdens ly Nolite amittere cõfidentiã, &c. Itẽ meritò dãnari à pſal. 118. Inclinaui cor meum ad faciẽdas iuſtificationes tuas ꝑꝑ retributionẽ. Hoc eſt, ꝑꝑ ſpẽ retributionis, ſiue ſperãdo re- 4
4. Sen. di. 21. q. 1. art. 2. tributionẽ. Itẽ meritò dãnari ab Apoſt. Heb. 11. De Moſè dicẽte: q aſpiciebat in remunerationẽ. Ecce ꝑ has uirtualiter, ſeu incluſiuè dãnari errorem dicẽtiũ: ꝙ cõfeſſio nõ tribuit ſpem ſalutis.
3 Tertiò habes: quũ ꝑ tõnẽ oſtẽdas, Concil. Trid. inte radicaliter inſinuaſſe, cõfeſſionẽ tribuere ſpem ſalutis: dũ Seſſ. 6. c. 7. inquit. Verè iuſti nominamur, & ſumus, iuſtitiã in nobis recipientes, unuſquiſq; ſecundũ ſuam menſurã: quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout uult, & ſecundũ cuiuſq; diſpoſitionẽ, & cooperationẽ. Quanq̃ n. nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis D. N. Ieſu Chriſti cõicantur: id tñ in hac impij iuſtificatione fit, dũ eiuſdẽ ſanctiſſimę paſſionis meritò ꝑ Spiritũ ſanctum charitas Dei diffundit in cordib. eorũ, q iuſtificantur, atq; ipſis inhæret. Hæc ibi. Et c. 3 ꝓdixerat: ꝙ meritũ paſſionis Chriſti nobis cõicatus in baptiſmo. A ſimili ergo & in aliis ſacris, quare & in confeſſione. Cũ igitᵣ radix ꝙ cõfeſſio tribuat ſpẽ ſalutis, ſit & meritum Chriſti, & eiuſdẽ meriti cõicatio nobis per cõfeſſionem facta (ut in corpore articuli patet) clarũ eſt, ꝙ Cõcil. per illa capitula inſinuat radicaliter, confeſſionẽ dare ſpem ſalutis. Cõſule ſupra q. 5. ar. 3. & q. ꝑcenti art. 1. 2. & 3. & inde multa ꝓ huius concluſionis ueritate, & contra eius erroris falſitate, ex appendicibus Canonis ſe hauries.
4 Quartò nõ deſ: quõ ex iis ob. uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS V.

Vtrum confeſsio generalis ſufficiat ad delenda mortalia oblita.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vĩ ꝙ confeſsio generalis, non ſufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatũ.n. ꝑ confeſsionem deletum, hnõ eſt neceſſe iterũ cõfiteri: ſi ergo peccata oblita, per confeſsionẽ generalem dimitterẽtur, non eſſet neceſſarium ꝙ cũ ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

2 ¶ Præterea, Quicunq; non eſt cõſcius ſui peccati, uel non habet peccatũ, uel eſt oblitus ſui peccati: ſi ergo ꝑ generalẽ cõfeſsionem peccata mortalia oblita [b] dimittuntur, quicunq; nõ eſt ſibi conſcius de aliquo peccato mortali, ꝑ generalem cõfeſsionẽ põt eſſe certus ꝙ ſit immunis à peccato mortali: qđ eſt contra Apoſtolũ. 1. Cor. 4. Nihil mihi cõſcius ſum, ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum.

¶ 3 Præterea, Nullus ex negligẽtia reportat cõmodum: ſed nõ põt eſſe ſine negligentia, ꝙ aliquis peccatũ mortale obliuiſcatur antequã ei dimittatur: [h] ergo non reportat ex hoc tale cõmodũ, ꝙ ſine ſpeciali confeſſione de peccato ei dimittatur.

¶ 4 Præterea, Magis eſt elongatũ à cognitione confitentis id, qđ eſt oĩno ignoratũ, q̃ illud cuius eſt oblitus: ſed peccata per [h] ignorantiã commiſſa generalis cõfeſsio nõ delet: qa tũc hæretici, qui neſciunt aliqua peccata, in quibus ſunt, eſſe peccata, aut ẽt aliqui ſimplices ꝑ generalẽ cõfeſsionẽ abſoluerentᵣ, qđ falſum eſt: ergo generalis cõfeſsio non tollit pctã oblita.

SED CONTRA eſt Pſal. Accedite ad eũ, & illuminamini, & facies ueſtræ non cõfundẽtur: ſed iſte, qui confitetur omnia, quę ſcit, accedit ad Deum quantum poteſt, ergo non confunditur, ut repulſam patiatur, ſed ueniam conſequitur.

B ¶ Præterea, Ille, qui confitetur, ueniam cõſequitur, niſi ſit fictus: ſed ille, qui cõfitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non ex hoc eſt fictus: qa ignorantiã facti patitur, q̃ à peccato excuſat: ergo ueniam conſequitur, & ſic peccata, quæ oblita ſunt relaxantur, cum impium ſit dimidiam ſperare ueniam.

RESPONDEO Dicendum, quòd confeſsio operatur præſuppoſita contritione, quæ culpam delet; & ſic confeſsio directe ordinatur ad dimiſsionẽ pœnæ; quod quidem facit ex erubeſcentia, quam habet ex ui clauiũ, quibus ſe cõfitens ſubiicit. C Contingit autẽ quandoque, ꝙ per contritionem præcedentẽ peccatum aliquod deletum eſt, quo ad culpam, ſiue in generali, ſi eius memoria tunc non habebatur, ſiue in ſpeciali, & tamen ante confeſsionem illius peccati oblitus eſt: & [m] tunc cõfeſsio generalis ſacramentalis operatur ad dimiſsionẽ pœnæ D ex vi clauium, quibus ſe confitens ſubiicit, nullum obſtaculũ quãtum in ipſo eſt ponens: ſed ex ipſa parte, qua erubeſcentia confeſsionis peccati, pœnam minuebat, pœna illius, de qua quis ſpecialiter coram ſacerdote nõ erubuit, nõ ẽ diminuta[a].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confeſsione ſacerdotali non ſolum requiritur abſolutio, ſed iudiciũ ſacerdotis ſatisfactionem imponẽtis: & quã E uis iſte abſolutione ſit functus, tamen tenetur confiteri, vt ſuppleatur quod defuit ſacramentali confeſsioni.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ confeſsio non operatur, ut dictum eſt, niſi contritione ꝑſuppoſita, de qua quando uera

QVÆST. X. ARTIC. V.

CONCL. Tunc (ſcilicet qñ obliuio nõ impediuit deletionẽ culparũ) cõfeſſio generalis ſacralis operatᵣ ad dimiſſionẽ pœnæ ex ui clauium, qbus ſe cõfitẽs ſubiicit, nullũ obſtaculũ quantũ in ſeipſo eſt ponens; ſed ex ipſa parte, qua erubeſcẽtia cõfeſſionis peccati, pœnã minuebat, pœna iſtius, de qua q ſpecialiter coram ſacerdote non erubuit, non eſt diminuta.

¶ *Corollarium.* Ergo confeſſio generalis (ut formaliter titulo reſpondeatur) ſufficit ad mortalia oblita excuſabiliter delenda directè quò ad pœnam pro quanto ſpectat ad uim clauium ſolummodò: & quò ad culpam, præſuppoſitiuè.

¶ PROB. 1. Quia confeſſio actualis generalis ordinatur directè ad dimiſſionem pœnæ ex ui clauium, etiam quòd ſpecialiter non exprimatur peccatum excuſabiliter oblitum. 2. Quia (ly ſed ex ipſa parte, &c.) erubeſcentia, ex qua confeſſio deleret culpam, deeſt in confitente, niſi peccatum ſpecialiter exprimatur.

¶ NOTAT. Quomodo excuſari poſſit obliuio peccatorum, & conſequenter quomodo contritio ad eorum culpã, & confeſſio generalis ad eorum pœnam delendam ſufficiat: uide quæſt. 2. artic. 3. ad ſecundum. Quòd autem ex ui clauium, & erubeſcentiæ, confeſſio ualeat liberare à pœna peccatorum: uide ar. 2. huius.

1ᵐ de antecedente. Non eſt neceſſe. ℞. Propter abſolutionem obtinẽdam: non, propter iudicium ſacerdotis ſubeundum. S. loquẽdo ſcilicet de peccato deleto in confeſſione generali. Tunc &c. Nã per confeſſionem generalem ſacerdos potuit quidẽ abſolutionem impendere confitenti: ſcilicet non potuit inde iudiciũ ſufficiens trahere ad ſatiſfactionẽ imponendã condecenter; ut patet conſideranti dicta in q. 8. ar. 7. quæ & cõfirmatur per concil. Tri. adductum q. 6. art. 2. ad 2. & q. 7. ar. 2. ad 1.

2ᵐ de concl. Dimittuntur. ℞. Ita ꝙ confitens poſſit ſcire certitudinaliter, ſibi eſſe dimiſſa: non, ita ꝙ hoc ipſum ſcire poſſit coniecturaliter ſolum. S. Tunc &c. Nam licet non poſſit per certitudinem (niſi reuelatione diuina ſpeciali concurrente) aliquis ſcire ſe fuiſſe ſufficienter contritum, & conſequenter, ſe eſſe ſine peccato mortali, & in gratia: poteſt tamen hoc per coniecturas exiſtimare.

ſacerdotibus impoſita, &c. ut in lit. a. Ex qua dicito, ꝙ tertia ratio adducta. ſ. ſacerdos confeſſionem audiens uicem Dei gerit. & ideo dẽt ei fieri hoc modo confeſſio, ſicut fit Deo in contritione; dicito, inquam, ꝙ iſta ratio eſt quædam probatio concluſionis articuli, & quidem ſatis clara. Vi. De neceſſitate confeſſio debet eſſe integra, id eſt homo, tenetur confiteri omnia peccata, quæ in memoria habet. Quare? Quia ſacerdos confeſſionem audiens uicẽ Dei gerit: & uicẽ Dei ſic gerenti debet confeſſio fieri hoc modo, ſicut fit Deo in contritione.

Concl. repetitio cũ noua probatione.

3m de concluſione.

Confiteri. ℞. Explicitè, confitendo ſimul implicitè, i. in generali, alia dicendo, quod &c. ut in litera. § Tũc nihil, etc. Nam per talem confeſſionem explicitam & implicitam confeſſario ultimo factam innoteſcit grauitas peccatorum ex ſe, & ex adiunctione. Ex litera ly non eſt neceſſarium. dic, ꝙ illa opinio quorundam prænarrata non reprobatur, ut falſa, ſed ut neceſſaria. Non enim eſt neceſſarium confiteri; tunc modo, quo illi dicunt: licet, abſque erronea conſcientia, ſic confiteri ſit bonum.

Ad tertium dicẽdum, ꝙ quidã dicunt, ꝙ quando aliquis recordatur eorum, q̃ prius oblitus erat, debet etiam ea, quæ prius confeſſus fuit confiteri, & pręcipuè ſi non poteſt eundem habere, cui antè confeſſus fuerat, qui omnia cognoſcit ut totius culpę quãtitas uni ſacerdoti innoteſcat. Sed hoc non uidetur neceſſarium: quia peccatum habet quantitatem, & ex ſeipſo, & ex adiunctione alterius: peccatorum autem, de quibus confeſſus eſt, manifeſtauit quantitatem, quàm ex ſeipſis habent; ad hoc autem, ꝙ ſacerdos utramque quãtitatem peccati huiuſmodi cognoſcat, ſufficit quòd hoc peccatum cõfitens dicat explicite, & alia in generali, dicendo, ꝙ cum alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

G

Ad qvartvm dicẽdum, quòd etiam ſi ſacerdos non de omnibus poſſit abſoluere, tamen tenetur ſibi omnia confiteri; ut quantitatem totius culpę cognoſcat, & de illis, de quibus non poteſt abſoluere, ad ſuperiorem remittat.

H

†NOT. Quomodo in caſu obliuionis procedendum tibi ſit ad acquirendam memoriam, & de multis ad hoc pertinẽtibus, uide quæſt. 2. artic. 3. ad ſecundum, obſeruabis quoque ſemper in tali materia diſcrimen inter obliuionem peccatorum poſt diligentiam iuſtam, & ſine iſta; ut ſupra in not. poſt concl. immediatè. Et ſcito, ꝙ D. Thomæ reſponſio loquitur de oblitis poſt iuſtam diligentiam, non de oblitis poſt examinandæ propriæ conſcientiæ, uel negligentiam, uel craſſam diligentiam. In hoc enim caſu, prima opinio non tantum bona, ſed etiam neceſſaria eſſet. Tunc autem diligentia in conſcientiæ examine ponenda uidetur iuſta, quando tanta eſt, quanta poneretur in re. quæ maximè eſſet cordi (præſertim cum cura animæ propriæ omnibus alijs curis præponderet.) ſeruatis conditionibus perſonarũ, negociorum, prorogationis inter confeſſiones temporum. & ſimilium: ita ut, omnibus his concurrẽtibus credat quis uerè, omni dolo remoto, diligenti ſufficientia propriam conſcientiam examinaſſe. Hinc fit, ut diligentia, quæ ſufficiẽs iudicatur huic per menſem tantũ iã confeſſo, non iudicetur ſufficiens ei, qui ſemel tantum in anno confeſſus eſt: & ut illa, quæ ſufficit mercatori mediocri, non ſufficiat mercatori admodum magno: & ut ſufficiens parumper inter homines diſcolos conuerſanti exiſtat inſufficiens frequenter, uel ſemper in talibus in hominum uarijs tentationibus, peccandique occaſionibus conuerſanti: & ut magnam memoriam habenti (ſiue per naturam, ſiue per artem, aut de peccatis ſuis quotidianam ſcripturam) reputata ſufficiens non ſit ſufficiens ei, qui paruæ memoriæ exiſtit.

Cõcordia duarũ opinionũ in textu dictatum.

I

Diligẽtia examinis conſcientiæ ſufficiens, quę ſit.

4m de maiori.

Propter abſolutionem. ℞. Vel cognitionem quantitatis totius culpæ. Habendam ſcilicet à confeſſario uno. §. Tunc, etc. Nam etiam ſi ſacerdos, qui confeſſionem audit, non de omnibus poſſit abſoluere, tamen pœnitens tenetur ſibi omnia, &c. ut in tex. Ex quo formaliter applicet ad argumentum ſic. Illi ſacerdoti, qui de omnibus poteſt abſoluere, fit confeſſio de omnibus peccatis, & propter uniuerſalem abſolutionem, & propter cognitionem, id eſt & ut cognoſcat quantitatem totius culpæ, & ut de omnibus abſoluat: illi uero ſacerdoti, qui non poteſt de omnibus abſoluere, fit de omnibus peccatis confeſſio propter particularem abſolutionem, & propter uniuerſalem cognitionem, id eſt ut cognoſcat quantitatem totius culpæ, et ut abſoluat de non reſeruatis, remittendo ad tribunal ſuperius pro abſolutione reſeruatorum.

K

APPENDIX.

1 Ex articulo habes primò; quomodo per rationẽ interimas hæreſes Lutheri (Præt. Luther.) dicentis: confitenda nõ eſſe omnia peccata mortalia, quia impoſſibile eſt omnia peccata

Vil. p S. Eccle. &c.

F mortalia cognoſcere: nec neceſſarium eſſe omnium peccatorũ examen. Item dicentis confiteri, dum uolumus purè omnia peccata, nihil aliud facimus, quàm quòd miſericordiæ Dei nihil uolumus relinquere ignoſcendum. Item hæreſim ſectariorum (Præt. Sectarij) dicentium: confiteri peccata, & enumerare, eſt papiſtica carnificina, & impietas.

2 Secũdò habes, quo modo per rationem oſtendas: omnes hos errores fuiſſe meritò damnatos à concilio Tridentino, ſeſſio. 14. cap. 5. ſic. Ex inſtitutione ſacramenti pœnitentiæ iam explicata, uniuerſa eccleſia ſemper intellexit; inſtitutam etiam eſſe à Domino integrã peccatorum confeſſionẽ, & omnibus poſt baptiſmum lapſis iure diuino neceſſariã exiſtere. & infrà. Ex his colligitur: oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri. & infra. Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia diuinæ miſericordiæ ignoſcẽda exponunt: qui uerò ſecus faciũt, & ſcienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per ſacerdotẽ remittendum proponunt. Hæc ibi. Vnde liquidò conſtat, quòd totum oppoſitum eſt eius, quod Lutherus aiebat. Tantum enim abeſt a uero, quòd confiteri nolens purè omnia nihil ignoſcendum diuinæ miſericordiæ relinquere uelit: ut per hoc, ꝙ confitetur omnia, paret ſibi uiam percipiendi ueniam de omnibus; & per hoc, ꝙ non confitetur omnia, nullius ſibi à diuina largitate indulgentiam procuret. Poſt præmiſſa, adhuc errores illos impugnando, ſubinfert ibidem concilium. Colligitur præterea, etiam eas circunſtantias in confeſſione explicãdas, quæ ſpeciem peccati mutãt. & infra. Sed & impium eſt: confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibile dicere, aut carnificinam illam conſcientiarũ appellare. Conſtat enim nihil aliud in eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in uniuerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me Domine. Ipſa uerò huiuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi uerecundia, grauis quidem uideri poſſent: niſi tot, tantiſq; commodis, & conſolationibus leuarentur, quæ omnibus dignè ad hoc ſacramentum accedentibus per abſolutionem certiſſimè conferuntur. Hæc ibi. Item à Concilio Cabilonenſi. 2. cap. 32. ſic. Hoc emendatione egere perſpeximus, quòd quidam, dum confitentur peccata ſua ſacerdotibus, non plenè id faciũt. Quia ergo conſtat; hominem ex duabus eſſe ſubſtantijs, anima uidelicet & corpore, & interdum animi motu, interdum carnis fragilitate peccatur: ſolerti indagatione inquiri debent ipſa peccata, ut ex utriſque plena ſit confeſſio. Hæc ibi. Ecce. Deteſtatur illos, qui non plenè. i. integrè confitentur: & non ſolum indagatione, ſed etiam ſolerti, inquirenda eſſe peccata, per examẽ utriuſque conſcientiæ, ſynodus iſta pronunciat. Item à Papa Eugen. 4. in decreto Armenis dato, ſacro approbante Concil. Florent. ſic. ſecunda eſt oris confeſſio; ad quàm pertinet, ut peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, ſuo ſacerdoti cõfiteatur integraliter. Hæc ibi: & per ly ſecunda, intelligit ſecundam partem pœnitentiæ. Item à Leone X. in bulla contra errorem Lutheri. Vide circa hoc ſupra quæſt. 1. artic. 1. & 3. pat. quæſtio. 61. artic. 9. Item à Concil. Trident. ſeſſ. 14. can. 8. ſi quis dixerit: Cõfeſſionem omnium peccatorum, qualem eccleſia ſeruat eſſe impoſſibilem, & traditionem humanam, etc. Anathema ſit. Hæc ibi. Quæ autem ſit confeſſio, qualem eccleſia ſeruat, prædeclarauerat idem concilium canon. 7. ſic. ſi quis dixerit in ſacramento pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum, neceſſariũ non eſſe iure diuino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quorũ memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, & occulta, & quæ ſunt contra duo ultima decalogi præcepta; & circun-

Senſus inuerſus Lutheri.

Diligẽtia facienda ante confeſſionem in examine ſuæ cõſcientiæ quanta.

Confeſſio non eſt grauis.

Confeſſio qualem eccleſia ſeruat.

circunſtantias, quæ peccati ſpeciem mutant: ſed eam confeſſio A nem tantum eſſe utilem ad erudiendum & conſolandum pœnitentem: & olim obſeruatam fuiſſe tãtum ad ſatisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit; eos, qui omnia peccata confiteri ſtudent, nihil relinquere uelle diuinæ miſericordiæ ignoſcẽdum: aut demum, non licere cõfiteri peccata uenialia; Anathema ſit. Hęc ibi item à &c. ut ſup. q. 6. ar. 2. & 3. Item ab Innoc. 3. in concilio Lateran. cap. 21. omnis utriuſque ſexus fidelis, cũ ad antecedens diſcuſ-
37 ſionis peruenerit omnia ſua peccata confiteat fideliter. Hæc ibi: Nota ly omnia. Ergo confiteatur integraliter Nota ly fideliter. Ergo, diligenti examine præuio, uel ſaltem concomitante. De qualitate huius examinis uide ſupra in not. poſt ad tertium, & hic in append. Vide Roffenſem contra Lutherũ
3 articulo 8. & 9. Tertio habes: quomodo per rationem pręmiſſa ſanctorum Patrũ documenta, quanto confeſſionẽ oportere eſſe integram dicunt, & probes & daclares, & defendas.
4 Quarto uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

prium uerbum. Ex litera ergo iſta dic: quòd quando in corpore dicit ſacramenta habere determinatam materiam uel actũ, intellexit per ly determinatam, non qualitercunque determinatam ſed communi ſeu ordinario modo, quaſi naturaliter, ad tale opus determinatam. Quid per ly determinatũ.

ARTICVLVS III.

Vtrum quis poſſit per alium, uel per ſcriptum confiteri.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd poſſit per alium quis confiteri, uel per ſcriptum, quia confeſſione neceſſaria eſt ad hoc ut conſcientia pœnitentis ſacerdoti [b] pandatur, ſed homo poteſt per aliũ uel per ſcriptum ſuam conſciẽtiam ſacerdoti manifeſtare, ergo ſufficit per alium, uel per ſcriptum confiteri.

¶2 Præterea, quidam non intelliguntur a proprijs ſacerdotibus propter linguæ diuerſitatem, & tales non poſſunt, niſi per alios confiteri, ergo non [b] eſt de neceſſitate ſacramenti, quòd per ſeipſum quis confiteatur, & ita uidetur quòd ſi per alium quis confeſſus fuerit qualitercunque, ſufficiat ei ad ſalutem.

¶3 Præterea, De neceſſitate ſacramenti eſt, quod homo proprio ſacerdoti confiteatur, ut ex dictis patet, † ſed aliquando proprius ſacerdos eſt abſens, cui non poteſt pœnitens propria uoce loqui, poſſet autem per ſcriptum ei ſuam conſcientiam manifeſtare, [b] ergo uidetur quòd per ſcriptum ei ſuam conſcientiam tranſmittere debeat.

SED CONTRA, Homo ad confeſſionem peccatorum, ſicut ad confeſſionem fidei obligatur, ſed cõfeſſio fidei ore eſt facienda, ut patet Rom. x. ergo, & confeſſio peccatorum.

Prӕterea. Qui per ſeipſum peccauit, per ſeipſum debet pœnitere, ſed confeſſio eſt pœnitentię pars, ergo pœnitens debet confiteri propria uoce.

RESPONDEO, Dicendum, quod confeſſio non ſolum eſt actus uirtutis, ſed etiam pars ſacramenti, quàmuis autem ad eam ſecundum quòd eſt actus uirtutis, ſufficeret qualitercũque fieret, etſi non eſſet tanta difficultas in uno modo ſicut in alio: tamen ſecundum quòd eſt pars ſacramenti, habet determinatũ actum, ſicut & alia ſacramenta habent determinatam materiam; & ſicut in baptiſmo ad ſignificandam interiorem ablutionem, aſſumitur illud elementum, cuius eſt maxima uis in abluendo [m] ita in actu ſacramenti ad manifeſtandum ordinariè aſſumitur ille actus, quo maximè conſueuimus manifeſtare, ſcilicet propriũ uerbum. [n] Alij enim modi ſunt inducti in ſupplementum iſtius.

AD PRIMVM dicendum, quod ſicut in baptiſmo non ſufficit qualitercunque abluere, ſed per elementum determinatum: ita nec in pœnitentia ſufficit qualitercunque peccata manifeſtare, ſed oportet quòd per actum determinatum manifeſtentur.

AD 2m dicendum, quod in eo, qui uſum linguę non habet, ſufficit quod per ſcriptum, aut per nutum, aut interpretem confiteatur: quia non exigitur ab homine plus quàm poſſit, quàmuis homo nõ poſſit, uel debeat baptiſmum accipere, niſi in aqua, quia aqua eſt omnino ab exteriori. & nobis ab alio exhibet, ſed actus confeſſionis eſt a nobis, & ideo quando non poſſumus uno modo, debemus ſecundum quòd poſſumus confiteri.

SVPER QV. IX. ART. III.

†q.ſc.a.ſ

CONCL. In actu ſacramenti cõfeſſionis ad manifeſtandum ordinariè aſſumitur ille actus, quo maximè conſueuimus manifeſtare, ſcilicet proprium uerbum.

Examen. Dicitur ly ordinariè, quia in caſu poteſt aliter fieri, ut in reſponſione ad ſecundum patet. Ergo ad titulum directè dic. Confeſſio ſacramentum non poteſt fieri ordinariè per alium, neque per ſcriptum, niſi in caſu, ut dicetur ad arg. 2m.

PROB. Quia in baptiſmo ad ſignificandam interiorem ablutionem aſſumitur illud elementum, cuius eſt maxima uis in abluendo: & baptiſmo debet confeſſio in ſuo effectu, in manifeſtando pœnitentis cõceptum, aſſimilari (cũ utrunque ſit ſacramentum).

1m de maiori. Pandatur. R. per actum determinatũ non, qualitercunque. S. Tunc &c. licet enim per ſcriptum, uel per alium, poſſit quis conſcientiam propriam ſacerdoti manifeſtare: tamen illam tunc non manifeſtat per actum determinatum, de quo concluſio, i. per proprium uerbum.

2m de conſequent a. Nõ ẽ de neceſſitate ſacramenti, quòd per ſeipſum quis confiteatur. R. quando non põt hoc modo, id eſt per ſeipſum confiteri. S. Tũc &c. Nõ enim exigitur ab homine, quãtum ad actus a ſeipſo exiſtentes, pluſquàm poſſit: & ideo appoſitum in concluſione fuit ly ordinariè. Quaſi per hoc appoſitum diceretur. Quandocũque poteſt homo per ſeipſum, id eſt per proprium uerbum, confiteri; tenetur ad ſic confiteri, nec poteſt aliter: quãdo autem non poteſt, non tenetur, ſed tunc debet ſecũdum, quòd poteſt confiteri. Conclu. m

¶NOT. Aduertas diligenter id, quod de baptiſmo ad differentiam confeſſionis in textu dicitur: nè illa propoſitio, Nõ exigitur ab homine plus, quàm poſſit, male intellecta fiat ubi ruinam. Hinc dices: & euchariſtiam nõ poſſe confici, niſi in uino uitis, & pane triticeo, etiam ſi quantacumque neceſſitas adeſſet, puta ſolũ uinum malogranatorum, uel panis caſtaneacius. Quòd de euchariſtia dicitur, ad alia ſimilia applicato: puta deficiẽte proſus oleo oliuarum pro inungendo infirmo non poſſum uti loco illius oleo nucũ, amigdalarũ &c. Hic recto intellectu præmiſſæ propoſitionis ductus ab errore pręſeruaberis dicentiũ; quòd paruuli, quando in caſu neceſſitatis extremæ (ſiue ob defectum aquæ, ſiue ob aliquid aliud, proueniat illa neceſſitas) non poſſunt baptizari, ſaluantur in uoto parentum, illos uidelicet baptizare intendentium. Ratio quare in huiuſmodi & de confeſſione non debeat in hoc fieri idem iudicium, aſſignatur in textu: quamobrem illam uigilanter intelligas, unde & circa propoſitionem hanc. Non exigitur ab homine &c. cautius (ut in eluci. gloſ ſatur) in ad ſecundum. Quomodo intelligatur hęc propoſitio vulgatiſſima. Non exigitur ab &c.

¶Examen ly per ſcriptum Hoc intelligitur ſic: quòd pœnitẽs ille perſonaliter pręſens debet ... ſcripturam in manibus proprijs tenere, & non dare in libertatem confeſſarij, ut ſic confeſſio.

quæ

Ad 3m dicendum, quòd in abſentia proprij ſacerdotis, poteſt etiam laico fieri confeſſio: & ideo non oportet quod per ſcriptum fiat: quia plus pertinet ad neceſſitatem confeſſionis actus; quam ille, cui fit confeſſio.

G

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conditiones aſsignatæ requirantur ad confeſsionem.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd illæ conditiones, quæ à magiſtris aſſignantur, his uerſibus contentæ. non requirantur ad confeſſionem.

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis.
Atque frequens, nuda, diſcreta, libens, uerecunda,
Integra, ſecreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans, & ſit parere parata.

Fides enim, & ſimplicitas, & fortitudo ſunt per ſe uirtutes: [h] ergo non debent poni per ſe cõditiones confeſſionis.

¶2 Præterea, purum eſt quod non habet [h] permixtionem: ſimiliter ſimplex compoſitionẽ, & permixtionem aufert, ergo ſuperflue utrunque ponitur.

¶3 Preterea, Peccatum ſemel cõmiſſum nullus tenetur confiteri niſi ſemel, ergo ſi homo peccatum non iterat, non [h] oportet quòd ſit frequens.

¶4 Præterea, Confeſſio ad ſatiſfactionem ordinatur, ſed ſatiſfactio quandoque eſt publica, [h] ergo & confeſſio non ſemper debet eſſe ſecreta.

H ¶5 Præterea, Illud, quod [b] non eſt in poteſtate noſtra, non requiritur à nobis, ſed lachrymas emittere, nõ eſt in poteſtate noſtra, ergo non requiritur ad cõfitentem.

RESPONDEO, Dicendum, q̃m dictarum † conditionum quæ-

F quæ de natura ſua eſt ſecreta, ex ſcriptura ipſa minus habeat de publico. Poteſt etiam, ut ſecretior ſemper ſit ſcriptura, & eum ſequenter confeſſio, talis non habens uſum linguæ & ſciens legere confiteri mõ ſequenti. Habeat cartam unã, in qua ſcripta ſint nomina ſpecierũ omniũ peccatorũ mortaliũ, neceſſariarumq; circunſtantiarum: & cartã aliã, in qua ſint numeri. Habeat & alias cartas: ſ quarũ una ſcriptũ ſit dubito, in alia credo uel æſtimo, in alia cõmiſi, in alia nõ recordor. Deinde pſonaliter ad confeſſionẽ accedẽs ſacerdoti oſtẽdat digito in vna pdictarum cartarũ peccatũ propriũ cũ circũſtantia eius neceſſaria, itẽ ſ alia numerũ peccati: & ſi nõ eſt certus, uel de peccato, uel de circunſtantia, vel d numero, ſed 3 dubitans aut eſt mẽ aut credens aut non recolẽs, põt oſtendẽdo pctm uel circũſtãtiã uel numerum ſimul oſtẽdere cartã illã, in qua eſt dubito, aut æſtimo, aut credo, aut nõ recordor; ſi aũt ſit certus, ſimul oſtendat illã, in qua continetur, cõmiſi. Secretior, (dixi) ẽ iſte modus ſp: quia, ẽt q cartæ ipſæ in medio platearũ deciderent, nõ põt inde ſeq ulla cuiuſcunque peccati manifeſtatio: ut aptiſſimè patet Hinc hr q non excuſatur à præcepto confitẽdi uſum linguæ nõ hñs, ſi negligat ſic, uel alio mõ cõfiteri: quod denotauit litera p ly q̃ſi nõ poſſumus uno mõ, debemus ſecũdũ q poſſumus confiteri.

Mod⁹ valde ſecur⁹ pro confeſsione mutorũ, uel alias uſum linguæ non habeonũ

3m illatio concluſionis. Ergo vr. q per ſcriptũ &c. ✠ Negatur illatio § Nã ipſa propoſitio maior limitatur ſic. qñ. ſ. proprius ſacerdos eſt pñs. In abſentia. n. proprij ſacerdotis &c. ut in litera.

NOT. Maior illa, de neceſſitate ſacramenti &c. accipit ly pprio ſacerdoti, Pro ſacerdote iuriſdõnẽ uel ordinariam uel delegatã hñte. Nõ. n. de neceſſitate ſacñ eſt, q q confiteatur curatori ſed tenet ſacrm, ẽt ſi confiteatur alij uel ex priuilegio uel mãdato ſuperioris authoritatẽ hñti: licet ſacrũ non teneat, ſi ſacerdoti iuriſdõne oĩno carenti fiat confeſſio. vñ Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Inquit Qm natura, & rõ iudicij illud expoſcit, ut ſnia ſ ſub ditos duntaxat feratur: pſuaſum ſp in eccleſia Dei fuit, & uerũ eſſe ſynodus hæc cõfirmat, nullius momẽti abſolutionẽ eã eſſe dẽe, quã ſacerdos in eũ profert, in quẽ ordinariã aut ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Hæc ibi. Vide q. 8 ar. 4. & 5.

Conci. de confitendo iuriſdictionẽ habenti.

APPENDIX.

EX articulo hẽs primo: quõ p rõnem explodas erroneas propoſitiones Eraſmi (Has recẽſet Iacob. Lep ſtunica poſt ſuũ itinerariũ) ter propoſ. quas tanq̃ ſuſpectas pie excerpſit ex lib. Eraſmi dicentis. confeſſio clancularia, quæ nunc recepta eſt, & in auré fit, vt ex conſultationib priuatis naſ nota; q ſolet apud Epos fieri, ſi quis ſcrupulus urgeret animũ. Iterũ dicentis: confeſſionẽ admiſſorũ ſecretã, apparet, Hieronymi tpe nondũ fuiſſe inſtitutam. Si. n. confeſſio p internunciũ, ſcriptũ, teſtem, uel epiſtolã non poteſt fieri, ſecũdũ articulũ hunc: unq; ſancti doctoris rõ pſit prædictas propoſitiones extermìnat. Nam hinc diſcurrenti patet: q eſſe ſecreto factã: conuenit cõfeſſioni aliũde, q̃ ex illis cõſultationibus priuatis apud Epiſcopos fieri ſolitis, & conſequenter, q ante Hieronymi tempora talis, ſecreta confeſſio fuit inſtituta. Vt quid. n. ſcriptura, interpres, teſtis, excludunt a confeſſione? Ad ſignificandum: q confeſſio debet eſſe nõ

Veil. p S. Eccle. &c.

tũ ſecreta, ſed ẽt magis ſecreta, q̃ fieri poſſit. Secundò hẽs: quõ per rõnem oſtendas, illas propoſitiones erroneas meritò fuiſſe dãnatas a Papa Leone primo in epiſtula. 78. ad uniuerſos epiſcopos per campaniã, Samnium, & Picenum conſtitutos, ſic. Illã ẽt contra apoſtolicam regulam præſumptionem, quam nuper agnoui a quibuſdã illicita uſurpatione cõmitti, modis oib. cõſtituo ſubmoueri (de penitentia uidelicet, q ita a fidelib. poſtulatur): ne de ſingulorũ peccatorũ gñe libellis ſcripta cõfeſſio publicè recitetur, cũ reatus conſcientiarũ ſufficiat ſolis ſacerdotib. Indicari cõfeſſione ſecreta, quãuis enim plenitudo fidei uideatur eſſe laudabilis, quæ pp Dei timorẽ apud hoĩes erubeſcere non ueretur; tñ quia non omniũ huiuſmodi ſunt peccata, ut ea, qui pœnitẽtiã poſſunt, humeat publicare, remoueatur improbabilis conſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedijs arceantur; dũ aut erubeſcunt, aut metuũt inimicis ſuis ſua facta reſerare, quibus poſſit legum conſtitutione percelli ſufficit. n. illa confeſſio, quæ primũ Deo offertur tũ ẽt ſacerdoti, qui pro delictis penitentium precator accedit. tũc enim demum plures ad pœnitentiam poterunt prouocari; ſi populi auribus non publicetur conſcientia confitentis. Hæc ibi. Itẽ a Concilio Tridẽ ſeſſ. 14. cap. 5. Sic. cæterũ. quo ad modũ confitendi ſecretò apud Solum ſacerdotẽ, etſi Chriſtus non uetuerit, quin aliquis in uindictam ſuorum ſcelerũ, & ſui humiliationẽ, cũ ob aliorum exemplũ, tum ob eccleſiæ offenſæ ędificationẽ, delicta ſua publicè confiteri poſſit; non eſt tñ hoc diuino præcepto mandatum, nec ſatis cõſultè humana aliqua lege præciperetur; ut delicta, præſertim ſecreta, publica eſſent confeſſione aperienda. Vñ cũ a ſanctiſſimis & antiquiſſimis patribus magno unanimiq; conſenſu ſecreta cõfeſſio ſacramentalis, qua ab initio eccleſia ſancta uſa eſt, & mõ ẽt utitur, fuerit ſp cõmendata, manifeſtè refellitur inanis eorũ calũniatq eam a diuino mandato alienã, & inuentũ humanũ eſſe atq; a patribus in concilio Lateranenſi congregatis initium habuiſſe, docere non uerentur. Hæc ibi. Ante Hieronymi ergo tempora ſecreta confeſſio fuit in uſu, qm ab initio illa, eccleſia ſancta uſa eſt: & cum non ſit inuentum humanum, nõ eſt nata ex priuatis conſultationib. ab Eraſmo dictis. Nota concilij uerba ly ſecretò apud ſolũ ſacerdotẽ: q per hoc innuere vr, confeſſionẽ fieri non poſſe p aliũ neq; p ſcriptũ. Si. n. ſolummõ p hunc ſuũ dictũ ſignificare uoluiſſet quod confeſſio fieret in præſentia ſacerdotis, ſufficiſſe uideretur ly apud ſolũ ſacerdotẽ: cũ uerò addat ly ſecreto, uidetur excludere p hoc & interpretem & ſcriptum, (ut in articulo præſenti Sanctus Thomas determinauit.) Tertiò habes quomodo per rationem ſanctorum patrum præmiſſa decreta, pro quanto confeſſionem dicunt ſecretam, id eſt non per alium neque per ſcriptum eſſe debere, & declares & probes, & defendas. Quartò u des: quomodo uiciſſim ex ijs angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

Conclu. m

SVPER QV. IX. ARTIC. IIII.

CONCL. Dictarum conditionum, quæ ſunt. 16. quædam ſunt de neceſſitate confeſſionis quædam de bene eſſe eius.

¶PROB. Quia quædam competunt confeſſioni, uel ſecũdũ quod

dam ſunt de neceſſitate confeſſionis, quædam de bene eſſe ipſius. Ea autem, quæ ſunt de neceſſitate confeſſionis, vel competunt ei ſecundum quod eſt actus uirtutis, uel ſecundum quòd eſt pars ſacramenti. Si primo modo, aut ratione uirtutis in genere, aut ratione ſpecialis uirtutis B cuius eſt actus; aut ex ipſa ratione actus. Virtutis autem in genere ſunt quatuor conditiones: ut in 2. Ethi.* dicitur. Prima eſt, ut aliquis ſit ſciens, & quãtum ad hoc confeſſio dicitur eſſe diſcreta, ſecundum quod in actu omnis uirtutis prudentia requiritur. eſt autem hæc diſcretio, ut maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio eſt, ut ſit eligens, quia actus uirtutum debent eſſe uoluntarij, C & quantum ad hoc dicit, libẽs. Tertia conditio eſt, ut propter hoc, ſcilicet debitum finẽ, operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet eſſe pura, ut ſcilicet recta ſit intentio. Quarta eſt, ut immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit, quòd debet eſſe fortis: ut ſcilicet propter uerecundiam non dimittat. Eſt autem confeſſio actus D uirtutis pœnitentiæ: quæ quidem primo initiũ ſumit in horrore turpitudinis peccati, & quantum ad hoc confeſſio debet eſſe uerecunda, ut ſcilicet non ſe iactet de peccatis propter aliquam ſæculi uanitatem admixtam. Secundo progreditur ad dolorem de peccato cõmiſſo: & quantum ad hoc dicitur eſſe lachrymabilis. Tertio, in abiectione ſui terminatur, & E quantum ad hoc debet eſſe humilis, ut ſe miſerum cõfiteatur, & infirmum. Sed ex propria ratione huiuſmodi actus, qui eſt confeſſio, habet quòd ſit manifeſtatiua, quæ quidem manifeſtatio per quatuòr impediri poteſt. Primo, per falſitatem, & quantum ad hoc dicit, fidelis, idest, uera. Secundo per obſcuritatem uerborũ, & contra hoc dicit nuda, ut non inuoluat obſcuritate uerborum. Tertio, p uerborũ multiplicationem, & propter hoc dicit, ſimplex, ut non recitet in confeſſione, niſi quod ad quantitatem peccati pertinet. Quarto, ut non ſubtrahatur aliquid de his, quæ manifeſtanda ſunt, & contra hoc dicit, integra. Secundum autem quòd confeſſio eſt pars ſacramenti, ſic concernit iudicium ſacerdotis, qui eſt miniſter ſacramenti. Vnde oportet quòd ſit accuſans ex parte confitentis, parere parata per comparationem ad ſacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis conſcientiæ agitur. Sed de bene eſſe confeſſionis eſt, quòd ſit frequens, & quòd ſit accelerata, ut ſcilicet ſtatim confiteatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd non eſt inconueniens, q conditio unius uirtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipſa imperatur; uel quia medium, quod eſt unius uirtutis principaliter, etiam aliæ uirtutes per participationem habent.

AD 2^m^ dicendum, quòd hæc conditio, pura, intentionis excludit peruerſitatem, a qua homo mũdatur, ſi ſimpliciter alieni admixtionem excludit.

quòd eſt pars ſacramenti (ſic tres uidelicet accuſans, parere parata, ſecreta) uel ſecũdũ q ẽ actus delictorũ manifeſtatiu⁹ (quatuor. ſ. fidelis nuda, ſimplex, integra, uel ſcdm q ẽ actus uirtutis (quatuor. ſ. diſcreta libẽs, puta, fortis,) uel ſcdm q ẽ actus uirtutis pniæ (tres. ſ. uerecũda lachrymabilis, humilis.) Quia (ly q̃dã de bñ &c.) ly freqnẽs & ly accelerata, ſũt d̃ bene eſſe cõfeſſionis.

¶NOT. Pro meliori captu de ly lachrymabilis, uide q. 1. ar. 1. exam. 2^m^ diffi. (cũ dicitur, quòd hęc cõditio frequens eſt de bene eſſe confeſſionis, intelligẽdum eſt per ſe, non per accidens; & de frequentia ex deuotione, nõ ex erronea conſcientia, naſcẽte. Per ſe. n. loquendo, non inuenitur præceptum da frequentia maiore, quàm ſemel in anno ſi tamen frequentia uocari poſſit. Per accidẽs, autem, fieri poteſt; q quis debeat, uel fortè etiam teneatur, frequentius confiteri. Interroget ergo ſeipſum unuſqſque, & uideat; quantum detrimentũ in anima patiatur ex tã rara confeſſione, qđ euitaret, ſi frequentius confiteretur: & inde cognoſcet, ſi p accidens (idest propter tollendas occaſiones uel obliuionẽ peccatorum, uel infirmitatum ſuarum uel conſuetudinum in peccando, uel omnium iſtorũ ſimul) teneatur, aut quaſi ad hoc; ut frequentius, & taliter frequẽtius, confiteatur. Ruſſus. Confeſſionis frequentia ex deuotione naſcens eſt: qñ qs eadẽ pctã ſepius cõfitetur cũ conſcientia quieta, ſine moleſtia confeſſariorum, non conterendo in hoc tempus in aliis pijs magis aut utilibus expendendum, & (ut uno uerbo dicatur) ſeruatis prudentiæ conditionibus. Confeſſionis uerò frequentia ex erronea cõſcientia naſcens eſt: quando quis ex ſcrupuloſa & inquieta phantaſia cadit in conſcientiam hanc, quòd ſcilicet debeat iterare, uel reiterare plurics confeſſionem. Secundam hanc confeſſionis frequentiam non dicit D. Thomas eſſe bonam: quin am uituperabile hoc eſt, quòd quis non procuret pacem animæ & conſciẽtiæ ſuæ. Hæc autem pax cum huiuſmodi ſcrupuloſis iterationibus non ſolum non ſtat; ſed etiam ab eis impeditur: ut experientia docet. Medicinam igitur pro ſimilibus accipe licet ab inſtituto noſtro ſuccinctè declarandi nudum textum digredi, p animarum ſalute, parum uideamur. Quando huiuſmodi iterationis phantaſia accidit in ueritate: deberet tali phantaſia agitatus, poſtquàm ſemel cõfeſſus eſt, & abſolutus ita, ut tam ipſe, q̃ confeſſarius doctus ſufficientem iudicet confeſſionẽ, quieſcere;

*Li. 2. c. 4.

Autem notãdum de frequẽtia confeſſionis debita.

Scrupuloſa confeſſionis iteratio medicatur.

& ſi poſtea aliquis ſcrupulos de aliquo tanq̃ de nõ confeſſo occurrerit, ſi ſibi vt qđ fuerit cõfeſſus de illo qeſcat & nõ amplius confiteaẽ. Nec talis periculo ſeipſum exponit propterea, qđ non eſt certus ſe eſſe cõfeſſum de illo occurrente ſcrupulo; qñ reputandũ eſt huic bono uiro infirmo hoc ut certum, qđ apud aliũ ñ ſubiectũ ſcrupulis eſt opinio. Ell. n. paſſio hæc infirmitas corporalis ĩpediẽs p rõe firmitatẽ iudicij: & timor, & motus phãtaſiæ operanẽ ĩtm, ut niſi qeſcat, cõſurgãt tot ambigua, ut nũq̃ uideaẽ cõfeſſus. Cui ſignũ eſt: & q idem pctã iſti tales pluries cõfitentur, & q ſp in dubiũ reddũt cõfeſſiones: cũ tñ diligentius fortè cæteris cõfeſſi fuerint. Non eſt aũt in ptãte talũ retinere motũ phantaſiæ, niſi in principio uiriliter cõprimatur atq; pendẽtes: unde, motu ipſo cõcitato neq; cõpreſſo, ſequũtur pericula corporis & aĩæ. q tollẽr ſinc ĩpediũt utriuſque bona ſuperius ãt dixi ly in ueritate, ꝑꝑ pſonas iterãtes cõfeſſionẽ frequẽter, non q̃ ĩ ueritate ſcrupuloſe ſint: ſed nõ nũq̃ in ueritate cõſtẽtur; ita, q ſp cõhiẽtur, & nunq̃ cõfeſſæ ſũt. Cęterũ (ut ad textũ redeamus) ly freqnẽs differt a ly accelerata: qꝛ ĩ dĩ accelerate confiteri, q ſtatim poſt pctm̃ cõfiteẽ, ĩ verò frequẽter q pluries, & q ñ ſtatim. Intelligiẽ ãt ly accelerata eẽ de bñ eſſe cõfeſſionis actualis extra tp̃s neceſſitatis: ut eſt tp̃s periculi mortis, & ſemel in anno. Vide q. 6. ar. 5.

Scrupuloſitas nimia ẽ paſſio. I. infirmitas corporalis, q̃dam.

1^m^ conſequẽtia. Ergo ſi debent &c. Re. Negaẽ cõſequẽtia S. Nõ. n. ẽ ĩcõueniẽs q cõditio &c. ut ĩ lra. Ex quo dĩcito: q fides ſimplicitas, fortitudo ſumũẽ nũc, ut ſunt cõdõnes illarum uirtutũ; nõ. ut ſunt præciſè illæ uirtutes. puta, ſentitur fides non ut eſt uirtus theologa, ſed ut eſt condõ q̃dã ipſius uirtutis. ſ. ut eſt uerax, & ſic de alijs (ut ex corpore colligitur).

¶Corollarium. Ergo ancedẽs illud ly rõ p ſe uirtutes, intelligitur ſic. ſ. ſunt cõdões illarũ uirtutũ, uel illarũ rerũ, q̃ ſũt p ſe uirtutes. Quia uero ĩperaẽ cõfeſſio pctõrũ ab illis uirtutib. ĩõ cõdões uirtutũ illarũ p exẽtionẽ hũc cõdõnem cõfeſſiõis. Imperaẽ, inq̃; qa ex eo q aliquis p fidẽ appꝛẽdit remiſſionẽ pctõrũ ſibi dãdã ex cõfeſſione, iũe & ad cõfeſſionẽ ſcuaẽ, & ad fortiter reſiſtẽdũ erubeſcẽtiæ, ne impediatur ab ea, quin peccata oĩa integraliter cõfiteatur. A ſimili dic de alijs uirtutib. I ancedẽte illo præciſo.

2^m^ de maiori. Non habet permixtionem. Re. pueritæ intẽtionis: non al. enim rei impertinẽtis ad quantitatem. ſ. alicũ peccati. Tunc &c. Nam ex eo, quod purum,

rum,& ſimplex excluduntur per mixtionē difformiter ſumptā, nō ſequitur, quòd aliquid illorum ibi ſuperfluè ponatur. Vide in corpore de puro & ſimplici.

3m de conſequentia. Non oportet. ℞. Tamē bonum eſt. §. Tunc &c. Nam confeſſionē fieri frequenter de eiſdē peccatis non eſſe neceſſarium, ſed ad bene eſſe; pręditur cōcluſio. Vide tamen notationem poſt probationem concluſionis ne erres.

4m illatio concluſionis Ergo & confeſſio, &c. ℞. Negatur illatio. §. Non enim idem eſt iudicium de confeſſione, & ſatisfactione, factis in publico: ut patet in litera. Vide ar. 3. appen.

5m de maiori. Quod nō eſt in poteſtate noſtra. ℞. Secundum q nō eſt in poteſtate nr̃a: nō aliter. § Tunc &c. Licet enim emittere lacrimis corporis nō ſit in poteſtate noſtra: tamen emittere lacrimas mentis eſt in poteſtate noſtra; & de his intelligit concluſio. Vide not. poſt prob. concluſionis, quod locum citatum ibi de ly lacrimabilis.

Ad 3m dicendum, q hoc nō eſt de neceſſitate confeſſionis, ſed de bene eſſe.

Ad 4m dicendum, quòd propter ſcandalum aliorum q poſſunt ex peccatis auditis ad malum inclinari, non debet confeſſio fieri in publico, ſed in occulto; ex pęna autem ſatisfactoria non ſcandalizatur ita aliquis, quia quandoque pro paruo, uel nullo ſimilia opera ſatisfactoria fiunt.

Ad 5m dicendum; quod intelligendum eſt de lachrymis mentis.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccle. &c.

EX articulo habes. Primò quomodo per rationem, de ly ſecreta, interimas erroneas propoſitiones Eraſmi (Has receuſet Iacobus Lep. ſtunica, poſt ſuum itinerarium, inter propoſitiones ſuſpectas Eraſmi dicentis: confeſſionē nullam fuiſſe antiquitus ſecretam malè actæ uitæ: ſed apertam (ut opinor), quā nec legimus exactam a quoquam. Item: confeſſionē admiſſorū ſecretam, apparet, tempore Hieronymi nondum fuiſſe inſtitutam. Item: confeſſio clancularia, quæ nunc recepta eſt, & in aurem fit, uidetur ex conſultationibus priuatis eſſe nata; quæ ſolent apud Epiſcopos, heri, ſi quis ſcrupulus urgeret animū. Item errorem Caluini (ut habetur ex Caluini libello contra acta cōcilij Trid.) qui articulum hunc, confeſſio auricularis exigit ab omni Chriſtiano, tanquam falſum deteſtabilemque impingit papiſtis (Nos catholicos, ſic tri ſortè uocitant; non attendentes illud pſalm. Maledicent illi, & tu domine, benedices). Si Nāq; confeſſio ſacramentalis eſt, quantum ad conditionem iuris, ſecreta (ut in textu dicitur, & uerum eſt) utique antiquitus, & tempore Hieronymi fuit facta ſecretò; nec hoc ex conſultationibus illis natum eſt, ſed ex conditione iuris; nec falſum eſt, uel deteſtabile. Nam conditio iuris ſemper fuit eadem, fuit uera, fuit laudabilis ſicut & ſacramentalis torus. Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas, errores illos omnes meritò fuiſſe damnatos a Papa Leone primo, & conc. Trid. ut ſup. ar. 3. appen. Itē à &c. ut q. 6 ar. 1. & 2. & q. 8. ar. 2. Quantum uerò ad Caluinum attinet, ultra hoc, reſpondendum etiam eſt: atque, ut obmuteſcat inſipientium hominum ignorantia eidem dicendū, Si contra acta ſacroſancti Concil. Tridentini multa moliebaris: quare tu, cum tui ſimilibus, ad ſynodum ipſam non acceſſiſti: & in faciem ei ſi reprehenſibilis erat, non reſtitiſti: Etenim, præterea q in foribus aduerſariorum celebrata eſt, ſaluos conductus (ut uocant) illis ipſis multoties fuit impartita, atque omnino conceſſit quo ad ciuitatem Tridentinam liberè uenirent, ibidē manerent, proponerent, loquerentur; unà cum ipſa ſynodo de quibuſcunque negotijs tractarent, examinarent, diſcuterent, & omnia quæcunque eis libuiſſet, ac articulos quoſlibet tā ſcripto, q̄ uerbo liberè offerrēt, propalarent, ipſosq; ſcripturis ſacris & beatorum Patrum uerbis, ſententijs, & rationibus declararent, aſtruerent, perſuaderent, & (ſi opus eſſet) etiam ad obiecta concilij generalis reſponderent; & cum ijs, qui a concilio delecti fuiſſent, Chriſtiane aut charitatiuè, abſq; omni impedimento diſputarent, conferrent, opprobrijs, conuicijs, ac contumelijs penitus ſemotis; & ſignanter, q cauſæ controuerſæ ſecūdū ſacram ſcripturam Apoſtolorum traditiones, probata cōcilia, Catholicę eccleſiæ conſenſum, & ſanctorum Patrum authoritates, in prædicto Concilio Tridentino tractarentur: illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam cōmiſſorum, aut committendorum minimè punirentur. Nunqd nō & in eiſdem ſaluis cōductibus conceſſum adue ſatis omnino uoluit, ut, his antedictis peractis, uel non peractis, quandocūq; eis libuiſſet, aut ſuperiorum ſuorum mandato & aſſenſu ad propria reuerti optaſſent, aut aliquis eorū optaſſet, mox abſq; ulla renitentia, & occaſione, aut mora, ſaluis rebus eorū & honorum pariter honore, & perſonis poſſent iuxta beneplacitum liberè, & ſecurè, redire? Nonne uoluit etiam ſancta ipſa ſynodus: in ſua illa publica fide, ueriſſimaque ſecuritate, ſaluoque conductu toties conceſſo, omnes quaſcunque clauſulas contineri, ac pro incluſis haberi; quæ pro plena efficaci, & ſufficienti ſecuritate in eundo, ſtando, & redeundo neceſſariæ, & opportunæ fuiſſent? Vtique Immo pluribus pro pleniſſimo ſaluo cōductu, ſpeciatim adhuc expreſſis (q res ſ admirationem legētes facilè pertrahat); ſeipſam pœnis, ſi dicto non ſtaret, addixit inquiens. Quòd ſi ſancta ſynodus, aut aliquis ex ea, uel ſuis, cuiuſcunque conditionis, uel ſtatus, aut præeminentiæ exiſtens, pręſcriptæ aſſecurationis, & ſalui conductos formam, & modum in quocunque puncto, uel clauſula uiolauerit (quod tamen auertere dignetur omnipotens) & ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſecuta ex ipſorum arbitrio merito approbanda, & laudanda: habeāt ipſam ſynodum, & habere poterunt, incidiſſe in omnes pęnas, quas iure diuino, & humano, aut conſuetudine, huiuſmodi ſaluorum conductuum uiolatores incurrere poſſunt, abſque omni excuſatione, aut quauis in hac parte contradictione. Hęc illa. Proh Deum immortalem, quid non fecit pia mater eccleſia ut illos ad ueritatis uiam induceret; uel ſaltem, ut ſi quid rōnis oppoſitæ dogmatibus Romanæ fidei ſibi ipſis uiderentur hr̃e, ad lucem coram liberè afferrent, proponerent, diſputarēt; quo ut ſic hinc inde uarijs diſputationibus adducta ueritas, quam nobiſcum ſequerentur, errorum pulſo nubilo, ijſdem eluceſceret? Nullo.n. modo (inquit Sanctus Thomas, opuſculo. 18. in fine) melius, quàm contradicentibus reſiſtendo, aperitur ueritas & falſitas confutatur; ſecūdum illud Salomonis, ferrum ferro acuitur, & homo exacuit faciem amici ſui. Quid inquàm p ſalute ſuorum hoſtium ſynodus ipſa tridentina nō fecit? Semel de mente nouembris. 1551. ſeſſ. 13. ac iterum de Ianuarij. 1552. ſeſſ. 15. necnon tertiò de Martij. 1552. ſeſſ. 18. ſaluis conductib. amplis amplioribus ampliſſimis fideliter datis, eos dulciter ad uocauit; longanimiter expectauit; eorum expectationisq; definitionem multarum rerum (ut patet ſeſſ. 13. & 15.) initio poſtea (Deo aſpirante,) deciſarum humaniſſimè diſtulit. Sed fortè dicat Caluinus. Prædicti ſaluiconductus Germanis dati ſunt, non Picardis: ego uerò eram natione Picardus. Eſto. Fuiſti Picardus nouitius, Baſileæ poſt delituiſti, nouiſſimè tum argētorati exulans, profugorum ibidem concionator extitiſti; deinde Geneuenſis ciuitatis (pulſo, contra Dei legem, Epiſcopo) gubernationem arripuiſti, illam cum Sabaudia & Gallia tuis blaſphemijs infeciſti, euertiſti, perdidiſti ſcimus hæc Caluinæ, ſcimus ex Lindano, dubitantij dialogo. 2. Sed iſtud, te non fuiſſe natione Germanum, nullius excuſationis hac in re, de qua tractatur, uel umbram tibi obtendit. Concilium ſiquidē ipſum quaſi tua tuiq; ſimiliū, uerba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis prænidens, eaque, ceu dētes caninos, in ore omnium ueſtrum uiriliter conterere uolens, ſaluos illos cōductus ad alias totius orbis nationes in hęc uerba olim extendit. Eadē ſacroſancta ſynodus in Spiritu ſancto legitimè congregata, pręſidentibus in ea eiſdem apoſtolicę ſedis de latere legatis, omnibus & ſingulis alijs, qui nobiſcum in ijs quę ſunt fidei communionem non habent, ex quibuſcunque regnis, nationibus, prouincijs, ciuitatibus, ac locis in quibus publicè, & impunè prædicatur, uel docetur, ſiue creditur contrarium eius, quod ſancta Romana ſentit Eccleſia, dat fidem publicam, ſiue ſaluum conductum ſub eadem forma, & eiſdem uerbis, quibus datur Germanis. Hęc Concilium in ſeſſ. 18. fin. Si ergo tantis te, ò Caluine, pręſidijs communiuit Eccleſia, ut ad liberè dicendū omnia, quę tibi pro ueritate uidebantur, accederes: quare inſtar aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas, te habuiſti? Quare ad locum diſputationum pro ueritate non ueniſti, & in palæſtrā apertam, quo uocabaris, non deſcendiſti? Cur ſic in angulis tuis, & conuenticulis, falſitates tuas plebeculæ pro ueris uendītare elegiſti, & non prius in medio magnatorum (Concilij dico) eas examinandas una tecum apponere maluiſti? Cæterum, hoc illud eſt, quod de te, tuique ſimilibus, tamdudum bene prophetauerat Chriſtus dicens; Qui malè agit, odit lucem & non uenit ad lucem. Quare? Vt non arguantur opera eius. Quo contra de bonis doctoribus ait; Qui autem facit ueritatem, uenit ad lucem, ut uideantur opera eius, quia in Deo ſunt facta. ò quam belle de te prædixerat Spiritus Sanctus; ſapientior

Obſtruitur os loquētium iniqua: Caluini, ſcilicet & omnium hoſtium. S. Ro. Eccleſiæ.

Cauſæ cōtrouerſæ quō tractari debeant.

Pleniſſima et ueriſſima fides publica. i. ſaluꝰ cōductus ex concil. Triden.

Modꝰ facilis ad inueniēdū ueritatē.

Prou. 27.

Caluini uita profuga, infanda, dānoſa.

Pſal. 140.

57.

Extenſio ſaluorū conductuum.

Io. 3.

Prou. 26.

tior ſibi ſtultus uidatur, ſeptem uiris loquentibus ſententias. A Quare? Quia præuiderat te ad ueritatem inquirendam charitatiuè a Patribus tridentinis acceſſiendum; & non contrariam ſuper & tantorum ſenatorum decretis obnixè, manibus, pedibusq́; contrairerum; quaſi cum tauno naia ſit, uiuat, commoretur, ſapientia ipſa. Et quidem iuxta fabellas tuas.

Superalium detestandũ Caluini.

Nam (teſte Lindano, ubi ſupra) urbe Geneua occupata, ſummaque ſacerdotij poteſtate à tuis impetrata, memor conſiliorum, quibus ſeditioſi in Athenienſium, & Romanorum imperiis ciues uiguerant, continuò exclamare, profiteri, denunciare cœpiſti: ueram pietatem hactenus ignoratam, ubi eſſe patefactã; te unum eſſe, qui, pluſquam maiores, & quotquot mille, & quingentis annis uixerint, ſciat, uideat, intelligat; ſicque Patres noſtros idolorum cultores, deluſos, obcæcatoſque fuiſſe, te autem uerum Chriſti aulrum quodam diuino ſpiritu cognouiſſe; noſtros epiſcopos, impoſtores, Antichriſtos, & ſceleratorum duces hactenus extitiſſe; tuos uerò, Chriſti nuncios, Apoſtolos, & doctores eſſe. B Te te inſuper, tanquam è regione Concilij, Aſylũ in proximis Galliæ finibus conſtituiſſe, ac muniuiſſe: ad quod exules, damnati ab origines, & omnium ordinum, gentiumque perditi, ac deplorati greges, ſuis finibus ablegati confugiant, & in quo uelut in tutiſſimo portu placidè conquieſcant, ſignificaſti: necnon ceu lucifer ſuper aſtra conſcendere uolens, fictitiam tuam doctrinam fictitio confirmare miraculo impudentiſſimè aggreſſus fuiſti. Fide digni quidam narrant ex Burgundis (inquit Lindanus) Caluinum pro concione publica quendam ſtipendiolo, ut ſe ſe mortuum ſimularet, cõductum uoluiſſe quaſi in uitam reuocare: qui, ubi ſe ſeto feretro imponi paſſus fuiſſet, in templum perlatus diuina ultione uerè mortuus eſt repertus, fruſtra Caluino inclamante) ſurge, ſurge in Chriſti nomine, ubi dico ſurge) Et de hac mariti iniuria uxorem fuiſſe apud Magiſtratum Geneuenſem grauiter conqueſtam; collectaq; informatione, rem fuiſſe ueram deprehẽſam; ſed, in gratiã ſui Euangeliſtæ, ſuppreſſam. Audiſtine, Caluine, mirabilia, quæ tu facis? Deo autem gratias: cuius ſuppreſſa iuſtitia, & nu ſcit, patrocinium dare criminibus; Et nouit conforme tuis miraculum præſtare ſophiſmatibus. Huiuſcemodi demonſtrationibus tuam miticam doctrinam firmabas: quando & ſtupendorum tuorum operum æmulator quidam diſcipulus tuus tale quid præſumebat efficere. Nam in Pulonia non longè à Cracouia Pago Biethzazè (narrat D. Franciſcus Turrianus, lib. dogm. Charact. V. D.) concionator Caluiniſta, euangelij ſui cõfirmandi gratia, Matthæum quendam certo conduxit ſtipẽdio, qui ſe mortuum ſimularet, & ad clamantis uocem ceu mortuus reſurgeret; at contrarium euenit. Vbi enim ille pſeudo Euangeliſta clamauit (ſurge Matthæe in nomine Chriſti, cuius Euangelium prædico) uiuus factus eſt mortuus. Et uxor, quæ nuper finxerat lachrymas, nunc uerè lachrymans in concionatorem illum, non paſtorem, ſed impoſtorem inuecta, ſuo malo, nouo fidem habuit Euangelio. Non mirum igitur: quòd ad D Concilium Tridentinum accerſitus non ueniſti, quòd ei tuam doctrinam examinandam, uel una tecum non admiſiſti, immo quòd & contra eius decreta adeo rabidis morſibus efferbuiſti, deſæuiſti, totos (ut latius patet in tabula articulorum, ex tuo libello contra acta Concilij Tridentini) neruos tuos intendiſti. Quid enim; ſi & tu cum Apoſtolo Paulo Euangelium ſuum ſecundum reuelationem cum his, qui uidebantur columnæ eſſe, Hieroſolymis conferentie, euangelium tuum nouum cum eccleſia ſancta, quam ſynodus Tridentina repræſentabat, contuliſſes? Profectò ſi tibi taliter conferenti, Et ad lucem reuocato dearras ſocietatis ipſa dediſſet: non tibi talia monſtruoſa miracula obtigiſſent. Nunquam ſiquidem talia Paulo miracula, in ſuæ doctrinæ euangelicæ fauorem, obtigere: qualia de tuo nouo euangelio ſupra narrauimus. Eſto igitur Caluine, de tua doctrina ſecurus: hãc inter pueros, mulierculas, homines illos, quibus (ut ſupra) Aſylum te præbuiſti, commendare, dilata- E re, extendere, ne pigriteris. ex quo de illa, tam miris modis certificatus es Eya miſer: quis unquam talia de aliquo uero Chriſti diſcipulo, ueroque prædicatore legit! Quis talia uidit? A ſeculo non eſt auditum; quòd uolens quis in proteſtationem ueræ fidei quempiam ſuſcitare, ipſum de uiuo mortuum fecerit. Soli Caluino, ſimiliſque fariuæ declamatoribus, hoc ſeruabatur: ut uel hinc omnes diſcere cogerentur de doctrina ſua, utrum ex Deo ſit, an ex diabolo, quæ mendax eſt. Quale miraculum, talis & doctrina. Miraculum mendax, mendax & doctrina. Inuerſum miraculum: doctrina & inuerſa. ò bona Deus, in cuius nomine facere tales miracula ſtudent, quàm uera eſt? Nunquid incredulitas illorum fidem tuam euacuauit? Abſit. Quare? Quia tu, qui ſolus mirabilia facis, dignum ſatis profectò, penitusque concordans, nouis his euangeliſtis miraculum condonaſti. Signum ſuam doctrinam comprobans exigebant: & tu, qui bonus es, de cœlo exaudiſti eos. Mendaciter ſuam doctrinam comprobare tuo patrocinio, ſatagebant: & tu, qui uerax es, eam ipſam ueraciter comprobaſti. Fidelis enim es tu: & ut ſiue teſtimonium ueritati ſiue falſitati, ſecundum tua incomprehenſibilia iudicia, perhibueris, teipſum negare non potes. Neque enim falſitati fallaciter, ſicut ueritati ueraciter, ſed utrique ueraciter uerum teſtimonium perhibes: Et ideò teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis. Veraciter ergo nouorum iſtorum euangeliſtarum doctrinam inuerſam, peruerſam, mortuam, eſſe proculdubio ſemper credemus: quia ueraci miraculo diuinitus eam eſſe, ac teneri debere, talem monſtratũ eſt. Qualitatem enim doctrinæ horum, non intentionem, demonſtrabat ueraciſſimus Deus: quando (ut ſupra dictum eſt) ad horum clamores pro uita è morte, de uiuis mortuos faciebat. Benedictus Deus: qui reddidit illis ſecundum nequitiam adinuentionum ipſorum, qui confudit illos in ſuperbia ſua, qui hos figuram eſſe Antichriſti nobis declarauit; cuius aduentus erit in omni ſimulata uirtute, in ſignis, & prodigiis mendacibus. B

Noũum miraculũ Nouatores condecens.

Miraculo ficto Caluinus ſuã doctrinã confirmare conatur.

Aſyllum.

Gal. 2.

Deus ſemper in omni opere ſuo uerax eſt.

Pſal. 27.

2. Theſ. 2.

Hucuſque dictum ſit de Caluino, aliiſque huiuſmodi, qui charitatem ueritatis Tridentinæ ſynodi non receperunt: ut ſalui fierent. Cæterùm ad rem noſtram; unde, coacti fermè, digreſſi ſumus. Item habes; quomodo per articuli rationem cæteras errores contra, integritatem confeſſionis allatos ſupra arte. 2. appen & oſtendas, illos meritò fuiſſe damnatos a &c. ut ibi, & q. 6 ar. 3. Item quõ per rationem et termines errores contra lachrymas, ſeu contritionem, in confeſſion allatos ſupra q. 4 at. 1. & q. 5. ar. 1. & oſtendas, illos meritò damnatos a &c. ut ibi. 3

Tertiò habes, quomodo per rationem monſtres ſcripturam ſacram meritò inſinuare, quòd confeſſio debet eſſe libens, accuſans pura, ut pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me. &c. & tu remiſiſti impietatem peccati. In ly Dixi, uide electionem, ſiue quòd eſt libens; In ly aduerſum me, quòd eſt confitentis accuſans: In ly tu remiſiſti impietatem peccati, quòd eſt pura, id C eſt ad debitum finem ordinata, ad hoc ſcilicet ut in gratiam Dei confitens recipiatur, per quam Deus remittit impietatem peccati. Item ſacram ſcripturam meritò inſinuaſſe, quòd confeſſio debet eſſe parere parata, lachrymabilis, & accelerata: ut Eccl. 17. Conuertere ad dominum, & relinque peccata tua, minua offendicula, auertere ab iniuſtitia tua, nimis odito execrationem &c. non demoreris in errore impiorum, ante mortẽ confiteri. In ly relinque peccata tua, minue offendicula, auertere ab iniuſtitia, uide quòd confeſſio (de hac prædixit per ly conuertere ad dominum) debet eſſe parata ad parendum, ſiue a confeſſario mandetur, quòd redeat, quòd relinquas peccata, id eſt quòd propoſitum firmum habeas amplius non peccandi. ſiue mandetur, quòd minuas offendicula, id eſt quòd occaſiones peccatorum caueas, ſiue mandetur, quòd auertaris ab iniuſtitia tua, id eſt quòd reſtituas rem alienam. Ad hæc. n. tria uidentur reduci poſſe omnia, quæ a confeſſario mandantur confitenti. In ly nimis odito execrationem, uide; quòd D confeſſio debet eſſe lachrymabilis, ſiue contritionem habens. Huiuſmodi ſiquidem lachrymæ, ſeu contritio, ſunt odium contra peccata; execrando ſcilicet illa, & pro rebus execrabilibus ſummiſſime tenendo: ut ſupra q. 4. at. 1. & 2. In ly non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere, uide; quòd cõfeſſio debet eſſe accelerata, id eſt non demorando in errore cõmiſſo, & confitendo ante mortem, id eſt citiſſime. Nam mors ubique nos expectat: & conſequenter ille ante mortem confitetur, qui ubique, cùm peccauerit, confitetur, id eſt qui poſt cõmiſſum peccatum ſubito confitetur. Item Romanum clerum meritò inſinuaſſe: quòd confeſſio ſit diſcreta, uerecunda, humilis, fortis, lachrymabilis; ſic oremus, ut qui cecidiſſe referuntur, delicti ſui magnitudinem agnoſcentes intelligant; nõ momentaneam, neque præpoperam, deſiderare medicinam. Maximè illis conuenit uerecundia; quorum in delictis damnatur mens inuerecunda. Adeant ad limen eccleſiæ, ſed non uſque E ut tranſiliant: caſtrorum cœleſtium excubent portis, ſed armati modeſtia; ut intelligant, ſe deſertores fuiſſe. Arment ſe modeſtiæ telis; ut contra hoſtem diabolum armatos ſe eſſe credant. Multum illis proderit patientia non ocioſa. Mittant legatos pro ſuis doloribus lachrymas. Aduocatione fungantur ea intimo pectore prolati gemitus; dolorem probantes cõmiſſi criminis, & pudorem. Hæc ibi. Eſt hæc epiſtola ſcripta ad Cyprianum epiſcopum Carthaginenſem; & eſt in to. 1. Conciliorum. Quamuis autem ibi nominaliter non ſcribatur ly confeſſio, ſed ly pœnitentia: hoc tamen nihil refert (ut conſideranti patet.) Item ſcripturam ſacram meritò inſinuare, quòd confeſſio debet eſſe integra: ut 1. Ioan. 1. ſi confiteamur peccata noſtra, fidelis eſt, & iuſtus, ut remittat nobis peccata noſtra, & emundet nos ab omni iniquitate. In ly ut remittat, uide; quòd confeſſionem uult eſſe integram. Non enim Deus remittit unum ſine alio peccato: & conſequenter Ioannes, dũ per confeſſionem nobis remittenda peccata teſtatur, de integra

Scripturæ ſacræ pro conditionibus cõfeſſionis. Vide uſq; circa finẽ appen.

ſolum

ſolum loquitur. Quaſi dixerit. ſi confiteamur integrè, Deus nobis remittet. Item in ly ab omni iniquitate, uide idipſum. Nam emundatio ab omni iniquitate præſupponit, nos omnē iniquitatem per confeſſionem expuliſſe. Item meritò ſcripturam inſinuaſſe, quòd confeſſio debet eſſe fortis, fidelis, nuda, ſimplex: ut Eccleſ. 4. Non confundaris cōfiteri peccata tua. In ly ne confundaris, uide iſta omnia. Qui enim non confunditur, non impeditur a confitendo peccata per erubeſcentiam (ergo eſt fortis) neque per falſitatem (ergo eſt fidelis) neque per hoc, quòd inuoluat peccata obſcuritate uerborum (ergo eſt nuda eius confeſſio) neque per uerborum ad grauitatem peccati detegendam non facientium (ergo eſt ſimplex)

† Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 1. 2. 3. & 5.

4 4° habes: quomodo per rationem omnia tum patrum, tum ſcripturarum prædicta, pro quanto conditiones illas confeſſionis inſinuaret, & probes, & declares, & defendas.

5 5° uides: quō uiciſſim ex his Angelici doctoris ſapientia præſens conſolidetur, & declaratur.

F tiæ non præberet; ex uerbis, inquam, iſtis elice ex plano textu uulgatiſſimum dictum illud, quòd ſub manu confeſſoris pœnitens uirtute clauium de attrito fit contritus; & ſimul ex his ſanum huius dicti intellectum percipe: ne decipiaris.

QVAESTIO X.

De effectu † confeſsionis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de effectu confeſsionis.

CIRCA quod quæruntur quinque.

¶ Primo, vtrum confeſsio liberet a morte peccati.

¶ Secundo, utrum confeſsio liberet aliquo modo à pœna.

¶ Tertio, vtrum confeſsio aperiat paradiſum.

¶ Quarto, utrum confeſsio tribuat ſpem ſalutis.

¶ Quinto, vtrum confeſsio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

Vtrum confeſsio liberet à morte peccati.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd confeſſio non liberet à morte peccati. Confeſsio enim contritionem ſequitur, [h] ſed contritio ſufficienter delet culpam, ergo confeſsio non liberat à morte peccati.

¶ 2 Præterea, Sicut mortale eſt culpa, ita etiam [k] veniale, ſed per confeſsionem fit ueniale, quod prius fuit mortale, ut in litera † dicitur, ergo per cōfeſſionem non remittitur culpa, ſed culpa in culpam mutatur.

SED CONTRA eſt. Confeſsio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, ſed pœnitentia a culpa liberat, ergo, & confeſsio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pœnitentia inquantum eſt ſacramentum, præcipue in confeſsione perficitur, quia per eam homo miniſtris eccleſiæ ſe ſubdit, qui ſunt ſacramentorum diſpenſatores. Contritio enim uotum confeſſionis annexum habet, & ſatiſfactio pro iudicio ſacerdotis, cui fit confeſsio, taxatur, & quia in ſacramento pœnitentiæ gratia infunditur, per quā fit remiſſio peccatorum, ſicut in baptiſmo: ideo [m] eo modo confeſsio ex ui abſolutionis coniunctæ

G remittit culpā, ſicut, & baptiſmus [n]. Liberat enim baptiſmus a morte peccati. non ſolum ſecundum quod actu percipitur, ſed etiam ſecundum quod in uoto habetur, ſicut patet in illis, qui iā ſanctificati ad baptiſmum accedunt, & ſi aliquis impedimentū non præſtaret ex ipſa collatione baptiſmi, gratiam conſequeretur remittentem peccata, ſi prius ei remiſſa non fuiſſent. Et

H ſimiliter dicendū eſt de confeſſione adiūcta abſolutioni: quia ſecundum quod in uoto pœnitentis præceſsit, a culpa liberauit. Poſtmodum autem in actu confeſsionis, & abſolutionis gratia augetur, & ēt remiſsio peccatorum daretur, ſi præcedens dolor de peccatis non ſufficiēs ad contritionem fuiſſet, & ipſe tunc obicem gratiæ non præberet, & ideo ſicut de baptiſmo

I dicitur, quod liberat a morte, ita ēt de confeſsione dici poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod contritio habet uotum confeſsionis annexum, & ideo eo modo liberat a culpa pœnitentes, ſicut deſiderium baptiſmi baptizandos.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ueniale non ſumitur pro culpa, ſed pro pœna de facili expiabili: vnde non ſequitur

K quod culpa in culpam conuertat, ſed penitus annihilet. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, ſicut uerbum ocioſum. Alio modo ex cauſa, idest, ueniæ cauſam in ſe habens, ſicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, ſicut accipitur hic, quia per confeſsionem hoc euenit, quod de culpa præterita homo ueniam conſequatur.

QVÆST. X. ART. I.

Tho. ubi ſupra art. 5. & q. 1. & ſequi.

39 CONCLVS. Eo modo confeſſio, ex ui abſolutionis cōiunctæ, remittit culpam; ſicut & baptiſmus.

Corollarium. Ergo cōfeſſio liberat à morte peccati; cum remittere culpam idem ſit, quod a morte peccati liberare.

PROB. Quia ſicut baptiſmus a morte peccati liberat, id eſt remittit culpam, non ſolum ſecundū quòd actu percipitur, ſed etiam ſecundum quòd in uoto habetur (ſicut patet &c. ut in litera) ita confeſſio adiuncta abſolutioni ſecundum quòd in uoto habetur, & ſecundum quòd actu percipitur, liberat a morte peccati.

¶ li. 4. ſen. d. 17. ſ. d. à medio.

¶ NOT. Ex uerbis literæ, ly remiſſio peccatorum in actu confeſſionis daretur, ſi præcedens dolor de peccatis non ſufficiens ad contritionem fuiſſet, & ipſe tunc obicem gra-

Vulgatiſſimū dictum, & uerum ſi rectè intelligaſ.

1m. de minori. Sed contritio. &c: Voto confeſſionis ueſtita: non, ſine uoto iſto. §. Tunc &c. Nam ex hoc patet; quòd confeſſioni inter alia attribuenda eſt remiſſio culpæ, ſeu liberatio a morte peccati, quæ homini contrito prius data fuerat. Confirmatur hoc textus reſpōſum ex Concilio Tridentino Seſſ. 14. cap. 4. Vide ſupra quæſt. 1. art. 1. exam. diffin. primę.

Concil. ✠

2m de maiori. Ita etiam ueniale. &c. Ex genere, uel ex cauſa: non, ex euentu. §. Tunc &c. Nam minor propoſitio à litera magiſtri deſumpta, quod ſcilicet mortale per confeſſionem fit ueniale, intelligitur de ueniali ex euentu: & per conſequens in alio ſenſu, quàm ſumatur ueniale in maiori.

Veniale triplex.

APPENDIX.

EX articulo habes, primo quomodo per rationem interimas hæreſim Lutheri. (Alphon. Caſt. confeſſio) dicentis in confeſſione non conferri gratiam, qua homo iuſtificatur. Si eñi confeſſio remittit peccata, utique confertur ibi gratia, qua peccatum remittitur: & conſequenter per eandem rationem, per quam demonſtras, quod confeſſio a morte peccati liberat, demonſtras ēt, quòd in confeſſione confertur gratia iuſtificans. Vide in 3ª par. de bapt. q. 69. ar. 1. & 4. Nam in artic. ſupponitur (ut patet) quod baptiſmus tollat peccatum, & det gratiā, cuius ad inſtar confeſſionem, dicitur operari: & conſequenter ratio huius de confeſſione corroboranda relinquitur ex ratione illa de baptiſmo.

1 Vid. pro S. Eccl. cōtra, &c.

Loco citato in arg.

2 ¶ Secundo habes quomodo per rationem oſtendas, hæreſim prædictam meritò damnatam eſſe a Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 2. ubi de confeſſione loquēs ait. Ante hoc tribunal

Sixti

A ſti uoluit, ut per ſacerdotum ſolam ab admiſſis peccatis poſſet liberari. Hæc ibi. Item à Pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam dño, & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Item à 1. Io. 1. Si confiteamur peccata noſtra; fidelis eſt Deus & iuſtus, ut remittat illa & emundet nos ab omni iniquitate. Item ab Iſaia 43. narra ſi quid habes, ut iuſtificeris. Vel (ſecundum 70 interpretes.) Dic tu primus iniquitates tuas, ut iuſtificeris. Item à &c. ut q. 5. ar. 3. Item à

40 Confeſſarij ſunt iudices. Concil. Trid. Seſſ. 14. c. Dominus noſter Ieſus Chriſtus ſui ipſius vicarios reliquit tanquam iudices, ad quos om-

Articvlvs II.

Vtrum confeſſio liberet aliquo modo à pœna.

Ad secvndvm ſic proceditur: videtur quòd confeſſio nõ liberet aliquo modo a pœna: quia peccato non debetur, niſi pœna æterna, uel temporalis: ſed pœna æterna per contritionẽ dimittitur: pœna autem temporalis per ſatisfactionem: ergo per confeſſionem nihil dimittitur de pœna.

B nia mortalia peccata deferantur: quò pro poteſtate clauium remiſſionis, aut retentionis, peccatorum ſententiam pronũcient. Hæc ibi. Ex quibus patet, quòd confeſſio remittit peccata, quatenus abſolutioni adiungitur: ut limitauit antecedens Concluſio: & per conſequens quòd in illa ſic accepta confertur gratia, contra Lutherum. Item ab eodem ibi de ſacramento pœnitentiæ loquente, c. 3. Sanè uerò res, & effectus huius ſacramenti, quantum ad eius uim & efficaciam pertinet, reconciliatio eſt cum Deo: quam interdum in piis uiris, & cum deuotione hoc ſacramentum percipientibus, conſcientiæ pax ac ſerenitas cum uehementi ſpiritus conſolatione conſequi ſolet. Hæc ibi. Vbi nota ly quantum ad eius uim & efficaciam pertinet; & ex hoc ſenſum rectum Sancti Thomæ in concluſione intelligas tam de confeſſione quàm de baptiſmo; immo (ut extendatur) de omnibus eccleſiæ ſacramentis. Item ab eodem ſeſſ. 4. cap. 14. ſed, quoniam hoc alias adductum eſt, ideo uide ea ſuprà. Item ab eodẽ

C ſeſſ. 14. canon. 1. ſi quis dixerit in Eccleſia catholica Pœnitẽtiam non eſſe uerè, & propriè ſacramentum, pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis, à Chriſto Domino noſtro inſtitutum. Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi nota ly pro fidelibus Deo reconciliandis. Ergo aut ſic inſtituendo Chriſtus errauit, quod eſt blaſphemum & hæreticum: aut confeſſio, ad quam aliæ pœnitentiæ partes annectuntur, Deo reconciliat, quod eſt uer iſſimum & ab articulo intentum. Item ab Eugenio 4. Sacro approbãte Concilio Florentino, in decreto Armenis dato, ſic. Effectus huius ſacramenti eſt abſolutio à peccatis. Hæc ibi: ubi per contextum loquitur de confeſſione. Item à Leone primo Papa, epiſtola 89. ad Theodorum Forumiulienſem Epiſcopum, ſic. Mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Ieſus, hanc præpoſitis Eccleſiæ tradidit poteſtatem; ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eoſdem ſalubri ſatiſfactione purgatos ad communionem ſacramentorum, per ianuam reconciliationis admit-

D terent. Hæc ibi. Vbi nota ly eoſdem purgatos, & ly per ianuam reconciliationis. Ergo confitentibus ianua reconciliationis eſt confeſſio.

Item a Papa Clemente primo in Epiſtola prima, ad Iacobum fratrem Domini, ſic. Non erubeſcat, qui animæ ſuæ curam gerit confiteri hæc huic, qui præeſt, ut ab ipſo per uerbum Dei, & conſilium ſalubre curetur: quo poſſit integra fide, & operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, & ad perpetuæ uitæ præmia peruenire. Hæc ibi. Inter hæc tamen prædicta, ubi confeſſionem conferre gratiam deſignatur, uitandus eſt

Error ſatis vitandus; & dãnat° à papa Sixto. error Petri Oxomenſis dicentis: Quòd ſacramentum pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ ſacramentum naturæ eſt, non alicuius inſtitutionis ueteris, uel noui teſtamenti. Nam hunc errorem damnauit ſupra in hac appendice Concilium Tridentinum Seſſ. 14. Canon. 1. ultra quod idem error damnatus fuerat antea per Sixtum 4. approbantem acta Alfon-

E ſi Carilli Archiepiſcopi Toletani: cui authoritatem contulerat declarandi ac diffiniendi omnes propoſitiones, & concluſiones falſas, erroneas, hæreticas, aut male ſonantes, quæ in libello præfati Petri continerentur. Huius libellum Reuerendiſſimus Dom. Archiepiſcopus antedictus comburendum iudicauit, quem illicò promotor fiſcalis curiæ tradidit ſeculari: prius tamen prolata ſententia, qua concluſiones prædictas (inter has erat præſcripta concluſio pro errore, ſcilicet quòd ſacramentum pœnitentiæ &c.) tanquam hæreticas, erroneas, ſcandaloſas, & male ſonantes Apoſtolica, & primitiali authoritate damnarat, atque damnandas decreuerat. Hanc erroneam propoſitionem præmiſſam cum aliis abiurauit dictus Magiſter Petrus Oxomenſis inter cætera dicens. Ego præfatus Magiſter Petrus deſiderans ſalutem animæ meæ, ac proprium recognoſcens errorem, & culpam, dico & confiteor me grauiter errasse in compoſitione dicti libelli, utpotè continentis propo-

A ſitiones falſas, erroneas, ſcandaloſas, & male ſonantes. Quas, ut tales confiteor, & declaro: ſubmittoque me determinationi ſanctæ matris eccleſiæ, & ſententiæ præfatæ prolatæ per dictum Reuerendiſſimum Dom. cui ego ex nunc ſpecialiter, & expreſsè aſſentior. Et cognoſcens ueram fidem, anathematizo omnem hæreſim, maximè eam de qua hactenus ſum infamatus: & conſentio ſanctæ matri eccleſiæ Romanæ, & ſedi Apoſtolicæ, & ore ac corde confiteor ſacramenta eccleſiæ, & illam fidem teneo quam Dominus Sixtus Papa modernus authoritate Apoſtoli-

B ca, & Euangelica tenet. Et per hæc ſancta Dei euangelia omnes, qui contra hanc fidem uenerint, cum ſuis doctrinis dignos æterna damnatione pronuntio. Hæc ibi: in ſumma Conciliorum, ubi narratur uita Sixti Quarti, qui ad prædicta ſpecialem confirmationem addidit. Contra Lutherum ſacramenta non dare gratiam, aſſerentem. Vide Roffenſem articulo primo, magnopere triumphantem. Item contra eundem uide Leonem Decimum in bulla contra Lutheri errores (ſupra quæſt. 1. ar. 1. & Concilium Trid. Seſſ. 7. de ſacramentis canon. 7. & 8. His enim ſingulis, imò etiam per Petri antedicti in calce abiurationem, damnatur, implicitè ſaltem, error Lutheri in principio appendicis recitat. ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem præmiſſa omnia ſcripturarum, ac Patrum dicta, pro quanto effectum confeſſionis innuunt eſſe liberationem à morte peccati, & probes, & declares, & tuearis. ¶ Quartò uides: quomodo ex his uiciſſim angelica hæc doctrina conſolidetur,

Benedictus ſermo cõtra hoſtes fidei. ſ. Romanæ Eccleſiæ.

3

4

C & declaretur.

QVÆST. X. ARTIC. II.

CONCL. Confeſſio ſimul cum abſolutione habet uim liberandi a pœna dupliciter.

PROB. Quia confeſſio taliter accepta habet uim liberendi, à pœna, & ex ui abſolutionis etiam in uoto ſolùm habitæ, & ex natura actus confitentis erubeſcentiam annexam habente.

Corollarium. Ergo confeſſio illa in uoto ſolùm habita de pœna minus valdè tollit, quàm in actu poſita. Nam uotiua tantum confeſſio minuit pœnam vi abſolutionis; ſed actualis minuit & vi abſolutionis, & vi erubeſcentiæ. Vlterius?

Differentia abſolutionis hac nem in diminuẽdis pœnis.

Illa abſolutiò uotiua ſolum minus tollit de pœna, quàm abſolutio illa actualiter data; ſicut & aliquid in potentia exiſtens minus operatur, quàm idem actualiter exiſtens. Abſolutio. n. uotiua tollit pœnam æternam, mutando ipſam in temporalem nobis viuentibus improportionatam (vt in textu dici-

D tur:) actualis verò pœnam & æternam tollit, ſi uotiua ſufficiens non præceſſit; & temporalem prædictam nobis viuentibus proportionatam facit, ita quòd nos in hac vita ſatisfactionem debitam à confeſſario iniunctam adimplendo totaliter pœnam illam tollere poſſumus. Ergo pœna purgatorij non poteſt exhauriri per pœnas in hoc mundo voluntariè ex nobis tantummodo aſſumptas, (licet huiuſmodi pœnis eam pro aliqua parte tollamus; in quo ſenſu & ſatisfactiones vocantur, infra q. 15. Vide Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 9. & canon. 13. cum ſit nobis improportionata: & per pœnas à confeſſario impoſitas exhauriri poteſt, cum vi clauium ſit facta nobis proportionata. Ergo ſupra. quæſtio. 6. artic. 1. ad quartum. & quæſtio. 8. art. 1. ad tertium. tacitè dictum fuit, quòd ſatisfactio non ſufficeret, ad expiandam pœnam, peccati, ex quantitate pœnæ, quæ in ſatisfactione ſponte aſſumitur vel à non Sacerdote imponitur: Sed ſufficit, inquantum eſt pars Sacramenti, ex eo ſcilicet quòd vir-

Pœna purgatorij nobis improportionata quõ proportionata fiat.

E tutem ſacramentalem habet. Cum igitur ſatisfactio ſponte accepta, puta oratio, operetur tantùm in vi vnius, videlicet ſuſcipientis, & eadem oratio à confeſſario impoſita operetur in vi duorum, videlicet & ſuſcipientis & clauium, non eſt mirum quòd illa ſatisfactio minus de pœna minuere poſſit, quàm illa. Ergo opera mea ſatisfactoria, quando imponuntur a confeſſario pro ſatisfactione dicendo, quicquid boni feceris & intendis facere; & mala, quæ ſuſtines & patienter ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſionem peccatorum; hæc, inquam opera magis poſtea mihi valent: quia non tantum ex natura operum (vt prius) operantur, ſed etiam ex virtute clauium; & conſequenter prius ſunt tantùm ſatisfactiones, nunc autem ſatiſfactiones ſacramentales (vt dicit. S. Th. quolib. 3. ar. 28.) & conſequenter prius ad exhauriendam totaliter pœnam purgatorij, vtpote improportionatam, non valent; nunc autem ad eam ſic tollendam, vt quæ proportionata per huiuſmodi impoſitionem facta ſit, valere poſſunt.

Quando iuuet, dicere quicquid boni &c.

1^m illatio concluſionis. Ergo p confeſſioné &c. F

Negatur illatio. §. Nã per confeſſionẽ actualem ui clauium adeò minuit de pœna tpali in purgatorio manentis, ut ex improportionata fiat nobis pportionata; & ui erubeſcentiæ de illa tpali ẽt tollitur: ut habes in litera, & corollario præmiſſo.

¶NOT. Adde, pro notitia, non pro ſolutione argumẽti (cũ iã ſolutum ſit,) q pœna nec æterna nec tpalis dimittitur per contritionẽ, & ſatisfactionẽ, abſque cõfeſſionẽ, saltẽ i uoto habita: at de contritione ea ſupra q. 1. ar. 1. & q. 5. ar. 1. & 2. de ſatisfactione aũt infra q. 14. ar. 2. Cum. n. ibi cõcludatur, q ſatisfactio debet fieri in charitate; & charitas non habeat, niſi mediante cõfeſſione ſaltẽ in uoto; relinquitur, q ſatiſfactio, quæ pœnam dimittit, pendet à cõfeſſione. Confeſſio itaq;, quocunque mõ ſumatur, de pœna minuit: ſed actualis, de qua ſolum formalis reſpõſio datur, multo amplius.

Concl. *m*

2^m de maiori. Voluntas. &c. Cõſideratur ſecundum illa, q ſunt omnino ab hoie, & quantũ ad pmiũ eſſentiale: nõ aũt conſiderata, ſecundũ illa, q ſunt ab alio; nec quantum ad præmiũ accidentale §. Tũc &c. Nã actualis cõfeſſio depẽdet ẽt ab alio hoie, ſicut & baptiſmus: non aũt oĩno ab eodẽ hoie ut caſtitas, ieiunium, & ſimilia.

a ¶Præterea[h] voluntas pro facto reputat, ut in litera dicitur: ſed qui contritus eſt habuit propoſitũ confitendi: ergo tantum ualuit ſibi ſicut ſi fuiſſet confeſſus, & ita per confeſſionem, quã poſtea facit nihil ei de pęna dimittitur.

Sed contra pęnam habet confeſſio, ſed per omnia opera pęnalia expiatur pęna peccato debita. ergo & p cõfeſſionẽ.

Respondeo dicendum, q [m] confeſſio ſimul cum abſolutione habet uim liberandi a pęna dupliciter[n]. Vno modo ex ipſa vi abſolutionis: & ſic quidem liberat in uoto exiſtens a pęna æterna: ſicut etiam a culpa, quæ quidem pęna eſt condemnans, & ex toto exterminans a qua homo liberatus adhuc manet obligatus ad pęnã temporalem, ſecundum quòd pęna eſt medicina purgans, & pmouẽs, & ſic hæc pęna reſtat in purgatorio: patienda etiam his, qui a pœna inferni liberati ſunt, quæ quidẽ pœna eſt im p portionata uiribus pęnitentis in hoc mundo uiuentis, ſed per uim clauium intantum minuit, q proportionata uiribus pœnitentis remanet: ita quòd ſatiſ faciendo ſe in hac vita purgare poteſt. Alio modo diminuit pęnam ex ipſa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubeſcentiæ annexã, & ideo quáto aliquis pluries de ipſis peccatis confitetur tãto magis pęna minuitur. G

Et per hoc patet reſponſio ad primum.

Ad secvndvm dicendum, q uoluntas pro facto non reputatur in his, quæ ſunt ab alio ſicut eſt de baptiſmo. Nõ enim tantum ualet uoluntas ſuſcipiẽdi baptiſmũ, ſicut ipſius ſuſceptio. Sed reputatur uoluntas p facto in his, quæ ſunt omnino ab homine, & iterum quátum ad præmium eſſentiale, non autem quantum ad pęnæ remotionẽ, & hmõi reſpectu quorum attenditur meritũ accidẽtaliter, & ſecũdario: & ideo cõfeſſus, & abſolutus minus i purgatorio punieẽ, q cõtritus tm̃. H

æternam, quæ uel facto, uel facti uoto, una cum culpa remittitur, ſed pro pœna tpali; quæ (ut ſacræ literæ docent) non tota ſemper (ut in baptiſmo fit) dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam receperunt, ingrati ſpiritum ſanctum contriſtauerunt, & templũ Dei uiolare non ſunt ueriti. Hæc ibi. Vbi uides, ſi non ad literam fermè præſens D. Th. recenſeret articulus. Item & q meritò ipſum (ſ. q. à culpa cum pœna æterna per uim clauium ſeu per abſolutionem, & ẽt a pœna temporali remanẽte per uerecundiam in actuali confeſſione habitam liberamur) Inſinuat ſaltem implicite ſic. Ipſa uerò huiuſmodi confeſſionis difficultas, & peccata detegendi uerecũdia, grauis quidem uideri poſſet, niſi tot, tantiſque commodis, & cõſolationibus leuaretur, q omnib. dignè ad hoc ſacrm̃ accedentibus p abſolutionem certiſſimè conferuntur. Hæc Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 5. Confeſſionem ergo abſolutioni iunctam, uerecundiamq; in detectione peccatorum actualiter habitã, iſta commoda in articulo poſita nobis pœnitentibus aſſerere inſinuat. Per commoda, etiam intellige oẽs effectus confeſſionis reliquos in iſta quæſtione poſitos. Concilium pręmiſſum facit partim, pro quanto. ſ. de culpæ dimiſſione p cõfeſſionẽ ad articuli præcedẽtis immediatè confirmationem. Vide ea tñ de pœnit. diſtinct. 1. c. ſacrificium. Itẽ q meritò Concilium Senonenſe, confeſſionẽ liberare ab æterna pęna & uerecundiam à tpali partim liberare, inſinuauit decreto decimo c. de confeſſione ſic inquiens. Oportet itaque: quem antiquus ille ſerpens occulte momorderit, abſtruſiſſimum quodq; uulneris medico detegere, & omnem indigeſtum humorem (etiã ſtomacho menti alticis inſederit) euomere; pudorem, in ſatiſfactionis partem, de ſingulo quouis erratio patitur è, dum occultis peccatorum uinculis ſeſe teneri diſſimulat, horrendæ tandem ſub omnium oculis æternæ damnationis laqueo conſtringatur. Hæc ibi. Item quòd meritò à ſacris literis inſinuatum eſt, confeſſionem dimiſſa culpa pœnaque æterna relinquere pœnam temporalem per eiſdem peccati expiandã: ut 2 Reg. 12. Dixit Dauid Peccaui domino, & Nathan ad eum, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum. Quò enim dominus tranſtuleret peccatum Dauidis per confeſſionem, tanquàm in figuram noſtræ, dicentis, peccaui? Ad mortem fili j ea adulterio nati: & ad perſecutionem ab Abſalone contra Dauid ſiendam; ac ſimilia. Vnde Nathan ipſe, quaſi tranſlationem prædictam declarans, ſtatim ſubinfert: Verumtamẽ filius, qui natus eſt tibi, morte morietur. Quin etiam Dominus confeſſionem Dauidis prænidens fecit, quòd Nathan quaſi hoc ignorant tranſlationem ipſam prædiceret inquiens: Quamobrem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, &c. hæc dicit Dominus. Ecce ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua: & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis ſolis huius. Tu feciſti abſconditè: ego autem faciam verbum illud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis huius. Hæc ibi: cùm tamen, Chriſtus purgaſſet peccata ipſius Dauidis, ut dicitur Eccl. 47. delendo ſcilicet culpã & remittendo pœnam æternam, mediante confeſſione prædicta. ¶Quartò uidetis quomodo ea hæc utciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur. 4

Confirm. ar. præcedẽt.

¶Examen. Di ly q̃tũ ad præmiũ eſſentiale, ad drñam pmij accidentalis. In huius doctrinæ confirmationẽ facit id, qd B. Aug. in lib. de bono coniugali ſic ait: non impar eſt meritũ continẽtiæ in Ioanne qui nullas expertus eſt nuptias, & in Abraham q filios generauit. Qd ſanè intelligitur quantum ad præmium accidentale, non ſubſtantiale: ſecundum tñ q illud meritũ penſat ex aío operãtis potius, quam ex gñe actus, non aliter. Vide 2. 2. q. 152. ar. 4. ad 1^m. Nam uirginitas, ex genere actus melior admodum matrimonio eſt. I

APPENDIX.

Ex artic. habes primo, quõ p rõnẽ interimas, errorẽ quorũdã dicentiũ nullã pœnã remanere unq̃ poſt confeſſionẽ. De hoc bis in Conc. Trid. ubi & condemnatur: ut infrà. Inter hos eſt Lutherus; q ad tollendã ſatiſfactionem, abſolutè dicit pœna, quæ debet culpæ, dimiſſa culpa, remanet & ipſa dimiſſa. ¶Secũdo igiẽ habes: quõ p rõnem oñdas, errorem præmiſsũ meritò damnari à Synodo Trid. Seſſ. 14. Can. 12. Siquis dixerit: totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſp à Deo &c. anathema ſit. Hæc ibi. Item Can. 15. Siquis dixerit &c. fictionem eſſe, q uirtute clauium ſublata pœna æterna, pœna tpalis plerunque exſoluenda remaneat, anathema ſit. Hæc ibi. Item Seſſ. 6. Can. 30. Siquis poſt acceptam iuſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpam remitti, & reatum æternæ pœnæ deleri, dixerit ita ut nullus remaneat reatus pœnæ tpalis exſoluendæ uel in hoc ſeculo, uel in futuro in Purgatorio, antequàm ad regna cœlorum aditus patere poſſit: anathema ſit. ¶Tertio habes: quõ p rõnem oñdas, Cõcilium Trid. ſeſſ. 6. c. 14. meritò dixiſſe. Chriſtiani hominis pœnitẽtiam poſt lapſum multò aliam eſſe à baptiſmali, eamq; continere nõ modò ceſſationem à peccatis, & eorum deteſtationem, aut cor cõtritum & humiliatum; uerum etiam eorundem ſacralem confeſſionem ſaltem in uoto, & ſuo tpe faciẽdam, & ſacerdotalem abſolutionem, itemq; ſatiſfactionem per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia ſpũalis uitæ exercitia; non quidem pro pœna K

Vid. p S. Eccl. &c. 1
2
3

QVÆST. X. ARTIC. III.

CONCL. Confeſſio dicitur paradiſum aperire (i. uere dicit.)

¶PROB. Quia confeſſio remouet culpam, & pœnam, quib. prohibetur aliquis ab introitu paradiſi.

¶NOT. Licet cōfeſſio nō remoueat totā pœnā tpalē (ut ar. 2.) tñ ex hoc non ſit q̄n aperiat paradiſū. Nā tādē tpalis illa pœna
41 totaliter auferetur & hoc q̄a pœna æterna p cōfeſſionē ſublata fuit: & cōſequēter ablatio totius tpalis pœnæ originaliter ē a cōfeſſiōe. Cōſequēter ſ cōfeſſio ēt q̄ñ totā tpalē pœnā ſtatim nō aufert, rectè dr̄ aperire paradiſū. Sic ergo intelligat cōcluſio pmiſſa, ut dicamus. Cōfeſſio ut ſtatim, aut originaliter ſaltē, paradiſum aperit: ita ut q̄ ad ingrediendum ſubito ſine aliquo obice illuc ſit idoneus.

ARTICVLVS III.

Vtrum confeſſio aperiat paradiſum.

AD TERTIVM ſic ꝓcedit. Vr̄ ꝙ cōfeſſio ñ aperiat paradiſum; q̄a[b] diuerſorū ſacr̄orū diuerſi ſūt effectus: ſed apertio paradiſi effectus eſt baptiſmi: ergo nō effectus confeſſionis.

B Prę. in id qđ clauſum eſt ante apertionē intrari nō pōt: ſed añ[b] cōfeſſionē moriēs itrare paradiſum pōt: ergo cōfeſſio nō aperit paradiſum.

SED CONTRA. Confeſſio facit hominem ſubiici clauibus eccleſiæ: ſed per eas aperitur paradiſus: ergo & per confeſſionem.

RESP. dicēdū: ꝙ a paradiſi introitu ꝓhibet aliqs p culpā, & reatū pęnæ: & q̄a hæc impedimenta confeſſio amouet: ut ex dictis p3 iō dr̄ paradiſū apire.

AD PRIMVM ergo dicēdum: ꝙ q̄uis baptiſmus & pnı̄a ſint diuerſa ſacramenta: tamen agunt in ui unius paſſionis Chr̄i p quā aditus paradiſi eſt apertus.

AD 2m dicēdū: ꝙ añ uotū cōfeſſionis paradiſus clauſus erat peccanti mortalr̄: q̄uis poſtea p contritionem uotum confeſſionis importantem apertus ſit ēt añ confeſſionem actualiter factā: non tñ obſtaculum reatus eſt totaliter amotū ante confeſſionem & ſatisfactionem.

1m de maiori Diuerſoru. ℞. in uirtute diuerſæ rei agētiū nō, in uirtute unius rei. § tunc &c. Nam & baptiſmus & confeſſio ſacramentalis agunt in uirtute unius rei paſſionis uidelicet Chriſti: licet ſint diuerſæ res. Cōſequenter ergo eundem effectum habere poſſunt.

¶NOT. Sicut diuerſorū terminorū cōcluſiones, dūmō hēant idē mediū, p qđ demōſtrētur, ptinēt ad eandē ſcientiā, & conſequenter faciūt certitudinē eiuſdē gradus in intellectu: ita baptiſmus & cōfeſſio ſacra diuerſa, cùm per idem medium (hęc eſt paſſio Chriſti) operentur, non mirum eſt, quòd eundem effectū producant. ſ. apertionem paradiſi.

2m de minori. Añ cōfeſſionē. ℞. Actualiter factā: nō, uotiuā § Tunc &c. Nā concluſio intelligitur de cōfeſſione uotiua ſaltem. i. in uoto habita: licet plenius uerificetur de confeſſione actualiter facta.

¶NOT. Vltima uerba rñſi textualis. ſ. non tñ obſtaculū reatus ē totaliter amotū añ cōfeſſionē, & ſatiſfactionē, nō ſint tibi occaſio erroris huius, ꝙ uidelicet cōfeſſio actualis qlibet & ſatiſfactio obſtaculū reat⁹ totaliter amoueāt: cū accidit qńq; ꝙ cōfeſſio ñ eſt ueſtita cōtritione ad hoc ptinēte, ſimiliter & ſatiſfactio nō eſt ueſtita qńq; pœnalitate tanta. Vide ſup q. 8. ar. 7. cū elucidationib. q̄uo pœna taxari dēat ſecūdū quātitatē culpæ: aliogn obſtaculū reatus nō auferretur. Vñ ſanctus Doctor quodli. 3. ar. 28 inquit. Si cōtingat, ꝙ ſacerdos minorē ſatiſfactionē imponat pœnitenti, q̄ ſit illa, ad quā obligatur ex quātitate ſui peccati (ſubtracto eo quod remittitur uirtute clauiū, & cōtritionis prędēcis) nihilominus pœnitens ad aliquid ulterius obligatur: quod ſi in hac uita nō pficiet in purgatorio exoluet. Hæc ibi. Vide no. poſt probatione concluſionis pñtis articuli: & 1m articulū, cū eluc. Illa igitur ultima uerba intelligūtur de cōfeſſione, & ſatiſfactiōe ad totā amotionē condignis, in uoto ēt qđ debeētie facultate) hñt: q̄ñ ſic, & nō aliter, obſtaculū reatus totaliter amouēt. Vñ p talia uerba nō intēdit negare. D. Thomas ꝙ confeſſio & ſatiſfactio ſolū uotiuæ amoueant qnq; totaliter obſtaculū reatus: ſed inferre, ꝙ eædem actualiter factæ (cæteris paribus) ad ipſum ſic amouendum magis ualent.

APPENDIX.

Vid. pro S. Ecc. &c. 1 Ex articulo hēs. Primo q̄ō p rōnē interimat hæreſim Manicheorū (Direct. inquiſi. par. 2. q. 13.) dicētiū cōfeſſionē pctōrum factā ſacerdotib. Romanæ eccleſiæ nihil ualere ad ſalutē. Si. n. p ſalute intelligāt p antihonomaſiā paradiſum, ſiue paradiſi apertionē: articulus pñs eos directè expugnat. Si uerò p ſalutē intelligāt uiā directā ſalutis. i. gřam, uel rectitudinē uitæ. i. liberationē a culpa & pęna: articuli p 1m⁹ & ſecūdus hæreticos illos expugnādr.

2 ¶Secūdo hēs: q̄ō p rōnē oſtēdas hæreſim hāc meritò dānari a B. Iacobo ca. 5. Cōfitemini alterutrū peccata ueſtra, ut ſaluemini. Ecce, ꝙ cōfeſſio facta ſacerdotib. ualet ad ſalutē. Nā p ly alterutrū intelliguntur ſacerdotes cōfeſſarij: ut patet ex cōcilio Cabilonēſi ſecūdo ca. 33. ubi cōtextualiter affirmāte, ſic. Quidā ſacerdotib. peccata cōſitēda eſſe pcēſent, qđ nō ſine magno fructu intra ſanctā ſit eccleſiā. Ita ut &c. ſecūdū inſtitutionē apoſtoli, cōfiteamur alterutrū peccata nr̄a, ut ſaluemur. Cōfeſſio itaq; q̄ ſit ſacer-

A doti &c. Hæc ibi. Itē p rōnē ex articulo ſumptā oſtēdes, hæreſim ꝓdictā meritò dānari &c. ut ſup. ar. 1. & 2 append. Cum. n. iō. ꝙ aperiat paradiſum cōfeſſio ſit hęc, ꝙ. ſ. culpā pœnamq; amoueat: atq; in appēdicibus illorū articulorū canonicè mōſtretur, ꝙ huiuſmodi effectus cōfeſſio facit: liquet, ꝙ ab ibidē dictis radicaliter & oſtenditur, ꝙ iſta aperit paradiſū, & cōtrarium (quod eſt præmiſſus error) condemnatur. Item meritò dānari a concilio maguntino ca. 27. Sic. Ipſe Dominus ait. Nolo mortē peccatoris, ſed ut cōuertatur, & uiuat. Salutem ergo homini adimit, qſquis morti tempore pœnitentiam denegat; & deſperat de clementia Dei, qui eam ad ſubueniendum morienti ſufficere, uel ſ momento, poſſe nō credis. Perdidiſſet latro in cruce præmiū ad Chriſti dexterā pendens, ſi illum unius horæ pœnitentia nō iuuiſſet. Cùm eſſet ſ pœna pœnituit. & per unius ſermonis confeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Hæc ibi. Vbi per pœnitentiam intelligit confeſſionem ſacerdoti factam; quoniam in illo capitulo determinat, quòd ſuſpendēdi in patibulis ſunt, & confeſſione ſacramentali, & ſacra euchariſtia poſt dignam cōfeſſionem, muniendi. Ecce igitur quòd non tantum de ſalute qualibet, ſed expreſſè de paradiſi, tanquàm de effectu confeſſionis ſynodus illa facit mentionem. Nec te moueat Lutherus huius ueritatis infeſtus inquiens (ut ait Leo Papa in Bulla contra errores Lutheri) quòd fomes peccati, etiam ſi nullum adſit actuale peccatum moratur animam ab ingreſſu cœli. Verum quidē eſt quòd confeſſio fomitem omnino non tollit: tamen ob hoc nō ſequitur, quòd anima poſt confeſſionem abſque actuali peccato, etiamque reatu exiſtens ab ingreſſu cœli retardetur propter fomitem prædictum. Nam ſi anima talis poſt cōfeſſionem ſtatim exiret a corpore, in cœlum reciperetur. Quare? Quia confeſſio illa præcedens paradiſum aperuit: etiam quòd ab homine ipſo uiuente fomitē totaliter non abſtulerit. Quòd enim fomes non ſit peccatum, & conſequenter ab ingreſſu paradiſi animā aliàs dignā non remoretur, & per conſequens, quòd Lutherus in hoc damnetur: habes a Concil. Triden. ſeſ. 5. Decret. Primo ubi, ſic ait. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam uel fomitem hæc ſancta Synodus fatetur: & ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit nocere non conſentientibus, ſed uiriliter per Chriſti Ieſu gratiam repugnantibus, non ualet: quinimmo, qui legitime certauerit coronabitur. Hanc concupiſcentiam, quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat, ſancta Synodus declarat eccleſiā catholicam nunquàm intellexiſſe peccatum appellari, quòd uerè & propriè in renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat. Si quis autem cōtrarium ſenſerit, anathema ſit. Hæc ibi. Et licet Synodus ipſa loquatur ad literam de fomite in baptizatis: tamen uniuerſaliter etiam in confeſſis: hoc quòd uidelicet fomes, non eſt peccatum propriè uerificatur. Error etiam præcedens a Leone ibidem condemnatur: cuius Bullæ particulam ſi uidere cupis, uide ſupra. q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68 ar. 9. Vide Roffenſem contra Luth. arr. ar. 2. & 3. Ex erratum ſi a Manichæis in principio appendicis dictis habet uim in ly Romanæ Eccleſiæ, quaſi quod de ſacerdotibus non omnibus, ſed Romanæ Eccleſiæ tantum negetur confeſſionis ualor ad ſalutem: uide q. 6. articu. 2 & quæſt 8. articu. 2. ubi confutatur iſte error pro hac parte. Quibus adde, contra eundem, Concilium Aquiſgranenſe capitulo. 9. ubi de ſacerdotibus loquens ait. In nouo autem teſtamento poſt Chriſtum ſacerdotalis ordo a Petro Apoſtolo cœpit. Ipſi enim primum datus eſt pontificatus in Eccleſia Chriſti. Sic enim loquitur ad eum dominus, Tu es Petrus & ſuper hanc petram, &c. Et infrà. Quatuor ſunt genera Apoſtolorum: unum a Deo tantum ut Moiſes; alterum per hominem & Deum, ut Ioſue; tertium tantum per hominem, ſicut his temporibus multi fauore populi, & poteſtatum in ſacerdotium ſubrogātur: quartum autem genus ex ſe eſt, ſicut pſeudo prophetarum & pſeudo Apoſtolorum. Hæc ibi. Cum ergo quatuor

Conc. ma.

Suſpendi confiteantur, &c. ſepeliantur.

Error Lutheri, qui & damnatur, nō ſatetur ꝙ prædictæ ueritates nō ſint ueritates.

Petrus eſt caput ſacerdotij quo.

bus illuminati magnũ certamen ſuſtinuiſti paſſionũ:& in alte A ro quidẽ opprobriis, & tribulationibus ſpectaculũ facti, in altero autẽ ſocij taliter cõuerſantiũ effecti. Nã & uinctis cõpaſſi eſtis,& rapinã bonorũ ueſtrorũ cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes uos hře meliorem,& manentem ſubſtantiam. Hæc ille,immediate ſubdens ly Nolite amittere cõfidentiã,&c. Itẽ meritò dãnari à pſal. 118 Inclinaui cor meum ad faciẽdas iuſtificationes tuas pp retributionẽ. Hoc eſt,pp ſpẽ retributionis,ſiue ſperãdo retributionẽ. Itẽ meritò dãnari ab Apoſt. Heb. 11. De Moſè dicẽte: q aſpiciebat in remunerationẽ. Ecce p has uirtualiter, ſeu incluſiuè dãnati errorem dictorũ:q. cõfeſſio nõ tribuit ſpem ſalutis. Tertiò habes: quò p cõnẽ oſtẽdas, Concil. Trid. inre radicaliter inſinuaſſe, cõfeſſionẽ tribuere ſpem ſalutis: dũ Seſſ. 6. c 7. inquit. Verè iuſti nolamur,& ſumus, iuſtitiã in nobis recipientes, unuſquiſq; ſecundũ ſuam menſurã: quam Spiritus ſanctus partitur ſingulis prout uult, & ſecundũ cuiuſq; diſpoſitionẽ,& cooperationẽ. Quanq̃ n. nemo poſſit eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis D.N. Ieſu Chriſti cõicãtur: id tñ in hac impij iuſtificatione fit, dũ eiuſdẽ ſanctiſſimę paſſionis meritò p ſpũ ſanctum charitas Dei diffundit in cordib. eorũ,q iuſtificantur,atq; ipſis inhæret. Hæc ibi. Et c. 3 pdixerat: q meritũ paſſionis Chriſti nobis cõicatur in baptiſmo. A ſimili ergo & in aliis ſacrũ,quare & in confeſſione. Cũ igr radix q cõfeſſiu tribuat ſpẽ ſalutis,ſit & meritum Chriſti, & eiuſdẽ meriti cõicatio nobis per cõfeſſionem facta (ut in corpore articuli patet:) clarũ eſt,q Cõcil. per illa capitula inſinuat radicaliter, confeſſionẽ dare ſpem ſalutis. Cõfule ſupra q. 9. ar. 3. & q. pcedẽ art. 1. 2. & 3. & inde multa p huius concluſionis ueritate, & contra tij erroris falſitate, ex appendicibus Canonice hauries. Quartò ui 4 deas quò ex iis oib. uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur,& declaretur.

41 4. Sen. di. 21. q. 2. art. 2.

8

ARTICVLVS V.

Vtrum confeſſio generalis ſufficiat ad delenda mortalia oblita.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr q confeſſio generalis,non ſufficiat ad delendum peccata mortalia oblita. Peccatũ.n. p confeſſionem deletum, [h]nõ eſt neceſſe iterũ cõfiteri: ſi ergo peccata oblita, per confeſſionem generalem dimitterẽtur,non eſſet neceſſarium q cũ ad notitiam redeunt, aliquis confiteretur.

B

2 ¶ Præterea, Quicunq; non eſt cõſcius ſui peccati, uel non habet peccatũ, uel eſt oblitus ſui peccati: ſi ergo p generalẽ cõfeſſionem peccata mortalia oblita [b] dimittuntur, quicunq; nõ eſt ſibi conſcius de aliquo peccato mortali, p generalem cõfeſſionẽ põt eſſe certus q ſit immunis à peccato mortali: qđ eſt contra Apoſtolũ. 1. Cor. 4. Nihil mihi cõſcius ſum, ſed nõ in hoc iuſtificatus ſum.

C

¶ 3 Præterea, Nullus ex negligẽtia reportat cõmodum: ſed nõ põt eſſe ſine negligentia, q aliquis peccatũ mortale obliuiſcatur anteq̃ ei dimittatur: [h] ergo non reportat ex hoc tale cõmodũ, q ſine ſpeciali confeſſione de peccato ei dimittatur.

D

¶ 4 Præterea, Magis eſt elongatũ à cognitione confitentis id, qđ eſt oĩno ignoratũ,q̃ illud cuius eſt oblitus: ſed peccata per [h]ignorantiã commiſſa generalis cõfeſſio nõ delet: qa tũc hæretici,qui neſciunt aliqua peccata, in quibus ſunt, eſſe peccata,aut ẽt aliqui ſimplices p generalẽ cõfeſſionẽ abſoluerenť, qđ falſum eſt: ergo generalis cõfeſſio non tollit pctã oblita.

E

SED CONTRA eſt Pſal. Acce dite ad eũ, & illuminamini, & facies ueſtræ non cõfundẽtur: ſed iſte, qui confiteretur omnia, quę ſcit, accedit ad Deum quatum poteſt, ergo non confunditur,ut repulſam patiatur,ſed ueniam conſequitur.

¶ Præterea. Ille, qui confitetur,ueniam cõſequitur, niſi ſit fictus: ſed ille, q cõfitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non ex hoc eſt fictus: qa ignorantiã facti patitur, q̃ à peccato excuſat: ergo ueniam conſequitur, & ſic peccata, quæ oblita ſunt relaxantur,cum impium ſit dimidiam ſperare ueniam.

RESPONDEO Dicendum, quòd confeſſio operatur præſuppoſita contritione, quæ culpam delet; & ſic confeſſio directe ordinatur ad dimiſſionẽ pęnæ; quod quidem facit ex erubeſcentia,quam habet ex ui clauiũ,quibus ſe cõfitens ſubiicit. Contingit autẽ quandoque, q per contritionem præcedentẽ peccatum aliquod deletum eſt, quo ad culpam, ſiue in generali,ſi eius memoria tunc non habebatur, ſiue in ſpeciali, & tamen ante confeſsionem illius peccati oblitus eſt:& [m] tunc cõfeſſio generalis ſacramentalis operatur ad dimiſſionẽ pœnæ ex vi clauium, quibus ſe confitens ſubiicit, nullum obſtaculũ quãtum in ipſo eſt ponens: ſed ex ipſa parte, qua erubeſcentia confeſſionis peccati, pœnam minuebat, pœna illius, de qua quis ſpecialiter coram ſacerdote nõ erubuit, nõ ẽ diminuta[*].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in confeſſione ſacerdotali non ſolum requiritur abſolutio, ſed iudiciũ ſacerdotis ſatisfactionem imponẽtis: & quãuis iſte abſolutione ſit functus, tamen tenetur confiteri, vt ſuppleatur quod defuit ſacramentali confeſsioni.

AD SECVNDVM dicendum, q confeſsio non operatur, ut dictum eſt, niſi contritione p̃ſuppoſita,de qua quando uera

directè quò ad pœnam pro quanto ſpectat ad uim clauium ſolummodò: & quò ad culpam, præſuppoſitiuè.

¶ PROB. 1. Quia confeſſio actualis generalis ordinatur directè ad dimiſſionem pœnæ ex ui clauium, etiam quòd ſpecialiter non exprimatur peccatum excuſabiliter oblitum. 2. Quia (ly ſed ex ipſa parte, &c.) erubeſcentia, ex qua confeſſio deleret culpam, deeſt in confitente,niſi peccatum ſpecialiter exprimatur.

¶ NOTAT. Quomodo excuſari poſſit obliuio peccatorum, & conſequenter quomodo contritio ad eorum culpã, & confeſſio generalis ad eorum pœnam delendam ſufficiat: uide quæſt. 2. artic. 3. ad ſecundum Quòd autem ex ui clauium, & erubeſcentiæ, confeſſio ualeat liberare à pœna peccatorum: uide ar. 2. huius.

1m de antecedente. Non eſt neceſſe. ℟. Propter abſolutionem obtinẽdam: non, propter iudicium ſacerdotis ſubeundi m. §. loquẽdo ſcilicet de peccato deleto in confeſſione generali. Tunc &c. Nã per confeſſionem generalem ſacerdos potuit quidẽ abſolutionem impendere confitenti ſiet ſed non potuit inde iudiciũ ſufficiens trahere ad ſatiſfactionẽ imponendã condecentẽ; ut patet conſideranti dicta in q. 8 ar. 7. quæ & cõfirmatur per concil. Tri. adductum q. 6. art. 2. ad 2. & q. 7. ar. 2. ad 1. Concl.

2m de concl. Dimittuntur. ℟. Ita q confitens poſſit ſcire certitudinaliter, ſibi eſſe dimiſſa: non, ita q hoc ipſum ſcire poſſit coniecturaliter ſolum. §. Tunc &c. Nam licet non poſſit per certitudinem (niſi reuelatione diuina ſpeciali concurrente) aliquis ſcire ſe fuiſſe ſufficienter contritum, & conſequenter, ſe eſſe ſine peccato mortali,& in gratia: poteſt tamen hoc per coniecturas exiſtimare.

QVÆST. X. ARTIC. V.

CONCL. Tunc (ſcilicet qñ obliuio nõ impedinit deletionẽ culparũ cõfeſſio generalis ſacralis operat ad dimiſſionẽ pœnæ ex ui clauium, qbus ſe cõfitẽs ſubijcit, nullũ obſtaculũ quãtum in ſe eſt ponens; ſed ex ipſa parte, qua erubeſcẽtia cõfeſſionis peccati, pœnã minuebat, pœna illius, de qua qs ſpecialiter coram ſacerdote non erubuit, non eſt diminuta.

¶ Corollarium. Ergo confeſſio generalis (ut formaliter titulo reſpondeatur) ſufficit ad mortalia oblita excuſabiliter delenda

NOT. Quando ut uel effectus a duabus cauſis procedere pōt, F necn uniuerſaliter eſt abſq; periculo falſitatis argumētari ab illo effectu ad unā illarū cauſarū determinatè per certitudinem, niſi forte doceatur ab eo, q clarè uidet, a qua cauſa determinatè p-fluit tunc ille effectus (ut patet diſcurrēti p ſingula.) Hinc quia eleemoſyna, oratio, & ſimilia de gnē bonorū pōt a cauſa bona, & a mala pcedere: Idcò nō licet iudicare determinatè p certitudinē, ꝙ hic uel ille bono, uel malo aīo iſta faciat. Quòd ſi qs ex eodē effectu, q a diuerſis cauſis pcedere pōt, unā illarum uelit inferre, deceptio cōtingit, ei ſimilis fallaciæ, q dr æquiuocationis, amphibologiæ vel ēt figuræ dictionis. Quēadmodum.n. in his tribus accidit deceptio ex eo, ꝙ ſub unitate, uel ſimilitudine uerborum latet diuerſitas ſignificatorū: ita in ꝓpoſito accidit ex eo, quòd ſub identitate, uel ſimilitudine unius effectus latet multiplicitas cauſarū. Sicut ergo ibi ille decipitur, q ex unitate, uel ſimilitudine uerborū cōcludit aſſertiuè unitatē ſignificati (ut patet in lib. de fallaciis D.Th.c.1.4 7.) ita hic decipiatur neceſſe eſt, quantū eſt de natura rei; q ex idētitate, uel ſimilitudine effectus cōcludit determinatè p certitudinē pceſſum a tali cauſa. Quare? Quia talis effectus pōt pcedere a duabus cauſis; & ipſe arguēs infert concluſione, ac ſi tm̄ pcedat ab una. Pōt tñ ſine deceptione diſiunctiuè p certitudinē, uel ēt cōiecturaliter, inferre ſic: ergo talis effectus certo p.cedit a tali, uel a tali cauſa; item, ergo talis effectus, pp ſpeciales quaſdā mihi uiſas cōditiones, pcedit, ſecundū ꝙ æſtimo, a tali cauſa. Cæterū ad rem noſtrā, q dicta ſunt, applicētur. Effectus ſic. ſ. amare Deum, ēt pluſquā ſemetipſum, cū ſuis cōſequentib. (puta delectari in Deo, in ſeruitio Dei, ac hmōi) pōt procedere a duabus cauſis. ſ. a gratia habituali, & a natura bona hoīs. Naturaliter ſiquidē, etiam ſine gratia habituali, homo diligit Deum pluſq̄ ſeipſum; imò & oīs creatura (ut inquit ſanctus doctor 1.par.q.60.ar.5. Et per conſequens homo naturaliter delectatur in Deo, in Dei ſeruitio, ac hmōi. Et nota: ꝙ pmiſſa intelliguntur de amore naturali, ut naturalis eſt, non ut eſt ſecundū appetitum uoluntatis rationalis. Vide 1.2.q.109. ar.3. Si ergo quis ex tali effectu uiſo in ſemetipſo, uel in alio uelit inferre determinatè per certitudinem, effectū ipſum procedere a gratia habituali, uel ſolū a naturali bonitate: decipietur neceſſario, quantū eſt ex natura rei. Dico, q̄tū eſt ex natura rei, ad dñam caſus, quãdo poſſet taliter argumētãs diuinare a caſu id; qd ex natura rei ſyllogizãdo, ſic praue cōcludit. Reſtat igitur clarū, ꝙ nemo poteſt (ut textus reſponſionis huius innuit) ſcire p certitudinē ſe, uel aliū [illegible] gratiā Dei, q̄uis poſſit hoc p cōiecturas aliquas exiſtimare.

Vnde eſt: ꝙ nemo ſcire pōt ex ſuis bonis operib. ſe eſſe in gratia.

Quibus fallaciis aſſimilentur illationes ad concludendū ſcientiam certam de gratia.

fuit, non poteſt aliquis ſcire, ſicut nec ſcire pōt an gratiæ habeat plenitudinem: & ideo nō poteſt ſcire utrum per confeſſionem generalē ſit ſibi peccatum oblitū dimiſſum per certitudinē, quamuis poſſit per coniecturas aliquas exiſtimare. G

Ad tertium dicendum, ꝙ iſte non reportat cōmodum ex negligentia, quia nō ita plenam remiſſionem conſequitur, ſicut alias conſequutus fuiſſet; nec tm̄ meretur, & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum uenerit.

Ad quartum dicendum, ꝙ ignorantia iuris non excuſat, quia ipſa peccatū eſt, ſed ignorantia facti excuſat. Vnde aliquis de hoc, ꝙ non confitetur peccata, quia neſcit eſſe peccata propter ignorãtiam iuris diuini, non excuſatur a fictione: excuſaretur autem, ſi neſciret ea eſſe peccata propter ignorantiam particularis circunſtātiæ, ſicut ſi cognouit alienam, quam credidit eſſe ſuā. Sed obliuio de actu peccati habet ignorantiam facti, & ideo excuſat a peccato fictionis in confeſſione, quod fructū abſolutionis, & confeſſionis impedit.

3m illatio concluſionis. Ergo non reportat ex hoc tale commodū, &c.

℟. Iſta illatio partim conceditur, partim negatur. S. Negatur .n. pro quãto dicit, ꝙ talis nō reportat iſtud commodū, ꝙ peccatum oblitū ſine ſpeciali cōfeſſione de ipſo peccato ei dimittatur: cōceditur uerò pro quanto dicit, ꝙ non reportat tale commodum ex hoc. i. ex negligentia. Nam dimiſſio illius peccati K obliti nō reportatur ex negligentia, ſed ex cōtritione, & cōfeſſione generali, in quibus illud etiam oblitum a tali obliuioſo, ne ab illo condemnaretur, implicitè cōdemnabatur (ut in corpore.) Ex negligentia autem illa reportatur incommodum hoc: primò q; nō ita plen. &c. ſecundo ꝙ nec tm̄ &c. tertiò ꝙ tenetur iterū (ſpecialiter. ſ. de illo oblito) cōfiteri eū &c. ut in litera.

Peccata propria condemnant autorem ſuū, niſi ab eo cōdēnētur.

NOT. Regulæ uniuerſaliſſimæ memēto hic & ubiq; q alias dicta fuit: & eſt hæc, ꝙ S.Tho. in reſponſionibus ſuit ſuppõnit ſemper dicta in eodē arti. Vnde ſi contingat (ſicut in præſenti reſpõſo) ꝙ aliquid de tam dictis lateat ad pleniorē ſolutionem argumenti: hoc tanquam ſubintelligendū tacetur, ne replicatio fiat, & ad illud, qd antea non fuit dictū manus apponitur. Propterea licet quãdoq; uideat de meo loqui (ut uidere poteſt in præſenti.) non tñ ueri uni eſt. Non.n. nouas reſponſiones ea determinando, ſed illud, quod in Diui Thomæ reſponſis latet, p minus inſtructis facilius explicare. Quis enim Angelicas has reſponſiones corripiat, uel inutiles iudicet?

Regula uniuerſaliſſima p reſponſis intelligēdis.

4m de minori. Per ignorantiam. ℟. Iuris: non, facti. § Tunc, &c. Nã peccata oblita dicunt ignorantiã facti, ſeu particularis circunſtãtię (ꝙ in idem redit;) quę in confeſſione generali remittuntur: non autē ignorãtiã iuris: quia tunc ille obliuioſus reputaretur fictus, & fictio fructum abſolutionis, & confeſſionis impediret.

APPENDIX.

Ex artic. habes 1. quō p rationem oſtendas Concil. Tri. meritò innuiſſe, peccata oblita in confeſſione generali dimitti. Hoc autē inſinuaſſe uī Seſſ. 14.c.5. dum ait. Reliqua peccata, q diligenter cogitãti nō occurrunt, in uniuerſum eadē confeſſione incluſa eſſe intelligūtur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus, Ab occultis meis munda me domine. Hæc ibi. Vbi cōſideras patere pōts ꝙ peccata oblita, & in cōfeſſione generaliter incluſa, a dño Deo mundantur; ꝓſuppoſita tñ ſemper contritione. Ad cuius pſalmi 18. intellectū conformiter ſynodo ipſi, antequam eſſet, loquitur uenerabilis Beda, in hmōi ſuper Luc.c 4. dicens. Modo Saluator rogatur, modū ultro ſanat ægrotos, oſtendēs ſe cōtra peccatorū paſſiones precib. fideliū ſemper annuere: & ea, q ipſi minimè in ſe intelligunt, uel intelligēda dare, uel ēt nō intellecta dimittere; iuxta illud, qd poſtulat dicēs, Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me. Hæc ibi. Itē quomodo per rationē oſtēdas, cōſuetudinē eccleſiaſticā; qua dicit ſacerdos, Abſoluo te a peccatis, q mihi modò cōfeſſus es, & ab oīb. aliis, quorū memoriã nō habes; cōſuetudinē inq̄, hanc meritò inſinuare, ꝙ cōfeſſio gñalis. i. in generali clauſula (ſcilicet de oībus ēt aliis, nō tñ de ſpecialiter cōfeſſis, in quibus offendi Deū, dico meā culpam) peccata cōprehendēs uniuerſa, ſufficit ad delenda mortalia. Niſi.n. ſufficeret ad hoc: miniſter eccleſiæ, q eſt columna ueritatis (ſecundū Apoſt.) nō diceret, Abſoluo te ab his, quorum memoriã nō habes. Et nota, ꝙ hoc intelligitur de nō habitis in memoria poſt diligentē cogitationē, p conatu ad rememorandū) ut ſup alibi dictū fuit, & Cōcil. Trid. adductū nunc innuit;) nō aliter. Secundò igitur habes quō p rationē oſtendas, ꝙ ex pmiſſis. ſ. concilio, & cōſuetudine eccleſiaſticę meritò damnatur peſtiferus error Lutheri (ut narrat Leo X. in bulla cōtra ipſius errores) dicētis, qd liberū arbitriū: dum facit, qd in ſe eſt, peccat mortaliter. Secūdū Cōcilium.n. ſupradictū cogitauit iſte cōtritus diligēter pctã ſua (faciēdo. ſ. qd in ſe eſt, ut recordetur illorū;) & tñ non ſolū nō peccaſſe ipſum, ſed ēt ex hoc munditiā cōſcientię de oblitis ꝓmeruiſſe, uidimus. Qd de Cōcilio dānante Lutheri errorē dictū eſt; dic ēt tu de cōſuetudine eccleſiaſtica præmiſſa. Quanta aūt ſit authoritas eccleſiaſticæ conſuetudinis, patet ex hoc; ꝙ ꝓponderat authoritati Aug. uel Hieronymi, uel cuiuſcūque alterius Doct. de quo uide 2ñ. 2æ. q.10.ar.12. Itē error ꝓdictus a Leone ipſo inter alios dānat. de quo eius Bullæ particulã vide ſup.q.1.ar.1. Appen. & 1a par.q.68.ar.9. Rurſus p rationē ar. oſtendes: meritò dānari ex eiſdē Cōcil. & cōſuetudine eccleſiaſtica hæreſim Nouati (Prat. Accelius Nouatianorum epi) dicētis: peccãtes ad mortē poſt baptiſmū a cōione diuinorū eſſe reiiciēdos, & ſolius Dei, nō ſacerdotē eſſe ptatē hmōi peccãtib. delicti remiſſionē cōcedere. Ecce.n. qd Cōcil. & cōſuetudo eccleſiaſtica talib. pctorib. p cōfeſſionē ſacerdotis factã remiſſionē delicti, ēt obliti, dari decernūt. Ergo & a fortiori (qd p ar. 1. facit) eiſdē delicta ſpecialiter cōfeſſis ſacerdotib. remiſſionē cōcedūt. Itē ex eiſdem oſtēdes meritò dānari hæreſim Iudæorū & Lutheranorū (Prat. Iudæorū hæreſis) una uoce dicētiū; pctōr ſlamma relapſis pœna, & dolore, nulli agētib. pœniam, neq; cōtritis eſſe remiſſū. Patet .n. diſcurrēti, ꝙ ſi Cōcil. & eccleſiaſtica conſuetudo pmiſſã confeſſionē, talē in gñali, factã implicitè ſupponūt ēt a contrito; ad hoc, ut pctũ oblitū ei remittat. Faciūt pmiſſæ authoritates ad appēdices articulorū multorū ſupra p cõfutãdis uariis erroribus ibi adductis. Tertiò hēs quō p ratione pmiſſa in Cōcil. & eccleſiaſtica conſuetudine dicta, pro quanto confeſſionem generalem ad mortalium remiſſionem ſtatuunt ualere, & intelligas, & probes, & defendas. Quartò uidere potes: quomodo ex iis uiciſſim Thomiſtica doctrina plena, conſolidetur, & declaretur.

Vul. pro S.eccl. ad obediendum concil &c.

Quorum memoriam nō habes.

Errores Luther. Nouat. Iudæo. dānati.

QVÆST.

QVÆST XI. ART. I.

CONCL. 1ª. De neceſſitate ſacramēti eſt, q̄ quis peccata habita per confeſſionē cęlet, & tanq̄ uiolator ſacramēti, peccat qui cōfeſſionem reuelat.

¶PROB. 1. Quia Deꝰ peccatū illius, qui ſe ſibi ſubiicit p pœnitētiā, tegit: & hoc ſignificari oportet ī ſacro pœnitentię ab eo, qui uicē Dei gerit (hic eſt cōfeſſarius, cui confitēs exterius ſe ſubiicit, in ſignū q̄ interius ſubiicit ſemetipſum Deo) 2. Quia (ly & tanquam uiolator &c.) hinc ꝺ ſe patet, (ex eo ſ. q̄ ſacerdos Dei dēt ſe conformare Deo, cuiꝰ miniſteriū agit)

CONCL. 2ª. Sūt aliæ utilitates huius cęlationis ultra neceſſitatē prædictam; quam dicit prima cōcluſio.

¶NOT. Rōne utilitatū harū cōſequenū cęlatiunē tenet ſacerdos ad ſigillū: ne aliis claudat uiam ſalutis. Rōne aūt neceſſitatis in cōcluſione prima dictę, ad ſigillū tenetur ne ſacri uiolatur exiſtat. Ob hoc. n. ſigillū dicebat' eē de neceſſitate ſacri: nō quia ſacri nō ualeret, ſi ſacerdos ſibi cōfeſſa ꝑpalaret, ſed quia cōtra ſacri finē, qui eſt pctā tegere, ageret.

44 4. ſen. diſ 21. q. 3. at ti. 1. & 2.

Licet de neceſſitate ſacramenti, ac cip'dun b' modis quarū ſo lam uno ſumitur nunc.

¶PROB. Quia p huiuſmodi cęlationem hoīes magis & ad cōfeſſionē attrahuntur & attracti ſimplicius peccata confitentur. Vide de hoc & cōci. Tri. ſeſſ. 14. c. 5. & leonem primū. 78. epiſ. ſup. q. 9. ar. 3 uel 4.

1m minor. Cęlatio cōfeſſionis in aliquo caſu cōtra charitatē militaret. ℞. negatiſta minor. §. Ratio eſt: quia charitas nō requirit, q̄ in aliquo caſu (puta q̄ſi cōfeſſarius ex indiſpoſitione cōfitentis ipsū non abſolutt) ponat remediū pctō p reuelationē ſigilli. i. manifeſtando pctō: & licet requirat aliud remediū ut in litera dr aly in aliquod remediū adhibere debet ī p̄dictis caſibus &c. uſque in finem.

¶NOT. Quoniam ſigillū inſtitutum eſt pro charitate (ut in textu dicit) & ut peccatores ad confeſſionem melius attrahātur: ideo cauere debet confeſſarius; tamquàm ſub ſigillo aliqualiter contentum hinc, ne uultum minus beneuolum oſtēdat confitenti: poſtq̄ confeſſus eſt ſibi aliquod grauius peccatum, q̄ ſolebat oſtendere antea. Ex hoc, enim deterrerentur hoīes a confeſſione, & plus grauis eis uideretur; ut patet. Similiter nunq̄ nominet confeſſionē dicēdo, audiui in tali loco (ēs q̄ eſſet remotiſſimus, & aſtantibus ignotiſſimus) talem uel talem, caſum in confeſſione; nec dicat, audiui talem hominem ſæpius in cōfeſſione, & eſt uirgo: propter ſcandalum ſimplicium ſaltem.

QVAESTIO XI.

De ſigillo confeſſionis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE Quæritur de ſigillo confeſſionis. Et circa hoc quærunt' quinque.

Primo, Vtrum in quolibet caſu teneatur homo cęlare ea, q̄ habet ſub ſigillo confeſſionis.

Secundò, Vtrum ſigillū confeſſionis ſe extendat ad alia, q̄ ad illa, quæ habita ſunt de cōfeſſione.

Tertio, Vtrū ſolus ſacerdos ſigillum confeſſionis habeat.

Quarto, Vtrū ſacerdos poſſit aliis reuelare delicta cōfitētis.

Quinto, Vtrū teneatur ea cælare, etiam ſi aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

Vtrum in quolibet caſu ſacerdos teneatur cælare peccata, quæ ſub ſigillo confeſſionis nouit.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur; quòd non in quolibet caſu tenetur ſacerdos cælare peccata, quæ ſub ſigillo confeſſionis nouit: quia ſicut dicit Bernar. quod eſt inſtitutum pro charitate, contra charitatē non militat: [b] ſed cęlatio confeſſionis in aliquo caſu contra charitatem militaret, ſicut ſi aliquis ī confeſſione ſcit aliquem hæreticum, quem non poteſt inducere ad hoc, quòd deſiſtat a corruptione plebis: & ſimiliter de illo, qui ſcit per confeſſionē affinitatem eſſe inter aliquos, qui contrahere uolūt. ergo talis debet confeſſionem reuelare.

¶2 Præterea, Illud, ad quod quis E obligatur ex præcepto eccleſię tantum, non eſt neceſſe obſeruari mandato Eccleſiæ in contrarium facto, ſed [b] cęlatio confeſſionis eſt introducta ex ſtatuto Eccleſiæ tantum: ſi ergo per Eccleſiam præcipiatur, quòd quicunque ſcit aliquid de tali peccato, dicat, ille, qui ſcit, per confeſſionem debet dicere.

¶3 Præterea, Magis debet homo conſeruare conſcientiam A ſuam, quàm famam alterius, quia charitas ordinata eſt: [b] ſed aliquando aliquis peccat um cęlans, incurrit propriæ conſcientiæ damnum, ſicut cum in teſtimonium adducitur pro peccato illo, & iurare cogitur de ueritate dicenda: uel cum aliquis Abbas ſcit per confeſſionē alicuius Prioris ſubiecti ſibi peccatum, cuius occaſio inducit ipſum ad ruinam, ſi ei prioratum B dimittat, unde tenetur ei auferre paſtoralis curę dignitatē: auferendo autem uidetur confeſſionem publicare, ergo uidetur quòd in aliquo caſu liceat confeſſionem publicare.

SED CONTRA eſt quod dicit Decre. de pœniten. & re. Caueat ſacerdos: ne uerbo, uel ſigno, uel quouis modo, probat aliquatenus peccatorem.

Pręterea, Sacerdos dēt Deo, C cuius miniſter eſt, conformari: ſed Deus peccata, quę per confeſſionem habet, non reuelat, ſed tegit; ergo nec ſacerdos reuelare debet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in ſacramentis ea, quę exterius geruntur, ſunt ſigna rerum, quę interius contingunt, & ideo confeſſio, qua quis ſacerdoti ſe ſubiicit, ſignum eſt interioris qua q̄s Deo ſubiicitur: Deus autem peccatum illius, qui ſe ſibi ſubiicit per pœnitentiam, tegit. Vnde & hoc oportet in ſacramento pœnitentię ſignificari, & ideo [a] de neceſſitate ſacramenti eſt, quòd D quis per confeſſionem cęlet, & tanquam uiolator ſacramenti peccat: qui confeſſionem reuelat [a]. Et pręter hoc ſunt alię utilitates huius cęlationis, [b] quia per hoc homines magis ad confeſſionem attrahuntur, & ſimplicius etiam peccata confitentur. Concl. 1. Concl. 2.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quidam dicunt quòd ſacerdos non tenetur ſeruare ſub ſigillo confeſſionis niſi peccata, de quibus pœnitens emendationem promittit, aliter poteſt ea dicere ei, qui poteſt prodeſſe, & non obeſſe. Sed hæc opinio uidetur erronea, cum ſit contra ueritatem ſacramenti. Sicut enim Baptiſmus eſt ſacramentum, quamuis quis fictus accedat, nec eſt immutatum aliquid propter hoc de eſſentialibus ſacramenti, ita confeſſio non definit eſſe ſacramentalis, quamuis ille, qui confitetur, emendationem non proponat, & ideo nihilominus ſub occulto tenendum eſt, nec tamen ſigillum confeſſionis contra charitatem non requirit, quòd apponatur remedium peccato, quod neſcit. Illud autem, quod ſub confeſſione ſcitur, eſt quaſi neſcitum; cum illud neſciat ut homo, ſed ut Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis caſibus, quantum poteſt ſine reuelatione

confeſſionis, ſicut monendo eos, qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo, ne corrumpantur per hæreſim. Poteſt etiam dicere prælato, quòd diligentius uigilet ſuper gregem ſuum, ita tamen ꝙ non dicat aliquid qđ uerbo, uel nutu confitentem prodat.

G

Ad secvndvm dicendum, quòd præceptum de celatione ſeruanda, conſequitur ipſum ſacramentum, & ideo ſicut præceptum de confeſſione ſacramentali facienda eſt de iure diuino, & non poteſt aliqua diſpenſatione, uel iuſſione homo abſolui ab ea, ita nullus ad reuelationem confeſſionis poteſt ab homine cogi, uel licentiari. Vnde ſi præcipiatur ſub pœna excommunicationis iam latæ, quòd dicat ſi aliquid ſcit de tali peccato, non debet dicere, quia debet exiſtimare, ꝙ intentio præcipiētis eſt, ſi ſciat ut homo, hoc autem non ſcit, ut homo. Et ſi etiam exprimeret de confeſſione interrogatus, non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret, quia non eſt ſubiectus ſuperiori ſuo niſi ut homo, hoc autem non ſcit, ut homo, ſed ut Deus.

H

Ad tertivm dicēdum, quòd homo non adducitur in teſtimonium, niſi ut homo, & ideo ſine læſione conſcientiæ, poteſt iurare ſe neſcire, quod ſcit tantum, ut Deus. Similiter etiam poteſt prælatus ſine læſione conſcientiæ dimittere peccatum impunitum, quod ſcit tantum, ut Deus, uel ſine aliquo remedio: quia non tenetur adhibere remedium, niſi eo modo, quo ad ipſum defertur. Vnde in his, quæ ad ipſum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, inquantum poteſt adhibere remedium, ut Abbas in caſu prædicto admoneat eum, ut prioratui reſignet: uel ſi noluerit, poteſt ex aliqua alia occaſione abſoluere eum a cura prioratus, ita tamen quòd omnis ſuſpitio uitetur de confeſſionis reuelatione.

I

Ad qvartvm dicēdum, quòd ex multis aliis cauſis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, ſicut ex defectu ſcientiæ, uel ætatis, uel alicuius huiuſmodi, & ideo qui contradicit, nec ſuſpicionem de crimine facit, nec confeſſionem reuelat.

2m minor. Celatio confeſſionis eſt introducta ex ſtatuto eccleſiæ tantum ℞. Negatur iſta. §. Ratio eſt: quia eſt de iure diuino, cum ex neceſſitate ſequatur ad confeſſionem. Vnde ex eo, quòd Chriſtus inſtituit confeſſionē, euidenter intelligitur ē tunc inſtituiſſe ſigillum, utpotè quod cōfeſſionis naturam, ceu comes indiuiduus, conſequatur. Quòd autē confeſſio de iure diuino ſit habes. q̄ő. 6. art. 2. unde & ſigillū de iure diuino eſſe implicitè probare potes. ¶ NOT. Illa uerba textus, nullus ad reuelationē cōfeſſionis pōt ab homine licētiari, intelliguntur formaliter i. de cōfeſſario ſciente peccatum, ut Deus: ſecundū ꝙ contextus dat intelligere. Adde, ꝙ S. Thom. ſciebat confeſſarium poſſe ab homine cōfitente licentiari ad dicendum peccatū ſibi confeſſum: ut patet infra ar. 4.

De iure diuino ē ſigillum.

Caueto conſcientiam eiſtonem malorum ſcrupuloſorum, ut ſet cauſa: ut hic cōijcere potes.

3m minor. Aliquando aliquis pōtiā cęlāt incurrit propter conſcientiæ damnū ℞. Negatur hæc. §. Ratio eſt, quia confeſſarius debet ex cōſciētia, peccatis confitentis adhibere remediū in foro ſuo dum pœnitentię: ſi in illo tantū peccata ſibi reuelent. Vnde nullum damnum reportat ex eo, ꝙ non adhibet ei remedium in foro exteriori, quando licitè non poteſt. i. quādo nō poteſt ſine aliqua reuelatione confitentis. Aliàs ergo ſi damnum conſcientię eſſet in eo non adhibere remedium, laborat cōſciētia erronea: quā & minor illa, quæ de bona conſcientia negata eſt, ſcrupuloſē nimis expreſſit.

4m de concluſione. Contradicendo ſuſpitionem inducere uidetur de peccato ℞. Si ex alijs cauſis, quàm ex peccato ſacerdoti illi in confeſſione reuelato, non poſſet reddi quis indignus ad prælationis officium: non aliter. §. Tunc &c. Nam contradicendo ille ſacerdos, nè confeſſus ſibi indignè promoueatur, moueri poteſt ex defectu ſcientiæ, uel ætatis, uel alicuius ſimilium: & non tantum ipſe moueri, ſed etiam intelligi ab alijs, quod ſic moueatur.

K

¶ NOT. Reſponſio hæc intelligitur ſic, ut iacet, ſtando in rigore iuris de ſigillo conſeruando. Aliàs, ſi confeſſarius (ſalua conſcientia) declinare poſſet, ne intromitteretur de cauſa promotionis ipſius indigni ſibi confeſſi, bene faceret: (ut ex articu. 4. elicitur & ex concluſione tertia in corpore) & hoc propter ſcandalum uitandum, uel ſaltem ſpeciem mali circa ſigilli ſtrictionem apud infirmos. Sic etiam alijs huiuſmodi p. è regulare memento.

Notario diligēter attendenda ſemp.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes primu: quomodo oſtēdas, meritò eſſe decretum a Concil. Laterano generali ſub Innocētio Tertio cap. 21, ꝙ cōfeſſarius ad ſigillum ſtrictiſſimè teneretur, & hoc ſic. Caueat aūt omnino ne uerbo, uel ſigno, uel aliō quouis mō prodat aliquatenus peccatorem, ſed ſi prudentiori ēōſilio indigue

Vtil. p S. &c. &c.

rit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ cautè requirat: qm qui peccatum in pœnitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, non ſolum a ſacerdotali officio deponendū decernimus uerum ēt ad agendam perpetuam pœnitentiā in arctum monaſteriū detrudendū. Hæc ibi & recitatur extra de pœnit. & remis. c. oīs utriuſque ſexus. Itē ab Eugenio, Gregorio, ſummis pontificib. ut infra ar. 4. ap pen. Itē meritò idipſum de ſigillo fuiſſe ſancitū a papa Leone primo, epiſtola ad uniuerſos ēpōs p campaniā, ſamniū & Picenū cōſtitutos, q̄ī ordine eſt epi 78. in primo tomo cōciliorū, ſic. Illā ēt, cōtra Apoſtolicā regulā, præſumptionē, quā nuper agnoui a quibuſdam illicita uſurpatione cōmitti modis oīb. cōſtituo ſubmoueri (de pœnitētia uidelicet, quæ à fidelib. poſtulatur:) ne de ſingulorū peccatorum genere libellis ſcripta cōfeſſio publicè recitetur: cū reatꝰ cōſciētiarū ſufficiat ſolis ſacerdotib. indicari confeſſione ſecreta. Remoueatur tam improbabilis cōſuetudo, ne multi a pœnitentiæ remedijs arceātur, dū aut erubeſcūt, aut metuūt inimicis ſuis ſua facta reſerare. Sufficit n. illa confeſſio, q̄ primum Deo ſit, tum ēt ſacerdoti, qui pro delictis pœnitentiū precator accedit. Tunc. n. demū plures ad pœnitentiā poterunt prouocari: ſi populi auribus nō publicetur conſcientia confitētis. Hęc ibi Leonis decretū hoc ad illū finē tēdit principaliter, ut ſecreto confeſſio ſecreto, non publicè, fiat, fateor. & in hoc ſenſu adducta fuere ſupra, cum de modo confitendi ſecretè contra errantes tractaretur, his tū non obſtantibus adaptantur ſecundario ad ſigillū conſeruandū de confeſſis, & hoc ad mentē ipſius Papæ. Quē finē ſibi præſtituit papa, quando iſta decreuit? Teſtionē delictorum confitentis, nè (ut ipſe dicit) multi à pœnitentiæ remedijs arceantur, & ut plures ad pœnitentiā prouocentur. Iſte idē finis eſt finis ſigilli: ut patet. Conſequēter igitur papa ſub p̄dicto decreto comprehendit, implicitè ſaltē, præcipere de ſigillo. Tunc uidere delectat, q̄ conformiter pōtificiæ huic declarationi confideat ſecunda concluſio ph̄s, & ex conſequenti q̄ apicè cōcluſio ipſa per huiuſmodi pontificis dicta cōfirmetur ad literā. Item &c. meritò idipſum de ſigilli cuſtodia fuiſſe a ſacra ſcriptura inſinuatum, eccleſiaſtici decimo. Secūdum iudicem populi ſic & miniſtri eius ēmungendo cum Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis omnium iniquitatū eius non recordabor. Cū igitur confeſſarius ſit miniſter Dei, (ſecundum ly Accipite ſpiritum ſanctū quorum remiſeritis peccata &c. Ioan. 20. & ſecundum ꝙ ex concilio Triden. alibi ſuper adductū eſt): & Deus poſt pœnitentiam peccantis non recordetur peccatorū illius inquantum ſ. tegit illa non prodēdo amplius oportet ſecundū ſcripturam hāc: ꝙ & confeſſarius peccata ipſius confitentis tegat, quod eſt ſigillum cuſtodire. Secundo 2
Habes quō & Concilij & Pontificis & ſcripturarū prædicta, ꝓ 3 quanto ſacerdotē ad ſigillū peccatorū in confeſſione auditorū obligāt, & intelligas, & declares, & tuearis. Tertio. Vides quō ex his uniuſdem doctrina huius articuli conſolidetur, & declaretur.

Etiam ad ſigillū extenduntur uerba leonis.

CON-

A dam ſibi ueritatem de tali re, etiam quòd ſub ſecreto præmiſſoillam habeat, quando adeſt caſus licitus præcipiendi de huiuſmodi ſecretis reuelandis; & in tali caſu is, qui recepit ſub ſigillo iſtu confeſſionis, tenetur ad obediendum prælato de hoc præcipienti. Immo & quandoque ex ſuamet conſcientia, etiam ſi prælatus nihil omninò innueſtiget uel dicat, tenetur id ſecretum reuelare; iuxta illud Iſidori, in malis promiſſis reſcinde fidem: & tantò magis, quantò nõ promiſit ſub iuramento. Nam ſimplex promiſſio aſſimilandi ſecretorum ſigillo confeſſionis uidetur, & (ſecundum aliquos nõ uulgares doctores) eſt minus uinculum, quàm promiſſio iuramento ueſtita. De caſibus reuelandorum, uel non reuelandorum, ſecretorum uel ad mandatum prælati, uel ex dictamine rectæ conſcientiæ propriæ, quoniã hic non eſt locus tractandi iſtam materiam. Vide Sanctum Doctorẽ in quolibet 1. ar. 15. & 16. item 2. 2. q. 70. ar. 1. ad ſecundum: & rectè intelligas.

Caſus conſcientiæ de ſecretis.

Concl. 20

QVAEST. XI. ARTIC. II.

CONCL. Sigillum confeſſionis directè non ſe extendit, niſi ad illa, de quibus eſt ſacramentalis confeſſio; ſed indirectè id, quod non cadit in ſacramentali confeſſione, & ad ſigillum cõfeſſionis pertinet, ſicut illa, per quæ poſſet peccator, uel peccatum deprehendi.

¶PROB. Quia id, quo ad utranque partem, patet ex prædictis.

¶NOT. Reliqua uerba omnia in corpore dicta à ly Nihilominus uſque ad, ſummo ſtudio, & c. diligẽter notabis atque cuſtodies. Propter ly ſcandalum aduerte, quòd quidam ſimplices, dum audiunt, aliqua in cõfeſſione dicta de ſe uel de aliis recitari credunt, confeſſionẽ detegi; ſiccitco inde plus uel minus ſcãdalizantur. & de hoc ſcandalo loquitur textus: meritoque intendit, uitandum fore hoc: quoniam ẽ ſcãdalum puſillorũ, de quo Matt. 18.

* Th. diſt. ubi ſupra a. 1. & ſeq.

Diuerſimodè ad diuerſa ſe extendit ſigillum.

1^m de cõcluſione. Se extẽdat. &c. uel quaſi ſe extendat. &c. Tũc &c. ut patet ex his, quæ dicta ſunt. Si enim ſunt peccata ſigillũ ad illa ſe extendit directè; ſi ſunt illa, per quæ peccator manifeſtari poſſet, ad illa ſe extẽdit indirectè; ſi ſunt alia ab his, in actu tñ confeſſionis narrata, ad illa quaſi ſe extendit; inquantum ſcilicet ſummo ſtudio ſunt cęlanda (ut in textu di.)

2^m de antecedente. Sub ſigillo confeſſionis. &c. Si aliquid narrènon, propriè.

¶ Tunc &c. Nam huiuſmodi quæ extra confeſſionem ſacralem ſub ſigillo confeſſionis dici perhibentur, impropriè nomen hoc ſibi uendicant. Nam ſigillum confeſſionis inueniri non poteſt ſine ſacramentali confeſſione: quia uinculum ſacramentale non eſt authoritatis humanæ, ſed ſolius diuinæ.

¶NOT. Verba textus illa, aliquis non debet de facili aliqd recipere hoc modo infinuãt, taliter ſecretũ cõmittere, uel ſic recipere, nõ eſſe omnino ẽperitè ſecurum. Nam qui tradit, uel recipit aliqd in confeſſione, diuinæ inſtitutionis extra confeſſionem, ut facere irreuerentiam ſacramentum & nihil ſit æquè cęlandũ, ſicut qđ in ſacrali confeſſione ht, & nomen confeſſionis, uel ſigilli cõfeſſionis, uideatur per hoc multum uileſcere. Verba & illa textus ultra bonum conſiliũ, quod aperte præſeferunt, implicitè oſtẽduntque ſic dicta extra confeſſionem ſacralem non importãt ſecum propriè ſigillum confeſſionis, licet hoc ad extrà ſonẽt. Nã in præſentia confeſſarij non eſt dicta ſibi in cõfeſſione recipere, uel non recipere ſub ſigillo, ita quòd poſſit nõ recipere: ſicut eſt in caſu hoc extra confeſſionem. Item non dicunt pœnitentes confeſſario, ut peccata ibi confeſſa recipiat ſub ſigillo: ſed hoc da ſe intelligitur, & ſtatim obligat (ut artic. 1. dictum eſt.) Contra uerò, ſi hic extra confeſſionem non diceretur, recipe dictum hoc ſub ſigillo confeſſionis, immò etiam ſi diceretur id, & non reciperetur ſub ſigillo: talis tunc ipſe audiens non obligaretur ad celandum ſibi tunc dicta. Ecce; quantum iſta nomina, ſub ſigillo confeſſionis, differant ſecundum rei ueritatem, licet iuxta ſonum idem ſint: quæ differentia (ut uiſum eſt) denotatur in uerbis textus ſupra deſcriptis. Huius rei ſignum aliud poſuit Sanctus Thomas, dum ait; ſi tamen recipiat tenetur ex promiſſione. Quaſi dicat. Iuxta aliorum iura ſecretorum obligatur promittens tenere ſecretum, minus tamen, quàm ſi ſub ſigillo ſacramentalis confeſſionis obligatus eſſet. Ergo talis ſic extra confeſſionem ſacramentalem promittens non audit ut Deus, ſed ut homo. Ergo poteſt talis aſtringi a prælato ratione præcepti uel excommunicationis latæ ſententiæ ad manifeſtan-

Quid ſit uadeat, uel nõ ualeas, ly Dico tibi ſub ſigillo cõfeſſionis hoc.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſigillum confeſſionis ſe extendat ad alia, quàm ad ea quæ ſunt de confeſſione.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſigillum confeſſionis ſe extẽdat ad alia, quàm ad illa, quæ ſunt de confeſſione. Quia de cõfeſſione nõ ſunt niſi peccata, ſed aliquando cũ peccatis alia multa quis narrat, quæ ad cõfeſſionem non pertinent, ergo cũ illa ſacerdoti dicãtur ut Deo, uidetur quòd etiam ad illa ſigillum confeſſionis ſe h extendat. B

¶ 2 Præt. Aliquãdo aliquis dicit alicui aliquod ſecretum, & ille recipit ſub h ſigillo cõfeſſionis, ergo ſigillum confeſſionis ſe extendit ad illa, quæ non ſunt de confeſſione. C

SED CONTRA. Sigillũ confeſſionis eſt aliquid annexũ ſacramentali confeſſioni, ſed ea quæ annexa ſunt alicui ſacro, non ſe extendunt ultra ſacramentũ illud, ergo ſacramentum confeſſionis non ſe extẽdit, niſi ad ea, de quibus eſt confeſſio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſigillum cõfeſſionis directè non ſe extendit, niſi ad illa, de quibus eſt ſacralis cõfeſſio; ſed indirectè id, quod nõ cadit ſub ſacramentali cõfeſſione, etiam ad ſigillum confeſſionis pertinet, ſicut illa, per quæ poſſet peccator, uel peccatũ deprehẽdi. * Nihilominus tamen alia ſummo ſtudio ſunt cęlanda, tũ propter ſcandalum, tũ propter pronitatem, quæ ex conſuetudine accidere poſſet.

ET per hoc patet reſponſio ad primum.

AD 2^m dicendum, quòd aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: ſi tamen recipiat, tenetur ex promiſſione hoc modo cęlare, ac ſi in confeſſione haberet; quàmuis ſub ſigillo confeſſionis non habeat.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quomodo per rationem oſtendat, meritò inſinuatum ab Innocentio tertio, quòd directè ad ſigillum ſpectant peccata, indirectè uero ea, per quæ peccator, uel peccatum eius poſſet deprehendi. Inſinuatur autem id (ut in append. articulus primus narratum eſt) per eius literam ſic. Caueat ſacerdos: nè uerbo, uel ſigno, uel quouis modo, prodat peccatorem. Quaſi dicat. Illa, per quæ poſſet uel peccator confeſſus uel eius peccatum, deprehendi, pertinent, ſaltem indirectè, ad ſigillum confeſſionis. Pro hoc conſule quoque Eugenium, & Gregorium articulus quartus append. Hinc uide bonitatem Dei maximam, non tantum quia ipſe per miniſtrum ſuum tegit peccata ſibi ſacramentaliter confeſſa (quod eſt proprium confeſſioni huic: cum in foro contentioſo ex confeſſione delictorum ſuorum quis decapitetur, aut aliam pœnam ſubeat:) ſed etiam quia ipſa uoluit ab eodem confeſſario tàm ſtrictiſſima circumſpectione ſemper tegi: ita ut eorum uideatur mox poſt confeſſionem totaliter oblitus. Hanc obliuionem confeſſarij uoluit forſan, ultra alias expoſitiones, deſignare Deus; quando Ezech 33. inquit. Si impius egerit pœnitentiam &c. uita uiuet, omnia peccata eius non imputabuntur ei. Hoc eſt (ut ab oppoſitis loquamur) obliuioni tradentur. Ibi nanque præmiſerat, Etiam ſi dixero iuſto, quòd uita uiuet, & confiſus in iuſtitia ſua fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius obliuioni tradentur: in iniquitate ſua, quam operatus eſt, in ipſa morietur. & infra. Si dixero impio morte morieris: & impius egerit pœnitentiam &c. omnia peccata eius non imputabuntur ei &c. uita uiuet. Ecce: quòd, ab oppoſitis diſcurrendo, in idem redit ly non imputabuntur, cum ly obliuioni tradentur. Quare nunc in tertia perſona dicit, non recordabuntur: cum tamen ſupra capitulo decimooctauo in prima perſona dixerit, non recordabor? ut ex hac phraſi locutionis deſignet: miniſtrum ſuum, qui eſt in perſona alter ab eo, non recordaturum, ſeu ad modum non recordantis ſe habiturum circa peccata a pœnitente ſibi confeſſa. Ecce: quòd ſigillum à miniſtro ſuo cuſtodiendum etiam antiquitus prædixerat diuina bonitas. Et nota iuxta ſeriem capitulorum ordinem ſigilli: quoniam ſeries hæc demonſtrat ideo ſigillum debere ſeruari a miniſtro ex eo, quòd in Deo præceſſit; id eſt quòd (ut artic. 1. in corpo.

Vul. p. 8. Eccl. &c.

D

E

Promiſſiones diuinæ de uita æterna alicui factæ intelliguntur conditionaliter, ſtãte ei^m uita iuſtitia & è cõtra.

pota dixit Sanctus Thomas) ſacerdos debet custodire ſigillum F cõfeſſionis, eò quia à Deo teguntur peccata. Quòd autem ſeries capitulorum id oſtendat, patet: quia in cap. 18. dixit, non recordabor; & in cap. 33. ſubiunxit, non recordabuntur. Hinc aliud quoque mirandum (quod tamen uerum eſt) uides; quòd ſ. homo ineſcuſabilis eſt, ſi non confiteatur, ex quo peccata ſua in confeſſione reuelata tantæ cęlationis cuſtodia, ſub tanto præcepto, communiuntur. Vide mirum. Si peccator tegit peccata ſua, Deus eadē detegit: ſi uero peccator detegit, Deus eadem tegit. Ex præcepto itaque ſigilli à Chriſto domino inſtituti, & ab Innocentio III. ſuperius in appendice hac declarati, duo habita ſunt ad literam: bonitas maxima Dei erga peccatorem confitentem, & inexcuſabilitas maxima peccatoris, præ rubore, uel alio uerecundo reſpectu, peccata propria confiteri recuſantis.

Mirū con tinēt duo 45

2 Secundo habes: quomodo per rationem prædicta à Pontifice & ſcripturis, p quanto ſigillum tum directè tum indirectè ſtatuunt, & declares, & probes, atque defendas: maxime ſi iunxeris articulum primū huic.

3 Tertio uides: quomodo ex his uiciſſim præſentis articuli angelica doctrina conſolidetur, & declaretur.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſolus ſacerdos habeat ſigillum confeſſionis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd non ſolū ſacerdos ſigillum confeſſionis habeat. Quia aliquando aliquis cōfitetur ſacerdoti per interpretē neceſſitate urgente, ſed interpres (vt uidetur) tenetur confeſſionem cęlare, ergo ēt non ſacerdos aliquid ſub ſigillo cōfeſſionis habet[b]. G

¶ 2 Præterea, Aliquando aliquis in caſu neceſſitatis poteſt laico confiteri, ſed ille tenetur peccata cęlare, cum ſibi dicantur, ſicut Deo, ergo non ſolum ſacerdos ſigillum confeſſionis habet[h]. H

¶ 3 Præt. Aliqñ aliquis ſe ſacerdotē fingit ut conſciam alicui⁹ exploret p hāc fraudē; & ille ēt (vt vr̄) peccat ſi confeſſionē reuelet,[h] ergo non ſolū ſacerdos ſigillū confeſſionis habet.

SED CONTRA eſt, q̄ ſol⁹ ſacerdos miniſter eſt huius ſacr̄i, ſed ſigillum confeſſionis eſt annexum huic ſacramento, ergo ſolus ſacerdos habet ſigillum confeſſionis.

Præt. Homo tenetur ea, quæ in confeſſione audit celare, ſi non ſcit ea, ut hō, ſed ut Deus, ſed ſolus ſacerdos eſt miniſter Dei, ergo ſolus ſacerdos tenetur occultare.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd ſigillum cōfeſſionis competit ſacerdoti inquātum eſt miniſter huius ſacr̄i, qđ nihil aliud eſt q̄ debitum cōfeſſionē celandi, ſicut clauis eſt ptās abſoluēdi, tñ ſicut aliquis, qui non eſt ſacerdos, in aliquo caſu participat aliqđ de actu clauis, dū cōfeſſionē audit, ꝑpter neceſſitatē; ita ēt participat aliqđ de actu ſigilli cōfeſſionis, & tenetur celare, quàuis proprie loquendo, ſigillum confeſſionis non habeat.[a]

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVÆST. XI. ART. III.

CONCL. Sicut aliquis, qui non eſt ſacerdos in aliquo caſu participat aliquid de actu clauis, dum confeſſionem audit, propter neceſſitatem: ita etiam participat aliquid de actu ſigilli confeſſionis, & tenetur cęlare; quamuis proprie loquendo, ſigillum confeſſionis non habeat. I

¶NOTATIO. Ille participare dr̄ aliqđ de actu confeſſionis & ſi non ſit ſacerdos, qui pp aliqđ licitum uel illicitum audit aliqđ dictum in confeſſione, uel confitendo ſibi, uel ſacerdoti. Et licet in textu dicatur ly pp neceſſitatem; tamē non excludun tur per hoc aliæ cauſæ ſiue licitæ ſiue illicitæ: ſed (iuxta morem ſuum laudabilem ordinarium) denominationem facit D. Th. ab antedictis, q. 8. ar. 2. ubi dr̄ q̄ in caſu pōt fieri confeſſio laico, & ar. 3. ubi dicitur, q̄ extra caſum neceſſitatis poteſt quis confiteri uenialia laico, & q. 9. ar. 3. ad 2m. ubi dicitur quod quis cōfiteri pōt per interpretem in caſu, & q hac ar. 1. ad 1m. ubi dicitur q̄ etiam non abſoluens tenetur ad ſigillum. Interpres igi͛, & laicus in caſu audiens confeſſionem, & quicunque (etiā prætereundo, uel de induſtria) aliquid de illo audit, & qui ſe cōfeſſorem fingit, & qui latenter abſconditus (puta, ut ueniat in cognitionem alicuius criminis cōfitentis, de quo ipſe ſuſpicatur) confeſſionem audit (quod eſt ſacrilegium magnum, & iniuriā facere ſacramento,) omnes iſti, tenentur ad ſigillum, ut potè participantes aliquid de actu confeſſionis. Adde q̄ & is, cui aliquid habitum in confeſſione de licentia confitentis reuelat (ut ar. 4.) tenetur ad ſigillum. Nā de actu confeſſionis aliquid participat, ſaltem mediatè. mediante illo ſacerdote, qui ſic reuelat & ſe in confeſſione prius habuiſſe declarat. K

¶PROB. Quæ ipſa concluſio fert ſecum probationem ſuam (cum participare de actu clauis, quod eſt debitum confeſſionē cęlandi, ꝑponat illū non ad ſigillum teneri aſſerit.)

1m de concluſione. Habet. ℞. Per participationē: non, per principalitatē. § Tunc &c. Licet n. ſacerdoti ſoli conueniat ſigillū hēc p eſſentiā ſeu p principalitatem, inquantum ipſe ſolus habet ordinem: tñ non ſacerdoti conuenit etiam ſigillum per participationem.

2m de concluſione. ſigillū confeſſionis hēt. ℞. abſolutè. i. uniuerſaliter quocūque mō: non, per eſſentiam § Tunc &c. Concedit. n. concluſio, (q̄ nō ſolus ſacerdos ſigillum habet (abſolutè & uniuerſaliter loquendo) licet ſol⁹ ipſe illud habeat per eſſentiam. Pro quo uide ad primum.

3m illatio cō cluſionis. Ergo non ſolum &c. ℞. Concedit illatio, loquēdo de ſigillo uniuerſaliter. i. ſiue per eſſentiā ſiue per participationem, ſic illud ſumaret. Vide ad 1m. ad 2m. & ad notationē immediate poſitam poſt concluſionem.

APPENDIX.

EX articulo habes primò quomodo per rationem, monſtres, maximè Inn. III. p extēſionē inſinuaſſe: q̄ quilibet de actu confeſſionis participans et laicus, dēt neceſſariò ſeruare ſigillū. Inſinuauit āt hoc q̄ idē decretū ſupra ar. 2. appen. recitatū: ubi accipitur propriè ly ſacerdos, p audiēte confeſſionē ex officio; puta quia hēt ordinē & iuriſdōnem: Extenſiuè aūt pro quocunque, & quocunque, audiente confeſſionem (quantum ad ſigillum ſeruandū,) loquendo. Intentio namque Innocentij ibi eſt: q̄ pctā confitētis maneant omnimodis, demptō tunc audiente, ſecreta. Effectū uerò hunc, ſ. totalem peccatorum abſconſionem, non cōſequeretur: niſi de oī audiente confeſſionem, & laico, extanſiuè non intēdiſſet. Cùm ergo Papa ſufficienter prouidere famæ cōfitētis uoluerit, ut undique libera eſſet confeſſio: & ipſius famæ ſufficienter prouideri non poſſit, niſi per extenſionem ſigilli ad quoſcunq; peccata confitentis in confeſſione narrata quocunque audientes (ut patet:) clarum reſtat, q̄ Papa ipſe præmiſſum decretum ad omnes hos, implicitè ſaltem, extendere uoluit, & extendit. Sub nomine igitur ſacerdotis intellexit quoſcunque, etiam laicos, non quia laici ſacerdotes ſint, (Hoc enim eſt damnata hæreſis. q. 8. ar. 1. & 2. & 4.) ſed quia in propoſito, de quo loquimur, poſſunt & ipſi aliquo modo participare de audientia confeſſionis; ut ſupra in not. poſt concl. Qm̄ ergo acceſſorium ſequitur naturam principalis (de reg. iuris in 6.) & principalis in caſu noſtro eſt uerus ſacerdos immediatè audiens confitentem, acceſſorius autem eſt quicunque alius, etiam laicus: fatēdum eſt, quòd intentio papæ eſt obligare iſtos acceſſorios & eodem proportionaliter circunſpectionis uinculo, & eiſdem pœnis. Vide igitur ar. 2. decreti illius diſtrictionem & circūſpectionis, & pœnarum: ac quemlibet ad hos etiam facito utriuſque rectam applicationem. Ex ſupradictis quoque motus Gregorium, & Eugenium allegatos ibi ſcripturaſq; pro ſigillo ſacerdotum adductas hūc ꝓportionaliter applicare potes: ad inſtar authoritatis Innocentij te regulando. Hinc uidebis melius & bonitatem Dei ibi ar. 1. expreſſam, & hominis non confitentis inexcuſabilitatem.

Vtil. p S. Eccl. &c.

2 Secundò habes, quomodo per rationem dicta Pontificis, & ſcripturæ præfata, pro quanto ſigillum extendunt etiam ad alios à ſacerdote confeſſario immediatè, intelligas, probes, ac tuearis. Addendo: quod participans alicuius naturam & proprietates eius participat (ut patet de ferro ignito, & mille aliis per te faciliter inueniendis.)

3 Tertiò uides, quō uiciſſim ex his Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur.

QVÆST. XI. ART. IIII.

CONCL. Sacerdos, ſi de licẽtia cõfitentis dicat habita in cõfeſſione, nõ frangit ſigillũ confeſſionis: tñ cũ tali circũſpetione debet illud dicere, vt uitet ſcandalum, nè fractor ſigilli reputeť.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum de licentia confitentis poſsit ſacerdos dicere quæ habet in confeſsione.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ de licentia confitẽtis nõ poſsit ſacerdos pctm̃, quod habet ſub ſigillo cõfeſsiõis, alicui pdere. b Quod.n. non poteſt ſuperior, non põt inferior: ſed Papa nõ poſſet aliquem licẽtiare, ꝙ peccatum, quod habet in confeſsione, alteri proderet. ergo nec ille, qui confitetur, põt ipſum licentiare.

¶ 2 Prẽt. Illud, quod eſt inſtitutũ propter bonum cõe Eccleſiæ, nõ põt ex arbitrio unius irritari: ſed celatio cõfeſsionis eſt inſtituta propter bonũ totius Eccleſiæ, ut hoĩes cõfidentius ad confeſsionem accedãt, b ergo ille, qui cõfitetur, non põt licẽtiare ſacerdotem ad dicẽdum.

¶ 3 Prẽt. Si poſsit licẽtiari ſacerdos, vr̃ dari h palliũ malitiæ magnę ſacerdotibus: quia poſſent prẽtendere ſibi licẽtiam datã, & ſic impune peccarent, quod eſt incõueniens, & ſic vr̃ ꝙ nõ poſſint à confitente licentiari.

¶ 4 Prẽt. Ille, h cui ille reuelabit, non habebit peccatum hoc ſub ſigillo cõfeſsiõis, & ſic poterit pctm̃ publicari, quod iã deletũ eſt, quod eſt incõueniens, ergo non poteſt licentiare.

SED CONTRA. Superior poteſt mittere peccatorem cũ literis ad inferiorem ſacerdotẽ de voluntate ipſius, ergo de uoluntate confitentis, poteſt ſacerdos peccatum reuelari alteri.

¶ Præterea, Qui poteſt aliquid facere per ſe, poteſt etiã per alterum facere, ſed cõfitens põt peccatum ſuum, quod fecit, p ſe alteri reuelare, ergo poteſt per ſacerdotem facere.

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ duo ſunt, propter quæ tenentur ſacerdotes peccatum occultare. Primo, & principaliter, a quia ipſa occultatio eſt de eſſentia ſacramenti, inquantum ſcit illud, vt Deus, cuius vicem gerit ad confeſsionem. Alio modo propter ſcandalum vitandum, poteſt autem confitens facere, ꝙ ſacerdos illud, quod ſciebat vt Deus, ſciat ẽt vt homo; quod facit, dum licentiat eũ ad dicendũ, & iõ m ſi dicat, non frangit ſigillum confeſſionis; tamen debet vitare ſcandalum dicendo, ne fractor ſigilli prædicti reputetur n.

C AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Papa non poteſt licentiare ſacerdotem ad dicendum, quia non poteſt facere ꝙ illud ſciat vt homo, quod tamen facere poteſt ille, qui confitetur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ non tollitur illud, quod eſt inſtitutum propter bonum commune; quia ſigillum con- D feſſionis non frangitur, quia dicitur quod alio modo ſcitur.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ ex hoc non datur aliqua impunitas malis ſacerdotibus, quia imminet eis probatio ſi accuſantur, ꝙ ſine licentia confitẽtis reuelauerunt.

AD QVARTVM dicendũ, ꝙ ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante ſacerdote de voluntate confitentis, partici- E pat in aliquo actu ſacerdotis, & ideo ſimile eſt de eo, & de interprete, niſi forte velit, ꝙ ille abſolute ſciat, & libere.

¶ NOT. Exemplar multarum rerum eſt concluſio hæc: ut cum prudentia fiant, etiam ſi poſſent de ſe iuſte fieri. Concorda huic Apoſtolum dicentem. 1. Cor. 6. omnia mihi licẽt, ſed nõ omnia expediunt, & cap. 10. omnia mihi licent, ſed non omnia ædificant. Ex concluſione igitur hac trahe, ꝙ bona actio, vel paſſio, non eſt bona, niſi cum debita prudentia fiat.

Prudẽtia ſit actibus & paſſionibus.

PROB 1. Quia ſigillum eſt de eſſentia ſacramenti cõfeſſionis, inquantum confeſſarius ſcit peccatum cõfitentis, ut Deus, non vt homo; & confitẽs poteſt facere, ꝙ ſacerdos illud ſciat etiam vt homo (hoc autem facit, dum licentiat eum ad dicendum:) 2. Quia ly cũ tali &c.) id ex natura ſua patet (Cum vbique ſcandalum puſillorum vitãdum ſit Matt. 19.)

¶ NOT. Aliquid dicitur de eſſentia ſacramenti, quia ſine eo ſacramentum non cõſtat: vt materia, forma, & intentio miniſtri faciendi quod facit eccleſia: & hoc modo intelligitur Eugenius 4. Papa in Decreto Armenis dato, ſacro approbante Concilio Florentino, quãdo omnia ſacramenta tribus perfici dicit. Sic non intelligitur textus, cum dicit, ꝙ ipſa occultatio eſt de eſſentia ſacramenti: quoniam, ſi à ſacerdote reuelarentur peccata ipſa, confeſſio adhuc eſſet confeſſio: quod non eſt, ſi deeſſet ſacramento illi uel materia, uel forma, uel intentio miniſtri antedicta. Alio modo dicitur aliquid de eſſentia confeſſionis, quia eſt tanquam proprietas eſſentiam eius actualiter conſequens. Sic ibi accipitur ly de eſſentia ſacramenti. Quemadmodum enim remoto actu riſibilitatis ab homine, quę eſt eius proprietas, remanet adhuc eſſentia hominis: ita remoto ſigillo a confeſſione, ideſt actuali obſeruatione ſigilli, remanet adhuc eſſentia confeſſionis. Quoniam verò proprietas eſſentiæ eſt de perfectione ſecunda eſſentię rei: ideo & riſibilitas quandoque à Filoſophis dicitur eſſe de eſſentia hominis, & ſigillum dicitur hic eſſe de eſſentia ſacramenti confeſſionis. Quòd ſi ſtas uis in uerbo citius te expedies dicendo, ꝙ occultatio, ſicut & proprietas quæuis alia non di eſſentia ſacramẽti,

Concil. Flor.

A ſit, nec tamen cuiuſq; licet, in ſenſu prædicto, dicat de eſſẽtia ipſius.

1 a maior. Quòd nõ poteſt ſuperior non poteſt inferior. ℞. loquendo in eodem genere, ſeu modo, ſeu foro: non aliter. §. Tunc &c. Nam Papa licet ſit maior iſto confitente: tamen non conſiderantur ambo in eodem genere, ſeu foro: quando dicitur ꝙ Papa non poteſt licentiare ſacerdotem illius ad manifeſtandum iſtius peccatum cum tamen ille poſſit ſuum confeſſariũ licentiare ad manifeſtandum peccatum ſuum.

NOT. Si vis, ut Papa poſſit idipſum, loquere de Papa quo ad ſeipſum: & tunc manebis in eodem foro, ideoque quod poteſt ille, poteſt & Papa. Exempli gratia. Confiteatur Papa Calimerio ſacerdoti; tunc poterit licentiare Calimeriũ ipſum ad manifeſtandum peccatum ab ipſo Papa auditum in confeſſione. Aliàs non poteſt Papa licentiare cõfeſſarium alterius (vt dictum eſt) propter rationem allatã in textu.

Concl.

2m Illatio cõcluſionis. Ergo ille & c. ℞. negatur illatio hæc. §. Non enim propter manifeſtationem hanc de licentia confitentis, frangitur confeſſionis ſigillum: vt prima pars concluſionis dixit, & ratio in litera huius reſponſi in calce adducta teſtatur.

3r de maiori. Videtur dari pallium malitiæ magnæ ſacerdotibus. ℞. niſi immineret eis probatio; ſi accuſarentur, ꝙ ſine licentia confitentis reuelauerũt. §. Tunc & c. Ex hoc. n. gloſemate patet, ꝙ nõ datur aliqua impunitas malis ſacerdotibus, ſi prætendant licentiam ſibi datam de peccato confitentis manifeſtato.

4m maior. Ille, cui ille ſacerdos reuelabit nõ habebit pctm̃ hoc ſub ſigillo cõfeſſiõis. ℞. nega iſtã maior. §. Rõ eſt, quia ille participat de actu ſacerdotis confeſſarij, & conſequenter de actu ſigilli confeſſionis. Propter hoc melius intelligendum vide ar. 1. concluſionem, & notationem. Ex litera ly niſi fortè velit & c limitabis dicta ſuperius in illa notatione de tali, cui a ſacerdote reuelatio fit.

Corollarium. Si ergo talis confitens ſacerdoti licentiam reuelandi tale peccatum alteri, non addat expreſſe: ꝙ ille alter etiam idipſum dicere poſſit, prout voluerit, caueat ille alter ſibi taliter dictum, nè reuelet: alioquin de fractione ſigilli reus erit. Rurſus ex litera ly niſi fortè uelit, elice: ꝙ non licet ſacerdoti talem

Canc-la magna.

lem licētiam habēriam reuelare illud, niſi ſit inutilitatē cōfitē- F tis. Cum. n. iſta reuelatio inuitat nolūtati cōfitētis, & nō pſumat q; confitens velit damnū proprium ex tali reuelatione: conſequens ſit, q; ſacerdos ipſe ſic licētiatus nō poſſit reuelare illud in caſu quo in damnū confitentis vergeret. Quod vigilanter aduertendum eſt: nā & fractionis ſigilli, & malorum multorū cauſa indebita, confeſſarius exiſtat. Itē cum idipſum reuelat ſacerdos, non dicat ſe habuiſſe illud in confeſſione, &

48 à confitente habuiſſe licentiam ad reuelandum ei: ſed ſimpliciter dicat, ſe pro certo ſcire illud quod dicit, & q; idipſum nō diceret niſi pro certo (vt ſibi reuelatum ē) ſciret, vel ſimilia, tacendo ſemper nomen confeſſionis. Sufficit enim ſacerdoti reuelare ei illud de quo habet licentiam: & conſequenter eſſet tutum in cōſcientia. Alioquin ſi nomen confeſſionis exprimat: vel ſcandalo vel alicui periculo ſe exponat videtur, & per conſequēs imprudenter agit.

APPENDIX.

t E X articulo habes Primò: quomodo per rationem rei etiā errorem quorundam (vt refert Magiſter Ioannes de Tabia) dicentium: q; non licet ſacerdoti de licentia confitentis dicere audita ab eo

Vel. p S. Eccl. cōtra error. etc.

a in confeſſione. Secūdò habes: quomodo per rationem oſtendat errorem hūc merito repelli à Papa Aleſſandro 3°. extra, De Adulter. Capitulo ſignificaſti. Sic, Significaſti nobis quendā presbiterum cum alterius coniuge intra eccleſiam dormiuiſſe quæ ſe & illum euidē ſacerdoti huiuſmodi delictum confeſſos fuiſſe, publicè tibi detexit; & hoc ipſum idem ſacerdos nomen adulteri cælans pſentia tua dixit. Hęc ibi. Vbi apparet q; ille ſacerdos (ſecundum Panormitanum etiam) reuelauit hoc de licentia mulieris: quæ ſibi hoc confeſſa fuerat. Nominauit, ergo mulierem, quia licentiam ab ea habebat. cælauit nomen adulteri, quia ab illo licentiatus ſic non fuerat. Item à Papa Lucio 3. Matheus Cardinalis ſecreta nobis inſinuatione monſtrauit: q; cum fuiſſet ad Eccleſiæ iuræ regimen &c. Hæc extra de ſymo. Matheus. Vbi dicunt doctores, q; ille Cardinalis reuelauit ex licentia ſibi data: & dicit Abbat. Nota ex hoc textu: q; peccatum detectum in pœnitentia poteſt per confeſſorem alteri detegi, conſentiente tamen ipſo peccatore pœnitente. Hæc ille, & recitatur in marginalibus gloſſis ad capitulum prædictum. Nec valet ratio illorum errantium in contrarium adducta, quando dicunt, q; confitens non poteſt in hoc diſpenſare ſacerdotem: quia eſt de iege naturę, diuina, & eſſentia ſacramenti, ſigillum. Reſpondetur enim per tactum articuli q; confitens non diſpenſat ſuper iura prædicta; ſed q; facit, per licentiam ſuam illud idem eſſe notum ſacerdoti vt homini, quod ante licentiam erat. Sibi notum ipſi vt Deo.

F Reſponſum hoc ad illos errantes confirmatur ex Eugenio Papa capitulo ſi ſacerdos extra de offic. iud. ordin. dicente, Tū non pōt nominatā eū remouere a cōione, licet ſciat eū eē reū: qa nō vt iudex ſcit, ſed vt Deus. Hæc ibi. Ecce q; Eugen. Papa adducens rōnē de ſeruādo ſigillo a ſacerdotia inqt, q; ſacerdos ſcit vt Deus, nō vt iudex i. vt hō. Quaſi ex oppoſito dicat: ſi ſacerdos illud ſciret, vt hō, poſſet reuelar. Cū igr cōfitēs p licētiā faciat qd dictū ē: patet (vltra q; rō D. Tho. ē fundatiſſima: aum ſit & rō Eugenij) q; da eius licētia pōt ſacerdos reuelara, cū cautela tñ debita, & notata, vt i textu art. iā i elucid. Cęterū ſi à pęnitēte licētiā ſup hoc nō habeat, nec aliunde ſibi detecta in cōfeſſione ſciat: videat diligēter, vt obſeruet iā dicta i c. ar-appen. Quib. & addas pceptū Gregorij Papę dicētis. Sacerdos an oia caueat: ne de hi, q ei cōfitēr pcata ſua, alicui recitet q; ea confeſſus, eū nō propinquis, nō extraneis, neq; (qd abſit) p aliquo ſcādalo. Nā ſi hoc fecerit deponat & oībus dieb. uitæ ſuę ignominioſus peregrinando pergat. Hęc ibi, de pęni. diſtin. 6. c. Vbi vides q; nec p ſcādalo aliquo vitando licet frangere ſigillū. Itē ad hoc ipſū adde Eugenij Papā dictū. Si ſacerdos ſciat p certo aliquē eē reū alicuius criſi, vel ſi cōfeſſus fuerit, & emēdare noluerit (niſi tūc ciatio ordine q; pbare poſſit) nō dēt, cum arguere nominatim, ſū ideterminate, ſicut dixit Chriſtus, vn° veſtrū me traditurus ē. Sed ſi ille, cui dānū illatū eſt, petierit, iuſticiā, pōt excōicare authorē dāni, licet ēr ei cōfeſſus ſit; ſed iā non poteſt eum nominatim remouare à communione, licet ſciat eum eſſe reum: quia non ut iudex ſcit; ſed vt Deus; ſed debet eum admonere, ne ſe ingerat, quia nec Chriſtus Iudam à communione remouit. Hæc, extra da offic. iud. ordin. ſi ſacerdos. Ec-

Pro ar. t. facinnt Greg. et Eug. 1

K ce; q; confeſſum ſacramentaliter non vult prodi à ſacerdote pp tōnem dictam; quia. ſ. ſacerdos tunc illum eſſe reum ſcit nō ut iudex (.i. in foro contentioſo, in quo & petitur iuſticia a dāni ficato, & excommunicatio fertur) ſed vt Deus. Tertiò habes: quomodo per rationem dictum Alexandri Papæ, pro quanto ſacerdotem poſſe de licentia, pœnitentis dicere audita in confeſſione inſinuat, & intelligas & probes, & defendas. Memineris tamē in tali caſu ſemper cautellæ dictæ in corp. art. & in coroll. poſt ad 4^{tū}. Quarto vides: quomodo ex his viciſſim doctrina præſentis articuli firmetur, & declaretur.

Excōicatū ſacerdōs aliquē ſciēs, an p viā cōfeſſiōis an poſſit a coīōne, cui ſe ingerit, arcera. 3

4

ARTICVLVS. V.

Vtrum ille qui ſcit aliquid per confeſſionem, & per alium modum, etiam poſſit reuelare illud.

AD QVINTVM ſic proceditur. videtur q; illud quod quis ſcit per confeſſionem, & ēt alio modo, non poſſit alteri reuelare. Non enim frangitur ſigillum confeſſionis niſi dū peccatum, h quod ſcitur in confeſſiōe reuelatur, ſi ergo iſte reuelat peccatum quod in confeſſione audiuit, qualitercumq; aliàs ſciat, ſigillum confeſſionis frangere videtur.

¶2 Præterea, Quicūque confeſſionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc q; peccata ipſius nō reuelet; ſed ſi aliquis promitteret alicui tenere priuatum, quod ei dicitur, quantumcunq; poſt ſciret, deberet priuatum tenere ergo quod quis in confeſsione audiuit, quantumcunque aliàs ſciat, debet priuatum haberi.

¶3 Præterea, b Duorum quod ē altero potentius, trahit ad ſe reliquum: ſed ſciētia, qua ſcit peccatum vt Deus, eſt potētior, & dignior ſcientia, qua ſcit peccatum vt homo, ergo trahit ad ſe eam, & ita non poterit reuelari ſecundum q; ſcientia, qua ſcit vt Deus, exigit.

¶4 Præterea, Secretum confeſſionis inſtitutum eſt ad vitandū b ſcandalum, & ne homines à confeſſionibus retrahantur: ſed G ſi aliquis poſſet dicere illud, qđ in confeſſione audiuit, etiam ſi aliter ſciret, nihilominus minus ſcandalum ſequeretur, ergo nullo modo poteſt dicere.

SED CONTRA, Nullus poteſt alium obligare ad quod nō non erat obligatus, niſi ſit ſuus prælatus, qui obliget eum præcepto, ſed ille, qui ſciebat alicuius peccatum per viſum, non erat obligatus ad cælandum, ergo ille, qui ei confitetur, cum non ſit prælatus ſuus, non poteſt eum obligare ad cęlandum per hoc q; ei confitetur.

Præterea, Secundū hoc poſſet impediri iuſtitia Eccleſiæ, ſi aliquis vt euaderet ſententiam excommunicationis, quæ in ipſum ferēda erat pp̄ter aliquod H peccatum, de quo conuictus eſt, confitetur ei, qui ſententiā fert: ſed iuſtitiæ executio eſt in præcepto, ergo non tenetur cęlare peccatum quod quis in confeſsione audiuit, ſi aliàs ipſum ſcit.

RESPONDEO, Dicendum, q; circa hoc eſt triplex opinio. Quidam enim dicunt q; illud, I quod in confeſsione aliquis audiuit, non poteſt aliquo modo dicere ſi ſciat aliàs, ſiue ante, ſiue poſt. Quidam vero dicunt q; per confeſsionem præcluditur ſibi uia, ne poſsit aliquid dicere quod prius ſciuit, non aūt quin poſsit dicere ſi poſt, alio modo ſciat. Vtraq; autem opi-

QVÆST. XI. ART. V.

CONCL. 1ª. Illud, quod homo, per alium etiam modum ſcit, ſiue ante confeſſionem, ſiue poſt, non tenetur cælare quantum ad id, quod ſcit, vt homo.

¶ Examen. Dicitur ly illud quod homo, non autem ly ſacerdos;

dos,vt comprehẽdantur omnes,qui ad ſigillum tenentur. Non enim ſolus ſacerdos ad hoc tenetur; ſed multi alij:ut ſupra ar. 3. & elucid.

¶PROB. Quia talis homo poteſt dicere ego ſcio illud, quod vidi.

A non reuelare ſimpliciter (vt intelligitur in minori): aliud eſt promittere alicui, qđ ſibi dr̃, tenere priuatũ ſecundũ qd, i. nõ reuelare prout ſibi tũc dr̃ (ſic intelligit̃ ſigillũ). Primus.n. ſibi dictũ, et q̃ alia via ſciat illud, reuelare (ſalua promiſſione, nõ põt: Secundus aũt, ſi aliàs ſciat, põt. Rõ eſt: qa promiſſio primi cadit ſuper rem nu.lo mõ reuelandã, ſecundi verò ſuper rẽ hoc modo nunquam reuelandam. Hinc ſiquidem fit; vt reuelando rem primus peccet contra promiſſu; Secundus autem nõ, niſi mõ illo reuelet.

Concl. 2ª. Talis tenetur cælare illud idem, pro quãto ſcit vt Deus.

Corollarium. Ergo, ſecundum doctrinã hanc, non ſacerdotes etiam cõfeſſionẽ audientes (vt Interpres, &c. vt art. 3.) ſciunt vt Deus, Loquendo enim textus de omni audiente confeſſionem, non de ſacerdote tantum (ut patet in not.) dicit: q̃ talis debet cælare, inquantum ſcit ut Deus. Ergo oẽs huiuſmodi ſciunt, ut Deus, licet diuerſis rationib. Sacerdos enim confeſſarius ſcit, ut Deus, inquãtum ex officio audit: alij ſciunt, ut Deus, inquantum participãt aliqd de actu cõfeſſionis. Vide ar. 3

PROB. Quia talis non poteſt dicere, hoc audiui in confeſſione.

Concl. m.

CONCL. 3ª. Talis homo propter ſcandalum vitandum debet abſtinere, ne de hoc loquatur, niſi neceſſitas immineat.

Concl. p.

¶NOT. Vide: quã conformis ſit huic menti. Sancti doctoris notatio illa, quæ poſita eſt art. 1. poſt ad 4m. Si enim primã hanc concluſionem etiam iſta tertia contuleris: videbis, in propoſito noſtro de ſigillo, & vniuerſaliter à ſimili de multis, q̃ de rigore iuris plura fieri poſſunt abſque ſcrupulo cõſcientiæ, quæ pro ſcandali vitatione iuxta conſcientiam non fieri, ſed omitti debent.

Concl. ſ.

Cõſidera multa in paucis.

¶PROB. Quia de ſe. ex dictamine rationis, patere concluſio hæc præſupponitur.

nio dum nimium ſigillo confeſſionis attribuit, præiudicium veritati, & iuſtitię ſeruandę facit. Poſſet enim aliquis ad peccãdũ eſt pronior, ſi non timeret ab illo accuſari, cui confeſſus, eſt ſi coram illo peccatum iteraret. Similiter etiã multum iuſtitiæ B perire poterit, ſi teſtimonium ferre aliquis non poſſet de eo, quod vidit poſt confeſſionẽ de hoc factam, nec obſtat q̃ quidam dicũt q̃ debet proteſtari ſe non tenere priuatum hoc, quia hoc non poſſet proteſtari, niſi poſtq̃ pc̃m eſſet ſibi dictum. Et tunc quilibet ſacerdos poſſet cũ vellet reuelare peccatũ, proteſtationem faciendo, ſi hoc ipſum ad reuelandum liberũ redderet. Et ideo alia opinio eſt C communior, q̃ illud, qđ homo aliàs ſcit, ſine ante confeſſionem, ſiue poſt, non tenetur cælare, quantum ad id, qđ ſcit vt homo poteſt enim dicere, Scio illud, quia vidi, tenetur tamen cælare illud, inquantum ſcit, vt Deus, non.n. poteſt hoc dicere, ego audiui hoc in confeſſione, tamen propter ſcandalum vitandum debet abſtinere, ne de hoc loquatur, niſi immineat neceſſitas.

Ad primum ergo dicendum, q̃ quando aliquis dicit ſe vidiſſe quod in confeſſione audiuit, non reuelat quod in confeſſione habet niſi per accidẽs. Sicut qui ſcit aliquid per auditum, & viſum, nõ reuelat quod vidit, per ſe loquendo, ſi dicat ſe audiuiſſe, ſed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit viſum eſſe, & ideo talis ſigillũ E confeſſionis non frangit.

Ad 2m dicendum, quòd nõ obligatur audiens confeſſionẽ, ad hoc q̃ nõ reuelet peccatum ſimpliciter, ſed prout eſt in confeſſione auditum. Nullo enim caſu dicere debet ſe audiuiſſe in confeſſione.

Ad 3m dicendum, quòd hoc intelligendum eſt de duobus, quæ habent oppoſitionẽ; ſed ſcientia, qua ſcit aliquis peccatum vt Deus, & illa, qua ſcit ut homo, non ſunt oppoſita: & iõ ratio non procedit.

Ad 4m dicendũ, quòd non debet ita uitari peccatum ex vna parte, quod ex alia iuſtitia relinquatur. Veritas enim non eſt propter ſcandalum dimittẽda: & ideo quando imminet periculũ iuſtitiæ, & veritas ſi dēt dimitti reuelatio eius qđ quis in confeſſione audiuit, ſi aliter ſciat, propter ſcandalum; verũ tamen ſcandalum quantum in ſe eſt, euitare teneatur.

QVAESTIO. XII.

De ſatisfactione & eius quidditate, in tres articulos diuiſa.

D Einde conſiderandũ eſt de ſatisfactione, de qua quatuor cõſiderãda ſunt. Primo de eius quidditate. Secundo, de ipſius poſſibilitate. Tertio, de eius qualitate. Quarto, de his per, quæ homo Deo ſatisfacit.

Circa primũ quærunt tria.

Primo, vtrum ſatisfactio ſit virtus, vel actus virtutis.

Secũdo, vtrũ ſit act' iuſtitiæ.

Tertiò, vtrum definitio ſatiſfactionis, quæ in litera ponit, conuenienter aſsignetur.

3m de maiori.

Duorum. R. ſibi inuicem oppoſitorũ: non aliter §. Tunc &c. Nã ſcientiæ iſtæ duę, quarũ vna ſcit qs ut Deus aliquid, altera vt hõ, non ſunt oppoſitæ. Sunt n. de eodem ſcibili, & eodẽ medio ex parte rerũ ſcitarum acquiſitæ, licet ſint in diuerſo foro ſcitæ. Hoc autem non inducit oppoſitionem ſcientiarum, ſed nobilitatis inæqualitatem: quoniam ſcientia de eadẽ re in foro ſacramentali habita eſt nobilior admodum ea, quæ extra fuit.

4m de maiori.

Ad uitandum ſcandalum. s. quantum ſine offenſione ueritatis, vitari poteſt: non aliter. §. Tunc &c. Nam, quando iminente periculo iuſtitiæ reuelat quis aliàs ſcitum, etiam q̃ ante vel poſt idem in confeſſione audiuerit, & ſequitur ſcandalum non eſt reus ipſe ſcandali: quia, ſeruatis concluſionibus ſecunda, & tertia in articulo dictis, non dedit ſcandalum; immo quãtum eſt de ſe, illud uitauit.

APPENDIX.

E X articulo habes Primò quomodo per rationem cõuincas errorem quorundam dicentiũ: q̃ in cõfeſſione audita, etiam q̃ alia uia noſcat eadem, non poteſt quis reuelare. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hunc errorem a fortiori, reijcias prædictis in ar. 4 app. Dixi, a fortiori, quia ſi de licentia confitentis audita in cõfeſſiõe manifeſtare licet, multo magis uiſa extra confeſſionem; et q̃ ante vel poſt in confeſſione ſint habita, manifeſtare licebit (vt patet Nã licẽtia illa cõfitentis nõ eſt adeò remota à cõfeſſione, ſicut ſunt illa q̃ totaliter extra cõfeſſionẽ cognita ſunt. Itẽ meritò dãnati directè ab Eugenio Papa extra c. ſi ſacerdos & c. ut ſupra ar. 4 app. Nã ibi dicit ſententialiter Eugenius q̃ ſcire ut Deus prohibet nos à manifeſtatiõe ad extra; ſcire aũt hõ. nõ itẽ. Videtu uerba eius ibi. Cũ igit̃ aliqs ſibi dictũ in cõfeſsiõe, & conſequẽter ſcitũ à ſe, ut Deo ſciuerit aliqs extra, & conſequẽter ut hõ: patet ſcdm Eugeniũ, q̃ abſq; peccato manifeſtat.

1 *Vtilitas p S. Eccl. cõtra errorẽ quorun, &c.*

2

1m de maiori.

Quòd ſcitus in confeſſione reuelatur. R. ſecundum q̃ ſcitur in confeſſione: non aliter. §. Tunc &c. Nam qui dicit aliquid auditum in confeſſione, ſecundum q̃ illud ſcit extra confeſſionẽ, non reuelat (formaliter loquendo) illud, quod ſciuit in confeſſione: licet) materialiter loquẽdo) ſcit eadẽ res Tanto minus autem talis non reuelat, et materialiter, ſcitum in confeſſione, quantò vltra intentionẽ q̃ habet de non reuelando confeſſionẽ, vtitur ad extra noſe viſionis, non auditionis. Dicit.n. ſe uidiſſe illud non autem audiſſe. Hæc oĩa denotata fuiſſe in concluſione prima, mõſtrauit ſua probatio: dum ait, põt dicere ſcio illud, quod uidi.

2m de maiori.

c. cata: pſius. R. .pro ſunt audita in cõfeſſione:. & aliter. § Tunc &c. Nã aliud eſt de promittere alicui, qđ ſibi dr̃, tenere priuatũ ſimpliciter, i.

quàm ſit gratuitum ex re; quoniam Deus plus penſat affectum, quàm cenſum, & minus quantum in ſuo ſacrificio, quàm ex quanto proferatur. Hinc appatet euidentiſſimè: quòd uotorum redditio, præceptorum obſeruatio, & huiuſmodi, poſſunt eſſe meritoria; quamuis illa opera ſeruata, ſint in ſe debita & neceſſaria; quoniã poſſunt libenti, idest uolẽti, animo fieri. Quid magis humanitus neceſſarium, quàm mori, & cruci affixo, quàm tribulari? Et tamen latro à dextris Christi pẽdẽs in cruce mortem ſuã, afflictionemque magnam, animo uolenti acceptans meritoriam effecit: quod utique (ſecundum iſtos) non effeciſſet, quoniã opera illa. ſ. mori & cruciari debita ſibi erant ac in ſe neceſſaria. Concludẽdum igitur eſt: quòd hic gratuitum aliquid fuerit; cũ meritum gratuitum ſit, nõ debitum (ut in textu dicitur:) &, cũ nõ fuerit res gratuita, dicẽdum: quòd animus fuit gratuitus. Voluntariè namque ac contentatus eſt pati illud neceſſarium, quod non poterat non pati: & ſic opus ex parte ſua propria debitum ratione gratuitatis induit ex parte operantis. Licet enim latro iſte nõ potuiſſet non mori, & crucifixus potuiſſet tñ uelle non mori & uelle non cruciari (ut patet.) Liberum ergo erat ſibi uelle, & non uelle, mori; quàmuis non liberũ, ſed ualdè neceſſariũ eſſet ipſum mori. Quò lergo uoluerit mori, i. uolenti aio acceptauerit mortem iam debitam: hoc nõ neceſſarium, ſed gratuitum fuit: alioquin (ut et aín ignorantiſſimi captant,) ſi hoc fuiſſet neceſſarium, latro quoq; à ſiniſtris poſitus, uolenti animo acceptaſſet mortem; qd eſt falſiſſimum.

¶ *Corollarium.* Deceptio ergo prædictorum, qui & ipſi errãt & alios in errorem mittunt, reſoluitur tandem in hoc; quòd credunt (ut oſtenduut) meritum arctari ad poſſe & non poſſe; ita q; quando occurrit res, quam poſſunt pro libito uel facere uel omittere, tunc ſolummodo, ſi fiat uel omittatur ſecundum legẽ Dei, merendi locus adeſt. Et tamen meritum principaliter, ac ſolum quandoque conſiſtit in uelle & non uelle: ſiue res ſit libera, ſiue neceſſaria. Nunquàm enim uoluntas eſt coacta in talibus etiam neceſſarijſſimis rebus: & conſequenter gratuitũ eſt, quod ab ipſa interius præſtatur: etiam q; legem ſibi à ſe per naturam, uel ab alio per præceptum poſitam, quam tranſgredi non liceat obſeruet: & conſequenter inde meritum ſibi comparare poteſt. Quamobrem ſiſtit tunc lex ſibi ſit, & non ſit poſita. Eſt ſiquidem exterius poſita ſibi, ſed quaſi non eſt poſita: quoniam uolenti animo iuſtus legem illam adimplet, ac per hoc de neceſſitate (ut in textu reſponſi habetur) facit uirtutem. Hoc ipſum confirmauit Papa Leo primus, in epiſtola ad Rauennium Arelatenſem Archiepiſcopum, ſic. Iuſto dicitur lex eſſe poſita: quia normam præceptionis implet iudicio uoluntatis; cum nerus recti amor in ſemetipſo habeat & Apoſtolicas authoritates, & canonicas ſanctiones. Hæc ibi; & eſt epiſt. 88. in ordine, primo tomo conciliorum.

Qđo debitum fiat gratuitũ.

Papa, de ly iuſto nõ eſt lex poſita.

2m maior. Actus eſt uoluntarius. ℞. in eo, cuius eſt actus; non aliter. § Tunc &c. Nam is, in quem iudex exercet uindictam, non eſt agens, ſed iudex ipſe: & conſequenter in iudice requiritur, quòd actus ille ſit uoluntarius, nõ autem in patiente illo.

¶ NOT. Hoc in loco non negatur, quòd patiens non poſſit uoluntariè pati; ſed affirmatur, quòd patiens, ut ſic, non habeat

A actum uoluntarium. Cum ergo multi ſint patientes uoluntariè, dicendum: quòd ipſi concurrunt actiuè; quatenus uoluntariè conſentiunt paſſionibus ſibi illatis. Propterea tales dicuntur facere tunc de neceſſitate uirtutem (ut de latrone dextro dictum eſt) quod nõ eſſet niſi aliquo modo concurrerent actiuè.

Ad secundum dicendum, q; actus uirtutis non requirit uolũtarium in eo, qui patitur, ſed in eo, qui facit, quia illius actus eſt. Et cum ille, in quem iudex uindictam exercet, ſe habeat; ut patiens ad ſatisfactionem: non ut agens, non oportet, q; in eo uoluntaria ſit ſatisfactio, ſed in iudice faciente.

Ad tertium dicendum, q; principale in uirtute poteſt accipi dupliciter. Vno modo principale in ipſa, inquantum eſt uirtus, & ſic ea, quæ ad rationem pertinent, uel magis ei ꝓpinqua ſunt, principaliora ſunt in uirtute, & ſic electio, & interiores actus in uirtute, inquã tum uirtus eſt, principaliores ſunt. Alio modo poteſt accipi principale in uirtute, inquantũ eſt talis uirtus: & ſic principalius in ipſa eſt, ex quo determinationẽ recipit actus interior, ſed in aliquibus uirtutibus determinatur per exteriores: quia electio, quæ eſt communis omnibus uirtutibus, ex hoc, q; eſt electio talis actus, efficitur propria huius uirtutis; & ſic actus exteriores in aliquibus uirtutibus ſunt principaliores, & ita etiam eſt in ſatisfactione.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſatisfactio ſit actus iuſtitiæ.

B AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſatisfactio non ſit actus iuſtitiæ, quia ſatisfactio ſit ad hoc, quòd reconcilietur ei quem offendit, ſed reconciliatio cum ſit amoris, ad charitatem pertinet, ergo ſatisfactio [h] eſt actus charitatis, & non iuſtitiæ.

¶ 2 Præterea, cauſæ peccatorũ in nobis ſunt paſſiones animæ quibus ad malum incitamur, ſed iuſtitia ſecundum Philoſophum, [h] nõ eſt circa paſſiones,

C ſed circa operationes, cum ergo ad ſatisfactionẽ pertineat peccatorum cauſas excidere, ut in litera dicitur, uidetur q; non ſit actus iuſtitiæ.

¶ 3 Præterea, Cauere in futurũ non eſt actus iuſtitię, ſed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela; ſed hoc pertinet ad [h] ſatiſfactionẽ: quia ipſius eſt ſug-

3m ex Philoſopho. In uirtute. & inquantum eſt uirtus: non, inquantum eſt talis uirtus. § Tunc &c. Nã ſatisfactio, ideo reſpicit principaliter actus exteriores, ex quibus determinatur ſufficiens uel inſufficiens, quia eſt talis uirtus: quamuis ſatisfactio, inquantũm eſt uirtus reſpiciat principaliter electionem. Nam electio eſt communis omnibus uirtutibus moralibus: quoniam uirtutes nõ eſſent huic, niſi eligerentur ab eo.

APPENDIX.

Ex appendice habes: 1 primo, quomodo per rationem oſtẽdas, meritò eſſe inſinuatum à Concil. Flor. & Trid. q; ſatiſfactio eſt actus uirtutis. Hoc autẽ inſinuauit Floren. quãdo in Decreto Papæ Eugenij 4. determinauit q; ſatisfactio eſt pars, ſeu actus, pœnitentiæ. Item Conc. Trid. quando ſeſſ. 14. c. 3. dixit: q; ſatisfactio eſt actus pœnitentiæ, & pars pœnitentiæ. Cum. n. pnia ſit uirtus, alioqn à Chriſto Matt. 3. non præciperetur per ly pniam agite, cum præcepta

Vtil. p S. Eccl. &c.

D legis non dentur niſi de actibus uirtutum (ut habetur ex ſecundo Eth. c. dicente philoſopho, quòd legiſlator intẽdit facere homines uirtuoſos,) ſequitur apertè: q; qui dicit ſatisfactionẽ eſſe partem, ſeu actum pniæ, dicit per hoc q; ſatisfactio eſt actus uirtutis. Nec obſtat phantaſia Lutheri negantis ſatisfactionem eſſe partem pœnitentiæ, & conſequenter eſſe actum uirtutis (ut dictum eſt:) quoniam ſuum dicere damnatum intelligitur à prædictis Concilijs ibi. Vnde idem Concil. Trid. eadem ſeſſ. damnans Lutherum Can. 4. ait. Si quis negauerit ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente uidelicet, contritionem confeſſionem & ſatisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur &c. Anathema ſit. Erubeſcat ergo Lutherus pertinaciæ ſuæ hæreticæ prædictæ (ut refert Roffenſis contra ipſius aſſertiones. ar. 5.) ſic inquiens: Vehementer odi, & ſublatum uellem, hoc uocabulum, ſatiſfactio. Item damnatur illa hæreſis à Papa Leone X. in bulla cõtra errores Lutheri: cuius particulam pro damnatione huius cum alijs erroribus

E uide q. 8. ar. 1. appen & tertia par. q. 68. ar. 9. Vide Roffenſem ſupra contra erroneum Lutheri mirificè triumphãtem. ¶ Secundò 2 habes: quomodo per rationem oſtendas prædicta à Concilijs, pro quanto ſatiſfactionem innuunt eſſe actum uirtutis, meritò damnaſſe errorem ipſum Lutheri: & quomodo eadem, pro tanto, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶ Tertiò uides quomodo 3 do ex his uictima Thomiſtica doctrina hæc ſtabiliatur, & declaretur.

QVÆST. XII. ART. II.

CONCL. Satisfactio, quæ æqualitatem reſpectu offenſæ præcedentis in faciente importat, opus iuſtitiæ eſt; quantum ad illam partem, quæ pœnitentia dicitur. 10

¶ NOT. Per ſatisfactionem, ſi loquendum eſt uniuerſaliter, cointelligenda eſt etiam contritio ſaltem præſuppoſitiuè: inquantum,

geſtionibus peccatorũ aditum non indulgere, ergo ſatisfactio non eſt actus iuſtitiæ.

Se contra, Nulla uirtus attendit rationem debiti, niſi iuſtitia: ſed ſatisfactio honorẽ debitum Deo impedit, vt Anſel. ait: ergo ſatisfactio eſt actus iuſtitiæ. G

Præterea, Nulla uirtus habet rerum exteriorum adęquationem perficere, niſi iuſtitia: ſed hoc fit per ſatisfactionem, qua cõſtituitur æqualitas emẽdæ ad offenſam præcedentẽ, ergo ſatisfactio eſt iuſtitiæ actus.

Respondeo, dicendũ, quòd ſecundum Philoſophum in 5. Ethic. medium iuſtitiæ accipitur ſecundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua, unde cum talem adęquationem ipſum nomen ſatiſfactionis importet, quia hoc aduerbium, ſatis, æqualitatem proportionis deſignat, conſtat quòd ſatisfactio formaliter iuſtitiæ actus eſt. Sed iuſtitiæ actus ſecundum Philoſophũ eſt uel ſui ad alterum, ut quando aliquis reddit alteri quod ei debet, uel alterius ad alterum, ſicut quando iudex facit iuſtitiã inter duos. Quando autem eſt actus iuſtitiæ ſui ad alterum: æqualitas in ipſo faciente conſtituitur, quando autem alterius ad alterum, æqualitas conſtituitur in iuſtum paſſo, & quia ſatisfactio æqualitatem in ipſo faciente exprimit, dicit actum iuſtitiæ, quæ eſt ſui ad alterum, proprie loquendo: ſed ſui ad alterum poteſt aliquis facere iuſtitiã, uel in actionibus, & paſſionibus, uel in rebus exterioribus, ſicut & iniuria fit alteri, uel ſubtrahendo res, uel per aliquam actionem lædendo, & quia vſus rerum exteriorũ eſt dare, ideo actum iuſtitiæ ſecundum quòd æqualitatem in reb. exterioribus conſiſtit, proprie dicit hoc, quod eſt reddere: ſed ſatisfacere manifeſte æqualitatẽ in actionibus demonſtrat, quamuis quãdoque vnum pro alio ponatur. Et quia adæquatio non eſt niſi inæqualiũ, ideo ſatisfactio inæqualitatẽ actionum præſupponit, quæ quidẽ offenſam conſtituit: & ideo habet reſpectum ad offenſam pręcedentem: nulla autem pars iuſtitiæ reſpicit offenſam præcedentem, niſi iuſtitia uindicatiua, quæ ęqualitatem conſtituit in eo, qui iuſtum patitur, indifferenter, ſiue ſit patiens idem, quod agens, ut quando aliquis ſibiipſi pęnam infert. ſiue non ſit idem, quod agens, ut quan- H do iudex aliũ punit, ad utrumque uindicatiua iuſtitia ſe habente: ſimiliter, & pęnitentia, quæ ęqualitatem tantum in faciente importat, quia ipſemet pęnam tenet, fit vt ſic quodãmodo pęnitentia uindicatiuæ iuſtitiæ ſpecies ſit, & per hoc cõſtat, quòd [m] ſatisfactio, quę æqualitatem reſpectu offenſæ præcedentis in faciente importat, opus iuſtitiæ eſt quantum ad illam partem, quæ pęniten- I tia dicitur. [n]

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ſatisfactio (vt ex dictis patet) eſt quædam iniuriæ illatæ recompenſatio, vnde ſicut iniuria illata immediate ad inęqualitatẽ iuſtitiæ pertingebat, & per conſequens ad inęqualitatem amicitię oppoſitam, ita, & ſatisfactio directe ad æqualitatem iuſtitię perducit, & ad K ęqualitatem amicitię ex conſequenti, & quia actus aliquis elicitiue ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediate ordinatur, imperatiue autem ab illo, ad cuius finem ultimo tendit: ideo ſatisfactio elicitiue eſt à iuſtitia: ſed imperatiue à charitate.

Ad secvndvm dicendum,

quantum, vt iuſta ſit ſatisfactio reſpectu offenſæ præcedentis, F ſimul cum contritione penſanda eſt: vt per Innocentium Papã in appen. infrà patebit.

Corollarium. Ergo ſatisfactio pertinet ad iuſtitiam vindicatiuam, miſericordiæ tamen iunctam: quia pęnitentia iuſtitiæ vindicatiuæ ſpecies eſt multis miſerationibus mixtæ. Hoc & alio uocabulo exprimis concluſio, cùm dicit ly reſpectu offenſæ præcedentis: quam ſcilicet vindicare vult.

¶PROB. Quia ſatisfactio ſecundũ nomen ſuum importat adæquationẽ ad aliquid in aliqua proportionalitate conſiſtentem (cùm aduerbium, ſatis, æqualitatem proportionis deſignet:) & medium iuſtitiæ accipitur ſecũdum adæquationem rei ad rem in aliqua proportionalitate (ex Philoſopho 5. Ethic.)

Corollarium. Ergo ſatisfactio non qualitercunq;, ſed formaliter, eſt actus iuſtitię: quoniam mediũ eſt illud, per quod formaliter aliquid oſtenditur de aliquo; & medium iuſtitiæ conuenit ſatisfactioni (vt dictum eſt.) Sic intelligitur concluſio. Non eſt autem opus probare, q. ſit actus vindicatiuæ: quoniã id patet ex terminis cõcluſionis (ut declaratum eſt in primo corollario.)

1m de concluſione.

Eſt. æ. imperatiue non, elicitiue §. Tunc &c. Concl. n. de actu elicito loquitur: dum ſatisfactionem dicit eſſe actum iuſtitiæ.

2m ex Philoſopho.

Non eſt. æ. principaliter: non, ex conſequenti tunc &c. Nã quãdo dicitur, quòd ſatisfactio cauſas peccatorum excidit, intelligitur ex conſequẽti pro quãto ipſæ cauſæ ſunt paſſiones in nobis.

Corollarium. Hinc ergo dicat: quòd ſatisfactio principaliter attendit: ad recompenſationem faciendam de offenſa præterita: & ex conſequẽti ad nouam uitam arripiendam excidendo non tantum peccata, ſed etiam cauſas peccatorum. Ergo pęnitentia non eſt tantùm noua uita: de quo alibi diſputatum eſt efficaciſſimè ex Conciliis. q. 1. artic. 1.

Satiſfactio medicina eſt & præſeruatiua.

contra Lutherum dicentem oppoſitum. Ergo diſcant hinc pœnitentium confeſſarij: ut eis imponãt, quòd vitent non ſolum peccata, ſed etiam occaſiones peccatorum. Ergo ſatisfactiones per ſe perſonaliter adimpletæ ſunt etiã medicina præſeruatiua à morbis peccatorum futuris.

3m de minori.

Ad ſatisfactionem. æ. ſecundum quòd prudentię particeps eſt, conſideratam non, prout ſatisfactio eſt pręcisè. §. Tunc &c. Nam concluſio, quando ſatisfactionem dicit eſſe actum iuſtitiæ, loquitur de ſatisfactione, vt ſatisfactio eſt; non vt concernit prudentiam in futurum.

¶NOT. Satisfactio, vt ſic, eſt actus iuſtitiæ (vt in concluſione;) vt ad reconciliandũ offenſum in amicitiamq; retrahendum, ordinata eſt actus charitatis (ut in ad primum;) vt cautionem in futurum à peccatis connotat, eſt actus prudentiæ (vt in ad tertium.)

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à ſacris literis, à Conciliis, à ſummis Pontificibus, q. ſatisfactio eſt actus iuſtitiæ uindicatiuę, ſeu actus iuſtitiæ quoad illam partem, quæ pęnitentia dicitur. A ſacris literis Matth. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Hoc eſt. Veſtras ſatisfactionęs facite ut ad æqualitatem proportionaliter præcedentium offenſarum, de quibus iam uos pœnituit fiant. Quis non uideat, per hoc apertè in ſenſu dic: quòd ſatisfactiones ad iuſtitiam pertinent lege corporia articuli principiũ de medio iuſtitiæ: & indè, authoritatem prædictam Euangelij ſic innuere, facilè colliges. Item Deut. 25. Pro menſura delicti erit & plagarum modus. Item Apoc. 18. Quãtum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantum date ei tormẽtum & luctum. Audis æqualitatem? Infer iuſtitiam. Item. 1. Cor. 11. Si nos ipſos iudicaremus, non utique iudicaremur. Iudicium eſt actus iuſtitiæ 2. 2. q. 60. art. 1. & Apoſtolus ſatisfactiones hic uocat iudicia: ergo per hoc manifeſtã docet, ſatisfactionem eſſe actum iuſtitiæ.

Concl. m. Veritas p S. Eccleſia, ad intell. ſcript. &c.

Item

Item Rom. 6. ſicut exhibuiſtis membra ueſtra ſeruire iniquitati A ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra ueſtra ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem. Hoc eſt. Vnuſquiſque quot in ſe habuit oblectamenta; tot de ſe inueniat holocauſta. Conuertat ad uirtutum numerum, numerum criminum: ut totum ſeruiat Deo in pœnitentia, quicquid ex ſe Deum contempſit in culpa. Vide ergo ſatiſfactionē, ſecundum Apoſt. eſſe actũ iuſtitiæ. Item Pſ. 118. Feci iudicium, & iuſtitiam, nõ tradas me calũniantibus me. Quid autem intelligat per iuſtitiam declarauerat iam in Pſ. 6. dicens. Lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meũ rigabo. Quod exponens Chryſ. hom. 41. de pœnitentia dicit. Olim patratum peccatum, poſt tot annos, poſt tot generationes, quaſi nuper accidiſſet, lugebat. Pœnitentem iraſci nõ oportet, neque ſæuire: ſed conteri tanquàm condemnatum tanquàm non habentem fiduciam, tanquã iudicatum reum, tanquàm ex ſola ſaluari miſericordia debentẽ tanquàm ingratum erga benefactorẽ redarguitum, tanquàm iniucundum, & reprobũ, tanquàm innumeris dignum ſupplicijs. Si hæc cogitet: nõ iraſcet non indignabitur: ſed lugebit, flebit, gemet, & conqueretur nocte ac die. Pœnitentem nunquam oportet obliuioni peccatum tradere: ſed Deum quidem rogare, ne eius memineris: ipſum uerò nunquàm ipſius obliuiſci. Si nos eius non recordemur, Deus ipſius non obliuiſcetur; ſi nos eius meminerimus, Deus obliuiſcetur. A nobiſipſis ultionem ſumamus, noſipſos accuſemus: ita placabimus iudicem. Hæc ille. Vbi ſi notaueris ly ultionem, ly accuſemus: dices, quòd, ſecundum pſalmiſtam ab eo interpretatum, ſatiſfactio eſt actus iuſtitiæ. A concilijs item idipſum in principio appen. dictum inſinuatum eſt. Nam Concilium Tridẽtinum ſeſſ. 14. cap. 8. Habeant ſacerdotes Domini præ oculis ut ſatiſfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ uitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum; ſed ẽt præteritorum peccatorũ uindictam, & caſtigationem. Hæc ibi. Ecce; q & actum iuſtitiæ, & uindicatiuæ, & reſpectu præcedentis offenſæ, eſſe ſatiſfactionẽ; habes ex concilio. Item octaua ſynodus; & recitatur 36. q. 7. Affectum illum in ſe recipiat pœnitens, quem gerebat ille, qui dicebat; iniquitatem odio habui & abhominatus ſum &c. uel ſecundum ea, quæ Apoſtolus dixit ad cor. qui ſecundum Deum contriſtati ſunt. Quantum (inquit) in uobis operatus eſt ſolicitudinem, ſed accuſationem, ſed indignationem, ſed æmulationem. ſed uindictam &c. Hæc ibi. Item eadem ſynodus octaua, & recitatur 26. q. 7. Erga eum, qui peccata non punit, tales eẽ debemus, ſicut Dominus præcepit dicens ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus; & ſicut Apoſtolus docuit dicens, ſubtrahite uos ab omni fratre ambulante inordinatè, & ſecundum traditionem, quam tradidimus nobis. Hæc ibi. Vbi ad propoſitum nota ly punit. Item Concilium Aquenſe cap. 1. ſic. Apoſtolus inquit: ſi noſipſos iudicauerimus, à Domino non iudicabimur. Hæc eſt uindicta, quam (inſpirante Deo) omnis peccator pro ſuis admiſſis pœnitendo, in ſeipſo uindicat. Hæc ibi. A ſummis etiam Pontificibus idem in principio appendicis dictum inſinuatum eſt. Leo enim primus ſic ait. Oportet; unumquemque Chriſtianum conſcientiæ ſuæ habere iudicium: nè conuerti ad Dominum de die in diem differat: nec ſatiſfactionis ſibi tempus in fine uitæ ſuæ conſtituat: quem periculosè ignorantia humana concludit; ut ad paucarum horarum ſe

...odus ſa factio- s exa- andi.

Memoria continua delictorũ quãti ualeat.

Ambulat inordinatè, q peccata non punit.

q quamuis iuſtitia ſit principaliter circa operationes, tñ etiã ex conſequenti eſt circa paſſiones, inquantum ſunt operationũ cauſæ. Quare ſicut iuſtitia cohibet iram, ne alteri læſionẽ iniuſte inferat, & concupiſcentiam, ne ad alienum thorũ accedat, ſic; ẽt ſatisfactio poteſt peccatorum cauſas excidere.

Ad tertium dicendum, q quælibet uirtus moralis participat actus prudẽtiæ, eo q formaliter ipſa complet in eis rõnem uirtutis: cum ſecundum eam medium accipiatur in ſingulis uirtutibus moralibus, ut patet per definitionem uirtutis in 2. Ethic.

Articulus III.

Vtrum definitio ſatisfactionis in litera conuenienter ponatur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vr q definitio ſatisfactionis in litera inconueniẽter ponatur ab Auguſti. Dicit enim, q ſatisfactio eſt peccatorum cauſas excidere, & eorum ſuggeſtionibus aditum non indulgere. Cauſa enim actualis peccati fomes eſt: ſed in hac uita non poſſumus fomitem excidere, ergo ſatisfactio nõ eſt peccatorum cauſas excidere.

B ¶ 2 Præt. Cauſa peccati eſt fortior q pctm̃, ſed hõ p ſe non poteſt peccatum excidere, ergo multo minus cauſas peccati, & ſic idem quod prius.

¶ 3 Præterea. Satisfactio cũ ſit pars pniæ, præteritũ reſpicit, non futurum: ſed nõ indulgere aditũ ſuggeſtionibus peccatorum reſpicit futurum, ergo non debet poni in definitione ſatisfactionis.

C ¶ 4 Prærerea. Satisfactio dicitur reſpectu offenſæ præteritæ: ſed de offenſa præcedenti, nulla fit mentio, ergo incõuenienter aſſignatur definitio ſatisfactionis.

¶ 5 Præterea. Anſelmus ponit aliam definitionẽ in Lib. Cur Deus homo, ſcilicet ſatiſfactio, eſt honorem debitum Deo im

referet incertum: &, cum poſſit pleniore ſatiſfactione indulgentiam promereri, illius temporis anguſtias eligat; quo uix inueniat ſpacium uel confeſſio pœnitentis, uel reconciliatio ſacerdotis. Hæc ille in epiſtola ad Theodorum Foroiulienſem Epiſcopum, & eſt 89. in ordine, tom. 1. conciliorum. Vbi nota ad propoſitum ly iudicium: quòd. ſ. de ſatiſfactione loqui uolens, ipſam ad iudicium, conſequenter ad iuſtitiam, conſeſtere pertinere affirmat. Itẽ Gregorius primus, epiſt. ad ſecundinum, ſic. A capite itaque incipiẽtes uſq; ad quartum altaris miniſtrũ hanc formam ſeruandam cognoſcimus: ut ſicut minorem maior præcedit in honore, ita & in crimine; & quem maior ſequitur culpa maior plectat uindicta, quæ poſt pœnitentiam credatur eſſe fructuoſa. Hæc ibi. Vbi ſatiſfactionẽ uocat uindictam: Et uindictam ipſam p maiori delicto maiorem fore determinat. Item. Innocentius tertius; Liuon. Epiſcopo & cęt. qui cum ipſo ſunt fratribus ait. Pœnitentia non tam ſecundum quantitatem exceſſus, quàm pœnitentis contritionem, per diſcreti ſacerdotis arbitriũ eſt moderanda. Hæc ibi. Vbi idem apparet per ly ſecundum quantitatem delicti. Vnde ẽt patet: quòd in ſatiſfactione computatur contritionis magnitudo, ut iuſtitiæ actus conſeruetur: quod annotatum eſt ſupra ante probat. concluſ.

¶ Secundo habes: quõ prædicta ſcripturarum, conciliorum, D Romanorum Pontificum, pro quanto ſatiſfactionem eſſe iuſtitiæ uindicatiuæ actum inſinuant, & declares, & probes, & defendas. 2

¶ Tertio uides, quõ ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur. 3

Contritio intra ſatiſfactionem concluditur.

QVÆST. XII. ART. III.

CONCL. 1ª. Definitio ſatiſfactionis ab Auguſtino data eſt ſecundum quòd ſatiſfactio præſeruat à culpa futura: & per abſciſſionem cauſarum peccati, & per renitentiam liberi arbitrij ad ipſum peccatum.

¶ NOT. Auguſtinus diffinit ſatiſfactionem, ut concernit prudentiam (ſecundum quòd habes ar. 2. ad 3.) non ut præcisè dicit iuſtitiam. Quamuis etiam ipſam conſequanter dicere iuſtitiam, affirmare poſſimus; quoniam iuſtitia quædam eſt uitare offenſam contra nouiter reconciliatum (ut conſideranti patere poteſt.)

¶ PROB. Quia ſatiſfactio (ſecundum Auguſtinũ) eſt pec- E catorum cauſas (. i. occaſiones) excidere, & eorum ſuggeſtionibus additum non indulgere: quia (ly & p abſciſſionẽ &c.) peccatũ põt incurri p conſenſum liberi arbitrii & ad pñtiam cauſarum peccati, & etiam ſi ſint abſentes illæ cauſæ peccati.

Corollarium. Ergo peccatum poteſt incurri amotis etiam occaſionibus eius: & non eſt neceſſe, quòd incurratur præſentibus occaſionibus ipſius. Et ideo probatio ſecundæ partis concluſionis uſa eſt uocabulo iſto, Poteſt incurri; & non iſto, Incurritur.

¶ CONCL. 2ª. Satiſfactionis definitio reſpectu culpæ præteritæ cõſiderata eſt illatæ iniuriæ recompenſatio ſecundum iuſtitiæ æqualitatem.

¶ NOT Ly æqualitatẽ, intellige proportionis (ut ex ar. 2. habes) ſi conſideretur ſatiſfactio reſpectu offenſæ diuinæ. Poteſt autẽ ly æqualitatem, abſolutè ſumi: ſi accipiatur reſpectu iniuriæ uel damni dati hominibus. Et nota; quòd præmiſſæ diffinitiones, quæ partiales ſunt ut poté datæ uel reſpectu

præteriti tm̄,uel futuri tm̄, poſſunt unam totalem ſatisfactionis definitionem conflare ſic. Satisfactio eſt illatæ iniuriæ recompenſatio ſecūdm iuſtitiæ æqualitatem, & peccatorum cauſas excidens, ac eorum ſuggeſtionibus non conſenſus. Notabis quoq; regulam D.Th. hanc uniuerſaliſſimam: q, qñ ſtidet titulo alicui

Definitio totalis de ſatisfactione data.

Regula ſamiliar. ſſi ma D. Tho.pro eius rñſis.

de conuenientia alicuius rei quęrenti, & in concluſionib. rñſiuis nullam facit expreſſè de conuenientia mentionem: tunc ſp implicitè ſubintelligitur: q eò concluſiones ipſæ limitandæ ſunt,per ly conuenienter. Exempli gratia. Quęritur hic in titulo,an conueniens ſit diffinitio ſatisfactionis; & in rñſiuis cōcluſionib. nihil de diffinitionis, nulla facta limitatione de conuenientia, uel inconuenientia. Quid ergo dicēdum? cùm Sanctus Doctor ſit ubiq; ſui memor, atque ſufficiēs? Quòd conuenientia ſubintelligitur,(licet non pariformiter,ſed in genere ſuo, unaquæq; ſufficiens ſit) cū ipſa rñſio cuiuſque prudētis ſecundum interrogationem factam intelligi debeat. Hoc enim docet Chrs de quocunq; prudenter rñdēte ſentiendum, & ſi rñſioni nō addatur limitatio poſita in interrogatione: dū diſcipulis rñdentibus, Rabbi qs peccauit hic aut parentes eius, ut cæcus naſceretur, rñdit, Neque hic peccauit,neque parentes eius. Item dum ſororibus de infirmitate mortali,ſcdm ordinariū curſum, fratris ſui timētibus rñdit p nuntium, Infirmitas hæc non eſt ad mortem. Ecce q ſufficientiſſimè prudentiſſime que rñdet: & tñ nec primò repetit ly ut cæcus naſceretur; nec ſecundò exprimit ordinarium moriens curſum,qui eſt remanere in morte uſq; ad diē iudicij: ſed ſufficit ſibi, q hmōi limitationes neceſſariò ſubintelligendæ ex interrogatis intelligant. Non ergo diminutum, nec minus prudentem. D.Th. ex ſua illa taciturnitate iudicaueris unquàm: ſed breuiloquum cū ſufficiētia.

Io.9.
Io.11.
concl.p
concl.ſ

pendere; in qua nulla ſit mētio horum,quæ Auguſt.hic ponit, h ergo altera earum uidetur eſſe incompetens.

¶6Præterea. Honorem h debitum poteſt innocens impendere, ſed ſatisfacere non cōpetit innocenti,ergo definitio. Anſel.eſt mala ordinata.

RESP. Dicendum, quòd iuſtitia non ad hoc tantum tēdit: ut inæqualitatem præcedētem auferat puniendo culpam prę teritā,ſed ut in futurum æqualitatem cuſtodiat, quia ſecūdū Philoſophum in 4.Eth. Pœnæ medicinæ ſunt. Vnde, & ſatisfactio, quæ eſt iuſtitiæ actus pœnam inferentis,eſt medicina curans peccata præterita, & præſeruans à futuris, & ideo quando homo homini ſatisfacit, & præterita recompenſat, & de futuris cauet: & ſecundum hoc dupliciter poteſt ſatisfactio definiri. Vno mō reſpectu culpæ præteritæ,quam recompenſando curat, & ſic m dicitur q ſatisfactio eſt illatæ iniuriæ recōpenſatio ſm iuſtitiæ æqualitatem. n Et in idem dicitur redire diffinitio Anſelmi qui dicit, q ſatisfacere eſt honorem debitū Deo impendere; ut conſideret debitum ratione culpæ cōmiſſæ. Alio modo poteſt definiri, ſecundū quòd præſeruat à culpa futura, & ſic r definit eā hic Auguſt. ¶ præſeruatio autem à morbo corporali, fit per ablationem cauſarū, quibus morb. conſequi poteſt: eis enim ablatis, non pōt morbus ſequi. Sed

¶PROB. Quia ſatisfactio culpam præteritam, recompenſatione æqualis iuſtitiæ curat.

1m de concluſione. Cauſas. & Remotas:nō, proximas. §.Tune &c. Nam diffinitio ab Auguſtino data intelligitur de cauſis proximis actualium peccatorum: quas ſatisfactio, ut peccata uitare poſſit uel melius excidit.i.amputat, adimplēs illud Matt. 19. Si pes,& oculus tuus ſcandalizat te,abſcide,& erue,eum; & proiice.i. procul iace (non enim remiſſè,ſed uigilanter,uitandæ occaſiones peccatorum ſunt) abs te.

¶NOTATIO. Satisfactioni ſufficeret uitare peccata: niſi occaſiones frigidam mentem ad uitandum illa, & plerunque eaſum in illa, inferrent. Quamobrem minus, quàm debet ipſum occaſiones uitans,minus,quàm debet, ſatisfacere ab Au-

F guſtino ſic definiēte indicat. Prudētis.n.eſt,cuiuſmodi (ut ar.1. ad 1m) ſatisfaciēt eſſe dēt, pericula ſiuē ſuū impedientia uitare: alioqn ſinē ſuū nel nunq̄,uel otx, & cū difficultate qdē, conſequet. Vergit & pctā ultemus, & facilius ultemus (qua & mō ptę cepiſſe intelligit Deus, nè tangerent pomum, ſi th poeple 1 ut ait mulier Geneſ. 3)dixit Aug q ſatisfaciēs occaſiones peccatorum debet excidere. Item. Nē peccata ſep ut, ex improuiſo ferrē, impulſuq; quodam, incurrat minus qm q amat periculum (de quo fere è conuincit nō uitās illud,) perhibit in illo:iō ſenſit Aug. q ſatisfaciens quū minus, imò & ſ peccato minus alicnōs, rñſi cauſas,ſeu occaſiones, peccatorū non excidat. Occaſiones uſque ſunt diſpoſitiones: ſi, ſicut ad diſpoſitionem materię ſeqſ forma, & ad cām ſequit effectus, ita ad poſitionē occaſionum peccatorū ſequuntur peccata ipſa: licet non neceſſariò pp libertatē arbitrij: ut in corollario poſt primæ cōcluſionis probationem, & in textu patet.

Occaſiones pecc vitatū non uitans cū 1a opinionis ſit apud Aug. Eccl.3.

in morbo ſpirituali non eſt ita, quia liberum arbitrium non cogitur; unde cauſis præſentibus poteſt uitari, quamuis difficulter & cauſis amotis poteſt incurri: & ideo in ſatisfactionis definitione duo ponit, ſcilicet G abſciſſionem cauſarum, quantum ad primum, & renitētiam liberi arbitrij ad ipſum peccatum, quantum ad ſecundum c.

AD PRIMVM ergo dicendum, q accipiendæ ſunt cauſæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, ſ. libido ex cōſuetudine, uel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati prę teriti; & exteriores occaſiones ad peccādum, ut locus, mala ſocietas, & hmōi: & tales cauſæ in hac uita per ſatisfactionem tolluntur: quamuis fomes, q eſt cauſa remota peccati actualis non tollatur totaliter in uita p ſatisfactionē, etſi debilitetur.

H

2m maior.

Cū peccati eſt fortior, q pcm &c. Negat hæc maior. §. Iſo mō, q eſt totum oppoſitum: eo q, quia cā mali uel priuationis eo mō &c. ut in litera uſq; exclu ſiuè ad ly & tñ cauſæ &c. Tunc non ſequit, q, ſi homo non poteſt uitare peccatum, non poſſit uitare occaſiones: ut deducebatur.

AD 2m dicendum, quòd qā cā mali, uel priuationis eo modo quo cauſam habet, non eſt niſi bonum deficiēs; bonum autem facilius tollitur, quàm cōſtituatur: iō faciūus eſt cauſas priuationis,& mali abſcindere, quā I ipſum malum remouere, qđ nō remouetur,niſi per cōſtructionem boni,quod patet in cæcitate, & cauſis eius. t Et tamē cauſæ peccati pdictæ non ſunt ſufficientes cauſæ, cum ex eis non de neceſſitate ſequatur peccatū, ſed ſunt occaſiones quędā: r nec iterum ſatisfactio ſine Dei auxilio fit, quia ſine charitate eſſe non poteſt, ut dicetur.

Itē de maiori.

Cā. x Sufficientes: non, inſuffic &. §. Tūc &c. Nā cauſæ peccati, in reſponſione ad primū, prædictæ, de quibus & Aug. hic loquitur, non ſunt cauſæ ſufficiētes peccati: ſed quædam occaſiones.

Reſp. 2a.

Reſp. 3a.

¶NOT. Cū ſufficiēs peccati, & ea ſola, eſt uoluntas creaturæ; cū uoluntas immutari à K nulla alia creatura poſſit. 1. par. q. 106. ar. 2. & q. 111. ar. 2. & cōſequenter ad hanc ſolam de neceſſitate ſequitur peccatum. Quòd autem omnia alia ſint ad hoc cauſæ inſufficientes, patet per id Apoſtoli Rom. 8. Certus ſum: q neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque uirtutes, neque inſtantia, neq; futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia (ſcilicet à uoluntate noſtra) poterit nos ſeparare à Charitate Dei: ſic authoritatē hanc exponit B. doctrix diſciplinæ Dei Catherina Senenſis, epiſt. 93. Ergo nulla creatura, excepta uoluntate ipſius peccantis, eſt ſufficiens cauſa peccati eius? Hæc ſint dicta, extendendo (ut pōt) ad quoſlibet homines propoſitionem Apoſtoli, in ſenſu præſcriptus quāuis ad literam propriam & principalem loquatur Apoſtolus ibi de prædeſtinatorum ſalute, à qua finaliter dimoueri non poterunt, nec enī per creaturam hanc ſcilicet uoluntatem ſuam, prout tamē conſiderantur ſecundum q ſtant ſub prædeſtinatione diuina: ut habetur ex prima par. q. 23. ar. 6. ad 3m: Item ſi creatura alia à uoluntate

Sola uolūtas eſt cā ſufficiens peccati.

luntate peccantis eſſet ſufficiens cauſa peccati; Deus nõ puniſ- A ſat Adam dicentem mulier dedit mihi de pomo, & comedi, neque Euam dicentem, ſerpens decepit me. Hoc eſt, Mulier fuit cauſa ſufficiens comeſtionis meæ prohibitæ: & ſerpens fuit cauſa ſufficiens deceptionis meæ. Nam aliàs mulier ad literam dederat Adæ de pomo, Gen. 3. & à ſerpente ipſa ſeducta fuerat 1. Tim. 2. Sed talis occaſio non fuit cauſa ſufficiens: immò nec ipſum peccatum poteſt conſtringere uoluntatem ad ſui perpetrãdum: quoniam ad Caym Gen. 4. dicit Dominus; ſi malè egeris, ſtatim in foribus aderit peccatum tuum (i. apparebit) uel in ſignis exterioribus, quæ ſunt quaſi foras animis uel in quadã ſui intranea pœnalitate, iuxta illud Aug. Iuſſiſti Domine, & uerè ſic eſt; q̃ omnis inordinatus animus ſibi ipſi eſt pœna:) ſed ſub te erit appetitus eius (ſ. peccati,) & tu dominaberis illius. Ecce; quòd uoluntas, etiam hominis reprobati, nõ conſtringitur ad peccandum, ſed domina eſt appetitus peccati & conſequenter peccatum, etiam ſi fingatur in abſtracto eſſe, & tentare hominem, non eſt cauſa ſufficiens faciendi, quòd uoluntas eius peccet. Illa igitur propoſitio argumenti maior, cauſa peccati eſt fortior quàm peccatum, intelligitur ſolum de uolũtate: inquantum ipſa ſola eſt ſufficiens cauſa peccati; &, ut uera ipſius cauſa, difficilius tollitur, quàm peccatũ. In cuius ſignum eſt: quòd peccatum fornicationis inuidiæ, auaritiæ &c. tollitur è quibuſdam hominibus faciliter, quod eſt quibuſdam aliis uel difficulter uel nunquàm tollitur; & hoc propter ipſam cauſam peccati difficilius, quàm peccatum, amouibilem. Vnde in textu ſignanter, quaſi uoluntatem ab aliis cauſis diſcernendo in ueritate uel falſitate illius propoſitionis maioris, dicitur ly prædictæ; cauſæ (inquit) peccati prædictæ non ſunt ſufficientes &c. Vide ſecundum reſponſum in litera ly & tamen &c. uſque ad excluſiuè ad ly nec iterum. Et ſeito dñam iſtarum duarum reſponſionũ reſolui tandem in hoc: quòd de inſufficienti cauſa negatur maior de ſufficienti autem conceditur.

Item de minori. Per ſe ℞. Solum: non, auxilio Dei aſſuciatum. §. Tunc &c. Nã homo tali auxilio fultus quaſcunque cauſas peccatorum etiam ſufficientem (retrahendo ſ. uoluntatem à conſenſu mali, & delectatione eius) poteſt excedere: & ſic ſatisfactionem, ut ſ. auxilio Dei eſt munita, ſumit Aug. in ſua illa definitione. Vide reſponſum tertium in litera ly nec iterum ſatisfactio &c.

3m de maiori. Satisfactio. ℞. Secundum ſuam intentionem primam conſideratã: non, ſecundum intentionam conſequentem. §. Tunc &c. Nam Aug definit ſatisfactionam conſideratam ſcdm conſequentem intentionam ut in nnt. poſt concluſionem primam ſignificatum fuit dicendo, quòd ipſe dafinit eam ſecundum quòd concernit prudentiam. Vide ibi & locum citatum.

¶ NOT. Qñ dicit litera ly ſic etiam ſatisfactio, innuendo per hoc, q̃ ſatisfactio eſt medicina præſeruans, ſumit ſatisfactionẽ: ut per ſeipſum perſonaliter quis exequitur eã, non ut per aliũ: ſecundum quòd ex q. 13. ar. 2. in princ. corpor. habetur.

4m illatio concluſionis. Ergo inconuenienter &c. ℞. Negatur illatio. § Rõ eſt quia Aug. cuius eſt illa deſinitio, de qua in argumenti huius concluſioua, definit ſatisfactionem ſecundum quòd dicit emendationem uitæ: non ſecundũ quòd reſpicit offenſam Deo factam. Hoc uerò facit Auguſtinus non ad denotandum, q̃ pœnitentia & ſatisfactio ſit ſolum noua uita (illud enim eſſe hæreticum ſciuit ipſe: & pro tali damnatum eſt q. 1. ar. 1. append.) ſed ad denotandum, quòd ſecundum rei ueritatẽ offenſa illa nihil Deo ſubtrahit. Vide literam.

Item de minori. Fit. ℞. Explicitè; non, implicitè §. Tunc &c. Sufficit n. Aug. q̃ de of-

AD TERTIVM dicẽdum, quòd quamuis pænitentia ex prima ſui intentione reſpiciat præteritum, tñ etiam ex conſequenti futurum reſpicit, inquantum eſt medicina præſeruans, & ſic etiam ſatisfactio.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd B Auguſtinus definit ſatisfactionem, ſecundum quod fit Deo, cui ſecundum rei veritatẽ nihil ſubtrahi poteſt, quamuis peccator, quantum in ſe eſt, aliquid ſubtrahat, & ideo in ſatisfactione tali principalius requiritur emẽdatio in futuro, q̃ recõpenſatio præteritorum: & propter hoc ex parte iſta Aug. definiuit ſatisfactionẽ. Nihil omnibus tamen ex cautela futurorũ co- C gnoſci poteſt recompenſatio præteritorum; q̃ fit circa idem cõuerſo mõ. In præterito enim reſpiciẽtes cauſas peccatorum propter peccata deteſtamur, à peccatis incipiẽtes deteſtationis motũ; ſed in cautela à cauſis incipimus, vt cauſis ſubtractis facilius peccata vitemus.

AD QVINTVM dicendum, q̃ nõ eſt inconueniens q̃ de eodẽ dentur diuerſæ aſſignationes ſecundum diuerſa, quæ in ipſo inueniũtur; & ſic eſt in propoſito vt ex dictis patet.

AD SEXTVM dicẽdũ, q̃ intelligitur debitũ q̃ debemus Deo rõne culpæ commiſſæ; q̃a huiuſmodi debitũ pœnitentia reſpicit, vt prius dictum eſt.

A ſenſa facta Deo mentionem fecerit implicitè, inquantum ſ. in cautela futurorum, de qua expreſsè loquitur, includitur quodammodo recompenſatio præteritorum, prout ex illorũ cautela cognoſci poteſt iſtorum præteritorum recompenſatio &c. ut in litera uſque in finem. Vide ſecundum reſponſum in litera ly nihilominus tamen &c.

Corollarium. Ergo Aug. explicitè nõ meminit offenſæ præteritæ: tum quia offenſa illa ſcdm rei ueritatem nihil ſubtraxit Deo, tũ quia in cautela futurorũ, de qua explicitè loquebatur, recõpenſatio præteritorũ includebat. Ergo per ſilẽtium de recõpenſatione præteritorum Aug. nõ intellexit, q̃ ſatisfactio ſit noua uita tñ, ſed q̃ ſit noua uita cum recompenſatione præcedentium delictorũ. Quod autem ex cautela futurorũ poſſit cognoſci recompenſatio commiſſorũ, ultra dicta in textu, patet per rõnem ſequentem. Nã qui maiora peccata cõmiſit, ſolet (ſi par pari refetatur debet) cautiùs à futuris periculis præcauere, tanquàm ſuæ fragilitatis conſcius. Vnde ex cautela tam uigilanti poteſt quis cõiectare, quòd ille maiora peccata commiſit, & conſequenter q̃ de maioribus recompenſare uult: quàm alius quidam, qui in futurum de occaſionibus peccati uitandis ſollicitus minus eſt.

5m illatio concluſionis. Ergo altera earum &c. ℞. Negatur illatio. §. Ratio eſt quia non eſt inconueniens, q̃ de eodem &c. ut in lra. Tunc. n. ſingulæ diffinitiones de eodem erunt conuenientes, in genere tamen ſuo: licet non ſint omnino competentes abſolute, niſi illa diffinitio una, quæ ex omnibus iis conflata fuerit (ut in propoſito, ſupra uidimus Not. poſt concl. 2.)

¶ NOT. Quòd de eodem diuerſæ diffinitiones danť, & ſingulæ competentes in gñe ſuo; & q̃ ex his una competens ſimpliciter conficitur, docuit Philoſophus facto ſuo: qñ & in 1. Poſter. ex D duplici allata diffinitione demonſtrationis unam confecit, & in 2. de Anima idem circa diffinitiones Animæ operatus eſt.

6m de maiori. Debitum. ℞. Rõne culpæ commiſſæ conſideratum. non, rõne obligationis præciſè erga benefactorem. §. Tunc &c. Nam debitum in definitione ab Anſelmo data ſumitur per reſpectum ad culpam commiſſam: ſecundum quem modum conſiderationis innocens honorem debitum non poteſt Deo reddere: eo quòd culpam in Deum non commiſerit.

¶ NOT. Hoc mõ rñſioni huic ſextæ accõmodato, ipſamq́; declarante magis, dř Luc. 15. q̃ iuſti non indigent pœnitentia. Rõne namque culpæ commiſſæ, ſi ſemper fuerint iuſti pn̄ia nõ egent (quo ſolo modo accipitur pn̄ia in illo contextu) licet rõne conformitatis ad Chriſtum crucifixum, & cautelæ à peccatis futuris, indigeant pœnitentia. E

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas hæreſim Lutheri (ut refert Leo Papa X. in bulla cõtra illius errores) dicentis: optima pn̄ia eſt noua uita. Vbi p nouam uitam intelligit abſtinere à peccatis, & uirtutes aſſequi; non aũt cointelligit recompenſationẽ iuſtam rõne culpæ præteritæ. Contra hunc inquam interimendum habes ex ar. non iuſ rõnẽ ſed Anſelmi diffinitionem. Contra quem & habuiſſe recordaberis articulum ſecundum præcedentem. 1 Vid. p S. Eccl. &c.

¶ Secundo habes: quo per rõnem articuli & huius & præcedẽtis oſtendas hæreſim prædictam merito damnatã fuiſſe à Cõc. Trid. ſeſſ. 14. c. 8. ſic. Nemo unquàm catholicus ſenſit, ex hmõi noſtris ſatisfactionibus uim meriti, & ſatisfactionis Dñi noſtri Ieſu Chriſti, uel obſcurari, uel aliqua ex parte imminui: quod dum Nouatores intelligere noluut, ita optimam pn̄iam nouam uitam eſſe docent, ut omnem ſatisfactionis uim, & uſum tollãt. 2

QVAEST. XIII.

De satisfactionis possibilitate, in duos articulos diuiſa.

DEinde conſiderandũ eſt de poſſibilitate ſatisfactionis.

Circa quod duo quæruntur.

¶Primò, Vtrum homo poſſit Deo ſatisfacere.

¶Secundo, Vtrum aliquis pro alio ſatisfacere poſſit.

ARTICVLVS I.

Vtrum homo poſſit Deo ſatisfacere.

AD PRIMVM ſic proceditur. Vr̃ q hõ non poſſit Deo ſatisfacere. Satisfactio. n. debet æquari offenſæ, ut ex dictis patet: ſed offenſa in Deum cõmiſſa eſt infinita, qa quantitatem (H) recipit ab eo in quẽ committitur, cũ plus offendat q principẽ pcutit, q̃ alium quemquam: cum ergo [a] actio hois non poſſit eſſe infinita, vr̃ q hõ Deo ſatisfacere non poſſit.

¶2 Præt. [b] Seruus quia totum, quod habet domini eſt, nõ põt pro aliquo debito recompenſare: ſed nos ſerui Dei ſumus, & quicquid boni habemus ab ipſo habemus, cũ ergo ſatisfactio (I) ſit recompẽſatio offenſæ præteritę, vr̃ quòd Deo ſatisfacere non poſſumus.

¶3 Præt. Ille, cuius totum, qđ habet non ſufficit ad unum debitum exoluendum, non [h] põt pro alio debito ſatisfacere. ſed quicquid hõ põt, & habet non ſufficit ad ſoluendum debitum pro beneficio conditionis. Vñ Iſa. 15. dicitur. Quòd ligna Libani non ſufficient ad holocauſtum: ergo nullo modo poteſt ſatisfactio eſſe pro debito offenſæ commiſſæ.

¶4 Præterea. Hõ totum tẽpus ſuum debet in Dei ſeruitiũ expendere: ſed tp̃s amiſſum non põt [h] recuperari, pp quod eſt grauis iactura tp̃is, ut Seneca dicit, ergo non põt hõ recompẽſationem Deo facere, & ſic idem quod prius.

¶5 Præt. Peccatũ actuale mortale eſt [b] grauius, q̃ originale, ſed pro originali nemo potuit ſatisfacere niſi Deus, & homo: ergo neque pro actuali.

SED CONTRA, ſicut Hier. dicit. Qui dicit Deum aliquid impoſſibile homini præcepiſſe, anathema ſit: ſed ſatisfactio eſt (G) in præcepto. Luc. 3. Facite dignos fructus pniæ: ergo poſſibile eſt Deo ſatisfacere.

¶Præt. Deus eſt magis miſericors q̃ aliqs hõ: ſed hoĩ eſt poſſibile ſatisfacere: ergo & Deo.

¶Præt. Satisfactio eſt, cum pœna culpę æquatur, quia iuſtitia eſt idẽ qđ cõtra paſſum, ut Pythagorici dixerunt: ſed cõtingit æqualẽ pœna aſſumerẽ delectationi, q̃ fuit in peccando, ergo cõtingit Deo ſatisfacere.

RESP. Dicendum, q homo Deo debitor efficitur, Vno mõ rõne bñficij accepti, alio mõ reſpectu peccati cõmiſſi. In his aût honoribus, q ſunt ad parẽtes et Deos, et ſm Philoſophũ, impoſſibile eſt æquiualens reddere ſcd̃m quãtitatem, ſed ſufficit, q homo reddat, quod põt, quia amicitia non exigit æquiualens, ſed quod poſſibile eſt, & hoc etiã eſt æquale aliqualiter, ſ. ſecundum proportionalitatem, quia ſicut ſe habet hoc, quod Deo eſſet debitũ ad ipſũ Deum, ita hoc quod iſte põt reddere ad Deum, & ſic aliquo mõ forma iuſtitiæ conſeruat, & ſimiliter eſt ex parte ſatisfactionis. Vnde [m] non põt homo Deo ſatisfacere, ſi ly Satis, æqualitatem quantitatis importet, (K) contingit aũt ſi importet æqualitatem pportionis, [n] ut dictum eſt, & hoc ſicut ſufficit ad rõnem iuſtitiæ, ita ſufficit ad rationem ſatisfactionis.

AD PRIMVM, ergo dicendum, quòd ſicut offenſa habuit quandam infinitatẽ ex infinitate diuinæ maieſtatis; ita ſatisfactio accipit quandã infinitatẽ ex infinitate diuinæ miſericordiæ, prout eſt gr̃a informata, p quã acceptũ redditur quod

---

Hæc ibi Et Can. 13. Siquis dixerit: pro peccatis, quo ad pœnam (F) temporalem, minimè Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis & patienter toleratis: uel à ſacerdote iniunctis &c. atque ideo optimam pœnitentiam eſſe tantum nouam uitam: Anathema ſit. Hæc ibi. Item meritò damnatam à Leone in prædicta bulla: cuius damnationis particulam. vide q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. qõ. 68. ar. 9. Item à ſcriptura Luc. 15. gaudiũ eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitẽtiam agente, quam ſuper 99. iuſtis, qui non indigent pœnitẽtia. Quid contra Nouatores illos clarius: Cum iuſti ipſi indigeant noua uita (ut patet, ſaltem perſeuerando,) & non indigeant pœnitentia? Ergo pœnitentia addit ad nouam uitam.

3 ¶Tertio habes: quo modo per rationem, diffinitionemque Auguſtini, interimat hæreſes Almarici (ut refert Cardinalis Turre Cremata, de Eccle. lib. 4. par. 2. cap. 35. & Direct. inq. 2. par. qõ. 7.) dicentis: quòd in charitate conſtituto nullum peccatum imputabitur: item, quaſi declarantis prædictum dogma, quòd quæcunque ſtupra, adulteria &c. ea charitate carnaliter commiſcentes cõmittunt, non ſunt peccatum: ex quo & alia hæreſis ab eodem parturiebatur de charitate ficta, dicente; quòd mulieres non peccabant cõmiſcendo carnaliter, dummodo ex charitate id agerent. Eiuſdem ferè tenoris erat hæreſis Begardorum & Beguinarum (Prat. Begardi) garrientium: quod, cũ ad ſtatum quendam perfectionis homo peruenerit, tunc ſenſualitas eſt ita perfectè ſpiritui & rationi ſubiecta, quòd homo poteſt liberè corpori concedere quicquid placet. Concordant namque errantes hi omnes in hoc: q non opus eſt, cauere à peccatis excidẽdo cauſas illorum: at confidentibus, propoſitiones ipſorum adductas, qd nam pariant facilè patere poteſt. Cõtra hos ergo pugnat articulus præſens, inquantum dicit: quòd homini iam indulgentiam de peccatis conſecuto, & pro illorum pœna ſatisfacienti, excidendæ ſunt cauſæ peccatorũ &c. nimirum quia talis homo, etiam in gratia conſtitutus poteſt cadere in peccatum ſibi imputandum; & quia ſenſualitati ſuæ non eſt licitum liberè concedere, quicquid placuerit.

Tho. ubi ſup. ar. 2.

¶Quarto habes: quomodo oſtendas per rationem eſſe meritò damnatum prædictum errorem Almarici ab Innocentio 4
tertio in Concilio generali Lateranen. c. 2. in fine ſic. Reprobamus & damnamus peruerſiſſimũ dogma impij Almarici; cuius mentem ſic pater mendacij excæcauit: ut eius doctrina non tam hæretica cenſenda ſit, quàm inſana. Hæc ibi. Vbi licet Pontifex Romanus ſingulariter loquatur, tamen ſub ſingulari illo totam Almarici doctrinam, & omne dogma cõdemnare intendit: ut fuſius declarat Franciſcus Pegna in ſcholiis ſuis ſuper Direct. Inq. In parte illa, ubi recenſetur iſta definitio Innocentij. Item meritò eſſe damnatum errorem Begardorum & Beguinarum à Clemẽte V. Papa in Concil. Viennen. ut habet in Clemen. de Hæretic. c. Ad noſtrum. ibi enim narratis octo erroribus illorum ſimul cũ illo in fine concludit ſic. Sacro approbãte Concilio ſectam ipſã, (Begardorũ & Beguinarũ ſ.) cũ præmiſſis erroribus dãnamus, & reprobamus omnino.

¶Quinto uides, qđo ex iis uic ſm Angelica hæc doctrina cõſolidetur, & declaretur. 5

QVÆST. XIII. ARTIC. I.

CONCL. Nõ põt hõ Deo ſatisfacere; ſi ly Satis, æqualitatẽ qñtitatis importet: põt aũt ſi importet æqualitatem proportionis.

¶PROB. 1 Quia hõ non põt reddere Deo æqualẽ, neq; rõne beneficij accepti, neq; reſpectu pcti cõmiſſi (ut patet ex Philoſopho:) Quia 2 Deus requirit ab hoĩe qđ hoĩ poſſibile eſt; & hoc poſſibile ẽ æquale proportionaliter (ut patet in textu.) Concl. 2m.

¶NOT. Pro meliori notitia horũ vide q. 12. a. 2. Nã ſatisfactio pertinet quodammodo ad iuſtitiam, de qua ibi.

1m de cõcluſione. Actio homini. ℞. Secũdum ſe conſiderata, non, inquantum eſt per gratiã informata. §. Tũc &c. Nã De⁹ nõ requirit

requiritis ab homine niſi quod poteſt reddere, ut dictum fuit: & A per gratiam quę quodammodo infinitam facit actionem hoīs, poteſt homo reddere ſatisfactionem pro offenſa infinita: licet abſolute & ſimpliciter non ſit æquiualens.

¶ NOT. Recole ad hanc literam intelligendam melius: ꝙ hic non requirit quātitas abſoluta ſed proportionalis: ut dictum eſt. De gratia infuſa ante ſatisfactionem, & per Chriſtum habita (ſecundum quòd in textu dicitur) uide Côcil. Trid. infr. in appē. pro declaratione accommodatiſſima.

2m de maiori. Seruus. ℞. cui non eſt traditum liberè, ut ſit dominus ſuorū actuū: non autem, cui traditum eſt &c. §. Tūc &c. Nam homo ita Dei ſeruus eſt: ut & liberè traditū ſit ſibi à Deo, ut ſit dominus ſuorū actuum.

¶ NOT. Litera hæc Sancti Thomæ melius intelligetur, ſi ſub exēplo dicamus. Donat tibi aliquis uiginti ſauta: & tu deinde his cōparas tibi agrū ab eodem. Illa utique ſcuta tibi data ſunt, & conſequenter tua nō ſunt, niſi ex dono. Quando igitur his comparas agrum, tuis denariis cōparas: & conſequenter iuſta eſt emptio, & de iuſtitia tibi debetur ager. Sed ſicut denarij non erant tui niſi ex dono illius, à quo tu emis agrū: ita emptio illa, & iuſtitia emptionis, non eſt iuſta, niſi præſuppouendo donum ab illo factum. Modo ad rem. Homini ſeruo donauit Deus libertatem hanc, ut ſit dominus actuum ſuorum: & iiſdem actibus homo ipſe recompenſat offenſam factam Deo. Recompenſatio igitur hæc imputabitur homini tanquàm propria, non quia radicaliter primò ſit ab homine, ſed quia habet hanc ex dono à Deo: quo fit ut uerè dicatur recompenſatio hominis. Ecce quòd (ut litera dicit) homo ſeruus eſt; & tamen habet, unde recompenſet Deo. Cæterum, ut recompenſatio iſta æqualitatem dictam in articulo formatur ad ſatisfaciendam, requiritur; ut ſit informata per gratiam, q homini diuinitus ex dono datur. Vnde ex eodem exemplo relinquetur concludendum: quòd ſatisfactio ipſa erit iuſta ēt ex parte hominis, non quia gratia ſit profluens ex hoīe, ſed qa eſt homini à Deo donata. Quod enim al cui donatur: fit iure illius cui donatur. Sic ergo de iuſtitia ſatisfaciet, & tamen per miſericordiam diuinam: quoniam illud, per quod homo ipſe ſatisfecit, factum eſt ſuum ex dono à Deo. Præmiſſis dat robur Concil. Trid. qñ ſeſſ. 6. c. 13. dicit. Hæc eſt illa corona iuſtitiæ, quam poſt ſuum certamen & curſum repoſitam ſibi eſſe, aiebat Apoſtolus &c. Abſit tamen, ut chriſtianus homo in ſeipſo uel confidat uel glorietur, & nō in domino: cuius tanta eſt erga omnes homines bonitas, ut eorum uelit eſſe merita quæ ſunt ipſius dona. Hæc ibi. Et Canon. 32. Si quis dixerit: hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius iuſtificati merita, &c. Anathema ſit.

Iuſtitia operũ hominis. Côtra hæreticos.

Côcilium 1. Tim. 4

3m de maiori. Non pôt ℞. Aequiualenter, nō autem, ſufficienter ſecundum mēſurā ſuam §. Tunc &c. Nam licet hō non ſufficiat æquiualenter ad exoluēdum debitum unum, ſ. creationis (ut arguitur:) tñ & pro illo, & ꝑ aliis beneficiis, ac ſuis debitis pôt ſufficienter ſcdm menſuram ſuam ſatisfacere, ut in litera declaratur. Vide ibi ēt declarationem huius termini, menſura ſua.

homo reddere pôt. Quidam tñ dicunt, ꝙ habet infinitatem ex parte auerſionis, & ſic gratis dimittitur, ſed ex parte côuerſionis finita eſt, & ſic pro ea ſatisfieri pôt: ſed hoc nihil eſt, quia ſatisfactio non reſpōdet peccato niſi ſm ꝙ eſt offenſa Dei, qđ B non habet ex parte conuerſionis, ſed ſolum ex parte auerſionis. Alij uero dicunt, ꝙ ēt quantum ad auerſionem pro peccato ſatisfieri pôt uirtute meriti Chriſti, quod quodammō infinitum fuit, & hoc in idem redit qđ prius dictum eſt, quia per fidem mediatoris gratia data credentibus eſt; ſi tamen alio mō gratiam daret, ſufficeret ſatisfactio per modum prædictum.

Ad 2m dicendum, ꝙ hō, qui ad imaginem Dei factus eſt, aliqd libertatis participat inquantum eſt dñs ſuorum actuum ꝑ lib. arb. & iō ex hoc ꝙ ꝑ lib. ar. agit, Deo ſatisfacere pôt: quia quàmuis Dei ſit, ꝓut à Deo eſt ſibi conceſſum; tamē liberè traditum eſt, ut eius dominus ſit: quod ſeruo non competit.

Ad 3m dicendum, ꝙ rō illa cōcludit ꝙ Deo æquiualens ſatisfactio fieri non poſſit, non autē ꝙ non poſſit ſibi ſufficiens fieri: quamuis enim poſſe ſuum totū homo debeat, nō tamen ab eo exigitur de neceſſitate: ut totum, quod poſſit faciat, qa hoc eſt ei impoſſibile ſecundum ſtatum præſentis uitæ, ut totum poſſe ſuum in aliquid unum expendat, cū oporteat circa multa eſſe ſolicitum, ſed eſt quędā menſura homini adhibita, quę ab eo requiritur, ſcilicet impletio mandatorum Dei, & ſuper ea poteſt aliquid erogare ut ſatisfaciat.

Ad 4m dicendum, quòd quāuis homo non poſſit tēpus prę C teritum recuperare, poteſt tamen in futuro recompenſare illud quod in pręterito facere debuiſſet; quia non debuit, debito præcepti, totum qđ potuit, ut dictum eſt.

Ad 5m dicendum, quòd originale peccatum etſi minus habeat de rōne peccati, q̃ actuale, tñ eſt grauius malum, quia eſt ipſius humanæ naturæ infectio; & ideo per unius hominis D puri ſatisfactionem expiari nō potuit, ſicut actuale.

4m de minori. Recuperari. ℞. In ſeipſo: non in aliquo æquiualenti. § Tunc &c. Licet enim tempus, quod debebat homo in Dei ſeruitium expendere, non poſſit in ſeipſo recuperari, i. facere quòd tempus præteritum redeat: poteſt tamen illud recuperare in aliquo æquiualenti, i. facere diligentius, & copioſius feruētiorive animo, in una hora illud, quod facere debuiſſet prius in tribus horis; uel etiam ſupererogationis opera ſimul adiungendo (ut ex textu trahitur.)

¶ NOT. Hoc rurſum latius declarāt & Pſalmus, & Euangeliū, & Eccleſia. Pſalmus quidem 15. de quibuſdā tēpus amiſſum recuperantibus dicēs, Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea accelarauerunt. Hoc eſt, i peccatis tempus diu continuerunt: poſtea ad ſe reuerſi feruentius bonum iter eorum currerunt. Euāgelium autem Math. 20. narrat operarios, quibus reddita eſt merces æqualis primis portantibus pondus diei & æſtus, fuiſſe prius & ocioſos & tota die ocioſos. Ecce quòd plurimum temporis amiſerunt: & tamen mercedem copioſam receperunt: quam utiqua non recepiſſent, niſi tempus amiſſum recuperaſſent. Non enim ſatis fuiſſet illis ꝓ tanta mercede iuſtè recipienda, quòd bonum laborem exercuiſſent: ſed requirebatur ut una hora pro reliquis etiam præcedentibus æquiualenter operarentur. Tempus ergo amiſſum eos recuperaſſe, intelligas inde: quando pro mercede laboris æqualiter ad alios priores operarios remunerari leguntur. Vltimo eccleſia idipſum, quòd ſ. tempus amiſſum recuperetur, declarat: quando in feſto confeſſorum plurimorum illud Eccleſ. 39. adducit. Iuſtus cor ſuum tradet ad uigilandum diluculo ad Deum. Fuerunt enim (ipſa ſciente) nonnulli ex dictis confeſſoribus, qui aliquos iuuentutis ſuæ annos malè expēdiderunt: & tamen hi etiam, ſecundum ipſam Eccleſiam, tradiderunt cor ſuum ad uigilandum diluculo ad Deum. Hoc ergo fuit: quia tempus amiſſum iuuentutis prædictæ poſtea recuperarunt non tantum bonis operibus; ſed & adeò copioſioribus, feruentiorique corde factis, ut non immerito inde iudicarentur, ac ſi in tota iuuentute ſua Deo ſeruiſſent, cor quaſi ſuum tradidiſſent ad uigilandum diluculo ad Deum. E

Q̃ão amiſſũ ꝑ recuperari poſſit.

5m de maiori. Grauius. ℞. Ratione peccati non, ratione extenſionis nocumenti. § Tunc &c. Nam ſatisfactio unius hominis quamuis ad nocumentum totius mundi reparandum non ſufficiat (ut arguitur:) tamen ad nocumentum perſonale, cuiuſmodi eſt peccatum actuale, occurrere poteſt; ſeruata quæ dicta ſunt, proportione quantitatis, & addita gratia.

APPENDIX.

Ex articulo habet. ¶ Primò quomodo per rationem infirmas errorem quorundam (ut habetur ex Concil. infra aſſignando) dicentium: hominem Deo offenſo ſatisfacere non poſſe. Et eſt Lutheri (ut elicitur ex Roffenſem contra illum articulum quinto) dicentis, hoc uocabulum ſatiſfactio, quod olim, periculoſum habet ſenſum; quaſi Deo quiſquam poſſit pro ullo peccato ſatisfacere. 1

Vel. pᵉ. Eccl. &c.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò il- F
lum errorem damnatum fuiſſe à Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 8. ſic.
Dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro
peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt,
conformes efficimur; certiſſimam quoque inde arrham habé-
tes quod ſi compati-
3 mur & conglorificabi-
mur. Neque verò ita
noſtra eſt ſatisfactio
hæc, quam pro pecca-
tis noſtris exoluimus;
ut non ſit per Chriſtũ
Ieſum. Nam, ut ea
Th. 4. diſt. nobis, tanquàm ex no-
20. q. uni. bis, nihil poſſumus; eo
ar. 2. q. 3. autem cooperãte, qui
ſpal. 61. nos confortat, omnia
poſſumus: ita non ha-
ber homo unde glo-
rietur, ſed omnis glo-
riatio noſtra in Chri-
ſto eſt; in quo uiuim⁹,
in quo meremur, in
quo ſatisfacimus, fa-
cientes fructus dignos
pœnitentiæ, qui ex il-
lo uim habent; ab illo
offeruntur patri; & per
illum acceptantur à
patre. Hæc ibi. Ecce
quòd ſufficiens eſt no-
ſtra ſatisfactio, ſecun-
dum Concil. & conſe-
quenter, ſecundum il-
lud, damnantur hi, q
hominem Deo ſatisfa-
cere nõ poſſe dicunt.
Ex his concilii dictis
grauiſſimis ſumas ar-
ticuli declarationem;
ut ſupra in not. poſt ad
primum monitus es.
Rurſus. Canon. 13. cõ-
tra errorem illum. Si
quis dixerit: pro pecca-
tis, quoad pœnam tẽ-
poralẽ, minime Deo
per Chriſti merita ſa-
tisfieri pœnis ab eo in-
flictis, & patienter to-
leratis; uel à ſacerdote
iniunctis &c. Anathe-
ma ſit. Hæc ibi. Item
meritò damnatum
à ſcripturis Ionæ 3. &
crediderunt uiri Nini-
uitæ in Domino, & p̃-
dicauerunt ieiuniũ, &
ueſtiti ſunt ſaccis &c.
Et uidit Deus opera eorum, quia conuerſi ſunt de uia ſua ma-
la; & miſertus eſt ſuper malitiam, quam locutus fuerat, ut fa-
ceret eis, & non fecit. Item 3. Reg. 21. Itaque, cum audiſſet
Achab ſermones iſtos, ſcidit ueſtimenta ſua, & operuit cili-
cio carnem ſuam, ieiunauitque, & dormiuit in ſacco, & am-
bulauit demiſſo capite. Et factus eſt ſermo domini ad Heliam
Theſbitem dicens. Nonnè uidiſti humiliatum Achab coram me?
Quia igitur humiliatus eſt, mei cauſa; non inducam malum
in diebus eius. Item 2. Paralip. 33. Qui Manaſſes, poſtquàm
coangultatus eſt, orauit ad Dominum Deum ſuum: & egit pœ-
nitentiam ualde, coram Deo patrum ſuorum. Deprecatuſque
eſt eum, & obſecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius, redu-
xitque eum Hieruſalem in regnum ſuum; & cognouit Manaſ-
ſes, quòd Dominus ipſe eſſet Deus. Ex his tribus locis ſcriptura-
rum, aliiſque multis huiuſmodi, inferas, & à fortiori quidem;
quòd ſatisfactionibus à ſacerdote iniunctis poteſt homo Deo
ſatisfacere. Si Deus (inquies) ſeruitudinem horum, & affli-
ctiones ipſorum ſponte ſuſceptas, clementia ſua, uelut ullam
pœnæ temporali (quæ enim ſceleribus debebatur) ſatisfa-
ctionem admiſit; ideoque cohibuit flagellum, quod illis
dignè inferre meditabatur: multò magis ad ſatisfactiones ho-
minum à confeſſariis iniunctas ipſemet Deus talia operabitur.
Si ſatisfacere potuerunt Deo operibus prædictis homines illi:
multò magis operibus ſuis pœnitens per confeſſarium impoſi-
tis Deo ſatisfacere poterit. Ratio deductionum harum eſt:
quia ſatisfactionis opera per confeſſarium iniuncta pluris ua-
lent ut quæ, ex uirtute clauium, etiam operentur: quàm ipſa-
met ſine tali iniũctione ſponte ſuſcepta; ut ſupra q. decima. 6. art.
5. ad quartum, & quæ-
ſtio. 8. artic. 1. ad ter-
tium, & artic. 6. ad ter-
tium. Vide Roffenſem
contra Lutheri quintum
articulum.
¶ Tertiò habes: quo- 3
modo per rationem
prædicta Patrum ac
ſcripturarũ, pro quan-
to hominem ſatisface-
re poſſe Deo ſignifi-
cant, & declares; & pro-
bes, & defendas.
¶ Quartò uideſis: que- 4
modo ex iis uiſiſſim
Angelica hæc doctri-
na firmetur, & decla-
retur.

ARTICVLVS II.

Vtrum unus pro alio poſſit pœnam ſatisfactoriam explere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd pœnam ſatiſfactoriam non poſſit unus pro alio explere. Quia ad ſatiſfactionem [h] meritum requiritur, ſed unus pro altero non G poteſt mereri, uel demereri cũ ſit ſcriptum. Reddes tu unicuique ſecundum opera ſua, ergo unus ꝓ alio nõ põt ſatiſfacere.

¶ 2 Præt. Satisfactio cõtra cõtritionẽ, & confeſſionẽ diuidit: ſꝫ unus ꝓ alio nõ põt cõteri, nec cõfiteri, [h] ergo nec ſatisfacere.

¶ 3 Præt. Vnus pro alio orando H ẽt ſibi meretur, ſi ergo [h] aliquis pro alio ſatisfacere põt, ſatisfaciendo pro alio pro ſe ſatisfacit, & ita ab eo, qui pro altero ſatiſfacit, non exigitur alia ſatiſfactio ꝓ peccatis propriis.

¶ 4 Præterea. Si unus pro alio ſatiſfacere poteſt, ergo ex quo unus ſoluit debitum pęnæ, alius ſtatim à debito liberatur; ergo ſi moriatur poſtquam tota pęna debita pro alio [h] ſuſcepta eſt, ſtatim euolabit; uel ſi I adhuc puniatur, duplex pœna reddetur pro eodem peccato, ſcilicet, illius, qui ſatiſfacere incipit, & illius, qui punitur in purgatorio.

SED CONTRA, Gal. 6. dicitur. Alter alterius onera portate, ergo uidetur quòd unus poſſit onus pęnitẽtiæ pro alio impoſitæ ſuſcipere.

Præterea. Charitas magis poteſt apud Deũ quàm apud homines, ſed unus poteſt apud homines pro alterius amore debitum eius ſoluere, ergo multo fortius in diuino iudicio fieri poteſt.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd pęna ſatisfactoria eſt ad duo, ſ. ad ſolutionem debiti, & ad medicinam pro peccato uitando, [m] inquantũ ergo eſt ad remedium ſequẽtis peccati, ſic ſatisfactio unius nõ prodeſt alteri, [n] quia ex ieiunio unius caro alterius nõ domatur, nec ex actibus unius alius bene agere conſueuit, niſi ſecundum accidens, inquàtum aliquis per bona opera põt alteri mereri augmentum gratiæ, quæ efficaciſſimum remedium eſt ad uitandũ peccatum, ſed hoc eſt per modum meriti magis q̃ per modũ ſatisfactionis, ſed [p] quantum ad ſolutionem debiti, unus poteſt pro alio ſatisfacere, dummodo ſit in charitate, ut opera eius ſatiſfactoria eẽ poſſint. [q] Nec oportet ꝙ maior pęna imponatꝰ ei, q ꝓ altero ſatisfacit, q̃ principali imponeretur, ut quidam dicũt, hac rõne moti, quia pę-

QVÆST. XIII. ART. II.

CONCL. 1ª. Pœna ſatisfactoria inq̃tum eſt ad remedium ſequentis peccati, non prodeſt alteri. *Concl. m*

¶ PROB. Quia ex ieiunio unius non domatur caro alterius.

¶ NOT. Reſpondet litera per ly niſi ſecundum accidens &c. tacitæ obiectioni, qua poſſet dici, quòd quis eſt in remedium alterius & reſpondet dupliciter. Primò, quia illud eſſe in remedium, eſt per accidens: ſecũdò, quia hoc eſt per modum meriti magis, quàm ſatisfactionis. *Concl. p* Vnde dato quòd un⁹ ſic remediaret per ſe alteri ad uitandum peccatum, adhuc non falſificaretur concluſio: quia ipſa intelligitur de modo ſatisfactionis magis, quàm meriti. Ac ſi dixiſſet. Pœna ſatisfactoria, in- *Explicatio cõcl.*
quantum eſt ad remedium ſequentis peccati, non prodeſt per
ſe, & per modum ſatisfactionis, alteri.

¶ CONCL. 2ª. Quantum ad ſolutionem debiti, unus poteſt
pro alio ſatisfacere dummodo ſit in charitate; ut opera eius ſa-
tisfactoria eſſe poſſint.

¶ PROB. Quia legitur in uitis patrum, quòd propter cha-
K ritatem unius, qui charitate ductus pœnitentiam fecit pro pec-
cato alterius, quod ipſemet non commiſerat, alteri peccatum
proprium dimiſſum eſt.

¶ NOTATIO. A ly nec oportet, quòd maior pęna &c. uſ-
que ad ly. vnde dicitur, &c. reſpondet litera tacitæ obiectioni:
& omnia clara ſunt.

¶ CONCLVSIO. 3ª. Non exigitur, quantum ad ſolutio-
nem debiti, quòd ille, pro quo fit ſatisfactio, ſit impotens ad
ſatisfaciendum: ſed hoc requiritur, inquantum pęna ſatisfacto-
ria eſt in remedium.

¶ NOTATIO. Ly remedium, non ſumitur in illo
ſenſu, in quo ſumebatur in prima concluſione. Ibi enim ſu-
mebatur pro remedio ad uitandum peccatum; & ſic, uniuer-
ſaliter negabatur, quòd ſatisfactio unius eſſet in remedium al-
terius; ſiue ſit potens, ſiue impotens, ad ſatisfaciendum.
Accipitur autem nunc ly remedium, prout eſt ad excu-
ſandum peccatum negligentiæ tunc ſatisfaciendi: quod qui-
dem

dem peccatum non incurrit impotens, licet incurrat aliquo modo potens.

¶PROB.1. Quia etiam ſi eſſet potens, alio ſatisfaciente pro ipſo, ipſe à debito immunis eſſet. 2. Quia (ly ſed hoc requirit &c.) ex ſe patet (vt in notatione mox præcedente).

1m de maiori Meritum. ℞. conſideratum quantũ ad pœnæ remiſſionem: non, quantũ ad premiũ eſſentiale. § Loquẽdo in propoſito, ſcilicet ſatisfaciendi pro altero. Tunc & licet. n. vnus nõ poſſit mereri alteri premium eſſentiale (vt arguitur; & in textu ſ1ſali, declarãdo, cõceditur): tamẽ unus poteſt alteri mereri remiſſionem pœnæ, inquantum. ſ. pro altero ſatisfacit. Sed hoc meritum ultimo dictũ improprie dr̃. Ex litera dic: ꝙ argumentum eſt tanquã probatio altera concluſionis primæ, ſi ſumatur meritũ de condigno & propriè: & ꝙ tamen (vt uidimus) non infringit ſecundam concluſionem, q̃ agrediebat.

Concl. ſ.

*Concluſionis 3ª. pars.

2m illatio cõcluſionis. Ergo nec ſatisfacere. ℞. negatur illatio. §. Nõ n. eſt eadem ratio de tribus his, ſ. contritione cõfeſſione & ſatisfactione, licet eadẽ id, in quo nũc conſideratur (vt clarè patet in textu).

Corollarium. Ergo hinc regula vniuerſalis accipi poteſt: quæ eſt hæc. Cõdiuiſa ad inuicem non ſubeũt idẽ iuditium ſemper in oĩbus. Quamuis. n. ipſa ex eo, ꝙ in eadẽ coordinatione cõdiuidunt, in aliquib. neceſſariò cõueniãt (ut Philoſophus docet): tñ in aliquib. diſſidẽt. Alioquin nõ diuiderent ad inuicẽ, ſi in oĩbus conuenirẽt: neq; in eadẽ coordinatiõe diuiderent, ſi in aliquibus inter ſe non concordarent.

Regula 3 notã valde pro cõdiuiſis in eodẽ genere.

3m conſequentia. Si ergo aliquis pro alio &c. ℞. negatur conſequentia § Nam aliud eſt loqui de charitate, & de effectu eius; ſcilicet merito, & aliud eſt loqui de quantitate pœnæ. Charitas. n. per extenſionẽ non minoratur; immo augetur (exemplum de lumine unius candelæ mutuato à diuerſis oſtendit): quod nõ eſt da quãtitate pęnæ; cum hæc per diuiſionem ad multos uni minus ſufficiat, & per applicationem totalem ad unum nulli alteri ſufficere poſſit. Vide literam de his omnibus.

Corollarium. Ergo ꝑ hanc doctrinã habes, qd ſecundum mẽtẽ Angelici doctoris dicas ad q̃ſtionẽ il ã, qua inquirit̃ utrũ miſſa vna tantundẽ pro multis ſatisfaciat, ſicut pro vno. Dicendũ. n. ex has reſponſione ad illud quęſitum: q̃, ſi de pęna loquamur

na propria magis ſatis facit, q̃ aliena; quia pęna habet vim maxime ſatisfaciendi ratione charitatis, qua homo ipsã ſuſtinet, & quia maior charitas apparet in hoc ꝙ aliquis pro altero ſatisfacit, q̃ ſi ipſe ſatisfaceret, iõ minor pœna requiritur in eo, qui pro alio ſatisfacit, quã pro principali requireretur. Vnde dr̃ in vitis Patrum, ꝙ pp charitatem vnius, qui alterius fratris ſui charitate ductus pœnitentiã fecit pro peccato quod nõ cõmiſerat, alteri peccatum quod commiſerat, dimiſſum eſt, *nec ẽt exigitur quantũ ad ſolutionẽ debiti, ꝙ ille pro quo fit ſatisfactio, ſit impotens ad ſatisfaciẽdum, *quia etiam ſi eſſet potẽs alio ſatisfaciente pro ipſo, ipſe à debito immunis eſſet; ſed hoc requiritur inquantum pęna ſatisfactoria eſt in remedium: vnde non eſt permittendum ꝙ aliquis pro alio pęnitentiam agat niſi defectus aliquis appareat in pœnitente, uel corporalis per quem ſit impotens ad ſuſtinendum, uel ſpiritualis per quẽ non ſit promptus ad portandum pœnam.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ pręmium eſſentiale redditur ſecundum diſpoſitionem hominis, quia ſecundum capacitatem videntium erit plenitudo viſionis diuinæ, & ideo ſicut vnus non diſponitur per actũ alterius, ita vnus alteri non meretur premium eſſentiale, niſi meritũ eius habeat efficaciã infinitã. ſicut Chriſti, cuius merito ſolo pueri per baptiſmum ad vitam æternam perueniunt; ſed pœna temporalis pro peccato

debita poſt culpæ remiſſionem non taxatur, ſecundum diſpoſitionem eius, cui debetur, quia qſque ille, qui eſt melior, habet maioris pœnæ reatum; & ideo quantum ad pœnæ remiſſionẽ vnus alteri poteſt mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante, per quam omnes vnum ſumus in Chriſto.

AD 2m dicendũ, ꝙ cõtritio ordinat contra culpam, quæ ad diſpoſitionẽ bonitatis, vel malitię hoĩs ꝑtinet, & iõ ꝯtritionẽ vnius alius à culpa non liberat: ſimiliter ꝑ confeſſionem hõ ſe ſacramentis eccleſiæ ſubijcit, non aũt poteſt unus ſacramentum pro alio accipere, quia in ſacramento gratia ſuſcipienti datur non alij, & ideo non eſt ſimilis ratio de ſatisfactione, cõtritione, & confeſſione.

AD 3m dicendum, ꝙ in ſolutione debiti attenditur quantitas pœnę, ſed in merito attenditur charitatis radix, & iõ ille, qui ex charitate pro alio meret ſaltem merito congrui, ẽt ſibi magis meret, ñ aũt, q̃ ꝑ alio ſatisfacit, ẽt qa illa q̃titas ꝑ ſe ſatisfacit pęnę nõ ſufficit ad vtrũq; pctm̃, tñ ſatisfaciendo ꝑ alio ſibi meret maius q̃ ſit dimiſſio pęnæ, ſ. vitam æternam.

AD 4m dicendum, ꝙ ſi ipſemet ad aliquam pęnam ſe obligaſſet, non prius a debito eſſet immunis, quã ſi eam ſoluiſſet, & iõ pœnam ipſe patietur, quã diu ille ſatisfactionem pro eo fecerit, quã m ſi non fecerit, tũc vterque eſt debitor illius pęnæ vnus pro commiſſo, alius pro omiſſo, & ita nõ ſequitur ꝙ peccatum vnum bis puniatur.

A diminuenda, puta Petro exiſtenti in purgatorio, miſſa una nõ tantundẽ ualet ipſi defuncto, ſi diuidat. i. pro multis ſpãliter poſtulantib. applicetur: quãtũ ualeret, ſi pro defuncto illo ſolũ diceretur. Et qm̃ intentio poſtulantium miſſas præcipue ꝑ defunctis fertur ad ſubleuandum illos à quantitate pœnarũ: ideo concludendum vĩ: ꝙ vna miſſa poſtulata pro Petro, ſi ꝑ Antonio ẽt celebret ad eũdem finem, minus ꝑ Petro ſatisfaciet. Tutum ergo, ſecũdũ hoc, non eſt ſacerdoti Calmerio ꝑmittere unã miſſam dicere pro Petro, & poſtmodũ eandẽ ero fuere pro Antonio ſimul. Quòd ſi de charitate, uel merito, interſerat conſiderationem ad hoc quæſitũ diſſoluendum, nõ vĩ facere ad propoſitũ; & conſequenter non videtur tutam conſcientiam reddere ad faciendum contrariũ dictis: quoniam, ſecũdum rei ueritatem, intentio poſtulantiũ miſſas fertur ad pœnam (vt declaratum eſt). Conſula, pro huius pleniori ueritate, Concilium Tridentĩ. ſeſſ. 25. decreto ſecundo de reformatione. cap. 4.

An ſit ſi unum miſſam pro vno dicẽdam dicere ꝑ multis.

4m de conſequentia ſecũda. Suſcepta eſt, ℞. & ſoluta § Tue &c. Patet enim ꝙ nõdum ſoluta eſt pœna mox, ut eſt ad ſoluẽdum ſuſcepta; & ꝙ non dicitur verè ſatis facere qs pro alio ex eo, ꝙ intendit, uel acceptat, ſatisfacere pro illo: ſed ex eo, ꝙ realiter ſatisfacit. Quod quam uerum ſit, uide in appen. ſequen.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem interimas errorẽ Mahometis (Prateo Mahometes) dicentis, opera aliena nil prodeſſe. ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò fuiſſe tunc errorem dãnatum à Maguntino, Concil. dum unum pro alio ſatisfacere poſſe decreuit. Hoc verò patet c. 26. in hæc uerba. Ab infirmis in mortis articulo poſitis per preſbyteros pura inquirenda eſt confeſſio; non tamen illis imponenda quantitas pęnitentię, ſed innoteſcenda; & cum amicorum orationibus, & eleemoſynarum ſtudijs, pondus pœnitentiæ ſubleuandum: uti ſi forte migrauerint, nè alieni ex conſortio bonorum fiant. Hæc ibi. Ecce: quam patenter dicit: ꝙ quantitas pœnitentiæ. i. ſatisfactionis à confeſſario impoſitæ, debet pro illo moribundo ab amicis impleri; uel ꝙ (& in idem redit) pœnitentiæ ſuæ pondus illorum orationibus eſt ſubleuandum & ꝙ h c ualet illis ad ſolutionem debiti. Talem habuiſſe uiden ꝯ Pontifi-

1 Vtilitas ꝑ S. Eccl. cõtra errorẽ dã. à Cõ. &c.

2

ceſsilli qui morientibus pœnitentiæ ſacramentum non denegandum ſtatuerunt. Cum enim ſcirent: quòd ad ſacramentum pœnitentiæ integrandum requiritur ſatisfactio (hæc ordinariè uocatur pœnitentia), & quòd ab ipſis in articulo mortis conſtitutis per ſeipſos nunquam ferè impleri poteſt: ualde probabiliter ſequitur, quòd præcipiendo de ſacramento pœnitentiæ moribundis dando intentionem de ſatisfactione conformem Concilio Maguntino prædicto implicite ſaltem habuerint. Conſequenter ergo dicendum: quòd Iulius I. Papa id ſubintelligi uoluit in ſuo decreto ſequenti ſi presbyter pœnitentiam morientibus abnegauerit, reus erit animarum, quia Dominus dicit, Quacumque die cóuerſus fuerit peccator ad pœnitentiam vita uiuet, & non morietur. Vera enim confeſſio in vltimo tempore eſſe poteſt: quia Dominus non ſolum temporis, ſed etiam cordis, inſpector eſt. Sicut latro, unius momenti pœnitentia, meruit eſſe in Paradiſo, in hora vltimæ confeſſionis. Hæc ille: & recitatur 25. quæſtione ſexta. Item Cæleſtinus 1. Papa in decreto ſuo. Agnouimus, pœnitentiam morientibus denegari. nec illorum deſiderijs annui, qui obitus ſui tempore, hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubueniri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate deſperet: quaſi non poſſit, ad ſe quouis tempore concurrenti ſuccurrere, & periclitantem ſub onere peccatorum hominem pondere, quo ſe expediri deſiderarat, liberare. Quid hoc, rogo aliud eſt, quam morienti mortem addere, eiuſque animam ſua crudelitate, ne abſoluta eſſe poſſit, occidere? Cum Deus ad ſubueniendum paratiſſimus, inuitans ad pœnitentiam, ſic promittat: Peccator, inquiens, quamcunque die conuerſus fuerit, peccata eius non imputabuntur ei. Et iterum. Nolo mortem peccatoris: ſed tantum conuertatur, & uiuat. Hæc ille: & recitantur. 26. quæſtione ſexta. Item Leo Primus Papa in epiſtola, & eſt in ordine 89. ad Theodorum Forojulienſem Epiſcopum. His, qui in tempore neceſſitatis, & in periculi vrgentis inſtantia præſidium pœnitentiæ, & mox reconciliationis implorant, nec ſatisfactio interdicenda eſt, nec reconciliatio deneganda: quia miſericordiæ Dei nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras uera confeſſio, dicente ſpiritu Dei per Prophetam; Cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Hæc ibi; & recitantur. 26. quæſtione ſexta. Item quomodo per rationem oſtendas prædictum Mahometis errorem fuiſſe damnatum à ſcripturis Galat. 6. Alter alterius onera portate, & ſic adimple. leg. Chri. Nota ly portate: vt dicam facias inter portare, & per uoluntatem ſolam, ſuſcipere ad portandum; ſecundum quòd fecit reſponſio ad quartum. Quaſi ergo dicat. Cum alter alterius onera ſatisfactionum non tantum ſuſceperitis ad portandum, ſed & de facto portaueritis: tunc adimplebitis legem Chriſti, qua apud Chriſtum ipſum talis alter tenebatur de tanto onere ſatisfactionis. Alioquin ſi tantum acceptaueritis ad portandum, non adimplebitis legem Chriſti de actuali ſatisfactione alterius fratris ueſtri: quoniam ipſe frater tenebitur adhuc lege Chriſti obligatus ad ſatisfaciendum per ſeipſum. Hoc idem apertius taliter verificari oſtenditur ex Concilio Carthagin. 4. capitulo 95. Qui oblationes defunctorum aut negant eccleſijs, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium necatores excommunicentur. Hæc ibi: & recitantur. 13. quæſtione 2. Hoc ipſum confirmat Concilium Vatenſe, ibi capitulo qui F oblationes defunctorum retinent; & Concilium Agathenſe, ibi capit. Clerici, uel ſeculares. Niſi enim requireretur actualis onerum alterius portatio ad hoc, ut de facto à pœnis ſatisfactorijs ille alter ſubleuaretur: tales, qui legata ad pias cauſas à defunctis pro ſui ſubleuatione relicta differunt actualiter implere, non dicerentur egenorum necatores: quoniam ipſa legata & adimplenda iam ſuſceperunt, & adimplere intendunt. Quia igitur talis & ſuſceptio & intentio non ſufficiunt ad ſubleuandum alterum, pro quo ſatisfacturi ſunt ideò tales negligentes egentium necatores uocantur. Necatores, inquã quia ille alter in purgatorij carcere pœnas ſoluendo manebit, quãdiu iſte pro illo ſatisfacturus legata eius actualiter non adimpleuerit. Rectè ergo necatores egentium animarum tales uiui dicuntur: quia per negationem adimpletionis actualis onerum illorum tenent defunctos in pœnis purgatorij, quæ morti corporali æquiparantur. Damnatõnt ergo omnes ſupradicti Pontifices, ſcripturæ illum errorem Mahumetis per hoc, quòd ſic dixerunt ut ſupra. ¶Tertiò habes: quomodo 3 per rationem dicta ſuperius conciliorum, Pontificum, ſcripturarum, pro quanto unum pro alio ſatisfacere poſſe inſinuant, & intelligas & declares & tuearis. ¶Quartò uides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica hæc doctrina conſolidetur, 4 & declaretur.

Moribundis dãda pœnitẽtia.

Ezech. 18. & 33.

Nunquã ſpes de ſalute è ſullenda: dũ viuitur.

Ezech. 33.

Notent ſatisfacturi pro alijs viuis, & defunctis.

14

*Th. ubi ſup. art. 3. q. 1. & 2.

QVAESTIO. XIIII.

De qualitate ſatisfactionis in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de qualitate ſatisfactionis. Et circa hoc quæruntur quinque.

Primo, Vtrum homo poſsit de vno peccato ſatisfacere ſine alio.

Secundo, Vtrum ille, qui de omnibus peccatis prius cõtritus fuit, & poſtea in peccatum incidit, de alijs peccatis, quæ ſibi per contritionem fuerunt dimiſſa, ſatisfacere poſſit extra charitatem exiſtens.

Tertio, Vtrum homo poſtquam charitatem habuit, ualere ſibi incipiat ſatisfactio præcedens.

Quarto, Vtrum opera extra charitatem facta ſint alicuius boni meritoria.

G Quinto, Vtrum opera prædicta ualeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS. I.

Vtrum homo poſſit de uno peccato ſatisfacere ſine alio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod homo poſsit de uno peccato ſine alio ſatisfacere. Eorum enim quæ H non habent connexionem ad inuicem, unum poteſt auferri ſine alio: ſed peccata non

1

QVÆST. XIIII. ART. I.

CONCL. Impoſſibile eſt; quòd homo de uno peccato ſatisfaciat, alio retento.

¶NOTAT. Ly alio retento, dat intelligere ſenſum tituli. Quaſi per hoc dicatur. Non quæritur hic de realitate ſatisfactionis; ſed de animo ſatisfacientis. Hoc eſt. Quòd ſatisfactio iſta ualeat ad ſoluendum pro decem, & non ſufficiat per viginti, de quibus omnibus tenebatur diuinæ iuſtitiæ Petrus taliter ſatisfaciens, non dubitatur, vtrum poſſit contingere; & conſequenter, quantum ad hunc ſenſum, non intelligitur titulus (licet uideatur in ſuperficie) ſed dubitatur, & quæritur, utrum Petrus obligatus ad ſatisfaciendum pro viginti dato quòd abſolutè non intendat ſatisfacere offenſo Deo pro viginti, poſſit ſatisfacere K pro decem vel pro uno, de quibus ſolum ſatisfacere intendit. Non eſt igitur quæſtio, an ieiunium iſtud Petri ſatis ſit ad ſoluendum pro vno, & quòd realiter non ſe extendat ad ſatisfaciendum pro decem uel uiginti: quoniam id clarum eſt, & quotidiè accidit: ſed eſt quæſtio, utrum ieiunium Petri aliàs ualens ad ſatisfaciendum ſolum pro vno, dato quòd animus Petri abſolutè ſit nolle ſatisfacere pro alijs offenſis Deo, ſatisfaciat pro illo uno. Ac ſi quæſitum ſic formetur. Petri ſatisfactio, ut ueſtita animo Petri nolente abſolute toti debito pro omnibus ſuis peccatis ſatisfacere ſed pro aliquo tantum, puta pro uno, ſatisfacit ne ſaltem pro uno, idest pro pœna uni peccato debita? Huic quæſito ſic intellecto reſpondetur negatiuè per concluſionem præmiſſam. Nota quoque ex hoc loco. quod per dicta ſancti doctoris intelliguntur ſenſus titulorum, uet. pat. quæſt. 17. declaratum fuit: nè abundantia fiat in non neceſſarijs.

Senſus tituli uer°.

Pro titulis uniuerſaliter.

¶PROB.

¶PROB. Quia oportet, quòd modus ſatisfactionis ſit talis, q cõ petat ad amicitiæ reſtitutionem (cum ad tollendam offenſam, competere debeat) & ad amicitiæ reſtitutionem ſufficere nõ poteſt, ſi aliquod peccatum ſatisfaciens in animo retineat (ut patet, etiam de offenſis hominibus factis.

A uicem, & quorum remiſſiones connexæ non ſunt, unum poteſt auferri ſine alio. Clarior ſane reſponſio: ſed, quia uidetur eliqualiter petere principium, ſtandum eſt in priori formalizata; quæ & nullam habet apparentiam petitionis principij. & in ueritatem ab hac ultima dictam tandem reſoluitur. Vide aliam ſolutionẽ Tertia par. q. 86. artic. 3. ad tertium.

habent connexionem, aliàs qui haberet unum, haberet omnia, ergo unum poteſt expiari ſine alio per ſatisfactionem.

¶2 Præterea, Deus eſt magis miſericors, quàm homo, ſed homo recipit unius debiti ſolutionem ſine alio, [b] ergo & Deus ſatisfactionem unius peccati ſine alio.

¶3 Præterea. Satiſfactio (ut in litera dicitur) eſt peccatorum cauſas [h] excidere, nec ſuggeſtionibus aditum indulgere, ſed contingit hoc de uno peccato ſine alio, ut ſcilicet luxuriam refrenet, & auaritiæ inſiſtat: ergo de uno peccato poteſt fieri ſatisfactio ſine alio.

SED CONTRA. Iſaiæ. 58. Ieiunium eorum, qui ad contentiones, & lites ieiunabant Deo acceptum non erat licet ieiunium ſit ſatisfactionis opus: ſed non poteſt fieri ſatisfactio, niſi per opus Deo acceptum: ergo non poteſt, qui habet aliquod peccatum, Deo ſatisfacere.

¶Præterea. Satiſfactio eſt medicina curans peccata præterita, & præſeruans a futuris, ut dictum eſt: ſed peccata non poſſunt ſine gratia euitari, ergo cum quodlibet peccatũ gratiam auferat, non poteſt de uno peccato ſine alio fieri ſatisfactio.

RESPONDEO, Dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd poteſt de uno peccato ſatisfieri ſine alio, ut Magiſter in litera dicit; Sed hoc non poteſt eſſe: cum enim per ſatisfactionem tolli debeat offenſa præcedens, oportet quòd talis ſit modus ſatisfactionis, qui competat ad tollendum offenſam, offenſæ autem ablatio eſt amicitiæ reſtitutio, & ideo ſi aliquid ſit quod amicitiæ reſtitutionem impediat, etiam apud homines ſatisfactio eſſe non poteſt: cum ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ eſt hominis ad Deũ, [m] impoſſibile eſt, quòd homo de uno peccato ſatisfaciat alio retento, [n] ſicut nec homini B ſatisfaceret, qui pro alapa ſibi data ei ſe proſterneret, & aliam ſimul daret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia peccata non habent connexionem adinuicem in aliquo uno, unum poteſt quis incurrere ſine alio, ſed unum, & idem eſt ſecundum quod omnia peccata remittuntur, & ideo remiſſiones diuerſorum peccatorũ connexæ ſunt C & ideo de uno ſine alio ſatisfieri non poteſt.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd in obligatione debiti non eſt, niſi inæqualitas iuſtitiæ oppoſita, quia unus rem alterius habet, & ideo ad reſtitutionem non exigitur, niſi quòd reſtituatur æqualitas iuſtitiæ, quod quidẽ poteſt fieri de uno debito, & non de alio, ſed ubi eſt offenſa, ibi eſt inæqualitas D non tantum iuſtitiæ oppoſita, ſed etiam amicitiæ, & ideo adhoc quod per ſatisfactionem offenſa tollatur, non ſolum oportet, quòd æqualitas iuſtitiæ reſtituatur per recompenſationem talis pœnæ, ſed etiam ꝙ reſtituatur amicitiæ æqualitas, quod non poteſt fieri dum aliquid eſt, quod amicitiam impediat.

AD TERTIVM dicendum, E quòd unum peccatum ſuo pondere ad aliud trahit, ut Gregorius dicit. Ideo qui unum peccatum retinet, non ſufficienter cauſas alterius peccati excidit.

¶Corollarium. Ergo, ſecundum literã non uelle non ſatisfacere de aliquo peccato eſt peccatũ; & impedit amicitiam hominis ad Deum. Sic. n. ſta, q in probationis a[a] parte eſt formalizata, iacet. Si aliquid ſit, qđ amicitiæ reſtitutionem impediat, etiã apud homines ſatiſfactio eſſe nõ poteſt: cum ergo quodlibet peccatum amicitiã charitatis ĩpediat &c. Et iuſtè quidem. Nã ille, qui intendit nõ ſatiſfacere offenſo, nõ curat amicitiam habere cum illo: hoc autem, ſcilicet non curare amicitiam habere cũ Deo, eſt peccatum (ut patet).

¶NOT. Magna, & clara, probatio concluſionis eſt argumẽtũ ultimũ, in ly ſed contra.

1m maior. Eorũ, quæ non habẽt connexionem ad inuicẽ unum poteſt auferri ſine alio. ℞. quando illud, ſecundũ quod ea omnia auferũtur, non eſt unum & idẽ non autẽ, quando eſt unum & idẽ. §. Tũc &c. Nam charitas, p quã omnia peccata remittuntur, eſt unũ & idem. i. nullũ peccatum poteſt auferri niſi per charitatem; & charitas nullũ aufert, niſi auferat omnia. Quòd ſi uel eſſent diuerſæ res, per quarum unam tolleretur unum peccatũ & per aliã aliud: uel. et ſi eſſet una res, per quam tollerent omnia ſic, quòd unũ tollendo compateretur ſecum pro aliquo tẽpore aliud, quod poſtea tolleret: tũc poſſet auferri unum peccatum ſine alio.

¶Corollarium. Ergo ſi textu ly unũ & idem eſt, ſecũdũ qđ oĩa remittunt intelligit copulatiue ſic: ꝙ illud ſecundũ quod oĩa remittũtur, eſt unum realiter, & idem formaliter, ideſt eodẽ modo ſemper ſe habens contra quæcunque peccata. Hoc eſt. Non compatiens uel pro minimo tempore aliquod peccatum, aliud dimittendo, ſed omnia ſimul auferens. Ergo patet ex his: ꝙ peccatorum quantumlibet non connexorum ad inuicem, remiſſiones connexæ ſunt. Ergo reſponſionem & aliter formare potes dicendo. Eorum quæ non habẽt connexionem ad in-

2m illatio cõcluſionis Ergo & de &c. ℞. negatur illatio. § Nam ſit tranſitus a ſolutione debiti exigente ſolũ æqualitatem iuſtitiæ, de qua ſolutione loquitur minor propoſitio, ad ſolutionẽ debiti exigentem æqualitatem amicitiæ ſimul cum æqualitate iuſtitiæ. de qua ſolutione loquitur illata concluſio. Qui tranſitus quantum ſit extra propoſitum, uide in litera: ex qua etiã melius intelliges probationem concluſionis ar. & no & orationem Dominicalẽ ibi debita noſtra. Vide clariorem aliqualiter ſolutionem. 3. par. q. 86 articu 3. ad quartum.

3m de maiori. Excidere. ℞. ſufficienter: non, inſufficienter. § Tũc &c. qui enim unius peccati & non alterius, cauſas excidit, ita quòd unum retineat, non ſufficienter illas excidit; propter rationem de pondere ex Greg. in textu allatam.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primo quo modo per rationem oſtendat inerito eſſe inſinuatum a ſacris literis, quòd homo non poteſt ſatiſfacere pro uno peccato, & non pro alio (iuxta ſenſum tamẽ prædeclaratum) Hoc autem inſinuatum fuit. 3. reg. 18. uſque quo claudicatis in duas partes? Si Dominus ẽ Deus, ſequimini eum ſi autem baal, ſequimini illum. Ecce; quòd Helias, per ly uſque quo claudicatis in duas partes, demonſtrat: quòd populus rem inconuenientem, immo & impoſſibilem, facere conatur; dum & Domino Deo adhærere uult, & a Diabolo ſimul non uult diſcedere. Hoc ſiquidem inconueniens, quin & impoſſibile eſſe denotat de ſe ille modus increpatorius cum interrogatione: (ut conſideranti facile patet.) Iuxta igitur dictum Heliæ, impoſſib... Ic uli

Viſ. tĩſio ... ad ſe ... tundũ ſequen.

Cens. m

Vtil. p S Eccl. &c.

Subtilis & claratio textus.

le eſt: ſimul cum Deo amicitiam habere, & a diabolo non rece dere. Hoc autem in idē redit (ut declaratum eſt) cum eo, quod dicimus, hominem non poſſe ſatisfacere pro uno peccato, & nō pro alio. Item inſinuatum Matth. 6. Nemo poteſt duobus dominis ſeruire, &c. Quaſi apertè, in propoſito, dicat. Nemo poteſt Deo, & appetitui diabolico conformari, ſatisfacere, quòd ſanè eſt, vno peccato vel le ſatisfacere, alio centenio. Item Iſa. 58. Quare ieiunauimus, & non aſpexiſti; humiliauimus animas
55 noſtras, & neſciſti? Ecce in die ieiunij ueſtri inuenitur uoluntas ueſtra. Ecce ad contentiones, & lites ieiunatis. Nolite ieiunare, ſicut uſque ad hanc diem: ut audiatur in excelſo clamor ueſter. Nūquid iſtud uocabis ieiuniū & diem acceptabilē Domino? Ecce, q̃ per Iſaiam dominus dicit ſe non acceptaturum eſſe illud, quod pro parte peccatorū ſibi datur, ſi pars alia peccatorum ab ipſis peccatorib. retineat. Hoc ſignificaui, ſi cōſiderentur, uerba pad. ducta: maximè ſi ad interrogationem hominum ſic pro peccatis ſuis ſatisfacere nolentium iungātur; tāquàm ad eandem interrogationē (ut par eſt) reſponſio Quare (inquit) ieiunauimus, & non aſpexiſti humiliauim⁹ animas n[ost]ras, & neſciſti? Hoc aſt. Quare &c. & ad modum non aſpiciētis te habuiſti: humiliauim⁹ &c. & ad modum neſciētis fuiſti? Cum ergo non aſpiciat immo deſpiciat quis illud, quod non acceptat (ut quotidie per experientiam patet) neque ad ipſum ſciat, immo ſe neſcire profiteatur: teſtat, q̃ per illa uerba dicere uelint impij, quare ieiunium & humiliationes noſtras nō acceptaſti? Hoc uerò adhue magis ad literam patet: ſi reſponſionem exprimentem ſenſum illorum ſic quærentium notaueris dicentem; nunquid iſtud uocabis (ò tu interrogans, & in interrogando nimis arrogans) nunquid iſtud uocabis ieiuniū acceptabile domino? Quaſi dicat, non. & quare non? Quia in die ieiunij ueſtri inuenitur uoluntas ueſtra: qua. ſ. partem peccatorum ueſtrorum retinere uultis. ſatisfacere ergo per ieiuniū, ſiue aliud bonum opus non poteſt aliquis, ſecundum Iſaiam, ita q̃ ſit acceptabilis domino ſatisfactio illa (ſic etiam loquitur articulus) ſi aliud peccatum, in eute retineat. Vide q. 9. art. 2. & 4. ubi tractatur de cōfeſſionis integritate; item. q. 2. ar. 3. ubi agitur de integritate contritionis: & indè multa ad propoſitum præſens facientia huc applicabis. Nam circa integritatem contritio, confeſſio, & ſatisfactio aſſimilantur. Caue tamen, ne ex præmiſſis occaſione accepta dicas: quòd dolo de uno peccato, ſine dolore omnium, ſit peccatum. Erroneum. n. eſt dictum hoc, & pro tali reuocatum a Iacobo præpoſiti, tanquàm à S. Patribus reproba-

ARTICVLVS II.

Vtrum quis extra charitatem exiſtens, poſſit ſatisfacere de peccatis ante contritis.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur quòd qui de omni- G bus peccatis cōtritus fuit prius & poſtea in peccatum incidit, de alijs peccatis, quæ ſibi p contritionem dimiſſa fuerunt, ſatiſfacere poſſit extra charitatem exiſtens. Dicit enim Daniel Nabuchodonoſor, Dan. 4. Peccata tua eleemoſynis redime: ſed ipſe adhuc peccator erat, quod ſequens pœna demonſtrat, h ergo poteſt in peccato exiſtens ſatisfacere.

¶2 Præterea, Nemo ſcit utrum ſit dignus odio, uel amore. Eccle. 9. Si ergo non poſſit fieri ſatisfactio, niſi ab eo q eſt in charitate nullus h ſciret ſe ſatisfacere, & hoc eſt inconueniens. H

¶3 Præterea, Ex h intētione quā homo habet in principio actus, totus actus informatur, ſed pœnitens, quando pœnitentiam inchoauit in charitate erat: ergo tota ſatisfactio ſequens ex illa charitate intentionem informāte efficaciam habebit. I

¶4 Preterea ſatisfactio conſiſtit in quadam h adæquatione culpæ ad pœnam, ſed talis adæquatio pœnæ poteſt etiam fieri in eo qui charitatem non habet, ergo &c.

SED CONTRA. Prouer. 10. Vniuerſa delicta operit charitas, ſed ſatisfactionis uirtus eſt delere delicta ergo ſine charitate non habet ſuam uirtutem.

¶ Præterea, Præcipuum opus in ſatisfactione, uel ſatisfaciendo eſt eleemoſyna, ſed eleemoſyna extra charitatem facta nō ualet ut patet. 1. Corinth. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum, &c. ergo nec ſatisfactio aliqua eſt.

RESPON. dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd poſtquàm omnia peccata per præcedentem contritionem remiſſa ſunt, ſi aliquis ante ſatisfactionē per actam in peccatum decidat, & in peccato exiſtens ſatisfaciat, quòd ſatisfactio talis ei ualeat, ita quòd ſi in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in ſatisfactione oportet, quòd amicitia reſtituta, etiam iuſtitiæ æqualitas reſtituatur, cuius contrarium amicitiam tollit, ut Philoſoph. in 9. Ethic. dicit. Aequalitas autem in ſatisfactione ad Deum non eſt ſecundum æquiualentiam, ſed magis ſecundum acceptationē ipſius; & ideo oportet, quòd ēt ſi iam offenſa ſit dimiſſa per præcedentem contritionem, quòd opera ſatisfactoria ſint Deo accepta, quod dat eis charitas, & ideo m ſine charitate opera facta non ſunt ſatisfactoria n.

AD PRIMVM ergo dicēdum: q̃ conſilium Danie. intelligitur, quòd à peccato ceſſaret, & pœniteret, & ſic per eleemoſynas ſatisfaceret.

AD 2m dicendum: quòd ſicut homo neſcit p certo utrū chari-

tum (ut refert Bernardus à Lutzemb. in cathal. hær.) ¶ Secundo 2 habes: quomodo per rationem præmiſſa ſcripturarum dicta, p quanto hominem non poſſe pro uno peccato ſatisfacere inſinuant ſine alio, & intelligas & probes, & defendas. ¶ Tertio uides 3 quō ex ijs uiciſſim Angelica hæc doctrina ſolidet. & declaret.

QVÆ. XIIII. AR. II.

CONCL. Siue charitate opera factā ſunt ſatisfactoria. ¶ PROB. Quia ad hoc q̃ opera ſint ſatisfactoria, oportet, q̃ ſint Deo accepta, cū æqualitas iuſtitiæ reddēda i ſatisfactione nō ſit ſecūdū æqualētiā ad Deū, ſed ſcdm acceptationē ipſius:) & charitas dat operib. hoc, q̃ ſint Deo accepta. ¶ NOT. Secūda cathegorica, ſ. charitas dat operib. hoc q̃ ſit Deo accepta, minus dicit, & plus ſignificat. Nō enim tm̄ ſignificat, q̃ charitas facit opera eſſe Deo accepta (qđ expreſsè dicebat) ſed etiā q̃ nil aliud ſine charitate facit hoc adeo q̃ exprimēdo ſolū affirmatiuū, intelligit quoq; negatiuū. Nā, ſi negatiuū ſimul nō ſubintelligeret, ſi cōcluderet I. ītū. Poſſet. n. ad illā affirmatiuam ſtiderit: q̃ licet charitas faciat opera eē Deo accepta aliud etiā a charitate facit hoc. Remoto igit. q̃ I charitate actualiter exiſtēdo qs operaret, adhuc ipa opera eēnt accepta Deo p illud aliud Relinquitur ergo, q̃ (ſecūdū mētē literæ) charitas ſola dat opib⁹ hoc q̃ ſint Deo accepta loquunt⁹ ē ig̃ t illo nō D. Th. & itellexit; quo & ſpiritus ſanctus puer. 10 dicēs, uniuerſa delicta operit charitas. Sola charitas facit opera eſſe Deo accepta. Concl. m

1m illatio cōcluſionis. igo p &c.

℟. Negat illatio. ſ. rō eſt: q̃a pcedit ex malo itellectu authoritatis adductæ. Qđ ſi bñ K intelligat authoritas illa, facit p cōcluſione, nō contra: vñ & inferendū erit ſic; ergo nō pōt aliqs in peccato exiſtēs ſatisfacere. Quō aūt intelligat authoritas, & q̃ ſic inde inferēdū ſit; vide in litera, & ipſam argumentum applicans tu diſcurrendo cognoſce.

¶ NOT. In ipſa litera apertiſſimè declaratur, q̃ pœnitētia nō ē ſolū ceſſatio a peccato: dū poſt ly a peccato ceſſaret, ſubdit ly, & pœniteret. Vide q. 1. ar. 1. elucid. & q. 10. ar. 3. & quia reſponſio præſens finaliter intendit ad hoc, ut quis ſit in charitate, nō ſecūdū ipſam eſt concludēdū q̃ a peccato ſolū ceſſanti nō dat charitas, licet uerè pœnitēti det. q̃ ad hñdā charitatē nō ſufficit ſolū ueraciter ceſſare a præteritis peccatis, niſi cū hoc ēt ueraciter de ipſis pœnitētia fiat: cōfirmat Math. 3. arbor. quæ nō facit fructū bonū, exciditur. Non ergo ſufficit ad ſalutem nō facere malū, ſeu ceſſare a malo; ſed cū hiis ſecūdū euāgelium requirit, q̃ faciat fructum poſitiuè bonum, quod, in propoſito pœnitentia eſt. Ceſſatio a peccando non ſufficit.

2m de conſequentia. Sciret ℟ p certo: ſi, aliquo alio mō. ſ. puta cōiecturaliter:

teritur alias dictū eſt §. Tūc &c. Sicut.n. non eſt inconueniens, ꝙ homo pro certo neſciat, ſe habere charitatem: ita non eſt inconueniens, quòd ſic neſciat, ſe plenè ſatisfeciſſe. Quinimmò utrūque ſic ignorare eſt conueniens: cum iſta ignorantia humilitatem, ſalubremque metum, de quibus Eccl. 5. (ut in lra) cauſet atque conſeruet.

tatem habuerit in ſatisfaciēdo, vel habeat, ita etiā neſcit pro certo, vtrum plene ſatisfecerit: & ideo dicitur Eccl. 5 de propitiatu peccatorū, noli eſſe ſine metu, nec tamē exigitur ꝙ propter hunc metum homo ſatisfactionē expletā iteret, ſi cōſcientia peccati mortalis nō habeat, quamuis enim pœnam non expiet p huiuſmodi ſatisfactionē tamen non incurrit reatum omiſſionis ex ſatisfactione neglecta, ſicut nec ille, qui accedit ad Euchariſtiam ſine conſcientia peccati mortalis, cui ſubiacet, reatum indignæ ſumptionis incurrit.

Ad tertiū dicendū, ꝙ intentio illa interrupta eſt per peccatū ſequēs, & idō nō dat vim aliquā B operibus poſt peccatū factis.

Ad quartum dicendum, quod non poteſt fieri adæquatio ſufficiens, nec ſecundum, diuinā acceptationē, nec ſecūdū æquiualentiam, ideo ratio illa non ſequitur.

¶ NOT. Vide q. 6. 4. ar. 1. & 2. aliqua facientia circa iſtam auctoritatem Eccleſ. cap. 5 de propitiatu &c. nè replicare opus ſit. Circa tamen illam eius cap. 9. in argumento adductam notator quòd loquitur de amore finali, ſicut etiam de odio; quamuis ad amorem quoque præſentē (ut facit litera) poſſit applicari, licet non ad odium. Poteſt enim quis pro certo ſcire, ſe eſſe dignum nunc odio, puta quia ſcit, ſe eſſe in peccato mortali actualiter: non autē ꝙ certo ſcire, ſe eſſe nunc dignum amore, quod ſignificatur per ly nihil mihi conſcius ſum, ſed nō in hoc iuſtificatus ſum. 1. Cor. 4 quamuis quoad odium, & amorē, finalem æqualiter ambo in ſui ipſorum neſcientia conueniant eo quòd nemo prorſus eſt, qui ſine ſpeciali reuelatione diuina ſcire poſſit, utrum moriturus ſit in gratia Dei uel in peccato mortali. Ambo enim hæc (ut ibi ſubditur) in futurum ſeruantur incerta: & in hoc etiam ſenſu, neſcit homo finem ſuum (Eccl. 9. Diuus Thomas ergo, quamuis authoritatem illam Eccleſiaſtici applicet ad amoris præſentis neſcientiam, non uult per hoc neque excludere, quòd ipſa principaliter loquatur de amoris finalis neſcientia; neque includere, quòd ſimiliter da præſentis odij neſcientia cointelligatur. Item nota: quòd à ly nec tamen exigitur quòd propter hunc metum homo &c. iſtera reſpondet obiectioni tacitæ qua quis, defendēdo quòd illud neſcire de ſatisfactione eſſet inconueniens, inſtare potuiſſet dicens; ex tali neſcientia inconueniens hoc ſequuturum, quòd ſatisfactio multoties neceſſariò reiterabitur, immo etiam quòd reiterationis huiuſmodi non erit finis. Huic, inquàm obiectioni præuiſæ, per ly nec tamen &c. reſpondet Diuus Thomas negando conſequentiam.

Nemo ſcit: utrū amore, uel odio, dign^9 ſit.

3^m maior. Ex intentione, quam homo habet in principio actus, totus actus informatur. ℞. Quando intentio illa in principio habita non fuit interrupta per uoluntatem contrariam ſuperuenientē: non autem, quando eſt interrupta per uolunta. §. Tunc &c. Nam ſatisfacientis palam in charitate inchoātis intentio illa, de qua ſubintelligit minor, interrupta eſt, per peccatum ſequens &c. ut in textu.

¶ NOT. Intentio illa, de qua loquitur maior, dicitur & actualis, ut in principio actualiter fit; & uirtualis, ut dat uim toti actui, etiam quòd actu non exerceatur. Quemadmodum tactus proijcientis lapidem eſt ſemper cum lapide, alioquin (cum mouens & motum debeant eſſe ſimul, quamdiu motus durat) lapis, quàmprimum extra manum proijcientis eſſet, caderet in terram, & conſequenter non fieret motus. oportet ergo dicere, quòd ille tactus eſt quidem ſemper cum lapide, ſed diuerſimodè: quoniam in principio motus, cum proijciens tangit lapidē, tactus eſt ibi actualiter; & in toto reſiduo motus, cùm lapis mouetur per aerem, tactus eiuſdem proijcientis eſt ibi uirtualiter, inquantum uirtus à principio lapidi impreſſa lapidem ipſum E concomitatur. Vnde ſicut ſi lapidi adhuc fortiter per aerem moto occurreret aliquid præualens in contrarium, ceſſaret motus, & conſequenter uis illa in principio à proijciente impreſſa: ita ſi animo incipientis ſatisfactionem in charitate occurrat aliquod peccatum præualens, id eſt cui conſentiat, ſtatim interrumpitur motus charitatis in ſatisfactione præexiſtens, immò & charitas ipſa tollitur; & conſequenter ſatisfactio ſubſequens nullum prorſus robur habebit à charitate. Doctrinam hanc extende ad 2. 2. q. 6. 83. art. 13 maximè cum de præcepto Papali à neceſſitate ſit attentio ad horas canonicas (etiā à de celebratione miſſarum cap. Dolentes) & conſequenter ad officium Beatæ virginis, quando ex obligatione certis diebus dicitur. Hoc enim officium licet non ſit de iure ſcripto: tamen eſt de conſuetudine habente vim legis, & per conſequens obligante ad peccatum mortale tranſgreſſores; ſecundum etiam Panor. in cap. 1. de celebratione miſſarum, & Ioannem de Ligna, in clemen. 1.

De attentione.

A eo. etiā & Petrum de Palud. 4. d. 15. q. 5. ar. 6. & Franciſcū de Zab. & S. Antoninum Archie. Flor. & plures alios.

4^m de maiori. Adæquatione ℞. Sufficiente: non, inſufficiente. i. accepta Deo; non autem, non accepta Deo. §. Tunc &c. Nam ab eo, qui charitatem non habet, non poteſt fieri adæquatio ſufficiens &c. ut in textu. Vide q. 12. ar. 2. & q. 13. ar. 1. & quæſt. 8. ar. 7. etiam in elucid.

¶ NOTATIO. De tali adæquatione Concil. Pariſiēſe lib. 1. cap. 32. ſic ait. Presbyteri inſtruendi ſunt: Qualiter & confitentium peccata diſcretè inquirere, & congruum pœnitentiæ modum nouerint imponere. Hęc ibi. Hanc adæquationem ſpecialius declarat Papa Alexander 3. parte 15. ca. 1. Exomē. ſi Epiſcopo ſcribēs ſic. In exceſſibus ſingulorum non ſolum delicti qualitas, ſed etiam quantitas, ſcientia, ætas, ſenſus, conditio, ſunt attēdenda. Quare non ſolum ſecundum qualitatem, & quantitatem ſacinoris, ſed etiam ſecundum ea quæ diximus, & ſecundum locum, & tempus, quo delictum committitur, unicuique debet pœnitentia iniungi: cum idem exceſſus magis in uno, quàm in alio, ſic puniendus. Hæc ibi. Facit ad q. 8. ar. 7. appen. Vide ergo idem C peccatum eſſe maius in uno quàm in alio: & hoc propter conditiones dictas à Papa.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo quō per rōnem interimas errorem Cacangelorum (Fratrem Cacangelis) dicentium 1 certum unumquemque eſſe debere, quòd gratis propter Chriſtū peccata ſibi remiſſa ſint; quòdque Deo acceptus, & hæres ſit uitæ æternæ; quicquid ſit de noſtris operibus. Ecce: quòd ſecundum iſtos, ſatisfactio extra charitatem erat Deo accepta; cum & ipſe ſatisfaciens, etiam ſi eſſet in peccato mortali (Nōne hoc ſignificant per ly quicquid ſit de noſtris operibus?) ſit Deo acceptus. Contra horum ergo inſaniam hanc mouetur iſte articulus: contra quos etiam, ut certitudinem gratię innuunt modo prædicto, habes; quid dicas ex argumento ſecundo authoritate. & reſponſ. ad illud. D

1 Vid. p S. Eccl. &c.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas, hunc 2 meritò damnari à Concilio Triden. ſeſſ. 14. cap. 8. Dum ſatisfaciendo patimur pro peccatis, Chriſto Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatisfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur; certiſſimam quoque inde arrham habentes, quòd ſi compatimur, & conglorificabimur. Neque uerò ita noſtra eſt ſatisfactio hæc, quam pro peccatis noſtris exoluimus, ut non ſit per Chriſtum Ieſum &c. omnis gloriatio noſtra in Chriſto eſt, in quo uiuimus, in quo meremur, in quo ſatisfacimus, facientes fructus dignos pœnitentiæ; qui ex illo uim habent, ab illo offeruntur patri, & per illum acceptantur à patre. Hæc ibi. Ecce, quòd ſatisfact. nes noſtræ requirūtur, etiam quòd Chriſtus ſatisfecerit: quoniam non ideò ſatisfecit pro nobis, ut non ſatisfaciamus; ſed ideò ſatisfecit, ut ſatisfactiones noſtræ ad ipſius exemplum fierent, & ipſius ſatisfactionibus uim haberēt E ad hoc, ut acceptarentur à Patre. Rurſum, inquit. In quo Chriſto uiuimus, in quo ſatisfacimus. Sta hoc ergo, quòd nos uiuamus in Chriſto dum ſatisfacimus noſtræ ſatisfactiones (ſecundum concilium) non ſunt acceptæ Deo; & conſequenter non ſatisfaciunt. Quomodo in Chriſto uiuimus? Per charitatem, ſeu per fidem charitate formatam 1. Ioan. 4 & Epheſ. 3. Satisfacimus ergo in Chriſto, quando ſatisfactiones noſtræ in Charitate fiunt: tantum abeſt, ut uera ſit illarum blaſphemia ly quicquid ſit de noſtris operibus. Item damnari à ſcriptura 1. Cor. 13. Si diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, & tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil ſum, nihil mihi prodeſt. Vbi patet: nullam ſatisfactionem, niſi in charitate fiat, ualere apud Deum ad uitam æternam conſequendam: licet apud forum Eccleſiæ ualeat, inquantum non reiteratur (ut in ad ſecundum:) & etiam apud Deum, inquantum aliqua alia bona præter uitam æternam extra charitatem ſatisfaciens à Deo opera illa remunera-

Quere Chriſtus pro nobis ſatisfecerit.

Quòd nihil bonū ſit ſine Charita.

tu

te conſequitur (quem & ſenſum habet articuli prædicta concluſio.) Nec huic uaticam ultimæ obſtat Apoſtolus per ly nihil ſum, ly nihil mihi prodeſt: quoniam comparatiuè intelliguntur, & ſecundum æſtimationem Apoſtoli. Bona enim temporalia, immò totus mundus, in comparatione ad uitam æternam

66 & nihil re uera ſunt, & pro nihilo re uera habentur ab Apoſtolo: licet ipſa ſecundum ſeipſa aliquid re uera ſint: & pro aliquo ſic ſumpta habeantur ab Apoſtolo. Similiter quoque Apoſtolus ſecundum ſeipſum conſideratus, etiam quòd in charitate non eſſet, aliquid re uera eſt: tamen in comparatione ad ſupernaturalem uitam uel in præſenti uel in futuro habendam ſolitam conſideratus ipſemet, & nihil re uera eſt, & nihil ſe eſſe re uera æſtimat; in quo ſenſu & Philippen. 1. dixit, Mihi uiuere Chriſtus eſt; & Galat. 2. uiuo ego, iam non ego, uiuit uerò in me Chriſtus. Ecce igitur, ſecundum ſcripturam; opera de genere bonorũ magnorum (hoc importat ly omnes facultates meas in cibos pauperum,) atque pœnalium (hoc ſignificat ly corpus meum, ita ut ardeam,) ſi extra Charitatem fiant, non poſſe Deo ſatisfacere. Vt cum Auguſtino dicamus. Illa quidem magna ſunt; ſed ſi ego hæc ſine charitate habeam (inquit) non illa, ſed ego nihil ſum. Ecce uenitur ad paſſionem, uenitur & ad ſanguinis effuſionem, uenitur & ad corporũ incenſionem: & tamẽ nihil prodeſt, quia Charitas deeſt. Adde charitatem, proſunt omnia: detrahe charitatem, nihil proſunt cætera. Hæc ille 10 homil. ſuper euãgelium, Ego ſum paſtor bonꝰ. Item à Concil. Triden. meritò damnari, quo ad ly Certum &c. quòd gratis per Chriſtum peccata ſibi remiſſa ſint &c. quicquid ſit de noſtris operibus, & ſic. Verum, etſi Chriſtus pro omnibus mortuus ſit, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiũt, ſed ij duntaxat, quibus meritum paſſionis eius communicatur. Nam ſicut re uera homines, niſi ex ſemine Adæ propagati naſcerentur, non naſcerentur iniuſti, cùm ea propagatione per ipſum, dum concipiuntur, propriam iniuſtitiam contrahant: ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquam iuſtificarentur; cum ea renaſcentia per meritum paſſionis eius gratia, qua iuſti fiunt, illis tribuatur. Hæc in ſeſſ. 6. c. 3. Item à Leone 1. Theodoro Foro iulienſi Epiſcopo ſcribente ſic. Multiplex miſericordia Dei ita lapſibus humanis ſubuenit: ut non ſolum per baptiſmi gratiam, ſed etiam per pœnitentiæ medicinã ſpes uitæ reparetur æternæ: ut qui dona regenerationis uiolaſſet, proprio ſe iudicio condemnantes ad remiſſionem criminum peruenirent. Hæc ille: & recitantur in decr. de pœn. diſt. 1. multiplex. Vide quòd ad hoc, ut effectualiter ſaluemur, non ſufficit, quòd pro nobis Chriſtus mortuus ſit (alioquin omnes

Quibus prodeſt mors Chriſti.

de facto ſaluarentur, cum pro omnibus mortuus ſit Chriſtus) ſed requiritur, quòd meritum paſſionis & mortis eius nobis communicetur. Communicatur autem nobis; inquantum in nos influit iugiter, tanquàm caput in membra, & tanquàm uitis in palmites: ut ait Concil. idem ſeſſ. ead. c. 16. Membra uero eius fieri non poſſumus ſine lauacro regenerationis, ſaltem in uoto (ut ibi, cap. 4) & poſt uiolationem donorũ regenerationis ſine pœnitẽtię medicina (ut ſupradixit Leo) Ex quibus omnibus ſecundum concilium, atque Leonem, cõcludenda relinquitur ueritas hæc: quòd Chriſtus actualiter non influit niſi in filios ſuos, ſeu in iuſtificatos: quia his ſolis meritum paſſionis eius per ſacramenta, communicatur actualiter. Hęc omnia contra Cacangelos, i. malus angelos, ut qui per prædictum errorem nobis mala annunciens, dicta ſunt in damnationem.

3 ¶ Tertio habes: quomodo per rationem præmiſſa cum ſcripturæ tum Patrum dicta, pro quanto nullum p opera extra charitatẽ facta inſinuant ſatiſfacere poſſe, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quarto uides: quomodo ex iis niciſſim Angelica hæc doctrina declaretur, & conſolidetur. *concl.*

ARTICVLVS III.

Vtrum ualere poſſit ſatiſfactio præcedens, poſtquam charitatem habuerit.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd poſtquam homo charitatem habuerit, ualere incipiat ſatisfactio præcedens, Super illud. Leuit. 25. Si attenuatur frater tuꝰ &c. Dicit Gloſ. quòd fructus bonæ conuerſionis debent [h] computari ex eo [h] tempore quo [h] peccauit; ſed non computarentur, niſi aliquam efficaciam acciperent ex charitate ſequẽti, ergo poſt charitatem recuperatam valere incipiunt.

¶ 2 Præterea, Sicut efficacia ſatisfactionis impeditur per peccatum, ita [h] efficacia Baptiſmi impeditur per fictionem: ſed Baptiſmus incipit ualere recedẽte fictione, ergo ſatisfactio recedente peccato.

¶ 3 Præterea. Si alicui pro peccatis commiſſis iniuncta fuerũt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cum iterum confitetur, ut ieiunia illa iteret; iniungeretur autem ei, ſi per ea ſatisfactio non impleretur; ergo per pœnitentiam ſequentem opera præcedentia [h] ſatisfaciẽdi efficaciam accipiunt.

SED CONTRA. Opera extra charitatem facta ideo non erãt ſatisfactoria, quia fuerunt mortua, ſed per pœnitentiam non uiuificantur, ergo nec incipiũt eſſe ſatisfactoria.

Præterea, Charitas non informat actum, niſi qui ab ipſa aliqualiter procedit, ſed opera non poſſunt eſſe Deo accepta, ac ꝑ hoc nec ſatisfactoria, niſi ſint charitate informata, ergo cũ opera facta ex̃ charitatẽ nullo mõ ex charitate ꝓceſſerint, uel de cætero ꝓcedere poſſint, nullo modo poterunt in ſatisfactionem computari.

RESPONDEO Dicendum, quòd quidam dixerunt quòd opera in charitate facta, quæ uiua dicuntur, ſunt meritoria uitæ æternæ, & ſatisfactoria reſpectu pœnæ dimittendæ, & ꝑ charitatem ſequentem, opera extra charitatem facta uiuificãtur quantum ad hoc quod ſunt ſatisfactoria, ſed non quantum ad hoc quòd ſunt meritoria uitæ æternæ: ſed hoc non poteſt eſſe, quia utrumque habent ex eadem ratione opera ex charitate facta, ſcilicet ex hoc ꝙ ſunt Deo grata: vnde [m] ſicut charitas adueniens non poteſt ea gratificare quantum ad unum, ita nec quantum ad aliud [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non debet intelligi quòd fructus computentur à tempore quo primo in peccato fuit, ſed à tempore in quo peccare ceſſauit, quo ſcilicet ultimo in peccato fuit: [r] uel intelligitur quando ſtatim poſt contritus fuit, & fecit multa bona

QVÆST. XIIII. ART. III.

CONCLVS. Sicut Charitas adueniens opera de genere bonorum facta in peccato mortali non poteſt Deo gratificare, quantum ad hoc, ꝙ ſint meritoria uitæ æternæ: ita nec quantũ ad hoc, quòd ſint ſatiſfactoria. *Damnificatio pœ. mortalia.*

¶ PROB. Quia opera bona utrumque illorum (ſcilicet, quòd ſint tum meritoria tũ *Reſp. 2a.* ſatiſfactoria) habent ex eadem radice, ex hoc uidelicet, ꝙ ſunt Deo grata: & per charitatem poſt aduenientem opera illa non uiuificantur, ſeu Deo non gratificantur, quantum ad hoc, ꝙ ſint meritoria uitæ æternæ (loquendo etiam ſecundũ opinionem contrariorum concluſioni præmiſſę.)

Corollarium. Ergo ex datis ab ipſis contrarius concludit contra illos. Vide. Negabant hi, quod opera in mortali facta non eſſent ſatiſfactoria per charitatem ſubſequentem: & concedebant, quòd charitas ſubſequens non dat illis præcedentibus operibus uim merendi uitam æternam. Quid facit Sanctus Thomas? Conceſſum hoc ab eis accipit: & ex hoc ipſo concludit eſſe uerum illud, quod iidem negabant. Ergo ſuoipſorum gladio eos confodit; & conterit dentes eorum in ore ipſorum: quod prudentiſſimi doctoris eſt.

1m ex gloſſa. Tempore. ℞. vltimo: non, primo. §. Tũc &c. Non enim ex hoc ſequitur, quòd opera in mortali facta ex charitate ſequenti accipiant efficaciã (ut arbitratur minor) licet ſequatur, quòd opera bona cõputanda

canda ſunt ab eo tempore excluſiuè, quo vltimo in peccato A fuit. Nam quàm primum quis à peccando ceſſat ita, ut amplius in peccato nullo mortali ſit; opera eius bona, non præcedentia, ſed ſubſequentia incipiunt eſſe, & computari, grata Deo.

obiectionē. Potuiſſet. n. faciliter obijcere quiſpiā, q opus mortuū non pōt unq̄ uiuificari (3ª. par. q. 89. ar. 6. & iō ſentētialiter huic rñdet, q illud in 3ª par. dictum intelligit de opere hoīs, non de opere Dei, cuiuſmodi eſt opus præmiſſum baptiſmi.

Corollarium. Ergo ex 2ª. rōne hac, quaſi rñſione tacita, confirmatur concluſio articuli, & pōt eſſe ipſius 2ª. probatio, ſic. Opus hominis mortuū nūquam poteſt uiuificari, ſed ſatisfactio in mortali facta eſt op⁹ hominis (quia ſatisfactio) mortuum (quia in mortali): ergo per charitatē ſubſequētē nō pōt uiuificari. Rurſus ex illa 2ª. dic. Ergo licet confeſſio fictè facta nō ualeat, ut pote tunc opus mortuū exiſtēs; & recedēte fictione p charitatē ſubſequētē uiuificet, ita q ſuū ſaluberrimū fructū effectualiter pducat: nō ſatiſfactio ficta, i. in mortali pacta, nō uiuificatur unq̄ p charitatem ſequentē, ita q ſit Deo grata ad exoluendum pro peccatis antè contritis atque confeſſis.

Itē ex gloſſa. Peccauit. &c. & de peccato contritus fuit: licet non adhuc actualiter confeſſus. §. Tunc &c. vt patet. Nam ex eo, q ſtructus bonæ conuerſionis in tali caſu computandus ſit à tempora contritionis in futurum, non ſequitur, quòd debeat cōputari in præteritum. Bona ergo opera, ſi qua fecerit poſtquam de peccatis vltimo verè contritus efficaciam ſuā, etiā antequam de ijs actu confiteatur, efficaciam & merendi & ſatiſfaciendi per charitatem habitam in cōtritione habebunt: ſed opera ante illam contritionem, dum eſſet adhuc in peccato, facta in numero bonorum non gratorum Deo remanebunt. Vide reſponſum 2m. in litera ly vel intelligimus quando ſtatim &c. uſque excluſiuè ad ly uel dicendum q &c.

na anteq̄ confiteretur. Vel dicendum, q quāto eſt maior cōtritio, tanto magis diminuit de pęna; & quāto aliquis plura bona facit in peccato exiſtēs, magis ſe ad grām contritionis diſponit, & iō probabile ē, q minoris pœnæ ſit debitor, & pp B hoc deberet à ſacerdote diſcretè cōputari, vt ei minorem pęnam iniūgat, in quantū inuenit eum melius diſpoſitum.

Ad 2m dicendum, q Baptiſm⁹ imprimit characterē in aīa, non aūt ſatiſfactio: & iō adueniens charitas, q̄ fictionē tollit, & peccatū, facit q Baptiſmus effectū ſuū habeat, non aūt facit hoc de ſatiſfactione. Et præterea Baptiſmus ex ipſo opere operato iuſtificat, qđ non eſt hominis, ſed Dei, & iō non eodē mō mortificatur, ſicut & ſatiſfactio, quę eſt opus hominis.

Ad 3m dicendum, q aliquæ ſatiſfactiones ſunt ex quibus manet aliquis effectus in ſatiſfacientibus, etiam poſtquam actus ſatiſfactionis tranſijt, ſicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemoſinarum largitione ſubſtantiæ diminutio, & de ſimilib. Et tales ſatiſfactiones in peccatis factæ, nō oportet quòd iterentur, quia quantum ad hoc quod de eis manet

¶NOT. Differentia ſecundi reſponſi à primo eſt manifeſta, ſi ad formalizatas reſponſiones inſpiciatur: tùm in prima limitetur ly tēpore, in ſecunda ſuppleatur ſenſus gloſſæ adductæ ad ly peccauit, ſed eſt aliud quoque aduertendum: q ſecundum reſponſum & præſupponit omnia dicta in primo, & aliqua illius ambigua declarat. Dictum enim hoc, q à tempore, quo ultimò in peccato fuit, atque à peccato ceſſauit, ſunt computanda &c. eſt ambiguum; cùm totum id poſſit fieri per contritionem ſimul & cum actuali confeſſione, & per contritionem ſolā: unde remanet quodammodo ſenſus gloſſæ adductæ minus clarus. Adueniens ſecundum reſponſum, & dictum illud primi reſponſi expreſſiùs manifeſtat inquiens; q talis ceſſatio à peccato C intelligitur, q fiat ſaltem per ueram contritionem, etiam ſi ſit confeſſio actualis deſit.

Ratio diuerſitatis eſt: quia confeſſio, ſicut & baptiſmus, quantum ad iuſtificare ex opere operato, eſt opus Dei, ſatiſfactio autē eſt opus hominis. Ideo ſicut non eodem modo mortificantur (ut dicit litera), ita non eodem modo uiuificantur; qm opus hominis nō uiuificatur 3ª. par. &c. ut ſup. Quòd ſi dicas: nonne uirtute clauium ſatiſfactione à ſacerdote iniunctam participare, ſupra dixit S. Thomas? reſpondetur, q ſic quoad aliquid; ſed non quò ad hoc, ut facta in mortali uiuificetur. Ibi. n. q. 6. ar. 5. ad 4m. & q. 8 ar. 5. ad 3m. declaratur, q ſatiſfactio uirtute clauium plus ualet ad exoluendum pœnæ debitum: in hoc autem loco à ſimili declaratur, q uirtute clauium ſatiſfactio mortua non uiuificatur, & meritò, qm idem iudicium æqualiter fieri non dēt de opere Dei, & de opere hominis (ut ex litera habetur): & iō uirtus clauium in confeſſione extenditur etiam ad hoc, q cōfeſſio mortua (ut dictum eſt) uiuificetur; in ſatiſfactione uerò non extenditur virtus clauium ad hoc. Cautè igit legendi ſūt qdā Thomiſtarum noīe gloriantes, in hac materia contrarium tenentes; qui tamen, ſi. D. Thomam de hoc (ut par erat) conſuluiſſent, propriam illam ſuā opinionē tenere (ut puto) erubuiſſent. Cauendum.

Item ex gloſſa. Computari. a. à ſacerdote pęnitentiam D iniungendo §. Tunc &c. Pōt n. ſacerdos minorem pœnitentiam iniungere ſibi confeſſo, eo q uidet ipſum multa bona feciſſe in peccato mortali exiſtendo: quamuis uerum ſit, q huiuſmodi bona per charitatem ſubſequentē mō dicto in concluſione non uiuificentur. Nam ipſi ſacerdoti ad hoc faciēdū ſufficit, q & ſciat certò cōfitentē multa bona opera quis in mortali, feciſſe; & ſciat pbabiliter, talia bona opera cauſaſſe, q ipſe confitens ſit minoris pœnæ debitor. Vide reſponſū 3m. in litera ly uel dicendum, q quanto eſt maior cōtritio &c.

¶NOT. In textu dicuntur pro certis duo; ſ. q maior contritio plus de pœna tollit, & q quanto plura bona quis in mortali exiſtens facit, tanto magis ad gratiam contritionis ſeſe diſponit: pro probabili autem dī unum, ſ. q iſte confitens minoris pęnæ ſit debitor. Pro certo uerò ex ipſis certis non deducit hoc tertiū quis ſic deducendum forte uideatur; qm licet certum ſit, confitentem ex operibus in mortali factis (quātum eſt ex parte operū) fuiſſe diſpoſitum ad grām contritionis; non tñ certum eſt, ſed E pbabile remanet, q diſpoſitio illa cōfitētis attigerit uerè grām contritionis. Qm igitur hoc ultimū pro probabili tñ relinquit, iō non certum, ſed probabile, reſtat confeſſario, q iſte confitens minoris pęnæ ſit debitor. Propterea tantò magis opus eſt diſcretione ipſi cōfeſſario ad tenendā iuſtitiā in imponenda hac pęnitentia: ad quod ſignificandum in textu apponit ly diſcretè.

2m de maiori. Item. quantum ad impedimentum non, quātum ad ſequelam poſt ablationem impedimenti §. Nam baptiſmus imprimit characterem in anima &c. ut in textu. Tunc &c. ut patet.

¶NOT. In litera aſſeritur duplex rō diſſimilitudinis inter baptiſmū, & ſatiſfactionē. Prima eſt de charactere; 2ª. de iuſtificare ex opere operato: q incipit ibi; & præterea baptiſmus. Iſta 2ª. eſt cōis oībus ſacramentis noui teſtamēti; licet prima nō cōueniat alijs niſi cōfirmationi, & ordini. Iſta 2ª. eſt ēt quaſi rñſio ad tacitam

3m de concluſione. Satiſfaciendi. &c. quantum ad hoc, quod de eis remanet: non aliter. §. Tunc &c. Nam articuli concluſio intelligitur de operibus ſatiſfactorijs non relinquentibus poſt ſe effectum manentē & etiam de relinquentibus effectum manentem, pro illa tamen parte, quæ aliquo modo non remanent.

¶NOT. Ly tales ſatiſfactiones in peccatis factæ, quantum ad hoc quod de eis manet, Deo per pęnitentiā ſunt acceptæ. Hoc non ſignificat, q tale opus mortuū, ēt in ſuo iunt effectu manēte, uiuificet (alioquin cōtrariū pd dictis in corollario poſt ad 2m. diceret); ſed ſignificat, q effectus illarum ſatiſfactionum manens poteſt uiuificari, non quatenus mortuus natus antea fuit, ſed quatenus de nouo per charitatem pęnitenti infuſam Deo offertur. Non enim ſine cauſa in textu apponitur ly per pœnitentiam. Denotatur ſiquidem per hoc, q ille effectus (puta, corporis debilitatio), prout tam mortuus, non uiuificatur. i. non eſt acceptus Deo: & q prout à pœnitente charitate nouo actu nunc approbatus, incipit Deo, cui offertur tali nouitate indutus, placere. Hanc reiterationem actus interioris prædictam eſſe neceſſariam ad hoc, ut effectus ille remanens, uel (quod in idem redit) ut ſatiſfactio præcedens tali effectu ſic iterato induta, acceptetur à Deo; inſinuauit D. Thomas in calce huius reſponſionis per ly actus autem interior, quia totaliter tranſijt, &c. Niſi enim iſta uerba ſic applicentur, uidentur ſuperfluè dicta. Conſidera igitur: Ly quæ non relinquunt aliquem effectum in ſatiſfaciente, poſtquam actus tranſijt; ſicut eſt de oratione. Hoc non eſt contrarium ei, quod dicitur. quæſtione 15. articulo tertio, ad primum, quòd uidelicet oratio habet afflictionem carnis. Ex quo dictis inferendum uidetur, q oratio relinquat effectum manentem, poſtquam actus deſijt. Reſpondetur namque ad hoc, quod infertur, uel q illa afflictio habita

tis in ratione non eſt tanta, ut poſtquam deſijt actus orationis, F perſeueret afflictio in carne, uel quòd, ſi perſeuerat, non eſt tanta, vt ratione huius oratio debeat connumerari inter ſatiſfactiones relinquentes poſt ſe effectum corporalem manentem. Exemplum ſit de vino, & carnibus fomentum pugnæ ſenſualitatis contra ſpiritum per ſe ſingillatim ſubminiſtrantibus: quorum tamen ſolummodò vnum ſcilicet eſum carnium, prohibet Eccleſia tempore ieiuniorum, quamuis intendat minuere vires ſenſualitatis contra ſpiritum. Quia enim fomentum illud à vino ſubminiſtratum citò tranſit, maxime in comparatione ad carnes & fomentum à carnibus ſubminiſtratum diutius manet; ideò inter prohibita connumerare noluit Eccleſia vinum, etiam ſi fomentum illud aliquantiſper in ſenſualitate perduret: ut habetur ex 2. 2. quæſtione 147. articulo 8. G ad primum.

per pœnitentiam Deo acceptæ ſunt, ſatisfactiones autem, quæ non relinquunt aliquem effectum in ſatisfaciente, poſtquam actus tranſijt, oportet quod iterentur, ſicut eſt de oratione, & ſimilibus. Actus autem interior, quia totaliter tranſijt, nullo modo viuificatur, ſed oportet, quod iteretur.

idolis? Vos enim eſtis templum Dei uiui ſicut dicit dominus: Le. Eſ. quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter illos; & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus; & immundum nè tetigeritis: & ego recipiam uos, & ero nobis in patrē, & vos eritis mihi in filios & filias; dicit Dominus omnipotens. Has ergo habentes promiſſiones, chariſſimi, mundemus nos ab omni inquinamēto carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Vides nè, Apoſtolum ex promiſſione, & ſpe. gratificandi nos Deo, deducere concluſionem hanc; Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei? Vbi nos gratos Deo neque eſſe, neque debere credere eſſe, apertiſſimè (contra Bucerum) monſtrauit: niſi emundemus nos non tantum ab aliquo, ſed & ab omni inquinamento, non tantum carnis, ſed & ſpiritus. Quare autem dixit, ſanctificationem perficientes: Quia non ſolùm emundare ſe à malo quocunque requiritur ad hoc, vt quis ſit gratus Deo; ſed etiam facere bonum, (quod eſt ſequi ſanctimoniam, ſine qua nemo uidebit Deum) ad hoc ipſum conrequiritur. Notaſtine illas interrogationes, quaſi per manifeſtiſſimæ veritatis inculcationem in principio ab eodem factas? Quæ (inquit) participatio &c. Quæ ſocietas &c. Quæ conuentio &c. Quæ pars &c. Qui conſenſus &c. Ac ſi dicat; Nulla, Nullus; Hoc nutantomnes ratione utentes. Quibus verbis Apoſtolus, ſeu potius in Apoſtolo Spiritus ſanctus, quaſi digito monſtrauit; Bucerum illam ſuam hæreſim euomentem eſſe notoriè ſine canone. Item à Leuit. 11. 19. 20. ſancti eritis, quia ego ſanctus ſum. Nè autem ſanctitatem noſtram, more Buceri, libertatem ſcelerate uiuendi ſomniares; addidit ly mihi, in capitulo 20. dicens eritis ſancti mihi. Quæ autem ſit ſanctitas ei, ideſt quæ ſanctitas in nobis placeat ei; exprimitur Deuter. 10. ſic. Et nunc Iſrael quid Dominus tuus petit à te: niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum, ac ſeruias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua, cuſtodiaſque mandata Domini? Vbi patet ex librorum ordine: quòd ſanctitatem, quam in Leuitici capitulis requiſierat à populo; nunc eidem populo, ne quando ab aliquibus nomine ſanctitatis abutentibus deciperetur, diſtinctiſſimis lucidiſſimiſque uerbis declarat. Item à 1. Ioan. primo. Si dixerimus, quoniam ſocietatem habemus cum eo; & in tenebris I ambulamus: mentimur, & veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus, ſicut & ipſe in luce eſt; ſocietatem habemus ad inuicem, & ſanguis Ieſu Chriſti filij eius emundat nos ab omni peccato. Ergo, ſecundum Beatū Ioannem, non ſumus grati Deo, ſi in peccatis ambulamus: & ſi hoc credimus (ut ſuadebat Bucerus), à veritate deuiamus, & mentimur. Ergo, ſecundum eundem Ioan. Chriſti ſanguis non emundat uos, ideſt non prodeſt nobis: ſi, & dum, ambulamus in tenebris. Ergo, ſecundum eundem, non ſumus per Chriſtum grati Deo: ſi, & dum ambulamus in peccatis. Ergo, ſecundum eundem, emundari per Chriſti ſanguinem non tantum ab vno, ſed etiam ab omni peccato exigitur ad hoc: vt ſocietatem habeamus cum Deo, ideſt ſimus grati ei. Hæc omnia deducta ſunt ex B. Ioan. authoritate illa, ad tollendum uerba malitiæ Buceri & ſimilium excuſantium excuſationes in peccatis. Item meſtiò eſſe damnatam Gal. ſecundo. Nunquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit. Non vult ergo Apoſtolus ullo modo: quod patrocinio, uel miniſterio, aut alio quouis K fauoris prætextu, Chriſti glorientur (quod hæreticis familiare eſt), uel etiam innitantur ij: qui voluntariè in ſceleribus & impudicitijs viuunt. Aliter enim agentes Chriſtum tanquam miniſtrum peccati faciunt: cum tamen, ſecundum rei ueritatem nihil à diuina iuſtitia magis alienum ſit. Item à 1. Theſ. 4. Non uocauit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem. Huic Apoſtolico dicto ſubinferas tu; quòd Deus uocauit nos ad hoc, ut ſimus grati ſibi; & uidebis damnationem Buceri cum ſimilibus, apertam. Item à 1. Theſ. 2. ambuletis dignè Deo, qui uocauit uos in ſuum regnum. ¶ Tertiò habes: quomodo. 3 per rationem dicta ſcripturarum ſuperius, pro quanto uirtualiter ſaltem indirectè innuunt, opera in mortali facta non eſſe poſt ſatisfactoria ſeu non placentia Deo, & declares & probes (& quantum opus eſt) tuearis. ¶ Quartò vides: quomodo ex his 4 vicißim articuli præſentis doctrina firmetur & declaretur.

Hebr. 12.

Sanctitas requiſita, à Deo à nobis.

Pſal. 140.

Familiaris uox hæreticorū à Paulo cōuellitur.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primo quomodo per rationem à fortiori interimas hæreſim Buceri (Prat. Bucerus.) impiiſſimè dicentis: homines debere credere, ſe eſſe gratos Deo per Chriſtum; quantumlibet impurè, & ſceleratè viuant. Si enim per charitatem ſubſequentem opera etiam de genere bonorum facta in peccato mortali non poſſunt eſſe ſatisfactoria: eo quòd non poſſunt fieri grata Deo: multò utique magis homo peccata perpetrans non erit gratus Deo. Vide Homo in peccato uno H mortali exiſtens bona opera faciendo non eſt gratus Deo; & adeò non eſt gratus, vt ſua etiam bona tunc facta ob hoc nequeant, neque fieri poſſint per charitatem ſequentem, grata Deo: quomodo ergo fieri unquam poterit, ut homo opera mala, impura, ac ſcelerata, committens ſit gratus Deo? Taceo, quòd Bucerus ſuo iſto peſſimo dogmate implicitè admittit; quòd opera illa bona per charitatem ſequentem fiunt ſatisfactoria, immo quòd etiam tunc prius erant ſatisfactoria: eò quòd (ſecundum Bucerum) tunc ille homo, quamuis in peccato mortali, erat Deo gratus, & conſequenter ſua opera tunc facta. Taceo, inquam, hoc: nè diſputatio de minori diſputatione de maiori aliquo modo impediat. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem à fortiori oſtendas, hanc meritò fuiſſe damnatam à Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 15. ſic. Aduerſus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium, aſſerendum eſt; non modò infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur, ſed etiam quocunque alio mortali peccato, quamuis non amittatur fides, acceptam iuſtificationis gratiam amitti; diuinæ legis doctrinam defendendo: quæ à regno Dei non ſolùm infideles excludit, ſed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, maſculorum concubitores, fures, auaros, ebrioſos, maledicos, rapaces, cæteroſque omnes, qui letalia committunt peccata: à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abſtinere poſſunt, & pro quibus à Chriſti gratia ſeparantur. Hæc ibi: & canon. 27 ſi quis dixerit; nullum eſſe mortale peccatum, niſi infidelitatis, aut nullo alio, quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, ſemel acceptam gratiam amitti; Anathema ſit. Hæc ibi. Quibus omnibus Concilij verbis vides adeò Bucerum cum ſua dulci, mortifera tamen, cantilena conſtringi: ut non habeat, quo ſe uertat. Item à &c. vt applicare potes huc ex artic. primo, & ſecundo append. ubi oſtenditur Chriſtum non influere actualiter, niſi in iuſtificatos; atque non claudicandum, & conſequenter damnatur, quod ſceleratè viuentes ſint grati Deo per Chriſtum, aut etiam quod hoc ipſum iſti credere debeant; quamdiu ſic vixerint. Item à iuſtitia in eum, tanquam hæreticum, exercita: quoniam anno. 1557. de menſe Februar., reſtituta religione in Anglia, animaduerſum eſt in oſſa Buceri, eo quòd indignè uiderentur pijs, quæ in ſacro loco ſepulta quieſcerent; quare defoſſa in Anglia combuſta ſunt (teſte Lindano). Cum enim Augu. de fide cathol. de quibuſdam hæreticis dicat, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? patet quòd ex damnatione prædicta Buceri, eius capitula ſeu dogmata, quorum vnum eſt hæreſis in principio narrata, pariter dānari intelliguntur. Item à 2. ad Cor. ſecundo. Cor. 6. 7. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad belial. Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem conſenſus templo Dei cum

QVÆST. XIIII. ART. IIII.

57 CONCL. 1ª. Opera bona extra charitatem facta nō ſunt meritoria de condigno neque æterni neque temporalis alicuius boni apud Deū.

De ualore operū extra charitatē uide per totū, & præſentis articuli & ſequētis.

¶PROB. Quia impoſſibile eſt, quod aliquis quod opus aliqſ debitum recipiendi ſibi faciat apud eum, cuius amicitia caret (cū prima radix dandi ea, quæ gratis dantur, ſit amor.) & amicitia ad Deum eſt per charitatem (ut patet.)

¶NOT. Prima pars antecedētis cum ſui probatione importat duo, quæ ſibi uidentur contraria: ſcilicet & quòd aliqua gratis dentur, & tamen quòd debitum ſit, ut recipiantur. Si enim debitum eſt, ut recipiantur, de iuſtitia dantur: & ſi de iuſtitia dātur, quomodo gratis dantur? Ad hoc dicit: quòd ambo ſtant ſimul, nec ulla eſt diſcrepātia, immo concordia magna inter hæc; ſi rectè intelligantur. De quo intellectu recto conſequendo uide 1. par. quæſtio. 21. articu. 1. & 3. & 4. item, exemplificando pulcherrimè, ſupra add. quæſtio. 13. articu. 1. ad ſecūdum. Dicit ergo probatio; Impoſſibile eſt, quòd aliquis &c. Hoc eſt. Niſi ego habeā amicitiam tecum; nō poſſum contrahere debitum recipiēdi a te aliquid eorum, quæ daturus es mihi ex amore radicaliter primo. Et hoc patet ex terminis ipſis. Nam ſi amor tuus erga me ſolum inuitat te ad dandū aliqua mihi; tu poteris quidē illa mihi dare, etiam ſi ego non amam te: nec tamē nullum mihi ius recipiendi illa abs te acquirere potero unquàm, niſi te amem te (& hoc eſt, habere me amicitiam ad te); maxime quando illud ius nō poteſt conſurgere, niſi ex ui charitatis (ut in ad primum. Verū tamen ſi ego amem te: tunc & tu das mihi gratis, conſiderando primam radicem dandi, (ex amore.n. radicaliter primò ad hoc moueris); & ego aliquod ius habeo recipiendi illud donū a te.

Amor eſt prima radix diuinorum beneficiorū.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bona facta extra charitatē ſint in aliquo meritoria.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd opera extra charitatē facta ſint alicuius boni meritoria ſaltem temporalis. Quia ſicut ſe habet pœna ad malum actum, ita ſe habet præmium ad bonum, ſed nullū malum factum apud Deum iuſtum iudicem eſt impunitū, ergo nec aliquod bonum irremuneratū, & ſic per illud bonum aliquid meretur.

¶2 Præterea, Merces non datur, niſi merito: ſed operibus extra charitatem factis merces datur, ut dicitur Mat. 6. de illis, qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quòd Receperunt mercedem ſuam: ergo illa fuerūt alicuius boni meritoria.

¶3 Præterea, Duo exiſtentes in peccato, quorū unus multa bona facit ex genere, & circunſtātia, alius autem nulla, æqualiter propinque non ſe habent ad accipiendū bona à Deo, alias non eſſet ei conſulendum, ut aliquid boni faceret, ſed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit, ergo ille per opera bona, quę facit aliquid a Deo meretur.

SED CONTRA. eſt quod Aug. dicit, quòd peccator non eſt dignus pane, quo ueſcitur, ergo non poteſt aliquid a Deo mereri.

¶Præterea, Qui nihil eſt, non poteſt aliquid mereri, ſed peccator non habens charitatem, nihil eſt ſecundum eſſe ſpirituale, ut patet primæ Corinh. 13. ergo non poteſt aliquid mereri.

RESPON. dicendum, quòd meritum proprie dicitur actio qua efficitur, ut ei, qui agit, ſit iuſtū aliquid dari, ſed iuſtitia dupliciter dicitur. Vno modo proprie, quæ ſ. reſpicit debitum ex parte recipientis. Alio modo quaſi ſimilitudinarie, quæ reſpicit debitum ex parte dantis. Aliquid.n. decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitū recipiendi, & ſic iuſtitia dicitur decētia diuinæ bonitatis, ſicut Anſel. dicit, quòd Deus iuſtus eſt cum peccatoribus parcit, quia eum decet. & ſecundum hoc etiā meritū dupliciter dicitur. Vno modo per quod efficitur, ut ipſe agēs habeat debitum recipiendi, & hoc uocatur meritum cōdigni. Alio modo per quod efficitur, ut ſit debitum dandi in dante ſecundum decentiam ipſius, & iō hoc meritum dicitur meritū cōgrui. Cum autem in omnibus illis, quæ gratis dantur, prima ratio dandi ſit amor, impoſſibile eſt, quòd aliquis tale ſibi debitū faciat, qui amicitia caret, & iō cum omnia, & temporalia, & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere poteſt debitum recipiendi aliquid illorum, niſi per charitatē ad Deū, & ideo opera extra charitatē facta non ſunt meritoria ex cōdigno neque æterni, neque temporalis alicuius boni apud Deū: Sed quia diuinam bonitatē decet, ut ubicunque diſpoſitionē inuenit perfectionem adijciat, ideo ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatē facta: & ſecundum hoc, opera iſta ad triplex bonum ualent ſcilicet ad temporalium conſecutionem, ad diſpoſitionē ad gratiam, & ad aſſuetudinem bonorum operum: quia tamē hoc meritum non proprie dicitur meritum, ideo magis concedēdum eſt, quòd huiuſmodi opera non ſint alicuius meritoria, quàm quod ſint.

AD PRIMVM ergo dicēdum: quòd Philoſoph. dicit. 8. Ethi. Quia filius per omnia, quæ facere poteſt, nihil æquale reddere patri poteſt his, quæ a patre recipit, ideo nunquàm pater debitor filij efficitur, & multo minus homo poteſt propter æquiualentiam operis Deum ſibi conſtituere debitorem: & ideo nullū opus ex quantitate ſuæ bonitatis habet quòd aliquid mereaē, ſed ex ui charitatis, quæ facit ea quæ ſunt amicorum eſſe communia. Vnde quantumcunque ſit bonum extra charitatem factum, non facit (proprie loquendo) quòd aliquid recipiendi à Deo faciens debitū habeat, ſed opus

CONCL. 2ª. Ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera extra charitatem facta.

¶PROB. Quia opera talia diſpoſitionem quādam bonam important; & diuinam bonitatem decet, ut, ubicūque bonam diſpoſitionem inuenit perfectionē adijciat.

¶NOT. Relinquūtur utrumque propoſitiones iſtæ, ut ex ſe clarę & meritò, ut conſideranti patet. Bonitas tamen diſpoſitionis illa, de qua eſt prima propoſitio, declaratur in textu eſſe triplex: ſcilicet ad temporalia, gratiam, operumque uirtualium aſſuetudinem. Valde igitur utile eſt ſemper in quocunque ſtatu operari bonū; & ualde noxium eſt ſuadere contrarium.

Concl.

Inſtanter operare, ſeu inceſſanter. Eccleſ. 9.

Conclu.

¶CONCL. 3ª. Magis concedendū eſt: quòd opera bona extra charitatem facta non ſint alicuius boni meritoria, quàm quòd ſint.

¶PROB. Quia meritum congrui (de quo in ſecunda concluſione) non eſt propriè meritum (ut patet in principio corporis articuli.

Conclu.

¶NOT. Si memoria tenueris propoſitionem hanc, quòd ſcilicet meritum cōgrui non eſt propriè meritum, nonnullas circa materiam ſimilē opiniones aliquorū, ac fortè Thomiſtarū diuerſas facilè concordabis.

1m de maiori

Ita Rx quantum ad correſpondent à pœnæ ad malum actū, & præmij ad bonū nō quantum ad merendum pœnam, & præmium, &c. Nullū enim opus bonū ex quantitate ſuæ bonitatis habet, quòd de condigno mereatur aliquid a deo, ſed tantum ex ui charitatis, cum tamen malū opus ex quantitate ſuę malitię de condigno ſit

ſine (quod in idem redit) ſecundum æquiualentiam mereatur pœnam: & hoc propter rationē da utroque in litera adductam. Tunc &c. Aliud enim eſt, nullum bonū eſſe irremuneratū à Deo & aliud eſt, nullū bonum eſſe ſic.i. de condigno, irremuneratū à Deo. Primum eſt uerum (ut arguitur, & apud oēs rectè ſentientes patet) ſecundū eſt falſum, qm̄ non omne bonū de cōdigno meretur remunerationem illam (ut prima cōcluſio docet).

2m de maiori Merito. ℞. Vel congrui uel cōdigni. §. Tūc &c. Nam quærimus in pñti, utrū talia opera meritū condigni hēant, ſiue mereantur de cōdigno: et authoritas illa Match. 5. loquitur ſolum de merito cōgrui. Vnde abſq; contrarietate conceditur 2m, ut facit 2a concluſio: & negatur primum, ut facit pa.

F

3m de cōcluſione. Mereſ. ℞. da cōgruo non. de condigno. §. Tune &c. ut patet inſpicienti concluſiones 1am & 2am. Vide etiam reſponſionem formalem ad argumentum ſecundum.

4m ex Auguſtino. Dignus. ℞. Dignitate meriti de condigno: non, dignitate meriti de congruo §. Tunc &c. ut patet ex ſupradictis.

5m de concluſione. Mereri. ℞. de condigno: nō de congruo § Tunc &c. licet. n. q nihil eſt abſolutè, nihil poſſit, nec etiam de congruo, mereri (ut maior argumenti intelligitur) tamē ille, qui nihil eſt ſolum in eſſe ſpirituali, poteſt de congruo mereri.

¶ Corollarium. Ergo duo ultima argumenta ſic (ut præfert) gloſſata faciunt pro concluſione prima, tanquàm probationes eius: & tria priora faciunt pro ſecunda.

malum ex quantitate ſuæ malitiæ ſecundum æquiualentiā pœnam meretur, quia ex parte Dei non ſunt nobis aliqua mala facta, ſicut bona: & ideo quàmuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum ſine charitate meretur ex condigno præmium.

AD 2m, & 3m dicēdū, q̄ ꝓcedūt de merito cōgrui, aliæ aūt rōes procedunt de merito condigni.

G

ARTICVLVS V.

Vtrum opera prædicta ualeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd opera prædicta non ualent ad pœnę infernalis mitigationem, quia ſecundū quantitatem culpæ, erit quantitas pœnæ in inferno, ſed opera extra charitatem non minuunt quantitatem peccati,[h] ergo nec infernalis pœnæ.

¶ 2 Præterea, Pœna infernalis q̄uis ſit dura ratione infinitatis, tamen intenſione finita eſt, ſed quodlibet finitum cōſumitur aliqua finita ſubtractione facta, ſi ergo opera extra charitatem facta aliquid[h] ſubtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantū multiplicari illa opera q̄ totaliter tolleretur pœna inferni, quod falſum eſt.

¶ 3 Præterea, Suffragia eccleſiæ ſunt magis efficacia, quàm opera extra charitatem facta: ſed ſicut ait Auguſt. in Ench. Damna-

H

de cōdigno futuræ gloriæ .i. uitæ æternæ. Vide loquitur Apoſtolos de merito condigni, ſicut & Pelagius; de operib. ſecundū ſe conſideratis abſque auxilio gratiæ Dei, ſicut & Pelagius: & tū da his ad literā negat, quod Pelagius pro ſua ſuperbia affirmat. Itē a conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. Chriſtus Ieſus tanq̄ caput in membra, & tanq̄ uitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter uirtutē influit: q̄ uirtus bona eorum opera ſp antecedit, et comitatur, & ſubſeq̄ & ſine qua nullo pacto Deo grata & meritoria, eſſe poſſent. Hæc ibi. Nota ly ſine qua, & ly nullo pcto & q̄ loquitur de operib. iuſtificatorū. Ergo a fortiori (ſecūdū concilū) opera non iuſtificatorū nō pñt ſine uirtute influxa à Chrō eſſe meritoria uitæ æternæ. Ad merēdū igitur (ſecūdū cōcilū) oportet operantē eſſe in gra, utpote per ipſam iuſtificatum, & ultra hoc a Chriſto influxum uirtutis mouuæ ad operandum participare. & hoc eſt, quod S. Th. in 1. 2. q. 109. arti. 9. catholicè determinauit: ubi eū uideas, cū pulcherrimo exēplo Auguſtini. Item ab eodem cōcilio ibidem canon. 2. ibi. Si qs dixerit: ad hoc ſolū diuinam gratiā per Chriſtū Ieſum dari, ut facilius homo iuſtè uiuere, ac uitam æternā promereri, poſſit; quaſi per liberum arbitriū ſine gratia utrunq;, ſed ægrè tamen & difficulter poſſit; anathema ſit. Hæc ibi. Itē a &c. ut in 1. par. q. 12. ar. 4 & 23 ar. . . & 62. ar. 2. & 82. ar. 2. appen. Item a cōcilijs Mileuitano ca. 4. 5. 6. & Arauſicano. c. 3. 6. 7. 8. 25. & a Carthaginenſi in epiſtola ad Papā Innocentiū primū, quæ hr. 1. to. conciliorū inter epiſtolas eiuſdē Innocētij, & ab Africano ca. 80. Hoc tū qd dr ca. 18. concilij Arauſicani, non eſt prætereundū. Debetur merces bonis operib. ſi fiant, ſed gratia Dei, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Neminem, niſi Deo miſerante ſaluari. Hæc ibi. Item dānari a ſummis Pontificib. Innoc. 1. in epiſtola reſcripta ad cōciliū Carthaginenſe, & eſt epiſtola in ordine 25 & cæleſtino. i. In epiſtola prima ad epōs Galliæ. Vide tu loca hic citata, ne nimia fiat prolixitas. ¶ Tertio habes: q̄do per rōnem ſecundæ concluſionis articuli oſtendas, merito a concilio & ſcripturis fuiſſe inſinuatum, q̄ per opera extra charitatē facta de congruo aliquid meremur. A concilio quidem Trid. id fuit inſinuatum ſeſſ. 14. ca. 4. quando de attritione, quæ eſt opus ſine gratia ait. Quamuis, ſine ſacramento pœnitentiæ, per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam, in ſacramēto pœnitentiæ impetrandam, diſponit. Hæc ibi. Cum ergo opera etiam alia extra charitatem facta diſponant ad gratiā, a fortiori ad bonorum operum aſſuetudinem, & ad bonorum temporalium adeptionem, ualebunt: quoniam diſponere ad gratiā maius eſt, quàm iſta alia duo: triplex ergo bonū huiuſmodi opera de congruo merentur. A ſcripturis uerò tale quid inſinuatū fuit Exo. primo, & quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit illis domos: & Ezech. 29. Rex Babiloniæ ſeruire fecit exercitum ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrum, & merces non eſt reddita ei: & infra dicitur. Erit merces exercitui illius: & dedi ei terram Aegypti pro eo, quòd laborauerunt mihi. Ecce tum obſtetricum, tum regis Babilonis, opera erant extra charitatem facta; & tamen meruerunt de congruo; illarum quidem domos, id eſt rerum temporalium abundantiā, uel prolis fœcunditatē, iſtius autē terrā Aegypti. Si. n. Aegyptus tanq̄ merces data eſt exercitui illius pp ſeruitutē illā: utiq; cū merces correſpondeat merito, per ipſam ſeruitutē meruit illā non de condigno, quia extra charitatē fuit, ergo de congruo. Ergo meritū de cōgruo ex ſacris lris. ſ. Exec. 29. etiā & Matth. 5. (ut in ſolutione ad 2m) hr. Quarto uides: q̄do ex ijs uiciſſim Angelica hęc doctrina cōſolidetur, & declaretur.

Homo ēt in gratia idiget auxilio Dei ad operādum.

I

Ibi Exec. 29 uide q̄ bonus dominus.

Meritum congrui ex ſcrip.

4

APPENDIX.

1 Vtil. p S Eccl. &c.

EX articulo habes. Primo q̄do per rōnē primæ cōcluſionis interimas hæreſim Pelagij (Prat. Pelag. uel Celeſtiani dicentis mereri poſſe hominē uitā ęternā abſq; gratię Dei auxilio. Cū. n. neq; ēt tpalis boni alicuius ſint meritoria quantūcunq; opera bona noſtra extra charitatē facta: patet a fortiori; q̄ ad merēdū uitam æternā requiritur neceſſario gratia Dei informās opera noſtra. Quod ſi Pelagius neget concluſionē illam primam ſi neget Aug. in cap. contrario adductum, ſi neget 2m ibi argumēta ex Apoſtolo tractū, rō naturalis in corpore allata ipſum conuincet: tū rōe naturali (ut homo) utitur, & totaliter in brutorum naturam rōnis incapacē non tranſiert. Id aūt, quod nunc de Pelagio dr, ad oēs hæreticos applicari poſſunt: qui rōni naturali & S. Doctoris in articulis adductæ acquieſcere nollent: cū rō naturalis hūlem, non tm̄ ut Chriſtianum, ſed ēt ut ſolùm hominem aſtringat. Hoc quoq; pro regula uniuerſali tibi ſit: q̄ licet rō demonſtratiua in uno loco pūta hic allata ſit ſufficiens ſecundū ſe ad conterendū errorē oppoſitū, uidenda tū ſunt loca in marginibus articulorum citata, & inde ſumendæ aliæ demōſtratiuę rōnes, q̄ exercentur, uel legendo, uel diſputando, uel alias docēdo contra hæreſim aliquā innueheris: & hoc ut plurib. naturalibus rōnibus demonſtratiuis (q̄uis una ſufficeret) adductis melius, uel conuertatur, uel conuincatur, uel ruborē ſuffundatur, uel brutum aīal eſſe oſtendatur, hæreticus. Ad melius uerò penetrādū Abyſſinas rōnes articulorum pro materijs tractandis occurrentium, fac, ut monuimus in regul. ad lectorē in principio primę partis. D. Tho. p̄fixis: regula ſexta, appendicū articulorū, ſed ad rem: unde neceſſitate quadam auocati ſumus. ¶ Secundo igitur

K

regula uniuerſaliſſima p ueritate contra errores.

2 hēs q̄do per rōnē, a fortiori quoq; oſtēdas, pelagianā illam hæreſim meritò dānari ab Apoſtolo Ro. 8. Non ſunt cōdignæ paſſiones huius tpis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Ergo bona nō iſta, uel illa, ſed huius tpis. i. quæcunq; pñt fieri in hoc tpe, quantū eſt ex quantitate illorū operum, nō ſunt meritoria

QVÆST. XIIII. ARTIC. V.

CONCL. 1a. Per opera extra charitatem facta pœna inferni mitigari non poteſt; inquantum mitigatio dicit liberationem

rationem, uel totalem, uel aliqualem, a pœna.

¶PROB. Quia huiuſmodi opera neq; tollere culpã, neque diminuere poſſunt (cum ſint ſine charitate): & nullus liberatur nec totaliter, nec aliqualiter, a pœna, niſi ſit abſolutus a culpa (alioquin effectus diminueretur, uel tolleretur, cauſa non diminuta neque ablata.

¶CONCL. 2ª. Per opera extra charitatẽ facta mitigatur pęna inferni, inquantum mitigando dicit negationẽ meriti pęnæ maioris

¶*Corollarium.* Ergo nullã mitigationem poſitiuã afferunt talia opera reſpectu pęnæ infernalis, quam iam meruit operans illa (& ſic intellexit prima concluſio) ſed mitigationem tantũ negatiuam, ut ex probationibus 2æ huius concluſionis patebit.

¶PROB. 1. Quia hõ talia opera peccatũ omiſſionis euadit, qđ aliàs incurreret. 2. Quia ſic operans diſponitur ad hoc bonũ; ut ex minori contemptu peccet, quando peccabit. 3. Quia ſic operans a multis peccatis per hoc retrahitur.

¶NOT. Exemplũ primæ huius probõnis. Ieiunãs in pctõ mortali uigiliam de præcepto euadit reatum omiſſionis ieiunij: pſoluẽs horas canonicas nõ incurrit omiſſionem officij canonici. Exemplum 2ª. Iſte per illa bona aſſueſcit ad bonos actꝰ morales (a toc. 4. in cor.) & aſſuetus ad bonũ ex minori contemptu boni mouetur, quãdo mouetur, in malum. Exẽplũ 3æ. Tempore, quo iſte operatur bona hæc, non operatur mala: & ꝑ conſequens multa peccata, q tunc facere poſſet, nõ facit. Sic, ultra alios bonos fines, dedit Deus iſraelitico populo legẽ tot præceptis plenam: ut ille populus ad malum pronus multa peccata uitaret, dum tempus in præceptis illis ſeruandis expenſum, etiã ſine charitate in faciendis peccatis non conſumeret.

Conclu. m *Conclu. p*

cut ait Auguſt. in Ench. Damnato in inferno [b] non proſunt ſuffragia Eccleſiæ, pęnæ ergo multominus per opera extra charitatem facta mitigantur.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, uel tollerabilior fiat damnatio.

B

¶Præterea, Magis eſt facere bonum, quàm dimittere malum, ſed dimittere malum ſemper uitat pœnam, etiam in eo, qui charitate caret, ergo multò fortius facere bonum.

RESP. Dicendum, quòd diminuere pœnam infernalẽ poteſt ĩtelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur a pœna quam iam meruit, & ſic cũ nullus liberetur a pœna, niſi ſit abſolutus a culpa, quia effectus nõ diminuuntur, neque tolluntur, niſi diminuta, uel ablata cauſa, [m] per opera extra charitatẽ facta, quia neque culpam tollere, neque diminuere poſſunt, pœna inferni mitigari non poteſt.[n] Alio modo quòd meritum pœnæ impediatur, & [p] ſic huiuſmodi opera minuunt pœnam inferni [q]. Primo, quia homo reatum

C

¶CONCL. 3ª. Opera extra charitatem facta diminutionem, uel dilationem pœnæ temporalis, merentur de congruo.

¶*Corollarium.* Ergo huiuſmodi opera non ſolum negatiuè, ſed & poſitiuè, mitigant pœnas temporales.

¶PROB. 1. Quia authoritas de Achab. 3. Reg. 21. (ut patet ĩ fine a ly itaq; cũ audiſſet Achab. ſerm. iſt. ſcidit &c.) 2. Quia ly de cõgruo) opera illa eo mõ, quo merentur bonorũ conſecutionem, merentur etiam *hæc* (patet conſideranti rationes art. 4. quoad ſecundam concluſionem extendendo huc).

¶NOT. Patet ex ſupradictis (ſi in unũ congreges) art. 4. & 5. q̃ta mala incurrant peccatores bona moralia omittentes, & q̃ta bona adipiſcãt tũ hic tũ in futuro bona illa facientes. Nã & carere malo quoddã bonũ eſt, ac ꝓportionaliter iſtiuſmodi pęnã diminui eſt quoddam bonum maius, quam ipſam differri, & ipſam omnino tolli maius eſt, quam ſolum diminui.

1m illatio concluſionis.

Ergo nec infernales pęnæ. ℞. Conceditur & illatio & totum argumentum. § nihil tamen contra 2am concluſionẽ quã impugnare [illegible], ſed eſt pro prima, ut patet applicanti.

2m de concluſione.

Subtraherent. ℞. per liberationẽ a pœna debita: non, ꝑ impeditionẽ merẽdi maiorẽ pęnã. §. Tũc &c. Nõ n. primo m. õ ſubtrahũt (ut 1a cõcluſio docet) quo mõ argm̃ pcedit: ſed ſcdo (ut 2a cõcluſio mõſtrat) quẽ ſenſũ arguẽs non tãgit. Militat ergo argm̃

A

3m ex Auguſtino.

Non proſunt. ℞. q̃tum ad liberationẽ a pœna, & q̃ũ ad impediendũ, ne pęnã maiorẽ ſubeant. §. eo. ſ. n. õ, quo maiorẽ ſubire poſſunt. Tunc nihil &c. licet. n. eccleſiæ ſuffragia magis ſint ſecũdũ ſe efficacia, q̃ opera extra charitatem facta (& nullo mõ ꝓſint damnatis: tñ cũ hoc ſtat, qđ opera pctõrũ adhuc uiuentiũ ſcã extra charitatẽ ſibi ꝓſint mõ dicto. Nã diſtã hæc nõ prouenit ex ſufficiẽtia maiori, aut minori, ĩ quo ſẽſu argumẽtũ efficaciter cõcluderet, ꝙ opera extra charitatem nullo mõ prodeſſent ipſis operantib ſ ſed ex diuerſitate ſtatus, dãnatorũ. ſ. & uiuentium. Cõmittit itaq; in argumẽtando fallacia ſecũdũ nõ cãm ut cauſam.

Conclu.

omiſſionis euadit, qui huiuſmodi opera perficit. Secundo, quia huiuſmodi opera aliquo modo ad bonum diſponunt, ut homo ex minori contemptu etiã peccata faciat, uel ẽt a multis peccatis per huiuſmodi opera retrahitur: ſed [a] diminutionẽ, uel dilationem temporalis pœnæ merentur hmõi opera [c] ſicut de Achab. 3. Reg. 21. Eodem mõ ſicut, & bonorum temporaliũ cõſecutionẽ. Quidam aũt dicũt, ꝙ diminuunt pœnam inferni, nõ ſubtrahendo aliqd de ipſa quantum ad ſubſtantiam: ſed fortificando ſubiectum ut melius ſuſtinere poſſit. Sed hoc non poteſt eſſe, quia fortificatio nõ eſt, niſi ex abſolutione paſſibilitatis paſſibilitas aũt eſt ſecundum menſuram culpæ, & iõ ſi culpa non minuitur, nec ſubiectum fortificari poteſt. Quidam ẽt dicũt, ꝙ diminuitur pœna quantum ad uirtutẽ. ſ. conſcientiæ, licet non quantum ad ignem. Sed hoc ẽt nihil eſt, quia ſicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorſionis conſcientiæ unde ſimilis ratio eſt de utroque.

Et ꝑ hoc patet ſolo ad obiecta.

D

¶NO. 1ª. Licet ſuffragia eccleſię nullo mõ tũ hic dictorũ ꝓſit dãnatis: tñ aliquo alio mõ ſobriè intellecto ꝓſunt, quo ſ. B. Albertus Magnus ordinis pdicatorũ docuit in ſuo cõpẽdio theologicæ ueritatis, Venetiis ſub eius noĩe ſolẽniter impreſſo annis mẽſis dieb. 1483. primo Aprilis, & 1476. quinto Aprilis, & 1485 die 14. Iunij: ut patet ibi in principio expſſè per literas authenticas Patriarchales Venetiarum ſub anno 1584 die 7. Maij. Albertus igit̃ hic re & nomine Magnus ĩ illius compendij libro 7. c. 5. cum dixiſſet, ꝙ ſuffragia non ualent abſolutè exiſtentibus in inferno, utpote qa ſunt a corpore Chriſti myſtico amputati; & conſequẽter qa nulla influentia ſpũalis puenit ad eos, ſicut nec influẽtia corporalis ualet membris a corpore amputatis: poſt circa finem concludit, ꝙ ſecundũ aliquã conſiderationẽ priuatiuè quodammõ, ſuffragia illa proſunt eis. Verba uerò ſua ſunt hæc. Valẽt & dãnatis in inferno per modũ diminutionis: qa quanto plures ſaluantur per meritũ eccleſiæ, tãto pauciores damnabuntur; & ita minor erit pœna ꝑ ſubtractionẽ conſortij illorum. Hæc ibi. Cum ergo impropriiſſimè ſic ualeant damnatis, & ex conſequenti ſimpliciter ſit error (ſecundum Albertum ipſum) dicere, ſuffragia ualere damnatis: patet, ibi dicta non diſcordare ab hic determinatis.

1ª.

Compendio ſuo ꝓ priori quid de hoc ſẽtiat Albertus Magnus.

E

¶NOT. 2ª Aduerte ꝙ authoritas Auguſtini adducta ĩ primo argumẽto in cõtrariũ, nõ loquit̃ de dãnatis inferni, ſed de afflictis in purgatorio (ut q. 71. art. 5. ad 2m. patebit) Vñ ibi ly dãnatio accipit̃ largè, ꝓ pœna maximè afflictiua. Nec mireris. D. Thomã in argumẽtis, ſed cõtra, afferre qñq; authoritates in ueritate minus concludẽtes propoſitũ, qm̃ ſufficit ei, ꝙ aliquã apparẽtiã habeãt. ſicut ly dãnatio, hẽt apparentiã loquẽdi de dãnatis ĩferni Nã argumẽta, ſed cõtra, ad alterã partẽ probabiliter al quo mõ iuxta principale. S. Doctoris intentũ arguunt: quia in his nõ ut demonſtrator, ſed ut topicè argumentator, uult procedere. Antẽq; n. demonſtratoris partes aſſumat (id quod fit in corpore articuli) ad utranq; partẽ argumentatur) qui locus eſt totũ ſpaciũ an corpus illud; qm̃ hoc, ſcit eſſe optimã uiã ad inuẽtionẽ ueritatis, ut philoſophus in topicis hẽt. Quod ſi qñque aliqua ibi argumẽta demõſtratiuè cõcludãt; hoc nõ eſt ſecũdũ intẽtũ principale & ordinariũ, ſed quodãmõ ꝑ accidẽs; qm̃ uiãm demõſtrãdi intendit reſeruare ꝓprio loco. ſ. corpori articuli, & nõ cõfundere officia iſta ad inuicẽ. ſ. demonſtrationis & topici. Hæc pro

Autem̃ uniuerſale ꝓ ly ſed contra.

2ª.

ſemper, ceu doctrinæ vniuerſalis in huiuſmodi, dicta ſint. Argumentum ſecundum in contrarium ſtat pro ſecunda concluſione, tanquam eius probatio.

APPENDIX.

Vtil. p S. Rec. &c.

1 EX articulo habes. Primo quomodo per rationem interimas hæreſim Amſdorphiarorum (Prat. Amſdorphiani) dicentium, opera bona pernicioſa eſſe ad ſalutem. Item hæreſim lutheri (Præt Lutherani) dicentis, opera omnia etiam iuſti, bet, etiam rectè facta quomodocunque eſſe peccata. Si.n. opera bona extra charitatē facta tanti ualent ad vtilitatem noſtram (ſicu n valent:) vtique nec peccata, nec pernicioſa ad noſtram ſalutē, ſunt. Quo circa & 4. & 5. articulorum rationes contra iſtorū phantaſmata diriguntur, & efficaciter, à fortiori quoque, faciunt. Per ipſas.n. demōſtratur, q talia opera in bonum & nunc & in futuro operātibus redūt, quod procul dubio maius eſt, quam demōſtrare ſolū q nec peccata, nec ad noſtrā ſalutē pernicioſa ſunt. Item quia lutherus ēt de operibus iuſtorum in charitate factis H loquitur, à fortiori cōfunditur, q̄ h etiam de operibus bonis extra charitatem factis demonſtratur, q ad bonum noſtrū, & multipliciter ſanè, valent, quod de peccatis ſentiendum non eſt, cū ſemper ex ſe de malo in malum trahant.

2 ¶Secundo habes: quomodo per rationem, Immò per rationes, à fortiori, oſtendas, hæreſes illas merito damnatas à cōcilio trid. ſeſſ. 6. cap. 11. Conſtat: eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduerſari, qui dicunt iuſtum in omni bono opere ſaltem venialiter peccare, aut (quod intolerabilius eſt) pœnas æternas mereri. Hæc ibi. canon. 25. ſi quis, in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare, dixerit: aut (quod intolerabilius eſt) mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri tantumq; ob id nō damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: anathema ſit. Hæc ib. Et canon. 7. ſi quis dixerit: opera uſa, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata; vel odium Dei mereri; aut, quanto vehementius, quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tanto eū grauius peccare: Anathema ſit. Hæc ibi. Item damnatā à leone 10 in bulla contra errores lutheri quam damnationem videas. q. 1. ar. 1. & 3. par. q. 68. ar 9 Item Ionæ. 3. ubi opera bona Niniuitarum adhuc extra charitatē exiſtentium neq; peccata, neq; ad ſalutē ſuā pernicioſa, immo ſalutifera plurimum fuiſſe teſtatur ſcriptura dicens. Vidit Deus opera eorū, quia conuerſi ſunt de uia ſua mala; & miſertus eſt ſuper malitiam, quā locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Item damnarat à principe apoſtolorum in tota ſua ſequenti prædicatione, quam Papa ſanctus & martyr clemens

Vtiliſſima de operibus prædicatio Petri.

primus in epiſt. 1. ad Iacobum fratrem Domini enarrat in hæc uerba bonorum operum (inquit ſemina ſunt; quantū unuſquiſque ſapit & poteſt, tota intimi cordis uiſceribus Deum diligere; & proximū, uelut ſeipſum. Abnegare ſeipsū ſibi, ut Ieſum Chriſtū dominum noſtrum ſequatur; & nihil eius amori præponere; ueritatē corde, & ore, proferre debere; & totam ſpem Deo ſp committere. Inſtruebat actus ſuæ uitæ omni hora cuſtodire, & K in omni loco Deum reſpicere firmiter ſcire, cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſacerdotibus Domini manifeſtare. Os ſuum a multo, uel prauo, colloquio cuſtodire, & uerba uana aut mendacia, non loqui, quia os quod mentitur, occidit animam Verba diuina libenter audire, & ſacerdotibus libenter obtemperare, atque obedientes eſſe docebat. Prædicationi, & orōni, ac lectioni frequenter incumbere; & eleemoſynas ueras perficere. Deſideria carnis non perficere, ſed propriam frangere uoluntatem: bonum aliquid in ſe cū uiderit, Deo attribuere, non ſibi: & malum a ſe factum cognoſcat, & ſibi imputet. Multū loqui non amare, ſed cuſtodire labia ſua,

De iudicio de gehenna.

ne dolum aut malum loquantur. Diem iudicij timere gehēnā expaueſcere, uitā æternā omni concupiſcentia deſiderare. Non occidere, non adulterari, non furtum facere: non rem proximi deſiderare: nō falſum teſtimonium dicere: ſed omnes homines honorare; corpus cuſtodire; uana & caduca nō amplecti deliF tias ieiunio, & vigilias ſanctas amare; pauperes recreare, nudos, ueſtire, infirmos uiſitare; ſitientes potare, mortuos ſepelire, & diligenter eorum exequias peragere. pro eiſq; orare, & eleemoſynas dare, dolentes conſolari, & ſuis bonis refouere, & a malis actibus ſe alienum facere. Non eſſe ſuperbum, nō uinolentum, nec multū edacē, non ſomnolentū, non pigrum, non murmuratorem. nec detractorē quia qui detrahit, nō ſe ſolum, ſed & multos alios occidit. Iram non perficere; nec iracundiæ tempus referuare: dolum in corde nō tenere, nec pacem falſam p̄tendere Charitatem non derelinquere, nec iurare, ne forte periurii (quod abſit) fiat. Malum pro malo non reddere; nec iniuriam facere, ſed factam patienter ſufferre. Inimicos diligere: maledicentes ſe non maledicere, ſed magis benedicere; & perſecutionem pro iuſtitia ſuſtinere. Caſtitatem habere. Nullū odio habere: quia, qui odit fratrem ſuum, homicida eſt. Elationem fugere zelum malum non habere, inuidiam non exercere, nec contentionem amare. Cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire, & de Dei miſericordia nunquàm deſperare. Seniores uenerari, & iuniores diligere plebem, & cunctos eccleſiæ miniſtros Epiſcopos toto animi uirtute diligere, ut oculos ſuos, quia oculi ſunt illorum. Eorum præceptis in omnibus obedire, etiam ſi ipſi aliter (quod abſit) agnant; memores ſcilicet illius dominici præcepti, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite Ipſi autem epiſcopi, ſi exorbitauerint, ab aliis non ſunt reprehendendi, uel arguendi, ſed ſupportandi, niſi in fide errauerint. Nullus ſe extollat erga doctores, ac magiſtros ſuos: quia diſcipulus ſuper magiſtrum eſſe non debet, nec poteſt. Nullus uelit dici ſanctus, anteq̄ā ſit; ſed prius ſit, ut uerius dicatur. Præcepta domini doctorumque, ac magiſtrorum, factis quotidie adimplere, & in Chriſti nomine pro inimicis orare, oportet. Obedientia enim & humiliatio, quæ magiſtris agitur, Domino exhibetur. Vel diſſolutis corde, qui non credunt Deo, & reſiſtunt mandatis eius, & inobedientes & contumaces ſunt his, qui eius legatione funguntur; & ideo non proficiunt ab eo. Currite, dum lumen uitæ habetis: ne tenebræ mortis nos comprehendant. Venite filii, audite me, timorem Domini docebo uos, omnis, qui uult uitam, & cupit, dies uidere bonos; prohibeat linguam ſuam a malo, & labia ſua ne loquantur dolum, diuertat a malo, & faciat bonum, inquirat pacem, et ſequatur eam. Timenti Deum bene erit in extremis, et in die defunctionis ſuæ benedicetur. Hæc ibi clemens de Petro ſic inſtituente. Ergo bona opera eſſe peccata, et ad ſalutem pernicioſa, etiam ſi extra charitatem fiant, damnat Petrus; dum omnes, inter quos nuque erant, et peccatores, ad opera illa bona facienda hortatur. Similiter in eorundem hæreticorum in principio appendicis dictorum damnationem conſentit (clemens ipſe per hoc, quòd præmiſſam Petri approbans de operibus prædicationem ſubdit ibidem. Propter quod deprecor te frater chariſſime, ut doceas attentius hunc prædicationis ordinem, et abſolutionum dies, ut ſaluentur animæ hominum &c. Hæc ibi. Probatior fui: quia in prædicatione Petri & multa bona a nobis agenda expreſſe docentur, & multæ hæreſes condemnentur ultra prædictas (ut per te uidebis, ſi hanc prædicationem contra errores diuerſos iuxta, quòd occurrent in appendicibus narrari, uidecet applicaueris.) Ad hæc, ſi placet, uide Roffenſem contra lutheri errores ar. 31. & 32. ¶Tertiò habes: quomodo per rationē 3 prædicta ſcripturarum Petrique, pro quanto moralia bona ēt extra charitatem facta inſinuant operantibus eſſe utilia, a fortiori & p̄bes & declares & defendas. ¶Quartò uides: quomodo 4 ex iis mutuò doctrina Angelica præſens conſolidetur, & declaretur.

Magis id eſt multū benedicere.

timere deū quis ſit.

QVAESTIO. XV.

De his per quæ fit ſatisfactio, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, per q̄ ſatisfactio fit.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum ſatisfactionē oporteat fieri per opera pœnalia.

Secūda, Vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur, ſint ſatisfactoria.

Tertio, Vtrum conueniēter enumerentur opera ſatisfactoria, cum dicitur, q ſunt tria. ſ. eleemoſyna, ieiuniū, & oratio.

ARTICVLVS I.

Vtrum oporteat fieri ſatisfactionem per opera pœnalia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q ſatisfactionē G oporteat fieri per opera pœnalia, quia per ſatisfactionem oportet fieri recompenſationē ad diuinam offenſam, ſed nulla recōpēſatio vr̄ fieri p opa pœnalia, qa Deus nō delectat̄ i pœnis noſtris, ergo nō oportet ſatisfactionē p opa pœnalia fieri.

QVÆST. XV. ART. I.

CONCL 1ª. Exigitur, q ſatisfactio per opera pœnalia fiat, & quantū ad offenſam præteritā, & quātū ad culpam futurā. 19

¶PROB.

¶PROB. 1. Quia offenſæ pręſentis recompenſatio importat adæquationem (vt 10 litera); & adæquatio, ex parte offendentis, fit per ſubtractionem illius rei, quam plus iuſto habet (patet in iuſtitia humana): 2. Quia (ly & quantũ ad culpã &c.) homo non facile ad peccata redit, ex quo pęnam expertus eſt (patet ex eo, ꝙ 16 pęnę ſunt medicinæ.)

¶NOT. Probationis primæ partis propoſitionis illa, adæquatio ex parte offendentis &c. Loquitur de uolũtate hominis. Offẽſa.n. fit per hoc, ꝙ hominis uoluntas ſibi inordinatẽ complacet; unde offenſa dicitur eſſe uoluntaria, ſiue ſecundũ uoluntatem: cuius uolũtatis complacentia offendẽs habuit plus iuſto, i. plusquam deceret, cum eſſet inordinata. Vult ergo dicere illa propoſitio, ꝙ adæquatio ex parte offendentis fit per ſubtractionẽ alicuius uolũtatis hominis, i. complacentiæ uoluntatis eius: & hoc eſt, qñ aduenit aliquid homini quod uolũtati eius ſecundum ſe non placet; quod fit, qñ aliqđ pœnale homini contingit: quoniam pęna ſecundum ſe conſiderata non tñ nonplacet uoluntati, ſed etiã diſplicet. Hinc eſt, ꝙ in propoſito diſcon[...] contrarie [...] culpa, quę ſecundum uolũtatem fuit, regulatur ꝑ illud, qđ contra uoluntatẽ eſt, i. per pęnã. Nam omne, quod contra uolũtatem ſecundũ ſe eſt, pœna eſt. [...] ſecundum ſe [...] exprimat contrarietas ex parte actus, ſiue operis: ad differentiam eius ex parte uoluntatis charitate [...] uel a[...] bono habitu, ue[...] Pro quo melius intelligẽdo; uide hic ad 2ᵐ. & ar. 2. ad 1ᵐ.

Subtractio ab offendẽte.

CONCL. 1ª. Ad hoc ꝙ aliquod opus ſit ſatisfactorium, oportet ꝙ ſit & bonum, & in honorẽ Dei, & pęnale.

Concl. re.

ꝙ ſic, & non ſic, delectatur Deus in perditione impiorum, in inferno damnatorum. ꝙ in perditione impiorum [...] Prou. 1. [...] Pſ. 57. & alia [...]

2ᵐ de conſequentia. Pœnalia. R. ſecundũ conſiderationẽ ex parte uoluntatis nõ ſecũdum ſeipſam. §. Tunc &c. Nam concluſiones articuli, qñ ſatisfactionẽ dicunt fieri per opera pęnalia, accipiũt pœnalia ſecundũ ſe, nõ ex parte uoluntatis. Non. n. ꝑ hoc uolũt dicere, ꝙ ſatisfactio fit ꝑ opera ſine charitate, aut ſine promptitudine uolũtatis, facta (qđ eſſet manifeſtè falſum, ut arguitur); ſed ꝙ fit ꝑ opera de ſe pęnam, ſeu difficultatẽ, habentia; & conſequẽter de ſe ipſam uolũtati operantis inferẽtia. Quòd autem de facto inferant ipſam pęnam, ſeu difficultatem, uolũtati; hoc nõ eſt neceſſe ad ſatisfactionẽ; neq; ut ſic, ab eiſdẽ concluſionibus intentum.

Concl. p.

2 ¶ Præterea. Quanto aliquod opus ex maiori charitate ꝓcedit, tãto minᵃ eſt pęnale, q̃a charitas pęnã nõ habet prim̃ę Io. 4. ſi ergo oportet opera ſatisfactoria eẽᵇ pęnalia, quãto magis ſunt ex charitate facta, minus erũt ſatisfactoria, qđ falſũ eſt.

B

3 ¶ Præt. Satisfacere (vt dicit Anſel.) eſt honorẽ debitũ Deo impendere, ſed hoc ẽt alijs q̃ operib. pœnalibus fieri põt, ergo ſatisfactionem non oportet pęnalibus operibus fieri.

Sed contra. eſt qđ Greg. dicit Iuſtum eſt vt peccator tãto maiora ſibi inferat lamenta, quanto maiora intulit damna per culpam.

Præterea, Per ſatisfactionẽ oportet peccati vlnus ſanari ꝑfecte, ſed peccatorũ medicinæ ſunt pœnæ, ut Philoſophus dicit. 2. Ethic. ergo oportet ꝙ per pęnalia opera ſatisfactio fiat.

C

Respondeo, Dicendum, ꝙ ſatisfactio reſpectum habet & ad præteritam offenſam, ꝓ qua recompenſatio fit per ſatisfactionem, & etiam ad futuram culpam à qua per eam pręſeruamur, & ᵐ quantũ ad vtrũq; exigitur ꝙ ſatisfactio ꝑ opera pęnalia fiat.ⁿ Recõpenſatio.n. offenſæ, importat adæquationẽ quę oportet eſſe eiᵃ, q offendit ad eum in quem offenſa cõmiſſa eſt, adæquatio aũt in humana iuſtitia attendiť per ſubtractionẽ ab vno, q plus habet iuſto, & additionẽ alteri°, cui ſubtractũ eſt aliqđ. Deo aũt q̃uis ex parte ſua nihil ſubtrahi poſſit, tñ peccator quantũ in ipſo eſt, aliqđ ei ſubtraxit peccando (ut dictũ eſt.) Vñ oportet ad hoc ꝙ recõpenſatio fiat, ꝙ aliqđ ſubtrahať de peccãte ꝑ ſatisfactionẽ, qđ i honorẽ Dei cedit. Opᵃ bonũ ex hoc ꝙ eſt hõſdi, ñ ſubtrahit aliqđ ab operãte; ſed magis ꝑficit ipſũ. Vñ ſubtractio nõ põt fieri ꝑ opus bonũ, niſi pęnale ſit; & iõ ad hoc ꝙ aliqđ opᵃ ſit ſatisfactoriũ, oportet ꝙ ſit bonũ, & in honore Dei ſit, & pęnale,ᵖ vt aliqđ peccatori ſubtrahať. Similiter ẽt pęna à culpa futura ꝓſeruat, q̃a nõ facile hõ ad peccata redit, ex quo pęnam expertus eſt. Vnde ſm Philoſophum, pęnæ medicinæ ſunt.

D

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ quamuis Deus nõ delectetur in pęnis, ut ſunt pęnæ, delectať tamen in eis ut ſunt iuſtæ, & ſic ſatisfactoriæ eſſe poſſunt.

Ad 2ᵐ dicendum, ꝙ ſicut in ſatisfactione conſideratur pęnalitas, ita & in merito conſideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipſius actus, diminuit (cæteris parib.) meritum, ſed diminutio difficultatis ex promptitudine uoluntatis, non diminuit meritum, ſed auget. Et ſimiliter diminutio pęnalitatis ex promptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam ſatisfactionis; ſed auget.

Ad 3ᵐ dicendum, ꝙ debitũ pro peccato eſt recompẽſatio offenſæ, quæ ſine pęna peccantis non fit, & de tali debito Anſelmus intelligit.

E

¶NOT. Cũ meritum, ſatisfactioq; in charitate fundetur, & charitas de ſe, quod difficile eſt, faciat facillimum, ac ſuaue: patet, ꝙ opera pœnalia ſine difficultate, imò cum delectatione, uoluntatis exercens plus ſatisfacit, atque meretur, q̃ is, qui cum aliqua difficultate, & minori delectatione, uoluntatis eadem (ſeruata parilitate operum ſecundum ſe pęnaliũ) exequitur. Vide. 1. 2. q. 114. arti. 4. ad 3ᵐ. Exempla pro his melius intelligendis ſume de martyribus, qui opera maximè pęnalia tam prõpte, alacrique uoluntate aggreſſi facillimè occurrerunt. Hinc ea hoc meritum, ac ſatisfactio (ſi qua indigebant nonnulli) minorata eſt? Nequaquam. Cur? Quia facilitas ipſa, atque ſuauitas, non ab opera, cum laborioſiſſimum de ſe eſſet, naſcebatur: ſed aliunde, i. ex a uoluntate bono habitu informata. Huius enim tanta erat in pęnis pro Chriſto ſubeũdis, præ amore ad ipſum, alacritas, ut operum maximè in ſe pęnalium difficultatem maximam exungueret; imò (quod mirabilius eſt) in maximam ſuauitatem cõmutaret; ut paſſim eorum martyria legentibus patet. Simile habes exemplum de hæremitis.

Quãtitas meriti, & ſatisfactionis, vnde.

Corollarium Defectu cõditionis pᵉ. peccatũ 2ᵐ. non eſt ſatisfact[...] primi, quamuis 2ᵐ ſit pęna, pro ni peccatis defectu ſecundæ, pœna impatienter ſupportata non eſt ſatisfactio; quia non recipitur in honorem Dei (uide ar. 2. ad 2ᵐ.) defectu 3ᵉ. ſuauitas ſpiritus non eſt ſatisfactoria, niſi in quantum habet annexam afflictionem aliquam carnis (ut in ar. 3. ad 1ᵐ.) licet bonum, & in honorem Dei.

¶PROB. 2. Quia opus illud, niſi eſſet bonũ, non placeret Deo offenſo. 2. (Quia ly in honorem &c.) opus illud, niſi eſſet in honorem Dei, non redderetur Deo offenſo id quod ei, quantum fuit in peccante, ſubtractum eſt. 3. (Quia ly pęnale) opus illud, niſi eſſet pęnale, non ſubtraheret aliquod ab offendente (cum, ut bonum perficiat eum.)

3ᵐ ex Anſelmo. Debitum. R. pro peccato exhibitum al ter. §. Tunc &c. Licet n. alijs operib. quam pęnalib. debitum honorem Deo reddamus, in [...] reddẽdo debito pro offenſa requiritur aliquid plus. Vide. q. 12. ar. 3. corp. & ad 6ᵐ. Vide & q. 8. ar. 7. pro ſeruitio articuli huius.

1ᵐ minor. Nulla recompenſatio fit per opera pœnalia. R. negatur illa. §. Ad probationem dicitur: ꝙ q̃uis Deus non delectetur in pęnis &c. ut in textu. Ex quo dicas

¶NOT. Satisfaciẽs eſt in numero pęnitentiũ, cum ſatisfactio pro p[...] ad pęnitentiam pertineat. Hinc ſit, ꝙ ſicut pęnitẽtia [...] plus dicit, quam bona uita (vt alibi dictum eſt;) ita

debitus honor Deo redditur à ſatisfaciente pro offenſa, dicat F aliquid plus, quam debitus honor ſine relatione ad offenſam eidem redditus. Hoc autem plus, quod dicit, eſt pœna: ut in textu patet.

A P P E N D I X.

Vtil. p S. Ecc. cōtra hęr. Doſi. &c.

EX articul. habes. ¶Primò quō per ratiouē à fortiori interimas hæreſim Doſithæi (Pra. Doſithę¹ dicentis, uiuendū eſſe ſolum ſecundum carnē, in lege Domini. Si enim uiuendū eſt ſolum ſecundum carnem, iā ſequitur, propter ly ſolum, q̄ dogma hoc impleat hunc errorem; q̄ ſatisfactio non dēt fieri per opera pęnalia, cum hæc (ſecundum omnes) ſint cōtraria carni, ſeu ipſi uiuere ſecundum carnem, & hūc errorem in illo hæretico dogmate includi neceſſe eſt: niſi forſan Doſithę² uitare uolēs hunc in alium peiorem incidat, ſcilicet Catharorum (ut refert Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia li. 4. c. 35.) dicentium; non eſſe pęnitendum de peccatis. Cæterum hic error damnatus ad ſufficientiam intelligit per ea, quæ dicta fuere q. 2. ar. 5. & 6. & q. 4. ar. 1. & 2. & q. 6. art. 1. 2. & 3. adiunctir. q. 7. ar. 2. & 3. Nam inde quomodo hoc totaliter timoris Dei deſtructiuum phātaſma, ſ. de peccatis nō eſt pęnitendum, cōdēnat, multipliciter & in textu & in elucid. habetur: & conſequenter ad Doſithęum, ſi ad hoc confugerit, habes quid dicas. Quod ſi non, a fortiori (ut dicebamus) rōnē ex articulo ſumpta hæreſim eius in principio dictam interimere potes. Nam ſi per opera pęnalia ſatisfactionē debere fieri demonſtraueris; utique eadem rōne conuinces, q̄ tunc temporis multo minus eſt uiuendum ſecundū carnē, ergo nec ſemper, ergo nec ſolum (ut ipſe mentiebat).

2 ¶Secūdò habes quō per rōnem à fortiori oſtendas, brutalem illam Doſithæi hæreſim fuiſſe meritò condemnatam à ſcripturis. 1. Pet. 2. Chariſſimi, obſecro uos tanquam aduenas & peregrinos; abſtinere uos à carnalibus deſiderijs; quæ militant aduerſus aīam. Item infra. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, uobis relinquens exēplum; ut ſequamini ueſtigia eius. Non dicit, ut uiuatis ſecundū carnem in lege ſua. Item ibi. 3. Chriſtus mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, uiuificatos aūt ſpiritu. Audis: q̄ idō paſſus eſt Chriſtus; ut ſimus mortificati, non autem uiuentes ſecundum carnem? Item ibi. 4. Chri- K ſto igitur paſſo in carne, & uos eadem cogitatione armamini: quia, qui paſſus eſt in carne, deſijt à peccatis: ut iam non deſiderijs hominum, ſed uoluntate Dei, quod reliquum eſt in carne, uiuat temporis. Ergo, ſecundum B. Petrum, uiuens deſiderijs hominum. i. ſecundum carnem, non uiuit ſecundum uoluntatē Dei. Ergo dicere, uiuendum eſt ſecundū carnē ſolū in lege dñi, eſt dicere, uiuendum eſt ſolum non ſecundū uoluntatē Dñi in lege Dñi. In apertiſſima fatuitas. Itē à Rom. 8. Qui in carne ſunt Deo placere non poſſunt. Vos aūt in carne non eſtis, & infra. Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini. Item Gal. 5. Qui ſunt Chriſti carnē ſuā crucifixerunt cum uitijs, & concupiſcentijs. Ergo Doſitheus p ſuū dogma vult nos nō placere Deo, nos mori, nos non eſſe Chriſtianos. Itē damnatā à principe Apoſtolorū in tota ſua predicatione p Papā Clemētē narrata, & recitata ad longū ſup. q. 14. ar. 5. appen. ubi continuè fideles hortatur ad uiuendū contra deſideria Carnis. Itē à Concil. Trid. ſeſſ. 14. in do- F ctrina de ſacramento extremæ unctionis circa principiū capituli: ubi dicit, q̄ tota Chriſtiana uita pęnitentia ppetua eſſe dēt. Item à Pſ. 18. Lex Dñi immaculata. Nā ſunt manifeſte immūda; ſ. fornicatio &c. Itē ab ipſo Dño legis Matt. 16. ſi quis vult uenire poſt me, abneget ſemetipſū, & tollat Crucē ſuā, & ſequat me. Sed, quia & tota ſcriptura, & oīa Cōcilia, & omnes ſummi Pōtifices, clamāt contra Doſithæū; idō ipſum dimittēdo, ad articuli tē proprius accedēdū. 3 ¶Tertiò igitur habes: quō p rōnē oſtēdas, meritò Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 8. dixiſſe. Diuinā clementiā decet; nè ita nobis abſq; ulla ſatisfactione peccata dimittant, ut occaſione accepta peccata leuiora putātes, uelut iniurij & cōtumelioſi ſpiritui ſancto, in grauiora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Procul dubio. n. magnopere à peccato reuocāt, & quaſi freno quodā coercent, hę ſatiſfactoriæ pęnæ, cautoreſq; & uigilātiores in futurū pęnitētes efficiunt, medent quoq; peccatorū reliquijs, & uitioſos habitus male uiuendo cōparatos contrarijs uirtutū actionib. tollunt. Hæc ibi. Vbi nota: ſatiſfactiones dari, nè peccata putent leuiora; & eſſe quaſi frenū, & coercere; q̄ oīa, imò ſingula, ſatiſfactionum opera eſſe pęnalia dicunt. Et infra hoc ipſum docet, inquiens Neque uero ſecurior ulla uia in I eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amouendam imminētem a Domino pęnam: quam ut hæc pęnitentiæ opera homines cum uero animi dolore frequentent. Accedit ad hæc; q̄ dū ſatiſfaciendo patimur pro peccatis &c. & infra. Satiſfactio ſit etiam ad præteritorum peccatorum uindictam, & caſtigationem. Hæc ibi. Nota ly opera pœnitentiæ, ly ſatiſfaciendo patimur ly uindictam, ly caſtigationem. Item Apocalip. 2. memento, itaque unde excideris; & age pœnitentiam. Quid 4 autem eſt pœnitere, niſi pœnam tenere; & pœnitentia, niſi tentio pœnæ? Ex ipſo igitur nomine, dum ſatiſfactionem uocat pœnitentiam monſtrat ſcriptura; q̄ ſatiſfactio ſit per opera pœnalia. Vide loca additionum citata ſupra in principio appendicis. ¶Quintò habes: quomodo per rationem prædicta 5 ſanctorum Patrum, pro quanto ſatiſfactionem decernunt fieri per opera pœnalia, & intelligas & probes & defendas. ¶Sextò vides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica hęc doctrina conſolidetur, & declaretur.

Satiſfactionum magnę vtilitates ex Concilio.

Concil. m.

Concil. p.

ARTICVLVS. II.

Vtrum flagella præſentis vitæ ſint ſatiſfactoria.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vr̄ q̄ flagella, quibus à Deo in hac uita punimur G non poſſunt ſatiſfactoria eſſe. Nihil enim poteſt eſſe ſatiſfactorium, niſi quod eſt meritorium, ut ex dictis patet; ſed non meremur, niſi per ea, que in nobis h ſunt; cum ergo flagella quibus à Deo punimur, non ſint in nobis, uidetur q̄ ſatiſfactoria eſſe non poſſunt.

2 ¶Præterea. Satiſfactio tantū bonorum eſt: ſed huiuſmodi flagella in malis inducuntur, & H præcipue eis debentur, ergo non poſſunt eſſe ſatiſfactoria.

3 ¶Præterea. Satiſfactio reſpicit h peccata pterita, ſed aliqū iſta flagella infliguuntur illis q peccata non habent, (ſicut de Iob patet,) ergo videtur q̄ nō ſint ſatiſfactoria.

SED CONTRA, eſt quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patiētiam operatur, patientia autē probationem, ideſt à peccato purgationem, vt Gl. ibidem dicit, ergo flagella huius uitæ peccata purgant, & ſic ſunt ſatiſfactoria.

Præterea, Ambr. dicit, Et ſi fides, ideſt peccati cōſcientia deſit, pęna ſatiſfacit, ergo huius vitæ flagella ſunt ſatiſfactoria.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ recompenſatio offenſæ præteritæ poteſt fieri ab eo, qui offendit, & ab alio. Quando aūt fit ab alio, talis recompenſatio vindicatiōis magiſq̄ ſatiſfactionis rōnem habet: qū aūt fit ab ipſo qui offendit, habet rōnem ſatiſfactionis. Vnde, m ſi flagella, quæ pro peccatis a Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipſius patiētis, rōnem ſatiſfactionis accipiunt, n fiunt aūt ipſius inquantū ea acceptat ad purgationē peccatorū eis vtēs patiēter. p Si aūt oīno eis p impatiētiam diſſentiat, tunc non efficiuntur aliquo mō ipſius, & idō non habent rationem ſatiſfactionis, ſed vindicationis.

QVÆST. XV. ART. II.

CONCL. 1ª. Flagella, quæ pro peccatis à Deo infliguntur, 60 ſi patienter ad purgationem peccatorum acceptentur, rationem ſatiſfactionis accipiunt.

¶PROB. Quia recompenſatio offenſæ præteritæ quando fit ab eo, qui offendit, habet rationem ſatiſfactionis: & tunc fit ab eo qui offendit, quando iſte ipſam recompenſationem. i. (ut in propoſito ſtitamus) flagella à Deo immiſſa, acceptat ad purgationem peccatorum ſuorum flagellis ijs utens patienter (cum ſic flagella fiant ipſius patientis, i. procedant ab eo, qui offendit).

¶NOT. Pro declaratione fundamentali ſecundæ propoſitionis cathegoricæ in antecedente illo hypothetico probationis dictæ, aduerte ſequentia: quæ & ad alia multa valent.

Aſſen-

Aſſentire, & diſſentire, Deo uocanti ꝑ flagella, eſt noſtrũ: quia liberum arbitrium ab excitatione Dei atq; vocatione (ſiue ꝑ triſtitia, ſiue per proſpera fiat ſiue alio mõ) nõ ſe habet uelut quoddam inanime, neq; concurrit ſolũ paſſiue; ut in Conc. Tri. ſeſ. 6. c. 5. cum anathematizatione contrarij, canon. 4. hĩ. Cum itaque acceptare ꝑ voluntatẽ liberã, & rejicere, flagella diuinitus ſibi data ſit hoĩs: ſequitur, ꝙ hõ tunc aliqd ſuũ ponit in flagellis qñ ea patienter volũtarie ſupportat. Conſequẽter ergo flagella ipſa procedũt actiuè non tm̃ a Deo operante, ſed ẽt ab hoĩe cooperante. Sic ergo habent rõnam ſatiſfactionis, ut dicitur ĩ textu nõ quia hõ iſta patitur, ſed quia uoluntariè (ſaltẽ uoluntarie faciẽte de neceſſitate uirtutem) patitur. De tali uoluntate uide q. 12. art. 1. ad 1m, & q. 13. art. 1. ad 2m, & hic ad 1m.

Ad primum ergo dicẽdũ, ꝙ quis illa flagella nõ ſint omnino in ꝑtãte nr̃a, tamen quantũ ad aliquid ſunt, ut ſ. eis patiẽter utamur, & ſic hõ facit de neceſſitate uirtutem, unde & meritoria, & ſatisfactoria eſſe poſſunt.

B Ad 2m dicendum, ꝙ ſicut ex eodem igne (ut Gre. dicit) aurũ rutilat, et palea fumat, ita etiam eiſdem flagellis, et boni purgantur, et mali magis inficiuntur ꝑ impatientiam; et ideo quàmuis flagella ſint communia, tñ ſatiſfactio tantum eſt bonorum.

Ad 3m dicendum, ꝙ flagella reſpectum habent ad culpã præteritam ſemper; ſed non ſemper ad culpam perſonæ, ſed ad culpam naturæ. Si. n. in humana natura nulla culpa pręceſſiſſet, nulla pœna fuiſſet, ſed quia culpa in natura preceſſit, perſonæ alicui diuinitus pęna infertur ſine culpa perſonæ ad meritũ uirtutis, et cautelam peccati ſequentis, et hinc ẽt duo neceſſaria sũt in ſatisfactione. Oportet enim eſſe opus meritoriũ, ut honor Deo exhibeatur, et oportet eſſe virtutum cuſtodiam vt a futuris peccatis præſeruemur.

C ¶CONCL. 2a. Flagella a Deo inflicta, ſi eis homo per impatientiam omnino diſſentiat, non habent rationem ſatisfactionis ſed uindicationis.

¶PROB. 1. Quia flagella ipſa tunc non fiunt aliquo modo ipſius patientis (cum uoluntas renitatur) 2. Quia (ly ſed &c.) recõpenſatio offenſæ præteritæ, quando fit ab alio, & non ab eo, qui offendit, habet rationem uindicationis.

¶NOT. Vide notationẽ poſt probationẽ primę cõcluſionis, ut facilius capias, quæ dñt, & implicitè cõtinentur, a ꝓbatione primæ partis concluſionis ſecundæ.

1m de minori. Quæ in nobis ſunt. ℞. Vel omnino: uel ſecundum quid. §. Tunc &c. licet. n. flagella, quibus caſtigamur a Deo, nõ ſint omnino in nobis. i. in poteſtate noſtra, inquam. ſ. non poſſumus uitare illa ſecundum ꝙ deſuper infliguntur (ut argũ intendit) in noſtra tñ ꝑtãte ſunt ſecundum quid, i. inquantum. ſcilicet flagellis ipſis poſſumus (auxilio diuino) uti patienter, & poſſumus (noſtro uitio) uti impatienter.

¶NOT. Vide pro meliori huius intellectu, no. poſt prob. pri. conc. & loca ibi citata. Ad literam huius rñſi quoq; exẽplificãdã ſint duo latrones uno in tempore, iiſdem flagellis cũ domino D crucifixi. Niſi n. flagella eſſent modo, hic expreſſo, in eorũ poteſtate; unus non ſuffertet illa patienter per uoluntariam acceptationem, & alter impatienter per uoluntariam repudiationẽ: ſed ambo uel patienter, uel impatienter. Item ſi flagella ipſa eſſent omnino in eorũ poteſtate: is, qui a ſiniſtris pendebat, rejeciſſet ſeu alter illa, ſicut eadem rejecerat uoluntate.

2m concluſio. Non poſſunt eſſe ſatisfactoria. ℞. ſi impatienter tolerentur: nun, ſi patiẽter. §. Tunc &c. Nam flagella eſſe ſatisfactoria declararunt concluſiones articuli cum iſta conditione, ſi patienter tollerentur: ut hẽs ex prima directè. ex ſecunda indirectè. ſtat ergo ſimul: quòd ſatisfactio, quę mediantibus flagellis fit, tantum ſit bonorum: & quòd nihilominus flagella ipſa non ſint tantum bonorum.

3m de maiori. Peccata. ℞. uel perſonæ, uel ſaltem naturæ. § Tunc &c. Nam quàmuis aliquibus E flagella infligantur abſque culpa perſonæ (ut dicit minor:) nulli tamen infligerentur, niſi præceſſiſſet culpa naturæ, id eſt peccatum primi parentis, quod poſtea per participationem naturæ humanæ ab ipſo originaliter deriuatæ contrahitur. Pro hac re in textu dicta, da culpa & pœna, uide 1. 2. quæſtio. 87. articu. ſeptimo.

¶NOT. Ad ly ſatisfactio reſpicit peccata præterita, reſpondit ſobriã D. Thomas, non addendu ly in ſe, nec ly in alio. Sciebat enim quòd unus poteſt ſatisfacere pro alio. q. 13. art. 2. & pro ſe. q. ea. ar. 1. & ideo nihil earum limitationum addidit. Nam ſi ad illam argumenti maiorem reſpondendo addidiſſet ly in ſe, excluſiſſet, quòd innocens poſſit eſſe ſatisfaciens pro alio; ſi uerò addidiſſet ly in alio excluſiſſe uideretur, quòd aliquis poſſit ſatiſfacere pro ſe. Concludendum ergo relinquitur, quòd textus ex determinatæ limitationis dimiſſione, diſiunctiuam tacitè inſinuauit, ut dicamus. Satisfactio reſpicit peccata perſonæ, A uel naturæ, præterita; aut in ſeipſo ſatisfacientis, aut in alio, pro quo ipſe ſatisfacit.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo quomodo per rationem interimas errorem quorũdam (ut ex Conc. Triden. infra patebit) dicentium: flagella in præſenti uita hominibus a Deo inflicta nõ eſſe ſatisfactoria. ¶Secundo habes quõ per rationẽ oſtendas, hanc merito dãnari a cõcil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 9. Docet præterea, tãtã eſſe diuinæ munificentiæ largitatem, ut nõ ſolùm pęnis, ſpõte a nobis pro uindicando peccato ſuſceptis, aut ſacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam (quod maximum amoris argumentum eſt) temporalib. flagellis a Deo C inflictis, & à nobis patienter tolleratis, apud Deum patrem ꝑ Chriſtum Ieſum ſatisfacere ualeamus. Hæc ibi. & canon. 13. Si quis dixerit: pro peccatis, quoad pœnam temporalem minimè Deo, pro Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, uel a ſacerdote iniunctis &c. anathema ſit. Item a ſcripturis Iob. 5. In tempora tribulationis peccata dimittis his, qui inuocant te. Hæc uerba ſunt de flagellis a Deo inflictis, cum ſint ſaræ mulieris, in propoſito ſuæ magnæ afflictionis prolata. Iterum eccleſiaſtici. 2. Pius & miſericors eſt Deus, & remittit in die tribulationis peccata. Ecce quòd (ut dicebat Concilium Triden.) hoc eſt argumentum magnæ pietatis, & miſericordiæ diuinæ; flagella ſcilicet, ab ipſo nobis inflicta, patienterque tolerata, computari in ſatisfactiones, pro peccatis noſtris. Iterum eccleſiaſtici. 35. ſpecioſa miſericordia Dei in tempora tribulationis. Item Pſal. 98. Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinuentiones eorum. Hoc eſt. Tu Deus ulciſcendo contra peccata eorum, id eſt pro eis flagellando ipſos, fuiſti propitius eis. Vbi inſinuatur idẽ quòd flagella nobis immiſſa reputantur pro ſatisfactionibus, ſi patienter tolerentur: & hoc eſt magna propitiatione Dei erga D nos ſic flagellatos. Item Pſalm. 94. Quadraginta annis offenſus fui generationi illi & ſecundum aliam literam communiter ab eccleſia pro inuitatorio pſalmo receptam, 40. annis proximus fui generationi. Dicitur autem Deus fuiſſe proximus generationi illi inquantum erga illam miſericordia magna uſus eſt: dicitur uero eidem fuiſſe infenſus, inquantum illam ꝑ peccatis ſępius flagellauit. Ecce quòd ſecundum intentum pſalmiſtæ, tunc fuit proximus, qñ ei fuit infenſus. i. tunc miſericordiã erga illam generationem exercuit, quando ipſam pro delictis caſtigauit. Et nota; quod non dicit ly propinquus, ſed ly proximus: ut ex ſuperlatiuo non qualemcunque. ſed maximam, in genere puniendi, peccatores miſericordiam illam fuiſſe cognoſcas. & reuera ſic eſt. Nam fuit miſericordia inquantum caſtigationes illas peccatis debitas pro ſatisfactionibus etiam computari Deus uoluit: fuit magna, inquantum flagellationes eaidem locum pœnarum in purgatorio pro iiſ- E dem peccatis habendarum (cum tamen incomparabiliter ſemè illæ purgatorij præſentes, excedant) ſupplere dignatus eſt: fuit maxima, inquantum illas ipſas etiam meritorias effecit (quod tamen in purgatorio, cum tanta acerbitate pœnarum, non fit). Exẽplum de latrone a dextris crucifixo; in cuius flagellis hæc triplex Dei miſericordia reſplenduit. Confirmatur intelligentia hæc ex D. Thoma: qui ſuper epiſt. ad Hebræ. cap. tertio, lect. ſecunda, exponens ly proximus, poſtquàm hoc ad diuinam miſericordiam retulit ſubdit ſic. Hoc ipſum temporaliter punire peccatores magnum miſericordiæ ſignum eſt. Vnde Auguſtinus, Hic ure. hic ſeca: ut in æternum parcas. Vbi notabis tu, quòd accipitur ly magnum, antonomaticè id eſt pro maximo: propter rationem ſupradictam. Item a lib. ſecundo. Machab. 6. multo tempora non ſinere peccatores ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficij eſt indicium. Vbi tu & par ly magni tanquàm, antonomaticè dicti intelliges maximi. Re-

Vtil. ꝑ S. Eccl. &c.

ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera ſatiſfactoria.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerentur opera ſatiſfactoria, cum dicitur quòd ſunt tria eleemoſyna, ieiunium, & oratio. Quia opus ſatiſfactorium debet eſſe [h] pœnale, ſed oratio pœnam non habet, ſed eſt contra pœnæ triſtitiam medicina ſecundum delectationem. Vnde dicitur Iacob. 5. Triſtatur aliquis in uobis, oret, & pſallat, ergo non debet computari inter opera ſatiſfactoria.

¶2 Præterea, Omne peccatum, uel eſt [h] carnale, uel ſpirituale, ſed ſicut dicit Hierony. Ieiunio ſanantur peſtes corporis, oratione peſtes mentis, ergo nõ debet eſſe aliquod aliud opus ſatiſfactorium.

¶3 Præterea, Satiſfactio eſt neceſſaria ad emundationem peccatorũ, ſed eleemoſyna ab omnibus peccatis emundat, Luc. 11. Date eleemoſynam, & oia munda ſunt uobis: [h] ergo alia duo ſunt ſuperflua.

SED CONTRA. Videtur quòd debeãt eſſe plura. Quia contraria contrarijs curantur, ſed [h] multo plura ſunt peccatorum genera, quàm tria, ergo debent plura ſatiſfactoria opera computari.

¶ Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro ſatiſfactione, & diſciplinæ, & flagellationes, quæ non [h] computantur ſub aliquo horum, ergo inſufficienter enumerantur.

RESPON. dicendum, quòd ſatiſfactio debet eſſe talis, ꝑ quam aliquid nobis ſubtrahamus ad honorem Dei; nos autem non habemus, niſi tria bona, ſcilicet bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ, ſcilicet exteriora. Ex bonis quidem fortunæ ſubtrahimus nobis aliquid ꝑ eleemoſynam, ſed ex bonis corporalibus per ieiunium ex bonis autem animæ, non oportet quòd aliquid ſubtrahamus nobis quantum ad eſſentiam, uel quantum ad diminutionem ipſorum, quia per ea efficimur Deo accepti, ſed per hoc quòd ea ſubmittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. [m] Competit etiam iſte numerus ex parte illa, qua ſatiſfactio peccatorum cauſas excidit, [n] quia radices peccatorum tres ponuntur, Primæ Ioan. 4. ſcilicet concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia uitæ. Contra concupiſcentiam carnis ordinatur ieiunium, contra concupiſcentiam oculorum ordinatur, eleemoſyna, contra ſuperbiam uitæ ordinatur, oratio, ut Auguſt. dicit ſuper Mat. [p] Competit etiam ad hoc, quod ſatiſfactio eſt peccatorum ſuggeſtionibus aditum non indulgere. [q] Quia omne peccatum, uel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio. Vel in proximum, & contra hoc eleemoſyna. Vel in nos ipſos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd ſecundum quoſdam duplex eſt oratio, quædam quæ eſt cõtemplatiuorum, quorum conuerſatio in cœlis eſt, & talis qa totaliter eſt delectabilis non eſt ſatiſfactoria. Alia eſt, quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam, & eſt ſatiſfactionis pars. Vel dicendum melius, quòd oratio habet rationem ſatiſfactionis: qa quamuis habeat ſuauitatem ſpiritus, habet tamen afflictionem carnis, quia (ut dicit Grego. ſuper Ezec.) Dum creſcit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur ꝓculdubio fortitudine carnis, unde, & neruus fœmoris Iacob ex lucta angeli emarcuiſſe legitur, Gene. 32.

AD 2m dicendũ, ꝙ peccatum carnale dr̃ dupliciter. Vno mõ qđ in ipſa delectatione carnis cõplet̃, ut gula, & luxuria. Alio mõ, quod completur in his, quę ad carnẽ ordinantur, quãuis nõ in delectatione carnis, ſed in delectatione animæ magis, ut auaritia. Vnde talia peccata ſunt quaſi media inter ſpiritualia, & carnalia, & ideo oportet ꝙ eis ẽt aliqua ſatiſfactio reſpondeat propria. ſ. eleemoſyna.

---

dit. n. authoritas iſta in idẽ cũ ſuperiorib. a pſalmo & ſancto doctore platis ¶ Tertio hẽtur q̃ ꝓ rõnem ꝓmiſſa interpretarũ, ſanctorũq; dicta, pro quanto flagella uitæ præſentis indicãt eſſe ſatiſfactoria, & intelligas & probes, & tuearis. ¶ Quarto uides: qđo ex ijs uerſſim doctrina Angelica pñs conſolidetur.

QVÆST. XV. ART. III.

CONCL. 1a. Eleemoſyna ieiuniũ, & orõ, conuenienter dñr opa ſatiſfactoria Exam. ly cõuenienter, ſumitur ẽt pro ly ſufficienter, ut ex rñſionib. ad argumẽta in cõtrariũ facta eliciẽ. ¶ PROB. Quia ꝑ eleemoſynã ſubtrahim9 nobis aliquid (bonũ. ſ. fortunę), ꝑ ieiuniũ aliquid (bonũ ſ. corporis) ꝑ orõnẽ aliqd (bonũ. ſ. animę) & ſatiſfactio dẽt eſſe talis ꝑ quã ſubtrahamus nobis aliquid ad honorem Dei (ſup. ar. r. concluſio. 1a patet). ¶ CONCL. 2a. Cõpetit ẽt prædictus triplex numerus ex pte illa, qua ſatiſfactio pctõrum cauſas excidit. ¶ PROB. Quia cauſę, ſeu radices pctõrum ſunt tres (1. Io. 4.) & ſing. ſa pdictorum oꝑum cõtra ſingulas has cauſas, ſeu radices ordinatur (patet in textu. CONCL. 3a. Cõpetit ẽt pdictus triplex numerus ad hoc; ꝙ ſatiſfactio eſt pctõrum ſuggeſtionibus aditũ non indulgere. ¶ PROB. Quia omne pctm eſt, uel contra Deũ, uel proximum, uel nosip ſos: & orõ aſſignat̃ ꝓ ſatiſfactio ne peccati cõtra deũ, eleemoſyna ꝓ cõtra proximũ, ieiuniũ ꝓ contra ſeipſum (patet in textu.)

1m de maiori

Pœnale & te quo ad afflictionẽ carnis. § Tuc &c Nã licet q. habet orõ ſit medicina triſtitiæ ſpũalem ſuauitatẽ hñs in conexã carnis afflictionẽ aliquã hẽt Aliqua hẽt ergo pœnale eſt oẽ opus. Exa. ly hẽt afflictionẽ carnis. Intelligendũ eſt hoc de orõne ſecundũ ſe cõ

ſiderata, ſcilicet ſ. illũ laborẽ dicit eleuationẽ mentis in Deũ, q̃ mẽs aggrauatur a corpore qđ corrũpit̃ Sap. 9 Quaſi diceret lia. Sicut laborioſũ eſt, aliqđ graue ab imo trahere ſurſũ (ut patet): ita cum orõ ſit eleuatio mẽtis a terrena habitatione depreſſe in Deũ, laborioſũ eſt orare. Huic uero liz ſic intellectę nõ ſufficit id; ꝙ q̃que ex dũdantia ſuauitatis ſpũs habitę in orõne recreatur ẽt caro, iuxta Pſ. 27. reflorũit caro mea & ex uoluntate mea cõfitebor ei: & Pſal. 83. cor meũ & caro mea exultauerũt in Deũ uiuũ, hoc tñ dictis nõ officit quia de reb. nũc loquimur ſecũdũ ſe cõſideratis, nõ quatenꝰ e feruore charitatis depẽdẽt. Ad qđ magis penetrãdum uide ar. 1. ad 2m: ubi de pœnalitate oĩum operũ ſatiſfactoriorũ. & cõſequẽter de orõne, nõ cõi ag̃ (iacco regulã illã uniuerſalẽ, q. ſ. qñ de aliqua re tractat̃, de ea ſecundũ ſe tractari ıg intelligit̃ niſi aliud a tractatore, ꝓ contextum, uel aliãs, exprimat̃. Alioquin ſp, temota pñti regula, in ancipiti uerſaremur; & dubitationũ nec fineret gentiũ, qñq; ẽt ꝓ in obſeruantia regulæ ꝓmiſſę inſolubiliũ, nõ eſſet finis: nonnũ uiuunq; eſt incõueniẽs. Statig; ſolida li teræ ſnſ ꝙ orõ ſecũdũ ſe, & conſequẽter ꝙ ſlibet, (dũmõ ſit ſumat) eſt opus pœnale. ſ. laborioſum. Concl. 1a Concl. 2a Regula valens ad multa.

2m de maiori

Carnale. ꝙ. uel i delectatione carnis, uel l ad carnẽ ordinatis, cõpletum. § Tũc &c. Nã loquẽs intelligẽtur concluſio carnali utroque modo ſumpto, qñ & ꝓ ſanctione aſſignatũ eũ nõ, & eleemoſynam Hieronymus autẽ de carnali primo modo tñ accepto loquitur, qñ ieiuniũ (tacita eleemoſyna) ei ꝓ te medio aſſert. Largius ergo loquẽte concluſione, & ſtrictius Hieronymo, nulla fit diſcordantia ab utroq; dictorum.

¶ NOT.

¶NOT. Quòd peccatũ, ſi ordinetur ad carnem, i. ad aliquod commodum carnis, licet nõ compleatur in delectatione carnis, dicatur (vt ait litera) carnale, habetur expreſſe Gal. 5. Manifeſta (inquit) ſunt opera carnis, q̃ ſunt fornicatio, immunditia &c. auaritia, diſſenſiones, ſectæ, &c. Ecce i ꝙ enumerator auaritia ibi (vt hic) inter opera carnis: & (quod minus uidebatur) diſſenſiones, ſectæ, id eſt ſchiſmata, hæreſes. Ratio eſt: quia huiuſmodi ad commodũ temporale, & maxime principatus & gloriæ, ordinantur. Vnde Auguſtinus in lib. de vtilit. credend. hæreticum ab eius fine ultimo diffiniens, & proportionaliter ſchiſmaticum, ait, ꝙ hæreticus eſt, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ, principatuſque ſui gratia, falſas ac nouas opiniones, uel [illegible]

Scopus hæreticorũ, & ſchiſmaticorũ

3ᵐ illatio cõcluſionis. Ergo &c.

R. Negat illatio. S. Ratio eſt, non ꝙ eleemoſyna debitè facta non mundet omnia peccata; ſed quia congruenter applicatur horum trium ſingulis & ſingulis peccatis, & ſingulis peccatorum radicibus, & ſingulis bonis per ſatisfactionem à peccatore ſubtrahendis; ut ex concluſionibus patet.

¶NOT. Ex eo, ꝙ per unam uiã aliquid ſufficienter fit, non ſequitur, ꝙ alia ſit ſuperflua, ſi per eam hanc ſuoctam illud idẽ magis ſufficienter & conuenienter fiat. In cuius ſignum illud Philoſophi pronunciatum, quod poteſt fieri per pauciora, non debet fieri per plura, ex eodem Philoſopho recte (1. Phyſicorũ) intellecto gloſatur ſic, quod poteſt æquè bene fieri per pauciora, non d. f. p. p. Propterea textus recte negat illationẽ, ẽt ꝙ admittat, eleemoſynam omnia mundare peccata. Ne tamen ex hoc dicto de eleemoſyna cadas in errorem peſtiferum quorundam [illegible] appendicem tertio locu de hoc monentem.

4ᵐ minor, Multo plura ſunt peccatorum genera, quam tria. R. reducibilia tamen ad illa. S. Tunc &c. S [illegible] concluſionibus articuli, ꝙ omnia, quotcunque ſint, reducantur generaliter ad tria: quoniam quando de trib. [illegible] o [illegible] horum habent.

5ᵐ de antecedente. Non computãtur. R. explicitè: [illegible], implicitè S. Tunc &c. Nam per eleemoſynam intelligunt concludentes quicquid ad proximi utilitatem [illegible]; per ieiunium quicquid ad corporis pertinet afflictionem; per orationem quicquid latriæ Deo exhibetur: inter quorum aliqua profecto continentur ea omnia, quæ in argumento adducta ſunt.

Eleemoſyna, ieiuniũ oratio continent multa.

[illegible] Ergo propter hoc (vt in textus calce dicitur) etiã opus unum poteſt habere plures rationes ſatisfaciẽdi. Hoc eſt. Poteſt oratio (puta) habere uicem ieiunij, inquantum ad carnẽ affligendam fit; & eleemoſynæ, inquantum pro utilitate proximi, & orationis, inquantum ad Deum latria honorandum dirigitur. Non tamen hinc te decipias, credens Eccleſiæ præcepto, ac pœnitentiæ à confeſſario iniuncta, de ieiunio ſatisfacere, quando non ieiunate, ſed orationibus orate propria authoritate, uolueris. Non n. hoc docet hic. ſed illud tm̃, qd̃ expreſſũ eſt.

Error cauendus.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quõ per rõnem interimas hæreſes Iouinianiſt (Piat. Lotheranis) dicentis ieiuniũ nullius eſſe meriti apud Deũ; atq; Pelagij (Piat. Pelagius) dicentis; orõnem prorſus eſſe inutilẽ, nullius uirtutis. Qui n. rõne probauit, & ieiuniũ, & orõnẽ eſſe opera ſatisfactoria, eadẽ probas, ꝙ ſunt alicuius uirtutis, & meritoriũ ſatisfactionis actus ut ſ. q. 13. ar. 1. & opus meritoriũ. q. 14. ar. 2. & q. huius ar. 2. 1ᵐ.

Vel p S. Eccl. cõ ta hæt. Iou. &c.

2 ¶Secundò habes: quõ p rõnẽ oſtendas, meritò dãnari pdictas hæreſes à Cõcil. Trid. ſeſſ. 6. c. 14. hic Docendũ eſt, Chriſtiani hois pœnitentiã poſt lapſũ continere ceſſationẽ à peccatis, eorũ deteſtationẽ cor rõ-

AD 3ᵐ dicendum, ꝙ quãuis ſingula iſtorum per quandã conuenientiam ſingulis peccatis approprietur, quia congruũ eſt in quo quis peccauit, vt in hoc puniatur, & ꝙ peccati cõmiſſi per ſatisfactionem radix abſcindatur: tamen quodlibet horum pro quolibet peccato ſatisfacere poteſt. Vnde ei qui non poteſt vnum ex his perficere, iniũgatur aliud, & præcipue eleemoſyna aliorum uices ſupplere põt, inquantum alia ſatiſfactionis opera eleemoſynam quiſque ſibi meretur quodammodo in illis eleemoſynam tribuit. Vnde non oportet ꝙ ſi eleemoſyna omnia mũdat peccata, ꝙ propter hoc aliæ ſatiſfactiones ſuperfluant.

AD 4ᵐ dicendum, ꝙ quamuis ſint multa peccata in ſpecie tamen omnia alia ad illa tres radices, vel ad illa tria peccatorũ genera, quibus diximus dictas ſatisfactiões rñdere, reducunt.

AD 5ᵐ dicendum, ꝙ quicquid ad afflictionẽ corporis ptinet, totum ad ieiunium refertur, & quicquid in proximi utilitate expenditur, totum eleemoſynæ rationem habet; & ſimiliter quæcunque latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem, & ideo etiam unum opus poteſt habere plures rationes ſatisfaciendi.

A tritũ, & humiliatũ: eorundẽ ſacramentalẽ confeſſionẽ, item ſatisfactionem, per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis uitæ exercitia. Hæc ibi. Vbi ieiuniũ, orationemq́; eſſe utilia, & alicuius uirtutis, ac meriti, determinari uides p hoc, ꝙ ſatisfactoria decernãt: & alia quoq; pia exercitia (quod eſt piu confirmationa rñſionis ad 5ᵐ.) in ſatisfactionem computat. Et ſeſſ. 14. can. 13. ſi qs dixerit: pro peccatis, quo ad pœnam tẽporalẽ, minime Deo per Chriſti merita ſatisfia ri pœnis &c. ut ieiunijs. orationib. eleemoſynis. uel alijs etiã pietatis operib. atque iõ optimam pœnitentiam eſſe tm̃ nouã uitam; Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi vides id, quod ſupra, & alteri anathematiſmũ cõtra negantes iſta eſſe ſatisfactoria, atq; iõ nullius meriti, uirtutis uel utilitatis. Itẽ à Cõc. Carthag. 4. c. 85. Baptizandi, diu ſub abſtinẽtia uini, & carnium, crebra examinatione baptiſmũ percipiant. Hæc ibi, & recitantur de conſecr. diſt. 4 Ergo ieiunium, imò eſt abſtinentia,

C eſt ad vtilitatem, & alicuius uirtutis, ac meriti. Item à Concilio Telenſi, in reſcripto ad Siricium Papam, contra Iouinianiſtas. Non in indulgentia corporis, non in honore aliquo ad ſaturitatem & diligentiam carnis, non in deſiderijs erroris, ſed in ſpiritu, quo renouamur, eſſe uiuendum. Si parum eſt, quod Apoſtolos dixit; audiát Prophetã dicẽtẽ, & operui in ieiunio aíam meã. Ergo, q non ieiunat, intectus & nudus eſt: patet vulneri. Denique ſi Adam ſe tex-ſſet ieiunio, non fuiſſet nudus effectus. Niniue ſe à morte ieiunio liberauit & ipſa Dominus ait: non eijcitur hoc genus dæmoniorum, niſi per orationem & ieiunium. Hæc ibi. Vbi etiam de oratione habetur, ꝙ eſt alicuius utilitatis, & virtutis; cũ dæmoniũ exagitet, ac expellat. Itẽ à Papa Siricio; vt ex eodẽ reſcripto habetur. Itaque Iouinianum, Germinatorem, Fœlicẽ, Plotinum, Geminialem, Martialem, Ianuariũ, & Ingenioſum, quos ſanctitas ſua damnauit, ſcias apud nos quoque ſecundũ

D iudicium tuum eſſe damnatos. Hæc ibi. Audiuimus modo ex Auguſtino in de ſi. catho. ꝙ capitula ſeu dogm. ta illa nõ poſſunt recipi; quorum damnatur authoris. Item à ſcripturis multis, quarum tu loca uidebis. Nam populus Hebræus, ieiunio à Samuele ei dicto in Maſphat, hoſtes ſuperauit. 1. reg. 7. & Achab ieiunio, ſacco, lachrymis ſuorum veniam criminum obtinuit. 3. reg. 21. & Iudith ieiunio affli[illegible] Holofernem proſtrauit, Iudit. 9. & Daniel trium ebdomadarum ieiunio, viſionem Domini intellexit Dani. 10. & Heſter poſt triduanum ieiunium furorem Aſſueri in manſuetudinem conuertit, Heſt. 4. & Machabæus contra Gorgiam pugnaturus, ieiunioſe ſe armans uictoria potitus eſt. Quid? Saluator noſter, qui nos ſolũ n utila, ac uirtuoſa, docuit, ieiunium nobis exemplo ſuo commendauit Matth. 4. & ieiunij modum nobis inſtruxit, ut ſcilicet ieiunium noſtrum uacaret ab hypocriſi, & uana gloria, Matth. 6 & ieiuniorum futurũ in nobis prædixit, inquiens Luc. 5. Venient dies, in quibus aufe-

E retur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. Item à Cœleſtino. 1. Papa, in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, in qua errores Pelag j dãnat; ſic. Orationes Eccleſiæ gratiam Chriſti exorant; qua genus humanum reparatur, & ab æterna damnatione reducitur. Hæc illa in ſententia. Item apertiſſimè à Chriſto Domino Luc. 18. oportet ſemper orare, & nunquam deficere. Item act. 10. Cornelij orationes tuæ aſcenderunt ante conſpectum Domini & nunc mitte, & accerſi Simonem qui uocatur Petrus; hic dicet tibi, quid te oporteat facere. En. aſorunt. Iſte Cornelius nondum erat actualiter baptizatus; & tamen orationes ſuæ tã valere fuerunt: ut ſalutis notitiam pleniorem his mediantib. habere promeruerit. ¶Tertiò habes: quomodo per rat ... [illegible] meritò eſſa intinuatum eleemoſynæ ſuiſſe ſatisfactoriæ, in Concilio quinto Conſtantinop act. 1 ſic. Eleemoſynis fidelibus expurgari peccata dicitis. Hæc ibi. Item Tob. 4 eleemoſyna ab omni peccato, & morte, liberat: & non patietur animam ire in tenebras. Item eccleſiſ. 3. Ignem ardentem ex-

Col. 2. Eph. 4. Pſal. 68.

Matth. 17. Mar. 9.

De ieiunio.

3 De eleemoſyna.

tinguit aqua: & eleemoſyna reſiſtit peccatis. Item ibi. 29. Concluide eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro ſe ex orabit ab omni malo. Item iterum Tobi. 12. Eccleſi. 3. 4. 7. 17. & Dan. 4. Matth. 6. Luc. 11. 12. Actu. 10. 24. Propter authoritatum tamen præmiſſatum occaſionem, præſertim Tobi. 4. Eccleſi. 3. caue diligēter: nè incidas in errorem quorundā, ab Auguſtino de ciuit. lib. 21. c. 22. recitatorum, dicentium: q eleemoſynæ ſunt tātæ virtutis: ut quicunque exercuerit, quantūlibet criminoſè, & nefariè uiuat, æternum tamen ſupplicium non eſt habiturus. Caue ēt, inde nè impingas in ſcandaloſam illā propoſitionem nonnullorum, recitatam ab Alfon. caſt. de iuſ. hæt. punit. lib. 1. ca. 3. dicentium, q eleemoſynam pauperib. elargiri eſt maioris meritu, quam eleemoſynā pro Miſſæ ſacrificio offerre. Nam primū damnat apertiſſimè Apoſtolus. 1. Cor. 13. ſi diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem nō habeam: nihil mihi prodeſt. Nota ly omnes, ly meas, ly cibos, ly pauperum; ly nihil. ſ. ad uitam æternā promerendam, & ſupplicium æternum euadendum. Item illud damnat Concilium Cabilonēſe 2m. c. 36. ſed nec hoc prætereundum putauimus: q quidā ex induſtria peccātes propter eleemoſynarū largitionē, quandam ſibi promittunt impunitatē. Eleemoſyna extinguit peccata (iuxta illud, ignem ardentē extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata): ſed ea, quę aut neceſſitate, aut caſu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea uerò, quæ ex induſtria, aut cuiuslibet libidinis explendæ cauſa iccircò fiunt, ut eleemoſynis redimantur, nequaquam eis redimi poſſunt: quia, qui hoc per petrarunt, uidentur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat. Non ergo quis iccircò peccare dēt, ut eleemoſynā faciat: ſed iō eleemoſynam facere dēt, quia peccauit. Mētem. n. & corpus, quæ libido traxit ad culpam, afflictio, & contritio dēt reducere ad ueniā. Hæc ibi. Ex his quoq; recte gloſato tu illud Tob. 4. cum dicit, q eleemoſyna non patietur, animam ire in tenebras. Vel etiam intellige ſic, q eleemoſyna, quantum eſt de ſe, & e non aūt, ſi aliàs malè uiuat. Vide. q. 14 at. 3. appen & q. 15. at. 1. appen & prima par. q. 87 at. 2. appen Diſputat & Aug. li. de ciui. l. 21. c. 27. contra pdictū errorē à ſe de alijs recitatū ſup. Porrò propoſitionē illā ſcādaloſā redarguit tō hæc (ut alia omittamus). Nā illa (ut cuiq; patere pōt) à ſacrificio Miſſę, reuerētiaq; eius, auertit. Si. n. populus credat, minoris meriti eſſe Miſſæ ſacrificiū, q eleemoſynā, ſuo populus reuerebitur minus, q oportet, illud ſacrificium, & conſequenter nō tam frequenter, ut nunc facit, illud celebrari faciet; ſed unam Miſſam (ut euomuit Lutherus) uni populo affirmabit eſſe ſatis. Redarguit ēt atq; damnat hanc Concil. Trid. ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis, F & euitandis, in celebratione Miſſæ. Quòd ſi neceſſariò fatemur, nullum aliud opus adeò ſanctū ac diuinū à Chriſti fidelib. tractari poſſe, q hoc ipsū tremendum myſterium, quo uiuifica illa hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus, in altari p ſacerdotes quotidie immolatur: ſatis ēt apparet, oēm operā & diligētiā in eo ponendā eſſe, ut quanta maxima pōt interiori cordis munditia & puritate, atq; exteriori deuotionis, ac pietatis ſpecie peragatur. Hæc ibi. Nota ly tam ſanctum, ly tā diuinū, ly interiori, ly exteriori. Miſſa ergo, ſecundum Conciliū, nil ſanctius, nil diuinius; nil tāta interiori exteriorīq; deuotiōe tractādū. ¶ Quartò ut deinde ex ijs prædictis uiciſſim Angelica hæc doctrina declaretur, & conſolidetur. 4

Cauendū dno et. damnau.

QVAESTIO XVI.

De ſuſcipientibus pœnitentiam, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderādū de ſuſcipientibus pęnitentiam.

Circa qđ tria q̄runt. G

Primo, Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.

Secundo, Vtrum in ſanctis, qui ſunt in gloria.

Tertio, Vtrum in angelis bonis, ſeu malis.

ARTICVLVS I.

Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.

H AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q in innocentibus pęnitentia eſſe non poſſit. Quia pęnitentia eſt [b] cōmiſſa mala plangere, ſed innocentes nullum malum commiſerunt, ergo in eis pœnitentia non eſt.

2 ¶ Præt. Pęnitentia ex ſuo noīe importat pęnam, ſed innocentibus non [h] debetur pęna, ergo non eſt in eis pœnitentia.

I 3 ¶ Præt. Pęnitentia in idem concidit cum uindicatiua iuſtitia ſed omnibus exiſtentibus innocentibus uindicatiua iuſtitia locum non haberet, ergo nec pęnitentia: & ita non eſt in innocentibus.

SED CONTRA, Omnes uirtutes ſimul infunduntur, ſed pęnitentia eſt virtus, cum ergo in baptiſmo innocentibus infundantur aliæ uirtutes, infunditur etiam pœnitentia.

Præt. Ille, qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur ſanabilis, ergo, & ſimiliter, q nūquā fuit infirmus ſpiritualiter, ſed ſicut ſanatio in actu a vulnere peccati non eſt niſi per actū pęnitentiæ, ita nec ſanitas niſi p habitum, ergo ille, qui nunq̄ habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, q habitus medius eſt inter potentiam, & actum, & quia remoto priori, remouet poſterius, non aūt econuerſo, iō remota potētia ad actū, remouet habitus, ſi aūt remoto actu, & q a ſubtractio materiæ tollit actū pp hoc q act9 nō pōt eſſe ſine materia i q̄ trāſit, iō habitus alicuius virtutis cōpetit alicui, cui ñ ſuppetit materiam, pp hoc q ſuppetere pōt, & ita in actū exire, ſicut pauper homo pōt habere habitū magnificētiæ, ſed nō actū, q a non habet magnificationē diuitiarū, quę ſunt materia magnificentiæ, ſed pōt habere habitū; iō cū innocētes in ſtatu innocentiæ non habeant peccata commiſſa, quæ ſunt materia pęnitentię, ſed poſſunt habere, [m] actus pęnitentię in eis eſſe nō poſſunt, ſed habit9 pōt, ſed hoc ſi gratiam habeant, [n] cum qua omnes uirtutes infunduntur.

QVÆST. XVI. ART. I.

CONCL. Act9 pęnitentiæ in innocentib eſſe non poteſt ſed habitus ſi tā gratiam habeant.

¶ NOT. Hoc eſt (ad quæſitum verbaliter reſpondendo). Pęnitētia, quò ad actum, in innocētib. eſſe non pōt; ſed quò ad habitum: ſi tāmē grām habeāt.

¶ PROB. 1. Quia innocentes, in ſtatu innocentiæ, non habēt materiam pęnitētiæ (cum non habeant peccata commiſſa); & ſubtractio materię tollit actū (cum actus nō poſſit eſſe ſine materia in quam trāſit). 2. Quia (ly ſed habitus) innocentes poſſunt habere materiā pœnitentiæ (cum poſſint habere peccata commiſſa); & habit9 alicuius uirtutis competit alicui ppter hoc q ei materia illi9 ſuppetere pōt (patet per exemplū de paupere magnifico): 3. Quia (ly ſi tamen &c.) omnes uirtutes cum gratia infunduntur: & pœnitentia eſt uirtus. Concl. m.

Corollarium. Ergo de puerulis non baptizatis, q̄uis ſint innocētes ab oī peccato actuali (ſic. n. ēt innocētia nūc accipit) ñ intelligit cōcluſio, neq; pbatio: qm illi nō habent grām, cū ſint i peccato mortali originali. Ergo de ijs baptizatis intelligit. Ergo & de primis parētib. an pctm multo magis intelligit: qm hi & innocētes oīo erant, & in grā creati, 1. par. q. 95. at. 1. Ergo pęnitētia uirtus in primis parentibus tunc fuit ſecundū habitum tantūmodò; non quia non haberent uſum liberi arbitrij, ſed pp antedictam probationem. Eſt in puerulis baptizatis ſic tantummodo, & pp præmiſſam probationē, & pp carentiam uſus liberi arbitrij non eſt ullo modo in non baptizatis, & quia non habent grām, & quia carēt vſu liberi arbitrij. Hoc ex ſupabundanti, de uſu liberi arbitrij, dictū ſit: qm habeñ, oel ñ habeñ talē vſū (Licet ad pęnitētiæ actū concurrat. 1. 2. q. 113. at. 5.) non eſt obiectū pęnitentiæ; ſecūdū q̄ ſolā cōſiderationē, tanq ex proprijs, loquit S. Doctor.

NOT. In pbatiōe pctā cōmiſſa dicunt materia pęnitētię uirtutis; qm de peccato cōtracto. i. originali nō ē. q. 2. at. 2. ſed de oī actuali. q. 2. at 3. Dī ēt ibi, q oēs uirtutes cū grā infunduñ, de quo uide. 1. 2. q. 65. p totū: & q pęnitētia eſt uirtus, pro quo uide q. 1. at. 2.

62 Tho. 4. d. 14. q. 1. ar. 3. q. 2. & ſeq. Vide San. Th. ubi ſupra Apoſtolum.

Peccare cum prætextu ueniæ &c.

q.1.ar.2.& 3.par.q.85.ar.1. Ex hoc dicto ultimo in probatione A notabis: quòd hic ſermo ſit de pœnitentia, ut eſt uirtus: immò & in tota præſenti quæſtione. Non enim pœnitentia, ut ſacramentum, nominatur artic.1.2.& 3. ſed ſemper pœnitentia uirtus. Hinc titulus quæſtionis, à neſcio quo deuaſtatus, uidetur corrigendus, ut pro ly hoc ſacramentũ poſthac imprimatur ſic. De ſuſcipientibus pœnitentiam in tres. Deinde conſiderandum eſt de ſuſcipientibus pœnitentiam.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non commiſerint, poſſunt tamen committere; & ideo eis habitum pęnitẽtiæ habere competit: ſed tamẽ habitus iſte numquam in actũ exire poteſt, niſi forte reſpectu uenialium peccatorum, qa peccata mortalia tollũt ipſum; nec tamen eſt fruſtra, quia eſt perfectio potentiæ naturalis. B

1m de maiori.

Commiſſa plangere. ℞. Secundum quòd commiſſa ſunt: non aliter. §.i. ſi commiſſa ſunt actu, ex plangere actu; ſi commiſſa ſunt in potentia, plangere in potentia, i. habere propoſitum plangendi ea actualiter, ſi de facto aliquando committerentur. Tunc &c. Ad hoc enim, quòd innocentes peccata plagant ſecundum illud antedictum propoſitum, non eſt neceſſe: quòd de facto commiſerint peccata: ſed ſufficit, quòd illa committere potuerint. Nam ſic plangunt ea ſecundum quòd à ſeipſis commiſſa ſunt: & ſic ipſos peccata ſolum plangere intendit concluſio. dum in eis habitum tantummodo pœnitentiæ ponit.

1a NOT. 1a. A ly ſed iñ habitus &c. ſolũdet tacitæ obiectioni; quę ex nunc dictis poſſet fieri ſic. Habitum pniæ innocentibus cõpetere, dicis: ergo habitus hic qñque exibit in actum; enim fruſtra ſit illa potẽtia, q̃ nõ reducit ad actũ. Rñdet primo ad cõſequẽtiã, negando cum aliqua limitatione illam per hoc, quod dicit, ſed tamen habitus iſte &c. & reddit rationem talis negationis, per ly quia peccata mortalia tollunt ipſum. Reſpondet ſecundo ad probationem illius conſequentiæ, negando ipſam, per ly nec tamen eſt fruſtra: & huius negationis aſſignat rationem, per ly quia eſt perfectio &c. C

2a ¶NOT. 2a. Circa primũ iſtorũ, ſ. negationẽ cõſequẽtiæ cũ rõne ſua, aduerte: p hoc bñ: q̃ ille habitus eſt qdã uirtus in aĩa cõcomitãs grãm, inquantum ueniente gratia uenit (ut in pbatione cõcluſionis dictum eſt) & detinente illa definit (ut hic ſignatur per ly peccata mortalia tollunt ipſum;) & hæc uirtus uocat pnia. Sicut autem unaquæque res propriam inclinationem habet ad aliquid) ut ignis ad moueri ſurſum: (ita & hæc pœnitentia uirtus habet propriam inclinationem ad hoc, quòd dolere (ut decet) de peccato uult, ſi committere peccatum contingat. Remota uero uirtute, remoueri oportet & ipſam eius inclinationem: quemadmodum deſtructo fundamento, ædificium neceſſariò corruit. Cum igitur ad remotionem gratiæ, quæ per mortale peccatum tollitur, remoueatur & illa uirtus (vt 1.2.q.6.ar.2.) ſequitur de neceſſitate, quòd ipſa eadem numero eſſe non poterit exire in actum hunc, quod. ſ. actualiter doleat de mortali commiſſo. Nam ipſa tunc non eſt amplius: ſed mor, cum ſua illa inclinatione deſiit. Siue ergo, per ly habitum, intelligas ipſam uirtutem infuſam quæ pœnitentia dicitur; ſiue eius inclinationem: habitus ille (ut in textu dicitur) nunquàm in actum reſpectu peccati mortalis exire poteſt. D

Habitus in concluſione dictus.

Circa ſecundum in prima not. dictorum, ſ. negationem pbationis illius cõſequentiæ &c. aduerte: per hoc hr.: q̃ illa ppoſitio uulgatiſſima. ſ. fruſtra eſt illa potentia q̃ nõ reducitur ad actum multipliciter limitari põt, ut non ſit fruſtra, ẽt q̃ nunquàm reducatur ad actum. Primò, ſi illa potentia aliqđ aliud officium habeat, præter hoc, quod eſt referri ad actum: Secundò, ſi illa referatur ad plures actus: Tertiò, ſi illa referatur ſaltem conditionaliter ad aliquem actum. Ad primũ. n. horũ ſignandũ, di hic, q̃ iſte habitus, ẽt q̃ non reducatur ad actum, nõ eſt fruſtra; qa eſt perfectio potentiæ naturalis. Ac ſi dicatur. Habitus iſte habet aliud officium, ultra hoc, quòd referatur ad exire in actum: qđ quidem officium eſt perficere potentiam naturalem: & ideo, cum perficiat potentiam ipſam eſt. n. in uoluntate, ut in ſubiecto. 3. p.q.85 ar.4. non eſt fruſtra: quia non eſt totaliter otioſus. Ad 2m uerò eorundem ſignandum dr hic: q̃ ille habitus in actum exire põt reſpũ uenialium peccatorum. Ac ſi dicatur. Habitus iſte refertur ad plures actus. i. poſſe eius exire in actum dicitur pluribus modis: ſcilicet reſpectu uenialium, & reſpectu mortalium: & ideo, cum reſpectu unius. ſ. venialium, poſſit exire in actum, non eſt fruſtra ẽt iuxta relationem exeundi in actum. Ad 3m denique eorundem ſignandum, dr hic: q̃ eis, ſ. innocentib. habitũ pœnitentiæ hic cõpetit. Ac ſi dicatur. Innocentes cõditionaliter exeunt in actum, ẽt reſpũ pcti mortalis: qm habent ppoſitũ dolendi actu de eo, cũ iſta cõditione, ſ. ſi cõmiſſũ fuerit. Faciunt ẽt hæc p declaratione dictĩ in q. 80. ar. 1. ad 1m. & ſimilib. E

Fruſtra &c. qño uerificet.

2m de minori.

Non debetur. ℞. actu: non, poſſibiliter. §. Tunc &c. Nam pœnitentia dicit ſemper pœnam (ut arguitur:) ſed eam quandoque actualiter habitã, ut in peccatoribus pœnitentibus, qñque poſſibiliter ſolũ, ut in innocẽtibus. Hoc ipſum denotauit concluſio: eum pniæ habitũ, non actum, in innocentib. poſuit. Vide rñſionem ad 1m. cum ſuis elucid.

Ad secundum dicendum, q̃ quamuis non ſit in eis debita pęna actu, tamen in eis eſt aliquid poſſibile. pro quo eis pœna debeatur.

Ad tertium dicendum, quòd remanente potentia ad peccãdũ, adhuc haberet locum vindicatiua iuſtitia ſecundum habitum, quamuis non ſecundum actum, ſi peccata actu nõ eſſẽt.

2m de minori.

Non haberet ℞. ſecdm actũ: non, ſcdm habitum. §. Tunc &c. Sufficit. n. q̃ uindicatiua iuſtitia in innocentibus habeat locum ſecũdum habitum: ẽt q̃ in peccatoribus pœnitentibus habeat locũ ſecundum actum. Nam utrobique uindicatio iuſta exercetur: eum & peccatis de facto commiſſis uindicatio actu ſimpliciter, & eis de poſſibili committendis uindicatio actu conditionaliter aſſignatur. Vide reſponſionem ad primum, cum elucid. ſuis: & ad ſecundum.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. Primo quõ per rõnẽ à fortiori interimas hæreſim Catharorũ (ut refert Card. Turrecrem. de Eccleſ. lib. 4. c. 35.) dicentium q̃ non eſt pœnitendum de peccatis. Si. n. innocentibus, etiam q̃ de facto non peccauerint, conuenit ſuo mõ pnia (alioqn nec innocẽtes eſſent; ſi ppoſitũ dolẽdi actualiter, dato q̃ peccaſſent, nõ haberẽt) multo utique magis de peccatis iam actualiter commiſſis pœnitendum erit.

Veil. p S. Eccl. &c.

2 ¶Scdo hẽs: quõ à fortiori p rõnẽ ondas, illã meritò damnatam &c. ut qõ. 15. ar. 1. hẽ a &c. ut q. 6. ar. 1. & 3. appẽ Nã ibi confeſſionẽ eẽ neceſſariã demõſtrat: & cõfeſſio nõ ſit, niſi de pctis: q. 6. 9. ar. 4. & eſt actus pniæ. q. 7. a. 3. hẽ dam. à multis locis ſcript. ut Leuit. 5. 3. Reg 8. 2. Paralip. 6. Iob 21. 24. Sapien. 11. 12. Eccleſia 2. 10. 49. Hierem. 8. 18. 31. Ezechiel 18. 33. Matth. 3. Luc. 3. 5. 15. 24. Rom. 2. 2. Cor. 7. Actu. 2. 5. 8. 21. 20. 2. Petr. 3. Apocalip. 2. 3. 9. Sed unum ſufficiat expreſſè adducere in eius manifeſtiſſimam dãnationem Luc. 13. dictum, & à Concilio Tridentino ſeſſio. 14. cap. 1. pro ueritate firmanda, & contra errores, replicatum, ſcilicet. Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis. Ecce Chriſtus Dominus, qui paſſus eſt tot pœnitentias pro nobis loquitur. Quare? Vt ſcias, contra hæreticos: quod ſi compatimur & conglorificab. mur. Rom. 8. ſi autem non, non. Patrum dixi. Non enim Chriſtus ait ſolum, non. i. ſi non compatimini, non conregnabitis: ſed dicit plus, i. ſi non compatimini, peribitis. Quid clarius contra Catharos? D

Turris inuictiſſima contra errores.

3 ¶Tertio habes: quomodo per rationem & rectè intelligas, & in quo ſenſu meritò fuiſſe dictum oſtendas, illud Luc. 15. iuſti non indigent pniæ & illud, Luc. 5. non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores, ad pœnitentiam: ſine præiudicio iñ ueritatis in pñti articulo determinatæ. Indigent enim pœnitentia iuſti, ad illãque uocantur (ut hic docetur,) quia niſi haberent firmum propoſitum dolendi actualiter (ut oportet) de peccato, ſi ipſum aliquando committerent, non eſſent iuſti. & non indigent pœnitentia, neque uocantur ad illam (ut euangelium dicit,) qa, cum non commiſerint actu peccatum, de eo dolere tanquã de commiſſo non tenentur, immò nec poſſunt.

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò eẽ uirtualiter inſinuatum à ſcripturis, q̃ pnia eſt in innocentibus. Hoc aũt ſic inſinuatum vt Eccl. 7. Noli eẽ iuſtus multũ: & Eccle. 18. Sapiens in oĩbus metuit. Ille nãq; multum ſe eẽ iuſtum putat, q̃ ſe eſſe hoĩem peccabilem, quaſi in iuſtitia ſua nimis confiſus, non recognoſcit: & talis non metuit de caſu poſſibili ſibi uẽturo; & cõſequenter non præcauet ſibi ab illo, nec cogitat dicẽs, ſi (quod abſit) cadere quandoque habeo firmũ ppoſitũ, q̃ tunc uellem de caſu meo (ut oportet) pniam facere. Qñ igitur nos ſcriptura ad metuendum in omnibus hortatur, & ab eſſe multum iuſtos dehortatur: quaſi nos ad noſtræ conſiderationẽ fragilitatis reducit, & ad habendam pniam (mõ expoſito,) dum ſumus adhuc in iuſtitia, monet. Et quia (ut dictum eſt) nemo põt eẽ iuſtus, niſi etiam præmiſſum pœnitendi propoſitum habeat; ideo ſcriptura, quotieſcunque ad eſſe iuſtum inuitat aliquem, toties ipſis iuſtis, ẽt q̃ antea nunquàm actu mortaliter peccaſſent, pœnitentiam ſecundum habitũ cõpetere atteſtatur.

Plurimæ

ta in ratione non eſt tanta, ut poſtquam deſijt actus orationis, F perſeueret afflictio in carne, uel quòd, ſi perſeuerat, non eſt tanta, ut ratione huius oratio debeat connumerari inter ſatisfactiones relinquentes poſt ſe effectum corporalem manentem. Exemplum ſit de vino, & carnibus fomentum pugnæ ſenſualitatis contra ſpiritum per ſe ſingillatim subminiſtrantibus: quorum tamen ſolummodò vnum ſcilicet eſum carnium, prohibet Eccleſia tempore ieiuniorum, quamuis intendat minuere vires ſenſualitatis contra ſpiritum. Quia enim fomentum illud à vino ſubminiſtratum citò tranſit, maximè in comparatione ad carnes & fomentum à carnibus ſubminiſtratum diutius manet; ideò inter prohibita connumerare noluit Eccleſia vinum, etiam ſi fomentum illud aliquantiſper in ſenſualitate perduret: ut habetur ex 2. 2. quæſtione 147. articulo 8. ad primum.

per pœnitentiam Deo acceptæ ſunt, ſatisfactiones autem, quæ non relinquunt aliquem effectum in ſatisfaciente, poſtquam actus tranſijt, oportet ꝙ iterentur, ſicut eſt de oratione, & ſimilibus. Actus autem interior, quia totaliter tranſijt, nullo modo viuificatur, ſed oportet, ꝙ iteretur.

A P P E N D I X.

1 Vtil. p S. Eccl. cõtra hæreſim Buc. dãn. &c. EX articulo habes. ¶ Primo quomodo per rationem à fortiori interimas hæreſim Buceri (Prat Bucerus.) imp[i]iſſimè dicentis: homines debere credere, ſe eſſe gratos Deo p Chriſtum quantumlibet impurè, & ſceleratè viuant. Si enim p charitatem ſubſequentem opera etiam de genere bonorum facta in peccato mortali non poſſunt eſſe ſatisfactoria: eo quòd non poſſunt fieri grata Deo; multò utique magis homo peccata perpetrans non erit gratus Deo. Vide Homo in peccato uno mortali exiſtens bona opera faciendo non eſt gratus Deo; & adeò non eſt gratus, ut ſua etiam bona tunc facta ob hoc neque ſint, neque fieri poſſint per charitatem ſequentem, grata Deo: quomodo ergo fieri unquam poterit, ut homo opera mala, impura, ac ſcelerata, committens ſit gratus Deo? Taceo, quòd Bucerus ſuo iſto peſſimo dogmate implicitè admitit; quòd opera illa bona per charitatem ſequentem fiunt ſatisfactoria, immo quòd etiam tunc prius erant ſatiſfactoria: eò quòd (ſecundum Bucerum) tunc ille homo, quamuis in peccato mortali, erat Deo gratus, & conſequenter ſua opera tunc facta. Taceo, inquam, hoc: nè diſputatio de minori diſputatione de maiori aliquo modo impediat. ¶ Secundò habes: 2 quomodo per rationem à fortiori oſtendas, hanc meritò fuiſſe damnatam à Concilio Tridentino ſeſſ. 6. cap. 15. ſic. Aduerſus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium, aſſerendum eſt, non modò infidelitate, per quam & ipſa fides amittitur, ſed etiam quocunque alio mortali peccato, quamuis non amittatur fides, acceptam iuſtificationis gratiam amitti; diuinæ legis doctrinam defendendo: quæ à regno Dei non ſolùm infideles excludit, ſed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, maſculorum concubitores, fures auaros, ebrioſos, maledicos, rapaces, cæteroſque omnes, qui letalia committunt peccata: à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abſtinere poſſunt, & pro quibus à Chriſti gratia ſeparentur. Hæc ibi: & canon. 27 ſi quis dixerit: nullum eſſe mortale peccatum, niſi infidelitatis, aut nullo alio, quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, ſemel acceptam gratiam amitti: Anathema ſit. Hæc ibi. Quibus omnibus Concilij verbis vides adeò Bucerum cum ſua dulci, moruſcia tamen, cantilena conſtringi: ut non habeat, quo ſe uertat. Item à &c. vt applicare potes huc ex artic. primo, & ſecundo append. ubi oſtenditur Chriſtum non influere actualiter, niſi in iuſtificatoſ, atque non claudicandum, & conſequenter damnatur, ꝙ ſceleratè viuentes ſint grati Deo per Chriſtum, aut etiam quòd hoc ipſum iſti credere debeant, quamdiu ſic vixerint. Item à Iuſtitia in eum, tanquam hæreticum, exercita: quoniam ann. 1557. die menſe Februarij, reintegrata religione in Anglia, animaduerſum eſt in oſſa Buceri, eo quòd indignè uiderentur pijs, quæ in ſacro loco ſepulta quieſcerent; quare defoſſa in Anglia combuſta ſunt (teſte Eſdano). Cum enim Augu. de fide cathol. de quibuſdam hæreticis dicat, quomodo poterunt illa capitula recipi, quorum damnantur authores? patet quòd ex damnatione prædicta Buceri, eius capitula ſeu dogmata, quorum vnum eſt hæreſis in principio narrata, pariter damnari contelliguntur. Item à Scripturis ſecundo. Cor 6. 7. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? aut quæ ſocietas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Chriſti ad belial. Aut quæ pars fideli cum infideli? Qui autem conſenſus templo Dei cum idolis? Vos enim eſtis templum Dei uiui ſicut dicit dominus: Le. 11. quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter illos; & ero illorum Deus, & ipſi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum, & ſeparamini, dicit Dominus; & immundum nè tetigeritis: & ego recipiam uos, & ero nobis in patrē, & vos eritis mihi in filios & filias; dicit Dominus omnipotens. Has ergo habentes promiſſiones, charißimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Vides nè; Apoſtolum ex promiſſione, & ſpe, gratificandi nos Deo, deducere concluſionem hanc; Mundemus G nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei? Vbi nos gratos Deo neque eſſe, neque debere credere eſſe, apertiſſimè (contra Bucerum) monſtrauit: niſi emundemus nos non tantum ab aliquo, ſed & ab omni inquinamento, non tantum carnis, ſed & ſpiritus. Quare autem dixit, ſanctificationem perficientes: Quia non ſolùm emundare ſe à malo quocunque requiritur ad hoc, ut quis ſit gratus Deo; ſed etiam facere bonum, (quod eſt ſequi ſanctimoniam, ſine qua nemo uidebit Deum) ad hoc ipſum conrequiritur. Notaſtine illas interrogationes, Hebr. 12. quaſi per manifeſtiſſimæ veritatis inculcationem in principio ab eodem factas? Quæ (inquit) participatio &c. Quæ ſocietas &c. Quæ conuentio &c. Quæ pars &c. Qui conſenſus &c. Ac ſi dicat; Nulla, Nullus: Hoc norunt omnes ratione utentes. Quibus verbis Apoſtolus, ſeu potius in Apoſtolo Spiritus ſanctus, quaſi digito monſtrauit; Bucerum illam ſuam hæ- H reſim enormem eſſe notoriè ſine ratione. Item à Leuit. 11. 19. 20. ſancti eritis, quia ego ſanctus ſum. Nè autem ſanctitatem noſtram, more Buceri, libertatem ſceleratè uiuendi ſomniares; addidit ly mihi, in capitulo 20. dicens eritis ſancti mihi. Quæ autem ſit ſanctitas ei, ideſt quæ ſanctitas in nobis placeat ei; exprimitur Deuter. 10. ſic. Et nunc Iſrael quid Dominus tuus petit à te: niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum, ac ſeruias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua, cuſtodiaſque mandata Domini? Vbi patet ex librorum ordine: Sanctitas requiſita, à Deo in nobis. quòd ſanctitatem, quam in Leuitici capitulis requiſierat à populo; nunc eidem populo, ne quando ab aliquibus nomine ſanctitatis abutentibus deciperetur, diſtinctiſſimis lucidiſſimiſque uerbis declarat. Item à 1. Ioan. primo. Si dixerimus, quoniam ſocietatem habemus cum eo; & in tenebris ambulamus: mentimur, & veritatem non facimus. Si au- I tem in luce ambulamus, ſicut & ipſe in luce eſt; ſocietatem habemus ad inuicem, & ſanguis Ieſu Chriſti filij eius emundat nos ab omni peccato. Ergo, ſecundum Beatum Ioannem, non ſumus grati Deo, ſi in peccatis ambulamus; & ſi hoc credimus (ut ſuadebat Bucerus), à veritate deuiamus, & mentimur. Ergo, ſecundum eundem Ioan. Chriſti ſanguis non Pſal. 140. emundat nos, ideſt non prodeſt nobis: ſi, & dum, ambulamus in tenebris. Ergo, ſecundum eundem, non ſumus per Chriſtum grati Deo: ſi, & dum ambulamus in peccatis. Ergo, ſecundum eundem, emundari per Chriſti ſanguinem non tantum ab vno, ſed etiam ab omni peccato exigitur ad hoc: vt ſocietatem habeamus cum Deo, ideſt ſimus grati ei. Hæc omnia deducta ſunt ex B. Ioan. authoritate illa, ad tollendum uerba malitiæ Buceri & ſimilium excuſantium excuſationes in peccatis. Item meritò eſſe damnatam Gal. ſecundo. Nunquid Chriſtus peccati miniſter eſt? Abſit. Non vult ergo Apo- K ſtolus ullo modo: ꝙ patrocinio, uel miniſterio, aut alio quouis fauoris prætextu, Chriſti glorientur (quod hæreticis familiare eſt), uel etiam innitantur ij; qui voluntariè in ſceleribus & impudicitijs viuunt. Aliter enim agentes Chriſtum tanquam miniſtrum peccati faciunt: cum tamen, ſecundum rei ueritatem nihil à diuina iuſtitia magis alienum ſit. Item à 1. theſ. 4. Non uocauit nos Deus in immunditia, ſed in ſanctificationem. Familiaris vox hæreticorũ à Paulo cõcluſiue. Huic Apoſtolico dicto ſubinferas tu; quòd Deus uocauit nos ad hoc, ut ſimus grati ſibi; & uidebis damnationem Buceri cum ſimilibus, apertam. Item à 2. theſ. 2. ambuletis dignè Deo, qui uocauit nos in ſuum regnum. ¶ Tertiò habes: quomodo 3 per tam uicem dicta ſcripturarum ſuperius, pro quanto uirtualiter ſaltem indirectè innuunt, opera in mortali facta non eſſe poſſe ſatisfactoria ſeu non placentia Deo, & declares & probes (& quantum opus eſt) tuearis. ¶ Quartò vides: quomodo ex his 4 vicißim articuli præſentis doctrina firmetur & declaretur.

QVÆST.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bona facta extra charitatē ſint in aliquo meritoria.

AD QVARTVM ſic proceditur, Videtur quòd opera extra charitatē facta ſint alicuius boni meritoria ſaltem temporalis. Quia ſicut ſe habet pęna ad malum actum, [h] ita ſe habet præmium ad bonum, ſed nullū malum factum apud Deum iuſtum iudicem eſt impunitū, ergo nec aliquod bonum irremuneratū, & ſic per illud bonum aliquid meretur.

¶2 Præterea, Merces non datur, niſi [h] merito: ſed operibus extra charitatem factis merces datur, ut dicitur Mat. 5. de illis, qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quòd Receperunt mercedem ſuam: ergo illa fuerūt alicuius boni meritoria.

¶3 Præterea, Duo exiſtentes in peccato, quorū unus multa bona facit ex genere, & circunſtātia, alius autem nulla, æqualiter propinqui non ſe habent ad accipiendū bona à Deo, alias non eſſet ei conſulendum, ut aliquid boni faceret, ſed magis qui appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit, ergo ille ꝑ opera bona, quę facit aliquid a Deo [h] meretur.

SED CONTRA, eſt quod Aug. dicit, quòd peccator non eſt[h] dignus pane, quo ueſcitur, ergo non poteſt aliquid a Deo mereri.

¶Præterea, Qui nihil eſt, non poteſt aliquid mereri, ſed peccator non habens charitatem, nihil eſt ſecundum eſſe ſpirituale, ut patet primæ Corinh. 13. ergo non poteſt aliquid [h] mereri.

RESPON. dicendum, quòd meritum proprie dicitur actio qua efficitur, ut ei, qui agit, ſit iuſtū aliquid dari, ſed iuſtitia dupliciter dicitur. Vno modo proprie, quæ ſ. reſpicit debitum ex parte recipientis. Alio modo quaſi ſimilitudinarie, quæ reſpicit debitum ex parte dantis. Aliquid. n. decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitū recipiendi, & ſic iuſtitia dicitur decētia diuinæ bonitatis, ſicut A Anſel. dicit, ꝙ Deus iuſtus eſt cum peccatoribus parcit, quia cum decet. & ſecundum hoc etiā meritū dupliciter dicitur. Vno modo ꝑ quod efficitur, ut ipſe agēs habeat debitum recipiendi, & hoc uocatur meritum cōdigni. Alio modo per quod efficitur, ut ſit debitum dandi in dante ſecundum decentiam ipſius, & iō hoc meritum dicitur meritū cōgrui. Cum autem in omnibus illis, B quæ gratis dantur, prima ratio dandi ſit amor, impoſſibile eſt, quòd aliquis tale ſibi debitū faciat, qui amicitia caret, & iō cum omnia, & temporalia, & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere poteſt debitum recipiendi aliquid illorum, niſi per charitatē ad Deū, & ideo [m] opera extra charitatē facta non ſunt meritoria ex cōdigno neque æterni, neque temporalis alicuius boni apud Deū C [n]: ſed quia diuinam bonitatē decet, ut ubicunque diſpoſitionē inuenit perfectionem adijciat, ideo[o] ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatē facta:[q] & ſecundum hoc, opera iſta ad triplex bonum ualent ſcilicet ad temporalium conſecutionem, ad diſpoſitionē ad gratiam, & ad aſſuetudinem bonorum D operum: quia tamē hoc meritum non proprie dicitur meritum, ideo[s] magis concedēdum eſt, quòd huiuſmodi opera non ſint alicuius meritoria, quàm quod ſint[t].

AD PRIMVM ergo dicēdum: ꝙ Philoſoph. dicit. 8. Ethi. Quia filius per omnia, quæ facere poteſt, nihil æquale reddere parri poteſt his, quæ a patre recipit, ideo nunquàm pater debitor fi- E lij efficitur, & multo minus homo poteſt propter æquiualentiam operis Deum ſibi conſtituere debitorem: & ideo nullū opus ex quantitate ſuæ bonitatis habet quòd aliquid mereat̄, ſed ex ui charitatis, quæ facit ea quæ ſunt amicorum eſſe communia. Vnde quantumcunque ſit bonum extra charitatem factum, non facit (proprie loquendo) ꝙ aliquid recipiendi à Deo faciens debitū habeat, ſed opus

QVÆST. XIIII. ART. IIII.

57 De ualore operū extra charitatē uide par totū, & præſentis articuli & ſequētis.

CONCL. 1ª. Opera bona extra charitatem facta nō ſunt meritoria de condigno neque æterni neque temporalis alicuius boni apud Deū.

¶PROB. Quia impoſſibile eſt, quod ꝑ aliquod opus aliquis debitum recipiendi ſibi faciat apud eum, cuius amicitia carat (cū prima radix dandi ea, quæ gratis dantur, ſit amor.) & amicitia ad Deum eſt per charitatem (ut patet.)

¶NOT. Prima pars antecedētis cum ſui probatione importat duo, quæ ſibi uidentur contraria: ſcilicet & quòd aliqua gratis dentur, & tamen quòd debitum ſit, ut recipiantur. Si enim debitum eſt, ut recipiantur, da iuſtitia dantur: & ſi de iuſtitia dātur, quomodo gratis dantur? Ad hue dicit: quòd ambo ſtant ſimul, nec ulla eſt diſcrepātia, immo concordia magna inter hæc, ſi recte intelligantur. De quo intellectu recto conſequendo uide 1. par. quæſtio. 21. articu. 1. & 3. & 4. item, exemplificando pulcherrimè, ſupra add. quæſtio. 13. articu. 1. no. poſt ad ſecūdum. Dicit ergo probatio: Impoſſibile eſt, quòd aliquis &c. Hoc eſt. Niſi ego habeā amicitiam tecum; nō poſſum contrahere debitum recipiēdi a te aliquid eorum, quæ daturus es mihi ex amore radicaliter primo. Et hoc patet ex terminis ipſis. Nam ſi amor tuus atga me ſolum inuitat te ad dandū aliqua mihi; tu poteris quidē illa mihi dare, etiam ſi ego non amem te: ueruntamē nullum mihi ius recipiendi illa abs te acquirere poterò unquàm, niſi te amem te (& hoc eſt, habero me amicitiam ad te); maxime quando illud ius nō poteſt conſurgere, niſi ex ui charitatis (ut in ad primum. Verū tamen ſi ego amem te: tunc & tu das mihi gratis, conſiderando primam radicem dandi, (ex amore. n. radicaliter primò ad hoc moueris); & ego aliquod ius habeo recipiendi illud donū a te.

Amor eſt prima radix diuinorum beneficiorū.

CONCL. 2ª. Ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum ꝑ opera extra charitatem facta.

¶PROB. Quia opera talia diſpoſitionem quādam bonam important; & diuinam bonitatem decet, ut, ubicūque bonam diſpoſitionem inuenit perfectionē adijciat.

¶NOT. Relinquitur utraque propoſitiones iſta ut ex ſ aclarę & merito. ut conſideranti patet. Bonitas tamen diſpoſitionis illa, da qua eſt primu propoſitio, declaratur in textu eſſe triplex: ſcilicet ad temporalia. gratiam, operumqua moral ū aſſuetudinem. Valde igitur utile eſt ſemp: in quocunque ſtatu operari bonū, & ualde noxium eſt ſuadere contrarium. Concl. m

Inſtanter operare, ſeu inceſſanter. Eccleſ. 9.

Conclu. p

¶CONCL. 3ª. Magis concedendū eſt: quòd opera bona extra charitatem facta non ſint alicuius boni meritoria, quàm quòd ſint.

¶PROB. Quia meritum congrui (da quo in ſecunda concluſione) non eſt propriè meritum (ut patet in principio corporis articuli. Conclu. s.

¶NOT. Si memoria tenueris propoſitionem hanc, quòd ſcilicet meritum cōgrui non eſt propriè meritum, nonnullas circa materiam ſimilē opiniones aliquorū, ac fortè Thomiſtarū diuerſas facilè concordabis.

1m de maiori

lia ꝶ quantum ad correſpondent à pœnæ ad malum actū, & præmij ad bonū: nō quantum ad merendum pœnam, & præmium. §. Nullū enim opus bonū ex quantitate ſuæ bonitatis habet, quòd de condigno mereatur aliquid a deo, ſed tantum ex ui charitatis, cum tamen malū opus ex quātitate ſuę malitię de condigno ſuæ

ſine (quod in idem redit) ſecundum æquiualentiam mereatur poenam: & hoc propter rationē de utroque in litera adductam. Tunc &c. Aliud tñ q; eſt, nullum bonū eſſe irremuneratū a Deo & aliud eſt, nullū bonum eſſe ſic. i. de condigno, irremuneratū à Deo. Primum eſt uerum (ut arguitur, & apud oēs rectè ſentientes patet) ſecundū eſt falſum, qm̄ non omne bonū de cōdigno meretur remunerationem illam (ut prima cōcluſio docet).

2m de maiori

Merito ℞. Vel congrui, uel cōdigni. §. Tūc &c. Nam quærimus in pñti, utrū talia opera meritū condigni hēant, ſiue mereantur de cōdigno: et authoritas illa Matth. 5. loquitur ſolum de meritò cōgrui. Vnde abſq; contrarietate conceditur 2m, ut facit 2a concluſio: & negatur primum, ut
18 facit pa.

3m de cōcluſione.

Mereri. ℞. de cōgruo noo, da condigno. § Tunc &c. ut patet inſpicienti concluſiones 1am & 2am. Vide etiam reſponſionem formalem ad argumentum ſecundum.

4m ex Auguſtino.

Dignus. ℞. Dignitate meriti de condigno: non, dignitate meriti de congruo §. Tunc &c ut patet ex ſupradictis.

5m de concluſione.

Mereri. ℞ de condigno: nō de congruo § Tunc &c. licet. n. q nihil eſt abſolutè, nihil poſſit, nec etiam de congruo, mereri (ut maior argumenti intelligitur) tamē ille, qui nihil eſt ſolum in eſſe ſpirituali, poteſt de congruo mereri.

¶ Corollarium. Ergo duo ultima argumenta ſic (ut præfert) gloſſata faciunt pro concluſione prima, tanquām probationes eius: & tria priora faciunt pro ſecunda.

malum ex quantitate ſuæ malitiæ ſecundum æquiualentiā pœnam meretur, quia ex parte Dei non ſunt nobis aliqua mala facta, ſicut bona: & ideo quāmuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non tamen opus bonum ſine charitate meretur
G ex condigno præmium.

Ad 2m, & 3m dicēdū, q̄ ꝓcedūt de merito cōgrui, aliæ aūt rōes procedunt de merito condigni.

Articvlvs V.

Vtrum opera prædicta ualeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur quòd opera prædicta non ualent ad pœnę infernalis mitigationem, quia ſecundū
H quantitatem culpæ, erit quantitas pœnæ in inferno, ſed opera extra charitatem non minuunt quantitatem peccati,[h] ergo nec infernalis pœnæ.

¶ 2 Præterea, Pœna infernalis q̄uis ſit dura ratione infinitatis, tamen intenſione finita eſt, ſed quodlibet finitum cōſumitur aliqua finita ſubtractione facta, ſi ergo opera extra charitatem facta aliquid[h] ſubtraherent de pœna debita pro peccatis, contingeret tantū multiplicari illa opera q̄ totaliter tolleretur pœna inferni, quod falſum eſt.

¶ 3 Præterea, Suffragia eccleſiæ ſunt magis efficacia, quàm opera extra charitatem facta: ſed ſicut ait Auguſt. in Ench. Damna-

F de cōdigno futuræ gloriæ. i. uitæ æternæ. Vide loquitur Apoſtolus de merito condigni, ſicut & Pelagius; de operib. ſecundū ſe conſideratis abſq; auxilio gratiæ Dei, ſicut & Pelagius: & tñ da his ad literā negat, quod Pelagius pro ſua ſuperbia affirmat. Itē e conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 16. Chriſtus Ieſus tanq̄ caput in membra, & tanq̄ uitis in palmites, in ipſos iuſtificatos iugiter uirtutē influit: q̄ uirtus bona eorum opera ſp antecedit, et comitatur, & ſubſeq̄t & ſine qua nullo pacto Deo grata & meritoria, eſſe poſſent. Hæc ibi. Nota ly ſine qua, & ly nullo pacto: & q̄ loquitur de operib. iuſtificatorū. Ergo a fortiori (ſecūdū concilium) opera non iuſtificatorū nō pñt ſine uirtute influxa à Chřo eſſa meritoria uitæ æternæ. Ad merēdū igitur (ſecūdū cōcilium) oportet operantē eſſe in gřa, tpore per ipſam iuſtificatum, & ultra hoc a Chriſto influxum uirtutis motiuæ ad operandum participare. & hoc eſt, quod S. Th. in 1. 2. q. 109. arti. 9. catholicè determinauit: ubi eū uideas, cū pulcherrimo exēplo Auguſtini. Item ab eodem cōcilio ibidem canon. 2. ibi. Si qs dixerit ad hoc ſolū diuinam gratiā per Chriſtū Ieſum dari, ut facilius homo iuſtè uiuere, ac uitam æternā promereri, poſſit quaſi per liberum arbitriū ſine gratia utrunq;, ſed ægrè tamen & difficulter poſſit; anathema ſit. Hæc ibi. Itē a &c. ut in 1. par. q. 12. ar. 4 & 23 ar. 1. & 62. ar. 2. & 82. ar. 2. appen. Item a cōcilijs Mileuitano ca. 4. 5. 6. & Arauſicano. c 3. 6. 7. 8. 25. & a Carthaginenſi in epiſtola ad Papā Innocentiū primū, quæ hr. 1. to. conciliorū inter epiſtolas eiuſdē Innocētij, & ab Africano ca. 80. Hoc tñ qd̄ dr̄ ca. 18. concilij Arauſicani, non eſt pretereundū. Debetur merces bonis operib. ſi fiant, ſed gřa Dei, quæ non debetur, præcedit, ut fiant. Neminem, niſi Deo miſerante ſaluari. Hæc ibi. Item dānatu a ſummis Pontificib. Innoc. 1. in epiſtola reſcripta ad cōcilium Carthaginenſe, & eſt epiſtola in ordine 25. & cæleſtino. i. in epi-
I ſtola prima ad epōs Galliæ. Vide tu loca hic citata, ne nimia fiat prolixitas.

Homo ēt in gratia idiget auxilio Dei ad operādum.

Appendix.

1 Vtil. ꝓ S Eccl. &c.

Ex articulo habes. Primo qūo per rōnē primæ cōcluſionis interimas hæreſim Pelagij (Prat. Pelag. uel Cęleſtiani dicentis mereri poſſe hominē uitā ęternā abſq; gratię Dei auxilio. Cū. n. neq; ēt tpalis boni alicuius ſint meritoria quantūcunq; opera bona noſtra extra charitatē facta: patet a fortiori, q̄ ad merēdū uitam æternā requiritur neceſſario gratia Dei informāt opera noſtra. Quod ſi Pelagius neget concluſionē illam primam ſi neget Aug. in t. arg contrario adductum, ſi neget 2m ibi argumē- ex Apoſtolo tractū; tō naturalit in corpore allata ipſum conuincetis tñ rōne naturali (ut homo) utitur, & totaliter in brutorum naturam rōnis incapacē non tranſierit. Id aūt, quod nunc de Pelagio dr̄, ad oēs hæreticos applicari poſſunt: qñ rōni naturali S. Doctoris in articulis adductæ acquieſcere noluerint: cū rō naturalis hūem, non tñ ut Chriſtianum, ſed ēt ut ſolùm hominem aſtringat. Hoc quoq; pro regula uniuerſali tibi ſit: q̄ licet rō demonſtratiua in uno loco pōita hic allata ſit ſufficiens ſecundū
K ſa ad conuincendū errorē oppoſitū, uidenda tñ ſunt lucain marginibus articulorum citata, & inde ſumendæ aliæ demōſtratiuę rōnes, qñ oportet nos, uel legendo, uel diſputando, uel alias docēdo contra hæreſim aliquā inueheris: & hoc ut plurib. naturalibus rōnibus demōſtratiuis (q̄uis una ſufficeret) adductus melius, uel conuertatur, uel conuincatur, uel rubore ſuffundatur, uel brutum alal eſſe oñdatur, hæreticus. Ad melius uerò penetrādū Abyſſinas rōnes articulorum pro materijs tractandis occurrentium, fac, ut monuimus in regul s ad lectore in principio primę partis. D. Tho. præfixis: regula ſexta, appendicū articulorū, ſed ad

regula uniuerſaliſſima ꝓ ueritate contra errores.

2 tem: unde neceſſitate quadam auocati ſumus ¶ Secundo igitur hēs quōo per rōnē, a fortiori quoq; oñdas, pelagianā illam hæreſim meritò dānat ab Apoſtolo Ro 8. Non ſunt cōdignæ paſſiones huius tpis ad futurā gloriā, quæ reuelabitur in nobis. Ergo bona nō iſta. uel illa, ſed huius tpis. i. quæcunq; pñt fieri in hoc tpe, quantū eſt ex quantitate illorū operum, nō ſunt meritoria

¶ Tertio habes, qūo per rōnem ſecundæ concluſionis articuli oſtendas; merito a concilio & ſcripturis fuiſſe inſinua- 3
tum, q̄ per opera extra charitatē facta de congruo aliquid mereamur. A concilio quidem Trid. id fuit inſinuatum ſeſſ. 14. ca. 4. quando de attritione, quæ eſt opus ſine gratia ait. Quamuis, ſine ſacramento pœnitentiæ, per ſe ad iuſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen eum ad Dei gratiam, in ſacramento pœnitentiæ impetrandam, diſponit. Hæc ibi. Cum ergo opera etiam alia extra charitatem facta diſponant ad gratiā, a fortiori ad bonorum operum aſſuetudinem, & ad bonorum temporalium adeptionem, ualebunt: quoniam diſponere ad gratiā maius eſt, quàm iſta alia duo tripiea ergo bonū huiuſmodi opera de congruo merentur. A ſcripturis uerò tale quid inſinuatū fuit Exo. primo, & quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificauit illis domos: & Ezech. 29. Rex Babiloniæ ſeruire fecit exercitum ſuum ſeruitute magna aduerſus Tyrum, & merces non eſt reddita ei: & infra dicitur. Erit merces exercitui illius: & dedi ei terram Aegypti pro eo, quòd laborauerunt mihi. Ecce tum obſtetricum, tum regis Babilonis, opera erant extra charitatem facta; & tamen meruerunt de congruo; illorum quidem domos, ideſt rerum temporalium abundantiā, uel prolis fœcunditatē; iſtius aūt terrā Aegypti. Si. n. Egyptus tanq̄ merces data eſt exercitui illius pp ſeruitutē illā: utiq; cū merces correſpondeat merito, per ipſam ſeruitutē meruit: at non de condigno, quia extra charitatē fuit, ergo de congruo Ergo meritū de cōgruo ex ſacris lřis (. ſ. Ezec. 29. ſicut & Matth. 5. in reſponſione ad 2m) hr. Quarto uides: qūo ex ijs uiciſſim Angelica hęc doctrina cōſolidetur, & declaretur.

Ibi Ezec. 29 uide q̄ bona domus.

Meritum congrui ex ſcrip.
4

QVÆST. XIIII. ARTIC. V.

Concl. 1a. Per opera extra charitatem facta pœna infernal mitigari non poteſt; inquantum mitigatio dicit liberationem

rationem, uel totalem, uel aliqualem, a pœna.

¶PROB. Quia huiuſmodi opera neq; tollere culpã, neque diminuere poſſunt (cum ſint ſine charitate): & nullus liberatur nec totaliter, nec aliqualiter, a pœna, niſi ſit abſolutus a culpa (alioquin effectus diminueretur, uel tolleretur, cauſa non diminuta neque ablata.

¶CONCL. 2ª. Per opera extra charitatẽ facta mitigatur pœna inferni: in quantum mitigatio dicit negationẽ meriti pœnæ maioris.

¶*Corollarium.* Ergo nullã mitigationem poſitiuã afferunt talia opera reſpectu pœnæ infernalis, quam iam meruit operans illa (& ſic intellexit prima concluſio) ſed mitigationem tantũ negatiuam, ut ex probationibus 2æ huius concluſionis patebit.

¶PROB. 1. Quia bõ talia opera peccatũ omiſſionis euadit, qđ aliàs incurreret. 2. Quia ſic operans diſponitur ad hoc bonũ; ut ex minori contemptu peccet, quando peccabit. 3. Quia ſic operans a multis peccatis per hoc retrahitur.

¶NOT. Exemplũ primæ huius probõnis. Ieiunãs in pctõ mortali uigiliam de præcepto euadit reatum omiſſionis ieiunij: & ſoluẽs horas canonicas nõ incurrit omiſſionem officij canonici. Exemplum 2æ. Concl. p Iſte per illa bona aſſueſcit ad bonos act⁹ morales (artic. 4. in cor.) & aſſuetus ad bonũ ex minori contemptu boni mouetur, quãdo mouetur, in malum. Exẽplũ 3æ. Tempore, quo ille operatur bona hæc, non operatur mala: & p conſequens multa peccata, q tunc facere poſſet, nõ facit. Sic, ultra alios bonos fines, dedit Deus iſraelitico populo legẽ tot præceptis plenam: ut ille populus ad malum pronus multa peccata uitaret, dum tempus in præceptis illis ſeruandis expenſum, etiã ſine charitate in faciendis peccatis non conſumeret.

Concl. m

cut ait Auguſt. in Ench. Damnato in inferno [h] non proſunt ſuffragia Eccleſiæ, pœnæ ergo multominus per opera extra charitatem facta mitigantur.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit in Ench. Quia ad hoc proſunt, ut ſit plena remiſſio, uel tollerabilior fiat damnatio.

B

¶Præterea, Magis eſt facere bonum, quàm dimittere malum, ſed dimittere malum ſemper uitat pœnam, etiam in eo, qui charitate caret, ergo multò fortius facere bonum.

RESP. Dicendum, quòd diminuere pœnam infernalẽ poteſt ĩtelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur a pœna quam iam meruit, & ſic cũ nullus liberetur a pœna, niſi ſit abſolutus a culpa, quia effectus nõ diminuuntur, neque tolluntur, niſi diminuta, uel ablata cauſa, [m] per opera extra charitatẽ facta, quia neque culpam tollere, neque diminuere poſſunt, pœna inferni mitigari non poteſt.[n] Alio modo quòd meritum pœnæ impediatur, & [p] ſic huiuſmodi opera minuunt pœnam inferni [q]. Primo, quia homo reatum

C

omiſſionis euadit, qui huiuſmodi opera perficit. Secundo, quia huiuſmodi opera aliquo modo ad bonum diſponunt, ut homo ex minori contemptu etiã peccata faciat, uel ẽt a multis peccatis per huiuſmodi opera retrahitur: ſed [r] diminutionẽ, uel dilationem temporalis pœnæ merentur hmõi opera [t] ſicut de Achab. 3. Reg. 21. Eodem mõ ſicut, & bonorum temporaliũ cõſecutionẽ. Quidam aũt dicũt, q diminuunt pœnam inferni, nõ ſubtrahendo aliqđ de ipſa quantum ad ſubſtantiam: ſed fortificando ſubiectum ut melius ſuſtinere poſſit. Sed hoc non poteſt eſſe, quia fortificatio nõ eſt, niſi ex abſolutione paſſibilitatis paſſibilitas aũt eſt ſecundum menſuram culpæ, & iõ ſi culpa non minuitur, nec ſubiectum fortificari poteſt. Quidam ẽt dicũt, q diminuitur pœna quantum ad uirtutẽ ſ. conſcientiæ, licet non quantum ad ignem. Sed hoc ẽt nihil eſt, quia ſicut pœna ignis æquatur culpæ, ita & pœna remorſionis conſcientiæ unde ſimilis ratio eſt de utroque.

Et p hoc patet ſolo ad obiecta.

D

¶CONCL. 3ª. Opera extra charitatem facta diminutionem, uel dilationem pœnæ temporalis, merentur de congruo.

¶*Corollarium.* Ergo huiuſmodi opera non ſolum negatiuè, ſed & poſitiuè, mitigant pœnas temporales.

¶PROB. 1. Quia authoritas de Achab. 3. Reg. 21. (ut patet ĩ fine a ly itaq; cũ audiſſet Achab. ſerm. iſt. ſcidit &c.) 2. Quia ly de cõgruo) opera iſta eo mõ, quo merentur bonorũ conſecutionem, merentur etiam hæc (patet conſideranti rationes art. 4. quoad ſecundam concluſionem extendendo huc).

¶NOT. Patet ex ſupradictis (ſi in unũ congreges) art. 4. & 5. q̃ta mala incurrant peccatores bona moralia omittentes, & q̃ta bona adipiſcant tũ hic tũ in futuro bona illa facientes. Nã & carere malo quoddã bonũ eſt, ac pportionaliter tm̃ temporalẽ pœnã diminui eſt quoddam bonum maius, quam ipſam differri, & ipſam omnino tolli maius eſt, quam ſolum diminui.

1m illatio concluſionis. Ergo nec infernales pœnæ ℞. Conceditur & illatio & totum argumentum. § nihil tamen contra 2am concluſionẽ quã impugnare i ... ſed eſt pro prima, ut patet applicanti.

2m de concluſione. Subtraherent. ℞. per liberationẽ a pœna debita. non, p impeditionẽ merẽdi maiorẽ pœnã §. Tũc &c. Nõ n. primo mõ ſubtrahẽt (ut 1ª cõcluſio docet) quo mõ argm̃ procedit: ſed ſcđo (ut 2ª cõcluſio mõſtrat) quẽ ſenſũ arguẽs non tangit. Militat ergo argm̃

A hoc primæ cõcluſioni, tanq̃ ſua ſolã pbõi ſine offenſione ſcđæ.

3m ex Auguſtino. Non proſunt. ℞. q̃tum ad liberationẽ a pœna, & q̃tũ ad impetrare, ne pœnã maiorẽ ſubeant. §. eo. ſ. mõ, quo maiorẽ ſubire poſſunt. Tunc nihil &c. licet. n. eccleſiæ ſuffragia magis ſint ſecũdũ ſe efficacia, q̃ opera extra charitatem facta; & nullo mõ pſint damnatis: tñ cũ hoc ſtat, qđ opera pctõrũ adhuc uiuentiũ fcã extra charitatẽ ſibi ipſis proſint mõ dicto. Nã dia hæc nõ prouenit ex ſufficiẽtia maiori, aut minori (ĩ quo ſẽſu argumẽtũ efficaciter cõcluderet, q opera extra charitatem nullo mõ prodeſſent ipſis operantib.) ſed ex diuerſitate ſtatus, dãnatorũ ſ. & uiuentium. Cõmittit itaq; in argumẽtando fallaciã ſecũdũ nõ cãm ut cauſam. Concl. a

¶NO. 1ª. Licet ſuffragia eccleſię nullo mõ ſũ hic dctõrũ pſint dãnatis: tñ aliquo alio mõ ſobriẽ intellecto pſunt, quo ſ. B. Albertus Magnus ordinis pdicatorũ docuit in ſuo cõpẽdio theologicæ ueritatis, Venetiis ſub eius nõe ſolẽniter impreſſo annis 1483. primo Aprilis, & 1476. quinto Aprilis, & 1485 die 14. Iunij: ut patet ibi in principio expſ ſẽ per literas authenticas Patriarchales Venetiarum ſub anno 1584 die. 7. Maij. Albertus igit̃ hic re & nomine Magnus I illius compendij libro 7. c. 5. cum dixiſſet, q ſuffragia non ualent abſolutè exiſtentibus in inferno, utpote qa ſunt a corpore Chriſti myſtico amputati; & conſequẽter qa nulla influentia ſpũalis puenit ad eos, ſicut nec influẽtia corporalis ualet membris a corpore amputatis: poſt circa finem concludit, q ſecundũ aliquã conſiderationẽ priuatiuè quodammõ, ſuffragia illa proſunt eis. Verba uerò ſua ſunt hæc. Valẽt & dãnatis in inferno per modũ diminutionis: qa quanto plures ſaluantur per meritũ eccleſiæ, tãto pauciores damnabuntur; & ita minus erit pœna p ſubtractionẽ conſortij illorum. Hæc ibi. Cum ergo impropriiſſimè ſic ualeant damnatis, & ex conſequenti ſimpliciter ſit error (ſecundum Albertum ipſum) dicere, ſuffragia ualere damnatis: patet, ibi dicta non diſcordare ab hic determinatis. 1o. Compendio ſuo, p prioquid de hoc ſẽtiat Albertus Magnus.

E

¶NOT. 2ª Aduerte q authoritas Auguſtini adducta ĩ primo argumẽto in cõtrariũ, nõ loquiẽ de dãnatis inferni, ſed de afflictis in purgatorio (ut q. 71. art. 5. ad 2m. patebit) Vñ ibi ly damnatio accipit largè, p pœna maximè afflictiua. Nec mireris. D. Thomã in argumẽtis, ſed cõtra, afferre q̃q; authoritates in ueritate minus concludẽtes propoſitũ, qm̃ ſufficit ei, q aliquã apparẽtiã habeãt, ſicut ly dãnatio, hẽt apparentiã loquẽdi de dãnatis ĩferni. Nã argumẽta, ſed cõtra, ad alterã partẽ probabiliter al quo mõ iuxta principale. S. Doctoris intentũ arguunt: quia in his nõ ut demonſtrator, ſed ut topicè argumentator, uult procedere. Anteq̃ n. demonſtratoris partes aſſumat (id quod ſit in corpore articuli (ad utranq; partẽ argumentatur) qui locus eſt totũ ſpaciũ ab corpus illud (qui huc, ſcit eſſe optimũ ad inuẽtionẽ ueritatis, ut philoſophus in topicis hẽt. Quod ſi q̃que aliqua ibi argumẽta demõſtratiuè cõcludãt; hoc nõ eſt ſecũdũ intẽtũ principale & ordinariũ, ſed quodãmõ p accidẽs: qm̃ officiũ demõſtrandi intendit reſeruare pprio loco, ſ. corpori articuli, & nõ cõfundere officia illa ad inuicẽ. ſ. demonſtrationis & topici. Hæc pro 2ª. Anteã uniuerſale p ly ſed contra.

ſimper,ceu doctrinæ vniuerſalis in huiuſmodi,dicta ſint.Argumentum ſecundum in contrarium ſtat pro ſecunda concluſione,tanquam eius probatio.

APPENDIX.

Vtil. p S. Ecc. &c.

1 EX articulo habes. Primo quomodo per rationem interimas hęreſim Amſdorphianorum (Prat. Amſdorphiani) dicentiū; opera bona pernicioſa eſſe ad ſalutem. Itē hęreſim lutheri (Prat Lutherani) dicentis; opera omnia cuiuſlibet, etiam rectè facta quomodocunque eſſe peccata. Si.n.opera bona extra charitatē facta tanti ualent ad vtilitatem noſtram (ſicut valent:) vtique nec peccata, nec pernicioſa ad noſtram ſalutē, ſunt. Quocirca & 4. & 5. articulorum rationes contra iſtorū phantaſmata diriguntur,& efficaciter,à fortiori quoque,faciunt. Per ipſas.n.demōſtratur, q talia opera in bonum & nunc & in futuro operātibus cedūt,quod procul dubio maius eſt,quam demōſtrare ſolū q nec peccata, nec ad noſtrā ſalutē pernicioſa ſunt. Item quia lutherus ēt de operibus iuſtorum in charitate factis H loquitur,à fortiori cōfunditur, q ſi etiam de operibus bonis extra charitatem factis demonſtratur,q ad bonum noſtrū,& multipliciter ſanè,valent;quod de peccatis ſentiendum non eſt,cū ſemper ea ſe de malo in malum trahant.

2 ¶Secundo habes:quomodo per rationem,immò per rationes, à fortiori,oſtendas,hæreſes illas merito damnari à cōcilio trid. ſeſſ. ·.cap.11.Conſtat:eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduerſari, qui dicunt iuſtum in omni bono opere ſaltem venialiter peccare, aut (quod intolerabilius eſt) pœnas æternas mereri. Hæc ibi.canon.25.ſi quis,in quolibet bono opere iuſtum ſaltem venialiter peccare, dixerit:aut (quod intolerabilius eſt) mortaliter;atque ideo pœnas æternas mereri tantumq; ob id nō damnari,quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: anathema ſit.Hæc ib. Et canon.7.ſi quis dixerit:opera oīa,quæ ante iuſtificationem fiunt,quacunque ratione facta ſint, verè eſſe peccata,vel odium Dei mereri;aut, quanto vehementius, quis nititur ſe diſponere ad gratiam:tanto eū grauius peccare:Anathema ſit.Hæc ibi.Item damnat à leone 10 in bulla contra errores lutheri:quam damnationem videas.q.1.ar.1. & 3. par.q.68.ar 9. Item Ionæ. 3. ubi opera bona Niniuitarum adhuc extra charitatē exiſtentium neq; peccata,neq; ad ſalutē ſuā pernicioſa,immo ſalutifera plurimū fuiſſe teſtatur ſcriptura dicens. Vidit Deus opera eorū,quia conuerſi ſunt de uia ſua mala: & miſertus eſt ſuper malitiam, quā locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Item damnat à principe apoſtolorum in ſuta ſua ſequenti prædicatione, quam Papa ſanctus & martyr clemens primus in epiſt.1.ad Iacobum fratrem Domini enarrat in hæc uerba bonorum operum (inquit) ſemina ſunt;quantū unuſquiſque ſapit & poteſt, totis intimi cordis uiſceribus Deum diligere; & proximū,uelut ſeipſum Abnegare ſeipſū ſibi,ut Ieſum Chriſtū dominum noſtrum ſequatur;& nihil eius amori præponere,ueritatē corde,& ore,proferre debet;& totam ſpem Deo ſp committere. Inſtruebat actus ſuæ uitæ omni hora cuſtodire, & K in omni loco Deum reſpicere ſirmiter ſcire,cogitationes malas cordi ſuo aduenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſacerdotibus Domini manifeſtare. Os ſuum a multo, uel prauo,eloquio cuſtodire,& uerba uana aut mendacia,non loqui,quia os quod mentitur,occidit animam Verba diuina libenter audire; & ſacerdotibus libenter obtemperare,atque obedientes eſſe docebat.Prædicationi,& orōni,ac lectioni frequenter incumbere; & eleemoſynas ueras perficere. Deſideria carnis non perficere, ſed propriam frangere uoluntatem: bonum aliquid in ſe cū uiderit,Deo attribuere,non ſibi:& malum a ſe factum cognoſcat, & ſibi imputet. Multū loqui non amare,ſed cuſtodire labia tua, ne dolum aut malum loquantur. Diem iudicij timere gehēnā expaueſcere,uitā æternā omni concupiſcentia deſiderare. Non occidere,non adulterari,non furtum facere,non rem proximi deſiderare:nō falſum teſtimonium dicere:ſed maiores homines honorare,corpus cuſtodire; uanas & caducas nō amplecti deli- F tias ieiuniū,& vigilias ſanctas amare;pauperes recreare,nudos ueſtire,infirmos uiſitare; ſitientes potare, mortuos ſepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eiſq; orare, & eleemoſynas dare,dolentes conſolari,& ſuis bonis reſoncre,& a malis actibus ſeabienum facere. Non eſſe ſuperbum,nō uinolentum, nec multū edacē,non ſomnolentū, non pigrum,non murmuratorem, nec detractorē quia qui detrahit, nō ſe ſolum, ſed & multos alios occidit. Iram non perficere; nec iracundiæ tempus reſeruare: dolum in corde nō tenere, nec pacem falſam prendere Charitatem non derelinquere, nec iurare, ne forte periuriū (quod abſit) fiat. Malum pro malo non reddere; nec iniuſtam facere, ſed factam patienter ſufferre. Inimicos diligere: maledicentes ſe non maledicere, ſed magis benedicere; & perſecutionem pro iuſtitia ſuſtinere. Caſtitatem habere. Nullū odio habere: quia, qui odit fratrem ſuum,homicida eſt. Elationem fugere zelum malum non habere, inuidiam non exercere,nec contentionem amare. Cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire,& de Dei miſericordia nunquàm deſperare. Seniores uenerari, & iuniores diligere plebem, & cunctos eccleſiæ miniſtros Epiſcopos tota animi uirtute diligere, ut oculos ſuos,quia oculi ſunt illorum. Eorum præceptis in omnibus obedire,etiam ſi ipſi aliter (quod abſit) agant;memores ſcilicet illius dominici præcepti, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt,facere nolite. Ipſi autem epiſcopi, ſi aliter uixerint,ab iſtis non ſunt repræhendendi, uel arguendi, ſed ſupportandi, niſi in fide errauerint. Nullus ſe extollat erga doctores,ac magiſtros ſuos: quia diſcipulus ſuper magiſtrum eſſe non debet, nec poteſt. Nullus uelit dici ſanctus, antequàm ſit: ſed prius ſit, ut uerius dicatur. Præcepta domini doctorumque,ac magiſtrorum,factis quotidie adimplere,& in Chriſti nomine pro inimicis orare, oportet. Obedientia enim & humilitatio, quæ magiſtris agitur, Domino exhibetur. Vel diſſoluitis corde, qui non credunt Deo, & reſiſtunt mandatis eius, & inobedientes ac contumaces ſunt his, qui eius legatione funguntur; & ideo non proteguntur ab eo. Currite,dum lumen uitæ habetis: ne tenebræ mortis uos comprehendant. Venite filij, audite me, timorem Domini docebo uos,omnis, qui uult uitam, & cupit, dies uidere bonos; prohibeat linguam ſuam a malo, & labia ſua ne loquantur dolum, diuertat a malo, & faciat bonum, inquirat pacem, et ſequatur eam. Timenti Deum bene erit in extremis, et in die defunctionis ſuæ benedicetus. Hac ibi clemens de Petro ſic inſtruente. Ergo bona opera eſſe peccata, et ad ſalutem pernicioſa, etiam ſi extra charitatem fiant, damnat Petrus; dum omnes, inter quos unquam erant, et peccatores, ad opera illa bona facienda hortatur. Similiter in eorundem hæreticorum in principio appendicis dictorum damnationem conſentit (clemens ipſe per hoc, quòd præmiſſam Petri approbans de operibus prædicationem ſubdit ibidem. Propter quod deprecor te frater chariſſime,ut doceas attentius hunc prædicationis ordinem, et abſolutionum dies, ut ſaluentur animæ hominum &c. Hæc ibi. Prolixior fui: quia in prædicatione Petri & multa bona a nobis agenda expreſſe docentur, & multæ hæreſes condemnentur ultra prædictas (ut per te uidebis, ſi hanc prædicationem contra errores diuerſos iuata,quòd occurrent in appendicibus narrari, ut decet applicaueris.) Ad hæc, ſi placet,uide Roffenſem contra lutheri errores ar.31.& 32.

3 ¶Tertiò habes:quomodo per rationē prædicta ſcripturarum Petrique, pro quanto moralia bona etiam extra charitatem facta inſinuant operantibus eſſe utilia, a fortiori & probes & declares & defendas.

4 ¶Quartò uides:quomodo ex iis neceſſariò doctrina Angelica præſens conſolidetur, & declaretur.

Vtiliſſima de operibus prædicatione Petri.

De indicio de gehenna.

Magis idest multū benedicere.

timere deū quis ſit.

QVAESTIO. XV.

De his per quæ ſit ſatisfactio, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, per q̄ ſatisfactio ſit.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum ſatisfactionē oporteat fieri per opera pœnalia.

Secūda, Vtrum flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur, ſint ſatisfactoria.

Tertio, Vtrum conuenienter enumerentur opera ſatisfactoria, cum dicitur, q ſunt tria.ſ. eleemoſyna, ieiuniū, & oratio.

ARTICVLVS I.

Vtrum oporteat fieri ſatisfactionem per opera pœnalia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q ſatisfactionē G oporteat fieri per opera pęnalia, quia per ſatisfactionem oportet fieri recompenſationē ad diuinam offenſam, ſed nulla recōpēſatio vr̄ fieri p opa pœnalia, qa Deus nō delectat̄ i pęnis noſtris, ergo nō oportet ſatisfactionē p opa pęnalia fieri.

QVÆST. XV. ART. I.

CONCL. 1ª. Exigitur, q ſatisfactio per opera pœnalia fiat, & quantū ad offenſam præteritā, & quātū ad culpam futurā. 19

¶PROB.

2 ¶ Præterea. Quanto aliquod opus ex maiori charitate ꝓcedit, tãto min⁹ eſt pęnale, q̃a charitas pęnã nõ habet primę Io. 4. ſi ergo oportet opera ſatisfactoria eē pęnalia, quãto magis ſuot ex charitate facta, minus erũt ſatisſactoria, qđ falsũ eſt.

3 ¶ Præt. Satisfacere (vt dicit Anſel.) eſt honorẽ debitũ Deo impendere, ſed hoc ẽt alijs q̃ operib. pœnalibus fieri põt, ergo ſatisſactionem non oportet pęnalibus operibus fieri.

Sed contra. eſt qđ Greg. dicit Iuſtum eſt vt peccator tãto maiora ſibi ioferat lamenta, quanto maiora intulit damna per culpam.

Præterea, Per ſatisfactionẽ oportet peccati vlnus ſanari ꝑfecte, ſed peccatorũ medicinæ ſunt pœnæ, ut Philoſophus dicit. 2. Ethic. ergo oportet ꝙ per pęnalia opera ſatisſactio fiat.

Respondeo, Dicendum, ꝙ ſatisſactio reſpectum habet & ad præteritam offenſam, ꝓ qua recompenſatio fit per ſatisſactionem, & etiam ad futuram culpam à qua per eam pręſeruamur, & m quantũ ad vtrũq; exigitur ꝙ ſatisfactio ꝑ opera pęnalia fiat. Recõpenſatio. n. offenſæ, importat adęquationẽ quẽ oportet eſſe ei⁹, q̃ offendit ad eum in quem offenſa cõmiſſa eſt, adæquatio aũt in humana iuſtitia attendit per ſubtractionẽ ab vno, q̃ plus habet iuſto, & additionẽ alteri⁹, cui ſubtractũ eſt aliqđ. Deo aũt q̃uis ex parte ſua nihil ſubtrahi poſſit, tñ peccator quantũ in ipſo eſt, aliqđ ei ſubtraxit peccando (ut dictũ eſt.) Vñ oportet ad hoc ꝙ recõpenſatio fiat, ꝙ aliqđ ſubtrahat de peccãte ꝑ ſatisfactionẽ, qđ i honorẽ Dei cedit. Op⁹ bonũ ex hoc ꝙ eſt hõſdi, ñ ſubtrahit aliqđ ab operãte; ſed magis ꝑficit ipsũ. Vñ ſubtractio nõ põt fieri ꝑ opus bonũ, niſi pęnale ſit; & iõ ad hoc ꝙ aliqđ op⁹ ſit ſatisfactoriũ, oportet ꝙ ſit bonũ, & in honorẽ Dei ſit, & pęnale, ꝑ vt aliqđ peccatori ſubtrahat. Similiter ẽt pęna à culpa futura ꝓſeruat, q̃a nõ ſacile hõ ad peccata redit, ex quo pęnam expertus eſt. Vnde ſcđm Philoſophum, pęnæ medicinæ ſunt.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ quamuis Deus nõ delectetur in pęnis, ut ſunt pęnæ, delectat tamen in eis ut ſunt iuſtæ, & ſic ſatisſactoriæ eſſe poſſunt.

Ad 2m dicendum, ꝙ ſicut in ſatisfactione couſideratur pęnalitas, ita & in merito conſideratur difficultas. Dimioutio autem difficultatis ex parte ipſius actus, diminuit (cæteris parib.) meritum, ſed diminutio difficultatis ex promptitudine uoluntatis, non diminuit meritum, ſed auget. Et ſimiliter diminutio pęnalitatis ex promptitudine voluntatis, quod facit charitas, non diminuit efficaciam ſatisfactionis; ſed auget.

Ad 3m dicendum, ꝙ debitũ pro peccato eſt recompẽſatio offenſæ, quæ ſine pęna peccantis non fit, & de tali debito Anſelmus intelligit.

¶PROB. 1. Quia offenſæ pręſentæ recompenſatio importat adæquationem (vt in litera); & adæquatio, ex parte offendentis, fit per ſubtractionem illius rei, quam plus iuſto habet (patet in iuſtitia humana): 2. Quia (ly & quantũ ad culpã &c.) homo non facile ad peccata redit, ex quo pęnam expertus eſt (patet ex eo, ꝙ ſ6 pęnę ſunt medicinæ.)

¶NOT. Probationis primæ partis propoſitio illa, adæquatio ex parte offendentis &c. Loquitur de uoluntate hominis. Offẽſe. n. fit per hoc, ꝙ hominis uoluntas ſibi inordinatẽ complacet; unde offenſa dicitur eſſe uoluntaria, ſiue ſecundũ uoluntatem: cuius uolũtatis complacentiã offendẽs habuit plus iuſto, i. pluſquam decuit; cum eſſet inordinata. Vult ergo dicere illa propoſitio; ꝙ adæquatio ex parte offendentis fit per ſubtractionẽ alicuius uolũtatis hominis, i. complacentiæ uoluntatis eius: & hoc eſt, qñ aduenit aliquid homini quod uolũtati eius ſecundum ſe non placet; quod fit, qñ aliqđ pœnale homini contingit; quoniam pęna ſecundum ſe conſiderata non tñ non placet uoluntati, ſed etiã diſplicet. Hinc eſt, ꝙ in propoſitio dr, contraria cõtrarijs curãtur; qm culpa, quę ſecundum uolũtatem fuit, regulatur ꝑ illud, qđ contra uoluntatẽ eſt, i. per pęnã. Nam omne, quod contra uolũtatem ſecundũ ſe eſt, pœna eſt. Dico ly ſecũdum ſe, ut exprimat contrarietas ex parte actus, ſiue operis: ad differentiam aius ex parte uoluntatis charitate. patẽ ẽia; uel alio bono habitu, ueſtitæ. Pro quo melius intelligẽdo, uide hic ad ad 2m. & ar. 2. ad 1m.

Subtractio ab offendẽte.

Concl. m.

CONCL 2a. Ad hoc ꝙ aliquod opus ſit ſatisfactorium, oportet ꝙ ſit & bonum, & in honorẽ Dei, & pęnale.

Corollarium Defectu cõditionis 1æ. peccatũ 2m. non eſt ſatisfact optimi, quamuis 2m ſit pęna, primi peccati: defectu ſecundæ, pœnæ impatienter ſupportata non eſt ſatisfactio; quia non recipitur in honorem Dei (uide ar. 2. ad 3m.): defectu 3æ. ſuauitas ſpiritus non eſt ſatisfactoria, niſi in quantum habet annexam afflictionem aliquam carnis (ut in ar. 3. ad 1m.) licet bonum, & in honorem Dei.

¶PROB. 1. Quia opus illud, niſi eſſet bonũ, non placeret Deo offenſo. 2. Quia (ly in honorem &c.) opus illud, niſi eſſet in honorem Dei, non redderetur Deo offenſo id, quod ei, quantum fuit in peccante, ſubtractum eſt. 3. Quia (ly pęnale) opus illud, niſi eſſet pęnale, non ſubtraheret aliquod ab offendente (cum, ut bonum perficiat eum.)

1m minor. Nulla recompenſatio fit per opera pœnalia. Re. negatur illa. §. Ad probationem dicitur. ꝙ q̃uis Deus non delectetur in pęnis &c. ut in textu. Ex quo dicatur ꝙ ſic, & non ſic, delectatur Deus in perditione impiorum, in inferno damnatorum. ꝙ in perditione impiorum erit laudatio, Pro. 11. & lętabitur iuſtus cũ uiderit uindictã, Pſ. 57. & alia hõſdi.

2m de conſequentia. Pœnalia. Re. ſecundũ conſiderationẽ ex parte uoluntatis. nõ ſecũdum ſeipſam. §. Tunc &c. Nam concluſiones articuli, qñ ſatisfactionẽ dicunt fieri per opera pęnalia, accipiũt pœnalia ſecundũ ſe, nõ ex parte uoluntatis. Non. n. ꝑ hoc uolũt dicere, ꝙ ſatisfactio fit ꝑ opera ſine charitate, aut ſine promptitudine uolũtatis, facta (qđ eſſet manifeſtè falſum, ut arguitur); ſed ꝙ fit ꝑ opera de ſe pęnam, ſeu difficultatẽ, habentia, & conſequẽter de ſe ipſam uolũtati operantis inferẽtia. Quòd autem de facto inferant ipſam pęnam, ſeu difficultatem, uolũtati; hoc nõ eſt neceſſe ad ſatisfactionẽ; neq; ue ſic, ab eiſdẽ concluſionibus intentum.

Concl. p.

¶NOT. Cũ meritum, ſatisfactioq; in charitate fundetẽ, & charitas de ſe, quod difficile eſt, faciat facillimum, ac ſuaue: patet, ꝙ opera pœnalia ſine difficultate, imò cum delectatione, uoluntate exercens plus ſatisfacit, atque meretur, q̃ is, qui cum aliqua difficultate, & minori delectatione, uoluntatis eadem (ſeruata paritate operum ſecundum ſe pęnaliũ) exequitur. Vide. 1. 2. q. 114. arti. 4. ad 2m. Exempla pro his melius intelligendis ſume de martyribus, qui opera maximè pęnalia tam prõpta, alacrique uoluntate aggreſſi facillimè cucurrerunt. His nè ex hoc meritum, ac ſatisfactio (ſi qua indigebant nonnulli) minorata eſt? Nequaquam. Cur? Quia facilitas ipſa, atque ſuauitas, non ab opere, cum laborioſiſſimum de ſe eſſet, naſcebatur; ſed aliunde, i. ex uoluntate bono habitu informata. Huius enim tanta erat in pęnis pro Chriſto ſubeũdis, præ amore ad ipſum, alacritas, ut operum maximè in ſe pęnalium difficultatem maximam exuingueret, imò (quod mirabilius eſt) in maximam ſuauitatem cõmutaret: ut paſſim eorum martyria legentibus patet. Simile habes exemplum de hæremitis.

Quãtitas meriti, & ſatiſfactionis, vnde.

3m ex Anſelmo. Debitum. Re. pro peccato exhibitum. §. Tunc &c. Licet n. alijs operib. quam pęnalib. debi. hõnorem Deo reddamus, in reddẽdo debito pro offenſa, requiritur aliquid plus. Vide. q. 12. ar. 3. corp. & ad 6m. Vide & q. 8. ar. 7. pro ſeruitio articuli huius.

¶NOT. Satisfaciẽt eſt in numero pęnitentiũ, cum ſatisfactio pro peccato ad pęnitentiam pertineat. Hinc fit, ꝙ ſicut pęnitẽtia alij ſit plus dicit, quam bona uita (vt alibi dictum eſt); ita

debitus honor Deo redditus à ſatisfaciente pro offenſa, dicat F aliquid plus, quam debitus honor ſina relatione ad offenſam eidem redditus. Hoc autem plus, quod dicit, eſt pœna: ut in textu patet.

APPENDIX.

Vtil. p5. Ecc. cotra hęr. Doſi. &c.

1 EX articul. habes. ¶Primò quō per rationē à fortiori interimas hæreſim Doſithæi (Pra. Doſithę°) dicentis; uiuendū eſſe ſolum ſecundum carnē, in lege Domini. Si enim uiuendū eſt ſolum ſecundum carnem, itā ſequitur, propter ly ſolum · q̄ dogma hoc implicat hunc errorem; q̄ ſatisfactio non dēt fieri per opera pęnalia, cum hæc (ſecundum omnes) ſint cōtraria carni, ſeu ipſi uiuere ſecundum carnem, & hūc errorem in illo hæretico dogmate includi neceſſe eſt: niſi forſan Doſithę° vitare unlēs hunc in alium peiorem incidat, ſcilicet Catharorum (ut refert Cardinalis Turrecremata, de Eccleſia l. 4 c. 35.) dicentium; non eſſe pęnitendum de peccatis. Cæterum hic error damnatus ad ſufficientiam intelligit per ea, quæ dicta fuera q. 2. at. 5. & 6. & q. 4. at. 1. & 5 & q. 6. att. 5. 2. & 3. adiunctis. q. 7. at. 5. & 3 Nam inda quomodo hoc totaliter timoris Dei deſtructiuum phātaſma, ſ. de peccatis nō eſt pęnitendum, cōdēnat, multipliciter & in textu & in elucid. habetur: & conſequenter ad Doſithęum, ſi ad I hoc confugerit, habes quid dicas. Quod ſi non, a fortiori (ut dicebamus) rōne ex articulo ſumpta hæreſim eius in principio dictam interimere potes. Nam ſi per opera pęnalia ſatisfactionē debere fieri demonſtraueris; utique eadem rōna conuinces, q̄ tunc temporis multo minus eſt uiuendum ſecundū carnē,
2 ergo nec ſemper, ergo nec ſolum (ut ipſe mentiebat) ¶Secūdò habes quō per rōnem à fortiori oſtendas, brutalem illam Doſithæi hæreſim fuiſſe meritò condemnatam à ſcripturis. 1. Pet. 2. Chariſſimi, obſecro uos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere uos à carnalibus deſiderijs; quæ militant aduerſus aīam. Item infra. Chriſtus paſſus eſt pro nobis, uobis relinquens exēplum, ut ſequamini ueſtigia eius. Nuo dicit, ut uiuatis ſecundū carnem in lege ſua? Item ibi. 3. Chriſtus mortuus eſt, iuſtus pro iniuſtis: ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, uiuificatos aūt ſpiritu. Audis: q̄ iō paſſus eſt Chriſtus, ut ſimus mortificati, non autem uiuentes ſecundum carnem? Item ibi. 4. Chriſto igitur paſſo in carne, & uos eadem cogitatione armamini: K quia, qui paſſus eſt in carne, deſijt à peccatis: ut iam non deſiderijs hominum, ſed uoluntate Dei, quod reliquum eſt in carne, uiuat temporis. Ergo, ſecundum B. Petrum, uiuens deſiderijs hominum. i. ſecundum carnem, non uiuit ſecundum uoluntatē Dei. Ergo dicere; uiuendum eſt ſecundū carnē ſolū in lege dñi, eſt dicere uiuendum eſt ſolum non ſecundū uoluntatē Dñi in lege Dñi. In apertiſſima fatuitas. Itē à Rom. 8. Qui in carne ſunt Deo placere non poſſunt. Vos aūt in carne non eſtis, & infra. Si ſecundum carnem uixeritis, moriemini. Item Gal. 5. Qui ſunt Chriſti carnē ſuā crucifixerunt cum uitijs, & concupiſcentijs. Ergo Doſitheus p ſuū dogma uult, nos nō placere Deo, nos mori, nos non eſſe Chriſtianos. Itē damnatā à principe Apoſtolorū in tota ſua prædicatione p Papā Clemētē narrata, & recitata ad longū ſup. q. 14. at. 5. appen. ubi continuè fideles hortatur ad uiuendū contra deſideria Carnis. Itē à Concil. Trid. ſeſſ. 14. in doctrina de ſacramento extremæ unctionis circa principiū capituli, ubi dicit, q̄ tota Chriſtiana uita pœnitentia ppetua eſſe dēt. Item à Pſ 18 1 ex Dñi immaculata. Nā ſunt manifeſtę immūda; ſ. fornicatio &c. Itē ab ipſo Dño legis Matt. 16. ſi quis vult uenire poſt me, abneget ſemetpſū, & tollat Crucē ſua, & ſequatur me. Sed, quia & tota ſcriptura, & oīa Cōcilia, & omnes ſummi Pōtifices, clamāt contra Doſithæū; iō ipſum dimittēdo, ad articuli rē propriā accedēdū.
3 ¶Tertiò igitur habes: quō p rōnē oſtēdas, meritò Concilium Trid. ſeſſ. 14. c. 8. dixiſſe. Diuinā clementiā decet; nē ita nobis abſq; ulla ſatisfactione peccata dimittantur; nē occaſione accepta peccata leuiora putantes, uelut iniurij & cōtumelioſi ſpiritui ſancto, in grauiora labamur, theſaurizantes nobis iram in die irę. Procul dubio. n. magnopere à peccato reuocāt, & quaſi frano quodā coercent, hę ſatisfactoriæ pęnæ, cautoſq; & uigilātiores in futurū pœnitētes efficiunt, medentur quoq; peccatorū reliquijs, & uitioſos habitus male uiuendo cōparatos contrarijs virtutū actionib. tollunt. Hæc ibi. Vbi nota: ſatisfactiones dari, nē peccata putentur leuiora; & eſſe quaſi frenū, & coercera; q̄ oīa, imò ſingula, ſatiſfactionum opera eſſe pęnalia dicunt. Et infra hoc ipſum docat, inquiens Neque uero ſecurior ulla uia in I eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amouendam imminētem a Domino pęnam: quam ut hæc pęnitentiæ opera homines cum uero animi dolure frequentent. Accedit ad hæc; q̄ dū ſatisfaciendo patimur pro peccatis &c. & infra. Satisfactio fit etiam ad præteritorum peccatorum uindictam, & caſtigationem. Hæc ibi. Nota ly opera pœnitentiæ, ly ſatisfaciendo patimur ly uindictam, ly caſtigationem. Item Apocalip. 2. memento, itaque unde excideris; & age pœnitentiam. Quid 4 autem eſt pœnitere, niſi pœnam tenere; & pœnitentia, niſi tētio pœnæ? Ex ipſo igitur nomine, dum ſatisfactionem uocat pœnitentiam monſtrat ſcriptura; q̄ ſatisfactio fit per opera pœnalia. Vide loca additionum citata ſupra in principio appendicia. ¶Quintò habes: quomodo per rationem prædicta 5 ſanctorum Patrum, pro quanto ſatisfactionem decernunt fieri per opera pœnalia, & intelligas & probes & defendas. ¶Sextò vides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica hęc doctrina conſolidetur, & declaretur.

Satisfactionum magnę vtilitates ex Concilio.

Concil. m.

Concil. p.

ARTICVLVS. II.

Vtrum flagella præſentis vitæ ſint ſatisfactoria.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Vī q̄ flagella, q̄bus à Deo in hac uita punimur non poſſunt ſatisfactoria eſſe. G Nihil enim poteſt eſſe ſatisfactorium, niſi quod eſt meritorium, ut ex dictis patet; ſed non meremur, niſi per ea, que in nobis h ſunt; cum ergo flagella q̄bus à Deo punimur, non ſint in nobis, uidetur q̄ ſatisfactoria eſſe non poſſunt.

2 ¶Præterea. Satisfactio tantū bonorum eſt: ſed huiuſmodi flagella in malis inducuntur, & H præcipue eis debentur, ergo non poſſunt eſſe ſatisfactoria.

3 ¶Præterea. Satisfactio reſpicit h peccata pterita, ſed aliq̄ſi iſta flagella infliguuntur illis q̄ peccata noo habent, (ſicut de Iob patet,) ergo videtur q̄ nō ſint ſatisfactoria.

SED CONTRA, eſt quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patiētiam operatur, patientia autē probationem, ideſt à peccato purgationem, vt Gl. ibidem dicit, ergo flagella huius uitæ peccata purgant, & ſic ſunt ſatisfactoria.

Præterea, Ambr. dicit, Et ſi fides, ideſt peccati cōſcieotia deſit, pęna ſatisfacit, ergo huius vitæ flagella ſunt ſatisfactoria.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ recompenſatio offenſæ præteritæ poteſt fieri ab eo, qui offendit, & ab alio. Quando aūt fit ab alio, talis recompenſatio vindicatiōis magisq̄ ſatisfactionis rōnem habet: qn̄ aūt fit ab ipſo qui offeodit, habet rōnem ſatisfactionis. Vnde,[m] ſi flagella, quæ pro peccatis a Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipſius patiētis, rōnem ſatisfactionis accipiunt,[n] fiunt aūt ipſius inquantū ea acceptat ad purgationē peccatorū eis vtēs patiēter.[p] Si aūt oīno eis p impatiētiam diſſentiat, tunc non efficiuntur aliquo mō ipſius, & iō non habeot rationem ſatisfactioois, ſed vindicationis.[q]

QVÆST. XV. ART. II.

6 CONCL. 1[a]. Flagella, quæ pro peccatis à Deo infliguntur, ſi patienter ad purgaoonem peccatorum accepientur, rationem ſaoſfactionis accipiunt.

¶PROB. Quia recompenſatio offenſæ præteritæ quando fit ab ao, qui offendit, habet rationem ſatisfactionis: & tunc fit ab eo qui offendit, quando iſte ipſam recompenſationem. i. (ut in propoſito ſiſtamus) flagella à Deo immiſſa, acceptat ad purgationem peccatorum ſuorum flagellis ijs utens patienter (cum ſic flagella fiant ipſius patientis, i. procedant ab eo, qui offendit).

¶NOT. Pro declaratione fundamentali ſecundæ propoſitionis cathegoricæ in antecedente illo hypothetico probationis dictæ, aduerte ſequentia; quæ & ad alia multa valent.

Aſſen-

Aſſentire,& diſſentiſe,Deo uocanti ꝑ flagella, eſt noſtrũ: quã li- A berum arbitrium ab excitatione Dei atq; uocationẽ(ſiue ꝑ triſti tia,ſiue per proſpera fiat ſiue alio mõ) nõ ſe habet uelut quoddam inanime,neq; concurrit ſolũ paſſiue;ut in Conc.Tri.ſeſ.6. c.5.cum anathematizatione contrarij,canon.4.hr. Cum itaque acceptare ꝑ uoluntatẽ liberã, & reijcere, flagella diuinitus ſibi data ſit hoĩs:ſequitur, ꝙ hõ tunc aliqd ſuũ ponit in flagellis qñ ea patienter uolũtarie ſupportat. Conſequẽter ergo flagella ipſa procedũt actiuè non tm̃ a Deo operante, ſed ẽt ab hoĩe cooperante. Sic ergo habent rõnem ſatiſfactionis, ut dicitur ĩ textu nõ quia hõ iſta patitur, ſed quia uoluntariè (ſaltẽ uoluntate faciẽte de neceſſitate uirtutem) patitur. De tali uoluntate uide q. 12 art.1.ad 1m,& q. 15.art.1.ad 2m, & hic ad 1m.

Ad primum ergo dicẽdũ, ꝙ quis illa flagella nõ ſint omnino in ptãte nr̃a, tamen quantũ ad aliquid ſunt,ut ſ.eis patiẽter,utamur, & ſic hõ facit de neceſſitate uirtutem, unde & meritoria, & ſatisfactoria eſſe poſſunt.

Ad 2m dicendum, ꝙ ſicut ex B eodem igne (ut Gre.dicit) aurũ rutilat,et palea fumat,ita etiam eiſdem flagellis, et boni purgantur, et mali magis inficiuntur ꝑ impatientiam; et ideo quãmuis flagella ſint communia,tñ ſatiſfactio tantum eſt bonorum.

Ad 3m dicendum, ꝙ flagella

¶CONCL. 2a. Flagella a Deo inflicta,ſi eis homo per impatien C tiam omnino diſſentiat, non habent rationem ſatiſfactionis: ſed uindicationis.

¶PROB. 1. Quia flagella ipſa tunc non fiunt aliquo modo ipſius patientis(cum uoluntas renitatur) 2. Quia(ly ſed &c.) recõpenſatio offenſæ præteritæ,quando fit ab alio,& non ab eo,qui offendit, habet rationem uindicationis.

¶NOT. Vide notationẽ poſt probationẽ primę cõcluſionis,ut facilius capias,quæ dñt,& implicitè cõtinentur, a ꝓbatione primæ partis concluſionis ſecundæ.

1m de minori. Quæ in nobis ſunt. ℞. Vel omnino: uel ſecundum quid. §. Tunc &c. licet.n.flagella,quibus caſtigamur a Deo,nõ ſint omnino in nobis.i.in poteſtate noſtra,inquam.ſ. non poſſumus uitare illa ſecundum ꝙ deſuper infliguntur(ut argũ intendit): in noſtra tñ ptãte ſunt ſecundum quid: inquantum. ſcilicet flagellis ipſis poſſumus (auxilio diuino) uti patienter,& poſſumus (noſtro uitio) uti impatienter.

¶NOT. Vide pro meliori huius intellectu, no. poſt prob.pri. conc.& loca ibi citata. Ad literam huius tñi quoq; exẽplificãdi ſint duo latrones unõ in tempore, ijſdem flagellis cũ domino D crucifixi. Niſi n.flagella eſſent modo,hic expreſſo, in eorũ poteſtate,unus non ſufferret illa patienter per uoluntariam acceptationem & alter impatienter per uoluntariam repudiationẽ: ſed ambo uel patienter,uel impatienter. Item ſi flagella ipſa eſſent omnino in eorũ poteſtate: is, qui a ſiniſtris pendebat,reieciſſet realiter illa,ſicut eadem reiecerat uoluntate.

2m conclusio. Non poſſunt eſſe ſatisfactoria. ℞. ſi impatienter tolerentur: non, ſi patiẽter. §. Tunc &c. Nam flagella eſſe ſatisfactoria declararunt concluſiones articuli cum iſta conditione,ſi patienter tollerentur: ut hẽs ex prima directè. ex ſecunda indirectè. ſtat ergo ſimul: quòd ſatiſfactio, quę mediantibus flagellis fit, tantum ſit bonorum: & quòd nihilominus flagella ipſa non ſint tantum bonorum.

3m de maiori. Peccata. ℞. uel perſonæ, uel ſaltem naturæ. §. Tunc &c. Nam quàmuis aliquibus E flagella infligantur abſque culpa perſonæ(ut dicit minor:) nulli tamen infligerentur,niſi præceſſiſſet culpa naturæ, ideſt peccatum primi parentis, quod poſtea per participationem naturæ humanæ ab ipſo originaliter deriuatæ contrahitur. Pro hac te in textu dicta,de culpa & pœna,uide 1.2.quæſtio. 87. artic. ſeptimo.

¶NOT. Ad ly ſatisfactio reſpicit peccata præterita,reſpondit ſobriè D.Thomas,non addendo ly in ſe,nec ly in alio. Sciebat enim quòd unus poteſt ſatisfacere pro alio.q.13.art.2.& pro ſe. q.ea.ar.1.& ideo nihil earum limitationum addidit. Nam ſi ad illam argumenti maiorem reſpondendo addidiſſet ly in ſe, excluſiſſet,quòd innocens poſſit eſſe ſatisfaciens pro alio; ſi uerò addidiſſet ly in alio excluſiſſe uideretur, quòd aliquis poſſit ſatisfacere pro ſe. Concludendum ergo relinquitur, quòd textus ex determinatæ limitationis dimiſſione, diſiunctiuam tacite inſinuauit, ut dicamus. Satiſfactio reſpicit peccata perſonæ,

A uel naturæ, præterita; aut in ſeipſo ſatisfaciente, aut in alio, pro quo ipſe ſatisfacit.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo quomodo per rationem interimas erroré quorũdam (ut ex Conc. Triden. infra patebit) dicentium: flagella in præſenti uita hominibus a Deo inflicta nõ eſſe ſatisfactoria. ¶Secundo habes quo per rationẽ oſtendas, hunc merito dãnari a cõci. Trid. ſeſſ.14.cap.9 Docet præterea, tãtã eſſe diuinæ munificentiæ largitatem: ut nõ ſolùm pœnis, ſpõte a nobis pro uindicando peccato ſuſceptis, aut ſacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, ſed etiam (quod maximum amoris argumentum eſt) temporalib. flagellis a Deo C inflictis, & à nobis patienter tolleratis, apud Deum patrem ꝑ Chriſtum Ieſum ſatiſfacere ualeamus. Hæc ibi, & canon. 13. Si quis dixerit: pro peccatis, quoad pœnam temporalem minimè Deo, pro Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, uel a ſacerdote iniunctis &c. anathema ſit. Item a ſcripturis tob. 3. In tempore tribulationis peccata dimittit his, qui inuocant te. Hæc uerba ſunt de flagellis a Deo inflictis, cum ſint ſaræ mulieris, in propoſito ſuæ magnæ afflictionis prolata. Iterum eccleſiaſtici. 2. Pius & miſericors eſt Deus, & remittit in die tribulationis peccata. Ecce quòd (ut dicebat Concilium Triden.) hoc eſt argumentum magnæ pietatis, & miſericordiæ diuinæ; flagella ſcilicet, ab ipſo nobis inflicta, patienterque tolerata, computari in ſatiſfactiones, pro peccatis noſtris. Iterum eccleſiaſtici. 35. ſpecioſa miſericordia Dei in tempore tribulationis. Item Pſal. 98. Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinuentiones eorum. Hoc eſt. Tu Deus ulciſcendo contra peccata eorum, ideſt pro eis flagellando ipſos, fuiſti propitius eis. Vbi inſinuatur idẽ quòd flagella nobis immiſſa reputantur pro ſatiſfactionibus, ſi patienter tolerentur: & hoc eſt magna propitiatione Dei erga D nos ſic flagellatos. Item Pſalm. 94. Quadraginta annis offenſus fui generationi illi & ſecundum aliam literam communiter ab eccleſia pro inuitatorio pſalmo receptam, 40. annis proximus fui generationi. Dicitur autem Deus fuiſſe proximus generationi illi inquantum erga illam miſericordia magna uſus eſt: dicitur uero eidem fuiſſe infenſus, inquantum illam ꝑ peccatis ſępius flagellauit. Ecce quòd ſecundum intentum pſalmiſtæ, tunc fuit proximus, qñ ei fuit infenſus.i. tunc miſericordiã erga illam generationem exercuit, quando ipſam pro delictis caſtigauit. Et nota, quod non dicit ly propinquus, ſed ly proximus: ut ex ſuperlatiuo non qualemcunque. ſed maximam, in genere puniendi, peccatores miſericordiam illam fuiſſe cognoſcas. & reuera ſic eſt. Nam fuit miſericordia inquantum caſtigationes illas peccatis debitas pro ſatiſfactionibus etiam computari Deus uoluit: fuit magna, inquantum flagellationes eaſdem locum pœnarum in purgatorio pro ijſ- E dem peccatis habendarum(cum tamen incomparabiliter ſeręmè illæ purgatorij præſentes,excedant) ſupplere dignatus eſt: fuit maxima, inquantum illas ipſas etiam meritorias effecit (quod tamen in purgatorio, cum tanta acerbitate pœnarum, non fit). Exẽplum de latrone a dextris crucifixo, in cuius flagellis hæc triplex Dei miſericordia reſplenduit. Confirmatur intelligentia hæc ex D. Thoma qui ſuper epiſt. ad Hebre. cap. tertio, lect. ſecunda, exponens ly proximus, poſtquàm hoc ad diuinam miſericordiam retulit ſubdit ſic. Hoc ipſum temporaliter punire peccatores magnum miſericordiæ ſignum eſt. Vnde Auguſtinus, Hic ure. hic ſeca: ut in æternum parcas. Vbi notabis tu, quòd accipitur ly magnum, anthonomatice ideſt pro maximo: propter rationem ſupradictam. Item a lib. ſecundo. Machab. 6. multo tempore non ſinere peccatores ex ſententia agere, ſed ſtatim ultiones adhibere, magni beneficij eſt indicium. Vbi tu & per ly magni tanquàm, anthonomaticè dicti intelliges maximi. Re-

Vid. ꝑ S. Eccl.&c.

ARTICVLVS III.

Vtrum conuenienter enumerentur opera ſatisfactoria.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerentur opera ſatisfactoria, cum dicitur quòd ſunt tria eleemoſynæ, ieiunium, & oratio. Quia opus ſatisfactorium debet eſſe [b] pœnale, ſed oratio pœnam non habet, ſed eſt contra pœnæ triſtitiam medicina ſecundum delectationem. Vnde dicitur Iacob. 5. Triſtatur aliquis in uobis, oret, & pſallat, ergo non debet computari inter opera ſatisfactoria.

¶2 Præterea, Omne peccatum, uel eſt [h] carnale, uel ſpirituale, ſed ſicut dicit Hierony. Ieiunio ſanantur peſtes corporis, oratione peſtes mentis, ergo nô debet eſſe aliquod aliud opus ſatisfactorium.

¶3 Præterea, Satisfactio eſt neceſſaria ad emundationem peccatorũ, ſed eleemoſyna ab omnibus peccatis emundat, Luc. 11. Date eleemoſynam, & oia munda ſunt uobis: [h] ergo alia duo ſunt ſuperflua.

SED CONTRA. Videtur quòd debeãt eſſe plura. Quia contraria contrarijs curantur, ſed [h] multo plura ſunt peccatorum genera, quàm tria, ergo debent plura ſatisfactoria opera computari.

¶ Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro ſatisfactione, & diſciplinæ, & flagellationes, quæ non [h] computantur ſub aliquo horum, ergo inſufficienter enumerantur.

RESPON. dicendum, quòd ſatisfactio debet eſſe talis, ꝑ quam aliquid nobis ſubtrahamus ad honorem Dei; uos autem non habemus, niſi tria bona, ſcilicet bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ, ſcilicet exteriora. Ex bonis quidem fortunæ ſubtrahimus nobis aliquid ꝑ eleemoſynam, ſed ex bonis corporalibus per ieiunium ex bonis autem animæ, non oportet quòd aliquid ſubtrahamus nobis quantum ad eſſentiam, uel quantum ad diminutionem ipſorum, quia per ea efficimur Deo accepti, ſed per hoc quòd ea ſubmittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem.[m] Competit etiam iſte numerus ex parte illa, qua ſatisfactio peccatorum cauſas excidit, [n] quia radices peccatorum tres ponuntur, Primæ Ioan. 4. ſcilicet concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia uitæ. Contra concupiſcentiam carnis ordinatur ieiunium, contra concupiſcentiam oculorum ordinatur, eleemoſyna, contra ſuperbiam uitæ ordinatur, oratio, ut Auguſt. dicit ſuper Mat.[p] Competit etiam ad hoc, quod ſatisfactio eſt peccatorum ſuggeſtionibus aditum non indulgere.[q] Quia omne peccatum, uel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio. Vel in proximum, & contra hoc eleemoſyna. Vel in nos ipſos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

AD PRIMVM ergo dicendum: quòd ſecundum quoſdam duplex eſt oratio, quædam quæ eſt cõtemplatiuorum, quorum conuerſatio in cœlis eſt, & talis q̃a totaliter eſt delectabilis non eſt ſatisfactoria. Alia eſt, quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam, & eſt ſatiſfactionis pars. Vel dicendum melius, quòd oratio habet rationem ſatisfactionis: q̃a quamuis habeat ſuauitatem ſpiritus, habet tamen afflictionem carnis, quia (ut dicit Grego. ſuper Ezec.) Dum creſcit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmamur ꝓculdubio fortitudine carnis, unde, & neruus fœmoris Iacob ex lucta angeli emarcuiſſe legitur, Gene. 32.

AD 2m dicendũ, ꝙ peccatum carnale dr̃ dupliciter. Vno mõ qđ in ipſa delectatione carnis cõplet, ut gula, & luxuria. Alio mõ, quod completur in his, quę ad carnẽ ordinantur, quàuis nõ in delectatione carnis, ſed in delectatione animæ magis, ut auaritia. Vnde talia peccata ſunt quaſi media inter ſpiritualia, & carnalia, & ideo oportet ꝙ eis ẽt aliqua ſatisfactio reſpondeat propria. ſ. eleemoſyna.

dit. n. authoritas iſte ... cũ ſuperiorib. a pſalmo & ſancto doctore platis ¶ Tertio hẽt ... ꝓ rõnem ꝓmiſſa ... ſanctorũ ... dicta, pro queoto flagella uitæ præſentis indicat eſſe ſatisfactoria, & intelligas & ... , & ... ¶ Quarto uidet: quõ ... doctrina Angelica ... conſolidetur.

QVÆST. XV. ART. III.

CONCL. 1a. Eleemoſyna ieiuniũ, & orõ, conuenienter dñr opa ſatisfactoria ... conuenienter, ſumitur ẽt pro ly ſufficienter; ut ex ... ad argumẽta in cõtrariũ facta ... ¶ PROB. Quia ꝑ eleemoſynã ſubtrahim' nobis aliquid (bonũ. ſ. fortunę), ꝑ ieiuniũ aliquid (bonũ. ſ. corporis) ꝑ orõnẽ aliqd (bonũ. ſ. animę) & ſatisfactio dẽt eſſe talis ꝑ quã ſubtrahamus nobis aliquid ad honorem Dei (ſup. ar. 1. concluſio. 2a patet). ¶ CONCL. 2a. Cõpetit ẽt prædictus triplex numerus ex parte illa, qua ſatisfactio pctõrum cauſas excidit. ¶ PROB. Quia cauſę, ſeu radices pctõrum ſunt tres (1. Io. 4.) & ſingulę prędictorum operum cõtra ſingulas has cauſas, ſeu radices ordinatur (patet in textu.

CONCL. 3a. Cõpetit ẽt pdictus triplex numerus ad hoc; ꝙ ſatisfactio eſt pctõrum ſuggeſtionibus aditũ non indulgere. ¶ PROB. Quia omne pctm̃ eſt, uel contra Deũ, uel proximum, uel nos ip... : & orõ aſſignat ꝑ ſatisfactione peccati cõtra deũ, eleemoſyna ꝑ cõtra proximũ, ieiuniũ ꝑ contra ſeipſum (patet ...).

1m de maiori

Pœnale ... ad ... carnis. § Tuc &c. Nã licet q. hbet orõ ſit medicina triſtitiæ ſpũalem ſuauitatẽ ... con ... carnis afflictionẽ aliquã hẽt Aliquã ... ergo pœnale eſt ... opus. Ex. ly hẽt afflictionẽ carnis. Intelligendũ eſt hoc de orõne ſecundũ ſe cõſiderata, ſ. ... laborẽ dicit eleuandi mentẽ in Deũ, q̃ mẽs aggrauatur e corpore qđ corrũpit Sap. 9 Quaſi diceret lia. Sicut laborioſũ eſt, aliqđ graue ab imo trahere ſurſũ (vt patet): ita cum orõ ſit eleuatio mẽtis a terrena ... habitatione depreſſe in Deũ, laborioſũ eſt orare. Huic ... ſic intellectę nõ ſufficit ... ꝙ qñque ex redũdantia ſuauitatis ſpũs habitę in orõne recreatur ẽt caro, iuxta Pſ. 27. refloruit caro mea & ex uoluntate mea cõfitebor ei: & Pſal. 83. cor meũ & caro mea exultauerũt in Deũ uiuũ, hoc ... dictis nõ obſicit: quia de reb. nũc loquimur ſecũdũ ſe cõſideratis, nõ quatenus a feruore charitatis depẽdẽt. Ad qđ meg... uide ar. 1. ad 2m: ubi de pœnalitate oium opeꝝ ſatisfactoriorũ. & cõſequẽter de orõne, ... regulã illã uniuerſalẽ, q. ſ. qñ de aliqua re tractat, de ea ſecundũ ſe tractari ... intelligiẽ niſi aliud a tractatore, uel ꝑ contextum, uel alias, exprimat. Alioquin ſp. remota ... regula, in ancipiti uerſaremur, & dubitationũ inde emergentiũ, ... obſeruantiã regulæ ꝓmiſſæ inſolubiliũ, ... utrunq; eſt orõne ... ſolida literæ ſola: ꝙ orõ ſecũdũ ſe, & conſequẽter ꝙ qlibet, (dũmõ ſic ſumat) eſt opus pœnale ... laborioſum.

Cõclu. m

Cõclu. p

Regula valens ad multa.

2m de maiori

Carnale ... uel ... delectatione carnis, uel ... ad carnẽ ordinatis, cõpletum. § Tũc &c. Nã loquitur ... concluſio ... de carnali utroq; modo ſumpto, q̃ & ꝑ ſatisfactione aſſignat ... & eleemoſynam. Hieronymus aũt de carnali primo modo tm̃ acceptio loquitur, qñ ieiuniũ (tacita eleemoſyna) ei pro remedio affert. Largius ergo loquẽte concluſione, & ſtrictius Hieronymo, nulla fit diſcordantia ab utroq; dictorum.

¶ NOT.

¶NOT. Quòd peccatū, ſi ordinetur ad carnam.i.ad aliquod commodum carnis, licet nō compleatur in delectatione carnis, dicatur (vt ait litera) carnale, habetur expreſſe Gal. 5. Manifeſta (inquit) ſunt opera carnis, q̄ ſunt fornicatio, immunditia &c. auaritia, diſſenſiones, ſectæ, &c. Ecce ꝙ enumeratur auaritia ibi (ut hic) inter opera carnis: & (quod minus uidebatur) diſſenſiones ſectæ id eſt ſchiſmata, hæreſes. Ratio eſt: quia huiuſmodi ad commodū temporale, & maxime principatus & gloriæ, ordinantur. Vnde Auguſtinus in lib. de utili. credend. hæreticum ab eius fine ultimo diffiniens, & appoſitionaliter ſchiſmaticum, ait, ꝙ hæreticus eſt, qui alicuius temporalis commodi, & maximè gloriæ, principatuſque ſui gratia, falſas ac nouas opiniones, uel gignit uel ſequitur.

Scopus hæreticorū, & ſchiſmaticorū.

AD 3m dicendum, ꝙ quāuis ſingula iſtorum per quandā conuenientiam ſingulis peccatis approprientur, quia congruū eſt in quo quis peccauit, vt in hoc puniatur, & ꝙ peccati cōmiſſi per ſatisfactionem radix abſcindatur: tamen quodlibet horum pro quolibet peccato ſatisfacere poteſt. Vnde ei qui non poteſt vnum ex his perficere, iniūgatur aliud, & præcipue eleemoſyna aliorum uices ſupplere pōt, inquantum alia ſatiſfactionis opera eleemoſynam quiſque ſibi meretur quodammodo in illis eleemoſynam tribuit. Vnde non oportet ꝙ ſi eleemoſyna omnia mūdat peccata, ꝙ propter hoc aliæ ſatiſfactiones ſuperfluant.

AD 4m dicendum, ꝙ quamuis ſint multa peccata in ſpecie tamen omnia alia ad illa tres radices, vel ad illa tria peccatorū genera, quibus diximus dictas B ſatisfactiōes rñdere, reducunt.

AD 5m dicendum, ꝙ quicquid ad afflictionē corporis ptinet, totum ad ieiunium refertur, & quicquid in proximi utilitate expenditur, totum eleemoſynæ rationem habet; & ſimiliter quæcunque latria exhibeatur Deo, orationis accipit rationem, & ideo etiam unum opus poteſt habere plures rationes ſatisfaciendi.

3m illatio cōcluſionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. C Ratio eſt: non ꝙ eleemoſyna debitè facta non mundet omnia peccata, ſed quia congruenter applicatur: horum trium ſingula ſingulis peccatis, & ſingulis peccatorum radicibus, & ſingulis bonis per ſatiſfactionem à peccatore ſubtrahendis; ut ex concluſionibus patet.

¶NOT. Ex eo, ꝙ per unam niſi aliquid ſufficienter fit, non ſequitur, ꝙ alia ſit ſuperflua, ſi per eam huic iunctam illud idē magis ſufficienter & conuenienter fiat. In cuius ſignum illud Philoſophi pronunciatum, quod poteſt fieri per pauciora, non debet fieri per plura, ea eodem Philoſopho recte (.i. Phyſicorū) intellecto gloſatur ſic: quod poteſt æquè bene fieri per pauciora, non d.f.p.p. Propterea textus recte negat illationē, etiā ꝙ admittat, eleemoſynam omnia mundare peccata. Ne tamen ex hoc dicto de eleemoſyna cadas in errorem peſtiferum quorundam, [illegible] appendicem tertio loco de hoc monentem.

4m minor. Multo plura ſunt peccatorum genera, quam tria. ℞. reducibilia tamen ad illa. §. Tunc &c. D [illegible] concluſionibus articuli, ꝙ omnia, quotcunque ſint, reducantur generaliter ad tria: quoniam quando de trib. [illegible] neruum habent.

5m de antecedente. Non computatur. ℞. explicitè: [illegible], implicitè §. Tunc &c. Nam per eleemoſynam intelligens concluſiones quicquid ad proximi utilitatem [illegible], per ieiunium quicquid ad corporis pertinet afflictionem; per orationem quicquid latriæ Deo exhibetur: intelligentes quorum aliqua profecto continentur ea omnia, quæ in argumento adducta ſunt.

Eleemoſyna, ieiuniū, oratio continent multa.

Corollarium. Ergo propter hoc (vt in textus calce dicitur) etiā opus unum poteſt habere plures rationes ſatiſfaciēdi. Hoc eſt. Poteſt oratio (puta) habere uicem ieiunij, inquantum ad carnē affligendam ſit; & eleemoſynæ, inquantum pro utilitate proximi; & orationis, inquantum ad Deum latria honorandum dirigitur. Non tamen hinc te decipiat, ex ſidens Eccleſiæ præ- E cepto, uel pœnitentiæ à confeſſario iniuncta, de ieiunio ſatiſfacere, quando non ieiunare, ſed in oratione propria authoritate, uolueris. Non n. hoc docet hic, ſed illud tm̄, qd ſuprà expreſſū eſt.

Error cauendus.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quòd per rōnem interimatur hæreſes Iouiniani (Prat. Lutherani) dicentis: ieiuniū nullius eſſe meriti apud Deū, itē Pelagij (Prat. Pelagius) dicentis; orōnem prorſus eſſe inutilē, nulliuſq; uirtutis. Quia n. rōne probatur, & ieiuniū, & orōnē eſſe opera ſatiſfactoria, eadē probas, ꝙ ſunt alicuius uirtutis, & meriti; cū ſatiſfactio ſit actus uirtutis [illegible] & opus meritor. ū.q.14.ar.2.& q.huius ar.3 3m.

2 ¶Secundò habes: quòd per rōnē oſtendas, meritò dānatas prædictas hæreſes à Concil. Trid. ſeſſ.6.c.14. hic. Docendū eſt, Chriſtiani hoīs pœnitentiā poſt lapſū continere ceſſationē à peccatis, eorū deteſtationē cum cōtritū, & humiliatū: eorundē ſacramentalē confeſſionē, itemq; ſatiſfactionem, per ieiunia, eleemoſynas, orationes, & alia pia ſpiritualis uitæ exercitia. Hæc ibi. Vbi ieiuniū, orationemq; eſſe utilia, & alicuius uirtutis, ac meriti, determinaſſe uides per hoc, ꝙ ſatiſfactoria decernunt: & alia quoq; pia exercitia (quod eſt pro confirmatione iſtius ad 5m.) ſic ſatiſfactionem compenſaſſe. Et ſeſſ. 14. can. 13. ſi quis dixerit: pro peccatis, quo ad pœnam temporalē, minime Deo per Chriſti merita ſatiſfieri pœnis &c. ut ieiunijs. orationib. eleemoſynis, uel alijs etiā pietatis operib. atque id optimam pœnitentiam eſſe tm̄ nouā uitam; Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi vides id, quod ſupra, & ulterius anathematizatū cōtra negantes illa eſſe ſatiſfactoria, atq; id nullius meriti, uirtutis, uel utilitatis. Itē à Côc. Carthag 4. c. 85. Baptizandi, diu ſub abſtinētia uini, & carnium, crebra examinatione baptiſmū percipiant. Hæc ibi, & recitantur de conſecr. diſt 4 Ergo ieiunium, imò eſt abſtinentia, eſt ad utilitatem, & alicuius uirtutis, ac meriti. Item à Concilio Telenti, in reſcripto ad Siricium Papam, contra Iouinianiſtas. Non in indulgentia corporis, non in honore aliquo ad ſaturitatem & diligentiam carnis, non in deſiderijs erroris, ſed in ſpiritu, quo renouamur, eſſe uiuendum. Si parum eſt, quod Apoſtolus dixit; audiāt Prophetā dicētē, & operui in ieiunio animam meā. Ergo, q non ieiunat, intectus & nudus eſt: patet vulneri. Deniq; ſi Adam ſe tecta ſſet ieiunio, non fuiſſet nudus effectus. Niniue ſe à morte ieiunio liberauit & ipſe Dominus ait: non eijcitur hoc genus demoniorum, niſi per orationem & ieiunium. Hæc ibi. Vbi etiam de oratione habes, ꝙ eſt alicuius utilitatis, & virtutis; cū demoniū exagitet, ac expellat. Itē à Papa Siricio; vt ex eodē reſcripto habetur. Itaque Iouinianum, Germinatorem, Fœlicē, Plotinum, Gaminialem, Martialem, Ianuariū, & Ingeniuſum, quos ſanctitas tua damnauit, ſcias apud nos quoque ſecundū D iudicium tuum eſſe damnatos. Hæc ibi. Audiuimus modo ex Auguſtino in de fi. catho. ꝙ capitula ſeu dogmata illa nō poſſunt recipi, quorum damnatus authoriſ. Item à ſcripturis multis, quarum tu loca uidebis. Nam populus Hebræus, ieiunio à Samuele in dicto in Maſphat, hoſtes ſuperauit. 1. reg. 7. & Achab ieiunio, ſacco, lachrymis ſuorum ueniam criminum obtinuit. 3. reg. 21 & Iudith ieiunio afflicta Holofernem proſtrauit, Iudit. 9. & Daniel trium ebdomadarum ieiunio, viſionem Domini intellexit Dani. 10. & Heſter poſt triduanum ieiunium furorem Aſſueri in manſuetudinem conuertit, Heſt. 4. & Machabæus contra Gorgiam pugnaturus, ieiunio ſe armans uictoria potitus eſt. Quid? Saluator noſter, qui nos ſolū non uerbo, ac uirtute docuit, ieiunium nobis exemplo ſuo commendauit Matth. 4. & ieiunij modum nobis inſinuat, ut ſcilicet ieiunium noſtrum uacaret ab hypocriſi, & uana gloria, Matth. 6 & ieiunium futurū in nobis prædixit, inquiens Luc. 5. Venient dies, in quibus auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt. E Item à Cœleſtino. 1. Papa, in epiſtola ad Epiſcopos Galliæ, in qua errores Pelagij cōnat; ſic. Orationes Eccleſiæ gratiam Chriſti reſonant; qua genus humanum reparatur, & ab æterna damnatione educitur. Hæc ille in ſententia. Item apertiſſimè à Chriſto Domino Luc. 18. oportet ſemper orare, & nunquam deficere. Item act. 10. Cornelij orationes tuæ aſcenderunt in conſpectum Domini: & nunc mitte, & accerſi Simonem qui uocatur Petrus, hic dicet tibi, quid te oporteat facere. En. à fortiori. Ille Cornelius nondum erat actualiter baptizatus; & tamen orationes ſuæ tā vtiles ei fuerunt, ut ſalutis notitiam pleniorē his mediantib. habere promeruerit.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe damnatum eleemoſynæ non ſatiſfactoriæ, in Concilio quinto Conſtantinop. actio. 1 ſic. Eleemoſynis fidelibus expurgari peccata, ridiculis. Hæc ibi. Item Tobi. 4 eleemoſyna ab omni peccato, & morte, liberat: & non patietur animam ire in tenebras. Item eccleſiaſt. 3. Ignem ardentem ex-

Vide ꝓ S. Eccleſiaſticā hæreſ. Iou. &c.

Col. 2. Eph. 4. Pſal. 68.

Matth. 17. Mar. 9.

De Ieiunio.

De eleemoſyna.

QVAESTIO. XVI.

De ſuſcipientibus pęnitentiam, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū de ſuſcipientibus pęnitentiam. Circa qđ tria quęrūt. G

Primo, Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.

Secundo, Vtrum in ſanctis, qui ſunt in gloria.

Tertio, Vtrum in angelis bonis, ſeu malis.

ARTICVLVS I.

Vtrum pœnitentia poſſit eſſe in innocentibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ in innocentibus pęnitentia eſſe non poſſit. Quia pęnitentia eſt ᵇcōmiſſa mala plangere, ſed innocentes nullum malum commiſerunt, ergo in eis pœnitentia non eſt.

2 ¶ Præt. Pęnitentia ex ſuo noīe importat pęnam, ſed innocentibus non ᵇ debetur pęna, ergo non eſt in eis pœnitentia.

3 ¶ Præt. Pęnitentia in idem concidit cum uindicatiua iuſtitia ſed omnibus exiſtentibus innocentibus uindicatiua iuſtitia locum non haberet, ergo nec pęnitentia: & ita non eſt in innocentibus.

SED CONTRA, Omnes uirtutes ſimul infunduntur, ſed pęnitentia eſt virtus, cum ergo in baptiſmo innocentibus infundantur aliæ uirtutes, infunditur etiam pœnitentia.

Præt. Ille, qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur ſanabilis, ergo, & ſimiliter, ꝙ nūquā fuit infirmus ſpiritualiter, ſed ſicut ſanatio in actu a vulnere peccati non eſt niſi per actū pęnitentiæ, ita nec ſanitas niſi ꝑ habitum, ergo ille, qui nunq̄ habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ habitus medius eſt inter potentiam, & actum, & quia remoto priori, remouet᷑ poſterius, non aūt econuerſo, iō remota potētia ad actū, remouet᷑ habitus, H ſi aūt remoto actū, & q̄a ſubtractio materiæ tollit actū ꝑꝑ hoc ꝙ act⁹ nō pōt eſſe ſine materia ī q̄ trāſit, iō habitus alicuius virtutis cōpetit alicui, cui ñ ſuppetit materiam, ꝑꝑ hoc ꝙ ſuppetere pōt, & ita in actū exire, ſicut pauper homo pōt habere habitū magnificētiæ, ſed nō actū, q̄a non habet magnificatio nē diuitiarū, quę ſunt materia I magnificentiæ, ſed pōt habere habitū; iō cū innocētes in ſtatu innocentiæ non habeant peccata commiſſa, quæ ſunt materia pęnitentię, ſed poſſunt habere, ᵃactus pęnitentię in eis eſſe nō poſſunt, ſed habit⁹ pōt, ſed hoc ſi gratiam habeant, ᵃ cum qua omnes uirtutes infunduntur.

---

tinguit aqua; & eleemoſyna reſiſtit peccatis. Item ibi. 29. Concl ude eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Item iterum Tobi. 12. Eccleſi. 3. 4. 7. 17. & Dan. 4. Matth. 6. Luc. 11. 12. Actu. 10. 24. Propter authoritatum tamen præmiſſarum occaſionem, præſertim Tobi. 4. Eccleſi. 3. caue diligēter: nè incidas in errorem quorundā, ab Auguſtino de ciuit. lib. 21. c. 22. recitatorum, dicentium; ꝙ eleemoſynæ ſunt tātæ virtutis: ut qui eas exercuerit, quantūlibet criminosè, & nefariè uiuat, æternum tamen ſuppliciū non eſt habiturus. Caue etiā, inde nè impingas in ſcandaloſam illā propoſitionem nonnullorum, recitatam ab Alfon. caſt. de iuſ. hær. punit. lib. 1. ca. 3. dicentium, ꝙ eleemoſynam pauperib. elargiri eſt maioris meriti, quam eleemoſynā pro Miſſæ ſacrificio offerre. Nam primū damnat apertiſſimè Apoſtolus. 1. Cor. 13. ſi diſtribuero omnes facultates meas in cibos pauperum, charitatem autem nō habeam: nihil mihi ꝓdeſt. Nota ly omnes, ly meas, ly cibos, ly pauperum; ly nihil. ſ. ad uitam æternā promerendam, & ſupplicium æternum euadendum. Item illud damnat Concilium Cabilonēſe 2ᵐ. c. 36. ſed nec hoc prætereundum putauimus: ꝙ quidā ex induſtria peccātes propter eleemoſynarū largitionē, quandam ſibi promittunt impunitatē. Eleemoſyna extinguit peccata (iuxta illud, ignem ardentē extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata): ſed ea, quę aut neceſſitate, aut caſu, aut qualibet fiunt fragilitate. Ea uerò, quæ ex induſtria, aut cuiuslibet libidinis explendæ cauſa idcircò fiunt, ut eleemoſynis redimantur, nequaquam eis redimi poſſunt: quia, qui hoc pacto peccarunt, uidentur Deum mercede conducere, ut eis impunè peccare liceat. Non ergo quis idcircò peccare dēt, ut eleemoſynā K faciat, ſed iō eleemoſynam facere dēt, quia peccauit. Mētem. n. & corpus, quæ libido traxit ad culpam, afflictio, & contritio dēt reducere ad ueniā. Hæc ibi. Ex his quoq; rectè gloſato tu illud Tob. 4. cum dicit, ꝙ eleemoſyna non patietur, animam ire in tenebras. Vel etiam intellige ſic, ꝙ eleemoſyna; quantum eſt de ſe, &c non aūt, ſi aliàs malè uiuat. Vide. q. 14 ar. 3. appen & q. 15. at. 1. appen & prima par. q. 87 at. 2. appen Diſputat & Aug. li. de ciuit. 21. c. 27. contra ꝓdictū errorē à ſe de alijs recitatū ſup. Porrò propoſitionē illā ſcādaloſā redarguit tō hæc (vt alia omittamus). Nā illa (vt eniq; patere ꝑōt) à ſacrificio Miſſę, reuerētiaq; eius, auertit. Si. n. populus credat, minoris meriti eſſe Miſſæ ſacrificiū, q̃ eleemoſynā: tunc populus reuerebitur minus, q̃ oportet, illud ſacrificium, & conſequenter nō tam frequenter, vt nunc facit, illud celebrari faciet; ſed unam Miſſam (ut euomuit Lutherus) uni populo affirmabit eſſe ſatis. Redarguit et atq; damnat hanc Concil. Trid. ſeſſ. 22. decreto de obſeruandis, F & euitandis, in celebratione Miſſæ. Quòd ſi neceſſariò fatemur, nullum aliud opus adeò ſanctū ac diuinū à Chriſti fidelib. tractari poſſe, q̃ hoc ipſū tremendum myſterium, quo uiuifica illa hoſtia, qua Deo Patri reconciliati ſumus; in altari ꝑ ſacerdotes quotidie immolatur: ſatis ēt apparet, oēm operā & diligētiā in eo ponendā eſſe, vt quanta maxima pōt interiori cordis munditia & puritate, atq; exteriori deuotionis, ac pietatis ſpecie peragatur. Hæc ibi. Nota ly tam ſanctum, ly tā diuinū, ly interiori, ly exteriori. Miſſa ergo, ſecundum Concilīū, nil ſanctius, nil diuinius; nil tāta interiori exteriorię; deuotiōe tractādū. ¶ Quartò ut deſquō ex ijs prædictis uiciſſim Angelica hæc doctrina declaratur, & conſolidetur. 4

QVÆST. XVI. ART. I.

CONCL. Act⁹ pęnitentiæ in innocentib eſſe non poteſt ſed habitus ſi tā gratiam habeant.

¶ NOT. Hoc eſt (ad quæſitum verbaliter rñdendo). Pęnitētia, quò ad actum, in innocētib. eſſe non pōt, ſed quò ad habitum: ſi tāmē grām habeāt.

¶ PROB. 1. Quia innocentes, in ſtatu innocentiæ, non habēt materiam pęnitētiæ (cum non habeant peccata commiſſa); & ſubtractio materię tollit actū (cum actus nō poſſit eſſe ſine materia in quam trāſit) 2. Quia (ly ſed habitus) innocentes poſſunt habere materiā pœnitentiæ (cum poſſint habere peccata commiſſa); & habit⁹ alicuius uirtutis competit alicui ꝑpter hoc ꝙ ei materia illi⁹ ſuppetere pōt (patet per exemplū de paupere magnifico): 3. Quia (ly ſi tamen &c.) omnes uirtutes cum gratia infunduntur: & pœnitentia eſt uirtus. Concl. nr.

Corollarium. Ergo de puerulis non baptizatis, q̄uis ſint innocētes ab oī peccato actuali (ſic. n. ēt innocētia nūc accipit᷑) ñ intelligit᷑ cōcluſio, neq; ꝓbatio: qm̄ illi nō habent grām, cū ſint ī peccato mortali originali. Ergo de ijs baptizatis intelligit᷑. Ergo & de primis parētib. an̄ pctīm multo magis intelligit᷑: qm̄ hi & innocētes olo erant, & in grā creati, 1. par q. 95. at. 1. Ergo pęnitētia uirtus in primis parentibus tunc fuit ſecundū habitum tantūmodò; non quia non haberent uſum liberi arbitrij, ſed ꝑꝑ antedictam probationem. Eſt in puerulis baptizatis ſic tantummodo, & ꝑꝑ præmiſſam probationē, & ꝑꝑ carentiam uſus libri arbitrij non eſt ullo mō in non baptizatis, & quia non habent grām, & quia carēt vſu libri arbitrij. Hoc ex ſuperabundanti, de uſu liberi arbitrij, dictū ſit: qm̄ habeā, uel ſi habeā talē vſū (Licet ad pęnitētiæ actū concurrat. 1. 2. q. 113. ar. 5.) non eſt obiectū pęnitentiæ; ſecūdū q̄ ſolā cōſiderationē, tanq̄ ex proprijs, loquit᷑ S. Doctor.

NOT. in ꝓbatiōe pctā cōmiſſa dicunt᷑ materia pęnitētię uirtutis; qm̄ de peccato cōtracto. ſ. originali nō ē. q. 2. ar. 2. ſed de oī actuali. q. 2. at. 5. Dī ēt ibi. ꝙ oēs uirtutes cū grā infundunt᷑, de quo uide. 1. 2. q. 65. ꝑ totū: & ꝙ pęnitētia eſt uirtus, pro quo uide q. 1. ar. 2.

Cauendi duo errores damnati.

61 ᵃTho. 4. d. 14. q. 1. ar. 3. q. 2. & ſeq. Vide San. Th. ubi ſupra Apoſtolum.

Peccare cum prætextu ueniæ &c.

q.1.at.2.& 3.par.q.85.ar.1. Ex hoc dicto ultimo in probatione A notabis:quod bis ſermo fit de pœnitentia,ut eſt uirtus; immò & in tota præſenti quæſtione. Non enim pœnitentia,ut ſacramentum,nominatur ertic.1.2.& 3.ſed ſemper pœnitentia uirtus. Hinc titulus quæſtionis, à neſcio quo deuaſtatus, uidetur corrigendus, ne pro ly hoc ſacramentū poſthac imprimatur ſic. De ſuſcipientibus pœnitentiam in tres. Deinde conſiderandum eſt de ſuſcipientibus pœnitentiam.

1m de maiori.

Commiſſa plangere. ℞. Secundum quòd commiſſa ſunt:non aliter. S.i. ſi commiſſa ſunt actu, ea plangere actu;ſi commiſſa ſunt in potentia, plangere in potentia, i.habere propoſitum plangendi ea actualiter, ſi de facto aliquando committerentur. Tunc &c. Ad hoc enim,quòd innocentes peccata plagant ſecundum illud antedictum propoſitum,non eſt neceſſe: quòd de facto commiſerint peccata: ſed ſufficit,quòd illa committere potuerint. Nam ſic plangunt ea ſecundum quòd à ſe pſis commiſſa ſunt: & ſic ipſos peccata ſolum plangere intendit concluſio. dum in iis habitum tantummodo pœnitentiæ ponit.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis non commiſerint,poſſunt tamen committere; & ideo eis habitum pęnitētiæ habere competit: ſed tamē habitus iſte numquam in actū exire poteſt,niſi forte reſpectu uenialium peccatorum,qa pec- B cata mortalia tollūt ipſum;nec tamen eſt fruſtra, quia eſt perfectio potentiæ naturalis.

1a NOT.1a,A ly ſed tn habitus &c.rñdet tacitæ obiectioni;quę ex nunc thſis poſſet fieri ſic.Habitum pniæ innocentibus cōpetere,dicis: ergo habitus hic qñque exibit in actum; cum fruſtra C ſit illa potētia,q nō reducitur ad actū.Rñdet primo ad cōſequētiā, negando enim aliqua limitatione illam per hoc,quod dicit, ſed tamen habitus iſte &c.& reddit rationem talis negationis, per ly quia peccata mortalia tollunt ipſum. Reſpondet ſecundo ad probationem illius conſequentiæ, negando ipſam, per ly nec tamen eſt fruſtra:& huius negationis aſſignat rationem, per ly quia eſt perfectio &c.

2a ¶NOT.2a.Circa primū iſtorū ſ.negationē cōſequētiæ cū rōne ſua,aduerte:p hoc hī:q ille habitus eſt qdā uirtus in aia cōcomitās grām,iuquantum ueniente gratia uenit(ut in pbatione cōclutionis dictum eſt)& deficiente illa deficit(ut hic ſignatur per ly peccata mortalia tollunt ipſum)& hæc uirtus uocaf pnia. Sicut autem unaquaque res propriam inclinationem habet ad aliqnid) ut ignis ad mouendum ſurſum) (ita & hæc pœnitentiæ uirtus habet propriam inclinationem ad hoc, quòd dolere (ut decet) de peccato uult,ſi committeret peccatum contingat Remota uero virtute,remoueri oportet & ipſam eius inclinationem,quemadmodum deſtructo fundamento, ædificium neceſſariò corruit.Cum igitur ad remotionem gratiæ, quæ per mortale peccatum tollitur, remoueatur & illa uirtus (vt 1.2.q.6 .ar.1.) ſequitur de neceſſitate, quòd ipſa eadem numero iſte non poterit exire in actum hunc, quod.ſ. actualiter doleat de mortali commiſſo. Nam ipſe tunc non eſt amplius ſed mor, cum ſine illa inclinatione deſit. Siue ergo, per ly habitum,intelligas ipſam uirtutem infuſam quæ pœnitentia dicitur; ſiue eius inclinationem: habitus ille(ut in textu dicitur)nunquàm in actum reſpectu peccati mortalis exire poteſt.

Hebitus in coucluſione dictus.

Circa ſecundum in prime not.dictorum,ſ.negationem probationis illius cōſequentiæ &c.aduerte:per hoc hī:q illa ppoſitio uulgatiſſima.ſ.fruſtra eſt illa potentia q nō reducitur ad actum multipliciter limitari pōt,ut non ſit fruſtra,ét q nunquàm reducatur ad actum.Primò,ſi illa potentia aliqd aliud officium habeat, præter hoc,quod eſt referri ad actum: Secundò,ſi illa refe E ratur ad plures actus:Tertiò,ſi illa referatur ſaltem conditionaliter ad aliquem actum. Ad primū.n. horū ſignandū,dī hic, q iſte habitus,ét q nun reducatur ad actum,nō eſt fruſtra; qa eſt perfectio potentiæ naturalis. Ac ſi dicatur. Habitus iſte habet aliud officium,ultra hoc,quòd referatur ad exitum in actum: qd quidem officium eſt perficere potentiam naturalem:& ideo,cum perficiat potentiam ipſam eſt.n.in uoluntate, ut in ſubiecto. 3.p.q.85.ar.4. non eſt fruſtra:quia non eſt totaliter ocioſus. Ad 2m uerò eorundem ſignandum dī hic: q iſte habitus in actum exire pōt reſpū uenialium peccatorum. Ac ſi dicatur. Habitus iſte refertur ad plures actus.i.poſſe eius exire in actum dicitur pluribus modis:ſcilicet reſpectu uenialium, & reſpectu mortalium:& ideo,cum reſpectu unius,ſ.venialium, poſſit exire in actum,non eſt fruſtra ét innate relationem exeundi in actum. Ad 3m denique eorundem ſignandum,dī hic: q eis, ſ.innocentib. habitū pœnitentiæ hēe cōpetit.Ac ſi dicatur.innocentes cōditionaliter exeunt in actum, ét reſpū pctī mortalis:qm habent ppoſitū dolendi actu de eo, cū iſta cōditione,ſ.ſi cōmiſſū fuerit Faciunt ét hæc,p declaratione dicti in q.80.ar.1.ad 1m.& ſimilib.

Fruſtra ē &c. quō uerificet.

2m de minori.

Non debetur. ℞. actu: non,poſſibiliter. 3.Tunc &c. Nam pœnitentia dicit ſemper pœnam(ut arguitur)ſed eam quando que actualiter habitā, ut in peccatoribus pœnitentibus, qñque poſſibiliter ſolū, ut in innocētibus. Hoc ipſum denotauit concluſio; cum pniæ habitū,non actum, in innocentib. poſuit. Vide rñſionem ad 1m.cum ſuis eluc.

Ad secundum dicendum, q quamuis non ſit in eis debita pęna actu,tamen in eis eſt aliquid poſſibile. pro quo eis pœna debeatur.

Ad tertium dicendum,quòd remanente potentia ad peccādū, adhuc haberet locum vindicatiua iuſtitia ſecundum habitum,quamuis non ſecundum actum,ſi peccata actu nō eſſēt.

2m de minori.

Non haberet ℞.ſcdm actū: non,ſcdm habitum.3. Tunc &c.Sufficit.n.q uindicatiua iuſtitia in innocentibus habeat locum ſecūdum habitum: ét q in peccatoribus pœnitentibus habeat locū ſecundum actum. Nam utrobique uindicatio iuſta exercetur: cum & peccatis de facto commiſſis uindicatio actu ſimpliciter, & eis de poſſibili committendis uindicatio actu conditionaliter aſſignetur.Vide reſponſionem ad primum,cum elucid.ſuis; & ad ſecundum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo qūo per rōnē à fortiori interimas hæreſim Catharorū (ut refert Card.Turrecrem. de Eccleſ. C lib.4.c.35.)dicentium q non eſt pœnitendum de peccatis. Si.n. innocentibus,etiam q de facto non peccauerint, conuenit ſoo mō pnia (alioqn nec innocētes eſſent,ſi ppoſitū dolēdi actualitar,dato q peccaſſent,nō haberēt) multo utique magis de peccatis iam actualiter commiſſis pœnitendum erit. Vel.p S. Eccl.&c.

2 ¶Scdo hēs:qūo à fortiori p rōnē ondas,illā meritò damnari e &c.ut qō.15.ar.1.itē a &c.ut q 6 ar.1.& 3.appē Nā ibi confeſſionē eē neceſſariā demōſtrat:& cōfeſſio nō ſit,niſi de pctīs:qō.9.ar.4.& eſt actus pniæ.q 7.a.3. itē de m. à multis locis ſcript. ut Leuit.5.3.Reg.8.1.Paralip.6 Iob 21.24.Sapien.11.12.Eccleſia 2.20.49.Hieremi 8.18.31.Ezechiel 18.33. Matth.3.Luc.3.5.15.24. Rom.2.1.Cor.7.Actu.2.5.8.11.20.2.Petr.3.Apocalip.2.3.9. Sed unum ſufficiet expreſſè adducere in eius manifeſtiſſimam dānationem Luc.13.dictum, & à Concilio Tridentino ſeſſio.14. cap.1.pro ueritate firmanda,& contra errores,replicatum, ſcilicet. Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis. D Ecce Chriſtus Dominus, qui paſſus eſt tot pœnitentias pro nobis loquitur. Quare? Vt ſcias,contra hæreticos:quòd ſi compatimur & conglorificabimur. Rom.8.ſi autem non, non. Patrum dixi. Non enim Chriſtus ait ſolum, non.i.ſi non compatimini,non conregnabitis:ſed dicit plus,i.ſi non compatimini, peribitis. Quid clarius contra Catharos!

Turris inuictiſſima contra errores.

3 ¶Tertio habes:quomodo per rationem & rectè intelligas, & in quo ſenſu meritò fuiſſe dictum oſtendas, illud Luc.15. iuſti non indigent pniæ: & illud, Luc.5.non ueni uocare iuſtos, ſed peccatores,ad pœnitentiam: ſine præiudicio iſi ueritatis in pñti articulo determinatæ, indigent enim pœnitentia iuſti,ad illāque uocantur (ut hic docetur,) quia niſi haberent firmum propoſitum dolendi actualiter (ut oportet)de peccato,ſi ipſum aliquando committerent,non eſſent iuſti & non indigent pœnitentia,neque uocantur ad illam (ut euangelium dicit,) qa, cum non commiſerint actu peccatum, de eo dolere tanquā de commiſſo non tenentur,immò nec poſſunt.

4 ¶Quartò habes:quomodo per rationem oſtendas, meritò eē uirtualiter inſinuatum à ſcripturis,q pnia eſt in innocentibus, Hoc aūt ſic inſinuatum vi Eccl.7.Noli eē iuſtus multū: & Eccle.18.Sapiens in oībus metuit. Ille nāq; multum ſe eē iuſtum putauit;q ſe eſſe hominem peccabilem,quaſi in iuſtitia tua nimis confiſus,non recognoſcit:& talis non metuit de caſu poſſibili ſibi uēturo;& cōſequenter non præcauet ſibi ab illo,nec cogitat dicēs, ſi (quod abſit)cadere quandoque habeo firmū ppoſitū,q tunc uellem de caſu meo(ut oportet)pniam facere. Qñ igitur nos ſcriptura ad metuendum in omnibus hortatur, & ab eſſe multum iuſtos dehortatur:quaſi nos ad noſtræ conſiderationē fragilitatis reducit,& ad habendam pniam (nīō ea poſito,) dum ſumus adhuc in ſultina,monet. Et quia (ut dictum eſt) nemo pōt eē iuſtus,niſi etiam præmiſſum pœnitendi propoſitum habeat; ideo ſcriptura,quoties eunque ad eſſe iuſtum inuitat aliquem,monens ipſis iuſtis, ét q antea nunquàm actu mortaliter peccaſſent,pęnitentiam ſecundum habitū cōpetere atteſtatur.

Plurimæ

Plurimæ igitur ſcripturæ id a o lo dicto affirmant; quam earũ affirmationem mentio fieri, per rationem articuli & oſtendere, & declarare, & defendere potes.

5 ¶Quando uides quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina declaretur, & conſulideris.

F latum fuit (anima carebit nunquàm operatione intellectiua, quoniam illam propriam habet; ſed caritura eſt modo operandi, quo nunc de neceſſitate utitur. Hæc, tanquàm digreſſi parum, in gratiam regulæ illius textualis diximus; te, ſi plura cupis ad hanc materiam pertinentia, remittentes ad prima parte q. 75. ar. 2. & 6. elue.

QVAEST. XVI. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſancti homines qui ſunt in gloria, habeant pœnitentiam.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſancti homines, qui ſunt in gloria, non habeant pœnitētiam. Quia ſicut dicit Greg. in Moral. Beati peccatorum recordātur, ſicut nos ſani ſine dolore dolorũ memoramur, ſed [h] pnia eſt dolor cordis, ergo ſancti in patria nō habent pęnitentiam.

G

¶2 Præter. Sancti in patria ſunt Chriſto [h] conformes, ſed in Chriſto non fuit pnia, quia nec fides quæ eſt principium pniæ, ergo nec ſanctis in patria erit pęnitentia.

¶3 Præt. Fruſtra eſt habitus, qui ad [h] actum non reducitur, ſed ſancti in patria non pęnitebũt actu, quia ſic eis eſſet aliqd contra uotum, ergo non eſt in eis habitus pœnitentiæ.

SED CONTRA, Pnia eſt pars iuſtitiæ, ſed iuſtitia eſt perpetua, et immortalis, & in patria remanebit, ergo, & [h] pęnitentia.

¶Præt. In uitis patrum legitur à quodam patre dictum, quòd etiam Abraham [h] pęnitebit de hoc quòd nō plura bona fecit, ſed magis debet homo pęnitere de malo commiſſo quàm de bono omiſſo, ad quod nō tenebatur, quia de bono tali loquit̃, ergo erit ibi pęnitentia de malis commiſſis.

RESPONDEO Dicendum, quòd uirtutes cardinales remanebunt in patria, ſed ſecundum actus quos habent in fine ſuo, & ideo cum pęnitentia uirtus ſit pars iuſtitiæ, quę eſt habitus cardinalis, [m] quicunque habet habitum pniæ in hac uita, habebit in futura, ſed nō habebit eundem actum, quem nunc habet, ſed alium, [n] ſ. gratias agere Deo pro miſericordia relaxante peccata.

H

6 CONCL. Quicunque habet habitũ pœnitentiæ in hac uita, habebit in futura; ſed non habebit eundem actum, quem nũc habet, ſed alium.

¶PROB. 1 Quia pœnitentia eſt uirtus cardinalis (cum ſit pars iuſtitiæ,) & uirtutes cardinales remanebũt in patria. Quia s ly ſed non habebit &c.) uirtutes cardinales in patria remanent ſecundum actus, quos habent in fine ſuo: & actus pœnitentiæ in uia eſt alius ab actu pœnitentiæ in patria (cum actus pœnitentiæ in patria ſit tantum gratias agere Deo pro miſericordia, qua relaxauit peccata; actusque eius in uia ſit, ultra hoc, dolere de peccato.)

¶Examen primum. Ly non eundem actũ &c. Ex hoc ſumitur regula uniuerſalis iſta: quòd ſtatibus debent proportionari actus etiam ſecundum eaſdem uirtutes. Vtpote, quia ſtatus uiæ eſt diuerſus à ſtatu patriæ, ideo actus diuerſi utrique aſſignantur, etiam ſecundum eaſdem uirtutes. Hinc eſt: quòd ſcientia eadem nunc habita perſeuerabit in patria, ſecundum alium modum actus prima par. q. 89. ar. 6. & quòd anima ſeparata intelliget, alio modo, quàm cōiuncta, ibi ar. 1. & quòd uirtutes, tum morales, tum intellectuales, alio modo, quàm nunc, erunt poſt hanc uitam, 1. 2. q. 67. ar. 1. & 2. Hinc uidentur illi parum prudentes, ne dicam ignari (qui philoſophum animam immortalem ponere ideo negant, uel dubitant; quia (inquiunt) remaneret abſque phantaſmate, deſtructo corpore, & conſequenter nihil poſſet intelligere, eum oporteat ſemper (iuxta philoſophum) intelligentem phantaſmata ſpeculari; quapropter, cum tunc caritura ſit operatione, dicendum (ſecundum Ariſtotelem ipſum,) quòd non erit ſeparabilis, ſeu immortalis. Ignorantiam ſuam (ut dixi) aperiunt hi, dum ob tam debiliſſimum cauillum, dubitant de ſana mente ipſius, philoſophi circa ueritatem immortalitatis animæ: quoniam ad mutationem ſtatus animæ non mutant modum operandi animæ. Iam enim ex textu illo diximus haberi regulam uniuerſalem, per alia quoque loca nunc citata, confirmatam: quòd ſtatibus debent proportionari actus, ſeu modi actus, etiam ſecundum eaſdem uirtutes, & hoc, ut correſpondeant ſingula ſingulis, nihilque detur inordinatum, aut improportionatum, in rerum natura: id quod in omni doctrina ſua uehementer abhorruit Ariſtoteles. Ne igitur faciamus eum cadere in id, quod ſic ſemper abhorret, oportet, nos fateri ipſum, cum mutatione ſtatus animæ noſtræ, contendiſſe (ſi quàm ſuppoſitum firmum ſua mente reconditum, tempore ſuo, i. in metaphyſica, ubi proprius locus eſt tractandi de ſeparatis, manifeſtandum; ſi uita duraſſet,) contendiſſe, inquàm, mutationem modi actus operationis eius. Ad cauillum ergo factum reſpondendum eſt non ſolum iuxta regulam præmiſſam, ſed etiam iuxta mentem philoſophi ipſi regulæ iam olim tacitè conſenuentis: quòd anima tunc intelligeret alio modo, i. ſine phantaſmate: & conſequenter quòd illa dicta, nihil intelligit ſine phantaſmate, & oportet intelligentem phantaſmata ſpeculari, de anima tantum dum coniuncta eſt noluit protuliſſe philoſophus: nè, ſtatibus ter mutatis, modus operandi immutatus (quod refugit ipſa natura) remaneret. Non igitur (ut il-

Regula uniuerſalis.

Deceptio, dubitãtiũ de ueritate immortalitatis aĩæ ſecũdm Ariſt. unde ſit.

q. 75. ar. 2. & 6. elue.

¶Examen ſecundũ. Ly eundem actum. Scilicet à pœnitentia nũc immediatè elicitum: non autem poſt conſequenter ſe habentem. Actus immediatè elicitus tunc à pœnitentia eſt dolere de peccato; & hunc non habebit in patria beatus. Actus poſt conſequenter ad pœnitentiam ſe hñs eſt agere gratias Deo pro miſericordia relaxante peccata: & hunc habebit beatus. Primus ergo ille actus eſt uiatoris ſolius; ſecundus eſt uiatori communis, & comprahenſori. Nam & uiator (niſi ſit omnino ingratus) gratias agit Deo pro miſericordia ſibi relaxante peccata; licet mi nore admodum cum feruore, quàm comprehenſor. Nec huic uertitati officit in textu ly ſed alium: quoniam iſte actus ſcilicet agere gratias &c. eſt alius, & non alius. Non eſt alius, quia (ut dictum eſt) conuenit & uiatori: eſt alius, quia in patria ſe habet ad pœnitentiam aliter, quàm in uia. In patria enim deſinente dolore, per hoc quòd ibi non producitur à pœnitentia; actus iſte ſcilicet agere gratias Deo &c. eſt immediatè à pœnitentia elicitus, & non eſt conſequenter ſe habens ad illum primum, cum ibi non ſit. Cum igitur actus gratiarum hactenus ſit in uia conſequēs, & in patria ſit primus: relinquitur clarum, (formaliter loquendo) actus iſte eſt alius ibi, & hic; licet (materialiter) utrobique ſit idē, ſ. grãs agere Deo pro &c. Sanctus uero Doct. (pro more ſuo) locutus eſt formaliter: & ideò dixit ly ſed aliũ.

Actus pœnitentiæ duplex.

Concluſ.

Dubiũ textuale.

I

¶Examen tertium. Ly pro miſericordia relaxante peccata. Scilicet uel de facto commiſſa, uel de poſſibili. Sunt enim quidam in patria, qui de facto in uita præſenti commiſerunt peccata: ſunt & ibi quidam, qui nec uenialia habuerunt (ut Beata Virgo mater Dei. Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. canon. 13.) ſed tamen de poſſibili, quantum eſt ea parte fragilitatis humanæ ſaltem, peccata commiſerunt, i. peccare potuerunt. Vnde & dictum eſt ar. 1. quòd pœnitentia eſt in innocentibus. Primi ergo gratias agunt pro miſericordia, quæ ſibi ipſis relaxauit commiſſa de facto pctã: ſecundi aũt pro miſa, quæ ſibi relaxauit commiſſa de poſſibili. Tunc uerò miſericordia diuina relaxaſſe iſta peccata uerè dicitur: quando non permiſit, illas perſonas cadere, ſed efficaciter auxiliata eis eſt, nè peccarent. Donauit enim nobis crimina non tantum, quia de iam commiſſis abſoluit: ſed etiam, quia tenuit nos, nè in hæc uel illa caderemus, in quæ procul dubio cadere poteramus: quoniam nullum peccatum eſt, quod facit homo, quod non faceret alius homo, niſi iuuaretur à Deo, à quo factus eſt homo (ut inquit Auguſtinus.) Hinc eſt: quòd tenetur quilibet gratias Deo agere non tantum hoc, quòd commiſſa peccata ſibi relaxauit: ſed etiam de hoc, quòd à poſſibilibus ſibi committi conſeruauit; puta ab hæreſi, à ſchiſmate, à blaſphemia, & ab omnibus iis, in quæ cecidit quandoque aliquis homo. Vnde ad hoc ſignificandum eſt illud Auguſtini in 4. confeſſi dicentis Deo: gratiæ tuæ deputo & miſericordiæ tuæ, quia peccata mea, tanquàm glaciem, ſoluiſti; gratiæ tuæ deputo & quæcunque non feci mala. Quid enim facere non potui? Et omnia mihi dimiſſa eſſe fateor, & quæ mea ſponte feci mala, & quæ te duce non feci. Hæc Auguſtinus. Sed & Concilium Neocæſarienſe, à ſacra ſynodo approbatum, idipſum inſinuauit, cap. 4. ſic. Si quis concupita muliere, etiam ſi concu-

K

De quot, quãuiſque peccatorum remiſſione teneamur Deo.

Conciliũ de eodē, ſupra.

concubiſus eius deſiderium habeat, non ſubſequatur effectus: A manifeſtum eſt, hunc fuiſſe per diuinam gratiam liberatum. Hæc ibi. Ex his patet; quòd à Deo miſerante eſt; & quòd quis non peccet, & non magis peccet. Intellige ergo textum ſic; quòd beati gratias Deo agunt pro miſericordia peccata ſibi ipſis relaxante uno duorum modorum, uel utroque.

1m de minori.

Pnīa &c. Sedm actum pſtis uitæ cōſiderata: nō, ſecundum actum patriæ. §. Tunc &c. Nā cōclusio cum affirmatiua hac, ſ. pnīa eſt in beatis, dixi & negatiuam, ſ. non ſecundum eundem actum.

2m de maiori.

Cōformes. Rx. in multis, nō, in omnibus. §. Tunc &c. Nam pnīa eſt unum, in quo non conformantur ſancti Chriſto, & hoc pp maximam excellentiam puritatis eius, de qua in textu.

Examen ly non potuit peccare, & ideo &c. uſque in finē. Ex non potuiſſe Chrm peccare inferuntur duo: primum, quòd pnīa nec ēt in potentia eſt in eo; ſcdm, quòd non eſt ſimile in hoc de Chro & de alijs. Ergo (infert ſe) in oībus alijs eſt pnīa in potentia ſaltem (mō ſupra declarato) reſpū pcti præteriti. Ergo non potuiſſe peccare Chrī fuit aliud, à nō potuiſſe peccare B. Virginis; de qua S. Th. dicit, quòd fuit adhuc uiuens confirmata in gratia 1. par. q. 100 ar. 2. & c ue Nā ex non potuiſſe B. Virginem peccare, nec ēt uenialiter, non licet inferre; quòd pnīa nunc non ſit in ea ſecundum hunc actum, q eſt gratias agere Deo pro miſericordia relaxante de poſſibili peccata: cum tñ ex non potuiſſe Chrm peccare, inferatur, quòd pnīa nullo mō eſt in eo, & quòd ſit in alijs beatis. Conſiſtit aūt hæc alteritas in hoc, quòd non poſſe peccare competit Chriſto ex natura Chri, cum natura eius ſit eſſe Deum & hominem perſonaliter unum (qd utique ſecundum ſe impeccabilitatem omnimodam dicit.) nō poſſe uerò peccare competit B. Virgini ex priuilegio tñ, cū naturæ humanæ puræ ſit (ut patet) de ſe eſſe peccabilem. Illud nō poſſe peccare Chri, ut ſoli Chro proprium (ſcdm quòd ex præmiſſa textus illatione hr.) ſignificauit concilium Epheſinum primum, dum in c. 10. ait: Quis dicit, Pontificem noſtrum Chriſtum pro ſe ēt obtuliſſe ſemetipſum oblationem, & non potius pro nobis ſolis (non. n. eguit oblatione, qui pctm omnino neſciuit) anathema ſit. Hæc ibi. Vbi Cyrillus, in 5. ſynodo canon. 2. approbatus, pro declaratione inquit; Ponitiam cōfeſſionis nræ pro ſeipſo ſemetipſum Deo & pri obtuliſſe, omnino à recta eſt & incorrupta fide alienum. Pctm. n. non fecit. Qui uerò ſuperior eſt omni delicto, & prorſus expers peccati, oblatione pro ſe nulla opus habuit. Hæc ille. Cum itaq; Chrs obtulerit ſeipſū non tñ pro his, qui iā de facto peccauerāt, aut peccaturi erāt, ſed ēt pro his, qui peccare poterāt, licet nunq̄ de facto per ipſius grām peccaturi eſſent: & nō obtulerit pro ſeipſo: patet, quòd cōcilium p illud anathematiſmum denotare uoluit, quòd Chriſtus ſolus ſuapte natura peccare nō potuit; & hoc eſſe de fide tenendum, loco ſupra citato (ut e u. uerba penetrāti patet) Cyrillus connotauit. Vide ergo quàm concorditer ſit concilijs & patribus textus D. Th. ſi rectè intelligatur. Sic etiam intelligas uba dicta de Chriſto, ut Iſa. 11 & 1. Cor. 1. & 1. Pet. 2. & Io 8. pronunciat ipſum eſſe ſine peccato.

3m de maiori.

Ad actum. Rx. Aliquē: non, quemcunq; §. Tunc &c. ut in literā patet. Pro maioris illius propoſitionis, ſcilicet fruſtra eſt &c. ampliori notitia: uide ar. 1. not 2. poſt reſp. ad primum.

4m de conſequentia.

Es pnīa. Rx. ſcdm habitum, & actum alium: non, ſcdm habitum & eundem actum ſimul. §. alium. ſ & eundem, reſpū actus in uita præſenti exiſtentis. Tunc &c. Immò eſt pro concluſione, tanquam eius probatio, ut patet. Vide examen 1m & 2m.

¶ *Corollarium.* Ergo aliud eſt de contritione log. aliud de pnīa uirtute iuxta ſenſum tituli huius, & concluſionis. Nam contritionem in patria nec eſſe, nec poſſe eſſe, cōcluſum eſt q. 4. ar. 3. pnīam aūt ibi non tñ poſſe eſſe, ſed ueraciter (ſcdm tñ actum patriæ conuenientem) eſſe in præſenti articulo conceditur.

5m ex uitis patrum.

Pœnitebis Rx Impropriè: nō aliter §. Impropriè. ſ inquantū uoluntas antecedens uocatur pnīa. Tunc &c. Non. n. ex hoc, quòd uoluntate antecedēte ſolū uolet beatus, ſe plura bona feciſſe, ſequitur quòd aliqs dolor, & conſequenter pnīa ſecūdū actū iſtius uitæ conformē, ſit in eo. Vide, pro intelligendo textu de uoluntate antecedente, & conſequente, 1. par. q. 19 ar. 6.

Ad primum ergo dicēdū, quòd illa authoritas probat, quòd non habent eundem actum quē hic habet pœnitentia, & hoc cōcedimus.

Ad secundum dicēdū, quòd Chriſtus non potuit peccare, & ideo materia huius uirtutis B nō cōpetit ſibi actu, nec potētia, & propter hoc nō eſt ſimile de ipſo, & de alijs.

Ad tertium dicendum, quòd pœnitere propriè loquendo dicit actum pœnitentiæ, qui nunc eſt, qui non erit in patria; nec tamē habitus fruſtra erit, quia alium actum habebit.

Quartum concedimus. Sed quia quinta ratio probat quòd etiam idem actus pœnitentiæ C erit in patria, q modò eſt; ideò.

Ad quintum dicendum, quòd uoluntas noſtra in patria oīno erit conformis uoluntati Dei. Vnde ſicut Deus uolūtate antecedente uult omnia eſſe bona, & per cōſequēs nihil eſſe mali, nō autem uolūtate cōſequēte; ita etiam eſt de beatis; & talis uoluntas impropriè dicitur ab illo ſancto patre pœnitentia.

Articulvs III.

Vtrum angelus ſit ſuſceptiuus pœnitentiæ.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd etiā angelus bonus ſiue malus ſit ſuſceptiu9

APPENDIX.

Ex articulo habes. 1

¶ Primo qdo p tōnē oſtdas; merito à ſcripturis, inſinuatū fuiſſe, quòd in beatis ſit eſſe pnīa. Inſinuatū eſt as hoc Apoc. 21. ubi de pnīa loquens ait. Non intrabit in eā aliqd coinquinatū, aut abhominationē faciēs. Itē Pſ. 117. Hæc porta dñi iuſti intrabūt in eā. & 100. Non habitabit in medio domus meæ, q facit ſuperbiam, q loquitur iniqua nō direxit in conſpectu oculorum meorum: & 94. ad peccatores etiā ſolum corde loquens Dñs, poſtquàm præmiſerat, ſy errāt corde & illi nō cognouerūt uias meas, ſubdit dicēs, quibus iurauit in ira mea, ſi introibūt in requiē meā. Hoc eſt. Nō introibūt; uel (& in idē redit) ſi introibūt, tale quid mali accidat, aut ſi introibūt, mihi amplius nō credatur, aut aliqd h.mōi. Solēt. n. q maxima determinatione apud ſe definitū eē aliqd uolūt oſtendere contra aliques, quib. maximè irati ſunt, iurare ſic truncatē; quaſi præ iræ magnitudine iuram totaliter exprimere nō ualētes: & tunc huc modū iurādo, ſtatutū irrefragabiliter, & adimplendū indiſpenſabiliter, declarant eſſe illud, qd ſic ſemiprouūciāt. Hūc modū iurandi humanū ibi in Pſal. repræſentat Deus: ut facilius hoies, ea ſuo ipſorum ſolito mō iurādi, intelligāt, qd uelit dicere p talē comminationē. Cum ergo loquatur ſic Deus ibi ad peccatores, & dicat illos, dū remāſerint in tali ſtatu, nō intraturos in requiem D ſuam: patet multò magis, quòd nullus peccator exiſtens manet in requie illa: ſeu quòd nullum pctm eſt in beatis. Hinc ſit: quòd, cū ingratitudo ſit pctm, & ſcripturæ præmiſſæ à beatis pctm oē excludāt, ingratitudinē oēm ēt p hoc concludere intēdūt: & p conſequens, quòd in ipſis pnīam ſcdm actū ſtatui beatorū conuenientē ponant. Nā pnīa illa eſt gratitudo quædā beatorū erga Deū de hoc, quòd ei ſpāliter obligati ſunt: & p conſequens non pnīa talis eſſet ingratitudo beatorum erga Deum. Nisi ergo pnīa, mō hic declarato, eēt in beatis, tunc ingratitudo, & ex conſequenti pctm eſſet in illis: qd autes fidelium audire non ſuſtinent. Tut igitur & ſcripturę, & concilia, & ſummi Pontifices, pnīam prædictā in beatis eē dicunt, quos ab eis omne uel minimum peccatum excludunt. Ingratitudo enim peccatum eſt. 2. 2. q. 107. ar. 3. quia repugnat uirtuti gratitudinis, de qua nobis dr Coloſſ. 3. & grati eſtote. Quis mō neſciat ingratum eſſe illum, qui à magnis liberatus periculis liberatori ſuo debitas non reddit gratias? Eſſent ergo ingrati E in patria exiſtentes (qd nephas eſt, ēt cogitare,) ſi Deo gratias non agerēt pro miſericordia, qua ſibi ipſis relaxauit peccata, uel in quæ de facto ceciderant, uel in quæ cadere ſiue per commiſſionem, ſiue per omiſſionem, quæcunque cadere potuerant. Vide ſupra exam. 3. poſt prob.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem dicta ſcripturarū 2 præmiſſarum aut ſimilium, pro quanto pœnitentiam inſinuāt reperiri in patriæ beatis, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Tertio uides: quomodo ex iis, ſimilibusque, doctrina hæc 3 angelica uiciſſim corroboretur, & declaretur.

QVÆST. XVI. ARTIC. III.

Conclvsio. 1a. In damnatis pœnitentiæ paſſio, uel actus, manet.

¶ NOT. Pœnitentiæ paſſio, ut paſſio eſt tantum in concupiſcibili, & per conſequens eſt in damnatis poſt reaſſumptionem corporum

Vil. p S. Eccl. &c.

64

Deuotiſſimus B. Virginis D. Th. quātū ei tribuat.

Conciliū de impeccabilitate Chriſti.

corporum tantum: pœnitentiæ uerò actus eſt motus uoluntatis deteſtatiuus eius, quod fecit; & per conſequens eſt in damnatis, etiam ante reaſſumptionem corporum. Vt igitur damnatorum ſtatum utrumque compræhenderet concluſio, dixit ly paſſio uel actus; aut, ſecundum quòd iacet in textu, ly paſſio uel ſimile. Ante reſurrectionem ergo pœnitentia, ſecundū quòd eſt actus uoluntatis, eſt in damnatis: non autem, ſecundum quòd eſt paſſio: poſt reſurrectionem uerò pœnitentia, ſecundum utrumque modum, erit in ipſis. Ergo reſurrectio, etiam quantū ad hoc, erit damnatis in maius tormentum; & in ſenſu quoque iſto intelligitur, quòd euigilabūt in opprobrium, Dan. 12. & quòd procedent in reſurrectionem iudicij. Ioan. 6.

PROB. 1 Quia dolor, ſeu deteſtatio, mali commiſſi competit alicui, ſecūdum quòd habet ordinem naturalem ad bonum (ut patet ex terminis:) & talis ordinatio nō tollitur totaliter in damnatis: 2 Quia authoritas ſcripturæ Sapiē. 5. hoc dicit.

¶NOT. Ad declarationem illius dicti, ꝙ uidelicet talis ordinatio non tollitur totaliter in damnatis, ſciendum eſt: quòd bonum naturæ nunquàm poteſt totaliter auferri ꝑ quodcunque peccatū, 1. 2. q. 85. ar. 2. Nam bonum naturæ, quod per peccatum diminuitur, eſt naturalis inclinatio ad uirtutē; quæ inclinatio conuenit homini, ſecūdum quòd rationalis eſt. Ideo enim habet homo, quòd ſecundum rationem operet̃ (qđ eſt ſecundum uirtutē operari,) quia rōnalis eſt. Non poteſt autem per peccatum ab homine totaliter auferri, quod ſit rationalis: quia iam homo non eſſet capax peccati; & ſic peccatum, deſtruendo ſubiectum ſuum, deſtrueret ſemetipſū.

¶CONCL. 2ª. Pnīa, ut eſt actus uoluntatis deteſtatiuus peccati cōmiſſi nullo mōin beatis Angelis eſſe poteſt; ſed in malis angelis eſt.

¶PROP. 1 Quia in beatis Angelis nulla peccata cōmiſſa præceſſerunt: 2 Quia in angelis malis ſunt talus in peccatum; & de his atque de animabus damnatis, quo ad hoc, eſt eadem ratio.

¶Corollarium. V. dc ergo in prima concluſione rationem, quare pœnitentiæ actus ſit in damnatis animabus.

¶NOT. In textu ante hanc ſecundam concluſionem, quaſi ꝑ rōne negatiua concluſionis de Angelis bonis, de pœnitentia loquendo dicitur ly cum non ſit habitus. Tanquàm ſi diceretur. Pœnitentia, ſi eſſet habitus, poſſet in beatis Angelis aliquo modo eſſe. & re uera ſic eſt. Nam pœnitentia, ſecundum quòd habitus eſt (ut in artic. 2. declaratur) eſt in Angelis beatis: quoniam & ipſi gratias agunt Deo pro miſericordia ſibiipſis relaxāte peccata, nōn quæ commiſerunt (ſic enim non eſt eadem rō de Angelis, & de animabus Sanctis: ut in ad 4m.) ſed, quę committere potuerunt. Vide arti. 2. in exam. 3. poſt prob. & ſic ad Angelos modo ſuo, etiam Auguſtini dictum illud, Non eſt peccatum, qđ faciat homo &c. applica. Tenētur ergo multum Angeli reddere gratias Deo de hoc, ꝙ non peccauerunt, maximè conſiderando ꝙ peccatum ſuum fuiſſet irremiſſibile: & propterea in eis eſt, & ſemper erit pœnitentia illa, quę habitus eſt (modo in artic. 2. declarato;) quod quaſi tacitè & raptim annotare uoluit Sanctus Doctor ad propoſitum negatiuæ concluſionis beatorum Angelorum dicendo ly cum non ſit habitus. Textus ꝑ fundus. concl. m

¶CONCL. 3ª. Angeli ſiue boni, ſiue mali, ſubiectum pœnitentiæ uirtutis eſſe non poſſunt. concl ꝑ

¶NOT. Ex dictis colligę: quòd pœnitentia dicitur quandoq; paſſio (ſic eſſe tantum poteſt in corpore ueſtitis,) quandoque actus uolūtatis deteſtatiuus commiſſi (ſic eſſe pōt etiam in corpore denudatis,) quandoque habitus uirtutis importans ſolum gratiarum actionem ꝑ miſericordia pctā relaxāte (ſic eſt in utriſque, ſed bonis,) qñq; habitus uirtutis hñs ꝓ materia pctm̄ remiſſibile (ſic eē pōt tm̄ in huib' uiatorib'.) Primo mō accepta conſideratur partim in prima concluſione: ſecūdo in ſecunda, tertio in art. 2. quarto in hac tertia. Pnīa multiplex. concl. ſ

¶PROB. Quia propria materia pnīæ uirtutis non pōt competere angelis quibuſcū que (cum ea ſit peccatum remiſſibile illorum quę peccatum datum ſit irremiſſibile) & quibus non competit materia pœnitentiæ, non poteſt eis conuenire habitus (cum non adſit eis potentia exeundi in actum.)

pœnitētiæ. Quia timor eſt initiū pœnitentię, ſed in eis eſt timor. Iac. 1. Dęmones eredūt & contremiſcunt. ergo in eis poteſt eſſe[b] pœnitenria.

¶ 2 Præt. Philoſophus dicit. 10. Ethi. quòd ꝑ pœnitudine replentur mali, & hæc eſt maxima pęna eis; ſed dæmones maxime ſunt praui, nec aliqua pœna eis deeſt, ergo dęmones poſſūt pęnitere.

G

¶ 3 Præterea. Facilius[h] mouetur aliquid in id, quod eſt ſecundum naturā, quàm in id, quod eſt contra naturam, ſicut aqua, quæ per uiolentiam calefacta eſt, & per ſeipſam ad naturalē proprietatem redit; ſed angelus poteſt mutari in peccatum, quod eſt contra omnem naturam eorum; ergo multo fortius poteſt reuocari in id, quod eſt ſecundum naturam, ſed hoc facit pœnitentia, ergo ſunt ſuſceptibiles pœnitentiæ.

H

¶ 4 Præterea. [h] Idem iudicium eſt ſecundum Damaſcenus de angelis, & de animabus ſeparatis. Sed in animabus ſeparatis poteſt eſſe pœnitentia, ut quidam dicunt, ſicut in animabus bonis, quæ ſunt in patria, ergo, & in angelis poteſt eſſe pęnitentia.

I

SED CONTRA, Per pœnitentiam homo reparatur ad uitam de peccato dimiſſo, ſed hoc eſt impoſſibile in angelis, ergo non ſunt ſuſceptibiles pęnitentiæ.

Præterea Damaſ. dicit, ꝙ hō fungitur pnīa propter corporis infirmitatem, ſed angeli ſūt incorporei, ergo in eis non pōt eſſe pœnitentia.

K

RESPONDEO, Dicendum quòd pęnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo ſecundū quòd eſt paſſio, ſic enim nihil aliud eſt quàm dolor, uel triſtitia de malo commiſſo: & quamuis ſecundū quòd eſt paſſio, non ſit niſi in concupiſcibili, tamen aliquis actus uoluntatis ſimilitudinarie pęnitentia dicitur, quo quis deteſtatur qđ facit, ſicut amor, & aliæ paſſiones dicuntur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur ſecundum quòd eſt uirtus, & hoc modo deteſtari malum cōmiſſum cum emendationis propoſito ex intentione expiādi, uel Deum placandi de offenſa commiſſa, eſt actus eius. Deteſtatio autem competit alicui, ſecundum quòd habet ordinem naturalem ad bonum, & quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur, ideo etiam[m] in damnatis talis deteſtatio manet, & per conſequens pęnitētiæ paſſio, uel ſimile,[n] ut dicitur Sapien. 5. Intra ſe pęnitentiam agentes &c. Et hæc quidem pęnitentia cum non ſit habitus, ſed paſſio, uel actus,[p] nullo modo in beatis Angelis eſſe poteſt, in quibus peccata commiſſa non præceſſerūt, ſed in malis angelis eſt, ¶ cum ſit eadem ratio de his, & de animabus damnatis, quia ſecundum Damaſc. Quod homini eſt mors, eſt Angelis caſus; ſed peccatum angeli eſt irremiſſibile: & quia peccatum, ut remiſſibile eſt, uel expiabile, eſt ꝓpria materia ipſius uirtutis, quæ pęnitentia dicitur, ideo cum materia non poſsit eis competere non adeſt eis potentia exeūdi in actum, & ideo nec habitus eis conuenit, & ideo[s] angeli ſubiectum uirtutis pęnitentiæ eſſe non poſſunt.[t]

AD PRIMVM ergo dicendū, quod ex timore in eis generatur aliquis pęnitentiæ motus,

1m de concluſione. Pęnitentia. ℞. i. aliquis pęnitentiæ motus: non, i. pęnitentia uirtus §. Tunc &c. ut patet ex ſecunda, & tertia concluſionibus. Nā

ex

ex ſcda hſ, q in demonib. eſt qdā pniæ motus: ex tertia verò, q A in eis non pōt eē pnia uirtus. Seruiat ergo argumentum ſic gl ſacrū ſecūdæ cō. infiam. tanq̃ pbatio eius, abſq; pdicio tertiæ.

2m Ex Philoſopho.

Pœnitudine. R. i. motu cuiuſdā pœnitudinis: non, i. motu pniæ uirtutis. §. Tūc &c. Dicit ad primum.

¶NOT. Pœnitudo, de qua ibi philoſophus eſt quidam pudor, ſeu quædam mentis confuſio, ſequens ad pctm commiſſum in ipſo peccante: et q peccans ipſe nolit propter hoc, deſiſtere a peccando, aut placare Deum de offenſa commiſſa. Crediderim ego illū philoſophum, qui ab Hugone recitatur, de huiuſmodi pœnitudine locutum fuiſſe: quando meretrici cuidam ſeſe ad malum prouocanti reſpondit, non tanti emo pœnitere. Conſule prædictum Hugonem, qui fuit de Santo Charo & primus Cardinalis ordinis prædicatorum, ſuper pſalmum 37. verſic. quoniam lumbi mei implen ſunt illuſionibus. Videtur etiam pœnitudo iſta philoſophica quaſi coincidere cum illa pœna, de qua Auguſtinus in lib. confeſſ. iuſiſti Domine, & ſic eſt; quòd omnis inordinatus animi ne ſibiipſi pœna ſit: & de qua Eccleſiaſtici 21. uia peccantium complanata lapidibus: & de qua impij, Sap. 5. ambulauimus vias difficiles. Vnde videtur eſſe illa deteſtatio mali commiſſi (de qua probatio primæ concluſionis) ſecundum quòd dicit ordinem naturalem ad bonum: non ſecundum quòd eſt cum propoſito emendationis, et intentione diuini inſtitutus. Conſtat ergo quòd pœnitudo illa, ſeu motus illius pœnitudinis, non eſt motus pœnitentiæ uirtutis. Nam actus pœnitentiæ uirtutis (ut dicitur in corpore artic.) eſt deteſtari malū commiſſum, cum emendationis propoſito, ex intentione placandi Deum de offenſa commiſſa. Supra illam pœnitudinem igitur pœnitentia uirtus addit emendationis propoſitum (quod non eſt in damnatis,) ex intentione placandi Deū de offenſa commiſſa (quod non erat in gentilibus proponentibus emendationē i. ceſſationem, ab aliquo peccato: neque eſt in illis hæreticis, qui pœnitentiam dicunt eſſe tantum nouam uitam. i. ceſſationem à peccato, & abſque peccato uiuere deinceps, non curando placare Deum per ſatisfactionem de offenſa commiſſa.)

Pnia uera vī in multis; q non eſt.

sed non quæ ſit virtus. Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

AD TERTIVM dicēdum, q quicquid in eis eſt naturale, totum eſt bonum, & ad bonum inclinās, ſed liberū arbitrium eſt in eis malitia obſtinatum, & quia motus virtutis, & vitij nō ſequitur B inclinationem naturæ, ſed magis motum liberi arbitrij: ideo non oportet; q, quamuis naturaliter inclinentur ad bonum; motus virtutis in eis ſit

3m maior.

Facilius mouetur aliquid in id, quod eſt ſecundum naturam; quàm in id, quod eſt contra naturam. R. ſi moueatur, uel motione naturalis inclinationis; uel motione liberi arbitrij ſequentis naturalem inclinationem: uō autem, ſi moueatur motione liberi arbitrij non ſequentis inclinationem naturalem. §. Tunc &c. Nam angelus, poſtquàm peccauit, mouetur motione liberi arbitrij obſtinati in peccato & per conſequens contrauenientis inclinationi naturali. Ideo (ut in textu infertur) non oportet; quòd, quamuis naturaliter inclinentur dæmones ad bonum, motus uirtutis pniæ, uel alicuius ualterius, in eis ſit, vel eſſe poſſit.

¶NOTATIO. Hoc idem ſentiendum eſt de animabus dānatis: quoniam de his, & dæmonibus eadem eſt ratio, quantū ad propoſitum præſens.

4m Ex Damaſc.

Idem iudicium. R. Quantum ad ſtatum præſentem: non, quantum ad ſtatum præteritum. §. Tunc &c. Nam pnia ſtatum præteritum reſpicit directè. Vnde, etiam quòd in animabus ſanctis in patria (iuxta quorundam opinionem; ut arguitur) poſſet eſſe pnia, nō propter hoc ſequeretur: quòd in angelis poſſet eſſe.

¶NOT. Quicquid ſit de illa quorundam opinione (ſi aliud per hoc intendant præter id, quod in ar. 2. dictum eſt) diſputēt qui voluerint. Ly non eſt eadem ratio. Scilicet totaliter, nō partialiter. Nam eſt ratio de ſanctis Angelis, & animabus, eadē partialiter (ut ar. 2. exam. 3. poſt prob. & in hoc ar. not. poſt 2. concluſ.) non eſt autem eadem totaliter (ut ibi, locis citatis:) nō concluſio ar. 1. Angelis ipſis non conuenit; ſed neque concluſio ar. 2. ſecundum omnem modum, quo conuenit animabus ſanctis. Nam in concluſione artic. 2. ly peccata, tenetur pro peccatis remiſſibilibus, ſiue commiſſa ſint, ſiue non; quando concluſio illa artic. 2. uerificatur de animabus ſanctis: ſed, quando uerificatur de Angelis ſanctis, tenetur pro peccatis tantum remiſſibilibus, quæ committere potuerunt.

vel eſſe poſsit.

AD QVARTVM dicendum, quòd non eſt eadem ratio de Angelis ſanctis, & de animabus ſanctis, quia in animabus ſanctis præceſſit, vel præcedere potuit peccatum remiſsibile, non autem in Angelis: & ita quamuis ſint ſimiles quantum ad ſtatum præſentem, non tamen quantum ad ſtatum præteritum, quem pœnitentia reſpicit directè.

APPENDIX.

HINC habes: Primo quomodo per rationem tertiæ concluſionis, tanquàm in radice, interimatur hæreſim Libertinorum (Prat. Libertini) dicentium; quòd diabolo miſericordia Dei poſt iudicium præſtò erit: item origeniſtarum (Prat. Origeniſtæ) dicentium, diabolum, ſiue dæmones aliquando fore ſaluandos. Ex articulo enim habes; quòd diabolus eſt impœnitens, ſeu q non poteſt eſſe ſubiectum uirtutis pœnitētiæ. Ex præſenti igitur articulo, tanquàm illum in materia iſta expendens, dicat. Aut Deus impœnitentem ſaluabit, quod & ſuæ iuſtitię derogat, nimirū & toti ſacræ ſcripturæ repugnat ponenti in illam altiſſimam patriam, nullum peccatorem ingreſſurum: aut nunquàm ſaluabitur diabolus. Primum, cum ſit expreſsè blaſphemum, non eſt dicendum; & maximè quia non de quomodocunque exiſtente in peccato agitur, ſed de totaliter ſecundum uirtutem impœnitente. Vnde ſi ſacræ literæ abhorrent, q aliquis exiſtens in peccato, in illam immaculatam patriam ingrediatur; quantò magis hoc de impœnitente intelligi uolunt? C Adde: quòd ſi diabolus propter ſuum peccatum inde non propulſatus eſt (ut tota ſcriptura teſtatur:) quomodo uel leuiter unquàm cogitandum, q ipſe idem de peccato illo impœnitens in illam regem introibit? Vide artic. 2. appen. iuſm Dei circa huiuſmodi materiam in ly quibus iuraui in ira mea ſi &c. Reſtat itaq; concludendum ſecundum illius diuiſionis membrum, q. ſ. diabolus nunquàm in æternum ſaluabitur. Quòd ſi Origeniſtæ, vel Libertini, reſpondeant Diuo Thomæ, q aliquādo ipſi dæmones pœnitebunt de peccato ſuo: aduerte, quòd non poſſunt id ſuſtinere: quoniam operatio alicuius rei dari non poteſt ſine obiecto, immò nec oppoſitum ab vllo ſapiente fingi poteſt. Quòd ſi res non poterit operari, non profectò eſſe ceſſabit. Ecce ratio, cū ſuo diſcurſu, tracta à philoſopho lib. 1. de aīa. tex. 11. et. Mō ad rem. D. Th. pro rōne concluſionis tertiæ aſſignat, q materia propria pniæ uirtutis, deeſt dæmonibus: & idō non adeſt (inquit) eis potentia exeundi in actum. Ac ſi apertè dixiſſet. Deeſt obiectum pniæ uirtutis. i. peccatum remiſſibile, in dæmonibus. 1. p. D q. 64. ar. 2. & ideo nō pnt operari ſcdm hanc uirtutē. Aut ergo aliqd uirtualiter ocioſū dabitur in natura (qd eſt contra totā philoſophiā,) ſi pnia uirtus in dæmonibus aliqn ponatur, aut pnia uirtus nūquàm in eis poterit eſſe (qd eſt verū in conc. tertia expreſſum.) Secundò habes: q ſuo p rōne oſtendas, pmiſsā hæreſim (Libertinorū. n. illa eadē ſenſu cū origeniana cōuenit) iuſſiſſime meritò in ſuo capite cōdēnatā à quinta ſynodo Cōſtāt. gnali, confeſſ. 8. c. 11. ſic. ſi qs non anathematizat Arrium, Eunomium, Macedoniū, Apollinarē, Neſtoriū, Eutychē, & Origenē, cū impijs eorum ſcriptis; & oēs alios hæreticos, qui cōdēnati ſunt, & anathematizati a ſancta Dei catholica & Apoſtolica eccleſia, uel pdictis quatuor ſanctis cōcilijs: ſed & eos, q ſimilia cū pdictis hæreticis ſapuerunt, aut ſapere noſcuntur, & uſq; ad finem permanſerunt in ppria impietate: talis anathema ſit. Hæc ibi. Per hūc ergo canonē damnant(ur) Libertini, Euagrius & Didymus Origeniſtæ: immò & qcunq; quocunq; tpe Origeni adhæſerunt, aut in poſterū adhærebunt. & qd dico de origene ad ie eo et de alijs ibi notatis. Per E eundē quoq; canonē dānant(ur) quæcunq; alio quocūq; tpe ab eo hæreſes conflictæ: ut, q aīæ fuerint añ corpora, q una aīa in plura corpora ingrediaſ, q inferni ſupplicij aliqn finis erit; q corpora cū animabus non reſurgent, ſed nudæ animæ. Vide tomum 1. conciliorum in principio, de ſeptem concilijs œcumenicis. Item meritò condemnatam 3 &c. ut pri. par. q. 64. appen. tum p ſcripturas, tum per concilia. Itē ab Eccleſia catholica, reſpont. p defunctis ibi, In inferno nulla eſt redemptio. Item 4 &c. ut pri. par. q. 62. ar. 8. appen. Ibi enim oſtēditur efficaciſſimè: quòd nec beatitudo nec miſeria aliqn deficient, cōtra ſtapulenſem, & Origenem; & conſequenter quatuor ſequentes hæreſes eius, quæ ad unam reducuntur, ibiq́ue ſub uno nomine omnes profligantur. Sunt uerò iſtæ: Beatitudinem, & miſeriam, non fore perpetuam; Beatitudinis, & miſeriæ, quaſdam futuras eſſe alternationes: Beatas animas in corpora mortalia iterū reuerſuras, in quibus patientur; & hinc rurſum ad beatitudinem euocandas, Beat-

Vul. p S. Eccl. &c.

2

Orig multæ hæreſ. condemnatæ.

Hæ 4 ad unā reductæ: & ut damnatæ

Beatitudinis, & miſeriæ, futurum circulũ quẽdam. Item (ut maior ſit prædictorum confuſio ab iiſdemmet hæreticis, qui dicunt, diabolum ſubſtãtiam eſſe malã & malum principium. Licet enim hi Manichæi hæreticè loquantur, ut habes prima par. q. 63. ar. 4. & q. 59. ar. 3. & q. 21. ar. 1. & q6. 44. art. 1. append. tũ contra Origenem & Libert. faciunt: & ita uindicat ſe Deus p inimicos ſuus de inimicis ſuis ut olim in libris iudicum &c. regum gladio materiali ſæpius fecit.) Si enim diabolus eſt primum principium malum, & ſubſtantia ſecundum ſe mala: utique, etiam ſecundum Manichæos, nũquàm poterit pœnitere; & cõſequenter nunquàm ſaluari. Item à Tertiariis, qui dicũt, quòd diabolus nunquàm erit, niſi malus. Quamuis hoc, ſ. quòd nunquã habuit, unde poſſet ſtare, i. q. ab inſtanti ſuæ creationis fuit malus, hæreticè dicãt: ut pri. par. q6. 63. ar. 5. appen. oſtendit. Item à Priſcillianiſtis dicẽtibus, diabolum non poſſe eẽ bonum. Quãuis hoc, quòd .ſ. ipſe ſit ex natura ſua malus, hæreticè dixerint, ut pri. par. q. 63. art. 4. appen. monſtratur. Valent hi aliàs hæretici ad reuincendum prædictorum inſanas hæreſes: licet pro ueritatis catholicæ firmamẽto nec illa eorum dicta aſſumamus, nec eis uel tantillum indigeamus.

Hæreticis ipſis Deus cõfundit hæreticos.

D. Tho. 4. d. 18.

3 ¶Tertiò habes quomodo per rationem dicta præmiſſorũ conciliorum, ac ſcripturarum, inquantum pœnitentiam naturẽ inſinuant non poſſe eſſe in dæmonibus, & declares, & probes, & tuearis.

¶Quartò aides quomodo ex iis Angelica hæc doctrina uiciſſim declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XVII. ART. I.

65 CONCL. Miniſtris Eccleſiæ, qui ſunt diſpenſatores ſacramentorum poteſtas aliqua ad remouendũ

QVAEST. XVII.

De poteſtate clauium, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cõſiderandum eſt de poteſtate miniſtrorũ huiuſmodi ſacramenti, quę ad claues pertinet. Circa quod primo, uidendum eſt de clauibus. Secundo, de excõmunicatione. Tertio, de indulgẽtia: hæc enim duo sũt annexa poteſtati clauiũ. Circa primũ conſiderãda ſunt quatuor. Primo, de entitate, & quiditate clauium. Secũdo, de effectu earum. Tertio, de miniſtris clauium. Quarto, de his in quibus poteſt exerceri vſus clauium.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrũ claues in Eccleſia eſſe debeant.

Secundo, Vtrum clauis ſit poteſtas ligandi atque ſoluendi.

Tertio, Vtrum ſint duę claues, vel vna.

ARTICVLVS I.

Vtrum claues in Eccleſia eſſe debeant.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd claues in Eccleſia eſſe non debeant, Non enim [b] requiruntur claues ad intrandum domum, cuius oſtiũ eſt apertum: ſed Apocalyp. 4. dicitur, Vidi, & ecce in cœlo oſtium apertum, quod Chriſtus eſt, qui de ſe ipſo dicit. Ego ſum oſtium: ergo ad introitum cœli Eccleſia clauibus nõ indiget.

¶2 Præterea. Clauis eſt ad aperiendum, & claudendum: ſed [h] hoc ſolius Chriſti eſt, qui Aperit, & nemo claudit. Claudit, & nemo aperit. Apoc. 3. ergo Eccleſia in miniſtris ſuis claues non habet.

¶3 Præterea, Cuicumque clauditur cęlum, aperitur infernus, & econtrario: ergo quicumque habet claues cęli, [h] habet claues inferni: ſed Eccleſia non dicitur habere claues inferni: F ergo [h] nec claues cęli habet.

SED CONTRA, eſt quod dicitur Matt. 16. Tibi dabo claues regni cęlorum.

¶Præt. Omnis diſpenſator debet habere claues eorum, quæ diſpenſat: ſed miniſtri Eccleſiæ ſunt diſpenſatores diuinorum, ut patet 1. Cor. 4. ergo debent habere claues.

RESPONDEO, Dicẽdum, G quòd in corporalibus dicitur clauis inſtrumentum quo oſtium aperitur. regni autem oſtium nobis per peccatum clauditur, & quantum ad maculã, & quãtum ad reatum pęnæ: & iõ poteſtas, qua tale obſtaculum remouetur, dicitur clauis. Hęc autem poteſtas eſt in diuina Trinitate per authoritatem, & iõ dicitur à quibuſdam, quòd habet clauem authoritatis: ſed in H Chriſto homine fuit hæc poteſtas ad remouendum prædictũ obſtaculum per meritum paſſionis, quæ etiam dicitur ianuã aperire; & ideo dicitur habere ſecundum quoſdam claues excellentiæ. Sed quia ex latere dormientis in cruce ſacramenta fluxerunt, quibus Eccleſia fabricatur, ideo in ſacramentis Eccleſiæ efficacia paſſionis manet, & propter hoc etiam [m] mi I niſtris eccleſiæ, q ſunt diſpẽſatores ſacrorum, ptãs aliqua ad prædictum obſtaculum remouendum eſt collata, nõ ꝓpria, ſed uirtute diuina, & paſſionis Chriſti; & hæc ptãs, metaphoricè clauis eccleſiæ dicitur, quę eſt clauis miniſterij. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oſtium cęli, quantũ eſt de ſe, ſemper eſt apertum, ſed alicui clauſum dicitur ꝓpter K impedimentum intrandi in cęlum, qđ in ipſo eſt; impedimentum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hoĩs cõſecutum, per paſſionem Chriſti amotum eſt, & iõ poſt paſſionem uidit in cęlo oſtiũ apertum; ſed adhuc quotidie alicui manet clauſum ꝑ peccatum originale quod contraxit, vel actuale quod committit, & ꝑ hoc indigemus ſacramentis, & clauibus eccleſiæ.

obſtaculum ingrediendi in regnum, & conſequenter ad aperiendum oſtium regni, eſt collata: non propria uirtute, ſed diuina, & paſſionis Chriſti; & hæc poteſtas dicitur metaphoricè clauis Eccleſiæ; quæ eſt clauis miniſterij.

Quid ſit clauis Eccleſiæ.

¶NOT. Obſtaculũ prædictum ingrediendi cœlum, & cõſequenter tenens nobis oſtiũ cœli clauſum, eſt duplex. ſ. macula peccati, & reatus pœnæ peccato debitæ. Macula peccati eſt aut originalis, aut actualis mortalis, aut uenialis (uenialis enim maculam ſecundum quid cauſat: licèt non propriè. 1. 2. q. 89. at. 1.) reatus pęnæ eſt aut æternæ, aut tẽporalis. Hæc p in declaratione terminorũ concluſionis.

¶PROB. 1 Quia in ſacramentis Eccleſiæ manet efficacia paſſionis Chri (cum ex latere eius dormientis in cruce ſacra fluxerint, quibus Eccleſia fabricatur. q. 6. ar. 6.) & efficacia ſua ſunt ad remouendum obſtaculum ingrediendi regnum, ac per conſequens ad aperiendũ oſtium (cũ id Chriſtus meruerit per paſſionem ſuam. 3. par queſt. 49. ar. 5.) 2 Quia (ly non propria &c.) miniſtri eccleſiæ poteſtatem talem, neque ex ſe, neque ex merito ſuo, habẽt; ſed à uirtute Dei per authoritatem, & à paſſione Chriſti per eius meritum: 3 Quia (ly & hæc poteſtas &c.) per poteſtatem hanc Eccleſia oſtium regni fidelibus aperit; & in corporalibus illud inſtrumẽtum, quo oſtiũ aperitur, dicitur clauis: 4 Quia (ly quæ eſt &c.) poteſtas talis nõ eſt clauis per authoritatem (cum hæc ſoli Trinitati diuinæ conueniat) nec eſt clauis excellentiæ (cum hæc ſoli Chriſto:) ſed eſt clauis miniſtrorũ Eccleſiæ.

Conclu.

1m maior. Non requiruntur claues ad intrãdum domum, cuius oſtium eſt apertum.

℞ Secundum eam rationem, qua apertum eſt, non requiruntur: non autem, ſecũdum eam rationẽ qua non

eſt

eſt apertum §.Tunc &c. Nam claues Eccleſiæ non requiruntur ad aperiendum cęli oſtium ſecundum ſe conſideratum, cū ſic ſemper ſit apertum: neque requiruntur ad remouendum impedimentum inſtandi, quod ſe tenet ex parte totius naturæ humanæ, ex peccato primo Adami conſecutum: cum per paſſionē Chriſti amotum ſit (ut ex Apoc. 4. arguitur:) ſed requiruntur ad aperiendum oſtiū huic, i. ad remouendū impedimentum intrādi ab iſto. Non enim per oſtium, etiā quòd ſit apertum, pōt quilibet intrare; puta aliud de impedimentis experientia quoque humana manifeſtiſſimè docet.

Corollarium. Ad hoc ergo, q ingredi poſſit quis in domum, requiruntur de neceſſitate duo: q̃ videlicet & oſtium ſit apertum, & ingreſſurus aliūde ad tranſeūdum per apertum oſtium nō impediatur. Quòd ſi fortè, ſtante oſtio aperto, impedimentum aliundè ingreſſum prohibens ſit; oportet (velit, nolit,) fateri eſſe neceſſarium omninò, ſi iſte ſic impeditus ſit intraturus, remoueri impedimentum illud ſibi particulare. Alioquin nonquàm ingredietur, neque ingredi poterit, per oſtium illud quantumcumque apertum, quātumlibet conatu utatur: niſi conatus ille pro remotione illius impedimenti ſecundum ueritatem reputetur. Ad rem modo. Cęli oſtium & ſecundum ſe apertum eſt, & ex parte peccati communis toti naturæ humanæ amplius non occluditur (in cuius ſignum: ſancti patres, qui ob talem aperti oſtij occluſionem intrare non poterant, è limbo poſt Chriſti paſſionem ex illo per illud oſtium in cęlum intrauerunt:) ſed hæc duo non ſufficit ad hoc, quòd iſte effectualiter ingrediatur. Si enim aliunde impeditus ſit ille: oportet, ultra prædictam patentiſſimam apertionem, quòd impedimentum illud particulare ab iſto remoueatur; ut intret: alioquin, coram apertiſſimo oſtio, ſiſtis de neceſſitate ſtabit, nec unquàm in æternum ingredi poterit. Nihil ergo ingreſſui huius ad cęleſtem domum contrariatur: niſi impedimentum illud particulare, & ex conſequenti hoc ſolum neceſſitas amouendum. Quomodo amouebitur? Per claues Eccleſiæ. Ergo claues eccleſiæ non ſunt ad aperiendum ſecundum ſe oſtium regni cœlorum, nec ad remouendum occluſionem eius uniuerſalem toti generi humano cauſatam à primo peccato prothoparentis (ut dicit textus) ſed ſunt ad, i. remouendum impedimentum particulare huius, i. ad aperiendum huic, i. ad faciendum quòd hic per tam olim apertum oſtium poſſit effectualiter intrare. Impedimentum uerò huius particulare eſt peccatum perſonale, i. quod in illa perſona reperitur; & hoc eſt uel actuale, uel originale. Licet enim originale per originem naturalem traducatur, tamen eſt perſonale in ſenſu prædicto: dicente Concil. Trid. ſeſſ. 5. decr. 1. can. 3. quòd peccatū iſtud Adæ origine unum eſt, & propagatione, non imitatione, tranſfuſum in omnibus, ineſt unicuique proprium. Hæc ibi. Impoſſibile ergo eſt, q ingrediatur hic per oſtium, i. ad ſalutem adipiſcatur etiam in præſenti uita per Chriſti gratiam: niſi ſe ſubijciat clauibus Eccleſiæ in re, vel in voto. His enim ſolis remoueri poteſt impedimentum particulare ab iſto: quoniam ſic ordinauit Chriſtus. In voto, inquàm, ſufficiente ad ſalutem: & propterea ſuperius in exemplo corporeo de impedito antea ingredi, additum eſt ly niſi conatus ille pro remotione illius impedimenti ſecundum ueritatem reputetur.

Aperta cęlorum ianua, & paſſione Chriſti data aliud eſt neceſſe ad ſalutem.

Conc. de originali.

¶ NOT. Reſponſum hoc textuale ſic explanatum tantò magis catholicis aduerſus hæreticos pro nobis fortiſſima eſt: quantò à Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. confirmatur ſic. Verum etſi Chriſtus pro omnibus mortuus eſt; non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; ſed ij duntaxat, quibus meritū paſſionis eius communicatur. Hæc ibi. Quomodo autem communicetur nobis meritum, ſeu efficacia paſſionis Chriſti, habes in corpore art. & in hoc huius reſponſi, ubi concluditur ly propter hoc indigemus ſacramentis, & clauibus Eccleſiæ. Quod & confirmari ex eodem Concilio ea. ſeſſio. eo. cap. & 7. item ſeſſio. 14. cap. 1. & 5. & 6. item ſeſſ. 5. decret. 1. can. 3. ſapiens quiſque uidere poteſt.

Concil. de beneficio paſſionis Chriſti.

Ad secundum dicendum, q hoc intelligitur de clauſione, qua limbum clauſit, ne aliquis vltra in illum deſcendat; & de apertione, qua paradiſum aperuit remoto impedimento naturæ per ſuam paſſionem.

Ad tertium dicēdum, quòd clauis inferni, qua aperitur, & clauditur, eſt poteſtas grām conferendi per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, qd ē inferni porta, & clauditur ne vltra homo in peccata labatur; gratiam autem conferēdi ſolius dei eſt: & ideo clauē inferni ſibi ſoli retinuit; ſed clauis regni eſt poteſtas etiā dimittēdi reatū pœnę per quē homo à regno ꝓhibetur: & ideo magis pōt dari clauis regni q̃ clauis inferni; nō n. idē ſunt, vt ex dictis patet. Aliquis n. de inferno educitur ꝑ remiſſionē æternę pœnæ; q nō ſtatim in regnū introducitur ꝓpter reatū temporalis pœnæ quæ manet. Vel dicendū eſt, q eadē eſt clauis inferni, & cœli quia ex hoc ipſo q alicui aperitur vnū clauditur alterum; ſed denominatur à digniori.

2m de minori. ſed hoc R. Quantum ad apertionē cœli per remotionem impedimenti totius generis humani, & quantum ad clauſionem limbi ſanctorum Patrum: non, quantum ad remotionem impedimenti perſonalis. §. Tunc &c. Nam clauis eccleſiæ eſt ſolum ad aperiendum, & claudendum, ꝑ actionem circa perſonale impedimentum: ut uidere eſt in Corollario poſt reſponſionem ad primum.

3m illatio ultimæ concluſionis. Ergo nec &c R. Negatur illatio. §. Nam clauem inferni Deus ſibi ſoli retinuit, propter rationē dictam in textu: & clauem regni eccleſiæ cōmunicauit. Non enim idem ſunt iſtæ claues. Vide textum.

Reſp. 2ª.

Item de prima concluſione, ſeu conſequentia. Habet claues inferni. R. Ex conſequenti, non aliter. §. Tunc &c. Nam eccleſia habet ex conſequenti claues inferni: licet non primo intuitu. Principaliter enim per claues ſibi datas intendit Eccleſia aperire cœlum; & ex hoc ipſo poſtmodum ſequitur, quòd claudat infernum. Vide reſponſum ſecundum ly uel dicendum eſt &c.

¶ NOT. Finis ultimus eſt prior in intentione operantis: licet ſit poſterius in executione: & maximè quando finis acquirēdus eſt aliquo impedimento nobis occlaſus. Tunc enim prius oportet remouere prohibens, quàm ueniatur ad conſecutionem finis. Cum hoc tamen ſtat ueritas hæc: q finis primo intendebatur, & q ex illa intentione ſecuta eſt executio ad remouendum prohibens. Sic ergo finis ſemper remanet dignior: ſed in intētione & dignior & prior, in executione autem ſolum dignior. Ad rem noſtram applica. Eccleſię finis eſt introducere homines in cœlum: ſed conſecutionem huius impedit peccatum, quo infernus homini apertus eſt. Quid principaliter intendit Eccleſia? Clauibus aperire cœlum ad introducendum illuc hominem. Ex iſta principali intentione mota, quid prius facit? Remouet prohibens conſecutionem ſui principalis intenti: Remotio ergo prohibentis dependet, tanquàm a cauſa, ab intentione ultimi finis: & ideo ipſa remotio in hac etiam executione eſt indignior ultimo illo fine. Quid eſt illud prohibens? Eſt perſonale peccatum. Remouet ergo primò Eccleſia peccatum per claues. Quid factum erat per peccatum? Apertus erat infernus ipſi peccanti. Clauditur ergo primo ab Eccleſia infernus peccanti, quando hunc abſoluit. Remoto denique prohibente peccato, & clauſo inferno, aperta offertur ianua cœlorum ab Eccleſia homini prædicto. Ecce igitur q (ut dicit litera) clauis inferni, & cœli poteſt dici eadem. Et quòd tamen illam, inquantum eſt inferni Eccleſia habet ex conſequenti; eandem uerò, inquantum eſt cœli, habet de primo intuitu. Sunt ergo duæ formaliter, & una materialiter: licet iuxta primum reſponſum ſint duæ & realiter.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo quò ꝓ rōnem oſtēdas, mer ò dictū fuiſſe à ſcripturis, claues eſſe in eccleſia cōuenientē. Hoc autem fuit dictum, q̃ a Chriſto, qui oīa conuenientiſſimè agit, Claues datas eſſe Petro, teſtificantur. Scimus. n. q à Petro in totam Eccleſiam deriuatum poſtea eſt ſacerdotium (dicente Sirtio Papa in Epiſt. 4. ad Concilium Telente, per ſanctum Apoſtolum Petrum & Apoſtolatus & epatus in Chriſto cepit exordiū. De qua re & ad longum ſupra uiſum eſt q. 6. ar. 2. & q. 8. ar. 2. & q. 10. ar. 3. appen.) Scimus, inquàm, hoc: & per conſequens ocrè fatemur q li datæ ſunt Petro, datæ ſunt & Eccleſiæ; non qa Petrus ſit Eccleſia, ſed quia eſt caput Eccleſiæ (ut teſtatur Concilium Conſtantienſe, damnans hæreſim contrariam Ioannis Huſſ. ſeſſ. 15. De qua re etiam ſupra q. 6. ar. 6. & q. 8. ar. 5. & 6. itē magis directè in pr. par. q. 32. ar. 4.) Porro de clauibus datis Petro loquuntur ſcripturæ Matt. 16. & Io. 21. ibi quidem in ꝓmiſſione, hic uerò in exhibitione. Nam Chriſtus Petro Matt. 16. ait, Tibi

Vid. p 8 Eccl. &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum clauis ſit poteſtas ligandi, & ſoluendi, &c.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd clauis nõ ſit poteſtas ligandi, & ſoluẽdi, qua eccleſiaſtic⁹ iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habetur, & ex glo. Hiero. Matth. 16. Poteſtas enim ſpiritualis in G ſacramento collata eſt idem q̃ character: ſꝫ clauis & character non vidẽtur idem eſſe, quia per characterem homo Deo comparatur, per claues autem ſubditos. ergo clauis non eſt poteſtas.

¶ 2 Præ. Iudex eccleſiaſticus nõ dicitur niſi ille, qui habet iuriſdictionẽ. quæ ſimul cum ordine non datur; ſed claues in ordinis ſuſceptione conferuntur; ergo non debuit de eccleſiaſtico iu-

Tibi dabo claues regni cœlorum: & Io. 21. Paſce oues meas. Siquidem F enim ly dabo, cum ſit futuri tpis. ſonat pmiſſionem; ita ly Paſce, cum ſit pñtis, exhibitionẽ: ac ſi apertè in Matth. diceret Chris Petro, Ego faciam te paſtorem ouium mearum, & in Ioan. ego te facio. Vbi & connectando hũc ad primum locum, declarauit optimè Chrs; qd intellexerit p claues Matt. 16. dictas: q̃ uidelicet intendebat (ut ſacroſanctũ Conc. Flor. ſeſſ. ult. uerbis utar) plenã pñtem paſcendi, regẽdi, & gubernandi, uniuerſalem Eccleſiam: & qd per ly tibi, q̃ videlicet intendebat (ſcdm idem concilium) ipſum Petrum ipſum, tũ quẽ libet canonicè electũ ſucceſſorẽ eius. Adeo q̃ (eodẽ concilio teſtã-

Cõc. Flor. de clauiũ ſignatione ac Petri.

ta) ipſi quoq; ſucceſſori Romano Pontifici, tunc in beato Petro paſcendi, regendi, & gubernãdi uniuerſalem Eccleſiã plena poteſtas tradita fuit à Dño nr̃o Ieſu Chro: quemadmodum & (inquit) in geſtis œcumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus, cõtinet. & (ut ſemel p ſp contra ueritatis) præmiſſiq; concilij, aduerſarios, licet ab inſtituto parum digreſſi, Zelum domus Dei induenter reſpondeamus (diligenter notate: q̃ antedicta concilij declaratio fuerat ab ipſimet Græcis coram Imperatore ſuo) abſentibus Latinis (poſt multam diſputationem & librorum Doctorum ſuorum reuolutionem inter ſe ſolicè concluſa prius, q̃ hoc factũ H Latinis innoteſceret, ac de unanimi conſenſu poſtmodũ in lris ſanctæ unionis poneret) vt in ea ſeſſ. ult. parum ante has literas patet: (id quod apertiſſimè monſtrat, quanta ſit uis ueritatis cõtra Græcos ipſos, ſic acerrimè antea hoc ipſum oppugnaniat, in ore Græcorum. Quanta verò libertate, quãtoq; que honore, à Latinis donata ſit orientalis Eccleſia in eadem ſynodo gñali, qd, & pcipuè, pro defenſa ueritate ſtat: (teſtatum reliquit Reuerendiſſimus D. Beſſarion Græcus, Patriarcha Cõſtantinopolitanus poſt dictum Cõcilium è Græcis ipſis ad propria reuerſis electus, Epiſcopus Tuſculanus, & S. R. E. Cardinalis Nicenus, in epiſt. Magnifico & clariſſimo viro Alexio Laſcari philantropino ſcripta, cuius uerba ſunt hæc Abierunt igitur Latini. receſſimus & nos: & cum omnes iam appuliſſemus Florentiam, decreta fuit dies, in qua incipiendum, atque continuandum erat concilium. Et termino aduenĩente, rurſus accuſare Latinos incœpimus: quemadmodum etiam in illa qõne, An liceat addere quicquàm, nos I accuſatorum, latini uerò reſpondentium tenuerunt locum: & ita reſponderunt, ut nil nos ad illa replicare potuerimus. Ita etiam in ipſo dogmate, nos quidem tanquàm accuſantes propoſuimus: illi uerò reſpondebant. In omnibus enim ad libitum noſtrum; & prout uolebamus; ita facere nobis licebat. Et tamẽ non pudet aliquos, dicere, uim nobis illatam fuiſſe. Quod non quàm fuit; teſte ueritate, quæ Deus eſt. Hęc ibi. & poſt multa ſubdit. Propter hæc omnia merito ſecuta eſt unio: & omnes abſque quacunque uiolentia, ſponte, & uoluntariè, huic rei conceſſerunt. (Qui uerò concedere noluerunt) fuerunt autem duo, & non plures (cum omni libertate, ſine aliqua oppreſſione, in ſuo arbitrio relicti, cum honore & charitate ſumptibus Eccleſiæ Romanæ ad propria remearunt. Hæc ille Beſſarion. Ecce teſtis oculatus: & multis de cauſis (vt patet) omni exceptione maior; & dicit ſui Deum in teſtem, animo tranquillo ac deliberato, abſque omni coactione, innocans. Ad rem mõ in ordine primam. In K Eccleſia ergo, ſecundum ſcripturas ex concilio expoſitas, ſunt claues. i. poteſtas uniuerſalis, ut ſupra. Vniuerſalis, inquàm: qa ex contextu etiam Euangelij hoc patet. Præmiſerat enim Chriſtus Io. 10. Alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere. & fiet unum ouile, & unus paſtor. Quaſi apertè diceret. poſtquàm adduxero illas alias oues, ex quibus cum his præſentibus fiendum eſt unum ouile; tunc ego faciam unum paſtorem, ſiue (quod idem eſt) à me fiet unus paſtor. Nõ igitur antea, ſed poſt adductionem illarum ouium, uult pmiſſas claues, Matt. 16. actualiter dare Petro. Quæ ſũt illæ aliæ oues; & quomodo adducendæ a Chriſto? Sunt gentiles, & ab ipſo adducendæ ſunt per paſſionem ſuam. Quod utique per contextũ Ioannis ſignificatum eſt. Nam c. 12. quaſi uerba illa cap. 10. declaraturus, ſubdit: Erant autem quidam gentiles ex his, q aſcẽderant, ut adorarent in die feſto. Hi ergo acceſſerunt ad Philippũ, qui erat a Bethſaida Galilææ; & rogabant eũ dicentes: Dñe,

Libertas Cõc. Flor. & à Latinis honor Græcorũ.

Dogma hoc fuit, de pceſ. ſ. ſ. a fil.

Diſcurſos p primatu Petri ex euãgelio, fiet unus paſtor, pulcherrimus.

F uolumus Ieſum uidere. Venit Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rurſum, & Philippus, dixerunt Ieſu. Ieſus autẽ reſpondit eis dicens; venit hora, ut clarificetur filius hominis. Amen, Amen, dico uobis: niſi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipſum ſolum manet; ſi autem mortuum fuerit, multũ fructum affert. Hæc ibi. Colligitur ergo ad litterã: & q̃ illæ aliæ oues ſunt gentiles, & q̃ adducendę ſunt p paſſionem Chriſti ad ueram cognitionem eius; qd eſt adducere ad ouile Chriſti. Ideo enim da mortificatione grani cadentis in terram rñdet Dñs ad diſcipulos quærentes pro gentilibus, vt viderent eum: quò uel hîc agnoſcas, gentilium plenitudinem ad Chriſti ueram cognitionem non eſſe adducendam, niſi per paſſionem eius. Reſtabat ergo ſolum, poſtquàm Chriſtus paſſus eſt, pro complemẽto ſuæ illius prædictæ c. 10. q̃ fieret unus paſtor. Propterea ordinatè procedens B. Io. narrata Chriſti morte c. 19. inſtitutionem unius paſtoris inducit c. ult. Paſce (inquit) oues meas. Vbi ex ordine textuum patet: quòd per ly oues, intelligit Chriſtus non ſolum iudęos, ſed & gentiles. &, cum totus mundus hac diuiſione H exhauriretur (erant. n. quicunque reperiebantur in mũdo, aut iudæi, aut gentiles,) ſequitur, q̃ per ly oues, comprehendebant omnes de quacunque natione exiſtentes in mundo, qui ſiñ pertinerent ad Chriſtum, ad qd innuendum addidit ly meas. Quæcunque igitur perſonæ in uniuerſo mundo ad Chrm pertinent rõne fidei in ipſum, oẽs curæ Petri committuntur, per ly oues meas. Ecce ergo, q̃ illa paſtoralis pñtas data Petro eſt uniuerſalis, & non particularis. Si enim eſſet particularis, vel dixiſſet, paſce iſtas uel illas oues meas, & non ſimpliciter, ly oues meas: uel ſaltem dixiſſet hoc, antequàm adducerentur aliæ oues, q̃ non erãt de illo iudaico ouili. Poterat ſiquidem tunc fortè intelligi ſolũ particulariter, puta de ſolis iudæis, ly oues meas, quoniã quàmuis abſolutè locutio fieret, tñ in hoc materia, quia. ſ. aliæ oues nõ exiſtentes de illo ouili nondum ad cæſtera de illo ouili adductæ fuerant, poterat limitatè intelligi; ita quòd intelligeret locutio facta abſolutè non ſimpliciter, ſed abſolutè in genere iudęorum. Nunc uerò, cum Petro non commiſerit regimen ouium ſuarum, niſi poſtquàm aliæ non exiſtentes de illo ouili adduI cerentur ad exiſtere de illo ouili (rõne. ſ. eiuſdem fidei in Chriſtũ. Quo & mõ dr Galat. 3. in Chro Ieſu non eſt iudæus, neque græcus, non eſt ſeruus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina) patet: quòd per ly oues meas, intelligit omnes abſolutè ſimpliciter. Alioquin de nullis prorſus ſecundum rem intelligeret: quoniam, cum omnes oues iam tunc eſſent de eodem ouili, eadem ratione, qua eximere uelles aliquas, immò unam ſolã, à cura hic Petro commiſſa, eximere poſſes & alias, immò & omnes. Vtquid etiam (ut antea tetigimus) omnes ad unum ouile adducendas, & omnes has unius Chriſti primi paſtoris uocem audituras prædixit, antequàm unum paſtorem faceret: niſi ut cum, ab eo fieri unum paſtorem per ly paſce oues meas, audieris, intelligas (uelis, nolis) ſermonẽ uniuerſalem abſolutè ſimpliciter eſſe de ouibus: ac per hoc Petrum Chriſti non qualemcunque, ſed uniuerſalem, vicarium in paſcendis ouibus cõſtituit. Ecce igitur: quàm aptè, quàm accomodè, quàm appoſitè, ad K contextum prædictum Euangelij dicat Florentina ſynodus: q̃ Petro, & ſucceſſoribus ſuis in eo, data eſt à Chriſto Domino plena poteſtas paſcendi, regendi, & gubernandi uniuerſalẽ eccleſiam; & quòd Petrus, & quilibet ſucceſſor legitimus, eſt uerus Chriſti vicarius, totiusq; Eccleſiæ caput, omnium Chriſtianorum pater ac doctor.

Concil. ſupra.

¶ Secundo habes, quomodo per rationem præmiſſa tum ſcripturarum tum conciliorum dicta, pro quantu claues eſſe debera ſentiunt in Eccleſia, & intelligas, & probes & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo uelim ex iis Angelica hæc doctrina conſolidetur, & declaretur. 3

QVÆST. VII. ART. II.

CONCL. In prædicta diffinitione clauis ponitur genus (ſ. poteſtas,) ſubiectum poteſtatis (ſ. iudex eccleſiaſticus,) actus poteſtatis (ſcilicet recipere, excludere,) obiectum ipſius 66

actus

actus (ſcilicet regnum,) modu exequendi actum (ſcilicet dignos, indignos.)

Corollarium. Ergo (vt verbatim titulo correſpondeas) clauis eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi &c. Sed, brauitans ſimulque copioſitatis amator, Sanctus Doctor (ut eius étiam notauimus, & per ſemper dictũ nunc uolumus) multoties alius uerbis quæſito occurrenti reſpõdere ſolet: & legentibus ex hoc relinquere uerbalẽ ad quæſitum reſpondendi applicationem. Sic enim reſpõdendo (ut nunc facit) breuibus multa dicit: quod ſibi plurimũ familiare eſt. Nam concluſione præſenti & quos, & quæ, & quo ordine ſint in diſfinitione clauis, notificat: & ſimul, cũ p hoc bonitatem diffinitionis clauis oſtenderet, quæſito ſatisfacit; immo, cum plura det, quàm ab eo rogetur, pluſquã ſufficienter ſatisfacit. Quòd ſi verbaliter titulo reſpondiſſet; nõ tot proculdubio cõpẽdioſè, abundãter, & diſtincte, docuiſſet. Memor ſis itaq; eſto regulæ huius; vt non tantum doctrinam, ſed & modũ docendi S. Thomæ admireris. Vt autem melius in corpore poſitã probationem ſequentem adaptes concluſioni, ſimulque inde concipias id, quod iam dictum eſt (videlicet q. Sãctus Doctor p illam expreſſam in litera intendebat aliam implicitam hanc; cui ſua pbatio applicabitur:) Ecce concluſio è textu illo tracta.

Multa paucis dicere, S. Th. familiare eſt.

Pro regula uniuerſali.

¶CONCL. Diffinitio prædicta clauis eſt bona.

PROB. Quia diffinitio potentiæ alicuius eſt bona, quãdo datur p ſuum actum (cũ, ſecundũ philoſophũ, potẽtiæ diffiniantur per ſuos actus,) exprimendo actus obiectum (cũ actus ſpeciẽ recipiatur ab obiecto,) modumq; agendi (cum ex mõ ipſo potẽtia appareat ordinata:) & in diffinitione clauis, quæ eſt potẽtia a ponuntur oĩa hæc (patet per concluſionẽ in textu expreſſam.)

Conclu.m

dice in definitione clauiũ mentio fieri.

¶3 Præt. Ad id, quod aliquis[h] habet ex ſeipſo, non indiget aliqua ptãte actiua per quã inducatur ad actum; ſed eo ipſo, ꝙ aliquis eſt dignus, ad regnũ admittitur; ergo non pertinet ad poteſtatem clauium dignos ad regnum admittere. B

¶4 Præt. Pc̃tóres indigni ſunt regno, ſed eccleſia ꝓ pc̃torib. orat ut ad regnũ perueniant, ergo nõ [h] excludit indignos, ſed magis admittit quantũ in ſe eſt.

¶5 Præt. In omnibus ordinatis agẽtibus, ultimus finis[h] ptinet ad principale agens, non ad agens inſtrũale; ſed principale agens ad ſalutem hoĩs eſt Deus; ergo ad eum pertinet ad regnũ admittere, quod eſt ultimus finis, et non ad habentem claues qui eſt ſicut inſtrumentum uel miniſter. C

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ſm Phil. in 2. de Anima, potẽtiæ per actus definiuntur, unde cũ clauis ſit potentia quædã, oportet ꝙ per actum uel p uſũ ſuũ definiatur, & ꝙ in actu obiectũ exprimatur, à quo ſpeciẽ recipit actus; & mod⁹ agẽdi, ex quo apparet potẽtia ordinata. Act⁹ autem poteſtatis ſpũalis nõ eſt ut cœlum aperiat abſolutè, quia iam apertum eſt (ut dictũ eſt,) ſed quantum ad hoc ut aperiat tali; quod quidem ordinatè fieri non poteſt, niſi ex idoneitate eius, cui aperiendum eſt cœlũ, penſata. Et ideo [m] in prædicta definitione clauis ponitur genus. ſ. poteſtas; & ſubiectum poteſtatis. ſ. iudex eccleſiaſticus: et E actus. ſ. excludere, & recipere (ſecundum duos actus materialium clauiũ aperire, & claudere) cuius obiectũ tãgitur in hoc ꝙ dicit, à regno: mod⁹ aut ĩ hoc ꝙ dicit, dignos & idignos [n]. Nã dignitas, & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pẽſatur.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, ꝙ ad duo, quorum unum eſt cã alterius, una ptãs ordinatur, ſicut in igne ad calefaciendũ, & diſſoluendum, & quia oĩs gratia, & remiſſio in corpore myſtico ex capite ſuo ꝓuenit, ideo una ptãs, eadẽ eſſe vr̃ per eſſentiam qua ſacerdos conficere põt, & qua põt ſoluere, & ligare ſi iuriſdõ adſit; nec differt niſi rõne ſm ꝙ ad diuerſos effectus cõparatur: ſicut ẽt ignis dr̃ ſm aliam rõnem calefactiuus, & liquefactiuus; & quia nihil eſt aliud character ordinis ſacerdotalis, q̃ poteſtas exercendi illud, ad qđ principaliter ordo ſacerdotij ordinatur (ſuſtinendo quod ſit idem quod ſpũalis ptas) iõ character, & poteſtas conficiendi, & poteſtas clauium eſt unum, & idẽ per eſſentiam, ſed differt ratione. D

AD SECVNDVM dcẽm, ꝙ omnis ptãs ſpũalis datur cũ aliqua conſecratione, & iõ clauis cum ordine datur; ſed executio clauis indiget materia debita, q̃ eſt plebs ſubdita ꝑ iuriſdõnem; & iõ antequam iuriſdõnẽ habeat hẽt claues, ſed non habet actũ clauium; & quia clauis ꝑ actum definitur, iõ in definitione clauis ponitur aliquid ad iuriſdõnem pertinens.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ

ctet à charactere conficiendi corpus Domini. Suſtinendo itaque (ut in textu dr̃,) ꝙ character ſit idem quod ſpũalis ptãs, conuertibiliter ſcilicet; ut dicamus ẽt, ꝙ omnis ſpũalis ptãs ẽ character: oportet fateri: quòd character ille & clauis ſunt ptãs eadem re, licet rõne differant mõ in rĩſione nunc dicto. & õ ibi concluſum eſt ꝙ clauis & character non ſunt oĩno idem non autem ꝙ nõ aliquo modo.

2m illatio concluſionis.

Ergo ſi debuit &c. R. Negatur hæc illatio. S. Ratio eſt; quia in arguendo committitur fallacia ſecũdum nõ cauſam, ut cauſam. Cauſa. n. ꝙ de aliquo iuriſditionem concernenta fiat mentio in diffinitiona clauis, nõ eſt ille, quam arguens ſuſpicatur. Sed eſt alia. Suſpicatur enim arguens, quòd talis cauſa ſit dari iuriſdionem uel non dari in collatione ordinis ſacerdotalis; cum tamen non illa, ſed uera huius cauſa ſit clauem debere diffiniri per actum. Hinc enim fit; ꝙ, cum actus iſta non poſſit exerceri niſi ab habente iuriſdõnem, ponatur in diffinitione clauis aliquid ad iuriſditionem pertinens.

3m de maiori.

Habet. R. de iure: non, de congruitate. S Tũc &c. Licet enim eo ipſo, quo aliquis ẽ regno dignus de iure, ad regnum admittatur (ut minor, ſi in ſenſu uero ſumatur, intelligit) nõ tamen eo ipſo, quo aliquis regno eſt dignus de congruo, ad illud admittitur; ſed oportet, quòd illa congruitas perficiatur. Perficitur autem ab habente clauium executionem. De iſtis autem ſecundo modo dignis intendit diffinitio.

NOT. Digni primo illo modo cœlum iam patet; ſecundo autem non itam. iõ primi non indigent, ꝙ ſibi ab aliquo aperiatur cœlum: ſecundi uerò ſic. Ex hoc tamen non eſt inferendum quod aliquis exiſtẽs iam in gratia, & cui iam apertum eſt cœlum per remiſſionem peccatorum ſuorum mortalium pp uotum confeſſionis præhabitu, non teneatur poſtea actualiter confiteri: ſed ſolum inferendum eſt, quòd ſacramentum pœnitentiæ inſtitutum non eſt niſi propter lapſos in peccatum poſt baptiſmum: & quòd non debet abſolutio dari, niſi iis, qui congruitatem ad recipiendum fructum ipſarũ clauium uidentur habere: & hi ſunt contriti contritione humana, licet non ſemper formata. q. 9. ar. 1. uel ſaltem tali attritione affecti, ut ſub manu confeſſarij conterantur. De qua attritione vide Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 4. & ſupra q. 1. ar. 2. & 3. & q. 2. art. 6. Primum illud ex hoc textuali reſponſo nõ eſt inferendũ; qm̃ nõ eſt de mẽte, imò eſt cõtra expreſsã mẽtẽ S. Th. q. 1 ar. 1. ad 3m. & q. 5. ar. 2. ad 1m. & q. 8. ar. 2. ad 3m. Scd̃m uerò eſt inferẽdũ, qm̃ eſt

1m de minori.

Idem eſſe R. Scd̃m rõnẽ: non, ſcd̃m eſſentiã. S. Tunc &c. Non. n. ſequitur, ꝙ clauis ſit character, licet utronque ſit potentia ſpũalis in ſacro ordinis collata. Nam potentiæ iſtæ ſecundum rõnem ſunt duæ (ut arguitur:) cum potentia, ut character, ad Deum corpus eius conficiendo reſpiciat; & potentia, ut clauis, ad ſubditos, eos ligando, uel ſoluẽdo. Quòd ſi una & eadẽ eſſent ſcd̃m rõnẽ, ſicut ſunt ſcd̃m eſſẽtiã: tũc ſequeretur, ꝙ clauis & character eſſent oĩno idẽ; quod eſt inconueniens, ad quod intendebat arguens inducere.

NOT. Ly una ptãs, & eadem eſſe ut &c. Ratio fundamentalis huius dicti hæc eſt: quia unus character in ordine ſacerdotij confertur, & non duo. Vnde clauis cum in datione ordinis ſacerdotalis conferetur, ut in ad ſecundum, non eſt aliud a chara-

aliquis poteſt eē dignus aliquo dupliciter: aut ita quod ipſum habēdi ius habet, & ſic quilibet dignus iā habet cœlū apertū, aut ita quòd inſit ei congruitas ad hoc quòd ei datur, & ſic dignos quibus nondum apertum eſt cœlum, poteſtas clauium recipit.

ADQVARTVM dicendum, quòd ſicut Deus non obdurat impartiendo malitiam, ſed non conferendo gratiam; ita ſacerdos dicitur excludere, non quòd impedimentum ad intrandum ponat, ſed quia impedimentum poſitum non amoueat; quia ipſe amouere non poteſt, niſi prius Deus amouerit: & ideo rogatur Deus vt ipſe abſoluat, vt ſic ſacerdotis abſolutio locum ha-
G beat.

AD QVINTVM dicendum, quòd actus ſacerdotis non eſt immediate ſuper regnum, ſed ſuper ſacramenta, quibus homo ad regnum peruenit.

Conc.de nec.inſt. confeſſ. de mente S.Doctoris.q. 6.ar.1.& 3.& q6.9.ar.1.& 4.ad 5m. Cuius mens confirmatur ex Conc Trid.ſeſſ.14.c.1.ſic. Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum eſſet, vt iuſtitiam in baptiſmo ipſius beneficio & gratia ſuſceptam conſtanter tuerentur; non fuiſſet opus, aliud ab ipſo baptiſmo ſacrm ad pctōrum remiſſionem eſſe inſtitutum. Qm aūt Deus diues in miſericordia cognouit figmentum noſtrum, illis ēt uitæ remedium contulit, q ſeſe poſtea in peccati ſeruitutem, & dæmonis ptātem tradidiſſēt ſacrm uidelicet pniæ: quo lapſis poſt baptiſmum beneficium mortis Chriſti applicatur. Hæc ibi. & c.4.fuit aūt

Qualis eſt attritio req. ad abſolutionē à peccatis. quouis tpe ad impetrandam ueniam peccatorum hic contritionis motus neceſſarius: & in homine poſt baptiſmum lapſo ita demum præparat ad remiſſionem pctōrum, ſi cum fiducia diuinæ miæ, & uoto pſtandi reliqua coniunctus ſit; quæ ad ritè ſuſcipiendum hoc pniæ ſacrm requiruntur. Hæc ibi.& infra eo.c.declarat, q attritio, q & excludit uoluntatem peccādi, & eſt cum ſpe ueniæ, diſponit ipſum attritum ad gratiam in ſacro pniæ impetrandam. Ecce igitur q congruitas illa, de qua in textu, eſt contritio uel etiam attritio; & q pro lapſis poſt baptiſmum ſolummodo eſt inſtituta confeſſio (ut de mente Angelici doctoris nunc exponebat.)

H

4m de concluſione. Non excludit. ℞ à sua oratione non, ab abſolutione. § Tunc &c. Nam diffinit o intendit, q inde a eccleſiaſticus indignos excludit ab abſolutione, inquantum. ſ. incontritos omnino (de quo uide q.1.ar.1 & q.3.ar.1.& q.5.art.3.) non abſoluit: nō aūt intendit, q non debeat orare & pro uſ no indignis, ut quique abſolutione digni in futurum habeantur, & pro indignis de congruo (ut de reſpon ad 3m, cum ſua not.) ut abſolutio tunc eis actualiter dāda ſuſpicatur, ut decet.

Notandū vniuerſaliſſimū p thſis,&c. ¶NOT. Vniuerſaliſſima. Quando hic, uel alibi, uiderent forſan aliqua iſta formalia non eſſe eadem cum textualibus: ii, ſi pſpicacius cōſiderabunt utraq; ad inuicē cōferēdo (obſeruando ſp intentum argumentorum, ut ſenſus textualium rñſionū rectè intelligatur,) illa formalia eſſe eadē cū iſtis in ſubſtātia ubique reperient, & ab iis; qui de oppoſito prima fac e dubitabant, ſtante nihilominus differentia textuum, & formalizationum.

I

5m de maiori. Finis pertinet ℞. Vel mediatè, uel immediatè: non autem, ſolum mediatè § Tūc &c. Licet enim ad Deum pertineat mediatè, uel etiam (ſecundū q ſibi placuerit) immediatè admittere ad regnum, inquantum poteſt etiam ſine ſacramētis ad illud introducere: tñ ad hñtem claues per modum miniſterij pertinet ſolummō mediatè, t. mediantibus ſacramentis, ad regnum cœlorum admittere.

Confeſſarius eſt agēs inſtrumētale dupliciter. ¶Corollarium. Ergo confeſſarius dr, quantum ad intromittendum hoies ad regnum, agens inſtrūale; non tantum quia eſt inſtrumentum Dei, quo. ſ. Deus utitur in re tanta; ſed ēt quia non poteſt efficere hoc, ſ. admittere ad regnum, niſi per inſtrumenta aliqua, ſ. per ſacramenta.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl.&c. 1 EX articulo habes. ¶Prima quō p rōnem intarimas hæreſim quorundam (ut ex Concil. Trid. nunc adducendo colligit) dicentium: claues eccleſiæ datas eſſe ūn ad ſoluendū. Quapp, ſecundum illos, non poſſet ſacerdos, uel non amouere impedimētum, qd eſt quoddam ligare (ut in reſpōſione ad 4m patet,) uel ſatisfactionem neceſſariò implendam imponere pœnitēti uel excommunicare: quæ omnia, & ſingula ſunt falſa. Poteſt enim quodlibet illorum; ut patet ex diffinitione clauis; in qua quodlibet illorum modorum: tenetur ly ligandi.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari à Concil. Triden. ſeſſin. 14.cap.8. ſic. Claues ſacerdotibus non ad ſoluendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui patres & credunt & docent. Nec propterea exiſtimarunt, ſacramentum pœnitentiæ eſſe forū iræ, uel pœnarum. Hæc ibi. Vnde uidetur quoque, conficiendum dari motiuum iſtorum negantium, claues datas fuiſſe ad ligan-

F dum: quia ſcilicet credebant, hoc falſiſſimum inde ſequi, quòd ſacramētum pœnitentiæ eſſet forum iræ atque pœnarum. Item ab eod. ibidem canon.15. Si quis dixerit: Claues Eccleſiæ eſſe datas tantum ad ſoluendum, non etiam ad ligandum; & pptea ſacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clauium, & contra inſtitutionē Chriſti: & fictionem eſſe: quòd, uirtute clauiū ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerunque exoluenda remaneat: Anathema ſit. Hæc ibi. Item à ſcriptis Ioan.20. quorū remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retēta ſunt. Super quibus uerbis ad propoſitum clauium, ſeu poteſtatis ſacerdotalis, dicit Cōcilium Tridentinum Seſſ 14.c.1. Verbis tam perſpicuis poteſtatem remittendi, & retinendi, peccata ad reconciliandos fideles poſt baptiſmū lapſos Apoſtolis & eorum legitimis ſucceſſoribus fuiſſe communicatā: uniuerſorum patrum conſenſus ſemper intellexit. Hæc ibi. Vbi nota ly ad reconciliandos fideles. Cum enim uerbum hoc ponatur tanquàm finis non tantum peccata remittendi, ſed etiam retinendi; patet, per concilium eſſe ſolutum illud motiuum ſupradictum, quo dicebant aduerſarij: ſacramentum pœnitentiæ, ſi claues Eccleſiæ ſint etiam ad ligandum, eſſe forum iræ & pœnarum. Nam hinc habetur ad literam: quòd Eccleſia, etiam quando ligat, intendit finaliter reconciliare fideles peccatores Deo. Adeo quòd, ſiue non remittendo peccata, ſiue imponendo pœnas, ſiue excommunicando, (quamuis excommunicatio ad forum exteriorem pertineat,) ſemper ad finem hunc reconciliationis tendit: nec in pœnis, ut pœnæ ſunt, delectatur; nec in ligando, ut ligare eſt, finaliter quieſcit (ut aduerſarij credidiſſe uidentur.) Cum igitur à fine ultimo quælibet res denominanda ſit (in cuius ſignum, mœchans, ut furetur, magis fur, quàm mœchus, dicendus eſt: ſecundum Philoſophum,) & finis ultimus ligantis Eccleſiæ ſit reconciliare fideles; non ſequitur: quòd forus, in quo ligantur quocunque dictorum trium modorum fideles, ſit forus iræ uel pœnarum: immò inde totum ſequitur oppoſitum. Pia ergo ſemper eſt noſtra mater Eccleſia, & adeò: ut etiam, dum ligat, pia ſit; & non ligaret, niſi pia eſſet. Hæc enim fœlix alligatura eſt, de qua Eccleſiaſt. 6 dicitur, uincula illius (ſcilicet Eccleſiæ, ſiue Dei per Eccleſiam) alligatura ſalutis. Item ſuper eiſdem Euangelij uerbis ad propoſitum clauium, inquit idem concil. Seſſio. ead. canon. 3. ſi quis dixerit: uerba illa Domini Saluatoris. Accipite Spiritum ſanctum quorū remiſeritis peccata remittuntur eis & quorum retinueritis, retenta ſunt, non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi, & retinendi peccata in ſacramento pœnitentiæ, ſicut Eccleſia catholica ab initio ſemper intellexit: detorſerit autem, contra inſtitutionem huius ſacramenti, ad authoritatem prædicandi Euangelium: anathema ſit. Hæc ibi. Ex quo etiam apparet: quomodo aduerſarij illa uerba de clauibus loquentia malè interpretabantur; ut in ſua perfidia liberius conſiſterent. Item ad propoſitum clauium per illa uerba impoſitarum Concil. Triden. ſeſſio. 14.cap.5. quaſi exponens ipſa, dicit. Dominus noſter Ieſus Chriſtus è terris aſcenſurus ad cœlos ſacerdotes ſui ipſius vicarios
K reliquit, tanquàm præſides & iudices; ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint: quò pro poteſtate clauium remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronunciarent. Hæc ibi. Item damnatam à Matth. 16 quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. Caue tamen hic, nè, poſtquàm ex uerbis tam apertis motus declinaueris totaliter errorem in principio appendicis notatum, incidas in Lutheranum; qui eſt (teſte Roffenſe art. 26. contra ipſum) quòd uerbum ſoluendi & ligandi nouatem dicunt poteſtatem, i. quòd extenditur ſoluendi poteſtas duntaxat ad ligata ab ipſo Patre. Damnatur enim hæc phantaſia pro errore ab eodem Euangelio; dum Petro dat claues ad ſoluendum mortalia etiam ea à fidelibus commiſſa. Apertiſſimum ſanè cuilibet nal patum diſcenti eſt; quòd Petrus nunquàm ligauit iſtos, id eſt non fecit quòd hi committerent peccata: à quibus tamen illos abſoluere poteſt. Ecce: quòd ſol-

Eccleſia ēt pia mater eſt, dum ligat.

Error cōdēnatus à damnatus ex Euang.

uenda

uenda longè plura ſunt, quàm à Petro ligata. Non ergo exponitur illud uerbum Chriſti, quaſi dixerit Petro; do tibi poteſtatem ſoluendi ſolum ea, quæ tu ligaueris (puta per excommunicationem:) ſed ſic exponitur, ſed do tibi poteſtatem ſoluendi omnia, quæ repereris ſuper terram eſſe ligata, etiam ſi à te ligata nõ fuerint. Aliud eſt enim non poſſe ſoluere, niſi ligata: aliud eſt, non poſſe ſoluere, niſi à ſeipſo ſoluente ligata. Alioquin excommunicatos tãtum poſſet ſoluere Petrus: quod, quamuis error Lutheri prædictus concederet, eſt contra ueritatem à Concilio Tridentino ſupra toties determinatam: quæ non excommunicatos ſolùm, ſed & aliis uinculis poſt baptiſmum irretitos poteſtate clauium poſſe ſolui declarat: atque per hoc errorem Lutheranorum iſtum condemnat. Vide Roffenſem contra Luther. ar. 25. 26.

3 ¶Tertio habes: quomodo per rõnem præmiſſa ſcripturarum Patrumque dicta, pro quanto claues eſſe poteſtatem ſenuunt ligãdi atque ſoluendi, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens declaretur, & conſolidetur.

A eſt clauis: artic. 1 & 2. ubi etiam ex tertio argumento habetur, quòd clauis eſt poteſtas actiua. Ly per uim imperatiuam. Hoc eſt: per uim poteſtatiuam. Vbicunque autem in præmiſſa probatione nominatur poteſtas; perinde eſt ac ſi (ad propoſitum applicando) diceretur Clauis.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſint duæ claues vel vna tantum.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd non ſint duæ claues, ſed tantum vna. Ad vnam enim ſeram non [b] requiritur niſi vna clauis: ſed ſera ad quam amouendam ordinantur eccleſiæ claues, eſt peccatum, ergo contra unum peccatum non indiget eccleſia duabus clauibus.

¶2 Præt. Claues in collatione ordinis conferuntur; ſed [h] ſciẽtia nõ eſt ex infuſione ſemper, ſed quãdoque ex acquiſitione, nec ab omnibus ordinatis habetur, ſed à quibuſdam non ordinatis: ergo ſcientia non eſt clauis, & ſic eſt vna tantum clauis, ſ. poteſtas iudicandi.

¶3 Præt. Poteſtas quam habet ſacerdos ſuper corpus myſticũ, dependet ex poteſtate quam habet ſuper corpus Chriſti uerũ, ſed poteſtas ad conficiendũ corpus Chriſti verum, eſt una tm̃, [h] ergo clauis, quæ eſt poteſtas [r] reſpiciens corpus Chriſti myſticum, eſt una tantum.

Sed contra, Videtur quòd ſint plures quàm duę, quia ſicut ad actũ hominis requiritur ſciã & potentia, [h] ita & uolũtas: ſed ſcientia diſcernendi ponitur clauis, & ſimiliter potentia iudicãdi, ergo, & uoluntas abſoluẽdi debet dici clauis.

Præt. Tota Trinitas peccatum remittit: ſed ſacerdos per claues eſt miniſter remiſſionis peccatorum, ergo [h] debet habere tres claues, vt Trinitati configuretur.

Respondeo, Dicendum, quòd in omni actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo ſunt neceſſaria ei, qui debet actum illum exercere, ſcilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus, & ideo etiam in actu iuſtitiæ per quem redditur alicui hoc quo dignus eſt, oportet eſſe iudiciũ quo diſcernatur an ille ſit dignus, & ipſa redditio: & ad utrũque horum authoritas, ſiue poteſtas quædam exigitur. Non. n. B dare poſſumus niſi quod in poteſtate noſtra habemus; nec iudicium dici poteſt, niſi uim coactiuam habeat, eo quòd iudicium ad unum iam terminatur, quæ quidem determinatio in ſpeculatiuis ſit per uirtutem primorum principiorum, quibus reſiſti non poteſt, & in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante exiſtentem: & quia actus clauis requirit idoneitatẽ C in eo, in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex eccleſiaſticus dignos, & excludit indignos, vt ex dicta definitione patet, ideo indiget iudicio diſcretionis, quo idoneitatem iudicat ex ipſo receptionis actu, & ad utrumque poteſtas quædam ſiue authoritas requiritur, & ſecũdum hoc ſunt [m] duæ claues, quarum vna pertinet ad iudicium de idoneitate eius, qui D abſoluẽdus eſt, & alia ad ipſam ſolutionem, [n] & [r] hę duę claues non diſtinguũtur in eſſentia authoritatis, quia utrumque ex officio ſibi competit, ſed ex comparatione ad actus, [q] quorum unus alium præſupponit.

Ad primum ergo dicendum, quòd ad unam ſeram aperiendam una clauis immediate ordinatur, ſed non eſt inconueniẽs quòd una ad actum alterius orE dinetur, & ſic eſt in propoſito. Secunda enim clauis quæ dicitur poteſtas ligandi, & ſoluendi, eſt quæ immediate ſerã aperit peccati; ſed clauis, quæ dicitur ſcientia, oſtendit, cui aperienda ſit claui illa.

Ad secundum dicendum, quòd circa clauem ſcientiæ duplex

QVÆST. XVII. ART. III.

¶7 CONCL. 1a. Sunt duæ claues: quarũ una pertinet ad iudiciũ de idoneitate eius, qui abſoluendus eſt: & alia ad ipſam ſolutionem.

¶PROB. Quia act[9] clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur (cũ iudex eccleſiaſticus p clauẽ recipiat dignos, excludatque indignos:) & in omi actu, qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo ſunt neceſſaria ei, qui debet actũ illum exercere. ſ. iudicium de idoneitate recipientis, ac expletio actus; ad quorum duorum ſingula, poteſtas quædã exigitur (cum nec iudicium dici poſſit, niſi coactiuam uim habeat, quæ in practicis ſit per uim imperatiuam in iudicante exiſtentem; nec dare poſſimus, niſi quod in poteſtate noſtra habemus.)

¶Examen. Ly in omni actu. Ergo etiam in actu iuſtitiæ, qualis eſt exercere claues, puta confitentem abſoluere, uel non abſoluere. Ly poteſtas quædam. Hæc poteſtas, in propoſito,

¶CONCL. 2a. Duæ claues, prædictæ in cõcluſione prima, nõ diſtinguuntur in eſſentia authoritatis; ſed ex comparatione ad actus.

¶ *Corollarium.* Ergo non diſtinguuntur ſecundum rem; ſed ſecũdum rationem.

¶PROB. 1 Quia utrunque. ſ. iudiciũ diſcretionis de digno ac indigno; atque ipſa abſolutio, ex officio competit ſibi, ſ. authoritati iudicis eccleſiaſtici: 2 Quia (ly ſed ex &c.) actus unus præſupponit alium, i. abſoluere dignè, præſupponit iudicium ſectum de idoneitate recepturi abſolutionem.

¶NOT. Ly actus unus alium præſuppo- nit. Pręſentem actuum præſuppoſitionem, ut declarata eſt, ſignificauit Chriſtus, & per hoc præſens dictum Sancti Thomæ confirmauit. Ioã. 20. quando dixit, Accipite ſpiritum ſanctum; quorum remiſeritis &c & quorum retinueritis &c. Iõ ſiquidem ſpiritusſanctus, q eſt ſpiritus ſapientiæ, intellectus, conſilii, & *concl. m* ſcientiæ, præponitur remiſſioni peccatorũ: ut ex ordine uerborũ deſignetur, quòd act[9] abſolutionis pręſuppo- nit actum ſcientiæ; an *concl. p* ſcilicet talis ſit dignus ut abſoluatur, uel nõ. Si ergo omnino indignus abſolueretur; & abſoluens peccaret, & illa, alter non eſſet abſolutus.

1m de maiori.

Non requiritur. R. immediatè: non autem, mediatè. §. quando ſcilicet una ad alterius actum ordinatur. Tunc &c. Nam ex concluſione ſecunda patet: quòd actus ſcientiæ ordinatur ad actum ligandi atque ſoluendi ſine errore exequendum; & cõſequenter, quòd ad unam ſeram peccati amouendam, ſeu aperiendam, ordinatim requiruntur duæ claues.

2m de minori. Sed ſcientia. R. Secundum quod eſt habitus: non, ſecundum quòd eſt authoritas exercendi actum ſcientiæ. §. Tunc &c. Nam licet ſcientia habitus, id eſt quæ eſt habitus, nec conferatur in collatione ordinis,

ordinis, nec ſit clauis (ut arguitur:) tamen ſcientia authoritas, F ideſt quæ eſt authoritas exercendi actum ſcientiæ in ordine ad ſoluendum uel non ſoluendum, & eſt clauis & confertur in collatione ordinis. Ex litera reuertere ad concluſiones: & vide, quid ibi intelligatur per clauem ſcientiæ.

¶NOTATIO. Vis probationis concluſionis fundata erat (ut viſum eſt) in actu poteſtatis, unde dicebatur ly actus clauis &c. & ly in omni actu &c. ideoque nunc pro ratione bona illationis negatæ adducitur actus alterius generis &c.

eſt opinio. Quidam enim dixerunt quod ſcientia ſecundũ quòd eſt habitus acquiſitus, uel infuſus, dicitur hæc clauis; & quòd nõ eſt principalis clauis, ſed in ordine ad aliam clauem dicitur: & ideo quando eſt ſine alia claui, non dicitur clauis; ſicut in G uiro literato, qui non eſt ſacerdos. Et ſimiliter etiam quandoque hac claui aliqui ſacerdotes carent, quia non habent ſcientiam acquiſitam neque infuſam, qua abſoluere, & ligare poſſint: ſed quãdoque induſtria naturali ad hoc utuntur, quæ ſm eos clauiola dr̃, & ſic clauis ſcientiæ, quàmuis cum ordine non tradatur, traditur tñ cum ordine quòd ſit clauis, q̃ prius nõ erat, & hæc videtur opinio H Magiſtri fuiſſe. Sed hoc non videtur uerbis Euangelij cõcordare, quæ claues Petro dandas promittunt, & ita non ſolum una, ſed duæ in ordine dantur. Et propter hoc alia opinio eſt quòd ſcientia, quæ eſt habitus, non eſt clauis, ſed authoritas ſcientiæ actum exercendi, quę quandoque ſine ſcientia eſt, quandoque ſcientia ſine ipſa, ſicut patet etiam in iudiciis ſecularibus. Aliquis enim iudex ſecularis habet authoritatem iudicandi, qui non habet iuris ſcientiam, & aliquis econtrario habet iuris ſcientiã, qui non habet authoritatem iudicandi: & quia actus iudicij, ad quod quis ex authoritate ſuſcepta ordinatur, non autem ex ſcientia habita, ſine utroque bene fieri non poteſt; ideo authoritas iudicandi quæ clauis eſt, ſine ſcientia non poteſt ſine peccato accipi, ſed ſcientia ſine authoritate, ſine peccato haberi poteſt.

AD TERTIVM dicendũ, quòd poteſtas conficiendi eſt ad unũ tantum actum alterius generis, & ideo non connumeratur clauibus; nec multiplicatur ſicut poteſtas clauiũ, quæ eſt ad diuerſos actus, quàmuis H ſecundum authoritatis eſſentiam ſit una, ut dictum eſt.

AD QVARTVM dicendum, q̃ velle unicuique eſt liberum, & ideo ad uolendum non exigit authoritas, & propter hoc uoluntas non ponitur clauis.

AD QVINTVM dicendum, q̃ tota Trinitas eodem modo remittit peccata, ſicut una perſona; & ideo nõ oportet q̃ ſacerdos, qui miniſter eſt Trinitatis, I tres claues habeat: & pcipue cum uoluntas, quæ ſpiritui ſancto appropriatur, clauem non requirat, ut dictum eſt.

¶NOT. Ly authoritas iudicandi, quæ clauis eſt, ſine ſcia, nõ põt ſine peccato accipi. Hic fit ſermo de accipere authoritatẽ hanc in collatione ordinis (ut patet, applicando ad maiorem argumenti) in cuius ſignum ad differentiam authoritatis iuriſdictionis additur ly quæ clauis eſt. Nam poteſtas iudicandi ex iuriſdictione, quæ confeſſariis ſolet dari, non eſt clauis: ſed executio clauis prius habitæ, ut art. 2. ſecundum. De mente ergo Sancti Thomæ, accedens ad ſuſcipiendum ordinẽ ſacerdotij ſine ſcientia diſcernendi inter lepram & lepram, i. ſine ſcientia caſuum conſcientiæ, peccat: cùm ſic exiſtens clauem ligandi atque ſoluendi recipere non poſſit ſine peccato, quam tamen in ſuſcipiendo ordinem recipit: iuxta
Conciliũ. Concilium Tridentinum ſeſſ. 23 cap. 15. de refor. Ex Concilio iſto confirma ſimile dictũ ſupra art. 2. ad ſecũdũ. Hoc uero, qđ in textu dr̃ de ſcia, intellige quãtum ad diſpõnem, nõ illo ſimili: quo D. Tho. loquitur, quolib. 1. art. 14. ad 1m. qm̃ diſpõne ductiuè cõueniat ſub eo, ad quod diſponit. Non ergo docet ille locus, quòd ſuſcepturus ordinẽ ſacerdotij, ad euitãdũ pctm̃, teneatur hẽre ſciam perfectã de caſibus conſciæ: ſed, q̃ teneatur eſſe diſpoſitus ad illam per ſtu-
Concil. diũ iuxta ſuam cõditionem iam factum. Præſens doctrina textus ſic declarata ualde cõfirmatur ex Cõc. Trid. ſeſſ. 23. p hoc q̃ cap. 4. de reform. initiandos etiam prima tonſura fidei rudimẽta; legere, & ſcribere, ſcire uult, & cap. 11. prohibet, ordines minores conferri iis, qui ſaltem Latinam linguam non intelligunt; & cap. 14. decernit, ut ad ſacerdotij ordinem aſſumendi cõprobentur idonei ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac adminiſtranda ſacramenta. Ex his, à fortiori, patet D. num Thomam dixiſſe, & pro comperto K reliquere intelligendum, uoluiſſe: quod confeſſarius officium tale. i. confeſſiones audiendi, nec accipere, nec retinere, nec exequi, ſine peccato poteſt, niſi ſufficientem ſcientiam diſcretionis inter lepram & lepram habeat. Quanta autem debeat eſſe ut ſit ſufficiens, uide in doctoribus caſuum conſcientiæ: quoniam textus hic, cuius expoſitionem intendo, huiuſmodi declarationem [illegible] non exigit.

3m illatio concluſionis.

Ergo clauis &c. ℞. Negatur illatio. § Licet enim poteſtas ſuper corpus Chriſti myſticũ, quam hẽt ſacerdos pẽdeat à ptãte ſuper corpus Chriſti uerum (ut arguitur) tamen ptãtes hæ non ſunt ad actus eiuſdem generis. Non ergo propter independentiam unius ab altera negamus: quòd idẽ fieri debeat iudicium de utraqua, & quo ad eſſe uel non eſſe clauem, & quò ad eſſe unam tantum poteſtatem vel duas: ſed propter ordinationem ad actum alterius generis, ut patet in textu.

4m de maiori.

Ita ℞. Quantum ad requiri non, quantũ ad authoritatem requiſitionis. §. Vt patet in litera. Tũc &c. De authoritate enim formaliter in concluſionibus intelligitur ſermo factus ac ſi ibi dictum ſit Scientia ad iudicandum da idoneitate, non ut ſcientia, ſed ut authoritate ſic iudicandi formata, eſt clauis: ſimiliter potentia ad abſoluendum, non ut potentia (puta naturalia ad proferendum uerba,) ſed ut authoritate tali formata, eſt clauis. Declarationis horum ueritatem breuiter indicatam a S. Doct. uide in textu reſponſionis ad ſecundum ly & propter hoc alia opinio eſt, quòd ſcientia &c. Hoc eſt. Quòd ſcia, ut ſcientia, non eſt clauis; ſed ſcientia authoritate ſic iudicandi formata, ſeu (ut formalius dicatur) authoritas actum ſcientiæ exercendi &c.

5m de maiori.

Remittit ℞. eodẽ mõ non, alio & alio. §. Tũc &c. Nam miniſter trinitatis conſignatur trinitati; quò ad remittẽdum peccata, non quò ad pluralitatẽ perſonarũ. Conſequẽter ergo, non tota præciſè conſignationis huius ratione, una ſola clauis, & non tres (ut arguens in- Reſp. 2a.
fert) requireretur in miniſtro: ſed aliunde fit, quòd ſint duæ (ut uiſum eſt.)

¶NOTATIO. Ly eodem modo remittit, ſicut una perſona. Hoc eſt. Licet re uera perſonæ diuinæ remittentes peccata ſint tres, tamen in modo iſtud agendi æqualiter conueniunt ac ſi eſſent ſolum una perſona. Secundum. n. Concilium Toletanũ ſextum canon. 1. opera Trinitatis inſeparabilia ſunt. Hoc eſt. Opera, quæ ſunt ad extra, ſunt æqualiter à tota trinitate. Exceptis igitur his operibus, ſcilicet generatã & ſpiratã in diuinis, quæ ſunt ad intra, omnia alia ſunt à tribus illis perſonis, & eodem modo: ita quòd omnia alia ſunt inſeparabilia & quo ad fieri, & quo ad modum faciendi. Conſequenter ergo iſtud opus, ſ. remittere peccata, fit à tota trinitate eodem modo; ſecundum concilium præmiſſum. Concil.

Item illatio concluſionis.

Ergo debet &c. ℞. Negatur illatio. §. Rõ eſt, quia uoluntas, quæ Spiritui ſancto appropriatur, clauem nõ requirit; ut in reſponſio ad quartam dictum eſt. Vide in litera hac ſeipſum 2m ly & præcipuè cum uoluntas &c.

¶NOT. Reſponſio ſecunda à prima differt in hoc: quòd prima loquitur de propriis, ſecunda de appropriatis. Negat ſiquidem prima, quòd remittere peccata conueniat tanq̃ proprium alicui perſonæ diuinæ: in cuius ſignũ ait, q̃ conueniunt ſingulis pſonis eodem modo, quod utique non eſſet, ſi conueniret tanquàm proprium alicui uel aliquibus. Ex eo nanque q̃ generare conuenit patri tanq̃ proprium, nõ conuenit aliis, & ex eo, q̃ ſpi- De appropriatis, & de pri. p. q. 39. ar. 7 & 8.

ſare

rare conuenit tanquàm proprium patri & filio; non conuenit Spirituiſancto. Nihil ergo eorum operum, quæ ſunt ad extra, conuenire propriè alicui, uel aliquibus perſonis diuinis, uoluit deſignare textus: dum remittere peccata dixit conuenire toti trinitati eodem modo. Quod etiam dogma expreſſit Chriſtus, & per hoc doctrinà præſentem confirmauit, dicens Ioan. 5. quæcunque (De operibus ad extrà tunc loquebatur: ut patet per contextum) pater facit, hæc & filius ſimiliter (.i. eodem modo) facit. His tamen ſtantibus, uerum eſt adhuc; quòd appropriatè conueniũt uni perſonæ magis, quàm alij, opera ad extrà: ut creationis ratione potentiæ inibi relucentis appropriatur patri, ratione ſapientiæ filio, ratione bonitatis Spirituiſancto; quàmuis coæqualis, immò eadẽ potentia, ſapientia, & bonitate, unaquæque perſona creet. Propter hoc igitur adducta eſt ſecũda rãſio: ad oſtendendũ: q, ſi ẽt appropriatè loquamur de perſonis illis tribus quo ad remittere pctã, non ſequitur; q ſint tres claues in miniſtro illarum, ſed q ſint duæ tñ. Ac ſi apertè ſo rõſo iſto dicatur: Rõne potẽtiæ in remiſſionem pctõrum relucentis, quæ appropriat̃ pri, ponitur clauis una, & rõne ſcientiæ, quæ appropriatur filio, clauis altera: ſed rõne uoluntatis, quæ appropriatur Spirituiſancto, nulla; quoniam uoluntas clauem non requirit.

QVAEST. XVIII.

De effectu clauium, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de effectu clauium.

B

Circa q quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum poteſtas clauiũ ſe extendat ad remiſſionem culpæ.

Secundo, Vtrum ſacerdos poſſit remittere peccatũ quo ad pœnam.

Tertio, Vtrũ ſacerdos per poteſtatem clauium ligare poſſit.

Quarto, Vtrũ poſſit etiam, & ligare ſecundum proprium arbitrium.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Ecc. &c. EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rõnem ſoteſmas errorem Lutheri (ut refertur in Bulla Leonis X. cõtra er. Luth.) dicentis: q ſacerdos non debet requirere à cõfitente utrũ ſit contritus; nec ullo mõ confitens debet ſacerdoti reſpõdere, ſe eſſe contritum. Item alium eiuſdem dicentis: ſi ſacerdos non ſeriò, ſed ioco abſolueret, ſi tamen confeſſus credat ſe abſolutum, veriſſimè eſt abſolutus. Item alium eiuſdem. (Prat. Lutherani) dicentis: abſolutio cenſenda eſt efficax, non quia fit, à quocunque tandem fiat, erret, vel non erret; ſed quia creditur. Hæc enim Lutharana phantaſmata (ut conſideranti patet) clauem unam, ſcientiæ uidelicet, implicitè negant. Nam ſi in miniſtro Chriſti ponerent clauem ſcientiæ, dicerent utique: quòd debet requirere à confitente de contritione, & quòd confitens tenetur de hoc reſpondere ueritatem: ut ſacerdos poſſit ſcire, utrum abſoluere debeat. Dicerent quoque: quòd confitens, non uerè eſt abſolutus etiam quòd credat ſe eſſe abſolutum, ſi ſacerdos ioco abſoluat: quoniam intentio, ſine qua prudens non agit, defuit. Dicerent etiam: quòd, ſi fiat error in ſubſtantialibus, puta quòd per craſſam ignorantiã ſacerdos abſoluat indignos, abſolutio non eſt efficax. & nota, q Lutherus negat in tertio errore ſupradicto ẽt clauem ordinis p ly a quocunq; tandẽ fiat. Ac ſi apertè dicat. Laicus, puer, mulier, poſſunt efficaciter abſoluere. Contra igitur hos, ſimileſq; alia, errores ueritas pñtis articuli facit: quos & ualidiſſimè conuincit.

D

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hos fuiſſe meritò damnatos à Papa Leone X. ibi in Bulla, cuius damnationis particulam uide q. 1. ar. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Item à Concilio Trid. ſeſſ. 14. ſic. Non debet pœnitens adeò ſibi de ſua ipſius fide blandiri: ut etiam ſi nulla adſit illi contritio, aut ſacerdoti animus ſeriò agendi & uerè abſoluendi deſit; putet tamen, ſe propter ſuam ſolam fidem, uerè & coram Deo eſſe abſolutum. Nec enim fides ſine pœnitentia remiſſionem ullam peccatorum præſtaret: nec is eſſet niſi ſalutis ſuæ negligentiſſimus, qui ſacerdotem ioco ſe abſoluentem cognoſceret: & non alium ſeriò agentem ſedulò requireret. Hæc ibi. Vbi Lutherum ſacramentum confeſſionis quaſi in ludibrio ponentem & pro ioco habentem (uide aſtum dæmonij in illo) arcet a malitia. Item ibi canon. 9. Si quis dixerit abſolutionem ſacramentalem ſacerdotis non eſſe actum iudicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti: aut confitentem eſſe abſolutum, modo tantum credat ſe eſſe abſolutum, etiam ſi ſacerdos non ſerio ſed ioco abſoluat;

A aut dixerit, non requiri confeſſionem pœnitentis, ut ſacerdos eum abſoluere poſſit: anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eod. ſeſſio 7. canon. 11. de ſacramentis. Si quis dixerit, in miniſtris, dum ſacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi; quod facit Eccleſia: anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eod. ſeſſio. 14. capit. 6. Declarat ſancta ſynodus falſas eſſe, & à ueritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes; quæ ad alios quoſuis homines, præter Epiſcopos & ſacerdotes, clauium miniſterium pernicioſè extendunt. Hæc ibi. Et canon. 10. ſi quis dixerit &c. non ſolos ſacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis; ſed omnibus & ſingulis Chriſti fidelibus eſſe dictum. Quæcunque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo; & quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt; quorum uerborum uirtute quilibet abſoluere poſſit peccata, publica quidem per correctionem duntaxat, ſi correptus acquieuerit: ſecreta uerò per ſpontaneam confeſſionem: anathema ſit. Hæc ibi. Item damn. à &c. uide q. 5. ar. 1. appen. Vide etiam. q. 8. ar. 2. Item à papa Innocen. 3. in concilio generali cap. 21. ſit ſacerdos diſcretus, & cautus, ut more periti medici ſuperinfundat uinum & oleum uulneribus ſauciati: diligenter inquirens & peccatoris & peccati circumſtantias, quibus prudenter intelligat, quale debeat ei præbere conſilium, & cuiuſmodi remediũ adhibere, diuerſis experimentis utendo ad ſanandum ægrotũ. Hæc ibi. Vbi patet: confeſſarium oportere habere ſcientiam inquiſitiuam da circunſtantiis peccatoris (inter has eſt, an ſit contritus,) & peccati (inter has eſt ſaltem reductiuè: an peccatum ſit reſeruatum, i. utrum à tali peccato poſſit abſoluere.) contra errores Lutheri prædictos. Item a Matth 15. Si cœcus cœco ducatum præſtet ambo in foueam cadunt. Eſſet uerò, (ut cuicunque ſapienti patet) ſacerdos cœcus in ducendo confitentem ad ſalutem: ſi careret uel põte abſoluendi, uel ſcientia dignos abſolutione ab indignis diſcernendi.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem dicta præmiſſa, pro quanto duas inſinuant eſſe claues Eccleſiæ, & intelligas, & probes, & defendas. Inſinuant autem hoc: ubicunque in numero plurali, nominant claues, alioquin, ſi uera tantum eſſet, ſemper in ſingulari numero loquerentur. 3

¶ Quarto uides, quomodo ex iſt uiciſſim Angelica hæc doctrina declaretur (Hoc in ſimilibus locis appendicum aliàs ſemper intellige,) & conſolidetur. 4 Subintelligẽdum ſemper.

ARTICVLVS I.

Vtrum poteſtas clauium ſe extendat ad remiſſionem culpæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur q põtas clauiũ ſe extendat ad remiſſionem

C

QVÆST. XVIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Virtus clauium operatur ad culpæ remiſſionẽ, uel in uoto, uel in actu exiſtens. 68

¶ NOT. Quoniam uirtus clauium in confeſſione præſertim relucet: ideo terminos ly in uoto, & ly in actu, uide q. 10. ar. 1. Et quoniam confeſſio uera cõtritionem præſupponit ad remiſſionem culpæ: ideo uoluntatem, quoque affectet propoſito u dete. q 5. ar. 1.

E

¶ PROB. 1. Quia uirtus clauium, quæ eſt in ſacerdote, eodẽ modo ſe habet ad effectum ſacramenti pœnitentiæ; ſicut uirtus, quæ eſt in aqua baptiſmi ad effectum baptiſmi (cum ſicut in baptiſmo tota uis ſacramentalis conſiſtit in materia; ita in pœnitentia tota uis ſacramentalis conſiſtat in miniſtro) & uirtus, quæ eſt in aqua baptiſmi, operatur ad remiſſionem culpæ, uel in uoto, uel in actu exiſtens: & Quia uſus clauium ad hoc, quòd effectum habeat, requirit ſemper præparationem ex parte recipiẽtis ſacrũ, uel põnè, uel p̃cede (ut patet) i ſi. cor.

¶ NOT. Totam uim ſacralem baptiſmi conſiſtere in materia, & totam uim pœnitentiæ in miniſtro, intellige ſolum pro quanto da ſanctificatione (ut ſequitur) fit ſermo. Non enim de neceſſitate baptiſmi eſt, quod ſanctificetur miniſter, cum etiam à laico poſſit in caſu dari: ſed ſolum materia quæ ſanctificatio fuit facta per tactum mundiſſimæ carnis Chriſti in Iordane baptizati. tertia par. quæſt. 6. ar. 3. nec dene eſſitate ſa-

pæ.Ioan.20.dicitur diſcipulis. F Quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: ſed hoc non dicitur quantum ad manifeſtationem, vt Magiſter in litera dicit. Quia ſic ſacerdos noui Teſtamenti nõ haberet maiorem poteſtatẽ quàm ſacerdos ueteris, ergo exercet[h] poteſtatẽ in culpæ remiſſionem.

¶ 2 Præt. In pœnitentia datur gratia ad remiſſionem peccati: ſed huius ſacramenti diſpenſa- G tor eſt ſacerdos ex ui clauium, ergo cum gratia nõ opponatur peccato ex parte pœnæ, ſed ex parte culpæ, vñ ꝙ ſacerdos ad remiſſionem culpæ h operetur ex ui clauium.

3 ¶ Præt. Maiorem uirtutem recipit ſacerdos ex ſua conſecratione, quàm aqua baptiſmi ex ſua ſanctificatione: ſed aqua baptiſmi uim accipit ut corpus tãgat, & cor abluat, ſm Auguſt. ergo H multo fortius ſacerdos in ſui cõſecratione hanc poteſtatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere h poſſit.

Sed contra. Supra Magiſter dixit, quòd Deus hanc poteſtatem nõ contulit miniſtro, quòd ad interiorem mundationem h cooperaretur, ſed ſi peccata quo ad culpã remittat, cooperaretur ei in mundatione interiori, ergo poteſtas clauium I non extendit ſe ad culpæ h dimiſſionem.

¶ Præt. Peccatum non h remittitur, niſi per Spiritumſanctũ, ſed dare Spiritumſanctum non eſt alicuius hominis, ut in lib. 1. Magiſter dixit, ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

Respondeo, Dicendũ, quòd ſacramẽta (ſecundum Hug.) ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam continent, ſed hæc ſanctifi K catio quandoque ad neceſſitatem ſacramenti requiritur, tam in materia, quàm ĩ miniſtro, ſicut patet in confirmatione, & tũc uis ſacramentalis eſt in utroque cõiunctim, quandoque autem ex neceſſitate ſacramenti nõ requiritur niſi ſanctificatio materiæ, ſicut eſt in baptiſmo, quia non habet miniſtrum determinatum quantum ad ſui neceſſitatem, & tunc tota uis ſacramentalis conſiſtit in materia; quandoque vero de neceſſitate ſacramenti requiritur conſecratio, vel ſanctificatio miniſtri ſine aliqua ſanctificatione materiæ, & tũc tota uis ſacramentalis conſiſtit in miniſtro, ſicut eſt in pœnitentia. Vñ de eodem modo ſe habet ptãs clauiũ, quæ eſt in ſacerdote ad effectum ſacramenti pœnitentiæ; ſicut ſe habet uirtus, quę eſt in aqua baptiſmi, ad effectũ baptiſmi. Baptiſmus autem, & ſacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammõ in effectu, q̃a utrumque contra culpam ordinatur directe, qđ nõ eſt de aliis ſacris; ſed in hoc differunt, quia ſacrm̃ pniæ eo ꝙ habet actus ſuſcipientis quaſi materiales, non poteſt dari, niſi adultis in qbus requiritur præparatio ad ſuſcipiendum effectum ſacramẽtorum. Sed baptiſmus quandoque datur adultis, & quãdoque pueris, & alijs carentibus, uſu rõnis & ideo per baptiſmũ datur gratia, & remiſſio pctõrum pueris ſine aliqua ſui ꝑparatione ꝓcedẽte, nõ autem adultis in quibus præexigit̃ ꝑparatio remouens fictionem, quæ qdem ꝑparatio qñque ꝓcedit, ſufficiens ad gratiæ ſuſceptionẽ anteq̃ baptiſmus actu ꝑcipiatur, licet non añ uotũ baptiſmi poſt tp̃s ꝓpalatæ ueritatis. Qñ ãt talis ꝑparatio tpe nõ ꝓcedit, ſed eſt ſimul cũ baptiſmi ſuſceptione, tũc ꝑ baptiſmi ſuſceptionẽ gr̃a remiſſionis culpæ cõfert; ſed ꝑ pniæ ſacrm̃ nũq̃ dat̃ gr̃a niſi ꝑparatio adſit, uel prius fuerit. Vñ uirtus clauiũ opat̃ ad culpæ remiſſionẽ, uel in uoto exiſtẽs, uel in actu ſe exercens, ſicut, & aqua baptiſmi, ſed ſicut baptiſmus nõ agit ſicut principale agẽs, ſed ſicut inſtrm̃, non qdẽ ptingẽs ad ipsã gr̃æ ſuſcipiẽdæ creationẽ, ẽt inſtrũaliter, ſed diſponens ad gratiã ꝑ quã fit remiſſio culpæ, ita ẽ de ptãte clauiũ. Vñ ſolus Deꝰ remitit ꝑ ſe culpã, & ĩ uirtute eiꝰ agit inſtrũaliter Baptiſmus, ut inſtrm̃ inaĩatũ, & ſacerdos ut inſtrm̃ aĩatũ, ꝙ dr̃ ſeruus ſm Phil. 8. Eth. & iõ ſacerdos agit ut miniſter, & ſic patet ꝙ ptãs clauiũ ordinat̃ aliquo mõ ad remiſſionẽ culpę, nõ ſicut cauſãs, ſ; ſicut diſpo- nẽs ad eã. vñ ſi an̄ abſolutionẽ aliq̃s uõ fuiſſet ꝑfectẽ diſpoſitus ad gr̃am ſuſcipiẽdã, in ipſa confeſſione, & abſolutiõe ſacr̃ali gr̃am cõſequeret̃, ſi obicẽ nõ poneret. Si.n. clauis nullo mõ ad culpę remiſſionẽ ordinaret̃, ſ; ad dimiſſionẽ pęnę tm̃, ut qdã dñt, nõ exigeret̃ votũ recipiẽdi effm̃ clauiũ ad culpæ remiſſionẽ, ſicut nõ exigit̃ uotũ ſuſcipiẽdi alia ſacr̃a, q̃ nõ ordinãt̃ ad culpæ dimiſſionẽ, ſed cõtra pęnã; ſ; hoc facit uideri ꝙ ordinat̃ ad culpæ dimiſſionẽ, q̃a ĩ ꝑ usꝰ clauiũ ad hoc ꝙ effm̃ hẽat, req̃rit ꝑparationẽ ex parte recipientis ſacrm̃: & ſimiliter uidetur de Baptiſmo ſi nunquam daret̃ niſi adultis.

Ad primvm ergo dcđm, ꝙ ſicut Magiſter dicit in

concl. 1a

concl. 2a

ſacramenti pœnitentiæ eſt conſecratio materiæ, enim peccata & actus quandoque laicorum ſint materia, illa remota, iſti propinqua; ſed ſolum miniſter, cum abſoluere in foro pœnitentiæ non poſſit niſi ſacerdos rite conſecratus. Rurſum virtutem baptiſmi operari in uoto, intellige ſolum reſpectu adultorum. Quòd autem, ut dictum eſt in probatione, operetur: vide 3. par. q. 69. artic. 1.

¶ PROB. 2a affert illud; quod facit uideri, quòd poteſtas clauium ordinatur ad dimiſſionem culpæ. Hinc ex ſecunda probatione patet: quàm eſſiuiunt ſint hoſtes Eccleſiæ, & quàm meritò circa talem materiam reprehendantur à Concilio Tridẽtino ſeſſ. 14. cap. 4. lic. Falsò quidam calumniãtur catholicos ſcriptores quaſi tradiderint, ſacramentum pœnitentię abſque bono motu ſuſcipientium, gratiã conferre: quod nunquàm Eccleſia Dei docuit, nec ſenſit. Hæc ibi.

¶ CONCL. 2a. Poteſtas clauium ordinatur aliquo modo. i. inſtrumentaliter ad remiſſionem culpæ: nõ ſicut cauſans, ſed ſicut diſponẽs ad eam.

¶ PROB. 1 Quia ſacerdos agit ut miniſter Dei ad remiſſionẽ culpæ (cum agat in uirtute Dei; qui ſolus per ſe. i. uirtute propria, remittit culpam) & poteſtas clauium eſt ĩ ſacerdote: 2 Quia (ly non ſicut &c.) poteſtas clauium nõ pertingit, etiam inſtrumentaliter, ad creationem gratiæ, per cuius ſuſceptionẽ fit remiſſio culpæ: 3 Quia (ly ſed ſicut &c.) poteſtas clauium diſponit ad ſuſcipiendam gratiam (cuius ſignũ huius ſit: quòd ſi aliq̃s ante abſolutionẽ non fuiſſet perfectè ad gratiam ſuſcipiendam diſpoſitus, in ipſa confeſſione atque abſolutione facta gratiam conſequeretur, ſi obicem non poneret.

¶ NOT Hoc ultimũ eſt illud, q̃d ſolet dici: l. ꝙ virtute clauium de attrito q̃s ſit contritus

& ſic intelligit. Vide q. 1. ar. 2. & 3. Eluc. Vnde ibi dictũ ly ordinatẽ, ſit ly ſi obicẽ non ponat. Ly non pertingit, ẽt inſtrũaliter, ad creationem gratiæ. Vide 1. par. q. 45. ar. 5. vbi pluribus rationibus oſtenditur: quòd nulla creatura poteſt concurrere, nec etiam inſtrumentaliter, ad rei alicuius creationẽ. Quomodo autem cũ hoc ſtet, quòd ſacramenta nouæ legis, & per conſequens claues, cauſent gratiam: uide tertia p. q. 62. art. 1. & 4.

1m de concluſione. Poteſtatem. &c. Miniſterialem non, principalem. § Tunc &c. Nam illa authoritas Ioan. 20. Quorum remiſeritis &c. non loquitur de remiſſione facta ꝑ propriam uirtutem: ſed per miniſterium.

¶ Corollarium. Ergo illa

litera, ſacerdotibus commiſſa eſt poteſtas remittendi peccata, nõ ut propria uirtute remittãt, quia hoc Dei eſt, ſed ut operationem Dei remittentis oſtendant tanquam miniſtri. Sed hoc cõtingit tribus modis. Vno modo ut oſtendant eam non præſentem, ſed promittant eam futuram ſine hoc, ꝙ aliquid operentur ad ipſam, & ſic ſacramẽta ueteris legis opationem Dei ſignificabant, & ſacerdos ueteris legis oſtendebat tantũ, & nihil operabatur. Alio modo ut ſignificẽt poteſtatem, & nihil ad eam operentur, & ſic quidã dicunt ꝙ ſacramenta nouæ legis ſignant collationem gratiæ, datam ſine hoc, ꝙ in ſacramentis ſit aliqua uirtus operans ad gratiam. Et ſecundum hanc opinionem etiam poteſtas clauium eſſet tantum oſtendens diuinam operationem in culpæ remiſſione in ipſa ſacramentali collatione facta. Tertio modo ut ſignificent diuinam operationẽ in remiſſione culpæ præſentem, & ad ipſam aliquid diſpoſitiue, & inſtrumentaliter operentur; & ſic ſecũdum aliam opinionem, quæ ſuſtinetur communius, ſacramenta nouæ legis emundationem oſtendunt diuinitus factam, & hoc modo etiam ſacerdos noui teſtamenti oſtendit abſolutos à culpa, quia proportionaliter oportet loqui de ſacramentis, & poteſtate miniſtrorum. Nec obſtat quin claues Eccleſiæ ad remiſſionem culpæ diſponunt, quia culpa iam eſt remiſſa: ſicut nec ꝙ Baptiſmus diſponat quantum in ſe eſt in eo, qui iam ſanctificatus eſt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ neque ſacramentum pniæ, neq; ſacramentum Baptiſmi, operãdo pertingit directè ad gratiã, nec ad culpæ remiſſionem; ſed diſpoſitiuè.

Vnde etiam patet reſponſio ad tertium. Aliæ rationes oſtendunt quòd ad remiſſionem culpæ directe clauium poteſtas non operetur, quod concedendum eſt.

Illa authoritas, Quorum remiſeritis &c. dicit non tantum manifeſtationem remiſſionis peccatorum, ſed etiam authoritatem remittendi, quamuis non principalem.

¶NOT. illa opinio quam recitat Sanctus Thomas ſecundo loco, non eſt nunc temporis pro opinione habenda, ſed ꝓ hæreſi. Nam Concilia determinarunt, ꝙ ſacra nouæ legis non tm̃ ſignificant collationẽ gratiæ, ſed & conferũt ipſam gratiam; & non tm̃ ꝙ conferunt, ſed & ꝙ conferunt ex opere operato. De his Concilijs vide in Appẽ. mox ſequenti. Opinio uerò tertio loco narrata nõ pro opinione nũc habenda eſt, ſed pro ueritate Catholica: ut inde ex concilijs prudens intelliget. Hinc nota: ꝙ opiniones à D. Th. amplexatæ fuerunt poſtea quaſi omnes pro ueritate catholica ab Eccleſia determinatæ: quæ autẽ nõ ſic determinatæ, ſemꝑ ab ea reuerẽter tractatæ, & nunquam reprobatæ. Quo poſt determinationem aliquam concilij gñalis circa lectionem doctorũ ꝓcedere debeat: uide regulam uniuerſaliſſimã. q. 29. ar. 3. appen. Nota rurſus: ꝙ ly nec obſtat quin claues Eccleſiæ ad remiſſionẽ &c. eſt reſponſio tacitæ obiectionis. Poterat enim quis obijcere cõtra clauium poteſtatem prædictam in concluſione bor, ꝙ accedenti ad confeſſionem iam contrito nihil remittunt claues, eo ꝙ iam fuerat remiſſa prius. Idõ ſtãdes ꝙ effectus clauium prædictus intelligiť quantum eſt ex parte ipſarum. Vñ ꝙ iſti ſic accedenti (ut præfertur) non remittant ꝑñaliter peccata, non eſt ex defectu uirtutis clauium; ſed ex eo ꝙ in ſubiecto accedente nullum reperitur peccatum. Adde: ꝙ illa remiſſio peccatorum ꝓcedens fuit facta uirtute clauium in uoto habitarũ, licet non in actu ut ex corpore articuli circa medium habes.

2m de concluſione. Operetur. ℞. diſpoſitiuè: nõ, principaliter. §. Nam licet gratia deſ in pnia ad remiſſionem peccati (ut arguitur:) tñ neque ſacerdos, neque ſacramentum miniſtratum, attingit directè ipsã gratiam. Tunc &c. ut patet ex concluſione ſecunda.

3m de concluſione. Abluere poſſit. ℞. miniſterialiter: non, uirtute ꝓpria. §. Tunc &c. Neq; n. aqua Baptiſmi cor abluit uirtute ꝓpria, ſed miniſterialiter à Deo ſibi ꝓſtita. Nam inſtrm̃, cuiuſmodi eſt aqua, (ſicut & ſacerdos) agit in uirtute eius, cuius eſt inſtrumentum.

4m ex magiſtro. Cooperatur. ℞. virtute ꝓpria: non, Dei. §. Tunc &c. Nã ad iuſtificationẽ mundationem ipſum ſacerdotem, & ſacra cooperari miniſterialiter, non autem principaliter: ut ſæpius iam dictum eſt in litera.

5m de maiori. Non remittitur. ℞. principaliter: non, miniſterialiter. § Tunc &c. Nam ad hoc, ꝙ hõ uirtute clauium peccata remittat miniſterialiter non requiritur, ꝙ det ſpiritum ſanctum principaliter. i. uirtute ꝓpria (in hoc ſenſu negat Magiſter ſpũm ſanctum dari ab hoĩe: vt argũ dicit) ſed tñ miniſterialiter, hoc eſt uirtute inſtrumentali diſpoſitione. Vñ ſimpliciter error eſſet dicere, quòd hominis ſit dare ſpiritum ſanctum: non autem ſi dicamus, quòd Deus per miniſterium hominis det ſpiritum ſanctum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primo quõ pꝛõnem in terminis hæreſim Armenorum (Prat. Armeni) dicentium: ſacrm̃ nullũ cõferre gratiã, nec poſſe, quantumlibet ad eius ſuſceptionẽ alam ſuã

Vtil. p S. Eccl. &c.

qs ꝓparet. Per hanc n. locutionẽ uniuerſalẽ colarellig: Arm nos ipſos negata ptãtem clauium ſe extendere ad remiſſionem culpæ (ut patet) qm̃ ſi nullum ſacrm̃ grãm confert, ergo nec ſacrm̃ confeſſionis: &, ſi gratiã non confert, culpam non remittit, qñquidem ſola gratia peccata remittuntur. Item hæreſim Nuatianorum (Prat. Aceſiut. Nouationi. Mõtaniſtæ) dicentiũ: ſacerdotes non hẽre ptãtem dandi remiſſionẽ pctõrũ lapſis poſt baptiſmum.

¶ Scdo habes: quõ ꝓ rõnẽ ſudas hanc merito fuiſſe damnatã à Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 2. ſic, Siquis dixerit ea ipſa nouæ legis ſacra à ſacris antiquæ legis nõ differre, niſi quia cærimoniæ ſunt aliæ, & alij ritus externi: anathema ſit. Hæc ibi. Quæ aũt dña ſit inter veteris legis atque nouæ ſacra, monſtrat, & conſequenter per hoc hæreſim prædictam cõdẽnat, Papa Eugenius quartus, in Decr ſuo Armenis dato, ſacro approbante Cõc. Flor. ſic. Nouæ legis ſeptem ſunt ſacra. ſ. &c. Pnia &c. Quæ multum à ſacris differunt antiquæ legis. Illa. n. non cauſabant grãm, ſed eam ſolum ꝑ paſſionẽ Chriſti dandam figurabant. Hæc uero noſtra & cõtinent gratiã, & ipſam digne ſuſcipiẽtibus cõferunt. Hæc ibi. Vbi ex comparationis natura ly conferunt, idem vĩ ualere, qđ cauſant. Nam prius in comparationẽ adducẽs antiqua ſacra dixit ly non cauſabant. Ergo, ex oppoſito loquendo, ſacra noua gratiam cauſant; id qđ concilium expreſſit per hoc vocabulum conferunt. Ex hoc aliiſq; citandis, cõfirmãtq́ dicta ſunt in ſtiſione ad primum. Item damnatam à Conc. Trid. ſeſſ. ead. can. 6. Siquis dixerit ſacra nouæ legis nõ cõtinere grãm quã ſignant, aut grãm ipſam nõ ponentibus obicẽ non cõferre, quaſi ſigna tñ externa ſint acceptæ per fidem grãæ uel iuſtitiæ &c. Anathema ſit. Hæc ibi Et Can. 8. Siquis dixerit per ipſa nouæ legis ſacra ex opere operato non conferri gratiam: ſed ſolã fidem diuinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere: Anathema ſit. Hæc ibi. Item ab ead. ſeſſ. 6. c. 6. Non. n. abſque cã ꝑ totum illud capitulum declarat modum præparationis ad grãm iuſtificantem per baptiſmum, & à ſimili per alia ſacra, conſequendam: maximè autem, quia in principio capituli ſeptimi dicit. Hanc diſpoſitionem, ſeu præparationem, iuſtificatio ipſa conſequitur: quæ non eſt ſola pctõrum remiſſio; ſed & ſanctificatio, & renouatio interioris hominis per uoluntariam ſuſceptionem gratiæ, & donorum. Huius iuſtificationis cauſæ ſunt &c. efficiens uerò miſericors Deus, &c. inſtrumentalis item, ſacramentum baptiſmi &c. Hæc ibi. Vbi uides contra hæreſim illam & præparationem noſtram ad gratiæ conſecutionem non eſſe fruſtrà; & ſacramenta eſſe cauſam inſtrumentalem iuſtificationis, i. remiſſionis culparum & adeptionis gratiæ atque donorum. Nam quod de ſacramento baptiſmi in hac materia dixit, de alijs ſacramentis, ut quæ in ratione ſacramenti præcisè ſimilia ſint, cointelligendum eſt. Capitulum illud ſextum, quoniam & pulcherrimum & optimum eſt & hic propter prolixitatem uitandam dimiſſum, uide ibi. Item damn. à &c. ut q. 17. ar. 2. appen. Item à &c. ut q. 10. ar. 1. appen. Vide Roffenſem contra aſſertiones Lutheri ar. 1. Item damn. à Leone X. in bulla contra er. Luth. cuius damnationis particulam vide q. 1. at. 1. appen. & 3. par. q. 68. ar. 9. Nam & Lutherus ait: ꝙ ſacramenta nõ dant gratiam. Item damn. à &c. ut q. 10. ar. 5. & pri. par. q. 48. ar. 4. appen. Vbi contra Nouatianorum prædictum errorem agiť. Vide etiam contra hunc aliquid Conc. Trid. in 3. par. q. 68. ar. 6. appen.

3 appen ¶Tertiò habere quomodo per rõnem ſupradicta Patrum, ꝓ quanto po eſtatẽ clauium ad remiſſionem culpæ indicant ualeas & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uidesquomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XVIII. ART. II.

69 NOT. Qm̃. pportunaliter oportere loq de ſacñt, & pñte miniſtrorum, inquit D.Th.ar.1.ad prim. in fin. ideo non mirum, quòd nunc de poſſe clauiũ ſacralium, nũc de miniſtri poſſe inquirit.

¶CONCL. Illi qui per contritionẽ conſecutus & remiſſionem pctõrum quantum ad culpam & pœnã æternam, quæ ſimul cum culpa dimittitur; augetur gratia ex ui clauiũ ex paſſione Chriſti efficaciam habentium, & remittitur tpalis pœna, cuius reatus adhuc remanſerat poſt culpæ remiſſionem: non tamen totus.

¶NOT. Ly tpalis pœnæ. ſumitur hoc ſecũdum ꝙ uel in præſenti, uel in purgatorio, peccatori debetur (ut patet in corpore iuxta finem.)

¶PROB. Quia idẽ iudicium eſt de effectu clauium actualiter collato in eo, in quo contritio tpe pceſſit, quod eſt de effectu baptiſmi qui iam habẽti grãm datur: & illi, qui p uotum baptiſmi præcedens iam conſecutus eſt remiſſionem culpæ & pœnæ, quãdo actualiter baptiſmum ſuſcipit, gratia augetur, ac pœna totaliter dimittitur: Quia (a ly non tñ &c.) in pœnitentia nõ mutatur homo in aliam uitam, ita quòd fiat per pniam nouus hõ (cum ipſa nõ ſit regeneratio) ſed ſanat.

1m de concluſione.

Nõ pœnã. &c. totã: nõ, partialẽ. §. Tunc &c. ut patet ex concluſione.

2m de maiori.

Nõ pt pĩudicare iuſtitiæ diuinæ. q. Põt tñ ſine pĩudicio ipſius iuſtitiæ aliqd de pœna cõ ſibi debita remittere.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſacerdos poſſit remittere peccatum quo ad pœnam.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos non poſſit remittere pctm̃ quo ad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna, & tpalis, ſed adhuc poſt abſolutionem ſacerdotis manet pœnitẽs obligatus ad pœnam tpalẽ in purgatorio, uel in hoc mundo faciendam, ergo non dimittit ali G quo modo pœnam. h

¶1 Præt. Sacerdos non põt præiudicare h iuſtitiæ diuinæ, ſed ex diuina iuſtitia taxata eſt pœnitentibus pœna, quam debent ſubire, ergo ſacerdos non põt de ea aliquid remittere.

¶3 Præt. Ille, qui paruum pctm̃ commiſit, non eſt minus n ſuſceptiuus clauium, q̃ ille, qui commiſit maius pctm, ſed ſi aliqd de pœna ꝑ officium ſacer- H dotis de maiori pctõ dimittit, poſſibile eſt eſſe adeo paruum pctm̃, cui nõ debeatur plus de pœna, quàm illud, qđ de maiori pctõ dimiſſũ eſt, ergo poterit totã pœnam illius peccati parui dimittere, quod falſum eſt.

¶4 Præt. Tota pœna tpalis peccato debita eſt unius rõnis. ſi ergo per primam abſolutionẽ dimittatur aliquid de pœna, et per ſecundam ab eodem pctõ I abſolutionem poterit aliquid remitti, & ſic tantum poterit multiplicari abſolutio, quod vi clauium tota pœna tolletur, cũ ſecunda abſolutio, non ſit minoris efficaciæ quàm prima, & ſic peccatum remanebit omnino impunitum, quod eſt h inconueniens.

SED CONTRA, Clauis eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi: ſed poteſt ſacerdos iniungere pœnam temporalem, ergo & põt K abſoluere à pœna.

¶Præt. Sacerdos non poteſt dimittere pctm̃ quantũ ad culpam, ut in litera dicitur, nec quantum ad pœnam æternam pari rõne. Si ergo non põt remittere quantum ad pœnã tpalem, nullo modo remittere poterit, quòd eſt omnino contrarium dictis Euangelij.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ F idem iudicium eſt de effectu, quem poteſtas clauium exercita actualiter complet in eo, in quo contritio tẽpore præceſſit, & effectu baptiſmi, qui iam habenti gratiã datur. Aliqs. n. per fidẽ, & contritionẽ præcedentem baptiſmum, gratiam remiſſionis peccatorum, quantũ ad culpa, conſequutus eſt, ſed quando actualiter poſtea baptiſmũ ſuſcipit, gratia augetur, & à reatu pœnæ totaliter abſoluitur, eo ꝙ fit particeps paſſionis Chriſti: & ſimiliter illi, m qui per contritionem conſecutus eſt remiſſionem peccatorum, quantum ad culpam, & per conſequens quantũ ad reatum pœnæ æternæ, quæ ſimul cum culpa dimittitur, ex ui clauium ex paſſione Chriſti efficaciam habentium augetur gratia, & remittitur temporalis pœna, cuius reatus adhuc remãſerat poſt culpæ remiſſionem, non tamen totus, n ſicut in baptiſmo, ſed pars eius, quia in baptiſmo regeneratus homo configuratur paſſioni Chriſti, totaliter efficaciam paſsionis Chriſti, (quæ ſufficit ad oẽm pœnam delendam) in ſe ſuſcipiẽs, ut nihil de prioris pcti actualis pœna remaneat, qa nõ dẽt alicui imputari ad pœnã, niſi qđ ipſemet fecit. In baptiſmo aũt hõ noua uita ſuſcipiens fit ꝑ gratia baptiſmalẽ nouus hõ, & iõ nullus reatus pœnæ in eo remanet ꝓ pcedẽti pctõ. Sed in pnia nõ mutat̃ hõ in aliam uitã, qa non eſt regeneratio, ſed ſanatio q̃dã, iõ ex ui clauiũ, q̃ opatur in ſacr̃o pniæ, nõ tota pœna remittitur, ſed aliqd de pœna tpali, cuius reatus poſt abſolutionẽ a pœna æterna remanere potuit, nec ſolũ à pœna illa, quã hic pœnitẽs hẽt in cõfitendo, ut quidã dñt, qa ſic confeſsio, & ſacr̃alis abſolutio nõ eſſet niſi in onus, qđ non cõpetit ſacr̃is nouæ legis, ſđ ẽt de illa pœna, q̃ in purgatorio debet̃, remittit̃, ut aliqđ minus in purgatorio puniat̃, abſolutus añ ſatisfactionẽ decedẽs, q̃ ſi añ abſolõnẽ decederet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacerdos non remittit totam pœnam temporalem, ſed partem, et ideo adhuc manet obligatus ad pœnã ſatisfactoriã.

AD 2m dicendum, quòd paſsio Chriſti ſufficienter ſatisfecit pro peccatis totius mundi, & iõ ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ, aliquid de pœna ſibi debita remitti poteſt, ſecundum ꝙ effectus paſsionis ad ipſum per ſacramenta Eccleſiæ pertingit.

AD 3m dcđm, ꝙ ꝓ quolibet pctõ oportet aliquam pœna ſatisfactoriã remanere, ꝑ qna medicina ꝫ ipſũ pſtetur; & iõ q̃uis uirtute abſolutionis dimittat̃ aliqua q̃titas pœnæ debita ꝓ aliquo magno pctõ, nõ oportet ꝙ tãta quãtitas pœnæ dimittatur reſpũ

§. Tũc &c. Licet. n. diuina iuſtitia taxauerit confitentibus pœnam quam debent ſubire: nõ tñ per hoc excluſit qn cõfitentes ipſi poſſunt ex paſſione Chri ſibi ipſis cõicata pœnæ taxatæ ſatisfacere. Et hinc pueniꝭ ꝙ cõfitẽtes ex ui clauiũ pœnam taxatã ſacerdos remittit abſq; pĩudicio diuinæ iuſtitiæ: qꝛ paſſionem Chri per claues ei applicat. Quòd. n. ꝓ ſacra meritũ paſſionis Chri hoibus cõicetur, ſignauit Concil. Trid. ſeſſ. 5. Decr. de peccat. originali dicens, Si qs &c. negat ipſum Chrm Ieſu, q nos Deo reconciliauit in ſanguine ſuo, meritũ per baptiſmi ſacrm in forma eccleſiæ rite collatum tã adultis quam paruulis applicari. Anathema ſit. Hæc ib. Concil.

3m de maiori.

Nõ eſt minus ſuſceptiuus. &c. Scdm q̃titatẽ ꝓportionalẽ: nõ, abſolutam. § Tunc &c. Nã ei qui commiſit paruum peccatũ ſufficit, ꝙ remittatur proportionaliter de pœna debita peccato ſuo.

¶NOT.

¶NOT. Ly pro quolibet peccato oportet aliq̄ pœnā ſatisfactoriā remanere. Loquitur hic textus ſecundum conſiderationem actionis clauium: non ſecundum conſideratioнē quātitatis contritionis. Scit.n. Diuus Tho. ꝙ contritio poteſt eſſe tanta ut tota pœna omnino remittatur confeſſo, (ut in reſponſione ad 4ᵐ. patebit in fine:) & ſimul nouit, ꝙ ex virtute clauiū, ut ſic, non fit totaliter hō nouus (ut patuit in corp.); quod tamen eſſet, ſi ex ipſarū uirtute, ut ſic, tota pœna ſimul cum culpa remitteretur.

Corollarium. Ex hoc ergo reſponſo intellige, quem ſenſum habeat cōmune dictū, ꝙ ſcilicet nonnullis peccatoribus confitētibus tota pœna remittitur. Dices enim, ꝙ ſi eſt ex uirtute clauiū, vt ſic, (alioquin baptiſmus, & confeſſio æqualem effectū ſortirentur) ſed eſt al'ũdè. Cum ergo ſormaliter loquatur. D.Th. more ſuo;) conuenientiſſima dixit, ꝙ pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam ſatisfactoriam remanere.

4ᵐ minor æquiualēs poſt conſequentiam. Quod eſt inconueniens. ℞. niſi pœna Chriſti ſatisfeciſſet in eo, qui confeſſiones multiplicauit, Sufficit.n. ꝙ quis, per Chriſti pœnam ſibi applicatam ſatisfaciat pro peccatorū pœnis ad hoc: ut peccata ipſa non ſint impunita. Tunc &c. ut patet.

cuiuslibet peccati, quia ſecundum hoc aliquod peccatum remaneret omnino ſine pœna, ſed virtute clauium de pœnis ſingulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.

AD 4ᵐ dicendum, ꝙ quidam dicunt, ꝙ in prima abſolutione tantum dimittitur vi clauium, quantum dimitti poteſt: ſed tamen ualet iterata confeſſio, tum propter inſtructionē, tum propter maiorem certitudinem, tum propter interceſſionem ſacerdotis, uel confeſſoris, tum propter uerecundiæ meritum. Sed hoc non uidetur verū, quia ſi hæc eſſet rō confeſſionem iterandi, non tamen eſſet ratio iterandi abſolutionē, præcipue in eo, qui non habet aliquam cām dubitationis de præcedenti abſolutione, ita.n. poterit dubitare poſt ſecundā abſolutionē, ſicut poſt primā. Sicut uidemus quod ſacramentum extremę unctionis non iteratur ſuper eundem morbum, eo ꝙ totum quod per ſacramētum fieri potuit, ſemel factum eſt. Et præterea in ſecunda confeſſione non requireretur ꝙ haberet claues ille, cui fit confeſſio, ſi nihil ibi uis clauium operatur. Et ideo dicunt alij, etiam in ſecunda abſolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna, quia in ſecunda abſolutione gratiæ confertur augmentum, & quāto maior gratia recipitur, minus de impuritate præcedentis peccati manet, & ideo minor pœna purgans debetur. Vnde etiam in prima abſolutione alicui plus, & minus dimittitur de pœna, ſecundum quod plus ſe ad gratiā diſponit, & pōt eſſe tanta diſpoſitio, quod etiam ex ui cōtritionis tota pœna tollitur, vt prædictum eſt. Vnde etiam non eſt inconueniens ſi per frequentem confeſſionem etiam tota pœna tollatur, ut peccatum omnino remaneat impunitum, pro quo pœna Chriſti ſatisfecit.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſacerdos per poteſtatem clauium poſſit ligare.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ ſacerdos per poteſtatem clauium ligare nō poſſit. Virtutes enim ſacramentales ordinantur contra peccatū vt[h] medicina: ſed ligare non eſt medicina peccati, ſed magis aggrauatio morbi, vt vr̄ ergo ſacerdos ꝑ uim clauiū, q̄ eſt vis ſacramentalis, non pōt ligare.

¶NOT. Ly pro quo pœna Chriſti ſatisfecit. Videlicet illi applicata per ſacramentum pœnitentiæ, de quo in argumento: non autem ſine tali, uel ſimili, applicatione. Magna.n. differentia eſt inter has propoſitiones. ſ. Chriſti pœna ſatisfecit pro me, taliſq; ſatiſfactio reddet me impunitum, & Chriſti pœna ſatisfecit pro me, mihique eſt per ſacramētum applicata, & talis ſatiſfactio ſic ſumpta reddet me impunitum. ſ. faciet, ꝙ non amplius puniar. Prima nāq; falſa eſt, hæreticisq; familiaris, qui Chriſti morte ignauiam ſuā opera tenuentem conſeguunt; ſecunda autem uera eſt atque catholica: ut de utraque ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. colligimus ſic dicente. Verum etſi illi pro omnibus mortuus eſt, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt: ſed ij duntaxat, quibus meritum paſſionis eius communicatur. Hæc ibi. Nemo n. pōt eſſe iuſtus, niſi cui merita paſſionis dn̄i noſtri Ieſu Chriſti communicantur (ut idem dicit c. 7.) & eius meritum per ſacramenta in forma eccleſiæ ritè collata nobis communicatur (ex co. ſeſſ. 5. de peccat. orig. anathematiſmo 3.)

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rōnem confringas errorem Lutheri (ut ex Roffenſe contra ipſum artic. 5. colligitur) dicentis; ꝙ pœnas temporales pro peccatis debitas eccleſia non pōt auferre per claues. Item errorem quorundam (ut ex Concil. Trid. adducendo nunc edocemus) dicentium: hęt omnem eſſe, ꝙ remota pœna æterna uirtute clauium, pœna tēporalis exoluenda plerumque remaneat. Item quomodo hæreſim Nouatianorum: quæ art. 1. appen. recitatur. Vide ibi: & applica huic, pro quanto de remiſſione peccatorum, quoad pœnam, negarum ſuum poſſent, etiam intelligere. ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, errorem prædictum meritò cōdēnatū à Conc. Trid. 2

Veil. pS. Ecc. contra err. Luth. &c.

ſeſſ. 14. c. 7. ſic. Neque uero ulla uia in eccleſia Dei unquam exiſtimata fuit ad amouendam imminentem à domino pœnā ſecurior, quam ut hæc pœnitentiæ opera homines cum uero animi dolore frequentēt. Hæc ibi. Et canone. 12. Si quis dixerit totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo; ſatisfactionemq; pœnitentium non eſſe aliam quam fidem, qua apprehendunt Chriſtū pro eis ſatiſfeciſſe: Anathema ſit. Hæc ibi. Ex quo loco confirmatur doctrina nunc data in Not. poſt reſpon. ad 4ᵐ. Item damn. ab co. canon. 15. Si quis dixerit &c. fictionem eſſe ꝙ uirtute clauiū ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerūque exoluenda remaneat. Anathema ſit. Hæc ibi. Item ſeſſ. 6. canon. 30. Si quis poſt acceptam iuſtificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti culpā remitti & reatum æternæ pœnæ deleri dixerit ita, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluēdæ uel in hoc ſeculo uel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cælo cum aditus patere poſſit. Anathema ſit. Hæc ibi. Item quomodo per rationem oſtendas hær. Nouatianorum, pro quanto de remiſſione peccatorum, quo ad pœnam negant; damnatā meritò à &c. ut quæſtione &c. Vide articulo primo, appen. circa fin. ¶Tertiò habes quomodo per rationem oſtendas 3
meritò fuiſſe dictum à Concilio Tridentino ſeſſ. 14. cap. 2. non eſſe eundem effectum baptiſmi & clauium confeſſionis in hæc uerba. Alius eſt præterea baptiſmi, & alius pœnitentiæ fructus, per baptiſmum enim Chriſtum induentes noua prorſus in illo efficimur creatura plenam & integrum peccatorū omnium remiſſionem conſequentes: ad quam tamen nouitatem & integritatem per ſacramentum pœnitentiæ ſine magnis noſtris fletibus & laboribus (diuina id exigente iuſtitia) peruenire nequaquam poſſumus; ut meritò pœnitentiæ laborioſus quidam baptiſmus à ſanctis Patribus dictus fuerit. Hæc ibi. Quibus etiam uerbis damnari errores prædictos cuilibet recte conſideranti, atque intelligenti patere poteſt. ¶Quartò 4
habes quomodo per rationem ſupradicta Patrum, pro quanto claues ad minuendam pœnam temporalem remanentem ualere inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶Quintò 5
vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XVIII. ART. III.

CONCL. 1ª. Sacerdos, q̄uis in abſoluendo ex ui clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimiſſionem

në modo prædictu(ar.1.& q.17.ar.2.)nõ tamen in ligando aliquam operationem habet in culpam, niſi ligare dicatur, inquantum non abſoluit(q.17.ar.2. ad 4m.) ſed ligatos oſtendit: ſed in pœnam habet poteſtatiuam operationem & ligandi & ſoluendi.

F vl clauium neſtitam: eam ad Dauid contritum dictum fit. Dominus tranſtulit peccatum tuum, i. pęnam æternam peccato modebitam commutauit in temporalem. Nam peccatum Dauidis quo ad culpam penitus delendo abſtulerat, non tranſtulerat. Propterea dixit prob. ſcripta: quòd concluſio ſecunda, tanquam clara præſupponebatur. 2.Reg 12.

2 ¶ Prętereа. Sicut abſoluere uel aperire eſt amouere obſtaculũ ita [h] ligare eſt obſtaculũ ponere, ſed obſtaculum regni peccatũ eſt, quod nobis ex alio imponi non poteſt, quia non niſi uolũtate peccatur, ergo ſacerdos ligare non poteſt. G

3 ¶ Præt. Claues ex paſsione Chriſti efficaciam habent, ſed ligare non eſt effectus paſsionis, ergo ex clauium poteſtate non poteſt ſacerdos ligare.

Sed contra, eſt quod dicitur Matth.16. Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.

Præt. Poteſtates rõnales sũt ad oppoſita: ſed poteſtas clauiũ eſt poteſtas rationalis, cum habeat diſcretionẽ adiũctã, ergo habet ſe ad oppoſita, ergo ſi põt ſoluere, poteſt, & ligare. H

Respondeo, Dicendum, ꝙ operatio ſacerdotis in uſu clauium eſt conformis Dei operationi, cuius miniſter eſt, Deus autem habet operationem, & in culpam, & in pœnã. Sed in culpam ad abſoluendum quidem directe, ad ligandum autẽ indirecte, inquantum obdurare dicitur dum gratiam non largitur, ſed in pœnam habet operationem directe quantum ad utrumque, quia, & pœnam parcit, & pęnam infligit. Similiter ergo [m] ſacerdos, etſi in abſoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimiſsionem modo iam prædicto, non tamen in ligando aliquam operationem habet in culpam, niſi ligare dicatur, inquantum non abſoluit, ſed ligatos oſtendit, ſed in pęnam habet poteſtatem, & ligandi, & ſoluendi. [n] Soluit enim à pęna quam dimittit, ſed ligat quantum ad pęnam, quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo conſiderando ipſam quantitatem pęnæ in communi, & [p] ſic non ligat, niſi inquantum non ſoluit, ſed ligatum oſtendit. [q] Alio modo conſiderando pęnam hanc vel illam determinate, & ſic [r] ligat ad pęnam, [s] imponendo eam.

Ad primvm ergo dicendum, quòd illud reſiduum pęnæ ad quod obligat, eſt medicina purgans peccati impuritatem.

Ad 2m dicendum, ꝙ obſtaculum regni non ſolum eſt peccatum, ſed etiam pęna, quã qualiter ſacerdos imponat, dictum eſt. I

Ad 3m dicendum, ꝙ etiam paſsio Chriſti obligat nos ad pęnam aliquam, per quam ei conformemur.

Corollarium. Ergo confeſſio non eſt forus ita atque pęnatũ (contra hæreticos, de quibus alibi ſupra); maxime ſi addideris, ꝙ enim illud ligare ad pęnam, & oſtendere, confitentem eſſe ligatum ad culpam, ſunt ſimul, & ſeorſũ utrumque illorum, in ipſius pœnitentis voluntatem. Cæterum ad pauca reſpicientes de facili ogganniunt. Ligare. n. uel ad culpam crediderunt; cũ audierunt, ſacerdotes habere poteſtatẽ ligandi: uel ad pœnã in communi ſumptã cuius contrarium ſecunda nunc concluſio dicet. Rurſum. Ergo iſte articulus multum differt à q.17.ar.2. Nam in illo priori ſtatuitur, ꝙ poteſtas ligandi eſt in clauib. ſeu in ſacerdote ex ui clauium, ſed in hoc poſteriori ſtatuit, ꝙ iſto uel iſto modo poteſtas illa ligãdi exerceatur. Eſt igitur poſterior hic articulus declaratio quædam illius prioris: inquãtũ poteſtatem ligandi in clauibus reperiri ibi concluſam monſtrat nunc quomodo ſacerdotes adminiſtrẽt. Ibi ergo quæritur, & cõcluditur de re; hic autem de modo ipſius rei.

¶PROB. 1. Quia operatio ſacerdotis in uſu clauium eſt conformis operatiõi Dei, cuius miniſter eſt; & Deus habet operationem in culpam, directe quidem quantum ad abſoluendum, indirectè autem quantum ad ligandum (inquantum. ſ. obdurare dicitur, dum gratiam non largitur). 2. Quia (ly ſed pœnam &c.) ſacerdos ſoluit à pęna quam dimittit & ligat ad pœnam, quæ remanet (cũ etiam Deus in pęnam habeat operationem directe tum ſoluẽdo tum ligando. ſ. parcendo pęnam, ac infligendo ipſam.

¶NOT. Ly directè. Ideſt operando poſitiuè aliquid. Ly indirectè. Ideſt nihil poſitiuè operando; ſed iuſte aliquid denegando. K Quod autem Deus indirectè tantum in culpam operationem habeat non quòd ſit, nec indirecte cauſa peccati; ſed quòd iuſtam pęnam culpæ inducat: vide prima parte. q.19, art.9. & q.49. ar.2 & q.105. ar.4. Ibi enim, ultra tractatum diſputatum eſt atque efficaciſſimè concluſum in Appen. ꝙ culpa non eſt à Deo effectiuè; & conſequenter ꝙ opus Dei non eſt ita adulterium Dauidis, ſicut proditio Iudæ (contra Caluinum, Mellanctonẽ, & ſimiles). De hoc etiam uide. S. doctorem. 1.2.q.79. ar.1. & 3. & 4. Vbi quoque ar.1. uidebis non licere inferri; Deus gratiam non largitur, ergo eſt indirecte cauſa culpæ.

CONCL. 1a. Sacerdos ligat ad pœnam determinatè ſumptam. Concl.m.

¶PROB. Quia ſacerdos imponit hanc vel illam pęnam cõfitentibus (hæc vulgò dicitur pęnitentia data ab ipſo).

1m de maiori.

Vt medicina. ꝶ. ſalũ purgans. S. impuritatem. ſ. peccati. Tunc &c. Nam ligara, modo dicto in concluſionibus, eſt medicina purgans impuritatẽ peccati; non autẽ aggrauatio morbi (ut argumentum ſomniabat). Concl.p.

¶NOT. Ly purgans impuritatem peccati Scilicet dupliciter. Nam & purgat præteritã & à futura impuritate præſeruat: Concl.ſ. vt alibi ſupra de ſatiſfactione, uiſum eſt & in appen. ſequenti ex Concilio dicetur.

2m de maiori.

Legare eſt obſtaculũ ponere. ꝶ. negatur; loquendo de ligare modo dicto in concluſionibus. S. quinimò taliter ligare eſt remouere obſtaculũ; quod impediebat ab ingreſſu regni. Nam obſtaculũ regni non ſolum eſt peccatum, ſed etiam pæna iuxta illud Nõ intrabit in illam, beatam patriam, aliquid coinquinatum. Apocalip.21.l. aliquid peccato, aut pęnæ, obnoxium, (in cuius ſignum animæ in purgatorio retardantur ab ingreſſu regni tantummodò propter pœnam ſoluendam): & conſequenter ſacerdos, qui ad tollendam pœnam maiorem, in impoſitionem pænitentiæ ut clauium informatæ grauis inſipientibus uidetur, non ponit obſtaculum, ſed remouet. Quod melius intelliges, ſi hanc pœnitentiam à confeſſario datam cõſideraueris non eſſe pœnam præciſè, ſed medicinam; ut in reſponſione ad primum. Breuibus ergo dicas: quòd ligare ad pœnam, ut medicina eſt, non eſt ponere obſtaculum regni; ſed auferre.

3m de minori

Sed ligare, ꝶ. ad pœnam æternam: non ad pœnam aliquã, per quam Chriſto paſſo conformemur S. Tunc &c. Nam ſacerdos ex uirtute clauiũ agens per impoſitionem pœnitentiæ hanc conformationem intendit: ut ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c.8. colligitur. Vide appen. inf. Pœnitentiæ iniunctæ utilitas magna.

Corollarium. Ergo pœnitentia à ſacerdote iniuncta purgat peccata (ut in ad primum,) aufert obſtaculum regni (ſicut dolor eſt medicina doloris, ut in ad 2m.) & conformat nos Chriſto paſſo (ut in ad 3m.)

CONCL. 2a. Sacerdos non ligat ad pęnam in communi; niſi inquantum non ſoluit, ſed ligatum oſtendit.

¶PROB. Quia hoc, tanquam clarum præſupponitur.

¶NOT. Ly pœna in communi. Ideſt pęna, ad quam peccator eſt obnoxius, quæcumque ſit illa. Ad hanc enim remanet ex ſe peccator obligatus, dimiſſa æterna pęna per contritionẽ

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtẽdas meritò poſitam eſſe à ſcripturis, & per conſequens à Concilijs omnibus de hac re tractantibus quandam alligaturã, Vtil. ꝓ S. Ecc. ad intellig. &c.

quæ

quæ dicitur eſſe ſalutis: & conſequenter non omnem alligatu- A ſitque ſaoſæ ligamina etiam alia, quæ leges uocantur (ad iſtar tam eſſe malam ſeu fugiendam, immo quandam a catholicis ſet pennis, Gene. 50.) totis uiribus diſſuadent & contra, quantu ampleædam. A ſcripturis quidem: Eccleſiaſtici 6 Vincula illius noſtræ ſalutis faciant, qui ligaturas huiuſcemodi nobis perſua alligatura ſalutis. Et ſupra inijce pedem tuũ in compedes illius dent. ¶Secundo habes; quomodo per rationem dicta euange- & in torques illius collum tuum. Subiice humerum tuũ, & por- liorum atque ſimilia, pro quanto poteſtatem ligandi in ſacer- 2

tato illã: & ne accidieris in moeulis eius. In nouiſſimis.n. Inuenies requiem in ea: & cõuertetur tibi in oble ctationem. Et erunt tibi compedes eius protectionem fortitudinis, & baſes uirtutis: & torques illi in ſtolam gloriæ. Hec ibi. Vbi loquitur de ſapientia. Item a ſcripturis Matth. 16. Q̃dcũ que ligaueris ſuper terram erit, & in cœlis: et 18. Quæcunque alligaueritis ſup terram, &c. & Io. 20. Quæcunque retinueritis, retenta ſunt. Nullate nus, uero dubiũ eſt: quæcunque fecit Chriſtus, pro noſtra ſalute fecit. A Concilijs uero Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. & 5. & 8. & Ite Ca. nõ. 3. & 15. De his locis Concilii uide ſup. q. 17. ar. 2. Appen ubi literaliter adducunt. Quòd et huiuſmodi ligaturæ ſint ſalubres dixit idem Cõc. ea. ſeſſ. cap 8. ſic. Diuinã clemẽtiã decet; ne ita nobis abſq; ulla ſatis factione peccata remittatur; ne, occaſione accepta peccata le uiora putantes, uelut iniurij & cõtumelioſi ſpiritui ſancto, in grauiora labamur, theſaurizantes nobis iram in die iræ. Hæc ibi. Diximus autẽ ſupra: quæ pœna, ad quã ligat ſacerdos, eſt ſatiſfactio. Item idẽ Cõ cil mox ſtſra. Procul dubio magnopere a peccato reuocant, & quaſi freno quodam coercent, hæ ſatiſfactoriæ pœnæ; cautioreſque & uigilãtiores in futurum pœnitentes efficiunt: medentur quoq; peccatorum reliquijs, & uitioſos habitus malè uiuẽdo comparatos contrarijs uirtutum actionib. tollunt. Hęc ibi. Nõne igitur mul tum tibi uidentur al ligatura ſalutis? Item Concil. infra. Accedit ad hæc: quòd dũ ſatiſfaciẽdo patimur pro peccatis, Chriſto

Quã bonus ſit Deus io li gando oi de pec to tum.

Papulemeus qui te beatũ dicunt te decipiunt Eſa. 3.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſacerdos ſecundum proprium arbitrium poſſit ligare & ſoluere.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos poſ B ſit ligare, & ſoluere ſecundum proprium arbitrium, Hieronymus enim dicit menſuram temporis in agendo pœnitentiam non ſatis aperte præfigunt Canones pro unoquoque crimine, ut de ſingulis dicat qualiter unumquodque ſit emendandũ, ſed magis b arbitrio ſacerdotis intelligentis relinquendum ſtatuunt, ergo uidetur quòd ipſe ſecundum ſuum arbitrium poſ- C ſit ligare, & ſoluere.

¶2Præt. Dominus laudauit uillicum iniquitatis, quòd prudenter feciſſet, quia debitoribus do mini ſui remiſiſſet largiter, ſed Deus pronus eſt magis ad miſerendum, quàm aliquis dominus temporalis, ergo uidetur quòd laudabilior ſit quis quantũ plus de pœna dimiſerit [h].

¶3Præt. omnis actio Chriſti [h] noſtra eſt inſtructio, ſed ipſe qui- D buſdam peccantibus nullam pę nam impoſuit, ſed ſolum emendationem uitæ ut patet de adultera. Ioan. 8. ergo uidetur quòd ſecundum arbitrium ſuum poſſit etiam ſacerdos, qui eſt uicarius Chriſti, dimittere totã pœnam, uel partem.

SED CONTRA, Grego. dicit Falſam pœnitentiam dicimus, quæ non ſecundum authoritatem ſanctorum patrum pro qua E litate criminis imponitur, ergo uidetur quòd non omnino ſit in arbitrio ſacerdotis.

Præte. Ad actum clauium requirit diſcretio, ſed ſi eſſet omnino in uoluntate ſacerdotis dimittere, & imponere de pœna quantum uellet, non eſſet ibi ne ceſſaria diſcretio, quia nũquàm ibi indiſcretio poſſet accidere, ergo nõ eſt omnino in arbitrio ſacerdotis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſacerdos operatur in uſu clauium ſicut inſtrumentum, & miniſter, nullum autem inſtrumentum habet efficacem actũ, niſi ſecundum quòd mouetur a principali agente, & ideo dicit Diony. in fine Eccleſi. hierar. quòd ſacerdotibus utendum eſt uirtutibus hierarchicis, quando diuinitas eos mouerit, in cuius ſignum. Matthe. 16. ante poteſtatem clauium Petro traditam fit mentio de reuelatione diuinitatis ei facta. & Ioan. 20. præmittitur poteſtati remiſſionis Apoſtolis datæ Spiritusſan ctidonum, quo filii Dei aguntur. Vnde [m] ſi pręter illum motum diuinum uti ſua poteſtate pręſumpſerit, non conſequeretur effectum, ut Diony. dicit. Et pręter hoc a diuino ordine auerteretur, & ſic culpam incurreret, [n] & quia pœnę ſatiſfactorię infligendę, ut medicinę ſunt, ſicut medicinę in arte determinatę non omnibus competunt, ſed uariandę ſunt ſecundũ arbitrium medici, non propriã uoluntatem ſequentis, ſed ſcientiam medicinę, ita [p] pœnę ſatiſfactorię in Canone determinatę [q] competunt omnibus, ſed uariandę ſunt ſecundum arbitriũ ſacerdotis diuino inſtinctu regulati. ſicut ergo medicus aliqñ prudenter non dat medicinam efficacem, quę ad morbi curationem ſufficiat, ne propter debilitatem naturę maius periculum oriatur, ita [r] ſacerdos diuino inſtinctu motus, non ſemper totam pœnam, quę uni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine deſperet, & a pęnitentia totaliter re cedat [s].

dote uirtute clauiũ ponunt, in ſenſo recto & intelligas & probes & tuearis ¶Tertio uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina articuli pſentis & declaretur & conſolidetur. 3

QVÆST. XVIII. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Sacerdos, ſi pręter motum diuinũ uti ſua poteſtate præſumpſerit, non conſequetur effectum, & culpam incurret.

¶PROB. 1. Quia ſacerdos operatur in uſu clauium, ſicut in ſtrumentum (cũ antequàm poteſtas clauium. ei tradaſ fiat mentio de reuelatione diuina, Matth. 16. ac de ſpiritusſancti dono. Io. 20.) & nullum inſtrumentum habet effectum, ſed actum efficacẽ, niſi ſecundum quòd mouetur a principali agente (patet) 2. Quia (ly & culpam &c.) ſacerdos tunc ſic utens ſua poteſtate a diuino ordine auerteretur (patet ex ſupra. Matth. 16. ac Io. 20.) Conclu. m

CONCL. 2ª. Pœnæ ſatiſfactoriæ in cano ne determinatæ non competunt omnib. ſed uariandæ ſunt ſecundum arbitrium ſacerdotis diuino in ſtinctu regulati. Conclu. p

¶PROB. Quia pœnæ ſatiſfactoriæ infligendæ ſunt, ut medicinæ (cum medicinæ ſint): & medicinæ in arte determinatę nõ omnibus competũt, ſed uariandæ ſunt, pro utilitate infirmorum, ſecundum arbitrium medici ſcientiam medicinæ, non propriam uoluntatẽ ſequentis. Conclu. r

¶Corollarium. Ergo medic. ex arte medica determinãt, ut pro uoluntate infirmorum diuerſo rum iuxta eorum na turas complexionẽ aliquam ſecundum

Pro medicis particulatib. & confeſſarius notãdum.

Ieſu, qui pro peccatis noſtris ſatiſfecit, ex quo omnis noſtra ſufficientia eſt, conformes efficimur; certiſſimam quoque inde arrham habentes, quòd ſi compatimur, & cõglorificabimur. Hæc ibi. Ex quibus omnibus patet, quantum ſalutis noſtræ infidientur Epicurei Nouatores dum ſatiſfactiones huiuſmodi, Eccle-

ſcientiam medicam attendenda, diuerſimodè limitentur, & applicentur. Sciebant enim primi medicinæ artis inuentores, quòd complexiones diuerſorum ſunt diuerſæ, & conſequenter quod non ſingulis competunt ad ſalutem quæ aliquibus conueniũt & ideo ipſi ſtatuentes id, quod in pluribus ordinatè reperitur, non

non intenderunt per hoc particularib. medicis auferre quãdã epicheiam .i. iudicium quoddã naturale ſecũdũ ſcientiã huic in tali caſu ſic uel moderatè applicãdam progrediens; quinimmo ſcientes, eſſe impoſſibile, aliquã regulã legis humanæ iuſtitui, q̃ in nullo caſu deficiat, uirtutem hanc, quæ epicheia dicitur, ſuis

Ad primum ergo dicendum, quòd arbitrium iſtud debet eſſe diuino iuſtinctu regulatum.

Ad 2m dicẽdum, quòd etiam de hoc laudatur uillicus, q̄ prudenter fecit, & ideo in remiſſione pœnæ debitæ, diſcretio adhibenda eſt.

G **Ad 3m** dicendum, q̄ Chriſtus habuit poteſtatem excellentiæ in ſacramentis, unde ipſe ex authoritate pœnam totam, uel partem poterat dimittere ſicut uolebat, nec eſt ſimile de his, qui operantur tantum, ut miniſtri.

QVAESTIO XIX.

De Miniſtris clauium, in ſex articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de miniſtris clauiũ, & uſu earum.

¶ Circa quod quæruntur ſex.

poſteris in particularib. occurrentiis diligenter ſeruandã (nõ obſtantib. in cõi determinatis) tacitè reliquerũt. a quib. et ſolicitè in ppetuũ cuſtodiũtur intenderũt. Decreta ſiquidẽ illa ad infirmorũ ſalutẽ, & non hanc ad illa, ordinarunt, ſicq; ordinationẽ fieri debere ſp diſcretè, intellexerunt: qm̃ non ſinẽ pp ea, quæ ſunt ad finẽ, ſed ea quæ ſunt ad finẽ pp finẽ inquiri debere, nec mediocriter eruditi ignorãt. De epicheia uide 2. 2. q. 120. ar. 1. & ſupradicta ad ſatisfactorias pœnas pportionaliter, abſque deſtructione canonum applicato quod & 3a concluſione mox dicenda ubi faciendũ inſinuat.

¶ CONCL. 3a. Sacerdos prudẽter, diuino inſtinctu motus, non ſp totam pœnam, quæ uni peccato debetur, iniungit, ne infirmius aliquis ex magnitudine pœnæ iniunctæ deſperet, & a pœnitentia totaliter recedat.

¶ NOT. Propter hoc, ne talia inconuenientia infirmis accidãt, uerbis grauiſſimis pceptum eſt ab inno. 3. in concil. Lateran. c. 21. quod & recitatur in decret. de pœ. & remiſ. omnis utriuſque, ut ſacerdos ſit diſcretus, cautus, & ex confeſſis prudenter intelligens, quale conſilium & remedium debeat adhibere, experimẽtisq; diuerſis uti, ad ſanandum ægrotum. Ex qua concluſione, & et 2a eum corollar. ſanior mõ intelliges dicta 1. q. 8. ar. 7 & q. 12. artic. 2. tum in textu tum in eluc. & ex ibi dictis uiciſſim huc (quantum ſufficit) applicatis multum iuuaberis.

¶ PROB. Quia medicus corporalis aliqñ prudenter non dat medicinam efficacem, (i. fortem, ſicut regulæ medicinæ in uniuerſali ſtatuunt) quæ ad morbi curationem ſufficiat; ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur (ergo a ſimili tanq̃ a notioribus, nobis patet concluſio)

1m de minori. Arbitrio. ℞. regulato ab inſtinctu diuino: nõ, ſequẽte uolũtatẽ ppriã §. tũc &c. Nã ex concluſionibus patet: q̄ ubique debet regulari arbitrium ſacerdotis ſecundum inſtinctum diuinum: non aliter. Vnde & Hieronymus ibi ſignanter dicit ly ſacerdotis intelligentis; & nõ ſufficit dixiſſe ly ſacerdotis: quaſi per hoc inſinuetur apertè, qd̃ in concluſionibus dictum eſt.

2m de concluſione. Dimiſerit ℞. diſcretè: nõ, indiſcretè §. Tũc &c. Nã euangeliũ de uillico non tñ. dicit, q̄ ipſe fuerit liberalis debitorib. ſed et, q̄ prudenter fecerit, i. q̄ illam liberalitatem diſcretè exercuerit.

3m de maiori. Noſtra. ℞. ut miniſtrorum ſimpliciter. i. nul addito: nõ ut miniſteriũ ptãs excellentiæ in ſacr. habentiũ § Tunc &c. Nã Chriſtus, cũ ipſe diſponat cũ ſuauiter, dedit nobis exemplum per actiones ſuas: ut nos ſecundum illas operemur, modo tamen nobis conuenienti Chriſtus uerò habuit poteſtatem excellentiæ &c. ut in litera. K

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. 1 EX articulo hõs primo: quo per rõnẽ oſtendas merito eſſe dictũ a Conc. Cabilonenſi. 2. ca. 25. ſic. Pœnitentiã agere iuxta antiquã canonũ conſtitutionẽ in pleriſq; locis ab uſu receſſit, & neq; excõicandi, neq; reconciliandi antiqui moris ordo ſeruatur: ideoq; a Dño Imperatore impetretur adiutoriũ, qualiter ſiquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & ſecundũ ordinẽ canonum pro merito ſuo excõicetur, & reconcilietur. Hæc ibi. itẽ a decr. de pœni. & rem ſſio. c. quæſitum ſic. Si ex incuria ipſorũ mortui inueniantur in canis, & illud fuerit occultũ, eis pœnitentia pro arbitrio pœnitentiarij impouatur. Hæc ibi Papa cœleſtinus tertius. Itẽ ibidem c. immediatè ſequen. pœnitẽtia non tã ſecundũ quantitatẽ exceſſus q̃ pœnitentis cõtritionem, p diſcreti ſacerdotis arbitrium eſt moderanda; penſata qualitate perſonarum ſuper fornicatione adulterio, piurio, homicidio, & alijs criminib. conſideratis circunſtantiis olb. &c. prout ſaluti eorũ uiderit expedire. Hæc ibi ex papa Inno. 3. Itẽ a Concil. Vormatiẽſi can. 7. ſic Pœnitentib. ſecundũ diffam pctõrũ ſacerdotis arbitrio pnĩæ decernantur. Dt itaq; ſacerdos in pnĩa danda ſingulorũ cãs ſingulariter cõſiderare; originẽ quoq; modũq; culpatũ, & affectus, gemitusq; delinquẽtiũ diligẽter examinare, manifeſteq; cognoſcere; tẽporũ & pſonatũ, locorũ quoq; etatũ qualitates inſpicere rutẽt p conſideratione locorũ ætatum, uel tẽporũ, ſeu p qualitate delictorũ, atq; gemitũ uniuſcuiuſq; delinquẽtis, a ſacris regulis oculos ſi reflectat. Hæc ibi. Itẽ a Conc. 6 gñali Conſtãtinopolitano can. 102. ſic. Oportet qui facultatẽ ligãdi atq; ſoluẽdi a

¶ Primo, Vtrum ſacerdos legalis claues habuerit.

¶ Secundo, Vtrum Chriſtus claues habuerit.

¶ Tertio, Vtrum ſoli ſacerdotes claues habeant.

¶ Quarto, Vtrum ſancti homines nõ ſacerdotes claues, uel uſum earum habeant.

¶ Quinto, Vtrum mali ſacerdotes uſum clauium habeant efficacem.

¶ Sexto, Vtrum ſchiſmatici, & hæretici, excommunicati, & ſuſpenſi, & degradati, uſum clauium habeant.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſacerdos legalis claues habuerit.

H AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim

Deo receperunt, peccati qualitatẽ ſpeculẽtur, & pctõrũ promptitudinẽ ad reuerſionẽ: ut ſic medicamentũ admoueant ægritudini aptum; ne, ſi de pctõ ſine diſcrimine ſtatuant, aberrent a ſalute ægrotãtis. Nõ. n. ſimplex eſt peccati morbus; uerũ uarius & multiformis. Igitur, qui ſpiritualẽ medendi artẽ profitetur, oportet attentè rimari; qualiter affectus ſit, qui peccauit: an ad ſalutẽ inclinet, an cõtra morib. quibus familiariter aſſueuit, aduerſus ſe ægritudinẽ prouocet, inſpicere, & quid ille ſecũ deliberet ad redeundũ ad meliorem frugem: an obtẽperet magiſtro, an mẽtis ulcus per admota pharmaca creſcat; & ſic miſericordiã æqua lãce impartiri ſumma. n. rõ præfecto paſtorali curæ eſſe dẽberẽ errantem ouem reducere, & uulneratã ab angue curare, & nec p præcipitia deſperationis detrudere, nec habenas laxare ad uitæ diſſolutionem, ſed omnimodo ſcire qua pharmacis auſterioribus qua mollioribus, & leuiorib. morbo contraire: & ne ulcus cicatricem obducat, obnitatur, fructus pœnitentiæ examinans & ſapienter diſpenſans, & hominem ad claritatẽ illã ſupernã uocatũ prudenter gubernãs. Vtraq; igitur ſcire oportet, & quæ ſunt rigoris, & quæ cõmiſerationis hæc ibi. Ecce quãta diſcretio in ſacerdote, pro ſeruando canonum ſenſu, non ſuperficie, requiritur. Item a Conc. Tri. ſeſſ 24. c. 8. de reform. Apoſtolus monet, 1. Thi. 5. publice peccantes palã eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, & in multorum conſpectu crimẽ commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe nõ ſit dubitandum, huic condignam pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet: ut quos exemplo ſuo ad malos, mores prouocauit, ſuæ emendationis teſtimonio ad rectam reuocet uitã. Epiſcopus tñ publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud ſecretũ poterit commutare: qñ ita magis iudicauerit expedire. Hæc ibi. Ecce canonum pœnitentialium obſeruantia, tanq̃ medicinæ in arte determinatæ (ut uerbis textus utar) in uſum reuocata; epicheia tñ illa, quam in corollario diximus, adiuncta comite. Itẽ partim a &c. ut q. 8. ar. 7. & q. 12. ar. 2. & q. 3. ar. 3. appendicib. ¶ Secũ- 2 do habes quomodo per canonem præmiſſorum patrum dicta, pro quanto ſacerdotem noluerit uaga arbitriũ uoluntariũ abſq; inſtinctu diuino, uel in cõi per canones, uel in particulari p ſpecialem ueram prudentiam, ſuppeditato ligare, aut ſoluere, & intelligas & probes & tuearis. ¶ Tertio uides: quomodo ex 3 ijs uiciſſim declaretur hæc Angelica doctrina, atque conſuledetur.

QVÆST. XIX. ART. I.

CONCL. Sacerdotes legales non habebant claues: ſed in eis 72 clauium figura præceſſit.

eſt ſequela [h] ordinis: ſed habuit ordinem ex quo ſacerdotes dicebantur, ergo etiam habuerunt clauem ſacerdotes legales.

¶2 Præt. Sicut magiſter dicit, claues ſunt duæ. ſ. ſcientia diſcernendi, & potentia [h] iudicandi: ſed ad utranque poteſtatem ſacerdotes legales habuerunt authoritatem, ergo habebant claues.

¶3 Præt. Sacerdos legalis hēbat aliquā poteſtatē ſup reliquū populū, non tpalem, qa ſic ptas regia nō fuiſſet diſtincta à ſacerdotali, [h] ergo ſpiritualem, & hæc eſt clauis, ergo habebat clauē.

SED CONTRA. Claues ordinantur ad aperiendum regnum cœlorum, quod aperiri non potuit ante Chriſti paſſionem, ergo ſacerdos legalis clauem non habuit.

¶ Præt. Sacramenta ueteris legis gratiam non conferebant, ſed aditus regni cœleſtis aperiri nō potuit, niſi per gratiam, ergo p illa ſacramenta nō poterat aperiri, & ſic etiam ſacerdos, qui miniſter eorum erat, claues regni cœleſtis non habebat.

RESPONDEO. Dicendum, ꝙ quidam dixerunt, ꝙ in ueteri lege erāt claues apud ſacerdotes, quia eis erat cōmiſſum imponere pœnam pro delicto, ut dicitur Leuit. 5. quod ad claues pertinere uidetur, ſed fuerunt tunc incompletæ, nūc autem p Chriſtum in ſacerdotibus nouæ legis perfectæ ſunt. Sed hoc uidetur eſſe contra intentionem Apoſtoli in Epiſtola ad Heb. cap. 9. Ibi. n. ſacerdotium Chriſti præfertur ſacerdotio legali, per hoc quòd Chriſtus aſſiſtit Pontifex futurorum bonorum, ad tabernaculum cœleſte introducens p proprium ſanguinem non manufactum, id quod introducebat ſacerdotium ueteris legis per ſanguinem hircorum, & taurorū. Vnde patet, quod ſacerdotij illius poteſtas non ſe extendebat ad cœleſtia, ſed ad figuras cœleſtium, & ideo ſecundum alios dicendum eſt, quòd [m] non habebant claues, ſed in eis clauium figura præceſſit [n]. Conclu.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis regni cœleſtis conſequitur ad ſacerdotiū quo homo in cœleſtia introducitur, nō autem talis erat ordo ſacerdotij Leuitici; & ideo claues cœli non habuerunt, ſed claues terreni tabernaculi.

Examen ly non habebat claues. Videlicet neq; completas, neq; incompletas. Quòd autem ſic accipias claues, patet ex eo, ꝙ ponitur hæc concluſio contra illam, quæ claues incompletas in legali ſacerdote ponebat. Clauis ergo incompleta non eſt aliqua poteſtas dicenda ex eo, ꝙ pœnam pro delicto imponit (nam ſic iudex ſecularis cū pœnā pro delicto infligat haberet claues incōpletas): niſi à delicto, ut culpa eſt, abſoluat. Sic. n. haberet ptās illa aliquem clauiū reſpectum ad introductionē in regnū cœlorū; quod ponitur in diffinitione clauis q. 17. ar. 2. etiam ſi in illud regnum actualiter nō introduceret, ſed ad lymbum ſanctorum patrū remitteret. Tunc ergo poteſtas illa recte diceret clauis incōpleta: clauis, quia introduceret ad regnū ſoluendo a culpa incompleta, quia ad illud introduceret ſolū remotè, ſemittendo. ſcilicet, poſt mortē ad locū expectandi poſſeſſionē illius regni poſt multas ætates. Quoniā igiẽ legalis ſacerdotij ptās de ſe nō abſoluebat a culpa (ut in ad 1[m] dicetur), ideò neq; incōpletè poterat dici clauis: qa clauis diffinitionē q. 17 art. 2. poſitā de regno loquentem, neq; incōpletè, participabat. Quòd vero antiquis culpæ remitterentur, nō erat ex uirtute ſacerdotij legalis: ſed ex opere operantis. i. ea fide deuota obſeruantis ipſa inſtituta legalia. Secus autẽ eſt de noſtro ſacerdotio: cum & culpam tollat ex opere operato, & ad cœleſte regnum mox poſt mortem habendum (quantum eſt de ſe) de facto introducat. Quocirca & claues, & ipſas completas habet.

¶PROB. 1. Quia poteſtas quæ eſt clauis, ſe extendit ad cœleſtia (patet q. 17. ar. 2.) & ſacerdotij ueteris ptās non ſe extendebat ad cœleſtia (cum in tabernaculum manufactū, ſolum introduceret, Heb. 9.) 2 Quia (ly ſed in eis &c.) illud tabernaculum manufactum, in quod ſacerdotes legales introducebant, erat figura tabernaculi cœleſtis, in quod claues introducunt.

¶Examen ly non ſe extendebat ad cœleſtia. ſ. quantū eſt de ſe. i. propria uirtute. Hoc probat apoſtolus Heb. 9. & 10. qm̄ cū, 9. dixiſſet, ꝙ per ſanguinem taurorum, & hircorum introductio illa antiqua fiebat; poſtea cap. 10. ſubdit uerba hæc impoſſibile eſt ſanguine taurorum, & hircorum auferri peccata. impoſſibile ergo eſt ſecundū apoſtolum, p uirtutē ſanguinis taurorū, & hircorū conferri gratiam, & multo magis impoſſibile eſt, uirtute ſanguinis illorum introduci ad cœleſtem gloriam. Cū ergo ſacerdotiū illud circa illos ſanguines tantum occuparetur, p illoſque operaretur: ſacerdotium illud (uoluit inferre apoſtolus) neque auferebat peccata, neq; grām cōferebat, neq; gloriā; immo nec aliquid horum, uirtute ſua, poterat. Nam in idem tandē ſecundum apoſtolum, redit dicere, ꝙ ſacerdotiū uetus de ſe auferret peccata, & dicere, ꝙ ſanguina taurorū, & hircorū auferrent peccata; ſicut & in idē tandem redit dicere ſacerdotium nouum de ſe auferr peccata, conferr gratiam, cœleſtemque gloriam: & dicere, ſanguis Chriſti uirtute propria auferr peccata confert, grām & gloriam. Quemadmodum igitur ſanguinem Chriſti nimis contemneret, qui diceret, ꝙ ſacerdotium nouum non ſe extenderet ad cœleſtia, ex ui ſua; ant (ſub aliis uerbis, ꝙ ſacerdos noui teſtamenti non haberet claues; ita, qui ſacerdotem legalē habuiſſe claues aſſereret, nimis animaliū illorum brutaliū (contra intentionē apoſtoli) ſanguinem extolleret. Idem namque, ꝙ dixit, impoſſibile eſt, ſanguina taurorum, & hircorum auferri peccata, dixit ẽt: Chriſt[9] per propriū ſanguinē introiuit in ſancta æterna redēptione inuenta, & ſanguis Chriſti emūdabit, & emundauit conſcientiam noſtram ad ſeruiendum Deo uiuenti. Ex his fundamentis ab apoſtolo datis, & a S. Thoma hic breuiter tactis, uidere ẽt ꝙ maxima rōne concilia & Floren. & Triden. mota fuerūt ad ponendum differentiam illam, quam poſuerunt, inter ſacra ueteris legis, & nouę de qua aliquid in appen. dicetur.

1[m] de maiori ordinis. ſ. ad cœleſtia introducẽtis: nō, in terrenū illum tabernaculū. ſ. Hoc ẽ, ꝙ in corpore dixit Chriſtum Pontificẽ introducere in tabernaculum non manu factum, in quod ſcilicet manufactum, introducebat ſacerdotium ueteris legis. Tunc &c. Nam ſacerdos legalis habuit ordinem leuiticum, ꝙ ad terrena introducebat: non autem ordinē Chriſti, qui ad cœleſtia introducit.

¶NOT. Ex litera inferes hoc uniuerſale dogma ꝙ ſacerdotiū quodlibet cōformes ſibi claues hēt. Sacerdotiū igitur leuiticū hēbat claues terreni tabernaculi ſacerdotiū Chri claues cœleſtis regni, ſacerdotiū paganorū claues inferni hitaculi. Hitaculi, dico, quia nō hēt claues inferni ad extrahendū ex illo, ut de claui inferni dictū fuit q. 17. ar. 1. ad 3[m]. ſed ad introducēdū ſe, & ſuos cōparticipes in ipſum oīs ergo ſacerdos hēt claues ſuo ſacerdotio correſpondentes: nō aliter. Nō ergo licet argumētari (ut ſi fit) ſic: ſacerdos legalis hēbat ordinē & claues, ergo hēbat ordinē Chri & claues cœleſtis regni, & nota, ex ãdictis ſequi: ꝓportionaliter diffinitionẽ clauis q. 17. ar. 2. poſitā uerificari de clauib. ſingulis ſacerdotiis correſpondentib. Clauis itaque ſacerdotii legalis erat ptās &c. & clauis ſacerdotii Chri eſt ptās &c. & clauis inferni eſt ptās &c. (ut in ar. illo) At ſacerdotiū legale aliter ſumit ly dignos, ly indignos, ly ligandi, & ſoluēdi, ly admittere & excludere, ly a regno, q̄ ſumat ſacerdotiū Chri, & utrūq; aliter, q̄ ſumat ſacerdotiū paganorū. Nā proportionaliter. i. mō ſibi conueniente, uſa illa quodlibet ſacerdotiū ſumet. Hinc eſt, ꝙ dignos reputatos a paganorū ſacerdotib. indignos reputat ſacerdotiū Chri, & econtra, ꝙ quem ſolutum dicit ſacerdos paganorū, hūc ligatum dicit ſacerdotiū Chriſti, & econtra, ꝙ admiſſos a paganis pro excluſis habet ſacerdotiū Chriſti, & econtra, ꝙ regnum a ſacerdotibus paganorum dictum p inferno habent ſacerdotes Chriſti, & econtra. Quod autem de ſacerdotiis Chriſti iudicio reſpectu paganorum ſacerdotii hic dicitur idipſum de ſacerdotio legali ẽt intelligere reſpẽctu eiuſdem cū ſacerdotium utrumque, ſcilicet Chriſti & legale, ſit a Deo uero. Quia tamen hæc duo inter ſe differunt, ſicut figura, & figuratum, ideo illos eoſdem terminos diffinitionis clauis accipiunt diuerſimodè, iuxta diuerſitatem uidelicet figuræ, & figurati, utputa pro ly regno, legale ſumit regnū terrenū Chriſti. anus

Dogma uniuerſale de clauibus.

ſtianus aũt regnum cęlorũ, p ly dignos, ille mundatos in corpore, ſiue (ut uerbis Apoſtoli Heb. 9. utar) ſctificatos ad emẽdationẽ carnis, Chrianus aũt emũdatos in ſpũs cõſciẽtia: & ſic de reliqs.

2m ex magiſtro. Diſcernendi, iudicandi. & pro introducendo in cœleſtia: non, pro introducẽdo in figuras cœleſtium. §. Tunc &c. Nam legalis ad utrũque habuit authoritatẽ. pro introducendo ſolum ad figuras cœleſtium. i. ad tabernaculum illud terrenum &c.

Ad 2m dicendum, quòd ſacerdotes ueteris legis habebat authoritatem diſcernendi, & iudicandi, ſed non ut admitteretur homo iudicatus ab eis in cęleſtia, ſed in figuras cœleſtium.

Ad 3m dicendum, quòd non habebant ſpiritualem poteſtatem, quia per ſacramenta legalia non a culpis, ſed ab irregularitatibus purgabant homines, ut ad manufactum tabernaculum auditus purgatis per eos pateret.

¶NOT. Ex litera dic: q; iſtæ duæ claues erãt in quolibet ſacerdotio, ſuo tñ modo unde & in ſacerdotio paganorum erat poteſtas diſcernendi ac iudicandi, conformis diabolico illi ſacerdotio, ut patet in legendis SS. martyrum, ubi ſacerdotes idolorum ſic, & ſic, diſcernebant per falſam ſcientiam, & iudicabant exequendum per poteſtatem ſuorum tyrannorum. Vide igitur. q. 17. ar. 3. de duabuſque clauibus ibi dicta ſacerdotio cuilibet, pro modo tamen ſibi differentes competente, applicabis: uide quoque no. poſt ad primum ar. præſentis.

3m illatio primæ concluſionis. Ergo ſpũalẽ. ℞. Negaſ illatio. §. Quia per ſacramenta legalia nõ a culpis &c. ut in textu. ¶NOT. Ex reſponſione tali ad argumentum applicato dic: q; argumentum peccabat in diuiſionis inſufficiẽtia. Diuidebat. n. ſolũ poteſtatem ſuper populum in ſpiritualẽ & temporalem, & tamen debuiſſet diuidere in ſpiritualem temporalẽ, & mixtam ſpiritualis eſt ſacerdotis noui, temporalis eſt regis terreni, mixta H eſt ſacerdotis legalis; utpote per purgationẽ ab externis irregularitatibus figurã purgationem per ſacerdotium Chriſti fiẽdam ab interius culparum defectibus. ſi ſic ergo argumentum diuiſiſſet, & ſufficiens in diuiſione fuiſſet, & ex poteſtate temporali negata de ſacerdote legali ſpiritualem de eo non intuliſſet, ſed uel ſpiritualem, uel mixtam: & tunc reſponſum illationem concluſionis illam non negaſſet, ſed ad illatam concluſionẽ reſpondiſſet, quòd de ſacerdote legali uerificabatur quantum ad poteſtatem mixtam, non quantum ad ſpiritualem. Ruſus, ex litera notabis: quid ſit poteſtas ſpiritualis, ſacerdotium ſpirituale, regnum ſpirituale, rex ſpiritualis. Tunc enim intelliges: quare Chriſti regnum dicatur ſpirituale; quare Chriſtus dicatur rex ſpiritualis, & regnare ſpiritualiter in nobis; quare ſacerdotium ſuum dicatur ſpirituale, atque poteſtas: quia ſcilicet ad culpas, quas effugant, omnia hæc reſpiciunt (puta regnat ſpiritualiter ſuper nos, quia nos emundat I a culpis). Non tamen ob hoc excluditur, quod temporalia (puta res corporales) pro materia de neceſſitate requirãtur in Chriſti ſacerdotio, ut in 3. par. à q6. 60. & ſequen. computando eius additiones, de ſingulis ſacramentis noui teſtamenti annotatur, ſed per hoc a fine denominatio fit; quia ſacerdotium Chriſti omnia prædicta, & alia corporalia (puta ſacros ritus, cęrimonias, ueſtes &c.) ordinat ad ſpirituale hoc. ſ. ad emundationem a culpis.

Quare ſacerdotiũ Chriſti dicatur ſpirituale, & regnum, &c.

APPENDIX.

1 EX articulo habes, Primo quomodo per rationem oſtendas, meritoq a ſcripturis, & a concilijs fuiſſe inſinuatum, ſacerdotem legalem non habuiſſe claues. A ſcripturis quidem inſinuatum id fuit Gala. 3. ſi data eſſet lex, quæ poſſet uiuificare, uerè ex lege eſſet iuſtitia, adiuncto illo capituli. 2. ſi per legem iuſtitia; ergo gratis Chriſtus mortuus eſt. Subſume tu. Sed gratis. i. ſine rã, Chriſtus mortuus non eſt. Ergo ex lege non erat iuſtitia ſiue (qđ in idem redit) lex non poterat uiuificare. Secundum Apoſtolũ igitur non poterant legalia ſacramenta ex ui ſua delere peccata, quod eſt ſpiritualiter uiuificare, ſeu iuſtificare: & conſequenter ſacerdos legalis non habebat claues regni, quibus per ſacramenta peccatoribus adhibita a ſacerdote delentur ipſorũ peccata. Idem ergo tandem eſt lex, antiqua uiuificare non potuit, ſeu per legem nunquam non potuit eſſe iuſtitia: & dicere ſacerdos legalis non potuit regni cœlorum habere claues. Plus ergo dixit Apoſtolus, quàm quærebamus. Ab eo ſiquidem audite quærebamus, quòd ſacerdos legalis non habuit claues: & eum audiuimus dicentem, quòd non potuit habere claues; alioquin ſi eas potuiſſet habere, Chriſtus gratis mortuus eſſet. Item Hebræorum 9. Quæ parabola eſt temporis inſtantis, iuxta quam munera, & hoſtiæ offeruntur, quæ non poſſunt iuxta

Vtil. p S. Eccl &c.

F ta conſcientiam perfectum facere ſeruientem ſolummodo in cibis in potibus, & in uariis baptiſmatibus, & iuſtitiis carnis; uſque ad tempus correctionis impoſitis. Ecce quòd ſacerdos legalis non mundabat conſcientiam; ſed tantum iuſtitias carnis, ideſt munditias exteriores operabatur. uſque ad tempus correctionis impoſitas: & conſequenter, quòd nõ habebat claues, ſed figuras clauium. Nam ideò dicit Apoſtolus, quòd illæ iuſtitiæ carnis erant impoſitæ uſque ad tempus correctionis, ideſt figurabant fienda tempore noui teſtamenti, in quo

G omnia in melius corrigenda erant. Item ibi; ſanguis hircorum & taurorum, & cinis uitulæ aſperſus inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis. Ecce: quòd emundabant tantum exterius legalia, ſecundum Apoſtolum. Item cap. 8. Si illud prius culpa uacaſſet, non utique ſecundi locus requireretur. Vituperans enim eos dicit, Ecce dies ueniunt dicit dominus, & conſummabo ſuper domum Iſrael & ſuper domum Iuda teſtamentum nouum, non ſecundum teſtamentum, quod feci patrib. eorũ &c. Hoc autem eſt teſtamentum, quod diſponam domui Iſrael dã do leges meas in mentem eorum, & in corda eorum ſuper ſcribam eas &c. Ecce quòd ſecundum apoſtolum legalis obſeruantia non uacabat culpa, ideſt culpam interioris conſcientiæ ex ui ſua non auferebat: & quòd teſtamentum nouum, ad differentiam teſtamenti ueteris dati patribus eorum, interius operatur utpotè ſuperſcriptum in mentes & in corda fidelium. Item ibi 7. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati propter infirmitatem eius & inutilitatem. Vide quòd inutile dicitur mandatũ legale, non abſolutè (ad multa enim ualebat; cum eſſet a Deo, qui docet nos utilia): ſed comparatiuè ad interiorem emundationem, quæ nouo teſtamento reſeruabatur. Hinc etiam mandatum illud uocatur carnale, in eodem cap. dicente; alius ſacerdos qui non ſecundum legem mandati carnalis factus eſt. Item a conc. Triden. ſeſſ. 6. cap. 1. omnes homines uſque adeo ſerui erant peccati & ſub poteſtate Diaboli ac mortis, ut non mõ gentes per uim naturæ, ſed ne Iudæi quidem per ipſam etiam literam legis Moyſi inde liberari, aut ſurgere poſſent; tametſi in eis liberum arbitrium minimè extinctum eſſet, uiribus licèt attenuatum & inclinatum. Hæc ibi. Ecce quòd legalia, ut propria, non tollebant culpam, & conſequenter, quòd ſacerdos legalis non habebat claues. Item ab eodem ibidem canon. 1. Siquis dixerit: hominem ſuis operibus quæ uel per humanæ naturæ uires, uel per legis doctrinam fiũt, abſque diuina per Ieſum Chriſtum gratia poſſe iuſtificari coram Deo Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi inſinuatur idem, quod prius: ad quod iuuat notare ly iuſtificari coram Deo, quòd ſ. non ſine cauſa additum eſt ly coram Deo. Item ab eodem ſeſſ. 7. canon. 2. ſiquis dixerit: nouæ legis ſacramenta a ſacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia cerimoniæ ſunt aliæ, & alij ritus externi; Anathema ſit. Et canon. 8. Si quis dixerit: per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere: Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi annotari uidetur differentia inter legalia ſacramenta, & noua; ex eo quòd legalia ex opere operato, ideſt ex ui ipſorum ſacramentorum operatorum, ideſt in opere poſitorum, non cõferebant gratiam, ſed ex opere operantis, ideſt per fidem deuotam ipſius operantis reſpectu promiſſionis diuinæ habitam, ſacramentis adhibitis gratia infundebatur a Deo: & ſacramenta noua ex ipſo opere operato, ideſt ui ſua, ipſam conferunt. Ex

K quo de ſacerdote legali dic, ut ſupra ex Apoſtolo. Item a concil. Florenti. ſiue ab Eugenio quarto eodem concilio approbante, in Decreto Armenis dato, ſic. Nouæ legis ſacramenta multum a ſacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non cauſabant gratiam: ſed eam ſolum per paſſionem Chriſti dandam figurabãt. Hęc verò noſtra et continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt. Hæc ibi. Vnde idem quod prius, dic de ſacerdote legali. ¶Secundo habes: quomodo per rationem dicta præmiſſa tum ſcripturarum, tum patrum, pro quãto ſacerdotem legalem inſinuant non habuiſſe claues, & intelligas & probes & defendas. ¶Tertio uides quomodo ex iis angelica doctrina præſens utiliſſimè declaretur, & conſolidetur. 2 3

Articvlvs II.

Vtrum Chriſtus clauem habuerit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ Chriſtus non habuerit clauem. Clauis[b] enim characterem ordinis conſequitur, ſed Chriſtus non habuit characterem, ergo non habuit clauem.

2 ¶ Præt. Chriſtus habuit in ſacramentis poteſtatem excellentiæ, ut effectum ſacramenti ſine ſacramentalibus poſſet conferre, ſed clauis eſt ſacramentale quoddam, ergo non indigebat[h] claui, & ſic fruſtra eam habuiſſet.

SED CONTRA eſt quod dicitur Apocalip. 3. Hæc dicit, qui habet clauē Dauid &c.

RESPONDEO, Dicendū, quòd uirtus aliquid agendi eſt in inſtrumento, & in per ſe agēte, non eodem modo, ſed in per ſe agente perfectius; poteſtas autem clauium, quam nos habemus, & aliorum ſacramentorum, uirtus eſt inſtrumentalis, ſed in Chriſto eſt ut per ſe agente ad ſalutem noſtram, per authoritatem quidem, inquantum eſt Deus, ſed per meritum, inquantum eſt homo. Clauis autem de ratione ſua exprimit poteſtatem aperiendi, & claudendi, ſiue aliquis aperiat quaſi principale agens, ſiue quaſi miniſter; & ideo in[m] Chriſto oportet ponere clauem, ſed altiori modo quam ſit in eius miniſtris[n], & ideo dicitur quòd habēt clauem excellentiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod character de ſua ratione dicit aliquid ab alio deriuatum; ideo poteſtas clauiū, quę eſt in nobis à Chriſto deriuata, ſequitur characterem quo Chriſto conformamur, ſed in Chriſto non conſequitur characterem ſed principalem formam.

AD SECVNDVM dicendum, quòd clauis illa, quam Chriſtus habuit, non erat ſacramentalis, ſed ſacramentalis clauis principium.

71 CONCL. In Chriſto oportet ponere clauem; ſed altiori modo, quam ſit in eius miniſtris.

¶ PROB. 1. Quia clauis de ratione ſua exprimit poteſtatem aperiendi atque claudendi (q. 17. ar. 2.) & poteſtatem talē oportet ponere in Chriſto (patet): 2. Quia (ly ſed altiori &c.) uirtus agendi eſt perfectius in per ſe agente, quā in inſtrumento: & Chriſtus eſt ad ſalutē noſtram per ſe agēs, (cum per authoritatem agat, ut Deus; ac per principale meritum, ut homo) miniſtri uero ſuis inſtrumentaliter.

Corollarium. Ergo dicitur clauis, ſeu uti tur, inſtrumentalis poteſtas illa miniſtrorū & in Chriſto hæc ligandi atque ſoluendi poteſtas dicitur clauis excellentiæ. Vide q. 17. ar. 1. in corp. Vnde etiam propter ly ſecundum quoſdā quod ibi dicitur, hic aduertendum eſt: ꝙ non ſemper, quando D. Thomas in ſuis libris addit ly ſecundum quoſdā, ſignificat ſe non eſſe illius opinionis, quam refert. Opinionem. n. tunc recitatam quandoque ſequitur; & conſequenter ly ſecundum quoſdam, non monſtrat: ꝙ illa opinio non ſit à Thomiſtis abſolutè tenenda. Nunc ſiquidem uidemus apertè, ꝙ S. Doctor de propria ſententia diffinit, ꝙ in Chriſto eſt clauis excellentiæ: quod tamen dum ſupra loco citato dixit, protulit cum limitatione ly ſecundum quoſdam. Quare ergo appoſuit ly ſecundum quoſdam, cum non alienam tantum, ſed propriā opinionem referret? Vt peculiari tractatui de hoc quæſito honorem determinandi reſeruaret. Non enim in q. 17. ar. 1. ex profeſſo tractabatur, an Chriſtus clauem haberet, uel qualem, puta excellentiæ aut miniſterij; & ideò tunc non erat neceſſe circa hoc ueritatem abſolutè tenendam determinare: ſed ſufficiebat ueritatem huius rei aliqualiter manifeſtare, ſine præiudicio tamen uel minimo proprij loci de hac re ex inſtituto determinatiui. Hoc autem ſapienter factum eſt per narrationem ueritatis, cum additione ly ſecundum quoſdam. Si enim abſolutè narraſſet ueritatem, minus ex hoc deſideraſſet quis uidere locum, ubi determinandum erat iſtud: quoniam dixiſſet ille (ut probabile eſt) ſufficit mihi ſciuiſſe de hoc breuiter, quid abſolutè ſit tenendum. Quò contra ex additione ueniant cum ly ſecundum quoſdam, augetur iſti deſiderium uidendi, quid de hoc ſimpliciter tenendum ſit: & ex hoc motus inquirit propriū locum, ubi de tali materia ad amuſſim tractatur. Per talem ergo modum loquendi & ueritas ſaluata eſt; & proprio tractatui non eſt aliqualiter præiudicatum, immo grandis ei honor eſt habitus: ultra ꝙ & ſtudentibus maior occaſio addiſcendi, quoniam & plus inquirendi, data eſt. Quando igitur ad ueritatem claram, & conſequenter ſibi ipſi placentem, S. Doctor extra proprium locum tractandæ illius rei loquens apponit ly ſecundum quoſdam, uel aliquid ſimile: dat intelligere per hoc, & ꝙ de tali materia uel tractauit, uel tractabit: & ipſi tractatui circa hoc ſtudendū eſt. Tali modo loquendi uſus fuit alibi quandoque puta in prima par. &c. & in hoc alludit ferme Ariſtoteli (de quo pri. par. q. 117. ar. 4. appen.) ly forſan, vel huiuſmodi, utenti, quando de aliqua re alias de mente ſua loquitur, extra proprium tractatum illius rei.

Notandū vniuerſale pro more S. Doctoris intelligēdo, in ly ſecūdū quoſdam.

1 Regula ſępius obſeruata.

A 1m de maiori. Clauis ℞. in nobis exiſtens: non in Chriſto. §. Tunc &c. ut patet. Nam, ex quo clauis in Chriſto poſita non ſequitur characterem, non exigitur, ꝙ Chriſtus habeat characterem ad hoc, ut habeat clauem: ſicut nec ad negationem characteris in Chriſto ſequitur negatio clauis in ipſo.

¶ Examen ly aliqd ab alio deriuatum. In 4. diſt. 4. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 5. addens dicit, ꝙ character eſt poteutia coarctata. Et quia igitur eſt qd coarctatum, & quia eſt quid ab alio deriuatum; ideo character non ponitur in Chriſto: licet ſit ſacerdos. Non enim ſua poteſtas ligandi atq; ſoluendi eſt coarctata (ſicut illa miniſtrorum) ad hoc, ut non poſſit ex ſe in actum ſine ſacramentis: cū ipſe Chriſtus poſſit, effectum ſacramentorum ſine ſacramentis conferre: neq; ab alio deriuatur, cum ab illa met pſona Chriſti; quæ eſt Deus; in animam ſuam deſcēdat. In plus ergo eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, quam character, ſicut & in plus eſt eſſe ſacerdotem, quam ſacerdotē miniſterialem: quoniā omnis character ſacerdotalis eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi, ſed non omnis poteſtas ligandi atque ſoluendi, eſt character; ſicut & omnis ſacerdos miniſterialis eſt ſacerdos, ſed non omnis ſacerdos eſt ſacerdos miniſterialis. Eſt ergo Chriſtus ſacerdos quidem, ſed non miniſterialis: & character imprimitur in ordine ſacerdotali, ſed tantum miniſteriali. Clauis ergo ſimiliter eſt in plus, quam ſit character: & ideo Chriſtus ex ſuo ſacerdotio habet clauem, ſed non characterem.

Concl. m.

2m de concluſione. Claui. ℞. ſacramentali: non quę eſt principium clauis ſacramentalis. §. Tunc &c. Nam concluſio articuli loquitur de claui, quæ eſt principium clauis miniſterialis: non autem de miniſteriali: ut omnia correſpondeant. Sic enim ſacerdoti miniſteriali attribuitur miniſterialis: & ſacerdoti, cuius ille eſt miniſter attribuitur clauis quæ eſt principium ipſius miniſterialis. Alioquin ſi miniſterialis attribuatur principali ſacerdoti: nonnè mox inde uides, reſultare magnum inconueniens?

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem oſtēdas, meritò inſinuatum eſſe à ſcripturis, Chriſtum habere clauem. Vt Apocalypſis 3. Hæc dicit ſanctus & uerus, qui habet clauem Dauid: qui aperit & nemo claudit, claudit & nemo aperit. Quaſi exponat quid ſit illa clauis habita à ſancto, & uero antonomaſticè. i. à Chriſto dicit, qui aperit &c. i. qui rectum iudicium infallibile habet in aperiendo & claudendo. Et hoc eſt ad differentiam habentium clauem miniſterialem: qui quandoque aperiunt uel claudunt ſecundum propriam uoluntatem, & non ſecundum inſtinctum Spiritus ſancti, cōtra determinata in q. 18. art. 4. Item Matth. 9. Mar. 2. Luc. 5. Vt autem ſciatis, quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata; tunc ait paralitico &c. Ecce ꝙ Chriſtus habet clauem, qua dimittuntur peccata, quæ non eſt clauis miniſterialis ſed principalis. Si enim eſſet miniſterialis, non poſſet per illam facere effectum ſacramenti ſine ſacramento: cum tamen abſq; ſacra-

1 Vil. p S. Eccl. ad intell. ſcrip.

ſacramento pœnitentiæ peccata tunc remittat. Item ad idem facit, quod habetur. Luc. 7. de Chriſto qui dicit Magdalenæ plorans remittuntur tibi peccata tua. Remiſit. n. peccata ſine ſacramento pœnitentiæ, quod non eſt clauis miſterialis ſed principalis: quamuis non ſine pœnitentia uirtute. Pœnitutis enim Magdalenam ſuorũ malefactorum, ſine qua diſplicentia non remiſiſſet: in cuius ſignum Chriſtus dixit dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: oſtẽdens, ꝙ dilectio Dei fuit redix pœnitendi de malefactis. Item à Ioan. 8. idẽ inſinuatum eſt: cum de Adultera, cui Chriſtus ſimili modo peccata condonauit, locutus eſt. Item ab Euangeliſtis idem inſinuatũ eſt: quando de remiſſione negationis cõmiſſæ à Petro mentionem fecerunt in eius tamẽ remiſſione ſacramentum pœnitentiæ non adduxerunt. Hinc apparet quàm decidendi ſint hæreticuli, atque ignorantiæ coarguendi qui ex eo, ꝙ uidẽt Chriſtum dimittere peccata ſine ſacramẽto pœnitentiæ, dicũt ꝙ ſacramentum hoc non eſt neceſſarium ad remiſſionem peccati. Dixiſſent ſaltem non eſſe neceſſariũ ad remiſſionem peccati fiendam à Chriſto immediate: & bene dixiſſet. Cum uerò à Chriſto ad miniſtros faciant tranſitũ contendentes, ꝙ ſine ſacramento illo poſſint ſacerdotes miniſtri Xp̃i remittere peccata vel ꝙ Chriſtus ſi inſtituerit confeſſionem peccatorum neceſſariam, ad hoc ut p miniſtros ſuos peccata hominibus condonaret: ignorantia maxima laborant, & tanta; quanta differẽtia eſt inter caput & membra: ſeu inter habentem clauem excellentiæ, & habentẽ clauem miniſterialẽ. Scripturæ ſiquidem adductæ non ſolum intendunt oſtendere ꝙ Chriſtus habet clauem: ſed ꝙ illam habet per excellentiam. Hinc apparet: ꝙ ſicut impoſſibile eſt, alium præter Chriſtum habere clauem excellentiæ; ita impoſſibile eſt, alium præter Chriſtum poſſe remittere peccata abſque ſacramento pœnitentiæ. Idem ergo erit tandem dicere, ꝙ confeſſio peccatorum non eſt neceſſaria pro illorum remiſſione: & oirere eatis immediatè ad Chriſtum, ut remittas uobis peccata. & negare ſimul, totum ordinem inſtitutum à Chriſto pro remiſſione per ſuos miniſtros habenda (quod eſt plus, quam blaſfemum): neq. 6. in multis locis tea & elucid. ¶ ſecundo habes: quomodo per rationem ſupradicta ſcripturarum, pro quanto Chriſtum affirmant

Cõtra hæreticos de confeſſione paralogizantes.

habere clauem, & intelligas & probes & tuearis. ¶ Tertiò nides quomodo ea ij articulus præſens uiciſſim & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XIX. ART. III.

ARTICVLVS. III.

Vtrum ſoli ſacerdotes habeant claues.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolũ ſacerdotes claues habeant. Dicit enim Iſido. quòd oſtiarij inter bonos, et malos habent[h] iudicium, dignos recipiunt, indignos reijciunt: ſed hæc eſt diffinitio clauium, ut ex dictis patet, ergo non ſolum ſacerdotes, ſed etiam oſtiarij clauem habent.

2 ¶ Præt. Claues ſacerdotibus dantur dum per[h] vnctionem poteſtatem diuinitus accipiunt ſed Reges etiam poteſtatem in populum fidelem diuinitus habent, et unctione ſanctificãtur, ergo non ſoli ſacerdotes habẽt claues.

3 ¶ Præt. Sacerdotium eſt ordo uni ſingulari perſonæ conueniens, ſed clauem aliquando uidetur habere tota una congregatio, quia quædam capitula excommunicationem inferre poſſunt, quod ad poteſtatem clauium pertinet, ergo non ſoli ſacerdotes clauem habent.

4 ¶ Præterea. Mulier non eſt ſacerdotalis ordinis ſuſceptiua, quia ei docere non competit, ſecundum Apoſtolum. 1. Cor. 14. Sed aliquæ[h] mulieres uidentur habere claues, ſicut Abbatiſſæ, quæ habent ſpiritualem poteſtatem in ſubditas, ergo non ſoli ſacerdotes habent clauem.

SED CONTRA eſt quod Ambro. dicit. Hoc ius, ſcilicet ligandi, & ſoluendi, ſolum ſacerdotibus eſt conceſſum. K

Præterea. Per poteſtatem clauium efficitur aliquis medius inter populum, & Deum: ſed hoc tantum ſacerdotibus competit, qui conſtituuntur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerant dona, & ſacrificia pro peccatis, ut dicitur Hebræ. 5. ergo ſoli ſacerdotes claues habent. G

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ clauis eſt duplex. Vna quæ ſe extendit ad ipſum cœlum, immediate remouendo impedimenta introitus in cęlum per remiſſionem peccati, & hęc uocatur clauis ordinis,[m] et hanc ſoli ſacerdotes habent,[n] quia ipſi ſoli ordinantur populo in his quæ directè ſunt ad Deum. Alia clauis eſt, quæ non directe ſe extendit ad ipſum cœlum, ſed mediante militante Eccleſia, per quam aliquis ad cęlum vadit, dum per eam aliquis excluditur, uel admittitur ad conſortium Eccleſiæ militantis per excommunicationem, uel abſolutionem, et hæc uocatur clauis iuriſditionis in foro cauſarum; et ideo[p] non ſacerdotes etiam hanc habere poſſunt,[q] ſicut archidiaconi, et electi, et alij q excõmunicare poſſunt, ſed[o] non proprie dr̃ clauis cœli, ſed quædam diſpoſitio ad ipſã.[s] H I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oſtiarij, habent clauem cuſtodiendi ea, quæ in tẽplo materiali continẽtur, et habent iudicium à tali templo excludendi, et admittendi; nõ quidem ſ. a authoritate iudicantes qui ſint digni, vel indigni, ſed iudicium ſacerdotum exequentes vt ſic quodammodo executores poteſtatis ſacerdotis uideãt.

AD 2[m] dicendum, ꝙ Reges

CONCL. 1[a]. Soli ſacerdotes habẽt clauem ordinis. 74

¶PROB. Quia clauis ordinis eſt, quæ ſe extendit ad ipſum cœlum immediatè. per remiſſionem peccati remouendo impedimentum introitus ipſius: & ſoli ſacerdotes ordinantur populo in his quæ directè ſunt ad Deum (cum ex Hebræorũ 5. pateat hoc.)

CONCL. 2[a]. Non ſacerdotes etiam poſſunt habere clauem iuriſditionis.

¶PROB. Quia clauis iuriſdictionis eſt, per quam aliquis excluditur uel admittitur ad conſortium eccleſiæ militãtis per excommunicationẽ, uel abſolutionem: & hanc habent Archidiaconi, & alij, qui ex commiſſione Prælatorum eccleſiæ excommunicare uel abſoluere poſſunt. Concl. m

CONCL. 3[a]. Clauis iuriſditionis non ꝑprie dicitur clauis regni cœli: ſed quædam diſpoſitio ad ipſam.

¶PROB. Quia tanquam clarum ex dictis, præſupponitur. Concl. p.

Corollarium. Ergo excommunicatus nõ poteſt abſolui à peccatis, quod pertinet ad clauem regni cœlorũ; niſi prius abſoluatur ab excõicatione; & ſi abſoluatur prius à peccatis, nihil fit. Clauis enim iuriſditionis eſt diſpoſitio (ut hic dicitur) ad ipſam clauem regni: eſt autem etiam contra Philoſophiam. quòd diſpoſitio ſubſequatur id ad quod introducendum eſt diſpoſitio, & non præcedat. Concl. ſ.

1[m] ex Iſidoro

Iudicium R. executoriale: non authoritatiuum. §. Tunc &c. Nam iudicium cadens in diffinitione clauium non eſt executoriale: ſed authoritatiuum Propria.n authoritate ſibi à Chriſto data ſacerdotes indicant dignos & indignos: oſtiarij uerò non. Taceo quòd, etiam ſi iudicium authoritatiuum ſuper hos haberent oſtiarij, adhuc non haberent totam diffinitionem clauis ſuprapoſitã, & conſequenter nec ipſam clauem: quoniam non ſe intromittunt de regno cæleſti, de quo diffinitio ſacerdotalis clauis loquitur ſed de templo ſolum materiali.

2 de maiori. Per unctionem, poteſtatem accipiunt. R. i. per unctionem in ordine ſacerdotij con-

conſecratiuam, poteſtatem in ſpiritualibus, accipiunt: non aliter §. ſcilicet illud exponendo. Tunc &c. Nam reges nec per illam ſui unctionem in ordine ſacerdotij conſecrantur: nec habent poteſtatem ſupra populum in ſpiritualibus: ſed, ut in textu.

non habent aliquam poteſtatem in ſpiritualibus, & ideo clauem regni cœleſtis non accipiunt, ſed ſolum in temporalibus, quòd non niſi a Deo eſſe poteſt, ut patet Rom. 13. Nec per unctionem in aliquo ordine conſecrantur; ſed excellentia poteſtatis ipſorum à Chriſto deſcendere ſignatur, & ut ipſi ſub Chriſto in populo Chriſtiano regnent.

Ad tertium dicendum, quòd ſicut dicitur in Politicis, quandoque iudex habet totam poteſtatem ſicut eſt in regno, quandoque autem multi in diuerſis officijs cõſtituti, uel etiam ex ęquo, ut dicitur 8. Ethic. ita etiam ſpiritualis iuriſditio poteſt haberi ab uno ſolo, ſicut ab Epiſcopo, & pluribus ſimul, ſicut a cap. & ſic habent clauem iuriſditionis, non tamen claues ordinis ſimul omnes.

Ad quartum dicendum, quòd mulier ſecundum Apoſtolum eſt in ſtatu ſubiectionis, & ideo non poteſt habere aliquam ſpiritualem iuriſditionem, quia etiam ſecundum Philoſo. in 8. Ethi. corruptio eſt urbanitatis, quando ad mulierem dominiũ peruenit: unde mulier non habet neque clauem ordinis, neque clauem iuriſditionis. Sed committitur mulieri aliquis uſus clauium, ſicut habere correctionem in ſubditas mulieres propter periculum, quod imminere poſſet, ſi viri mulieribus cohabitarent.

¶NOT. Ly non habent aliquam poteſtatem in ſpiritualibus. Confirmatur hoc dictum ex Concil. Triden. ſeſſ. 23. capit. 4. Docet inſuper ſacroſancta ſynodus: in ordinatione epiſcoporum ſacerdotũ, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cuiuſuis ſecularis poteſtatis & magiſtratus conſenſum, ſiue uocationem, ſiue authoritatem, ita requiri; ut ſine ea irrita ſit ordinatio: quin potius decernit, eos, qui tantummodo à populo, aut ſeculari poteſtate, ac magiſtratu uocati, & inſtituti ad hæc miniſteria exercenda aſcendũt, & qui ea propria temeritate ſibi ſumũt, omnes non Eccleſiæ miniſtros; ſed fures, & latrones, per oſtium non ingreſſos, habendos eſſe. Hæc ibi. Et canon. 7. ſi quis dixerit &c. ordines ab Epiſcopis collatos ſine populi, uel poteſtatis ſecularis, conſenſu aut vocatione irritos eſſe: aut eos, qui nec ab Eccleſiaſtica & canonica poteſtate ritè ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliunde ueniunt, legitimos eſſe uerbi, & ſacramentorum miniſtros: Anathema ſit. Hæc ibi. Ex quibus clarum eſt, quam nullã habeant poteſtatem in ſpiritualibus Reges: de quibus loquitur litera.

A ſecularib. poteſtatib. ſolũ ordinati ad ſacerdotiũ &c. non ſunt &c.

3m de concluſione. Non ſoli ſacerdotes clauem iuriſditionis: non ordinis. § Tunc &c. ut patet ex concluſione ſecunda. Cuius concluſionis argumentum ſic gloſatum eſt tanquam probatio, abſq; pręiudicio primæ.

4m minor. Aliquæ mulieres uidentur habere claues. ℞. vel aliquem uſum clauium. §. Tunc dicitur, quòd habent aliquem uſum clauium ex commiſſione; ſed non claues, neque ordinis neque iuriſditionis: propter rationes adductas in textu.

¶NOT. Ad intelligendum: quòd aliquis uſus clauis, etiam non habenti clauem, poſſit conuenire quandoque: multum, proportionaliter, iuuaminis afferent dicta in quæſtione 11. artic. 3. & elucid.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Lutheri (Prat. Lutheran.) dicentis, abſoluere poteſt, ubi non eſt ſacerdos, æquè quilibet chriſtianus, etiam ſi mulier aut puer ſit. Et nota: quòd per ly æquè, intendit; quòd æqualem poteſtatem cum Papa tunc habet mulier & puer: quoniam tenet Lutherus, quòd in ſacramento pęnitentiæ & remiſſione culpæ non plus facit Papa quam Epiſcopus, aut infimus ſacerdos (ut patet in bulla Papæ Leonis decimi cõtra errores lutheri.) Sed de hoc, ſcilicet de maiori poſſe Papæ ſuper hos ratione reſeruationis caſuum, alibi ſuprà dictum eſt, etiam per Conc. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Item illam pauperum de Lugduno (vt refert Cardinalis turrecrem. de Eccleſia lib. 4. ca. 35.) dicentium ſe eſſe ſucceſſores apoſtolorum, & apoſtolicam auctoritatem ligandi atque ſoluẽdi habere. Item hæreſim eorundẽ (Direct. inqui. 2. p. q. 14) dicentiũ, quòd omnis vir, & omnis mulier, de eorum ſecta eſt uere ſacerdos. Item hæreſim aliã Lutheri (Prat. Lutherani, Bohemi, Iacobus præpoſiti) dicentis; Chriſtianos omnes eſſe ſacerdotes; & æqualem habere poteſtatem, nulla ſtatus, aut ſexus, differentia facta. Itẽ hæreſim nouorũ Manichęorũ (Direct. inqui. 2. par. q. 13.) dicentium: nec Papam, nec alium de Romana Eccleſia habere poteſtatem abſoluendi aliquẽ à peccatis. Item hæreſim quorundã (vt refert Cardin. Turrecrem. de Eccleſia lib. 4. c. 37.) dicentium: quòd omnis iuriſditionis authoritas eſt omnino in miniſtris Eccleſię Romanæ euacuata: & in ſolis ipſis manet, ſicut ſpiritualis uitæ ſanctitas. Item ſimilem hæreſim Begardorum (Direct. inqui. 2. par. q. 8.) dicentium; quòd Eccleſię ſacerdotes, alijq; miniſtri, ſic ſunt iuriſdictionis & ordinis authoritate deſerti, ut nec ſententiam ferre, nec ſacramenta conficere, nec ſubiectum populum inſtruere ualeãt uel docere; ſed ſunt priuati omni Eccleſiaſtica poteſtate; niſi ſint de eorum Begardorum ſecta apud quos ſolũ (aiunt), ſicut ſpiritualis uitæ ſanctitas, ſic & Eccleſiaſtica authoritas perſeuerat. Vigilantiſſime autẽ aduertas tu: nè ſacerdotis nomine intelligas id, quod dogmatizat Lutherus (referente Alfonſo caſtro adu. hær. Ordo) dicens: quòd ſacerdos eſt tantum qui Euangelium prædicat, cæteri verò æquiuoce, ut homo pictus. Reuera enim ſacerdos eſt, qui habet characterem ordinis ſacerdotalem (ut in præſenti artic. dicitur; per cuius rationes confutantur errores omnes prædicti); ſiue prędicet euangelium ſiue nõ.

Vril. p S. Eccl. contra hęreſ. &c.

Sacerdos Luthero.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictas hæreſes meritò damnari à &c. ut quæſt. 8. articul. 1. & 2. & 4. appen. Item a &c. ut quæſt 6. articul 2. & quæſt. 8. art. 2. & quæſt. 10. art. 3. appen. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 6. ſic. Circa miniſtrum huius ſacramenti pœnitentiæ declarat ſancta ſynodus falſas eſſe & à veritate Euangelij penitus alienas doctrinas omnes, quæ ad alios uis homines præter epiſcopos & ſacerdotes, clauiũ miniſteriũ pernicioſe extendũt: putãtes uerba illa dñi Quæcũq; alligaueritis ſuper terrã &c. & Quæcũq; ſolueritis &c. & Quorũ remiſeritis peccata &c. et Quorum retinueritis &c. ad oẽs Chriſti fideles indifferenter & promiſcue contra inſtitutionẽ huius ſacramenti ita fuiſſe dicta, ut quis poteſtatẽ habeat remittẽdi peccata; publica quidẽ p correctionẽ, ſi correptus acquieuerit, ſecreta verò p ſpontaneã cõfeſſionẽ cuicunq; factã. Hæc ibi. Quid autẽ intelligat p ſacerdotes (cõtra Lutherũ ſuprà) declarat c. 1. ſic. Dñs ſacramentum penitẽtiæ inſtituit, cũ à mortuis excitatus in ſufflauit in diſcipulos dicens, Accipite ſpiritum ſanctũ, quorũ remiſeritis &c. Quo tã inſigni facto & uerbis tam pſp cuis poteſtatẽ remittendi & retinẽdi peccata ad reconciliandos fideles, poſt baptiſmũ lapſos, apoſtolis & eorũ legitimis ſucceſſorib. fuiſſe cõmunicatã uniuerſorũ patrũ cõſenſus ſemper intellexit. Hęc ibi. Vbi uides quòd p ſacerdotes intelliguntur Apoſtoli & eorũ legitimi ſucceſſores. i. legitime iuxta eccleſię apoſtolicę ordinati in ſacerdotiũ: ut ſeſſ. 23. c. 14. de reformat. et canon. 4. 6. et 7. patet. Itẽ dñt. ſeſ. 14. can. 10. Si quis dixerit nõ ſolos ſacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis; ſed oĩb. et ſingulis Chri fidelib. eſſe dictũ, Quęcũq; alligaueritis etc. et quæcũq; ſolueritis etc. et quorũ remiſeritis peccata etc. et quorũ retinueritis &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Itẽ ſeſſ. 7. can 10. de ſacramen. ſi qs dixerit Chriſtianos oẽs in uerbo, & oĩbus ſacramentis adminiſtrandis habere poteſtatẽ. Anathema ſit. Hæc ibi. Ergo anathema eſt attribuẽs poteſtatẽ laicis adminiſtrãdi abſolutionẽ ſicut & poteſtatẽ in alijs ſacramẽtis, excepto baptiſmo in caſu neceſſitatis. Itẽ ſeſſ. 23. c. 4. Quoniã in ſacramento ordinis caracter imprimitur, q nec deleri, nec auferri põt: merito ſancta ſynodus dãnat eorũ ſniam, qui aſſerunt noui teſtamẽti ſacerdotes temporariã tantũmodo poteſtatẽ habere: & ſemel ritè ordinatos iterũ laicos effici poſſe, ſi uerbi Dei miniſteriũ nõ exerceant. Hæc ibi. Ergo (cõtra Lutherũ) patet quòd ſacerdos nõ cõſtituitur in eſſe ſacerdotis p pdicare Euãgeliũ, neq; nõ eſt ſacerdos p nõ pdicare: ſed p eſſe, uel nõ eſſe rite ordinatũ. Itẽ inſ. Cõc. idẽ Quòd ſi qs oẽs chriſtianos promiſcue noui teſti ſacerdotes eẽ, aut oẽs pariter ſe poteſtate ſpũali pditos aſſirmet, nihil aliud facere vr, quã eccleſiã hierarchiã, q eſt ut caſtrorũ acies ordinata, cõfundere; perinde ac ſi cõtra B. Pauli doctrinã oẽs Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes paſtores, omnes ſint doctores. Hæc ibi. Vide Roffe. contra aſſertiones Lutheri articul. 13.

Sacerdos S. Eccleſię

ARTICVLVS IIII.

Vtrum etiam Sancti homines, non ſacerdotes claues habeant.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ etiam Sancti homines, non ſacerdotes, vſum clauium habeant. Abſolutio enim, & ligatio quæ fit per claues, efficaciam[h] habet ex merito paſsionis Chriſti, ſed illi maxime paſsioni Chriſti conformantur, qui per patientiam, & alias virtutes Chriſtum paſſum ſequuntur, ergo uidetur ꝙ & ſi non habeant etiam ſacerdotalem ordinem, quòd poſſunt ligare, & ſoluere.

¶ 2 Præt. Hebr. 7. dicitur. Sine ulla cōtradictione quod minus ē, a [h] maiori benedicitur: ſed in ſpiritualibus ſecundum Aug.* hoc eſt maius eſſe quod melius, ergo meliores, qui ſcilicet plus de charitate habent, poſſunt alios benedicere abſoluendo, & ſic idem quod prius.

SED CONTRA. Cuius eſt potentia, eius eſt actio ſecundum Philoſ. ſed clauis, quæ eſt poteſtas ſpiritualis, eſt tantum ſacerdotum, ergo, & uſus eius non niſi ſacerdotibus eius conuenire poteſt.

RESPONDEO, dicendum, ꝙ agens per ſe & agens inſtrumentale in hoc differunt, quia agens inſtrumentale non inducit in effectu ſimilitudinem ſuam, ſed ſimilitudinem principalis agentis; principale autem agēs inducit ſimilitudinem ſuam: & ideo *ex hoc aliquid cōſtituitur principale agens, ꝙ habet aliquam formam, quàm in alterum trāſfundere poteſt: non autem ex hoc cōſtituitur agens inſtrumētale; ſed ex hoc ꝙ eſt applicatū à principali agente ad effectū aliquem inducendum. Cum ergo in actu clauium principale agens ſit Chriſtus, ut Deus per authoritatem, & vt homo per meritum, ex ipſa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, conſequitur ꝙ poſsit in actum clauium. Sed homo alius non poteſt in actū clauium, ſicut per ſe agens, ꝙ nec ipſe alteri gratiam, qua remittuntur peccata, dare poteſt, nec ſufficienter mereri, & ideo non eſt, niſi ſicut agens inſtrumentale. Vnde, & ille, qui effectum clauium conſequitur, non aſsimilatur vtenti clauibus, ſed Chriſto, & ideo quantumcunq; aliquis habeat de gratia, non poteſt pertingere ad effectum clauium; niſi applicetur ad hoc, ut miniſter per ordinis ſuſceptionem.

G

H

I

Item damn. à Papa Leone x. In Bulla contra errores Lutheri cuius damnationis particulam uide q. prima art. primo appen. & 1ª. par. quæſt. 68. ar. 9. Item Manichæorum prædictorum ſecta damnata eſt per S. Romanam Eccleſiam in Decret. 24. q. 1. Quidam. Item Pauperes de Lugduno, qui & Valdenſes, & Inzabbatati uocantur, damnatur à Papa Greg. 9. Extra de hæret. Excōmunicamus. 2. Ibi enim dicitur. Excommunicamus & anathematizamus omnes hæreticos, Catharos, Patherenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Toſſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, &c. Itē damnātur Begardi à Papa Ioannem. 22. in extrauagante Sancta Romana atque uniuerſalis eccleſia ſic. Nōnulli profanę multitudinis uiri, qui vulgariter fraticelli, ſeu fratres de paupere uita ac Bizochi ſiue Beguini vel aliis nominib. nuncupātur &c. de fratrum noſtrorū conſilio authoritate Apoſtolica nullius fuiſſe & eſſe decernimus firmitatis: & quarenus de facto proceſſerunt de cōſilio & authoritate præmiſſis reuocamus omnino, & perpetuæ prohibitionis ſubijcim* & ab eccleſia Dei penitus abolemus. Hæc ibi. Qui etiam Pontifex in extrauaganti, glorioſam eccleſiam, cū ſpeciatim errorē prędictū recenſuit, mox ſubiungit hęc. In quare Donatiſtarum ſequuntur errorē, qui olim, facto ſchiſmate, ab vnitate eccleſię recedentes ita in ſua ſecta Dei gratiam dixerunt eſſe reſtrictam, vt nullus eam recipere eſſet idoneus, qui non foret ipſorum ſcelere maculatus. Hæc ibi. Item damnatum, inquantum impetit eccleſiam Romanam, à Nicolao primo in epiſtola ad Michaelē Imperatorem de poteſtate ac dignitate Apoſtolicæ ſedis ſic inter alia differente. Priuilegia iſtius ſedis uel eccleſiæ Romanę perpetua ſunt, Diuinitus radicata atque plantata ſunt; impingi poſſunt, transferri non poſſunt; trahi poſſunt euelli non poſſunt. Quæ ante Imperium veſtrum fuerunt, & permanent (Deo gratias) hactenus illibata, manebuntque poſt uos: & quouſque chriſtianum nomen prædicatum fuerit, illa ſubſiſtere non ceſſabūt immutilata. Hæc ibi. Item a Leone Papa. ix. in epiſtola aduerſus præſumpt. Michael. & Leon. Archiep. Romanæ eccleſiæ fidei per Petrum ſuper petram ædificata nec hactenus defecit, nec deficiet in ſecula. Chriſto eius domino rogante pro ea, ceu teſtatur ſub ipſa paſſione ſua, ego rogaui pro te Petre ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Quo dicto demonſtrauit, fidem fratrum uario defectu periclitandā; ſed inconcuſſa & indeficiente fide Petri, uelut firmæ anchoræ ſubſidio, figendam, & in fundamento uniuerſalis eccleſiæ confirmandam. Quod nemo negat, niſi qui hæc ipſa uerba ueritatis impugnat: quia ſicut cardine totum regitur oſtium, ita Petro & ſucceſſoribus eius totius eccleſiæ deponitur emolumentū. Et ſicut cardo immobilis permanēs ducit & reducit oſtium: ſic Petrus & ſui ſucceſſores liberum de omni eccleſia habent iudiciū, cum nemo debeat eorū dimouere ſtatū: quia ſumma ſedes a nemine iudicatur. Vnde clerici eius, Cardinales dicuntur, cardini vtique illi, quo cætera mouentur, uicinius adhærentes. Hæc ibi c. 32. Qui & ſupra c. 7. dixerat. Erit ergo quiſquam tam ex demētiæ: qui orationem Chriſti, cuius uelle eſt poſſe, audeat in aliquo uacuam putare? Nonne à ſede principis Apoſtolorum, Romana videlicet eccleſia, tam per eundem Petrum quàm per ſucceſſores ſuos reprobata & conuicta atq; expugnata ſunt omnium hæreticorum commenta; & fratrū corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit nec uſque in finem deficiet, ſunt confirmata? Hæc ibi. Et in epiſt. ad Petrum Epiſ. Antioch. Quæ venerabilis, & efficax oratio obtinuit: ꝙ hactenus fides Petri nō defecit, nec defectura creditur, in throno illi* uſque in ſeculum ſeculi: ſed confirmabit corda fratrum uarijs concutienda fidei periclitationib. ſicut uſque nūc confirmare non ceſſauit. Hęc ibi. Plures adductæ ſunt Patrum authoritates vt in alijs hæreſib. prę adductis, ſecundū ꝙ diuerſæ diuerſis reſpōdent, parte applices (quod & ſemper vbique facere debes quando multis erroribus multæ ueritates ſuccedunt) abſq; alia cōmonitione. ¶ Tertiò habes: quō per iſtā ſupradicta Patrū, pro quanto ſolos ſacerdotes habere claues ordinis, eiſque (Licet nō ſolus) accedente ſuperiorū authoritate iuriſdictionis ēt dicunt, & intelligas & probes & memineris. ¶ Quartò uideas: quō ex ijs angelica hęc doctrina vicaſſim & declaretur, & conſolidetur.

*Lib. 6. de Trin. c. 8. circa medio. 8.

*In li. 16. ſum. et cit ca. c. 1. ante med.

De dignitate, & poteſtate indefectibilitate, fidei ſynceritate Romanæ Eccleſiæ.

K

Exemplū de cardine pulcrè applicatū

Concl. m.

Concl. p.

Concl. ſ.

QVÆST. XIX. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Ex hoc aliquid conſtituitur principale agens, ꝙ habet aliquam formam, quam in alterum transfundere poteſt: ex hoc autem aliquid conſtituitur agens inſtrumentale, non pro hoc, quod dictum eſt; ſed per hoc aliud, ꝙ ſ. a principali agente ad effectum aliquem inducendum applicatur. 75

¶ NOT. Licet iſta concluſio de clauibus non meminerit, tamen pro concluſione aſſignatur hic; non quia directè ad quæſitum reſpondeat, ſed quia diſpoſitiue. Ad uſum enim clauium, de quo ſit ſermo nunc, ſ. ad abſolutionem & ligationem concurrunt duo agentia, ſ. principale & inſtrumentale: & ideo ex præintellectione, per quid conſtituatur aliquis in eſſe agendi inſtrumentario, diſponitur intellectus ad cognoſcendum, & conſequenter ad reſpondendum faciliter, an ſanctus non ſacerdos habeat claues miniſteriales.

¶ PROB. Quia agens principale inducit ſimilitudinem ſuam in effectu: & agens inſtrumentale non inducit ſimilitudinem ſuam in effectu, ſed ſimilitudinem principalis agentis.

¶ NOT. Experimento cōſtat, ꝙ artifex inducit in lectica ſimilitudinē propriā, quā habet, ut artifex, i. ſimilitudinē à ſeipſo in mēte cōceptā pro facienda lectica: & ferra, qua artifex utitur, ut inſtrumento, non inducit formā propriā in illa, cū non faciat eā dentes ferreos &c. habentē; ſed inducit formā artificis, à quo promotum ſic uel ſic applicatur ad lecticā ipſam faciendā. Itē proportionaliter miniſterialis ſacerdos p claues nō inducit ſimilitudinē ſuā, puta malitiā ſi eſt malus, in ipſum abſolutū: ſed inducit

Exemplū ſatis commodū ad prędicta.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut inter inſtrumentum, & effectum non exigitur ſimilitudo, ſecundum conuenientiam in forma, ſed ſecundum proportionem inſtrumenti ad effectū, ita etiam nec inter inſtrumentū & principale agens, & talis ſimilitudo eſt in ſanctis hominibus ad Chriſtum paſſum, & talis ſimilitudo eis uſum clauium nō confert.

Ad 2^m dicendum, quòd quãuis purus homo non poſſit alteri ex condigno mereri gratiam tamen unius meritum poteſt cooperari ad ſalutē alterius, ideo duplex eſt benedictio. Vna, quæ eſt ab ipſo homine puro, ſicut immediate per proprium actū, & talis poteſt fieri a quolibet ſancto, in quo Chriſtus habitat per gratiam, et hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus inquantum huiuſmodi. Alia eſt benedictio, qua homo benedicit, ut benedictionem, quæ eſt ex merito Chriſti inſtrumentaliter alicui applicans, et quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis, et non uirtutis.

ducit ſimilitudinem principalis agentis i. gratiam, per quam ei aſſimilatur. In ſignum huius euidens eſt, quod is qui effectum clauium conſequitur, nō aſſimilatur utenti clauibus, ſed Chriſto. Vnde quod ſit bonus, uel malus ſacerdos abſoluēs eſt omnino per accidens reſpectu effectus concauſandi in confitentem. Requiritur.n. per ſe tantum & ſufficit, quod talis homo ad ſoluēdū aſſumatur a Chriſto tanquam inſtrumentū, ſicut eſt de ſerra. Nō aſſumitur autem homo, ut inſtrumentū ad hoc, niſi per hoc, quod nūc ordinem ſacerdotij habet. & hinc eſt, quod hæretici, cōtra quos mouetur iſte articulus cum ſequēti, decipiuntur quia nō intelligunt: uel nolūt intelligere, & differētiam agentis inſtrumentarij ab agente principali, & per quod conſtituatur aliquis in eſſe agentis inſtrumentarij, quo ad uſū iſtum clauium. Ideo concluſio illa prima, tanquàm radicale quoddam ad hanc ſimilemque materiam intelligendam, ante omnia poſita eſt.

Radix erſandi hic

CONCL. 2^a Homo purus non poteſt in actum clauium, ſicut per ſe agens.

EXAMEN. Hoc eſt homo purus ut ſit inſtrumentū. & nō poteſt eſſe per ſe agens, & non poteſt per ſe agenti æquiparari, & non poteſt modo illo, quo agit principale agens, exercere uſum clauium .i. ligare & ſoluere.

¶ Corollarium. Ergo dicere, quòd inſtrumentale agens ratione ſuæ bonitatis exercet actum clauium, eſt æquiparare ipſum in hoc agenti principali. Nam principale agens agit rōne bonitatis ſuæ ea eo, quòd intendit ſimilitudinem ſuam inducere in effectum .i. dare gratiam ei qui abſoluitur. Oportet ergo illum eſſe in gratia ad hoc ut abſoluat. Si ſic ergo de inſtrumētario agēte iudicium detur profecto inſtrumentarium agens ex hoc uidebitur principale. Sufficit igitur agenti inſtrumentario, quod habeat potentiam ad utendum clauibus. alioquin nunquàm utaretur illis, ſi careret illa potētia. Et quid eſt potentia illa in ipſo? eſt character ſacerdotij. Oportet ergo (uelis, nolis) ipſum eſſe ſacerdotem, ſi uſurus eſt clauibus. Hæc eſt ergo differentia inter agentem principalem & inſtrumentarium: quod potentia illa in agente principali eſt ſacerdotium ſimul & bonitas, & in inſtrumentario eſt ſolum ſacerdotium, quæ propter contractionem ſuam in nobis (ar. 2. ad 1.) uocatur character ſacerdotii ratio diuerſitatis huius eſt: quia oportet bonitatem præexiſtere in illo qui ſimilitudinem ſuam inducturus eſt ad faciendum aliū bonum, non oportet uero præexiſtere niſi potentiam in illo, qui inducturus eſt alium ad participandum ſimilitudinem bonitatis illius, cuius eſt inſtrumentum. Conueniunt ergo principale agens & inſtrumentum in hoc, quod utrunque eſt ſacerdos (ſic enim utrunque habet potentiam ad utendum clauibus) differunt autem in hoc quod principale habet de neceſſitate bonitatem, inſtrumentarium uero nō. Ideo enim principale agēs utitur clauibus, quia eſt ſacerdos, ideo eſt bonus, quia eſt principale. Similiter ideo inſtrumētarium poteſt uti clauibus, quia ſacerdos. ideo autem non eſt de neceſſitate bonus, quia eſt inſtrumentarium. Dicentes igitur, ſanctos ſanctos habere claues, tollunt ab eis id, quod eſt neceſſarium ad habendum claues (& ſic contradictoria ſimul ponunt) & ſtatuunt in eis id quod nō eſt neceſſarium ad habendum illas. Quid eſt neceſſarium ad habendum claues? Sacerdotium. Quid non eſt neceſſarium ad illas? Bonitas uitæ. Vide in his ergo ſic dicentibus reprobum ſenſum.

¶PROB. Quia homo purus non poteſt dare gratiā, qua remittuntur peccata, nec ſuſtinet mereri quorum utrúque poteſt agens per ſe.

¶CONCL. 3^a. Quantumcunque aliquis habeat de gratia, nō poteſt pertingere ad effectum clauium, niſi applicetur ad hoc, ut miniſter per ordinis ſuſceptionem.

¶PROBAT. Quæ hoc tanquàm clarum ex dictis præſupponitur.

¶NOTAT. Ideo clarum præſupponitur quia clarum eſt inſtrumentum non poſſe uti clauibus niſi habeat potentiam ad hoc, & potentiam huiuſmodi habere non poteſt, niſi ſit ſacerdos, quoniam talis poteſtas eſt character ſacerdotalis (q. 17. ar. 2. ad 1. Vide not. poſt prob. conclu. primæ, cum coroll. poſt concl. ſecundam, & perpendes contradictionem ſequi ad poſitionem hanc, quòd ſanctus homo non ſacerdos habeat uſum clauiū ultra quòd uidebis, & hanc poſitionem idem iudicium facere de agente principali, ut principale eſt & de inſtrumentario. Ex conſequenti maximam ignorantiam, & propriæ quidam nocis deprehendes aperte in iis, qui ſanctos non ſacerdotes habere claues, cōtendunt.

Ignorātiſſimos hoc nota.

1^m de maiori

Habet. Rx tanquàm inſtrumentum minon, tanquàm conuenietes in forma: §. Tūc &c. Nam licet ſancti efficaciam agendi ex merito paſſionis Chriſti habeant tanquàm cōuenientes illi in forma, id eſt in patientia & aliis uirtutibus: tamen ea illo non habent efficaciam, tāquàm inſtrumentum ad uſum clauium, niſi ſint ſacerdotes. Prima autem illa efficacia non eſt ſufficiens ad conſtituendum hos in uſu clauium, ut habes in textu. Vide not. poſt prob. concl. primæ cum coroll. poſt concl. 2.

2^m ex Apoſtolo. A maiori. Rx uel ſecundum bonitatem, uel ſecundum ordinem tantum. §. iuxta ſcilicet correſpondentiam ad benedictionem dandam tunc &c. Nam concluſio loquitur de benedictione inſtrumentaria per abſolutionem, non autem de benedictione, quæ fit immediata per proprium actum, & conſequētur benedictio intenta a cōcluſione in benedicente requirit de neceſſitate maioritatem ſecundum ordinem, non ſecundum uitæ bonitatem. De hac ſecunda maioritate loquitur Aug. & ideo adducitur extra propoſitum.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: quomodo per rationē interimas hæreſes quorundam (ut refert Cardinalis Turre Cremata, de eccleſia libro ſecundo cap. 71.) dicēntium, quòd clauium poteſtatem habent omnes homines boni. Item pauperum de Lugduno. (ut habet ſumma fratris ycunerii in Bibliotheca Vaticana Romæ manu ſcripta) dicentium, quòd abſoluere poteſt, & pœnitentiam iniungere quilibet laicus bonus & ſciens. Item eorū dem (direct. inquiſit. ſecunda par. q. 14.) dicentium quod quilibet laicus ſiue ſit uir, ſiue mulier, dummodo ſit de ſecta ipſorū, poteſt uere conſecrare & conficere corpus Chriſti. Ex hoc enim ſequitur patenter. quòd poterant (ſecundum eos) ligare & ſoluere. quoniam poteſtas ſuper corpus Chriſti myſticum dependet ea poteſtate, quæ habetur ſuper corpus Chriſti uerum, ut ſupra q. 17. ar. 1. reſtium. Item eorundem, & clarius (Dir. ibi) dicentiū: quòd ipſi Valdenſes, quantumcunque ſint illiterati, nec ab epiſcopis Ro. Eccleſiæ ad ſacrum aliquem ordinem promoti tam uiri, quàm mulieres habent poteſtatem a Deo ſolo (ſicut Apoſtoli habuerunt) audiendi confeſſiones in foro pœnitentiali uirorum & mulierum, & pœnitentias iniungendi etiam ſalutares. ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, prædictas hæreſes merito damnari a &c. ut ar. 3. ad longum in eiuſd. Item a conſtitutionibus Apoſtolicis lib. ſecundo capitu. 31. authore Papa Clemente primo & martyre ſic laicus omnis hoc ſacerdote pertinens aliquid ſi ultra facit, Et ut Ozias Rex cum non eſſet ſacerdos, & ſacerdotum ſacra adminiſtraſſet in lepram incidit propter iniquitatem, ſic omnis laicus non effugiet ſupplicium ſi honorem ſibi ſacerdotum arrogauerit, non imitatus Chriſtum, qui non ipſe ſe glorificauit ut fieret ſacerdos, ſed expectauit, ut a patre audiret tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Quòd ſi ſine patre Chriſtus ſeſe ſa non glorificat, quomodo fieri poteſt, ut homo ipſe ſe in ſacerdotium promoueat, non accepta dignitate a ſuperiore, & ea

Vtilitas p S.Ecc.&c.

faciat, quæ ſolis licita ſoot ſacerdotibus? Nonne Choritæ, quan-
Num. 16. quam de Tribu leui erant, incendio conſumpti ſunt; cum in
Moyſen & in Aaron inſultaſſent; & de iis, quæ ad ſe non ſpe-
ctabant, pugnaſſent? Et Dathan & Abiron uiui in infernum
deſcenderunt, & uirga, cum germinaſſet, multorum inſaniam
Num. 17. compreſſit, & a Deo Pontificem inſtitutú indicauit. Hæc ibi: ex primo tomo conciliorum. Item a ſynodo octaua generali, actione ſeptima ſic. Vobis laicis tam qui in dignitatibus, quá qui abſolute conuerſamini, nullo modo
76 licet de eccleſiaſticis cauſis ſermonē mouere, neque pœnitus reſiſtere integritati eccleſiæ, & uniuerſali ſynodo aduerſari Baſilii imperat. memorandæ ſententiæ de laicis. Hæc enim inueſtigare, & quærere patriarcharum, pontificum, & ſacerdotum eſt; qui regiminis officium ſortiti ſunt; qui ſanctificandi, qui ſoluendi, & ligandi poteſtatem habent; qui eccleſiaſticas, & cœleſtes adepti ſunt claues: non noſtrum, qui paſci debemus, qui ſanctificari, qui ligari, uel a ligamento ſolui egemus. Quiſquis enim laicus, quamque religionis, & ſapientia laicus exiſtat, uel etiam ſi uniuerſa uirtute interius polleat; donec laicus eſt, ouis uocari non deſinet &c. Oportet nos ergo cum timore, & fide ſyncera hos audire, & facies eorum uereri (cum ſint miniſtri omnipotentis) & nihil amplius, quàm ea, quæ noſtri ordinis ſunt, ſequirere. Nunc autem (ut audemus) adeo multos malitia in inſaniam accendit, ut obliuiſcentes proprii ordinis, & quod pedes ſint minime cogitantes, legem ponere uelint oculis &c. Moneo, & exhortor omnes, qui tales ſunt, ut iudicare iudices deſinentes, attendant ſibi, & ſecundum diuinam uoluntatem conuerſari contendant. Nam non quieſcet ſupernum iudicium; ſed contra diffidentes diuinus furor ſtillabit, & iuſtam ultionem opere cunctis oſtendet. Hæc ibi Imperator Baſilius: cuius uerba ſancta ſynodus approbauit dicens. Omnibus placent, quæ lecta ſunt; omnes iiſdem ipſis concordamus omnes libenter ſubſcribimus. Hæc illa. Ecce quòd laici quantúcunq; boni & ſcientes nõ habent claues: ſed ſunt oues, & inter oues pedib. aſſimilantur: atteſtãte hoc &, & inter illos quò. ad hoc ſe eõnumerante Imperat. Baſilio; (adeò ueritas præualet.) Itē a Beato Petro Apoſtolo, ut habetur in epiſt. prima Clemētis Papæ primi ad Iacobū fratrē Dñi ſic. Similis eſt ſtatus oīs eccleſiæ, magnæ nauis quæ per undoſum pelagus uiros portat ad uoſ potentis regni urbē properare cupientes &c. Proreta officiū Epiſcopus impleat, presbyteri nautarum, Diaconi diſpenſatorum locum teneant, epibatæ autem totius fraternitatis multitudo ſimilis ſit &c. Sed ante omnia cum quiete, & ſilentio epibatæ (id eſt laici) in ſuis unuſquiſque reſideant locis: Ne fortè per inquietudinem, ſi paſſim uagari cœperint, uel ab officio ſuo

*Lib. 5. de Bap. contra Don. ca. 21. cit. ſi. 10. 7. Et refert de conſec. d. 4. ca. quo exaudit; & Mag. ſen. d. 19. 5. B.
*Io paſto rali 1. par tie. 11. parú a prin. ſaruſlia loca, unde nu. 4. ſeo. d. 19. 5. B

F nautas impediant, uel &c. Presbyteri uelut nautæ, aptent ſingula ad inſtructionem nauis diligenter, & inſtruant quæ in ſuo tempore requirenda ſunt. Hæc ibi. Vbi uides presbyteros a laicis ſub exemplo, nauigantium, ualde ſecerni. Item a ſynodo Simmachi Papæ. Laicis, quamuis religioſis, nulla de eccleſiaſticis dignitatibus aliquid diſponendi legitur attributa facultas. Hæc ibi. Et recitantur de conſecratione, quæſtio. ſeptima, Laicis. Item a Concil. Bracharenſi primo Cano. trigeſimoprimo. Ingredi ſacrarium ad communicandū nō liceat laicis, ſed tantum clericis. & can. trigeſimooctauo, ex laico ad gradum ſacerdotii ante nemo ueniat, niſi anno integro prius in lectorum officio, uel diaconatus diſciplinam eccleſiaſticam diſcat, & ſic per ſingulos gradus auditus, ad ſacerdotium ueniant. Hæc ibi. Vnde patet a fortiori, quòd laici etiam dignè communicatur non ſunt ſacerdotes, immo neque clerici & quòd multis gradibus a ſacerdotio diſtant.
¶Tertio habes: quomodo per rationem ſupradicta, proquanta laicos, bonos etiam, non habere claues decernunt, & intelligas. & probes, & defendas. 3
Concl. 4 ¶Quarto uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum mali ſacerdotes uſum clauium habeant.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd mali ſacerdotes uſum clauium non habeant. Ioan. vigeſimo, ubi uſus clauium Apoſtolis traditur, Spiritus ſancti donũ præmittitur, ſed mali non habent Spiritum ſanctum, ergo non habent [b] uſum clauium.

¶2 Præterea. Nullus ſapiēs [h] Rex diſpenſationem ſui theſauri ſuo inimico committit, ſed uſus clauium in diſpenſatione conſiſtit theſauri cœleſtis Regis, qui eſt ipſa ſapientia, ergo mali, qui per peccatum ſunt eius hoſtes, non habent uſum clauium.

¶3 Præterea Augu.* dicit, quòd ſacramentum gratiæ dat etiam Deus per malos, ipſam uero gratiam non niſi per ſeipſum, uel per [h] ſanctos ſuos, & ideo remiſſionem peccatorum per ſe ipſum facit, uel per ipſius colũbæ [b] membra; ſed remiſſio peccatorum eſt uſus clauium, ergo peccatores, qui non ſunt colũbæ membra, uſum clauium non habent.

¶4 Præterea.* Interceſſio mali ſacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum, quia ſecundum Grego.* Cum is qui diſplicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, ſed uſus C clauium fit per quandam interceſſionem, ut patet in forma abſolutionis, ergo praui ſacerdotes non habent efficacem clauium uſum.

SED CONTRA. Nullus poteſt ſcire de alio, an ſit in ſtatu ſalutis, ſi ergo nullus poſſet uti clauibus in abſoluendo, niſi exiſtens in ſtatu ſalutis, nullus ſciret ſe eſſe abſolutum, quod eſt ualde inconueniens.

H ¶Præterea. Iniquitas miniſtri non poteſt auferre liberalitatem domini, ſed ſacerdos eſt ſolum miniſter. ergo non poteſt ſua malitia donum a Deo tranſmiſſum per eum nobis auferre.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut participatio formæ, quæ eſt inducenda in effectum, non facit inſtrumentum, ita I nec ſubtractio talis formæ tollit uſũ inſtrumenti, & ideo [m] cũ homo ſit tantum inſtrumentaliter agens in uſu clauium, quantumcunque ſit gratia per peccatum priuatus, per quam gratiam ſit remiſſio peccatorum, nullo modo priuatur uſu clauium.*

QVAEST. XIX.

ARTIC. V.

CONCLVSIO. Sacerdos, quantumcunque ſit gratia per peccatum priuatus, & in peccato mortali, nullo modo priuatur uſu clauium.

K ¶PROBATIO. Quia ſacerdos eſt tantum inſtrumentaliter agens in uſu clauium: & ſubtractio formæ inducendæ in effectum non tollit uſum inſtrumenti (cum nec participatio talis formæ, faciat inſtrumentum articulo quarto.)

¶NOTATIO. Ly ſicut participatio formæ &c. ita ſubtractio &c. uſum inſtrumenti. Hoc dictum in textu totum percipies facilius eſſe uerum: ſi diffinitionem de accidente pro exemplo reuolueris. Accidens (inquit logicus) eſt, quod adeſt, & abeſt, præter ſubiecti corruptionem. Ideo enim accidens abſentia ſua nil penitus diminuit de ſubſtantia ſubiecti, in quo prius erat; quia idem accidens per præſentiam ſuam nil de ſubſtantia penitus attulit ſubiecto, etiam ſi per millia annorum in eo permanſiſſet. Auferret igitur recedendo aliquid de ſubſtantia ſubiecti: ſi accedendo aliquid ſubſtantiale ei contuliſſet. Sic in propoſito. Si gratia exiſtens in homine afferret ei claues, aut etiam uſum clauium (quod eſt facere eum, inſtrumentum) tunc gratia per abſentiam ſuã tolleret claues, aut etiam uſum clauium ab homine: quoniã ſicut

aſſimatio

affirmatio eſt cauſa affirmationis (ſecundum Philoſophum 1. Perih.) ita negatio negationis. Propterea S. Thom. in litera fundamentum huius quæſiti denotauit eſſe in art. 4. & conſequēter ex eius deciſione pendere ueritatem determinationis huius, quando dixit; ſicut participatio formæ, quæ inducenda &c. Quòd autem participatio formæ, talis, ſ. gratiæ, non faciat inſtrumentum pro clauibus; uide articulo quarto, in not. poſt probat. concluſ. prim. & coroll. poſt concl. ſecund. Similibus ergo modis & contrarium concluſionis articuli præſentis irridebis, & patronorum contrarijs huius ignorantiam intolerabilem (ut oportet) palàm facies. Et, quia iſti articuli non ſibi inuicem plurimum ſeruiunt: ideò cum de una, uel altera, materia diſputatio interceſſerit, ad utroſque alternatim (prout op⁹ fuerit) recurret.

Ad primum ergo dicendum, quòd donum Spiritus ſancti exigitur ad uſum clauium, non ut ſine quo fieri non poſsit, ſed quia ſine eo incongrue fit ex parte utentis, quamuis ſubijciens ſe clauibus effectum clauium conſequatur.

B

Ad secundum dicendum, quòd Rex terrenus in theſauro ſuo defraudari, & decipi poteſt, & ideo diſpenſationem hoſti non committit: ſed Rex cœleſtis defraudari nō poteſt, quia totum ad ipſius honorem cedit, etiam quòd aliqui clauibus male utuntur, quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere, & ideo non eſt ſimile.

Ad 3m dicendum, quòd Auguſt. loquitur de remiſsiōe peccatorum, ſecundum ꝙ ſancti homines cooperantur ad ipſam, non ex vi clauium, ſed ex merito congrui; & ideo dicit ꝙ etiam per malos ſacramēta miniſtrat, & inter alia ſacramenta etiam abſolutio, quæ eſt uſus clauium, computari dēt: ſed per membra columbæ, ideſt, ꝑ ſanctos homines, facit remiſsionē

Adi. Hinc fit; quòd ipſe inſtiturus ſacerdotum poteſtatem ſuper corpus ſuum myſticum, dignitatem in eis requirit ad hoc officium exequendum, ante collationem tantæ poteſtatis præponens, accipite Spiritum ſanctum: & primatum Petri inſtiturus dilectionem eius præexigit. Ex hoc uerò, quòd non eſt ordinis rerum deſtructor, ſed cōſeruator; nō vult, quòd poteſtas data à ſe per malum uſū miniſtrorum tollatur: quoniam hoc rerum ordo non habet, quòd remotis poſterioribus remoueantur priora, ſed è conuerſo. Ad remotionem enim rationalis non ſequitur remotio animalis, ſed è contra: in cuius ſignum hoc eſt animal, licet non ſit rationalis, & homo non poteſt eſſe rationalis niſi ſit animal. Similiter ergo ad remotionem poteſtatis ſequitur remotio boni uſus poteſtatis (ut patet): non autem ad remotionem boni uſus poteſtatis ſequitur remotio poteſtatis.

1m de concluſione.

Vſum. ℞. congruum utentis non, neceſſarium ad ſalutem aliorum. §. Tunc &c.

C

Nam habere, uel non habere; Spiritum ſanctum non dat, neque tollit ſacerdoti uſum clauium neceſſarium ad ſalutem ſubijcientem ſe deuotè clauibus. Non enim præmittitur donum Spiritus ſancti uſus clauium (Ioan. 20.) ad demonſtrandum, quòd abſque gratia iuſtificante ſacerdos, alias ſubſtantialia ſeruans, non poſſit uti clauibus; ita ut ſi utatur, nihil per hoc fiat: ſed ad deſignandum, quòd ſacerdos extra gratiam iuſtificantem exiſtens non utitur clauibus ad ſui ipſius ſalutem; quibus, ſi in gratia exiſteret, utendo mercedem ſibimet inde compararet æternam. Ex ignorantia igitur, qua ſcripturæ illius authoritas male intellecta eſt, proceſſit argumentum: & ideò, cum ex malo intellectu præmiſſarum fiat, non poteſt ueritatem (ut etiam Philoſophus docuit) concludere.

Dupliciter uſus poteſtatis conſideratur.

¶NOTA. Prima Argumento ſimili hæreticorum, ex hoc loco inſtructus reſpondeas; qui contra poteſtatem Papæ arguunt dicentes. Ioan. 21. ubi cura paſtoralis Petro committitur, dilectio eius erga Chriſtum prærequiritur; ſed mali Pontifices non habent ueram erga Chriſtum dilectionem; ergo non habent poteſtatem, uel ſaltem non habent uſum poteſtatis; & ſic non poſſunt præcipere, aliaque facere, quæ pertinent ad curam paſtoralem; & ſi de facto faciant, oues non tenentur obedire illis. Ad hoc, inquam, & ſimilia, reſpondebis ut in textu. Radicem quoque deceptionis eorum dices procedere ex eo, quòd male intelligunt ſcripturam hanc, ſicut & alias. Rurſus, ad horum os obſtruendum euidentius in populo, afferes argumentum demonſtratiuum primum in ly ſed contra: & inde poſtmodum inferēs dicas, ſic ergo remanerent oues ſine paſtore, uel ſaltem ſe habere paſtorem, ſub quo paſcerentur, ignorarent: quod eſſe maximum inconueniens infinita animarum incommoda ſecum trahens, aperte monſtrarunt tempora ſchiſmatum ex eo, quòd non agnoſcebant oues, quis nam, eſſet ſuus indubitatus paſtor. Cæterum uellent hi; oues paſtoribus fore deſertas; ut liberrimè ad ouile perdendum intrare poſſent: quoniam lupi ſunt. Nunquid non eſſe lupos ſuis ſe uerbis oſtendunt, dum ouile ſine paſtorum cuſtodia & deſiderant, & deſiderium hoc peſſimum nimio aſtu (quæ eſt prædicta argumentandi cauillatio) adimpleri ſatagunt?

De prælatis contra hæreticos

D

E

¶NOT. Secunda. Ex doctrina textus præſentis: diſce quòd Chriſtus in inſtitutione poteſtatum in Eccleſia duo intendit per ordinem; ſcilicet tradere poteſtatem, & bonum uſum poteſtatis; ſic tamen, ut remoto bono uſu poteſtatis, non remoueatur poteſtas. Pro quo ſciendum: quòd Chriſtus in traditione poteſtatum eſt & bonus inſtitutor, & ordinis rerum non deſtructor ſeu conſeruator. Ex hoc, quod eſt bonus inſtitutor, eligit dignos, non autem indignos, ad præſidendum alijs; electionibus, & confirmationibus prælatorum forma exiſtente: dignos eligendi atque confirmandi, indignos uerò repellen-

De eiſdē cōtra eoſdem.

Inſtituit Chriſtus paſtores, & quomō qua in.ē tione.

non autem ad remotionem boni uſus poteſtatis ſequitur remotio poteſtatis. Ad quod manifeſtè oſtendendum ipſemet Chriſtus, qui dignitatem prædictam ſemper requiſiuit in ijs, qui erant inſtituendi prælati, quando de prælatis iam inſtitutis loquitur, demonſtrat; in eis, etiam quòd uſum bonum poteſtatis non habeant, remanſiſſe poteſtatem. Super cathedram (inquit Matthæus 23.) Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi: omnia ergo, quæ dicunt uobis ſeruate & facite, ſecundum uerò opera eorum nolite facere. Sedent ſuper cathedram Moyſi, qui electi canonicè ſunt ad tenendum regimen Moyſi ſuper populum: ſicut ſedet ſuper cathedram Petri hodie, qui canonicè electus eſt ad primatum illum quem habebat Petrus. De his iam ſic ſedentibus ſuper cathedram Moyſi dicit: omnia ergo &c. Nota ly ergo. Infert enim ex hoc, quòd ipſi ſedent ſuper cathedram Moyſi, quòd ſubditi tenentur obedire præceptis eorum: quod utique non inferret, niſi illos ad præcipiendum poteſtatem adhuc habere cognoſceret. Sed quare dicit; quod autem faciunt, facere nolite? Vt noſceret; ſe loqui de ijs, qui non habent bonum uſum poteſtatis. De prælatis ergo malis intelligitur ad literam planiſſimam illud Chriſti præceptum: omnia quæ dicunt uobis facite. Quaſi apertiſſimè dicat. Perdiderunt bonum uſum poteſtatis, quia mali ſunt; non perdiderunt poteſtatem, quia ſuper cathedram Moyſi ſemel iam ſederunt: & ideò ad primum reſpiciens dico uobis, ſecundum opera eorum nolite facere; ad ſecundum autem, quæcunque dicunt facite. Sufficit ergo, ſecundum Chriſtum, quòd ſemel canonicè electi ſint ad cathedram & (ubi requiritur confirmatio) confirmati, ad hoc, ut ij poteſtatem retineant imperandi, & ſubditi neceſſitatem obediendi: ita quod malus uſus poteſtatis, hoc eſt quòd ij mali ſint, neque poteſtatem talem in ipſis, neque neceſſitatem talem in ſubditis, imminuit. Vnde Papa Nicolaus primus epiſt. ad Michae. imper. uolens oſtendere, quòd prælati mali non amittunt poteſtatem, dicit. Ergo imperator conſidera: ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant, quanto potius, qui ſuper cathedram Petri reſident, exiſtimas eſſe obaudiendos? Hæc ibi.

Duo in prælatis ſeorſum cōſideranda ſunt, nō cōfundēda, ſecundum Chriſtū.

Non confundatur ergo inter ſe iſta duo, ſcilicet poteſtas, & bonus uſus illius, ſed per ſe unum quodque conſideretur; Similiter prælatorum iam factorum à fiendis, ne in his fiat diſcreptio (quæ ambo ſupra docuit Chriſtus) & tunc ſcripturæ præmiſſæ rectè intelligentur, omnia ad inuicem conſona cognoſcentur, & textum hunc breuiſſimum Sancti Thomæ plurima uerae rei docuiſſe fatebimur.

Quid obſeruādū ne in his fiat error.

2m de maiori.

Rex. ℞. Terrenus non, Cœleſtis. § Tunc &c. Non enim à rege terreno, ſed à cœleſti, ſacerdotes diſpenſationem tanti theſauri Petri [illegible] habuerunt.

3m Ex Aug.

Per ſanctos ſuos ℞. Cooperantes ad hoc ex merito congrui: non, ex ui clauium. §. Tūc &c.

Nam ſermo eſt in concluſione de cooperatorib. ex ui clauium, F
affirmando, ꝙ mali poſſunt etiam eſſe tales: non de cooperatoribus ex merito congrui, quoniam tunc diceretur, ꝙ mali, quã-diu fuerint mali, non poſſunt eſſe tales cooperatores; ſed ſolum boni. vt 1.2.q.114 ar.6.

Item ex Aug.

Per columbæ mẽbra. ℞. ſaltem non præciſa a columba § Tũc &c. Nam concluſio, per malos, non intẽdit ab Eccleſia p̃ciſos de quib. in ar. ſeq. ſed peccato mortali tantum irretitos. Vide 2^m reſpõſum in litera ly uel põt dici &c.

¶ Examen. Ly quia hoc ipſo peccant. ſ. ſi ſciũt, illos eſſe ab Ec-

Reſponſio. a

peccatorum, inquantum eorũ interceſſionibus peccata remittit.ʳ v el põt dici, ꝙ membra columbæ nominat omnes ab Eccleſia nõ præciſos: qui enim ab eis ſacramenta recipiunt, grãm conſequuntur; non autem, qui recipiunt ab illis, qui ſunt ab Ec- G cleſia præciſi, quia hoc ipſo peccant, excepto Baptiſmo, quem

Præciſi ab Eccleſia. -cleſia præciſos: etiam ſi iſti præciſi eſſent quantumcunq; ex ſe ipſis parati ad miniſtrandum ſacramenta. Quòd ſi non ſciunt non peccant: ſed tñ non conſequunt̃ abſolutionẽ ab eis. Secus eſt de bapti ſmo etiam extra caſum neceſſitatis & de Euchariſtia vt ar.6. ad 1^m. Licet enim tunc peccent ipſo facto à præciſis accipiendo, tamen characterem baptiſmi & uerum Chriſtum ſacramentaliter ſumunt. Ly qui ab eis non præciſis ſacramenta recipiunt, gratiam conſequuntur, ſcilicet qui ab eis paratis miniſtrare ſacramenta. Non enim licet alicui inducere

De inductiõe malorũ ad miniſtrãdũ ſacramenta. malum ſacerdotem adminiſtrandum ſacramenta; quoniam induceret illum ad malum uſum ſacramentorum, ſciens, ipſum eſſe in peccato mortali, & conſequenter ſciens ipſum, pro- H ut in tali ſtatu, non poſſe miniſtrare ſacramenta ſine incurſu in nouum peccatum mortale: & ſic à primo ad ultimum tunc induceret ipſum ſacerdotem ad peccandum mortaliter, quod non poteſt fieri ſine peccato inducentis. Poteſt tamen inducere uolens mutare ſuam opinionem credendo, quòd ſacerdos hic, qui erat in mortali, reuerſus ſit ad cor ſuum uerè pœnitẽs quando ſacramentum illud eſt miniſtraturus; maximè attento quòd Deus poteſt in inſtanti de ſtercore peccatorum erigere pauperem peccatorem: & ſic, realiter formata ſua conſcientia, petere ab ipſo adminiſtrationem iſtius ſacramenti. Quòd ſi paratus ſit hic malus ſacerdos ad ſacramenti exhibitionem (puta, eſt in audientia confeſſionum) poteſt iſte pœnitens adire illum, pro ſacramento abſolutionis: quoniam tunc non poſtulat ab eo malum uſum clauium: ſed malitia illius uſui clauium iuncta, quàm tamen poſſet ſacerdos ille, ſi uellet, ſeiungere, utitur ad propriam animæ utilitatem: & hoc eſt quod I dicit textus, ꝙ ſcilicet à malis recipientes ſacramenta gratiam conſequuntur.

4^m de maiori.

Interceſſio. ℞. facta ex perſona propria: non ex perſona Eccleſiæ §. Tunc &c. Nã malus ſacerdos ex perſona Eccleſiæ, i. ut miniſter eius, abſoluit; & ante abſolutionem interceſſione quadam (licet non neceſſaria ad formã 3^a. par. q.84 ar 3. & Concil. Trid. ſeſſ. 14. c.3.) vtitur: & contra prędicta non eſt Gregorius.

¶ Examen. Ly prodeſſe, ſcilicet impetrando aliquid populo. Nam impetratio orationis innititur miſericordiæ, ſicut meritum iuſtitiæ: & ideò peccatores orando, etiam ex propria perſona, impetrant aliquod bonum à Deo. 2.2. q.83. ar.16. Licet nõ mereantur. Et ideò, cum de reconciliandi efficacia, quod ſonat meritum; loquutus eſt hic D. Thomas, dicit; ꝙ interceſſio mali ſacerdotis facta ex propria perſona non habet efficaciam: nè autem ipſam crederes eſſe omninò inutilem, ſubiunxit; ꝙ utroque modo, i. etiam ex perſona propria facta, prodeſt. Et K licet dicat ly populo, tamen expoſitio hæc non eſt contraria ei quando dicit in 2.2. loco citato ꝙ oratio peccatoris impetrat pro ſe: quoniam populus & curatus ſunt correlatiua, & quaſi pro eadem perſona computantur. Hoc autem dictum ultimũ textus vtile fuit adnotaſſe Sanctum Doctorem: ne populus ſubditus ſpernat orationes ſui Curati, & minus appreciet, ſe orationib. eius, licet peccatoris, commendatum facere.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas hæreſes Valdenſium (Prat. pauperes de Lugduno. Et Card. Turre Crem. de eccleſia lib. 5. c. 100.) dicentium ꝙ ſacerdotibus illis tantum conceſſa eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi, qui uita & doctrina pollent ſicut Apoſtoli. Et eorundem ac Begardorum (Vitet. in quæſt. 2. par. q. 14. 168.) dicentium: ſacer-

Vtil. p S. Ecc. cõtra hęr. dam.

dotes rite & legitima ſecundum formam eccleſiæ ordinatõs, quibuslibet tamen criminibus preſſos, non poſſe conficere, vel conferre eccleſiaſtica ſacramenta. Et eorundem (ut in ſumma fratris yconeti, in bibliotheca Vaticana Romæ manuſcripta) dicentium abſoluere & ligare non poteſt ſacerdos peccator, cum ſit ipſe ligatur. Nota tu: ꝙ in hac hæreſi ſumitur ly ligatus, pro eſſe in mortali tantum: non ut in appen. ſeq. art. Et Ioannis Huſs (ut refertur in Concilio Cõſtantienſi loco citando infra) dicentis ꝙ ſacerdotes quomõlibet criminoſe uiuẽtes ſacerdotij polluũt dignitatem: & ſicut filij infideles ſentiũt infideliter de ſeptem

in caſu neceſſitatis licet ab excommunicato recipere.

Ad 4^m dicendum, ꝙ interceſsio, quam ſacerdos malus ex propria perſona facit, non habet efficaciam, ſed illa, quam facit ut miniſter Eccleſiæ, habet efficaciã ex merito Chriſti vtroque tñ mõ dẽt interceſsio ſacerdotis populo ſubdito prodeſſe.

ſacramentis eccleſiæ, de clauibus, & de cenſuris. Item hæreſim Donatiſtarum (Prat. Donatiſtæ) dicentium: ſacerdotum malorum aut impurorum ſacramenta nulla eſſe. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictas meritò damnari à 2
Papa Leone. 9. in epiſt. aduer. præſ. Micha. & Leon. archi. cap. 34. Cur hoc: niſi quia quicunque ſacerdotes etſi diſpares ſunt merito, pares tamen ſunt officio? Nec poteſt denegari pro merito, quod debetur officio. Alioquin non ſtaret ſacerdotium, ſi magis, aut minus heret ſecundum humanorum uarietatem meritorum: eſſentque pęnè tot ſacerdotia, quot homines. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 7. canon. 12. Siquis dixerit miniſtrũ in peccato mortali exiſtentem, modò oĩa eſſentialia, quæ ad ſacramentum conficiendum aut conferendum pertinẽt, ſeruauerit, non conficere, aut conferre ſacramentũ. Anathema ſit. Item ab eo. ſeſ. 14 c.6. Docet quoq; & ſacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per uirtutẽ Spiritus ſancti in ordinatione collatã, tanq̃ Chriſti miniſtros functionem remittẽdi peccata exercere: eoq; prauè ſentire, qui in malis ſacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt. Hæc ibi. Ex quo etiam (quia ſcilicet uirtute Spiritus ſancti, & ut miniſtri Chri, operant̃) & multis alijs locis paſſim ſeſſionis eiuſdẽ, conuĩcit̃ impijſſima hæreſis Sectariorũ (Prat. Sectarij) dicentiũ; ſacerdotes mẽbra Sathanæ eſſe. Cõtra hos eſt & articuli litera ex Aug. ubi in ad 1^m. ſacerdotes, & mali, uocantur membra columbæ. Itẽ ab eo. ſeſſ. ea. can. 10. Siquis dixerit ſacerdotes, qui in mortali peccato ſunt, poteſtatem ligandi & ſoluendi non habere: Anathema ſit. Hæc ibi. Item à Nicolao Papa ad conſulta Bulgarorum, ſic. Non põt aliquis, quantumcunq; pollutus ſit, ſacramenta diuina polluere: quæ purgatoria cunctarum contagionum exiſtunt: qualiſcunq; .n. ſacerdos ſit; quæ ſancta ſunt, coinquinari non poſſunt. Idcirco ab eo, quouſque iudicium Epiſcoporum reprobetur, cõ. o percipiẽda eſt: quia mali bona adminiſtrando ſe tantummodo lædunt. Fax accenſa ſibi quidem detrimentum præſtat, alijs uero lumẽ in tenebris adminiſtrat: & unde alijs commodum exhibet, inde ſibi diſpendium præbet. Sumite ergo ab omni ſacerdote intrepidi Chriſti myſteria, quia omnia in fidẽ Chriſti purgantur. Hæc ibi; & recitantur 1. q.8. c. fin. Item à damnantibus Valdenſes: de quorum damnatione habes ſupra articulo 4. appen. ſub nomine pauperes de Lugduno. Item à damnantibus Begardos: de quorum damnatione habes ibidem. Item à Concil. Conſtantienſi. ſeſſ. 15. ubi hæreſis ipſius Ioannis Huſs. repoſita octauo, loco damnatur ſimul cum alijs viginti nouem: quin & damnatur ipſemet Ioannes: ſimilibus uerbis. Hos ſancta ſynodus præfatos articulos examinari fecit, & ſæpius recenſeri. quibus examinatis, fuit repertum, plures ex ipſis eſſe notoriè hæreticos, & à ſanctis patribus reprobatos, alios non catholicos, ſed erroneos, alios ſcandaloſos, & blaſfemos, quoſdam piarum aurium offenſiuos, nonnullos eorum temerarios & ſeditioſos; idcirco hoc ſacrum Concilium Conſtantienſe eũdem, Ioannem Huſs pertinacem & incorrigibilem, & hæreſes ac errores per eũ publicè defenſatos & publicatos nollentem abiurare. ab ordine ſacerdotali & alijs ordinib. quib. exiſtit inſignitus deponendum & degradandũ fore declarat: & attento ꝙ eccleſia Dei non habet ultra quid agere ualeat iudicio ſeculari relinquere, & ipſum curiæ ſeculari relinquendum fore decernit. Hæc ſententialiter ibi. Item à &c. ut infrà. q. 26. ar. 4. appen. 3
¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ſupra dicta Patrum, pro quanto malos ſacerdotes ſtatuunt uſum clauiũ non amittere, & intelligas & probes & tuearis. ¶ Quartò uides: quomodo ex his uiciſſim angelica doctrina præciens & declaretur & conſolidetur. 4

Exempl. pulchrũ.

QVAEST.

QVÆST. XIX. ART. VI.

77 CONCL. 1a. In hæreticis, ſchiſmaticis, & excommunicatis manet clauium poteſtas quantum ad eſſentiam, ſed uſus impeditur ex defectu materiæ.

¶NOT. Eſſentia poteſtatis clauium datur in conſecratione ſacerdotis, uſus poſtea. q. 17. art. 2. ad ſecundum. Vnde ſit: ut duplex aſſignetur poteſtas: quarum prima dicitur ordinis, ſecunda iuriſdictionis: prima a tali ſacramento data, ſecunda ab homine; prima ideo inamiſſibilis ſecunda amiſſibilis.

¶PROB. Quia hoc præſupponitur, tanquàm manifeſtum ex dictis 3a. part. q. 63. (ibi enim artic. 5. determinatur, quòd character ineſt animæ indelebiliter): 2. Quia (ly ſed uſus &c.) utentes clauibus habent pro materia hominem ſubditum, ut ſubditus ſibi eſt; cum uſus clauium prælationem requirat in utente reſpectu eius, in quem utitur: ut ex ſupradictis patet) & tales ſ. hæretici, ſchiſmatici, ac excommunicati priuati ſunt omnibus ſubditis ab eccleſia (cum enim per ordinationem eccleſiæ ſubdatur unus alteri, ſequitur quòd per eccleſiam poteſt ſubtrahi alicui ille, qui erat ei ſubiectus).

¶NOT. Quòd uſus clauium prælationem requirat in &c. confirmatur ex Concil. Trid. ſeſſ. 14. c. 7. Quoniam natura, & ratio iudicii illud expoſcit, ut ſententia in ſubditos duntaxat feratur: perſuaſum ſemper in eccleſia Dei fuit, & uerissimum eſſe ſynodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam ſacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut ſubdelegatam non habet iuriſdictionem. Hæc ibi.

¶CONCL. 2a. Hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati non poſſunt uſum clauium habere quantum ad hoc, quòd priuati ſunt.

¶NOT. Si priuantur quoad omnia, & quoad omnia uſum clauium habere non poſſunt: ſi uerò priuantur ſolum quantum ad aliquid, poterunt uſum clauium habere quantum ad id ſecundum quod non priuantur, ſed quantum ad id, quo priuantur non poterunt. Ex conſequenti ergo uidetur quòd priuati quantum ad aliquid tantum aſſimilentur iis qui a caſibus reſeruatis abſoluere non poſſunt excepto, quòd illi in pœnam priuati ſunt; qui autem a reſeruatis abſoluere non poſſunt, non in pœnam.

¶PROB. Quia [illegible] ex declaratis terminis.

1m de maiori. [illegible] &. quantum ad dependere ab ordine: non quantum ad habere hominem

ARTICVLVS VI.

Vtrum hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati uſum clauium habeant.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd ſchiſmatici, hæretici, & excommunicati, & degradati, uſum clauium habeant. Sicut enim poteſtas clauium dependet ab ordine, [h] ita & poteſtas conficiendi, ſed non poſſunt amittere poteſtatis uſum conficiendi, quia ſi conficiunt, confectum eſt, quamuis peccent conficientes, ergo etiam nõ poſſunt amittere uſum clauium.

¶2 Præte. Omnis poteſtas ſpiritualis actiua in eo, qui habet uſum C liberi arbitrij, exit in actum[h] quando uult; ſed poteſtas clauium adhuc manet in prædictis, quia cum non detur, niſi in ordine, oporteret reordinari eos, quando ad Eccleſiam redeunt, ergo cum ſit potentia actiua, poſſunt in actum eius exire, cum uoluerint.

¶3 Præt. Spiritualis gratia magis [h] impeditur per culpam, quàm per pœnam: ſed excommunicatio, & ſuſpenſio, & degradatio D ſunt pœnæ quædam, cum ergo propter culpam non amittat aliquis uſum clauium, uidetur quòd nec propter iſta.

SED CONTRA, Aug. dicit quòd Eccleſiæ charitas peccata dimittit, charitas autem eſt, quæ facit Eccleſiæ unionem, cum ergo prædicti ſint ab Eccleſiæ unione diuiſi, uidetur quòd uſum clauium non habent in remittendis peccatis. E

¶Præt. Nullus abſoluitur a peccato ſecundum hoc, quòd peccat, ſed aliquis a prædictis abſolutionem petens, peccat contra præceptum Eccleſiæ faciens, ergo per eos a peccato abſolui non poteſt, & ſic idem quod prius.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd [m] in omnib. prædictis manet clauium poteſtas quantum ad eſſentiam, ſed uſus impeditur ex defectu materiæ [n]. Cum n. uſus clauium in utente prælationem requirat reſpectu eius in quem utitur (ut dictum eſt) propria materia, in quam exercetur uſus clauium, eſt homo ſubditus, & quia per ordinationem eccleſiæ ſubditur unus alteri, ideo per eccleſiæ prælatos poteſt ſubtrahi alicui ille, qui erat ei ſubiectus. C Vnde cum eccleſia hæreticos, & ſchiſmaticos, & alios huiuſmodi priuet, ſubtrahendo ſubditos, uel ſimpliciter, uel quantum ad aliquid, [p] quantum ad hoc quòd priuati ſunt, non poſſunt uſum clauium habere. [q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia ſacramenti Euchariſtiæ, in quam ſuam poteſtatem exercet ſacerdos, nõ eſt D homo, ſed panis triticeus, & in Baptiſmo homo ſimpliciter. Vnde ſicut ſi ſubtraheretur hæretico panis triticeus, cõficere nõ poſſet, ita ſi ſubtrahatur prælato, prælatio, abſoluere nõ poterit; poteſt tamen baptizare, & conficere, quamuis ad ſui damnationem.

AD 2m dicendum, quòd propoſitio habet ueritatem, quando non deeſt materia, ſicut eſt E in propoſito.

A ſubditum pro ſua materia. §. Tunc nihil contra. Nam ex eo, quòd poſſunt conficere, ſicut & baptizare, non ſequitur, quòd poſſint uti clauibus. Non enim per excommunicationem, uel hæreſim, aut ſchiſma, ſubtrahitur ab eccleſia panis triticeus ſicut nec aqua, illis, qui eſt materia Euchariſtiæ, ſicut & aqua baptiſmi: cum tamen per excommunicationem &c. ſubtrahantur illis ſubditi, qui ſunt materia huiuſmodi clauium.

¶Examen ly in baptiſmo homo ſimpliciter. Hoc eſt, homo etiam ſi nil aliud addatur ly ſimpliciter, namque ſumit hic eo modo, quo dicit philoſophus: ſimpliciter dico, quod nulla additio dico. Ac ſi aperte diceret textus. Sufficit ad baptizandum aliquem ſcire, quòd accedens ad baptiſmum ſit homo; nec requiritur de neceſſitate baptiſmi, quòd ſit ſubditus baptizantis, puta de parochia illius; Tunc. n. cõcurrentib. aliis de neceſſitate requiſitis, id eſt aqua forma verborum intentione miniſtri baptiſmus uerè confertur. Cæterum materia propria, in quam exercetur uſus clauium, eſt homo ſubditus (ut in corpore dictum) non homo ſimpliciter. Hoc eſt. Ad abſoluendum aliquem [illegible] quòd abſolutio ualeat, nõ ſufficit, quòd accedens ad abſolutionem recipiendam ſit homo, ſed de neceſſitate huius ſacramenti requiritur, quòd ſit homo ſubditus abſoluentis: ſiue modo per poteſtatem eius ordinariam, ſiue delegatam, hoc non uariat caſum. q. 8. ar. 4. & 5. & 6. Concl.

2m de maiori Exit in actum, quando uult &c. & non deeſt materiam. §. Tunc &c. Nam licet poteſtas clauium remaneat in prædictis (ut arguitur in materia uſus illius poteſtatis ipſis deeſt, ut probatio concluſionis dixit. Not. Remota materia, impoſſibile eſt, uſum dari: ſicut remoto pane triticeo, uel aqua impoſſibile eſt ſacerdotem conſecrare hoſtiam, uel baptizare. Non ergo deeſt uſus clauium prædictis propter hoc, quòd deſit eis poteſtas: ſed propter hoc quòd deeſt eis materia uſus eius. Errores igitur duos facit argumentum quorum unus cauſat alium, quia & committit fallaciam ſecundum nõ cauſam, ut cauſam, cum illius defectus cauſam arbitretur negationem poteſtatis, cuius tamen uera cauſa eſt negatio materiæ, & ex hoc procedit, quod afferre illam maiorem propoſitionem nudam. Ly ſi ſubtrahatur prælatio prælato. Hoc eſt prælationis uſus. Hic autem uſus aufertur a prælato, quando ſubditi, qui ſunt materia in quam exercetur prælatio, ſubtrahuntur prælato. Quaſi ergo textus dixiſſet; ita ſi ſubtrahatur prælato propria materia uſus prælationis.

3^m de maiori. Magis impeditur. R. per contrarietatē ad gratiam: non per ſubtractionem ſub ditorum. § Tunc &c. Stat enim ſimul quòd quædam pœna, ut excommunicatio, &c. ut pœna eſt, minus contrarietur gratiæ: & tamen magis contrarietur uſui clauium: ſimiliter ſtat ſimul quòd culpa, ut ſic, magis cõtrarietur gratiæ, & minus uſui clauium. Nam ratione diuerſorum attēditur iſta contrarietas: quoniā contrarietas ad gratiam fit per hoc, quòd quis auertitur à Deo: & contrarietas ad uſum clauium fit per hoc, quòd quis perdit ius in ſubditos. Vnde patet quod pœna quædam (ut ſunt præmiſſæ) magis impedit uſum clauium quàm culpa.

¶ Examen ly excommunicatio &c. ſunt pœnæ quædam. Hoc eſt excommunicatio &c. ut infliguntur ab eccleſia. Licet.n. huiuſmodi includant culpam; tamen culpa illa non eſt inflicta ab eccleſia, ſed facta uoluntariè ab eo, in quem pœna talis fertur. Vnde (formaliter loquendo) excommunicatio & ſchiſma &c. ut culpæ ſunt, non contrariantur uſui clauium, inquantum non ſubtrahunt ipſi peccanti ſubditos; licet mereantur, ut talis ſubtractio fiat: ſed excommunicatio &c. ut pœnæ ſunt opponuntur directè uſui clauium, inquantum ſubditos ipſi excommunicatio &c. ſubtrahunt. Ideo textus intelligendus eſt formaliter, quando dicit, & quòd excommunicatio &c. ſunt pœnæ; & quod excommunicatio &c. opponitur uſui clauium, ſeu (quod idem eſt) ſubtrahunt ſubditos excommunicatio &c. Hinc patet, quòd excommunicati in concluſione ſumuntur pro excommunicatis excõmunicatione maiori tantū. Nam excommunicatio minor non tollit ſubditos, ſed participationem uſu paſſiuū ſacramentorū.

Ad 3^m dicendum, quòd ex ipſa non ſubtrahitur materia, ſicut per aliquam pœnam, unde pœna non impedit per contrarietatem ad effectum inducendum, ſed ratione prædicta.

QVAESTIO XX.

De his in quos uſus clauium exerceri poteſt in tres articulos diuiſa.

G

DEINDE conſiderādum eſt de his, in quos uſus clauium exerceri poteſt.

Circa quod tria quæruntur.

Primo, Vtrum ſacerdos poſſit in quemlibet hominē uti claue quam habet.

Secūdo, Vtrum ſacerdos poſſit ſemper ſubditum abſoluere.

Tertio, Vtrum aliquis poſſit uti clauibus in ſuum ſuperiorē.

APPENDIX.

1 EX articulo, habes primò: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum fuiſſe à Concilijs, quòd excõmunicati &c. non amittunt claues, ſed uſum. Vt a Concil. Trid. ſeſſ. 7. Canō. 9. Siquis dixerit in ordine non imprimi characterem in anima hoc eſt ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile. Anathema ſit. Hæc ibi. Item a Concil. Floren. ſeu ab Eugenio 4. ſacro illo approbante concilio, in Decret. Armen. dato, ſic ordo characterem. i. ſpirituale quoddam ſignum a cæteris diſtinctiua imprimit in anima indelebile. Hæc ibi. Item a Concil. Triden. ſeſſ. 25. capi. 3. de reform. 2. Excommunicatus uero quicunque ad ſacramenta & communionem fidelium ac familiaritatem: non recipiatur. Hæc ibi. Et quia loquitur de excommunicatione maiori, intelligit quòd non recipiatur ad ſacramenta, nec etiam actiuè, hoc eſt quod amittat uſum clauium: ſecundum quòd & magis apparebit per ſubſequentes canones. Item ab Alexandro 2. qui ſcribit Valeriano Epiſcopo & martyri ſic. Audiuimus quòd hæreticus Rauennas dictus Archiepiſcopus uiſus ſit te excommunicare: uerum quia excommunicatus te excommunicare nõ potuit, Apoſtolica authoritate te tuoſque abſoluendo mandamus exinde nunquàm errare. Hæc ibi. Nec te moueat ly abſoluendo, quaſi quòd abſoluat eum, quem non ligatum pronunciauit; quoniam hic manifeſtè ſumitur ly abſoluendo, pro non ligatos oſtendendo (ut etiam gloſa ibi dicit). Item ab eodem ibidem. Si ea corde ſuo nouam hæreſim confixerit, ex quo talia prædicare cœpit neminem damnare potuit, quia nec poteſt deijcere quenquam iam proſtratus Verè, ſ. catholicis falſis, i. per ſententiam damnatis. Ligandi namque uel ſoluendi ueris, non falſis ſacerdotibus a domino tradita eſt. Apoſtolis.n. dicturus, quorum remiſeritis peccata &c. præmiſit, accipite ſpiritum ſanctum, ut eis deuter cunctis oſtenderet eum, qui ſpiritum ſanctum non habet peccata non poſſe tenere uel remittere. Porro ſpiritum ſanctum ne habet. i. quomodo habet niſi intra eccleſiam: quia & ipſam unitatem per gratiam facit. Vnde non niſi congregatis in unum dictum eſt, accipite ſpiritum ſanctum, nec niſi ſuper congregatos in unum die Pentecoſtes deſcendit ſpiritus ſanctus: ſicut autem extra eccleſiam non accipitur, ita extra eam nihil operatur &c. Et iterum ubi duo uel tres congregati in nomine meo, ibi ego ſum in me-

Vid. p S. Eccle. &c.

Qui ſpiritum ſanctum non habet. i. qui non eſt in unitate eccleſiam non poteſt lig. et ſol.

H

I

K

F dio eorum mirũ cunctis oſtendens ſe non habitare in cordibus eorum, qui ſuperbiæ ſingularitatē ſecuti a corporis Chriſti compage ſemetipſos abrumpunt &c. Cum ergo peccata dimittere uel tenere excommunicare uel reconciliare opus ſit ſpiritus ſancti & uirtus Chriſti apparet, quòd hi qui extra eccleſiam ſunt nec ligare poſſunt nec ſoluere. Hæc ibi. Ex quo patet ſchiſmaticos hæreticoſque clauium uſu carere. Notabis pro ſupra & infra quòd eſſe præciſū, uel remotum, uel deiectum non ſumitur hic pro eſſe in peccato mortali tantū; ſed etiam ſecundū quòd materialiter exigit ita quòd dicatur. Non poteſt deijcere iā proſtratus, iā deiectus, iam remotus. ſ. per excommunicationem, uel hæreſim, uel ſchiſma, uel degradationem. Item ab eodem ibidem. Petro pro omnib. & pro omnibus claues regni cœlorum ſe daturū promiſit dicēs. Tibi dabo claues regni cœlorū. Quicunq; ergo ab unitate eccleſiæ, quæ per Petrū intelligitur fuerit alienus conſecrare non ualet, excõ-cationis uel reconciliationis poteſtatē non habet. Hæc ibi & recitantur. 24. q. 1. Item a Leone Papa ſic. Nihil erit ligatum, uel ſolutū, niſi quod Beatus Petrus, aut ligauerit, aut ſoluerit. Hæc ibi & ead. q. recitātur. Vbi ly Petrus, ſumitur pro authoritate Petri, ſ. quæ uidelicet in oēs ſacerdotes catholicos (ut alias notatum eſt) deriuatur. Item a Nicolao Papa. ad clerum Conſtantinopolitanum. Apertè ſedis noſtræ ſanxit authoritas: nullum ſiue epiſcopum, ſiue clericum, ſiue profeſſione aliqua Chriſtianum, qui a Neſtorio uel alijs ſimilib. ex quo talia prædicare cœperunt, uel cõmunione uel loco ſuo deiecti ſunt, uel eiectum, uel excõicatum uideri quia neminē remouere poterant qui fuerãt olim remoti, nec deijcere quenquā iam an̄ præcipitati. Hæc ibi: & ead. q. recitan. ſ. Itē ab eodē in ea q. Miramur quō excõicati ad iudicandū recepti ſunt &c. aliud eſt ptās officij, aliud executio. Plerunq; officij poteſtas uel accipitur in ſacerdotali unctione, uel accepta ſine ſui executione retinetur: ueluti a ſuſpenſis qb. adminiſtratio interdicit, ptās non aufertur. Hæc ibi. Vbi cū excõicati, hæretici, & ſchiſmatici ſint ſuſpēſi, patet: quòd ſecundū Papā carent executione ligandi, & ſoluendi. Ex quib. oībus manifeſtū eſt quàm dānandi ſint illi hæretici, qui (ut in Direct. Inq. 2. par. q. 10.) impiiſſimè mentiti ſunt dicētes: quòd Apoſtoli oēs Angeli & beati ſunt ſchiſmatici. & quòd ſchiſmaticū eſſe perfectius eſt, quàm eſſe catholicū. Conſequenter ergo uides quàm iuſtiſſimè Gregorius Papa undecimo illos articulos ut uerè hæreticales publicè condemnauit, eoſq; cõburi mādauit, & ſic factū eſt (ut ibi in Direct.) dānatæ.n. iā olim fuerant ꝓ ꝑfectu infernales hæreſes ab apoſtolo: 1. cor. 1. obſecro uos per nomen Dñi nři Ieſu Chriſti ut idipſum dicatis oēs, & nõ ſint in uobis ſchiſmata, & ibi 12. Deus tēperauit corpus ei, cui deerat, abundantiorē tribuēdo honorē: ut nõ ſit ſchiſma in corpore. Quaſi dicat ſi Deus abhorret ſchiſma in corpore nřo naturali: utiq; et multo magis abhorrebit illud in corpore ſuo myſtico. Itē a mihi ſub. et de ueſte Chři eccleſiā ſignificante dicentib. Io. 19. Non ſcindamus eā. Itē a pſ. 67. Deus, qui habitare facit unius moris in domo. Item a Chřo Io. 13. in hoc cognoſcēt oēs, quòd diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad inuicē. Itē ab eo. 17. Nõ pro eis rogo tm̄ ſed et pro ijs, qui credituri ſunt per uerbū eorū in me, ut oēs unū ſint, ſicut tu pater in me, et ego in te &c. in nobis unū ſint &c. ut ſint unū, ſicut et nos unū ſumus &c. ſint cõſummati in unū. Vides: quātū et quoties Chřs abhorret ſchiſma, a ſuiſq; intentiſſima orõne arcet. Itē a Deo nu. 16. qñ uidelicet Dathan et Abirō ſchiſma i populo cõmouētes, terra eos degluttiēte uiuos in infernū deiecit. De qua iuſtiſſima, & horrēdiſſima ad ſchiſmaticorū oium exēplum ad emēdationē memoriā quoq; fecit pſ. 105. et Eccl. 45. et nota: quòd et illorū cõplices pœnā eādē ſuſtinuerūt. ¶ Scdo hēs quō pro iſta Patrū dicta pro quibꝯ hæreticos, ſchiſmaticos excõicatos, niſi clauium carcere dnt, et intelligas, et pbes et defendas. ¶ Tertio uides: quō ex iis angelica hæc doctrina uiciſſim, et declaretur, et cõſolidet. 2

3

Schiſmatici non cõſecrāt quō unde 24. q. 1. pudenda, et c. ſchiſma

ARTICVLVS I.

Vtrum ſacerdos poſſit uti claue, quam habet, in quemlibet hominem.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſacerdos poſ-

QVÆST. XX. ARTIC. I.

CONCL. Ille qui hēt ptātē indiſtinctam ſup omnes poteſt uti clauibus in omnes, illi autē, qui ſub cõdiſtinctas poteſtates acceperunt 7

acceperunt; non in quoſlibet poſſunt uti clauibus; ſed in eos tantum, qui eis in ſortem uenerunt, niſi in neceſſitatis articulo.

¶Exemen. Ly ille, qui habet &c. Ly illi autem, qui ſub &c. In ſingulari dicit, ille; quando loquitur de habente poteſtatem ſuper omnes; quia unus tm̄, & non plures ſunt huiuſmodi. Noluit enim Deus dare occaſionem ſchiſmatis in Eccleſia; & uoluit omnem multitudinē naſci ab unitate, reducique ad unitatem (ut fit in numeris) & uoluit regimen Eccleſiæ eſſe monarchicū. Ideo textus hæc omnia innuens, propter deſignandum primum, dicit ly ille: propter ſecūdum uero, ly poteſtatem indiſtinctā: propter tertium autē, ly ſuper omnes. In plurali autem loquit, illi; quādo loquitur de habentibus poteſtatē ſub illo primo: quoniā ad exequendum particularem cuſtodiam circa homines tot diuerſorum populorum & nationum (ut in ad tertium) ſub illo primo exiſtentium plures de neceſſitate exiguntur. Ly ſub eo. Per hoc oſtenditur, quòd obedientia poteſtatibus Eccleſiæ exhibēda non eſt impoſſibilis, & per conſequens non enumeranda ibi, quando dicitur, Nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Nam poteſtates in eccleſia ſunt ſub ordine, & non tantum per hoc, quòd una eſt maior uel minor alia; ſed & per hoc, quòd una non præcipit contrarium ei, quod pcipit altera (ſicut faciunt illi duo domini. Matt. 6.) ſed omnes ita ad unū finem, ſ. ad faciendum hominem uerū Chriſti ſeruum, tendunt: ut una ſua mandata ordinet aliam in hoc. Quod totum denotat in textu ly ſub eo. Ly in ſortem. Hoc dicit Sanctus Doctor, ut ſignificet: quòd nemo debet aſſumere poteſtatem ſeu honorē in Eccleſia: ſed debet expectare, ſi uocetū à Deo tanquàm Aaron. Neq; enim Chriſtus glorificauit ſemetipſum, ut Pontifex fieret: ſed qui dixit ad eum, tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinē Melchiſedech. Ly indiſtinctam poteſtatem, ly diſtinctas. Hoc ſuppoſitum, quòd. ſ. diuerſitas iſta duplex poteſtatum debeat in Eccleſia dari, manifeſtat textus à ſimili & in medicina & in Hierarchia cœleſti. Vnde conuenienter fit: ut iſta diuerſitas poteſtatum uocetur Hierarchia Eccleſiaſtica à Concilio Tridentino ſeſſione uigeſimatertia cap 4 & can. 6 ubi quoque declarato termino (ut hic breuiſſimè tangitur) anathematizat contrarium.

¶PROBATIO. 1 Quia ille, qui habet indiſtinctam poteſtatem ſuper omnes,

fit uti claue, quam habet, in quemlibet hominem. Poteſtas enim clauium in ſacerdote, deſcendit ex illa diuina authoritate, quam dixit, Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittunt eis: ſed illud indeterminate dictū eſt, ergo h poteſt ea uti in quoſlibet.

¶2 Præt. Clauis corporalis, quę aperit unam h ſerā, aperit omnes alias eiuſdem modi, ſed oē peccatum cuiuſcumque hominis eſt eiuſdem rationis obſtaculum reſpectu introitus cęli, ergo ſi poteſt unum hominē ſacerdos per clauem, quam habet abſoluere, poterit & quoſcumque alios.

¶3 Præt. Sacerdotium noui teſtamenti eſt perfectius q̄ ueteris, ſed ſacerdos ueteris Teſtamenti poterat uti ſua ptāte, q̄ habebat diſcernendi inter lepram, & lepram indifferenter in omnes, h ergo multo fortius ſacerdos Euangelicus pōt uti poteſtate ſua in omnes.

SED CONTRA, eſt quod dicitur 16. quæſt. 1. Nulli ſacerdotum liceat parochianum alterius abſoluere, aut ligare, ergo non quilibet poteſt quemlibet abſoluere.

¶Præt. Iudicium ſpūale debet eſſe ordinatius quàm tēporale: ſed in iudicio temporali non poteſt quilibet iudex quēlibet iudicare, ergo cum uſus clauium ſit iudicium quoddā, non poteſt ſacerdos ſua claui uti in quemlibet.

RESPONDEO, Dicendū, quòd ea, quæ circa ſingularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt.

Vn̄ ſicut præter gn̄alia medicinæ pręcepta oportet adhiberi medicos, qbꝰ pcepta uniuerſalia medicinæ ſingulis infirmis, ſm̄ q̄ dn̄t, aptant; ita in quolibet principatu, pter illum, qui uniuerſaliter pcepta legis tradit, oportet eſſe aliquos, q ea ſingulis, ſm̄ quod debent, adaptant, & pp hoc in cęleſti Hierarchia ſub ptātibus, qui indiſtincte pſunt, pponūtur principatus, q ſingulis prouinciis diſtribuunt, & ſub his Angeli, qui ſingulis hoibus in cuſtodiā deputantur, ut patet ex his, q̄ dicta ſunt in 2. lib. Vn̄ & ita debet eē in plątione Eccleſię militantis, ut apud aliquē eſſet plątio indiſtinctè in oēs, & ſub hoc eſſent alij, q ſup diuerſos diuerſam ptātem, & diſtinctā acciperēt, & qa uſus clauium requirit aliquā prælationis poteſtatem, per quam ille, in quē uſus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus, iō m ille, qui habet indiſtinctam ptātem ſuper omnes pōt uti clauibus in omnes: illi autem, qui ſub eo diſtinctas poteſtates acceperunt, non in quoſlibet uti poſſunt clauibus ſed in eos tātum, qui eis in ſortem uenerunt, niſi in neceſſitatis articulo, n ubi nemini ſacramenta ſunt deneganda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad abſolutionem à peccato requiritur duplex poteſtas, ſ. poteſtas ordinis, & poteſtas iuriſditionis. Prima quidem ptās æqualiter eſt in omnibus ſacerdotibus, non autē ſecunda, & ideo ubi dominus Ioan. 20. dedit omnibus Apoſtolis cōmuniter poteſtatē re-

ſtatem ſuper omnes, habet omnes pro materia propria uſus clauium (cum omnes ſint eius ſubditi) & uſus clauium exerceri poteſt in illum, qui eſt propria materia eius: 2 Quia (ly illi autem &c.) illi, qui habent diſtinctas poteſtates non habent omnes pro materia uſus clauium, ſed tantum eos, qui ſibi in ſortem uenerunt (cum non omnes, ſed tantum hi ſint eorum ſubditi:) 3 Quia (ly niſi in &c.) in neceſſitatis articulo nemini ſacramenta ſunt deneganda.

¶NOTATIO. Quis ſit neceſſitatis articulus: & alia pro ſeruitio huius: vide quæſtio. octaua art. 6. in tex. & eluc.

1^m de concluſione. Poteſt. q. po teſtate ordinis: non, iuriſditionis. §. Tunc &c. Nam poteſtas etiam iuriſditionis de neceſſitate requiritur ad hoc, quòd abſolutio teneat: & illa authoritas Chriſti adducta loquitur tantum de poteſtate clauium, inquantum ab ordine dependet.

¶Corollarium. Ergo, cum ad uſum clauium neceſſariò exigatur etiam iuriſditio, & Chriſtus claues dans apoſtolis per ly quorum remiſeritis &c. non tradat eis iuriſditionem (ut in textu habetur) nec tamen uelit claues illis detur manere otioſas (ut natura, quæ abhorret otioſum, docet,) apertiſſimè ſequitur: quòd Chriſtus uoluit illos habere iuriſditionem aliunde ſcilicet a Petro; cui uniuerſalem iuriſditionem dedit Matth. 16. per ly quodcunque ligaueris &c. ut eodem à ſe ſuper omnes, & communicandam coapoſtolis ſecundum quòd ſibi pro bono Eccleſiæ uidebitur (ut in fine reſponſi in textu deducitur.) Ergo Petrus eſt ille, qui habet indiſtinctam poteſtatem, de quo prima pars concluſionis uerificatur: & coapoſtoli ſunt illi, qui ſub eo diſtinctas &c. de quibus ſecunda pars concluſionis uerificatur. concl.m

Pro primatu Petri ſup & coapoſtolos.

¶Nec obſtat textus: quòd ly quodcunque ligaueris &c. ſit à Chriſto dictum antequàm diceret ly quorum remiſeritis &c. quaſi inde argumentari poſſit, quòd non de iuriſditione (ut dictum eſt) ad Petrum loquatur: cum iuriſditio ſequi debeat ad poteſtatem ordinis. quæſt. 17. art. 2. ad ſecundum, nō antecedere. Hoc inquàm, non obſtat. quia obiectio talis ex mutilo, non pleno, intellectu literæ textualis prodit. Nā cum ly quodcunque ligaueris ſuper terram &c. ſit promiſſorium (ut contextus etiam monſtrat, connectens hoc illi promiſſioni. Tibi dabo claues

mittẽdi peccata, intelligitur de poteſtate, quæ conſequitur ordinem, vnde. & ſacerdotibus, quãdo ordinatur, illa verba dicuntur: ſed Petro ſingulariter dedit poteſtatẽ dimittẽdi peccata, Matt. 16. intelligitur quòd ipſe præ alijs habet poteſtatẽ G iuriſdictionis, poteſtatas autẽ ordinis, quantum eſt de ſe, ſe extendit ad oẽs abſoluendos, & ideo indeterminate dominus dicit, Quorum remiſeritis peccata, intelligẽs tamẽ quòd vſus illius poteſtatis eſſe deberet, præſuppoſita poteſtate Petro collata ſecundum ipſius ordinationem.

alanes regni cœlorum,) & promiſſorĩom expectet de ſe promiſſi exhibitionem proclariori notitia, intelligi debet: quòd Sanctus Thomas, veluti ſemper in doctrina ſua clarus, accepit ly quodcumque ligaueris, prout etiam complementum promiſſionis concernit. Complementum modo promiſſionis illius tunc factum eſt, quando Chriſtus, Ioan. 21. Petrum coram alijs omnium agnorumq; ſuorum uniuerſalem paſtorem inſtituit: ut pulchrè fuit declaratum. q. 17. ar. 1. appen. Tunc enim illud promiſſũ, Dabo tibi claues regni. Et quæcunque ligaueris &c. actualiter erga Petrũ adimpleuit; quo niã paſcere oues Chriſti uniuerſaliter eſt ecclesiam ſuper ſe, tanquàm Chriſti vicariũ, ædificatã ſuſtinere claues regni cœlorum habere, ligandi atque ſoluendi poteſtatem ad utilitatem eccleſiæ poſſidere: adeò quòd illud Ioan. 21. eſt tanquàm declaratio ſummaria quid nominis illius, Matth. 16. Ac ſi Petro dixiſſet Chriſtus, ſuper hanc petram ædificabo &c. & tibi dabo &c. & quodcunque ligaueris (.i. poſtquàm H tibi, datæ à me fuerint iſtæ claues) ſuper terram &c. hoc eſt, Ego faciam te uniuerſorum agnorum meorum, & ouium, paſtorẽ. Cum ergo videant clariſſimè omnes, quòd Petrus eſt, Ioan. 21. factus talis paſtor, fateantur, oportet, iuriſditionem illam in ly quæcunque ligaueris &c. inclutam tunc ei ſoli primòm effectualiter datam. Reſtat ergo: quòd, cum Sanctus Thomas (ut dictum eſt) per ly quæcunque ligaueris &c. cointelligat etiam promiſſionis complementum, ſub ly quæcunque &c. dictum Matth. 16. intendat etiam dicto illi correſpondentia in Ioan. 21. Ex textu igitur huius reſponſi plenè intellecto negandum uenit illud pro obſtaculo ſuprà intellectum, quòd ſcilicet iuriſditio Petro data non ſequatur, poteſtatem ordinis datam a Chriſto per ly. Quorum remiſeritis &c. Vide: quàm conſonanter, & ordinatè. Chriſtus poteſtatem ordinis ſuper corpus ſuum myſticum (nã ſuper corpus ſuum verum dederat in ultima cœna) dat omnibus apoſtolis Ioan. 20. poteſtatem autem iuriſditionis, quam I Matth. 16. promiſerat, dat ſoli Petro Ioan. 21. Quaſi ergo, ſecundum textualem reſponſionem, dixerit. Vobis omnibus apoſtolis meis poteſtatem clauium do; ſic tamen, ut uſus poteſtatis huius eſſe debeat: ſecundum iuriſditionem à Petro apoſtolo uobis communicandam.

Eſſe vicariũ generalẽ Chriſti, quid ſit.

2m de maiori. Seram. R. Sibi propriam: non, ſibi diſconuenientem. §. Tunc &c Quòd enim omne peccatum reſpectu introitus cœli ſit obſtaculum eiuſdem, uel non eiuſdem, rationis eſt extra propoſitum clauis ad ſeram. Subſumere namque oportuiſſet, quòd omne mortale eſt eiuſdẽ rationis reſpectu clauis ſic, uel ſic modificatæ. Sed tũc negaretur tale ſubſumptum.

¶ NOT. Peccata illa dicuntur eiuſdem rationis reſpectu clauis ſic modificatæ; quando omnia per uſum talis clauis poſſunt dimitti, vel non dimitti: & dicuntur non eſſe eiuſdem rationis, quando aliqua illorum per uſum talis clauis poſſunt dimitti, aliqua non. Radix uerò, quare dimitti poſſint, uel non dimitti K eſt iuriſditio poſita, uel negata. Iuriſditio enim data ad dimittendum tale peccatum facit (ut uerbis argumenti correſpondeam,) ſeram eſſe propriam huic claui: negata autem facit, ſeram eſſe huic claui diſconuenientem. Nam per hoc, quòd iuriſditio tibi datur, fit; ut aperiendo remoueas tale obſtaculum introitus ad regnum: & per hoc, quòd iuriſditio ſuper tale peccatum tibi non datur, fit; ut tale obſtaculũ introitus, etiam ſi aperire ſeram coneris, ideſt etiam ſi de facto abſoluas, remouere non poſſis. & quare? Quia illa ſera uiui tuæ poteſtatis non eſt propria, idest non eſt conueniens; ſed diſconueniens. Vnde patet: quòd in textu & ly propria, ſumitur pro conueniente; & meritò ad iuriſditionem, tanquàm ad totius negotij radicem, recurritur. Quæ dicta ſunt de ſera propria, uel non propria, reſpectu clauis aperire uolentis patent quotidie in corporalibus: ex quibus, ut a ſimilibus uenientibus, præmiſſa diſce.

AD SECVNDVM dicendum, quòd clauis materialis non poteſt aperire niſi ſeram propriã, nec aliqua virtus actiua poteſt agere niſi in propriam materiam, materia autẽ propria poteſtatis ordinis efficitur aliquis per iuriſdictionem, & ideo ea nõ põt aliquis vti in eum, in quem iuriſdictio non datur.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd populus Iſrael vnus populus erat, & vnũ tantũmodo templum habebat, vnde non oportebat ſacerdotũ iuriſdictiones diſtingui; ſicut nũc in eccleſia, in qua congregantur diuerſi populi, & nationes.

F **3m illatio concluſionis.** Ergo &c. R. Negatur illatio. §. Non enim in hoc eſt ſimile de illo antiquo ſacerdote; & de iſto. Nam populus Iſrael unus populus erat, & unum &c. ut in litera. Non ergo ex minori perfectione noui teſtamenti (ut putat argumentum) fallaciam ideò committens ſecundum non cauſã, ut cauſam) prouenit, quòd iſte ſacerdos nõ poſſit in omnes, ſicut antiquus poterat: ſed ex unitate, & pluralitate nationum, atque templorum.

APPENDIX.

EX articulo habes.

¶ Primo quòd prauam teterrimas hæreſim Lutheri (Prat. Lutherani) dicẽtis: quòd abſoluere poteſt in ſacramento pœnitentiæ ſimus ſacerdos æquè, ut Epiſcopus & Papa. Itẽ Huſſitarum (Prat. Huſſitæ) dicentium: quòd ſacerdotem potiorem non facit dignitas, ſed uitæ meritum. Vide pro 1

Vid. p. Eccl. &c.

huius confutatione etiam q. 6. 19. art. 5. Item Aerij (Prat. Aeriani. Valden. Vvicl. Huſſ.) dicentis: ſacerdotes omnes pares eſſe; inter quoſuis ſacerdotes nullum diſcrimen eſſe, etiam inter epiſcopos. Item Pſeudoapoſtolorum. (ut refert Cardinalis Turrecremata, de eccleſia lib. 4. cap. 37.) dicentium: quòd nullus Papa Romanæ Eccleſiæ abſoluere aliquem poteſt à peccatis; niſi eſſet ita ſanctus, ſicut fuit Beatus Petrus Apoſtolus in uiuendo in omnimoda paupertate, & ſine proprio, & in humilitate; non faciẽdo guerras, nec aliquem perſequendo, ſed permittendo, quemlibet uiuere in ſua libertate. Vide etiam pro huius confutatione q. 19. ar. 5. Item Marſilij cuiuſdam (ut ref. idem Card. de Eccl. lib. 2. c. 53.) dicentis: quòd Papa non habet aliquam plenitudinem poteſtatis, abſque determinatione. i. conceſſione imperatoris. Vide pro huius confutatione etiam. q. 17. ar. 1. & q. 19. ar. 5. & q. 6. ar. 3, & 6. Item Ioannis Huſſ. (olim Concil. Conſtantienſi oſtẽſã) dicentis; Romanum Pontificem reliquis epiſcopis parem eſſe. Vide etiam, pro huius refutatione, ubi ſupra.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas, prædi- 2
I ctos meritò damnari à Concil. Trid. ſeſſio. 14. cap. 7. Magnopere ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere ſanctiſſimis Patrib. noſtris uiſum eſt: ut atrociora quædam & grauiora crimina nõ à quibuſuis, ſed ſummis duntaxat ſacerdotibus abſoluerentur. Vnde meritò Pontifices maximi pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia uniuerſa tradita cauſas aliquas criminum grauiores ſuo potuerunt peculiari iudicio reſeruare. Neque dubitandum eſt, quando omnia, quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, quin Epiſcopis omnibus hoc idem in ſua cuique diœceſi in ædificationem tamen, non in deſtructionem, liceat pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores ſacerdotes authoritate; præſertim quo ad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt. Hanc autem delictorum reſeruationem, conſonum eſt diuinæ authoritati, non tantum in externa politia, ſed etiam coram Deo uim habere. Hæc ibi. Nota ly Pontifices maximi; & ly ſuprema poteſtate; & ly in eccleſia uniuerſa; & ly pro illis (Epis) in K ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores ſacerdotes authoritate. & ibidem canon. 11. Siquis dixerit: Epiſcopos non habere ius reſeruandi ſibi caſus, niſi quoad externam politiam; atque ideo caſuum reſeruationem non prohibere, quo minus ſacerdos à reſeruatis uerè abſoluat; anathema ſit. Hæc ibi. Item ab Eugenio Papa, ſic. Placuit communi noſtro conſilio; ut nullus monachorum præſumat pœnitentiam dare. Hæc ibi; & recitantur 16. q. 1. placuit. Vbi dicit glo. quòd loquitur de monachis nõ habentibus populum. A ſimili dic, de non habentibus etiam priuilegium ad hoc, uel mandatum: & de ſacerdotibus alijs huiuſmodi. Item à Caliſto Papa ſic. Placuit; ut nulli ſacerdotum liceat, quemlibet commiſſum alteri ſacerdoti recipere ad pœnitẽtiam ſine conſenſu eius, cui ſe prius commiſit. Hæc ibi. 9. q. 2. Item à &c. ut q. 8. ar. 4. eluc. Item à Concil. Trid. Diſtincto populorum in proprias, certaſque parochias, unicuique ſuum perpetuũ peculiaremque Epiſcopi, parochum aſſignent, qui eas cognoſcere ualeat, & a quo ſolo licitè ſacramenta ſuſcipiant. Hæc

Reſeruatio caſuũ.

in

in ſeſſ. 24.c.13.de refor. Nota ly à quo ſolo licitè ſacramenta ſuſcipiant. Item ab eod. ſeſſ.14. c.9 de refor. Iure optimo diſtinctæ fuerunt diœceſes, & parochiæ, et unicuique gregi proprij attributi paſtores, & inferiorum Eccleſiarum rectores, qui ſuarum quiſque ouium curam habeant: ut ordo eccleſiaſticus non confundatur. Hæc ibi.
Item à Decreto 13.q.1. Eccleſias ſingulas ſingulis presbyteris dedimus, parochias, & cimiteria eis diuiſimus, & unicuique ius proprium habere ſtatuimus: ita uidelicet ut nullus alterius parochiæ terminos aut ius inuadat. Sit unuſquiſque terminis ſuis contentus. Hæc ibi. Nota ly ita uidelicet ut &c. Contra illos errores, qui de Papa ſupra loquuti ſunt, uide etiam q. 17. art. 1. appen. Concilium Florentinum; & illa ſufficiant: notando (ut multa unico verbo diſcas) uigilanter ibi ly quem admodum etiam in geſtis œcumenicorum conciliorum, & in ſacris canonibus continetur. Item à Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 15. Vide q. 29. ar. 5. appen. damnationem Ioãnis Huſſ. Item q. 1. ar. 1. appen. vide damnationẽ contra Lutherũ in Bulla Leonis.
3 ¶Tertio habes: quomodo per rationem præmiſſa dicta patrũ, pro quanto inſinuant, non omnem habentẽ claues poſſe illis uti in quemlibet hominem, & intelligas, & ꝓbes, & tuearis.
4 ¶Quarto vides: quomodo ueriſſima ex his doctrina præſens Angelica, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſacerdos poſſit ſemper ſuum ſubditum abſoluere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ ſacerdos non poſſit ſemper ſuũ ſubditum abſoluere. Sicut enim Auguſtinus in litera dicit. Nullus officio ſacerdotis uti[h] debet, niſi immunis ab illis ſit, q̃ in aliis iudicat, ſed quandoque contingit, quòd ſacerdos eſt particeps criminis quod ſubditus ſuus commiſit, ſicut cũ mulierem ſubditam cognouit, ergo videtur quòd non ſemper poſſit in ſuos ſubditos poteſtate clauium uti.

¶2 Præt. Per poteſtatem clauiũ homo ab omnibus defectib[s] curatur, ſed quandoque alicui peccato annexus eſt irregularitatis defectus, uel excommunicationis ſententia, à qua ſimplex ſacerdos liberare non poteſt, ergo vr̃ ꝙ non poſſit uti clauium poteſtate in illos, qui talibus irretiti ſunt.

¶3 Præterea, Sacerdotij noſtri iudicium & poteſtas per iudicium ueteris ſacerdotij figuratur, ſed minoribus iudicib. ſecundum legem non oĩa competebat diſcutere, ſed ad ſuperiores recurrebant, vt dicitur Exod. 24. Si quid natum fuerit quæſtionis inter uos &c.[h] ergo videtur quòd nec ſacerdos de grauibus peccati poſſit ſub ditum ſuum abſoluere ſed debeat ad ſuperiorem remittere.

SED CONTRA, Cuicumque committitur principale, committitur, & acceſſorium: ſed ſacerdotibus committitur quòd ſubditis ſuis Euchariſtiã diſpẽſent, ad quam ordinatur abſolutio à peccatis quibuſcũque, ergo ſacerdos ab oĩbus peccatis poteſt abſoluere, quantum eſt de clauium poteſtate.

Præt. Gr̃a oẽ pc̃m tollit, q̃tumcũque ſit parua: ſed ſacerdos ſacra diſpẽſat, quibus gr̃a datur, ergo quantum eſt de poteſtate clauium, de oĩbus pc̃tis abſoluere poteſt.

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ poteſtas ordinis quantũ eſt de ſe, extendit ſe ad oĩa peccata remittenda, ſed quia ad uſũ huiuſmodi poteſtatis requiritur iuriſditio quæ à maioribus in inferiores deſcendit, ideo poteſt ſuperior aliqua ſibi reſeruare, in quibus iudicium inferiori nõ cõmittat, aliàs[m] de quolibet poteſt ſimplex ſacerdos abſoluere hñs iuriſdõnẽ.[n] Sunt aũt quinq; caſus in qbus oportet ꝙ ſimplex ſacerdos pœnitẽtẽ ad ſuperiorẽ remittat. Primus eſt, qñ eſt ſolennis pn̄ia imponẽda, quia eius miniſter proprius eſt Ep̃s. Secundus eſt de excommunicatis, qñ inferior ſacerdos non põt abſoluere. Tertius, qñ inuenit irregularitatem contractam, ꝓ cuius diſpenſatione debet ad ſuperiorem remittere. Quartus de incendiariis. Quintus, quando eſt conſuetudo in aliquo Ep̃atu, quòd enormia crimina ad terrorem reſeruantur Ep̃o, quia conſuetudo dat, uel aufert in talibus poteſtatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ in tali caſu, nec ſacerdos debet audire cõfeſſionem mulieris, cum qua peccauit de illo pc̃õ, ſed debet ad alium mittere, nec illa dẽt ei cõfiteri, ſed dẽt petere licentiam ad aliũ eundi, uel ad ſuperiorem recurrere. ſi ille licentiã denegaret, tum ꝓp periculum, tũ q̃a eſt minor uerecundia, ſi tñ abſolueret abſoluta eſſet. Quod enim Aug. dicit, ꝙ non debet eſſe in eodem crimine, intelligendum eſt ſecundum cõgruitatem, non ſecundum neceſſitatem ſacramenti.

QVÆST. XX. ART. II.

79 CONCL. De quolibet poteſt ſimplex ſacerdos abſoluere, habens iuriſdictionem.

¶PROB. Quia ſimplex ſacerdos talis hẽt ptãtem remittẽdi q̃dlibet peccatum, ex ordine ſacerdotij; & uſum talis ptãtis ex iuriſdõne, quam habere ſupponitur.

¶ *Corollarium*. Ergo ſacerdos habens ſuperiorem nil ſibi peculiarius reſeruãtẽ nec de iure, nec de conſuetudine, nec de propria uoluntate (ſi deterur) poteſt abſoluere omnes ſubditos illius ſuperioris, & à quolibet peccato: dummodo ſuperior ille ſuus exponat ipſum pro confeſſionibus audiendis. Nam iuriſdõnem habet ſaltem delegatam. Vide q. 8. in ar. multis, & A cine. Alias ſine iuriſdictione aliqua non poſſet. Ergo patet ac ordinis illa, de qua in probatione concluſionis, remaneret tunc ligata, quo ad uſum ſuper corpus Chriſti myſticum, licet non quo ad uſum ſuper corpus Chriſti uerum.

Examen. Ly ad terrorem. Scilicet ſimul cum ueritate reſeruationis; non autem præſcindendo ab iſta ueritate. Nam infeſtas ergo hinc ad tui, multorumque, damnationem: iſte crimina enormia reſeruantur epiſcopo ad terrorem: igitur ego, ſi ab eis abſque licentia ſpeciali Epiſcopi abſoluero, teneberis abſolutus. Sed imo ad tui, tuorumque ſalutem infeſta illa enormia reſeruantur Epiſcopo ad terrorem: igitur & ego non poſſum uerè abſoluere ab illis, & ipſa crimina debent uitari è populo diligentiſſimè. Ratione enim que textus dixit ly reſeruantur, non poſſunt abſolui ueraciter ab inferiori: ratione autẽ, que dixit ly ad terrorem, debent cum maximo terrore: & non ita uulgariter, uitari è populo. Dum enim hęc dixit textus, & non unum tantum: ut phantaſiabãtur primus inſe ens; quaſi quòd dixiſſet textus ly reſeruãtur ad terrorem ſolũ. Rurſus. Ly conſuetudo. Siue antiqua ſcilicet, ſiue noua: ſiue pluribus, ſiue ſoli Epiſcopo rationabiliter vtſe. Hinc diuerſos Epiſcopos diuerſa ſibi pro diuerſitate locorum & perſonarum reſeruare uidemus: à quibus criminibus ſic reſeruatis inferior, etiam de facto abſoluens, non uerè abſolueret. Et hic Epiſcoporum omnium firmet expoſitionẽ pię dictam litteræ. De huiuſcemodi Epiſcoporum authoritate, uide Concilium Tridentinum ſeſſio. 14. cap. 7. quod & ſupra eſt c. r. appen. extenſum fuit ad t e hum

Ad terrorem.

Contra m

1 II. Ex Auguſtino. Debe. Secundum cõgruitatem: non, ſecundum ſacramenti neceſſitatem. § Tunc &c Licet enim confeſſarius, ſi abſoluet conſortem criminis, uel etiam aliàs perſonam, cuius crimen habet, uerè abſoluat: non tamen debere ipſum, ed minus criminis conſortem audire, nec abſoluere; ſed obſeruare in ſimili caſu id, quod litera dicit. Ex eo igitur, quòd abſoluit uerè, patet: quòd non eſt de neceſſitate ſacramen

ti.

u, ſacerdotem reperiri extra crimen illud, de quo abſoluit.

2ᵐ de maiori. Defectibus. ℞. culpæ: non, pœnæ. §. Tunc &c. Poteſt o. ſacerdos ab omni culpa (ſi iuriſdiõ... ...eat, & cenſura patiatur) abſoluere in foro pœnitentiali: remittendo pro relaxatione pœnæ eccleſiaſticæ, ſi quam culpa abſoluta annexam habet, ad ſuperiorem legitimum. Dixi ly ſi cenſura patiatur: quia in excommunicatione non poteſt fieri ſic. Non enim tenet abſolutio à peccatis, ſi detur ante abſolutionem ab excõmunicatione: cum huiõt cenſura ponat fideles extra communionem ſacramentatum, ex Conc. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de refor. 2. & extra de ſenten. excomm. cap. multis.

3ᵐ illatio conclusionis. Ergo &c. ℞. Si ſuperior de talibus peccatis iuriſditionem ſibi reſeruauerit. §. Tunc &c. Immò iam iam omnia per concluſionem, uelut cõſona, declarata.

F Vide ar. 1. appen. uerba Concilij, & rationem ab eadem Concil. adductam, ſupra q. 19. ar. 6.

¶ NOTATIO. Poſt prob. primæ concl. Item à maximis Põtificibus facto ſon iuridico; & quidem toties quoties: quãdo uidelicet ſibi de aliquibus abſolutionem reſeruant. Vt 17. q. 4. ſi qs ſuadente. Item de ſenten. excõ. conquæſtus. Item eod. ti. in 6. quicunque. Item de pœnitent. in Clem. cupientes. Item multotiẽs alibi; & quotidie in bullis urgentibus cauſis rõnabilibus ad hoc. Item à Papa Ioãne XXII. ſpecialiter damnari meritò errores prædictos, & alios Ioannis de Polliaco in extrauagã. Vas electionis. in hæc uerba. Authoritate Apoſtolica omnes articulos, & quemlibet eorũ, tanquam falſos & erroneos, & à doctrina ſacra deuios, condemnamus & reprobamus de fratrum noſtrorũ conſilio, doctrinam cõtrariam ueram & contrarium eſſe catholicum aſſerentes, ſ. quòd illi qui habentibus licentiam generalem audiẽdi confeſſiones confiẽtur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quàm ſi ea aliàs confeſſi fuiſsẽt eorum proprio ſacerdoti iuxta concilium Generale. Optantesque ueritatis uias notas eſſe fidelibus cunctis, & prędictis erroribus pręcludere aditum, nè ſubintrẽt errores, fel. recor. Alex. 4. & Clem. 4. Romanorum Pontificum prędeceſſorum noſtrorum ueſtigiis inniteñdo, uniuerſis & ſingulis diſtrictius inhibemus; nè quiſquàm pręmiſſus articulos (ut præmittitur) damnatos & reprobatos, & contenta in eis uel aliquo ipſorum, utpotè a catholicis mẽtibus reſpuenda, tenere audeat ſeu defenſare quomodolibet, uel docere. Hæc ibi. Vbi nota ly contenta in eis, uel aliquo ipſorum: quia licet non omnes errores hic in appẽ. prænarrati uerbaliter ſint in illa extrauagante, tamen omnes in iis, qui ibi narrantur, ſaltem quò ad ſenſum conueniunt. Item a Papa Caliſto 3. eiuſdem Ioannis damnati ſunt errores Romæ anno 1446. per bullam incipien. Inter cętera &c. & hæc habetur inter priuilegia ord. præd. (ut notatur in Direct. Inq. 2 par. ubi ponitur extrauagan. Vas electionis.) Item à &c. ut ſupra q. 8. ar. 5. appen. quem etiam locum iuuare potes per annotata hic. Item à &c. ut ar. 1. & q. 8. & q. 19. art. in principio huius appen. notatis.

Ad secundum dicendum, quòd pœnitẽtia ab omnibus defectibus culpæ liberat nõ autem ab oĩbus defectibus pœnæ, quia adhuc poſt peractam pœnitẽtiã de homicidio aliquis remanet irregularis, vnde ſacerdos poteſt de crimi- G ne abſoluere, & pro pœna amouenda debet ad ſuperiorẽ remittere, niſi in excõmunicatione, quia abſolutio ipſa debet præcedere abſolutionem à peccato, quia quamdiu aliqs eſt excomunicatus, non poteſt recipere aliquod Eccleſiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendũ, ꝙ ratio illa procedit quantum ad hæc, in quibus ſibi ſuperio- H res poteſtates iuriſdictionem reſeruant.

Articulus III.

Vtrum aliquis uti poßit clauibus in ſuum ſuperiorem.

Ad tertium ſic proceditur Videtur quòd aliquis non poſſit vti clauibus in ſuum ſuperiorem. Actus enim ſacramentalis quilibet requirit propriam materiam, ſed propria materia vſus clauium eſt perſona ſubiecta, vt dictum eſt, ergo in eo qui nõ eſt ſubditus, non poteſt clauibus ſacerdos vti.

¶ 2 Præterea, Eccleſia militãs imitatur triumphãtem, ſed in cœleſti Eccleſia inferior Angelus numquam purgat, aut illuminat, aut perficit ſuperiorem, ergo nec aliquis inferior ſacerdos põt vti actione hierarchica, quæ eſt ꝑ abſolutionem. in ſuperiorem.

¶ 3 Præterea, Iudiciũ conſciẽtiæ debet [h] eſſe ordinatius quã iudicium exterioris fori, ſed in exteriori foro inferior nõ põt excõicare, aut abſoluere ſuperiorẽ, [h] ergo uidetur quòd nec in foro pœnitentiali.

Sed contra, Superior prælatus etiam circundatus eſt infirmitate, & contingit ipſum peccare: ſed remedium contra peccatum eſt poteſtas clauiũ, ergo cum ipſe non poſſit in ſe ipſum claue uti, quia non põt eſſe ſimul iudex & reus, vĩ ꝙ poſſit inferior in ipſum clauis poteſtate uti.

Præterea. Abſolutio, quæ fit per uirtutem clauium, ordina- I tur ad perceptionem Euchariſtiæ, ſed inferior poteſt ſuperiori Euchariſtiam diſpenſare

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶ Primo quomodo ꝑ rationem interimas errorem cuiuſdam (ut refert Ioſeph Angles ord. mi. lib. flores theologicarum quæſtionũ, de confeſſ.) dicentis: quòd pœnitens eſt abſoluendus ſacramentaliter ab inferiori ſacerdote etiam à reſeruatis; hac lege, vt poſtea coram ſuperiore compareat non ut eum abſoluat: ſed ut cognoſcat uultũ pecoris ſui. Item errores multos, qui prænarrantur art. 1. & q. 8. art. 1. & 2. & 4. & q. 19 ar. 3. Item Ioannis de Polliaco dicentis (ut refert Cardinalis Turrecremata de Eccleſia lib. 2. cap. 65.) quòd Parochiani non poſſunt reduci in Deum per pœnitentiam, niſi mediantibus Parochialibus ſacerdotibus. Per hoc enim videtur ille Ioannes inſinuare: ꝙ ſacerdotes Parochiales poſſunt ſemper, immò etiam & ab omnibus abſoluere ſuos ſubditos: & quòd nulla reſeruatio caſuũ illis in hoc obſtare poſſit. Contra quod immediatè, præſens pugnat articulus. Item eiuſdem Ioannis (Direct. Inq. 2 par. q. 8.) dicentis: quòd Papa non poteſt dare licentiam generalem audiendi confeſſiones aliquibus, quin ipſi teneantur confiteri iterum eadem peccata Parochialibus ſacerdotibus. Immò nec Papa (ut inquit ipſe Ioãnes: referente eodem Cardinali ubi ſupra) nec Epiſcopus poſſunt audire confeſſiones Parochianorum, ita ut non teneantur iterum eadem peccata confiteri ſacerdotibus parochialibus. Ex his enim apparere poteſt: quòd ipſe Ioannes inſinuat ut ſupra: & pro tanto huc adducitur. Nam Papa & uel Epiſcopo abſoluentibus: ipſum recurrere ad Parochialem ſacerdotem recurrere monſtrat, quòd Parochialis habebat authoritatem ex ſe (ex quo ſcilicet eſt inſtitutus Curatus) abſoluendi quoſcunque ſuos ſubditos, & à quibuſcunque: nulla obſtante reſeruatione caſuum. K

2 ¶ Secundo habes quomodo per rationem oſtendas, meritò prædictos errores fuiſſe damnatos funditus à Conc. Trid. ſeſſio. 14. c. 7. & Canon. 11. ubi declarat reſeruationem caſuum rationabiliter à Pontificibus & Papa poſſe fieri: ita ut inferior ab iis reſeruatis nequeat abſoluere, & anathematizatur contrarium.

¶ Tertiò habes, quomodo per rationem præmiſſa patrum dicta, pro quanto ſacerdotem inſinuant non poſſe ſemper ſubditum ſuum abſoluere, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quarto uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & conſolidetur. 4

QVÆST. XX. ART. III.

Concl. Superior poteſtatem ſacerdoti inferiori dare põt, ut poteſtate clauium utatur in ſe ipſum: quamuis ipſe in ſe ipſum uti clauium poteſtate non poſſit. 80

¶ Examen. Ly ſuperior poteſtatem, ſcilicet iuriſditionis. Ly poteſtate clauium, ſcilicet ordinis. Duplicem ergo poteſtatem tangit concluſio: unam, quam iam habet inferior ſacerdos, & hæc

ſi peccat, ergo, & clauium poteſtate in ipſum, ſi ſe ei ſubiecerit.

Respondeo, Dicendum, quòd poteſtas clauium, quantũ eſt de ſe, extendit ſe ad omnes, ut dictum ' eſt, ſed quòd in aliquem ſacerdos non poſſit poteſtate clauium uti, contingit ex hoc quòd eius poteſtas eſt ad aliquos ſpecialiter limitata, unde ille, qui limitauit, poteſt extendere in quem uoluerit, & propter hoc etiam [n] ptãtem ſibi dare poteſt in ſeipſum, quàmuis ipſe in ſeipſum uti clauiũ poteſtate nõ poſſit, [a] quia poteſtas clauium requirit pro materia aliquem ſubiectum, & ita alium, ſibiipſi enim aliquis ſubiectus eſſe non poteſt.

Concl.ne

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ quàmuis eps, quem ſimplex ſacerdos abſoluit, ſit ſuperior eo ſimpliciter, eſt tamen inferior eo, inquantum ei ſe ut peccatorem ſubiicit.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ in Angelis non poteſt accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus ſuis ſuperiores ſubdãtur, ſicut accidit in hominibus, & ideo non eſt ſimile.

Ad tertivm dicendum, ꝙ iudicium exterius eſt ſm hoĩes, ſed B iudicium confeſſionis eſt quo ad Deũ, apud quẽ aliquis reddit minor ex hoc ꝙ peccat, non autem apud hoium p̃lationes: & ideo in exteriori iudicio, ſicut nullus in ſeipſum ſniam dare põt excõicationis, ita nec alteri committere nec ſe excommunicare, ſed in foro conſciẽtiæ poteſt alteri committere ſuam abſolutionem, qua ipſe uti non poſſit. [s] Vel dcd̃m, quod abſolutio in foro confeſ- C ſionis eſt principaliter poteſtatis clauium, & ex conſequenti reſpicit iuriſditionem, ſed excommunicatio reſpicit totaliter iuriſditionem, quantum autem ad poteſtatem ordinis oẽs ſunt æquales, non autem quantum ad iuriſditionem, & ideo non eſt ſimile.

hæc dr ptãs ordinis; aliam, quam ei tribuit de nouo ſuperior, & A hæc dicitur poteſtas iuriſdictionis, q. 17. ar. 2. ad 2m.

¶ PROB. [s] Quia ſacerdos inferior, quantum eſt de poteſtate clauium, poterat prius in ſuperiorem (cum talis poteſtas, de ſe, extendatur ad omnes:) & per ſuperiorem fuit ei limitata ſpecialiter ad aliquos: [s] Quia (ly quãuis &c.) poteſtas clauium req̃ris pro materia aliquem ſubditum (q6. 19. ar. 6.) & ſibiipſi aliquis ſubiectus non eſt.

NOT. Ly ſibiipſi. al. ſubie. non eſt. ſ. ꝓprie loquendo, & ſecundũ rem: & ſecundum totum. Hic. n. hõ ſm corpus cõſideratus eſt ſubiectus ſibi ſecũdum animam cõſiderato. Item hic homo eſt hic homo: inquantum uidelicet eodem termino utitur rõ pro ſubiecto, & prædicato. Cæterum hæc & ſimilia, non ſunt de ſenſu literæ: qm̃ uſus clauiũ diuerſitatem realem uerorum ſuppoſitorũ requirit: quod oſdit forma ſacramentalis dicendo, Abſoluo te. Nunquam autem ꝓpter ſm rem & totũ, uerificabitur: immo nec ſic uerificari poſſe intelliges: ꝙ ego ſim tu, uel ꝙ tu ſis ego: licet impropriè, i. iuxta quandã affectionis ſimilitudinem uerifice ſur, illud uulgatũ, Amicus eſt alter ego: & illud: Dij faciant, precor, ne moriatur ego.

1m de minori.

Subiecta. ℞. Vel ſimpliciter, uel ſcd̃m actum confeſſionis §. Tunc &c. ſufficis enim quòd quis ad hoc, ꝙ abſoluatur ab aliquo ſacerdote, ſit ei ſubiecta quo ad actum confeſſionis. i. ꝙ ſe ut peccatorẽ ex- D hibeat ei ut Chriſto miniſtro.

NOT. ſimilẽ, & forſan tibi clariorẽ, ſolutionẽ uide q6. 6. ar. 3. ad 2m. & q. 8. ar. 4. ad 4m. ſubiectionem in confeſſione quare faciat pctm̃ eſt, quia confeſſionis iudicium attẽditur quò ad Deũ: apud quem redditur quis minor ex hoc, ꝙ peccat (ut in ad 3m.) Ly inquantum ei ſe, ut pctõrem, ſubiicit. Non dicit, inquantum peccator eſt: qa aliqñ confeſſarius magis peccator eſt, q̃ confitẽs. Formalitas ergo, qua quis & Papa conſtituitur in eſſe ſubiectiuo quò ad actum confeſſionis, non eſt eſſe peccatorem præcisè, ſed confeſſario ſe, ut uerè peccatorem, ſubiicere. Ex hoc loco diſcas intelligere uerum ſenſum in litera Diui Thomæ: ſi quando inueneris ipſum dicentem, quòd prælatus confitens eſt inferior inquantum peccator (ut q. 6. ar. 3. ad 2m. Gloſabis n. tu, ly inquantum peccator. i. inquantum confeſſario ſe, ut pctõrẽ, ſubiicit. Quòd uero confitens perſeuerat ſuperior ſimpliciter ipſo cõfeſſario, hoc nihil omnino facit ad rem, ſed eſt penitus eſt extra E propoſitum; quoniam diuerſitas fori non præiudicat alteri foro, ſed unumquemque abſque alterius offenſa, etiam minima, in ſuo proprio eſſe libertimè dimittit. Horum omnium ſignũ eſt, ꝙ quis abſoluens quãtumlibet magnum p̃latum in foro iſto pnĩali non debet (ſi uult uitare pctm̃) dicere, Abſoluo uos, ſed Abſoluo te (ſecundum ritum S. Eccleſiæ:) & ꝙ ſic debeat dicere, ultra alia teſtimonia, trahitur etiam ex dictis, quia ſcilicet talis prælatus, in confeſſionis actu, eſt minor infimo ſacerdote ſuo confeſſario.

2m de maiori.

Imitatur. ℞. inquantum poteſt: nõ, in omnibus. §. Tunc &c. Nam in Angelis inferior nunquàm purget, illuminet, aut perficiat ſuperiorem, & quòd in hominibus hoc reperiatur, nõ prouenit ex eo, quòd Eccleſia militans non imitetur pro ſuo poſſe triumphantem: ſed ex eo, quòd ſuum poſſe non ſe extendit ad imitandũ hanc in tali perfectione; quòd ſcilicet in ſuperioribus nullus reperiatur defectus. Ratione enim peccati, quod in Beatis Angelis non eſt, ſuperior fit in iudicio quo ad Deum ſubiectus inferiori.

NOT. Quòd angelus inferior nunquàm ſupiorẽ illuminet, uide 1. par. q. 106. ar. 3. Ly aliqs defectus, rõne cuius &c. Sẽſus nõ eſt (quãuis ſufficienter uideri poſſit) ꝙ in Angelis non ſit aliquis defectus rõne cuius &c. quaſi ꝙ in eis ſit defectus aliquis. ſẽ non talis, ratione cuius &c. ſed eſt ſenſus, quòd in Angelis ipſis abſolutè nullus eſt defectus. Si. n. aliquis abſolutè in eis eſſet defectus; hoc ſufficeret ad faciendũ, quòd ſuperiores, in quibus defectus eſſet, ſuis inferioribus ſubderentur, rõne illius defectus ſaltem. Sic ergo ly defectus, ſumis ut in textu reduplicatiuè, nõ aũt ſpecificatiuè. i. ut defectus, non autem ut talis. Ad multa ſimilia tum in D. Th. tum alibi, reperta ex hac notatione iuuaberis, & iõ in talibus eſto cautus, nè ſẽſum falſum pro uero occurrentẽ ſumas. 2a Reſp.

3m maior.

Iudicium confeſſ dẽt eẽ ordinatius, q̃ iudiciũ exterioris fori ℞. non tñ dẽt attendi ſm idem. §. Tunc &c. Nam iudiciũ exterius attendit ſm hoĩes, ſed iudicium cõfeſſionis attenditur ſm Deum; apud quẽ aliqs redditur &c. ut in litera uſque excluſiuẽ ad ly uel dicendum. Vide, pro abundantiori captu, ſimilem ſolutionem, quæſtione 22. ar. 4. ad 3m.

Examẽ. Ly nõ aũt apud hoĩum p̃lationes. Scilicet, ſm rei ueritatẽ: & nõ ſolũ ſm inuẽtionẽ hoĩum. Ex hoc. n. ꝙ aliqs peccat non fit: ꝙ ſit minus p̃latus, uel habeat minorẽ authoritatẽ, in foro exteriori (ſm ueritatẽ loquẽdo) q̃ añ. Quòd aũt hoc uerũ ſit, imò & à Deo ipſo humanato ꝓbatũ: uide q6. 19. ar. 5. in tex. & eluc. & ẽs alibi. Vñ patet ignorãtia hæreticorũ, q cõfundẽtes unũ forũ cũ alio ex hoc, ꝙ uidebãt hoĩes eo ꝙ peccabãt fieri minores in foro interiori, inferebant inſulſè ſatis; ꝙ ẽt in exteriori foro ſic res ſe habebat. Ruſus. ly apud quem Scilicet, in foro pnĩali ſtando. Nam apud Deum (ut nunc, ad ſupradicta remittendo, dictum eſt) ſuperior non perdit authoritatem in exteriori, ob peccatum ſuum. Ignorãtia diſtinguẽdi diſtinguẽda, eſt cã errorũ.

Item illatio concluſionis.

Ergo &c. ℞. 2. Negat illatio. §. Rõ eſt: quia abſolutio in foro confeſſionis eſt principaliter poteſtatis clauiũ & ex conſequenti reſpicit &c. ut in litera. Vide 2m reſponſum in textu ly uel dicendum quòd &c.

Corollarium. Non ergo prædicta diuerſitas prouenit ex eo, ꝙ unum eſt ordinatius uel minus ordinatum altero: ſed ex eo ꝙ iudicandi modus in utroque eſt diuerſus (ut dicis prima rñſio) & ex eo, ꝙ iuriſdictio utrobique diuerſimode conſideratur (ut d. 2.) *Ex* ſecunda ergo reſponſione ad minorem argumenti dicas quòd in caſu excommunicationis inferior non habet ex ſe aliquid, unde poſſit in ſuperiorem: ſed in foro confeſſionis, idest pœnitentiali habet. Nam poteſtatem ordinis ex ſe, non à committente, habet. Vnde, quantum eſt ex iſta parte, habilior eſt quis ad hoc: quòd ſibi committatur abſoluere ſupiorem ſuum in foro pœnitentiali, quàm in exteriori. Ideo dicit textus, quòd non eſt ſimile, i. quia non eſt idem iudicium de poſſe ex ſe in ſuperiorem quo ad uſum clauium, & quo ad excommunicationem. Poteſt enim ex ſe aliquo modo uti clauibus in ſuperiorem: nullo autem modo uti iuriſditione in illum, niſi ex commiſſione. Vnde non licet inferre (ut argũ uolebat:) i. non poteſt quis ex ſe abſoluere ſuperiorem ab excõmunicatione er-

ſo

gu non poteſt ſacerdos ex ſe a peccatis abſoluere ſuperiorem. Licet enim utrobique requiratur iuriſdictio commiſſa (alioquin nec a peccans abſolueret:) tamen conſequentia illa, ut ſtat præciſè, neganda eſt pp dicta ſuperius: & in iſto ſecundo reſponſo negat (ut conſiderantibus textum patet.) Ex primo autem reſponſo ne inferas: quid ſuperior ex communicatus non poſſit committere inferiori, quod in ſua poteſtate eſt dare ei hanc authoritatem, ut ſeiſo ex communicatione abſoluat (hoc.n.nõ dicit tex licet ad pauca reſpicientibus uideatur ea eo poſſe deduci, & malè:) ſed memento D Thomam ſtare formaliter (ut ſolet) in eo, de quo loquitur. Et ergo ſat eſt. D.Th. cõcludere ibi: q. qui a prælatus ea eo, q. peccat, nõ amittit prælationẽ, nõ poteſt committere inferiori, ut ſe pp peccatũ ſuum excommunicet. Sic.n. inferior, ut inferior, haberet authoritatem ſuper ſuum ſuperiorem, ut ſuperiorem: quod eſt inconueniens. Iſte nanque ſuperior remanſit ſuperior in foro illo, in quo fertur excommunicatio: quia ex peccato ſuo nec ipſe amiſit prælationem in iudicio exteriori, nec inde inferior amiſit neceſſariam ſubiectionem. Cæterum non militat eadem rõ in caſu commiſſionis inferiori a ſe excommunicato factæ pro abſolutione per eum habenda ab ipſa cenſura. Nã in caſu iſto ſuperior, quoad forum exterius tem, ſubiacet pœnæ (nam excommunicatio pœna eſt:) & conſequenter rõne pœnæ huius cui non ſubiacet inferior, ſuperior ſuo ſimpliciter inferior eſt ſuperior ſm quid. Sic ergo & inferior ex commiſſione ſuperioris poteſt eundem ab excommunicatione abſoluere: & fori remanent quoad iudicium diſtincti. Nam rõne, qua ſuperior ſubiacet peccato, tanquàm inferior ſoluitur in foro pniæ: & rõne non hac, ſed qua ſubiacet pœnæ, tanquàm inferior ſoluitur in foro exteriori. Sic ergo textus formaliter (ut dictum eſt) loquenti nihil eſt diſſonum.

QVÆST. XXI.

De excommunicatione, in quatuor articulos diuiſa.

CONSEQVENTER uidendum eſt de excommunicatione. De qua primo conſiderandum eſt de definitione excommunicationis, & congruitate, & cauſa. Secundo de eo, qui poteſt excommunicare, & excommunicari. Tertio, de participatione cum excommunicatis. Quarto, de abſolutione ab excommunicatione. G

Circa primum quæruntur quatuor.

Primo, vtrum conuenienter excommunicatio definiatur.

Secundo, vtrum Eccleſia debeat aliquem excommunicare.

Tertio, vtrum aliquis pro aliquo temporali damno ſit excõmunicandus.

Quarto, vtrum excommunicatio iniuſte lata, aliquẽ effectũ habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum competens ſit definitio excommunicationis hæc, &c.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd incompetẽs ſit hæc definitio excommunicationis a quibuſdam poſita. Ex- H

APPENDIX.

1 EX art. habes. ¶ Primo quõ per rõnem interimas errorem Ioannis Vuiclef (teſtante Conc. Conſtantienſe loco citando infra) ſeditioſè dicentis; quòd populares, & ſubditi hoẽs pñt ad ſuum arbitrium dños delinquentes corrigere. Item: q. parochiani pñt pp pctã ſuorum prælatorum auferre ab eis decimas ad ſuum libitum. Item; q. Dñi tpales pñt ad arbitriũ ſuum auferre bona tpalia ab eccleſia, poſſeſſionatis habitualiter delinquẽtibus. In his.n. oibus uirtualiter inſinuat ab iſto Vuiclef q. ſubditus in ſuum ſuperiorem poteſt imperioſè: (& p tanto hic errores illius adducuntur) contra quẽ articulus pñs militat, & quidem a fortiori. Si.n. (iuxta articulum) ſubditus non põt in ſuperiorem etiã delinquentem, niſi præhabita iuriſdictione ab eo: multo minus ſine iuriſdictione in ipſum ſuperiorem poterit. Rurſus. Si ſubditus ſuperiorem delinquentem non poteſt malis. i. peccatis ſpoliare p K ſuo arbitrio: multo minus (& hoc cęcutientes uiderent) ſubditi ſuperiores delinquentes bonis eorũ ſpoliare poterunt ad arbitriũ ſuũ. Mõ non tñ populares, ſed ẽt dñi tpales ſacerdotib. inferiores ſunt: ut ſupra 1. q. 19. ar. 4. appen. p uerba Impatoris Baſilii a Synodo cõfirmata habitum fuit. Itẽ hẽs: quõ p rõnẽ ad 3ᵐ poſſis infringere eiuſdem Vuiclef errorem (teſte eod. Conc.) im pbè dicentis: quòd nullus eſt dominus ciuilis, nullus eſt Prælatus, nullus eſt Epiſcopus, dum eſt in peccato mortali.

¶ Secundu habes: quõ per rõnẽ oſtẽdas à fortiori (ut ſupra nũc, arguendo,) prædictos errores meritò damnari ab eod. Concil. Conſtant. ſeſſ. 8. ubi enarratis 45. erroribus ipſius Vuiclef, inter quos nu. 15. 16. 17. 18. prædicti collocatur, ſimilis damnatio ſubſequitur ſummariè. Hos ſancta Synodus præfatos art. 45. examinari fecit, & ſæpius recenſeri, quibus examinatis ſuit repertum, aliquos, & plures ex ipſis fuiſſe, & eſſe notoriè hæreticos, & à ſanctis Patribus reprobatos; alios non catholicos, ſed erroneos; alios ſcan- F daloſos, & blaſphemos; quoſdam piarum aurium offenſiuos; nõ nullos eorum temerarios, & ſeditioſos. Propterea Conciliũ pronunciat hæreticum Ioannem Vuiclef, ac memoriã eiuſdẽ cõdẽnat; & mãdat exhumari oſſa ipſius & cremari. Hæc ſubſtãliter ibi. Item a Deo Hier. 27. Nunc dedi ego oẽs terras iſtas in manu Nabuchodonoſor Regis Babylonis ſerui mei. Inſuper & beſtias agri dedi ei, ut ſeruiãt illi: & ſeruient ei oẽs gentes, & filio eius, & filio filij eiᵘ: donec ueniat tps terræ eius, & ipſiᵘ. & ſeruiant ei gentes multæ, & reges magni. Gẽs autẽ, & regnũ, qđ non ſeruierit Nabuchodonoſor Regi Babylonis, & quicunq; non curuauerit collũ ſuũ ſub iugo regis babylonis: in gladio, & in fame, & in peſte, uiſitabo ſup gentem illam, ait Dñs; donec conſumã eos in manu eius. Hæc ibi. Ecce q. idolatra eſt rex, non æquoẽ, ſed innocẽter eũ authoritatem hẽat ſup gentes. immo & tãtã ut dicat Deus, ſe uehementer caſtigaturum eos, qui ſub iugo regis babylonis non curuauerint collum. Quòd, ſi p rege idolatra tãtopere zelat Deus: quid faciet pro dño Chriſtianis, etſi peſſimi eſſẽt. Sufficiat ergo, q. reges quãtumuis mali (mõ legitimè intrauerint) ſint uerac iter reges apud Deum: ẽt q. apud Vuiclef, in damnationẽ eius, non ſint. Item a Io. 6. Nonne 12. uos elegi: & unus ex uobis diabolus eſt? En Iudas peccator maximus adhuc eſt apoſtolᵘ, miracula cum aliis facit &c. ut euangelium ſæpe contra Vuiclef narrat. Item a Papa Innoc. 3. de elect. & electi poteſta. innotuit. Ibi enim pro regula datur quòd par non habet imperium in parem, ubi gl. dicit, n. ſi ſi ei ſubiiciat. ut ff de iuriſ. om. iu. eſt receptum. & 2. q. 7. nos ſi incompetenter. In hoc.n.e. nos ſi incompetenter, Papa Leo 4. Ludouico Auguſto ex humilitatis diſpenſatione ſe ſubiicit: ueſtro inquiens, admiſſorum noſtrorum cuncta uolumᵘ emendare iudicio, ſi incompetenter aliquid egimus. Ergo multo magis in foro pniæ poteſt ſe ſubiicere uoluntariè inferiori ſupe
I rior quicunque alius ut habet concluſio. Item a Papa Nicolao Vuiclef damnatur diſt. 21. Inferior. Non poteſt iudicio inferior potiorem ligare: unde Propheta ait. Nunquid gloriabitur ſecuris contra eum qui ſecat in ea? Aut exaltabitur ſerra contra eũ, q trahit eam? His itaque diuina ſcriptura commemoratis, ſole clarius exhibuimus (Gl. i. probauimus:) non poſſe quenquàm, qui minoris authoritatis eſt eum, qui maioris poteſtatis eſt iudiciis ſuis adiicere, aut propriis diffinitionibus ſubiugare. Hæc ibi. Itẽ ab eodem ibidem cap. Denique. Illi qui ante nos fuerunt prouidam in eccleſiis conſuetudinem tradiderunt (hodie quoque in Romana eccleſia, quæ magiſtra eſt omnium eccleſiarum, imprætermiſſa ſeruatur) ita ut nullus ſacerdos, maiore ſuo non innuẽte ſacerdote, cuiuſlibet rei benedictionem dare nitatur: ſed antiſtior ſtans ad pronunciandam aliquam lectionem benedictionem quidem poſtulat; ſed ei quilibet inferior non audet benedicere. Cur hoc? Nunquid benedicere peccatũ eſt? Abſit. Sed p hoc
K innuitur, quantæ cenſuræ freno inferiores quique à ſuis præpoſitis iudicandis coercendi ſint; ſi hi nec, etiam benedicendi, iura ullum penitus obtineant. Hæc ibi: & a fortiori quidem contra Vuiclef, & pro articulo præſenti Diſcurre tu. Item à &c, ut q. 19. ar. 5. & alibi, in tex & elue.

¶ Tertio habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, pro 3 quanto a fortiori uel alio modo inſinuant, inferiorem non poſſe in ſuperiorem, niſi ſuperior & uoluntariè ſe ſubiiciat, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quarto uides: quõ ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & 4 declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XXI. ART. I.

CONCL. 1ª. Aliquis poteſt extra eccleſiam fieri per excommunicationem dupliciter, tantum. 81

¶ PROB. 1 Q a per baptiſmum ponitur aliquis in eccleſia dupli-

* Th. 4. d. 18. q. 2. a. 1. q. 1. & ſeq. 1. definitio.

dupliciter. Quia (ly tū) non poteſt dari ternū (ſcilicet quòd quis excludatur a cōmunione fideliū, nō autem à participatione ſacramentorum: cum fideles in ſacramētis communicēt.)

¶ Examen. Ly dupliciter. Pro declaratione huius termini uide textum: & ſic intelliges dicta in probatione atque concluſione, ſcilicet quòd per bapiſmum quis ponitur in eccleſia dupliciter, i. ad duo; & quòd per excommunicationem ab eccleſia ſecluditur dupliciter, i. ne illa duo, ſecundum ſuiipſius demerita iuſtè puniēda, participet.

¶ CONCL. 2ª. Præmiſſa diffinitio, ſcilicet excommunicatio eſt ſeparatio à cōmunione eccleſiæ quo ad fructum, & ſuffragia generalia, eſt competens.

¶ PROB. Quia præmiſſa diffinitio importat ſeparationem a ſacramentis (per ly quò ad fructum,) atque à cōmunione fidelium quantum ad ſpiritualia (p ly ſuffragia generalia.)

¶ NOT. In textu Diuus Thomas breuitati ſtudens concluſionem hanc ſecūdam, explicando medium. i. probationē eius, poſuit. Et hoc eſt: quod alibi annotatum fuit: uidelicet quòd Sāctus Doctor non ſemper directè reſpondet ad titulum, ſed quandoque radicaliter tantū ponēdo ſcilicet radicem, ex qua poſſit trahi reſponſio uerbalis ad ipſum: ut nūc, eluciddando textum, factum eſt.

concl. m

¶ CONCL. 3ª. D. ffinitio excommunicationis competens, & ſufficiens eſt hæc: Excommunicatio eſt a qualibet licita cōmunione fidelium ſeparatio.

* In iſte met cor.

¶ Corollarium. Ergo excommunicatio eſt ſernadum ſuum nomen. Interpretatur enim ſiue ethymologiatur excommunicatio. i. extra communionem poſitio.

¶ PROB. Quia per hanc d ffinitionem excluditur quis à ſacramētis eccleſiæ (ſcū

communicatio* eſt ſeparatio a A communione Eccleſiæ, quo ad fructum, & ſuffragia generalia. Suffragia enim Eccleſiæ ualent eis pro quibus fiunt, ſed Eccleſia h orat pro eis, qui extra Eccleſiam ſunt, & ſic eis ſuffragia Eccleſiæ ualent.

¶ 2 Præterea. Nullus amittit ſuffragia Eccleſiæ, niſi per culpam, ſed excommunicatio nō eſt culpa; ſed pœna, ergo per excommunicationem h non ſeparatur B aliquis à ſuffragiis Eccleſiæ communibus.

¶ 3 Præt. Fructus Eccleſiæ h non uidetur eſſe aliud quàm ſuffragia, non enim poteſt intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excōicatis non auferūtur, ergo inconuenienter utrunque ponitur.

¶ 4 Præterea, Excommunicatio minor quædam excommunicatio eſt: ſed per eam nō non perdit ſuffragia Eccleſiæ, b ergo definitio non eſt conueniens.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ille, qui per Baptiſmum in Eccleſia ponitur, ad duo aſcribitur, ſcilicet ad cœtum fidelium, & ad participationem ſacramentorum, & hoc ſecundum præſupponit primum: quia in ſacramentis participandis etiam fideles communicant: & m ideo aliquis poteſt extra Eccleſiam fieri per D excōmunicationem dupliciter. * Vno modo ita quòd ſepararetur tantum à participatione ſacramentorum, & hæc erit excōmunicatio minor. Alio modo, ita quod excludatur ab utroque, & ſic erit excommunicatio maior, quæ hic definitur. Nō autem poteſt eſſe tertium, ſ. q excludatur à communione fidelium, & non participatione ſacramentorum ratione iam dicta, * quia ſcilicet fideles in ſacramentis communicant, ſed communicatio fidelium eſt duplex. Quædam in ſpiritualibus, ſicut mutuæ orationes, & conuentus ad ſacra percipienda. Quædam in corporalibus actibus, qui quidem legitimi actus, & licita cōio his uerſibus continetur.

Si pro delictis anathema quis efficiatur.

Os, orare, uale, communio, menſa negatur.

Os ſcilicet, ne oſculum detur. Orate, ne cum excommunicatis oremus. Vale, ne ſalutentur.* Cōmunio, ne. i. in ſacramentis cum ipſis aliquis communicet. Menſa negatur, ne aliquis cum eis comedat.ᵖ Præmiſſa * ergo definitio importat ſeparationem à ſacramentis, in hoc qđ dicit, quantum ad fructum, & a communione fidelium quantum ad ſpiritualia, in hoc quod dicit. Et ſuffragia Eccleſiæ communia. ¶ Alia autem definitio inuenitur, q datur ſecūdum ſeparationem ab utriſque actibus, quæ talis eſt*. Excommunicatio eſt à qualibet licita communione fidelium ſeparatio.ʳ

AD PRIMVM ergo dcđm, quod pro infidelibus oratur, ſed C ipſi orationis fructum non percipiunt, niſi ad fidem conuertantur: ſimiliter, & pro excommunicatis orari poteſt, quamuis non inter orationes, quæ p membris Eccleſię fiunt, & tamen fructum non percipiunt, quamdiu in excōmunicatione manent: ſed oratur ut detur eis ſpiritus pniæ, ut ab excommunicatione ſoluantur.

AD SECVNDVM dicendū, quod ſuffragia alicuius ualent alicui, ſecundum quod ei cōtinuatur. Poteſt tamen actio unius alteri continuari dupliciter. Vno modo ex ui charitatis, quæ omnes fideles connectit, ut ſint unum in Deo, ſicut dicitur in Pſal. Particeps ego ſum, &c. & hanc continuationem excommunicatio nō intercipit, quia iuſte quis excommunicari non poteſt, niſi pro culpa mortali, per quam qs E à charitate iam diuiſus eſt, etiam ſi non excommunicetur. Iniuſta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non pōt, cum ſit de maximis bonis, quæ non poſſunt alicui inuito auferri. Alio modo per intentionem ſuffragia facientis, quæ in aliquem fertur pro quo fiunt: & hanc cōtinuationem excommunicatio intercipit, quia eccleſia per excommunicationis ſententiam ſeparat excommunicatos ab uni-

fideles ibi communicent) & a communione fidelium tū in ſpiritualibus (ut fiebat ſecunda d ffinitione) tum in corporalibus legitimis actibus (ut patet per ly qualibet licita.)

* In decr. 11. q. 3. ca. 16. 17. 18. 19. 24. 99. 107. & c. 3. & 10. con l. p

* In arg. to a. defin.

¶ Corollarium. Ergo ſecūda diffinitio ab iſta tertia differt in ſufficientia, licet conueniat in competentia. Eſt enim competens illa, ſed non ſufficiēs: quoniam (ut patet) de actibus ſpūalibus mentionē faciens corporales dimitit. Ideo Sanctus Doctor poſt ſecūdam uoluit plenioreм tertiā definitionem afferre. Poſſumus tamen forſan ad ſufficientiam eius aliquo modo ſaluandam dicere: q a principaliori faciens denominationem, in ipſo impliciè intellexit illud; quod erat minus principale, hoc ē corporales actus.

concl. ſ

1ᵐ de minori. Orat ℞. non tñ inter orationes, quæ pro membris eccleſiæ fiunt § Tunc &c. Nā concluſio ſecunda p ly ſuffragia eccleſiæ communia, intelligit orationes eccleſiæ nō qualeſcunque, ſed illas, quæ pro membris ſuis ab eccleſia fiunt.

¶ Corollarium. Orat igitur eccleſia quādoque pro excommunicatis (ut, etiam p infidelibus in die ueneris ſancto) non tanquàm p mēbris ſuis; ſed ut membra ſua fiant. Si enim pro eis, tanquàm membris actualiter ſuis exiſtentibus, oraret; rogaret Deum ut in excommunicatione & infidelitate manerent atque proficerent: ſicut, quia orat pro fidelib. tanquàm membris actualiter ſuis, rogat Deum, ut in catholica fide permaneant, atque proficiāt. Nunc autem ē contra: q̄m p illis orat Deum, ut ab excommunicatiōe ta ſeipſi ſcentes ſoluātur, & ut ab infidelitate reſilientes ad fidem cōuertantur.

2ᵐ de concluſione. Nō ſeparatur ℞. Ex ui charitatis, ſi ſit in ipſa: uō ex ui intentionis

tentionis ſuffragia faciennt. §. Tunc &c. Nam concluſio ſecũda, F per ly ſeparatio, intelligit ſeparationem ex ui intentionis, ſuffragia facientis trahentem robur.

¶ NOT. Excommunicatio, quæ diffinita eſt, datur in uniuerſali: & ppea data eſt rñſio hæc ad 2^m. Alioqnin, ſi daretur pro excommunicatione iniuſta, tñ ſum fuiſſet; q excommunicatio ſeparat & ex ui intẽtionis illius, & ex ui charitatis: ueluti ſi pro iniuſta, reſponſum fuiſſet; q excommunicatio ſeparat ex ui intentionis tantũ. Nũc autẽ, quia diffinitur in uniuerſali (.1. ſiue iuſta ſiue iniuſta ſit) reſponſum eſt quòd ex intentione facientis ſeparat, & relictũ eſt in ambiguo an de facto illo ſpeciali ſeparet à charitate. Vnde dictum eſt conditionaliter ly ſi ſit in ipſa charitate.

* Vt dicis Mag. 4. ſ. d. 18. §. 6. in ſi.

uerſitate fidelium pro qbus ſuffragia facit.* Vnde ſuffragia Eccleſiæ ei non proſunt, quæ pro tota Eccleſia fiunt, nec ex perſona Eccleſiæ oratio pro eis inter membra eccleſiæ fieri poteſt, q̃uis aliqua perſona priuata poſſit ad eius conuerſionem aliqđ ſuffragium per intentionem dirigere. G

AD TERTIVM dicendum, q fructus eccleſię non ſolum eſt ex ſuffragiis, ſed etiam ex perceptione ſacramẽtorum, & ex fructu fidelium.

AD QVARTVM dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, ſed aliquid ipſius participat, & iõ non oportet q totaliter ei excõicationis definitio conueniat, ſed ſolum quo ad aliquid.

3^m antecedens. Fructu. eccleſiæ non uidetur aliud quàm ſuffragia.

℞. Negatur: q hoc uerè uideatur. § Vt patet ex litera reſpondente. Ad rationem uero argumenti pro antecedente dr, q non tangit propoſitum: ut conſideranti literam reſpõſalem, & ipſam cõnitti illi applicanti, facile patere poteſt.

4^m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Nam definitio excommunicationis ſiue prima, ſiue ſecunda, ſiue tertia, data eſt de excommunicatione maiore (ſimpliciter loquendo) non aũt minore. Vnde non oportet: quòd ſecundum totum uerificetur aliqua illarum de minore ad hoc, quòd ſit conueniens.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl.

1 EX artic. habes primo: qũo per rõnem infringas errorem Lutheri (ut narratur in Bulla Leonis X.) dicentis, q excommunicationes ſunt tñ externæ pœnæ, nec priuant hominẽ communibus ſpũalibus eccleſiæ orationibus. Item Ioannis Vuiclef (Prateo. Ioannis Vuiclef) dicentis, excommunicationem à Papa aut a quocunque prælato inflictam non eſſe timendam. Item eiuſdem (ut in Conc. Conſtant. ſeſſ. 8.) dicentis: excommunicationem è Papa, uel à prælato alio, inflictam eſſe cenſuram antichriſti. Item Lutheri (Prateo. Lutherani) dicentis: excommunicationem non ſolum non eſſe timendam, ſed cum gaudio ſuſcipiendam & procurandam. Item eiuſdem (ut in Bulia Leonis prædicti) dicentis; q chriſtiani ſunt docẽdi plus diligere excommunicationem, quàm timere. Si. n. præſens art. Sancti Doct probatione validiſſima concludit: q excommunicatio tot mala ſecũ fert. nonne è diametro monſtrat illam eſſe pluſquàm timẽdã?

2 ¶ Secundo habes, qũo per rõnem oſtẽdas; p̃dictus errores meritò damnari à &c. ut q. 20. ar. 3. de Conc. Conſtancienſi cõn a Vuiclef. Item à &c a. ut q. 1. at. 1. app. & 3. par. q. 68. art. 9. de Bulla Leonis contra Lutherum. Item ab Anthero, Papa & martire, in Epiſto'a ad Epõs prouinciæ Beticæ & Toletanæ ſic. Veteri quidẽ in lege hr: q quicunque ſacerdotibus non obtemperaſſet, aut extra caſtra poſitus lapidabatur a populo, aut gladio ceruice ſubiecta contemptum expiabat cruore. Nunc uero inobediens ſpũali animaduerſione truncatur; & eiectus ab eccleſia rabido dęmonum ore diſcerpitur. Hæc ibi. Vbi uides quàm timenda ſit excommunicatio: tñ abeſt ut diligenda ſit uel procuranda. Item ab Vrbano Papa & martire, in epiſt. de communi uita & oblatione fidelium. Hæc fratres ualde cauenda ſunt & timenda &c. nè pœnam & mortem Ananiæ & Saphiræ incurrant & (quod peius eſt) anathema Maranatha fiant: etſi non corpore, ut Ananias & Saphira ceciderunt, animo tamen, quæ potior eſt corpora, mortua & alienata a conſortio fidelium cadant, & in profundum barathri labantur. Hæc ibi. Vbi patet, excommunicationem multo magis a morte corporali timendam: & ipſius excõicati omnis effectus horrendus. Quàm uero iniuſtiſſimè Romanum Pontificem titulo Antichriſti inurant patet ex dãnatione ipſorũ a tot ſcripturis infrangẽdis, & experientiæ tum antiquæ tũ nouæ p̃dictorum Pontificum conferendis. Antichrĩ. n. (ſm ſcripturas. 2. Theſ. 2. Daniel. 9. Math. 24. Mat. 13. 1. Machab. 1. & ſm Aug. lib. de Antichri ortu) erit à fide diſceſſio, hõ pcti, filius pditionis, abhominatio deſolationis, Elatio ſup oẽ qđ dr Deus, oñdẽs ſe ipſum Deũ, Veniẽs ſm opationem Sathanæ in oi uirtute ſignis & prodigiis mendacibus, Meſſiam ſe eẽ pnuncians, Chrm uero ſeduxiſſe orbẽ: Iudęos ad Ieroſolymam conuocãs, ut Iudaica gẽs ſ illum credat; triduo ſe reſurrexiſſe fingẽs, Ac tandem in nubes elatus à Michaele Archãgelo in tartara pfundiſſima præcipitatus. Hæc ſunt ex ſcripturis, (ut ſupius) deſumpta, quib. aptè & condemnantur oẽs q de Pontifice Romano aliquàm de Antichro ſentiunt, & Romanꝰ ipſa Pontifex Antichro cõtrarius) exp̃ẽtia accedẽte) luce clarius comprobatur. Qũo. n. diſceſſio eſt, ut à Chro hoĩes diſcedere faciat: ſi, vt eius vicarius, ad Chri ouile oues reducit? Aut qũo hõ pcti, ut alios ad peccandum educat, ſi tot legibus ac pœnis hoĩes à peccatis deterret? Aut qũo filius perditionis, ut faciat, & Chriſti præcepta perdat: ſi nihil magis in ſuis Decretis, legitimiſque conciliis, quàm ſacrorum Chriſti ſuſceptionem, ipſiuſque mandatorum obſeruantiam inculcat? Quæ uero abhominatio deſolationis ſtans ſup alas aut in altari, aut in loco ſancto, aut in loco ubi non oportet? Quæ nam elatio eſt contra omne, quod dr Deus? In quo nam templo ſedet oſtentans, ſe eſſe Deum? Qñ paſſi ſunt (inquit Aug.) ſe Dei inſtar, adorari Romani Pontifices? Quis horum iudicare conatus eſt, è ſcripturis ſe eſſe Meſſiam? Qñ dixerunt: Chriſtum ſeduxiſſe orbem? Qñ Iudaica gens in illos credidit? Qñ conuocarunt Iudæos Hieroſolymam? Qñ denique è triduo reſurrexiſſe ſe, mentiti ſunt? Aut qñ in nubes elati ab Archangelo Michaele mox in barathrum pfundiſſimum præcipitati fuerunt? Cæterum ad maiorem ueritatis huius oſtenſionem, quot Pontifices in illa Romana ſede martirio claruerunt? Quot doctrina ſingulari, uitaque unicè chriſtiana, in illa ſuprema ſede niruerunt? Quot inſignibus miraculis probitatis ſuæ à Chriſto Dño teſtimonium acceperunt? Neſcit autem Diuina iuſtitia patrocinium dare criminibus: ſed Deus ubique uerax, & omnis homo (quales ſunt præmiſſi) mendax. De hoc uide, ſi horum nequitias intimius cognoſcere uis, 1. par. q. 32. ar. 4. in elucid. ubi optima ſatisfiat, ultra prædicta. Item ſupra q. 74. at. 3. appen. de eccleſia Rom. & q. 20. art. 1. in corol. poſt ad 1^m. & q. 17. at. 1. appen. Item contra Lutherum uide Roffenſem ar. 23. 24. Quòd ſi addideris & articulum 25. ubi de primatu ſummi Pontificis diſputat; plenius impium os uerorum Antichriſtorum Romanum Pontificem falsò Antichriſtum uocantium obſtrues.

¶ Tertiò habes, qũo p rõnem oſtẽdis, meritò dictum fuiſſe à Greg. 9. de ſent. exc. c. Si quem ſub hac; & a Concilio, apud Palatium Vernis, habito, c. 9. excommunicationem maiorem a perceptione ſacramentorum, & a communione fidelium ſeparare, ut ſeq at. 4 adducentur ad literam authoritates horum. 3

¶ Quartò habes, quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto excommunicationem inſinuant a communione fidelium & ſacramentorum perceptione ſegregare, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quinto uides, quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & conſolidetur. 5

ARTICVLVS II.

Vtrum Eccleſia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd eccleſia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quædam eſt, ſed Rom. 12. prohibemur[h] maledicere: ergo eccleſia excommunicare non debet.

¶ 2 Præt. eccleſia militans debet imitari triumphantem, ſed ut in epiſtola Iudæ legitur Michael H

QVÆST. XXI. ART. II.

CONCL. Eccleſia in ſententia excommunicationis, quãtum ad duo imitatur iudicium diuinum, & ideo debet aliquẽ excommunicare.

¶ PROB.

eum altercaretur cum diabolo de Moyſi, non eſt auſus iudiciũ inferre blaſphemię, ſed ait: Imperet tibi Deus, ergo nec Eccleſia militans debet alicui iudicium maledictionis, & excommunicationis inferre.

¶2 Præterea, Nullus eſt in manu hoſtis tradendus, niſi omnino deſperatus: ſed per excõmunicationẽ traditur aliquis in manu Satanę, ut patet 1. Corin. 5. cũ ergo de nemine ſit deſperandũ in vita iſta. Eccleſia nullũ debet excommunicare.

SED CONTRA eſt, ꝙ Apoſtolus 1. Cor. 5. mandat quendam excommunicari.

Præterea, Mat. 18. dicitur de illo, qui eccleſiam audire contemnit. Sit tibi ſicut Ethnicus, & Publicanus, ſed Ethnici ſunt extra Eccleſiam: ergo illi, qui Eccleſiã audire contemnunt, per excommunicationem extra Eccleſiam ſunt ponendi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd iudicium Eccleſiæ conforme debet eſſe iudicio Dei, Deus autem peccatores multipliciter punit, vt ad bonum eos trahat, vno modo flagellis eos caſtigando, Alio modo hominem ſibi relinquendo, vt auxilijs ſubtractis, quibus à malo præpediebatur, ſuam infirmitatem cognoſcat, & humilis ad Deum redeat, à quo ſuperbus diſceſſerat: & quantum ad vtrumque, Eccleſia in excommunicationis ſentẽtia imitatur diuinum iudicium. Inquantum enim eum à communione fidelium ſeparat, vt erubeſcat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella caſtigat, inquãtum autem à ſuffragijs, & alijs ſpiritualibus ſeparat, imitatur diuinum iudicium quo hoiem ſibi relinquit, vt per humilitatẽ ſeipſum cognoſcens ad Deũ redeat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ maledictio poteſt eſſe dupliciter. Vno modo ita quòd in malo ꝙ irrogat, vel dicit, per intentionem ſiſtat, & ſic maledictio omnibus modis eſt prohibita. Alio modo ita, quòd malum, quod quidem maledicendo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur, & ſic maledictio quandoque eſt licita, & ſalutifera ſicut etiam medicus quandoque nocumẽtum infert infirmo, vt ſectionem, per quam ab infirmitate liberetur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd diabolus incorrigibilis eſt, & ideo non ſuſceptibilis alicuius boni per excommunicationis pœnam.*

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ex hoc ipſo quod aliquis ſuffragijs Eccleſiæ priuatur triplex incommodum incurrit, per tria, quæ quis ex ſuffragijs Eccleſiæ cõſequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis, qui habent, vel ad merendũ eis, qui nõ habent, & quantum ad hoc Magiſter ſentẽtiarum dicit, *quod gratia Dei per excommunicationẽ ſubtrahitur. Valent etiam ad cuſtodiam virtutis, & quantum ad hoc dicit, *quod protectio ſubtrahitur nõ quod omnino à Dei prouidentia excludantur, ſed ab illa protectione qua filios Eccleſiæ ſpecialiori modo cuſtodit. Valent, & ad defendendum ab hoſte: & quantum ad hoc dicit* quod diabolo maior poteſtas ſæuiendi in ipſum datur, & ſpiritualiter, & corporaliter. Vnde in primitiua Eccleſia quando oportebat per ſigna homines ad fidem inuitare: ſicut Spirituſſancti donum viſibili ſigno manifeſtabatur, ita & excommunicatio corporali uexatione a diabolo innoteſcebat: nec eſt inconueniens, ſi ille, qui non eſt deſperatus, hoſti datur, quia non datur quaſi damnandus, ſed quaſi corrigendus, *cum in poteſtate Eccleſiæ ſit, ex eius manu ipſum, cum voluerit eripere.

* Alias pœnam.

* Li. 4. ſẽ. d. 18. p. G. cir. fi.

* Mag. loco iam citato.

* Mag. poſt verba ab cita.

* Vt patet ex Aug. ſer. 12. in no. ſer.

¶PROB. Quia eccleſia inquãtum excõicato, per ſeparationẽ eius a communione fidelium, erubeſcentiam infert, imitatur diuinum iudicium, quo Deus per flagella caſtigat: &, inquantum ſuffragiis bonis eum iuſtè priuat, imitatur diuinum iudicium, quo Deus hominem ſibi relinquit: 2 Quia (ly & iden &c.) ex ſe patet (cum Eccleſia, in quibus poteſt, imitari Deum debere manifeſtum ſit.)

¶NOT. Vtrumque modum ſeruat Deus puniẽdo pctõres, ut eos ad bonum trahat ut inqt textus: quã intẽtionẽ & eccleſia in excõicando, quoſcũque excõicauerit, ſeruat. Hanc intentionẽ piam denotat in concluſione ly 16. Ly flagellis caſtigando. Scilicet, poſitiuis: ſiue corporalia ſint, ſiue ſpũalia. Poſitiuis, inquam: alioquin iſte modus nõ diſtingueretur à ſcdo. Nam ſecundus eſt ẽt caſtigatio per flagella. Imò flagellatio maior imponatur per ſm modum, quàm per primum. Peius enim eſt relinqui à Deo: quã aliàs flagellis quibuſcunque temporalib⁹ caſtigari ab ipſo. Hoc ipſum deſignatur ꝑ pſalmum 80. quando Deus de populo ſuo rebelle inquit, Dimiſi eos ſm deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis: & pſ. 88. Viſitabo in virga iniquitates eorum & in uerberibus peccata eorum, miſericordiam autẽ meam non diſpergã ab eo. Ecce quod ad caſtigationem flagellorum poſitiuorum ſequitur miſericordia. & ad derelictionem hominum ſm deſideria cordis eorũ ſequitur, ꝙ eãt in adinuẽtionibus ſuis; id quod maximam Dei indignationem ſ. de monſtrat. In utroq; tamen mõ (ut dictũ eſt) Deus, quãtũ eſt de ſe, intendit ſic uel ſic punitos trahere ad bonum, ſicut & eccleſia. Hinc patet, ꝙ ly iudicium eccleſiæ conforme debet eſſe iudicio Dei, intelligitur ſic: ꝙ ſ. eccleſia eſt conformis diuino iudicio non tm in illis duob. in cõcluſionis probatione expreſſis, ſed ẽt in intentione ipſius Dei ſic iudicia ſua exercentis.

¶Corollarium. Ergo pius eſt Deus & bñfaciendo & caſtigãdo & hoiem ſibi relinquendo: & oib⁹ his modis ꝓportionaliter pia eſt eccleſia ſpõſa eius. Hoc bñ nota contra hæticos in multis eccleſiæ pietati detrahentes. Pro quo & uide q. 18. ar. 3. uel ẽt q. 17. ar. 2.

1m Ex Apoſt. Maledicere ℞. in malo imprecato conſiſtendo ꝑ intentionem: non, malũ imprecatum ad bonum hominis illius, qui maledicitur, ordinando. S. Tunc &c. Nam (ut oñſum eſt) eccleſia in excõicando intendit bonum illius finaliter, qui excõicatur: non autẽ per intẽtionem ſuam ſiſtit in malo, quod excõicato infertur.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c.

℞. Negatur illatio. S. Nã de Diabolo & de hoib⁹ in uita pñti exiſtentibus, non eſt eadem rõ. Diabolus. n. incorrigibilis eſt, & ꝓpea non ſuſceptibilis alicuius boni per excõicationis pœnã: homines uero non ſic.

¶NOT. Ex hac rñſione non infertur, ꝙ Diabolus non poſſit excõicari addendo ſibi pœnam: ſed ꝙ excõicari non poſſit ad illum finem, ad quẽ excõicantur hoies. Sic. n. formaliter conſiſtit in ſilo rñſionis primæ D. Th. reſpondendo ad hoc ſcdm argm. Quid dixit rñſiu ad primũ? Quòd excõicatio fertur ab eccleſia in bonũ eius finale, qui excõicatur. Contra hoc inſurrexit ſm argm ꝓbãs ſub exemplo Diaboli, ꝙ excõicare nõ debet. Ad hoc reſponſũ eſt, non diuertendo ab intentione prius: ꝙ alia eſt rõ de Diabolo & de hoie, quo ad excõicationẽ. Nõ ergo per hoc negatum eſt ꝙ Diabolus nõ poſſit excõicari. Ad epiſtolam Iudæ igitur in argumẽto allatã dicẽdum eſt ex his: ꝙ Michael noluit excõicare Diabolũ, quaſi ꝙ per excõicationẽ huiuſcemodi latã poſſet aliqd bonæ cõuerſionis ſperare de Diabolo: nõ autẽ ꝙ abſolutè nõ poſſet ipſũ excõicare, ſi uoluiſſet; tanquã inimicũ Dei incorrigibilẽ acri⁹ puniẽdo.

2m de maiori. Traded⁹. ℞. quaſi dãnandus: nõ, quaſi corrigendus. S. Tunc &c. Licet. n. nemo uiuẽs deſpãd⁹ ſit oĩno de ſalutẽ ſua, & rõ nõ quaſi dãnandus excõicari debeat. i. in manu Diaboli hoſt. s holum tradi: rõ hõ dũ uiuit corrigi pt; & rõ qñ nõ corrigit ꝑ manus amicorum,

conuenienter traditur corrigendus per manus Dæmonum. F

¶ *Corollarium.* Ex his dicas: quod argu*m* ſic gloſatum non eſt contra, ſed pro concluſione. Quia.n. homo quantumcunque peccator ui-uens non eſt omnino deſperandus, tunc ſit quod de eius correctio-ne debet curare Eccleſia, non autem non curare: & conſequen-ter quod debet eum (ſeruatis ſeruandis, ut intendit concluſio) excommunicare. Nam ſic eum, corrigendum, in manus Sathanæ dat 1. Cor. 5. Si ergo eum non excommunicaret, quando opus eſt: aut de eius correctione uideretur minus curare (quod Eccleſiæ matris pietatem dedecet,) aut uiuentem adhuc hominem aliquem pro omnino de ſalute æterna deſperato tenere (quod eum Eccleſiæ ſententia ſtare non poteſt) Vide 33 q. 2. Ancillam. Nemo deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt. Hæc ibi Leo Papa. Neque enim ſcimus, quid contingat ſequenti die 24. quæſtione 3. corripiantur.

De nullo deſperandum.

ARTICVLVS III.

Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd nullus pro temporali damno debeat excommunicari. Quia pœna non debet b excedere culpam, ſed pœna excommunicationis eſt priuatio alicuius boni ſpiritualis, quod omnibus bonis temporalibus præeminet: ergo pro temporalibus nullus eſt excommunicandus. G

¶ 2 Præterea, Nulli h malum pro malo reddere debemus ſecundum Apoſtoli præceptum: ſed hoc eſſet malum pro malo reddere.

APPENDIX.

Vil. p. c. Eccl. &c. 1 EX articulo habes ¶ Primo: quomodo per rationem interimas errores Ioannis Vuiclef, (Prat. Ioan. Vuiclef) dicentis: quòd nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, niſi prius ſciat eum eſſe excommunicatum à Deo. Item addentis quod ſi Prælatus excommunicat eum, quem neſcit eſſe excommunicatum à Deo, eſt ex hoc ipſe hæreticus. Item Ioannis Huſſ. (Prat. Ioannes Huſſ) ſubſcribentis Ioanni Vuiclef ſic: condemnatio quadraginta quinque articulorum Ioannis Vuiclef per Doctores facta eſt irrationabilis, iniqua & male facta. Item Albanenſium (Prat. Alban.) dicentium: quòd Eccleſia non poteſt excommunicare: & quòd non debet malos perſequi. Contra hos enim omnes articulus iſte ſancti Doctoris pugnat: dum pro excommunicando aliquo adducit ſolummodo inobedientiam eccleſiæ reſpectu diuini iudicij: non autem reuelationem ſpecialem de hoc ſibi factam, quod ille ſit excommunicatus à Deo, & concludit, quod debet Eccleſia excommunicare. H

2 ¶ Secundò habes: quo per rationem oſtendes, errores illos meritò damnati à Deo Exo. 22. maleficos non patieris uiuere. Item ab eodem humanato Matth. 18. Si autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus & Publicanus. Amen dico uobis, quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo. Ecce quod Chriſtus dat authoritatem excommunicandi, immò per ly ſit tibi ſicut Ethnicus, mandat, ut tanquam excommunicatus uitetur, qui eccleſiæ noluerit obedire: nullam omnino faciens mentionem de ſpeciali reuelatione facta diuinitus, quod iſte ſit excommunicatus à Deo uel quod Prælati eccleſiarum, qui ſub perſona apoſtolorum continentur, debeant prius ſcire ſpecialiter, hunc eſſe excommunicatum à Deo, antequàm eundem ipſi excommunicent. Contumacia igitur, ſecundum Chriſtum, ſufficit ad hoc quod aliquis excommunicetur: quam contumaciam uocauit ipſe non audire. i. non obedire eccleſiæ. I Quæcunque igitur iura contumaciam ſolam adducunt pro ferenda excommunicatione, per hoc damnant errores utriuſque Ioannis prædicti, & Chriſto in ſententia præmiſſa ſubſcribunt. Item damn. à Concil. Meldenſi. Nemo Epiſcoporum quemlibet ſine certa, & manifeſta cauſa peccati communione priuet eccleſiaſtica: quia anathema æternæ mortis eſt damnatio, & non niſi pro mortali debet imponi crimine, & illis qui aliter non potuerunt corrigi. Hæc ibi: & recitantur 11. q. 3. Ecce quod Concil. nullam prorſus facit mentionem de ſpeciali reuelatione, quod iſte ſit excommunicatus à Deo, antequàm ab eccleſia excommunicetur. Item à Concilio Aluerſi. ſic. Nullus ſacerdotum quemquàm rectæ fidei hominem pro paruis, & leuibus cauſis à communione ſuſpendat: præter eas culpas, pro quibus antiqui patres arceri ab Eccleſia iuſſerunt committentes. Hæc in 11. q. 3. Vbi ſolummodo excluditur ueniale peccatum ne ſi quis pro eo excommunicetur. Nota ly præter eas culpas, pro quibus antiqui &c. quod uidelicet ibi à concilio non dicitur, quod expectetur reuelatio ſpecialis de excommunicatione huius à Deo, antequàm excommunicetur ab Eccleſia. Item à Conc. Triburienſi ſic. Certum eſt: pro his tribus criminibus aliquem excommunicari deberet cum ad ſynodum canonicè uocatus uenire contempſit: aut ſi poſt quàm illuc uenerit, ſacerdotalibus reſpuit obedire præceptis: aut ſi ante finitam cauſæ ſuæ examinationem à Synodo abire præſumit. Hæc ibi: & recitantur 11. q. 3. Item à &c. in q. 20. art. 3. de K Conc. Conſtantienſi contra Vuiclef. & q. 1. art. 1. appen. Item à &c. art. 2. art. 1. & q. 19. art. 5. app. de Conc. Conſtantienſi contra Huſſ.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictum fuiſſe 1. Corin. 5. Ego quidem abſens corpore præſens autem ſpiritu iam iudicaui, ut præſens eum, qui ſic operatus eſt in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis uobis & meo ſpiritu, cum uirtute domini, tradere huiuſmodi hominem Sathanæ in interitum carnis: ut ſpiritus ſaluus ſit in die domini noſtri Ieſu Chriſti. Item manente dictum 11. q. 3. Omnis chriſtianus dilectiſſimi, qui à ſacerdotibus excommunicatur, Sathanæ traditur. Quomodo? Quia ſi extra eccleſiam Diabolus eſt: ſicut in eccleſia Chriſtus. Ac per hoc quaſi Diabolo traditur, qui ab eccleſiaſtica communione remouetur. Vnde illos, quos tunc Apoſtolus Sathanæ eſſe traditos prædicat, excommunicatos à ſe eſſe demonſtrat. Hæc ibi. Vbi, per ly quaſi, non intelligitur, quod per excommunicationem quis re uera non tradatur diabolo (ſed quòd non traditur ut finaliter damnandus, ſicut intendit diabolus) ſed corrigendus: quod non intendit diabolus. Vide reſp. ad 3m. Item a Papa Ioanne ſeptimo ſic. Engeltrandam uxorem Boſonis noueris &c. anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore, quod eſt eccleſia, recidit, credito percuſſam eſſe. Hæc in 5. q. 4. Item à Conc. Triden. ſeſſ. 25 cap. 1. de refor. Quòd ſi propter eſſe ſui contumaciam non perſonaliter, contumaces fuerint; liberum eſſe uult ſacroſancta ſynodus ordinarijs, per cenſuras Eccleſiaſticas aliaque iuris remedia, compellere. Hæc ibi. Item ab eodem ſeſſio 25. c. 3. de refor. 1. Quòd ſi &c. ſicque erga iudicem contumacia, tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio ſuo, præter alias pœnas, ferire poterit. Hæc ibi & infrà. Licebit iudici hoc ſpirituali gladio in delinquentes uti, ſi tamen delicti qualitas, præcedente bina ſaltem monitione, etiam per edictum, id poſtulet. Hæc ibi. Et ſupradicti quoque damnantur errores in principio narrati: quoniam de illa ſpeciali præuia ſcientia, pro excommunicando aliquo, nulla ibi mentio fit, cum tamen caſus illos ex-communicandi intendant, eannes exprimere, & exprimunt.

1. Theſ. 5.

Qñ liceat excõicare

4 ¶ Quartò habes: quo per rationem præmiſſa Patrum ac ſcripturarum dicta, pro quanto eccleſiam decernunt excommunicare aliquem debere, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXI. ART. III.

CONCL. 1a. Nullus excommunicari debet niſi pro peccato mortali. 5

¶ Examen. Ly debet. Non dicit, non poteſt. Nam multa de facto fieri poſſunt, quæ de iure fieri non debent. Quòd ſi fieret: pro ueniali utrum effectum ſuum haberet, uel ne: uide ar. ſequ. de excommunicatione iniuſte lata: & nota quod excommunicantes pro minimis cauſis a Concilio Agathenſi redarguuntur. 11. q. 3. Epiſcopi ſi ſacerdotali.

¶ PROB. Quia Iudex eccleſiaſticus debet a regno cœlorum ſolummodo excludere indignos (ut patet ſupra q. 17. ar. 2.) & nullus redditur indignus regno, niſi per peccatum mortale (cum charitas quæ eſt uia ducens ad regnum per mortale ſolum amittatur.)

¶ NOT. Quòd charitas ſit uia ad regnum ducens antonomaticè (ut intendit litera). i. plusquàm aliæ uirtutes, confirmatur per Apoſtolum dicentem. 1. Cor. 12. & 13. Adhuc excellentiorem uiam uobis demonſtro; ſi linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam &c. Vbi uides ad literam, ipſum uocare charitatem, quam illis demonſtret, uiam. Et non ſolum confirmatur ly charitas eſt uia ducens ad regnum, ſed et per hoc idem declaratur. Declarat enim ſiquidem (ut Apoſtolum inſpicienti patet:) quod charitas ita ducit ad regnum, ut & omnibus aliis uirtutibus det uigorem ducendi ad regnum. Textus ergo intendit quod charitas eſt uia ad regnum ducens: non quòd ipſa ſola ducat; ſed quòd ipſa ſola omnibus aliis uirtutem conferat, una ſecum, ducendi ad regnum.

¶ CONCL. 2a. Eccleſia pro damno temporali illato aliquem excommunicare poteſt.

¶ NOT. Dicit ly poteſt: non autem ly debet. Quando uero iſtam ſuam poſſibilitatem ad actum reducere debeat, uel non, uide in ſequ. app. per Concil. Trid. ibi tertio loco adductum.

¶ PROB. Quia aliquis mortaliter peccat damnificando aliquem

quem temporaliter (ut patet de damno notabili.)

¶ Examen. Ly tpaliter, ſiue damno tpali. Hoc accipitur dupliciter, ſ. & pro damno rerum, & pro damno morum: id quod D. Th. adnotauit in textu dicens ly corporaliter, uel in rebus moralibus. Poſtquàm. n. in concluſione dixerat ly damno tpali, ſubiecit in probatione concluſionis ly corporaliter uel in rebus moralibus, intelligens per ly in rebus moralibus, ſcandala: & per ly corporaliter, cætera damna. Damnificans. n. aliquẽ in reb. moralibus, offendit ipſum in anima (id quod uocatur ſcãdalum:) damnificãs uerò illum in cæteris rebus, dicitur offendere ipſum corporaliter, etiam quòd offenſio non fiat in corpore, inquantum offenſio, extra ſcandalum morum, dicitur offenſio corporalis. Dicemus ergo ex textu uirtualiter ſaltem edocti, quòd ſcandalum eſt offenſio alicuius in rebus moralibus: & q offenſio corporalis eſt oẽ dãnum, quod extra dãnificationem animæ directè fit (ut damnificatio in fama, in rebus, in ſpoliatione amicorum, & hmõi.) Cum igitur damnificatio animæ uel in corpore, uel in alia fiat, ſequitur q D. Tho. in textu ſic declarato ſufficienter complexus fuerit omne dãnum temporale.

*Act. 5.

* Et uide Aug. in quod. ſer. ſ. 11. & li. 3. cõ. Var. e. 1. & 2. c. 7.

*q. 17. a. 1.

Diffinitio ſcãdali clara.

Concl. m

concl. p

dere, ſi pro tali damno quis excõicatur, ergo nullo modo hoc debet fieri.

Sed contra eſt, quòd Petrus Ananiam, & Sapphiram ꝑ defraudatione pretij agri ſententia mortis damnauit: * ergo & eccleſiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

B

Respondeo, Dicendum, quòd per excommunicationem iudex eccleſiaſticus excommunicatos excludit à regno quodammodo: unde cum nõ debeat à regno excludere niſi indignos, ut ex definitione clauis * patuit, nec aliquis reddatur indignus niſi per peccatum mortale charitatem amiſerit, quæ eſt uia ducens ad regnum, ideo m nullus excommunicari debet niſi pro peccato mortali, n & quia in dãnificando aliquem corporaliter uel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit; ideo p pro dãno temporali illato Eccleſia aliquem excommunicare poteſt. q Sed quia excõicatio eſt grauiſſima pœnarum, pœnæ autem medicinæ ſunt ſecundum Philoſophum in 2. Ethic. * ſapientis autẽ medici eſt à leuioribus incipere medicinis, & minus periculoſis: ideo excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, niſi contumax fuerit, r uel non ueniendo ad iudicium, uel ante terminationem iudicij ſine licentia recedendo, uel ſ determinationi nõ parendo. * Tũc enim u poſtquam monitus fuerit, ſi contempſerit, contumax reputatur, & excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipſum faciat amplius. x

C

Ad primum ergo dicendum, q culpæ quantitas non mẽſuratur ex nocumento quod qs facit, ſed ex uoluntate qua quis facit contra charitatem agens, & ideo quàmuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

Ad secundum dicendũ, quòd cum aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, ſed bonum: quia pœnæ medicinæ ſunt, ut dictum eſt. *

A (ut in ſeq. concl. exprimitur.) Dixi, q ſub ly pœnæ tanquàm medicinæ ſunt, intendit &c. quia aliter probatio minus efficax uideretur ad propoſitum.

¶ CONCL. 2a. Poſtquàm aliquis monitus fuerit, ſi contempſerit, contumax reputatur, & excõicari debet à iudice non hñte iã, quid cõtra ipſum faciat amplius.

*Li. 2. c. 3. ante me.

Quòd aũt excõicatio, & aliæ cenſuræ, uel qñ excõicatio ex defectu eius non profuit medicinæ ſint. uide app. ſeq. circa ſi.

concl. ſ

¶ Corollarium. Ergo qd ſit contumax, du quo in tertia concl. habetur hinc.

¶ NOT. Hanc concluſionem, tanquàm omnium pmiſſarum declaratiuam, & limitatiuam in præcedentibus ubique ſub intelliga, ut & ad id faciendum hortaris (ſi bñ proſpiciat) a cõcilio Meldenſi ſupra ar. 2. app. adductũ. & Tridentino in ſequ. app. adducendo.

*Vide e. q. 6. c. 19. q. qi. & ſ Conc. Mileuit. c. 24 in ſi. Concl. u

¶ PROB. Quia ex prædictis concluſionibus probatis ſuppoſitur tanquã clara.

1m maior.

Pœna non dẽt excedere culpã. Rx debet tñ quãq; excedere nocumentum ab homine culpabili cauſatũ. §. Tunc &c. Licet. n. dãnum tpale, ꝑ quo excõicatio fertur ſit minus q̃ excõicatio (ut arguitur,) tñ pctm mortale, qd tali damno annectit, & ab excõicante conſideratur, non eſt minus quàm excõicatio. Vide a mẽſurationem quantitatis culparum, unde ſiat, in litera, ex qua bene notata, memoriæque mandata, ex infinitis erroribus, quos ignorantia quotidie parturiunt, liberaberis.

*In corp. art.

¶ CONCL. 3a. Excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, niſi ille, in quem ferenda eſt, contumax fuerit.

D

¶ Examen. Ly excommunicatio. ſ. quæ profertur ab homine. Nam illa, quæ profertur à iure, eſt pœna delicti (ſic pro exemplo 17. q. 4. ſi quis ſuadente,) ſicut illa, quæ fertur ab homine, eſt pœna contumaciæ. Dicitur autem a iure excommunicatio quæcunque a ſtatuto perpetuo lata eſt: a quocunque ſtatutum illud ſit, & ſiue in iure communi, ſiue in extrauagantibus, ſiue in bullis quotidianis ad perpetuam rei memoriam, ſiue in legibus ſynodalibus ſeu ſpecialibus, contineatur. Dr uerò excõicatio ab homine, quę non eſt perpetua, ſed ſpirat cum authore ſuo.

¶ NOT. Iſta cõcluſio nõ eſt cõtraria primæ, quãuis prima faciu nonnihil contrarietatur ad ipsã ſpectare uideat. Rõ eſt, qa prima cõcluſio dat negatiuè, non aũt affirmatiuè. ſ. dicit, q nullus excõicari dẽt niſi ꝑ pctõ mortali, non aũt, q ois peccãs mortaliter dẽat excõicari. Hoc. n. ultimum eſt falſum, & p iſtam tertiam concl. tanq̃ falſum reprobat, illud aũt primũ eſt uerũ, nec ab iſta cõcl. nullatenus improbatur. Immò (ut ꝓfundius D. Th. lra aperiatur) iſta tertia concl. tanquàm limitatiua eſt ultimæ partis concl. primæ. Quaſi dictum ſit, non niſi pro mortali excõicatio ferri dẽt, & ſolet iue. Verum pro mortali præcisè? Ad quam inſtantiã rñdetur non, niſi qñ mortali annectitur contumacia. Ly uel non ueniendo ad iudicium, uel &c. Hoc dictum textus confirmatur ad literam à Concil. Triburienſi, ſup. ar. 2. app.

¶ PROB. Quia Excommunicatio eſt grauiſſima pœnarum: & pœnæ, tanquàm medicinæ, dandæ ſunt (patet ex philoſopho.)

¶ NOT. Sub ly pœnæ tanquàm medicinæ ſunt, intẽdit D. Tho. hoc aliud ẽt, q uidelicet medicinæ (maximè ſi ſint graues) à ſapientibus medicis non dantur, niſi urgẽte maxima neceſſitate. Hæc aũt urgens neceſſitas, in ꝓpoſito, declaratur eſſe contumacia. Contumacia uerò ca'is declaratur conſiſtere uel in non ueniendo &c. (ut in lra,) & hĩ, in non obediendo ea contẽptu: ita q, iudex non habeat amplius, quid faciat ad ipſum corrigẽdum

2m Ex Apoſt. Malum. Rx. Qd ab infligente ad correctiõ ſdatus, cui infligatur, non ordinatur, nõ ẽt, qd ordinatur ad illius correctionẽ. § Tunc &c. Nam qñ eccleſia aliquẽ excõicat ꝑ dãno tpali, nõ intẽdit malũ ꝑ malo reddere, ſed bonũ ꝑ malo: qa ꝑ excõicationẽ latã uult corrigere ipsũ delinquentem, & a damno compeſcere tum illato ad reſtituendum, tum inferendo de poſſibili ad cautius euitandum.

E

¶ NOT. Ly cũ aliqs per pœnã aliquam corrigitur, nõ redditur ei malũ, ſed bonũ Noli ex hoc textu inferre (ut prima facie occurrit) uel q oĩs q uẽ excõicatur, ꝑ per iã illã corrigatur; uel q quãdo ꝑ illã nõ corrigit, tũc eccl. ſia reddat ei maiũ ꝑ excõicationẽ illatã. Sufficit. n. textus formalis locutio (q. ſ. pœna illa ſit de ſe & de intẽtione Eccleſiæ illã inferẽtis ordinata ad correctionẽ excõmunicati) ad hoc: q uerè dicat eccleſia malefacientĩ reddere bonũ per excõicationẽ. Vnde ad probãdũ illud qd ẽ textu adductũ eſt mox ibidẽ pro rõne ſubiungitur ly qa pœnæ medicinæ ſunt ſ. & de ſe, & de intentione medici ſunt ordinatæ ad ſalutẽ infirmi. Quòd aũt poſtmodũ aliq̃s excõicatus ad cor ſuũ redeat corrigendo ſe, uel non ſe corrigat; hoc quodãmõ eſt ꝑ accidens, & extra ꝓpoſitum reſpectu formalis locutionis: cum ab extrinſeco pendeat nõ ab intrinſeco, ſ. cum ex libero arbitrio effectualiter fiat non ex intentione Eccleſiæ. Licet. n. hæc intẽdat, q iſte per excõicationẽ corrigatur. ſ. uitam ſuam emendet; tamen per hanc bonam intentionem non facit Eccleſia, quòd de facto ille ipſum emendet. Alioqn oẽs ab Eccleſia excõicati ſeipſos emendarent: cum de oĩbus hoc intendebat Eccleſia. Rurſus. Ly cum aliquis ꝑ pœnã aliquã corrigitur, non redditur ei malum ſed bonum. Põt quoq; uniuerſaliter ſumi iſta propoſitio, & ly corrigitur accipi per ly corripitur. ſ. caſtigatur ſeu punitur. Ac ſi dictum eſſet. oĩ

Tria bona intendit eccleſia excõicato aliꝗ.

Contra multorū opinionē de pœnis. aliquis per pœnam quamcumque in præſenti uita punitur, non redditur ei malum (ut arguens, & multi alij credunt,) ſed bonum: & hoc quia pœnæ medicinæ ſunt, i. de ſe ordinatæ, ad bonum illius, qui punitur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum excommunicatio iniuſte lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod excommunicatio iniuſte lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationē protectio, & gratia Dei ſubtrahitur: quæ non iniuſte ſubtrahi poteſt, ergo excōmunicatio iniuſte lata non habet effectum.

¶ 2 Præterea, Hieronymus dicit,* quod eſt de ſupercilio Phariſeorum, æſtimare eſſe ligatum, vel ſolutum, qui ligatur vel ſoluitur, iniuſte; ſed eorum ſupercilium erat ſuperbū, & erroneum, ergo excommunicatio iniuſta nullum habet effectum.

G SED CONTRA. Secundū Greg. præcepta Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda ſunt: nō autem eſſent timenda, niſi aliquid nocerent etiam iniuſta ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, quod excommunicatio poteſt dici iniuſta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, ſicut cum ex odio, vel ex ira aliquis excommunicat, & [m] tunc excommunicatio nihilominus habet effectum ſuum, quamuis ille qui excōicat peccet* quia iu-

H ſte patitur, quamuis ille iniu-

*Super illud. M. 16. Tibi dabo claues t. 9
*Hom. 26. in Euāge. mediū hī 11. q. 3. ca. 1. & 17.

APPENDIX.

1 Vide ꝑ 5. Eccl. &c.

EX articulo hęc. 1 Primo quo per rationem tradi eius euellas errorem Ioannis Huſſ (ut refert Conc. Conſtantienſe, ubi infra) dicentis: quòd per cenſuras Eccleſiaſticas excommunicationis ſuſpenſionis uel interdicti, ad ſui exaltationem clerus laicalem populū ſibi ſuppeditat auaritiā multiplicat, malitiam protegit, uiam præparat Antichriſto. Cum n. non niſi pro mortali pertinacia ueſtito, & poſtquàm nō habuerit eccleſia quid amplius faciat pro ſaluādo ipſo peruicaci, excommunicatio fieri non debeat (ut monſtrat articulus*) patet iam ex hoc, quod per cēſuram hāc clerus laicos nō ſuppeditat, ſed adiuuat; auaritiam non multiplicat, ſed reſtringit; malitiam non protegit, ſed pro ſuo poſſe, arcet; uiam non parat Antichriſto, ſed Chriſto. Quòd ſi fortè excommunicandi poteſtate aliquis (quod neſcio) abutatur, ea minus circumſpectè in ædificationem fidelium exercendo: iam non de excommunicatione, ſed de excommunicationis abuſu, fit ſermo; ac propterea à ſimili non de cenſuris eccleſiaſticis, ſed de abuſu cenſurarum: ideòque a formali locutione circa ipſas ad materialem tranſitus. Quòd ſi ad materialem ſe tranſiſſe (quamuis non paruus error, in philoſophia eam, id reputeunt) dicat Ioannes Huſſ. ut articuli præſentis aciem ſubterfugiat, incidit in Scyllam cupiens uitare Carybdim. Intollerabilem enim ex hoc errorem ſuum eſſe manifeſtat coram uniuerſo mundo; & hoc in terminis ſuis. Non enim dicit quòd aliquis clerus, uel aliquis de clero, ſed quod clerus, per cenſuras &c. Quis modo uel mediocriter ſciens ignoret, quòd inter tot clericos aliqui ſint circa uſum excommunicationis benè ſe habentes: & conſequenter quòd cenſurarum abuſum omnibus indifferenter clericis attribuere, eſt non tantum erroneum, ſed etiam nimis temerarium?

Vt dī 4. ſ. ar. 18 §. 6. in ſi & q. ꝑ pleni ar. 2. 1. u art. 2. ad 3.

I

2 ¶Secundò igitur habes, quomodo per rationem oſtendas, errorem prædictum (ſiue formaliter, ſiue materialiter ſumatur) meritò damnari à Concilio Conſtantienſi ſeſſio. 15. cuius ſententiam damnatoriam contra Huſſ, uide quæſtio. 19. artic. 5 appen. item 1 &c. ut artic. 2. appen. Specialiter Matt. 18. Non enim Chriſtus poteſtatem cenſurarum ibi dediſſet Eccleſiæ (ut patet 1) ſi hanc de ſe eſſe in deſtructionem, & non in ædificationem, ſalutis; aut ab omni clero ſemper abutendam fore, ſciuiſſet.

K

3 ¶Tertiò habes, quomodo per rationem oſtendas, meritò fuiſſe à Concilio Tridentino ſancitum, quòd non niſi magna circumſpectione debeat quis excommunicationis gladio uti; & hoc ſeſſ. 25. c. 3. de refor. a. ſic. Quamuis excommunicationis gladius neruus ſit eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ad continendos in officio populos ualde ſalutaris, ſobriè tamen, magnaque circumſpectione exercendus eſt: cum experientia doceat; ſi temerè, aut leuibus ex cauſis incutiatur, magis contemni, quàm formidari, & perniciem potius parere, quàm ſalutem. Quapropter excommunicationes illas, quæ, monitionibus præmiſſis, ad finem reuelationis (ut aiunt) aut deperditis, ſeu ſubtractis rebus ferri ſolent, à nemine prorſus, præterquàm ab Epiſcopo decernantur; & tunc non aliàs, quàm ex re non uulgari, cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum examinata, quæ eius animum moueat; nec ad eas concedendas cuiuſuis ſæcularis, et Magiſtratus, authoritate adducatur, ſed totum hoc in eius arbitrio, & conſcientia ſit poſitum; quando ipſe pro re, loco, perſona, aut tempore eas decernendas eſſe iudicauerit. In cauſis uero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus eccleſiaſticis, cuiuſcunque

Ly valde ſalutaris facit pro ar. 2. & cō tra Huſſ.

Notent ij, ad quos pertinet.

F dignitatis exiſtant, ut quandocunque executio realis uel perſonalis in qualibet parte iudicij propria authoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe tam in procedendo, quàm in definiendo à cenſuris eccleſiaſticis, ſed liceat eis (ſi expedire uidebitur) in cauſis ciuilibus ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentibus contra quoſcūque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quæ locis pijs ibi exiſtentibus eo ipſo, quod exactæ fuerint, aſſignentur, ſeu per captionem pignorum, perſonarumque diſtrictionem, per ſuos proprios aut alienos executores faciendam, ſiue etiam per priuationem beneficiorū aliaque iuris remedia, procedere, & cauſas definire. Hæc ibi. Item meritò fuiſſe dictū à concilijs multis &c. ut ar. 5. appen. Item meritò fuiſſe inſinuatum, quòd medicinæ ſunt à Papa Innocentio 4. in Conc. Lugdunēſi. Cum medicinalis ſit excommunicatio, non mortalis, diſciplinans, nō eradicans, (dum tamē is, in quam lata fuerit, non contemnat) cautè prouideat iudex eccleſiaſticus, ut in ea ferenda oſtendat, ſe proſequi quod corrigentis fuerit, & medentis &c & hæc eadem in ſuſpenſionis, & interdicti, ſententijs uolumus obſeruari. Hæc ibi, & recitantur, de ſententia excommunic. in ſexto. Per hoc ergo etiam, a ſimili, colligitur, quòd ſuſpenſionis, & interdicti, pœnæ ſunt medicinales. Item à Concilio Arelatenſi 2 capitulo 30 Secundum inſtituta ſeniorum, ſi à communione ſacerdotali fuerit authoritate ſuſpenſus epiſcopus; hunc non ſolum a clericorum, ſed etiam à totius populi colloquio, atque conuiuio placuit excludi; donec reſipiſcens ad ſanitatem redire feſtinet. Hæc ibi. Ex prædictis confunditur etiam Hus; (ut bene conſideranti, & applicanti patet. Non enim tantum laicalis populus cenſuris eccleſiaſticis, ſed & Epiſcopus (quando opus eſt) corripitur, quod utique eſt ſignum euidenter eius errorem deſtruens.

Cauel

Item a concilio Carthaginenſi primo cap 3. Perſuaſio interdum prudentes ſolet arcere à peccatis: dum imprudentes debet metus huiuſcemodi conſtringere, ſi ſanum conſilium reſpuūt, & ſalutare mandatum. Si ergo laici, ſunt; poſt monitionem, ſi contempſerint, à communione ſeparentur. Hæc ibi. Propter ly debet, facit multum ad confirmationem articuli ſecundi: uel ly arcere à peccatis, monſtrat; quòd ſunt medicinæ, quantum eſt de ſe & de intentione eccleſiæ excommunicantis, uel alias cenſuras inferentis, licet ex defectu excommunicatorum uel aliter cenſuratorum quandoque mors ſequatur horribilior. Sed tamen, etiam tunc, medicinæ ſunt; quia in ſalutem, aliorum uidentium uiſque timore inde concuſſorum, proficiunt.

Cēſuræ eccleſiaſticæ ſ. ut medicinæ.

¶ Quarto habes: quomodo per rationem prædicta Patrum, 4 pro quanta aliquem ſic vel ſic pro damno temporali dicunt poſſe excommunicari, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quinto uides quomodo ex his vicisſim doctrina hæc Angelica, declaretur, & confirmetur. 5

QVÆST. XXI. ART. IIII.

CONCL. 1ª Excommunicatio iniuſta, ex parte excommunicantis tantum habet effectum ſuum, quamuis ille, qui excommunicat, peccat.

¶PROB. Quia 1 excommunicatio tunc habet effectum ſoſ, quando excommunicatus iuſtè patitur. & in excommunicatione iniuſta, ex parte excommunicantis tantum, excommunicatus iuſtè patitur: Quia 2. (ly quamuis &c.) excommunicans iniuſtè facit, & quicunque iniuſtè facit peccat.

¶CONCL.

¶CONCL. 2ª. Excommunicatio iniuſta ex parte excommunicationis, ita quòd iniuſtitia ſententiam nullam eſſe faciat, nõ habet ſuum effectum.

¶NOT. Duodecim caſus, in quibus excõicatio eſt nulla, hñr in gloſa ſexti decret. tit. de ſent. excomm. c. præſenti. Vbi paſſim allagat canones multos, ideo uide ibi.

¶PROB. Quia talis excõicatio non eſt excommunicatio.

¶CONCL. 3ª. Excommunicatio iniuſta, ita q̃ iniuſtitia nõ annullat ſniam, habet effectum ſuum. *concl.p*

¶PROB. Quia talis excommunicatio eſt excõmunicatio (hoc præſupponitur, ab oppoſito ex ꝓbatione concluſionis 2æ.) *concl ſ*

¶CONCL. 4ª. Excommunicatus iniuſtè, dummõ excõicatio non annullet ſententiam, debet humiliter obedire (& hoc erit ei ad meritum,) uel abſolutionem petere ab excõicante, uel ad ſuperiorem iudicem recurrere: ſi autem contẽneret, eo ipſo mortaliter peccaret. *Concl.u*

ſte faciat. Alio mõ ex parte excõicationis ipſius, uel quia cauſa excommunicationis eſt indebita, uel quia infertur ſententia iuris ordine prætermiſſo, & tunc ᵖ ſi ſit talis error ex parte ſententiæ, qui ſententiam nullam eſſe faciat, non habet effectum, ᵍ quia non eſt excommunicatio.ᵉ Si autem excommunicatio nõ annullet ſententiam, habet effectum ſuum,ᶜ & ᵘ debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum, uel abſolutionem petere debet ab excommunicã-

¶NOT. Ly humiliter. Hoc non tantum eſt limitatio de ly obedire, ſed etiam de ly petere abſolutionem. Debet enim talis humiliter petere abſolutionem, non per metum compellere. Alioquin abſolutio ſic obtenta non ualeret: & ipſo iure excommunicationem incurreret. Vide Papa Greg. 9. in Conc. Lugdun. dicit. Abſolutionis beneficium ab excommunicationis ſnia, uel q̃cunque reuocationem ipſius, aut ſuſpenſionis, ſeu interdicti, per uim uel metum extortam, pſitis conſtõnis auctoritate, omnino uiribus uacuamus, &c. Eos, qui abſolutionem, ſeu reuocationẽ hmõi ui uel metu extorſerint, excommunicationis ſniæ decernimus ſubiacere. Hæc ibi, & hñr in 6. Item. Quartam hanc concluſionem diligenter memoriæ mandato: ut & ab erroribus, in quibus nonnulli uiri alioquin ſapiẽtes decipiuntur, libereris; & proximos non ſcandalizes ex peccato magno inobedientiæ tuæ ſed ipſos una tecum ædifices. Item. Hanc ipſam concluſionem ueram eſſe, declarauit facto ſuo Conc. Trid. qñ in indice librorum prohibitorum mutilari & corrigi mandauit ſermones aliquos, ubi de tali caſu excõicationis cuiuſdam Ferrarienſis agebatur: ubicunque de hac re meminiſſet qõ, & qualiſcunque determinatio in ſermonibus illis contra iſtam Sancti Doct. quartam cõ- D cluſionem. Vnde mirandum ſatis de tanto uiro, & de aliis quibuſdam ipſum in hoc defendere attentantibus; q̃ D. Thomæ tã apertas literas contra ſe illorum reprobantes non uiderint.

¶PROB. Quia hoc, tanquàm clarum ex ſe, præſupponitur.

¶NOT. Clarum eſt hoc colligi ex Concilio decernẽte (ut ſupra notatione immediate ꝑmiſſa:) & ex Grego. ibi in 6. de his, q̃ ui metuſve cauſa fiunt. Nam ibi loquitur de abſolutione a ſententia excommunicationis, etiam iniuſtæ (ſecundum gl.)

¶CONCL. 5ª. Quando excõicatio procedit ex debita cã ex parte excõicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati; tũc ſi excommunicatus humiliter ſuſtinet, meritum humilitatis recompẽſat excommunicationis damnum.

¶NOT. Aduerte dñã inter quartã, & quintam concluſionẽ: q̃ in 4ª excõicatus dẽt petere abſolutionem, de qua re nihil dr in quinta. Rõ eſt: quia ſi quinto mõ excõicatus peteret abſolutionẽ, eo ipſo uideretur fateri, ſe eſſe in crimine, ꝓ quo excommunicatus eſt; cum tamen hoc falſum ſit (ut in textu declaratur.) Cõueniunt uero in hoc, q̃ uterque illorum excõicatorum debet humiliter ſe habere, non contemnere. Nam contemptus ipſe culpã de nouo faceret, ubi culpa non erat: & inde peremtum ibi generaretur, unde, humilitate addita, meritum ſperabatur. Excommunicatio igitur utroius modo iniuſta ſp timenda eſt: i. & non cõtemnenda, ſi culpa euadenda eſt, & humiliter ſuſtinenda aut & ſeruanda, ſi meritum inde habere uolumus.

¶PROB. Quia ut manifeſta ex ſe præſupponitur.

¶*Corollarium*. Ex his ergo oĩbus concluſionibus patet; q̃ excõicatio põt eẽ iniuſta ex triplici capite, ſ. ex parte, uel excõicantis (en 1ª concluſio) uel excõicationis (en 2ª, & 3ª,) uel excõicati (en 5ª.) Ex his & patet, quid debeat facere excommunicatus ſic uel ſic iniuſtè: quod ſ. nunquàm debet contemnere, ſed aliquando debet humiliter ſuſtinere (ut in 5ª;) aliquando ultra hoc debet humiliter obedire, & abſolutionem petere (ut in prima, & A tertia,) aliquando non tenetur obedire nec abſolutionem petere (ut in 2ª.)

¶Examen. Ly humiliter ſuſtinet. Non dicit in iſto caſu textus; q̃ humiliter obediat. Ratio eſt: quia ſub pœna excõicationis latæ ſniæ poteſt præcipi quandoque id, qd apud iudicem ſecundum allegata & ꝓbata iniuſtum eſt, & ſm rei ueritatem ei, in quẽ decernitur excommunicatio certò notam iniuſtum. Puta. Allegatur, & probatur apud iudicem Eccleſiaſticum, q̃ inter Bertam & Titium eſt mrĩmonium ſine impedimẽto aliquo; & inſtatur, ut cohabitẽt ſimul, ſibiq; ue inuicẽ reddant debitum. Ex alia parte Titius certò ſcit impedimentum ineſſe huic matrimoniali cohabitationi: ſed hoc apud iudicem illũ ꝓbare non poteſt. Ad inſtantiam ergo partis allegantis, & ꝓbãtis (ut ſupra) iudex fert excõicationem latæ ſniæ, ut Titius mõ prædicto cohabitet Bertæ. In hoc, & aliis eiuſdem tenoris caſibꝰ, loquitur quinta concluſio: & ideo nõ dicit, q̃ Titius debeat obedire, ſed humiliter ſuſtinere. Quæ Sancti Thomæ determinatio D declaratur ſimul & confirmatur ex reſponſo Papæ Innoc. tertij, de ſenten. excomm. Inquiſitioni tuæ reſpondentes credimus diſtinguendum: utrum ſi alter coniugum pro certo ſciat impedimentum coniugij, propter quod ſine peccato mortali non ualet carnale commercium exercere; quamuis illud apud eccleſiã probare non poſſit: an non ſciat pro certo, ſed credat. In primo caſu debet potius excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinere, quam per carnale commercium pctm̃ operari mortale. In ſecundo diſtinguimus, utrum habeat conſciam hmõi ex credulitate leui & temeraria, an ꝓbabili & diſcreta. Et quidem ad ſui paſtoris conſilium conſcientia leuis & temerariæ credulitatis explosa, licitè poteſt non ſolum reddere, ſed exigere debitum coniugale. Verum cum conſcientia pulſat animũ ex credulitate ꝓbabili & diſcreta, quamuis non euidenti & manifeſta; debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet: nè in alterutro uel contra legem coniugij, uel contra iudicium conſciæ cõmittat offenſam. Hæc ibi. Textus ergo ꝑ ly humiliter ſuſtinere, deno D tat: non eſſe faciendum, contra conſcientiam, qñcunque caſus eiuſdem tenoris cum recitato à Papa occurrerit: ſed nec tũc cõtemnendum, nec ſuperbè impugnandum imperium Pontificis, uerũ, ꝓ quanto põt fieri tuta conſcia, ſuperiori obediendum. V.g. Præcipit ſupior & cohabitationem cum altero coniugum, & mutuam debiti redditionem (ut ſupra.) Reclamat conſcia quo ad redditionem debiti certa de impedimento appoſito, non ãt quo ad reliquã cohabitationẽ: tunc (ſm textum ar. præſentis) cohabitet ſimul Titius ille cum Berta ꝓuidendo ẽt ei de neceſſariis pro uictu & ueſtitu; & non commiſceatur illi carnaliter. In cohabitãdo tamen uitentur occaſiones pcti mortalis: aut aliàs ẽt ꝓuideatur diſcretè apud præcipientem: nè qñ offendatur Deus. Ly annullet ſniam. Multipliciter ſnia dicitur nulla: qd longũ eſſet referre hic. Iõ Doctores Canoniſtas, & Caſuiſtas conſule de hac re, tit. excommunicatio de cauſa formali, tit. de ſent. excomm. uel tit. ſimili. Vide etiam no. poſt concl. ſecundam. *Caſus memorãdus pro conſcientia.* *concl.q*

te, uel ad ſuperiorem iudicem recurrere. Si autem contemneret, eo ipſo mortaliter peccaret.ᵃ Contingit autem quandoque q̃ eſt debita cauſa ex parte excommunicantis, quæ non eſt debita ex parte excommunicati, ſicut B cum quis pro falſo crimine in iudicio probato excommunicatur & ʸ tunc ſi humiliter ſuſtinet, humilitatis meritum recompenſat excommunicationis damnum.ᵃ

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quàmuis homo gratiam

1ᵐ de maiori. Protectio & gratia Dei. ✱ Vel ſaltem illa, quæ ex parte noſtra diſponunt ad protectionem & gratiam Dei. §. Tunc &c. Nam, excommunicatio iniuſtè lata habet effectum ſuum, (obſeruatis obſeruandis in concluſionibus) inquantum ſubtrahit illa, quæ ex parte noſtra ad gratiam diſponunt: nec aliter intelligitur concluſionum determinatio dicentium, quòd excõmunicatio iniuſtè lata habet effectum ſuum. Homo enim gratiam Dei iniuſtè amittere non poteſt: ut patet in litera.

¶NOT. Ly hõ gratiã Dei iniuſtè amittere nõ pt. Cõfirmatur hoc ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 11. ſic. Deus ſua gratia ſemel iuſtificatos non deſerit niſi ab eis prius deſeratur. Hæc ibi. Item ex Apoſt. ad Hebr. c. 12. Contẽplantes, nè q̃s deſit gratiæ Dei. Per hoc enim q̃ non dixit Apoſt. ne gratia Dei alicui deſit; ſed, ne aliq̃s deſit gratiæ Dei, denotauit q̃ hõ eſt primus ad deſerendum gratiam habitã, non autem gratia ad deſerendum hõiem; & conſequẽter q̃ hõ grãm Dei iniuſtè. i. ſine culpa propria, amittere nõ poteſt.

2m Ex Hieronymo. Eſſe ligatum. R. Quantū ad culpam: non, quantum ad pœnam S. Tunc &c. Nam quando in concluſionibus præſentis articuli, dicitur q habent effectum ſuum iniuſtæ excommunicationes, intelligitur quantum ad pœnam tantum (ut in litera reſponſi;) niſi aliud accedat, puta inobedientia. Non enim culpa naſcitur niſi ex nobis quod & Matth. 15. per ly de corde exeunt cogitationes malæ, & apud Chryſoſtomum per ly nemo læditur niſi à ſemetipſo, confirmatur.

Dei iniuſte amittere nō poſsit, poteſt tamen amittere illa iniuſte, quę ex parte noſtra ſunt, quę ad gratiam Dei diſponunt, ſicut patet ſi ſubtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur, & hoc modo excommunicato gratiam Dei ſubtrahere dicitus, vt in prædictis patet.* G

AD SECVNDVM dicendū, q Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pęnas, quæ poſſunt etiam iniuſte inflıgi à rectoribus Eccleſiarum.

QVAEST. XXII.

De his qui poſſunt excommunicare, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his qui poſſunt excommunicare, & excommunicari. H

*ar. 2. co. & ad 1 & ar. præſenti arg. 5.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem increpas errores Ioannis Huſſ (ut refert Cōcil. Cōſtantiēſe infra) Vul. p S. Eccl. &c. dicētis: q ſacerdos uiuens ſecūdum legem Chriſti, & habens notitiam ſcripturæ, & affectum ad ædificādū populum, debet pdicare; non obſtāte prætenſa excommunicatione. Item eiuſdem dicentis; q quilibet pdicantis officium de mandato accipit, qui ad ſacerdotium accedit; & illud mandatum debet exequi, non obſtante excommunicatione. Item Ioannis Vuiclef prius dicentis: q illi qui dimittunt prædicare, ſiue audire uerbum Dei, propter excommunicationem hominum, ſunt excommunicati, & (ſecundum Prat.) addentis, quòd in die iudicij habebuntur Antichriſti, & proditores.

2 ¶ Secundò habes: quō per rōnem oſtendas errores hos meritò damnari à Conc. Conſtantienſe ſeſſ. 8. contra Vuiclef, & 15. cōtra Huſſ: cuius ſnīam damnatoriam lege ſupra q. 20. ar. 3. de Vuiclef, & q. 19. ar. 5. de Huſſ. app. Item a Conc. Lateranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 11. ubi Leo poſt alia multa ſubdit. Sacro approbante Concilio ſtatuimus, & ordinamus: ut nullus tam clericus ſecularis, quàm cuiuſcunque etiam mendicantium ordinis regularis, aut quiuis alius ad quem facultas prædicandi tam de iure, quàm de conſuetudine, uel priuilegio, aut alias pertinet, ad huiuſmodi officium exercendum admittatur niſi per ſuperiorem ſuum diligenter examinatus, ac morum honeſtate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & uitæ exemplo ad illud opus idoneus reperiatur. Et hic quocunque poſtea prædicaturus acceſſerit de hmōi examine & idoneitate ſua per literas, ſeu alias ſuis examinatoris approbatoriiſque Epiſcopis & aliis locorum ordinariis fidem legitimè faciat &c. Si qui aūt contra præmiſſorum aliquid cōmittere quicquàm auſi fuerint excommunicationis ſnīam incurrant, à qua non niſi à Rom. Pontifice abſoluant. &, vt horum exemplo alij attentare ſimilia minimè audeant, eis prædicationis officium interdictum eſſe perpetuò decernimus, non obſtantibus quibuſcunque priuilegiis &c. Hæc ibi. Leo autem X. fuit poſt Concilium Conſtantienſe quod damnauit ipſos Vuiclef & Huſſ: & conſequenter per hoc q excommunicationem de nouo profert ut ſupra, demonſtrat, q loquit cōtra errones ab Vuiclef & Huſſ. prodierunt, & eos damnat. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 3. de refor. 2. ſi obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit: etiam contra eum, tanquàm de hæreſi ſuſpectum, procedi poſſit. Hæc ibi. Item a & c. ut ſupra ar. 2. appen. ubi oſtenditur quàm timenda ſit excommunicatio. Adde: quòd tales excommunicati, etiam de ſuſpicione hæreſis per Concil. Triden. notantur modo iam dicto: & conſequenter perpende hinc, quanti terroris ſit excommunicari, uel et excōicationi non obedire. Item à Concilio Triburienſi c. 3. ſic, Idcirco non potentiam oſtendentes ſed iuſtitiam exhibentes præcipimus & authoritate nīa iniungimus oībus regni nīi Comitib*, poſtq̄ ab Xpīs anathemate excōicationis pellunt, & tn̄ ad pœnitendū nō inclinant, ut ab ipſis comprehendantur: neq diuinū iudicium non uerentur, humana ſaltē ſentiant. Hæc ibi. Itē a Papa Eugenio 2. ex Concil. Rhemenſi, ſic. Qui excōicato, donec ab eo, q eū excommunicaretur, vel ab alio authoritate ſedis Apoſtolicę abſoluatur, ſcienter communicare præſumpſerit excommunicationis ſnīa ipſum teneri cenſemus Hæc ibi. Auditores ergo prædicatoris excōicati notoriè, anteq̄ abſoluatur vōs excōicati p Eugenium. Item à Conc. apud palatium Vernis, c. 9. ſic. Quòd ſi aliqs iſta oia contempſerit, & Eps emēdare minime potuerit: regis iudicio, exilio condēnetur. Hæc ibi: ubi in cōtextu eſt locutio de excommunicatione.

Circa quod quæruntur ſex.

Primo, Vtrum quilibet ſacerdos poſſit excommunicare.

Secundò, Vtrum non ſacerdos excommunicare poſſit.

Tertio, Vtrum excommunicatus, vel ſuſpēſus poſsit excommunicare.

Quarto, Vtrum aliquis ſeipſum, vel ęqualem, vel ſuperiorē poſſit excommunicare.

Quinto, Vtrum aliqua vniuerſitas excommunicari poſſit.

Sexto, Vtrum ſemel excōicatus excōcari poſsit vlterius.

ARTICVLVS I.

Vtrum quilibet ſacerdos poſſit excommunicare.

H AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd quilibet ſacerdos poſsit excommunicare.

3 ¶ Tertiò habes: quō per rōnem oſtendis: meritò dictum fuiſſe à Papa Greg. 11. q. 3. Snīa Paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta fuerit, timenda eſt Hæc ibi. Vbi inſinuatur: quòd excommunicatio iniuſta qſique hēt ſuum effectum: qui effectus multum timēdus eſt. De quo effectu in art. 2. & in Concilio apud Palatium Vernis c. 9. Vt ſciatis qualis ſit modus iſtius excōicationis: in eccleſiā non dēt intrare, nec cū ullo chriſtiano cibum, uel potū ſumere, nec eius munera accipere dēt, uel oſculū porrigere, nec in orone ſe iungere, nec ſalutare: antequā ab epō ſuo fuerit reconciliatus Hæc ibi. De quo & effectu loquutus eſt Greg. 9. de ſent. excōmuni. Si quem &c. a iudice excommunicari contingat: dicendum eſt, eum non ſolū minori quæ a perceptione ſacramentorum; ſed & maiori excōicatione, quæ a cō one fidelium ſeparat eſſe ligatum. Hæc ibi.

*Th in 4. d. 18. q. 2. a. 2. q. 1. & ſeq.

¶ Quartò habes: quō per rōnem præmiſſa dicta Patrum, pro quanto excommunicationem iniuſtam dicunt eſſe timendam, uel effectum ſuum habere, vel non contemnendam ſed humiliter obſeruandam, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶ Quintò uides: quomodo ex iis Angelica hæc doctrina uiciſſim conſolidetur, & declaretur. 5

I

QVÆST. XXII. ART. I.

CONCL. 1a. Illi ſoli poſſunt excommunicare, qui habent iuriſditionem in foro iudiciali. B 3

¶ PROB. Quia ligatio uel abſolutio, q hoīem obligat in cōparatione ad alios hoīes, ad forum publicū exterioris iudicij pertinet (patet ab oppoſito de foro pœnit.) & excōicatio hoīem obligat in comparatione ad alios homines (cum a fidelium communione ſeparet. q. 21. ar. 1.)

¶ NOT. In foro conſciæ, & in foro exterioris iudicij inueniuntur conuenientia & diſconuenientia. Conuenientia qdem ꝓ uta in utroque hō Deo reconciliatur per abſolutionē, uel nō reconciliatur p ligationem: in foro aūt iudiciali ultra hoc requiritur reſpectus ad homines, & ideo forus exterior dicitur iuriſditionē maiorem exigere, quàm interior.

K ¶ CONCL. 2a. Soli Epī ꝓpria authoritate & maiores Prælati, ſm̄ rōbiorem opinionem ꝓſūt excōicare. Epōrum noīe intelligit concluſio Epōs & non conſecratos, dummō electi & confirmati ſint, quāmuis non conſecrati. Nā pnt ea q ſunt iuriſdōnis, ut excōicare, ſuſpendere, interdicere, (extra de elect. & ele. poteſ. tranſmiſſam) licet nondum poſſint ea quæ ſunt ordinis epalis, ut ordines conferre, benedicere uirgines &c.

¶ PROB. Quia ſoli Epī, ac maiores Prælati habent iuriſdōnē in foro iudiciali ex propria authoritate, ſeu ordinariam.

¶ CONCL. 3a. Presbyteri parochiales non, niſi ex commiſſione eis facta, uel in certis caſibus eis à iure conceſſis, excommunicare poſſunt.

¶ Examen. Ly ex cōmiſſione. Conſuetudinē & priſcā p hoc intelligit: qm̄ talis conſuetudo eſt qdam tacita commiſſio: & dat iuriſdōnem. 9 q. 3. conqueſtus. Ly Presbyteri parochiales.. Nil aliud. ſ. habentes, præter hoc: q ſunt tales. Nam plebanus poteſt excommunicare ſubditos ſuos, de offic. iud. ord. cum ab eccleſiarum: niſi conſuetudo ſit in contrarium. Ly Presbyteri. ſ. ſeculares.

lares. Nam regulares in paſtorali cura conſtituti, puta prior con A uentualis, & Abbas, poſſunt excommunicare monachos ſuos de maio. & obed. eum in eccleſiis & de ſimo. ſicut qui tus nō poſſet prior clauſtralis. Rō oīum una eſt, q: de iure uel cōſuetudine habent ſubditos, & in foro contentioſo eccleſiaſtico eſt ius dicere xium hanc uenſſi mum, ut al àl probaram fuit canonicè) ſoiu in terris deſcendit omne ſacerdotium uer im: omnis p̄tas uera tum ordinis tum iuriſdictionis eccleſiaſticæ. & ſic de aliis prædictis. De hoc primatu Petri uide q̄ō 17. art. 1. appen. & q. 20. art. 4. Coroll. poſt primum.

pūr: qd nō pōt prior clauſtralis. Adde: q; prior cōuētualis ponitur p electionē canonicā: ſed clauſtralis nō. ſed ſolū ab Abbate, cuius eſt delegatus. Vñ nō, niſi mortuo Abbate, qñ eius uices p legē in oībus obtinet, pōt excōicare iure ſuo: ſicut & capitulū uacāte ſede, qñ gerit uices in ſpūalibus Epi mortui de maio. & obed. ii, q. Quāuis excōicatio ſit proprius muero Epi. 16. q. 2. niſi ſit maximè ſi cointelligatur ſolēnitate polita. 11. qō. 3. Debent. Vbi dr. Debēt 12. ſacerdotes epiſcopum circunſtare, & lucernas ardētes in manibus tenere, quas in cōcluſione anathematis uel excōicationis proiicere debent in terram, & conculcare pedibus. Deinde epiſt. ad parochias mittatur continens noīa excōicatorum, & causā excōicationis. Hæc ibi & in hoc ſenſu maximè, intelligitur cōcluſio ſecunda prædicta. De epiſtola mittenda loquitur ad hoc: ut excōicati uitentur, infra q. 23. ar. 1.

¶PROB. Quia p̄ſbyteri parochiales nō habēt propria authoritate iuriſdōnem in foro exteriori, ſed eā ex commiſſione habere poſſunt.

Excommunicatio enim eſt actus clauiū, ſed quilibet ſacerdos habet claues, ergo quilibet poteſt excommunicare.

¶2 Præterea, [h] Maius eſt ſoluere, & ligare in foro pœnitentiæ, quàm in foro iudicij, ſed quilibet ſacerdos poteſt ſibi ſubditos in foro pœnitentiali abſoluere, & B ligare: ergo etiam poteſt ſibi ſubditos quilibet ſacerdos excommunicare.

SED CONTRA. Ea, in quibus imminet periculum, ſunt maioribus reſeruanda, ſed pœna excommunicationis eſt valde periculoſa, niſi cum moderamine fiat, ergo non debet cuilibet ſacerdoti committi.

RESPONDEO, Dicendum, C quòd in foro conſcientiæ cauſa agitur inter hominem, & Deum, in foro autem exterioris iudicij cauſa agitur hominis ad hominem, & ideo abſolutio, vel ligatio, quæ vnum hominem obligat quo ad Deum, tantum pertinet ad forum pœnitentiæ, ſed illa, quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij, pertinet: & quia homo per D excommunicationem à communione fidelium ſeparatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet, & ideo [a] illi ſoli poſſunt excommunicare: qui habent iuriſdictionem in foro iudiciali, [a] & propter hoc ſoli Epiſcopi propria authoritate, & maiores Prælati ſecundum communiorē opinionem poſſunt excōmunicare. [3] Sed presbyteri parochiales non niſi ex commiſſione E eis facta, vel in certis caſibus: ſicut in furto, & rapina & huiuſmodi, [1] in quibus eſt eis à iure conceſſum, quod excommunicare poſſunt. [3] Alij autem dixerunt, quod etiam ſacerdotes parochiales poſſunt excommunicare, ſed prædicta [a] opinio eſt rationabilior.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod excommunicatio non eſt actus clauis directe, ſed magis reſpectu exterioris iudicij, ſed ſententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur, quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, ſecundum quod eccleſia militans eſt uia ad triumphantem, ideo etiam talis iuriſdictio per quam homo excommunicare poteſt, clauis poteſt dici, & ſecundum hoc à quibuſdam diſtinguitur quod eſt clauis ordinis, quam omnes ſacerdotes habent, & clauis iuriſdictionis in foro iudiciali, quam habent ſoli iudices exterioris fori. Vtramque tamen Deus Petro contulit, Matth. decimo ſexto, & ab ipſo in alios deſcendit, qui vtranque habent.

AD SECVNDVM dicēdum, quod ſacerdotes parochiales habent quidem iuriſdictionē in ſubditos ſuos quantum ad forum conſcientiæ, ſed non quantum ad forum iudiciale, quia non poſſunt conueniri coram eis in cauſis contentioſis, & ideo excommunicare non poſſunt, ſed abſoluere poſſunt in foro pœnitentiali: & quamuis forum pœnitentiale ſit dignius, tamen in foro iudiciali maior ſolemnitas requiritur, quia in eo oportet quod non ſolum Deo, ſed etiam homini ſatisfiat.

Concl. m

1m de maiori

Eſt actus clauium. Re. non tñ directè. §. Tūc &c. Licet enim quilibet ſacerdos habeat clauem ordinis, quæ dicatur clauis directè: non tamen habet clauem iuriſdōnis exterioris iudicij, quæ dicitur clauis potius indirectè. Quare autem directè, uel indirectè iſta, uel illa clauis dicatur: uide in textu.

concl. p

¶NOT. Ne mireris: q; p̄ās iuriſdōnis à Petro in alios deſcendat (ut hic dr.) & tñ q; epi propria authoritate (ut in ſecunda cōcluſione dr) habeant iuriſditionem. Non enim diſſident hæc: quamuis uideantur. Nam illa, quæ deſcendunt a Petro ſunt in duplici diſcrimine. Vel enim ab ipſo communicantur alicui p temporariam quandam commiſſionem: uel per ordinariam inſtōnē. Primo modo cōicata dñr haberi ab inferioribus nō propria authoritate, ſed delegata: ſecundo autem mō haberi ab inferioribus dñr authoritate non delegata, ſed propria. Inſtitutio enim prædicta trahit ſecum intrinſecè iuriſdictionem talem: & ideo non delegata dicitur, ſed propria ei qui ſic inſtituitur. Tales ſunt omnes epiſcopi catholici: in cuius ſignum dicuntur perpetui adminiſtratores talis uel talis eccleſiæ. Hinc patet, quod proprium non ſumitur hīc, ut dicit independentiam ab alio puro homine (ſic. n. eſt ſolius Petri propria authoritas) ſed ut dicit id, quod ſemper concomitatur eā ipſam. Ergo ly proprium poteſt conuenire pluribus, & tamen unicuique erit proprium.

conel. ſ

* Hoc eodem eo.

2m de maiori

Maius eſt. Re. quantū ad dignitatem non quantum ad ſolemnitatem. §. Tunc &c. Stat enim ſimul, & q; quilibet ſacerdos, poſſit exercere id, q; dignius eſt, abſolutè loquendo, & quòd non poſſit id, quod ſolemnius eſt. Nam in ſolemnitate, de qua loquimur, requiritur aliquid, quod non requiritur in illo digniori.

¶Examen. Ly utranque tamen Deus Petro contulit Matth. 16. Scilicet ſingulariter: ut habetur ad literam ſupra quæſt. 20. artic. 1. ad primum, & etiam ex hoc contextu. Niſi enim ſingulariter Petro contuliſſet, non diceret textus ly ab ipſo in alios deſcendit. Vt quid enim neceſſe eſſet, poteſtatem huiuſmodi à Petro deſcendere in alios: ſi alii hanc ſine Petro haberent? Quòd ſi non habent, ex hoc eſt quia Petro ſingulariter collata eſt. Hinc dicitur, & meritò quòd ſacerdotium in eccleſia eſt unum; quod eccleſia eſt una; quod regnum eccleſiæ eſt Monarchicum; quòd hierarchia eccleſiaſtica eſt ſubordinata; quòd eccleſiæ ſūt multa membra & unum corpus, & ſimilia. Ratio eſt omnium horum: quia omnia referuntur ad unum. A Petro enim (per ro-

De prima tu Petri in utraq; p̄tāte.

¶NOTATIO. Ligare & ſoluere in foro pœnitentiæ, ideò dignius eſt, quia & clauis hæc ordinatur directè ad regnum (ut in ad primum), & a ſacerdote tantum adminiſtratur (quæſt. octaua, artic. primo, & ſecundo.) Ligatio autem & ſolutio in foro exteriori non eſt ſic. Poteſt enim etiam non ſacerdos ſuper cenſuras ex commiſſione, & huiuſmodi cenſurarum clauis ordinatur mediatè ad regnum (ut in ad primum, & quæſtio. 19. artic. tertio, & nono, huius, ar. ſeq. & quarta diſtin. 19. quæſtio. prima, artic. primo.)

APPENDIX.

1 EX art.ne.habes primo:quõ per rõnem diſſicias errorem Antidiaphoriſtarum (Prat. Aotidiaphoriſtæ) dicentiũ q̃ epi nullam hñt iuriſdõnem. ¶Secundo habes,quõ per rõnem oſ̃das, illam meritò damnatã a Concil. Antiocheno ſic. Siquis præsbyter, uel diaconus, uel qlibet clericus deſerta eccleſia ſua ad aliã transeundam eẽ crediderit, & ibi paulatĩ tentet,quò migrauerit, ppetuo manere,ul terius miniſtrare nõ debet;præſertim ſi ab ẽpo ſuo ad reuertẽdũ fuerit exhortat*. Qđ ſi poſt euocationẽ ſui Ep̃i non obedierit,ſed inobediens perſeuerauerit,oĩnò ab officio ſuo deponi debere, nec aliq̃ ſpem reſtitutiõis hr̃e, decernimus. Si uero pp̃ hãc culpã depoſitum alius Ep̃s ſuſceperit ; & ipſe a cõi Synodo pœnã merebitur increpationis tanq̃ eccleſiaſtica iura diſſoluẽs. Hæc ibi: & recitantur 7. q6.1. Nota ly iura eccleſiaſtica. Ergo Ep̃i hẽt iuriſdõnem (ſm Cõc.) & unuſquiſque diſtinctam a iuriſdõne alterius Fac.it & hoc Concil. p q.21.ar.2.cũ eccleſiam excõicare debere aliquem dicat. Item à Leone Papa ad Anaſtaſiũ Theſalonicẽſem Ep̃m,ſic. Siquis Ep̃s,ſuæ ciuitatis mediocritate deſpecta, adminiſtrationem celebrioris loci ambierit; & ad maiorẽ ſe plebẽ quacunque rõne tranſtulerit: a cathedra quidem pellatur aliena,ſed & carebit ppria: ut nec illis præſideat, quos per auaritiã concupiuit,nec iſtis,quos per ſuperbiam ſpreuit. Suis igitur terminis contentus quiſque ſit : nec ſupra menſuras iuris ſui affectet augeri.Hæc ibi,& recitantur.7.q.1. Nota ly menſuras iuris ſui:ex quo dicto infer,ut ſupra. Item à Caliato Papa primo epiſt. 2.ad omnes Galliarum Ep̃os, ſic. Nemo alterius terminos uſurpet,nec alterius parochianum iudicare aut excõicare præſumat quia talis iudicatio,uel ordinatio,aut excõicatio, uel damnatio, nec rata erit,nec uires ullas habebit;q̃m nullus alterius iudicis, niſi ſui,ſolũ tenebitur aut damnabitur,&c. Sed hoc obſeruet:q̃ ab apoſtolis,ac patribus,& prædeceſſoribus noſtris eſt ſtatutum, & à nobis confirmatum,i.ſiquis Metropolitanus Ep̃s, niſi qđ ad ſuam ſolummõ propriam pertinet parochiam, ſine conſilio ac uoluntate comprouincialium Ep̃orum extra aliquid agere tentauerit;gradus ſui periculo ſubiacebit &c.Nullus ad poſſeſſionẽ accedat (quæ ad eum non pertinet,& alterius Epiſcopi eſt parochiæ)ſuper eiuſquam diſpoſitione; niſi uocatus ab eo,cuius iuris eſſe dignoſcitur:aut quicquàm ibi diſponat, uel ordinet,aut iudicet.Hæc ibi.Nota ly iudicet,& ly iuris: q̃m his uerbis ad literam iuriſdõ Ep̃is aſſignata,& quidem ab Apoſtolis ipſis &c. (ut X ibi,) decernitur. Item à Papa Martino V. in Conc.Conſtantienſi ſeſſ.43.de exemptionibus.Attendentes q̃ &c.nõnullas eccleſias, monaſteria,capitula,conuentus,beneficia,&c à iuriſdõnibus ordinariorum &c. nullatenus exempta de nouo à dictorum ordinariorum iuriſdõnibus exemerunt &c.ſubiiciebãtur ordinariæ iuriſdõni &c. Sacro approbãte concilio reuocamus:eccleſias,monaſteria,& alia loca prædicta in priſtinam ordinariorum iuriſdõnem reducimus.Hæc ibi.Item à Concil Trid.ſeſſ.6.c 5.de refor.Item ab eod.ſeſſ. 14.c.7.de pœn.& c.2.de refor. Item ab eod. ſeſſ.25 .c.6.de refor.2 & c.17.ibid.

Vtil. p S. Eccl.&c.

*Lib.4.d.18.q.g & h.ut dictũ eſt ſup. q.19.ar. 3.& 4.

*Vt ẽt dictũ eſt. q.16.art.3. eos.

3 ¶Tertiò habes, quõ p rõnem oſ̃das,meritò dici,extra de off.ic.iud.ord.quaſi per totum,q̃ epiſcopi excõicare. Qđ ẽt facit ad q.21.ar.2.ubi ſtatuiſp Cõcilia,hoc idẽ,i.q̃ excõicare poſſunt.

4 ¶Quartò habes, quomodo per rationem prædicta Patrũ , p quanto epiſcopos iuriſdõnem habere & poſſe excõicare , & ſine iuriſditione excommunicationem non ualere inſinuant , & intelligas , & declares, & defendas. ¶Quinto uides , quomodo uiciſſim ex iis Angelica hæc doctrina, & declaretur,& cõſolidetur. 5

QVÆST. XXII. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum non ſacerdotes excommunicare poſſint.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod non ſacerdotes excommunicare non poſſint. Quia excommunicatio eſt actus clauium,h Vt in 4.Sententiarum dicitur: ſed non ſacerdotes non habent claues:* ergo excommunicare non poſſunt.

¶2 Præterea,Plus h requiritur ad excommunicationem , quàm ad abſolutionem in foro pœnitentiæ , ſed non ſacerdos in foro pœnitentiæ abſoluere non poteſt: ergo nec excommunicationem inferre.

SED CONTRA eſt,quod Archidiaconi, Legati,& Electi excommunicant , qui quandoque non ſunt ſacerdotes: ergo non ſolum ſacerdotes excommunicare poſſunt.*

G RESPONDEO , Dicendum quod ſacramenta in quibus gratia confertur , diſpenſare ad ſolos ſacerdotes pertinet , & ideo ipſi ſoli poſſunt abſoluere , & ligare in foro pœnitentiali.Sed excommunicatio non directe reſpicit gratiam : ſed ex conſequenti inquantum homo ſuffragijs Eccleſiæ priuatur , quæ ad gratiam diſponunt , vel in gratia conſeruant * & ideo m etiam non ſacerdotes, dummodo iuriſditionem habeant in foro contentioſo, poſſunt excommunicare. n

H AD PRIMVM ergo dicendũ, quod quamuis non habeant clauem ordinis , habent tamen clauem iuriſditionis.

AD SECVNDVM dicendum , q̃ iſta duo ſe habent ſicut excedentia , & exceſſa : & ideo alicui competit vnum, cui non competit aliud.

CONCL. Etiã non ſacerdotes,dũmõ iuriſdõnẽ habeant in foro contentioſo, poſſunt excõicare. 36

¶NOT. Correſpondet hæc concluſio dictis.q.19.art.3.in cor. Ly dũmõ iuriſdõnem habeant in foro contentioſo. Hoc eſt dũmõ poſſint conueniri corã eis in cauſis cõtẽtioſis ſubditi eorũ. Sic. n. interpretatur ẽ ſeipſum D.Th.ar.1.ad 2m. Ex hac limitatione hĩ ẽt clarior nouacia concl 3.ar.1.Rõ.n, q̃ ſacerdotes Parochiales nõ poſſunt de ſe excõicare,eſt,q a ipſi,ut ſic , nõ hñt ea iuriſdõnẽ in foro cõtentioſo; licet habeãt iuriſdõnem in foro pœnitentiæ.

*4.ſ. d.18. q.8. in ſ. Concl.m

¶PROB. Quia ex cõicatio non reſpicit directè grãiã, (cũ excõcatio nõ ſit ſacrm) licet ex conſequenti (cum ſuffragia eccleſiæ, quibus hõ p excõicationẽ priuatur , uel ad gr̃iam diſponũt,uel in gratia cõſeruẽt.)

Suffragia ad duo ualent.

1m de maiori. Clauis. ℞.Ius iuriſdõnis, non, ordinis.§. Tũc &c. Stat.n. q̃ non ſacerdos careat claue ordinis, & tñ habeat clauem iuriſdõnis in foro cõtentioſo.

¶Examen. Ly clauẽ iuriſdõnis. Scilicet impropriè dictã.Vt ſup. q.19.ar.3.in corp.ſin.ub dr̃,q̃ non ppriè dr̃ clauis cœli, ſed diſpõ ad ipſam. Ex quo ẽt concordantur duo hæc dicta,q̃.ſ.ſunt duæ claues ſm q.17.ar.1.& tñ præter has ſuenitur clauis iuriſdõnis hic. Dic s.n.q̃ ſũt duæ claues ppriæ & q̃ hæc non dr̃ propriè clauis.

2m de maiori. Plus ℞..Secundum quid,non, ſimpliciter.§ Tunc &c.Licet enim non ſacerdos non poſſit abſoluere in foro pnĩæ (ut arguitur,) tamen poteſt habere illud plus,quòd requiritur ad excommunicandum.

¶NOT.Illud plus requiſitum ad excõicandum non eſt aliquid intrinſecè additum ad requiſita in foro pnĩæ;quaſi q̃ addatur ultra illa in foro pnĩæ requiſita. Sic.n.diceret plus ſimpliciter, & conſequenter non potens abſoluere in foro pniali, multo minus poſ & excõicare, q̃m,qui non poteſt minus,non poteſt ẽt plus. Cæterum illud plus,qđ addit excommunicatio, eſt diſparatum quid à requiſitis in foro pniali. i. requiritur in iſto foro contentioſo , & non requiritur in illo foro pnĩæ.Et ſic qui poteſt illud,ad qđ requiritur plus hoc mõ diſparatum,non neceſſario poteſt illud,ad qđ non requiritur illud plus. Ratio eſt,quia in iſto,ubi non eſt illud plus,reperietur aliud plus illo plure, in alio th ghe. Sic accidit in X propoſito fori confeſsionis,& fori contentioſi,& ppea dicitur in textu,quòd ſe habent ſicut excedentia & exceſſa, & (quod inidẽ redit)in art.1.ad 2m. dicebatur in textu,q̃ forum pniale eſt dignius,& iudiciale eſt ſolemnius. Quare autem ſe habeant ſic,uide ibi ar.1.not.poſt 2m.

APPENDIX.

1 EX art.habes.¶Primo quõ p rõnem oſ̃das rectè Matth.18.inſinuatum fuiſſe,q̃ ẽt non ſacerdotes poſſunt excommunicare,maximè ſi addideris Matth.26.Inſinuatum autem eſt hoc per ly Quæcunque alligaueritis ſuper terram erunt ligata & in cœlo. Nam hic ſm planum contextũ ſit tibi ſicut ethnicus, loquitur de excõicandi ptãte,& loquitur ad non ſacerdotes. Diſcipuli enim nondum ſacerdotes erant,ſed poſtmodum facti ſunt Matt.26. in ultima cœna. Per hoc igitur,q̃ excommunicandi ptãtem tradit diſcipulis multò ante ultimam cœnam,manifeſtat,q̃ non ſacerdotibus

Vtil. p S. Eccl.&c.

doribus poteſt cōuenire excō.candi poteſtas. Et vide differentiā. Quādo em daturus eſt clauē fori pœnitētialis expectat, ꝙ ſint ſacerdotes, & illis poſtea ipſam dat dicens Io.20. Quorū remiſeritis peccata &c. Hoc aūt fit ad denotandum, ꝙ poteſtas dimittēdi peccata nō pōt, neque ēt ex cōmiſſione, conuenire laico quantūcunque ſancto. Quod facit pro q.8.ar.1.& 2. & q.19.ar.3.& 4. Item habes: quō per rationē oſtēdere poſſis merito eſſe dictū in Decretis, diſt. 33. plectis. Sollicitudo quoq; parochiarū & ordinatio & inſignia ad eiuſdem archidiaconi pertinēt curam. Hæc ibi. Vnde argumentū trahit (ſecundū gloſam) ꝙ archidiaconi (licet non ſint ſacerdotes) poſſunt ſuſpēdare, & excommunicare (niſi cōſuetudo ſit in contrarium) tanquam habēntes poteſtatem ordinariā. Nemini aūt dubiū eſt: ꝙ & his & (quod plus eſt) laicis poteſt excōmunicādi facultas conuenire ex commiſſione ſummi Pontificis; vt argumento eſt illud Alexandri 2. Præter hoc &c. Vbi.n. principia harū auctoritatū &c. Scribit prædeceſſor noſter Gregor. Rodulpho, & Bertulpho ducibus &c. Quātū poteſtis, tales à ſanctis miniſteriis (vbi oportuerit) ꝓhibeatis &c. Hæc ibi; & recitantur. Diſt. 32. Ex cōmiſſione, dixi, ſūmi Pōtif. quia alias iure ſuo non pōt laicus excōicare vt dicitur à ſynodo quadam recitata à Papa Symmacho diſtin.96. Bene quidem &c. Sancta ſynodus dignetur edicere; ſi licuerit laico homini anathama in ordinem eccleſiaſticum dictata &c. Sancta ſynodus dixit: Non licuit. Hæc ibi. ¶Secundo habes: quomodo per rationem dicta Euangelica &c. pro quanto etiam non ſacerdotes excommunicare poſſe inſinuant, & intelligas & probes & tuearis. ¶Tertio vides: quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

Tho 4.d. 13.q.1.ar tic.1.q.3. & 3.re.q. 82.art.7. 24.q.1.c. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum excommunicatus vel ſuſpenſus poſſit alium excommunicare.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ excommunicatus, vel ſuſpenſus excommunicare poſſit. Ille enim qui eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, neq; ordinē[a] neq; iuriſdictionē amittit, quia neque reordinatur cū abſoluitur, neque cura iterū ei cōmittitur, ſed excōicatio nō requirit niſi ordinem, vel iuriſdictionem, ergo ēt excōmunicatus, vel ſuſpenſus excommunicare poſſunt.

2 ¶Præterea, Maius eſt conficere corpus Chriſti, quàm excōicare, ſed conficere,[h] ergo & excommunicare poſſunt.

SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non poteſt alium ligare, ſed vinculū ſpirituale eſt fortius quàm corporale ergo excōicatus nō pōt aliū excōicare, cū excōicatio ſit vinculum ſpirituale.

REſPONDEO, Dicēdum, quòd vſus iuriſdictionis eſt in comparatione ad hominem, & ideo cū omnis excommunicatus à communione ſeparetur, quilibet excommunicatus vſu iuriſdictionis priuatur, & quia excommunicatio eſt iuriſdictionis, ideo[m]
B excommunicatus excommunicare nō pōt, & eadem ratio eſt de ſuſpenſo à iuriſditione.[n] Si.n. ſit ſuſpenſus ab ordine tantum, tunc non poteſt ea quæ ſunt ordinis, ſed poteſt ea, quæ ſunt iuriſditionis; & econtra ſi ſit ſuſpēſus à iuriſditione & non ab ordine. Si aūt ab vtroque, tunc neutrum poteſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non amittat iuriſditionem, amittit tamen iuriſditionis vſum.
C

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ cōficere cōſequitur poteſtatem characteris, qui indelebilis eſt, & ideo homo ex quo characterē ordinis habet, ſemper pōt cōficere, licet nō ſemper ei liceat. Secus aūt de excōicatione, quæ iuriſdictionem ſequitur, quæ auferri poteſt, & ligari.

A balſſes vltra non amiſſionem ordinis vel etiam iuriſditionis apponere vſum, dicendo in maiori ſic; excommunicatus vel ſuſpenſus neque ordinem neque iuriſditionem neque vſum iuriſditionis amittit. Sic enim ſufficiens fieret diuiſio: quamuis illa maior eſſet falſa, pro quanto diceret ly neque vſum iuriſditionis amittit.

¶*Corollarium*. Ex hoc loco omnia ferè ſuperiora de hac materia loquentia gloſanē. Vt puta. Qñ ſæpius dictū eſt de hmōi excōicatus &c. ꝙ iuriſditione caret, priuant &c. ꝙ ad excōicādū aliquē requirī iuriſditio, & ſia de aliis intell gaī iuriſditio ipſa ꝓ vſu iuriſditionis. Ac ſi tunc dictū fuiſſet: ꝙ excōicatus da iuriſditionis vſu caret &c ꝙ ad excōicādū aliquē requiritur vſus iuriſditionis; & merito quidē. Nā excōicare dicit actū exercitū, & nō potētiā tm, excōicādi: cū verba actiua dicāt actionem. Ex hoc.n. ſit, vt in reſpōſo innuit: ꝙ habēs iuriſditionē, ſi careat illius vſu, excōicare vel ſuſpēdere non pōt. Applica hūc locū igit ad ſuperiora tanꝗ gloſam illorum: & inde multam vtilitatem, ſi vigilauaris, trahes.

concl. m

*Hæc obiect. cū ſolut. habes 24. q. 3.c.36.

2[m] illatio concluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Rō eſt: quia cōficere cōſequiī poteſtatē characteris &c vt in textu.

¶*Corollarium*. Argūm
D ergo fallacia erat ſcdm nō cām vt cām. Nō.n.eſt cā, ꝙ qs excōicare poſſit, illud, qd aſſumebaī, videlicet eſſe minus; ꝙ conficere corpus Xpi; ſed vera eius cauſa eſt habere iuriſdōnem ad hoc requiſitā, & ex cōſeqūti vera cā huius negatiuę, videlicet, ꝙ non poſſit excōicare, eſt ligamē iuriſditionis ſuæ. Eſſe igiī maius vel minus, eſt extra ꝓpoſitū hoc; ꝙ quis poſſit, vel nō poſſit excōicare. & habere, vel nō habere iuriſditionē, ſiue iuriſditionē habitā ligari vel nō ligari, facit ad ꝓpoſitū hoc. Hinc ēt patet, quā bene dictū ſit in ad primum, &c. ꝙ vſus iuriſditionis eſt ratio, quare aliquis excommunicet vel non excommunicet.

QVAEST. XXII. ART. III.

COnclu. Excommunicatus excommunicare non poteſt: & eadem ratio eſt de ſuſpenſo à iuriſdictione.

¶PROB. Quia quilibet excommunicatus priuatur vſu iuriſditionis (cum ſeparetur à communione fidelium q. 21. art. 1.) & excommunicatio requirit iuriſditionem in excommunicante (ex dictis patet:) Quia (ly & eadem ratio &c.) ſuſpenſus à iuriſditione vſum iuriſditionis non habet (quod eſt excommunicare & ſimilia.)

¶*Corollarium*. Ex ly ſuſpenſo à iuriſditione, clarificatur q. 19. ar.6. vltimum dictum in corpore ſcilicet ly quantum ad hoc quòd priuati ſunt, non poſſunt vſum clauium habere. In hoc enim articulo (vt patet) textus declarat aliquem priuari multipliciter; vel per ſuſpenſionem ab ordine tantum, vel à iuriſditione tantum, vel ab vtroque ſimul.

1[m] de maiori. Neque ordinem, neque iuriſditionem amittit. ℞. amittit tamen iuriſditionis vſum. §. Tunc &c. Licet.n. abſoluto ab excommunicatione non conferatur denuo cura, neque ordo (vt arguitur) confertur tñ ei executio vtriuſque vel alterius ſolū, ſecundum quod vtroque vel altero tantum priuatus erat. Et ſtatim dici quòd argumentum peccabat in diuiſionis inſufficientia. Nam ex hoc quòd non amittit excommunicatus ordinem neque iuriſditionem inferebat ipſum poſſe excommunicare: cum tamen de-

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quō per rationem oſtendas merito eſſe dictum Matth.18. Si eccleſiam non audierit ſit tibi ſicut ethnicus. Quæcunque alligaueritis ſuper terram &c. Hic.n. inſinuatum eſt; ꝙ excommunicatus non pōt excōicare. Authoritas .n. excommunicandi (vt patet ib) datur eccleſiæ: vnde ingr, ſi eccleſiam non audierit. Quaſi dicat; qui excommunicatus
E eſt alium, debet eſſe de eccleſia. Cum igitur excommunicatus ſit extra eccleſiam, ſequitur ab oppoſitis; eſſe de mente Euangelii, ꝙ excōmunicatus non poteſt excommunicare. Item habes: quomodo per rationem oſtendas merito inſinuatum eſſe ſupra q. 19.ar.6. vel q.20 ar.3. appen. per Decreta Patrum ꝙ excommunicatus non poteſt excommunicare. Vide ibi ex 24.q.1. citata ad literam cap. Audiuimus c. Aperte. c. Miramur. His nunc ex ead. q.1. addas cap. At cæleſtinus. Quamuis.n. de hæreticis loquaī ſecūdū planiſſimū ſenſum, tñ adducta ibi ratio idem verificaī de excōicatis: id ipſumq; cōcludit. Introducit namque, ꝙ quidā hæretici cui iam ab eccleſia per excommunicationē remotus excōmunicauit quendam alium: & reſpondet ipſe Papa, quòd talis ab eo excommunicatus non eſt excommunicatus. Nec iudicamus (inquit) aum eſſe remotum: quia non poterat quenꝗ eius remouere ſententia, qui iam ſe præbuerat ipſe remouendū. Hæc ille ibi. Ecce quòd Papa in hoc, ꝙ ab Eccleſia remotus eſt fundat vim rationis ſuæ: & in hoc excommunicatus, licet non hære-

Vul. pro S Eccleſia ad intellig. ſcrip. &c.

hæreticus conuenit cum hæretico; quandoquidem ab eccleſia re motus eſt. Simili modo alia ibi (vel ſupra) citata expendas, & intelligas. Immo, excommunicatio tunc eſt nulla, quando fertur ab excommunicato ſecundum glo. ſexti decretalium tit. de ſen ten. excom. c. præſenti vbi multa in ſuum fauorem citat ipſa glo.

¶ Secundò habes: quomodo per rationē ſupradicta ſcripturarū & Patrum, pro quanto excommunicatum innuūt excommunicate non poſſe, & intelligas & probes & defendas. ¶ Tertiò vides: quomodo ex his viciſſim Angelica hęc doctrina declaretur & conſolidetur.

Tho. vt i ſup. ar. 3. q. 1. & ſequen.

Flos ſubditos ſibi excommunicare: etiam quod vel ipſemet, vel æqualis, vel ſuperior eam rem commiſiſſent, pro qua fertur excommunicatio. Immo etiam ſi excommunicator ipſa intenderet tunc excommunicare ſeipſum, vel æqualem, vel ſuperiorem ſi tale qd cōmiſiſſent: nihil faceret, ſed ſic intendēs peccaret vel tā quā iuriſdictione excōicandi abutens tantū (puta excōicando ſeipſum) vel tāquam præſumptuoſus ſimul (puta excōicādo ęqualē, vel ſuperiorem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum aliquis poſſit ſeipſum, vel ęqualem, vel ſuperiorem excommunicare.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquis poſſit ſeipſum, vel ęqualem, vel ſuperiorem excommunicare. Quia [h]angelus Dei maior erat Paulo: Matthæi vndecimo. Qui minor eſt in regno cęlorum, maior eſt eo, quo nemo inter natos mulierum maior: ſed Paulus excōmunicauit angelum de cęlo, vt patet Gal. 1. ergo homo poteſt ſuperiorem excommunicare.

¶ 2 Præterea, Sacerdos aliquādo excommunicat in generali pro furto, vel aliquid huiuſmodi, ſed poteſt contingere, quòd ipſemet fecit, vel ſuperior, aut æqualis: [h]ergo aliquis poteſt ſe, vel æqualē, vel ſuperiorem excōmunicare.

¶ 3 Præterea, Aliquis [h]poteſt ſuperiorem abſoluere in foro pœnitentiali, vel æqualem, ſicut cum Epiſcopi ſuis ſubditis confitentur, & cum vnus ſacerdos alteri venialia confitetur: [h]ergo videtur quòd etiam excommunicare aliquis ſuperiorē vel ęqualem poſſit.

SED CONTRA, Excommunicatio eſt actus iuriſdictionis, ſed aliquis non habet in ſe iuriſdictionem, quia in eadem cauſa non pōt quis eſſe iudex, & reus, nec iterum in ſuperiorem, vel æqualem: ergo non poteſt aliquis ſuperiorem vel æqualem, aut ſe excommunicare.

RESPONDEO, Dicendum, quòd cum per iuriſdictionem aliquis conſtituatur in gradu ſuperioritatis, reſpectu eius in quem habet iuriſdictionem, quia iudex eſt eius, ideo nullus habet in ſeipſum, vel in ſuperiorē, vel æqualem iuriſdictionem, & per conſequens, [m]nullus poteſt ſeipſum excommunicare, vel ſuperiorem, aut æqualem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apoſtolus loquitur ſub hypotheſi, id eſt, ſi poneretur angelus peccare, ſic enim non eſſet Apoſtolo ſuperior ſed inferior, nec eſt inconueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impoſſibilia ſunt, & cōſequentia impoſſibilia ſint.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in tali caſu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

AD TERTIVM dicendum, quòd abſolutio, & ligatio in foro confeſſionis eſt quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio ſuperior redditur inferior per peccatum, ſed excommunicatio eſt in iudicio exteriori, in quo aliquis nō amittit ſuperioritatē ex hoc ipſo quòd peccat: vnde non eſt ſimilis ratio de vtroque, [r]& tamen ēt in foro confeſſionis aliquis nō pōt ſeipſum abſoluere, nec ſuperiorem, aut æqualē, niſi ex commiſſione ſibi facta. De venialibus autem poteſt, quia venialia ex quibuslibet ſacramētis gratiam conferentibus remittūtur: vnde remiſſio venialium ſequitur poteſtatem ordinis.

QVAEST. XXII. ARTIC. IIII.

CONCL. Nullus poteſt ſeipſum excommunicare, vel ſuperiorem, aut æqualē. ¶ PROB. Quia nullus habet iuriſdictionem in ſeipſum, nec in ſuperiorem, nec in æqualem (cum iuriſdictio cōſtituat in gradu ſuperioritatis qua ſuperioritate caret quis in ſeipſum ſuperiorē vel ęqualem) & iuriſdictio ad excommunicandum aliquem requiritur.

¶ NOT. Per in hoc loco dicta patet; quòd nullus licitē poteſt occidere ſeipſum. Quòd ſi daretur ſibi iuriſdictio in ſeipſum à potente dare illam, i. a Deo: tunc licitè occidere poſſet ſemetipſum. Hinc dicimus, quòd Iudas Scarioth, occidendo ſemetipſum, peccauit mortaliter, & quod B. Appolonia occidendo ſemetipſam, i. proijciendo ſe in ignem, non peccauit: quia hęc per inſtinctum ſpiritus Sancti, tanquam ei iuriſdictionem dantis, hoc fecit; ille autem non. A ſimili ergo neque poteſt quis occidere alium, & multò minus ſuperiorē, niſi iuriſdictio ſibi data fuarit ab eo, qui poteſt: vt quando Sanſon occidit filiſtæos (& ſic de aliis ſimilibus.) Circa tamen nunc dicta cauendum; nē quando pro inſtinctu Dei ſubintret inſtinctus diaboli. Vñ ad practicā, niſi pro certo cōſtet de inſtinctu Dei (vt de B. Appolonia dictum eſt) prędicta nō ſunt extendēda. Cautelā præſentem in his, & ſimilib. nobis docuit Apoſt. 2. Cor. 11. his verbis Sathanas transfigurat ſe in Angelum lucis.

Occiſio ſuimet, an vnquā ſit licita.

1m de maiori. Angelus. ℞. ſine peccato cōſideratus: no. cū peccato. §. Tunc &c. Licet. n. qui eſt que eſt in regno cęlorū vt ſic maior ſit viatore iuſto exiſtente in terris (vt arguitur ex Matth. 11.) tamē ſi exiſtēs in regno cęlorū peccaret, tunc ratione peccati eſſet minor viatore iuſto vt ſic.

¶ Corollarium. Apoſtol. ergo excōicās angelū de cęlo, ſi cōtraria fidei prędicaret excōicat inferiorē ſe: non quia angelus cęleſtis ſit inferior Paulo, ſed quia ſi peccaret eſſet īferior (vt patet de Diabolo.)

2m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Ratio eſt. quia in caſu tali ab arguente propoſito ipſe excommunicans ſe

¶ Corollarium. Ergo ly nullus, quod dicitur in textu, intelligitur pro latitudine illarum triū; ſcilicet ſuimet, vel ſuperioris, vel ęqualis: vt ratio adducta ibi demōſtrat, quia (inquit) par in parem non habet imperium. Stat ergo cum textu, quòd ſi quis excommunicaret eos qui à Titio res ſuas ſurripuerunt, & excommunicator aliquid ipſarum rerū ſurripuiſſet, ită ſuperior vel ęqualis & pariter īferior: tūc inquā ſtat cum textu, quòd in tali caſu aliquis, puta inferior ille excommunicaretur, & nullus aliorū trium.

Concl. n

3m cōſequētia. ergo &c. ℞. negatur conſequentia. §. Nā ſimilis ratio nō eſt de poſſe in foro pęnitētiali, & cōtētioſo: vt patet in textu vſque excluſiuè ad ly & tamen etiam.

¶ NOT. Pro capitu am pl. ori teſ; ōſionis huius, v. de q. 20. ar. 3. ad 3m vbi ſimile quid inuenies.

Item (de antecedēte) Pōt ℞. ex cōmiſſione ſibi facta: nō aliter §. Tūc &c. vt patet. Vide in litera ſecundū reſponſum ly & iā &c. Examen ly ex cōmiſſione. Cadit hoc ſuper ly æqualē vel ſuperiorē: nō aūt ſuper ſeipſum, quaſi diceret textus Papa pōt cōmittere epiſcopo Tiburtino, vt abſoluat in foro pœnitētiæ Cardinalē & coepiſcopū. & tūc abſolutio tenebit: ſi aūt cōmittit ei, vt abſoluat ſemetipſum Epiſcopū Tiburtinum nō poterit Erga. n ſuperiorē, vel æqualē poterit vti forma. i. abſoluo te, ſed erga ſeipſum nō, quia abſoluo me differt ab abſoluo te. De venialib. de qb. ī ſi. corp vide q. 6. ar. 4. ad 3m & q. 8. ar. 3.

Reſſol.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo: quo per rōnē oſtēdas, meritò inſinuatū fuiſſe à Papa Innocētio 3. quòd nō pōt qs excōicare ſemetipſum, æqualē, vel ſuperiorē. Hoc aūt inſinuauit tūc radicaliter, qñ d ait Archiepiſcopo Cantuar eū ſcribēs, & hr de elect. & elec. poteſt. innotuit. Quāuis canon Lateranēſis Cōcilii ab Alex. editus nō legitime genitos adeò perſequat, quòd electionē talū irritā eſſe: nobis tñ per eū adēpta nō fuit diſpēſandi facultas, cū ea nō fuerit prohibentis intētio, q ſucceſſoribus ſuis nullū potuit in hac parte præiudiciū generare par poſt eū, immo eadē poteſtate fungētur; cū nō habeat imperiū par in parē. Hæc ibi. Vnde liquido patet quòd cōſtitutū vnū generale p cēſuras a ſe latas nō tendit

1 Vel. pra S. Eccl. ad intellig. &c.

dirligare naqua l gat cōcilium generala posteriuє:vt dixit S.Tho mas determinās,ꝙ in ſymbolo fidei licitè explicatum fuit ly Filioque ēt ſtante cēſura cōcilii prioris, ꝙ nihil adderetur ſymbolo. Vide pri.par.q.36.ar.2.ad 2^{m} coniungendo huic.2.2.q.1.ar.2.ad 2^{m}. Item à Nicolao Papa Michali Imperatori ſcribēte. Nūc aūt Diuina inſpiratione,nō nos pigebit, nec nobis impoſſibile erit, oſtendere,(ſi tamē auditi fuerimus) nō poſſe quenq̄ ritè ab his q inferioris dignitatis vel ordinis ſunt iudicialibus ſubmitti diffinitionibus. Hæc ibi & recitatur diſt. 21. Itē in ead.ab eodem. Submittitur Ignatius minorū inferiorū,& ſubiectorum deliberationibus; è contra ſacris canonibus præcipiētibus, & exemplis ſanctorum Patrum:ſemper ubi eſt maior authoritas eundum eſſe & in omnibus controuerſijs a ſ potioris ſedis iudicia diligantur:quod non ſolum à catholicis, uerum etiam ab ipſis conſtat obſeruandum eſſe hæreſis. Hæc ibi. Item ab eod.in ca.tit. diſt. In tantum hanc præſumptionem ſancti Patres apud Chalcedonē deteſtati ſunt vt Dioſcorum Alexādrinum Antiſtitē.inter cætera potiſſimū iccircò ſine ulla reſtitutione damnauerat quia ponens in cęlū os ſuum, lingua eius tranſeunte ſuper terram, excommunicationem in ſanctū Leonem Papam dictauit. Hæc ibi. Item à Concilio Martini Papæ. Presbiter, præſente Epiſcopo, non ſignet infantes: niſi ab Epiſcopo fuerit illi præceptum.Hæc ibi: & recitātur diſt.n.95. Vnde patet à fortiori ꝙ inferior excommunicare non poteſt ſuperiorem. ¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto nullum dicunt poſſe excōicare ſeipſum, æqualem, aut ſuperiorem, & intelligas & declares & defendas. ¶Tertiò uides: quomodo ratijs uiciſſim doctrina hæc Angelica & declaretur & cō ſolidetur.

*Cap. Romana §. in vniuerſitatē da ſen excō. lib.6.

a

ARTICVLVS V.

An in aliqua uniuerſitatem ſententia excommunicationis ferri poſſit.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ in aliquam vniuerſitatem ſententia excommunicationis ferri poſſit. Contingit enim quòd aliqua uniuerſitas ſibi in malitia colligatur, ſed pro malitia in qua quis cōtumax extitit, debet excommunicatio ferri, ergo poteſt in aliquam vniuerſitatem ferri excōmunicatio.

¶ a Præterea, Illud, quod eſt grauiſsimum in excommunicatione, eſt ſeparatio à ſacramentis Eccleſiæ, ſed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis: b ergo, & excommunicari vniuerſitas aliqua poteſt.

SED CONTRA eſt Gloſſ. Auguſtin. *Matth. 13. quæ dicit ꝙ princeps, & multitudo non eſt excommunicanda.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ excommunicari non debet aliquis niſi pro peccato mortali, peccatum autem in actu conſiſtit, actus autem non eſt communitatis, ſed ſingularium perſonarum ut frequenter, & ideo ᵐ ſinguli de communitate excommunicari poſſunt, non autem ipſa communitas. ⁿ Et ſi ſit quando quo etiam actus alicuius totius multitudinis, ut quando multi nauem trahunt, quam nullus trahere poſſet, tamen non eſt probabile quòd aliqua communitas tota ad malum B conſentiat, quin aliqui ſint diſſentientes, & quia non eſt Dei, qui iudicat omnem terram, ut condemnet iuſtum cum impio, vt dicitur Geneſ. 19. ideo ʳ Eccleſia, quæ Dei iudicium imitari debet, ſatis prouide ſtatuit, vt communitas non excommunicetur, ˢ ne collectis zizanijs ſimul eradicetur, & triticum.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd patet ſolutio ex dictis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſuſpenſio non tanta pœna eſt, quanta excommunicatio, quia ſuſpenſi non fraudantur Eccleſiæ ſuffragijs ſicut excommunicati.* Vnde etiam aliquis ſine peccato proprio ſuſpenditur, ſicut, & totum regnum ponitur ſub interdicto pro peccato Re- D gis: & ideo non eſt ſimile de excommunicatione, & ſuſpenſione.

*Gl. ord. ſup illud Matt. 13: Ne forte colligētes zizania ex Aug. epi.75.ad Auxiliū. & habet 24.q.1.c. a.Si habes 89

QVÆST. XXII. ARTIC. V.

CONCL 1ª. Singuli de communitate excommunicari poſſunt, non autem ipſa communitas.

¶ PROB. 1ª. Quia excommunicatur aliquis pro peccato actuali mortali (q.2. ar.3.) & actus eſt ſingularium. 2ª. Quia excom- E municari non debet aliquis niſi pro peccato mortali actuali, & actus non eſt communitatis.

¶CONCL. 2ª. Eccleſia, quæ Dei iudicium imitari debet, ſatis prouidè ſtatuit, ut communitas non excommunicetur.

¶PROB. 1ª. Quia non eſt probabile, ꝙ aliqua communitas tota ad malum conſentiat, quin aliqui ſint diſſentientes. 2. Quia non eſt Dei, ut condemnet iuſtū cum impio (hæreſis. 19.) 3. Quia periculum eſt, ne collectis zizanijs ſimul eradicetur & triticū.

¶NOT. Ly non eſt probabile &c. Radix huius probationis primæ eſt, ꝙ natura eſt bona de ſe, & non fruſtratur eius intentio vniuerſaliter. Non enim malum corrumpit uniuerſaliter totum bonum naturæ. Et ideò quamuis ex libero arbitrio poſſit iſte, ſicut & ille, aliquod malum ſequi: tamen, attenta bonitate naturæ ſimul, uidetur probabile ꝙ iſte de tanta multitudine non ſequatur, ſed inſtinctum naturæ obediat. Dixit ergo textus ly probabile, ut ſalues utrunque ſ. & liberum arbitrium uniuſcuiuſque, A & bonam inclinationem naturæ; & ad eundem ſenſum refertur id, quod de communitate & ſingularibus loquens prædixerat, actus eſt ſingularium ut frequenter. Nam ly frequenter, cadit ſuper ſingulares, ut diſtinguuntur a communitate; non ſuper ſingulares, ut ſingulares. Nam hoc ſecundo modo actus ſunt ſemper ſingularium: primo autem modo, ut frequenter tantum. Ac ſi diceretur. Rarum eſt, ꝙ ſingulares omnes de communitate faciant actū iſtū malum: ſed frequens eſt, ꝙ ſingulares, ut ſeorſum ab aliquibus de communitate cōſiderati, concordentur ad faciendū actū ipſum. Ex textu igitur hoc non excluditur; quin aliqua tota cōmunitas ita ſit in maligno poſita, ut unuſquiſque illius ad malum feratur (patet de multitudine Phariſeorum clamantium aduerſus Dominum, Crucifige eum). Quo aunque in caſu dato, ſtat firma ueritas cōcluſionum, ꝙ ſ. communitas nunquā excommunicatur: quia eccleſia iudicat ſecundum id, quod probabile eſt; tanquam ſecundum id, quod eſt ut in pluribus.

Conci. m.

Concl. p.

¶ Ly nō eſt Dei &c. radix huius probationis ſecundæ eſt, ꝙ primum in vnaquaque re debet eſſe ſine errore. Alioquin, cum per illud ordināda ſint poſteriora, quomodo recte per ipſum ordinabūtur? Propter hoc & primum motuum ponitur à Philoſopho eſſe regularis: ut per ipſum omnes alij motus regulari poſſint & apoſtolus 3.Rom. cōcludere uolens ꝙ Deus qui infert iram, non eſt iniquus, dicit: alioqn quomodo iudicabit Deus hunc mundū? Ac ſi dixiſſet apertè; Abſurdum eſt: ꝙ in prima regula iudicij, & cuiuſuis alterius ſimilis rei, ſit error: quoniam regulanda per ipſam rectè regulari non poſſent.

*24.q.3. Quod autem.

*In cor. ar.

¶ Ly periculū eſt, ne collectis zizanijs &c. Hinc datur intelligi ꝙ ubi non eſſet hoc periculum (dummodò aliud ſi obſtaret) excommunicari poſſet communi? Caſū hoc tamen ſtat, ꝙ nunquam excommunicetur; quia ſemper illud periculum ſubeſt, & quidem probabiliter (ut in prima probatione). Ob hoc & hæretici ab eccleſia non comprehenduntur, ſeu comburuntur, uel aliàs occiduntur; ubi ſubeſt periculū eradicandi triticū ſimul cum zizanijs. Vbi uerò tale periculum non ſubeſt hæreticis iuſtè perſequendis, comburendis &c. inſtat eccleſia. De hoc plenius uide 2.2.q.10.ar.8.ad 1^{m}. & q.11.ar.3.ad 3^{m}.

*Vt patet ex a.2.huius q.corpo. & ioco ibid. citato.

1^{m} de maiori. Contingit. ℞ non tamen probabiliter. ſ. quin ſ. aliqui ſint diſſentientes ab illa particulari malitia in qua alij colligantur. Tunc nihil &c. Nā licet, abſolutè loquendo, aliqua tota uniuerſitas poſſit in malitia aliqua colligari: tamen, cum id probabile non ſit (uniuerſaliter loquendo) non infringit propoſitum concluſionis articuli. Huius rationem uide in notat. poſt probat. concl. ſecunde.

2^{m} illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Non enim eſt eadem ratio de ſuſpenſione & excommunicatione. Nam ſuſpendi poteſt quis ſine peccato proprio: non autem excommunicari, ut q.21 ar.3. dictum eſt. Vnde ſuſpenſio non priuat ſuſpenſos rebus quos excom-

excommunicatio excommunicatos.

¶Examen. Ly ſine proprio ſcilicet perſonali, ſuppoſitaliter; non autem ciuiliter. Nam quando ſubditi ſuſpenduntur propter peccatum Principis; uerum eſt, ipſos ſuſpendi pro peccato proprio ciuiliter, licet non perſonaliter. Populi enim, & rectoris ſui, eſt una perſona ciuilis: ſicuti partium corporis cum capite ſuo eſt una perſona ſuppoſitaliter. Pro cuius intellectu, recole illud Porphirij in Prædicabilibus, dicentis, genus ciuile eſſe collectionem (puta Romanorum) colligationem quandam duplicem habentem, ſcilicet inter ſe, & ad ſuum caput. Et quid eſt hoc, niſi perſona myſtica, i. occulta quadam conſideratione, corpori naturali aſſimilata? Sicut ergo peccatum capitis eſt peccatum perſonæ & membrorum, in corpore naturali: ita peccatum principis eſt peccatum perſonæ etiam ſubditorum ſuorum, in corpore myſtico, conſideratæ. Sic ab oppoſitis merita Chriſti capitis ſunt eccleſiæ; & peccata eccleſiæ attribuit ſibi Chriſtus in ſcripturis, tanquam ſua Pſal. 21. longe à ſalute mea uerba delictorum meorum; ſimiliter & uox unius pro uoce alterius computantur in pſalmis multotiens: Et id propter colligationem prædictam, ſeu unitatem perſonæ myſticæ, licet non naturalis. Nam Chriſtus ſecundum ſe conſideratus nunquàm peccauit; immo ſemper fuit & eſt, omnino impeccabilis.

Perſona myſtica quid ſit.

*Vt dictũ eſt q. præced. ar. 2.

*Vt dictũ eſt q. præced art. 3. corp.

F puerint uel ſe licentia ſedis Apoſtolicæ ſuper hoc oſtenderint communitos, excommunicationis in ſingulares perſonas; & in terras & loca ipſorum, & quaslibet communitates, uniuerſitates, ullas interdictis ſententias de fratrum noſtrorum conſilio publicè promulgamus. Hæc ibi: & recitantur in extrauagant. Io. 22. Nè ſed. uacan. aliq. inuou. Item à Papa Bonifacio. 8. Si ad Epiſcopum, & capitulum communiter pertineat collatio præbendarum, mortuo Epiſcopo, uel à beneficiorum collatione ſuſpenſo, poterit capitulum uacantes conferre præbendas. &c. Idem poterit Epiſcopus, ſi capitulum ab ipſa collatione ſuſpendi contingat, uel ſingulariter omnes de capitulo maioris excommunicationis vinculo innodari. Hæc ille: & recitantur, ne ſed uacã. alio innouc. in 6. Ecce quòd (ſecundum omnes hos Pontifices Maximos) vniuerſitas excommunicari nõ debet. ¶Secundò habes: quomodo per rationem ſupradicta patrum & ſcripturarũ, pro quanto in uniuerſitatem excommunicationem ferri nõ debere inſinuant, & intelligas & defendas. ¶Tertiò uides: quòd ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina declaretur, & conſolidetur.

Conclu.

2

*Vt dictũ eſt in 3. par. q. 63. ar. 5.

3

ARTICVLVS VI.

Vtrum ille qui ſemel eſt excommunicatus, excommunicari poſſit ulterius.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd ille, qui ſemel eſt excommunicatus, ulterius excommunicari non poſſit, vt 1. Corint. 5. dicit Apoſtolus. Quid enim mihi de his, qui foris[h] ſunt iudicare? ſed excommunicati iam ſunt extra Eccleſiam, ergo ſuper eos Eccleſia judicium non habet, ut poſſit eos iterum excommunicare.

¶2 Præterea,* Excommunicatio eſt ſeparatio quædam à diuinis, & à collectione fidelium: ſed, H poſtquam eſt aliquis priuatus aliquo, non poteſt[b] iterum illo priuari: ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

SED CONTRA,* Excommunicatio quædam pœna eſt vt medicinale remedium: ſed pęnę medicinæ iterantur, cum cauſa exigit, ergo excommunicatio iterari poteſt.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ille[m] qui excommunicatus eſt vna excommunicatione, poteſt iterum excommunicari, G * vel per eiuſdem excommunicationis iterationem ad maiorẽ ſui confuſionem, ut ſic à peccato reſiliat: uel propter alias cãs, & tunc tot ſunt principales excommunicationes, quot cauſæ pro quibus quis excommunicatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apoſtolus loquitur de paganis & alijs infidelibus, qui non habent characterem, per quem annumerati ſint populo Dei, ſed quia character baptiſmalis, quo quis populo Dei annumeratur, eſt indelebilis, * ideo ſemper remanet aliquo modo de Eccleſia baptizatus, & ſic Eccleſia ſemper de illo iudicare poteſt.

QVÆST. XXII. ART. VI.

CONCL. Ille qui excommunicatus eſt una excommunicatione, poteſt iterum excommunicari. 90

1 ¶Examen. Ly iterum excõmunicari. Scilicet uel ex eodẽ facto, vel ex pluribus: ſicut declaratur in textu. Multiplicatis n. exceſſibus poſſunt multiplicari pęnæ: & dilata pęnitentia põt quis, ut citius pęniteat aliquem, ipſum denuo pęnis afficere.

¶PROB. Quia ſic ex maiori cõfuſione à peccato facilius reſiliet.

¶Examen. Ly à peccato reſiliet. Scilicet quantũ eſt ex parte eccleſiæ excõicantis, & excõicationis: non aũt ſemper, quantũ eſt ex libero arbitrio excõicati. Nam excõicatio medicina eſt q. 21. ar. 3. & conſequenter de ſe ordinatur ad ſanitatẽ: ſimiliter & eccleſia excõicat ut ſanet, non ut damnet q. 21. ar. 2. Cũ hoc tñ ſtat (vt patet): quòd excõicatus ex libero arbitrio ſuo motus magis obdureſcit in peccato. Quòd ſi talis obduratio de facto eueniat: nihilominus pluralitas excõicationum ꝓdicta non eſt uituperabilis, ſed cõmendabilis. Non. n. tñ pp ſalutẽ ſui excõicatur qs, ſed ẽt pp ſalutem aliorũ: puta ut alij ex hoc terreantur, & hoc terrore vtiliter cõcuſſi peccata euitent. Vnde, ẽt ſi iſte excõicatus ex multiplicatis excõicationib. occaſione accepta deterioretur, nõ deſinit fructus excõicationis uſquequaque: & per conſequens ex- K cõicatio ipſa, quouſque probabiliter ſaltem reſpectu aliorũ proficit, non vi tollenda. Cęterum pro meliori captu horum recole, quòd q. 21. ar. 2. dictum fuit à ſancto Thoma: quòd eccleſia in excõicando debet cõformari iudicio Dei. Recole ex alia parte iudiciũ dei exercitum contra Pharaonem Exod. 7. 8. 9. 10. 11. 14. Hic. n. uidebis iudicium Dei contra Pharaonem, quamuis ſemper plus ex proprio arbitrio induratum, non ſuſtuliſſe pęnas ab eo, quinimò multipliciter (ſecundum quòd oportebat) adieciſſe: quouſque tandẽ Iſraelem ipſum ex pœnis mirabiliter Pharaoni diuinitus inflictis ad canendum dñm excitauit, Exod. 15. Cantemus Domino &c. Patet ergo: quòd iudicium diuinum in aliquem fertur, & quòd etiam ſi ex ipſis flagellis defectu proprio fiat peior, non aufertur ab illo; quouſque de aliorum profectu, ex flagellis ipſis uiſis, ſpes habeatur.

1[m] Ex Apoſtolo. Foris ſunt. R. totaliter; non partim. §. Tñ nihil &c. Nam excommunicati,

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. ad intellig. ſcripturam &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationẽ oſtendas; meritò eſſe inſinuatum à ſcripturis; quòd vniuerſitas excommunicari non poteſt. Hoc autem inſinuatum eſt Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus &c. ſit tibi ſicut ethnicus &c. Quęcunque alligaueritis ſuper terram &c. Vides enim hic, quòd quando datur poteſtas excommunicandi (datur autem per ly quæcunque alligaueritis &c.) præmittitur ſermo de ſingulari perſona per ly frater tuus, & non de communitate tota. Ac ſi dicatur per hoc: quòd excommunicari poteſt perſona, non autem tota communitas. Item Matth. 10. inſinuatum eſt idem per ly in uiam gentium ne abieritis, & in ciuitates ſamaritanorum ne intraueritis. Hic enim interdicuntur duæ totæ communitates, ſ. ſamaritani, & gentes: quæ tamen (iuxta ſuperius dicta Matth. 18.) excommunicandæ non erant. Item ab Innocentio 4. in Concil. Lugdunenſi ſic. Romana eccleſia &c. In uniuerſitatem uel collegium proferri excommunicationis ſententiam penitus prohibemus, uolentes animarum periculum uitare; quod ex inde ſequi poſſet; cùm nonnunquam contingeret innoxios huiuſmodi ſententia irretiri; ſed in illos duntaxat de collegio uel vniuerſitate, quos culpabiles eſſe conſtiterit, promulgetur. Hæc ibi: & recitantur, de ſenten. excommun. in 6. Item à Bonifacio 8. ſic. Quanquam pedagiorum exactiones &c. Qui verò contrafecerint ſi perſonę fuerint ſingulares excommunicationis; ſi autẽ collegium vel uniuerſitas caſtri ciuitatis ſeu loci alterius cuiuſcunque, ipſa ciuitas, caſtrum, uel locus interdicti ſententias ipſo facto incurrant. Hæc ibi: & recitantur, de cenſibus in 6. Item à Papa Io. 22. ſic. Si fratrum & coepiſcoporum &c. Alioquin in omnes & ſingulos Patriarchas, Prælatos, & ſuperiores, & inferiores Reges &c. niſi infra duorum menſiũ ſpatium à die datæ præſentium numerandum penitus reſci-

enti, quamuis etiam millies, non ſunt foris totaliter. Ratione enim characteris baptiſmalis, quo indelebiliter inſigniuntur, remanent ſemper aliquo modo intra eccleſiam. Vnde, hoc atten to, eccleſia poteſt ſemper eſſe iudex illorum.

¶Corollarium. Ergo ex his uidetur ꝙ iudeus, vel paganus, cum ſint totaliter foris, excōmunicari non poſſunt ab eccleſia. Quod quidem intelligitur de communione intrinſeca ſacramentorum, & conſequenter de cōmunione fidelium in diuinis. Nā ipſi extra huiuſmodi communionem ſunt totaliter, cum nec ē charactere baptiſmatis inter fideles cōnumerentur. Si uero loquamur de cōmunione extrinſeca fideliū, inquantum ſunt animalia ciuilia & ſocialia (vt potè in cōmercijs, uendinoniū, emptionum, & ſimiliū) poſſunt aliquo modo excommunicari: quoniam iudei atq; pagani ſic (.i. ut animalia ſocialia & ciuilia) non ſunt totaliter foris. Nam & ipſi animalia ciuilia ſunt, & ſocialia. Dixi, aliquo modo: quoniam nec ſic (.i. ut ciuilia animal a & ſocialia ſūt) excōicabuntur directè, ſi excōicenſ; ſed excōicabuntur indirectè, inquantum .ſ. commercium Chriſtianorum prohibebitur, ne ſit ad illos ſic intelligi 28. q.1. nullus: & c. Oēs, & de iudeis c. Ad hæc. Textus ergo loquitur de excommunicatione, qua ponitur quis extra communionem fidel ū ut ſic, & fidelium, vt animalium ſocialium, directè.

6. nulli c. eū de ſide cesc. ligat ſicauit. c. nup c. inter alia d ſen. excō.

AD SECVNDVM dicendum, quòd priuatiò quamuis non recipiat maius, & minus ſecundū ſe, recipit tamen ſecundum cauſam ſuam; & ſecundum hoc excommunicatio poteſt iterari, & magis eſt elongatus à ſuffagijs Eccleſiæ, qui pluries eſt excommunicatus, quàm qui ſemel tantum.

QVAEST. XXIII.

De participatione cum Excommunicatis in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de participatione cum excommunicatis.

Circa quod quærunturtria.

Primo, Vtrum liceat excommunicato participare in puris corporalibus.

Secundo, Vtrum participās excommunicato ſit excommunicatus.

Tertiò, Vtrum participare excommunicato in caſibus nō conceſſis ſemper ſit peccatum mortale.

A tificibus, ꝙ excōicatus pōt iterū excōicari, ſiue ex eodē facto, ſiuè ex diuerſis. Id aūt inſinuatum fuit à Papa Gregorio. 9. in Cōcil. generali Lugdunenſi, ſic. Abſolutionis beneficium ab excōicatis nis ſuis &c. Eos qui abſolutionē hmō d. ui uel metu extorſerint excōicationis ſniæ decernimus ſubiacere. Hæc ibi: & recitantur, de his q̄ ui, met. cau. ſi. in 6. Si uis hunc canonem totaliter ad literam: uide ſup. q. 21. ar. 4. Not. poſt cōcl. 4. Ecce ꝙ excōicatus iā, quia quærit abſolutionē inferendo uim uel metum, iterū excōicādus decernitur à Papa ſacro approbāte concilio. Item ab Alexandro tertio in Concil. Lateranenſi. Ita quorundā &c. tales igitur ab eccleſiaſtica coīōne præciſos & excōicationi ſubiectos rerum ſuarū per Principes chatolicos, & conſules ciuitatū mulctari, & capientiū fieri ſeruos cēſemus. Præcipimus ēt ne per eccleſias maritimarū urbium erebra, & ſolemnis in eos excommunicatio profetaſ. Hæc ibi: & recitāur, de iudeis &c. Nota ly crebra, & ſolemnis excōicatio in eos proferatur. Item à Papa Clemente 5. in Cōcil. Vienenſi. Grauis & nos &c. Nec non excōmunicatos publice et interdictos, qui in ipſis eccleſijs nominatim à celebratiōb. ut exeant moniti remanere præſumpſerint, excōicationis ſententia (à qua per ſedem duntaxat Apoſtolicā poſſint abſolui) ſacro approbante Concilio innodamus. Hęc ibi: et recitantur, de ſent. exc. clemen. Itē à Ioan. 7. Papa Engeltrudam noueris anathemate, quod ab ipſo Chriſti corpore quod ē eccleſia, reciditur, crebrò, percuſſam eſſe. Hæc ille: et recitatur. 3. 4. Nota ly crebrò Faciunt etiam aliqua hic dicta pro q. 24. ar. 1. Vnde mirandum non eſt, imò tanquam regula tenēdum: ꝙ pro diuerſis motiuis adducū tur ijdem canones in diuerſis locis articulorum: nam ad plura loca ſecundū diuerſas conſiderationes ualent. ¶Secundò habes: 2 qūo per rōnē prædicta Patrū, pro quāto ſemel excōicatū ſentias poſſe denuo excōicari, et intelligas, et defendas. ¶Tertiò uides: 3 qūo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretē, et cōſolidetē.

Côc. Pôt. max.

Regula & allegationibus.

ARTICVLVS I.

Vtrum excommunicato liceat communicare in pure corporalibus.

AD PRIMVM ſic procedi tur. Videtur quòd liceat excommunicato communicare B in pure corporalibus. Excommunicatio enim eſt actus clauiū ſed poteſtas clauium ſe [h] extendit ad ſpiritualia tantum: ergo per excōicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare poſſit.

2 ¶Præterea, Quod eſt inſtitutū per charitatem, contra charitatem nō militat, ſed ex precepto charitatis tenemur inimicis ſubuenire, quod ſine aliqua com- D municatione fieri non poteſt, ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare [h] licebit.

*Th. Vbi ſup. art. 1. q. 1. et ſeq.

SED CONTRA eſt quod dicitur. Corin. 5. Cum eiuſmodi nec cibum ſumere.

RESPONDEO, Dicendum eſt, ꝙ duplex eſt communicatio. Vna eſt minor, quæ ſeparat tan tum à participatione ſacramen torum, ſed non à communione D fidelium, & ideo [m] tali excōmunicato licet communicare ſed non licet ei ſacramenta cōferre

*Bern. In li. de pcepto, et diſpēſatione, nō remote a prin. et ſup. q. 21. ar. 1.

Concl. m

2m de minori. Iterum & ſine cauſa: non, cum cauſa. 3. Tune &c. Nam, quando excommunicatur quis iterum, excōicatur cum cā: licet non ſemper cū alia noua cā. Poteſt. n. (ut dictum eſt in corp.) excōicari quis propter eandem cauſam, & propter alias. Non tamen unquam ſine cā excōicatur, etiam quando propter eandem: imò etiam tūc, manente eadem materialiter, multiplicatur formaliter. Licet enim idem factum ſubſit pro excommunicando aliquo, tamen ratio noua (puta, ut non tantum differat conuerſionem, uel ut facilius redeat ad cor) monet excommunicatorem ad excommunicandum iterum eundem. Vide exam. poſt concl.

¶Examen Ly priuatio, quamuis non recipiat magis & minus ſecundum ſe, recipit tamen ſecundum ſuam cām. Hoc totius ē fundamentum reſponſi Vt, ſiquis inquirat, quare hic priuetur coīōne per excōicationem iterū, i. magis, dicetur, quia excōicatio, q̄ eſt priuatio, recipit mag s ſecūdū cām ſuā. i. eā m magis auctam habet, qā fertur ſecundò, quam cum lata fuit primò.

¶Ly priuatio recipit magis & minus ſecundum cauſam ſuā. Vt exemplum de cæcitate, & claudicatione monſtrat. Licet utrū que ſit priuatio. Magis. n. eſt cæcus ille, cui eruti ſunt oculi, quā ille, qui amiſit pupillam tantum: & magis claudicat ille, cuius emarcuit totum fœmur; quàm, qui ex aliquo accidente paruo diſtortam aliquantulum plantam pedis habet.

E

QVÆST. XXIIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Excommunicato minori excōicatione, licet cō municare: ſed non licet ei ſacramenta conferre. 91

¶PROB. Quia excommunicatio minor ſeparat tm̄ à participatione ſacramentorum, ſed non à communione fidelium.

Examen. Ly à participatione ſacramentorū. Scilicet paſſiua. Nā participare in hoc loco ſumitur pro recipere. Poſet 1 ergo. excōicatus minori exercere ea, quæ ſunt iuriſdictionis actiuè puta abſoluere ab excōicatione, et etiam à peccatis: licet abſoluendo a peccatis peccaret, quamuis abſolutus reciperet gratiam; et abſoluendo ab excommunicatione non peccaret.

¶NOT. Cōfirmatur et declaratur id totū ex Greg: S. ſi celebrat minori excōicatione ligat[o]: licet grauiter peccet, nulli[o] tā irregularitatis notā incurrit, nec eligere phibet, uel ea, q̄ rōne iuriſdictionis ſibi cōpetūt exercere, ſi tā ſcienter talis electus fuerit eius electio eſt irritāda &c. Peccat aūt cōferēdo eccleſiaſtica ſacra, ſed ab eo collata virtutis ſ carēt effectu, cū nō videat' à collat. &c. ſed

APPENDIX.

Vtilitas & S. Eccl. ad

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationē oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe à Concilijs, & ſummis Pō-

parti-

participatione ſacramentorum, quæ in ſola conſiſtit perceptione, remotus: dummodo non in contemptum eccleſiaſticæ diſciplinæ, uidelicet contra prohibitionem ſuperioris, communioni excommunicatorum pertinaciter ſe ingeſſerit. Hæc ille ea de cleric. excom. uel depoſ. Nota ly dummodo non in contemptum &c. Ac ſi dicat. Si ex contemptu & contra prohibitionem ſuperioris ingerit ſe communioni excommunicatorum, hoc ipſo intelligitur remotus à collatione ſacramentorum propter ſuam pertinatiam & contemptum: ſicut non excommunicatus per contemptum fit excommunicatus, de ſen. excõ. per tuas.

& eos vel ignoranter excõmunicatis cõicant, ſiue illos, qui cõicant illis, qui excommunicatis cõicant. Quicunque autem orator, ſiue peregrinus, aut uiator in terram excõicatorum uenerit, & ibi non poſſit emere, uel non habeant unde emant, ab excõicatis accip ẽdi licentiam damus; Et ſi quis excõicatis in ſuſtentationem nõ ſuperbiæ ſed humanitatis cã, dare uoluerit aliquid, nõ prohibemus. Hæc ille 11. q. 3. item ex dictis Inn. 3. ſi uere &c. Eſt aũt cautum in iure: q ſi quiſquã per terrã hæreticorum aut quorũlibet excõicatorum tranſierit, neceſſaria poterit emere, ac recipere, ab eiſdẽ. Præterea, ſi paterfamilias domus excõicationis ſnia fuerit inuodatus, à participatione illius familia excuſatur. Hæc ille, de ſenten. excomm.

Caiet. p.

Concl. ſ. *Cõcluſio nis tertiæ pars.

CONC. 2ª. Excõicato excõicatione maiori nõ licet cõicare ẽt in pure corporalibus.

¶ PROB. Quia excõmunicatio maior ſeparat hominem nõ tantum à ſacramẽtis eccleſiæ, ſed etiam à communione fideliũ quacũq; (q. 21. ar. 1.)

¶ CONCL. 3ª. Excommunicato maiore excommunicatione licet communicare in his, quæ pertinent ad ſalutem; & in his quæ ſpecialem prouiſionem dicunt; & quando ignoratur excommunicatio; & cum aliqui ſunt peregrini ac uiatores in terra excommunicatorum; & in caſu neceſſitatis ipſius excõmunicati.

*Cõcluſio nis tertiæ pars.

¶ NOT. pro intelligentia pleniori terminorum, præſertim ſecundæ partis concluſionis. Ly in his, quæ ſpecialem prouiſionẽ dicunt, vide textum: nec diſcedas ab eo.

Alia eſt maior excommunicatio, & hæc ſeparat hominẽ à ſacramentis Eccleſiæ, & à coiõne fidelium, & ideo[f] tali excommunicato communicare non licet.[1] Sed quia Eccleſia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiũtur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet,[c] ſcilicet in his,[s] quæ pertinent ad ſalutem: quia in talibus homo licite poteſt cum excommunicato loqui, poteſt etiam alia verba interſerere, ut facilius ſalutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur ẽt[a] quædam perſonæ ad quas ſpecialiter pertinet prouiſio excõmunicati,[z] vt vxor, filius, ſeruus ruſticus, & ſeruiens. Sed hoc intelligẽdum eſt de filijs, non emãcipatis, alias tenentur uitare patrem. De alijs autem intelligitur, quòd licet excommunicato communicare: ſi ante excommunicationem ſe ei ſubdiderũt, non autem ſi poſt. Quidam autem intelligunt econuerſo, ſcilicet quòd ſuperiores poſſunt licite communicare inferioribus. Alij uero contrarium dicũt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus ſunt eis obligati, quia ſicut inferiores obligantur ad obſequium ſuperiorum: ita ſuperiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam, quidam caſus excepti, ſicut[s] quando ignoratur excõmunicatio, & quando aliqui ſunt peregrini, & uiatores in terra excommunicatorum,[t] qui licite poſſunt ab eis emere, uel etiam accipere eleemoſinam. Et ſimiliter[s] ſi aliquis uideat excommunicatum in neceſſitate,[c] quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei prouidere, & iſta hoc verſu continentur.

Vtile, lex, humile, res ignorata, neceſſe.

Vt vtilitas referatur ad uerba ſalutis, lex ad matrimonium, humile ad ſubiectionem: cætera patent.

Ad primum ergo dicendum, q corporalia ad ſpiritualia ordinantur, & ideo poteſtas, quæ ſe extendit ad ſpiritualia, ad corporalia ſe extendere poteſt, ſicut ars, quæ eſt de fine, imperat de his, quæ ſunt ad finem.

Ad secundum dicendum, quòd in illo caſu in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, non prohibetur, ut ex dictis patet[*].

*Cõcluſio nis tertiæ pars.

*Cõcluſio nis tertiæ pars.

1ᵐ de minori

Se extendit. &c. principaliter non, ſecundario. S. ſeu (& in idẽ redit) directè: nõ indirectè. Tunc &c. Nã corporalia, inquantum ordinantur ad ſpiritualia, ſub poteſtate clauium ſunt: vt habes in textu. Sic ergo poteſtas clauiũ ſe ad corporalia extẽdit relatiue, ſ. inquãtum referũtur ad ſpiritualia: ſup ſpũalia uerò cadit abſolute, i. ut ſpiritualia ſunt.

¶ NOT. 1ª. Ideò interdicitur cõio fideliũ ẽt in pure corporalibus ipſis excõicatis: vt eo rubore confuſi ad ſpiritualia redeant, à quibus ſeparati ſũt. Propter hoc dicis textus in propoſito: q corporalia ord neõ ad ſpiritualia; & q, ut ſic ordinata, non ſubterfugiont poteſtatem clauium.

*in corp. art.

¶ PROB. Quia homo poteſt licite in cauſa ſalutis cum excommunicato loqui, etiam ſi alia uerba interſerat, ut facilius ſalutis verba ex familiaritate recipiantur (hoc patet expreſſe p Greg. ea de ſent. excom. cum uoluntate ac propoſito). 2. Quia (ly & in his &c.) in his eſt ſpecialis obligatio ad alterutrum, quaſi omni ſalute (cum inferiores obligentur ad obſequium ſuperiorum, ſuperioreſque ad prouidentiam inferiorum). 3. Quia (ly & quando) hoc præſupponitur clarum (cum ignorantia inuincibilis de qua loquitur, excuſet; licet non craſſa, uel affectata. 1. 2. q. 76. ar. &c.) 4. Quia (ly & cum aliqui &c.) licite poſſunt hi emere uel etiam eleemoſinam accipere ab excommunicatis (ut dicitur): 5. Quia (ly & in caſu &c.) tunc ex præcepto charitatis tenetur prouidere excommunicato.

¶ NOT. Doctrina hæc Sancti Thomæ confirmatur ſimul & declaratur ex dictis Papæ Innocentij 3. Inter alia &c. Cum quædã perſonæ illis, in quos lata fuerit excommunicatio, ante prolationem ipſius obſequio tenerentur familiariter adhærere, neq; poſtmodum ad contrarium teneantur, &c. à priori non ſunt obnoxietate ſolutæ, ſed ad familiare tenentur obſequium, & ita per conſequens ad communionem tenentur, ſine qua illud ne queant exhibere &c. Quibus tamen in his, pro quibus ſunt excommunicatione notati (ut in criminibus) communicare nõ debent, ſed ab eis penitus abſtinere. Hæc ille, de ſent. excom. Itẽ ex dictis Greg. 7. Quoniam multos &c. Apoſtolica auctoritate ab anathematis uinculo hos ſubtrahimus uidelicet uxorem, filios, ſeruos, ancillas ſeu mancipia, ruſticos, & ſeruientes, & oẽs alios, qui non adeò curiales ſunt, ut eorum conſilio ſcelera perpetrentur;

¶ NOT. 2ª Hinc habes magnum fundamentũ ad oſtendendũ quõ eccleſia poteſtatẽ habeat ſuper res tẽporales quorũcunque Principũ, ẽt remanentib. reb. ipſis ſub ditione eorũdẽ Principũ. Innuit. n. textus q corporalia illa, ut ordinant ad ſpiritualia, ſub poteſtate eccleſiæ continent: & q corporalia, ut corporalia, poſſunt ſub aliorũ poteſtate eſſe. Ex hoc ergo textu dices q eccleſia põt ex. õicare, ſeu per excõicationem uel aliam cenſuram (nam ſimilis rõ de alijs eſt in hoc) priuare Reges temporales corporalib. eorum dñijs in caſu, quo Reges ipſi dñijs prædictis uterent contra ſpiritualia (puta fouendo hæreticos, uel à fide catholica auertendo, & huiuſmodi). Et in hoc ſenſu intelligas ex D. Thome, eccleſiam habere gladium etiam temporalem in omnibus mundi partibus: & è contra, illam. ſ. iure poſſe exaltare quouſq; principes in temporalib. eorum bonis pp hoc, q ipſi principes bona ſua corporalia benè ordinẽt ad ſpũalia (puta, fidẽ catholicã defendẽdo, Eccleſiã ſanctã ab inimicis protegẽdo, & hmõi) Vt & in hac eccleſiæ iudiciũ Deo conforme ſit. q. 21. ar. 2. q dicit, quicunque honorificauerit me glorificabo eum, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles 1. reg. 2. Hinc meritò Eccleſia glorificauit Venetos inſignibus priuilegijs temporalem etiam honorem concernentibus; propterea q ipſi, VEROS ECCLESIÆ IN HOC FILIOS SE PROBANTES, Alexandrum tertiũ caput Vrbis & Orbis opera pluſquam laudabili contra tum Imper Federici in ſede repoſuerunt.

1ᵐ de concluſione. Licebit &c. In caſu, in quo aliquis ex præcepto charitatis tenetur non

non autem, ſemper S. Tunc &c. vt patet ex concluſione 3ª.

APPENDIX.

Vtilitas S. Eccleſia &c.

Ex articulo habes primo, quomodo per rationem elidas errorem Ioánis Vuicleſ (vt referetur q. 21. ar. 1. appen.) dicentis excõmunicationẽ non eſſe timendam. Cui concordat Lutherus, vt ibi. Vides enim hic; quantis incommodis excõmunicato afficiat excõmunicatum; vt non tantummodo illum, ſed etiam alios ſibi cõparticipes vehementer damnificet. Et ratione hac adducitur nunc prędictus error. Vnde colligitur: quòd dicere excommunicationẽ non eſſe, & maxime quidem, timendam ſtultiſſimũ eſt.

C. quod 11. dubiis de ſen. excõ.

2 Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, errorem illum (pro quanto latenter innuit; quòd communicantes excõmunicato nõ damnificantur) meritò damnari à Papa Vrbano ſic. Quibus Epiſcopi non communicant, non communicetis; & quos eiecerint, non recipiatis. Valde enim eſt timenda ſententia Epiſcopi, licet iniuſtè liget. Hæc ibi. 11. q. 3. Facit hoc dictum Vrbani magnoperè pro q. 21. art. 4. Excommunicationem enim iniuſtam ligare, eſt ipſam habere aliquem effectum. Item à ſynodo 8ª. Siquis frater aut palam aut abſconſa cum excommunicato fuerit locutus, aut iunctus communione, ſtatim cum eo excommunicationis contrahit pœnam. Hæc ibi. 11. q. 3. Intellige de excommunicatione minori ly excommunicationis contrahit pœnam: quamuis etiam excommunicationem maiorem contrahat in aliquibus caſibus cum excommunicato participans inf. ar. 2. Item à Concilio Carthaginenſi 4. Qui communicauerit vel orauerit cum excommunicato ſi laicus eſt, excommunicetur; ſi clericus, deponatur. Hæc ibi. 11. q. 3. Item à Caliſto Papa epiſt. 2. ad omnes Galliarum epiſcopos. Excommunicatos quoſque à ſacerdotibus nullus recipiat, ante vtriuſque partis examinationem iuſtam, nec cum eis in oratione, aut cibo, vel potu, aut oſculo cõmunicet, nec aue eis dicat: quia quicunque in his, vel aliis, prohibitis excommunicatis communicauerint, iuxta Apoſtolorũ inſtitutionem, & ipſi ſimili excommunicationi ſubiacebunt. Ab his ergo clerici, & laici, ſe abſtineant, qui eadem pati noluerint. Hæc ibi. Item à B. Petro Apoſtolo in ordinatione Clementis. Si inimicus eſt iſte Clemens alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare, vt ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe: ſed prudenter obſeruare debetis, & voluntati eius abſque admonitione obſecũdare, & auertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis aduerſum; ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur. Vnuſquiſque qui in culpa eſt, dum cupit omnium veſtrum amicitias repetare, feſtinet citius reconciliari ei, qui omnibus præeſt; & per hoc redeat ad ſalutem, cum obedire cœperit monitis præſidentis. Si verò quis amicus fuerit his, quibus ipſe amicus non eſt; & locutus fuerit his, quibus ipſe non loquitur: vnus eſt & ipſe ex illis, qui exterminare volunt eccleſiam Dei; & cum corpore vobiſcum eſſe videatur, mente & animo contra vos eſt. Hæc ibi: & recitantur in epiſtola 1. Clementis primi Papæ ad Iacobum fratrem Domini. Adeò igitur excommunicatio timenda eſt (& hoc contra Vuicleſ, propterea hic addã ſtum;) vt etiam aliis ab excommunicato valde timenda ſit. Item à Fabiano Papa epiſtola prima ſic Apoſtoli ſtatuerunt dicentes, cũ excommunicatis non eſt communicandum. Et ſiquis cum excommunicatis, auertendo regulas, ſeſẽtes pſallat in domo, aut ſimul locutus fuerit, aut orauerit; illa communione priuetur. Hæc ibi. Item à canone 23. Apoſtolorum. Siquis cum excõmunicato, ſaltem in domo, locutus fuerit; iſte communione priuetur. Hæc ibi. Item à Concilio Arauſicano, vt ſupra q. 21. art. 3. appen. Tertiò habes quomodo per rationem prædicta Patrũ pro quanto communicationem in pure corporalibus cum excommunicato non licere dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. Quartò vides: quomodo ex iis viciſſim doctrina Thomiſtica præſens & declaretur & conſolidetur.

Non participare cũ excõicato, quõ fiat in ſalutẽ excõicatus.

1

ARTICVLVS II.

Vtrum participans excommunicato ſit excommunicatus.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd participans excommunicato, non ſit excõmunicatus. Plus enim ſeparatus eſt ab Eccleſia Gentilis, quàm excommunicatus, ſed ille qui participat Gentili, aut Iudæo, non eſt excommunicatus: ergo nec ille, qui participat excommunicato Chriſtiano.

¶ Præterea. Si ille, qui participat excommunicato, eſt excõmunicatus: eadẽ rõne, qui participat participãti, erit excõicatus, & ſic in infinitum procedet, quod videtur abſurdum, ergo non eſt excommunicatus, qui excõicato participat.

SED CONTRA eſt, quòd excõmunicatus eſt poſitus extra cõmunionem, ergo qui ei communicat, à cõione Eccleſiæ recedit & ſic videtur quòd ſit excõicatus.

RESPONDEO, Dicendum, quòd excomunicatio poteſt in alium ferri dupliciter. Aut ita quòd ipſe ſit excomunicatus cum omnibus ei participantibus, ᵐ & tũc non eſt dubium quòd quicũque participat ei, eſt excõmuncatus maiori ⁿ excõmunicatione, aut eſt excommunicatus ſimpliciter, & tunc aut participat aliquis in crimine ei præbendo conſilium, auxilium, aut fauorem, & ſic ᵖ iterum eſt excommunicatus maiori excommunicatione ᑫ aut in aliis, ſicut in verbo, vel in oſculo, vel in menſa, & ʳ ſic eſt excõmunicatus minori excommunicatione. ˢ

QVÆST. XXIII. ART. II.

CONCL. 1ª Quicũque participat excommunicato, quando excommunicatio lata in eum comprehendebat etiam omnes ei participantes, eſt excommunicatus maiori excommunicatione. *concl. m*

¶ PROB. Quia hoc, tanquam nõ dubiũ, patet.

¶ CONCL. 2ª Participans in crimine (ſiue auxilium, ſiue fauorem, aut conſiliũ, ei præbeat) cum excommunicato ſimpliciter pro illo crimine, eſt excommunicatus maiori excõmunicatione. *concl. p.*

concl. q

Examen ly ſimpliciter Hoc eſt, ſine expreſſione participantium. Hoc autem eſt tunc, quando in forma excommunicationis dicitur, excommunicamus Titium (nihil aliud addendo.) Dicitur autem ly excõmunicato ſimpliciter, ad differentiam excommunicati cum participantibus (vt excommunicamus Titium, & participantes ei) & per hoc 2ª concluſio hæc ſeceruitur à prima.

Ly pro crimine. Scilicet determinato. Vt excommunicamus Titium: pro eo, quòd exercet vſuras.

Ly in crimine, ſiue auxilium, &c. Verbi gratia. Excommunicatur mulier ex eo, quòd adulteratur cum clerico. Tunc ſi clericus accedat ad eam iam ſic excommunicatam, eſt excommunicatus maiore, & quicunque ſuadet clerico, vel dat auxilium, aut fauorem ad cognoſcendum illam mulierem eſt eadem excommunicatione damnatus. Si verò laicus ad eandem mulierem ſic excommunicatam accedat, non eſt maiore excommunicatione innodatus: quia mulier illa non eſt excommunicata propter adulterium cum laico, & conſequenter non communicat ei in crimine damnato per bullam excommunicationis. Quòd ſi abſolutè pro adulterio, vel fornicatione, excõmunicata eſſet: iã quilibet adulterium aut fornicationem cum ea committẽs eſſet maiori excommunicatione ligatus. Dixi ly ſic excommunicatam: quia ſi excommunicata nondum eſſet, licet excõmunicationis pœna fuiſſet à iudice comminata, non eſſet excommunicatus. Hinc à ſimili arguas de multis; puta excommunicatur Titius pro eo, quòd furtum commiſit, & committit. Tũc procede, vt ſupra: quòd ſ. omnes dantes conſilium, auxilium, fauorem Titio ad faciendum furtum, excommunicationẽ maiorem incurrunt.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarum, relinquitur.

Not. Meritò tanquam clarum hoc ſupponitur, quod à concluſione ſecũda dictum eſt. Nam ſcriptura omnes, & iura clamãt, quòd agentes & conſentientes pari pœna conſtringit: & quòd non tantum digni ſunt morte qui male faciunt ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Meritò ergo præſumitur: quòd iudex qui excommunicat aliquem pro crimine aliquo (puta mulierem pro concubinatu, vel Titium pro furto &c.) intendit excommunicare omnes comparticipes excommunicato in crimine iã damnato. Et propterea, quamuis hoc non exprimatur verbaliter in bulla excommunicationis (ſicut fit in prima concluſione de participantibus, vt ibi dictum eſt:) tamen vertendum nõ eſt in dubium, quin & iudex intendat, hos etiam excommunicare, & hi maiorem illam excommunicationem incurrant.

¶ CONCL. 1ª Excommunicato ſimpliciter, communicans in verbo, oſculo, menſa, & aliis à crimine damnato (de quo in ſecunda concluſione) eſt excõicatus minori excõmunicatione.

Examen

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Eccleſia non ita intendit corrigere infideles, ſicut fideles, quorum cura ſibi incumbit; & ideo non arcet à communione infidelium, ſicut à cõmunione fidelium illorum, quos excommunicat, ſuper quo habet aliquam poteſtatem.

AD SECVNDVM dicendum, quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare, & ſic excõmunicatio nõ tranſit in tertiam perſonam.

ARTICVLVS III.

Vtrum participare cum excommunicato in caſibus non conceſſis ſemper ſit peccatum mortale.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd participare cum excõmunicato in caſibus non conceſſis, ſemper ſit peccatum mortale. Quia Decret.* quædam reſpondet, quòd propter metum mortis non debet aliquis excommunicato[h] cõmunicare, quia aliquis debet prius G ſubire mortẽ quàm mortaliter peccet, ſed hæc ratio nulla eſſet, niſi participare cũ excommunicato eſſet peccatum mortale, ergo, &c.

2 ¶ Præterea. Facere contra præceptum Eccleſiæ eſt peccatum mortale, ſed Eccleſia præcepit quòd excommunicato nullus communicet, ergo participare cum excommunicato eſt peccatum mortale.

H 3 ¶ Præterea. Nullus arcetur[h] perceptione Euchariſtiæ pro peccato veniali, ſed ille, q participat excommunicato in caſi-

---

Examen. Ly excommunicato ſimpliciter. Scilicet ab alio, quam à Papa: quandocunque communicans eſt clericus; & participatio eſt in diuinis: vt inquit Papa alemans 1. ſignificauit &c. Verum clericos, qui ſcienter, & ſpontè participauerunt cum excõmunicatis à nobis, & ipſos in officiis receperunt, eadem excommunicationis ſententia cum ipſis non dubitamus ſolui: quos etiam pro beneficio abſolutionis habẽdo ad nos volumus remitti. Hæc ille: & recitantur, de ſenten. excom. Intellige de excommunicatis nominatim: ſecus ſi per canones in iure, vel etiam ſententia generales. Tales atque clerici ex tali participatione incurrerent excommunicationẽ maiorem, à qua per Papam ſolum abſoluerentur.

q.22.ar.1. cor.& loc. ibid. citatis.

¶ PROB. Quia vt clarum, ſupponitur.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c.

℟. negatur illatio §. Nam licet pagani & Iudæi ſint magis ſeparati ab eccleſia, quàm ſit Chriſtianus excommunicatus: tamen eccleſia non ita punit participantes cum illis infidelibus in verbo, & huiuſmodi, ſicut punit participantes cum excommunicatis. fundamentum huius reſponſi ponitur in textu: quia eccleſia. ſ. non ita intendit corrigere infideles ſicut &c.

* In lib. Decr. tit. 40. de his quæ vi metusve cã fiunt, c. 5. ſacris.

Examen Ly non ita, &c. Hoc eſt quia fideles ſunt eccleſiæ filij in actu infideles autem ſolum in potentia: ſicut & primi ſunt Chriſti membra in actu, ſecundi verò tantum in potentia 3. par. q. 8. ar. 3. Modo quis neſciat de filijs actualiter maiorẽ curam haberi à parentibus; quàm de non filijs, aut filijs potentialiter?

2m de maiori. Eadem ratione, qui participat participanti, erit excommunicatus. ℟. negatur iſta §. Nam excommunicatio minor, qua participans tenetur, non tranſit in tertiam perſonam (vt patet ex Greg. 7. ſupra ar. 1. not. poſt prob. conclu. 3.

APPENDIX.

Vtilitas pro S. Eccleſia contra exc. damn. &c.

EX articulo habes primò quomodo per rationem reijcias errorem Ioannis Vuicleſ, & Lutheri (vt refertur q. 21. ar. 1. appen.) dicentium; excommunicationem non eſſe timendã. Item Lutheri euſdem addentis eſſe procurandam; & non priuare hominem communibus ſpiritualibus eccleſiæ orationibus. In tantum enim timenda eſt & per articulum hunc, vt etiã participãti cum excommunicato propter damnum ſibi inde ſequens valde timenda ſit. Vnde & ſpiritualibus eccleſiæ orationibus communibus non tantum priuat excommunicatum, ſed etiam participantem cum eo; vt potè eum, qui ex tali participatione excommunicationem ſaltem minorem incurrat. 2 Secundo habes quomodo per rationem oſtendas errores illos (pro quanto participantem cum excommunicato ab omni damno excommunicationis immunem faciunt) damnati meritò à Papa Innocentio 3. A nobis ex parte tua fuit quæſitum, vtrum is, qui excommunicato in locutione, vel oratione ſcienter cõmunicat, excommunicatum ipſum à ſua poſſit accuſatione repellere, &c. Reſpondemus; quòd ipſe ab accuſatione illius poterit remoueri, cum primus à communione fidelium ſit excluſus; ſecundus verò tantum à ſacramentorum participatione ſit remotus. Hæc ille; de exceptionibus. Nota ly primus, & ly ſecundus. Primus. n. ille excommunicatus erat maiore, & volebat ſecundum accuſare: & ſecundus erat ex locutione, vel oratione habita cum primo excommunicatus minore, & contendebat repellere primũ à ſui accuſatione. Item ab eod. Innoc. Nuper à nobis &c. In 2. quæſtione credimus diſtinguendum an is, qui nominatim excommunicato communicat, ſcienter in crimine communicet F criminoſo ei conſilium impendendo auxilium, vel fauorem; aut aliàs in oratione, vel oſculo, aut orando ſecum, aut etiam comedendo. In primo quidem articulo, cum talis communicet criminĩ, & participet criminoſo, ac per hoc videatur ratione damnati criminis delinquere in eum qui damnauit; ab eo, vel eius ſuperiore merito delicti tunc erit abſolutio requirenda, cũ facientem & conſentientem pari pœna cõſtringat &c. In 2. verò caſu à ſuo Epiſcopo, vel à proprio ſacerdote, poterit abſolutionis beneficium obtinere. Quamuis enim & tunc non iudicis, ſed iuris ſententia excõicato communicãs ſit ligatus, quia tamẽ cõditor canonis abſolutionem eius ſibi ſpecialiter non retinuit, eo ipſo videtur conceſſiſſe facultatẽ aliis relaxandi. Hęc ille; de ſenten. excom. Vide quàm differẽtiam facit inter excommunicatum ob participationẽ in crimine cum criminoſo, i. propter qđ iam fuerat excõicatus & inter excõicatum ob participationẽ in aliis. Facit iſta papę Innoc. etiam ad q. 24. ar. 2. ſi bene applicentur. Itẽ à Greg. 12. ſcribente Aſtoricenſi epiſcopo. Si cõcubinæ publicè clericorũ eccleſiaſticæ cenſuræ diſtrictione notentur; eoſdem concubinarios non eſt dubium maioris excommunicationis ſententia inuolui, qui poſt latam ſententiam communicant in eodem crimine criminoſis. Hæc ille; de ſenten. excom. Item ab Innocen. 4. in Concil. Lugdunenſi. Statuimus; vt nullus iudicum participantes cum excommunicato ab eo in locutione, & aliis, quibus ligatus participans excommunicatione minori &c. ſaluis conſtitutionibus legitimè promulgatis contra illos, qui in crimine præſumunt participare damnato. Hæc ille; de ſenten. excom. in 6. Item à Concil. Antiocheno cap. 2. Non liceat cõmunicare excommunicatis, neque cum his per domos ingredi, & I cum eis orare, qui eccleſiæ non participant in orationa: nec in alteram eccleſiam recipi, qui ab alia excommunicantur. Quòd ſi quis Epiſcoporum, vel presbiterorum, vel diaconorum, vel & qui in canone detinentur, excommunicato communicare deprehenſus fuerit: & hunc oportet communione priuari, tanquã eccleſiæ regulas confundentem. Hęc ibi. Item à Synodo 5ª. Cõſtantinopolitana conſeſſ 7. Placuit vniuerſo concilio; vt qui excommunicatus fuerit pro ſuo neglectu, ſiue Epiſcopus ſiue quilibet clericus, & tempore excommunicationis ſuę ante audientiam communicare præſumpſerit; ipſe in ſe damnationis iudicetur protuliſſe ſententiam. Hæc ibi. Item à Concil. Antiſiodorenſi can. 39. Siquis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo excommunicatum, abſque voluntate ipſius, qui eum excommunicauit, ſciens receperit; aut cum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuerit; ſimili ſententia ſubiacebit. Hæc ibi. Item à &c. vt ſupra ar. 2. appen. K Tertiò habes; quomodo per rationem Patrum antedicta, pro quanto participãtem excommunicato inſinuant eſſe excommunicatum, & intelligas & probes & defendas. 3 Quartò vides quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 4

QVÆST. XXIII. ART. III.

CONCL. Probabilius videtur; quòd non ſemper participans cum excommunicato peccat mortaliter; ſed ſolum quando in crimine ſibi participat, vel in diuinis, vel in contemptum eccleſiæ.

¶ PROB. Quia aliàs videtur valde graue, quòd homo pro vno verbo leui, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & quia excommunicantes laqueum damnationis multis iniicerent, quod in eos retorqueretur (quod videtur abſurdum)

dum:) Quia (ly ſed ſolum &c.) vt clarum ſupponitur.

¶NOT. Radix, huius probabilitatis maioris in concluſione dictæ, eſt: quòd iugum domini eſt leue, id eſt (in propoſito ſiſtendo) non tam ſtrictè interpretandum, vt impoſſibile ferme videatur. Item radix alia eiuſdem (licet demum in idem redeat) eſt: quòd mandata Dei grauia non ſunt. 1. Ioan. 5. & conſequenter mandata eccleſiæ ſanctæ imitatricis eius grauia nõ ſunt. Quod ſi eccleſiæ mandata grauia non ſunt: multò minus grauia valde nõ erunt. Cum ergo opinio contraria, ſcilicet alloqui verbo leui excommunicatũ peccatum mortale eſſe, ſit valde grauis (vt prob. dicit, & experientia;) tenendum eſt; quòd huiuſmodi peccatum mortale non eſt, niſi aliud addatur (vt in textu.) Additur: quòd philoſophus habet pro inconuenienti poſitionem illam, ex qua ſequitur inconueniẽs. Cum itaque probatio moneret: quòd ad poſitionem contrariã concluſioni ſequeretur inconueniens, & quidem duplex; tenẽdum iuxta rationem etiam philoſoficam videtur, quòd poſitio contraria concluſioni minus conueniens eſt.

11. q. 3. c. 40. Venio. Vchf 11 q. 3. c. 3. 4. 16. 17. 18. 19. 20. 26. 28. & ca. 107.

*Deut. 25

1 m ex Decretali. Communicare. ℞. in diuinis: non, quomodocunque §. Tunc nihil &c. vt patet in concluſione.

Item de minori. Mortali. ℞. inquantum dic non poſſe bene fieri; non inquantum dicit mortem animæ ſpiritualem. §. Tunc &c. Nam quando decret. illa dicit ſubeundum eſſe mortẽ potius q̃ cõicare excõicato, intendit; q̃ huiuſmodi cõmunicare non poteſt bene fieri, & cõſequenter q̃ eſt peccatum veniale ſaltem. Non ergo ſequitur ex illius dicto, q̃ huiuſmodi cõicatio ſit peccatum mortale, niſi in hoc ſenſu; inquantum. ſ. mortale importat id quod non poteſt bene fieri; id quod etiã cõuenit peccato veniali (vt habes in textu.)

* In corp. ar. præc. Vt hi 11. q. 3. c. 100. 101. & 102 n. 31. inar. 8.

¶*Corollarium.* Ergo, ſecũdum decretalem illã, magis ſubeunda eſt mors corporalis, quàm peccandum venialiter: quod intellige illo modo debiti, quo tenemus cauere à venialibus. Non valet ergo conſequentia iſta: potius ſubeunda eſt mors, quàm communicare excommunicato: ergo communicare excommunicato ſemper eſt peccatum mortale. Sed inferatur ſic. Ergo communicare excommunicato ſemper eſt mortale, aut veniale. Tunc autem diceretur; quòd verum concludit: ſecundum tamen concluſionem illam Diui Thomæ illud verum applicandum eſſet de iudicando veniali, aut mortali.

2 m de maiori. Facere contra. ℞. ſed non facere præter. §. Tunc &c. Nam eccleſia in ſuis præceptis eſt diſcreta: & conſequentar in præcipiendo non communicationem in loquela, & ſimilibus, non ita ſtrictè intendit ligare. filios ſuos contra facientes; ſicuti contra faciẽtes præcepto ſuo de non communicando in diuinis. Ob hoc dicitur in textu; q̃ primus facit præter eccleſiæ præceptum, ſecundus autẽ ſonirauentur facit contra.

bus non conceſſis, arcetur à perceptione Euchariſtiæ, quia incurrit minorem excommunicationem: ergo participans excommunicato in caſibus non conceſſis, peccat mortaliter.

¶4 Præterea. Nullus debet excommunicari maiori excõmunicatione, niſi pro peccato mortali,* ſed aliquis ſecũdũ iura põt excõmunicari maiori excõmunicatione, propter hoc q̃ excommunicato [h] participat, ergo excommunicato participare, eſt peccatum mortale.

SED CONTRA, A peccato mortali nullus poteſt abſoluere: niſi ſuper eũ habeat iuriſditionem, ſed põt abſoluere à participatione cum excommunicatis quilibet ſacerdos, ergo non eſt peccatum mortale.

Præterea. Pro menſura peccati debet eſſe pœnitentiæ modus: ſed pro participatione cũ excõicatis ſecũdum cõem cõſuetudinem non imponitur pęna debita mortali peccato, ſed magis debita veniali: ergo non eſt peccatum mortale.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ quidã dicũt, q̃ quãdocũq; aliqs participat excõicato, vel verbo, vel quocũq; dictorũ modorũ, ſecũdum quos ei cõicare nõ licet, peccat mortaliter, niſi caſibus* exceptis à iure; ſed qa hoc videtur valde graue, q̃ homo pro vno verbo leui, quo excommunicatum alloquitur, mortaliter peccet, & multis excõmunicantes laqueum damnationis iniicerent, quod in eos retorqueret, ideo aliis [m] probabilius videt, q̃ nõ ſemper peccat mortaliter, ſed ſolum quãdo in crimine ſibi participat, vel in diuinis, vel in cõtemptũ Eccleſiæ.*

B AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ Decre.* Illa loquitur de participatione in diuinis. [r] Vel dicẽdum eſt, q̃ ſimilis ratio eſt de peccato mortali, & de veniali quantũ ad hoc, quòd ſicut peccatum mortale nõ poteſt bene fieri, ita nec veniale. & iõ ſicut hõ debet prius ſuſtinere mortẽ quam peccet mortaliter, ita ẽt quã peccet venialiter illo mõ debiti, quo dẽt venialia vitare.

C AD SECVNDVM dicẽdum, q̃ præceptũ eccleſiæ directè reſpicit ſpiritualia, & ex cõſequẽti legitimos actus: & ideo q̃ cõmunicat eis in diuinis, facit contra præceptum, & mortaliter peccat: qui autem participat eis in aliis, facit præter preceptũ, & mortaliter non peccat.

AD TERTIVM dicendũ, q̃ aliquis etiam ſine aliqua culpa quandoque ab Eucariſtia arctatur, ſicut patet in ſuſpenſis, vel iterdictis, quia tales pœnę quãdoque alicui pro culpa alterius quæ in eis punitur, inferuntur.

D AD QVARTVM dicẽdũ, q̃ quãuis participare* excõicato ſit peccatum veniale, tñ participare pertinaciter eſt peccatũ mortale, & per hoc poteſt aliquis excõmunicari ſecundum iura.

¶NOT. Iuxta ſubiectam materiam, docuit Chriſtus, æſtimandam eſſe grauitatem peccati, dum ait: Qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio; qui dixerit rachà, concilio, qui fatue, gehenna ignis. Conuenienter igitur, non dandam eſſe eandem ſententiã peccandi participante in diuinis, & extra determinat littera reſponſ.

3 m maior. Nullus arcetur à perceptione Euchariſtiæ pro peccato veniali. ℞. negatur iſta. § ſi loquamur de peccato proprio illius, qui arcetur. Tunc nihil &c. Nam huiuſmodi participantes extra diuina arcentur ab Euchariſtia pro peccato veniali, proprio quidẽ: ſed ad puniendũ culpam mortalem ſimul excõmunicati illius cum quo participauit.

¶*Corollarium.* Relinquitur ergo breuibus: q̃ qui ab Euchariſtia arcetur, pro veniali trahente ſecum quodãmodo mortale arcetur. Ex hoc enim, quòd mortale alterius cum quo iſte conuerſatus eſt, puniri debet, ſequitur: q̃ iſte venialiter peccans in cõuerſando cum illo ſacramenti perceptione priuetur. Et hoc eſt, quod ſupra ar. 1. concl. 1. dictum fuit, excõmunicatus minori excommunicatione à ſacramentorum perceptione ſeparatur. Vnico igitur flagello, ſcilicet priuatione hac, puniuntur duo inæquales peccatores. ſ. & excommunicatus minore, & excommunicatus maiore (vt in textu colligitur.) Ad ruborem enim grauiorem excommunicati maiore fit: vt iſte excommunicatus minore (quamuis & proprium huius delictum concurrat) ab Euchariſtia percipiẽda, aliiſque ſacramentis, arceatur. Ecce contra Vuiclef, & Lutherum ſupra ar. 1. & 2. adductos) quòd excõmunicatio maior adeo timenda eſt: vt non tantũ in ſe ſe, ſed & in aliis ſibi participantibus, puniatur ipſe excommunicatus.

* Locis citatis ſupra ar. 4. & lib. 5. Decr. tit. 39. c. 30.

E **4 m de minori.** Participat ℞. pertinaciter: non abſolute. §. Tunc &c. Nam concluſio, pro illa parte, quæ participantem à mortali dicit eſſe liberum, intelligitur abſolute. i. nullo addito factum aggrauante: non autem ſi addatur tale quid; puta pertinacia, ſeu cõtemptus (vt 3ª pars concluſionis oſtendit: & ſupra ar. 1. exam. poſt prob. primæ concluſionis ex Pontificibus patet.)

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quò per rationem deturbes errorẽ Valdenſiũ, & poſt Ioannis Vuiclef, demum Lutheri (vt ait

Vtilitas p S Eccleſia edita ar. Veld. &c. damn.

Reuerendus Dominicus Soto da iuſti. & iur. lib. 1. q. 7. ar. 3.) dicentium, quòd neque in Pontifice maximo, neque in tota eccleſia vlla eſt poteſtas condendi leges morum. Item quorundam dicentium, q leges eccleſiaſticæ non ligant in foro conſcientiæ. Ea primo dicto, crediderim ego, q Vuiclef parturiit iſtum aliū

QVAEST. XXIIII.

De abſolutione ab excommunicatione, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderádū eſt de abſolutione ab excõicatione. Circa quòd tria quæruntur. G

Primo, Vtrum quilibet ſacerdos poſſit ſubditum ſuum ab excummunicatione abſoluere.

Secundo vtrum aliquis poſſit inuitus ab excommunicatione abſolui.

Tertio, Vtrum aliquis poſſit

errorem (hic ei tribuitur à Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8.) videlicet, quòd decretales epiſtolæ ſunt apocryphæ, & ſeducunt à fide Chriſti; & ſunt ſtulti qui ſtudent eis. Secundò
3 habes: quomodo per rationē oſtendas, hos errores merito fuiſſe damnatos à Leone x. in Bulla contra errores Lutheri: quā damnationem vide q. 3. ar. 1. appen. & 3. part. q. 68 ar. 9. Item à Concil. Conſtantienſi Seſſ. 8. cuius damnationē cōtra Vuiclef vide q. 20. art. 3. appen. Item ab Anacleto Papa 3. poſt Petrū, qui fuit natione Græcus, & à B. Petro Presbiter factus, in epiſtola 3. Si quæ verò cauſæ difficiliores inter vos ortæ fuerint, ad huius ſanctæ ſedis apicem eas quaſi ad caput, referte; vt apoſtolico terminentur iudicio: quia ſic dominum velle eb eoque. ita cōſtitutum eſſe, antedictis teſtimoniis declaratur. Hæc verò apoſtolica ſedes (vt prætactum eſt) omnium eccleſiarū à domino, & non ab alio conſtituta eſt. Et ſicut cardine oſtium regitur: ſic huius ſanctæ ſedis authoritate omnes eccleſiæ, domino diſponente, reguntur. Hæc ibi. Ecce q Romanus Pontifex habet authoritatem, & à domino quidem, condendi canones; & pluſquā omnes alii. Item à Marcello Papa & martire in epiſtola 1. ad Epiſcopos Antiochenæ prouinciæ. Rogemus vos fratres, vt non aliud doceatis neque ſentiatis: quàm q à B. Petro Apoſtolo, & à reliquis Apoſtolis, & Patribus accepiſtis &c. Ipſa enim caput eſt totius eccleſiæ, cui ait dominus, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram &c. Eius ſedes primitus apud vos fuit, quæ poſtea (iubente domino) Romam translata eſt, &c. Si veſtra Antiochena, quæ olim prima erat, Romanæ ceſſit ſedi; nulla eſt, quæ eius non ſit ſubiecta ditioni: ad quam omnes, quaſi ad caput iuxta Apoſtolorū eorūq; ſucceſſorū ſanctiones Epiſcopi, quibus neceſſe fuerit, ſuffugere, eamque appellare debent; vt inde accipiant tuitionem & liberationem, vnde acceperunt informationē atque conſecrationem &c. Epiſcoporū iudicia & ſummarū cauſarū negocia, ſiue cuncta dubia Apoſtolicæ ſedis authoritate ſunt agenda & finienda. Et oīa comprouincialia negocia, huius ſanctæ vniuerſalis & apoſtolicę eccleſiæ ſunt retractanda iudicio; ſi huius eccleſiæ Pontifex præceperit. Hæc ibi: & recitantur partim 24. q. 1. rogamus, & partim 2. q. 6 ad Romanam eccleſiam. Ecce quanta eſt authoritas Pontificis Romani, & ſanctionum, i. decretorū ſeu canonū, eius cōtra Vuiclef & ſocios Itē à Nicolao 1. Papa. Si Romanorū Pontificū decreto, cæterorū opuſcula tractatuū approbantur vel reprobantur, ita vt qd verè ſedes Apoſtolica probauit, hodie teneatur acceptū; & quod illa repulit, haſtenus inefficaa habeatur: quāto potius ea, quæ ipſe pro catholica fide, p ſanis dogmatibus, pro variis & multifariis eccleſiæ neceſſitatibus, & fidelium moribus, diuerſo tēpore ſcripſit, oī honore debēt pferri, & ab oībus prorſus in quibuſlibet neceſſitatib. vel opportunitatibus (diſcretione vel diſpēſatione magiſtra) reuerēter aſſumi &c. Hæc ille ſcribēs Archiepiſcopis, & Epiſcopis p Galliam conſtitutis: & recitantur diſt. 19. cap. Item ab eodem ſcribente ad clerum Conſtantinopolitanum. Si decreta Romanorum Pontificū non habetis; de negligētia atque incuria eſtis redarguendi. Si verò habetis, & non obſeruetis; de temeritate eſtis corripiendi, & increpandi. Hæc ibi: & recitantur diſt. 20. cap. ſi. Ecce quātum robur obtineant Romanorum Pontificum decreta, canones, atque leges. Item à Concilio Lateranenſi ſub Leone x. Seſſ. 11. ſiue à Leone ipſo ibi ſacro eodem approbante concilio. Solum Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, tanquam authoritatem ſuper omnia concilia habentem, conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſoluendorum plenum ius & poteſtatem habere nedū ex ſacræ ſcripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum, ac Romanorum Pontificum. ſacrorumque canonum decretis, ſed propria etiam eorundem conciliorum con

De unitate Papæ: vide p totum.

Totum eccleſiaſticū ſacerdotium dependet à Petro, & ſede eius.

Papa eſt ſuper tota alia etiā generalia.

H

K

feſſione manifeſtè conſtat: quorū aliqua referre placuit, reliqua verò (vtpote notoria) ſilentio prætereo. In Alexandrina enim Synodo legimus: Nicænam ſynodū ſtatuiſſe, non debere abſq; Romani Pontificis authoritate concilia celebrari. Neque nos latet Leonē primū Pontificē Epheſinā Synodū ſecundā ad Calcadonenſem trāſtuliſſe:

abſolui ab vna excommunicatione, & non ab alia.

ARTICVLVS I.

Vtrum quilibet ſacerdos poſſit ſubditum ſuum ab excommunicatione abſoluere.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd quilibet ſacerdos ſubditum ſuum poſſit ab excõmunicatione abſoluere: maius enim eſt vinculum peccati, quàm excommunicationis, ſed quilibet ſacerdos põt ſuum ſubditū à peccato abſol-

Martinū Papā quintū Præſidēub. ſuis in Cōcilio Senēſi poteſtatē trāsferēdi concilium (nulla cōſenſu ei ipſius concilii mētione habita) dediſſe: Epheſinā quoque primā Synodū Celeſtino, Calcedonēſem Leoni primo, ſextā Agathoni, ſeptimā Hadriano, octauā Nicolao. Romanorū Pōtificibus mādāte teneremnā exhibuiſſe, eorundēq; Pontificum inſtitutionibus & mādatis in ſacris cōciliis p eos editis & factis, reuerēter & humiliter obtēperaſſe &c. Cōſueuerūtque antiquorū conciliorū Patres p eorū, quæ i ſuis ſanctis cōciliis geſta fuerāt, corroboratione à Romanis Pontificibus ſubſcriptionem, approbationēq; humiliter petere, & obtinere: prout ex Nicæna Epheſina, Calcedonēſi, ſexta Cōſtantinopolitana, ſeptima eadē Nicæna. Romana ſub Symmacho, Synodis habitis, earūq; geſtis manifeſtè colligit. Hæc ibi. Ecce: quātū cōcilia venerētur canones, leges, ſiue decreta Romanorū Pontificū in moribus dirigēdis, & adeò, vt illorū Pōtificū decreta ipſa ppriis legibus anteponāt: quāuis Vuiclef hoc ipſum intelligere noluerit, vt bene ageret. Itē à quinta Synodo Cōſtantinopolitana cōſeſſ. 1. Suſcipimus autē, & amplectimur epiſtolas Præſulū Romanæ ſedis Apoſtolicæ tā aliorū q̄ Leonis ſactæ memoriæ da recta fide ſcriptas, & de quatuor ſanctis cōciliis &c. Neceſſariū eſt conferri de tribus capitulis, vnde quibuſdā quæſtio nata eſt. Et ideo petimus, præſidēte nobis veſtra beatitudine, finē quæſtioni imponi Deo placitum &c. Hæc ibi Ecce q Rom. Pontifex (hic erat Vigilius Papa, cui tunc ſcribeban) præſidet conciliis: decretiſque ſuis, finē Deo placitū quæſtionibus exortis imponit. Itē à quinta Synodo Cōſtantinopolitana actione prima. Dedit eccleſiæ ſuæ donaui illud ſcutū ſemper inexpugnabile aduerſus hæreſes, excitādo ſpiritū
I Agapeti Rom. Pōtificis &c. neq. ſemel ſuſcipere voluit Anthimū ſuis ēitē cōtra diuinos canones, &c. ſed intutā ſacrorū ac diuinorū canonū iudicās &c. Imperatore vtiq catholicā fidē & diuinorū canonū authoritatē adiuuante. Hæc ibi. Vbi vides: q non ſemel conciliū canones Pōtificios vocat ſacros atq; diuinos: quos Vuiclef, cū ſuis, ita cōculcat. Itē a Cōc ilio Toletano 3. decretorū ſuorū cap. 1. Nunc (pace eccleſiæ, Chriſti miſericordia, reparata) omne, quod priſcorū canonū authoritates prohibet, ſit reſurgente diſciplina inhibitū: & agatur omne, qd præcepit fieri. Permaneāt in ſuo vigore conciliorū omnium conſtituta: ſimul & ſanctorum Præſulum Romanorum epiſtolæ. Nullus deinceps ad promerendos honores eccleſiaſticos contra canonum ſtatuta aſpires indignus. Nihil ex hoc fiet: quod ſancti Patres ſpiritu Dei pleni
K ſanxerūt, debere non fieri. Et qui præſumpſerint ſeuerntate priorū canonū diſtringantur. Hæc ibi. Vbi vides de mente concilii eſſe: q Præſulum Romanorū epiſtolæ & canones à ſpiritu Dei proficiſcuntur. Tertiò habes: quo per rationē oſtēdas meritò 3
fuiſſe inſinuatū à ſummis Pontificibus Gregorio 8. & Innocē. 3. q participare cum excōicato ſimpliciter, nō incurrit peccatum mortale: dummodo non in contemptum pertinaciter ac in diuinis. fiat. Vide ſupra ar. 1. Not. poſt prob. concluſionis primæ & ar. 2. appen. ly nuper à nobis &c. & bene applica: ſpeciebus pon derando differentiā participantiū cum excōicatis poſitā ab Innocentio 4. habes: quomodo per rōnem prædicta patrum, pro 4
quanto inſinuant, q participare cum excōicato in caſibus non conceſſis, non ſemper eſt peccatum mortale, & intelligas, & probes, & defendas. Quintò vides: quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc & decaretur, & conſolidetur. 5

Tho. in 4 d. 18. [illegible] art. [illegible] q. [illegible] & ſeq.

Canones.

Epiſtolæ.

H

QVÆST. XXIIII. ART. I.

CONCL. 1.ª A minori excōicatione quilibet poteſt abſoluere, qui poteſt à peccato participationis abſoluere. 94

¶NOT.

uere: ergo multo fortius ab excommunicatione.

¶ 2 Præterea. Remota cauſa, remouetur effectus: ſed excommunicationis cauſa eſt peccatum mortale: ergo cum poſſit [b] quilibet ſacerdos à peccato illo mortali abſoluere, poterit ab excommunicatione ſimiliter.

SED CONTRA, Eiuſdem poteſtatis eſt excommunicare, & excòmmunicatum abſoluere: ſed ſacerdotes inferiores non poſſunt ſuos ſubditos excommunicare, ergo nec abſoluere.

RESPONDEO, Dicendum, quod à [m] minori excommunicatione quilibet poteſt abſoluere, qui poteſt a peccato participationis abſoluere.[n] Si autem eſt maior, aut eſt lata a iudice, & ſic [p] ille, qui tulit, vel eius ſuperior poteſt abſoluere,[q] vel eſt lata a iure, & tunc Eps, vel ēt ſacerdos poteſt abſoluere,[r] exceptis ſex caſibus,[s] quos ſibi iuris cōditor Papa reſeruauit.[o] Primus eſt, quando aliquis inijcit manus in clericum, uel religioſum.[o] Secundus eſt de illo, qui incēdit Eccleſiam, & eſt denunciatus.[o] Tertius eſt de illo, qui frāgit Eccleſiam, & denuntiatus eſt. Quartus eſt de illo, qui in diuinis communicat ſciēter excō municatis nominaliter a Papa. Quintus de illo, qui falſificat literas ſedis Apoſtolicæ. Sextus de illo, qui excommunicatis in crimine communicat; Nō enim debet abſolui, niſi ab eo, qui excommnnicauit, etiam ſi non ſit eius ſubditus, niſi propter difficultatē accedendi ad ipſum abſolueretur ab Epiſcopo, uel à ſacerdote proprio, præſtita iuratoria cautione, quòd parebit mandato illius iudicis, qui ſentētiam tulit[t]. B A primo autē caſu octo excipiuntur[v] Primus eſt in articulo mortis, in quo a qualibet excommunicatione poteſt quis a quolibet ſacerdote abſolui. Secundus, ſi ſit oſtiarius alicuius potentis, & non ex odio uel propoſito percuſſit. Tertius, ſi percutiens ſit mulier. Quartus, ſi ſit ſeruus, & dominus læderetur de eius abſentia, qui non eſt in culpa. Quintus, ſi regularis regularem, niſi C ſit enormis exceſſus. Sextus ſi ſit pauper. Septimus, ſi ſit impubes, vel ſenex, vel ualetudinarius. Octauus, ſi habeat inimicitias capitales. Sunt etiam alij caſus, in quibus percutiēs clericum excommunicationem non incurrit. Primo, ſi cauſa diſciplinæ vt magiſter, vel prælatus percuſſerit. Secundo, ſi iocoſa leuitate. Tertio, ſi inuenerit eum turpiter agentem D cum vxore, vel matre, vel ſorore, uel filia. Quarto, ſi ſtatim vim vi repellat. Quinto, ſi ignoret eum eſſe clericum. Sexto, ſi inueniat eum in apoſtaſia poſt tertiam admonitionem. Septimo, ſi transfert ſe clericus ad actum penitus contrarium, vt ſi fiat miles, uel ad bigamiam tranſeat.

¶ NOT. Per eū qui poteſt à peccato participationis abſoluere, A intellige ſacerdotem habentem iuriſdictionem eccleſiaſticam, ſiue ordinariam, ſiue extraordinariam. i. ex commiſſione habitam. Nam, quod à peccato participationis aliquis poſſit abſoluere, requirit iuriſdictionem eccleſiaſticam; cum ipſa minor excōmunicatio ſit uinculum eccleſiaſticum. Simpliciter ad Potes itaque titulū articuli ex textu ſic intellecto, dicere: quod quilibet ſacerdos abſoluere pōt à tali excōmunicatione ſubditum ſuum: quoniā non eſſet ſubditus, niſi ſacerdos haberet iuriſdictionem uel ordinariam (vt proprius) vel extraordinariam (vt abſoluens ex mādato uel ex priuilegio q. 8. ar. 5. 1 Sacerdos etgo, quod poteſt à peccato mortali abſoluere, poteſt & ab excommunicatione minore. Ex hoc tamen non infertur, quod excommunicatio minor ſit ſemper peccatū mortale: ſed ad queſtionē 23. ar. 3. de hoc te remittas.

Videlib. 5. Dec. D. Greg. tit. 39.

Concl. m.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarum, relinquitur.

Concl. p. CONCL. 2ª. Ab excommunicatione maiore, ſi ſit lata a iudice, ille qui tulit eam, vel eius ſuperior, poteſt abſoluere.

Concl. ſ.

¶ NOT. Quare excōmunicatio dicatur lata vel à iudice, uel à iure, uide q. 21. art. 3. exam. poſt cōcl. 3am.

Ibid. ca. 29.

¶ PROB. Quia patet. (Nam aliter abſoluens non haberet iuriſdictionem: & conſequenter non uere abſolueret).

Ibid. c. 5

Ibid. ca. 19. 23. q. 8. c. 31. & 32. & Decret. loco citato c. 22.

¶ CONCL. 3ª. Ab excōmunicatione maiore, ſi ſit lata à iure, & cōditor iuris ſibi eius abſolutionem non reſeruauerit, pōt Epiſcopus, uel etiam ſacerdos abſoluere.

¶ NOT. Quod reſeruatioē ſuperiori facta cauſet, quod quilibet alius inferior non poſſit uere abſoluere, iam dictum eſt ſupra q. 20. ar. 1. uel 2. Vide etiam de hoc. q. 19. ar. 3. & 5. E

¶ Examen. Ly etiam ſacerdos. Scilicet alius à ſimplici Curatorut habes ex q. 22. ar. 1. concl. 2ª. & 3ª. Ergo per ly ſacerdos intelligitur Prælatus alius ab Epiſcopo, habens iuriſdictionem in foro contentioſo: pro rerus intellectu meliori uide ibi exam. poſt conclu. 3am. Poteſt etiam gloſari; quod ſacerdos parochialis poſſit abſoluere non ex authoritate propria, ſed ex commiſſione primum tamen eſt literæ conformius, & conſequenter magis tenendum.

¶ PROB. Quia patet ex ſe (ex quo. n. conditor iuris ſibi abſolutionem nō reſeruauit, conceſſiſſe uidetur. q. 23. ar. 2. appen. quādo allegatſ ſecūdo loco ſcilicet in c. Nuper Innocentius Tertius).

CONCL. 4ª. Ab excommunicatione maiore ſolus Papa in ſex caſibus abſoluit.

¶ Examen. Ly, ſex caſibus. Hi per ordinem ponuntur in litera: quos ibi uide.

¶ PROB. Quia conditor iuris Papa ſibi hos reſeruauit.

CONCL. 5ª. In octo caſibus (hoc habet litera) poteſt aliquis citra Papam abſoluere inijcientē manus in clericū, uel religioſū.

¶ Examen. Ly religioſū. Scilicet ēt ex cōceſſione Papæ (licet in corpore iuris non contineretur) gaudentē priuilegio huius canonis de iniectione manuū. Hinc dicas, quod manus uiolētas inijciens in fratrem uel ſororē tertij habitus religionis fratrū prædicatorum eſt excōicat[o] per canonē hunc: quod eſt dicendū ēt de alijs huiuſmodi priuilegiatis aliarū religionum.

¶ Ly religioſū. Scilicet ēt nec tacite nec expreſſè profeſſū. Cōfirmaſ ex decret. Bonifacij 8. de ſen. excom. in 6. Religioſo, &c. Quamuis aūt is, qui religionē ingreditur, religioſus cū effectu cenſeri nō poſſit, donec ſit tacite uel expſſè profeſſus: ſi quis tñ uiolētas manus in eū inijciat, excōicationis latę à canone uinculum non euadit. Hæc ibi.

Concluſionis 5ª. pars.

¶ Ly religioſū. Scilicet cuiuſcunque religionis approbatę. Cōfirmatur ex decr. Alexandri. 3. de ſen. excō. Nō dubiū eſt &c. Qui violentas manus in clericos, uel canonicos aut cuiuslibet religionis cōuerſos inijciūt, ex conſtitutione cōcilij ſolam excōicationis incurrūt. Hęc ibi. Item Clementin. 3. de ſent. exc. Ad eminētiā &c. Qui pro iniectione manuū in clericos, vel alias religioſas pſonas, excōicationē icurrerunt. Hæc ibi.

¶ Ly religioſū. Scilicet & religioſam. Confirmatur ex ly alias religioſas pſonas, & ly cuiuslibet religionis (ſupra in decret. immediatè citatis). Item ex decret Innocentij. 3. de ſent. exc. De monialib. &c. Per quē ſit eis beneficiū abſolutionis impendendū, ſi vel in ſe inuicē uel conuerſos uel cōuerſas ſuas, aut clericos ēt manus iniecerint temere uiolentas. Hæc ibi. Intelliguntur quoque nouitiæ ante profeſſionem: ut ex decret. Bonifacij ſupra habetur.

¶ Ly clericum. Scilicet, etiam per ſolam primam tonſuram. Confirmatur ex decret. Cœleſtini. 3. de ęta & qualitat. cum cōtingat &c. Per primam tonſuram iuxta formam eccleſiæ datam clericalis ordo confertur. Hæc ibi. Qui ergo percutiunt eos, incidunt in excommunicationem: cum inijcientes manus uiolētas in clericos abſque dubio incurrant excommunicationem, ſup. ex Alex. 3. No. dubium eſt.

¶ Ly clericum. Scilicet, etiam cōiugatum: dummodò acceperit aliquam uirginem non corruptam, & ſemel tantum contraxerit, & veſtes clericales, tonſuramque deferat. Confirmatur ex decret. Bonifacij 8 de cleric. coniugatis, in 6. Clerici, qui cū unicis, & virginib. cōtraxerunt, ſi tonſura & ueſtes deferant clericales, priuilegium retineant canonis ab Honor. Papa Secundo predeceſſore noſtro in fauorem totius ordinis clericalis. Hæc ibi. Hoc

priuilegium ponitur. 17. q. 4. Si quis ſuadente: Quod videbis in appen. Ergo clerici bigami, vel cum non uirgine vnicum matrimonium cõtrahentes, vel alias conditiones à Bonifacio expreſſas non ſeruantes, priuilegio prætacto non gaudent: ut etiam expreſſe in canon. eius ſubditur.

Ad primum ergo dicendum, quòd quamuis vinculum peccati ſit maius ſimpliciter, quàm excommunicatio, tamẽ quo ad aliquid, vinculum excommunicationis eſt maius, inquantũ nõ ſolum obligat quo ad Deũ, ſed etiam in facie Eccleſiæ: & ideo in abſoluendo ab excommunicatione requiritur iuriſditio in exteriori foro, non aũt in abſolutione à peccato: nec exigitur cautio iuramenti, ſicut exigitur in abſolutione ab excommunicatione, per iuramentum enim controuerſiæ, quæ ſunt inter homines, terminantur ſecundũ *Apoſtolum.

G Ad secundum dicendum, quòd cum excommunicatus non ſit particeps ſacramentorum Eccleſiæ, ſacerdos non poteſt abſoluere excommunicatũ à culpa, niſi ſit prius abſolutus ab excommunicatione.

¶ Ly clericũ. Scilicet vel in modo tõſuræ, vel in forma ueſtimentorũ, uel in qualitate negotiorũ, de clericatu aliquid oſtẽdẽtem. Ergo ſi nihil præmiſſorũ de clericali ordine oſtendat (dũmodò ab habente epiſcopalẽ iuriſdictionem fuerit ter monitus, nec reſipiſcat) perdit priuilegium hoc: imò & oĩa priuilegia in fauorem clericorũ emanata. Confirmatur ea decret. Innoc. 3. de ſent. excom. cõtingit interdum, & infra &c. Quidã nec in modo tõſuræ, nec in ueſtimentorũ forma, nec in qualitate negociorum, de clericatu quicquã oſtendunt &c. Quia priuilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate ac fruſtra legis auxilium inuocat, qui committit in legem: uolumus & mandamus: ut tales, ſi tertiò à te commoniti ſeipſos cõtempſerint emendare, illius fiant immunitatis extorres, quæ pro clericorum tutela, & laicorum uiolentia cohercenda, dignoſcitur inſtituta. Hæc ibi.

Abutens priuilegio uel poteſtate ſua.

H ¶ Ly clericum. Scilicet tonſuram uel habitũ clericalẽ deferẽtẽ, & enormitatib. (puta mouendo ſeditionẽ, guerrã: tirãnidẽ) nõ ſe immiſcentem. Ergo contrafacientes (non requirit hic præuia monitio) perdunt priuilegium canonis. Cõfirmat ex decret Clementis. 5. de ſent. exc. Cum non ab hoie &c. occiſiores clericorũ aut presbyterorum, qui contempto clericali habitu, tirãnidi & enormitati ſa inuerecũdè immiſcent, in odiũ exceſſus clericalis & terrorẽ atq; correctionẽ ſimiliũ, canone latæ ſnlæ minime cohercentur. iniungatur ſi eis pœnitentia competens aliquantulũ aſperior, quam ſi in laicos talia commiſiſſent. Hæc ibi.

¶ Ly clericum. Scilicet non exercentẽ artẽ ignominioſã (puta faciendo ſe ioculatorem goliardũ, aut buffonẽ, publicè) maxima p annũ; & monitione trina accedente, ſi non p annũ. Cõfirmat ex Decret. Boniface 8. de vit. & honeſt. cleric. in ſexto. Clerici qui clericalis ordinis dignitati non modicum detrahentes ſe ioculatores ſeu goliardos faciunt, aut buffones; ſi per annum artẽ illam ignominioſam exercuerint, ipſo iure; ſi aũt ipe breuiori,

I & tertiò moniti nõ reſipuerint, careant oĩ priuilegio clericali. Hæc ibi. & intelligit q ſit publicum, i. q publicè exerceãt: ut colligitur extra de vit. & honeſt. cleric. Cum decorem.

¶ Ly clericum. Non facientem officium tabernarij, uel macellarij in propria perſona. Confirmatur, & declaratur ex Clemẽt. de vit. & honeſt. cleric. Dioceſanis locorum diſtrictè pcipimus: vt clericos carnificum, ſeu macellariorũ, aut tabernariorũ officiũ publicè, & perſonaliter exercẽtes nominatim & tertio monẽtes, viſi ab huiuſmodi officijs infra conuenientem terminũ monendũ ipſorũ arbitrio moderandum deſiſtant, & q ipſa nullo tpe reaſſumãt. Qui ſi taliter moniti ab his nõ deſtiterint, aut ipſa (vt pmiſſum eſt) exercendo reſumpſerint; qhcunq; cõiugati oino, non coniugati uerò in reb. & (ſi oĩno incedant ut laici) in perſonis priuilegiũ clericale, q̃diu præmiſſis inſtiterint, eò ipſo amat. Hæc ibi. Ergo tales clerici, ſi coniugati qſq; fuerint (ut ſupra in exam. per Bonifaciũ, de cleric. coniug.) perdũt omne pri-

K uilegium: ſi non, & habitum clericorum portent, perdunt priuilegium in rebus: ſi uerò non portant, ſed ut laici incedunt, perdunt etiam priuilegium canonis.

¶ Ly clericum. Scilicet non depoſitum, ſeu degradatũ actualiter. Confirmatur; ex Decret. Boniface. 8. de pœnis. in 6. Degradatio qualiter &c. Simili modo pronunciet ſiue dicat. Authoritate Dei omnipotentis Patris, & filij, & ſpiritus ſancti, ac noſtra, tibi auferimus habitum clericalem, & deponimus. degradamus ſpoliamus, & exuimus te omni ordine beneficio & priuilegio clericali. Hæc ibi.

¶ Ly clericũ. Scilicet baptizatũ. Nam ſi baptizatus nõ eſſet, clericatus characterẽ nõ ſuſcepiſſet: & q oĩa extrinſecus requiſita aduenirent. Baptiſmus. n. eſt ianua ſacramentorum: & conſequenter. ipſo non habito, nihil cæterorum poteſt haberi.

¶ Ly religioſum uel clericum. Scilicet uel aliũ, uel ſeipſũ. Non tantum. n. incidit in canonẽ iniicientes manus uiolẽtas ille, qui percutit alium clericum, ſed etiam qui ſeipſum clericum percutit ſuadente Diabolo: ut habes. 23. q. 5. Si non licet.

¶ PROB. Quia patet.

¶ NOT. 1ª. Patet itaq; concluſio pcedens ex inſpectione canonum de ſent. excom. & extra & in 6. & in clementin. &c.

¶ NOT. 2ª. Abſolui tamen in caſu ab eo, qui alias de iure abſoluere non poterat, uidẽtur: ne denuo in eandem incidant excõicationem: quoniã tales tunc abſoluuntur cũ hac cautione, q parebunt mandato Papæ, vel illius iudicis, qui ſententiam tulit: de qua cautione habes in textu ly niſi propter difficultatem accedendi &c. Circa qđ ne fiat error, ecce Bonifacius 8. Eos, qui à ſententia canonis uel hominis (cum ad illum, à quo alias de iure fuerant abſoluendi, nequeunt propter imminentis mortis articulum, aut aliud impedimentum legitimum pro abſolutionis beneficio habere recurſum) ab alio abſoluuntur; ſi ceſſante poſtea periculo uel impedimento huiuſmodi, ſe illi à quo his ceſſantibus abſolui debebant, quam citò commodè poterunt, contempſerint præſentare mandatum ipſius ſuper illis, pro quibus excommunicati fuerant, humiliter recepturi, & ſatisfacturi prout iuſtitia ſuadebit, decernimus (ne ſic cenſuræ illudant eccleſiaſticæ) in eadem ſententiam recidere ipſo iure. Hæc ille de ſent. excom. in 6. Hinc patet ratio etiam poteſt declaratio dictorum multorum in præſenti articulo.

*Ad Heb. 6.

Nota cõfeſſor,

1m de maiori. Maius. ℞. ſimpliciter: non, ſecundũ quid. §. Tunc &c. Nam iuriſdictio in foro exteriori requiritur in abſoluendo ab excommunicatione: licet nõ requiratur in abſoluendo a peccatis.

¶ NOT. Circa materiã hãc uide. q. 22. ar. 1. ad 2. & ar. 4. ad 3m.

2m de concluſione. Cũ poſſit quilibet ſacerdos à peccato illo mortali abſoluere. ℞. hoc, qđ ſupponitur eſt falſum § Rõ eſt, q: nõ põt quis abſolui à peccato: p qđ excõicationem incurrit: niſi ab eo, qui ab excõicatione abſoluere põt. Rurſus. Sacerdos nõ põt ab aliquo mortali abſoluere excõicatũ; niſi fuerit prius ab excõicatione abſolutus. Vide de hoc in textu, & q. 5. 1. ar. 1. & alibi ſupra.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: qđ ꝑ Diuum Thomam excludas errorem peſtiferum Lutheri (ut refert Leo. X.) dicentis; q Rom. Pontifex Petri ſucceſſor non eſt Chriſti vicarius, ſuper omnes totius mundi eccleſias ab ipſo Chriſto in Beato Petro inſtitutus. Item cuiuſdam Marſilij, & Ioannis de Ianduno (ut refert Cardinalis de TurreCremata, de eccleſia lib. 4. c. 37.) dicentium, Papa Archiepiſcopus. Epiſcopus, ac ſimplex ſacerdos ſunt omnes æqualis authoritatis, ac iuriſdictiõis ex inſtitutione Chriſti: ſed quod unus plus habeat alio, eſt ex conceſſione imperatoris; & ſicut conceſſit ita reuocare poteſt. Item eiuſdem Marſilij (vt idem Cardinalis refert de eccleſia lib. 2. c. 47.) dicentis, q Papa non habet iuriſdictionem coactiuam ſuper fideles, niſi inquantum concedit imperator. Item Iacobi præpoſiti (Prat. Iacob. præpoſito) dicentis Petrus Galileus ſolo iure humano factus eſt primus & ſupremus inter reliquos Apoſtolos: & idem cenſendum eſt de quolibet Petri ſucceſſore. Ergo ſecundum iſtum) iure diuino Papa nõ eſt ſuper alios eps. Itẽ Ioãnis Vueſtpha. (Prateo. Ioãnis Vueſt.) dicentis; q Papa ſit ſuper oẽs, & unus Eps ſuper aliũ non à Chriſto, ſed humana electione conſtitutũ eſt. itẽ Ioannis Vniclef. (Prat. Io. Vuic.) dicẽtis; q poſt vrbanũ ſextũ nõ eſt aliqs recipiẽdus in Papã: ſed uiuendũ ẽ more græcorũ leg b. proprijs. Itẽ Ruthenorũ) Prat. Rutheni) dicentiũ: papã uerũ non fuiſſe D. Petrũ, & Rom. ſedis Antiſtitẽ nec eius ſucceſſores. Itẽ Eraſmi q (vt refert Iacob. Lap. ſtunica poſt ſuũ itinerariũ (dicẽtis Monarchia Romani põtificis poſt Hieronymi ſæculũ ex orta ẽ: & q ætate D. Hieronymi nõ erat ſolitũ, quẽq̃ arcere à cõione (qđ, nonc uerbo, nocãt excõicare) niſi q ad eã pertinuiſſet eccleſiã: & q Romanus Põt. apud ueteres ñ appellabat qđ nũc dicimus, ſed Romanus. Ex olb. his Eraſmi uerbis ſatis pbat (ait idẽ Iacob.) ipſum credere, Ro. Pontif. tunc non habuiſſe ius excõicandi, niſi dioceſis Romanæ, homines. Item Pſeudo Apoſtolorũ (Prateo. Pſeudo Apoſtoli) dicentium, q poteſtas, quam Chriſtus Romano Põt. dedit &

Veil. p S. Eccl. contra et. &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquis poſſit abſolui inuitus.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd nullus poſſit abſolui inuitus. Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: ſed abſolutio ab excommunicatione eſt beneficiũ ſpirituale, ergo non poteſt præſtari inuito.

¶ 2 Præterea. Excõicationis

cuicunque ſucceſſori Petri conceſſerat, iam inanis reddita eſt, & omnino perijt ob Pontificũ Romanorum malitiam. Itẽ Marſilij (Prateo. Marſileus) dicentis, Papa poſt Chriſti aſcenſionem non manſit ipſius Vicarius generalis. Item Aetij, & Valdenſiũ (vt refert Alfonſus Caſtrus ad hæreſim.) dicentium Epiſcopum non eſſe ſimplici ſacerdote ſuperiorem. Item Pſeudoapoſtolorum (Prateo. Pſeudoapoſtoli) dicentiũ Papa aliquem abſoluere non poteſt, niſi ea præditus ſit ſanctitate, qua polluit B. Petrus. Itẽ Lutheri blaſphemiã hæreticalem (Prat. Lutherani Armeni) dicentis. Pontificum nomen inane prorſus eſſet quia re ipſa nihil aliud eſt, quam regnum Diaboli, & potentia robuſti venatoris Nemroth. Item eiuſdem dicentis: Papam ſuper alios Pontifices mera tirannide fuiſſe exaltatum. Contra hos omnes ſingulos, ac ſimiles, dirigitur præſens articulus ſancti Doctoris. Nam articulus præſupponit, Papam eſſe ſuper Epiſcopos, hoſque ſuper ſimplices ſacerdotes: ac ideò abſolutionem excommunicationis eis, pro diuerſitate, tribuit: id quod prædicti errores omnes directè, vel indirectè, deſtruere moliuntur. Secundò habes: quomodo per Diuum Thom oſtendas hos meritò damnari à Concil. Flor. ſeſſ. vlt. ſic Definimus ſanctam Apoſtolicam ſedem, & Romanum Pontificem in vniuerſum orbẽ tenere primatum, & ipſum Pontificem Romanum ſucceſſorem eſſe B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti vicarium, totiuſque eccleſiæ caput & omnium chriſtianorum patrem, ac doctorem exiſtere, & ipſi in B. Petro paſcendi regendi, & gubernandi vniuerſalẽ eccleſiã à Dño noſtro Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum etiam in geſtis œcumenicorum Conciliorum & in ſacris canonibus continetur. Renouantes inſuper ordinem traditum in canonibus cæterorum venerabilium Patriarcharum. vt Patriarcha Conſtantinopolitanus ſecundus ſit poſt ſanctiſſimum Romanum Pontificem, tertius verò Alexandrinus, quartus autem Antiochenus, & quintus Hieroſolimitanus, ſaluis videlicet priuilegijs omnibus & iuribus eorum. Hæc ibi in literis ſanctæ vnionis Græcorum & Latinorum. Item à Pio 2. in Bulla retractationum omnium pro Eugenio 4. contra Synodum Baſilienſem. Inter quæ tertius claruit Eugenius ex monaſterio ſancti Anaſtaſij ad ſummam ſacerdotium euocatus, ad quem D. Bernardus Monachorum Pater non minus doctrinæ fulgore, quam vitæ ſanctimonia illuſtris, indagemus, inquit, adhuc diligentius quid ſis, quam geras videlicet perſonam, pro tempore, in eccleſia Dei. Tu es ſacerdos magnus, tu ſummus Pontifex, tu Princeps Epiſcoporum, tu hæres Apoſtolorũ, tu primatu Abel, gubernatu Noë Patriarchatu Abrahã, Ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, Authoritate Moyſes, iudicatu Samuel, Poteſtate Petrus, vnctione Chriſtus. Tu es cui claues traditæ, cui oues creditæ ſunt. Sunt & alij quidem cœli ianitores & gregum paſtores: ſed tu tantò glorioſius, quantò & differentius vtrunque præ illis nomen hæreditaſti. Habent illi aſſignatos ſibi greges, ſinguli ſingulos: tibi vniuerſi crediti vni ſummus. Nec modo ouium, ſed & paſtorum tu vnus omnium paſtor. Hæc Bernardus ad Eugenium 3. ſcribit, cui ſupremam & omnimodam in eccleſia poteſtatem concedit. Quod ille de tertio teſtatur Eugenio; hoc nos de 4. & omnibus alijs Romanis Põtificibus profitemur: quia dignitatis eſt authoritas. Liquet igitur, vnum in eccleſia caput eſſe & vnam Principem. Hæc ibi. Nota ly dignitatis eſt authoritas. Non enim dicit, bonitatis, vel qualitatis, vitæ, aut ſcientiæ, eſt authoritas. Vide q. 17. ar. 1. appen & bene nota. Item à Bonifacio 8. in extrauag. de maioritate & obed. Vnã ſanctã eccleſiã catholicã & ipſam apoſtolicã, vrgẽte fide, credere cogimur & tenere &c. extra quã nec ſalus eſt nec remiſſio peccatorũ, &c. vna nempe fuit diluuij tẽpore Archa Noë vnã eccleſiam præfigurãs, vnum (Noe videlicet gubernatorẽ habuit & rectorẽ extra quã omnia ſubſiſtentia ſuper terrã legimus fuiſſe deleta. Hanc aũt veneramur & vnicam, dicẽte domino in Profeta; Erue à framea Deus animã meã, & de manu canis vnicam meam. Pro anima. n. id eſt pro ſeipſo capite ſimul orauit & corpore, qd corpus vnicam, ſ. eccleſiã, nominauit, pp ſponſi, fidei, ſacramẽtorũ & charitatis eccleſiæ vnitatẽ &c. Igitur eccleſiæ, vnius & vnicæ, vnũ corpus, vnũ caput, non duo capita quaſi mõſtrũ, Chriſtus videlicet, & Chriſti Vicarius Petrus, Petriq. ſucceſſor: dicente dño ipſi Petro, Paſce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, nõ ſingulariter has vel illas: p qd cõmiſiſſe ſibi intelligitur vniuerſas. Siue ergo Græci, ſiue alij, ſe dicãt Petro eiuſque ſucceſſoribus non eſſe cõmiſſos, fateantur neceſſe eſt, ſe de ouibus Christi nõ eſſe: dicẽte dño in Ioãne, Vnũ ouile, & vnicũ eſſe Paſtorẽ. Hæc ibi. Vbi nota ly vrgẽte fide: nõ aũt, cõcedente Cæſare. Et nota Ly ſine ergo Græci &c. qd, ſi iungas præcedentib. (videlicet extra eccleſiã illã vnã nõ eſt ſalus, nec remiſſio peccatorũ.) videbis, taliter dicẽtes fateantur de neceſſitate p hoc ſuum dictũ, ſe nõ eſſe in ſtatu ſaluus. Nota ly dicente Dño Paſce &c. & ly vnũ ouile &c. quæ notãda ſunt ſupra in Cõcil. Florẽ. & Pio 2. qm ex his mouenſ ad monarchiam Petri, & ſucceſſorũ cõtendã, vt ibi legẽtibus pateſcet:) & videbis, primatũ Petri nõ eſſe nouũ, nec iure humano inuentũ, nec regnũ diaboli (vt portæ infernales, cũ pře ſuo, mentiuntur) ſed ipſum eſſe antiquitus D. Hieron. iure diuino (vtpote à Xpo) inſtitutũ, ac ideò ipſius Chriſti regnũ nõ exiſtẽs de hoc mũdo, Ioã. 18. Itẽ à &c. vt ſup. q. 20. ar. 1. & 3. appen. vbi damnaſ Vuiclef. & de primatu Petri tractaſ. Vide ẽt de fide ſeu de Romano eccleſia, q. 19. ar. 3. appen. Item ab Anacleto Græco tertio Papa poſt Petrũ, epiſt. 3. & hi diſt. 22. Sacroſancta Romana & Apoſtolica eccleſia nõ ab Apoſtolis; ſed ab ipſo dño nõ primatũ obtinuit & eminentiã poteſtatis ſuper vniuerſas eccleſias, ac totũ chriſtiani populi gregẽ aſſecuta eſt: ſicut ipſe Petro Apoſtolo dixit, Tu es Petrus, &c. Hæc ibi. Ergo Monarchia iſta papæ fuit ante Hieronymũ nec ab Iperatore, nec à ſynodis aliquibus, nec ab humano iure depẽdet: ſed imperator, ſynodi, & omne ius humanũ ſub papali poteſtate eſt. Itẽ à Calixto diſt. 12. Nõ decet &c. Nulli dubiũ eſt, quòd apoſtolica eccleſia mater ſit omniũ eccleſiarũ. Hæc ibi. Itẽ è Gelaſio. 9 q. 3. Cũcta p mũdũ &c. Apoſtolica ſedes, (ſine vlla Synodo præcedente exoluendi, quos Synodus iniqua damnauerat; & damnãdi) nulla exiſtẽte Synodo quos oportuit habet facultatẽ: & hæc nimirũ p ſuo principatu, quẽ B. Pet. Apoſt. dñi voce & tenuit ſemper, & tenebit. Hæc ibi. Vide 17. q. 4 Nemini: vbi Nicolaus cõcorditer loquiſ. Item à Vigilio Nulli vel tenuiter ſcienti, vel pleniter ſapiẽti, dubiũ eſt; quòd eccleſia Romana fundamentũ, & forma ſit eccleſiarum, à quo oẽs eccleſias principiũ ſumpſiſſe nemo rectè credentiũ ignorat: qm licẽt omniũ apoſtolorũ par eſſet electio, B. Petro tñ conceſſum eſt, vt cæteris præemineret, vnde & cephas vocaſ, qa caput, & primus eſt oium apoſtolorũ. Hæc ille Papa & martir, in epiſtola ad Eutheriũ 7. capite. Itẽ à Leone x. damnantur errores Lutheri, vt patet ſupra q. 1. ar. 1. appen. cui addas & particulã Bullæ vniuerſalẽ hãc. Inſuper, qa errores præfati & plures alij cõtinentur in libellis ſeu ſcriptis cuiuſdã Martini Luther, dictos libellos & oĩa dicti Martini ſcripta, ſeu prædicationes, in latino vel quocũque alio idiomate reperiuntur, in qbus dicti errores ſeu eorũ aliqs cõtinetur, ſimiliter damnamus, reprobamus, atque omninò reijcimus, & p omninò damnatis, reprobatis, ac reiectis (vt præfertur) haberi volumus. Mãdantes in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis pdictis eo ipſo incurrẽdis, oibus & ſingulis vtriuſq; ſexus Chriſti fidelibus ſuperius nominatis, ne huiuſmodi ſcripta, libellos, prædicationes, ſeu ſchedulas, vel in eis contenta capitula, errores, aut articulos ſupradictos cõtinẽtia, legere, aſſerere, pdicare, laudare, imprimere, publicare, ſiue defendere p ſe vel alium, ſeu alios, directè, vel indirectè, tacitè, vel expreſſè, publicè, vel occultè, aut in domibus ſuis, ſiue alijs publicis, vel priuatis locis tenere quoquomodo præſumãt: quinimmo illa ſtatim poſt harũ publicationẽ, vbicũq; fuerint, p ordinarios, & alios ſupradictos diligẽter, quæſita publicè & ſolenniter in præſentia cleri, & populi, ſub oibus & ſingulis pœnis ſupradictis, comburant. Hæc ibi, Vide ſupra q. 19. ar. 5. no. 1ª & 2ª poſt ad primũ: quòd malitia nõ tollit poteſtatẽ à prælatis. Eſt Chriſti ſnia. Vide & pri. par. q. 12. ar. 4. Itẽ ſupra in addi. q. 8. ar. 6. Et, qm de imperatorib. facta eſt mentio; ideò qd de Papa ſenſerint maximi, catholiciq; imperatores, vide & infra q. 26. ar. 3. appen. Nota quòd hæreſis illa Marſilij & Ioan. de Landuno damnaſ in extrauag. Io. 22. Papæ, quæ incipit licet inſtãtia doctrinam: vt refert idẽ Cardinalis, vbi ſupra.
Tertiò habes quõ per D. Thomã oſtẽdas, Põtifices ſummos me- 3
ritò excõicationes ſibi quaſdã reſeruaſſe (vt patet de ſent. excõ. tã extra, quàm in 6. & in clem. atque extrauag.) quo ſuo facto ẽt damnarũt ſupradictos ac ſimiles errores cõtra Petri monarchiã. Vide q. 19. ar. 3. & 4. & 5. & q. 20. ar. 2. Quartò vides quõ ca ſis vi- 4
ciſſim Sanctus Doctor declaretur, & confirmetur.

Anthoritas. Papæ maxima oſum in cer ris; atq; mitabilis.

B. Bernardus de Papa.

Principiũ omnium eccleſiarum.

Pœnæ prædictæ erãt maior excõicatio lat æ ſnię, inhabilitatio ad quaſcunque dignitates officia prædicationũ, &c.

QVAEST. XXIIII. ART. II.

CONCL. Excommunicatio, ſicut in aliquem inuitum ferri poteſt, ita & inuitus ab abſolui poteſt. 95

cauſa eſt contumacia, ſed quã-do aliquis nõ vult abſolui, excõicationẽ cõtẽnes, tũc eſt maxime cõtumax, ergo nõ põt abſolui.

Sed contra. Excõicatio cõtra voluntatem alicui poteſt inferri, ſed quæ cõtra voluntatem eueniunt, etiam contra voluntatẽ amoueri poſſunt ſicut patet de bonis fortunæ, ergo excommunicatio poteſt tolli ab aliquo inuito.

Respondeo, Dicẽdũ, ꝙ malũ culpæ, & pœnæ in hoc differũt, quòd culpę principium eſt in nobis, quia omne peccatum voluntarium eſt: pœnæ autem principium quandoque extra nos eſt, nõ enim requiritur ad pœnam ꝙ ſit voluntaria, imo eſt magis de ratione pœnæ quòd ſit contra volũtatẽ; * & ideo ſicut peccata non committuntur niſi in volũtate, ita non remittuntur alicui inuito, ſed excõmunicatio ſicut in aliquẽ inuitũ ferri põt, ita, & G inuitus ab ea abſolui poterit.

*Aug. de vera relig. 14.

Ad primum ergo dicendũ, ꝙ propoſitio habet veritatem de illis bonis ſpiritualibus, quæ in voluntate noſtra cõſiſtunt, ſicut ſunt virtutes, quæ non poſſunt à nolentibus perdi. Scientia enim quamuis ſit ſpirituale bonum, tamen poteſt à nolente per infirmitatem amitti, & ideo ratio nõ eſt ad propoſitum.

Ad secundum dicendũ, quòd etiam manente contumacia, poteſt aliquis diſcrete excõmunicationem iuſte latam remittere: ſi videat ſaluti illius expedire, ĩ cuius medicinã excõicatio lata eſt.

Articvlvs III.

H *Vtrum quis poſſit abſolui ab vna excommunicatione, niſi abſoluatur ab omnibus.*

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd quis non

¶NOT. Præſupponit concluſio hæc, ꝙ excõicatio poſſit ferri in inuitũ: quod præſuppoſitum probatur in textu ex eo, ꝙ ad pœnam non requiritur, ꝙ in patiente ſit voluntaria, & (ſupple tu ex ſuperioribus) excommunicatio eſt pęna.

¶PROB. Quia patet ab oppoſitis (cum peccata, ideò nõ remittantur alicui inuito, quia voluntate cõmiſſa ſunt.

Examen. Ly de rõne pœnæ eſt, ꝙ ſit contra voluntatem, ſcilicet puniti, vt ſic, per illam. Nam punitus, vt ſic, eſt patiens: vnde, vt ſic, non agit per voluntatem acceptãdo libenter inflictam pœnam. Quòd enim taliter agat, non eſt quia punitur: ſed quia de neceſſitate contra voluntatem exiſtente facit virtutem; & conſequenter, quod erat contra voluntatem trahit virtualiter ad hoc, vt ſit ſecundum voluntatem. Sufficit ergo textui, quòd pœnæ ratio ſit eſſe contra voluntatem patientis, vt patientis: non negando, ꝙ pœna poſſit eſſe ſecundum voluntatẽ eiuſdem, vt agentes. De hoc vide pulchra ſuperius q. 12. ar. 1. & q. 15. ar. 2.

Ly Contra voluntatẽ. Scilicet ſenſualem, & rationalem, vt natura eſt, licet non ſemper, vt rationis eſt. Voluntas.n. ſenſualis, quæ appetitus ſenſitiuus dicitur, & voluntas rationalis, vt natura eſt, reſpicit obiectum ſecundum ſe conſideratum, & ideo vtraque iſtarum refugit naturaliter obiectum pœnale. Hoc ſiquidem obiectum, ſecundum ſe conſideratum, dicit quid cõtrarium voluntati. Quòd ſi tale obiectũ non ſecundum ſe conſideretur, ſed ſecundum ordinem ad aliquod bonum: tunc à voluntate rationali, vt rationis eſt, poteſt libenter acceptari, quamuis non ab illis. Nam illæ nõ attingunt ad conſiderationem talis ordinis, & conſequenter tale obiectum ſemper, quantum eſt de ſe ipſis, fugiunt: voluntas autem rationis, vt ſic, attingit ad talem conſiderationem obiecti, ideoque poteſt acceptare libenter obiectum illud quamuis ad hoc non conſtringatur. Pœna igitur omnis eſt ſemper cõtra voluntatẽ (vt in textu) naturalẽ & ſenſualem: non ultra. De huiuſmodi voluntatibus, & obiectis, vide 3. par q. 18. ar. 5. & 6. & bene applica.

1m de maiori. Spiritualia. R. in voluntate ſic exiſtentia, vt à nolentibus perdi nõ poſſint: nõ aliter. §. Tunc &c. Licet enim abſolutio ab excommunicatione ſit beneficium ſpirituale (vt arguitur:) tamen non eſt ſpiritualis modi illius, qui nunc dictus eſt. Poteſt enim quis iam ab excommunicatione abſolutus alia excommunicatione contra voluntatem ſuam innodari: quamuis per voluntatem ſuã peccauerit, propter quod peccatum poſtea excommunicatur. Patet K ergo quod abſolutio illa fuit beneficium quidem ſpirituale, ſed à nolente amiſſibile: & conſequenter, quòd illud beneficium eſt alterius modi à prædicto in maiori propoſitione gloſata.

2m de maiori. Excommunicationis. R. ferendę de poſſibili non autem, ferendæ de neceſſitate §. Tunc &c. Licet enim contumacia remanente, poſſit quis rite eum excommunicari: tamen non eſt hoc neceſſarium, immo nec quandoque conducibile (puta cum quis præſumitur in deſperationem maiorem caſurus, ſi excommunicetur: vel ſi ſcandalum communitatis ex hoc timeatur, aut aliquid huiuſmodi.) Ideò maiorem, de poſſibili, non de neceſſitate, intelligi debere gloſarum rectè fuit: hoc eſt, quod contumacia eſt cauſa excommunicationis, id eſt dat iudici occaſionem, vt iuſtè (ſi nil aliud obſtet) excommunicationem in illum contumacem ferat: non autem aſtringit ipſum iudicem ad excommunicandum illum. Remanet ergo (iuxta reſponſum datum) in arbitrio iudicis vtrunque ſcilicet & quòd excommunicet, & ꝙ non excommunicet, etiam contumacia poſita.

¶ *Corollarium.* Sicut ergo contumacia poſita relinquitur adhuc prudentiæ iudicis excommunicare vel non excommunicare, prout expediens viderit: ita contumacia manente, relinquitur iudicis prudentiæ abſoluere inuitum ab excommunicatione, etiam iuſtè lata, & non abſoluere, tuta quòd viderit expedire. Propterea enim excommunicatio pœna non quæcunque, ſed medicinalis dicta eſt. faciunt hæc ad q. 21. ar. 3. vbi tangitur de cõtumacia, & tali pœna medicinali.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationẽ oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe à iure Canonico, quòd inuitus abſolui põt. Hoc autem inſinuatũ eſt extra de ſegu. tur. omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. Hæc ibi. Cum ergo excommunicatio contra voluntatẽ excommunicati, inquantum ſcilicet inuitus excommunicatur, & per voluntatem excommunicantis, naſcatur: innuere videtur illa regula iuris, quod excommunicatio poteſt etiam diſſolui per voluntatem excommunicatoris contra voluntatem excommunicati, & hoc eſt inuitum poſſe abſolui ab excommunicatione. Tantoque magis hoc inde videtur: quia inter caſus à gloſa ibi notatos, in quibus præmiſſa regula fallit, nõ annumeratur abſolutio excõmunicationis (vt 1 patet inſpicienti) Vnde nota: quod ſi inueneris vel doctores, vel aliqua iura innuere contrarium intellige ſic: quòd ſcilicet non debet taliter abſolutio fieri, niſi hoc eſſe expediens iudicetur (vt & in reſponſione ad ſecundum tangitur). Secundò habes: quomodo per rationem præmiſſam regulam iuris, pro quanto inuitum poſſe ob excommunicatione ſolui 2 inſinuat, & declares & defendas. Tertiò vides: quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur & conſolidetur. 3

Vid. pro S. Eccleſia ad inſti. g &c.

QVÆST. XXIIII. ART. III.

CONCL. prima. Poſſibile eſt quòd aliquis abſoluatur ab vna excommunicatione, & in altera remaneat. 96

¶PROB. Quia excommunicationes non habent connexionem in aliquo.

¶NOT. Quoniam vnum peccatum mortale non poteſt remitti alio non dimiſſo, (vt ſæpe dictum eſt:) ideo abſoluens ab excommunicatione vna hominem remanentem in altera abſoluit à pœna illa, non à peccato mortali. Quod quidem fieri poteſt: propter rationem iam dictam. Quãdo igitur inquit textus, ꝙ excommunicationes non habent connexionem adinuicem, accipit ly excommunicationes, formaliter, id eſt vt præcisè pœnæ ſunt. Nam, vt includunt mortale peccatum, habent cõnexionem aliquam, inquantum videlicet omnia mortalia conueniũt in auerſione à Deo, & vnum abſque alio remitti non poteſt. Stat ergo, ꝙ excõicatio præſupponat peccatum mortale, pro quo fertur (ſupra q. 21. ar. 3.) & ꝙ mortale vnum abſque alio remitti nequeat; & tamen ꝙ poſſibile ſit, aliquem abſolui ab vna excommunicatione remanendo in altera.

¶CONCL. 2a Qñ excõicatus eſt qs ab vno iudice plurib. excõmunicationibus, & abſoluitur ab vna, intelligitur ab omnibus abſolui.

poſſit abſolui ab vna excômunicatiõe niſi abſoluatur ab omnibus. Effectus enim debet[h] ꝓportionari ſuæ cauſæ: ſed cauſa excommunicationis eſt peccatum, cum ergo aliquis non poſſit abſolui ab vno peccato niſi abſoluatur ab omnibus, [h] nec in excommunicatione hoc eſſe poterit.

¶2 Præterea, Excommunicationis abſolutio in Eccleſia fit: ſed ille, qui vna excommunicatione eſt irretitus, extra Eccleſiam eſt: ergo quandiu vna manet, ab alia abſolui non poteſt.

SED CONTRA. Excommunicatio quædam pœna eſt, ſed ab vna pœna aliquis liberat alia remanente: ergo ab una excommunicatione alia remanente q̃s abſolui poteſt

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ excommunicationes non habent connexionem in aliquo: & ideo[m] poſsibile eſt quòd aliquis ab una abſoluatur, & in altera remaneat. [n] Sed circa hoc ſciendum eſt, ꝙ aliquis quandoque eſt excommunicatus pluribus excommunicationibus ab vno iudice, & [p] tunc quando ab ſoluitur ab una, intelligitur ab omnibus abſolui, niſi contrarium exprimatur, uel niſi cum quis abſolutionem impetrat de vno tãtum caſu excommunicationis, [q] cum pluribus excommunicatus ſit. Quandoque eſt excommunicatus a diuerſis iudicibus, & [r] tunc abſolutus ab una excommunicatione, non B propter hoc eſt abſolutus ab altera; niſi omnes alij ad petitionem eius, abſolutionem eius confirmauerint, uel niſi omnes demandent uni abſolutionem.[s]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia peccata habent connexionem in auerſione uoluntatis à Deo, cum qua non poteſt eſſe peccatorum remiſsio: & ideo unum peccatum ſine altero remitti non poteſt. C Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionem, [t] nec iterum abſolutio ab excommunicatione impeditur propter uoluntatis contrarietatem:[u] & ideo ratio non ſequitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut pluribus de cauſis erat aliquis extra Eccleſiam: ita poſsibile eſt, ꝙ iſta ſeparatio re D moueatur quantum ad unam cauſam, & maneat quantum ad alteram.

abſolui: niſi uel contrarium exprimatur, vel abſolutio impetre A tur de uno tantum caſu excommunicationis.

¶PROB. 1. Quia præſupponitur clara: 2. Quia (ly uel abſolutio &c.) talis pluribus excommunicationibus excommunicatus eſt..

¶NOT. Exceptio uidetur firmare regulã in contrarium. Verbigratia. Si tria facienda immitteant; & dicatur, duo iſtorũ dimittantur pro nunc: videtur ex hoc, tertiũ remanere faciendũ. Vt quid enim duo excluduntur, & non tria. ſi non duo tantum, ſed tria, uoluit fieri? ſic in ꝓpoſito. Eſt quis excommunicatus pluribus, & abſolutionem ab uno tantum caſu excõmunicationis impetrat expreſsè nil aliud addendo: nõnè per hoc, tanquam ꝑ tacitam exceptionẽ, datur intelligi, ꝙ non niſi ab uno illo caſu abſoluitur? Hæc dicta ſunt pro captu faciliori probationis ſecundæ partis concluſion. 1.: quia ſe potes ad capeſcendam primæ partis probationem, i. ad uidendũ ꝙ merito tanquam clara ſupponitur, uelut ub oppoſitis agnoſcitur. Si enim ex impetratione ſpeciali abſolutionis ab una excõmunicatione uidetur abſolutio ab alijs nõ incluſa; conſequens apparet, ꝙ ex abſolutione facta indiſtinctè à iudice omnium excõmunicationũ latorũ comprehendi, intelligatur abſolutio ab omnibus.

Concl. m.

Concl. p.

CONCL. 3ª. Excõmunicatus à diuerſis iudicibus, ſi abſoluitur ab una excommunicatione, non propter hoc eſt abſolutus ab altera; niſi uel omnes alij ad petitionem eius abſolutionem ipſam confirmauerint, uel omnes demandent vni abſolutionem.

¶PROB. Quia, ut patens ex terminis, præſupponitur.

¶NOT. 1ª. Vnum iudicem eſſe in altero, oporteret, ſi ex hoc, ꝙ ab vna excommunicatione ab uno lata quis abſoluitur, intelligeretur eſſe abſolui etiam ab alia ab altero lata. Quia uero unus abſolute non eſt in altero, ſed tantum per conſenſum: ideò dum ab una abſoluitur ab uno iudice, non intelligitur abſolui ab alijs: niſi cæteri iudices huic facto conſentiant. Sic namque tunc per conſenſum fiunt unum, quoad hunc effectum. Non poſſunt autem fieri ſic unum; niſi ante, uel poſt, abſolutionem ab vno iudice datam (ut patet). Quòd ſi ante: hoc erit, quia omnes demandant uni iudici abſolutionem ab omnibus excommunicationibus, unuſquiſque pro ſua iuriſdictione: ſi verò poſt: hoc erit, quia omnes alij, poſteaquã id cognouerint, confirmant abſolutionem ab uno datam dicentes, uel ſe habere illam ratam ac ſi iudex ille eam pro omnibus dediſſet, uel ſicut ille abſoluit te & nos iidem abſoluimus. Ex tum dictis manifeſtam eſſe poteſt: ꝙ probatio concluſionis merito dixit; eam, ut ex terminis patentem, præſupponi, & non probari; à ſancto doctore.

¶NOT. 2ª. ſermo eſt in tertia concluſione de diuerſis iudicib. paribus, ſeu non ſubordinatis (puta de diuerſis epiſcopis particularium urbium): non de diſparibus, ita ꝙ ſint ſubordinati ad inuicem. Sic enim unius iuriſdictio continetur in altas

& conſequenter abſoluente uno tantum iudice, puta ſuperiore, ab excommunicatione una, intelligeretur abſoluere ab omnibus; niſi uel contrarium exprimeretur, uel &c. ut in ſecunda concluſione. Nam ad ſecundam concluſionem reduceretur iſte caſus: quoniam licet ſuppoſitaliter plures eſſent iudices; tamen iuriſdictione vnus eſſent, inquantum ſuperior iuriſdictione eminenter continet omnes inferiorũ iudicum iuriſdictiones. Verbigratia. Si à mille iudicibus excommunicationibus pluribus aliquis ligatus abſoluatur à Papa intendente à quibuſcunque abſoluere (quod præſumitur, niſi uel exprimat contrarium, uel ab eo ſpecialiter impetretur abſolutio de uno tantũ caſu excommunicationis) tunc ille eſt abſolutus ab omnibus. Concl. ſ.

1ᵐ de maiori

Debet proportionari. ℞. ſecundum ꝙ res patitur: non, in omnibus abſolutè. §. Tunc &c. licet enim peccatum mortale ſit cauſa excommunicationis, & excõmunicatio ſit effectus eius: tamen quamuis in quibuſdam uijs proportionentur, non poſſunt ad inuicem proportionari in hoc, ꝙ ad remiſsionem unius ſequatur, uel non ſequatur neceſſariò remiſsio alterius. Ratio eſt, quia materia id non patitur. De eſſentia enim peccatorũ mortalium eſt, ꝙ connectantur in auerſione à Deo: id quod non eſt de eſſentia excommunicationũ plurium, ut excommunicationes præciſè ſunt. Vide notat. poſt prob. concl. 1.

*Reſponſio. 2ª.

*Hoc eſt art. & art. præced.

¶NOT. de ratione excommunicationum eſt; vt pro iſta, uel illa, cauſa ferantur. Vnde, cum huiuſmodi cauſæ non ſint connexæ taliter ad inuicem, ut una poſita ponantur omnes, & una remota remoueantur omnes: reſtat: ꝙ una excommunicatio per abſolutionem poſſit remoueri, alijs non remotis: ut in reſponſione ad ſecundum dicetur.

Item de concuſione. Nec in excommunicatione hoc eſſe poterit. ℞. Si abſolutio ab excommunicatione impediretur per contrarietatem uo- E luntatis. §. quemadmodum (ſupple tu) contingit de abſolutione à peccato. Tunc &c. Nam oſtenſum eſt. artic. 2. ꝙ non impeditur abſolutio ab excommunicatione per contrarietatẽ uoluntatis: quin & fieri, & diſcretè fieri, poſſit. Vide reſponſum 2ᵐ, literæ ly nec iterum abſolutio &c.

2ᵐ maior. Excommunicationis abſolutio in Eccleſia fit. ℞. quantum ad aliquam cauſam: non ſemper, quantum ad omnes cauſas §. Hoc eſt, exiſtens extra Eccleſiam reducitur per abſolutionem intra ipſam Eccleſiam (Hæc erat propoſitio maior): ſed tollendo aliquam cauſam retinentem illum extra, non autem tollendo ſemper omnes (Hæc erat reſpõſio). Tunc nihil &c. Licet. n. ille, qui una excõicatione irretitus ẽ, ſit extra eccleſiã ꝓp illã ſpẽalem cãm detinentem ſe (vt arguit) tamen, cum ſit ab alijs excõicationibus abſolutus, non eſt amplius extra eccleſiam propter alias cauſas, quæ prius ſimul cum prædicta cauſa detinebant eum extra.

¶ *Corollarium*. Quando ergo datſabſolutio ab excõicatione, introducitur quis in Eccleſiam; quantum eſt ex parte cauſæ illius propter quam lata fuerat excõicatio. Quòd autem poſtea ille; abſolutus remaneat adhuc extra Eccleſiam, non eſt ex defectu prædictæ abſolutionis, ſed aliunde. Non. n. nunc, habita illa abſolutione, remanet extra propter illã cãdem præciſè cãm: ſed propter hoc, φ ab alijs cauſis retinetur. eum extra, nondum abſolutus eſt. Simpliciter ergo loquẽdo, iſte ab vna tantum excõicatione abſolutus, erit, extra Eccleſiam: & ſecundũ quid non erit cum propter hãc cãm vlterius non ſit extra. Nec eſt inconueniens; φ aliquis ſit, & nõ ſit extra, ſecundũ diuerſas cõſiderationes; ut patet præmiſſa cõſida ranti. Sic ergo excommunicationis abſolutio quælibet ſemper ſit in eccleſia; ſed nõ quælibet quoad quaslibet cauſas ſemper ſit in eccleſia: ſ. quælibet ſemper, quantum ſpectat, ad illa m ſpãlem cauſam, pro qua datſ, intromittit excõicatũ intra Eccleſiam; ſed non quælibet ſemper abſoluit, intromittit illum (vt ſententialiter concluditur in reſponſali textu.

*De materia ca. qd adt, & ca. noſtro de pœnit. & rem.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quo modo per rationem oſtendat; meritò inſinuatum eſſe à ſummo Pontifice, φ excõicatus pluribus põt abſolui ab vna, altera remanente. Hoc autem inſinuatum eſt ab Innocentio Tertio. de ſent. excõm. cũ pro cã &c. Cum Archidiaconus in ſuccentorẽ in cõi dormitorio manus iniecſſet temere uiolentas, & eũ traxiſſet uerberando per clauſtrũ, tu frater Archiepiſcope eum ab uiolentam manuum iniectionẽ, & uiolationẽ immunitatis eccleſiæ feciſti excõicatũ publicã nũciari &c. mãdam⁹ quatenus ſi uobis conſtiterit dictũ Archidiaconum ob duplicem cauſam excommunicatum fuiſſe, & expreſſiſſa tantum alteram in literis quas ſuper abſolutione ſua impetrauit; ipſum tanquã excõicatum ſatisfacere eccleſiæ ſuæ pro altera monitione præmiſſa, cogatis. Hæc ibi. Nota ly pro altera; quoniam per hoc innuere uidetur, φ ipſe excommunicatus ſit quantum ad unam excõmunicationem, ſeu excõicationis cauſam, abſolutus, & remaneat quantum ad alteram innodatus. Itẽ ab eodem Innocentio ibid e. cũ bei. &c. Quæſiuiſti utrum is qui propter plures exceſſus à pluribus Prælatis excõicationis eſt uinculo innodatus, & uni Prælatorum de uno tantum ſatisfacere vult exceſſu, ab eo ſit abſoluendus, de quo ſatisfacere vult eidẽ; & eum de alio nõ ſatisfecerit alij abſolutus ualeat nunciari &c. Super hoc articulo reſpondemus φ ſupplimenti ueritatem abſolutio ſurrepta non prodeſt, & ueritatem intelligens abſolutionem huiuſmodi exhibere non debet. Hæc ibi. Quaſi reſponderit per diſtinctionem hanc. Talis pluribus excommunicationib. inuolutus aut ſyncerè ibi totam exprimit ueritatem facti; aut doloſe aliquid de ueritate tacet, ut facilius abſolutionẽ ſurripiat. Si hoc ſecundo modo; iſte abſolutio iudicatur eſſe ſurrepta, & cõſequenter nec ualet nec prodeſt aliquid: ſi autẽ primo, abſolutio exhiberi non debet (cum de omni exceſſu prælatis omnibus nolit ſatisfacere; tamẽ, ſi exhibeatur, ualet (cum nõ ſit ſurrepta). Alioquin idem eſſet iudicium de ſurrepta, & nõ ſurrepta: quod eſt abſurdum: ualet, inquã, & prodeſt quantum ad leuamen unius excõmunicationis: ſed nõ quantum ad hoc, φ ab omnibus ſit abſolutus; & conſequẽter nec quantum ad hoc φ ſimpliciter abſolutus ualeat nũciari populo, ut ei poſſit tuta conſcientia communicare. Pro quo facilius intelligẽdo ſcias; φ ex interrogatis percipitur ſenſus reſpondentium (ut ſapienobus patet). Reaſſumatur, ergo interrogantis quæſitum: ut melius pontificis mens intelligatur: Quærebat ergo interrogans an pluri b. excõicatus eſſet abſoluẽdus, ab una excõicatione, cum de alijs nõ fuerit abſolutus, ualeret ſimpliciter abſolutus nũciari, ad cõſortiũ admitti. Reſpõdendo igitur Papa, φ abſolutionẽ exhibere non dẽt, & φ abſolutio talis non prodeſt, intelligere vt, ſecũdũ φ interrogatio quærebat (prudẽtis. n. & hoc eſt) quaſi dixiſſet. Abſolutio exhiberi n dẽt & exhibita nõ pdeſt ad hoc: ut talis ſic abſolutus ualeat in conſortiũ aliorũ admitti. Talis ergo abſolut⁹ quidẽ ẽ ſecũdũ quid. i. ſecundũ unã cãm: ſed non ſimpliciter i. nõ ſecundũ oẽs & ideò à cõſortio aliorũ iure accẽdus iudicatſ. Vide ſu. in reſp. ad 2. eũ corollario. Quãdo ergo uoius primò abſoluit plurib. excõicationib. innodatũ, quis abſolutio teneat (niſi doloſè cã aliquis occultetſ, ut patet p ly ueritatẽ occultãti abſolutio ſurrepta; & c. ex parte ð off. iud. ordin) nõ dẽt tñ ipſũ denũciare abſolutũ, nec ab alijs ẽ ui cõicãdũ, donec fuerit abſolutus ab oĩbus: quĩ q eſt excõicatus in una eccleſia, excõicat⁹ eſt quoad oẽs. 4. q. 5. Quiſquis. ¶ Scdò habes quo p rõnẽ pdicta ſũmi Põtificis, p quãto innuit excõicatũ pluribus poſſe ab una abſolui, altera remanẽte (licet qdã aliter textus pdictos gloſare videãtſ) & intelligas, & pbes, & defendas. ¶ Tertiũ vides: quo ex ijs uiciſſi Angelica doctrina declaretſ, & cõſolidetſ.

*Vtil. p S. Eccl. ad intellig. ſũmos Põtiſ. &c.
*Tho. 4. d. 20. q. 1. art. 3. q. 1. & ſeq.
*Glo. ord. ibid.
*In trac. ſũmę ſẽt. c. 11.
*Gl. interlinea ib.
Heb. 5.

QVÆST. XXV.

De indulgentia ſecundum ſeu, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de indulgentia. Et primo de ea ſecundum ſe. Secundo de facientibus indulgentiam. Tertio, de recipientibus eam. Circa primũ quæruntur tria.

Primo, Vtrum per indulgentiam poſſit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria.

Secundo, Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

Tertio, Vtrum pro temporali ſubſidio ſit indulgentia faciẽda.

H

ARTICVLVS I.

Vtrum per indulgentiam poſſit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd p indulgentiam non poſſit aliquid remitti de pœna ſatisfactoria. Quia ſuper illud 2. Timo. 2. Negare ſe ipſum non poteſt, dicit Gl. φ faceret ſi dicta ſua non impleret, ſed ipſe dicit Deutero. 25. Secũdum menſuram delicti erit, & plagarum modus,[b] ergo nõ poteſt aliquid remitti de pœna ſatisfactionis taxata ſecundum quantitatem culpæ. I

¶ 2 Præterea, Inferior non põt[h] abſoluere ab eo ad quod ſuperior obligauit, ſed Deus abſoluendo à culpa, obligat ad pœnã temporalem, ut dicit Hugo[c] de S. Victo. ergo nullus homo poteſt abſoluere a pœna illa, aliquid dimittendo. K

¶ 3 Præterea, Hoc ad poteſtatẽ excellentiæ pertinet, ut ſine ſacramentis effectus ſacramentorum tradatur: ſed nullus habet poteſtatem excellentiæ in ſacramentis niſi Chriſtus, cũ ergo ſatisfactio ſit pars ſacramẽti, operans ad dimiſsionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo purus poſsit dimittere debitum pœnæ ſine[b] ſatisfactione. G

¶ 4 Præterea, Poteſtas miniſtris eccleſiæ non eſt tradita in deſtructionem, ſed in ædificationem: ſed hoc ad deſtructionem pertineret, ſi ſatisfactio, quę eſt ad vtilitatem noſtram, inquantum remedium præbet, tolleretur, ergo poteſtas miniſtrorum eccleſiæ ad hoc ſe non extẽdit.

SED CONTRA, Primæ Corin. 2. Nam, & ego quod donaui, ſi quid propter vos donaui in perſona Chriſti, Glo.[a] id eſt, ac ſi Chriſtus donaſſet: ſed Chriſtus poterat relaxare abſq; omni ſatisfactione pœnam peccati, vt patet Ioan. 8. de muliere adultera, ergo, & Paulus potuit: ergo, & Papa, qui non eſt minoris poteſtatis in Eccleſia, quàm Paulus fuerit.

Præterea, Eccleſia generalis non poteſt errare: quia ille, qui in omnibus exauditus eſt p ſua reuerentia, dixit Petro: ſuper cuius confeſsione Eccleſia fundata eſt; ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, Luc. 22. ſed eccleſia generalis indulgentias approbat, & facit: ergo indulgentiæ aliquid valent.

QVÆST. XXV. ARTIC. I.

CONCL.[a] Ab omnibus conceditur, indulgentias aliquid valere. 57

¶ Exa-

RESPONDEO, Dicendum, quod ab omnibus conceditur indulgentias aliquid ualere, quia impium eſſet dicere, quod Eccleſia aliquid uanum faceret. Sed quidam dicunt, quod non ualent ad abſoluendum à reatu pœnæ, quam quis in Purgatorio ſecundum iudicium Dei meretẽ, ſed ualent ad abſoluendum ab obligatione, qua ſacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, uel ad quam etiam obligatur ex Canonum inſtitutis. Sed hæc opinio non uidetur uera. Primo, quia eſt expreſſe contra priuilegium Petro datum, ut quod in terra remitteret, in cœlo remitteretur. Vnde remiſſio, quæ fit ad forum Eccleſiæ, ualet etiam quantum ad forum Dei. Et præterea, Eccleſia huiuſmodi indulgentias faciens, magis damnificaret quàm adiuuaret, quia remitteret ad grauiores pœnas, ſcilicet purgatorij, abſoluendo a pœnitentiis iniunctis.

B Et ideo aliter dicendum eſt, quod ualent, & quantum ad forum Eccleſiæ, & quantum ad iudicium Dei ad remiſſionem pœnæ reſiduæ poſt contritionẽ, & abſolutionem, & confeſſionem, ſiue ſit iniuncta, ſiue non. Ratio autem quare ualere poſſunt, eſt unitas corporis myſtici, in qua multi in operibus pœniten-

Diffinitio indulgentiarũ.

¶Examen. Ly indulgẽtias. Scilicet, ut in corpore articuli huius, intellectas. Inde n. colligitur, quòd indulgentia eſt theſaurus ſuperabundantium operum ac paſſionum Chriſti, & ſanctorum: quæ, & quas pro cõmuni utilitate totius eccleſiæ operati, ac paſſi ſunt: de quo inopiæ egentium ſupplatur per habentem claues theſauri huius. Vel (& in idẽ redit.) Indulgẽtia eſt ſuppletio inopiæ egẽtiũ pro ſolutione pœnæ temporalis, ex theſauro prædicto, per habentem claues theſauri ipſius. Ly ab oĩbus. Scilicet catholicis. Nam hæretici hanc concluſionem nõ cõcedunt: immo (ut uidebimus) totis, quib⁹ poſſunt, uiribus eam impugnant.

concl. 1a

¶PROB. Quia impium eſt dicere, quòd eccleſia Dei aliquid uanum faciat.

¶NOT. Antecedẽs hoc probationis clariſſimũ relinquitur: & meritò. Ex libro enim Machab. 2. ca. 12. ad literam patet: ubi dicitur. Niſi enim eos qui ceciderant reſurrecturos ſperaret, ſuperfluum uideretur & uanum orare pro mortuis. Ex quo, ne tale abſurdiſſimum in eccleſia contingat, protinus concludendo ſubinfertur. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare. Ex hoc igitur diſcurſu datur intelligi patenter à ſacris literis: quòd impium eſt dicere, quòd eccleſia Dei aliquid uanum faciat. Hinc de cæremoniis ſacris miſſarum, aliiſque ritib. tum in ſacramentis, tum in ſacramentalibus, tum in cæteris eccleſiaſticis inſtitutis diſcurre tu: & omnes, aliquid horum uanũ eſſe, uel ab eccleſia Dei uanè inſtitutum dicentes, uelut impios deteſtare. De cæremoniis Miſſarum ritibus, &c. uide noſtrum librum prætitulatum, Sacerdos in æternum, e Dechiaratione della S. Meſſa: & plenè conſpicies, quod hic dr. Doctrina hæc S. Tho. confirmatur, & declaratur, ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 13. ſi quis dixerit; receptos, & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus in ſolemni ſacrorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contẽni, aut ſine pctõ à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quẽcumque Eccleſiarũ paſtorem mutari poſſe: anathema ſit. & ſeſſ. 22. can. 7. Si quis dixerit: cæremonias, ueſtes, & externa ſigna, qb. in miſſarum celebratione Eccleſia catholica utitur, irritabula impietatis eẽ magis, quàm officia pietatis: anathema ſit. & can. 9. Si quis dixerit: ritum Eccleſiæ Romanæ quo ſummiſſa uoce pars canonis, & uerba conſecrationis proferuntur, dãnandũ eſſe; aut lingua tm̃ uulgari Miſſam celebrari debere, aut &c. anathema ſit. Hæc ibi. Item ea decr. diſt. 11. quis neſciat. & diſt. 12. non decet.

Matth. 16.

Nil uanũ facit S. eccleſia.

¶CONCL. 2a. Indulgẽtiæ ualẽt ad remiſſionẽ pœnæ reſiduæ poſt cõtritionem abſolutionẽ, & cõfeſſionẽ: ſiue illa pœna ſit iniũcta à cõfeſſario, ſiue non (puta, quã quis in purgatorio meretẽ ſm̃ iudicium Dei) & iſte ualor earum eſt, & quantum ad forum eccleſiæ, & quantum ad forum Dei.

¶PROB. 1 Quia indulgẽtiæ ſũt aliquorũ ſufficiẽtes ſatisfactiones, pro aliis cõiter de eccleſia, factæ; ab illoq; qui toti eccleſiæ pręeſt, ſm̃ arbitriũ ſuũ diſtributæ illis, pro qb. ſic factæ ſũt: & unus põt ſatisfacere pro alio, ſi id intẽdat, ac ſatisfactio ſua ſufficiens ſit (q. 13. ar. 2.) 2 Quia (ly & iſte ualor &c.) aliàs dicendo, & derogaretur priuilegio Petro dato (cum hoc ſit ut quod ipſe Petrus remiſerit in terra, remiſſum ſit in cœlo:) & eccleſia magis damnificaret indulgẽtias dãdo quã adiuuaret (cũ ideo remitteret ad grauiores pœnas. ſ. purgatorij, abſoluẽdo à pœnis iniũctis à cõfeſſario.)

¶Examen. Ly pœnæ reſiduæ. Hoc qd in 2a hac concl dicebat, deſignat: quòd indulgentiæ non ad culpã, ſed ad tpalẽ pœnã, tollẽdã ordinãtur. Cõfirmatur ex bullis papalibus dicentibus, uerè pœnitentibus talem indulgentiam, ſi ſic fecerint, elargimur.

Ly ſatisfactiones. ſ. ut ſatisfactiones. Loquitur. n. formaliter D. Th. cum ſcias, ſanctorum paſſiones, & opa quæcunque, ut meritoria fuiſſe a Deo in ipſis ſanctis ſuperabundanter remunerata. Propterea per ly opa pniæ, per ly tribulationes iniuſtas ſuſtinuerunt, per ly quorum meritorum, intelligit ſp ſatiſfactiones. i. loq de oĩbus illis (quocunq; uoſet uterim uiatur) prout hñt oĩm ſatisfaciendi. Vnde dicit ly ultra menſuram debitorum ſuorũ

A ſupererogauerunt, & ly mult. pœn. poter. expiar. ſi eis deberetur, & ly quæ meritor. tan. eſt cop. quòd omn. pœn. debit. nunc uiuentibus excedunt. Impium autem eſt, dicere, iſtam excedentẽ ſatisfactionum perire, quia in utilitatem aliquorum debitorũ nõ proueniant. Tanquàm ergo in ærario publico reponuntur: ut ex hoc indigentibus fratribus ſubueniatur.

¶NOT. 1a. Pro capitu anticedentis primi cathegorici in probatione dicti (hoc ẽ ly Indulgentiæ ſũt aliquorũ ſufficiẽtes ſatiſfactiones, pro aliis cõiter de eccleſia, factæ) ſciendum quòd ſancti operati ſunt ultra menſuram pœnarum eis debitarũ, in ſignũ cuius dixit. Pro ſuis etiã ſimilibus. Iob 6. Vtinã appẽderentur pctã mea, qbus iram merui, & calamitas, quã patior in ſtatera quaſi arena maris hęc (ſ. calamitas) grauior appareret; & iſtas opationes, ſiue paſſiones ſuas intẽderũt ſuſtinere in bñficiũ aliorũ cõmẽbrorũ eccleſiæ ſanctæ Dei, nõ applicãdo intẽtionẽ ſuã determinatẽ ad hũc, uel ad illũ, ſed cõiter pro qbuſcũq; placuerit ipſi eccleſiæ, in cuius ſignũ dixit de ſe in pſona uniuerſorũ Apoſt. Coloſſ. 1. Adimpleo ea, quę deſũt paſſionũ Chri in carne mea, pro corpore eius qd eſt eccleſia. Rõ fundamẽtalis igitur ualoris indulgẽtiarũ. i. ſatisfactionũ pdictarũ unius pro alio, eſt unitas corporis myſtici. Ex hac nãq; unitate, quã charitas efficit pmanat: quòd illud, qd ſupeſt uni, cõicatur alteri ex intẽtione eius (ob hoc dr, quòd charitas facit oĩa cõia.) Tale qd uidem⁹ & in corpore nãli; ad cuius ſimilitudinẽ dr corpus myſticũ. In corpore. n. nãli nutritiua pars iõ gñatiuæ auxiliari dr, qa nutritiua ipſa, poſtquã oĩbus mẽbris nutrimentũ ex cibo cõuerſũ partita eſt, illud, qd ſupereſt pro gñatiua ſeruat; iuxta phil. dictũ, quòd ſemẽ eſt ſuperfluũ alimẽti, & ita dicere rõnabiliter poſſumus, quòd nutritiua cibũ aſſumẽdo, deglutiẽdo, & cõcoquẽdo nõ tm̃ ſibimetipſi ſed & gñatiuæ potẽtiæ laborauit. Simili igitur mõ, cũ charitas ſit

concl. 2a [margin note beside "Pro ſuis"]

Exemplũ à naturalib. pro indulgẽtiis.

D minus efficaciter operetur quã natura ſcti in laborib ſuis ſubeũdis nõ tm̃ ſibimetipſis laborare intẽderunt; ſed & aliis mẽbris corporis eccleſiaſtici. Illæ ſatiſfactiones igitur, ut ſic, ſũt ſuperfluæ illis: ſed tñ ſunt neceſſariæ nobis. Et in hoc fundãtur indulgentiæ. Iõ in textu dr ly rõ, quare ualere pñt, eſt unitas corporis myſtici: per hoc innuẽdo oĩa ſupradicta. Ad ponẽdũ ergo indulgẽtias, & ualorẽ earũ, nõ tm̃ ſcriptura ſacra, ſed & natura, nos inducit. Negãtes ergo indulgentias, earũq; ualorẽ, non ſolũ ſcripturæ diuinæ, ſed etiam naturæ nſæ, aduerſantur. Vide hinc, quã docti ſint, & perſpicaces: quos natura ipſa uegetatiua (ſi loqueretur) plurimum derideret. ¶NOT. 2a. Pro capitu reſiduæ partis illius anteceden tis (. ſ. ly ab illoq;, qui toti eccleſiæ præeſt, ſm̃ arbitriũ ſuũ, diſtributæ illis, pro quibus ſic factæ ſunt;) ſciendum: quòd bñficia cõia alicuius multitudinis (qualia ſunt indulgentiæ, ut dictum eſt in Nos. 1a.) diſtribui debent ſingulis de illa multitudine a pſidẽte illius, ne fiat confuſio, & ut corpori naturali aſſimiletur myſticum. Nam caput nãle (ut uidemus per experientiam) oĩa mem-

E bra mouet, & cõicatiuũ illorum in 1. not. pdictam ac ſimilem, ſua ordinatione diſtribuit: & ſine capite nihil horum efficiunt (ut patet in capite truncatis.) ¶NOT. 3a. Pro capitu anticedentis ultimi, probantis ſecũdã partẽ concl. (ſ. ly eccleſia magis dãnificaret indulgẽtias dando quã adiuuaret,) ſciẽdũ, quòd ſm̃ rei ueritatẽ per ſatiſfactionẽ iniunctã a confeſſario duo facimus, primò pœnas tpales pctõ in pñti debitas tollimus, ſcdo cõſequẽter a pœnis ſubeũdis in purgatorio liberamur. Si ergo indulgẽtiæ non tollerẽt pœnas debitas in foro Dei (ut dicit opinio a S. Th. reprobata) tũc nõ fieret niſi primum. Nam ſi dicatur contrarium quòd ſ. per aſſecutionẽ indulgentiarum, non tm̃ tolleretur, pœna a cõfeſſario iniũcta, ſed & purgatorij, tunc ipſa opinio deſtrueret ſemetipſã. Patet ergo quòd ſtante illa opinione (ſic. n. intelligit D. Th. taliter pbans) eccleſia dando indulgentias abſolueret quidem à pœnis in præſenti debitis, ſed ad pœnas purgatorias nos remitteret (ſ. nõ abſoluẽdo ab his,) & cõſequenter magis nos grauaret, quã adiuuaret. Si. n. ſineret nos per nos ſatisfacere pœnis à cõfeſſario iniũctis, liberaremus

ratemur à duobus incommodis (ut ſupradictũ eſt;) ꝗ, ſi p indulgentias uuls nos ſatisfacere, tunc ab uno tantum, (& hoc leniori) incommodo liberamur, ſecũdum opinionem reprobatam.

3 m illatio cõcluſionis. Ergo non poteſt &c. ℞. Negatur illatio. §. Nam remiſſio quæ per indulgẽtias fit, non tollit &c. ut in textu.

¶ *Corollarium.* Ergo illa authoritas Deuter. 25. adducta, intelligit: quòd menſura plagarum commenſuretur menſuræ delictorum: ſiue modo illæ plagæ ſint per ipſum delinquentẽ ſolutæ, ſiue per amicũ delinquentis pro ipſo delinquente. Vtrouis enim modo ſatiſfit iuſtitiæ diuinæ offenſæ, & conſequenter non negat ſemetipſum deus, quando propter plagas ab amico delinquentis p ipſo delinquente ſolutas à pœna temporali debita delinquẽtem abſoluit.

*Quæſt. 13. ar. 2.

2 m maior. Inferior non poteſt abſoluere ab eo, ad quod ſuperior obligauit. ℞. poteſt tñ ei, qui obligatus eſt, dare illud, unde ſoluat debitum, ad quod à ſuperiori obligatus fuerat. §. Tunc &c. Nam iſte, qui indulgentias ſuſcipit, nõ &c. ut in textu.

* In iſtomet cor.

¶ NOT. Obligatus fuit Titius à Calimerio iudice ad ſoluendum centum aureos tribunali iuſtitiæ ſuæ. Amicus quidã Titij donat Titio ipſi centum aureos: ut his ꝓ ſoluat debitũ ſupradictum. Nunquid nõ Calimerius, ex tali ſolutione ſatiſfactum ſe, dicet: & ſatiſfactio ipſa ueræ ſatiſfactionis (quamuis p amicum fiat) rõnem habebit? Habebit, utiq; etiam apud mediocriter inſtructos, & rationales. Applica ad reſponſum pro indulgentiis: contrarios abhorrendo.

* Quæſt. 13. ar. 2.

tiæ ſupererogauerunt ad menſuram debitorum ſuorũ, & multas etiam tribulationes iniuſtas ſuſtinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari, ſi eis deberetur, quorum meritorum tãta eſt copia, quòd omnem pœnam debitam nunc viuentibus excedunt, & præcipue propter meritum Chriſti, quod & ſi in ſacramentis operatur, non tamen efficacia eius in ſacramentis includitur, ſed ſua infinitate excedit efficaciam ſacramentorũ. Dictũ * eſt autem ſupra, quòd vnus pro alio ſatiſfacere poteſt: ſancti autem in quibus ſuperabundantia operum ſatisfactionis inuenitur, nõ determinate pro iſto, qui remiſſione indiget, huiuſmodi opera fecerunt, aliàs abſque omni indulgentia conſequerentur remiſſionem, ſed communiter pro tota eccleſia, ſicut Apoſtolus ait ſe implere ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore ſuo pro eccleſia, ad quam ſcribit Col. 1. & ſic prædicta * merita ſunt communia toti Eccleſiæ. Ea autem, quæ ſunt alicuius multitudinis communia, diſtribuuntur ſingulis de multitudine, ſecundum arbitrium eius, ꝗ multitudini præeſt. Vnde ſicut aliquis conſequeretur remiſſionem pœnæ, ſi alius pro eo ſatisfeciſſet; ita ſi ei ſatisfactio alterius ſibi per eum, qui poteſt, diſtribuatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd remiſſio, quæ per indulgentias fit non tollit quantitatem pęnę ad culpam, quia pro culpa vnius alius ſponte pœnã ſuſtinuit. *

AD SECVNDVM dicendũ, quod iſte, qui indulgentias ſuſcipit, non abſoluitur ſimpliciter loquendo, à debito pœnæ, ſed datur ſibi vnde debitum ſoluat.

AD TERTIVM dicendum, quòd effectus ſacramentalis abſolutionis eſt diminutio reatus, & hic effectus non inducitur per indulgentias; ſed pro eo faciens indulgentias ſoluit pœnam, quàm debuit, de bonis eccleſiæ communibus (vt ex dictis * patet.)

AD QVARTVM dicendũ, quòd maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia quàm ex aſſuetudine noſtrorum operum, & quia ex affectu, quem accipiens indulgentias concipit ad cauſam, pro qua indulgentia datur, ad gratiam diſponitur, ideo etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur; & ideo non eſt in deſtructionem indulgentias dare niſi inordinate dentur. Tamen conſulendum eſt eis, qui indulgentias conſequuntur, ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abſtineant, vt etiam ex his remedium conſequantur, quamuis à debito pœnæ eſſent immunes; & præcipue, quia quandoque ſunt plurimum debitores, quàm credant.

F dat errores Lutheri (Prateo Lutherani Ioã. Veſtphalus: Pauperes de Lugduno) impiè dicentis: quòd indulgentiæ nullius ſunt momenti. Item Iacobi præpoſiti (Prateo Iacobus præpoſitus) dicentis, quòd indulgentiis non eſt confidendum. Itẽ euiſdem ibidem dicentis; quòd merita ſanctorum nulli applicari poſſunt. Item Lutheri (ut refert Leo X. in bulla contra eius errores quos & damnat) dicentis: ꝗ theſauri eccleſiæ, unde Papa dat indulgentias, non ſunt merita Chriſti & ſãctorum. Item eiuſdem ibidẽ dicentis, quòd indulgentiæ his, qui ueraciter eas conſequuntur, non ualent ad remiſſionem pœnæ p peccatis actualib. debitæ apud diuinam iuſtitiam. Hinc uideas tu: quantum ſit cauẽdum ab opinione recitata, reprobataq; in textu: ex quo tam ſimilis huic error Lutheri uidetur. Item habes: quomodo explodat errorem Valdenſium (Diuerſ. inquiſi. 2. par. q. 14.) dicentium: quòd indulgentiæ, quæ à Romano Pontifice, ſeu aliis prælatis Eccleſiæ conferuntur, nullius sũt ualoris, efficaciæ, ſeu uirtutis.

Veil. p 1. Eccl. &c.

* In cor. art.

* In corp. art.

¶ Secundò habes: 2 quò per rõnem oſtendas, hos omnes merito damnari à Chriſto dicẽte ad Petrum Matth. 16. Tibi dabo claues regni cœlorũ; & quodcunque ligaueris ſuper terrã, erit ligatum & in cęlis; & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cęlis. Vbi nota ly &, quod immediate ponitur poſt ly claues regni cęlorum. Solutionẽ à Petro dandam cõnectit clauibus regni cęlorum. Vnde, cum nullibi aliquibus dederit uerbatim claues regni cęlorum niſi ſoli Petro, oportet dicere: quòd poteſtas Petri ad ſoluendum eſt ſublimior, & latior poteſtatibus datis aliis. Dedit ſiquidem aliis poteſtatem ligandi atque ſoluendi Matth. 18. Quæcunque alligaueritis &c. & Io. 20. Quorum remiſeritis peccata &c. Sed iſtæ poteſtates, non ſunt adeo porrectæ, ut poteſtas data Petro. Ex hoc namque, quòd ſoli Petro de clauibus regni cęlorum dandis fit mentio expreſſa, datur profectò intelligi; quod eius poteſtas amplius porrigenda erat, quàm aliorum. Petrus ergo ex hac promiſſione (hæc poſtea exhibetur ei Ioan. ult. ut q. 17. ar. 1. appen.) poteſt ſoluere à peccatis, ſicut & illi quibus dictum eſt, Quorum remiſeritis pctã &c. poteſt excommunicare, ab eaque abſoluere ſicut & illi, quibus dictum eſt, Quæcunque alligaueritis &c. poteſt & plus aliquid. Quid eſt hoc plus? Condonare pœnam temporalem per indulgentias. Si enim per ſolam abſolutionem, uel in foro pœnitentiæ, uel in foro iudiciali, ſatiſfactionemque impoſitam, poſſet pœnam relaxare; tunc quo ad modum dimittendi pœnã non plus poſſet, quàm alij. Vt ergo plus poſſit (ut authoritas illa uult;) poterit modo alio pœnas ipſas dimittere. Non poteſt autem

Conſiliũ opuſtũ.

3 m de concluſione. Sine ſatiſfactione. ℞. Vel p ſeipſum uel per ſuum amicum exhibita. § Tunc &c. Nam ſatiſfactio per amicum exhibetur, quã per indulgentias pœna ſoluitur. Adde; ꝗ & remedium, quod per ſatiſfactionem propriam acquiritur, p indulgẽtias non perdit: immò quoque augetur, pp rõem dictã in textu. Quę uideas tu, & conſilij optimi in fine dati à ſancto Thoma nẽ obliuiſcaris.

¶ *Corollarium.* Ergo propter duo nihil deperit ſatiſfactioni, ſi fiat per indulgentias. Si namque ad pœnam ſatiſfactione ꝓpria ſoluendam reſpiciatur, & indulgentiæ illam ſoluunt: ſi uero ad remedium, & indulgentiæ illud afferunt: quandoque etiam & maius, (ut in litera.)

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò, quomodo per rationem explo-

tem per iuſſionē ſolam, cum poteſtatem excellentiæ Chriſto propriam nō habeat (ut in arg. 3.) ſed per applicationē theſauri eccleſiæ, cuius claues habet à Chriſto, & hoc eſt poſſa per indulgentias. Deriuabitur tamen poſtmodum pro arbitrio Patri in alios, etiam facultas indulgentias dandi: ut q6. 10. ar. 1. ad primum inſinnatur. Cum itaq; Chriſtus nihil in uanum contuleris Petro, ſequitur luce meridiana clarius; quòd indulgētiæ per poteſtatem Petri datæ aliquid ualent, & non tantum quò ad forum eccleſiæ, ſed & quo ad forum Dei. Non enim abſque cauſa poteſtati Petro collatæ ſubintulit Chriſtus ly & in cęlis. Item à Conc. Trid. ſeſſ 25. Decr. da indulg. Cum poteſtas conferendi indulgētias à Chriſto eccleſię conceſſa ſit, atque huiuſmodi poteſtate cōceſſa diuinitus ſibi tradita, antiquiſſimis etiam temporibus, illa uſa fuerit: ſacroſāncta ſynodus indulgētiarum uſum chriſtiano populo maximè ſalutarem, & ſacrorum conciliorum authoritate pbatum in eccleſia retinendum eſſa docet, & præcipit; eoſque anathemate damnat, q aut inutiles eſſe aſſerunt, uel eas concedēdi in eccleſia poteſtatem eſſe negant Hæc ibi. Vbi notanda ſunt uerba ly à Chriſto poteſtas conferendi indulgētias eccleſiæ cōceſſa, & ly antiquiſſimis etiam temporibus illa uſa, & ly maximè ſalutarem; & ly ſacrorum conciliorum authoritata probatum. Non opus igitur eſſet alia concilia in teſtimonium huius ueritatis adducere uerbaliter & expreſsè, ex quo ſynodus tanta de cōciliorum ſacroſum authoritate meminit pro hac reſtā ad reuincēdos contumaces atq; preteruos in app. ſequē tium articulorū ſancti Tho. (por occaſio dabitur) adducentur nonnulla, quæ & ad hunc locum faciena.

[* Al. debito.]

ARTICVLVS II.

Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronunciantur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valeant tantū quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum niſi ex vi clauium, [h] ſed ex ui clauium non poteſt habens clauem dimittere de pęna peccati niſi aliquid determinatum, conſiderata quantitate peccati, & contritionis pęnitentis, ergo cū indulgentiæ fiant pro libito inſtituentis indulgentiam, videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur.

¶2 Præterea. Per debitum pęnæ homo à gloriæ adeptione retardatur, quam ſumme appetere debet, ſed ſi indulgentiæ tantum ualent quantum pronunciātur, in breui homo per indulgentias diſcurrens, poſſet ab omni reatu temporalis pęnę immunis reddi ergo[h] videtur quod deberet his acquirendis, omnibus alijs operibus dimiſſis, homo vacare.

¶3 Præterea aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxilium [h] ad aliquam fabricam erigendam, tertiam partem remiſſionis peccatorum conſequitur. D Si ergo indulgentiæ tantum valent quantum prædicantur, tūc, qui dat vnum denarium, & ſecundo vnum etiam, iterum tertium, plenam abſolutionem ab omni peccatorum pęna conſequetur, quod uidetur abſurdum.

¶4 Præterea. Quandoque datur hoc modo indulgentia, q E qui uadit ad aliquam eccleſiam ſeptem annos remiſſionis conſequatur, ſi ergo tantum valet indulgentia, quantum prædicatur, ille, qui habet domum iuxta eccleſiam illam, vel clerici, qui quotidie vadunt, conſequuntur tantum quantum ille, qui à remotis partibus uenit, quod [h] videtur iniuſtum, & iterum (vt uidetur) plures indulgentiam conſequitur in die, cum plures uadat.

¶5 Præterea, Idem videtur remittere alicui pęnam ultra iuſtā A æſtimationem, quod remittere abſque cauſa, quia quantum ad hoc quod excedit non recōpenſatur: ſed ille, qui facit indulgentiam, non poſſet remittere abſq; cauſa pęnam in toto, uel in parte alicui, etiam ſi diceret Papa alicui: Ego remitto tibi omnē pęnam debitam pro peccato: ergo videtur quod nec poſſit aliquid dimittere vltra iuſtam æſtimationem, ſed indulgentiæ ple- B runque prædicantur vltra iuſtam æſtimationem: ergo non tantum ualent, quantum prædicantur.

SED CONTRA. Iob. 13. Nunquid Deus indiget mendacio noſtro, ut pro eo loquamur dolos? ergo Eccleſia prædicādo indulgentias, non mentitur, & ita tantum ualent, quantū prædicantur.

Pręterea. Primæ Corint. 15. C dicit Apoſtolus: Si inanis eſt prędicatio noſtra, inanis eſt, & fides noſtra: ergo quicunque in prædicatione falſum dicit, fidem quantum eſt in ſe, euacuat, & ita mortaliter peccat, ſi ergo non tantum ualent indulgentiæ, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant, indulgentiam prædicantes, quod eſt abſurdum.

RESPONDEO, dicendum, quod circa hoc eſt multiplex opinio: quidam enim dicunt quod huiuſmodi indulgentiæ non tantum ualent, quantum prædicantur: ſed unicuique tantū ualent, quantum fides, & deuotio ſua exigit. Sed dicunt quod Eccleſia ad hoc ita pronūtiat, ut quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat, ſicut mater, quæ promittens filio pomū, ipſum ad ambulandū prouocat. Sed hoc uidetur eſſe ualde periculoſum dicere. Sicut enim dicit Auguſtinus.* In Epiſtola ad Hier. Si in ſacra ſcriptura depræhenditur aliquid falſitatis, tam robur authoritatis ſacræ ſcripturæ perit, & ſimiliter ſi in prædicatione Eccleſiæ aliqua falſitas deprahenderetur, non eſſent documēta Eccleſiæ alicuius authoritatis ad roborandam fidem. Et ideo alij dixerunt, quod ualent tantum, quantum pronuntiātur

Item ab eodem ſeſſ. 21. c. 9. de reform. Indulgentias uero &c. debitis tpibus populo publicandas eē decernit &c. ut cęleſtes hos eccleſiæ theſauros ad pietatem exerceri; omnes uerè intelligant. Hæc ibi. Indulgentiæ ergo, contra er. ſupra, ſunt theſauri cœleſtes (nam Chriſtus, & ſācti, quorum merita ſunt, in cœlis ſunt) eccleſiæ dati, & applicati. Cæterum de hoc theſauro uide fuſius art. ſeq. app. nē fiat nunc ſermo debito prolixior. Itē à Leone X. in bulla contra errores Lutheri, quam uideas ſupra q. 1. art. 1. app. connectendo q. 24. art. 1 app. Item à Greg. 9. damnantur Vualdenſes ſub noīe Pauperū de Lugduno (noīabantur. n. & Vualdēſes, & Pauperes de Lugduno, & Inzabbatati:) & conſequēter tota doctrina, ſeu errores illorum. Nā Aug. teſte (ut alias dictum eſt:) quorū dānātur authores, quō eorum capitula recipi pñt? Sic autem hēt Gregorius. Excōicamus, & anathematizamus uniuerſos hæreticos, Catharos, Patharenos, Pauperes de Lugduno, Paſſaginos, Toſepinos, Arnaldiſtas, Speroniſtas, & alios quibuſcunq; nominibus cenſeantur &c. Damnati uero p eccleſiam ſeculari iudicio relinquantur animaduerſione debita puniendi: clericis prius à ſuis ordinibus degradatis. Hæc ille, de hæreticis cap. excō. camus 1. Vide Roffenſem cōtra art. 17. & 19 Lutheri.

¶Tert. ò habes: quō p rationē prædicta ſcripturarum, & Patrum pro quanto indulgētias ſtatuunt aliquid ualere etiam in foro cęli, et intelligas, et p bes, & defendas. 3

¶Quarto uides: quo modo ex ijs uerſim Angelica hæc doctrina, & declaret, et conſolidetur. 4

[* Epiſt. 8. parū ab med. to. 2]

QVÆST. XXV. ART. II.

CONCL. 1ª. Cauſa remiſſionis pęnæ in indulgētiis nō eſt, 98

eſt niſi abundantia meritorum eccleſiæ, quæ ſe habet ſufficienter ad totam pœnam expiandam.

¶*Corollarium.* Ergo, licet ualeant indulgentiæ quantum prædicantur, neque fit magnum forum nimis de miſericordia Dei (ut quidam dicunt) neque iuſtitiæ diuinæ, derogatur: quia non de pœna dimittitur, ita uidelicet quòd peccatum uel minimum remaneat impunitum; ſed unius pœna alteri computatur (ut in corp. tex. ſin.)

¶NOT. Duas propoſitiones uirtualiter continet concluſio iſta, in quas reſoluitur, unam affirmatiuam, ſcilicet quòd abundantia meritorum eccleſiæ ſit cauſa remiſſionis pœnæ in indulgentiis: alteram negatiuam ſcilicet quòd nihil aliud à prædictis ſit cauſa remiſſionis pœnæ in indulgentiis. Et ideo utraque pars probanda eſt. Primò probabitur prima, ſecũdo ſecunda.

¶PROB. Quia ex articulo præcedenti, ut clara, ſupponitur (cum ibi de theſauro meritorum huiuſcemodi fiat mẽtio) 2 Quia (ly niſi) neq; deuotio, neque labor recipientis indulgentiam, neque datum, neque cauſa, pro qua fit indulgentia, eſt cã effectiua remiſſionis pœnæ in indulgẽtiis (ut patet) ſupra in textu, hoc ex reprobatis tribus opinionibus.

¶*Corollarium.* Ergo quãtitas remiſſionis non debet proportionari ex neceſſitate ad laborem, aut deuotionem recipiẽtis indulgentias, neque ad datum in indulgentiis, neque ad cauſã pro qua fiunt, ut uidelicet tanta præciſè ſit remiſſio per indulgentias facta, quanta eſt ual deuotio, uel labor, uel datum, uel cauſa huiuſmodi: ſed proportionari habet ad merita eccleſiæ. i. ad ſatiſfactiones à ſãctis pro bono eccleſiæ factas, quæ procul dubio non modo ſufficiunt, ſed etiam ſuperabundant, ad quã cumque pœnæ remiſſionem (ut ex articulo primo in corpore patet. Vide & alo. eid.) Ergo tres pdictæ in textu, reiectæ qua opiniones peccant in fallacia ſecundum nõ cauſam ut cauſam. Prima quidem deuotionem, ac laborem eſſe putat ueram cauſam quantitatis remiſſionis pœnæ per indulgen-

F tias, & illud non eſt uera cauſa (ut hinc patet,) & ſic ſuo modo de aliis duabus.

¶CONCL. 2ª. Indulgentiæ ſimpliciter tantum ualent, quãtum prædicantur; dummodo ex parte dantis ſit authoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte cauſæ pietas.

¶*Corollarium.* Ex hu⁹ ergo concluſionis prima parte reiciuntur omnes tres opiniões prædictæ in textu. Quarum autem prima præ aliis fugienda ſit, uidebis in principio appendicis.

¶Examen. Ly dũmodo &c. Hoc eſt, dummodo applicentur ad recipientem illas. *concl.*

¶Ly charitas Chriſti.

¶Ly pietas. Hæc (ut declaratur in textu) comprehendit honorem Dei, & proximi utilitatem. Hæc requiritur ad hoc: quòd intentio ſanctorum, quorum ſatiſfactiones per indulgentias communicantur, ad iſtum applicari poſſit. Vide ad quinta. Sancti enim opera ſua ad honorem Dei & proximi utilitatẽ facere intenderunt: & conſequenter, ubi non eſt pietas, illuc non extenditur intẽtio illorum.

¶*Corollarium.* Ergo aliquis ratione pietatis participat principaliter de indulgentiis, inquantum ad eum per hoc, quòd cauſa eſt pia, applicatur intentio ſanctorum, ex quorum ſatiſfactionibus fiunt indulgentiæ (ut in ca ſponſione ad quintum:) Sed ratione charitatis principaliter, inquantum per charitatem fit capax huius, quòd applicata præmiſſę intentionis ſibi proſit. Dato etiã ſed non conceſſo, quòd intentio ſanctorum prædicta huic nõ exiſtenti in charitate applicaretur, hic non participaret indulgẽtiam. *concl.*

¶PROB. 1 Quia (ly tantum ualent quantum prædicantur) aliter in prædicatione eccleſiæ reperiretur mendacium, quod eſt maxime inconueniens (cum ex hoc authoritas eccleſię eneruaretur, ac per conſequens documenta eius non eſſent alicu⁹ authoritatis ad roborandam fidem.) 2 Quia (ly dummõ &c.) patet de ſe (uide examen.)

¶*Corollarium.* Ergo prædicare mendacia, uel prædicationibus menda-

ſecundum iuſtam æſtimationẽ, non tamen recipientis indulgentiam, qui nimis forte æſtimat quod dat, aut ſecundum æſtimationem dãtis, qui minus parum æſtimari poſſet quod datur: ſed ſecundum iuſtam ęſtimationem quæ iuſta eſt ſecundum iudicium bonorum, penſata conditione perſonæ, & utilitate, & neceſſitate Eccleſiæ, quia uno tempore Eccleſia plus indiget, quàm alio.

Sed hæc etiam opinio ſtare non poteſt, ut uidetur. Primo, quia ſecundum hoc indulgẽtiæ non ualerent ad remiſsionẽ, ſed magis ad commutationem quãdam. Et præterea, prædicatio Eccleſiæ à mendacio non excuſaretur, cum quandoque indulgentia prædicetur longe maior, quàm iuſta æſtimatio poſsit requirere, omnibus prædictis conditionibus penſatis. Sicut quando dat Papa indulgẽtiam, quod pergens ad unam Eccleſiam, habeat ſeptem annos indulgentię, cuiuſmodi etiam indulgentiæ à Beato Gregorio in ſtationibus Romæ inſtitutę ſunt. Et ideo alij dicunt quod quantitas remiſſionis indulgentiæ non eſt menſuranda ſecundum deuotionem tantum ſuſcipientis: ut prima opinio dicebat, neque ſecũdum quantitatem eius quod datur, ſicut dicebat ſecunda, ſed ſecundum cauſam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur dignus ut talem indulgentiam conſequatur. Vnde ſecundum quòd accedit ad illam cauſam, ſecundum hoc conſequitur remiſsionem indulgẽtiæ, uel in toto, uel in parte.

Sed hoc iterum non põt ſaluare conſuetudinem Eccleſiæ, quæ interdum pro eadem cauſa maiorem indulgentiam ponit: ſicut rebus eodem modo ſe habentibus quandoque datur unus annus uiſitantibus Eccleſiam unam, quandoque 40. dies, prout gratiam Papa facere uoluerit, indulgentiam conſtituens. Vnde quantitas remiſsionis nõ eſt menſuranda ex cauſa, quæ facit indulgentia dignum. Et ideo aliter dicendum eſt, quòd quan-

G titas effectus ſequitur quantitatem ſuę cauſæ, ᵐ cauſa autem remiſsionis pœnę in indulgentiis non eſt niſi abundantia meritorum Eccleſiæ, quæ ſe habet ſufficienter ad totam pęnam expiandam: ⁿ non autem cauſa remiſsionis effectiua eſt uel deuotio, aut labor, aut datum recipientis indulgentiam aut cauſa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum

H proportionare quantitatem remiſsionis; ſed ad merita Eccleſię, quæ ſuperabundant, & ideo ſecundum quod applicantur ad iſtum, ſecundum hoc remiſsionem conſequitur. Ad hoc autem quod applicentur iſti, requiritur authoritas diſpenſandi huiuſmodi theſaurum; & unio eius cui diſpenſatur ad eum, qui merebatur, quod eſt per charitatẽ; & ratio diſpenſationis ſecun-

I dum quam ſaluetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt. fecerunt autem ad honorem Dei, & utilitatem Eccleſię. Vnde quæcunque cauſa adſit, quę in utilitatem, & honorem Dei uergat, ſufficiens eſt ratio indulgentias faciendi. Et ideo ſecundum alios dicẽdum, quod indulgentię ſimpliciter tantum ualent, quantum prędicantur, dummodo ex parte dantis ſit au-

K thoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte cauſę pietas, quę comprehendit honorem Dei & proximi utilitatem. Nec in hoc fit nimis magnũ forum de miſericordia Dei (ut quidam dicunt) nec diuinę iuſtitię derogatur, quia non de pęna dimittitur, ſed unius pęna alteri computatur.

mendacia inſerere, eſt peccatum mortale grauiſſimum (ut ex ꝓ A batione prima patet.) Nam hoc, quantum in ſe eſt, euacuat uniuerſam eccleſiæ authoritatem, & (quod peius eſt) fidē Chri ꝓdicationē ꝓpagatā Vide Apoſt. id aſſerentem uirtualiter. 1. Cor. 15. Si Chriſtus non reſurrexit, ergo inanis eſt ꝓdicatio nr̄a, ergo inanis eſt & fides noſtra.

Non enim idem eſt iudicium de paupere, & diuite, & dantibus auxilium ad fabricam eccleſiæ pro indulgentia illa conſequenda; immò nec de paupere abſolute, uel diuite: quoniam non ſemper eodem modo participant illam, ſed proportionaliter ſecundum quòd plus uel minus accedunt ad huiuſcemodi conuenientiam auxilij (ut habes in textu.)

Quare? Quia teſtes falſi (inqt) inuenti ſumus dicentes, ꝙ ſurrexit, ſi non ſurrexit.

De prædicatoribus notandū.

Et notandum: ꝙ ſiue ſint mēdacia contra doctrinam fidei, ſiue morū, ſiue circa miracula, ſanctorū uitas, profetias, ſiue quodlibet aliud, quod tanq̄ uerbum Dei prædicatur ad docendum, perſuadēdū, inſtruēdum auditores, ſunt mortalia: qm̄ quicqd à prædicatore, ut ſic, dicitur uerū eē oportet rōne iam dicta. Vnde, ſi eſt incertum dicatur ut incertum: qm̄ ſic nō recedetur à uero, dum ſīt ꝙ ſcitur, dicitur. Quòd ſi dubium prædicatur, ut certum. i. aſſertiuè peccatur mortaliter, ſimili ratione.

1^m^ de maiori.

Clauium. ℞. iuriſdictionis: non, ordinis. §. Tunc &c. Licet enim in claui ordinis non poſſit taxari ab homine iuxta arbitrium ſuum quantum de pœna debita per clauem illam dimittat (ut arguitur.) quia talis clauis effectus determinati ſunt à Deo: tamen de claui iuriſditionis aliter dicendum eſt in propoſito (ut patet in textu.)

NOT. Diligēter aduertenda ſunt uerba Sancti Doct. in fine, ly ſi tñ inordinate remittat, ita ꝙ hoīes quaſi &c. Nā ꝑ hoc, cū obiectione tacitæ cōtret ſolitæ fieri rñdeat, conſciētiis multorū cōſulit: qđ hinc edoctus facere potes & tu.

2^m^ illatio cōcluſionis.

Ergo ut ꝙ &c. ℞. Negat illatio. §. Nā quāuis hmōi indulgētiæ multum ualeant &c. ut in litera. Conſequenter ergo, dimittenda non ſunt opera bona propria, propter ſolam acquiſitionem indulgentiarum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod clauis * eſt duplex, ſcilicet ordinis, & iuriſdictionis. Clauis ordinis ſacramētalis quoddam eſt, & quia ſacramētorum effectus non ſunt determinati ab homine, ſed à deo, non poteſt taxare ſacerdos, quantum per clauem ordinis in foro confeſſionis de pęna debita dimittat, ſed tantum dimittitur, quantū Deus ordinauit. Sed clauis iuriſdictionis non eſt quid ſacramētale, & effectus eius, arbitrio hominis ſubiacet: & huiuſmodi clauis effectus eſt remiſsio, quæ eſt per indulgentias; cum non pertineat ad diſpenſationem ſacramentorum talis dimiſsio, ſed ad diſpenſationem bonorum communiū Eccleſiæ; & ideo etiam Legati non ſacerdotes indulgentias facere poſſunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam eſt taxare quantum per indulgentiam de pęna dimittatur. Si tamen inordinate remittat, ita quod homines quaſi pro nihilo ab operib. pęnitentiæ reuocentur, peccat, faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam conſequitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis huiuſmodi indulgentię multum ualeāt ad remiſsionem pęnæ, tamen alia opera ſatisfactionis ſunt magis meritoria reſpectu præmij eſſentialis, quod in infinitum melius eſt, quàm dimiſsio pęnæ temporalis.

AD TERTIVM dicendum, quod quando datur indulgentia determinate, qui dant auxilium ad fabricam Eccleſiæ, intelligit tale auxilium, quod ſit cōueniēs ei, qui auxiliū dat; & ſecūdum quod accedit ad hoc, ſecundum hoc plus, uel minus de indulgentia conſequitur. Vnde etiam aliquis pauper dans unum denarium, conſequitur totam indulgentiam, non autem diues, quem non decet ad opus tam pium ita parum dare, ſicùt non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, ſi ei obolum daret.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ ille, qui eſt uicinus Eccleſiæ, & Eccleſiæ ſacerdotes, & clerici, conſequuntur tantam indulgētiam, B ſicut illi, qui uenirent à mille dietis, quia remiſsio non proportionatur labori ut dictum eſt, ſed meritis, quæ diſpenſantur. Sed ille, qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendum eſt quando indiſtinctè indulgentia datur. Quandoque enim diſtinguitur, ſicut Papa in generalibus abſolutionibus, illis, qui tranſeunt mare, dat quinque annos, aliis, qui trā- C ſeunt montes, tres, aliis unū, nec tamen quotieſcunque uadit infra tempus indulgentiæ, toties eam conſequitur. Quandoque enim ad determinatum tempus datur, ut cum dicitur. Quicunque uadit ad Eccleſiam talem uſque ad tale tempus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur ſemel tantum. Sed ſi in aliqua Eccleſia ſit indulgentia perennis, ſicut in Eccleſia beati Petri, qua- D draginta dierum, tunc quoties aliquis uadit, toties indulgentiā conſequitur.

AD QVINTVM dicēdum, quod cauſa non requiritur ad hoc ꝙ ſecundum eam mēſurari debeat remiſsio pęnæ, ſed ad hoc quod intentio illorum, quorum merita communicātur ad ipſum peruenire poſsint. Bonum autem unius communicatur alteri dupliciter. Vno modo per charitatē, E & ſic etiam ſine indulgentiis aliquis eſt omnium bonorum particeps, quæ fiunt ſi in charitate ſit. Alio modo per intentionem facientis, & ſic per indulgentias ſi cauſa legitima adſit, poteſt intentio illius, qui pro utilitate eccleſiæ operatus eſt, ad illū continuari.

3^m^ de antecedente.

Aanlium. ℞. Conueniens dā ei illud, non aliter. §. Tūc &c.

4^m^ conſequens.

Quod uidetur iniuſtum. ℞. Negatur, ꝙ hoc ſit iniuſtum §. Nam remiſſio per indulgentiam nō commēſuratur labori (ut dictum eſt in ꝓb. primæ concluſionis. & coroll.) ſed ſatisfactionibus ſanctorum quę diſpenſantur (ut in textu, & locis nūc citatis.)

Itē de cōſequentia ſecūda.

Pluries indulgētiā. ℞. perennē, nō, ad tale tpꝰ determinatū datā. §. Tunc &c. Non. n. inconueniens eſt, ꝙ qs indulgentiā perennē toties conſequatur quoties cōmiſſū ꝑ bullā facit: licet ſecus, de indulgētia ꝓ determinato tempore data, ſentiēdum ſit.

5^m^ de maiori.

Abſque cā. ℞. penes q̄ mēſuretur remiſſio: nō, penes quā menſuretur. ntēiio. § illorū. ſ. quorū merita &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Non. n. eā requiritur in indulgentiis ad hoc, ꝙ ſecundum eam menſurari debeat &c. ut in litera.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo quòd per rōnē cōfundas errorē Luth. (Prat. Lotherani) dicētis, ꝙ indulgētiæ ſūt piæ fraudes fideliū. Hinc uideas tu, quātū cauenda ſit ca upi. 1 princ. cot. ar. reprobata. Quicqđ. n. fuerit de intētione dicētiū illā, unū ē, ꝙ in uerbis a Luth. err. nō diſſidet, qđ magnū ſanè inconueniēs eſt (ēt quacūq; alia falſitate omiſſa:) qm̄ cū hæreticis nec uocabula debemus hēre cōia. Item habes, quomodo &c. et. eiuſdem addenns, ꝙ indulgētiæ ſunt remiſſiones bonorum operū, q̄ licent, nō expediunt. Itē dicentis, ꝙ ſeducuntur credētes, indulgentias eſſe ſalutares, & ad fructum ſpiritus utiles. Itē hæreſim Ioan. Vuiclef (Prat. Io. Vuiclef) dicentis, ꝙ indulg. Papæ & Epi-

Vid. p S. Eccl. &c.

& Episcoporum credere, fatuum eſt. Item Iacobi præpoſiti (Præt. F Iacobus præpoſiti) dicentis, quòd nullus eſt eccleſiæ theſaurus, præter Chriſti merita, quæ duntaxat per ipſum Chriſtum applicantur unicuique ſecundum ſuam fidem.

ARTICVLVS III.

Vtrum pro temporali ſubſidio fieri debeat indulgentia.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd pro temporali ſubſidio non debeat fieri indulgentia: quia remiſſio peccatorum eſt quoddam ſpirituale. Sed dare ſpirituale pro [h] temporali eſt ſimonia, • ergo fieri hoc non debet.

¶ 2 Præt. Spiritualia ſubſidia ſunt magis neceſſaria, quàm tēpalia, ſed pro ſpūalibus [h] ſubſidiis nō uidentur fieri indulgentiæ, ergo multo minus pro temporalibus fieri debent.

SED CONTRA eſt cōis conſuetudo, quæ pro peregrinationib. & eleemoſinis faciendis, indulgentias facit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd temporalia ad ſpiritualia G ordinantur, quia propter ſpiritualia debemus uti temporalibus, & [m] ideo pro temporalibus ſimpliciter non poteſt fieri indulgentia, ſed pro temporalibus ordinatis ad ſpiritualia, [n] ſicut eſt repreſſio inimicorum eccleſiæ, qui pacem eccleſiæ pturbant, ſicut conſtructio eccleſiarum, & pontium, & aliarum eleemoſynarum.

2 ¶ Secundò habes, quomodo per rationem oſtendas, meritò in hoc damnatum fuiſſe Vuiclef à Conc. Cōſtantienſi ſeſſ. 8. ubi, recitato errore præmiſſo inter alios ipſius Vuiclef profert ſententia damnationis, quæ refertur ſupra q. 1. ar. 1. app. & q. 20. ar. 3. app. Item de Luthero habes damnationem quo ad pmiſſos errores ſupra q. 1. art. 1. app. etiam q. 24. art. 1. app. Item à Conc. Trid. & Lutheri, & Vuiclef, & Iacobi præpoſiti damnatur omnia ſcripta cuiuſcunque nominis, tituli, aut argumenti extiterint: quandoquidem in prima claſſe ab ipſo concilio reponuntur, in indice librorum prohibitorum. Vnde nota: quòd ex illo indice potes canonicè multas hæreſes, & errores, plurimorum ſic uniuerſaliter breuibus damnatos agnoſcere. Vide ergo illum indicem, & pona in practica. Itē ſpecialiter à Clemente ſexto ad Archiepiſcopum Terraconensē, & hi in extrauag. commun. de pœniten. & remiſſ. Dudum de fratrum noſtrorum conſilio & plenitudine apoſtolicæ poteſtatis indulgentiam &c. Ad perpetuam rei memoriam. Vnigenitus Dei filius, &c. non guttam ſanguinis modicam (quæ tamen propter unionem ad uerbum pro redemptione totius humani generis ſuffeciſſet;) ſed copioſe, uelut quoddam profluuium, noſcitur effudiſſe &c. Tantum ergo exinde (ut nec ſuperuacua, inanis, aut ſuperflua, tantæ effuſionis miſeratio redderetur) theſaurum militanti eccleſiæ acquiſiuit &c. Quem quidem theſaurum non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per Beatum Petrum cœli clauigerum, eiuſque ſucceſſores, ſuos in terris Vicarios, commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum: & p piis & rationabilibus cauſis nunc pro totali, nunc pro partiali, remiſſione pœnæ temporalis pro peccatis debitæ, tam generaliter, quàm ſpecialiter (prout cum Deo expedire cognoſcerent) uerè pœnitentibus & confeſſis miſericorditer applicandum. Ad cuius quidem theſauri cumulum Beatæ Dei genitricis, & omniū electorum, à primo iuſto uſque ad ultimum, merita adminiculum præſtare noſcuntur. De cuius conſumptione, ſeu minutione non eſt aliquatenus formidandum; tam propter infinita Chriſti (ut prædictum eſt) merita, quàm pro eo quòd quanto plures ex eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam, tanto magis acceſcit ipſorum cumulus meritorum. Hæc ille ibi. Vnde per ly plures eius applicatione trahuntur ad iuſtitiam, damnes Lutherum negantem indulgentias eſſe ſalutares & ad fructum ſpiritus utiles. Item à &c. ut in ar. 2. maxime in app. Vide Roffenſem contra art. 18. 20. Lutheri.

Ex indice librorum Conc. Trid. & Lutheri, inſitorum fermè errores detegūtur, & dānantur.

*Q. 6. 22. 100. at. 1.

De theſauro indulgentiarum.

3 ¶ Tertiò habes, quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à ſummis Pontificibus, & Conciliis; quòd tantū ualent indulgentiæ, quantum prædicantur. Inſinuatum eſt autem hoc; quando falſa circa indulgentiarum largitionem K prædicari magnis pœnis prohibuerunt: ut quando Clemens Quintus in Concil. Viennenſi dicit. Quibus etiam religioſis in uirtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione maledictionis æternæ diſtrictius inhibemus; nè in ſermonib. ſuis eccleſiarum prælatis detrahant, aut etiam retrahant laicos ab eccleſiarum ſuarum frequentia, uel acceſſus ſeu indulgentias promittent indiſcretas. Hæc ille ibi; & recitantur de priuileg. & exceſſ. priuilegiat. in clementin. Religioſi. Vbi dicit gloſſa ſuper ly indiſcretas. i. non conceſſas. Item ab eodem in eodem. Abuſionibus, quas nonnulli in ſuis proponunt prædicationibus, ut ſimplices decipiant, & aurum ſubtili, uel fallaci potius ingenio extorqueant ab eiſdem &c. Duximus prohibendum diſtrictè; nè queſtores aliqui (niſi apoſtolicas uel diœceſani Epiſcopi literas exhibuerint) quomodolibet admittantur; nec permittantur (cum ſolum ipſis competat indulgentias ſibi conceſſas inſinuare populo &c.) ullatenus ipſi populo prædicare, uel aliud exponere, quàm qd F in literis continebitur ſupradictis. Literas quoque apoſtolicas diœceſani Epiſcopi (ne quid fraudis per eaſdem committi ualeat) antequàm admittant quæſtores ipſos, examinent diligenter. Hæc ibi, & habentur de pœnit. & remiſſ. in clementin. Vbi uidere eſt quanta circumſpectione utitur Papa, nè aliqua fraus, aut mendacium in publicandis indulgētiis committatur. Vnde & infra dicit. Non ſine multa temeritate audacia, & deceptione multiplici animarum, indulgentias populo motu ſuo proprio eum aliqui concedant &c. Nos abuſus huiuſmodi, per quos cenſura uileſcit eccleſiaſtica, & clauium eccleſiæ authoritas, aboleri uolentes omnimodo &c. etc per locorum Epiſcopos puniri uolumus. Hæc ibi. Item ab Innocentio 3. in Concil. Lateranenſi de pœnit. & remiſſio. Cum ex eo. ibi enim eadem fermè recitantur cōformiter ad Clementem. Item à Conc. Trid. ſeſſ. 25. decr. de indulg. H Abuſus uerò, quorum occaſione inſigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphematur, emendatos, & correctos cupiens præſenti decreto generaliter ſtatuit omnino abolendos eſſe &c. ut ita ſanctarum indulgentiarum munus piè, ſanctè, & incorruptè, omnibus fidelibus diſpenſetur. Hæc ibi.

concil. m

Quarto habes, quomodo per rationem prædicta patrum, p 4 quanto indulgentias tantum ualere docent quantum ab eccleſia prædicantur, & intelligas, & tuearis.

¶ Quintò uides quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina, & 5 declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXV. ART. III.

CONCLVS. Pro temporalibus ſimpliciter non poteſt fieri 99 indulgentia; ſed pro temporalibus ordinatis ad ſpiri-
1 tualia.

¶ Examen. Ly ſimpliciter. Hoc eſt, nullo addito. Quaſi apertè dixiſſet; pro temporalibus præcisè, uel tantum, ut temporalia ſunt, ut ſic, inquantum huiuſmodi (hæc omnia ſunt idem) id eſt, non conſiderando; in temporalibus, niſi quòd temporalia ſunt.

¶ Ly temporalibus ordinatis. Hoc eſt, ut actualiter à dante indulgentias ordinatis. Nam temporalia ſecundum ſe ordinata ſunt ad ſpiritualia: quoniam quæcunque à Deo ſunt, ordinata ſunt, & taliter; ut inferiora ſemper ordinentur ad ſuperiora. In ſignum etiam huius eſt, quòd non utens temporalibus non in ordine ad ſpiritualia, ſed contra, dicitur abuti ipſis temporalibus, quaſi utatur temporalibus peruertendo, uel ſaltem non ſeruando ordinem, quem temporalia ſecundum naturam ſibi à conditore rerum datam habent. Nihil ergo adderet ad primam partem concluſionis Diuus Thomas dicendo, quòd pro temporalibus ſecundum ſe ordinans ad ſpiritualia poteſt indulgentia fieri. Vnde oportet, ut aliquid nouum dicatur (ſicut intendit) accipere in ſecunda parte concluſionis temporalia, prout ordinantur à datore indulgentiarum ad ſpiritualia, & hoc confirmatur ex forma ipſarum literarum, dum dicitur ibi: dantur indulgentiæ, tales uel tales, his: qui auxilium, ſeu manus ad uttices, porrexerint ad fabricam templi talis, ad tale opus pium (puta bellum contra hoſtes fidei & ſimilia)

¶ PROBATIO. 1 Quia, ut clarum, ſupponitur hoc: Quia (ly ſed pro &c.) propter ſpiritualia debemus uti temporalibus (cum temporalia ſecundum ſe, ordinentur ad ſpiritualia.)

¶ NOT. Meritò, ut patent, concluſionis prima pars ſupponitur: tum quia uitium ſymoniæ, tum quia ordo finium, id exposcit. Nemo enim uel mediocriter inſtructus, fermè eſt, qui neſciat; quòd ſymonia eſt peccatum, & quòd uendere ſpirituale pro temporali purè eſt ſymonia. Rurſus. Nemo eſt, qui neſciat; finem principalem præponderare ſecundario: & conſequenter, quòd ſpiritualia non debent ordinari ad temporalia.

1^m de

1m de minori. Temporali. R. Vt præcisè temporale eſt; non, ut ordinatũ ad ſpirituale. §. Tunc &c. Quã enim dantur indulgentiæ ꝓ tpalibus; non primo, ſed ſecundo modo conſiderata dantur: ut patet ex concl.

¶NOT. 1ª. Date ſpũale ꝓ tpali uel è contra ad hoc, ut faciat ſimoniam, multa conſideranda requirit. Primo ly tpali; ſecũdo ly ſpũales; tertio ly pro; quarto ly date. De primo iam dictum eſt. De ſecundo recurrendum eſt ad locum inferius citandum de 2. 2. q. 100. quoniam de ſimonia non eſt loquendum, niſi pro quãto facit ad inſum phs: & inſo huic abſque diſtinctione rei ſpũalis ſufficit, quòd indulgentiæ ſint res ſpũales. De tertio ſciendum, q ly pro, poteſt dicere prætium uel cauſam principalem (& ſic conſtitueretur ſymonia:) uel adminiculum, ſtipẽdium, eleemoſinam dtuotionem (ſic non conſtitueretur.) De quarto ſciendum q debet ceſſare in dando oĩa pactio & conuentio etiam mentalis 2. q. 100. a. 2. Q. sm p o.

¶NOT. 2ª. Ex nunc dictis patet pôſquã tum rõabiliter dicat textus: q ibi non eſt ſimonia. Non tñ. n. deficit dicta conditio ibi, quæ faceret ſimoniam aliis concurrẽtibus: ſed ẽt deficiunt iſtæ conditiones non minus principales, ſ. appretiatio, & pactio. Nam ly Pro, nõ dicit pretium: qñ nec dantes iñ intentionem Eccleſiæ indulgẽtias, tales intendunt ponere ſub pretio ſãta bona, ſed excitare ad ſtã dam libentius eleemoſinam adminiculum, ſtipendium; nec recipientes iñ intentionem ſuæ piæ matris Eccleſiæ emere illas ꝓ pretio uolunt. Rurſus. Inter dantes illas, & recipientes, ceſſat oĩs pactio. Cæterum de ſimonia conſule 2. 2. q. 100. ar. 1. 2. 3. 4. & 5. & hinc uidebis plenius quàm toto cœlo erreus Lutherani uel ſimiles rõne indulgentiarum taliũ, uel orat onum uocalium catholicis impingentes ſymoniam, ubi non eſt.

Et per hoc patet, quòd non fit ibi ſimonia, quia nõ datur ſpirituale pro temporali: unde patet ſolutio ad primum.

Ad secundvm dicendum, quòd etiam pro pure ſpũalibus poteſt fieri indulgentia, & fit quandoque: ſicut quicunque orat ꝓ Rege Franciæ, habet decem dies pro indulgentia à Papa Inn. 4. & ſimiliter crucem prędicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quę crucem accipientibus. B

QVAEST. XXVI.

De his qui poſſunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuiſa.

C

Deinde conſiderandum eſt, de his, qui poſſunt indulgẽtias facere.

Circa quod quatuor quæruntur.

¶Primo, vtrum quilibet ſacerdos parochialis poſsit indulgentias facere.

¶Secundo, Vtrum Diaconus, uel non ſacerdos poſsit eas facere. D

¶Tertio, vtrum Epiſcopus poſsit eas facere.

¶Quartò, vtrum exiſtens in peccato mortali, poſsit eas facere.

2m minor. Pro ſpiritualibus ſubſidiis non uidentur fieri, indulgentiæ. R. negatur iſta. §. Nam & poſſunt fieri, & fiunt, ut patet in textu.

APPENDIX.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

EX articulo habes ¶Primo: quomodo per rationem oſtenſa, [1] etiam inſinuatum eſſe è ſcripturis, & Pontificibus ſummis, quòd ſpiritualia poſſunt dari pro temporalibus (non ut ly pro, dicit prætium, uel principalem intentionem; ſed ut dicit adminiculum ſtipendium, &c. ut in Not. 1ª. poſt ad primum. Inſinuatum uero eſt hoc ab Apoſt. 1. Cor. 9. Si nos uobis ſpũalia ſeminamus magnum eſt ſi carnalia ueſtra metamus? Itẽ dignus eſt operarius mercede ſua Luc. 10. uel cibo ſuo. Matth. 10. Vñ, & aliis multis ſimilibus ſcripturarum locis patet: q dantes ſpũalia pñt è contrario uiciſſim accipere tpalia. A Pontificibus aũt hoc ipſum ſpãliter de indulgentiis inſinuatum eſt, & quidem ab Alex. 3. ad Archiep. Cantuarien. Quòd autem &c. Remiſſiones prædictas (ſ. quæ fiunt in dedicationibus eccleſiarum, aut conferentibus ad ædificationem pontium) prodeſſe illis tantummodò arbitramur, quibus, ut proſint, proprij iudices ſpecialiter indulſerunt. Hæc ille; & recitantur de pœnit. & remiſſ. Item ab Inn. 3. approbante Concilio maximo Lateranenſi, quo nullum fuit gñalius à Chriſto paſſo (ſecundum Echium in confutatione articuli ſecundi Proteſtantium de Euchariſtia:) cum in eo fuerint Papa, Conſtãtinopolitanus Patriarcha, & Hieroſolymitanus, mille & ducenti octoginta plan oſtentalis ſimul & occiden. eccleſiæ. Nos igitur oĩpotentis Dei miſericordia, & Beatorum Apoſt. Petri & Pauli authoritate cõfiſi ex illa, quã nobis (licet indignè) Deus ligandi, atque ſoluẽdi contulit, pñte oĩb. q &c. plenã ſuorũ peccaminũ de quib. fuerit liberaliter corde contriti & confeſſi, ueniã indulgemus, & in retributione iuſtorum, ſalutis pollicemur augmentum, eis aũt, q in ſuis dũtaxat expẽſis iuxta facultatẽ, & qualitatẽ ſuam uiros idoneos deſtinauint &c. plenam ſuorũ cõcedimus ueniam peccatorum. Huius quoque remiſſionis uolumus, & concedimus eſſe participes, iuxta qualitatem ſubſidij & deuotionis affectũ omnes, qui ad ſubuẽtionem ipſius terræ ſanctæ de bonis ſuis congruè miniſtrabũt aut conſilium, & auxilium. impenderint opportunum. Hæc ille ca 70. in expeditione pro ſacuperanda terra ſancta. Vbi & nota ly iuxta facultatem ſuam, & ly iuxta qualitatem ſubſidij, pro q. 25. ar. 2. ad tertiũ. Item ab Alexandro 3. in Concilio Lateranen. parte 44. cap. 5. Milites templi Hieruſalem &c. per quos Deus orientalem eccleſiam à paganorum ſpurcitia liberat &c. ipſi peregrinos ad ſancta loca proficiſcentes tam in eundo, quam in redeundo, à paganorum incurſibus defendũt. Et quoniam ad tam ſanctum & piũ opus explendũ eis facultates ꝓpriæ non ſuppetũt, pñtibus litt exoro, quatenus inde ſubleuetur eorum inopia, populum à Deo uobis commiſſum collectas facere moneatis. Qui cunque autem de facultatibus à Deo ſibi collatis in iſta ſecunda collecta ſu conſtitu E erint, eisque beneficium per ſoluerint per annum, ſeptimam partem pniæ iniunctæ confiſi de B. Apoſtolorum Petri & Pauli meritis indulgemus. Item a Leone X. in Conc. Later. ſeſſ. 9. datur indulgentia ſimilis pro decernenda expeditione contra infideles & pace chriſtianorum. Vide tu ibi in bulla, poſteaquàm ad uniuerſalis eccleſiæ curam, &c.

¶Secundo habes: quò per rõnem oſtendas; prædicta patrum, pro quanto indulgentiam poſſe dari innuunt pro temporali ſubſidio, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs doctrina, Angelica hæc uiciſſim declaretur, et confirmetur. 3

ARTICVLVS I.

Vtrum ſacerdos parochialis poſsit indulgentias facere.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quod quilibet ſacerdos parochialis poſsit indulgentias facere. Indulgẽtia enim habet efficaciam ex h abundantia meritorum Eccleſiæ: ſed non eſt aliqua congregatio, in qua non ſit meritorum abundantia, ergo quilibet ſacerdos poteſt facere indulgentiam, ſi habet plebem ſubiectam, & ſimiliter quilibet prælatus. C

¶2 Præterea, Prælatus quilibet gerit perſonam totius multitudinis, ſicut unus homo gerit perſonam ſuam, ſed quilibet poteſt alteri communicare bona ſua pro altero ſatisfaciendo, ergo, & prælatus poteſt communicare bona multitudinis ſibi commiſſæ: & ſic h uidetur q poſsit indulgentias facere.

Sed contra. Minus eſt excommunicare, quàm indulgentias facere, ſed hoc non poteſt ſacerdos parochialis, ergo nec illud.

*Th. 4. d. 20. q. 1. a. 4. q̃. 1. & ſeq.

QVÆST. XXVI. ART. I.

CONCL. 1ª. Communicatio bonorum ſuorum facta per intentionem in ſingulari aut ẽt in ſpãli non dt indulgentia, ſed tantum communicatio per intentionem in generali. 100

¶Examen.

¶Examen. Ly per intentionem in ſingulari, in ſpeciali, in generali. Hoc eſt, ſicut cum quis pro &c. ſicut cum quis orat &c. ſicut cum quis opera &c. ut in texto iſtos terminos declarante.

¶PROB. 1 Quia per illas duas primas communicationes homo non ſoluitur à reatu pœnæ iniunctæ ſibi ab Eccleſia, ſed per hanc tertiam ſic; 2 Quia in primis duabus communicationibus non eſt indeficientia meritorũ, ſed in tertia ſic.

¶*Corollarium.* Ergo probationis litera inſinuat ad quod quid eſt, ſeu ad eſſentiam, Indulgentiæ propriè dictæ ſequiri illum inexhauribilem theſaurum ſatisfactionum (de quo in q6. 25. art. 1. & 2.) uigneſcitque, pro tollenda pœna quo ad forum Dei & eccleſiæ (de quo q 25. ar. 1.)

¶CONCL. 2ª. Solus ille poteſt indulgentias facere, qui propriè prælatus Eccleſiæ dicitur: & hic eſt ſolum epiſcopus.

¶Examen. Ly ſolũ. Hoc non excludit Papam, neque archiepiſcopos, neque patriarchas: quia & iſti ſunt epiſcopi, licet aliquid plus habeant.

¶PROB. 1 Quia tertia ſolum communicatio bonorum (.i. communicatio per intentionem in generali facta) habet indeficientiam meritorum ac tollit pœnam quo ad forum etiã eccleſiæ (ut probatum eſt prius;) & ſolum propriè Prælatus eccleſię poteſt communicationem illam tertiã facere (ut patet:) 2 Quia ſolus Epiſcopus, in ſignum huius recipit annulum quaſi ſponſus eccleſiæ, ſolusque ipſe habet poteſtatem plenam ſacramentorum (.i. omnia ſacramenta diſpenſare poteſt,) ac iuriſdictionem in foro cauſarum quaſi perſona ſecũdum ſe publica. conſ.

¶NOT. Signanter aduerte ly quaſi ſpõſus eccleſiæ: & ly quaſi perſona ſm ſe publica. Ex primo dices, quod non oẽs clerici deferentes annulũ ſunt Epiſcopi: non accipiũt illum omnes quaſi ſponſi eccleſiæ; ſed quaſi per ſignum tale denotantes, aliquam aliam dignitatem præ aliis ſe habere in eccleſia. Ex ſecundo dices: quod non publicam ſecundum ſe perſonam præferunt illi, quia ex commiſſione facta diſpenſant, licet publicã ex commiſſione.

RESPONDEO, dicendum, quòd indulgentiæ effectum habent ſecundum quòd opera ſatisfactoria unius alteri computantur, non ſolum ex ui charitatis, ſed ex intentione operantis aliquo modo directa ad ipſum. Sed intentio alicuius poteſt ad alterum dirigi tripliciter, aut in G ſpeciali, aut in generali, aut in ſingulari. In ſingulari quidẽ, ſicut cum quis pro alio ſatisfacit determinate, & ſic quilibet poteſt alteri ſua opera communicare. In ſpeciali autem, ſicut cum quis orat pro congregatione ſua, & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat ſua opera ſatisfactoria: & ſic ille, qui congregationi præeſt, poteſt opera illa aliquando communicare, applicando intentionem illorum, qui ſunt de congregatione ſua ad hunc determinate: Sed in generali, ſicut cum quis opera ſua ordinat ad bonum commune in generali, & ſic illæ qui præeſt Eccleſiæ generaliter, poteſt opera illa communicare, applicando intentionem ſuam ad hunc, uel ad illum: & quia homo eſt pars congregationis, & congregatio eſt pars Eccleſię, ideo in intentione priuati boni intentio boni communis congregationis includitur, & boni totius eccleſiæ: & iõ ille, qui præeſt eccleſiæ, poteſt communicare ea, quæ ſunt congregationis & huius hominis: & ille, qui præeſt congregationi poteſt communicare ea, q̃ ſunt huius hominis, ſed non conuertitur. Sed * neque prima cõmunicatio, neque ſecunda indulgẽtia dicitur, ſed ſolum tertia* ꝓpter duo. Primo, quia per illas communicationes quamuis homo ſoluatur à reatu pœnæ quãtum ad Deum, tamen non ſoluitur à debito faciendi ſatisfactionem iniunctam ad quam obligatus eſt ex præcepto eccleſiæ. Sᵭ per tertiam communicationem homo etiam ab hoc debito ſoluitur. Secundo, quia in una perſona, vel in vna congregatione non eſt indeficientia meritorũ, ut ſibi & omnibus aliis valere poſſint; vnde iſte non abſoluit à pœna debita ꝓ toto, niſi tãtum determinate ꝓ eo fiat, quantum debebatur. Sed in eccleſia tota eſt indeficientia meritorum, ꝑcipue ꝓꝑ meritum Chriſti, & iõ ꝑ ſolus ille, qui præficitur eccleſiæ, poteſt indulgentias facere. q Sed cum eccleſia ſit congregatio fidelium, cõgregatio autem hominum ſit duplex, ſcilicet œconomica, ut illi qui de una familia ſunt: & politica, ſicut illi, q̃ H ſunt de uno populo: Eccleſia aſſimilatur congregationi politicæ, quia ipſe populus eccleſia dicitur: ſed conuentus diuerſi, uel parochia in una diœceſi aſſimilantur congregationi in diuerſis familiis, uel in diuerſis officiis, * & ideo 1 ſolus Epiſcopus propriè prælatus eccleſiæ dicitur, q & ideo ipſe ſolus quaſi ſponſus annulum eccleſiæ I recipit, * & ideo ipſe ſolus habet poteſtatem plenam in diſpenſatione ſacramentorum, & iuriſdictionem in foro cauſarum quaſi perſona publica. Alij autem ſecundum quod ab eis committitur. Sed ſacerdotes qui plebibus præficiuntur, non ſunt ſimpliciter prælati, ſed quaſi coadiutores: unde in conſecratione ſacerdotum Epiſcopus dicit, Quanto fragiliores ſumus, K tanto magis auxilijs his indigemus, & propter hoc etiam non omnia ſacramenta diſpenſant, unde s ſacerdotes parochiales, vel Abbates, aut alij huiuſmodi prælati, non poſſunt indulgentias facere. s

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

¶CONCL. 3ª. Sacerdotes parochiales, uel Abbates, aut alij huiuſmodi prælati, non poſſunt indulgentias facere.

¶Examen. Ly non poſſunt. Scilicet ex propria authoritate hoc eſt, ut ſacerdotes præciſè ſunt. Nam poteſtas faciendi indulgentias non ſequitur formaliter (in quo ſenſu accipit terminos D. Th.) clauem ordinis. Ac ſi ergo dixiſſet in tertia concl. ſacerdotes parochiani, ſ. non qua ſunt tales ſacerdotes, & abbates non qua abbates, nõ uendicãt ſibi; quod poſſint facere indulgentias publicas. Sic .n. loquitur de indulgẽtiis articulus: propter quod ſignandum introduxi, quod epiſcopus eſt perſona publica. Quod ſi aliqñ poterunt illas facere: hoc erit aliunde. Videas ſeq. concl.

¶PROB. Quia ſacerdotes parochiales &c. non ſunt propriè Prælati eccleſiæ (ut patet ex concl. 2ª.)

1ᵐ de maiori. Ea abundantia. ℞. Indeficiente: non aliter. §. Tũc &c. Licet enim in qualibet cõgregatiõe huiuſ ſpecialiter parochiali ſacerdoti ſubiecta ſit abundantia meritorum (ut arguitur) tamen illa abundantia non eſt indeficiens .i. inexhauſtibilis (ut ſupra in corollario, & prob. poſt concl. 1.)

2ᵐ de concluſione. Et ſic * uidetur: quòd poſſit indulgẽtias facere. ℞. ſi communicaret bona indeficientiæ: non aliter. §. Tunc &c. Non enim bona indeficiẽtia habet mulutndo ſibi commiſſa (ut ex ſupradictis patet) licet bona illius communicare poſſit (ut arguitur.)

*Concl. 2ª decl. Solus epiſ eſt eccleſiæ prælatus ſimpliciter.

* *Alias* cauſas. concl. 2

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem oſtendas, meritò ab Innoc. 3. in concilio generali eſſe inſinuatum, quòd indulgentias facere poſſunt Epiſcopi, non autem abbates, uel parochiales ſacerdotes. Inſinuatum uero tũc eſt iſtud per ſuum tale in generali concilio dictum. Accedẽtibus ad nos de diuerſis mundi partibus Epiſcoporum querelis, intelleximus graues, & grandes quorundam Abbatum exceſſus, quod ſuis finibus non contenti manus ad ea, quæ ſunt epiſcopalis dignitatis extendunt, de cauſis matrimonialibus cognoſcendo, iniungendo

s Vel. 2 de Eccl.

ſuagendo publicas pœnitentias, concedendo etiam indulgẽtiarum literas, & ſimilia præſumendo. Vnde contingit interdum: quod uileſcit auctoritas apud multos. Volentes igitur in his & eporum dignitati, & abbarum prouidere ſaluti, præſenti decreto firmiter prohibemus: nè quis Abbatum ad talia ſe præſumat extendere, ſi propriũ noluerit periculum euitare; niſi forſan quiſquàm eorũ ſpeciali conceſſione, uel alia legitima cauſa ſuper huiuſmodi ua lear ſe tueri. Hæc ille: & recitanſ, de exceſſibus prælat. Nota ly indulgentiarum literar, deſignare: quòd dare indulgẽtias publicas eſt epiſcopalis tantum dignitatis. Nota in ly Abbatum prouidere ſaluti: quod non eſt tutum in cõſcientia dicere, illos poſſe dare indulgentias tales: quod etiã à fortiori, dic de ſacerdotib⁹ parochialibus. Nota in ly niſi ſpeciali conceſſione uel alia legitima cauſa: quòd ex commiſſione ſpeciali, ſi eis dare tur à ſuperiorib⁹, uel etiam ex conſuetudine præſcripta, quæ dat iuriſdõnem (de offic. archidiac. dilecto. & de præſcr. audiens. & de for. compe ten. cum contingat) poſſent tales dare indulgentias. Nec ſunt iſta contra determinata in articulo: ut conſideranti ibi dicta enim eluc. patet.

2 ¶Secundo habes: quo per tõnẽ decretum Innocentij, pro quanto indulgentiarum cõcedendarum facultatem ſolis epiſcopis aſſerit conuenire, & intelligas, & defendas.

*Quæſt. præc. art. 1. cor. & ad 1.

Concl.m

3 ¶Tertiò uides quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum diaconus poſſit indulgentias facere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd diaconus non poſſit indulgentias facere, uel alius non ſacerdos, quia remiſſio peccatorum B eſt effectus h clauium: ſed nõ habet claues niſi ſolus ſacerdos, ergo ipſe ſolus, poteſt indulgẽtias facere.

¶2 Præterea. Plenior h remiſſio pœnæ eſt in indulgentiis, quàm in foro pęnitentiali, ſed hoc nõ poteſt niſi ſacerdos a ergo nec illud.

SED CONTRA. Eidem confertur diſpenſatio theſauri eccleſiæ, cui committitur regimẽ eccleſiæ, ſed hoc committitur quãdoque non ſacerdoti, ergo poteſt indulgentias facere. Nam ex diſpenſatione, theſauri eccleſiæ efficaciam habent.

RESPONDEO, Dicendum, quòd poteſtas faciendi indulgentias ſequitur iuriſditionem a ut ſupra dictum * eſt: & quia diaconi a & alij non ſacerdotes D poſſunt habere iuriſdõnem a uel commiſſam, ſicut legati: uel ordinariam, ſicut electi; iõ m poſſunt indulgentias facere ẽt non ſacerdotes, n quàmuis non poſſint abſoluere in pniali foro a quod eſt ordinis.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. Indulgentias. n. facere, pertinet ad clauem iuriſditionis: & non ad clauem ordinis.

ARTICVLVS III.

Vtrum Epiſcopus poſſit indulgentias facere.

AD TERTIVM ſic procedit. Videtur quod etiam Epiſcopus non poſsit indulgentias facere, quia theſaurus eccleſiæ eſt communis toti eccleſiæ, ſed id, quod eſt commune toti Eccle- C ſiæ non poteſt h diſpenſari, niſi per illum, qui toti Eccleſiæ præ eſt, ergo ſolus Papa poteſt indulgentias facere.

¶2 Præterea. Nullus poteſt h remittere pęnas à iure determinatas, niſi ille, qui habet poteſtatem ius concedendi, ſed pęnę ſatisfactoriæ ſunt pro peccatis determinatæ in iure, ergo remittere huiuſmodi pęnas põt ſolus Papa.

SED CONTRA eſt conſuetudo Eccleſiæ, ſecundum quam Epiſcopi dant indulgentias.

A 1m de maiori. Clauium. s. Ordinis: non tñ, iuriſdõnis. §. Tunc &c. Licet enim ſolus ſacerdos habeat claues ordinis, & etiam iuriſdõnis in foro pœnitentiali, ſi eſt Curatus, comiſſarius, uel priuilegiatus ad hoc: tamen non ſacerdotes poſſunt habere claues iuriſdõnis in foro exteriori.

2m de maiori. Plenior remiſſio &. ut clauiũ iuriſdõnis habita: non, ui ordinis §. Tũc &c. ut patet ex ſupradictis.

¶NOT. Cum in articulo primo dicitur, quod ſolus Epiſcopus poteſt facere indulgentias; & nunc dicitur, quod non ſacerdos põt facere illas; non dñr cõtraria: quia illud de primo articulo intelligitur formaliter. i. quod Epiſcopus ut Epũs: hoc autem nunc dictum non formaliter, ſed cum aliqua additione, accipitur, i. quòd non ſacerdos addita ſibi iuriſdõne exteriori non autem ut non ſacerdos.

*Cap quod autem de pœnit. & remiſs.

APPENDIX.

EX artic. habes. ¶Primo: quod p S. Doctorem facere indulgentias. a fortiori interimas errorẽ Antidiaphoriſtarũ (ſtra. Antidiaphoriſtæ) dicẽtium: Epiſcopi nullam eſſe iuriſditionem. Cum enim articulus præſens tãquã pro fundamento cõcluſionis ſupponat, quod Diaconus põt iuriſdõnem habere, utiq; cõtra errorem illum à fortiori militat.

1 Vill. p 3. Eccl.

¶Secundo habes, quo per S. Doct. oſtendas à fortiori errorem prædictum meritò damnari & &c. ut qõ. 25. ar. 1. & 2. app. lte a &c. ut ar. ſeq. app. 2

¶Tertiò habes, quomodo per S. Doctorem oſtendas; meritò inſinuatum eſſe ab Inno. 3. quòd Diaconus eſt capax iuriſdõnis in foro exteriori, & ex conſequenti ab eodem Papa meritò, tanquàm in radice inſinuatum, quòd diaconus poteſt facere indulgentias. Hæc autem ab ipſo inſinuata ſunt: quando ſcribens Archidiacono Mediolanenſi ait. Dilectus filius noſter G. Sanctæ Mariæ in porticu diaconus Cardinalis, dum legationis fungeretur officio in partibus Lombardiæ, inſtituit: ut de cetero hæretici ad conſilia & dignitates Lombardiæ nullatenus admittantur, nec eligendi alios eis arbitrium conferatur, nec in eligendis perſonis ad eas uocem aliquam debeant obtinere. Nos igitur, quod ab eodem Cardinali ſtatutum eſt, ratum habẽtes, iniungimus &c. Hæc ibi. Idipſum, quòd. ſ. legati (hi quandoque ſunt tantum diaconi) habeant iuriſdõnem, & ex conſequẽti &c. patet extra de offic. leg. 3

¶Quarto habes, quomodo per S. Docto. prædicta, pro quanto &c. intelligas, & defendas. 4

¶Quintò uides quomodo ex iis uiciſſim S. Th. declaretur, & confirmetur. 5

QVÆST. XXVI. ART. II.

101 CONCL. Poſſunt indulgentias facere etiam non ſacerdotes.

¶PROB. Quia non ſacerdotes poſſunt hẽre iuriſdõnem in foro exteriori (ut de legatis, ac electis, patet) & ptãs faciendi indulgentias ſequitur talem iuriſditionem (ar. 1.)

¶Corollarium. Ergo & ſacerdotes tum parochiales tum nõ parochiales poſſunt facere indulgentias, non inquantum tales (ar. 1.) ſicut nec iſti non ſacerdotes poſſunt inquantum tales; ſed illi inquantum põt habere iuriſdõnem exteriorẽ, ſicut & iſti. Et nota: quod ſermo eſt de poſſe facere indulgentias publicè (ſicut tactum eſt art. 1.) non de poſſe facere illas in foro pniali. Nam ſic poſſunt eas facere parochiales inquantum tales. Poſſunt n. immo & debent, poſt abſolutionem & pniam iniunctam peccatoribus confeſſis adiungere illam indulgentiam cõiter ſolitam fieri ab aliquibus (puta fratribus ordinis prædicatorum,) ſ. Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti, & merita B Mariæ ſp Virginis, & B. N. & omnium ſanctorum, & ſanctarum Dei, & quicquid boni feceris, & intendis facere, & mala, quæ ſuſtines & patienter ſuſtinebis, ſint tibi in remiſſionem peccatorum tuorum, in augmentũ gratiæ, & præmium uitæ æternæ. Amen. Quæ indulgentia in foro pniali à Confeſſario data quantæ uirtutis ſit, iam dictum eſt ſupra q. 6. ar. 1. ad 4m. uel q. 8. ar. 2. ad 3m.

QVÆST. XXVI. ART. III.

NOT. Licet concluſum ſit in articulo primo, quod eps indulgẽtias facere põt, tamẽ ibi nõ fuit diſtinctũ de epo (multis. n. modis dicebatur Epiſcopus) neq; obiectis emergẽtibus reſpõſũ: 102

ideoque in præſenti mouetur iſta articulus, vt de vtroque fiat F ſatis. Ex hoc ergo ſumito regulam vniuerſalem; quod quãdo Diuus Thomas de aliquo iam concluſo, ſiue in quæſtione eadẽ, ſiue alibi, mouet nouum articulum: tunc non ſuperfluè agit, ſed propter aliquod recẽter inſurgens atq; cõſiderandũ, quodcũq; ſit illud.

Reg. vni.

Ad vitandam.n. nugationem ſufficit aliquod nouũ motiuũ: & tunc.n. ſuperflua, ſed vtilis iudicatur repetitio; etiam ſi eſſet verbalis.

¶CONCL. 1ª Poteſtas faciendi indulgẽtias plenè reſidet in Papa.

¶PROB. Quia Papa habet plenitudinẽ põtificalis poteſtatis: Quia Papa Poteſt facere quod vult, cauſa tamen legitima exiſtente.

RESPONDEO Dicendum, quod Papa habet plenitudinem pontificalis poteſtatis, quaſi Rex in regno. Sed Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis, quaſi iudicis ſingulis ciuitatibus præpoſiti, propter quod eos in ſuis literis Papa fratres vocat. Reliquos autem omnes vocat filios: G & ideo potestas faciendi indulgentias plene reſidet in Papa quia poteſt facere prout vult, cauſa tamen exiſtente legitima. Sed in epiſcopis eſt taxata ſecũdum ordinationẽ Papæ, & ideo poſſunt facere ſecundum quòd eis eſt taxatũ, & nõ amplius & per hoc patet ſolutio ad obiecta.

¶CONCL. 2ª Epiſcopi ſpeciales poſſunt facere indulgentias, ſecundum quod eſt eis taxatum, & non amplius.

¶PROB. Quia Epiſcopi aſſumuntur in partem ſolicitudinis Papæ: & [illegible] authoritas ſecundum ordinationem eius.

1m de minori. Diſpenſat. R. plenè: non partialiter. S. Tunc &c. Licet.n. nõ poſſit plene diſpẽſare indulgentias, niſi qui præeſt toti eccleſiæ (vt arguitur) tamẽ partialiter poteſt has diſpenſare Epiſcopus.

2m de maiori. Remittere. R. plene: non, partialiter. S. Tunc &c. vt patet ex prædictis.

APPENDIX.

Vol. per S. Eccl. contra er. &c.

EX articulo habes primò: quòd per S. Thomã excludas errorẽ Valdenſiũ (Directi. inquiſit. 2. par. q. 14.) dicentiũ, quod Papa nullã prorſus habet authoritatẽ cõcedẽdi indulgẽtias. Itẽ Io. Vueſtphali (Prat. Io. Vueſtphalus) dicẽtis thesaurũ meritorũ ſanctorũ nõ poſſe per Papã diſtribui, nec ẽt relaxationẽ pœnarũ pro peccatis debitarũ poſſe fieri per pœnas quas ſuſtulit Chriſtus. Itẽ eiuſdẽ Ioã. (Prat. Io Vueſtphalus) dicẽtis, quod vnus Epi ſit ſuper alios, & Papa ſuper oẽs nõ à Xpo, ſed hominũ electione conſtitutũ eſt. Et propterea cõcludẽtis (vbi ſupra,) Epos oẽs & præsbiteros dignitate & authoritate æquales. Itẽ cuiuſdã (Cardinali Tur. Ccem. referẽ se de eccle. lib. 2. cap. 61.) dicẽtis Epm quemlibet eſſe ſummũ & ſublimiſſimũ iuriſdictionis poteſtate. Secũdò habes quòd per ſanctũ Thomam oſtẽdatur hos meritò damnatos à &c. vt ſupra q. 25. ar. 1. appen. de Valdenſiũ damnatione. Itẽ ab Inno. 3. in Cõcil generali. Cũ ex eo &c Rom. Põtifex obtinet plenitudinẽ poteſtatis. Hæc ibi, & recitatur de pœn. & remiſſ. & loquitur de indulgẽtijs diſpẽſandis. Itẽ à Cõcil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. & cano. 6. vbi cõcilium ipſum loquitur de hierarchia eccleſiaſtica: vt q. 10. ar. 6. appen. verbaliter adductũ eſt. Et quia Io. Vueſt. Papæ authoritatẽ eſſe ab hominũ electione; quod quidẽ clarius (vt ſup. q. 24. ar. 1. dictũ eſt) aſſerunt ab Imperatore; ideo quid de hoc dicat Imperatorũ maximus Cõſtantinus audiendũ: vt vel ſic, ab us ẽt, quibus fauent, cõfuſi ignominia ſuffundantur. Dicit ergo in edicto ſuo prædictus Cõſtantinus. In Nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis Pris, & Filij, & Spũs ſancti &c. Quãtã poteſtatẽ ſaluator noſter ſuo Apoſtolo B. Petro cõtulerit in cœlo, ac terra, lucidiſſimè nobis B. Silueſter Papa, Venerabilis pr edixit, dũ fidelẽ eũ in ſua interrogatione inueniens ait, Tu es Petrus, & ſuper hanc, &c. Aduertite potẽtes, & aure cordis intendite, quid bonus magiſter & dñs ſuo diſcipulo adiunxit inquiens, Quodcũque ligaueris ſuper terrã erit ligatũ & in cœlis. Mirũ eſt hoc & valde glorioſum, in terra ligare & ſoluere, & in cœlo ligatũ & ſolutum eſſe &c. Sicut in terris ſanctus Petrus Vicarius filij Dei eſſe videtur conſtitutus, etiã & Pontifices, qui ſucceſſores ſunt, ipſius principis Apoſtolorum poteſtatẽ principatus amplius, quàm terrena imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo habere vr conceſſam, à nobis noſtroq; Imperio obtineant &c. Et ſicut noſtrã terrenã imperialẽ potentiam, ſic eius ſacroſanctã Rom. Eccleſiam decreuimus veneranter honorari, & amplius quam noſtrum imperiũ, & terrenum thronum, ſedẽ ſacratiſſimã B. Petri glorioſe exaltari &c. Decernentes ſancimus: vt principatũ teneat tam ſuper quatuor præcipuas ſedes Antiochenam, Alexandrinam, Hieroſolimitanam, & Conſtantinopolitanam, quàm etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum Dei eccleſias. Et Pontifex, qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Rom. Eccleſiæ extiterit, celſior & Princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat, & e. iuſtum quippẽ eſt: vt ibi lex ſancta caput teneat principatus, vbi ſanctarum le-

Aureum Magni Cõſtãtini edictũ.

F gum inſtitutor ſaluator noſter B. Petrum Apoſtolatus obtinere præcepit Cathedram: ubi & crucis patibulum &c. Hæc ille. Vbi nota: quòd ly uidetur, accipitur pro ly patet uel manifeſtè conſtat (ut conſideranti contextus demonſtrat) Vigilantet etiam nota ly iuſtum quippe eſt, ut ibi lex ſancta caput &c. quia inde manifeſtum fit, quod Imperator Conſtantinus ideo ſa honorate, tanquàm primam ſedem B. Petri fatetur: quod à Saluatore noſtro ipſam tanquàm caput omnium inſtitutam eſſe agnoſcit. Non ergo quia ipſa Imperator uoluit eẽ primã, prima eſt, ſed ideo Imperator primã eſſe uoluit, quia primatum ipſa à Chriſto prius obtinuiſſe manifeſtè cognoſcit. Non ergo (& hoc cõtra errores prædictorũ, & ſimiliũ) primatus Papæ eſt à Ceſare inſtitutus ſed tanquã à Chriſto dño inſtitutus veraciter à Ceſare agnitus, & reuerenter pro tali habitus & honoratus. Id quod adhuc ẽt idẽ Imperator ſatis declarat poſt multa ſubinferẽs. Vñ, ut Pontificalis apex non uileſcat, ſed amplius ẽtiã q terreni Imperij dignitas & gloriæ potentia decoretur: ecce tam palatium nrum (ut prædictũ eſt) quàm urbẽ Romã, & oẽs totius Italiæ, & occidentaliũ regionũ prouincias, loca & ciuitates pfato Pontifici nro Silueſtro uniuerſali Papæ, & ſucceſſorũ ipſius Põtificũ ditioni, & ptati cõcedimus, atq; relinquimus &c. Vñ cõgruũ proſpeximus nrum Imperiũ nõ orientalibus H tráſferri, & tráſmutari regionib &c. qm ubi principatus ſacerdotũ, & Chriſtianæ religionis caput ab Imperatore cæleſti cõſtitutũ eſt, iuſtum non eſt; ut illic Imperator terrenus habeat ptatẽ Hæc uero oia &c. Hæc ille. Vbi nota ly qm ubi principatus ſacerdotum ab Imperatore cæleſti &c. & clarè pſpicies Cõſtãtinũ magnũ fateri per hoc, ſe non cõſtituere Papã caput totius eccleſiæ, ſed Chriſto, qui iã à principio ipſum ſic inſtituit libẽter per hæc ſua decreta adhærere. Nè verò errãtes prædicti ſubterfugere poſſint dicendo quod ipſe Cõſtantini magni ſic (ut prædictũ eſt) tenendũ fuit, ſed nõ poſtea: audiamus eũdẽ ita ſubinferẽtẽ Hæc uero oia, & per alia diualia decreta, ſtatuimus atq; confirmauimus; uſq; in hoc mundi illibata & inconcuſſa pmanſura decernimus. Vñ corã Deo uiuo, & corã terribili iudicio eius obteſtamur oẽs nros ſucceſſores, Imperatores, vel cũctos optimates, ſatrapas, ẽt ampliſſimũ Senatũ, & uniuerſum populum in toto orbe terrarũ, nũc & in poſterũ cunctis retrò tpibus imperio nro ſubiacẽtẽ: nulli eorũ quoquo licere hæc, I quæ à nobis Imperiali ſanctione ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, uel eius oibus Pontificibus conceſſa ſunt cõfringere, aut in quoquã conuellere. Si quis aũ (quod non credimus) in hoc temerator, aut contẽptor extiterit; æternis condẽnationibus ſubiaceat innodatus, & ſanctos Dei principes apoſt. Petrum & Paulum ſibi in pñti & futura uita ſentiat contrarios, atq; in inferno inferiori cõcrematus cum Diabolo & oibus deficiat impijs. Huius uero Imperialis decreti nri paginã proprijs manib. coborantes ſuper venerãdũ corpus B. Petri principis Apoſt. poſuimus &c. Beato patri noſtro Silueſtro ſummo Pontifici, eiuſq; cunctis ſucceſſorib Dño Deo, & Saluatore nro Ieſu Chriſto annuente, tradimus perenniter, atq; fęliciter poſſidenda. Hæc ille, cum ſupradictis oibus, in primo tomo Conciliorum an Concilium Nicenum. Vbi nota ly annuẽte Dño Deo: ex quo, ut ſupra, cõclude cõtra errãtes Ex his memẽto ẽt eam fundatam Eraſmi diligentiam, ſeu potius longã ſomnolentiam, ſupra q. 24. art. 1. recitatam, qua dicebat: quod Romani Pontificis monarchia poſt Hieronymi ſęculum exorta eſt; & quod K ætate Diui Hieronymi nõ ſoleſe quẽquã ex cõtrario &c. Nã (ut uidiſti in hoc edicto Conſtantini) monarchia hæc iam à Chriſto pinſtituta, & ab ipſo imper. agnita, fuit. Et quia Conſtantino non minor fuit B. Aug. in hac ueritate indaganda, atque capeſcenda: non ex eodem edicto conſtat, quàm deriſibilis ſit Eraſmus eadẽ ſomnolentia dicens; Auguſtinum non agnouiſſe Romanæ ſedis authoritatem, quam illi nunc tribuimus. Conſtantinus.n. (ut ex cronicis patet) circa annum dñi 317. claruit Hier. uero & Aug. certum eſt uon præceſſiſſe. Rurſus. Idem Conſtantinus cũ ex oibus penè locis Epi conueniſſent ad Concil. Nicenũ primũ, eũq; tanquã iudicẽ de diuerſis iurgijs inter ſe inuicẽ hẽre uellẽt, ait ad eoſdem Epos. Deus uos cõſtituit ſacerdotes & ptatem nobis dedit de nobis quoq; iudicãdi: & ideo nos à uobis rectè iudicamur, uos aũt nõ poteſtis ab hoibus iudicari. Propter qd Dei ſoli inter uos expectate iudicium: & ueſtra iurgia, quæcunque ſunt ad illud diuinum reſeruentur examen. Vos.n. nobis à Deo dati eſtis Dij. Conueniens non eſt ut hõ iudicet Deos; ſed ille ſolus de quo ſcriptum eſt, Deus ſtetit in ſinagoga Deorũ, in medio aũt Deos diſcernit.

Quare Imperator Romanã ſedẽ pro prima habeat, & ab alijs hõdã decernat atq; ut ſingulãter & totum. concl. ... concl. ...

Notabila ut ſupra.

Vt ſupra.

Opt exẽplũ Conſtantini, qd alij principes imitẽtur.

Mihi

Mihi quidem hoc errori obnoxio nefas eſſe viri eccleſiaſticorum A uirorum accuſationes recipe & audire. Qua pp agite, Chriſtum emulati, p mutuam ueniam alius alij cõmiſſa remittamus. Hæc ille, in pambulis Nicæni ſynodi. Fateſ igit à fortiori ſũmũ Pontificem, ſup imperatorem eſſe conſtitutum à Deo, & hic ptãte de Imperatore quoq; iudicandi: & conſeqnẽter ipſum Põtificem ab Imperatore non hře dependentiã (cõtra ſupradictos errãtes, & hmõi.) Rurſus. Narrato Romani Cõcilij ſub eodem Silueſtro, c. 20. ubi dr, Nemo iudicabit primã ſedem: qm omnes ſedes à prima ſede iuſtitiam deſiderant tẽperari. Neque ab Auguſto, neq; ab omni clero, neq; à Regibus neq; a populo iudex iudicabitur. Narrato, inquam, hoc; ſubiungitur immediatè ſic. Et ſubſcripſerũt 184. Epi, & 45. presbyteri, & 5. Diacones, & Auguſtus Conſtantinus, & matereius Helena. Hæc ibi poſt Conciliũ Nicęnum. Ecce q Cõſtantinus magnus ſe inferiorẽ eſſe Romano Pontifice, manu ppria ſubſcribendo, teſtatur. Nemo autẽ, dum hæc legit, putet Imperatorem ĩ fidei negocijs ferre ſniam (cõtrarium.n. ſupra Conſtantinus docuit.) Subſcribit uerò ille determinationi Patrum, non ut iudex; ſed ut Patronus, & executor eorum, quæ patres in fidei negocio ſtatuiſſent. Item uide ſupra qõ 19. art. 4. app. de Imperatoris Baſilij verbis notabilibus: & q. 17. art. 1. app. de primatu Petri, & q. 20. ar. 1.

*q. ſeq. li. — Cauetur ab errore

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per Diuum Th. oſtendas; meritò dictum eſſe ab Innoc. 3. in concilio generali. Cum ex eo &c. decernimus, ut cum dedicatur Baſilica, non extendatur indulgentia D ultra annum, ſiue ab uno ſolo, ſiue a pluribus Epiſcopis dedicetur: ac deinde in anniuerſario dedicationis tempore 40. dies de iniunctis pœnitentijs indulta remiſſio non excedat &c. Hæc ille, de pœnit. & remiſſ. Item ab Honorio 3. ibidem. Noſtro poſtulaſti &c. per prouinciam tuam liberè potes remiſſionis concedere literas: ita tamen q ſtatutum gñalis concilij non excedat. Hæc ille, cuidam Archiepiſcopo. Item à Bonifacio 8. Indulgentiæ, quæ ab uno uel pluribus Epiſcopis in eccleſiarũ dedicationibus, uel alijs quibuſcunque caſibus, conceduntur, uires non obtinent: ſi ſtatutum exceſſerint concilij generalis. Hæc ille, de pœniten & remiſſ. in 6. Ecce inſinuatum: quòd Epiſcopi ſecũdum taxatum ſibi terminum poſſunt facere indulgentias, & non plus.

4 ¶ Quartò habes: q̃uõ p Diuum Th. prædicta Patrum, ac imperatorum, declares, atque communias, & pro (quanto opus fuerit) defendas.

5 ¶ Quintò uides, quomõ ex illa uiciſſim doctrina hæc Angelica declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ille qui eſt in peccato, poſſit indulgentias facere.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ille, qui eſt in peccato mortali, non poſſit facere indulgentias, quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere poteſt, ſed prælato in peccato mortali exiſtenti, non influit fons gratiæ, ſcilicet, ſpiritusſancti, ergo non poteſt in alios profluere faciendo indulgentias.

¶ 2 Præterea. Maius eſt facere indulgentiam, quàm recipere ſed ille, qui eſt in peccato mortali, non recipit (ut dicetur) ergo C nec facere poteſt.

SED CONTRA, Indulgentiæ fiunt per poteſtatem prælatis eccleſiæ traditam, ſed peccatum mortale non tollit poteſtatem, ſed bonitatem, ergo poteſt aliquis in peccato mortali exiſtens indulgentias facere.

RESPONDEO, dicendum, quòd facere indulgentias pertinet ad iuriſditionem, ſed per peccatum homo non amittit iuriſditionem: & ideo indulgentiæ B æquiualent, ſi fiant ab eo, qui eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierẽt ab eo, qui eſt ſanctiſſimus: cum non remittat pęnam ex ui meritorum ſuorum, ſed ex ui meritorum reconditorum in theſauris eccleſiæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iſte prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de ſuo aliquid, & ideo non requiritur q influxus recipiat a fonte ad hoc q eius indulgentiæ ualeant.

AD SECVNDVM dicendum, q maius eſt facere indulgentias q recipere, quantum ad ptãtẽ; ſed eſt minus quantum ad propriam utilitatem.

QVÆST. XXVI. ART. IIII.

103 CONCL. Indulgentiæ æquiualent, ſi fiant ab eo, qui eſt in peccato mortali, ſicut ſi fierent ab eo, qui eſt ſanctiſſimus.

¶ Examen. Ly in pctõ mortali. Scilicet tñ: ad dñiam excommunicationis, hæreſis, ſchiſmatis, degradationis. Nam cum hmõi amittant iuriſdõnem q. 19. ar. 6. clarum eſt ipſos non poſſe facere indulgentias: & conſequenter non comprehenduntur nunc ſub ly eſſe in peccato mortali.

¶ PROB. 1 Quia poſſe facere indulgentias conſequitur iuriſdõnem: & hæc non amittitur per peccatum mortale: a Quia (ly ſicut ſi fierent &c) dans indulgentias remittit pœnam nõ ex ui meritorũ ſuorũ, ſed meritorũ recõditorũ in theſauris eccleſiæ.

¶ NOT. Omnia patent ex ſupradictis articulis. Vide tamen p pleniori noticia, de non amiſſa ptãte prælatorum malorum, q. 19. ar. 5. not. 1. 2. poſt reſponſ. ad primum: & de theſauro eccleſiæ nunc dicto q. 25. ar. 2. app.

1 m de maiori. Nihil. R. De ſuo: non, de alieno. §. Tunc &c. Iam. n. dictum eſt; quòd de ſuo non influit dans indulgentias (qd̃ eſt idem cum ly non ex ui meritorum ſuorum,) ſed q de alieno (quod eſt idem cũ ly ex ui meritorũ reconditorum in theſauris eccleſiæ.)

¶ NOT. Sic intelligitur illa authoritas Eccleſ. 34. Ab immundo quis mundabitur? & illa, nemo dat qd̃ nõ habet; & aliæ ſimiles. Vt dicamus Ab immundo, uirtute immundi, non uirtute alteri⁹ miniſtrata ab immundo &c. Et nemo dat; ſ. de ſuo, non de alieno &c. Sic de alijs ſimilib dicito. — eccleſ. 34

2 m de maiori. Maius eſt. R. quãtum ad poteſtatẽ non, quantum ad utilitatem. §. Tunc &c. Vt patet in lra applicando ut decet.

APPENDIX.

EX articulo habes ¶ Primò quomodo per rationem diſſipes hæreſim Io Huſſ. (ut hr ex Conc. Conſtancienſi ſeſſ 15.) dicentis: q ptãtem à Deo nemo recipit, qui non ſequitur Chřm in moribus. Item omnes alios errores ſupra recitatos q. 19. art. 5. appen item Valdenſium (ut refert Alfonſus de Caſtro) dicentium; peccatoribus, & ſceleratis poteſtatem, & dona ſua Deum non præſtare. Item dicentium, quòd peccati mortalis reus non potitur authoritate ulla tam eccleſiaſtica, quàm laicali: ſed peccati mortalis cauſa amitti omnem poteſtatem. Item errorem Iacobi præpoſiti (Frat. Iacobus præpoſitus) dicentis: qui manet in peccato mortali non manet in baptiſmo, in ſacerdotio, in epiſcopatu, in Papatu. — 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: qũo p rõnem oñdas; errores pdictos meritò damnati à &c. ut ſupra q. 19. ar. 5. in tex & no. 1. & 2. poſt ad 1m. & app. Item a Dño Hierem. 27. Ego nunc dedi oẽs terras iſtas in manu Nabuchodonoſor Regis Babilonis, ſerui mei. Inſup & beſtias agri dedi ei, ut ſeruiant illi: & ſeruient ei omnes gentes, & filio eius, & filio filij eius &c. Gens, & regnum, quod non ſeruierit Nabucodonoſor Regi Babilonis, & quæcũque nõ curuauerit collũ ſuum ſub iugo Regis Babilonis, in gladio, & fame, & peſte uiſitabo ſuper gentem illam &c. Porrò gens, q̃ ſubiecerit ceruicẽ ſuam ſub iugo Regis Babilonis, & ſeruierit ei; dimittam eam in terra ſua, & colet eam, & habitabit in ea &c. Subijcite colla ueſtra ſub iugo Regis Babilonis, & ſeruite ei, & populo eius: & uiuetis. E Hæc ibi. Quibus ſanè uerbis oſtenditur, q Reges aliàs legitimi quantumcunque mali, retinent ptãtem, & q ſubditi eis obedire tenentur in his, quæ contra Deum non ſunt; & ſic obediendo, gratam rem Deo faciunt. A fortiori uel ſaltem à ſimili, habes ex hac ipſa authoritate: quid de ptãte ſacerdotali, etiam in peccato mortali exiſtentium, dicas. Et nota hinc: quantæ damnationis ſint rei ſupradicti errantes; quando Deus tantum zelat, & pro infideli Rege, & contra non obedientes ipſi Regi. Item manifeſtius ad literam damnari à Principe Apoſtolorum 1 Petr. 2. Serui obedite in omni timore dominis, non tñ bonis & modeſtis: ſed etiam diſcolis. Item Marc. 6. Et uocauit duodecim & cœpit eos mittere binos, & dabat illis ptãtẽ ſpirituum immundorum &c. Et exeuntes prædicabant, ut pœnam agerent, & dæmonia multa eijciebant. Ecce: q dæmones Iudæ, qui unus ex duodecim diabolus erat Io 6. ptãtem à Chřo habenti & nolentes ſubijciuntur, & obediunt. Negantes igitur prælatorum malorum ptãtẽ remanere in eis, & ob hoc nolentes eis obedire, uĩr dęmonibus peiores.

Nē aūt aliquis ipſorum errantium ſubterfugiat dicens, q̃ tūc Iudas nondum erat Diabolus (q̃c q̃d ſit de hoc; ēt q̃ ſine rōne dici, & conſequenter improbabile, uideatur) conſtringendus eſt per authoritatē Matt. 7. Multi dicent mihi in illa die, dñe dñe nōne in noīe tuo dęmonia eiecimus? Et tunc confitebor illis, q̃a nunquàm noui uos. Vbi nota in ly nunquàm, & ly noui. De notitia ſiquidem approbationis, qua quis ē in grā Dei, loquitur: & dicit eos nūquàm fuiſſe in gratia ſua, ēt q̃ ſi dæmonia in noīe ſuo eiiciebant. Et an tergo in peccato mortali proculdubio tales prātem hātes . & ī prātem per illud nō amiſerant, in cuius ſignum manifeſtū eſt, q̃ dæmonia coactiuè per prātem illam de corporibus eiiciebantur. Negantes igitur prælatorum malorū poteſtatem remanere in eis, &c ut ſupra.

3 ¶Tertiò habes, q̃uo per rōnem prædicta ſcripturarum, & patrum, pro quanto iuriſdōnem in malis remanere, & conſequēter malos alias iuriſdōnem prius habentes poſſe indulgētias facere inſinuant, & intelligas, & declares & defendas.

4 ¶Quartò u.des, q̃uo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur.

QVAES. XXVII.

De his quibus ualent indulgentiæ, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de his, quib. ualet indulgentia.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶Primo, Vtrum indulgentia valeat exiſtentibus in mortali peccato.

¶Secundò, Vtrum ualeat religioſis.

¶Tertio, Vtrum ualeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur.

¶Quartò, Vtrum ualeat ei, q̃ indulgentiam facit.

ARTICVLVS I.

Vtrum indulgentiæ ualeant exiſtentibus in peccato mortali.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd indulgētia ualeat exiſtentibus in peccato mortali. Quia aliquis poteſt alteri mereri etiam in peccato mortali exiſtenti, gratiam, & multa alia bona; ſed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc q̃ merita ſanctorum h applicantur ad iſtum, ergo habent effectum in illis, qui ſunt in peccato mortali.

2 Præt. Vbi eſt maior h indigentia, magis habet locum miſericordia, ſed ille, qui eſt in peccato mortali, maxime indiget; ergo ei maxime debet fieri miſericordia per indulgentiam.

SED CONTRA, Membrum mortuum non ſuſcipit influentiam ab aliis uiuis: ſed ille, qui eſt in peccato mortali, eſt quaſi membrum mortuum, ergo per indulgentias non ſuſcipit influētiam ex meritis uiuorum membrorum.

RESPONDEO, Dicendum, quod quidam dicunt indulgentias ualere etiam exiſtentibus in mortali peccato, non quidem ad dimiſsionem pęnæ, quia nulli poteſt dimitti pęna, niſi cum dimiſſa eſt culpa: qui enim non eſt conſecutus operationem dei in remiſsionem culpæ, non poteſt conſequi remiſsionem pęnæ a miniſtro Eccleſiæ, neq; in indulgentiis, neque in foro pęnitentiali; ualent tamen eis ad acquirendum gratiam. Sed hoc nō uidetur uerum, quia quàmuis merita illa, quæ per indulgentiā cōicantur, poſsint ualere ad merendum gratiam, non tamē propter hoc diſpenſantur, ſed determinātur ad remiſsionem pęnæ, & iō m nō ualent exiſtentibus in peccato mortali, n & ideo in omnibus indulgentiis fit mentio de uere contritis, & confeſsis. p Si autem fieret communicatio per hunc modum: Facio te participem meritorum totius Eccleſię, uel unius congregationis, uel unius ſpecialis perſonæ, ſic poſſet ualere ad merendum aliquid illi, qui eſt in peccato mortali, q ut * prædicta opinio dicit.

* Th. ubi ſup. ar. 5. q. 1. & ſe. 104

QVÆST. XXVII. ART. I.

CONCL. 1ª. indulgentiæ nō ualent exiſtentibus in peccato mortali.

¶PROB. Quia indulgentiæ determinātur ad remiſſionem pœnæ (patet ex intētione diſpenſantium illas,) & nulli pōt dimitti pęna, niſi cui dimiſſa eſt culpa (cū qui non eſt cōſequutus operationē Dei ī remiſſione culpæ, nō poſſit conſequi a miniſtro eccleſiæ remiſſionē pœnæ.) ¶NOT. Tātò clarior eſt ꝓbatio, Intentumq; aptius cōcludit quātò bonorū cōicatio p indulgentias facta trahit utm ab intētione facientis: Vt q. 25. ar. 2 ad 5ᵐ. Quòd aūt pœna nō poſſit dimitti ei, q̃ manet in culpa, patet exēplo dānatorū. Quia.n. ī eis ſp manet culpa in æternū, iō ab eis nunquā in æternū tolletur pęna Patet idē p dictū uulgatiſſimū Philoſophi. ſ. poſita cā ponitur effectus, & remota remouetur. Cā.n. pęnę eſt culpa, unā remanēte culpa neceſſario manet & pœna. Adde, q̃ pęna, de qua loquitur ꝓbatio eſt tpalis, & hæc præſupponit nō ſm culpā cē dimiſſā ſed et pœnā æternā (ut patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c. 8 cum aliter alias adductæ ſunt.) Nō pęna æterna exiſtenti in peccato mortali non eſt dimiſſa, quandoquidem hæc duo incōpatibilia ſunt, ergo nec pęna temporalis dimitti nūquā poterit.

¶CONCL. 2ª. S. cōicatio bonorū nō hāt p indulgētias, ſed per hūc modū (. ſ. facio te participē meritorū totius eccleſiæ, uel unius congregationis, uel unius ſpecialis perſonæ,) ſic poſſet ualere ad merendum aliquid ei, qui eſt in peccato mortali.

¶NOT. Vide modeſtiam, & ingenium S. Doct. Modeſtiam in hoc; q̃ quāuis falſam opinionē impugnet, & expugnet, tā utitur hoc uerbo, nō. Ingenium aūt in hoc, q̃ falſam opinionē ad bonū ſenſum, ſtā q̃ pōt fieri, reducit. Hæc uero duo non ſolū hic, ſed & ubique fermè notato. ¶Examen. Ly ad merēdū. Scilicet merito cōgrui, nō aūt cōdigni. Meritū.n. cōdigni nō extēditur, niſi in Chro, ultra pſonā illam, q̃ gratiam hēt. Meritum uero congrui, ēt ad alias pſonas extenditur. Quia .n. hō conſtitutus in grā uoluntatē Dei adimplet, cōgruū ē ſm pportionē amicitiæ, ut Deus impleat hoīs illius amici ſui uolūtatē in ſaluatione alterius, maximè cum Deus ſit liberalior hoīe exaudiente amicū ſuū in hoc, q̃ inimicū q̃hq; intuitu ipſius amici recipit in grām. Ad hoc confirmandū ualere pōt illud eccleſiæ: q̃ Sācta Monica B. Aug. mē deuotis. multo ſemine lachrymarū charitatis uiſceribus ipſū genuit Chro. De hoc merito duplici. & q̃ cōgrui poſſit mereri q̃s alteri, vide 1. 2. q. 114. ar. 6. Ly poſſet. H. d. ad denotandū, q̃ non ſp ſequitur effectiua merēdi grām de cōgruo alicui alteri. Pōt.n. effectus iſte impediri ex parte eius: cui Sāctus aliq̃s iuſtificationē deſiderat. In huius ſignum dř Hierem. 15. Si ſteterit Moyſes & Samuel coram me, non eſt aīa mea ad populū iſtū, Etiamen notum omnes, q̃ Moyſes & Samuel erant amiciſſimi Dei, ſicut & hi, de quibus ad idem ſignificandum legitur Ezech. Si fuerint tres uiri iſti in medio eius Noe, Daniel, & Iob, uiuo ego dicit dňs, non liberabunt filios & filias, ſed ipſi ſoli liberabuntur. ¶Ly aliquid. Scilicet, uel gratiam, uel aliqd tpale, ſeu bonum, ſeu mali euitationem. Licet.n. principaliter p ly aliquid, intelligat gratiam, ut primæ opinioni, quam ad bonum ſenſum reducit, conformetur, tamen poteſt intelligere etiā aliquid temporale, de quo loquitur Ezechielis authoritas adducta ſecundum plenum ſenſum (ut contextus edocet) loquitur.

Modeſtia & ingenium.

Concl. 2ª

Hoc est dē corp.

¶PROB. Quia, tanquàm clarum, hoc præſupponitur.

¶NOT. Quòd meritò id, ueluti clarū, præſupponatur, potes uidere in 1. 2. loco ſupra in exam. nūc citato, & conuicere ex dicto papæ Inn. 3. in Conc. gñali Later. circa fi. in app ſeq. adducendo. Hinc ex 2. concl. inteil cōuderes, quārū iuuet cōicatio bonorū, q̃ in aliqb. ſocietatib. (puta, Sanctiſſ. Roſarii) ſolet fieri inter cōfratres, & receptio ad gratiā ordinis alicuius (puta prædicatorū,) quæ nonnullis perſonis benefactricibus ſolet aliquando ſpecialiter donari, et acceptatio ad participationem omnium bonorū in aliquo collegio fiendorum, et ſimilia.

De cōicatione bonorū prāctica.

1m de minori. Applicantur. ℞. propter remiſſionem pœnæ hũdam: non, propter gratiã uenendam. §. Vt patet ſupra, & maximè qõ. 25. ar 1. & 2. Tunc nihil &c. ut ex not. poſt prob. concl pri. apparet. Quòd autem aliquis poſſit mereri gratiam exiſtens in peccato mortali (ut in maiori ppoſitione dicitur,) eſt extra propoſitũ.

2m de maiori. Maior indigẽtia. ℞. & maior capacitas. §. Tunc &c. ut patet in textu. Propoſitio ergo maior erat inſufficiens. Non. n. miſericordia magis habet locum, ubi eſt maior indigentia niſi etiam ibi. ſit maior miſericordiæ capacitas.

¶NOT. Miſericordia hẽt p obiecto, nõ miſeriam præcisè (ut trahitur ex hoc tẽſo) ſed miſeriam miſericordiæ capacẽ. Tunc autem miſeria eſt capax miſericordię, qñ eſt capax ſubleuationis, cũ miſericordiæ ſit ſubleuare miſeriã. Tunc uerò ſubleuationis eſt capax, quãdo non habet ſecum impedĩ ad hoc, ut ſubleuari non poſſit: qđ eſt eſſe in pctõ mortali formaliter, maximè ſi adiungatur obſtinatio in uoluntate. Dixi ly formaliter, ad dfferentiam illius, q peccauit mortaliter quidem: ſed tamẽ eſt ſaltẽ attritus de præterito, habens propoſitum cauendi de futuro. Hinc habes reſoluta multa dubia, ſtãte nihilominus infinitate miſericordiæ Dei qñ ipſi miæ non aſſignatur obiectum proprium, quod eſt miſeria ſubleuabilis. i. miæ capax (ut textualibus literis ucat.) Patet ergo ex dictis conſideranti, quare damnati, licet miſerrimi ſint, nunquam ſubleuabuntur a miſeria. & q pp hoc nihil põt obiici miſericordiæ diuinæ, quaſi quòd infinita non ſit. Diſcurre tu de ſceleſtis multis tum fidelibus, tũ infidelib. in pñti uita, quare nũquam e peccati miſeria releuentur, licet miſericordia diuina infinita ſit. Hæc dicta ſint pro reſponſi ad maiorẽ intelligentia tñ.

Obiectũ miſericordiæ.

Et per hoc patet ſolutio ad primum.

AD SECVNDVM dicẽdum, quod quàmuis ſit magis indigens, qui eſt in peccato mortali, tamẽ eſt minus capax.

ARTICVLVS II.

Vtrum indulgentiæ ualeant religioſis.

AD SECVNDVM ſic proceditr. Videtur quòd indulgentiæ non ualeant religioſis. Non enim competit eis [h] ſuppleri, ex quorum abundantia aliis ſuppletur; ſed ex ſuperabundantia operum ſatisfactionis, quæ ſunt in religioſis aliis ſuppletur per in- C dulgentias, ergo eis non competit per indulgentiam ſuppleri.

¶Præt. In eccleſia non debet aliquid fieri quod [h] inducat religionis diſſolutionem: ſed ſi religioſis indulgentiæ prodeſſent; eſſet occaſio diſſolutionis diſciplinæ regularis, quia religioſi nimis uagarentur per huiuſmodi indulgentias, & pœnas impoſitas in capitulo ſibi negligerẽt: ergo D religioſis non proſunt.

SED CONTRA, Nullus ex bono reportat damnum, ſed religio bonum eſt, ergo religioſi non conſequuntur hoc damnũ, ut eis indulgentiæ non ualeant.

RESPONDEO; dicendum, q m tam ſecularibus quàm religioſis ualent indulgentiæ, dummodo ſint in charitate, & ſeruẽt ea, quæ pro indulgentiis indicũtur, [a] non enim religioſi ſunt minus adiuuabiles meritis aliorũ, quam ſæculares.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis religioſus ſit in ſtatu perfectionis, tamen ipſe ſine peccato uiuere non poteſt: & ideo aliquando propter peccatum aliquod commiſſum ſit reus pœna, poteſt tamẽ per indulgentias ab hoc expiari. Non enim eſt inconueniens, ſi ille, q eſt ſimpliciter [v] ſuperabundans aliquo tempore indigeat, & quãtum ad aliquid, & ſic indiget ſupplemento, quo ſubleuetur. Vnde dicitur Galat. 6. Alter alterius onera portare.

AD SECVNDVM dicendum, q propter indulgentias non de-

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl.

EX articulo habes. ¶Primo qđo per tõnem oſidas, meritò inſinuatum fuiſſe à ſummis Pontificibus & Conciliis; q indulgentiæ non proſunt exiſtenti in pctõ mortali. Inſinuatum uero eſt hoc ab Innoc. 3. in Conc. Later. ſeſſ. ult. qñ dabatur indulgẽtia p expeditione ad terrã ſanctã: ubi dicit indulgen. ĩã dare cũ tritis, & confeſſis. Item à Papa Bonif. 8. de pœnit. & remiſſ. in extrauag. cõm. Antiquorum. Ibi. n. dĩ, pro conſecuturis indulgentias ſub. le ly uerè pœnitentibus & confeſſis. Item a Clem. 6. ubi cap. Dudum. ubi dicit ly oĩbus uerè pœnitentibus & confeſſis. & circa finem capituli ly qui pro eo proſequenda ad eaſdẽ Baſilicas &c. uerè pœnitentes (ut præmittitur) & confeſſi eandem indulgentiam conſequãtur. Item a Leone 10. in Conc. Later. ſeſſ. 9 ubi idẽ hĩ, qñ dat indulgentias orantibus pro pace: item (ut ſummariè dicatur) à Conc. Conſtantienſi ſeſſ. 17 ubi dans indulgentias orãtibus pro S g ſmundo Imperatore dicit ly in forma conſueta eccleſiæ (intelligetur, uerè contritis, & confeſſis.) Quo utiq; uerbo ſatis demonſtrat; q conſueta eſt eccleſia non dare indulgentias, niſi uerè contritis, inſinuans per hoc, q indulgentiæ non pſunt exiſtentibus in pctõ mortali. Vñ ẽt hr: quod dato per impoſſibile quòd poſſent tali in pctõ mortali exiſtenti pdeſſe quantum eſt ex partibus peccatoris, non tñ prodeſſent de facto, qñ indulgentiæ habent ulm ex intentione diſpenſantis, & diſpenſans nõ habet intentionem dandi illas, niſi uerè pœnitentibus.

¶Secundo habes, quomodo per S. Thomam oſtendas, meritò inſinuatum ab Innoc. 3. in concil generali Later. ſeſſ. ult. q cõtra no bonorum poteſt mereri gratiam aliis, & hãc communicationem non eſſe per modum indulgentię ibi. n. datis indulgentiis cẽdtibus, uel aliàs ſubuenientibus, ad terrã ſanctam, ſubiũgitur, per modũ communicationis. Oĩbus ẽt pmè proficiſcentib. in hoc opere communi ant uerſalis ſynodus omnium beneficiorum ſuorum ſuffragiũ impartitur, ut eis dignè proficiat ad ſalutem. Hæc ibi. conc. 10

¶Tertiò habes: qđo p tõnẽ prædicta Patrum, pro quanto exiſtentibus in mortali indulgentias non pdeſſe, communicationemq́ue bonorũ factam per alium modum prodeſſe, inſinuant, & intelligas, & declares, & tuearis.

¶Quartò uides, quomõ ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc conſolidetur, & declaretur.

QVÆST. XXVII. ART. II.

CONCL. Tam ſecularibus, quam religioſis ualẽt indulgentiæ; dummõ ſint in charitate, & ſeruẽt ea, quæ pro indulgentiis indicuntur.

¶PROB. Quia religioſi non ſunt minus adiuuabiles &c. ut in textu.

¶NOT Pro notitia melioris probationis pdictæ, uide reſponſionem ad primum, & argumentum ly ſed contra.

1m maior. Non competit eis ſuppleri, ex quorum abundantia aliis ſuppletur. ℞. ſi ij aliqñ, & quantum ad aliquid, non indigeant, non aliter §. Tunc &c. Licet. n. ex abundantia religioſorum ſpiritualis ſuppleatur ordinariè aliis (ut arguitur.) tamen non ſit ex hoc, quòd religioſi ipſi aliquando, & quo ad aliquid non indigeant auxilio aliorum.

¶Examen Ly aliqñ, ſeu ly aliquo tpe. Scilicet iuxta fragilitatẽ humanã conſiderãdo, non iuxta perfectionis ſtatũ. Nã religioſus ex hoc, q eſt in ſtatu perfectionis, non deſinit eẽ hõ labilis naturæ. Argũ ergo loquens de religioſo nõ debet conſiderare ſolum mõ illũ iuxta ſtatũ pfectionis (ut facit,) ſed recordari, q ẽt ẽ hõ. Et ſõ reſpõſio utrunq; cõſiderãs, tanq̃ corrigẽs argumẽti defectũ & dicit, q religioſus hẽt abũdãtiã ad ſupplẽdũ p aliis, & q nihilominus hẽt p inopiã, ut ſuppleatur ſibi ab aliis. Q. d. abundantia religioſi ex ſtatu pfectionis, inopia uero eiuſdem ex fragilitate humana, pendet. Qđ aũt religioſi ſint in ſtatu pfectionis (ut ſira ſupponit,) uide 2. 2. q. 184. ar. . . Ly q̃tum ad aliquid. Scilicet, ſaltẽ reatum pœnæ uel a multis annis tñ, uel quotidianis caſib. debitæ. Dato. n. caſu p impoſſibile, quòd religioſus, poſtq̃ multos annos in religione mãſit, non peccaret ẽt uenialiter, põt adhuc indigere pro tpe illo auxilio aliorum ad hoc, ut ſubleuaretur, non à culpa quidem, cum per caſum datum non amplius peccaret, ſed à pęna quam pp præcedentia ſua peccata meruerat. Nũc aũt quia uenialiter peccat, q̃uis forſan non peccaret mortaliter, indiget ſubleuari quantum ad aliquid pœnæ, & quam per peccata præterita meruit, & quam per peccata quotidiana.

2m de maiori. Quod inducat. ℞. De ſe, non, de malo intellectu aliquorum § Tunc &c. Neque. n. dãs indulgentias, neque ipſe indulgẽtiæ de ſe, inducũt ad diſſolutionẽ regularis obſeruãtiæ, quãuis tendãt ad abqđ bonũ.

bet diſſolui regularis obſeruantia, quia religioſi magis merērur religionem ſuam ſeruando, quàm tum ad præmium uitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo, quàmuis minus quantum ad dimiſſionem pœnæ, quod eſt min⁹ bonum; nec iterum per indulgētias dimittuntur pœnæ iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur quaſi forum iudiciale, magis quàm pœnitentiale. Vnde etiā non ſacerdotes capitulū tenent; ſed abſoluitur à pœna iniuncta, vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

G

ARTICVLVS III.

Vtrum ei qui non facit id, pro quo indulgentia datur, poſſit quandoque indulgentia dari.

H

AD TERTIVM ſic procedit. Videtur quod ei, qui nō facit pro quo indulgentia datur, poſſit quàdoque indulgentia dari, quia ei, qui non poteſt operari, uoluntas pro facto, h reputatur,* ſed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemoſyna facienda, quam aliquis pauper facere non poteſt, & tamen libenter faceret, ergo indulgentia ei valet.

I

¶ 2 Præt.* Vnus poteſt ꝑ alio h ſatisfacere: ſed indulgentia ad remiſſionem pœnæ operatur ſicut, & ſatisfactio, ergo unus ꝑ alio poteſt indulgentiam accipere, & ſic ille conſequeretur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA. Remota cā remouetur effectus, ſi ergo aliqs non facit hoc, pro quo indulgētia datur, quod eſt indulgentiæ cauſa, indulgentiam non conſequitur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd non exiſtente conditione, non conſequitur illud, quod ſub conditione datur, unde m cum indulgentia detur ſub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat, vel det, ſi illud non exerceat, indulgentiam non conſequitur. o

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ hoc intelligitur quantū ad præmium eſſentiale: ſed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, ſicut eſt dimiſsio pœnæ: uel aliquid huiuſmodi.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ opus ꝓprium pōt qs applicare per intentionem cuicunque uoluerit, & ideo poteſt pro quocunque uult ſatisfacere: ſed indulgentia non poteſt applicari ad alterum niſi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipſe applicet ad faciētem, uel dantem hoc, aut illud, ille non poteſt, qui hoc facit ad alterum, hanc intentionē transferre. Si tamen ſic fieret indulgentia ille, qui facit, vel ꝓ quo fit, habeat tantam indulgētiam, ualeret ei pro quo fit; nec tamen iſte, qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, ſed ille, qui indulgentiam ſub tali forma facit.

Nam inuitare ad bonum quantum eſt de ſe (ut patet) non inducit ad malum: quod tunc eſſet, ſi indulgentiæ inducerent de ſe ad diſſolutionem religionis, (ut innuit litera.)

¶ *Corollarium.* Reſtat ergo ut ex mala intelligentia aliquorum religioſorum proueniat, ꝙ occaſione indulgentiarū frigeſcūt in obſeruātia regularis uitæ ordinis ſui. Quæ quidē intelligentia in mala dr̄, quia minus bonum præfertū malori bono. Minus eñ bonum eſt, qd aſſerī per indulgētias, cum ſit remiſſio pœnæ tēpalis: maius aūt eſt, qd aſſertur per obſeruātiam canonicæ religionis, cum ſit adeptio præmij eſſentialis. Mala quoque ipſorum intelligentia in hoc eſt: q̄a credūt, per indulgentias pœnas oēs quocunq; iniūctas relaxari: quod ſane falſum eſt. Nam indulgentiarum eſt; remittere pœnas in foro pnīali debitas (uel quia dimiſſa culpa relictæ ſunt, uel iniunctæ:) non autem pœnas in capitulo religioſorum, quod eſt quaſi forus iudicialis.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quò per rōnem reiicias errorem Lutheri (ut refert Leo X. in bulla contra errores eius,) qui, quaſi reuers⁹ ad ſemetipſum, & pœnitens de negatione totali indulgentiarum, ſidem dixit, ꝙ indulgētiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolū mō & impatiētibus. Vñ addit ille: indulgētiæ non ſunt neceſſariæ, nec utiles mortuis, ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui nō commiſerūt crimina; his qui crimina commiſerunt, ſed non publica: his, qui meliora operantur.

Viii. ꝑ 5. Eccl. *caſus ſuper Pſ. 31 ſup illud, dixi confitebor, & gl.or. ibi. *q 13 a. 2

2 ¶ Secundò habes: quò per rōnem errorem eius (quatenus religioſos eximit ab utilitate indulgentiarum) oſtendas meritò damnari à Bonifacio 8 immò & a ſuis prædeceſſoribus. Antiquorum habet relatio: ꝙ accedentibus ad honorabilem Baſilicā principis Apoſt. de vrbe conceſſæ ſunt magnæ indulgētiæ pctōrum. Nos igitur &c. hmōi indulgentias oēs approbamus authoritate Apoſtolica: & Apoſtolicæ plenitudine pt̄atis oībus accedētibus &c. Hæc ille, de pœnit. & remiſſ. extrauag. com. Vbi religioſos nō excludit, ſed includit p ly oībus (ut patet.) Item a Clem. V I. ad Archiepm̄ Terraconen. eiuſq; ſuffraganeos. Dudū de fratrū noſtrorum conſilio & plenitudine Apoſt. ptātis indulgentiam &c. cunctis Chriſti fidelibus &c. Statuentes ut uniuerſi fideles &c. q uiſitauerint &c. pleniſſimam ſuorū oīum pctōrum ueniā conſequantur. Hęc ille, & recitantur ibidē. Vbi religioſos &c. ut ſupra. Item a quotidianis bullis indulgentiarum, q̄ ab apoſt. ſede emanāt ꝓ ipſorum quibus (ut patet) includuntur & religioſi p ly Chri fidelibus, uel ly oībus utriuſque ſexus Chriſti fidelibus & hmōi.

3 Item meritò damnari ab eodem Leone in eadem bulla eius dānationem particulam. unde ſupra q. 5 ar. 1. app. addendum & q. 14. ar. 1. app. De Luthero ſuperius dixi ly quaſi reuerſus ad ſe &c. qa tanquam ꝙ indulgentias per hoc aliquatenus admiſerit excrucians ſe, id ipſum reuocauit. Vnde ait. Has poſitiones (ut dixi) reuocaui antea rogatuſque, & adhuc rogo oēs tum bibliopolas, tum lectores, ut eā, q da indulgētiis diſputata & ſcripta a me ſunt, exuiant. Neſciebam. n. tū, cū ea laborarē, Papā eē antichriſtum: qui his & ſimilibus opinionibus erroris, (Sathana impellente) orbem perderet Chrianum. Hucuſq; uerba uomitus Lutheri. Verum q; qd ſit de ſua reuocatione tantis maledictis uallata Deus uideat, & iudicet. Catholicis interī nobis ſcire ſufficiat: & ꝙ honor eſt hoi. q ſeparat ſe a contētionibus; & ꝙ oēs ſtulti miſcentur contumelijs, Prouer. 20 Poriò ꝙ Romanus Pōtifex non ſit antichriſtus, quinimò & ꝙ ſit a Chriſto totaliter cōtrarius, oſtenſum eſt manifeſtè ſupra q̄. 21. ar. 1. app. oſtuſ eſt & ualor indulgētiarū & ꝙ (Chro dño ſperā te) orbē ſaluāt Chrianū indulgētiæ ipſę, declaratū. q. 5. art. 1. & 2 & conſequenter, ꝙ nō errores, ſed ueritatis, opera ſunt. Vide Roffenſem contra articulos erroneos 21. & 22. Lutheri.

concl. m

¶ Tertiò habes: quò ꝓ rōne prædicta Leonis, Clemētis. & aliorū Pontificū, ꝓ quanto utilitatē indulgentiarū oſtēdunt ad religioſos extendi, & ꝓbes, & declares, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quò ex iis utiliſſim Angelica doctrina hæredes'a ſetur, et conſolidet. 4

QVÆS. XXVII. ART. II.

K CONCL. Cum indulgētia datur ſub hac cōdōne, ꝙ aliqs aliqd faciat, uel det, ſi illud nō exerceat, indulgētiā nō cōſequitur. 106

¶ NOT. Per hoc, ꝙ Papa dat indulgētias cum afidicta cōdōne, dat intelligere: ꝙ licet ſit Chriſti vicarius gn̄alis, non hēt ptāte excellentiæ in condonando peccata ſolo iuſſu. Sibi. n. Chriſtus hāc propriam reſeruauit 3. par. q. 64. ar. 3. & 4.

¶ PROB. Quia non exiſtente conditione, non conſequitur illud, quod ſub conditione datur.

1m de maiori. Reputatur. ℞. Quantum ad præmium eſſentiale: non quantum ad quoddam accidentale §. Tunc &c. Nam conſequi indulgentiæ effectum, qui eſt remiſſio pœnæ temporalis, computatur inter præmia accidentalia.

¶ NOT. Videnda eſt forma indulgentiarum: quia quandoq; p in non ualentibus eleemoſinam facere aliquid aliud ponit, in quod commutari poſſit.

2m de maiori. Satiſfacere ℞. Per intentionem propriam: non, alterius. §. Tunc &c. Nam indul-

indulgentia non poteſt applicari ad alterum per intentionem A propriam, niſi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipſe applicet &c. ut in litera.

¶NOT. Ex uerbis illis textus ly ſi tñ fieret indulgentia &c. dici uniuerſaliter: q (iuxta mentem Sancti Th.) uidendæ ſunt formæ bullarum, & conſiderandę, antequam de ualore indulgentiarum talium ſic uel ſic iudicetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum indulgentia ualeat ei qui facit.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod indulgentia B non ualeat ei, qui facit, quia facere h indulgentias eſt iuriſditionis, ſed huius in ſeipſum poteſt exercere ea, quæ ſunt* iuriſditionis,* ergo nullus poteſt indulgentiæ a ſe factæ participeps eſſe.

¶2 Præt. b Secundum hoc, ille qui facit indulgentiam, poſſet pro aliquo modico facto, ſibi pęnā remittere omnium peccatorum, & ita impune peccaret, quod ui- C detur abſonum.

¶3 Præt. Eiuſdem h poteſtatis eſt facere indulgentias, & excōicare, ſed aliquis non poteſt excōmunicare ſeipſum, ergo nec indulgentiæ quam facit particeps eſſe poteſt.

SED CONTRA eſt, quia tunc eſſet ipſe peioris conditionis quam alij, ſi ipſe non poſſet uti theſauro eccleſię, quem aliis diſpenſat.

RESPONDEO, Dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua cauſa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in utilitatem Eccleſiæ, & honorem dei uergat. Prælatus autem, cui cura Eccleſiæ utilitatis propagandæ, & honoris diuini propagandi eſt commiſſa, nō habet cauſam, ut ſeipſum ad hoc prouocet, & ideo, m nō poteſt facere ſibi indulgētiam, ſed poteſt uti indulgentia quam pro aliis facit, n quia aliis ſubeſt cauſa faciendi.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quō per rōnem oſtēdas meritò eſſe inſinuatū à Siſto 4. & à Clem. 6. & a Bonif. 8. q indulgentiæ non participātur ab iis, qui non faciūt, qd ibi mandatur. Inſinuatum aūt eſt a Sixto, de pœnis & remiſſ. es transg. commun. Quemadmodū opetoli &c. qui beatorū Apoſt. Petri & Pauli Baſilicas. Lateranenſem quoque & ſāctæ Mariæ maioris almæ urbis deuote uiſitarent omnes & ſingulas indulgentias conſequerentur quas an in Iubilæo prædeceſſores conceſſerāt &c. Verum quia aſorum ſaluti fidelium intēti diuerſas indulgētias plenarias nōnullis eccleſiis, Monaſteriis, & piis locis duximus concedendas, pp quas populorum forſan concurſus ad Baſilicas antedictas retardari, aut ipſius Iubilæi celebritas minui, uel intermitti poſſet cum animarum nō modico detrimento. Nos (nē pp aliarum indulgentiarum hactenus conceſſarum effuſionem annus Iubilæus intermittatur; aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes) omnes & ſingulas plenarias etiam ad inſtar Iubilæi authoritate Apoſtolica tenore præſentium uſq; ad eiuſdem ſedis beneplacitum ſuſpendimus: indulgentiis tamen Baſilicarū & eccleſiarum dictæ urbis in ſuo plenario robore du- D rantibus. Hæc ibi. Ecce q ſummus Pontifex iō aliorum locorum omnium ab urbe indulgentias ſuſpendit pro tpe iubilæi: nē cōcurſus populorum ad urbem pro indulgentia iubilæi conſequēda retardetur: quod non eſſet, ſi uoluntate ſola iubilæi Romæ exiſtentis poſſent eſſe participes, abſque hoc q illuc uſq; de facto hoīes pficiſcerentur. Pro quo ſignificando nota ly cum aīarum nō modico detrimento, & ly aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes. Item a Bonifacio ſupredicto ibidem ſic. Antiquorum &c. ſtatuentes, ut qui uoluerint hmōi indulgentiæ à nobis conceſſæ fieri participes; ſi fuerint Romani, ad minus 30. diebus continuis ſeu interpollatis, & ſaltem ſemel in die; ſi uero peregrini fuerint aut forenſes, ſimili modo diebus 15. ad Baſilicas eaſdem accedant. Hæc ibi. Vbi, quia de facto accedere neceſſarium eſſe ducit uolentibus indulgentiam: iō inter Romanos, & ab extrà uenientes, ſpatium dierum prædictum cum differen- E tia aſſignat. Dat ergo p hoc intelligere Papa: q indulgentiæ non ualent iis, qui conditionem poſitam in forma illarum non ſeruant. Item à Clemente ſupradicto ibidem. Dudum de fratrum &c. quicunque uoluerint indulgentiam hmōi aſſeq. ſi Romani, ad minus 30 ſi uerò peregrini, aut forenſes mō ſimili 15. dieb. ad pdictas Baſilicas accedere teneantur. Hæc ibi. Ea quo die, ut ſupra. Et quia conditiones & formæ indulgentiarum uariari qñq; tangebatur, in rñſione ad 2m, iuxta quarum tñ tenorem quo ad conſecutionem remiſſionis oportere nos regulari, connotabatur: iō p hoc notanda ſunt, q ſubdun ut ab ipſo Clemente ſic. Adiicientes: ut hi etiam, qui p ea pſequenda ad eaſdem Baſilicas accedēt, poſt iter arreptum impediti legitimè, quo minus ad urbem illo anno ualeant peruenire, aut in uia, uel dierum præfato numero non completo, in dicta urbe deceſſerint uerè pœnitentes (ut præmittitur) & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Hæc ibi. Et eſt ratum hoc in bullis additum: iō ſpeciatim ipſum adducere placuit. Tu ergo ſingulas uerbatim (ut art. textus minuit) diligenter ubique conſidera formas.

¶Secundo habes quō per rōnem ſupradicti Pontificum, pro 2 quanto indulgentias iſti prodeſſe dicunt facientibus illa, quæ iniungunt, & intelligas, & declares, & tuearis.

¶Tertio uides, quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina 3 præſens declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXVII. ART. IIII.

CONCL. Qui facit indulgentiā non pōt ſibi eā directè facere, ſed poteſt uti indulgentia, quam pro aliis facit.

¶NOT. Quēadmodū oculus nō pōt ſeipſum uidere: niſi reflexè, puta inſpiciendo ſpeculum. Sicut ergo per hoc, q relucet in alio, uidet ſeipſū: ita per hoc, q authoritas prælati relucet in indulgentiis à ſe datis aliis, pōt prælatus ipſe participare fructū illi* authoritatis ſuę. Videtur ergo facere indirectè indulgētiā ſibi: ad cuius rei differentiam concluſio dixit ly directè.

¶PROB. 1 Quia faciendi ſibi indulgentiam nō ſubeſt cā (cū prælatus ipſe non habeat cauſā, ut pouocet ſe ad hoc, pp quod indulgentiæ dari debent,) & indulgentia debet fieri ex aliqua cauſa (q. 25. ar. 2. in fi. corpor.) 2 Quia (ly ſed poteſt &c.) præſupponitur hoc, tanquàm patens (ut manifeſtat reſponſio ad primum.)

¶Examen. Ly quia aliis ſubeſt cauſa faciendi. Quaſi dicat textus. Non eſt eadem ratio de facere indulgentias aliis, & facere ſibi. Nam, q quis faciat eam ſibi, non ſubeſt cā: q uero faciat aliis ſubeſt cauſa. Patet ergo: q ly quia aliis ſubeſt cā faciendi, nō ſunt uerba pbantia, q aliquis poſſit uti indulgentia data aliis (ut pri- D ma facie uidetur:) ſed ſunt uerba oſtendentia, non eſſe ſimile de facere indulgentiam aliis & ſibi.

¶Ly Prælatus non habet cauſam, ut prouocet ſe ad hoc &c. Lege totum textum: & caue, nè ſenſum falſum pro uero inde accipias. Loquitur ſiquidem textus hic de habere cauſam prouocandi ad aliquem actum &c. per aliquid iuriſditionis eccleſiaſticæ: non autem per aliquid ad perſonam ſuam priuatam pertinēs. Sciendum igitur, q ultimo modo habet cauſam maximè prælatus (cum quanto in gradu ſuperiori, tanto in periculo maiori, uerſetur) ſemetipſum excitandi) ſeu prouocandi ad actus illos bonos. Patet quoque id ab exemplo: quoniam prælati doctiſſimi ſimul & ſanctiſſimi (ut Gregorius primus, & Aug.) per actus proprios ad priuatam ſuam perſonam pertinentes prouocarūt ſe, & non ſemel, ad actus in honorem Dei, utilitatemque eccleſiæ uergentes, puta per orationes, prædicationes lectiones, &c. Quòd ſi dicatur, Prælato commiſſa eſt cura eccleſiæ utilitatis propagā- E dæ & honoris diuini propagandi, & ideo non habet cauſam ut prouocet ſe ad huiuſcemodi actus: aduerte, quòd nimis erratur, cum oppoſitum concludendum ſit. Nam ex eo, quòd prælato commiſſa eſt cura illa, ſequitur: quòd ipſe prouocandi ſe ſic ad tales actus habet cauſam; & maiorem ſane, quàm ſubditi: tum quia debet dare bonum exemplum illis, tum quia debet eſſe ſanctior uniuerſis. Niſi uero ſe in talib. actibus exerceat, neutrū horū efficient, qm hō eſt, & natura hoīs, niſi ſp pouocet ad bonum, pfluit in malum. Cæterum p̄latus non hēt cām pouocādi ſe ad actū bonū p aliqd iuriſdōnis eccleſiaſticæ à ſe in ſemetipſum. Nō n. p̄latus ſeipſum pōt uel a pctis, uel à cenſuris abſoluere, aut aliam iuriſdōnem in ſe exercere (ut ſup. q. 22. ar. 4. patet,) & cōſequēter nō pōt p hanc uiā pouocare ſemetipſū ad actus bonos in honorē Dei & eccleſiæ utilitatem uergentes: ad quos tñ pōt per eādē uiā pouocare alios. Et quare? Rńdetur ex texto, qa p̄lato cura eccleſiæ ppagādæ p iuriſdōnē cōmiſſa eſt, & non ſui. Et iō dr & hēt cām ad hoc, ut pouocet ſubditos p iuriſdōnē ſibi collatam

Vtil. p S. Eccl. &c.

*Sup. q6. 22 ar. 4. I arg. ſed contr.

*Vt ibidē dictū eſt.

ad aliquem actum in eccleſiæ utilitatem honoremque Dei urgentem: & non habere cauſam, ut prouocet ſe ad hoc, .i. ad talem actum per iuriſditionem illam ſuam. Sic ergo ſecundum planiſſimam conſequentiam concludendum reſtat (ut concludit) q̃, cum facere indulgentiam ſit actus iuriſdōnis, prælatus non poteſt ſibimet facere indulgentiam.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ actus iuriſditionis non poteſt in ſeipſum exercere, ſed eis, quæ authoritate iuriſditionis dantur aliis, poteſt etiam prælatus uti, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus: ſicut etiam ſacerdos ſibi Euchariſtiam accipit quam aliis dat: * & ita etiam Epiſcopus poteſt accipere ſibi ſuffragia eccleſiæ, quæ aliis diſpenſat: quorũ effectus immediatus eſt remiſſio pœnæ p indulgentiam, & non iuriſdōnis. G

AD SECVNDVM patet ſolutio ex dictis. *

AD TERTIVM dicendum, q̃ excommunicatio profertur p modum ſniæ, quam nullus in ſeipſum ferre poteſt, eo quòd in iudicio non poteſt idem eſſe iudex, & reus. Indulgentia autem non per modum ſententiæ; ſed per modum diſpẽſationis cuiuſdam, quam homo poteſt facere ad ſeipſum. H

QVAES. XXVIII.

De ſolemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuiſa.

CОnſequenter conſiderandum eſt de ſolemni ritu pœnitentiæ.

Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum aliqua pœnitentia poſſit publicari, uel ſolemnizari.

¶ Secundo, Vtrum ſolemnis pœnitentia poſſit iterari.

¶ Tertio, vtrum publica ſit pœnitentia imponenda.

¶ *Corollarium*. Ergo poteſt prælatus, imò & debet prouocare ſe ipſum ad hoc opus bonum, ſ. ad quæſendam remiſſionẽ ſuorum delictorum (ut patet:) ſed non poteſt prouocare ſe ad hoc, ex ſuæ iuriſdōnis uſu in ſeipſum. Et ſic intendit textus per ly non habet cauſam, vt ſeipſum prouocet ad hoc. Adeo q̃ per ly hoc (ubi tota difficultas conſiſtit) non intelligit S. Th. opus bonum præciſè (ut ſupſicienter ꝓbatus eſt:) ſed opus bonum ꝓueniẽs ex uſu iuriſdōnis ſuæ in ſeipſum. Ad cuius intelligentiam aperiẽdam prædixerat in maiori textus, q̃ aliquis per indulgentiã prouocatur ad actum bonum: & non dixit abſolute, q̃ indulgentia debet ex aliqua cã dari ad hoc, q̃ aliqs prouocetur ad actum bonum. Quare appoſuit expreſsè ly p indulgentiam? Certè poterat faciliimè (ut patet) ex contextu ſubintelligi: & D. Th. magnæ, pro more ſuo, ſtudebat breuitati. Dicẽdum ergo, q̃ appoſuit uigilanter expreſsè ly per indulgentiam: ut ſcires, quod poſtea referendum in minori eſſet per ly ad hoc. Quaſi per appoſitionem talem tibi tacitè dixerit. Cum ueneris ad minorem, & ibi uideris ly ad hoc, tu referes illud ad actũ aliquem per indulgentiam (qđ eſt iuriſdō prælati) factum in honorem Dei & utilitatem eccleſiæ: non autem referes illud ad actum aliquem factum in honorem Dei, & utilitatem eccleſiæ, dimittendo ly per indulgentiam (.i. iuriſdōnem prælati.) Sic.n. & diceres omnino falſum (ut ſup. in exam. patuit) & non referres totum medium in propoſitione maiori poſitum. I

*In 3. p. q. 82.

*In corp. ar.

*Supra q. 22. ar. 4.

1m maior. Nullus in ſeipſum poteſt exercere ea, quæ ſunt iuriſditionis. ℞. poteſt tamen uti eis, qui authoritate iuriſditionis dat aliis. §. Vt patet in textu ab exẽplo de ſacerdote Euchariſtiam adminiſtrante. Tunc nihil &c. Nam, quando indulgentiis datis aliis utitur, non exercet iuriſditionem in ſeipſum: ſed accipit effectum indulgentiæ datæ, qui effectus eſt remiſſio pœnæ.

¶ *Corollarium*. Negare ergo, q̃ prælatus poſſit uti indulgẽtiis a ſe datis eſſet negare ipſum poſſe recipere effectum indulgentiarum illarum: qđ clarè apparet falſum per hoc, q̃ dare indulgẽtiã & recipe effectum indulgentiæ eſt ualde differens. Ex eo.n. q̃ nullus hẽt iuriſdōnẽ ſup ſe, ꝓuenit, q̃ nõ põt ſibi ipſi dare indulgẽtiã: ex eo aũt, q̃ indiget remiſſione pœnæ, fit, q̃ põt recipe effectũ indulgentiæ. Ex diuerſis uero cauſis eundẽ effectũ uelle ꝓducere, non eſt bñ conſonũ. Et ideo ſtat, q̃ ex iſta cã, qua nullus hẽt iuriſdōnẽ ſuper ſe, non ſequatur, q̃ non poſſit uti indulgentiis à ſe datis, ſicut ex ea ſequebatur, q̃ non poterat ſibi ipſi facere indulgentias. Ruſus. Eadem rõne ſtat: q̃ ex iſta cã, qua eſt indigẽs remiſſione pœnæ, non ſequitur, q̃ poſſit ſibi facere indulgentias, ſi cut ex eadem ſequebatur, quod poterat uti indulgentiis ipſis. K

2m de antecedente. Secundum hoc ille, qui facit indulgẽtiã, poſſet: ꝓ aliquo modico facto ſibi pœnã remittere oium pctõrũ. ℞. Negatur hæc §. Dictum eſt.n. hic, q̃ requiritur cã, ad dandum indulgentias: & ar. 2. q̃ requiritur eum eſſe in charitate (qd nullus ſcit ꝓ certo,) tum ſeruare ea, q̃ ꝓ indulgentiis indicuntur, ad recipiendum illas. Ex conſequenti igitur non pro modico facto pœna remittitur Prælato: etiam ſi (ut uerum eſt) poſſit uti indulgẽtiis a ſe datis aliis.

¶ NOT. Adde; q̃ ſi qs, uerũ prælatus, ſciẽs indulgẽtias fore largiẽdas, ſiue a ſe, ſiue ab aliis Prælatis, peccaret ſub ſpe recipiẽdi poſtmodũ ueniã ꝑ illas, ſæpenumero falleretur: qa intẽtio dantiũ indulgentias non eſt, ut aliqs ſic abutatur illis, ut qa ſpes illa ſua fieret quodãmõ illi in pctm̃, inquantum libertas peccandi fomentum ſubminiſtraret. Quòd aũt intẽtio dantium indulgentias nõ ſit, ut quis ſub ſpe illarum delinquat, patet: qa in multis indulgẽtiis (quaſi per has deſ forma intelligẽdi ſic oẽs alias.) exprimitur manifeſtè, q̃ ſi qui ſub ſpe ueniæ illarũ peccauerint, tunc ei indultũ ſale non proderit. Id qđ a ſimili uf innuere uoluiſſe Conc. Cabil. 2. c. 36. ubi dicit. Quidã ex induſtria peccantes ꝓ eleemoſynarũ largitionẽ, quãdã ſibi promittunt impunitatẽ. Eleemoſina extinguit pctã, ſed ea q̃ aut neceſſitate, aut caſu, aut qualibet ſiũt fragilitate: ea uero, q̃ ex induſtria, aut cuiuſlibet libidinis explendæ cã ideirco fiunt, ut eleemoſynis redimantur, nequaq̃ eis redimi pñt: quia, q̃ hoc ꝑpetrant, uẽt Deum mercede cõducere, ut eis īpunè peccare liceat. Non ergo quis ideircò peccare debet, ut eleemoſynã faciat: ſed ideo eleemoſinam facere dẽt, quia peccauit. Hæc ibi. Dic ergo tu ex illo Concilio ad propoſitum: & q̃ peccans ſub ſpe indulgentiarum, uſ Deum mercede conducere uelle, ut impunè peccet. (Qua propter illi non proderunt indulgentiæ ipſæ:) & quòd quis peccare non debet, ut indulgentias recipiat, ſed ideo indulgentias debet recipere, quia peccauit.

Memorãda, pro uenia, uel nõ uenia, pctõrum, uerba Conc.

3m de maiori. Eiuſdem præſtis. ℞. Diuerſo mõ exercitæ: non, eodẽ mõ. §. Tunc &c. ut patet in textu. Nam unus & idem poteſt & diſpenſare aliquid aliis & ipſa re diſpenſata uti; ſed unus & idem non poteſt eſſe iudex & reus: & conſequenter, quod fit per modum diſpenſationis, põt uenire in uſum illius qui diſpenſat, quod uero fit p modũ ſniæ iuriſditionalis, non poteſt cadere ſuper ipſum ferentem ſniam.

APPENDIX.

EX art. habes. ¶ Primo: qñ ꝑ S. Th. oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a Papa Bon. ſ. 8. quod ſuperior & non põt ſibi indulgentiam facere & põt uti indulgentia a ſeipſo aliis conceſſa. Hoc autem tunc ab eo inſinuatum eſt, qñ de reg. iur. in 6. 45. reg. dixit. Inſpicimus in obſcuris, quod eſt uériſimilius: uel, quod plerunque fieri conſueuit. Hæc ibi. Quis nũc neſciat, eſſe uériſimilius, quòd quis non poſſit ſibiipſi facere indulgentias, qñ in ſemetipſum non habet iuriſdōnem? Vide q. 22. ar. 4. Quis etiam neſciat: id (q. ſ. quis ſibiipſi fecerit indulgentias) nec plerunque factum, imò nec unquam fieri conſuetum? Quòd uero indulgẽtiis à ſe datis aliis poſſit quis uti: ſcimus eſſe conſuetum, noſtris que temporibus & e Romanis & ab alienigenis ſæpè uiſum: qđ ſanctæ memoriæ Pius Quintus ordinis Prædicatorum indulgẽtiis a ſeipſo collatis eccleſias uiſitando utebatur, quibus, & aliis, ſuis orationibus rempublicam Chriſtianam eſt faucibus Turcarum. 1571. (Deo duce) mirabiliter liberauit: ac de hoſte proſtracto mirabiliter triumphauit. Nec debes ex eo, quòd non poſſunt ſibi indulgentias prælati facere, inferri, quod eis à ſe datis non poſſint uti: quoniam huic deductioni obſtare ſe innuit Bonifacius idem: quando per 17. regulam iuris inquit. Vtile, non debet per inutile uitiari. Hæc ibi ſupra. Vtilitas ergo, quæ ex indulgentiis ꝓuenit, non debet in diſpendium negatiuum prælatorum uitiari ꝑ hoc, q̃ ipſi ſibi inutiliter .i. nequaquam, põt facere indulgentias. ¶ Secundò habes, quomodo per S. Thomam antedicta Bonifacij, pro quanto prælatos ſibi negat poſſe facere indulgentias, ut que datis aliis poſſe uti affirmat, & intelligas, & probes, & defendas. ¶ Tertiò uides quomodo vicisſim ex ſis Thomiſtica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur.

2 Vnl. ꝑ 9. Eccl. &c.

Pius V. Põt. Max.

QVÆST. XXVIII. ART. I. A

1 CONCL. Aliqua pœnitentia debet eſſe publica, & ſolemnis.

¶PROB. Quia 1. publicum, & 2. grauiſſimum ſcęlus, & 3. terror aliis incutiẽdus, & 4. Leuamen à deſperatione generum peccatorum, hoc requirit (vt dabitur omnib. per ordinem in textu patet).

¶NOT. Ex primo medio probationis dicas; peccatum eſſe morbum, ex quo pœnitentia eſt medicina: & pœnitentiam eſſe aliquid ſecundũ ſe amatum, ex quo illa eſt medicina. Ex ſecundo medio dicas quòd multa miſericordia ſimul, & iuſtitia fit peccatori, dum confuſione in præſenti ſeculo punitur. Iuſtitia quidem, quia redditur ei quod meretur: Miſericordia verò, quia pœna minori (hæc eſt ſeculi præſentis) recompenſatur maior (hæc eſt purgatorij pœna). Ex tertio medio dicas; quòd ſi publicæ pœnitentiæ canonum peccatoribus aſſignatæ infligerentur pro diuerſitate criminum; tunc non tot à multis paſſim tantæque blaſphemię, homicidia, omnis fere generis impudicitiæ ac cætera huiuſmodi abſque fræno, & (quod peius ẽ) quaſi per riſum committerentur, & tandẽ ex his veluti vijs ad tantum malum proportionem non caderetur in hæreſim. Rurſus. Ex multiplicatione tot criminum propter totalem publicæ pœnitentiæ abſentiã commiſſorum cognoſce ceu ab oppoſito verum ſit illud tertiũ medium, ſcilicet quòd talis pœnitentia ſit alijs ad terrorem. Confirmatur à Papa Gelaſio vniuerſaliter hoc in decretis. 2. q. 7. qua propter. Tranſgreſſionis aliud fiet cæteris incendictio delinquendi.

ᵃTh. in 4. d. 14. q. 1. ar. 5. q. 1. ſeq.

ᵇQuęſt. 11. ar. 1.

ᶜId habẽt Aug. li. 3. hipogno. amendi illius, to. 7.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel ſolemnizari.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pęnitentia publicari vel ſolemnizari, ᵃ quia nõ licet ſacerdoti etiam mętu peccatum alicuius confiteri, quantũcunque publicum: ſed per pęnitentiam ſolemnẽ publicatur peccatum, ergo non debet ſolemnizari.

B

¶2 Præterea. ᵇ Iudicium eſſe ſecundum conditionem fori: ſed pœnitentia eſt quoddam iudicium quod in foro occulte agitur, ergo non debet publicari vel ſolemnizari.

C

¶3 Præterea. Omnes defectus pœnitentiæ renocat ad ʰ pfectũ vt Ambro. ᶜ dicit, ſed ſolẽnizatio facit contrariũ: quia pœnitentem multis defectibus innectit, nõ enim laicus poteſt poſt ſolemnem pęnitentiam ad clericatũ promoueri, nec clericus ad ſuperiores ordines: ergo pęnitentia non eſt ſolemnizanda.

D

SED CONTRA. Pęnitentia eſt quoddam ſacramentum: ſed in quolibet ſacramento ſolemnitas quædam adhibetur, ergo, & in pœnitentia adhiberi debet.

Præterea. Medicina debet reſpondere morbo, ſed peccatũ quandoq; eſt publicum, quod multos ad exemplum peccandi tranit, ergo, & ᵃ pœnitentia, quę eſt medicina eius, debet eſſe publica, & ſolemnis, qua multi ædificentur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ᵐ aliqua pœnitentia debet eſſe publica, & ſolẽnis ⁿ propter quatuor. Primo, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima confuſione in hoc mundo etiam eſt dignus, qui grauiſſimum ſcelus commiſit. Tertio, vt alijs ſit ad terrorem. Quarto, vt ſit ad exemplum pęnitendis, ne deſperent, qui in grauib. peccatis detinentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacerdos non reuelat confeſſionem talem pęnitentiam iniungendo, quamuis ſuſpicio oriatur illũ aliquod enorme peccatum commiſiſſe. Non enim culpa pro certo ſcitur ex pęna, ᵒ quia quandoque aliquis pęnitentiam pro alio facit, ſicut legit in Vitis Patrũ de quodam, qui ut ſocium ſuum ad pęnitentiam prouocaret, ipſe cũ eo pœnitentiam egit: Si autem ſit peccatum publicum, ipſe pęnitens exequendo pęnitentiam confeſſionem à ſe factam manifeſtat.

AD SECVNDVM dicendũ quòd pęnitentia ſolemnis, quantũ ad iniunctionem, non exit forũ occultum, quia ſicut occulte quis confitetur, ita occulte ei pęnitentia iniungitur, ſed executio exit forum occultum, & hoc non eſt inconueniens.

AD TERTIVM dicendũ, quòd pęnitentia quàmuis reuocet

E

Hæc ibi. Ex quo patet, quòd pœna unius debet eſſe emendatio alterius: ut inſinuatur in litera præſenti. Ex quo etiam diluitur in contrarium ut ſupra. Ex quarto demum medio dicas; quòd videntes pęnitentiam fieri de magnis peccatis inferũ intra ſe, quòd de huiuſmodi peccatis poteſt eſſe ſpes veniæ. Et hinc rurſus dices; quòd nulli quantumcunq; magno peccatori denegatur pęnitentia, quia de nullo eſt deſperandum. Si. n. de illo deſperaretur, quòd ſcilicet poſſet peruenire ad remiſſionem tãtorũ ſuorũ ſcelerũ: tunc pœnitẽtiæ ei pro remedio nunciaret.

1ᵐ minor. Per pœnitentiam ſolemnem publicatur peccatum ℞. negat iſta. §. loquẽdo ſ. de publicatione peccati cõtra ſigillũ cõfeſſionis. q. 1. ar. 1. dictũ eſt illẽte. Nõ. n. ſacerdos reuelat confeſſio.. ẽ talẽ pęnitentiã iniungendo, quis &c. ut in textu. D. et ly loquendo de reuelatione cõtra ſigillũ quòd ſi publicatur ſpãliter peccãtũ, publicatur ab eo qui talẽ pœnitentiã egit ex eo quòd peccatum illius antea fuit publicè factum.

A ¶Corollarium. Ex reſponſione ergo dicitur, quòd peccatũ ſiue ſit antea ſecrete factũ, ſiue publicè, nunq̃ à ſacerdote talẽ pęnitentiã iniungere manifeſtatur ſpãliter. Non primũ tũ quia ſuſpicio non eſt ſufficiẽs cã ad manifeſtandũ illud, tũ quia ex effectu viſo, quòd à diuerſis cauſis procedere põt nõ licet pro certo inferre vnã illarũ cãrũ determinatè. Nõ. pœnitentiæ à cauſis diuerſis p cedere põt: poena à voluntaria ex ſe ſola aſſũ ptione; & hoc vel pp expiãdũ pctm cõmiſſũ aut à ſe aut ab alio factũ; vel pp excitandũ eos proximorũ aut ad fugiẽdũ peccata tã q̃ pęnã grãdẽ ſecũ trahentia, aut ad diligendũ magis Deũ, proq; eius amore honores mundi ſeu n. lipẽſiones cõtẽnendũ, (ſicut in ſeipſis publicè pęnitẽte videt): vel pp maius meritũ ob ſuã illã humiliationem apud Deũ acquirendũ; vel pp cõfigurandum ſe prædicatori Chriſto Dño, qui ſãtus ob noſtri amorẽ ſępenumero libentiſſime pertulit ignominias cõtumelias, varijque generis cõfuſiones. Cũ igitur pœnitentia hui⁹ hõis publice q̃ videt, (& quòd eſſet illa cũ oib. ſuis exterioribus conditionib. quæ à ſacris canonibus pro tali vel tali crimine ſtatuta ẽ) ex cauſis pdictis, atque alijs multis procedere poſſit: nõ putaũ ego iure dicere, quòd p hãc pœnitẽtiã ẽt millies viſã reuelata ſit mihi hui⁹ hõis cõfeſſio vel pctm à cõfeſſore illius. Q̃d ſi diceres, neſcio ad cui cã qm ſcit ẽ tẽ p cãm cognoſcere (t. ſecũdũ philoſophũ poſter.) & huius pœnitẽtiæ q̃ nã ſit cã, determinata neſcio (ut ex dictis nũc cuilibet, vel mediocriter, intelligẽti patet.)

ᵐConcl. me.

ⁿDe pęn. d. 1. c. 86. poſt med. & l. 5. decre. ti. 38. c. 1.

2ᵐ de maiori Iudicium. ℞. quantũ ad iniunctionẽ: non ſemper, quãtũ ad executionem. §. Tunc nihil &c. Nam pœnitẽtia ſolemnis quantũ ad &c. ut in textu.

ᵒSupra q. 13. ar. 2.

3ᵐ Ex Ambroſio Renocat ad perfectum. ℞. reſtituẽdo in priſtinam gratiam: nõ ſemper, in priſtinam dignitatem. §. Tunc nihil &c. Nam quòd laicus poſt pœnitentiam ſolemnem non poſſit ad clericatum promoueri, nec clericus ad ſuperiores ordines pertinet ad dignitatem eccleſiaſticam: & conſequenter non infringit propoſitum Ambroſij; quod eſt de reſtitutione in gratiam Dei.

¶NOT. Laicũ poſt pœnitẽtiã ſolẽnẽ nõ poſſe promoueri ad ordines ẽt minores dicit Cõcil. Nicænũ, & Siricius Papa: ut recitatur in decretis diſt. 50. canones & c. illud. Quòd aũt diſpenſatiuẽ poſſit ad minores tñ, dicit Concil. Toletanũ. ibi. c. placuit. Quòd clericus nõ ad ſuperiores; Conciliũ Hilerdenſe. ibi. c. hi qui altario. Quòd epũs tales ordinans priuetur. (vt in textu) dicit Cõ. 1. Carthag. ibi c. ex pœnitẽtib. Quòd poſt pęnitẽtiã de fornicatione nõ uxorẽ ducẽt (ẽ fortiori) Papa. Leo. ut recitat ibi 33. q. 5. c. 12.

A P-

oēs defectus reſtituendo in priſtinam gratiam, nō tamen reſtituit in priſtinam dignitatem: & ideo etiam mulieres poſt peractam pęnitentiam de fornicatione non uelantur, quia dignitatē virginitatis nō recuperāt. Et ſimiliter poſt publicam pęnitentiam peccator non redit ad hāc dignitatem, ut poſſit ad clericatum aſſumi, & Epiſcopus talem ordinans poteſtate ordinādi priuari dēt, * niſi forte neceſſitas Eccleſiæ id expoſcat, aut conſuetudo, tunc enim diſpenſatiue recipitur ad minores, nō aût ad ſacros. Primo, propter dignitatem ordinum iſtorum. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio, propter ſcandalum vitandum, quod poſſet in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorū, Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſolemnis pœnitentia iterari poſſit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolēnis pœnitentia iterari poſſit. Sacramenta enim, quæ caracterem non imprimunt, cū ſua ſolemnitate [h] iterantur, * ſicut Euchariſtia, & extrema unctio, & huiuſmodi, ſed pœnitentia nō imprimit characterem, ergo cum ſolemnitate iterari debet.

G ¶ 2 Præterea. Pœnitentia ſolemnizatur propter grauitatē, & manifeſtationem peccati, ſed poſt peractam pœnitentiā contingit ſimilia peccata committere, vel etiam grauiora, [h] ergo ſolemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

H SED CONTRA, Solemnis pœnitentia ſignificat eiectionem primi hominis de Paradiſo, ſed hæc tantum ſemel eſt facta, ergo, & pœnitentia ſolemnis tantum ſemel debet fieri.

RESPONDEO, Dicendum, q̄ [m] ſolemnis pœnitentia iterari non debet [n] propter tria. * Primo ne ex iteratione vileſcat. Secundo, propter ſignificationē, * quia eſt figura expulſionis hominis de paradiſo, quæ ſemel eſt tantum facta. Tertio, quia ſolemnizatio eſt quaſi quędā profeſſio perpetuo pœnitentiam conſeruandi, & iteratio ſolemnitati reſiſtit. I * Si tamen poſtmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, ſed pœnitentia ſolemnis iterum ei iniungenda non eſt. ¶

APPENDIX.

Vuil. p S. Eccl. contra er. &c.

EX articulo habes ¶ Primo: quomodo per rationem latè [1] rimas à fontibus errorem Catharorum (ut refert Cardinalis Turre cremata, de eccleſia lib. 4. cap. 15.) dicentium, quòd non eſt pœnitendum de peccatis. Adeo enim eſt de peccatis pœnitendum: ut etiā (ſi opus ſit) pœnitentia ſolemnis & publica non recuſetur de illis, ſecundum articulum præſentem.

a ¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas ipſum meritò damnari à &c ut ſupra. q. 15. ar. 1. & q. 16 articu. 1. appen. Item a Concilijs omnibus, qui de pœnitentia publica tractarunt illam approbando: ut ſunt ſequentia. Scilicet Concil Rhemenſe ca. 31. ut diſcretio ſeruanda ſit inter pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent. Hæc ibi. Item Concil. Maguntinum 2m. ca. 31. Modus tempusque pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, &c. Qui publicè peccat, oportet, ut publica mulctetur pœnitentia; & ſecundum ordinem canonum pro merito ſuo, & excommunicetur, & reconcilietur. Pœnitētes uero non iam expletionem conſtituti temporis, quam facinoris remiſſionem deſiderent; nec eis ſufficiat ſi à quorundam rerum perceptionib. abſtineant, niſi ſe etiā a noxijs delectationibus ſubtrahant; declinantes autem à malo faciant bonum, inquirant pacem, ac ſequātur illam. Hæc ibi. Item Concil. Toletanum primum, qui ſint pœnitentes huiuſmodi, oſtendens c. 2. dicit. Eum verò pęnitētē dicimus, qui poſt baptiſmum aut pro homicidio, aut pro diuerſis criminibus grauiſſimiſque peccatis publicam pœnitentiā gerens, ſub concilio diuino fuerit reconciliatus altario. Hæc ibi. Item à Clemente Primo lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum c. 42. Pœnitentes, quouſque pęnitētiæ fructum non oſtenderint permittimus eccleſiam ingredi, quo uerbum audiētes funditus K non intereant; non habeāt aūt comunionem orationis, ſed diſcedāt poſt lectionem legis prophetarum & Euangelij, ut per diſceſſū meliores euadant in vitæ conſuetudine, ſtudentes ad cōuentus quotidie uenire, & precibus operā dare, quò & ipſi recipi ualeāt & ij qui uident compungantur, cautioresq; fiant uerentes, ne in ſimilia incidant. Hæc ibi. Ecce: q̄ à tpe Apoſtolorum incepit ritus pęnitentiæ publicæ, & ad ſui met peccatoris recognitionē, & ad aliorū terrorē. Item Concil. Turonicū primum c. 8. Siquis verò poſt acceptā pęnitentiā, ſicut canis ad uomitū, ita ad ſeculares illecebras, derelicta pęnitentia, fuerit reuerſus, à coīōna eccleſiæ, uel à conuiuio fidelium extraneus habeatur: quò facilius & ipſa compunctionem per hanc confuſionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo. Hæc ibi. Ecce q̄ duplex bonū operatur pœnitentia publica. Item Concil. Cabilonenſe ſecundū uolens publicam pęnitentiam iam obliteratam renouare, c. 25. ait. Pœnitentiam agere iuxta antiquam canonum conſtitutionem F in pleriſque locis ab uſu receſſit, & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo ſeruatur: impetretur adiutorium à domino Imperatore, qualiter ſiquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & ſecundum ordinem canonum pro merito ſuo excōmunicetur, & reconciliatur. Hæc ibi. Iam Concil. Trid. eſdem uolens in uſum reducere, ſeſſ. 24. c. de refor 8. air. Apoſtolus monet, publicè peccātes palam eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos, commotoſq; fuiſſe non ſit dubitandū; huic condignam pro modo culpæ pœnitētiam publicè iniungi oportet: ut quos exēplo ſuo ad malos mores prouocauit, ſuæ emēdationis teſtimonio ad rectam reuocet uitam. Hæc ibi.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem [3] oſtendas, prædicta Patrum, ac Apoſtoli dicta, pro quanto pœnitentiam publicam approbant dari, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſ [4] ſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

*Aug. epi. 50. ad Bonif. & hī I decr. d. 50. c. 59. 26. & ibi. a. 56. & 61 & in Cōc. Cartha. 4° a. 68. & in Cōc. Agaten. c. 9. Hebeſ in Cōc. Tol. 2. c. 2. & I decr. d. 50. c. 70.

De pœnitentia publica ei*. que maxima utilitate.

*1. p. q 16 ar. 10.

QVÆST. XXVIII. ART. II.

CONCL. Solemnis pœnitentia iterari non debet.

¶ PROB. Quia & timor 1. ne uileſcat, & 2. figura expulſionis de paradiſo, & 3. ſolēnizationis ſignificatio id oſtendit (ut de his tribus per ordinē patet in texto.)

¶ NOT. Quòd ſolēnizatio, ſignificet quandam perpetuitatem conſeruandi id, q̄ ſolēnizatur, patet p hoc q̄ uotū ſolēne nec in ordine ſacro; nec in monachatu iterat̄. In ordine. n. ſacro emittit̄ uotū caſtitatis, ſicut & in pfeſſione monachorū: & utrūq; q̄a ppetuū eſt, mō dicto, nūq̄ reiterat̄. Licet. n. aliq̄s clericus uel monachus poſt uotū huiuſmodi peccet aliq̄ñ, ſi tñ ab hoc ſolēne illud uotū reiterat: q̄uis de fractiōe uoti doleat, & uotū ipſū aliq̄ñ ſolitariè cōfirmet.

CONCL. 2a. Ei q̄ pęnitentiā ſolemnē egit, ſi aliq̄ñ peccet peccato, cui pęnitentia ſolemnis debeat̄, non clauditur locus pœnitētiæ: ſed pœnitentia ſolemnis iterum ei iniungenda non eſt.

¶ NOT. Vide quam ſit ſimile, quod dicitur nunc de pœnitētia ſolemni ad id, quod in not. præmiſſa dicebatur de uoto ſolēni. Sicut. n. illi tranſgredienti uotum caſtitatis non iniungebatur iterum neceſſitas ad emittendum uotum ſolemne, ſed ſufficiebat pœnitentia priuatim facta, ita huic, qui iam pœnitentiā ſolemnem egit propter peccatum nonum eiuſdem ponderis non denuo imponitur ſolemnitas pœnitentiæ, ſed ſufficit priuata.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarum, ſupponitur.

¶ NOT. Quòd meritò p̄ſupponatur pars anterior cōcluſionis patuit multotiēs ex ſupradictis; ubi oſtenſū eſt; q̄ q̄diu hō viuit pōt agere pœnitētiā de peccato ſuo; nec de ullo peccatore unq̄ deſperandum. Et hoc eſt; quod in tex. dicitur ly non clauditur ei locus pœnitentiæ. Quod autem poſterior pars meritò ſupponatur, patet ex probatione concluſionis primæ.

*Concil. m. *Aug. epi. 54. ad Maced. to. 2. & hī d pœ. d. 3. c. 22. & 4. ſent. d. 14 § B. & in decre. d. 50. c 63. *Decr. d. 50. c. 65. 109 Concil. p.

1m de maiori. Cum ſua ſolemnitate iterantur. ℞. Iteratione non repugnante ſolemnitati: non autem iteratione repugnante ſolemnitati. §. Tunc nihil &c. Nam licet pœnitentia non imprimat characterem, & conſequenter ratione characteris non poſſit impediri, quin ſolem-
2 nis pœnitentia iteretur: tamen iteratio repugnat eius ſolemnitati, & ideò ratione hac impeditur, nè poſſit iterari. Peccat ergo argumentum fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam: quoniam arbitratus ſe oſtendit, cauſam non reiterationis pœnitentiæ cum ſolemnitate ſua eſſe characterem aliquem impreſſum; & tamen vera huius cauſa non ille ſed repugnantia talis iterationis ad ſolemnitatem, eſt. Talis, inquam iterationis: quoniam non omnis iteratio repugnat ſolemnitati. Nam (vt in textu dicitur) in ſacramentis illis, in quibus ſolemnitas operatur. i. in quibus nos operamur ſolemnitatem, iteratio ſolemnitati non repugnat. *(In corp. huius ar.)*

¶ NOT. Quid ſit ſolemnitas, quæ iterationi repugnat, & quæ iterationi non repugnat; accipere potes ex corpore articuli, vbi dicitur ly iterò, quia ſolemnizatio &c. & vtranque diffinire ſic. Solemnizatio iterationi repugnans eſt illa, quæ eſt quaſi quædam profeſſio conſeruandi perpetuò aliquid. Item ſolemnizatio iterationi non repugnans eſt illa, quæ non adhibetur ad ſignificandum profeſſionem conſeruandi perpetuò aliquid, ſed ad aliquem alium finem. Hinc votum in profeſſione religionis emiſſum dices eſſe ſolemne, ita quod non debet reiterari: & proceſſionem tot millium concurſu populorum, cum tot idem luminaribus accenſis, maximo clero, diuinis laudibus modulatiſſimè reſonantibus, in aſſociando ſupremum omnium ſacramentorum factam dices eſſe ſolemnem, ita quod reiterari debeat, ſi inſpiciatur ad extrinſecam ſolemnizationem; vtique maior eſt hæc ſecunda; ratione numeri tùm populorum tùm luminum, tùm clericorum, tùm laudum diuinarum: & ideo minus iterabilis videbitur ex hoc, quàm illa prima. Si verò inſpiciatur ad diffinitionem præmiſſam ſolemnitatis, totum oppoſitum diceres. Quare? Quia ſolemnitas, quæ in voto religionis attenditur, eſt quædam profeſſio conſeruandi perpetuò aliquid, illud, quod tunc ſeruandum promittitur: ſolemnitas verò illa, quæ diuiniſſimo altaris ſacramento adhibetur, eſt quoddam proteſtatiuum magnitudinis incomprehenſibilis rei, quæ ibi realiter exiſtit, itaque reuerentiæ ac deuotionis erga tantam rem excita-

*Vt patet ex concil. Agath. c. 11. & in decret. d. 50. c. 64.

*Hæc habetur in decretis d. 50. c. 65 incipit In capite.

tiuum; Et ad hunc duplicem finem ſubordinatur, quorum neuter iterationi repugnat, immo vterque laudabiliter iteratur. Nec obſtat, quod fides noſtra de realiſſima Chriſti exiſtentia in hoc ſacramento, noſtraque deuotio ac reuerentia ad ipſum debeant perpetuò conſeruari: quia in diffinitionibus ſolemnitatis iam dictis, formaliter & præciſè ſiſtendum eſt, ſi differentiam vnius ſolemnitatis ad aliam cognoſcere volumus.

2m cóncluſio.

Ergo ſolemnis pœnitentia iterum debet adhiberi ℞. Niſi iteratio repugnaret ſolemnitati eius. §. Tunc nihil &c. Nam iteratio repugnans ſolemnitati pœnitentiæ, licet non repugnet pœnitentiæ: vide ad 1m & no. ſeq.

*Al. cap.

A

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis ſacramentis, in quibus ſolemnitas operatur, iteratio ſolemnitati non repugnat, vt eſt in propoſito, & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quod quamuis ratione criminis deberetur ſibi eadem pœnitentia; tamen ſolemnitatis iteratio non competit propter prædictas* cauſas.

ARTICVLVS III.

Vtrum pœnitentia ſolemnis ſit imponenda mulieribus, clericis, à quocunque ſimplici ſacerdote.

AD TERTIVM ſic procedit. Videtur quod mulieribus non ſit ſolemnis pœnitentia imponenda.* Quia vir, cui imponitur ſolemnis pœnitentia, debet comà abijcere: ſed hoc non competit mulieri, vt patet ad Corinth. 2. ergo non debet agere ſolemnē pœnitentiam.

¶ 2 Item. Videtur quod clericis ſit imponenda; quia imponitur propter grauitatem delicti: ſed idē peccatú grauius eſt in clerico, quàm in laico, ergo magis debet imponi clerico, quàm laico.

¶ 3 Item. Videtur quòd à quolibet ſacerdote poſſit imponi. Quia abſoluere in foro pœnitētiali eſt eius, qui habet claues: ſed ſimplex ſacerdos habet claues, ergo poteſt eſſe miniſter huiuſmodi pœnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, quod omnis ſolemnis pœnitētia eſt publica, ſed non conuertitur. Pœnitentia enim ſolemnis hoc modo fit.* In capite Quadrageſimæ præſentant ſe cum presbyteris ſuis Epiſcopis ciuitatum ante fores eccleſiæ ſacco induti, nudis pedibus, vultibus dimiſſis, coma depoſita, & eis in eccleſia introductis, Epiſcopus cú omni clero ſeptem Pſalmos pœnitentiales dicit, & poſtmodum
B eis manum imponit aqua benedicta aſperſa, & cinerem capitibus ponit, *cilicio colla eorú operit, & denunciat eis lachrymabiliter, quòd ſicut Adam eiectus eſt de paradiſo, ita ipſi de Eccleſia eiiciuntur, & iubet miniſtris vt eos ab eccleſia pellant, clero eos proſequente cum hoc Reſponſorio, In ſudore vultus tui, &c. In cœna autem domini quolibet anno a ſuis presbyteris
C in Eccleſia reducuntur, & erunt ibi vſque ad octauas Paſchæ, ita tamen quod non communicabunt, nec pacem accipient, & ſic fiet quolibet anno quouſque aditus eccleſiæ eſt eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reſeruatur Epiſcopo ad quem ſolú ſpectat ſolemnis pœnitentiæ impoſitio.* Poteſt autem imponi viris, & mulieribus, ſed non clericis,* propter ſcandalum. Non
D autem talis pœnitentia debet imponi niſi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autem, & non ſolemnis, quæ in facie eccleſiæ fit, ſed non cú ſolemnitate prædicta, ſicut peregrinatio per mundum cú baculo cubitali; hæc poteſt iterari, & a ſimplici ſacerdote iniungi, & poteſt etiam clerico imponi, tamen quandoque ſolemnis ponitur pro publica, & ſecú
E dum hoc authoritates quædam varie loquuntur de ſolemni.

APPENDIX.

EX articulo habes primò, quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum eſſe à decretis diſtin. 50. quod pœnitentia ſolemnis non eſt iterabilis, non ſolennis autem eſt. Inſinuatum eſt autem vtrumque ſic. Quamuis cautè & ſubtiliter & ſalubriter prouiſum ſit, vt locus humillimæ pœnitentiæ ſemel tantum in eccleſia concedatur, nè medicina nimis vilis, vtilis habeatur: tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur. Hæc ibi. Cui dicto inferius, de pœniten. diſt. 3. cap. Quamuis, adiungitur. Quis audeat dicere Deo, quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obligat, adhuc iterum parcis? Hæc ibi. Ecce quod & ſolemnitas pœnitentiæ reiterabilis negatur: & pœnitentia ipſa reiterabilis affirmatur. Item inſinuatum ab eiſdem, de pœniten. diſt. 3. Reperiuntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putant &c. Si verè in Chriſto pœnitentiam agerés, iterandam poſtea nó putares: quia ſicut vnú baptiſma, ita & vnica pœnitentia. Verú præteriti ſemper nos debet pœnitere peccati. Hæc ibi. Vbi prius loquitur de ſolemni pœnitentia, quam iterandam negat, & à ly verú præteriti &c. loquitur de pœnitentia ſine ſolemnitate, ad cuius reiterationem nos hortatur. Secundò habes quomodo per rationem ſupradicta Decretorum, pro quanto ſolemnem pœnitentiam nolunt iterari, & declares, & tuearis. 2
Tertiò vides quomodo ex iis viciſſim Angelica hæc doctrina & declaratur, & cóſolidetur. 3

*Vel per S. Eccl. ad intelligé. Decre.

*Vt d. in decret. d. 50. c. 66.

*In hoc & corp.

concl. 1m

concl. 2.

QVÆST. XXVIII. ART. III.

CONCL. 1m Pœnitentia ſolemnis ab Epiſcopo ſolo imponi poteſt, & viris & mulieribus, ſed non clericis. 1m

Examen

Examen. Ly pęnitentia ſolemnis. Propriè ſumpta. iſte terminus F ſic acceptus declaratur à principio corporis articuli vſque incluſiue ad ly vltima autem reconciliatio reſeruatur ei. Hoc modo, ſcilicet, propriè ſumebatur ſupra ar. 2. quando dicebatur, quòd non poterat reiterari, & ar. 1. quando dictum fuit, quòd aliqua pęnitentia nõ tñ poterat publicari, ſed ẽt ſolemnizari.

Ly viris, & mulieribus. Scilicet nec iuuenibus, nec ſenibus, ſi poſſibile eſt. Vnde in Concil. Agathenſi ſtatutũ eſt ſic. iuuenibus pœnitentia non facile committẽda eſt, pp ætatis fragilitatẽ. Hæc ibi. Et à Leone Papa. Tempora pœnitudinis &c. Pariter ẽt habẽtes ætatis ſenilis totum. Hæc ibi, & recitatur 26 q. 7. ætatis ergo in pœnitentiæ ſolemnis impoſitione habẽda eſt ratio.

Decret. d. 12. c. 65. i ſine.

¶PROB. Quia tãq̃ clarũ ſupponitur (vide Decret. diſt. 50. in capite.) Quia (ly ſed non clerici) ordo clericalis veniret in contemptum.

¶CONCL. 2ª Pœnitentia publica, ſed nõ ſolemnis, poteſt iterari, & à ſimplici ſacerdote iniungi, & põt ẽt clerico imponi.

* Concil. Trid. ſeſſ. 14. de ſacramẽto extremæ vnct. c. 2.

¶PROB. Quia oĩa clara ſunt ex differentia ad pęnitentiã ſolẽnẽ (vt patet ſupra.)

¶NOT. Quòd pęnitentia publica ſumatur q̃hq; p ſolemni, (vt in tex. in fi.) patet ex cap. accedentib. de excẽſ. prælat. Ibi enim reprehenduntur abbates quidam à Papa: eò q; præſumebant iniungere pęnitentias publicas, i. ſolẽnes. Nã munus huiuſmodi, inquit, eſt epiſcopalis dignitatis.

1m concluſio. Ergo nõ debet agere ſolemnẽ pœnitẽtiam. ℞. abiecta coma: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nã cũ pœnitentia dicat ſubiectionẽ in pœnitẽte, & comę ſint datæ mulieri in ſignũ ſubiectionis: meritò non debent tolli à muliere pœnitente.

¶NOT. Ante peccatum etiam mulier ſubiecta erat viro, cum hoc ordo naturalis importet: & ideo ẽt ante peccatum comata fuit. Poſt peccatũ verò maior ſubiectio ei indicta eſt Gen. 3. vnde cõuenienter non tñ coma, quæ eſt velamen quoddã inhærẽs debetur mulieri in ſignũ prædictæ ſubiectionis, ſed ẽt velamẽ extrinſecũ capiti ſuo poſitũ. Et q̃a hãc ſubiectionẽ maximè decet mulierẽ cõſeruare ante cõſpectũ dñi: ideo Linus ex præcepto B. Petri Apoſt. cõſtituit, vt mulier velato capite in eccleſiã introiret: vt habetur in libro Põtificali Damaſi Papæ, & in 1. tomo Cõcilioꝝ.

2m de maiori. Imponitur pp grauitatem debiti. ℞. ſi nõ deferatur ordini. §. Tũc nihil &c. Nã licet clerico, vt pſona eſt priuata imponẽda eſſet pn̄ia ſolemnis pp grauitatẽ delicti (vt arguit) tñ ei, vt clerico, pp honorẽ. ſ. clericalis ordinis, nõ imponitur. Ratio huius dicitur & hic, & in probatione primæ concluſionis, quoad ſecundam partem.

¶NOT. Voluit Deus talẽ honorẽ deferri debere ordini ſacerdotali: q̃a Exod. 32. ipſum Aarõ ſacerdotẽ maximo peccato idolatrarũ cõſentiẽtẽ, & (qđ plus eſt) vitulũ cõflat lẽ & facientẽ nõ puniuit punitione extrinſeca (qđ negatur) quali punitione caſtigauit ibi populũ. Nõ ĩo fecit hoc Deus cũ ſit iuſtus, vt peccatũ aliqđ ipſius Aarõ remaneret impunitũ: ſed vt doceret nos, quãto honore pſeq̃ debeamus ordinẽ clericalẽ, ẽt in peccatorib. magnis.

Honor ad ſacerdotes.

3m concluſio. Ergo põt eſſe miniſter hmõi pœnitentiæ. ℞. niſi pp grauiſſima peccata, &

AD PRIMVM ergo dicẽdum, q; mulier habet comã in ſignũ ſubiectionis, non autem vir, & ideo non competit vt in pęnitentia mulieri comæ deponantur, ſicut viro.

AD SECVNDVM dicendũ, q; quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm G laicus, tamen non iniungitur ei pænitentia ſolemnis, ne ordo veniat in contemptum, vnde defertur non perſonæ, ſed ordini.

AD TERTIVM dicẽdum q; magna peccata indigent magna cautela ad ſui curationẽ, & ideo iniũctio pœnitẽtiæ ſolẽnis, quæ nõ niſi pro grauiſſimis peccatis fit, ſoli Epiſcopo reſeruatur.

QVAEST. XXIX.

De ſacramento extremæ vnctionis, * *in nouem articulos diuiſa.*

POST HOC conſiderandum eſt de ſacramento extremę vnctionis, quo ad eſſentialia, de quo quinque videnda ſunt.

Primo, de eſſentialibus ipſius & de eius inſtitutione.

Secundo, de effectu ipſius.

Tertio, de miniſtro ipſius.

Quarto, de eo cui cõferri debet, & in qua parte.

Quinto, de eius iteratione.

Circa primum quæruntur nouẽ.

Primo, Vtrũ extrema vnctio ſit ſacramentum.

Secundo, Vtrũ ſit vnum ſacramentum.

Tertio, Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum.

Quarto, Vtrum oleũ oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

Quinto, Vtrũ oporteat oleũ eſſe conſecratum.

Sexto, Vtrũ huius ſacramenti materia debeat per Epiſcopum conſecrari.

H Septimo, Vtrũ hoc ſacramẽtũ habeat aliquam formam.

Octauo, Vtrũ forma huius ſacramenti debeat pro ferri per orationem deprecatiuam.

Nono, Vtrũ pdicta oratio ſit competens forma huius ſacri.

ARTICVLVS I.

Vtrum extrema vnctio ſit ſacramentum.

1 AD PRIMVM ſic pceditur. Videtẽ qđ extrema vnctio

propter magnam cautelam ad ſui curationẽ reſeruaretur Epiſcopo. § Tunc nihil &c. vt patet in textu.

¶Corollarium. Ergo vẽ ſimile iudiciũ eſſe dãdũ, quoad hoc de caſib. reſeruatis, & de pn̄ia ſolẽni: quãuis ſolẽnis pn̄ia nunq̃ ſoleat cõcedi, vt imponat̃ ſolẽniter à ſimplici ſacerdote. Imponit q; dem ſimplex ſacerdos pn̄iam: ſed ſolẽnitas poſtea fit à ſolo Epõ. Vnde diſt. 50. dr̃ ly in capite quadrageſimę oẽs pœnitẽtes q publicã ſuſcipiũt aut ſuſcepere pn̄iam, ante fores eccleſiæ ſe repręſentent Epõ. Ergo vẽ hinc q; prius à ſimplici ſacerdote ſuſceperint pn̄iam, quæ poſtmodũ ab Epiſcopo ſolemnizatur.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: q̃uõ p S. Thomã à fortiori ex Eccl. cõplodas errorẽ Pauperũ de Lugduno (vt refert ſũma fratris Yuo &c. neti in bibliotheca vaticana manu ſcripta) dicẽtiũ; clericos & religioſos eccleſiæ eſſe ſcribas, & phariſeos Apoſtoloꝝ pſecutores. Hic error p quãto clericalẽ ordinẽ loho norat adducitur hic & à fortiori (vt dictũ eſt) p articulũ præſentẽ explodit̃. Adeò nãque articulus præſens honorẽ defert clericali ordini: vt pſonis illius, quãquã aliàs diſſolutis, pn̄iam ſolemnẽ nõ dari, & bonum eſſe dicat, & ædificationũ populi eſſe diffiniat. Secũdò habes: q̃uõ p ſanctũ Thomã oſtẽdas: pdictũ errorẽ pro quanto diximus, 2 damnari meritò ab Exod. 32. vt ſup. in not. poſt ad 2m. Itẽ à Cõcil. Carthaginẽſi. ſ. Confirmandũ eſt: vt ſi q̃ presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa cõuicti fuerint, qua eos neceſſe ſit à miniſterio remouari ad tps, nõ eis manus tanq̃ pœnitentibus imponat̃. Hæc illud, & recitãtur diſt. 50. Itẽ à Leone Papa ſic. Alienũ eſt à cõſuetudine eccleſiaſtica: vt qui in præsbiterali honore, aut diaconi gradu fuerint cõſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo p manus impoſitionẽ remediũ accipiãt pœnitẽdi, qđ ſine dubio ex apoſtolica traditione deſcẽdit. Hæc ille, & recitat̃ diſt. 17. Per manus aũt ĩpoſitionẽ tã Leo q̃ Cõciliũ intelligit pn̄iam ſolemnẽ iuxta qđ Cõcil. Agathẽſe de pœnitẽtia ſolẽni c. 11. ſtatuit ſic. Pœnitẽtes tpe quo pn̄iam petũt, impoſitionẽ manuũ, & cilicium ſup capita ſua, ſicut vbiq; ſtatutũ eſt cõſequãtur. Hæc illud, & recitãtur diſt. 50. Tertio habes: q̃uõ p S. Thomã oſtẽdas meritò inſi- K nuatũ eſſe à Cõcil. Neoceſarienſi, q; clericus põt agere pn̄iam publicã, vt. ſ. diſtinguit̃ cõtra ſolẽnẽ. inſinuatũ eſt aũt hoc ab eo qđ dixit Præsbiter, ſi vxorẽ duxerit, ab ordine illũ deponi deberet 3 q; ſi fornicatus fuerit, vel adulteriũ cõmiſerit extra eccleſiã abijci, & ad pn̄iam inter laicos redigi oportet. Hæc illud, & recitãtur diſt. 28. Itẽ inſinuatũ à Cõcil. Martini Papæ ſic. Siqs præsbiter, vel diaconus pp publicã pn̄iam à ſacerdote acceptã, abſq; aliqua neceſſitate die dominica pro quadã religione ieiunauerit, ſicut Manichæi: Anathema ſit. Hæc illud, & recitãtur diſt. 30. Idẽ ẽt inſinuatũ fuerat ea canone Apoſtoloꝝ: vt leg̃ diſt. 81. c. Siqs Epũs. Quartò habes: q̃uõ p S Thomã prædicta pro q̃tũ ĩo pn̄iam ſolẽnẽ clericis dãdã negans & publicã illis infligendã pro culpis determinãs, & declares, atque defendas. Quinto vides: q̃uõ ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXIX. ART. I.

CONCL. Conſtat, quòd extrema vnctio non eſt ſacramentale: ſed ſacramentum. 5 112

¶. ROB

¶PROB. Quia extrema vnctio oon ordinatur ad aliud ſacramentum, quaſi ei anoexum (vt patet:) & ſacramentale ordinaſ ad aliud ſacſm, quaſi ei annexum (vt exorciſmus:) Quia (ly ſed ſacramentũ:) extrema vnctio pernogit ad effectum principaliter intentũ in adminiſtratione ſacrorum, i. ad curationem morbi peccati (patet Iacobi. ſ.) & ſacramentũ eccleſiæ dr̃ illa actio, q̃ ptingit ad curationẽ morbi peccati (vt baptiſmus.)

¶NOT. Diffinitionem vniuerſaliter de quocunque ſacramẽtali habes ex corpore. Dices ergo: q̃ ſacramẽtale eſt illud, qđ aooectitur ad ſacm, taoq̃ ordinatum ad illud.

1m de maiori. Ita ℞. quantũ ad vnctio ̃e; vt vnctio eſt: nõ quantũ ad vnctio nẽ attingẽtẽ ad curationẽ peccati. §. Tuoe &c. Nã oleũ quo cathecumeni inunguntˢ ſua vnctione &c. vt ĩ text.

* Ex c. 5. eccl. hierarc.

¶ Corollarium. Ergo ex reſpõſione hac magis confirmeris in diſtinctione rerũ ſacramẽtalium; illã facilius capiendo.

*c. 2. eccl. hierarc.

2m de maiori. Sacramentorũ. ℞. oõ immediate tñ ad gloriã diſponẽtiũ. § per eorum .ſ. collauonem exituris mox è corpore. Tunc nihil &c. Nã extrema vnctio immediatè hoĩem ad gloriã diſponit, cũ exeũtib. à corpore &c. vt ĩ textu.

Cõcil. Flo. ſuper vnione Iacobiorũ & Armeniorũ in doct. de ſacram. & I decr. d. 95 c. 3.

Itẽ de minori. Figurã. ℞. eiuſdẽ generis nõ, remotã. §. Tunc nihil &c vt patet in textu. Vide ibi et reſponſum 2m ly quãuis per figuras remotas &c.

3m de maiori. Scđm Dionyſiũ oẽ ſacſm. ℞. per qđ innoteſcit diſpoſitio hierarchiæ eccleſiaſticæ: non aũt, oẽ ſacſm abſolutè. §. Nã Dionyſius nõ intendit determinare de ſacramentis niſi &c. vt in textu. Tunc nihil &c. vt patet.

Item pars minoris. Extrema vnctio nõ ponitur nec ad purgãdũ, nec ad illuminandũ. ℞. ita plenè ſicut baptiſmus: nõ aũt abſolutè. §. Tuoc nihil &c. Nõ. n. intẽdit concluſio inuere, q̃ extrema vnctio ex eo, qđ eſt ſacſm purget, & illuminet ita plenè ſicut baptiſmus: ſed ſufficit illi q̃ ex eo q̃ eſt ſacramentum, purget, & illuminet abſolutè, conferendo, ſcilicet gra-

non ſacramentũ, quia ſicut oleũ aſſumitur ad infirmos, ita ad cathechumenos, ſed vnctio, quæ fit oleo ad cathecumenos non eſt ſacramentũ, ergo nec extrema vnctio, quæ fit oleo ad infirmos.

B ¶ 2 Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt ſigna[h] ſacramentorum nouæ legis, ſed extrema vnctio non habuit alquam ſi uram in veteri lege, ergo non eſt ſacramentum nouæ legis.

¶ 3 Præterea, Secundum Dioniſiũ,* omne ſacramẽtũ, vel ad purgandum eſt, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum, ſed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminãdũ, quia hoc ſoli baptiſmo attribuitur, nec ad perficiendum, q̃a hoc ſecũdum ipſum Diony.* pertinet ad Chriſma & Euchariſtiã C ergo extrema vnctio non eſt ſacramentum.

SED CONTRA, Sacramenta Eccleſiæ, ſufficienter ſubueniunt defectibus hominum ſecundũ quẽlibet ſtatum: ſed exeuntibus non ſubuenit aliud quam extrema vnctio, ergo ipſa eſt ſacramentum.

D Præterea, Sacramenta nihil aliud ſunt, quàm quædam ſpirituales medicinæ, ſed extrema vnctio eſt quædã ſpiritualis medicina, quia valet ad remiſſionẽ peccatorum, vt habetur Iacobi 5. ergo eſt ſacramentum.

RESPONDEO, Dicendum quòd in his, quæ Eccleſia viſibiliter operatur, quędam ſunt ſacramenta, vt baptiſmus, quædam ſacramentalia, vt exorciſmus, E quorũ eſt hæc differentia, q̃a ſacramenrũ dr̃ illa actio Eccleſiæ, quæ attingit ad effectũ principaliter intentũ in adminiſtratione ſacramentorũ, ſed ſacramẽtale dr̃ illa actio, quæ quãuis nõ pertingat ad illũ effectum, tñ ordinatur aliquo modo ad illã actionẽ principalẽ: effectus aũt inten

A tiam, qoa peccati morbus tollitur.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem interimas hæreſim Albanenſium (Prat. Albanenſes Caluiniſtæ, Rutheri) dicentium, vnctionis extremæ ſacramẽtum nihil eſſe. Si. n. nihil eſt ſecundum iſtos, vtique nec ſacramentum verum eſt. Item hæreſim Heraclitarũ, Rutheoorum, valdenſiũ, Io. Voiclef, Lutheri (vt refert Ioh. Bundetius) dicentiũ vnctionẽ extremã nõ eſſe cõnumerandã inter ſacra; qm̃ à patribus, nõ à Chriſto dimanauit pro ſacro. i. à Chriſto non eſt inſtituta.) Cõtra hos antẽ articulus præſens pugnat: dũ, ſacramentũ verũ eſſe extremã vnctionẽ, pbat ab effectu vero, ſ. à remiſſione peccati: contra illos, quo ad inſtitutionem eſt ar. 3. quẽ vide. Secũdò habes: quõ per rõnẽ oſtẽdas: prædictam hęreſim meritò eſſe dãnatã à Concil. Trid. ſeſſ. 14 cap. 1. de extrema vnctione ſic. Redẽptor noſter elemẽtiſs. extremę vnctionis ſacramẽto finẽ vitę (ſeruorũ. ſ. ſuorũ) tãq̃ firmiſſimo quodã præſidio muniuit. Hæc ibi: Itẽ de extrema vnctione canon. 1. Siqs dixerit extremã vnctionẽ non eſſe verè, & propriè ſacſm &c. ſed figmentũ humanũ: Anathema ſit. Et canon. 2. Siqs dixerit ſacrã infirmorum vnctionẽ nõ conferre gratiã, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Quòd ſi eſſet nihil (vt Albanẽſes mentiunẽ: quõ poſſet eſſe præſidiũ, & quidẽ firmiſſimũ circa finẽ vitæ? Vel quõ eſſet tũc verè & ppriè ſacramẽtũ? Quõ conferret gratiã tũc, vel remitteret peccata, vel alleuiaret infirmos? Itẽ à Cõcil. Coloniẽſi cap. 49. Extrema vnctio, q̃ (qm̃ in morte extrema luctã eſt) adhibetur: vt vel eonualeſcat ægrotus, ſi Deo ita viſũ fuerit, vel fide bonaq; ſpe obdormiat in dño. Hęc ibi. Quod ſi nihil eſſet, ſecundũ Albanẽſes: quomodo ægrotũ cõualeſcentiam, ſpem bonam, atque fidem cauſare poſſet? Item à Concil. Senonenſi in decretis fidei Decret. 10. cap. de extrema vnctione. Siquis infirmatur (inquit Iacobus) in vobis, inducat præsbiteros eccleſiæ, & orẽt ſuper eũ vng...

Vid. p S. Eccl. contra Alb. &c. dãn. à &c.

Iacob. 5.

Inno. 1. in epiſt. ad Decẽtiũ Eugubinũ Epiſc. c. 8.

a

Heb. 7.

* Simile qđ hr̃ in 3. q. 102. ar. 5. d. 3. & 3. par. q. 65. ar. 1. ad 4. *loco citato in ar. 3

tus in adminiſtratione ſacramẽtorum eſt curatio morbi peccati, Iſa. 27. Hic eſt omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideo cum ad hunc prædictum effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacobi patet, nec ordinetur ad aliud ſacramẽtum quaſi ei annexum, conſtat q̃ extrema vnctio non eſt ſacramentale, ſed ſacramentum.*

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleum quo cathecumeni inunguntur ſua vnctione, non perducit ad peccati remiſſionem, quia hoc ad baptiſmũ pertinet, ſed aliquo modo ad baptiſmum diſponitur: ideo nõ eſt ſacramentum illa vnctio ſicut vnctio extrema.

AD SECVNDVM dicendum, quòd hoc ſacramentum immediate hominem ad gloriam diſponit, cum exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege non erat tempus adhuc perueniendi ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex:* ideo illud ſacramentum præfigurari non debuit per aliquod ſacramentum ſibi reſpondens, ſicut per figuram eiuſdem generis: quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum ſit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri lege.*

AD TERTIVM dicendũ, q̃ Dionyſ. non facit aliquam mentionem de extrema vnctione, ſicut nec de pęnitentia, nec de matrimonio, quia ipſe nõ intendit determinare de ſacramentis, niſi quatenus per ea innoteſcere põt Eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinata diſpoſitio, quantũ ad miniſtros, & actiones miniſtrorũ, & recipientes: tamen cũ per extremam vnctionem aliquis conſequatur gratiam, & remiſſionẽ peccatorum, non eſt dubium q̃ habet uim illuminatiuã, & purgatiuam, ſicut Baptiſmus, quãuis non ita plenam.

vngentes enim oleo in nomine domini &c. & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Quibus liquido conſtat extremam vnctionē, externorum ſacramentorum inſtar, remiſſionem peccatorum efficaciter operari. Hæc ibi. Et quomodo efficaciter operaretur, ſi (vt impij homunciones euomunt) eſſet nihil? Item ab Eugenio 4. in Decret. Armenis dat. Sacro approbante Concil. Floren. Quintū ſacramētum eſt extrema vnctio &c. cuius effectus eſt mentis ſanatio, & (inquātum expedit) ipſius etiam corporis. Hæc ibi. Per hoc ergo ꝙ mentem ſanare dicit, & corpus: damnat Albanenſes ipſam nihil eſſe dicentes. Item a papa Innocētio primo in epiſtola prima ad Decennium Eugubinum epiſcopū cap. 8. Illud qđ in B. apoſtoli Iacobi epiſtola conſcriptum eſt, ſi infirmus aliquis in vobis eſt, vocet presbyteros, & orent ſuper eū, vngentes eum oleo in nomine domini &c, non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui ſancto oleo perungi poſſunt &c. Non pœnitentibus autē iſtud infundi non poteſt: quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur; quō vnū genus putatur poſſe concedi? Hæc ibi. Ecce ꝙ extrema vnctio eſt ſacramētū, & aliis cōnumeratū: & cōſequēter eſt aliqd.
3 Tertio hēs quō per rationes dicta Patrū ſupra, pro quāto extremam vnctionem dicūt eſſe ſacramentum verum, & pbes & declares & defendas. (3. p. q. 66 ar. 8.)
4 Quartò vide: quō ex iis viciſſim Thomiſtica doctrina præſens declaretur & conſolidetur.

QVÆST XXIX, ART. II.

112 CONCL. 1ª Quodlibet ſacrm dicit vnū, vnitate pfectionis, i. ſicut perfectū aliquod, qđ ex partibus plurib. conſtituitur.

Examē ly vnū, vnitate pfectionis. Dicit hoc ad differentiā illius, quod eſt vnū vnitate, & indiuiſibilitatis, & continuitatis. (3. p. q. 73. ar. 2. corp.)

Ly vnitate perfectionis. Quid ſit vnitas perfectionis, ſicut & aliæ duæ in examine primo dictæ, declaratur in textu.

¶PROB Quia multa quæ ſunt in vno ſacramento, adunātur ad vnū ſignificādū, vel cauſandū (vt patet.

¶NOT. Significandum, vel cauſandum: quia ſacramentum nouæ legis ſignificando cauſat: licet antiquæ tm̄ ſignificare.

¶CONCL. 2ª Plures actiones ſunt de perfectione ſacramēti extremæ vnctionis.

¶ PROB. Quia curatio internarum vulnerum non pōt perfectè ſignificari, niſi p appoſitionē medicinæ ad diuerſas vulnerū radices: & ſacramentū extremæ vnctionis curat perfectè (omnia patent maximè coniungendo arg. 1. ad ſecundum. (concl. ■) (3.p.q.91 ar.23.)

1ᵐ de maiori.

Ex ſua materia, & ex ſua forma. ℞. totius: nō aūt, partis. § ſtando in propoſito, ſcilicet. Tunc nihil &c. Nā licet forma & materia extremæ vnctionis pluries iteretur ſecundū plures partes corporis humani (vt arguitur & patet in 2. conclu.) tn̄ materiæ & formæ totius vnitas perfecta, i. perfectionis vnitate dicta, non tollitur per hoc vt patet ex declaratione terminorum in exam. & pbōne cōcluſionis.)

2ᵐ de minori.

Vnctiones. ℞. partiales: non, aliter. § Nam vnctio eſt tm̄ vna, ſi de vnctione pfecta loquamur, vt loquit̃ concluſio prima. Licet ergo actiones illæ ſint plures ſimpliciter &c. vt in tex.

3ᵐ de maiori.

Ab vno miniſtro. ℞. vel pluribus ſucceſſiuè inſtrumētaliter operantibus. (concl. p.) § Nā pluralitas miniſtrorum non tollit vnitatē ſacramēti: ſicut nec mutatio martellorū tollit vnitatem operationis fabri. (* 2) Tunc nihil &c. vt patet.

¶ NOT. Fūdamētū huius reſpōſi eſt vnitas Xpi principaliter operātis p iſtos ſecundarios miniſtros. Manet.n. Xp̄s ſemp idē: licet miniſtri varient, & conſequenter operatio illa dr̄ vna, ēt ꝙ mutatio miniſtrorū interueniat.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quōd ꝑ rationē interimas hæreſim Valdenſiū (Prat. Caluiniſtæ, Pauperes de Lugduno, Sectarij) & Lu- (Vrit. ꝑ S. Eccl. contra hær. &c. dam. &c.)

ARTICVLVS II.

Vtrum extrema unctio ſit unum ſacramentum.

AD SECVNDVM ſic proceditur, Videtur ꝙ extrema vnctio non ſit vnum ſacramentū, quia vnitas rei eſt ex ſua materia,[b] & ex ſua forma, cū ex eodem habeat res eſſe, & vnitatē: G ſed forma huius ſacramenti frequenter iteratur etiam in eadē vice, & materia pluries, cū inūctio adhibeatur ſecundum diuerſas partes: ergo non eſt vnum ſacramentum.

¶ 2 Præterea, Ipſa vnctio eſt ſacramentum: ridiculū enim eſt dicere quòd oleum ſit ſacramētum: ſed ſunt plures vnctiones, H ergo ſunt plura ſacramenta.

¶ 3 Præterea. Vnum ſacramētū ab vno[h] miniſtro perfici debet, ſed in aliquo caſu extrema vnctio nō pōt pfici ab vno miniſtro: ſicut ſi poſt primā vnctionē factam ſacerdos moriatur, tunc enim alius ſacerdos debet vlterius procedere; ergo extrema vnctio non eſt ſacramentū.

SED CONTRA, Sicut ſe habet immerſio ad baptiſmum, ita ſe habet vnctio ad hoc ſacramentum, ● ſed plures immerſiones ſunt vnum ſacramētum baptiſmi: ergo & plures vnctiones ſūt vnum ſacramentum.

¶ 2 Præterea. Si nō eſſet vnū Sacramentum, tūc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem ſacramenti quòd fieret ſecunda: quia quodlibet ſacramentū per ſe habet eſſe perfectum: ſed hoc falſum eſt: ergo eſt vnum ſacramentum. K

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ vnum numero, per ſe loquendo dicitur tripliciter. Vno modo ſicut indiuiſibile, quod nec actu nec potentia eſt plura, vt punctus, & vnitas. Alio modo ſicut cōtinuum, quod quidē actu eſt vnū, ſed plura potentia, vt linea. Tertio modo ſicut perfectū aliquod, quod ex partibus pluribus conſtituitur, vt domus, quæ eſt multa quodāmodo in actu, ſed illa multa conueniunt in aliquo vno: & [m] hoc modo quodlibet ſacramētum dicitur vnū,[n] inquantum multa, quæ ſunt in vno ſacramento, adunantur ad vnū ſignificandum, vel cauſandum, * quia ſacramentū ſignificādo cauſat. Et ideo quādo vna actio ſufficit ad ſignificationem vnius ſacramenti, conſiſtit in illa actione tantum, ſicut patet in confirmatione. Quando autem ſignificatio ſacramenti poteſt eſſe, & in vna, & in multis actionibus, tunc ſacramentum perfici poteſt, & vna actione, & pluribus, ſicut Baptiſmus vna immerſione, & tribus: quia ablutio, quæ ſignificatur in Baptiſmo, poteſt eſſe per vnam immerſionem, & per multas. Quando autem perfecta ſignificatio nō poteſt eſſe niſi per plures actiones, tūc plures actiones ſunt de perfectione ſacramēti, ſicut patet in Euchariſtia, quia refectio corporalis, quæ ſignificat ſpiritualem, non poteſt eſſe niſi per cibum, & potum, & ſimiliter eſt in hoc ſacramēto. Quia curatio I interiorum vulnerum non poteſt perfecte ſignificari, niſi per appoſitionem medicinæ ad diuerſas, vulnerū radices, & ideo[o] plures actiones ſunt de pfectione huius ſacramenti.[q]

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ vnitas totius perfecta non tollitur per diuerſitatem materiæ, aut formæ, quæ ſunt in partibus totius, Sicut conſtat, ꝙ non eſt eadem materia carnis, & oſſis, ex quibus conſtituitur vnus homo, nec eadem forma, & ſimiliter in ſacro Euchariſtiæ, & in hoc ſacro pluralitas materiæ, & formæ vnitatē ſacri non tollit.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quāuis illæ actiones ſint plures ſimpliciter, tamen vniuntur in vna pfecta actione, quæ eſt vnctio omniū exteriorū ſenſuum, quibus haurit morbus interior.

AD TERTIVM dicendū, ꝙ

& Lutheri, poſtea (vt refert Eneas Syluius) decenſium: unctionem extremam non eſſe inter ſacramenta eccleſiæ computandam. Articulus enim præſens per hoc: quod determinat illam eſſe ſacramentum unum, uirtualiter concludit contra iſtos. Non enim ſacramenta eccleſiæ eſſent ſeptem tantum, ſi hoc ſacramentum eſſet plura.

Ex hoc igitur, quod dicitur hic eſſe unum, ſta tuit ontimpliciter quod eſt annumerandum inter ſacramenta eccleſiæ.

¶ Secundò habes: a quomodo per rationem virtualiter oſtendas, hæreſim prædictam damnati merito à Papa Eugenio Quartò in Decret. Armenis dato ſacro approbante Concilio Florentino. Quinto eccleſiaſticorū ſacramentorum. ueritatē pro ipſorum Armenorum tam præſentium quam futurorū faciliori doctrina ſub hac formula breuiſſima redegimus. Nouæ legis ſeptem ſunt ſacramenta, uidelicet Baptiſmus, confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Hæc ibi. Quòd ſi extrema unctio non eſſet unum ſacramentum; ſed vel nihil (ut garriebant Albanenſes. art. 5. appen.) uel plura: tunc non eſſent ſeptē ſolum (vt in ſēdit Eugenius ex declaratione ſequenti à Concil. Trid facta). Item à Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramentis in communi canon. 1. Siquis dixerit ſacramēta nouæ legis eſſe plura uel pauciora quam ſeptē, videlicet, baptiſmum confirmationem, Euchariſtiam, pœnitentiam, extremam vnctionem, ordinem, & matrimonium &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Item à &c. art. 1. appen. Ex dictis enim ibi potes probare aliquo modo inte totum præſans: ſicut & ex dictis hic uiciſſim. Itē à Papa Lucio Tertio de hæreticis. Ad abolendam &c. Vniuerſos qui de ſacramento corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, uel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, uel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire, aut docere non metuunt quàm ſacroſancta Romana eccleſia prædicat, & obſeruat, &c. uinculo perpetui anathematis innodamus. Hæc ibi.

* 3. par. q. 82. ar. a.

* Li. 4. ſēt. d. 23. §. B.

¶ Tertiò habes; quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto ſacramentum extremæ unctionis implicitè ſaltem dicunt eſſe unum, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

quàmuis in Euchariſtia ſi poſt conſecrationem panis moriatur ſacerdos, alius ſacerdos poſſit procedere ad conſecrationem vini, incipiens ubi ille dimiſit, vel etiam incipere à capite ſupra aliam materiam, tamen in extrema vnctione non poteſt à capite incipere, ſed debet ſemper procedere: quia unctio in eadem parte perfecta tantum valet, ac ſi conſecraretur bis eadem hoſtia, * quod nullo modo faciendum eſt. Nec tamen miniſtrorum pluralitas tollit vnitatem huius ſacramenti, quia inſtrumentaliter tantum operantur, mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd hoc ſacramentum, non fuerit inſtitutū à Chriſto. Quia de inſtitutione [h] ſacramentorum, quæ Chriſtus inſtituit, fit mentio in Euangelio, ſicut de Euchariſtia, & baptiſmo: ſed [h] nulla fit mentio de extrema vnctione, ergo nō eſt à Chriſto inſtituta.

¶ 2 Præterea, Magiſter ● expreſſe dicit in 4. 23. diſtin. quod eſt inſtitutum ab Apoſtolis: ergo ipſe Chriſtus per ſe non inſtituit.

3 ¶ Præterea, Sacramentum Euchariſtiæ quod Chriſtus inſtituit, etiam ipſe per ſe exhibuit: ſed hoc ſacramentum ipſe nulli exhibuit, [h] ergo per ſe non inſtituit.

SED CONTRA, Sacramēta nouæ legis ſunt digniora quàm ſacramenta ueteris legis: ſed omnia ſacramenta veteris legis ſunt à Deo inſtituta, ergo multo fortius omnia ſacramenta nouæ legis habent inſtitutionem ab ipſo Chriſto.

Præterea. Eiuſdem eſt inſtituere, & ſtatutum remouere, ſed eccleſia, quæ in ſucceſſoribus Apoſtolorum habet eandem authoritatem, quam apoſtoli habuerunt, non poteſt auferre ſacramentum extremæ vnctionis: ergo Apoſtoli non inſtituerunt, ſed ipſe Chriſtus.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd circa hoc eſt duplex opinio, quidam dicunt quòd ſacramentum iſtud, & confirmationis, Chriſtus non inſtituit per ſe, ſed apoſtolis inſtituendum dimiſit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ eſt in eis, conferri non potuerunt ante ſpiritus ſancti miſſionem pleniſſimam, nec inſtitui: unde ſunt ita ſacramenta nouæ legis, quòd in ueteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multum cogit; quia ſicut Chriſtus ante paſſionem promiſit plenā Spiritusſancti miſſionem, ita potuit inſtituere huiuſmodi ſacramentum. Et ideo alij dicunt quòd omnia [m] ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum, [n] ſed [p] quædam per ſeipſum promulgauit, quæ ſunt maioris difficultatis ad credendum. Quædam autem apoſtolis promulganda reſeruauit, [q] ſicut extremam vnctionem, & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto uidetur probabilior: quia ſacramenta ad fundamenta legis pertinent, & ideo ad legiſlatorem pertinet eorum inſtitutio. Et iterum, quia ex inſtitutione efficaciam habent, quæ eis non niſi diuinitus ineſt.

QVÆST. XXIX, ART. III.

CONCL. 1ª. Omnia ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum. 113

¶ Examen. Ly per ſeipſum. Hoc eſt: immediate, & ſolum: 3. par. q. 64. ar. 2.

¶ PROB. 1. Quia ad legiſlatorem pertinet inſtitutio fundamentorum legis (patet ex ſe) & ſacramenta ad fundamenta legis pertinant: (vt patet). 2. Quia ſacramenta habēt efficaciā ex inſtitutione, & illa efficacia eis non, niſi diuinitus, ineſt (omnia patent).

¶ NOT. Non cōcluſio tantum, ſed & ſecunda eius probatio confirmatur verbis clariſſimis à Concilio Senonenſi infra circa finem appendicis citato. Vbi etiam perſpicaciter eſt attendēdum; quòd idem Concilium ex B. Apoſtoli Iacobi literis ſtabit (& bene multum, ac iuſtè) dictum ſuum, ſcilicet quòd à Chriſto, nō à Iacobo, nec ab ullo puro homine, ſacramentum extremę vnctionis inſtitutum eſt. Ex quo loco inferas tu meritò, quòd cōcluſio ſācti Thomæ, hęc quò ad extremam unctionem eſt uirtualiter B. Iacobi Apoſtoli.

CONCL. 2ª. Chriſtus per ſeipſum promulgauit quædā ſacramenta, & quędam Apoſtolis promulgāda reſeruauit. Concl. m. Concl. p.

PROB. ſeu potius declaratio 1. Quia quædam ſunt maioris difficultatis ad credendum 2. Quia (ly & quædam Apoſtolis &c. extrema unctio, atque confirmatio id oſtendunt.

¶ Examen. Ly probabilior. Scilicet antequam per Conciliū diffiniretur. Loquitur enim ſuo tempore ſāctus Doctor. Nunc autem poſt diffinitionē Concilij generalis (ut in appen. ſequen.) nō tantum probabilior eſt: ſed etiam neceſſaria, & de fide tenenda.

¶ Ly opinio. Pro tunc. Nam hodie eſt hæreſis opinio illa, quæ dicit, quòd extrema unctio non eſt inſtituta immediate à Chriſto: ſicut & illa quæ dicit oppoſitum, non amplius eſt opinio, ſed fides catholica. Idem penitus, quò ad hoc, dicas de confirmationis ſacramento: quod de extremæ vnctionis opinionibus dictū eſt in examinibus præmiſſis. Non tamen ob hoc omnes illos,

qui

qui ante determinationem Eccleſiæ dixerunt oppoſitum, dicas eſſe hæreticos : ſed in hoc caſu, alijsque ſimilibus, regulare te debes ſecundum dicta in prima parte, quæſtione trigeſimaſecunda, articulo quarto, & in textu, & in elucidatione.

Ad primum ergo dicendum, quòd multa dominus fecit, & dixit, quæ in euangelijs non continentur, Illa enim præcipue curauerunt Euangeliſtæ tradere, quæ ad neceſſitatem ſalutis, & eccleſiæ diſpoſitionem pertinent: & ideo potius inſtitutionem Baptiſmi pœnitentiæ, & Euchariſtiæ, & ordinis factam à Chriſto narrauerunt, quàm ſacramentum extremæ vnctionis, quæ neque ex neceſſitate ſalutis, neque ad diſpoſitionem ſiue diſtinctionem eccleſiæ pertinet: * tamen etiam de olei vnctione fit mentio in euangelio, Marc. 6. ubi dicitur, quòd Apoſtoli oleo vngebant infirmos.

Ad secundum dicendum, quòd Magiſter • dicit ab Apoſtolis inſtitutum, quia per doctrinam Apoſtolorum nobis promulgata eſt eius inſtitutio.

Ad tertium dicendũ, quòd Chriſtus non exhibuit aliquod ſacramentum, niſi quod ipſe accepit in exemplũ: accipere autem pœnitentiam, & extremam vnctionem ſibi non competebat, quia ſine peccato erat, ideo ipſe non exhibuit.

*1. reſp.

1m de maiori

De inſtitutione ſacramentorum. 1. ℞. ad neceſſitatem ſalutis, & eccleſiæ diſpoſitionem præcipue pertinentium: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nã extrema vnctio non pertinet ad neceſſitatem ſalutis, & diſpoſitionem ſiue diſtinctionem eccleſiæ eo modo, quo ſacramenta, & de quibus maior propoſitio argumenti pertinent. Intelligitur textus ſic: non autem abſolutè. Comparatiuè enim loquitur: ut diligenter conſideranti patet.

Item minor.

Nulla fit mentio de extrema vnctione. 2. negatur iſta. §. ut enim patet Marc 6 ſecundum quod narratur in textu, falſa eſt, abſolutè loquendo. Vide reſponſum 1m. ly tamen etiam de olei vnctione &c.

¶ NOT. In primo reſponſo notabis pulchram illam de Euangeliſtis regulam textu datam. Reſponſi ſecundi ab illo primo differentiam cognoſce in hoc; quod primum loquitur de mentione quadam cum magno apparatu facta (ut patet in Euangelijs de baptiſmo, & Euchariſtia); ſecundum autem de mentione aliquali. Ideo utraque reſponſio, ſine alterutrius offenſa, ueritatem dicit. Notabis & ly præcipuè, quod in textu reſponſi primi dicitur. Hoc enim declarat duo. Primò illud quod nunc dictum eſt de mentione cum apparatu, & ſine: Secundò iſtud aliud (licet non ſit expreſſe textualiter) quòd extrema vnctio non eſt in tanto gradu ad diſpoſitionem eccleſiæ pertinens, ſicut euchariſtia, & baptiſmus. Non enim uoluit negare S. Thomas (ut tactum iam eſt): quod vnctionis extremæ ſacramentum ſit ad aliqualem diſpoſitionem eccleſiæ pertinens; ſed, quod non in tanto gradu: ſicut, & de mentione ab Euangeliſtis facta, dictum eſt. Correſpondeant ergo ſingula ſingulis: & omnia ſine errore, ſecundum uerum ſenſum intelliges. Illud de Marc. 6. dictum à ſancto doctore, confirmatur ex Concil. Trid. inf. appen. adducendo per ipſa eius uerba, Apud Marcum quidem inſinuatum. Hæc ibi.

2m Ex magiſtro.

Eſt inſtituta ℞ 1. promulgatum, fuiſſe inſtitutum; non aliter. §. ut patet in textu. Tunc nihil &c. ut docent concluſiones.

¶ NOT. Quàm bene conformiter ad Eccleſiam gloſſet. B. Iacobum • D. Thomas: (nam per Apoſtolos magiſter intelligit illum) patebit ex Concil Trid. in appen. ſequen.

3m illatio concluſionis.

Ergo per ſe &c ℞. negatur illatio. §. Nam Chriſtus inſtituit plura ſacramenta, quàm per ſe exhibuerit; ut patet in textu. Quia ergo non conuertuntur in Chriſto ly per ſe inſtituit, & ly per ſe exibuit: ideo non ualet conſequentia ſic; Chriſtus extremam vnctionem per ſe non exibuit, ergo ipſam per ſe non inſtituit.

APPENDIX.

Vid. p S. Ecclei. ad Hier. &c.

Ex articulo habes. ¶ Primò; quomodo per rationem interimas hæreſim Hierarchiarum (Pras. Hierarchiæ) dicentium; vnctionis extremæ ſacramentum non fuiſſe a Deo inſtitutum. Item errorem quorundam ſcholaſticorum non vulgaris nomenclaturæ (quos honoris gratia non nomino) dicentium, unctionem extremam fuiſſe à B. Iacobo inſtitutam. Videat, qui uoluerit ſuper. 4. ſenten. diſt. 23. uel circa, & librum de ſacramentis cuiuſdam pars. 15. cap. 2. uel alios de hoc ſacramento tractantes: & quos inuenerit præmiſſum errorem dicẽtes ex ungeret, ſeu corrigat. Intentio namque catholicorum doctorum, de quorum numero illi habentur, non fuit defendere ſua dicta contra ſanctam Romanam eccleſiam. Hinc arguendi ſunt illi; qui uel inertia, vel affectione nimia decepti, poſtquam Concilium aliquod ſanctam eccleſiam repreſentans determinauerit oppoſitum alicuius eorum doctoris, relinquũt doctorem illum incorrectum, & penitus immutatum: ac ſi uel concilium nullum factum fuiſſet, uel doctores illi ſui non ſubeſſent concilio. Ex qua re profectò & rõtra ſuorum doctorũ piam intentionem ſupradictam faciunt: & alijs ſecuturis qui for ſan conciliorum decreta de tali re non uiderunt magni ſcandali occaſio fiunt, tanto quoque magis, quanto doctores illi ſui maius inter catholicos nomen habuerint.

In tenta catholicorũ doctorum, vbique.

*Loco citato in arg. 2.

Progenerali ſſima igitur regula tenendũ, atque diligenter ſeruandum eſt id: quod ſequitur. Quando Concilium aliquod celebratum fuiſſe de recenti, uel alias per ſummum Pontificẽ determinationem, ut de fide factam; nouerint aliqui; præſertim maiores: tunc ſumpto concilio uel determinatione illa tanquam ſpeculo, ante oculos ſuos mente recta conſpiciant; utrum dicta ſingula doctorum ſuorum ad normam determinationis illius correſpondeant. Et ſiquidem in ſingulis ei concordauerint, benè: ſi uero non, illos emendent, vel ad bonum ſenſum aliquo bono modo reducant: ita, ut legentibus appareat, ut non poſſint errare. Non enim concilia illorum, ſed illi conciliorum ſenſui uerbiſque coaptari debent. Nec expectandum, quod concilia quotidia fiant ad prohibendum hos, uel illos, horum uel illorum dicta in particulari: quoniam ſat eſt eccleſiæ ſemel propoſuiſſe ſua decreta, tanquam regulam ſecundum quam omnia aliorum (quicunque ſint illi) corrigantur. Et quoniam ſatisfactum eſt ab ipſa in communi ad hunc finem: & ideo non eſt tutum in conſcientia (ut ſupra dictum eſt) dimittere poſt conciliorum celebrationem in ſuis libris incorrecta, ſi quæ corrigenda ſunt: quoniam nulla in oppoſitum ſufficit excuſatio. Honori itaque doctorum ſuorum, honori necnon conſcientiæ proprijs, conſulant omnes: ne quando iraſcatur pia mater eccleſia, & tantum animarum damnum uel ſcandalum (quod ſupra tactum eſt) de manu negligentium iuſtiſſime requirat. Damnum, inquam tantum, & ſcandalum: quia ſi non eſſet à Chriſto inſtitutum, quomodo reſponderemus contra hæreticos? Horũ enim quia negant, extremam vnctionem eſſe ſacramentum, hoc pro ſuo fundamento aſſumunt, quod à patribus (inquiunt) non à Chriſto inſtituta eſt. Vide ſupra ar. 1 appen. circa principium. Cæterum, quia parum quaſi coacte digreſſi, ad propoſiti filum reuertentes dicamus.

Regula ſaluberrima & ſaluberrima pro filijs ſanctæ Eccleſiæ.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, errores in principio dictos meritò damnatos a Concilio Triden. ſeſſ. 7. de ſacramentis in communi canon. 1. ſi quis dixerit ſacramenta nouæ legis non fuiſſe omnia à Ieſu Chriſto Domino inſtituta, videlicet baptiſmum, confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, extremam unctionem, ordinem, & matrimonium: Anathema ſit. Hæc ibi. Item ſeſſ. 14. de extremam unctione cap. 1. Circa illius inſtitutionem declarat, & docet ſancta ſynodus: quod clementiſſimus redemptor noſter, qui ſeruis ſuis quouis tempore uoluit de ſalutaribus remedijs, aduerſus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectum; quemadmodum in ſacramentis alijs auxilia maxima præparauit, quibus Chriſtiani conſeruare ſe integros, dum uiuerent, ab omni grauiore ſpiritus incommodo poſſint: ita extremæ unctionis ſacramento finem vitæ, tanquam firmiſſimo quodam præſidio muniuit. Nam, etſi aduerſarius noſter occaſionem per omnem uitam quærat, & capiet, ut deuorare animas noſtras quoquomodo poſſit: nullum tamen tempus eſt, quo uehementius ille omnes ſuæ uerſutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia, ſi poſſit, diuinæ miſericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitæ proſpicit. Inſtituta eſt autem hæc ſacra vnctio infirmorum, tanquam uerè, & propriè ſacramentum nouæ

Magna & munita ad uſcendum extremã unctione.
Nam etſi aduerſarius &c.

Mart. 6. Iac. 5. noui teſtamenti, à Chriſto dño noſtro: apud Marcũ quidẽ inſinuatum; per Iacobũ autẽ Apoſtolũ ac Dñi fratrem fidelib. cõmẽdatum ac promulgatum. Infirmetur inquit, quis in uobis &c. Hæc ibi: & de extrema unctio. can. 1. Si quis dixerit extremã unctionem non eſſe uerè & propriè ſacramentũ à Chriſto dño noſtro inſtitutum; & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatũ &c. Anathema ſit. Itẽ à Concilio Senonenſi, in decreto fidei, decreto 4. in c. de extrema unctione. Si quis infirmatur (inquit Iacob.) in nobis &c. Quib. liquido cõſtat, extremã unctioné remiſſioné peccatorũ efficaciter operari: ac proindè nec ab Iacobo quidẽ fuiſſe inſtitutũ, ſed ab eo iſti, cui peculiare eſt, ut gratiam & gloriam conferre poſſit. Hæc ibi.

*Tho. ubi ſup. ar. 3. q. 1. & ſeq.

¶ Tertiò habes: quõ p rõnem dicta patrum, pro quanto unctioné extremã dñi à Chriſto inſtitutã, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò vides: quò ex iis vicissim Angelica doctrina hæc, & declaret, & conſolidet.

QVÆST. XXIX. ART. IIII.

¶ 14 CONCL. 1ª. Oleũ eſt cõueniẽs materia extremę unctionis.

*Alias cõmunius adhiberi remed.

¶ PROB. Quia oleum eſt lenitiuum, ac penetratiuum vſq; ad intima (vt patet): & rõne lenitaria importat ſpẽ quæ exeuntib. eſt maxime neceſſaria, ac rõne penetratiõis ſignificat ſpiritualis ſanationis perfectioné, q̃ in fine adhibetur.

¶ NOT. Illa ſanatio finalis dr ſignificari ab oleo rõne penetrationis ſuæ: quia, ſicut penetratio ſit vſq; ad intima, ita ut nullus ferè liquor ſit penetrabilior; ſic ſanatio illa adeò perfecta eſt, ut poſt illam nulla alia p aliquod ſacramentũ expectetur. Vnde unctio hæc, dr extrema. Hinc patet q̃ ly perfecta, in textu accipitur pro ultima: eo modo quo dicimus aliquod ultimũ eſſe perfectũ: Sicuti tunc dr artifex quiſpiam appoſuiſſe ad opus ſuuũ manum perfectam, quando ipſum ultimò compleuit. Vt dicamus manum perfectam. i. ultimam. Ruſus. Præpoſuit D. Thomas de oleo tres conditiones. ſ. eſſe lenitiuum, penetratiuum, & effuſiuum: quibus tamen prępoſitis ſubintulit in textu ly quantum ad utrunque prædictorum. Ex quo patet, q̃ duæ illarum conditionum ſ. idem referuntur in unam Et quia eſſe lenitiuum clare diſtinguitur ab alijs duabus: ideo dicendũ eſt, q̃ aliæ duo ſe inuicem includunt tamquam pro una conditione ſeruientia. Et re uera ſic eſt. Nam uidemus, q̃ ideo oleum

*Al. unctionem.

penetrat, quia ad intima diffunditur, & ad intima diffunditur, quia penetrat illuc uſque.

CONCL. 2ª. Oleum oliuæ debet eſſe illud, quod aſſumit pro materia ſacramenti extremæ unctionis.

¶ PROB. Quia oleum oliuæ, propriè dicitur oleũ, alia autẽ p ſimilitudiné ad illud.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd oleum oliuæ non ſit conueniens materia huius ſacramenti, quia hoc ſacramentum immediate ad incorruptionem ordinat: ſed incorruptio ſignificatur per balſamum quod eſt in chriſmate: ponitur ergo chriſma eſſe conueniẽtior materia huius ſacramenti.

¶ 2 Præterea. Hoc ſacramentũ eſt ſpiritualis medicatio: ſed ſpiritualis medicatio per uini appoſitionem ſignificatur, ſicut patet Luc. 10. in parabola de ſauciato, ergo vinum etiam conuenientior materia fuiſſet huius ſacramenti.

¶ 3 Præterea. Vbi eſt maius periculum, ibi debet* eſſe cõmune remedium: ſed oleum non eſt commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra: ergo cum hoc ſacramẽtum detur exeũtibus, qui ſunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non ſit materia conueniens.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iac. 5. oleum materia huius ſacramenti determinatur, ſed oleum proprie non dicitur niſi oleũm oliuæ, ergo hoc eſt materia huius ſacramenti.

4 ¶ Præterea, Spiritualis ſanatio per olei* inunctionem ſignificatur, ut patet Iſa. 1. ubi dicitur, Plaga tumens non eſt curata medicamine, neque fota oleo: ergo conueniens materia huius ſacramenti eſt oleum.

B

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſpiritualis ſanatio, quæ in fine adhibetur, debet eſſe perfecta, quia poſt eam alia nõ relinquitur, & lenis, vt ſpes, quę exeuntibus eſt maxime neceſſaria, non frangatur, ſed foueatur. Oleum autem lenitiuũ eſt, & penetratiuum vſque ad intima, & etiam effuſiuum: & ideo quantum ad utrumque prædictorum eſt cõueniens materia huius ſacramenti. Et quia oleũ principaliter nominatur oliuæ liquor, alij autem liquores ex ſimilitudine ad ipſum Olei nomen accipiunt, ideo oleum oliuæ etiam debet eſſe, quod aſſumunt in materia huius ſacramenti.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptio glorię eſt res non contenta in hoc ſacramento, nec oportet quod tali rei ſignificatio materiæ reſpondeat. Vnde non oportet quòd balſamum ponatur materia ſacramenti huius,* quia balſamũ propter odorem pertinet ab bonitatem famæ, qua de cætero non indigẽt propter ſe exeuntes: ſed indigent tantum nitore conſcientiæ, qui in oleo ſignificatur.

D

AD SECVNDVM dicendum, q̃ vinum ſanat mordendo, ſed oleum leniẽdo: & ideo curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc ſacramentum.

AD TERTIVM dicendum, q̃ oleum oliuæ quàmuis non vbique creſcat, tamen de facili poteſt ad quemlibet locũ trãsferri.

E

Et præterea, hoc ſacramẽtũ non eſt tantæ neceſſitatis, quòd exeuntes ſine hoc ſacramento non poſſint ſalutem conſequi.

NOT. Subintelligit à D. Thoma in probatione q̃ appoſita in ſacramẽtis debẽt eẽ res propriæ dictæ tales, & nõ metaphoricè. Exẽplum habes in alijs ſacramentis de hoc. Nã in baptiſmo aqua propriè dicta, quæ tantũ eſt naturalis, & nõ ſimilitudinaria, q̃ ſunt roſacea, & aliæ per artificium lambicatæ, ẽ materia eius: quod & de vino pro materia Eucharistiæ, ſentiendum eſt.

Concil. m.

1m de maiori

Ad incorruptionem. R. quæ eſt res nõ cõtenta in hoc ſacramẽto: non autem, quæ ſit res contenta. § Tunc nihil &c. Nam materia ſacramenti correſpõdere dẽt rei contẽtæ in ipſo ſacramẽto; non autẽ rei nõ contẽtę ibi. Cætera uide in textu. Et quæ ſit res ſacramenti alicuius cõtenta, uel non contẽta, vide. 3. par. q. de ſacramentis.

Concil. p.

Concil. Flore. in doct. de ſacram.

2m de maiori

Eſt ſpiritualis medicatio. R. lenitiua: non, mordax. § 1. aſpera, ſeu grauis. Tunc nihil &c. Nam ſpiritualis illa medicatio ſauciati Lucę. 10. cum ſit facta per uinum quod eſt mordax, non attingit propoſitum cõcluſionis; tantum abeſt, ut infringat illud. Nam concluſio 1ª. ut eius probatio docet, de medicina lenitiua intendit ſolum.

*Li. 1. Ecr. ar. 15. c. 1.

3m de maiori

Commune. R. uel p terrenaſcentiam, uel per facilem delationẽ § Tunc nihil &c. Nã oleum oliuæ eſt remedium commune ſecundo modo: Licet non primo. Quamuis enim non ubique creſcat; tamen &c. vt in textu.

*Reſponſio 2ª.

*Vt dictũ eſt ar. præced. ad 1.

¶ NOT. Simile argumentum ac reſponſum habes de uino uitis pro materia ſacramenti altaris. 3. par. quæſt. 74. artic. 5. ad primum.

Item illatio concluſionis.

Ergo cum hoc ſacramentum &c. R. negatur illatio §. Nam licet periculum ibi ſit maximum (vt arguitur): non tamen ſequitur inde, quòd hoc ſacramentum unctionis ſit tantæ neceſſitatis; quòd exeuntes ſine &c. ut in textu.

Nam inuitare ad bonum quantum eſt de ſe (ut patet) non inducit ad malum: quod tunc eſſet, ſi indulgentiæ inducerent de ſe ad diſſolutionem religionis, (ut ſonuit litera.)

¶ *Corollarium.* Reſtat ergo ut ex mala intelligentia aliquorum religioſorum proueniat, q. occaſione indulgentiarũ frigeſcũt in obſeruãtia regularis uitæ ordinis ſui. Quæ quidẽ intelligentia iõ mala dĩ quia minus bonum præferũt maiori bono. Minus enĩ bonum eſt, qd affert per indulgẽtias, cum ſit remiſſio pœnæ tpalis: maius aũt eſt, qd affertur per obſeruãtiam canonicæ religionis, cum ſit adeptio præmij eſſentialis. Mala quoque ipſorum intelligentia in hoc eſt: q. credũt, per indulgentias pœnas oẽs quocunq; iniũctas relaxari: quod ſanè falſum eſt. Nam indulgentiarum eſt; remittere pœnas in foro pœnali debitas (uel quia dimiſſa culpa relictæ ſunt, uel iniunctæ:) non autem pœnas in capitulo religioſorum, quod eſt quaſi forus iudicialis.

bet diſſolui regularis obſeruantia, quia religioſi magis merẽtur religionem ſuam ſeruando, quã tum ad præmium uitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo, quàmuis minus quantum ad dimiſſionem pœnæ, quod eſt min[b] bonum; nec iterum per indulgẽtias dimittuntur pœnæ iniunctæ in capitulo, quia in capitulo agitur quaſi forum iudiciale, magis quàm pœnitentiale. Vnde etiã non ſacerdotes capitulũ tenent; ſed abſoluitur à pœna iniuncta, vel debita pro peccato in foro penitentiali.

ARTICVLVS III.

Vtrum ei qui non facit id, pro quo indulgentia datur, poſſit quandoque indulgentia dari.

H

AD TERTIVM ſic proceditũ. Videtur quod ei, qui nõ facit pro quo indulgentia datur, poſſit quãdoque indulgentia dari, quia ei, qui non poteſt operari, uoluntas pro facto, [b] reputatur,* ſed aliquando ſit indulgentia pro aliqua eleemoſyna facienda, quam aliquis pauper facere non poteſt, & tamen libenter faceret, ergo indulgentia ei valet.

I

¶ 2 Præt. * Vnus poteſt pro alio [h] ſatisfacere: ſed indulgentia ad [f] remiſſionem pœnæ operatur ſicut, & ſatisfactio, ergo unus pro alio poteſt indulgentiam accipere, & ſic ille conſequeretur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

SED CONTRA. Remota cã remouetur effectus, ſi ergo aliqs non facit hoc, pro quo indulgẽtia datur, quod eſt indulgentiæ cauſa, indulgentiam non conſequitur.

G

RESPONDEO, Dicendum, quòd non exiſtente conditione, non conſequitur illud, quod ſub conditione datur, unde [m] cum indulgentia detur ſub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat, vel det, ſi illud non exerceat, indulgentiam non conſequitur. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, q. hoc intelligitur quantũ ad præmium eſſentiale: ſed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, ſicut eſt dimiſſio pœnæ: uel aliquid huiuſmodi.

AD SECVNDVM dicendum, q. opus proprium põt qs applicare per intentionem cuicunque uoluerit, & ideo poteſt pro quocunque uult ſatisfacere: ſed indulgentia non poteſt applicari ad alterum niſi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipſe applicet ad faciẽtem, uel dantem hoc, aut illud, ille non poteſt, qui hoc facit ad alterum, hanc intentionẽ transferre. Si tamen ſic fieret indulgentia ille, qui facit, vel pro quo ſit, habeat tantam indulgẽtiam, ualeret ei pro quo ſit; nec tamen iſte, qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, ſed ille, qui indulgentiam ſub tali forma facit.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quòd per tõnem reijcias errorem Lutheri (ut refert Leo X. in bulla contra errores eius,) qui, quaſi reuers* ad ſemetipſum, & pœnitens de negatione totali indulgentiarum, tãdem dixit, q. indulgẽtiæ neceſſariæ ſunt ſolum publicis criminibus, & propriè conceduntur duris ſolũmodo & impatiẽtibus. Vñ addit ille: indulgẽtiæ non ſunt neceſſariæ, nec utiles mortuis, ſeu morituris, infirmis, legitimè impeditis, his qui nõ commiſerũt crimina, his qui crimina commiſerunt, ſed non publica: his, qui meliora operantur.

Vtil. p S. Eccl. *caſus ſu per Pſ. 31 ſup illud, dixi confi tebor, & gl. or. ibi. *q 13.a.2.

2 ¶ Secundò habes: quòd per tõnem errorem eius (quatenus religioſos eximit ab utilitate indulgentiarum) oſtendas meritò damnari à Bonifacio 8. immò & a ſuis prædeceſſoribus. Antiquorum habes relatio: q. accedentibus ad honorabilem Baſilicã principis Apoſt. de vrbe conceſſæ ſunt magnæ indulgẽtiæ pctõrum. Nos igitur &c. huiuſmodi indulgentias oẽs approbamus authoritate Apoſtolica: & Apoſtolicæ plenitudine pñtus oĩbus accedẽtibus &c. Hæc ille: de pœnit. & remiſſ. extrauag. com. Vbi religioſos nõ excludit, ſed includit p ly oĩbus (ut patet.) Item a Clem. VI. ad Archiepm Terraconen. eiuſq; ſuffraganeos. Dudũ de fratrũ noſtrorum conſilio & plenitudine Apoſt. pñtis indulgentiam &c. cunctis Chriſti fidelibus &c. Statuentes ut uniuerſi fideles &c. q uiſitauerint &c. pleniſſimam ſuorũ oĩum pctõrum ueniã conſequantur. Hæc ille, & recitantur ibidẽ. Vbi religioſos &c. ut ſupra. Item a quotidianis bullis indulgentiarum, q ab apoſt. ſede emanãt p ſperan quibus (ut patet) includuntur & religioſi p ly Chriſti fidelibus, uel ly oĩbus utriuſque ſexus Chriſti fidelibus & hmõi.

F Item meritò damnari ab eodem Leone in eadem bulla cuius dãnationis particulam, unde ſupra q. 2 ar. 1. app. addendũ & q. 24. ar. 3. app. De Luthero ſuperius dixi ly quaſi reuerſus ad ſe &c. q tanquam q. indulgentias per hoc aliquatenus admiſerit excrucians ſe, idipſum reuocauit. Vnde ait. Has propoſitiones (ut dixi) reuocaui antea rogationibus, & adhuc rogo oẽs tum bibliopolas, tum lectores, ut eã, quæ de indulgẽtiis diſputata & ſcripta a me ſunt, exurant. Neſciebam enim tũ, cũ ea laborarẽ, Papã eẽ anuchriſtum: qui his & ſimilibus opinionibus erroris, (Sathana imperante) orbem perderet Chriſtianum. Hucuſq; verba uomitus Lutheri. Verum quid iſte de ſua reuocatione tantis maledictis uallata Deus uideat, & iudicet. Catholicis interi nobis ſcire ſufficiat: & q. bonum eſt boĩ, q ſeparat ſe a contẽtionibus; & q. oẽs ſtulti miſcentur contumelijs. Prouer. 20 Porrò q. Romanus Põtifex non ſit antichriſtus, quinimò & q. ſit a Chriſto totaliter cõtrarius, oſtenſum eſt manifeſtè ſupra q. 21. ar. 1. app. oſtenſum eſt & ualor indulgẽtiarũ & q. (Chriſto dño ſperante) ut bẽ ſaluãt Chriſtianũ indulgẽtiæ ipſę, declaratũ q. 25. art. 1. & 2 & conſequenter, q. nõ erroris, ſed ueritatis, opera ſunt. Vide Roffenſem contra articulos erroneos 21. & 22. Lutheri. concl. 10

¶ Tertiò habes: quòd per tõnẽ prædicta Leonis, Clem. & 19. & aliorũ Pontificũ, pro quanto utilitatẽ indulgentiarũ obtinent ad religioſos extendi, & probes, & declares, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quòd ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, et conſolidet. 4

QVÆS. XXVII. ART. II.

K CONCL. Cum indulgẽtia datur ſub hac cõdõne, q. aliqs aliqd faciat, uel det, ſi illud nõ exerceat, indulgẽtiã nõ cõſequitur. 106

¶ NOT. Per hoc, q. Papa dat indulgẽtias cum aliqua cõdõne, dat intelligere: q. licet ſit Chriſti vicarius gñalis, non hẽt pñtẽ excellentiæ in condonando peccata ſolo iuſſu. Sibi. n. Chriſtus hãc propriam reſeruauit 3. par. q. 64. ar. 3. & 4.

¶ PROB. Quia non exiſtente conditione, non conſequitur illud, quod ſub conditione datur.

1^m^ de maiori. Reputatur. q. Quantum ad præmium eſſentiale: non quantum ad quoddam accidentale §. Tunc &c. Nam conſequi indulgentiæ effectum, qui eſt remiſſio pœnæ temporalis, computatur inter præmia accidentalia.

¶ NOT. Videnda eſt forma indulgentiarum: quia quandoq; pro non ualentibus eleemoſinam facere aliquid aliud ponit, in quod commutari poſſit.

2^m^ de maiori. Satisfacere. R. Per intentionem propriam: non, alterius. §. Tunc &c. Nam indul-

indulgentia non poteſt applicari ad alterum per intentionem propriam, niſi ex intentione eius, qui dat indulgentiam, & ideo cum ipſe applicet &c. ut in litera.

¶NOT. Ex uerbis illis textus ly ſi tñ fieret indulgentia &c. eli ci uniuerſaliter: q (iuxta mentem Sancti Th.) uidendæ ſunt for mæ bullarum, & conſiderandę, antequam de ualore indulgentiarum iudicetur ſic uel ſic iudicetur.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primo quõ per rõnem oſtẽdas meritò eſſe inſinuatũ à Siſto 4. & à Clem. 6. & a Bonif. 8. q indulgentiæ non participãtur ab iis, qui non faciũt, qđ inibi mandatur. Inſinuatum aũt eſt a Sixto, de pœnit. & remiſ. extrauag. commun. Quemadmodũ operoſi &c. qui beatorũ Apoſt. Petri & Pauli Baſilicas, Lateranenſem quoque & ſanctæ Mariæ maioris almæ urbis deuote uiſitantes omnes & ſingulas indulgentias conſequerentur quas anno Iubilæo prædeceſſores conceſſerãt &c. Verum quia aliorum ſaluti fidelium intẽti diuerſas indulgẽtias plenarias nõnullis eccleſiis, Monaſteriis, & piis locis duximus concedendas, pp quas populorum forſan concurſus ad Baſilicas antedictas retardari, aut ipſius Iubilæi celebritas minui, uel intermitti poſſet cum animarum nõ modico detrimento. Nos (nè pp aliarum indulgentiarum hactenus conceſſarum effuſionem annus iubilæus intermittatur; aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes) omnes & ſingulas plenarias aliam ad inſtar Iubilæi authoritate Apoſtolica tenore præſentium uſq; ad eiuſdem ſedis beneplacitum ſuſpendimus: indulgentiis tamen Baſilicarũ & eccleſiarum dictæ urbis in ſuo plenario robore durantibus. Hæc ibi. Ecce q ſummus Pontifex iõ aliorum locorum omnium ab urbe indulgentias ſuſpendit pro tpe iubilæi: nè concurſus populorum ad urbem pro indulgentia iubilæi conſequẽda retardetur: quod non eſſet, ſi uoluntate ſola iubilæi Romæ exiſtentis poſſent eſſe participes, abſque hoc q illius uſq; de facto hões pficiſcerentur. Pro quo ſignificando nota ly cum aliarum nõ modico detrimento, & ly aut fideles ipſi à tanto munere reddantur expertes. Item a Bonifacio ſupradicto ibidem ſic. Antiquorum &c. ſtatuentes, ut qui uoluerint hmõi indulgentiæ à nobis conceſſæ fieri participes, ſi fuerint Romani, ad minus 30. diebus continuis ſeu interpollatis, & ſaltem ſemel in die; ſi uero peregrini fuerint aut forenſes, ſimili modo diebus 15. ad Baſilicas eaſdem accedant. Hæc ibi. Vbi, quia de facto accedere neceſſarium eſſe ducit uolentibus indulgentiam: iõ inter Romanos, & ab extrà uenientes, ſpatium dierum prædictum cum differentia aſſignat. Dat ergo p hoc intelligere Papa: q indulgentiæ non ualent iis, qui conditionem poſitam in forma illarum non ſeruant. Item à Clemente ſupradicto ibidem. Dudum de fratrum &c. quicunque uoluerint indulgentiam hmõi aſſeq. ſi Romani, ad minus 30 ſi uerò peregrini, aut forenſes mõ ſimili 15. dieb. ad pdictas Baſilicas accedere teneantur. Hæc ibi. Ex quo dic, ut ſupra. Et quia conditiones & formæ indulgentiarum uariari qñq; tangebatur, in rñſione ad 2ᵐ, iuxta quarum tñ tenorem quo ad conſecutionem remiſſionis oportere nos regulari, connotabatur: iõ p hoc notanda ſunt, q ſubduntur ab ipſo Clemente ſic. Adiicientes, q ſi hi etiam, qui p ea pſequenda ad eaſdem Baſilicas accedẽt, poſt iter arreptum impediti legitimè, quo minus ad urbem illo anno ualeant peruenire, aut in uia, uel dierum pfixo numero non completo, in dicta urbe deceſſerint uerè pœnitentes (ut præmittitur) & confeſſi, eandem indulgentiam conſequantur. Hæc ibi. Et eſt rarum hoc in bullis additum: iõ ſpeciatim ipſum adducere placuit. Tu ergo ſingulas uerbatim iuxta textus iudouit) diligenter ubique conſidera formas.

2 ¶Secundo habes: q̃do per rõnem ſupradicta Pontificum, pro quanto indulgentias nõ prodeſſe dicunt facientibus illa, quæ iniungunt, & intelligas, & declares, & tuearis.

3 ¶Tertio uides, quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens declaretur, & conſolidetur.

Viil. p 8. Beel. &c.

Sup. q6. 22. ar. 4. I arg. ſed contr.

Vt ibidẽ dictũ eſt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum indulgentia ualeat ei qui facit.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod indulgentia non ualeat ei, qui facit, quia facere indulgentias eſt iuriſditionis, ſed huius in ſeipſum poteſt exercere ea, quæ ſunt iuriſditionis, ergo nullus poteſt indulgentiæ a ſe factæ particeps eſſe.

¶2 Præt. Secundum hoc, ille qui facit indulgentiam, poſſet p aliquo modico facto, ſibi pęnã remittere omnium peccatorum, & ita impune peccaret, quod uidetur abſonum.

¶3 Præt. Eiuſdem poteſtatis eſt facere indulgentias, & excõicare, ſed aliquis non poteſt excõmunicare ſeipſum, ergo nec indulgentiæ quam facit particeps eſſe poteſt.

SED CONTRA eſt, quia tunc eſſet ipſe peioris conditionis quam alij, ſi ipſe non poſſet uti theſauro eccleſię, quem aliis diſpenſat.

RESPONDEO, Dicendum, quod indulgentia debet ex aliqua cauſa dari, ad hoc quod aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in utilitatem Eccleſiæ, & honorem dei uergat. Prælatus autem, cui cura Eccleſiæ utilitatis propagandæ, & honoris diuini propagandi eſt commiſſa, nõ habet cauſam, ut ſeipſum ad hoc prouocet, & ideo, nõ poteſt facere ſibi indulgẽtiam, ſed poteſt uti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis ſubeſt cauſa faciendi.

QVÆST. XXVII. ART. IIII.

CONCL. Qui facit indulgentiã non põt ſibi eã directè facere, ſed poteſt uti indulgentia, quam pro aliis facit. 107

¶NOT. Quẽadmodũ oculus nõ põt ſeipſum uidere: niſi refle xè, puta inſpiciendo ſpeculum. Sicut ergo per hoc, q relucet in alio, uidet ſeipſũ: ita per hoc, q authoritas prælati relucet in indulgentiis à ſe datis aliis. põt prælatus ipſe participare fructũ illius authoritatis ſuę. Videtur ergo facere indirectè indulgẽtiã ſibi: ad cuius rei differentiam concluſio dixit ly directè.

¶PROB. 1 Quia faciendi ſibi indulgentiam nõ ſubeſt cã (cũ prælatus ipſe non habeat cauſã, ut pUocet ſe ad hoc, pp quod indulgentiæ dari debent,) & indulgentia debet fieri ex aliqua cauſa (q. 25. ar. 2. in fi. corpor.) 2 Quia (ly ſed poteſt &c.) præſupponitur hoc, tanquàm patens (ut manifeſtat reſponſio ad primum.)

¶Examen. Ly quia aliis ſubeſt cauſa faciendi. Quaſi dicat textus. Non eſt eadem ratio de facere indulgentias aliis, & facere ſibi. Nam, q quis faciat eam ſibi, non ſubeſt cã; q uero faciat aliis ſubeſt cauſa. Patet ergo: q ly quia aliis ſubeſt cã faciendi, nõ ſunt uerba pbantia, q aliquis poſſit uti indulgentia data aliis (ut prima facie uidetur:) ſed ſunt uerba oſtendentia, non eſſe ſimile de facere indulgentiam aliis & ſibi.

¶Ly Prælatus non habet cauſam, ut prouocet ſe ad hoc &c. Lege totum textum: & caue, nè ſenſum falſum pro uero inde accipias. Loquitur ſiquidem textus hic de habere cauſam prouocandi ad aliquem actum &c. per aliquid iuriſditionis eccleſiaſticæ: non autem per aliquid ad perſonam ſuam priuatam pertinẽs. Sciendum igitur, q ultimo modo habet cauſam maximè prælatus (cum quanto in gradu ſuperiori, tanto in periculo maiori, uerſetur) ſemetipſum excitandi) ſeu prouocandi ad actus illos bonos Patet quoque id ab exemplo: quoniam prælati doctiſſimi ſimul & ſanctiſſimi (ut Gregorius primus, & Aug.) per actus proprios ad priuatam ſuam perſonam pertinentes prouocarũt ſe, & non ſemel, ad actus in honorem Dei, utilitatemq; eccleſiæ uergentes, puta per orationes, prædicationes, lectiones, &c. Quod ſi dicatur, Prælato commiſſa eſt cura eccleſiæ utilitatis propagandæ & honoris diuini propagandi, & ideo non habet cauſam ut prouocet ſe ad huiuſcemodi actus: aduerte, quòd nimis erratur, cum oppoſitum concludendum ſit. Nam ex eo, quòd prælato commiſſa eſt cura illa, ſequitur: quòd ipſe prouocandi ſe ſic ad tales actus habet cauſam; & maiorem ſane, quàm ſubditi: tum quia debet dare bonum exemplum illis, tum quia debet eſſe ſanctior uniuerſis. Niſi uero ſe in talib. actibus exerceat, neutrũ horũ afficient, qm hõ eſt, & natura hõis, niſi ſp pUocet ad bonum, pfluit in malum. Cæterum platus non hẽt cãm pUocãdi ſe ad actũ bonũ p aliqd iuriſdõnis eccleſiaſticæ à ſe in ſemetipſum. Nõ .n. platus ſeipſum põt uel a pctis, uel à cenſuris abſoluere, aut aliam iuriſdõnem in ſe exercere (ut ſup. q. 22. ar. 4. patet,) & cõſequẽter nõ põt p hanc uiã pUocare ſemetipſũ ad actus bonos in honorẽ Dei & eccleſiæ utilitatem uergentes: ad quos tñ põt per eãdẽ uiã pUocare alios. Et quare? Rñdetur ex textu, qa plato cura eccleſiæ ppagãdæ p iuriſdõnẽ cõmiſſa eſt, & non ſui. Et iõ dr & hẽt cãm ad hoc, ut pUocet ſubditos p iuriſdõnẽ ſibi collatam

ad aliquem actum in eccleſiæ utilitatem honoremque Dei uergentem:& non habere cauſam, ut prouocet ſe ad hoc, i. ad talem actum per iuriſditionem illam ſuam. Sic ergo ſecundum planiſſimam conſequentiam concludendum reſtat (ut concludit) q, cum facere indulgentiam ſit actus iuriſdōnis, prælatus non poteſt ſibimet facere indulgentiam.

AD PRIMVM ergo dicendum, q actus iuriſditionis non poteſt in ſeipſum exercere, ſed eis, quæ authoritate iuriſditionis dantur aliis, poteſt etiam prælatus uti, tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus: ſicut etiam ſacerdos ſibi Euchariſtiam accipit quam aliis dat:* & G ita etiam Epiſcopus poteſt accipere ſibi ſuffragia eccleſiæ, quæ aliis diſpenſat: quorū effectus immediatus eſt remiſſio pęnæ p indulgentiam, & non iuriſdōnis.

AD SECVNDVM patet ſolutio ex dictis.*

AD TERTIVM dicendum, q excommunicatio profertur p modum ſniæ, quam nullus in ſeipſum ferre poteſt, eo quòd in H iudicio non poteſt idem eſſe iudex, & reus. Indulgentia autem non per modum ſententiæ; ſed per modum diſpēſationis cuiuſdam, quam homo poteſt facere ad ſeipſum.

¶Corollarium. Ergo poteſt prælatus, imò & debet prouocare ſe ipſum ad hoc opus bonum, ſ. ad quærendam remiſſionē ſuorum delictorum (ut patet:) ſed non poteſt prouocare ſe ad hoc, ex ſuæ iuriſdōnis uſu in ſeipſum. Et ſic intendit textus per ly non habet cauſam, ut ſeipſum prouocet ad hoc. Adeo q per ly hoc (ubi tota difficultas conſiſtit) non intelligit S. Th. opus bonum præcisè (ut ſufficienter uiſ:) ſed opus bonum, pueniēs ex uſu iuriſdōnis ſuæ in ſeipſum. Ad cuius intelligentiam aperiendam prædicatur in maiori textus, q aliquis per indulgentiā prouocatur ad actum bonum: & non dixit abſolute, q indulgentia deberet aliqua cā dari ad hoc, q aliqs prouocerut ad actum bonum. Quare appoſuit expreſsè ly p indulgentiam? Certè poterat facillimè (ut patet) ex contextu ſubintelligi: & D. Th. magnæ, pro more ſuo, ſtudebat breuitati. Dicēdum ergo, q appoſuit uigilanter expreſsè ly per indulgentiam: ut ſcires, quod poſtea reſerendum in minori eſſet per ly ad hoc. Quaſi per appoſitionem talem tibi tacitè dixerit. Cum ueneris ad minorem, & ibi uideris ly ad hoc, tu referes illud ad actū aliquem per indulgentiam (qđ eſt iuriſdō prælati) factum in honorem Dei & utilitatem eccleſiæ: non autem referes illud ad actum aliquem factum in honorem Dei, & utilitatem eccleſiæ, dimittendo ly per indulgentiam (.i. iuriſdōnem prælati.) Sic.n.& I diceres omnino falſum (ut ſup. in exam. patuit) & non referres totum medium in propoſitione maiori poſitum.

1ᵐ maior. Nullus in ſeipſum poteſt exercere ea, quæ ſunt iuriſditionis. ℞. poteſt tamen uti eis, qui authoritate iuriſditionis dat aliis. §. Vt patet in textu ab exēplo de ſacerdote Euchariſtiam adminiſtrante. Tunc nihil &c. Nam, quando indulgentiis datis aliis utitur, non exercet iuriſdictionem in ſeipſum: ſed accipit effectum indulgentiæ datæ, qui effectus eſt remiſſio pœnæ.

¶Corollarium. Negare ergo, q prælatus poſſit uti indulgētiis a ſe datis eſſet negare ipſum poſſe recipere effectum indulgentiarum illarum: qđ clarè apparet falſum per hoc, q dare indulgētiā & recipe effectum indulgentiæ eſt ualde differens. Ex eo.n. q nullus hēt iuriſdōnē ſup ſe, puenit, q nō pōt ſibi ipſi dare indulgētiā: ex eo aūt, q indiget remiſſione pœnæ, fit, q pōt recipe effectū indulgentiæ. Ex diuerſis uero cauſis eundē effectū uelle pducere, non eſt bñ conſonū. Et iō ſtat q ex iſta cā, qua nullus hēt iuriſdōnē ſuper ſe, non ſequatur, q non poſſit uti indulgentiis à ſe datis; ſicut ex ea ſequebatur, q non poterat ſibi ipſi facere indulgentias. Rurſus. Eadem rōne ſtat: q ex iſta cā, qua eſt indigēs remiſſione pœnæ, non ſequitur, q poſſit ſibi facere indulgentias, ſicut ex eadem ſequebatur, quod poterat uti indulgentiis ipſis.

2ᵐ de antecedente. Secundum hoc ille, qui facit indulgētiā, poſſet p aliquo modico facto ſibi pęnā remittere omnium pctōrū. ℞. Negatur hæc. § Dictum eſt.n. hic, q requiritur cā, ad dandum indulgentias: & ar. 2. q requiritur eum eſſe in charitate (qđ nullus ſcit pcerto,) tum ſeruare ea, q p indulgentiis indicuntur, ad recipiendum illas. Ex conſequenti igitur non pro modico facto pœna remittitur Prelato: etiam ſi (ut uerum eſt) poſſit uti indulgētiis a ſe datis aliis.

¶NOT. Adde, q ſi qs, nedū platus, ſciēs indulgētias ſore largiēdas, ſiue a ſe, ſiue ab aliis Prælatis, peccaret ſub ſpe recipiēdi poſtmodū ueniā p illas, ſæpenumero falleretur: qa intētio dantiū indulgentias non eſt, ut aliqs ſic abutatur illis, cū qa ſpes illa ſua fieret quodāmō illi in pctū, inquantum liberius peccandi fomentum ſubminiſtraret. Quòd aūt intētio dantium indulgentias nō ſit, ut quis ſub ſpe illarum delinquat, patet: qa in multis indulgētiis (quaſi per has deſforma intelligēdi ſic oēs alias.) exprimitur manifeſtè, q ſi qs ſub ſpe ueniæ illarū peccauerint, tunc ei indulgētiā ipſæ non prodeſſent. Id qđ a ſimili nō innuere noluiſſe Conc. Cabil. 2.c.36. ubi dicit. Quidā ex induſtria peccantes, pp eleemoſynarū largitionē, q̄dā ſibi pmittunt impunitatē. Eleemoſina extinguit pctā, ſed ea q aut neceſſitate, aut caſu, aut qualiber fiūt fragilitate: ea uero, q ex induſtria, aut cuiuſlibet libidinis explendæ cā iecireo fiunt, ut eleemoſynis redimantur, nequaq̄ eis redimi pñt: quia, q hoc ppetrant, uīt Deum mercede cōducere, ut eis ipunè peccare liceat. Non ergo quis iecireò peccare debet, ut eleemoſyna faciat: ſed iō eleemoſinam facere dēt, quia peccauit. Hæc ibi. Dic ergo tu ex illo Concilio ad propoſitum: & q peccans ſub ſpe indulgentiarum, uīt Deum mercede conducere uelle, ut impunè peccet. (Qua propter illi non prodeſunt indulgentiæ ipſæ:) & quòd quis peccare non debet, ut indulgentias recipiat, ſed iō indulgentias debet recipere, quia peccauit.

3ᵐ de maiori. Eiuſdem ptātis. ℞. Diuerſo mō exercitæ: non, eodē mō. §. Tunc &c ut patet in textu. Nam unus & idem poteſt & diſpenſare aliquid aliis & ipſa re diſpenſata uti; ſed unus & idem non poteſt eſſe iudex & reus: & conſequenter, quod fit per modum diſpenſationis, pōt uenire in uſum illius qui diſpenſat, quod uero fit p modū ſniæ iuriſditionalis, non poteſt cadere ſuper ipſum ferentem ſniam.

QVAES. XXVIII.

De ſolemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuiſa.

CONſequenter conſiderandum eſt de ſolemni ritu pœnitentiæ.

Circa quod tria quæruntur.

¶Primo, vtrum aliqua pœnitentia poſſit publicari, uel ſolemnizari.

¶Secundo, Vtrum ſolemnis pœnitentia poſſit iterari.

¶Tertio, vtrum publica ſit pœnitentia imponenda.

APPENDIX.

EX art. habes. ¶Primo: qđo p S. Th. oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a Papa Boni. 8. quod ſuperior & non pōt ſibi indulgentiam facere & pōt uti indulgentia a ſeipſo aliis conceſſa. Hoc autem tunc ab eo inſinuatum eſt, qñ de reg. iur. in 6. 45. reg. dixit. Inſpicimus in obſcuris, quod eſt uetiſimilius uel, quod plerunque fieri conſueuit. Hæc ibi. Quis aūt neſciat, eſſe uetiſimilius, quòd quis non poſſit ſibi ipſi facere indulgentias, qñ in ſemetipſum non habet iuriſdōnem? Vide q. 22. ar. 4. Quis etiam neſciat id (q.d. quis ſibi ipſi fecerit indulgentias) nec plerunque factum, imò nec unquam fieri conſuetum? Quòd uero indulgētiis à ſe datis aliis poſſit quis uti, ſcimus eſſe conſuetum, noſtriſque temporibus & à Romanis & ab alienigenis ſæpe uiſum eſt, qđ ſanctæ memoriæ Pius Quintus ordinis Prædicatorum indulgētiis a ſeipſo collatis eccleſias uiſitando utebatur, quibus, & aliis, ſuis orationibus rempublicam Chriſtianam eſt faucibus Turcarum. 1571. (Deo duce) mirabiliter liberauit t ac de hoſte proſtracto mirabiliter triumphauit Nec debet ex eo, quòd non poſſunt ſibi indulgentias prælati facere, inferri, quod eis à ſe datis non poſſint uti: quoniam huic deductioni obſtare ſe innuit Bonifacius idem: quando per 37. regulam iuris inquit. Vtile, non debet per inutile uitiari. Hæc ibi ſupra. Vtilitas ergo, quæ ex indulgentiis peruenit, non debet in diſpendium negatiuum prælatorum uitiari p hoc, q ipſi ſibi inutiliter. i. nequaquam, pñt facere indulgentias. ¶Secundò habes, quomodo per S. Thomam antedicta Bonifacij, pro quanto prælatos ſibi negat poſſe facere indulgentias, iiſque datis aliis poſſe uti affirmat, & intelligas, & probes, & defendas. ¶Tertiò uides quomodo uiciſſim ea jus Thomiſtica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST.

Marginal notes: *In 3.p. q.82. — *In corp. ar. — *Supra q. 22.ar.4. — Memorāda, pro uenia. uel nō uenia, pctōrum, uerba Conc. — Vtil. 79. Eccl. &c. — Pius V. Pōt. Max.

QVÆST. XXVIII. ART. I. A

1 CONCL. Aliqua pœnitentia debet eſſe publica, & ſolemnis.

¶PROB. Quia 1. publicum, & 2. grauiſſimum ſcelus, & 3. terror alijs incutiédus, & 4. Leuamen à deſperatione grauium peccatorum, hoc requirit (vide his omnib. per ordinem in textu patet).

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel ſolemnizari.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pęnitentia publicari vel ſolemnizari, quia nõ licet ſacerdoti etiam metu peccatum alicuius confiteri, quantũ cunque publicum: ſed per pęnitentiam ſolemnẽ publicatur peccatum, ergo non debet ſolemnizari. B

¶2 Præterea. Iudicium eſſe ſecundum conditionem fori: ſed pœnitentia eſt quoddam iudicium quod in foro occulte agitur, ergo non debet publicari vel ſolemnizari. C

¶3 Præterea. Omnes defectus pœnitentiæ reuocat ad perfectũ vt Ambro. dicit, ſed ſolẽnizatio facit contrariũ: quia pœnitentem multis defectibus innectit, nõ enim laicus poteſt poſt ſolemnem pęnitentiam ad clericatũ promoueri, nec clericus ad ſuperiores ordines: ergo pęnitentia non eſt ſolemnizanda.

SED CONTRA. Pęnitentia eſt quoddam ſacramentum: ſed in quolibet ſacramento ſolemnitas quædam adhibetur, ergo, & in pœnitentia adhiberi debet. D

Præterea. Medicina debet reſpondere morbo, ſed peccatũ quandoq; eſt publicum, quod multos ad exemplum peccandi trahit, ergo, & pœnitentia, quę eſt medicina eius, debet eſſe publica, & ſolemnis, qua multi ædificentur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd aliqua pœnitentia debet eſſe publica, & ſolẽnis propter quatuor. Primo, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundo, quia maxima confuſione in hoc mundo etiam eſt dignus, qui grauiſſimum ſcelus commiſit. Tertio, vt alijs ſit ad terrorem. Quarto, vt ſit ad exemplum pęnitendis, ne deſperent, qui in grauib. peccatis detinentur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacerdos non reuelat confeſſionem talem pęnitentiam iniungendo, quamuis ſuſpicio oriat̃ illũ aliquod enorme peccatum commiſiſſe. Non enim culpa pro certo ſcitur ex pęna, quia quandoque aliquis pęnitentiam pro alio facit, ſicut legit̃ in Vitis Patrũ de quodam, qui ut ſocium ſuum ad pęnitentiam prouocaret, ipſe cũ eo pœnitentiam egit: Si autem ſit peccatum publicum, ipſe pęnitens exequendo pęnitentiam confeſſionem à ſe factam manifeſtat.

AD SECVNDVM dicendũ pęnitentia ſolemnis, quantũ ad iniunctionem, non exit forũ occultum, quia ſicut occulte quis confitetur, ita occulte ei pęnitentia iniungitur, ſed executio exit forum occultum, & hoc non eſt inconueniens.

AD TERTIVM dicendũ, pęnitentia quàmuis reuocet E

¶NOT. Ex primo medio probationis dicas, peccatum eſſe morbum, ex quo pœnitentia eſt medicina: & pœnitentiam eſſe aliquid ſecundũ ſcematum, ex quò illa eſt medicina. Ex ſecundo medio dicas quòd multa miſericordia ſimul, & iuſtitia fit peccatori; dum confuſione in præſenti ſeculo punitur. Iuſtitia quidem, quia redditur ei quod meretur: Miſericordia verò, quia pœna minori (hæc eſt ſeculi præſentis) recompenſatur maior (hæc eſt purgatorij pœna). Ex tertio medio dicas, ſi publicæ pœnitentiæ cunctorum peccatoribus aſſignatæ infligeretur pro diuerſitate criminum; tunc non tot à multis paſſim tantæque blaſfemię, homicidia, omnis fere generis impudicitiæ ac cætera huiuſmodi abſque fræno, & (quod peius ẽ) quaſi per riſum committerentur, & tandẽ ex his veluti vijs ad tantum malum proportionatis non caderetur in hęreſim. Rurſus. Ex multiplicatione tot criminum propter totalem publicæ pœnitentiæ abſentiã commiſſorum agnoſce ceu ab oppoſitis verum ſit illud tertiũ medium, ſcilicet talis pœnitentia fit alijs ad terrorem. Confirmetur à Papa Gelaſio vniuerſaliter hoc in decretis. 2. q. 7. que propter. Tranſgreſſionis aliud fiat cæteris interdictio delinquendi. Hæc ibi. Ex quo patet, pœna vnius debet eſſe emendatio alterius: ut inſinuatur in litera præſenti. Ex quo etiam diſcurre in contrarium ut ſupra. Ex quarto demum medio dicas, videntes pęnitentiam fieri de magnis peccatis inferũt iã tract., de huiuſmodi peccatis poteſt eſſe ſpes veniæ. Et hinc rurſum dicas, nulli quantumcunq; magno peccatori denegatur pęnitentia, quia de nullo eſt deſperandum. Si. n. de illo deſperaretur, ſcilicet poſſet peruenire ad remiſſionem tãtorũ ſuorũ ſcelerũ, nunc pœnitẽtia ei pro remedio non taxaret.

Th. in 4. d. 14. q. 1. ar. 5. q. 1. & ſeq.

Quæſt. 11. ar. 1.

Id habẽt Aug. li. 5. hipognoſticon emendi li. ius, to. 7.

1m minor. Per pœnitentiam ſolemnem publicatur peccatum. Rẽ. negat̃ illa. §. loquẽdo ſ. de publicatione peccati cõtra ſigillũ cõfeſſionis. q. 1. ar. 1. dictũ exiſtẽte. Nõ. n. ſacerdos reuelat confeſſio. &c. talẽ pęnitentiã iniungendo, quis &c. ut in textu. Dixi ly loquendo de reuelatione cõtra ſigillũ quia ſi publicat̃ ſpãliter peccatũ, publicatur ab eo qui talẽ pœnitentiã agit: ex eo peccatum illius antea fuit publicè factum.

¶Corollarium. Ex reſponſione ergo elicitur, peccatum ſiue ſit antea ſecrete factũ, ſiue publicè, nunq̃ à ſacerdote talẽ pęnitentiã iniungẽte manifeſtat̃ ſpãliter. Non primũ tũ quia ſuſpicio non eſt ſufficiẽs cã ad manifeſtandũ illud; tũ quia ex effectu viſo, q à diuerſis cauſis procedere põt nõ licet pro certo inferre vnã illarũ certũ determinatè. Nõ. pœnitentia à cauſis diuerſis procedere põt: puta à voluntate ex ſe ſolo aliquũ propter ſuas, & hoc vel propter expiãdũ peccatum cõmiſſũ aut à ſe aut ab alio factũ; vel propter excitandũ cor proximorũ aut ad fugiẽdũ peccata tã q̃ pęnã grãdẽ ſecũ trahentia, aut ad diligendũ magis Deũ; proq; etiam amore honores mundi ſeu uiliſpẽſiones cõtẽnendũ, ſicut in ſeipſo publicè pęnitẽte vidẽt; vel propter maius meritũ ob ſuã illã humiliationem apud Deũ acquirendũ; vel propter cõfigurandum ſe paſſionibus Chriſto Dñe, qui ſuas ob noſtri amorẽ ſępe numero libentiſſima pertulit ignominias cõtumelias, uarijque generis cõfuſiones. Cũ igitur pœnitentia huiuſ hominis publica, quã video, (ẽt q eſſet illa cũ oib. ſuis exterioribus conditionibus quæ à ſacris canonibus pro tali vel tali crimine ſtatuta ẽ) ex cauſis prædictis, atque alijs multis procedere poſſit; nõ poſſũ ego iuſte dicere, q propter hãc pœnitẽtiã ẽ mihi notũ reuelata ſit mihi huius hominis cõfeſſio uel peccatum à cõfeſſatio illius. Quod ſi dixero, neſcio quid vitã quam leuiter ẽ tẽ iudicem cognoſcere (ſ. ſecũdũ philoſophũ poſter.) & huius pœnitentiæ q̃ nã ſit cã, determinata vna ſcio (ut ex dictis nũc cuilibet, vel mediocriter, intelligẽti patet.)

Concl. 100.

Da pęn. d. 1. c. 86. poſt med. & l. 5. decre. ti. 38. c. 1.

Supra q. 13. ar. 2.

2m de maiori Iudicium. Rẽ. quantũ ad iniunctionẽ: non ſemper, quãtũ ad executionem. §. Tunc nihil &c. Nam pœnitẽtia ſolemnis quantũ ad &c. ut in textu.

3m Ex Ambroſio Reuocet ad perfectum. Rẽ. reſtituẽdo in priſtinam gratiam: nõ ſemper, in priſtinam dignitatem. §. Tunc nihil &c. Nam quòd laicus poſt pœnitentiam ſolemnem non poſſit ad clericatum promoueri, nec clericus ad ſuperiores ordines perueniat ad dignitatem eccleſiaſticam: & conſequenter non infringit propoſitum Ambroſij; quod eſt de reſtitutione in gratiam Dei.

¶NOT. Laicũ poſt pœnitẽtiã ſolẽnẽ nõ poſſe promoueri ad ordines ẽt minores dicit Cõcilũ Nicænũ, & Siricius Papa: ut recitat̃ in decretis diſt. 50. canones &c. illud. Quòd aũt diſpenſatiuè poſſit ad minores tñ; dicit Concil. Toletanũ. ibi. c. placuit. Quòd clericus nõ ad ſuperiores; Concilũ Hilerdenſe: ibi. c. hi qui altario. Quòd eps tales ordinans priuetur. (vt in textu) dicit Cõ. I. Carthag. ibi c. ex pœnitẽtib. Quod poſt pęnitẽtiã de fornicatio e nõ uelent; dicit (à fortiori) Papa. Leo. ut recitat̃ ibi 32. q. 5. c. 1 ix.

A P-

APPENDIX.

1 EX articulo habes ¶Primo: quomodo per rationem Internimas à fontibus errorem Catharorum (ut refert Cardinalis à Turre cremata, de eccleſia lib. 4. cap. 35.) dicentium, quòd non eſt pœnitendum de peccans. Adeo enim eſt de peccatis pœnitendum: ut etiā (ſi opus ſit) pœnitentia ſolemnis & publica non recuſetur de illis, ſecundum articulum præſentem.

Vil. p S. Eccl. contra er. &c.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas ; ipſum meritò damnati à &c ut ſupra. q. 15. ar. 1. & q. 16 art. 1. appen. Item a Concilijs omnibus, qui de pœnitentia publica tractant, illam approbando: ut ſunt ſequentia. Scilicet Concil. Rhemenſe ca. 31. ut diſcretio ſeruāda ſit inter pœnitentes, qui publicè, & qui abſconsè pœnitere debent. Hæc ibi. Item Concil. Maguntinum 2m. ca. 31. Modus tempusque pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, &c. Qui publicè peccat, oportet, ut publica mulctetur pœnitentia; & ſecundum ordinem canonum pro merito ſuo, & excommunicetur, & reconcilietur. Pœnitētes uero non tam expletionem conſtituti temporis, quam facinoris remiſſionem deſiderent; nec eis ſufficiat ſi à quorundam rerum perceptionib. abſtineant, niſi ſe etiā à noxijs delectationibus ſubtrahant; declinantes autem à malo faciant bonum, inquirant pacem, ac ſequantur illam. Hæc ibi. Item Concil. Toletanum primum, qui ſint pœnitentes huiuſmodi, oſtendens c. 2. dicit. Eum verò pœnitētē dicimus, qui poſt baptiſmum aut pro homicidio, aut pro diuerſis criminibus grauiſſimiſque peccatis publicam pœnitentiā gerens, ſub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario. Hæc ibi. Item à Clemente Primo lib. 2. Conſtitutionum Apoſtolicarum c. 42. Pœnitentes, quouſque pœnitētiæ fructum non oſtenderint permittimus eccleſiam ingredi, quo uerbum audiētes funditus non intereant; non habeāt autē comunionem orationis, ſed diſcedāt poſt lectionem legis prophetarum & Euangelij, ut per diſceſſiō meliores euadant in vitæ conſuetudine, ſtudentes ad cōuentus quotidie uenire, & precibus operā dare, quò & ipſi recipi ualeāt & ij qui uident compungantur, cautioresq; fiant uerentes, ne in ſimilia incidant. Hæc ibi. Ecce : quòd à tempore Apoſtolorum incepit ritus pœnitentiæ publicæ, & ad ſuimet peccatoris recognitionē, & ad aliorū terrorē. Item Concil. Turonicū primum c. 8. Siquis verò poſt acceptā pœnitentiā, ſicut canis ad uomitū, ita ad ſeculares illecebras, derelicta pœnitentia, fuerit reuerſus, à cōione eccleſiæ, uel à conuiuio fidelium extraneus habeatur: quò facilius & ipſe compunctionem per hanc confuſionem accipiat, & alij eius terreantur exemplo. Hæc ibi. Ecce: quòd duplex bonū operatur pœnitentia publica. Item Concil. Cabilonenſe ſecundū uolens publicam pœnitentiam iam obliteratam renouare, c. 25. ait Pœnitentiam agere iuxta antiquam canonum conſtitutionem in pleriſque locis ab uſu receſſit; & neque excommunicandi, neque reconciliandi antiqui moris ordo ſeruatur: impetretur adiutorium à domino Imperatore, qualiter ſiquis publicè peccat, publica mulctetur pœnitentia; & ſecundum ordinem canonum pro merito ſuo excōicetur, & reconcilietur. Hæc ibi. Item Concil. Trid. eādem uolens in uſum reducere, ſeſſ. 24. c. de refor. 8 ait. Apoſtolus monet, publicè peccātes palam eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos, commotoſq; fuiſſe non ſit dubitandū; huic condignam pro modo culpæ pœnitētiam publicè iniungi oportet: ut quos exēplo ſuo ad malos mores prouocauit, ſuæ emēdationis teſtimonio ad rectam reuocet uitam. Hæc ibi.

*Aug. epi. 50. ad Bonif. & hi ſ decr. d. 50. c. 59. 26. & ibi. c. 56. & 61 & in Cōc. Cartha. 4. c. 58. & in Cōc. Agaten. c. 9. Hebeſ 10 Cōc. Tol. 2. c. 2. & 1 dec. d. 50. c. 70.

De pœnitentia publica cuiusque maxima utilitate.

*1. p. q. 80 ar. 10.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædicta Patrum, ac Apoſtoli dicta, pro quanto pœnitentiam publicam approbant dari, & intelligas & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uerſus Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

oēs defectus reſtituendo in priſtinam gratiam, nō tamen reſtituit in priſtinam dignitatem: & ideo etiam mulieres poſt peractam pœnitentiam de fornicatione non uelantur, quia dignitatē virginitatis nō recuperāt. Et ſimiliter poſt publicam pœnitentiam peccator non redit ad hāc dignitatem, ut poſſit ad clericatum aſſumi, & Epiſcopus talem ordinans poteſtate ordinādi priuari dēt, * niſi forte neceſſitas Eccleſiæ id expoſcat, aut conſuetudo, tunc enim diſpenſatiue recipitur ad minores, nō aūt ad ſacros. Primo, propter dignitatem ordinum iſtorum. Secundo, propter timorem recidiui. Tertio, propter ſcandalum vitandum, quod poſſet in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorū; Quarto, quia non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſolemnis pœnitentia iterari poſſit.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolēnis pœnitentia iterari poſſit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cū ſua ſolemnitate[h] iterantur,[a] ſicut Euchariſtia, & extrema unctio, & huiuſmodi, ſed pœnitentia nō imprimit characterem, ergo cum ſolemnitate iterari debet.

G ¶ 2 Præterea. Pœnitentia ſolemnizatur propter grauitatē, & manifeſtationem peccati, ſed poſt peractam pœnitentiā contingit ſimilia peccata committere, vel etiam grauiora; [h] ergo ſolemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

SED CONTRA; Solemnis pœnitentia ſignificat eiectionem primi hominis de Paradiſo, ſed hæc tantum ſemel eſt facta, ergo, & pœnitentia ſolemnis tantum ſemel debet fieri. H

RESPONDEO, Dicendum, quòd * ſolemnis pœnitentia iterari non debet [n] propter tria. * Primo ne ex iteratione vileſcat. Secundo, propter ſignificationē, * quia eſt figura expulſionis hominis de paradiſo, quæ ſemel eſt tantum facta. Tertio, quia ſolemnizatio eſt quaſi quędā profeſſio perpetuo pœnitentiam conſeruandi, & iteratio ſolemnitati reſiſtit. I [p] Si tamen poſtmodum peccauerit, non clauditur ei locus pœnitentiæ, ſed pœnitentia ſolemnis iterum ei iniungenda non eſt.

*Conc. m. *Aug. epi. 54. ad Maced. to. 2. & hi 3 p. d. 3. c. 22. & 4. ſent. d. 14 § R. & in decre. d. 50. c. 63. *Decr. d. 50. c. 63. 109 Concil. p.

QVÆST. XXVIII. ART. II.

CONCL. Solemnis pœnitentia iterari non debet.

§PROB. Quia & timor 1. ne uileſcat, & 2. figura expulſionis de paradiſo, & 3. ſolēnizationis ſignificatio id oſtendit (ut de his tribus per ordinē patet in textu.)

¶NOT. Quòd ſolēnizatio, ſignificet quandam perpetuitatem conſeruandi id, quod ſolēnizatur, patet per hoc: quòd uotū ſolēne nec in ordine ſacro; nec in monachatu iteratur. In ordine. n. ſacro emittitur uotū caſtitatis, ſicut & in pfeſſione monachorū: & utrūq; quia ppetuū eſt, mōdi cto, nūquā reiteratur. Licet. n. aliqs clericus uel monachus poſt uotū huiuſmodi peccet aliqn, ſi tñ ab hoc ſolēne illud uotū reiteratur: quāuis de fractiōe uoti doleat, & uotū ipſū aliqn ſolitariè cōfirmet.

K CONCL. 2ª. Et quòd pœnitentiā ſolemnē egit, ſi aliqn peccet peccato, cui pœnitentia ſolemnis debeatur, non clauditur locus pœnitētiæ: ſed pœnitentia ſolemnis iterum ei iniungenda non eſt.

¶NOT. Vide; quam ſit ſimile, quod dicitur hunc de pœnitētia ſolemni ad id, quod in not. præmiſſa dicebatur de uoto ſolēni. Sicut. n. illi tranſgredienti uotum caſtitatis non iniungebatur iterum neceſſitas ad emittendum uotum ſolemne, ſed ſufficiebat pœnitentia priuatim facta: ita huic, qui iam pœnitentiā ſolemnem egit propter peccatum nouum eiuſdem ponderis non denuo imponitur ſolemnitas pœnitentiæ, ſed ſufficit priuata.

¶PROB. Quia hoc, tanquam clarum, ſupponitur.

¶NOT. Quòd meritò pſupponatur pars anterior cōcluſionis patuit multotiēs ex ſupradictis; ubi oſtenſū eſt; quòd quādiu hō viuit pōt agere pœnitētiā de peccato ſuo; nec de ullo peccatore unquā deſperandum. Et hoc eſt; quod in tex. dicitur ly non clauditur ei locus pœnitentiæ. Quod autem poſterior pars meritò ſupponatur, patet ex probatione concluſionis primæ.

1 m de maiori. Cum ſua ſolemnitate iterantur. ℞. Iteratione non repugnante ſolemnitati: non autem iteratione repugnantia ſolemnitati. §. Tunc nihil &c. Nam licet pœnitentia non imprimat characterem, & cõſequenter ratione characteris non poſſit impediri, quin ſolem-

2 nis pœnitentia iteretur: tamen iteratio repugnat eius ſolemnitati, & ideò ratione hac impeditur, nè poſſit iterari. Peccat ergo argumentum fallacia ſecundum non cauſam vt cauſam: quoniam arbitratur ſe oſtendere cauſam non reiterationis pœnitentiæ cum ſolemnitate ſua eſſe characterem aliquem impreſſum; & tamen vera huius

In corp. huius ar.

cauſa non ille ſed repugnantia talis iterationis ad ſolemnitatem, eſt. Talis, inquã iterationis: quoniam non omnis iteratio repugnat ſolemnitati. Nam (vt in textu dicitur in ſacramentis illis, in quibus ſolemnitas operatur. i. in quibus nos operamur ſolemnitatem, iteratio ſolemnitati non repugnat.

¶ NOT. Quid ſit ſolemnitatas, quæ iterationi repugnat, & quæ iterationi non repugnat, accipere potes ex corporis articuli, vbi dicitur ly tertiò, quæ ſolemnizatio &c. & vtranque diffinitiſe. Solemnizatio iterationi repugnans eſt illa, quæ eſt quaſi quædam profeſſio conſeruandi perpetuò aliquid. Item ſolemnizatio iterationi non repugnans eſt illa, quæ non adhibetur ad ſignificandum profeſſionem conſeruandi perpetuò aliquid, ſed ad aliquem alium finem. Hinc votum in profeſſione religionis emiſſum dicis eſſe ſolemne, ita quòd non debet reiterari: & proceſſionem trium millium, conuentu populorum, cum tot dem luminaribus accenſis, maximo clero, diuinis laudibus modula-

*Vt patet ex côcil. Agatẽ. c. 31. & in decret. d. 50. c. 64.

*Hæc habetur in decretis. d. 50. c. 65 incipit In capite.

tiſſimè reſonantibus, in aſſociando ſupremum omnium ſacramentorum factam dicis eſſe ſolemnem; ita quòd reiterari debeat, ſi inſpiciatur ad extrinſecam ſolemnizationem; vtique maior eſt hæc ſecunda, ratione numeri tùm populorum tùm luminũ, tùm clericorum, tùm laudum diuinarum: & ideo minus iterabilis videbitur ex hoc, quàm illa prima. Si verò inſpiciatur ad diffinitionem præmiſſam ſolemnitatis, totum oppoſitum dicetur. Quare? Quia ſolemnitas, quæ in voto religionis attenditur, eſt quædam profeſſio conſeruandi perpetuò aliquid... illud, quod voue ſeruandum promittitur ſolemnitas verò illa, quæ diuiniſſimo altaris ſacramento adhibetur, eſt quoddam proteſtatiũ magnitudinis incompræhenſibilis rei, quæ ibi realiter exiſtit, ſimulque reuerentiæ ac deuotionis erga tantam rem excita-

A tiuum; Et ad hunc duplicem finem ſubordinatur, quorum neuter iterationi repugnat, immo vterque laudabiliter iteratur. Nec obſtat, quòd fides noſtra de realiſſima Chriſti exiſtentia in hoc ſacramento, noſtraque deuotio ac reuerentia ad ipſum debeãt perpetuò conſeruari: quia in diffinitionibus ſolemnitatis iã dictis, formaliter & præciſè ſiſtendum eſt, ſi differentiam vnius ſolemnitatis ad aliã cognoſcere volumus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis ſacramentis, in quibus ſolemnitas operatur, iteratio ſolemnitati non repugnat, vt eſt in propoſito, & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ratione criminis deberetur ſibi eadem pœnitentia; tamen ſolemnitatis iteratio non competit propter prædictas* cauſas.

ARTICVLVS III.

Vtrum pœnitentia ſolemnis ſit imponenda mulieribus, clericis, à quocunque ſimplici ſacerdote.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd mulieribus non ſit ſolemnis pęnitentia imponẽda.* Quia vir, cui imponitur ſolemnis pęnitentia, debet comã abijcere: ſed hoc non competit mulieri, vt patet ad Corinth. 2. ergo non debet agere ſolemnẽ pęnitentiam.

¶ 2 Item. Videtur quòd clericis ſit imponenda; quia imponitur propter grauitatem delicti: ſed idẽ peccatũ grauius eſt in clerico, quàm in laico, ergo magis debet imponi clerico, quàm laico.

D

¶ 3 Item. Videtur quòd à quolibet ſacerdote poſſit imponi. Quia abſoluere in foro pænitẽtiali eſt eius, qui habet claues: ſed ſimplex ſacerdos habet claues, ergo potest eſſe miniſter huiuſmodi pęnitentiæ.

RESPONDEO, Dicendum, quòd omnis ſolemnis pęnitẽtia eſt publica, ſed non conuertitur. Pęnitentia enim ſolemnis hoc modo fit.* In capite Quadrageſimæ præſentant ſe cum presbyteris ſuis Epiſcopis ciuitatum ante fores eccleſiæ ſacco induti, nudis pedibus, vultibus dimiſſis, coma depoſita, & eis in eccleſia introductis, Epiſcopus cũ omni clero ſeptem Pſalmos pænitentiales dicit, & poſtmodum

B eis manum imponit aqua benedicta aſperſa, & cinerem capitibus ponit, *cilicio colla eorũ operit, & denuntiat eis lachrymabiliter, quòd ſicut Adam eiectus eſt de paradiſo, ita ipſi de Eccleſia eiiciuntur, & iubet miniſtris vt eos ab eccleſia pellant, clero eos proſequente cum hoc Reſponſorio, In ſudore vultus tui, &c. In cæna autem domini quolibet anno a ſuis presbyteris

C in Eccleſia reducuntur, & erunt ibi vſque ad octauas Paſchæ, ita tamen quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & ſic fiet quolibet anno quouſque aditus eccleſiæ eſt eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reſeruatur Epiſcopo ad quem ſolũ ſpectat ſolemnis pęnitentię impoſitio.* Poteſt autem imponi viris, & mulieribus, ſed non clericis,* propter ſcandalum. Non autem talis pęnitentia debet imponi niſi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autem, & non ſolemnis, quæ in facie eccleſiæ fit, ſed non cũ ſolemnitate prædicta, ſicut peregrinatio per mundum cũ baculo cubitali hæc poteſt iterari, & a ſimplici ſacerdote iniungi, & poteſt etiam clerico imponi, tamen quandoque ſolemnis ponitur pro publica, & ſecũ-

E dum hoc authoritates quædam varie loquuntur de ſolemni.

*Al. cap.

2 m cõcluſio. Ergo ſolemnis pęnitẽtia iterum debet adhiberi ℞. Niſi iteratio repugnaret ſolemnitati eius. §. Tunc nihil &c. Nam iteratio repugnat ſolemnitati pœnitẽtiæ, licet nõ repugnet pœnitẽtiæ: vide ad 1m & no. ſeq.

APPENDIX.

EX articulo habes primò, quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum eſſe à decretis diſtin. 50. quòd pęnitentia ſolemnis non eſt iterabilis, non ſolemnis autem eſt. Inſinuatũ eſt autem vtrũque ſic. Quamuis cautè & ſubtiliter & ſalubriter prouiſum ſit, vt locus humillimæ pęnitẽtiæ ſemel tantum in eccleſia concedatur, nè medicina nimis vilis, vel minus vtilis habeatur: tamen quotidie peccantibus nunquam per pœnitentiam venia negatur. Hæc ibi. Cui dicto inferius, de pœniten. diſt. 3. cap. Quamuis, adiungitur. Quis audeat dicere Deo, quare hunc homini, qui poſt primam pęnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis obſtringit, adhuc iterum parcit? Hæc ibi. Ecce: quod & ſolemnitas pęnitẽtiæ reiterabilis negatur: & pœnitentia ipſa reiterabilis affirmatur. Item inſinuatum ab eiſdem, de pœniten. diſt. 3. Reperiuntur, qui ſæpius agendam pœnitentiam putat &c. Si verè in Chriſto pœnitentiam agerẽt, iterandam poſtea nõ putarent: quia ſicut vnũ baptiſma, ita & vnica pęnitentia. Verũ præteriti ſemper nos debet pęniten peccati. Hæc ibi. Vbi primò loquitur de ſolemni pęnitentia, quam iterandam negat, & à ly verũ præterit &c. loquitur de pęnitentia ſine ſolemnitate, ad cuius reiterationem nos hortatur. Secundò habes quomodo per rationem ſupradicta Decretorum, pro quanto ſolemnem pęnitẽtiam nolunt iterari, & declares, & tuearis. Tertiò vides quò eius viciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur, & cõſolidetur. 2 3

Vel ꝑ S. Eccl. ad intelligẽ. Decre.

*Vt d. in decret. d. 50. c. 66.

* in hoc & corp.

concl. m

concl. p.

QVÆST. XXVIII. ART. III.

CONCL. 1m Pęnitentia ſolemnis ab Epiſcopo ſolo imponi poteſt, & viris & mulieribus, ſed non clericis. 110

Examen. Ly pęnitentia ſolemnis. Propriè ſumpta. Iſte terminus F ſic acceptus declaratur à principio corporis articuli vſque inclu ſiue ad ly vltima autem reconciliatio reſeruatur ei. Hoc modo, ſcilicet, propter ę ſumebatur ſupra ar. 2. quando dicebatur, quòd non poterat reiterari, & ar. 1. quando dictum fuit, quòd aliqua pęnitentia nō ſolū poterat publicari, ſed ét ſolemnizari.

Ly viris, & mulieribus. Scilicet nec iuuenibus, nec ſenibus, ſi poſſibile eſt. Vnde in Concil. Agathenſi ſtatutū eſt ſic. Iuuenibus pœnitentia non facile committēda eſt, pp ætatis fragilitatē. Hæc ibi. Et à Leone Papa. Tempora pœnitudinis &c. Pariter ét habētes ætatis ſenilis intuitum. Hæc ibi, & recitātur 26 q. 7. ætatis ergo in pœnitentiæ ſolemnis impoſitione habēda eſt ratio.

Decret. d. 50. c. 65. I fine.

¶PROB. Quia tanq̄ clarū ſupponitur (vide Decret. diſt. 50. in capite.) Quia (ly ſed non clerici) ordo clericalis veniret in contemptum.

¶CONCL. 2ª Pœnitentia publica, ſed nō ſolemnis, poteſt iterari, & à ſimplici ſacerdote iniungi, & pōt ét clerico imponi.

* Concil. Trid. ſeſſ. 14. de ſacramēto extremæ vnct. c. 2.

¶PROB. Quia oſa clara ſunt ex differentia ad pęnitentiā ſolēnē (vt patet ſupra)

¶NOT. Quòd pęnitentia publica ſumatur qñq; p ſolemni, (vt an ex. in ſi.) patet ex cap. accedentib. de excell. prælat. Ibi enim reprehenduntur abbates quidam à Papa, eò q. præſumebant iniungere pęnitentias publicas, i. ſolēnes. Nā munus huiuſmodi, inquit, eſt epiſcopalis dignitatis.

AD PRIMVM ergo dicēdum, q. mulier habet comā in ſignū ſubiectionis, non autem vir, & ideo non competit vt in pęnitentia mulieri comæ deponantur, ſicut viro.

AD SECVNDVM dicendū, q. quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quàm G laicus, tamen non iniungitur ei pænitentia ſolemnis, ne ordo veniat in contemptum, vnde defertur non perſonæ, ſed ordini.

AD TERTIVM dicēdum q. magna peccata indigent magna cautela ad ſui curationē, & ideo iniūctio pœnitētiæ ſolēnis, quæ nō niſi pro grauiſſimis peccatis fit, ſoli Epiſcopo reſeruatur.

QVAEST. XXIX.

De ſacramento extremæ unctionis, in nouem articulos diuiſa.

POST HOC conſiderandum eſt de ſacramento extremę vnctionis, quo ad eſſentialia, de quo quinque videnda ſunt.

Primo, de eſſentialibus ipſius & de eius inſtitutione.

Secundo, de effectu ipſius.

Tertio, de miniſtro ipſius.

Quarto, de eo cui cōferri debet, & in qua parte.

Quinto, de eius iteratione.

Circa primum quæruntur nouē.

Primo, Vtrū extrema vnctio ſit ſacramentum.

Secundo, Vtrū ſit vnum ſacramentum.

Tertio, Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum.

Quarto, Vtrum oleū oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

Quinto, Vtrū oporteat oleū eſſe conſecratum.

Sexto, Vtrū huius ſacramenti materia debeat per Epiſcopum conſecrari.

H Septimo, Vtrū hoc ſacramētū habeat aliquam formam.

Octauo, Vtrū forma huius ſacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

Nono, Vtrū prædicta oratio ſit competens forma huius ſacri.

ARTICVLVS I.

Vtrum extrema unctio ſit ſacramentum.

1 AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q. extrema vnctio

propter magnam cautelam ad ſui curationē reſeruaretur Epiſcopo. § Tunc nihil &c. vt patet in textu.

¶Corollarium. Ergo vt ſimile iudiciū eſſe dādū, quo ad hoc de caſib. reſeruatis, & de pnīa ſolēni: quāuis ſolēnis pnīa nunq̄ ſoleat cōcedi, vt imponat ſolēniter à ſimplici ſacerdote. Imponit q. dem ſimplex ſacerdos pnīam: ſed ſolēnitas poſtea fit à ſolo Epō. Vnde diſt. 50. dr ly in capite quadragesimę oēs pęnitētes q publicā ſuſcepēr aut ſuſcepturi pnīam, ante fores eccleſiæ ſe repreſentent Epō. Ergo vt hinc q. prius à ſimplici ſacerdote ſuſceperint pnīam, quæ poſtmodū ab Epiſcopo ſolemnizatur.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: q. ſicut p S. Vdl. p Thomā à fortiori ex Eccl. complodas errorē Pauperū de Lugdun. (vt refert ſūma fratris Yuo &c. neti in bibliotheca vaticana manu ſcripta) dicētiū; clericos & religioſos eccleſiæ eſſe ſcribas, & phariſeos Apoſtolorū perſecutores. Hic error p quāto clericalē ordinē inhonorat adducitur hic: & à fortiori (vt dictū eſt) p articulū præſentē explodit. Adeo nāque articulus præſens honorē defert clericali ordini: vt perſonis illius, quāquā aliàs diſcolis, pnīam ſolemnē nō dari, & bonum eſſe dicat, & ædificatoriū populi eſſe diffiniat. Secūdò habes: a quō p ſanctū Thomā oſtēdas: prædictū errorē pro quanto diximus, damnatū meritò ab Exod. 32. vt ſup. in not. poſt ad 2m. Itē à Cōcil. Carthaginēſi 5. Confirmandū eſt: vt ſi qū præsbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa cōuicti fuerint, qua eos neceſſe ſit à miniſterio remoueri ad ips, nō eis manus tanq̄ pœnitentibus imponat. Hæc illud, & recitātur diſt. 50. Itē à Leone Papa ſic. Alienū eſt à cōſuetudine eccleſiaſtica: vt qui in præsbiterali honore, aut diaconi gradu fuerint cōſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo p manus impoſitionē remediū accipiāt pœnitēdi, qd ſine dubio ex apoſtolica traditione deſcēdit. Hæc ille, & recitat diſt. 17. Per manus aūt īpoſitionē ut Leo q̄ Cōcilium intelligit pnīam ſolemnē iuxta qd Cōcil. Agathēſe de pœnitētia ſolēni c. 15. ſtatuit ſic. Pœnitētes ipe quo pnīam petūt, impoſitionē manuū, & cilicium ſup capita ſua, ſicut vbiq; ſtatutū eſt cōſequātur. Hæc illud, & recitātur diſt. 50. Tertio habes: qūo p S. Thomā oſtēdas: meritò inſinuatū eſſe à Cōcil. Neocæſarienſi, q. clericus pōt agere pnīam publicā, vt. ſ. diſtinguit cōtra ſolēnē. inſinuatū eſt aūt hoc ab eo qū dixit Præsbiter, ſi vxorē duxerit, ab ordine illū deponi debere: q. ſi fornicatus fuerit, vel adulteriū cōmiſerit extra eccleſiā abijci, & ad pnīam inter laicos redigi oportet. Hæc illud, & recitātur diſt. 28. Itē inſinuatū à Cōcil. Martini Papæ ſic. Siqs præsbiter, vel diaconus pp publicā pnīam à ſacerdote acceptā, abſq; aliqua neceſſitate die dominica p in quadrageſima ieiunauerit, ſicut Manichæi: Anathema ſit. Hæc illud, & recitātur diſt. 30. Idē ét inſinuatū fuerat ex canone Apoſtolorū: vt leg. ī diſt. 81. c. Siqs Epſ. Quartò habes: qūo p S Thomā prædicta pro quāto pnīam ſolēnē clericis dandā negant & publicā illis infligendā pro culpis determināt, & declares, atque defendas. Quinto videas: qūo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

1m conclusio. Ergo nō debet agere ſolemnē pœnitētiam. R. abiecta coma: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nā cū pœnitentia dicat ſubiectionē in pœnitēte. & comę ſint datæ mulieri in ſignū ſubiectionis: meritò non debent tolli à muliere pœnitente.

¶NOT. Ante peccatum etiam mulier ſubiecta erat viro. cum hoc ordo naturalis importet: & ideo ét ante peccatum comata fuit. Poſt peccatū verò maior ſubiectio ei indicta eſt Gen. 3. vnde cōueniēter non ſolū coma, quæ eſt velamen quoddā inhærēs debetur mulieri in ſignū prædictæ ſubiectionis, ſed ét velamē extrinſecū capiti ſuo poſitū. Et quia hāc ſubiectionē maximè decet mulierē cōſiderari ante cōſpectū dñi: ideo Linus ex præcepto B. Petri Apoſt cōſtituit, vt mulier velato capite in eccleſiā introiret: vt habetur ex libro Pōtificali Damaſi Papæ, & in 1. tomo Cōciliorū.

2m de maiori. Imponitur pp grauitatem debiti. R. ſi nō deferatur ordini. § Tūc nihil &c. Nā licet clerico, vt p ſūma eſt priuata imponēda eſſet pnīa ſolemnis pp grauitatē delicti (vt arguit) tñ ei, vt clerico, pp honorē. ſ. clericalis ordinis, nō imponitur. Ratio huius dicitur & hic, & in probatione primæ concluſionis, quoad ſecundam partem.

¶NOT. Docuit Deus talē honorē deferri debere ordini ſacerdotali: qñ Exod. 32. ipſum Aarō ſacerdotē maximo peccato idolatriæ cōſentiētē, & (qd plus eſt) vitulū cōflatilē eis facientē, nō puniuit punitione extrinſeca (qd legatur) quali punitione caſtigauit ibi populū. Nō. n. fecit hoc Deus eū ſit iuſtus, vt peccatū aliqd ipſius Aarō remaneret impunitū: ſed vt doceret nos, quātū honori proſeq; debeamus ordinē clericalē, ét in peccatorib. magnis.

Honor ad ſacerdotes.

3m conclusio. Ergo pōt eſſe miniſter huiuſmodi pœnitentiæ. R. niſi pp grauiſſima peccata, &

QVÆST. XXIX. ART. I.

CONCL. Conſtat, quòd extrema vnctio non eſt ſacramentale: ſed ſacramentum.

¶PROB

¶PROB. Quia extrema vnctio non ordinatur ad aliud ſacramentum, quaſi ei annexum (vt patet:) & ſacramentale ordinatur ad aliud ſacrm, quaſi ei annexum (vt contreiſmus:) Quia (ly ſed ſacramentū) extrema vnctio pertingit ad effectum principaliter intentū in adminiſtratione ſacſorum, i. ad curationem morbi peccati (patet Iacobi. 5.) & ſacramentū eccleſiæ dr illa actio, q pertingit ad curationē morbi peccati (vt baptiſmus.)

¶NOT. Diffinitionem vniuerſaliter da quocunque ſacramētali habes ex corpore. Dices ergo: q ſacramētale eſt illud, qd annectitur ad ſacrm, tanq ordinatum ad illud.

1m de maiori. Ita ℞. quantū ad vnctio íé; vt vnctio eſt: nō quantū ad vnctio nē attingētē ad curationē peccati. §. Tunc &c. Nā oleū quo cathacumeni inunguntur ſua vnctione &c. vt i text.

¶ *Corollarium.* Ergo ex reſpōſione hac magis confitmeris in diſtinctione rerū ſacramētalium; illā facilius capiendo.

2m de maiori. Sacramentorū. ℞. nō immediate tñ ad gloriā diſponētū. § per eorum. ſ collationem exituris mox e corpore. Tunc nihil &c. Nā extrema vnctio immediatē hoīem ad gloriā diſponit, cū executib. à corpote &c. vt i textu.

Itē de minori. Figurā. ℞. eiuſdē generis: nō, remotā. §. Tunc nihil &c. vt patet in textu. Vide ibi ēt reſponſum 2m ly quāuis per figuras remotas &c.

3m de maiori. Scdm Dioniſiū oē ſacrm. ℞. per qd innoteſcit diſpoſitio hierarchiæ eccleſiaſticæ: non aūt, oē ſacrm abſolutè. §. Nā Dioniſius nō intendit determinare de ſacramentis niſi &c. vt in textu. Tunc nihil &c. vt patet.

Item pars minoris. Extrema vnctio nō ponitur nec ad purgādū, nec ad illuminandū. ℞. ita plenè ſicut baptiſmus: nō aūt abſolutè. §. Tunc nihil &c. Nō. n. intēdit concluſio ſuuere, q extrema vnctio ex eo, qd eſt ſacrm purget, & illuminet ita plenè ſicut baptiſmus: ſed ſufficit illi q ex eo q eſt ſacramentum, purget, & illuminet abſolutè, conferendo, ſcilicet gratiam, qua peccati morbus tollitur.

* Ex c. 3. eccl. hierarc.

* c. 2. eccl. hierarc.

Cōcil. Flo. ſuper vnione Iacobinorū & Armeniorū in doct. de ſacram. & I decr. d. 95 §. 1.

non ſacramentū, quia ſicut oleū aſſumitur ad infirmos, ita ad cathechumenos, ſed vnctio, quæ fit oleo ad cathecumenos non eſt ſacramentū, ergo nec extrema vnctio, quæ fit oleo ad infirmos.

¶ 2 Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt ſigna[h] ſacramentorum nouæ legis, ſed extrema vnctio non habuit alquam ſi uram in veteri lege, ergo non eſt ſacramentum nouæ legis.

¶ 3 Præterea, Secundum Dioniſiū,* omne ſacramētū, vel ad purgandum eſt, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum, ſed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum, nec ad illuminādū, quia hoc ſoli baptiſmo attribuitur, nec ad perficiendum, qa hoc ſecūdum ipſum Diony.* pertinet ad Chriſma & Euchariſtiā ergo extrema vnctio non eſt ſacramentum.

Sed contra, Sacramenta Eccleſiæ, ſufficienter ſubueniunt defectibus hominum ſecundū quē libet ſtatum: ſed exeuntibus non ſubuenit aliud quam extrema vnctio, ergo ipſa eſt ſacramentum.

Præterea, Sacramenta nihil aliud ſunt, quā quædam ſpirituales medicinæ, ſed extrema vnctio eſt quædā ſpiritualis medicina, quia valet ad remiſſionē peccatorum, vt habetur Iacobi 5. ergo eſt ſacramentum.

Respondeo, Dicendum quòd in his, quæ Eccleſia viſibiliter operatur, quędam ſunt ſacramenta, vt baptiſmus, quædam ſacramentalia, vt exorciſmus, quorū eſt hæc differentia, qa ſacramentū dr illa actio Eccleſiæ, quæ attingit ad effectū principaliter intentū in adminiſtratione ſacramentorū, ſed ſacramētale dr illa actio, quæ quāuis nō pertingat ad illū effectum, tñ ordinatur aliquo modo ad illā actionē principalē: effectus aūt intentus in adminiſtratione ſacramētorum eſt curatio morbi peccati, Iſa. 27. Hic eſt omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideo cum ad hunc prædictum effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacobi patet, nec ordinetur ad aliud ſacramētum quaſi ei annexum, conſtat q extrema vnctio non eſt ſacramentale, ſed ſacramentum.*

Ad primum ergo dicendum, quòd oleum quo cathecumeni inunguntur ſua vnctione, non perducit ad peccati remiſſionem, quia hoc ad baptiſmū pertinet, ſed aliquo modo ad baptiſmum diſponitur: ideo nō eſt ſacramentum illa vnctio ſicut vnctio extrema.

Ad secundum dicendum, quòd hoc ſacramentum immediate hominem ad gloriam diſponit, cum exeuntibus à corpore detur: & quia in veteri lege non erat tempus adhuc perueniendi ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit lex:* ideo illud ſacramentum præfigurari non debuit per aliquod ſacramentum ſibi reſpondens, ſicut per figuram eiuſdem generis:[t] quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum ſit in omnibus curationibus, quæ leguntur in veteri lege.*

Ad tertium dicendū, q Dionyſ. non facit aliquam mentionem de extrema vnctione, ſicut nec de pęnitentia, nec de matrimonio, quia ipſe nō intendit determinare de ſacramentis, niſi quatenus per ea innoteſcere pōt Eccleſiaſticæ hierarchiæ ordinata diſpoſitio, quantū ad miniſtros, & actiones miniſtrorū, & recipientes: tamen cū per extremam vnctionem aliquis conſequatur gratiam, & remiſſionē peccatorum, non eſt dubium q habet uim illuminatiuā, & purgatiuam, ſicut Baptiſmus, quāuis non ita plenam.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: quomodo per rationem interimas hæreſim Albanenſium (Prat. Albanenſes Caluiniſtæ, Ruthari) dicentium, vnctionis extremæ ſacramētum nihil eſſe. Si. n. nihil eſt ſecundum iſtos, vtique nec ſacramentum verum eſt. Item hæreſim Heraclitarū, Ruthenorum, valdenſiū, Io. Vuiclef, Luther. (vt refert Ioā. Bunderius) dicentiūt vnctionē extremā nō eſſe cōnumerandā inter ſacra; qm à patribus, nō à Chriſto dimanauit pro ſacro. i. à Chriſto non eſt inſtituta.) Cōtra hos autē articulus præſens pugnat: dū, ſacramentū verū eſſe extremā vnctionē, pbatab effectu vero, ſ. à remiſſione peccati: contra illos, quò ad inſtitutionem eſt ar. 3. quē vide. Secūdò habes: qūo per rōnē oſtēdas: prædictam hęreſim meritò eſſe dānatā à Concil. Trid. ſeſſ. 14 cap. 1. de extrema vnctione ſic. Redēptor noſter clemēuſſ. extremęq vnctionis ſacramēto finē vitę (ſecundū ſolutū) tanq ſi m. ſſimo quodā præſidio muniuit. Hæc ibi: Itē de extrema vnctione canon. 1. Siqs dixe. extremā vnctionē non eſſe verè, & pprìè ſacrm &c. ſed figmentū humanū: Anathema ſit. Et canon. 2 Siqs dixerit ſacrā infirmorum vnctionē nō conferre gratiā, nec remittere peccata, nec alleniare infirmos &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Quòd ſi eſſet nihil (vt Albanēſes mentiunt: qūo poſſet eſſe præſidiū, & quidē firmiſſimū circa finē vitæ? Vel qūo eſſet rēs verè & pprìè ſacramētū? Qūo conferret gratiā tū:, vel remitteret peccata, vel alleuiaret infirmos? Itē à Cōcil. Colonienſi cap. 49. Extrema vnctio, q qm in morte extrema lucta eſt) adhibetur: vt vel conualeſcat ægrotus, ſi Deo ita viſū fuerit, vel fide bonaq ſpe obdormiat in dño. Hęc ibi. Quod ſi nihil eſſet, ſecundū Albanēſes: quomodo ægrotū conualeſcentiam, ſpem bonam, atque fidem cauſare poſſet? Item à Concil. Senonenſi in decretis fidei Decret. 10. cap. de extrema vnctione. Siquis infirmatur (inquit Iacobus) in vobis, inducat presbiteros eccleſiæ, & orēt ſuper eū vngētes

Vid. p S. Eccl. contra Alb. &c. dān. à &c.

Iacob. 5.

Inno. 1. in epiſt. ad Decēnium Engubinū Epiſc. c. 8.

a

Heb. 7.

* Simila qd hr in 2. q.

ſnā. ar. 5. d. 3. & 3. par. q. 65. ar. 1. ad 4. * locn cita to in ar. 3

vngentes eum oleo in nomine domini &c. & ſi in peccatis ſit remittentur ei. Quibus liquido conſtat extremam vnctioné, exteriorum ſacramentorum inſtar, remiſſionem peccatorum efficaciter operari. Hæc ibi. Et quomodo efficaciter operaretur, ſi (vt impii homunciones euomunt) eſſet nihil? Item ab Eugenio 4. in Decret. Armenis dat. Sacro approbante Concil. Floren. Quintum ſacramentum eſt extrema vnctio &c. cuius effectus eſt mentis ſanatio, & (inquantum expedit) ipſius etiam corporis. Hæc ibi. Per hoc ergo quod mentem ſanare dicit, & corpus: damnat Albanenſes ipſam nihil eſſe dicentes. Item a papa Innocentio primo in epiſtola prima ad Decentium Eugubinum epiſcopũ cap. 8. Illud quod in B. apoſtoli Iacobi epiſtola conſcriptum eſt, ſi infirmus aliquis in vobis eſt, vocet presbyteros, & orent ſuper eũ, vngentes eum oleo in nomine domini &c. non eſt dubium de fidelibus ægrotantibus intelligi debere, qui ſancto oleo perungi poſſunt &c. Non pœnitentibus autẽ iſtud infundi non poteſt quia genus eſt ſacramenti. Nam quibus reliqua ſacramenta negantur, quo vnũ genus putatur poſſe concedi? Hæc ibi. Ecce quod extrema vnctio eſt ſacramentũ, & aliis connumeratũ: & cõſequẽter

3 eſt aliqd. Tertio hes 1 quo per rationes dicta Patrũ ſupra, pro quãto extremam vnctionem dicũt eſſe ſacramentum verum, & probes & declares & defendas. Quartò vide 3. p. q. 66 ar. 8.

4 quo ex iis viciſſim Thomiſtica doctrina præſens declaretur & conſolidetur.

QVÆST XXIX. ART. II.

tta CONCL. 1ª Quodlibet ſacrm̃ dicitur vnũ, vnitate pfectionis. i. ſicut perfectũ aliquod, qd ex partibus plurib. conſtituitur.

Examẽ ly vnũ, vnitate pfectionis. Dicitur hoc ad differentiã illius, quod eſt vnũ vnitate, & indiuiſibilitatis, & continuitatis. 3. p. q. 73. ar. 2. corp.

Ly vnitate perfectionis. Quid ſit vnitas perfectionis, ſicut & aliæ duæ in examine primo dictæ, declaratur in textu.

¶PROB. Quia multa quæ ſunt in vno ſacramento, adunãtur ad vnũ ſignificãdũ, vel cauſandũ (vt patet. F

¶NOT. Significandum, vel cauſandum: quia ſacramentum nouæ legis ſignificando cauſat: licet antiquæ tm̃ ſignificare.

¶CONCL. 2ª Plures actiones ſunt de perfectione ſacramẽti extremæ vnctionis.

ARTICVLVS II.

Vtrum extrema unctio ſit unum ſacramentum.

AD SECVNDVM ſic proceditur, Videtur quod extrema vnctio non ſit vnum ſacramentũ, quia vnitas rei eſt ex ſua materia,[h] & ex ſua forma, cũ ex eodem habeat res eſſe, & vnitatẽ: ſed forma huius ſacramenti frequenter iteratur etiam in eadẽ vice, & materia pluries, cũ inũctio adhibeatur ſecundum diuerſas partes: ergo non eſt vnum ſacramentum. G

¶ 2 Præterea, Ipſa vnctio eſt ſacramentum: ridiculũ enim eſt dicere quòd oleum ſit ſacramẽtum: ſed ſunt plures vnctiones, ergo ſunt plura ſacramenta. H

¶ 3 Præterea. Vnum ſacramẽtũ ab vno[h] miniſtro perfici debet, ſed in aliquo caſu extrema vnctio nõ põt pfici ab vno miniſtro: ſicut ſi poſt primã vnctionẽ factam ſacerdos moriatur, tunc enim alius ſacerdos debet vlterius procedere; ergo extrema vnctio non eſt ſacramentũ.

SED CONTRA, Sicut ſe habet immerſio ad baptiſmum, ita ſe habet vnctio ad hoc ſacramentum, * ſed plures immerſiones ſunt vnum ſacramẽtum baptiſmi: ergo & plures vnctiones sũt vnum ſacramentum. I

¶ 2 Præterea. Si nõ eſſet vnũ ſacramentum, tũc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem ſacramenti quòd fieret ſecunda: quia quodlibet ſacramentũ per ſe habet eſſe perfectum: ſed hoc falſum eſt: ergo eſt vnum ſacramentum. K

RESPONDEO, Dicendum, quod vnum numero, per ſe loquendo dicitur tripliciter. Vno modo ſicut indiuiſibile, quod nec actu nec potentia eſt plura, vt punctus, & vnitas. Alio modo ſicut cõtinuum, quod quidẽ actu eſt vnũ, ſed plura potentia, vt linea. Tertio modo ſicut perfectũ aliquod, quod ex partibus pluribus conſtituitur, vt domus, quæ eſt multa quodãmodo in actu, ſed illa multa conueniunt in aliquo vno: & [m] hoc modo quodlibet ſacramẽtum dicitur vnũ,[n] inquantum multa, quæ ſunt in vno ſacramento, adunantur ad vnũ ſignificandum, vel cauſandum, * quia ſacramentũ ſignificãdo cauſat. Et ideo quãdo vna actio ſufficit ad ſignificationem vnius ſacramenti, conſiſtit in illa actione tantum, ſicut patet in confirmatione. Quando autem ſignificatio ſacramenti poteſt eſſe, & in vna, & in multis actionibus, tunc ſacramentum perfici poteſt, & vna actione, & pluribus, ſicut Baptiſmus vna immerſione, & tribus: quia ablutio, quæ ſignificatur in Baptiſmo, poteſt eſſe per vnam immerſionem, & per multas. Quando autem perfecta ſignificatio nõ poteſt eſſe niſi per plures actiones, tũc plures actiones ſunt de perfectione ſacramẽti, ſicut patet in Euchariſtia, quia refectio corporalis, quæ ſignificat ſpiritualem, non poteſt eſſe niſi per cibum, & potum, & ſimiliter eſt in hoc ſacramẽto. Quia curatio interiorum vulnerum non poteſt perfectè ſignificari, niſi per appoſitionem medicinæ ad diuerſas vulnerũ radices, & ideo[o] plures actiones ſunt de pfectione huius ſacramenti.[q]

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod vnitas totius perfecta non tollitur per diuerſitatem materiæ, aut formæ, quæ ſunt in partibus totius, Sicut conſtat, quod non eſt eadem materia carnis, & oſſis, ex quibus conſtituitur vnus homo, nec eadem forma, & ſimiliter in ſacro Euchariſtiæ, & in hoc ſacro pluralitas materiæ, & formæ vnitatẽ ſacri non tollit.

AD SECVNDVM dicendum, quod quãuis illæ actiones ſint plures ſimpliciter, tamen vniuntur in vna pfecta actione, quæ eſt vnctio omniũ exteriorũ ſenſuum, quibus haurit morbus interior.

AD TERTIVM dicendũ, quod

¶ ROB. Quia curatio interiorum vulnerum non põt prefectè ſignificari, niſi p appoſitionẽ medicinæ ad diuerſas vulnerũ radices: & ſacramentũ extremæ vnctionis curat perfectè (omnia patent maximè coniungendo arg. 1. ad ſecundum. concl. m

1m de maiori. *3. p. q. 92 ar. 23.

Ex ſua materia, & ex ſua forma. ℞ totius: nõ aũt, partis. § ſtando in propoſito, ſcilicet. Tunc nihil &c. Nã licet forma & materia extremæ vnctionis pluries iteretur ſecundũ plures partes corporis humani (vt arguitur & patet in 2. concl.) tñ materiæ & formę totius vnitas perfecta, i. perfectionis vnitate dicta, non tollitur per hoc vt patet ex declaratione terminorum in exam. & pbõne cõcluſionis.)

2m de minori.

Vnctiones. ℞. partiales: non, aliter. § Nam vnctio eſt tñ vna, ſi de vnctione pfecta loquamur, vt loquit concluſio prima. Licet ergo actiones illæ ſint plures ſimpliciter &c. vt in tex.

3m de maiori.

Ab vno miniſtro. ℞. vel pluribus ſucceſſiuè inſtrumẽtaliter operantibus. § Nã pluralitas miniſtrorum non tollit vnitatẽ ſacramẽti: ſicut nec mutatio martellorũ militat vnitatem operationis fabri. Tunc nihil &c. vt patet. concl. p. *z

¶ NOT. Fũdamẽtũ huius reſpõſi eſt vnitas Xpi principaliter operãtis p iſtos ſecundarios miniſtros. Manet. n. Xps ſemp idẽ licet miniſtri varient, & conſequenter operatio illa dr̃ vna, et quod mutatio miniſtrorũ interueniat.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quod p rationẽ interimas hæreſim Valdenſiũ (Prat. Caluiniſtæ, Pauperes de Lugduno, Sectarij) & Lu- Vide. p S. Eccl. conſtra hær. &c. dam. &c.

& Lutheri, poſtea (vt refert Eneas Syluius) dicentium: unctionem extremam non eſſe inter ſacramenta eccleſiæ computandam. Articulus enim præſens per hoc: ꝙ determinat illam eſſe ſacramentum unum, uirtualiter concludit contra iſtos. Non enim ſacramenta eccleſiæ eſſent ſeptem tantum, ſi hoc ſacramentum eſſet plura.

Ex hoc igitur, ꝙ dicitur hic eſſe unum, ſtatuitur implicite: quod eſt annumerandum inter ſacramenta eccleſiæ.

¶Secundò habes: a quomodo per rationem virtualiter oſtẽdas; hæreſim prædictam damnari merito à Papa Eugenio Quartò in Decret. Armenis dato ſacro approbante Concilio Florentino. Quinto eccleſiaſticorũ ſacramentorum ueritatẽ pro ipſorum Armenorum tam præſentium quam futurorũ faciliori doctrina ſub hac formula breuiſſima redegimus. Nouæ legis ſeptem ſunt ſacramenta, uidelicet Baptiſmus, confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Hæc ibi. Quòd ſi extrema unctio non eſſet unum ſacramentum; ſed vel nihil (ut garriebant Albanenſes. art. 1. appen.) uel plura: tunc non eſſent ſeptẽ ſolum (vt intẽdit Eugenius ex declaratione ſequenti à Concil. Trid facta). Item à Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramentis in communi canon. 1. Siquis dixerit ſacramẽta nouæ legis eſſe plura uel pauciora quam ſeptẽ, videlicet, baptiſmum, confirmationem, Euchariſtiam, pœnitentiam, extremam vnctionem, ordinem, & matrimonium &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Item à &c. ut ar. 1. appen. Ex dictis enim ibi potes probare aliquo modo intentum præſens: ſicut & ex dictis hic uiciſſim. Itẽ à Papa Lucio Tertio de hæreticis. Ad abolendam &c. Vniuerſos qui de ſacramento corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, uel de baptiſmate, ſeu de peccatorum confeſſione, matrimonio, uel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis aliter ſentire, aut docere non metuunt quàm ſacroſancta Romana eccleſia prædicat, & obſeruat, &c. uinculo perpetui anathematis innodamus. Hæc ibi.

*3. par. q. 82. ar. 2.

*Li. 4. ſẽt. d. 23. § B.

b ¶Tertiò habes; quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto ſacramentum extremæ unctionis implicitè ſaltem dicunt eſſe unum, & intelligas, & probes, & tuearis.

A ¶Quartò uides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXIX. ART. III.

quàmuis in Euchariſtia ſi poſt conſecrationem panis moriatur ſacerdos, alius ſacerdos poſſit procedere ad conſecrationem vini, incipiens ubi ille dimiſit, vel etiam incipere à capite ſupra aliam materiam, tamen in extrema vnctione non poteſt à capite incipere, ſed debet ſemper procedere: quia unctio in eadem parte perfecta tantum valet, ac ſi conſecraretur bis eadem hoſtia, *quod nullo modo faciendum eſt. Nec tamen miniſtrorum pluralitas tollit vnitatem huius ſacramenti, quia inſtrumentaliter tantum operantur, mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc ſacramentum fuerit à Chriſto inſtitutum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd hoc ſacramentum, non fuerit inſtitutũ à Chriſto. Quia de inſtitutione h ſacramentorum, quæ Chriſtus inſtituit, fit mentio in Euangelio, ſicut de Euchariſtia, & baptiſmo: ſed h nulla fit mentio de extrema vnctione, ergo nõ eſt à Chriſto inſtituta.

¶2 Præterea, Magiſter ● expreſſe dicit in 4. 23. diſtin. ꝙ eſt inſtitutum ab Apoſtolis: ergo ipſe Chriſtus per ſe non inſtituit.

3 ¶ Præterea, Sacramentum Euchariſtiæ quod Chriſtus inſtituit, etiam ipſe per ſe exhibuit: ſed hoc ſacramentum ipſe nulli exhibuit, h ergo per ſe non inſtituit.

SED CONTRA, Sacramẽta nouæ legis ſunt digniora quàm ſacramenta ueteris legis: ſed omnia ſacramenta veteris legis ſunt à Deo inſtituta, ergo multo fortius omnia ſacramenta nouæ legis habent inſtitutionem ab ipſo Chriſto.

Præterea. Eiuſdem eſt inſtituere, & ſtatutum remouere, B ſed eccleſia, quæ in ſucceſſoribus Apoſtolorum habet eandem authoritatem, quam apoſtoli habuerunt, non poteſt auferre ſacramentum extremæ vnctionis: ergo Apoſtoli non inſtituerunt, ſed ipſe Chriſtus.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd circa hoc eſt duplex opinio, quidam dicunt quòd ſacramentum iſtud, & confirmationis, Chriſtus non inſtituit per C ſe, ſed apoſtolis inſtituendum dimiſit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ eſt in eis, conferri non potuerunt ante ſpiritus ſancti miſſionem pleniſſimam, nec inſtitui: unde ſunt ita ſacramenta nouę legis, quòd in ueteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multum cogit: quia ſicut Chriſtus ante paſſionem promiſit plenã Spiritus ſancti miſſionem, ita potuit D inſtituere huiuſmodi ſacramentum. Et ideo alij dicunt quòd omnia m ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum, ſed p quędam per ſe ipſum promulgauit, quæ ſunt maioris difficultatis ad credendum. Quædam autem apoſtolis promulganda reſeruauit, ſicut extremam vnctionem, & confirmationem. Et hæc opinio pro tanto uidetur probabilior: quia ſacramen E ta ad fundamenta legis pertinent, & ideo ad legiſlatorem pertinet eorum inſtitutio. Et iterum, quia ex inſtitutione efficaciam habent, quæ eis non niſi diuinitus ineſt.

CONCL. 1ª. Omnia ſacramenta Chriſtus inſtituit per ſeipſum. 113

¶Examen. Ly per ſeipſum. Hoc eſt: immediate, & ſolum: 3. par. q. 64. ar. 2.

¶ROB. 1. Quia ad legiſlatorem pertinet inſtitutio fundamentorum legis (patet ex ſe) & ſacramenta ad fundamenta legis pertinent: (vt patet). 2. Quia ſacramenta habẽt efficaciã ex inſtitutione; & illa efficacia eis non, niſi diuinitus, ineſt (omnia patent).

¶NOT. Non concluſio tantum, ſed & ſecunda eius probatio confirmatur uerbis clariſſimis à Concilio Senonenſi infra circa finem appendicis citato. Vbi etiam perſpicaciter eſt attendẽdum; ꝙ idem Concilium ex B. Apoſtoli Iacobi literis trahit (& bene multum, ac iuſtè) dictum ſuum, ſcilicet ꝙ à Chriſto, nõ à Iacobo, nec ab ullo puro homine, ſacramentum extremę vnctionis inſtitutum eſt. Ex quo loco inferas tu meritò; ꝙ concluſio ſancti Thomæ, hęc quò ad extremam unctionem eſt uirtualiter B. Iacobi Apoſtoli.

CONCL. 2ª. Chriſtus per ſeipſum promulgauit quædã ſacramenta, & quędam Apoſtolis promulgãda reſeruauit. *Concl. m.* *Concl. p.*

PROB. ſeu potius declaratio 1. Quia quædam ſunt maioris difficultatis ad credendum 2. Quia (ly & quædam Apoſtolis &c. extrema unctio, atque confirmatio id oſtendunt.

¶Examen. Ly probabilior. Scilicet antequam per Conciliũ diffiniretur. Loquitur enim ſuo tempore ſanctus Doctor. Nunc autem poſt diffinitionẽ Concilij generalis (ut in appen. ſequen.) nõ tantum probabilior eſt: ſed etiam neceſſaria, & de fide tenenda.

¶Ly opinio. Pro tunc. Nam hodie eſt hæreſis opinio illa, quæ dicit, ꝙ extrema unctio non eſt inſtituta immediate à Chriſto: ſicut & illa quæ dicit oppoſitum, non amplius eſt opinio, ſed fides catholica. Idem penitus, quò ad hoc, dicas de confirmationis ſacramento: quod de extremæ vnctionis opinionibus dictũ eſt in examinibus præmiſſis. Non tamen ob hoc omnes illos,

qui

Marc.6. Iac.5. noui teſtamenti, à Chriſto dño noſtro: apud Marcũ quidẽ inſinuatum; per Iacobũ aũt Apoſtolũ ac Dñi fratrem fidelib. cõmẽdatum ac promulgatum. Infirmatur inquit, quis in uobis &c. Hæc ibi: & de extrema unct. can. 1. Si quis dixerit extremã unctionem non eſſe uerè & propriè ſacramentũ à Chriſto dño noſtro inſtitutum, & à B. Iacobo Apoſtolo promulgatũ &c. Anathema ſit. Itẽ à Concilio Senonenſi, in decretis fidei, decreto 4. to. c. de extrema vnctione. Si quis infirmatur (inquit Iacob.) in uobis &c. Quib. liquido cõſtat, extremãvnctionẽ remiſſionẽ peccatorũ efficaciter operari: ac proindè nec ab Iacobo quidẽ fuiſſe inſtitutũ, ſed ab eo tm̃, cui peculiare eſt, ad grãm & gloriam conferre poſſe. Hæc ibi.

*Tho. ubi ſup. ar. 3. q. 1. & ſeq. ¶ Tertiò habes: quõ p rõnem dicta patrum, pro quanto vnctionẽ extremã dñt à Chriſto inſtitutã, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò vides: quõ ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaret, & conſolidet.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum oleum oliuæ ſit conueniens materia huius ſacramenti.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd oleum oliuæ non ſit conueniens materia huius ſacramenti, quia hoc ſacramentum immediate ad[h] incorruptionem ordinat: ſed incorruptio ſignificatur per balſamum quod eſt in chriſmate: ponitur ergo chriſma eſſe conueniẽtior materia huius ſacramenti.

B

¶ 2 Præterea. Hoc ſacramentũ eſt ſpiritualis medicatio: ſed ſpiritualis medicatio per uini appoſitionem ſignificatur, ſicut patet Luc. 10. in parabola de ſauciato, ergo vinum etiam conuenientior materia fuiſſet huius ſacramenti.

C

¶ 3 Præterea. Vbi eſt maius periculum, ibi debet* eſſe[i] cõmune remedium: ſed oleum non eſt commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra:[k] ergo cum hoc ſacramẽtum detur exeũtibus, qui ſunt in maximo periculo, videtur quòd oleum oliuæ non ſit materia conueniens.

D

SED CONTRA eſt, quod dicitur Iac. 5. oleum materia huius ſacramenti determinatur, ſed oleum proprie non dicitur niſi oleũm oliuæ, ergo hoc eſt materia huius ſacramenti.

4 ¶ Præterea, Spiritualis ſanatio per olei * inunctionem ſignificatur, ut patet Iſa. 1. ubi dicitur, Plaga tumens non eſt curata medicamine, neque fota oleo: ergo conueniens materia huius ſacramenti eſt oleum.

E

RESPONDEO. Dicendũ, quòd ſpiritualis ſanatio, quæ in fine adhibetur, debet eſſe perfecta, quia poſt eam alia nõ relinqnitur, & lenis, vt ſpes, quę exeuntibus eſt maxime neceſſaria, non frangatur, ſed foueatur. Oleum autem leniuũ eſt, & penetratiuum vſque ad intima, & etiam effuſiuum: & ideo quantum ad utrumque prædictorum[m] eſt cõueniens materia huius ſacramenti.[n] Et quia oleũ principaliter nominatur oliuæ liquor, alij autem liquores ex ſimilitudine ad ipſum Olei nomen accipiunt, ideo[p] oleum oliuæ etiam debet eſſe, quod aſſumunt in materia huius ſacramenti.[q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorruptio glorię eſt res non contenta in hoc ſacramento, nec oportet quod tali rei ſignificatio materiæ reſpondeat. Vnde non oportet quòd balſamum ponatur materia ſacramenti huius, * quia balſamũ propter odorem pertinet ab bonitatem famæ, qua de cætero non indigẽt propter ſe exeuntes: ſed indigent tantum nitore conſcientiæ, qui in oleo ſignificatur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd vinum ſanat mordendo, ſed oleum leniẽdo: & ideo curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quàm ad hoc ſacramentum.

AD TERTIVM dicendum, quòd oleum oliuæ quàmuis non vbique creſcat, tamen de facili poteſt ad quemlibet locũ trãsferri. [r] Et præterea, hoc ſacramẽtũ non eſt tantæ neceſſitatis, quòd exeuntes ſine hoc ſacramento non poſſint ſalutem conſequi.

QVÆST. XXIX. ART. IIII.

¶ 4 CONCL. 1a. Oleũ eſt cõueniẽs materia extremę vnctionis.

*Alias cõmunius adhiberi remed. ¶ PROB. Quia oleum eſt lenitiuum, ac penetratiuum vſq; ad intima (vt patet): & rõne lenitatis importat ſpẽ quæ exeuntib. eſt maxime neceſſaria, ac rõne penetrationis ſignificat ſpiritualis ſanationis perfectionẽ, quæ in fine adhibetur.

¶ NOT. Illa ſanatio finalis dr̃ ſignificari ab olea rõne penetrationis ſuæ: quia, ſicut penetratio fit uſq; ad intima, ita ut nullus ferè liquor ſit penetrabilior; ſic ſanatio illa adeò perfecta eſt, ut poſt illam nulla alia p aliquod ſacramentũ expectetur. Vnde vn-

*Al. unctionem. ctio hæc, dr̃ extrema. Hinc patet, quõ ly perfecta, in textu accipitur pro vltima: eo modo quo dicimus aliquid vltimũ eſſe perfectũ: Sicuti tunc dr̃ artifex quiſpiam appoſuiſſe ad opus ſuũ manum perfectam, quando ipſum vltimò compleuit. Vt dicamus manum perfectam. i. vltimam. Rurſus Præpoſuit D. Thomas de oleo tres conditiones. ſ. eſſe lenitiuum, penetratiuum, & effuſiuum: quibus tamen prępoſitis ſubintulit in textu ly quantum ad vtrunque prædictorum. Ex quo patet, quõ duarum illarum conditionum tãtem reſeruntur in unam Et quia eſſe lenitiuum clare diſtinguitur ab alijs duabus: ideo dicendũ eſt, quõ alia duo ſe inuicem inſinuant tamquam pro una conditione ſeruientia. Et reuera ſic eſt. Nam uidemus, quõ ideo oleum penetrat, quia ad intima diffunditur; & ad intima diffunditur, quia penetrat illuc uſque.

CONCL. 2a. Oleum oliuæ debet eſſe illud, quod aſſumitur pro materia ſacramenti extremæ vnctionis.

¶ PROB. Quia oleum oliuæ, propriè dicimus oleũ, alia autẽ p ſimilitudinẽ ad illud.

NOT. Subintelligit à D. Thoma in probatione: quõ appoſita in ſacramẽtis debẽt eẽ res propriæ dictæ tales, & nõ metaphoricè. Exẽplum habes in alijs ſacramentis de hoc. Nã in baptiſmo aqua propriè dicta, quæ tantũ eſt naturalis, & nõ ſimilitudinaria, quæ ſunt roſaceæ, & aliæ per artificium lambicatæ, ẽ materia eius: quod & de vino pro materia Eucharistiæ, ſentiendum eſt. Concl. an.

1m de maiori

Ad incorruptionem. ℞. quæ eſt ita nõ cõtenta in hoc ſacramẽto; non autem, quæ ſit res contenta. § Tunc nihil &c. Nam materia ſacramenti correſpõdere dẽt rei contẽtæ in ipſo ſacramẽto; non aũt rei nõ contẽtę ibi. Cætera vide in textu. Et quæ ſit res ſacramenti alicuius cõtenta, uel non contẽta, vide. 3. par. q. de ſacramentis. Concl. p. *Concil. Flore. in ſpõdere decr. de ſacram.

2m de maiori

Eſt ſpiritualis medicatio. ℞. lenitiua: non mordax. §. i. aſpera, ſeu grauis. Tunc nihil &c. Nam ſpiritualis illa medicatio ſauciati Lucę. 10. cum ſit facta per uinum quod eſt mordax, non attingit propoſitum cõcluſionis; tantum abeſt, ut infringat illud. Nam concluſio 1a. at eius probatio docet, de medicina lenitiua intendit ſolum. *Li. 2. dict. ar. 15. c. t.

3m de maiori

Commune. ℞. uel p terrenaſcentiam, uel per facilem delationẽ. §. Tunc nihil &c. Nã oleum oliuæ eſt remedium commune ſecundo modo: Licet non primo. Quamuis enim non ubique creſcat; tamen &c. vt in textu. *Reſponſio 2a. *Vt dicta eſt ar. ced. ad t.

¶ NOT. Simile argumentum ac reſponſum habes de uino uitis pro materia ſacramenti altaris. 3. par. quæſt. 74. artic. 5. ad primam.

Item illatio concluſionis.

Ergo cum hoc ſacramentum &c. ℞. negatur illatio §. Nam licet periculum ibi ſit maximum (vt arguitur): non tamen ſequitur inde, quòd hoc ſacramentum vnctionis ſit tantæ neceſſitatis; quòd exeuntes ſine &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas meritò dictum fuiſſe à Concil. Floren. in Decreto de ſacramentis ſic. Quintum ſacramentum eſt extrema unctio, cuius materia eſt oleũ oliuæ. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 14. de extrema unctione cap. 1. Quibus Iacobi verbis, ut ex Apoſtolica traditione p manus accepta intellexit eccleſia, huius ſalutaris ſacramenti materiam eſſe oleum &c. Nam vnctio aptiſſimè Spiritus ſancti gratiã, qua inuiſibiliter anima ægrotantis inungitur, repræſentat. Hæc ibi. Item ab eodẽ de ſacramen. extrem. vnct. canon. 3. Si quis dixerit extremæ unctionis ritum, & uſũ quẽ obſeruat ſancta Romana eccleſia repugnare ſententiæ B. Iacobi Apoſtoli &c. Anathema ſit. Hæc ibi: Cum ergo ſancta Rom. eccleſia in hoc utatur oleo oliuę: dicendum eſt q B. Iacobi intentio in c. 5. eſt loqui de oleo oliuæ, aſſignando ipſum pro materia ſacramenti huius. Item meritò id ipſum inſinuatum fuiſſe à Concil. Cabilonenſi 2. c. 48. Secundũ B. Apoſtoli Iacobi documentum, cui etiã decreta patrum conſonant infirmi oleo vngi debent. Hęc ibi. Vbi nota ly etiam decreta patrum conſonãt: & hoc pro multis probationibus ad idem. Item à Concil. Senonenſi Decreto fidei. 10. ca. de extrem. vnct. Ad unctionis autem ſacramentũ Chriſtus manuduxiſſe primum uidetur, cum Apoſtoli ungerẽt multos infirmos, & ſanarentur. Neque.n. id ſuo ſenſu, ſed præceptoris inſtitutor, fęciſſe putandi ſunt. Hæc ibi. Facit hoc dictum Cõcilij etiam p ar. pro ad 1m. reſpon. 2a.

Vid. p S. Eccle. ad intel. &c.

*Beda in 5. c. Iaco. & ſuper 6. c. Marce. ſup illud demo nia multa eijciebant.

*In 4. d. 8. q. 2. art. 1. q. 1. ad 2. et q. ſe.

¶ Secundò habes: quomodo per rõnem antedicta patrũ, pro
2 quanto oleum oliuę ſtatuunt eſſe materiam extremę vnctionis & intelligas, & pbes, & tuearis. ¶ Tertiò vides: qñ ex ipſe uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum oporteat oleum eſſe conſecratum.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur q non oporteat oleum eſſe conſecratum, quia hoc ſacramentũ habet vnam ſanctificationem in vſu per formam verborum, [h]ergo ſuperfluit alia ſanctificatio, ſi ad materiam ipſius fiat.

¶ 2 Præterea Sacramenta habẽt efficaciam, & ſignificationem in ipſa materia: ſed ſignificatio effectus huius ſacramenti competit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex inſtitutione diuina, ergo non eſt neceſſaria aliqua ſanctificatio materiæ.

¶ 3 Præterea. Baptiſmus eſt perfectius ſacramentum quam extrema vnctio, ſed in baptiſmo non præxigitur materiæ ſanctificatio quantum eſt de neceſſitate ſacramenti: [h]ergo nec in extrema vnctione.

SED CONTRA eſt: quia in omnibus alijs vnctionibus eſt materia conſecrata prius, ergo cum hoc ſacramentum ſit quędam vnctio, requiret materiam conſecratam.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd quidam dicunt quòd oleũ ſimplex eſt materia huius ſacramenti, & in ipſa ſanctificatione olei, quæ eſt per Epiſcopũ, perficitur ſacramentum, Sed hoc patet eſſe falſum ex his, q̃ de Euchariſtia dicta * ſunt, ubi oſtenſum eſt, quòd ſolum illud ſacramentum conſiſtit in conſecratione materiæ.

Et ideo dicendum, quòd hoc ſacramentum conſiſtit in ipſa vnctione ſicut Baptiſmus in ablutione, & [m] materia huius ſacramenti eſt oleum ſanctificatum. [n] Poteſt autem triplex rõ aſsignari, quare exigitur materię ſanctificatio in hoc ſacramẽto, & in quibuſdam alijs. Prima eſt, quia omnis efficacia ſacramentorum à Chriſto deſcendit & ideo ſacramenta illa, quibus ipſe eſt vſus, habent efficaciam ex ipſo vſu ſuo, ſicut tactu ſuæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis: ſed hoc ſacramento non eſt uſus, nec aliqua corporali vnctione: & ideo in omnib. vnctionibus requiritur ſanctificatio materiæ. Secunda cauſa eſt propter plenitudinem gratiæ, quæ confertur non ſolũ ut tollat culpam, ſed etiam reliquias, & infirmitates corporis. Tertia eſt ex hoc quòd effectus eius corporalis, ſcilicet ſanatio non cauſatur ex materia naturali proprietate: & ideo oportet q hæc efficacia ſibi per ſanctificationem detur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materiæ primæ ſanctificatio eſt ſecundum ſe, ſed ſecũda magis pertinet ad uſum ipſius, ſecũdum quòd eſt actus conferens effectũ: & ideo neuter ſuperfluit, quia etiam inſtrumenta accipiuntur ab artifice, & dum fiunt, & dum ad actum applicantur.

AD 2m dicendum, q illa efficacia, quæ eſt ex ipſa inſtitutione ſacramenti, applicatur huic materiæ p ſanctificationẽ.

3 QVÆST. XXIX. ART. V.

115 CONCL. Materia extremæ unctionis eſt oleum ſanctificatum.

¶ Examen. Ly ſanctificatum. Hoc dicitur ad remouendam occaſionem opinionis falſæ: quæ poſſet oriri ſi diceretur ly conſecratum. Poſſet.n. quis, occaſione huius uerbi, credere: q ſacramentum hoc conſiſteret in conſecratione materiæ, quod tamẽ ſoli Euchariſtiæ conuenit. Remota nihilominus occaſione prædicta, poteſt dici conſecratum; ſicut & ſanctificatum.

¶ PROB. 1. Quia Chriſtus, à quo omnis efficacia ſacramentorũ deſcendit, non eſt vſus hoc ſacramento (ſicut nec aliqua corporali): 2. Quia plenitudo gratiæ conferendæ in hoc ſacramento id requirit 3. Quia ſanatio corporalis non cauſatur ex materia illa, non ſanctificata, naturali proprietate.

¶ NOT. Nõ vult negare 3a. probatio, q oleum naturali ꝓprietate ſanet aliquas infirmitates corporales, quibus applicatur (ne garet.n. ſenſum, artẽque medicinæ); ſed negare vult, q oleum applicatũ ſic, puta auribus, &c. (ut fit in extrema unctione) faciat ex proprietate naturali, q febricitãs ſanetur, uel alia graui infirmitate laborans. Rurſus in 2a. probatione textus ſanatio infirmitatũ corporis attribuitur plenitudini gratiæ, & in 3a. probatione attribuitur ſanctificationi materiæ. Non pugnãt hæc ad inuicem: quoniã materiæ diſpoſitiuè, gratiæ vero completiuè, conuenit pręfictus ſanitatis effectus. Conclu.

1m cõſequentia. Ergo ſuperfluit &c. R. negatur cõſequentia S. Rõ eſt quia duorum, quæ ſecundum diuerſa cõſiderantur neutrũ ſuperfluit, ſi eidem rei adhibeantur: & ſic è in propoſito. Nã prima materiæ ſanctificatio eſt ſecundum ſe ſed ſecunda &c. ut in textu.

2m de maiori In ipſa materia. R. cui applicantur: non aũt, cui non applicantur. S. ſcilicet efficacia, & ſignificatio. Tunc nihil &c. Licet.n. ſignificatio effectus huius ſacramẽti cõpetat oleo ex naturali proprietate, ar. 4. corp. & efficacia ex inſtitutione diuina, ar. 3. corp. tamẽ oportet, q hæc duo applicentur materiæ ipſi. i. oleo ſi debeat exire in illum actum ſignificandi, & efficaciter operandi. Alioquin materia ipſa nũquam exibit in hunc actum, ut uidebitur in notation. ſeq. Efficacia aũt prædicta applicatur per ſanctificationem: & conſequenter oportet, q ſanctificetur oleum ipſum, ſi debeat efficaciter operari. Quomodo autem applicetur eidem prædicta ſignificatio: uide in not. ſeq.

¶ NOT. ſignificatio illa, q̃uis ex naturali proprietate oleo cõpetat applicatione indiget, hoc eſt oleũ q̃uis ex naturali ꝓprietate habeat, q ſignificet ſupradicta ar. 4. corp. tñ indiget applicari ad taliter ſignificãdũ. Nõ.n. ex naturali ꝓprietate ſignificaret, niſi naturalis illa proprietas ſibi applicata fuiſſet. Quõ aũt applicata ei fuit illa proprietas? Per creationem. ſicut & omnes aliæ rerum quarumcunque proprietates ipſis per creationem applicatæ fuerunt. Alioquin proprietates illas non haberent, & cõſequenter ex illis nihil omnino operari poſſent. Requiritur ergo applicatio ad hoc, q res aliqua ſignificare, aut alio modo operare

tari poſſit. Cæterum ſi ex naturali proprietate, vel aliquo ſibi A eſſentiali operatur, applicatio fit per creationem; inquantũ videlicet talis proprietas tali rei concreatur ſeu (quod idẽ eſt) inquantum talis res cum tali proprietate creatur. Si autem res illa iam exiſtens non ex ſibi naturaliter inditis operetur, vel operari debeat, aliquid: tunc applicatio ſequitur ad illam rẽ, inquantũ illa res iã per creationem exiſtens accipitur & applicatur ad operandum ſignificandum, vel faciendum aliquid. Naturalis ergo illa proprietas per creationem applicata fuit oleo non præexiſtenti, ſed coexiſtenti vt ſignificaret ex ipſa effectum extremæ vnctionis: & efficacia cauſandi effectũ præmiſſum quem ſignificat, applicatur per ſanctificationem oleo iam præexiſtenti. Sũt ergo tria hic, ſcilicet ſignificatio, efficacia, utriuſque applicatio: quæ non debent ad inuicem confundi, vt clarior fiat intelligentia. Dicatur itaque. Significatio illa olei, vnde illi eſt? Ex natura. Efficacia cauſandi, vnde? Ex inſtitutione diuina. Applicatio ad ſic ſignificandum quomodo fit? Per olei creationem. Applicatio efficaciæ prædictæ, quomodo? Per olei ſanctificationem. Vel clarius. Per quid applicatur oleũ ad ſic ſignificandum? Per hoc: quod cum tali naturali proprietate creatur. Per quid applicatur oleum ad efficaciter cauſandũ ſignificatũ illud? Per hoc: quòd taliter (ut ar. 6) ſanctificatur.

*In corp. art. — *Alias operationib. — * Lib. 2. tex. 25. — *Infra q. 31. ar. 1.

3^m illatio cõcluſionis. Ergo nec &c. ℞. Negatur illatio. §. Non enim eſt eadem ratio ſanctificandi materiã baptiſmi, & extremæ vnctionis: quoniam per tactũ ſanctitis carnis Chriſti aqua eſt ſanctificata, nõ autẽ oleum: vt in corp. ar.

¶ Corollarium. Ergo per ly quantum ad de neceſſitate ſacramenti, patet diſcurrentibus: ꝙ ſanctificatio olei eſt de neceſſitate ſacramenti extremæ vnctionis. ſi ergo oleum non ſanctificatum (ſanctificatum, inquam, vt ar. 6.) adhiberetur pro extrema vnctione, illo videlicet inungendo infirmũ, non fieret ſacramentum etiã ꝙ coadhiberentur verba, per iſtam vnctionem &c. quia non ex forma ſola fit ſacramentum, ſicut nec ex anima ſola fit homo; ſed ex forma actualiter cadẽte ſuper debitã materiã: ſicut & ex ala informante actualiter materiã debitam hoſt fit homo.

AD TERTIVM patet ſolutio ex dictis.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum oporteat materiam huius ſacramenti eſſe conſecratam per Epiſcopum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd non oporteat materiam huius ſacramenti eſſe conſecratam per Epiſcopum, quia digniori eſt conſecratio materiæ in ſacramento Euchariſtiæ quàm in hoc ſacramento, ſed in Euchariſtia materiam ſacerdos poteſt conſecrare, ergo & in hoc ſacramento.

¶ 2 Præterea. In operibus* corporalibus ars dignior nunquã præparat h materiã inferiori: quia dignior eſt quæ vtitur, ea, quę pręparat, ut dicitur 2. Phyſic.* ſed Epiſcopus eſt ſupra ſacerdotem: ergo non pręparat materiã in hoc ſacramẽto quo ſacerdos utitur, ſed ſacerdos diſpenſat hoc ſacramentũ, ut dicetur,* ergo conſecratio materiæ ad Epiſcopum non pertinet.

SED CONTRA eſt, quia in aliis vnctionibus etiam materia per Epiſcopũ conſecratur, ergo ita debet eſſe in iſta.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ miniſter ſacramenti nõ inducit effectum ſacramenti propria uirtute ut principale agẽs, ſed per efficaciam ſacramenti quod diſpenſat. quę quidem efficacia primo eſt à Chriſto, & ab ipſo in alios deſcendit ordinatè, ſcilicet in populum me- E diantibus miniſtris, qui ſacramenta diſpenſant, & in miniſtros inferiores mediantibus ſuperioribus, qui materiã ſanctificant: & ideo in omnibus ſacramentis, quæ indigent materia ſanctificata, prius ſanctificatio materiæ fit per Epiſcopum, B & vſus quandoque per ſacerdotem: ut oſtendatur ſacerdotalis poteſtas ab Epiſcopali deriuata: ſecundum illud Pſalmi. Sicut unguentum in capite, quod prius deſcendit in barbã, deinde uſque ad oram ueſtimenti.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ſacramentum Euchariſtiæ cõſiſtit in ipſa materiæ ſanctificatione, non autem in uſu, C & ideo proprie loquendo, illud quod eſt materia ſacramenti, non eſt quid conſecratum: vnde non præexigitur aliqua ſanctificatio circa materiam per epiſcopum facta, ſed exigitur ſanctificatio altaris, & huiuſmodi, & etiam ipſius ſacerdotis, quæ non niſi per Epiſcopum fieri poteſt. Vnde in illo etiam ſacramẽto oſtenditur poteſtas ſacerdotalis ab Epiſcopo deriuata, ut D Dionyſi. dicit, ideo illam conſecrationẽ materiæ poteſt facere ſacerdos, quæ eſt in ſe ſacramẽtũ, & non illam, quæ ut ſacramẽtale quoddam ordinatur ad ſacramentũ, quod conſiſtit in uſu fidelium, quia quantum ad corpus Chriſti verum nullus ordo eſt ſupra ſacerdotium, ſed quantum ad corpus Chriſti myſticũ epiſcopalis ordo eſt ſupra ſacerdotalem, ut infra dicetur.*

APPENDIX.

Vid. p 5. Eccl. ad intellig. &c.

EX articulo habes primo quo per rõnẽ oſtendas; meritò eſſe dictũ à Concil. Trid. ſeſſ. 14. de extrema vnctione cap. 1. Ea apoſtolica traditione p manus accepta intellexit Eccleſia huius ſalutaris ſacramẽti materiã eſſe oleũ ab Epo benedictũ. Hęc ibi. Itẽ à Papa Eugenio 4. in Decreto Arm. dato ſac. approb. Concil. Floren. Quintũ ſacramẽtũ eſt extrema vnctio, cuius materia eſt oleũ oliuæ per epm benedictũ. Hæc ibi. Itẽ à Cabilonenſi concilio 2. cap. 48. ſecũdũ B. Iacobi documentũ, cui et decreta patrũ cõſonãt, infirmi oleo, quod ab epis benedicit, a presbyteris vngi debẽt. Hæc ibi. Vbi vides: ꝙ ſcdm cõcſiliũ, beatus Iacobus, quẽ ſequuti ſunt patres oleũ ab epiſcopis benedicẽdũ ſanxit. Itẽ ab Innocẽ. 1. in epiſtola ad decenntiũ Eugub. epiſc. cap. 8. in beati Iacobi epiſtola cõſcriptũ eſt, ſi infirmus aliqs &c. vngentes eũ oleo &c. Quod non eſt dubiũ de fidelibus ægrotãtibus intelligi debere, ꝙ ſancto oleo chriſmatis perungi poſſunt, ab epo confecto. Hæc ibi vbi per ly cõfecto, intelligitur cõſecrato. Secundo habes: quo prædicta Patrum pro quanto oleum extremæ vnctionis volunt præexiſtere conſecratũ & intelligas & probes & defendas. Tertiò vides: quo ex iis viciſſim Thomiſtica hæc doctrina & declaratur, & conſolidetur.

Aug. ſup eum locũ Pſal. — a — §

QVÆST. XXIX. ART. VI.

CONCL. In oĩbus ſacramentis, quæ indigent materia ſanctificata, prius ſanctificatio materię fit per Epiſcopum. 116

¶ Correllarium. Ergo & materia extremę vnctionis, cũ non ſit ſanctificata prius ar. 5. corp. indiget ſanctificari per Epiſcopum. Ex c. 3. eccl. hierarc.

Examen. Ly materia ſanctificata. Sacramẽta, quæ huiuſmodi materiã ſanctificatã à Chriſto per tactũ ſuũ non habent, ſunt Confirmatio, & extrema vnctio, & ordo ꝓpter vnctionem ibi adhibitã de qua vnctione Cõcil. Trid. ſeſſ. 23. can. 5.

¶ PROB. Quia efficacia ſacrorũ à Xp̃o primò deſcẽdẽs deriuatur in alios ordinatè (pater: cũ quæcunque à Deo ſunt ordinata ſint:) & iſta ordinatio attenditur, ſcdm, quòd deſcẽſus eius fit in populũ mediãtib. miniſtris ſacris ſ. ſpẽciato rib. & miniſtros; inferiores mediãtib. ſuperiorib. mãm ſãctificãtib. * q. 40. ar. 4.

¶ NOT. Ex eo, ꝙ materia illa ſanctificata p Epm ſacerdos vtitur, elicit ſanctus Doctor (& benè:) ꝙ ſacerdotalis poteſtas ab epiſcopali deriuatur. Addis autẽ ly quandoq; quia ſacerdos non ſemper vtitur illa materia. Nõ n. confirmationis dat ſacramentũ. Iſta doctrina poteſtatis ſacerdotalis ab epiſcopali deriuatæ cõfirmari põt ex Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 4 & canon 6. vbi ponit hierarchiã in eccleſia catholica reperiri & à diuina ordinatione inſtitutã: & hierarchiã hanc conſiſtere inter alia declarat in hoc, ꝙ epiſcopi miniſtros eccleſiæ ordinãt, tanq̃ presbyteris ſuperiores.

1^m de minori. Materiam. ℞. quæ poſt conſecrationẽ eſt in ſe ſacramentum: non, quæ poſt conſecrationem eſt ſacramentale quoddam. §. Tunc ni-

hil &c. Nam licet conſecratio materiæ in ſacramento Euchariſtiæ ſit dignior, quàm in ſacramento extremæ vnctionis (vt arguitur:) tamen materia Euchariſtiæ conſecrata in ſe eſt ſacramentum, & extremæ vnctionis eſt ſacramentale ſolum ordinatum ad ſacramentum, quod eſt ipſa vnctio extrema. Argumentum igitur peccat in fallacia ſecundũ non cauſam vt cauſam. Ratione. n. dignitatis minoris ſacramenti extremæ vnctionis reſpectu Euchariſtiæ erat dit, quod ſimplex ſacerdos, cum poſſit conſecrare Euchariſtiã, conſecrata poſſit oleum vnctionis: & tamen non ratione huius dignitatis (ſic. n. optimè ſequeretur argumentum:) ſed ratione relationis, & ordinationis, ad vſum fidelium in eſſe ſacramentum. Vera. n. cauſa, qua ſacerdos non poteſt ſuper oleum ſanctificando ipſum, eſt quia hoc ſacramentũ conſiſtit in vſu fidelium. Nam oleũ conſecratum antequam actualiter applicetur ad vſum fidelium. i. ad inungendum fideles, non eſt ſacramentum: cum tamen materia Euchariſtiæ conſecrata, antequã actualiter applicetur ad vſum fidelium. i. ſumatur à fidelibus, ſit ſacramentum. Quoniã verò quantũ ad corpus myſticum Chriſti (vbi ſunt prædicti fideles) Epiſcopus eſt maior ſacerdote: ideo oleum ipſum à ſacerdote non poteſt conſecrari, ſed ab Epõ.

Tho. vbi ſup. ar. 4. q. 1. & ſeq.

2m de maiori. Præparat materiam. R. in qua fit aliquid per eum, qui illa vtitur: non, cuius virtute aliquid fit per modum cauſæ agentis. ¶. Tunc nihil &c. Nam materia ſacramenti non eſt talis materia, vt in qua fiat aliquid &c. vt in textu.

¶ Examen. Ly in cauſis agentibus. Hoc dicitur propter materiam ſacramenti. Ex hoc habere vult: quòd, oleũ benedici tantum ab Epiſcopo debere, & ſacerdotem poſſe ipſo oleo inungere, non eſt mirum. Quare? Quia oleum, cum ſit materia ſacramẽti, operatur per modũ agentis; & præſupponitur actioni prædictæ ſacerdotis: agens aũt quanto eſt prius tanto eſt perfectius.

¶ Ly in cauſis purè materialibus. Hoc dicit ꝑꝑ materiã, in qua fit aliquid per eũ, qui ea vtitur. Ex quo vult habere; quod præparare talem materiam, cũ ipſa ſit prior vſo & imperfectior, nunquã pertinet ad artificẽ ſuperiorẽ (vt ex Philoſopho dicit argumentum.)

Ad secundum dicendum, quod materia ſacramenti nõ eſt talis materia, vt in qua fiat aliquid ꝑ eũ, qui ea utitur, ſicut eſt in artibus mechanicis, ſed ut eius uirtute aliquid fiat, & ſic percipiat aliquid de ratione cauſæ agentis, inquantũ eſt inſtrumentũ diuinæ operationis, & ideo oportet quòd à ſuperiori arte, uel poteſtate, talis uirtus materiæ acquiratur. Quia in cauſis agentibus, quãto aliquod agens eſt prius, tãto eſt perfectius. In cauſis aũt purè materialibus quãto materia prior, tanto imperfectior.

G

Articulus VII.

Vtrum hoc ſacramentum habeat aliquam formam.

AD septimum ſic ꝓceditur. Videtur quod hoc ſacramentũ non habeat aliquam formã. Cũ enim efficacia ſacramentorũ ſit ab inſtitutione, & itẽ à forma, oportet quod forma[h] tradatur ab ipſo q ſacr̃m inſtituit: ſed forma huius ſacr̃i nõ inuenitur tradita neq; à Chriſto neq; ab Apoſtolis, ergo hoc ſacramentum nõ habet aliquam formam.

¶ 2 Præterea. Ea, quæ ſunt de neceſſitate ſacramẽti, obſeruantur eodẽ modo apud oẽs. ſed nihil magis eſt de neceſſitate ſacramẽti habẽtis formã, q̃ ipſa forma. Ergo cũ[h] nõ ſit aliqua forma cõiter obſeruata ab omnib.

I

in hoc ſacramẽto, qa diuerſi diuerſis uerbis utuntur, uidetur quod hoc ſacramentum non habeat aliquam formam.

¶ 3 Præterea. In baptiſmo nõ requiritur forma niſi ad[h] ſanctificationẽ materiæ, quæ eſt aqua uerbo uitæ diluẽdis criminibus ſanctificata, ſed hoc ſacramentum habet materiam prius ſanctificatam: non ergo indiget aliqua forma uerborum.

Sed contra eſt quod Magiſter* dicit, quod omne ſacr̃m nouæ legis ur̃ quòd habeat formam.

Preterea. Ad hoc eſt ritus uniuerſalis eccleſię, quę q́buſdã uerbis utit̃ i collatione huius ſacr̃i.

H Respondeo, Dicendum, quod quidã dixerunt, quod nulla eſt forma de neceſſitate huius ſacramẽti. Sed hoc uidetur derogare effectui huius ſacramẽti. Quia omne ſacramentum efficit ſignificãdo ſignificatio aũt materiæ nõ determinat ad effectũ determinatũ cũ ad multa ſe poſſit hẽre, niſi ꝑ formã uerborũ: & ideo in omnibus ſacr̃is nouæ legis quæ efficiũt quod figurãt, oportet eſſe, & res, & uerba: & præterea Iacobus totam uim ſacramẽti huius uidetur conſtituere in oratione, quæ eſt forma huius ſacramenti, ut dicetur. * & ideo prædicta opinio præſumptuoſa uidetur, & erronea. Et propter hoc dicẽdum, ſicut cõiter dicitur, quod[m] habet formã determinatã, ſicut, & alia ſacr̃a.[n]

Iacob. 5.

Appendix.

Vuil. ꝑ 5. Eccl. eſt contra, er. Vuic. damn.

EX articulo habes primò: quõ per rõnẽ interimas errorẽ Io. Vuiclef (vt refert Concil. Conſtantienſe ſeſſ. 8. dicẽtis; quod cõfirmatio iuuenum, ordinatio clericorum, conſecratio locorũ, (ex hoc intelliges illũ tam voluiſſe addere & olei ſacramentorũ) reſeruantur Papæ & epiſcopis, propter cupiditatem lucri tẽporalis, & honoris. Articulus enim præſens apertiſſime declarat: quod huiuſmodi fiunt à ſummis ſacerdotibus ꝑꝑ ordinatiſſimam F Dei diſpoſitionem, & conſequenter è diametro pugnat contra Vuiclefum. Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas errorem prædictum meritò damnari à Concil. Cõſtantienſi, vbi ſupra: quam damnationem vniuerſaliter factam vide q. 20. ar. 3. appen. & q. 1. ar. 1. appen. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. Proinde ſacroſancta ſynodus declarat: Epiſcopos, qui in Apoſtolorũ locũ ſucceſſerũt, ad hunc hierarchicũ ordinem præcipuè ꝑtinere: & poſitos (ſicut Apoſtolus ait) à ſpiritu ſancto regere eccleſiam Dei, eoſque preſbiteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum confirmationis conferre, miniſtros eccleſiæ ordinare, atque alia pleraque peragere ipſos poſſe; quarũ functionum poteſtate reliqui inferioris ordinis nullam habent. Hæc ibi. Et canone 7. Si quis dixerit: Epiſcopos nõ eſſe preſbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi; vel eã, quã habent, illis eſſe cum preſbyteris communem &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Ecce quod ſecundum planas literas concilii reſeruantur huiuſmodi officia Epiſcopis, tum quia ſunt preſbyteris ſuperiores, tum quia ſic à ſpiritu ſancto ad regendã eccleſiã poſito ſunt, tum quia preſbyteri non poſſunt huiuſmodi facere. Itẽ à Gelaſio Papa, diſt. 95. Preſbyteros &c. prohibemus: epiſcopali faſtigio debita ſibimet audacter aſſumere; non conficiendi chriſmatis, non conſignationis pontificalis adhibendæ, ſibimet arripere facultatem. Hæc ibi. Vbi manifeſtè quod conſecrata oleum pro vnctione extrema eſt, epiſcoporum tantum, & non ſolum confirmationis ſacramentum conferre. Nam dicit ibi gloſa: quòd Chriſma ibi ſtat pro oleo. Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe dictum à &c, (vt ar. 5. appen.) quòd oleum vnctionis extremæ K oportet eſſe benedictum per Epiſcopum. Quartò habes quomodo per rationem dicta patrum in ar. 5. appen. pro quanto de Epiſcopo loquuntur quo ad olei benedictionem, & intelligas, & probes & tuearis. Quintò vides: quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaratur, & conſolidatur. 4 5

* Hugo de S. Victore lib. Sũmæ ſent. tractatu 5. c. 4. & citat. Thom. in 4. d. 3. q. vnica. ar. 1. q. 2. a. 1.

* In reſpõ ad 2. huius ar. & q. pręſen. ar. 8. & 9.

QVÆST. XXIX. ART. VII.

CONCL. Extrema vnctio habet formam determinatam. 1

¶ PROB. Quia inunctio oleo facta non determinatur ad certum effectum, niſi per formam verborum (cum, ſine iſta, vnctio ſe poſſit habere ad multa:) Quia B. Iacobus principalem vim huius ſacramenti conſtituere videtur in oratione (ut ſua authoritas inſinuat:) & forma eſt illa, vbi conſtituitur vis principalis alicuius rei (vt patet.

¶ NOT. Pro clariori notitia antecedentis primæ probationis ſciendum, quod forma naturalis, cui aſſimilatur forma verborum,

ſeſtra-

reſtring't materiam ad ſtā lum pro tali determinate. Alioquin, cū mate:i: de ſe ſit cōis (eſt.n.vna oīum, ſecundū Philoſophos) nunq̄ ·ale qd determinatū fieret l rerū naturaliū niſi forma adueniret ei.d p ſuū aduē ū ipſius amplitudinē reſtringendo faceret eam ſtare determinatē pro illa re, non pro il'a. Verbi gratia. Materia, ex qu i fit homo pōt de ſe prō fictiune Bouis, capræ, aut alterius animalis ſeruire, rōne cō munitans ſuę prædictę, in ſignū huius mille tranſmutationib. ſubiacuit, antequā deueniret ad eſſe materiā hois (ut patet conſideranti): ſed ad ſtandum determinate pro factiune hoīs, ita q̄ nō pro alterius rei, cōſtring tur a forma humana. Iō.n. dices, hoc eſt corpus humanū, & non bouinū neq; caprinū neq; &c. quia habet formā humanā. Remoueat illa forma ſtatim deſinit ſtare pro hoīe determinatè. Mox nāq; fit corpus cadaueris, inde corpus cinereum, eandē in præiacentē materiam reſoluitur. Ecce; q̄ à forma habet determinationē, ut tale quid actu dicatur: & ſine illa remanet quid indeterminatū. Hoc denotault Philoſophus primo phyſicorum, cum dixit: q̄ materia non eſt actu, nec quid, nec quale nec quantū ſed oia hæc in potentia. Mō ad propoſitū noſtrū: oleū ſtat pro materia, inunctio pro uſu materię: vtrūq; ad plura ſe habere pōt ſecūdū ſe: niſi ab aliquo determinetur. Pōt.n. inunctio p oleū fieri ad tollēdū dolores iliacos, ad leniendū podagrā, ad præparandū milites in prœlium (olim.n. ad ineunda aliqua certamina ungebantur) ad fœtorē carnis, ſudoris &c. abigendum, ad conſolandum, ad conſolidandū, ad exhilarandum ad &c. cuius igitur erit tam uagā olei unctionē determinare ad ſtandū pro aliqua certa re, & non pro alia? Formæ (vt natura nunc docuit). Quòd ſi uel nulla talis unctionis uagę, vel indeterminata, reperiatur forma: neceſſe erit talē unctionē remanere indeterminatam; ita q̄ nō poterit dici iſta unctio fit ad hunc, uel ad illū finē. Si.n. ad hunc uel illū finē fieri eā, uis dicere: oportet, q̄ p formā ſaltē in mente à medico, uel ab aliquo alio præconceptā informet, hoc eſt, q̄ ſecundū illam formā fiat. Ab his ergo naturalib. inſtructus intellige nunc & probationis antecedens illud: & textum dicentem, quòd ſignificatio materiæ ſacramenti cuiuſcunque non determinatur ad effectum determinatum, cum ad multa ſe poſſit habere, niſi per formam verborum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacra ſcriptura omnibus communiter præponitur: & ideo forma Baptiſmi, quia ab omnibus dari poteſt, debet in ſacra ſcriptura exprimi: & ſimiliter forma Euchariſtiæ, quæ exprimit ſacramenti illius fidem, quæ eſt de neceſsitate ſalutis: B ſed formæ aliorū ſacramētorū non inueniūtur in ſcriptura traditæ, ſed eccleſia ex traditione Apoſtolorum habet, qui à Domino acceperunt, ut dicit Apoſtolus. 1. Corinth. 11. Ego accepi à domino, quod tradidi vobis.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ illa verba, quæ ſunt de eſſentia formæ, ſcilicet oratio depræcatiua ab omnib. dicitur: ſed alia, quæ ſunt de bene eſſe, non obſeruantur ab omnibus.

1m de maiori. Tradatur. ℞. uel ſcripto, uel uerbo, uel aliquo modo: non aūt ſcripto tm̄ §. Tūc nihil &c. Licet.n. forma huius ſacramenti, nō inueniatur à Chriſto tradita ſcripto. ſ. in ſacra ſcriptura (vt arguitur): tamen inuenitur ab ipſo tradita uerbo, uel alio modo. Inuenimus. n. eā haberi ab eccleſia Apoſtolica, quam certū eſt habuiſſe ab Apoſtolis (vt ex Concil. Trid. patebit in appen. ſeq.) & Apoſtoli pro certo nec formam illam ſicut nec aliquam; ſibimet fabricauerūt, cū non eſſent ſacramentorum inſtitutores; ſed à Domino illam ſicut & alias acceperunt.

¶NOT. Cum forma det eſſe rei, oportet dicere: q̄ incompatibilia ſunt hæc duo, ſ. aliquem conſtituere rem; & non dare ei formam; uel aliquem dare formam rei, & non conſtituere rem, quæ hæc in Philoſophia exercitatis clariſſima ſunt. Si ergo Chriſtus inſtituit (vt veriſſime inſtituit, ar. 3. appen.) omnia ſacramenta: oportet fateri, Chriſtū inſtituiſſe formas omnium ſacramentorum: & ſi Apoſtoli (quod non eſt verum) inſtituerunt formā alicuius ſacramenti, neceſſario dicendum erit, q̄ inſtituerunt aliquod ſacramentum, & conſequenter q̄ Chriſtus nō inſtituit omnia quod eſt contra Concilium. Concludendum eſt, igitur ne ignoremus propriam uocem: q̄ idem eſt dicere, Chriſtus eſt inſtitutor omnium ſacramentorum & dicere, Chriſtus eſt inſtitutor omnium formarum ſacramentorum; & hoc eſt de fide tenendum. Similiter idem eſt dicere, Chriſtus non eſt inſtitutor formarum omnium ſacramentorum, & dicere Chriſtus non eſt inſtitutor omnium ſacramentorum: & hoc eſt tanquam hæreticum prorſus abijciendum. Ex his facillimè intelliges textum argumenti huius primi, & reſponſionē hæc benè applicaueris.

AD TERTIVM dicendum, q̄ materia baptiſmi habet quandā ſanctificationem per ſe ex ipſo tactu carnis ſaluatoris, ſed ex forma uerborum accipit ſanctificationem actu ſanctificantē: & ſimiliter poſt ſanctificationem materiæ huius ſacramenti ſecundum ſe requiritur ſanctificatio in vſu, per quam actu ſanctificet.

2m de concluſione. Cū non ſit forma aliqua cōiter obſeruata ab omnib. ℞. Negatur illa § loquendo. ſ. (vt debet fieri) de forma ſubſtantiali, ſeu quo ad ſubſtantialia ſua. Nam, ſi qua uariētur apud aliquos, illa ſunt tantum de bene eſſe, non de ſubſtantia formę. Alioquin nihil ageret conferendo hoc ſacramentum: quoniam forma ſubſtantialis è quæ dat eſſe rei; & conſiſtit in indiuiſibili, ſicut numeri (ſecūdum Philoſophum) i. non poteſt ab ea minimum quid auferri, ſi effectum ſuum facere debeat.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum forma huius ſacramenti debeat proferri per orationem indicatiuā, & non depræcatiuam.

C AD OCTAVVM ſic proceditur. Videt q̄ forma huius

3m de maiori. Niſi ad ſatisfactionē. ℞. actu ſanctificantē alios: non, in ſe exiſtentem. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Immo argumentum illud ſtat pro declaratione propoſiti de extrema vnctione.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem diſſipes illum errorem qui nunc eſt hæreſis narratū in textu. 1

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, ipſum meritò damnari à Concilio Trident. ſeſſ. 14. de extrema vnctione cap. 1. Infirmatur (inquit Iacobus) quis in nobis, inducat presbyteros &c. Quibus uerbis, ut ex Apoſtolica traditione per D manus accepta, Eccleſia didicit; docet materiam, formam, proprium miniſtrum, & effectum huius ſalutaris ſacramenti. Intellexit enim Eccleſia &c. formam eſſe illa uerba. Per iſtam vnctionem &c. Hæc ibi. Forma igitur determinata hæc ex Apoſtolica traditione per manus accepta eſt: & conſequenter ex Concilio confirmatur dictum à ſancto Doctore in reſponſione ad primum. Item à Concilio Florentino, ſiue ab Eugenio Quarto eodem Concil. approb. in Decreto Armenis dato. Quintum ſacramentum eſt extrema vnctio &c. Forma huius ſacramenti eſt hæc. Per iſtam unctionem, & ſuam piiſſimam miſericordiam, indulgeat tibi Dominus quicquid deliquiſti per viſum. Et ſimiliter in alijs membris. Hæc ibi. Vbi per ly ſimiliter in alijs membris, intellige per auditum guſtum &c. ſecundum quòd ſucceſſiuè fit unctio ut correſpondeant ſingula ſingulis: & hoc trahitur ad literam ex contextu ipſius decreti. Item à Concilio Tridens. canon. 1 ſi quis dixerit extremæ unctionis ritum, & uſum, quem obſeruat ſan- E cta Romana Eccleſia repugnare ſententiæ. B. Iacobi Apoſtoli, ideoque eum mutandum, poſſeque à Chriſtianis abſque peccato contemni: Anathema ſit. Hæc ibi. Eccleſia autem Romana (ut patet) vtitur prædicta forma in collatione extremæ vnctionis. 2

Vtili, p 8. Eccl. contra error. dam. &c.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto ſacramentum hoc intimant habere aliquam formam & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs vlciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 4

QVÆST. XXIX. ART. VIII.

CONCL. Oratio deprecatiua eſt forma huius ſacramenti. 1

¶PROB.1. Quia id patet per uerba Iacobi, 2. Quia id habetur ex vſu Romanæ eccleſiæ.

¶ *Corollarium.* Ergo ex cōcluſione & probatione intelligas negatiuam in fine deductā (ſ. in hoc ſacramento non pōt eſſe forma indicatiui modi; & eā pbes ab oppoſitis. Quæ & tib. 1ōn. b. mox ſecuturis poteris (vt decet) cōfirmari.

¶NOT. 1ª. Trib. rōnib. oſtēdit in reſiduo corporis art. D. Th. ꝙ eccleſia vritur ſōnabiliter verbis deprecatiuis i collatione extremæ vnctionis: & cōſequenter eiſdē rōnib. trib. probat uerā conclusionē pdictā. Prima rō innititur tanq̄ medio deſtitutioni uirium propriarū; 2ª. deſinentiæ eſſendi de foro eccleſiæ, & inchoationi requieſcendi in manu ſolius D; 3ª. contingentię alicuius effectus q̄ oſa, ſecūdū ꝙ textus demonſtrat, intellige. In 3ª. illa rō ne de cōtingentia alicuius effectus non intelligit D. Thomas de effectu, qui eſt remiſſio peccatorū: ſed de effectu illo, q eſt ſanitas corporalis: & hoc ſignificat in textu ly aliquem. Remiſſio. n. peccatorum ſemper ſequitur ex collatione huius ſacramēti, ſi dignè ſumatur (quod & in alijs ſubintelligēdū eſt): nō aūt ſanitas corporalis, ut patebit q. 1. ar. 2. ſed ad eius ſanitatē corporalē; de qua dixim* intelligi contextū in ly aliquē effectum. Sanitas. n. corporalis ꝑ orationem aliorū pōt obtineri alicui ĕt indigno. Vide art. 9. ad 3m. vbi de ſanitate corporis loquens dicit ly ut ex dictis patet; quod non melius, quam ad hūc locum referę, ipſū confirmādo.

*Ar. 3. huius ar.

¶NOT. 2ª. Quando dē in textu ly non aūt de eſſentia huius ſacramenti, intelligitur ſic: ꝙ contritio nō eſt tanq̄ pars materialis huius ſacramenti; ſicut ē pars pœnitētiæ ex Concil. Trid. ſeſ. 14. c. 3. & canon. 4. Nō ergo intelligitur, ꝙ contritio non debeat neceſſario præſupponi in recipiente extremā vnctionem: quaſi ꝙ recipienti eam incontritè remitti poſſint peccata. Falſus enim hic ſenſus eſſet: ut Chriſtianis omnibus per Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramentis in communi, canon 6. & Concil. Flor. in Decret. de ſacramentis, innotuit. & q. 10. ar. 4. ad 2m per eundē Doctorē ſanctum. Vide & Papam Innocentiū ſup. ar. 1. appen qui ſacram unctionē dādā negat nō pœnitentib. Vel ēt textus pōt aliū ſenſū rectū habere, ꝙ ly nō aūt de eſſentia huius ſacramēti, refera tur nō ad remiſſionē

*Iacob. 5.

*Concil. mo

ſacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam, & non deprecatiuam: quia ſacramenta nouæ legis habent* certum effectum: ſed certitudo effectus non exprimitur in formis ſacramētorum niſi per orationem indicatiuam, cum dicitur, Hoc eſt corpus meum, uel ego te baptizo: ergo debet eſſe forma huius ſacramenti oratio indicatiua.

¶2 Præterea. In formis ſacramentorum debet exprimi intētio miniſtri, quæ requiritur ad ſacramentum: quæ non* exprimitur niſi per orationem indicatiuam, ergo &c.

¶3 Præterea, In quibuſdam Eccleſijs dicuntur huiuſmodi* verba in collatione huius ſacramenti. Vngo hos oculos oleo ſanctificato in noīe Patris, &c. & hoc eſt conforme alijs formis ſacramentorum: ergo in hoc uidetur ꝙ conſiſtat forma huius ſacramenti.

SED CONTA, Illud, quod eſt forma ſacramenti, ab omnibus oportet quòd ſeruetur, ſed uerba prædicta* non dicuntur ſecundum conſuetudinem omnium Eccleſiarum, ſed tantum verba deprecatiua, ſcilicet: Per iſtam unctionem, & pijſſimam ſuam miſericordiā, indulgeat tibi dominus quicquid deliquiſti per uiſum, &c. ergo forma huius ſacramenti eſt oratio deprecatiua.

Præterea, Hoc uidetur ex verbis Iacobi, qui attribuit efficaciam huius ſacramenti orationi. Oratio fidei, inquit, ſanabit infirmum: ergo cum efficacia ſacramenti ſit ex forma, videtur quòd forma huius ſacramenti ſit deprecatiua.

RESPONDEO, Dicendum, quòd * oratio deprecatiua eſt forma huius ſacramenti, * ut patet per verba Iacobi, & ex vſu Romanæ Eccleſiæ, quæ ſolum uerbis deprecatiuis utitur in collatio- G ne huius ſacramenti, cuius ratio multiplex aſsignatur. Primo, quia ſuſcipiens ſacramentum hoc, eſt uiribus proprijs deſtitutus, vnde indiget orationibus ſubleuari. Secundo, quia datur exeuntibus, qui iam deſinunt eſſe de ſoro Eccleſiæ, & in ſolius Dei manu requieſcunt: unde ei per orationem committuntur. Tertio, quia hoc ſacramentum non habet aliquem effectum qui ſemper ex oratione miniſtri conſequatur; omnibus, quę ſunt de eſſentia ſacramenti ĕt rite peractis, ſicut character in Baptiſmo, & Confirmatione, & tranſſubſtantiatio in H Euchariſtia, & remiſsio peccati in pœnitentia exiſtente contritione, quæ eſt de eſſentia ſacramenti pœnitentiæ: non autem de eſſentia huius ſacramenti: & ideo in hoc ſacramento non poteſt eſſe forma indicatiui modi, ſicut in prædictis ſacramentis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc ſacramentum ſicut, & prædicta, * quantum eſt de ſe, habet certitu- I dinem, ſed poteſt ex fictione impediri recipientis, etiam ſi ſacramento ſe ſubijciat per intentionem, ita quòd nullum effectum conſequatur, & propter hoc non eſt ſimile de hoc, & de alijs ſacramentis, in quibus ſemper aliquis effectus conſequitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ per ipſum actum; qui ponitur in forma, ſcilicet per iſtam K ſanctam unctionem, ſatis exprimitur intentio.

AD TERTIVM dicendum, quòd uerba illa indicatiui modi, quæ ſecundum morem quorundam præmittuntur orationi, non ſunt formæ huius ſacramenti, ſed ſunt diſpoſitio ad formam, inquantum intentio miniſtri determinatur ad actum illum per illa verba.

1m de maiori

Certū. ℞. quantū eſt de ſe: nō ſemper, quātū eſt ex parte recipiētis. §. Tunc nihil &c. Nam oratio deprecatiua nō facit, ꝙ effect* nō ſit certus de ſe: ſed oſtendit, ꝙ q̄nq. nullus ſequitur effectus in recipiente propter indiſpoſitionē eius.

¶NO. In alijs ſacramentis forma indicatiua ponit (puta ego baptizo) q̄a aliqs effectus ſemp ibi ſequitur, dūmodò recipiēs intendat ſe ſubijcere ſacramento, qd exhibet eccleſia. Recipit. n. characterē baptizatus confirmatus, ordinatus; venit peccati cū contritione cōfeſſus & tranſubſtantia pānis in Euchariſtia, licet ab indigno cōficiatur atq; ſumat; ſimiliter animosū conſenſus facit uerū matrimonium inter aliquos, q̄uis in mortali peccato exiſtentes. Verū in ſacramento extremæ unctionis nullū cōſequitur effectū fictus, i. in mortali recipiens illud, (loquēdo de effectu, qui eſt remiſſio peccatorū). Nō. n. imprimit characterē: nec al quē effectū dictū in ſacramēnis alijs. Licet aūt q̄nq; in ficto poſſit corporalis ſanitas eō eq: tū hoc nō ē ad ppoſitū pſens, neq; intentū hic à D. Thoma. Propterea ſedetiā ... & alia ... in hoc oratione deprecatiua, ... indicatiua ...

*Sub eſt corp-

2m de antecedente. Quę nō exprimitur niſi p orationē indicatiuā. ℞. nega hoc. §. Nā & intētio miniſtri aliter exprimi poteſt: ut in textu patet ad ppoſitū huius ſacramenti.

*Concil. Flor. i decr. de ſacra.

3m de antecedente. Huiuſmodi uerba. ℞. tanq̄ diſpoſitio ad formā: non, tanquam forma huius ſacramēti. §. Tūc nihil &c. Log. ſ. n. cōcluſio de forma

ma eſſeoiali extremę oočtionis:nō de aliquoalio diſpoſitori ad formam, vel quomodolibet aliter ſe habente. Vide a1.7.ad 2^m In ſequen. primo argométo in contrariū adducto ly prædicta, reſertur ad iſta verba narrata in arg. illo ter.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccleſ. ad intellige. &c. EX articulo habes primò:quō per rationem oſtēdas: meritò eſſe inſiouatū à B. Iacobo Apoſtolo, ꝙ forma debet fieri hic per oratioɳē deprecatiuā. Inſiouatur autē cap.5.eius epiſtolę, ſic. Infirmatur quis in vobis inducat præsbiteros eccleſiæ, & orent ſuper eū, vngentes eū oleo. Ecce:quòd per ly orent, denotat orationē deprecatiuam formæ: ſicut per ly vngētes eum oleo, denotat applicationē materiæ.

2 Secundò habes: quō per rationē idem oſtēdas eſſe meritò inſinuatū à Concilius ſupra ar.7.appen.adductir. Quæ ibi vide tu.

3 Tertiò habes: quō per rōnem prædicta ſcripturarū & patrū, pro quanto deprecatiuā ſtatuunt formā debere eſſe hic, & non iudicatiuā, & intelligas, & probes, & defendas. *lib.4.ſen. d.21. §.8.

4 Quarto vides: quō ex iis viciſſim Angelica doctrina præſens & declaratur, & conſolidetur.

ARTICVLVS IX.

Vtrum prædicta oratio ſit competens forma huius ſacramenti.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur ꝙ prędicta oratio nō ſit competēs forma huius ſacramenti. Quia in formis aliorū ſacramentorū fit mentio de materia, ſicut patet in cōfirmatione, quæ nō fit in h prædictis verbis: ergo non eſt conueniēs forma. B

¶ 2 Præterea. Sicut effectus huius ſacramēti prouenit in nos per miſericordiā diuinam, ita & aliorū ſacramentorū, ſed in formis aliorū ſacramentorū non fit mētio de miſericordia diuina, ſed magis de trinitate, & Paſſione, ergo ſimiliter debet eſſe hic. C

¶ 3 Præterea. Duplex h effectus huius ſacramenti in litera * ponitur: ſed in verbis prædictis nō fit mētio, niſi de vno, ſ. de remiſſione peccatorū: non autem de corporali ſanatione ad quā Iacobus ordinat orationē fidei dicens. Oratio fidei ſaluabit infirmū: ergo forma prædicta eſt incompetens.

RESPONDEO, Dicēdū, ꝙ * prędicta * oratio eſt cōpetēs forma huius ſacramēti, * quia tangit ſacramentū in hoc quod dr: per D iſtā ſanctā vnctionē, & illud qd operatur in ſacramēto, ſ. diuinā miſericordiam, & effectū, ſcilicet remiſſionem peccatorum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd materia huius ſacramēti poteſt intelligi per actū vnctionis, nō autem materia confirmationis per actum in forma expreſſum, & ideo nō eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ miſericordia reſpicit miſeriam, & quia hoc ſacramētū datur in ſtatu miſeriæ, ſcilicet infirmitatis, ideo potius hic, quàm in aliis fit mentio de miſericordia.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ in forma debet exprimi effectus principalis, & qui ſemper inducitur ex ſacramento, niſi ſit defectus ex parte recipiētis, nō autē talis effectus eſt corporalis ſanitas * vt ex dictis patet, q̄uis qńq; ſequatur, ratione cuius Iacobus hunc effectum attribuit orationi, quæ eſt forma huius ſacrament.

QVAEST. XXX.

De effectu huius ſacramenti, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderādū eſt de effectu huius ſacramenti.

QVÆST. XXIX. ART. IX.

119 *in arg 2. Prec.ar.4. CONCL. Prædicta oratio eſt competens forma huius ſacramenti.

Examen. Ly prædicta oratio. Exprimit hæc ar.8. in arg. 1. in contrarium facto: id quod textus refert per ly prædicta.

¶ PROB. Quia exprimit ſacramentum, operans in ſacramento, & effectum ſacramenti (vt patet in textu.)

Ly diuinā miſericordiam. Scilicet Dei principaliter; & Xpi ſecundō humanitatē, ſecundario. A Deo.n.eſt operatio in ſacramētis mediāte paſſione Xpi quocirca Deus eſt cauſa efficiēs operationem illam cauſando gratiā per creationē. Chriſtus verò ſecundū humanitatē eſt cauſa meritoria ipſius iuſtificationis noſtræ p gratiā (vt ex Concil.Trid.ſeſſ.6 cap.7.habetur.)

1^m de antecedente. Non fit in prædictis verbis. R. fit tamen per actum vnctionis. §. Tunc nihil &c. Sufficit.n. ꝙ de materia ſacramentorū fiat mētio in ſuis formis. Siuè modo fiat in verbis illius formæ, ſiue per actū applicationis, ſeu vſus materiæ, nihil refert. E

¶ NOT. Ideo de materia dicitur fieri mentio per actum vnctionis, quia vnctio fit per oleum. In actu verò confirmationis in forma expreſſo non importari dicitur materia, quia in ly cōſigno & ly cōfirmo non importatur chriſma, qd eſt materia cōfirmationis. Clarū eſt.n. ꝙ dicere ly cōſigno vel ly confirmo nō includit ſcdm ordinariū vſum materiā hanc determinatam. ſ. chriſma formę igi cōfirmationis actus. qui eſt vtque. ly conſigno & ly cōfirmo (3.par.q.72.ar.4.) nō dat intelligere materiam ſuam: ſicut actus vnctionis ſuam materiam nobis ſignificat.

2^m illatio concluſionis. Ergo ſimiliter &c. R. negatur illatio. §. Illatio eſt: quia in hoc ſacramento importatur aliquis ſtatus, qui nō importatur in aliis. Datur enim hoc ſacramentum ſemper exiſtentibus in ſtatu miſeriæ etiam corporalis, cum tamen alia ſa- A cramenta non dentur ſemper in tali ſtatu exiſtentibus, ſed ſolū quandoque in ſtatu miſeriæ ſpiritualis. Cum igitur miſericordia reſpiciat miſeriam, & miſeria (vt præfertur) magis inueniatur in recipientibus extremam vnctionem quàm alia ſacramēta; hinc eſt, ꝙ de miſericordia fit mentio magis in forma extremæ vnctionis, q̄ aliorū ſacramentorū. Nō ergo fit potius mētio in hoc de miſericordia, quàm in aliis, quia effectus aliorū nō detur nobis ex miſericordia diuina (vt argumentum credit.) ſed propter rationem dictam.

¶ NOT. Dixi, ꝙ magis in hoc ſacramēto fit mentio de miſericordia: quia etiam in aliis ſacramentis, ſed nō ita expreſſa de illa fit mētio. Cū.n. de trinitate & paſſione Chriſti in formis aliorum fiat mentio (vt minor argumēti dicit) cōſequens eſt, ꝙ & de miſericordia diuina in ſenſu fiat. Oēs namq; nouimus, ꝙ à ſanctiſſima trinitate mediāte paſſione Chriſti diuina ſ nos miſericordia deſcendit. Vnde pp illa ſignificāda quæ nunc dicta ſunt, vtitur textus ly magis, & ly potius: nō autem abſolutè loquitur. *q.ſeq.ar. 1.2.

3^m de maiori. Duplex effectus. R. inequalis ſi §. Nam alius illorum eſt principalis, & ſemper datus proueniēs, al us autē ſecundarius, & qńq; contingens. Tunc ortū &c. Nam in verbis prædictis ideò fit mētio tantum de vno. ſ. de remiſſione peccatorum, cum dicitur; quicquid per aures &c. deliquiſti: quoniam in forma debet exprimi tantum effectus principalis &c. vt in textu. *Concil. Trid. ſeſſ. 14. de ſacr. extremæ vnct. c.2.

¶ NOT. Quoniam in hoc textu loquendo de corporali ſanitate dicitur ly vt ex dictis patet: ideo vide ar.8.in corp. circa finem vbi dicitur ly hoc ſacramentum non habet aliquem effectū, qui ſemper ex oratione miniſtri conſequatur. Rurſus. Nota: ſanitatem corporalem eſſe poſitam à D. Iacobo pro effectu quidem formæ extremæ vnctionis: ſed non pro effectu, qui debeat exprimi in ipſa forma.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a ſcripturis & conciliis, ꝙ forma prædicta eſt competens. Hoc autem inſinuatum eſt Iacobi ſcilicet, & in Concilio Flor.&c. vt ſupra ar.7 appen. Nihil enim in ſcripturis incompetens eſt, neque in legitimis conciliis: cum vtrunque Spiritus ſancti opus ſit. Secūdò habes quomodo per rationem præmiſſa ſcripturarum, & patrum, pro quanto orationem prædictam dicunt eſſe competentem formam extremæ vnctionis (hoc aūt dicunt qñ ipſam pro forma aſſignāt,) & intelligas, & probes, & defendas. Tertiò vides: quō ex iis viciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidatur. Vtil. p S. Ecclei. ad intell.&c.

QVÆST. XXX. ART. I.

CONCL. Principalis effectus huius ſacramenti eſt remiſſio peccatorū, quò ad reliquias peccati: & ex cōſequēti et quò 120

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum extrema vnctio valeat ad remiſſionem omnium peccatorum.

Secundo, Vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

Tertio, Vtrum hoc ſacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS I.

Vtrum extrema vnctio valeat ad remiſſionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd extrema actio non valeat ad remiſſionem omnium peccatorum. Ad hoc enim quod per vnum[h] poteſt effici, aliud non exigitur, ſed in eo, qui extremam vnctionem accipit, requiritur pænitentia ad peccatorum remiſſionem: ergo per exitremam vnctionem non dimittuntuur peccata.

¶ 2 Præterea. In peccato non ſunt niſi tria, macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati, ſed p extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam ſine contritione, quæ etiam ſine vnctione remittitur, nec iterum quo ad pœnam, quia adhuc ſi conualeſcat, tenetur perficere ſatisfactionem iniunctam, nec quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent diſpoſitioues ex actibus præcedentibus relictæ, vt patet poſt conualeſcentiam, ergo nullo modo per extremam vnctionē fit peccatorū remiſſio.

¶ 3 Preterea. Remiſſio peccatorū nō fit ſucceſſiue, ſed in inſtāti: ſed extrema vnctio nō fit tota ſimul, quia plures vnctiones requirūtur,[h] ergo eius effectus nō eſt remiſſio peccatorum.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iacobi. 5. Si in peccatis eſt, dimettentur ei.

Preterea. Omne ſacramentū nouæ legis gratiam confert, ſed per gratiam fit remiſſio peccatorum, ergo extrema vnctio cum ſit ſacramentū nouæ legis, operatur ad remiſſionem peccati.

RESPONDEO, Dicendū quòd quodlibet ſacramētum eſt inſtitutum principaliter ad vnum effectum, quamuis ēt alios ex conſequenti inducere poſſit, & quia ſacramentum efficit quod figurat, ideo ex ipſa ſignificatione ſacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc ſacramentum ſecundūm modum cuiuſdam medicationis, ſicut Baptiſmus per modum ablutionis, medicina autē eſt ad pellendum infirmitatem, vnde principaliter hoc ſacra-
G mentum eſt inſtitutum ad ſanandū infirmitatem peccati: vt ſicut Baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio, & pænitentia quædā ſpiritualis ſuſcitatio, ita, & extrema vnctio eſt quædam ſpūalis ſanatio, vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præſupponit corporalem vitam in medicato ita ſpiritualis ſpiritualem, & ideo hoc ſacramentum non datur contra defe-
H ctus quibus ſpiritualis vita tollitur, ſcilicet contra peccatum originale & mortale; ſed contra illos deffectus, quibus homo ſpiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorē ad actus vitæ, † gratiæ, vel gloriæ: & hic defectus nihil eſt aliud q̄ quædā debilitas, & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali, vel originali, & contra hanc debilitatem homo robo-
I ratur per hnc ſacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ ſecū non compatitur peccatum: ideo ex conſequenti, ſi inuenit peccatum aliquod, vel mortale, vel ueniale, quo ad culpam tollit ipſum, dūmodo non ponatur obex ex parte recipientis, ſicut ēt de Euchariſtia, & confirma-
K tione ſupra dictū eſt, * & iō etiā Iacobus de remiſſione peccati cōditionaliter loquitur dicens. Si in peccatis ſit, dimittentur ei quo ad culpam, non enim ſemper delet peccatū, quia non ſemper inuenit: ſed ſemper remittit quo ad deblitatē prædictā, quā quidam reliquias peccati dicūt. * Quidam vero dicūt quòd principaliter eſt inſtitutum contra veniale, quod quidē non pōt dū hic vita agitur, perfecte curari; & ideo ſacramentum exeūtium ſpecialiter cōtra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum,

ad culpam ſi eam inueniat.

Examen ly reliquias peccati. Huiuſmodi reliquiæ ſunt defectus (.i. debilitas quædā, & ineptitudo ad exequendum actus vitæ gratiæ:) qui in nob. relinquuntur ex peccato actuali vel originali. De originali ſi intellige reliquias, ſecundū q̄ declarat̄ in textu infra q. 32. ar. 4. ad 2m. Cōtra ergo hāc debilitatē, quæ eſt qdā ſpiritus torpor, roborat̄ homo per extremā vnctionem. De huiuſmodi reliquiis peccati originalis vt eſſe declaratum quædā à Cōcil. Trid. ſeſſ. 5. Decret. de peccato origin. circa finem. Manere autem in baptizatis concupiſcentiam vel fomitem hæc ſancta Synodus fatetur & ſentit, Hanc concupiſcētiam quam aliquando Apoſtolus peccatum appellat ſancta Synodus declarat eccleſiam catholicā nūquam intellexiſſe peccatum appellari, q̄ verè & propriè in renatis peccatum ſit; ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatū inclinat. Hæc ibi. Nota ly ex peccato eſt, & ly ad peccatum inclinat. Ergo reliquiæ peccati & ſunt ex peccato, & inclināt ad peccatum. Item reliquiæ huiuſmodi attenuant liberi arbitrii vires, & infirmas reddunt, quamuis ipſum arbitrium nō extinguāt, vt ex Concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 1. ſin. patet. Melius etiam, hoc eſt diſtinctius, huiuſmodi reliquias intelligas ex eodem Concilio ſeſſ. 14. in appen. citando: nunc ſufficiat exemplū de corporalibus, tanquam à notioribus nob. procedēdo. Curatur quis à febre: poſt curationē eſt nō febricitans, nō. Remanet tamen debilis ex infirmitate præcedente, quamuis curata ſit; qua debilitate efficit̄, vt niſi prudenter ſe habeat in victu, & aliis huiuſmodi, facilè recidiuet. Sic eſt in ſpiritu. Ablata enim peccato, quò ad culpam, remanet peccatum quò ad reliquias ſuas. i. remanet debilitas à peccato cauſata ad faciēdum bonum, & ad vitandū malū: ob quam debilitatem, niſi cautius ambulemus, facilè relabimur in peccatum. Reſtat igitur: q̄ per ly reliquias peccati, nō intelligatur peccatum proprie, ſed infirmitas ſpiritus prædicta. Vnde ſanctus Doctor dicit in textu ly ſemper remittit quò ad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt. Hæc ille, parum ſupra concluſionem à ſe in corp. poſitā. q̄ nos inde (vt mos eſt) extraximus.

¶ ROB. Quia principalis effectus ſacramēti dēt accipi ex ipſa ſignificatione ſacramēti (cū ſacramentū efficiat qd̄ figurat:) & huius ſacramenti ſignificatio eſt ad repellendū ſpiritualem infirmitatē) eō datur per modum cuiuſdā medicationis:) Quia (ly & ex conſequenti &c.) hoc ſacramentū præſupponit ſpiritualem vitam, (cū ſit medicatio,) ſupra quam addit robur p gratiæ collationem: & gratia nō compatitur ſecum peccatum aliqd̄ mortale. Quia (ly ſi cā &c.) hinc ſignificauit B. Iacobus conditionaliter dicens, ſi in peccatis ſit dimittentur ei (quaſi dicat: quòd non ſemper dimittit peccata ex eo, q̄ illa in ſubiecto nō inuenit.)

*NOT. D. fferētiā in remiſſione peccat. & reliquiarū nota: qm̄ reliquias ſemper ſpūales dimittit extrema vnctio, peccata verò nō ſemper, ſed tūc qn̄ ea inuenit. intell. ſemper vt ſua quæ huiuſmodi eſt ſua ratione, niſi ex parte recipientis extremam vnctionē ponat̄ obex: id qd̄ eſt cōmune ſacramētis. Hāc differentiā innuauit B. Iacobus, qñ de peccatis loquēs dicit ly ſi in peccatis ſit dimittētur ei: de reliquiis aūt dicit ly oratio fidei ſaluabit infirmū. Vbi vides: q̄ conditionalem apponit ſuper peccatorū remiſſionē, nō ſup reliquiarū. Ē notatu ablationē reliquiarū attribuit formæ, tanq̄ principalē effectū: peccatorū aūt, tanq̄ quoddā ex cōſequēti ſe habens.

Tho. 4. d. 23. q. 1. ar. 2. q. 1. & ſeq.

Rom. 7.

* Iac. 5. Gloſſa in 1. Iacob. & in cap. 8. Luc.

* In hoc ar. 1. p. q. 65. ar. 1. corp.

bens. Nam ſic uerbaliter, & per ordinem, dicitur orat'n fidei ſalua A hit infirmum; & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Ex ſi igitur lacen bo opinionè confirmatur qcquid in concluſione pmiſſa dictū eſt.

1m maior. Ad hoc, quod per unum poteſt effici, aliud non exigitur ℞. Si utrunque ad illud efficiendum concurrat de pacit non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam ad deletionem peccati, quo ad culpam, licet ordinetur pœnitentia principaliter (ut arguitur:) tamen extrema unctio ad illā culpæ remiſſionē poteſt ordinari ex conſequenti: & concluſio præmiſſa de remiſſio ne culpæ ex conſequenti, non principaliter, efficienter per unctionem hanc, loquuta eſt.

Concl. m

2m minor.

Per extremā unctionem non remittitur pctm quo ad maculā nec quo ad pœnam, nec quo ad reliquias culpæ. ℞. Negatur tota minor hæc. §. Nā remittitur pctm, ad unctā contritione, pecca ti macula, ſed ex cōſequēti (ut dictū eſt) remittitur. & ex conſequenti, pœna peccati remittuntur & principaliter tū, reliquiæ peccati. Ad rōnem argumenti contra primam partem. & contra ſecundā, ſufficit ridere per ly ex cōſequenti. ad rōem uerò contra tertiā rideas, ꝙ reliquiæ ablatæ nō ſunt diſpoſitiones illæ, de quibus argumē tum loquitur, ſed ſūt ſpiritualis debilitas. Pro huius debilitatis notitia, vide Examen ſupra.

quia pœnitentia ſufficienter ēt in vita delet venialia quo ad culpam; a quod autem non poteſt euitari poſt peractam pœnitentiam, non aufert pœnitentiæ præcedenti ſuum effectum, & iterū hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quòd m principalis effectus huius ſacramenti eſt remiſſio peccatorum, quo ad reliquias peccati, & ex conſequenti etiam quo ad culpam, ſi eam inueniat. n

Ad primvm ergo dicendum, quòd quamuis effectus principalis alicuius ſacramenti poſſint haberi ſine actuali perceptione illius ſacramenti, vel ſine ſacramēto, vel per aliud ſacramentum ex conſequenti, numquam tamē haberi poteſt ſine propoſito illius ſacramenti: & ideo quia pœnitentia eſt principaliter inſtituta contra actualem culpā, quodcunq; aliud ſacramentum actualem culpam deleat ex conſequēti, non excludit neceſſitatem pœnitentiæ.

Ad secvndvm dicendū, quod extrema unctio aliquo modo quātum ad illa tria remittit peccatum, quamuis enim illa D culpa quo ad maculam ſine contritione non dimittatur, tamen hoc ſacramentum per gratiam quā infundit, facit quòd ille motus liberi arbitrij in peccatū ſit contritio, ſicut etiam in Euchariſtia, & Confirmatione poteſt accidere. Similiter etiam, & reatum pœnæ temporalis dimittit: ſed ex conſequenti, inquantum debilitatem tollit: quia eandem pœnam leuius portat fortis, quā B debilis, vnde non oportebit ꝙ propter hoc minuatur ſatisfactionis menſura. Reliquiæ autē peccati non dicuntur hic diſpoſitiones ex actibus relictæ, quæ ſunt quidam habitus inchoati, ſed quædam ſpiritualis debilitas in ipſa mente exiſtens, qua ſublata, & eiſdem habitibus vel diſpoſitionibus manentibus, non ita poteſt inclinari mens ad peccatum.

C Ad tertivm dicendum, ꝙ quando ſunt multæ actiones ordinatæ ad effectum vnum, vltima eſt formalis reſpectu omniū præcedentium, & agit in virtute earum, & ideo in vltima vnctione gratia infunditur, quę effectū ſacramento præbet.

næ mtæ excitando; qua infirmus ſubleuatur, & morbi incōmoda, ac labores leuius fert, & tentationib. dęmonis calcaneo inſidiā tis facilius reſiſtit; & ſanitatē corporis interdū, ubi ſaluti aīæ expedierit, conſequitur. Hæc ibi. Et de ext. unct. cann. 2. ſiqs dixerit ſacrā infirmorū unctionē nō cōferre gratiā, nec remittere pctā &c. ſed iam ceſſaſſe, quaſi olim tantum fuerit gratia curationum. Anathema ſit. Hæc ibi. Et ſeſſ. 7. de ſacramentis in communi, canon. 6. Siqs dixerit: ſacramenta nouæ legis gratiā nō ponentibus obicem non conferre: quaſi ſigna tantum externa ſint acceptæ per fidem gratiæ, uel iuſtitiæ: & notæ quędam Chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab īfidelibus, Anathema ſit. Hæc ibi. Ergo à fortiori dānatur ex his error ille, qui extremam unctionem dicit tātum fuiſſe gratiam curationum: & illum ēt, ꝙ dicit eam iam ceſſaſſe. Item ab Eugenio 4. ſacro approbante Conc. Flor. in Decret. Armenis dato. Effectus uerò eius eſt mētis ſanatio. Hæc ibi. Vbi per ly eius intelligit extremā unctionem; cum textus iſte de ipſa loquatur. Idē à &c. ut ſupra q. 29. ar. 1. app.

unct ô & ſup reliqas pctí qualis ſit.

3 ¶ Tertiò habetur: quo modo per rationem dicta patrum, & ſcripturarum (nam ſcripturæ Iacobi 5. idem quod ſupra dictum eſt, important: ut patet,) pro quanto extremam unctionem delere dicunt peccata, & intelligitur & probetur, & tractatur.

¶ Quartò uides: quo modo ex iis ulterius Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

3m illatio cō clusionis. Ergo etiam &c. ℞. Negatur illatio. §. Ratio eſt: qa quando ſunt multæ actiones ordinatæ &c. ut in textu. Vide q. 2. ar. 6. corp. fin. & ibi elucid. de guttis cauantibus lapidem.

APPENDIX.

1 EX articulo habetur. ¶ Primò, quomodo per rationem interemat hæreſim ſupra q. 29. ar. 1. app. narratorum dicentiū: extremam unctionem eſſe nihil: & non eſſe tanquàm uerum ſacrm cum aliis connumerandum. Sic n. effectum remiſſionem cauſat (ut uerè pñi articulo monſtratur) utiq; & aliqd, & uerū ſacrm eſt. Itē q̄ò & c hæreſim quorundam (ut in Conc. Tri. infra citanda tangitur) dicentium; extremam unctionem fuiſſe olim tm̄ gratiam curationum, & nunc iam ceſſaſſe. Nā gratia curationū ſm, cū ſe ad corporum ſanitatem ſolum extēdat (ut patet p doct. ſuper 1. Cor. 12. ly gratia ſanitatum, ly gratia curationum) nō remittit ex ſe peccata; multoq; minus ſi iam ceſſaſſet: cuius oppoſitum articulus præſens, ceu contra tales turbinum errores motus, lucidiſſimè demonſtrat.

Vtil. p S. Eccl.

2 ¶ Secūdo habetur: quō p rōem oſtēdas, tales hæreſes meritò damnā Conc. Trid. ſeſſ. 14. de extr. unct. c. 2. Res porrò, & effectus huius ſacri illis uerbis explicat: & orō fidei ſaluabit infirmū, & alleuiabit eū dñs; &, ſi in pctīs ſit, dimittentur ei. Res etenī hæc gra ē Spūs ſcti, cuius unctio delicta, ſi q̄ ſint adhuc expiāda, ac pctī reliquias abſtergit, & ægroti aīam alleuiat, & cōfirmat, magnā in eo diui-

Effectus extremæ

Articvlvs II.

Vtrum ſanitas corporalis ſit effectus huius ſacramenti.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quod ſanitas corporalis non ſit effectus hu-

QVÆST. XXX. ART. II.

CONCL. Ex ſacramento extremæ unctionis non ſequitur corporalis ſanatio ſemper, ſed quando expedit ad ſpiritualem ſanationem: & tunc ſemper eam inducit; dummodo nō ſit E impedimentum ex parte recipientis. [2]

¶ NOT. 1a. Addit S. Th. in concluſione conditionem hanc ly dummodo non ſit impedimentum ex parte recipientis: non qa ſanitas corporalis non poſſit à largitate diuina donari alicui indigno (hoc enim eſſet contra experientiam qua multorum ſceleratorum corpora ſana uidemus) ſed quia ſanitas illa nō dependeret ex ordinata ui ſacramenti (ſic enim loquitur D. Tho. de ſanitate corporali in præſentiarum.) Sanitas enim ordinatè procedit ex ui ſacramenti primò in animam, ſecundò in corpus. Vnde, ſi in corpus fiat abſque hoc, quòd fiat in animam, non procedit ſecundum ordinem uis ſacramenti: licet procedat à bonitate diuina, ſuo quodam occulto iudicio, quo etiam facit oriri ſolem ſuum ſuper malos. Hoc autem non eſt contra D. Thomam loquentem formaliter (more ſuo) in præſenti concluſione.

¶ NOT. 2a. Quamuis ſanitas corporalis ſequatur quandoque in infirmo poſt exhibitionem huius ſacramenti, tamē non ſem

inferre pro certo, ipſum infirmum conſecutum eſſe gratiam Dei in anima, niſi cum hac limitatione, quantum.ſ. eſt ex parte ſacramenti. Alioquin ferre poſſet aliquis pro certo, ſe eſſe in gratia Dei abſque ſpeciali reuelatione: contra Conc. Trid. ſeſſ. 6. c. 9. Rō quòd non liceat (ut dictum eſt) inferre, eſt, quia ſanitas corporalis poteſt prouenire ipſi infirmo, uel per uim ordinariam ſacramenti, uel per occultum illud iudicium diuinæ bonitatis: de quo in prima Not. vide ibi.

¶PROB. 1 Quia corporalem ſanationem extrema unctio non facit ex proprietate naturali materiæ, ſed uirtute diuina: quæ rationabiliter operatur, nō neceſſariò. 2 Quia (ly ſed qū &c.) iō diuina operans inducit ſecundarium effectū quando omnib⁹ conſiderans uidet expedire ad principalem: 3 Quia (ly ſolummodo non ſit &c.) relinquit hoc elatum conſideranti.

¶NOT. Receptum recipitur ꝑ modum recipientis: & forma non ſolet recipi in materia indiſpoſita: ideo tertia pars concluſionis meritò præſupponitur clara. Vide notationes duas præmiſſas, poſt concluſ.

1m de maiori. Eſt. ℞. principaliter non, ſolem. §. Tunc &c. Ea hoc enim ꝙ ſacramenta ſunt principaliter inſtituta ad ſanitatem ſpiritualem introducendam: non ſequitur, ꝙ ex conſequenti non poſſint ſecūdario corporalem ſanitatē etiam afferre. Exemplum ſit de Conſtantino magno, qui baptizat⁹ recepit utranq; ſalutē: ut infra & 3. p. q6. 69. ar. 8.

*Aug. de ciuitate. in fitmorū l. 2. c. 4. t. 9

¶NOT. Quod uſe dictum eſt, narras ꝑ gratitudine, & ueritate magnus Conſtantinus ille, in hęc uerba.

ius ſacramenti. Omne enim ſacramentum h eſt medicina ſpūalis: ſed ſpūalis medicina ad ſpūalem ſanitatem ordinatur, ſicut corporalis ad corporalem: ergo ſanitas corporalis non eſt effectus huius ſacramenti.

¶2 Præterea. Sacramentum ſemper habet* effectum ſuum in eo, qui non fictus accedit, ſed quandoq; non ſanatur corporaliter ſuſcipiens hoc ſacramentum, quantumcunque deuotus accipiat, ergo ſanitas corporalis non eſt effectus eius. G

¶3 Præterea. Efficacia huius ſacramenti nobis oſtenditur Iaco. 5. ſed ibi non attribuitur ſanatio effectus unctioni, ſed orationi, dicit enim. Oratio fidei ſanabit infirmum, b ergo corporalis ſanatio non eſt effectus huius ſacramenti. H

Sed contra. Operatio Eccleſiæ habet maiorem efficaciam poſt Chriſti paſſionem, q̄ ante, ſed ante oleo iniuncti per Apoſtolos ſanabantur, vt patet Matt. 6. ergo, & nunc habet effectum in corporali ſanatione. I

Præterea. Sacra ſignificando efficiunt, ſed Baptiſmus per ablutionem corporalem, quam exterius facit, ſignat, & efficit ſpūalem, *ergo, & extrema unctio per ſanationem corporalē, quā exterius ſignificat, efficit, & cauſat ſpiritualem.

Respondeo, Dicendum, ꝙ ſicut Baptiſmus per ablutionē corporalem facit ſpiritualem emundationem, à maculis ſpiritualibus, ita hoc ſacramētum K per medicationem ſacramentalem exteriorem facit ſanationem interiorem: & ſicut ablutio baptiſmi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem habet, ita extrema unctio habet effectum corporalis medicationis, ſcilicet corporalem ſanationē. Sed hæc differentia eſt, quia corporalis ablutio ex ipſa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideo ſemper eam facit; ſed extrema unctio non facit corporalem ſanationem ex proprietate naturali materiæ, ſed uirtute diuina, quæ rationabiliter operatur: & quia ratio operans nunquàm inducit ſecundarium effectum, niſi ſecundum quòd expedit ad principalem, ideo = ex hoc ſacramento non ſequitur corporalis ſanatio ſemper, ſed quando expedit ad ſpiritualem ſanationem, & tunc ſemper eam inducit, dummodo non ſit impedimentum ex parte recipientis. =

Ad primum ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, quòd corporalis ſanitas non ſit effectus principalis huius ſacramenti, & hoc uerum eſt.

Ad secundum patet ſolutio ex dictis.

Ad tertium dicendū, ꝙ oratio illa eſt forma huius ſacri, ut dicetur; & ideo hoc ſacrm̄, ex ſua forma, habet efficaciam quātum eſt de ſe, ad ſanationem corporalem.

2m de maiori. Effectum. ℞. principalem: non, ſecundarium. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione.

3m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Nam attribuere corporalem ſalutem orationi, redit in idē ac ſi attribueretur unctioni: non quia oratio ſit unctio ſed quia oratio eſt forma unctionis ipſius.

¶NOT. Forma eſt, quæ dat eſſe rei ſimpliciter: & conſequēter id, quod attribuitur formæ, attribuit & rei, cuius eſt forma quatenus ex illa forma dependet. Hinc dicimus: ꝙ & anima humana intelligit, & ꝙ homo intelligit: nō ꝙ hō ſit anima, ſed quia anima illa eſt forma hominis. Sic in propoſito dicendum.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primòque modo per rationem elidas errorem Græcorum (Prat. Græci) dicentiū: ꝙ unctionis extremæ facim non ꝓdeſt infirmis ad ſalutem corporis. Item ꝓpoſitionē ſuſpectā, ſeu ſcādaloſam Eraſmi (ut refertur ꝑ tali à Iacobo Lop. Stun. poſt ſuum itinerariū inter propoſitiones Eraſmi) dicentis: hodie oleo ſacro ungūtur laborantes, nō ut conualeſcant, ſed ut tutius migrent. Vid. ꝑ S. Eccl. &c. Concil.

¶ Secundò habes: quòꝺ ꝑ rōnem oſtidas, prædictos meritò dānati à Conc. Trid. ſeſſ. 14. ca. 2. de extr. unct. ut ſupra art. 1. app. & canon. 2. Siquis dixerit: ſacram infirmorum unctionem non alleuiare infirmos: ſed iā ceſſaſſe, quaſi olim tm̄ fuerit gratia curationum. Anathema ſit. Hæc ibi. Itē a Concil. Floren. de ſacram. in 2

Deinde per manus impoſitionem clericorum uſque ad ipſum Præſulem ueni. Ibi que renuncians Sathanæ pompis & operibus eius, uniuerſis idolis manufactis, credere in Deum patrem omnipotentem, &c. & in Ieſum Chriſtum, &c. ſpontanea uoluntate coram omni populo profeſſus ſum. Benedictoq; fonte illic me trina merſione unda ſalutis purificauit. Poſitoq; me in fontis gremio, manum de cœlo me contingentē ꝓprijs oculis uidi. De qua mundus exurgens ab oī me lepræ ſqualore mūdatū agnoſcite. Leuatoq; me de venerabili fonte, induto ueſtib. cādidis ſeptiformis gratiæ ſcti ſpūs cōſignationē adhibuit, &c. Cunctiq; clerus reſpondit. Amē. Prima itaq; die poſt pceptū ſacri baptiſmatis myſteriū, & poſt curationē corporis mei à lepræ ſqualore, agnoui, &c. Hęc ille in edicto ſuo oībus catholicis, Epis, &c. ſcripto: qd in primo tomo Concil. recēſetur. Hinc, à fortiori, dicatur, ꝙ extrema unctio ſanitatem corporis afferre poteſt: cum ex ſe ordinetur & ad ſalutem corporalem potius quam baptiſmus. Ideo dixi ly a fortiori*

Præſulis noīe intelligit S. Silueſtrū Papam.

Decr. ſæpius adducto. Effectus uerò eius eſt mentis ſanatio: &, inquantum animæ, expedit ipſius etiam corporis. Hæc ibi. Item à Conc Senonenſi in Decretis fidei, Decr. 10. c. de extr. unctio. Si quis infirmatur (inquit Iacobus) in uobis &c. oro fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eū dominus, &, ſi in peccatis ſit, &c. Quibus liquidò conſtat: extremam unctionem non ægritudinis tm̄ corporalis medicamentum eē, ſed & remiſſionē pctōrum efficaciter operari. Hæc ibi Item à Conc. Colonienſi, part. 7. c. 49. Reſtat extrema unctio, q̄ (qm̄ in morte extrema lucta eſt) adhibetur: ut uel conualeſcat ægrotus, ſi Deo ita uiſum; uel fide, bonaq; ſpe, obdormiat in dn̄o. Hæc ibi. Eccē literaliter, contra Eraſmum. Item à Cabilonenſi Conc. 2. c. 48. Secundum B. Apoſt. Iacobi documētum, infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros &c. oro fidei ſaluabit infirmum, & alleuiabit eum dn̄s, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Non eſt itaque paruipendenda huiuſmodi medicina, q̄ animæ, corporiſque medetur languoribus. Hæc ibi. Item à

ſcriptura

ſcripturis ſacris Iacobi.5.ut ſæpius uiſum eſt. Quòd ſi (ut impudenter pleriq; ſolent) dicerent, illam epiſtolam Iacobi non eſſe de canone ſcripturarum ſacrarum, ideoque ipſam ſincera ualere: expugnes illos per Conc. Trid. ſeſſ. 4. Decr. de canonic. ſcrip. ubi connumerat ipſam epiſtolam in canone. Sed & à multis Cōciliis, ac Pontificibus ſummis idem prius factum fuerat: ut diffuſè uidere potes prima par. q. 1. ar. 8. app. Item à Matt. 6. ubi dicitur, quòd inuncti ab apoſtolis oleo infirmi ſanabantur. Intelligetur corporaliter. Illa autem inunctio eſt quædam mentio de hoc ſacramento ſupra q6. 29. artic. 3. ad 1m. — A nem, quam accepiſtis ab eo, maneat in nobis; &, unctio eius docet uos de omnibus: & ex pſ. 44. Vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ, præ conſortibus tuis. Hoc, quia plus gratiæ hēt Saluator nſ, q̃ alij, & oleum græce dī Chriſma dīſt 95 presbyteros, ideo antonomaſticè dī Chriſtus .i. unctus. Gra aūt ſpūs ſancti hac de cā dī unctio (ut à nonnullis nobis uentamus ī cognitionem ſpūalis): quia ſicut res ārfer ſica, ſi ungatur oleo oliuarum, cui ſit faciliter pro officio ſuo exequendo (ut patet in ſeris, & clauibus, oſtiisque:) ita mens hominis quantūcunque duta, ſi ungatur gra Spūs ſancti, fit facilè mobilis ad ea exequenda, q̃ Dei ſūt. Conſequēter igitur ꝑ hoc, ꝙ gratia ſpūalis in textu dī unctio, denotare uoluit Sāctus Th. hunc effectum ꝑdictum. Et qa ab effectu fit uenitur, ſm ꝙ pōt, in cognitionem cauſæ, ideo uoluit & ꝑ hoc denotare, ꝙ ab illo effectu poſſum* deuenire aliqualiter in cognitioné coniecturalē ſaltē (non.n. certam hēe poſſumus:) ꝙ aliqs eſt in gratia Dei. Dicemus igitur ꝙ ex eo, ꝙ aliquis libenter obedit mādatis diuinis, magnum coniecturæ ſignū habemus: quod talis habet gratiam Dei, hoc eſt unctionem illam, quæ facit eum facilē mobilē ad huiuſcemodi obedientiā. Cæterum, quantum ſpectat ad maiorē ꝑpoſitionem argumenti, uida 3. p. q. de ſacramētis in communi.

Canonica ſcripturæ. | Quare gra ſpūs ſancti dicatur unctio. | concl. | *Th. 4. d. 4. q. 1. ar. 4. q6. 2. cor. & 3. p. q. 63. a. 1. & 6.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc ſacramentum imprimat characterem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd hoc ſacramētum imprimat characterem. Character enim ſignum diſtinctiuum eſt, ſed ſicut baptizatus diſtinguitur à non baptizato, ita unctus à nō uncto: ergo ſicut Baptiſmus imprimit characterem, ita & extrema unctio.

¶ 2 Præterea. In ordinis, & cōfirmationis ſacramentis eſt unctio, ſicut in hoc ſacramento, ſed in illis imprimitur character ergo & in iſto.

¶ 3 Præt. In omni ſacramēto eſt aliquid, quod eſt res tm̄, & aliqd quod eſt ſacramentum tantum, & aliquid quod eſt res, & ſacramentum, ſed non poteſt aliquid aſſignari in hoc ſacramēto quod ſit res & ſacramentum niſi character, ergo & in hoc imprimitur character.

SED CONTRA. Nullum ſacramētum imprimens characterem iteratur, hoc autem iteratur, ut dicetur ergo non imprimit characterem.

¶ 4 Præterea. Diſtinctio, quæ fit ſecundum characterem ſacramentalem, eſt diſtinctio eorum, qui ſunt in præſenti Eccleſia, ſed extrema unctio confertur ei qui exit de præſenti Eccleſia, ergo non decet quod in eo character conferatur.

B RESPONDEO, Dicendum, quod character non imprimitur niſi in illis ſacramentis, quibus homo ad aliquod ſacrum deputatur, ſed hoc ſacramentum eſt ſolum in remedium, & non deputatur per ipſum homo ad aliqđ ſacrum agendum, uel ſuſcipiendum, & ideo non imprimitur in eo character.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod character facit diſtinctionem ſtatuum quantū ad ea, C quæ in Eccleſia ſunt agenda, & talem diſtinctionem homo non habet ab aliis per hoc quod ipſe eſt iniunctus.

AD SECVNDVM dicēdum,* quod unctio, quæ fit in ordine, & confirmatione, eſt unctio conſecrationis, qua homo deputatur ad aliquod ſacrum, ſed hæc unctio eſt unctio medicationis, & ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicendū, D ꝙ in hoc ſacramēto res, & ſacramentum non eſt character, ſed quædam interior deuotio, quæ eſt ſpiritualis unctio.

3 ¶ Tertiò hēs: quōd ꝑ rōnem prædicta patrum, & ſcripturarū, pro quanto effectum ſalutis corporalis dicunt eſſe ab extrema unctione, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides, quomō ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXX. ART. III.

1. 2 CONCL. Extrema unctio nō imprimit characterem.

¶ PROB. Quia per extremam unctionē non deputatur hō ad aliqđ ſacrum agēdū, uel ſuſcipiēdum (qđ tñ fit in ſacris imprimentibus characterem,) ſed ſolum ipſū in remedium eſt.

Q. 33. a. 1. ¶ NOT. Omnia, ut patentia ſupponunt. De charactere itaque multa, quæ ad declarationem ꝑſētis negotij facient, uide 3 p. q. 63. per totum, & q. 72. ar. 5. & 6.

1m de maiori. Diſtinctiuum ℞ ſtatuum, quantum ad agenda in eccleſia: non, diſtinctiuum quantum ad q̄ſlibet alia ꝗ. Tunc &c. Nā ꝑ hoc, ꝙ aliqs eſt unctus nō diſtinguitur ab alio, q̄tū ad ſtatū agēdorū in eccleſia: licet diſtinguatur ab eo quātū ad hoc, ꝙ ipſe eſt unctus, & ali⁹ nō unct⁹.

¶ NOT. Si argm̄ ꝑcedens ualeret, ſine gloria rāſi; omnia ſacra characterem imprimerent. Nam uxoratus diſtinguitur à non uxorato, pœnitens a non pœnitente, euchariſtiā ſumēs a nō ſumēte ſicut unctus a non uncto. Si ergo baptizatus non hēet aliqđ magis diſtinctiuum à non baptizato, q̄ unctus à non uncto: oīa ꝑfectò ſacra imprimerent characterem, ſicut & baptiſmus. Cū autē hoc ſit falſum: patet, ꝙ gloſa rāſi ad illud argm̄ eſt conueniens. E Illa ſiquidem ad illud data, ceſſat inconueniens ꝑdictum: & ſignum ueritatis rōis alicuius eſt (ſm̄ Phīm in phyſicis) qñ ex ea data excluduntur inconuenientia.

2m de maiori. Sicut ℞. quantum ad unctionem: non quantum ad finem, ſeu qualitatem, unctionis. ꝗ. Nam unctio quæ fit in ordine & confirmatione &c. ut in textu. Tunc nihil contra. Nam unctio medicationis nō imprimit characterem, ſicut unctio conſecrationis ad aliquem ſtatum, ut dicitur in reſponſione ad primum.

3m minor. Non poteſt aliquid aſſignari in hoc ſacro, ꝙ ſit res & ſacrm̄, niſi character ℞ Nega iſta. ꝗ. Nā unctio ſpūalis interior eſt res & ſacrm̄ ſicut dī in textu.

¶ NOT. Vnctio interior, de qua textus, eſt gra ſpūs ſcti: ut ex Conc. Trid. ſeſſ. 14. de extr. unct. c. 2. hī. & ex 1. Io. 2. Vos unctio-

APPENDIX.

EX art. habes. ¶ Primo: quōd per rōnem oſtēdas, meritò fuiſſe inſinuatum à conciliis, ꝙ extrema unctio non imprimit characterem. Hoc autem inſinuatum eſt in decr. Eug. 4. Armenis dato, ſacro Flor. approb. Concilio. Inter hæc ſacra baptiſmus, confirmatio, ordo, characterem .i. ſpiritale quoddam ſignum à cæteris diſtinctiuum imprimunt in anima indelebile. Vnde in eadem perſona non reiterantur. Reliqua uerò quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Hæc ibi. Item à Concilio Tridentino, ſeſſio. 14. de extrema unctione cap. 3. Si infirmi poſt ſuſceptam hanc unctionem conualuerint: iterum huius ſacramenti ſubſidio iuuari poterunt, cum in aliud ſimile uitæ diſcrimen inciderint. Hæc ibi. Adde his canon. 9. de ſacram. in commun. ſeſſio 7. Si quis dixerit in baptiſmo, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt: anathema ſit. Si, inquàm, addas hoc, tunc ad ſūm uidebis: quòd Concilium Tridentinum (ſicut & Floren.) dicit, extremam unctionem non imprimere characterem. Illa nanque quæ imprimunt ipſum, atque ob hoc non poſſunt iterari, & hāc unctionem fatetur poſſe iterari.

Vtil. ꝑ S. Eccle. &c.

¶ Secundo habes: quōd per rōnē prædicta patrum, pro quanto extremam unctionem ſtatuunt non imprimere characterem, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides, quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. XXXI. ART. I.

223 CONCLVS. Nollius ſacramenti diſpenſatio laico ex officio competit.

¶Examen. Ly ex officio. Hoc dicit ad differentiam caſus neceſſitatis. tunc enim caſu hoc dato licet laico diſpenſatio ſacramenti puta baptizare, quamuis etiam in tali caſu non baptizet ex officio ut à ſuo auctori habetur. ar. 2. ad ſecundum reſponſione ſecunde. In caſu etiam neceſſitatis cõfeſſionem audire poteſt: quamuis non abſoluere, ut patet q8. ne 8. ar. 2.

Concil. Trid ſeſſ. 14. de ſacr. extr. unct. c. 3.

¶PROB. Quia in hierarchia eccleſiaſtica Dion. laicos annumerat inter recipientes tantum actiones hierarchicas.

¶Corollarium. Ergo attribuere laicis collationem ſacramentorum uel extremè unctionis (ut ſiſtamus in propoſito) eſſet cõfundere totum ordinem hierarchicũ eccleſiæ. Quod quàm ſit abſurdum auriũque catholicarum offenſiuum necnon Apoſtolicarum ſcriptorum impugnatiuũ ob eiſque condemnatum patet ex Concil. Trid. ſeſſio. 14. cap. 4. Quod ad literam a libi ſupra adductum eſt.

*Tho. ubi ſup. q6. 2. art. 1. q. 2. & ſeq.

1^m de maiori. Ex oratione. ℞. publica non priuata. § Tũc nihil &c. Licet enim laicus etiã Sanctus orationẽ faciat Deo acceptam tamen illa ſua oratio non computatur inter publicas ut ſic, ſed inter priuatas. non enim orat, ut laicus eſt in perſona totius Eccleſiæ: quod utiq; facit ſacerdos ut ſic cum ſit Eccleſiæ miniſter.

¶NOT. Beatus Iacobus in auctoritate ſua de extrema unctione, non orationem quamcumque pro forma unctionis annotauit, ſed orationem publicam eo modo, quo nunc dictum eſt. Sic enim ſua uerba iacent, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum ungentes eum oleo in Nomine Domini, & oratio ſalnabit infirmum. Vide quod non ſine cauſa orationi præmiſit ly Eccleſiæ. In hoc enim noluit annotaſſe quod oratio de qua locuturus erat immediate, non priuata, ſed publica, hoc eſt in perſona Eccleſiæ facienda foret.

¶Examen ly cum ſit quandoque peccator non eſſet exaudibilis. Scilicet ut peccator, uel ut peccatoris oratio. Peccator eſt ut ſic non eſt dignus pane quo veſcitur ut per Aug. patet. non ergo uoluit dicere D. Tho. quod peccator ex bonitate Dei non exaudiatur, quandoque ſed quod non meretur exaudiri, aliud etiam intendere uoluit quod ſcilicet peccator orans ut peccator numquàm exaudietur immo nec exaudiri poterit à diuina bonitate. is enim orat ut peccator cuius oratio tendit ad finẽ peccandi: puta quando peteret proſperari in furto uel committere quodcunque peccatum. Hanc enim orationem nonquàm Deus exaudiret: cuius iuſtitia tanta eſt ut neſciat patrocinium dare criminibus, cuius & fidelitas tanta, ut ſeipſum negare non poſſit, taceo quod oratio talis hominis fieret ſibi in peccatum & hæc omnia uoluit dixiſſe textus.

2^m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio. §. Alterius enim generis fuerunt illæ unctiones, de quibus loquitur argumentum & alterius eſt unctio, de qua intelligit præmiſſa concluſio.

¶Examen ly per gratiam ſanitatum Scilicet corporalium. De his enim ſermo eſt in argumento. Patet ergo quòd gratia curationum non remittebat peccata, ut ordinata ad ipſorum remiſſionem: & conſequenter quòd error eſt dicere, extremam unctionem eſſe tantum, uel olim fuiſſe gratiam curationũ. Facit pro q. 30. art. 1. appen.

QVAES. XXXI.

De miniſtro huius ſacramenti, in tres articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de adminiſtratione huius ſacramenti.

Circa quod tria quæruntur.

¶ Primo, vtrum laicus poſſit hoc ſacramentum conferre.

¶ Secundo, Vtrum diaconus.

¶ Tertio, vtrum ſolus Epiſcopus.

ARTICVLVS I.

Vtrum laicus poſſit hoc ſacramentum conferre.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd etiam laicus poſsit hoc ſacramentum cõferre, quia hoc ſacramentum habet efficaciam ex oratione, ut Iacobus dicit: ſed oratio laici quãque eſt a Deo accepta, ſicut ſacerdotis, ergo poteſt hoc ſacramentum conferre.

¶ Præterea. De quibuſdam presbyteris in Aegypto legitur, quòd oleum ad infirmos tranſmittebant, & ſanabantur, & ſimiliter de beata Genoueſa, quæ oleo infirmos ungebat, ergo hoc ſacramentum poteſt conferri à laicis.

SED CONTRA eſt, quia in hoc ſacramento fit remiſsio peccatorum, ſed laici non habent poteſtatem dimittendi peccata, ergo &c.

G RESPONDEO, Dicendum, quod ſecundum Dionyſium in Eccleſiaſtica Hierarchia, * ſunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & quidam recipientes tantum, qui ſunt laici: & ideo nullius ſacramenti diſpenſatio laico ex officio * competit, ſed quod baptizare poſsint in cauſa neceſsitatis, eſt diuina diſpenſatione factum, ut nulli regenerationis ſpiritualis facultas deſit.

* Cap. 5. non procul a pri.

concl.

* 1. p. q6. 67. ar. 3. 4 & 5.

H AD PRIMVM ergo dicendum, quod oratio illa non fit à ſacerdote in perſona ſua, quia cum ſit quandoque peccator, nõ eſſet exaudibilis, ſed fit in perſona totius Eccleſiæ, in cuius perſona orare poteſt quaſi perſona publica, non autem laicus, qui perſona priuata eſt.

I AD SECVNDVM dicendũ, quod illæ unctiones non erant ſacramentales, ſed ex quadam deuotione recipientium talem unctionem, & meritis ungentium, uel oleum mittentium, conſequebatur effectus ſanitatis corporalis per gratiam ſanitatum, non per gratiam ſacramentalem.

APPENDIX.

EX artic. habes. 1

¶Primo: quo per rationem interimas hæreſim Manus impoſitorium (Prat. Manus impoſitorij) dicentium, laicalem impoſitionem manuum ſacramentum eſſe. Si enim laicorũ manus impoſitio eſt ſacramentum (ſecundum iſtos) ſecũdum eoſdem uidetur orique, quòd laici poſſint ſacramenta miniſtrare: contra quod pugnat iſte articulus & ex conſequenti ẽt contra illud primum. Item hæreſim Lutheri (ut ſupra refertur q8. 8. ar. 1. & 2. & 4 & q. 19. ar. 3.) dicentis ſacerdotes oẽs Chriſtianos eſſe, & æqualem habere poteſtatem, nulla ſtatus, aut ſexus diſcretione facta. itẽ hæreſim Huſſitarum (ut refertur q. 20. ar. 1.) dicentium: ſacerdotem potiorem efficit non dignitas ſed uitæ meritum. Per huius enim articuli rationem omnes prædictæ hæreſes debellari poſſunt.

Vril. p. 1. Eccl. &c.

¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas illas merito damnari à &c. ut ſupra locis none citans in appen. Item à &c. ut ſupra q8 19. ar. 3. & 4. appen. Item à Concil. Trid. ut ſupra 2

K in præſenti articulo Coroll. poſt prob. allegatur. Cuius uerba, quia alias recitata ſunt ſuperius, id hoc ſat eſt. Vide tu illic. Item ab eodem ſeſſio. 14. de extrem. unct. cap. 3. Iam uerò, quod attinet ad præſcriptionem, eorum qui & ſuſcipere, & miniſtrare hoc ſacramentum debent, haud obſcurè fuit illud etiam in uerbis prædictis (à Beato Iacobo ſcilicet) traditum. Nam & oſtendit illis, proprios huius ſacramenti miniſtros eſſe eccleſiæ presbyteros, quo nomine eo loco non ætate ſeniores, aut primores in populo intelligendi ueniunt, ſed aut Epiſcopi, aut ſacerdotes ab ipſis ritè ordinati per impoſitionem manuum presbyterij. Hæc ibi. Et canon. 4. Siquis dixerit presbyteros eccleſiæ, quos B. Iacobus adducendos eſſe ad infirmos inungendum hortatur, nõ eſſe ſacerdotes ab Epiſcopo ordinatos, ſed ætate ſeniores in quauis communitate. Anathema ſit. Hæc ibi.

¶Tertiò habes quomodo per rationem dicta patrum, pro quanto uel ſacramentum nullum, à laico conferri ex officio, uel extremam unctionem ab eodem abſolutè conferri, non poſſe dicant, 3

dicunt, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXXI. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum Diaconi poſſint hoc ſacramentum conferre.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd diaconi poſſint hoc ſacramentum conferre. Quia ſecūdum Dionyſium * diaconi habent uirtutem purgatiuam, ſed hoc ſacramētum eſt inſtitutum ad purgandū tm̄ ab īfirmitate mētis, & corporis, ergo diaconi pñt conferre.

¶ 2 Præterea, Dignius ſacramentum eſt Baptiſmus quàm hoc, de quo hic agimus, ſed diaconi poſſunt baptizare, vt patet de beato Laurentio, * ergo poſſunt hoc ſacramentum conferre.

SED CONTRA eſt quod dr̄ Iac. 5. Inducat presbyteros Eccleſiæ.

RESPONDEO, Dicendum, q̇ diaconus habet uim purgatiuā tantum, nō illuminatiuam: unde illuminatio cum fiat per gratiā, nullum ſacramētum in quo gratia confertur, diaconus pôt dare ex officio, & ideo nec hoc, cū in eo gratia confertur.

AD PRIMVM dicendum, q̇ hoc ſacramentum illuminando per gratiæ collationem purgat, & ideo diacono eius collatio nō competit.

214 CONCL. Nullum ſacramentum, in quo gratia confertur, Diaconus poteſt dare ex officio.

¶ *Corollar*ium. Ergo nec extremā unctionem.

¶ Examen. Ly ex officio. Hoc ut intelligas, uide ſupra art. 1, in examine poſt concluſ.

¶ Ly in quo gratia confertur. Hoc dī, nō quia in aliquo ſacramentorum nouæ legis non conferat gratia (nam in ſingulis confertur:) ſed quia hoc eſt tanquàm circumſcriptiuum illius obiecti, i. ſacramenti ibi dicti. Ac ſi dixiſſet. Nullum ſacramētum nouæ legis Diaconus poteſt dare ex officio. Ergo per ly in quo gratia confertur, oſtēdit etiam, quòd non loquitur de ſacramētis antiquæ legis.

¶ PROB. Quia in ſacramentis quibuslibet fit illuminatio p gratiam, & Diaconus nō habet uim illuminatiuam.

1^m ex Dioniſio. Purgatiuā. R̄. ūn non illuminatiuā ſimul p gratiæ collationem. S. Tunc nihil &c. Nā ſacramentum hoc inſtituitur quidem ad purgandum, ſed tamen mediante collatione gratiæ.

* Cap. 5. eccl. Hier. p. 1. circa med.

* Vt ēt dictum eſt 3. p. q. 67. art. 1. ad 3.

* Concil. Trid. ſeſſ. 14. de ſacr. extr. unct. c. 1. & can. 4.

¶ NOT. Illud purgare de quo loquitur textum ſimul cum corpore articuli, quod uidelicet conuenit Diacono abſque hoc, q̇ conferat gratiam, eſt officium Diacono conueniens, de quo in conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 2. Authore Clem. 1. Papa & martire. O Epiſcopi, cum ad orationem prouenietis poſt lectionem, poſt pſalmodiam, poſt ſcripturarum doctrinam Diaconus aſtās propè uos alta uoce dicat. Nè quis contra aliquem, nè quis in hypocriſi. Vt, ſi inter aliquos diſcenſio fuerit, conſcientia perculſi rogent Deum, concilienturque confratribus. Hæc ibi c. 58. Ecce, q̇ Diaconus purgat tm̄, hoc eſt hortatur ad pacem populum, & cōſequenter ab odio & diſcenſionibus purgat proximos. Dr̄ etiam purgare, quia ad ipſum pertinet legere Euangelium, cui ſanè Euangelio attribuitur purgare mundum à tenebris, cum ueritatem apertam omnibus palam faciat.

2^m illatio concluſionis. Ergo pñt &c. R̄. 1. Negatur illatio. S. Nam eſt diſſimile inter baptiſmum & extremam unctionem in hoc, quòd baptiſmus eſt ſacramentum maximè neceſſarium, nō autem ſacramentum hoc.

Item de minori. Baptizare R̄. 2 in articulo neceſſitatis, non, ex officio. S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primo quomodo per rationē interimas hæreſim Iacobi Præpoſiti (Prat. Iacobus Præpoſitt.) Boemi dicentis, Laicos omnes eſſe ſacerdotes, & poſſe conſecrare, ſi non ſint in pctō mortali. Contra hanc ſiquidē pugnat articulus pñs, à fortiori. Si enim Diaconus non eſt ſacerdos, & hac rōe, nō poſſe extremam unctionem conferre, hic concluditur profectò per hoc idem manifeſtè oſtenſum relinquitur; quòd laici non ſunt ſacerdotes, nec ſacramenta conferre poſſunt.

Vtil. p S. Eccl, &c.

¶ Scdò habes, qūo per rōnem oſtēdas: prædictam hæreſim meritò damnari a Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap 4. Et canon. 6. Vide qō. 19. art. 3. 4. app. Itē à &c. ut q. 8. ar. 1. 2. & 4. Itē meritò damnari ab Apoſt. Heb. 5. ubi diffiniens quid ſit ſacerdos, inquit, Oīs Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his, q̄ ſunt ad Deum; ut offerat dona, & ſacrificia p peccatis. Ecce: q̇ ſm̄ Apoſt. adeò non oēs ſunt ſacerdotes, ut poſitio iſta ſeipſā confodiat. Omnis (inquit) Pontifex ex hoībus &c. Quaſi diceret. Si aliquis nō aſſumatur ex hoībus, & conſtituatur pro hoībus in his, quæ ſūt ad Deum, non eſt ſacerdos: ſicut ſiqs nō hēt alam rōalem, unquam non eſt hō. Ex his patet: q̇ poſitio illa hēticalis cōtradictionem implicat. Nam ſi oēs ſunt ſacerdotes, pfectò nullus erit ſacerdos. Non enim ſacerdotes illi, nec aliquis illorum, aſſumetur ex hominibus, i. altius * eminebit, quam alij, cū omnes ſint ſacerdotes, & ſimiliter nec omnes, nec aliquis eorum conſtituetur tanquam ſuperior pro aliis hominibus in his, quæ ſunt ad Deum. Sicut ergo non habēs diffinitionem alicuius rei non eſt illa res, cum diffinitio & diffinitum ſint idem, ita non habens diffinitionem ueram ſacerdotis (hæc præmiſſa eſt) non eſt uerus ſacerdos. Oportet igitur ſm̄ Apoſtolum, quòd ſint aliqui homines non ſacerdotes ad hoc, quòd aliqui alij poſſint uerè dici, & eſſe ſacerdotes. Item à &c. ut art. 1. app.

Diffinitio ſacerdotis.

Reſp. 2^a.

* C. 5. eccl. Hierat. p. 1. a med. & in tit. contēpl.

AD SECVNDVM dicendum, q̇ hoc ſacrm̄ non eſt neceſſitatis ſicut Baptiſmus, unde non ita cōmittitur diſpenſatio eius omnibus in articulo neceſſitatis, ſed ſolum illis quibus ex officio competit, Diaconis etiam baptizare non competit ex officio.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſolus Epiſcopus poſſit hoc ſacramentum conferre.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſolus Epiſcopus poſſit hoc ſacramentum cōferre. Quia hoc ſacramentum unctione perficitur ſicut, & cōfirmatio, ſed ſolus Epiſcopus poteſt cōfirmare, ergo ſolus poteſt hoc ſacramentum conferre.

¶ 2 Præt. Qui non pôt qđ minus eſt, nō pôt qđ eſt maius, ſed maior eſt uſus materiæ ſanctificatæ q̄ ſanctificatio eius, qa eſt finis ipſius, ergo cum non poſſit ſanctificare materiam, non pôt materia ſanctificata uti.

SED CONTRA. Huius ſacrī miniſter inducendus eſt ad eum, qui ſuſcipit ſacrm̄, ut patet Iac. 5. ſed Eps nō poſſet accedere ad omnes infirmos ſuæ diœceſis, ergo non ſolus Epiſcopus pôt hoc ſacramentum conferre.

3 ¶ Tertiò habes: qūo p rōnem oſtēdas, meritò ab Apoſtolo Iacobo, & à Conciliis ipſum citantibus, ipſiſque conſentientibus (ut eſt Conc. Cabilonenſe 2^m. Senonenſe, Florent. &c. de quibus ſupra alibi) fuiſſe inſinuatum, quòd Diaconi hoc ſacrm̄ conferre non poſſunt. Inſinuatum autem eſt hoc ab eo per ly presbyteros: cum dicit, infirmatur quis in uobis inducat presbyteros &c. Diaconi enim non ſunt presbyteri ut patet; & hī ex multis Conciliis ſupra alibi ad ſimile propoſitum citatis.

4 ¶ Quartò habes: qūo per rōnē prædicta patrum, pro quōnam Diaconum inſinuant ſacramentum hoc dare non poſſe, & intelligas, & declares, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: qūo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXXI. ART. III.

CONCL. Per ſimplices ſacerdotes poteſt etiam adminiſtrari extrema unctio. 215

¶ *Corollarium*. Ergo ex ly etiam, & Epiſcopi, & ſacerdotes pñt ſic inungere. Et licet in textu concluſioni non addatur ly etiam ſubintelligitur tamen ſecundum ſenſum diſcurſus. Nā quod poteſt inferior, poteſt & ſuperior, in ſimilibus.

¶ PROB. Quia hoc ſacrm̄ nō cōſtituit aliquē in ſtatu pfectionis ſuper alios (cum omnibus detur:) & ſacramēta illa ſolis

Epiſcopis

Epiſcopis diſpenſanda reſeruantur, quæ ſuſcipientem ponunt F ſuper alios fideles, & non tantum ſuper infideles (ut facit baptiſmus.) in aliquo ſtatu perfectionis ſuper alios (cùm Epiſcopus, ꝓpriè habeat officium perficiendi.)

¶NOT. Hic non ſumitur ſtatus perfectionis pro eſſe in gratia Dei, ſed pro aſſcribi a Principe militiæ ſpiritualis ad tale vel tale officium, ſingularem aliquam dignitatem continens. Ideò ſolus Epiſcopus diſpenſat ſacramentum cõfirmationis, & ordinis. Nam, ſicut per ordinem ſtatuitur quiſ ſuper alios fideles (ut habitū eſt art. 2. app. ex diffinitione ſacerdotis data ab Apoſt.) Ita per confirmationem aſſcribitur quis militiæ ſpirituali tanquàm fortior alijs iã ei per baptiſmum aſcriptis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſecundum Dionyſium, Epiſcopus proprie habet perficiendi officium, ſicut ſacerdos illuminandi, unde illa ſacramenta diſpenſanda ſolis Epiſcopis reſeruantur, quæ ſuſcipientem in aliquo ſtatu pfectionis ſuper alios ponunt, hoc autem non eſt in ſacramento, cum omnibus detur: & ideo [m] per ſimplices ſacerdotes poteſt adminiſtrari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in ſtatu perfectionis, ut ſupra dictum eſt, * non autem hoc eſt in hoc ſacramento, & iõ non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd quamuis in genere cauſæ finalis uſus materiæ ſanctificatæ ſit potior quàm ſanctificatio materiæ, eſt potior, quia ab eodem pendet uſus ſicut ab actiua cauſa, & ideo ſanctificatio requirit altiorem uirtutem actiuã, quàm uſus.

QVAES. XXXII.

Quibus hoc ſacramentum conferri debet, & in qua parte, & in ſeptem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de his, quibus hoc ſacramentum conferri debet, & in qua parte corporis.

Circa quod quæruntur ſeptem.

Primò, Vtrũ ſanis debeat hoc ſacramentum conferri.

G Secundò, Vtrum debeat conferri in qualibet infirmitate.

Tertiò, Vtrum debeat conferri furioſis, & amentibus.

Quarto, Vtrum pueris.

Quinto, Vtrum totum corpus hoc ſacramento inungi debeat.

Sexto, Vtrum conuenienter determinentur partes in quibus iniungitur.

H Septimò, Vtrùm mutilati in prædictis partibus inungi debeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum hoc ſacramentum ſanis conferri debeat.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd etiam ſanis conferri debeat hoc ſacrm̃, quia principalior effectus huius I ſacri eſt ſanatio mentis, quàm ſanatio corporis, ut dictum * eſt, ſed etiam ſani corpore indigent ſanatione mentis, [b] ergo eis etiã debet conferri.

¶2 Præterea. Hoc ſacramentum eſt [h] exeuntium, ſicut Baptiſ

concl.10

¶Examen. Ly omnibus. Scilicet abſolutè. Nam unctio extrema datur & Epiſcopis, & Sacerdotibus: quibus tamen nõ ſolet dari confirmationis ſacramẽtum poſt ſacerdotium & Epiſcopatum, ſed antea. Ex eo igitur, ꝙ extrema unctio datur omnibus abſolutè. ad differentiam confirmationis, quæ quidẽ datur omnibus hominibus, ſed nõ omnibus abſolutè. i. in quacunque etiam dignitate conſtitutis, concludit rectè litera: ꝙ extrema unctio non ponit in ſtatu perfectionis ſuper alios. Nam tota difficultas, quæ uidebatur, ꝙ non haberet iſta conſequentia (ſcilicet datur omnibus, ergo non ponit in ſtatu perfectionis ſuper alios, & tamen apparet ꝙ detur omnib. Vel aliter ly omnib. datur. Scilicet characterem imprimẽdo. Nam licet dari omnibus ſine limitatione prædicta uideatur non concludere, ꝙ tale quid ſic datum non conſtituat in ſtatu perfectionis ſuper alios: tamen dari omnibus, iuncta præmiſſa limitatione, ponit manifeſte illum cui datur in ſtatu perfectionis ſuper alios. Et aduerte: ꝙ hic loquimur de charactere, qui eſt poteſtas ad agendum; non de charactere, qui eſt poteſtas ad recipiendum: & hoc liberabit te ab inſtantia quæ in contrarium poſſet fieri de baptiſmo.

* In 4.d. 7.a.1.q.3. co. & ibi. q.2.ar.1. q.1.& ar. 2.q.3 corp. & 3.p. q.63.a.6. & q.72. ar.1.& 3.

1m de maiori. Sicut. ℞. quantum ad unctionem: non quantum ad concomitantia ipſam. §. Tunc nihil &c. Nam ſolus Epiſcopus ideò poteſt confirmare, quia concomitante unctionem in confirmatione tunc conſiderantur: non autem unctio ipſius tantum. Porrò concomitantia illa, de qua reſponſum formale loquitur, eſt character: quo collocatur homo confirmatus in ſtatu perfectionis.

¶Examen. Ly characterem, quo collocatur &c. Limitatio hęc, quo collocatur &c. apponitur in textu ad ly characterem: ut faciat differẽtiam a charactere baptiſmali. Baptiſmus. n. imprimit characterem: ſed non illum, quo collocatur homo in ſtatu perfectionis ſuper alios fideles. Nam ſi ſic eſſet: tunc Epiſcopus ſolus poſſet baptizare, ſicut & confirmare. Saluaretur. n. tunc eadem ratio utrobique: quia ideò ſolus confirmat, quia confirmatio imprimit characterem, quo collocatur homo in ſtatu perfectionis

2m de minori. Sed maior. ℞. in genere cauſæ finalis, non, in genere cauſæ efficientis. §. Tunc nihil &c. Nam uſus materiæ ſanctificatæ adhibitus in hoc ſacramento extremæ unctionis eſt in genere cauſæ efficientis; nõ finalis. Pro quo uide ſupra q. 19. ar. 6. ad 2m. cum elucid.

APPENDIX.

EX artic. habes. 1

¶Primo: quõ per rationem oſtendas; meritò inſinuatum a ſcripturis, & Cõcilijs, Summiſque Pontificibus, ꝙ extrema unctio poteſt adminiſtrari non tãtum per Epiſcopos, ſed etiam per ſacerdotes ſimplices. A ſcriptura quidem Iacobi 5. Infirmatur quis in nobis inducat presbyteros, &c. Nomini aũt presbyterorum intelligit Epiſcopos, uel ſacerdotes: ut ſup. ead. q. per Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. declaratum eſt. A Concilijs verò, Florentino de Sacrã. quinto loco. Miniſter huius ſacramenti eſt ſacerdos. Hæc ibi in Decret. Armenis dato. Vbi attribuẽdum miniſtatiũ huius ſacerdoti non intẽdit excludere Epiſcopos, immo a fortiori includere: ut ex Concilio Trid. loco nũcci-tato, & ex alijs infra patet. Item a Concil. Trid. ubi ſupra nunc, & Canon. 4. ibi. Si quis dixerit, presbyteros eccleſiæ, quos B. Iacobus &c. ob idque proprium extremæ unctionis miniſtrum non eſſe ſolum ſacerdotẽ. Anathema ſit. Hæc ibi. Vbi ly ſolum, ut patet ex contextu, excludit Laicos de quauis communitate. Item ab Innocentio primo ſic. Illud ſuperfluum uidetur eſſe adiectum, ut de Epiſcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium eſt. Nam iccirco de presbyteris dictum eſt: quia Epiſcopi occupationibus alijs impediti ad oẽs languidos ire non poſſunt. Cæterum ſi Epiſcopus aut põt, aut K dignum ducit aliquem a ſe uiſitandum, & benedicere, & tangere chriſmate, ſine cũctatione poteſt; cuius eſt ipſum chriſma conficere. Hæc ille, & recitantur in Decret. diſtin. 95.

Vtil. ad Eccl.

Tho. 4. d. 23. q. 2. a. 2. q. 1. & ſeq.

* q. 30. ar. 1. co. & ad 1.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, & patrum, pro quanto ſacerdotem dicunt ex officio miniſtrum eſſe extremæ unctionis, & intelligas, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. XXXII. ART. I.

CONCL. Illis quibus corporalis curatio non competit, ſ. ſanis, non debet hoc ſacramentum conferri. 126

¶Examen. Ly ſanis. Hoc & huiuſmodi in concluſione dicta, declarabuntur a Sancto Doctore per articulos ſequentes.

¶PRO B. Quia ſpiritualis curatio, qualis dãr p hoc ſacramẽtum, ſignificatur exterius per modum curationis corporalis.

¶NOT.

mus intrantium, ſed omnibus intrantibus baptiſmus datur, ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc ſacramentum, ſed quandoq; illi, qui ſunt in propinquo exitu, ſunt ſani, ſicut illi, qui decapitandi ſunt, ergo talibus debet hoc ſacramentum dari.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iacobi 5. Infirmatur quis in uobis, &c. ergo ſolum infirmis competit.

RESPONDEO, Dicẽdum, ꝙ hoc ſacr̃m eſt quædam ſpiritualis curatio, ut dictum * eſt, quæ quidem per quendam corporalis curationis modum ſignificatur, & ideo m illis, quibus corporalis curatio non competit, ſ. ſanis, non debet hoc ſacramẽtum conferri. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ſpiritualis ſanitas ſit principalis effectus huius ſacramenti, tamen oportet quòd per curationem corporalem ſignificet curatio huius ſacri ſpiritualis, etiam ſi corporalis ſanatio non ſequatur, & ideo ſolum illis hoc ſacramento ſanitas ſpiritualis dari poteſt, quibus corporalis curatio competit, ſ. infirmis, ſicut ille ſolus poteſt baptiſmum ſuſcipere, qui põt corporalis ablutionis eſſe particeps non autem puer in uentre matris exiſtens. *

AD SECVNDVM ergo patet, quòd baptiſmus etiam non eſt niſi illorum intrantium, qui corporali ablutioni ſubiici poſſunt, & ideo hoc ſacramentum illorum tantum exeuntium eſt, quibus corporalis curatio competit.

ARTICVLVS II.

Vtrum hoc ſacramentum debeat dari in qualibet infirmitate.

B

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ hoc ſacr̃m dari debeat in qualibet infirmitate. Quia Iacobi 5. ubi hoc ſacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur, ergo omnibus b infirmitatibus debet hoc ſacramentum conferri.

¶ 2 Præt. Quanto remedium eſt dignius, tanto debet eſſe b generalius, ſed hoc ſacramentum

C

eſt dignius quàm medicina corporalis, cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, uidetur etiam ꝙ hoc ſacr̃m ſimiliter conferri debeat.

SED CONTRA. Hoc ſacr̃m dicitur ab omnibus extremæ unctionis, ſed non omnis infirmitas ad extremum uitæ perducit, cum quædam ægritudines ſint cauſa longioris uitæ, ut dicit Philoſophus, * ergo in omnibus infirmitatibus non debet hoc ſacramentum dari.

D

RESPONDEO, Dicendum, hoc ſacramentum eſt ultimum remedium, quod Eccleſia poteſt conferre immediate, quaſi diſponens ad gloriam, & ideo m illis tantum infirmantibus debet exhiberi, qui ſunt in ſtatu exeuntium, propter hoc, ꝙ ægritudo nata eſt inducere mortem, & de periculo timetur.

E

¶NOT. Inuiſibiles effectus ſacramentorum notificari ſolent homini per aliquod exterius cadens ſub ſenſu: ut patet 3. par. q. 60. ar. 4. Super hoc ergo fundatur præmiſſa probatio. unde tu ibi.

1 m illatio concluſionis. Ergo eſt &c. ℞. ſi illi, q indigent ſanatione mẽtis, ſint infirmi: non aliter. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu. Vbi pro notitia clariori notato diligenter exẽplum de baptiſmo. Adde: ꝙ hic hẽs manifeſtiſſimè ſolutã illam quæſtionem, an puer in uẽtre matris exiſtens poſſit baptizari, de qua re eſt in 3 par. q. 68. ar. 11. Infe res etiam ex hoc exẽplo: quòd ſi puer exiſtens in uẽtre matris baptizari poſſet, & tũc & ſanis poſſet dari extrema unctio.

In uentre matris nõ baptizaſquis.

2 m de maiori

Exeuntium. ℞. quibus corporalis curatio cõpetit. non aliter. §. Tunc nihil &c. Baptiſmus. n. etiam nõ eſt niſi illorum intrãtium q corporali &c. ut in textu.

*q. 30. ar. 1. & 2. & q. 29. a. 1. corp. concl. m.

APPENDIX.

EX articulo habes ¶Primò, quomodo per rationem oſtẽdens, metiò intinua tum fuiſſe a ſcripturis, & Concilijs; ꝙ extrema unctio ſanis dari non dẽt. A ſcripturis quidẽ Marc. 6. ubi dicitur, ꝙ Apoſtoli oleo ungebant infirmos. Nam iſta unctio erat mentio quædam huius ſacramenti: ut dicitur q. 29. ar. 3. ad 1m. in reſpõſione 2a. Et in Conc. Senonenſi in Decretis fidei, Decret. 10. cap. de Extrema unctione, ubi dicitur. Ad unctionis extremæ ſacramentum, Chriſtus manuduxiſſe primũ uidetur, cùm Apoſtoli oleo ungerẽt multos infirmos, & ſanarentur. Neque. n. id ſuo ſenſu, ſed præceptore inſtituto, feciſſe putandi ſunt. Sed nẽ hic noſter ungendi infirmos ritus Chriſti præceptum, non tamen ſacramentum, eſſe uideretur: ſi quis infirmatur (inquit Iacobus) in uobis &c. Hæc ibi. Item a Iacob. 5. Infirmatur quis &c. ungentes oleo &c. prout ſæpius adductum eſt.) A concilijs autem. Vt a Cõcil. Flor. de ſacramentis, loco quinto. Hoc ſacramentum, niſi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet Hæc ibi. Item a Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. de extrem. unct. Declaratur etiam, eſſe hanc unctionem infirmis adhibendam, illis uerò præſertim, qui tam periculoſè decumbunt, ut in exitu uitæ conſtituti uideantur. Vnde & ſacramentum exeuntium nuncupatur. Hæc ibi. Vbi uides: ꝙ ex ethymologia quadam nominis deſinis, non niſi infirmis dandum, & per ly exeuntium, etiam confirmat, ſimul & declaratum in reſponſione ad 2m argum. a D. Thom. Item ab eodem ibidem. cap. 1. Clementiſſimus Redemptor noſter, qui ſeruis ſuis quouis tempore, quemadmodum auxilia maxima in

Vtil. p s. Eccl. &c.

*Vt dictũ eſt in 3. p. q. 68. a. 11.

4

A ſacramentis alijs præparauit, quibus Chriſtiani conſeruare ſe integros, dum uiuerent, ab omni grauiore ſpiritus incommodo poſſint: ita extremæ unctionis ſacramento finẽ uitæ, tanquàm firmiſſimo quodam præſidio, muniuit. Hæc ibi. Item a Concil. Cabilonenſi 2. & alijs ſupra nominatis in appendicibus a q. 29. uſque huc: ſiquidẽ illa ſint illa ſint, in quibus ſit mentio de B. Iacobi authoritate toties dicta, infirmatur &c. a

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, & ſcripturarum, pro quanto extremã unctionem dicũt ſanis non eſſe dandam, & intelligas, & declares, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs micaſſim Angelica doctrina pſens & declaretur, & conſolidetur. 3

QVAEST. XXXII.

ART. II.

CONCL. Extrema unctio illis tantùm infirmantibus debet exhiberi, qui ſunt in ſtatu exeuntium, propter hoc; quòd ægritudo nata ẽ inducere mortem, & de periculo timetur. 117

¶Examen. Ly propter hoc, quòd ægritudo, &c. Hoc ponitur tanquàm limita de ly qui ſunt in ſtatu exeuntium. Nam alijs qui ſunt in ſtatu exeuntium, non propter hoc, quòd ægritudo nata ẽ &c. ſed propter aliquid aliud (puta ſuſpendendi, decapitandi, nauigaturi ad mortem uſque id eſt inter maxima pericula, & huiuſmodi) non exhibet hoc ſacramẽtum eccleſia.

*In lib. de longit. & breu. uitę parum a prin. libelli.

concl. m

Ly & de periculo timetur. Hoc dicitur ad ſupplendum perfectam cauſam, quæ mouet, ad dandam extremam unctionẽ. Quaſi dicat, etiam ꝙ ægritudo infirmi illius ſit nata inducere mortem (ut phtiſis, febris ethica, & huiuſmodi;) ſi tamen de periculo præſenti, ſeu imminenti non timetur: tunc non eſt danda extrema unctio.

¶PROB. Quia extrema unctio eſt ultimum remedium, quod eccleſia poteſt conferre.

¶NOT. Antecedens probationis tantò magis uerum eſt, quantò à Concil. Trident. ſeſſ. 14. cap. 1. de Extrem. unctio. confirmatur, & ſic. Extremæ unctionis ſacramento clementiſſimus Redemptor noſter finem uitæ (Chriſtianorum .ſ.) tanquàm firmiſſimo quodam præſidio, muniuit Hæc ibi. Vltimum ergo remedium eſt.

¶ Examen. Ly remedium. Scilicet, quod ſit ſacramentum. Loquitur enim in ſubiecta materia D. Thomas. Vnde non obſtat huic dicto. quòd eccleſia poſt extremam unctionem conferat alia remedia magis ultima, puta animæ recommendationem. & huiuſmodi pia quædam alia officia; quoniam hæc non ſunt

ſacra-

ſacramenta, neque immediatè diſponunt ad gloriam tanquam F ſacramenta, ſed in genere ſuo.

1m de conſequentia. Omnibus infirmātibus. R. pro ſtatu periculoſo ð morte: non pro quocunque ſtatu. §. Tunc nihil &c. ut patet per concluſionem.

quòd ab uniuerſali uolebat concludere hoc ſpeciale, indebito modo.

¶Corollarium. Ergo D. Iacobus in ly infirmatur, intendebat quidem loqui de quacunque infirmitate: ſed non pro quocūq; ſtatu ipſius. Quaſi dixiſſet. In qualibet infirmitate poſſunt induci presbyteri ad inungendum infirmos: in quo autem ſtatu illius infirmitatis inducendi ſint, non determino; quoniam ex ſeipſo patet, cùm iſta unctio dicatur extrema, id eſt illorum qui sūt in extremis uitæ ſuæ. Non ergo tenet cōſequentia hæc (ut intēdebat argumentum) unctio à B. Iacobo dicta poteſt dari in qualibet infirmitate, quoniam ab illo nulla infirmitas determinatur; ergo poteſt dari in quolibet ſtatu illius infirmitatis. Non tenet, inquam, quia D. Iacob. non dicit hoc ſecundum, licet dicat primum. Vnde non pōt fundari conſequētia illa, (ut intendebat) in B. Iacobo. Quia enim de ſtatu infirmitatis, in quo danda eſſet unctio, nō fecerit mentionem idem Apoſtolus: iam dictum eſt. Superfluū n. hoc uidebatur: cū nomen ipſum extremæ unctionis de ſe loqueretur.

Quare de re ſtatu ſiſt mitatis ita ſtat Iaco bus Apoſtolus.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augmentata poteſt mortem inducere, & ideo ſi genera infirmitatum penſentur, in qualibet ægritudine poteſt dari hoc ſacramentum, quia Apoſtolus non determinat infirmitatem aliquā, ſed ſi penſetur infirmitatis mo- G dus, & ſtatus, non ſemper debet infirmantibus hoc ſacramētum dari.

AD SECVNDVM dicendū, quod medicina corporalis habet pro principali effectu ſanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet ſtatu indigent, ſed hoc ſacramentum habet ꝓ prin- H cipali effectu illam ſoſpitatem, quæ exeuntibus, & iter ad gloriā agentibus eſt neceſſaria, & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS III.

Vtrum hoc ſacramentum dari debeat furioſis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd furioſis, & I amentibus hoc ſacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines ſunt periculoſiſſimæ, & cito ad mortem diſponunt: ſed periculo debet h adhiberi remediū: ergo hoc ſacramentum quod eſt remedium ſanitatis humanę, debet talibus conferri.

¶ 2 Præt. h Dignius ſacramētum eſt baptiſmus, quàm iſtud, ſed baptiſmus datur furioſis, ut ſupra dictum eſt, *ergo, & hoc ſacr̄m eis debet dari.

SED CONTRA. Hoc ſacr̄m non eſt niſi recognoſcentibus ipſum dandum: ſed tales non ſunt furioſi, & amentes. ergo eis dari non debet.

RESPONDEO, Dicendum, quod ad effectum huius ſacramenti percipiendum plurimum ualet deuotio ſuſcipientis, & pſonale meritum conferentium, & generale totius Eccleſiæ: quod patet ex hoc, quod per modum deprecationis forma huius ſacramenti confertur, & ideo m illis, * qui non poſſunt recognoſcere, & cum deuotione ſuſcipere hoc ſacramentum, dari non debet, & præcipue furioſis, & amentibus, n qui poſſent irreuerentiam ſacramento per aliquam immunditiam facere: niſi haberent lucida interualla, quibus ſacramentum recognoſcerent, & ꝰ ſic eis conferri in ſtatu illo poſſet. q

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quō ꝑ rationem oſtēdas: meritò fuiſſe dictum à Cōcilijs Flor. & Tridēt. q. ſacramentū hoc conferendum ē in extremis, & non in quocūque ſtatu (puta leui) ipſius infirmi. Hoc ſit dictum fuiſſe ab iiſdem: uide literaliter ſupra ar. 1. appen. 1

Secūdò habes: quō per rationem prædicta patrum, pro quāto extremam unctionem infirmis tantum periculoſis iudicāt eſſe dandam, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quo modo ex iis mirifice Angelica doctrina pſens, & declaretur, & conſolidetur. 3

Vid. ... Eccl. ... Thom. ſen. diſ. ... p. 3. an. q6. 1. ... & argu ... & in 3 p. q. 68. ar. 12.

QVÆST. XXXII.

ART. III.

CONCLVS. 1ª. Illis, qui non poſſunt recognoſcere, & cum deuotione ſuſcipere hoc ſacramentum, dari non debet; & præcipuè furioſis, & amentibus. 128

concl. m ... ut dictū eſt q. 29. ar. 8.

¶NOT. Plus exhibuit D. Thomas (more ſuo) in concluſione reſponſiua, quàm propoſuerit in titulo. Nam in tit. quæſiuit; an furioſis, & amentibus (ut in principio articuli explicatur) debeat dari hoc ſacramentum: & nunc reſpondendo & de illis quæſitis, & de aliis non quæſitis, ſatisfacit. Et ideò ſemper bonum eſt concluſiones Sancti Doctoru (ut iacent) recenſere: quoniam & affluentiam doctrinarum prædictam melius uidere, & proprietates uerborum eius (quæ magnæ ſunt: ut in examinibus ſæpe uiſum eſt) conſiderare, ualemus.

Largus ē S. Thom. donis.

Cōcluſio ueterrus les ſerub dæ.

2m maior. Quanto remedium eſt dignius, tanto dēt eſſe generalius R. ſi tamen aliud non obſtet § Puta, principalis effectus. Tunc nihil, &c. Licet enim hoc ſacramentum ſit dignius, quàm medicina corporalis, quæ omnibus infirmis pro quocunque ſtatu datur; & conſequenter hoc ſacramentum uideatur ſimiliter dandum (ut arguitur:) tamen effectus principalis huius ſacramenti non compatitur prædictam generalitatem. Nam effectus principalis huius eſt curatio ſpiritualis data exeuntibus, & immediatè diſponens ad gloriam, qua K ſi q. inter ipſam unctionem, & gloriam, parua ſit diſtantia: qui unque effectus, ſi benè conſideretur, reclamat prædictæ generalitati, dum uult, q. infirmantibus tantum pro ſtatu exeūdi conferatur ſacramentum præſens.

¶NOT. Quamuis medicina corporalis (ut argumentabatur) detur infirmis omnibus pro quocunque ſtatu infirmitatis: non tamen qualiſcūq;, uel quātacunq; medicina (ut patet.) Diuerſis .n. & infirmitatibus, & eiuſdē infirmitatis ſtatibus datur medicinæ diuerſæ corporales à peritis medicis. Vnde ex hac parte etiā argūm nihil cōcludit aduerſus concluſionē (ut uolebat:) immo ē pro illa. Sicut .n. infirmis quibuſcunque, & pro quocunq; ſtatu datur medicina corporalis ita quibuſcunque infirmis, & ꝓ quocunque ſtatu datur medicina ſpiritualis, puta ſacramentū aliquod. Et ſicut pro uarietate infirmitatum, & eiuſdem infirmitatis ſtatuum uariantur medicinæ corporales à medicis peritis: ita pro uarietate infirmitatum & ſtatuum uariātur hæc, uel illa ſacramenta, a Chriſto & ab eccleſia. Stant ergo ſimul: & quòd infirmū pro quocunque ſtatu debeat ſuccurri de remedio, & quòd non pro quocunque ſtatu debeat ei ſuccurri de remedio tali. Fiebat igitur fallacia ab arguente in hoc

¶PROB. 1. Quia deuotio ſuſcipientis plurimum ualet ad percipiendū effectum huius ſacramenti. 2. Quia (ly & præcipuè &c.) amentes, & furioſi, ultra quòd deuotione rationali carent, poſſent irreuerentiam ſacramento per aliquam immunditiam facere.

¶NOT. Antedicta probatio, & ſimiles, fundantur in dictis Apoſtoli: qui non tantum uult ſacerdotes eſſe miniſtros, ſeu diſpenſatores myſteriorum Dei (qualia ſunt ſacramenta;) ſed et uult, eos eſſe fideles in miniſtrando. 1. Cor. 4. Ille autem non uideretur fidelis diſpenſator, qui indeuotè accedenti ad aliquod ſacramentum miniſtraret illud. Dixi ly uideretur; ut excludam caſum bonæ fidei in ſacerdote. Alioquin, ſi ipſe ſciret indeuotionē accedentis (ut in propoſito articuli huius ſupponitur) peccaret procul dubio miniſtrans, tanquàm non fidelis diſpenſator myſteriorum Dei. Hoc autem benè notabis: quoniam ad omnia myſteria ritè diſpenſanda ualebunt.

¶ Corollarium Ergo, cùm deuotio & recognitio requirantur in ſuſcipiente extremam unctionem: non debet expectari, q. inungendus perdat cognitionem hanc debitam; ſed antea (ſeruatis dictis ar. 2.) debet hoc ſacramentum muniri.

¶CONCL. 2ª. Amentibus, & furioſis in ſtatu lucidi interualli (ſi aliquando habent illud) ſacramentum hoc conferri poteſt.

¶PROB.

¶PROB. Quia id, tanquam elatum ab oppoſitis, relinquitur.
¶NOT. Et maritò. Ná ſicut negô eſt cá negationis, ita affirmatio eſt cá affirmationis: ſecundum Philoſop. 1. Perihier. Quia igr̃ & poſſunt pro ſtatu lucido cũ deuotione ſuſcipere extremá unctio nẽ & ab irreuerentia abſtinere: ideo 1ª concl. affirmata eſt.

1m de minori

Periculo dẽt adhiberi remedium. ℞. qñ pôt periclitanti reme diũ illud applicari: non aliter. §. Tanc nihil, &c. Nam quãuis periculoſiſſimæ ſint tales ægritudi oes .ſ. amentia, & furia, & cito ad mortem diſponant (ut arguitur:) tamen remediũ hoc extremæ unctionis eis applicari non poteſt, pp rationem in 1ª concluſ. dictam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis in periculo mortis tales quandoque ſint, tamen remedium per deuotionem propriam non poteſt eis applicari, & ideo non debet eis conferri.

¶NOT. Gloſam illam ad ꝑpõnem argumẽti formaliter allatam diligentiſſimè notato: qm̃ hinc multos caſus cõſcĩæ ſol nes. Puta, de correctiona fraterna, de doctrina aliquib. auditorib. proponenda, & de aliis hmôi. Nam prudentia eſt auriga uirtutũ, id quod pro fundamento præſupponitur in rñſiona iſta. Et ideo ubi Chriſtiana prudentia in caſu aliquo præmiſſorum, uel ſimiliũ aliquid ſuggerit: non eſt tunc ad pauca reſpiciẽdum, ſed maturius ſcdm prudentiam ipſam in tali re procedendum. Exẽplũ ſit hoc reſponſum ad omnia reliqua ſimilis tenoris.

Prodẽtia auriga uirtutũ, &c.

2m illatio concluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Rõ eſt: quia extrema unctio requirit motũ liberi arbitrii ꝑdictũ .ſ. reuerẽtiæ & deuotionis innitendo: ſecus autem de baptiſmo, ut in litera.

Item de maiori.

Dignius. ℞. & magis neceſſariũ. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu. Ea quæ dic: ꝙ argñ committit fallaciam, ſcdm non cám ut cám. Credit. n. ꝙ in dando baptiſmum attendatur dignitas maior, & in hoc fatur uim: cum tñ non dignitas illa maior, ſed neceſſitas maior, in collatione ipſius conſideretur. Vide ſecundum reſponſum literæ ly, & præterea baptiſmus &c.

¶NOT. Differunt prædicta duo rñſa in hoc, ꝙ primũ de pueris loquitur, 2m aũt, & de illis, & de adultis. Scimus. o. ex Innocen. 3. ad Arelatenſem Archiepm ſcribente, in c. Maiores. ea t. de baptiſ. & eius effect. ꝙ in adultis requiritur motus liberi arbitrii aliquo mõ ut baptizari poſſint: id quod & docuit D. Th. 3. p. q. 68. ar. 12. ubi ex profeſſo loquitur de amentibus & furioſis. Quod aũt reſpectu tam adultorum, quàm puerorum ſit neceſſarius baptiſmus, norunt oẽs, qui uidarunt Conc. Trid. ſeſ. 7. de baptiſ. cã. 5. & 13. & 14. & ſeſ. 5. decret. de pecc. origin.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primo: quomodo per S. Doctor. Interimas impiam hæreſim Donati & Caluini (Prat. Donatiſtæ) dicentium: chriſma ſacrũ conſpuandũ, & conculcandũ, eẽ. Chriſmatis aũt nomine accipi, qꝫque oleum, dicit gloſ. ſuper decret. Gelaſij Papæ adducta ſuperius q. 29. a. 6. appen. & pro tanto hic recenſetur hæreſis prædicta illorũ. Ex articulo. n. ꝑlenu patet quãta reuerentia exhibenda ſit oleo ſacro: & conſequenter cõtra ſimiles hæreticos militat, & a fortiori ſanè.

Vel l. p S. Eccl. &c.

2 ¶Sedò hẽs: quõ per S. Doct. oſtendas, hæreſim ꝑdictam meritò dãnari, & qdem a fortiori, per Papam Vrban. 4. Ariminenſi Epo ſcribentẽ. Ad hæc &c. Si locus ad hoſpitalitatis uſũ, & pauperum E prouiſionem (ſicut moris eſt) authoritate Pontificis fuerit deſtinatus, cũ ſit religioſus, non dẽt mundanis uſib. deputari; ſicut de ueſtib. & ligneis uaſis, & aliis utenſilibus ad cultũ religionis per Pontificẽ deputatis antiqua conſuetudo indubitanter obſeruat, & uenerabiliũ patrum edocent ſanctiones. Hæc ille; & recitantur de relig. domib. Item per Stephanum Papam, in 7. reg. iu. Quicqd in ſacratis Deo rebus iniuſtè agitur, pro ſacrilegio reputatur: quia ſacra ſunt, & a quoque uiolari non debent. Hæc ibi.

Item p Papam Sixtum de conſec. diſt. 1. In Sancta Apoſtolica ſede ſtatutum eſt: ut ſacra uaſa non ab aliis, quàm a ſacratis dñoq; dicatis hominib. contrectentur; nè pro talibus præſumptionibus dñs iratus plagas imponat populo ſuo; & hi ẽt, qui non peccãnerunt, pereant; quia perit iuſtus ſepiſſimè pro impio. Hęc ibi. Pro ultimo dicto hic a Sixto hẽs exemplum in li. Ioſuè c. 7. da Achan præuaricatore anathematis, pp cuius peccatum punita eſt plebs Iſraelitica; licet ipſa non ſumpſerit de ipſo anathemate. Item p Stephanum amico familiari ſcribentem. Veſtimenta eccleſiæ, in quibus dño miniſtratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta: quib9 aliis uſibus, non debent frui, quã eccleſiaſticis & Deo dignis offi ciis; quæ nec ab aliis debent contingi, aut offerri, niſi a ſacratis

Punitur Iuſtus, tẽporaliter tamen p ſpio, &c.

A hominibus, nè ultio, quæ Balthaſar Regem percuſſit, ſup hoc trãſgredientes ueniat, & corruere eos faciat ad ima. Hæc ille: & recitantur. de conſe. di. 1. De iſto Balthaſar, quantũ ſupplicium, & in ſe, & in aliis, & in regno ſuo, & in præſenti, & in inferno iuſtiſſimè a Deo receperit pro tã ſacrilega inſolentia, quam circa res ſacras exhibuit; uide in ſequen. & indè conſidera, quantam ultionẽ exercuerit, exercebit, & in æternũ exerciturus ſit, dñs cõtra prædictos ſimileſque hæreticos olei ſacri nefandiſſimos oſores. Tñ igitur ſcelus, cõdignãq. eius pœnã, Daniel c. 5. ad cæ-

AD SECVNDVM dicendum, quod baptiſmus non requirit motum liberi arbitrii, & ideo non eſt ſimile, & præterea baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, non extrema unctio.

B terorum exemplum, prædictorum ꝙ damnationẽ, narratur ſic ait. Balthaſar Rex fecit grande conuiuium optimatib. ſuis mille: & unuſquiſque ſcdm ſuam bibebat ætatem. Præcepit ergo iã temulentus, ut afferrẽtur uaſa aurea, & argẽtea: q̃ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de tẽplo, qđ fuit in Ieruſalẽ; ut biberẽt in eis Rex & optimates eius, uxoreſq. eius, & concubinæ. Tunc allata ſũt uaſa aurea, quæ aſportauerat de tẽplo, quod fuerat in Ieruſalẽ, & biberũt in eis Rex & optimates eius, uxores, & concubinæ illius, &c. In eadẽ hora apparuerunt digiti, quaſi man9 hois ſcribẽtis contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & Rex aſpiciebat articulos manus ſcribẽtis. Tũc facies Regis cõmutata eſt, & cogitationes eius conturbabant eũ, & compages renũ eius ſoluebantur: & genua eius ad ſe inuicẽ collidebant. Exclamauit itaq; Rex fortiter &c. Igitur introductus eſt Daniel coram Rege, &c. & ait. Tu Balthaſar nõ humiliaſti cor tuũ, ſed aduerſus C dñatorem cœli eleuatus es; & uaſa domus eius allata ſunt corã te, & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuę uinum bibiſtis in eis, &c. idcircò ab eo miſſus eſt articulus manus; quæ ſcripſit hoc, qđ exaratum eſt. Hæc eſt aũt ſcriptura, quæ digeſta eſt. Mane, Thecel, Phares. Et hæc eſt interpretatio ſermonis Mane: Numerauit Deus regnũ tuũ, & compleuit illud. Thecel: Appẽſus eſt in ſtatera, & inuentus es minus habens. Phares: Diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis, & Perſis. Eadẽ nocte interfectus eſt Balthaſar Rex Chaldeus: & Darius Medus ſucceſſit in regnum. Hęc ibi. Portò ſi de uaſis templi ueteris teſtamẽti adeò zelauit Deus: quantum putas zelaturum eum eſſe pro ſacramentis noui teſtamenti a ſeipſo perſonaliter, ac immediatè inſtitutis? Zelabit utiq; magis. Hinc & nota, ꝙ illa uaſa non conculcauit, neq. conſpuit Balthaſar ipſe. Quid ergo ſupplicii protuliſſet, ſi illa cõſpuiſſet, pedibuſq; conculcaſſet? Nota & maiorẽ conſecrationẽ circa oleum ſanctum; ut quod ſit materia huius ſacri intrinſeca; quã ſit conſecratio uaſorum prædictorum. Pẽſato igitur D hinc, & culparũ, & pœnarum quantitatem Donati, atq; Caluini ſacrilegorũ. qñ Balthaſar minoris culpæ patrator tanta iuſtiſſimè luit. Item &c. quõ oſtẽdas; hæreſim ꝑdictã dãnari p Lucium 3. Papã ſic. Vniuerſos, qui de ſacro corporis & ſanguinis Dñi N. Ieſu Chriſti, uel de baptiſmate, uel reliquis eccleſiaſticis ſacris aliter ſentire, aut docere non metuunt, quã ſacroſancta Rom. eccleſia prædicat, & obſeruat; & generaliter quoſcunq; eadem Ro. eccleſia, uel ſinguli Epi per dioceſes ſuas cum concilio clericorũ, uel clerici ipſi (ſede uacante) cum concilio (ſi oportuerit) uicinorum Epõrum, hæreticos iudicauerit, ppetui anathematis uinculo innodamus. Hæc ibi de hæreticis. Vbi nota: ꝑdictos, ac ſimiles de oleo ſãcto taliter ſentientes, inter hęreticos computari: ut cõtextũ Papæ conſideranti patet. Itẽ p Alexand. 4. de hęret. in 6. ca. Accuſatus. Is. n. ibi damnat ea, quæ ſapiunt, hæreſim manifeſtè, & expõnibus iuris per totum adiunctis, dicit, ꝙ illa ſapiũt hæreſim manifeſtè, in quib. admiſcent non tñ eccleſiæ ſacra, ſed ẽt res ſacramentales. Cum ergo oleum ſanctum ſit pluſquã res ſacralis in E quantum materia intranea huius ſacri eſt: iam uidere eſt, ꝙ abutẽs oleo ſãcto p cõſputionẽ, & cõculcationẽ, op9 hæreticale facit & ſub illa decretali pro tali compræhenditur.

¶Tertiò hẽs: quõ p rõnem oſtendas; meritò Inn. 3. de bapt. & ei9 effect. maiores inſinuaſſe a fortiori; extremã unctionẽ non dẽre cõferri furioſis, & amentib. id ẽt ſic inſinuauit. Dormiẽtes, & Amẽtes, ſi priuſq̃ incurrerẽt, amẽtiã, aut dormirẽt, in cõtrinuna ꝑſiſterẽt (q̃ in eis intelligit contradõnis ꝓpoſitũ ꝑdurare,) ſi ſic fuerint immerſi, characterẽ non ſuſcipiũt ſacri: ſecus aũt, ſi prius cathecumini extitiſſent, & habuiſſent ꝓpoſitum baptizandi: uñ tales in neceſſitatis articulo cõſueuit eccleſia baptizare. Hæc ibi. Vñ patet ꝙ furioſis & amentib. ut ſic, non eſt baptiſmus conferẽdus, niſi ꝓ quanto ꝓpoſitũ affuit, uel adeſt. Ex his te igi Papa tãquã manifeſtũ, ꝙ multò minus furioſis, ut ſic nõ ſũt dãda ſacra nõ tãtę neceſſitatis, (ut baptiſm9) etiã niſi deuõnẽ ad illa hẽãt; id qđ in ſtatu lucidi interualli cõtingere põt, ut cõcl. 1ª inuit.

ſacramenta, neque immediatè diſponunt ad gloriam tanquam F ſacramenta; ſed in genere ſuo.

1m de conſequentia. Omnibus infirmantibus. ℞. pro ſtatu periculoſo ꝺ mortem: non pro quocunque ſtatu. §. Tunc nihil &c. ut patet per concluſionem.

Quare de ſtatu iſti mutatiſta ceat Iacobus Apoſtolus.

¶ *Corollarium*. Ergo D. Iacobus in ly infirmatur, intendebat quidem loqui de quacunque infirmitate: ſed non pro quocunque ſtatu ipſius. Quaſi dixiſſet. In qualibet infirmitate poſſunt induci presbyteri ad inungendum infirmos: in quo autem ſtatu illius infirmitatis inducendi ſint, non determino; quoniam ex ſeipſo patet, cùm iſta unctio dicatur extrema, id eſt illorum qui ſunt in extremis uitæ ſuæ. Non ergo tenet conſequentia uæ (ut intendebat argumentum) unctio a B. Iacobo dicta poteſt dari in qualibet infirmitate, quoniam ab illo nulla infirmitas determinatur: ergo poteſt dari in quolibet ſtatu illius infirmitatis. Non tenet, inquam, quia D. Iacob. non dicit hoc ſecundum, licet dicat primum. Vnde non poteſt fundari conſequentia illa, (ut intendebat) in B. Iacobo. Quæ autem de ſtatu infirmitatis, in quo danda eſſet unctio, nõ fecerit mentionem idem Apoſtolus: iam dictum eſt. Superfluũ enim non uidebatur: cũ nomen ipſum extremæ unctionis de ſe loqueretur.

Ad primum ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augmentata poteſt mortem inducere, & ideo ſi genera infirmitatum penſentur, in qualibet ægritudine poteſt dari hoc ſacramentum, quia Apoſtolus non determinat infirmitatem aliquã, ſed ſi penſetur infirmitatis modus, & ſtatus, non ſemper debet infirmantibus hoc ſacramẽtum dari.

Ad secundum dicendũ, quod medicina corporalis habet pro principali effectu ſanitatem corporalem, qua omnes infirmi in quolibet ſtatu indigent, ſed hoc ſacramentum habet ꝓ principali effectu illam ſoſpitatem, quæ exeuntibus, & iter ad gloriã agentibus eſt neceſſaria, & ideo non eſt ſimile.

Articvlvs III.

Vtrum hoc ſacramentum dari debeat furioſis.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd furioſis, & amentibus hoc ſacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines ſunt periculoſiſſimæ, & cito ad mortem diſponunt: ſed periculo debet [h] adhiberi remediũ: ergo hoc ſacramentum quod eſt remedium ſanitatis humanę, debet talibus conferri.

¶ 2 Præt. [h] Dignius ſacramẽtum eſt baptiſmus, quàm iſtud, ſed baptiſmus datur furioſis, ut ſupra dictum eſt, *ergo, & hoc ſacrm̃ eis debet dari.

Sed contra. Hoc ſacrm̃ non eſt niſi recognoſcentibus ipſum dandum: ſed tales non ſunt furioſi, & amentes. ergo eis dari non debet.

Respondeo, Dicendum, quod ad effectum huius ſacramenti percipiendum plurimum ualet deuotio ſuſcipientis, & perſonale meritum conferentium, & generale totius Eccleſiæ: quod patet ex hoc, quod per modum deprecationis forma huius ſacramenti confertur, & ideo [m] illis, * qui non poſſunt recognoſcere, & cum deuotione ſuſcipere hoc ſacramentum, dari non debet, & præcipue furioſis, & amentibus, [n] qui poſſent irreuerentiam ſacramento per aliquam immunditiam facere: niſi haberent lucida interualla, quibus ſacramentum recognoſcerent, & [o] ſic eis conferri in ſtatu illo poſſet.

quòd ab univerſali nolebat concludere hoc ſpeciale, indebito modo.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quòd per rationem oſtẽdas: meritò fuiſſe dictum à Cõcilijs Flor. & Tridẽt. quòd ſacramentũ hoc conferendum ẽ in extremis, & non in quocũque ſtatu (puta leui) ipſius infirmi. Hoc & dictum fuiſſe ab iiſdem: uide literaliter ſupra ar. 1. appen. — 1 Vel. p. 5. Eccl. &c. — * Tho. 4. ſen. diſ. 4. p. 3. art. 1. q. 6. 3. ...ſ. & arg. 11 & in 1 p. q. 68. art. 12.

2 Secũdò habes: quòd per rationem prædictã patrum, pro quãto extremam unctionem infirmis tantum periculoſis iudicãt eſſe dandam, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina ꝓfens, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXXII.

ART. III.

Conclvs. 1a. Illis, qui non poſſunt recognoſcere, & cum deuotione ſuſcipere hoc ſacramentum, dari non debet; & præcipuè furioſis, & amentibus. — 128 concl. * ut dictũ eſt q. 29. ar. 8.

¶ NOT. Plus exhibuit D. Thomas (more ſuo) in concluſione reſponſiua, quàm propoſuerit in titulo. Nam in tit. quæſiuit; an furioſis, & amentibus (ut in principio articuli explicatur) debeat dari hoc ſacramentum: & nunc reſpondendo & de illis quæſitis, & de aliis non quæſitis, ſatisfacit. Et ideò ſemper bonum eſt concluſiones Sancti Doctoris (ut iacent) recenſere: quoniam & affluentiam doctrinarum prædictam melius uidere, & proprietates uerborum eius (quæ magnæ ſunt: ut in examinibus ſæpe uſum eſt) conſiderare, ualemus. — Largus ẽ S. Tho. in donis. — Cõcluſio nes tres ſunt ſeruãdæ.

2m maior. Quanto remedium eſt dignius, tanto debet eſſe generalius. ℞. ſi tamen aliud non obſtet. §. Puta, principalis effectus. Tunc nihil, &c. Licet enim hoc ſacramentum ſit dignius, quàm medicina corporalis, quæ omnibus infirmis pro quocunque ſtatu datur, & conſequenter hoc ſacramentum uideatur ſimiliter dandum (ut arguitur:) tamen effectus principalis huius ſacramenti non compatitur prædictam generalitatem. Nam effectus principalis huius eſt curatio ſpiritualis data exeuntibus, & immediatè diſponens ad gloriam, quaſi quæ inter ipſam unctionem, & gloriam parua ſit diſtantia: qui utique effectus, ſi benè conſideretur, reclamat prædictæ generalitati, dum uult, quòd infirmantibus tantum pro ſtatu exeũdi conferatur ſacramentum præſens.

¶ NOT. Quamuis medicina corporalis (ut argumentabatur) detur infirmis omnibus pro quocunque ſtatu infirmitatis: non tamen qualiſcũque, uel quãtacunque medicina (ut patet.) Diuerſis enim & infirmitatibus, & eiuſdẽ infirmitatis ſtatibus dãtur medicinæ diuerſæ corporales à peritis medicis. Vnde ex hac parte etiã argum̃ nihil cõcludit aduerſus concluſionẽ (ut uolebat:) immo ẽ pro illa. Sicut enim infirmis quibuſcunque, & pro quocunque ſtatu datur medicina corporalis: ita quibuſcunque infirmis, & ꝓ quocunque ſtatu datur medicina ſpiritualis, puta ſacramentũ aliquod. Et ſicut pro uarietate infirmitatum, & eiuſdem infirmitatis ſtatuum uariantur medicinæ corporales a medicis peritis: ita pro uarietate infirmitatum & ſtatuum uariãtur hæc, uel illa ſacramenta, a Chriſto & ab eccleſia. Stant ergo ſimul: & quòd infirmis pro quocunque ſtatu debeat ſuccurri de remedio, & quòd non pro quocunque ſtatu debeat ei ſuccurri de remedio tali. Fiebat igitur fallacia ab arguente in hoc K

¶ PROB. 1. Quia deuotio ſuſcipientis plurimum ualet ad percipiendũ effectum huius ſacramenti. 2. Quia (ly & præcipuè &c.) amentes, & furioſi, ultra quòd deuotione rationali carent, poſſent irreuerentiam ſacramento per aliquam immunditiam facere.

¶ NOT. Antedicta probatio, & ſimiles, fundantur in dictis Apoſtoli: qui non tantum uult ſacerdotes eſſe miniſtros, ſeu diſpenſatores myſteriorum Dei (qualia ſunt ſacramenta,) ſed etiã uult, eos eſſe fideles in miniſtrando. 1. Cor. 4. Ille autem non uideretur fidelis diſpenſator, qui indeuotè accedenti ad aliquod ſacramentum miniſtraret illud. Dixi ly uideretur; ut excludam caſum bonæ fidei in ſacerdote. Alioquin, ſi ipſe ſciret indeuotionẽ accedentis (ut in propoſito articuli huius ſupponitur) peccaret proculdubio miniſtrans, tanquàm non fidelis diſpenſator myſteriorum Dei. Hoc autem benè notabis: quoniam ad omnia myſteria rite diſpenſanda ualebunt.

¶ *Corollarium*. Ergo, cùm deuotio & recognitio requirantur in ſuſcipiente extremam unctionem: non debet expectari, quòd inungendus perdat cognitionem hanc debitam; ſed antea (ſeruatis dictis ar. 2.) debet hoc ſacramento muniri.

¶ CONCL. 2a. Amentibus, & furioſis in ſtatu lucidi interualli (ſi aliquando habent illud) ſacramentum hoc conferri poteſt.

¶ PROB.

¶PROB. Quia id, tanquam clarum ab oppoſitis, relinquitur.

¶NOT. Et meritò. Nā ſicut negō eſt cā negationis, ita affirmatio eſt cā affirmationis: ſecundum *Philoſop.* 1. Perbiar. Quia igr̃ & poſſunt pro ſtatu lucido cū deuotione ſuſcipere extremā unctionē & ob irreuerentia abſtinere: ideo 2ª concl. affirmata eſt.

1ᵐ de minori

Periculo dēt adhiberi remedium. ℞. q̄ñ pōt periclitanti remedium illud applicari non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nam quāuis periculoſiſſimæ ſint tales ægritudines .ſ. amentia, & furia, & eſto ad mortem diſponant (ut arguitur) tamen remediū hoc extremæ unctionis eis applicari non poteſt, ꝑꝑ rationem in 1ª concluſ. dictam.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis in periculo mortis tales quandoque ſint, tamen remedium per deuotionem propriam non poteſt eis applicari, & ideo non debet eis conferri.

¶NOT. Gloſam illam ad ꝑpōnem argumēti formaliter allatam diligentiſſimè notato: qm̄ hinc multos caſus cōſcīæ ſolues. Puta, de correctione fraterna, de doctrina aliquib. auditorib.

Prudētia auriga uirtutū, &c.

proponenda, & de aliis hmōi. Nam prudentia eſt auriga uirtutū: id quod pro fundamento præſupponitur in rōſione iſta. Et ideo ubi Chriſtiana prudentia in caſu aliquo præmiſſorum, uel ſimiliū aliquid ſuggerit: non eſt tunc ad pauca reſpiciēdum, ſed maturius ſcd̃m prudentiam ipſam in tali re procedendum. Exēplū ſit hoc reſponſum ad omnia reliqua ſimilis tenoris.

2ᵐ illatio concluſionis. Ergo &c. ℞ negatur illatio. §. Rō eſt: quia extrema unctio requirit motū liberi arbitrii ꝑdictū. ſ. reuerētiæ & deuotionis inungendo: ſecus autem de baptiſmo, ut in litera.

Item de maiori. Dignius. ℞. & magis neceſſariū. §. C Tūc nihil &c. ut patet in textu. Ex quo dic: q̄ argm̄ committit fallaciam, ſcd̃m non cām ut cām. Credit. n. q̄ in dando baptiſmum attendatur dignitas maior, & in hoc facit nim: cum tñ non dignitas illa maior, ſed neceſſitas maior, in collatione ipſius conſideretur. Vide ſecundum reſponſum literæ ly, & prætérea baptiſmus &c.

¶NOT. Differunt prædicta duo rñſa in hoc, q̄ primū de pueris loquitur, 2ᵐ aūt, & de illis, & de adultis. Scimus. n. ex Innocen. 3. ad Arelatenſem Archiepm̄ ſcribente, in c. Maiores. ext. de baptiſ. & eius effect. q̄ in adultis requiritur motus liberi arbitrii aliquo mō ut baptizari poſſint: id quod & docuit D. Th. 3. p. q. 68. ar. 12. ubi ex profeſſo loquitur de amentibus & furioſis. Quod aūt reſpectu tam adultorum, quàm puerorum ſit neceſſarius baptiſmus, norunt oēs, qui uiderunt Conc. Trid. ſeſ. 7. de baptiſ. cā. 5. & 13. & 14. & ſeſ. 5. decret. de pecc. origin.

APPENDIX.

1 Vnl. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶Primo: quomodo per S. Doctor. interimas impiam hæreſim Donati & Caluini (Prat. Donaoliæ) dicentium: chriſma ſacrū conſpuendū, & conculcandū, &c. Chriſmatis aūt nomine accipi, q̃que oleum, dixit gloſ. ſuper decret. Gelaſij Papæ adducta ſuperius q. 29. a. 6. appen. & pro tanto hic recenſetur hæreſis prædicta illorū. Ex articulo. n. ꝑſenti patet quāta ɪa uerentia exhibenda ſit oleo ſacro: & conſequenter cōtra ſimiles hæreticos militat, & a fortiori ſanè.

2 ¶Scdò hēs: quō per S. Doct. oſtendas, hæreſim ꝑdictam meritò dānari, & qdem a fortiori, per Papam Vrban. 4. Ariminenſi Epō ſcribentē. Ad hæc &c. Si locus ad hoſpitalitatis uſū, & pauperum E prouiſionem (ſicut moris eſt) authoritate Pontificis fuerit deſtinatus, cū ſit religioſus, non dēt mundanis uſib. deputari, ſicut de ueſtib. & ligneis uaſis, & aliis utenſilibus ad cultū religionis per Pontificē deputans antiqua conſuetudo indubitanter obſeruat, & uenerabiliū patrum edocent ſanctiones. Hæc ille, & recitatur de relig. domib. Item per Stephanum Papam, in 7. reg. iu. Quicqd in ſacratis Deo rebus iniuſtè agitur, pro ſacrilegio reputatur: quia ſacra ſunt, & ea quoque uiolari non debent. Hæc ibi.

Item p Papam Sixtum de conſec. diſt. 1. In Sancta Apoſtolica ſede ſtatutum eſt: ut ſacra uaſa non ab aliis, quàm a ſacratis dñoqꝫ dicatis hominib. contrectentur, nè pro talibus præſumptionibus dñs iratus plagas imponat populo ſuo, & hi ēt, qui non peccauerunt, pereant: quia perit iuſtus ſepiſſimè pro impio. Hęc ibi. Pro

Puoltne luſtus, tēporaliter tamen p īpio, &c.

ultimo dicto hic a Sixto hēs exemplum in li. Ioſuè c. 7. de Achan præuaricatore anathematis, ꝑꝑ cuius peccatum punita eſt plebs Iſraelitica; licet ipſa non ſumpſerit de ipſo anathemate. Item p Stephanum amico familiari ſcribentem. Veſtimenta eccleſiæ, in quibus dño miniſtratur, & ſacrata debent eſſe, & honeſta: quib⁹ aliis uſibus, non debent frui, quā eccleſiaſticis & Deo dignis officiis; quæ nec ab aliis debent contingi, aut offerri, niſi a ſacratis

A hominibus, nè ultio, quæ Balthaſar Regem percuſſit, ſup hoc tranſgredientes ueniat, & corruere eos faciat ad ima. Hæc ille: & recitantur de conſe. di. 1. De iſto Balthaſar, quantū ſupplicium, & in ſe, & in aliis, & in regno ſuo, & in præſenti, & in inferno iuſtiſſimè a Deo receperit pro tā ſacrilega inſolentia, quam circa res ſacras exhibuit; unde in ſequen. & indè conuicies, quantam ultionē exercuerit, exerceat, & in æternū exercitururus ſit, dñs cōtra prædictos ſimiles q̃ue hæreticos olei ſacri nefandiſſimos oſores. Tm̄ igitur ſcelus, cōdignāq. eius pœnā, Daniel c. 5. ad cæ-

Ad secundum dicendum, quod baptiſmus non requirit motum liberi arbitrii, & ideo non eſt ſimile, & præterea baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis, non extrema unctio.

B terorum exemplum, prædictorum q̄ damnationē, narratur⁹ ſic ait. Balthaſar Rex fecit grande conuiuium optimatib. ſuis mille: & unuſquiſque ſcd̃m ſuam bibebat ętatem. Præcepit ergo iā temulentus, ut afferrētur uaſa aurea, & argētea: q̄ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de tēplo, qd̄ fuit in Ieruſalē: ut biberēt in eis Rex & optimates eius, uxoreſq. eius, & concubinæ. Tunc allata ſūt uaſa aurea, quæ aſportauerat de tēplo, quod fuerat in Ieruſalē, & biberūt in eis Rex & optimates eius, uxores, & concubinæ illius, &c. In eadē hora apparuerunt digiti, quaſi man⁹ hoīs ſcribēus contra candelabrum in ſuperficie parietis aulæ regiæ: & Rex aſpiciebat articulos manus ſcribētis. Tūc facies Regis cōmutata eſt, & cogitationes eius conturbabant eū, & compages renū eius ſoluebantur: & genua eius ad ſe inuicē collidebant. Exclamauit itaqꝫ Rex fortiter &c. Igitur introductus eſt Daniel coram Rege, &c. & ait. Tu Balthaſar nō humiliaſti cor tuū, ſed aduerſus

C dñatorem cœli eleuatus es; & uaſa domus eius allata ſunt corā te, & tu, & optimates tui, & uxores tuæ, & concubinæ tuę uinum bibiſtis in eis, &c. Iccircò ab eo miſſus eſt articulus manus; qui ſcripſit hoc, qd̄ exaratum eſt. Hæc eſt aūt ſcriptura, quæ digeſta eſt. Mane, Thecel, Phares. Et hæc eſt interpretatio ſermonis Mane: Numerauit Deus regnū tuū, & compleuit illud. Thecel: Appēſus eſt in ſtatera, & inuentus es minus habens. Phares: Diuiſum eſt regnum tuum, & datum eſt Medis, & Perſis. Eadē nocte interfectus eſt Balthaſar Rex Chaldeus: & Darius Medus ſucceſſit in regnum. Hęc ibi. Porrò ſi de uaſis templi ueteris teſtamēti adeò zelauit Deus: quantum putas zelaturum eum eſſe pro ſacramentis noui teſtamenti a ſeipſo perſonaliter, ac immediatè īſtitutis? Zelabit utiqꝫ magis. Hinc & nota, q̄ illa uaſa non conculcauit, neq. conſpuit Balthaſar ipſe. Quid ergo ſupplicii pertuliſſet, ſi illa cōſpurcaſſet, pedibuſq; conculcaſſet? Nota & maiorē conſecrationē circa oleum ſanctum; ut quod ſit materia huius ſacri intrinſeca; quā ſit conſecratio uaſorum prædictorum. Pēſato igi-

D hinc, & culparū, & pœnarum quantitatem Donati, atqꝫ Caluini ſacrilegorū, qm̄ Balthaſar minoris culpæ patratos tanta iuſtiſſimè luit. Item &c. quō oſtēdes; hæreſim ꝑdictā dānari p Lucium 3. Papā ſic. Vniuerſos, qui de ſacro corporis & ſanguinis Dñi N. Ieſu Chriſti, uel de baptiſmate, uel reliquis eccleſiaſticis ſacris aliter ſentire, aut docere non metuunt, quā ſacroſancta Rom. eccleſia prædicat, & obſeruat; & gñaliter quoſcunq; eadem Ro. eccleſia, uel ſinguli Epī per dioceſes ſuas cum concilio clericorū, uel clerici ipſi (ſede uacante) cum concilio (ſi oportuerit) uicinorum Epōrum, hæreticos iudicauerit, ꝑpetui anathematis uinculo innodamus. Hæc ibi de hæreticis. Vbi nota: ꝑdictos, ac ſimiles de oleo ſācto taliter ſentientes, inter hæreticos computari: ut cōtex-

E tū Papæ conſideranti patet. Itē p Alexand. 4. de hęret. in 6. ca. Accuſatus. Is. n. ibi damnatur, quæ ſapiunt, hæreſim manifeſtè, & reſpōnſibus iuris peritorum adiunctis, dicit; q̄ illa ſapiūt hæreſim manifeſtè, in quib. admiſcent non tm̄ eccleſiæ ſacra, ſed ēt res ſacramentales. Cum ergo oleum ſanctum ſit pluſquā res ſacralis in quantum materia intranea huius ſacri eſt: iam uidere eſt, q̄ abutēs oleo ſācto p cōſpuitionē, & cōculcationē, op⁹ hæreticale facit & ſub illa decretali pro tali comprehenditur.

¶Tertiò hēs: quō p rōnem oſtendas; meritò Inn. 3. de bapt. & eius 3 effect. maiores innouaſſe a fortiori; extremā unctionē non dēra cōferri furioſis, & amentib. Id ſic ſic inſinuauit. Dormiētes, & Amētes, ſi prius q̄ incurrerēt, amētiā, aut dormirēt, in cōtritione pſiſterēt (qa in eis intelligit̃ contradōnis ꝑpoſitū ꝑdurare,) ſi ſic fuerint immerſi, characterē non ſuſcipiūt ſacri: ſecus aūt, ſi prius cathecumini extitiſſent, & habuiſſent ꝑpoſitum baptizandi: ūn tales in neceſſitatis articulo cōſueuit eccleſia baptizare. Hæc ibi. Vñ patet q̄ furioſis & amentib. ut ſic, non eſt baptiſmus conferēdus, niſi ꝑ quanto ꝑpoſitū affuit, uel adeſt. Ex his re: igr̃ Papa tāquā manifeſtū, q̄ multò minus furioſis, ut ſic nō ſūt dāda ſacra nō tātę neceſſitatis, (ut baptiſm⁹) eſt ita: niſi deuōnē ad illa hēāt; id qd̄ in ſtatu lucidi interualli cōtingere pōt, ut cōcl. 2ª innuit.

¶ Quartò habes: quò per rationem prædicta Innocentii, pro quanto extremam unctionem monſtrat furioſis non eſſe dandam, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur. F

pctã: nõ, ſcdm q ex originali pene natę ſnot. §. Tunc nihil &c. Nã reliquæ peccati non ſunt primo modo in pueris, ſed ſecũdo.

¶ *Corrollarium.* Ergo ex illa diſtiſione. S. Doctor vĩ loqui de pueris, qui adhuc non poſſunt peccare actualiter. Vĩ inquam; quia hoc non eſt neceſſarium. Nam ex eo, q in 1ª reſpon. dicit ly cõfortatæ, innuens reliquias peccati ex actualib. peccatis ſequentes factas cauſati, dicere poſſumus: q loquitur ẽt de pueris actualiter peccantib. ſed nõ frequenter, quaſi ex habitu. Quocũq; aũt ſis, recurrendũ eſt ſimiliter ad inſpiciẽdũ illã formalitatem ma dũ, de qua ſupra dictũ eſt. ſ. actualẽ deuotionem, ſeu actualis deuotionis quantitatem in pueris: ut ſine errore iudicare quis poſſit, an ſacro illo debeant inungi. Pro intelligẽtia tñ pleniori, quid nõie puerorũ & quò in põti ſumas, uide de delictis puerorũ c. 1. & 2. item 15. q. 1. p totum. & 4. q. 3. c. 1. & 22. q. 6. paruuli, & cap. duob. ſequentib.

Noſe pes torũ quid intellig.

Tho. ubi ſu. 2. 24. 1. & ſeq. °lib. 6. de Tri. ca 6. nõ pcul ã. in. 1.

QVÆST. XXXII.

ART. IIII.

129 CONCL. Hoc ſacramentum non debet dari pueris.

PROB. Quia requirit actualem deuotionem in ſuſcipiente, quam non habent pueri.

¶ *Corollarium.* Ergo qñ deuotionẽ actualem puero ſpẽ cõtingat, poterit hoc ſacr̃m illis exhiberi. Vñ q̃a dolus ſupplet ætatẽ, ut pluſimum: nõ non tñ ad annorũ numerũ, ſed ẽt ad ipſius ętatis præmiſſam ſuppletionẽ, inſpiciendũ eſt: ſi in particulari videre uelimus, an huic uel illi puero dãda ſit unctio extrema. Et nota: q per puerũ hic intelligitur non ſolũ qui ſeptennis, ſed ẽt qui pluris ætatis eſt. Ad quod denotandũ ſermonem de Eucharistia coniunxit S. Doctor ſerm. de ext. unctio. Quaſi diceret, p hoc, non de pueritia tam ſtrictè loquor, ut ſolet in ſeptennio terminari; ſed fuſiori mõ. Magna igit̃ prudentia opus ẽ in Medico pratical ad diſcernendum: qñ tali puero danda ſit, uel non danda, extrema unctio. Quòd vero dẽ de Eucharistia nõ dãda pueris, uide 3. p. q. 80. ar. 9. concluſ. 2. corp. In attoque tñ

*Q. eſ. 30 ar. 1. cor.

concl. m.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum hoc ſacramentum dari debeat pueris?

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod hoc ſacramentum debeat dari pueris. Quia eiſdem infirmitatibus quandoque laborant pueri, & adulti, ſed h eidem morbo debet adhiberi idem remedium, ergo ſicut adultis, ita, & pueris debet hoc ſacramentum dari. G

2 Præterea. Hoc ſacramentũ datur ad purgandum h reliquias peccati, ut ſupra ° dictum eſt, ta originalis quàm actualis: ſed in pueris ſunt reliquiæ originalis peccati, ergo eis debet hoc ſacramentum dari. H

SED CONTRA eſt, quod nulli debet dari hoc ſacramentum, cui non competit forma ſacramenti, ſed forma ſacramenti non competit pueris, quia nõ peccauerunt per viſum, & auditum, ut in forma exprimitur: ergo eis dari non debet hoc ſacramentum.

RESP. Dicendũ, q hoc ſacr̃m exigit actualẽ deuotionem in ſuſcipiẽte, ſicut, & Euchariſtia, unde ſicut Euchariſtia non dẽt dari pueris, ita m nec hoc ſacr̃m. n I

AD PRIMVM dicendum, quod infirmitates in pueris non ſunt ex peccato actuali cauſatæ, ſicut in adultis; & contrà illas præcipue infirmitates hoc ſacramentum datur, quæ ſunt ex peccato cauſatæ, quaſi peccati reliquię.

AD 2m ergo dicendum, quod non datur contra reliquias originalis peccati, niſi ſecũdum, quod ſunt per actualia peccata quodammodo confortatæ; unde principaliter contra actualia peccata datur (ut ex ipſa forma patet) quæ non ſunt in pueris.

ARTICVLVS V.

Vtrum in hoc ſacramento totum corpus debeat inungi.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod hoc ſacramẽto totum corpus inungi debeat. Quia ſecundum Auguſtin. tota anima eſt in toto corpore: ſed ° præcipue datur hoc ſacramentum ad ſanandum animam, h ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

¶ 2 Præterea. Vbi eſt morbus, ibi debet h apponi medicina:

APPENDIX.

EX articulo hẽs ¶ Primò: quomodo p rõnem oſtẽdas, merito eſſe inſinuatũ ab Eugen. 4. ſacro approb. Cone Flo. in decreto Armenis dato, q pueris non dẽt cõferri hoc ſacr̃m. Inſinuatum aũt eſt hoc ronc; qñ inungendas eſſe has partes. ſ. uiſũ, auditum, renes, guſtum, &c. ſtatuẽdo dix: p iſtam unctionẽ, & ſuam piiſſimã miſericordiã indulgeat ubi Deus quicquid d liquiſti per uiſũ, & ſimiliter in aliis membris; intelligens audi

Vel p S. Eccl. &c.

facio proportionaliter nè à concluſione iſta deuies, obſerua continuè formalitatem medii, ſeu probationis eius ſeruando, uidelicet quãtitatem deuotionis actualis puerorum. Sic n. facilior aperietur tibi uia cognoſcendi practicaliter: quibuſnã cõferẽda ſit extrema unctio, & quibus non. Nam tota uis præmiſſæ cõcl̃oni conſiſtit in illo medio: ſi formaliter incedendum ſit.

1m de minori. Eidem. ℞. naſcenti ex eadem cã: non aliter. §. Tũc nihil &c. Licet. n. iiſdem infirmitatibus laborent qñq; pueri & adulti (ut arguitur) tamẽ non ex eiſdem cauſis infirmitates utroſumq; prouenium. Nã infirmitates in pueris non ſunt ex peccato actuali &c. ut in textu. K

NOT. Etiam in corporalib. medicinis apparet hoc idẽ, qđ mihi non propõni, nunc ríſum eſt. Duob. namq; eadẽ febre laborãtibus, ex diuerſis tñ cauſis originata, peritus medicus non eãdem, ſed diuerſam medicinã propinabit: ſecus aũt, ſi & eadẽ, & ex eadem cã. Sic in propoſito. Applica tu quoque ſimile dictum, & confitentibus obi peccata ſua, & occaſiones illorum explicantib. ut ſcias iuxta cauſas, unde prouenium huiuſcemodi mala, in medicinis ſalubriter adhibendis te ipſum moderari; diuerſas tõdõ nes, ſeu inclinationes ipſorum confitentium, ẽt connotãdo. Qđ autem dico de confeſſione, hoc dicito tu ſimiliter de conſiliis dãdis pro diuerſitate perſonarum, locorum, & ſimilium: & de aliis huiuſmodi. Hæc omnia ex illo reſponſo.

Prudẽtia medici ſpũalis.

2m de maiori. Reliquias peccati originalis, ℞. ſcdm q ſunt quodãmmõ confortatæ p actualia

tum, odoratum, guſtum, tactum, greſſum, renes (ut in contextu ibi patet.) Cum igitur pueris non conueniat peccare, ut plurimũ his actibus: & ſacr̃m conferri non debeat iis, de quibus forma non uerificatur: ſequitur: q Eugenius Papa per hmõi ſuum dictum innuerit, extremam unctionem non eſſe dandam pueris.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem præmiſſum decretum Eugenii, pro quanto pueros negat eſſe inungendos, & intelligas, & probes, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆSTIO. XXXII.

ART. V.

CONCL. Vnctio ſacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus eſt radix ſpiritualis infirmitatis. 230

¶ *Corol.* Ergo per totum corpus fieri non debet. At ſi hoc, qđ quærebatur promptius, reſpondiſſet D. Thom. relinquebatur inquirendum in quibuſnam partib. corporeis inunctio fiari deberet. Vt ergo, & breuius, & copioſius reſpõdẽret tum negatiuam, tũ affirmatiuam complectens ad interrogata reſponderet, elegit conclõnẽ præmiſſam uerbaliter. Breuitatem ſimilem copioſitati iunctã in omnibus ferè ſeruatam conſpicies à S. Doctore; ſi penetrare ſtudue-

Breuiſs & copioſus in ſalib. concluſionibus, &c.

ſed quandoque morbus eſt uniuerſalis, & in toto corpore, ſicut febris, ergo totum corpus debet inungi.

¶ 3 Præterea. In baptiſmo totum corpus immergitur, h ergo, & hic totum debet inungi.

SED CONTRA eſt uniuerſalis Eccleſiæ ritus, ſecundum quem non inungitur infirmus, niſi in determinatis partibus corporis. *

RESPONDEO, Dicendum, quod hoc ſacramentum per modum curationis exhibetur, curatio autem corporalis non oportet, quod fiat per medicinã toti corpori appoſitam, ſed illis partibus ubi eſt radix morbi: & ideo etiam m unctio ſacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus eſt radix ſpiritualis infirmitatis. n

B AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima quamuis ſit tota in qualibet parte corporis quantum ad eſſentiam, non tamen quantum ad potentias, quæ ſunt radices actuum peccati, & ideo oportet quod in determinatis partibus fiant a in quibus illæ potentiæ hñt eſſe.

AD 2m Dicendum, ꝙ non ſemper apponitur medicina ubi eſt morbus, ſed congruentius vbi eſt radix morbi.

C AD TERTIVM dicen-

* ut dici in corp. ar. ſeq.

A ſtudueris doctrinam ſuam, & bene pro diuerſis occurrentiis applicare.

¶ Examen. Ly radix. Scilicet p executioné, non p primã intentionem. Nã prima radix peccati eſt una uis. ſ. uoluntas creata, cũ pctm̃ non ſit pctm̃ niſi ſit uoluntarium. Quia uerò uoluntas mouet alias uires, ut animæ, tum corporis ad exequendum peccatum uolitum ab alis uires, tum animæ, tum corporis dicuntur radix ſecũdaria, ſeu executoria peccati. Vnde in ꝓpoſito ſit exemplũ. Voluntas appetit aliqd inordinatè aſſequendũ per uiſum, p auditum, p guſtum, &c. ipſa, poſtquã ſic appetiit, mouit uiſum ad videndum, auditũ ad &c. obediunt uiſus inordinatæ uolitioni, ſimiliter auditus, guſtus, &c. Ecce: quo partes corporis, de quibus concilò loquitur, ſunt radix ſpũalis infirmitatis. Vide, pro huius notitia ampliori, ar. 6. not. poſt ad 1m.

¶ Examen. Ly ſpũalis infirmitatis. Scilicet peccati. Diceret qſpiã quõ iſtæ partibus pôt iure imputari ſpũalis infirmitas. i. peccatum; cum motioni uoluntatis prædictæ in exam. primo, contrauenire non poſſint? Non enim poteſt uiſus (cæteris naturaliter requiſitis conuenientibus ad uiſionem) non uidere, quando uoluntas impellit ipſum ad uidendum. ſimiliter, & auditus non audire, & ſic de cæteris. Vnde ergo habent: quod iure dici poſſint radix peccati? Reſpondendum eſt: quòd ſecundum uoluntatem totius ſuppoſiti iudicantur uelle, uel nolle; & tantò magis, quantò uerum eſt illud, quod nunc obiiciebatur. Ideò enim uiſus meus, auditus, &c. non poſſunt contrauenire uoluntati illas partes ſic uel ſic mouenti: quia uiſus meus, auditus, &c. non habent aliam uoluntatem diſtinctam a uoluntate totius ſuppoſiti. Hinc eſt: quòd uolitum uoluntate totius, & executum per uiſum dicitur (& iure quidem) eſſe uolitum a uiſu, ab auditu, &c. D Quo fit: ut iſtæ partes iure dicantur, & ſint radix peccati; ſicuti ab oppoſitis iure dicuntur, & ſunt radices quædam ſecundariæ uirtutis & meriti, quandocunque uoluntati eas ordinatè mouenti obediunt. Obiectio autem, quæ in principio examinis huius tangebatur, procedebat ex hoc; quòd obiiciens illã quiſpiam opinari ſe innuebat, quòd potentiæ iſtæ, ſcilicet uiſus, auditus, &c. careret uoluntate: quam nunc oſtendimus ipſas habere. In ſignum huius determinationis, quòd uera ſit, eſt hoc: quod non uoluntas tantum, ſed & corporeæ partes a iuſto iudice pro meritis uel præmiabuntur, uel caſtigabuntur. Id quod ſemel innuebat Apoſtolus 2. Corinth. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſq; propria corporis prout geſſit, ſiue bonũ ſiue malum; &, Galat. ſexto, unuſquiſque onus ſuũ portabit.

Voluntas ſuppoſiti eſt etiam omnium partium.

¶ PROB. Quia hoc ſacramentum exhibetur per modum curationis (quæſtion. triginta articul. primo;) & curatio E non toti corpori apponitur ſed illis partibus, ubi eſt radix morbi (patet à corporali curatione, tanquam à notioribus nobis.

1m illatio concluſionis. Ergo in corpore, &c.

℞. negatur illatio. §. Quæ tamen eſſet uera, ſi tota anima in toto corpore eſſet non tantum ſecundum eſſentiam ſuam, ſed etiam ſecundum potentias peccatorum radices. Ratio ergo negationis prædictæ eſt; quia anima, ad quam ſanandam exhibent extrema unctio, non eſt tota ſecundum potentias peccandi in toto corpore, ſed determinatè in aliquibus partibus.

NOT. Tractator hic de ſanatione animę, quatenus peccata contrahit ex actibus inordinatè factis, non autem de ſanatione animæ, quatenus præcisè in ſua eſſentia conſideratur.

Vnde profundius formalitatem, uidelicet ſecundum quam nunc loquimur attendendo data eſt a Diuus Thoma reſponſio præſens; quàm ſi ſuperficialiter animam attendiſſet.

Hinc eſt etiam: quod dictum Auguſtini in argumento allatum, optimè gloſatum eſt, ſiſtendo in propoſito animæ inquãtum peccat modo dicto articulo quarto. Vnde loqui nunc de anima præcisè ſecundum eſſentiam, ut argumens intendebat, eſt extra propoſitum. Hinc quoque fit: ut intelligas formaliter, quomodo ordinetur hoc ſacramentum ad ſanandum animam. Licet enim ad eius eſſentiam pertingat ſanatio; non tamen ſanatetur neque per extremam unctionem curaretur, niſi peccaſſet. Et hanc formalitatem, tanquàm fundamentum omnium hic dictorum, intendit textus.

concl.

Quòd uerò, & quomodo, anima tota ſit in qualibet parte corporis (ut hic dicitur) uide diffuſius. 1. part. quæſtion. 76. articul. octauo.

2m de maiori. Debet apponi. ℞. non tamen ſemper, & congruentius.

§. Tunc nihil &c. Nam licet morbus ſit quandoque uniuerſalis, ut febris: tamen medicina congruentius apponitur ibi, ubi eſt radix febris; quàm apponatur in capite, pedibus, manibus, &c. in quibus omnibus eſt febris. A ſapienti medico nanque illis partibus omnibus & ſingulis, in quibus uiget febris medicina non infunditur; ſed ſoli ſtomacho, tanquàm radici, uel exiſtenti propinquius radici febris; ut per ipſum ad alias poſtmodum partes, & tandem ad eſſentiam morbi, ſanando tranſeat. Et ita ſic eſt proportionaliter in ſubiecta materia.

¶ NOT. Non negauit Sanctus Thomas reſpondendo: quòd ubi eſt morbus debeat apponi medicina (ut maior argumenti dicebat;) ſic uigilantiſſimè addidit, quòd non ſemper, & congruentius. Sciebat enim quòd infirmitatum ſunt diuerſa genera, puta ulcera, uulnera, dolor capitis, ſtomaci, &c. & febris. Si dixiſſet quòd ubi eſt morbus, non debet poni medicina, chirurgicos Medicos condemnaſſe uideretur, qui uulneribus, ulceribus, & huiuſmodi medentes emplaſtrum pro medicina apponunt, ubi eſt morbus. Si autem dixiſſet; quòd abſolutè, id eſt ſemper, apponenda eſt medicina ubi eſt morbus, phyſicos febricitantibus medentes reprobaſſet; qui non ubicunque eſt morbus, ſed eius radici medicinam apponunt. Nè ergo quenquam illorum taxaret; & cum hoc, ut in propoſito extremæ unctionis conſiſteret; reſpondere elegit modo illo: quo dictum eſt.

3m conſequentia. Ergo & hic, &c. ℞. negatur conſequentia.

§. Non enim eſt ſimile inter baptiſmum & extremam unctionem in hoc; in quo adducitur. Datur. n. baptiſmus per modum ablutionis: extrema autem unctio per modũ curationis corporali medicinæ ſimilis. Quatenus tem ex hac diſſimilitudine modi utriuſq; neganda uenit apertiſſime iure conſequentia prædicta: uide in textu.

¶ Corollarium. Ergo quando de ſacramentis loquimur, & uolumus ex obſeruatis in uno inferre obſeruantiam eandé in alio, non eſt ſolum inſpiciendam ad hoc, quòd omnia ſunt ſacramẽta; ſed etiam ad modos ipſorum ſacramentorum diuerſos, uel eoſdem. Quandoque. n. tota difficultas diuerſificans obſeruationis pendebit a modo ſacramentorum illorum (ut in propoſito fit:) licet in eo, quòd ſunt ſacramenta, conueniant. Sis ergo cautus & ſemper memineris, ꝙ de ſimilibus idem eſſe iudicium uerificatur tantum pro eo, in quo ſimilia ſunt; non aliter.

APPENDIX.

Vil. p S.[a] Eccl. &c

EX articulo habes. ¶Primo: quomodo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum fuiſſe a Concilijs, quòd totum corpus inungi non debet. Hoc autem inſinuatum eſt a Concil. Flor. in Decreto illo toties dicto Armenorum, ubi quinto loco de ſacramentis loquens nunquam de toto inungendo, ſed tantum de aliquibus partibus ſpeciatim, facit mentionem: ut quiſque uidere pōt, & in ar. ſeq. app. dicetur ad literam. Item a Conc. Trid ſeſs. 14. de extre. unct. can. 3. Si quis dixerit: extremæ unctionis ritum & uſum, quem obſeruat ſancta Rom. eccleſia repugnare ſententiæ B. Iacobi; ideoque eū mutandum, poſſeq; à Chriſtianis abſque peccato contemni. Anathema ſit. Hæc ibi. Quæ etiam prædixerat hoc anathemate cap. 3. adiens. Hæc enim omnia manifeſtiſſimè pugnant cū perſpicuis tanti Apoſtoli uerbis. Nec profectò eccleſia Romana aliarum omnium mater, & magiſtra, aliud in hac adminiſtranda unctione q̄ tum ad ea, quæ huius ſacramenti ſubſtantiam perficiunt) obſeruat: quàm qd B. Iaco. præſcripſit. Hęc ibi. Mō, quis neſciat; eccleſiam Romanam non inungere totum corpus.

*Aliàs in. † in cor. huius ar. & reſp. ad 1. & 2.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto negant totum corpus inungi debere, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶Tertiò uides; quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur, & conſolidetur.

dum, quod Baptiſmus fit per modum ablutionis, ablutio autem corporalis non purgat maculam [a] ab aliqua parte, niſi cui apponitur: & ideo Baptiſmus toti corpori adhibetur: ſecus autem eſt de extrema unctione ratione iam dicta.*

ARTICVLVS VI.

Vtrum conuenienter determinentur iſtæ partes inungendæ.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter determinentur iſtæ partes, ut ſcilicet infirmus inungatur in oculis, in naribus, H & auribus, & labiis, & manibus, & pedibus, & renibus. Quia ſapiēs medicus curat morbum [b] in radice: ſed de corde exeunt cogitationes, quæ coinquināt hominem, ut dicitur Matth. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio.

¶ 2 Præterea, Puritas non minus eſt neceſſaria exeuntib', [h] quàm intrantibus: ſed intrantes unguntur Chriſmate in I uertice a ſacerdote, ad ſignificandum mentis puritatem, ergo, & exeuntes hoc ſacramento ungi debent in uertice.

¶ 3 Præterea, ibi [h] debet adhiberi remedium, ubi eſt maior uis morbi ſed ſpiritualis morbus præcipue uiget in uiris in renibus, & mulieribus in umbilico, ut dicitur Iob 40. Poteſtas eius in lumbis eius, ſecundum K expoſitionem Gregor. ergo ibi debet fieri.

¶ 4 Præterea. Sicut per pedes peccatur, ita & per alia mēbra corporis [h] ergo ſicut inunguntur pedes, ita, & alia corporis membra inungi debent.

RESPONDEO Dicendum, quod principia peccandi in nobis ſunt eadem, quæ & principia agendi, G quia peccatum conſiſtit in actu. Principia autem agendi in nobis ſunt tria. Primum eſt dirigens, ſcilicet uis cognoſcitiua. Secundum imperans, ſcilicet uis appetitiua. Tertium eſt exequens, ſcilicet uis motiua. Omnis autem noſtra cognitio a ſenſu ortum habet; & quia ubi eſt in nobis prima origo peccati, ibi debet unctio adhiberi, * ideo [m] inungūtur loca quinque ſenſuum, ſcilicet oculi propter uiſum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter guſtum, manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipue uiget, & propter appetitiuam [m] unguntur aliquibus, renes, & pedes [o] unguntur propter motiuam, qui ſunt principalius eius inſtrumentum, & quia principium primum eſt cognoſcitiua, ideo [p] illa unctio ab omnibus obſeruatur, quæ fit ad quinque ſenſus, quaſi de neceſſitate ſacramenti: ſed quidam non ſeruant alias, quidam uero ſeruant illam, quæ ad pedes, & non quę ad renes, [q] quia appetitiua, & motiua ſunt ſecundaria principia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod cogitatio a corde non exit niſi per aliquam K imaginationem, quæ eſt motus a ſenſu factus, ut dicitur in ſecundo de anima, * &

¶ Examen ly quaſi d neceſſitate. ſ. euidentiori. Non. n. per hoc negat, q̄ aliæ duæ unctiones ſint de neceſſitate: Licet intēdat ſtatuere, q̄ iſtę quinque manifeſtius exiſtunt de neceſſitate. In his nanq;, quæ de neceſſitate requiruntur ad aliquid; quædā plus de neceſſitate, quædā minus dicūtur. Vt. De neceſſitate domus ſūt hæc tria, fundū pariet eſ fectum: ſed fundū magis. Nā fundū ſuſtentat alia duo: & cō ſequenter eſt cā, q̄ neceſſitas illa ipſorū reſpū domus ponatur in actu. ſic in propoſito. Vis cognoſcitiua, appetitiua, motiua, ſunt tria principia agendi: ſed cognoſcitiua magis: qm̄ ab ea dependent alia duo (ut in no. poſt ad 1[m]) Conſequēter ergo cognoſcitiua mag ſ de neceſſitate deb; inungi, ad auferendū reliquias actualium peccatorum; ētſi da neceſſitate alia duo inungenda ſint. Vel aliter. Poteſt forſan accidere in ꝓpoſito, ſicut de trina immerſione: & ſi ſic eſt, uoluit Diuus Thom. per hunc modum prædictum loquendi hoc ipſum deſignare. Ac ſi, ſtantibus his, dixiſſet. Sicut in baptiſmo ab omnibus iudicatur, quòd immerſio ſit de neceſſitate ſacramenti, non autem quòd trina. ita in propoſito contingit, quòd omnes iudicant unctionem ad loca quinque ſenſuum eſſe de neceſſitate ſacramenti huius, non autem ſic indicant de aliis duabus unctionibus. Ideo dicit ly ab omnibus obſeruatur &c. & ly ſed quidam nō ſeruant. &c. & ly quidam uero ſeruant illam &c. Quomodo autem maximè in practica nunc procedendum ſit: inde ſequ. appen.

*l. 3 2. Moral. c. 12. a med.

Concl. ex *alias medicina. Con. Flo. ſup unione Iacobinorū & Armeniorū in doctrina de ſaciam. concl. 5

* li. 2. to. 160.

QVÆST. XXXII.

ARTICVLVS. VI.

331 CONCL. 1[a]. Inunguntur loca quinque ſenſuum; pedes, & renes.

¶ NOT. Habes in textu, quæ ſint illa loca ſenſuum.

¶ PROB. Quia huiuſmodi partes ſunt principia peccandi, uel tanquam dirigentia ad actum peccati (hæc ſunt quinque

F loca ſenſuum, uel tanquam imperantia ipſum (ut renes,) uel tanquam per motum exequentia (ut pedes.)

¶CONCL. 2[a]. Illa unctio, quæ fit ad quinq; ſenſus, ab omnib. obſeruatur, quaſi de neceſſitate ſacramenti; ſed quidā non ſeruant alias, quorum tamen alii ſeruant illam, quæ eſt ad pedes.

¶ PROB. Quia principium primum agendi, & conſequenter peccandi eſt uis cognoſcitiua; & omnis cognitio noſtra ortum habet a ſenſu; 2 Quia (ly ſed quidam non, &c.) uis motiua, & appetitiua ſunt principia ſecundaria peccandi.

1[m] de maiori. * In radice. R. proxima magis, q̄ remota. S. Tunc nihil &c. Licet enim cor ſit radix

radix remota cogitationum malarum (ut arguitur ex Matth. 9.) tamen ſenſus illi quinque ſunt radix proxima illarum. Hoc tamen reſponſum ex textu ſumptum intelligitur de corde, &c. ſecundum rationem mouendi, non aliter. vide ſententia.

A fito eſt conſuetudo eccleſiarum, aliquarum hoc monſtrat. Secundum enim quorundam conſuetudinem, &c. ut in textu.

¶ NOT. de umbilico ungendo, uel non ungendo D. Thomas nihil reſpondet expreſsè: quamuis ab argumento mentio facta de illo fuerit. Ratio eſt: quia ad reſponſionem ſequentis argumenti uult nos remittere ob iſtam ſuam taciturnitatē, ſecundum illam nos proportionaliter regulando. Vel aliter dicendum: quia implicitè ad hoc de umbilico in corpore & hic, fuit reſponſum. Ibi enim loquendo de unctione partium omnium uis appetitiuæ, & hic ſpeciatim de unctione renum adducitur conſuetudo aliquarum eccleſiarū. Cum ergo tangere umbilicum non ſit conſuetum apud aliquas eccleſias, ideò uidetur ex dictis in corpore & hic, ſatisfactum eſſe pro reſponſione ad iſtam partem. Vnde recolenda uenit regula illa Diuo Thomæ familiaris; qua (ut alibi diximus) ſolet tacere aliquid poſtulatum ab argumento, quando aliundè in illo articulo per dicta ſua ſatisfieri poteſt. Huiuſmodi enim replicationem, ſeu non neceſſariam uerboſitatem abhorret; propriæ breuitati ſtudendo.

¶ NOT. Poteſt conſiderari cor, ſeu uoluntas noſtra (ſic enim accipitur his Matth. 9.) dupliciter; in ratione mouendi ſcilicet, & in ratione finis. Si in ratione mouendi cōſideretur; tunc eſt prima, remota tamen, radix peccandi; quoniam uoluntas ipſa eſt regina omnium potentiarum, inquantum mouēt omnes ad actus ſuos: ut intellectum ad intelligendum, memoriam ad memorandum; oculos ad uidendum, pedes ad ambulandum, manus ad tangendū, &c. Vnde, ſecundum hanc conſiderationem, aliæ uires præter uoluntatem ſunt radices ſecundariæ, proximæ tamen, peccandi. Si uerò in ratione finis conſideretur uoluntas; tunc eſt proxima radix, ſed non prima, peccandi: quoniam aliæ præcedunt actum uoluntatis, & conſequenter ſunt primæ, ſed remotæ, modo nunc declarando. Sciendum igitur: quòd uoluntatis obiectum non eſt niſi bonum cognitum, & cognitum eſſe non poteſt, niſi per uim cognoſcitiuam, uel intellectualem, uel ſenſualem, quarum ſemper cognitio ſenſualis præcedit: quia (ut nunc diximus) omnis noſtra cognitio ortum habet a ſenſu. Sit ergo exemplum de tali proceſſu. Viſus exterior cognoſcit aliquod eſſe bonum, hanc cognitionem tranſmittit ad ſenſus interiores, hanc ipſam interiores ad intellectum, (inquantum intellectus ſpeculatur phantaſmata ad intelligendum) tunc intellectus hoc bonum a ſe cognitum repræſentat uoluntati; & uoluntas ex hoc repræſentato mota finaliter, incipit mouere efficienter prædictas uires ad aſſequendum actualiter (ſi fieri poteſt) illud bonum ſibi repræſentatum. Sic ergo fit inter has uires quaſi quidam circulus, partim in ratione finaliter, partim in ratione effectiuè mouentis, compoſitus: & conſequenter eſſe primam, uel non primam radicem poteſt ſecundum diuerſa conuenire diuerſis. Abſolutè tamen prima radix non eſt uoluntas, etiam quando eſt prima; quia, cum finis ſit cauſa cauſarum, ſenſitiua cognitio eſt abſolutè prima radix, quoniam inde incipit obiectum repræſentandum uoluntati; licèt prima formaliter abſolutè, qua peccatum eſt peccatum, ſit in uoluntate, & a uoluntate. Hac ratione dicitur, quòd id, quod alias de ſe eſt peccatum, non eſt peccatum niſi ſit uoluntarium. Vide ſupra articul. quinto. corpor. & per dicta hic in illorum intelligentia te regulabis.

ideo cor non eſt prima radix cogitationis, ſed organa ſenſuum; niſi quatenus cor eſt principium.

AD SECVNDVM dicendum, quod intrantes debent acquirere puritatem, ſed exeuntes debent eam purgare, B & ideo exeuntes debent inungi in illis partibus, quibus contingit puritatem mentis inquinari.

AD TERTIVM dicendum, quod ſecundum quorundam conſuetudinem fit in renibus, propter hoc, quod ibi maxime uiget concupiſcibilis; ſed appetitiua non eſt prima radix, ut dictum eſt.*

AD QVARTVM dicendum, quod organa corporis quibus actus peccati exercentur, ſunt pedes, manus, & lingua, quibus etiam exhibetur unctio, & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium, & honeſtatem ſacramenti, non debet unctio adhiberi.

* In cor. ar.

Regula p more ſā-cti docto ris intelligendo.

C

2m maior.

Puritas non minus neceſſaria eſt exeuntibus, quàm intrantibus. ℞. diuerſimodè tamen. S. Nam intrantibus neceſſaria eſt ad acquirendum; exeuntibus autem ad expurgandum ipſam, ſi aliquo modo maculas contraxerit. Tunc nihil, &c. Ex eo autem, quod ad puritatem diuerſimodè ordinantur intrantes & exeuntes, fit: quòd intrantibus adhibetur unctio in uertice, exeuntibus uero in locis illis, per quæ potuit eſſe uia ad contrahendum maculas. Non ergo, quia puritas non ſit neceſſaria exeuntibus, non unguntur in uertice: ſed quia puritas ipſis neceſſaria alio modo conſideratur in eis.

¶ Corollarium. Ergo labor uanus argumenti eſt cauſatus ex ignorantia huius, quare ſcilicet unctio fiat in uertice. Nam credit, ipſam ibi fieri hac ratione ut ſignificet mentis puritatem (nihil aliud addendo) & tamen ideo ibi fit ut ſignificetur acquiſitio puritatis mentalis. Hoc notato, facilius & apertè ſolutio præmiſſa clareſcit: & argumenti defectus comprehenditur.

3m maior.

Ibi debet adhiberi remedium, ubi eſt maior uis morbi. ℞. ſi illa uis morbi non eſt prima radix; uerificatur propoſitio iſta cum limitatione. S. Tunc nihil, &c. Nam limitatio, quæ in propo-

4m conſequentia.

Ergo ſicut &c. ℞. negatur conſequentia. S. Nam licet omnia membra corporis in argumento nominata ſint radices peccati, non tamen omnium conueniunt in ſimili munditia, & honeſtate.

¶ Corollarium. Ergo quando dicitur ſupra, quod radices peccati ſunt inungendæ, intelligitur cum limitatione hac, ſi, ſcilicet non obſtet immunditia & inhoneſtas; ſicut & cum iſta, ex articulo ſequenti elicita, ſcilicet ſi adſint illæ partes. In dando enim ſacramenta habenda eſt tō reuerentiæ ad ſacramenta: unde & in confeſſione explicando ſpecies, circumſtantiaſque neceſſarias peccatorum carnalium debet quilibet decentiori modo loqui, D quo ſibi poſſibile ſit; dum tamen a confeſſario prudenti ſuo intelligatur quantum ad illa neceſſaria.

¶ Ecce tamen ly pedes, manus, & lingua. Sub his nominatis cointelliguntur & alia in corpore articuli dicta, puta nares, oculi, &c. Hæc tria enim in præſenti data ſunt pro exemplo, non curando interim enumerare omnia.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe a Conc. Flor. quod conuenienter partes prædictæ inungendæ ſunt. Inſinuatum uerò eſt hoc a E Decret. Armenis dato, quinto loco de ſacramentis, ſic. Infirmus in his locis ungendus eſt; in oculis propter uiſum, in aurib. propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter guſtum, uel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter greſſum, in renibus propter delectationem ibidē uigentem. Hæc ibi. Modò ſciunt Catholici omnes; quod eccleſia in ſacris dandis errare non poteſt. Et nota; quod quia Conc. Flor. non determinat an ſit de tanta neceſſitate unctio pedum, & renum, ſicuti eſt unctio aliarum partium; ideo uidetur in hoc remittere nos determinationi S. Thomæ. Nam ex eo, quod in omnibus aliis doctrinam eandem ſecutum eſt non tantum in uerbis, ſed etiam quandoque in ordine uerborum (ut illud legenti patet, maxime de ſacramentis) non mirū eſt; ſi uideatur in hoc remittere nos &c. ut ſup. Quicquid tū ſit de hoc, & de uaria ſeruatione quarundā eccleſiarū tpe. D. Th. inūgendæ ſunt ſingulæ partes illæ a Cō. Flo. nominatæ, & a S. Th. de mente propria in c concluſ. prædictæ.

Veil. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædictā partiū, proout iacent, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & confirmetur.

QVÆSTIO. XXXII.
ART. VII.

CONCL. Mutilati etiam inungi debent, quantò propinquius eſſe poteſt ad partes illius. in quibus unctio fieri debuerat.

¶PROB. Quia mutilati habent potentias animæ, quæ illis partibus debentur, ſaltem in radice (patet:) a Quia mutilati per ea, quæ ad partes illas pertinẽt, poſſunt peccare interius, quamuis non exterius.

¶NOT. Anima continet omnes potentias ſenſitiuas in eſſentia ſua, inquantum ab eſſentia ſua omnes illæ profluũt. prima part. queſt. 77. artic. 6. & ideo quicunque habet animam, ſiue cæcus, ſiue ſurdus, ſiue mutilatus, dicitur reuera habere potentias omnes illas in radice: quamuis organa illarum potentiarum, ſiue exercitium earundem, actualiter non habeat. Probatio igitur prima in hoc fundatur. Rurſus. Poteſt quis in uoluntate ſua exercere actus quarumcunque potentiarũ, etiam non habitarum, immo impoſſibiliter habendarum: & conſequenter ſi ordinatè illos actus exercet, bonum facit, ſi autem inordinatè, peccat. Verbi gratia. Exiſtens cæcus a natiuitate poteſt deſiderare uiſum, & exercitium uiſus; ſimiliter & ſurdus reſpectu ſurditatis, mutus reſpectu loquelę, & ſic de alijs.

Quomõ cęcus poſ ſit peccare uidendo; & me rets. ſic d alis.

Vnde cæcus poteſt peccare uidendo mulierem in uoluntate ſua, ſurdus audiendo profana contra legem diuinam in uoluntate ſua, mutus loquendo uocina in uoluntate ſua. & è contrario poteſt mereri cæcus uidendo diuina, ſurdus audiendo, mutus loquendo, in uoluntate tamen ſua. Eo uidelicet modo, quo de inimicis eccleſię catholicæ dicitur. Geneſ. 49. In uoluntate ſua ſuffoderunt murum. Quamuis enim impoſſibile ſit ſuffodere realiter murum, ſeu domum Dei uiui, hoc eſt eccleſiam ſanctam (nam portæ inferi non præualebunt aduerſus eam Matth. 16.) tamen poſſibile eſt murum ipſum ſuffodere intentionaliter, id eſt per malam uoluntatem, ut quotidie faciũt hoſtes illius. Sic ergo in propoſito: poteſt cæcus, uel quilibet quomodolibet mutilatus, peccare interiùs per exercitium organorũ non habitorum, licet hoc ſit impoſſibile exterius. Hoc ipſum dicere uoluit a. probando.

Qũo non pñt aliq̃ p̃ualere contra eccleſiam

1m de maiori. Ita ℞. quantum ad partem determinatam, uel in ſe, uel in ſuo propinquo: non ſemper, quantum ad partem determinatam in ſe tantum. §. Tunc nihil &c. Licet enim mutilatus (uerbi gratia) auribus partem illam, in qua debet fieri unctio, non habeat in ſeipſa (ut arguitur:) habet tamen eam in ſuo propinquo. Non enim inunctus us aures unget oculos, ſeu labia, ſed partem propinquã auribus abſciſſis; & hoc eſt ungere aures, ſeu habere aures, in ſuo propinquo.

ARTICVLVS VII.

Vtrum mutilati debeant inungi illis unctionibus.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quod mutilati non ſunt vngendi illis unctionibus, G quę partibus illis competunt. Quia ſicut hoc ſacramentum exigit determinatam diſpoſitionem in ſuſcipiente, vt ſcilicet ſit infirmus, [h] ita, & determinatam partem: ſed ille, qui non habet infirmitatem, non poteſt inungi. ergo nec ille, qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶ 2 Præterea. Ille, qui eſt cæcus à natiuitate, [h] non deliquit per uiſum, ſed in unctione, quæ fit H ad oculos, fit mentio de delicto per uiſum, ergo talis unctio cæcus non debet fieri, & ſic de alijs.

SED CONTRA eſt, quod defectus corporis non impedit aliquod aliud ſacramentum, ergo nec iſtud impedire debet: ſed de neceſſitate iſtius ſacramenti eſt quælibet unctionum, ergo omnes debent fieri mutilatis.

RESPONDEO, Dicendum, quod [m] mutilati etiam inungi debent, quanto propinquius eſſe poteſt ad partes illas, in quibus unctio fieri debuerat: [n] quia quamuis non habeant membra, habent tamen potentias animæ, quæ illis membris debentur, ſaltem in radice: & interius peccare poſſunt per ea, quæ ad partes illas pertinent, quamuis non exterius.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

2m de maiori. Non deliquit. ℞. exterius: non interius. §. Scilicet ſaltem de poſſibili. Tunc nihil &c. Nam in unctione, quæ fit ad oculos cæci, licet quicquid per uiſum deliquiſti, intelligitur de delicto interius facto. Vide notation. poſt prob. ſed & q. 16. artic. 2. exam. 3. Dato enim caſu, quòd nec interius deliquerit, indultum eſt ſibi hoc per diuinam miſericord. à qua, quoniã aliàs potuit, quantum eſt de ſe, peccare, & de facto peccaſſet. Ex litera breuiter dic: q. ly quod per &c. delinquenti, intelligitur ſic. ſ. ſi deliquiſti.

Sẽſus formæ facti huius.

APPENDIX.

EX articulo hẽs. ¶Primò: quomodo per rõnẽ oſtẽdas; merito fuiſſe a Papa Bonifacio 8. inſinuatum q; mutilatis poteſt unctio extrema dari. Inſinuatum uerò eſt hoc, quando de reg. iu. in 6. regul. 66 dixit; Cũ non ſtat per eũ, ad quem ptinet, quò minus cõdõ impleatur, haberi debet, perinde ac ſi impleta fuiſſet. Hæc ibi. Quaſi ad propoſitum præſentis quæſtiõ dicat. Cum non ſtat p. inungendum (puta quia mutilatus eſt,) quò minus in locis debitis Deo ſacro iũgatur: tunc ſi circum illa eo modo, quo poteſt fieri, inunctus fuerit; haberi debet pro ſufficientes ad ſuſceptionem huius ſacramenti inunctũ. Nemo enim poteſt ad impoſſibile obligari, ut dicitur ibi regu. 6. & multo minus Deus præcipit impoſſibilia, contra Lutherum (uide 1. par. q. 6. artic. 3. appen.) & iuxta uerſus antiquorum, recitatos gloſſ. ſupra regulam illam. Vltra poſſe meum non lex me iuſta coegit. Nec putai eſſe reum, qui totum poſſe peregit. De poſſibilitate diuinorum mandatorum, cum anathematizatione contrarii, uide Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 11. & Canon. 18. & 1. Ioan. 5. & Rom. 1. Item a ſimili, inſinuatum eſſe hoc meritò (ſupra quæſtio. 9. artic. 3. maxime in appen.) oſtendere per rationem potes: ubi dicitur, quod quis X poteſt per ſcriptum uel interpretem, in caſu neceſſitatis confiteri. In caſu ergo, quo in locis debitis propter mutilationem non poteſt fieri unctio, poterit adhiberi circa loca propinqua[b] & ſatisfactum erit. Vide ibi q. 9. in de qua tibi pro præſenti articulo deſeruias.

1 Vril. & Ecel. &c.

Theo. ubi ſup. ar. 4. q. 2. & 2.

Nota udi uers⁹ antiquorũ.

Secundo habes: quomodo per rationem dicta Bonifacii, inquantum mutilatis unctionis extremæ ſacramentum inſinuat dari poſſe, & intelligas, & probes, & defendas. 2

Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. XXXIII.

De iteratione huius ſacramenti, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de iteratione huius ſacramenti.

Circa quod duo quæruntur.

Primo, Vtrum hoc ſacramentum debeat iterari.

Secundo, Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS I.

Vtrum hoc ſacramentum debeat iterari.

AD PRIMVM ſic proceditur, Videtur, quod hoc ſacra- I mentum non debeat iterari, quia [h] dignior eſt unctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi: ſed unctio altaris non iteratur, niſi altare illud fractum

QVÆST. XXXIII. ART. I.

CONCL. Hoc ſacramentum ſine ſuâ iniuria poteſt iterari. 138

¶Examen. Ly ſine ſui iniuria. Hoc dicitur ad differentiam illorum ſacramentorum, quæ cum ſui iniuria iterantur: & conſe-

A conſequenter quæ licet de facto poſſint iterari, non tamen de iure, id eſt ſine peccato. Huiuſmodi autem ſacramenta, quæ 1 iterationem non admittunt, producunt effectum perpetuum (ut in textu dicitur,) & hoc eſt ratio non reiterationis. Si enim effectum perpetuum ſemel data producunt, profectò fruſtra iterum adhiberentur. Et enim in eccleſia nihil debeat fieri in uanum quæſtio.25. artic.1. clarè patet, quòd poſtquàm data ſunt ſemel, non debet iterum dari. Inpium enim, & hoc eſſet, quoniam tunc oſtenderetur, ſacramentum illud non fuiſſe primò efficax ad producendum effectum ſibi debitum, id eſt perpetuum.

Quare aliqua facta cũ ſui iniuria iterantur, aliqua ſine.

¶ *Corollarium* ergo uideturne hæc ratio etiam deſeruire illi propoſito; Cur ſcilicet conſecrationes eccleſiarum, calicum, altarium, & huiuſmodi, non reiterentur, ſubiectis ipſis remanentibus: ut ex reſponſione quoque ad 1um habetur.

PROB. Quia hoc ſacramentum nõ habet affectum perpetuum (cum ſanitas mentis, uel etiam corporis effecta per hoc ſacramẽtum poſſint ammitti *) & ſacramentum non habens effectum perpetuum poteſt iterari ſine ſui iniuria (cum iniuria non fiat ſacramento, ſi effectus deperditus iterato recuperetur.

**Aug. ſer. 215. de tẽ po. to. 10 a concil.*

NOT. In reiteratione ſacramenti nõ habentis effectum perpetuum nihil fit fruſtra: ut accidebat in ſacramento habente effectum perpetuum.

fuerit, ergo nec unctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari.

¶ 2 Præterea, poſt [h] ultimum nihil eſt: ſed hæc unctio dicitur extrema, ergo non debet iterari.

SED CONTRA Hoc ſacramentum eſt quædam ſpiritualis B curatio corporaliter exhibita, ſed curatio corporis iteratur, ergo, & hoc ſacramentum iterari debet.

RESPONDEO Dicendum, quod nullum ſacramentũ quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia oſtenderetur ſacramentum non fuiſſe efficax ad faciendum illum effectum, & ſic fieret iniuria illi ſa- C cramento: ſacramentum autem quod non habet effectum perpetuum, poteſt iterari ſine iniuria, ut effectus deperditus iterato recuperetur, & quia ſanitas corporis & mentis, quæ ſunt effectus huiuſmodi ſacramẽti, poſſunt amitti poſtquam fuerint p ſacramenta effecta, ideo m hoc ſacramentum ſine ſui iniuria poteſt iterari. n

AD PRIMVM ergo dicendum, D quod unctio lapidis fit ad ipſius altaris conſecrationem, quæ eſt perpetuo in lapide quamdiu altare manet, & ideo non poteſt iterari: ſed hæc unctio non fit ad conſecrationem hominis, cum non imprimatur character, & ideo non eſt ſimile.

AD 2m dicendum, quod illud, quod ſecundum æſtimationem hominum eſt extremum, quandoque ſecundum rei ueritatem non eſt extremum, & ſic dicitur hoc ſacramentum extrema unctio, quia non debet dari, niſi illis, quorum mors eſt propinqua ſecundum exiſtimationẽ hominum.

ARTICVLVS II.

Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod in eadem infirmitate non debeat iterari, quia [h] uni morbo non debetur niſi una medicina, ſed hoc ſacramentum eſt quædam ſpiritualis medicina, ergo contra unum morbum non debet iterari.

2 Præterea. Secundum [h] hoc poſſet aliquis infirmus tota die inungi, ſi in eodem morbo poſſet iterari unctio, quod eſt abſurdum.

SED CONTRA eſt, quod

Quòd autem conſecratio prædictæ lapidis, uaſorum, &c. ſit uera, & non figmentum humanum (ut impii blaſfemant) patet ex ipſis q.32.ar.3.appen. & ex punitione ſequenti narrata à Nicephoro in hiſtoria eccleſiaſtica. Iulianus uaſa ſacra eccleſiæ cuiuſdam diripienda mandauit. Hic Iulianus fuit Iuliani imperatoris auunculus. Hic morbo correptus ad dies quadraginta ita diſtentus iacuit, ut neque loqueretur, neque ſentiret quicquam: quia ſacris uaſis, quæ terræ illæſerat, pro ſedili uſus fuerat. Hæc ille ibi, lib. 10. cap. 29. Contra Caluini, Donatiq; errorem impiiſſimum ſuprà q. 32. ar. 3. appen. narratum faciant & hæc, & ibi contra eos dicta uiciſſim quoq; iuuabunt inuenti præſens.

2m de maiori

Vltimum. ℞. ſecundum rei ueritatem: non ſemper, ſecundũ eſtimationem hominum §. Tũc nihil &c. Nam unctio hæc dicitur extrema ſecundum eſtimationem hominum (ut declaratur in textu) non ſemper ſecundũ rei ueritatem.

¶ *Corrollarium* Ergo poſt ultimum, ſecundum quod eſt ultimum, nihil eſt: ſecundum uero, quod non eſt ultimum, aliquid eſſe poteſt. Vnde in his, & in huiuſmodi locutionib. attendendum eſt ad formalitatem, qua aliquid dicitur tale, uel tale; potius quàm ad ipſam rem, quæ dicitur talis uel talis.

Et licet quandoque fictus accedat ad ſacramentum reiterabile, puta ad confeſſionem, & conſequenter fruſtra accedat, inquantum non ſuſcipit effectum ſacramenti; tamen nihil fit fruſtra ex parte ſacramenti, quo modo antea de ſacramento non iterabili intelligebatur.

1um maior. Dignior eſt unctio, quæ fit homini, quàm quæ fit lapidi. ℞. ſed non diuturnior. §. Tunc nihil &c. Nam diuturnitas (ut diximus,) ſeu per- E petuitas effectus non reiterationis eſt cauſa: non autem dignitas. Vnde argumentum laborat in fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam.

NOT. Vnctio collata infirmo non eſt ad conſecrationem infirmi, niſi pro quanto per illam unctionem confertur gratia ſanctificans animam infirmi. Vnctio verò data lapidi altaris, ſeu eccleſiæ, uel data calici, & huiuſmodi uaſis eſt ad conſecrationẽ lapidis altaris, eccleſiæ, calicis, & huiuſmodi uaſorum. Vnde aſſimilatur iſta unctio unctioni datæ in ſacerdotem conferendo, cum & ipſa fiat ad conſecrationem hominis illius, & non tantũ ad conferendum gratiam in animam eius. Sicut ergo ſacerdos, quandiu manet homo, non opus habet, immo nec debet, aut poteſt iterum conſecrari per illam unctionem; ita lapis altaris, &c. non poſſunt iterato conſecrari. De extrema ergo unctione ſecus eſt: cum non fiat (ut dictum eſt) ad conſecrationem hominis. Pro ampliori horum notitia uide q.28.ar.2. cuius etiam declarationi potes ex hoc loco afferre ſuppetias.

APPENDIX.

EX art. hẽs. ¶ Primo: qđ per rõnem, tanquã in radice, interimas errorẽ Græcorũ (ſup.q.30.ar.2.) dicentiũ, unctionis extremę ſacrũ nõ prodeſſe infirmis ad ſalutẽ corpis. Nõ.n.(ut patet) moueretur iſte articulus a D. Tho. & ſic determinaret, niſi pſuppone ret manifeſtè, q unctio extrema prima uice collata fuit ad ſalutẽ corpis. Quò cõtra ſcđm erroneũ dictũ Græcorũ pñs articulus nõ mouẽdus fuiſſet, uel ſaltẽ non ſic determinandus. *Vnl. p 8. Eccl. &c.*

¶ Scđò hẽs: qđ per rõnem, tanquã in radice, oſtendas errorem hunc meritò dãnatũ fuiſſe à &c. ut ſupr. q 30. art. 2. appen. 2

¶ Tertiò hẽs: qđ p rõnem oſtendas meritò fuiſſe dictũ à Concil. Flor. in Decr. Arm. dato, de ſacris, in pũa. Reliqua uerò quatuor 3 characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. Hæc ibi. Vbi per ly quatuor intelligit (ut contextus edocet) extremã unctionem, confeſſionem, Euchariſtiam, matrimonium. Item à Conc. Trid. ſeſſ. 14. de extrem. unct. c. 3. Quòd ſi infirmi poſt ſuſceptam hanc unctionẽ cõualuerint, iterũ huius ſacri ſubſidio iuuari poterũt cũ in aliud ſimile uitæ diſcrimẽ inciderint. Hæc ibi.

¶ Quartò uides: qđ ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens 4 & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XXXIII. ART. II.

CONCL. 1a. Si infirmis infirmitate non diuturna datur tunc hoc ſacramentum, cum ad ſtatum illum peruenimus, 134

quòd ſint in periculo mortis, non iterum debet dari eiſdem, ea- F dem infirmitate durante.

¶PROB. Quia tales non recedunt à ſtatu illo (vt patet ex ly nó diuturna, niſi infirmitate curata.

¶NOT. Recedere a ſtatu illo periculoſo mortis, intelligit nó pú ctaliter; ſed iuxta latitudinē infirmitatis eiuſdē. 16. n. in textu ad ditū ē ly niſi infirmitate curata, ad oſtendendū illud, qd nūc diximus; quaſi diceret, p additionē illā, Tales infirmi nō dñs nūc recedere a ſtatu illo periculoſo, niſi ab infirmitate tali releuent: & cōſequēter, niſi curati fuerint an ipſa infirmitate indicant eē. n. eodē ſtatu. & q nō eē p cetera in eodē ſint. Pro quo ſciendū ē, q aliud ē loqui de ſtatu illo in ſe, aliud ē loq de ſtatu illo reſpectiuè ad extremāvnctionē. Si d illo i ſe loquamur, clarū ē, q febricitās, q fuit i ſtatu piculoſo mortis, nō ſemper ē in eodē ſtatu, ſi febre durāte; ſed aliqn melioratur, & ita; ut ſpē ſanitatis de illo cōcipiāt medici, q d illi⁹ uita pri⁹ deſperabāt. Si aūt de illo reſpectiuè ad extremāvnctionē loquamur; tales ſē p in eodē ſtatu remanere dñt, quouſq; ex illa infirmitate febris cōualuerint. Sic ergo tales inūgēdi ampli⁹ nō sūt: qui tñ, ſi p illo mō loqueremur, iterū inūgēdi eſſent: ſi, febre nōdū curata, ad talē periculū, in quo prius fuerāt, reducerentur. Sicut aūt, igitur (ut ſub exēplo dicat) ea infirmitate febris variās ad uitæ diſcrimē & in eo diſcrimine inūctus, poſt 24. horas ſemiſſa febre, non tñ curata, melius ſe hēt; & ita in iſta melioratiōe febricitās adhuc ſemiſſe perſeuerat per mēſē: poſtea pedetentim adancta eadē febre redit ad eūdē ſtatū in quo erat prius: dē: ne iterū inūgi: Nō pp rationem dictam.

Periculū idē mortis dupliciter cōſideratur.

concl. m

concl. p

concl. s

Tho. 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 1. & ſe.

¶CONCL. 2ª. Ille, qui ex infirmitate ſurrexit, ſi recidiuum patiatur, poterit iterum inungi, ſi ponatur in periculo mortis.

¶PROB. Quia tunc erit alia infirmitas a prima.

Ad titulū literalis reſpōſio.

¶Corollarium. Ergo in eadē infirmitate dūmō nō ſit diuturnale (vt iuxta concluſ. præmiſſas ad titulum reſpondeatur,) non debet extrema unctio iterari.

¶CONCL. 3ª. Si homo infirmitate diuturna (qualis eſt hydropiſis, &c.) laborans iterū, poſt euaſionē periculi mortis, ad ſimile periculū p illā infirmitatē reducatur, poterit denuò inungi.

¶PROB. Quia tunc eſt quaſi alius ſtatus infirmitatis; quamuis non ſit alia ſimpliciter infirmitas.

¶Corol. Ergo in ægritudinib. hmōi diuturnis nō requiritur, q infirmitas ſit alia; ſed ſufficit, q ſtatus periculi ſit alius. Et in hoc diſcordas hæc tertia concluſio a præmiſſis concluſionibus. Nā in eis ſequirebatur, & alietas ſtatus periculoſi, & alietas infirmitatis; ut declaratum eſt. Ergo (ut ad titulum iuxta hanc tertiā concluſionem, reſpondeatur) extrema unctio debet iterari in eadē infirmitate, dummodò ſit de diuturnis.

Ad titulū his reſp.

aliquādo morbus diu durat poſt ſacramenti perceptionem, & ſic reliquiæ peccatorum contrahūtur, contra quas principaliter hoc ſacramentum datur, ergo iterato debet inungi.

C RESP. dicendum, q hoc ſacramentum non reſpicit tantum infirmitatem, ſed etiam infirmitatis ſtatum, quia non debet dari, niſi infirmis, qui ſecundū humanam æſtimationem uidētur morti appropinquare. Quædam. n. infirmitates non ſūt diuturnæ, vnde ſi in eis datur hoc ſacramētum [l] tunc, cum homo ad ſtatū illum perueniat quòd ſit in periculo mortis, non recedit a ſtatu illo, niſi infirmitate curata, & ita [m] iterum non debet inūgi, [n] ſed ſi recidiuum [p] patiatur, erit alia infirmitas, & poterit alia fieri inunctio. [q] Quædam uero ſunt ægritudines diuturnæ, ut hectica, hydropiſis, & huiuſmodi, & in talibus non debet fieri unctio, niſi quādo videntur perducere ad periculum mortis: & ſi [s] homo illum articulum euadat eadē infirmitate durante, & iterum ad ſimilem ſtatum per illam ægritudinē reducatur, iterum pót [t] inūgi, quia iam quaſi eſt alius ſtatus infirmitatis, quamuis non ſit alia infirmitas ſimpliciter.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAEST. XXXIIII.

De ſacramento ordinis quo ad eius eſſentiam, & eius partes, in quinque articulos diuiſa.

POſt hoc conſiderādum eſt de ſacramento ordinis. Et primo, de ordi- K ne in cōi. Secundo, de diſtōne ordinum. Tertio de conferentibus ordinem. Quarto, de impedimētis ordinandorum. Quinto, de his, quæ ſunt ordinibus annexa. De ipſo autem ordine in cōmuni tria uidenda ſunt. Primo, de eius entitate, & quidditate, & G partibus eius. Secundo, de eius effectu. Tertio, de ſuſcipientibus ipſum.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo, vtrum in eccleſia eſſe debeat.

Secundo, vtrum conuenienter definiatur.

Tertio, vtrum ſit ſacramentum. H

Quarto, vtrum eius forma exprimatur conuenienter.

Quinto, Vtrum hoc ſacramētum materiam habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum ordo in Eccleſia eſſe debeat.

AD PRIMVM ſic proceditur. videtur quod ordo in eccleſia eſſe non debeat. Ordo enim requirit ſubiectionem, & prælationem, ſed [h] ſubiectio uidetur repugnare libertati, in quam vocati ſumus per Chriſtū, ergo ordo in eccleſia eſſe non debet.

¶2. Præt. ille, qui in ordine cōſtituitur, alio ſuperior ſit, ſed in eccleſia quilibet dēt ſe altero inferiorē reputare. Philip. 2. ſuperiores inuicem arbitrantes, ergo non debet in eccleſia eſſe ordo.

1m de maiori

Vni morbo. Rt. in eodē ſtatu pmanēti nō in diuerſo ſ. Hēt. n. diuerſos ſtat⁹ infirmitas una, ſeu morbus. Tūc nihil &c. vt patet ex pmiſſis concl. oībus. Cōcordāt. n. omnes in hoc, q illud ſacrm nō dēt bis dari uni morbo, niſi p reiterato ſtatu periculoſo mortis; licet diſcordēt in hoc aīo, q. ſ. reiteratus ſtatus ſemper ſit ſecū eandē infirmitatē diuturnā: & non cōpatitus ſecum eandē non diuturnā (ut declaratum eſt.)

In quo eſ cōcordēt, & diſcordēt a concluſ.

2m Añcedēs hypotheticū

Scitu hoc poſſet aliqs infirmus tota die inūgi, ſi in eodē morbo poſſet iterari unctio. Rt. verū ſolūmō ē, ſi i eodē morbo p quocunque ſtatu numerali. §. Quod nunquam ſomniauimus.

APPENDIX. [t]

EX art. hēs. q primò quō prōnē, tanq in radice, ſenteas p pōnē ſuſpectā, ſeu ſcādaloſā Eraſmi (ſup. q. 30. a. 2.) dicētis, q hodie oleo ſacro ungūt laborātes, nō ut cōualeſcāt, ſed ut tuti⁹ migrent. Ea eo. n. q pñs artic. ſic ingrit de unctione infirmorū, dat intelligere oib. q infirmi & poſt unctionē ſæpe cōualeſcūt, & ut conualeſcāt unguntur. Imò hoc ipſū ſupponit (vt aīaeſe cōſiderāti) & cōſequēter militat radicaliter contra Eraſ. [a] ¶Scdo hēs, q quō p tōnē radicaliter oſtendas; hāc meritò damnaria &c. ut q. 30. art. 2. appen. [3] ¶Tertiò hēs: quō per tōnē oſtēdas, meritò eē dictū, & cōſequenter illū Eraſ. errorē condēnatū, a Conc. Tri. ſeſ. 14. de ext. un. c. 2. Qd ſi infirmi poſt ſuſceptā hāc unctionē conualuerint, huius ſacri ſubſidio iterū iuuari poterūt, cū in aliud ſimile uitæ diſcrimē inciderint. Hæc ibi Vbi nota ly ſi cōualuerint, & ly cum in aliud ſimile inciderint. Pro tāto. n. adducitur nunc concliū, non pro quanto ſtatuit unctionē reiterādā ſimpliciter. (ſic n. ſq; adductū eſt ſup.) ſed p quāto reiterādā ipſā in eadē infirmitate dicit, & quō. [4] ¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum pſenſu quem diximus, & intelligas, & probes, & defendas. [5] ¶Quintò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

Veil. p. s. Eccl. &c.

QVÆST. XXXIIII. ART. I.

CONCL. Deus poſuit ordinem in eccleſia.

¶*Corollarium*. Ergo (ſi ex titulo uerbaliter reſpondeatur) ordo debet eſſe in eccleſia. Nam illa, quæ Deus fecit conuenienter fecit: nec ab aliquo, niſi maxime præſumptuoſo, reprehendi poſſunt.

¶Examen. Ly ordinem. Vt ſcilicet, quidam alijs ſacramenta dent.

A tiſumus, per Chriſtum & ſubiectio repugnat libertati. De ſubiectione enim diſtinguere eos, oportuiſſet: quod tamen facere eum recuſant, ab ipſa natura etiam confunduntur. Subiectionem namque corporis ad animam uidemus eſſe ſalutem corporis; ſubiectionem aeris ad ſolem eſſe purgationem aeris: & tanto magis corpus meliorari, aeremque clara fieri, quantò magis & illud corpori, & iſte Soli, actuali dominio ſubijcit. Natura ergo docente diſcant: quòd nō om nis ſubiectio repugnat libertati idest perfectioni eius qui ſubijcitur: Immo quod aliqua ſubiectio libertatem ipſam cauſat, fouet, atque ad perfectum adducit (ut textus paucis eloquitur.)

*c.5. eccleſiaſt. hierarc. in ti. de ſacerdotū perfectionib. in principio.

*Tonel.m

¶Ly poſuit. Hoc eſt diſpoſuit, ſiue ordinare poſuit. Adeò quod tria dixit in textu ſecūdū ſenſum, uidelicet, quod Deus ordinē, poſuit ordinare. Et hoc ad differentiam imprudentis, qui attendit (ſi tamen attendat) tantummodo ad rē, non ad modum rei. Vnde aliquando bonum facit, ſed non benè ordinem in aliqua re ponit, ſed nō ordinatè.

¶PROB. 1. Quia Deus uoluit aſſimilare ſibi eccleſiā. 2. Quia Deus uoluit eccleſiā eſſe perfactā. 3. Quia Deus uoluit poſſe cognoſci per ea, quæ ſunt in eccleſia: 4. Quia aliter pulchritudo legis naturalis omnib. daretur (hæc eſt ordo, qui ponitur à Dionyſio (ut in textu) deeſſet eccleſiæ: 5. Quia aliter eccleſia non aſſimilaretur corpori naturali: in hoc enim quædam membra alijs influunt: quod eſt ordinis).

*Al. perducere.

3 ¶ Præt. Ordo inuenit in Angelis propter diſtinctionem eorū in naturalibus, & gratuitis: ſed omnes homines ſunt in natura vnū, gratiarū & dona quis eminētius habeat ignotū ē, ergo ordo in eccleſia eſſe nō poteſt.

Sed contra. Rom. 13. Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt: ſed eccleſia à Deo eſt, quia ipſe eā ædificauit ſanguine ſuo, ergo ordo in eccleſia eſſe debet.

Præ. Status Eccleſiæ ē medius inter ſtatum naturæ, & gloriæ, ſed in natura inuenit ordo, quo qdā alijs ſuperiora ſunt, & ſiſr in gloria, ut patet in Angelis, ergo in eccleſia debet eē ordo.

Resp. Dicendū, quod Deus ſua opera in ſui ſimilitudinem *pro ducere uoluit quantum poſſibile fuit, ut perfecta eſſent: & per ea cognoſci poſſet, & ideo ut i ſuis operibus repreſentaret, nō ſolum ſm quod in ſe eſt, ſed etiam ſm quod in alijs influit, hanc legē naturalem impoſuit oībus, ut ultima p media reducerent, & pficerent, & media p prima, ut Dionyſius *dicit, & ideo, ut iſta pulchritudo eccleſię nō deeſſet poſuit ordinē i ea, vt qdā aliis ſacramēta traderēt, ſuo modo Deo i hoc aſſimilari, quaſi Deo

B cooperātes, ſicut, & i corpore nāli qdā mēbra aliis influunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ſubiecto ſeruitutis repugnat libertati, quæ ſeruitus eſt cum aliquis dominatur, ad ſui utilitatem ſubiectis utens, talis autem ſubiectio non requiritur in ordine, per quem, qui præſunt, ſalutem ſubditorum quærere debēt, non propriam utilitatem.

C Ad 2m dicendum, quod quilibet debet ſe reputare inferiorē merito, ſed non officio, ordines autem officia quædam ſunt.

Ad 3m dicendum, quòd ordo in Angelis non attenditur

2m de maiori.

Superior. R. officio: non ſemper merito. §. Tunc nihil, &c. Licet enim unuſquiſque debeat alterum arbitrari ſe ipſo ſuperiorem merito (ut eiguitur ex Apoſtolo:) non tamen debet ſe quiſque reputare altero inferiorem officio.

¶*Corollarium*. Ergo Apoſtolus ibi Philippenſium ſecundò nō intendit ne a c. neque negat ordinem in eccleſia eſſe: ſed unumquemque ad humilitatem, & profectum inuitat. Non enim loquitur de gradu miniſtrorum altaris, ſed de moribus Chriſtianorum.

¶NOT. Per hoc ultimum medium vult concludere S. doctor, quod tunc Eccleſia non eſſet corpus myſticum; quod eſt manifeſte falſum, & contra Apoſtolum maxime Rom. 12. 1. cor. 12. Eph. 1. 4. coloſſ. 1. 3. Nam corpus myſticum dicitur aliquid quod, & quia, aſſimulatur corpori naturali.

Corollarium. Ergo uides, in quot inconuenientia, & ea maxima, turpiter cadant omnes ij, qui negant, ordinem debere eſſe in eccleſia. 1. Quid enim inconuenientius, quàm dicere, Chriſtum nolle ſibi aſſimilatam eſſe eccleſiam ſponſam ſuam dilectiſſimam? Reclamant namque huic dicto ſcripturę omnes, & inter alias ſpeciatim Cantica canticorum. 2. Et ſi Deus voluit opera ſua etiam minima, eſſe perfecta: cur non magis eccleſiam perfectam eſſe uoluerit? Et hoc atteſtantur ſcripturæ præmiſſæ. 3. Quod ſi per ea, quæ facta ſunt inuiſibilia cognoſcuntur, Rom. 1. quare non magis per eccleſiam innoteſcet multiformis ſapientia Dei? Epheſiorum. 3. De duobus tandē inconuenientibus ultimis potius tacendum in aduerſariorum confuſionem, quam aliquid loquendum: quādoquidem ſeipſis etiam oſtendere eſt, quod lex gratiæ legi naturali, & corpus Chriſti myſticum naturali corpori, præſtat.

1m de maiori.

Sed ſubiectio. R. ſeruitutis tirannicæ: non ſeruitutis ſaluſiferæ. § Tunc nihil &c. Licet enim ordo dicat ſubiectionem aliquorum ſaluſiferam ad prælatos ſuos (ut arguitur) tamen non dicit ſubiectionem, quæ eſt ad tirannos (ut in litera)

¶NOT. Tirannica ſeruitus dicitur illa, qua ſubditur quis domino ſuo in diſpendium uerum propriæ ſalutis, & in domini ipſius utilitatem. Vnde & dominium tirannicum eſt, quo dominus utitur ſubditis ad propriam ſui utilitatem, non curans quicquid ſit de utilitate ſubditorum; immo (ut de conſummata tirannide loquamur.) procurās perniciem ſubditorum, & diſcordias inter illos amās & nutriens, ut exinde maior utilitas ſibi ipſi aliquo modo, ſiue per fas, ſiue per nefas afferatur. E contrario igitur dicendum eſt de ſeruitute ſaluberrima; & de dominio legitimo. De omnibus his habes in textu breuiori quam niſi modo, & ſub alijs uerbis. Hæc benè nota cōtra hoſtes eccleſiæ ſanctæ; qui, ut ſuo dant capite nuant nulli obedientes, nunquam non ſuis in conuenticulis reſonant illud, qd in argumento textus adducitur, ſcilicet nos in libertatē uocati ſumus, ...

Seruitus, et dñium duplex.

An ſubiectio repugnet libertati.

¶NOT. 1a. Quòd conſtituitur in ordine fiat ſuperior (ut eiguментum in maiori dicebat) fundatur in Apoſtolo Hæb. 5. ubi dicit: Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominib.

D conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum. Vbi uides apertè, quod ordo pontificalis, et per conſequens proportionaliter alij inferiores (nam loquitur hic Apoſtolus analogicè, hoc eſt faciendo denominationem à primo quaſi analogato intellige ſic de reliquis) dicunt gradum ſuperiorem ad cæteros homines. Alioquin nō aſſumerentur ex illis eo modo quo ſignificatur per ly ex hominib. aſſumptus. Faciunt hęc al. qualiter ad q. 31. ar. 1. uel 2. append. et nice uerſa. Etiam uide ar. ſeq. ad 4m. fin. de hoc, quod ordo hic ſumitur non quomodocunque, ſed pro gradu: et conſequenter exinde confirme propoſitionem argumenti maiorem.

¶NOT Quòd nō debeat proportionaliter aliqs exiſtēs in ordine eccleſiaſtico reputare ſe alio inferiorem officio (ut dixit in ſponſum) imò nec proportionaliter oſtendere ſe talē reputare, etiam quod reuera ſimilē reputationē non haberet, confirmare potes ex Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 17. de refor. Ibi enim iuſtiſſimè excandeſcit contra Epiſcopos talem reputationem præſeferentes, in Clerici

E hæc verba. Non poteſt ſancta Synodus non grauiter dolere audiens Epiſcopos aliquos ſui ſtatus oblitos, pontificiam dignitatem ſuā agnitatem non leniter dehoneſtare, qui enim Regū miniſtris, Regulis, ſchi ſeru et Baronibus in eccleſia, et extra, indecenti quadem demiſſione per, et ubi ſe gerunt, et uelut inferiores miniſtri altaris, nimis indignè nō que ſerſolum loco cedunt, ſed etiam perſonaliter inſeruiunt. Quare uent, hæc, et ſimilia deteſtans ſancta Synodus, ſacros canones oēs cōciliaque generalia, atque alias apoſtolicas ſanctiones ad dignitatis Epiſcopalis decorem, & grauitatem pertinentes renouando, præcipitur ab hmōi in poſterum Epiſcopi ſe abſtineant, mandant eiſdem, ut tam in eccleſia, quàm foris ſuum gradum, et ordinem præ oculis habētes ubique ſe patres et paſtores eſſe meminerint. ... reliquis uerò, tam principibus, quàm cæteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reuerentia proſequantur. Hæc ibi.

3m illatio cōcluſionis

Ergo ordo, etc. R. negatiuè. §. Nā ſi tātū ab ordine, quod attenditur p diſtinctionem gīæ gratū facientis, cuiuſmodi ē ordo

in

ſm diſtinctionē naturę niſi p accidēs, inquātū ad diſtinctionē naturæ ſequitur in eis diſtictio gratiæ, attēdit aūt p ſe ſm diſtinctionē in gratia, qui eorū ordines reſpiciūt participationē diuinorū, & cōmunicationē in ſtatu gloriæ quæ eſt ſm mēſuram gratiæ quaſi gratiæ finis, & effectusquodammodo: ſed ordines eccleſiæ militantis reſpiciūt participationem ſacramentorum, & cōmunicationē, quę ſunt cauſa gratiæ, & quodammodo gratiam præcedunt, & ſic nō eſt de neceſſitate noſtrorum ordinum gratia gratum faciēs, ſed ſolum poteſtas diſpenſandi ſacramenta; & propter hoc ordo nō attēditur per diſtinctionem gratiæ gratum facientis, ſed per diſtinctionem poteſtatis.

ARTICVLVS II.

Vtrum conuenienter ordo definiatur.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur quod incōuenieter ordo à Magiſtro Sententiarum. 24. diſtinct. definiatur, ubi dicitur, ordo eſt ſignaculum quoddam eccleſiæ, per quod ſpiritualis poteſtas traditur ordinato. Pars [h] enim non debet poni genus totius; ſed [h] character, qui p ſignaculum exponitur in ſequenti Diſtinctione, eſt pars ordinis, quia diuiditur contra id, quod eſt res tātum, uel ſacramētum tantum, cum ſit res & ſacramentum: ergo ſignaculum nō debet poni quaſi genus ordinis.

¶ 2 Præt. Sicut in ſacramento ordinis imprimitur character b ita in ſacramento baptiſmi ſed in definitione baptiſmi non ponebatur character, ergo nec in definitione ordinis debet poni.

3 ¶ Præt. In baptiſmo etiam quædam ſpiritualis datur h poteſtas accedendi ad ſacramenta, & iterum eſt quoddam ſignaculum, cum ſit ſacramentum, ergo hæc definitio conuenit baptiſmo, & ſic inconueniēter aſſignatur de ordine.

in Angelis, ad ordinem qui attenditur per diſtinctionem poteſtatis, de quo loquitur concluſio.

¶ NOT. Quòd non ſit de neceſſitate noſtrorū ordinū gratia gratū facient (vt dr in textu iſto,) uide q. 19. ar. 5. not. 1. & 2. poſt ad 1. & appen. vbi oſtenduntur, ꝙ mali prælati non amittunt poteſtatem. Vide ēt q. 54. ar. 1. appen. vbi ex Pro 2. patet: ꝙ dignitatis eſt authoritas. Quòd aūt Angelis gratia detur ſecundū capacitatem naturalium (quod in textu reſponſi tangitur) uide primā par. q. 62. ar. 6. & inde melius penetrabis dicta in hoc loco, & ex hoc uiciſſim illa.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quō per rōnem excludas errorem Pſeudo apoſtolorū (vt refert Cat. Turre cremata, de eccleſia li. 4. par. 2. c. 17.) dicentium; oēs ordines religioſorum ſacerdotū, Diaconorū, ſubdiaconorum. & prælato ū, ſunt ad fidei eccleſiæ detrimentū. Ex art. n. pñti probatur multipliciter; ꝙ ordo eccleſiaſticus, qualis eſt oīs prædictus, eſt ad magnū decorē, perfectionēq; eccleſiæ: & conſequēter illum errorē, ſatis ſuperque expugnat. Nam error ille pro 3 to hic adducitur, pro quanto negat, ordinē debere eſſe, uel conuenienter eſſe, in eccleſia. Hunc. n. Inconuenienter, imo & inconuenientiſſime, in eccleſia eſſe dicit per hoc: ꝙ affirmat, ordines tales eſſe ad fidei eccleſiæ detrimentum.

Vid. p S. Ecc. cōtra er. dā. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas: illum merito damnari ab Apoſtolo 1. Thim. 3. Siquis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat &c. Vbi per totum capitulum uides, approbari ordinem in eccleſia, & etiam declarari, quid nomine ordinis importetur. Vnde quò ad primum dicit ly Diacones ſimiliter pudicos &c. & quo ad 2m. inquit ly gradum bonum &c. item ab eodem Apoſtolo 1. c. ad Titum, Huius rei gratia reliqui te Cretæ: ut ea, quæ deſunt corrigas, & conſtituas per ciuitates præsbiteros; ſicut & ego diſpoſui tibi. Ecce, ꝙ Apoſtolus vult ordinem eſſe in eccleſia, & propagari. Item ab eodem 2. Thim. 5. Qui benè, præſunt præsbiteri, duplici honore digni habeantur. Ex quo Apoſtoli dicto infer, ut ſupra. Item à multis Pontificibus, & Concilijs: de quibus uide in Decret. diſtinct. 21. uſque ad diſtin. 49. inde enim ſepiſſime colliges ordinem dari, & approbari, in eccleſia. Item à Clemente Primo Papa & martire, in epiſtola 2a. ad Iacobum fratrem domini. Quoniam ſicut à Beato petro Apoſtolo accepimus, omnium Apoſtolorum patre, qui claues regni cœleſtis accepit, qualiter tenere debemus de ſacramentis, quæ geruntur in ſanctis, te ex ordine uoī decet inſtruere. Tribus enim gradibus comiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum. i. præsbitero, Diacono, & miniſtro. i. hyppodiacono, &c. Hæc ibi. Lege epiſtolam totam, cum tertia ſequenti: & dominum eſſe munus conſpicies, ordinem eſſe in eccleſia. Item à Papa Anacleto, qui fuit Græcus, & Tertius uel Quartus Papa poſt Petrum, in epiſtola prima. Omnis eccleſiæ ſtatus naui magnæ ſimilis eſt, quæ per undoſum pelagus, diuerſis è locis, & regionibus uiros portat, ad unam potentis regni urbem properare cupientes. Sit ergo nauis author huius, dominus ipſe omnipotens Deus: gubernator uero ſit Chriſtus: tom deinde Proreta officium Epiſcopus impleat. Præsbyteri nautarum, Diaconi diſpenſatorum locum teneant &c. Hæc ibi. Vbi approbatū ordinem eſſe, & conſequenter damnatum errorem prædictū patet ſub iſta pulcherrima ſimilitudine nauis: quam ſimilitudinē & prædixerat B. Petrus Apoſtolus, ut ait papa Clemens ſupradictus in epiſtola prima ad B. Iacobum. Si uis, lege totam illam ſimilitudinem, quia pulcherrima eſt, & ad multa ualet. Item ab eodem Anacleto in epiſtola 2a. de ordinatione Epiſcoporum, & omnium clericorum. In nouo teſtamento poſt Chriſtum dominum à Petro ſacerdotalis ordo cœpit: quia ipſi primò Pontificatus in Eccleſia, Chriſti datus eſt, dicente domino ad eū, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram &c. Porrò ꝙ Epiſcopus nō ab uno ſed à cunctis conſenſu aut pñſentia cōprouincialium eſt ordinādus: & nullatenus minus, quam a tribus cæteris conſentientibus cunctis, ideirco inſtituente domino fieri iubetur; ne aliqd contra fidem eccleſiæ unius tirannica authoritas moliretur, & regula uel fides cōfunderetur credentium. Hæc ibi. Nota ly inſtituente domino, & ly ne contra fidem, & ly regula uel fides. Per hæc enim ad literam monſtrat contra errorem prædictum, ꝙ ordo in eccleſia datur pro tutela fidei, tantum abeſt ut ſit in detrimentū eius. Item à Cōc. Trid. ſeſſ. 23. c. 17. de refor. Vt ſanctorum ordinū à Diaconatu ad oſtiariatum functiones, ab Apoſtolorum tēporibus in eccleſia laudabiliter receptę, in uſū iuxta ſacros canones reuocentur, ſancta ſynodus decernit. Hæc ibi. In qua ſeſſione etiam, per omnes canones de ſacramento ordinis promulgatos, potes damnatos uidere Pſeudo apoſtolos prædictos. Item ab eodem ibi capitulo primo, Sacrificium, & ſacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta ſunt: ut utrunque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo teſtamento ſanctæ Euchariſtiæ ſacrificium uiſibile ex domini inſtitutione catholica eccleſia acceperit: fateri etiam oportet, in ea nouum eſſe uiſibile, & externum ſacerdotium, in quod uetus tranſlatum eſt. Hæc ibi. De hac tranſlatione habes in ad Heb. 7. & in epiſtola ſecunda Anacleti Papæ, Decret. ſecundo. Item à Concil. Senonenſi, in Decretis fidei, Decret. 10. cap. de ſacram. ordin. Porrò ſacramentum ordinis &c. Si totum corpus oculus ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Denique ſi omnia eſſent unum membrum, neceſſet aliquis, qui non ſit ſacerdotali ordine inſignitus; ubi corpus? Aut quid denique confuſius, quid perturbatius eſſe queat? Quoſdam itaque Chriſtus ſacerdotes inſtituit, quibus ſui corporis poteſtatem commiſit. Vere quidem, dum inſtituto ſui corporis & ſanguinis ſacramento: hoc facite, inquit, in meam commemorationem: myſtice uero, dum poſteaquā in diſcipulos inſufflaſſet, Accipite, inquit Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis, &c. Hæc ibi, item a Decret. diſtinct. 93. c. iuxta ſanctorum, & c. A ſubdiacono, & c. Diaconi eccleſiæ, & c. Diaconi qui quaſi. Vide tu ibi papā Anacletū, & Zachariā, & Euariſtū, & Clementē, & ſynodū ſancti Syluestri approbantes ordinē in eccleſia. Vide & apoſtolicas conſtitutiones attributę Clemente Papa, & martire, lib. 8. c. 24. 25. 27. 28.

Sacerdotalis ordo vñ cœpit.

°Li. 4. diſ. 24. S. R.

°Loco ſ citato.

°Poſita in 4. Sent. d. 5. S. A. in prinε.

Ordines oēs eccleſia habet à tpe etiā Apoſtolicum.

Eccleſia ſimilis naui magnæ.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationē prædicta ſcripturarū, & ſanctorum patrum, pro quanto ordinē ſtatuunt debere eſſe in eccleſia, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica hæc doctrina, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XXXIIII. ART. II.

CONCL. Diffinitio, quam magiſter de ordine ponit, conuenit ordini, ſecundum ꝙ eſt eccleſiæ ſacramentum. 136

¶ PROB.

4 Præt. Ordo h relatio quædam eſt, quę in utroque extremorum ſaluatur, extrema autē huiuſmodi relationis ſunt ſuperior, & inferior, ergo inferiores habēt ordinem ſicut, & ſuperiores; ſed in eis nō eſt aliqua poteſtas præeminentiæ, qualis ponit̄ hic in de B finitione ordinis, ut patet per expoſitionem ſequentem, ubi ponitur * ꝓmotio poteſtatis, ergo inconuenienter definit̄ hic ordo.

Respondeo, Dicendum, quòd m definitio, quā Magiſter * de ordine ponit conuenit ordini, ſecūdum quòd eſt eccleſiæ ſacramentum, n & ideo duo ponit, ſignum exterius ibi (ſignaculum quoddam &c.) ideſt ſignum quoddam, & effectus interior, ibi (in quo ſpiritualis poteſtas &c.)

Ad primum ergo dicendū, quòd ſignaculum non ponitur hic pro charactere interiori, ſed pro eo, quod exterius geritur, quod eſt ſignum interioris poteſtatis, & cauſa; & ſic etiam ſumitur character in illa definitione: ſi tamē * pro interiori charactere ſumeretur, non eſſet inconueniens; quia diuiſio ſacramenti in D illa tria non eſt in partes integrales proprie loquendo, quia illud, quod eſt res tantum, non eſt de eſſentia ſacramenti, quod eſt etiam ſacramentum tantum, trāſit, & ſacramentum manere dicitur. Vnde relinquitur quod ipſe character interior ſit eſſētialiter, & principaliter ipſum ſacramentum ordinis.

Ad ſecundum dicendum, qđ baptiſmus quāuis in eo cōferatur aliqua ſpiritualis poteſtas recipiendi alia ſacramenta, rōne cuius charecterē imprimit, nō B tamē hic eſt principalis effectus eius, ſed ablutio interior, propter quā baptiſmus fieret etiā priori cauſa nó exiſtēte: ſed ordo poteſtatē principaliter importat; & ideo character, q̃ eſt ſpiritualis poteſtas, in definitione ordinis ponitur, * nō autem in definitione Baptiſmi.

Ad tertium dicēdum, quod in Baptiſmo datur quædam potētia ſpiritualis ad recipiendū, C & ita quodāmodo paſſiua, poteſtas autem proprie nominat potētiam actiuam cum aliqua præeminātia, & ideo hæc definitio Baptiſmo non competit.

Ad quartum dicēdum, quòd nomē ordinis dupliciter accipitur, quandoq; enim ſignificat ipſam relationē, & ſic eſt tam in inferiori quā in ſuperiori, vt obiectio tāgit, & ſic nō accipit hic. Aliquādo autem accipitur pro ipſo gradu, qui ordinē primo modo acceptum facit; & q̃a ratio ordinis, prout eſt relatio, inuenitur ubi aliquid ſuper alteso occurrit, ideo hic gradus eminēs per poteſtatem ſpiritualem ordo nominatur.

¶PROB. Quia ſacramentum ordinis eſt ſignum exterius ſi- A gnificans cauſando effectum interiorem (cum ſacramentum ſit ſacræ rei ſignum. 3. par. q. 60. art. 2.) & ly ſignaculum quoddam, dicit ſignum exterius, atq; ly ſpiritualis poteſtas, dicit effectum interiorem cauſatum ab illo ſigno.

1^m de minori

Character. ℞. interior: non exterior. §. Tunc nihil, &c. Nam hic loquimur de charactere exteriori; quādo dicimus, quòd exponitur per ly ſignaculum, quod ponitur in diffinitione ordinis à magiſtro: & probatio arguentis eſt de charactere interiori; qui eſt & res & ſacramentum ſimul. Vnde æquiuocatur de charactere.

Loco in arg. 1. citato. *Character interior*. *exterior. 4. Sent. di. 24. §. 10. Concil. …*

¶NOT. Character interius eſt ille, qui inuiſibiliter imprimitur in anima: exterior uerò eſt ſignū illud, quod cadit ſub ſenſibus corporeis, puta, calix, uel patena porrecta ab Epiſcopo, liber euangeliorum, urceoli, & ſimilia. Ideo character interior dicitur res, quia eſt ſignificatus & cauſatus à ſacramento exteriori: dicitur uero ſacramentum, quia ſignificat ultimum effectū, ſcilicet, gratiam. Vnde eſt quoddā in medio conſiſtens ipſe character, quod reſpectu vnius dicitur res, & reſpectu alterius extremi dicitur ſacramentum. Rurſus. Dicitur in reſpōſo, quòd character exterior nō eſt pars ordinis, nd quod non eſt intelligēdum abſolute, ſed ſic, uidelicet, quòd nō eſt pars ordinis, de quo loqu… probatio argumenti. Scit enim quilibet, q̃ character exterior, cū ſit illud ſignum viſibile, eſt pars ordinis; ſed tamen non eſt illa pars, quę dicitur res & ſacramentū ſimul, ut character interior. Dices ergo aliquis, ſi character exterior eſt pars ordinis, reſtat eadem difficultas, q̃ tangebatur, quòd ſcilicet pars non debet poni genus totius. Nā ly ſignaculum, quod exponitur à reſponſo per characterem exteriorem, ponitur in diffinitione ordinis tanquam genus. Ad E hanc inſtantiam reſpondetur, q̃ ſi de parte ordinis quomodocunque ſumpta loquamur, eadem difficultas, quæ tangebatur, remanet. Et ideò ſecundum reſponſum, quod erit ſequens, additur ad ipſam difficultatem maioris propoſitionis argumenti tollendam omninò. Dico ly omninò: quia primū reſponſum abſtulit aliquo modo illam, inquantum videlicet declarauit, in quo ſenſu acciperetur character, qui poni dicebatur pars.

Reſpōſio ſecunda.

Item de maiori. pars. ℞. integralis propriè: nō ſemper aliter. §. Tunc nihil &c. Diuiſio autem que iſta ſacramenti, uidelicet in ſacramentum tantum, rē tantum, & rem ſimul & ſacramentum non eſt diuiſio in partes integrales propriè, propter rationem dictam in textu. Quæ autem diuiſio ſit, conijce & ex ultimis uerbis textus ly unde relinquitur, quòd ipſe character interior ſit eſſentialiter &c. & ex q. 37. art. 2. ad 2^m. Vide licet huius ſecundum reſponſum ly ſi tamen pro interiori &c.

¶NOT. Quòd character interior ſit illa pars quæ eſt res & ſacramentum; & quare ſit huiuſmodi; iam dictum eſt in not. præcedenti. Pars autem illa, quæ dicitur ſacramentum tantū, eſt ſignum viſibile exterius adhibitum, quod & dicebatur character exterior in not. ead. Pars uerò, quæ dicitur res tantum, eſt gratia inuiſibilis infuſa animæ recipiētis ſacramentum. Ex his ergo cognoſce, q̃ quando dicebatur in not. ead. characterem interiorem habere reſpectum ad duo extrema, intelligebatur per illa extrema ſacramētum exterius, & gratia inuiſibilis: & q̃ reſpectu ſacramenti exterioris idam character erat res, & reſpectu gratiæ erat ſacramentum. Inde etiam cognoſce, quòd illud, qđ eſt res tantum, non eſt de eſſentia ſacramenti (vt dicitur in textu) quia licet gratia detur omnibus p ſacramenta, quātum eſt ex parte ſacramentorum, & ſemper (ſecundum Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramentis canon. 7.) tamen adhuc non eſt de eſſentia ſacramento. In ſignum huius, ſi quis accedens ad ſacramēta non recipit indè gratiam non ſit propter hoc, q̃ ſacramentum ei collatum non ſit eſſentialiter perfectum. Nam concilium Florent. de ſacramentis in illo decreto ſæpius adducto, aſſignat ſolūm, quòd tribus, ſcilicet materia, forma, miniſtro intentione faciendi, quod facit eccleſia, ueſtito perficiuntur omnia ſacramenta.

Poſita in arg. 1.

2^m de maiori

Ita. ℞. quantum ad impreſſionem characteris: non quantum ad eſſe principale qđ.

§. Tunc nihil &c. Licet enim baptiſmus imprimat characterē, ſicut & ordo (vt arguitur): tamen character habet rationē principalis in ordine, non autem in baptiſmo: & in diffinitione rerum ponitur potius id, quod principalitatem dicit, quàm aliud (vt patet exercitatis in logicalibus).

3^m de maiori. Poteſtas. ℞. paſſiua: non, actiua. § Tunc nihil &c. Poteſtas enim in diffinitione ordinis poſita, tanquam differentia, non eſt poteſtas paſſiua, ſed actiua: & non actiua tantum quomodolibet, ſed cum præeminentia quadam; quæ ideò dicitur gradus: & conſequenter iſta diffinitio ordinis non conuenit baptiſmo.

4^m de maiori. Ordo relatio quædam eſt. ℞. ſed non tantum. §. Tunc nihil conitas imò nec attingit propoſitum. In præſenti enim tractatu de ordine ſumitur ordo nō prout eſt relatio, ſed prout eſt gradus cum quadam præeminentia (vt trahitur ex ad 3^m. & ad Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus &c.

¶Corollarium. Ergo ordo dicit primò ſuperioritatem quandam: vnde & ſuperiorem facit illum in quo eſt; quoniam de primaria ſua ſignificatione eſt gradus præeminens ſecundum poteſtatem actiuam. Hæc enim eſt ordinis diffinitio, quæ colligitur ex textu hic. Dum ly primò, & ly primaria, ad differen-

tiam

tiam ordinis prout relatio eſt inter ſuperiorem & inferiorem. F Nam relatio iſta originatur ex hoc, quòd quis ponitur in gradu præmiſſo. Per hoc enim talis fit ſuperior, & cõſequenter, quaſi naturali reſultantia quadam, conſequitur relatio ad inferiorem; ſeu (& in idem redit) quòd ipſe referatur ad inferiorem. Ordo ergo, quod eſt ſacramentum eccleſiæ principalitatem quandam in ſuo proprio ſignificato ſemper importat. Et ideò ſuprà art. 1. arg. 2. dicit ſanctus Thomas quòd ille, qui in ordine conſtituitur, alio ſuperior fit: & in reſpõſione ad tertium, quod ordo noſter attenditur per diſtinctionem poteſtatis. Hinc fit quòd & inferior, ad quẽ ſuperior ille per relationem refertur, habeat etiam poteſtatem; & conſequẽter quòd ille inferior ſit etiam ſuperior, reſpectu non ſuperioris ſui prædicti, ſed aliorum hominum non in ordine conſtitutorum, i. laicorũ. Ergo ignorent una propriã uocem, uel mal itioſè ignorantiã hanc præſeruleruntij: qui laicos ſacerdotes eſſe dogmatizarunt, (ut patet ex præmiſſis). Vide q. 19. art. 4. appen. & alibi ſupra.

Concil. Trid. ſeſſ. 23 c. 1.
* lib. 1. de ſacram. p. 9. q. 1. & Tho. 4. d. 1. q. 1. ar. 1. q. 5 arg. 1. & 1 cor. & ad 1.
† Supr. q. 19. ar. 1 at gu. 2. & eius ſol. & Aug. li. 81 qq. q. 61. to 4. & li. 1. retra. c. 26. circa med. to. 1 & in ar. Pſ. 66. & ſup illud Pſ. 149. Exultent in rege ſuo, to. 9.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordo ſit ſacramentum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ordo non ſit ſacramentum. Sacramentum enim, ut dicit Hug.* de Sancto Vict. ẽ materiale h elemẽtũ ſed ordo non nominat aliquid huiuſmodi, ſed magis relationẽ uel poteſtatẽ, quia ordo eſt pars poteſtatis ſecundum Priſci. ergo non eſt ſacramentum. G

¶ 2 Præt. Sacramenta non ſunt de eccleſia triumphante, ſed ordo eſt ibi, ut patet de angelis, ergo h ordo nõ eſt ſacramentum.

¶ 3 Præt. Sicut prælatio ſpiritualis, quæ eſt ordo, datur cum quadam conſecratione, ita, & prælatio ſecularis, quia & reges inũgũtur, ut dictum eſt, † ſed regia dignitas non eſt ſacramentum, ergo nec ordo de quo loquimur. H

ſignaculum Eccleſiæ, quòd ipſe uocat impoſitionem manuum presbiterij. Quòd uerò authoritas hæc intelligenda ſit dicta ad propoſitum ordinis; patet ex eo, quòd allegatur a Concilio Triden. ſeſſ. 14. de extr. unct. cap. 3. ad propoſitum ordinis eccleſiaſtici: & ſic ſed eius Epiſcopi, aut ſacerdotes ab ipſis ritè ordinati per impoſitionẽ manuũ presbiterij. Hæc ibi. Item ab eod. Apoſtol. inſinuatur idem 2. Tim. 1. Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionẽ manuum mearum. Quam Apoſtoli authoritatem ad propoſitum ordinis debere intelligi patet ex eo, quòd allegatur ad hoc à Cõcil. Tridẽ. ſeſſ. 23. cap. 3. &c. ordinem eſſe uerè & propriè unũ ex ſeptẽ ſacramentis &c. Inquit enim Apoſtolus: Admoneo te, ut reſuſcites gratiã Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuũ mearum. Hæc ibi. Itẽ inſinuatur idem ab eod. Apoſt. quando Timotheum hortando ad non ordinandũ indignos, 1. Tim. 5. dicit, manus citò nemini impoſueris. Hoc eſt neminẽ abſque ratione ordinaueris. Itemè Concil. Tridẽ. ſeſſ. 23. cap. 3. Per ſacram ordinationem, quæ uerbis & ſignis exterioribus perficitur. Hæc ibi. Ecce ergo, ſignaculum quoddam, poni conuenienter in definitione ordinis. Quod autem poteſtas ſpiritualis tradatur in ordine (quod erat pars diffinitionis) ſecundum concilia; patebit q. 35. ar. 2. appen. ubi agetur de charactere, qui eſt ſpiritualis poteſtas. Et tunc ex huius articuli ratione, tanquam per locum à diffinitione ordinis oſtendere poteris, quòd illa concilia meritò ponant characterem imprimi in ordine.

SED CONTRA eſt, quia ab omnibus enumeratur inter ſeptem eccleſiæ ſacramenta.

¶ Præt. Propter qđ unũquodq; & illud magis, ſed propter ordinem fit homo diſpenſator aliorum ſacramentorum, ergo ordo habet magis rationem quòd ſit ſacramentum, quàm etiam alia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſacramentum, (ut ex dictis • patet) nihil eſt aliud quàm quędam ſanctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno uiſibili unde cũ in ſuſceptione ordinis quædam cõſecratio homini exhibeatur per uiſibilia ſigna m cõſtat ordinem eſſe ſacramẽtum. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis ordo non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non confertur ſine aliquo elemento materiali.

• Quæſt. 29. art. 1. corp. & Tho. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 1.
concl. m

APPENDIX.

Laici non ſunt ſacerdotes.
Vtiliter p ſan. Eccl. contra hæret. &c.

EX articulo habes primò: quomodo per rationẽ interimas hæreſim Lutheri (Præt. Lutherani) dicentis, quòd omnes Chriſtiani in eodem ſunt ordinis gradu. Per hunc n. articulum patet à diffinitione ordinis, quòd ordo eſt in quo confertur poteſtas actiua & præeminens, & conſequenter quòd exiſtentes in ordine neceſſario præeminent. Cur (rogo) præeminent: ſi omnes de eccleſia, hoc eſt omnes Chriſtiani ſunt in eodem ordine? Diceret forſan Lutherus; quòd præeminent infidelibus. Cæterum huic obſtat propoſitum articuli, in quo concluditur quòd ordo eſt in eccleſia, i. inter eos, qui ſunt de eccleſia, ubi alijs præeminent iſto gradu. Quod ut melius uideas, lege ſequentia.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hæreſim prædictam meritò damnari à Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 6. Declarat ſancta Synodus falſas eſſe, & à ueritate euangelij penitus alienas doctrines omnes, quæ ad alios quoſuis homines, præter Epiſcopos & ſacerdotes clauium miniſterium perniciosè extendunt. Hæc ibi. Vbi quid intelligat per ly quoſuis homines, declarat ſubſequenter dicens ly ad omnes Chriſti fideles indifferenter & promiſcuè. Hæc ibi. Ecce quàm apertè alios Chriſti fideles diſtinguit à ſacerdotibus, & ſacerdotes ab Epiſcopis: & per hoc quàm apertè damnet Lutherum. Item ab eod. ſeſſ. 23. cap. 4. Siquis omnes Chriſtianos promiſcuè noui teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut omnes pariter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet, nihil aliud facere uidetur, quàm eccleſiaſticã hierarchiam, quæ eſt ut caſtrorum acies ordinata, confundere: perinde ac ſi contra B. Pauli doctrinam omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Euangeliſtæ, omnes Paſtores omnes ſint Doctores. Hæc ibi. Et canone 6. Siquis dixerit in eccleſia catholica nõ eſſe hierarchiam, diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, presbiteris, & miniſtris Anathema ſit. Hæc ibi. Itẽ à &c. ut ſuprà q. 17. at. 3. appen. & q. 19. ar. 1. 4 appen. & q. 20. art. 1. & q. 21. art. 2. appen. Item a &c. ut ſupra q. 8. at. 1. a. 4. appen. K

¶ Tertio habes: quomodo per rationẽ oſtendas, meritò inſinuatum eſſe ab Apoſtolo, quòd ordo eſt ſignaculum quoddam Eccleſiæ: ſiue exhibetur cum aliquo ſigno exteriori. Inſinuatum autem eſt hoc, quando dixit 1. Tim. 4. Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuũ presbiterij. Ecce quòd Apoſtolus docet, ordinem dari per aliquod

¶ Quartò habes, quòd per rationem prædicta patrũ pro quanto diffiniunt ordinem eſſe gradum per ſignaculũ exterius dantem ſpiritualem poteſtatem, & intelligas, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XXXIIII. ART. III.

CONCL. Conſtat ordinem eſſe ſacramentum.

¶ PROB. Quia in ordine quædam conſecratio homini ſuſcipienti exhibetur per viſibilia ſigna (vt patet ex art. c.) & ſacramentum eſt quædam ſanctificatio homini exhibita cum aliquo ſigno uiſibili (3. par. q. 60. 157

¶ NOT. Antecedentis huius hypotetici pars prima fundatur in hoc, quòd illa ſpiritualis poteſtas, quæ dicta eſt articulo ſecundo, dari ordinato, eſt quædam dedicatio, qua homo cõſecratur Deo per ordinem ſuſceptum. Eſt enim character interior (ut diximus) & character eſt ſignum, quo quis cognoſceretur eſſe cõſecratus, ſeu dedicatus, uel deputatus ad ſeruitiũ alicuius principis, aut alterius cuiuſuis, Exemplum ſit de militibus, qui charactere ſuorum principum in ſignũ ſuæ dedicationis ad illos utuntur: item de ideli qui charactere quodam dignoſcuntur eſſe talis uel talis domini. Cum igitur poteſtas illa ſpiritualis tradita ordinato, ſit character, nõ mirum eſt: ſi per hoc dicatur ordinatus ille eſſe conſecratus Deo, cuius characterem portat. Ordo enim ſicut & omne ſacramentum à Deo humanero inſtitutũ eſt. Rurſus. Ex ſecunda parte illius antecedẽtis hypotetici, breuiter, & clarè omnibus patet diffinitio ſacramenti. Vt dicamus. Quid eſt ſacramentũ? Eſt ſanctificatio homini exhibita, cũ aliquo ſigno uiſibili. Dixi ly breuiter, & clarè; ad differentiã illius vulgatiſſimæ diffinitionis, ſacramentũ eſt ſacræ rei ſignũ. Hæc enim diffinitio breuis quidem eſt, ſed non adeò clara.

Character pro dedicatione.

1m ex Vgone. Sacramentum eſt materiale elementum, R. vel non ſine materiali elemento traditum.

Diffinitio ſacramẽti.

tum. §. Tunc nihil &c. Nam quamuis ordo non exprimat aliquod &c. ut in texto. A

¶NOT. Quòd in quolibet ordine conferendo reperiatur materiale elementum, patet à diffinitione ſupra art. 2. per ly ſignaculum quoddam. Per hoc enim ſignificatur ſignum exterius uiſibile: quod hic elemētum uocatur. Patebit & infrà ar. 5. ubi aſſignabitur, materiam inueniri in quolibet ordine. Talis. n. materia pro elemento accipitur.

2m de concluſione. Ergo ordo &c. in Angelis repertus: non, in hominibus eccleſiaſticis. §. Tunc nihil, &c. Nam de ratione ſacramenti eſt, q̄ detur cum ſigno uiſibili, ſecundū conformitatem ſcilicet ad hominem, cuius modus eſt per uiſibilia manuduci in cognitionem inuiſibilium. 3. par. q. 60. ar. 4. talis autē uiſibilis manuductio nō attenditur in ordine reperto in Angelis.

¶NOT. Pro pleniori notitia dictorū in reſponſo uide de cognitione Angelorum 1. par. q. 54. uſq; incluſiuè ad q. 58. & de ordine in Angelis inuētio, 1. par. q. 108 & 109.

3m de maiori &c. quantum ad benedictionem, ſeu aliquam conſecrationem, quantum ad finem benedictionis, ſeu cōſecrationis. §. Tunc nihil &c. Cōſecratio .n. ſeu benedictio præciſè, hoc eſt, ſine alia cōſideratione addita, non conſtituit ordinem eccleſiaſticum (& in hoc decipitur arguens credendo contrarium:) ſed conſecratio, ſeu benedictio, qua ordinantur aliqui ad diſpenſationem ſacramentorum.

¶NOT. Confirmatur hoc ex Apoſtolo 1. Corin. 4. qui uolens oſtendere ſe, & alios coapoſtolos ueros eſſe cōſtitutos in ordine, dixit, Sic nos exiſtimet homo, ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Non enim ſuffecit ad ſuum propoſitū dicere ly miniſtros Dei, niſi addidiſſet ly & diſpenſatores myſteriorum Dei. Vnde patet: quòd conſecratio, qua quis conſtituitur miniſter Dei, eſt in plus; quàm ſit conſecratio, qua quis conſtituitur diſpenſator myſteriorum Dei. Hinc non eſt mirum, quòd benedictio ſeu conſecratio, Regum conſtituit illos in eſſe miniſtros Chriſti (iuxta illud Rom. 13. miniſter. n. Dei tibi eſt in bonum:) non autem in eſſe diſpenſatores myſteriorū Dei: & per conſequens, quòd illa benedictio, ſeu conſecratio nō eſt ſacramentum. Quò contrà, cōſecratio in propoſito noſtro, cùm conſtituat in utroque eſſe, eſt ſacramentum: non quia formaliter conſtituat in primo eſſe, ſed quia in ſecundo.

AD SECVNDVM dicendum, q̄ poteſtates proportionari debent illis, ad quæ ſunt: communicatio autem diuinorū, ad quā datur ſpiritualis poteſtas, non fit Angelis per aliqua ſenſibilia ſigna, ſicut in hominibus contingit: & ideo poteſtas ſpiritualis, quæ eſt ordo, non adhibetur B Angelis cū aliquibus ſignis uiſibilibus ſicut hominibus; & ideo in hominibus eſt ordo ſacramētum, ſed non in angelis.

AD TERTIVM dicendum, q̄ nō omnis benedictio, quę hominibus adhibetur, uel conſecratio, eſt ſacramētum, quia, & monachi, & Abbates benedicunt, tamen illæ benedictiones non ſunt ſacramenta, & ſimiliter nec regalis unctio; quia per huiuſ- C modi benedictiones non ordinantur aliqui ad diſpēſationem diuinorum ſacramentorum, ſicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum forma huius ſacramenti conuenienter exprimatur.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd forma huius ſacramenti in conuenien- D ter in litera *exprimatur, quia ſacramenta efficaciam habent ex forma, ſed efficacia ſacramentorum eſt ex uirtute h diuina, quæ in eis ſecretius operatur ſalutē, ergo in forma huius ſacramenti debere fieri mentio de uirtute diuina per inuocationem Trinitatis, ſicut in alijs ſacramentis.

¶2 Præt. Imperare eſt eius, qui habet h authoritatem, ſed authoritas non reſidet apud eum, qui ſacramenta diſpenſat, ſed miniſterium tantum, ergo non deberet uti imperatiuo modo, ut diceret ſic, Agite, uel accipite hoc, uel illud, uel aliquid huiuſmodi.

¶3 Præt. In forma ſacramenti non debet fieri mentio niſi de illis, quæ ſunt de eſſentia ſacramēti, ſed uſus h poteſtatis receptæ nō eſt de eſſētia ſacramēti hui⁹, ſed conſequitur ad ipſum, ergo non debet de eo fieri mentio in forma huius ſacramenti.

¶4 Præt. Omnia ſacramenta ordināt ad æternā remunerationē ſed in formis aliorum ſacramentorum non fit mentio de remuneratione, ergo h nec in forma huius ſacramenti deberet de ea fieri mētio, ſicut cum dicit. Habiturus partem, ſi fideliter &c.

APPENDIX.

1 Vtilitas ap. ſan. Eccl. contra hæret. &c. EX articulo habes primo: quomodo per rationē interimas hæreſim Lutheri (Prat Lutherani) dicentis: ordo ſacer nō eſt eccleſiæ ſacramentum. Item Valdenſium (vt refert Guido) forſitam & Lutheri, dicentium: ordinis ſacramentū nihil aliud eſſe, quàm ritum quendam eligendi cōcionatorem in eccleſia. Et, ordinis ſacramentum quid ſit eccleſiam ignorare. Et ordinis ſacramentum figmentum eſſe ex hominibus natum, nihil de re eccleſiaſtica, & de ſacramento intelligentibus. Vt. n. patet A contra hos errores pugnat articulus pręſens, ipſoſq; expugnat.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò prædictos errores damnari à Concil. Flor. in Decreto Eugenij IIII. Armen. dato Eccleſiaſticorum ſacramentorum ueritatem pro ipſorum Armenorū, tàm præſentiū, quàm futurorum, doctrina faciliori ſub hac breuiſſima redigim⁹ formula. Nouæ legis ſeptē ſunt ſacramenta, videlicet. Baptiſmus, confirmatio, euchariſtia, pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Hęc ibi. Quātæ aūt laudis honoriſq; & libertatis pro ueritate dicenda (vt interim ſileā de infallibilitate decretorū eius, alijs concilijs legitimis generalibus cō) Concilium illud Florentinū dignū ſit vnde Cardinalē Beſſarionē Græcum, qui fuit præſens, ſupra q. 17 ar. 1. appen. Item à Papa Leone X. dum in ſua bulla cōtra errores Lutheri dānat illū: uide ſupra q. 1. ar. 1. appen. addendo pro cōplemento maiori q. 24. ar. 1. appen. Item à Gregorio IX. dum uniuerſaliter cōdemnat totā phalangam Valdenſiū, ſeu Pauperū de Lugduno, ſeu Inzabbatatorum, de quorum dānatione habuiſti ſuprà. Itē à concil. Tridē. ſeſſ. 7. de ſacramētis, can. 1. Siquis dixerit: ſacramenta nouæ legis eſſe plura uel pauciora, quàm ſeptē, videlicet, baptiſmū, confirmationē, euchariſtiam, pœnitentiam, extremamunctionē, ordinē, & matrimonium: aut etiā aliquod horum ſeptem non eſſe uerè & propriè ſacramentum. Anathema ſit. Hęc ibi. Item ſeſſ. 23. can. 3. Siquis dixerit ordinem, ſiue ſacram ordinationem non eſſe uerè & propriè ſacramentum à Chriſto inſtitutum; vel eſſe figmētum quoddam humanum excogitatum à uiris rerum eccleſiaſticarum imperitis: aut eſſe tantum ritum quendam eligendi miniſtros verbi Dei, & ſacramentorum. Anathema ſit. Hæc ibi. Item à &c. vt ſuprà q. 19. ar. 3. appen. vbi diffuſè tractatur canonicè de Romana eccleſia, & eius fide. Item à &c. vt q. 17. art. 1. appen. & q. 20. ar. 1. Coroll. poſt ad primum. Item alibi paſſim ſuprà vt q. 19 art. 4. appen. q. 26. art. 1. appen. q. 24. art. 1. appen. & multis alijs locis. Item à Papa Lucio. 3. de hæret. c. ad abolendā.

¶Tertio habes: quomodo per rationē oſtendas prædicta patrum, pro quanto ordinem decernunt eſſe ſacramentum, & in- E 3 telligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò nieſ: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaratur, & conſolidetur. 4

Diſtin. 24. lib. 4. Sēt.

QVAEST, XXXIIII. ART. IIII.

CONCL. In forma ordinis exprimitur uſus ordinis per actum, qui imperatur: & exprimitur traductio poteſtatis per imperatiuum modum. 138

¶Corollarium. Quaſi ergo ad articuli titulum correſpondenter dicit, quòd forma huius ſacramenti cōuenienter exprimitur. Hoc autem ſequi ex concluſione textus, melius patebit inſpicienti, conſideranti, ac intelligenti eiuſdem concluſionis probationem ſequentem.

¶PROB. Quia potentiæ notificantur per actus, & poteſtas à poteſtate traducitur.

¶NOT.

RESPONDEO, Dicendum, q hoc ſacramentum principaliter conſiſtit in poteſtate tradita: poteſtas autem à poteſtate traducitur, ſicut ſimile ex ſimili, & iterum poteſtas per uſum innoteſcit, quia potentiæ notificantur p actus, & ideo in [m] forma ordinis exprimitur uſus ordinis per actum qui imperatur; & exprimitur traductio poteſtatis per imperatiuum modū [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia ſacramenta non ordinātur principaliter ad effect[9] ſimiles poteſtati, per quā ſacramenta diſpenſantur, ſicut hoc ſacramentum, & ideo in hoc ſacramento eſt quaſi quædam cōmunicatio uniuoca: unde ī alijs H ſacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinę uirtutis, cui effectus ſacramenti aſſimilatur, non autem in hoc ſacramento: quamuis enim in Epiſcopo, qui eſt miniſter huius ſacramenti, non ſit authoritas reſpectu conſtitutionis huius ſacramenti, tamen habet aliquam authorita- G tem reſpectu poteſtatis ordinis, quæ confertur per ipſum, inquātum à ſua poteſtate deriuaē. Et per hoc patet ſolutio ad 2m.

AD 3m dicendum, quòd uſus poteſtatis eſt effectus poteſtatis à genere cauſæ efficientis, & ſic non habet quòd in definitione ordinis ponaē, ſed eſt quodammodo cauſa in genere cauſæ finalis, & ideo ſecundum hanc rōnem poni poteſt in definitione ordinis.

¶NOT. Quaſi dicat probando, ordo dicit potentiam, ſeu poteſtatem; enim hoc ſacramentum principalitar conſiſtat in poteſtate. Conuenienter igitur forma ordinis exprimitur per potētiam, quæ quo ad cauſam ſut, uel efficientem, uel finalem conſideranda eſt. Si quantum ad primum conſideretur, tunc dicemus, q poteſtas traducitur ex poteſtate: ſi quātum ad ſecundū, tunc dicemus, q poteſtas illa facit hunc, vel hunc actum. (puta poteſtas oſtiarij eſt ad claudendum oſtia eccleſiæ; Lectoris ad legēdum prophetias, & ſic de cæteris; ut exprimitur in ſuis formis ordinū.) Ad deſignādum primū, dicitur in probatione ly poteſtas à poteſtate traducitur: ad deſignandū ſecundum dicitur ibi ly potentiæ notificantur per actus. Dices ergo ex his correſpondenter ad titulum articuli: forma illa huic ſacramento eſt conueniens, in qua exprimitur traductio poteſtatis à poteſtate, ac eius uſus: & in forma iſta poſita in litera exprimiē traductio poteſtatis à ptāte, necnō poteſtatis uſus, ſiue actus. Vnde propter exprimendum primū in forma dicitur ly accipe, vel huiuſmodi: & propter ſecundū, dicitur ly imponendi manus ſuper energuminum; & hmōi.

concl. m

1m de minori. Ex virtute, diuina ℞. tanquam ea cā analoga: non, vniuoca. §. Tunc nihil &c. Nam in formis huius ſacramenti poſita in litera Magiſtri, attenditur cauſa uniuoca, vt exprimatur. Sciunt enim omnes illam cauſam analogam, ſcilicet virtutem diuinam eſſe efficacem ſuper ſacramenta, ſed non ſciunt omnes iſtam uniuocam (ſcilicet poteſtatem conferentis ordinem) eſſe ibi efficacē ſuo modo, ideſt, actiuè miniſterialiter. Et ideo magis quodammodo propter hominum notitiam neceſſarium fuit exprimere in illis literæ formis poteſtatem, quàm uirtutem diuinam.

¶NOT. 1. Aduerte: quòd licet duo exprimātur in forma, quę duo in concluſione præmiſſa habentur: tamen forma principaliter ſtat in vno. i. in traductione poteſtatis: quæ quidem traductio importatur in illo imperatiuo modo, accipe, & huiuſmodi. Cum igitur dicit reſponſum de cauſa uniuoca expreſſa intendit principaliter de prædicta traductione. Vnde in omnibus formis mentio fit de traductione illa per ly accipe, & hmōi.

NOT. 2a. Aduerte quòd non ſine cauſa D. Tho. mouens articulum dicit ly in litera. Non enim de forma huius ſacramenti quacunque vult inquirere, an conuenienter exprimatur: ſed de forma huius, quæ ſolummodo exprimitur in litera Magiſtri.

Notandū diligēter.

Et hoc congruenter intendit quoniam vt expoſitor magiſtri ſe habet, & ad expoſitorem, textum conſiderare, pertinet. Modò in formis expreſſis à magiſtro non fit mentio aperta de uirtute Trinitatis, ſed tantum de traductione poteſtatis, & eius uſu. Nō enim exprimit magiſter, niſi formas oſtiarij, lectoris, & exorciſtę. Id annotauerim, vt præſeruem textum ab inſtantiis ſuperfluis, quibus poſſet impeti ab aliquo minus intelligente ſenſum S. Doctoris. Diceret enim, quòd in forma ſacerdotij fit mentio expreſſa de inuocatione Trinitatis, ut in appen. & in multa da ly in nomine Domini. Sed neque iſte, neq; alter ſimilis, attingerat propoſitum S. Thomæ.

¶NOT. 3a. Cùm dicitur in textu reſponſali, quòd in aliis ſacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, intelligitur vt plurimum, non autem abſolutè. Nam licet in baptiſmo, cōfirmatione, extrema vnctione exprimatur aliquid ex parte diuinæ uirtutis, & in eucharistia ēt, inquantum uerba conſecratiua ſunt uerba Chriſti: tñ in pœnitentia non exprimitur, cū forma pœnitentiæ ſacramenti ſit, ego abſoluo te, Vbi patet, q virtus diuina non exprimitur, ſed tantum perſona miniſtri in ly ego, & pœnitentis in ly te, & actus miniſtri in ly abſoluo. Si tamē loquamur de ſenſu formę huius implicito, dicemus, q etiam hac in forma ſit mentio de uirtute diuina. Nam miniſter vt F miniſter, cauſam principalem, cuius miniſter eſt, importat: & conſequenter in ly ego abſoluo, ſubintelligiē Deus & actus Dei cū Deus ſit cā principaliter abſoluens. Vnde in hoc ſenſu verificaretur uniuerſaliter illa propoſitio textualis, ſcilicet ly in alia ſacramentis &c. Quod dico de confeſſione, intellige etiā de matrimonio, eo ſcilicet mō, quo Apoſtolus Epheſ. 5. de matrimonio loquens, dixit ly Sacramentū hoc magnū eſt, ego autē dico in Chriſto, & in eccleſia, & Chriſtus Matt. 19. & Mar. 10. dixit ly quod Deus cōiunxit, homo non ſeparet.

Mētio diuinæ uirtutis qdo in ſacramentis.

¶Examen. Ly non autē in hoc ſacramento. Scilicet ea primiē aliquid ex parte uirtutis diuinæ. In hoc ſacramento, inquam, ſecundum formes in litera à Magiſtro narratas: uel cōparatiuè loquendo ad alia ſacramenta. Non. n. ſic uniuerſaliter in hoc ſacramēto pro oībus ordinibus fit mentio de diuina uirtute, ſicut in aliis (vt diximus.) Hæc patebunt melius, cùm in appē. ſeq. recēſentur formę ſingulorū ordinum.

¶Ly in hoc ſacramento eſt, quaſi quædam communicatio uniuoca. Verbi gratia. Ordinatus ab Epiſcopo habet poteſtatē celebrandi miſſam, & pari uirtute conſecrandi corpus Chriſti, ſicut Epiſcopus: non tñ pōt ex hoc conferre ordines, nec confirmationē. Ergo poteſtas deriuata in ipſo ordinato eſt ſimilis, quaſi uniuocè, poteſtati ordinantis. Dicitur ly uniuocè, quia pari rōne (hæc eſt diffinitio uniuocorū, ut patet in prędicamentis) pōt facere quædā, quę dicta ſunt: & dē ly quaſi, quia non poteſt quædam facere, quæ etiam dicta ſunt. Hinc eſt: q in articulo ſequenti corp. dicetur, ly ſpiritualis poteſtas deriuatur ab eo, qui ſacramentū dat, ſicut poteſtas imperfecta à perfecta. Per qd dictum ſignificatur id, quod nunc diximus.

I ¶NOT. Quò ad illam propoſitionem maiorem argumenti huius primi, ſcilicet ſacramenta efficaciam habent ex forma, & dicito, q huiuſmodi efficaciam habent ex forma quantum ad ſenſum, etiam implicatū ſumpta (vt trahitur ex præmiſſa not. 3.) & videto diligenter articulum ſequen. in corp. vt efficaciam ex forma haberi cognoſcas (vt hic dicitur.) Sed nō ex iſta ſolū.

2m de maiori. Authoritatem. ℞. vel excellentiæ, vel miniſterialē. §. Tunc nihil &c. Nam licet authoritas excellentiæ non reſideat apud eum, qui ſacramenta diſpenſat (vt arguitur: & dicitur 3. par. q. 64. art. 4.) tamen authoritas miniſterialis apud eum reſidat. Et ſic imperat tanquam habēs authoritatem, ut miniſter, nō, ut primus agēs.

¶NOT. Authoritas excellentiæ in textu, dicitur authoritas reſpectu conſtitutionis huius ſacramenti: & authoritas miniſterialis dicitur ibi authoritas Epiſcopi reſpectu poteſtatis ordinis, quæ confertur per ipſum. Huiuſmodi uerba textus ponuntur in fine reſponſi primi à ly quamuis &c. quæ etiam deſeruiunt K pro ſolutione ad hoc ſecundum. Vnde in textu poſt omnia pertinentia ad reſponſum primum dicendum eſt. Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum, id quod ab impreſſoribus, uel à neſcio quo, & qua incuria relictum eſt.

Pro textu (vt erat) corrigendo.

3m de maiori. Vſus poteſtatis. ℞. ut effectus poteſtatis agentis. non, ut cauſa aliqualis in genere finis §. Tunc nihil. &c. Cùm enim finis ſit de eſſentia eorum, quæ ſunt ad finem, inquantum iſta reſpiciunt finem ab eo regulantur dependent, & ad illum ordinātur (in ſignum huius iſta non eſſent ad finem, ſi tolleretur finis.) ſequitur patenter: q uſus poteſtatis receptæ, ut eſt cauſa quodammodo finalis, ſit de eſſentia ſacramenti huius.

¶NOT. Vſus poteſtatis receptæ ē id, ad qd ordinaē quodāmō poteſtas reſidēs in Epō dāte: eo. ſ. mō, quo unaquæq; res ē pp ſuā operationē. Et iō in textu dē, q eſt qſiq; quodāmō cā in genere cauſæ finalis. Rurſum. Vſus poteſtatis receptæ (ut patet naturali ſequela) poſt dantis poteſtatem ſubſequitur. Inquantum ergo pote-

Vſus poteſtatis receptę ſub duplici genere ca. eſt.

poteſtas recepta actualiter producitur à poteſtate dantis, ſic eſt effectus ipſius conſequẽs: inquantum vero poteſtas recepta mouet intentionem dantis poteſtatem, ad hoc ut actualiter producat ſeipſam, ſic eſt cauſa finalis. Itaq; primò mouetur intentio ipſius dantis ad producendum poteſtatem receptam: & poſtea dãs poteſtatem actualiter producit eãdem, a qua prius mouebatur ſua intentio ad id. Eſt ergo poteſtas recepta prius in genere cauſæ finalis, quam ſit in genere effectus. Aſſimilatur ergo argumentum hoc, & reſponſio argumento illi: & reſponſo ſuper dictum Ariſt. Ly potentiæ diſtinguuntur, ſeu diffiniuntur per actus, & hi per obiecta: ut habes prima par. q. 77. ar. 3. Vide tu ibi; & per applicationem uiciſſitudinariam utrũque locum melius penetrabis.

A ſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quæ eſt mater, & magiſtra omnium catholicorum. Ad hanc enim ſolam pertinet iudicare de vero ſenſu, & interpretatione ſcripturarum ſanctarum, & decidere ea, quæ ſunt fidei. 2. 2. q. 1. ar. 10. Concil. Trid. ſeſſ. 4 Decret. de ædit. & uſu ſacr. lib.

ARTICVLVS V.

Vtrum hoc ſacramentum habeat materiam.

AD QVINTVM ſic procedit. Videtur quòd hoc ſacramentum non habeat materiam: quia in omni ſacramento quod habet materiam, uirtus operans in ſacramento eſt in materia, ſed in rebus materialibus, quæ hic adhibentur, ſicut ſunt claues, & candelabra, & huiuſmodi, non videtur eſſe aliqua uirtus ſanctificandi, ergo non habet materiam.

¶ 2 Præt. In iſto ſacramento cõfertur plenitudo gratiæ ſeptiformis, ut in litera dicitur, ſicut in Cõfirmatione, ſed materia cõfirmationis præexigit ſanctificationẽ, cum ergo ea quæ in hoc ſacramento uidentur eſſe materialia, non ſint præſanctificata, uidetur quòd non ſint materia ſacramenti huius;

3 ¶ Præt. In quolibet ſacramento habente materiam requiritur contactus materiæ ad eũ, qui ſuſcipit ſacramẽtũ, ſed ut à quibuſdã dicitur, cõtactus dictorum materialiũ ab eo qui ſuſcipit ſacramentũ, nõ eſt de neceſſitate ſacramenti, ſed ſolũ porrectio, ergo prædictæ res materiales nõ ſunt materia huiuſmodi ſacramenti.

SED CONTRA eſt, quia omne ſacramentum conſiſtit in rebus & in uerbis, ſed res in quolibet ſacramento ſunt materia ipſius, ergo, & res, quæ in hoc ſacramento adhibentur, ſunt materia huius ſacramenti.

B Præ. Plus requiritur ad diſpẽſandum ſacramenta quã ad ſuſcipiendũ ſacramẽta ſed Baptiſmus in quo datur poteſtas ad ſuſcipiendum ſacramenta, indiget materia, ergo, & ordo, in quo datur poteſtas ad ea diſpẽſanda.

RESPON. Dicendum, quòd materia in ſacramentis exterius adhibita, ſignificat uirtutẽ in ſacramẽtis agentẽ ex extrinſeco omnino aduenire, unde cum effectus proprius huiuſmodi ſacramenti, ſcilicet character, non percipiatur ex aliqua operatione ipſius, qui ad ſacramẽtum accedit, ſicut in pœnitentia,
C ſed omnino ex extrinſeco adueniat, competit ei materiam habere, tamẽ diuerſimode ab alijs ſacramentis, quæ materiam habent, quia hoc quod in ſacramento cõfertur in alijs ſacramentis deriuatur tantum à Deo, non a miniſtro, qui ſacramentũ diſpẽſat, ſed illud, quod in ſacramẽto traditur, ſcilicet ſpi-
D ritualis poteſtas, deriuatur etiã ab eo, qui ſacramentum dat, ſicut poteſtas imperfecta a perfecta, & ideo efficacia aliorum ſacramentorum principaliter conſiſtit in materia, quæ uirtutem diuinam habet, & ſignificat, & continet, ex ſanctificatio

4m illatio conclusionis. Ergo nec, &c. Et negatur illatio §. Nam maior rõ eſt: quòd ponatur aliquid pertinens ad æternã remunerationẽ in forma ſacramenti ordinis, quam in formis aliorũ ſacramẽtorũ.

*dist. 24. parag. A. & B.

¶ NOT. 1a. Diximus quòd ordo ſacramẽtum eſt gradus eminens: & conſequenter, quòd ponit ordinatum in aliquo eminenti gradu. Vnde fit, quòd ordinatus quanto in altiori gradu ponitur, tanto in periculo maiori uerſetur (iuxta B. Auguſt. in Regula.) Et ideo talia indiget grandiori motiuo ad hoc; ut ſe præſeruet à caſu, in cuius periculo ſtat; id quod & annuũt Pſalmus 85 ibi; Cuſtodi Dñe animam meã quoniam ſanctus ſum. Gyrandius uerò motiuũ magisque ad hoc accomodatum, nõ eſt: quàm rememoratio Cordialis uitæ æternæ. Hinc eſt illa rõ maior quòd de uita æterna mentio potius debet fieri in ſacramento ordinis, quã in alijs in iam emiuenti gradu non conſtituentib. Ad hæc nota aliud, quod Apoſtolus. 1. Thim. 5. de hominib. ordinatis dicit, Qui bene præſunt duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in uerbo, & doctrina; & 3. Qui bene miniſtrauerint gradũ bonũ ſibi acquirẽt, & multã fiduciã in Chriſto. Hæc nunquam dixit de habentibus alia ſacramenta. Quis ẽ ille bonus gradus? & ille duplex honor? Aureola ſpiritualis quæ datur bonis miniſtris uerbi Dei. Et ideo, cum huic ſacramento, (ſecundũ quod attenditur magna ſciẽtia) iuxta illud Oſeæ. 4. quia tu ſciẽtiã repuliſti; & ego repellã te, ne ſacerdotio fungaris mihi) debeatur aureola ſpiritualis modo prædicto, nõ mirũ, quòd in forma eius fiat mentio de æterna retributione potius, quàm in aliorũ formis.

*Al. ad eũ

Scientia clericis valdè neceſſaria.

¶ NOT. 2a. Ly habituri eis partẽ ſi fidelitar &c. (id quod eſt mẽtio æternæ retributionis) ponitur in forma Lectorũ: & ex hoc intelligis melius, quòd miniſtrãtib. verbũ Dei honor ſpiritualis debetur, ut in no. 1. Quid autẽ ſit fideliter diſpẽſare uerbũ Dei; uide diffuſius in ſcholijs noſtris ſup Cõpendiũ Theologicæ ueritatis B. Alberti Magni li. 3. c. 43. Pro nunc breuiter ſcito; quòd diſpenſare fideliter uerbũ Dei, ſeu ſcripturam ſacram, eſt diſpenſare illud ſecundum ſen-

Fideliter diſpẽſare verbũ Dei.

¶ NOT. 3a. Reſponſum hoc ad 4m. arg. ex magna deteſtabilique negligentia quorundam, deciderat è libro: quod & uſq; hodie ibi non cõparet. Vnde non eſt prætextu D. Thomæ ſumendũ illud, quod nos reſpõdimus: ſed quandocũque inuentum fuerit, apponendũ. Hæc paucula pro cautela lectoris dicta ſint, ne certò omnia equiua pro humano capite ſumatur; quod maximæ inſipientiæ meæ ac præſumptionis eſſet, ſi id ipſum intrudere uoluiſſem.

4 Sent. dist. 1 §. D.

APPENDIX.

EX articul. habes. ¶ Primò: quòd per rationẽ oſtendas materiam eſſe inſinuatũ à Concil. Flor. quòd forma huius ſacramenti eſt conueniens. Hoc autẽ inſinuatũ fuit in Decret. Armen dato, quòd ſexto loco de ſacram. dixit. Forma ſacerdotij eſt talis. Accipe poteſtatem offerendi ſacrificiũ in eccleſia pro viuis & mortuis, in nomine patris, & filij. & Spiritus ſancti. Et ſic de aliorum ordinum formis, prout in Põtificali Romano latè cõtinetur. Hæc ibi. pro cuius ultimo dicto ſciẽdum: quòd in quodã Põtificali antiquo Romano ſic iacẽt formę Oſtiariorum. Sic agite: quaſi redituri Deo rõnem pro his rebus, quæ his clauib. recluduntur. Lectorum. Accipite: & eſtote uerbi Dei relatores, habituri, ſi fideliter, & utiliter impleueritis officium ueſtrum, partem cũ his, qui uerbũ Dei miniſtrauerũt ab initio. Exorciſtarũ Accipite, & cõmẽdate memoriæ, & habete poteſtatẽ imponẽdi manus ſup Energumenos, ſiue baptizatos, ſiue Cathechuminos. Accolitorũ.
E Accipite ceroferariũ, cũ cereo, & ſciatis uos ad accẽdẽda eccleſię luminaria mãcipatos in noĩe dñi. Itẽ Accipite urceolũ; ad ſuggerẽdũ uinũ, & aquã, in eucharistiã ſãguinis Chriſti in noĩe dñi. Subdiaconorũ. Videte; cuiuſmodi miniſteriũ uobis traditur: ideò uos ammoneo; ut ita uos exhibeatis, quòd Deo placere poſſitis. Diaconorũ. Accipite poteſtatẽ legẽdi euãgeliũ in eccleſia Dei, tã pro uiuis, quã pro defunctis; in noĩe dñi. Hæc ibi. Itẽ inſinuatũ à Cõcil. Carthag. 4. c. 7. de forma exorciſtæ; c. 8, de forma Lectoris; ca. 9. de forma oſtiarij: & recitãtur huiuſmodi in Decr. d. 23. c. exorciſta. c. lector. c. oſtiarius. ¶ Secũdò habes: quòd prædicta Patrũ, pro quãto in forma ordinis ponũt & tradnctionẽ poteſtatis à poteſtate (Hęc tradoctio sẽp intelligitur ly Accipe, ly Accipite, ly Age, ly agite, ly uobis traditur.) & uſũ poteſtatis recepię (ut ſibi patet.) & itelligas & probes & defendas ¶ Tertiò uides: quòd ex ijs uiciſſim Ang. doc. hęc & declaret & cõſolidet.

Vtil. pro S. Ecc. ad Intellig. &c.

concl.

Formę ordinum.

QVAEST. XXXIIII. ART. V.

CONCLVS. 1a. Competit huic ſacramento habere materiam. 139

¶ PROB.

¶PROB. Quia effectus proprios huius ſacramenti; ſcilicet character, ex extrinſeco omnino aduenit:& materia in ſacramentis exterios adhibita eſt ſignum; ꝙ oirtus in ſacramentis agens, ex extrinſeco omnino aduenìat:

CONCL.2ª. Materia huius ſacramenti adhibetur magis ad determinaodum poteſtatem, quæ traditur particulariter ab habenta eam comple tè; quam ad poteſtatem cauſandam.

¶*Corollarium*. Ergo materia ordinis diuerſimodè ſe habet in hoc ſacramento & in alijs. Nam in alijs materia ad cauſandū effectum ipſorum ſacramentorū adhibetur (puta aqua baptiſmi ad cauſendū mūditiā exteriorē & interiorem & ſic de alijs); hic autem ad determinandum illud, quod cauſatur ab alio puta a poteſtate exiſtente in Epiſcopo. Determinat nāque ad quem uſum datur poteſtas ab Epiſcopo ei, qui ordinatur: ut patet ex formis in præcedenti appen. narratis. Quando enim Epiſcopus porrigit iſtam materiam, ſcilicet urceolum Accolyto, dicens; ad ſuggerendum uinum, & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti: tunc manifeſte demonſtrat, ad quem uſum ordinetur illa materia, quem tradit, Et ſic de cæteris.

ne per miniſterium adhibita: ſed efficacia huiuſmodi ſacramenti principaliter reſidet penes eum, qui ſacramentum diſpenſat: materia autem adhibetur magis ad determinādum poteſtatem, quæ traditur particulariter ab habente eam cōplete, quàm ad poteſtatem cauſandum: quod patet ex hoc ꝙ materia competit uſui poteſtatis.

Et per hoc patet ſolutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ materia in alijs ſacramentis oportet ſanctificari propter uirtutem quam continet, ſed non eſt ita in propoſito.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſuſtinendo illud dictum, ex dictis apparet cauſa eius; quia enim poteſtas ordinis accipit à miniſtro, ſed non à materia, ideo porrectio materiæ magis eſt de eſſentia ſacramēti quàm tactus, tamen ipſa uerba formæ uidentur oſtendere, quòd tactus materię ſit de eſſentia ſacramenti, quia dicitur, Accipite hoc, uel illud

¶NOT. Quū in textu dī ly diuerſimode ab alijs ſacramentis, ꝗ materiā hēnt; hoc intelligit per modū declarationis dictum eſſe, non per modū limitationis excluſiuæ. Non.n. per ly quæ hēnt materiā intēdit dicere qđ aliqua hēnt materiā excludēdo quędā alia, quaſi non habentia illam: ſed intendit declarare ſe loqui de ſacramentis, quatenus habent materiam. Rurſus. Quando dicit ly efficatia aliorum ſacramentorum principaliter conſiſtit in materia, non intendit abſoluiè; ſed comparatiue ad materiam ordinis. Abſolute enim efficatia ſacramentorum principaliter conſiſtit, non in materia, ſed in forma. art. 4. argum. 1. Cæterum comparando materiam ordinis ad materiam aliorum ſacramentorum penès cauſalitatem, dicimus quòd efficacia aliorum conſiſtit principaliter in ſua materia, quod non ſic eſt de materia ordinis; cum adhibeatur non ad cauſandum, ſed ad determinandum (ut habet concluſio.

Senſus textuales qui ueri.

¶PROB. Quia materia competit uſui poteſtatis.

¶NOT. Puta claues traditæ oſtiario competunt huic uſui, ſcilicet clauſioni oſtiorum, urceolus huic uſui, ſcilicet delationi aquæ, & uini: & ſic de cæteris. Cùm ergo uſus poteſtatis ſequatur eam, tanquam effectus eius, ſequitur; quòd ſi materia competit uſui poteſtatis, non cauſet ſed magis determinet receptam poteſtatem. Dixi ly tanquam effectus eius; ad differentiam alterius ſenſus, in quo uſus poteſtatis eſt quodammodo cauſa finalis (ut ar. 4. ad tertium declaratur:) in quo ſenſu non loquimur nunc.

1ᵐ de maiori. In omni ſacramento. ℞. alio ab ordine. Ş. Tunc nihil contra: ut patet ex concluſione præmiſſa, & declaratis.

2ᵐ illatio tota cōcluſionis Cum ergo ea ꝗ &c. ℞. negatur illatio. Ş. loquendo ſcilicet de materia determinante; non cauſante: ut concluſio ſecunda docuit. Tunc nihil &c. Nam diuerſimodè in alijs ſacramentis ſe habet materia, & hic (ut in corp. & propter hoc materia aliorum ſanctificationem requirit, non autē huius. Vide textum.

3ᵐ de maiori Materiam. ℞. in qua conſiſtit efficacia ad cauſandum; non, quæ adhibetur ad determinādum potius, quàm ad cauſandum Ş. Tunc nihil &c. Quia enim poteſtas ordinis accipitur à miniſtro, & non à materia &c. ut in textu, uſque excluſiue ad ly tamen.

¶NOT. Per hanc primam reſponſionem non affirmat ſanctus Thomas, ꝙ tactus materiæ ſit de eſſentia ſacramenti; quāuis dicat quòd porrectio materiæ ſit magis de eſſentia eius. Alioquin, ſi affirmaret nunc abſoluta, ꝙ tactus eſſet neceſſarius ad ſacramentum hoc ſuſcipiendum, non adderet ſecundū reſponſum; de quo nunc. Vnde illa locutio comparatiua textus accipienda eſt quantum ad iudicium hominum aliquorum: non quantum ad ueritatem præcisè ſecundum ſe. Quaſi aperte dicatur, Porrectio materiæ ab hominibus pluribus tanquam euidentius quid, iudicatur eſſe de eſſentia ſacramenti, quam tactus. Quid autem iuxta opinionem propriam ſentiat ſanctus Doctor de tactu porrectorum ecce.

An tactꝰ rei porrectæ ab Epō ſit neceſſarius pro ordine.

Item de minori; A quibuſdā dicitur ℞. ſed minus probabiliter. Ş. Probabilius enim eſt; quòd tactus rerū porrectarum ab Epiſcopo ſit de eſſentia ſacramenti: quæ maior probabilitas ſ uerbis formæ fundatur. Vide in textu reſponſum ſecundum, ly tamen ipſa uerba &c.

In corp. art. reſponſ.

¶NOT. 1ª. Vide modeſtiam authoris; qui licet per hoc ſecūdum reſponſum inſinuet propriam opinionem ſuam eſſe, ꝙ contactus materię ſit neceſſarius, ſeu de eſſentia ſacramenti: tamen utitur ly uidentur oſtendere: quaſi dicat non præfero meam opinionem opinioni dictorum in argumento; ſed ad uerba ipſa formæ me refero quæ opinionem hanc prædictorum opinioni ante ferre ſe, innuunt. Et reuera ly Accipite hoc, uel illud, denotare uidetur, neceſſarium eſſe contactum; præſertim cùm eccleſia nihil agat fruſtra; quod tamen uideretur, ſi dicendo ly accipite non intenderet contactum recipientis tanquam neceſſarium; iuxta conformitatem ad materiæ grauitatem de qua agitur: cuius grauitas eſt imprimere characterem, in cuius impreſſione principalis ratio huius ſacramenti uerſatur. Vnde grauitas materiæ. i. character tunc imprimendus, non uidetur pati; ꝙ intentio eccleſiæ de tactu ſit ceu de re non neceſſaria. Quòd ſi tanta grauitas non eſſet in materia, de qua tunc agitur; poſſet facilius de intentione ſolummodo utiliori quippiam affirmari. Accedit ad hæc Concil. Flor. quod ſatis fauere uidetur opinioni S. Doctoris, ꝙ ſcilicet tactus materiæ porrectæ ab Epiſcopo ſit neceſſarius; dum in loco allegando in appen. ſequen. utitur nomine porrectionis, dationis, traditionis, aſſignationis, materialium rerum. Ad conſummatam enim porrectionem, dationem, traditionem aſſignationem requiri uidetur actualis receptio rei porrectæ, datæ, traditæ, aſſignatæ, ſicut & ad conſummatos alios contractus; & actio tunc dicitur conſummata, quādo recipitur in patiente. Non uidetur autem negandum imò nec dubitandum: ꝙ uerba conciliorum ſint accipienda in potiori, & conſummato, ſignificato.

¶NOT. 2ª. Memento ſemper ueniendo ad practicam, tangere; quæ porriguntur: ut à ſcrupulis ſuperuenturis de poſſibili te præſerues. In practica enim non eſt ſiſtendum in opinionibus huius, uel illius Doctoris: ſed tutior uia, tanquam regia, procedendum eſt. Quòd ſi forſan non tangeris; non audeo affirmare irritam eſſe conſecrationem illam tui, uel non impreſſum eſſe characterem; ex quò nec Concilium nec San Doctorem uideo, opinionem contrariam apertè damnare. In hoc ergo & in alijs huiuſmodi, ſequaris regulam uniuerſalem, maxime in practica: quæ eſt. Tene certum, & dimitte incertum.

APPENDIX.

EX articul. habes. ¶Primò; quomodo per rationem oſtendas merito inſinuatum eſſe à Concil. Flor. ꝙ ordo habet materiam. Inſinuatum autem eſt hoc quando in Decret. Armen. dat. Eugenius Quarto ipſo Concil. approbante dixit. Sextum eſt ſacramentum ordinis, cuius materia eſt illud, per cuius traditionem confertur ordo. Hæc ibi. Item a Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 3. Per ſacram ordinationem, quæ uerbis & ſignis exterioribus perficitur. Hæc ibi. Signa autem illa exteriora eſſe materiam uidimus nunc ex Concilio Flor. Puta calicis porrectionem urceoli, &c. Vide ar. 4. appen. Nam in formis illis importatur etiam materia. 1

1 Vide. 3ª. Eoc. ad intellig. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem dicta patrum, pro quaoio 2

quanto ordinem inſinuant habere materiam, & intelligas, & probes. & defendas,

¶Tertio habes: quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

A gratia gratum faciente congruè facere nõ poteſt: 2. Quia gratia gratum faciens datur in baptiſmo ad hoc, ut homo dignè fiat ſuſceptiuus ſacramentorum (à fortiori ergo, ſupple ut datur in ordine; at dignè fiat diſpenſator illorum.

¶NOT. Primam partem illius primi antecedentis hypothetici (ſcilicet cuicunque datur potẽtia aliqua diuinitus, dantur ẽt illa per quæ executio illius potentię poteſt congruè fieri) demõſtrant eſſe verã multa loca ſcripturarũ, & ſpeciatim authoritas Apoſtoli 2 Corin. 3. Qui & idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti. Quaſi dicat, Deus nos elegit ad miniſtrationem noui teſtamenti: & propter hoc fecit nos idoneos, i. dedit nobis idoneitatẽ, qua congruè poſſemus exequi tale miniſterium. Illius antecedentis declaratio quædam eſt, etiam factum circa Beatum Petrum Apoſtolum. Quia enim Petro Chriſtus conferebat potẽtiam ad dirigendum omnes alios in fide recta, ideò in ſubſidium eius, vt ſcilicet dignè exequaretur regimen prædictum, addidit orationem ſuam dicens: Ego rogaui pro te Petre, ut non deficiat fides tua; ad hoc ſcilicet, ut alios congruè confirmare poſſis. Hanc intentionem inſinuauit ibi textus quando poſt ly ego rogaui pro te, ut non deficiat fides tua: ſtatim ſubdidit ly tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.

QVÆST. XXXV. ART. I.

CONCL. In ſacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum ſacramentorum diſpenſationem, datur gratia gratũ faciens.

¶Examen. Ly per quod homo ordinatur ad aliorum ſacramentorum diſpenſationem. Illud eſt, & quædam declaratio ſacramenti ordinis, & quædam probatio concluſionis huius, ſcilicet, quòd in tali ſacramẽto datur gratia gratum faciens. Quaſi dicatur ꝓ primo: quid eſt ſacramentum ordinis? Et declaretur ſic, Eſt ſacramentum illud, ꝑ quod homo ordinatur ad aliorum ſacramentorum diſpenſationem. Quaſi & dicatur pro ſecundo: quare gratia gratum faciens confertur in ſacramento ordinis? Et reſpondeatur ſic, quia ſacramentum eſt, per quod homo ordinatur ad aliorũ ſacramentorum diſpenſationem. Tamẽ quoniam reſtat difficultas, quomodo de neceſſitate ad hoc dictum (ſcilicet per ſacramentum ordinis homo ordinatur ad aliorum ſacramẽtorum diſpenſationem) ſequatur, ꝙ ꝑ hoc ſacramẽtum det homini gratia gratũ faciens: ideo probatio ſequens additur, quæ quidem probabit conſequentiam hanc, dictum illud tanquam manifeſtũ præſupponendo.

¶PROB. 1. Quia cuicunque datur potentia aliqua diuinitus, datur etiam illa, per quæ executio illius potentiæ poteſt congruè fieri (vt patet, tum ex Deutero. 32. Dei perfecta, &c. tum à fortiori ex naturalibus, ut in textu) & per ſacramentũ ordinis datur homini potentia ad diſpenſandum alia ſacramẽta hoc fuit in concluſione dictum;) quã diſpẽſationem ſine

Deſcrip. ordinis.

140 Tho. ubi ſup. arti. 2. q. 1. & ſeq.

QVAESTIO XXXV.

De effectu huius ſacramenti, in quinq; articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de effectu huius ſacri.

Circa quod quęruntur quinque.

Primo, Vtrum in ſacramento gratia conferatur.

Secundo, Vtrum imprimatur character.

Tertio, Vtrum character ordinis præſupponat characterẽ baptiſmalem.

Quarto, Vtrum præſupponat characterem confirmationis.

Quinto, Vtrum character uniꝰ ordinis, præſupponat characterem alterius.

ARTICVLVS I.

Vtrum in ſacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ in ſacramento ordinis non conferatur gratum faciens, quia communiter dicitur, quòd ſacramentum ordinis ordinatur contra defectũ ignorantiæ, h ſed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, ſed gratia gratis data, qui gratia gratum faciens magis reſpicit affectum, ergo in hoc ſacramento ordinis nõ datur gratia gratum faciens.

¶2 Præt. Ordo diſtinctionem importat: ſed mẽbra eccleſię nõ diſtinguuntur per gratiam gratum facientem, ſed ſecundum gratiam gratis datam, de qua dicitur. 1. Corinth. 12. Diuiſiones gratiarum ſunt, ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

¶3 Pręt. Nulla cauſa h præſupponit effectum ſuum, ſed in eo, qui accedit ad ordines, præſupponitur gratia, per quam fit idoneus ad executionem ordinis, ergo talis gratia non confertur in collatione ordinis.

SED CONTRA. † Sacramenta nouę legis efficiunt, quod figurant, ſed ordo per numerum ſep

B tenariũ ſignificat ſeptem dona Spiritusſanti, ut in litera dicitur, ergo dona Spiritusſancti, quæ non ſunt ſine gratia gratum faciente, in ordine dantur.

Præt. Ordo eſt ſacramentum nouæ legis, ſed in in definitione talis ſacramẽti ponitur * ut cauſa gratiæ exiſtat, ergo cauſat gratiam in ſuſcipiente.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ Dei perfecta ſunt opera, ut di-

C citur Deut. 32. & ideo cuicumque datur potentia aliqua diuinitus, dantur ea, per quæ exequutio illius potentiæ poteſt cõgrue fieri & hoc etiam in naturalibus patet: quia animalibus dantur membra, quibus potentiæ animę poſſunt exire in actus ſuos niſi ſit defectus ex parte materiæ: ſicut autem gratia gratum faciẽs eſt neceſſaria ad hoc quòd homo digne ſacramen-

D ta recipiat: ita etiam ad hoc quòd homo digne ſacramenta diſpenſet, & ideo ſicut in baptiſmo per quem fit homo ſuſceptiuus aliorum ſacramentorum datur gratia gratum faciens, ita in m ſacramento ordinis, * per quod homo ordinatur ad aliorum ſacramentorum diſpenſationem n.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ordo datur non in

E remedium unius perſonæ, ſed totius eccleſiæ; unde qđ dicitur contra ignorantiam dari, non eſt intelligendum ita, quòd per ſuſceptionem ordinis pellatur ignorantia in ſuſcipiente, ſed quia ſuſcipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

AD 2m dicendum, quòd quàmuis dona gratiæ gratum facientis communia ſint oĩbus membris eccleſiæ, tamẽ illorũ

† 1. p. q. 62. art. 1. ad 1. Magiſter li. 4. Sent. diſt. 24 § A.

* Magiſt. 4. Senten. diſtin. 1. † B.

1m de maiori ignorantiæ. ℞ plebis: non, ordinem ſuſcipientis. § ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nam de plebe nunc non quærimus, an ſcilicet ei detur gratia gratum faciens per hoc, quòd aliquis ſingularis homo ordinatur: ſed quęrimos, an gratia ipſa detur ſuſcipienti ordinem. Vnde argumentum non ſolum non infringit, ſed nec attingit, concluſionis intentum: immo digreditur extra propoſitum, quia procedit ex ignorantia ſenſus veri maioris propoſitionis illius in argumento adductæ.

* Aug. lib. 2. contra Creſc. ca. 11. to. 7.

¶NOT. Ex dictis potes uidere, quàm verior ſit illa opinio ſecunda, q. 17. ar. 3 ad ſecundum narrata contra primam. Et nota, quòd illud dictum in princ. reſponſi (ſcilicet ordo datur non in remedium unius perſonæ, ſed totius eccleſiæ) eſt confirmatum a concilio Floren. in decr. Arm. dat. ſic. Horum duo ultima ad ſtatus eccleſiæ regimen, multiplicationemq; ordinata ſunt. Hæc ibi. Per ly horum, intelligit ſacramentorum: per ly duo ultima, ordinē & matrimonium.

2m de minori. Secundum gratiam gratis datam. Rx. cuius actus non poteſt idoneè fieri ſine gratia gratum faciente. § Tunc nihil &c. immo, ſtante hac gloſa uerißima, ſequitur oppoſitum concluſionis argumenti, videlicet quòd in ordine detur gratia gratum faciens.

¶NOT. Quòd actus donorum gratiæ gratis datæ non poſſunt idoneè fieri ſine gratia gratum faciente, confirmatur ex 1. cor. 13. ſi linguis hominum loquar & angelorum, charitatem

actus donorum, ſecundum quę attēditur diſtinctio in membris eccleſiæ, idoneus ſuſceptor aliquis eſſe non poteſt, niſi charitas adſit, quæ quidē ſine gratia gratū faciente eſſe non poteſt.

AD TERTIVM dicendum, quòd ad idoneam exequutionem ordinū, nō ſufficit bonitas qualiſcumque, ſed requiritur bonitas excellens, ut ſicut illi, qui ordinem ſuſcipiunt, ſuper plebem conſtituūtur gradu ordinis, ita & ſuperiores ſint merito ſanctitatis; & ideo præexigitur gratia, quę ſufficiebat ad hoc, quòd digne connumerentur in plebe Chriſti, ſed confertur in ipſa ſuſceptione ordinis amplius gratię munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

autem non habeam factus ſum &c. i. nihil mihi ad uitam æ. H ternam prodeſt. Quia nō deſiret illud linguarum donum tunc idoneè non exerit. Nota etiam, quòd per ly dona gratiæ gratū facientis communia ſunt omnibus membris eccleſiæ, non vult dicere D. Thomas illud, quod ſæpius negat, quòd uidelicet ſoli in gratia Dei exiſtentes ſint membra eccleſiæ. ſed vult affirmare id, quod prædicabat argumentum; quòd ſcilicet membra eccleſiæ non diſtinguuntur per gratiam gratum facientem. Vnde, quaſi concedendo hoc dictum arguentis, præponit ly quamuis. Opponeret fortè quis dicens: membrorum eccleſię aliqua ſunt in gratia aliqua non; ergo membra eccleſiæ diſtinguuntur per gratiam gratum facientem. Sed huic, negando conſequentiam, reſpondebitur: quòd ſua oppoſitio procedit ex eo, quòd non intelligit textum. Non enim ſenſus eius eſt, quòd membra eccleſiæ non diſtinguantur in occulto per gratiam gratum facientem (quem ſenſum accipit ſic opponens) ſed uerus ſenſus eſt, quòd per gratiam prædictam non diſtinguuntur apertè, ſicut diſtinguuntur per gratiam gratis datam. In cuius ſignum euidens eſt in textu, aduerſatiua coniunctio ly, Sed.

3m maior. Nulla cauſa præſupponit effectum ſuum. Rx. ſecundum gradum illum quo cauſat ipſum: nō, ſecundū gradum aliū. § Tunc nihil &c. Licet. n. in illo, qui accedit ad ſacramentū ordinis, præſupponatur gratia gratum faciens ſecundum modum, quo poſſit dignè ordinem ſuſcipere: tamen non præſupponitur ſecundum gradum illum, quo cauſatur ab ordine ſuſcepto: Accedentis enim ſufficit eſſe in gratia, ſed iam eidem ſuſcipienti ordinem augetur gratia illa.

¶NOT. 1a. Quòd gratia non eſt idē, quod augmentum gratiæ: ſed prius eſt, deinde augetur; adeò gratia iam exiſtens in aliquo antequā ordinem ſuſceperit facit, quòd ſacramentū ordinis ampliorē gratiā, ſeu augmentū gratiæ præexiſtentis non cauſet. Ergo ſenſus tituli, quū quæſitū eſt, an ordo conferret gratiam, erat non de gratia quomodocunque, ſed de magno gradu gratiæ, ſeu de gratia ampliori: & ſic etiam concluſio reſpondens intelligitur.

¶NOT. 2a. Argumentum præſens ſimile eſt illi dicto Io. 14. Si diligitis me, mandata mea ſeruate. & ego rogabo patrē, & alium paraclitū dabit uobis. Vbi uides, quòd non promittit aliū paraclitum diſcipulis, niſi prædiligentibus ſeipſum. Clarū eſt, quòd non poterant eum diligere ſine Spiritu ſancto habito. Quomodo igitur ipſis iā habentibus Spiritū ſanctū promittit aliū paraclitū, qui eſt idē, quod Spiritus ſanctus. Intelligitur: quòd habentibus in uno gradu Spiritum ſanctum promittit eundem in alio gradu, hoc eſt in maiori. Quaſi diceret: aliū paraclitū, i. paraclitum in alio gradu, uel (quod in idē redit) aliū gradum paracliti. Sic ergo in propoſito noſtro. Accedenti ad ordinem in gratia ordo

F ipſe confert aliam gratiam, i. alium gradum gratiæ.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Lutheri (Prat. Lutherani) dicentis, quòd ordo nō conferat gratiam. — Vide aſ. Eccl. contra &c. [c]

¶Secundò habes: quō per rationem oſtendas hanc hæreſim meritò condemnari à ſcripturis 1. Timo 4. Noli negligere gratiā, quæ data eſt tibi per prophetiam cū impoſitione manuum presbiterij. Hanc Apoſtoli authoritatem Concilium Trid. ſeſſ. 14. de ext. unct. allegat ad propoſitum eorum qui ſuſcipiunt ordinem. Ex quo mas me confirmatus: quòd Apoſtolus ibi intelligat, quòd gratia confertur per ſacramentum ordinis. Item 2. Timo. 1. Admoneo te: ut reſuſcites gratiam Dei quæ eſt in te per impoſitionem manuum meatum. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacram. can. 6 Siquis dixerit: ſacramenta nouæ legis non continere gratiam, quā ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre &c. Anathema ſit. Et can. 7. Siquis dixerit non dari gratiam per huiuſmodi ſacramēta ſemper, & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiam ſi ritè ea ſuſcipiant, ſed aliquando & aliquibus. Anathema ſit. & can 8. Siquis dixerit: per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Modò ab eodem ibi canon. 1. inter alia ſacramenta nouæ legis enumerabatur ordo. Item ab eod. ſeſſ. 23. cap. 3. Cum ſcripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & patrum unanimi conſenſu, perſpicuum ſit: per ſacram ordinationem, quæ uerbis & ſignis exterioribus perficitur gratiam conferri; dubitare nemo debet, ordinem eſſe uerè & propriè unum ex ſeptem ſanctæ eccleſiæ ſacramentis. Hæc ibi. Ecce, quòd & ſcripturæ teſtimonium; & Apoſtolica traditio, & patrum unanimis conſenſus ſtant pro ueritate iſta: quod ſcilicet ſacra ordinatio confert gratiam: & cōſequenter omnia tria hæc damnant Lutheranam hæreſim illam. Item ſeſſ. ead. canon. 4. I Siquis dixerit: per ſacram ordinationem non dari Spiritum ſanctum, &c. Anathema ſit. Hæc ibi. Item ab Eugenio IIII: ſacro approbante concilio Florent. in Decret. Armen. dat. Sextum eſt ſacramentum ordinis &c. Effectus huius eſt augmentū gratię: ut quis ſit idoneus Chriſti miniſter. Itē à Conc. Senonenſi in decretis fidei, Decreto. 10. cap. de ſacramento ordinis. Quoſdam itaque Chriſtus ſacerdotes inſtituit quibus ſui corporis poteſtatem cō miſit: tunc quidem cùm inſtituto ſui corporis & ſanguinis ſacramento, hoc, facite inquit, in meam commemorationem &c. ſtatim verò cum poſteaquàm in diſcipulos inſufflaſſet, Accipite, inquit, Spiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt. Quibus palam euadit in ſuſceptione ordinis conferri gratiam. Rectè igitur Timotheū Paulus admonet: ut non negligat gratiam, quæ data eſt ei, cum impoſitione manuum presbiterij, ſed eam reſuſcitet potius. Hæc ibi. Item ab eod. Eugenio in decret. eod. Nouæ legis K ſeptem ſunt ſacramenta, ſcilicet; baptiſmus, confirmatio, eucharistia, pœnitentia, extrema unctio, ordo, & matrimonium. Quæ multum à ſacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non cauſabant gratiam: ſed eam ſolum per paſſionem Chriſti dandam figurabant. Hæc uero noſtra & continent gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferunt. Hæc ibi.

Cond. Trid. ſeſſ. 23. ca. 4. ſeſſ. 7. de ſacr. in genere can. 9.

¶Tertiò habes: quomodo per rationē prædicta patrū, per quā ſto ordinē dari conferre gratiam, & intelligas, & probes, & defendas. [3]

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrū in ſacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd in G ſacramento ordinis non imprimatur character quantum ad omnes ordines: quia ordinis character eſt quædam ſpiritualis [a] poteſtas, ſed quidam ordines nō ordinantur niſi ad quoſdam actus corporales, ſcilicet, oſtiarij uel acolyti, ergo in eis non imprimitur character.

¶2 Præt. Omnis character eſt indelectabilis, ergo [b] per characterē homo ponit in tali ſtatu a quo non poſſit recedere, ſed illi, qui

QVAEST, XXXV. ART. II.

CONCL. Oportet quòd in omnibus character imprimatur. 148

¶NOT.

¶NOT. Prædicta concluſio multum iuuatur à Concil. Flor. in Decret. ſupra toties nominato, de ſacramentis: ut appen. ſequen. tertio loco patebit. Ex conſequenti igitur opiniones in textu reprobatæ non uidentur dici poſſe amplius opiniones, ſed errores; & nunc poſt concilium prorſus inſuſtentabiles.

A eo reſponſo. Quòd tibi, pro exemplo ſit, ad ſimilem exuberantiam utilitatis ubique hauriendā ex dictis eiuſdē. Nā tibi ſemel quaſi pro ſemper, ſeruiſſe nam ad hoc ſat mihi eſt.

Talem ſanctæ Eccleſiæ ſententiam forſan à Spiritu ſancto ſpecialiter actus præcognoſcens Angelicus Doctor, ob hoc in iſta concluſione non (vt aliquando ſolet) ſimpliciter uerū expreſſit, nec cum ly ni dec. ſed cū ly oportet.

¶PROB. Quia per quamlibet ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis ordinatæ ad ſacramētorum diſpenſationem (ut patebit q. 37. ar. 2.) & character eſt ſignum diſtinctiuum ab alijs: ergo. Quia nunquam iteratur aliquis ordo (ſiue maior, ſiue minor.)

Greg. li. 2. epiſ. 32. & hī in Dec. d. 68. c. ſicut ſemel

¶Corollarium. Ergo ex probatione tum prima, tum ſecunda reijcitur falſitas duarum opinionum (ū tamen hodiè dicendæ ſint opiniones) in textu narratarū. Dixi ly tamen hodie dicēdæ ſint opiniones: propterea q̄ Concil. Flor. uidetur ſententia contrarium, ut in appē. ſeq. adducatur.

1m de maiori

Spiritualis poteſtas.

℞. uel immediate circa ſacramenta exiſtens, uel mediate. §. Tunc nihil &c. Nam licet ordines oſtiariatus, & acolytatus ordinantur immediatè ad quoſdam actus corporales; ut ad claudendū oſtia, & ferendū urceolos: tū mediantib. his corporeis actib. ad ſacramentorū diſpenſationem, reſpectum quendam habēt. Vt. n. dicetur q. 37. ar. 2. corp. ſi. oſtiarius per clauſionē excludit in fideles ab inſpectione diuinorum ſacramentorū: & acolytus mediante urceolo præparat materiam ad conficiendum ſacramentum altaris.

habēt aliquos ordines poſſunt licite redire ad laicatum, ergo nō imprimitur character in omnibus ordinibus.

¶ 3 Præt. Per characterē homo aſcribitur ad aliquid ſacrū dandū, uel ad ſuſcipiendū: ſed ad ſuſceptionē ſacramentorū homo ſufficienter ordinatur per characterem baptiſmalē, diſpenſator autem ſacramentorum non conſtituitur aliquis, niſi in ordine ſacerdotali, ergo in alijs ordinibus non imprimitur character.

Sed contra, Omne ſacramentum, in quo non imprimitur character, eſt iterabile, ſed nullus ordo eſt iterabilis, ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶ Præt. Character eſt ſignum diſtinctiuum, ſed in quolibet ordine eſt aliqua diſtinctio, ergo quilibet ordo imprimit characterem.

Respondeo, Dicendum, q̄ circa hoc eſt triplex opinio, uel fuit. Quidam enim dixerūt, quòd in ſolo ordine ſacerdotali character imprimit, ſed hoc non eſt uerum, quia actum diaconi nullus poteſt exercere licite, niſi diaconus, & ita patet quòd habet aliquam ſpecialem poteſtatem in diſpenſatione ſa-

B cramentorum, quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt quòd in ſacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil eſt, quia per quemlibet ordinem aliquis conſtituitur ſupra plebem in aliquo gradu poteſtatis ordinatæ ad ſacramentorum diſpenſationem. Vnde cum character ſit ſignū diſtinctiuum ab alijs, oportet q̄ in oībus characteres imprimat, cuius ēt ſignū, eſt, qđ perpetuo manēt, & nūquam iterantur. Et hæc eſt tertia opinio, quæ communior eſt.

C Ad primum ergo dicendū, quòd quilibet ordo, uel habet actum circa ipſum ſacramentū, uel ordinat ad ſacramentorum diſpenſationē, ſicut oſtiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum ſacramentorum inſpectionē, & ſic de alijs, & ideo in omnibus requiritur ſpiritualis poteſtas.

Ad secundum dicendum, q̄ quantumcumque homo ad laicatum ſe transferat, ſemper tamē manet in eo character, quod patet ex hoc quòd ſi ad clericatum reuertatur, non iterum ordinem, quem habuerat, ſuſcipit.

D Ad tertium dicendū, ſicut ad primum.

2m cōſequentia prima.

Ergo per characterem &c. ℞. negatur conſequentia. §. Nam aliud eſt redire ad laicatum poſt ſuſceptos minores ordines: aliud eſt characterem illorum minorum ordinum nō ppetuo durare. Quorum primū concedimus, & aliqñ ē factū: 2m. uerò negamus omnino, & nūquā fuit nec eſt nec erit factibile. In ſignū hui9 qñ illi laici uolūt redire ad clericatū (puta morte illorum prima uante) & ordinati; nunquam reiterant ſuper eos ordines minores p̄habiti, ſed cū diſpenſatione promouentur ad maiores.

cancel. m

¶NOT. Oſtendarūt ſummi Pontifices, q̄ præeminentia ordinum minorū remanet in clericis illis ad laicatum, etiam cum coniugio reuerſis; qñ illis (dummodò ſaruentur ea, quę ſupra q. 24. ar. 1. ex ipſis Pōtificib. annotata ſūt) priuilegium perſonæ & clericorū, quod eſt de non inijciendis uiolentis manib. in illos, conſeruatū eſſe uoluerunt. Vide tu ibi ſupra loco citato: & priuilegium aliud, ſ. ſæcularium à gabellis &c. reſeruatarū ēt q̄nque conſeruari eſſe idem ab ipſis Pontificibus conſpicies. Ex hic ergo Pontifi. cum dictis confirmatur reſponſum.

*Aug. li. 2. cōtra epi. Par. c. 13. & de bapt. cōt dona. lib. 1. c. 1.

3m de maiori

Aliquid ſacrū dādū.

℞. vel mediatè uel immediatè §. Tunc nihil &c. ut patet ex ad primum.

¶NOT. Dare immediate aliquod ſacrum. i. ſacramentum, conuenit ſacerdotibus: mediatè autem cæteris ordinatis, inquātum alij ordinantur ad aliquo modo miniſtrandum ſacerdotibus. De hoc uide pulchram declarationem textualem & diffuſam q. 37. ar. 2.

¶NOT. Ex hoc loco patet q̄ res ſecundum ſe corporalis, ut conſiderata in ordine ad finem ſpiritualem, poteſt dici ſpiritualis. Hinc ergo patet quō oratio uocalis poſſit meritò dici quodammodo ſpiritualis, ſimiliter & ritus corporei, ac ceremoniæ eccleſiaſticæ, & huiuſmodi alia. Quando ergo adoramus patrem talibus rebus, ut ad ſpiritum ordinatis, tūc adoramus eum in ſpiritu & ueritate Ioan. 4. Nam reuera, ſecundum talem relationē ſunt ſpirituales res: quoniam à fine denominatur maximè unū quodque; ita ut furans, ut mœchetur potius (ſecundum Philoſophum etiam) dicendus ſit mœchus, quā fur. Ob hoc, Apoſtolus, tanquam dicta & reſponſum præmiſſum confirmans, orationes uocales aliquādo uocauit ſpirituales Ephes. 5 dicens loquentes uobis metipſis in hymnis & canticis ſpiritualib. Simili ergo modo te regulabis, ſecundum præmiſſum reſponſum, in prædictis alijſque huiuſmodi; puta adorandis imaginibus, altaribus adornandis, pulſatione campanarum, portatione crucum accenſione candelarum, &c. & obſtrues os loquentium iniqua dicentium, q̄ iſta non ſunt ſpiritualia. Vide quantam utilitatem afferat Angelicus Doctor dogmatibus eccleſiaſticis, & quā etiam perniciem eccleſiæ ſanctæ aduerſarijs, ſuū modo hoc uni-

E

Cōtra calumniatores ritu eccleſiaſticorū

Vtiliſſima eccleſię ēt particula doctrinę S. Th.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem ex abūdanti interimas hæreſim Lutheri (Præeul. Lutharani) dicētes characterem in nullo imprimi ſacramento. Item, cum iniuria Doctorum, addentes characterem ſacramentalem eſſe merā nouorum theologiſtarum fictionem. Vt enim patet, articulus iſte a ſancto Doctore motus multis plusquam ſufficienter contra prædictos erigitur, & præualet. 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hoc meritò damnatos à Concil. Flor. in illo decret. Armen. in principio de ſacramentis. Inter hæc ſacramenta tria ſunt baptiſmus, confirmatio, & ordo, quę characterem, i. ſpirituale quoddā ſignum à ceteris diſtinctiuum, imprimunt in aīa indelebile: unde in eadem pſona non reiterantur. Hæc ib. Itē è Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramentis can. 9. Si quis dixerit in trib. ſacramentis baptiſmo. ſ. confirmatione, & ordine non imprimi characterē in aīa. hoc 2

eſt ſignum quoddam ſpiritale & indelebile: unde ea iterari nō poſſunt. Anathema ſit. Hæc ibi. Item ubi eodem ſeſſ. 23. c. 4. Quia uerò in ſacramento ordinis, ſicut in baptiſmo, & cōfirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri poteſt, meritò ſancta ſynodus damnat eorum ſententiam, qui aſſerūt nouí teſtamenti ſacerdotes temporariā tantùmmodò poteſtatem habere, & ſemel ritè ordinatos iterū laicos effici poſſe, ſi uerbi Dei miniſteriū non exerceant. Hæc ibi. Et canon. 4. Si quis dixerit: per ſacram unctionem non imprimi characterem, vel eum qui ſacerdos ſemel fuit laicū rurſus fieri poſſe Anathema ſit. Hæc ibi; ubi & can. 3. præmiſerat; Si quis dixerit ordinem, ſiue ſacram ordinationem eſſe figmentū quoddam humanum, excogitatum à uiris rerum eccleſiaſticarū imperitis Anathema ſit. Hæc ibi. Ecce quòd ordo imprimit characteram, & quòd dic tc ſic, non eſt figmentū humanum: ut ex cōnexione canonū duorum poſtremorū patet. Item à Papa Gregorio IX. ad Archiepiſcopum Barēſ. ſcribente. Eos, qui extra tempora ſtatuta ſacros ordines receperunt, characterem non eſt dubium recepiſſe; quos pro tranſgreſſiōe huiuſmodi primo eis pœnitentia impoſita competenti ſuſtinere poteris in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. Hæc ibi: & recitan̄ de tempor. ordin. Conſultationi. Vide quòd character non imprimitur ex figmento nouorum, ſed neque ueterum theologiſtarum (vt uerbis Lutheri ipſummet contodiamus;) imò quòd neque ex ſtatuto eccleſiæ. Alioqnin iſte tranſgrediens eccleſiæ ſtatuta tempora, quo ad ordinationem, non recepiſſet characterem: quod eſt contra Gregorium ibi. Et ſi character eſſet figmentum; quō uirtute eius, ciuā contra ſtatutum eccleſiæ recepti, ueraciter executio ordinum adminiſtraretur? Hoc nō dicit Gregorius. Ea ui ergo ſacramenti procedit character ipſe: & conſequenter ex inſtituto diuino; & conſequenter aliquod uerum eſt, ipſumque dicere figmentum, eſt ſumma blaſphemia. Itē ab Apoſtolo Epheſ. 4. Nolite contriſtare ſpiritum Sanctum Dei, in quo ſignati eſtis in die redemptionis. Non eſt. In die quo baptizati eſtis. Ecce quòd ſecūdum Apoſtolū, quòd nouus uiq; nō eſt, character res aliqua eſt, & in ſacramento aliquo datur. Nam ly ſignati, characterem latinè dicit: quoniam ſecundum concilia ſuperius adducta character eſt ſignum per aliquod ſacramentum datum. Græce namque dicitur character, quod Latinè ſonet ſignum. De re igitur enim habeamus ex Apoſtolo teſtimonium non eſt; quòd circa quæſtiones & pugnas uerborum (cōtra doctrinam eiuſdem. 1. Tim. 6. litigemus. Quinimò & uerbum characteris habemus ex Apoſtolo: ſed latinè. Quòd ſi de Doctorib. præter Apoſtolos, loquatur Lutherus: ecce. Auguſtinus, qui plus mille annis præceſſerat Lutherū ſcribens Donatiſtæ præſbitero epiſtola 204. nomine noſe characteria ſic. Et uos oues Chriſti eſtis, characterem dominicum portat tis ſacramento, quod accepiſtis. Hæc ib: & recitātur. 25. q. 4 Diſplicet. Item ille ipſe de baptiſ. li. 6. c. 10. Habere, & dare, & accipere baptiſmi ſacramentum ſatis eccleſiæ catholicæ paſtorib. eluait: & ouem; quæ foris errabat, & dominicum characteram foris accipiebat, uenientem ad Chriſtianæ unitatis ſalutem corrig ab errore: characterem tñ dominicū in ea cognoſci potius, quàm improbari, quandoquidem ipſum characterem multi lupi, & lupis infigūt; uerumtñ ad illam ouem, quæ ex multoe una eſt, non pertinent. Hæc ibi: & recitantur de conſecr. diſtin. 4. Quō. Ecce; quot uicib. in tam breui ſpatio B. Aug. pluſquam millenarius characterem uerbis expreſſiſſimis nominat. Itē damnati à quibuſcunq; iteratio ſacramentorum non admittitur. Ob hoc. n. non iteranda ſunt quia characterem imprimunt: eius ueſcimnicum conſequātur iſta duo, ſcilicet, non iterari poſſe ſacramentum, & imprimere characterem. A Concilio igitur Carthaginenſi. 3. c. 38 dānatur Lutherus, dum ait. Placuit quod etiam in Capuenſi. plenaria ſynodo uidetur ſtatutum, quòd non liceat, fiari rebaptizationes, neque reordinationes. Hæc ibi: & recitantur partim de cōſecr. diſtin 4. Non licet. Item à Concilio Terraconenſi. Dictū eſt nobis; quòd quidam de plebe, bis, uel ter, vel eò amplius (Epiſcopis ignorantibus tamen) confirmentur ab eiſdem: unde uiſum eſt nobis eandem confirmationē, ſicut nec baptiſma iterari minimè debere. Hæc illud; & recitantur de conſecr. diſt. 4.

¶ Tertiò habes: quō per rationem oſtendas, meritò eſſa inſinuatum à Cōc. Floren decrat. Armen. dato, quòd ſinguli ordines characteres ſingulos imprimunt. Inſinuatum autem, hoc eſt tūc quando de ſacramentis in principio ait: quòd ordo characterem imprimit. Et ſexto loco ſubdit; Sextū ſacramentum eſt ordinis, cuius materia eſt illud, per cuius traditionem confertur ordo. Sicut præsbiteratus traditur per calicis cum uino & pateæ cum pane porrectionē: diaconatus uerò par libri Euangeliorum dationē: ſubdiaconatus per calicis uacui, cum patena uacua ſuperpoſita traditionē, & ſimiliter de al., per rerum ad miniſteria ſua pertinentium. Hæc ibi. Vbi prudens lector, connectēdo principium illud ſexto loco, ad literam cōſpiciet ipſe de mente concilij innuitur, quòd quilibet ordo ſingillatim characterē cāt. Si. n. ordo characterē imprimit (ut dī in principio) & præsbiteratus ordo tradit per &c. ergo ordo præsbiteratus imprimit charecterem. Itē ſi diaconatus ordo per libri etc. ergo diaconatus alium charecterē numero cum ſit alius ordo numero imprimit. Alioqn uel ordo ſi imprimeret charactrē; uel præſbiteratus ordo eſſet idē cū ordine diaconatus; aut concilium diminutè, et quaſi fruſtra locutum fuiſſet dicendo ly ordo characterem imprimit. Neſciremus. n. tunc, de quo ordine loqueretur; cū ſint plures numeraliter, et non ſinguli (ſecūdū contrarias opiniones) imprimāt. Debuiſſet ergo non dicere ly ordo imprimit, ſed ly ordo talis imprimit. Quo quodubſū diuein eccleſia ſancte Dei. quòd priuatos hoīes uelle corrigere plenariū Concilium, aut illud diminutionis, uel quaſi fruſtrationis locutionis arguere: præſertim qñ de pertinētib. ad fidem decreta ſtatuit, atque promulgat? Stand ū igitur ad literam in ſynodo. Quòd uerò dicit de præsbiteratus, at diaconatus, ordine: de reliquis et omnibus idem ſentiendum eſt: quia ſynodus ipſa ſimili modo locutionis utitur (ut patet ibi ſupra.) ¶ Quartò habes: quō per rationem prædicta patrum, pro quanto characterem ordinis imprimi à ſingulis ordinib. propriū innuūt, et intelliges, et probes, et defendas. ¶ Quintò uides: quō ex ijs uiciſſim Angelica doctrina præſens, et declaretur et conſolidetur.

Characteris impſſio ē ex uſu ſacramēti de iure diuino.

Singuli ordines ſingulos imprimunt characteres.

G H I K 3 4 5

ARTICVLVS III.

Vtrum character ordinis præſupponat characterem baptiſmalem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd character ordinis non præſupponat characterem baptiſmalem: quia per characterem ordinis homo efficitur diſpenſator ſacramentorum, per characterem baptiſmalem ſuſceptiuus eorundem, ſed poteſtas[h] actiua non præſupponit de neceſſitate paſsiuam, quia poteſt eſſe ſine ea, ſicut patet in Deo, ergo character ordinis nō præſupponit de neceſsitate characterem baptiſmalem.

¶ 2 Præt. Poteſt contingere, quòd aliquis non ſit baptizatus, qui ſe baptizatum exiſtimat probabiliter, ſi ergo talis ad ordines accedat. non conſequetur characterem ordinis, ſi character ordinis præſupponit characterem baptiſmalem, & ſic ea quæ faciet, uel in conſecratione, uel in abſolutione, nihil erunt, [h] & in hoc eccleſia decipiet, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA, Baptiſmus eſt ianua ſacramentorum, ergo cū ordo ſit quoddam ſacramentū, præſupponit baptiſmum.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd nihil poteſt aliquis accipere, cuius receptiuam potentiam non habet, per characterem autem baptiſmalem efficitur homo receptiuus aliorum ſacramentorum unde, qui characterem baptiſmalem non habet, nullum alterum ſacramentum recipere poteſt, & ſic [m] character ordinis baptiſmalem characterem præſupponit [n].

concl. m.

QVAEST. XXXV. ART. III.

CONCLVS. Character ordinis baptiſmalem characterem præſupponit. 148

¶ Examen 1. ly præſupponit. Scilicet de neceſſitate ſacramenti: et non tantum præcepti. Hoc eſt: nihil reciperet à ſacramento ordinis is, qui non baptizatus ordinaretur: ultra quod etiam, ſi ſcienter hoc faceret peccaret mortaliter. Vbi reſponſionem ad 2m, cum corollat. et at. ſeq. corp.

¶ Exam. Ly characterem baptiſmalem Hoc eſt; quòd ille talis baptizatus ſecundū formā Euangelij. Vnde dicendo ly characterem baptiſmalem, plus dixit, quam ſi dixiſſet, quòd ſit baptizatus. Poteſt enim quis eſſe baptizatus, et non erit præsbiterū

ordi-

ordinetur: quia tunc prius non fuerat baptizatus ſecundū formam euangelij, & conſequenter characterem baptiſmalem nō fuerat conſecutus. Vide circa hoc appen. ſequen. cap. Veniens: Ibi enim comperies, quendam baptizatum, ſed non ſecundum formam Euangelij, fuiſſe iubente Innocentio Papa baptizatum nou iter & ordinatū.

Ad primum ergo dicendum, quod in eo, qui habet potentiam actiuam a ſe, potētia actiua nō pſupponit paſſiuā, ſed in eo, qui hēt potētiā actiuā ab altero, præexigit ad potentiā actiuam potentia paſſiua, quæ recipere poſſit potentiam actiuam.

Ad secundum dicendum, quòd talis ſi ad ſacerdotiū pmoueatur, non eſt ſacerdos, nec cōficere poteſt nec abſoluere in foro pœnitentiali. Vnde ſecundum Canones debet iterato baptizari, & ordinari, & ſi etiam in epiſcopum promoueat, illi, quos ordinat, nō habent ordinem: ſed tamen pie credi poteſt quòd quantum ad ultimos effectus ſacramentorum, ſummus Sacerdos ſuppleret defectum, & quòd nō permitteret hoc ita latere, eccleſiæ poſſet periculum imminere.

¶ PROB. Quia per baptiſmalem characterem fit homo receptiuus aliorum ſacramentorum: & nullus recipere poteſt aliqd, niſi habeat potentiam paſſiuam ad recipiendum illud (omnia patent.

1m de minori

Poteſtas actiua & exiſtens in aliquo a ſe ipſo: non exiſtens in aliquo ab altero. §. Tunc nihil &c. Nam licet character ordinis dicat potentiam actiuam (ut arguitur) tamen illa poteſtas non ineſt homini ordinato à ſemetipſo: ſed ab altero. Non enim poteſt quis ordinare ſeipſum, cum nullus in ſe habeat iuriſdictionem q. 20. art. 3. & q. 22. art. 4. neque aliquis ordinatus, in ordine eccleſiaſtico conſtitutus, naſcitur. Oportet ergo, ſi iſte uelit habere ordinem, qui eſt potētia actiua; vt recipiat illum ab alio: & conſequenter quòd habeat potentiam paſſiuam. i. potentiā ad recipiendum illum. Hæc uerò potentia paſſiua character baptiſmalis eſt.

¶ *Corollarium*. Ergo, cum huiuſmodi character baptiſmalis ſit potentia paſſiua, & ille ordinis ſit actiua, aſſimilatur, & p hoc quaſi naturaliter apprehendimus, hæc doctrina philoſophico dicto: ſcilicet potentia eſt prior, quàm actus in uno & eodem, (licet non in diuerſis.) Vt putà; prius lignum poteſt igniri, quàm actualiter ignatur: & uniuerſaliter materia poteſt recipere formam hanc prius, quàm actualiter recipiat. Sic in propoſito igitur: vt facile patet conſideranti, & bene applicanti, ſecundum prædicta.

2m de ſecunda conſequentia.

Nihil erunt, & in hoc eccleſia dee pietat. n. niſi ſuppleatur aliunde. §. Tunc nihil &c. Concedimus enim ſecundum textum ea, quæ dicuntur: ſed cum hoc dicimus, quòd piè credi poteſt, quòd ſummus ſacerdos quantū ad utrumque, ne diſpendium ſalutis contingat, ſuppleat. Vide literam.

¶ *Corollarium*. Ea ui ergo ſacramenti, cum in hoc nullum ſit, neq; in talem non baptizatum imprimitur character, neq; gratia ei datur. Ergo ſi talis fieret Epiſcopus, & ordinaret alios: hi non eſſent ordinati: ſiue ignoraret, ſiue ſciret, hoc contingeret. Si tamen ignoraret per ignorantiam inuincibilem nō peccaret ille, qui ſic ignoraret: ſecus autem ſi ſcienter, uel per ignorantiam craſſam aut affectatam.

¶ Examen. Ly quantum ad ultimos effectus. Scilicet gratiā gratum facientem, & conſequenter meritum in operibus in gratia illa factis, & ſalutem æternam; ſi tamen perſeueraret ſemper in illa gratia & in illa ignorantia inuincibili de ſuo baptiſmate. Ergo per ly quantum ad ultimos innuit: quòd primus effectus ſcilicet character, non ſuppleretur à ſummo ſacerdote: non quia non poſſit, ſed quia regulas ſuas de ſacramentis (ſecundū quid decet) ordinare ſeruari vult.

Vltimi effectus ordinis.

¶ NOT. Diligenter aduertat: quòd in textu non dr ſimpliciter, ſummum ſacerdotem non permiſſurum hoc latere: ſed dicitur non permiſſurum, ita quòd eccleſiæ poſſet periculum imminere. Ad tempus enim permiſiſſe ipſum, tale quid, expertum eſt (vt in appen. ſequen. dicetur, ex cap. Veniens.) ſed nunquàm credendum eſt ipſum in diſpendium eccleſiæ ſuæ, uniuerſalis maximè, permiſſurum: & hoc propter bonitatem ſuam, & orationis, quatenus homo eſt, pro ea factæ Lucæ 22. reuerentiam. Piè enim tenendum eſt: quod illa oratio, ſcilicet rogaui pro te, ut non deficiat fides tua intelligatur etiam proportionaliter de quocunq; alio præſertim magno periculo ſpirituali: ne uidelicet eccleſiæ contingat.

APPENDIX.

1 Vilitas pſao. Eccl. contra hæret. &c.

EX articulo habes primo: quomodo per ratione vel in radice, interimas hæreſim Albigenſium (Alfonſus Caſtrus ad hæt.) dicentium: baptiſmum omninò reſpuendum eſſe, Si enim reſpuendum eſſet: & ordo in eccleſia eſſe non poſſet contra ſuperius dicta q. 34. ar. 1. in tex & appen. Vnde & iſte & articulus, iſte pugnant cōtra hæreſim prædictā, eamq; uiriliter explodūt tūm ratione, tūm canonica ſanctione ſi inſpicias appendicem.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò hæreſim illam damnari à ſcripturis Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Albigenſes ergo dum baptiſmum reſpuendum eſſe docent, homines ab introitu regni celeſtis abigunt. Item à Concilio Triden. ſeſſ. 7. de baptiſ. can. 5. Si quis dixerit, baptiſmum liberū eſſe, hoc eſt, non neceſſarium ad ſalutem; Anathema ſit. Item can. 2. Si quis dixerit; aquam ueram & naturalem non eſſe de neceſſitate baptiſmi, atque ideò uerba illa Domini noſtri, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, ad metaphoram aliquam detorſerit: Anathema ſit. Hæc ibi. Vide. 3. par. q. 66. ar. 1. & 2. appen. 2

¶ Tertio habes: quomodo per rationē oſtendas meritò eſſe dictum à ſummis Pontificibus, & a Cōcilijs, quòd character ordinis de neceſſitate præſupponit characterem baptiſmalem; & conſequenter q prædictā hæreſim Albigenſiū, quaſi ex altiori loco tela proijciendo, condemnant. A ſummis Pontificibus inſinuatum fuit illud: quando ad Eugenio IIII. ſacro approbante concilio Florentino in decret. Armen. data, fuit dictum. Primū omnium ſacramentorū locum tenet baptiſmus, quod uitæ ſpiritualis ianua eſt: per ipſum enim membra Chriſti, & de corpore efficimur eccleſiæ. Hæc ibi. Quomodo ergo characterem ordinis Chriſti recipere poterant: ſi membra Chriſti adhuc non ſunt? Et quomodo miniſtri eccleſiæ eſſe poſſunt non baptizati: ſi adhuc non ſunt de corpore eccleſiæ? Item; quādo à Siricio Papa in epiſtola. 1. ad Himerium Tarracon. Ep ſe. cap 9. ait. Quicunq; itaq; ſe eccleſiæ uouit obſequijs à ſua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorū debet miniſterio ſociari, &c. & cap. 10. Qui uerò iam grandæuus melioris propoſiti conuerſatione prouocatus, ex laico ad ſacrā militiā peruenire feſtinat, deſiderij ſui fructū non aliter obtinebit: niſi eo, quo baptizatur, tempore ſtatim lectorum, aut exorciſtarum numero ſocietur. Hæc ibi: & recitantur diſt 77. Quicunq; itaq; Vide: quòd de baptiſmo præmittendo ante ſacram militiam. i. ordinationē ſemper meminit Siricius. Simile ſtatutū habes ab Inno. I. in epiſt. 24. ad Synodū Toletanā c. 5. Item, qñ à concilio Trid. ſeſſ. 6. cap. 14. dictū fuit, q pœnitentia aptè nuncupata eſt ſecunda tabula poſt naufragiū. Cuius rōnem aſſignans ſubdit. Etenim pro ijs q poſt baptiſmū in peccata labuntur, Chriſtus ſacramentum inſtituit pœnitentiæ. Hæc ibi. Vbi patet ex ratione reddita: q baptiſmus aptè dr prima tabula. Qd clarius iuncta gloſa hr de pœnit. diſ. 1. ſecunda poſt naufragiū item; Quando à Concilio Niceno ſtatutum eſt, ſic. Si quis confugerit ad Eccleſiam catholicā de Paulianiſtis, & Cataphrygis; ſtatutū eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui uerò clerici erant apud eos: ſiquidem inculpati fuerint, & irreprehenſibiles rebaptizādi ſunt; & ruſus ab epo eccleſiæ catholicæ ordinent. Hęc illud: & recitant. 1. q. 1. Vnde patent duo: Et q ordinati ante baptiſmū ritè collatū non recipiunt ordinis characterē, & q Epi nō baptizati ordinantes alios non tradunt eis ordinē; p qd S. Thomæ tale dictū, in reſp. ad ſecundū, confirmat. Itē; qñ à Concilio apud Cōpendium celebrato ſic ſancitum eſt. ſi quis presbyter ordinatus deprehēderit, ſe nō eſſe baptizatū; baptizet. & iterū ordinet. Hæc illud: Et recitant. de presbyt. nō bapt. c. 1. Itē: qñ ab Innoc. 3. ad Epm Ferrar. dictū eſt. Veniens ad Apoſtolicā ſedē. i. lator præſentiū nobis expoſuit; q cū ad gradū ſacerdotij aſcendiſſet, cōperit tandē, q nō fuerit ſecūdū formā Euangelij baptizatus. Vnde nos eū ritè fecimus baptizari. &c. Mandamus, quatenus ipſum p ſingulos ordines vſq; ad ſacerdotiū promouere procures. Hæc ille. Et recitant. de presb. nō bapt. c. 3 Ex hoc nota q nō ſufficit eſſe baptizatū (nā iſte lator fuit, ut innuit, baptizatus aliquo mō) ſed oportet eſſe baptizatum ſecundum formam euangelij, ad hoc, ut ordo teneat. 4

¶ Quartò habes: quō p rōnem antedicta Patrum, pro quanto characterem baptiſmi ſtatuunt characteri ordinis præſupponendum, & intelligas & pbes & tuearis. ¶ Quintò uides: quō ex iſte uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidet.

Q 3 QVÆST.

143 CONCL. De congruitate character ordinis characterem confirmationis præſupponit, & non de neceſſitate.

¶NOT. Cum iſta concluſio habeat duas partes, vt patet; probabitur primò ſecunda: ſecundò prima; vt textui conformemur.

¶PROB. Quia (ly non de neceſſitate) non eſt confirmationis, q̃ faciat, accedentem ad ordines eſſe ſuſceptiuũ (cùm hoc ſit baptiſmi. art. 3.) Quia (ly de congruitate character &c.) omnis perfectio, per quam aliquis redditur idoneus ad executionem ordinis, de congruitate requiritur antè: & unũ de iſtis eſt, vt accedens ad ordines ſit confirmatus.

1m de maiori

Sicut mediũ præſupponit primum, ita ultimum præſupponit medium. Rꝫ. Sed non eodẽ modo. § Aliud eſt enim loqui de præſupponere ſimili modo: aliud eſt de præſup. eodem. Tunc nihil &c. Licet enim character confirmationis præſupponet baptiſmalem modo neceſſario, vt arguitur: tamen iſte ordinis non neceſſario, ſed congruo, ſolum præſupponit illum confirmationis. Ratio fundamentalis hord in textu dicitur: quia ſcilicet diuerſa eſt habitudo primi ad medium. i. baptiſm. ad confirmationem, & medij ad ultimum. i. confirmationis ad ordinem. Baptiſmalis enim concurrit ad rationem ſuſceptiui reſpectu confirmationis: confirmatio autẽ nõ in ratione hac.

2m de maiori

Debent. Rꝫ. de congruo non de neceſſitate. § Tunc nihil &c. ut patet ex dictis in concluſione cum probatione ſua.

¶NOT. Ex eo, q̃ conferentes ſacramentum ordinis in uirtute alterius, ſcilicet Chriſti, cuius miniſtri ſunt, operentur: conſequens eſt, ut ipſi etiam ſi non ſint confirmati, poſſint confirmare alios: ſicut & non baptizati poſſunt alios baptizare. Similiter tanquam per quandam proportionem adaptando, quia illi, qui ſuſcipiunt ordines, conſtituuntur ſuper alios tanquam eruditores aliorum, & adminiſtratores ſacramentorum: ideò non eſt neceſſe, quòd ſint confirmati. Ad communicandum enim eruditionem, & ſacramenta non requiritur neceſſariò q̃ quis habeat ſacramentum confirmationis in ſe: ſed ſufficit, quòd habeat ſcientiam, & poteſtatem. Tale quid docetur ſupra. q. 19. art. 6. not. 1 & 2. poſt ad primum, & in appen. ubi ſtatuitur quòd Prælati etiam mali non amittunt poteſtatem. Vide ibi: vnde etiam non confirmatos poſſe confirmare alios, tanquam à ſimili inferre poteris.

ARTICVLVS IIII.

Vtrũ character ordinis p̃ſupponat characterem confirmationis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd præſupponat de neceſſitate characterem confirmationis: quia in his, quæ ſunt ordinata ad inuicem, ſicut medium præſupponit primum, ita ultimum præſupponit medium, ſed character confirmationis præſupponit baptiſmalem quaſi primum, ergo character ordinis præſupponit characterem confirmationis quaſi medium.

¶2 Præt. Qui ad alios confirmãdos ponuntur, maxime debẽt eſſe firmi: ſed illi, qui ſacramentum ordinis ſuſcipiũt, ſunt aliorum cõfirmatores, ergo ipſi maxime debent habere ſacramentum confirmationis.

SED CONTRA, Apoſtoli receperunt poteſtatem ordinis ante Aſcenſionem, Ioan. 28. ubi dictum eſt. Accipite Spiritũ ſanctum: ſed confirmati ſunt poſt Aſcenſionem per aduẽtum Spiritusſancti, ergo non præſupponit confirmationem.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ ad ſuſceptionem, ordinis præexigitur aliquid quaſi de neceſſitate ſacramenti, & aliquid de cõgruitate. De neceſſitate enim ſacramenti exigitur, quòd ille, qui accedit ad ordines, ſit ſuſceptiuus, quod competit ei per baptiſmum, & ideo character baptiſmalis præſupponitur de neceſſitate ſacramẽti, ita quòd ſine eo ſacramentum ordinis cõferri non poteſt: ſed de congruitate requiritur omnis perfectio per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis, & unũ de iſtis eſt, ut ſit cõfirmatus, & ideo de congruitate character ordinis characterem confirmationis præſupponit, & nõ de neceſſitate.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd non eſt ſimilis habitudo huius medij ad ultimum, & primi ad medium, quia per characterem baptiſmalem ſit homo ſuſceptiuus ſacramenti confirmationis, non autem per ſacramentum confirmationis ſit ſuſceptiuus ſacramenti ordinis, & ideo non eſt ſimilis ratio.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illa ratio procedit de idoneitate quantum ad congruitatem.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe inſinuatum à Concil. Flor. & à ſcript. quòd character confirmationis non requiritur de neceſſitate pro ſuſceptione ordinum: & inſinuatum à Concil. Trid. q̃ character confirmationis de congruitate præexigitur charactèri ordinis. Inſinuatũ autem eſt illud primum, tanquam ab oppoſito, quia baptiſmum dixit eſſe ianuam ſacramentorum, non confirmationẽ. Ex eo enim q̃ confirmatio non eſt ianua, ſequitur aperte: quòd ſine illa poſsit quis ingredi ad ſuſceptionem ſacramentorum, & conſequenter ordinis. Vide Concilium prædictum circa hoc, art. præceden. appen. Quod autem dixi de Concilio Flo. q̃ ſcilicet per tale dictum ſuum inſinuauit characterem confirmationis non neceſſario præexigi ad characterem ordinis: dicas id etiam conſimiliter de alijs tùm concilijs, tùm Pontificib. maximis in appen. illo adductis quã do in eandem ſententiam de baptiſmo, licet nõ iiſdem uerbis, cum ſynodo Florentina conuenions. Itẽ à ſerie Euãgeliorum. Nam ordinantur Apoſtoli, non tantum ſuper corpus Chriſti uerum, ſed etiam ſuper corpus Chriſti myſticum, priuſq̃ nam confirmentur. Ordinem enim quòad primum receperunt à Chriſto tempore ultimæ cœnæ Luc. 22. per ly hoc facite in meã commemorationem; quò ad ſecundum uero, poſt reſurrectionem Ioan. uigeſimo, per ly quorum remiſeritis peccata, remittuntur, &c. Et confirmationem receperunt poſt Aſcenſionem Chriſti, in die Penthecoſtes; quãdo ſcilicet induti ſunt uirtute ex alto Luc. 24. Monſtratur ergo ex ipſo textu Euangelij: quòd ordo conferri poteſt etiam non confirmatis. Inſinuatum uerò eſt id ſecundum, uidelicet quòd character de congruitate &c. à Concil. Triden. ſeſſ. 23. cap. 4. de refor. Prima tonſura non initientur qui ſacramentum confirmationis non ſuſceperint. Hæc ibi. Prima autem tonſura datur ante collationem ordinum.

Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum ac Euangeliorum, pro quanto characterem confirmationis non neceſſariò, ſed de congruo præexigi inſinuans ſuſceptioni ordinis, & intelligas, & probes, atq; defendes.

Tertiò uides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina præſens & declaratur, & conſolidatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum character unius ordinis de neceſſitate præſupponat characterem alterius ordinis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd character unius ordinis præſuppo-

QVÆST. XXXV. ART. V.

CONCL. 1a. Non eſt de neceſſitate ſuperiorum ordinum, q̃ aliquis minores ordines prius habeat. 144

Corollarium. Ergo hic eſt incluſa reſponſio uerbalis ad titulum: quæ

nat de neceſsitate characterem alterius ordinis: quia maior eſt conuenientia h ordinis ad ordinem, quam ordinis ad aliud ſacramentum, ſed character ordinis præſupponit characterem alterius ſacramenti, ſcilicet baptiſmi, ergo multo fortius character unius ordinis, præſupponit characterem alterius.

¶ 2 Præt. Ordines ſunt quidam gradus: ſed nullus poteſt peruenire ad poſteriorem h gradū niſi priorem aſcenderit, ergo nullus poteſt accipere characterem ordinis ſequentis, niſi prius accipiat ordinem præcedentē.

SED CONTRA, Si omittatur aliquid in ſacramento quod ſit de neceſſitate ſacramenti, oportet quòd ſacramentum iteretur ſed ſi aliquis accipiat ſequentem ordinem, prætermiſſo pri- C mo, non reordinabitur, ſed confertur ſibi quod deerat ſecundum ſtatuta Canonum, † ergo præcedens ordo non eſt de neceſſitate ſequentis.

RESP. Dicendum, quòd non eſt de neceſſitate ſuperiorum ordinum, quòd aliquis minores ordines prius habeat, quia poteſtates ſunt diſtinctæ, & una quantum eſt de ſui ratione non requirit aliam in eodem ſubiecto: & ideo etiam in primitiua Eccleſia, aliqui ordinabanť in presbyteros, qui prius inferiores ordines non ſuſceperant, & tamen poterant omnia, quæ inferiores ordines poſſunt, quia inferior poteſtas comprehenditur in ſuperiori uirtute, ſicut ſenſus in intellectu, & ducatus in regno: ſed poſtea p per cōſtitutionem eccleſiæ determinatum eſt, ꝙ ad maiores ordines ſe non ingerat, ꝗ prius minoribus officijs ſe nō humiliauit, & inde eſt ꝙ qui ordinantur per ſaltum ſe- B cundum Canones, non reordinantur, ſed id, quod omiſſum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ magis cōueniūt ordines ad inuicē ſm ſimilitudinē ſpēi, ꝗ ordo cū baptiſmo, ſed ſm proportionem potentiæ ad actum magis conuenit baptiſmus cum ordine, quia per baptiſmum acquirit homo potentiam paſſiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potentia paſſiua recipiendi maiores ordines.

AD SECVNDVM dicendū, quòd ordines non ſunt gradus, qui occurrant in actione una, uel in uno motu, ut oporteat ad ultimum per primum deuenire, ſed ſunt ſicut gradus in diuerſis rebus conſtituti, ſicut eſt gradus inter hominem, D & Angelum, nec oportet quod ille, qui ſit Angelus, prius fuerit homo, ſimiliter etiam eſt gradus inter caput, & omnia membra corporis, nec oportet quòd illud, quod eſt caput, prius fuerit pes, & ſimiliter eſt in propoſito.

ꝗ eſt hæc. Character unius ordinis non de neceſſitate præſupponit characterem alterius.

¶ Examen. Ly non de neceſſitate. Scilicet ſacramenti, nō præcepti. Peccaret ſiquidem ſuſcipiens aliquem ordinem ſuperiorem antequam ſuſciperet inferiorem (quod dicunt, ordinari per ſaltum;) ſed tamen conſequeretur characterem ſuperioris.

¶ Ly ſuperiorū ordinum. Scilicet ſiue ſacrorum, ſiue nō ſacrorum. Non enim ſolus is dicitur ordinari per ſaltum qui ſuſcipit aliquem ſacrorum non ſeruato ordine, puta ſacerdotiū ante diaconatum, uel diaconatum ante ſubdiaconatum, ſed ēt ꝗ ſuſcipit aliquem non ſacrum prætermiſſo ordine, puta Acolytatum ante lectoratum: & de omnibus his caſibus intendit textus p ly ſuperiorum ordinum. Conſequenter igitur per ly minores ordines, non intendit ordines nō ſacros tm̄ qui communiter dicūtur quatuor minores: ſed etiam ordines ſacros dempto ſacerdotio.

In decr. h.ſ.c.29. c.Tuc lic. ¶ PROB. 1. Quia poteſtates ipſorum ordinum ſunt diſtinctæ; & una, quantum eſt de ſui rōne, nō requirit de neceſſitate aliā in eodē ſubiecto: 2. Quia primitiua eccleſia p ſuum factum id monſtrauit (cū tunc aliqui ordinarentur in presbyteros inferiorib. ordinibus non præaſſūptis:) 3. Quia canones Romanorum Pontificum id oſtendūt (cū ordinatos per ſaltum non ſtatuunt reordinari, ſed tantum ordinē omiſſum ſuppleri.

¶ Exam. Ly in primitiua eccleſia aliq ordinabantur in presbyteros, ꝗ prius &c. Tunc id fiebat quaſi ex neceſſitate; propter ſ. paucitatem miniſtrorū, ſtricto ꝙ quotidie celebrabať Miſſa. Nec tamen ſic uniuerſaliter factum fuit in primitiua eccleſia; quod textus deſignauit per ly aliqui. Quaſi dicat: non omnes, neque in omni loco, neque omni tempore, primitiuæ eccleſiæ ſic ordinabantur. Hic ſenſus D. Thomæ, confirmatur ex concil. trid. ſeſſ. 23. c. 17. de refor.

CONCL. 2ª. Per conſtitutionem eccleſiæ determinatum eſt, ꝙ ad maiores ordines ſe non ingerat, qui prius in minoribus officijs ſe non humiliauit.

¶ NOT. Ideò diximus in exam. primo, eſſe de neceſſitate præcepti ſeruare ordinem in ſuſcipiendis ordinibus.

¶ Examen. Ly minorib. officijs. Scilicet ex officio, ſeu ex poteſtate ſua exercitans. Poſ. n. quis legere epiſtolam, & non ex officio, acolytatus officium exequi, & non ex officio: ut ſubdiaconi qui que præ inopia miniſtrorum legentes epiſtolam ſine manipulo, quaſi oſtendentes per carentiam manipuli, ꝙ officium tale exequuntur non ex officio. &, ut nondū minorib ordinibus initiati pro acolytis officium exercentes. De hijs igitur non intēdit A concluſio: ſed (ut diximus) de talia officia exequentib. ex officio ſuo, i. ordinem talibus officijs correſpondentem habentibus.

¶ NOT. Quòd uero ſic intelligatur (ut dixit hoc exam.) conſtitutio Eccleſiæ. & per conſequens iſta 2ª. concluſio, patet ex Cōcil. Trid. ſequenti. S. Eccleſiam totam repræſentante. Inquit ergo ſeſſ. 23. c. 17. de refor. Vt ſanctorū ordinū à diaconatu ad oſtiariatū functiones ab Apoſtolorū temporibus in eccleſia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquandiu intermiſſæ, in uſu iuxta ſacros canones reuocentur; nē ab hæreticis, tāꝙ otioſę, traducantur, illius priſtini moris reſtituēdi deſiderio flagrās ſancta ſynodus, decernit; ut in poſterum huiuſmodi miniſteria nō, niſi p conſtitutos in dictis ordinib. exerceāť, omneſq; & ſingulos Prælatos eccleſiarum in dño hortatur, & illis præcipit, ut quantū fieri cōmodè poterit in eccleſijs cathedralibus, collegiatis, & parochialibus ſuæ dioceſis, ſi populus frequens, & eccleſiæ prouentus id ferre queant, huiuſmodi functiones curent reſtituendas; & ex aliqua parte reddituum aliquorū ſimpliciū beneficiorū, uel fabricæ eccleſiæ ſi prouentus ſuppetāt, aut utriuſq; illorū, eas functiones exercentib. ſtipēdia aſſignent quibus, ſi negligentes fuerint, ordinarij iudicio, aut ex parte mulctari, aut ſ totū priuari poſſint. Quòd ſi in miniſterijs quatuor minorū ordinū exercendis Clerici cœlibes preſtò nō erūt ſuffici poſſint ēt coniugati, uitæ probatæ, dūmodo nō bigami ad ea munia obeūda idonei, & qui tonſuram, & habitum clericalē i eccleſia geſſeńt. Hæc ibi. Vbi et uides cōfirmari ſenſū ſancti doctoris, ꝙ non omnes neque in omni loco, E neq; omni tpe, primitiuæ eccleſiæ ſic ordinabantur &c. explicatum in exam. mox poſt prob. concl. 1. Vide tu.

¶ PROB. Quia, ut clara, præſupponitur.

¶ NOT. De hac claritate vide appen. ſequen.

1m de minori. Conuenientia. ℞ ſecundū ſimilitudinē ſpeciei: non ſecundum proportionē potentiæ ad actum. §. Tunc nihil &c. Non. n, unus ordo reſpectu alterius dicit potentiam paſſiuam neceſſariam, cum unus poſſit recipi ſine altero: qualem tamen potentiam dicit baptiſmus reſpectu ordinis; ut in articulo tertio.

2m de minori. Gradum. ℞ in eodem motu, ſeu in eadem actione, occurrentes non autem in diuerſis rebus. § Tunc nihil &c. Licet. n. ordines ſint gradus (ut arguitur:) non ſunt tamen ſimiles gradibus exiſtentib. in uno motu, ſed in diuerſis reb. Exempla literæ notato.

Ordinū ſingulorū uſus à tēpore Apoſtolorū in S. Eccleſia.

Concil. p 1a in decr. D. § 2.

† In decretali in ar. Sed cōtra citata.

APPENDIX.

Vnl. p 5. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶ Primò: quo per rōnem oſtendas meritò a ſummis Pontificib. & concilijs inſinuatū eſſe, & q quis non ordinetur per ſaltum, & q hoc non ſit de neceſſitate ſacramenti. Inſinuatum autē eſt id à Concilio Sardicenſi can. 10. Oſius Epiſcopus dixit. Hoc quoq; neceſſarium exiſtimo ut cum omni cura & diligentia examinetur ſi quis diues, uel ex foro ſcholaſticus, Epſ fieri dignus habeat, non prius conſtituatur; quàm lectoris, & diaconi, & præsbiteri miniſterium peregerit: ut in unoquoque gradu ſi dignus exiſtimatus fuerit, ad Epiſcopatus faſtigiū per progreſſionē poſſit aſcendere &c. Omnia dixerunt ipſis placere, & omnino non oportere ea ſubuertere. Hæc ibi. Vbi Oſius per ly lectoris omnes minores ordines, ſicut & per ly diaconi, ſubdiaconū cointelligit. In cuius ſignum uniuerſaliter ſubdit ly in unoquoque gradu, ordinum autgradus ē ſeptiformis, etiam à tēpore Apoſtolorum. Item à Zoſimo Papa in epiſ. 1. ad Heſychiū Salonitanum Epiſcopū. Hoc aūt ſpāliter & ſub pdeceſſoribus noſtris, & nuper à nobis interdictum conſtat &c. quis penitus contra patrum præcepta, qui eccleſiaſticis diſciplinis imbutus per ordinem nō fuiſſet, nequaquā ad ſummum eccleſiæ ſacerdotium aſpirare præſumeret: & nō ſolum in eo ambitio inefficax haberetur, uerū etiam in ordinatores eius ut carerēt eo ordine, quem ſine ordine contra præcepta patrū atcederāt, poſſu... mendum. Hæc ibi. Itē à B. Gregorio Magno in apiſt. c. 10. Etherio Lugdunenſi Epo can. 2. Ordinatam ergo ad ordines accedendū ē. Nam caſum appetit q ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta q̄rit aſcenſum. Hæc ibi. Item à ſynodo apud D. Medardum. Oſtenſum eſt in eodem ex Concilio Sardicenſi c. 9. & ex alijs concilijs, ac decretis, damnationis ſcriptoris ſanctorum canonicam formam eundem Epiſcopum nihil de illius ordinatione attigiſſe: ſed qui ſaltu, ſine gradu diaconi, ad ſacerdotium proſilierat, in degradationem debitā teſilere debeset. Hæc ibi. Quæ intelligas de rigore iuris. Nā de diſpenſatione ex clementia, dic, ut in ſequentib. Itē ab Alexandro ſecundo ad Grimaldū Conſtantienſē Epū. Sollicitudo dilectionis tuæ ſtudiis conſuleret ut ſi portator iſtarū litarum diaconatus, & pſbiteratus officiū idoneus ſit peragere, nec nō cū ad id p poſtero curſu, ſub diaconatus ordine poſtpoſito, negligētia potius q̄ ſuperbia, cognoſcatur aſcendiſſe, Vnde nos conſulendo charitati tuæ mādamus ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum ieiunio ſubdiaconatus miniſterium ei imponas; & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedas. Hæc ibi; & recitantur diſtin. 52. Itē ab Innocentio Tertio ad Bononiēſem ep ſcriptum. Tuæ literæ &c. P. præsbiter, diaconatus ordine ptermiſſo, ſe fecit ad ſacerdotij ordinem promoueri. Ipſe ibi quoque ſecreto confeſſus eſt; ſe pro certo neſcire, ſi ita taliter ſe haberet. Sed ex quo boni uiri hoc aſſerebāt, inter quos fuerat conuerſatus, credebat aſſertioni eorum: eo q tempore, quo ordines inferiores ſuſceperat, infra annos diſcretionis fuerat cōſtitutus etc. Mandamus quatenus condignā pœnitentiam pro huiuſmodi negligentia iniungat eidem: qua peracta, quia non intelligitur iteratū qđ factum eſſe neſcitur, ipſum in diaconum ordinari procures: et ſic ex miſericordia eundem miniſtrare permittas in ordine ſacerdotis. Hæc ibi: et recitantur, de cler. per ſalt. prom.

Tho. ubi ſup. art. 3. q. 1. et ſeq. Conc. Tri. ſeſſ. 23. de refor. c. 5. †Aug. li. 3. cōtra Pet. a. 54. et 55 to. 7. et in Cōc. Cart. 4. a. 33.

Gregorius de ſaltu ſaltem inaluſiuè lu q̄: cū ſaltus hmōi ſit contra mores, nunc.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto ordinē ſuperiorem non de neceſſitate ſacramēti, ſed præcepti præſupponere inferiorem indicant, et intelligas et probes at tueatis.

¶ Tertiò uideas quomodo ea ijs uiciſſim Thomiſtica doctrina præſens et declaretur et conſolidetur.

QVAESTIO XXXVI.

De qualitate ſuſcipientium, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de qualitate ſuſcipientium hoc ſacramentum.

Circa quod quæruntur quinq;.

Primo, Vtrum in ſuſcipientibus hoc ſacramentum requiratur bonitas vitæ.

Secundo; Vtrum requiratur ſcientia totius ſacræ Scripturæ.

Tertio, Vtrum ex ipſo merito vitæ aliquis ordinis gradus conſequatur.

Quarto, Vtrum promouens indignos ad ordinem peccet.

Quinto, Vtrum aliquis peccator exiſtens poſſit ſine peccato ordine ſuſcepto uti.

ARTICVLVS I.

Vtrum in ſuſcipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur q in ſuſcipientib. ordines non requiratur bonitas vitæ[*] quia per ordinem aliquis ordinatur ad diſpēſationem ſacramentorum, ſed ſacramenta poſſunt diſpenſari à bonis, & malis,[h] ergo non requiritur bona vita.

¶ 2 Præt. Non eſt[h] maius miniſterium quod Deo in ſacramentis exhibetur, quàm quod ipſi corporaliter adhibeatur, ſed à miniſterio ipſius corporali non repulit Dominus mulierem peccatricem, & infamem, ut patet Luc. 7. ergo nec à miniſterio eius in ſacramentis tales ſunt amouendi.

¶ 3 Præt. Per omnem gratiā datur aliquod remedium contra peccatum, ſed illis, qui habent peccatum, non dēt aliquod[h] remedium denegari, qđ eis ualere poſſet, cū ergo in ſacramento ordinis gratia conferatur, vt[*] q debeat etiam peccatoribus hoc ſacramentum dari.

[*] ut dictū eſt q. 35. c. 1. et Ar. 4.

SED CONTRA. Leu. 21. Homo de ſemine Aaron, qui habuerit

G maculam, non offerat panes coram Domino, nec accedat ad miniſterium eius; ſed per maculam, (ut dicit Gloſ.) omne uitium intelligitur, ergo ille, qui eſt aliquo uitio irretitus, non debet ad miniſterium ordinis adhiberi.

Præt. Hiero.[*] dicit, q non ſolum Epiſcopi, presbyteri, & diaconi, debent magnopere prouidere, ut cunctum populum cui

H præſident, ſermone, & conuerſatione præcedant, uerum ēt inferiores gradus, & omnes, qui diuino oraculo deſeruiūt, & q̄a uehementer Eccleſiam Dei deſtruit meliores eſſe laicos, quā clericos, ergo in omnib. ordinibus requiritur ſanctitas uitæ.

RESPON. Dicendum, q ſicut Dionyſius dicit: 1. ca. Eccl. Hier. ut ſubtiliores, & clariores eſſentiæ repletæ influxu ſolariū ſplēdorū, lumen in eis ſupereminēs

I ad ſimilitudinem Solis ad alia corpora inuehunt, ſic in omni diuino non eſt audendum alijs dux eſſe, niſi ſecundum omnem habitum ſuum factus deiformiſſimus, & Deo ſimillimus. Vnde cum in quolibet ordine aliquis conſtituatur dux alijs in rebus diuinis, quaſi præſumptuoſus,[m] mortaliter peccat, qui cū conſcientia peccati mortalis ad ordines accedit,[a] & 1ō p ſanctitas

K uitæ requiritur ad ordinem de neceſsitate pcepti, ſed non de neceſsitate ſacramēti.[l] Vñſi malus ordinatur, nihilominus ordinē habet,[*] tñ cum peccato.

ex nouo Teſtamēt q. 93. 10. 4. et cont. lit. Petil. li. 2. c. 106 t. 7. ¶ Glo. ord. ibid. [*] Refertur in Decr. C. 8. q. 1. c. 11. incipit Qualia enim, et dī eſſe ex cōmēt ſuper c. 2. e. pſt. ad Titum. †Al. domui Dei.

Ignorātia craſſa, ſeu ſupina, ſ. excuſat.

[*] ca. 3. circa finē.

QVAEST. XXXVI.

ART. I.

CONCL. prima. Mortaliter peccat qui cum conſciētia peccati mortalis ad ordines accedit.

¶ PROBAT. Quia in quolibet ordine aliquis conſtituitur Dux alijs in rebus diuinis (patet ex ſupra, cum ordo ſit gradus præeminens:) et non eſt audendum alijs Dux eſſe in aliquo diuino, niſi et qui ſecundum omnem habitum ſuum ſit factus dei formiſſimus et deo ſimillimus (vt patet ex Dioniſio.)

¶ Corollarium. Ergo, à fortiori, probatio hæc concludit, q non eſt audendum etc. ei, qui exiſtit in peccato mortali.

Conc. 2 Conc. 3 147

[*] Ang. li. 2. cōtra epi. Par. c. 11. & li. 2. contra lit. Petil. c. 48. t. 7.

¶ NOT.

¶ NOT. Ex uiſibilibus ad inuiſibilia nosmetipſos man A ducere debere. monſtrat Dioniſius in exemplo poſito in textu: quod totius probationis huius fundamentum eſt. Dicit ergo, q corpora ſuperiora, niſi fuerint lucidiora inferioribus non tranſmittunt lumen a ſole participatum ad inferiora. Applica ad propoſitum: & hinc diſcas in aliis ſimilibus procedere ad tuã & aliorum eruditionem.

¶ Examen ly in quo libet ordine ſ. etiã de minoribus. Ergo patet hinc quod inp. dicebemus, uidelicet q quilibet ordo etiã minor dicit gradum, & facit conſequẽter hominem talẽ, ut ſic, ſuperiorem ad omnes laicos.

¶ Examen. Ly conſtituitur Dux, ſcilicet ut in potentia ſaltem doceat alios. Non.n.ẽ neceſſe per hoc, q quilibet ordinatus ſit parochus, ſeu curatus: ſed ſufficit, q ratione ẽ ex ordine ſuſcepto, poſſit ducere alios.i.dirigere in rebus diuinis.

De eccl. hi. c.5. c.1

Quid ſit eſſe præſumptuoſum, & quid præſumptio, hinc colligitur.

Ad primvm ergo dicendum, quod ſicut uera ſacramenta ſunt, quæ peccator diſpenſat, ita uerum ſacramentum ordinis recepit; & ſicut indigne diſpẽſat, ita indigne recipit.

Ad secvndvm dicendum, quod illud miniſterium erat tantũ in exequutione corporalis obſequij, quod etiam licite peccatores facere poſſunt. Secus B autem de miniſterio ſpirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipſum efficiuntur medij inter Deum, & plebem, & ideo debent de bona conſcientia nitere quo ad Deum, & bona fama quo ad homines.

Ad 3m dicendum, quod aliquæ medicinæ ſunt, quæ exigunt robur naturæ, aliàs cum periculo mortis aſſumuntur; & aliæ ſunt, quæ debilibus dari poſſunt: ita etiam in ſpiritualibus, quędam ſacramenta ſunt ordinata ad remediũ peccati, & talia peccatoribus ſunt exhibenda, ſicut baptiſmus, & pœnitentia, illa uero, quæ perfectionem gratiæ conferunt, requirunt hominem per gratiam confortatum.

obſequij melioris quàm iſtud. §. Nam corporale obſequium tũ quod Chriſto corporaliter exhibetur, non excludebat pctõres, quin & ipſi l.cũ eo poſſent taliter ſeruire: cũ tamen de ſpirituali miniſterio, de quo ſermo eſt, ſecus dicendum ſit, ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Potuiſſet D. Tho. & reſpondere, il la peccatrix narrata Luc.7. quæ ad Chriſti obſequium corporale acceſſit, nõ erat illo tunc peccatrix (ut alibi declarat idem Sãctus:) ſed ſic dicẽs nõ reſoluiſſet uniuerſaliter inſtantiã ab argũ tentam. Facilè .n. inſurrexiſſet denuò argumẽtator qs inſtans: q multi phariſæi (puta qui dolo eum inuitabãt ad mãducandũ,) exiſtentes formaliter pctõres, Chriſto miniſterio corporali inſeruiebant. ideò, ut uniuerſaliter quaſcunq; ſimilis tenuris inſtantias breui reſponſione excluderet, prælegit, ſecundum rationem differentiæ inter corporale & ſpirituale obſequium, argumento huic reſpondere.

¶ Examen. Ly quaſi præſumptuoſus. Hoc eſt de facto, quamuis quandoque non de intentione, præſumptuoſus. Accedens.n.ad C ſacramentum cum conſcientia peccati mortalis poteſt hẽre intentionem non præſumendi.i.non faciendi hoc ex præſumptione: ſed uel ex uerecundia confitendi ſuum peccatum mortale, uel ex uoluta negligentia examinandi conſcientiam propriam, contritionemque de peccatis ſuis habendã, uel ex aliquo alio accidenti: ſed tamen ſemper in facto ſuo iſte præſumptuoſus ẽ. Aggreditur.n. opus excedens ſuã facultatẽ, & ſibi non commenſuratum: quod quidem licet abſolutè excederet adhuc, etiã ſi eſſet abſque peccato mortali: tamen, iuxta regulas obligationis ad diuina præcepta, in hoc non excederet.

3m de minori. Non debet aliquod remedium. ℞. ordinatum ad remediũ peccati: non autem, præſupponens innocentiam in remedium recceptorum. §. Tũc nihil &c. Licet enim per omnem gratiam detur aliquod remedium contra peccatum (ut arguitur:) tamen ſicut in corporalibus aliquæ medicinæ ſunt quę exigunt, &c. ut in textu.

¶ Corollarium. Ex his ergo patet ratio huiuſmodi differentiæ. quare.ſ. peccatores etiam magni, laudabiliter accedunt ad cõfeſſionem, & ad Eucheriſtię ſacramentum non laudabiliter, niſi innocentiam ad altare portantes.

¶ Examen. Ly niſi ſit deiformiſſimus, & deo ſimillimus. Hoc ẽ ſaltem in intentione & deſiderio ſuo: ultra q tenetur de facto eſſe deiformis, & deo ſimilis in hoc, q ſit actualiter ſine peccato mortali. Non.n. dicere uult per illud, q accedens ad eſſe Dux aliorum ratione ordinis teneatur eſſe in ſtatu perfectiſſimo charitatis: ſed ſolummodo id, quod dictum eſt. Loquitur Dioniſius eo modo, quo & pſalm. 150. Laudate eum ſecundum multitudi D nem magnitudinis eius. Nam ad impoſſibile nos hortari non uult per hoc, cum tamen impoſſibile ſit abſolutè, creaturarũ laudationes æquiparari magnitudini diuinæ: ſed ad talem laudationem nos in deſiderio tantum aſpirare uult (ne quis dicat, ego laudare uellẽ Deum, ſecundum q conuenit tantæ maieſtati ei.) & poſtea in facto, quantum nobis poſſibile eſt exhibere. Applica tu ad Dioniſij dictum.

¶ CONCL. 2a. Sanctitas uitæ requiritur ad ſuſcipiendum ordinem de neceſſitate præcepti, ſed non de neceſſitate ſacramenti.

¶ PROB. Quia ut clara ex præmiſſis, ſupponitur.

¶ NOT. Neceſſitas præcepti eſt, quando ex præcepto tenetur quis E ad faciendum aliquid, uel ad abſtinendum ab aliquo. & faciendo contrarium peccat mortaliter. Neceſſitas ſacramẽti eſt, quando non poſſum ſine tali re adhibita ſuſcipere reuera ſacramentum: quamuis de facto ſuſcipiam illud exterius. verbi gratia. Ordinatur quis in mortali exiſtens, omnibus ex parte ſacramenti requiſitis concurrentibus; iſte recipit characterem ordinis, ſed peccat mortaliter. Ordinatur quis uita ſanctiſſimus, deficiente aliquo ex parte ſacramenti neceſſario (puta forma, uel materia, uel debita miniſtri, aut ſui, intentione:) iſte nõ recipit characterem, &, ſi aliquod horum ipſo conſcio deeſt, peccat mortaliter.

Neceſſitas ſacri præcepti.

1m illatio concluſionis. Ergo non, &c. negatur illatio. §. Nam aliud eſt, quod requiritur bona uita ad ſuſceptionem ordinum: & aliud eſt, immò extra propoſitum, q ſacramenta, ad quorum diſpenſationem iſte ordinatur, poſſint diſpenſari a bonis & malis.

2m maior. Non eſt maius miniſterium, quod Deo in ſacramentis exhibet, quàm quod ipſi corporaliter adhibetur. ℞. eſt tamen illud in genere

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primo: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe infinuatum, q requiritur bonitas uitæ in D accedente ad ordinem, tum a ſcripturis, tum a Pontificib. ſummis. A ſcriptura quidem ad Titũ 1. conſtituas per ciuitates presbyteros, ſicut diſpoſui tibi, ſi quis ſine crimine eſt, &c. Ecce, q Apoſtolus inter alias conditiones ordinandorum, hanc uult eẽ primam, quod.ſ. ſint ſine crimine.i. ſine mortali peccato. Item Io. 13. vbi lauantur pedes Apoſtolorum antequam ſacerdotium conferatur eis. Item Leuit. 21. Homo qui habuerit maculam nõ offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſteriũ eius. Si cæcus, ſi claudus, ſi uel paruo, uel grandi, uel torto naſo, ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginẽ in oculo, ſi iugẽ ſcabiẽ habuerit, ſi impetiginem in corpore, uel hernioſus. Ex Leu. igitur dic, ut ſupr. Nam in figura omnia contingebant illis. 1. Co. 10. & E conſequenter habens maculam intelligebatur ille, q alicui pctõ mortali ſubiacebat. Prohibebantur ergo a miniſterio.i. ab ordine (loquẽdo in ꝓpoſito) cæcus.i. ignorans (de quo ar. ſe.) claudus.i. inſtabilis in ꝓpoſito non peccandi; naſo paruo, grãdi, uel torto .i. indiſcretus plus uel minus, aut praua contra legẽ exercẽs; fracto pede, uel manu.i. nullos benẽ operari, uel procedere in uirtutẽ; gibbus ante, uel retrò .i. amator ſuperfluus terrenorũ; lippus.i. ingeniũ obſcuratũ hñs p carnalẽ affectionem (uñ lippitudo contingit ex fluxu humoris;) hñs albuginem in oculo.i. præſũptionẽ cãdoris iuſtitiæ in ſua cogitatione. uel iugẽ ſcabiẽ.i. petulãtiã carnis; uel impetiginem (hæc ſine dolore corpus occupat, & mẽbrorũ decorem fœdat).i. auaritiam; hernioſus, uel ponderoſus.i. geſtãs põdus turpitudinis in corde, licet non exerceat in opere. Hæc ex 1. 2. q. 102. a. 5. ad 10. Itẽ a Conc. Carthag. 3. c. 22. vt nullus ordinentur clerici, niſi probatus, uel epiſcoporum examine, uel populi teſtimonio. Hæc ibi & recitant diſt. 24. Nullus clericorũ. De ista uerò probatione loquens ſimul & declarans Conc. Trid. ſeſſ. 23. c. 5. de refor. ſic ait. Ad minores ordines promouendi bonum a parocho, & a magiſtro ſcholæ, in qua educantur teſtimonium habeant. Hi uerò, qui ad ſingulos maiores erunt aſſumendi per menſem ante ordinationem epiſcopum adeant; qui parocho

1 Vol. 2 S. Eccl. &c.

Probitas maior ad maiores requiritur quam ad minores.

aut

aut alteri, cui magis expedire uidebitur, committat ut nominib. F ac desiderio eorum, qui uolunt promoueri, publicè in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, ætate, morib^9, & uita, à fide dignis diligenter inquirat, & literas testimoniales, ipsamq; inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopū, quàm primū trāsmittat. Hæc ibi. & cap. 7. Episcopus autē sacerdotibus, & aliis prudentibus uiris, peritis diuinæ legis, ac in ecclesiasticis sanctionib. exercitatis, sibi ascitis, ordinandorū genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem, diligenter inuestiget, & examinet. Hæc ibi. Quæ etiā pro art. 2. & 4. aliqualiter faciant & ca 8 Vnusquisque à proprio Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiā cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, uel priuilegii prætextu, etiam statutis temporibus, permittatur: nisi eius probitas, ac mores, ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat: ordinās a collatione ordinum per annū, & ordinatus a susceptorum ordinū executione, quandiu proprio ordinario uidebitur expedire, sit suspensus. Hæc ibi. Itē à Stephano 1. Papa ep. 2. ad Hilarium Epm. Quòd uerò consului stis iedem Apostolicā qui ad gradus ecclesiasticos non sunt admittendi: pro authoritate sedis apostolicæ te informare non denegamus. Infames, & fures, sacrilegos, omnes capitalib. criminibus irretitos, sepulchrorum uiolatores, Apostolorum, atque successorū eorum, reliquorumque patrum statuta libenter uiolantes, omnes qui aduersus patres sanē armātur, qui in omni mundo infamia notantur, incestuosos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, ueneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt iniustè, & qui fratres calumniantur, aut accusant & non probant, uel qui contra innocentes principū animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos, uel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos, & omnes quos ecclesiasticæ uel seculi leges infames pronunciant: hos omnes ad sacros ordines non licet promouere; nec seruos ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos qui curiæ deseruiunt, uel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, uel intellectum; aut inobedientes sanctorum decretis existunt; aut furiosi manifestantur. Hęc ibi; Quæ etiam pro q. 30. a. 3. 4. & 6. aliqual ter faciunt.

* Mag II. 4. sen di. 24. ss. D. & hī IDs ere. d. 25. 2. ex Ili do. in ep. ad Ludil. Qui non debet ordinari.

ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod requiratur ſcientia totius ſacrę ſcripturæ: quia ille debet habere h legis ſcientiam a cuius ore lex requiritur, ſed legem requirunt de ore ſacerdotis, ut patet Malach. ſecundo. ergo ipſe debet legis totius habere ſcientiam.

¶ 2 Præterea Primæ Petr. 1. Parati omni poſcenti uos h ad ſatisfaciendum de ea, quæ in uobis eſt, fide, & ſpe: ſed H reddere de his rationem, quæ ſunt fidei, & ſpei, eſt illorum, qui perfectam ſcientiam ſacrarum Scripturarum habent, ergo talem ſcientiam debent habere illi, qui ponuntur in ordinibus, quibus uerba prædicta dicuntur.

¶ 3 Præterea. Nullus h congrue legit quod non intelligit, quia legere, & non intelligere negligere eſt, ut dicit I Cato. Sed ad lectores, qui eſt quaſi infimus ordo, pertinet legere uetus Teſtamentum, ut in littera dicitur, * ergo ad eos pertinet habere totius ueteris Teſtamenti intellectum, & multo fortius ad alios ſuperiores ordines.

SED CONTRA eſt, quod multi promouentur ad ſacerdotium, qui penitus de talibus nihil ſciunt, etiam in religionibus multis, ergo uidetur quod talis ſcientia non requiratur.

Præterea. In uitis patrum legitur, aliquos ſimplices monachos ad ſacerdotium promotos, qui erant ſanctiſſimæ uitæ, ergo non requiritur prædicta ſcientia in ordinandis.

RESPONDEO, Dicendum, quod in quolibet actu hominis, ſi debet eſſe ordinatus, oportet quod adſit directio rationis, unde m ad hoc quod ordinis officium exequatur, G oportet, quod habeat tantum de ſcientia, quę ſufficiat ad hoc quod dirigatur in actum ordinis illius, & ideo p etiam talis ſcientia requiritur in eo, qui debet ad ordines promoueri, & non quod uniuerſaliter in tota Scriptura ſit inſtructus, ſed plus, uel minus ſecundum quod ad plura, uel pauciora ſe eius officium extendit, q ut ſcilicet illi, qui aliis præponuntur, curā H animarum ſuſcipientes, ſciant, quæ ad exequutionem ſui ordinis ſpectant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſacerdos habet duos actus, unum principalem ſupra corpus Chriſti uerum, & alium ſecundarium ſupra corpus Chriſti myſticum, ſecundus autem actus dependet à primo, ſed non conuertitur, I & ideo aliqui ad ſacerdotium promouentur, quibus committitur primus actus tantum, ſicut religioſi, quibus cura animarum non committitur, & à talium ore lex non requiritur, ſed ſolùm quod ſacramenta conficiant, & ideo talibus ſufficit ſi tantum de ſcientia habeant, quod ea, quæ ad ſacramentum perficiendum ſpectant, rite ſeruare poſſint. Alii autem promouentur ad alium actum, K qui eſt ſupra corpus myſticum, & a talium ore populus legem requirit, unde ſcientia legis in eis debet eſſe, non quidem ut ſciant omnes difficiles quæſtiones, quia in his debet ad ſuperiores recurſus haberi, ſed ut ſciant, ea, quæ populus debet credere, & obſeruare de lege.

¶ Secundò habes: quemodo per rationem prædicta patrū & scripturarum, pro *concl. m* quanta boni tatem ui tæ prærequirit ad ordines de necessitate præcepti decernunt, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quo *concl. p* modo ex in uicissima Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur.

QVÆST. XXXVI.

ART. II.

CONCL. 1^a. Ad hoc, quod ordinatus officium ordinis conuenienter exequatur, oportet, quod habeat tantū de scientia, quę sufficiat ad hoc, quod dirigatur in actum ordinis illius. 146

¶ NOT. Officiū ordinis, de quo loquitur conclusio est multiplex declaratur in ad primum: & cōsequēter ex lectione eius maiorem cognitionē perueniretur, quāta sit necessaria scientia, quæ proportionata dēt illi officio. Vide tu ibi.

¶ PROB. Quia in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus oportet quod ad sit directio rōnis (sub sume tu, sic:) & ratio dirigere non pōt cōgruè actum, nisi habeat scientiam cōuenientem de illo actu sic uel sic fiendo. a b

¶ CONCL. 2^a. Scientia sufficiēs ad dirigendam actū ordinis mox habendi requiritur in eo, qui debet ad ordines promoueri: & nō, quod uniuersaliter in tota scriptura sit instructus, sed plus uel minus secundum quod ad plura, uel pauciora, se eius officium extendit.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarū ex prima conclusione præsupponitur.

1^m de maiori

Legis scientiam. R. secundum, quod ex ore eius lex requiretur non absolutè totam. b. Tūc otiul &c. Non enim absque causa posi lyla.

labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam additum eſt Malach. 2. ly A & legem requirent ex ore eius. Nam ex hoc addito inſinuatũ eſt, quòd tantam ſcientiam ſufficit habere ſacerdotem, quanta neceſſaria ad officium docendi populos, quibus præficitur, quantũ ad ea, quæ ab eis requirentur ex ore eius. Non ergo Mal. de tota ſcientia loquitur.

¶ *Corollarium.* Ergo Malachias intelligit propriè de ſacerdotibus parochialibus .i. qui habent curã animarum. Oſtẽdere nũ quae nultũ præſumptionis peccatum eſt, uelle medicare aĩas illum ſacerdotem, qui neſcius eſt ſacrarũ literarum, quãtum ad ea, quæ populus ſibi ſubiectus debet credere, & obſeruare de lege. Sicut & præſumptionis peccatũ eſſet in illo, qui ignorans medicinã uellet medicare corpora. Præſumptio .n. eſt; qua homo interiore, uel exteriore actu aggreditur opus ſuã facultatem excedens, quã ſi non excedat; ſed ſit ſibi commenſuratum. Maior tñ præſumptio, quàm medici corporalis: eſſet illa quæ contra authoritatẽ Malachiæ militaret, cum ars artium ſit regimen animarum.

Præſumptio quid ſit.

ge. Sed ad ſuperiores ſacerdotes, ſcilicet Epiſcopos pertinet ut etiam ea, quæ difficultatem in lege facere poſſunt, ſciant, & tanto magis quanto in maiori gradu collocantur.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio reddenda de fide, & ſpe, non eſt intelligenda talis, quæ ſufficiat ad probandum, quę fidei, uel ſpei ſunt, B cum utrumque de inuiſibilibus ſit; ſed ut ſciant in communi probabilitatem, utriuſque oſtendere, ad quod non requiritur multum magna ſcientia.

AD TERTIVM dicendum, quod ad lectorem non pertinet tradere intellectum ſacræ Scripturæ populo, quia hoc eſt ſuperiorum ordinum, ſed ſolum pronuntiare, & ideo ab eo non exigitur, quod habeat tantum de ſcientia, qua ſacram Scripturam intelligat, ſed ſolum quod rectè pronuntiare ſciat, & quia tali ſcientia de facili addiſcitur a multis, ideo probabiliter æſtimari poteſt, quod ordinatus talem ſcientiam acquirat, ſi etiam tunc eam non habeat, maximè ſi in uia ad hoc eſſe uideatur.

¶ NOT. Docet S. Thom. in doctrina iſta ad primum; qualiter, ſeu quomodo examinandi ſunt accedens ad ordinem ſacerdotii: ſimiliter & accedentes ad recipiendum curam animarũ; nec C non & accedentes ad ſuſcipiendum Epiſcopatum. In omnibus his, & aliis ordinibus, uel ſimilibus, habendum eſſe innuit, pro ſine officium, ad quod tales tunc mancipantur, & ſecundum illud examen eſt dirigendum: quandoquidem a fine diriguntur, & ordinantur, ſeu regulantur ea, quæ ſunt ad finem.

Mod' examinandi quoſcunque &c.

2m ex 1. Petr. 1.

Ad ſatisfaciendũ. ℞. oſtendendo in communi probabilitatem credibilium & ſperandorum: non autem probando ſufficienter. §. Tunc nihil &c. Nam reddere rationem de his, quæ ſunt fidei, & ſpei, oſtendendo in communi probabilitatem utriuſq. nõ requit tuam magnam ſcripturarum ſcientiam: & nõ in te.

¶ NOT. Quòd non poſſit, neque debeat attentari redde ratio ſufficienter probans ea, quæ ſunt fidei, docet D. Thom. 1. part. q. 32. ar. 1. corp. ubi loquens de trinitate perſonarum diuinarum, & conſequenter per quandam proportionem etiam de aliis credibilibus ſimilia intendens, inquit. Qui autem probare nititur D trinitatem perſonarum naturali ratione, fidei dupliciter derogat. Primò quidem, quantum ad dignitatem ipſius fidei, quæ eſt ut ſit de rebus inuiſibilibus, quæ rationem humanã excedũt: unde Apoſtolus dicit ad Heb. 11. quòd fides eſt de non apparentibus; & 1. Cor. 2. quòd ſapientia, quam loquitur inter perfectos in myſterio eſt abſcondita. Secundo quantum ad utilitatem trahendi alios ad fidem: cum .n. aliquis ad probandam fidem inducit rationes, quæ non ſunt cogentes, cedit in irriſionem infidelium. Credũt .n. quòd huiuſmodi rationibus innitamur, & propter eas credamus. Quæ igitur ſunt fidei, non ſunt tentanda probare, niſi per authoritates (ſcilicet ſacræ ſcripturæ. 1. par. q. 1. ar. 8. corp.) his, qui authoritates ſuſcipiant. Apud alios uerò ſufficit defendere: non eſſe impoſſibile, quod fides prædicat. Vnde Dionyſius ait 2. cap. de Diuinis nominib. Si aliquis eſt, qui totaliter eloquiis (ſcilicet ſacræ ſcripturæ) reſiſtit; longè erit a noſtra philoſophia. Si autem ad ueritatem eloquiorum ſacrorum reſpicit: hoc & nos canone utimur. Et 1. par. q. 1. ar. 8. dicitur. Sacra ſcriptura, cum non hẽat E ſuperiorem, diſputat contra negantem ſua principia; ſi aduerſarius aliquid concedat eorum, quæ per diuinam reuelationem habemus: ſicut per authoritates ſacræ ſcripturæ diſputamus contra hæreticos, & per unum articulum contra negantes alium. Si uerò aduerſarius nihil credat eorum, quæ diuinitus reuelantur; non remanet amplius uia ad probandum articulos fidei, per rationem, ſed ad ſoluendum rationes, ſi quas inducit cõtra fidem. Cum enim fides infallibili ueritati innitatur; impoſſibile autem ſit, de uero demonſtrari contrarium: manifeſtum eſt; probationes, quæ contra fidem inducuntur non eſſe demonſtrationes, ſed ſolubilia argumenta. Hæc ibi. Hoc ultimum dictum de ſolubilitate argumentorum omnium contra fidem, confirma-

Modus probãdi, & diſputandi, circa credibilia a prædicatoribus, & doctorib. ueritatis ſemper & ubiq. prudentiſſimè ſeruãdus.

tur a Leone Decimo Sacro Concilio Lateranenſi approbante ſeſſion. octaua.

3m de maiori.

Congruè legit. ℞. ſic, ut intellectũ rei lectæ tradat alteri: non, ut ſolũ rectè pronunciare ſciat §. Tunc nihil &c. Licet enim illius legere & non intelligere ſit negligere, qui uult intelligentiam lectionis alicui tradere (ut arguitur ex Catone:) tamen illius legere non eſt negligere, qui rectè ſcit tantum pronunciare lectionem; ſi non ordinat eam, ad explicandum eius intelligentiam alteri (ut eſt in propoſito de lectoribus.)

¶ *Corollarium.* Ergo lectura ueteris teſtamenti, quæ pertinet ad ordinem lectorum, non coincidit cum illa, de qua dicit Apoſtolus ad Thimot. attende tibi & lectioni. Ergo ſi Sacerdos, uel Epiſcopus uel etiam aliquis in ſacris conſtitutus, ſciret legere eo modo tantum, quo conuenit lectoribus ordinis: non ſatiſfaceret officio ſuo, nec eſſet quis dignus ad ordines, uel ſacerdotii, uel etiam maiores, propter huiuſmodi ſcientiæ defectum.

Legere dupliciter.

. ¶ Examen. Ly probabiliter æſtimari poteſt, &c. Scilicet loquendo de ſcientia, quæ de facili addiſcitur, & a multis. Ad differentiam illius ſcientiæ, quæ uel non de facili addiſcitur, uel non a multis; ſed ſolum ab aliquibus perſpicacioris ingenii. Hæc examinaſſe iuuat, ne aliquis minus exactè ponderans uerba Sancti Doctoris, indignos ex defectu ſcientiæ ordini, quem petit, non correſpondentis admittat ad ordinationem; groſſam conſcientiam faciendo prætextu uerborum horum. D. Thom. ſe quaſi palliando. Talis generis, de quo intendit litera, eſt adeptio grammaticæ ita, ut ſciat quis expeditè legere. Non autem omnis ſcientia, quæ ad ordines requiritur eſt tantæ facilitatis: ut de facili addiſcatur a multis; licet a ſtudioſis aliquibus, & bene otio literario uacantibus. His etiam aduertas, nè fallaris: quòd multi, qui ad ordines accedunt, deficientes in literis ſib proportionaliter ad ordines neceſſariis recurrunt ad hoc dicentes, ſe eſſe in uia ad addiſcendum; montes & maria (ut aiunt) promittentes, dummodo poſſint ordine conſequi: qui tamen poſtea (ut expertũ eſt) non ſtant promiſſis. Litera itaque D. Thom. ſana eſt; &, ſi rectè intelligatur, practicabilis.

APPENDIX.

EX articulo hẽs. ¶ Primò: quomodo per rationem tanquã in radice, excludas errorem Licinii (Prat. Licinius Imperator Quintus, literarum penitus ignarus) dicentis; literæ appellandę ſunt uirus ac peſtis. Nec mirum cum illorum eſſet tam inſcius omninò, ut nè decretis quidem ſubſcribere poſſet.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

Item errorem Quintini (Prat. Quintinus 4.) dicentis, literas eſſe abiiciendas, & ſpiritum uiuificantem ſequendum. Sub prætextu enim huius ſecundi boni (ſi tamen per hoc ipſe bonum intendebat) illum errorem primum de literis abiiciendis amplectebatur. Item errorem Iuliani imperatoris apoſtatę (ut habetur ex Nicephori hiſtoriæ eccleſiaſticæ lib. 10. cap. 32. & Ruffin. ibidem ca. 38 & 39.) dicentis; ſtudia liberalia iuuentuti Chriſtianæ interdicenda. Hoc inſtituit Iulianus ipſe apoſtata (quem quidam, proh dolor, utinam non ſequerentur:) nè Chriſtiani, ſacra ſua ratione fulti amplificando, uanam eius religionem refellerent. Sic & Pharao mares interfici iuſſit; nè quando oppugnarent, & expugnaretur ab illis.

Vaſaldienſes hæretici contra ſtudia ſcolaſtica damnantur.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hos meritò damnari a Concilio Toletano ut recitatur diſtinctio. 38. Canon. primo. dicente. Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè ſacerdotibus Dei, euitanda eſt; qui docendi officium in populo Dei ſuſceperunt. Sacerdotes legere ſanctas admonentur ſcripturas Paulo Apoſtolo dicente ad Timotheum. Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & ſemper permane in his. Sciant ergo ſacerdotes ſanctas ſcripturas, & canones; & omne opus eorum in prædicatione, & doctrina.

Mater errorum ignorantia fugienda, ſtudiumq; contrà amplectendum.

ARTICVLVS III.

Vtrum ex merito uitæ aliquis gradus ordinis conſequatur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod ex ipſo merito uitæ aliquis ordinis gradus conſequatur. Quia ſicut dicit Chryſoſtomus, * non omnis ſacerdos ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus ſacerdos eſt, ſed ex merito uitę aliquis efficitur ſanctus, ergo, & ſacerdos, & multo fortius alios ordines habens. G

¶ 2 Præterea. In rebus naturalibus ex hoc ipſo aliqua in gradu ſuperiori collocantur, q̧ Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant, ut dicit Dion. 4. cap. Eccleſia. Hierarc. ● ſed ex merito ſanctitatis, & ſcientię aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens, h ergo ex hoc ipſo in gradu ordinis collocatur. H

SED CONTRA, Sanctitas ſemel habita poteſt amitti: ſed ordo ſemel habitus, numquam amittitur, ergo ordo non conſiſtit in ipſo merito ſanctitatis. I

RESPONDEO Dicendum, quod cauſa debet eſſe proportionata ſuo effectui: & ideo ſicut in Chriſto, a quo deſcendit gratia in omnes homines, oportet quod ſit gratiæ plenitudo, ita m in miniſtris Eccleſię, quorum non eſt dare gratiam, ſed gratiæ ſacramenta, non conſtituitur gradus ordinis ex hoc q̧ habent gratiam, ſed ex hoc q̧ participant aliquod gratię ſacramentum n.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Chryſoſtomus accipit Sacerdotis nomen quantum ad rationem interpretationis, * ſecundum quod ſacerdos idem eſt quod ſacra dans. Sic enim quilibet iuſtus, inquantum ſacra merita alicui in auxilium dat, ſacerdotis interpretationem habet, non autem loquitur ſecundum nominis ſignificationem. Eſt enim hoc nomen ſacerdos inſtitutum ad ſignificandum eum, qui ſacra dat in ſacramentorum diſpenſatione.

*ho. 43. in Matth. in oper. imperf. non procu. a prin. t.2.

* c.4. p.1 in ti. coo rampla tio. circa med. illi*

*Vide totam q.62 in 3.p. & q.64.a.1. in corp.

ctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos, tam fidei ſcientia, quã F operum diſciplina. Hæc ibi. Item Leo Papa Epiſcopis Conſtantinopolis. Si in laicis uidetur intolerabilis inſcitia: quantò magis in iis, qui præſunt, nec excuſatione eſt digna, nec uenia? Hæc ille: & recitantur di.38. Itē a ſcriptura 1. Cor. 14. Ignorās, ignorabit. Hoc eſt, exponente B. Greg. Papa 1 moralib. Qui ea, quæ Dei ſūt, ſapiunt, a dño ſapiūtur, & qui ea quæ Dei ſunt neſciunt, a dño neſciūt: & q ea, Bante qui ait; Siquis ignorat, ignorabitur. Hæc illa: & recitātur diſt.38. Item 1. Cor. e Chriſtum Dei uirtutem & Dei ſapientiā. Hoc eſt, expōnēte B. Hieronimo in Eſaia: ac recitatur diſt.38. Si, iuxta Apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei uirtus eſt, & Dei ſapientia, & qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei uirtutem, eiuſque ſapientiam, ſcripturarū ignorantia, Chriſti ē ignorantia. Hæc ibi. Item a Daniel 12. Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplēdor firmamēti; & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ I perpetuas æternitates. (Ergo ut Leferinus Papa ait; & recitatur diſt.38.) ſicut ſtellas cœli non extinguit nox: ſic mentes fidelium, & inhærentes firmamento ſanctæ ſcripturæ non obſcurat mundana iniquitas. Hæc ibi. Item a &c. ut 1. par. q.117. a. 2. app & q.1. a.5. app. & q.32. ar 2. q 40. ar. 3. & q.95. ar. 1. appen. inde; & bene appli. itē a Conc. Lateran. Qm̄ eccleſia Dei, ſicut pia mater, prouidere tenetur, ne pauperibus, qui parentum opibus iuuari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur: per unamquamque cathedralem eccleſiam magiſtro, qui clericos eiuſdem, & ſcolares pauperes, gratis doceat competens aliquod beneficium præbeatur. Hæc ille: & recitatur, de magiſtris &c. Item ab Alexandro 3. ad Vitun. Epiſcopum ſcribēte. Sanè ſiquis diſtulerit magiſtros in locis congruis inſtituere; ſibi liceat, ibi alios inſtructioni præficere uiros prouidos, honeſtos, & diſcretos. Hæc ille, de magiſtris, &c. Prohibeat. Item ab eodē ibidem cap. Quanto gallicana &c. Diſtrictè præcipimus: ut quicunque uiri idonei, & literati uoluerint, regere ſtudia literarum, ſine moleſtia & exactione qualiber ſcolas regere permittantur. Hæc ille. Item a diuerſis, &c. ut uidere eſt in diſtinction. 37 & 86. per totum; & diſt. 61. ſtatuimus, & cap. miſerum, & 8. q.1. oportet; & diſtinct. 92. quis dubitet; & extra de elect. magiſt.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò eſſe 3 dictum a Conc. Trident. ſeſs. 23. cap. 4. de reform. Prima tonſura non initientur, qui ſacramentum confirmationis non ſuſceperint; & fidei rudimenta edocti nō fuerint, quique legere, & ſcribere neſciant. Hęc ibi. Faciunt etiam hæc ad q.15. ar.4. Item ibidem ca. 11. Minores ordines iis, qui ſaltem latinam linguam intelligant, conferantur. Hæc ibi. & cap. 13. Subdiaconi, & diaconi ordinantur habentes bonum teſtimonium, & in minoribus ordinibus iam probati; ac literis, & iis, quæ ad ordinem exercendum pertinent inſtructi. Hæc ibi. Vide ſupra ar 2. appē. & in Concil. Trident. ibi cap. 14. & 18. Item ab eodem ſeſſion. 5. cap. primo de reform. ubi de eligendo magiſtro etiam grammaticæ, ut deinceps ad theologiam tranſire poſſit, decreuit. Item ab Innocen. 3. in Concilio generali. Si de cætero epiſcopi ordinare præſumpſerint rudes ignaros (quod quidem facilè poterit deprahendi) & ordinatores & ordinatos ob inuiri graui decernimus ſubiacere. Satius enim eſt, maximè in ordinatione ſacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos, habere miniſtros. Hęc ibi. & recitantur, de æta. & qualitat. & ord. præf. Cum ſit ars artium. Item ab Honorio 3. tituli eodem facto ſuo damnantur electores illi: dum ex defectu ſcientię deiectū promotum; & ſic. Quamuis &c. Quia epiſcopus ea. confeſſus eſt coram nobis, ſe nunquam de grāmatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum; & per euidentiam facti de illiteratura, & inſufficientia ſua conſtat, quod contra Deum eſſet & canonicas ſāctiones, tantum in Epiſcopo tolerare defectum: ipſum a pontificalis officii executione: & ab adminiſtratione Calinen. eccleſiæ penitus duximus amouēdum. Hæc ibi. Item a papa Leone Decimo ſacro approbat. Concil. Lateran. ſeſſion. octau. de ſtudiis generalibus, pro clericis. & ſeſſion. nona. de liberalibus artib. pro pueris. Notādū. concl.

¶ Quartò habes quomodo per rationē prædicta patrum, & ſcripturarum, pro quanto ſcientiam debitam requiri dicunt in inſuſcipiētib. ordines, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides quomodo ex iis oſtenſum Angelica doctrina piis, & declaratur, & conſolidatur.

QVÆSTIO. XXXVI.

ART. III.

CONCL. In miniſtris eccleſiæ, quorum non eſt dare gratiā, ſed gratiæ ſacramenta, non conſtituitur gradus ordinis ex hoc; quod habent gratiam; ſed ex hoc, q̧ participant aliquod gratiæ ſacramentum. 147

¶ PROB Quia cauſa debet eſſe proportionata ſuo effectui, & è contra (ſicut patet in Chriſto, ut in litera.)

¶ NOT. Circa hanc materiam uide ſup. q. 19. art. 4. textu, & eluci.

K 1m ex Chriſoſtomo. Sed omnis Sanctus ſacerdos. Rę. ſi ly ſacerdos ſumatur quantum ad interpretationem nominis: non, quantum ad ſignificationem eius. §. Tunc nihil. &c. Nos autem tractamus de ſacerdote, quantum ad ſignificationem nominis, non, præcisè, quantum ad interpretationem eius. Hoc eſt, conſideramus hic ſacerdotem quatenus ſacra dat, non quomodocunque, puta ſpiritualiter merendo: ſed hoc modo ſpecificato, uidelicet, ſacramenta eccleſiæ diſpenſando.

¶ NOT. Pro captu faciliori aduerte, quod de ly ſacerdos eſt ſimile iudicium, ſicut de ly eccleſia, uel de ly uſura. Quemadmodum enim quantum ad interpretationem nominis ly eccleſia eſt tantum congregatio (quæcunque illa ſit, non curando:) & ly uſura eſt uſus cuiuſcunque rei (an bona ſit, uel mala, non curando) ita ly ſacerdos quantum ad interpretationem eſt dans ſacra (quæcunque illa ſint, non determinando.) Similiter quemadmodum ly eccleſia, quantum ad ſignifica-

gnificationem, eſt congregatio non quorumcunque, ſed fidelium: & ly uſura eſt uſus rei non cuiuſcunque, ſed fructificantis contra naturam ſuam ſecundum uoluntatem mutuantis: ita ly ſacerdos quantum ad ſignificationem eſt dans ſacra, non quæcunque: ſed ſacramenta (intelligas ex officio ſuo.) Ergo ſicut ly eccleſia, & ly uſura, quantum ad interpretationem ſunt magis uniuerſalia, quàm ſint quantum ad ſignificationem: ita ly ſacerdos quantum ad interpretationē, eſt magis uniuerſale ſeipſo, quantum ad ſignificationem, accepto. Non mirum ergo: quòd Beatus Chriſoſtomus interpretationem nominis attendens dixerit, quòd omnis ſanctus eſt ſacerdos. Ex conſequenti ergo differenter accepit illam ſuam primam propoſitionem, in qua dixerat, quòd non omnis ſacerdos ſanctus eſt: quoniam ibi primo accepit ly ſacerdos quātum ad ſignificationem.

¶ NOT. Tertio euidenter manifeſtatur quòd hoc nomē ſacerdos dupliciter ſumitur, uidelicet, ſecundum proprietatē (hoc dicit litera, quantum ad ſignificationem,) & ſecundum ſimilitudinem (hoc dicit litera, quantum ad interpretationem.)

ᴬ AD SECVNDVM Dicendum, quod res naturales efficiuntur in gradu ſuper alia, ſecundum quod in ea agere poſſunt ex forma ſua, & ideo ex hoc ipſo quod formam nobiliorem habent, in altiori gradu conſtituuntur, ſed miniſtri eccleſiæ non præponuntur aliis, ut eis ex propriæ ſanctitatis uirtute aliquid attribuant, quia hoc ſolus Dei eſt, ſed ſicut miniſtri, & quodammodo inſtrumenta illius effluxus qui ſit a capite in membra: & ideo non eſt ſimile quantum ad dignitatem ordinis, quamuis ſit ſimile quantum ad congruitatem.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd promouens indignos ad ordines, non peccet, quia Epiſcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis conſtitutis, ſed non poſſet eos inuenire in ſufficienti numero, ſi talem idoneitatem requirerent in eis, qualis a ſanctis deſcribitur, ergo ſi aliquos non idoneos promouet, uidetur quod ſit excuſabilis.

¶ 2 Præterea. Eccleſia non ſolum indiget miniſtris ad diſpēſationem ſpūalium, ſed etiā ad gubernationem temporalium, ſed quandoque illi, qui non habent ſcientiam, uel ſanctitatem uitę, poſſunt eſſe utiles ad gubernationē tēporalium, uel propter potentiā ſecularem, uel propter induſtriam naturalem, ergo uidetur, quod tales ſine peccato poſſent promoueri.

3 Præterea. Quilibet tenetur uitare peccatum quantum poteſt: ſi ergo Epiſcopus peccat indignos promouens, debere adhibere maximam diligentiā ad ſciendum, an illi, qui acce-

2ᵐ illatio concluſionis. Ergo ex hoc, &c. R. Negatur illatio. S. Aliud eſt enim loqui de influxu rerum naturalium ſuper alia, aliud eſt de miniſtris eccleſiæ, quoniam non ſimili modo ſe habent: licet argumentum ab ipſis rebus naturalibus, tanquam a ſimilibus in hoc, arguat. Nam res naturales efficiuntur in gradu ſuper alia ſecundum quod &c. ut in textu.

¶ *Corollarium.* Stan dum ergo ſemper eſt, formaliter, in hoc nomine, miniſter; ut de miniſtris, quatenus miniſtri ſunt, loquamur, & non amplius. Sic enim omnia ſimilia huic ſecundo argumento obiecta faciliter diſſoluentur. Vide ſupra, ubi locuti ſumus de inſtrumento, ut inſtrumentum. q. 19. art quinto. & alibi. Nam miniſter eſt inſtrumentum.

APPENDIX.

EX articulo hēs. ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæreſes Huſſitarum (ut refertur ſup. q. 30 ar. 1. & q. 41 ar. 1. dicentium: quòd ſacerdotem potiorē efficit nō dignitas, ſed uitæ meritum. Item Pauperum de Lugduno, ſeu Valdenſium (ut recitatur q. 8. ar. 1. 2. & 3.) dicentium: quòd quilibet laicus bonus & ſciens abſoluere poteſt & pœnitentiam imponere. Item dicentium laicos tam uiros, quam mulieres, qui ſunt de ſecta ipſorū, poſſe conſecrare & confeſſiones audire. Hos enim omnes, pro quanto ſacerdotem effici aliquem per meritum uitæ ſtatuunt oppugnat, & expugnat præſens articul. Vel. p. 8. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hos meritò eſſe damnatos à &c. ut locis allegatis in app. ſecundo loco. 2

¶ Tertiò habes: quo per rationem oſtendas prædicta patrum, in illis locis, pro quanto gradum ordinis per meritum uitæ ſolū non acquiri dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſeus, & declaretur, & conſolidetur. 4

Diffinitio ſacerdotis propriè dicti.

Sacerdos primo modo, id eſt propriè eſt, qui ad Hebr. quinto. diffinitur ſic. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat deo dona & ſacrificia pro peccatis. Ex qua diffinitione clarum eſt: & per ly ex hominibus aſſumptus, quòd ſacerdos propriè eſt nomen gradus, ſeu ordinis: & per ly pro hominib. conſtituitur, quòd ſacerdos propriè utilitatem publicam concernit, inquātum. ſ. eſt mediator inter Deum & homines in iis, quæ ſunt ad Deū, & per ly ut offerat ſacrificia, quòd ſacerdos propriè hēt facultatē, oblationē ſupremam (hoc eſt ſacrificium) offerendi deo. Nunquā igitur intelligere dēs ſacerdotē propriè niſi illum, in quo has tres conditiones propriè inueneris.

Tres cōditiones ſacerdotē propriè à ſimilitudinario ſecernūt.

Sacerdos autē ſecūdo mō. i. ſcdm ſimilitudinē, ſeu ſecūdū participationem quandam, eſt nomen uirtutis, uidelicet religionis, ſeu ſāctitatis afficientis animū ad diuinū cultū. Vñ & iſte offert Deo, nō quidē ſacrificia propriè dicta (puta ſacrm altaris,) ſed opa uirtutū; & ex officio, non quidē publico ſacerdotis, ſed uniuſcuiuſq. debito (inquātū tenetur quilibet ſeruire deo.) De oblatione iſti° ſacerdotis ſimilitudinarie dicti, & quātū ad actū pniæ interioris dicit pſ. 50. ſacrificiū deo ſpūs cōtribulatus; & quātū ad actū pniæ exterioris puta abſtinētiæ Ro. 12 exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uiuentem; & quantū ad actū diuinæ laudis Heb. 13. offeram° hoſtiā laudis ſēper Deo. i. fructū labiorū confitentiū nomini eius; & quantum ad actū martirii. Sap. 3. Tanquam autē in fornace probauit illos, & quaſi holocauſti hoſtiā accepit illos; & quantum ad actum beneficentiæ. Hebr. 13. Beneficentiæ & cōionis nolite obliuiſci, talibus. n. hoſtiis promeretur deus; ac idem uniuerſaliter de quibuſcunq; actib. iuſtitiæ pſ. 4. ſacrificate ſacrificium iuſtitiæ. Hæc nanq; extenſē hmōi opera dicūtur hoſtia holocauſtum & ſacrificium per ſimilitudinem, inquantū. ſ. habent rōnem oblatorum Deo ad honorem eius. Pariter ergo & is, qui hæc ſimiliaq; in honorem Dei facit, eſt ſacerdos per ſimilitudinē pro quanto actus tales uirtutū offert deo ad honorē eius: quibus nec iſte ſacerdos propriè ſit, nec illa ſint propriè ſacrificia, nec ex officio ſacerdotii proprio offerantur, eo modo. ſ. quo Apoſtolus ſupra Heb. 5. in diffinitione intellexit.

QVÆST. XXXVI. ART. IIII.

EXamen. Ly indignos. ſ. aliquod iſtorū modorū ar. 1. & 2. hoc ē, deficiēter uel in bonitate uitæ uel in ſcīa ſufficiente. Ly promouēs. ſ. ſciēter; uel ēt ex ignorantia craſſa, ſ. puta quia nō fecit, qd debuit ad habendā certitudinē de ſufficiētia promouēdorū: (uel quod peius eſt) ex ignorātia affectata. Pro quo uide [illegible] ſe. & i ref. ad 3. 148

¶ CONCL. Quicunque indignos promouet, crimen mortale cōmittit, quaſi ſummo domino infidelis; & præcipuè cum hoc in detrimentum eccleſiæ uergat, & honoris diuini.

¶ *Corol.* Ergo cū agētes, & cōſentientes par pœna cōſtringat: Ro. 1. mortaliter peccāt oēs, qui tali promotioni cōſentiunt mō dicto in exa. ſ. uel ſciētes, uel ēt ex ignorātia craſſa, & multo magis ſi eſt affectata; ut ē illorū, qui nō curant ſcire, imò quærūt neſcire ea, quæ ſcire tenētur ad hoc, ut liberius & ſine tot ſcrupulis pagāt, qd uolūt. Per cōſentientes intellige repñantes (ut faciūt religioſi, uel plebani, uel ad quos ptinet offerre Epō hos, uel illos, ut promoueantur ad ordines) & [illegible] auxiliū, conſiliū, uel fauorem ad hoc. Intelliges ſēper cum limitationib. illis prædictis, uidelicet, ſi ad hæc cōueniunt dans auxiliū, &c. uel ſcienter, uel ex ignorātia craſſa, uel affectata. Sic ergo tex. per ly promouet, oēs prædictos comtelligit.

¶ Ex-

¶ Examen. Ly quaſi. Hoc dicit textus, non ad denotandum: q. iſte ſic promouēs ſit de facto infidelis ſummo domino, ſed ad ſignificandum, q. intentio eius non fertur directè ad iſtam infidelitatem Non.n. (communiter loquendo) indignos ordinant intendit facere hoc ut ſit infidelis Deo: ſed ad talem promotionē ex alia cauſa illicita mouetur, ad quam tamen ſequitur q. ſit infidelis Deo. Nec talis intentio ſua, qua hoc non intendebat, excuſat eum a pctō mortali; ſi talis promotio de tam indignis ſit, ut mortalis ſit. Alioquin nec adulter peccaret: quia non intendit per ſuum factum offendere Deum: ſed proprium deſiderium ſatisfacere. Quod tamē ipſum non excuſat.

¶ PROB. Quia talis tradit diuina ſicut ſupra menſuram eius (enim ordinati ſi ſint tali diuino munere indigni) & fidelis ſeruus eſt, qui tradit menſurā familiæ ſuæ proportionatam (patet ex Euangelio Luc. 12.)

2 Quia ille eſſet infidelis terreno dño, q in eius officio aliquos inutiles poneret.

3 Quia (ly & præcipuè cum, &c.) bonū eccleſiæ ac honor diuinus promouetur p bonos miniſtros (patet. Ergo, ab opp, ſitis, per miniſtros malos deterioratur.

*Hom. 2. in euāge. paulo a princi. Id ēt habet Bero. 10 ſer. 2. de reſurr. u med.

*Luc. 12.

1 m minor.

Non poſſet Eps eos inuenire in ſufficienti numero, ſi talem idoneitatem requireret in eis, quæ a ſanctis deſcribitur. R. negatur iſta. S. Nam Deus nunquā ita deſerit eccleſiam ſuam, quin inueniātur idonei miniſtri ſufficiētes ad neceſſitatē plebis ſi digni promouerentur, & indigni repellerentur.

concl. m

¶ NOT. Aduerte diligenter ly nūquam. Et hoc eſt ad tollēdū excuſationes in peccatis. Addit ly ſi digni promouerentur, &c. quaſi dicat. Ex defectu hominum eſt, q non inueniantur idonei miniſtri in numero ſufficienti; quia multotiens nolunt eos inuenire: qualibus autem reſpectibus, Deus ſcit. Reuera igitur ſecundum ſe inuenirentur tales miniſtri ſufficientes pro neceſſitate plebium: & hoc ſufficit ad ſaluandam prouidentiam Dei ſpecialem prædictam. Exponunt quoque ly ſi digni promouerentur, &c. ſic ut dicat. Etiam ſi ſolum digni promouerentur, adhuc inuenirentur ſemper idonei miniſtri ad neceſſitatem plebis ſufficientes: & hoc ppter magnam prouidentiam Dei erga eccleſiam ſuam.

Miranda prouidētia Dei circa eccleſiam.

Caue autem, nè exponas in hoc malo ſenſu, qui forſan ſuperficiem literæ attendentibus occurreret: q. ſ. Deus nunquam ita deſerit, &c. ſi digni &c. quaſi q ſi non digni promoueantur, Deus ſic ita deſerat, &c.

Item de maiori. Coadiutoribus. R. bonis: non malis. S. Tunc nihil &c. Nā ma-

F li potius afferunt detrimentum bonæ intentioni Epiſcoporum, quæ eſt de promotione honoris diuini, & utilitatis eccleſiæ: & conſequenter non ſunt principaliter, & propriè, coadiutores Epiſcoporum dicendi. Vide ſecundum reſponſum literæ ly & ſi non poſſunt, &c.

dunt ad ordines, ſint digni, ut fieret diligens inquiſitio de moribus, & ſcientia eorum, quod non uidetur alicubi obſeruari.

Sed contra, Peius eſt promouere malos ad ſacra * myſteria, quàm iam promotos non corrigere: ſed Hely mortaliter peccauit, non corrigens filios ſuos de malitia ſua, unde cadēs retrorſum mortuus eſt, ut dicitur 1. Reg. ergo non ſine peccato euadit ſi indignos promouet.

*Al. miniſteria.

¶ Præterea. Spiritualia temporalibus ſunt præponenda in eccleſia: ſed moraliter peccaret qui res eccleſiæ temporales ſcienter ſub periculo poneret, ergo multo fortius, qui poneret res ſpirituales ſub periculo, ſed ſub periculo ponit res ſpirituales quicumque indignos promouet, quia, cuius vita deſpicitur, ut dicit Gregorius, * reſtat ut eius prædicatio contēnatur, & eadem ratione omnia ſpiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

Respondeo, Dicendum, quod a domino deſcribitur * fidelis ſeruus qui eſt conſtitutus ſupra familiam, ut det illi tritici menſuram, & ideo infidelitatis reus eſt, qui alicui ſupra menſuram eius diuina tradit, hoc autem facit quicumque indignos promouet, & ideo crimen mortale committit quaſi ſummo domino infidelis, & præcipue cum hoc in detrimentum eccleſiæ uergat, & honoris diuini, qui per bonos miniſtros promouetur. Eſſet enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

G Ad primvm ergo dicendum, quod Deus nunquam ita deſerit Eccleſiam ſuam, quin inueniantur ideo miniſtri ſufficientes ad neceſſitatem plebis, ſi digni promouerentur, & indigni repellerentur: & ſi non poſſunt tot miniſtri inueniri, quot modo ſunt, melius eſſet habere paucos miniſtros bonos, quam multos malos, ut dicit beatus Clemens.*

H Ad secvndvm dicendum, quod temporalia non ſunt quærenda, niſi propter ſpiritualia; unde omne incommodum temporale deberet eligi, & omne diſpendium, propter ſpirituale bonum promouendum.

I Ad tertivm dicendum, quod ad minus hoc requiritur quod neſciat ordinans aliquid contrarium ſanctitati in ordinando eſſe, ſed etiam exigitur amplius, ut ſecundum menſuram ordinis, uel officii iniungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promouendorum ſaltem ex teſtimonio aliorum, & hoc eſt quod Apoſtolus dicit 1. Timoth. 5. Nemini cito manum impoſueris.

¶ NOT. Non tamen ex hac reſpōſione inferas: q. mali iā ordinati non poſſint uera ſacramenta adminiſtrare. Nā hoc eſſet contra ueritatē, & præmiſſa q. 19. art. 5. Aliud eſt enim de nondum ordinatis loqui, an coadiutores Epiſcoporum iudicādi ſint; aliud eſt de iā ordinatis inquirere, an coadiuuent illos in adminiſtratione ſacramentorum.

2 m de concluſione. 2. reſponſ.

Tales ſine pctō poſſent ſine pctō pmoueri. R. ſi temporalia propter ſeipſa eſſent quærenda: non, ſi propter ſpiritualia. S. Tūc nihil &c. Nam temporalia non ſunt quærenda niſi &c.

*In ep. 2. ad Iacob. fratrem dñi, poſt me. & hr io Decre. di. 23. ca. Talis.

3 m de conſequentia.

Maximam diligētiā. R. ſecundum menſuram ordinis, uel officii, iniungendi: non aliter. S. Tunc nihil, &c. Nam apud timoratos talis diligentia circa ordinandos adhibetur (ut in appen. ſequen. uidebitur,) & conſequenter eſt falſum in argō illud ly quod non uidetur alicubi obſeruari.

¶ Examen. Ly ad minus hoc requiritur q, &c. Hoc intelligitur poſt diligentiā factā de habenda certitudine qualitatis promouendorum: non aliter. Neque enim timoratus quiſque tutum ſe in conſciētia ſecurè crederet: ſi, nulla adhibita diligētia inquiſitionis prædictæ

K admitteret promouendos dicendo: ego neſcio, aliquid cōtrariū idoneitati eſſe in iſtis ordinandis. Nam ſeipſum deciperet tanquam conniuens, ſeu nolens uidere, quod debet, ſeu ignorantia affectata laborans: quę tria in idem redeunt. Caute igitur legat textum, nè a ſuperficiaria tantum lectione fallatur.

¶ Ly ſanctitati. Hoc eſt idoneitati ad ordines ſuſcipiendos requiſitæ. Non enim ſanctitas tantum uitæ requiritur, ſed etiam ſanctitas (ut ita dicam) ſcientiæ. De quo uide articul. primo & 2.

¶ Ly exigitur amplius, ut &c. Vide q. hoc eſt correctio quædam illius primæ ſententiæ textualis ad denotandum. ſ. illud, q d diximus in exam. 1. poſt ad tertium. Vnde textus uidetur mutilus ex in e iria aliquorum ut ly ſed etiam præſefert. Videtur ergo legendum in litera ſic. Ad tertium dicendum, q. non ſolū ad minus hoc requiritur &c. ita q textui addatur ly non ſolum. Vel conſtructio ita ordinanda eſt, ut illa ſententia, quæ dicit, quod exigi.

exigitur amplius ut ſecundum, &c. prius conſtruatur; & poſtea ſequatur conſtructio illius, quæ dicit quòd ad minus hoc requiritur, quòd neſciat, &c. Quaſi dicatur. Exigitur ut ſecundum menſuram ordinis cura apponatur ad habendum certitudinem, ſaltem ex teſtimonio aliorum de qualitate promouendorum: & tunc ſi nõ poteſt aliquid certi haberi, hoc ad minus requiritur quòd ordinans neſciat aliqd contrarium de ipſo ordinando.

Ordinata ſtructura textus.

A nio examine. Hæc ibi. Ecce quod non contentatur de examine; ſed addit quòd ſit diligens: ex quo, quanti momenti res iſta exiſtat, innuit. Item ab eodem ſeſſio. 23. cap. 3. de reform. Epiſcopi impediti ſubditos ſuos non aliter, quàm iam probatos & examinatos, ad alium Epiſcopos ordinandos dimittant. Hæc ibi.

APPENDIX.

Veil. p. S. Eccl. &c.

EX articulo hęs. Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe ab omnibus Summis Pontificibus & Cõcilijs, de hac materia tractantibus, quòd promouens ad ordines indignos peccat. Hoc autem in ſinuatum ab illis eſt: quando de examine præmittendo circa ordinandos diſtrictè mandauerunt. De quo uide in de. xta. & quali. & ordin. præfic. Item de temporibus ordin. & qualitat ordinan. tom exti. inm in 6. Item ſpecialiter ab Innocenno prim. in epiſtola quarta ad ſel cem Nocerianum Epiſcopum. Necnõ quilibet lector, uel Acolytus, uel diaconus, uel ſacerdos fiat, &c. ut emenſis ſtipendiorum meritis maneant. Quoniã tego certa diffinitione monſtratum eſt, qui debeãt admitti, quive reprobari: ca his omnibus* quos uidet dignos non uis non poſſe reprobari, eligere debebis, quos clericos facies. Si enim nullã gratiam hominibus, aut beneficium præſtare uelimus; tales inuenire poſſumus, quorum aſſumptione, nec incurrere ſcãdalum, nec erubeſcere ualeamus. Hæc ibi.

*paulo ante med. illius ep.

ARTICVLVS V.

Vtrum quis in peccato exiſtens, poſſit ſine peccato ordine ſuſcepto uti?

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod aliquis in peccato exiſtens, poſſit ſine peccato ordine ſuſcepto uti, quia peccat ſi non utatur, cum ex officio teneatur, ſi ergo utendo peccat, non poteſt peccatum uitare, quod eſt incõueniens.

¶ 2 Præterea. Diſpenſatio eſt iuris relaxatio, ergo quamuis de iure eſſet ei illicitum uti ordine ſuſcepto, tamen ex diſpenſatione ei liceret.

¶ 3 Præterea. Quicumque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter: ſi ergo peccator in uſu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter, qui ab eo aliquid diuinorum accipit, uel ab eo exigit, quod uidetur abſurdum.

¶ 4 Præterea. Si utendo ordine ſuo peccat, ergo quilibet actus ordinis quem fecit, eſt peccatum mortale, & ita cum in una executione ordinis multi actus concurrant, uidetur quod multa peccata mortalia committat, quod ualde durum uidetur.

SED CONTRA eſt quod Dionyſius in Epiſtola* ad Demophilum dicit. Talis, ſcilicet qui nõ eſt illuminatus, audax uidetur, B ſacerdotalibus manum apponens, & non timet neque uerecũdatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deũ ignorare, quę ipſe in ſeipſo cognouit & decipere exiſtimat falſo noíe patrem ab ipſo appellatũ, & audet ipſius muneris immundas infamias, non.n. dicam orationes, ſuper diuina ſigna Chriſti firmiter enuntiare, ergo ſacerdos eſt quaſi blaſphemus, & deceptor, qui indigne ſuum ordinem exequitur, & ſic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Præterea. Sanctitas requiritur in ſuſceptione ordinis ut ſit idoneus ad exequendum, ſed peccat mortaliter, qui cum peccato mortali ad ordines accedit, C ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet exequutione ſui ordinis.

RESPON. Dicendum, quod lex præcipit* ut homo* iuſte ea, quæ ſunt iuſta exequatur, & ideo quicunque hoc quod ſibi cõpetit ex ordine, facit indigne, quod iuſtum eſt iniuſte exequitur, & contra pręceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicumque autem cum pctõ mortali aliquod ſacrum officiũ pertractat, non eſt dubium quin indigne illud facit, unde patet quod D mortaliter peccat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non eſt perplexus ut neceſſitatẽ peccandi habeat, quia poteſt peccatum dimittere, uel officio reſignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

Faciunt & hæc pro cõfirmatione ſupradictorum in eod. poſt concluſ. Item ab eod. ſeſſion. ead. cap. 12 de reform. Sciant epiſcopi non ſingulos in ea ętate conſtitutos debere ad hos ordines aſſumi: ſed dignos dumtaxat, & quorum probata uita ſenectus ſit. Regulares quoque nec in minori ętate, nec ſine diligenti epiſcopi examine ordinentur, priuilegijs quibuſcũq. quoad hoc, penitus excluſis. Hæc ibi. Item ab eod. ibi. c. 16. Cum nul lus debeat ordinari, qui iudicio ſui epiſcopi nõ ſit utilis aut neceſſarius ſuis eccleſijs, hæc ibi.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas prædicta patrum, pro quãto ordinantes indignos peccare inſinuant, & intelligat, & probes, & defendas.

¶ Tertiò uide: quo modo ex iis uerbis Angelica doctrina pſens, & declaretur, & conſolidetur.

*De re. ſ. *Decr. di. 81. c. 6. incipit, Maximian*.

QVÆST. XXXVI. ART. V.

CONCL. Quicunque cum peccato mortali aliquod ſacrum officium pertractat, mortaliter proculdubio peccat. 149 concl. in

¶ PROB. Quia ille talis indignè facit, ſine dubio, illud officium (cum iniuſte exequatur qd iuſtũ eſt) & indigne facies ea, quæ iuſta ſunt, ita it contra legẽ pr pté ẽ contrariũ (ut Deut. 16)

1m conſequentia.

Nota ly emenſis meritis, & ly ſi nullam gratiam hominibus aut &c. Per primum ſiquidem deſignatur dignitas, quod. ſ. nõ ordinentur niſi ſecundum menſuram meritorum: per ſecũdum uerò notatur origo, unde uenit quòd digni non promoueantur, E & indigni non repellantur, & aliquo modo confirmatur dictũ S. Thomæ in prima reſponſione ad primum ut conſideranti patet. Item a Concilio Bracharenſi 2. canon. 3. Non aliquo pretio &c. De eccleſiaſticis ordinationibus antiqua diffinitio Patrũ ita ſtatuit, dicens: anathema ſit danti & accipienti, propterea quia aliquantis multi ſceleribus obnoxii ſancto indignè miniſtrantes altari non hoc teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent. Oportet ergo non per gratiam munerum: ſed per diligentem prius diſcuſſionem, deinde per multorum teſtimonia clericos ordinare. Hæc ibi. Item a Concilio Trid. ſeſſ. 7. cap. 13. de reform. Non ordinentur, niſi ab epiſcopo in ſua dioeceſi reſidente, aut pro eo pontificali exercente, & diligenti præ-

Si ergo utendo, &c. R. negatur conſequentia. Nam talis neceſſitatem peccandi etiam in tali caſu non habet propter duo; quæ explicantur in textu.

¶ NOT. Duo apponuntur in textu pro refugio ad euitandũ peccatum: ut. ſi ſecundum non poteſt bene fieri, fiat primum. Reſignare namque officio quandoque non poteſt bene fieri, uel propter ſcandalum aliorum, quod eueniret, ſi reſignaret talis beneficium; uel propter inopiam clerici reſignantis, qui ſ. non habet unde uiuat, niſi ex officio illo. Propterea dixi quòd ad tollendum omnem uiam neceſſitatis peccandi appoſuit textus primũ illud. ſ. poteſt peccatum dimittere. Hoc enim ſemper poteſt fieri & ſine ſcandalo, & ſine inconuenienti alio. Verbi gratia: exiſtens quis in peccato mortali tenetur ad celebrandum, cum ſit parochus in die Natiuitatis Domini. Iſte ſi celebrabit, incurret peccatum mortale; ſi non celebrabit, incurret etiam propter maximum ſcandalum parochianorum ſuorum, uiſa quòd etiam

Contra allegatã excuſationẽ in peccatis, de perplexitate aliquorum.

eius

erit illis cauſa non audiendi miſſam in tanto die. Quid fa- F
ciet? § non uolt renunciare dignitatem officii ſui, faciat
id quod expeditus eſt. Hoc eſt, dimittat uoluntatem
peccandi, & conteratur, confitendo ſi poteſt; & poſtea ſine pecca
to celebret.

Ad Secundum dicendum, quod ius naturale eſt indiſpenſabile, hoc autem eſt de iure naturali, ut homo ſancta ſăcte pertractet, & contra hoc nullus poteſt diſpenſare.

Ad 3^m dicendum, ꝙ quamdiu miniſter Eccleſiæ, qui eſt in G peccato mortali ab Eccleſia ſuſtinetur, ab eo ſacramenta eius ſubditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur; ſed tamen præter neceſſitatis articulum non eſſet tutum, ꝙ eum induceret ad aliquid ſui ordinis exequendum durante tali conſcientia, ꝙ ille in peccato mortali eſſet, quam tamen deponere poſſet, quia in inſtanti homo a diuina gratia emundatur.

Ad 4^m Dicendum, ꝙ quandocũque homo exhibet ſe ĩ aliquo H actu ut miniſter eccleſię, mortaliter peccat, & toties, quoties huiuſmodi actum facit, quia ut Dionyſius dicit, primo capite Eccleſiaſticæ hierarchiæ,* immundis, nec ſimbola, ideſt ſacramentalia ſigna tangere fas eſt. Vnde quando tangunt res ſactas, quaſi ſuo officio utentes, peccant mortaliter. Secus autem eſſet, ſi ĩ aliqua I neceſſitate aliquod ſacrum contingerent, uel exequerentur in illo caſu, in quo, & laicis, licet, ſicut qui baptizaret in aliquo articulo neceſſitatis, uel ſi corpus Chriſti in terram proiectum colligeret.

QVAESTIO XXXVII.

De diſtinctione Ordinum, in quinque articulos diuiſa.

Conſequenter agendũ eſt de diſtinctione Ordinum, & eorum actibus, & characteris impreſſione.

Circa quod quæruntur quinq;.

Primo, vtrum Ordo debeat in plures diſtingui.

Secundo, Quot ſint.

Tertio, vtrum debeat diſtingui per ſacros, & non ſacros.

Quarto, vtrum actus ordinũ conuenienter aſſignentur.

Quinto, Quando Ordinũ characteres imprimuntur.

Articvlvs I.

Vtrum debeant plures ordines diſtingui.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quod non

2^m de Antecedente. ſatetur. dispenſabilis non ĩ idiſpenſabilis § Tũc nihil &c. Nã ꝑcepta iuris naturalis idiſpẽſabilia ſunt; & hoc ẽ de iure naturali, &c. ut in tex.

¶ *Corollarium.* Ergo ad hoc, ꝙ diſpenſetur de aliquo, oportet primũ uidere; an illud diſpenſabile ſit; at diſpenſatio non ſit diſſipatio, & cõſequẽter pctm̃. Ergo ex reſpõſa iſto in litera ſurgit alia probatio concluſionis clara: & hæc ẽ. De iure naturali tenetur hõ ſancta ſanctẽ pertractare: ergo quicunque cum pctõ mortali aliquod ſacrum ex ordine ſuo pertractat, cũ faciat cõtra ius naturale ꝑdictum, peccat mortaliter.

Probatio alia cõc.

3^m de conſequentia. Exigit. R. inducẽdo contra conſciam: nõ recipiendo ab eo ex ſa parato. § Tunc nihil, &c. Nam iſte ſubditus non dr̃ propriẽ communicare curato ſuo in pctõ mortali ex eo, ꝙ recipit in caſu neceſſitatis ſacra ab eo tanq̃ miniſtro eccleſię ad hoc ꝑparato ſed propriẽ cõmunicare dr̃, qñ inducit eũ ad miniſtrãdum ſacra credendo, ꝙ ſit in pctõ mortali, & ſic inducit eum ẽt cõtra conſcientiam ſuam.

* c. t. non procul a fine.

¶ NOT. Fundatur hoc reſponſum in illo uulgatiſſimo dicto: ꝙ aliud eſt inducere aliquẽ ad aliqđ exequẽdũ qđ probabiliter exequetur in pctõ mortali, & aliud eſt redimere uexationẽ ꝓpriã. i. uti actione illius mala ad utilitatẽ propriam. Sic iſte ſubditus uidẽs, ſuũ parochũ audientẽ cõfeſſionẽ aliorũ, dũ accedit ad illũ pro confeſſione non peccat, quis ſciat ipsũ peccaſſe mortaliter. Nõ. n. inducit (ut patet) illum ad audiendum confeſſionẽ, ſed utitur illius audiẽtia iã præparata ad utilitatẽ ꝓpriã. Et tanto magis põt ſubditus hoc facere; quanto ultima uerba textus emendationem probabiliter credendam iudicant de parocho illo.

De inductione ad peccatũ, qñ uera ẽ, & qñ apparens tantum.

¶ *Corollarium.* Ergo vi, ꝙ ſubditus parochũ facinoroſum poſſit inducere ad audiendũ confeſſionem, maximẽ in caſu neceſſitatis: quia, qñ poſtulat audientiam pro confeſſione non poſtulat aliquid, qđ parochus ille non poſſit licitẽ facere, ſi uult. Poſtulat. n. bonum opus: & ille parochus põt illud opus poſtulatũ reddere ſine pctõ: ſed ex malitia ſua adiungit malum illi actui. Vnde ſimile vi hic, & in caſu de uſurario, a quo quis poſtulat mutuũ ĩ caſu neceſſitatis. Nã opus charitatis, qđ eſt mutuum, ſolummõ poſtulat. Nec obſtat ꝙ poſtulans probabiliter ſcit uſurarium nõ ſibi mutuaturum gratis, quia probabiliter ẽt ſcit, ꝙ poteſt remouere malitiam iſtam ab opere poſtulato. Tamen quicquid ſit de hoc, non inducat eũ ad miniſtrationem alicuius ſacramẽti extra caſum neceſſitatis (ut innuit litera:) & tunc ſolum non ut inducens, ſed ut redimens uexationem ſuam.

4^m conſequentia. Ergo q alliber actus &c. R. cõceditur conſequẽtia. S. Nã qñcunq; hõ exhibet ſe, &c. ut in tex. Ex quo negabis illud ultimũ dictũ argumẽtũ, q. ſ. hoc ualde durũ uideatur. i. ſeuera ſit q̃uis ad pauca reſpicientib. forſan durum ualde appareat.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo: quõ per rationem tanquã in radice a fortiori interimas hæreſim Lutheri (pſa. Lutherani) prodiſtiferẽ dicẽtis: magn* error eſt eorũ, q accedũt ad hoc ſacrũ eucharistię huic innixi, ꝙ ſint confeſſi, ꝙ non ſint ſibi conſcii alicuius peccati mortalis, ꝙ p̃miſerint orõnes ſuas ac præparatoria: oẽs hi iudiciũ ſibi mã ducant & bibũt, ſed confidant, & credãt ſe gratiam ibi conſecuturos; hæc ſola fides facit eos puros, & dignos. Nã cum pñs ar. demonſtret illud, qđ eſt minus, puta exequi officiũ diaconi uel ſubdiaconi nõ poſſe fieri abſq; peccato mortali nouo (quod ſacrilegium vocatur) ab eo, qui ſibi cõſcius eſt de peccato mortali, apertiſſimum eſt: ꝙ multõ magis p hoc demonſtrat, ꝙ non licet accedere ad eucharistiã ſumendã ei, qui ſibi conſcius ẽ de peccato mortali, abſque incurſu ſacrilegii maioris. 1

Vol. p.S. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 24 q. 1. a. 1. qõ. 1. & ſe. ar. 2. 3. eiuſd q.

¶ Secundõ habes: quomodo per rõnẽ oſtendas illã hęreſim meritõ dãnati a Leo. x. in bulla cont. errores Lutheri: cuius dãnationem legas q. 1. ar. 1. appe. addẽdo q. 24. ar. 1. app. Item a Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 7. quod uide ſup q. 5. ar. 1. item 3, de conſec. diſt. 2. c. Quid ergo, cap. Sancta, cap. ſicut iudas, & cap. Timorem. 2

¶ Tertiõ habes: quomodo per rationem oſtendas; meritõ eſſe inſinuatũ a sacris literis, ꝙ exiſtẽs in peccato mortali illicitẽ exequitur officium ordinis ſui. Inſinuatum aũt eſt hoc. 1. Tim. 3. Diacones &c. & ſic miniſtrent nullum crimen habentes. Item Eſ. 52. Lauamini & mundi eſtote, qui fertis uaſa domini. Vide ſupra q. 32 ar. 3. app. de uindicta contra Balthaſar, & q. 33. ar. 1. not. poſt K ad primum de uindicta contra Iulianum. Item Heb. 12. Si beſtia tetigerit montem, lapidabitur. Item Exo. 30. In aqua lauabunt Aaron, & filii eius, manus ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quãdo acceſſuri ſunt ad altare; ut offerant thymiama Domino: nẽ forte moriantur: Nota tu ꝙ hic ſufficienter, ut dicit aſſertionem, non, dubitationem; & ex his infer, ã fortiori, intentum tuum. 3

¶ Quartõ habes: quomodo per rationẽ p̃dicta ſcripturarũ, & patrũ, pro quanto uel directẽ, uel in radice a fortiori inſinuãt indignẽ miniſtrantes peccare, & intelligas, & ꝓbes, & defendas. 4

¶ Quintõ uides: quomodo ex his uiceſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆST. XXXVII. ART. I.

Concl. Ordinum multitudo eſt inducta in eccleſia propter tria. 150

¶Corollarium. Includit ergo, tanquam præſuppoſitum conclu. hæc; quòd ordines plures debeant diſtingui. & conſequenter reſponſionem ad titulum implicat.

¶Eam. Ly inducta in eccleſia. Non tamen ab eccleſia inſtituta. ut dicamus. inducta. i. a Chriſto inſtituente illam ordinū multitudinem. uide ar. 2. ad 2^m.

¶ROB. Quia 1 & ppter ſapientiā commendandam: 2 & pp ſubuentionem infirmitatis humanæ: 3 & pp dādū uiā pficiēdi amplioré hominibus (ut in textu per ſingula.

1^m illatio cōcluſionis.

Cum ergo &c. R. Negatur illatio. S. Nam alia ſacra dant principaliter ad aliquē finē ad quæ non dantur ordines (ut in litera.) Et hinc eſt: quòd nō eſt dandum idem iudicium de aliis & de ſacro ordinis, quoad multiplicationem.

¶Corol. Ex textuali ergo ratione illa argumenti maior. (Quanto aliqua uirtus ē maior tanto minus eſt multiplicata.) limitāda eſt ſic; niſi illa uirtus ordinetur ad aliquos fines, ſcdm quorum diuerſitatem diſtinguatur & ipſa.

2^m maior

*lib. 8. c. 10. nō procul a pri.

Si diuiditur, aut ē diuiſio totius in partes integrales aut in partes ſubiectiuas &c. aut in partes ptātiuas. S. Tūc nihil &c. Nā ordinis diuiſio ī plures eſt, tanquàm totius potentialis in partes ptātiuas; non aliter, ut in tex. Ideo argūm deficiebat in diuiſione completa.

¶Corol. Relinquitur ergo ex ratio textuali: q ſeptem ordines ſunt quidē ordines, ſed non ſunt ſacra; ita q poſſint dici ſeptem ſacra, ſicut ſeptem ordines. Confirmatur doctrina hæc S. Thom. ex Conc. Florentin. in decr. de ſacramentis Arm. dāto; & Triden. ſeſ. 7. de ſacr. nā utrunq; concil. declarat in uniuerſū ſacra eccleſiæ ſeptem eſſe, dicendo ſi tn̄ ſeptem ſacramēta ordinis diſtingui in ſeptē ordines. Quòd ſi ordines hi per ſe ſinguli dicerentur ſacramentum, tunc non eſſent tm̄ ſeptem ſacra eccleſiæ in uniuerſum, q

* Partim ad Eph. 2 & Colo. 1. partim ad Ro. 12. & 1. Co. 12.

non debeant plures ordines diſtingui. Quanto .n. aliqua uirtus eſt maior, tanto minus eſt multiplicata, ſed hoc ſacrm̄ eſt dignius aliis ſacramentis, inquantum cōſtituit ſuſcipientes in aliquo gradu ſuper alios, cū ergo alia ſacra non diſtinguantur in plura, quæ recipiat prædicationes totius, nec hoc ſacramentum debet in plures ordines diſtingui. B

2 Præt. Si diuiditur, aut ē diuiſio totius in partes integrales, aut in partes ſubiectiuas: non autem in partes integrales, q ſic nō reciperent prędicationes totius, ergo eſt diuiſio in partes ſubiectiuas, ſed partes ſubiectiuę recipiunt in plurali pdicationē generis remoti, ſicut generis proximi, ſicut homo, & aſinus ſunt plura animalia, & plura corpora animata, ergo, & ſacerdotium, & diaconatus, ſicut ſunt plures ordines, ita ſunt plura ſacramenta, cum ſacramentum ſit, quaſi genus ad ordines.

3 Præt. Secundum Philoſophum.* 8. Eth. Regimen in quo h unus tm̄ principatur, eſt nobilius regimen cōitatis, quā ariſtocraria, qua diuerſi in diuerſis officiis conſtituuntur: ſed regimē eccleſiæ debet eſſe nobiliſſimū, ergo non dēt eſſe in eccleſia diſtō ordinum ad diuerſos actus, ſed tota poteſtas deberet apud unum reſidere, & ſic deberet eſſe tantum unus ordo.

Sed contra Eccleſia, eſt corpus Chriſti myſticum ſimile corpori naturali ſecundum Apoſtolum, * ſed in corpore naturali ſunt diuerſa membrorum officia ergo & in eccleſia debent eſſe diuerſi ordines.

Præt. Myſteriū noui Teſtamenti eſt dignius, q̄ ueteris, vt patet 2. Co. 3. ſed in ueteri Teſtō nō ſolum ſacerdotes, ſed etiā miniſtri eorum Leuitæ ſanctificabantur, ergo & in nouo Teſtamento debent conſecrari per ordinis ſacramentum non ſolum ſacerdotes, ſed miniſtri eorum, & ita oportet q ſint plures ordines.

A eſt con. ta illa præcipuè Trident. dicens ibi canon. 1. quòd ſacramenta non ſunt plura, quàm ſeptem.

3^m ex Philoſopho.

Respondeo. Dicendum, quòd h ordinum multitudo eſt inducta in eccleſia, ppter tria. Primo quidem pp Dei ſapiētiam commendandam, quæ in diſtōne rerum ordinata maxime relucet tam in naturalibus q̄ in ſpiritualib. quod ſignificatur ī hoc, q Regina Saba uidens ordinem miniſtrantiū Salomoni, non habebat ultra ſpūm, deficiēs in admiratione ſapientię illius.* Secundo, ad ſubueniendum humanę infirmitati, quia per unum non poterant omnia, quę ad diuina myſteria ptinebant, expleri ſine magno grauamine, & iō diſtinguuntur ordines diuerſi ad diuerſa officia, & hoc patet per hoc qd̄ dominus Nu. 9. dedit Moyſi ſeptuaginta ſenes populi in adiutoriū. C Tertio, ut uia proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuerſis officiis diſtribuuntur, ut omnes ſint Dei cooperatores, quo nihil eſt diuinius, ut Dionyſius * dicit.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia ſacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, ſed hoc ſacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos, & ideo ſecūdum D diuerſitatem actuum oportet quod ordinis ſacramētum diſtinguatur, ſicut potentiæ diſtinguūtur per actus.

Ad 2^m dicendum, quòd diſtinctio ordinis non eſt totius in integralis in partes, neque totius uniuerſalis, ſed totius potētialis, cuius hæc eſt natura, quod totū ſcdm completam rationē eſt in uno, in aliis autem ē aliqua par- E ticipatio ipſius, & ita eſt hic, tota. n. plenitudo ſacramenti huius eſt in uno ordine. ſ. ſacerdotio, ſed in aliis eſt quædā participatio ordinis, & hoc ſignificatum eſt in hoc quod dominus dixit Numeri 11. Moyſi, Auferam de ſpiritu tuo, & tradam eis ut ſuſtentent tecum onus populi, & ideo omnes ordines ſunt unū ſacramentum.

Ad 3^m dicendum, q in regno quāuis tota ptātis

Vnus tm̄ principat. &. principatu plenario: non, principatu participatiuo. S. Tunc nihil &c. Nā regimen eccleſię ſtando in ſacramentis, plenariè ſaluatur in uno ordine. ſ. ſacerdotio: & p quandam participationē ſaluatur in aliis multis ordinib. vide in ad 2^m.

¶NOT. Quamuis formales rationes alia uerba contineant, & hic & alibi, a uerbis textualibus: tn̄ eūdem ſenſum continent. Hoc āt factum eſt, ſit, & ſiet, ut formaliores. i. breuiores dari poſſint, rationes, hoc eſt ut multa uerba text* ad unū uerbum ſi ſieri poſſet, reducantur: & hoc pro memoria faciliori legentiū, & excitatione ingenii ſtolidorum. Hęc pericula dixerim pro ſemper, ut lectores æqui boni que conſulant, q̄ dnr. Aduerte igitur (ad textum redeundo) q principatus plenarius ibi dī tota ptātis plenitudo; & principat non excludens participationes ſuimet dē ibi miniſtrorū poteſtates, quæ ſunt participationes quædā regiæ poteſtatis.

Nuſtā uniuer liter.

*3. Re. 10 2. Para. 9

*ca. 3. eccleſ. hier. cir. med.

APPENDIX.

Ex titulo habes. Primo: quòd per rationem oſtendas: merito inſinuatum eſſe a ſcripturis, & a ſummis Pontificibus, quòd ordines debent diſtingui in plures. Inſinuatum uerò eſt hoc. 1. Timo. tertio. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, &c. diacones ſimiliter pudicos. &c. & ad Titum primo. Conſtituas per ciuitates præsbiteros, &c.

Ecce: quòd plures ordinum ſtatuit, uidelicet, diaconatū, & præsbiteratum, ſeu epiſcupatum. Nam utcut nomina epiſcopi prout etiam ſignificat præsbiterum. diſtinctiou. 93. cap. legimus: licet a temporibus quoque Apoſtolorum eſſent diſtinctè dignitates. Item a Concil. Tridentin. ſeſſion. 23. cap. 2. Cum autem diuina res ſit tam ſan-

Vul. p S. Eccl. &c.

ſa octi ſacerdotil miniſterium, coofentaneum fuit, quòd digoius & maiori cum ueneratione exerceri poſſet ut io eccleſiæ ordioatiſſima diſpoſitione plures & diuerſi eſſent miniſtrorū ordioes, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent. Hæc ibi. Item ab Inooc. 3. A multis multotiens &c. erubeſcant impij, & intelligant iudicio ſpiritus ſancti eos, q in ſacris ordinib. præſbiteratu, diaconatu, ſubdiaconatu, tūt po ſiu, ſi caſtè uoo uiuerent, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. hęc ille, de æta. & qual. & ordi. præfic. Facit uos etiam hæc ad q. 36 a. 2. & 4. item a. 6. e, vt videbis io appen. ſequ. 2. ar.

a ¶ Secundò hēs, quo modo per ratione p̄dicta ſcripturarum & patrum, pro quanto plures dicunt ordines diſtinguí, & intelligas & probes, & defendas.

ƒ ¶ Tertiò uides, quo modo ex iis viæ ſūm Angelica* hæc doctrina & declaretur & coſolidetur.

*idē Conci. Tri. ſe. 23. c. 2.

F magis ſpecialis, ſeu ſpecialiter data.

¶ 2ª PROB. Quia poteſtas ordiois, aut eſt ad conſecrationem euchariſtiæ, aut ad aliquod miniſterium ordioatum ad ſacramentum euchariſtiæ.

¶ *Corrollarium.* Cum ergo poteſtas ordinis exiſtens ad conſecrationē euchariſtiæ dicatur uno modo, & poteſtas ordinis exiſtens ad aliqd miniſterium ordinatū ad ſacramentum euchariſtiæ dicatur ſextupliciter (ut in litera diffuſè patet:) ſequitur quòd diſtinctio ordinis ſit ſeptiformis. Videlicet ſacerdotium, diaconatus, ſubdiaconatus, acolitatus, exorciſtatus, lectoratus, oſtiariatus.

¶ CONCL. 2ª. Ordines rationabiliter ſūt ſeptem, & graduantur ad inuicem, id eſt unus eſt dignior alio, ſecundum quòd magis uel minus appropinquant ad euchariſtiam.

¶ NOT.

plenitudo reſideat penes Regē, non tamen excluduntur miniſtrorum poteſtates, quę ſunt participationes quædam Regiæ poteſtatis, & ſimiliter eſt in ordine. In Ariſtocratia autem apud nullum reſidet plenitudo poteſtatis, ſed apud omnes.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint ſeptem ordines.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod non ſint ſeptem ordines. h Ordines eccleſiæ ordinantur ad actus hierarchicos, ſed tres ſunt actus hierarchici, ſcilicet purgare, illuminare, & perficere, ſecundū quos Dionyſius diſtinguit tres ordines in 5. cap. Eccleſ. hierar.* ergo nō ſunt ſeptem.

2 Præterea. Omnia ſacramenta habent efficaciam, & authoritatem ex inſtitutione Chriſti, uel ſaltem Apoſtolorum eius: ſed in doctrina Chriſti, & Apoſtolorum non fit h mentio niſi de præsbiteris & diaconibus, ergo uidetur quod non ſint alij ordines.

3 Præterea. Per ſacramētum ordinis conſtituitur aliquis h diſpenſator aliorum ſacramentorum: ſed alia ſacramēta ſunt ſex, ergo debent eſſe tantum ſex ordines.

SED CONTRA. Videtur quòd debeant eſſe plures, quia quanto aliqua uirtus h eſt altior, tanto eſt minus multiplicabilis, ſed poteſtas hierarchica eſt altiori modo in angelis quàm in nobis, ut Dionyſius* dicit, cum ergo in hierarchia angelica ſint nouem ordines, totidem deberent eſſe in Eccleſia, uel plures.

¶ Prętereà. Prophetia* pſalmorum eſt nobilior inter omnes alias prophetias, ſed ad pronunciandum in eccleſia alias prophetias eſt unus ordo, ſcilicet lectorum, ergo & ad pronunciandum pſalmos deberet eſſe alius ordo, & præcipue cum in* Decr. diſt. 21. pſal. ſecundus ab oſtiario inter ordines ponatur.

RESPONDEO, dicendum, q̄ quidam ſufficientiam ordinum aſſumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, G de quibus habetur. 1. Cor. 12. dicunt enim quod ſermo ſapiētiæ competit Epiſcopo, quia ipſe aliorum ordinator eſt, quod ad ſapientiam pertinet: ſermo ſciētię ſacerdoti, quia debet habere clauem ſcientiæ: fides Diacono, qui prædicat Euangelium: opera virtutum Subdiacono, qui ſe ad opera perfectionis extendit per uotum continentiæ: interpretatio ſermonum Acolyto, q̄ ſignificatur in lumine q̄ H defert: gratia ſanitatum exorciſtæ: gratia linguarū Pſalmiſtæ: prophetia Lectori: diſcretio ſpirituū Oſtiario* q quoſdā repellit, & quoſdā admittit. Sed hoc nihil eſt, qnia gratiæ gratis datæ nō dant̄ eidē, ſicut ordines dant̄ eidē. Dr̄. n. 1. Co. 12. Diuiſiões gratiarum ſunt. Et iterū ponuntur quædā, q̄ Ordines non dn̄r. ſ. epiſcopatus, & Pſalmiſtatus. & iō alij* aſſignāt ſm quandā aſſimilationem ad cęleſtem hierarchiā, in quib. ordines diſtinguuntur ſm purgationē, illuminationē, & perfectionē. Dicunt. n. q̄ oſtiari* purgat exterius ſegregādo bonos a malis ēt corpaſr, interius uero acolytus, qa p lumē, qd̄ portat ſignificat ſe interiores tenebras pellere, ſed utroq; mō e- I xorciſta, qa diabolū, quē expellit, utroq. mō purgbat: ſed illuminatio, quæ fit p doctrinā quantum ad doctrinā pphetică, fit p lectores, quātū ad Apoſtolicā fit p Subdiaconos, quantū ad euangelicam per Diaconos fit: ſed pfectio cōionis, vtpote, q̄ eſt pœnitentiæ, & baptiſmi, & hmōi, fit p Sacerdotem excellēs uero per epm, ut cōſecratio ſacerdotum, & virginū, ſed excellentiſsima per ſūmū Pontificē, in quo ē plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil eſt, tum qa ordines hierarchię nō diſtinguunt̄ p prædictas actiones hierarchicas, tū qa quælibet cuilibet ordi K nū cōuenit, tum quia ſm Diony.* ſolis epis conuenit perficere, illuminare aūt ſacerdotib. purgare āt miniſtris omnibus; & ideo alii appropriānt ordines ſeptem donis, ut ſacerdotio rńdeat donū ſapientiæ, qua nos pane uitæ, & intellectus cibat, ſicut ſacerdos nos pane cœleſti reficit, ſed timor oſtiario, qa nos ſeparat a malis, & ſic intermedii ordines rńdent mediis donis. Sed hoc iterū nihil eſt, quia in quolibet ordine ſeptiformis gratia datur.

Et iō aliter Dicēdū, q̄ ordinis ſacrm̄ ad ſacrm̄ euchariſtiæ* ordinatur, q̄ eſt ſacrm̄ ſacramentorū, ut Dionyſius dicit.* Sicut. n. templum, & altare, & va

QVÆST. XXXVII.

ART. II.

*ca. 5. p. 1 158

CONCL. 1ª. Diſtinctio ordinis ē accipienda ſecundū relationem ad euchariſtiam.

¶ NOT. Iſta concluſio confirmatur ex Concilio Trident. ut ſup. art. 1. appen. in ly eccleſiæ ordioatiſſima diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent miniſtrorū ordioes, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent. Nam (ut patet) homo, rōne ſacerdotij in ſe exiſtentis, conficit euchariſtiam: & conſequenter in idam redit alios ordines deſeruire ſacerdotio, & relationem habere ad euchariſtiam.

*ex ca. 1. eccl. hier. a med. & c. 9.

¶ 1ª. PROB. Quia ſacramentum ordinis ordinatur ad ſacramentum euchariſtię.

† Dec. di. 21. c. 2.

¶ NOT. Præcedens probatio fundatur in hoc, quòd diſtinctio eorum quæ ſunt ad finem, ſumi debet ſecundum relationem ad ipſum finem: ut diſcurrenti etiam in rebus naturalibus patet.

*in Decr. di. 21. ca. perlectis, ex Iſid. io ep. ad Lud. f. & li. 7 Ety c. 12.

Aduerte etiam quòd prætioſſia probatio ē tanquam uniuerſalis, ſeu uniuerſaliter data, ſequens uerò, quæ mox ponetur eſt

*Iſi. lib. 7 ety. lu. 12

*Vi. Theophil. in c. 19. Luc.

* De his 7. ordinibus. vide Amb. ſc. 4. ep. ad Epheſ. io uerba, & ii ſededit &c. & c. 6. Alqg. S. c. 6. 7. & 8 & Iſi li d of. eccleſ. ca 7. 8 & 10. & Cōc. Rom. ſ b Silueſ. ca. 1. 2. & 3.

† c. 5. ecc. hier. p. 1. a me. & in 11. contēplatio.

*c. 3. eccl. hier. circ. prin.

¶NOT. In textu explicatur concluſio iſta his uerbis in fine. Sic patet ratio numeri,& gradus,ordinum. Quæ in ſenſu eſt eadem cum iſta ſecunda a nobis deſcripta.

¶PROB. Quia, ex præmiſſis clara relinquitur.

¶NOT. Pro huiuſmodi graduatione tamen aduerte: ꝙ S. Thom. primos quatuor ordines graduat in textu deſcendendo a nobiliori ad minus nobilē; ultimos uerò tres graduat aſcendendo a minus nobili ad nobiliorem. Hos autem tres ita, uariādo ordinem graduandi inceptum, graduat: quia de immundis conſideratio, quæ nunc ultimo ſe offerebat, ſic requirebat. Quòd ſi uis ſemper deſcendēdo ſeptem illos graduare: dic, ut in cor. poſt 2m. probationem; & ut ar. 4 ꝓ ter. ibi.n. illos non ſcd̄m conſiderationem d immūdis, ſed ſcd̄m eorum nobilitatē graduat.

concl. m.

1m de maiori

Ordines. ℞. ſcd̄m ꝙ ad hierarchicas actiones ordinantur: non, ſcd̄m ꝙ ſunt ſacra. §. Tunc nihil &c. Nam concl. 2. prædicta loquitur de ordinib ſcd̄m ꝙ ſacramenta ſunt.

2m de minori

Mentio. ℞. explicita: non implicita. §. Tunc nihil &c. Nam ſacra ēt implicitē nominata in ſcripturis hūt efficaciā ex inſtitutione Chriſti.

*Li. 4. ſēt. di. 24. pa ra. H.

¶NOT. 1a. in ſacerdotio reliqua ſacra contineri uirtute (ut ex ar. 1. ad 2, colligit.) Vnde notato ſacerdotio reliqui ordines implicitè nominantur. Quare ēt minꝰ diſtincte, hoc eſt per miniſtros diſtinctos, l primitiua eccleſia ceteri ordines a præsbiteratu & diaconatu exercerentur: ut hēs in textu. Ex quo ēt patet rō illius d̄ cti. q. 41 a. 3 ꝙ. ſ. in primitiua eccleſia aliqui ord nabantur in ꝑsbiteros, qui prius inferiores ordines non ſuſceperāt. Hoc.n. tunc fiebat ꝑꝑ paucitatem miniſtrorum: cum tūc ēēt maxima neceſſitas celebrandi miſſas; quò et tribulationib. maximè ingruentibus, tirannorumque perſecutionib. poſſet melius reſiſti.

*Li. 4. ſen. di. 24 para G.
*in 4. Cō ci. Carth. c. 4
Quō eccleſia primitiua circa ordines ſe hēbat: & quare ſic.
*L. 4 d. ſ. 24. par. F.
*Cō. Car. 4. c. 6.

¶NOT. 2a. Quòd omnes ordines primitiua eccleſia a Chriſto inſtitutos cognouerit; & conſequēter ꝙ non ꝑꝑ hoc, ꝙ inſtituti non fuerint a Chriſto, ſed ꝑꝑ paucitatē miniſtrorū (ut dictū eſt) illos per miniſteria diuerſorum non exercuerit: patet, quia Chriſtus per ſemetipſum perſonaliter actus ordinum eorundē exequi dignatus eſt. Actum quidem oſtiariatus: qñ funiculis eiecit de tēplo immundos uenditores & emptores. Io. 2. Lectoratus uerò. qñ in ſynagoga Capharnaū accipiens librum legit, ſpiritus dñi ſuper me, ꝓpter quod unxit me annunciandum miſereus miſit me &c. Lu. 1. Exorciſtatus ēt: qñ plures a dęmonibus liberauit Matth. Mar. Luc. mult. ca. Acolytatus ēt: quando dicit, ego ſū lux mūdi. Io. 8. Subdiaconatus quoque: qñ miſit aquam in peluim, & accepto lintheo ꝓcinxit ſe, lauans pedes diſcipulorum ſuorum. Io. 13. Diaconatus poſtea: qñ diſpenſauit Euchariſtiam ꝓ uſu fidelium dicens, Accipite, & comedite. Matth. 26. Sacerdotiū tandem: qñ conſecrauit euchariſtiam dicens, Hoc eſt corpus meū. & Hic eſt &c. Mat. 26. Prædictas.n. practicas inſtitutiones Chriſti eccleſiam, maximè primitiuam, ignoraſſe nullo mō dicendum eſt, eò ꝙ Chriſto præ nocumentib. proximior erat.

Chriſtus perſonaliter exercuit actus omnium ordinū.

¶Corol. Ex omnibꝰ prædictis ſatis æſtimare pōt prudēs quiſque: & ꝙ Chriſtus qñ in ſuprema cœna diſcipulis contulit ordinem ſacerdotii, tunc ēt ſimul illis dedit cōferre, cōiunctimq; eiſdē oēs alios ordines diſtinctos & ꝙ eccleſia n̄ inſtituit ſibi alios ordines, niſi inquantum eos explicitè, nō ſimul ſed ſucceſſiuè, dandos decreuit; ut in tex. ſententialiter S. Th. dicit.

*ſupr. q. 36. a. 2. in arg. Sed con. & in co ibi. notato.
*Cō. Cat. 4. c. 7.
concl. p
*C. 3. p. 2 non ꝓcu. a prin.

3m maior.

Per ſacramentum ordinis conſtituitur aliquis diſpenſator aliorum ſacramentorū. ℞. quod tamen ordinis ſacramentum non diſtinguitur ſecundum diſtinctionem aliorum ſacramentorum. §. Tunc nihil &c. Immo, quod aliquis per hoc conſtituatur diſpenſator aliorū ſacramētorum, eſt extra propoſitum de diſtinctione ordinis (ut cōſideranti patet,

*li. 4. ſen. di. 2 2. pa. 110 b.

*C. 3. ecc. hier. par. 3. in. pri. & med.

ſa,& ueſtes,ita & miniſteria,quę ad euchariſtiam ordinantur cōſecratione indigent,& hæc conſecratio eſt ordinis ſacrī,& ideo *diſtinctio ordinis eſt accipiēda ſcd̄m relationem ad euchariſtiā, * quia poteſtas ordinis, aut eſt ad cōſecrationem euchariſtiæ ipſius,aut ad aliquđ miniſterium ordinatum ad hoc ſacrī euchariſtię. Si primo mō, ſic eſt ordo ſacerdotum, & iō cum ordināt̄ accipiunt calicem cum uino, & pane,nam cum pane poteſtatem accipiunt conſecrandi corpus, & ſanguinem Chriſti. Cooperatio autem miniſtrorū eſt uel in ordine ad ipſum ſacrī,uel in ordine ad ſuſcipientes. Si primo modo, ſic tripliciter. Primo.n.eſt miniſterium quo miniſter cooperat̄ C ſacerdoti in ipſo ſacramēto,quātum ad diſpenſationem,ſed non quantum ad cōſecrationem, q̄ ſolus ſacerdos facit,& hoc ptinet ad diaconum. Vnde in litera * dr̄,ꝙ ad diaconum ptinet miniſtrare ſacerdotibus in omnib. quæ aguntur in ſacrīs Chriſ[illegible]n de, & Chriſti ſanguinem diſpenſat. Secundo eſt miniſterium ordinatum ad materiā ſacrī ordinandam in ſacris uaſis ipſius ſa- D cramenti, & hoc ptinet ad ſubdiaconum. vnde dicitur in litera, * ꝙ corporis,& ſanguinis domini uaſa portant, & oblationes in altari ponunt, & iō accipiunt calicem de manu epiſcopi, ſed uacuum,cum ordinant̄. Tertio,eſt miniſterium ordinatum ad præſentandum materiam ſacramenti,& hoc competit Acolyto: Ipſe .n. ut in litera * dr̄,urceolum cū uino,& aqua præparat,unde ac- E cipiunt urceolum uacuum. Sed miniſterium ad ꝓparationem recipientium ordinatum nō poteſt eſſe niſi ſuper immundos, quia qui mūdi ſunt,iam ſunt ad ſacra percipienda idonei. Triplex aūt eſt genus immundorum, ſecūdū Dion. * Quidam.n. ſunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter a uiſione diuinorum,& a cœtu fidelium arcendi ſunt, & hoc ptinet ad oſtiarios. Quidam autem ſunt uolētes credere, ſed non inſtructi.ſ.cathecumeni, & ad horum inſtructionem ordinatur ordo lectorum,* & ideo prima rudimenta doctrinæ fidei.ſ. uetus Teſtamentum eis legēdum committitur. Quidam uero ſunt B fideles,& inſtructi, ſed impedimentum habentes ex dęmonis ptāte.ſ.energumeni: & ad hoc miniſterium eſt ordo exorciſtarum, & ſic patet * ratio numeri,& gradus ordinum. ¶

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Dionyſius loquitur de ordinibus,non ſecundum ꝙ ſunt ſacramenta, ſed ſecundum quod ad hierarchicas actiones ordinant̄, & ideo ſcd̄m actiones illas tres ordines diſtinguit,quorum primus habet omnes tres.ſ. epiſcopus. Secundus habet duas.ſ.ſacerdos, ſed tertius habet unam .ſ. diaconus.ſ.purgare,qui miniſter dicitur, & ſub hoc omnes inferiores ordines comprehendunt̄; ſed ordines habent quod ſint ſacramenta ex relatione ad maximum ſacramentorum, & ſecūdum hoc debet numerus ordinum accipi.

AD SECVNDVM dicendum,ꝙ in primitiua eccleſia ꝓpter paucitatem miniſtrorum , omnia inferiora miniſteria diaconibus committebātur, ut patet ꝑ Dionyſium 3. capite eccleſiaſt. hierarchiæ * ubi dicit. Miniſtrorum alii ſtant ad portas templi clauſas, alii aliud ꝓprii ordinis operant̄,alii autem ſacerdotibus ꝓponunt ſuper altare ſacrum panem & benedictionis calicem , nihilominus erant oēs prędictæ poteſtates: ſed implicite in una diaconi poteſtate : ſed poſtea ampliatus eſt cultus diuinus , & eccleſia quod implicite habebat in uno ordine, explicite tradidit in diuerſis, & ſecundum hoc dicit Magiſter * in litera, quod eccleſia alios ordines ſibi inſtituit.

AD TERTIVM dicendum, quod ordines ordina[illegible] principa

4^m maior. Quandò aliqua uirtus eſt altior, tantò eſt minus multiplicabilis. Rx. niſi obſtet diuerſus modus ſubiectorum illius uirtutis S. Tunc nihil, &c. Nā licet uirtus angelorum ſit altior, quàm hominum (ut arguitur:) tñ diuerſus modus ſubiectorum horum. ſ. angelorum & hoīum, quo ad recipiendū diuina obſtat (ut in textu declaratur,) ne ſequatur intentum argumenti.

¶NOT. q Angeli differant ſpé, ut in textu. uide p. p. q. 50 art. 4. Nota hinc etiam: vñ diſtinctio ordinū in Angelis naſcatur.

5^m de cōcluſione. Ad probationē quòd pſalmiſt debeter eſſe ali^9 ordo. Rx. Largo mō dictus: non, proprie S. Tunc nihil &c. Nā cō cluſ. eſt de ordinibus ꝓpriè dictis; & pſalmiſtatus non eſt talis ordo, ſed officium ordini annexum. Quia. n. pſalmi cum cantu ꝓnunciantur &c. ut in litera.

¶NOT. Prima triū rōnum, in tex. ad negandum ordinem a pſalmiſtatu, adducta eum demonſtrat, q non eſt ſpecialis ordo, cum tamen ſimul conueniat. 2ª uerò ꝓpriè probat, q nō eſt ordo: cum ad euchariſtiam relationē ſpālem, eo modo. ſ. quo in corpore perſcdam concluſ. probationē declaratur, non hēat. 3ª autem directè oſtendit, q eſt ordini per quandam extenſionem annexum: cū ſit officium quaſi extrinſecus adueniens,

ſiter ad ſacramentum Euchariſtiæ, ad alia autem per conſequens; quia etiam alia ſacramenta ab eo, quod in ſacramento continetur, deriuantur. Vnde non oportet, quòd diſtinguantur ordines ſecundum ſacramenta.

Ad 4^m dicendum, quòd Angeli differunt ſpecie, & propter hoc in eis poteſt eſſe modus diuerſus recipiendi diuina, & ideo diuerſæ hierarchię in eis diſtinguuntur; ſed in hominibus tantum eſt una hierarchia propter unum modum accipiendi diuina, quæ conſequitur humanam ſpeciem, ſcilicet per ſimilitudinem rerum ſenſibilium; & ideo diſtinctio ordinum in Angelis, non poteſt eſſe per comparationem ad aliquod ſacramentum, ſicut eſt apud nos, ſed ſolum per comparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferioribus exercet quilibet ordo in eis; & ſecundum hoc ordines eis reſpondent, quia in noſtra hierarchia ſunt tres ordines ſecundum hierarchicas actiones diſtincti, ſicut in qualibet hierarchia angelorum.

& melodia quadam actus ordinum circunſtantes adornans; ut decor iuuentutem. Tres ergo non ſolum numero, ſed etiam formaliter diſtinctæ ſunt rationes: quoniam unaquæq; aliquid ſibi proprium dicit, licet in commune ſimul omnes concurrant ad triſariam probandum, q pſalmiſtatus non eſt ordo propriè.

APPENDIX.

Vide p S. Eccl. &c. 1 EX articulo hēs. ¶Primò: quomodo per rationem interrimas hæreſes Lutheri (Prat. Lutherani dicentis: q ordo non eſt alter altero maior dignitate & poteſtate. Item Valdenſiū (ut refert Guido) dicentium: ordines tres tantum in eccleſia eē. Diaconum, Presbiterum, & Epiſcopum. Item Græcorum (teſte Guidone) dicentium: ordinem lectoratus tantum ex minoribus eē; Oſtiarium uerò, Exorciſtam, & Acolytum, non debere inter ordines computari. Contra omnes. n. hos mouetur articulus: & de ſingulis, ut poteſt ſtudiosè legenti, euidentiſſime rationibus triū phat.

2 ¶Secundò habet: quomodo per rationem oſtendat, illas merito damnari a ſcripturis. Exo. 29. ubi Aaron ſuper alios ſacerdotes & Leuitas latè deſcribitur eſſe, etiam quantum ad ornamenta. Vide ibi, & coniunge hoc authoritati Heb. 10. dicentis, q lex hēt umbram futurorum bonorum. & 1. Cor. 10. q omnia in figura contingebant patribus antiquis. Hinc igitur ab umbra & figura Aaronis ſacerdotum, leuitarum q; antiquorum argumentare ad ueritatem & figuratum ipſorū, ſacerdotiū ſimplicū, aliorūq; miniſtrorū altaris, quo ad dignitatē & ptātem, cū argū a figura ad figuratum demonſtrandi hēt magnam uim; ut oſtendit Apoſt. quoq; in illationib. ſuis. Item a Conc. Cartha. 4. Nam de epī. pſbiteri, diaconi, ſubdiaconi, acolyti, exorciſtæ, lectoris, & oſtiarii, ordinationibus ca. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. & 9. mentionem facit. Item a Con. Trid ſeſ. 23. c. 2. Non ſolum de ſacerdotibus, ſed & de diaconis ſacræ literæ apertam mentionem faciunt; & quæ maximè in illorū ordinatione attendenda ſunt, grauiſſimis uerbis docent: & ab ipſo eccleſiæ initio ſequentiū ordinum nomina, atque uniuſcuiuſq; eorum propria miniſteria, ſubdiaconi. ſ. acolyti, exorciſtę lectoris, & oſtiarii, in uſu fuiſſe cognoſcuntur; quamuis nō pari gradu. Nam ſubdiaconatus ad maiores ordines a patribus, & ſacris concilijs, refertur; in quibus & de alijs inferioribus frequentiſſimè legimus. Hæc ibi. Et cano. 2. Si quis dixerit præter ſacerdotium nō eſſe in eccleſia catholica alios ordines & maiores, & minores; per quos, uelut ꝑ gradus quoſdam, in ſacerdotium tendat anathema ſit Hæc ib. Item à di. 77. c. in ſingulis. & ſeq. Vide in ſuper a Conc. Aquiſgranenſi: qđ ſac termentuné, longam q; declarationē, de ſingulis ordinib. Nam inquit: oſtiarii ſunt, qui in ueteri teſtō ianitores tēpli uocabantur &c. & ca. 3 lectorum ordo formam & initium a ꝓphetis accepit. Sunt igitur lectores, q uerbum dei ꝓdicant &c. lectorem ſcire oportet accentuum uim ut agnoſcat, in qua ſyllaba uox proteadatur pronuncianti. Pleriq;. n. imperiti lectores in uerborum accētibus errant, & ſolent nos irridere imperiti hi, qui uidentur habere notitiam, detrahentes, & iurantes; penitus nos neſcire, quod dicimus &c & cap. 4. In ordine & miniſterio eccleſiæ decet eſſe exorciſtas ſecundum officia, quæ in Templo Salomonis erāt diſpoſita, quæque poſterius ſunt ab Eſdra diſpertita &c. & cap. 5. Acolyti græce, latinè ceroferarii dicuntur a deportandis cereis quando legendum eſt euangelium, aut ſacrificiū offerendū, &c. & c. 6. Subdiaconi, hi apud græcos Hippodiaconi uocantur in Eſdra inueniuntur, appellantur q; ibi Nathinæi. i. in humilitate domino ſeruientes; ex eorum ordine fuit Nathanael, qui in euangelio Io. &c. Et ca. 7. Diaconorum ordo a tribu Leui accepit exordium &c. In euangelio autem primordia eorū. & in act. Apoſtolorum &c. Et c. 8 Præsbiterorum ordo exordium ſumpſit a filiis Aaron. Qui. n. ſacerdotes uocabantur in ueteri teſtamēto, hi ſunt qui nunc appellantur præsbiteri &c. Hæc ibi. Vbi notare Concilium hoc Aquiſgranenſe præceſſit Lutherum multis temporibus: cum celebratum fuerit circa annum domini 816.

ARTICVLVS III.

Vtrum ordines debeant diſtingui per ſacros, & non ſacros.

ADTERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod ordines nō debeāt diſtingui per ſacros, & non ſacros. Omnes. n. ordines ſacramēta quædā ſunt, ſed omnia ſacramēta ſunt ſacra, ergo omnes ordines ſunt ^b ſacri.

¶2 Præt. Secundum ordines eccleſiæ non deputatur aliquis niſi ad diuina officia, ^a ſed omnia talia ſunt ſacramenta, ^b er-

1. Par. 23.
2. Par. 23.
1. Eſdr. 2.
1. Eſ. 2. 8.
Io. 1.
Act. 6.

3 ¶Tertiò habet: quomodo per rationem prædicta patrum, proquanto ſeptem ordines in eccleſia ſtatuunt, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolideiat.

QVÆSTIO. XXXVII.

ART. III.

CONCL. 1e. Si hoc nomen, ſacer, attendatur ſecundum ſe, ordo quilibet eſt ſacer. 153

¶PROB.

¶PROB. Quia omnis ordo eſt ſacramentum quoddam, & ſacramentum eſt ſacrum.

¶Exam. Ly quoddam. Non dixit S.Tho. abſolutè, quòd quilibet ordo ſit ſacramentum per ſeipſum, ita quòd ſint ſeptem ſacramenta ſicut ſunt ſeptem ordines: ſed ſignanter, quaſi aliquod particulare determinando, appoſuit ly quoddã, ad denotandũ quòd quilibet ordo eſt ſacramẽtum non ſecũdum totam plenitudinem ſacri, ſed per quandã participationem plenitudinis; inquãtum oẽs ordines ſunt unũ ſacramentum. Pro quo melius intelligendo, uide ſup. ar. 1. ad 1m.

*inf. q. 53 ar. 3. & 4.

¶CONCL. 2a. Si hoc nomen, ſacer, attẽdatur ſecundum materiam tractatã tres ſũt ordines ſacri.

¶Exam. Ly ſunt. Subintelligitur tãtũ. Quod tamẽ explicare neceſſariũ nõ fuit: quia ex cõparatione natura intelligebatur. Comparabatur. n. prima cõcluſio & ſecũda, quo ad eſſe ſacrum, uel non.

concl. m

¶PROB. Quia tres tãtũ. ſ. ſacerdotiũ, diaconatus, & ſubdiaconatus ſunt immediatè circa res cõſacratas (cum tangendi illas recipiant põtẽſtatem: ut patet ex formis dictis ab epiſcopo. q. 35. ar. 2. app.

concl. p.

h ergo ordines ſunt ſacri.

SED CONTRA eſt, quod * ordines h ſacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum, ſed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum, ergo non ſunt ſacri ordines. B

RESPONDEO. Dicendum, quòd ordo ſacer dicitur dupliciter. Vno modo ſecundum ſe, & m ſic quilibet ordo eſt ſacer, * cum ſit ſacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum, & ſic ordo ſacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam conſecratam, & ſic p ſunt tres ordines ſacri, q ſcilicet ſacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Chriſti, & ſanguinem conſecratum, & ſubdiaconus, qui habet a- C

¶NOT. Quando dr, quòd ſacerdos & diaconus actũ circa corpus Chriſti, & ſanguinem conſecratum habent intelligit diuerſi modè. Nã ſacerdos conſecrat illa, diaconus uerò non: ut patet ex formis ſupra. Item ſacerdos offert, diaconus uerò non. Vnde Conc. Arelatenſe c. 15. ait. Diaconib. quos cognouimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere. Item ſacerdos ex proprio officio euchariſtiam populo erogat, diaconus autem nõ, niſi iuſſus: de quo Conc. Carthag. 4. ca. 38. Vt diaconus præſente presbitero euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget. Hæc ibi. Diaconus ergo dat populo, non uelut ſacerdos, ſed uelut miniſtrans ſacerdoti: ut dicitur in conſtitutionibus Apoſtolicis Authore Clem. Papa & mar. lib. 8. ca. 34. quia nec baptizat, niſi hoc modo. Vt ibi. & lib. 3. c. 11. uide & infr. q. 37. art. 5. ad quintum. D

1m de concluſione Sacri. Id eſt ſecundum ſe conſideratis: non ſecũdum materiam tractatam. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſ.

2m illatio concluſionis Ergo ordines, &c. Id eſt negatiue illatio. §. loquendo de ordinibus ſacris, quò ad materiam tractatam. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

¶NOT. Adeò ordines illi tres ſunt ſacri, ut perſonam ſacrã requirant: quæ quidem requiſita ſanctitas perſonæ eſt uotũ caſtitatis ex inſtitutione eccleſiæ tam ualidum; ut impediat matrimonium ne fiat, & factum tollat; ut q. 53. ar. 2. & 3.

Votũ caſtitatis.

APPENDIX.

t

EX articulo hẽs. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas meritò eſſe inſinuatum ab Honorio 3. quòd nõ omnes ſed tres ordines ſunt ſacri, & ſic, Eccleſiæ ſuæ uiduato paſtore ſuo canonici, ipſum Gu. unanimiter elegerunt. Qui, cum eſſet citra ſacros ordines conſtitutus, Archiepiſcopus a piſcopo mandauit, ut eum uno & eodem die ad tres ſacros ordines promoueret. Hæc ille de temp. ordin. dilectus. Ecce, quòd tres ſunt ſacri: & iſte iam ordinatus erat citra ſacros. i. ordinib. nõ ſacris: & hi ſunt quatuor ordines minores. Ergo ſacri illi tres uocantur, & ſunt idem, quod maiores. Vnde de æta. & qual. Quæris a nobis, quid agendum ſit de clericis tuæ iuriſditioni commiſſis, qui cum beneficiis eccleſiaſticis multum abundẽrãt te commoniti nolunt ad maiores ordines promoueri, ſe tale quid ſecretò commiſiſſe dicentes, quod eos (ſalua conſcientia) ordinare non ſinit &c. Præſenti pagina ſtatuentes: ut, ſi prædicti clerici, perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fatentur; inferiores eccleſia quorum ſit uita probabilis præferantur eiſdẽ. hæc ibi Alexand. 3. item ibi. c. 3. Præterea licet ad regimen parochialis eccleſiæ, non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus ſit ad minus, admitti diſpenſatiuè tñ in minoribus ordinibus conſtituti cõſueuerunt admitti; dũ tamen tales ſint, quòd infra breue tẽpus poſſint in presbiteros ordinari. Hæc ibi Alexãder 3. item ab Inn. 3. inſinuatum idem. A multis multotiens, &c. Vrban. Papa primus decreuit; ut nullus in epm, niſi in ſacris ordinib. religioſè uiuens inuẽtus fuerit: eligatur. Sacros, inquit, ordines diaconatum dicimus, & presbyteratũ: hos ſiquidem ſolos primitiua eccleſia legitur habuiſſe, &c. in quibus uerbis innuitur quòd Vrban. ad ſtatũ primitiuæ eccleſiæ ſe referẽs in quo ſubdiaconatus ordo ſacer minimè dicebatur. Verum hodie ſubdiaconatus inter ſacros ordines computatur: ſicut Vrba. Papa 2. expreſſit. Hæc ibi. de æta. & qual. itẽ ab Vrba. 2. Grãdenſi Patriarchę Dominio ſcribente. Erubeſcãt impii, & apertè intelligant iudicio ſancti ſpũs eos, qui mõ in ſacris trib. gradib. ſ. presbiterato, diaconatu, & ſubdiaconatu, poſiti mulierculas nõ abiecerint, & caſtè non uixerint: excludẽdos ab eorundẽ graduũ dignitate. Hæc ille: & recitãtur diſt. 32. itẽ a Conc. Carthag. Placuit epos, diaconos, ſubdiaconos, ſecũdum priora conſtituta ẽt, abſtinere ab uxoribus. Quod niſi fecerint ab eccleſiaſtico remoueãtur officio. Cæteros uerò clericos ad hoc non cogi. Hæc illud: & recitant diſt. 32. item a Papa Leone contra epiſt. Nicetæ Abbatis. S. Romana eccleſia de gradib. clericorũ ait. Oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolytos, (ſi extra uotũ & habitũ monachi inueniant, & continẽtiã profiteri noluerint) iuxtà decreta uirginẽ cũ benedictione ſacerdotali permittuntur &c. Siquis ex præfatis ordinib. deſiderat ad ſubdiaconatũ aſcendere, nõ põt ſine conſenſu uxoris ſuæ; neque permittitur poſtea uxor iungi eidem marito ſuo carnaliter. Hęc ille: & recitantur diſt. 32. ſeriatim.

Olim ordo ſubdiaconatus nõ reputabat ſacer.

Th. in 4. ſen. d. 24. q. 2. ar. 2. q. unic.

*Li. 4 ſẽt. di. 24. per totã diſt.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus ordinum conuenienter aſsignentur.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod actus ordinum inconuenienter in litera o aſſignentur. Quia per abſolutionem pręparatur aliquis ad corpus Chriſti ſumendum, ſed h præparatio ſuſcipientium ſacramentum pertinet ad inferiores ordines, ergo inconuenienter abſolutio a peccatis inter actus ponitur ſacerdotis.

¶Secũdo igitur patet: per ſupradictos Rom. Pontifices, & Concilia dãnari errorẽ Lutheri (Pta. Lutherani) irridẽtis cælibatũ, atque dicẽtis: ſacerdotes non debere eſſe cælibes. Qui error & a Conc. Neoceſarienſi a 6. ſynod. in Trullo celebrata confirmato damnatus E fuerat c. 1. ſic. Presbiter, ſi uxorem duxerit, ab ordine ſuo illum deponi debere. Quòd ſi fornicatus fuerit, uel adulterium cõmiſerit; extra eccleſiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi. Hæc ibi: & recitantur diſt. 28.

2 Error Lutheri cõtra cœlibatũ dãnatus.

¶Tertiò habes: quomodo per D.Thom. rationem, & prædictũ Lutheri errorem excludas & meritò a prædictis patribus dãnatum eſſe oſtendas. 3

¶Quartò habes: quomodo per rõnem eiuſdem D.Tho. prædicta patrum de ſacri, uel non ſacris ordinibus, & intelligas, & probes & tuearis. 4

¶Quintò ex his uiciſſim Angelica doctrina & declaretur & conſolidetur. 5

QVÆST. XXXVII. ART. IIII.

CONCL. 1a. illa eſt principalis actus uniuſcuiuſq. ordinis ſecũdum quẽ hõ magis permo- d. natur ad euchariſtiæ ſacramẽtũ. 151

ant alteri, cui magis expedire uidebitur, committantur nomina ib. ac deſiderio eorum, qui uolunt promoueri, publicè in eccleſia propoſitis, de ipſorum ordinandorum natalibus, ætate, moribus, & uita, à fide dignis diligenter inquirat, & literas teſtimoniales, ipſamque inquiſitionem factam continentes, ad ipſum Epiſcopũ, quàm primũ trãſmittat. Hæc ibi. & cap. 7. Epiſcopus autẽ ſacerdotibus, & aliis prudentibus uiris, peritis diuinæ legis, ac in eccleſiaſticis ſanctionib. exercitatis, ſibi aſcitis, ordinandorũ genus, perſonam, ætatem, inſtitutionem, mores, doctrinam, & fidem, diligenter inueſtiget, & examinet. Hæc ibi. Quæ erãt pro art. 2. & 4. aliqualiter faciant & ca 8 Vnuſquiſque a proprio Epiſcopo ordinetur. Quod ſi quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiã cuiuſuis generalis, aut ſpecialis reſcripti, uel priuilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus, permittatur: niſi eius probitas, ac mores, ordinarii ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat: ordinãs a collatione ordinum per annũ, & ordinatus a ſuſceptorum ordinũ executione, quandiu proprio ordinario uidebitur expedire, ſit ſuſpenſus. Hæc ibi. Itẽ à Stephano 1. Papa ep. 2. ad Hilarium Epm. Quòd uero conſului ſtis ſedem Apoſtolicã qui ad gradus eccleſiaſticos non ſunt admittendi: pro authoritate ſedis apoſtolicæ reinformate non denegamus. Infames, & fures, ſacrilegos, omnes capitalib. criminibus irretitos, ſepulchrorum uiolatores, Apoſtolorum, atque ſucceſſorũ eorum, reliquorumque patrum ſtatuta libenter uiolantes, omnes qui aduerſus patres ſuos armãtur, qui in omni mundo infamia notantur, ſimoniace ſtultos, homicidas, periuros, raptores, maleficos, ueneficos, adulteros, de bell ſfugientes, & qui indigna ſibi petunt loca tenere, aut facultates eccleſiæ abſtrahunt iniuſte, & qui fratres calumniantur, aut accuſant & non probant, uel qui contra innocentes principũ animos ad iracundiam prouocant, & omnes anathematizatos, uel pro ſuis ſceleribus ab eccleſia pulſos, & omnes quos eccleſiaſticæ uel ſeculi leges infames pronunciant: hos omnes ad ſacros ordines non licet promouere; nec ſeruos antè legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos qui curiæ deſeruiunt, uel qui non ſunt integri corpore, aut ſanam non habent mentem, uel intellectum; aut inobedientes ſanctorum decretis exiſtunt; aut furioſi manifeſtantur. Hæc ibi. Quæ etiam pro q. 10. 2. 3. 4. & 6. aliqualiter faciunt.

* Mag ll. 4. ſen di. 24. ar. D. & hi. D. a ctr. d. 25. c. 2. ex lit do. 10 ep. ad Ludif. Qui non debẽt ordinari.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrũ & ſcripturarum, pro quanta bonitatem uitæ præſequiti ad ordines de neceſſitate præcepti decernunt, & intelligas, & probes, & tuearis. *concl. 2*

¶ Tertiò uides: quo modo ex incitiſſima Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur. *concl. 3*

ARTICVLVS II.

Vtrum requiratur ſcientia totius ſacræ ſcripturæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod requiratur ſcientia totius ſacræ ſcripturæ: quia ille debet habere legis ſcientiam a cuius ore lex requiritur, ſed legem requirunt de ore ſacerdotis, ut patet Malach. ſecundo. ergo ipſe debet legis totius habere ſcientiam.

¶ 2 Præterea Primæ Petr. 1. Parati omni poſcenti uos ad ſatisfaciendum de ea, quæ in uobis eſt, fide, & ſpe: ſed reddere de his rationem, quæ ſunt fidei, & ſpei, eſt illorum, qui perfectam ſcientiam ſacrarum Scripturarum habent, ergo talem ſcientiam debent habere illi, qui ponuntur in ordinibus, quibus uerba prædicta dicuntur.

¶ 3 Præterea. Nullus congrue legit quod non intelligit, quia legere, & non intelligere negligere eſt, ut dicit Cato. Sed ad lectores, qui eſt quaſi infimus ordo, pertinet legere uetus Teſtamentum, ut in [illegible] dicitur, * ergo ad eos pertinet habere totius ueteris Teſtamenti intellectum, & multo fortius ad alios ſuperiores ordines.

SED CONTRA eſt, quod multi promouentur ad ſacerdotium, qui penitus de talibus nihil ſciunt, etiam in religionibus multis, ergo uidetur quod talis ſcientia non requiratur.

Præterea. In uitis patrum legitur, aliquos ſimplices monachos ad ſacerdotium promotos, qui erant ſanctiſſimæ uitæ, ergo non requiritur prædicta ſcientia in ordinandis.

RESPONDEO, Dicendum, quod in quolibet actu hominis, ſi debet eſſe ordinatus, oportet quod adſit directio rationis, unde ad hoc quod ordinis officium exequatur, oportet, quod habeat tantum de ſcientia, quæ ſufficiat ad hoc quod dirigatur in actum ordinis illius, & ideo etiam talis ſcientia requiritur in eo, qui debet ad ordines promoueri, & non quod uniuerſaliter in tota Scriptura ſit inſtructus, ſed plus, uel minus ſecundum quod ad plura, uel pauciora ſe eius officium extendit, ut ſcilicet illi, qui aliis præponuntur, curã animarum ſuſcipientes, ſciant, quæ ad exequutionem ſui ordinis ſpectant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod ſacerdos habet duos actus, unum principalem ſupra corpus Chriſti uerum, & alium ſecundarium ſupra corpus Chriſti myſticum, ſecundus autem actus dependet à primo, ſed non conuertitur, & ideo aliqui ad ſacerdotium promouentur, quibus committitur primus actus tantum, ſicut religioſi, quibus cura animarum non committitur, & à talium ore lex non requiritur, ſed ſolùm quod ſacramenta conficiant, & ideo talibus ſufficit ſi tantum de ſcientia habeant, quod ea, quæ ad ſacramentum perficiendum ſpectant, ritè ſeruare poſſint. Alii autem promouentur ad alium actum, qui eſt ſupra corpus myſticum, & a talium ore populus legem requirit, unde ſcientia legis in eis debet eſſe, non quidem ut ſciant omnes difficiles quæſtiones, quia in his debet ad ſuperiores recurſus haberi, ſed ut ſciant, ea, quæ populus debet credere, & obſeruare de lege.

QVÆST. XXXVI. ART. II.

CONCL. 1ª. Ad hoc, quod ordinatus officium ordinis conuenienter exequatur, oportet, quod habeat tantum de ſcientia, quæ ſufficiat ad hoc, quod dirigatur in actum ordinis illius.

¶ NOT. Officiũ ordinis, de quo loquitur concluſio, multiplex declaratur in ad primum: & cõſequẽter ex lectione eius in maiorem cognitionem peruenietur, quãta ſit neceſſaria ſcientia, quæ proportionata dẽt illi officio. Vide tu ibi.

¶ PROB. Quia in quolibet actu hominis, ſi debet eſſe ordinatus oportet quod adſit directio rõnis (ſub ſume tu, ſic:) & ratio dirigens non põt cõgruè actum, niſi habeat ſcientiam cõuenientem de illo actu, ſic uel ſic fiendo.

¶ CONCL. 2ª. Scientia ſufficiẽs ad dirigendum actũ ordinis mox habendi requiritur in eo, qui debet ad ordines promoueri: & nõ, quod uniuerſaliter in tota ſcriptura ſit inſtructus: ſed plus uel minus ſecundum quod ad plura, uel pauciora, ſe eius officium extendit.

¶ PROB. Quia hoc, tanquam clarè ex prima concluſione præſupponitur.

1m de maiori

Legis ſcientiam. ℞. ſecundum, quod ex ore eius lex requiretur non abſolutè totam. ℣. Tũc nihil &c. Non enim abſque cauſa poſt ly la.

labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam additum eſt Malach. 2. ly A & legem requirent ex ore eius. Nam ex hoc addito intimatū eſt; ꝙ tantam ſcientiam ſufficit habere ſacerdotem, quanta neceſſaria ad officium docendi populos, quibus præficitur, quamuis ad ea, quæ ab eis requirentur ex ore eius. Non ergo Mal. de tota ſcientia loquitur.

ge. Sed ad ſuperiores ſacerdotes, ſcilicet Epiſcopos pertinet ut etiam ea, quæ difficultatem in lege facere poſſunt, ſciant, & tanto magis quanto in maiori gradu collocantur.

AD SECVNDVM dicendum, quod ratio reddenda de fide, & ſpe, non eſt intelligenda talis, quæ ſufficiat ad probandum, quę fidei, uel ſpei ſunt, B cum utrumque de inuiſibilibus ſit; ſed ut ſciant in communi probabilitatem, utriuſque oſtendere, ad quod non requiritur multum magna ſcientia.

AD TERTIVM dicendum, quod ad lectorem non pertinet tradere intellectum ſacræ Scripturæ populo, quia hoc eſt ſuperiorum ordinum, ſed ſolum pronuntiare, & ideo ab eo non exigitur, quod habeat tantum de ſcientia, qua ſacram Scripturam intelligat, ſed ſolum quod rectè pronuntiare ſciat, & quia tali ſcientia de facili addiſcitur a multis, ideo probabiliter æſtimari poteſt, quod ordinatus talem ſcientiam acquirat, ſi etiam tunc eam non habeat, maximè ſi in uia ad hoc eſſe uideatur.

¶ Corollarium. Ergo Malachias intelligit propriè de ſacerdotibus parochialibus. ſ. qui habent curā animarum. Oſtēdere uſque uult; ꝙ præſumptionis peccatum eſt, uelle medicare alās illum ſacerdotem, qui neſcius eſt ſacrarū literarum, quātum ad ea, quæ populus ſibi ſubiectus debet credere, & obſeruare de lege. Sicut & præſumptionis peccatū eſſet in illo, qui ignorans medicinā uellet medicare corpora. Præſumptio .n. eſt; qua homo interiore, uel exteriore actu aggreditur opus ſuā facultatem excedens, quæ ſi non excedat; ſed ſit ſibi commenſuratum. Maior tñ præſumptio, quàm medici corporalis; eſſet illa quæ contra authoritatē Malachiæ militaret: cum ars artium ſit regimen animarum.

Præſumptio qd ſit.

¶ NOT. Docet S. Thom. in doctrina iſta ad primum; qualiter, ſeu quomodo examinandi ſunt accedentes ad ordinem ſacerdotii: ſimiliter & accedentes ad recipiendum curam animarū; nec C non & accedentes ad ſuſcipiendum Epiſcopatum. In omnibus his, & aliis ordinibus, uel ſimilibus, habendum eſſe ſermonem, pro hinc officium, ad quod tales tunc mancipantur; & ſecundum illud examen eſt dirigendum: quandoquidem a fine diriguntur, & ordinantur, ſeu regulantur ea, quæ ſunt ad finem.

Mod⁰ examinandi quoſcunque &c.

2m ex 1. Petr. 1. Ad ſatisfaciendū. ℞. oſtendē do in communi probabilitatem credibilium & ſperandorum: non autem probando ſufficienter. § Tunc nihil &c. Nam reddere rationem de his, quæ ſunt fidei, & ſpei, oſtendendo in communi probabilitatem utriuſq. nō requirit ualde magnam ſcripturarum ſcientiam & uniuerſitates.

¶ NOT. Quòd non poſſit, neque debeat attentari reddere rationes ſufficienter probans ea, quæ ſunt fidei, docet D. Thom. 1. part. q. 32. art. 1. corp. ubi loquens de trinitate perſonarum diuinarum, & conſequenter per quandam proportionem etiam de aliis credibilibus ſimilia intendens, inquit. Qui autem probare nititur D trinitatem perſonarum naturali ratione, fidei dupliciter derogat. Primò quidem, quantum ad dignitatem ipſius fidei, quæ eſt ut ſit de rebus inuiſibilibus, quæ rationem humanā excedūt: unde Apoſtolus dicit ad Heb. 11. ꝙ fides eſt de non apparentibus; & 1. Cor. 2. ꝙ ſapientia, quam loquitur inter perfectos in myſterio eſt abſcondita. Secundo quantum ad utilitatem trahendi alios ad fidem: cum .n. aliquis ad probandam fidem inducit rationes, quæ non ſunt cogentes, cedit in irriſionem infidelium. Credūt .n. ꝙ huiuſmodi rationibus innitamur, & propter eas credamus. Quæ igitur ſunt fidei, non ſunt tentanda probare, niſi per authoritates (ſcilicet ſacræ ſcripturæ. 1. par. q. 1. art. 8. corp.) his, qui authoritates ſuſcipiunt. Apud alios uerò ſufficit defendere non eſſe impoſſibile, quod fides prædicat. Vnde Dionyſius ait 2. cap. de Diuinis nominib. Si aliquis eſt, qui totaliter eloquiis (ſcilicet ſacræ ſcripturæ) reſiſtit; longè erit a noſtra philoſophia. Si autem ad ueritatem eloquiorum ſacrorum reſpicit; hoc & nos canonu utimur. Et 1. par. q. 1. art. 8. dicitur. Sacra ſcriptura, cum non hēat E ſuperiorem, diſputat contra negantem ſua principia, ſi aduerſarius aliquid concedat eorum, quæ per diuinam reuelationem habentur: ſicut per authoritates ſacræ ſcripturæ diſputamus cōtra hæreticos, & per unum articulum contra negantes alium. Si uerò aduerſarius nihil credat eorum, quæ diuinitus reuelantur; non remanet amplius uia ad probandum articulos fidei, per rationem, ſed ad ſoluendum rationes, ſi quas inducit cōtra fidem. Cum enim fides infallibili ueritati innitatur; impoſſibile autem ſit, de uero demonſtrari contrarium: manifeſtum eſt, probationes, quæ contra fidem inducuntur non eſſe demonſtrationes, ſed ſolubilia argumenta. Hæc ibi. Hoc ultimum dictum de ſolubilitate argumentorum omnium contra fidem, confirmatur a Leone Decimo Sacro Concilio Lateranenſi approbante ſeſſion. octaua.

Modus probādi, & diſpotandi, circa credibilia a prædicatoribus, & doctorib. ueritatem ſemper & ubiq. prudentiſſimè ſeruandus.

3m de maiori. Congruè legit. ℞. ſic, ut intellectū rei lectæ tradat alteri: non, ut ſolū rectè pronunciare ſciat. §. Tunc nihil &c. Licet enim illius legere & non intelligere ſit negligere, qui uult intelligentiam lectionis alteri tradere (ut arguitur ex Catone:) tamen illius legere non eſt negligere, qui rectè ſcit tantum pronunciare lectionem, ſi non ordinat eam, ad explicandum eius intelligentiam alteri (ut eſt in propoſito de lectoribus.)

¶ Corollarium. Ergo lectura ueteris teſtamenti, quæ pertinet ad ordinem lectorum, non coincidit cum illa, de qua dicit Apoſtolus ad Thimot. attende tibi & lectioni. Ergo ſi Sacerdos, uel Epiſcopus uel etiam aliquis in ſacris conſtitutus, ſciret legere eo modo tantum, quo conuenit lectoribus ordinis: non ſatisfaceret officio ſuo, nec eſſet quis dignus ad ordines, uel ſacerdotii, uel etiam maiores, propter huiuſmodi ſcientiæ defectum.

Legere eſt multiplex.

¶ Examen. Ly probabiliter æſtimari poteſt, &c. Scilicet loquendo de ſcientia, quæ de facili addiſcitur, & a multis. Ad differentiam illius ſcientiæ, quæ uel non de facili addiſcitur, uel non a multis; ſed ſolum ab aliquibus perſpicatioris ingenii. Hæc examinaſſe iuuat, ne aliquis minus exactè ponderans uerba Sancti Doctoris, indignos ex defectu ſcientiæ ordini, quem petit, non correſpondentis admittat ad ordinationem; gloſſam conſcientiam faciendo prætextu uerborum horum. D. Thom. ſe quaſi palliando. Talis generis, de quo intendit litera, eſt adeptio grammaticæ ita, ut ſciat quis expeditè legere. Non autem omnis ſcientia, quæ ad ordines requiritur eſt tantæ facilitatis; ut de facili addiſcatur a multis; licet a ſtudioſis aliquibus, & bene otio literario uacantibus. His etiam aduertas, nè fallaris: ꝙ multi, qui ad ordines accedunt, deficientes in literis ſibi proportionaliter ad ordines neceſſariis recurrunt ad hoc dicentes, ſe eſſe in uia ad addiſcendum, montes & maria (ut aiunt) promittentes, dummodo poſſint ordines conſequi: qui tamen poſtea (ut expertū eſt) non ſtant promiſſis. Litera itaque D. Thom. ſana eſt, &, ſi rectè intelligatur, practicabilis.

APPENDIX.

EX articulo hēs. ¶ Primò: quomodo per rationem tanquā in radice, excludas errorem Licinii (Plat. Licinius Imperator Quintus, literarum penitus ignarus) dicentis; literæ appellandæ ſunt uirus ac peſtis. Nec mirum cum illorum eſſet tam inſcius omninò, ut nè decretis quidem ſubſcribere poſſet. Item errorem Quintini (Plat. Quintinus 4.) dicentis, literas eſſe abiiciendas, & ſpiritum uiuificantem ſequendum. Sub prætextu enim huius ſecundi boni (ſi tamen per hoc ipſe bonum intendebat) illum errorem primum de literis abiiciendis amplectebatur. Item errorem Iuliani Imperatoris apoſtatę (ut habetur ex Nicephoro hiſtoriæ eccleſiaſticæ lib. 10. cap. 32. & Ruffin. ibidem ca. 38 & 39.) dicentis; ſtudia liberalia iuuentuti Chriſtianæ interdicenda. Hoc inſtituit Iulianus ipſe apoſtata (quem quidam, proh dolor, utinam non ſequerentur) nè Chriſtiani, ſacra ſua ratione fulti amplificando, uanam eius religionem refellerent. Sic & Pharao mares interfici iuſſit, nè quando oppugnaretur, & expugnaretur ab illis.

Vti. p. 5 Eccl. &c.

Vaſaldeſes hæretici contra ſtudia ſcolaſtica dānantur.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hos meritò damnati a Concilio Toletano ut recitatur diſtinctio. 38. Canon. primo. dicente. Ignorantia mater cunctorum errorum, maximè ſacerdotibus Dei, euitanda eſt; qui docendi officium in populo Dei ſuſceperunt. Sacerdotes legere ſanctas admonentur ſcripturas Paulo Apoſtolo dicente ad Timotheum. Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ, & ſemper permane in his. Sciant ergo ſacerdotes ſanctas ſcripturas, & canones; & omne opus eorum in prædicatione, & doctrina.

Mater eſt errorum ignorantia fugienda igitur: cōtra id amplectendum.

ARTICVLVS III.

Verum ex merito uitæ aliquis gradus ordinis conſequatur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod ex ipſo merito uitæ aliquis ordinis gradus conſequatur. Quia ſicut dicit Chryſoſtomus, * non omnis ſacerdos ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus ſacerdos b eſt, a ſed ex merito uitę aliquis efficitur ſanctus, ergo, & ſacerdos, & multo fortius alios ordines habens. G

¶ 2 Præterea. In rebus naturalibus ex hoc ipſo aliqua in gradu ſuperiori collocantur, ꝙ Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant, ut dicit Dion. 4. cap. Eccleſia. Hierarc. ● ſed ex merito ſanctitatis, & ſcientię aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens e h ergo ex hoc ipſo in gradu ordinis collocatur. H

SED CONTRA, Sanctitas ſemel habita poteſt amitti: ſed ordo ſemel habitus, numquam amittitur, ergo ordo non conſiſtit in ipſo merito ſanctitatis. I

RESPONDEO Dicendum, quod cauſa debet eſſe proportionata ſuo effectui: & ideo ſicut in Chriſto, a quo deſcendit gratia in omnes homines, oportet quod ſit gratiæ plenitudo, ita m in miniſtris Eccleſię, quorum non eſt dare gratiam, ſed gratiæ ſacramenta, non conſtituitur gradus ordinis ex hoc ꝙ habent gratiam, ſed ex hoc ꝙ participant aliquod gratię ſacramentum n.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Chryſoſtomus accipit Sacerdotis nomen quantum ad rationem interpretationis, * ſecundum quod ſacerdos idem eſt quod ſacra dans. Sic enim quilibet iuſtus, inquantum ſacra merita alicui in auxilium dat, ſacerdotis interpretationem habet, non autem loquitur ſecundum nominis ſignificationem. Eſt enim hoc nomen ſacerdos inſtitutum ad ſignificandum eum, qui ſacra dat in ſacramentorum diſpenſatione.

*ho. 43. in Matth. in oper. imperf. non procn. a prin. c. 2. * c. 4. p. 3 in ti. coo templa-tio. circa med. illi*

ctrina conſiſtat; atque ædificent cunctos, tam fidei ſcientia, quã operum diſciplina. Hæc ibi. Item Leo Papa Epiſcopis Conſtantinopolis. Si in laicis uidatur uix tolerabilis inſcitia: quanto magis in iis, qui præſunt, nec excuſatione eſt digna, nec uenia? Hæc ille: & recitantur di. 38. Itẽ a ſcriptura 1. Cor. 14. ignorãs, ignorabit. Hoc eſt, exponente B. Greg. Papa in moralib. Qui ea, quæ Dei ſũt, ſapiunt, a dño ſapiuntur. & qui ea quæ Dei ſunt neſciunt, a dño neſciũt: & q ea, ſtante qui ait; Si quis ignorat, ignorabitur. Hæc ille: & recitãtur diſt. 38. Item 1. Cor. 1 Chriſtum Dei uirtutem & Dei ſapientiã. Hoc eſt, exponẽte B. Hieronimo in Eſaia: ut recitatur diſt. 38. Si, iuxta Apoſtolum Paulum, Chriſtus Dei uirtus eſt, & Dei ſapientia, & qui neſcit ſcripturas, neſcit Dei uirtutem, eiuſque ſapientiam, ſcripturarũ ignorantia, Chriſti ẽ ignorantia. Hæc ibi. Item a Daniel 12. Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplẽdor firmamẽti; & qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. (Ergo ut Zeferinus Papa ait; & recitatur diſt. 38.) ſicut ſtellas cœli non extinguit nox: ſic mentes fidelium, & inhærentes firmamento ſanctæ ſcripturæ non obſcurat mundana iniquitas. Hæc ibi. Item a &c. uer 1. par. q. 117. a. 2. app & q. 1. a. 5. app. & q. 32. ar 2. q 40. ar. 3. & q. 65. ar. 1. appennide, & bene appli. Itẽ a Conc. Lateran. Qm̃ eccleſia Dei, ſicut pia mater, prouidere tenetur, nè pauperibus, qui parentum opibus iuuari non poſſunt, legendi & proficiendi opportunitas ſubtrahatur: per unamquamque cathedralem eccleſiam magiſtro, qui clericos eiuſdem, & ſcolares pauperes, gratis doceat competens aliquod beneficium præbeatur. Hæc illud: & recitatur, de magiſtris &c. Item ab Alexandro 3. ad Vuon. Epiſcopum ſcribẽtẽ. Sanè ſi quis diſtulerit magiſtros in locis congruis inſtituere; tibi liceat, ibi alios inſtructioni præficere uiros prouidos, honeſtos, & diſcretos. Hæc ille, de magiſtris, &c. Prohibeas. Item ab eodẽ ibidem cap. Quanto gallicana &c. Diſtrictè præcipimus: ut quicunque uiri idonei, & literas uoluerint, regere ſtudia literarum, ſine moleſtia & exactione qualibet ſcolas regere permittantur. Hæc ille. Item a diuerſis, &c. ut uidere eſt in diſt. octo. 37 & 86. per totum, & diſt. 61. ſtatuimus, & cap. miſerum, & 8. q. 1. oportet, & diſt. oct. 92. quis dubitet, & extra de elect. magiſt. K

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò eſſe dictum a Conc. Trident. ſeſſ. 23. cap. 4. de reform. Prima tonſura non initientur, qui ſacramentum confirmationis non ſuſceperint; & fidei rudimenta edocti nõ fuerint, quique legere, & ſcribere neſciant. Hęc ibi. Facions etiam hæc ad q. 35. ar. 4. Item ibidem ca. 11. Minores ordines iis, qui ſaltem latinam linguam intelligant, conferantur. Hæc ibi. & cap. 13. Subdiaconi, & diaconi ordinentur habentes bonum teſtimonium, & in minoribus ordinibus iam probati, ac literis, & iis, quæ ad ordinem exercendum pertinent, inſtructi. Hæc ibi. Vide ſupra ar 2. appẽ. & in Concil. Trident. ibi cap. 14. & 18. Item ab eodem ſeſſion. 5. cap primo de reform. ubi de eligendo magiſtro etiam grammaticæ, ut deinceps ad theologiam tranſiri poſſit, decernit. Item ab Innocen. 3. in Concilio generali. Si de cætero epiſcopi ordinanda, aſſumpſerint rudes ignaros (quod quidem facilè poterat deprehendi) & ordinatores & ordinatos ultioni graui decernimus ſubiacere. Satius enim eſt, maximè in ordinatione ſacerdotum, paucos bonos, quàm multos malos, habere miniſtros. Hęc ibi. & recitantur, de ætat. & qualitat. & ord. præf. Cum ſit ars artium. Item ab Honorio 3. uiul. eodem facto ſuo damnantur ordinatores illis dum ex defectu ſcientię deiicit iã promotum; & ſic. Quamuis &c. Quia epiſcopus. ca. confeſſus eſt coram nobis, ſe nunquam de grãmatica didiciſſe, nec etiam legiſſe Donatum; & per euidentiam facti de illiteratura, & inſufficientia ſua conſtat; quod contra Deum eſſet & canonicas ſanctiones, tantum in Epiſcopo tolerare defectum: ipſum a pontificalis officii executione: & ab adminiſtratione Calinen. eccleſiæ penitus duximus amouẽdum. Hæc ibi. Item a papa Leone Decimo ſacro approbat. Concil. Lateran. ſeſſion. octau. de ſtudiis generalibus, pro clericis. & ſeſſion. nona. da liberalibus ar. ub. pro pueris.

Notãdũ.

concl.

*Vide notam q. 6. a. in 3. p. & q. 64. a. 4. corp.

¶ Quartò habes quomodo per rationẽ prædicta patrum, & ſcripturarum, pro quanto ſcientiam debitam requiri dicunt in iam ſuſcipiẽtib. ordines, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis oriẽtũ Angelica doctrina pſit, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆSTIO. XXXVI.

ART. III.

CONCL. In miniſtris eccleſiæ, quorum non eſt dare gratiã, ſed gratiæ ſacramenta, non conſtituitur gradus ordinis ex hoc; quod habent gratiam; ſed ex hoc, ꝙ participant aliquod gratiæ ſacramentum. 147

¶ PROB. Quia cauſa debet eſſe proportionata ſuo effectui, & è contra (ſicut patet in Chriſto, ut in litera.)

¶ NOT. Circa hanc materiam uide ſup. q. 19. art. 4. textu, & elucid.

1 m ex Chriſoſtomo. Sed omnis Sanctus ſacerdos. &c. ſi ly ſacerdos ſumatur quantum ad interpretationem nominis: non, quantum ad ſignificationem eius. §. Tuor nihil, &c. Nos enim tractamus de ſacerdote, quantum ad ſignificationem nominis, non, præciſè, quantum ad interpretationem eius. Hoc eſt; conſideramus hic ſacerdotem quatenus ſacra dat, non quomodocunque, puta ſpiritualiter merendo: ſed hoc modo ſpecificato, uidelicet, ſacramenta eccleſiæ diſpenſando.

¶ NOT. Pro captu faciliori aduerte, quod de ly ſacerdos eſt ſimile iudicium, ſicut de ly eccleſia, uel de ly oſura. Quemadmodum enim quantum ad interpretationem nominis ly eccleſia eſt tantum congregatio (quæcunque illa ſit, non curando:) & ly oſura eſt uſus cuiuſcunque rei (an bona ſit, uel mala, non curando) ita ly ſacerdos quantum ad interpretationem eſt dans ſacra (quæcunque illa ſint, non determinando.) Similiter quemadmodum ly eccleſia, quantum ad ſignifica-

gnificationem, eſt congregatio non quorumcunque, ſed fidelium: & ly uſura eſt uſus rei non cuiuſcunque, ſed fructificantis contra naturam ſuam ſecundum uoluntatem mutuantis: & ita ly ſacerdos quantum ad ſignificationem eſt dans ſacra, non quæcunque: ſed ſacramenta (intellige in ex officio ſuo.) Ergo ſicut ly eccleſia, & ly uſura, quantum ad interpretationem ſunt magis uniuerſalia, quàm ſunt quantum ad ſignificationem: ita ly ſacerdos quantum ad interpretationé, eſt magis uniuerſale ſeipſo, quantum ad ſignificationem, accepto. Non mirum ergo: quòd Beatus Chriſoſtomus interpretationem nominis attendens dixerit, quòd omnis ſanctus eſt ſacerdos.

Ex conſequenti ergo differenter accepit illam ſuam primam propoſitionem, in qua dicebat, quòd non omnis ſacerdos ſanctus eſt: quoniam tunc primo accepit ly ſacerdos quãtum ad ſignificationem.

¶ NOT. Textus euidenter manifeſtat quòd hoc nomé ſacerdos dupliciter ſumitur, uidelicet, ſecundum proprietaté (hoc dicit litera, quantum ad ſignificationem;) & ſecundum ſimilitudinem (hoc dicit litera, quantum ad interpretationem.)

AD SECVNDVM Dicendum, quod res naturales efficiuntur in gradu ſuper alia, ſecundum quod in ea agere poſſunt ex forma ſua, & ideo ex hoc ipſo quod formam nobiliorem habent, in altiori gradu conſtituuntur, ſed miniſtri eccleſiæ non præponuntur aliis, ut eis ex propriæ ſanctitatis uirtute aliquid attribuant, quia hoc ſolus Dei eſt, ſed ſicut miniſtri, & quodammodo inſtrumenta illius effluxus qui fit a capite in membra: & ideo non eſt ſimile quantum ad dignitatem ordinis, quamuis ſit ſimile quantum ad congruitatem.

B

ARTICVLVS IIII.

Vtrum promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd promouens indignos ad ordines, non peccet, quia Epiſcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis conſtitutis, ſed non poſſet eos inuenire in ſufficienti numero, ſi talem idoneitatem requirerent in eis, qualis a ſanctis deſcribitur, ergo ſi aliquos non idoneos promouet, uidetur quod ſit excuſabilis.

¶ 2 Præterea. Eccleſia non ſolum indiget miniſtris ad diſpẽſationem ſpũalium, ſed etiã ad gubernationem temporalium, ſed quandoque illi, qui non habent ſcientiam, uel ſanctitatem uitę, poſſunt eſſe utiles ad gubernationẽ tẽporalium, uel propter potentiã ſecularem, uel propter induſtriam naturalem, ergo uidetur, quod tales ſine peccato poſſent promoueri.

C

3 Præterea. Quilibet tenetur uitare peccatum quantum poteſt: ſi ergo Epiſcopus peccat indignos promouens, debere adhibere maximam diligentiã ad ſciendum, an illi, qui acce-

Sacerdos primo modo, id eſt propriè eſt, qui ad Hebr. quinto. diffinitur ſic. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, ut offerat deo dona & ſacrificia pro peccatis. Ex qua diffinitione clarum eſt: & per ly ex hominibus aſſumptus, q; ſacerdos propriè eſt nomen gradus, ſeu ordinis: & per ly pro hominib. conſtitutus, q; ſacerdos propriè utilitatem publicam concernit, inquãtum. ſ. eſt mediator inter Deum & homines in iis, quæ ſunt ad Deũ. & p ly ut offerat ſacrificia, q; ſacerdos propriè hēt facultaté, oblationé ſupremam (hoc eſt ſacrificium) offerendi deo. Nunquã igitur intelligere dẽs ſacerdoté propriè niſi illum, in quo has tres conditiones ppriè inueneris. Sacerdos aũt ſcdo mõ. i. ſcdm ſimilitudiné, ſeu ſecũdũ participationem quandam, eſt nomen uirtutis, uidelicet religionis, ſeu ſãctitatis afficiẽtis animũ ad diuinũ cultũ. Vñ & iſta offert Deo, nõ quidé ſacrificia propriè dicta (puta ſacrm altaris,) ſed opa uirtutũ; & ex officio, non quidé publico ſacerdotis, ſed uniuſcuiq; debito (inquãtũ tenetur quilibet ſeruire deo.) De oblatione iſtius ſacerdotis ſimilitudinaria dicti. & quãtũ ad actũ pniæ interioris dicit pſ. 50. ſacrificiũ dẽo ſpũs cõtribulatus; & quãtũ ad actũ pniæ exterioris puta abſtinẽtiæ Ro. 12 exhibeatis corpora ueſtra hoſtiam uiuentem; & quantũ ad actũ diuinæ laudis Heb. 13. offeramus hoſtiã laudis ſẽper Deo. i. fructũ labiorũ confitentiũ nomini eius, & quantum ad actũ martirii. Sap. 3. Tanquam aurũ in fornace probauit illos, & quaſi holocauſti hoſtiã accepit illos; & quantum ad actum beneficentiæ. Hebr. 13. Beneficentiæ & cõionis nolite obliuiſci, talibus. n. hoſtiis promeretur deus; ac tãdem uniuerſaliter de quibuſcunq; actib. iuſtitiæ pſ. 4. ſacrificate ſacrificium iuſtitiæ. Hæc namq; exteriora hmõi opera dñr hoſtia holocauſtum & ſacrificium per ſimilitudinem, inquantũ. ſ. habent rõem oblatorum Deo ad honorem eius. Pariter ergo & is, qui hæc ſimiliaq; in honorem Dei facit, eſt ſacerdos per ſimilitudiné pro quanto actus tales uirtutũ offert deo ad honoré eius. quibus nec iſte ſacerdos ppriè ſit, nec illa ſint propriè ſacrificia, nec ex officio ſacerdotii proprio offerantur, eo modo. ſ. quo Apoſtolus ſupra Heb. 5. in definitione intellexit.

Diffinitio ſacerdotis propriè dicti.

Tres cõditiones ſacerdotẽ proprié à ſimilitudinario ſecernẽtes.

D

E

2m illatio concluſionis. Ergo ex hoc, &c. R. Negatur illatio. S. Aliud eſt enim loqui de influxu rerum naturalium ſuper alia, aliud eſt de miniſtris eccleſiæ; quoniam non ſimili modo ſe habent: licet argumentum ab ipſis rebus naturalibus, tanquam a ſimilibus in hoc, arguat. Nam res naturales efficiuntur in gradu ſuper alia ſecundum quod &c. ut in textu.

¶Corollarium. ſtandum ergo ſemper eſt, formaliter, in hoc nomine, miniſter; ut de miniſtris, quatenus miniſtri ſunt, loquamur, & non amplius. Sic enim omnia ſimilia huic ſecundo argumento obiecta faciliter diſſoluentur. Vide ſupra, ubi locuti ſumus de inſtrumento, ut inſtrumentum. q. 19. art quint. & alibi. Nam miniſter eſt inſtrumentum.

APPENDIX.

EX articulo hẽs. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſes Huſſitarum (ut referuntur ſup. q. 50 ar. 1. & q. 81 ar. 1.) dicentium; q; ſacerdotem ponere efficit nõ dignitas, ſed uitæ meritum. item Pauperum de Lugduno, ſeu Valdenſium (ut recitatur q. 8. ar. 1. 2. & 3.) dicentium; q; quilibet laicus bonus & ſciens abſoluere poteſt & pœnitentiam imponere. Item dicentium. laicos tam uiros, quam mulieres, qui ſunt de ſecta ipſorũ, poſſe conſecrare & confeſſiones audire. Hos enim omnes, pro quanto ſacerdotem efficere aliquem per meritum uitæ ſtatuunt oppugnas, & expugnas præſens articul. 1

Vid. q. 8. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hos merito eſſe damnatos à &c. ut locis allegatis in app. ſecundo loco. 2

¶ Tertiò habes: quõ per rationem oſtendas prædicta patrum, in illis locis, pro quanto gradum ordinis p meritum uitæ ſolũ non acquiri dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens, & declaratur, & conſolidatur. 4

QVÆST. XXXVI. ART. IIII.

EXamen. Ly indignos. ſ. aliquod ẽntiũ moderũ ar. 1. & 2. hoc ẽ, deficiẽtes uel in bonitate uitæ uel in ſcia ſufficiente. Ly promouẽs. ſ. ſciẽter; uel ẽt ex ignorantia craſſa; puta. q. nõ fecit, qd debuit ad habendã certitudiné de ſufficiẽtia promouẽdorũ: (uel q; peius eſt) ex ignorãtia affectata. Pro quo uide . . . ſc. & i teſ. ad 3. 148

¶CONCL. Quicunque indignos promouet, crimen mortale cõmittit, quaſi ſummo domino infidelis, & præcipuè cum hoc in detrimentum eccleſiæ uergat, & honoris diuini.

¶Corol. Ergo cũ agẽtes, & cõſentientes par pœna cõſtringit Ro. 1. mortaliter peccãt oẽs, q tali promouenti cõſentiunt mõ dicto in ead. s. uel ſciẽter, uel ẽt ex ignorãtia craſſa, & multo magis ſi eſt affectata; ut ẽ illorũ q; nõ curant ſcire, imò quærũt neſcire ea, q; ſcire tenẽtur ad hoc, ut liberius ſine tot ſcrupulis pagãt, qd uolũt. Per cõſentiẽtes intellige repñtantes (ut faciũt religioſi, uel plebani, uel ad quos ptinet offerre Epis hos, uel illos, ut promoueant ad ordines:) & ãtes auxiliũ, conſiliũ, uel fauorem ad hmõi. intelligẽs ſẽper cum limitationib. illis prædictis, uidelicet, ſi ad hæc cõtẽtiunt dant auxiliũ, &c. uel ſcienter, uel ex ignorãtia craſſa, uel affectata. Sic ergo tex. per ly promouens, uos prædictos cointelligit.

¶ Examen. Ly quaſi. Hoc dicit textus, non ad denotandum: q; iſte ſic promouēs ſit de facto infidelis ſummo domino, ſed ad ſignificandum, q; intentio eius non fertur directè ad iſtam infidelitatem Non. n. (communiter loquendo) indignos ordinans intendit facere hoc ut ſit infidelis Deo: ſed ad talem promouor. ē ex alia cauſa illicita mouetur, ad quam tamen ſequitur q; ſit infidelis Deo. Nec talis intentio ſua, qua hoc non intendebat, excuſat eum a pctō mortali; ſi talis promotio de tam indignis ſit, ut mortalis ſit. Alioquin nec adulter peccaret: quia non intendit per ſuum factum offendere Deum: ſed proprio deſiderio ſatisfacere. Quod tamē ipſum non excuſat.

F li potius aſſerunt detrimentum bonæ intentioni Epiſcoporum, quæ eſt de promotione honoris diuini, & utilitatis eccleſiæ: & conſequenter non ſunt principaliter, & propriè, coadiutores Epiſcoporum dicendi. Vide ſecundum reſponſum literæ ly & ſi non poſſunt, &c.

¶ PROB. Quia talis tradit diuina alicui ſupra menſuram eius (cum ordinati illi ſint tali diuino munere indigni) & fidelis ſeruus eſt, qui tradit menſurā familiæ ſuæ proportionatam (patet ex Euangelio Luc. 12.)

2 Quia ille eſſet infidelis terreno dño, q in eius officio aliquos inutiles poneret.

1 Quia (ly & præcipuè cum, &c.) bonū eccleſiæ ac honor diuinus promouetur p bonos miniſtros, (ita ter. Ergo, ab oppoſitis, per miniſtros malos deterioratur.

1m minor.

Non poſſet Eps eos inuenire in ſufficienti numero, ſi talem idoneitatem requireret in eis, quæ a ſanctis deſcribitur. R. negatur iſta. S. Nam Deus nunquā ita deſerit eccleſiam ſuam, quin inueniātur idonei miniſtri ſufficiētes ad neceſſitatē plebis: ſi digni promouerentur, & indigni repellerentur.

ſibi commiſſi ſunt, & dunt ad ordines, ſint digni, ut fieret diligens inquiſitio de moribus, & ſcientia eorum, quod non videtur alicubi obſeruari.

SED CONTRA, Peius eſt promouere malos ad ſacra * myſteria, quàm iam promotos non corrigere: ſed Hely G mortaliter peccauit, non corrigens filios ſuos de malitia ſua, unde cadēs retrorſum mortuus eſt, ut dicitur 1. Reg. ergo non ſine peccato euadit ſi indignos promouet.

¶ Præterea. Spiritualia temporalibus ſunt præponenda in eccleſia: ſed moraliter peccaret qui res eccleſiæ temporales ſcienter ſub periculo poneret, ergo multo fortius, qui H poneret res ſpirituales ſub periculo, ſed ſub periculo ponit res ſpirituales quicumque indignos promouet, quia, cuius vita deſpicitur, ut dicit Gregorius, * reſtat ut eius prædicatio contēnatur, & eadem ratione omnia ſpiritualia ab eis exhibita. ergo indignos promouens mortaliter peccat.

RESPONDEO, Dicendum, quod a domino deſcribitur * fi-I delis ſeruus qui eſt conſtitutus ſupra familiam, ut det illi tritici menſuram, & ideo infidelitatis reus eſt, qui alicui ſupra menſuram eius diuina tradit, hoc autem facit quicumque indignos promouet, & ideo * crimen mortale committit quaſi ſummo domino infidelis, & præcipue cùm hoc in detrimentum eccleſiæ uergat, & honoris diuini, n qui per bonos miniſtros promouetur. Eſſet enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus nunquam ita deſerit Eccleſiam ſuam, quin inueniantur ideo miniſtri ſufficientes ad neceſſitatem plebis, ſi digni promouerentur, & indigni repellerentur: r & ſi non poſſunt tot miniſtri inueniri, quot modo ſunt, melius eſſet habere paucos miniſtros bonos, quam multos malos, ut dicit beatus Clemens.*

AD SECVNDVM dicendum, quod temporalia non ſunt quærenda, niſi propter ſpiritualia; unde omne incommodum temporale deberet eligi, & omne diſpendium, propter ſpirituale bonum promouendum.

AD TERTIVM dicendum, quod ad minus hoc requiritur quod neſciat ordinans aliquid contrarium ſanctitati in ordinando eſſe, ſed etiam exigitur amplius, ut ſecundum menſuram ordinis, uel officii iniungendi diligentior cura apponatur, ut habeatur certitudo de qualitate promouendorum ſaltem ex teſtimonio aliorum, & hoc eſt quod Apoſtolus dicit 1. Timoth. 5. Nemini cito manum impoſueris.

*Al. miniſteria.

*Hom. 2. in euāge. paulo a princi. Id ēt habet Bern. 10 ſer. 2. de reſurr. a med.

*Luc. 12.

concl.

*In ep. 2. ad Iacob. fratrem dñi, poſt me. & hr in Decre. di. 23. ca. Talis.

¶ NOT. Non tamen ea hac reſpōſione inferas: q; mali iā ordinati non poſſint uera ſacramenta adminiſtrare. Nā hoc eſſet contra ueritatē, & præmiſſa q. 19. art. 5. Aliud eſt enim de nondum ordinatis ſi, an coadiutores Epiſcoporum iudicā di ſint; aliud eſt de iā ordinatis inquirere, an coadiuuent illos in adminiſtratione ſacramentorum.

2m de concluſione.

2. reſponſ.

Tales ſine pctō poſſent ſine pctō pmoueri. R. ſi temporalia propter ſeipſa eſſent quærenda: non, ſi propter ſpiritualia. S. Tūc nihil &c. Nam temporalia non ſunt quærenda niſi &c.

3m de conſequentia.

Maximam diligētiā. R. ſecundum menſuram ordinis, uel officii, iniungendi: non aliter. S. Tunc nihil, &c. Nam apud timoratos talis diligentia circa ordinandos adhibetur (ut in appen. ſequen. uidebitur,) & conſequenter eſt falſum in argō illud ly quod non uidetur alicubi obſeruari.

¶ Examen. Ly ad minus hoc requiritur q; &c. Hoc intelligitur, poſt diligentiā factā de habenda certitudine qualitatis promouendorum: non aliter. Neque enim timoratus quiſque tutum ſe in conſciētia uerè crederet: ſi, nulla adhibita diligētia inquiſitionis prædictæ, admitteret promouendos dicendo: ego neſcio, aliquid cōtrariū idoneitati eſſe in iſtis ordinandis. Nam ſe ipſum deciperet tanquam conniuens, ſeu nolens uidere, quod debet, ſeu ignorantia affectata laborans: quę tria in idem redeunt. Caue igitur legas textum, nè a ſuperficiaria tantum lectione fallaris.

¶ NOT. Aduerte diligenter ly nūquam. Et hoc eſt ad collidēdū excuſationes in peccatis. Addit ly ſi digni promouerentur, &c. quaſi dicat. Ex defectu hominum eſt, q; non inueniantur idonei miniſtri in numero ſufficienti; quia multoties nolunt eos inuenire: qualibus an tem reſpectibus, Deus ſcit. Reuera igitur ſecundum ſe inueniuntur tales miniſtri ſufficientes pro neceſſitate plebium: & hoc ſufficit ad ſaluandam prouidentiam Dei ſpecialem prædictam. Exponitur quoque ly ſi digni promouerentur, &c. ſic ut dicat: Etiam ſi ſolum digni promouerentur, adhuc inuenirentur ſem. per idonei miniſtri ad neceſſitatem plebis ſufficientes: & hoc ꝓpter magnam prouidentiam Dei erga eccleſiam ſuam. Caue autem, nè exponas in hoc malo ſenſu, qui forſan ſuperficiem literę attendentibus occurret: q. ſ. Deus nunquam ita deſerit, &c. ſi digni &c. quaſi q; ſi non digni promoueantur, Deus ſic ita deſerat, &c.

Miranda prouidētia Dei circa eccleſiam.

K

¶ Ly ſanctitati. Hoc eſt idoneitati ad ordines ſuſcipiendos requiſitæ. Non enim ſanctitas tantum uitæ requiritur, ſed etiam ſanctitas (ut ita dicam) ſcientiæ. De quo uide articul. primo & 2.

¶ Ly ex igitur amplius, ut &c. Vide q; hoc eſt correctio quądam illius primæ ſententiæ textualis: ad denotandum. ſ. illud, q; dixi mus in exam. 1. poſt ad tertium. Vnde textus uidetur mutilus ex inſertis aliquorum, ut ly ſed etiam præfeſert. Videtur ergo lux in litera ſic. Ad tertium dicendum, q; non ſolū ad minus ordinandum hoc requiritur &c. ita q; textui addatur ly non ſolum. Vel conſtructio ita ordinanda eſt, ut illa ſententia, quæ dicit, quod exigi.

Item de maiori.

Coadiutoribus. R. bonis: non malis. S. Tunc nihil &c. Nā ma-

Ordinata ſtructura textus.

exigitur amplius ut ſecundum, &c. prius conſtituatur ; & poſtea ſequatur conſtructio illius, quæ dicit quòd ad minus hoc requiritur, quòd neſciat, &c. Quaſi dicatur. Exigitur ut ſecundum menſuram ordinis cura apponatur ad habendum certitudinem, ſaltem ex teſtimonio aliorum de qualitate promouendorum: & tunc ſi nõ poteſt aliquid certi haberi, hoc ad minus requiritur quòd ordinans neſciat aliqd contrarium de ipſo ordinando.

A uio examine. Hæc ibi. Ecce quod non contentatur de examine; ſed addit quòd ſit diligens ex quo, quanti momenti res iſta exiſtat, innuit. Item ab eodem ſeſſio. 23. cap. 3. de reform. Epiſcopi impediti ſubditos ſuos non aliter, quàm iam probatos & examinatos, ad alium Epiſcopos ordinandos dimittant. Hæc ibi.

ARTICVLVS V.

Vtrum quis in peccato exiſtens, poſſit ſine peccato ordine ſuſcepto uti.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. [s]

EX articulo hõc. ¶ Primò quomodo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum eſſe ab omnibus Summis Pontificibus & Cõcilijs, de hac materia tractantibus, quòd promouens ad ordines indignos peccat.

Hoc autem inſinuatum ab illis eſt: quando de examina præmittendo circa ordinandos diſtrictã mandauerunt. De quo ui de in de æta. & quali. & ordin. præfic. Item da temporibus ordin. & qualitat. ordinandorum extt. tam in 6. Item ſpeciatim ab Innocentio prim. in epiſtola quarta ad Felicem Nucerianum Epiſcopum. Nec enim quilibet lector, enim Acolytus, enim diaconus, enim ſacerdos fiat, &c. ut emenſis ſtipendiorum meritis ueniant. Quoniã ergo certa diffinitione monſtratum eſt, qui debeat admitti, quia reprobantur ea his omnibus* quos uideri dignatio tua non poſſe repellere, eligere debebis, quos clericos facies. Si enim nullã gratiam hominibus, aut beneficium præſtare uelimus, tales inuenire poſſumus, quorum aſſumptione, nec incurrere ſcãdalum, nec erubeſcere ualeamus. hæc ibi.

*paulo ante med. illius ep.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod aliquis in peccato exiſtens, poſſit ſine peccato ordine ſuſcepto uti, quia peccat ſi non utatur, cum ex officio teneatur, [h] ſi ergo utendo peccat, non poteſt peccatum uitare, quod eſt incõueniens.

¶ 2 Præterea. Diſpenſatio eſt [h] iuris relaxatio, ergo quamuis de iure eſſet ei illicitum uti ordine ſuſcepto, tamen ex diſpenſatione ei liceret.

¶ 3 Præterea. Quicumque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter: ſi ergo peccator in uſu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter, qui ab eo aliquid diuinorum accipit, uel ab eo [b] exigit, quod uidetur abſurdum.

¶ 4 Præterea. Si utendo ordine ſuo peccat, [h] ergo quilibet actus ordinis quem fecit, eſt peccatum mortale, & ita cum in una executione ordinis, multi actus concurrant, uidetur quod multa peccata mortalia committat, quod ualde durum uidetur.

SED CONTRA eſt quod Dioniſius in Epiſtola * ad Demophilum dicit. Talis, ſcilicet qui nõn eſt illuminatus, audax uidetur, ſacerdotalibus manum apponens, & non timet neque uerecũdatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deũ ignorare, quę ipſe in ſeipſo cognouit & decipere exiſtimat falſo noĩe patrem ab ipſo appellatũ, & audet ipſius muneris immundas infamias, non. n. dicam orationes, ſuper diuina ſigna Chriſti firmiter enuntiare, ergo ſacerdos eſt quaſi blaſphemus, & deceptor, qui indigne ſuum ordinem exequitur, & ſic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Pręterea. Sanctitas requiritur in ſuſceptione ordinis ut ſit idoneus ad exequendum, ſed peccat mortaliter, qui cum peccato mortali ad ordines accedit, ergo multo fortius peccat mortaliter in qualibet exequutione ſui ordinis.

RESPON. Dicendum, quod lex præcipit * ut homo * iuſte ea, quæ ſunt iuſta exequatur, & ideo quicunque hoc quod ſibi cõpetit ex ordine, facit indigne, quod iuſtum eſt iniuſte exequitur, & contra pręceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. [m] Quicumque autem cum pctõ mortali aliquod ſacrum officiũ pertractat, non eſt dubium quin indigne illud facit, unde patet quod mortaliter peccat. [n]

AD PRIMVM ergo dicendum, quod non eſt perplexus ut neceſſitatẽ peccandi habeat, quia poteſt peccatum dimittere, uel officio reſignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

Faciunt & hæc pro cõfirmatione ſupradictorum in coro. poſt concluſ. Item ab eod. ſeſſion. ead. cap. 12. de reform. Sciant epiſcopi non ſingulos in ea ętate conſtitutos debere ad hos ordines aſſumi, ſed dignos dumtaxat, & quorum probata uita ſenectus ſit. Regulares quoque nec in minori ętate, nec ſine diligenti epiſcopi examine ordinentur, priuilegiis quibuſcũque quoad hoc, penitus cauſis. Hæc ibi. Itẽ ab eo. ibi c. 16. Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio ſui epiſcopi nõ ſit utilis aut neceſſarius ſuis eccleſiis. hæc ibi.

¶ Secundò habes [a] quomodo per rationem oſtendas prædicta patrum, pro quãto ordinantes indignos peccare inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Tertiò u- des quomodo ex iis narrãtiis Angelica doctrina pſens, & declaretur, & conſolidetur. [t]

*Dn ue. ſ. *Decr. diſt. 81. c. 6. incipit, Maximian*.

QVÆST. XXXVI. ART. V.

CONCL. Quicunque cum peccato mortali aliquod ſacrum officium pertractat, mortaliter proculdubio peccat. 149 concl. [m]

¶ PROB. Quia ille talis indignè facit, ſine dubio, illud officium (cum iniuſtè exequatur quod iuſtum eſt) & indignè faciẽs aa, quæ iuſta ſunt, facit cõtra legẽ præcipiẽtẽ contrarium (ut Deut. 16.)

1m conſequentia.

Nota ly emenſis meritis, & ly ſi n. nullam gratiam hominibus aut &c. Per primum ſiquidem deſignatur dignitas, quod. ſ. nõ ordinentur niſi ſecundum menſuram meritorum: per ſecũdum uerò notatur origo, unde uenit quòd digni non promouentur, [E] & indigni non repellantur & aliquo modo confirmatur dictũ S. Thomæ in prima reſponſione ad primum ut conſideranti patet. Item a Concilio Bracharenſi 2. canon. 3. Non aliquo pretio &c. De eccleſiaſticis ordinationibus antiqua diffinitio Patrũ ita ſtatuit, dicens: anathema ſit danti & accipienti, propterea quia aliquanti multi ſceleribus obnoxii ſanctè indignè miniſtrantes altari non hoc teſtimonio bonorum actuum, ſed profuſione munerum obtinent. Oportet ergo non per gratiam munerum: ſed per diligentiam prius diſcuſſionem, deinde per multorum teſtimonia clericos ordinare. Hæc ibi. Item a Concilio Trid. ſeſſ. 7. cap. 11. de reform. Non ordinentur, niſi ab epiſcopo in ſua dioceſi reſidente, aut pro eo pontificali exercente, & diligenti præ-

Si ergo utendo, &c. Rñ. negatur conſequentia. Nam talis neceſſitatem peccandi etiam in tali caſu non habet propter dicta quæ explicantur in textu.

¶ NOT. Dum apponuntur in textu pro refugio ad euitandũ peccatum: ut. ſi ſecundum non poteſt bene fieri, fiat primum. Reſignare namque officio quandoque non poteſt bene fieri, uel propter ſcandalum aliorum, quod eueniret, ſi reſignatio talis fieret; uel propter inopiam clerici reſignantis, qui. ſ. non haberet unde uiuat, niſi ex officio illo. Propterea dixit quòd ad tollendum omnem uiam neceſſitatis peccandi appoſuit reatus primũ illud ly poteſt peccatum dimittere. Hoc enim ſemper poteſt fieri & ſine ſcandalo, & ſine inconuenienti alio. Verbi gratia: exiſtens quis in peccato mortali tenetur ad celebrandum, cum ſit parochus in die Natiuitatis Domini. Iſte ſi celebrabit, incurret peccatum mortale; ſi non celebrabit, incurret etiam propter maximum ſcandalum parochianorum ſuorum ultra quòd etiam

Contra allegatã excuſationẽ in peccatus, de perplexitate aliquorum.

eſſet

erit illis cauſa non audiendi miſſam in tanto die. Quid fa- F
ciet? S. non uult renunciare dignitatem officii ſui, faciat
id; quod expeditus eſt. Hoc eſt, dimittat uoluntatem
peccandi, & conteratur, confitendo ſi poteſt; & poſtea ſine pecca
to celebret.

2 m de Antecedente. Iuris. ℞. diſpenſabilis non indiſpenſabilis § Tūc nihil &c. Nā pcepta iuris naturalis idiſpēſabilia ſunt; & hoc ē de iure naturali, &c. ut in tex.

¶ *Corollarium.* Ergo ad hoc, ꝙ diſpenſetur de aliquo, oportet primū uidere; an illud diſpenſabile ſit; ut diſpenſatio non ſit diſſipatio, & cōſequēter pctm. Ergo ex reſpōſo iſto in litera ſurgit alia probatio cōcluſionis clara: & hæc ē. De iure naturali tenetur hō ſancta ſanctè pertractare: ergo quicunque cum pctō mortali aliquod ſacrum ea ordine ſuo ptractat, cū faciat cōtra ius naturale pdictum, peccat mortaliter.

Probatio alia cōc.

A D S E C V N D V M dicendum, quod ius naturale eſt indiſpenſabile, hoc autem eſt de iure naturali, ut homo ſancta ſācte pertractet, & contra hoc nullus poteſt diſpenſare.

A D 3^m dicendum, ꝙ quamdiu miniſter Eccleſiæ, qui eſt in G
peccato mortali ab Eccleſia ſuſtinetur, ab eo ſacramenta eius ſubditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur; ſed tamen præter neceſſitatis articulum non eſſet tutum, ꝙ eum induceret ad aliquid ſui ordinis exequendum durante tali conſcientia, ꝙ ille in peccato mortali eſſet, quam tamen deponere poſſet, quia in inſtanti homo a diuina gratia emundatur.

Ad 4^m Dicendum, ꝙ quandocūque homo exhibet ſe i aliquo H
actu ut miniſter eccleſię, mortaliter peccat, & toties, quoties huiuſmodi actum facit, quia ut Dionyſius dicit, primo capite Eccleſiaſticæ hierarchiæ, * immundis, nec ſimbola, ideſt ſacramentalia ſigna tangere fas eſt. Vnde quando tangunt res ſacras, quaſi ſuo officio utentes, peccant mortaliter. Secus autem eſſet, ſi ī aliqua I
neceſſitate aliquod ſacrum contingerent, uel exequerentur in illo caſu, in quo, & laicis, licet,

3m de conſequentia. Exigit. ℞. inducēdo contra conſciam: nō recipiendo ab eo ex ſeparato § Tunc nihil, &c. Nam iſte ſubditus non dr propriè communicare cotao ſuo in pctō mortali ex eo, ꝙ recipit in caſu neceſſitatis ſacra ab eo tanꝗ miniſtro eccleſię ad hoc ppara to ſed propriè cōmunicare dr, qñ inducit eū ad miniſtrādum ſacra credendo, ꝙ ſit in pctō mortali, & tūc inducit eum ēt cōtra conſcientiam ſuam.

* c. 1. non procul a fine.

¶ N O T. Fundatur hoc reſponſum in illo uulgatiſſimo dicto: ꝙ aliud eſt inducere aliquē ad aliqđ exequēdū qđ probabiliter exequetur in pctō mortali, & aliud eſt redimere uexationē ppriā. i. uti actione illius mala ad utilitatē propriam. Sic iſte ſubditus uidēs, ſuū parochū audientē cōfeſſionē aliorū, dū accedit ad illū pro confeſſione non peccat, ꝗuis ſciat ipſū peccaſſe mortaliter. Nō. n. inducit (ut patet) illum ad audiendum confeſſionē, ſed utitur illius audiētia iā præparata ad utilitatē ppriā. Et tanto magis pōt ſubditus hoc facere; quanto alnma uerba textus emendationem probabiliter credendam indicant de parocho illo.

De inductione ad peccatū, qñ uera ſit, & qñ apparens tantum.

¶ *Corollarium.* Ergo vī, ꝙ ſubditus parochū facinoroſum poſſit inducere ad audiendū confeſſionem, maximè in caſu neceſſitatis: quia, qñ poſtulat audientiam pro confeſſione non poſtulat aliquid, qđ parochus ille non poſſit licitè facere, ſi uult. Poſtulat .n. bonum opus: & ille parochus pōt illud opus poſtulatū reddere ſine pctō: ſed ex malitia ſua adiungit malum illi actui. Vnde ſimile vī hic, & in caſu de uſurario, in quo quis poſtulat mutuū ī caſu neceſſitatis. Nā opus charitatis, qđ eſt mutuum, ſolummō poſtulat. Nec obſtat ꝙ poſtulans probabiliter ſcit uſurarium nō ſibi mutuaturum gratis: quia probabiliter ēt ſcit, ꝙ poteſt remouere malitiam iſtam ab opere poſtulato. Tamen quicquid ſit de hoc, non inducas eū ad miniſtrationem alicuius ſacramēti extra caſum neceſſitatis (ut annuit litera:) & tunc ſolum non ut inducens, ſed ut redimens uexationem ſuam.

4m conſequentia. Ergo quilibet actus &c. ℞. cōceditur conſequētia. S. Nā qñcunq; hō exhibet ſe, &c. ut in tex. Ex quo negabis illud ultimū dictū argumēti, q. ſ. hoc ualde durū uideatur. i. reuera ſic ꝗuis ad pauca reſpicientib. forſan durum ualde appareat.

ſicut qui baptizaret in aliquo articulo neceſſitatis, uel ſi corpus Chriſti in terram proiectum colligeret.

QVAESTIO XXXVII.

De diſtinctione Ordinum, in quinque articulos diuiſa. G

CONSEQVENTER agendū eſt de diſtinctione Ordinum, & eorum actibus, & characteris impreſſione.

Circa quod quæruntur quinq;.

Primo, vtrum Ordo debeat in plures diſtingui. H

Secundo, Quot ſint.

Tertio, vtrum debeāt diſtingui per ſacros, & non ſacros.

Quarto, vtrum actus ordinū conuenienter aſſignentur.

Quinto, Quando Ordinū characteres imprimuntur.

ARTICVLVS I.

Vtrum debeant plures ordines diſtingui. I

A D P R I M V M ſic proceditur. Videtur, quod non

APPENDIX.

Ex titulo habes. Primo: quō per rationem tanquā in radice a fortiori intimas hæreſim Lutheri (pra. Lutherani) peſtiferē dicētis: magnus error eſt eorū, q accedūt ad hoc ſacrm eucharistię hue innixi, ꝙ ſint confeſſi, ꝙ non ſint ſibi conſcii alicuius peccati mortalis, ꝙ pmiſerint orōnes ſuas ac præparatoria oēs hi iudiciū ſibi mā ducant & bibūt, ſed confidant, & credāt ſe gratiam ibi conſecuturos: hæc ſola fides facit eos puros, & dignos. Nā cum pñs ar. demonſtret illud, qđ eſt minus, puta exequi officiū diaconi uel ſubdiaconi nō poſſe fieri abſq; peccato mortali nouo (quod ſacrilegium vocatur) ab eo, qui ſibi cōſcius eſt de peccato mortali, apertiſſimum eſt, ꝙ multò magis p bonā demonſtrat, ꝙ non liceat accedere ad eucharistiā ſumendā ei, qui ſibi conſcius ē de peccato mortali, abſque incurſu ſacrilegii maioris. 1

Vid. p. S. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 24 q. 1. a. 1. q. 0. 1. & ſe. ar. 2. 3. eiuſd. q.

¶ Secundò habes: quomodo per rōnē oſtendas illā hęreſim meritò dānatā a Leo. x. in bulla cont. errores Lutheri: cuius dānationem legas q. 1. ar. 1. appe. addēdo q. 22. ar. 1. epp. Item a Conc. Trid. ſeſſ. 13. c. 7. quod uide ſup q. 5. ar. 1. Item ā, de conſec. diſt. 2. c. Quid ergo, cap. Sancta, cap. ſicut le-das, & cap. Timorem. 2

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas: meritò eſſe, inſinuatū a ſacris literis, ꝙ exiſtēs in peccato mortali illicitè exequitur officium ordinis ſui. Inſinuatum āt eſt hoc. 1. Tim. 3. Diacones &c. & ſic miniſtrent nullum crimen habentes. Item Iſ. 52. Lauamini & mundi eſtote, qui fertis uaſa domini. Vide ſupra q. 12 ar. 3. app. de uindicta contra Balthaſar, & q. 33. ar. 1. not. poſt K ad primum de uindicta contra Iulianum. Item Heb. 12. Si beſtia tetigerit montem, lapidabitur. Item Exo. 30. In aqua lauabunt Aaron, & filii eius, manus ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & qnādo acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant thymiama Domino: nē forte moriantur: Nota tu ꝙ hic ſumitur, ut dicit aſſertionem, non, dubitationem: & ex his infer, ā fortiori, intentum tuum. 3

¶ Quartò habes: quomodo per rationē ꝓ. licta ſcripturarū, & patrū, pro quanto uel directè, uel in radice a fortiori inſinuāt indignè miniſtrantes peccare, & intelligas, & pbes, & defendas. 4

¶ Quintò uides: quomodo ex ea ueriſſima Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆST. XXXVII. ART. I.

CONCL. Ordinum multitudo eſt inducta in eccleſia propter tria. 350

¶Corollarium includit ergo,tanquam præſuppoſitum concluſ. A hæc,q ordines plures debeant diſtingui:& conſequenter teſpan ſionem ad titulum implicat.

¶Etiam. Ly inducta in eccleſia. Non tamen ab eccleſia inſtituta,ut dicamus,inducta.Sa Chriſto inſtituente illam ordinû multitudinem,unde ar.1. ad 2m.

¶PROB.Quia & pp Dei ſapient à com mendandam:& pp ſubuentionem infirmitatis humanæ:& pp daddam ua pſiciédi amplius & hominibus ut in textu per ſingula.

1m illatio cõcluſionis.

Cum ergo &c. Negatur illatio.S. Nam alia ſacra dant principaliter ad aliquê finê ad quæ non dãtur ordines (ut in littera.) Hinc eſt:q nõ eſt dandum idem iudicium de alus & de ſacto ordinis, quoad multiplicationem.

¶Cons. Ex textuali ergo rãtione illa argumenti maior. (Quanto aliqua uirtus ê maior tanto minus eſt multiplicata,)limitã da eſt ſic; niſi ſi a uirtus ordinetur ad aliquos fines,ſcdm quarum diuerſitatem diſtinguatur & ipſa.

2m maior

Si diuiditur,aut ê diuiſio totius in partes integrales aut in partes ſubiectiuas.& aut in partes pſãuuas.S. Tûc nihil &c. Nã ordinis diuiſio i plures eſt, tanquam totius potentialis in partes pſãtiuas; non aliter, ut in tex. ideoargiñ deſi: ſebatin diuiſione completa.

¶Corol. Relinquitur ergo ex ſrãſa textuali q ſeptem ordines ſunt quidê ordines, ſed non ſunt ſacra; Ita q poſſint dici ſeptem ſacra, ſicut ſeptem ord nes.Cõfirmatur doctrina hæc S.Thom.ex Conc.Floren.in decr.de ſacramentis Arm.dãto; & Triden. ſeſ.7.de ſacr. ubi utrunq; concil ñ declarat in uniuerſü ſacra eccleſiæ ſeptem eſſe, dicendo in teſ. 23 c.2.ſacrm ordinis diſtingui in ſeptê or dines Qiõd'ñ ordines ſi per ſe ſinguli diceremus ſacramen tum tunc non eſſent tñ ſeptem ſacra eccleſiæ in uniuerſum, q

*lib. 8. eth. uel pri.

* Parum ad Eph. 1 & Col. 1. parum ad Ro. 12. & 1. Co. 12.

non debeant plures ordines diſtingui. Quanto .n.aliqua uirtus eſt maior, tanto minus eſt multiplicata,ſed hoc ſacrm eſt dignius aliis ſacramẽtis, inquantum cõſtituit ſuſcipientes in aliquo gradu ſuper alios,cû ergo alia ſacra non diſtinguantur in plura, quæ recipiat prædicationes totius, nec hoc ſacramentum debet in plures ordines diſtingui. B

2 Præt.Si diuiditur,aut ê diuiſio totius in partes integrales, aut in partes ſubiectiuas: non autem in partes integrales, qa ſic nõ reciperent prędicationes totius, ergo eſt diuiſio in partes ſubiectiuas, ſed partes ſubiectiuę recipiunt in plurali pdicationê generis remoti,ſicut generis proximi,ſicut homo, & aſinus ſunt plura animalia,& plura corpora animata, ergo, & ſacerdotium, & diaconatus, ſicut ſunt plures ordines, ita ſunt plura ſacramenta, cum ſacramentum ſit, quaſi genus ad ordines. C

3 Præt. Secundum Philoſophum.* 8.Eth. Regimen in quo unus tm principatur, eſt nobilius regimen cõitatis, quã ariſtocratia,qua diuerſi in diuerſis officiis conſtituuntur: ſed regimẽ eccleſiæ debet eſſe nobiliſſimũ,ergo non dêt eſſe in eccleſia diſtĩ ordinum ad diuerſos actus, ſed tota poteſtas deberet apud unum reſidere, & ſic deberet eſſe tantum unus ordo. D

Sed contra Eccleſia,eſt corpus Chriſti myſticum ſimile corpori naturali ſecundum Apoſtolum,* ſed in corpore naturali ſunt diuerſa membrorum officia ergo & in eccleſia debent eſſe diuerſi ordines. E

Præt.Myſteriũ noui Teſtamenti eſt dignius, q̃ ueteris, ut patet 2.Co.3.ſed in ueteri Teſtõ nõ ſolum ſacerdotes, ſed etiã miniſtri eorum Leuitæ ſanctificabantur, ergo & in nouo Teſtamento debent conſecrari per ordinis ſacramentum non ſolum ſacerdotes, ſed miniſtri eorum,& ita oportet q ſint plures ordines.

eſt con tralia præcipuê Triden.dicens ibi canon.1. quòd ſacramenta non ſunt plura,nam ſeptem.

3m ex Philoſopho.

Vnus tm principatur. principatu plenario:non,principatu participatiuo.S.Tunc nihil &c.Nã regimen eccleſię ſtando in ſacramentis,plenariê ſaluatur in uno nẽ diue. ſ.ſacerdotio: & p quandam participationẽ ſaluatur in alus multis ordinib. ut de in ad 2m.

Respondeo. Dicendum, quòd ordinum multitudo eſt inducta in eccleſia,ppter tria.Primo quidem pp Dei ſapiẽtiam commendandam,quæ in diſtõne rerum ordinata maxime relucet tam in naturalibus q̃ in ſpiritualib. quod ſignificatur ĩ hoc, q Regina Saba uidens ordinem miniſtrantiũ Salomoni, non habebat ultra ſpũm, deficiẽs in admiratione ſapientię illius. Secundo,ad ſubueniendum humanę infirmitati, quia per unum non poterant omnia, quę ad diuina myſteria ptinebant, expleri ſine magno grauamine,& iõ diſtinguuntur ordines diuerſi ad diuerſa officia, & hoc patet per hoc qđ dominus Nu.9.dedit Moyſi ſeptuaginta ſenes populi in adiutoriũ. Tertio, ut uia proficiendi hominibus amplior detur,dum plures in diuerſis officiis diſtribuuntur, ut omnes ſint Dei cooperatores, quo nihil eſt diuinius, ut Dionyſius* dicit.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia ſacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos, ſed hoc ſacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos, & ideo ſecũdum diuerſitatem actuum oportet quod ordinis ſacramẽtum diſtinguatur,ſicut potentiæ diſtinguũtur per actus.

Ad 2m dicendum, quòd diſtinctio ordinis non eſt totius in integralis in partes, neque totius uniuerſalis,ſed totius potẽtialis, cuius hæc eſt natura, quod totũ ſcdm completam rationẽ eſt in uno, in alus autem ẽ aliqua participatio ipſius,& ita eſt hic, tota.n.plenitudo ſacramenti huius eſt in uno ordine. ſ. ſacerdotio, ſed in aliis eſt quædã participatio ordinis, & hoc ſignificatum eſt in hoc quod dominus dixit Numeri 11. Moyſi, Auferam de ſpiritu tuo, & tradam eis ut ſuſtentent tecum onus populi, & ideo omnes ordines ſunt unũ ſacramentum.

Ad 3m dicendum, q in regno quãuis tota ptãs

¶NOT.Quamuis formales rationes alia uerba contineant, & hic & alibi,a uerbis te xtualibus: tñ eũdem ſenſum conuenit. Hoc ẽ factum eſt,ſit, & ſiet,ut formalitores .ſ. breuiores dari poſſint, ſitionet, hoc eſt ut multa uerba textus ad unũ uerbum ſi fieri poſſet,reducantur & hoc pro memoria faciliori legentiũ, & exercitatione ingenii ſtudiorum. Hęc pericula diuerſa pro ſemper, ut lectores qui boni que conſulant,q ẽ dñe. Aduerte igitur (ad te anim redeundo) q principatus plenari ibi dr tota ptãs plenitudinis & principat* non excludens participationes ſuimet de ibi miniſtrord poteſtates,quæ ſunt participationesquędã regiæ poteſtatis.

Nota de uniuer. liter.

*3.Re. 10. 2. Para.9

*ca. 3. cœleſ. hier. et. med.

APPENDIX.

Ex titulo habes. Primo,quõ per rationem oſtendas; & mentõ inſinuatum eſſe a ſcripturis, & a ſummis Pontificibus,quõd ordines debent diſtingui in plures. Inſinuatum uerò eſt hoc.1.Timo. tertio. Oportet Epiſcopum irreprehẽſibilem eſſe,&c. diacones ſimiliter pudicos.&c, & ad Titum primo. Conſtituas per ciuitates præſbiteros,&c.

Vid.p S. E ecl.&c.

Ecce: quòd plures ordines ſtatuit, uidelicet, diaconatũ,& præſbiteratum, ſeu epiſcopatum. Nam uterque nomine epiſcopi prout etiam ſignificat præſbiterum diſtinctio. 93. cap. legimus: licet a temporibus quoque Apoſtolorum eſt,ut diſtinctê dignitates. Item a Concil. Tridentin. ſeſſion. 23. cap. 2. Cum autem diuina res ſit tam ſan-

ſancti ſacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quòd dignius & maiori cum ueneratione exerceri poſſet in ecclesiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures & diuerſi eſſent miniſtrorū ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent. Hæc ibi. Item ab Innoc. 3. A multis multoties &c. erubeſcant impij, & intelligant iudicio ſpiritus ſancti eos: q in ſacris ordinib. præsbiteratu, diaconatu, ſubdiaconatu, ſūt poſiti, ſi caſtè non uixerint, excludendos ab omni eorundem graduum dignitate. hęc ille, de ætā. & qual. & ordi. præfic. Eaetuo etiam hæc ad q. 36 a. 1. & 4. item à &c. ut ui debis in appen. ſequ. 2. ar.

2 ¶ Secundò hēs: quomodo per rationē p. dicta ſcripturarum & patrum, pro quanto plures. dicunt ordines diſtingui, & intelligas & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides quomodo ex iis uie ſum Angelica* hæc doctrina & declaretur & cōſol detur.

*idē Conci. Tri. ſe. 23. c. 2.

QVÆST. XXXVII.

ART. II.

*ca. 5. p. 1 151

CONCL. 1ª. Diſtinctio ordinis ē accipienda ſecundū relationem ad eucharistiam.

¶ NOT. Iſta concluſio confirmatur ex Concilio Trident. ut ſup. art. 1. appen. in ly ecclesiæ ordinatiſſima diſpoſitione plures, & diuerſi eſſent miniſtrorū ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent. Nam (ut patet) homo, tōne ſacerdos, p in ſe exiſtentis, conficit eucharistiam: & conſequenter in idem tendit alios ordines deſeruire ſacerdotio, & relationem habere ad eucharistiam.

*ex ca. 1. eccl. hier. a med. & c 3.

¶ 1ª. PROB. Quia ſacramentum ordinis ordinatur ad ſacramentum eucharistię.

¶ Dec. di. 21. c. 2.

¶ NOT. Præcedens probatio fundatur in hoc, quòd diſtinctio eorum quæ ſunt ad finem, fieri debet ſecundum relationem ad ipſum finem: ut diſcurrenti etiam in rebus naturalibus patet.

*In Decr. di. 25. ca. perlecto, ex Iſid. in ep. ad Lu dif. & li. 7 Ety c. 12.

Aduerte etiam, quòd præmiſſa probatio ē tanquam uniuerſalis, ſeu uniuerſaliter data, ſequens uerò, quæ mox ponetur, eſt

plenitudo reſideat penes Regē, non tamen excluduntur miniſtrorum poteſtates, quę ſunt participationes quædam Regiæ poteſtatis, & ſimiliter eſt in ordine. In Ariſtocratia autem apud nullum reſidet plenitudo poteſtatis, ſed apud omnes.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſint ſeptem ordines.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod non ſint ſeptem ordines. h Ordines eccleſiæ ordinantur ad actus hierarchicos, ſed tres ſunt actus hierarchici, ſcilicet purgare, illuminare, & perficere, ſecundū quos Dionyſius diſtinguit tres ordines in 5. cap. Eccleſ. hierar.* ergo nō ſunt ſeptem.

2 Præterea. Omnia ſacramenta habent efficaciam, & authoritatem ex inſtitutione Christi, uel ſaltem Apoſtolorum eius: ſed in doctrina Christi, & Apoſtolorum non fit h mentio niſi de præsbiteris & diaconibus, ergo uidetur quod non ſint alij ordines.

3 Præterea. Per ſacramētum ordinis conſtituitur aliquis h diſpenſator aliorum ſacramentorum: ſed alia ſacramēta ſunt ſex, ergo debent eſſe tantum ſex ordines.

SED CONTRA. Videtur quòd debeant eſſe plures, quia quanto aliqua uirtus h eſt altior, tanto eſt minus multiplicabilis, ſed poteſtas hierarchica eſt altiori modo in angelis quàm in nobis, ut Dionyſius* dicit, cum ergo in hierarchia angelica ſint nouem ordines, totidem deberent eſſe in Eccleſia, uel plures.

¶ Pręterea. Prophetia* pſalmorum eſt nobilior inter omnes alias prophetias, ſed ad pronunciandum in eccleſia alias prophetias eſt unus ordo, ſcilicet lectorum, ergo & ad pronunciandum pſalmos deberet eſſe alius ordo, & præcipue cum in* Decr. diſt. 21. pſal. ſecundus ab oſtiario inter ordines ponatur.

RESPONDEO, dicendum, q quidam ſufficientiam ordinum aſſumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, G de quibus habetur. 1. Cor. 12. dicunt enim quod ſermo ſapiētiæ competit Epiſcopo, quia ipſe aliorum ordinator eſt, quod ad ſapientiam pertinet: ſermo ſciētię ſacerdoti, quia debet habere clauem ſcientiæ: fides Diacono, qui prædicat Euangelium: opera uirtutum Subdiacono, qui ſe ad opera perfectionis extendit per uotum continentiæ: interpretatio ſermonum Acolyto, q ſignificatur in lumine q H defert: gratia ſanitatum exorciſtæ: gratia linguarū Pſalmiſtæ: prophetia Lectori: diſcretio ſpirituū Oſtiario* q quoſdā repellit, & quoſdā admittit. Sed hoc nihil eſt, quia gratiæ gratis datæ nō danē eidē, ſicut ordines danē eidē. Dr. n. 1. Co. 12. Diuiſiōes grarum ſunt. Et iterū ponuntur quædā, q Ordines non dñr. ſ. epiſcopatus, & Pſalmiſtatus. & iō alij* aſſignāt ſm quandā aſſimilationem ad cęleſtem hierarchiā, in quib. ordines diſtinguuntur ſm purgationē, illuminationē, & perfectionē. Dicunt. n. q oſtiari* purgat exterius ſegregādo bonos a malis ēt corpalr, I interius uero acolytus, q p lumē, qđ portat ſignificat ſe interiores tenebras pellere, ſed utroq; mō exorciſta, q a diabolū, quē expellit, utroq. mō purbat: ſed illuminatio, quæ fit p doctrinā quantum ad doctrinā ppheticā, fit p lectores, quātū ad Apoſtolicā fit p Subdiaconos, quantū ad euangelicam per Diaconos fit: ſed pfectio cōionis, utpote, q eſt pœnitentiæ, & baptiſmi, & hmōi, fit p Sacerdotem excellēs uero per epm, ut cōſecratio ſacerdotum, & uirginū, ſed excellentiſsima per ſūmū Pontificē, in quo ē plenitudo authoritatis. Sed hoc nihil eſt, tum q ordines hierarchię nō diſtinguunē p prædictas actiones hierarchicas, tū q quælibet cuilibet ordinū cōuenit, tum quia ſm Diony.* ſolis epis conuenit perficere, illuminare aūt ſacerdotib. purgare āt K miniſtris omnibus; & ideo alii appropriānt ordines ſeptem donis, ut ſacerdotio rńdeat donū ſapientiæ, qua nos pane uitæ, & intellectus cibat, ſicut ſacerdos nos pane cœleſti reficit, ſed timor oſtiario, q nos ſeparat a malis, & ſic intermedii ordines rńdent mediis donis. Sed hoc iterū nihil eſt, quia in quolibet ordine ſeptiformis gratia datur.

Et iō aliter Dicēdū, q ordinis ſacrm ad ſacrm eucharistiæ* ordinatur, q eſt ſacrm ſacramentorū, ut Dionyſius dicit. Sicut. n. templum, & altare, & ua

*Iſi lib. 7 ety. lu. ca

*Vi. Theophil. in c. 19. Luc.

* De his 7. ordinibus. vide Amb. 1c. 4. ep. ad Epheſ. in uerba, & ii ſedēdit &c. & c. 8. Aug. 3. c. 6. 7. & 8 & lib ll 2 of. eccleſ. ca 7. 8 & 10. & Cōc. Rom. ſ b Siluef. c. 2. c. 2. & 3.

† c. 5. ecc. hier. p. 1. a me. & in ii. conté platio.

*c. 3. eccl. hier. circa prin.

magis ſpecialis, ſeu ſpecialiter data.

¶ 2ª PROB. Quia poteſtas ordinis, aut eſt ad conſecrationem eucharistiæ, aut ad aliquod miniſterium ordinatum ad ſacramentum eucharistiæ.

¶ *Correllarium.* Cum ergo poteſtas ordinis exiſtens ad conſecrationē eucharistiæ dicatur uno modo, & poteſtas ordinis exiſtens ad aliqđ miniſterium ordinatū ad ſacramentum eucharistiæ dicatur ſextuplici ter (ut in litera diffuſè patet) ſequitur quòd diſtinctio ordinis ſit ſeptiformis. Videlicet ſacerdotium, diaconatus, ſubdiaconatus, acolitatus, exorciſtatus, lectoratus, oſtiariatus.

¶ CONCL. 2ª. Ordines rationabiliter ſūt ſeptem, & gradoantur ad inuicem, id eſt unus eſt dignior altero, ſecundum quòd magis uel minus appropinquant ad eucharistiam.

¶ NOT.

¶NOT. In textu explicatur concluſio iſta his uerbis in fine. Sic A patet ratio numeri,& gradus,ordinum. Quæ in ſenſu eſt eadem cum iſta ſecunda a nobis deſcripta.
¶PROB. Quia, ex præmiſſis clara relinquitur.
¶NOT. Pro hm̃ & graduatione tamen aduerte: ꝙ S.Thom. primos quatuor ordines graduat in textu deſcendendo a nobiliori ad minus nobilẽ; ultimos uerò tres graduat aſcendendo a minus nobili ad nobiliorem. Hos autem tres ita, uariãdo ordinem graduandi incęptum, graduat: quia de immundis conſideratio, quæ nunc ultimo ſe obtulit, ſic requirebat. Quod ſi uis ſemper deſcendẽdo ſeptem illos graduare: dic, ut in cor. poſt 4m. probationem,& ut ar. 4. p tot. ibi. o. il los non ſcd̃m conſiderationem d' immũdis, ſed ſcd̃m eorum nobilitatẽ graduat.

concl. m.

1m de maiori

Ordines. ℞. ſcd̃m ꝙ ad hierarchicas actiones ordinantur: non, ſcd̃m ꝙ ſunt ſacra. §. Tunc nihil &c. Nam concl. 2. prædicta loquitur de ordinib ſcd̃m ꝙ ſacramenta ſunt.

2m de minori

Menzio. ℞. explicita: non implicita. §. Tunc nihil &c. Nam ſacra & implicitè nominata in ſcripturis hñt efficatiã ex inſtitutione Chriſti.

* Li. 4. ſẽt. di. 24. para. H.

¶NOT. 1a. in ſacerdotio reliqua ſacra continentur uirtute (ut ex ar. 1. ad 2. colligit̃.) Vnde noſtro ſacerdotio reliqui ordines implicitè nominantur. Quare ãt min⁹ diſtinctè, hoc eſt per miniſtros diſtinctos, i primitiua eccleſia certe ti ordines a præsbiteratu & diaconatu exercerentur, ut hẽs in textu. Ea quoq; ẽt patet rõ illius d ẽt. q. 35. a. 5. q. ſ. in primitiua eccleſia aliqui ord nabantur in pſbiteros, qui prius inferiores ordines non ſuſceperãt. Hoc.n. tunc ſiebat pp paucitatem miniſtrorum: cum tñ eẽt maxima neceſſitas celebrandi miſſas; quo tẽ tribulationib. maximè ingruentibus, tirannorumque perſecutionib. poſſet melius reſiſti.

* Li. 4. ſen. di. 24. para G.
* in 4. Cõ ci. Carth. c. 4.
Quare eccleſia primitiua circa ordines ſe hẽbat: & quare ſic.
* li. 4. diſ. 24. par. F.
* Cõ. Car. 4. c. 6.

¶NOT. 2a. Quòd omnes ordines primitiua eccleſia a Chriſto inſtitutos cognouerit; & conſequẽter ꝙ non pp hoc, ꝙ inſtituti non fuerint a Chriſto, ſed pp paucitatẽ miniſtrorũ (ut dictũ eſt) illos per miniſteria diuerſorum non exercuerit: patet, quia Chriſtus per ſemetipſum perſonaliter actus ordinum eorundẽ exequi dignatus eſt. Actum quidem oſtiariatus: qñ funiculis eiecit de tẽplo immundo uenditores & emptores. Io. 2. Lectoratus uerò. qñ in ſynagoga Capharnaũ accipiens librum legit; ſpiritus dñi ſuper me, ꝓpter quod unxit me annunciandum mãſuetis miſit me &c. Lu. 4. Exorciſtatus ẽt: qñ plures a dæmonibus liberauit Matth. Mar. Luc. mult. ca. Acolytatus ẽt: quando dixit, ego ſũ lux mũdi. Io. 8. Subdiaconatus quoque: qñ miſit aquam in peluim, & accepto linteo ꝓcinxit ſe, lauans pedes diſcipulorum ſuorum. Io. 13. Diaconatus poſtea: qñ diſpenſauit Euchariſtiam ꝓ uſu fidelium dicens, Accipite,& comedite. Math. 26. Sacerdotii tandem: qñ conſecrauit euchariſtiam dicens, Hoc eſt corpus meũ. & Hic eſt &c. Mat. 26. Prædictas .o. practicales inſtitũes Chriſti eccleſiam, maximè primitiuam, ignoraſſe nullo mõ dicendum eſt, eò ꝙ Chriſto præ nunc minentib. proximior erat.

Chriſtus perſonaliter exercuit actus omnium ordinũ.

* ſupr. q. 36. a. 4. in arg. Sed con. & locis ibi. nutato.
* Cõ. Car. 4. c. 7.

concl. p

¶Corol. Ex omnib⁹ prædictis ſatis æſtimare põt prudẽs quiſque: & ꝙ Chriſtus qñ in ſuprema cœna diſcipulis contulit ordinem ſacerdotii, tunc ẽt ſimul ſtẽdit cõferre, cõtraliter; eiſdẽ oẽs alios ordines diſtinctos & ꝙ eccleſia ñ inſtituit ſibi alios ordines, niſi inquantum eos explicitè, nõ ſimul ſed ſucceſſiuè, dando decreuit; ut in tex. ſentẽtualiter S.Th. dicit.

* C. 3. p 2 noo. pcu. a prin.

3m maior.

Per ſacramentum ordinis conſtituitur aliquis diſpenſator aliorum ſacramentorũ. ℞. quod tamen ordinis ſacramentum non diſtinguitur ſecundum diſtinctionem aliorum ſacramentorum. §. Tunc nihil &c. Immo, quicd aliquis per hoc conſtituatur diſpenſator aliorũ ſacramẽtorum, eſt extra propoſitum de diſtinctione ordinum (ut cõſideranti patet,

* li. 4. ſen. di. 24. pa. 3 ca h.

ſa,& ueſtes,ita & miniſteria,quę ad euchariſtiam ordinantur cõſecratione indigent,& hæc conſecratio eſt ordinis ſacr̃m, & ideo * diſtinctio ordinis eſt accipiẽda ſcd̃m relationem ad euchariſtiã, * quia poteſtas ordinis, aut eſt ad cõſecrationem euchariſtiæ ipſius,aut ad aliqđ miniſterium ordinatum ad hoc ſacr̃m euchariſtię. Si primo mõ, ſic eſt ordo ſacerdotum, & iõ cum ordinãt accipiunt calicem cum uino, & pane,nam cum pane poteſtatem accipiunt conſecrandi corpus, & ſanguinem Chriſti. Cooperatio autem miniſtrorũ eſt uel in ordine ad ipſum ſacr̃m,uel in ordine ad ſuſcipientes. Si primo modo, ſic tripliciter. Primo.n.eſt miniſterium quo miniſter cooperat̃ C ſacerdoti in ipſo ſacramẽto,quãtum ad diſpenſationem,ſed non quantum ad cõſecrationem, q̃ ſolus ſacerdos facit,& hoc ptinet ad diaconum. Vnde in litera * dr̃,ꝙ ad diaconum ptinet miniſtrare ſacerdotibus in omnib. quæ aguntur in ſacris Chriſti, [illegible]nde, & Chriſti ſanguinem diſpenſat. Secundo eſt miniſterium ordinatum ad materiã ſacri ordinandam in ſacris uaſis ipſius ſacramenti, & hoc ptinet ad ſubdiaconum. vnde dicitur in litera, * ꝙ corporis,& ſanguinis domini uaſa portant, & oblationes in altari ponunt, & iõ accipiunt calicem de manu epiſcopi, ſed uacuum, cum ordinant̃. Tertio,eſt miniſterium ordinatum ad præſentandum materiam ſacramenti,& hoc competit Acolyto: Ipſe .n.ut in litera * dr̃,urceolum cũ uino,& aqua præparat,unde accipiunt urceolum uacuum. Sed miniſterium ad pparationem recipientium ordinatum nõ poteſt eſſe niſi ſuper immundos, quia qui mũdi ſunt,iam ſunt ad ſacra percipienda idonei. Triplex autem eſt genus immundorum, ſecũdũ Dion. * Quidam.n. ſunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter a uiſione diuinorum,& a cœtu fidelium arcendi ſunt, & hoc ptinet ad oſtiarios. Quidam autem ſunt uolẽtes credere, ſed non inſtructi.ſ.cathecumeni, & ad horum inſtructionem ordinatur ordo lectorum, * & ideo prima rudimenta doctrinæ fidei.ſ. uetus Teſtamentum eis legẽdum committitur. Quidam uero ſunt B fideles,& inſtructi, ſed impedimentum habentes ex dæmonis ptãte.ſ.energumeni:& ad hoc miniſterium eſt ordo exorciſtarum, & ſic patet * ratio numeri,& gradus ordinum. q

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ Dionyſius loquitur de ordinibus,non ſecundum ꝙ ſunt ſacramenta , ſed ſecundum quod ad hierarchicas actiones ordinant̃, & ideo ſcd̃m actiones illas tres C ordines diſtinguit,quorum primus habet omnes tres.ſ. epiſcopus. Secundus habet duas.ſ.ſacerdos, ſed tertius habet unam .ſ. diaconus.ſ.purgare,qui miniſter dicitur, & ſub hoc omnes inferiores ordines comprehendunt̃; ſed ordines habent quod ſint ſacramenta ex relatione ad maximum ſacramentorum, & ſecũdum hoc debet numerus ordinum accipi.

D AD SECVNDVM dicendum,ꝙ in primitiua eccleſia ꝓpter paucitatem miniſtrorum , omnia inferiora miniſteria diaconibus committebãtur, ut patet ꝑ Dionyſium 3. capite eccleſiaſt. hierarchiæ * ubi dicit. Miniſtrorum alii ſtant ad portas templi clauſas, alii aliud ꝓprii ordinis operant̃,alii autem ſacerdotibus ꝓponunt ſuper altare ſacrum panem & benedictionis ca E licem , nihilominus erant oẽs prędictæ poteſtates: ſed implicite in una diaconi poteſtate : ſed poſtea ampliatus eſt cultus diuinus , & eccleſia quod implicite habebat in uno ordine,explicite tradidit in diuerſis, & ſecundum hoc dicit Magiſter * in litera, quod eccleſia alios ordines ſibi inſtituit.

AD TERTIVM dicendum, quod ordines ordinant̃ principa

¶PROB. Quia omnis ordo eſt ſacramentum quoddam, & ſacramentum eſt ſacrum. A

¶Exam. Ly quoddam. Non dicit S. Tho. abſolutè, quòd quilibet ordo ſit ſacramentum per ſeipſum, ita quòd ſint ſeptem ſacramenta ſicut ſunt ſeptem ordines: ſed ſignanter, quaſi aliquod particulare determinando, appoſuit ly quoddam, ad denotandum; quòd quilibet ordo eſt ſacramentum non ſecundum totam plenitudinem ſacri, ſed per quandam participationem plenitudinis; inquantum omnes ordines ſunt unum ſacramentum. Proquo melius intelligendo, uide ſup. ar. 1. ad 2m.

*inf. q. 53 ar. 3. & 4.

¶CONCL. 2a. Si hoc nomen, ſacer, attendatur ſecundum materiam tractatam tres ſunt ordines ſacri.

¶Exam. Ly ſunt. Sub intelligitur tm. Quod tamen explicare neceſſarium nō fuit: quia ex comparationis natura intelligebatur. Comparabatur. n. prima concluſio & ſecunda, quo ad eſſe ſacrum, uel non.

concl. m

¶PROB. Quia tres tm. ſ. ſacerdotium, diaconatus, & ſubdiaconatus ſunt immediatè circa res conſecratas (cum tangendi illas recipiant poteſtatem: ut patet ex formis dictis ab epiſcopo. q. 35. ar. 2. app.

concl. p.

h ergo ordines ſunt ſacri.

Sed contra eſt, quod * ordines h ſacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum, ſed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum, ergo non ſunt ſacri ordines. B

Respondeo. Dicendum, quòd ordo ſacer dicitur dupliciter. Vno modo ſecundum ſe, & m ſic quilibet ordo eſt ſacer, n cum ſit ſacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum, & ſic ordo ſacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam conſecratam, & ſic p ſunt tres ordines ſacri, q ſcilicet ſacerdos, & diaconus, qui habet actum circa corpus Chriſti, & ſanguinem conſecratum, & ſubdiaconus, qui habet actum circa uaſa conſecrata; & ideo eis continentia indicitur, ut mundi ſint, qui ſancta tractāt. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta. C

¶NOT. Quando dr, quòd ſacerdos & diaconus actū circa corpus Chriſti, & ſanguinem conſecratum habent intelligit diuerſi modè. Nā ſacerdos conſecrat illa, diaconus uerò non: ut patet ex formis ſupra. Item ſacerdos offert, diaconus uerò non. Vnde Conc. Arelatenſe c. 15. ait. Diaconib. quos cognouimus multis locis offerre, placuit minime fieri debere. Item ſacerdos ex proprio officio euchariſtiam populo erogat, diaconus autem nō, niſi iuſſus: de quo Conc. Carthag. 4. ca. 38. Vt diaconus præſente præsbitero euchariſtiam corporis Chriſti populo, ſi neceſſitas cogat, iuſſus eroget. Hæc ibi. Diaconus ergo dat populo, non ordine ſacerdos, ſed uelut miniſtrans ſacerdoti: ut dicitur in conſtitutionibus Apoſtolicis Authore Clem. Papa & mar. lib. 8. ca. 34. quia nec baptizat, niſi hoc modo. Vt ibi. & lib. 3. c. 11. uide & infr. q. 37. art. 5. ad quintum. D

1m de concluſione Sacri. R. ſecundum ſa conſiderati: non ſecūm materiam tractatam. ¶. Tunc nihil & c. patet ex concluſ.

2m illatio concluſionis Ergo ordines, &c. R. negatur illatio. ¶. loquendo de ordinibus ſacris, quò ad materiam tractatam. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

¶NOT. Adeò ordines illi tres ſunt ſacri, ut perſonam ſacrā requirant: quæ quidem requiſita ſanctitas perſonæ eſt uotū caſtitatis ex inſtitutione eccleſiæ tam ualidum; ut impediat matrimonium ne fiat, & factum tollat; ut q. 53. ar. 2. & 3. E

Votū caſtitatis.

APPENDIX.

Ex articulo hēs. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas meritò eſſe inſinuatum ab Honorio 3. quòd nō omnes ſed tres ordines ſunt ſacri, & ſic. Eccleſiæ ſuæ uiduato paſtore ſuo canonici, ipſum Guilhelmum unanimiter elegerunt. Qui, cum eſſet citra ſacros ordines conſtitutus, Archiepiſcopus epiſcopo mandauit; ut eum uno & eodem die ad tres ſacros ordines promoueret. Hæc ille: de temp. ordin. dilectus. Ecce, quòd tres ſunt ſacri: & iſte tamen ordinatus erat citra ſacros. i. ordinib. nō ſacris: & hi ſunt quatuor ordines minores. Ergo ſacri illi tres nocantur, & ſunt idem, quod maiores. Vnde de æta. & qual. Quæris a nobis, quid agendum ſit de clericis tuæ iuriſditioni commiſſis, qui cum beneficiis eccleſiaſticis multum abundēt, a te commoniti nolunt ad maiores ordines promoueri, ſe tale quid ſecretò commiſiſſe dicentes, quod eos (ſalua conſcientia) ordinari non ſinit &c. Præſenti pagina ſtatuentes: ut, ſi prædicti clerici, perceptione maiorum ordinum propter occulta ſua peccata ſe indignos eſſe fateantur; inferiores eccleſiæ quorum ſic uita probabilis præferatur aſſidē. hæc ibi Alexand. 3. Item ibi. c. 3. Præterea licet ad regimen parochialis eccleſiæ, non debeat aliquis, niſi ſubdiaconus ſit ad minus, admitti diſpenſatiuè tm in minoribus ordinib. conſtituti cōſueuerunt admitti; dūtaman tales ſint, quòd infra breue tēpus poſſint in preſbiteros ordinari. Hæc ibi Alexāder 3. item ab Inno. 3. inſinuatum idem. A multis multotiens, &c. Vrban. Papa primus decreuit; ut nullus in epm, niſi in ſacris ordinib. religioſè uiuens inueſus fuerit, eligatur. Sacros, inquit, ordines diaconatum dicimus, & præsbyteratū: hos ſiquidem ſolos primitiua eccleſia legitur habuiſſe, &c. in quibus uerbis innuitur quòd Vrban. ad ſtatū primitiuæ eccleſiæ ſe referēs in quo ſubdiaconatus ordo ſacer minimè dicebatur. Verum hodie ſubdiaconatus inter ſacros ordines computat: ſicut Vrba. Papa 2. expreſſit. Hæc ibi. de æta. & qual. itē ab Vrba. 2. Grādenſi Patriarchę Dominico ſcribente. Erubeſcāt impii, & apertè intelligant indicio ſancti ſpūs eos, qui mō in ſacris trib. gradib. ſ. præsbiteratu, diaconatu, & ſubdiaconatu, poſiti mulierculas nō abiecerint, & caſtè non uixerint: excludēdos ab eorundē graduū dignitate. Hæc ille: & recitātur diſt. 32. itē a Conc. Carthag. Placuit epus, diaconos; ſubdiaconos, ſcdm priora conſtituta ēt, abſtinere ab uxoribus. Quod niſi fecerint ab eccleſiaſtico remoueātur officio. Cæteros uerò clericos ad hoc non cogi. Hæc illud: & recitant diſt. 32. item a Papa Leone contra epiſt. Nicetæ Abbatis. S. Romanæ eccleſia de gradib. clericorū ait. Oſtiarios, lectores, exorciſtas, acolytos, (ſi extra uotū & habitū monachi inuentant, & continentiā profiteri noluerint) uxorē ducere uirginē cū benedictione ſacerdotali permittimus &c. Siquis ex prefatis ordinib. deſiderat ad ſubdiaconatū aſcendere, nō pōt ſine conſenſu uxoris ſuæ; neque permittitur poſtea uxor iungi eidem marito ſuo carnaliter. Hęc ille: & recitantur diſt. 32. ſeriatim.

Olim ordo ſubdiaconatus nō reputabat ſacer. Th. in 4. ſen. d. 24. q. 2. ar. 2. q. unic. *Li. 4 ſēt. di. 24. per totū diſt.

¶Scdo igitur patet: per ſupradictos Rom. Pontifices, & Concilia dānari errorē Lutheri (Pra Lutherani) irridēns cælibatū, atq; dicētis: ſacerdotes non debere eſſe cælibes. Qui error & a Conc. Neoceſarienſi a 6. ſynod. in Trullo celebrata confirmato damnatus fuerat c. 1. ſic. Præsbiter, ſi uxorem duxerit, ab ordine ſuo illum depони debere. Quòd ſi fornicatus fuerit, uel adulterium cōmiſerit; extra eccleſiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi. Hæc ibi: & recitantur diſt. 28. 2

Error Lutheri cōtra cœlibatū dānatus.

¶Tertiò habes: quomodo per D. Thom. rationem, & prædictū Lutheri errorem excludas & meritò a prædictis patribus dānatum eſſe oſtendas. 3

¶Quartò habes: quomodo per rōnem eiuſdem D. Tho. prædicta patrum de ſacris, uel non ſacris ordinibus, & intelligas, & probes & teneas. 4

¶Quintò ex iis uiciſſim Angelica doctrina & declaretur & conſolidetur. 5

Vt. L. p S. Iocl. &c.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus ordinum conuenienter aſſignentur.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod actus ordinum inconuenienter in litera • aſſignentur. Quia per abſolutionem præparatur aliquis ad corpus Chriſti ſumendum, ſed h præparatio ſuſcipientium ſacramentum pertinet ad inferiores ordines, ergo inconuenienter abſolutio a peccatis inter actus ponitur ſacerdotis.

QVÆST. XXXVII. ART. IIII.

CONCL. 1a. tile eſt principalis actus uniuſcuiuſq. ordinis ſecūm quē hō magis proximè ordinatur ad euchariſtiæ ſacramētū. 153

¶ NOT. Iſta, ſicut & ſequens concluſio, eſt diſpō quędā ad reſpondendum titulo. Aſſignat.n. radicē conuenientiæ ordinis actuum, quæ eſt finis omnium ordinum, videlicet euchariſtiā.

¶ PROB. Quia conſecratio, quæ fit in ordinis ſacramento, ordinatur ad euchariſtiæ ſacramentum.

¶ CONCL. 2ª. Vnus ordo eſt alio eminētior, ſecundū q̄ unus actus magis de proximo ad euchariſtiæ ſacramentum ordinatus.

¶ *Corol.* Ergo & actuum adinuicem, & ordinū adinuicē, maioritas, uel minoritas iudicanda eſt ſecūm q̄ magis uel min⁹ appropinquant ad fontem omnium ſacramentorum. Nā ſic ēt eſt in omnibus ordinatis ad finem, vel ad aliquod principale ſ. tentum. Mag. s.n. calefit (cæteris paribus) qui magis appropinquat ad ignem, quā qui minus: & digniores ſunt beati in cœlo, quam uiatores.

A ppinquitate ad finē ſumitur gradnatio exiſtentiū ad fi.

*Iſid. epi. ad Ludif.

*ſup. ar. a in 4. cor.

¶ PROB. Quia ex prima conc. præſupponitur clara.

¶ CONCL. 3ª. Non eſt inconueniens ut præter principalē actum, ēt multos act⁹ unus ordo habeat: & tantò plures, quantò eſt eminentior.

*Ca 5. eccleſ hier. p. 1. in ne. cōtempl.

¶ PROB. Quia ad ſacramentū Euchariſtię, cum ſit digniſſimum, multa ordinantur.

a. Quia (ly & tāto plures, &c.) uirtus quantò eſt ſuperior, tantò ad plura ſe extendit.

¶ NOT. Secūdæ partis probationis antecedens ab omnibus mafieſtos declaraſ, & confirmatur, ſup diffinitione de anima q̄ .ſ. ipſa eſt actus corporis organici. Ibi.n. poſt multa cōcludūt; quòd ideo anima requirit corpus organicum magis, quam forma inanimatorū: quoniam anima eſt ſuperior ad illas formas, & conſequenter ad plura opera, propter quæ requirunt diuerſa corporis organa, ſe extendit. Quin etiam medio concludunt; plura organa, requiri, in corpore informato anima ſēſitiua, quam uegetatiua: & intellectiua, quam ſenſitiua. Vide ibi m, & ex ibi dictis in Philoſophia, tanquam an-

a. de aīa.

*In Decr. di. 25. c. 1

Prouer. 9

2 Pręterea. Homo per baptiſmum eſt immediate Deo cō ſignatus, characterem cōfigurātē ſuſcipiens, ſed orare, & offerre oblationes ſunt actus immediate ad Deū ordinati, ergo quilibet baptizatus h. poteſt hos actus facere, & non ſoli ſacerdotes.

G

3 Præt. Diuerſorū ordinū h diuerſi ſunt actus, ſed oblationes in altari ponere, & epiſtolam legere, ad ſubdiaconum pertinet, crucē etiam ferunt ſubdiaconi corā Papa, ergo hi nō debēt poni actus diaconi.*

4 Præterea. Eadem h ueritas cō tinetur in nouo, & in ueteri Teſtō,* legere autem uetus Teſtamentum eſt Lectorum, ergo eadem ratione, & legere nouū, & non diaconorum.

H

5 Præt. Apoſtoli nihil alind p̄di cauerunt quā Euāgelinm Chriſti, ut patet Rom. 1. ſed doctrina Apoſtolorum committitur ſubdiaconib. enuncianda, h ergo & doctrina Euangelij.

6 Præt. Secundum Dionyſium, quod eſt ſuperioris ordinis, non h dēt inferiori conuenire, ſed miniſtrare cum urceolo eſt actus ſubdiaconorum, ergo nō debet acolytis attribui.

I

7 Præt. actus ſpūales debēt corporalibus h p̄eminere, ſed acolytus non habet niſi actum corporalem, ergo exorciſta non habet actum ſpiritualem, pellendi dæmones, cum ſit inferior.

8 Præt. Quę magis conueniunt, iuxta ſe ponenda ſunt, ſed legere uetus Teſtamentū maxime debet conuenire cum lectore noui Teſtamenti, quod competit ſuperioribus miniſtris, ergo* legere uetus teſtamentum non debet poni actus lectoris, ſed magis acolyti, & pręcipue cum lumen corporale, quod acolyti deferunt, ſignificet lumen ſpiritualis doctrinę.

9 Pręt. In quolibet actu ordinis ſpūalis debet eſſe h aliqua uis ſpiritualis, quam habent ordinati p̄ alijs, ſed in apertione, & clauſione oſtiorum non habent aliā poteſtatem oſtiarij, quam alij homines, ergo nō debet poni actus ipſorum.

Respondeo, dicendum, q̄ cum conſecratio, quæ fit in ordinis ſacramento, ordinetur ad ſacramentum euchariſtiæ, ut dictum * eſt ᵐ ille eſt principalis actus uniuſcuiuſque ordinis ſecundum quem magis proxime ordinatur ad euchariſtiæ ſacramentum, ⁿ & ſecundum hoc ēt ᵖ unus ordo eſt alio eminētior, ſecundum quod unus actus magis de proximo ad prædictum ſacramentum ordinatur q, ſed q̄a ad Euchariſtiæ ſacramentum, quaſi digniſſimum multa ordinantur, ideo ᵃ non eſt inconueniens ut præter principalē actū etiam multos actus unus ordo habeat; & tanto plures quāto eſt eminentior, ʳ quia uirtus quanto eſt ſuperior, tanto ad plura ſe extendit.

Ad primum ergo dicendum, q̄ duplex eſt præparatio ſuſcipientium ſacramentum, quædā remota, & hæc per miniſtros: efficitur, quædam proxima, qua ſtatim efficiuntur idonei ad ſacramentorum diſpenſationem, & hæc pertinet ad ſacerdotes, quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in ultima diſpoſitione ad formam, & recipit formam: & quia in proxima diſpoſitione ad Euchariſtiam fit aliquis per hoc q̄ a peccatis purgatur, ideo omnium ſacramentorum, quæ ſunt inſtituta principaliter ad purgationem pctōrum, eſt miniſter proprius ſacerdos. ſ. baptiſmi, pœnitentiæ, & extremæ unctionis.

K

Ad Secundum dicendum, q̄ actus aliqui immediate ad Deum ordinantur dupliciter. Vno mō ex parte unius perſonę tantum, ſicut facere orōnes ſingulares, & uouere, & hmōi, & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio mō ex parte totius eccleſię, & ſic ſolus ſacerdos habet actus immediate ad

eillas uocando ad arcem, applica ad hoc Theologiæ negocium. Hinc quoque intelliges, propoſitionem hanc (.ſ. quantò uirtus eſt ſuperior, tantò ad plura ſe extendit) non inferre neceſſariò multiplicationem ipſius uirtutis in ſeipſa: ſed tantùm in extenſione ad plures actus. Ex qua demum ſecta intelligentia conſtat; quòd prædicta propoſitio nō eſt cōtraria huic (.ſ. quātò uirtus eſt maior, tantò minus eſt multiplicata) quæ refertur ſup. ar. 1. argum. 1. & ar. 2. argu. ſed contra primum

1ᵐ de minori. Præparatio ſe remota: non, proxima. ſ. qua ſtatim &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam abſolutio, qua præparatur quis ad corpus Chriſti ſuſcipiendum, eſt præparatio proxima pertinens ad ſacerdotes tantum.

concl. m.

Ar. præced. cor. & a. 2. huius q. ed 1

concl. p

¶ NOT. 1ª. *Per* ly miniſtros, dictum in textu intelligun ſubi a ſacerdote. Nam qſi que miniſter ref. ſine mediatè, & immediatè ad Deū; & tūc per miniſtrū intelligitur etiam ſacerdos: cæteri quidem a ſacerdote, quia refertur immediantè ad Deum; ſacerdos autem, quia immediatè: quādoq. autem refertur mediatè tantum, .i. medio ſacerdote, ad Deum & tunc ſacerdos non ſignificatur p miniſtrū, ſed condit miniſter Dei, & miniſter ſacerdotis.

concluſ. s.

¶ NOT. 2ª. Quoniam purgatio a Pctō miniſterialiter eſt actus ſacerdotis; ideò ex hoc cognoſcimus, cuinſnam ſacramenti ſacerdos ſit pprius miniſter. Hinc habet textus in ſi. q̄ ſacerdos eſt proprius miniſter horum trium ſacramentorum .ſ. baptiſmi, pœnitentiæ, & extremæ unctionis; q̄a quidē tria hæc ordinanē principaliter ad purgationē pctōrum. Et nota q̄ dictū textus nō excludit p hoc, q̄ ſacerdos ſit proprius miniſter aliquorū aliorum, puta euchariſtiæ.

2ᵐ de cōcluſione. Poteſt hos actus facere. ſc. tanquā perſona priuata: nō, tāquā perſona cōis totius eccleſiæ. ſ. Tunc nihil &c. Nam ſoli ſacerdotes habent, hoc ſecundo modo

modo actua immediatè ordinatos ad Deum. A

¶NOT. Sic, uidelicet modo a.l. in perſona totius eccleſiæ, intelligitur illo ad Heb. 5. quã Apoſtolus in diffinitione ſacerdotum dicit, q pontifex conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum, ut offerat dona & ſacrificia pro peccatis. Nam diffinitio nō dēt cōuenire aliis a diffinito, ut patet in logica. Not. in tex. ſi. radice; quare ſacerdos gerat pſonam totius eccleſiæ: ut ac abſcant aduerſarii videntes, q hoc ſ. ſacerdotem in ſuis ordinibus, & ſacrificiis gerat perſonam non aſt chimericum, uel figmentum humanum.

3m de maiori

Diuerſi ſunt actus p. principales: non ſemper ſecundarii. §. Tūc nihil &c. Nam diaconorum, & ſubdiaconorum ſicut ſunt diuerſi ordines: ita ſūt diuerſi, formaliter, actus principales. Et hoc ſufficit: licet in actib. ſecundariis aliqui iuxta diuerſas abſuetudines eccleſiarum conueniant.

¶NOT. dixi ly formaliter: quia materialiter. i. quantū ad rē oblatam non ſunt diuerſi. Eadem. n. res, q̄ ſubdiaconus accipit a populo tradens diacono eſt illa quā diaconus acceptā a ſubdiacono tradit ſacerdoti. Diuerſitas ſē formalis ibi reperta eſt ſecundum rationem diſtincta relatio hæc: q. l. oblatio ſubdiaconi refert ad populum, uelut ad dantem, & ad diaconum uelut accipiētem; oblatio aūt diaconi refertur ad ſubdiaconum tanquā dātem, & ad ſacerdotē tanquam accipientē.

4m de maiori

Eadem. R. ad nō eodem modo habēs. §. Tunc nihil &c. Nō .n. inconuenit: q legere eandem ueritatē in figura. i. teſtāvetus. pertineat ad lectores, & q legere eādem in ueritate aperta. i. teſtā nouū, non ad lectores, ſed ad diaconos pertineat.

¶NOT. Ad diaconos, inquam (ut argumēti uerba utar) nō quia ad ſubdiaconos non pertineat legere aliquā nouum teſtā, puta epiſtolam D. Pauli, ſed quia ſemper, & non tūm aliqui, legere nouū teſtā. puta euāgeliū ptinet ad diaconos. Non. n. quæque euan-

Deum ordinatos, quia ipſe ſolus pōt gerere perſonam totius eccleſiæ, qui cōſecrat Euchariſtiā, quæ eſt ſacramentum vniuerſalis eccleſiæ.

AD TERTIVM dicendum, quòd oblationes a populo oblatæ p ſacerdotem offeruntur, & B ideo duplex miniſterium circa oblationes eſt neceſſarium. Vnum ex parte populi, & hoc ē ſubdiaconi, qui accipit oblōnes à populo, & alteri imponit, vel offert diacono. Aliud ex parte ſacerdotis, & hoc diaconi eſt, qui oblōnes miniſtrat ipſi ſacerdoti, & in hoc eſt actus principalis vtriuſque ordinis, & pp hoc ordo diaconi eſt ſuperior: legere aūt epiſtolam nō eſt actus diaconi C niſi ſecundum q actus inferiorū ordinum ſuperioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre, & hoc ſecundum cōſuetudinem aliquarum eccleſiarum, quia in actibus ſecundarijs nō ē inconueniens diuerſas conſuetudines eſſe.

AD 4m dicendum, q doctrina eſt remota præparatio ad ſacramentum ſuſcipiendum, & iō pnunciatio doctrinæ miniſtris D cōmittitur. Sed doctrina veteris Teſtamēti adhuc eſt magis remota quàm doctrina noui, quia nō inſtruit de hoc ſacramento niſi in figuris, * & ideo nouum Teſtamentum ſuperioribus miniſtris pnunciandum committit. Vetus autem inferioribus, & doctrina noui Teſtamenti perfectior eſt (quàm Dominus p ſeipſum tradidit) quàm ipſius manifeſtatio per Apoſtolos, & E iō euangelium diaconis, epiſtola ſubdiaconis committuntur.

Et ſecundum hoc patet ſolutio ad quintum.

AD 6m Dicendum, * q acolyti habent actum ſuper vrceolum tantum, non ſuper ea, quę in urceolo continentur, ſed ſubdiaconus habet actum ſuper contentis in urceolo, quia *utitur aqua, & uino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus ſacerdotis præbet, & diaconus ſicut, & ſubdiaconus ſolum actum habet ſuper calicem, non ſuper contenta, ſed ſacerdos ſuper contenta, & *ideo ſicut ſubdiaconus † in ſui ordinatione accipit calicem vacuū, ſacerdos plenum, ita † acolytus urceolum uacuum, * ſed ſubdiaconus plenum, & ſic eſt quędam connexio in ordinibus.

AD SEPTIMVM Dicendum, q corporales actus acolyti magis de proximo ordinantur ad actum ſacrorum ordinum, quā ad actus exorciſtarum, quamuis ſit aliquo modo ſpiritualis; quia acolyti habēt miniſterium ſuper uaſa, in quibus materia ſacramenti continetur, quantum ad uinum quod uaſe continente indiget propter ſui humiditatem, & ideo inter ordines minores ordo acolytorum ſuperior eſt.

AD OCTAVVM Dicendum, q actus acolytorum nō ſe habet propinquius ad actus principales ſuperiorum miniſtrorum, q̄ actus aliorum minorum ordinū, vt per ſe patet, ſimiliter ēt quantum ad actus ſecundarios, quib. populum per doctrinā diſponūt * quia acolytus doctrinam noui Teſtamenti uiſibiliter figurat lumen portans, ſed lector recitando figuras alias, ideo acolytus eſt ſuperior, Similiter etiam exorciſta, quia ſicut ſe habet lector ad actum ſecundarium diaconi, & ſubdiaconi, ita ſe habet actus exorciſtæ, ad ſecundariū actum ſacerdotis, ſcilicet ligare, & abſoluere, per quem * corporaliter hō a ſeruitute diaboli liberatur, & in hoc patet ordinatiſſimus ordinis progreſſus, quia ſacerdoti quātum ad actum eius principalem, ſcilicet, cōſecrare corpus Chriſti, cooperantur tantum tres ſuperiores ordines, ſed quantum ad actum eius ſecundarium, qui eſt abſoluere, & ligare, cooperantur inferiores, & ſuperiores.

gelium lectum a diaconis eſt de ueteri teſtamento: ſicut epiſtola lecta a ſubdiaconis.

5m illatio concluſionis.

Ergo &c. R. negatur illatio. §. Nam doctrina euāgelii eſt nobilior quàm eiuſdem manifeſtatio per Apoſtolos, pp rationem in tex. allatam. Ideo non mirū: q legere euangelium requirat nobiliorem miniſtrum ipſo ſubdiacono.

6m ex Dionyſio.

Non dēt inferiori conuenire. R. eodem modo: non alio. §. Tunc nihil &c. Licet. n. miniſtrata cum urceolo conueniat ſubdiaconib. & acolitis: utriſq; tñ conuenit diuerſimodè, ut in tex.

7m de maiori

Corporalibus. R. ut corporalia ſunt: nō, ut connectuntur ad aliquod nobilius. §. Tunc nihil, &c. Nam de actib. acolyti loquimur nunc, ut ordinātur ad aliqđ nobilius .ſ. ad actū ſacrorū ordinum, & magis de pximo, quā actus ſpūales exorciſtarum: nō autem de actibus acolyti, ut corporales pręciſè ſunt.

8m minor.

legere uet. teſtā maximè debet conuenire cum lectore noui teſtamenti. R. ſi uetus teſtā lumine uiſibiliter eſſet; non, ſi ſub figura ueritatē contineret. §. Tūc nihil &c. Nam uetus teſtā eſt figurale, & vmbraticum. Ideo cōuenit quidem cū lectore noui, ſed non maximè: quia acolytus, ratione portati luminis noui teſtamēti claritatem uiſibiliter figurantis, conuenit magis cum ipſo lectore noui.

¶NOT. uide q actus acolyti nō ſū pricipalis, nū ſecundarius pcminet actib. aliorū ordinū minorum: & hoc, ut ordinatur ad actū ſacrorū ordinū. hoc ē, ut relōnē habet ad ſacros ordines. De actu principali patet in ad 7m, in ſcdario autem hic ad 8m.

¶Exam. ly ordinatiſſimus ordinis progreſſus. I. R. in ſucceſſione ad inuicē, ut hic dr, & in habēdo cōnexionē inter ſe, ut in ad 6m. Hic ordinat ſſim' pgreſſus in text. dictus

*Decr. di. 25. c. 1. *Decr. di. 25. ca. 1. & Iſid. li. 7. Ety. li. 12. & in epi. ad Ludif.

*Iſi. i epi. ad Ludif. & hē in decr. d. 25. c. 1. ante med.

†Cō. Car. 4. c. 6. *Iſi. i epi. ad Ludif. & Conc. Car. 4. c. 5. & decr. d. 23. c. 6.

† Ibidem * Ibid. in Cō. Car. c. 6. * ibi. c. 5.

*Iſid. li. 7. Ety. c. 12.

*Aliàs, totaliter.

confirmat ex Con. Tri. ſeſ. 23. c. 2. Cõſentaneũ fuit ut in eccleſiæ ordinatiſſima diſpõne plures, & diuerſi eſſent miniſtrorũ ordines: q ſacerdotio, ex officio, deſeruirent. Hæc ibi. ubi, nota ly ordinatiſſima diſpõne, & ly deſeruirent ſacerdotio, & ly ex officio. Per hęc n. confirmantur multa, & dicta, & dicenda, ut ſtudioſo per ſe patebit. F uerò adiunctos ſeptuaginta duos diſcipulos. Epi Apoſtolorũ, p̃ſbyteri ſeptuaginta duorum diſcipulorum locũ tenẽt. Hæc ibi. Item a Con. Tri. ſeſ. 23. can. 6. Siquis dixerit in eccleſia catholica non eſſe hierarchiã diuina ordĩne inſtitutã, q̃ conſtat ex epĩs, p̃ſbiteris & miniſtris: Anathema ſit. Hæc ibi. Quod ãt intelligat p hierarchiã una utera & minorẽ dignitatẽ, ac p̃tãtem ordinatorum declarauerat ſu. c. 4. ſic. S quis oẽs paſſim inter ſe p̃tate ſpũali p̃dictos affirmet: nihil aliud facere uĩ, quã eccleſiaſticam hierarchiam, quæ eſt ut caſtrorũ acies ordinata confundere &c. Hæc ibi. Item can. 2. Siquis dixerit non eſſe præter ſacerdotiũ in eccleſia catholica ordines & maiores, & minores, p quos, uelut per gradus quoſdam, i ſacerdotium tendat. Anathema ſit. Hæc ibi. Ecce q hi ordines ſũt diſpares, & quia ſunt tum maiores, tũ minores: & quia ſũt gradus ad ſacerdotium. Quantò ergo appropinquant magis uel minus ad ſacerdotiũ, tantò magis uel minus ſunt digni.

9m de maiori

Aliqua uis ſpũalis & qua quis poſſit agere aliquid ex officio, non qua poſſit agere aliqd ſimpliciter. S i. nõ addendo ly ex officio. Tũc nihil &c. Nam licet nõ ordinatus ordine oſtiariatus poſſit claudere oſtia; non tñ id poteſt ex officio ſibi collato p ordinẽ talem.

APPENDIX.

[1] Vid. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. Primo: quõ per ſõnem inferimas hæreſim Lutheri (Prat. Lutherani) dicentium unus ordo nõ é altero maior dignitate, & p̃tate. Ex his. n. in art. p̃hn dictis totum oppoſitũ directè mõſtratur. Et licet hæreſis hæc ſup. ar. 2. recitata ét, & confutata ſit; tñ hoc in loco, nõ ſuperfluè, iterũ adducitur. Nã multis in locis p diuerſitate, uel articulorũ, uel modi directè magis, aut indirectè tractandi eandem materiam, uel pp aliquod aliud circuitãs, utile ualde eſt recẽſere eoſdem errores; ut multiplicius confundantur & conſequenter non eſt id uitio dandũ, tanq̃ ſit replicatio uana. & hoc p ſe uidebis, q ſtudioſe leget occurrentes materias.

Regula uniuerſalis p utilitate repetitionũ. *Tho. ubi ſup. ar. 3. q. unic.

2 Secundò habes: quo modo per rationem oſtendas, prædictam hęreſim merito dãnari &c. ut et ſ. appẽ. Itẽ ab Anacleto Papa in ep. 3. ad uniuerſos Epos in Italia conſtitutos. Vt a B. Pet. Princ. Apoſt. ſumus inſtructi, ſcribere uobis nõ denegamus. Nõ minus q a ſub. epis ordinentur Epi; reliqui uerò ſacerdotes a p̃prio ordinentur Epiſcopo, ſimiliter & diaconi, & cęterorũ graduũ diſtributio. Itẽ ab eod. in ep. 3. Sacerdotũ ordo bipartitus eſt; & ſicut Dñus illum conſtituit, à nullo dẽ perturbari. Sed licet a Dño Apoſtolos eſſe electos; ad eorũ

A D 9m dicendum, q quidam dicunt q in ſuſceptione ordinis, oſtiario datur quædam uis diuina, ut arcere poſſit, aliquos ab introitu templi, *ſicut in Chriſto fuit quando eiecit uendentes de templo, ſed hoc magis pertinet ad gratiam gratis data, quàm ad gratiam ſacramenti.

Et ideo dicendum, q ſuſcipit poteſtatem, ut ex officio agere poſſit, quamuis etiã & hoc ab aliis fieri poſſit, ſed non ex officio; & ita eſt in omnibus actibus minorum ordinum, q poſſunt p alios fieri, quamuis illi ad hoc nõ habeãt aliquod officium, ſicut ét in domo nõ cõſecrata poteſt dici Miſſa, quamuis conſecratio eccleſiæ ad hoc ordinetur, ut in ea miſſa dicatur.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſacerdoti character imprimatur in ipſa calicis porrectione.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur q ſacerdoti character non imprimatur in ipſa calicis porrectione, quia cõſecratio ſacerdotis fit cum quadã unctione, ſicut, & confirmatio, ſed in cõfirmatione in ipſa unctione imprimitur character, ergo in ſacerdotio, & nõ in calicis porrectione.

¶ 2 Præt. Dominus dedit diſcipulis ſacerdotalem p̃tatem quãdo dixit, Accipite ſpiritum ſanctum quorum remiſeritis peccata, &c. Io. 20. Sed ſpiritus datur per manus impoſitionem, ergo in ipſa manus impoſitione imprimitur character ordinis.

3 Præt. Sicut conſecrãtur miniſtri, ita, & ueſtes miniſtrorũ, ſed ueſtes ſola benedictio conſecrat, ergo in ipſa benedictione epiſcopi conſecratio ſacerdotis efficitur.

4 Præt. Sicut ſacerdoti datur calix, ita, & ueſtis ſacerdotalis, ergo ſi in datione calicis imprimit character, eadem ratione, & in datione caſulę, & ſic haberet duos characteres, quod falſum eſt.

5 Præt. Ordo diaconi cõformior eſt ordini ſacerdotis, quam ordo ſubdiaconi, ſed ſi character imprimeretur ſacerdoti in G ipſa calicis porrectione, ſubdiaconus cõformior eſſet ſacerdoti quam diaconus, quia ſubdiaconus characterem recipit in ipſa calicis porrectione, non autem diaconus, ergo character ſacerdotalis non imprimitur in ipſa calicis porrectione.

6 Præt. Acolitorum ordo magis appropinquat ad actum ſacerdotis per hoc quod habet actum ſuper urceolum, quam p hoc, H quòd habet actum ſuper candelabrum, ſed magis imprimitur character in acolytatu, quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt urceolum, quia nomen acolyti cerei portationem ſignificat, ergo in ſacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

SED CONTRA, principalis actus ordinis ſacerdotis eſt conI ſecrare corpus Chriſti, ſed ad hoc datur ſibi poteſtas in acceptione calicis, ergo tunc imprimitur character.

RESPONDEO, Dicendum, q (ſicut dictum * eſt) eiuſdẽ eſt formam aliquam inducere, & materiam de p̃ximo præparare ad formam. Vnde * epiſcopus in collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis ſuſceptionem, & orK dinis p̃tãtem tradit. Præparat quidem, & inſtruendo eos de p̃prio officio, & aliquid circa eos operando ut idonei ſint p̃tatem accipiendi, quæ quidem operatio in tribus cõſiſtit, in benedictione, manus impoſitione, & unctione. Per benedõnem diuinis obſequiis mancipãtur, & ideo benedictio datur. Sed per manus impoſitionem datur plenitudo gratię, per quam

*Ar. præc. ad 6. ibid. li. 7. c. 12. & in epi. ad Lud. & hr 4. ſé tẽ. diſ. 24.

5 ¶ Tertio habes: quõ p̃dicta patrum, p quanto actus ordinũ conuenientes gradua tĩ, aſſignat q. inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quo modo ex iis utcunq; Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. XXXVII.

ART. V.

CONCL. in ipſa datione calicis, ſub forma uerborum determinata character ſacerdotalis imprimitur. 154

¶ *Corollarium*. Ergo character ipſe nõ imprimitur ſacerdoti i impoſitione manus, neq; i unctione, neq; in benedictione; de quibus in corpore ſingillatim declaratur.

*Ar. præc. ad 5. *Iſid. li. 7. & Mar. 2.

¶ Examen. Ly calicis. ſ. cum uino, & patena ſuperpoſita cũ pane.

¶ Exam. Ly ſub. Per hoc denotat. q ſimultaneè dẽt dari calix & p̃ferri forma uerborũ. Nã ſicut aĩa ſũcta corpi, nõ diſtincta facit hoiem: ita materia ſimul cũ forma ſacramentum non ſit ſecus.

Ly

¶Ly forma. Scilicet prout in pontificali Romano: ſecundum A poſitio uide in corp. ꝙ habetur ex Concilio Florent. de ſacramentis. De huiuſmodi formis uide ſupra.

¶Ly determinata. Hoc ſignificat ꝙ forma verborũ non põt mutari. Quod confirmatur, à fortiori, ex Conc. Trid. ſeſſ. 7. can. 13. Si quis dixerit receptos, & approbatos eccleſiæ catholicæ ritus in ſolemni ſacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contẽni, aut ſine peccato à miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quẽcunq; eccleſiarum paſtorẽ mutari poſſe. Anathema ſit. Hæc ibi. Dixi ly a fortiori: quia forma ẽ admodũ maioris momẽti, quàm ritus tales. Vnde, ſi ritus mutari non poſſunt, multò minus forma. Ad differentiã quorũ etiam oportet aduertere, ꝙ forma a nullo prælato eccleſiæ mutari põ.: quia ẽ de ſubſtantia ſacramẽtorũ. Hoc autem patet ex cõcilio eo. ſeſ. 21. c. 2. (ſeſſ. 21.) Declarat hanc poteſtatẽ in eccleſia ꝑpetuo fuiſſe, ut in ſacramentorũ diſpenſatione (ſalua illorum ſubſtantia) ea ſtatueret, uel mutaret, quæ ſuſcipientium utilitati ſeu ipſorũ ſacramẽtorũ venerationi pro rerũ temporum, & locorũ varietate magis expedire iudicaret. Hæc ibi. Vbi ſynodus ipſa ſignanter annotauit ly ſalua illorum ſubſtantia.

Eccleſiæ poteſtas in ſacramentis.

ad magna officia ſunt idonei, & ideo ſolis diaconibus, & ſacerdotibus fit manus impoſitio, quia eis cõpetit diſpenſatio ſacramẽtorũ, quamuis uni ſicut principali, alteri ſicut miniſtro. Sed unctione ad aliquod ſacramentũ tractandũ conſecrantur, & ideo ſolis ſacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Chriſti tãgunt, ſicut et calix inungitur, qui tenet ſanguinẽ, & patena, quæ continet corpus, ſed poteſtatis collatio fit per hoc, quod datur eis aliquid, quod ad ꝓpriũ actũ pertinet, & quia principalis actus ſacerdotis eſt cõſecrare corpus, & ſanguinem Chriſti, ideo in * ipſa datione calicis ſub forma verborum determinata character ſacerdotalis imprimitur.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ in confirmatione non datur officium operandi ſuper aliquã materiam exteriorem, & ideo character ibi nõ imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, ſed in ſola manus impoſitione, & vnctione, ſed in ordine ſacerdotali aliter eſt, & ideo non eſt ſimile.

Ad 2m dicendum, quòd Dominus diſcipulis dedit poteſtatem ſacerdotalem, quantum ad principalem actum ante paſſionem in cœna, quando dixit, Accipite, & manducate. Vnde ſubiunxit. Hoc facite in meam cõmemorationem. Et poſt reſurrectionem dedit eis poteſtatẽ ſacerdotalem, quantum ad actũ ſecundarium, qui eſt ligare, & ſoluere.

Ad 3m dicendum, ꝙ in veſtibus non requiritur alia conſecratio, niſi quòd diuino cultui mancipentur: & ideo ſufficit eis pro conſecratione benedictio, ſed aliter eſt de ordinatis, ut ex dictis * patet.

Ad 4m dicendum, quòd veſtis ſacerdotalis non ſignificat poteſtatem ſacerdoti datã, ſed idoneitatẽ, quæ in eo requiritur ad actum in poteſtatis exequendum, & ideo nec ſacerdoti, nec alicui alii imprimitur character in alicuius veſtis donatione.

Ad 5m dicendum, quòd poteſtas diaconi eſt media inter poteſtatem ſubdiaconi, & ſacerdotis, ſacerdos enim habet poteſtatem ſuper corpus Chriſti, ſubdiaconus autem ſuper vaſa tantum, diaconus ſuper corpus in vaſe contentum, vnde eius non eſt tangere corpus Chriſti, ſed portare corpus in patena, & diſpenſare ſanguinem cum calice, & ideo eius poteſtas ad actũ principalem non potuit exprimi, nec per dationem vaſis tantum, nec per dationem materiæ, ſed exprimitur poteſtas eius ad actum ſecundarium tantum in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum, & in hac poteſtate intelligitur alia, & ideo ipſa libri datione imprimitur character.

Ad 6m dicendum, quòd principalior actus acolyti eſt, quo miniſtrat in vrceolo, quam quo miniſtrat in candelabro, quamuis denominetur ab actu ſecundario, propter hoc ꝙ eſt magis notus, & magis proprius ei, & ideo in datione urceoli imprimitur acolyto, character virtute verborum ab epiſcopo prolatorum.

¶PROB. Quia collatio poteſtatis fit p hoc, ꝙ ſacerdoti datur aliqd qđ ad propriũ actũ pertinet, & principalis actus ſacerdotis ẽ cõſecrare corp' & ſãguinẽ Chriſti, q datione calicis importatur.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non. n. eſt ſimile de confirmatione & ſacerdotio, licet unctio interueniat utrobiq;. Nam in confirmatione non datur officiũ operandi &c. ut in textu. Vide & in corp.

2m de maiori. ſacerdotalem poteſtatem. ℞. quantum ad actum ſecundarium, non, quantum ad principalem. §. Seu ſuper corpus myſticum Chriſti, non ſuper corpus verum: Tunc nihil &c. Nam in actu principali, non in ſecundario, imprimitur character.

Vñ noticia, actus principalis ordinũ ſingulorum,

¶*Corollarium.* Ergo à ſimili dicas de alijs ordinib: Vnde uidẽdũ eſt quiſnã ſit actus principalis cuiuſq; ut de impreſſione characteris rectè iudicari poſſit circa illos. Principalem actum cuiuſque ordinis indè cognoſcas, quando ad ſacerdotium magis accedit: pro quo uideas diffusè ar. 4. Quid faciat manus im-

3m de maiori. Ita ℞ quantum ad conſecrationem: nõ quantum ad id per quod conſecrantur. §. Tunc nihil &c. Nam quæſtio eſt in præſenti de ſacerdotib. nõ vtrum conſecrentur, ſed per quod conſecrentur.

4m de antecedente. Ita. ℞. q̃ quantũ ad dationem: non, quantũ ad ſignificationem rei datæ. §. Tunc nihil &c. Nam characterẽ imprimi in datione calicis dixi cõcluſio, non quia calix ꝑcisè datur ſed quia datio calicis ſignificat poteſtatem ſacerdoti collatam: hoc ẽ quia & calix dat. & calix datus ſignificat poteſtatem illam.

** in corp. art.*

5m minor. Si character imprimeretur ſacerdoti in ipſa calicis porrectione, ſubdiaconus cõformior eſſet ſacerdoti, quàm diaconus. ℞. negat iſta. § Ad probationem dicitur ꝙ ex hoc, ꝙ in porrectione calicis vacui imprimitur character ſubdiacono, ſi ſequitur, ꝙ ſubdiaconus ſit cõformior ſacerdoti. Nam diacono imprimitur character in aliquo actu principali cõformiori ſacerdoti, qui quidem actus ſubintelligitur in datione libri euangeliorum. Vnde non rõne libri euangeliorum præcisè diaconus dicitur conformior ſacerdoti: ſed ratione actus principalis, ſubintellecti in datione libri euangeliorum.

¶NOT. Quid ſit ille actus principalis, rõne cui' cõformior eſt diaconus ſacerdoti, quàm ſubdiaconus: uide in iſta. Rurſus. Nõ negatur in textu, ꝙ character imprimatur diacono in datione libri prædicti, ſed dicitur quòd non præciſè rõne dationis illius libri, ſed rõe potius principalis actus ibi ſubintellecti, imprimitur character. Vnde non contrariatur textus Concilio Florentino dicenti, quòd diacono confertur per dationem libri euangeliorum: ſed ſenſus concilij magis aperitur per textum hunc.

6m minor. Magis imprimitur character in acolytatu quando accipiunt candelabrum, quàm quando accipiunt vrceolum. ℞. negatur iſta. §. Ad probationem dicitur; quòd ex eo, quòd acolytus denominatur à portatione cerei, nõ ſequitur, ipſum candelabrum eſſe actum principalem acolyti. Nam denominatio non ſemper fit à principaliori abſolutè. ſed quandoque à nobis notiori; vt in præſenti.

¶NOT. Quoniam candelabrũ, ſeu portare cereũ eſt quoddã

magis

QVAESTIO XXXVIII.

De conferentibus hoc ſacramentum, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de conferentibus hoc ſacramentum.

Circa quod quærũtur duo.

Primo, Vtrum ſolus Epiſcopus poſſit hoc ſacramentum conferre.

Secundo, Vtrum hæreticus, vel quicunque ab eccleſia præciſus, poſſit hoc ſacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

Vtrum tantum Epiſcopus Ordinis ſacramentum conferat.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd non tantum Epiſcopus ordinis ſacramentum conferat, quia manus impoſitio ad conſecrationem[h] aliquid facit, ſed ſacerdotibus, qui ordinantur, non ſolũ Epiſcopus manus imponit, ſed etiam ſacerdotes adſtantes, ergo non ſolum Epiſcopus confert ordinis ſacramentum.

¶ 2 Præt. Tunc unicuique datur poteſtas ordinis, quando ei exhibetur[h] quod ad actum ſui ordinis pertinet, ſed ſubdiacono datur urceolus cum aqua, & manutergio ab archidiacono, ſimiliter acolitis candelabrum cum cereo, & urceolus vacuus, ergo non ſolum Epiſcopus confert ordinis ſacramentum.

¶ 3 Præterea. Illa,[h] quæ ordinis ſunt, non poſſunt alicui committi, qui non habet ordinem, ſed conferre ordines minores committitur aliquibus qui non ſunt Epiſcopi, ſicut presbyteris, Cardinalibus, ergo conferre ordines, non eſt Epiſcopalis ordinis.

¶ 4 Præterea, Cuicunque committitur principale committitur & acceſſorium, ſed ordinis ſacramentum ordinatur ad Euchariſtiã, ſicut acceſſorium ad principale, cum ergo ſacer- F dos conſecret Euchariſtiam, ipſe etiam poterit ordines conferre.

¶ 5 Præterea. Plus diſtat diaconus ab Epiſcopo quam a ſacerdote, ſed Epiſcopus poteſt diaconos facere,[h] ergo, & ſimplex ſacerdos.

SED CONTRA. Nobiliori modo applicantur ad diuinum cultum miniſtri per ordines, quam per uaſa ſacra, ſed G conſecratio uaſorum pertinet ad ſolum Epiſcopum, ergo multo fortius conſecratio miniſtrorum.

Præterea. Sacramentum ordinis eſt excellentius, quam confirmationis, ſed ſolus Epiſcopus confirmat, ergo multo magis confert ordinis ſacramentum.

Præterea. Virgines per benedictionem non conſtituun- H tur in aliquo gradu ſpiritualis poteſtatis, ſicut ordinati conſtituuntur: ſed uirgines benedicere eſt ſolius Epiſcopi, ergo multo magis ſolus ipſe poteſt aliquos ordinare.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd poteſtas epiſcopalis habet ſe ad poteſtatem ordinum inferiorum, ſicut politica, quæ communicat bonum commune ad inferiores artes, & uirtu- I tes, quæ communicant aliquod bonum ſpeciale, ut ex dictis patet; Politica autem ponit, ut dicitur in 1. Ethicor. legem inferioribus, ſcilicet quis, quam debeat exercere, & quantum, & qualiter, & ideo[m] ad Epiſcopum pertinet in omnibus diuinis myſterijs aliquos collocare,[n] unde ipſe[o] ſolus confirmat,[q] quia confirmati in quodam officio confitendi idem cõ- K ſtituuntur, & ideo ipſe[r] etiam ſolus virgines benedicit,[s] quæ figuram gerunt Eccleſiæ, Chriſto deſponſatæ, cuius cura ipſi principaliter committitur, ipſe etiam in miniſteriis ordinum ordinandos conſecrat, & uaſa quibus debent uti eis determinat ſua conſecratione,[t] ſicut & officia ſecularia in ciuitatib. diſtribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem poteſtatem, ſicut a Rege.

magis patens eum altius & uiſibilius coram populo frequẽtiori fiat, portare uerò vrceolum non ſic appareat: ideò denominationem acolyti eſſe factam à portatione cæteri, ſeu candelabri, dictum eſt in textu. Quid uerò actus acolyti principalis ſit circa urceolum: & quare ſit principalis patet ar. 4.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem excludas errorẽ cuiuſdam Petri Canoniſte (ut refert Magiſter Io. de Tabia in Tabiena ſua tit. ordo 2. nu. 7. dicentis: q character ſacerdotalis imprimitur in impoſitione manuum: quod & dicit de charactere diaconi. Item cuiuſdam Petri, & Abbatis (ut refert idem ibi num. 10.) dicentium: q character imprimitur acolyto in porrectione candelabri.

Vid. 9 S. Ecc. contra et &c. — Tho. 4. di. 25. q. 1. ar. 1. Concil. Trid. ſeſſ. 23. de ſacrame. or cano. 7.

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas errores illos meritò damnati ab Eugẽio Quarto facto approbante Concilio Florent. in decret. Armen. dat. de ſacramentis. Sextum eſt ſacramentũ ordinis &c. presbiteratus traditur per calicis cum uino & patene cum pane porrectionem: & ſimiliter de alijs per rerum ad miniſteria ſua pertinentiam aſſignationem. Hæc ibi. Vbi per res pertinentes ad miniſteria intelligit, à ſimili, de pertinentibus ad miniſteria, non quæcunque, ſed principalia. A ſimili, loquamur quoniam & de presbitero non quodcunque ſed principali miniſterium aſſignat, ut nunc uiſum eſt; ſimiliter: & de ſubdiacono ſubdens q per calicis uacui cum patena uacua ſuperpoſita traditionem ſubdiaconatus ordo traditur. Et licet dicat q per libri euangeliorũ dationem ut in diaconatus confertur (ſicut uerum eſt), tamen per hoc non intẽdit miniſteriũ illud ſacramentũ ſecundario præcisè: ſed in ipſo ſecundario ſubintelligit miniſteriũ principale incluſũ (ut in ratione ad 5m. & oo. declaratũ eſt). Itẽ à Pontificali Romano in quo characterẽ presbiteratus in porrectiõe calicis prædicti, & characterem acolyti in porrectione urceoli imprimi annotatur. Pontificale aũt Romanũ tãtæ authoritatis eſt ut ad illud nos remittat Concil. Flor. in tractatu de ordine dicens: & ſic de alijs formis, prout in pontificali Romano latè continetur. Hęc illud concilium in decreto prædicto. Memento diligẽter hic & alibi (ubicunque opus fuerit) illius regulæ vniuerſaliſſimæ de conformando, ſeu aptãdo uerba aliquorũ doctorũ dictis cõciliorũ ſequentiũ: ut ibi explicatur in regula poſita q. 29. ar. 5. ar pen.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrũ pro quanto in calicis porrectione & rerum actus principales importantium inſinuant characterẽ imprimi, & intelligas, & probes, & tuearis. — Pro zelo veritatis notatio vbiq; notanda.

¶ Quartò uides quomodo ex ijs uerſ 4 ſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. — 1li. 2. c. 2.

QVAES. XXXVIII. ART. 1.

EXamen. Ly cõferat. Scilicet ex officio ſuo. Et ſic & conclusiones reſponſiuæ intelligẽdę erũt, Vñ q aliquis poſſit ex diſpenſatione, aut cõmiſſione, uel priuilegio, aliquos ordines conferre, uirgines benedicere, & huiuſmodi, non erit cõtra cõcluſiones reſpõſiuas ad hunc articulum. — 155 concl. m. — Concil. p. 1ſid. 5 epi. ad Ludifredũ. & hf in decretis d. 25. c. 1.

CONCL. 1a. Ad Epiſcopum pertinet, in omnibus diuinis myſterijs aliquos collocare.

¶ Examen. Ly ad Epm. ſcilicet q uõ renunciauit loco & officio. Talis n. nõ põt cõferre, niſi minores: & ſi cõfert maiores, nõ dat executionẽ, extra de ord. ab ep. q ren. — c cõcluſio 2a. pars.

¶ Ly

Vt hf in Cõc. Cart. 4. c. 5. & 6. a. 2. q. 187 art. 1. ſub fin. corp.

¶Ly Epiſcopum. Subaudi ſolum.

¶Ly miſterijs. Scilicet diſpenſandis. His enim miniſtros ad myſteria diſpenſanda collocat.

¶PROB. Quia poteſtas Epiſcopalis ſic habet ad poteſtatem ordinum inferiorum ſicut polytica ad artes inferiores: & polytica ponit legem inferioribus, quam ſcilicet quis debeat exercere, quantum, ac qualiter.

*A. præcor.

¶CONCL. 2ª. Epiſcopus ſolus confirmat; virgines benedicit; & ordinandos in miniſterijs ordinum conſecrat, vaſaque quibus debét vel eis determinat ſua conſecratione.

† ut dicit in Conci. cartag. 4. ca. 5.

*ibidem c. 4.

† in Decre. li. 1. titul. 23.

¶PROB. 1. Quia cō firmati cōſtituuntur in quodam officio confitendi fidem: 2. Quia (ly virgines benedicit) gerunt figuram eccleſiæ, cuius cura Epiſcopo principaliter committitur. 3. Quia (ly & ordinandos in miniſterijs &c.) etiã officia ſecularia in ciuitatibus diſtribuuntur ab eo, qui habet ibi poteſtatem excellentiorem.

¶NOT. Præmiſſæ probationes ſunt partiales (ut patet.) Quòd ſi vis unam totalem. i. omnium partium concluſionum ſimul, dicito ſic. Proba. Quia ex prima concluſione ſequitur hæc ſecunda quò ad omnes ſuas partes; tanquàm corollaria. Propter hoc, in textu mox poſt primã concluſionem dicitur ly vnde.

AD PRIMVM ergo dicēdum, ꝙ in impoſitione manuũ non datur character ſacerdotalis ordinis, ut ex dictis* patet, ſed gratia ſecundum quam ad exequēdum ordinem ſint idonei, & quia indigent ampliſſima gratia, † ideo ſacerdotes manus cum Epiſcopo imponunt eis, qui in ſacerdotes promouentur, * ſed Diaconis ſolus Epiſcopus.

B

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ q a † archidiaconus eſt quaſi princeps miniſterij, ideo omnia, q̃ ad miniſterium pertinent ipſe tradit, ſicut cereum, quo acolytus diacono ſeruit ante Euangelium, ipſum portando, & urceũ quo ſeruit ſubdiacono, & ſimiliter dat ſubdiacono ea, quibus ſuperioribus ordinibus ſeruit, ſed tamen in illis non conſiſtit pricipalis actus ſubdiaconi, ſed in hoc, quòd cooperatur circa materiã ſacramenti, & ideo characterem accipit in eo, quòd datur ei calix ab Epiſcopo, ſed acolitus accipit characterem ex uerbis Epiſcopi in hoc, ꝙ accipit p̄dicta ab archidiacono, & magis in acceptiōe urceoli, quàm candelabri. Vnde non ſequitur quòd archidiaconus ordinem conferat.

C

D

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Papa, qui habet plenitudinem poteſtatis pontificalis*, poteſt committere non Epiſcopo ea, quæ ad epiſcopalem dignitatē pertinent, dummodo illa nō habeant immediatam relationem ad uerũ corpus: & ideo ex eius commiſſione aliquis ſacerdos ſimplex poteſt conferre minores ordines, & confirmare, nō* autem aliquis nō ſacerdos, nec iterum ſacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Chriſti, ſupra quod conſecrandum Papa non habet maiorem poteſtatem, quàm ſimplex ſacerdos.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quamuis ſacramentũ Euchariſtię ſit* maximum ſacramentũ in ſe, tamen non collocat in aliquo officio, ſicut ordinis ſacramentum, & ideo non eſt ſimilis ratio.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ ad communicandum alteri qđ quis habet, non exigitur ſolum propinquitas, ſed completio poteſtatis, & quia ſacerdos non habet completam poteſtatem in hierarchicis officijs, ſicut Epiſcopus, ideo non ſequitur quòd poſſit diaconos facere, quamuis ille ordo ſit ſibi ꝓpinquus.

1m de maiori

Aliquid facit. ℞. non tamen characterem confert. §. Tunc nihil &c. Non enim eſt quæſtio de hoc, an impoſitio manuum aliquid faciat in conſecratione: ſed an faciat hoc ſpeciale, quòd ſcilicet in ipſa detur character ſacerdotalis ordinis.

2m de maiori.

Exhibetur ℞. ab Epiſcopo uel mediatè, vel immediate. §. Immediatè dico qñ Epiſcopus proprijs manibus porrigit res illas. Mediatè uerò, quando iuſſu Epiſcopi Archidiaconus porrigit. Tunc nihil &c. Nam illa dicitur facere aliquid cuius mandato fit; & conſequenter Archidiaconus dans res illas minus dat, quàm Epiſcopus. Vnde Archidiaconus non confert ordinem, etiam quòd manu ſua porrigat vrceolum vacuum acolytis: ſed ſolus Epiſcopus, cuius ipſa in hoc inſtrumentum eſt. Adde quòd formam verborum, ex uirtute cuius principaliter characterem imprimi conſtat, ſolus Epiſcopus ore proprio dicit.

E

¶Corollarium. Ergo quatuor ordines minores differunt à tribus maioribus non ſolum in eſſe ſacro & non ſacro q. 37. ar. 1. in eſſe magis vel minus propinquo ad Euchariſtiam. quæſt. 37. art. 4. ſed etiam in hoc quòd maiores à ſolo Epiſcopo proprijs manibus conferuntur: minores autem ab eo mediantibus manibus Archidiaconi.

3m de maiori.

Illa, quæ ordinis ſunt. ℞. & relationem immediatam ad uerum Chriſti corpus habent: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam ordines minores quanquam relationem habeant ad uerum Chriſti corpus. i. Euchariſtiam q. 37. art. 4. non tamen illam immediatam habent, ſed mediatam (vt ex ibi dictis colligitur:) & conſequenter poſſunt ex commiſſione ſummi Pontificis conferri à ſimplici ſacerdote. Peccat ergo argumentum in propoſitionis maioris ſufficientia: quoniam non ideo aliqua non poſſunt committi ſimplici ſacerdoti ex eo, quòd ordinis ſunt præcisè: ſed quia cũ hoc relationem immediatam ad verum Chriſti corpus habent.

Hoc eadem lau Tho. in 4. diſt. 7. q. 3. ar. 1. q. 3.

4m maior.

Cuicunq; committitur principale, & acceſſorium. ℞. ſi ſint eiuſdem cōditionis: non, ſi ſint diuerſæ. §. ultra hoc ſcilicet; quòd unum eſt principale, & aliud acceſſorium. Tunc nihil &c. Nam conficere euchariſtiam ultra hoc, quod eſt principale, habet diuerſam conditionem à collatione ordinum.

*Hieron. in Dial. cō tra Luciferi.

¶Corollarium. Peccat ergo argumētum in fallacia, ſecundum non cauſam ut cauſam. Non enim eſſe acceſſorium, uel eſſe principale eſt cauſa, quòd ſimplex ſacerdos poſſit, uel nō poſſit, conferre ordines (vt arguens credit;) ſed uera cauſa huius eſt cōſtitui in aliquo officio communitatis. Dicendum ergo: quòd ideò ſacerdos ſimplex ordines conferre non poteſt, quia ordines collocant hominem in aliquo officio cōmuni. (vt ex ſupradictis ſæpè clarum eſt:) licet poſſit aliquod maius in ſe conſideratum, i. conficere euchariſtiam, ad quam ceu uti principale, ſubordinatur collatio ordinum, ue'ut acceſſorium.

*Alliàs maximũ & principa liùs ſacramēto ordinis, in ſe.

5m illatio concluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam ad communicandum alteri, quod quis habet, non exigitur. &c. ut in textu. Ex quo dicat: quòd argumentum peccat ſecundum nõ cauſam vt cauſam, vt facile ex eodem textu patere poteſt.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem tanquã in radice interimat hæreſim Io. Vueſphali (Pract. Ioan. Vueſphalus) dicentis: Epiſcopos omnes, & præsbiteros dignitate, & authoritate æquales eſſe. Itam Io. Vuiclef errorem (vt ex Concilio Conſtancienſi infrà citando refertur) dicentis: ordinationem clericorum reſeruari Papæ, & Epiſcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris. Patet ſiquidem ex ratione fundatiſſima articuli præſentis: ſecundum ordinatiſſimam diſpoſitionem ordini naturali, quem ſuperat, conformẽ reſeruari Epiſcopis ordinum collationem hanc. Si uerò aliqui forſan (quod neſcio) propter cupiditatem lucri, uel honoris ordinum talium collationes exerceant: hoc eſt omninò extra propoſitum noſtrum. Vnde nec propter huiuſmodi parociularia (ſi qua ſint) debuit moueri Vuiclef ad ſic perniciosè detrahendum dignitati Epiſcopali & Papali.

1 Vuliltas ſan. Eccl. contra hęc. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas: errorem Vuiclef 2

ARTICVLVS II.

Vtrum hæretici & ab Eccleſia præciſi, poſſint ordines conferre.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd hæretici, & ab Eccleſia præciſi, non poſſint ordines conferre. Maius eſt enim conferre ordines, quam aliquem abſoluere uel ligare † ſed hæreticus non poteſt abſoluere, aut ligare, ergo nec ordines conferre.

2 Præterea, Sacerdos ab Eccleſia ſeparatus conficere poteſt, quia in eo character indelebiliter manet, per quem hoc poteſt, ſed Epiſcopus non accipit aliquem characterem in ſui promotione. ergo non eſt neceſſe quòd Epiſcopalis poteſtas remaneat in eo, poſt ſeparationem eius ab Eccleſia.

3 Præterea, In nulla communitate ille, qui à ciuitate expellitur, poteſt officia communitatis diſponere, ſed ordines ſunt, quædam officia Eccleſiæ, ergo, ille, qui extra Eccleſiam ponit, non poteſt ordines conferre.

4 Præterea, * Sacramenta habẽt efficaciam ex paſſione Chriſti ſed hæreticus non continuatur paſſioni Chriſti, neq; per propriam fidem, cum ſit infidelis, neq; per fidem Eccleſię, cum ſit ab Eccleſia ſeparatus, ergo non poteſt ſacramentum ordinis conferre.

5 Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio, ſed hæreticus nõ poteſt benedicere, quinimo benedictio ſua in maledictionem conuertitur, ut patet per authoritates in litera inductas * ergo non poteſt ordines conferre.

SED CONTRA eſt, quòd aliquis Epiſcopus in hæreſim lapſus quando reconciliatur, non iterum reconſecratur, ergo non amiſit poteſtatem quam habebat ordines conferendi.

Præterea, Maior eſt poteſtas conferendi ordines, quàm poteſtas ordinum, ſed poteſtas ordinum non amittitur propter hæreſim uel aliquod huiuſmodi, ergo nec poteſtas conferendi ordines.

F Præterea, Sicut baptizãs exhibet tantum miniſterium exterius, ita & conferens ordines, Deo interius operante, *ſed nulla ratione aliquis ab Eccleſiá præciſus amittit baptizandi poteſtatem, ergo nec ordines conferendi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hæ-G retici quam diu ab eccleſia tolerantur, habent poteſtatem ordines conferendi, non autem poſtquam fuerunt præciſi, ſimiliter nec degradati, & alij huiuſmodi, & hæc eſt prima opinio. Sed hoc non poteſt eſſe, quia omnis poteſtas, quæ datur cum aliqua de conſecratione, nullo caſu contingente tolli, poteſt, ſicut nec ipſa cõſecratio annullari, quia etiam altare, uel chriſ-H ma ſemel conſecrata perpetuo conſecrata manent. Vnde cum epiſcopalis poteſtas cum quadam conſecratione detur, oportet quòd perpetuo maneat quantumcunque aliquis peccet, uel ab Eccleſia præcidatur. Et ideo alij dixerunt quòd præciſi ab Eccleſia, qui in Eccleſia epiſcopalem poteſtatem habuerunt retinent poteſtatem aliquos ordinandi, ſed promoti ab eis hoc I non habent, & hæc eſt quarta opinio. Sed hoc non poteſt eſſe, quia ſi illi, qui fuerunt in eccleſia promoti, retinent poteſtatem, quam acceperunt, patet quod exequendo ſuam poteſtatem, ueram conſecrationem faciunt & ideo uere tribuunt omnem poteſtatem quæ cũ cõſecratione datur, & ſic ordinati ab eis, uel promoti habent eandem poteſtatem quam, & ipſi. Et ideo alij di-K xerunt, quòd etiam pręciſi ab eccleſia poſſunt ordines conferre, & alia ſacramenta, dummodo formam * debitam, & intentionem ſeruent, & quantum ad primum effectum, qui eſt collatio ſacramenti, & quantum ad ultimum, qui eſt collatio gratiæ, & hæc eſt ſecunda opinio. Sed hoc etiam non poteſt ſtare, quia ex hoc ipſo quòd aliquis hæretico præciſo ab eccleſia in ſacramentis communicat peccat, & ita fictus accedit, & gratiam conſequi nõ poteſt, niſi forte in baptiſmo in articulo neceſſitatis. Et ideo alij * dicunt quòd uera[m] ſacramenta conferunt; ſed cum eis gratiã non

---

Vuiclef prædictũ meritò damnari à Concil. Conſtancienſi ſeſ. 8. cuius damnationis uerba uide q. 20 ar. 1. appen. Item errores illos damnari à Conc. ut q. 37. ar. 2. appen. & q. 24 ar. 1. appen. Vide aliquid etiam q. 29. art 6. in texta, & elucid. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 23. cap. 4. Proinde ſacro ſancta ſynodus declarat, præter cæteros eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipuè pertinere, & poſitos (ſicut idem Apoſtolus ait) a Spiritu ſancto regere eccleſiam Dei; eoſq; præsbiteris ſuperiores eſſe, ac ſacramentum confirmationis conferre, miniſtros eccleſiæ ordinare, atq; alia pleraque peragere ipſos poſſe; quarum functionum poteſtatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Hæc ibi. Ecce; quòd ſecundum concilium, à Spiritu ſancto poſiti ſunt Epiſcopi regere eccleſiã Dei in his officijs peragendis, in eſſe ſuperiori ad præſbiteros dignitate & authoritate: & conſequenter non à cupiditate lucri temporalis, uel honoris. Item ab eod. can. 7. Siquis dixerit: Epiſcopos nõ eſſe præsbiteris ſuperiores, uel non habere poteſtatem confirmandi, & ordinandi, uel eam quam habẽt illis eſſe cum præsbiteris communem: Anathema ſit. Hæc ibi. Et uniuerſaliter de cunctis ordinib. can. 6. Siquis dixerit: in eccleſia catholica non eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, præsbiteris, & miniſtris: Anathema ſit. Hæc ibi. Per hierarchiam uerò intelligere ſedecla rauit, cap. 4. non omnes pariter ſe poteſtate ſpiritual. prædi tos eſſe. Item ab Anacleto Papa. Sacerdotes a proprio ordinentur Epiſcopo. Hæc ille: di ſt. n. 67 reliqua. Item à Conc. I. Hiſpalenſi. Epiſcopus ſacerdotibus ac miniſtris ſolus honorẽ dare poteſt.

Tho. 4. di. 25. q. 1. a 2. & Mag. 4. Sent. diſt. 25.

† Sup. q. 19. ar. 6.

* 3. p. q. 6. ar. 3.

* li. 4. Sen. d. 13. parag. Ante finẽ. & in decretis cãuſa 1. q. 1 per multa capita.

Hæc illud d. ſt. 67.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarũ q. 37. & patrum, pro quanto. Epiſcopum ſolum ordinis ſacramentum conferre dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidatur. 4

* lib. 4. de bap. cont. Donatiſt. c. 4.

QVAES. XXXVIII. ART. II.

CONCL. Hæretici, & ab eccleſia præciſi, uera ſacramenta conferunt, ſed cum eis gratiam nõ dant, non propter inefficaciam ſacramẽtorum, ſed propter peccata recipientium ab eis ſacramenta contra prohibitionem eccleſię. 156

¶ NOT. Si alicubi forſan ſcripſerim; quòd hæretici, ſchiſmatici, & ab eccleſia alias præciſi, conferre non poſſent ordines, intellige quò ad gratiam: quoniam non niſi, ut hic dicitur per omnia intelligi, ac ita legere, uolo; & , ſi ſcripta fortè aliter ſonarent, omnia talia retractata eſſe intendo.

¶ PROB. Quia omnis poteſtas data cum aliqua conſecratione in nullo caſu tolli poteſt, ſicut nec ipſa conſecratio (cum etiam altare, uel chriſma ſemel conſecrata perpetuò conſecrata maneant;) & poteſtas Epiſcopalis data eſt illis hominibus cũ quadam conſecratione (ut patet:) 2. Quia (ly ſed cum eis gratiam &c.) ex terminis manifeſta eſt hæc pars.

¶ *Corollarium.* Ergo rationabiliter aliæ tres opiniones in textu recitatæ, atque relectæ, excludũtur per iſtam concluſionem.

1[m] illatio

* In conc. Niceno c. 19. & 4 ſent. diſt 25. §. C.

† Ambr. de his qui myſt. init. c. 4. Aug. li. 6. de bapt. c. 1. & li. 4. c. 1. & 25. & li. 1. c. 13. & 15. & li. 1. ca. 2. & 3 de Creſ. li. 1. c. 10. tom. 7.

concl. m

1m illatio concluſionis. Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Nam iam dictũ eſt: quòd aliud eſt, ſacramentum ordinis, quòad characteris impreſſionem conferri ab illis; & aliud eſt, ſacramentum illud ab eiſdem conferri, quò ad gratiã: & conſequenter clarũ remanet, quod non valet iſta conſequentia. Hæretici, & ab eccleſia præciſi, nõ poſſunt effectum abſolutionis, i. gratiam dare: ergo non poſſunt ordines conferre, quò ad characteris impreſſionem. Et quamuis valeat hæc, ergo non poſſunt ordines conferre, quò ad gratiam: tamẽ eſt extra propoſitum, ut patet ex concluſione.

Rõſio 2a. **Item de minori.** Non poteſt abſoluere. ℞. ex defectu iuriſdictionis: non, ex defectu ordinis. §. Tunc nihil &c. Nam ad dandos ordines quò ad characteris impreſſionem non requiritur iuriſdictio, quæ ad abſolutionem à peccatis ex natura ſua requiritur (vt ſup. q. 19. art. 6 & alibi dictũ fuit.) Vnde reſponſum ſecundum literæ ly & iterum, &c.

¶NOT. Vide quod præciſis ab eccleſia ipſo iure tollitur iuriſdictio ſuper ſubditos, quam habebant: non autem poteſtas per cõſecrationem tradita. Et hoc rationabiliter. Nam iuriſdictio illis data fuit ab eccleſia; & ideo eam cùm voluerit ab eis tollere poteſt: Poteſtas verò à ſacramento Chriſti illis data eſt, & Chriſto, euiuſque ſacramento, eccleſia maior non eſt, ut dicitur. q. 6. ar. 6.

2m de minori. Non accipit aliquem characterem. ℞. accipit tamen aliquid characteri ſimile in perpetuitate. § Tũc nihil &c. Nam principalis cardo huius quæſtionis non verſatur circa habere, vel non habere, characterem (formaliter loquendo:) ſed circa habere aliquid perpetuò durans. Modò in promotione ipſius Epiſcopi datur ſibi poteſtas &c. ut in textu.

¶NOT. Aduerte pro ſemper ex præſenti textu; quid nomine characteris importetur. Importatur ſiquidem habere relationẽ directè ad Deum. Vnde illa poteſtas, qua homo directè ordinatur ad corpus Chriſti myſticum, non eſt character. Ergo in plus eſt habere poteſtatem perpetuò manentem; quam habere characterem Epiſcopus autem ratione Epiſcopatus poteſtatem ſemper manentem habet, non autem characterem: vt in litera dr.

Quid nominis characteris.

¶ *Corollarium.* Ergo de charactere hactenus habuimus; & quid ſit in ſe, & quid ſit in relatione ad aliud. Vt dicamus. Character quid eſt ſecundum ſe? eſt ſignũ indelebile in aia. Character quid eſt ſecundum relationẽ ad aliud? Eſt illud, p quẽ hõ directè ordinatur ad Deum.

3m de concluſione. Non poteſt ordines conferre. ℞. ita quod ordinatus ab eo recipiat executionem licitam ordinis. §. Tunc nihil &c. Nam & à communitate ciuili excluſus poſſet tunc officia communitatis diſponere, ſi poteſtas diſponendi ſibi relinqueretur, (ut fit in propoſito noſtro;) licet tunc, quia excluſus eſt, talis diſpoſitio non daret executionem.

¶*Corollarium.* Ergo maior illa propoſitio, quæ apud arguentem eſt fundamentum totius argumenti (ſcilicet, in nulla communitate ille, qui à ciuitate expellitur, poteſt officia communitatis diſponere:) iſta, inquam, maior non adducitur tota; ut ſufficiat pro ſimili ad ea, quæ dicuntur de excluſis à communitate ordinis eccleſiaſtici. Deficit enim ſibi ly ſi poteſtas diſponendi officia, illi excluſo remaneat: vt dicatur; In nulla communitate ille, qui à ciuitate expellitur, poteſt officia communitatis diſponere, etiam ſi poteſtas diſponendi talia officia excluſo illi remaneat. Sic namque ſolùm pro ſimili ſeruit. Nam ob hoc, quia character, id eſt poteſtas diſponendi ſpiritualiter, remanet in excluſo, de quo concluſio loquitur: ideo iſta excluſus poteſt diſponere officia, quod eſt conferre ordines. Non enim quia

dant, non propter inefficaciam ſacramẽtorum, ſed propter peccata recipientium ab eis ſacramenta contra prohibitionem Eccleſiæ, & hæc eſt tertia opinio quæ uera eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus abſolutionis non eſt aliud quàm remiſſio peccatorum, quæ per gratiam fit, & ideo hæreticus nõ poteſt abſoluere, ſicut nec gratiã in ſacramentis conferre, & iterum ad abſolutionem requiritur iuriſdictio, quam non habet ab Eccleſia præciſus.

AD SECVNDVM dicendum, quod in promotione ipſius Epiſcopi, datur ſibi poteſtas, quæ perpetuo manet in eo quãuis dici non poſſit character, quia per eam non ordinatur homo directe ad Deum, ſed ad corpus Chriſti myſticum, & tamen indelebiliter manet ſicut character, & per conſecrationem datur.

AD TERTIVM dicendũ, quòd illi, qui promouentur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinẽ non tamen recipiunt executionem ut licite poſſint in ſuis ordinibus miniſtrare, ratione illa, quam obiectio tangit.

AD QVARTVM dicendum, quod per fidem Eccleſiæ continuatur paſſioni Chriſti, quia quamuis in ea nõ ſint ſecundum ſe, ſunt tamen in ea ſecundum formam Eccleſię quam ſeruant.

AD QVINTVM dicendum, quòd hoc eſt referendum ad ultimum effectum ſacramentorum, ut tertia opinio dicit.

A excluſus eſt, idem conferet: ſed quia characterem retinet. Dicatur ergo illa maior tota: & ſic correſpondebunt ſingula ſingulis. Nam tunc erit apertè falſa: ut patet.

4m de minori. Hæretici &c. ℞. ſecundum ſe conſiderati non, ſecundum formam eccleſiæ ab ipſo ſeruatam. §. Tunc nihil &c. Sufficit enim ad collationem ſacramenti talis ab hæretico; ut ipſa conferat illud cum intentione faciendi, quod facit eccleſia (vt colligitur ex concilio Trid. ſeſſ. 7. de baptiſmo can. 4.

¶*Corollarium.* Hæreticus ergo ſeparatus eſt à fide eccleſię, ſi cõſideretur quò ad habitum, fidei; ſed quãdoque (vt in propoſito) eſt coniunctus eccleſiæ, quantum ad intentionem faciendi hoc ſpeciale, quod facit eccleſia. Illa nãque forma, qua utitur hæreticus in conferendo ordinem, eſt forma eccleſiæ; & hæreticus conſentit, uti iſta forma. Cæterum illa præciſè coniunctio hæretici cum eccleſia non facit, quòd hæreticus non ſit hæreticus: ſed facit, quod hæreticus poſſit cõferre ſacramenta eccleſiæ. Non quatenus ergo hæreticus, uel aliàs eccleſia præciſus, confert ſacramentum eccleſiæ: ſed quatenus aliquo modo continuatus, ſeu coniunctus, eccleſiæ. Quod audis de hæretico, intellige etiam, à fortiori, de quocunque alio Epiſcopo quomodolibet ab eccleſia ſeparato: quoniam hæretico nihil eſt peius, & conſequenter ab eccleſia magis diuiſum. Vnde ſicubi dicatur, quòd ordines hæretici &c. conferre non poſſunt: etiam quòad characterem intelligitur, ſi non ſeruant formam Eccleſiæ.

5m de minori. Non poteſt benedicere. ℞. quantum ad ultimum effectum ſacramentorum. §. Tunc nihil &c. ut ex concluſione patet dicente, quòd gratiam non dant. Nam gratia eſt effectus ultimus ſacramenti.

¶ NOT. Quoniam in textu additur ly quinimò benedictio ſua .i. hæreticorum, in maledictionem conuertitur: ideò aliquid plus ſignificatur, quàm per benedictionem illorum non conferri gratiam. Sciendũ ergo quòd ſi quis volens & ſciens, ab hæretico benedici cupit: tunc in maledictionem benedictio illa fieret etiam in hoc ſenſu, quòd recipiens talem benedictionem peccaret mortaliter. Secus autem de illo, qui benediceret ab hæretico Epiſcopo neſciens per ignorantiam inuincibilem, quòd ille ſit hæreticus: quoniam ignorantia talis ipſum excuſat. Cur ergo, inquies, reſpondit ſanctus Doctor; quod benedictio illa hæreticorum dicitur maledictio, ex eo quòd non confert ſacramenti ultimum effectum: & non addidit, quòd interueniat mortale peccatum; cum in ordinis receptione tali interueniat modo prædicto? Quia ſat fuit (ut uere erat) Doctori ſanctò formaliter (ut ſolet) ſtare in ſatisfactione ad argumentum, & in materia de qua tractabatur. De inſtitutione enim ſacramenti ordinis arguebatur, & non de malitia conſequente ad malam diſpoſitionem recipientis. Dare autem gratiam uel non dare, ex parte ſacramenti ſe tenet: incurrere verò, uel non incurrere peccatum mortale, ſe tenet ex parte recipientis. Ad plenum igitur argumento ſatisfecit Diuus Thomas licet aliquod uerum, cuius expreſſionem arguens non poſtulabat, prudenter omiſerit. Poteſt & reſponderi: quòd ſanctus ſic (ut in litera) reſpondendo cointellexit peccatum recipientis, tanquam obicem gratiæ per ſacramentum illud aliàs dandæ. In huius ſignum eſt, quòd in concluſione loquens de non datione gratiæ expreſſerat ly propter peccata recipientium ab &c. Ex qua expreſſione dedit intelligere quòd ubicunque diceret, gratiam non dari in tali collatione, ſubintelligi debebat peccatum.

Q.ſo benedictiones hæreticorum uertantur in maledictiones.

catum mortale recipientiam contra prohibitionem Eccleſiæ. Et tantò magis hoc reſponderi poteſt; quantò non eſt moris diui Thomæ replicare ſemel dicta in aliquo uno articulo, ſed relinquere ſubintelligenda lectoribus.

¶*Corollarium.* Ergo uidetur ex dictis; quòd recipienti ignoranter ſacramentum tale ab huiuſmodi Epiſcopis daretur etiam gratia. Et hoc ſanè uerū eſt: ſi accedens ad recipiēdum laboret ignorantia inuincibili, ambulans in bona fide in eaq; perdurans uſq; in finē ordinationis ſui, credendo firmiter: quòd ille Epiſcopus ordinator ſit uerè catholicus, & eccleſiæ ſanctæ filius coniunctus. Hoc autem eſſe uerū, colligitur, & quidem à fortiori, ex q.35.ar.3 ad ſecundum: ubi tractatur de recipiēte ſimpliciter, .i. ambulāda in bona fide modo núc dicto, ordines ab Epiſcopo non baptizato. Hunc enim credenti, quòd Epiſcopus ſuus ſit baptizatus, ſuppletur à ſummo ſacerdote &c. Ergo & de caſu præſenti ſimile dicendū. Vide ibi, cum elucid.

An quò q; gratia detur ordinata ab excōicatis &c.

F ſcipientium illas, nō poſſent ualidæ fieri: cùm tamen fiant, ut in textu. Item ab eod. Vrbano ibid. Ab excōmunicatis quondā ordinatos, ſiquidem non ſimoniacè, & ſi eorum religioſior uita & doctrinæ prærogatiua uiſa fuerit promereri, pœnitentia indicta, in ipſis, quos acceperunt ordinibus permanere permittat. Hæc ibi. Item ab eod. ibid. cap. eod. ordinationes. Qui ab Epiſcopis quondam catholicè ordinati, ſed in ſchiſmate à Romana eccleſia ſeparatis, conſecrati ſunt; eos, cùm ad Eccleſiæ unitatem redierint, ſeruatis propriis ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus, ſi uita, & ſciētia, eos commēdant. Amodò uerò quicunque à prædictis ſchiſmaticis, ſanctæq; Romanæ eccleſiæ aduerſarijs, ſe ordinari permiſerit, nullatenus hac uenia dignus habeatur. Hæc ibi. Vbi de executione facit sē per uim, & dictam præ dictam; ſed nūquam de charactere, quem à talibus epis ordinatos recepiſſe declarat.

¶Secūdò habes: quò per rōnē ſupradicta pontificum, pro quāto hæreticos &c. inſinuant conferre poſſe ordines, & intelligas & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quò ex ijs uiciſſim doctrina hæc Angelica & declaret & cōſolidet. 3

QVAESTIO XXXIX.

De impedimentis huius ſacramenti, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de impedimentis huius ſacramenti. Circa quod quęruntur ſex.

Primo, Vtrum ſexus fœmineus impediat huius ſacramenti ſuſceptionem.

¶Secundo, Vtrum carētia uſus rationis.

¶Tertio, Vtrum ſeruitus.

¶Quarto, Vtrum homicidium.

¶Quinto, Vtrum illegitima natiuitas.

¶Sexto, Vtrum defectus membrorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſexus fœmineus ordinis ſuſceptionem impediat.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſexus fœmineus non impediat ordinis ſuſceptionem, quia officium Prophetæ eſt maius quàm officium ſacerdotis, quia propheta eſt medius inter Deum, & ſacerdotes ſicut ſacerdos eſt inter Deum, & populum, ſed prophetæ officium aliquando mulieribus eſt conceſſum, ut patet 4. Regum, ergo & ſacerdotij officium eis competere poteſt.

2 Præterea, Sicut ordo ad quandam eminentiam pertinet, h ita & prælationis officium, & martyriū, & religionis ſtatus, ſed prælatio committitur mulieribus de nouo Teſtamento, ut patet de Abbatiſſis, & in ueteri, ut patet de Delbora, quæ iudicauit Iſrael, & Iudith quarto, Competit etiam eis martyrium, & religionis ſtatus, ergo, & ordo eccleſiæ.

3 Præterea. Ordinum poteſtas in anima h fundatur, ſed ſexus non eſt in anima, ergo diuerſitas ſexus non facit diſtinctionē in receptione ordinum.

SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Timoth. 2. Mulierem in eccleſia docere non permitto, nec dominari in uirum.

Præterea. In ordinandis pręxigitur corona, quamuis non G de neceſſitate ſacramenti, ſed corona, & tonſura non competunt mulieribus, ut patet 1. ad Corinthios 2. ergo nec ordinū ſuſceptio.

RESPONDEO, dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente ſacramentum, quaſi de neceſſitate ſacramenti, quæ ſi deſunt non poteſt aliquis ſuſcipere, neque ſacramentum, H neque rem ſacramenti: quędam uero requiruntur non de neceſſitate ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti, propter congruitatem ad ſacramentum: & ſine talibus aliqs ſuſcipit ſacramentum, non rem ſacramenti. Dicendum ergo, quòd ſexus uirilis requiritur ad ſuſceptionem ordinum, non ſolum ſecundo modo, ſed etiam primo, unde & m ſi mulieribus exhibeantur omnia I quæ in ordinibus fiunt, ordinē non ſuſcipit* quia † cum ſacramentum ſit ſignum in his, quæ in ſacramento aguntur, requiritur non ſolum res ſed ſignum rei, ſicut dictum eſt: *quia in extrema unctione exigitur quòd ſit infirmus, ut ſignificetur cura tione indigens: cum igitur in ſexu fœmineo non poſſit ſignificari aliqua eminentia gradus,* quia mulier ſtatum ſubiectionis K haber, ideo non poteſt ordinis ſacramentum ſuſcipere. Quidam autem dixerunt quòd ſexus uirilis eſt de neceſſitate pręcepti, ſed non de neceſſitate ſacramenti, quia etiam in Decretis† fit mentio de diaconiſſa, & præsbytera. Sed diaconiſſa dicitur, quæ in aliquo actu diaconi participat, ſicut, † quæ legit homilias in eccleſia, presbytera autem dicitur uidua, quia presbyter idem eſt quod ſenior.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationē oſtendas, merito inſinuatū eſſe à ſummis pontificibus, excommunicatos &c. poſſe ordines conferre, ſed non executionem. Hoc autem à Gregorio IX. inſinuatum eſt ſic, ut recitatur, de ordin. ab Epiſcop. qui renunc. Cùm clerici, qui ab excommunicato Epiſcopo ignoranter ordines receperunt; per ſuos poterit epiſcopos diſpenſari. Hæc ibi. Item ab Vrbano; ut recitatur. 9. q. 1. Ordinationes, quæ ab hæreſiarchis nominatim excommunicatis factæ ſunt irritas eſſe iudicamus, niſi probare ualuerint ſe, cùm ordinarentur, eos neſciſſe damnatos. Hæc ibi. Nota ly irritas, ſcilicet quòad executionem. Nota ly niſi probare ualuerint &c. Hoc eſt, ſi probauerint &c. illæ ordinationes habebunt executionē. Ex quo monſtratur utiq; quòd p̄dictę ordinationes illæ characterē impreſſerunt: alioquin per probationem ignorantiæ ſu-

Vid. pro S. Eccl. ad intellig. &c. Thom. ubi ſup. q. c. art. 1. & 2.

QVAEST. XXXIX. ART. I.

concl.m

CONCL. Quamuis mulieri exhiberētur omnia, quæ in ordinibus fiunt, ordinem non ſuſciperet. 157

¶Examen. ly ordinem. Hoc eſt, ordinis characterē. Licèt enim neq; grauū ſuſciperet, imò & ipſa, & ordinator eius, mortaliter peccaret: ſed de charactere principaliter intendit per ly ordinē. Nam intentum literæ eſt, oſtendere: quòd ſexus uirilis eſt de neceſſitate ſacramenti.

¶*Corollarium.* Ergo quòd in decretis, uel alibi, mulier aliqua dē diaconiſſa, uel presbitera, nō ſignificat per hoc; quòd illa habeat aliquē ordinē eccleſiaſticū: ſed quòd in aliquo participet ſimilitudinē cū diacono, & presbytero, puta diaconiſſa, quæ legit homil. ſup euang. & presbytera, quæ eſt ſenior inter exteras. Nec etiā incōueniēs: quòd quidē & laicus in aliquo actu quòq; aſſimilatur con-

† Aug. de hæreſibus ad quoduult Deū, hæreſi. 27. to. 7. & Epipha hæreſi. 42, cōtra Marcioñ. & hæreſi. 49.

* Infr. q. 32. art. 2.

*Decre. d. 32. ca. 10. incip. mulieres & d. 88. c. 1. Et cauſa 27. q. 1. c. 23.

† ex Concil. Cartag. c. 1.

confeſſario, puta quando in caſu audit confeſſiones q.8.art.2. & quæſtione 11.articul.3. licet ipſa laicus nunquam, nec etiam tunc, ſit ſacerdos.

¶PROB. Quia in ſacramentis requiritur correſpondentia ſignificati ad ſignum (patet tum uniuerſaliter cum ſacramentū ſit ſignum tum ſpecialiter de extrema unctione:) & in ſexu muliebri non poteſt reperiri iſta correſpondentia (cum ordo ſignificet aliquam eminentiam gradus, mulier autem ſtatum ſubiectionis dicat.)

¶NOT. Quòd mulier ſubiectionis ſtatū dicat: uide & qſt. 19. art. 3. ad quartum & in clucid.

1m illatio cōcluſionis. Ergo &c. negatur illatio. §. Nō enim eſt ſimile de prophetia, & de ſacramento ordinis.

*Supra q. 19. art. 3. arg. 4. & eius ſolut.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ prophetia non eſt ſacramentum, ſed Dei donum, unde ibi non exigitur ſignificatio ſed ſolum res; & quia ſecundum rem in his, quæ ſunt animæ, mulier non differt à uiro, cum quandoque mulier inueniatur melior quantum ad animam uiris multis, ideo donum prophetiæ, & alia huiuſmodi poteſt recipere, ſed non ordinis ſacramentum.

Et per hoc patet ſolutio ad ſecundum & tertium. De† Abbatiſſis tamen dicitur, ꝙ non habent, prælationem ordinariam ſed quaſi ex commiſſione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres. Delbora autem in temporalibus præfuit, non in ſacerdotalibus, ſicut, & nunc poſſunt mulieres temporaliter dominari.

B

ARTICVLVS II.

Vtrum pueri carentes vſu rationis ordines poſſint ſuſcipere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videturꝙ pueri, &

Nam in prophetia non requiritur neceſſario correſpondentia illa ſignificati & ſigni, quæ dicta eſt in probatione de ordine. Fundamentum huius eſt, quia prophetia nō eſt ſacramentum, licet ſit Dei donum. Vide literam.

2m de maiori. Ita ℞ quantum ad eminentiam: non C quantum ad qualitatem eminentiæ. §. Tunc nihil &c. Nam concluſio loquitur de eminentia nō quacunque, ſed tali. l. ordinaria, & ſacramentali: ita ꝙ ordo da quo ibi, eminentiā includeret prædicta duo (ſcilicet eſſe ordinariū, & ſacramentale) dicta. Patet autem ꝙ neque religionis ſtatus, neque prælatio, neque matrimium, in argumento dicta dicunt eminentiā talem, licet quandam eminentiam importent.

¶NOT. illa, quæ dicuntur hic de eminentia ordinis, memento ut applices ad diffinitionem ſacerdotis totiens dictam quæ ponitur ab Apoſtolo Heb. 5. omnis pontifex &c. Dices ergo: ꝙ ly aſſumptus, importat gradum ſeu eminentiam ordinariam & ſacramentalem.

Pro diffinitione ſacerdotis, * 33. art. 3. ad primū dictū.

3m de maiori. Fundatur. ℞. mediante ſigno exterioris non autem, ſine illo. §. Tunc nihil &c. Nā ſignum illud non poteſt habere correſpondentiam ſignificati in muliere; ſicut habet in uiro. Diximus enim: ꝙ ſignum hoc, ē D ſacramentum ſignificans præeminentiam iam declaratam: pæminentia uero talis, cum non poſſit eſſe in muliere, non correſpondet ſigno in illa. Argumentum igitur peccat in digreſſione à propoſito; faciendo ſcilicet uim in eſſe in anima, & non habendo mentionem de eo, per quod eſt in anima: cum tamen tota uis ſtet in hoc ultimo (ut uiſum eſt.)

APPENDIX.

Vid. p. 8. loc. cita hæreſ. etc.

EX articulo habes ¶ Primò quō per rōnem interimas hæreſim Cataphrygarum (Prat. Cataphryge) dicentium: ordinib. ſacris mulierē poſſe initiari. Hi Cataphrygæ & Pepuziani, ſeu Pepuzitæ dicunt (teſte Auguſt. de hæreſib. c. 27. (Et qa ijdē commiſcuntur, Chriſtum ſpecie fœminæ fuiſſe reuelatū, tantū mulierib. tribuunt dignitatē, authoritatē, & principatū, ut inter cæteros errores mulieres ipſæ ſacerdutio quoq; apud eos honorent. Nota de hac eliqsq; ſimilib. apud illos reuelationib. id; qd ait Apoſtolus, ꝙ Angelus Sathanæ transfigurat ſe in Angelū lucis: & maxime, cum tales reuelationes mēdaciū exprimant, uidelicet, ꝙ Chriſtus in ſpē fœminæ appareat. Cæterū error unus (ut ſolet; niſi cito prouideatur) aliarum perturbatiq. ſ. mulier ordinis capax ex ſtat; & ꝙ ad ſacerdotiū iuſtè promoueri poſſit. ¶ Secundò habes: qūo p rōnē oſtendas hæreſim pdcā, & à

2 fortiori, & directè, dānatā eſſe ab Innoc. III. ſic Noua quædā noſtris ſūt aurib. intimata: ꝙ Abbatiſſæ moniales proprias benedicunt, ipſarū quoq; confeſſiones in criminib audiunt, & legētes euangeliū pſumunt publicè pdicare. Cū igi id abſonū ſit, pariter & abſurdū: mandamus, quatenus nē id de cætero fiat, curetis firmiter inhibere. Quòd licet beatiſſima uirgo Maria dignior & excellentior fuerit Apoſtolis uniuerſis; nō tn illi, ſed iſtis dñs claues regni cœlorum cōmiſit. Hæc ille de pœniten. & remiſſ. Ité à Papa Sother ſcribente oibus Italiæ Epīs. Sacratas Deo fœminas, vel monachas, ſacra uaſa uel ſacratas pallas, penès uos contingere, & incenſum circa altaria deferre, planū eſt ad Apoſtolicam ſedem. Quæ omni reprehenſione plena eſſe, & uituperatione nullis rectè ſapientum dubium eſt. Qua propter huius ſanctæ ſedis authoritate, hæc omnia uobis reſecare funditus, quā citius poteritis, cenſemus. Et nè peſtis hæc latius diuulgetur; p omnes prouincias abſtergi citiſſimè mandamus. Hæc ibi; & recitantur diſt. 23. Vbi nota; quòd iuxta p. dictum Papā iudicio omnium ſapientū, omni reprehenſione, & uituperio, plena eſt hæreſis recitata Populitarum; & tanto magis quantò peius eſt, ordinem ſacrum attribuere fœminis, quàm eas uaſa Deo dicata cōtingere, uel incenſum deferre. In ſapientiæ igitur maxime taxauit illos hæreſis huius patronos ipſa Sother. Item à Concil. Carthaginēſi, vt recitatur diſt. ead. Mulier, quamuis docta & ſancta, uiros in conuentu docere non præſumat. Hæc ibi. Ecce quòd etiam prohibetur mulieribus docere in eccleſia; id quod officium eſt ſacerdotale: ſecundum Leonem Papam, ut recitatur 16. q. 1. Adijcimus &c. Hoc ſpecialiter ſtatuentes, ut præter domini ſacerdotes nullus audeat prædicare: ſiue monachus, ſiue laicus ille ſit, qui cuiuſcunque ſcientiæ nomine glorietur. Hæc ibi. Item à &c. ut q. 19. ar. 3. & q. 20. art. 1. & q. 17 ar. 3. appen. Vide contra hanc peſtem & q. 8 ar. 1. a. 4. & q. 31. ar. 2. appen. & q. 36. ar. 3. & bene applica. Item à Concilio Laodiceno canon. 44 quòd non oporteat, mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ uirorum officijs deputata ſunt. Hæc ibi. Maxima autem uirorum officijs deputatum eſt eſſe conſtitutum in ordine: ut patet Luce 22. Ibi enim dicitur quòd Chriſtus dixit diſcipulis ſuis ly hoc facite in meam commemorationem Per quæ uerba inſtituit eos ſacerdotes; ut inquit Concilium Triden. ſeſſ. 22. c. 1 & can 2. Patet autem: quòd ad nullas mulieres talia dixit: ex conſequenti, quòd ſacerdotiū illis attribuere eſt contra euangelium. A nullo namque inſtitutum eſt ſacramentum ordinis niſi à Chriſto: & Chriſtus (ut dictum eſt) ſolis viris hoc iniunxit. Vnde per Concilium Triden. veritas hæc maxime declaratur quando ſeſſ. 23. ca. 1. ait. In

D eccleſia catholica fateri oportet; nouum eſſe uiſibile & externū ſacerdotium, in quod uetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodē domino ſaluatore noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis eorūque ſucceſſoribus in ſacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus & ſanguinem eius; necnon & peccata dimittendi, & retinendi ſacræ literæ oſtendunt, & catholicæ eccleſiæ traditio ſemper docuit. Hæc ibi. Ecce quòd loquens de huiuſmodi poteſtate concilium, et quidem ſufficienter, namq; (immo nec in toto tractatu de ordine, ut uideſe eſt) facit, uel minimam, mentionem de aliqua muliere: quod tamen feciſſet, ſi et illi poteſtas talis à Chriſto fuiſſet collata. Item à 33. q. 5 Mulierem conſtat ſubiectam dominio uiri, et nullam authoritatem habere: nec docere poteſt, nec teſtis eſſe. nec fidē dare, nec iudicare. Hæc ibi. Item à Concilio Nannethenſi. Sed et hoc, ſecundum authoritatem canonum, modis omnibus pro-

E hibendum eſt, ut nulla fœmina ad altare præſumat accedere, aut presbitero miniſtrare, aut intra cancellos ſtare, aut ſedere. Hæc ibi. Item à 1. cor. 14 Mulieres in eccleſia taceant. Non. n. permittitur eis loqui. Turpe eſt. n. mulieri loqui in eccleſia. Cum igitur ea quæ ſunt ſacerdotum, ſ. conſecrare eucharistiam, abſoluere à peccatis, prædicare in eccleſijs, prohibeantur mulierib. imò ēt et aliquod plus, ut uiſum eſt, patentiſſimè conſtat, ꝙ uanitate plenū ē, ea impetrare; ſacerdotiū eis, uel aliquē ordinē ad ſacer 3 dotiū relatū attribuere. ¶ Tertiò habes: qūo per canonē prædicta patrum, ac ſcripturarum, proquanto ordinem eccleſiaſticum dicunt mulieribus non conuenire, et intelligas, & probes, et declares. ¶ Quartò uides: quomodo etiā uiciſſim Angelica 4 doctrina præſens et declaretur, et conſolidetur.

QVAEST. XXXIX. ART. II.

CONCL. 1a. Omnia illa ſacramenta, quæ actum requirunt ſuſcipientis ſacramentum, carentibus uſu rationis non competunt. 158

¶PROB.

qui carent vſu rationis, non poſsint ordines ſuſcipere, quia (vt in litera* dicitur) ſacri Canones in ſuſcipiẽtibus ordines certum, & determinatum tempus ſtatuerunt ætatis, ſed hoc non eſſet ſi pueri recipere poſſent ordinis ſacramentum, ergo, &c. G

¶ 2 Præterea, Ordinis ſacramentum eſt dignius quam matrimonium, ſed pueri, & alij carentes uſu rationis non poſſunt contrahere matrimonium, ergo nec ordines ſuſcipere.

¶ 3 Præterea, Cuius eſt h potentia, eius eſt actus ſecundum Philoſophum in Lib. de Somno & uigil.* ſed actus ordinis requirit uſum rationis, ergo, & ordinum, poteſtas. H

SED CONTRA, Ille, a qui eſt ante annos, diſcretionis promotus ad ordines, ſine iteratione ipſorum quandoque in eis conceditur miniſtrare, ut patet extra, de Cle.* per ſaltum promo. hoc autem non eſſet ſi ordinem non ſuſcepiſſet, ergo puer poteſt ordines ſuſcipere.

Præterea, Alia ſacramenta, in quibus character imprimitur, poſſunt pueri ſuſcipere, ut baptiſmum, & confirmationem, ergo pari ratione & ordines. I

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd per pueritiam, & alios defectus quibus tollitur uſus rationis, præſtatur impedimentum actui, & ideo m omnia illa ſacramenta, quæ actum requiritur ſuſcipientis ſacramentum, talibus non competunt, n ſicut pœnitentia, matrimonium, & huiuſmodi, ſed quia poteſtates infuſæ ſunt priores actibus, ſicut, & naturales, quamuis acquiſitæ ſint poſteriores: remoto autem poſteriori non tollitur prius; ideo p omniã ſacramenta in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſsitate ſacramenti, ſed poteſtas aliqua ſpiritualis diuinitus datur, poſſunt pueri ſuſcipere, & alij, qui uſu rationis carent q. Hac tamen diſtinctione habita, quòd in maioribus ordinibus requiritur diſcretionis tempus de honeſtate, propter dignitatem præcepti non propter neceſsitatem ſacramẽti. Vnde r aliqui (ſi neceſsitas adſit, & ſpes profectus) ad minores ordines poſſunt ante annos diſcretionis promoueri ſine peccato, & ſuſcipiũt ordinem. quia quamuis tunc non ſint idonei ad officia, quæ eis committuntur, tamen per aſſuefactionem idonei reddentur; ſed s ad maiores ordines requiritur uſus rationis, & de honeſtate, & neceſsitate t præcepti, u propter uotum continentiæ, quod habent annexũ; & quia etiam eis ſacramenta tractanda committuntur; ſed ad epiſcopatum, ubi etiam in corpus myſticum accipitur poteſtas, requiritur actus ſuſcipientis coram animarum paſtoralem, & ideo y eſt etiam de neceſsitate conſecrationis epiſcopalis, quòd uſum rationis habeat z. Quidam autem dicunt ꝙ ad omnes ordines requiritur uſus rationis de neceſsitate ſacramenti, ſed eorum dictum ratione, uel authoritate non confirmatur. K

¶PROB. Quia per defectum, quo tollitur uſus rationis, præſtatur impedimentum actui.

CONCL. 2ª. Omnia ſacramenta, in quibus non requiritur actus ſuſcipientis de neceſſitate ſacramenti, ſed poteſtas aliqua ſpiritualis diuinitus datur, & pueri, & alij uſu rationis carentes, poſſunt ſuſcipere.

¶Examẽ Ly actus ſuſcipientis. Scilicet uel expreſſio peccatorum ſuorum (ut in pœnitentia,) uel conſenſus animi expreſſus (ut in matrimonio,) vel deuotio (vt in euchariſtia, & extrema unct. &c.)

*In 4. ſent. d. 25. §. 1.

¶Non damnatur tamen antiquitas cõmunicans olim pueros. Concil. Trid. ſeſſ. 21. c. 4.

¶Ly poteſtas aliqua ſpiritualis. Hoc eſt character impreſſus in anima.

¶PROB. Quia poteſtates infuſæ ſunt priores actibus: & remoto poſteriori, non tollitur prius.

*Ca. 1. ante med.

CONCL. 1ª. Aliqui (ſi neceſſitas adſit, & ſpes profectus) ad minores ordines poſſunt ante annos diſcretionis promoueri ſine peccato; & ſuſcipiũt ordinem.

¶NOT. Dicitur ly promoueri ſine peccato: ad differentiã ordinum maiorum. Nam ad ordines maiores non poſſunt hi diſcretionis uſu carẽtes promoueri ſine peccato; quamuis ſi promouerentur ſuſciperent ordines illos. Et ideo dixit dun textus & quòd promouentur ad minores ſine peccato, & quòd ſuſcipiunt ordinem.

*In decretal. lib. 1. 5. tit. 29.

¶PROB. Quia, ut clara ex terminis, præſupponitur.

¶Examen. Ly quia, quamuis tunc non ſint idonei ad officia &c.

concl. m

¶Hoc dictum textus non eſt probatio concluſionis, ſed eſt reſpõſio ad obiectionem; quæ poſſet fieri de inhabilitate puerorum, & aliorum huiuſmodi, ad exequendum officia ſibi per ordines minores comiſſa. Reſpondet namque: quòd ſufficit ipſos eſſe idoneos in uia, in quantum ſcilicet per aſſuefactionem de facili fient; licet non ſint idonei in actu tunc, quando ſuſcipiunt ordines. Simile quid dixit ſupra quæſtione 36. ar. ſecundo ad ſecundum quando de ſcientia loquens reſpectu promouendorum ad ordines inferiores dixit, quòd ſufficiebat, ipſos eſſe probab. licet in uia ad acquirendum ſcientiam requiſitam de facili acquiſibilem. Verumque rationabiliter tum hic, tum ibi dixit ſanctus Doctor: quoniam ſicut differentia eſt inter ordines maiores & minores, ita etiam correſpondenter conuenit fieri differentiam inter idoneitatem promouendorum ad illos. Differentiam dico, non tantum quia maior in actu requiritur idoneitas in clerico promouendo ad maiores, quàm ſit idoneitas in actu promouendi ad minores: ſed etiam quia idoneitas quandoque de propinquo habenda ſufficit in promouendo ad minores, licet eam non habeat actu; quæ non ſufficeret in promouendo ad maiores. Voluit igitur textus per reſponſionem prædictam innuere: & ꝙ debent correſpondere ſingula ſingulis; & quòd obiectio tacita cauſabatur ex hoc, quòd non attendebatur ad iſtam correſpondentiam.

Concl. p

CONCL. 4ª. Ad maiores ordines requiritur uſus rationis, & de honeſtate, & de neceſſitate præcepti.

¶PROB. 1. Quia maiores ordines habent uotum continentiæ annexum: & 2. quia promouendis ad eos ſacramenta tractanda committuntur.

Concl. q

¶NOT. Veraque iſtarum duarum probationum etiam per ſe concludit intentũ. Quòd autem uotum continentiæ annectatur maioribus ordinibus, uide q. 40. art. 7. ad primum, & q. 27. ar. 3. in textu, & eiuſd. appen. ubi & patet, quòd ijs ordinibus initiatis ſacramenta tractanda cõmittuntur. Quòd quomodo uerum ſit plenius declaratur in eiuſdem quæſtionis artic. 4. ad tertium & ſextum quòad ſubdiaconum, & art. 5. ad quintum quò ad diaconum & ſacerdotem.

concl. u

*Greg. li. 2. Epiſtolarũ epi. 42.

CONCL. 5ª. De neceſſitate Epiſcopalis conſecrationis eſt; ꝙ uſum ratiõis habeat promouendus.

concl. y

¶Examen. Ly conſecrationis Epiſcopalis. Non dicit, ordinis quia Epiſcopatus non eſt ordo proprie q. 40. ar. 5.

¶PROB. Quia Epiſcopus accipit poteſtatẽ in corpus Chriſti myſticũ: & actus requiritur in ſuſcipiente curam animarum.

¶Examen. Ly curam animarum. Hoc eſt quod prius dixerat poteſtas in corpus Chriſti myſticum: adeò quòd illa poteſtas eſt cura, et corpus myſticum ſunt animæ. Corpus ergo Chriſti myſticum ſunt animæ rationales: in actu quidem ſi ſunt fideles in actu, in potentia uerò ſi ſunt infideles uiatrices: neque in actu autem, neque in potentia ſi ſint animæ damnatorum. 3. q. 8. ar. 4.

¶NOT. Ex ultimis uerbis in corpore ly quidam autem dicunt etc. Diſce: quòd non eſt curandum de his quæ dicuntur ſine ratione vel authoritate prudentum. Videmus enim quòd ſanctus Doctor recitans opinionem, illam, et nõ reſpondet; quoniã in

Nõ obſtinate defendẽ.

in nullo prædictorum fun latur. Hoc & Philoſophus monuit quandoque ſic dicens. In diſciplinati eſt ſollicitum eſſe contra proferentem improbabilia. Vel ſecundum aliam tranſlationem. Quolibet proferente contraria opinionibus ſapientis, ſolicitum eſſe, ſtultum eſt 1. topic. 9.

A præficien. Per hoc enim quòd reprehendunt illos qui dabant eccleſias pueris regendas, nulla facta reprehenſione de hoc q ad clericatum promoti ſint inſinuare uidentur q ordines præſertim minores pueris dari poſſunt. Vide ibi c. Indecorum eſt. Et alia ad hoc facientia. Item à concilijs quandocunq; tractant de ætate ordinandorũ.

1m minor. Hoc non eſſet, ſi pueri recipere poſſent ordinis ſacramentum. ℞. negatur hæc §. Nam poſito etiam, quòd huiuſmodi canonum ſtatuta eſſent intelligenda de pueris: tamen adhuc poſſent pueri recipere ſacramentum ordinis, quamuis nõ ſine peccato. Non enim omne, quod eſt de neceſſitate præcepti &c. ut in textu.

¶NOT. Statuta illa canonum, de quibus minor argumenti loquitur, intelligẽda ſunt de adultis: & ſi de pueris, non niſi quòd ad maiores ordines. Vltra hoc etiam ſtatuta illa non faciunt quòd accedent ad ordines contra prohibitionem illorum non ſuſcipiat characterem; ſed faciunt, q ſuſcipiendo peccat.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞ negatur illatio §. Non enim eſt ſimile de matrimonio, & ordine. Nam in matrimonio requiritur conſenſus, cum cauſet illud; qui ſine uſu rationis eſſe non poteſt &c. ut in textu.

3m ex Philoſopho. Cuius eſt potentia, eius eſt actus. ℞. ſed tamen aliquando potentia præcedit actum. § Tunc nihil &c. Nam potentia ſeu poteſtas ordinis præcedit ſeipſam in actu; inquantum, ſ. prius recipitur potentia i. character illius, & deinde exequimur actum eiuſdẽ; & per conſequens potentia ipſa non requirit neceſſariò tantam ætatem recipientis, quantam requirit exequentis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omne, quod eſt de neceſſitate præcepti, eſt de neceſſitate ſacramenti, ut dictum eſt.*

AD SECVNDVM dicendum, q matrimonium cauſat cõſenſus q ſine uſu rationis eſſe non poteſt, ſed in receptione ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientis, quod patet ex hoc, quòd nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum conſecratione, & ideo non eſt ſimile.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd eiuſdem eſt actus, & potentia, ſed tamen aliquando potentia præcedit, ſicut; liberum arbitrium uſum ſuum, & ſic eſt in propoſito.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſeruitus impediat aliquem à ſuſceptione ordinis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſeruitus non impediat aliquem à ſuſceptione ordinũ. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi ſpirituali: ſed in ſeruo ẽ ſubiectio corporalis, ergo non impedit quin debeat ſuſcipere prælationem ſpiritualem, quæ in ordine datur.

B ¶ 2 Præterea, Illud, quod eſt occaſio humilitatis, non debet impedire ſuſceptionem alicuius ſacramenti, ſed ſeruitus eſt huiuſmodi. Vnde Apoſtolus conſuluit, quòd ſi aliquis poſsit, magis utatur ſeruitute pri. Corinth. 7. ergo non habet impedire à promotione ordinis.

C ¶ 3 Præterea, Magis eſt turpe clericum in ſeruum uendi, quàm ſeruum in clericum promoueri, ſed clericus in ſeruum uendi poteſt, quia Epiſcopus Nolanus, ſcilicet, Paulinus, ſeipſum in ſeruum uendidit, ut in Dialogo * legitur, ergo multo fortius poteſt ſeruus in clericum promoueri.

*Greg. li. 3. dialogo. ca. 1.

Ex hoc. n. q non præfigunt terminũ ætatis, ad minores ordines promouendis, uidentur inſinuare idẽ.

¶Secundò uides: quàm ex ijs nieiſſim Angelica doctrina hæc. & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XXXIX. ART. III.

CONCL. Seruos, qui non habet poteſtatẽ ſui, nõ põt ad ordines promoueri ſi tamẽ promouet ordinem ſuſcipit.

¶Examen. Ly non poteſt. Scilicet licitè, non autem quaſi nõ ſuſcipiat characterẽ; ut ex reſiduo concluſionis patet.

¶Ly qui non habet poteſtatem ſui. Quaſi dicat; ſeruus ut ſeru*, ſeruitute durãte. Nã ſi ſeruus manumittatur plene (uel appẽ.) à dño ſuo, uel aliàs liber fiat, nõ eſt ille ſeruus i. de quo loquitur concluſio.

¶PROB I. Quia ſeruus non poteſt dare, quod ſuum non eſt, & per conſequens nõ poteſt mancipare ſeipſum diuinis officijs ſecundum q promotio ad ordines requirit. Quia (ly ſi tamẽ) libertas non eſt de neceſſitate ſacramẽti.

D ¶NOT. Ex probatione prima ſcilicet nullus poteſt dare, quod ſuum non eſt, aduerte perſpicaciter, qd intendat probare; alioquin decipiẽs. Non. n. intendit probare, q ſeruus non poſſit abſolute promoueri ad ordines: ſed q non poſſit ſine peccato: ita q primò ipſum non impedit receptionẽ ordinis, ſed executionẽ. Ad hanc intelligẽtiam dandam dixit ly dare: non autẽ ly recipere. Quaſi diceret. Suſcepturus ordinẽ dẽt ſeipſum dare in executionẽ ordinis ſuſcepti; & qui ſic non põt ſe dare, non põt ad ordines promoueri ſine peccato. Simile igitur eſt ac ſi quis fictus accederet ad ſacramentum; quia ſicut ille peccaret ex eo, quòd accedit cum duplici animo ad faciendum rem, quæ de natura ſua exigit ſimplicem intentionem: ita ſeruus peccat accedens ad ordinem, qui de natura ſua requirit obſequiũ ad ſui executionem; qd tñ ſeruus ipſe dare non põt. Ex eo igitur quòd accedit ad ordinem, mõſtrat facto ſuo, quòd mancipat ſe in diuinis obſequijs ſecundum quòd ordo requirit: ex eo autẽ, quòd eſt ſe-
E ruus; non poteſt ſe hoc modo mancipare. Sic ergo uides, quòd ſemper fictus accedit: & hoc eſt peccatum, ſine quo non poteſt ſeruus ad ordines: illud, quod probatio præmiſſa intendebat monſtrare. Rurſus. Si ultima uerba in corpore ly ſimilis ratio eſt de omnibus &c. attendas: uniuerſalem doctrinam multorũ caſuum deciſiuam habebis. Quorum omnium ſolutio ad hoc medium, tanquam fundamentum, demum reducetur; ſcilicet q nullus poteſt dare, quod ſuum non eſt. Confirmatur autem præſens doctrina de ratiocinijs ex Concilio Carthaginenſi. Magnus epiſcopus. A. dicit procuratores, actores, executores, curatores pupillorũ, ſe debent ordinari? Gratus epĩ dixit, ſi poſt depoſita oneſa, et reddita ratiocinia, actus uitæ ipſorum fuerint cõprobati in oĩbus, debent cum laude Dei, ſi poſtulati fuerint honore munerari. Si. n. ante libertatẽ negociorũ, uel officiorũ, fuerint ordinati; Eccleſia infamatur. Vniuerſi dixerũt. Recte ſtatuit ſãctitas ueſtra; ideoq; iſta eſt noſtra ſententia. Hęc illud: ut recitatur, de oblig. ad ratiocin. ordin. uel non.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à ſummis Pontificibus, q annus diſcretionis non eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis. Inſinuatum autem eſt hoc ab Innocentio Tertio ad Epiſcopum Bononienſem ſic. Presbiter. P. diaconatus ordine prætermiſſo, ſe fecit ad ſacerdotij ordinem promoueri &c. Credebat aſſertioni eorũ eò; q tempore, quo ordines inferiores ſuſceperat, infra annos diſcretionis fuerat conſtitutus &c. Mandamus: quatenus poſt cõdignam pœnitentiam ipſum in diaconum ordinare procures; & ſic de miſericordia eundem miniſtrare permittas in ordine ſacerdotis. Hæc ille, de cleric. per ſalt. promot. tuæ literæ continebant o(r)d(in)e q. 35. ar. 1. appen. Ecce q Innocentius ordinem receptum ante annos diſcretionis non facit reiterare, manifeſtat per hoc; q annus diſcretionis non eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis. Itẽ ab Inno. ut recitatur de baptiſ. & ei eff. Maiores, Vbi in fine dicitur ſic, Tunc ergo characterem ſacramẽtalia imprimit operatio cum obicem uoluntatis contrariæ non inuenerit obſiſtentẽ. Hæc ille: ex quibus enim pueri & alij carẽtes uſu rationis obicem talem habere non poſſint, ſequitur q Innocentij mens in illis uerbis fuerit uirtualiter, q ſi ordines dentur carentibus uſu rationis imprimant characterem. Virtualiter dixit quia ad literam de alijs ſimilibus (puta bapiſmo) loquitur. Itẽ ab Alexandro Tertio, & ab alijs in de etat. & qualitat. & ordin.

Sed contra, Videtur ꝙ impediat quantum ad neceſsitatẽ ſacramenti. Quia mulier non poteſt ſuſcipere ſacramentum ratione ſubiectionis, ſed maior ſubiectio eſt in ſeruo, quia mulier non datur uiro in ancillam, propter quod non eſt de pedibus ſumpta, ergo & ſeruus ſacramentum non ſuſcipit.

Præterea, Aliquis ex quo ſuſcipit ordinem ᵇtenetur in ordine miniſtrare, ſed non põt ſimul miniſtrare domino ſuo carnali, & in ſpirituali miniſterio, ergo videtur ꝙ non poſſit ordinem ſuſcipere, quia dominus debet ſeruari indemnis.

Respondeo, Dicendum, ꝙ in ſuſceptione ordinis mancipatur homo diuinis officijs, & quia nullus poteſt dare, quod ſuum non eſt, ideo, ᵐ ſeruus, qui non habet poteſtatem ſui, non poteſt ad ordines promoueri; ſi tamẽ promouetur ordinem ſuſcipit: ⁿquia libertas non eſt de ſacramenti neceſſitate, ſed de neceſsitate præcepti, cum non impediat poteſtatem, ſed actum tantum, & ſimilis ratio eſt de omnibus, quĩ ſunt alijs obligati ut ratiocinijs detenti, & huiuſmodi perſonæ.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ in ſuſceptione ſpiritualis poteſtatis, eſt aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agenda, & ideo per corporalem ſubiectionem impeditur.

Ad secundum dicẽdũ, ꝙ ex multis alijs, quæ non præſtant impedimentum executioni ordinum, poteſt aliquis occaſionẽ humilitatis accipere, & ideo nõ ſequitur.

G Ad tertium dicendũ, ꝙ beatus Paulinus *ex abundãtia charitatis ſpiritu Dei ductus hoc fecit, quod rei euentus probauit, quia per eius ſeruitutem multi de grege ſuo ſunt de ſeruitute liberati, & ideo non eſt ad conſequentiam trahendum, quia ubi ſpiritus domini, ibi libertas. 2. Cor. 3.

H Ad qvartvm dicẽdum, ꝙ ſigna ſacramentalia ex naturali ſimilitudine repræſentant, mulier autem habet ſubiectionem à natura, ſed non ſeruus, & ideo non eſt ſimile.

Ad qvintvm dicendum, ꝙ ſi eſt promotus ſciente domino, & non reclamante, ex hoc ipſo efficitur ingenuus, ſi autem eo neſciente, Epiſcopus, & ille, qui præſentauit, tenentur domino in duplum, q àm

I ſit pretium ſerui, ſi ſciuerunt ipſum eſſe ſeruum, alias ſi ſeruus habeat peculium, debet ſeipſum redimere, alioquin reduceretur in ſeruitutem domini ſui, non obſtãte quòd ordinem exequi non poteſt.

*Loco citato in arg.

1ᵐ de maiori. Prælationi ſpirituali. ℞. ut ſic; præciſe: F non, ut includit aliqua obſequia corporaliter agenda. §. Tunc nihil &c. Nam (ut uidimus in not. præced.) ſeruitus impedit propter executionem ordinis, quòd ſeruus non poſſit ſe obligare ad officia illa corporaliter exhibenda, quæ requiruntur poſt ordinem ſuſceptum. Conſequenter ergo nõ impedit abſolutè, quin ſeruus ſuſcipiat prælationem ſpiritualẽ: ſed ꝙ non poſſit prælationis ſpiritualis officia cõſequẽtia exercere, unde not. illam.

2ᵐ maior. Illud quod eſt occaſio humilitatis, non debet impedire ſuſceptionẽ alicuius ſacramenti. &c. niſi aliunde poſſet haberi alia occaſio humilitatis. §. Tunc nihil &c. Non.n.eſt neceſſe: ꝙ omnis occaſio humilitatis pro recipiẽdis ſacramentis ſatisfaceret humilitas ad receptionem omnium ſacramentorũ requiratur.

3ᵐ de minori. Licitè ℞. in caſu ſpeciali non, ordinariè. §. Tunc nihil &c. Licet.n. magis ſit turpe clericum in ſeruum uẽdi ordinariè quàm ſeruum in clericum promoueri (ut argui tur:) tamẽ nõ eſt magis turpe, imò nec turpe, imò & laudabile, clericum in ſeruum uendi in caſu ſpeciali, ſcilicet inſpiratione diuinæ ſp̃alis, da que uide in textu.

concl. m

Dicerta li.1.n.19.

¶NOT. Simile qd̃ facto charitatiuo Epiſcopi Nolani, & ex ſimili cauſa, contigit de B. Dominico Patre ordinis Prædicatorum: quando uendẽdum ſe tradidit cuidam ad hoc; ut quidam captiuus amicus eius de captiuitate barbarorum iſto medio, tanquam pretio, redimeretur (ut dicitur in ſua legenda). Ex textu quoque nota benè pro aliquetiam huiuſmodi, quod non omnia facta ſanctorum trahenda ſunt in ordinariam conſequentiã; id quod & de eorum ſcriptis intelligendum. S. Thomas. 1. par. q. 3 1. ar. 4 & alibi maxime in opuſc. contra error. græcos docuit: Sed piè (quatum licet) exponenda.

4ᵐ illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. Nega ſillatio. § nam mulier dicit naturalem ſubiectionẽ ſeruus autem non naturalem, ſed ciuilem, & conſequenter muliebria ſexus non itaponitur directè ne dum diciret quaſi naturalem prælationem, inquantum ſigna ſacramẽtalia ipſius ex naturali ſimilitudine repræſentent; non autem ſeruilis conditio.

5ᵐ de maiori. Tenetur. ℞. inquantum poteſt: non aũt: inquantum non poteſt. §. Tunc nihil &c. Nam quando ſeruus non poteſt ſimul miniſtrare domino ſuo carnali, & in miniſterio ſpirituali, non tenetur ad executionem miniſterij ſpiritual. ut io litera.

APPENDIX.

Vol. p. S. Eccl. etc.

[1] Ex articulo habes. ¶Primò: quò per rõnem aſſẽdas meritò eſſe dictum à Stephano I. Papa, ꝙ ſerui non debent ordinari, ut referetur ſupra q. 36. ar. 1. appen. Item à canone Apoſtolorũ 81. Seruos in clerum prouehi ſine uoluntate dominorum non permittimus ad eorum qui poſſident, moleſtiã. Horum.n. euerſionem talia efficiunt. Si quando autem etiam dignus ſeruus uiſus ſit, qui ad gradum eligatur (qualis noſter quoq; Oneſimus uiſus eſt,) & domini conceſſerint, ac liberauerint, & ædib. emiſerint; fiat. Hæc ibi ſecũdũ unã tranſlationẽ. Secundum uerò aliam, nonnihil addẽdo, ſic. Serui, ſi in clerũ promoueantur ſcitra dñorum uoluntatẽ, hoc ipſum operatur redhibitionẽ. Si quã uerò ſeruꝰ quoq; gradus ordinatione dignus uideat (qualis & noſter Oneſimus apparuit) & dñi conſẽſerint manumiſerint, & domo ſua ablegauerint, efficiatur. Hæc ibi. Itẽ à Gelaſio I. Papa in epiſt. ad uniuerſos Eps ꝑ Lucaniam, & Brutios & Siciliam cõſtitutos ſcribente c. 16 Gene. talis querela uitanda præſumptio eſt, qua propemodum cauſãtur uniuerſi, paſſim ſeruos & originarios dominorum iura fugientes, uel ad monaſteria ſeſe conferre, uel ad eccleſiaſticum famulatum admitti: quæ modis oĩbus eſt amouẽda peruerſio, nè per Chriſtiani nois inſtitutum, aut aliena pruadi, aut publica uideat diſciplina ſubuerti. Ꝓpterea cõ nec ipſam miniſterij clericalis hac obligatiõe fuſcari conueniat dignitatẽ, &c. Quib. ſollicita interdictione ꝓhibit: quiſquis Eps, preſbiter, aut diaconus, uel eorum, q. monaſterijs præeſſe noſcuntur huiuſmodi perſonas, deinceps uel eccleſiaſticæ ſeruitutis, uel religioſis cõgregationis putauerint applicandas; niſi uoluntate forſitan dominorum ſub ſcripturæ teſtimonio primitus abſolutos, uel legitima tranſactione conceſſas: periculum ſe honoris proprij nõ ambigant, communionisq; ſubituros; ſi ſuper hac re cuiuſq; uera ante querela pulſauerit. Magnis quippe ſtudijs, ſecundum B. Apoſtolum præcauendum eſt: nè fides, & diſciplina, dñi blaſphemetur. Hæc ibi: et recitantur diſt. 54. Ecce, quòd adeò inardeſcit

1. Tim. 6.

K Gelaſius contra hoc abſurdum de ſeruis ordinandis: quòd nõ ſolum Eps eorum ordinatores: ſed etiã coadiutores ſiue ad hoc conſulentes, puta preſbiteros, atque diaconos priuare & gradu, & coiõne minatur. Item à Concil. Toletano 4. Quicunq; libertatẽ à dominis ſuis ita recipiunt, ut nihil in eis nullum obſequiũ patronus retentet; ſi iſti ſine crimine ſunt, ad clericatus ordinẽ liberè ſuſcipiantur: quia directa manumiſſione abſoluti noſcuntur. Qui uerò retẽto obſequio manumiſſi ſunt, pro eo quòd adhuc patrono ſeruitute tenentur obnoxij, nullatenus ſunt ad clericatus ordinem promouendi: nè, quãdo uoluerint eorũ dñi fiant ex clericis ſerui. Hæc illud: & recitantur diſt. 54. Nota ly directa manumiſſione, ut hoc diſcas quinam ſerui manum. ſſi ordinari poſſint. Non. n. poſſunt omnes ſecundũ Concilũ hoc. Itẽ ab ead. diſt. 54. capitulis multis: quæ per te uidere potes. Itẽ ab Alexãdro III. ad Archiepiſcopum Turonẽſẽ ſcribẽte. Cõſuluiſt etc. Rñdemus quòd neq; ſpurios, neq; ſeruos, ordinare debes. Et, ſi memor es, in conſecratione ubi dictũ fuit; uide, nè quemlibet ſer-

ſeruilis conditionis ad ordines promouere præſumas. Hæc ibi: & recitantur de ſer. non ordinan. & eorum manumiſſ. Item à Concilio Toletano. De famulis eccleſiæ conſtituere præsbiteros, & diaconos per parochias liceat: ita tamen ut antea manumiſſi ſtatum recipiant libertatis. Hæc illud ibidem. Ecce quòd etiam de ſeruis eccleſiæ intelligitur denegata permiſſio ad ordines: niſi cum conditione ut ibi. Item à Gregorio IX. ad Archiepiſcopum Neapolitanum. Dilectus filius G. diaconus proposuit, quòd I. miles, ea occaſione, quòd patrem ipſius hominem ſeruum eſſe proponit (licet mater ſua, cuius debet imitari conditionem, libera eſſe noſcatur) eu promoueatur in præsbiterũ impedire præſumit. Quò circa mãdamus quatenus, ſi tibi conſtiterit de præmiſſis, eundem militem ab huiuſmodi impedimento ceſſare compeſcas. Hæc ille: & recitantur ibidem. Vbi nota: quòd filius patris ſerui tantùm, & matris liberæ, non iudicatur ſeruus reſpectu ordinum ſuſcipiẽdorum. Vide ibidem per multa capitula de materia hac.

¶ Secundò habes quomodo prędicta patrum, pro quanto ſeruos non poſſe ad clericatum promoueri inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina pręſen. & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd propter homicidium aliquis nõ debet prohiberi à ſacris ordinibus. Quia B ordines noſtri ſumpſerunt initium à Leuitarũ officio, ut in pręcedenti diſtinctione dictum eſt, ſed Leuitæ conſecrauerunt manus ſuas in ſanguinis effuſione fratrum ſuorum, ut patet Exodi.32.[h] ergo, & in nouo teſtamento non debent aliqui ab aſſumptione ordinum prohiberi propter ſanguinis effuſionem.

¶2 Præterea, Propter actum[h] uirtutis null[9] debet impediri ab aliquo ſacramento, ſed aliquando ſanguis effunditur per iuſtitiam ſicut à iudice, & peccaret habens officiũ, ſi nõ effunderet, ergo nõ impeditur propter hoc à ſacramenti ſuſceptione.

¶3 Præt.[h] Pœna non debetur niſi culpę, ſed aliquis ſine culpa quandoq; homicidium committit, ſicut ſe defendendo, uel etiã caſualiter, ergo non debet incurrere irregularitatis pęnam. D

SED CONTRA hoc ſunt plura Canonum* ſtatuta, & Eccleſiæ conſuetudo.

*In decretalibus li. 5. tit. 12. de Homicidio uoluntario, cap. 1. 2. 3. & 4. & 160

RESPON. Dicendum, quòd omnes ordines referuntur ad Euchariſtiæ ſacramẽtum, quod eſt ſacramentum pacis nobis factæ per effuſionem ſanguinis Chriſti, & quia homicidium maxime contrariatur paci, & homicida magis conformatur occidentibus, quàm ipſi Chriſto occiſo, cui omnes prædicti miniſtri debent conformari, ideo de neceſſitate præcepti eſt, qđ nõ ſit homicida, qui ad ordines promouetur, quamuis non ſit de neceſſitate ſacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vetus lex inferebat pœnam ſanguinis, non autem noua lex, & ideo non eſt ſimile de miniſtris ueteris, & nouæ legis, quæ eſt iugum ſuaue, & onus leue.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantum, ſed principaliter propter ineptitudinem perſonæ ad ſacramentum Euchariſtię miniſtrandum, & ideo iudex, & omnes, qui in cauſa ſanguinis ei participant, ſunt irregulares, propter hoc quòd effuſio ſanguinis non decet miniſtros dicti ſacramenti.

AD TERTIVM dicendum, quòd nullus facit niſi illud, cuius eſt cauſa, quod eſt uoluntarium in homine, & ideo ille, qui ignorans hominem occidit homicidio caſuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, niſi operam dederit illicitæ rei, vel niſi omiſerit debitam diligentiam, quia iam quoddam efficitur uoluntarium, nec hoc eſt propter hoc quòd culpa careat, quia etiam ſine culpa incurritur irregularitas, & ideo etiam ille, qui ſe defendendo in aliquo caſu non peccat, homicidium committendo, nihilominus irregularis eſt.

QVÆST. XXXIX. ART. IIII.

CONCL. De neceſſitate pcepti eſt, quòd non ſit homicida, qui ad ordines promouetur, quãuis non ſit de neceſſitate ſacramenti.

¶PROB. 1. Quia omnis miniſter debet cõformari Chriſto paſſo (cũ omnia ſacramenta referantur ad Euchariſtiam) & homicida magis aſſimilatur occiſoribus Chriſti, quàm Chriſto occiſo: 2. Quia homicida maxime cõtrariatur paci, quæ per Chriſtum paſſum facta eſt: 3. Quia (ly quamuis &c.) relinquitur tanquam clarum.

1m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. Nam lex noua & uetus non aſſimilantur in hoc ut habes in textu.

2m de maiori. Propter actum uirtutis. ℞. ut actus uirtutis eſt: nõ ut cõcernit effuſionẽ ſanguinis. §. Tunc nihil &c. Licet enim iudica decollando malefactorem committat actum uirtutis (ut arguitur) & propter hoc præciſe non fiat irregularis tamen decollando illum, effundit ſanguinem, & propter hoc irregularitatem incurrit.

¶NOT. Aduerte pro intelligentia termini textualis: quòd irregularitas eſt inhabilitas ad ordines recipiendos uel ad ordinũ iam ſuſceptorum executionem, ita quòd non poteſt irregularis nondũ ordinatus, ſine diſpenſatione promoueri ad illos, nec iam ordinatus poteſt ſine diſpenſatione exequi officia ordinum ſuorũ. Hæc uero inhabilitas trahit formaliter ex effuſione ſanguinis; ſiue illa effuſio ſit iuſta, & conſequenter actus uirtutis, ſiue iniuſta, & conſequenter actus uitij. Vnde patet quòd irregularitas eſt pœna, quæ non ſemp incurritur ppter culpam, licet ſemper incurratur iuſtè. Vbi autem conſiſtat iſta iuſtitia quando infligĩt pœna ſine culpa, in ſequenti reſpõſione cũ ſuis annexis dicetur. Irregularitas quid ſit.

3m maior. Pœna nõ debetur niſi culpæ. ℞. vel niſi cauſæ. §. Tunc nihil &c. Licet enim homicidium caſualeq; ſiquae ſit ſine culpa (ut arguit:) ſemper tamen fert ſecum cãm, ob quã infligi poteſt illa pœna, quæ eſt irregularitas.

¶NOT. 1ª. Cauſam hanc dicimus illam, quæ eſt contraria miniſtrorum conformitati paſſioni Chriſti, eiuſq; effectui, i. pacis de qua conformitate patet in probatione concluſionis, ſeu in corpore articuli huius. Hinc clarum eſt quòd illa cauſa neq; dicit (formaliter loquendo) culpã, neq; nõ culpam ſed, abſtrahẽdo ab utroq;, dicit effuſionẽ ſanguinis humani. Et quia cã hęc (ut nunc diximus) dicta eſt i corpore: ideo ſanctus Thomas, præſupponendo ex dictis patere gloſam ad illã propoſitionem maiorem in qua conſiſtit uis totius argumenti, tranſtulit ſe, illa dimiſſa, ad declarationẽ minoris in argumẽto poſitæ. Hanc uerò cõſuetudinem eiuſdem doctoris breuitatis ſtudentis annotauimus alibi; ut eius regulam à ſeipſo frequenter ſeruatam in ſimilibus caſibus, puta quando ex dictis ibi in articulo poteſt conſideranti occurrere ſolutio. Mos ſancti Doctoris conſiderãdus. E

¶NOT. 2ª. Quòd maior illa propoſitio ſit per formale reſpõſum benè gloſata, confirmatur ex regula iuris 23. in ſexto dicẽte: Sine culpa (niſi ſubſit cauſa) non eſt aliquis puniendus. Vnde patet etiam: quòd infligere irregularitatis pœnam ei, qui non cõmiſit culpam in effundendo ſanguinem, non eſt, res iniuſta quoniam ſubeſt cauſa ut dictum eſt. Verum eſt tamen; quòd: ſicut iudex eccleſiaſticus pœnam illam infert pro effuſione ſanguinis, ita (quando ſibi conuenientẽ uidetur) reſeruare poteſt aliquem ab illa pęna, quæ alias curſu ordinario incurreretur. Ac ſi dicamus pro exemplo. Beata virgo ordinario curſu cõmiſſura erat peccatum uenialia & ab eo incurrendo præſeruata eſt ſemper ſpeciali Dei priuilegio, Concil. Trid. ſeſſ. 6 can. 23. Propterea concluſio ad id ſignificandum dixit ly quamuis nõ Pęna iuſta, etiam ſine culpa.

ſit de neceſſitate ſacramenti. Quaſi apertè dixiſſet: irregularitas incurritur ex ſanguinis effuſione inuocta prohibitione eccleſiæ; & conſequenter eb eius incurſione (etiam data effuſione ſanguinis) poteſt præſeruare eccleſia, declarando ſcilicet quòd talis effuſio ſanguinis in caſu non eſt contra talem prohibitionem ſuam; & hoc facere non poſſet eccleſia, ſi irregularitas huiuſmodi impediret ordinem de natura ſacramenti. Quia. n. de natura ſacramenti fœmineus ſexus ad clericatum non admittitur: ideo non poteſt in caſu aliquo declarari, quòd mulier ordines recipere poſſit.

Cap. 1. & multis ſeq. extra de filijs presbyt.

¶*Corollarium.* Ergo non mirum: quod irregularitas non incurratur in caſibus dictis in textu, etiam ſi effuſio ſanguinis interueniat. Ratio eſt: quia eccleſia, cuius præcepto accedere ad effuſionem ſanguinis incurritur irregularitas, declarauit quaſi præſeruando, quòd in illis caſibus effuſor ſanguinis pœnam illam non incurrit.

¶Examen. Ly qui ſe defendendo in aliquo caſu non peccat homicidium committendo, nihilominus irregularis eſt. Hoc dictum exponitur a nonnullis ſic, quòd de mente D. Thomæ fuerit, quòd defendens ſe ſine peccato in quocunque caſu, occidendo inuaſorem non fiat irregularis. Et quando adducitur in contrarium clementina ſi. de homicid. volunt. vel caſua. reſpondent, quòd hoc non diminuit ullo modo bonitatem doctrinæ huius attendentis effuſionem ſanguinis ſecundum ſe tantùm, uel etiam ſecundum iura poſitiua priora: quoniam incurſus irregularitatis cùm pendeat etiam ex declaratione ſummorum Pontificum pro tempore, & poſt D. Thomam clementina illa facta ſit: ideò quamuis præualeat huic dicto, non tamen diminuit famam doctrinæ eius. Expoſitio hæc licet uerum dicat pro aliqua parte, ſcilicet & quòd aliquis defendendo ſe modo, quo clementina dicit, non ſit irregularis, & quòd per hoc non minuitur excellentia doctrinæ D. Thomæ: tamen uidetur minus perſpicaciter uerum dicere pro iſta parte, quòd ſcilicet dictum ſancti Thomæ diſcrepet a clementina. Pro cuius intellectu notes clementinæ verba; eiuſque ordinariam gloſam. Ecce clementina. Si furioſus, aut infans, aut dormiens hominem mutilet, vel occidat: nullam ex hoc irregularitatem incurrit. Et idem de illo cenſemus, qui mortem aliter uitare non valens ſuum occidit, vel mutilat, inuaſorem. Hæc ibi. Gloſa autem eius ordinaria ibidem eſt hæc. Nota: quòd licet ſit licitum alicui uim illatam repellere, ita quòd non teneatur fugere, cùm ſit honeſta perſona, cui non eſſet honeſtum fugere: tamen, ſi reſiſtendo occidat, incurrit irregularitatem; licet non veniat puniendus in foro ſeculari. Ex gloſa iſta ſuper illa clementinam ſic notante patet: quòd clementina intendit (vt etiam expreſſit) de illo, qui mortem aliter uitare non ualet; non de illo, qui fugiendo (licet videatur ſibi, non tamen ſecundum) vel clamando, vel alio modo mortem euadere poteſt. Sanctus Thomas ergo, cùm dicat ly in aliquo caſu, & non dicat abſolute, in caſu quo mortem aliter uitare non poteſt, videtur loqui in ſenſu gloſæ illius, non clementinæ: & conſequenter non diſcordare a clementina.

ARTICVLVS V.

Vtrum illegitime nati debeant ab ordinibus ſuſcipiendis impediri.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd illegitime nati nõ debeant impediri à ſumptione ordinum, quia filius non debet portare iniquitatem patris: h portaret autẽ ſi propter hoc impediretur ab ordinibus ſuſcipiendis, ergo, &c.

¶ 2 Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectum h proprium, quàm alienum: ſed à ſuſceptione ordinum propter illicitum concubitum ſuum nõ ſemper aliquis impeditur, ergo nec propter illicitum concubitum patris ſui.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Deuter. 33. Non ingredietur Mamzer (hoc eſt de ſcorto natus) Eccleſiam Dei, uſque in quartam generationem, ergo multo minus debet promoueri ad ordines.

G RESPONDEO dicendum, quòd ordinati, in quadam dignitate præ alijs conſtituuntur, ideo, ex m quadam honeſtate requiritur in eis claritas quædam non de neceſſitate ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti, n vt ſcilicet ſint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publice pœnitentes; & quia obſcuratur hominis claritas ex uitioſa origine, ideo etiam p ex illegitimo toro nati à ſuſceptione ordinum repelluntur, niſi cum eis diſpenſetur, q & tãto eſt difficilior H eorum diſpenſatio, quanto eorum origo eſt turpior.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a ſcripturis, & ſummis Pontificibus, quòd homicidium ab ordine impedit, & effuſio ſanguinis. Inſinuatum autem eſt hoc ab Exod. 21. Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari meo euelles eum, ut moriatur. Hæc ibi. Vnde arguit, à fortiori, pro clericatu omni ſtatuendum: quoniam in moralibus ſic licet inferre à uetere ad F nouum. Item ab Alexandro III. ad Epiſcopum Exonienſem, ſic Presbiterum, qui puerum cauſa diſciplinæ percuſſit in capite; cùm poſt paucos dies expiraſſet, tàm ab omni altaris miniſterio debes perpetuò remouere, quàm ab officio ſacerdotali deponere: ſi ex ipſa percuſſione interijt, uel aliam infirmitatem incurrerit de qua noſcitur expiraſſe. Hæc ille in de homicid. uolunt. vel caſua. Ecce: quòd homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei licitæ ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit. Item ab Innocentio III. ad Epiſcopum Lugdunenſem. Dilectus filius. A. capellanus propoſuit: quòd cum quadam corporis moleſtia grauaretur, ut comedendi appetitum aliquatulum excitaret: equum aſcendit; qui eum bene non pateret habenis, ſed præter ſeſſoris arbitrium ſaltibus laſciuiret; ipſe, ut eius refrænaret impetum, fræno uim intulit, equumque calcaribus ſtimulauit: cumque, fracto fræno, equus proprio arbitrio relictus curreret feſtinanter, quædam mulier veniens ex obliquo infantulum baiulans obuiauit; in quem equus irruens (procul abiecto ſeſſore) puerum prædictum oppreſſit. Mandamus, quatenus ſi eſt ita, cum idem capellanus nec uoluntate, nec caſu homicidium perpetrauit, nec dedit operam illicitæ rei, non impedias, quo minus diuina poſſit officia celebrare. Hæc ille ibidem. Ecce: quòd dans operam rei licitæ, nec exiſtens in culpa, non ſit irregularis: ſi homicidium ſequatur. Quod clarius ab eod. habes ibid cap. Ex litteris tuæ fraternitatis accepimus: quòd quidam monachus &c. Vbi de quodam in campanili exiſtente pro campana deponenda & caſu ligni fortuito interficiente puerum, dicitur: quòd ſi ipſe rem neceſſariam agebat, & otiſe, I & in loco per quem aliquem tranſire non crederet, uel ibidem exiſtere, uel etiam illuc de conſuetudine venire, quando lignum mouit, poterit ad altiores ordines promoueri. Vide ibid. per multa capitula de materia hac: & quòd etiam homicidium caſuale imputatur ei, qui dabat operam rei illicitæ; ut dicitur in hoc reſponſo ad tertium.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum pro quanto homicidium impedit à clericatu inſinuant: & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XXXIX. ART. V.

Concl. m CONCL. 1ª. In his, qui ordinandi ſunt, ex quadam honeſtate requiritur claritas quædam; non de neceſſitate ſacramenti, ſed de neceſſitate præcepti. 162

¶Examen. Ly claritas. Scilicet reſpectu ſui, & aliorum, Ratione primi debent eſſe bonis moribus: ratione ſecundi debent K eſſe bonæ famæ, & non publicè pœnitentes. Remaneret enim quædam recordatio in mentibus hominum de pœnitentia tranſacta eb huiuſmodi: & ſic obfuſcaretur quodammodo apud illos fama talium clericorum non ratione, qua pœnituerunt; ſed ratione que ante grauiter peccauerunt.

¶PROB. Quia ordinati conſtituuntur in quadam dignitate præ alijs (patet ex ſupradictis:) 2. Quia (ly non de &c.) hoc clarum eſt: 3. Quia (ly ſed de &c.) patet ex Deuter. 33. allegat in argumento in contra.

¶NOT. Vide appen. ſeq. pro meliori captu ultimæ partis concl.

concl. p ¶CONCL. 2ª. Ex illegitimo thoro nati e ſuſceptione ordinum repelluntur; niſi cum eis diſpenſetur.

¶PROB. 1. Quia hominis claritas obſcuratur ex uitioſa origine (patet experientia:) & claritas pulchra requiritur in ordinatis (patet ex prima concluſione.) 2. Quia (ly niſi cum &c.) clarum relinquitur.

3m maior:

1m minor. Peccaret autem, ſi propter hoc impediretur A à ordinibus ſuſcipiendis. &c. negatur iſta. §. Nam irregularitas non eſt pœna iniquitati debita &c. ut in textu. Vide ar. 4 ad 2m. & 3m. cum annexis, quare irregularitas ſit pœna, & cuius.

2m maior. Magis impeditur aliquis propter defectum proprium, quàm alienũ &c. niſi defectui actus proprij poſſit prouideri, non autem defectui actus alieni. §. Tunc nihil &c. Nam, ſtante gloſa, clarum eſt, quòd magis impeditur quis per actũ alienum, quàm per actũ proprium: licet cæteris paribus (.i. ſi utrique poſſit æquè bene prouideri,) magis impediatur homo per defectum proprium, quàm per alienum.

Ad primum ergo dicendum quòd irregularitas non eſt pœna iniquitati debita, & ideo patet quòd illegitime nati, nõ portant iniquitatem patris, ex hoc quòd irregulares ſunt.

Ad secundum dicendum, quòd ea, quæ per actum proprium cõmittuntur, poſſunt per pœnitentiam ad actum contrarium aboleri, non autem ea, quæ ex natura ſunt, & ideo non eſt ſimile de uitioſo actu, & de uitioſa origine.

APPENDIX.

1 Vid. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primo: quòd per rationem oſtendas; meritò inſinuatum à Stephano Papa primo, quòd illegitime nati à clericatu prohibentur: ut habes ſupra q. 36. art. 5. appen. Item à &c. q. 37. ar. 2. appen. Item à Concil. Pictauienſi, ſic. Vt filij præsbiterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros ordines nõ promoueantur; niſi aut monachi fiant, uel in congregatione canonica regulariter uiuentes; prælationem uerò nullatenus habeant. Hæc illud: de filijs præsbiter. ordin. uel non. Item à Gregorio IX. ad Archiepiſcopum Turonenſem. Nimis in tua prouincia eccleſiæ deformatur honeſtas; ex eo quòd filij ſacerdotum, & alij non legitimè nati promouentur ad dignitates & perſonatus, & alia beneficia curam animarum habentia. Hæc ille ibidem. Ecce: quòd contra honeſtatem eſt, illegitima natos admittere ad clericatum (ut habes concluſio:) ex quo omnis deformatur illa honeſtas, ſi ad dignitates in eccleſia aſſumantur. Item, quòd poſſint admitti cum diſpenſatione, inſinuatum eſſe meritò ab Alexandro ſecundo potes oſtendere per D. Thomam: & conſequenter illegitimos ordinari non poſſe, non eſſe de neceſſitate ſacramenti. Dicit ergo Alexander ſic, ut recitatur diſt. 56. Apoſtolica authoritate præcipimus uobis, ut ſi eum, qui ab eccleſia electus eſt, alteri digniorem eſſe, canonicamque eius electionem probaueritis, fulti noſtra authoritate conſecretis. Nam pro eo, quòd filius ſacerdotis eſt, ſi cæteræ uirtutes in eum conueniant, non reijcimus; ſed ſuffragantibus meritis conuenienendo recipimus. Hæc ille. Hoc idẽ ſcribit Vrbanus Papa Bartholomeo Turonenſi Archiepiſcopo, ibid. c. Cenomanenſem. Vide tu ibi, & in ead. diſtin. per capitula multa. Item de pœnitentibus publicis à Concil. Aurelianenſi. Vt pœnitentes ad ſacerdotium non aſcendant. Hæc illud: ut recitatur de bigam. non ordinan. c. 1. Item quoad diſpenſationem illegitimorum inquit Bonifacius VIII. His, qui defectum patiuntur natalium ex diſpenſatione poteſt licitè (ſi aliud canonicum non obſtat) ad ordines promoueri minores, & obtinere beneficium, cui cura non imminet animarum: dummodò ſit tale, ſuper quo per ipſum Epiſcopum ualeat diſpenſari. Ad ordines autẽ maiores, uel beneficia, ſuper quibus nequit Epiſcopus diſpẽſare, ſine diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ promoueri non põt. Hæc ille; de fil. præsbiterorum. in 6.

2 ¶Secundo habes: quomodo per rationẽ prædicta patrum, pro quanto illegitimos & publicè pœnitentes ad ordinem promouendos non eſſe inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd propter defectum membrorum nõ debeat aliquis impediri, quia b afflictio non debet addi afflicto, ergo non debet priuari ordinis gradu propter pœnam corporalis defectus.

¶2 Præterea, Plus exigitur ad actũ ordinis integritas diſcretionis, quàm integritas corporis, ſed aliqui poſſunt promoueri ante annos diſcretionis; ergo, & cum corporis defectu.

Sed contra, Tales prohibebantur à miniſterio ueteris legis, ergo multo fortius debent in noua prohiberi. De bigamia uero dicetur * in tractatu de matrimonio.

Respondeo, dicendum, quòd (ſicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad ſuſceptionem ordinum, uel propter impedimentum actus, uel propter impedimentum claritatis perſonæ, & ideo a patiẽtes defectum in membris, impediuntur à ſuſceptione ordinis, ſi ſit talis defectus, qui maculam notabilem inferat per quem obſcuretur perſonæ claritas, ut abſciſſio naſi, uel periculum in executione facere poſsit * alias non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de neceſsitate præcepti. Et per hæc patet ſolutio ad obiecta.

CONCL. Patientes defectum in membris, impediuntur à ſuſceptione ordinis, ſi ſit talis defectus, qui uel maculam notabilem inferat, per quem obſcuretur perſonæ claritas, uel periculum in executione facere poſſit. 164

¶PROB. Quia aliquis efficitur ineptus ad ſuſceptionem ordinum, uel propter impedimentum claritatis perſonæ, uel propter impedimentum actus executionis.

1m anteceděs Afflictio non debet addi afflicto. &c. niſi de iure ſtilla ſecunda afflictio addita §. Tunc nihil &c. Nam afflictio hæc priuatiua, ſcilicet non promoueri poſſe ad ordines, eſt de iure præcepti: quod quidem factum eſt non ad afflictionem afflicto addendam; ſed ad dignitatem ordinis, & honeſtatem conſeruandam.

*Infra. q. 66. & de ijs in decret. li. 1. tit. 21. ar. ſeed. cor. u. de § Deniet. li. 1. ti. 20. concl.

¶NOT. Videretne durum nimis, ſi afflictio adderetur afflicto ſine cauſa: & propter hoc dictum eſt in ſcriptura quòd non debet talis afflictio addi. Videretur etiã iniuſtum, ſi cauſa exigente non adderetur afflictio afflicto (ut fit quotidie in foro iudiciali reſpectu maleſactorum: quibus afflictis iterum, exigente iudicio, renouantur afflictiones:) & ideo eccleſia ſancta ordinauit circa huiuſmodi corpora uitiatos fieri, ut in concluſione.

Nè addas afflictionem afflicto.

2m maior. Plus exigitur ad actũ ordinis integritas diſcretionis, quàm integritas corporis. &c. cæteris paribus: non autem; ſi cætera ſint diſparia. § Tunc nihil &c. Nam diſcretio in pueris, & defectus membrorum in hominibus mutilis diſpares habent ſucceſſus. Procedente enim tempore indiſcretio puerorum tranſit, & diſcretio aduenit: quod non eſt ſic de defectibus membrorum (ut patet) quoniam, nec per mille annos reddatur manus naturaliter ei, qui defectum manus habebat.

¶*Corollarium*. Pueris ergo, & huiuſmodi (ut ar. 2) debitè dantur ordines minores, quia ſperatur de eis ſtatus diſcretionis qui ſtatus quodammodo etiam interim præuenitur per inſtructionem, & aſſuefactionem puerorum ad miniſteria clericalia. Hoc autem de corpore uitiatis, cum non poſſit dici, facit diſparitatem conditionis horum & illorum ad ordinum ſuſceptionẽ. Aliàs (ut tactum eſt in reſponſo formali) plus exigeretur ad ordines ſuſcipiandos integritas diſcretionis, quàm corporis: & conſequenter ſuſceptionem ordinũ magis impediret indiſcretio puerorum, quàm defectus membrorum ſiue per naturam, ſiue modo alio mutilatorum.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtẽdas meritò eſſe dictum ab Innocentio Tertio ad Epiſcopũ Militen. Expoſuiſti nobis, quòd prædeceſſor tuus. N. in Abbatem promouit neſciens, quòd ipſe eſſet manu altera mutilatus &c. Reſpõdemus: quòd cum pro tam enormi defectu ad ſacros non poſſit ordines promoueri: & in promotione ſua id tacuerit fraudulenter, ab Abbatiæ officio eſt non immeritò amouendus. Hæc ille: de corpor. uitiat. non ordin. Item ab Honorio Tertio ad Epiſcopum Engoliſmen. Thomas monachus propoſuit: quòd cum in 1 Vid. p S. Eccl. &c.

annis puerilibus eſſet conſtitutus, quædam barra ferrea ſuper dextræ ſuæ policem fortuito caſu cadens ungulam auulſit ab eo: quò circa mandamus, quatenus ſi ad frengendum euchariſtiam ſis in police ipſo potens, & aliud canonicum non obſiſtat, propter deformitatem huiuſmodi non dimittas, quin eū ad ordinem ſacerdotis promoueas. Hæc ille ibid. Vide etiam eod. titul. per totum. Item ab Innocentio ad Felicam Macerianū Epiſcopum. Qui partem cuiuslibet digiti ſibi ipſi uolens abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui uerò caſu aliquid contigerit, dum operi ruſtico curam impendit, aut aliquid faciens ſe nō ſponte percuſſit, hos canones præcipiunt, & clericos fieri, & ſi in clero reperto fuerint non abijci. Hæc ille diſt. n. 55. Item à Concil. Martini Papæ. Si quis pro ægritudine naturalia a medicis ſecta habuerit, ſimiliter & qui à Barbaris, aut qui à dominis ſuis caſtrati fuerint & moribus digni inueniuntur, hos canon admittit ad clerum promoueri. Si quis autem ſanus, non per diſciplinam religionis & abſtinentiæ, ſed per abſciſſionem à Deo plaſmati corporis exiſtimas poſſe à ſe carnales concupiſcentias amputari, & ideo ſe caſtrauerit: non eum admitti da cernimus ad aliquod clericatus officium. Quòd ſi iam fuerit ante promotus ad clerum, prohibitus à ſuo miniſterio deponatur. Hæc illud. diſt. 55. item ab Hilario Papa. Pœnitentes, uel loſeij literarum, aut aliquadam oa mambrorum perpeſſi, ad ſacros ordines aſpirare non audeant. Quiſquis autem talium conſecrator extiterit: factum ſuum ipſe diſſoluet. Hæc illa; diſt. 55. Faciunt hæc etiam pro quæſtione 36. articulo ſecundo, & quæſt. huius articul. 3. Vide diſtinct. 55. per totum.

Caſtrati ꝑ diſcipli nā religionis, ē ſeruare cęlibatū: de quo Math. 19.

Tho. 4. di. 24. q. 3. ar. 1. 2. & 3.

2 ¶Secundò habes: quomodo per canonem prædicta patrum, pro quanto patientes defectum mambrorum à clericatu prohibent, & intelligas, & probes, & tracteris.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

QVAESTIO XL.

De his quæ annexa ſunt ſacramento ordinis, in ſeptem articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his, quæ ſunt annexa ſacramēto ordinis.

Et circa hoc quæruntur ſeptem.

Primo, Vtrum ordinati debeāt habere coronæ raſuram, & tonſuram.

Secundo, Vtrum corona ſit ordo.

Tertiò, Vtrum per acceptionē coronæ aliquis abrenuntiet corporalibus bonis.

Quartò, Vtrum ſupra ſacerdotalem debet eſſe poteſtas epiſcopalis.

Quinto, Vtrum epiſcopatus ſit ordo.

Sexto, Vtrum ſupra Epiſcopos poſſit eſſe aliqua poteſtas ſuperior.

Septimo, Vtrum ueſtes miniſtrorum conuenienter ſint inſtitutæ.

ARTICVLVS I.

Vtrum ordinati debeant tonſuram deferre.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ ordinati nō debeant coronę raſuram habere. Quia dominus comminatur captiuitatem, & diſperſionem his qui ſic[b] attondentur, ut patet Deut. 33. de captiuitate inimicorum denudati capitis. Hiere. 49. Diſpergam in omnem uentum eos, qui attonſi ſunt in comam: ſed miniſtris Chriſti non debetur captiuitas, ſed libertas, ergo coronæ raſura, & tonſura eis non competit.

¶2 Præterea, Veritas debet[h] reſpondere figuræ: ſed figura coronæ præceſſit in ueteri lege in tonſura Nazaræorum, ſicut in litera * dicitur, ergo cum Nazaræi non eſſent ordinati ad miniſterium diuinum, uidetur ꝙ miniſtris Eccleſię non debeatur tonſura, uel raſura coronæ, & hoc etiam uidetur per hoc, ꝙ Conuerſi, qui non ſunt miniſtri eccleſiæ, tondentur in religionibus.

¶3 Præt. Per capillos ſuperflua ſignantur, quia capilli ex ſuperfluis generantur: ſed miniſtri altaris[h] omnem ſuperfluitatem à ſe debent expellere, ergo totaliter debent caput radere, & non in modum coronæ.

SED CONTRA, Quia ſecundum Greg.* Seruire Deo regnare eſt, ſed corona eſt ſignum regni, ergo illis, qui ad diuinum miniſterium applicantur, corona* competit.

Præterea, Capilli in uelamen dati ſunt, ut patet pri. Corinth. 11. ſed miniſtri altaris debent habere mentem reuelatam, ergo competit eis raſura coronæ.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ[m] eis qui ad diuina miniſteria applicantur, competit raſura, & tonſura in modum coronæ,[n] ratione figuræ, quia corona eſt ſignum regni, & perfectionis, cum ſit circularis: illi autem, qui diuinis miniſterijs applicantur, adipiſcuntur regiam dignitatem, & perfecti in uirtute eſſe debent, competit etiam ratione ſubtractionis capillorum, & ex parte ſuperiori per raſuram, ne mens eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur, & ex parte inferiori per tonſuram, ne eorum ſenſus temporalibus obluantur.

AD PRIMVM ergo dicendum,

QVAEST. XXXX. ART. I.

CONCL. Eis, qui ad diuina miniſteria applicantur, competit raſura, & tonſura, in modum coronæ. 163

¶PROB. 1. Quia (ly raſura) mens eorum, qui ad diuina miniſteria applicantur non debet retardari à contemplatione diuinorum occupationibus temporalibus & ſubtractio capillorum ex parte ſuperiori per raſuram ſignificat hoc ipſum: 2. Quia (ly & tonſura) ſenſus eorum, qui ad diuina miniſteria applicantur, non debent obuolui rebus temporalibus, & ſubtractio capillorum ex parte inferiori per tonſuram, ſignificat hoc ipſum: 3. Quia (ly in modum coronæ) corona eſt ſignū regni perfectioniſq; (cum ſit circularis:) & illi qui ad diuina miniſteria applicantur, adipiſcuntur regiam dignitatem, perfectique in uirtute eſſe debent.

¶Collarium. Ergo corona, quæ mediante raſura ſit, eſt aliquid dignius, quàm tonſura, ſicut finis eſt nobilior his, quæ ſunt ad finem. Per ſiua enim habat homo contemplari diuina, ad quod manuducitur ꝑ cōtemptum, paucaſque occupationes, rerum inferiorum. Hinc eſt, ꝙ corona nō cōuenit conuerſis, ſed ſolum clericis, tanquam dignioribus illis.

*Li. 4. ſen. d. 24. §. B. à medio ex Iſid. li. de offic. ijs eccl. 4.

*Citaſ à Magiſtro 4. Sent. d. 24. §. B. ante medi ū & tale qd hēt Chryſo. 1 illud dictū Ioan. vos q amici mei, tom. 3.

concl. 20

1[m] de maiori

Sia attēdētur. R. ad cultum dęmonū: nō, ad cultum diuinū. §. Tunc nihil, &c. Nam clerici ſic attondētur in honorem diuinū, vt ſ. et. à exterius ad inſtructionem populorum faciant eā, quę ſanctitatem redolent ſibi competentem ꝑ vt de hac ſanctitate in corp. art. declaratur.

¶Examen. Ly dæmonum. Scilicet reuera; nō autem ſecūdum opinionem illorum idolatrarum de quibus Deut. 33. & Hierem. 49. ut in argumento. Nam gentiles idola ſua, in quibus ſecundum rei ueritatem colebant dęmones, opinabantur eſſe Deos: ut habes prima par. quæſtione 13. articul. 10. Quia tamen ignorantia talis illorum gentilium non eos excuſabat, quin tanquam dęmonum cultores reuera haberentur, & eſſent: ideò in textu dicitur, quòd illi hoc ad cultum dęmonum faciebant.

2[m] de

quòd dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

Ad secundum dicendum, quòd ea, quæ fiebant in ueteri teſtamento, imperfectè repreſentant ea, quæ ſunt in nouo, & ideo ea, quæ pertinent ad miniſtros B noui Teſtamenti, non ſolum ſignificabantur per officia Leuitarum, ſed etiam per omnes illos, qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebantur perfectionem quandam in depoſitione comæ ſignificantes temporalium contemptum, quamuis non in modum coronæ deponerent, ſed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis, & perfecti ſacerdotij, & ſimiliter etiam conuerſi C tondentur propter renuntiationem temporalium, ſed non raduntur, quia non occupantur diuinis miniſterijs, in quibus diuina oporteat eos mentè contemplari.

Ad tertium dicendũ, quòd non ſolum debet ſignificari temporalium abiectio, ſed etiam regalis dignitas in forma coronæ, & ideo non debet totaliter coma tolli, & etiam ne indecens uideatur.

ARTICVLVS II.

Vtrum corona ſit ordo.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd corona ſit ordo. Quia in actibus Eccleſiæ [h] ſpiritualia corporalibus reſpondent: ſed corona eſt quoddam corporale ſignũ quod Ec-

2m de maiori. Reſpondere. ℞. ſuperabundanter non, æqualiter tantum. §. Scilicet ad figurã, ſeu reſpectu figuræ ſuæ. Tunc nihil &c. Nam clerici nouæ legis quò ad tonſuram figurabantur quidem à Nazaræis tonſuratis; ſed tamen deficienter: ita quòd clerici nouæ legis in correſpondentia ad illam figuram ſuperant in corona, ut in textu.

Figura & figurati. ¶NOT. Veritas figuratæ quòd debeat reſpondere figuræ ſuperabundanter, i. quòd a figura nõ ſecundum omnẽ ſui perfectionem repræſentetur, patet & ratione uniuerſali, & ratione ſpeciali. Vniuerſali quidem; quia finis unus exiſtens eſt nobilior multis rebus, quæ ſũt ad ipſum finem: ſpeciali uerò, quia teſtamentum nouum, in quo reperitur ueritas ſignata, eſt nobilius teſtamento ueteri, in quo reperiuntur figuræ huius. Item. Quòd res pfecta vna, repræſentetur ab imperfectis pluribus, & deficienter adhuc (vt in textu colligitur) patet in vno ſole, cuius lumen repræſentatur à pluribus, puta à lucernis, candelis, laternis, faculis, accenſis ignibus, & ſtellis; & tamen adhuc valde admodum imperfectè, & deficienter. Sic & ſplendor, & uerbum, & filius, patris unigenitum repræſentant: & tamen deficienter adhuc 1. par. q. 42. ar. 2. ad 1m. Ideò autem multa imperfecta ad repræſentandum vnum perfectum inducuntur à ſacris literis (puta, Leuitæ, & Nazaræi ad repræſentandum clericorum noſtrorum perfectionem:) vt ex multis illis poſſimus colligere ſimilitudinem, quantum fieri poteſt, conformem iſti uni perfecto; ita ut quod deeſt ex uno ſuppleatur aliqualiter ex altero.

Concil. Toleta. 4. c. 40.

Vt expo nit Magiſ. loco nota in arg. 2.

3m minor. Miniſtri altaris omnem ſuperfluitatem à ſe debent expellere. ℞. ita, ut & dignitas regalis in eis appareat; & indecentia in eis non uideatur. §. Tunc nihil &c. Nam licet per capillos ſuperflua ſignificentur, inquantum ex ſuperfluis generantur; tamen non ſunt omnes ſuperflui, per reſpectum ad coronam, & decentiam: quia ſi capilli omnes tollerentur omninò, & forma coronæ dignitatem regalem repræſentans non appareret, & quædam indecentia capitis denudati uideretur.

¶NOT. Per tonſuram & raſuram ſubtracti capilli ſufficienter ſignificat, miniſtros altaris debere à ſe expellere omnem temporalium ſuperfluitatem, inquantum ſuperfluitas eſt (pro quo uide art. 3. ſeq.) non inquantum quodammodo neceſſaria eſt: ideo ſanctus Thomas, ex quo reſpondit iam in corp. quò ad ſuperfluitatem ipſam, non fuit ſollicitus (& hoc ex induſtria non repetendi) reſpondere ad ly omnem; ſed tantum dixit ly abiectio temporalium debet ſignificari.

APPENDIX.

1 Vtil. pro hiſc. &c. EX articulo habes. ¶Primò quõ per rõnem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a Concil. Agathenſi, quòd clerici tonſuram ferre debent. Hoc autem inſinuatum eſt cap. 20. Clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiacono (etiam ſi noluerint) inuiti detondeantur. Hæc illud: & recitantur diſt. 23. Item à Gregorio IX. Siquis ex clericis comã relaxauerit: Anathema ſit. Hæc ille: diſt. 23. Item ab Inn. III. in concil. generali. Clerici officia &c. Coronam, & tonſuram, habeant congruentem. Hæc ille: de vit. & honeſt. cler. Item ab Aniceto Papa & martire in Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ c. 4. ubi de tonſura & raſura in modũ coronæ, inquit: Prohibete fratres per vniuerſas regionum ueſtrarũ eccleſias, ut clerici qui laicis & ſimplicibus, uirtutis, honeſtatis, pudicitiæ, & grauitatis exemplar eſſe debent; ac ſe ipſos, tanquam ſignum purioris vitæ, rudioribus ad imitationem prudenter exhibeant, iuxta Apoſtolum, comam non nutriant, ſed deſuper A caput in modum ſphæræ radant: quia ſicut diſcreti debent eſſe in conuerſatione, ita & in tonſura, & omni habitu diſcreti debent apparere. Hæc ibi. Vbi nota ly iuxta Apoſtolum. Nam ex eo, quòd 1. Cor. 11. dicit quòd nutrire comam uiro eſt ignominia, inſinuat Anicetus, ſe inferre à fortiori; quòd clericis multò plus eſt ignominia nutrire comam. Item à 12. q. 1. Duo ſunt genera Chriſtianorum. &c. Genus, quod mãcipatur diuino officio & deditum eſt contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare conuenit: ut ſunt clerici. i. ſorte electi: cleros enim græcè, latinè ſors. Omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges. i. ſe & alios in uirtutibus regentes: & ita in Deo regnum habent: & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ eccleſiæ in ſignũ regni quod in Chriſto expectat. Raſio uerò capitis eſt temporalium omniũ depoſitio. Hæc ibi. Quæ maximè conueniũt cum dicto B. Petri Apoſtoli, ipſumque exponunt 1. Petr. 2. Vbi ſacerdotium nouæ legis ipſe uocat regale ſacerdotium. Per quod uocabulum & ipſe inſinuat de clericis quò ad raſuram in modum ſphæræ id ipſum, quod ſupradictum eſt ab alijs ſummis Pontificibus. Ex his prædictis, maximè à 12 q. 1. Duo ſunt, patet: meritò damnari peſtiferũ illum errorem Pauperum de Lugduno (Prat. Pauperes de Lugduno) dicentium, clericos omnes, & eis obedientes, à tempore B. Silueſtri Papæ, eſſe damnatos. Ex ipſa enim interpretatione nominis clericorum patet reprobari temerarium huius errorem. & per conſequens etiam oſtẽdi, quòd iſti Pauperes de Lugduno ſunt maximè depauperati in intelligentia propriæ uocis: quoniam D ipſam non intelligunt. Et nota: quòd talis corona per raſurã facta à B. Petro incœpiſſe monſtratur in edicto Conſtantini Magni Imperatoris, ubi legitur. Decreuimus itaque & hoc: ut idẽ uenerabilis pater noſter Silueſter ſummus Pontifex, & omnes eius ſucceſſores Pontifices, diademate (uidelicet corona quam ex capite noſtro illi conceſſimus) ex auro puriſſimo & gemmis pretioſis uti debeant, & in capite ad laudem Dei, & pro honore B. Petri geſtare. Ipſe uerò Beatiſſimus Papa, ſuper coronam clericatus, quam gerit ad gloriam B. Petri, omninò ipſa ex auro nõ eſt paſſus uti corona. Hæc ibi, 1. tomo Conciliorum. Ecce quòd reputauit B. Silueſter maioris dignitatis coronam clericalem, quàm coronam Imperatoris auro & margaritis contextam; & per hoc, ipſos Pauperes de Lugduno in errore ſuo clericos perſequentes, ualide condemnauit: dictaque à ſancto Thoma in articulo præſenti maximè confirmauit.

Clericalis Corona unde.

Error Inzabbatatorũ damnat' multipliciter.

Corona clericalis quãdo cœpit.

Quanti facienda eſt corona clericalis.

¶Secundò habes: quomodo prædicta patrum & ſcripturarũ, 2
pro quanto ordinarũ ſtatuunt tonſuram atque raſuram debe-
E re portare, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs uiciſſim doctrina hæc Angelica & declaretur & conſolidetur.

QVAEST. XL. ART. II.

164 CONCL. Corona non eſt ordo: ſed præambulum ad ordinẽ ¶PROB. 1. Quia per coronam homo nõ deputatur ad exercenda diuini cultus miniſteria per potentiam aliquam determinatam. 2. Quia (ly ſed &c) homo per coronam extra populũ ſeparatur deputatus ad ea, quæ a toto collegio miniſtrorum Eccleſiæ fiunt. i. ad dicendum laudes diuinas.

¶*Corollarium*. Ergo alij clericis etiam ordinum minorum ſeparantur extra populum dupliciter; uidelicet et ad diuinas laudes perſoluendas, & ad miniſteria aliqua diuini cultus per potentiam determinatam exequenda: tonſurati uero tantum extra illum ſeparantur ad primum, non ad ſecundum exercendum.

Raoone primi clericus eſt in uia diſpoſitiua de propinquo ad ordinem. (Hoc dicit textus l y eſſe præambulum:) ratione ſecũdi eſt in ordine. Nam rõne ſecundi habet characterem ordinis; quia potentiæ illæ determinatæ ſunt ipſi characteres. Vnde & ſic ordinatus, puta oſtiarius, dicitur claudere oſtia ex poteſtate ſpirituali, ſiue (quod in idē redit) ex officio. F nũ cultũ ſit aliquid ad cõitatem pertinens (ut in textu inſinuat) & per conſequens cõuenienter fiat per Epum; patet hæc rõne ea ēta in concluſione, q ſcilicet eſt præambulũ ad ordinem. Quia n. quilibet ordo ordinatur tandem ad eucharistiã, & eucharistia eſt ſacramentum uniuerſitatis ſeu uniuerſalis Eccleſię. q. 17. ar. 4. ad 3m. ideò cũ corona, q̃ tanquã diſpoſitio, ordinat remotè ad eucharistiã, eſt aliquid cõitatis rationem habens.

ca. eirroc 21. diſt. c. ecl contin gar da x. ta. & qua lit. e. vi. da temp. or. di. lib. 6.

1m de maiori ſpiritualia. ℞. aliqua: nõ, iſta uel illa in particulari. §. Tunc nihil &c. Nam coronæ exteriori correſpondet aliquid ſpirituale intus in anima, licet non correſpondeat ſpirituale, hoc ſcilicet character.

¶Corollarium. Argumentum ergo ab uniuerſali ad particulare procedebat affirmatiuè; & ideo errabat. Non. n. licitũ eſt dicere; illud eſt animal, ergo eſt homo. Sufficit. n. ad uerificandũ antecedens q ſit bos, capra, leo, uel &c. Sic in propoſito, ad uerificendum illam maiorē, ſcilicet in actibus eccleſiæ ſpiritualia corporalibus reſpõdent, ſufficit; q aliquo modo ſpiritualia ſint, quæ correſpondent: & non requiritur neceſſariò, q ſint hoc, uel illo modo ſingulari ſpũalia.

¶NOT. Illud ſpirituale interius, de quo in textu reſpõſali eſt quædam pronitas diuinitus collata ei, qui corona hac inſignitur, & hæc pronitas reſpicit diuinas laudes dicendas: Adeoquòd, ſicut iſta per receptionem coronæ exterioris ab Epiſcopo, deputatur ad dicẽdum diuinas laudes, ita huic eidem infunditur à Deo quædam pronitas, ſeu aptitudo, præ laicis, ad exequendũ delectabiliter illud, ad quod deputatur. Et hoc eſt; illud interius ſpirituale ſedare corporali ſicut ſignatũ ſigno: ut text. dicit. (*marg.:* ſemel. m)

clesia adhibet, ergo uidetur q ſignatũ interius ei reſpondeat, & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo.

¶2 Præterea, Sicut ab Epiſcopo ſolum datur cõfirmatio, & alij ordines, ita, & corona, ſed in cõfirmatione, & alijs ordinibus imprimitur character, ergo h & in corona, & ſic idē quod pri⁹. G

¶3 Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradũ: ſed clericus hoc ipſo q clericus eſt, in gradu h ſupra populum cõſtituitur, ergo corona per quã efficitur clericus aliquis, eſt, ordo.

SED CONTRA, Nullus ordo dat: niſi in Miſſæ celebratione: ſed corona datur ēt abſque officio Miſſæ, ergo non eſt ordo.

Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mētio de aliqua p̃tāte data, nõ aũt in collatione coronę, ergo nõ eſt ordo. H

RESPONDEO Dicendum, quòd miniſtri Eccleſiæ à populo ſeparantur ad uacandum diuino cultui, in cultu autem diuino quædam ſunt, quæ per potētias determinatas ſunt exercēda, & ad hoc datur ſpiritualis poteſtas ordinis, q̃dam autem ſunt, quæ cõmuniter à toto miniſtrorum collegio fiunt, ſicut dicere diuinas laudes, & ad hoc nõ exigitur aliqua poteſtas ordinis, ſed ſolum deputatio ad tale officium, & hoc fit per coronam, & ideo m nõ eſt ordo, ſed præambulum ad ordinem. n I

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corona habet interius aliquod ſpirituale quod ei reſpondet, ſicut ſignatum ſigno: ſed hęc non eſt aliqua ſpiritualis poteſtas, & ideo in corona non imprimitur character, nec eſt ordo.

AD SECVNDVM dicendum, q quamuis per coronam non imprimatur character, tamen deputatur homo ad diuinum cultum, & ideo talis deputatio debet fieri per ſummum miniſtrorum, ſcilicet per Epiſcopum, qui etiam ueſtes benedicit, & uaſa omnia, quę ad diuinũ cultum applicantur.

AD TERTIVM dicendum, q ex hoc quòd aliquis eſt cleric⁹, eſt in altiori ſtatu, quàm laicus, non tamen habet ampliorem poteſtatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

ARTICVLVS III.

Vtrum per receptionem coronæ, renuncietur temporalibus bonis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur q per receptionē coronæ aliquis renuntiet tēporalibus bonis. Ipſi. n. dicunt, cũ coronantur, Dominus pars hæreditatis meæ: ſed ſicut dicit Hierony.* Dominus in his temporibus fieri dedignatur h pars, ergo abrenuntiant temporalib. (*marg.:* Epiſt. ad Nepotianũ inter princ. & med. to. 1.) (*marg.:* *Epiſt. ad Nepotia. inter prĩ. & med. to mo 1.)

¶2 Præt. Iuſtitia miniſtrorũ noui Teſtamenti debet abundare ſuper miniſtros ueteris teſtamēti, ut patet Matth. 5. ſed miniſtri ueteris Teſtamenti. ſ. Leuitæ, nõ acceperũt h partem hæreditatis cum fratribus ſuis, ergo nec miniſtri noui Teſtamenti habere debent. (*marg.:* *Deut. 10. & 18.) K

3m de minori Gradu. ℞. dignitatis, non ſemper, p̃tatis. §. Tunc nihil, &c. Nam clericus ordinatus, licet, ſit in gradu & dignitatis & poteſtatis, altiori, quàm laicus; tñ clericalis iſta corona inſignitus eſt in altiori quidē gradu dignitatis, ſed non poteſtatis: quia per ipſam coronam non cõſequitur characterem.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò, q̃ñ per rõnem oſtendas, meritò eſſe inſinuatũ à Concil. Flor. & Trid., immo & ab omnibus hmõi tractantibus de ordine, q corona nõ eſt ordo. Hoc aũt inſinuatur à Flor. in decret. Arm. dat. de ſacramentis, q̃ñ nos remittit ad pontificale Romanum de formis ordinũ latè continēs. Nã ut patet q. 14. ar. 4. uel ēt q. 17. art. 1 ap pen. per ſingulas formas ordinũ nunquã mentio fit de corona. Imò, q̃ñ de corona agit, nunquam forma ſimilis formis ordinũ exprimit q̃ñ de nulla p̃tāte data memorat. Nõ. n. Epũs coronãdo dicit, Accipe hanc, uel illã p̃tātem; ſicut dicit ordinãdo. Cũ ergo in ſingulis ordinib. imprimat characterem q. 21. ar. 2. q eſt p̃tās aliqua, cuius meminit Epũs per formã patet ſecũdm Conciliũ illud Flor. q corona nõ eſt ordo. A Conc. ēt Trid. ſeſſ. 23. ca. 2. Ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent, ita diſtributi; ut q iã clericali tonſura inſigniti eſſent, p minores ad maiores, aſcenderent. Hæc ibi. Mox uerò, facit de ſingulis ordinibus mentionē expreſſam, nolans ſacerdotes, diaconos, ſubdiaconos, acolytos, exorciſtas, lectores, oſtiarios; & nihil prorſus de tonſura clericali dicens. Vnde colligi ſaperiè q clericalis tõſura non eſt ordo, neq; maior, neq; minor: ſed eſt illa res, per q̃ inſigniti aſcendunt per ordines minores ad maiores. Hoc autē eſt eſſe præambulũ diſpoſitionē, ad ordinē. ¶Secundò habes: q̃ñ ſ prædicta parte, pro quanto coronã inſinuat non eſſe ordinē, & ita eligas, & probes, & defendas. ¶Tertiò uides q̃ñ ex ijs e vicis ſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidatur.

2m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim omnia, quæ dantur ab Epiſcopo, imprimunt characterē; nec ſunt ordines: in cuius ſignum euidens eſt, q Epiſcopus benedicit ueſtes, & uaſa ſacra; quæ tñ benedictio nec characterem, nec ordinē, infert in rebus benedictis.

¶NOT. In hierarchia eccleſiaſtica (ut hr ex concil. Trid. ſeſſ. 23. c. 4. & can. 6.) Epiſcopus tenet primũ locũ. Vnde ad ipſum, uelut ad principē, pertinet diſponere ea, quæ ad eccleſiã à ſe rectã uniuerſaliter pertinent: Et hoc eſt q̃d dicit textus per ly deputatur homo ad diuinũ cultũ, & ideo talis deputatio dēt fieri p Epiſcopũ. Pro quo fuſius intelligēdo vide q. 1ª ar. 1. corp. Hinc eſt, q & nomen Epiſcopi hoc idem confirmat: q. ly Epiſcopus, interpretatur ſuperintendens, ab Epi, quod eſt ſuper, & ſcopos, q̃d eſt intentio. Quòd uerò ſic per coronam deputari ad diuinum cultum ſit aliquid ad cõitatem pertinens...

QVAEST. XL. ART. III.

CONCL. Clerici per hoc, quòd coronam accipiunt, non renũtiant patrimonio, nec alijs rebus temporalibus. 165

¶PROB.

¶ROR. Quia poſſeſſio terrenorum non contrariatur diuino A cultui, ad quem clerici deputantur.

1m Ex Hieronymo.

Pars. ℞. ſ. eorum, qui res mũdi habent pro fine: non, eorum qui res mundi non habent pro fine. §. Tunc nihil &c. Non .n. omnes poſſidẽtes terrena ponunt finẽ ſuum in eis, cum ſint multi, qui per eorum poſſeſſionẽ a Dei amore & cultu non retrahuntur.

¶NOT. Patet hoc exemplo de Abraam, Dauid, immo & de Chriſto, qui habebat loculos, Io. 12. & 13. Cum igitur ad coronandos episcopus dicit illud pſalm. 15. dominus pars hæreditatis meæ, &c. intendit, ꝙ ipſi per hoc, ꝙ deputantur ad diuinas laudes, debens pręlatis diligere Deum tanquam hæreditatẽ ſuã, ita ꝙ nullam aliã hæreditatem puta terrenam diligant æqualiter cum illo: non aũt intendit: ꝙ p hoc nullam aliam hæreditatem, tanquam ſubordinatam ad illius hæreditatis primæ acquiſitionem, admittant. Quaſi dicat epi. Hæreditatem meæ, quæ eſt Deus, nullam aliã hæreditatem anteponas neque adæquabis, in dilectione tua. & quamuis ad hoc et laici teneantur, tamẽ tu magis ſpecialiter teneberis per hoc, ꝙ coronæ clericali donaris a me. Ex non recta igitur intelligantia illius dicti ad coronandum ab epiſcopo proceſſit error præſentis argumenti. Alias .n. dixiſſet ſic. Dominus pars hæreditatis meę, dicitur ad coronandos: ergo coronandi hæreditati huic diuinæ nullam temporalem in affectu ſuo præponere, uel etiam adæquare debent.

3 Præterea, Hugo * dicit; quod poſtquam ᵇ aliquis eſt factus clericus, debet deinceps ſtipendiis eccleſiæ ſuſtentari, ſed hoc non eſſet ſi patrimonium ſuum retineret, ergo uidetur ꝙ abrenũtiet in hoc quod clericus fit.

Sed contra eſt, quod Hieremias fuit de ordine ſacerdotali, ut patet Hierem. primo. ſed ipſe habuit poſſeſſionem hæreditatis, ut patet Hierem. 32. ergo clerici poſſunt habere patrimonialia bona.

¶ Præterea, Si hoc non poſſent, non uideretur tunc differentia inter religioſos, & clericos ſeculares.

Respondeo. Dicendum, quòd ᵐ clerici in hoc, ꝙ coronam accipiant, non renunciant patrimonio, nec aliis reb. temporalibus, ⁿ quia terrenorũ poſſeſſio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur, ſed nimia eorum ſolicitudo. Quia ut dicit Gregor. affectus in crimine eſt.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus dedignatur pars fieri eorum, qui res mundi ita poſſident, ut ex æquo cum aliis diligatur, ita ſcilicet quod aliquis ponat finem ſuum in Deo, & in rebus mundi: non tamen dedignatur fieri pars eorum, qui res mundi ita poſſident G quod per eas a cultu diuino non retrahuntur.

Ad 2m dicendum, quòd Leuitæ in ueteri Teſtamento habebant ius in hæreditate paterna: ſed ideo non acceperunt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus diſpergendi, & fieri non potuiſſet ſi unam determinatam partem cœpiſſent, ſicut aliæ H tribus.

Ad 3m dicendum, quod ſi ſint indigentes clerici, & ad ſacros ordines promoti, Epiſcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, alias eis non tenetur, ipſi autem ex ordine ſuſcepto tenentur eccleſiæ miniſtrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis, qui non habent unde ſuſtententur.

2m de minori.

Non acceperunt partem. ℞. ex impoſſibilitate; non, ex illicito iure poſſidendi terrena. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Si non licuiſſet Leuitis in ueteri teſtamento poſſidere terrena, non habuiſſent ius in paterna hæreditate: quod tamen habuerunt, ut in textu. Quòd ergo non acceperint partem hæreditatis communis cum fratribus proceſſit ex impoſſibilitate accipiendi illam: ſecundum ꝙ textus declarat. Non ergo per hoc concludi poteſt, ꝙ miniſtri noui teſtamenti poſſidendi terrena ius non habeant: ſed, quod ad impoſſibiliter poſſidenda ſe extẽdere non debent; quod cum omnino ſit extra concluſionis propoſitum, patet ꝙ ſic argumentans non tantum non infringit, ſed nec attingit, intentum articuli.

3m ex Vgone.

Poſtquam aliquis eſt factus clericus. ℞. & non habet unde ſuſtentetur. §. Tunc nihil, &c. Nã ex hoc, ꝙ aliquis clericus eſt indigens, patet: K non poſſe concludi, ꝙ hæc indigentia proueniat hinc, ꝙ in clericatus aſſumptione renunciauerit temporalibus. Poteſt .n. aliũdè prouenire: ſicut de facto prouenit.

APPENDIX.

Ex articulo hõ. ¶Primò quomodo per rõnẽ interimas errorẽ peſſimũ Io. Vvicleſ (ut refert Conc. Conſtan. ſeſ. 8.) dicẽtis: Papa cum omnib. clericis ſuis poſſeſſionẽ habentib. ſunt hæretici, eo ꝙ poſſeſſionem habent. Item addentis, ꝙ cõtra ſcripturã ſacrã eſt, ꝙ eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones. Itẽ dicẽtis; ꝙ ditare clerum eſt contra regulã Chriſti. Item dicentis; ꝙ Silueſt. Papa, & Conſtant. Imperator eccleſiam dotando errauerunt: & ꝙ (ut refert prati. Io. Vvicleſ.) ipſe Conſtant. cæteriq. dñi tpales ſeducti ſunt a diabolo, ut eccleſiam bonis temporalibus dotarent.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hos errores meritò damnatos eſſe a Conc. Conſtant ſeſ. 8. ut narrat. 3. q. 6. 20. a. 3. app. de Vvicleſ. Item ab Vrba. 1. qui fuit 16. Papa poſt Petrum, Tiburtii cognati, & Valeriani ſponſi B Ceciliæ, baptizator & Sanctus anno Dñi. 223. Hic in ep. decr. ad uniuerſos epiſcopos inquit. Scim⁹, uos non ignorare, ꝗ hactenus uita cõis inter omnes bonos Chriſtianos uiguit, & adhuc (gratia Dei) uiget, & maxime inter eos, ꝗ in ſortem dñi ſũt electi. i. clericos, ſicut in Act. legitur Apoſtolo rum, &c. Quotquot .n. poſſeſſores agrorũ aut domorum erant, uendentes afferebant prætia eorũ, quæ uendebant, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebant his ſingulis prout cuique opus erat, &c. Videntes ergo ſacerdotes ſũmi, & alii, atque Leuitæ, & reliqui fideles, plus utilitatis poſſe afferre, ſi hæreditates & agros quos uendebant, eccleſiis quibus præſidebant epiſcopi traderent; eo ꝙ ex ſumptibus eorum tã præſentibus, quam futuris temporibus, pluri ma & elegantiora poſſent miniſtrare fidelibus communem fidẽ ducentibus, quam ex pretio eorum: cœperunt prædia, & agros, quos uendere ſolebant, matricibus I eccleſiis tradere, & ex ſumptibus eorum uiuere. Ipſæ uero res in ditione ſingulatum parochiarum, epiſcoporum, qui locum tenẽt Apoſtolorum, erant, & ſunt uſque adhuc, & futuris ſemper debent eſſe temporibus, &c. Vnde attendendum eſt omnib. & fideliter cuſtodiendum: nè prædia uſib. ſacrorum cœleſtium dedicata a quibuſdam irruentibus uexentur. Quod ſiquis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos inſa promenda eſt, perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis utatur. Quoniam, iuxta Apoſtolum, credere oportet huiuſmodi hominem Sathanæ: ut Chriſtus ſaluus ſit in die domini. Hæc ibi, & ſparſim leguntur per decretum 12. q. 1. Scimus uos. & 12. q. 1. Videntes autem ſaceſd & 17. q. 4. Attendendum eſt. Ecce ꝙ Vrban. docuit, & huiuſmodi poſſeſſiones eccleſię a fidelibus eſſe datas inſtinctu Spiritus ſancti; & ipſum Vvicleſ, cum ſimilibus, tanquam ſacrilegum perpetuò infamia, & dominatu Sathanico (quia tam impœnitens mortuus eſt) iure eſſe damnandum. Item a Concil. Aquenſi lib. 3. ca. 4. 5. & 6. Qualiter eccleſia Chriſti ab exordio natiuitatis ſuæ cœperit creſcere, dilatari, ac propagari, & fidelium oblationibus munerari, in ipſo capite noſtro Chriſto intueamur, qui oblationes fidelium ſuſcipere non ambigitur; unde erant nummi; quos miſer Iudas, & non miſerabilis, furabatur: & iccircò, qui aliquid da eccleſiæ furatus, Iudæ perdito comparatur, &c. item cap. 7. Quare loculos habuit, cui Angeli miniſtrauerunt: niſi ꝙ eccleſia eius loculos ſuos habitura erat? Eſt n. Erat futurum, ut eccleſia Chriſti nummos haberet. Et nummos; utique & prædia, & mancipia, & diuerſarum ſpecierum innumera ornamenta. Porrò Chriſtum, & eccleſiam, unam perſonam eſſe, non neſcimus: & ideo quæ eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt, & quę eccleſiæ offerunt, Chriſto offerũtur; & ꝗ ab eccleſia eius tollũtur, procul dubio Chriſto tollũtur, &c. item c. 9. Multi ſũt hodie, ꝗ Chriſtiano cẽſentur noie; q. ad inſtar Iudæ, dicere ſolent ſuper his, quæ domino, aut conſecrata ſunt, aut conſecrantur, aut conſecrati decernuntur.

Vi

Margin: Lib. 2. de ſacra. p. 3. c. 1. circ. ſi. — aucto. w. — Vill. 5. ecl. &c. — Act. 4. — Quod ſit ſimiles Iudæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſupra ſacerdotalem ordinem debeat eſſe poteſtas Epiſcopalis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod ſupra ſacerdotalem ordinem non debet eſſe aliqua poteſtas epiſcopalis. Sicut enim in litera dicitur, ✱ ordo ſacerdotalis h ab Aaron ſumpſit exordium, ſed in veteri lege nullus erat ſupra Aaron, ergo nec in noua lege debet aliqua poteſtas eſſe ſupra ſacerdotalem.

2 Præterea, Poteſtas ordinatur ſecundum actus: ſed nullus actus ſacerdotalis poteſt eſſe maior, quàm conſecrare corpus Chriſti, ad hoc eſt enim poteſtas ſacerdotalis, ergo ſupra ſacerdotalem h poteſtatem non debet eſſe epiſcopalis.

¶ 3 Præterea. Sacerdos in offerendo gerit figuram Chriſti in eccleſia, qui ſe patri pro nobis obtulit, ſed in eccleſia nullus eſt h maior Chriſto, quia ipſe eſt caput Eccleſiæ, ergo ut prius.

SED CONTRA, Poteſtas tanto eſt altior, quanto ad plura ſe extendit, ſed poteſtas ſacerdotalis (vt Dionyſius* dicit) extendit ſe ad purgandū, & illuminandum tantum, Epiſcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum, ergo ſupra ſacerdotalem poteſtatem debet eſſe epiſcopalis.

¶ Præterea. Diuina miniſteria debent eſſe magis ordinata quam humana, ſed humanorum officiorum ordo exigit, ut in quolibet officio præponatur unus, qui ſit princeps illius officii, ſicut præponitur militibus dux, ſic ſacerdotibus debet aliquis præponi, qui ſit ſacerdotum princeps, & hic eſt epiſcopus; ergo epiſcopalis poteſtas debet eſſe ſupra ſacerdotalem.

B

RESPONDEO, Dicendum, quod ſacerdos habet duos actus: principalem, ſcilicet, conſecrare corpus Chriſti, & ſecundarium, ſcilicet præparare populum ad ſuſceptionem huius ſacramenti, ut prius dictum eſt. Quantum autem ad primum actum, poteſtas ſacerdotis non dependet ab aliqua ſuperiori poteſtate niſi diuina, ſed quantum ad ſecundum, dependet ab aliqua ſuperiori poteſtate, ſcilicet humana.

C

Omnis enim poteſtas, quæ non habet exire in actum, niſi præſuppoſitis quibuſdam ordinationibus, dependet ab illa poteſtate, quæ illas ordinationes facit, ſacerdos autem non poteſt abſoluere, & ligare niſi præſuppoſita iuriſdictione, qua ſibi ſubdantur illi, quos abſoluit. Poteſt autem conſecrare quamlibet materiam a Chriſto determinatam, nec aliud requiritur quantum eſt de neceſſitate ſacramenti, quamuis ex quadam congruitate, præſupponatur actus epiſcopalis in conſecratione altaris, uel ueſtium, & huiuſmodi, & ita patet, * quod * oportet eſſe ſupra ſacerdotalem poteſtatem epiſcopalem, quantum ad actum ſecundarium ſacerdotis, non quantum ad primum.*

D

E

Vt quid perditio hæc? putantes perditionem eſſe, quæ eccleſiæ miniſtris, q. eius, ob amorem Dei ſunt commodata, &c. & c. 11. Dñm noſtrum Chriſtum uota offerentium reſpexiſſe, & uiduam duo minuta, i. omnia, quæ habebat in Gazophilacium mittentem laudaſſe; & quo animo quis quid mitteret ineffabili diſcretione ſignificabat, eccleſiam ſuam a fidelib. multiplices oblationes acceptaram: & ſi tunc reſpiciendo uota offerentium certo examine diſcreuit atq; approbauit, dubitandū non eſt; quin factum uolentium ea de eccleſia ſua auferre uituperet. itē c. 13. Geſta ſingulorū Imperatorum (& ut de multis unum ponamus, Conſtantini) ac Regum, principumque erga cultum diuinum amplificādum, & cæterorum Chriſtianorum frequentiſſimam deuotionē manifeſtant: qualiter memoratam eccleſiam uſq; in præſens tēpus honorando exaltauerint, & exaltādo honorauerint, atq. multifariis denariis diuitem effecerint. Hæc ibi. Item a Con. Tri. ſe. 21 c. 2. de refor. Cum nō deceat eos, q diuino miniſterio aſcripti ſūt cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, ſtatuit ſancta ſynodus; nè qs deinceps clericus ſecularis, quamuis alias ſit idoneus, ad ſacros ordines promoueatur, niſi prius legitime cōſtet, eum beneficium eccleſiaſticum, qd ſibi ad uictum honeſtè ſufficiat, pacificè poſſidere. Patrimoniū verò uel penſionem obtinētes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi, quos epiſcopus iudicauerit aſſumēdos pro neceſſitate uel cōmoditate eccleſiarū ſuarum. Eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud, uel pēſionem, uerè ab eis obtineri; taliaque eſſe, q eis ad uitam ſuſtentādam ſatis ſint; atq; illa deinceps ſine licentia epiſcopi alienari, aut extingui, uel remitti nullatenus poſſint: donec beneficiū eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti; uel aliunde habeant, vñ uiuere poſſint; antiquorum canonum pœnas ſuper his innouando. Hæc ibi. item a &c. extr. de præben & dign c. epiſcopus: immo per totum. & eod. tit. in 6. c. cum ſecundum, & ca. ſi epiſcopus: & 70. diſt c. Neminem, cum ſeq. Item a tota Sancta Catholica eccleſia facto ſuo ſolemni quotannis damnari meritò Vviclefiſtas, & ſimiles, oſtendere poteſ: dum S. Thomam Cantuarienſem Archiepiſcopum, eo q; pro defenſandis iuribus & redditibus eccleſiæ ſuæ gladiis impiorum occubuit, tanquam uerè glorioſū martyrem cœliculus gloriam manifeſtarunt & Angeli dum canonicis pro defuncto ipſo ad canendam Miſſam, de Requiem æternam paratis, ipſi de cœlo uenientes more cantorum præcinuerunt, lætabitur iuſtus in Domino, quod eſt, Miſſa de martyre; q & canonici illi proſecuti ſunt, ut narrat S. Antoninus Archiep. Flor. 2. par. hiſt. tit. 17. c. 3. Item damnari, ab eadem tota eccleſia dum celebriter B. Dominici ordinis prædicatorum fundatoris ordinem tertiarium confirmauit, multiſque priuilegiis cōmuniuit: qui ordo tertii habitus uſque hodie perſeuerat. Hic n. cōtra hæreticos quoſdā diripientes bona & iura eccleſiarū ab eodē patre, inſtinctu ſpūſſancti olim inſtitutus fuerat: quapp & eos fratres de militia Ieſu Chriſti appellauit. Miniſterio aūt cōpleto, cum armis ipſorū militum orationibuſque uxorum ſuarum hæretici prędicti fuiſſent quàm plurimū debellati, & deſtructi, uiſum eſt tam patrib. ordinis, quàm ipſis confratribus mutare nomen militiæ in nomen pœnitentiæ, & ad honorem inſtitutoris ſui appellari uoluerunt fratres & ſorores de pœnitentia B. Dominici. De qua re 3. to. conciliorū in geſtis Innoc. Papæ 3. ſic, quaſi digitis ſummis monſtrando factum, dicitur. Huius temporib. oborta apud Toloſam hęreſis eſt, quam, eodem procurante, B. Dominic* qui poſtea in ſāctos relatus eſt, mira celeritate compeſcuit; adiuuante etiam Simone Monforti. Non enim diſceptationibus uerborum tantum, uerum etiam armis opus fuit: adeò inoleuerat tanta hæreſis. Hæc ibi.

¶ Tertiò habes: qūn p dicta patrū, p quanto p receptione coronæ clericalis inſinuāt nō renuntiari patrimonio, ac bonis temporalibus, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis viciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & cōſolidetur.

*li. 4. ſen. di. 24. §. 1 & Rab. li. 1. de inſt. cle. c. 6. & Iſi. li. 2. de uf. eccleſ. c. 7.

*c. 5. eccl. hier. p. 3. tit. cōtemplatio.

*Cōc. Tri. ſeſ. 23. de ſacr. ord. can. 7.

§ Epiph. hæreſi 75. contra Aer. & Aug. de hæreſib. ad Qd nult Deū hær. 53. to. 6. 4

QVÆST. XL. ART. IIII.

CONCL. Oportet poteſtatem epiſcopalem eſſe ſupra ſacerdotalem, quantum ad actum ſecundarium ſacerdotis; nō quātum ad primum. 166

¶PROB. 1 Quia ſacerdos non poteſt ſoluere, nec ligare, niſi præſuppoſita iuriſdictione data ab Epiſcopo, qua ſibi ſubdantur illi, quos abſoluit, uel ligat: & omnis poteſtas, quæ non poteſt exire in actum, niſi præſuppoſitis quibuſdam ordinationibus depē-

det ab illa poteſtate, quæ illas ordinationes facit. 2 Quia ſly nõ A
quantum ad &c.) ſacerdos põt p ſe conſecrare quamlibet materiam a Chriſto determinatam; nec aliud requiritur, quãtũ eſt de neceſſitate ſacramenti.

¶NOT. Omnia clara ſunt ex ſupradictis in diuerſis q6 a:b.&ar tic.& termini conclõ nis in corpore declarantur.

1m de maiori

Ab Aaron. ℞. inquantũ fuit ſacerdos non, inquantum fuit Põtifex. §. Tunc nihil &c. Licet.o. ſupra Aaron, inquantũ pontifex, nullus alius eẽt (ut arguitur:) tñ ipſemet, inquantũ pontifex, erat ſupra ſeipſum in quantum ſacerdos. Et hoc ſufficit ad demonſtrandum epũ. q ſacerdotalis põs ẽ infra epiſcopalem.

¶NOT. Pro captu faciliori dictorum in ſhſo: recole dictum Porphyrii li. de prædicab. c. de differen. q. ſ. fortes puer differt a ſeipſo ſene.

* In cor. art.

2m de cõcluſione. Supra ſacerdotalem poteſtatem. ℞. quãtum ad actum primum, cõſideretam nõ eẽt, conſideretam quõ ad ſecundarium. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione.

* Di. 24. li. 4. sent. p totã diſ.

3m de minori

Nullus eſt maior Chriſto. ℞. eſt tñ aliquis maior repræſentantis Chriſto modo tali. §. ſ. perfectione, quõ ad actum minoris perfectionis s utio textu. Tunc nihil &c. ut patet.

Ad primum ergo Dicendum, quod Aaron ſacerdos fuit, & põtifex [a], idest ſacerdotum princeps, ſumpſit ergo ſacerdotalis poteſtas ab ipſo exordiũ, inquantum fuit ſacerdos ſacrificia offerens, quod etiam minoribus ſacerdotibus licebat: ſed non ab eo inquantum fuit pontifex, per B quam poteſtatem poterat aliqua facere, ut ingredi ſemel in anno Sancta ſanctorum, quod aliis nõ licebit.

Ad Secundum dicendum, q quantum ad illum actũ non eſt aliqua poteſtas ſuperior, ſed quantum ad alium, ut dictum eſt.

Ad tertium dicendum, quod ſicut omnium rerum natu- C ralium perfectiones præexiſtunt exemplariter in Deo, ita Chriſt[9] fuit exemplar omnium officiorum eccleſiaſticorum, vñ unuſquiſq; miniſter eccleſiæ, quantũ ad aliquid, gerit typum Chriſti, ut ex litera patet: & * tamen ille eſt ſuperior, qui ſecundum maiorem perfectionem Chriſtũ repræſentat: ſacerdos autem repræſentat Chriſtum in hoc, quod per ſeipſum aliquod mini D ſterium impleuit, ſed epiſcopus in hoc, quod alios miniſtros inſtituit, & eccleſiam fundauit. Vnde ad epiſcopum pertinet mácipare aliquid diuinis officiis, quaſi cultum diuinum ad ſimilitudinem Chriſti ſtatuens, & propter hoc epiſcopus etiam ſpecialiter ſponſus dicitur eccleſiæ [a], ſicut, & Chriſtus.

APPENDIX.

1 EX erric. hẽs. ¶Primò: quomodo p rõnem interimes hæreſim Aerii (prat. Aerius) dicẽtis; ſcet quoſ nis ſacerdotes nullũ diſcrimen eſſe etiam epos .i. epũm non eẽ ſimplici ſacerdote ſuperiorem. Huic concordat in malum Io. Vueſphal. (Pra. Io. Vueſphal.) dicẽs; epos oẽs, & præsbiteros dignitate & authoritate æquales eẽ; potentia diuitiarũ, uel humilitate paupertatis inferiorẽ, uel ſublimiorẽ epũ fieri. Item Teodemi (prat. Tandemus) dicentis: epalem gradum, et ſacerdotalem ordinẽ, cæteroſq. ſacri ordinis miniſtros nihil eſſe. Item errorẽ Io. de Polieco (ut refert Cardinal. Turre Crem. de eccleſia li. 2. c. 65. fin.) dicentis, q epus non põt audire confeſſiones perochianorum; neque dare gñalẽ ptãtẽ audiendi illas, item Pauperum de Lugduno (ut refert ſumma ſtatris Yconeti. ſ. p. c. 2. Bibliotheca Vaticana manuſcripta) dicentium, epos eẽ ſcribas & fariſeos Apoſtolorum pſecutores. Contra hos oẽs, ut patere poteſt rectè applicanti, præſens articulus uictorioſè pugnet.

* Vel. pſ. &c.

2 ¶Scdõ habes: quõ per rõnem oſtendas meritò errores pdictos damnari &c. ut q. 10. a. 1. & 2. app & q. 24 a. 1. app. & q. 18. e. p. 1 app. & q. 8. a. 5. epp & q. 37. a. 4 epp. item e Damaſo Papa 1. in epi. 4. Proſpero, Leoni, Reparato, Alexandro, & omnibus epis ortho-

ARTICVLVS V.

Vtrum Epiſcopatus ſit ordo.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quod epiſcopatus ſit ordo. Primo, per hoc, quod * Dionyſ. aſſignat hos tres ordines eccleſiaſticę hierarchiæ. Epiſcopum, ſacerdotem, & miniſtrum. * In litera etiã dicitur, q eſt [h] ordo epiſcoporũ quadripartitus.

2 Præterea. Ordo nihil aliud eſt quam [h] quidam poteſtatis gradus in ſpiritualibus diſpenſãdis [a], ſed epiſcopi poſſunt diſpenſare aliqua ſacramenta, quæ non poſſunt ſacerdotes, ſicut confirmationem, & ordinem, ergo epiſcopatus eſt ordo.

3 Præterea, In eccleſia non eſt aliqua ſpiritualis poteſtas niſi ordinis, uel iuriſdictionis: ſed ea, quæ pertinent ad ſpiritualem poteſtatem, non ſunt iuriſdictionis, aliàs poſſent committi non epiſcopo, quod falsũ eſt; ergo ſunt poteſtatis ordinis, ergo epiſcopus habet aliquem ordinem, quem non habet ſacerdos ſimplex, [h] & ſic epiſcopatus eſt ordo.

Sed contra. eſt, quòd unus ordo non dependet a præcedenti quantum ad neceſſitatem ſacramenti: ſed epiſcopalis poteſtas dependet a ſacerdotali, quia nullus poteſt recipere epiſcopalem poteſtatem, niſi prius habeat ſacerdota-

d xxi ut narratur infra ar. 7 app. Item eb Anacleto io epi. 1. omnib. epis, & ſacerdotib. Sacerdotũ ordo bipartitus eſt, & ſicut dñs illum conſtituit, a nullo dẽt perturbari: Scitis ãt: a dño Apoſtolos eſſe electos, & poſtea per diuerſas prouincias ad prædicandũ diſpeſſos. Cum uero meſſis cœpiſſet creſcere, uidens paucos eſſe operarios, ad eorũ adiumentũ 72. duos diſcipulos pcepit diſcipulos. Epi uerò dñi Apoſtolorum præsbiteri 70. duorũ diſcipulorũ locũ tenẽt. Epi ãt, nõ in caſtellis, aut modicis ciuitatib. debent cõſtitui: ſed pſbiteri p caſtella, & modicas ciuitates, atq; uillas, dẽnt ab epis ordinari & poni: ſinguli tñ p ſingulos titulos ſuos. eps, nõ ab uno, ſed a pluribꝰ dẽt epis ordinari; & (ut dictũ eſt) non ad modicã ciuitatẽ, nè uileſcat nomen epi: ſed ad honorabilẽ urbẽ intulandus, & denominandus eſt. Præsbiter uerò ad quẽcũq; locũ uel eccleſiã in eo conſtitutã eſt præficiẽd[9]. Hæc ibi Anaclet. qui & Apoſtolis fuit cõtẽporaneus, & e S. Petro eorũ principe præsbiter ordinatus. Cũ igiẽ epi in Apoſtolorũ, & præsbiteri in 72. diſcipulorũ locũ ſuccedãt, conſequens eſt ppotionaliter: q æquiparare præsbiteros epis ẽẽ æquiparare 72. duos diſcipulos apoſtolis, q indubitanter abſurdiſſimũ eſt. Quãobrẽ prædicta obſtare nullo m. õ credendum eſt illa, quæ B. Hiero. (ut recitatur diſ. 93. legimus.) ad Euandrum epm dicit. Licet. n. epiſcopũ, & pſbiterũ, ordeatur oiõ pari exiſtimare; non tñ uerũ ẽs q ſũde nominib. loq̃, non de reb. Nã ad loquendũ de re ipſa ſe transferens, mõſtrat aptè, & epm epsc abiteso diſſertre: & hanc eorum dſiam a tpe B. Petri Apoſt. factã fuiſſe. Nã inq̃t) & Alexã- E driæ a Marco Euang. uſq; ad Heraclam & Dion. epos, præsbyteri ſemp unũ ex ſe electũ in excelſiori gradu collocatũ, epm noiabãt. Hæc ille ibi. Cũ igiẽ Marcus Petri fueſit epe, ſicut Heracla & Dion ape Hieron. patet q hæc prælatio ẽt tunc erat; & a B. Hier. cognita. Vñ uerba eius diligenter examineta prælationẽ iſtã non negant ueneraſ; ſed ponunt. & de to, ſed ob cõceſſo, q B. Hie. aliter ſentiret de hoc, q̃ ſentiãt cõcilia gñalia Triden. &c. adhuc non ee eleſia ed Hier. ſed Hier. ad eccleſiã, uelut ad regulã fidei ifallibilẽ inflectẽ dẽret. vid. q. 19. a. 5. ap. quõ i talib. circa doct. pcedẽdũ nobis ſit.

* c. 5. eccl. hier. p 1.

* li. 4. ſẽt. 24. par. M c. cleros. diſt. 21.

3 ¶Tertiò hẽs: quõ p rõnẽ prædicta patrũ, p quãto epalẽ ptã tẽ dñr præeſſe ſacerdotali, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uidebis: quomodo ex iis mutuum Angelica doctrina & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XL. ART. V.

167 CONCL. 1a. Si ordo accipiatur, ſecundum q eſt ſacramentũ; epiſcopatus non eſt ordo.

¶PROB.

¶PROB. Quia omnis ordo ſacramentum, ordinatur ad Eucharistiam; & epiſcopus non habet maiorem poteſtatem ad conficiendum euchariſtiam, quàm ſimplex ſacerdos.

¶ NOT. Omnia clara ſunt ex prædictis in multis quæſtionibus, & articulis.

¶ CONCL. 2ª. Si ordo accipiatur, ſecũdum φ eſt officium quoddam reſpectu quarũdam actionum ſacrarum; epiſcopatus eſt ordo.

¶PROB. Quia epiſcopus habet maiorẽ poteſtatem, quã ſimplex ſacerdos, ſ actionibus hierarchicis reſpectu corporis myſtici.

¶NOT. Pro notitia antecedentis huius, uide art. quarto. in textu, & app. itẽm & ar. 7 & app. *q. 17 ar. 2. cor. ad 1. & ar. 4. ad corp.

1ᵐ ex Dioniſio. et ex Magiſtro.

concl. 1ª Ordinas ordo ℞ ut dicunt officium prædictum: nõ, ut ſacramentum. § Tũc nihil &c. ut patet ex concluſionib. concl. 2ª Licet autem ſacerdos & miniſter, de quibus Dionyſius, dicant ordinem ſacramẽtum; tamen epiſcopus dicit tantum ordinem officium. Cætera patent.

lem; ergo epiſcopatus non eſt ordo.

Præterea, Maiores ordines non conferuntur niſi in ſabbatis, ſed epiſcopalis poteſtas traditur in Dominicis, ergo non eſt ordo.

G RESPONDEO, dicendum, quod ordo poteſt accipi dupliciter. Vno modo ſecundum quod eſt ſacramentum, & ſicut prius dictum eſt, ordinatur omnis ordo ad euchariſtiæ ſacramentum, unde cum epiſcopus non habeat poteſtatem ſuperiorem ſacerdote, * quantum ad hoc epiſcopatus non erit ordo. * Alio modo poteſt conſiderari ordo ſecundum quod eſt officium quoddã reſpectu quarumdam actionum ſacrarum, & ſic cum epiſcopus habeat poteſtatem in actionibus hierarchicis, reſpectu corporis myſtici ſupra ſacerdotem, epiſcopatus erit ordo, ¶ & ſecũdũ hoc loquuntur authoritates inductæ.

Vnde patet ſolutio ad primum.

AD 2ᵐ dicendum, φ ordo prout eſt ſacramentum imprimens characterem, ordinatur ſpecialiter ad ſacramentũ euchariſtiæ, in quo ipſe Chriſtus continetur, quia per characterem ipſi Chriſto configuramur, & ideo licet detur aliqua poteſtas ſpiritualis epiſcopo in ſui promotione reſpectu aliquorum ſacramentorũ non tamen illa poteſtas habet rationem characteris, & propter hoc epiſcopatus non eſt ordo, ſecundum quod ordo eſt ſacramẽtum quoddam.

H AD 3ᵐ Dicendum, quod poteſtas epiſcopalis non eſt tantum iuriſdictionis, ſed etiam ordinis, ut ex dictis patet, * ſecundum φ ordo communiter accipitur.

¶NOT. Pro intellectu de ly ordo epõrũ eſt quadripartitus, aduerte: φ non quantum ad eſſentialia epi officia quadripartitus eſt, ſed quò ad quædam alia, puta iuriſdictionalia magis. In cuius ſignum Anacles Papa in ep. ad omnibus epiſcopis ac ſacerdotibus, cap. 3. ait: Epiſcoporum ordo unus eſt: licet ſint primates illi, qui primas ciuitates tenent; qui & in quibuſdam locis patriarchæ a nonnullis uocantur. Illæ urbes, quæ priſcis temporibus primatum tenuere, patriarcharum, aut primatum nomine ſi uantur, reliquæ uerò Metropoles Archiepiſcoporum, aut Metropolitanorum, & non patriarcharum, aut primatum utantur nominibus, quia hæc eadem & leges ſeculi in ſuis continent principibus. Hæc ibi.

2ᵐ de maiori.

Quidam poteſtatis gradus. ℞ habens rationem characteris non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nam licet detur aliqua poteſtas ſpiritualis epiſcopo in ſui promotione reſpectu aliquorum ſacramentorũ non tamen, &c. ut in textu. Concorda. q. 38 articulo ad ſecundum.

3ᵐ de ſecunda concluſione.

Et ſic epiſcopatus eſt ordo. ℞ .ut ly ordo communiter ſumitur tantum. § 1. ut eſt officium quoddam: non, ut ſacramentum imprimens characterem. Tũc nihil, &c. ut patet ex concluſ. iam probatis.

Ordinis, iuriſdĩonis, epalis quæ ſunt. ¶ Corollarium. Ergo in epiſcopo eſt poteſtas & iuriſdictionis, & ordinis. Illa, quæ eſt ordinis, non poteſt alicui non epiſcopo committi: ſecus autem de illa, quæ eſt iuriſdictionis. Iuriſdictionis eſt, iudicare, excommunicare, corrigere, electos ad aliquam dignitatem confirmare, iuramenta a uaſallis accipere, inueſtire, beneficia conferre, cognoſcere de cauſis, & conſimilia, quæ conſiſtunt in iuriſdictione. Hæc omnia committere poteſt epiſcopus, & delegare unicuique, ſiue maiori, ſiue minori. Epiſcopalis ordinis eſt, clericos ordinare, clericos deponere, eccleſias & altaria cõſecrare, uirgines benedicere, chriſma conficere, ſacramentum confirmationis dare, ſolemnem pœnitentiam imponere, & : ſinitam ipſa pœnitentem reconciliare, & ſimilia, quæ in conſecratione epiſcopali conferuntur. Ratio autem, quare poſſit delegare alia inferioribus iuriſdictionalia, & non pontificalem ordinẽ importantia, eſt: quia iuriſdictio ſolo uerbis, & uoluntate, committitur: ordo autem epiſcopalis per quandam conſecrationẽ.

E Conſequenter ergo pertinentia ad ipſum ordinem, puta collatio ſacramentorum, non confertur ſola uoluntate, aut uerbo; immo opus eſt facto: quoniam neceſſaria eſt uiſibilis, & exterior unctio; quæ eſt ſignum interioris, per quam unctionem poteſtas data non poteſt amitti, licet quandoque executio ſuſpendatur. Et iſta poteſtas per unctionem conſecrationis epiſcopo data uocatur in textu in reſponſione ad ſecũdum, promotio. Hæc dicta ſint pro intelligentia terminorum ad primam, & ad ſecundum. * in arg. 1

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primo: quò per rationem oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe a ſummis Pontificibus, & concilijs epiſcopatum eſſe, & non eſſe ordinem φ uario ſenſu. A ſũmis quidem Pontificibus ut a Papa Leone, ſic. Subdiaconibus carnale connubium nõ cõceditur: Quòd ſi in hoc ordo, qui quartus extat a capite, dignũ eſt continentiam cuſtodire: quantò magis in primo, ſecundo & tertio ſic ſeruandum eſt? Nè aut Leuitico, aut preſbiterali honore, aut epiſcopali excellentia, quiſquã idoneus exiſtimetur: qui ſe a uoluptate luxuriæ needum refrænaſſe, detegitur. Hæc ille. & recitantur diſtinctio. 32. omnium. Ecce, quòd epiſcopatus inſinuatur eſſe ordo. Item a Papa Pelagio, qui loquens de diaconis dicit. Abſque epiſcopo, uel preſbitero baptizari non audeant; niſi, prædictis ordinibus fortaſſis longius conſtitutis, neceſſitas extrema compellat. Hæc ille: & recitantur diſtinctio. 93. Diaconos I propriam. Item a Nicolao Papa ad Mediolanenſes ſcribente. Omnes ſiue patriarchæ cuiuslibet apicem, ſiue Metropoles primatus, aut epiſcopatuũ cathedras, uel eccleſiarum, ſiue cuiuſcũque ordinis dignitatem inſtituit Romana eccleſia. Hæc ille: & recitantur diſtinctio. 22. Item a diſtinctio. 21. Cleros. Ordo epiſcoporum quadripartitus eſt, id eſt in patriarchis, Metropolitis, Archiepiſcopis, atque epiſcopis. Hæc ibi. A Concilio uerò Tridentin. ſeſſion. 23. cap. 2. inſinuatur, quòd non ſit ordo, & ſic. Cum diuina res ſit tam tanti ſacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quò dignius exerceri poſſet, ut plures eſſent miniſtrorum ordines, qui ſacerdotio ex officio deſeruirent. *Vtil. p8. Eccl. &c.* * in cor. ar. & ar. pce. corp.

Nam de ſacerdotibus, & diaconis ſacræ literæ apertam mentionem faciunt; & ab ipſo eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina ſubdiaconatus, acolyti, exorciſtæ, lectores, & oſtiarij in uſu fuiſſe cognoſcuntur. Hæc ibi. Vbi uides: quod ordines tam maiores, quam minores, uolens exprimere nullam de K epiſcopatu facit mentionem. Nec mirum, quoniam de ordine inquantum eſt ſacramentum, ſeu ad ſacerdotium deſeruiens tractabat: ut in textu euidentiſſime patet.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto epiſcopatum ordinem, & non ordinem eſſe ſine alterutrius ſententiæ præiudicio dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶ Tertiò uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſupra Epiſcopos poſſit eſſe aliquis ſuperior in Eccleſia.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quod ſupra epiſcopos non poſſit eſſe aliquis ſuperior in eccleſia. Quia omnes epiſcopi ſunt Apoſtolorum ſucceſſores: ſed poteſtas, quæ eſt data uni Apoſtolorum, ſcilicet Petro, Matth. 16. eſt data omnibus Apoſtolis Ioan. 20. ergo h epiſcopi ſunt pares, & unus non eſt ſupra alium.

B

¶ 2 Præterea, Ritus h eccleſię magis debet eſſe conformis ritui iudæorum, quam ritui Gentilium: ſed diſtinctio epiſcopalis dignitatis, & ordinatio unius ſuper alium, ut in litera dicitur,* eſt a Gentilibus introducta. In ueteri autem lege non erat, ergo nec in eccleſia epiſcopus unus ſuper alium eſſe debet.

C

¶ 3 Præterea,* Superior poteſtas non poteſt conferri, h per inferiorem, neque æqualis per ęqualem, quia ſine ulla conditione quod minus eſt, a maiori benedicitur. Heb. ſeptim. Vnde etiam ſacerdos non promouet epiſcopum, neque ſacerdotem, ſed epiſcopus ſacerdotem: ſed epiſcopus poteſt quēlibet epiſcopum promouere, quia etiam Hoſtienſis epiſcopus conſecrat Papam, ergo epiſcopalis dignitas in omnibus eſt æqualis, & ſic unus epiſcopus nō debet alio ſubeſſe, ut in litera dicitur.*

D

E

SED CONTRA eſt, quod legitur in Concilio Conſtantinopolitano.* Veneramur ſecundum Scripturas, & ſecundum Canonum ſtatuta, & definitiones, ſanctiſſimum antiquæ Romę epiſcopum primum eſſe, & maximum epiſcoporum, & poſt ipſum Conſtantinopolitanum epiſcopum, ergo unus epiſcopus eſt ſuper alium.

¶ Præterea, Beatus Cyrillus epiſcopus Alexandrinus dicit. Vt membra maneamus in capite noſtro apoſtolico throno Romanorum pontificum, a quo noſtrum eſt quærere, quid credere & quid tenere debeamus ipſum uenerantes, ipſum rogantes pro omnibus, quoniam ipſius ſolius eſt reprehendere, corripere, ſtatuere, diſponere, ſoluere, & ligare, loco illius, qui ipſum ædificauit, & nulli alii quod ſuum eſt plenū, ſed ipſi ſoli dedit, cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tamquam ipſi Domino Ieſu Chriſto obediunt, ergo epiſcopi alicui ſubſunt ēt de iure diuino.

RESPONDEO, dicendum, quod m ubicunque ſunt multa ordinata in unum, oportet eſſe aliquid uniuerſale ſuper particularia regimina, n quia in omnibus uirtutibus, & actibus, ut dicitur in primo Ethico.* eſt ordo ſecundum ordinem finium, bonum autem commune eſt diuinius quā bonum ſpeciale: & ideo ſupra poteſtatem regitiuam, quæ *coniectat bonum ſpeciale, oportet eſſe poteſtatem uniuerſalem * reſpectu boni communis, alias non poſſet eſſe colligatio ad unum: & ideo p cum tota eccleſia ſit unum corpus, oportet ſi iſta unitas debet conſeruari, q ſit aliqua poteſtas regitiua reſpectu totius eccleſiæ ſupra poteſtatem epiſcopalem, qua unaquęque ſpecialis eccleſia regitur, q & hæc eſt poteſtas Papę, & ideo illi, qui hanc poteſtatem negant, ſchiſmatici dicuntur, quaſi diuiſores eccleſię unitatis:r & inter epiſcopum ſimplicem, & Papam ſunt alii gradus dignitatum, correſpondētes gradibus unionis, ſecundum quos una congregatio, uel cōitas includit aliā, s ſicut cōmunitas prouinciæ includit communitatem ciuitatis, & communitas totius mundi includit communitatem unius regni.

CONCL. 1a. Vbicunque ſunt multa ordinata in unum, oportet eſſe aliquid uniuerſale ſuper particularia regimina.

¶ PROB. Quia ſecundum ordinem finium debet eſſe ordo in omnibus, tum actibus, tum uirtutibus (ex 1. Ethi.) & bonum commune, quod conſiderat regimē uniuerſale, eſt diuinius, quā bonum ſpeciale, quod conſiderat regimen particulare.

¶ *Corol.* Colligatio ergo ad unum fiat tunc, quando ſupra poteſtatem conſiderantem boni ſpēlis cuiuſcunque, erit præſes conſiderans boni cōis: alias non poſſet fieri multorum, & diuerſorum colligatio ſ unū. Exemplum ſit de exercitib. Quia n. colligatur totus exercitus cū ſuis ſpecialib. Capitaneis, Cēturionib. &c. ad unum generale caput totius: ideò ipſa hominum millia, et ſi plura, & nationū diuerſę magis eſſent, uocantur, & ſunt unus exercitus.

*li. 4. ſen. diſt. 24.

*Dec. diſ. 21. c. 7.

¶ CONCL. 2a. Cum tota eccleſia ſit unum corpus, oportet, ſi iſta unitas debet conſeruari, q ſit aliqua poteſtas regitiua reſpū totius eccleſiæ ſupra poteſtatem epiſcopalem, qua unaquæque ſpecialis eccleſia regitur.

¶ PROB. Quia patet ex prima concl. iam probata: & ex termino proprio ly tota eccleſia eſt unum corpus.

¶ *Corol.* Ergo cum fundamentum concluſionis ſit hoc q eccleſia eſt unum corpus (nā ex ipſo tota pendet cōcluſionis patet;) & hoc fundamentū ſit ab Apoſtolo ſæpius poſitum: manifeſtiſſimè ſequitur concluſionē eſſe ab Apoſtolo in ſuo fundamento dictam. Et cum hæc poteſtas regitiua reſpectu totius eccleſiæ ſit poteſtas Papæ (ut tertio ſubditur:) eodē modo ſequitur, q poteſtas Papalis ab Apoſtolo ſæpius in ſuo illo fundamento explicata fuerit; & quod ita ſit (etiam ſolum in Apoſtoli uerbis ſiſtendo) ſit de iure diuino. Quæ omnia cū uel mediocriter prudenti, & in bonis literis experto clara ſint: patet, q inexcuſabiles ſunt, qui eam impugnant, nolendo. ſ. ipſam pro capite recognoſcere; & quod huiuſmodi homines merito ſchiſmatici uocantur.

*li. 4. ſent. di. 24.

* Conc. 8. Conſtan. can. 21. & refertur 1 Decr. diſ. 21. c. Defi mus.

¶ NOT. Si aduertetis texturam illam in concluſ. 2a. ly ſi iſta unitas debet conſeruari, oportet, q ſit aliqua poteſtas, regitiua reſpectu totius eccleſiæ tunc agnoſces: q ſciſmatici prædicti ad deſtructionem eccleſiæ tendunt per hoc, q ſciſmatici ſunt, i. per hoc q unitatem illā eccleſiæ diuidunt. Quibus ſi addideris; & q multi ſciſmatici, & maxime de Papatu olim contendantes inuicem, fuerunt; & q eccleſiæ unitas conſeruatur adhuc, imò q glorioſior magiſq. quam ipſe præterito, clarè tunc manifeſtè conſpicies, q conſeruatio illa unitatis eccleſiæ diuina eſt, & nō humana. Adeo q illud quod a ſecūdo argumento in contrarium facto concluditur. ſ. ly ergo epiſcopi alicui ſubſunt, ēt de iure diuino, intelligitur multipliciter, & ſemper uerè. Primū, q illa ſubiectio ſit de iure diuino. i. a Deo in ſacris literis præcepta. Secundò, q eſt de iure diuino. i. ab ipſomet Deo, qui eam p̄cepit, conſeruata, quibuſcunque, & qualitercunque, & quomodocunque, & quantūcunque, & ubicunque, & quandocunque, & ſic de aliis, facientib. in contrarium, non obſtantibus.

conclu. m

*Li. 1. c. 1. & 2.

*Al. communicat.

* Al. quæ eſſicat bonum uniuerſale.

¶ CONCL. 3a. Inter epiſcopum ſimplicem, & Papam, ſunt alii gradus dignitatum correſpondentes gradibus unionis, ſecundum quos una congregatio, uel communitas, includit aliam.

¶ Examen. Et ſunt alii gradus dignitatum. Vt Metropolitani, Primates, Archiepiſcopi, Patriarchæ, Cardinales, de quibus Concilium Lateran. ſub Leone decim. ſeſſion. nona. ca. ſexto. De hoc uide articul. præcedent. nota. poſt ad primum. & append. & diſtinct. n. 21. Cleros, & de Cardinalibus, extra de officiis Archipræsbiter. Miniſter um (iuncta gloſſa.)

concluſ. p.

concluſ. 2

D 2

De horum dignitate.& Leo 9.in epiſto.adu.Mich.& le.arch.præ. c.32.ſummæ ſedis clerici Card.nales dicuntur;cardini uiquaſi li,quo cætera mouentur,uicinius adhærentes.Hæc ibi.

¶PROB. Quia tel inquitur clara,accedente exemplo communitatis ciuil s,maioris & minoris(ut in textu)

F prædictam.ſ.quòd,epiſcopos alicui poteſtati uniuerſali ſubeſſe, eſt de iure diuino. Nam hierarchia ipſa(ut inquit Concil.ibi) conſtat ex epiſcopis,præſbiteris,& miniſtris:in numero quorũ epiſcoporum proculdubio eſt Romanus tanquam re uera Maximus omnium.

1^m^ illatio conclusionis

Ergo epiſcopi,&c. ℞. negæ.eutillano §. Nã quamuis omnib.Apoſtolis data ſit cõmuniter poteſtas &c.ut in textu.

¶ NOT. Quod hi dicitur de poteſtate data primò ipſi Petro antequam dareſcom muniter omnibus,di ctum fuit,& declaratum q.20.ar.1.ad primum:ideo uide illic. Et nota:ꝙ promiſſio illa Matth.16. facta Petro æſtimatur hic à S.Thoma,quaſi exhibitio poteſtatis,& iure quidem:quoniam promiſſio Dei tam uera eſt,& firma:ut exhibitio,comparatiuè præſertim ad humanas promiſſiones,poſſit dici & æſtimari a uiris prudentib. non quòd iſti non ſciant, promiſſionem aliud eſſe ab actuali exhibitione;ſed propter illa duo, quæ dicta ſunt, ſcilicet & propter firmitatem diuinæ promiſſionis,& propter comparationem ad humanas.Adde:quòd & promiſſio,ut conſideratur ſecundum continuationem quandam ad ipſius exhibitionem,poteſt ueraciter dici datio.ſicut & proportionaliter ſcientia ſubalternata, ut conſideratur ſecundum quòd continuatur ſubalternanti, meretur nomen ueræ ſcientiæ. Accedit ad hæc:quòd tam in promiſſione,quàm in exhibitione,facta Petro maior dignitas,poteſtaſque manifeſtè deſignatur.Nam ad literam,& in promiſſione dicitur ly claues regni cœlorum,& in exhibitione Io.21. ly paſce oues meas:per hæc utraque denotando,quòd præ aliis & claues habet,& paſtor eſt,quod etiam textus ſubiicit ex Chryſoſtom.notat.Sic igitur ly primò,non ſolum dicit prius tempore , ſed & prius dignitate. Quòd hoc ultimo modo dicatur etiam, Prius, ponit philoſophus in poſtprædicamentis.

Ad primum ergo Dicendum, quod quamuis omnibus Apoſtolis data ſit communiter poteſtas ligandi , & ſoluendi ; tamen ut in hac poteſtate ordo aliquis ſignaretur , primò ſoli Petro data eſt ; ut oſtendatur ꝙ ab eo in alios iſtac poteſtas debeat deſcendere , propter quod etiam ei dixit ſingulariter. Confirma fratres tuos, & paſce oues meas,ideſt, loco mei,ut dicit Chryſoſtom. præpoſitus, & caput eſto fratrum , ut ipſe te in loco meo aſſumentes ubique terrarum te in throno tuo ſedentem prædicent , & confirment.

Ad secundum dicendum,quod ritus Iudæorum non erat diffuſus in diuerſis regnis , & prouinciis , ſed tantum in una gente , & ideo non oportebat quod ſub eo, qui habet poteſtatem principalem alii pontifices diſtinguerentur: ſed eccleſiæ ritus ſicut , & Gentilium ritus per diuerſas nationes diffunditur & ideo oportet ꝙ quantum ad hoc magis Gentilium ritui quã Iudæorum eccleſiæ ſtatus cõformetur.

G Ad tertium dicendum, quod poteſtas ſacerdotis,exceditur a poteſtate epiſcopi quaſi a poteſtate alterius generis:ſed poteſtas epiſcopi exceditur a poteſtate Papæ quaſi à poteſtate eiuſdem generis,& ideo oẽm actum hierarchicum, quem poteſt facere Papa in miniſtratione ſacramentorum, poteſt facere epiſcopus,non autem actum, quem poteſt facere epiſcopus, poteſt facere ſacerdos in ſacramẽtorum H collatione. Et ideo quantum ad ea,quæ ſunt epiſcopalis ordinis, omnes epiſcopi ſunt æquales : & propter hoc quilibet aliũ poteſt conſecrare.

Nota quoque ly quantum ad ea, quæ ſunt epiſcopalis ordinis , omnes epiſcopi ſunt æquales.Non.n.dixit abſolutè; ſed addidit ly epiſcopalis ordinis, ad differentiam iuriſdictionis. Quæ ſint autem iuriſdictionis, uel ordinis,epiſcopalis. uide ar.3.cor.poſt ad 3^m^.

APPENDIX.

EX artic.hẽs.¶Primò:quomodo g rationem internas hæreſes Græcorum(ut refert Archiepiſcop. Florent.p.3.hiſt.t.11. 22 cap.1 §.1.)dicentium ; Patriarcham Conſtantinopolitanũ non eſſe inferiorem Romano Pontifice, uel nõ ei ſubiectum : item dicentium (ut refert Melchior Can' de locis theolog.libr. 4.cap.ult.ad argum. 12.)quòd paſtor unus totius eccleſiæ nõ eſt a Chriſto in B. Petro inſtitutus.item dicentium (ut habetur ex D.Thom.contra errores Græcorum cap.63.)Pontificem Romanum non habere uniuerſalis eccleſiæ primatum.item Marſil.cuiuſdam (ut refert Cardinalis Turre Cremata de eccleſia libr.4.ca. 37.) dicentis;quòd Papa,Archiepiſcopus,epiſcopus, ac ſimplex ſacerdos,ſunt omnes æqualis authoritatis,& iuriſdictionis ex inſtitutione Chriſti.item(ut refert Cardinalis Turrecrem. de eccleſia li. I 2.cap.48.)errorem Baſilienſium dicentium: quòd Pontifici Romano parere non tenentur prælati,& clerici,in ſynodo congregati.item quorundam(ut refert idem Cardinalis de eccleſia lib. 2.cap.52.)dicentium: quòd pontifex Romanus non habet plenitudinem poteſtatis in eccleſia.item Io.Huſſ.(ut refertur in Concilio Conſtantienſi ſeſſ.15.)dicentis;non oportere credere;quòd iſte(quicunque eſt) particularis Romanus pontifex ſit caput cuiuſcunque particularis eccleſiæ, niſi Deus eum prædeſtinauerit. item addentis; quòd Papa,uel prælatus malus & præſciens, eſt æquiuocè paſtor,& uerè fur & latro.item addentis;quòd nõ eſt ſcintilla apparentiæ;quòd oporteat eſſe unum caput in ſpiritualibus regens eccleſiam, quod ſemper cum illa militante eccleſia conuerſetur. item:quòd nullus ſine reuelatione aſſereret rationabiliter de ſe,uel de alio;quòd eſſet caput eccleſiæ particularis; uel quòd Romanus pontifex eſſet caput Romanæ eccleſiæ.item Ioan.Vviclef.(ut in eodem Conc.ſeſſ.8.)dicentis;quòd poſt Vrbanum Sextum non aliquis recipiendus in Papam;ſed uiuendũ eſt more Græcorum ſub legibus propriis.Contra enim hos,& alios ſimiles,militat articulus præſens;eoſq.rationib.inuictiſſimis (ut patet conſideranti) expugnat.

¶ Secundò hẽs quomodo per rationem oſtendas hos errores meritò damnatos in Concil.Conſtantienſi,ubi ſupra. Eorum damnationem ad literam uide ſup.q.10.ar.5.appen.ubi Vuicleſi & quæſtiõ 19.ar.5.appen.de Huſſ. Item meritò damnari, quam exactiſſimè a Conc.Flo.ſup.quæſtio.17.ar.1.appen. Vbi uidere a Spiritu ſancto actos Græcos (& quidem laudabiliter) damnare proprios errores.item a &c.ut 1.p.q.32.ar.4. item a &c. ſup.q. 24 ar.1.appen.& q.6.ar.6.appen.& q.20.ar.2.appen.Vide & nos damnari a &c ut q.26.ar.3.appen.& q 8 ar.6 appen.De primatu Petri inſtitutũ a Chriſto abundè leges q.17.ar.1.appen.& q.20. ar.1 ad primum in corol.Vide contra Baſilienſium errorem ſpecialiter Concilium Lateranenſ.ſub Leone decimo.ſeſſ.11.in bulla incipiente, Paſtor æternus:ubi,& ob hoc,Baſileenſe concilium meritò uocatur non concilium,ſed conciliabulum & conuenticulum.

Vtil. p 3. Eccl.&c.

2^m^ maior. Ritus eccleſiæ magis debet eſſe conformis ritui Iudæorum, quam ritui Gentilium. ℞.ſi materia patiatur. §.Hoc eſt,ſi poteſt fieri in propoſito de quo ſecundum occurrentiam ſermo eſt. Tunc nihil &c. Nam ritus Iudæorum non requirebat illam multiplicationem poteſtatum: quam requirebat ritus Gentilium.Ritus.n.Iudæorum non erat diffuſus in diuerſis Regnis,&c.ut in tex.

¶ *Corrollarium.* Ex hoc, quòd eccleſiæ ritus Gentilium ritui quodammodo(ut in textu)conformatur,nè putes, eccleſiã minus prudentem,immo ex hoc eam prudentiſſimam iudices:quo K niam ex malo,tanquam Dei ſapientis imitatrix, nouit reprobata malitia elicere bonum. De ipſo namque Deo humanato dicitur,ut ſciat reprobare malum,& eligere bonum.Eſa.11.

3^m^ de maiori. Per inferiorem, per æqualem. ℞. alterius generis non,eiuſdem. §. Tunc nihil &c. Nam poteſtas epiſcopi exceditur a poteſtate Papæ , quaſi a poteſtate eiuſdem generis , &c. ut in textu .

¶NOT. Non dixit abſolutè textus,quòd epiſcopus alius poſſit facere quæcunque poteſt Roman.us papa:ſed cum limitatione ad actum hierarchicum,in adminiſtratione ſacramentorum. De his autem rebus hierarchicis,uide q.37.ar.2.argum.primo. & ad primum,& in corp. item Conc.Trident.ſeſſio.23.cap.4 & can.6.Et nota:quòd in illo ſexto canone dicit concilium hierarchiam in eccleſia catholica eſſe inſtitutam ordinatione diuina. Per quod dictum confirma etiam concluſionem illam S.Thom.

culum. Et nota, quòd Baſileenſes de indubitato Papa loquebātur: quoniam contra Eugenium 4. qui profectò re uera indubitatus erat, talia ſchiſmaticè (factis peioribus ea comprobātes) euomuerunt. Item de Romana eccleſia contra prædictos, & ſimiles. uide q. 19. ar. 3. appen. item a Damaſo primo Papa, in epiſt. 3. ad Stephanū Archiepiſcopum, & Concilia Aphricę. Scitis, fratres Chariſſimi, firmamentum a Deo fixum, & immobile, atque titulum lucidiſſimum, ſuorum ſacerdotum, i. omniū epiſcoporum, apoſtolicam Sedem eſſe conſtitutam, & uerticem eccleſiarum. Tu es. n. (ſicut diuinum pronunciat uerbum ueraciter) Petrus, & ſuper firmamentū tuū eccleſiæ columnæ, q epiſcopi intelligūtur confirmatæ ſunt: & tibi claues regni cœlorum commiſi, atque ligare & ſoluere poteſtatem, quę in cœlis ſunt, & quæ in terris, promulgaui. Tu propha[n]atorum hominum, & membrorum meorum, maximeq; diſcipulorum meorum, exiſtis, ut princeps, & doctor orthodoxæ, & immaculatæ fidei: cuius uice hodie (gratia Dei) legatione pro Chriſto fungimur: & omnes hoſ[tiæ] ſanctæ Sedis præſules eius uicē geſſerūt, gerunt, & gerent. Hæc ibi. Item a &c. ut in argumento eorum contrarium factis in tex. maximè in primo. Item a Nicolao papa: ut recitatur diſtin. 22. Omnes &c. Non quæ libet terrena ſentētia, ſed illud VERBVM, quo conſtructum eſt cœlum, & terra, per quod deniq; omnia condita ſunt elementa, Romanam fundauit eccleſiam: & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit ſolus ipſe: qui B. Petro æternæ uitę clauigero, terreni ſimul, & cœleſtis imperii, iura commiſit. Vnde non dubiū eſt, quia qui Romanę eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo omnium eccleſiarū capite traditum auferre cona-

Iuo. 18. & ... 6. & 16.

Grat. 7 ... q. 1.

In tract. ... ... lib. ... d.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ueſtes miniſtrorum conuenienter ſint inſtitutæ.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur, quod ueſtes miniſtrorum non conuenienter ſint in eccleſia inſtitutę. Miniſtri enim noui Teſtamenti magis tenentur ad caſtitatem, quàm miniſtri ueteris, ſed inter alias ueſtes miniſtrorum ueteris Teſtamenti, erant femoralia in ſignum caſtitatis, ergo multo fortius eſſe debent inter ueſtes miniſtrorum eccleſiæ.

2 Præterea, Sacerdotium noui Teſtamenti eſt dignius quam ſacerdotium ueteris, ſed ueteres ſacerdotes habebant mitras; quod eſt ſignum dignitatis, ergo ſacerdotes nouæ legis eas debēt habere.

¶ 3 Pręterea, Sacerdos eſt propinquior ordinibus miniſtrorum, quam ordo epiſcopalis, ſed epiſcopi utuntur ueſtib. miniſtrorum. Dalmatica, ſcilicet, quæ eſt ueſtis diaconi, & tunica, quæ eſt ueſtis ſubdiaconi, ergo multo fortius debent uti eis ſimplices ſacerdotes.

¶ 4 Præterea. In ueteri lege Pontifex deferebat ſuperhumerale, quod ſignificabat onus Euangelii, ut dicit Beda. Hoc autem maxime Pontificibus noſtris incumbit, ergo debent habere ſuperhumerale.

5 Præterea, In Rationali, quo utebantur Pontifices ueteris legis, ſcribebatur Doctrina, & ueritas: ſed ueritas maximæ, in noua lege declarata eſt, ergo pontificibus nouæ legis competit.

6 Præterea. Lamina aurea, in qua ſcriptum erat digniſſimum nomen Dei, erat digniſſimum ornamentum legis ueteris, ergo illud maxime debuit transferri in nouam legem.

7 Præterea, ea quæ exterius geruntur in miniſtris eccleſiæ, ſunt ſigna interioris poteſtatis: ſed Archiepiſcopus non habet alterius generis poteſtatem, quā epiſcopus, ut dictum eſt, ergo non debet habere palliū, quod A non habent epiſcopi.

8 Pręterea, poteſtatis plenitudo reſidet penes Romanum pontificem: ſed ipſe nō habet baculum, ergo nec alii epiſcopi debent habere.

RESPONDEO, Dicendum, quod ueſtes miniſtrorum deſignant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina, & quia quædam ſunt, quæ in omnibus requiruntur, & quædā B requiruntur in ſuperioribus, quæ non exiguntur ita in inferiorib. ideo quędam ueſtes ſūt omnibus miniſtris communes, quædā autem ſuperioribus tantum, & ideo omnibus miniſtris competit amictus humeros tegens, quo ſignificatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipatur, & ſimiliter alba, quæ ſignificat puritatem uitæ, & cingulum quod ſignificat repreſſio C nem carnis. Sed ſubdiaconus ulterius habet manipulum, quo ſignificatur exterſio minimarum macularum, quia manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergēdum uultum, ipſi enim ad ſacra tractāda admittuntur, habent etiā tunicam ſtrictam, per quam doctrina Chriſti ſignificatur, unde & in ueteri lege in ipſa tintinabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinā D nouæ legis annuntiandam: ſed diaconus habet amplius ſtolam in ſiniſtro humero in ſignum, ꝙ applicantur ad miniſteriū in ipſis ſacramentis. & Dalmaticam, ꝗ eſt ueſtis larga ſic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vſus eius fuit, ad deſignandum ꝙ ipſe primo diſpenſator ſacramentorum ponitur. Ipſe enim ſanguinem diſpēſat, in diſpenſatione āt largitas requiritur. Sed ſacerdoti E in utroque humero ponitur ſtola, ut oſtendatur quod ei plena poteſtas diſpenſandi ſacramēta datur, non ut miniſtro alterius, & ideo ſtola deſcendit uſque ad inferiora. Habet etiam caſulam, quæ ſignificat charitatem, quia ipſe ſacramentum conficit charitatis, ſcilicet, euchariſtiam. ſed epiſcopis adduntur nouem ornamenta ſuper ſacerdotes, quę ſunt caligæ, ſandalia, ſuccinctorium, tunica, dalmatica, mitra,

tur: hic procul dubio in hæreſim labitur. & eſt dicendus hæreticus. Fidem quippe uiolat, qui aduerſus illam agit, quæ eſt mater fidei: & illi contumax inuenitur, quā eam cunctis eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur, & c. unde ipſe ſanctus Ambroſius, ſe in omnibus ſequi magiſtram ſanctam Romanam eccleſiam. profitetur. Hæc ibi. Vbi & in ſequen. ca. de hac relegitur. concl. m.

¶ Tertiò habes: quō per tantorum prædicta patrū ac ſcripturarum, pro quanto unū ſuperiorem dicunt eſſe in eccleſia ſup omnes alios etiā epiſcopos, ac uniuerſaliter quoſcunque, & intelligas, & probes, & tuearis. 3 concl. m

¶ Quartò uides: quemodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & cō ſolidetur. 4

QVÆST. XL.

ART. VII.

CONCL. 1ª. Veſtes omnes miniſtrorum deſignāt eorum idoneitatē: ſed quædam ſunt omnibus miniſtris cōmunes, quædam autem ſuperiorib. tantum. 169

¶ Exam. Ly idoneitatem. Scilicet requiſitam in illis, ut digni miniſtrent. Hæc autē idoneitas eſt, quæ ſummarie tacta eſt. q. 36. artic. 1. eam nominando bonitatem uitæ: & ſpectantem ad ſingulas ueſtes, tangitur p textum totum corpo. huius.

Ly miniſtris. Scilicet ab oſtiario uſque ad Archiepiſcopum incluſiuè: ut patet diſcurrenti tex.

Ly ſuperioribus. Per hoc intelligit diaconum, ſubdiaconū, & ſacerdotem.

Nam concluſio immediate poſt hanc ſequens erit de epiſcopo quaſi de miniſtro aliori ad ſtum ſuperiorem, f. ſacerdotem de quo præſens concluſio.

¶ PROB. Quia ueſtes miniſtrorū ſignificant ea, quæ debent eſſe in miniſtris ad hoc ut dignè tractēt diuina. concl. p

2 Quia

2 Quia (ly ſed quædam ſunt &c.) aliqua ſunt, quæ pro digna trectatione diuinorum, requiruntur in omnibus.

3 Quia (ly quædam aut &c.) aliquæ ſunt, quæ pro digna trectatione diuinorum requiruntur in miniſtris ſuperioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus.

¶ Corollarium. Ergo ex 1. par. concluſ. edit quit D Thom. nobis rhdendum liberelitat ad tituli art. Vt dicamus ſic. Veſtes miniſtrorũ ſunt conuenienter inſtitutæ. Rõ ẽ quia ipſe deſignent illorũ idoneitatẽ ad trectandum diuina.

¶ CONCL. 2a. Epiſ adduntur nouẽ ornamẽta ſuper ſacerdotes.

¶ NOT. Adeo quod & omnia ſacerdotũ ueſtimenta, & ſuper illa nouem alia, conueniunt epiſcopis.

¶ PROB. Quia inductio per ſingula, q in litera ponitur, hoc monſtrat.

¶ CONCL. 1a. Vlterius habent Archiepi pallium, ſignũ priuilegiatæ poteſtatis.

¶ Corol. Ergo miniſtri, quantò ſuperiores, tantò plura ornamenta habent: ita ut in plurib. ſuperiores ueſtimenta inferiorũ includant, & non è contra. Nec mirum quoniam idoneitas maior requiritur in maioribus, quę ſcilicet & illam idoneitatem, quæ eſt in inferioribus contineat, & aliquam aliam, quæ non eſt in eis. Sufficit .n. ad tractandũ diuina minoris dignitatis minor idoneitas: quæ proculdubio nõ ſufficeret ad trenctandum diuina maioris dignitatis. Nam ſingula ſingulis corr透ſpõdere oportet, & ſicut locus ad locatum proportionatur: ita idoneitas procorreſpondentia ad res tractatas debet proportionari in miniſtris. Hæc omnia uirtualiter inſinuanit textus: ut penetranti ſubtiliter patere poteſt.

¶ PROB. Quia Archiepiſcopis, tãquam legitimè certantibus præ cæteris, torques aurea debetur (petet ex antiqua conſuetud ne taliter legitimè certãtiũ corpore liſer) & pallium ſignificat illam torquem auream.

chirothecæ, annulus, & baculus, quia nomen ſunt, quæ ipſi ſupra ſacerdotes poſſunt, ſcilicet clericos ordinare, virgines benedicere, baſilicas dedicare, clericos deponere, ſynodos celebrare, chriſma conficere, ueſtes, & uaſa conſecrare. Vel per caligas ſignificatur rectitudo greſſuum. Per ſandalia, quę pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per ſuccintorium, quò ſtola ligatur cũ alba, amor honeſtatis. Per tunicam, perſeuerantia, quia Ioſeph tunicam talarem dicitur habuiſſe quaſi deſcendentem uſque ad talos, per quos ſignificatur extremitas uitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus miſericordię. Per chirotecas cautela. Per mitram, ſcientia vtriuſque Teſtamenti, unde, & duo cornua habet. Per baculum cura paſtoralis, qua debet colligere uagos, quos ſignificat curuitas in capite baculi, ſuſtentare infirmos, quod ipſe ſtipes ſignat baculi. Sed pungere lentos, quod ſignificat ſtimulus in pede baculi, unde verſus.

Collige, ſuſtenta, ſtimula uaga, morbida, lenta.

Per annulum ſacramenta fidei, qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epiſcopi enim ſunt in eccleſia loco Chriſti. Sed* ulterius Archiepiſcopi pallium habent, ſignum priuilegiatę poteſtatis, ³ ſignificat enim torquem auream, quam ſolebant legitime certantes accipere.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſacerdotibus ueteris legis indicebatur continentia, illo tantum tempore, quo ad ſuum miniſterium accedebant, & ideo in ſignum caſtitatis tunc ſeruandæ in ſacrificiorum oblatione fœmoralibus utebantur. Sed miniſtris noui teſtamenti indicitur perpetua continentia, & ideo non eſt ſimile.

G Ad 2m dicendum, quod mitra non erat ſignum alicuius dignitatis, fuit enim ſicut quoddam Galerum, ut Hieronym. * dicit, ſed cydaris, quę erat ſignum dignitatis, ſolum pontificibus dabatur, ſicut & nunc mitra.

Ad 3m Dicendum, quod poteſtas miniſtrorum eſt in epiſcopo, ſicut in origine, non autem in ſacerdote, quia ipſe
H non confert illos ordines, & ideo magis epiſcopus, quam ſacerdos ueſtibus miniſtrorum utitur.

Ad quartum Dicendum, quod loco ſuperhumeralis utitur ſtola, quæ ad idem ſignificandum eſt ad quod erat ſuperhumerale.

Ad quintum Dicendum, quod pallium ſuccedit loco rationalis.

I Ad 6m dicendum, ꝙ pro illa lamina habet pontifex noſter crucem, ut Innocent. dicit, ſicut pro fœmoralibus habet ſandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

Ad 7m Dicendum, quòd quamuis non habeat * alterius generis poteſtatem, tamen eandem
K habet ampliorem, & ideo ad hanc perfectionem deſignandam ſibi pallium datur, quo undique circundatur.

1m de minori. Caſtitatis. ℞. temporariæ: nõ. perpetuæ §. Tũc nihil &c. Nam miniſtri noui teſti non temporariem ſed perpetuam continentiam habere debeat

Caſtitatis notum p ordine.

¶ NOT. de caſtitate dicta in tex. quam & q. 37. a. 1. & q. 39. a. 2. pe dixerat S. Doctor magna hĩ confirmatio a Sum. Pontifib. & cõcilijs. per multa ca di 31. & ſpecialiter e B. Greg. ad Petrũ ſubdiaconũ, ut recitetur diſt. 28. Nullum facere ſubdiaconum pſumãt epĩ, niſi, qui ſe caſtẽ uicturum promiſerit: quia nullus ad miniſterium altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptũ miniſterium fuerit approbata. Hæc ibi.

2m de minori. Quod eſt ſignum dignitatis ℞. negetur hoc. §. Nã mitra non erat ſignũ alicuius dignitatis, &c. ut in textu.

¶ Coro. Ergo nunc mitre, q datur põtificib. non corrñdet illi mitre ſacerdotũ antiquorũ, ſed cydari illi: intẽ portis qm mitra põtificũ noſtrorũ eſt ſignũ dignitatis; nõ eut antiquorũ niſi cydaris.

3m de maiori

Propinquior ℞. ſm or d nẽ receptionis ſecundũ orig ac ordinũ. §. Tunc nihil &c. Nam hic cõſideraſ propinquitas ſcdm originẽ, a qua fluũt ordines: nõ aũt propinquitas ordinũ ſuſceptorũ. Epus .n. in ſuo ueſtitu ſe ſuperiorẽ hierarchã repræſentat: & conſequenter ẽ illũ, à quo originaliter conferũtur ordines omnes.

*In ep. ad Febio. de ueſt. ſacer. pat. ante me. 10. 3.

¶ NO. per hoc ꝙ ſacerdos in ueſtimẽtis ſuis nõ utitur tunica ſubdiaconi, neq. dalmatica diaconi; inde ꝙ nõ ſine cã in cor poſt 3. conclu. appoſitũ fuit ly ut in pluribus.

4m ꝺ cõclõne

Debẽt hic ſuphumerale. ℞. uel aliquid ad idẽ ſignificandũ relatũ. §. Tunc nihil, &c. Nam habent ſtolam

5m ꝺ cõclõne

Rõnale cõpet: ℞ vel aliqd æqualẽs rõnali. §. Tunc nihil &c. Nã Archiep̃s competit pallium quod ſuccedit, &c ut in tex.

6m ꝺ cõclõne

Illud. ℞. uel al quid p illo §. Tunc nihil, &c. Nã pro illa lamina ha bet Pontifex noſter crucẽ, &c ut in tex.

NO. Quãuis in tex. dicat q p lamina aurea ſuccedat crux, & cõſequẽter pari dignitatis uideatur utrãq. tñ hoc falſũ ẽ. Nã, ſicut nouũ teſtũ dignius ẽ ueteri, cui ſuccedit, ita crux, quæ ſuccedit loco laminæ dignior ẽ: & hunc ſenſũ hẽt tex.

* Al. alio genere.

De crucis dignitate

De cuius crucis dignitate Conc. Conſtantinop. 6 can. 73. dicit: Cũ crux uiuifica illud ſalutare nobis oſtenderit: nos, oẽ ſtudiũ adhibere oportet, ut ei, per quam ex antiquo lapſu ſalueti ſumus, eum, qui par eſt, honorem habeamus. Vnde & mente, & ſermone, & ſenſu adorationem ei tribuentes crucis figuras, quæ a nõnullis in ſolo ee pauimẽto fiũt, omninò deleri iubemus: nè ince dentium conculcatione uictoriæ nobis tropheum iniuria afficiatur. Qui ſecus fecerint excommunicari decernimus Hæc ibi.

7a minor. Archiepiſcopus non habet alterius generis poteſtatem, quam epiſcopus

pus. ℞.hét tñ eam ampliorem. §.Tunc nihil &c. Nam, quæ exte rius geruntur in miniſtris eccleſię, non tñ ſunt ſigna poteſtatis interioris miniſtrorum (ut arguitur) ſed et modi pſũs, puta am plioris, uel minus ampliæ. Quod pallium ſit ſignũ peculiare Archiepõ, ut hic & in 3. conclu. dicitur, confirmatur ex de elect. uel elect. po. quod ſicut.

8m de minori

Non habet. ad locis extra Treueren. diœceſim: non, in illa. §. Tñ nihil &c. v patet. Talis ergo uarietas Papæ in uſu baculi fit ad ſignificandã gratiã il lã factam mediãte baculo Papæ primi. ſ.t. B. Petri. Quòd ſi cõſideretur in baculo nõ il la gratia, ſed coarctatio poteſtatis: nunquã papa uteretur baculo, vt in ℞. ſeq.

9m Itẽ illatio cõcluſionis.

Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Rõ eſt: quia alii epi præter Romanum habent poteſtatem coarctatã. vid. 2. reſp. tex. ly uel etiã in ſignum, &c.

Con. Tri. ſeſ 24. de ſacr. mat.

¶ Corol. Ergo ex maiori propoſitione debebat concludi totũ oppoſitũ: ita ut diceretur. Poteſtatis plenitudo reſidet: tñ penes Rom. Pontificẽ: ergo alii epi debent hẽre baculum, quãuis Romanus ipſum nõ habeat.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶ Primò quõ p cõ nem cõfodias errorẽ impiſſimũ Fauſti Manichæi (prær Fau. Manich.) dicentis: ueſtes ſacras ſpernendas eẽ. Ex hoc n. q; illas incõ ueniẽter fuiſſe inſtitutas, a Diabolo deceptus, uel ex ꝓpria malitia, credebat; pceſſit error prædictus. Si ergo eas rectè inſtitutas probaueris ex D. Th. errorẽ eius utrunque rõnabiliter explodes.

Vol. p 3. bid. &c.

2 ¶ Secundò hẽs: quõ per canonem uſtendas; errorem ipſum, tanq̃ in radice meritò damnatũ fuiſſe à Damaſo I. Papa in ep. 4. epis orthodoxis omnib. ſcripta. Quod verò eis non liceat ſacerdotes conſecrare, nec diaconos, aut ſubdiaconos; nec uirgines; nec altare erigere; nec ungere, aut ſacrare; nec eccleſias dedicare: nec criſma conficere; nec criſmate baptizatorũ frontes ſignare; nec publicè quidem quenquam pœnitentem reconciliare; nec populum benedicere; nec ante epm in baptiſterio, aut in ſacrarium introire; nec preſente epo infantem tingere, aut ſignare: nec pœnitentem ſine præceptione epi ſui reconciliare, nec eo præſente (niſi illo iubente) ſacramentũ corporis & ſãguinis Chriſti conficere; nec, eo etiam poſito, populum docere aut ſalutare: nec plebem exhortari; quæ omnia ſolis Põtificibus deberi, tam ex ſuperioribus quã ex aliis patrũ conſtitutis, aut ſacris canonib. edocti eſtis: ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium Pontificum demonſtretur. Similiter & de pſ-

Th. 4. di. 6. q. 1. a. 1

A D OCTAVVM Dicendum, q; Romanus pontifex nõ vtitur baculo, quia Petrus miſit ipſum ad ſuſcitandũ quendã diſcipulũ ſuũ, qui poſtea factus eſt epiſcopus Treuerenſis; & ideo in diœceſi Treueren. Papa baculũ portat, & non in aliis locis, uel etiã in ſignũ, quod non habet coarctatam poteſtatem, q; curuatio baculi ſignificat.

QVAEST. XLI.

De ſacramento matrimonii, quod eſt in officium naturæ, in quatuor articulos diuiſa.

POst hoc, conſiderãdũ eſt de matrimonio. Et primo agendũ eſt de eo inquantũ eſt in officiũ naturę. Secundũ, inquãtũ eſt ſacrm. Tertio, inquantũ abſolute, & ſecundum ſe conſideretur.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum ſit de iure naturali.

¶ Secundo, Vtrum cadat ſub pręcepto.

¶ Tertio, Vtrum eius actus ſit licitus.

¶ Quarto, Vtrum poſſit eſſe meritorius.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium ſit de iure naturali.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod matrimoniũ non ſit naturale. Quia ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit: ſed in aliis animalibus eſt cõiunctio ſexuum abſque matrimonio, ergo matrimoniũ nõ eſt de iure naturali.

2 Præterea, Id, quod eſt de iure naturali, inuenitur in hominibus ſecundũ quemlibet ſtatum eorũ, ſed matrimoniũ non fuit in quolibet ſtatu hominum, quia ſicut dicit Tullius in primo Rhetoric. * Homines a principio ſylueſtres erant, & tunc nemo ſciuit proprios liberos, nec certas nuptias, in quibus matrimonium conſiſtit, ergo nõ eſt naturale.

3 Præterea. Naturalia ſunt eadẽ apud omnes, ſed nõ eodẽ mõ eſt matrimoniũ apud omnes cũ pro diuerſis legib. diuerſimode matrimonium celebretur, ergo non eſt naturale.

4 Pręterea. Illa, ſine quibus poteſt ſaluari naturæ intẽtio, nõ uidentur eſſe naturalia, ſed natura intendit conſeruationẽ ſpeciei per generationẽ, quæ poteſt eſſe ſine matrimonio, ut patet in fornicariis, ergo matrimonium non eſt naturale.

SED CONTRA eſt quod in principio Digeſtorum dicitur: * ius naturale eſt maris, & fœminæ coniunctio, quam nos matrimoniũ appellamus.

¶ Præterea. Philoſ. 8. ethic. dicit, * quod homo eſt magis naturaliter coniugale animal, quã politicum: ſed homo eſt naturaliter animal politicũ, & gregale, ut ipſe dicit: * ergo eſt naturali-

* lib. 1. de inuẽ. cir. prin.

* in d geſtis ueter li. 1. tit. 1. leg 1.

* li. 8. c. 12 a med.

* Ariſt. 8. eth. c. 12. a med.

sbiteris hæc habeant: nam qa, ſi nomen uileſcit pontificũ, omnis ſtatus perturbatur eccleſię. Hæc ibi. Vbi cũ dicas præsbiteris non licere ea, quæ ſupra memorauit de Chorepiſcopis, patet: q; hæc authoritas facit directè pro ar. 4. damnans errores cõtrarios poſitos ibi in app. item eum conſecrare diaconos, &c. quæ pontificibus conuenire dicit, ſint ueſtium haꝝ in corp. ar. narratorũ ſignificata ut plurimũ patet; q; Damaſ. ille per eandem authoritatẽ tãquam in radice demonſtrat ueſtes eporũ conuenienter eſſe inſtitutas. item a Cõ. Tri. ſeſ. 22. c. 5. Pia mater eccleſia cærimonias in miſſa adhibuit: ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, ueſtes, aliaq. id genus multa, ex Apoſtolica diſciplina & traditione: quò & maieſtas tanti ſacrificii commendaret, & mentes fidelium per hęc uiſibilia religionis & pietatis ſigna, ad rerum altiſſimarũ quæ in hoc ſacrificio latent, contẽplationẽ excitarentur. hæc ibi. & can. 7. Siquis dixerit cærimonias, ueſtes, & externa ſigna, quibus in miſſarum celebratione eccleſia catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis q̃ officia pietatis anathema ſit. Hæc ibi. & ſeſ 7. de ſacr. can. 13. quem per te uideas. itẽ a Clemente 1. Papa & martyr in ep. 2. ad Iacobum fratrẽ domini. Poſtquam. n. de ſacratis ueſtibus uel uaſis tractauit circa finem ſubiungit. Hæc igitur frater Iacobe, ide ore S. Petri iubẽt audiuimus. Siquis præcepta hæc non integra cuſtodierit ſit Anathema uſque ad aduentũ dñi noſtri. Hæc præcepta a S. Petro Apoſt. accepi & tibi, frater chariſſime, inſinuare curaui: ut deſeruare omnia præcipias ſine macula. Siquis uerò audierit te, uelis eſſe minister Chriſti: qui ſi nõ audierit te, immo dominum loquentem per te, ipſe ſibi damnationem accipiet: hæc ibi. Videq 32. a. 1. app. de Balthaſar. & q. 33. ar. 2. de Iuliano imperatoris Iuliani Auunculo: quorum pœnas iuſtiſſimas contra Faullum applica bene in propoſito.

¶ Tertio habes: quomodo per rationem prædicta patrum pro quanto ueſtes miniſtrorum dicunt conuenienter inſtitutas eſſe, & intelligas & probes, & defendas. 1

¶ Quartò uides: quomodo ex iis ueriſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur. 4

QVÆST. XLI. ART. I.

CONCL. 1a. Si naturale ſumatur pro eo, q; ex principiis naturæ ex neceſſitate cauſatur: ſic matrimonium non eſt naturale: 172

nec aliquid eorum, quæ libero arbitrio mouente complentur. ꝑ nium non ſit naturale, id eſt de iure naturali.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Iure relinquitur, ut patens ex terminis, quoniam moueri ex neceſſitate, & moueri ex libero arbitrio, ut ſic, non ſimul conueniunt: ita ꝙ utrunque ſit neceſſarium.

¶CONCL. 2ª. Si naturale ſumitur pro eo, ad qđ natura inclinat, & mediante libero arbitrio completur: ſic matrimoniũ ẽ naturale, id eſt de iure naturali.

¶PROB. Quia tã naturalis, & quantũ ad finẽ matrimonii principalẽ, & quantũ ad ſecundariũ, inclinat ad matrimoniũ (ut diffi. ſe patet in tex.)

¶NOT. Quantũ ad primã rõnem .ſ. de fine principali, allatam in tex. aduerte: ꝙ D. Th. loquitur per ſe, & nõ per accidens, & ly filius a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes hẽret, ꝙ non eſſet, niſi eẽt aliqua obligatio uiri ad mulierem determinatam, quæ mrimoniũ facit. Intellige ly p ſe pro eo, ꝙ cõiter accidit; & ly per accidẽs, pro eo, ꝙ raro. Vñ his cõſideratis, nõ obſtat ſi aliquis fornicando aliquã cognoſceret p uideat ſufficiẽter pro ſi tam de nutrimẽto, ꝙ de diſciplina: qu a id, eſt per accidens, & non p ſe. Quod ſi ea dit ſub lege, ſicuti eſt matrimoniũ, iudicãdũ eſt ſm id, ꝙ cõiter accidit, & non ſm id, qđ in aliquo caſu accidere põt. His bñ ſcõ notatis, & rõnem pro matrimonio illam in bono ſenſu intelliges & fornicationẽ tali rõ ne ſeio maloſẽſu palliantem, tanquam in excuſabilem a peccato mortali, iudicabis. uid. 2. 2. q. 154. ar. 2.

1ᵐ de maiori

Omnia animalia docet. Rñ. ſecundũ conuenientiã naturę, uel generis, uel ſpeci. i. §. Tunc nihil, &c. Nam per gloſam dat ampa utriq; non eodem mõ ſiue naturale oĩa animalia docet: & conſequenter, ꝙ in aliquibus animalib. eſſe cõiunctionẽ naturalem ſexuum abſq; matrimonio, non facit: quia aliis animalib. putain hominibus cõmixtio ſexuum, abſq. m trimonio, ſit naturalis & per conſequẽs non facit, quòd matrimonium non ſit naturale, id eſt de iure naturali.

2ᵐ de maiori.

Inuenitur. Rñ. uniuerſaliter: non ſemper, n ſingulis. §. Tunc nihil &c. Nã id, quod dicit Tullius de illa gente particulari ſylueſtri, nõ facit; ꝙ uniuerſaliter natura non inchoet ad prolem habendam & matrimonio, licet oſtendat in aliquib. ſingularib. cõtrarietatem, cooperante libero arbitrio.

¶NOT. Memento ꝙ in conclu. 2. accipi ly naturale non pro eo, quod ex principiis naturę de neceſſitate cãtur, ſed pro eo, ad quod natura inclinat mediante libero arbitrio cõplet. Hinc uidebis: ꝙ & rurſum loquitur in ſenſu 2. conclu. de ly naturale: & argñ in ſenſu primæ. Vñ patet, ꝙ argñ non infringit, ut nec attingit, conclu. 2. contra quam fit.

Hinc quoq; apparet ꝙ illa propõ argumẽti maior. ſ. id quod ẽ de iure naturali inuenitur in omnibus hominib. uerificatur ubi loquendo de naturali in ſenſu 1ᵉ conclu. ſic .n. ex neceſſitate cauſaretur. Loquẽdo aũt de naturali in ſenſu 2. conclu. hoc ẽ, quod liberum arbitrium inclinationem naturæ moderatur, tũc maior illa non eſt in ſingulis hominib. uera.

3ᵐ de maiori

Apud oẽs. Rñ. eiuſdẽ ſtatus; & conditionis non, diuerſorum §. Tunc nihil &c. Vt. n. patet; natura humana non eſt immobilis, & ut in tex.

¶NOT. Quaſi dicat reſponſum: Nos loquimur de naturalib. in ſenſu concl. 2. tu uerò arguens uelles, inflectere ſermonẽ ad ſenſum primæ.

4ᵐ de minori

Concluſionem ſpectat. Rñ. non ſm ſe et; ſed et in nutrimenta & diſciplina pfectis. § Tunc nihil, &c. Nã hu-

ter coniugale, & ſic coniugium, ſiue matrimoniũ eſt naturale.

RESPONDEO. Dicendum, quod aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. Vno modo ſicut ex principiis naturæ ex neceſſitate cauſatũ, ut moueri ſurſũ eſt naturale igni: & ſic matrimoniũ non eſt naturale, nec aliquid eorum, quæ mouẽre libero arbitrio complentur. Alio mõ dicitur naturale, ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio cõpletur, ſicut actus uirtutũ dicitur naturales, & ꝑ hoc modo matrimoniũ eſt naturale, quia ratio naturalis ad ipſum inclinat dupliciter. Primo quantũ ad principalem eius finẽ, qui eſt bonũ prolis. Non .n. intendit natura ſolũ generationẽ prolis, ſed traductionem, & promotionem uſque ad perfectum ſtatũ hominis, inquantum hõ eſt, qui eſt uirtutis ſtatus. Vnde ſecundum philoſoph. tria a parentib. habemus, ſcilicet eſſe, nutrimentũ, & diſciplinã. Filius autem a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes haberet, quod nõ eſſet niſi eſſet aliqua obligatio uiri ad mulierẽ determinatã, quæ matrimoniũ facit. Secundo quantũ ad ſecundariũ finẽ matrimonii, qui eſt mutuũ obſequiũ ſibi a coniugibus in rebus domeſticis impenſum. Sicut .n. naturalis ratio dictat ut homines ſimul cohabitent, quia unus non ſufficit ſibi in omnibus, quæ ad uitam pertinent, ratione cuius dicitur hõ naturaliter politicus: ita etiã eorũ, quibus indigetur ad humanã uitam, quædã opera ſunt cõpetentia uiris, quædã mulieribus. vnde natura monet ut ſit quædã aſſociatio uiri ad mulierem, in qua eſt matrimonium, & has duas cauſas ponit philoſophus in 8. Ethic.

AD PRIMVM ergo Dicendũ, ꝙ natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno mõ quia eſt conueniens naturę generis, & hoc eſt cõe omnibus animalib. Alio mõ quod eſt conueniens naturę differentiæ: quia ſpecies humana abundat a genere, inquantũ eſt rationalis, ſicut eſt prudentiæ actus, uel tẽperantiæ; & ſicut natura generis, quãuis ſit una in omnibus animalibus, non tamẽ eodẽ mõ eſt in omnibus, ita etiã non inclinat eodem mõ in omnibus, ſed ſecundũ quòd unicuiq; competit ad matrimoniũ: ergo inclinat natura hominis ex parte differentię, quantũ ad rationem ſecundã aſſignatam. Vnde philoſophus hanc rationem aſſignat homini ſupra animalia, ſed quantũ ad rationem primã inclinat ex parte generis. Vnde dicit, quòd filiorum procreatio cõis eſt omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem mõ in omnibus, quia quędã animalia ſunt, quorũ filii nati ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi uictũ quærere, uel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit, & in his non eſt aliqua maris ad fœminã determinatio. In illis autẽ, quorum filii indigent utriuſque ſuſtentatione, ſed ad paruũ tẽpus inuenitur aliqua determinatio quantũ ad tẽpus illud, ſicut in auibus quibuſdam patet: ſed in homine, quia indiget filius cura parentum uſque ad magnũ tempus, eſt maxima determinatio maſculi ad fœminã, ad quam etiam natura generis inclinat.

AD 2ᵐ Dicendum, quod uerbum Tullii potеſt eſſe uerum quantũ ad aliquam gentem, ſi tamen accipiatur principium proximũ illius gentis, per quod ab aliis gentibus eſt diſtincta, quia non in omnibus perducitur ad effectum per id, ad quod naturalis ratio inclinat: non autem eſt uerum uniuerſaliter, quia a principio humani generis ſacra Scriptura recitat fuiſſe coniugia.

AD 3ᵐ dicendum, quod ſecundũ philoſ. in 5. ethic. Natura humana non eſt immobilis, ſicut diuina, & iõ diuerſificantur ea, quæ ſũt de iure naturali ſecundũ diuerſos ſtatus, & cõdões hoĩnũ, ꝗuis ea, quæ ſunt in reb. diuinis, naliter nullo mõ uarientur.

AD QVARTVM Dicendum, quod natura non

huiuſmodi fina matrimonio non poſſunt eſſe per ſe. Quod uerò quandoque poſſint eſſe per accidens, non obſtat propoſito: ut uiſum eſt in not. poſt prob. concl. 2.

¶Quartò uides: quomodo per rationē prædicta patrum & ſcriptu rarū, ac philoſo. probaſti matrimoniū de iure naturali implicitē uel explicitē inſinuāt eſſe, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primo: quō per rationem tanquā in radice conterat hære ſim Albanenſiū (pra. Albanenſ. Dauidicę) dicētiū matrimoniū nullum eſſe: itē ſecta riorum (pra. Sectarii) dicentium: matrimo niū eſſe inuētū quod dā humanū. itē Ada- miorū (pra. Adam.) dicētiū: matrimoniū, quaſi per ſe malū, eſſe dānandū. Per hoc n. quō matrimoniū eſt de iure naturali, patet quō eſt aliqd, & quō non eſt inuentū humanū neque per ſe malum.

2 ¶Sc̄do habes: quomodo per rationem, tanquā in radice oſtendas, prædictos errores meritò dānatos a Con. Tri. ſeſ. 24. cā. 1. ſiquis dixerit matrimoniū, &c. ſed ab hominib. in eccleſia inuentū. Anathema ſit. hæc ibi. item a Con. Gangr. c. 1. ſiquis nuptiarū accuſator duxerit, aut abhominandas, anathema ſit. hæc ibi. Itē a Con. Tole. 1. c. 21. ſiquis crediderit cōiugia hoim quæ ſm Dei legē ſunt eſſe execrabilia. Anathema ſit. hæc ibi. Nota ly ſm legem Dei. Nam ius naturale ē quodāmō lex Dei, inquantū de iure naturali exiſtentia ſunt a Deo, cum natura ipſa a deo ſit. Quo & mō dr̄ Ro. 2. Gentes, quæ legē non habent (.ſ. exterius ſcriptam) nāliter ea, quæ legis ſunt, faciūt, eiuſmodi legem nō habētes ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt, opus Dei ſcriptū in cord. ſuis. itē a Con. Bracha. c. 1. Siquis uituperat nuptias. anathema ſit. hæc ibi & recitantur di. 31. itē a ſcriptura. 1. Tim. 4. Diſcedēt quidā a fide attendentes doctrinis dæmoniorū loquētiū mendacium, & prohibentium nubere. Ecce quō Apoſt. huiōi errores prædictos uocat doctrinas dæmoniorum. Ille n. prohibet nubere (teſte Aug. cont. Fauſt. li. 30. c. 6.) qui, hoc malum eſſe, dicit; non qui huic bono .ſ. matrimonio, aliud melius anteponit (.ſ. uirginitatem. ut facit eccleſia.) Item Heb. 13. Honorabile cōnubiū & thorus immaculatus. Per hoc ergo damnat dicentes cōnubiū per ſe damnabile eſſe, tanquam nihil, uel tanquam malum.

1 ¶Tertiò habes: quō per rōnem oſtendas, meritò inſtitutum fuiſſe matrimonium in lege naturali. Gen. 2. & Philoſophum meritò dicere 8. Eth. quō homo eſt naturaliter coniugale animal, & merito in principio digeſtorum dici, quō ius naturale eſt maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

tantū intendit eſſe in prole, ſed ēt perfectū, ad qd̄ exigitur matrimonium, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium, cadat ſub præcepto.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod matrimoniū adhuc maneat ſub præcepto. Quia præceptū obligat, quamdiu non reuocatur; ſed prima inſtitō matrimonii fuit ſub præcepto, ut in litera dr̄, nec unquam hoc præceptū legitur reuocatū, imo confirmatum. Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non ſeparet, ergo adhuc eſt matrimoniū ſub præcepto.

2 Præt. præcepta iuris naturalis ſecūdū oē tēpus obligant, ſed matrimoniū eſt de iure naturali, ut dictum eſt, ergo &c.

3 Præt. Bonū ſpeciei eſt melius, quā bonū indiuidui, quia bonū gētis eſt diuinius quā bonū unius hominis, ut dicitur 1. ethic. Sed præceptū, primo homini datū eſt ad conſeruationē indiuidui per actū nutritiuæ, quod adhuc obligat, ergo multo magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conſeruationē ſpeciei.

4 Præt. Vbi manet eadē ratio obligans, eadē obligatio manere debet, ſed propter hoc obligabātur hoies ad matrimoniū antiquo tēpore ne multiplicatio humani generis ceſſaret; cū ergo hoc idem ſequatur, ſi quilibet libere poteſt a matrimonio abſtinere, uidetur quod matrimoniū ſit in præcepto.

SED CONTRA eſt, quod dr̄ 1. Cor. 7. Qui non iungit matrimonio uirginē ſuā, meliꝰ facit. ſ. quā qui cōiungit, ergo cōtractꝰ matrimonii non eſt ſub præcepto.

Præterea. Nulli debetur præmium pro tranſgreſſione præcepti ſed uirginib. debetur ſpeciale præmiū, ſ. aureola, ergo matrimoniū non eſt ſub præcepto.

RESPON. Dicendum, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, ſicut ad id, quod eſt neceſſariū ad perfectionem unius, & talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus ſūt communes. Alio modo inclinat ad aliquid, quod eſt neceſſarium multitudini, & cū multa ſint huiuſmodi, quorū unum impedit aliud: ex tali obligatione non obligatur quilibet homo per modū præcepti, alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad ædificatoriam, & ad huiuſmodi officia, quæ ſunt neceſſaria cōitati humanæ, ſed inclinationi naturæ ſatisfit, cum per diuerſos diuerſa complentur de prædictis. Cum ergo ad perfectionē humanæ multitudinis ſit neceſſarium aliquos contemplatiuæ uitæ inſeruire, quæ maxime per matrimoniū impeditur, inclinatio ad matrimoniū non obligat oēs per modū præcepti, etiam ſecundū philoſophos. Vnde Theophraſtus probat, quod ſapienti non expedit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod præceptū illud nō eſt reuocatū, nec obligat unūquēque rōne iā dicta, niſi illo tempore, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet generationi uacaret.

QVÆST. XLI. ART. II.

171 CONCL. 1ª. Inclinatio naturalis ad aliquid, quod ē neceſſarium ad perfectionem unius, quēlibet obligat.

¶PROB. Quia naturales perfectiones ſunt omnibus cōes.

¶CONCL. 2ª. inclinatio naturalis ad aliquid, qd̄ eſt neceſſariū multitudini, nō obligat quēlibet hoīem per modum præcepti.

¶PROB. 1 Quia multa ſunt neceſſaria multitudini, quorū unū impedit aliud. 2 Quia alſ tar hō quilibet obligaretur ad agriculturā, & hmōi officia. 3 ſūt neceſſaria humanæ multitudini. 4 Quia inclinationi naturæ ſatisfit cū per diuerſos diuerſa de prædictis neceſſariis complentur.

¶Corol. Ergo matrimonium cadit ſub præcepto reſpū multitudinis, quā eſt neceſſariū multitudini: ita quō ſufficit ad illud implendum, ut aliqui de multitudine matrimonio utantur.

Præcepto de matrimonio quō intelligatur.

¶CONCL. 1ª. Inclinatio ad matrimoniū non obligat ſingulos, per modum præcepti: ēt ſecundū Philoſop.

¶Exam. Ly per modum præcepti. Hoc ē, illi, qui matrimonio non iunguntur, nec mortaliter peccāt, nec uenialiter. Vnde ly præcepti, accipitur large: .ſ. ut præceptū extēdit ēt ad conſiliū, & ad ea ſine quorum obſeruatione adhuc ſalus haberi pōt. Nō n. matrimonium conſulitur ſicut uirginitas. 1. Co. 7. neque item celebratē præter præceptum, ut uerbum otioſum.

Id ex illo refert Hieron. con Iouin. in ſo. 1. an ſi. li. ep. 1.

¶PROB. 1 Quia reliquitur clara ex concl. 2. (2 Quia (ly etiam &c.) Theophraſtus probat, quō ſapienti non expedit nubere.

¶Corrollarium. Ergo etiam per philoſophos confunduntur a fortiori uitam carnalem ducentes, eamque perſuadentes: de quibus, prout occaſio dabitur, aliquos in appendicibus ſequentibus cognoſcere per teipſum poteris. A fortiori, inquam: quoniam ſi matrimonium ſapientū non expedire, dicunt, multo magis per hoc fatentur, uoluptates extra matrimonium ſapientibus non conducere.

1m maior. Præceptum obligat, quandiu non reuocatur. Rȩ. ſed non plus; quam antea per ſe, obligabat. S. Tūc nihil &c. Nam, ſicut tunc non obligabat,

gabat, p ſe quēlibet ad mr̃imoniū, ita nūc nō obligat: & ſicut tūc ſ obligabat p ſe multitudinē hoīm ad matrimonium, ita & nūc

¶ .tam. ly per ſe dicitur ad differentiam illius, quod eſt per accidens. Quamuis uero tex. non utatur hoc uerbo literaliter: ſi ntitur in ſenſu: per hoc quod dicit ly niſi illo tpe, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet gñationi uacaret. Hoc eſt n. illud per accidens, cōtra quod dr̃ in ſñſu ly per ſe. Quō apertè dixerit S. Doct. Qd̃ præceptum de matrimonio unumquemque antiquo tpe obligauerit, ho non fuit præcisè ex rōne præcepti per ſe, ſed ex rōne præcepti cū uncti cum alio, ſcz cū paucitate hominū tantæ, ut neceſſaria eſſ, quē libet uacare gñationi ſi multiplicandū erat genus humanum. Igitur, quia hoc accidēs de paucitate, in tēpore iſto remouetur (ut patet,) manifeſtè cōſtat q præceptum de matrimonio nō obligat nunc quemlibet, nec ēs per accidens.

* In hoc ar.

* In cor. art.

Quatenus antiquitus obligabatur indiuiduos ad matrimoniū plus, q̃ nunc.

* Al. contingit.

2m d̄ maiori

Obligant. & uel l. d. iduum quodlibet nei multitudinem S. Tu enihil, & ut patet ex ... miſſis.

3m illatio cō cluſionis.

Ergo multo magis, &c. & negatur illatio S. uſ quo ad ly multo magis, tum ſimpliciter. i. non addēdo ly multo magis. Rō eſt, quia præceptum de conſeruatione indiuidui erat neceſſariū ad perfectionem uniuſcuiuſq;: præceptum uerò de conſeruatione ſpeciei dicit neceſſitatem reſpectu multitudinis. Et ſic patet, q a concl. prima textus tranſitur ad concl. ſecundā, vel tertiam. Nā præceptum de conſeruatione indiuidui pertinet ad primam, & de ſpeciei ad alias. Vnde nihil concluditur.

¶NOT. Pro meliori captu horum uide 2. 2. q. 152. ar. 2. maximè ad primum.

AD SECVNDVM & tertiū, patet reſponſio ex dictis.

AD 4m Dicendū, quod natura humana communiter ad diuerſa officia, & actus inclinat, ut dictum eſt,* ſed quia eſt diuerſimode in diuerſis, ſecundum q indiuiduatur in hoc, uel in illo, unū magis inclinat ad unum illorum officiorum, aliud ad aliud, & ex hac diuerſitate ſimul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur,* cōuenit, quòd unus eligat unum officium, ut agriculturam, alius aliud; & ſic etiam quòd quidam eligant matrimonialem uitam, & quidam cōtemplatiuam: unde nullum periculū imminet.

ARTICVLVS III.

Vtrum actus matrimonii ſit licitus.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, q actus matrimonialis ſemper ſit peccatum 1. Cor. 7. Qui nubunt, ſint tanquā non nubentes, ſed non nubētes non habet actum matrimonialem, ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

APPENDIX.

EX artic. hēs. ¶Primò: quomodo p rōnem extermines hæreſim Caluini (ptat. Caluiniſt.) dicentis: q ad nuptias contrahendas omnes obligamur, & eſt præceptum uniuerſale.

¶Sc̃do habes: quomodo per rationem, oſtēdas merito eā dānari a ſcripturis, 1. Cor. 7. Bonū eſt homini mulierē nō tangere. itē ibi. Volo oēs hoīes eſſ. ſicut meipſum. Hoc ē (ſiit Doct. præcipuus) uiuere in cælibatu. itē. Dico aūt nō nuptis bonū eſt illis, ſi ſic permanſerint. Quod ſi non ſe continēt, nubant. Melius eſt. n. nubere, q̃ uri. Ecce q Apoſt matrimoniū cōcedit quaſi coact*, ob incontinentiā. ſ. hominū. Vñ cum limitatione dicit, ſi nō ſe cōtinent, nubant. Et rōnem aſſignat huiuſdicti, ſtatim ſubdēs: melius eſt. n. nubere, q̃ uri. Vbi aptiſſime intelligenti patet q ly uri, ſumitur pro non ſe continere. Ac ſi diceret: melius eſt. n. nubere, q̄ nō ſe cōtinere. Ex quo tam manifeſto contextuali ſenſu euidentiſſime dānatur error ſimul & craſſa nimis ignorātia, pauperum de Lugduno, (pra. Baſilian. paupe. de Lugd.) qui, ut creditur, hac auctoritate partim perperam intellecta, innixi eum mebant, q libidini ſatisfacere in quolibet actu turpi melius eſt, quā intuſo corde tētari. Non. n. ly uri, ſumitur pro tentari: ut litera docet. His incidenter exploſis redeamus ad rem. Qd ſi matrimoniū eſſet in pcepto, dixiſſet abſolutè, dico ut nubāt: non ſit cū iſta condōne, ſi non ſe continent. Rō in promptu ē; quia pceptū adimplere, melius eſt, quā non adimplere. Per hoc igitur: q abſolutè pfert celibatum nuptiis, manifeſte demōſtrat; q nuptiæ nō ſunt de pcepto contrahendæ huic, uel illi. Itē ibi. Solutus es ab uxore, noli q̄rere uxorē. itē: qui matrimonio non iungit uirginē ſuā melius facit. itē: cui uult nubat in dño: beatior āt erit. ſi ſic permanſerit ſm meū conſiliū. Hoc eſt: beatior erit, ſi nō nupſerit (ut patet p tot. cap. de conſilio Apoſt.) Totū igitur capitulū illud cōdemnet hæreſim pdictā. Item a Cō. Tri. ſe. 24. cā x. Siquis dixerit nō eē melius, ac beati* manere in uirginitate, aut cælibatu, quam iungi matrimonio. Anathema ſit. hæc ibi. Qd nūq. nonquā dixiſſet Conc. ſi nuptiæ, ſeu matrimoniū eſſet cuilibet de pcepto. Itē a Mat. 19. ubi diſcipulus audita obligatione coniugiū, dicētib. Chriſto, q nō expedit nubere: rñdit ipſe, q nō oēs capiūt uerbū illud (no tant p hoc utiq; Caluin.) non addens: ſed quib. datū eſt. Et quibus datū ſit, capere uerbū iſtud diſcipulorū, q. ſ. non expedit nubere, declarauit ſubinferens. ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt pp regnum cælorum. Hæc ibi. Per eunuchos autem hmōi, ſancti patres ſemper intellexerunt uirgines, aut cœlibes caſtos.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationē pdicta patrum & ſcripturarū, ac philoſo. p quæſito matrimonij dicunt nō eſſe quoad omnes de præcepto, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

¶ 2 Præterea, Iſa. 59. Iniquitates ueſtræ diuiſerūt inter uos, & Deum ueſtrū, ſed actus matrimonialis diuidit hominē a Deo, unde Exod. 16. præcipitur populo, qui debebat Deum uidere, q non accederēt ad uxores ſuas. Et Hier.* dicit, quod in actu matrimoniali Spiritusſanctus prophetarū corda non tangit, ergo eſt iniquitas.

* In ep. de monoga. a med. illius, to. 1.

¶ 3 Præterea. Illud, quod ſecūdū ſe eſt turpe, nullo mō pōt bene fieri, ſed actus matrimonialis habet concupiſcentiā adiunctam, quæ ſemper eſt turpis, ergo ſemper eſt peccatum.

¶ 4 Præterea. Nihil excuſatur niſi peccatum, ſed actus matrimonialis indiget excuſari per bona matrimonij; ut Magiſter dicit,* ergo eſt peccatum.

* Li. 4. ſēt. di. 31.

¶ 5 Præterea. De ſimilibus ſemper idē eſt iudiciū, ſed cōcubitus matrimonialis eſt eiuſdem ſpeciei cū actu adulterii, quia ad idem terminatur, ſcilicet ſpeciē humanam, ergo cum actus adulterii ſit peccatum, & actus matrimonii ſimiliter.

¶ 6 Præterea, Superfluitas in paſſionibus corrumpit uirtutem,

4m concluſionis pars.

Cō ergo hoc idē ſequatur, ſi quilibet libere poteſt a matrimonio abſtinere. & negatur, q hoc idē ſequatur. S. Rō huius eſt, diuina prouidentia tali multiplicationi hoīm aſtans cōtinuè, & conſequenter ad talem multiplicationem aliquos magis q̃ alios inclinans, neq; quidem prouidentia in ſua diſpōne nec fallitur, nec falli poteſt.

Diuina prouidētia pſeuerat hominum gñatione tanta.

¶NOT. Memēto eorū, q dicta ſunt de paucitate antiquorū hoīm in rñ. ad 1. ut uideas, minorē huius 4. arg. non eſſe uſquequaque ſufficientē, & cōſequenter nō manere nunc candē omnino obligationē, q antiquitus erat. Rurſum aduertē, q hoc arg. fuit cuiuſdā hæretici, quē Dormitātium potius uocari debere ſanxit quidā doctor, & ipſe magnus. Qui & arg. eius ſtudēs diluere, eum timere, ubi nō erat timor: &, ſi, inquit, oēs eſſent ſtulti, ut te: quis eſſet ſapiens? Volēs innuere ex hoc, q pluſq̃ ſatis meticuloſus eſt, qui gñationē hoīm ceſſaturā arbitrat ex eo, q ſingulos ſeruaturos uirginitatē putat. Rara quippe auis eſt uirtus hæc, inquit ille. Prædicta uero oīa conclutit D. Tho. in uerbo unico. i. in diuina prouidentia. Vt. n. patet. hac ipſa conſiderata, & tollitur timor de ceſſatione multiplicationis hominum, & ſtatuitur terminus de numero uirginum adeo q nec multiplicatio ſufficiens unquā deerit, nec præceptum de matrimonio ſingulos obligabit.

QVÆSTIO. XLI. ART. III.

CONCL. Impoſſibile eſt dicere, q actus, quo procreantur proles ſit uniuerſaliter illicitus, ut in eo medium uirtutis inueniri non

non poſſit:niſi ponatur ſecundum quorundam inſaniam, ꝙ res corruptibiles creatæ ſunt a malo Deo.

¶NOT. Quòd malus Deus .i. Diabolus non creauerit res corporales. uid. 1. p. q. 44. ar. 1. & q. 49. ar. 3. item q. 65. ar. 1. & q. 92. ar. 4. tum in tex. tum in elucid. & contrarias hæreſes damnatas eſſe quã canonicè in arti. appendicibus.

Exo. locutos fuiſſe mõ illo, quo arguens dicit, attẽdẽtes actũ cõtẽplationis & amoris erga Deum, non aũt ſolum habitum gratiæ.

3m de maiori.

Turpe. ℞. Turpitudine culpæ non, pœnæ ſolũ. §. Tunc nihil, &c. Nam turpitudo illa concupiſcentiæ, quæ actum, &c. ut in tex.

¶PROB. Quia impoſſibile eſt dicere, ꝙ ea, quæ pertinent ad conſeruationẽ naturæ corporalis, & ad q̃ natura inclinat, ſint uniuerſaliter mala (cum natura corporalis inſtituta ſit bona a Deo.

*li. 7. eth. a. ca. ſ.

1m ex Apoſt.

Tanquam. ℞. i. quaſi non. i. ſicut. §. Nã Apoſtolus in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut nec prohibuit eorum poſſeſſionem cum dixit, qui utuntur hoc mundo &c. ut in tex. Tũc nihil &c. Nã q̃uis actus ille non eſt peccatum, tunc ipſi nubẽtes ſunt quaſi non habentes. i. nõ fruuntur actu illo. i. non ponũt finem ibi; quãuis utãtur illo.

*Al. ſiml.

¶NOT. Ly Apoſtol. 1. Co. 7. ſecundum uulgatam editionẽ, quã ſemper honorandoſe ſecutus eſt D. Tho. utatur ly tanquam: tamẽ tex. dicit ly non. n. dicit, ſicut non utentes uel non habentes, ſed quaſi non utentes uel non habentes. Nõ ergo intendit S. Tho. adducere uerbum text. ut ibi in Apoſt. iacet; ſed exponere uerbum illud: quamuis aliter quibuſdam prima facie uideatur. Ac ſi apertè dixerit. i. illud uerbũ, tanquã, non ſumitur pro ſicut: ſed pro quaſi: ut dicam Apoſt. in ſnia dixiſſe, quaſi ſi utentes, uel nõ habentes: non aũt, ſicut non utẽtes, uel nõ hñtes. Quòd aũt ſic intelligat D. Tho. & nolit uerba trãſlationis uulgatæ ad literã mutare: patet (ut diximus) ex honore præcipuo, quo ſemper talẽ editionẽ proſecutus eſt.

Ordin. in Æditionis latinæ uulgatæ S. Th. ſemper fuit, ꝓpugnator

2m ex Iſaia.

Diuiſerũt. ℞. ſcd̃m habitũ gratiæ: nõ tñ, ſcd̃m actũ contẽplationis & amoris. §. Tũc nihil &c. Nã actus matrimon aliquis nõ ſemp diuidit hoĩem a deo ſcd̃m habitum gr̃ę. q̃uis ſcd̃m actũ contẽplationis, & amoris. Ex quo dic B. Iſid. &

ſed ſemper in actu matrimoniali eſt ſuperfluitas delectationis adeo ꝙ abſorbet rõnem, quæ eſt principale hoĩs bonum. unde philoſ. dicit in 6. ethi.* Quod impoſſibile eſt hominem aliquem in ipſa intelligere, ergo actus matrimonialis ſemper eſt peccatum.

B SED CONTRA. Primę Corint. 7. dicitur. Virgo ſi nubat, nõ peccat, & 1. Tim. 5. uolo iuuenculas nubere, & procreare filios: ſed procreatio filiorum non poteſt eſſe *ſine carnali coniunctione, ergo actus matrimonialis nõ eſt peccatum alias Apoſt. non uoluiſſet illud.

Pręt. Nullum peccatum eſt in pręcepto, ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. 1. Co. 7. Vxori uir debitum reddat, ergo non eſt peccatum.

C RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ſuppoſito, ꝙ natura corporalis ſit a Deo bona inſtituta, impoſſibile eſt dicere, ꝙ ea, quę pertinent ad conſeruationẽ naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, ſint uniuerſaliter mala, & iõ cum inclinatio ſit naturæ ad prolis procreationẽ, per quã natura ſpeciei conſeruatur, *impoſſibile eſt dr̃e, ꝙ actus, quo ꝓcreatur proles ſit uniuerſaliter illicitus, ut in eo medium uirtutis inueniri non poſſit: niſi ponatur ſecundum quorundam inſaniam, ꝙ res corruptibiles creatæ ſunt à malo Deo, ex quo forte deriuatur ꝙ in litera tangitur, & ideo eſt peſſima hæreſis.

D AD 1m ergo dicendum, quod Apoſt. in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut eorum poſſeſſionẽ, cũ dixit, qui utuntur hoc mundo, ſint quaſi nõ utentes: ſed in utroque fruitionẽ prohibuit, ꝙ patet ex ipſo mõ loquendi. Non enim dixit, ſicut non utentes, uel non habentes, ſed quaſi non utentes, uel non habentes.

AD 2m dicendum, ꝙ Deo cõiungimur, & ſecundum habitum gratiæ, & ſecundum actum contemplationis, & amoris. Quod ergo primam coniunctionem ſeparat, ſemper eſt peccatum, non autem quod ſecundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores, animum diſtrahit, ut actu Deo coniungi non ſit idoneus: & hoc præcipue accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intenſam. Et propter hoc, illis, quibus competit diuina contemplari, aut ſacra tractare, indicitur pro tempore illo abſtinentia ab uxoribus, & ſecundũ hoc etiam dicitur, quod Spiritus ſanctus quantum ad actum reuelationis ſecretorum, nõ tangebat mentes Prophetarum in uſu matrimonii.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ turpitudo illa cõcupiſcentiæ, quæ actũ matrimonialẽ ſemper comitatur, nõ eſt turpitudo culpæ, ſed pœnę, ex peccato primo proueniens, ut. ſ. inferiores vires, & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc, ratio non ſequitur.

AD 4m Dicendum, quod illud proprie excuſari dicitur, qđ aliquam ſimilitudinem mali habet, & non eſt malum, uel tantum, quantum apparet: quia quædam excuſantur a toto, quædã a tanto; & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiſcentiæ habet ſimilitudinem actus inordinati, ideo per bona matrimonii excuſatur, ut non ſit peccatum.

E AD 5m Dicendum, quod quamuis ſint ſpecie naturę idem tamen differunt in ſpecie moris, quam una circunſtantia uariat, ſcilicet accedere ad ſuam, uel non ſuam, ſicut etiam occidere hominem per uiolentiã, uel per iuſtitiam, facit diuerſam ſpeciẽ moris, quamuis ſit una ſpẽs naturæ, & ideo unum eſt licitum, aliud illicitum.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſuperfluitas paſſionis, quæ virtutem corrũpit, non ſolum impedit rationis actum: ſed tollit rationis ordinem; quod non fa-

¶NO. Actus venerei maxime dñt actus brutales, ex eo ꝙ turpitudinẽ illam, q̃ text. dicit, ſemper habent, licet q̃nq; ſine pctõ fiant. Vnde ex eo, ꝙ brutis aĩalib. hoĩem, quodãmõ, ut ſic efficiunt ſimilem: ideo &d. uiſionẽ illam, quam dixit reſp. 2m. ſecũ deferũt ſemp. uidelicet ꝙ hominẽ tunc diuidunt ab actu contempl. & amoris erga Deum.

4m d maiori

Niſi pctm. ℞. uel hñe ſimilitudinẽ alicuius mali §. Tũc nihil, &c. Licet .n. matrimonii actus non ſit ſemper pctm: tñ excuſatione ſemper indiget rõne illius ſimilitudinis ad peccatum in ad 3m. dictæ, nõ ratione peccati (ut in litera.)

5m d maiori.

De ſimilib. ℞. in eo, ꝙ ſimilia ſunt: non aliter. §. Tũc nihil, &c. Nã actus fornicationis & matrimonii nõ ſunt ſimiles in genere moris, quemadmodũ nunc ſermo ſit: licet ſint ſimiles in ſpẽ naturæ, quod nũc eſt extra propoſitum.

6m d maiori.

Superfluitas. ℞. tollẽs & rõnis actũ, & rõnis ordinem. §. Tũc nihil &c. Nã ſuperfluitas. i. intenſio delectationis in actu matrimoniali licet tollat actũ rõnis (ut dixit reſp. ad 2m) non tñ tollit ipſius ordinem (ut ex reſpon. ad 6m colligitur.)

¶NOT. Pro faciliori capiũd dictum io p̃ſenti. uid. 1. p. q. 98. a. 1. & maximè in rñ. ad 3.

APPENDIX. 1

EX articulo hẽc ¶Pelinõ: quomodo prõnẽ exterminesheręſim Catharorum (ut refert Card. Turrecr. de eccleſia li. 4 c. 15) dicẽtiũ: matrimoniũ carnale eſt peccatum mortale. item pauperũ de Lugdon. (ut refert ſumm. fratris Yuonetu. 4. p. ca. 2. in bibliotheca Vatica. manu ſcripta) dicẽtiũ: matrimoniũ eſſe fornicatio-

Vel. ꝓ 3. Eccl. &c.

nem iuratam, niſi continenter coniugati uiuant. Item eorū. ibi. F dicentium: quaelibet alias immunditias eſſe meliores magis quā copulam carnalem. Item Tatiani (prat. Tatiani Durand. de Vuandach.) dicentis; matrimonium nihil differre a ſcortatione, ſed idē eſſe: hoc eſt, matrimoniū nil aliud eē, niſi occultū meretriciū.

2 ¶ Cōtra hēreticos p cōnē oſtendat merito illas damnari a Gen. 2. Hoc nunc os de oſſib. meis &c. homo adhæ rebit uxori ſuæ & erunt duo in carne una. Hæc autē uerba ſpiritu ſācto tanq̄ principali Cō Trid. ſeſ. 24. in doctri de ſacr. matr. attribuit diuinus humani generis parens diuino ſpūs inſtinctu pronunciauit cum dixit: hoc nunc os &c. immo & ad idē ſignificandum Mat. 19. & Mar. x. df: quiſſe ett hominem ab initio Deus dixit, dimittet hō patrem & matrem & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Cū ergo non ſint duo in carne una, niſi quia prolem generant mediāte actu matrimoniali, cōſtat q̄ Deus ſ quo nulla eſt iniquitas & cui ſunt odio impius, & impietas eius, mādat de actu matrimoniali conſummando. Per hoc igitur, actū hunc ſcdm ſe nō eſſe culpā q̄ ſtatuit Deus: & conſequenter p hoc idē damnantur prædictas hæreſes. Item a &c. ut ar. 1. app. ſi recte applicatio fiat. Item a 1. Cor. 7. Si āt uxorē acceperis non peccaſti: & ſi nupſerit uirgo, nō peccauit. Quid clarius? Applica ēt hoc ad ar. 1. app. contra errores ibi dictor. Item a 1. Ti. 5. uolo autē iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe; nullam occaſionē dare aduerſario male dicti gratia. Ecce: q̄ nō ſolū poteſt eē ſine culpa actus coniugalis (alioquin Apoſt. ad procreationē filiorū coniuges non hortaretur, ſed & nullam præbet occaſionē maledicti. Quamuis prædicti errantes, ea propria malitia, actui tali maledicant. Itē 1. Cor. 7. Vxori uir debitū reddat, ſimiliter & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatē non h bet, ſed uir: ſimiliter & uir poteſtatem ſui corporis non habet ſed mulier. Ecce: q̄ ad literam loquitur de actu carnali cōiugū: & non tantum dicit eum ſecundum ſe eſſe ſine culpa, ſed etiam eſſe in præcepto per ly uir uxori, debitum reddat, & uxor uiro.

Tho. ubi ſu. ar. 4.

*Ho. 1, in ope. imp fec. ſup. il lud Cum eſſet deſpō ſata. 10. 2.

Pro ar. ſu pra.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum, pro quanto manifeſtant actum matrimonialem ſecundum ſe non eſſe peccatum, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ea iſt uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

cit delectationis intenſio in actu matrimoniali; quia etſi tūc non ordinetur homo, tamen a ratione eſt præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonii ſit meritorius.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod actus matrimonialis nō ſit meritorius. Chryſoſtom.* enim dicit ſuper Matt. Matrimonium etſi utentibus ſe pœnam non inferat, h mercede tamen non preſtat: ſed meritum reſpectu mercedis dicitur, ergo actus matrimonialis non eſt meritorius.

2 Præt. Illud, q̄ eſt meritoriū di H mittere, h nō ē laudabile: ſed laudabilis ē uirginitas, per quā matrimōniū dimittitur, ergo matrimonialis act⁹ nō eſt meritorius.

¶ 3 Præterea Qui utitur indulgentia ſibi facta, beneficio recepto utitur: ſed ex hoc h q̄ alicui præſtatur beneficium, non meretur, ergo &c.

4 Præterea, Meritum in difficultate h conſiſtit ſicut, & virtus: ſed actus matrimonialis non ha I bet difficultatē, ſed delectationem, ergo non eſt meritorius.

5 Præterea, Illud, quod non poteſt fieri ſine peccato ueniali, non eſt meritorium, quia non poteſt homo ſimul mereri, & demereri: ſed h in actu matrimoniali ſemper eſt peccatum ueniale, quia etiam primus motus in huiuſmodi delectatione, eſt peccatum ueniale. ergo actus prædictus non poteſt eſſe meritorius. K

QVÆST. XLI. ART. IIII.

CONCL. Actus matrimonialis ſemper eſt uel peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam habet.

¶ *Corollarium.* Intellige ergo q̄ actus matrimonialis in eo,

SED CONTRA Omnis actus, quo impletur præceptum eſt meritorius ſi ex charitate fiat: ſed actus matrimonialis eſt huiuſmodi, quia dicitur primæ Corinth. ſeptim. Vxori uir debitum reddat, er- G go, &c.

¶ Præterea. Omnis actus uirtutis eſt meritorius: ſed actus prędictus eſt actus iuſtitiæ, quia redditio debiti, ergo meritorius eſt.

RESPONDEO. Dicendum, quod cum nullus actus ex deliberata uoluntate procedens ſit indifferens, ut in ſecundo libr. dictum eſt, m actus matrimonialis ſemper eſt peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam hēt. n Si enim ad actum matrimonialem uirtus inducat, uel iuſtitiæ, ut debitum reddat. uel religionis, ut proles ad cultum Dei procreetur eſt meritorius. Si autem moueat libido ſiſtens inter bona matrimonii, ut ſcilicet nullo modo ad aliam accedere uellet, eſt peccatum ueniale: ſi autem extra bona matrimonii efferat, ut ſ. cū quacumq; muliere idē facere proponeret eſt peccatum mortale; natura autem mouere non poteſt, quin uel ordinetur ratione, & ſic erit motus uirtutis uel non ordinetur, & ſic erit motus libidinis.

AD PRIMVM ergo Dicendū, q̄ radix merendi quantū ad pmiū ſubſtantiale eſt ipſa charitas: ſed quantū ad accidentale pręmium rō meriti exiſtit in difficultate actus, & ſic actus matrimonii nō eſt meritorius, ſed primo modo.

AD 2m Dicendum, quod

qui gratiam non hēt, ſiue ſit fidelis, ſiue infidelis ſemper eſt aut peccatum, aut bonū morale Nā licet ſecūdū ſeipſum ille nō ſit pctm. (ut art. 3. dictū eſt:) ii conſiderando illum, ſcdm q̄ ca āt ab indiu duo operante; ſic uerificatur illud. quod concl. & ſ corollario dictum eſt, & in pr. hanc reducitur.

¶ I SVM. Quia ad actum matrimonialē aut libido inducit aut uirtus (ſiue ſit iuſtitia, ſiue ſit religionis.)

¶ NOT. 1º. In corollario deducitur, q̄ in eo qui gratiam nō hēt, actus matrimonialis, aut eſt peccatum, aut eſt bonum morale, id quod S. doctor, tāquā a ſe in concl. ſub. intel lectum, probat. Sed, ut diluidius omnia intelligantur, dic. ſ hec: Quare in eo qui gratiam non habet actus matrimonialis ſemp eſt aut pctm, aut bonū morale? Quia in eo, q̄ gratiam nō habet nā indiuidualiter mouet ad actum uel ordinata p rōnem (ſic erit mot⁹ uirtutis, ſeu boni moralis) el non ordinata per illā ſic erit motus libidinis, ſeu peccatum.)

¶ NOT. 2ª Fundam ambarum pbationū, quæ dictę ſunt (ut cōſiderantis patere pōt,) eſt illa propō ſcatualis, uidelicet q̄ nullus actus ex deliberata uoluntate procedens eſt indifferens. Hoc fundamentum intelligit de actu ſcdm indiuiduū, non ſcdm ſpēm: id quod innuit D. Th. per ly ut in a li. dictū eſt. Nam ibi. 1. 2. q. 6. 18. ar. 9 determinatur de actu ſecundum individuum, q̄ non pōt eſſe indifferens: licet ibi art. 8. de actu ſcdm ſpeciē q̄ poteſt eſſe indifferens. Hinc patet, meritò fuiſſe damnatum a Cōnc. Conſtan. ſe. 15. errorem Io. Huſ dicentem: q̄ operū nulla ſit indifferentia, ſed q̄ hæc ſit diuiſio immediata humanorum operum, uidelicet q̄ ſint uel uirtuoſa, uel uitioſa. Loquitur n. Huſ. de act. b. humanis ſecundum ſpeciem: & propterea a Concilio damnatur, cui concordat S. Doct. hi ſup. ar. 8.

conel. m

*Vi. Aug. de bo. cō. ca. 6 & 17 10. 7

Error Io. Huſ. damnatus.

1m ex Chriſoſtomo. Mercedē ſ. præmii accidē. a. non, ſubſtantialis. §. Tunc nihil &c. Nam concl. Intelligitur de ſubſtantiali præmio:

2m de maiori. Dimittere. ſ. ut ſic, ſimpliciter: nō, cū additione maioris boni. §. Tunc nihil, &c Nam uirgo non ideo principaliter laudatur, quia actū matrimonialem meritorium dimittat ſimpliciter .ſ. nihil addēdo: ſed

ſed quia illud dimittit, ut maius bonum meritorium faciat, quod A eſt ſeruare uirginitatem.

3m de minori. Ex hoc, quod alicui præſtatur bñficium. &c. uel aliud addendo: non ſit bonum uſum bñficiis præſtiti addendo §. Tūc nihil &c. Nā in actu matrimoniali aliqui meretur, quia bonum uſum addit ſup illum actū de quo indulgētia ſibi facta fuerat ab apoſtolo.

¶NOT. Argumentum hoc 1m ſupponit liberā magiſtri in 4. ca. ubi magiſter ipſa de iſta īdulgē na matrimoniali actus ex Apoſt. mentionem facit. & nō non mirū quod D. Th. non meminerit in argumento quo facta ſit iſta indulgētia, & ſuper quod cadat.

*De hac indulgentia. Apoſt. 1. Cor. 7.

4m ꝺ maiori. In difficultate. ſc. uel laboris, uel ordinationis medii. §. Tunc nihil, &c. Ad hoc.n. quod actus matrimonialis ſit meritorius pmii ſubſtantialis, da quo loquendo concl. ſufficitq; ibi ſit difficultas, quę conſiſtit in ordinatione medii a ratione; licet deſit difficultas laboris.

¶NOT. Difficultas maior, quamuis non appareat ita ſenſibiliter, eſt in ordinando medium p rationem, quā in ſuſſerēdo laborē ēt grauē exterius. Nihil.n. eſt adeo durū ſicut uoluntatem in aliquo ſuo pposito fixam in ſigarem harne, namq uoluntatē monaſte pōt efficaciter niſi omnipotētia diuina. 1. p. q. 105. a. 4. Hinc fit congruētur præmiū correſpōdens difficultati prædictæ ordinationis medii uocet pmiū ſubſtātiale, & q ad difficultatē laboris, dicatur pmiū accidētiale.

homo poteſt mereri, & in minoribus bonis, & in maiorib. Vnde quando aliquis minora bona dimittit ut maiora faciat, laudandus eſt a minus meritorio actu diſcedens.

Ad 3m dicendum, quod indulgentia quandoque eſt de minoribus malis, & ſic indulgetur B actus matrimonii prout ad ipſū mouet libido infra terminos matrimonii conſiſtens, ſic enim eſt ueniale peccatum: ſed prout ad ipſum mouet uirtus, tunc eſt meritorius, & non habet indulgentiam, niſi ſecundum quod eſt indulgentia de minoribus bonis, quæ idem eſt, quod conceſsio. Nec eſt inconueniens quod ille, qui tali conceſsione utitur, mereatur, quia bonus uſus beneficiorum Dei meritorius eſt.

Ad quartum Dicendum, quod difficultas laboris requiritur ad meritum præmii accidentalis: ſed ad meritum eſſentiale requiritur difficultas conſiſtēs in ordinatione medii, & hoc eſt etiā in actu matrimoniali.

Ad quintum Dicendum, quod primus motus ſm quod dr pctm ueniale, eſt motus appetitus in aliqd inordinatum delectabile, quod non eſt in actu matrimoniali & ideo ratio non ſequitur.

5m minor. In actu matrimoniali ſemp ē pctm ueniale. Negatur hæc. §. ut patet ex ar. 3. & hoc, ut uitet totaliter hæreſis illa, de qua i. ibi Tunc nihil &c. Ad rōnē autē illā de primo motu, dr: quod falſa eſt. Non.n. primus motus in delectatione quacunq. eſt pctm ueniale: niſi ille motus feratur ſuper aliqd delectabile inordinatū. qd non eſt in propoſito, ut a. illo §. patet.

¶NOT. Maiorē delectationē admodū habuiſſet Adā in cognoſcēdo carnaliter ſuā coniugē in ſtatu innocentiæ, quā hēat hō nūc in ſtatu peccati. 1. p. q. 98. ar. 2. ad 3m. Vnde manifeſte patet: quod primus motus in huiuſmodi delectationa, niſi addatur inordinatio rationis, nullum peccatum eſt: cuius oppoſitum dicebat arguēs.

31. q. 5. quod actus matrimonialis eſt qñq; meritorius: & ſic. Scdm uerba Apoſt. &c ſi tu continere uoluiſſes, & tu noluiſſes; tibi debitū reddere cogeretur, & illi Deus imputaret ad continentiam, ſi nō ſuæ, ſed tuæ cederet infirmitati, nè in adulterium caderet. hæc ibi. Ecce ergo manifeſtè oſtēditur a Decreto illo, quod actus matrimonialis eſt qñq; meritorius: imò quod & ad continētiā imputatur ei, qui debitū, quaſi nolens reddit. Item a Cō. Arelaté. Si dicat uir continere uolo, nolo autē uxor, non poteſt. Quod enim tu uis, non uult illa. Nunquid p continentiā tuā dēt illa fieri fornicatrix? Si alii nupſerit te uiuo, adultera erit. Non uult Deus, tale damnum tali lucro compēſari. Redda debitum; &, ſi nō exigis, redde. Pro ſatiſfactione perfecta Deus tibi computabit: ſi nō, qđ tibi debetur, exigis; ſed reddis, qđ debetur uxori. Hæc illud ut recitat 33. q. 5. Nota ly Deus tibi cōputabit per quod oſtēdit manifeſte, reddere debitum, eē meritorium. Item a ſcripturis Oſe. 1. Sume tibi uxorē fornicariā, & fac tibi filios fornicationum. Vide quod expreſsè innuitur actū matrimonialem eē meritoriū. Nō. n. facere filios ex ſeipſo potuiſſet ppheta, ut dr in ſeq. cōiter. per ly, quæ concepit, & peperit ei filiū, niſi actu matrimoniali ſuperueniente: neq. negandum eſt, quod obedire Deo, ſicut fecit Propheta in facto illo, ſit D meritorium. Laudandus eſt ergo propheta ex obedientia, & quò ad primum. i. quò ad ducendum meretricem in uxorē, & quò ad ſcdm. i. quò ad cognoſcendū illā matrimonialiter. Itē a Gen. 1. & 9. Creſcite, & multiplicamini. Hoc.n. fit niſi per copulationē carnalem. Et nota, ad propoſitum ar. loquentis de matrimoniali actu, quod uerba illa non dixit Deus, niſi coniugos. Nam primò ea dixit ad illos: poſtq̄ Eua ex coſta Adæ fuit educta. Alioqui quō ad Euam loqueretur? Mox aūt ut educta eſt, decreta fuit uxor ipſius Adæ per ly adhærebit uxori ſuæ. Vnde intelligimus; illis iam coniugib factis Deum dixiſſe ly creſcite, & multiplicamini. Qđ uero in 1. c. legantur iſta uerba, hoc eſt per anticipationem factum (ut teſtatur S. Doctor,) ſummariè. ſ. recitando, quod poſtea in 2. c. diffuſius, diſtinctiuſq; narratur. De ultimò ſit dicta uerba ly creſcite, &c. non eſt dubium aliquod, quin dixerit ad coniuges ſolum iam māifeſtè facto quia ſimili uerba dixit ad Noë, & filios cum uxoribus eorundem. Hinc hæreſim illam condormientium (prat. Condormientes,) npr mè excluſam uides, coſq; peſſimè abuti authoritate prædicta. ſ. creſcite, & multiplicamini. Dicunt. n. hi Condormientes in communi debere uiros, ac fœminas, iuuenes & uirgines in uno loco, & conclaui uiuere: & in eodem cubiculo dormire, ubi extinctis luminaribus ad omnes promiſcuè dicendum, creſcite, & multiplicamini. Contra hos uide etiam 1. par. q. 137. ar. 3.

QVAEST. XLII.

De matrimonio inquantum eſt ſacramentum in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderādum eſt de matrimonio inquantum eſt ſacramentum.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſit ſacramentum.

¶ Secundo, vtrum debuerit inſtitui ante peccatum. C

¶ Tertio, vtrum conferat gratiam.

¶ Quarto, verū carnalis cōmixtio ſit ꝺ integritate matrimonii.

Articvlvs I.

Vtrum matrimonium ſit ſacramentum.

Ad primum ſic proceditur. Videtur, quod

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. Primo, quōmodo per rationem tāquā in radice explodas hæreſim Paternianorū, & Venuſtianorū (prat. Venuſt.) dicentium: corporis humani inferiores partes nō a Deo, ſed a Diabolo eſſe factas. Quia.n. rōnē in uſu debito illarum oſtendis eſſe, meritum eadē, & a fortiori oſtendis illas nō eē factas a diabolo.

Vul. pS. Eccl. &c.

2 ¶Scdm habes: quomodo per rationem, tanquā radicaliter uſtēdatis; meritò illā dānari a ſcripturis Gen 1. Creauit Deus hoīem, maſculum & fœminam creauit eos. Item a Chriſto approbante factum hoc, qui ſi utique non approbaſſet, ſi fuiſſet factū D aboli; cui ſemp contrarius iuſtiſſimè fuit. Mat. 19. Non legiſtis, quia qui fecit hominē ab initio, maſculū & fœminā fecit eos. & Mar. 10. Ab initio ſit creaturæ maſculū & fœmina fecit Deus. Ecce: quod ptes inferiores hoīum ſunt opus Dei; quæ explicantur ibi per ſexuum dīam maſculini & fœminini. Item a &c. ut 1 p. q. 44. ar 1. a; & q. 61. ar. 1. app. & q. 32 a. 4. app. Ibi.n. uidebis concilia, & alia canonicè.i ſcta.

3 ¶Tertiò hēs quō per rōnem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a

E

Error dānatus per uerū ſēſum textus, ad docti in falſū a cōdormientibus.

¶ Quartò uides quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum pro quantò actum matrimonialem dicūt eſſe meritorium, & intelligas & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides, quōmodo ad tu uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur. 5

QVÆST. XLII. ART. I.

Concl. Matrimonium inter ſacramenta computatur. 374

¶PROB. Quia ſacramentum importat ſanctitatis reme-

diam homini contra peccatum exhibitum per ſenſibilia ſigna. 3.p.q.60.& hæc inuenitur in matrimonio.

¶NOT. Deſcriptionem hanc ſacri, quæ ponitur pro antecedentis parte prima, diligenter notato: quoniam clariſſima eſt, & multo complectens: ut legenti 3.p. loco citato patere poteſt.

2m illatio cõcluſionis Ergo, &c. ℞. negatur illatio. §. Nam verba, quib. conſenſus exprimitur matrimonialia ſunt, &c. ut in tex.

¶NO. q. illa bñdictio, quæ fit p ſacerdotes i nuptiis, nõ ſit forma eſſentialis matrimonii confirmatur ex cõcil. Trid. ſeſſ. 24. c. 1. de reform. ubi poſtquã tradidit ea, quę de neceſſitate ſunt matrimonii dicit. Præterea eadem S. ſynod. hortatur, ut cõiuges ante bñdictioné ſuſcipiendã in eadem domo non cohabitent hæc ibi. Quòd ſi p benedictionem intelligat text. niſi illa uerba, quæ dicit parochus, dũ matrimoniũ in facie eccleſiæ a ſpõſis cõtrahitur; adhuc, hanc de eſſentia matrimonii non eẽ, innotuit ex Conc. eo. ibi. dicente. Parochus uiro & muliere interrogatis, & eorũ mutuo cõſenſu intellecto vel dicat ego uos in matrimoniũ cõiungo. In noĩe patris, & filii, & ſpũſã. uel aliis utatur uerbis iuxta receptũ uniuſcuiuſq. prouinciæ ritũ.

*lib. 4. de ſacr. p. 9. c. 1. nõ 16 ge a pti.

2m ex Hugo. Materiale elementũ. ℞. uel aliquid æquiualens. §. Tunc nihil cõtra. Nã actus ipſi coniugum ſenſui ſubiecti ſunt loco materialis elemẽti in matrimonio ut cõ literæ mõſtrat.

*Th. in 4. di. 1. q. 1. ar. 1.

¶NO. Quod in ſacro pñiæ actus pœnitẽtis ſtent pro materia, & conſequenter, q. a ſimili actus prædicti ſpõſorum in mãtrimonio ſtent pro materia, ut dicit text. cõfirmatur u Conc. Trident. ſeſſ. 14. ca. 3. ſunt & quaſi materia huius ſacri ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Hæc ibi.

matrimonium non ſit ſacramentum. Omne n. ſacramentũ nouæ legis habet aliquam formã, quæ eſt de eſſentia ſacramenti: ſed benedictio, quæ fit per ſacerdotes in nuptiis, non eſt de eſſentia matrimonii, h. ergo non eſt ſacr̃m.

2 Prȩterea, Sacramentum ſecundũ Hugo.* eſt h materiale elementũ: ſed matrimoniũ nõ habet pro materia aliquod materiale elemẽtũ, ergo nõ eſt ſacr̃m.

3 Præterea, Sacramenta habent efficaciã ex paſſione Chriſti: ſed per matrimoniũ non conformatur h hõ paſſioni, quæ fuit pœnalis, cũ habeat delectatione adiũctã, ergo nõ ẽ ſacr̃m.

4 Prȩterea, Omne ſacramentũ nouȩ legis h efficit, quod figurat, ſed matrimoniũ non efficit coniunctionẽ Chriſti, & eccleſiȩ q. ſignificat, ergo matrimoniũ non eſt ſacramentum.

5 Præterea, in aliis ſacr̃is eſt aliquid, quod eſt res, & ſacramẽtũ: ſed hoc h non poteſt inueniri in matrimonio cũ nõ imprimat characterẽ, alias non iteraretur, ergo non eſt ſacramentum.

SED CONTRA eſt quod dicitur Epheſ. 5. Sacramentũ hoc eſt magnum, ergo, &c.

5 Præt. Sacr̃m eſt ſacrȩ rei ſignũ: ſed matrimoniũ eſt huiuſmodi, ergo, &c.

RESPON. Dicendũ, quod ſacramentũ * importat aliquod remediũ ſanctitatis homini contra peccatũ exhibitũ per ſenſibilia ſigna: unde m cũ hoc inueniatur in matrimonio, inter ſacramenta computatur.*

AD 1m ergo Dicendũ, quod uerba quibus conſenſus exprimitur matrimonialis, ſunt forma huius ſacramenti, non autẽ benedictio ſacerdotis, quæ ẽ quoddam ſacramentale.

AD SECVNDVM Dicendum, quod ſacramentum matrimonii perficitur per actum eius, qui ſacramento illo utitur, ſicut pœnitentia; & ideo ſicut pȩnitentia non habet aliã materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de matrimonio.

AD TERTIVM Dicendũ, quod quamuis matrimoniũ non conformetur paſſioni Chriſti quantum ad pœnam, conformatur tamen ei quantum ad charitatem, per quam pro eccleſia ſibi in ſponſa coniungenda paſſus eſt.

AD QVARTVM Dicendũ, quod unio Chriſti ad eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento, ſed res ſignificata nõ contenta, & talem rem nullũ ſacramentũ efficit, ſed habet aliã contentam, & ſignificatam, quam efficit, ut dicetur. Magiſter * autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis, quod non habeter rem contentam.

AD QVINTVM Dicendũ, quod in hoc ſacramento illa tria, quia ſacramenta tantum ſunt actus exterius apparentes: ſed res, & ſacramentum eſt obligatio, quæ innaſcitur, uiri ad mulierem ex talibus: ſed res ultima contenta eſt effectus huius ſacramenti: non contenta autem, eſt res, quam Magiſter * determinat.

4m de maiori Efficit. ℞. contentum: non autem non cõtentum. §. Tunc nihil contra. Nam unio Chriſti ad eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento: ſed res, &c. ut in textu.

¶NOT. Ly magiſter (ut dicit tex.) opinatus fuerit, q. matrimonium non habeat rẽ contentam: ita in hoc ſequendus non eſt, quis alioquin doctiſſimus. Quãq. o. & bonus dormitat Homer. Nã matrimonium ipſũ rẽ hĩe contẽtam infra oſtẽdetur.

4m minor. Hoc non põt inueniri in matrimonio ℞. negatur iſta. Nam, ut patet in tex contrarium uerũ eſt. Ad rõnẽ uero argũ adductã di, q. non eſt neceſſe imprimi characterẽ in omnib. ſacris, in quibus eſt aliquid, q. eſt res, & ſacr̃m. Licet n. character, ubi imprimitur, ſit res & ſacr̃m, tamẽ præter characterẽ aliquid aliud poteſt eſſe res, & ſacramentũ in illis, in quibus nõ imprimitur.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶Primò q̃uo p rõnẽ cõfutetur hæreſim Caluini dicentis, q. matrimoniũ non eſt ſacr̃m in eccleſia Dei p hoc, q. tanquã errorẽ imponit Papiſtis art. hũc, uidelicet matrimonium ẽ ſacr̃m i eccleſia Dei (ut uidere eſt in tabula errorum quos Caluiniſtæ abſurdi: & Papiſtis impoſuit. Ex Caluini libello contra acta Cõc. Trid.) itẽ hȩreſim Lutheri (Alfonſus Nu pix) aperte dicentis Matrimonium nõ eẽ ſacr̃m. Item hæreſim Manichæorũ (Pra. Manichę) dicentium: cõiugium eſſe legem & conſtõnem Diaboli. Ex art. n. præſenti p rõnẽ patet, q. ſanctitatis remedium cõfert: quod eſt contra Diabolum.

*Vid. p. 3. Eccl. &c.

*In ſe. ſo. L. 4. ſent. di. 26.

¶Secundò habes q̃uo per rationem oſtendas, hæreſes prædictas merito damnari ab Apoſtolo Eph 5. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erũt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt. Item a Conc. Flor. tunc ab Eugenio 4. eod. concil. approbante in decre. Armeno. dato. Septimum eſt ſacr̃m matrimonii: q. eſt ſignũ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, ſcdm Apoſt. dicentẽ: ſacr̃m hoc magnum ẽ, ego aũt dico in Chriſto & in eccleſia. Hȩc ibi. Item a Con. Tri. ſe. 24. c. de ſac. mat. Cũ matrimonium i lege euãgelica ueterib. cõnubiis p Chriſtũ pręſtet meritò inter nouæ legis ſacra annumerandũ. Patres noſtri, concilia, & uniuerſalis eccleſiȩ traditio, ſẽp docuerunt: aduerſus quã impii hoĩes huius ſeculi inſanientes, nõ ſolum perperã de hoc uenerabili ſacro ſẽſerunt, ſed (de more ſuo) prætextu euãgelii libertatẽ carnis introducẽtes multa ab eccleſię catholi

¶Li. 4. ſen. di. 26.

3m minor. Per matrimoniũ non conformatur hõ paſſioni Chriſti, q. quantum ad pœnam eius; nõ q̃tũ ad charitatem. §. Tunc nihil contra. Sufficit n. q. aliquo mõ per ſacr̃m conformetur homo paſſioni Chriſti ad hoc, ut ſacramentum ipſum ex eadem ipſius paſſione habeat efficaciam.

¶NOT. Paſſioni Chriſti, quantum ad charitatem ibi oſtenſam, conformari matrimonium (ſecundum quod dicitur in textu) habetur ex Eph. 5. ubi dicitur: Viri diligite uxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam, aut rugã, aut aliquid huiuſmodi.

ſenſu,& ab Apoſtolorũ tẽporibus probata conſuetudine,aliena à ſcripto & uerbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſti fideliũ iactura. Hæc ibi. Et canon. 1. Si quis dixerit matrimonium non eſſe uerè & propriè unum ex ſeptem legis euangelicæ ſacramentis: Anathema ſit. Hæc ibi. Item à Papa Lucio III. extra de hæret. ad abolendam. Vniuerſos, qui de ſacramẽto corporis & ſanguinis Chriſti, uel de baptiſmate, ſeu de peccatorũ cõfeſſione, matrimonio, uel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire, aut docere non metuunt, q̃ ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat,& obſeruat, uinculo perpetui anathematis Inodamus. Hæc ibi. Itẽ nota, Manichæos prædictos dãnari à Chriſto, qui matrimoniũ approbat, atq; confirmat Matt. 19. & Marc. 10. Vide & articulos præcedentis qõnis appendices: qui ad hoc propoſitũ iuuabunt, ſpecialiter uerò ad Caluini fallacias uigilantius prodamnatas atq; damnandas agnoſcendas, ac firmiſſimè habendas: unde uitam eius ob hunc finem fuſius deſcriptã. q. 5. a. 4 app. ¶ Tertiò habes quo per rationẽ prædicta patrũ & ſcripturarũ, pro quanto matrimonium dicunt eſſe ſacramẽtũ, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶ Quartò uides: quo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

a qu. 52. art. 1.

* li. 4. ſent. d. 26. S. B, & C.

3

* Geneſ. 2.

4

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium debuerit inſtitui ante peccatum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit inſtitui ante peccatum. Quia illud, quod eſt de iure naturali, non indiget institutione: ſed matrimoniũ ẽ huiuſmodi, ut ex dictis* patet, ergo non debuit inſtitui.

B

¶ 2 Præterea, Sacramenta ſunt quædam medicinæ contra morbum peccati: ſed medicina non pparatur niſi morbo, ergo ante peccatum nõ debuit inſtitui,

¶ 3 Præterea, Ad idẽ institutio una ſufficit: ſed matrimonium fuit inſtitutum etiam poſt peccatum, ut in litera dicitur.* ergo ante peccatum non fuit inſtitutum.

C

¶ 4 Præterea, Inſtitutio ſacramenti debet eſſe à Deo: ſed ante peccatum uerba, quæ ad matrimonium pertinent, non ſunt determinate dicta à Deo, ſed ab Adam: illa aũt uerba, quæ Deus dixit* Creſcite, & multiplicamini, dicta ſunt brutis etiam, in quibus non eſt matrimonium, ergo, matrimonium non fuit inſtitutum ante peccatum.

¶ 5 Præterea. Matrimonium eſt ſacramẽtum nouæ legis: ſed ſacramenta nouæ legis à Chriſto initiũ ſumpſerunt, ergo nõ debuit ante peccatum inſtitui.

SED CONTRA eſt quod dicitur Matt. 19. Non legiſtis quòd ab initio, qui fecit homines, maſculum & fœminam fecit eos?

¶ Præterea: Matrimonium eſt inſtitutum ad procreationem prolis, ſed ante peccatum erat neceſſaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debet matrimonium inſtitui.

RESPONDEO dicendum quòd natura inclinat ad matrimoniũ intẽdens aliquod bonum, quod quidem uariatur ſecundum diuerſos hominum ſtatus, & ideo oportet quòd illud bonum diuerſimode in diuerſis ſtatib.* hominũ inſtituatur, & ideo matrimonium, ſecundum quòd ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat neceſſaria etiã peccato non exiſtente, inſtitutum fuit ante peccatum: ſecundum autem, quòd remedium præbet contra uulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ, ſecundum autem determinationem perſonarum, inſtitutionẽ habuit in lege Moyſi ſed ſecũdum quòd repræſentat myſterium coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, inſtitutionem habuit in nouam legẽ, & ſecundũ hoc eſt ſacramentum nouæ legis. Quantum ad alias utilitates, quæ ex matrimonio conſequuntur, ſicut eſt amicitia, & mutuum obſequium ſibi a coniugibus impẽſum, habet inſtitutionem in lege, ciuili* ſed quia de ui ſacramenti eſt, q̃ eſt ſignũ & remedium, ideo quantum ad medias inſtitutiones competit ratio ſacramenti, ſed quantum ad primam inſtitutionem competit ei, quòd ſit in officium naturæ, quantum uero ad ultimam, quòd ſit in officium ciuilitatis.

D

E

* Concil. Florẽt. in doctr. 2. de ſacramen. 575

QVAEST. XLII. ART. II.

CONCL. 1ª. Matrimonium, ſecundum q̃ ordinatur ad procreationem prolis, inſtitutũ fuit ante peccatum: ſecundum autem q̃ remedium præbet contra uulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ: ſecundum uerò quãdam determinationem perſonarum, inſtitutũ fuit in lege Moyſi: ſed ſcdm̃ q̃ repræſentat myſterium cõiunctionis Chriſti & eccleſiæ, inſtitutum fuit in noua lege (vnde ſecundũ hoc eſt ſacramentum nouæ legis:) & ſecundum quòd vtilitates habet conſequentes, (puta amicitiam, & mutuum obſequiũ ſibi inuicẽ à cõiugib. impenſum) inſtitutũ ẽ in lege ciuili.

¶ *Corollarium*. Quinq; ergo modis conſideratur matrimonium: & ſingulis eorũ correſpondet aliqua eius inſtitutio. Vnde ad interrogationem de tempore, & de lege, inſtitutionis matrimonij, ne reſpondeas unquam ſimpliciter i. unica reſponſione ſimplici, quia, cùm matrimonium multipliciter dicatur, deciperis cadendo in fallaciam ſecundum plures interrogationes, ut unam. Ad interrogationem ergo illam de matrimonio reſpondeas, edoctus ab iſto textu, per diuiſionem conſiderationis multiplicis de illo, & iuxta ſingulas conſiderationes ſingillatim accommodando dicenda. Vt, ſi quis dicat. Matrimonium quo tempore, & qua in lege, inſtitutum fuit? ℞. De matrimonio, ſecundum quam conſiderationem, loqueris? Si n. loquaris de illo, ſecundum q̃ eſt in officium naturæ, unum reſpondendum eſt: ſi de illo, ſecundum q̃ eſt in remedium peccati, aliud: ſi autem vt ſecundũ determinationẽ quãdam perſonarum attenditur, aliud: & ſecundum q̃ repræſentat cõiunctionẽ Chriſti ad eccleſiã, adhuc aliud: & demum, ſecundum q̃ importat utilitates quaſdã conſequentes, reſpondendum eſt aliud.

¶ PROB. Quia bonum intentum a natura inclinãte ad matrimonium uariatur ſecundum diuerſos ſtatus hominum: & conſequenter diuerſimodè in diuerſis ſtatibus hominũ diuerſimode inſtituitur. Concl. m

¶ NOT. Præmiſſa prob. datur uniuerſaliter de tota concluſione ſimul, ut patet. Quòd ſi partialiter. i. pro ſingulis partibus ſeorſum, probationẽ uis: ecce. Matrimonium, pro prima parte ſumptum. i. ut ordinatur ad procreationem prolis, inſtituitur ante peccatũ, Gen. 1. per ly Creſcite, & multiplicamini: pro ſecunda parte. i. ut eſt in remedium contra vulnus peccati, inſtituitur Geneſ. 9. per ly Creſcite, & multiplicamini: pro tertia parte. i. ſecundum q̃ determinationẽ quandã perſonarũ dicit, inſtituitur Leuit. 18 p ly Turpitudinem vxoris patris tui nõ diſcooperies, turpitudinẽ ſororis tuæ, ex patre, ſiue ex matre nõ reuelabis &c. per totum cap. pro quarta parte, i. ut coniunctionem Chriſti ad eccleſiã importat, inſtituit Matt. 19. & Marc. 10. per ly Quod Deus coniunxit, homo nõ ſeparet: pro quinta tandẽ parte. i. vt ſecundũ conſequẽtes vtilitates quaſdã attenditur, inſtituitur in libris continentib. leges Cæſareas. concl. p

¶ CONCL. 2ª. Matrimonio competit, quòd ſit in officium naturæ; ſi conſideretur quantum ad primam inſtitutionem dictã in priori cõcluſione: & competit ei, q̃ ſit in officium ciuilitatis, ſi conſideretur quantũ ad ultimã ibidem: & cõpetit ei, q̃ habeat rõnem ſacramenti, i. q̃ ſit ſacramentum, ſi conſideretur quantũ ad inter medias inſtitutiones ibidem (has ſcilicet tres.)

¶ PROB. 1. Quia primæ duæ partes ex ſe patent. i. a. Quia (ly & cõpetit ei, q̃ habeat &c.) de ui ſacramenti eſt eſſe in ſignum et remediũ, & matrimonium quò ad ultimam partem concluſionis ſumptum eſt in remedium (cùm ſit contra vulnus peccati) ac ſignum (cùm ſignificet coniunctionem Chriſti ad eccleſiã.)

¶ *Corollarium*. Ergo matrimonium inſtitutum (vt ſupra diximus) Gen. 9. & Leuit. 18. & Matt. 19. eſt ſacramentum.

2m du

1m de maiori. Inſtitutione. ℞. in cõmuni ſumpta nõ, ſpecialiter determinatiua. §. Tunc nihil &c. Nam matrimonium, quantum ad determinationem iuris naturalis, inſtitutione indiget, propter rationem dictam in probatione primæ concluſionis: licet abſolutè loquendo, in cõmuni inſtitutione nõ egeat, cùm ſit de iure naturali. Vt, Puniendos eſſe maleficos, natura docet. Sed quò puniendi ſint, iuxta diuerſos ſtatus hominum, ritus prouinciarum, & modos criminum, docet inſtitutio noua iuris poſitiui.

2m concluſio

Ante peccatum non debuit inſtitui. ℞. vt matrimonium eſt in remedium cõtra peccatum: non, ut eſt in officium naturæ. §. Tunc nihil &c. ut patet. Ex hoc ad aliã maiorem, ſcilicet ſacramenta ſunt quædam medicinæ cõtra morbum peccati, dicas; q ſi intelligitur formaliter, i. prout ſacramẽta ſunt, uera eſt uniuerſaliter: ſi uerò intelligit materialiter, i. de aliquo quod eſt ſacramentum nõ ut ſacramentum, ſed ut aliquam aliam rationem innuens (prout in propoſito. ſ. matrimonium,) tũc nõ eſt uera uniuerſaliter ſine additione hac, videlicet ſacramentum matrimonij eſt quædam medicina cõtra peccatum, uel in officium naturæ.

*Geneſ 1.

¶NOT. Ex eo, q in textu dicitur, q matrimonium principaliter eſt in officium naturæ, colligitur q, etiam ſi primi parentes nõ peccaſſent, adhuc generatio prolis pactũ matrimonialẽ fuiſſet 1. par. q. 98.

3m de maiori

Ad idem. ℞. ſecundũ idem: non, ſecundum diuerſa. §. Tunc nihil &c. Nã matrimoniũ fuit ſecundum diuerſas cõſiderationes, & ante, & poſt peccatũ, inſtitutum: ut in concluſione prima, & reſponſione ad ſecundum patuit.

*In corp. art.

ADPRIMVM ergo dicendum, quòd illa, quæ in communi ſunt de iure naturali, indigent inſtitutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuerſimode competit ſecundum diuerſos ſtatus, ſicut de iure naturali eſt q maleficia puniantur, ſed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris poſitiui.

AD SECVNDVM dicendum, q matrimonium non eſt tantum in remedium contra peccatum, ſed principaliter eſt in officium naturæ, & ſic inſtitutum fuit ante peccatum, non autem prout eſt in remedium.

AD TERTIVM dicendũ, quòd ſecundum diuerſa, quæ oportet in matrimonio determinari, nõ eſt inconueniens quòd habuerit diuerſas inſtitutiones, & ſic illa diuerſa inſtitutio non eſt eiuſdem ſecundum idem.

AD QVARTVM dicendũ, quòd matrimonium ante peccatum inſtitutum fuit à Deo, & ad hoc homini mulierẽ de coſta formauit in adiutorium, & dixit eis,* Creſcite, & multiplicamini: q quamuis alijs animalibus dixerit, non tamen per ea eodem modo implendum ſicut per homines. Adam uero uerba illa protulit Deo inſpiratus, ut intelligeret matrimonij inſtitutionem à Deo factam.

AD QVINTVM dicendũ, quòd quantum ad hoc, quòd matrimonium eſt ſacramentum nouæ legis, nõ fuit ante Chriſtum inſtitutum, ut ex dictis patet.*

F & Marc. 10. Item. Quòd per ly Creſcite & multiplicamini, non eodem modo implẽdum intellexerit Deus, ſed diuerſimodè ab hominibus & brutis, cõfirmari põt ex q. 41. ar. 2. corp. & ad 1m. Cùm. n. natura inclinet ad hoc diuerſimodè implendum ab homine, & ab alijs, & natura inſtituta ſit à Deo; fatẽdũ eſt, q Deus intenderit illã diuerſitatẽ adimpletionis p ly Creſcite & multiplicamini.

5m cõcluſio.

Non debuit ante peccatũ inſtitui. ℞. ut eſt ſacramentũ nouæ legis: nõ, ut ẽ in officiũ naturæ tñ. §. Tũc nihil &c. ut patet ex prædictis. Quòd Chriſtus (ve in text. dicitur) inſtituerit matrimonium, vide appen.

*Lib. 2 de ſacramẽ. p. 9. ca. 1. Conc. Triden. ſeſſ. 24. in pri. §. Gratiã uero.

ARTICVLVS III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM ſic procedit. Videtur quòd matrimonium non conferat gratiam. Quia ſecundum Hug.* ſacramenta ex h ſanctificatione inuiſibilem gratiam conferunt: ſed matrimonium non habet aliquam ſanctificationem, quæ ſit de eſſentia eius, ergo non confertur gratia in ipſo.

G

¶ 2 Præterea, Omne ſacramentum conferens gratiam, h confert ipſam ex materia, & forma ſua: ſed actus, qui ſunt materia in hoc ſacramento, non ſunt cauſa gratiæ, quia hoc eſſet Pelagiana hæreſis, ſcilicet quòd actus noſtri ſint cauſa gratiæ, uerba etiam exprimentia conſenſum non ſunt cauſa gratiæ, nam ex eis non fit aliqua ſanctificatio, ergo in matrimonio nullo mõ gratia datur.

H

¶ 3 Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati eſt neceſſaria omnibus habentibus vulnus illud: ſed in omnibus inuenitur cõcupiſcentiæ vuln*, & ſic h deberent omnes homines matrimonium contrahere, eſſetque ſtultum ualde, à matrimonio abſtinere.

¶ 4 Præterea, Infirmitas non accipit medicamentum ab h eo, à quo accipit intenſionem: ſed per matrimonium concupiſcentia accipit intenſionem, quia ſicut dicit Philoſophus in 3. Ethic. inſatiabilis eſt concupiſcentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur, ergo uidetur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiſcentiã.

I

SED CONTRA, Definitio, & definitum debent conuerti: ſed in definitione ſacramenti ponitur* cauſalitas gratiæ, ergo cum matrimonium ſit ſacramẽtum, erit gratiæ cauſa.

K

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quòd per rõnem interimas hæreſim Manichæorũ (ſup. ar. 1. appẽ.) dicentiũ coniugiũ eſſe conſtitutionẽ Diaboli. Item Eracleitarũ (Præf. Eracleitæ) dicẽtiũ: cõiugia, ſiue matrimoniũ; eſſe reſpuẽda. Per hoc. n. q à Deo inſtitutũ eſt, radicitus deſtruitur q matrimoniũ ſcdm ſe ſit uel reſpuendũ, uel cõſtitutio Diaboli.

1 Veil. p S. Eccleſ. ad &c.

¶Secundò hẽs quõ per rõnẽ oſtendas meritò damnari prædictas hæreſes à &c. ut art. 1. appen. Itẽ à &c. ut q. 41. ar. 1. appen. cui & addere potes art. 2. 3. & 4. Itẽ à &c. ut 1. par. q. 72. Itẽ à decre. 24. q. 3. quidã. Vide ibi de Eraclitis. Itẽ à Concil. Trid. ſeſſ. 24. in princ. Matrimonij perpetuũ, indiſſolubilemq; nexum primus humani generis parẽs diuini ſpiritus inſtinctu pronũciauit &c. Hoc autẽ uinculo duos tantũmodo copulari, & coniungi, Chriſtus dñs apertius docuit, cũ poſtrema illa uerba, tanq̃ à Deo probata, referens dixit; Itaq; iã non ſunt duo ſed una caro; ſtatimq; eiuſdem nexus firmitatẽ, ab Adamo tantò ante pronunciatã, his uerbis confirmauit; Quod ergo Deus cõiunxit, homo non ſeparet. Hæc ibi. & can. 1. Si qs dixerit matrimonium non eſſe à Chriſto Domino inſtitutum: anathema ſit. Item à &c. ut ſupra nu. poſt prob. concl. 1. ¶Tertiò habes quomodo dicta patrum & ſcripturarum, pro quanto matrimonium dicunt inſtitutum fuiſſe ante peccatum & intelliges, & probes, & tuearis. ¶Quartò uides quomodo ex ipſa uerſum Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

2 Li. 3. non multũ remote à fine libri.

* Tho. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 1. q. 3. & ſequen.

3

4

4m illatio concluſionis. Ergo matrimoniũ &c. ℞. negatur illatio. §. Nam matrimonium ante peccatum inſtitutum fuit à Deo; & ad hoc homini &c. ut in textu. Ad ea, quæ pro ratione dicuntur in contrarium tam de ly Creſcite, &c. quàm de ly adhærebit uxori ſuæ. &c quid reſpondendum ſit: docetur etiam ibi.

¶NOT. Quòd Adam primus humani generis parens diuini ſpiritus inſtinctu dixerit (vt textu ea) relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, confirmatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. in princ. & ex Matth. 19.

QVÆST. XLII. ART. III.

CONCL. Matrimonium, inquantum in fide Chriſti contrahitur, habet; vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur.

¶Corollarium.

176

¶*Corollarium*. Ergo ex excluſione hac excluduntur omnes tres opiniones prædictæ circa hanc materiam. Immo, quia eccleſia iam determinauit (ut uidebitur in appen. ſequen.) ꝙ matrimonium confert gratiam: ideò opinio illa prima, cum diceret oppoſitum, non amplius opinio, ſed hæretis dicenda eſt, ſicut & concluſio S. Thomæ non amplius probabilior tantum, ſed catholica fides. Pro confutatione etiam pleniori ſecundæ & tertiæ opinionis; uide 3. par. q. 70. ar. 4. & q. 69 ar. 6. ubi tractatur de ualore gratiæ.

†In libro de bono uiduitatis c. 8. circa fi. & to. 4. & de Geneſi ad liter. li. 9. ca. 10. 3.

¶ NOT. Aliquando, priuſquam ſcilicet ab eccleſia determinaretur quippiã, licebat citra hæreſim, tenere contrarium eius, quod poſtea aliter determinatum eſt, 1 par. q. 32. art. 4. in tex. & eluc. d. & conſequenter id, quod poſtea determinatũ eſt, licuit appellare opinionem probabiliorem. Sic in propoſito facit D. Thomas, cum & alias uocat opiniones, quamuis falſas, & ſuam dicit probabiliorem. Nam textus poſt concluſionem immediate habet ly & hoc probabilius eſt. Quod ſi poſt concilij generalis determinationẽ contigiſſet loqui, dixiſſet ly & hoc catholicum eſt, ſtatuendo oppoſitum eſſe hæreticum. Hæc annotata ſint etiam pro regula uniuerſali ad intelligendum uerba ſancti Thomæ. Nam uidendum eſt ubiq; an loquatur in ſuis dictis de aliqua re, antequàm determinet ab eccleſia, uel nõ: & ſic poſtea de illis dictis iudicandum: recolendum tamen ſemper eſt: quod ſupra. q. 29. ar. 3. appen. dictum fuit in caſu, quo doctores aliqui dixiſſent quippiam minus conſonum ei, quod ab eccleſia poſtmodum ſancitur: & ibi uidendum, quomodo tunc procedendum ſit circa dicta doctorum eorundẽ.

†Al. in præcept.

Regula uniuerſalis pro intelligendo D. Thoma.

a al.

¶ PROB. Quia in matrimonio, in fide Chriſti contracto, datur homini ex diuina inſtitutione facultas utendi uxore ſua ad procreationẽ prolis (patet ex ſupra:) & ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quib. homo conuenienter uti poſſit facultate illa (patet ex ſupra. q. 33. ar. 1. corp.)

¶NOT. Auxilia illa, ſine quibus homo conuenienter non poteſt uti uxore ſua, ſunt gratia gratum faciens: ut habetur ex tex. in circa fin. Ruſſus. Nunc patet, per dictum in corp. ſic. quid intelligebat D. Thomas ſupra art. 1. ad 4^m. quando dixit, quod matrimonium habet rem contentam & ſignificatam. Hæc enim res contenta eſt gratia.

Præterea Aug.† dicit, quòd matrimonium eſt ægrotis in remedium: ſed non eſt in remedium niſi inquantum aliquam efficaciam habet, ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiſcentiam: ſed concupiſcentia non reprimitur niſi per gratiam, ergo in ipſo confertur gratia.

RESPONDEO Dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd matrimonium nullo modo eſt cauſa gratiæ, ſed eſt tantum ſignum. Sed hoc non poteſt ſtare, quia ſecundum hoc in nullo abundaret à ſacramẽtis ueteris legis: unde non eſſet aliqua ratio, quare ſacramentis nouæ legis annumeraretur, quòd.n. remedium præbeat ſatisfaciendo cõcupiſcentiæ † ne deinceps ruat, dum nimis arctat, habuit ẽt in ueteri lege ex ipſa natura actus. Et ideo alij dixerunt, ꝙ cõfertur ibi gratia in ordine ad receſſum a malo, quia excuſatur actus à peccato, qui ſine matrimonio peccatũ eſſet. Sed hoc eſſet nimis parum, quia hoc etiã in ueteri lege habuit, & ideo dicunt quòd facit recedere à malo inquantum conſtringit concupiſcẽtiam, ne extra bona matrimonij feratur, nõ autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operãdũ. Sed hoc non poteſt ſtare, quia eadẽ gratia eſt, quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat, ſicut idem calor, qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt, ꝙ matrimonium inquantum in fide Chriſti contrahitur, habet ut conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur, ª & hoc probabilius eſt. Quia ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quibus homo conuenienter uti poſſit facultate illa, ſicut patet, quòd omnibus potentijs animæ reſpondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire poſſint, unde cum in matrimonio detur homini ex diuina inſtitutione facultas utendi uxore ſua ad procreationem prolis, datur etiam gratia ſine qua id conuenienter facere non poſſit, ſicut etiã de poteſtate ordinis ſupra dictum eſt, & ſic iſta gratia data, eſt ultima res contenta in hoc ſacramento.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut habet aqua baptiſmi, quòd corpus tangat & cor abluat ex tactu carnis Chriſti, ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Chriſtus ſua paſſione illud repræſentauit, & non principaliter ex aliqua ſanctificatione ſacerdotis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut aqua baptiſmi cum forma uerborum non operatur immediate ad gratiam, ſed ad characterem, ita actus exteriores, & uerba exprimentia conſenſum, directe faciunt, nexum quendam, qui eſt ſacramentum matrimonij, & huiuſmodi nexus ex uirtute diuinæ inſtitutionis diſpoſitiuè operatur ad gratiam.

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procederet, niſi contra concupiſcentiæ morbum poſſet aliquod efficacius remedium adhiberi, adhibetur autem maius remedium per opera ſpiritualia, & carnis mortificationem ab illis, qui matrimonio non utuntur.

1^m ex Hugone. Ex ſanctificatione. ℞. facta per Chriſtum: non principaliter, facta per miniſtrum. §. Tunc nihil &c. Nam licet matrimonium non habeat aliquam ſanctificationem principaliter à ſacerdote miniſtro factam (ut arguitur) illam tamen habet ex hoc, ꝙ Chriſtus ſua paſſione illud repræſentauit.

¶ NOT. Quomodo Chriſtus ſua paſſione matrimonium repræſentauerit, collige ex ar. 1. ad tertium ubi dicitur, quòd matrimonium conformatur Chriſti paſſioni quantum ad charitatem, per quam pro eccleſia ſibi coniungendo in ſponſã, paſſus eſt. Repræſentauit ergo matrimonium, inquantum charitate ductus paſſionem ſufferre uoluit pro eccleſia ſibi iungenda in ſponſam.

•Q. 15. ar. 1. corp.

2^m de maiori

Confert ℞. mediatè ex uirtute diuinæ inſtitutionis: non immediate, neque ex natura ſua præcisè. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu. Nam ſicut aqua baptiſmi cũ forma uerborum nõ &c. ut ibi in litera.

¶NOT. Ex reſponſo textuali addiſcas duo. Primum: quod ſit ſacramentum matrimonij, uidelicet ꝙ eſt nexus quidam. Quid autem ſit ly quidam: patebit ex eius diffinitione q. 44 ar. 3. Sed m̃ quod ſit hæreſia Pellagiana, quòd ſcilicet eſt hæc, quæ attribuit actib. noſtris ſecundum naturã actuũ ſeu inquantum pendẽt à libero arbitrio noſtro præcisè, eſſe cãm gratiæ. Alioquin non eſſet hæreſis, ſi non loqueretur in ſẽſu prædicto: quoniã actus ipſi, ſecundum ꝙ ex inſtitutione diuina fiunt, & à gratia pendent, ſunt cauſa gratiæ augmentandæ, & diſpoſitio ad ipſam primò habendã. Pro quo uide 1. 2. q. 109. art. 4. & q. 1 ex. ar. 3. & memento, ꝙ præmium datum talibus operibus uocatur corona iuſtitiæ. 2. Tim. 4.

3^m illatio concluſionis. Et ſic deberent omnes homines &c. ℞. negatur illatio. §. Nam contra concupiſcentiæ morbum eſt aliud remedium

dium, & quidem maius, quàm ſit matrimonium: ut habetur in textu.

¶NOT. Argumentum ſimile, ſimileque reſponſum habetur q.39.ar.3.ad 2m. ex quo loco iuuatur intelligentia huius, & ex hoc viciſſim illius.

4m maior. Inſir. mitas nō accipit medicamentum ab eo, à quo accipit intēſionem. ℞. ſecundum quòd ab eo accipit intenſionem: non ſecū dum quòd aliter cōſideratur §. Tunc nihil &c. Nam remedium ſumitur à matrimonio, ſecundum quòd ratione ordinatur: & intenſio ſumitur ab eodem ſecundum quòd opera concupiſcentiæ exercita ſecundum ſe nata ſunt augere concupiſcentiam: ut in textu ſin.

*Da quib. q.49.

AD QVARTVM dicendū, quòd contra concupiſcentiam poteſt præſtari remedium dupliciter. Vno modo ex parte ipſius concupiſcentiæ, ut reprimatur in ſua radice, & ſic remedium præſtat matrimonium per gratiam, quæ in eo datur. G Alio modo ex parte actus eius, & hoc dupliciter. Vno modo vt actus, ad quem concupiſcentia inclinat, exterius turpitudine careat, & hoc fit p bona matrimonij, quæ * honeſtant carnalem concupiſcentiam. Alio modo, vt actus turpitudinem habens impediatur; quod fit ex ipſa natura actus, quia dum concupiſcentiæ ſatisfit in actu coniugali, ad alias corruptelas nō ita incitat. Propter quod dicit Apoſtolus. Melius eſt nubere quàm uri: quàmuis enim opera concupiſcentiæ congregata, ſecundum ſe nata ſint concupiſcentiam augere, tamen ſecundum quòd ratione ordinantur, ipſam reprimunt, quia ex ſimilibus actibus ſimiles relinquuntur diſpoſitiones, & habitus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd carnalis commixtio ſit de integritate matrimonii. In ipſa enim inſtitutione matrimonii dictum eſt, Erunt duo in carne vna; ſed hoc non fit niſi per carnalem commixtionem, ergo eſt de integritate matrimonii.

Gene. 2.

¶2 Præterea. Illud, quod pertinet ad ſacramenti ſignificationem, eſt de neceſſitate ſacramenti, ut prædictum *eſt: ſed carnalis commixtio pertinet ad ſignificationem † ſacramenti, ut in litera dicitur, ergo eſt de integritate ſacramenti.

*Q.39. ar. 1. corp. & art. 2. huius q.
†Al. matrimonij

¶3 Præterea, Hoc ſacramentū ordinatur ad conſeruationem ſpeciei, ſed conſeruatio ſpeciei non poteſt fieri ſine carnali cōmixtione, ergo eſt de integritate ſacramenti.

¶4 Præterea. Matrimonium eſt ſacramentum, ſecundum quod remedium contra concupiſcentiam præſtat, de quo dicit Apoſtolus. 1. Corinth. 6. Quòd melius eſt nubere, quàm uri: H ſed hoc remedium non præſtat his, qui carnaliter non commiſcentur, ergo idem quod prius.

*Li. 4. ſen ten.c. iſt. 26. §.P.

SED CONTRA. In paradiſo fuit matrimonium: ſed ibi non fuit carnalis copula, ergo commixtio carnalis non eſt de integritate matrimonii.

*Sum. ar. eſt 1 Aug. de cōſen ſu Euāg. li. 2. c. 2.

Præterea. Sacramentum ex ſuo nomine ſanctificationem importat: ſed ſine carnali commixtione eſt matrimoniū ſanctius, ut in litera † dicitur, ergo carnalis commixtio non eſt de neceſſitate ſacramenti.

†Li. 4. ſen tend. 26. parag. C.

RESPONDEO, Dicendū, q duplex eſt integritas: una, attenditur ſecundū perfectionē primam, quæ conſiſtit in ipſo eſſe rei. Alia, quæ attenditur ſecundū perfectionē ſecundā, quæ conſiſtit in operatione. quia ergo carnalis commixtio eſt quædam operatio, ſiue uſus K matrimonii, per qđ facultas ad hoc datur: ideo erit carnalis cōmixtio de ſecunda pfectione matrimonii, & non de prima.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Lutheri (Alphonſus Caſtr. Nuptiæ) dicentis: quòd matrimonium nō eſt in ſignū neque confert gratiam. Ad hoc reducitur & hæreſis Cathatorum dicentiū matrimonium carnale eſſe peccatum mortale. Et Tatianorum dicentium: matrimonium nihil differre à ſcortatiōe, ſed idem eſſe. De quibus duabus ultimis uide q. 41. artic. 3. appen. Si enim carnale matrimonium uel peccatum mortale eſſet, vel à ſcortatione nō differens, proculdubio non cōferret gratiam: quoniam neq; peccatum mortale, neque ſcortatio, confert gratiam. Contra has igitur etiam ratio articuli militat. Item hæreſim libertinorum (Prat. Libertini) qui matrimoniū carnale ſacramentū eccleſiæ diſſoluunt, & conſequenter per hoc ab ipſo gratiam dari negant. Nè autē matrimonium totaliter è mundo tollere uideantur fingunt quoddam matrimonium ſpirituale: aſſerentes eſſe illud, in quo promiſcuè fiunt concubitus; modò alter altero ſit contentus. Ex quo etiam tenera patet: quòd conferri gratiam per matrimonium illud nō poteſt: cùm fictitium, & Diabolicum, inuentum ſit. Hæreſis hæc poſtrema recenſeri poteſt etiam art. 1. appen. & damnatiud.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò hæreſes prædictas damnari à Papa Leone Decimo in bulla contra errores Lutheri: cuius damnationem uide q. 1 ar. 1. appen. F iungendo q. 14. ar. 1. appen. Item à Concil. Flor. in Decret. Armen dat. ab Eugenio Quarto de ſacramentis. Nouæ legis ſunt ſeptem ſacramenta &c. Matrimonium. Hæc continent gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt. Hæc ibi. Item à Concil. Triden. ſeſſ. 7. de ſacram. can. 1. Siquis dixerit: ſacramenta nouæ legis eē pauciora, quàm ſeptem &c. matrimonium: coniungendo can. 6. Siquis dixerit: ſacramēta nouæ legis non cōtinere gratiam, quā ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem nō conferre. Et can. 7. Siquis dixerit, nō dari gratiam per huiuſmodi ſacramenta ſemper, & omnibus, quātum eſt ex parte Dei, etſi ritè ea ſuſcipiunt, ſed aliquando, & aliquibus: Anathema ſit. Et can. 8. Siquis dixerit per ipſa noua legis ſacramenta ex opere operato nō cōferri gratiā. Anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eo. ſeſſ. 24. in princip. Gratiam uero, quæ naturalem illū amorem & indiſſolubilem unitatem confirmaret, coniugeſq; ſanctificaret, ipſe Chriſtus uenerabilium ſacramentorum inſtitutor, atq; perfector ſua nobis paſſione promeruit; quod Paulus Apoſtolus innuit dicens, Viri diligite vxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit p ea, mox ſubiungens ſacramentū hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto & in eccleſia. Hæc ibi. Et canone. 1. Siqs dixerit: matrimonium non eſſe uerè & propriè unum ex ſeptem legis euangelicæ ſacramentis &c. neq; gratiam conferre. Anathema ſit. Hæc ibi. Itē à &c. ut 1. par. q. 72. appen.

*Vide Aug. li. 25. cōtra Fauſtū, c. 8. & 6. Et in li. d nuptija & cōcep. c. 1. & li. 5. cōtra Iul. c. 9. & de bono cōiugali, ca. 8. 10. 7.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, p quanto matrimonium dicunt conferre gratiam, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XLII. ART. IIII.

CONCL. Carnalis commixtio eſt de ſecunda perfectione matrimonij, non de prima.

¶PROB. 1. Quia carnalis commixtio eſt quædam operatio, ſiue uſus matrimonij: 2. Quia (ly non de &c.) prima perfectio matrimonij conſiſtit in ipſo eſſe eius; & carnalis commixtio nō eſt ipſum eſſe matrimonij.

¶NOT.

¶NOT. Hanc diuiſionem de ipſo eſſe rei, ſiue de actu primo & ſecundo, habemus ſæpe à Philoſopho, in libris de anima præſertim, dicente, quòd anima eſt actus primus, non ſecundus, & intelligere eſt actus ſecundus non primus; item quòd uiuere uiuentibus eſſe, & quòd uiuendum aliud eſt progreſſiuum, aliud intellectiuū, aliud &c. Et, ut faciliꝰ percipias quid dicunt ſecūdo quòd ipſum eſſe rei ē ſubſtantia rei, & ipſa operatio rei eſt accidens ipſius ab ipſa procedens. Vnde & dī in lib. prædicabil. Porphy. quòd forma. ſ. ſubſtātialis ē, quæ dat eſſe rei. Et in prædicament. Ariſtoteles collocat rerum operationes in genere qualitatis.

Eſſe rei aliud ſubſtantiale, aliud accidentale.

Ad primum ergo dicendum, quòd Adam expoſuit integritatem matrimonii quantum ad vtramque perfectionem, quia res ex ſuo actu innoteſcit.

Ad 2m dicendum, quòd ſignificatio rei contentæ eſt de neceſſitate ſacramenti, & ad hanc ſignificationem non pertinet carnalis commixtio, ſed ad rem non cōtentam, ut ex dictis patet.*

Ad 3m dicendum, quòd res non peruenit ad finem ſuum niſi per actum proprium: unde ex hoc quod finis matrimonii non habetur ſine carnali commixtione* oportet quòd ſit de integritate ſecunda, & non de prima.

Ad 4m dicendum, quòd ante commixtionem carnalē eſt matrimonium in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu; quod pertinet ad integritatem ſecundam.

**Q.42.ar.3.ad 4. & 5.*

1m de cōcluſione. De integritate. ℞. de integritate 2a. nō, 1a. §. Tunc nihil &c. nꝰ patet ex concluſione. Ad authoritatē allatam dī; quòd non cōcludit propoſitum cōtra prædicta: quia Adā expoſuit integritatē &c. ut in texto.

**Al. oſtenditur.*

¶Corollarium. Ergo per ly hoc nūc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, & ly adhærebit (per cōſenſū mutuum animorū) vxori ſuæ, ipſe Adam expreſſit matrimonium; quò ad integritatem primā. i. eſſentialem; ſed per ly erunt duo in carne una, expreſſit idē, quò ad integritatem ſecundam. i. accidentalem.

2m de maiori. Quòd pertinet ad ſacramenti ſignificationem. ℞. tanquam res contenta in ipſo ſacramento: non autem tanquam non contenta § Tunc nihil &c. Nam carnalis commixtio pertinet ad ſignificationem ſacramenti tanquam res non contenta.

¶NOT. Matrimonium eſſentialiter eſt ſacramentum, etiā quòd cōmixtio carnalis non ſequatur: & ideò dī ipſam eſſe rem nō cōtentam in hoc ſacramento. Nec obſtat quòd gratia, quæ eſt res cōtenta ar. 3. corp. non datur ſemper in ſacramento: quia hoc falſum eſt ex parte ſacramenti, licet uerum ſit ex parte ſolum indiſpoſitorū: ideò hoc non facit quin gratia dicatur res contenta; ut dī à Concil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacram, can. 6. Cæterum, quantum eſt ex parte ſacramenti, matrimonium eſſentialiter nō dicit commixtionem carnalem: & pp hoc (ut teligimus) cōmixtio ipſa eſt res non contenta. Quō autem pertineat ad ſignificationem ſacramenti huius ipſa commixtio: dicetur infra.

Res cōtēta & non contēta.

3m de minori. Sine carnali commixtione. ℞. tanquam exiſtente de integritate 2a, non de 1a. §. Tunc nihil &c. ut patet ex prædictis.

¶Corollarium. Ergo ad maiorem, ſ. hoc ſacramentum ordinatur ad conſeruationem ſpeciei, dicitur: quòd ordinatur ad hoc per operationem ſuam, non quia non poſſit ſubſtantialiter ſine tali operatione conſiſtere perfectum. Vel clarius. Matrimoniū ordinatur ad conſeruationem ſpeciei in actu ſignato: & ſecundū hoc poteſt exiſtere ſine commixtione carnali: ſine qua tamē nō poteſt conſiſtere, dum ordinatur ad ipſam in actu exercito. Ac ſi diceretur. Domus ordinatur ad hoc, ut habitetur. Clarum autem eſt, quòd domus eſt adhuc in ſe perfecta exiſtens, etiam quod actualiter non habitetur.

¶NOT. Si tamen matrimonium ad copulam carnalem actu exercito nunquam perueniret non poſſet adhuc dici fruſtra: quia licet unum, ad quod ordinatur, nō attingat: nihilominus, quia habet aliud, puta fidem & ſignificationem, ad quod tanquā bona matrimonij ordinantur; ideò non poteſt dici eſſe fruſtra. Vide q. 16. ar. 2 ad 3m. de ly fruſtra: & in elucid.

4m de maiori. Remedium. ℞. uel ex gratia tantum: uel ex gratia ſimul & actu matrimoniali. §. Tunc nihil &c. Nam his, qui carnaliter non commiſcentur, A matrimonium eſt in remedium ex gratia tantum ſibi per ſacramentum illud collata. Quomodo autem ex actu matrimoniali remediū dupliciter afferat matrimoniū: uide ar. 3. ad 4m.

APPENDIX.

QVAESTIO XLIII.

De matrimonio quantum ad ſponſalia in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cōſiderandū eſt de matrimonio abſolute cōſiderato. Vbi primo agendū eſt de ſponſalibus. Secundo, de matrimonii rōne. Tertio, de cauſa efficiente, ſ. de cōſenſu. Quarto, de eius bonis. Quinto de impedimentis ipſius. Sexto, de ſecundis nuptiis, Septimo de quibuſdam matrimonio annexis.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Quid ſint ſponſalia.

Secundo, Qui poſſunt contrahere ſponſalia.

Tertio, Vtrum ſponſalia dirimi poſſint.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſponſalia ſint futurarum nuptiarum promiſſio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſponſalia

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas errorē ſceleſtū hæreticorum Euangelicorum (Prat. Euangelicæ) aſſerentium matrimonium Euāgelicum eſſe illud, cū Chriſtus deuotat nephario polluūt adulterio error. n. ē hic in quantum de ratione matrimonij nolunt eſſe carnalem copulam: ſcelus autem, inquantum ſic ſpurciſſimè commiſcentur: hæreſis uerò, inquantum hanc ſpurciſſimam commixtionem dicunt eſſe matrimonium. *c Vtil. p S. Eccl. &c.*

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, illos meritò damnari per Apoſtolum, qui Heb. vlt. quaſi diffiniens matrimonium legis euāgelicæ ēt quò ad ſecundam perfectionem prædictam dicit, honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus. Item. 1. theſſal. 4. vt ſciat unuſquiſque ueſtrum, poſſidere uas ſuum in honore & ſanctificatione: non in paſſione deſiderij. Item Thobi. 6. Qui coniugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſua mente excludant: & ſuæ libidini ita uacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus; habet poteſtatem dæmonium ſuper eos. Vidiſti prædictos euangelicos? Hi ſunt; qui à Raphaele Angelo his uerbis acu tanguntur; & ad uiuum deſcribuntur. Cæterum, de matrimonio uerè ſancto ſubiungit ibi. Tu autem &c. Tranſacta tertia nocte accipies virginem cum timore domini, amore filiorum magis, quam libidinis ductus, ut benedictionem in filijs conſequaris. 2 *Tho. 4. d. 27. q. 2. arti. 2. & ſequen.*

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum fuiſſe à Nicolao Papa, quòd carnalis commixtio non eſt de integritate eſſentiali matrimonij. Sufficiat ſolus ſecundū leges conſenſus eorum de quorum quarumq; conſenſu, & cōiunctionibus agitur: qui ſolus ſi defuerit, cætera ēt cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur. Cum ergo inter iſtos conſenſus intercesſerit, qui ſolus matrimonium facit; patet, hos coniuges fuiſſe. Nam, ſi cōſenſus copulæ carnalis facit matrimonium, inter Mariam & Ioſeph non fuit coniugium. Conſenſus ergo cohabitandi, & indiuiduam uitæ conſuetudinem retinendi interueniens, eos coniuges fecit. Hæc ille, 27. q. 2. Beata Maria. Item à ca. coniuges. tit. eod. Coniuges uerius appellantur à prima deſponſationis fide: quis adhuc ignoretur inter eos coniugalis concubitus. Hæc ibi. Item à tit. eod. Cùm initiatur coniugium, coniugij nomē nanciſcitur. Nam defloratio virginitatis non facit matrimonium, ſed pactio coniugalis. Denique cùm mulier coniungitur uiro coniugium eſt: non, cum uiri admiſtione cognoſcit. Hæc ibi. Item à tit. eod. Matrimonium non facit coitus, ſed uoluntas. Hæc ibi. Ecce: quòd per oīa, hæc uerum fuit cōiugium inter B. Virginem & Ioſeph; & conſequēter, quòd copula carnalis non eſt de eſſentia matrimonij ueri. 3

¶Quartò habes: quomodo prædicta patrum pro quanto dicunt copulam carnalem non eſſe de eſſentiali integritate matrimonij, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò vides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur. 5

QVAEST. XLIII. ART. I.

CONCL. Conſenſus in coniugalem copulam per uerba de futuro nō facit matrimoniū, ſed matrimonij promiſſionē: & hæc

& hæc

2 Quia (ly ſed quædam ſunt &c.) aliqua ſunt, quæ pro digna tractatione diuinorum, requiruntur in omnibus.

3 Quia (ly quædam aut &c.) aliqua ſunt, quæ pro digna tractatione diuinorum requiruntur in miniſtris ſuperioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus.

¶ *Corollarium*. Ergo ex 1. par. concluſ. reli quit D. Thom. nobis ſtudendum liberaliter ad titulū art. Vt dicamus ſic. Veſtes miniſtrorū ſunt conuenienter inſtitutæ. Rō ē quia ipſe deſignant illorū idoneitatē ad tractandum diuina.

¶ CONCL. 2ª. Epiſ adduntur nouē ornamēta ſuper ſacerdotes.

¶ NOT. Adeo quod & omnia ſacerdotū ueſtimenta, & ſuper illa nouem alia, conueniunt epiſcopis.

¶ PROB. Quia inductio per ſingula, q in litera ponitur, hoc monſtrat.

¶ CONCL. 1ª. Vlterius habent Archiepi pallium, ſignū priuilegiatæ poteſtatis.

¶ *Corol*. Ergo miniſtri, quantò ſuperiores, tantò plura ornamenta habent: ita ut in plurib. ſuperiores ueſtimenta inferiorū includant, & non è contra. Nec mirum quoniam idoneitas maior requiritur in maioribus, quę ſcilicet & illam idoneitatem, quæ eſt in inferioribus contineat, & aliquam aliam, quæ non eſt in eis. Sufficit .n. ad tractandū diuina minoris dignitatis minor idoneitas: quæ proculdubio nō ſufficiet ad tractandum diuina maioris dignitatis. Nam ſingula ſingulis coreſpōdere oportet, & ſicut locus ad locatum proportionatur: ita idoneitas pro corriſpondentia ad res tractatas debet proportionari in miniſtris. Hæc omnia uirtualiter inſinuanit textus: ut penetranti ſubtiliter patere poteſt.

¶ PROB. Quia Archiepiſcopis, tanquam legitimè certantibus præ cæteris, torques aurea debetur (patet ex antiqua conſuetudine taliter legitimè certātiū corporaliter) & pallium ſignificat illam torquem auream.

chirothecæ, annulus, & baculus, quia nomen ſunt, quæ ipſi ſupra ſacerdotes poſſunt, ſcilicet clericos ordinare, uirgines benedicere, baſilicas dedicare, clericos deponere, ſynodos celebrare, chriſma conficere, ueſtes, & uaſa conſecrare. Vel per caligas ſignificatur rectitudo greſſuum. Per ſandalia, quę pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per ſuccintorium, quò ſtola ligatur cū alba, amor honeſtatis. Per tunicam, perſeuerantia, quia Ioſeph tunicam talarem dicitur habuiſſe quaſi deſcendentem uſque ad talos, per quos ſignificatur extremitas uitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus miſericordię. Per chirotecas cautela. Per mitram, ſcientia vtriuſque Teſtamenti, unde, & duo cornua habet. Per baculum cura paſtoralis, qua debet colligere uagos, quòs ſignificat curuitas in capite baculi, ſuſtentare infirmos, quod ipſe ſtipes ſignat baculi. Sed pungere lentos, quod ſignificat ſtimulus in pede baculi, unde verſus.

Collige, ſuſtenta, ſtimula uaga, morbida, lenta.

Per annulum ſacramenta fidei, qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epiſcopi enim ſunt in eccleſia loco Chriſti. Sed* ulterius Archiepiſcopi pallium habent, ſignum priuilegiatæ poteſtatis, ³ ſignificat enim torquem auream, quam ſolebant legitime certantes accipere.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſacerdotibus ueteris legis indicebatur continentia, illo tantum tempore, quo ad ſuum

tium altaris accedere debet, niſi cuius caſtitas ante ſuſceptū miniſterium fuerit approbata. Hæc ibi.

2ᵐ de minori. Quod eſt ſignum dignitatis ℞ negatur noc. §. Nā mitra non erat ſignū alicuius dignitatis, &c. ut in textu.

miniſterium accedebant, & ideo in ſignum caſtitatis tunc ſeruandæ in ſacrificiorum oblatione fœmoralibus utebantur. Sed miniſtris noui teſtamenti indicitur perpetua continentia, & ideo non eſt ſimile.

Ad 2ᵐ dicendum, quod mitra non erat ſignum alicuius dignitatis, fuit enim ſicut quoddam Galernm, ut Hieronym.* dicit, ſed cydaris, quę erat ſignum dignitatis, ſolum pontificibus dabatur, ſicut & nunc mitra.

Ad 3ᵐ Dicendum, quod poteſtas miniſtrorum eſt in epiſcopo, ſicut in origine, non autem in ſacerdote, quia ipſe non confert illos ordines, & ideo magis epiſcopus, quam ſacerdos ueſtibus miniſtrorum utitur.

Ad quartum Dicendum, quod loco ſuperhumeralis utitur ſtola, quæ ad idem ſignificandum eſt ad quod erat ſuperhumerale.

Ad quintum Dicendum, quod pallium ſuccedit loco rationalis.

Ad 6ᵐ dicendum, ꝙ pro illa lamina habet pontifex noſter crucem, ut Innocent. dicit, ſicut pro fœmoralibus habet ſandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydara mitram.

Ad 7ᵐ Dicendum, quòd quamuis non habeat * alterius generis poteſtatem, tamen eandem habet ampliorem, & ideo ad hanc perfectionem deſignandam ſibi pallium datur, quo undique circundatur.

¶ *Coro*. Ergo nunc mitra, q datur pōtificib. non correſpōdet illi mitræ ſacerdotū antiquorū, ſed cydari illorū pontificū: mitra .n. pōtificū noſtrorū eſt ſignū dignitatis: nō aut antiquorū niſi cydaris.

3ᵐ de maiori. Propinquior ℞ ſm ordinē receptionis ſecundū originē ordinū. §. Tunc nihil &c. Nam hic cōſiderat propinquitas ſcdm originē, a qua fluūt ordines: ſi propinquitas ordinū ſuſceptorū. Epūs .n. in ſuo ueſtitu ſuperiorē hierarchā repræſentat: & conſequenter ē ille, à quo originaliter conferūtur ordines omnes.

¶ NO. per hoc q ſacerdos in ueſtimētis ſuis nō utitur tunica ſubdiaconi, neq. dalmatica diaconi: uide q nō ſine cā in cor. poſt 3. conclu. appoſitū fuit ly ut in pluribus.

4ᵐ ad cōclōne. Debēt hie ſuphumerale. ℞. uel aliquid ad idē ſignificandū relatū. §. Tunc nihil, &c. Nam habent ſtolam.

5ᵐ ad cōclōne. Rōnale cōpetit ℞ vel aliqd æquales rōnali. §. Tunc nihil &c. Nā Archiep̄s competit pallium, quod ſuccedit, &c ut in tex.

6ᵐ ad cōclōne. Illud. ℞ uel aliquid pro illo §. Tunc nihil, &c. Nā pro illa lamina habet Pontifex noſter crucē, &c ut in tex.

NO. Quāuis in tex. dicat q pro lamina aurea ſuccedat crux, & cōſequēter paris dignitatis uideatur utrūq. tñ hoc falſū ē. Nā, ſicut nouū teſtā dignius ē ueteri, cui ſuccedit, ita crux, quæ ſuccedit loco laminæ dignior ē: & hunc ſēſū hēt tex.

* In ep. ad Fabio. de ueſt. ſace. pal. ante me. 10.

* Al. aliū genere.

1ᵐ de minori. Caſtitatis. ℞ temporariæ nō, perpetuæ §. Tūc nihil &c. Nam miniſter noui teſti non tē poratiam ſed perpetuam continentiam habere debeat.

Caſtitatis uotum p ordine.

¶ NOT. de caſtitate dicta in tex. quam & q. 37. a. 4. & q. 39. a. 2. prędixerat S. Doctor magna hī confirmatiōe a Sum. Pontificib. & cōcilijs, per multa ca. d. 31. & ſpeciatim a B. Greg. ad Petrū ſubdiaconū, ut recitatur diſt. 28. Nullum facere ſubdiaconum præſumāt epī, niſi, qui ſe caſtè uicturum promiſerit: quia nullus ad miniſte

De cuius crucis dignitate Conc. Conſtantinop. 6 can. 73. dicit: Cū crux uiuifica illud ſalutare nobis oſtenderit: nos, oē ſtudiū adhibere oportet: ut ei, per quam ex antiquo lapſu ſaluati ſumus, eum, qui par eſt, honorem habeamus. Vnde & mente, & ſermone, & ſenſu adorationem ei tribuentes crucis figuras, quæ a nōnullis in ſolo ac pauimēto fiūt, omninò deleri iubemus: nè incedentium conculcatione uictorię nobis tropheum iniuria afficiatur. Qui ſecus fecerit excommunicari decernimus. Hæc ibi.

De crucis dignitate.

7ᵐ minor. Archiepiſcopus non habet alterius generis poteſtatem, quam epiſcopus

pus. ℞. hẽt tñ eam ampliorem. §. Tunc nihil &c. Nam, quæ exte A rius geruntur in miniſteriis eccleſię, non tñ ſunt ſigna poteſtatis inferioris miniſtrorum (ut arguitur) ſed & modi præſis, pucl am plioris, uel minus ampliæ. Quod pallium ſit ſignũ peculiare Archiepõ, ut hic & in 3. concla. dicitur, confirmatur ex de elect. uel elect. po. quod ſicut.

biteris hæc habeantur; quia, ſi nomen uileſcit pontificũ, omnis ſtatus perturbatur eccleſię. Hæc ibi. Vbi cũ dicat præbiteris non licere ea, quæ ſupra memorauit de Choreppiſcopis, patet: ꝙ hæc authoritas facit directè pro ar. 4. damnans errores cõtrarios poſitos ibi in app. item cum conſecrare diaconos, &c. quæ pontificibus conuenire dicit.

A D OCTAVVM Dicendum, ꝙ Romanus pontifex nõ vtitur baculo, quia Petrus miſit ipſum ad ſuſcitandũ quendã diſcipulũ ſuũ, qui poſtea factus eſt epiſcopus Treuetenſis; & ideo in diœceſi Treueren. Papa baculũ portat, & non in aliis locis, uel etiã B in ſignũ, quod non habet coarctatam poteſtatem, ꝙ curuatio baculi ſignificat.

QVAEST. XLI.

De ſacramento matrimonii, quod eſt in officium naturæ, in quatuor articulos diuiſa.

POST hoc, conſiderãdũ eſt de matrimonio. Et C primo agendũ eſt de eo inquantũ eſt in officiũ naturę. Secundũ, inquãtũ eſt ſacrm̃. Tertio, inquantũ abſolute, & ſecundum ſe conſideretur.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum ſit de iure naturali.

¶ Secundo, Vtrum cadat ſub pręcepto.

¶ Tertio, Vtrum eius actus ſit licitus.

¶ Quarto, Vtrum poſſit eſſe meritorius.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium ſit de iure naturali.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod E matrimoniũ non ſit naturale. Quia ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit: ſed in aliis animalibus eſt cõiunctio ſexuum abſque matrimonio, ergo matrimoniũ nõ eſt de iure naturali.

2 Præterea, Id, quod eſt de iure naturali, inuenitur in hominibus ſecundũ quemlibet ſtatum eorũ, ſed matrimoniũ non fuit in quolibet ſtatu hominum, quia ſicut dicit Tullius in primo Rhetoric. * Homines a principio ſylueſtres erant, & tunc nemo ſciuit proprios liberos, nec certas nuptias, in quibus matrimonium conſiſtit, ergo nõ eſt naturale.

3 Præterea, Naturalia ſunt eadẽ apud omnes, ſed nõ eodẽ mõ eſt matrimoniũ apud omnes cũ pro diuerſis legib. diuerſimode mattimonium celebretur, ergo non eſt naturale.

4 Preterea. Illa, ſine quibus poteſt ſaluari naturæ intẽtio, nõ uidentur eſſe naturalia, ſed natura intendit conſeruationẽ ſpeciei per generationẽ, quæ poteſt eſſe ſine matrimonio, ut patet in D fornicariis, ergo matrimonium non eſt naturale.

SED CONTRA eſt quod in principio Digeſtorum dicitur: * ius naturale eſt maris, & fœminæ coniunctio, quam nos matrimoniũ appellamus.

¶ Præterea. Philoſ. 8. ethic. dicit, * quod homo eſt magis naturaliter coniugale animal, quã politicum: ſed homo eſt naturaliter animal politicũ, & gregale, ut ipſe dicit: * ergo eſt naturali-

*lib. 1. de inuẽ. cir. prin.

*in d ge- ſto ueter li. 1. tit. 1. leg 2.

*li. 8. c. 12 a med.

*Ariſt. 8. ethi. c. 12. a med.

8m de minori

Non habet. 9. 1 locis extra Treueten. dioeceſim: non, in illa. §. Tũc nihil &c. vt patet. Talis ergo uarietas Papæ in uſu baculi fit ad ſignificandũ gratiã illã factam mediãte baculo Papæ primi. ſ. B. Petri. Quod ſi cõſideretur in baculo nõ illa gratia, ſed coarctatio poteſtatis: nunquam papa utitur baculo, ut in ℞. ſeq.

9m Itẽ illatio cõcluſionis.

Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Rõ eſt: quia alii epi præter Romanum habent poteſtatem coarctatã. vid. 2. reſp. tex. ly uel etiã in ſignum, &c.

Con. Tri. ſeſ. 24. de ſacr. mat.

¶ Corol. Ergo ex maiori propoſitione debebat concludi totũ oppoſitũ: ita ut diceretur. Poteſtatis plenitudo reſidet tñ penes Rom. Pontificẽ: ergo alii epi debent hẽre baculum, quãuis Romanus ipſum nõ habeat.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò quõ p rõnem cõfodias errorẽ impuſſimũ Fauſti Manichæi (prat Fau. Manich.) dicentis: ueſtes ſacras ſpernendas eẽ. Ex hoc n. ꝙ illas incõuenientes fuiſſe inſtitutus, a Diabolo deceptus, uel ex ppria malitia, credebat, pceſſit error prædictus. Si ergo eas rectè inſtitutas probaueris ex D. Th. errorẽ eius utrunque rõnabiliter explodes.

Vol. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò bẽ, ſi quõ per rationem oſtendat; errorem ipſum, tanquam in radice meritò damnatũ fuiſſe à Damaſo I Papa in ep. 4. epis orthodoxis omnib. ſcripta. Quod verò eis non liceat ſacerdotes conſecrare, nec diaconos, aut ſubdiaconos; nec uirgines; nec altare erigere; nec ungere, aut ſacrare; nec eccleſias dedicare: nec criſma conficere; nec criſmate baptizatorũ frontes ſignare; nec publicè quidem quenquam pœnitentem reconciliare, nec populum benedicere: nec ante epm in baptiſterio, aut in ſacrario introire; nec præſente epo infantem ungere, aut ſignare: nec pœnitentem ſine præceptione epi ſui reconciliare, nec eo præſente (niſi illo iubente) ſacramentũ corporis & ſãguinis Chriſti conficere; nec, eo coram poſito, populum docere aut ſalutare: nec plebem exhortari; quæ omnia ſolis Põtificibus deberi, tam ex ſuperioribus quã ex aliis patrũ conſtitutis, aut ſacris canonib. edocti eſtis: ut per hoc & diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium Pontificum demonſtretur. Similiter & de præ-

Th. 4. di. 6. q. 1. a. 1

buſ conuenire dicit. ſint ueſtium harũ in corp. ar. narratorũ ſignificata uplurimũ patet; ꝙ Damaſ ille p eandem authoritatẽ tãquam in radice damnat; ueſtes epõrũ conuenienter eſſe inſtitutas. item a Cõ. Tri. ſeſ. 22. c. 5. Pia mater eccleſia cærimonias in miſſa adhibuit; ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, ueſtes, aliaq. id genus multa, ex Apoſtolica diſciplina & traditione; quò & maieſtas tanti ſacrificii commendaretur, & mentes fidelium p hęc uiſibilia religionis & pietatis ſigna, ad rerum altiſſimarũ quæ in hoc ſacrificio latent, contẽplationẽ excitarentur. hæc ibi. & can. 7. Siqs dixerit cærimonias, ueſtes, & externa ſigna, quibus in miſſarum celebratione eccleſia catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis ꝙ officia pietatis: anathema ſit. Hæc ibi. & ſeſ 7. de ſacr. can. 13. quem p te uideas. itẽ a Clemente. 1. Papa & mart. in ep. 2. ad Iacobum fratrẽ domini. Poſtquam. n. de ſacris ueſtibus uel uaſis tractauit circa finem ſubiungit Hæc igitur frater Iacobe, ide ore S. Petri iubẽt audiui. Siquis præcepta hæc non integra cuſtodierit ſit Anathema uſque ad aduentũ dñi noſtri. Hæc præcepta a S. Petro Apoſt. accepi & tibi, frater cariſſime, inſinuare curaui: ut ſeruentur omnia præcipias ſine macula. Siquis uerò audierit te, uiuis erit miniſter Chriſti: qui ãt nõ audierit te, immo dominum loquentem per te, ipſe ſibi damnationem accipiet: hæc ibi. Vide q 31. ar. 3. app. de Balthaſar. & q. 33. ar. 1. ne Iuliano imperatoris Iuliani Auunculo. quorum pœnas iuſtiſſimas contra Fauſtum applica bene in propoſito.

3 ¶ Tertio habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ueſtes miniſtrorum dicunt conuenientes inſtitutas eſſe, & intelligas & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis ueriſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XLI. ART. I.

CONCL. 1ª. Si naturale ſumatur pro eo, ꝙ ex principiis naturæ ex neceſſitate cauſatur: ſic matrimonium non eſt naturale: 17ª

nec aliquid eorum, quæ libero arbitrio mouente complentur.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Iure relinquitur, ut patens ex terminis, quoniã moueri ex neceſſitate, & moueri ex libero arbitrio, ut ſic, non ſimul conueniunt: ita q; utrunque ſit neceſſarium.

¶CONCL. 2ª. Si naturale ſumitur p eo, ad qđ natura inclinat, & mediante libero arbitrio completur: ſic matrimoniũ ẽ nãle. i. de iure naturali.

¶PROB. Quia rõ naturalis, & quantũ ad finẽ matrimonii principalẽ, & quantũ ad ſecundariũ, inclinat ad matrimoniũ (ut diffuſe patet in tex.)

¶NOT. Quantũ ad primã rõnem .ſ. de fine principali, allatam in tex. aduerte: q D. Th. loquitur per ſe, & nõ per accidens, ſ. ly filius ſi a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes hẽret, q non eſſet, niſi têt aliqua obligatio uiri ad mulierem determinatam, quæ m̃rimoniũ facit. Intellige ly p ſe pro eo, q cõiter accidit; & ly per accidẽs, pro eo, q raro. Vñ his cõſideratis, nõ obſtat ſi aliquis fornicando aliquã cognoſcens p uideat ſufficiẽter proli tam de nutrimẽto, q̃ de diſciplina; quia id, eſt per accidens, & non p ſe. Quod ſi caſu ſit ſub lege, ueluti eſt matrimoniũ, iudicãdũ eſt ſm id, q cõiter accidit; & non ſm id, qđ in aliquo caſu accidere põt. His bñ annotatis, & rõnem pro matrimonio illam in bono ſenſu intelliges & fornicationẽ cã rõne ſe in malo ſẽſu palliantem, tanquam in excuſabilem a peccato mortali, iudicabis. Vid. 2. 2. q. 154. ar. 2.

concl. m

Caſus per accidens. concl. p

*Al. uirtu tes.

*li. 8. eth. c. 12. a me d. & c. 11. cir. prin.

1m de maiori

Omnia animalia docuit. Rñ. ſecundũ conuenientiã naturę, uel generis, uel ſpeci. I. §. Tunc nihil, &c. Nam per gloſam datam patet: q non eodem mõ ius naturale oĩa animalia docet: & conſequenter, q in aliquibus animalib. eſſe cõiunctionẽ naturalem ſexuum abſq; matrimonio, non facit: q in aliis animalib. potius in hominibus cõmixtio ſexuum, abſq. m̃rimonio, ſit naturalis & per conſequẽs nec facit, quòd matrimonium non ſit naturale, id eſt de iure naturali.

*li. 8. eth. c. 12. a me dio illius.

ter coniugale, & ſic coniugium, ſiue matrimoniũ eſt naturale.

RESPONDEO. Dicendum, quod aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. Vno modo ſicut ex principiis naturæ ex neceſſitate cauſatũ, ut moueri ſurſũ eſt naturale igni: & ſic matrimoniũ non eſt naturale, nec aliquid eorum, quæ mouẽte libero arbitrio complentur.* Alio modo dicitur naturale, ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio cõpletur, ſicut *actus uirtutũ dñr naturales, & p hoc modo matrimoniũ eſt naturale, q quia ratio naturalis ad ipſum inclinat dupliciter. Primo quantũ ad principalem eius finẽ, qui eſt bonũ prolis. Non .n. intendit natura ſolũ generationẽ prolis, ſed traductionem, & promotionem uſque ad perfectum ſtatũ hominis, inquantum hõ eſt, qui eſt uirtutis ſtatus. Vnde ſecundum philoſoph. tria a parentib* habemus, ſcilicet eſſe, nutrimentũ, & diſciplinã. Filius autem a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes haberet, quod nõ eſſet niſi eſſet aliqua obligatio uiri ad mulierẽ determinatã, quæ matrimoniũ facit. Secundo quantũ ad ſecundariũ finẽ matrimonii, qui eſt mutuũ obſequiũ ſibi a coniugibus in rebus domeſticis impenſum. Sicut .n. naturalis ratio dictat ut homines ſimul cohabitent, quia unus non ſufficit ſibi in omnibus, quæ ad uitam pertinent, ratione cuius dicitur hõ naturaliter politicus: ita etiã eorũ, quibus indigetur ad humanã uitam, quædã opera ſunt cõpetentia uiris, quædã mulieribus. vnde natura monet ut ſit quædã aſſociatio uiri ad mulierem, in qua eſt matrimonium, & has duas cauſas ponit philoſophus in 8. Ethic.*

G Alio mõ quod eſt conueniens naturę differentiæ: quia ſpecies humana abundat a genere, inquantũ eſt rationalis, ſicut eſt prudentiæ actus, uel tẽperantiæ; & ſicut natura generis, quãuis ſit una in omnibus animalibus, non tamẽ eodẽ mõ eſt in omnibus, ita etiã non inclinat eodem mõ in omnibus, ſed ſecundũ quòd unicuiq; competit ad matrimoniũ: ergo inclinat natura hominis ex parte differentię, quantũ ad rationem ſecundã aſſignatam. Vnde philoſopus * hanc rationem aſſignat homini ſupra animalia, ſed quantũ ad rationem primã inclinat ex parte generis. Vnde dicit, quòd filiorum pro-

H creatio cõis eſt omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem mõ in omnibus, quia quędã animalia ſunt, quorũ filii nati ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi uictũ quærere, uel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit, & in his non eſt aliqua maris ad fœminã determinatio. In illis autẽ, quorum filii indigent uiri uſque ſuſtentatione, ſed ad paruũ tẽpus inuenitur aliqua determinatio quantũ ad tẽpus illud,

I ſicut in auibus quibuſdam patet: ſed in homine, quia indiget filius cura parentum uſque ad magnũ tempus, eſt maxima determinatio maſculi ad fœminã, ad quam etiam natura generis inclinat.

AD 2m Dicendum, quod uerbum Tullii poteſt eſſe uerum quantũ ad aliquã gentem, ſi tamen accipiatur principium

K proximũ illius gentis, per quod ab aliis gentibus eſt diſtincta, quia non in omnibus perducitur ad effectum per id, ad quod natura ratio inclinat: non autem eſt uerum uniuerſaliter, quia a principio humani generis ſacra Scriptura teſtatur fuiſſe coniugia.

AD 3m dicendum, quod ſecundũ philoſ. in 3. ethic. Natura humana non eſt immobilis, ſicut diuina, & iõ diuerſificantur ea, quæ ſũt de iure naturali ſecundũ diuerſos ſtatus, & cõdõnes hoiũ, q̃uis ea, quæ ſunt in reb. diuinis, nãliter nullo mõ uariẽtur.

AD QVARTVM Dicendum, quod natura non

2m de maiori.

Inuenitur. Rñ. uniuerſaliter: non ſemper, non ſingulis. §. Tunc nihil &c. Nã id, quod dicit Tullius de illa gente particulari ſyluestri, nõ facit, q uniuerſaliter natura non inclinet ad prolem habendam ex matrimonio; licet oſtendat in aliquib. ſingularib. cõtrarium, cooperante libero arbitrio.

¶NOT. Memento in conclu. 2. accipi ly naturale non pro eo, quod ex principiis naturę de neceſſitate ſequitur, ſed pro eo, ad qđ natura inclinans med. ſe libero arbitrio cõplet. Hinc uidebis: q & cõſum loquitur in ſenſu 2. conclu. de ly naturale: & argũ in ſenſu primæ. Vñ patet, q argũ non infringit primo nec ſecũ git, conclu. 2. contra quam fit.

Hinc quoq; apparet q illa propõ argumẽti maior. ſ. id quod ẽ de iure naturali inuenitur in omnibus hominib. uerificatur uh loquendo de naturali in ſenſu 1æ conclu. ſic .n. ex neceſſitate cauſaretur. Loquẽdo ũ de naturali in ſenſu 2. conclu. hoc ẽ, q ſi liberum arbitrium inchoationem naturæ moderatur, tũc maior illa non eſt in ſingulis hominib. uera.

*li. 8. eth. c. 12. a medi. & li. 1. polit. c. 1. cir. med.

3m de maiori

Apud oẽs. Rñ. eiuſdẽ ſtatus, & eiuſdẽ cõditionis, diuerſorum. §. Tunc nihil &c. Vt ũ. patet; natura humana non eſt immobilis, & c ut in tex.

¶NOT. Quaſi dicat reſponſum: Nos loquimur de naturalib. in ſenſu concl. 2. tu uerò arguens uelles, inflectere ſermonẽ ad ſenſum primæ.

4m d̃ minori

Conſeruationem ſpeciei. Rñ. non ſm in eẽ; ſed et in nutrimento & diſciplina pfecta. § Tunc nihil, &c. Nã hu-

*li. 7. eth. nõ procul a fine ſi.

huiuſmodi ſine matrimonio non poſſunt eſſe per ſe. Quod uerò quandoque poſſint eſſe per accidens, non obſtat propoſito, ut uiſum eſt in not. poſt prob. concl. 1.

A ¶Quartò uides: quomodo per rationẽ, p̃dicta patrum & ſcriptu rarũ, ac philoſo. p quãto matrimoniũ de iure naturali implicitè uel explicitè inſinuat eſſe, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quõ per rationem tanquã in radice conteras hæreſim Albanenſiũ (pra. Albanenſ. Dauid. ei) dicẽtiũ matrimoniũ nullum eſſe: itẽ ſectariorum (pra. Sectatus) dicentium: matrimoniũ eſſe inuẽtũ quoddã humanũ: itẽ Adamianorũ (pra. Adam.) dicẽtiũ: matrimoniũ, quaſi p ſe malũ, eſſe dãnandũ. Per hoc n. ꝙ matrimoniũ eſt de iure naturali, patet ꝙ eſt aliqd, & ꝙ non eſt inuentũ humanũ neque per ſe malum.

2 ¶Scdõ habes quomodo per rationem, tãquã iudice ostendas, p̃dictos errores meritò dãnari a Con. Tri. ſeſ. 24. cã. 1. Si quis dixerit matrimoniũ, &c. ſed ab hominib. in eccleſia inuentũ. Anathema ſit. hæc ibi: item a Con. Gangr. c. 1. ſi quis nuptias in accuſatione duxerit, aut abhominandas. anathema ſit. hæc ibi. Itẽ e Con. Tole. 1. c. 2 1. ſi quis ucre dixerit cõiugia hoĩm q̃ ſũt ſcdm Dei legẽ ſi non eſſe execrabilia. Anathema ſit. hæc ibi. Nota ly ſcdm legem Dei. Nam ius naturale ẽ quoddãmõ lex Dei, in qũtũ ea, q̃ de iure naturali exiſtentia ſunt a Deo, cum natura ipſa a deo ſit. Quo & mõ dr̃ Ro. 2. Gentes, q̃ legẽ non habent (.ſ. exteri⁹ ſcriptam) naliter ea, quæ legis ſunt, faciũt, eiuſmodi legem nõ habẽtes ipſi ſibi ſunt lex, q ostendunt opus Dei ſcriptũ in cord. b. ſuis. itẽ a Con. Bracha. c. 1. Si qs uitupat nuptias. anathema ſit. hæc ibi. & recitantur di. 31. itẽ a ſcripturis. 1. Tim. 4. Diſcedẽt quidã a fide, attendentes doctrinis dæmoniorũ loquẽtiũ mendacium, & prohibentium nubere. Ecce ꝙ Apoſt. hmõi errantes prædictos uocat doctrinas dæmoniorum. Ille. n. prohibet nubere (teſte Aug. cont. Fauſt. li. 30. c. 6.) qui, hoc malum eſſe, dicit: non qui huic bono. ſ. matrimonio, aliud melius anteponit (ſ. uirginitatem. ut facit eccleſia.) Item Heb. 13. Honorabile cõnubiũ & thorus immaculatus. Per hoc ergo damnat dicentes cõnubiũ per ſe damnabile eſſe, tanquam nihil, uel tanquam malum.

3 ¶Tertiò hẽs quõ per rõnem oſtendas, meritò inſtitutum fuiſſe matrimonium in lege naturali. Gen. 2. & Philoſophum meritò dicere 8. Eth. ꝙ homo eſt naturaliter coniugale animal; & meritò in principio digeſtorum dici, ꝙ ius naturale eſt maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

*Tho. ubi ſup. ar. 2.

*in 4. ſen. di. 26.

*lib. 1. c. 2. ar. ſi illi⁹

tantũ intendit eſſe in prole, ſed ẽt perfectũ, ad qđ exigitur matrimonium, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium, cadat ſub præcepto.

B AD SECVNDVM ſic proceditur Videtur quod matrimoniũ adhuc maneat ſub p̃cepto. Quia p̃ceptũ obligat, quamdiu non reuocatur, ſed prima inſtitutio matrimonii fuit ſub præcepto, ut in litera * dr̃, nec unquam hoc præceptũ legitur reuocatũ, imo confirmatum. Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non ſeparet, ergo adhuc eſt matrimoniũ ſub præcepto.

2 Præt. præcepta iuris naturalis ſecũdũ oẽ tẽpus obligant, ſed matrimoniũ eſt de iure naturali, ut dictum eſt, ergo &c.

3 Præt. Bonũ ſpeciei eſt melius, quã bonũ indiuidui, quia bonũ gẽtis eſt diuinius quã bonũ uni⁹ hominis, ut dicitur 1. ethic. * Sed præceptũ, primo homini datũ eſt ad conſeruationẽ indiuidui per actũ nutritiuæ, ꝙ adhuc obligat, ergo multo magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conſeruationẽ ſpeciei.

D 4 Præt. Vbi manet eadẽ ratio obligans, eadẽ obligatio manere debet, ſed propter hoc obligabãtur hoies ad matrimoniũ antiquo tẽpore ne multiplicatio humani generis ceſſaret; cũ ergo hoc idem ſequatur, ſi quilibet libere poteſt a matrimonio abſtinere, uidetur ꝙ matrimoniũ ſit in præcepto.

E SED CONTRA eſt, ꝙ dr̃ 1. Cor. 7. Qui non iungit matrimonio uirginẽ ſuã, meli⁹ facit. ſ. q̃ q̃ ꝯiungit, ergo cõtract⁹ matrimonii non eſt ſub præcepto.

Præterea. Nulli debetur præmium pro tranſgreſſione p̃cepti ſed uirginib. debetur ſpeciale p̃miũ, ſ. aureola, ergo matrimoniũ non eſt ſub præcepto.

1 RESPON. Dicendum, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, ſicut ad id, quod eſt neceſſariũ ad perfectionem unius, & talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus ſũt communes. Alio modo inclinat ad aliquid, quod eſt neceſſarium multitudini, & cũ multa ſint huiuſmodi, quorũ unum impedit aliud; ex tali obligatione non obligatur quilibet homo per modũ præcepti alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad ædificatoriam, & ad huiuſmodi officia, quæ ſunt neceſſaria cõitati humanæ, ſed inclinationi naturæ ſatisfit, cum per diuerſos diuerſa complentur de prædictis.

C Cum ergo ad perfectionẽ humanæ multitudinis ſit neceſſarium aliquos contemplatiuæ uitæ inſeruire, quæ maxime per matrimoniũ impeditur, inclinatio ad matrimonium non obligat oẽs p modũ præcepti, etiam ſecundũ philoſophos. Vnde Theophraſtus * probat, quod ſapienti non expedit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ præceptũ illud nõ eſt reuocatũ, nec obligat unũquẽque rõne iã dicta, *niſi illo tempore, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet generationi uacaret.

QVÆST. XLI. ART. II.

CONCL. 1ª. Inclinatio naturalis ad aliquid, quod ẽ neceſſarium ad perfectionem unius, quẽlibet obligat.

¶PROB. Quia naturales perfectiones ſunt omnibus cões.

¶CONCL. 2ª. inclinatio naturalis ad aliquid, qđ eſt neceſſariũ multitudini, nõ obligat quẽlibet hoĩem p modum præcepti.

¶PROB. 1 Quia multa ſunt neceſſaria multitudini, quorũ unũ impedit aliud. 2 Quia aliter hõ quilibet obligaretur ad agriculturã, & hmõi officia, q̃ ſũt neceſſaria humanæ multitudini. 3 Quia inclinationi naturæ ſatisfit cũ p diuerſos diuerſa de p̃dictis neceſſariis complentur.

¶Corol. Ergo matrimonium cadit ſub p̃cepto reſpũ multitudi. aliquã eſt neceſſariũ multitudini: ita ꝙ ſufficit ad illud implendum, ut aliqui de multitudine matrimonio utantur.

¶CONCL. 3ª. Inclinatio ad matrimoniũ non obligat ſingulos, p modum præcepti ẽt ſecundũ Philoſop.

¶Exam. Ly per modum præcepti. Hoc ẽ, illi, qui matrimonio non iunguntur, nec mortaliter peccãt, nec uenialiter. Vnde ly p̃cepti, accipitur largè: l. ut præceptũ extẽdit ẽt ad conſiliũ, & ad ea ſine quorum obſeruatione adhuc ſalus haberi põt. Nõ. n. matrimonium conſulitur ſicut uirginitas. 1. Co. 7. neq; oĩa celebrata ẽ. præter præceptum, ut uerbum otioſum.

¶PROB. 1 Quia relinquitur clara ex concl. 2. (2 Quia (ly etiam &c) Theophraſtus probat, ꝙ ſapienti non expedit nubere.

¶Correllarium. Ergo etiam per philoſophos confunduntur a fortiori uitam carnalem ducentes, eamque perſuadentes: de quibus, prout occaſio dabitur, aliquos in appendicibus ſequentibus cognoſcere per teipſum poteris. A fortiori, inquam: quoniam ſi matrimonium ſapienti non expedire, dicunt, multo magis per hoc fatentur, uoluptates extra matrimonium ſapientibus non conducere.

171

concl. 1.

concl. 2.

Præcepto de matrimonio qũ intelligetur.

concl. 3.

*Id ex illo refert Hiero. con. Iouin. lib. 1. aſ. ſi. li. ep. 2.

— 2.

1m maior. Præceptum obligat, quandiu non reuocatur. ℞. ſed non plus; quam antea per ſe, obligabat. S. Tũc nihil &c. Nam, ſicut tunc non obligabat,

gabat, p ſe quēlibet ad mřimoniū, ita nūc nō obligat: & ſicut tūc ꝑ obligabat p ſe multitudinē hoīum ad matrimonium, ita & nūc

¶ .aam. ly per ſe dicitur ad differentiam illius, quod eſt per accidens. Quamuis uero tex. non utatur hoc uerbo literaliter: tñ unitur in ſenſu: per hoc quod dicit ly niſi illo tpe, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet gnationi uacaret. Hoc eſt n. illud per accidens. cōtra quod dr in tñſo ly per ſe. Quaſi ſpēi-te diceret S. Doct. Q. preceptum de matrimonio nunquam eque antiquo tpe obligauerit ho non ſub ratiōe precepti per ſe, ſed rōne precepti cōueniētis ratione paucitatis hominū tantas, ut neceſſaria eſt, quē libet uacare gnationi ſi multiplicandū erat genus humanum. igitur, quia hoc accidēs de paucitate, in tēpore iſto remouetur, (ut patet) manifeſtè cōſtat q preceptum de matrimonio nō obligat nunc quemlibet nec ēt per accidens.

* In hoc ar.

* in cor. art.

Quare antiquitus obligabā tur indiuidua ad matrimoniū plus, q̄ nunc.

*A. contingit.

2m d maiori

Obligant. &. uel i: diuiduum quodlibet, uel multitudinem S. Tūenih.l. &c ut patex ex emiſſis.

3m illatio cō cluſionis.

Ergo multo magis, &c. negatur illa no S. tū quo ad ly multo magis, tuoi ſimpliciter. i. non addēdo ly multo magis. Rō eſt, quia preceptum de conſeruatione indiuidui erat neceſſariū ad perfectionem uniuſcuiuſq;: preceptum uerò de conſeruatione ſpeciei dicit neceſſitatem reſpectu multitudinis. Et ſic patet q a concl. prima textus tranſitur ad concl. ſecundā, vel tertiam. Nā preceptum de conſeruatione indiuidui pertinet ad primam, & de ſpeciei ad alias. Vnde nihil concluditur.

¶ NOT. Pro meliori capu horum uide 2.2.q.152. ar.2. maxime ad primum.

4m concluſionis pars.

Cū ergo hoc idē ſequat, ſi quilibet libere pt a matrimonio abſtinere. &c. negatur, q hoc idē ſequatur. S. Rō huius eſt, diuina prouidentia tali multiplicationi hoīm aſtam rōtinuè, & conſequenter ad talem multiplicationem aliquos magis q̄ alios inclinans: quę quidem prouidētia in ſua diſpōne nec fallitur, nec falli poteſt.

Diuina prouidētia pſeue tat homi num gnationē tanta.

¶ NOT. Memēto eorū, q dicta ſunt de paucitate antiquorū hoīm in rñ. ad t. ut uideas, minorē huius 4. arg. non eſſe uſquequaque ſufficientē: & cōſequenter oō manere nunc eandē omninò obligationē, q antiquus erat. Rurſum aduertē, q pñs arg. fuit cuiuſdā haeretici, quē Dormitānum potius uocari debere ſanxit quidā doctor, & ipſe magnus. Qui & arg. eius rñdēs dixit, eum timere, ubi nō erat timor: & ſi, nuquid, oēs eēnt ſtulti, ut tu: quis eſſet ſapiens? Volēs innuere ex hoc, q pluſq̄ ſatis mericuloſus eſt, qui gnationē hoīm ceſſaturā arbitrat ex eo, q ſingulos ſeruaturos uirginitatē putat. Rata n. auis eſt uirtus haec, tioquitille. Praedicta uero oia concludit D. Tho. in uerbo uoico. i. io diuina prouidentia. Vt n. patet. hac ipſa conſiderata, & tollitur timor de ceſſatione multiplicationis hominum, & ſtatuitur terminus de numero uirginum: adeo q nec multiplicatio ſufficiens unquā deerit, nec preceptum de matrimonio ſingulos obligabit.

Ad secundum & tertium, patet reſponſio ex dictis.

Ad 4m Dicendū, quod natura humana communiter ad diuerſa officia, & actus inclinat, ut dictum eſt, * ſed quia eſt diuerſimode in diuerſis, ſecundum q indiuiduatur in hoc, uel in illo, unū magis inclinat ad unum illorum G officiorum, aliud ad aliud, & ex hac diuerſitate ſimul cum diuina prouidentia, quae omnia moderatur, * cōuenit, quòd unus eligat unum officium, ut agriculturam, alius aliud; & ſic etiam † quòd quidam eligant matrimonialem uitam, & quidam cōtemplatiuam: unde nullum periculū imminet.

H

Articulus III.

Vtrum actus matrimonii ſit licitus.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, q actus matrimonialis ſemper ſit peccatum 1, Cor. 7. Qui nubunt, ſint tanquā non nubentes, ſed non nubētes non habet actum matrimonialem, ergo etiam nubentes peccaut in actu illo.

2 Praeterea, Iſa 59. Iniquitates ueſtrae diuiſerūt inter uos, & Deum ueſtrū, ſed actus matrimonialis diuidit hominē a Deo, unde Exod. 16. praecipitur populo, qui debebat Deum uidere, q nōn accederēt ad uxores ſuas. Et Hier. * dicit; quod in actu matrimoniali Spiritusſanctus ꝓphetarū corda non tangit, ergo eſt iniquitas.

3 Praeterea. Illud, quod ſecūdū ſe eſt turpe, nullo mō pōt bene fieri, ſed actus matrimonialis habet concupiſcentiā adiunctam, quę ſemper eſt turpis, ergo ſemper eſt peccatum.

¶ 4 Praeterea. Nihil excuſatur niſi peccatum, ſed actus matrimonialis indiget excuſari per bona matrimonij, ut Magiſter dicit, * ergo eſt peccatum.

5 Praeterea. De ſimilibus ſemper idē eſt iudiciū, ſed cōcubitus matrimonialis eſt eiuſdem ſpeciei cū actu adulterii, quia ad idem terminatur, ſcilicet ſpeciē humanam, ergo cum actus adulterii ſit peccatum, & actus matrimonii ſimiliter.

I 6 Praeterea, ſuperfluitas in paſſionibus corrumpit uirtutem,

APPENDIX.

Ex artic. hēt. ¶ Primò: quomodo p rōnem extermines hęreſim Caluini (prat. Caluiniſt.) dicentis: q ad nuptias contrahendas omnes obligamur, & eſt praeceptum uniuerſale.

Vti l. p. S. Eccl.

¶ Sedo habes: quomodo per rationem, oſtēdas merito eē dānatā e ſcripturis, 1. Cor. 7. Bonū eſt homini mulierē nō tangere. itē ibi. Volo oēs hoīes eē, ſicut meipſum. Hoc ē (ſm Doct. praecipuos) uiuere in caelibatu. Itē. Dico & nō nuptis bonū eſt illis, ſi ſic pmanſerint. Quod ſi non ſe cotinēt, nubant. Melius eſt. n. nubere, q̄ uri. Ecce q Apoſt matrimoniū cōcedit quaſi coact⁹, ab incontinentia. ſ. hominū. Vñ cum limitatione dicit, ſi nō ſe cōtinent, nubant. Et cōnem aſſignat huiuſdi, ſubdēs: melius eſt. n. nubere, q̄ uri. Vbi apertiſſima intelligenti patet: q ly uri ſumitur pro non ſe continere. Actū diceret; melius eſt. n. nubere, q̄ nō ſe cōtinere. Ex quo tam manifeſto contextuali ſenſu euidentiſſime dānat error ſimul & craſſa nimis ignorātia, pauperum de Lugduno, (pra. Baſilian. paupe. de Lugd.) qui, ut traditur, hac auctoritate paſſim perperam intellecta, innixi eo mebant, q libidini ſatiſfacere in quolibet actu tēpi melius eſt, quā intus in corde iſcari. Non. n. ly uri, ſumitur pro tentatis: ut litera docet. His incidenter exploſis: redeamus ad rem. Qd ſi matrimoniū eſſet in pcepto, dixiſſet abſolutè, dico ut nubāt non ſic cū iſta condōe, ſi non ſe continent. Rō in promptu ē; quia pceptū adimplere, melius eſt, quā non adimplere. Per hoc igitur; q abſolutè pfert celibatum nuptiis, manifeſte demōſtrat; q nuptiae nō ſunt de pcepto contrahendae huic, uel illi. Itē ibi. Solutus es ab uxore, noli qrere uxorē. itē: qui matrimonio non iungit uirginē ſuā melius facit. itē: cōiunx nubat in dño: beatior āt erit, ſi ſic pmanſerit ſm meū conſiliū. Hoc eſt: beatior erit, ſi nō nupſerit (ut patet, p tit. cap. de conſilio Apoſt.) Totū igitur capitulū illud rō demnet haereſim pdictā. Item a Cō. Tri. ſe. 24. cā 2. Si quis dixerit nō eē melius, ac beati⁹ manere in uirginitate, aut caelibatu, quam iungi matrimonio. Anathema ſit. haec ibi. Qd uuq nonquā dixiſſet K Conc ſi nuptiae, ſeu mřimoniū eſſet cuilibet de pcepto. Itē a Mat. 19 ubi diſcipulus audita obligatione coniugii, dicētib. Chriſto, q nō expedit nubere: rñdit ipſe, q nō oēs capiūt uerbū iſtd (notans p hoc etiq; Caluin.) mox addens: ſed quib. datū eſt. Et quibus datū ſit, capere uerbū iſtud diſcipulorū, q. ſ. non expedit nubere, declarauit ſubinferens, ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt pp regnum caelorum. Haec ibi. Per eunuchos autem hmōi, ſancti patres ſemper intellexerunt uirgines, aut caelibes caſti.

*in ep. de monoga. a med. lius, to. te

*Li. 4. ſe. di.

¶ Tertiū habes: quomodo per rationē pdicta patrum & ſcripturarū, ac philoſo. p quibꝰ matrimoniū dicunt nō eſſe quoad omnes de praecepto, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica haec doctrina & declaretur & conſolidetur.

QVÆSTIO XLI. ART. III.

CONCL. Impoſſibile eſt dicere, q actus, quo procreatur ples ſit uniuerſaliter illicitus, ut in eo medium uirtutis inueniri non 172

non poſſit: niſi ponatur ſecundum quorundam inſaniam, ꝙ res corruptibiles creatæ ſunt a malo Deo.

¶NOT. Quòd malus Deus .i. Diabolus non creauerit res corporales. uid. 1.p.q.44.ar.1.& q.59.ar.3. item q.65.ar.1.& q.92.ar.4. tum in tex tum in elucid. & contrarias hæreſes damnatas eſſe quã canonicè in arti. appendicibus.

¶PROB. Quia impoſſibile eſt dicere, ꝙ ea, quæ pertinent ad conſeruationẽ naturæ corporalis, & ad q̃ natura inclinat, ſint uniuerſaliter mala (cum natura corporalis inſtituta ſit bona a Deo.

*Li.7.eth. c.11.et.12.

1m ex Apoſt.

Tanquam. ℞. i. quaſi non. i. ſicut. §. Nã Apoſtolus in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut nec prohibuit eorum poſſeſſionem cum dixit, qui utuntur hoc mundo &c. ut in tex. Tũc nihil &c. Nã q̃n actus ille non eſt peccatum, tunc ipſi nubentes ſunt quaſi non habentes. i. nõ fruuntur actu illo. i. non ponũt finem ibi; quãuis utantur illo.

*Al. ſicut.

¶NOT. Ly Apoſtol. 1. Co. 7. ſecundum uulgatam editionẽ, quã ſemper honorandoſa cutus eſt D.Tho. utatur ly tanquam: tamẽ tex. dicit ly non. n. dixit, ſicut non utentes uel non habentes, ſed quaſi non utentes uel non habentes. Nõ ergo intendit S.Tho. adducere uerbum textus ibi in Apoſt. iacens ſed exponere uerbum illud: quamuis aliter quibuſdam prima facie uideatur. Ac ſi aperte diceret. illud uerbũ, tanquã, non ſumitur pro ſicut: ſed pro quaſi ut dicam *Apoſ. tũ ſola dixiſſe, quaſi ñ utentes, uel nõ habentes: non ſic, ſicut non utẽtes, uel nõ hñtes. Quòd ſi ſic intelligat D.Tho. & nolit uerba trãſlationis uulgatæ ad literã mutare: patet (ut diximus) ex honore præcipuo, quo ſemper talẽ editionẽ proſecutus eſt.

*Gloſa. Æditio ..... uulgatæ S.Th. ſemper fuit propugnator

2m ex Iſaia.

Dixiſſerũt. ℞. ſm habitũ gr̃æ: nõ tñ, ſm actũ contẽplationis & amoris. §. Tũc nih l &c. oã actus mr̃imon. aliq̃n nõ ſemp diuidit hoiem a deo ſcd̃m habitum grę. q̃ si ſm actũ contẽplationis, & amoris. Ex quo dic B. Hier. &

Ex quo locutos fuiſſe mõ illo, quo arguens dicit, attẽdẽtes actũ contẽplationis & amoris erga Deum, non aũt ſolum habitum gratiæ.

3m de maiori.

Turpe. ℞. Turpitudine culpæ non, pœnæ ſolũ. §. Tunc nihil, &c. Nam turpitudo illa concupiſcentiæ, quæ actum, &c. ut in tex.

ſed ſemper in actu matrimoniali eſt ſupfluitas delectationis adeo ꝙ abſorbet rônem, quæ eſt principale hois bonum. unde philoſ. dicit in 6.ethi.*Quod impoſſibile eſt hominem aliquem in ipſa intelligere, ergo actus matrimonialis ſemper eſt peccatum.

B SED CONTRA. Primę Corint.7. dicitur. Virgo ſi nubat, nõ peccat, & 1.Tim.5. uolo iuuenculas nubere, & procreare filios: ſed procreatio filiorum non poteſt eſſe *ſine carnali coniunctione, ergo actus matrimonialis nõ eſt peccatum alias Apoſt. non uoluiſſet illud.

Pręt. Nullum peccatum eſt in pręcepto, ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. 1.Co.7. Vxori uir debitum reddat, ergo non eſt peccatum.

C RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ſuppoſito, ꝙ natura corporalis ſit a Deo bona inſtituta, impoſibile eſt dicere, ꝙ ea, quę pertinent ad conſeruationẽ naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, ſint uniuerſaliter mala, & iõ cum inclinatio ſit naturæ ad prolis procreationẽ, per quã natura ſpeciei conſeruatur, *impoſſibile eſt dr̃e, ꝙ actus, quo, pcreatur proles ſit uniuerſaliter illicitus, ut in eo medium uirtutis inueniri non poſſit: niſi ponatur ſecundum quorundam inſaniam, ꝙ res corruptibiles creatæ ſuntã malo Deo, ex quo forte deriuatur ꝙ in litera tangitur, & ideo eſt peſſima hæreſis.

D AD 1m ergo dicendum, quod Apoſt. in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut eorum poſſeſſionẽ, cũ dixit, qui utuntur hoc mundo, ſint quaſi nõ utentes: ſed in utroque fruitionẽ prohibuit, ꝙ patet ex ipſo mõ loquendi. Non enim dixit, ſicut non utentes, uel non habentes, ſed quaſi non utentes, uel non habentes.

AD 2m dicendum, ꝙ Deo cõiungimur, & ſecundum habitum gratiæ, & ſecundum actum contemplationis, & amoris. Quod ergo primam cuniunctionem ſeparat, ſemper eſt peccatum, non autem quod ſecundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores, animum diſtrahit, ut actu Deo coniungi non ſit idoneus: & hoc præcipue accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intenſam. Et propter hoc, illis, quibus competit diuina contemplari, aut ſacra tractare, indicitur pro tempore illo abſtinentia ab uxoribus, & ſecundũ hoc etiam dicitur, quod Spiritusſanctus quantum ad actum reuelationis ſecretorum, nõ tangebat mentes Prophetarum in uſu matrimonii.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ turpitudo illa cõcupiſcentiæ, quæ actũ matrimonialẽ ſemper comitatur, nõ eſt turpitudo culpæ, ſed pœnę, ex peccato primo proueniens, ut.ſ. inferiores uires, & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc, ratio non ſequitur.

AD 4m Dicendum, quod illud proprie excuſari dicitur, qđ aliquam ſimilitudinem mali habet, & non eſt malum, uel tantum, quantum apparet: quia quædam excuſantur a toto, quædã a tanto; & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiſcentiæ habet ſimilitudinem actus inordinati, ideo per bona matrimonii excuſatur, ut non ſit peccatum.

E AD 5m Dicendum, quod quamuis ſint ſpecie naturę idem tamen differunt in ſpecie moris, quam una circunſtantia uariat, ſcilicet accedere ad ſuam, uel non ſuam, ſicut etiam occidere hominem per uiolentiã, uel per iuſtitiam, facit diuerſam ſpeciẽ moris, quamuis ſit una ſpẽs naturæ, & ideo unum eſt licitum, aliud illicitum.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſuperfluitas paſſionis, quæ uirtutem corrũpit, non ſolum impedit rationis actum: ſed tollit rationis ordinem; quod non fa-

NO. Actus venerei maximadũ actus bruta les. ex eo ꝙ turpitudinẽ illam, q̃ text. dicit, ſemper habeot; licet q̃nq; ſine pctõ ſiant. Vnde ex eo, ꝙ brutis aialib. hoiem, quodãmõ, ut ſic efficiunt ſimilem: ideo &d uiſionẽ illam, quam dixit reſp. 2m. ſecũ deferũt ſemp. uidelicet ꝙ hominẽ tunc diuidunt ab actu contempl. & amoris erga Deum.

4m d' maiori

Niſi pctm. ℞. uel hñs ſimilitudinẽ alicuius mali §. Tũc nihil, &c. Licet .n. matrimonii actus non ſit ſemper pctm: tñ excuſatione ſemper indiget rõne illius ſimilitudinis ad peccatum in ad 3m. dictæ, nõ ratione peccati (ut in litera.)

5m d' maiori.

De ſimilib. ℞. in eo, ꝙ ſimilia ſunt: non aliter. §. Tũc nihil, &c. Nã actus fornicationis & matrimonii nõ ſunt ſimiles in genere moris, quemadmodũ nunc ſermo ſit: licet ſint ſimiles in ſpẽ naturæ, quod nũc eſt extra propoſitum.

6m d' maiori.

Superfluitas. ℞. tollẽs & rõnis actũ, & rõnis ordinem §. Tũc nihil &c. Nã ſupfluitas. i. intenſio delectationis in actu matrimoniali licet tollat actũ rõnis (ut dixit reſp. ad 2m) non tñ tollit ipſius ordinem (ut ex reſpon. ad 1m colligitur.)

¶NOT. Pro faciliori captu dictorum in pſenti. ui. 1.p.q.98.a.2. & maximè in rñ. ad 3.

APPENDIX.

Ex artic. hẽc, ¶Primò: quomodo pr̃dictẽ extermine hęreſim Catharorum (ut refert Card. Turrecr. de eccleſia li.4 c.35) dicẽtiũ: matrimoniũ carnale eſt peccatum mortale. item pauperũ de Lugdun. (ut refert ſumm. fratris Yconen. 1.p.ca.8. in bibliotheca Vatica. manu ſcripta) dicẽtiũ: matrimoniũ eſſe fornicationem

Vid. p 3. Eccl. &c.

nem iniatam, niſi continenter coniugaci uiuant. Item eorũ. ibi. F dicentium: quaslibet alias immunditias eſſe leuiores magis; quã copulam carnalem. Item Tatiani (prat. Tatiani Durand. de Vuandach.) dicentis; matrimonium nihil differre a ſcortatione, ſed idẽ eſſe: hoc eſt, matrimoniũ nil aliud eẽ, niſi occultũ meretriciũ.

2 ¶ Sdò hẽs modo p rõnẽ oſtendas; matrimonia illas damnari a Gen. 2. Hoc nunc os, de oſſib. meis &c. homo adhærebit uxori ſuæ & erunt duo in carne una. Hæc ſunt uerba ſpiritus ſancto tanq̃ principalis Cõ Trid. ſeſ. 24. in doctri de ſacr. matr. attribuit diis human. ghis patens diuini ſpũs inſtinctu pronunciata. Cum dixit: hoc nunc os &c. immo & ad idẽ ſignificandum Matt. 19. & Mar. x. dr: qui fecit hominem ab initio Deus dixit, dimittet hõ patrem & matrem & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Cũ ergo non ſint duo in carne una, niſi quia prolem generant mediãte actu matrimoniali; cõſtat: q Deus i quo nulla eſt iniquitas, & cui ſunt odio impius, & impietas eius, mãdat de actu matrimoniali conſummando. Per hoc igitur, actũ hunc ſcdm ſe nõ eſſe culpã diffiniuit Deus: & conſequenter p hoc idẽ damnantur pdictas hæreſes. Item a &c. ut ar. 2. app. ſi recte applicatio fiat. Item a 1. Cor. 7. Si acceperis uxorẽ non peccaſti: & ſi nupſerit uirgo, nõ peccauit. Quid clarius? Applica & hoc ad ar. 1. app. contra errores ibi dictos. Item a 1. Ti. 5. uolo autẽ iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe; nullam occaſionẽ dare aduerſario maledicti gratia. Ecce: q nõ ſolũ poteſt eẽ ſine culpa actus coniugalis (alioquin Apoſt. ad procreationẽ filiorũ coniuges non hortaretur), ſed & nullam præbet occaſionẽ maledicti. Quamuis prædicti errantes, ex propria malitia, actui tali maledicant. Itẽ 1. Cor. 7. Vxori uir debitũ reddat, ſimiliter & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatẽ non habet, ſed ſimiliter & uir poteſtatem ſui corporis non habet ſed mulier. Ecce: q ad literam loquitur de actu carnali cõiugũ, & non tantum dicit, eum ſecundum ſe eſſe ſine culpa, ſed etiam eſſe in præcepto per ly uir uxori, debitum reddat, & uxor uiro.

Tho. ubi ſu. ar. 4. Ho. 1. in ope. imp. ſec. ſup illud Cum eſſet dſpõſata. to. 2.

Pro ar. ſu pra.

cit delectationis intenſio in actu matrimoniali; quia etſi tũc non ordinetur homo, tamen a ratione eſt præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonii ſit meritorius.

AD QVARTVM ſic proceditur Videtur quod actus matrimonialis nõ ſit meritorius Chryſoſtom.[a] enim dicit ſuper Matt. Matrimonium etſi utentibus ſe pœnam non inferat, mercede tamen non præſtat: ſed meritum reſpectu mercedis dicitur, ergo actus matrimonialis non eſt meritorius.

2 Præt. Illud, q eſt meritoriũ dimittere, nõ ẽ laudabile: ſed laudabilis ẽ uirginitas, per quã matrimóniũ dimittitur, ergo matrimonialis act⁹ nõ eſt meritorius.

¶ 3 Præterea Qui utitur indulgentia ſibi facta, beneficio recepto utitur: ſed ex hoc q alicui præſtatur beneficium, non meretur, ergo &c.

4 Præterea, Meritum in difficultate conſiſtit ſicut, & virtus: ſed actus matrimonialis non habet difficultatẽ, ſed delectationem, ergo non eſt meritorius.

5 Præterea, Illud, quod non poteſt fieri ſine peccato ueniali, non eſt meritorium, quia non poteſt homo ſimul mereri, & demereri: ſed in actu matrimoniali ſemper eſt peccatum ueniale, quia etiam primus motus in huiuſmodi delectatione, eſt peccatum ueniale. ergo actus prædictus non poteſt eſſe meritorius.

QVÆST. XLI. ART. IIII.

CONCL. Actus matrimonialis ſemper eſt uel peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam habet.

¶ *Corollarium.* Intellige ergo q actus matrimonialis in eo, qui gratiam non hẽt, ſiue ſit fidelis, ſiue infidelis ſemper eſt aut peccatum, aut bonũ morale. Et licet ſecũdũ ſe actus ille nõ ſit pctm. (ut art. 3. dictũ eſt:) tñ conſiderando illum ſcdm q eſt ab indiu duo operante, ſic uerificatur illud, quod concl. & I cor. illo dictum eſt, & in probatione dicetur.

SED CONTRA Omnis actus, quo impletur præceptum eſt meritorius ſi ex charitate fiat: ſed actus matrimonialis eſt huiuſmodi, quia dicitur primæ Corinth. ſeptim. Vxori uir debitum reddat, ergo, &c.

¶ Præterea. Omnis actus uirtutis eſt meritorius: ſed actus prędictus eſt actus iuſtitiæ, quia redditio debiti, ergo meritorius eſt.

RESPONDEO. Dicendum, quod cum nullus actus ex deliberata uoluntate procedens ſit indifferens, ut in ſecundo libr. dictum eſt,[m] actus matrimonialis ſemper eſt peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam hẽt.[n] Si enim ad actum matrimonialem uirtus inducat, uel iuſtitiæ, ut debitum reddat, uel religionis, ut proles ad cultum Dei procreetur eſt meritorius. Si autem moueat libido ſiſtens inter bona matrimonii, ut ſcilicet nullo modo ad aliam accedere uellet, eſt peccatum ueniale: ſi autem extra bona matrimonii efferat, ut ſ. cũ quacumq; muliere idẽ facere proponeret eſt peccatum mortale; natura autem mouere non poteſt, quin uel ordinetur ratione, & ſic erit motus uirtutis uel non ordinetur, & ſic erit motus libidinis.

AD PRIMVM ergo Dicendũ, q radix merendi quantũ ad pmiũ ſubſtantiale eſt ipſa charitas: ſed quantũ ad accidentale premium rõ meriti exiſtit in difficultate actus, & ſic actus matrimonii nõ eſt meritorius, ſed primo modo.

AD 2m Dicendum, quod

¶ I. Rẽſp. Quia ad actum matrimonialẽ aut libido inducit aut uirtus (ſiue ſit iuſtitiæ ſiue ſit religionis.)

¶ NOT. 1a. In cuius deductione, q in eo qui gratiam nõ hẽt, actus matrimonialis, aut eſt peccatum, aut eſt bonum morale, id quod S. doctor, ſãquã a ſe in concl. ſubintellectum, probat. Sed, ut diſtinctius omnia intelligantur, dicẽ ſic: Quare in eo qui gratiam non habet actus matrimonialis ſemp eſt aut pctm, aut bonũ morale? Quia in eo, q gtiam nõ hẽt, nã indiuidualiter mouet ad actum uel ordinata rõnem (ſic erit mot⁹ uirtutis, ſeu boni moralis), el non ordinata per illã ſic erit motus libidinis, ſeu peccatum.)

concl. m

Vi. Aug. de bo. cõ. ca. 6 & 17 to. 7

¶ NOT. 2a Fundm ambarum pbationũ, quæ dictę ſunt (ut cõſiderantũ patere pôt,) eſt illa propõ uniuerſalis, uidelicet q nullus actus ex deliberata uoluntate procedens eſt indifferens. Hoc fundamentum intelligit de actu ſcdm indiuiduũ, non ſcdm ſpẽm id quod innuit D. Th. per ly ut in 2 li. dictũ eſt. Nam ibi. 1. 2. q. 18. ar. 9 determinatur de actu ſecundum indiuiduum, q nunq pôt eſſe indifferens: licet ibi art. 8. de actu ſcdm ſpeciẽ q poteſt eſſe indifferens. Hinc patet, merito fuiſſe damnatum a Cõc Conſtan. ſe. 15. errorem Io. Huſ dicentem: q opera nulla ſint indifferentia, ſed q hæc ſit diuiſio immediata humanorum operum, uidelicet q ſint uel uirtuoſa, uel uitioſa. Loquitur n. Huſ. de act. h. humanis ſecundum ſpeciem: & propterea Concilio damnatur, cui concordat S. Doct. hi ſup. ar. 8.

Error Io. Huſ. damnatus.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum, pro quanto manifeſtant actum matrimonialem ſecundum ſe non eſſe peccatum, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ca iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

1m ex Chriſoſtomo. Mercedẽ i. præmia accidẽt. a. non, ſubſtantialis. §. Tunc nihil &c. Nam concl. Intelligitur de ſubſtantiali præmio:

2m de maiori. Dimittere. i. ut ſic, ſimpliciter: nõ, cũ additione maioris boni. §. Tunc nihil, &c. Nam uirgo non ideo principaliter laudatur, quia actũ matrimonialem meritorium dimittat ſimpliciter. i. nihil addẽdo: ſed

ſed quia illud dimittit, ut maius bonum meritorium faciat, quod A eſt ſeruare uirginitatem.

3m de minori. Ex hoc, quod alicui præſtatur beneficium. R. ad aliud addendo: non ſit bonum uſum beneficii præſtiti addendo §. Tunc nihil &c. Nam in actu matrimoniali aliquis meretur, quia bonum uſum addit ſuper illum actum: de quo indulgentia ſibi facta fuerat ab apoſtolo.

¶ NOT. Argumentum hoc 3m ſupponit literam magiſtri in 3. ca. ubi magiſter ipſe de iſta indulgentia matrimonialis actus ex Apoſt. mentionem facit. & ideo non mirum quod D. Th. non meminerit ergo a quo facta ſit iſta indulgentia, & ſuper quod cadat.

* De hac indulgentia. Apoſt. 1. Cor. 7.

4m de maiori. In difficultate. R. uel laboris, uel ordinationis medii. §. Tunc nihil, &c. Ad hoc. n. quod actus matrimonialis ſit meritorius præmii ſubſtantialis, de quo intendit concl. ſufficit quod ibi ſit difficultas, quæ conſiſtit in ordinatione medii a ratione; licet deſit difficultas laboris.

¶ NOT. Difficultas maior, quam uis non appareat ita ſenſibiliter, eſt in ordinando medium per rationem, quam in ſufferendo laborem & graue exterius. Nihil. n. eſt adeo durum ſicut uoluntatem in aliquo ſuo propoſito ſiſtere: in ſignum huius, nemo uoluntatem mouere poteſt efficaciter niſi omnipotentia diuina. 1. p. q. 105. a. 4. Hinc ſit congruenter præmium correſpondens difficultati prædictæ ordinationis medii uocetur præmium ſubſtantiale, & aliud difficultati laboris, dicatur præmium accidentale.

homo poteſt mereri, & in minoribus bonis, & in maiorib. Vnde quando aliquis minora bona dimittit ut maiora faciat, laudandus eſt a minus meritorio actu diſcedens.

Ad 3m dicendum, quod indulgentia quandoque eſt de minoribus malis, & ſic indulgetur B actus matrimonii prout ad ipſum mouet libido infra terminos matrimonii conſiſtens, ſic enim eſt ueniale peccatum: ſed prout ad ipſum mouet uirtus, tunc eſt meritorius, & non habet indulgentiam, niſi ſecundum quod eſt indulgentia de minoribus bonis, quæ idem eſt, quod conceſsio. Nec eſt inconueniens quod ille, qui tali conceſsione utitur, mereatur, quia bonus uſus beneficiorum Dei meritorius eſt.

Ad quartum Dicendum, quod difficultas laboris requiritur ad meritum præmii accidentalis: ſed ad meritum eſſentiale requiritur difficultas conſiſtens in ordinatione medii, & hoc eſt etiam in actu matrimoniali.

Ad quintum Dicendum, quod primus motus ſecundum quod dicitur peccatum ueniale, eſt motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, quod non eſt in actu matrimoniali & ideo ratio non ſequitur.

QVAEST. XLII.

De matrimonio inquantum eſt ſacramentum in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de matrimonio inquantum eſt ſacramentum.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſit ſacramentum.

¶ Secundo, vtrum debuerit in C ſtitui ante peccatum.

¶ Tertio, vtrum conferat gratiam.

¶ Quarto, vtrum carnalis commixtio ſit de integritate matrimonii.

Articvlvs I.

Vtrum matrimonium ſit ſacramentum.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quod

33. q. 5. quod actus matrimonialis eſt quandoque meritorius: & ſic. Secundum uerba Apoſt. Et ſi uir continere uoluiſſet, & tu noluiſſes; tibi debitum reddere cogeretur; & illi Deus imputaret ad continentiam, ſi non ſuæ, ſed tuæ cederet infirmitati; ne in adulterium caderes. hæc ibi. Ecce quam manifeſte oſtenditur a Decreto illo, quod actus matrimonialis eſt quandoque meritorius: imo quod & ad continentiam imputatur ei, qui debitum, quaſi nolens redditur atem a Cõ. Aretaté. Si dicat uir contiuere uolo, nolo autem uxor, non poteſt. Quod enim tu uis, non uult illa. Nunquid per continentiam tuam debet illa fieri fornicatrix? Si alii nupſerit te uiuo, adultera erit. Non uult Deus, tale damnum tali lucro compenſari. Redde debitum; &, ſi non exigis, redde. Pro ſatisfactione perfecta Deus tibi computabit: ſi non, quod tibi debetur, exigis, ſed reddis, quod debetur uxori. Hæc illud: ut in cauſ. 33. q. 5. Nota ly Deus tibi computabit per quod oſtendit manifeſte, reddere debitum, eſſe meritorium. Item a ſcripturis Oſe. 1. Sume tibi uxorem fornicariam, & fac tibi filios fornicationum. Vide: quam expreſſe innuitur actum matrimonialem eſſe meritorium. Non. n. facere filios ex ſeipſo potuiſſet propheta, ut dicitur in ſeq. cõtext. per ly, quæ concepit, & peperit ei filium, niſi ſibi actu matrimoniali ſit perueniente: neque negandum eſt, quod obedire Deo, ſicut fecit Propheta in facto illo, ſit D meritorium. Laudandus eſt ergo propheta ex obedientia, & quo ad primum. i. quo ad ducendum meretricem in uxorem; & quo ad ſecundum. i. quo ad cognoſcendum illam matrimonialiter. item a Gen. 1. & 9. Creſcite, & multiplicamini. Hoc. n. fit niſi per cognitionem carnalem. Et nota, ad propoſitum art. loquentis de matrimoniali actu, quod uerba illa non dixit Deus, niſi coniugibus. Nam primo ea dixit ad illos: poſtquam Eua ex coſta Adæ fuit educta. Al quin quo ad Euam loqueretur? Mox ut educta eſt, decreta fuit uxor ipſius Adæ per ly adhærebit uxori ſuæ. Vnde intelligimus illis tam coniugibus factis Deum dixiſſe ly creſcite, & multiplicamini. Quod uero in 1. c. leguntur iſta uerba, hoc eſt per anticipationem factum (ut teſtatur S. Doctor.) ſummarie. ſ. recitando, quod poſtea in 2. c. diffuſius, diſtinctiuſque narratur. De ultimo ut dicta uerba ly creſcite, &c. non eſt dubium aliquod, quum dixerit ad coniuges ſolum tam manifeſte factos: quum huiuſmodi uerba dixit ad Noë, & filios cum uxoribus eorundem. Hinc hæreſim illam condormientium (præt. Condormientes,) optime excluſam uides, eoſque peſſime abuti authoritate prædicta. ſ. creſcite, & multiplicamini. Dicunt. n. hi Condormientes: in communi debere uiros, ac fœminas, iuuenes & uirgines in uno loco, & conclaui uiuere: & in eodem cubiculo dormire; ubi extinctis luminaribus ad omnes promiſcue dicendum, creſcite, & multiplicamini. Contra hos uide etiam 2. par. q. 117. ar. 5.

Error damnatus per uerũ ſenſum, tractat, ad ducti in falſo a cõdormientibus.

5m minor. In actu matrimoniali ſemper eſt peccatum ueniale. R. negatur hæc. §. ut patet ex ar. 3. & hoc ut uidetur totaliter hæreſis illa, de qua ibi Tunc nihil &c. Ad rõnem nullam de primo motu, dico quod falſa eſt. Non. n. primus motus in delectatione quacunque eſt peccatum ueniale: niſi iſte motus feratur ſuper aliquod delectabile inordinatum. quod non eſt in propoſito, ut ex illo 5. patet.

¶ NOT. Maiorem delectationem admodum habuiſſet Adam in cognoſcendo carnaliter ſuam coniugem in ſtatu innocentiæ, quam habeat homo nunc in ſtatu peccati. 1. p. q. 98. ar. 2. ad 3m. Vnde manifeſte patet: quod primus motus in huiuſmodi delectatione, niſi addatur inordinatio rationis nullum peccatum eſt: cuius oppoſitum dicebat arguens.

Appendix.

1 Ex articulo habes. Primo quo per rationem tanquam in radice E explodas hæreſim Paternianorũ, & Venuſtianorũ (præt. Venuſt.) dicentium: corporis humani inferiores partes non a Deo, ſed a Diabolo eſſe factas. Quia. n. rõnem in uſu debito illarum oſtendis eſſe, meritum eadem, & a fortiori oſtendis illas non eſſe factas a diabolo.

Vol. 95. Eccl. &c.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem, tanquam radicaliter oſtendam, merito illam damnari a ſcripturis Gen. 1. Creauit Deus hominem, maſculum & fœminam creauit eos. Item a Chriſto approbante factum hoc, qui tamen utique non approbaſſet, ſi fuiſſet factum Diaboli; cui ſemper contrarius iuſtiſſime fuit. Mat. 19. Non legiſtis, quia qui fecit hominem ab initio, maſculum & fœminam fecit eos. & Mar. 10. Ab initio aut creaturæ maſculum & fœminam fecit Deus. Ecce quod partes inferiores hominum ſunt opus Dei; quæ explicantur ibi per ſexuum differentiam maſculini & fœminini. item a &c. ut 1 p. q. 44. ar. 1. a. & q. 61. ar. 1. app. & q. 32 a. 4. app. ibi. n. uidebis concilia, & alia canonice dicta.

3 ¶ Tertio habes quo per rõnem oſtendas, merito inſtitutum eſſe a

4 ¶ Quarto uides quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum pro quanto actum matrimonialem dicunt eſſe meritorium, & intelligas & probes, & defendas.

5 ¶ Quinto uides: quomodo ea ut veriſſima Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XLII. ART. I.

Concl. Matrimonium inter ſacramenta computatur. 174

¶ PROB. Quia ſacramentum importat ſanctitatis reme-

dium homini contra peccatum exhibitum per ſenſibilia ſigna. 3. p. q. 60. & hoc inuenitur in matrimonio.

¶NOT. Deſcriptionem hanc ſacri, quæ ponitur pro antecedentia parte prima, diligenter notato: quoniam clariſſima eſt, & multo completior: ut legenti 3. p. loco citato patere poteſt.

3m illatio cõcluſionis Ergo, &c.

℞. negatur illatio. §. Nam verba, quib. conſenſus exprimitur matrimonialis ſunt, &c. ut in tex.

¶NOT. ꝙ illa bñdictio, quæ fit p ſacerdotes in nuptiis, nõ ſit forma eſſentialis matrimonii confirmatur ex cõcil. Tri. ſeſ. 24. c. 1. de reform. ubi poſtquã tradidit ea, quæ de neceſſitate ſunt matrimonii dixit. Præterea eadem S. ſynod. hortatur, ut cõiuges ante bñdictionẽ ſuſcipiendã in eadem domo non cohabitent hæc ibi. Quòd ſi ꝑ benedictionem intelligat text. nihil illa uerba, quæ dicit parochus, dũ matrimoniũ in facie eccleſiæ a ſpõſis cõtrahitur: adhuc, hæc de eſſentia matrimonii non eẽ, innuitur ex Conc. eo. ibi. dicente. Parochus uiro & muliere interrogatis, & eorũ mutuo cõſenſu intellecto vel dicat ego uos in matrimoniũ cõiungo. In nõie patris, & filii, & ſpũſã. uel aliis utatur uerbis iuxta receptũ vniuſcuiuſq. prouinciæ ritũ.

*lib. 1. de ſacr. p. 9. c. 1. nõ lõge a pri.

2m ex Hugo. Materiale elementũ, ℞. uel aliquid æquiualens. §. Tunc nihil cõtra. Nã actus ipſi coniugum ſenſui ſubiecti ſunt loco materialis elemẽti in matrimonio ut tõ literæ mõſtrat.

*Th. in 4. di. 1. q. 1. ar. 2.

¶NO. Quod in ſacro pnĩæ actus pœnitẽtis ſtent pro materia, & conſequenter, ꝙ a ſimili actus pdicti ſpõſorum in matrimonio ſtent pro materia, ut dicit text. cõfirmatur a Conc. Trident. ſeſſ. 14. ca. 3. ſunt & quaſi materia huius ſacri ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Hæc ibi.

matrimonium non ſit ſacramentum. Omne n. ſacramentũ nouæ legis habet aliquam formã, quæ eſt de eſſentia ſacramenti: ſed benedictio, quæ fit per ſacerdotes in nuptiis, non eſt de eſſentia matrimonii, h. ergo non eſt ſacrm̃.

2 Pręterea, Sacramentum ſecundũ Hugo.* eſt h materiale elementũ: ſed matrimoniũ nõ habet pro materia aliquod materiale elemẽtũ, ergo nõ eſt ſacrm̃. G

3 Præterea, Sacramenta habent efficaciã ex paſſione Chriſti: ſed per matrimonium non conformatur h hõ paſſioni, quæ fuit pœnalis, cũ habeat delectationẽ adiũctã, ergo nõ ẽ ſacrm̃.

4 Pręterea, Omne ſacramentũ nouę legis h efficit, quod figurat, ſed matrimoniũ non efficit coniunctionẽ Chriſti, & eccleſię ꝙ ſignificat, ergo matrimoniũ non eſt ſacramentum. H

5 Præterea, in aliis ſacris eſt aliquid, quod eſt res, & ſacramẽtũ: ſed hoc h non poteſt inueniri in matrimonio cũ nõ imprimat charactẽrẽ, alias non iteraretur, ergo non eſt ſacramentum.

Sed contra eſt quod dicitur Epheſ. 5. Sacramentũ hoc eſt magnum, ergo, &c. I

5 Præt. Sacrm̃ eſt ſacrę rei ſignũ: ſed matrimoniũ eſt huiuſmodi, ergo, &c.

Respon. Dicendũ, quod ſacramentũ * importat aliquod remediũ ſanctitatis homini contra peccatũ exhibitũ per ſenſibilia ſigna: unde m cũ hoc inueniatur in matrimonio, inter ſacramenta computatur.*

Ad 1m ergo Dicendũ, quod uerba quibus conſenſus exprimitur matrimonialis, ſunt forma huius ſacramenti, non autẽ benedictio ſacerdotis, quæ ẽ quoddam ſacramentale. K

Ad secundum Dicendum, quod ſacramentum matrimonii perficitur per actum eius, qui ſacramento illo utitur, ſicut pœnitentia; & ideo ſicut pęnitentia non habet aliã materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de matrimonio.

Ad tertium Dicendũ, quod quamuis matrimoniũ non conformetur paſſioni Chriſti quantum ad pœnam, conformatur tamen ei quantum ad charitatem, per quam pro eccleſia ſibi in ſponſa coniungenda paſſus eſt.

Ad quartum Dicendũ, quod unio Chriſti ad eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento, ſed res ſignificata nõ contenta, & talem rem nullũ ſacramentũ efficit, ſed habet aliã contentam, & ſignificatam, quam efficit, ut dicetur. Magiſter * autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis, quod non haberet rem contentam.

Ad quintum Dicendũ, quod in hoc ſacramento illa tria, quia ſacramenta tantum ſunt actus exterius apparentes: ſed res, & ſacramentum eſt obligatio, quæ innaſcitur, uiri ad mulierem ex talibus: ſed res ultima contenta eſt effectus huius ſacramenti: non contenta autem, eſt res, quam Magiſter * determinat.

4m de maiori Efficit. ℞. contentum: non autem non cõtentum. §. Tunc nihil contra. Nam unio Chriſti ad eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento: ſed res, &c. ut in textu.

¶NOT. Ly magiſter (ut dicit tex.) opinatus fuerit, ꝙ matrimoniũ non habeat rẽ contẽtam: rõ in hoc ſequẽdus non eſt, quia aliquid dormitat, Quãdo n. & bonus dormitat Homer. Nã matrimoniũ ipsũ rẽ hĩc contẽtam infra oſtẽdetur.

4m minor: Hoc non põt inueniri in matrimonio ℞. negatur iſta. Nam, vt patet in tex contrarium uerũ eſt. Ad tõnẽ uero argũ adductã dr, ꝙ non eſt neceſſ. imprimi charactẽrẽ in omnib. ſacris, in qbus eſt aliquid, ꝙ eſt res, & ſacrm̃. Licet. n. character, ubi imprimitur ſit res & ſacrm̃, tamẽ præter characterẽ aliquid aliud poteſt eſſe res & ſacramenti in illis, in quibus nõ imprimitur.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶Primò quõ p iõ nẽ cõfudias hæreticam Caluini ſẽtentiã, ꝙ matrimoniũ non eſt ſacrm̃ in eccleſia Dei p hoc, ꝙ tanquã erroneũ imponit Papiſtis art. hũc, uidelicet matrimonium ẽ ſacrm̃ ẽcclesia Dei (ut uidere eſt in tabula articulorum quos Caluiniſtæ abũtãt: & Papiſtis imponũt. Ex Caluini libello contra acta Cõc. Trid.) itẽ hęreſim Lutheri (Alfonſus Nu pnæ) apertã dicentis, Matrimonium nõ eẽ ſacrm̃. Item hæreſim Manichæorũ (Pra. Manichę) dicentium: cõiugium eſſe legem & conſtitutionem Diaboli. Ex art. n. præſentis ꝓbatione patet, ꝙ ſanctificans remedium cõfert: quod eſt contra Diabolum.

Vid. p 5. Eccl. &c.

*In ſe. ſn. L. 4. ſent. diſ. 26.

¶Secundò hẽs, quõ per rationem oſtendas, hæreſes prædictas merito damnati ab Apoſtolo Eph 5. Propter hoc relinquat homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erũt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt. item a Conc. Flor. tunc ab Eugenio 4. eod. concil. approbante in decret. Armen. dato Septimum eſt ſacrm̃ matrimonii: ꝙ eſt ſignũ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, ſcd̃m Apoſt. dicentẽ: ſacrm̃ hoc magnum ẽ, ergo hic dico in Chriſto & in eccleſia. Hęc ibi. item a Con. Tri. ſe. 24. c. de ſac. mat. Cũ matrimonium in lege euãgelica ueteres. cõnubiis ꝑ Chriſti grãm præſtet: merito inter nouæ legis ſacra annumerandũ. Patres noſtri, concilia, & uniuerſalis eccleſię traditio, ſẽp docuerunt: aduerſus quã impii hoĩes huius ſeculi inſanientes, nõ ſolum perperã de hoc uenerabili ſacro ſẽſerunt: ſed (de more ſuo) prætextu euãgelii libertatẽ carnis introducẽtes multa ab eccleſię catholica

*Li. 4. ſen. diſ. 26.

3m minor. Per matrimoniũ non conformatur hõ paſſioni Chriſti. ℞. quantum ad pœnam eius: nõ quãtũ ad charitatem. §. Tunc nihil contra. Sufficit. n. ꝙ aliquo mõ per ſacrm̃ conformetur homo paſſioni Chriſti ad hoc, ut ſacramentum ipſum ex eadem ipſius paſſione habeat efficaciam.

¶NOT. Paſſioni Chriſti, quantum ad charitatem ibi oſtenſam, conformari matrimonium (ſecundum quod dicitur in textu) habetur ex Eph. 5. ubi dicitur: Viri diligite uxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, ut exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam, aut rugã, aut aliquid huiuſmodi.

ſenſu, & ab Apoſtolorũ tẽporibus probata conſuetudine, aliena ſcripto & uerbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſti fideliũ iactura. Hæc ibi. Et canon. 1. Si quis dixerit matrimonium non eſſe uerè & propriè unum ex ſeptem legis euangelicæ ſacramentis: Anathema ſit. Hæc ibi. Item à Papa Lucio III. extra de hæret. ad abolendam. Vniuerſos, qui de ſacramẽto corporis & ſanguinis Chriſti, uel de baptiſmate, ſeu de peccatorũ cõfeſſione, matrimonio, uel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire, aut docere non metuunt, q̃ ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat, & obſeruat, uinculo perpetui anathematis innodamus. Hæc ibi. Itẽ nota, Manichæos prædictos dãnari à Chriſto, qui matrimoniũ approbat, atq; confirmat Matt. 19. & Marc. 10. Vide & articulos præcedentis q̃õnis appendicesq́; quæ ad hoc propoſitũ iuuabunt, ſpecialiter uerò ad Caluini fallacias uigilantius pro damnatis atq; damnandis agnoſcendas, ac firmiſſime habendas: uide ultam eius ob hunc finem fuſius deſcriptã. q. 9. a. 4. app.

a qu. 52. art. 1.

*li. 4. ſent. d. 26. §. B, & C.

3 ¶ Tertiò habes: quòd per rationẽ prædictã patrũ & ſcripturarũ, pro quanto matrimonium dicunt eſſe ſacramẽtũ, & intelligas, & probes, & tuearis.

*Geneſ. 1.

4 ¶ Quartò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium debuerit inſtitui ante peccatum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit inſtitui ante peccatum. Quia illud, quod eſt de iure naturali, non indiget inſtitutione: ſed matrimoniũ ẽ huiuſmodi, ut ex dictis* patet, ergo non debuit inſtitui.

¶ 2 Præterea, Sacramenta ſunt quædam medicinæ contra morbum peccati: ſed medicina non ꝑparatur niſi morbo, ergo ante peccatum nõ debuit inſtitui.

¶ 3 Præterea, Ad idẽ inſtitutio una ſufficit: ſed matrimonium fuit inſtitutum etiam poſt peccatum, ut in litera dicitur* ergo ante peccatum non fuit inſtitutum.

¶ 4 Præterea, Inſtitutio ſacramenti debet eſſe a Deo: ſed ante peccatum uerba, quæ ad matrimonium pertinent, non ſunt determinate dicta à Deo, ſed ab Adam: illa aũt uerba, quæ Deus dixit* Creſcite, & multiplicamini, dicta ſunt brutis etiam, in quibus non eſt matrimonium, ergo matrimonium non fuit inſtitutum ante peccatum.

¶ 5 Præterea. Matrimonium eſt ſacramẽtum nouæ legis: ſed ſacramenta nouæ legis à Chriſto initiũ ſumpſerunt, ergo nõ debuit ante peccatum inſtitui.

SED CONTRA eſt quod dicitur Matt. 19. Non legiſtis quòd ab initio, qui fecit homines, maſculum & fœminam fecit eos?

¶ Præterea: Matrimonium eſt inſtitutum ad procreationem prolis, ſed ante peccatum erat neceſſaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debet matrimonium inſtitui.

B RESPONDEO dicendum quòd natura inclinat ad matrimoniũ intẽdens aliquod bonum, quod quidem uariatur ſecundum diuerſos hominum ſtatus, & ideo oportet quòd illud bonum diuerſimode in diuerſis ſtatib* hominũ inſtituatur, & ideo matrimonium, ſecundum quòd ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat neceſſaria etiã peccato non exiſtente, inſtitutum fuit ante peccatum: ſecundum autem, quòd remedium præbet

C contra uulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ, ſecundum autem determinationem perſonarum, inſtitutionẽ habuit in lege Moyſi ſed ſecũdum quòd repræſentat myſterium coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, inſtitutionem habuit in nouam legẽ, & ſecundũ hoc eſt ſacramentum nouæ legis. Quantum ad alias utilitates, quæ ex matrimonio con-

D ſequuntur, ſicut eſt amicitia, & mutuum obſequium ſibi a coniugibus impẽſum, habet inſtitutionem in lege, ciuili* ſed quia de ui ſacramenti eſt, q̃ eſt ſignũ & remedium, ideo quantum ad medias inſtitutiones competit ratio ſacramenti, ſed quantum ad primam inſtitutionem competit ei, quòd ſit in officium naturæ, quantum uero ad ulti-

E mam, quòd ſit in officium ciuilitatis.

*Concil. Florẽt. in doctr. 2. de ſacramen. 175

QVAEST. XLII. ART. II.

CONCL. 1a. Matrimonium, ſecundum q̃ ordinatur ad procreationem prolis, inſtitutũ fuit ante peccatum: ſecundum autem q̃ remedium præbet contra uulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ: ſecundum uerò quandam determinationem perſonarum, inſtitutũ fuit in lege Moyſi; ſed ſecũdm q̃ repræſentat myſterium cõiunctionis Chriſti & eccleſiæ, inſtitutum fuit in noua lege (vnde ſecundũ hoc eſt ſacramentum nouæ legis:) & ſecundum quòd vtilitates habet conſequentes, (puta amicitiam, & mutuum obſequiũ ſibi inuicẽ à cõiugib. impenſum) inſtitutũ ẽ in lege ciuili.

¶ *Corollarium.* Quinq; ergo modis conſideratur matrimonium: & ſingulis eorũ correſpondet aliqua eius inſtitutio. Vnde ad interrogationem de tempore, & de lege, inſtitutionis matrimonij, ne reſpondeas unquam ſimpliciter i. unica reſponſione ſimplici, quia, cum matrimonium multipliciter dicatur, deciperis cadendo in fallaciam ſecundum plures interrogationes, ut unam. Ad interrogationem ergo illam de matrimonio reſpondeas, edoctus ab iſto texto, per diuiſionem conſiderationis multiplicis de illo, & iuxta ſingulas conſiderationes ſingillatim accommodando dicenda. Vt ſi quis dicat. Matrimonium quo nam tempore, & qua in lege, inſtitutum fuit? Rx. De matrimonio, ſecundum quam conſiderationem, loqueris? Si n. loquaris de illo, ſecundum q̃ eſt in officium naturæ, unum reſpondendum eſt: ſi de illo, ſecundum q̃ eſt in remedium peccati, aliud: ſi quantum vt ſecundũ determinationẽ quandam perſonarum attenditur, aliud: & ſecundum q̃ repræſentat cõiunctionẽ Chriſti ad eccleſiã, adhuc aliud: & demum, ſecundum q̃ importat utilitates quaſdã conſequentes, reſpondendum eſt aliud.

¶ PROB. Quia bonum intentum a natura inclinãte ad matrimonium uariatur ſecundum diuerſos ſtatus hominum; & conſequenter diuerſimodè in diuerſis ſtatibus hominũ diuerſimode inſtituitur. Concl. m

¶ NOT. Præmiſſa prob. datur uniuerſaliter de tota concluſione ſimul, ut patet. Quòd ſi partialiter, & pro ſingulis partibus ſeorſum, probationẽ uis: ecce. Matrimonium, pro prima parte ſumptum, i. ut ordinatur ad procreationem prolis, inſtitutum ante peccatũ, Gen. 1. per ly Creſcite, & multiplicamini: pro ſecunda parte, i. ut eſt in remedium contra vulnus peccati, inſtituitur Geneſ. 9. per ly Creſcite, & multiplicamini: pro tertia parte. i. ſecundum q̃ determinationẽ quandã perſonarũ dicit, inſtituitur Leuit. 18. per ly Turpitudinem vxoris patris tui nõ diſcooperies; turpitudinẽ ſororis tuæ, ex patre, ſiue ex matre nõ reuelabis &c. per totum cap. pro quarta parte, i. ut coniunctionem Chriſti ad eccleſiã importat, inſtituitur Matt. 19. & Marc. 10. per ly Quod Deus coniunxit, homo nõ ſeparet: pro quinta tandẽ parte. i. vt ſecundũ conſequẽtes vtilitates quaſdã attenditur, inſtituitur in libris continentib. leges Cæſareas. Concl. p

¶ CONCL. 2a. Matrimonio competit, quòd ſit in officium naturæ; ſi conſideretur quantum ad primam inſtitutionem dictã in prima cõcluſione: & competit ei, q̃ ſit in officium ciuilitatis, ſi conſideretur quantũ ad ultimã ibidem: & cõpetit ei, q̃ habeat rõnem ſacramenti, i. q̃ ſit ſacramentum, ſi conſideretur quantũ ad inter medias inſtitutiones ibidem (hæ ſunt tres.)

¶ PROB. 1. Quia primæ duæ partes ex ſe patent. Quia (ly & cõpetit ei, q̃ habeat &c.) de ui ſacramenti eſt eſſe in ſignum aut remediũ, & matrimonium quò ad ultimam partem concluſionis ſumptum eſt in remedium (cùm ſit contra vulnus peccati) ac ſignum (cùm ſignificet coniunctionem Chriſti ad eccleſiã.)

¶ *Corollarium.* Ergo matrimonium inſtitutum (vt ſupra diximus) Gen. 9. & Leuit. 18. & Matt. 19. eſt ſacramentum.

1m de

Ad primvm ergo dicendum, quòd illa, quæ in communi ſunt de iure naturali, indigent inſtitutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuerſimode competit ſecundum diuerſos ſtatus, ſicut de iure naturali eſt ꝙ maleficia puniant, ſed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris poſitiui.

G

Ad secvndvm dicendum, ꝙ matrimonium non eſt tantum in remedium contra peccatum, ſed principaliter eſt in officium naturæ, & ſic inſtitutum fuit ante peccatum, non autem prout eſt in remedium.

Ad tertivm dicendũ, quòd ſecundum diuerſa, quæ oportet in matrimonio determinari, nõ eſt inconueniens quòd habuerit diuerſas inſtitutiones, & ſic illa diuerſa inſtitutio non eſt eiuſdem ſecundum idem.

H

Ad qvartvm dicendũ, quòd matrimonium ante peccatum inſtitutum fuit à Deo, & ad hoc homini mulierẽ dẽ coſta formauit in adiutorium, & dixit eis,* Creſcite, & multiplicamini: qđ quamuis alijs animalibus dixerit, non tamen per ea eodem modo implendum ſicut per homines. Adam uero uerba illa ꝓtulit Deo inſpiratus, ut intelligeret matrimonij inſtitutionem à Deo factam.

Ad qvintvm dicendũ, quòd quantum ad hoc, quòd matrimonium eſt ſacramentum nouæ legis, nõ fuit ante Chriſtum inſtitutum, ut ex dictis patet.*

Articvlvs III.

Vtrum matrimonium conferat gratiam.

AD tertivm ſic procedit. Videtur quòd matrimoniũ non conferat gratiam. Quia ſecundum Hug.* ſacramenta ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam conferunt: ſed matrimonium non habet aliquam ſanctificationem, quæ ſit de eſſentia eius, ergo non confertur gratia in ipſo.

¶ 2 Præterea, Omne ſacramentum conferens gratiam, confert ipſam ex materia, & forma ſua: ſed actus, qui ſunt materia in hoc ſacramento, non ſunt cauſa gratiæ, quia hoc eſſet Pelagiana hæreſis, ſcilicet quòd actus noſtri ſint cauſa gratiæ, uerba etiam exprimentia conſenſum non ſunt cauſa gratiæ, nam ex eis non fit aliqua ſanctificatio, ergo in matrimonio nullo mõ gratia dať.

¶ 3 Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati eſt neceſſaria omnibus habentibus vulnus illud: ſed in omnibus inuenitur cõcupiſcentiæ vulnꝰ, & ſic deberent omnes homines matrimonium contrahere, eſſetque ſtultum ualde, à matrimonio abſtinere.

I

¶ 4 Præterea, Infirmitas non accipit medicamentum ab eo, à quo accipit intenſionem: ſed per matrimonium concupiſcentia accipit intenſionem, quia ſicut dicit Philoſophus in 3. Ethic. inſatiabilis eſt concupiſcentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur, ergo uidetur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiſcentiã.

K

Sed contra, Definitio, & definitum debent conuerti: ſed in definitione ſacramenti ponitur* cauſalitas gratiæ, ergo cum matrimonium ſit ſacramẽtum, erit gratiæ cauſa.

1m de maiori. Inſtitutione. ℞. in cõmuni ſumpta: nõ, ſpecialiter determinatiua. §. Tunc nihil &c. Nam matrimonium, quantum ad determinationem iuris naturalis, inſtitutione indiget, propter rationem dictam in probatione primæ concluſionis: licet abſolutè loquendo, in cõmuni inſtitui nõ egeat, cùm ſit de iure naturali. Vt. Puniendos eſſe maleficos, natura docet. Sed quò puniendi ſint, iuxta diuerſos ſtatus hominum, ciuis prominerationem, & modus criminum, docet inſtitutio noua iuris poſitiui.

2m concluſio. Ante peccatum non debuit inſtitui. ℞. vt matrimonium eſt in remedium cõtra peccatum: non, ut eſt in officium naturæ. §. Tunc nihil &c. ut patet. Ex hoc ad illã maiorem, ſcilicet ſacramenta ſunt quædam medicinæ cõtra morbum peccati, dicas; ꝙ ſi intelligitur formaliter, i. prout ſacramẽta ſunt, uera eſt uniuerſaliter: ſi uerò intelligitur materialiter. i. de aliquo quod eſt ſacramentum nõ tñ vt ſacramentum, ſed ut aliquam aliam rationem innuens (prout in propoſito, ut matrimonium,) ſic nõ eſt uera uniuerſaliter ſine additione hac, videlicet ſacramentum matrimonij eſt quædam medicina cõtra peccatum, uel in officium naturæ.

* Geneſ. 1.

¶NOT. Ex eo, ꝙ in textu dicitur, ꝙ matrimonium principaliter eſt in officium naturæ, colligitur ꝙ, etiam ſi primi parentes nõ peccaſſent, adhuc generatio prolis pactũ matrimoniale fuiſſet 1. par. q. 118.

3m de maiori. Ad idem. ℞. ſecundũ idem: non, ſecundum diuerſa. §. Tunc nihil &c. Nã matrimoniũ fuit ſecundum diuerſas cõſiderationes, & ante, & poſt peccatũ, inſtitutum: ut in concluſione prima, & reſponſione ad ſecundum patet.

* In corp. art.

4m illatio concluſionis. Ergo matrimoniũ &c. ℞. negatur illatio. §. Nam matrimonium ante peccatum inſtitutum fuit à Deo; & ad hoc homini &c. ut in textu. Ad ea, quæ pro ratione dicuntur in contrarium tam de ly Creſcite, &c. quàm de ly adhærebit uxori ſuæ. &c quid reſpondendum ſit: docetor etiam ibi.

¶NOT. Quòd Adam primus humani generis parens diuini ſpiritus inſtinctu dixerit (vt textus ait) relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, confirmatur ex Conc. Trid. ſeſſ. 24. in princ. & ex Matth. 19. & Marc. 10. Item. Quòd per ly Creſcite & multiplicamini, non eodem modo implẽdum intellexerit Deus, ſed diuerſimodè ab hominibus & brutis; cõfirmari põt ex q. 41. ar. 1. corp. & ad 1m. Cùm. n. natura inclinet ad hoc diuerſimodè implendum ab homine, & ab alijs, & natura inſtituta ſit à Deo; fatẽdũ eſt, ꝙ Deus intenderit illũ diuerſitatẽ adimpletionis p ly Creſcite & multiplicamini.

* Ib. l. de ſacramẽ. p. 9. ca. 1.

5m cõcluſio. Non debuit ante peccatũ inſtitui. ℞. ut eſt ſacramentũ nouæ legis: nõ, ut ẽ in officiũ naturæ tñ. §. Tũc nihil &c. ut patet ex pdictis. Quòd Chriſtus (Vt in text. dicitur) inſtituerit matrimonium; vide appen.

Conc. Trid. ſeſſ. 24. in prĩ. §. Grat. uero.

APPENDIX.

EX articulo habes ¶Primò quò per rõnem interimas hæreſim Manichæorũ (ſup. ar. 1. appẽ.) dicentiũ: coniugiũ eſſe conſtitutionẽ Diaboli. Itẽ Eractitarũ (Præt. Eraclitæ) dicẽtiũ: cõiugia, ſiue matrimoniũ eſſe reſpuẽda. Per hoc. n. ꝙ à Deo inſtitutũ eſt, radicitus deſtruitur ꝙ matrimoniũ ſcdm ſe ſit uel reſpuendũ, uel cõſtitutio Diaboli.

t Vtil. p S. Eccleſ. ad &c.

¶Secundò habes quò per rõnẽ oſtendas merito damnati pdictas hæreſes à &c. ut art. 1. appen. Itẽ à &c. ut q. 41. ar. 1. appen. cui & addere potes art. 2. 3. & 4. Itẽ à &c. ut 1. par. q. 72. Itẽ à decre. 24. q. 3. quidã. Vide ibi de Eraclitis. Itẽ à Concil. Trid. ſeſſ. 24. in princ. Matrimonij ꝑpetuũ, indiſſolubilemq; nexum primus humani gñis parẽs diuini ſpiritus inſtinctu pronũciauit &c. Hoc autẽ uinculo duos tantũmodo copulari, & coniũgi, Chriſtus dñs apertius docuit, cũ poſtrema illa uerba, tanq̃ à Deo probata, referens dixit; Itaq; iã non ſunt duo ſed una caro; ſtatimq; eiuſdem nexus firmitatẽ, ab Adamo tantò ante pronunciatã, his uerbis confirmauit; Quod ergo Deus cõiunxit, homo non ſeparet. Hæc ibi. & can. 1. Si q̃s dixerit matrimonium non eſſe à Chriſto Domino inſtitutum: anathema ſit. Item à &c. ut ſupra nu. poſt prob concl. 1. ¶ Tertiò habes quomodo dicta patrum & ſcripturarum, pro quanto matrimonium dicunt inſtitutum fuiſſe ante peccatum & intelligas, & probes, & tuearis ¶Quartò habes quomodo ex ipſo uerſum Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3 4

Li. 3. non multũ remote à fine libri.

* Tho. in 4. diſt. 1. q. 1. art. 4. q. 3. & ſequen.

QVÆST. XLII ART. III.

CONCL. Matrimonium, in quantum in fide Chriſti contrahitur, habet; vt conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur.

¶Corollarium.

¶Corollarium. Ergo ex cōcluſione hac excluduntur omnes tres A intelligebat D. Thomas ſupra art. 1. ad 4^{m}. quando dicit, quod opiniones prædictæ circa hanc materiam. Immo, quia eccleſia iam determinauit (ut uidebitur in appen. ſequen.) quòd matrimonium confert gratiam: ideò opinio illa prima, cum diceret oppoſitum, non amplius opinio, ſed hæreſis dicenda eſt; ſicut & concluſio S. Thomæ non amplius probabilior tantum, ſed catholica fides. Pro cōfutatione autem pleniori ſecundæ & tertiæ opinionis; uide 3. par. q. 70. ar. 4. & q. 69 ar. 6. ubi tractatur de ualore gratiæ.

matrimonium habet rem contentam & ſignificatam. Hæc autem res contenta eſt gratia.

1^{m} ex Hugone. Et ſanctificatione ℞. facta per Chriſtum: non principaliter, facta per miniſtrum. § Tunc nihil &c. Nam licet matrimonium non habeat aliquam ſanctificationem principaliter à ſacerdote miniſtro factam; (ut arguitur:) illam tamen habere hoc, quòd Chriſtus ſua paſſione illud repræſentauit.

Præterea Augu.† dicit, quòd matrimonium eſt ægrotis in remedium: ſed non eſt in remedium niſi inquantum aliquam efficaciam habet, ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiſcentiam: ſed concupiſcentia non reprimitur niſi per gratiam, ergo in ipſo confertur gratia.

Respondeo dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd matrimonium nullo modo eſt cauſa gratiæ, ſed eſt tantum ſignum. Sed hoc non poteſt ſtare, quia ſecundum hoc in nullo abundaret à ſacramētis ueteris legis: unde non eſſet aliqua ratio, quare ſacramentis nouæ legis annumeraretur, quòd n. remedium præbeat ſatisfaciendo cōcupiſcentiæ † ne deinceps ruat, dum nimis arctatur, habuit ēt in ueteri lege ex ipſa natura actus. Et ideo alij dixerunt, quòd cōfertur ibi gratia in ordine ad receſſum a malo, quia excuſatur actus à peccato, qui ſine matrimonio peccatū eſſet. Sed hoc eſſet nimis parum, quia hoc etiā in ueteri lege habuit, & ideo dicunt quòd facit recedere à malo inquantum conſtringit concupiſcētiam, ne extra bona matrimonij feratur, nō autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operādū. Sed hoc non poteſt ſtare, quia eadē gratia eſt, quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat, ſicut idem calor, qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt, quòd matrimonium inquantum in fide Chriſti contrahitur, habet ut conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius eſt. Quia ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quibus homo conuenienter vti poſsit facultate illa, ſicut patet, quòd omnibus potentijs animæ reſpondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire poſsint, unde cum
B in matrimonio detur homini ex diuina inſtitutione facultas utendi uxore ſua ad procreationem prolis, datur etiam gratia ſine qua id conuenienter facere non poſsit, ſicut etiā de poteſtate ordinis ſupra dictum eſt, & ſic iſta gratia data, eſt ultima res contenta in hoc ſacramento.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut habet aqua
C baptiſmi, quòd corpus tangat & cor abluat ex tactu carnis Chriſti, ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Chriſtus ſua paſsione illud repræſentauit, & non principaliter ex aliqua ſanctificatione ſacerdotis.

Ad secundum dicendum, quòd ſicut aqua baptiſmi cum forma uerborum non operatur immediate ad gra-
D tiam, ſed ad characterem, ita actus exteriores, & uerba exprimentia conſenſum, directe faciunt, nexum quendam, qui eſt ſacramentum matrimonij, & huiuſmodi nexus ex virtute diuinæ inſtitutionis diſpoſitiuè operatur ad gratiam.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, niſi contra concupiſcentiæ morbum poſſet aliquod ef-
E ficacius remedium adhiberi, adhibetur autem maius remedium per opera ſpiritualia, & carnis mortificationem ab illis, qui matrimonio, non utuntur.

†In libro de bono viduitatis c. 8. circa finē. to. 4. & de Geneſi ad lit. li. 9. c. 7. to. 3.

¶NOT. Aliquando, priuſquam ſcilicet ab eccleſia determinaretur quippiā, licebat citra hæreſim, tenere contrarium eius, quod poſtea aliter determinatum eſt, 1. par. q. 1 c. art. 4. in arc. & alibi. & cōſequenter id, quod poſtea determinatū eſt, licuit appellare opinionem probabiliorem. Sic in propoſito facit D. Thomas, cum & alias uocat opiniones, quamuis falſas, & ſuam dicit probabiliorem. Nam textus poſt cōcluſionem immediate habet ly & hoc probabilius eſt. Quod ſi poſt concilij generalis determinationē contigiſſet loqui, dixiſſet ly & hoc catholicum eſt, innuendo oppoſitum eſſe hæreticum. Hæc autem notata ſint etiam pro regula uniuerſali ad intelligendum uerba ſancti Thomæ. Nam uidendum eſt ubique, an loquatur in ſuis dictis de aliqua re, antequàm determinata ab eccleſia, uel nō: & ſic poſtea de illis dictis iudicandum: recolendum tamen ſemper eſt: quod ſupra. q. 29. ar. 3. appen. dictum fuit in caſu, quo doctores aliqui dixiſſent quippiam minus conſonum ei, quod ab eccleſia poſt modum ſequitur: & ibi uidendum, quomodo tunc procedēdum ſit circa dicta doctorum eorundē.

¶AL. in pcepi.

Regula uniuerſalis pro intelligēdo D. Thoma.

concil.

¶PROB. Quia in matrimonio, in fide Chriſti contracto, datur homini ex diuina inſtitutione facultas utendi uxore ſua ad procreationē prolis (patet ex ſupra:) & ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quib. homo conuenienter uti poſſit facultate illa (patet ex ſupra. q. 33. ar. 5. corp.)

¶NOT. Auxilia illa, ſiue quibus homo conuenienter non poteſt uti uxore ſua, ſunt gratiæ gratum facientis: ut habetur ex textu circa fin. Rurſus, Nunc patet, per dictum in corp fin. quid

¶NOT. Quomodo Chriſtus ſua paſſione matrimonium repræſentauerit, colligere ex ar. 2. ad tertium ubi dicitur, quòd matrimonium conformatur Chriſti paſſioni quantum ad charitatem, per quam pro eccleſia ſibi coniungenda in ſponſā, paſſus eſt. Repræſentauit ergo matrimonium, inquantum charitate ductus paſſionem ſufferre uoluit pro eccleſia ſibi iungenda in ſponſam.

†Q. 35. ar. 1. corp.

2^{m} de maiori

Confert ℞. mediatè ex uirtute diuinæ inſtitutionis: non immediate, neque ex natura ſua præciſè. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu. Nam ſicut aquæ baptiſmi cū forma verborum nō &c. ut ibi in litera.

¶NOT. Ex reſponſo textuali addiſcas duo. Primum; quid ſit ſacramentum matrimonij, videlicet quòd eſt nexus quidem. Quid autem ſit ly quidam; patebit ex eius diffinitione q. 44. ar. 3. Sedm; qd ſit hæreſis Pellegiana, quòd ſcilicet eſt hæc, quæ attribuit actib. noſtris ſecūdum naturā actuū ſeu inquantum pendēt à libero arbitrio noſtro præciſè, eſſe cām gratiæ. Alioquin non eſſet hæreſis, ſi non loqueretur in tē ſu prædicto: quoniā actus ipſi, ſecundum quòd ex inſtitutione diuina fiunt, & à gratia pendent, ſunt cauſæ gratiæ augmentandæ, & diſpoſitio ad ipſam primò habendā. Pro quo uide 1. 2. q. 109. art. 4. & q. 51 1c. ar. 3. & memento, quòd præmium datum talibus operibus uocatur corona iuſtitiæ. 2. Tim. 4.

3^{m} illatio concluſionis. Et ſic deberent omnes homines &c. ℞. negatur illatio. §. Nam contra concupiſcentiæ morbum eſt aliud remedium

2 Quia (ly ſed quædem ſunt &c.) aliqua ſunt, quæ pro digna ſtractatione diuinorum, requiruntur in omnibus.

3 Quia (ly quædam aut &c.) aliqua ſunt, quæ pro digna tractatione diuinorum requiruntur in miniſtris ſuperioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus.

¶ *Corollarium*. Ergo ex 1. par. conclu. ſeli quit D. Thom. nobis ſtendendam liberalitat ad titulũ art. Vt dica mus ſic. Veſtes miniſtrorũ ſunt conuenienter inſtitutæ. Rõ eſt: ipſe deſignant illorũ idoneitatẽ ad tractandum diuina.

¶ CONCL. 1ª. Epiſ ad donatur nouẽ ornamẽta ſuper ſacerdotes.

¶ NOT. Adeo quod & omnia ſacerdotũ ueſtimenta, & ſuper il la nouem alia, conoa ninor epiſcopis.

¶ PROB. Quia in. ductio per ſingula, q in litera ponitur, hoc monſtrat.

¶ CONCL. 1ª. Vlteſius habent Archiepi pallium, ſignũ priuilegiatæ poteſtatis.

¶ *Corol*. Ergo miniſtri, quantò ſuperiores, tantò plura ornamenta habent: ita ut in plurib. ſuperiores ueſtimenta inferiorũ includant, & non è contra. Nec mirum quoniam idoneitas maior requiritur in maioribus, quę ſcilicet & illam idoneitatem, quæ eſt in inferioribus contineat, & aliquam aliam, quæ non eſt in eis. Sufficit .n. ad tractandũ diuina minoris dignitatis minor idoneitas: quæ proculdubio nõ ſufficeret ad tractandum diuina maioris dignitatis. Nam ſingula ſingulis correſpõdere oportet, & ſicut locus ad locatum pro portionatur: ita idoneitas pro correſpondentia ad res tractandas debet proportionari miniſtris. Hæc omnia uirtualiter infinuant textus: ut penetranti ſubtiliter patere poteſt.

¶ PROB. Quia Archiepiſcopis, tãquam legitimè certantibus præ cæteris, torques aurea debetur (patet ex antiqua conſuetudine taliter legitimè certãtiũ corporaliter) & pallium ſignificat illam torquem auream.

chirothecæ, annulus, & baculus, quia nomen ſunt, quæ ipſi ſupra ſacerdotes poſſunt, ſcilicet clericos ordinare, uirgines benedicere, baſilicas dedicare, clericos deponere, ſynodos celebrare, chriſma conficere, ueſtes, & uaſa conſecrare. Vel per caligas ſignificatur rectitudo greſſuum. Per ſandalia, quę pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per ſuccintorium, quò ſtola ligatur cũ alba, amor honeſtatis. Per tunicam, perſeuerantia, quia Ioſeph tunicam talarem dicitur habuiſſe quaſi deſcendentem uſque ad talos, per quos ſignificatur extremitas uitæ. Per dalmaticam, largitas in operibus miſericordię. Per chirotecas cautela. Per mitram, ſcientia vtriuſque Teſtamenti, unde, & duo cornua habet. Per baculum cura paſtoralis, qua debet colligere uagos, quòs ſignificat curuitas in capite baculi, ſuſtentare infirmos, quod ipſe ſtipes ſignat baculũ. Sed pungere lentos, quod ſignificat ſtimulus in pede baculi, unde verſus.

Collige, ſuſtenta, ſtimula uaga, morbida, lenta.

Per annulum ſacramenta fidei, qua eccleſia deſponſatur Chriſto. Epiſcopi enim ſunt in eccleſia loco Chriſti. Sed* ulterius Archiepiſcopi pallium habent, ſignum priuilegiatę poteſtatis, *ſignificat enim torquem auream, quam ſolebant legitime certantes accipere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſacerdotibus ueteris legis indicebatur continentia, illo tantum tempore, quo ad ſuum miniſterium accedebant, & ideo in ſignum caſtitatis tunc ſeruandæ in ſacrificiorum oblatione fœmoralibus utebantur. Sed miniſtris noui teſtamenti indicitur perpetua continentia, & ideo non eſt ſimile.

G AD 2m dicendum, quod mitra non erat ſignum alicuius dignitatis, fuit enim ſicut quoddam Galerum, ut Hieronym. * dicit, ſed cydaris, quę erat ſignum dignitatis, ſolum pontificibus dabatur, ſicut & nunc mitra.

AD 3m Dicendum, quod poteſtas miniſtrorum eſt in epiſcopo, ſicut in origine, non autem in ſacerdote, quia ipſe H non confert illos ordines, & ideo magis epiſcopus, quam ſacerdos ueſtibus miniſtrorum utitur.

AD QVARTVM Dicendum, quod loco ſuperhumeralis utitur ſtola, quæ ad idem ſignificandum eſt ad quod erat ſuperhumerale.

AD QVINTVM Dicendum, quod pallium ſuccedit loco rationalis.

I AD 6m dicendum, q pro illa lamina habet pontifex noſter crucem, ut Innocent. dicit, ſicut pro fœmoralibus habet ſandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro podere tunicam, & pro ephod amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

AD 7m Dicendum, quòd quamuis non habeat * alterius generis poteſtatem, tamen eandem habet ampliorem, & ideo K ad hanc perfectionem deſignandam ſibi pallium datur, quo undique circundatur.

1 Quia (ly ſed quædam ſunt &c.) aliqua ſunt, quæ pro digna E tione altaris accedere debet, niſi enim caſtitas ante ſuſceptũ mi niſterium fuerit approbata. Hæc ibi.

2m de minori. Quod eſt ſignum dignitatis ℞. negatur noc. §. Nã mitra non erat ſignũ alicuius dignitatis, &c. ut in textu.

¶ *Coro*. Ergo non e mi tra, q datur põt ficib. non correſpõdet illi mi træ ſacerdotũ antiquorũ, ſed cydari illi: ut ẽ portiõ: quã mitra: ſ ut ẽ noſtrorũ eſt ſignũ dignitatis, nõ aut antiquorũ niſi cydaris.

3m de maiori Propinquior ℞. ſi hoc d nõ receptũ: nõ ſecũ dũ orig nẽ ordinũ. §. Tunc nihil &c. Nam hic cõſideratur propinquitas ſcdm originẽ, a qua fluũt ordines: ſ ſt propinquitas ordi nũ ſuſceptorũ. Epus ſi in ſuo ueſtitu ſe ſuperiorẽ hierarchã repræſentat: & conſequenter ẽt ſilũ, a quo originaliter conferũtur ordines omnes.

¶ NO. per hoc q ſacer dos in ueſt mẽtis ſuis nõ utitur tunica ſub diaconi, neq. dalmatica diaconi, ut de q nõ ſine cã in cor. poſt 3. conclu. appoſitũ fuit ly ut in pluribus.

4m d cõclõne Debẽt hic ſuphumerale. ℞. uel aliquid ad idẽ ſignificandũ relatũ. §. Tunc nihil, &c. Nam habent ſtolam.

5m d cõclõne Rõnale cõpetẽ ℞. vel aliqd æquiualẽs rõnali. §. Tunc nihil &c. Nã Archiepis competit pallium, quod ſuccedit, &c ut in tex.

6m d cõclõne Illud. ℞. uel al quid illo §. Tunc nihil, &c. Nã pro illa lamina ha bet Pontifex noſter crucẽ, &c ut in tex.

NO. Quãuis in tex. dicat q lamina aurea ſuccedat crux, & cõſe quẽter portio dignitatis uideatur utrũq. ẽt hoc falsũ e. Nã, ſicut noud teſtã dignius e ueteri, cui ſuccedit, ita crux, quæ ſuccedit lo co laminæ dignior ẽ & hunc ſẽſũ hẽt tex.

* In ep. ad Fabiu. de ueſt. ſace. par. ante me. 10. 3.

* Aliã à genere.

1m de minori. Caſtitatis. ℞. quartæ: nõ, perpetuæ §. Tunc nihil &c. Nam min ſtri noui teſtã nõ te poraria ſed perpetuam continentiam habere debeat

Caſtitatis uotum p ordine.

¶ NOT. de caſtitate dicta in tex. quæſt. & q. 37. & 4. & q. 39. a. 1. præ dixerat S. Doctor magna hi confirmatio a Sum. Pontificib & cõ ciliis, per multa ca. di 32. & ſpecialiter a B Greg. ad Petrũ ſubdiaconũ, ut recitatur diſt. 28. Nullum facere ſubdiaconum pſumãt epi, niſi, qui ſe caſtè uicturum promiſerit: quia nullus ad miniſte

De crucis dignitate

De cuius crucis dignitate Conc. Conſtantinop. 6. can. 73. dicit: Cũ crux uiuifica illud ſalutare nobis oſtenderit: e not. eſt ſtudiũ adhibere, oportetq; et, per quam ex antiquo lapſu ſaluati ſumus, eum, qui par eſt, honorem habeamus. Vnde & mente, & ſermone, & ſenſu adorationem ei tribuentes crucis figuras, quæ a nõnullis in ſolo ac pauimẽto fiũt, omnino deleri iubemus: ne incedentium conculcatione uictoriæ nobis trophæum iniuria afficiatur. Qui ſecus fecerint excommunicari decernimus. Hæc ibi.

7a minor. Archiepiſcopus non habet alterius generis poteſtatem, quam epiſco-

pus

pus. R. hét tñ eam ampliorem. § Tunc nihil &c. Nam, quæ exte- A rius geruntur in ministris ecclesię, non tñ sont signa potestatis interioris ministrorum (ut arguitur) sed et modi ptãus, putà amplioris, uel minus amplæ. Quod pallium sit signũ peculiare Archiepo, ut hic & in 1. conclu. dicitur, confirmatur ex de elect. uel elect. po. quod sicut.

8m de minori

Non habet. q. 1 locis extra Treueren. diœcesim: non, in illa. §. Tũc nihil &c. v patet. Talis ergo uarietas Papæ in usu baculi fit ad significandã gratiã il lã factam meritis baculo Papæ primi, s. B. Petri. Quod si cõsideretur in baculo oẽ il la gratia, sed coarcta- tio potestatis: nunq̃ papa utitur baculo; ut in R. seq.

9m Itẽ illatio cõclusionis.

Ergo nec &c. R. negatur illatio. §. Rõ est: qm alii epi præter Romanum habent potestatem coarctatã. vid. 2. resp. ter. ly uel etiã in signum, &c.

Con. Tri. sess. 24. de sacr. mat.

¶ Corol. Ergo ex maiori propositione debebat concludi totũ oppositũ: ita ut diceretur. Potestatis plenitudo residet tñ penes Rom. Pontificẽ: ergo alii epi debent hẽre baculum, quãuis Romanus ipsum nõ habeat.

APPENDIX.

E 1 x articulo habes. ¶ Primò quõ per rõnem cõfudias errorẽ impurissimũ Fausti Manichæi (prat Pau. Manich.) dicentis: uestes sacras spectoro das eẽ. Ex hoc n. q. illas incõ menietes fuisse institutus, a Diabolo deceptus, uel ex ppria malitia, credebat; pcessit error prædictus. Si ergo eas rectẽ institutas probaueris ex D. Th. errorẽ eius utcunque sõnabiliter explodes.

Vol. p. S. Loci. &c.

2 ¶ Secundò hẽsquõ per rationem ostendas; errorem ipsum, tanq̃ in radice meritò damnatũ fuisse à Damaso I Papa in ep. 4. epis orthodoxis omnib. scripta. Quod verò ais non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos, aut subdiaconos, nec uirgines; nec altare erigere, nec ungere, aut sacrare; nec ecclesias dedicare: nec crisma conficere, nec crismate baptizatorũ frontes signare; nec publicè quidem quenquam pœnitentem reconciliare; nec populum benedicere: nec ante epm in baptisterio, aut in sacrario introire; nec præsente epo infantem tingere, aut signare: nec pœnitentem sine præceptione epi sui reconciliare; nec eo præsente (nisi illo iubente) sacramentũ corporis & sãguinis Christi conficere; nec, eo coram posito, populum docere aut salutare: nec plebem exhortari; quæ omnia solis Põtificibus deberi, tam ex superioribus quã ex aliis patrũ constitutis, aut sacris canonib. edocti essiũr: per hos & discretio graduum, & dignitatis fastigium Pontificum demonstretur. Similiter & de presbiteris hæc habeantur, quia, si nomen uilescit pontificũ, omnis status perturbatur ecclesię. Hæc ibi. Vbi cũ dicat præsbiteris non licere ea, quæ supra memorauit de Chorepiscopis, patet: q hæc authoritas facit directè pro ar. 4. damnans errores cõtrarios possessibus in appetitum cum consecrare diaconos, &c. quæ pontificibus conuenire dicit, sint uestium harũ in corp. ar. narratorũ significata nepluri mũs patet; q Damas. ille p eandem authoritatẽ tãquam in radice demonstrat uestes eporũ conuenientes esse institutas. item a Cõ. Tri. sess. 22. c. 5. Pia mater ecclesia cærimonias in missa adhibuit; ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, uestes, aliaq. id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione; quò & maiestas tanti sacrificii commendaret, & mentes fideliũ p hęc uisibilia religionis & pietatis signa, ad rerum altissimarũ quæ in hoc sacrificio latent, contẽplationẽ excitarentur. hæc ibi. & can. 7. Siqs dixerit cæremonias, uestes, & externa signa, quibus in missarum celebratione ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis q officia pietatis anathema sit. Hæc ibi. & sess 7. de sacr. can. 13. quem p te uideas. itẽ a Clemente 1. Papa & martyr in ep. 2. ad Iacobum fratẽ domini. Postquam. n. de sacratis uestibus uel uasis tractauit circa finem subiungit Hæc igitur frater Iacobe, ide ore S. Petri iubẽt audiui. Siquis præcepta hæc non integra custodierit sit Anathema usque ad aduentũ dñi nostri. Hæc præcepta a S. Petro Apost. accepi, & tibi, frater carissime, insinuare curaui: ut obseruari omnia præcipias sina macula. Siquis uerò audierit te, ordis erit minister Christi; qui ãt nõ audierit te, immo dominum loquentem per te, ipse sibi damnationem accipiet. hæc ibi. Videq 12. ar. 5. app. de Balthasar. & q. 13. ar. 1. ne Iuliano imperatoris Iuliani Auunculo, quorum pœnas iustissimas contra Faustum applica bene in proposito.

3 ¶ Tertio habes quomodo per rationem prædicta partum, pro quanto uestes ministrorum dieuot conuenientes institutas esse, & intelligas & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur & consolidetur.

1 Ad octavvm Dicendum, q Romanus pontifex nõ utitur baculo, quia Petrus misit ipsum ad suscitandũ quendã discipulũ suũ, qui postea factus est episcopus Treuerensis; & ideo in diœcesi Treueren. Papa baculũ portat, & non in aliis locis, 1 uel etiã in signũ, quod non habet coarctatam potestatem, q curuatio baculi significat. B

QVAEST. XLI.

De sacramento matrimonii, quod est in efficium naturæ, in quatuor articulos diuisa.

P Ost hoc, considerãdũ est de matrimonio. Et C primo agendũ est de eo inquantũ est in officiũ naturę. Secundũ, inquãtũ est sacrm. Tertio, inquantũ absolute, & secundum se consideretur.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum sit de iure naturali.

¶ Secundo, Vtrum cadat sub pręcepto.

¶ Tertio, Vtrum eius actus sit licitus.

¶ Quarto, Vtrum possit esse meritorius.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

A D PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod E matrimoniũ non sit naturale. Quia ius naturale est, quod natura omnia h animalia docuit: sed in aliis animalibus est cõiunctio sexuum absque matrimonio, ergo matrimoniũ nõ est de iure naturali.

2 Præterea, Id, quod est de iure naturali, h inuenitur in hominibus secundũ quemlibet statum eorũ, sed matrimoniũ non fuit in quolibet statu hominum, quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoric. * Homines a principio syluestres erant, & tunc nemo sciuit proprios liberos, nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit, ergo nõ est naturale.

*lib. 1. de inuẽ. circ. prin.

3 Præterea. Naturalia sunt eadẽ h apud omnes, sed nõ eodẽ mõ est matrimoniũ apud omnes cũ pro diuersis legib. diuersimode matrimonium celebretur, ergo non est naturale.

4 Pręterea. Illa, sine quibus potest saluari naturæ intẽtio, nõ uidentur esse naturalia, sed natura intendit h conseruationẽ speciei per generationẽ, quæ potest esse sine matrimonio, ut patet in D fornicariis, ergo matrimonium non est naturale.

Sed contra est quod in principio Digestorum dicitur: * ius naturale est maris, & fœminæ coniunctio, quam nos matrimoniũ appellamus.

*in d. gesto ueter li. 1. tit. 1. leg 2.

¶ Præterea. Philos. 8. ethic. dicit, * quod homo est magis naturaliter coniugale animal, quã politicum: sed homo est naturaliter animal politicũ, & gregale, ut ipse dicit: * ergo est naturali-

*li. 8. c. 12 a med. *Arist. 8. ethi. c. 12. a med.

QVÆST. XLI. ART. I.

C ONCL. 1a. Si naturale sumatur pro eo, q ex principiis naturæ ex necessitate causatur: sic matrimonium non est naturale; 17a

nec aliquid eorum, quæ libero arbitrio mouente complentur.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Iure relinquitur, ut patens ex terminis, quoniã moueri ex neceſſitate, & moueri ex libero arbitrio, ut ſic, non ſimul conueniunt: ita ꝙ utrunque ſit neceſſarium.

¶CONCL. 1ª. Si naturale ſumitur ꝓ eo, ad qđ natura inclinat, & mediante libero arbitrio completur, ſic matrimoniũ ẽ nãle. i. de iure naturali.

¶PROB. Quia rõ naturalis, & quantũ ad finẽ matrimonii principalẽ, & quantũ ad ſecundariũ, inclinat ad matrimoniũ (ut diffuſe patet in tex.)

concl. *m*

¶NOT. Quantũ ad primã rõnem. ſ. de fine principali, allatam in tex. aduerte: ꝙ D. Th. loquitur per ſe, & nõ per accidens, ſ. ly filius ẽt a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes hẽret, ꝙ non eſſet, niſi cẽt aliqua obligatio uiri ad mulierem determinatam, quæ m̃rimoniũ facit. Intellige ly ꝑ ſe pro eo, ꝙ cõiter accidit; & ly per accidẽs, pro eo, ꝙ raro. Vñ ſi iſta cõſideraris, nõ obſtat ſi aliquis fornicando aliquã cognoſceret, ꝓuideat ſufficiẽter proli tam de nutrimẽto, ꝙ de diſciplina: quia id, eſt per accidens, & non ꝑ ſe. Quod ãt cadit ſub lege, tenui eſt matrimoniũ, iudicãdũ eſt ſm id, ꝙ cõiter accidit; & non ſm id, qđ in aliquo caſu accidere põt. His bñ annotatis, & rõnem pro matrimonio illam in bono ſenſu intelliges & fornicationẽ talis rõne ſuta malo ſẽſu palliantem, tanquam inexcuſabilem a peccato mortali, iudicabis. uid. 2. 2. q. 154. ar. 2.

Caſus per accidens. *conclu. ꝓ* *Al. uiri tes.*

li. 8. eth. c. 12. a med. & c. 11. cir. prin.

1m de maiori

Omnia animalia docet. i. ℞. ſecundũ conuenientiã naturę, uel generis, uel ſpeci. i. §. Tunc nihil, &c. Nam per gloſam datam patet: ꝙ non eodem mõ Ius naturale oĩa animalia docet: & conſequenter, ꝙ in aliquibus animalib. eſſe cõiunctionẽ naturalem ſexuum abſq; matrimonio, non facit, ꝙ in aliis animalib. puta in hominibus cõiunctio ſexuum, abſq. matrimonio, ſit naturalis: & per conſequẽs nec facit, quòd matrimo-

li. 8. eth. c. 12. a med. illius.

ter coniugale, & ſic coniugium, ſiue matrimoniũ eſt naturale.

RESPONDEO. Dicendum, quod aliquid dicitur eſſe naturale dupliciter. Vno modo ſicut ex principiis naturæ ex neceſſitate cauſatũ, ut moueri ſurſũ eſt naturale igni: & ſic matrimoniũ non eſt naturale, nec aliquid eorum, quæ mouẽte libero arbitrio complentur.* Alio mõ dicitur naturale, ad quod natura inclinat, ſed mediante libero arbitrio cõpletur, ſicut* actus uirtutũ dñr naturales, & ꝑ hoc modo matrimoniũ eſt naturale, quia ratio naturalis ad ipſum inclinat dupliciter. Primo quantũ ad principalem eius finẽ, qui eſt bonũ prolis. Non .n. intendit natura ſolũ generationẽ prolis, ſed traductionem, & promotionem uſque ad perfectum ſtatũ hominis, inquantum hõ eſt, qui eſt uirtutis ſtatus. Vnde ſecundum philoſoph.* tria a parentib* habemus, ſcilicet eſſe, nutrimentũ, & diſciplinã. Filius autem a patre educari, & inſtrui non poſſet, niſi determinatos, & certos parentes haberet, quod nõ eſſet niſi eſſet aliqua obligatio uiri ad mulierẽ determinatã, quæ matrimoniũ facit. Secundo quantũ ad ſecundariũ finẽ matrimonii, qui eſt mutuũ obſequiũ ſibi a coniugibus in rebus domeſticis impenſum. Sicut.n. naturalis ratio dictat ut homines ſimul cohabitent, quia unus non ſufficit ſibi in omnibus, quæ ad uitam pertinent, ratione cuius dicitur hõ naturaliter politicus: ita etiã eorũ; quibus indigetur ad humanã uitam, quædã opera ſunt cõpetentia uiris, quædã mulieribus. Vnde natura monet ut ſit quædã aſſociatio uiri ad mulierem, in qua eſt matrimonium, & has duas cauſas ponit philoſophus in 8. Ethic.*

AD PRIMVM ergo Dicendũ, ꝙ natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno mõ quia eſt conueniens naturę generis, & hoc eſt cõe omnibus animalib.

G

Alio mõ quod eſt conueniens naturę differentiæ: quia ſpecies humana abundat a genere, inquantũ eſt rationalis, ſicut eſt prudentiæ actus, uel tẽperantiæ; & ſicut natura generis, quãuis ſit una in omnibus animalibus, non tamẽ eodẽ mõ eſt in omnibus, ita etiã non inclinat eodem mõ in omnibus, ſed ſecundũ quòd unicuiq; competit ad matrimoniũ: ergo inclinat natura hominis ex parte differentię, quantũ ad rationem ſecundã aſſignatam. Vnde philoſophus * hanc rationem aſſignat homini ſupra animalia, ſed quantũ ad rationem primã inclinat ex parte generis. Vnde dicit, quòd filiorum procreatio cõis eſt omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem mõ in omnibus, quia quędã animalia ſunt, quorũ filii nati ſtatim poſſunt ſufficienter ſibi uictũ quærere, uel ad quorum ſuſtentationem mater ſufficit, & in his non eſt aliqua maris ad fœminã determinatio. In illis autẽ, quorum filii indigent utriuſque ſuſtentatione, ſed ad paruũ tẽpus inuenitur aliqua determinatio quantũ ad tẽpus illud, ſicut in auibus quibuſdam patet; ſed in homine, quia indiget filius cura parentum uſque ad magnũ tempus, eſt maxima determinatio maſculi ad fœminã, ad quam etiam natura generis inclinat.

H

I

AD 2m Dicendum, quod uerbum Tullii potest eſſe uerum quantũ ad aliquã gentem, ſi tamen accipiatur principium proximũ illius gentis, per quod ab aliis gentibus eſt diſtincta, quia non in omnibus perducitur ad effectum per id, ad quod naturalis ratio inclinat: non autem eſt uerum uniuerſaliter, quia a principio humani generis ſacra Scriptura recitat fuiſſe coniugia.

K

nium non ſit naturale, id eſt de iure naturali.

2m de maiori.

Inueniũt. ℞. uniuerſaliter: non ſemper, a ſingulis. §. Tunc nihil &c. Nã id, quod dicit Tullius de illa gente particulari ſyluestri, nõ facit; ꝙ uniuerſaliter natura non inclinet ad prolem habendam ex matrimonio; licet oſtendat in aliquibus ſingularib. cõtrarium, cooperante libero arbitrio.

¶NOT. Memento: in conclu. 2. accipi ly naturale non pro eo, quod ex principiis naturę de neceſſitate cãtur, ſed pro eo, ad quod natura inclinans mediãte libero arbitrio cõplet. Hinc uidebis: ꝙ & rurſum loquitur in ſenſu 2. conclus. de ly naturali: & argũ in ſenſu primæ. Vñ patet, ꝙ argũ non infringit, imo nec attingit, conclus. 2. contra quam fit.

Hinc quoq; apparet ꝙ illa propõ argumẽti maior. ſ. id quod ẽ de iure naturali inuenitur in omnibus hominib. uerificatur ſm loquendũ de naturali in ſenſu 1ª conclu. ſic .n. ex neceſſitate cauſaretur. Loquẽdo ãt de naturali in ſenſu 2. conclu. hoc ẽ, ꝙ liberum arbitrium inclinationem naturæ moderatur, ſic maior illa non eſt in ſingulis hominib. uera.

li. 8. eth. c. 12. a med. & li. 1. polit. c. 1. cir. med.

3m de maiori

Apud oẽs. ℞. eiuſdẽ ſtatus, & cõditionis, non, diuerſarum. §. Tunc nihil &c. Vt. n. patet; natura humana non eſt immobilis, & c. ut in tex.

¶NOT. Quaſi dicat reſponſum: Nos loquimur de naturalib. in ſenſu conclu. 1. tu uerò arguens uelles, inflectere ſermonẽ ad ſenſum primæ.

4m ð minori

Conſeruationem ſpeciei. ℞. non ſolũ in eſſe, ſed & in nutrimento & diſciplina pfecta. § Tunc nihil, &c. Nã hu-

li. 7. eth. nõ procul a fine li.

AD 3m dicendum, quod ſecundũ philoſ. in 3. ethic. Natura humana non eſt immobilis, ſicut diuina, & idò diuerſificantur ea, quæ ſũt de iure naturali ſecundũ diuerſos ſtatus, & cõdõnes hoĩm, quis ea, quæ ſunt in reb. diuinis, naliter nullo mõ uariẽtur.

AD QVARTVM Dicendum, quod natura non

huiuſmodi ſine matrimonio non poſſunt eſſe per ſe. Quod uerò A quandoque poſſint eſſe per accidens, non obſtat propoſito: ut uiſum eſt in not. poſt prob. concl. 1.

¶Quartò uides: quomodo per rationē pdicta patrum & ſcripturarū, ac philoſo. p quāto matrimoniū de iure naturali implicitè uel explicitè inſinuāt eſſe, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo et tu uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primo: q̄dō per rationem tanquā in radice conteras hæreſim Albanenſiū (pra. Albanenſ. Dauidici) dicētiū matrimoniū nullum eſſe: itē ſectatiorum (pra. Sectatiu) dicentium: matrimoniū eſſe inuētū quodda humanū. itē Adamianorū (pra. Adam.) dicētiū matrimoniū, quaſi p ſe malū, eſſe dānandū. Pat hoc. n. q; matrimoniū eſt de iure naturali, patet q; eſt aliqd, & q; non eſt inuentū humanū neque per ſe malum.

1 *ſol. p S. Eccl. &c.

*Tho. ubi ſup. ar. 2.

2 ¶Scd̄o habes: quomodo per rationem, tāq̄ in radice oſtendas, pdictos errores meritò dānari a Con. Tri. ſeſ. 24. cā. 1. ſi quis dixerit, &c. matrimoniū, &c. ſed ab hominib. in eccleſia inuentū. Anathema ſit. hæc ibi. item a Con. Gangr. c. 1. ſi quis nuptias in accuſatione duxerit, aut abhominandas, anathema ſit. hæc ibi. Itē a Con. Tole. 1. c. 21. ſi quis uere dixerit cōiug'a hoīm q̄ ſm Dei legē ſiuo reſ ſe execrabilia. Anathema ſit. hæc ibi. Nota ly ſm legem Dei. Nam ius naturale ē quodāmō lex Dei, in qua ea q̄ de iure naturali exiſtēt, ua ſunt a Deo, cum natura ipſa a deo ſit. Quo & mō dr Ro. 2. Gentes, q̄ legē non habent (.ſ. exteri° ſcriptam) naliter ea, quæ legis ſunt, faciūt, huiuſmodi legem nō habētes ipſi ſibi ſunt lex, q oſtendunt, opus Dei ſcriptū in cord. b. ſuis itē a Con. Bracha. c. 1. Si qs uitupat nuptias. anathama ſit. hæc ibi & recitantur di. 31. itē a ſcripturis. 1. Tim. 4. Diſcedēt quidē a fide. attendentes doctriṅis dæmoniorū loquētiū mendacium, & prohibentium nubere. Ecce q; Apoſt. hmōi errores prædictos uocat doctrinas dæmoniorum. Ille. n. prohibet nubere (teſte Aug. cont. Fauſt. li. 30. c. 6.) qui, hoc malum eſſe, dicit: non qui huic bono .ſ. matrimonio, aliud melius antepōnit (.ſ. uirginitatem. ut facit eccleſia.) Item Heb. 13. Honorabile cōnubiū & thorus immaculatus. Per hoc ergo damnat dicentes cōnubiū per ſe damnabile eſſe, tanquam nihil, uel tanquam malum.

*in 4. ſen. di. 26.

*lib. 1. c. 2. ar. ſi. illi°

3 ¶Tertiò habes: quō per rōnem oſtendas, meritò inſtitutum fuiſſe matrimonium in lege naturali. Gen. 2. & Philoſophum meritò dicere 8. Eth. q; homo eſt naturaliter coniugale animal, & meritò in principio digeſtorum dici, q; ius naturale eſt maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

tantū intendit eſſe in prole, ſed & perfectū, ad qd̄ exigitur matrimonium, ut ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium, cadat ſub præcepto.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod matrimoniū adhuc maneat ſub pcepto. Quia pceptū obligat, quamdiu non reuocatur, ſed prima inſtitō matrimonii fuit ſub præcepto, ut in litera * dr, nec unquam hoc præceptū legitur reuocatū, imo confirmatum. Matth. 19. Quod Deus coniunxit homo non ſeparet, ergo adhuc eſt matrimoniū ſub præcepto. C

2 Præt. præcepta iuris naturalis ſecūdū oē tēpus obligant, ᵇ ſed matrimoniū eſt de iure naturali, ut dictum eſt, ergo &c.

3 Præt. Bonū ſpeciei eſt melius, quā bonū indiuidui, quia bonū gētis eſt diuinius quā bonū unius hominis, ut dicitur 1. ethic. * Sed præceptū, primo homini datū eſt ad conſeruationē indiuidui per actū nutritiuæ, q; adhuc obligat, ᵇ ergo multo magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conſeruationē ſpeciei. D

4 Præt. Vbi manet eadē ratio obligans, eadē obligatio manere debet, ſed propter hoc obligabātur hoies ad matrimoniū antiquo tēpore ne multiplicatio humani generis ceſſaret, cū ergo ʰ hoc idem ſequatur, ſi quilibet libere poteſt a matrimonio abſtinere, uidetur q; matrimoniū ſit in præcepto. E

SED CONTRA eſt, q; dr 1. Cor. 7. Qui non iungit matrimonio uirginē ſuā, meli° facit. ſ. q̄ q̄ ꝯiungit, ergo cōtract° matrimonii non eſt ſub præcepto.

Præterea. Nulli debetur præmium pro tranſgreſſione pcepti ſed uirginib. debetur ſpeciale pmiū, ſ. aureola, ergo matrimoniū non eſt ſub præcepto. B

1 RESPON. Dicendum, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, ſicut ad id, quod eſt neceſſariū ad perfectionem unius, & ᵐ talis inclinatio quemlibet obligat, ⁿ quia naturales perfectiones omnibus ſūt communes. Alio modo inclinat ad aliquid, quod eſt neceſſarium multitudini, & cū multa ſint huiuſmodi, quorū unum impedit aliud: ᵖ ex tali obligatione non obligatur quilibet homo per modū præcepti ꝗ alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad ædificatoriam, & ad huiuſmodi officia, quæ ſunt neceſſaria cōitati humanæ, ſed inclinationi naturæ ſatisfit, cum per diuerſos diuerſa complentur de prædictis. Cum ergo ad perfectionē humanæ multitudinis ſit neceſſarium aliquos contemplatiuæ uitæ inſeruire, quæ maxime per matrimoniū impeditur, ˢ inclinatio ad matrimoniū non obligat oēs p modū præcepti, ᵘ etiam ſecundū philoſophos. Vnde Theophraſtus * probat, quod ſapienti non expedit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, q; præceptū illud nō eſt reuocatū, nec obligat unūquēque rōne iā dicta, * niſi illo tempore, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet generationi uacaret. E

QVÆST. XLI. ART. II.

CONCL. 1ª. Inclinatio naturalis ad aliquid, quod ē neceſſarium ad perfectionem unius, quēlibet obligat. 171

¶PROB. Quia naturales perfectiones ſunt omnibus cōes.

¶CONCL. 2ª. Inclinatio naturalis ad aliquid, qd̄ eſt neceſſariū multitudini, nō obligat quēlibet hoīem p modum præcepti. concl. 2

¶PROB. 1 Quia multa ſunt neceſſaria multitudini, quorū unū impedit aliud. 2 Quia aliter hō quilibet obligaretur ad agriculturā, & hmōi officia, q̄ ſūt neceſſaria humanæ multitudini. 3 Quia inclinationi naturæ ſatisfit cū p diuerſos diuerſa de pdictis neceſſariis complentur. concl. p

¶Corol. Ergo matrimonium cadit ſub pcepto reſpū multitudinis, in qn̄ eſt neceſſariū multitudini: ita q; ſufficit ad illud implendum, ut aliqui de multitudine matrimonio utantur. Præcepto de matrimonio q̄do ſit obligatur.

¶CONCL. 3ª. Inclinatio ad matrimoniū non obligat ſingulos, p modum præcepti: & ſecundū Philoſop. concl. 3

¶Exam. Ly per modum præcepti. Hoc ē, illi, qui matrimonio non iunguntur, nec mortaliter peccāt, nec uenialiter. Vnde ly pcepti, accipitur largè: i. ut præceptū excēdit & ad conſiliū, & ad ea ſine quorum obſeruatione adhuc ſalus haberi pōt. Nō. n. matrimonium conſiliū ſicut uirginitas. 1. Co. 7. neq; uita celebres ē. præter præceptum, ut uerbum otioſum. *id ex illo refert Hiero. con Iouī. in fo. 2. aū ſi. li. ep. 2.

¶PROB. 1 Quia relinquitur clara ex concl. 2. (2 Quia (ly etiam &c) Theophraſtes probat, q; ſapienti non expedit nubere.

¶*Corollarium.* Ergo etiam per philoſophos confunduntur a fortiori uitam carnalem ducentes, eamque perſuadentes: uidequibus, prout occaſio dabitur, aliquos in appendicibus ſequentibus cognoſcere per teipſum poteris. A fortiori, inquam: quoniam ſi matrimonium ſapienti non expedire, dicunt, multo magis per hoc fatentur, uoluptates extra matrimonium ſapientibus non conducere.

1m maior. Præceptum obligat, quamdiu non reuocatur. R. ſed non Plus; quam antea per ſe, obligabat. S. Tūc nihil &c. Nam, ſicut tunc non obligabat,

gabat, p ſa quẽlibet ad mr̃imoniũ, ita nũc nõ obligat: & ſicut tũc ꝓ obligabat p ſa multitudinẽ hoſum ad matrimonium, ita & mũci

¶ xam. ly per ſa dicitur ad differentiam illius, quod eſt per ue eidens. Quamuis uero tex. non utatur hoc uerbo literaliter: ũ ntitur in ſenſu: per hoc quod dicit ly niſi illo tpe, quo paucitas hominum exigebat, ut quilibet gñationi uacaret. Hoc eſt.n. illud per accidẽns. cõtra quod dr̃ in tẽſo ly per ſe. Quãuis apẽrte dixerit S. Doct. Q. præceptum de matrimonio quamquem-que anuquo tpe obligauerit: ho non fuit præceptũ ea rõne per ſe, ſed ex rõne præcepti cõiuncti cum alio, ſcilicet paucitate hominũ tantas ut neceſſaria eſt, quẽlibet uacare gñationi ſi multiplicandũ erat genus humanum. Igitur, quia hoc accidẽs de paucitate, in tẽpore iſto remouetur (ut patet) manifeſte cõſtat ꝙ præceptum de matrimonio nõ obligat nunc quemlibet; nec ẽs per accidens.

* in hoc ar.

* in cor. art. Quia tẽpore antiquitus obligabãtur indiuidua ad matrimoniũ plus, q̃ nunc. * Al. contingit.

2m ꝺ maiori

Obligant. &c. uel indiuiduum quodlibet ꝙ ad multitudinem. S. Tũc nihil, &c ut patet ex ꝯmiſſis.

3m illatio cõcluſionis.

Ergo multo magis, &c. ℞ negatur illatio S. ſ. quo ad ly multo magis, tum ſimpliciter. ſ. non addẽdo ly multo magis. Rõ eſt, quia præceptum de conſeruatione indiuidui erat neceſſariũ ad perfectionem uniuerſiſq;: præceptum uerò de conſeruatione ſpeciei dicit neceſſitatem reſpectu multitudinis. Et ſic patet ꝙ a concl. prima textus tranſitur ad concl. ſecundã, uel tertiam. Nã præceptum de conſeruatione indiuidui pertinet ad primam; & de ſpeciei ad alias. Unde nihil concluditur.

¶ NOT. Pro meliori captu horum uide 2. 2. q. 152. ar. 2. maxime ad primum.

4m concluſionis pars.

Cũ ergo hoc idẽ ſequatur, ꝙ quilibet libere poteſt a matrimonio abſtinere. ℞ negatur, ꝙ hoc idẽ ſequatur. S. Rõ huius eſt, diuina prouidentia tali multiplicationi hoim aſtam cõtinuè, & conſequenter ad talem multiplicationem aliquos magis q̃ alios inclinat, neque quidem prouidẽtia in ſua diſpoñe nec fallitur, nec falli poteſt.

Diuina prouidẽtia pſena ſat homi num gñationi tantã.

¶ NOT. Memẽto eorũ, q̃ dicta ſunt de paucitate antiquorũ hoim in ſh. ad 1. ut uideas, minorẽ huius 4. arg. non eſſe uſquequaque ſufficientẽ: & cõſequenter nõ manere nunc eandẽ omnino obligationẽ, q̃ antiquitus erat. Rurſum aduertẽ, ꝙ ꝓs arg. fuit cuiuſdã hæretici, quẽ Dormitãtium potius uocari debere ſanxit quidã doctos, & ipſe magnus. Qui & arg. eius ſhdẽ dicit; eum timere, ubi nõ erat timor: & ſi, inquit, oẽs eẽnt ſtulti, ut tu: quis eſſet ſapiens? Volẽs innuere ex hoc, ꝙ pluſq̃ ſatis meticuloſus eſt, qui gñationẽ hoim ceſſaturã arbitrat ex eo, ꝙ ſingulos ſeruaturos uirginitatẽ putat. Rara. n. auis eſt uirtus hæc, inquit ille. Prædicta uero oĩa concludit D. Tho. in uerbo unico. ſ. in diuina prouidentia. Ut. n. patet. hac ipſa conſiderata, & tollitur timor de ceſſatione multiplicationis hominum; & ſtatuitur terminus de numero uirginum: adeo ꝙ nec multiplicatio ſufficiens unquã deerit, nec præceptum de matrimonio ſingulos obligabit.

Ad ſecundum & tertiũ, patet reſponſio ex dictis.

Ad 4m Dicendũ, quod natura humana communiter ad diuerſa officia, & actus inclinat, ut dictum eſt, * ſed quia eſt diuerſimode in diuerſis, ſecundum ꝙ indiuiduatur in hoc, uel in illo, unũ magis inclinat ad unum illorum G officiorum, aliud ad aliud, & ex hac diuerſitate ſimul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur, * cõuenit, quòd unus eligat unum officium, ut agriculturam, alius aliud; & ſic etiam quòd quidam eligant matrimonialem uitam, & quidam cõtemplatiuam: unde nullum periculũ imminet.

Articulus III.

Utrum actus matrimonii ſit licitus.

AD TERTIUM ſic proceditur. Videtur, ꝙ actus matrimonialis ſemper ſit peccatum 1. Cor. 7. Qui nubunt, ſint tanquã non nubentes, ſed non nubẽtes non habet actum matrimonialem, ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

¶ 2 Præterea, Iſa. 59. Iniquitates ueſtræ diuiſerũt inter uos, & Deum ueſtrũ, ſed actus matrimonialis diuidit hominẽ a Deo, unde Exod. 16. præcipitur populo, qui debebat Deum uidere ꝙ non accederẽt ad uxores ſuas. Et Hier. * dicit; quod in actu matrimoniali Spiritusſanctus ꝓphetarũ corda non tangit, ergo eſt iniquitas.

¶ 3 Præterea. Illud, quod ſecũdũ ſe eſt turpe, nullo mõ põt bene fieri, ſed actus matrimonialis habet concupiſcentiã adiunctam, quę ſemper eſt turpis, ergo ſemper eſt peccatum.

¶ 4 Præterea. Nihil excuſatur niſi peccatum, ſed H actus matrimonialis indiget excuſari per bona matrimonij; ut Magiſter dicit; * ergo eſt peccatum.

¶ 5 Præterea. De ſimilibus ſemper idẽ eſt iudiciũ, ſed cõcubitus matrimonialis eſt eiuſdem ſpeciei cũ actu adulterii, quia ad idem terminatur, ſcilicet ſpeciẽ humanam, ergo cum actus adulterii ſit peccatum, & actus matrimonii ſimiliter.

I 6 Præterea, ſuperfluitas in paſſionibus corrumpit uirtutem,

APPENDIX.

EX artic. hẽc. ¶ Primò: quomodo p rõnem extermines hęreſim Caluini (prat. Caluiniſt.) dicentis: ꝙ ad nuptias contrahendas omnes obligantur, & eſt præceptum uniuerſale.

Vid. l. p S. Eccl.

¶ Sedo habes: quomodo per rationem, aliſq; das meritò eſſe dãnandã a ſcripturis, 1. Cor. 7. Bonũ eſt homini mulierẽ nõ tangere. Itẽ ibi. Volo oẽs hoïes eẽ, ſicut meipſum. Hoc ẽ (ſm Doct. præcipuos) uiuere in cælibatu. Itẽ. Dico & nõ nuptis bonũ eſt illis, ſi ſic permanſerint. Quod ſi non ſe continẽt, nubant. Melius eſt. n. nubere, q̃ uri. Ecce ꝙ Apoſt matrimoniũ cõcedit quaſi coact⁹, ob incontinentiã. ſ. hominũ. Ubi cum limitatione dicit, ſi nõ ſe cõtinent, nubant. Et rõnem aſſignat huiuſdi ſtatim ſubdẽs: melius eſt. n. nubere, q̃ uri. Ubi apertiſſima intelligenti patet: ꝙ ly uri ſumitur pro non ſe continere. Acu dicere; melius eſt. n. nubere, q̃ nõ ſe cõtinere. Ex quo tam manifeſto contextuali ſenſu euidentiſſime dãnatur error ſimul & craſſa nimis ignorantia, pauperum de Lugduno, (pia. Baſilian. paupe. de Lugd.) qui, ut traditur, hac auctoritate patrim perperam intellecta, uiolas eius mebant, ꝙ libidini ſatisfacere in quolibet actu turpi melius eſt, quã intus in corde tẽtari. Non. n. ly uri, ſumitur pro tentatis: ut litera docet. His incidentar exploſis: redeamus ad rem. Qd ſi matrimoniũ eſſet in ꝑcepto, dixiſſet abſolutè, dico ut nubãt: non ſit eũ iſta condõne, ſi non ſe continent Rõ in promptu ẽ; quia ꝑceptũ adimplere, melius eſt, quã non adimplere. Per hoc igitur: ꝙ abſolutè ꝑfert celibatum nuptiis, manifeſte demõſtrat; ꝙ nuptiæ nõ ſunt de ꝑcepto contrahendæ huic, uel illi. Itẽ ibi. Solutus es ab uxore, noli q̃rere uxorẽ. Itẽ: qui matrimonio non iungit uirginẽ ſuã melius facit. Itẽ: cui uult nubat in dño: beatior ãt erit. ſi ſic permanſerit ſm meũ conſiliũ. Hoc eſt: beatior erit, ſi nõ nupſerit (ut patet p tot. cap. de conſilio Apoſt.) Totũ igitur capitulũ illud cõdemnat hæreſim ꝓdictã. Item a Cõ. Tri. ſe. 24. cã 2. Si quis dixerit nõ eẽ melius, ac beati⁹ manere in uirginitate, aut cælibatu, quam iungi mr̃imonio. Anathema ſit. hæc ibi. Qd̃ uuq. nunquã dixiſſet Conc. ſi nuptiæ, ſeu mr̃imoniũ eſſet cuilibet de ꝑcepto. Itẽ a Mat. 19 ubi diſcipulus audita obligatione coniugiũ, dicẽtib. Chriſto, ꝙ nõ expedit nubere: rñdit ipſe, ꝙ nõ oẽs capiũt uerbũ iſtũ (nota tu p hoc utiq; Caluin.) mox addens: ſed quib. datũ eſt. Et quibus datũ ſit, capere uerbũ iſtud diſcipulorũ, ꝙ. ſ. non expedit nubere, declarauit ſubinferens. ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt pp regnum cælorum. Hæc ibi. Per eunuchos autem huiõi, ſancti patres ſemper intellexerunt aut uirgines, aut cælibes caſti.

* in ep. de monoga. a med. 1. ſius, t. n. tẽ

* L. 4. ſẽt. di. 31.

K

¶ Tertiò habes: quomodo per rationẽ ꝓdicta patrum & ſcripturarũ, ac philoſo. ꝓ quibus matrimoniũ dicunt nõ eſſe quoad omnes de præcepto, & intelligas, & probes, & mearis. 4

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

QUÆSTIO. XLI. ART. III.

CONCL. Impoſſibile eſt dicere, ꝙ actus, quo procreatur ꝓles ſit uniuerſaliter illicitus; ut in eo medium uirtutis inueniri 172

non

non poſſit: niſi ponatur ſecundum quorundam inſaniem, ꝙ res corruptibiles creatæ ſunt a malo Deo.

¶NOT. Quòd malus Deus i. Diabolus non creauerit res corporales. uid. 1. p. q. 44. ar. 1. & q. 19. ar. 1. item q. 65. ar. 1. & q. 92. ar. 4. cum in tex. sum in eleid. & contrarias hæreſes damnatas eſſe euã canonicè in aru. appendicibus.

¶PROB. Quia impoſſibile eſt dicere, ꝙ ea, quæ pertinent ad conſeruationẽ naturæ corporalis, & ad q̃ natura inclinat, ſint uniuerſaliter mala (cum natura corporalis instituta ſit bona a Deo.

*li. 7. eth. c. 11. 12. & 13.

1ᵐ ex Apoſt.

Tanquam. ꝶ. i. quaſi non. i. ſicut. §. Nã Apoſtolus in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut nec prohibuit eorum poſſeſſionem cum dixit, qui utuntur hoc mundo &c, ut in tex. Tũc nihil &c. Nã q̃n actus ille non eſt peccatum, tunc ipſi nubẽtes ſunt quaſi non nubentes. i. nõ fruuntur actu illo. i. non ponũt finem ibi, quãuis utãtur illo.

*Al. ſicut.

¶NOT. Ly Apoſtol. 1. Co. 7. ſecundum uulgatam editionẽ, quã ſemper honorandã eſſe cuẽſeſt D. Tho utetur ly tanquam: tamẽ tex. dicit ly non. n. dixit, ſicut non utentes uel non habentes, ſed quaſi non utentes vel non habentes. Nõ ergo intendit S. Tho. adducere uerbum textus ibi in Apoſt. iacet, ſed exponere verbum illud: quamuis aliter quibuſdam primo facie uideatur. Ac ſi aperté dixer. i. illud uerbũ, tanquã, non ſumitur pro ſicut: ſed pro quaſi: vt dicam *Apoſ. in ſuis dixiſſe, quaſi nõ utentes, uel nõ habentes: non ãt, ſicut non utẽtes, uel nõ hñtes. Quòd ãt ſic intelligat D. Tho. & nolit uerba tráſlationis uulgatæ ad literã mutare: patet (ut diximus) ex honore præcipuo, quo ſemper talẽ editionẽ proſecutus eſt.

*Paſa. m

Æditionis latinæ uulgatæ S. Th. ſemper fuit propugnator

2ᵐ ex Iſaia.

Diniſerũt. ꝶ. ſcd̃m habitũ gratiæ: non ſcd̃m actũ contẽplationis & amoris. § Tũc nihil &c nã actus matrimonialis nõ ſemp diuidit hoiem a deo ſcd̃m habitum grẽ, q̃uis ſcd̃m actũ contẽplationis, & amoris. Ex quo dic B. Hier, &

ſed ſemper in actu matrimoniali eſt ſuperfluitas delectationis adeo ꝙ abſorbet rõnem, quæ eſt principale hois bonum. unde philoſ. dicit in 6. ethi. *Quod impoſſibile eſt hominem aliquem in ipſa intelligere, ergo actus matrimonialis ſemper eſt peccatum.

B SED CONTRA. Primæ Corint. 7. dicitur. Virgo ſi nubat, nõ peccat, & 1. Tim. 5. uolo iuuenculas nubere, & procreare filios: ſed procreatio filiorum non poteſt eſſe *ſine carnali coniunctione, ergo actus matrimonialis nõ eſt peccatum alias Apoſt. non voluiſſet illud.

Præt. Nullum peccatum eſt in præcepto, ſed actus matrimonialis eſt in præcepto. 1. Co. 7. Vxori uir debitum reddat, ergo non eſt peccatum.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ſuppoſito, ꝙ natura corporalis ſit a Deo bona inſtituta, impoſſibile eſt dicere, ꝙ ea, quæ pertinent ad conſeruationẽ naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, ſint uniuerſaliter mala, & iõ cum inclinatio ſit naturæ ad prolis procreationẽ, per quã natura ſpeciei conſeruatur, *impoſſibile eſt dĩe, ꝙ actus, quo, procreatur proles ſit uniuerſaliter illicitus, ut in eo medium uirtutis inueniri non poſſit: niſi ponatur ſecundum quorundam inſaniam, ꝙ res corruptibiles creatæ ſuntã malo Deo, ex quo forte deriuatur ꝙ in litera tangitur, & ideo eſt peſſima hæreſis.

D

AD 1ᵐ ergo dicendum, quod Apoſt. in uerbis illis non prohibuit matrimonii actum, ſicut eorum poſſeſſionẽ, cũ dixit, qui utuntur hoc mundo, ſint quaſi nõ utentes: ſed in utroque fruitionẽ prohibuit, ꝙ patet ex ipſo mõ loquendi. Non enim dixit, ſicut non utentes, uel non habentes, ſed quaſi non utentes, uel non habentes.

AD 2ᵐ dicendum, ꝙ Deo cõiungimur, & ſecundum habitum gratiæ, & ſecundum actum contemplationis, & amoris. Quod ergo primam cuniunctionem ſeparat, ſemper eſt peccatum, non autem quod ſecundam: quia aliqua occupatio licita circa res inferiores, animum diſtrahit, ut actu Deo coniungi non ſit idoneus: & hoc præcipue accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intenſam. Et propter hoc, illis, quibus competit diuina contemplari, aut ſacra tractare, indicitur pro tempore illo abſtinentia ab uxoribus, & ſecundũ hoc etiam dicitur, quod Spiritusſanctus quantum ad actum reuelationis ſecretorum, nõ tangebat mentes Prophetarum in uſu matrimonii.

C AD TERTIVM dicendum, ꝙ turpitudo illa cõcupiſcentiæ, quæ actũ matrimonialẽ ſemper comitatur, nõ eſt turpitudo culpæ, ſed pœnæ, ex peccato primo proueniens, ut. ſ. inferiores vires, & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc, ratio non ſequitur.

AD 4ᵐ Dicendum, quod illud proprie excuſari dicitur, qđ aliquam ſimilitudinem mali habet, & non eſt malum, uel tantum, quantum apparet: quia quædam excuſantur a toto, quædã a tanto; & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiſcentiæ habet ſimilitudinem actus inordinati, ideo per bona matrimonii excuſatur, ut non ſit peccatum.

E

AD 5ᵐ Dicendum, quod quamuis ſint ſpecie naturæ idem tamen differunt in ſpecie moris, quam una circunſtantia uariat, ſcilicet accedere ad ſuam, uel non ſuam, ſicut etiam occidere hominem per uiolentiã, uel per iuſtitiam, facit diuerſam, ſpeciẽ moris, quamuis ſit una ſpẽs naturæ, & ideo unum eſt licitum, aliud illicitum.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ſuperfluitas paſſionis, quæ uirtutem corrũpit, non ſolum impedit rationis actum: ſed tollit rationis ordinem; quod non fa-

Tertia pars S. Tho.

A Exo. locutos fuiſſe mõ illo, quo arguens dicit, attẽdẽtes actũ cõtẽplationis & amoris erga Deum, non ãt ſolum habitum gratiæ.

3ᵐ de maiori.

Turpe. ꝶ. Turpitudine culpæ: non, pœnæ ſolũ. §. Tunc nihil, &c. Nam turpitudo illa concupiſcentiæ, quæ actum, &c. ut in tex.

NO. Actus venerei maxime dñt actus beſtiales, ex eo ꝙ turpitudinẽ illam, q̃ tex. dicit, ſemper habent: licet q̃nq; ſine pctõ fiant. Vnde ex eo, ꝙ brutis ſimilib. hoiem, quodãmõ, faciũt, efficiunt ſimilem: uideo &d. uiſionẽ illam, quam dixit reſp. 2ᵐ. ſecũ deferũt ſemp, uidelicet ꝙ hominẽ tunc diuidunt ab actu contempl. & amoris erga Deum.

4ᵐ đ maiori

Niſi pctõ. ꝶ. uel hñe ſimilitudinẽ alicuius mali §. Tũc nihil, &c. Licet. n. matrimonii actus non ſit ſemper pctm: tñ excuſatione ſemper indiget rõne illius ſimilitudinis ad peccatum in ad 1ᵐ. dictæ, nõ ratione peccati (ut in litera.)

5ᵐ đ maiori.

De ſimilib. ꝶ. in eo, ꝙ ſimiles ſunt: non aliter. §. Tũc nihil, &c. Nã actus fornicationis & matrimonii nõ ſunt ſimiles in genere moris, quemadmodũ nunc ſermo fit: licet ſint ſimiles in ſpẽ naturæ, quod nũc eſt extra propoſitum.

6ᵐ đ maiori.

Superfluitas. ꝶ. tollẽs & rõnis actũ, & rõnis ordinem § Tũc nihil &c. Nã ſuperfluitas. i. intenſio delectationis in actu matrimoniali licet tollat actũ rõnis (ut dixit reſp. ad 2ᵐ) non tñ tollit ipſius ordinem (ut ex reſpon. ad 1ᵐ colligitur.)

¶NOT. Pro faciliori captu d̃ictorum in pñſenti. ui. 1. p. q. 98. a. 2, & max. mẽ in ſñ. ad 3.

APPENDIX.

Ex artic. hẽs. ¶Primò: quomodo prõnẽ exterminet hæreſim Catharorum (ut refert Card. Turrecre. de eccleſia li. 4. c. 15) dicẽtiũ: matrimoniũ carnale eſt peccatum mortale. item pauperũ de Lugdun. (ut refert ſumm. fratris Ycoñen. c. p. ca. 5. in bibliotheca Vatica. manu ſcripta) dñtiũ: matrimoniũ eſſe fornicationem

Vel. P. S. Eccl. &c.

nem iniatam, niſi continenter coniugari uiuant. Item contrà ibi. F dicentium: quaslibet alias immunditias eſſe licitas magis, quàm copulam carnalem. Item Tatiani (prae Tatiani Durand. de Vuandach.) dicentis; matrimonium nihil differre a ſcortatione, ſed idē eſſe: hoc eſt, matrimoniū nil aliud eē, niſi occultū meretriciū.

a ¶ cūò hēmoſio pitōnē oſtendas; merito illas damnari a Gen. 2. Hoc nunc oˢ, de oſſib. meis &c. homo adhærebit uxori ſuæ & erunt duo in carne una. Hæc ſunt uerba ſpiritus ſancti tanquam principalis Cō Trid. ſeſ. 24. in doctrina de ſacr. matr. attribuit dñs humani gñis parens diuini ſpūs instinctu pronunciauit cum dixit: hoc nunc os &c. immo & ad idē ſignificandum Matt. 19. & Mar. x. dī: qui fecit hominem ab initio Deus dixit, dimittet hō patrem & matrem & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Cū ergo non ſint duo in carne una, niſi quia prolem generant mediāte actu matrimoniali, ſcō ſtat, q̄ Deus à quo nulla eſt iniquitas, & cui ſunt odio impius, & impietas eius, mādat de actu matrimoniali conſummando. Per hoc igitur, actū hunc ſecūdū ſe nō eſſe culpā diffinit Deus: & conſequenter p hoc idē damnantur prædictas hæreſes. Item u &c. ut ar. 1. app. ſi recte applicatio fiat. Item a 1. Cor. 7. Si ſit uxorē acceperis non peccaſti: & ſi nupſerit uirgo, nō peccauit. Quid clarius? Appl. aa ēt hoc ad ar. 1. app. contra errores ibi dictos. Item a 1. Ti. 5. uolo anſ iuniores nubere, filios procreare, matres familiar eſſe; nullam occaſionē dare aduerſario maledicti gratia. Ecce: q̄ nō tñ poteſt eē ſine culpa actus coniugalis (alioquin Apoſt. ad procreationē filiorū coniuges non hortaretur; ſed ēt nullam præbet occaſionē maledicti. Quamuis prædicti errantes, ex propria malitia, actui tali maledicant. Itē 1. Cor. 7. Vxori uir debitū reddat, ſimiliter & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatē non habet, ſed uir: ſimiliter & uir poteſtatem ſui corporis non habet ſed mulier. Ecce: q̄ ad literam loquitur de actu carnali cōiugū; & non tantum dicit, eum ſecundum ſe eſſe ſine culpa, ſed etiam eſſe in præcepto per ly uir uxori, debitum reddat, & uxor uiro.

Tho. ubi ſu. ar. 4. ᵃHo. 1. in ope. imp. ſec. ſup. illud Cum eſſet deſpōſata. 10. 2.

Pro ar. ſu pra.

cit delectationis intenſio in actu matrimoniali; quia etſi tūc non ordinetur homo, tamen a ratione eſt præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonii ſit meritorius.

AD QVARTVM ſic proceditur Videtur quod actus matrimonialis nō ſit meritorius Chryſoſtom.ᵃ enim dicit ſuper Matt. Matrimonium etſi utentibus ſe pœnam non inferat, h mercede tamen non pręſtat: ſed meritum reſpectu mercedis dicitur, ergo actus matrimonialis non eſt meritorius.

2 Præt. Illud, q̄ eſt meritoriū dimittere, h nō ē laudabile: ſed laudabilis ē uirginitas, per quā matrimóniū dimittitur, ergo matrimonialis actᵘ nō eſt meritorius. H

¶ 3 Præterea Qui utitur indulgentia ſibi facta, beneficio recepto utitur: ſed ex hoc h q̄ alicui præſtatur beneficium, non meretur, ergo &c.

4 Præterea, Meritum in difficultateʰ conſiſtit ſicut, & virtus: ſed actus matrimonialis non habet difficultatē, ſed delectationem, ergo non eſt meritorius.

5 Præterea, Illud, quod non poteſt fieri ſine peccato ueniali, non eſt meritorium, quia non poteſt homo ſimul mereri, & demereri: ſed h in actu matrimoniali ſemper eſt peccatum ueniale, quia etiam primus motus in huiuſmodi delectatione, eſt peccatum ueniale. ergo actus prædictus non poteſt eſſe meritorius. K

CONCL. Actus matrimonialis ſemper eſt uel peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam habet. 1 1

¶ *Correllarium.* Intellige ergo; q̄ actus matrimonialis in eo,

SED CONTRA Omnis actus, quo impletur præceptum eſt meritorius ſi ex charitate fiat: ſed actus matrimonialis eſt huiuſmodi, quia dicitur primæ Corinth. ſeptim. Vxori uir debitum reddat, ergo, &c. G

¶ Præterea. Omnis actus uirtutis eſt meritorius: ſed actus prędictus eſt actus iuſtitiæ, quia redditio debiti, ergo meritorius eſt.

RESPONDEO. Dicendum, quod cum nullus actus ex deliberata uoluntate procedens ſit indifferens, ut in ſecundo libr. dictum eſt,ᵐ actus matrimonialis ſemper eſt peccatum, uel meritorius in eo, qui gratiam hēt.ⁿ Si enim ad actum matrimonialem uirtus inducat, uel iuſtitiæ, ut debitum reddat, uel religionis, ut proles ad cultum Dei procreetur eſt meritorius. Si autem moueat libido ſiſtens inter bona matrimonii, ut ſcilicet nullo modo ad aliam accedere uellet, eſt peccatum ueniale: ſi autem extra bona matrimonii efferat, ut ſcū quacumq; muliere idē facere proponeret eſt peccatum mortale; natura autem mouere non poteſt, quin uel ordinetur ratione, & ſic erit motus uirtutis uel non ordinetur, & ſic erit motus libidinis. 3

AD PRIMVM ergo Dicendū, q̄ radix merendi quantū ad pmiū ſubſtantiale eſt ipſa charitas: ſed quantū ad accidentale premium rō meriti exiſtit in difficultate actus, & ſic actus matrimonii nō eſt meritorius, ſed primo modo.

AD 2ᵐ Dicendum, quod

qui gratiam non hēt, ſiue ſit fidelis, ſiue infidelis ſemper eſt aut peccatum, aut bonū morale. Nā licet ſecūdū ſe actus ille nō ſit pctm. (ut art. 3. dictū eſt:) tñ conſiderando illum, ſcdm q̄ ex t ab indiu duo operante; ſic uerificatur illud, quod concl. & 1 correlario dictum eſt, & improbantes dicerent.

¶ 1 haūB. Quia ad actum matrimonialē aut libido inducit aut uirtus (ſiue ſit ciuilis ſiue ſit religionis.)

¶ NOT. 1ᵃ. in correlario deducere tamen, q̄ in eo qui gratiam nō hēt actus matrimonialis, aut eſt peccatum, aut eſt bonum morale, id quod S. doctor, tāquā a ſe in concl. ſubintel lectum, probat. Sed, ut diſtinctius omnia intelligantur, dic: Quare in eo qui gratiam non habet actus matrimonialis ſemp eſt aut pctm, aut bonū morale? Quia in eo, q gratiam nō hēt, nā individualiter mouet ad actum uel ordinata rōnem (ſic erit motᵘ uirtutis, ſeu bonū morale;) uel non ordinata per libidinē (erit motus libidinis, ſeu peccatum.) concl. in

ᵉVi. Aug. de bo. cō. ca. 6 & 17 10. 7

¶ NOT. 2ᵃ Fundamentum ambarum pbationū, quæ dictę ſunt (ut rō ſideranti patere pōt,) eſt illa ppoſitio textualis, uidelicet q̄ nullus actus ex deliberata uoluntate procedens eſt indifferens. Hoc fundamentum intelligit de actu ſcdm indiuiduū, non ſcdm ſpēm id quod innuit D. Th. per ly ut in 2 li. dictū eſt. Nam ibi. 1. 2. q. 18. ar. 9 determinatur de actu ſecundum indiuiduum, q̄ non pōt eſſe indifferens: licet ibi art. 8. de actu ſcdm ſpeciē q̄ poteſt eſſe indifferens. Hinc patet, meritò fuiſſe damnatum a Conc. Conſtan. ſe. 15. errorem Io Huſ dicentem: q̄ opera nulla ſint indifferentia, ſed q̄ hæc ſit diuiſio immediata humanorum operum, uidelicet q̄ ſint uel uirtuoſa, uel uitioſa. Loquebatur n. Huſ. de act. humanis ſecundum ſpeciem: & propterea a Concilio damnatur, cui concordat S. Doct. ibi ſup. ar. 8. Error Io. Huſ. damnatus.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum, pro quanto manifeſtant actum matrimonialem ſecundum ſe non eſſe peccatum, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

1ᵐ ex Chriſoſtomo. Mercedē i. præmii accidē. a. non, ſubſtantialis. §. Tunc nihil &c. Nam concl. intelligitur de ſubſtantiali præmio:

2ᵐ de maiori. Dimittere. i. ut ſic, ſimpliciter: nō, cū additur a maioris boni. §. Tunc nihil, &c Nam uirgo non ideo principaliter laudatur, quia actū matrimonialem meritorium dimittat ſimpliciter. i. nihil addēdo? ſed

ſed quia illud dimittit, ut maius bonum meritorium faciat, qđ eſt ſernare uirginitatem. A 33.q.5.ꝙ actus matrimonialis eſt quãque meritorius:& ſic.Secũ uerba Apoſt.& ſi nec concedere uoluiſſet,& tu noluiſſes, tibi debitũ reddere cogereris;& illi Deus imputaret ad continentiam, ſi nõ ſua, ſed tua cederet infirmitati, ne in adulterũ caderet. hæc ibi. Ecce ꝙ manifeſtè oſtenditur a Decreto illo, ꝙ actus matrimonialis

3ᵐ de minori. Ex hoc, ꝙ alicui præſtatur bñficium. ℞. Ꝗ aliud addendum: non ſit bonum uſum bñficii præſtiti aſſidẽdo §. Tũc nihil &c Nã id actu matrimoniali aliqs maietur, qa bonum uſum addit ſup illum actũ: de quo indulgẽtia ſibi facta fuerat ab apoſtolo.

¶NOT. Argm hoc 1ᵐ ſupponit literã magiſtri in 3.ca ubi magiſter ipſe de iſta ĩdulgẽtia matrimonialis actus ex Apoſt. mentionem facit. & id non mirũ ꝙ D.Th. non meminerit in argu aqno facta ſit illa indulgẽtia, & ſuper quod cadat.

* Du hac indolgen tia Apoſt. 1.Cor.7.

4ᵐ đ maiori. In difficultate ℞ uel laboris, uel ordĩnis medii. §.Tunc nihil, &c. Ad hoc.n. ꝙ actus matrimonialis ſit meritorius p̃mii ſubſtantialis, de quo intendit concl. ſufficit ꝙ ibi ſit difficultas, quę conſiſtit in ordinatiõe medii a ratione; licet deſit difficultas laboris.

¶NOT. Difficultas maior, quamuis non appareat ita ſenſibiliter, eſt in ordinando medium p rationem, quã in ſuſtinẽdo laborẽ ẽi graue exterius. Nihil.n. eſt ad hoc durũ ſicut uoluntas in aliquo ſuo pppoſito fixa: in ſignum huius, nemo uoluntatẽ mouere põt efficaciter niſi omnipotẽtia diuina. 1.p.q.105.a.4. Hinc fit congruẽter premiũ correſpõdens difficultati prædictæ ordinationis medii uocẽ p̃miũ ſubſtãtiale; & aliud difficultati laboris, dicatur p̃miũ accidẽtale.

homo poteſt mereri, & in minoribus bonis, & in maiorib. Vnde quando aliquis minora bona dimittit ut maiora faciat, laudandus eſt a minus meritorio actu diſcedens.

Ad 3ᵐ dicendum, quod indulgentia quandoque eſt de minoribus malis, & ſic indulget **B** actus matrimonii prout ad ipsũ mouet libido infra terminos matrimonii conſiſtens, ſic enim eſt ueniale peccatum: ſed prout ad ipſum mouet uirtus, tunc eſt meritorius, & non habet indulgentiam, niſi ſecundum quod eſt indulgentia de minoribus bonis, quæ idem eſt, quod conceſsio. Nec eſt inconueniens quod ille, qui tali conceſsione utitur, mereatur, quia bonus uſus beneficiorum Dei meritorius eſt.

Ad quartum Dicendum, ꝙ difficultas laboris requiritur ad meritum pręmii accidentalis: ſed ad meritum eſſentiale requiritur difficultas conſiſtẽs in ordinatione medii, & hoc eſt etiã in actu matrimoniali.

Ad quintum Dicendum, ꝙ primus motus ſẽm ꝙ dr̃ pctm̃ ueniale, eſt motus appetitus in aliqđ inordinatum delectabile, ꝙ non eſt in actu matrimoniali & ideo ratio non ſequitur.

QVAEST. XLII.

De matrimonio inquantum eſt ſacramentum in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſideradum eſt de matrimonio inquantum eſt ſacramentum.

Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſit ſacramentum.

¶ Secundo, vtrum debuerit in- **C** ſtitui ante peccatum.

¶ Tertio, vtrum conferat gratiam.

¶ Quarto, vtrũ carnalis cõmixtio ſit đ integritate matrimonii.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium ſit ſacramentum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod

eſt quõq; meritorius: imò ꝙ & ad continẽtiã imputatur ei, qui debitũ, quaſi nolens reddit, utẽm a Cõ. Arelatẽ. Si dicat uir conti nere uolo, nolo autẽ uxor, non poteſt. Quod enim tu uis, non uult illa. Nunquid p continentiã tuã dẽt illa fieri fornicatrix? Si alii nupſerit te uiuo, adultera erit. Non uult Deus, tale damnum tali lucro compẽſari. Redde debitum; &, ſi nõ exigis, redde. Pro ſatiſfactione perfecta Deus ubi computabit; ſi nõ, qđ tibi debetur, exigis; ſed reddis, qđ debetur uxori. Hæc illud: ut recitatur 33.q.5. Nota ly Deus tibi cõputabit, per quod oſtẽdit manifeſte, reddere debitum, eẽ meritorium. Item a ſcripturis Oſe. 1. Sume tibi uxorẽ fornicarìã, & fac tibi filios fornicationum. Vide: ꝙ expreſſè innuitur actũ matrimonialem eẽ meritoriũ. Nõ.n. facere filios ex ſe ipſo potuiſſet ꝓpheta, ut dr̃ in ſeq. obiec. per ly, quæ concepit, & peperit ei filiũ, niſi actu matrimoniali ſua perueniente: ne q; uituperandum eſt, ꝙ obedire Deo, ſicut fecit Propheta in facto illo, ſit **D** meritorium. Laudandus eſt ergo propheta ex obedientia, & quò ad primum. i. quò ad ducendum meretricem in uxorẽ; & quò ad ſcdm. i. quò ad cognoſcendũ illã matrimonialiter. tũ a Gen. 1. & 9. Creſcite, & multiplicamini. Hoc.n. fit niſi per cognitionẽ carnalem. Et nota, ad propoſitum art. loquentis de matrimoniali actu, ꝙ uerba illa non dixit Deus, niſi coniugibus. Nam primò ea dixit ad illos: poſtq̃ Eua ex coſta Adæ fuit educta. Al oqn quò ad Euam loqueretur? Mox aũt ut educta eſt, decreta fuit uxor ipſius Adæ per ly adhærebit uxori ſuæ. Vnde intelligimus illis iam coniugib factis Deum dixiſſe ly creſcite, & multiplicamini. Qđ uero in 1.c. legantur iſta uerba, hoc eſt per anticipationem factum (ut teſtatur S. Doctor,) ſummariè. ſ. recitando, quod poſtea in 2.c. diffuſius, diſtinctiuſq; narratur. De ultimò ſit dictis uerbis ly creſcite, &c. non eſt dubium aliquod, quin dixerit ad cõiuges ſolum iam manifeſtè factos: qñ tamẽ uerba dixit ad Noẽ, & filios cum uxoribus eorundem. Hinc hæreſim illam condormientium (prat. Condormientes,) optimè excluſam uides, eoſq; peſſimè abuti authoritate prædicta. ſ. creſcite, & multiplicamini. Dicunt.n. hi Condormientes: in communi debere uiros, ac fœminas, iuuenes & uirgines in uno loco, & conclaui uiuere; & in eodem cubiculo dormire; ubi extinctis luminaribus ad omnes promiſcuè dicendum, creſcite, & multiplicamini. Contra hos uide etiam 1.par.q.137.ar.5.

Error dãnatus per uerũ ſẽſũ textus, ad ductu in falſu a cõdormientibus.

5ᵐ minor. In actu matrimoniali ſemp ẽ pctm̃ ueniale ℞. negatur hæc. §. ut patet ex ar.3. & hoc, ut uitet totaliter hæreſin illa, de qua. ib Tunc nihil &c. Ad tõnẽ n. ullã du primo motu, dr̃: ꝙ falſa eſt. Non.n. primus motus in delectatione quacunq; eſt pctm̃ ueniale: niſi ille motus feratur ſuper aliqđ delectabile inordinatũ. qđ non eſt in prupoſito, ut a. illo §. patet.

¶NOT. Maiorẽ delectationẽ admodũ habuiſſet Adã in cognoſcẽdo carnaliter ſuã coniugẽ in ſtatu innocentiæ, quã hẽat hõ nũc in ſtatu peccati. 1.p.q.98.ar.2.ad 3ᵐ. Vnde manifeſte patet: ꝙ primus motus in huiuſmodi delectatione, niſi addatur inordinatio rationis nullum peccatum eſt: cuius oppoſitum dicebat arguẽs.

APPENDIX.

1 **E**X articulo habes. Primo quõ per rationem itaquã in radice explodas hæreſim Paternianorũ, & Venuſtianorũ (prat. Venuſt.) dicentium: corpis humani inferiores partes nõ a Deo, ſed a Diabolo eſſe factas Q .a.n tõnẽ in uſu debito illarum oſtendis eſſe meritum eadẽ, & a fortiori oſtendis illas nõ eẽ factas a diabolo. **E**

Vul. p 5. Eccl. &c.

2 ¶ Scdo habes: quomodo per rationem, tanquã radicaliter oſtẽdas; meritò illã dãnari a ſcripturis Gen 1. Creauit Deus hoĩem, maſculum & fœminam creauit eos. Item a Chriſto approbante factum hoc, quã tñ unique non approbaſſet, ſi fuiſſet factũ D aboli; ut ſemp contrarius iuſtiſſimè fuit. Mat.19. Non legiſtis, qa qui fecit hominẽ ab initio, maſculũ & fœminã fecit eos. & Mar. 10. Ab initio ãt creaturæ maſculũ & fœminã fecit Deus. Ecce ꝙ pres inferiores hoĩum ſunt opus Dei; quæ explicantur ibi per ſexum dr̃ am maſculini & fœminini. item a &c. ut 1 p.q 44.ar 1. a; & q.61.ar. 1. app. & q.33 a.4. app. Ibi.n. uidebis cõcilia, & alia canonicè lecta.

3 ¶ Tertiò hẽs quõ per rõnem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe a

4 ¶ Quarto uides quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum pro quanto actum matrimonialem dicũt eſſe meritorium, & intelligas & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex iis viciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XLII. ART. I.

CONCL. Matrimonium inter ſacramenta computatur. 174

¶PROB. Quia ſacramentum importat ſanctitatis remedium

dium homini contra peccatum exhibitum per ſenſibilia ſigna. 3.p.q.60.& hec inuenitur in matrimonio.

¶NOT. Deſcriptionem hanc ſacri, quæ ponitur pro antecedentis parte prima, diligenter notato: quoniam clariſſima eſt, & multo complectens: ut legenti 3.p. loco citato patere poteſt.

3m illatio cõcluſionis Ergo, &c.

℞. negatur illatio. §. Nam verba, quib. conſenſus exprimitur matrimonialis ſunt, &c. ut in tex.

¶NO. q. illa bñdictio, quæ fit p ſacerdotes ĩ nuptiis, nõ fit forma eſſentialis matrimonii: confirmatur ex Cõcil. Tri. ſeſ. 24. c. 1. de refor. ubi poſtquã tradidit ea, q̃ de neceſſitate ſunt matrimonii dicit. Præterea eadem S. Synod. hortatur, ut cõiuges ante bñdictionẽ ſuſcipiendã in eadem domo non cohabitent hæc ibi. Quòd ſi p benedictionem intelligat text. ſolũ illa uerba, quæ dicit parochus, dũ matrimoniũ in facie eccleſiæ a ſpõſis cõtrahitur, adhuc, hanc de eſſentia matrimonii non eẽ, innuitur ex Conc. eo. ibi. dicente. Parochus uiro & muliere interrogatis, & eorũ mutuo cõſenſu intellecto vel dicat ego uos in matrimoniũ cõiungo. In noĩe patris, & filii, & ſpũſã. uel aliis utatur uerbis iuxta receptũ vniuſcuiuſq. prouinciæ ritũ.

*lib. 1. de ſacr. p. 9. c. 1. nõ lõge a pri.

2m ex Hugo.

Materiale elementũ. ℞. uel aliquid æquiualens. §. Tunc nihil cõtra. Nã actus ipſi coniugum ſenſui ſubiecti ſunt loco materialis elemẽti in matrimonio ut rõ literæ mõſtrat.

*Th. in 4. di. 1. q. 1. ar. 1.

¶NO. Quod in ſacro pniæ actus pœnitẽtis ſtent pro materia, & conſequenter, q. a ſimili actus prædicti ſpõſorum in matrimonio ſtent pro materia, ut dicit text. cõfirmatur a Conc. Trident. ſeſſ. 24. ca. 3. ſunt ãt quaſi materia huius ſacri ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Hæc ibi.

concl. m

matrimonium non ſit ſacramentum. Omne. n. ſacramentũ nouæ legis habet aliquam formã, quæ eſt de eſſentia ſacramenti: ſed benedictio, quæ fit per ſacerdotes in nuptiis, non eſt de eſſentia matrimonii, h. ergo non eſt ſacr̃m.

2 Preterea, Sacramentum ſecundũ Hugo.[a] eſt h materiale elementũ: ſed matrimoniũ nõ habet pro materia aliquod materiale elemẽtũ, ergo nõ eſt ſacr̃m. G

3 Præterea, Sacramenta habent efficaciã ex paſſione Chriſti: ſed per matrimoniũ non conformatur h hõ paſſioni, quæ fuit pœnalis, cũ habeat delectationẽ adiũctã, ergo nõ ẽ ſacr̃m.

4 Preterea, Omne ſacramentũ nouę legis h efficit, quod figurat, ſed matrimoniũ non efficit coniunctionẽ Chriſti, & eccleſię q̃ ſignificat, ergo matrimoniũ non eſt ſacramentum. H

5 Præterea, in aliis ſacr̃is eſt aliquid, quod eſt res, & ſacramẽtũ: ſed hoc h non poteſt inueniri in matrimonio cũ nõ imprimat characterẽ, alias non iteraretur, ergo non eſt ſacramentum.

SED CONTRA eſt quod dicitur Epheſ. 5. Sacramentũ hoc eſt magnum, ergo, &c. I

5 Præt. Sacr̃m eſt ſacrę rei ſignũ: ſed matrimoniũ eſt huiuſmodi, ergo, &c.

RESPON. Dicendũ, quod ſacramentũ * importat aliquod remediũ ſanctitatis homini contra peccatũ exhibitũ per ſenſibilia ſigna: unde m cũ hoc inueniatur in matrimonio, inter ſacramenta computatur.*

AD 1m ergo Dicendũ, quod uerba quibus conſenſus exprimitur matrimonialis, ſunt forma huius ſacramenti, non autẽ benedictio ſacerdotis, quæ ẽ quoddam ſacramentale. K

AD SECVNDVM Dicendum, quod ſacramentum matrimonii perficitur per actum eius, qui ſacramento illo utitur, ſicut pœnitentia; & ideo ſicut pęnitentia non habet aliã materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi, ita eſt de matrimonio.

AD TERTIVM Dicendũ, quod quamuis matrimoniũ non conformetur paſſioni Chriſti quantum ad pœnam, conformatur tamen ei quantum ad charitatem, per quam pro eccleſia ſibi in ſponſa coniungenda paſſus eſt.

AD QVARTVM Dicendũ, quod unio Chriſti ad eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento, ſed res ſignificata nõ contenta, & talem rem nullũ ſacramentũ efficit, ſed habet aliã contentam, & ſignificatam, quam efficit, ut dicetur. Magiſter * autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis, quod non haberet rem contentam.

AD QVINTVM Dicendũ, quod in hoc ſacramento illa tria, quia ſacramenta tantum ſunt actus exterius apparentes: ſed res, & ſacramentum eſt obligatio, quæ innaſcitur, uiri ad mulierem ex talibus: ſed res ultima contenta eſt effectus huius ſacramenti: non contenta autem, eſt res, quam Magiſter * determinat.

F 4m de maiori Efficit. ℞. contentum: non autem non cõtentum. §. Tunc nihil contra. Nam unio Chriſti ad eccleſiam non eſt res contenta in hoc ſacramento: ſed res, &c. ut in textu.

¶NOT. Ly magiſter (ut dicit tex.) opinatus fuerit, q. matrimoniũ non habeat rẽ contentam in hoc ſequẽdus non eſt, quia alio qui doctiſſimus. Qñq. n. & bonus dormitat Homer. Nã matrimoniũ ipſũ rẽ hẽre contẽtam infra oſtẽdetur.

4m minor.

Hoc non põt inueniri in matrimonio. ℞. negatur iſta. Nam, vt patet in tex contrarium uerũ eſt. Ad rõnẽ uero argũ adductã dr, q. non eſt neceſſa imprimi characterẽ in omnib. ſacris, in qbus eſt aliquid, q. eſt res, & ſacr̃m. Licet. n. character, ubi imprimitũ ſit res & ſacr̃m, tamẽ præter characterẽ aliquid aliud poteſt eſſe res & ſacramentũ in illis, in quibus nõ imprimitur.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quõ p rõnẽ cõfodias hæreticum Caluini ſẽnentia, q. matrimoniũ non eſt ſacr̃m in eccleſia Dei p hoc, q. tanquã errorẽ imponit Papiſtis art. hũc, uidelicet matrimonium ẽ ſacr̃m ĩ eccleſia Dei (ut uidere eſt in tabula errorum quos Caluiniſtæ abiiciũt: & Papiſtis impondũt. Ex Caluini libello contra acta Cõc. Trid.) itẽ hęreſim Lutheri (Alfonſus Na ptiæ) apertã dicentis, Matrimonium nõ eẽ ſacr̃m. Item hæreſim Manichæorũ (Pra. Manichę) dicentium cõiugium eſſe legem, & conſtõnem Diaboli. Ex art. n. præſentis ꝓbatione patet, q. ſanctitatis remedium cõfert: quod eſt contra Diabolum.

Vñl. p 3. Eccl. &c.

*In ſa. fo. L. 4. ſent. diſ. 26.

¶Secundò hẽs q̃ſo per rat onem oſtendat, hæreſes prædictas merito damnari ab Apoſtolo Eph 5. Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ, & erũt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum eſt. item a Conc. Florẽtino ab Eugenio 4. eod. concil. approbante in decre. Armen. dato. Septimum eſt ſacr̃m matrimonii: q. eſt ſignũ coniunctionis Chriſti & eccleſiæ, ſcdm Apoſt. dicentẽ: ſacr̃m hoc magnum ẽ, ego autẽ dico in Chriſto & in eccleſia. Hęc ibi. item a Con. Tri. ſe. 24. c. de ſac. mat. Cũ matrimonium ĩ lege euãgelica ueterib. cõnubiis p Chriſtũ gr̃a pſtet, meritò inter nouæ legis ſacra annumerandũ. Patres noſtri, concilia, & uniuerſalis eccleſię traditio, ſẽp docuerunt: aduerſus quã impii hoĩes huius ſeculi inſanientes, nõ ſolum perperã de hoc uenerabili ſacro ſẽſerunt, ſed (de more ſuo) prętextu euãgelii libertatẽ carnis introducẽtes multa ab eccleſię catholica

*Li. 4. ſen. diſ. 26.

3m minor. Per matrimoniũ non conformatur hõ paſſioni Chriſti. ℞. quantum ad pœnam eius: nõ q̃tũ ad charitatem. §. Tunc nihil contra. Sufficit. n. q. aliquo mõ per ſacr̃m conformetur homo paſſioni Chriſti ad hoc, ut ſacramentum ipſum ex eadem ipſius paſſione habeat efficaciam.

¶NOT. Paſſioni Chriſti, quantum ad charitatem ibi oſtenſam, conformari matrimonium (ſecundum quod dicitur in textu) habetur ex Eph. 5. ubi dicitur: Viri diligite uxores ueſtras, ſicut Chriſtus dilexit eccleſiam; & ſeipſum tradidit pro ea, ut exhiberet ſibi glorioſam eccleſiam non habentem maculam, aut rugã, aut aliquid huiuſmodi.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium debuerit inſtitui ante peccatum.

ADſECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd matrimonium non debuit inſtitui ante peccatum. Quia illud, quod eſt de iure naturali, non indiget inſtitutione: ſed matrimoniũ ẽ huiuſmodi, ut ex dictis* patet, ergo non debuit inſtitui.

¶ 2 Pręterea, Sacramenta ſunt quædam medicinæ contra morbum peccati; ſed medicina non pparatur niſi morbo, ergo ante peccatum nõ debuit inſtitui.

¶ 3 Præterea, Ad idẽ inſtitutio una ſufficit: ſed matrimonium fuit inſtitutum etiam poſt peccatum, ut in litera dicitur* ergo ante peccatum non fuit inſtitutum.

¶ 4 Præterea, Inſtitutio ſacramenti debet eſſe à Deo: ſed ante peccatum uerba, quæ ad matrimonium pertinent, non ſunt determinate dicta à Deo, ſed ab Adam: illa aũt uerba, quæ Deus dixit* Creſcite, & multiplicamini, dicta ſunt brutis etiam, in quibus non eſt matrimonium, ergo matrimonium non fuit inſtitutum ante peccatum.

¶ 5 Præterea. Matrimoninm eſt ſacramẽtum nouæ legis: ſed ſacramenta nouæ legis à Chriſto initiũ ſumpſerunt, ergo nõ debuit ante peccatum inſtitui.

SED CONTRA eſt quod dicitur Matt. 19. Non legiſtis quòd ab initio, qui fecit homines, maſculum & fœminam fecit eos?

Præterea: Matrimonium eſt inſtitutum ad procreationem prolis, ſed ante peccatum erat neceſſaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debet matrimonium inſtitui.

RESPONDEO dicendum quòd natura inclinat ad matrimoniũ intẽdens aliquod bonum, quod quidem uariatur ſecundum diuerſos hominum ſtatus, & ideo oportet quòd illud bonum diuerſimode in diuerſis ſtatib* hominũ inſtituatur, & ideo matrimonium, ſecundum quòd ordinatur ad procreationem prolis, quæ erat neceſſaria etiã peccato non exiſtente, inſtitutum fuit ante peccatum: ſecundum autem, quòd remedium præbet contra vulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ, ſecundum autem determinationem perſonarum, inſtitutionẽ habuit in lege Moyſi ſed ſecũdum quòd repræſentat myſterium coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, inſtitutionem habuit in nouam legẽ, & ſecundũ hoc eſt ſacramentum nouæ legis. Quantum ad alias utilitates, quæ ex matrimonio conſequuntur, ſicut eſt amicitia, & mutuum obſequium ſibi a coniugibus impẽſum, habet inſtitutionem in lege, ciuili sed quia de ui ſacramenti eſt, q eſt ſignũ & remedium, ideo quantum ad medias inſtitutiones competit ratio ſacramenti, ſed quantum ad primam inſtitutionem competit ei, quòd ſit in officium naturæ, quantum uero ad ultimam, quòd ſit in officium ciuilitatis.

ex ſenſu, & ab Apoſtolorũ temporibus probata conſuetudine, aliena ſcripto & uerbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſti fideliũ iactura. Hæc ibi. Et canon. 1. Si quis dixerit; matrimonium non eſſe uerè & propriè unum ex ſeptem legis euangelicæ ſacramentis: Anathema ſit. Hæc ibi. Item à Papa Lucio III. extra de hæret. ad aboleodam. Vniuerſos, qui de ſacramẽto corporis & ſanguinis Chriſti, uel de baptiſmate, ſeu de peccatorũ cõfeſſione, matrimonio, uel reliquis eccleſiaſticis ſacramentis, aliter ſentire, aut docere non metuunt, q̃ ſacroſancta Romana Eccleſia prædicat, & obſeruat, uinculo perpetui anathematis inodamus. Hæc ibi. Itẽ nota, Manichæos prædictos dãnari à Chriſto, cũ matrimoniũ approbat, atq; confirmat Matt. 19. & Marc. 10. Vide & articulos præcedentis qõnis appendices qui ad hoc propoſitũ iuuabunt, ſpecialiter uerò ad Caluini fallacias uigilanter pro damnatis atq; damnandis agnoſcendas, ac humillimè habendas: uide uitam eius ab hunc ſinem fuſius deſcriptũ. q. 9. a. 4. app.

* qu. 92. art. 1.

* li. 4. ſent. d. 26. §. B, & C.

* Geneſ. 1.

¶ Tertiò habes, quò per rationẽ prædicta patrũ & ſcripturarũ, pro quanto matrimonium dicunt eſſe ſacramẽtũ, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XLII. ART. II.

* Concil. Florẽt. in doctr. 2. de ſacramen.

175

CONCL. 1a. Matrimonium, ſecundum q ordinatur ad procreationem prolis, inſtitutũ fuit ante peccatum: ſecundum autem q remedium præbet contra vulnus peccati, inſtitutũ fuit poſt peccatum tempore legis naturæ: ſecundum uerò quaſdam determinationes perſonarum, inſtitutũ fuit in lege Moyſi: ſed ſcdm q repræſentat myſterium cõiunctionis Chriſti & eccleſiæ, inſtitutum fuit in noua lege (vnde ſecundũ hoc eſt ſacramentum nouæ legis:) & ſecundum quòd vtilitates habet conſequentes, (puta amicitiam, & mutuum obſequiũ ſibi inuicẽ à cõiugib. impenſum) inſtitutũ ẽ in lege ciuili.

¶ *Corollarium*. Quoq; ergo modis conſideratur matrimonium: & ſingulis eorũ correſpondet aliqua eius inſtitutio. Vnde ad interrogationem de tempore, & de lege, inſtitutionis matrimonij, ne reſpondeas unquam ſimpliciter i. unica reſponſione ſimplici, quia, cùm matrimonium multipliciter dicatur, decipereris eo modo in fallaciam ſecundum plures interrogationes, ut unam. Ad interrogationem ergo illam de matrimonio reſpondeas, edoctus ab illo textu, per diuiſionem conſiderationis multiplicis de illo; & iuxta ſingulas conſiderationes ſingillatim accommodando dicenda. Vt, ſi quis dicat, Matrimonium quonam tempore, & qua in lege, inſtitutum fuit? ℞. De matrimonio, ſecundum quam conſiderationem, loqueris? Si. n. loquaris de illo, ſecundum q eſt in officium naturæ, unum reſpondendum eſt: ſi de illo, ſecundum q eſt in remedium peccati, aliud: ſi autem ut ſecundum determinationẽ quandam perſonarum attenditur, aliud: & ſecundum q repræſentat cõiunctionẽ Chriſti ad eccleſiã, adhuc aliud: & demum, ſecundum q importat utilitates quaſdã conſequentes, reſpondendum eſt aliud.

¶ PROB. Quia bonum intentum a natura inclinãte ad matrimonium uariatur ſecundum diuerſos ſtatus hominum; & conſequenter diuerſimode in diuerſis ſtatibus hominũ diuerſimode inſtituitur. Concl. m

¶ NOT. Præmiſſa prob. datur uniuerſaliter de tota concluſione ſimul, ut patet. Quòd ſi particulariter & pro ſingulis partibus ſeorſum, probationẽ uis: ecce. Matrimonium, pro prima parte ſumptum. i. ut ordinatur ad procreationem prolis, inſtituitur ante peccatũ, Gen. 1. per ly Creſcite, & multiplicamini: pro ſecunda parte. i. ut eſt in remedium contra vulnus peccati, inſtituitur Geneſ. 9. per ly Creſcite, & multiplicamini: pro tertia parte. i. ſecundum q determinationẽ quandã perſonarũ dicit, inſtituitur Leuit. 18. per ly Turpitudinem patris tui nõ diſcooperies, turpitudinẽ ſororis tuæ, ex patre, ſiue ex matre nõ reuelabis &c. per totum cap. pro quarta parte, i. ut coniunctionem Chriſti ad eccleſiã importat, inſtituitur Matt. 19. & Marc. 10. per ly Quod Deus coniunxit, homo nõ ſeparet: pro quinta tandẽ parte. i. ut ſecundũ conſequẽtes vtilitates quaſdã attenditur, inſtituitur in libris continentib. leges Cæſareas. Concl. p

¶ CONCL. 2a. Matrimonio competit, quòd ſit in officium naturæ; ſi conſideretur quantum ad primam inſtitutionem dictã in priori cõcluſione: & competit ei, q ſit in officium ciuilitatis, ſi conſideretur quantũ ad ultimã ibidem: & cõpetit ei, q habeat rõnem ſacramenti, i. q ſit ſacramentum, ſi conſideretur quantũ ad inter medias inſtitutiones ibidem (hæ ſunt tres.)

¶ PROB. 1. Quia primæ duæ partes ex ſe patent: 2. Quia (ly & cõpetit ei, q habeat &c.) de ui ſacramenti eſt eſſe in ſignum ac remediũ; & matrimonium quò ad ultimam partem concluſionis ſumptum eſt in remedium (cùm ſit contra vulnus peccati) ac ſignum (cùm ſignificet coniunctionem Chriſti ad eccleſiã.)

¶ *Corollarium*. Ergo matrimonium inſtitutum (ut ſupra diximus) Gen. 9. & Leuit. 18. & Matt. 19. eſt ſacramentum.

1m de

¶Corollarium. Ergo ex conclusione hac excluduntur omnes tres opiniones prædictæ circa hanc materiam. Immo, quia ecclesia iam determinauit (ut uidebitur in appen. sequen.) quod matrimonium confert gratiam: ideò opinio illa prima, eum diceret oppositum, non amplius opinio, sed hæresis dicenda est; sicut & conclusio S. Thomæ non amplius probabilior tantum, sed catholica fides. Pro confutatione etiam pleniori secundæ & tertiæ opinionis; uide 3. par. q. 70. ar. 4. & q. 69 ar. 6. ubi tractatur de ualore gratiæ.

¶NOT. Aliquando, priusquam scilicet ab ecclesia determinaretur quippiam, licebat citra hæresim, tenere contrarium eius, quod postea aliter determinatum est, 1 par. q. 1 c. art. 4. in tex. & eluc. d. & consequenter id, quod postea determinatum est, licet appellare opinionem probabiliorem. Sic in proposito facit D. Thomas, cum & alias uocat opiniones, quam nis falsas, & suam dicit probabiliorem. Nam textus post conclusionem immediate habet ly & hoc probabilius est. Quod si post concilij generalis determinationé contigisset loqui, dixisset ly & hoc catholicum est; innuendo oppositum esse hæreticum. Hæc annotata sint etiam pro regula uniuersali ad intelligendum uerba sancti Thomæ. Nam uidendum est ubique an loquatur in suis dictis de aliqua re, antequàm determinet ab ecclesia, uel nò: & sic postea de illis dictis iudicandum: recolendum tamen semper est: quod supra. q. 19. ar. 1. appen. dictum fuit in casu, quo doctores aliqui dixissent quippiam minus consonum et, quod ab ecclesia post modum faueitur: & ibi uidendum, quomodo tunc procedendum sit circa dicta doctorum eorundé.

¶PROB. Quia in matrimonio, in fide Christi contracto, datur homini ex diuina institutione facultas utendi uxore sua ad procreationé prolis (patet ex supra:) & ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quib. homo conuenienter uti possit facultate illa (patet ex supra. q. 3 3. ar. 1. corp.)

¶NOT. Auxilia illa, sine quibus homo conuenienter non potest uti uxore sua, sunt gratiæ gratum facientes: ut habetur ex textu circa fin. Rursus. Nunc patet, per dictum in corp fin. quid intelligebat D. Thomas supra art. 1. ad 4^{m}. quando dixit, quod matrimonium habet rem contentam & significatam. Hæc enim res contenta est gratia.

Præterea Augu.† dicit, quòd matrimonium est ægrotis in remedium: sed non est in remedium nisi inquantum aliquam efficaciam habet, ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiſcentiam: sed concupiſcentia non reprimitur niſi per gratiam, ergo in ipſo confertur gratia.

¶ RESPONDEO Dicendum, quòd circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd matrimonium nullo modo eſt cauſa gratiæ, ſed eſt tantum ſignum. Sed hoc non poteſt ſtare, quia ſecundum hoc in nullo abundaret à ſacramẽtis ueteris legis: unde non eſſet aliqua ratio, quare ſacramentis nouæ legis annumeraretur, quòd n. remedium præbeat ſatisfaciendo cõcupiſcentiæ † ne deinceps ruat, dum nimis arctãt, habuit ẽt in ueteri lege ex ipſa natura actus. Et ideo alij dixerunt, quod cõfertur ibi gratia in ordine ad receſſum a malo, quia excuſatur actus à peccato, qui ſine matrimonio peccatũ eſſet. Sed hoc eſſet nimis parum, quia hoc etiã in ueteri lege habuit, & ideo dicunt quòd facit recedere à malo inquantum conſtringit concupiſcẽtiam, ne extra bona matrimonij feratur, nõ autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operãdũ. Sed hoc non poteſt ſtare, quia eadẽ gratia eſt, quæ impedit peccatum, & quæ ad bonum inclinat, ſicut idem calor, qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt, quod matrimonium inquantum in fide Chriſti contrahitur, habet ut conferat gratiam adiuuantem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius eſt. Quia ubicunque datur diuinitus aliqua facultas, dantur etiam auxilia, quibus homo conuenienter uti poſsit facultate illa, ſicut patet, quòd omnibus potentijs animæ reſpondent aliqua membra corporis, quibus in actum exire poſsint, unde cum in matrimonio detur homini ex diuina inſtitutione facultas utendi uxore ſua ad procreationem prolis, datur etiam gratia ſine qua id conuenienter facere non poſsit, ſicut etiã de poteſtate ordinis ſupra dictum eſt, & ſic iſta gratia data, eſt ultima res contenta in hoc ſacramento.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut habet aqua baptiſmi, quòd corpus tangat & cor abluat ex tactu carnis Chriſti, ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Chriſtus ſua paſsione illud repræſentauit, & non principaliter ex aliqua ſanctificatione ſacerdotis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut aqua baptiſmi cum forma uerborum non operatur immediate ad gratiam, ſed ad characterem, ita actus exteriores, & uerba exprimentia conſenſum, directe faciunt, nexum quendam, qui eſt ſacramentum matrimonij, & huiuſmodi nexus ex uirtute diuinæ inſtitutionis diſpoſitiuè operatur ad gratiam.

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procederet, niſi contra concupiſcentiæ morbum poſſet aliquod efficacius remedium adhiberi, adhibetur autem maius remedium per opera ſpiritualia, & carnis mortificationem ab illis, qui matrimonio, non utuntur.

1^{m} ex Hugone. Ex sanctificatione. Resp. facta per Christum: non principaliter, facta per ministrum. §. Tunc nihil &c. Nam licet matrimonium non habeat aliquam sanctificationem principaliter à sacerdote ministro factam, (ut arguitur,) illam tamen habet ex hoc, quod Christus sua passione illud repræsentauit.

¶NOT. Quomodo Christus sua passione matrimonium representauerit, collige ex ar. 1. ad tertium ubi dicitur, quòd matrimonium conformaliter Christi passio ni quoniam ad charitatem, qua Christus passus est. Repræsentauit ergo matrimonium, inquantum charitate dictus passionem sufferre uoluit pro ecclesia sibi iungenda in sponsam.

2^{m} de maiori. Confert. Resp. mediatè ex uirtute diuinæ institutionis: non immediate, neque ex natura sua præcisè. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu. Nam sicut aqua baptismi cũ forma uerborum nõ &c. ut ibi in litera.

¶NOT. Ex responsione textuali addiscas duo. Primum; quid sit sacramentum matrimonij, uidelicet quod est nexus quidam. Quid autem sit ly quidam; patebit ex eius diffinitione q. 44 ar. 3. Secundum; quod sit hæresis Pellagiana; quòd scilicet est hæc, quæ attribuit actib. nostris sedm naturã actuũ seu inquantum pendẽt à libero arbitrio nostro præcisè, esse cãm gratiæ. Alioquin non esset hæresis, si non loqueretur in tẽsu prædicto; quoniã actus ipsi, secundum quod ex institutione diuina fiunt, & à gratia pendent, sunt causa gratiæ augmentandæ, & dispositio ad ipsam primò habendã. Pro quo uide 1. 2. q. 109. art. 4. & q. 112. ar. 3. & memento, quod præmium datum talibus operibus uocatur corona iustitiæ. 2. Tim. 4.

3^{m} illatio conclusionis. Et sic deberent omnes homines &c. Resp. negatur illatio. §. Nam contra concupiscentiæ morbum est aliud remedium

Marginal notes: In libro de bono coniugij c. 8. (?) circa finé to. 4. & de Genesi ad liter. li. 9. c. 7. to. 3. — TAL in præceps. — Regula uniuersalis pro intelligendo D. Thoma. — uestl. — Q. 35. ar. 1. corp.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adam expoſuit integritatem matrimonii quantum ad vtramque perfectionem, quia res ex ſuo actu innoteſcit.

AD 2m dicendum, quòd ſignificatio rei contentæ eſt de neceſſitate ſacramenti, & ad hanc ſignificationem non pertinet carnalis commixtio, ſed ad rem non cōtentam, ut ex dictis patet.*

AD 3m dicendum, quòd res non peruenit ad finem ſuum niſi per actum proprium: unde ex hoc quod finis matrimonii non habetur ſine carnali commixtione* oportet quòd ſit de integritate ſecunda, & non de prima.

AD 4m dicendum, quòd ante commixtionem carnalē eſt matrimonium in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu; quod pertinet ad integritatem ſecundam.

¶NOT. Hanc diuiſionem de ipſo eſſe rei, ſiue de actu primo & ſecundo, habemus ſępe à Philoſopho, in libris de anima præſertim, dicente, quòd anima eſt actus primus, non ſecundus, & intelligere eſt actus ſecundus non primus; item quòd uiuere uiuentibus eſſe, & quòd uiuentium aliud eſt progreſſiuum, aliud intellectiuū, aliud &c. Et, ut facilè percipiat quid dicatur, ſcito quòd ipſum eſſe rei ē ſubſtātia rei; & ipſa operatio rei eſt accidens ipſius ab ipſa procedens. Vnde & dr̄ in lib. prædicabil. Porphy. quòd forma. ſ. ſubſtātialis ē, quæ dat eſſe rei. Et in prędicament. Ariſtoteles collocat rerum operationes in genere qualitatis.

Eſſe rei aliud ſubſtantiale, aliud accidentale.

1m de cōcluſione. De integritate. ℞. de integritate 2a. nō 1a. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione. Ad authoritatē allatam dr̄, quòd non cōcludit propoſitum contra prædicta: quia Adā expoſuit integritatē &c. ut in textu.

*Q. 42. ar. 1. ad 4. & 5.

¶Corollarium. Ergo per ly hoc nūc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea, & ly ad hærebit (per cōſenſū mutuum animorū) uxori ſuæ, ipſe Adam expreſſit matrimonium; quā ad integritatem primā. ſ. eſſentialem; ſed per ly erunt duo in carne una, expreſſit idē, quò ad integritatem ſecundam. ſ. accidentalem.

*Al. oſtenditur.

2m de maiori. Quòd pertinet ad ſacramenti ſignificationem. ℞. tanquam res contenta in ipſo ſacramento: non autem tanquam non contenta. § Tunc nihil &c. Nam carnalis commixtio pertinet ad ſignificationem ſacramenti tanquam res non contenta.

¶NOT. Matrimonium eſſentialiter eſt ſacramentum, ēt quòd cōmixtio carnalis non ſequatur: & ideò dr̄ ipſam eſſe rem nō contentam in hoc ſacramento. Nec obſtat, quòd gratia, quæ eſt res cōtenta ar. 3. corp. non datur ſemper in ſacramento: quia hoc falſum eſt ex parte ſacramenti, licet uerum ſit ex parte aliquorum indiſpoſitorū. Ideò hoc non facit quin gratia dicatur res contenta: ut di. ē Concil. Trid. ſeſſ. 7 de ſacram. can. 6. Cæterum, quantum eſt ex parte ſacramenti, matrimonium eſſentialiter nō dicit commixtionem carnalem: & pp hoc (ut tetigimus) cōmixtio ipſa eſt res non contenta. Quō autem pertineat ad ſignificationem ſacramenti huius ipſe commixtio: dicetur infra.

Res cōtēta & non contēta.

3m de minori. Sine carnali commixtione. ℞. tanquam exiſtente de integritate 2a. non de 1a. §. Tunc nihil &c. ut patet ex prædictis.

¶Corollarium. Ergo ad maiorem, ſ. hoc ſacramentum ordinatur ad conſeruationem ſpeciei, dicitur: quòd ordinatur ad hoc per operationem ſuam, non quia non poſſit ſubſtentialiter ſine tali operatione conſiſtere perfectum. Vel clarius. Matrimoniū ordinatur ad conſeruationem ſpeciei in actu ſignato: & ſecundū hoc poteſt exiſtere ſine commixtione carnali: ſine qua tamē nō poteſt conſiſtere, dum ordinatur ad ipſam in actu exercito. Ac ſi diceretur. Domus ordinatur ad hoc, ut habitetur. Clarum autem eſt, quòd domus eſt adhuc in ſe perfecta exiſtens, etiam quod actualiter non habitetur.

¶NOT. Si tamen matrimonium ad copulam carnalem actu exercito nunquam perueniret non poſſet adhuc dici fruſtra: quia licet unum, ad quod ordinatur, nō attingat; nihilominus, quia habet alia, puta fidem & ſignificationem, ad quod tanquā bona matrimonij ordinantur, ideò non poteſt dici eſſe fruſtra. Vide q. 16. ar. 2 ad 4m. de ly f. aſtra; & in eiocid.

4m de maiori. Remedium. ℞. uel ex gratia tantum: uel ex gratia ſimul & actu matrimoniali. § Tunc nihil &c. Nam his, qui carnaliter non commiſcentur, matrimonium eſt in remedium ex gratia tantum ſibi per ſacramentum illud collata. Quomodo autem ex actu matrimoniali remediū dupliciter afferat matrimoniū: uide ar. 3. ad 4m.

QVAESTIO XLIII.

De matrimonio quantum ad ſponſalia in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cōſiderandū eſt de matrimonio abſolute cōſiderato. Vbi primo agendū eſt de ſponſalibus. Secundo, de matrimonii rōne. Tertio, de eius cā efficiente, ſ. de cōſenſu. Quarto, de eius bonis. Quinto de impedimentis ipſius. Sexto, de ſecundis nuptiis, Septimo de quibuſdam matrimonio annexis. Circa primum quæruntur tria.

Primo, Quid ſint ſponſalia.

Secundo, Qui poſſunt contrahere ſponſalia.

Tertio, Vtrum ſponſalia dirimi poſſint.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſponſalia ſint futurarum nuptiarum promiſſio.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſponſalia

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quo 1
per rationem interimas errorē ſceleſtū hæreticum Euangelicorum (Prat. Euangelici) aſſerentium matrimonium Euāgelicam eſſe illud, cū Chriſto deuotas nephario polluūt adulterio errnt. n. ē hic in quantum de ratione matrimonij uolunt eſſe carnalem copulam: ſcælus autem, inquantum ſic ſpurciſſimè commiſcentur: hæreſis uerò, inquantum hanc ſpurciſſimam commixtionem dicunt eſſe matrimonium.

Vtil. ꝑ S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: 2
quomodo per rationem oſtendas, illos meritò damnari per Apoſtolum, qui Heb. vlt. quaſi diffiniens matrimonium legis euāgelicæ ēt quò ad ſecundam perfectionem prædictam dicit, honorabile connubium in omnibus & thorus immaculatus. Item. 1. theſſal. 4. ut ſciat unuſquiſque ueſtrum, poſſidere uas ſuum in honore & ſanctificatione: non in paſſione deſiderij. Item Thobi. 6. Qui coniugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſua mente excludant: & ſuæ libidini ita uacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus; habet poteſtatem dæmonium ſuper eos. Vidiſti prędictos euangelicos? Hi ſunt, qui à Raphaele Angelo his uerbis uel tanguntur, & adnotantur deſcribantur. Cæterum, de matrimonio uerè ſancto ſubiungit ibi. Tu autem &c. Tranſacta tertia nocte accipies uirginem cum timore domini, amore filiorum magis, quam libidinis ductus, ut benedictionem in filijs conſequaris.

Thn. 4. d. 27. q. 1. ar. 1. 2. & ſequen.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum fuiſſe à Nicolao Papa, quòd carnalis commixtio non eſt de integritate eſſentiali matrimonij. Sufficiat ſolus ſecundū leges conſenſus eorum de quorum coniunctionibus agitur: qui ſolus ſi defuerit, cætera ēt cum ipſo coitu celebrata fruſtrentur. Cum ergo inter iſtos conſenſus interceſſit, qui ſolus matrimonium facit: patet, hos coniuges fuiſſe. Nam, ſi cōſenſus copulæ carnalis facit matrimonium, inter Mariam & Ioſeph non fuit coniugium. Conſenſus ergo cohabitandi, & indiuiduam uitæ conſuetudinem retinendi interueniens, eos coniuges fecit. Hæc ille, 27. q. 2. Beata Maria. Item à ca. coniuges. tit. eod. Coniuges uerò appellantur à prima deſponſationis fide: quis adhuc ignoretur inter eos coniugalis concubitus. Hæc ibi. Item à ca. eod. Cùm initiatur coniugium, coniugij nomē nanciſcitur. Nam deſtinatio uirginitatis non facit matrimonium, ſed pactio coniugalis. Denique cùm mulier coniungitur uiro coniugium eſt: non, cum uiri admiſcione cognoſcitur. Hæc ibi. Item à tit. eod. Matrimonium non facit coitus, ſed uoluntas. Hæc ibi. Ecce, quòd per iſta, hæc uerum fuit cōiugium inter B. Virginem & Ioſeph; & conſequēter, quòd copula carnalis non eſt de eſſentia matrimonij ueri. 3

¶Quartò habes: quomodo prædicta patrum proquantum dicunt copulam carnalem non eſſe de eſſentiali integritate matrimonij, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur. 5

QVAEST. XLIII. ART. I. 178

CONCL. Conſenſus in coniugalem copulam per uerba de futuro nō facit matrimoniū, ſed matrimonij promiſſionē.

& hæc

non conuenienter dicantur futurarum nuptiarum promiſsio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia ſicut dicit Iſidorus,ᵍ è aliquis ſponſus, non quia promittit, ſed quia ſpondet, & ſponſores dat, ſed a ſponſalibus dicitur aliquis ſponſus,ʰ ergo male dicitur promiſsio.

¶2 Præt. Quicumque promittit aliquid, debet ʰ compelli ad ſoluendum: ſed ille, qui ſponſalia contraxerunt, non compellun- G tur per Eccleſiam ad matrimonium complendum, ergo ſponſalia non ſunt promiſsio.

¶3 Præt. In ſponſalibus non eſt quandoque ſola promiſsio, ſed adijcitur iuramentum, & aliquę arrhæ,ʰ ergo uidetur ꝙ non debuerit ſolum per promiſsionē definiri.

¶4 Præt. Matrimonia debent eſſe libera, & abſoluta: ſed ſponſalia quandoque fiunt ſub aliqua H conditione etiam b accipiendæ pecuniæ, ergo non conuenienter dicuntur promiſsio nuptiarum.

¶5 Præt. Promiſsio, quæ eſt de h rebus futuris, uituperatur Iac. 4. ſed circa ſacramenta non debet aliquid eſſe uituperabile, nō ergo debet fieri futurarum nuptiarum promiſsio.

¶6 Præt. Nullus diciturʰ ſpōſus, niſi à ſpōſalibus: ſed aliquis dici- I tur ſpōſus ex præſentibus nuptijs, ut in litera dicitur ⁱ ergo ſponſalia non ſemper ſunt futurarum nuptiarum promiſsio.

RESPONDEO, Dicendū, quòd ᵐ conſenſus in cōiugalem copulam per verba de futuro non facit matrimonium, ſed matrimonii promiſsionem, & hæc promiſsio dicitur ſpōſalia a ſpōdendo,ⁿ ut dicit Iſid.ᵒ Nam ante vſum tabularum matrimo- K nii cautiones dabant, quibus ſpōdebant ſe inuicem conſentire in iure matrimonii, & fideiuſſores dabant. Fit autem ꝓmiſsio dupliciter, ſcilicet abſolute, & ſub conditione. Abſolute quatuor modis. Primo nuda promiſsione, ut cum dicitur. Accipiam te in meam, & econuerſo. Secundo datis arrhis ſpōſalitiis, ut pecunia, uel aliquid huiuſmodi. Tertio, annuli ſubar- F rhatione. Quarto interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promiſsio ſub cōditione, diſtinguendum eſt, aut eſt cōditio honeſta, ut cum dr. Accipiam te ſi parentibus placeat, & tunc ſtante cōditione, ſtat ꝓmiſsio, & nō ſtante nō ſtat: aut eſt inhoneſta, & hoc dupliciter: quia aut eſt cōtraria bonis matrimonii, vt ſi dicam, Accipiam te, ſi uenena ſterilitatis procures, & G tunc non contrahuntur ſpōſalia. Aut non eſt contraria bonis matrimonii, ut Accipiam te ſi furtis meis conſentias, & tunc ſtat promiſsio, ſed tollenda eſt conditio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipſa ſponſalia, & ſponſorum datio eſt promiſsionis confirmatio, & ideo ad hoc denomiuatur quaſi à perfectiori.

H AD 2ᵐ dicendum, ꝙ ex tali promiſsione obligatur unus alteri ad matrimonium cōtrahendum, & peccat mortaliter nō ſoluens promiſſum, niſi legitimum impedimentum interueniat, & ſecundum hoc, Eccleſia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tamen in foro contentioſo nō compellitur quia matrimonia coacta cō ſueuerunt malos exitus habere, niſi I forte iuramētum interuenerit, quia tunc cogendus eſt, ut quidam dicunt, quamuis aliis non uideatur propter cauſam prædictam, pręcipue ſi de, vxoticidio timeretur.

AD 3ᵐ dicendum, quòd illa addita non ſunt niſi ad confirmandam promiſsionem, unde non ſunt aliud, quàm promiſsio.

K AD 4ᵐ dicendum, quòd cōditio illa, quæ apponitur, non tollit matrimonii libertatem, quia ſi eſt inhoneſta, debet abiici: ſi autem honeſta, aut de bonis ſimpliciter, ut ſi dicat, Accipiam te ſi placet parentibus, & hæc conditio non tollit libertatem ſponſaliuṁ, ſed auget ei honeſtatem: aut eſt de utilibus, ut ſi dicat: Contraham tecum ſi dabis mihi centum, & tunc hoc non ponitur quaſi ad uendendum cōſenſum matrimonii, ſed

& hæc promiſsio dr ſponſalia, a ſpōdēdo ¶ tamen. Ly coniugalem copulam. Nō dicit carnalem, ſed coniugalem: ut deſignet ſe loqui de eſſentiali integritate matrimonij, quam facit conſenſus animorum de præſenti, non copula carnalis q. 42. ar. 4. Quid autem importet copula coniugalis, ſi uis ſcire, uide q. 42. artic. 4. appen. de Nicolao Papa, circa fin. ſuæ authoritatis, ly conſenſus ergo cohabitandi &c.

ᵍ Li. 9. Etymol. cap. vltimo.

¶ Ly promiſsio. Siue ſit abſoluta, ſiue conditionata: conditione tamen honeſta, id eſt non contraria boni matrimonij.

¶ PROB. Quia patet per deriuationem à verbo, ſcilicet ly à ſpondendo, quod eſt promitto.

1ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Ad rationem dicitur quòd Iſidorus non intendit negare promiſsionem dici ſponſalia: ſed intendit facere denominationem à confirmatione promiſsionis. Quaſi dixerit. Aliquis dicitur, principaliter ſpōſus, quia ſponſores dat ad confirmandam promiſsionem antea factam. Adeo quòd, ex eo quòd ſponpondit, dicebatur quidem ſponſus: ſed tamen ex eo, quòd ſpōſionī illi addit ſpōſores id eſt fideiuſſores, dicitur magis ſponſus. Et hoc non eſt inconueniens, neque tollit primum quòd ſcilicet ſponſus dicatur, quia promittit. Intelligenda eſt ergo authoritas Iſidori p comparatione unius ad alterum, non per negationem alterius. Vt dicamus ex illo. Sponſus eſt aliquis, quia promittit, ſed quia ultra promiſsionem ſponſores dat, eſt magis ſponſus. Il nc ergo non concluditur, quòd promiſsio futurarū nuptiarum non ſint ſponſalia: ſed concluditur, quòd non tant

ᵏ Lib. 4. ſen. d. 17.

ᵐ incl. ᵐ

ⁿ Li. 9. Etymol. c. ulti. parū à princ.

ſpōſalia per aliquid annexum confirmata.

2ᵐ maior. Quęcunque promittit aliqd, debet cōpelli ad ſoluendum. ℞. niſi de maiori malo timeatur. §. Tunc nihil cōtra. Nam quando huiuſmodi ab eccleſia in foro contentioſo ad implendum promiſſum non cōpellantur: hoc eſt qa timetur da vxoricidio, uel adulterio, vel alijs huiuſmodi malis: quoniam (ut dicitur in textu) matrimonia coacta cōſueuerunt malos exitus habere.

¶ NOT. De hoc iudicio eccleſiæ prędicto non eſt mirandū, tanquam de re illicita, ſed commendandum potius tale iudicium eſt: quoniam ex Euangelio exemplum proportionaliter habet. Dicitur. n. Matth. 13. ꝙ paterfamilias ſeruis uolentibus reſecare zizania inhibuit hoc dicens. Non: ne forte colligentes zizaniam eradicentis ſimul cum eis, & triticum. Ecce ꝙ licet hæretici compellendi ſint ad ſeruandam fidem quā in baptiſmo promiſerunt; & multo magis quam ſponſi ad ſeruanda ſponſalia pro matrimonio: tamen in caſu, quo de peiori malo timetur non compelluntur p ſui ipſorum eradicatione. A ſimili ergo, imo & à fortiori; in caſu quo de peiori malo, quam ſit frangere promiſsionem ſpōſorū, timetur, tunc non ſunt hmōi compellēdi ad ſoluendū ſponſalia (ut dr in textu.) Vide circa materiam de hæreticis prędictā 2. 2. q. 10. ar. 8. ad 1ᵐ, & q. 11. ar. 3. ad 3ᵐ.

3ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam illa addita, de quibus argumentū, non ſunt niſi ad &c. ut in textu.

4ᵐ minori. Sub aliqua conditione accipiendæ pecuniæ. ℞. nomine dotis promiſſæ aō, per modum

modum pœnę. §. Tunc nihil &c. Nam conditiones legionæ nō A cundum Alexandrum) ſunt tantum futurarum nuptiarū proſol; unelibertatem manimunij (vt in text.) miſſio. Item à Gregorio IX. tit. eod. Gemma mulier &c. Cùm ſponſalia contracta fuerunt, pœnam ſoluendam à parte, quæ contrauenirer, in ſtipulatione appoſitam ab ipſa nititur extorquere. Cùm itaq; libera matrimonia eſſe debeant & ideo talis

5m ex Iacobo. Promiſſio, quæ eſt de rebus futuris. &c. non intellecta conditione debita: non autem, intellecta illa. §. Tunc nihil &c. Nam in ſacramento matrimonij ſponſalia, ſubintellecta conditione debita. i. ſi Deus voluerit, interueniūt: non autem ſine tali ſubintellectione.

¶NOT. Quando in textu dicitur ly quaſi fiduciam habens de uita ſua, intelligitur de fiducia abſoluta. i. non habendo reſpectum ad diuinū uelle, nec explicitè, nec implicitè. Tales namque fiduciam de uita ſua habentes more brutorum mortē nō præuidentium, neq; Dei timorem habentiū procedunt in ſuis promiſſionibus: & ideo nō mirum, quòd ab Apoſtolo Iacobo vituperantur.

6m de minori Sponſus. &c. propriè: non, largè. §. Tunc nihil &c. Quòd enim aliquis ex præſentibus nuptijs dicatur ſponſus; hoc eſt largè loqui de ſponſo. Propriè namq; ſponſus dicitur à ſponſione antè matrimonium facta.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl &c. [1] EX articulo habes. ¶Primò quō per D. Thomam oſtēſa eſtè dictum fuiſſe à Nicolao Papa vt recitatur 30 q 5 Noſtrates &c. Poſt ſponſalia federa, quæ futurarū ſunt nuptiarum promiſſio, fędera quoq; eorum, qui hęc contrahunt, & horum, in quorū poteſtate ſunt celebrantur. Hæc ibi. Item ab Alexandro Tertio, ad Panormit. Epiſcopum. De illis autem, qui promiſerunt ſe aliquas mulieres ducturos præſtito iuramento: & poſtea, eis incognitis, dimiſerunt, ſe ad partes alias tráſferétes. Hoc tibi uolumus innoteſcere, quòd liberū erit mulieribus ipſis, (ſi non amplius in facto eſt proceſſum) ad alia ſe vota transferre. Hæc ille: de ſponſal. & matrim. Ecce q; ſponſalia etiam iurata non faciunt matrimonium, & conſequenter, quòd (ſe-

intelligitur ut promiſſio dotis, unde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ: & tunc quia matrimonia debent eſſe libera, talis conditio non ſtat, nec poteſt exigi pœna illa ab eo, qui nō vult matrimoniū complere.

AD QVINTVM dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibere, quòd omnino aliquis nullam promiſſionem faciat de futuris, ſed quòd non promittat quaſi fiduciam habens de uita ſua, vnde docet quòd debet apponi cōditio, ſi Deus uoluerit, quæ etiā ſi uerbis non exprimatur, corde tamen debet intelligi.

AD SEXTVM dicendū, quòd C in matrimonio poteſt conſiderari ipſa coniunctio matrimonialis, & actus eius: & à ſponſione primi in futurum dicitur ſponſus à ſponſalibus contractis per uerba de futuro: & à ſponſione ſecundi dicitur aliqs ſponſus etiam quando contractum eſt matrimonium per uerba de præſenti: quia ex hoc ipſo ſpondet matrimonij actum: tamen à prima ſponſione dicūtur ſponſalia proprie, quæ ſunt D quędam ſacramētalia matrimonij, ſicut exorciſmus Baptiſmi.

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus ſeptennij ſit legitime aſſignatum ſponſalibus contrahendis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd tempus ſeptennij non ſit competenter E aſſignatum ſponſalibus contrahendis. Contractus enim, qui per alios fieri poteſt, non [h] requirit diſcretionem in illis, ad quos pertinet: ſed ſponſalia fieri poſſunt per parentes utroque illorum ignorante, quorum ſunt ſponſalia, ergo ita poſſunt fieri ante ſeptennium, ſicut poſt.

¶ 2 Præterea. Sicut ad contractus ſponſalium requiritur aliquis rōnis uſus, [h] ita ad conſentiendum in peccatum mortale: ſed ſicut Greg narrat in 4. Dialo. quidā puer propter blaſphemiæ peccatum extinctus eſt, ergo ante ſeptennium poſſunt ꝯtrahi ſponſalia.

B ¶ 3 Præterea, Sponſalia ad matrimonium ordinantur, ſed in matrimonio nō aſſignatur vnū tempus puellæ, & puero, [h] ergo in ſponſalibus ſeptennium utrique aſſignari non debet.

¶ 4 Præterea, Ex tunc aliqui poſſunt ſponſalia contrahere, ex quo eis poſſunt futuræ nuptiæ [h] placere: ſed ſigna talis placentiæ frequenter apparent in pueris ante ſeptennium, ergo ante illud tempus poſſunt cōtrahi ſponſalia.

¶ 5 Præterea, Si aliqui ante ſeptimum annū cōtrahunt ſpōſalia, & poſtea poſt ſeptenniū ante tempus pubertatis contrahunt per uerba de præſenti, reputantur [h] inter eos eſſe ſponſalia: ſed hoc non eſt, ex ſecundo contractu, quia tunc non intendunt ſponſalia, ſed matrimonium contrahere, ergo ex primo, & ſic ante ſeptennium poſſunt ſponſalia contrahi.

¶ 6 Præterea, In his, quæ [h] cōmuniter fiunt à pluribus, quod deeſt uni, ſuppletur ab altero, ſicut patet in trahentibus nauē: ſed contractus ſponſalium eſt quædam actio communis inter contrahentes, ergo ſi unus ſit pubes, poteſt contrahere cum puella, quæ non habet ſeptem annos ſponſalia, quia quod uni deficit de tempore, alteri ſuperabundat.

¶ 7 Præterea, Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quamuis ante eam contrahunt per uerba de præſenti, reputatur inter eos matrimonium, [h] ergo pari ratione ſi ante ſeptennium, dummodo ſint propinqui: contrahunt per uerba de futuro, reputabūtur inter eos eſſe ſponſalia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd [m] ſeptennium eſt tempus deter-

ſtipulatio propter pœnæ interpoſitionem ſit merito improbanda: mandamus; quatenus, ſi ita eſt, eundē B. vt ab extorſione prædictæ pœnæ deſiſtat, eccleſiaſtica cenſura compellas. Hæc ibi. Ecce quòd conditio pecuniæ, tanquā pęna, reijcitur. Item à Lucio III. ad Epiſcopum Rappaleñ. tit. eod. Requiſiuit à nobis tua fraternitas, qua cenſura mulier compelli debeat, quæ iuramento religionis neglecta nubere renuit, cui ſe nuptam interpoſito iuramento firmauit. Ad quod breuiter reſpondemus, q; cùm libera debeant eſſe matrimonia, monenda eſt potius quā cogenda: cùm coactiones ſoleant difficiles exitus frequenter habere. Hæc ibi. De hac compulſione prudenti, præ timore mali exitus ſponſorum, vide ibi Innocētium 3. cap. Præterea hi q: & Alexādrum. 3. cap. Præterea de muliere. Lib. 4. dia log. c. 18.

¶Secundò habes: [a] quomodo per D. Th. prædicta ſtatuta Pontificum, pro quanto & ſponſalia promiſſionem, & pœnam à ſponſalibus reijciendam, & prudentiam in compulſione pro ſeruanda fide adhibendam, docent, intelligas atque defendas.

¶Tertiò vides: quo [3] modo ex ijs uicisſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XLIII. ART. II.

CONCL. Septenniū eſt tempus determinatum ſpōſalibus à iure contrahentis, ſatis rationabiliter. 179

¶PROB. Quia ſponſalia ſunt promiſſiones futurorum (patet art. 1.) & illi non poſſunt promittere futura, qui non habent aliquam prudentiam de futuris, i. qui non ſunt in finem primi ſeptennij (vt declaratur in textu)

¶NOT. ibi diuerſitatem. concl. m

minatum * ſpōſalibus à iure cō F trahendis ſatis rationabiliter: * quia cum ſponſalia ſint quędā promiſſiones futurorum, vt dictum † eſt, oportet quòd illorum ſint, qui aliquo modo prōmittere poſſint, quod nō eſt niſi illorum, qui habent aliquā prudentiam de futuris, * quæ uſum rationis requirit; reſpectu cuius triplex gradus notatur ſecundum Philoſophum in 11. animalium. † Primus eſt cum qs G neque ipſe intelligit per ſe, neque ab alio capere poteſt. Secundus eſt ſtatus, quo homo ab alijs capere poteſt, ſed ipſe per ſe non ſufficit ad intelligendū. Tertius eſt, cum homo, & ab alio iam capere poteſt, & per ſeipſum conſiderare, & quia ratio paulatim in homine conualeſcit, ſecundum quòd quietantur motus, & fluxibilitates humorum ſenſualitatis, ideo pri- H mum ſtatum hominis obtinet homo ante primum ſeptenniū, & propter hoc illo tēpore nulli contractui aptus eſt, & ita nec ſponſalibus, ſed ad ſecundum ſtatum incipit peruenire in fine primi ſeptennij, vnde etiam tūc temporis pueri ad ſcholas ponuntur. Sed ad tertium ſtatum incipit homo peruenire in fine ſecundi ſeptennij, quantum ad ea, quæ ad perſonam ipſius pertinent, I in quo ratio naturalis eius conualeſcit, ſed quantum ad ea, quæ extra ipſum ſunt, in fine tertij ſeptennij: & ideo ante primum ſeptennium nulli cōtractui homo aptus eſt. Sed in fine primi ſeptennij incipit eſſe aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipue de his, ad quę ratio naturalis inclinat magis, non autem ad obligandum ſe perpetuo vinculo, qa ad hoc K nō firmam voluntatem habet, & ideo tali tempore poſſunt cō trahere ſponſalia. Sed in fine ſecundi ſeptennij, iam poteſt obligare ſe de his, quæ ad perſonam ipſius pertinent, vel ad religionem, uel ad coniugium; ſed poſt tertium ſeptennium etiam poteſt de alijs ſe obligare, & ſecūdum leges conſtituiť ei ptās de rebus ſuis diſponendi poſt * vigeſimū ſecundū annum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſi ante annos pubertatis fiunt contractus ſpōſalium per alium, ambo, uel alter reclamare poſſunt; unde nihil tunc actū eſt, adeo quòd nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc, & ideo ſponſalia, quæ inter aliquos per perſonas alias contrahuntur, robur habent, inquantum illi, inter quos contrahuntur ad ætatem debitam uenientes, non reclamant, ex quo intelliguntur conſentire de his, quæ per alios facta ſunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille puer, de quo Gregor. * narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, ſed uiſio illa fuit ad patrem contriſtandum, qui in puero illo peccauerit non corrigens eum: ſed hoc eſt expreſsè contra intentionem Grego. † dicentis, quòd pater pueri animam filij negligens, non paruū peccatorem gehennæ ignibus nutriunt. Et ideo dicendum, quòd ad peccatum mortale ſufficit et conſenſus pręſens. Sed in ſponſalibus eſt conſenſus in futurū, maior autem diſcretio rationis requiritur ad prouidendum in futurum, quàm ad conſentiendum in actum unum præſentē, & ideo ante poteſt homo peccare mortaliter, quàm poſſit ſe obligare ad aliquid in futurum.

AD TERTIVM dicendum, quòd in tempore contractus matrimonij, non ſolum requiritur diſpoſitio ex parte vſus rationis, ſed etiam ex parte corporis, vt ſit tempus generationi aptum: & qa puella in 12. anno ad hoc uenit ut poſſit eſſe actui generationis apta, puer autem in finem ſecundi ſeptennij, vt Philoſophus ait in 9. animalium: ſimul autem uſum diſcretionis accipiunt, qui tantum in ſponſalibus requiritur: ideo in ſponſalibus determinatur vnum tempus utrique, non autem in matrimonio.

AD QVARTVM dicendum, quòd illa placentia, quę eſt in pueris ante ſeptennium, non procedit ex perfecto uſu rationis, cum nondum ſuſceptibiles ſint plenæ diſciplinę, ſed magis contingit ex motu naturæ quàm ex aliqua ratione, & ideo non ſufficit talis placentia ad ſponſalia contrahendum.

AD QVINTVM dicendum, quòd quamuis per ſecundum contractum in caſu illo non faciunt ma-

---

ticatem graduum ætatis hominis reſpectu uſus rationis, quę in textu adducitur, diligenter notabis pro ſemper: ut ſcias dijudicare multos caſus conſcientiæ, puta de confeſſionis puerorū tempore, de communionis, & huiuſmodi.

1m de maiori

Non requirit. ℞. tūc: non autem, poſt. §. Tunc nihil, &c. Nam quamuis ſponſalia quandoque fieri poſſint per parentes ſine requiſitione aliqua actuali conſenſus puerorum ſuorum, pro quibus intelliguntur fieri ſpōſalia: tamen non poſſunt ualida eſſe, niſi poſtea per ipſos pueros acceptentur. Requiritur ergo poſtea diſcretio in illis, nomine quorum facta fuerunt ſponſalia: licet anteà, ipſis non requiſitis potuerint fieri: vt dicitur in textu.

¶NOT. Ex hac tamen reſponſione, caue; ne inferas; quòd paruuli baptizati, ſi in annis diſcretionis conſtituti poſtmodū reclamauerint, iudicandi ſint non baptizati: & conſequenter arbitrio proprio relinquendi, nec ad fidem prouis à patrinis promiſſa ſeruandum cogendi. Non enim eadem ratio eſt de promiſſione aliorū pro pueris in rebus omninò neceſſarijs ad ſalutem: ſacramentisque imprimentibus characterem, non interueniente obice: & de promiſſione in rebus ad ſalutem non ſic neceſſarijs. Et ideo propoſitio illa de paruulis, quæ fuiſſe uidetur Eraſmi in prologo ſuper Mattheum, tanquam error peſſimus eſt, Chriſtianitatisque facilè deſtructiuus à ſapientibus uerè reputatur. Hinc merito videas eam damnatam à Concil. Triden. ſeſſ. 7. de baptiſ. can. 14. ubi dicit, Si quis dixerit; huiuſmodi paruulos baptizatos, cùm adoleuerint interrogandos eſſe, an ratum habere uelint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarētur, pro illis ei ſunt: & ubi ſe nolle te ... reſ- derint, ſuo eſſe arbitrio relinquēdos, nec alia interim pœna ad Chriſtianā vitam cogendos, niſi ut ab Euchariſtiæ, aliorum ſacramentorum perceptione arceantur, donec reſipiſcant: Anathema ſit. Hæc ibi.

2m de maiori

Ita. ℞. quantum ad conſenſum ſimpliciter: non quantum ad conſenſum pro tali, vel tali tempore. §. Tunc nihil &c. Nam ad peccatum mortale agendum ſufficit cōſenſus pro tempore præſenti, qualem intelligit habuiſſe puer ille à Gregorio narratus: ad ſponſalia uerò contrahenda nō ſufficit talis conſenſus, ſed requiritur promiſſio in futurum, & cōſenſus pro tempore futuro.

3m illatio cō- cluſionis. Ergo, &c.

℞. negatur illatio. §. Nam alia ratio eſt de requiſito tempore ad matrimoniū, & alia ad ſponſalia contrahenda. Non enim in contractu matrimonij attenditur ſolummodo id, in quo conueniunt mas & fœmina, ſicut attenditur in contractu ſponſaliorum: ſed, ultra id, cōſideratur aliud in quo non conueniunt: ut habetur in textu.

4m de maiori

Placere. ℞. placentia procedente ex uſu perfecto rationis: non autem placentia procedente tantum ex motu naturæ. §. Tunc nihil &c. Nam illa placentia, quæ eſt in pueris ante ſeptennium, ut in textu.

5m de maiori

Reputantur. ℞. per ratiha-

---

* In decretal. l. 4. t. 2. ca. 5. & Gratian. in decr. 20. q. 2. in initio.
† Art. pe.
* 2. 2. q. 189. ar. 5. corp.
† li. 8. ca. 4.
* Al. vigeſimum quintum.
* In decretal. li. 4. ti. 2. ca. 1.
* loco in arg. 2. notato.
† li. 4. dialo. c. 18.
* lib. 7. de hiſtoria anima. in princ.
* In decretal. li. 4. ti. 2. cap. 2.

ratihabitionem primi contractum non per diceſtum ualorem ſe A cundi. §.Tunc nihil &c. Vt patet in textu.

¶NOT. Confirmatur doctrina huius reſponſi per Bonifaciũ VIII. de regul. iur. in 6. regula 10. Ratihabitionem retro trahi, & mandato non eſt dubium comparari. Hæc ibi. Verbi gratia. Titius nomine Sempronij, ipſo tamen ignorante, percuſſit clericum; qui iam ipſi Sempronio contumeliam irrogauerat. Haſtenus Sẽpronius non eſt excommunicatus. Verùm, ſi poſtquam audiuit percuſſionem illam nomine ſuo factam, eã acceptauit, & approbauit; tunc primùm ſit excommunicatus per regulam dictam. Nam ratihabitio ſuperueniens retro trahitur, ac ſi Sempronius mãdaſſet Titio, ut percuteret clericũ ipſum. Sic accidit in propoſito.

6m de maiori

Communiter ſiunt à pluribus. Et agẽbus per modum unius cauſę; non, per modũ diſtinctarum. §. Tũc nihil &c. Nam contrahentes ſponſalia agunt, ut diſtinctæ pſonæ, quia ſponſalia non, niſi inter duos, &c. ut in textu.

*li. 2. tex. 56.

8m illatio cõcluſionis. Ergo pari &c. &c. conceditur illatio §. propter rationem in textu adductam. In quo propinquitatem ipſam ad tempus è iure determinatum, ad pleniorem doctrinam reſponſi, habes.

APPENDIX.

Vol. p S. Eod. &c.

EX articulo habet. ¶ Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe ab Alexandro III. quòd ſpõſalia ante ſeptenniũ nullius ſunt roboris. Intellige (ut ex contextu Alexandri colligitur) quòd uterque ſponſorum prædictum tempus habere debet. Inſinuatũ autem fuit par. 6. ca. 7. quando Archiepiſcopo Eboracenſi ſcripſit dicens. Si tibi cõſtiterit quod puella præfata non eſſet ſeptennis, quando prænominato Vuilhel, mo deſponſata fuit, & poſtea in eum non conſenſerit; matrimonium inter eundem Vuilhelmum, & matrem puellæ celebratum præcipias immobiliter obſeruari, & eorundem proles denuncies eſſe legitimas. Quia deſponſationes ante ſeptimum annum fieri non poſſunt: ſi conſenſus poſtea non interuenit. Hæc ibi. Item ab Innocentio III. Inter iuuenem & puellã ſponſalia non fuiſſe contracta pronunciauimus: cùm cõſtet puellam nondum ad ſeptennium perueniſſe. Hæc ille: de deſponſation. impuber. Ad diſſoluendum. Item ab Alexandro eodem ad Epiſcopum Herfordenſem. Quidam perfectæ ætatis quandam puellam in cunabulis deſponſauit: procedente uerò tempore matrẽ puellæ cognouit, & eã in vxorẽ accepit. Si præfactus uir matrem puellæ antequã ſeptimum annum cõpleſſet, in uxorem acceperit matrimonium non diſſoluas, cum deſponſationes huiuſmodi nullæ ſint, quæ in cunabulis ſiunt. Verùm ſi poſtquàm Puella ſeptimum annum compleuit, prædictus uir matrem eius accepit uxorem, cùm ſponſalia ex tunc placere conſueuerint: inter eos ſententiam diuortij non differas promulgare: nec ipſum filiam ſeu matrem habere permittas. Hæc ille tit. eod. 2

¶ Secundò habes: quomodo per Diuũ Thomas oſtẽdas multa meritò eſſe dicta, in multis capitulis, extra de ſponſal. & matrimon. item de deſponſat. im puber. item in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro Tertio, titul. de ſponſal. 3

¶ Tertiò habes: quomodo per Diuũ Thomam illa iuſta, pro quanto pertinẽt ad hunc locum, defendas. 4

¶ Quartò vides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

trimonium, tamen oſtendunt ſe ratam habere priorem promiſſionẽ, & ideo prioris contractus accipit firmitatem.

AD SEXTVM dicendũ, quòd trahentes nauem, agunt per modum unius cauſæ, & ideo quòd deeſt uni, poteſt ſuppleri ex altero, ſed ſponſalia contrahentes agunt ut diſtinctæ perſonę, quia ſpõſalia nõ niſi inter duos eſſe poſſunt, unde in utroque requiritur quòd ſit ſufficiens ad contrahendum, & ideo defect⁹ unius ſponſalia impedit, nec ex altero poteſt ſuppleri.

AD SEPTIMVM dicendum, quòd in ſponſalibus etiam ſimiliter ſi appropinquãt contrahẽtes ad tempus ſeptennij, contractus ſponſalium habet robur, quia ſecũdum Philoſophũ in 2. Phyſic. quod parum deeſt, quaſi nihil deeſſe videtur. Hæc autem propinquitas à quibuſdã determinatur tempus ſex menſium: ſed melius eſt quod determinetur ſecundum conditionẽ contrahentium, quia in quibuſdam magis accelerat vſus rationis, quàm in alijs.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſponſalia dirimi poſſint altero religionem intrante.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſponſalia dirimi non poſſint, altero religionem intrante. Quia de pecunia quam alteri promitto, non poſſum alteri licite obligationem facere: ſed ille, qui ſponſalia contrahit, corpus ſuum promittit mulieri, ergo non poteſt ſe offerre Deo ulterius in religionem.

2 ITEM, Videtur quòd non debeat dirimi, quando alter cõiugum ad longinquam regionẽ ſe transfert, quia in dubijs ſemper tutior pars eſt eligenda: ſed tutius eſſet, quòd eum expectaret, ergo tenetur eum expectare.

3 ITEM, Videtur quòd nec dirimantur per ęgritudinẽ, quàm aliquis incurrit poſt contracta ſponſalia, quia pro pęna nullus debet puniri: ſed uir qui infirmitatem incurrit, punitur ĩ eo, quod ei ius aufertur, quod in illa habebat, q̃ ſibi fuerat deſponſata, ergo propter corporalem infirmitatem non debent ſponſalia dirimi.

4 ITEM, Videtur quòd nec propter affinitatem interuenientẽ: utpote ſi ſponſus cõſanguineã, ſponſæ fornicario concubitu cognoſcat, quia ſecundum hoc ſpõſa puniretur pro peccato ſponſi, qđ non eſt conueniens.

5 Item, Videtur quòd non poſſint ſe inuicem abſoluere, quia hoc eſt maximæ leuitatis, ut primo contrahant, & poſtmodũ ſe abſoluant: ſed talia nõ debent ab Eccleſia ſuſtineri, ergo.

6 Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationẽ, quia adhuc per ſponſalia unus non accipit ptãtem in corpus alterius; & ſic videtur q in nullo contra inuicẽ peccent, ſi interim fornicantur, & ſic ſponſalia dirimi non debent per hoc.

7 Item, Videtur quòd nec per contractum cum aliqua per uerba de præſenti, quia venditio ſecunda non derogat uenditioni primæ, ergo nec ſecundus cõtractus poteſt derogare primo.

8 Item, Videtur q nec per defectum ętatis poſſint dirimi, quia quod non eſt, non poteſt diſſolui: ſed ante ætatem determinatam nulla fuerunt ſponſalia, ergo dirimi non poſſunt.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd in omnibus prædictis casibus, ſponſalia contracta dirimuntur: ſed diuerſimode: quia in duobus, ſcilicet cum quis ad religionem confugit, & cum alter coniugum cum altero per uerba de præſenti contrahit, ipſo iure ſponſalia dirimuntur. ſed in alijs caſibus dirimi debent ſecundum iudicium Eccleſiæ.

QVÆST. XLIII. ART. III.

CONCL. Sponſalia cõtracta dirimunt in octo caſib. ſed diuerſimode &c.

¶PROB. Quia in duobus (ſcilicet religionis, contractusq; matr.

concl. m

*In argumẽtis omnibus huius articuli citatis.

matrimonij cum ſecunda) ſponſalia ipſo iure dirimuntur ; & in alijs (ut in textu) dirimi debent ſecundū iudiciū eccleſiæ. F nouo cognito mutatur illud primum propoſitum ſine nota leuitatis. Immo quandoque cum laude uero magnæ prudentiæ. Vnde dici ſolet: & quòd prudentis eſt mutare conſilium : & quòd ſtultus, ut luna, mutatur. Quę duo intelliguntur ſic ex præmiſſis: quòd uidelicet nouis cauſis emergentibus ad prudenté pertinet mutare conſilium ; alioquin prudens non eſſet ; & quòd iiſdem totaliter manentibus cauſis ſeu terminis ſtulti eſt mutare conſilium.

1^m illatio concluſionis. Ergo non &c. ℞. negatur illatio. §. Nam per mortem ſpiritualem, qualis eſt ingreſſus religionis, ſoluitur promiſſio ſponſalium quæ & ipſa dicitur ſpiritualis, inquantū nondum poteſtatem corporalem ſui ipſorum ſibi inuicem tradunt ſponſi per illa.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd talis promiſſio ſoluitur per mortem ſpiritualem, cum ſit ſpritualis tantum, ut dictum eſt.*

AD SECVNDVM dicendum, quòd dubium determinatur ex hoc quòd alter non comparet tempore ſtatuto ad matrimoniū cōficiēdum. G Vnde ſi ex parte eius non defuit, quin matrimonium complete, poteſt licite alteri nubere ſine peccato aliquo. Si autem per eam ſtetit quòd matrimonium nō eſt completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractę promiſsionis, aut iuramenti, ſi iuramentum interuenit, & contrahere cum, alia ſi vult, iudicio Eccleſiæ.*

H AD TERTIVM dicendum, quòd ſi ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmatem incurrat alter eorum, inter quos ſunt contracta ſponſalia, quæ ipſum debilitet nimis, aut eum deformet, ut abſciſsio naſi, uel orbitas oculorum, aut aliquid huiuſmodi, aut, quæ ſunt contra bonum prolis, utpote lepra, quæ ſolet prolem inficere, poſſunt ſponſalia dirimere, ne ſibi inuicem diſpliceāt, cum matrimonium ſit contractum, & malum exitum ſortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, ſed ex pœna damnum reportat, quod nō eſt inconueniens.

AD QVARTVM dicendum, quòd ſi ſponſus cognouit conſanguineam ſponſe, uel econtra, tunc dirimi debent ſponſalia, & ad hoc probandum ſola fama ſufficit propter ſcandalū uitandum: cauſæ enim, quæ in futurum expectant effectus ſuos, impediuntur à ſuis effectib. non ſolum ex eo, quòd eſt, ſed ex eo, quod futurum eſt. Vnde ſicut affinitas ſi eſſet tempore contractus ſponſalium, impediuiſſet contractum illum, ita ſi interueniat ante matrimonium quòd eſt effectus quidam, ſponſalium, prior contractus ab effectu ſuo impeditur: nec in hoc G aliquid detrahitur alteri, imo ei confertur, quia abſoluitur ab eo, qui per fornicationé ſe Deo odioſum reddit.

AD QVINTVM dicēdum, quòd quidam non recipiunt iſtum caſum, ſed contra eos eſt Decret:* quæ expreſſe dicit: Ad inſtar, inquit, eorum, qui ſocietatem fidei, contrahunt, & poſtea eandem remittunt, poteſt in patientia tolerari, ſi mutuo ſe abſoluunt qui ſponſalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt, quòd Eccleſia magis hoc ſuſtinet ne peius eueniat, quàm hoc ſit de iure: ſed hoc non uidetur exemplo cōuenire quòd Decreta adducit. Et ideo dicendum, quòd non ſemper eſt leuitatis retractare, quę prius firmata ſunt, quia incertæ ſunt prouidentiæ noſtrę, ut dicitur in lib. Sapientiæ.*

I AD SEXTVM dicendum, quòd quamuis non dederint ſibi mutuo poteſtatem corporis ſponſalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur ſibi inuicem ſuſpecti de non ſeruanda fide in futurum; & ideo poteſt ſibi præcauere unus contra alium, ſponſalia dirimendo.

AD SEPTIMVM dicendum, quòd ratio illa teneret, ſi eſſet unius rationis uterque contractus: ſed K ſecundus contractus matrimonij eſt fortior primo, & ideo ſoluit ipſum.

AD OCTAVVM dicendum, quòd

*q.61.ar.2. ¶NOT. Non eſt autem ſimile de pecunia illa argumenti: quoniam ingreſſus religionis non ſic habet ad iſtam de pecunia promiſſionem, ſicut mors. Obligatio. n. ad religionem ſtat cū obligatione rei mex non autem cum obligatione ſuppoſiti mei, ad alterum (ut patet cōſideranti formam profeſſionis religioſorum.

2^m de maiori In dubijs. ℞. quando verè ſunt dubia. §. Tunc nihil &c. Nam quando alter ſtatuto tempore, in caſu propoſito, non adeſt uerè dubium: vt declaratur in textu.

*In decr. lib.4.tit.1.c.5. 3^m maior. Pro pœna nullus debet puniri. ℞. non tamen inconueniens eſt, ipſum ex pœna reportare damnum. §. Tunc nihil &c. ut in textu.

¶NOT. Simile argumentum habes ſupra q. 39. art.6. 1^m. ibi afflictio non debet addi afflicto. Idē n. eſt illud, quòd ly pro pœna, nullus debet puniri. Ideò ex illo loco hoc claritatem addas; & ex hoc viciſſim illi.

li.4. decr. tit.1.c.12. 4^m de antecedente. Secundum hoc ſponſa puniretur. ℞. negatur hoc. §. immo iuuaretur ex conſequēti. Nam liberaretur ab obligatione manēdi cum aliquo fornicatio. Vnde non fit ex hoc; quòd ſponſalia propter affinitatem interuenientem non dirimantur: ut declaratur in textu.

Quia igitur ſponſalia prius contrahentes & ſeinuicem poſtmodum à contractis ſponſalibus abſoluentes, æſtimantur hanc abſolutionem facere ex aliqua noua cauſa, ſiue nouiter emergente, ſiue nouiter cognita; quam ſi à principio cognouiſſent, ſponſalia non contraxiſſent: ideo inquit textus: quòd non ſemper eſt leuitatis retractare ſponſalia. *li.4.decr. tit.1.c.2. Quòd ſi autem nulla noua cauſa exurgeret; & conſequenter leuitatis eſſet retractare ſponſalia; adhuc eccleſia, poſt monitioné ſponſorum ad ſponſaliorum obſeruationem, talem retractationé ſuſtineret; ne deterius inde contingeret: propterea quod (vt prædictum eſt) coacta matrimonia difficiles exitus habere ſolent.

6^m de conſequentia prima. In nullo. ℞. conſideratio; *cap.9. ſecundum poteſtaté corporis traditā: non, ſecundum poteſtaté corporis tradendam. § Tunc nihil &c. Ex eo enim, quòd ſponſus unus ſuſpectum habet alium de non ſeruanda fide, etiam poſtquam habuerint mutuam poteſtatem corporis utriuſque, fit: quòd ſponſalia dirimi poſſint.

7^m de concluſione. Nec ſecundus contractus poteſt derogare primo. ℞. niſi eſſent alterius rationis. §. puta, quia primus eſt contractus ſponſaliorum, & ſecundus matrimonij. Tunc nihil &c. Nam ideo ſecunda venditio non poteſt derogare primæ: quia ambæ ſunt unius rationis.

5^m de maiori. Hoc eſt maximæ leuitatis. ℞. ſi non adſit noua cauſa. §. Tunc nihil &c. Nā quando eccleſia ſuſtinet, quòd illi qui contraxerunt ſponſalia, deinde ſeinuicem abſoluant; præſupponit, hoc fieri noua cauſa emergente.

¶NOT. In textu ſignificatur illa noua cā adueniens per ly incertæ ſunt prouidentiæ noſtræ. Quaſi dicat. Non poſſumus De mutatione cōſilij humani. prævidere omnia, quæ uentura ſunt circa aliquod negocium, de quo tractamus: & ideo facile eſt, ut aliquid proceſſu temporis cognoſcatur de nouo circa illud negocium emergere; quo

8^m de maiori. Quod non eſt. ℞. neque habet modū, ſeu ſpeciem, eſſendi. §. Tūc nihil &c. Nam quamuis ante ætatem legitimam ſponſalia contracta nō fuerint uera; tamen fuit ibi quidam modus ſponſaliorum: & ideo nō &c. ut in textu.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. ad ſidel. &c. 1 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem oſtendas; (non obſtante, quod frangere ſponſalia, abſque cauſa legitima, graue crimen adeò ſit ut concilium Eliberitanum cap. 54. dicat. Si qui parentes fidem fregerit ſponſaliorum, triennij tempore abſtineant ſe à communione. Si uerò ſponſus, uel ſponſa in illo graui crimine fuerint inuenti, parentibus excuſatis, ſuperior ſententia ſeruetur) meritò dictũ fuiſſe ab Alexan. III. poſt Cōcilium Later. par. 50. cap. 50. ſuper eo, quod quædã mulier viro ſuo fidem dedit, & ipſe illi, quod matrimonium inter ſe contraherent, & uiro uolēte ſacramentum ſeruare, mulier caſtam diſpoſuit ducere uitã; diſcretioni tuæ mandamus. Si inſti nō fuerint, mulier permittatur ad religionem tranſire, & Dño (relicto ſeculo) militare. Beatũ enim Ioannem, & cōplures de ſponſalitijs ad uitam contēplatiuã legimus euocatos: & ideò eidem mulieri confidenter permittere poteris, ut tranſeat ad religionē caſtitatis uotum ſeruatura. Hęc ibi. En, a fortiori, denotatũ: quod ſpōſalitia, altero ingrediente religionē, ſoluuntur. Item ab Vrbano. 3. ad Florentin. Tho. 4. d. 26. q. 1. art. 1. q. a. 2. & ſeq. epiſ. par. 50 c. 63 poſt Cōcil. Later. ſub Alex. 3. Vtrum poſtquam ſpōſalia inter perſonas legitimas cōtracta fuerint, & antequã à uiro mulier traducatur, ſi alter eorũ lepręe morbũ incurrat: alter ad conſumandã copulã maritalem compelli debeat, uel ſe poſſit ad ſecunda uota tranſferre: reſidemus, quod ad accipiendũ eum cogi nō debet, cũ inter eos matrimonium nō ſit cōſummatum. Hęc ibi. Vnde de ſimilibus in textu adductis ſimile inferas Item ad propoſitum uide in, de ſponſal. & matrim. capitula multa: & idē uideat in, de deſpōſ. impub. ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ſponſalia dicunt poſſe in caſibus his dirimi, & intelligas & defendas. ¶ Tertiò uides: quomodo ex ipſis uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur. 2 3

quamuis non fuerint uera ſponſalia, tamen fuit ibi quidam modus ſponſaliorum, & ideo ne uideatur approbare, ad annos legitimos ueniens, debet petere ſolutionem ſponſalium iudicio Eccleſiæ faciendam, propter bonum exemplum.

QVÆSTIO XLIIII.

De matrimonij definitione, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdũ eſt de ratione matrimonii.

Circa quod quærũtur tria.

Primo, Vtrũ matrimoniũ ſit in genere coniunctionis.

Secundo, Vtrum conuenienter nominetur.

Tertio, Vtrum conuenienter definiatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum matrimonium ſit in genere coniunctionis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod matrimonium non ſit in genere coniunctionis. Quia uinculum, quo aliqua ligantur, differt à coniunctione ipſa, ſicut cauſa ab effectu: ſed matrimonium eſt uinculum quoddam, quo iuncti matrimonio ligantur, ergo non eſt in genere coniunctionis.

¶ 2 Præterea, Omne ſacramentum eſt ſenſibile: ſed nulla relatio eſt accidens ſenſibile, ergo matrimonium cum ſit ſacramētum, non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶ 3 Præt. Coniunctio eſt relatio æquiparantiæ ſicut æqualitas: ſed non eſt una numero æqualitatis relatio in utroq; extremorum, ut Auic. dicit, ergo nec vna coniunctio: & ſic ſi matrimonium eſt in genere coniunctionis, non eſt unum tantum matrimonium inter duos coniuges.

SED CONTRA, Relatio eſt, ſecundum quòd aliqua ad inuicem referuntur, dicit enim maritus vir vxoris, & vxor mariti vxor, ergo matrimonium eſt in genere relationis, nec eſt aliud quàm coniunctio.

Præterea, Vnio duorum ad aliquid unum non ſit, niſi ſecundum cōiunctionem, hoc autem ſit per matrimonium, ut Gen. 1. Erunt duo in carne una, ergo matrimonium eſt in genere cōiunctionis.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd coniunctio adunationem importat, unde ubicunque eſt adunatio aliquorum, ibi eſt aliqua coniunctio. Ea autem, quæ ordinantur ad aliquid unum, dicuntur in ordine ad illud adunari, ſicut multi homines adunantur ad unam militiam, uel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur commilitones adinuicem, uel ſocii negotiationis, & ideo cum per matrimonium ordinentur aliqui ad unam cognationem, & educationem prolis, & iterum ad unam uitam domeſticam, conſtat quòd in matrimonio eſt aliqua coniunctio, ſecundum quam dicitur maritus, & vxor; & talis coniunctio ex hoc quòd ordinatur ad aliquod vnum, eſt matrimonium, coniunctio autem corporum, uel animorum ad matrimonium, conſequitur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd matrimonium eſt uinculũ, quo ligantur formaliter, non effectiue, ideo non oportet quod ſit aliud à coniunctione.

QVÆST. XLIIII. ART. I.

181 CONCL. In matrimonio eſt aliqua coniunctio, ſecundum quam dicitur maritus & uxor: & talis coniunctio ex hoc, quod ordinatur ad aliquod unum eſt matrimonium; coniunctio autem corporum, uel animorum ad matrimonium conſequitur.

¶ Examen. Ly coniunctio ſecundum quam &c. Scilicet coniunctio formalis de qua in reſponſione ad primum.

Ly coniunctio corporum. Scilicet actualis. Nam huiuſmodi non eſt de integritate matrimonij. q. 42. art. 4. & ideo dicit textus quòd conſequitur.

¶ Ly animorum. i. quò ad coniunctionem carnalem actualiter conſideratorũ. Alioquin conſenſus animorum ad ipſum eſſe matrimonij antecedenter concurrit & non conſequitur tanquam effectus, ſed præcedit tanquã cauſa efficiens, matrimonium q. 45. ar. 1.

¶ PROB. 1. Quia per matrimonium aliqui ordinantur ad aliquid unum (i. unã cognationem, unius prolis educationem, vnam uitam domeſticam; & coniunctio adunationem importat. i. ordinationem aliquorum ad aliqd vnum (ut patet de multis hominibus in vna militia, uel negociatione) 2. Quia (ly & talis cōiũctio &c.) ſupponuntur, ut clara, omnia.

¶ NOT. Ex probatione primæ partis concluſionis patere poteſt, quid ſit copula coniugalis: ut à carnali copula diſtinguatur. Eſt enim illa, qua ordinatur per ſe ad vnam cognationem, & unius prolis educationem, & ad unam uitam domeſticam. Ergo uita coniugalis eſt conuerſatio ad talem communicationem pertinens. ar. 3. ad tertium. De hac vide q. 48. ar. 1. corp. Copula cōiugalis quę & dicitur cōiũctiu matrimonialis. genealo. m

1 m de maiori

Ligantur. R. affectiuè; non formaliter. §. Tunc nihil &c. Nam matrimonium eſt vinculum, quo formaliter ligantur coniuges.

¶ NOT. Cauſa formalis eſt illa, quæ ſe ipſa aliquid facit: effectiua uero facit aliquid actione media. Et ideò formalis non diſtinguitur à ſuo effectu formali, tanquam una res ab alia; ſecus autem de efficiente. Vt. Albedo, & dealbator, faciunt album parietem: ſed albedo formaliter, dealbator effectiuè. Albedo enim propterea dealbat parietem, quia ipſa ſemetipſa facit hoc: in cuius ſignum ſi albedo cadat a pariete, paries non remanet albus. Quia autem, dealbatore remoto à pariete, poſt dealbationem, remanet Cã formãli, efficiẽ

adhuc paries albus; ideo clarum eſt, quòd ipſe non formaliter, id eſt ſeipſo, ſed mediante actione ſua id eſt dealbatione, fecit album parietem. Sic in propoſito applica tu uinculum quo ligatur matrimonium formaliter: quia facilis eſt applicatio.

2m de minori. Nulla relatio. ℞. conſiderata ſecũdum ſe, non, ſecundum cauſam §. Tũc nihil &c. Nam relatio, inquantum ſenſibilitatem dicit, conſideratur hic ſecundũ cauſas ſuas: hoc eſt ſufficit præſenti cõſiderationi, q cauſæ coniunctionis, quæ ē ipſa relatio, ſunt qdã ſenſibilia. *In corp. art.

tem de maiori. Sacramẽtum. ℞. tantũ nõ, ſacramentum & res ſimul. §. Tunc nihil &c. Nam prædicta coniunctio, quæ eſt in matrimonio, eſt res ſimul & ſacramẽtum: ut plenius dicitur, q.42. ar.1. ad 5m. Vide reſponſum literæ ſecundum ly nec in ſacramento requiritur &c.

† ¶Corollarium. Coniunctio ergo neque ratione, qua relatio (ut dicit prima reſponſio) neque ratione, qua in ſacramẽto eſt (ut 2ª. reſponſio) ſenſibilitatem importat: ſed ratione, qua cauſas ſuas connotat.

3m maior. Cõiunctio eſt relatio æquiparantiæ, ſicut æqualitas. ℞. Negatur, q ſit ſicut æqualitas. §. Ratio eſt: quia æqualitatis relatio non eſt una numero in utroque extremorũ neq; rõne cauſæ neq; rõne ſubiecti; ſed relatio, quæ eſt matrimonium, habet unitatẽ numeralem ex parte cauſæ, licet diuerſitatẽ dicat ex parte ſubiecti (ut declaratur in textu). Matrimonium autẽ denominatur ab illa unitate, non ab iſta diuerſitate: & ideò diuerſitas iſta non facit, q matrimonium non ſit numero unum inter duos coniuges.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ipſa relatio non ſit ſenſibile accidẽs, tamen cauſæ eius poſſunt eſſe ſenſibiles, * nec in ſacramento requiritur q ſit ſenſibile illud, quod eſt res, & ſacramentum. Hoc enim modo ſe habet hoc ſacramento, prædicta * coniunctio; ſed uerba exprimẽtia conſenſum ſunt ſacramentũ tm̃, & cauſa ꝑdictæ coniunctionis ſunt ſenſibilia.

AD TERTIVM dicendum, quòd relatio fundatꝰ in aliquo ſicut in cauſa, ut ſimilitudo in qualitate, in aliquo ſicut in ſubiecto, ut in ipſis ſimilibus; & ex utraque parte poteſt attẽdi unitas, & diuerſitas ipſius: qa ergo in ſimilitudine non eſt eadẽ qualitas numero, ſed ſpecie in utroque ſimili, & iterum ſubiecta ſimilitudinis ſunt duo numero, & ſimiliter de æqualitate: ideo æqualitas, & ſimilitudo omnib. modis eſt alia in utroque ſimilium, & æqualium ſed relatio, quæ eſt matrimonium, ex una parte habet unitatem in utroq; extremorum, ſcilicet ex parte cauſæ, quia ad eandem numero generationem ordinatur: ſed ex parte ſubiecti habet diuerſitatem ſecundum numerũ, & ideo hæc relatio eſt una, ex parte cauſæ & multiplex ex parte ſubiecti, & ſecũdum q eſt multiplex ex parte ſubiecti, ſignificatꝰ his nominibus uxor, & maritus, ſm autem q eſt una, ſignificatur hoc nomine matrimonij.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium congrue nominetur &c.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q matrimoniũ incongrue nominetur, quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior eſt matre, ergo magis debet denominari à patre, quã a matre coniunctio utriuſque.

¶2 Præt. Res debet denominari ab eo quod eſt de eſſentia ſua quia ratio q̃ ſignificat nomen, eſt definitio, ut dr̃ in 4. Metap. ſed nuptiæ non ſunt de eſſentia matrimonij, ergo non debet matrimonium nuptię appellari.

¶3. Præterea, Species non poteſt proprio nomine nominari ab eo, quod eſt generis: ſed coniunctio eſt genus ad matrimonium, ergo non poteſt proprie coniugium nominari.

SED IN CONTRARIVM eſt communis uſus loquentium.

RESPONDEO. Dicendum, quòd in matrimonio eſt tria cõſiderare. Primo, eſſentiam ipſius, quę eſt coniunctio, & m ſecundũ hoc uocatur coniugiũ. Secũdo, cauſam eius, quę eſt deſponſatio, & ſecundũ hoc uocantur nuptię, à nubo, qa in ipſa ſolemnitate deſponſationis qua matrimoniũ perficitur, capita nubentiũ uelantur. Tertio, effectum, qui eſt proles, & dr̃ ſic matrimoniũ, ut Augu. dicit contra Fauſtum ob hoc q mulier non debet ob aliud nubere, niſi ut ſit mater. Poteſt autem matrimonium quaſi matris munium, id eſt officium dici, quia fœminis incũbit maxime educandę, prolis officiũ: uel dicitur matrimoniũ, quaſi matrem muniens, quia iam habet, quo defendatur, & muniatur, ſcilicet uirũ: uel dicitur matrimonium quaſi matrem monens, ne virũ relinquat, alteri adhęrens; uel dicitur matrimoniũ quaſi materia unius, quia in eo fit coniunctio ad unam prolem materiater inducendam, ut dicatur matrimonium à monos, & materia: uel dicitur matrimonium ut Iſidorus dicit, à matre, & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, inſinuatum meritò fuiſſe à ſacris literis, & Papa &c. quòd in genere coniunctionis eſt matrimonium. A ſacris quidem literis Matth. 19. Quòd Deus coniunxit, homo non ſeparet. Item 1 Cor. 7. Alligatus eſt uxori. Item Rom. 6 Lex in homine dominatur, quanto tempore uiuit. Nam, quæ ſub uiro eſt mulier, uiuente uiro alligata eſt legi. Ecce; q nupti dicuntur coniungi, alligari, & matrimonium dicitur lex: ex quo manifeſte datur intelligi, q matrimonium eſt coniunctio uinculum, & ligamen. A Papa autem Alexandro Tertio, de præſumption illud &c. Cum matrimonium ſit maris & fœminæ coniunctio. Hæc ibi. Item à Concil. Tridẽ. ſeſſ. 24. ubi in principio matrimonium uocat nexum, uinculum; copulatio, coniunctio, dicit enim. Matrimonij (inquit) perpetuum indiſſolubilemque nexum &c. Hoc autem uinculo duos tantummodo copulari & coniungi &c. Item à 27. quæſtione ſecunda, in princip. & cap. cum initiatur. *li.4.c.18

¶Secundò habes: quomodo per rationem præd. dicta patrũ & ſcripturarum, pro quanto matrimoniũ dicunt eſſe coniunctionem, & intelligas & probes & tuearis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uleſſim Angelica doctrina præſens & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XLIIII.

ART. II.

CONCL. Matrimoniũ cõgrue vocatur & coniugiũ, conſiderata eius eſſentia; & nuptiæ, conſiderata eius cauſa: & matrimonium, conſiderato eius effectu, quadrupliciter.

¶PROP.1. Quia eſſentia matrimonij eſt coniunctio (ar.1.) 2. Quia cauſa eius eſt deſponſatio (q.41.) 3. Quia effectus eius eſt proles, reſpectu cuius mater & materiam inducit, & generat, & educat, & mater nominatur.

¶NOT. Rationes probationis primæ aduertas; quòd ex eo, quòd coniugium dicitur à coniunctione, tanquam à cauſa ſua: ideo ubicunque matrimonium uocatur coniugium, ibi per hoc confirmatur, quòd matrimonium eſt coniunctio; & conſequenter per hoc idem confirmatur ſemper

ſemper concluſio articuli primi ſcilicet quòd matrimonium ſit in genere coniunctionis, ſeu coniunctio. Occaſione autem probationis ſecundæ aduerte literam ly quia in ipſa ſolemnitate deſponſationis &c. Non enim per ly quia, intendit D.Tho. probare concluſionem hāc, uidelicet quòd matrimonium uocetur nuptiæ: ſed intendit probare, ꝙ conuenienter nuptiæ, in quibus ſit deſponſatio, conuenienter denominantur à nubo. Nam quædā, uelati, nubes ſuperponitur ſponſis nuptiaris: quando uelantur capita eorum. Occaſione verò tertiæ probationis nota: quòd licet Diuus Thomas ſextupliciter interpretetur matrimonium in textu, tamen, quoniam quatuor tantū interpretationes eius referuntur ad prolē, de qua tanquam eius effectu agebatur in tertia parte cōcluſionis; ideo ibi dictū eſt ly quadrupliciter.

1^m de maiori

Dignior. ℞. uel ad propoſitum accommodatior. §. Tūc nihil &c. Nam quamuis pater ſit dignior, quàm mater: tamen circa prolem &c. ut in textu.

¶NOT. Argumentum hoc primum impetit tertiam partem concluſionis; & ideo de prole ſit mentio in textu. Vult autem denotare textus: quòd mater eſt aptior, ſeu accommodatior, ad educationem prolis (puta ponendo in cunabulis, lactando, fouendo, & multis huiuſmodi officijs demulcendo,) in cuius ſignum principaliter facta eſt, ut ſit homini in adiutorium ipſius prolis tūm generandæ, tūm educandæ. Rurſus. Maiorem illam ſic gloſatā in reſponſo formali diligenter memoriæ mādato quon à multipliciter ad plurima intelligenda ualebit. Et quod de iſta propoſitione gloſata dico nunc, intellige etiam de omnibus alijs propoſitionibus, præſertim maioribus, per totam ſummam Theologiæ formaliter gloſatis: quoniam hinc vniuerſaliſſimam vtilitatē ex particulari aliquo propoſito hauries; eas poſtmodum ad ſimilia ſæpius applicando.

Maiorē, &c. propoſitionum ubiq. gloſatarū uniuerſalis utilitas.

2^m de maiori. Quod eſt de eſſentia ſua. ℞. uel quod eſt faciens ad cognitionem eius eſſentiæ. §. Tunc nihil &c. licet enim nuptiæ non ſint de eſſentia matrimonij: faciunt tamen aliquam notitiam de matrimonio; & ratione huius matrimonium quandoq; nuptiæ appellatur. Nam aliquando eſſentialia cognoſcuntur per accidētalia, & ideo &c. ut in textu.

3^m maior. Species non poteſt proprio nomine nominari ab eo, quod eſt generis. ℞. niſi quādoq; uel ꝓp imperfectionem ſpeciei, uel propter perfectionem. § Tunc nihil &c. Matrimonium n. quod eſt ſpecies coniunctionis habet completam perfectionem coniunctionis, quæ eſt genus ſuum: & ideò congruè nominatur, nomine generis ſui, coniugium.

¶NOT. Propter imperfectionem ſpeciei (ſicut declaratur in textu) ſit denominatio per genus ſuum: quando reprobati nominantur præſciti. Quia enim aliquid ad dignitatem pertinēs non addunt ſupra præſcientiam: ideo retinent nomen commune; quo contra prædeſtinati, quoniam aliquid addunt ſupra præſcientiam ad dignitatem pertinens, ideò ſortiuntur nomen ſpeciale.

A Ad primvm ergo dicendum, quòd quamuis pater ſit dignior quàm mater, tamen circa prolem mater magis eſt officioſa quàm pater: uel ideo quia mulier ad hoc principaliter facta eſt ut ſit homini in adiutorium prolis, non autem uir propter hoc factus eſt, unde magis pertinet ad rationem matrimonij mater quàm pater.

Ad secvndvm dicendum, quòd aliquando eſſentialia cognoſcuntur per accidentalia, & ideo etiam per accidentalia aliqua nominari poſſunt: cum nomen detur cauſa rei innoteſcendæ.

Ad tertivm dicēdum, quòd aliquādo ſpecies nominatur ab eo, quod eſt generis propter imperfectionē ſpeciei quando ſcilicet complete habet generis rationem, nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, ſicut proprium accidētale retinet nomen proprij communis, aliquando autem propter perfectionem, quando in una ſpecie complete inuenitur ratio generis, & non in alia; ſicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori, quod eſt genus animalis, ſed animatio nō inuenitur perfecte in animatis, quę non ſunt animalia, & ſimiliter eſt in propoſito, quia coniunctio uiri ad mulierem per matrimonium eſt maxima, cum ſit animarum: & corporum: ideo coniugium nominatur.

Articvlvs III.

Vtrum matrimonium conuenienter definiatur.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur quòd inconB uenienter definiatur [a] in litera. Quia in mariti definitione oportet ꝙ matrimonium ponatur, quia maritus eſt, q eſt mulieris iūctus matrimonio: ſed maritalis cōiunctio ponit in definitione matrimonii, ergo vr̄ quòd ſit circulatio ī definitiōibus iſtis.

¶2 Præterea, Per matrimonium ſicut efficitur uir maritus mulieris, ita uxor uiri mulier, ergo non debet magis dici cōiunC ctio maritalis, quàm uxoria.

¶3 Præterea, Conſuetudo ad genus moris pertinet, ſed frequenter matrimonio iuncti ſūt ualde moribus diuerſi, ergo nō debet poni in difinitione matrimonii, induiduam uitæ conſuetudinem retinens.

¶4 Præterea, Inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ. Quia ſecundum † Hugo. matrimonium eſt duarum idoD nearum perſonarum legitimus de coniunctione conſenſus: ſecundum quoſdam autem matrimonium eſt cōſortium communis uitæ, & communicatio diuini, & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ difinitiones differant.

† lib 2. de Sacramē. tie parte 1 1. c. 4.

Appendix.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quòd per canonē oſtendas, matrimonium meritò uocari matrimonium à ſcripturis 1. Cor. 7. igitur qui matrimonio iungit virginem ſuam &c. Itē, his qui matrimonio iuncti ſunt præcipio &c. Itē 1. Eſdr. 9. neq; matrimonia iūgatem* &c. Item prouerb. cū in matrimonio fuerit &c. Item Eccle. 15. ex alieno matrimonio &c. Et uocari coniugium Geneſ. 26. ſibi eſſet ſociata coniugio. Item 36. deditq; illi in coniugiū. Item Deuter. 7. nec ſociabis cum eis coniugia Item Tob. 6. coniugium ita ſuſcipiunt. Item, erimus in coniugio noſtro. Et uocari nuptię Gen. Optatis potitus nuptijs. Item Tob. 9. nuptiarum conuiuium exercet. Item Heſter. 2. pro coniunctione & nuptijs. Item Sap. 14. neq; nuptias* mūdas. Item 1. Machab. 9. Filij Iambri faciunt nuptias 2. Machab. 14. nuptias fecit, quiete egit. Marc. 2. non poſſunt filij nuptiarum. Item Luc. 17. dabantur ad nuptias. Meritò etiā uocari coniugium à ſummis Pontificibus, de conuer. coniugatorum capitulis multis. Item vocari matrimonium; de conſanguin. & affinita. de ſponſ. de eo qui du. in matrimon. qu. poll. de ſponſal. & matrim. capitulis multis. Meritò etiam uocari nuptias. 35. quæſt. 8. cap. primo. Item à Concilijs paſſim; quando de hac materia tractant.

Vel. p S. Eccl. &c.

*In 4. diſt. 27 §. B. Gratian. in Decre. tit. tā 27. q. 2. in princip.

E ¶Secundo habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum Pontificum, Conciliorum, pro quanto ſic nominant, & intelligas & defendas. 2

¶Tertio vides quomodo ex ijs uiceſſim Angelica doctrina hæc declaratur, & conſolidetur. 3

QVAESTIO XLIIII.

ARTIC. III.

CONCL. Tres inueniuntur deffinitiones de matrimonio datæ: vna ſecundum cauſam, alia ſecundum eſſentiam, alia ſecundum effectum eius. 183

¶PROB. Quia diffinitio ab Vgone, ſcilicet matrimonium eſt duarum idonearum perſonarum legitimus de coniunctione cōſenſus eſt diffinitio ſecūdum cām: & illa à magiſtro, ſ. matrimonium

eſt uiri, mulieriſq;, maritalis coniunctio inter legitimas perſonas indiuiduam vitæ conſuetudinem retinens, eſt ſecundum efficatiam: & illa à quibuſdam alijs ſcilicet matrimonium eſt conſortium commune vitæ & communicatio diuini & humani iuris, eſt ſecundū effectum data (vt in textu omnia ſatis clarè patent.)

F cordant; ſed neque in omnibus diſcordant. Vnde arguens ſumit apparentiam ab eo, quod facit pro ſe, & dicit uerum: nihil tamen concludendo contra propoſitum determinatum à concluſione articuli in cuius ſignum reſpondens concedendo id, quod dixit arguens, aſſerit, quòd licet uerum dicat, non infringit propoſitum; quoniam in uno ſenſo ipſe loquitur de ly ſicut, ita &c. & in alio ſenſu articuli concluſio. Hæc dicta ſint & pro alijs ſimilibus locis intelligendis ubique; tanquam uniuerſalis regula.

Regula vniuerſalis de ly ſicut, ita &c.

1m de concluſione.

*Ar. præced. cor.

[illegible] ulatio. ℞. diſſ[illegible] matrimonium autem, vni formit[er] § Tunc nihil &c. Nam diffinitionē eſſe circularem diſſormiter non eſt inconueniens: ſed ipſam daſt uniformiter.

† lib. 2. de ſacramentis p. 11. c. 4.

¶NOT. Quoniam demonſtratio eſt diffinitio ſola poſitione differens (1. poſt.) hinc eſt, quòd ſicut non inconuenit demonſtrationem fieri circularem diſſormiter, ita nec inconuenit hoc de diffinitione: & ſicut inconuenit, demonſtrationē dari circularem uniformiter, ita & diffinitionem. Circulatio autem uniformis eſt, quando uterque è proceſſu fit per eandem cauſam eodē modo penitus conſideratā. Diſſormis uerò, quando unus proceſſuum illorum eſt per unam cauſam uno modo conſideratam & ſecundus proceſſus eſt per aliam, uel per eādem alio modo conſideratam. Vt ſi dicamus. Homo eſt rationalis, ergo riſibilis: & eſt riſibilis, ergo rationalis. En circularis demōſtratio diſſormis: quoniam primus proceſſus fit à cauſa in eſſendo ad effectum, & ſecundus fit à cauſa in inferendo ad cauſam in eſſendo. Idem ergo eſt iudicium de

*in 4. di. 27. para B.

De circulat. & diſſinitionū.

*Poſita in 3. arg.

RESPON. Dicendum, quòd ſicut dictum eſt,* in matrimonio tria conſiderantur, ſcilicet cauſa ipſius: & eſſentia eius, & effectus, & ſecundum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ[a]. Nam definitio Hug. † tangit cauſam, ſcilicet conſenſum; & perſonas, quarū eſt. Definitio autem in litera poſita tangit eſſentiam matrimonij, ſcilicet coniunctionem, & addit determinatum ſubiectum in hoc ꝙ dicit inter legitimas perſonas, ponit etiam differentiam contrahentem ad ſpeciem in hoc quòd dicit maritalis: quandum matrimonium ſit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in ſpeciem trahitur per illud, ad quod ordinatur, & hoc eſt id, quod ad maritum pertinet: ponit etiam virtutem huius coniunctionis, quia indiſſolubilis eſt, in hoc ꝙ dicit indiuiduam, &c. Sed alia definitio* tangit effectum, ad quem ordinatur matrimonium, ſcilicet, uita communis in rebus domeſticis, & quia communis cōmunicatio aliqua lege ordinatur, ideo ponitur ordinatiuum iſti communis, ſcilicet ius diuinū, & humanum: aliæ autem communicationes, vt negotiatorū, & militantium ſolo iure humano inſtitutæ ſunt.

G

H

I

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ aliquando priora, ex quibus debet dari definitio, non ſunt nominata, & ideo in definitione aliquorum ponuntur aliqua poſteriora ſimpliciter, quę ſunt priora quo ad nos, ſicut in definitione qualitatis ponitur quale à Philoſopho,* cum dicit: Qualitas eſt ſecundum quā quales eſſe dicimur; ita etiam hic in definitione matrimonij ponitur maritalis, ut ſit ſenſus: quòd matrimonium eſt cōiunctio ad ea, quæ mariti officium requirit, quæ non poterant uno nomine exprimi.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ per hanc differentiam tangitur finis coniunctionis, vt dictū *eſt: & quia ut dicit Apoſtolus, †Vir non eſt propter mulierem, ſed mulier propter virum: ideo hęc differentia potius debet ſumi à viro, quàm a muliere.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſicut uita ciuilis non importat actum ſingularem huius, uel illius, ſed ea, quę ad communicationem ciuilem pertinent, ita uita coniugalis nihil aliud eſt, quam conuerſatio ad communicationem talem pertinens: & ideo quantum ad hanc vitā ſemper conſuetudo eſt indiuidua, quamuis ſit diuiſa quantum ad actus ſingulares utriuſque.

AD QVARTVM patet ſolutio ex dictis*.

*In prædicamento qualitatis

3m de maiori

Conſuetudo. ℞. quantum ad actus ſingulares hominum conſideratam: non, quātum ad communicationē quandam in uita cōiugali. §. Tunc nihil, &c. Quamuis enim coniuncti matrimonio ſint frequenter moribus diuerſi, ſi cōſiderentur quò ad actus ſingulares utriuſque: ſunt tamē ſemper uniti, ſi conſiderentur quantum ad ſtatum uitæ coniugalis. Et hoc ſecundo modo tantum, diffinitio Magiſtri loquitur de conſuetudine. Vide ſupra art. 1. not. prob. concluſ. Vnde etiam cognoſces, quid ſit coniunctio maritalis: & quid ſit maritus, & uxor. Nam omnia hæc ſe inuicem, parum à longe, conſequuntur in notitia.

*art. præced. cor.
† ad Cor. 11.

4m de antecedēte.

Alias diffinitione. ℞. datur per cauſam, aut per effectum. §. ut patet in probatione cōcluſionis. Tunc ex quo dicitur: ꝙ magna eſt inter illas diſtinctiones differentia: ſicuti differunt

*In corp. art.

diffinitionibus his circularibus, ſcilicet animal riſibile eſt rationale, & animal rationale eſt riſibile: quoniam prima diffinitio datur per priora ſecundum ſe (cùm rationale ſit prius ſaltem natura ipſo riſibili;) & ſecunda per priora quò ad nos tantum (cùm riſibilitas ſit illa, mediante qua innoteſcit nobis rationabilitas.) Sic in propoſito. Maritus cadit in diffinitione matrimonij (vt viſum eſt in diffinitione nunc à magiſtro data per ly maritalis:) & matrimonium cadit in diffinitione mariti (vt in argumento adducitur.) Verùm diſſormiter: quoniam quando maritus diffinitur per matrimonium, diffinitio datur per priora ſimpliciter (cùm matrimonium ſit vera cauſa quod aliquis fiat maritus;) & quando matrimonium diffinitur per maritum, diffinitio datur per priora tantum quò ad nos (tùm ex eo, quod aliquis dicitur maritus, uenimus in cognitionem, ꝙ matrimonio vxori coniunctus eſt.) De ly maritus, ly maritalis, vide in ad tertium, & loca ibi allegata.

Maritus & maritalis.

2m de maiori

Ita. ℞. quantum ad coniunctionem: nō quantū ad finem coniunctionis. §. Tunc nihil &c. Nam per ly maritalis intendit diffinitio in concluſione probata non poſita exprimere finem coniunctionis. Nam de coniunctione iam dixerat ly coniunctio.

¶NOT. Quando adducuntur huiuſmodi ſimilia per ly ſicut, ita, uel huiuſmodi, attendendum eſt illud, in quo ipſa ſimilia comparantur, ſiue aſſimilantur. Non enim in omnibus con-

eſſentia, cauſa, & effectus alicuius rei.

¶NOT. Quia tamen ex pluribus diffinitionibus, diuerſa in eadē re conſiderantibus, laudabiliter conflari ſolet vnica (exemplo Philoſophi in 2. poſt. de diffinitionibus demonſtrationis: & libris Phiſicorum, de diffinitionibus domus: & 2. de Anima, de diffinitionibus animæ:) ideo ex omnibus his tribus cōficiamus unam, dicendo. Matrimonium eſt uiri mulieriſq; legitimarum

K perſonarū, maritalis coniunctio; ex conſenſu mutuo animorū cauſata; ad cōem uitā cōiugalē ſecūdū ius humanū diuinumq; iugiter tenendā ordinata. In qua diffinitione, prima pars vſq; ad ly coniunctio, eſt Magiſtri explicans eſſentiā; ſecunda à ly ex conſenſu uſq; ad ly cauſata, eſt Vgonis cām exprimens; tertia à ly ad communem uſq; in finem, eſt aliorum effectum narrans.

Diffinitio vnica matrimonij ex multis.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem intendat meritò eſſe dictum ab Alexandro Papa III. ad Genuenſem Epiſcopum, vt recitatur de præſumptione. Illud quoq;, &c. Verùm, quia in huiuſmodi dubietate fama viciniæ magis debet attendi, ſi fama loci habet, quòd uir ipſam in lecto & in menſa, ſicut vxorem, tenuerit (cùm matrimonium ſit maris & fœminæ coniunctio indiuiduam uitę conſuetudinē, retinens): cogenda eſt mulier ut eidem uiro affectu ſeruiat coniugali. Hæc ibi.

† Vel. ꝑ S. Eccl. &c.

Ex

Ex quo patet & diffinitio; & quòd coniunctio maritalis dicta à Magistro uocatur à Papa coniunctio & affectus coniugalis. Ex quo etiam uidere datur; quòd Papa non omnem coniunctionem approbat pro matrimonio. Hinc damnatas uides, & à diffinitionibus in articulo positis damnatas meritò ostédere potes, hæreses omnes illas enarratas supra q. 41. art. 1 & q. 42. art. 1 & 2 & q. 40. art. 2. appē. Vide & in locis ibi allegatis; & maxime contra spurcitias libertinorum, & falsorum Euangelicorū.

Hæreses damnatæ à Papa, & fancto do60 c.

¶ Examen. Ly consensum. Scilicet liberum eo modo, quo declarabitur in appendice per Papam.

¶ Item ly consensum. Scilicet uerum, non fictum: ut declaratur, de spon. & matrim. sua nos.

¶ Ly mutuum. Hoc est, quòd non debet claudicare matrimonium. Si enim uno coniugum liberè cōsentiente alter uel non consentiret ueraciter, uel coactiuè; tunc nō esset uerum matrimonium.

¶ Ly per. Vel ly per dicit causam efficientem. Alias enim ista propositio per, multipliciter accipitur. 1. par. q. 36 ar. 3.

¶ NOT. Subintelligitur: quòd ista consensus sit aliquibus signis ad inuicem manifestatus, ut artic. sequen. pro abundanti cautela monstrabitur. Alioquin, quo modo esset mutuus? Item, quòd sit à personis non inhabilitatis ad matrimonium contrahendum. Et hoc meritò subintellexit D. Tho quia superius q. 44 art 3. in diffinitione matrimonij de huiusmodi idoneitate personarum mentionem fecit: & mos eiusdem Doctoris est semper super ora p. supponere in dictis posterioribus nisi aliud exprimat. Quæ uerò sint illegitimæ personæ ad contrahendum etiam si mutuo consentiant declarauit Concil. Trid. sess. 24. cap. 1. de refor. dicens. Qui aliter, quàm præsente parocho, uel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licētia, & duobus uel tribus testib. matrimonium contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic contrahendū omnino inhabiles reddit: & huiusmodi cōtractus irritos & nullos esse decreuit, prout eos præsenti decreto irritos facit, & annullat. Hæc ibi. Item masculus ante 14 annum, & fœmina ante 12. prohibent cōtrahere. Vide de hac materia in despons. c. illud; & de desponsat. impuber. capitulis multis.

¶ PROB. Quia coniunctiones materialium siue humanorum cōtractuum fiunt per mutuum consensum: & coniunctio matrimonialis est contractus materialis, siue humanus.

¶ Q. præc. ar. 1.

† Hom. 32. s Mat. in opere imperfecto parū ab med. to. 2. & in Decr. 27. q. 2 c. 2. & 5. Vide l. Nuptias ff de reg. iur.

* Decret. li. 4. tit. 1. c. 25. Mos sācti Thomæ.

Illegitimæ personæ ad matrimonium.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem de ly maritalis, & interimas prædictas hæreses, & dicta Alexandri, pro quanto essentialem diffinitionem matrimonij afferunt. & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Tertiò: uides quō ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc, & declaret, & consolidet.

QVÆST. XLV. ART. I.

CONCL. 1ª. Oportet: quòd mediante materiali coniunctione, fiat spiritualis uirtute diuina.

¶ Corollarium. Ergo in matrimonio sunt duæ coniunctiones, seu operationes, una materialis, quam faciunt homines, alia spiritualis, quam facit uirtus diuina: id quod melius intelligetur per responsionem ad primum.

¶ PROB. Quia in omnibus sacramentis spiritualis operatio fit mediante operatione materiali (ut patet de ablutionib. in baptismo: & matrimonium est sacramentum habens duas operationes, seu coniunctiones, scilicet materialem ac spiritualem.

CONCL. 2ª. Oportet: quòd coniunctio matrimonialis fiat per mutuum consensū.

¶ Corollarium. Ergo, cum solus legitimarum personarum cōsensus faciat matrimonium (ut etiam patet per Papam 27. quæstione secunda, sufficias dicendum: quòd, si qua uidentur in contrarium ut 30 quæst 5. cap. aliter 1 & cap. nostrates,) intelliguntur quò ad solemnitatem: etiam secundum glosam de sponsal. & matrimonium c. cum locum. Intellige tamen consensum solum sufficere non ut excludit uerba, sed ut includens illa, excludit alia. Vide & D. Thomam in q. 45. ar. 5. corp.

Tho. ubi sup. ar. 2. q. 1 & se. Concil. Tri den. sess. 24. de refor. matrim. c. 9.

QVAESTIO XLV.

De consensu matrimonij, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de consensu. Vbi primo agendum est de consensu secundum se considerato. Secundo, de consensu iuramento, uel carnali copula firmato. Tertio, de consensu coacto, & conditionato. Quarto, de obiecto consensus.

Circa primum quæruntur quinque.

Primo, Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

Secundo, Vtrum consensum oporteat per uerba exprimi.

Tertiò, Vtrum consensus expressus per uerba de futuro, faciat matrimonium.

Quarto, Vtrum consensus per uerba expressus, si desit interior consensus, exterius faciat uerū matrimonium.

Quinto, Vtrum consensus in occulto factus per uerba de præsenti, faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd cōsensus non sit causa efficiens matrimonii. Sacramenta enim non sunt à uoluntate [m] humana; sed ab institutione diuina: sed consensus ad uoluntatem pertinet, ergo non est causa matrimonij, sicut nec aliorum sacramentorum.

¶ 2 Præterea, Idem non est causa suipsius, sed matrimonium nihil aliud uidetur esse quàm consensus: quia consensus, ipse significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, ergo consensus non est causa matrimonii.

¶ 3 Præterea, Vnius debet esse vna causa: sed matrimonium inter duos est unum, ut dictum [*] est: consensus autem duorū sunt [h] diuersi [h] quia diuersorum sunt, & in diuersa; ab una enim parte est consensus in uirum, ex alia in uxorem, ergo mutuus consensus non est causa matrimonii.

SED CONTRA est quod Chrysost. † dicit: Matrimonium non facit coitus, sed uoluntas.

Præterea, Vnus non accipit potestatem in eo, quod est libere alterius, nisi per eius consensum: sed per matrimonium accipit vterque coniugum potestatem in corpus alterius, ut patet 1. Corinth. 7. Cum prius uterque liberam potestatem sui corporis haberet, ergo consensus facit matrimonium.

C

RESPONDEO, Dicendum, quòd in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio, mediante operatione, quæ eam significat, sicut per ablutionem D corporalē in baptismo fit ablutio interior spiritualis: unde cū in matrimonio fit quædam spiritualis coniunctio, inquantum matrimonium est sacramentū, & aliqua materialis, secundum quòd est in officium naturæ, & ciuilis uitæ, [*] oportet quòd mediante materiali fiat spiritualis uirtute diuina: unde, cum coniunctiones materialiū contractuum fiant per mutuum consensum, [*] oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis cōiunctio.

E

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd sacramentorum prima causa est diuina uirtus, quæ in eis operatur salutem: sed causæ secundæ, sicut instrumentales, sunt materiales operationes ex di-

sancl. m

cons. l p

1 m de maiori. A uoluntate humana. R. tanquam à prima causa; non, tanquam ab instrumentali.

mali.§.Tunc nihil &c. Nam conſenſus coniugum eſt inſtrumentalis cauſa in matrimonio: & ſic concluſio intellexit.

2m minor. Matrimonium nihil aliud uidetur eſſe, quam conſenſus. ℞. negatur hæc.§. ſi accipiatur: ly uidetur pro eſt. Ad rationem in contrarium dicitur; q; conſenſus (propriè loquendo) coniunctionem Chriſti ad eccleſiam non ſignificat ſed &c. ut in textu. Vnde nec ſequitur, ex eo, quòd conſenſus eſt cauſa matrimonij, q; idem ſit cauſa ſui ipſius.

3m de minori Diuerſi ℞ ex parte conſentientium per ſonarum: non, ex parte eius, in quod conſentitur.§. Nam conſenſus directè fit in coniunctionem: ſiue loquamur de conſenſu uiri, ſiue uxoris. Tunc nihil &c. Nam ad hoc, q; una cauſa ſit unius, ſufficit, q; ſit unitas cauſæ in obiecto: etiam ſi perſonæ concauſantes ſint plures quàdoq;.

Quæſt. præc. art. 1. & Gratiano cau. 27. q. 2.

*De quatuor corp. & q. præc. art. 1.

¶ NOT. Vide q. 44. ar. 1. ad 3. pro utriuſque loci meliori intelligentia.

APPENDIX.

Vide. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes ¶ Primò: quo modo per rationem oſtendas, meritò aſſignatum ſuiſſe à Concilijs, & ſummis Pontificibus, q; conſenſus eſt cauſa efficiens matrimonij. Inſinuatũ autem eſt hoc à Concil. Flor. in decret. Eugenij Quarto. Armen. dat. quando ait de ſacramentis loquens. Septimum eſt ſacramentum matrimonij &c. Cauſa efficiẽs matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per uerba de præſenti expreſſus. Hæc ibi. Vbi ly regulariter, non cadit ſuper conſenſum; ſed ſuper expreſſionem cõſenſus p uerba. Quaſi dicat. Conſenſus eſt ſemper cauſa efficiẽs matrimonij: ſed q; exprimatur per uerba, hoc non ſemper eſt; ſed regulariter tantum. Poteſt enim exprimi quandoque per aliquod æquiualens uerbis ut infra articulo ſecundo ad ſecundum, & tertium. Item à Concil. Trident. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. Dubitandum non eſt matrimonia clandeſtina, libero contrahentium conſenſum facta, rata & uera eſſe matrimonia, quandiu eccleſia ea irrita non fecit, & proinde iure damnandi ſunt illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea uera, ac rata, eſſe negat. Hæc ibi. Et infra. Parochus uiro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto dicat; ego vos in matrimonium coniungo &c.

*Vt dr in Decretal. li. 4. ti. 1. c. 23. & 25.

...uioa inſtitutione habentes efficaciam, & ſic conſenſus in matrimonio eſt cauſa.

AD SECVNDVM dicendum, q; matrimonium non eſt ipſe cõſenſus, ſed quædam unio ordinatorum ad unum, ut dictum eſt,* quam conſenſus facit: nec conſenſus proprie loquendo cõiunctionem Chriſti ad Eccleſia ſignificat, ſed uoluntatem eius; qua factum eſt, ut Eccleſiæ cõiungeretur. G

AD TERTIVM dicẽdum, quòd ſicut matrimonium eſt vnum ex parte eius in quod fit coniunctio: quamuis ſit multiplex ex parte cõiunctorum; ita etiam conſenſus eſt unus ex parte eius, in quod conſentitur, ſcilicet prædictæ coniunctionis, H quamuis multiplex ex parte cõſentiẽtium, nec eſt directe conſenſus in uirum, ſed in coniunctione ad uirum ex parte uxoris: & ſimiliter ex parte uiri conſenſus in coniunctionem ad vxorem.

ARTICVLVS II.

Vtrum oporteat conſenſum per uerba de præſenti exprimi. I

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod nõ oportet conſenſum per uerba de præſenti exprimi, quia ſicut per matrimonium redigitur homo in poteſtatem alterius,[h] ita per uotum: ſed uotum obligat quo ad Deum, etiam ſi non exprimatur verbis: ergo, & conſenſus facit matrimonii obligationem, etiam ſine expreſſione verborum.

¶ 2 Præterea, Matrimonium põt eſſe inter aliquos, qui ſuum conſenſum ſibi mutuo[h] uerbis exprimere non poſſunt, quia, vel ſunt muti, uel diuerſarum linguarum, ergo expreſſio conſenſus per uerba non requiritur ad matrimonium.

¶ 3 Præterea, Si omittatur illud, quod eſt de neceſſitate ſacramenti quacunque ex cauſa, non eſt ſacramentum, ſed in aliquo caſu eſt matrimonium ſine expreſſione uerborum, ſicut quando puella tacet præ uerecundia parentibus eam uiro tradentibus, ergo expreſſio uerborum non eſt de neceſſitate matrimonii.

SED CONTRA, Matrimonium eſt ſacramẽtum quoddam: ſed in omni ſacramento requiritur aliquod ſenſibile ſignum, ergo, & in matrimonio, & ita oportet ibi eſſe ſaltem uerba exprimentia conſenſum ſenſibiliter.

Præterea, In matrimonio fit contractus inter uirum, & mulierem: ſed in quolibet contractu oportet eſſe expreſſionem uerborum,* quibus ſe inuicem homines obligent, ergo & in matrimonio oportet eſſe conſenſum per uerba expreſſum.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd ſicut ex dictis patet, coniunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus: & quia materiales contractus non poſſunt fieri niſi ſibi inuicem uoluntatem ſuam uerbis promant, qui contrahunt: ideo etiam[m] oportet quòd conſenſus matrimoniũ faciens uerbis exprimatur,[n] ut expreſſio uerborum ſe habeat ad matrimonium, ſicut ablutio exterior ad Baptiſmum. K

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in uoto non eſt

F Hæc ibi. Vbi nota ly mutuo, pro confirmatione quæſtione 47. articulo quarto, quòd ſcilicet conſenſus in matrimonium non debet claudicare facit etiam ad appen. ibi poſitam. Item à Papa Alexandro Tertio ad Papienſem Epiſcopum. Cum locum non habeat conſenſus, ubi metus, uel coactio intercedit, neceſſe eſt, ut ubi aſſenſus cuiuſque requiritur, coactionis materia repellatur. Matrimonium autem ſolo cõſenſu contrahitur: & vbi de ipſo quæritur, plena debet ſecuritate ille gaudere, cuius eſt animus indagandus: nè per timorem dicat ſibi placere, quod odit, & ſequatur exitus, qui de inuitis ſolet nuptijs prouenire. Hæc, ille de ſponſal. & matrimon. Item ab Innocentio Tertio, ad Epiſcopum Brixienſem titu. eodem. Tuæ fraternitati, &c. Reſpondemus; quòd matrimonium in ueritate contrahitur per legitimum uiri & mulieris conſenſum. Hæc ibi. Vbi per ly in ueritate; intellige quòd conſenſus eſt de ſubſtantia matrimonij. Item ab eod. ibidem. Tuas nos duxit &c. Non debet ex illo facto coniugium iudicare; quoniam ex altera parte defuit omnino, conſenſus; ſine quo cætera nequeunt fœdus perficere coniugale. Hæc ibi.

*Li. 4. decret. ti. 1. c. 25.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta paſſum, pro quanto, conſenſum mutuũ dicunt eſſe cauſam matrimonij, & intelligas, & probes, & tueatis.

Art. præced. cor.

¶ Tertiò vides; quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XLV.

ART. II.

CONCL. Oportet: quòd conſenſus matrimoniũ faciens uerbis exprimatur.

185

¶ Examen. Ly uerbis. Scilicet formaliter ſumptis, uel æquiualenter æquiualenter inquam, uel poſitiuè, uel negatiue. ideſt per taciturnitatem ex uerecundia prouenientem. Vide ad ſecũdum, & ad tertium.

¶ PROB. Quia materialis contractus non poſſunt fieri, niſi per expreſſionem uoluntatis ſuæ uerbis: & matrimonium fit ad modum obligationis in contractibus materialibus.

1m de maiori. ita. ℞. quantum ad obligationem: nõ q̃tũ ad obligationis modũ. §. Tunc nihil &c.

Votum

Votum.n.quamuis obliget, tamen eius obligatio non fit ad modum obligationis in contractibus materialibus

¶ NOT. Vide q.44.ar.3 not.post ad 2m. de ly ſicut,ita, & huiuſmodi:& cognoſce arguentem etiam hic accipere pro ſimilitudine id tantum,quod facit pro ſe;& non conſiderare id,quod ibi dicit diſſimilitudinē: quo contra ſtādens conſiderat hoc ultimum,& ſic argumētum diſſoluit.

Ly ſicut, ita.

2m de antecedente.

Verbis. ſ. formaliter ſumptis:non, æquiualenter. S.puta per nutus. Tūc nihil &c. ut patet ex cōclu. examinata.

¶ NOT. Philoſoph. 1.perhier. dicit, uerba tenere primū locum in rōne annunciandi diſpoſitionem noſtram interiorem; uoces (inquit) ſūt earum,quæ exiſtunt in animam paſſionum notę. Hinc eſt;q nutus & alia exprimentia uoluntatem noſtram ſuccedūt in locum uerborū;& quodammodo uerba dicuntur,nō quia ſint, ſed quia eorum locū ſupplent in ſignificādo; quamuis non ita perfectè. Sicut nec Vicerex eſt tam pfectè in omnib.ualens,quēadmodum Rex. Ex hoc loco nota ét quomodo intelligatur Innoc.3. in ly ſurdi, & muti poſſunt contrahere matrimoniū p conſenſum mutuum ſine uerbis. Hæc,de ſponſ.& matrim. ca. tuæ.

* In ſuis ſcr. tra.7. c.6.paulò a prin.

3m ꝺ maiori

Si omittatur illud, q eſt de neceſſitate ſacri ex quacunque cā, ita q non ſuppleatur aliquid ſufficiēs loco illius omiſſi. S. Tunc nihil &c. Nam in caſu,quo puella tacet præ uerecundia, parentib.eam præſente uiro tradentibus:uerba parētū cōputantur,ac ſi eſſent puellæ:quia ſunt ſufficiens ſignum,q ſint eius,ex quo non contradicit.

* uide Innoc. 4. li.1.c.31. & ibi.c.4 & 5.

aliqua ſacramentalis obligatio, ſed ſpiritualis tantum, & ideo non oportet quod fiat ad modum materialium contractuum ad hoc quod obliget,ſicut eſt de matrimonio.

Ad secundum Dicendū quod quamuis non poſſint uota ſua mutuo uerbis tales exprimere,poſſunt tamen exprimere nutibus, & tales nutus pro uerbis computantur. B

Ad 3m Dicendū,ſicut dicit Hugo * de ſancto Victo. eos qui coniunguntur, ſic oportet conſentire,ut inuicem ſe ſpontaneè recipiant, quod iudicari fieri ſi in deſponſatione non contradicant:unde uerba parentum computantur in caſu illo, ac ſi eſſent puellæ: ſunt enim ſufficiēs ſignū quod ſunt eius, ex quo non contradicit. C

Articulus III.

Vtrum conſenſus expreſſus per uerba de futuro faciat matrimonium.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur,q conſenſus expreſſus per uerba de futuro matrimonium faciat: quia ſicut ſe habet præſens ad præſens,ita futurum h ad futurum:ſed *conſenſus per uerba de præſenti expreſſus facit matrimoniū in præſenti, ergo conſenſus expreſſus per uerba de futuro, facit matrimonium in futuro.

2 Pręterea. Sicut in matrimonio fit quędam obligatio p uerba exprimentia,conſenſum,ita, & in aliis ciuilib.contractib:ſed in aliis contractibus non differt utrum per uerba de præſenti,vel de futuro obligatio fiat, ergo nec in matrimonio differt.

3 Præterea, Per uotum religionis homo contrahit matrimonium ſpirituale: ſed uotum religionis fit h per uerba de futuro,& obligat, ergo, & ſimiliter poteſt fieri matrimoniū per uerba de futuro.

Sed contra eſt, quia ille, qui conſentit in aliquam per uerba de futuro, & poſtea cum alia per uerba de præſenti, ſecundum iura debet habere ſecundam uxorem: ſed hoc non eſſet ſi conſenſus per uerba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo initiatum eſt matrimonium cum una, ea uiuente non poteſt contrahi cū alia, ergo conſenſus per uerba de futuro nō facit matrimonium. D

Præterea, Qui promittit aliquid ſe facturum,nondum facit illud: ſed qui conſentit per uerba de futuro, promittit ſe cum aliqua contracturum matrimonium,ergo nō contrahit adhuc cum illa.

Respondeo Dicendum, quod cauſæ ſacramentales,

Appendix.

E c articulo habes. ¶Primò quō p rōnem reiicias errorem Io.Vviclef, & Abbatis Panorm. (ut refert Ioſeph.Angleſ.li. Flores quæſt. Theologic.tit. de eſſentialib. matr. diſt.27.ar.2.) dicētis ad matrimoniū, ſiue nuptias contrahēdas ſufficere conſenſū ſolum internum. 1

Vuil. p 8 Eccl. &c.

¶Secundò hēs:quō per rationem oſtendas errorem hūc merito reprobari a Conc.Flor.quod ad literam ponitur ar.1.ap. Item a Conc.Tri.ſeſ. ut ibid.item & clatius ab Inn.3.ad epiſcopū Briaienſem ſcribente ſic. Neceſſaria ſunt quantum ad eccleſiā uerba conſenſum exprimentia de præſenti.Hæc ille, de ſponſ. & matrimon.ca.tuæ. Vide in his ſenſum Innocent.inſ.art.4.examin.immediatè ante ad primum. Item ab eod.ibid. Cum apud, &c. 2

* Li.4.Decr.ot.1.c. 22.

Conſuluiſti nos, utrum mutus, & ſurdus, alteri poſſint matrimonialiter copulari. Reſpondemus:quod ſi talis uelit contrahere, ſibi non poſſit, uel debeat denegari cum, quod uerbis non poteſt, ſignis ualeat declarare. Hæc ibi. Vnde patere poteſt: quod ultra conſenſū requiruntur uerba,ſiue aliquid uerbis æquiualens.

¶ NOT.Confirmatur reſp.præſens uniuerſaliter,de reg.iu.in 6.p reg.44.dicentē.Qui tacet,conſentire vī.Et quāuis huic regulæ,& conſequenter reſp. huic,uideatur contradicere reg.43.ſ.qui tacet non fatetur,ſed nec utique negare uidetur:tū nō cōtradicit. Nam diuerſos ſenſus habent hmōi duæ regulę:id quod & ex hoc S.Tho.text.colligitur ab intelligente perſpicaci. Prima.n regula loquitur de actib.qui non poſſunt explicari ſine conſenſu meo (ut accidit in caſu præſentis reſp.)& tunc,ſi taceam,habeor pro conſentiente. Secunda uero loquitur de actib.qui explicari pūt ſine conſenſu meo:imo contra uoluntatem meam (ut quis pōt uendere agrū meū contra meā uolūtatē:)& tunc,ſi ego taceo in uenditione agri mei,nō mihi præiudicat tacitus conſenſus.i mea taciturnitas non iudicatur conſenſus.Vel aliter. Prima regula eſt intelligenda in caſu,quo de honore & commodo tacentis agitur (ut ſit in propoſita præſentis reſponſi:) quoniam tunc tacens conſentire uidetur. Secunda autem intelligenda eſt, in caſu, quando agitur de incommodo tacentis (ut ſi quis ad ſuſtinendam aliquam pœnam ſit obligandus,) quoniam tacens tunc non habetur pro conſentiente. E

Regulaiuris duæ,deinceps a.

Quia ergo (ſiue priorem,ſiue poſteriorem,regularum harū expoſitionem ſequaris) ſumus in caſu regulæ primæ: ideo dictum eſt, q doctrina huius textus reſponſi confirmatur ab illa, qui tacet, &c.

¶ Tertiò habes:quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto uerba eſſe neceſſaria pro conſenſu exprimendo ad matrimonium inſinuant,& intelligas & probes,& defendas 3

¶Quartò uides:quomodo ex iis uiceſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 4

QVÆST. XLV. ART. III.

CONCL. Expreſſus conſenſus per uerba de futuro non facit matrimonium:ſed ſponſionem eius:quæ ſponſalia nominantur. 1

¶ PROB. Quia cauſæ ſacramentales efficiunt, quod ſignificant (cum ſignificando efficiant:) & uerba de futuro non ſignificant fieri tunc matrimonium, ſed ſponſionem eius (ut patet.)

¶ NOT. Conſenſus dictus eſt.artic.prim. eſſe cauſa efficiens matrimonii, & proportionaliter etiam ſponſalium: unde ob hoc ſit mentio in præſenti de cauſis ſacramentalibus, quando ad propoſitum conſenſus textus dicit ly cauſæ ſacramentales,&c.

1m maior. Sicut ſe habet præſens ad præſens, ita futurum ad futurum. ℞. quando & uerba, & conſenſus, teneatur pro eodem tempore, ſiue præſenti, ſiue futuro §. Tunc nihil &c. Nã in caſu noſtro non tenentur pro eodem tempore utrinque: ſed tantum, quando de præſenti loquimur. Cum n. conſenſus exprimitur p uerba de præſenti. & uerba ſunt, &c. ut in textu.

2m minor.

concl. In aliis contractib. nõ differt, utrum p uerba de præſenti, uel de futuro obligatio fiat. ℞. quantũ ad obligationem præciſè: non quantum ad translationem poteſtatis ſuę in alterum. §. Tunc nihil, &c. Nam matrimonii contractus nõ dicit obligationẽ tantum: ſed ẽt tranſlationem actualem pñtis rei ſuæ, pota corporis ſui, in alterum cõiugum.

Obligatio in ſponſalib. differt ualde ab illa in matrimonio facta. ❡NOT. Hoc dictũ, eſt differentia inter contrahentes matrimonium, & contrahẽter ſponſal. a. Nã licet obligatio utrobique ſit, non tamen tranſlatio præmiſſa. Cõfirmatur hoc. 1. Cor. 7. quãdo in caſu matrimonii dicitur: Mulier poteſtatem ſui corporis non habet, ſed uir, & uir non habet ſui, ſed mulier. Et in caſu ſpõſalium confirmatur ſup. q. 41. a. 3. ad 6m. ubi habetur, ꝙ non dederunt ſibi mutuò poteſtatem corporis ſponſalia contrahentes.

3m deminori

Per uerba de futuro ℞. cadẽtia ſup actũ ſpũalis matrimonii: non, ſuper ſpirituale matrimonium. §. ut declaratur in textu. Tũc nihil, &c. Nã uerba de futuro cadunt ſuper matrimonium corporale; & non ſuper actum ſolummodo talis matrimonii. Hinc eſt: ꝙ cauſant ſpõſalia ad matrimonium contrahendũ; ſed ex hoc nondum contrahunt ipſum; ſicuti de monacho dicitur in tex. fin.

Respondeo. Dicendũ, ꝙ cauſæ ſacramentales ſignificando efficiunt: unde hoc efficiunt, quod ſignificant, quia cum aliquis conſenſum ſuũ per verba de futuro exprimit, non ſignificat ſe facere matrimonium, ſed promittit ſe facturum: ideo talis expreſsio conſenſus non facit matrimoniũ, ſed ſponſionẽ eius, quæ ſponſalia nominantur.*

Ad primum ergo Dicendũ, ꝙ cũ conſenſus exprimitur per verba de pñti, & uerba ſunt præſentia, & in præſens conſentitur pro eodẽ tẽpore: ſed quando conſenſus fit per uerba de futuro, uerba ſunt præſentia, ſed conſentitur in futurum, & ideo non pro eodẽ tempore: & propter hoc H non eſt ſimile.

Ad 2m dicendũ, ꝙ etiam in aliis contractib. qui uerbis futuris utitur, non transfert poteſtatem rei ſuæ in alterum: ut ſi dicat, Dabo tibi: ſed ſolũ quando uerbis præſentibus utitur.

Ad 3m Dicendum, quòd in uoto profeſſionis, actus ſpiritualis matrimonii per uerba de futuro exprimitur: ſcilicet obedientia, uel obſeruantia regulæ, I & non ipſum matrimoniũ ſpirituale: ſi autem ſpirituale matrimonium in futurũ uoueatur, non eſt uotum ſpirituale, quia nondum ex hoc aliquis eſt monachus, ſed ſe futurum monachum pollicetur.

Articvlvs IIII.

Vtrum conſenſus expreſſio etiam per uerba, ſi deſit interior conſenſus, faciat matrimonium.

Ad qvartvm ſic proceditur Videtur quod cõſenſus G expreſſio etiam per uerba, ſi deſit interior conſenſus, faciat matrimonium: quia fraus, & dolus nemini patrocinari debet ſecundum iura: ſed ille, qui uerbis exprimit conſenſum, quem in corde non habet, dolum cõmittit, ergo non debet ſibi patrocinari, h ut ab obligatione matrimonii liber reddatur.

2 Præterea. Conſenſus mentalis alterius, non poteſt eſſe alicui notus niſi quatenus per uerba exprimitur, ſi ergo expreſſio uerborũ non ſufficit, ſed conſenſus interior requirit in utroq; cõiugũ, tunc neuter h poterit ſcire de altero an ſit ei uerus coniux, & ita erit fornicator quandocunque matrimonio utetur.

3 Præterea, Si aliquis probatur per uerba de præſenti in aliquã conſenſiſſe, cogitur per excommunicationis ſententiã, ut eam habeat in uxorẽ, quamuis dicat conſenſum mentalem defuiſſe, etiam ſi poſtea cum alia contraxerit conſenſu mentali uerbis expreſſo: ſed non eſſet ſi h requireretur conſenſus mentalis ad matrimonium, ergo non requiritur.

Sed contra eſt, quod Innocen. 3.* dicit in Decret. quædam in caſu iſto loquens. Sine cõſenſu nequeũt cætera fœdus perficere coniugale.

Præterea, Intentio requiritur in omnibus ſacramentis, ſed ille, qui corde non conſentit, nõ habet intentionem matrimonii contrahendi, ergo non fit matrimonium.

Respon. Dicendum, quod K ſicut ſe habet ablutio exterior ad baptiſmum, ita ſe habet ex-

l s copula ſubſecuta, ſeparari debet, & primum in ſua firmitate manere. Verum, ſi inter ipſos acceſſit tantummodo promiſſio de futuro. i. ego te recipiam in meam, & ego te in meum, ſiue ſimilia uerba: ſi alius mulierem illam per uerba de præſenti deſponſauerit, etiam ſi inter ipſam, & primum, interuenerit iuramentum de futuro, ſecundum matrimonium non poterit ſeparari; ſed ei eſt de uiolatione fidei pœnitentia iniungenda. Hæc ibi. Ecce ꝙ conſenſus expreſſus per uerba de futuro non faciunt matrimoniũ ſed tantum ſponſalia (ſecundum Papam) Alioquin tales conſẽſum ſic exprimentes non ſepararentur p ſequẽs matrimoniũ. Faciunt etiam antedicta Pontificis verba pro appendice ar pręced. Item ibid. ab eo. Adoleſcens. q deſponſatam ſibi per uerba de futuro (licèt ſæpè niſus fuerit) carnaliter non cognoſcens, cum alia poſtmodũ per uerba de præſenti contraxit: non primam, cum qua non fuit uerum matrimonium, ſed ſecundam debet habere uxorẽ. Hæc ibi. item ab Inn. 3. in tit. eod. cap. ſicut ex literis. Ibi. n. dicit idipſum, quod Gregorius. item a Papa Vrbano ad Eberardum Paduanum. Si primò uir, & mulier pari cõſenſu de præſenti ſe ſe receperint, ipſa debet primo reſtitui: cum nec potuerit, nec debuerit, poſt talem conſenſum alii nubere. Si uerò conſenſus talis inter eos non intercesserit ſub uerbis illis, quæ dixi mus, nec carnalis copula: ſecundo uiro, qui eam poſtea traduxit, utque cognouit, mulier ipſa debet relinqui. Hæc ille. p. 6. c. 22. poſt Conc. Lateran. ſub Alexan. 3. Faciunt etiam hæc, pro uerbis neceſſario exprimendis. artic. 2. appen.

**Hæ lib. 4. Decr. ti. 1 de ſponſ. & mat. c. 26. incip. Tua nos, in fi.*

❡ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto uerba de futuro inſinuant, non facere matrimonium, & intelligas, & probes, & defendas. 2

❡ Tertiò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

APPENDIX.

Vel. p S. Eccl. &c. 1 Ex articulo habes. ❡Primò: quò per rationem oſtendas; meritò inſinuatum fuiſſe a ſummis Pontificibus, ꝙ uerba de futuro exprimentia conſenſum non faciunt matrimonium: ſed iſtum uerba de præſenti. Inſinuatum autem eſt hoc a Gregorio in tit. de ſponſal. & matrim. Si inter uirum & mulierem legitimus conſenſus interuenerit de præſenti; ita ꝙ unus alterum mutuo conſenſu uerbis expreſſo recipiat, ſiue ſit iuramentum interpoſitum, ſiue non, non licet alteri ad alia uota tranſire. Quod ſi fecerit: ſecundum matrimonium de facto contractum, etiam ſi ſit carna-

QVÆST. LV. ART. IIII.

Concl. Expreſſio uerborum ſine interiori conſenſu, matrimonium non facit. 187

❡PROB. Quia ſicut ſe habet ablutio exterior ad baptiſmum: ita ſe habet expreſſio uerborum ad hoc ſacramentum (ut dictũ eſt. q. 42. ar. 1. ad 2m.

❡ NOT. Dubitatio oritur magna ex hoc, quod hic dicitur, ꝙ ex-

expreſſio uerborum ad matrimonium ſe habet, ſicut ablutio exterior ad baptiſmum. Cum.n. ablutio exterior non ſit tenquem forma baptiſmi, ſed potius ſe teneat ex parte materiæ; uidetur, ꝙ expreſſio uerborum non ſit forma matrimonii, quod eſt contra q.42.ar.1.ad 1m. ubi dicitur ſic ad literam: Verba, quibus cõſenſus exprimitur matrimonialis, ſunt forma huius ſacramẽti. Ad hoc dubium dr, ꝙ in expreſſione uerborum poſſunt conſiderari duo. ſ. ipſa uerba ſignificantia, & ipſe actus exprimendi procedens a coniugibus. Si conſiderentur uerba ſignificantia, tunc ſunt forma: ſi autem conſideretur actus exprimendi illa procedẽs a coniugibus, tunc hĩt modum materiæ. Vnde loco citato q.42.ad 2m dr, ꝙ ſicut pœnitentię nõ habet aliam materiam niſi ipſos actus ſenſui ſubiectos, qui ſunt loco materialis elementi; ita eſt de matrimonio. Hæc ibi. Propterea in pñti loco quãdo dicit, ꝙ ſe hẽt expreſſio uerborum ad matrimonium, ſicut ablutio ad baptiſmũ; quaſi ſe referendo ad illum locum iam allegatum, addit ly ut dictum eſt. Quaſi dicat. Illud quod a me dr nunc, intelligendũ eſt in ſenſu recto ex ſuperius dictis. Nec mirandum eſt, ſi in expreſſione uerborũ prædicta duo diſtinctè conſideranda eſſe dictum ſit: quia dum in ly dolus, conſiderãda eſſe duo hic in reſponſione ad 1m dicit S. Tho. per hoc, a ſimili, docet talem ſubtilẽ diſtinctionẽ ĩ expreſſione uerborũ (ſicut alibi) hmõi poſſe fieri.)

conclus. m

Cõcordatur te. ſeu potius cõcordatur oñditur.

*Al. conſcientiæ.

*q. præd. ar. 1.

preſſio uerborum ad hoc ſacramentum, ut dictum eſt, unde ſicut ſi aliquis ablutionem exteriorem reciperet, non intendens recipere ſacramentum, ſed ludũ, & dolum facere, non eſſet Baptizatus: ita m expreſsio uerborũ ſine interiori cõſenſu, matrimonium non facit.ⁿ

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ ibi ſunt duo .ſ. defectus conſenſus, qui ſibi patrocinatur in foro B conſcientiæ ut non aſtringatur uinculo matrimonii, quamuis nõ in foro eccleſiæ, in quo iudicatur ſecundum allegata. & dolus uerborum, & hoc non patrocinatur nec in foro pœnitentię, nec * in foro eccleſiæ, quia in utroq. pro hoc punitur.

Ad secvndvm Dicendum, ꝙ ſi deſit conſenſus mentalis ex parte unius, ex neutra parte eſt C matrimonium, quia matrimonium conſiſtit in mutua coniunctione, ut dictum ● eſt; tamen probabiliter poteſt credi dolus non eſſe, niſi euidẽtia doli appareat, quia de quolibet præſumendum eſt bonum niſi probetur contrarium: unde ille, ex cuius parte dolus non eſt, a peccato excuſatur per ignorantiam.

Ad 3m Dicendum, quod in tali caſu eccleſia compellit eum D ad ſtandum cum prima uxore,

1m de concluſione. Vt ab obligatione matrimonii. R. uel e punitione legitime. §. Tũc nihil & c. Licet. n. ille, qui uerbis exprimit conſenſum quem in corde non habet, dolum committat, & dolus nemini debeat patrocinari: tamen quia in dolo ſunt duo (ut in text) iõ nihil ſequitur, neque contra concluſ. neque contra iura. Vide tex. de his omnibus.

¶Exam. Ly ſecundum allegata. ſ & probata. Nam S. Tho loquitur formaliter* in quo ſenſu allegata, quando non probãtur, ſũt quaſi non allegata. Cui dictu ſuff agatur. q.19.a.2. ubi colligitur ex corp. ſin. ꝙ parum uel nihil debemus eſſe ſolliciti ad aliquod dictum, quando nec rõne, nec authoritate confirmatur. Quod ãt eccleſia in talibus iudicet ſecundum allegata; patet in. de ipon. E & matr. item de præſump. in cap. multis.

2m de conſequente. Scite. ſ. certitudinaliter: non autem, probabiliter § Tũc nihil &c. Nam qñ conſenſus mentalis alterius exprimitur per uerba: tunc & præſumendũ eſt, ipſum dicere uerum, niſi contrariũ appareret (puta loquendo per iocum) & ille, ex cuius parte dolus non eſt, e peccato excuſatur per inuincibilem ignorantiam: ita ut non ſit fornicator, cum carnaliter cognitio interuenerit.

Reg. iuris ¶NOT. Contra de nimio ſuſpicioſos memento ſemper iſtius regulæ iuris, quæ exprimitur in tex. uidelicet, de quolibet præſumendum eſt bonum, niſi probetur contrarium. Hac n. rectè nota; & multa mala uitabis, & multa bona acquires, & pacem (qđ maxime deſiderabile eſt) tum in conſcientia propria, tum cũ proximo conſeruabis. Reg. hæc colligitur, & conſequẽter dictũ hoc S. Doc cõfirmetur ex Inn. 3. de ſem. in ord. ſ. & d. pſum. dud.

3m de minori Si requireretur conſenſus mentalis ad matrimonium R. uel ſi eccleſia in tali caſu non deciperetur in facto. § Tunc nihil, &c. Nam hoc ultimum. ſ. ꝙ eccleſia decipiatur tunc in facto, quamuis non in iuſtitia, uerificatur non autem primum.

¶NOT. De excommunicatione ex parte eccleſiæ iuſta, & ex parte excommunicati iniuſta. uide et am q.21. ar.4. Rurſum. Quando dicitur in argumento hoc 3. in maiori propoſitione ly cogitur, intellige quãtum eſt ex parte eccleſię tantum. Nam quantum eſt ex parte illius taliter excommunicati, ſeruãdum eſt quod dicitur, & in reſpon. & ſupra loco nunc allegato, ubi & per Papam idem demonſtratur. Rurſum De conſenſu neceſſario interiori in ſacramentis. uide 3. p. q. 64. ar. 8.

Nota caſum conſcientiæ.

quia ſecundum ea iudicat quę ſoris apparens, nec decipitur in iuſtitia, quamuis decipiatur in facto: ſed ille debet prius excommunicationem ſuſtinere, quam ad primam uxorem accedat, uel debet in alias regiones remotius fugere.

Articvlvs V.

Vtrum conſenſus in occulto factus per uerba de præſenti, faciat matrimonium.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur. quod conſenſus in occulto factus per uerba de pręſenti, non faciat matrimonium: Res enim in poteſtate alterius, exiſtens, non transfertur in poteſtatem alterius, niſi conſentiente illo in cuius poteſtate erat: C ſed puella erat in poteſtate patris, ergo non poteſt per matrimonium transire in poteſtatem uiri, niſi patre conſentiente, & ita ſi ſtat in occulto conſenſus, etiã per uerba de præſẽti expreſſus, non erit matrimonium.

2 Præt. Sicut in matrimonio eſt actus noſter quaſi de eſſentia ſacramenti, ita etiam in pœnitẽtia: ſed ſacramentum pœnitẽtiæ non perficitur, niſi mediantibus D eccleſiæ miniſtris, qui ſunt ſa-

Appendix.

Ex articu. habes. ¶Primò, quomodo per rationẽ oſtendas, uerum eſſe dictũ ab Innocent. 3. de ſpõſal. & matrimon. iuuenes &c. Cum quandam mulierem quidam aliter inducere nequiuiſſet ut ſibi cõmiſceretur carnaliter niſi deſponſaſſet eãdẽ: nulla ſolẽnitate adhibita, uel alicui⁹ pña diaris illi, ſe ĩ fancẽ deſponſauit, cũ ipſe ioã-

1 Vtil. p. S. Eccl. &c.

nes nõ uocaretur, ſed finxit ſe uocari Ioan. non credentes coniugium, eo ꝙ ipſe nõ uocaretur hoc noĩe, nec hẽt et ꝓpoſitũ cõtrahendi, ſed copulã tñ exequendi carnalẽ. Verũ inter pdictos ſit matrimoniũ celebratũ: cũ mulier conſenſerit in eundẽ, & ille diſſẽſerit, & diſſentiat. Dicimus: ꝙ ſi ille eã non ꝓpoſuit ducere in uxorẽ, nec unq̃ cõſenſit in pdictã pſonã, non dẽt ex illo facto cõiugiũ iudicari: cũ in eo nec ſubſtãtia cõiugalis cõtractus, nec forma cõtrahẽdi cõiugiũ, ualeat inueniri; qm ex altera parte dolus ſolummõ affuit, & defuit omnĩ cõſenſus, ſine quo cętera nequeunt fœdus pficere coniugale. Hæc ibi. Itẽ a Con. Flo. & c. ut s. 1. ap. de contentis. itẽ e Con. Tri. & c. ut ibi. & ſeſ. 7. de ſacr. can. 11. Si quis dixerit in miniſtris, dum ſacra conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi, quod facit eccleſia: Anathema ſit. Hæc ibi. Dicta uero etiam a ſimili, ita e quid circa requiſitionem intentionis recipientium, ut patet per eund. Innoc. qñ loquitur de adultis in. de baptiſ. & eius effec. maiores.

¶Secundò hẽs, quõ per rõnem prędicta patrum, pro quanto a conſenſum exteriorem ſine interiori inſinuant non facere matrimonium, & intelligas, & probes, & tueatis.

¶ Tertiò, uides quomodo ex iis uerſiſm Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LV. ART. V. 188

Concl. 1a. Conſenſus expreſſus per uerba de præſenti, inter perſonas legitimas, ad contrahendum matrimoniũ facit.

¶Exam.

¶ Exam. ly conſenſus. Scilicet interior.

¶ Ly expreſſus per uerba de præſenti. Ecce conſenſus exterior.

¶ Ly perſonas legitimas. Scilicet non pro iſto, uel illo, tempore; ſed pro tunc, uel quando contrahunt, uel quando ſic, uel ſic con trahunt. Hoc dixerim quia aliquando perſonæ ſunt legitimæ ad contrahendū, ſed ſūt illegitimæ ad ſic .i. in occulto, &c. contrahēdum: ut ex Con. Tri. patabit in ap.

¶ NOT. Per hæc examina patere poteſt. Primò; quòd quando abſolutè dr. quòd conſēſus ſolus ſufficit ad contrahendū non excluditur conſenſus aliquis illorum duorum exam. 1. & 2. dictorū. Secundò, quòd in ſuis cōcluſ. de matrimonio ualido ſemper S. Doctor intendit (etiā quòd non exprimeret) de perſonis legitimis tāquam quod ſamel exprimit, hoc ſemper in ſimilibus ſubintelligendum pro regula generali habet. Tertiò, quòd concluſ. ſuæ nō ſunt contrariæ Con. Tri. allegando in ap. ſeq. quoniā loquitur ſemper de legitimis perſonis reſpectu matrimonij contrahēdi ſic uel ſic exam. 3. & quia nunc a Conc. ipſo nouiſſimo ſunt illegitimatæ perſonæ ad ſic contrahendum: id, quamuis tempore D. Thom. non eſſent adhuc illegitimatæ, uerum dicit. Non .n. abſolutè concluſ. intelligit, ſed ſemper faciendo uim in ly legitimis. Clarum igitur ē: quòd ſiue legitime eſſent tempora ſuo, ſiue non ſint hodie, hoc non facit, quia concl. ſua, in quantum legitimas perſonas cointelligit, uerificetur. Neq;.n. Conc. negat illam concluſ. (ut uidebitur:) ſed tantum perſonas antea legitimas illegitimat, ad contrahendum clam.

¶ PROB. Quia hæc duo ſunt de eſſentia matrimonij.

¶ CONCL. 2ª. Excepto conſenſu tam interiori, quā exteriori, alia omnia ſunt de ſolemnitate matrimonij.

¶ NOT. Intellige concluſ. loqui de rebus, quæ ad naturam earum præciſè. Quod .n. ultra conſenſus illos, hodie requiruntur alia, quædam non de ſolemnitate tantum, ſed etiam de neceſſitate: hoc eſt ſolum de inſtitutione eccleſiæ. Nec obſtat, quòd ipſa nō poſſit mutare ſubſtantialia ſacramentorum Con. Tri. ſeſ. 21. c. 2. quoniam in ſua illa inſtitutione eccleſia non mutat ſubſtantialia matrimonij, quia nec materiam ipſius uariat, nec formam. Et licet ſtatu .t. quòd nunc, ac deinceps aliqua ſint neceſſaria ad cōtractum matrimonij, quę prius non erant; tamen hoc nō facit addendo ad ſubſtantialia ſacramenti huius, ſed declarando modum neceſſarium perueniendi ad illa ſubſtantialia. Et hoc eſt, non uariare ſacramentum (ut ſapienti conſtat:) ſed legitimas, uel illegitimas, diiudicare perſonas, quę ſic uel ſic acceſſuræ ſunt ad hoc ſacramentum. & hoc procul dubio eccleſia poteſt (Conc. Tri. ſeſ. 21. c. 2.)

¶ PROB. Quia ad hoc adhibentur: ut matrimonium conuenientius fiat.

¶ *Corrollarium.* Ergo habes unde rectè intelligas cap. al ter. & c. noſtrates 30. q. 5. quæ intelligenda ſunt quo ad ſolemnitatē matrimonij. Unde Nico. in eo. c. Noſtrates ſi dicit peccatum autem eſſe, ſi hæc cuncta in nuptiali fœdere non interueniat, non dicimus hæc ſbl. A ſimili, dic in de aliis ſimilib.

¶ CONCL. 3ª. Si ſolennitates matrimonij omittantur, uerum eſt matrimonium, quamuis peccent ſic contrahentes, niſi per aliquā legitimam cauſam excuſentur.

¶ NOT. Ex hac uideas directè ad titulum art. de mente S. Doctor. quòd cōſēſus factus in occulto per uerba de pñti ſtādo quòd hoc ſit cōtra ſolēnitatē tm facit matrimoniū. In qua rñ. notavigilāter ly ſtādo, quòd hoc ſit contra ſolēnitatē tm: quia niſi addatur iſta limitatio, nō uidetur de mente S. Doct. Loquitur ſiquidē (more ſuo) formaliter: & ppea cū ea, quæ de ſolēnitate tm ſūt, adducit dūs ad ppoſitū ut. quòd omittere illa nō tollit matrimoniū, dat apertè intelligere formaliter ſuam hāc ſententiā penatiāti quòd reſp. ſua nō dēt intelligi de occulto, niſi cū hac limitatione tū pro .ſ. ſtādo in genere ſolēnitatis tm .i. ſtādo quòd fiat in occulto ſit ſolū cōtra ſolēnitatē mřimonij. Qh igitur dicetur; quòd nūc, p ſtatutū eccleſiæ cōtrahere in occulto ē cōtra neceſſario requiſita ad mřimoniū, & cōſequēter quòd non facit illud; nihil dr cōtra pñtē doctrinā D. Thom. Non .n. abſolutè inqt quòd factus in occulto ualeat; ſed cautiſſimè addendo limitōnem prędictam ex cōtra in aperto formaliter dictam.

¶ Exam. ly cōtrahētes .i. ſimul trahētes. Vñ & non tractus, ſed cōtractus mřimonij uocatur ipſa copula cōiugalis. Hoc examine penetrato, & faciendo uim in ly contractus, ſeu in ly cōtrahētes, conuincitur manifeſtè id, quòd art. 2. concludebatur eſſe ex natura matrimonij uerum. Quō .n. poterunt unquam aliq duo ſimul trahere .i. ſimul ex condicto participare, matrimoniū; niſi ſuam utriuſq; uoluntatē mutuo intelligant? & quō hanc poterūt intelligere, niſi ſibi inuicē hanc manifeſtent? Deſtruit ergo naturā cōtractus, quòd manifeſtationem mutuam uoluntatis alterutrius partis neceſſario requiri ad illum, conficiendum, negat: ultra quod ignorat propriam uocem de ly contractus. Poſſet quidem tunc eſſe forſan matrimoniū concurrente interiori cōſēſu Titij in Bertā & Bertæ in Titiū, neutro penitus id ſciēte de altero. ſi matrimoniū nō eſſet cōtractus, uel, ſi eſſet cōtractus, eſſet cōtractus caſualis. Verū, quia de iure tū diuino tū humano q. 44. a. 3. ē cōtractus nō caſualis, ſed humanus .i. rōnabiliter factus, oportet quòd cōſenſus illi interiores Titij & Bertæ, utriq. uiciſſim ſibi inoteſcāt, ſi ad matrimoniū cōficiēdū ualere debeāt. His ita, ut ſūt, intellectis bēſt quō gloſes, & gloſando uarū ſēſū percipias, Inno. 3. in de ſponſ. & ma. ca tuæ. dñt 3. quòd neceſſaria ſunt quātū ad eccleſiā uerba cōſēſū exprimētia de pñti. Gloſabit .n. ſic, quòd ne dicit quātū ad eccleſiā ſolū & cōſequēter quòd ille cō ēſus uerbalis eſt neceſſarius (ūt Inn. ibi) & quātū ad eſſentiā mřimonij, & quātū ad eccleſiā &, quòd ita ſit mens Innoc. patet ibid. p eund. cap. tua nuº: ubi manifeſtè docet, quòd ad ualorē cōiugalis cōtractus requiritur forma .i. (ut in gl ibi:) uerba ad exprimendū conſenſū deputata. Quis mō tā inſcius, ut formā rei negete eſſe neceſſariam ad conſtituēdam ipſam rem? Faciunt hæc ēt pro ma ... intelligentia ar. 2. Appl ca tu.

... ſacramentorum diſpenſatores,

ſacramentorum diſpenſatores, ergo nec matrimonium perfici poteſt in occulto, abſque ſacerdotali benedictione.

3 Præterea. Baptiſmus, qui poteſt in occulto, & in aperto fieri, non prohibetur ab eccleſia fieri in occulto, ſed eccleſia prohibet clandeſtina* fieri matrimonia, b ergo non poſſunt fieri in occulto.

*Dec. li. 4 in ti. 3.

4 Præterea. Inter eos, qui in ſecundo gradu ſibi attinent, matrimonium contrahi nō pōt, quia h eccleſia prohibuit, ſed ſimiliter eccleſia prohibuit clādeſtina matrimonia, ergo non poſſunt eſſe uera matrimonia.

*in Decr li. 4. ti. 14. c. 8.

Sed contra, Poſita cauſa, ponitur effectus: ſed cauſa ſufficiens matrimonij eſt conſenſus per uerba de præſenti expreſſus, ergo ſiue fiat in publico, ſiue in occulto matrimoniū ſequetur.

¶ Præterea, Vbi eſt debita materia, & debita forma, ibi eſt ſacramentū, ſed in occulto matrimonio ſeruatur debita forma quia ſūt ibi uerba de pręſēti cōſenſum exprimentia, & debita materia, quia ſunt legitimæ perſonę ad cōtrahendū, ergo eſt ibi uerum matrimonium.

Respondeo Dicendum, quòd ſicut in aliis ſacramentis, quædam ſunt de eſſentia ſacramenti, quibus omiſſis non eſt ſacramentum: quædam autem ad ſolemnitatem ſacramenti pertinēt quibus omiſſis uerum perficitur ſacramentum, quamuis peccet qui omittit, ita etiam m conſenſus expreſſus per uerba de præſenti inter perſonas legitimas, ad contrahendum matrimonium facit, * quia hæc duo ſunt de eſſentia ſacramenti: p alia autem omnia ſunt de ſolennitate ſacramenti, q quia ad hoc adhibentur, ut matrimonium conuenientius fiat: unde s ſi omittātur, uerum eſt matrimonium quamuis peccent ſic cōtrahentes, niſi per aliquam legitimam cauſam excuſentur. r

Ad primum ergo Dicendum, quod puella non eſt in poteſtate patris quaſi ancilla, ut ſui corporis poteſtatem non habeat, ſed quaſi filia ad educandum: & ideo ſecundum hoc, quòd libera eſt, poteſt ſe in poteſtatē alterius abſque conſenſu patris dare, ſicut etiam poteſt aliquis, uel aliqua intrare religionem abſque conſenſu parentum, cū ſit perſona libera.

con ... conclu. ... ſancl. ...

Expreſſio ſterior tamen conſēſus eſt omnino neceſſaria ad &c.

2ᵐ de maiori. Non transfertur. R. ſecundum quòd eſt in poteſtate alterius: non autē, ſecun-

ſtendum q; non eſt in poteſtate alterius. §. Tunc nihil,&c Nã A ad contrahendum abſolutè.i.pro ſemper ſiue in occulto,ſiue in manifeſto cum attinentib. uſque ad gradum quartum : multò magis approbat,q; eccleſia illegitimaret pſonas ad contrahendũ modo occulto(ut fecit in Conc.Trid.in app adducendo.) Hinc aduerte,q; in reſponſo loquitur S.Doct. pro tempore ſuo tantũ, quando innuit,q; ꝓhibuo clandeſtinorũ matrimoniorum nõ dum illegitimauit pſonas,ſed ſolum contractum.

puella non eſt in poteſtate patris,&c.ut in tex.

¶NOT.Confirmatur doctrina reſponſi per Conc.Tri.ſeſ.24.c.1.de refor.ubi eos S.ſynodus anathemate damnat, qui falsò affirmant,matrimonia a filiisfamilias ſine conſenſum parẽtum contracta irrita eſſe; & parentes ea rata, uel irrita facere poſſe Hæc ibi. uide de liber.18.q.41.a.2.cor.

Conc. de matr.&ſi lucum.

2^m de maiori

Ita. R. quantum aſſeſſe actũ noſtrũ de eſſẽtia utriuſq;:nõ q̃tum adeſſe ſufficiẽtẽ ꝑfectu inducendo in utroque. §. Tunc nihil,&c. Nam actus noſter in pœnitentia q̃tus,&c ut in tex.

¶NOT. Quod benedictio ſacerdotalis nõ requiratur tanquam de eſſentia matrimonii, confirmatur per Con.Tri.ſeſſ.24.ca.1.de refor. ubi tractat his, quæ neceſſaria ſunt ad mrĩmoniũ ſubdit. Præterea eadẽ S.ſynodus hortatur, ut coniuges, ante benedictionem ſacerdotalem in templo ſuſcipiendam, in eadẽ domo non cohabitent. Hæc ibi.

A D ſ E C V N D V M Dicendũ quod actus noſter in pœnitẽtia quamuis ſit de eſſentia ſacramẽti, non eſt ſufficiens ad inducendum proximum effectum, ſcilicet abſolutionem a peccatis, & ideo oportet quod ad perfectionem ſacramenti interueniat B actus ſacerdotis: ſed in matrimonio actus noſtri ſunt cauſa ſufficiens ad inducendum proximũ effectum, qui eſt obligatio, quia quicunque eſt ſui iuris, poteſt ſe alteri obligare: & ideo ſacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio, quaſi de eſſẽtia ſacramenti.

A D 3^m Dicendum, quod ẽt prohibitum eſt, quod Baptiſmũ nullus accipiat niſi a ſacerdote, C niſi in articulo neceſſitatis: matrimonium autem non eſt ſacramentum neceſſitatis, & ideo nõ eſt ſimilis ratio. Prohibeẽtur autem clandeſtina matrimonia, propter pericula, quæ inde euenire ſolent, quia frequenter in talibus eſt aliqua fraus ex altera parte; frequenter etiam ad alia coniugia tranſeunt,* dum pœnitent de his, quæ ſubito facta ſũt: & multa alia mala inde accidũt, D & ſpeciem turpitudinis præter hoc habent.

A D 4^m Dicendum, q; nõ ſunt prohibita clandeſtina matrimonia quaſi contra eſſentialia matrimonii exiſtentia: ſicut ſunt ꝓhibita matrimonia illegitimarũ perſonarum, quę ſunt materia indebita huic ſacramento, & ideo non eſt ſimile.

3^m illatio cõcluſionis.

*In Decr. li.4.ti.3. & I Decr. Cã 30.q.5.c.aliter legitimũ eſt, c.1.

*Vide etiã Grat. Cã. 30.q.5.c.11.in fin. Amb.l.1 de Abrahã.c.9.

Ergo,&c R.Negatur illatio. §. Nam eccleſia prohibet clandeſtina matrimonia,nõ quia non poſſint fieri (ut dictum eſt. i.ſtã do q; perſonæ ſint legitimæ ad ſic contrahendum ;) ſed quia indè multa mala, & ſpecialiter tria, ut in textu eueniunt, uel etiam euenire poſſũt.

¶Coroſ Debuit itaque ex hoc,q; eccleſia prohibet matrimonia clandeſtina,inferri diſiunctiuè ſic,ergo uel non poſſunt fieri in occulto,uel periculosè fiunt in occulto. Et tunc ultima pars iſti illatæ concl.concederetur. Quantum uero ad illud,quod de baptiſmo,tanquam in ſimili argumentando tangitur : uide in princ. tex.reſponſalis.

Illegitĩo ꝑſonarum poſſibilis & laudabilis.

¶ NOT. Mala tot, in tex.uel dicta uel ſapientib.ſubindicata, breuibus innuit, & per hoc D.Thom.doctrinam confirmat,Concil.Trid.ſeſ.24.c.1.de reform,ut in app.uidebitur.& notandum q; tanto magis præmiſſa in hac litera confirmat ; quãto propter E illa mala omnino matrimonia clandeſtina tollit,inquantum inhabitat perſonas ad ſic contrahendum.

4^m de maiori. Quia eccleſia prohibuit. R. prohibitione illegitimationis perſonarum: non, prohibitione contractus tantum.§ Tunc nihil,&c.Nam eccleſia, licet clandeſtina matrimonia prohibuerit prohibitione contractus, inhibendo.ſ.q; matrimonia in occulto non contraherẽtur (ut arguitur:) tamen nondum prohibuit illa prohibitione illegitimationis perſonarum.

¶Coroſ.Innuit ergo D.Thom.per hoc reſp.q; eccleſia pōt illegitimare perſonas,ita q; matrimonium contrahere nõ pñt, & ſi contrahant uel abſolute,uel ſic(iuxta formam ꝓhibitionis ſuæ) nihil faciunt.Maius autem eſt illegitimare perſonas ad contrahẽdum abſolutè cum talib.i.cum attinentibus in gradu uſque ad quartum,quam illegitimare eaſdem iſti ad contrahendum ſic.i.modo occulto:q̃ſi maius eſt tractare de re,quã de modo. Per hoc ergo,q; S.Tho.approbat,q; eccleſia illegitimauerit perſonas

QVAEST. XLVI.

De conſenſu, cui aduenit iuramẽtum, uel copula carnalis, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de conſenſu, cui aduenit iuramentum, uel copula carnalis.

Circa q; , quęruntur duo.

Primo, vtrum iuramentum adiunctum conſenſui per uerba de futuro expreſſo, faciat matrimonium.

Secundo, Vtrum copula carnalis eidem conſenſui aduenięs faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum iuramentum adiunctum conſenſui per uerba de futuro expreſſo, faciat matrimonium.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod iu-

APPENDIX. 1 Vtil.ꝑ S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primo:q̃ò per rationem interimas errorem aliquorũ (ut ex Cõ.Tr.patebit) dñ. q; mrĩmonia in occulto fctã ñ fũt ualida.Intellige ſi adeõ illegitimẽt pſonæ ab eccleſia .Putabãt ſiq̃dẽ illi errãtes (ut credi pt ꝓbabiliter .q; cõſenſũ ſine ri i manifeſto,eẽt dñe ceſſariò reqſitũ ad mrĩmoniũ,q; ita ẽ falsũ ut a Cõ. ẽt Flo.ẽt I Decr.de ſac.dñs:q; ſacra tribꝑficiũtur, videlicet materia,forma,& pſona ad ſacrmẽ cõcurrẽte & ueſtita intẽne eccleſiæ.De hac in tẽt. eccl.ut q.48.a.2.ad 1.

¶Sedò hẽs:q̃õ ꝑ rõnẽ oſtẽdas errorẽ ꝑdictũ meritò dãnari ab Alex.3.de ſpõ.& mat. ex pte&c.Andr.luſm pſtitit,q; C. mulierẽ ab eo tpe ꝓ cõiuge teneret,& ei ſicut vxori ſuæ fidẽ ſeruaret.Ipſa quoq; eidẽ And.iurauit;ſe illũ ꝓ marito habituã,& fidẽ ei tanq̃ ꝓprio uiro ſeruaturã. Quo ſctõ ꝓnominat* Andr. reliquit eãdẽ. Mãdam*;quatenus cũ dẽ Andr.ut (ſup nducta dimiſſa)ad vxorẽ ſuã redeat,& eã maritali affectiõe ptractet, monitione ꝑmiſſa ꝑ eccleſiaſticã cẽſurã cogatis hęc ibi.vbi no.ly ſuperinducta dimiſſa,q; iſte Andr.aliã i actu uxorẽ cõduxerat,quã ſi q; cõſẽſu in occulto cũ prima nõ eẽſſet uerũ mrĩmoniũ; cuius cõtrariũ oñdit Põtifex.Itẽ a 31.q.1 diatritẽ de diuor. ex iſtis.Itẽ a Cõ.Tri.ſeſ.24.c.1.de refo.Tametſi dubitãdũ nõ ẽ; clãdeſtina mrĩmonia libero contrahentiũ conſenſu facta rata,& uera eſſe mrĩmonia,q̃diu eccleſia ea irrita nõ fecit;& ꝓinde iure dãnãdi ſunt illi,ut eos S.ſynod.Anathemate dãnat,q ea uera ac rata eẽ negãt: nihilominus S. Dei eccleſia ex iuſtiſſimis cauſis illa ſemp deteſtata ẽ,atq; ꝓhibuit.hæc ibi.Et,ad plurima tollẽda incõmoda hmõi clãdeſtinorũ mrĩmoniorũ,ſubdit.Cũ S.ſyno.aduertat; ꝓhibõ illa ꝓp hoĩm inobediẽtiã iã nõ ꝓdeſſe,& grauia pctã perpendat,q ea eiſdẽ clãdeſtinis cõiugiis ortũ hñt: pſertim uerò eorũ,q in ſtatu dãnationis ꝑmanẽt,dũ priore uxore,cũ qua clã cõtraxerãt,relicta cũ alia palã cõtrahũt; & cũ eo in ꝑpetuo adulterio uiuũt:ꝓpt,ut I poſtea ãnteq̃ mrĩmoniũ cõtrahat.&c.Qui aliter, q̃ pñti parocho,uel alio ſacerdote de ipſi* parochi,ſeu ordinarii licẽtia,& duob.uel trib.teſtib.mrĩmoniũ cõtrahere atẽtabũt;eos S.ſyno.ad ſic cõtrahẽdũ oĩno inhabiles reddit: & hmõi cõtract* irritos & nullos eſſe decernit, put eos pñti decreto irritos facit,& annullat.hęc ibi. ¶Tertiò hẽs:q̃õ ꝑ rõnẽ ꝓdicta partũ, ꝓ quãto cõſẽſũ in occulo factũ ꝑ uerba de pñti dñi facere mrĩmoniũ,& inſtigas,& probes,& defendas. 3 ¶Quartò uides: quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſol detur. 4

De matrimonijs clãdeſtinis notabiliſſima decreta.

QVÆSTIO. XLVI. ART. I. 189

CONCL. Verba de futuro, etiam ſi iuramentum adueniat, non faciunt matrimonium.

¶PROB.

¶ PROB. Quia iuramentum confirmat tantum id, quod in F dictis ſignificatur; & in uerbis de futuro ex ſua ſignificatione non ſignificatur matrimonium fieri, ſed ſolum promittitur fiendum (omnia pateat.)

1m ð minori iuramentum. ℞. licitum: non autem illicitum. §. Tunc nihil, &c. Nã licet ſacramẽtum ante contractũ ſecundum per uerba de præſenti fuerit licitum, ut impleretur: tamen poſt illud contractum redditur illicitũ, ita quòd nõ poſſit neque debeat adimpleri (ut patet in textu.)

2m de concluſione. Videtur, ꝙ multò amplius id efficere poſſint uerba de futuro iuramento firmata. ℞. ſi iuramentũ mutaret ſignificatũ uerborum, non, ſi firmaret tantum illud, cui adhibetur. §. Tũc nihil, &c. ut patet conſideranti.

¶NOT. Quando adhibetur iuramentum ad uerba de futuro, non intendũt per hoc iurantes facere, ꝙ uerba ſua de futuro ſint uerba de præſenti; ſed tantum intendunt confirmare, quod prius dixerunt, per atteſtationem diuinam: & ita patet, ꝙ nec etiam, ſi ad intentionem iurantium attendatur, uerba de futuro iuramento firmata faciunt matrimonium. De natura ergo iuramenti, & de intentione iurantis, aperte conſtat: ꝙ uerba de futuro nõ cauſant coniugium.

Natur. iuramẽti.

3m de conſequentia 1a. Iuramen u ℞ ſecundum quod cadit ſuper rem iuratam; non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nam quando aliquis iurat per uerba de futuro, tunc iuramẽto magis ſtatur, quando cointelligitur id, ſuper quod illud cadit, quã ſi non cointelligatur. Vnde quando iudicatur, ſecundum quòd uerba de futuro ſignificant, etiam cum ſit adhibitum eſt iuramentum, tunc rectè de iuramento iudicatur. Alioquin, ſi ex eo ꝙ iurata ſunt uerba de futuro, neſſemus interpretari uerba ipſa fieri de præſenti: iam peruerteremus naturam iuramenti, & non eam ſeruaremus.

*Vt dictũ eſt q. 43. ar. 1.

4m minor Vltra ſponſalia non eſt niſi matrimoniũ ℞. uel cõfirmatio ſponſalium. §. Tũc nihil &c. Qui enim ſponſalia iurat: confirmat ipſa: unde non eſt neceſſe, quod per hoc matrimoniũ uie faciat.

mentum adiunctum conſenſui per uerba de futuro expreſſo, faciat matrimonium. Nullus enim poteſt ſe obligare, ut faciat contra ius diuinum: ſed implere[h] iuramentum eſt de iure diuino, ut patet Matth. quint. Reddes autem domino uota tua, G ergo per nullam obligationem ſequentem poteſt euenire, quod homo non debeat tenere iuramentum prius factum. Si ergo poſt conſenſum in aliquam per uerba de futuro iuramento firmatum, aliquis alteri ſe obligat per uerba de præſenti, uidetur quod nihilominus debeat iuramentum primum ſeruare: ſed hoc non eſſet, niſi iuramento illo eſſet matrimonium illud perfectum: ergo iuramentum adiunctum conſenſui per uerba de futuro, facit matrimonium.

Præterea, Veritas diuina fortior eſt, quam ueritas humana, ſed per iuramentum ueritate diuina firmatur aliquid, cum ergo uerba exprimentia conſenſum de præſenti, in quibus eſt [h] ſola ueritas humana, matrimonium perficiant, uidetur quod multo amplius, id efficere poſſint uerba de futuro[h] iuramento firmata.

3 Præterea. Secundum Apoſtolum Heb. 6. Omnis controuerſiæ finis eſt iuramentum, ergo in iudicio ſaltem plus ſtãdum eſt iuramento, quam ſimplici uerbo: ſi ergo aliquis ſimplici uerbo conſentiat in aliquam per uerba de præſenti, poſtquã conſentit in aliquam cum iuramento per uerba de futuro, uidetur K quòd iudicio eccleſiæ debeat cõpelli ſtare cum prima, & non cũ ſecunda.

4 Præterea. Verba de futuro ſimpliciter prolata, faciunt ſponſalia: ſed iuramentum ibi aliquid * operatur, ergo facit plus, quam ſponſalia, ſed ultra ſponſalia[h] non eſt niſi matrimonium: ergo faciunt matrimonium.

Sed contra. quod futurum eſt, non eſt: ſed iuramentum additum non facit quin uerba de futuro ſignificent conſenſum de futuro: ergo adhuc matrimonium non eſt.

Præterea, poſtquam pfectum eſt matrimonium non oportet ꝙ alius conſenſus interueniat * ad matrimonium, ſed poſt iuramentum aduenit alius conſenſus, qui matrimonium facit, aliàs fruſtra iuraretur illud eſſe futurũ: ergo non facit matrimonium.

Respondeo. Dicendũ eſt, quod iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum, vnde illud tantum confirmat, quod in dictis ſignificatur, nec H ſignificatum mutat; ideo cum uerba de futuro ex ipſa ſui ſignificatione habeant, quod matrimonium non faciant, quia, quod futurum promittitur, nondum fit, [m] etiam ſi iuramentum adueniat, nondum eſt matrimonium factum, [a] ſicut Magiſter in litera * dicit.

Ad primum Ergo Dicendũ, quod implere iuramentũ eſt licitum, vnde ſi aliqua obligatio ſe I quens iuramentum, faciat illud illicitum, cum prius fuiſſet licitũ non derogat iuri diuino, qui iuramentum prius factum non ſeruat, & ita eſt in propoſito, illicite.n.iurat, qui illicite promittit promiſſio autem de alieno eſt illicita: vnde conſenſus ſequens per uerba de præſenti, quo quis transfert dominium ſui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum eſſe illicitũ, quod prius licitum erat.

Ad 2m Dicendum, quòd ueritas diuina efficaciſſima eſt ad firmandum illud, cui adhibetur.

¶ Vnde patet ſolutio ad tertium.

Ad quartum Dicẽdum, quod iuramentum aliquid operatur non nouam obligationem faciens, ſed factam confirmãs: & ſic grauius peccat, qui eam uiolat.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶Primò, quomodo per rationẽ oſtendas, rectè inſinuatũ fuiſſe a Summis pontificibus, quod ſponſalia de futuro iurata non faciant matrimonium. Inſinuatũ eſt autem hoc a Papa Lucio 3. * ad Epiſcopũ Rappalenſem. Requiſiuit a nobis tua fraternitas; qua cenſura debeat compelli mulier, quæ nubere renuit, cui ſe nupturã interpoſito iuramento firmauit. Ad quod reſpondemus: quòd, cum libera debeãt eſſe matrimonia monenda eſt potius, quam cogenda. Hęc ille: de ſponſal. & matrimo. Nota ly potius quam cogenda: quoniã per hoc oſtendit, quod ſupra diximus. Nam ſi iuramentum tunc cauſaret matrimonium, nõ tantum cogenda eſſet qualitercunque, ſed etiam eccleſiaſtica cenſura: ut patet ibi a ſimili p Alexandrum 3. cap. ad audientiam: & c. ex parte. Item ab Innocent. 3. ibid. ſicut ex literis, &c. Reſpondemus: quòd ſi tibi conſtiterit, quod idẽ Laurentius, per uerba de futuro, E. uerò deſponſauerit per uerba de præſenti (impoſita ei pœnitentia cõpetenti, quia primam fidem irritam fecit) matrimonium ſecũdũ contractum legitimum iudices, & ad illud ſeruandum compellas eundem. Hæc ibi. Vbi præmiſerat Innocentius, quòd in deſponſatione prima ſ.P. mulieris, interuenerat iuramẽtorũ firmamẽ ſponſalia.

Vid. p 5. Eccl. & c.

*Decr. li. 4. ti. 1. ca. 31.

*li. 4. ſen. diſt. 28.

¶Secundò hẽs quõ per rõnem pręmiſſa Põtificũ, pro quanto iuramentũ dicũt nõ facere, ꝙ ſponſalia de futuro faciãt matrimonium & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶Ter-

¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina A eccleſia in exteriori iudicio iudicat ſecundum ea, quæ foris patent: & nihil expreſſius ſignificare poteſt conſenſum, quam carnalis copula.

¶ Exam. ly nihil expreſſius ſignificare, &c. Hoc intelligitur ſecū dum ea, quæ foris patent, uel ſecundum rei probabilem apparētiam. Intellige hoc, ſi loquamur de conſenſu cedente ſuper matrimonium; non ſup aliud. Vide ad primum.

hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XLVI. ART. II.

ARTICVLVS II.

Vtrum carnalis copula poſt uerba de futuro conſenſum exprimentia, faciat matrimonium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod carnalis B copula poſt uerba de futuro cōſenſum exprimentia, faciat matrimonium, quia maius eſt [b] conſentire facto, quam uerbo, ſed ille, qui carnaliter commiſcetur, conſentit promiſſioni, quā prius fecit, ergo uidetur ꝙ multo magis per hoc fiat matrimonium, quam ſi ſolis uerbis de præſenti conſenſus fieret.

¶ 2 Præterea, Conſenſus nō ſolum expreſſus, ſed etiam [h] interpretatiuus facit matrimoniū: C ſed nulla poteſt eſſe maior interpretatio conſenſus, quam carnalis copula, ergo perficitur matrimonium per hoc.

3 Preterea, Omnis cōiunctio carnalis præter matrimonium, facta eſt peccatū: ſed [h] mulier nō uidetur peccare admittens ſponſum ad carnalē copulam, ergo ꝑ hoc fit matrimonium.

4 Præterea. [c] Non remittitur peccatum niſi reſtituat ablatum: D ſed aliquis non poteſt mulieri, quam deflorauit ſub ſpē matrimonii reſtituere ablatum, niſi eam [h] coniugio ducat: ergo videtur quod ſi etiam poſt carnalem copulam cum alia contraxerit per uerba de pręſenti, quod teneatur ad primam redire: quod non eſſet niſi inter eos eſſet matrimonium, ergo carnalis copula poſt cōſenſum de futuro, facit matrimonium. E

SED CONTRA eſt, quod dicit Nicol. Papa, Si [c] conſenſus in nuptiis defuerit, etiam cū ipſo coitu celebrata fruſtantur.

Præterea, Quod conſequitur ad aliquid non facit ipſum, ſed carnalis copula ſequitur ipſum matrimonium, ſicut effectus cauſam: ergo non poteſt facere matrimonium.

RESPON. Dicendum, quod de [a] matrimonio poſſumus loqui dupliciter, uno modo quantum ad forum conſcientię, & ſic [m] in rei ueritate carnalis copula non habet quod perficiat matrimonium, cuius ſponſalia præceſſerunt per uerba de futuro, ſi conſenſus interior deſit, [n] quia uerba de præſenti etiam conſēſum exprimentia, ſi conſenſus mentalis deeſſet, non facerent matrimonium. Alio modo quantum ad iudicium eccleſiæ, & quia in exteriori iudicio ſecundum ea, quę foris patent iudicatur, cum nihil poſſit expreſſius ſignificare conſenſum, quam carnalis copula [p] ſecundum iudicium eccleſiæ, carnalis copula conſequens ſponſalia matrimonium facere iudicatur, niſi aliqua ſigna expreſſe doli, uel fraudis appareant. [q]

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ ille, qui carnaliter commiſcetur, facto conſentit in carnalem copulam, ſecundū rei ueritatē; ſed in matrimonium non conſentit ex hoc ipſo, niſi ſecundum interpretationem iuris.

AD 2m dicendū, ꝙ interpretatio illa non mutat rei ueritatem ſed iudicium, quod de rebus exterioribus fit.

AD 3m dicēdum, ꝙ ſi ſponſa ſponſum admittens, credat eum uelle matrimonium conſumare, excuſatur a peccato, niſi aliqua ſigna expreſſa fraudis appareāt: ſicut ſi ſunt multum diſtantis cōditionis, uel quantum ad nobilitatem, uel quantum ad fortunā, uel aliud ſignum euidens appareat; ſed tamen ſponſus peccat, & fornicando, & ꝙ plus eſt, fraude quam facit.

AD 4m dicēdū, ꝙ in tali caſu ſponſus [a] antequam aliam cognouerit, tenetur eam ducere in uxorem ſi ſint ęqualis conditionis, uel ſi ſponſa ſit melioris conditionis: ſed ſi aliam duxerit, factus eſt iam impotens ad ſoluendum illud, ad quod tenebatur; & ideo ſufficit ſi ei de nuptiis ꝑuideat, & ad hoc etiam non te-

190 CONCL. 1a. In rei ueritate carnalis copula non habet; ꝙ perficiat matrimoniū cuius ſponſalia precesserunt per uerba de futuro; ſi cōſenſus interior deſit.

¶ NOT. Examen ly ſi conſ. inter. deſit. Scilicet, ad faciendū matrimonium tunc per illam actualem copulam.

¶ PROB. Quia uerba de præſenti etiam conſenſum exprimētia non facerent matrimonium, ſi cōſenſus deeſſet. quęſt. 45. ar. 4.

¶ CONCL. 2a. Secundum iudiciū eccleſiæ carnalis copula cōſequens ſponſalia matrimonium facere iudicatur: niſi aliqua ſigna expreſſe doli, uel fraudis, appareant.

¶ Exam. Ly iudiciū eccleſiæ. Scilicet iuxta antiqua iura procedens. Nam iure noua, quæ poſt tempora S. Doctoris aduenerunt, mutatum iuſtiſſimis de cauſis antiquę iura. itaque concluſio 2a. præſens nō eſt hodie uera (ut patet per Conc. Tr. den. ſup. q. 45. ar. 5. allegatum, ibi, qui aliter q̄ pręſente parocho &c. ſine præiudicio tamē S. Thom. iure priora ſequenti s.

Ly ſecundum iudicium eccleſiæ copula carnalis, &c. Hoc demonſtrat ꝙ Nicolaus Papa, de quo primū argumentum ſectū 1 contrarium loquitur ſuam illam ſententiā pronunciauit attēdē do naturam matrimonii realem: & non iudicium eccleſiæ ſecūdum exteriora de matrimonio loquentis. Vnde prima concl. D. Thom. eſt de mēte Nicolai: 2a uero de mente iudicantium ea, quę ſunt in matrimonio exterius.

Neque ergo Nicolaus iſtis contrariabitur, neque iſti Nicolao, quamuis uterque diuerſam concluſ. proferat: quoniā loquuntur de eodem ſecundum diuerſa, & non ſecundum idem.

¶ PROB. Quia ec-

ben. ſuꝑ Nicolai, & a lecem. [b] Aug. ep. 54. & l ad Macc. 10. 2. & hī in Decr. Cā 14. q. 4. c. 1

[a] 17. q. 2. c. ſuſſiciat idem hīſ in Dec. li. 4 t. 4. & eſt de ſponſa duorū. c. 1 ſacr. tuas dudum.

1m minor

Maius eſt conſentire facto, quam uerbo. ℞. ſi conſenſus feratur ſuper eodem. ſ. alioquin maius eſt conſentire uerbo de præſenti, cum hoc facit matrimonium, quā conſentire facto ad inituum alium, quā matrimonii. Tunc nihil, &c. Nam ille qui carnaliter cōmiſcetur facto conſentit in &c. ut in tex.

2m d' minori.

Interpretatiuus. ℞. non mutans rei ueritatem: non aliter. ſ. Tunc nihil, &c. Interpretatio enim conſēſus de præſenti faciē tis matrimonium poteſt eſſe, & eſt maior ſecundū ꝙ rei ueritatem quam carnalis copula: licet nō uideatur poſſe eſſe maior, ſecundū ꝙ de rebus iudicatur ſecundum exteriorem.

¶ NOT. De hac interpretatione nō mutante rei ueritatem, habes declarationem ſupra q. 45. a. 2. ad 2m & 3m.

3m d' minori.

Mulier ℞. credens ꝓbabiliter, ſecundum conſcientiam rectam ſponſum uelle conſumare matrimoniū: non aliter ſ. Tunc nihil, &c. ut patet in textu. Nam peccatum ex parte ſponſi in caſu illo contingit tantum.

4m de maiori

Niſi eam coniugio ducat ℞. ſi decet, & poteſt fieri. ſ. Tunc nihil, &c. In caſu enim quo non deceat; uel non poſſit fieri, quod ille ſponſus ſponſam in matrimonium ducat, uidetur excuſatus; maximè ſi de nuptiis cum alio ei prouideat: ut ex textu colligi poteſt.

[a] Vid. Decr. diſ. 27. c. 2.

Concl. m

[a] q. ꝓc a. 4

Concl. p

AP-

APPENDIX.

Vtil. p 5. Eccl.&c. 1 Ex articulo habes. ¶Primò quō p ſō nem oſtendasmeritò inſinuatum eſſe a pō tificib. & ꝙ carnalis copula ſubſequēsſpō ſalia facit matrimonium,& ꝙ non facit. A Greg.n.ix.in d ſpō. & matrim dicitur. Is qui fidem dedit M. mulieri ſuper matrimonio contrahēdo, carnali copula ſubſequnta:&,ſi in facieee cleſiæ ducat aliam,& cognoſcat, ad primā redire tenetur: quia nec uerum,nec aliqd cenſetur m̄rimoniū, quod de facto ē poſtmodum ſubſequutū. Hęc ibi. A Nicolao autem inſinuatum, &c. ut in argumē.1. facto in contrarium. unde 27.q.2.ſuſficiat.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem p̄dicta pontificum,pro quanto ſpō ſalia tranſire & non tranſire in matrimonium ſentiunt p carnalem copulā ſubſequutā,& intelligas, & probes,& defendas.

3 ¶ Tertiò uides:quomodo ex iis uicißim Angelica doctrina, hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XLVII.

ART. 1.

191 CONCI. Coactio mixta poteſt eſſe de conſenſu, qui eſt actus uoluntatis,non autem pura.

*Th.4 di. 29.q.uni. a.1.& ſe. ¶*Corrollarium*. Ergo ad literam applicādo ad titulum reſponde ſic. Conſenſus uoluntatis poteſt eē coactus coactione conditionata,non autem coactio ne abſoluta.

* Tho.in 2. ſen.di. 25.q.1.a. 2. ¶Exam. Ly mixta. Ideſt conditionata. Nam quia hęc facit uoluntarium mixtū, ideo poteſt dici mixta.

*li.3.eth. c.1.& me. Ly pura. Ideſt abſoluta.

¶NOT. De his terminis uideas declarationem in tex. & diſtinctionem coactionis mixtæ, ſeu moi*.

¶PROB. 1 Quia p iiciens merces in mare,nè periclitetur mō ſtrat hoc eſſa uerū.

2 Quia (ly non autem,&c.) coactio ab-

nectur,ut quidam dicunt, ſi ſponſus ſit multo melioris conditionis, aut aliquod ſignum fraudis euidens fuerit:quia præſumi probabiliter poteſt, ꝙ ſponſa non fuerit decepta, ſed decipi finxerit.

QVAEST. XLVII.

De conſenſu coacto,in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de cōſenſu coacto, & conditionato.

Circa quod quæruntur ſex.

Primo, vtrum aliquis cōſēſus poſſit eſſe coactus.

Secundo, vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem virum.

Tertio, vtrum conſenſus coactus faciat matrimoninm.

Quarto, vtrum conſenſus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis.

Quinto, vtrum conſenſus cōditionatus, matrimonium faciat.

Sexto, vtrum aliquis poſſit cogi a patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliquis conſenſus poſſit eſſe coactus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, ꝙ nullus conſenſus poſſit eſſe coactus.b Coactio enim in libero arbitrio cadere non poteſt ſecundum aliquē ſtatum eius:ut in 2.lib.Diſtin.25. dictum eſt*, ſed conſenſus eſt liberi arbitrii,ergo nō poteſt eſſe coactus.

2 Pręterea, Violentia idē eſt, quod coactio: ſed h uiolentū ſm philoſop.* eſt,cuius principium eſt extra, nihil cōferēte uim paſſo: ſed omnis cōſenſus principiū eſt intra, ergo nullus conſenſus poteſt eſſe coactus.

3 Præterea. Omne peccatū conſenſu perficitur, ſed illud, quo perficitur peccatum,h cogi non poteſt:quia ſecundum Aug. nullus peccat in eo, quod uitare

F non poteſt,cum ergo uis a Iuriſtis definiatur eſſe maioris rei impetus,qui repelli non poteſt,uidetur ꝙ conſenſus nō poſſit eſſe coactus,uel uiolentes.

¶ 4 Præterea, Dominium h libertati opponitur, ſed coactio ad dominium pertinet, ut patet in quadam Tullii definitione dicit. n.ꝙ uis eſt impetus dominantis,retinens rē intra terminos alienos,ergo uis in libero arbitrio

G non cadit,& ita nec in conſenſu qui eſt actus eius.

SED CONTRA, Illud, h quod eſſe non poteſt, non poteſt aliquid impedire,ſed coactio conſenſus impedit matrimonium, ut in litera* dicitur,ergo conſenſus cogi poteſt.

Præterea, In matrimonio eſt quidam contractus: ſed in contractibus poteſt eſſe h uoluntas coacta: unde legislator in integrum reſtitutionem adiudicat,

H ratum non habens quod ui,met⁹ ve cauſa factum eſt, ergo, & in matrimonio poteſt eſſe conſenſus coactus.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ duplex eſt coactio, uel uiolentia, una quę facit neceſſitatem abſolutam, & tale uiolentum dicitur a Philoſopho uiolentū ſimpliciter:ut cum quis aliquem corporaliter impellit ad motū: alia,

I quæ facit neceſſitatem cōditionatam, & hanc uocat philoſop. *uiolentum mixtum, ſicut cum quis proiicit merces in mare ne periclitetur: in iſto uiolento quā uis hoc,quod fit, non ſit per ſe uoluntarium, γ & tamen conſideratis circunſtantiis hic, & nūc uoluntarium eſt:& quia actus in particularibus ſunt, ideo ſimpliciter uoluntarium eſt, ſed ſecundum quid inuoluntarium, unde

K m hęc uiolentia,uel coactio poteſt eſſe de conſenſu, qui eſt act⁹ uoluntatis:non autem puran: & quia hæc coactio fit ex hoc, ꝙ timetur aliquod periculum imminens, ideo iſta uis idem eſt ꝙ metus, qui uoluntatem cogit quodammodo, ſed pura uis cadit,etiam in corporalibus actib. Et quia legislator conſiderat nō ſolum interiores actus, ſed magis exteriores: ideo per uim intelligit coactionem ſimpliciter,

ſoluta non cadit ſup conſenſum interiorē ſed contra illum diuiditur.

1m de maiori

Coactio. Rx. abſolutæ non,mixta. $.Tūc nihil,&c. ut patet per concluſ.

¶NOT. Habetur hic: quòd libero arbitrio non contrariatur qualibet coactio, ſeu neceſſitas, ad aliquid faciendū aſtringens (& hoc cōtra hæreticos:qui præ libertate arbitrii negant poſſa fieri præcepta a ſuperioribus erga ſubditos.) ſed tantum coactio,ſeu neceſſitas abſoluta. Sed hæc nō facit ad propoſitum hæreticorum palliandum: ut patet in tex. allegante libr.2. diſt. 25. uide illam diſtin. & appen.ſequent.maxime ubi *maminis Conc.Trid.contra Lutharum.

Cōtra hæreticorū peſſimā libertatem

*li.4.sen. di. 29.

2m ex Philoſopho. Violentū. Rx. ſimpliciter non, conditionatum $ Tunc nihil, &c. ut patet ex concluſ.

3m ď minori. Cogi. Rx. ſimpliciter non,mixtè. $.Tunc nihil,&c. ut ex concl. patet.

4m de maiori

Dominiū. Rx. ſimpliciter neceſſitatē nō autem,mixtæ. $.Tūc nihil,&c. ut patet per concl.

*3.ethic. c.1.

5m maior.

Illud quod eſſe non poteſt, non poteſt aliquid impedire. Rx ſecundum quod eſſe non poteſt: non autē ſecundum quod eſſe poteſt.$. Tunc nihil, &c. Nam conſenſus eſſe poteſt coactus, concl. m. ſecundum quod ly: coactus dicitur conditionaliter: non ſecundum quod ſimpliciter.

6m ď minori.

Voluntas coacta. Rx. coactiona mixta; non autem, abſoluta.$. Tunc nihil, &c. ut patet ex concluſione.

AP.

APPENDIX.

Vid. ps. Ind. &c. EX articulo habes. ¶Primo: q̃do per rationem oſtendas merl iò a ſcripturis inſinuatum aſſa, q̃ conſenſus uoluntatis pôt eſſe coactus, quamuis ſit, & remaneat, liber. Inſinuatum aũt eſt hoc Gen. 2. Quacũq; die comederis ex eo, morte morier s acte: q̃ aſtringitur voluntas hominis tunc liberi facti, & aſtrictiona q. dem maxima; per cõminationem mortis; tam animæ, tum corporis. Quòd Itliber factus eſſat hõ, nam ini dubium eſt. Monſtratur ergo per hoc: q̃ aſtrict. o pceptorũ, quib. uidelicet aſtringuntur ſubditorũ uoluntates ad faciendũ uel omittendũ aliqd, non tollit libertatem hominis; & conſequẽter, q̃ nec conſenſum liberum. Coactionem vero, timorẽ, ſeu aſtrictionem, hmõi nõ excludere conſenſus libertatem. i. nõ facere, q̃ conſenſus inda cã ſus non ſit liber, confirmatur ex Con. Tri. per hoc, q̃ declarat ſe. 14. c. 4 contritionẽ ex gehennæ, & pœnarũ metu conceptam aſſe liberã & uoluntariã, non extortam & coactam. & can. 5. anathematizat dicentes, illã dolorem eſſe inutilẽ, coactum, & nõ liberũ ec uoluntatium. uida ſup. q. 1. a. 1. & c. hmõi Conc. locum contra errores Lutheri addu ctũ. Eſt. n. error Lutheri, q̃ talis conſenſus ſit non uoluntarius, neq. liber. Quem etiã Philo. damnat in 3. eth. ar. Itẽ inſinuatũ Luc. 14. Cõpelle intrare. Manifeſtũ ẽ n. q̃ illi, qui intrabãt, uolũtariè intrabant (neminem. n Deus cogit ad iuſtiõ ſiñ Dama. Coactione . i. pura) & conſequẽter, q̃ cõpulſio hæc erat mixta, non excludẽs uoluntariũ cõſenſum. Itẽ inſinuatũ ab Apoſt. 1. Co. 15. Deinde tanq̃ abortiuo, ul ſus eſt & mihi vbi ſm D. Th. ſumitur ly abortiuo nõ ſm p fætu qui extra tẽpus nataitur, & qui ad mẽſura abortus non puenit; ſed ẽt pro fætu illo, q cum uiolentia extrahitur. In cuius ſignũ dicit Aug. uolentẽ p.n Paulum tanquã abortiuum oſdecas; q̃ alii Apoſt uoluntariè uenerunt ad Chriſtum, Paul⁹ uero coactus. Intellige ly uoluntariè. i. ſine quacunq; coactione timoroſa; & ly coactus. i. coactione mixta. Quam coactionem expreſſit, & ipſe Chriſtus Act. 9. dñs: Durum eſt contra ſtimulum calcitrare. Per qđ oſdit: ipſum Paul. eſſe abortiuũ. i. p uiolentiã quandã a ſacro matris ſynagogæ eductum. Vide ſup. nuna Conc. Trid.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcriptura, pro quanto aliquẽ conſenſũ uoluntatium innuit, poſſe eſſe ſimul atq. coactum, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina, hæc & declaretur & conſolidatur.

ſimpliciter, propter quod uim contra metum diuidit: ſed nunc agitur de conſenſu interiori, in quem non cadit coactio, ſeu uis, quæ a metu diſtinguitur: & ideo quantum ad propoſitũ pertinet: idem eſt coactio quod metus: eſt autem metus ſecundum iuriſperitos, inſtantis, uel futuri periculi cauſa, mentis trepidatio, & per hoc patet ſolutio ad obiecta: nam primæ rationes procedunt de coactione prima, ſecundæ de ſecunda.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliqua coactio cadat in conſtantem uirum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod coactus metus non cadat in cõſtantem uirum, Quia de ratione cõſtantis eſt, quod non h trepidet in periculis: cum ergo metus ſit trepidatio mentis ratione periculi imminentis, uidetur q̃ non cogatur metu.

2 Præterea. Omnium terribilium finis eſt mors, ſecundũ Philoſop. in 3. eth.* quaſi perfectiſſimũ inter terribilia, ſed cõſtantes nõ coguntur h morte, quia fortis etiam pericula mortis ſuſtinet. ergo nullus metus cadit in conſtantem uirum.

3 Præterea, Inter alia pericula, præcipue a bonis timetur periculum famæ: ſed timor infamiẽ non reputatur timor cadens in conſtantem uirum, quia ut di cit lex, timor infamiæ non continetur illo edicto, quod metus cauſa factum eſt, h ergo nec aliquis alius metus cadit in cõſtantem uirum.

¶ 4 Præterea, Metus in eo qui h metu cogitur, peccatum relinquit: quia facit eum promittere, q̃ non uult ſoluere, & ſic facit eũ mentiri: ſed non eſt cõſtantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere, ergo nullus metus cadit in conſtantem uirum.

SED CONTRA, Abraham, & Iſaac conſtantes fuerunt: ſed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt uxores ſuas ſibi eſſe ſorores, ergo metus poteſt cadere in conſtantem uirum.

B ¶ Præterea, Vbicunque eſt uiolentum * mixtum, eſt aliquis metus cogens: ſed aliquis quantumcunque conſtans poteſt pati tale uiolentum, quia ſi ſit in mari, merces proiiciet, tempore naufragii, ergo metus poteſt cadere in conſtantem uirum.

RESPONDEO Dicendum, quod cadere metum in conſtan
C tem, & metu cogi ſumitur multipliciter, cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod alias non uellet ad euitandum id, quod timet; in * hoc autem conſtans ab inconſtanti diſtinguitur, quantum ad duo. Primo, quantum ad qualitatem periculi, quod timetur, quia conſtans ſequitur rationem rectam, per quam ſcit quid pro quo dimittendum ſit,
D uel faciendum: ſemper autem minus malum, uel maius bonum eligendum eſt: & ideo m conſtans ad minus malum ſuſtinendum cogitur metu maioris mali; non autem cogitur ad maius malum, ut uitet minus malum o ſed p inconſtans cogitur ad maius malum, propter metum minoris mali q, ſcilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnę: ſed
E s pertinax econtra, non poteſt cogi ad minus malum ſuſtinendum, uel faciendum, ut euitet maius malum t unde conſtans eſt medius inter inconſtantem, & pertinacem. Secundo differunt quantum ad æſtimationẽ periculi imminentis, quia fortis non niſi ex forti æſtimatione, & probabili cogitur, ſed inconſtans ex Leui. Prouer. 27. Fugit impius nemine perſequente.

QVÆS. XLVII. *Id hẽ in Dec. li. 4. ti. 1. c. 28. & c. 15.

ART. II.

CONCL. 1ª. Cõſtãs ad minus malum ſuſtinendum cogitur metu maioris mali s non ſt cogitur ad maius malum, ut uitet minus malum. 192

¶Exam. Ly cogit' ad ſuſtinẽdũ min' malũ . ſ. coactione u ô exclu dẽte meritum, ſi ẽ in gra; uel bonum mora le tñ, ſi extra gram. Iſta. n. coactio laudabilis eſt: & ſic coactus alio uocabulo dr, facere de neceſſitatẽ virtutem. q. 13. a. 1. ad 2. & q. 14. a1. 2. ad 1m. Exemplum de martiribus ſanctis. *Quis dicatur metus cadẽs invirũ cõſtantẽ. ut. l. quem alienã. §. ſi n. ff. de a et qui. hær.

¶PROB. Quia conſtans ſequitur rõnẽ rectam; per quã ſcit, quid pro quo dimittendum ſit, uel faciẽdum: & ſemp minus malum, uel maius bonum, eligendum eſt.

¶Exam. ly minus malum aligendum . ſ. electione quadã cõparatiua; ſm q̃ iuxta æſtimara rõne. Hoc dixerim; qa malũ, ut malũ, nunq̃ eſt eligibile; ſed ſemper fugibile. Qđ ſt eligatur, ẽ; qa in comparatione ad aliqđ maius malum æſtimatur a recta rõne minus bonum & aliquo bono; eo uidelicet ſenſu, quo meli⁹ eſt non manducare carnẽ, aut nõ bibere uinum in æternum, uel ẽt ſuſpẽſa mola aſinaria in collo, aliquẽ demergi in pfundũ maris, quã frem ſuũ ſcãdalizare. Ro. 14. & 1. Cor. 8. Mat. 18. concl. m concl. p. concl. ſ

¶CONCL. 2ª. Inconſtans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali.

¶*Corol.* Hinc ergo patet:ꝙ inconſtans non ſumitur hic ſecundum ꝙ communiter dicitur ille inconſtans, qui in propoſito nõ manet; ſed modò uult, modò non uult. Verum ſumitur pro eo, qui non ſequitur rationem rectam in eligendo fugam malorũ. Vide in ad 1m. etiam hoc eſſe de mente Philoſop.

¶ PROB. Quia inconſtans nõ ſequitur rationem rectam; ꝑ quam ſciat, quid pro quo dimittẽdum ſit, uel faciendum.

*li. 6. & ethi. c. 6.

¶CONCL. 3a. pertinax non poteſt cogi, etiam ad minus malum ſuſtinẽdum, uel faciendum; ut euitet maius malum.

¶Exam. Ly ſuſtinendum uel faciẽdũ. ſ. uoluntariè ſaltem per conſenſum mixtum.

Conſtans inconſtans ꝑtinax.

¶*Corol.* Ergo pertinax non ſequitur rationem rectam, cũ ipſo conſtans, nec tamen eſt inconſtans, (ut dicetur.) Licet à magis aſſimiletur cõſtanti in uoluntate ſua, tamen reuera cõſtans non eſt: quia uoluntas conſtantis rõnem rectam ſequitur uoluntas autem pertinacis ſequitur rõnẽ errãtem & peruerſam. Ergo (ut in tex. dr̃) cõſtans eſt medius inter inconſtantem & pertinacem. Inquantum .n. pertinax ſequitur rationem errantem, aſſimilatur inconſtãti: inquantum uerò uoluntati propriæ firmiter adhæret, aſſimilatur conſtanti: & conſequenter conſtans in medio utrinſque remanet.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod conſtans, ſicut, & de forti dicit Philoſophus,* eſt intrepidus, non quod omnino non timeat, ſed quia non timet, quæ non oportet, uel niſi quando oportet.

AD 2m Dicendum, quod peccata ſunt maxima maiorum, & ideo ad hæc nullo modo poteſt homo conſtans cogi, immo magis debet homo mori, quam talia ſuſtinere, ut etiam Philoſophus tertio Ethicorum dicit. Sed quædam damna corporalia ſunt minora quibuſdam aliis, inter quæ ſunt præcipua, quæ ad perſonam pertinent, ſicut mors, uerbera, dehoneſtatio per ſtuprum, & ſeruitus, & ideo ex illis conſtans cogitur ad alia damna corporalia, & hęc continetur hoc uerſu.

¶ NOT. Aduerte: ꝙ pertinax (ut ex concl. colligitur) eligit conſiſtere in malo maiuri, quod & eligit inconſtans: ſed non mouetur ad hanc electionem a metu minoris mali, quod facit inconſtans: quoniam pertinax ipſe non refugit hoc minus malum, ut facit inconſtans. Quid ergo mouet pertinacem ad firmiter conſiſtendum in maiori malo? Complacentia propriæ uoluntatis. Ex hac etiam totum malum oritur, qm̃ ab iſta ſui complacẽtia abſorptus animus atque excæcatus æſtimat errorem ſuæ rationis eſſe ueritatem, ad tantumque malum res progreditur, ut non ſolum errorem ſuum dicat pro certo eſſe ueritatem, ſed & ueritatem infallibilem ac iouiſſimam. Nec hic ruina ſiſtit: ſed in huius ſuæ æſtimatę ueritatis comparatione omnia alia, ſi cõtraria ſint, dicit errores, & ſaoè maximos, ſi autem non contraria ſint, dicit eſſe minus perſpicaciter dicta. Adeo quòd pertinax propria in ſui comparatione quantumlibet doctos, quantumcunque ſanctos, quantumuis omni exceptione maiores, paruipendit, flocci-facit, quòd nihilo ducit. Hæc omnia ea ſui illa peſſima complacentia cauſantur. De his omnibus exemplum uidere datur in hæreticis, hæreſiarchis maximè, ſpeciatim in Caluino ſup q. 9. a. 4. appen. & in Aetio quodam ſyro, qui præ ſui complacentia in hanc tandem ſuperbiſſimam prorupit uocem: ſ. quę Deus hactenus Apoſtolos celaſſet, ſibi reuelata fuiſſe. unde Auguſtinum lib. de hær. & hiſt. trip. li. 5. c. 42.

Malum ꝓ aiis grande ꝑtinax eſt.

Cõplacẽtia ꝓpriæ uolũtatis ut uolũtas ẽ multorũ ẽ radix, cauſa malorũ.

¶Exam. Ly ut euitet maius malum. Puta mortem corporalẽ. Ergo pertinax, & conſtans, conueniunt in hoc, ꝙ neuter illorum fugit mortem: ſed diſconueniunt in hoc alio, ꝙ pertinax non refugit mortem, quia nimis amat errores a ſe apprehenſos, & ipſos tueri intendit teſtimonio mortis ſuæ: conſtans autẽ propter hoc non refugit illam, quia amat ueritatem, ipſamq; teſtiõ mortis ſuę tueri intendit. Et quia nullus amat errorem, ut ſic; iõ pertinax (ut diximus) illos errores pro ueritate hẽt. & quia reuera non ſũt ueritas, niſi tm̃ ꝙ a propria ſnia pertinacis depẽdẽt: iõ eſt reſoluẽ dñm, ꝙ pertinax non refugit mortẽ, quia nimis amat ꝓpriam ſniam: hoc eſt quia nimis cõplacet ſibi in ſuis fantaſiis. Et quia phantaſiis ipſis eligit inhærere magis, q̃ fugere mortem: iõ inquit tex. ꝙ non põt cogi ad minus malum, ut euitet maius. i. ꝑ hanc uiam, (comminando. ſ. illi maius malum nõ põt induci ad minus malũ ſuſtinẽdũ. ſ. ad frãgẽdũ ꝓpriã uolũtatẽ, quatenꝰ per ſè frangere illam pœna eſt. Hoc. n. ut ſic facilius eſt ſecundũ ſe.

¶ PROB. Quia pertinax eſt unum extremũ ad inconſtãtẽ, ut quan. ad alterum extremum; & ad cõſtãtẽ, tanquã ad medium.

1m de antecedente. Non trepides ℞ ad non omenda: non autem ad rõnabiliter timẽda. §. Tunc nihil, &c. ut patet ex cõcl. 1 & in tex. præſenti.

¶ *Corol.* Non ergo damnandi ſunt, nec etiam ſm̃ Philoſ. qui timent, quæ oportet timere & cũ oportet: & conſequenter, nec Chriſti fuga in ægyptũ, nec Chryſ. Athan. & ſimiliũ ſctõrum in uarias regiones: ſed illi, qui trepidauerunt, & trepidant ubi non eſt, nec erat timor. pſ. 13. Ergo non mirum ſi Apoſt. de ſanctis dicit: noluimus expoliari. 2. Co. 5.

Timor laudabilis, & uituperabilis ſꝭ phil.

Stupri, ſiue ſtatus, uerberis, atque necis.

Nec differt, utrum hęc pertineant ad perſonam propriã uxoris, uel filiorum, uel aliorum huiuſmodi.

AD 3m dicendum, ꝙ infamia quamuis ſit maius damnũ, tamẽ ei de facili occurri poteſt, & iõ non reputatur cadere in cõſtantem uirum metus infamię ſecundum iura.

AD 4m Dicendum, quod cõſtans nõ cogitur ad mẽtiẽdũ, quia tũc uult dare, ſed cũ poſtea uult petere reſtitutionẽ, uel ſaltẽ iudici denũtiare, ſi ſe ꝓmiſit nõ petiturũ reſtitutionẽ: nõ poteſt autem promittere ſe nõ denuntiaturũ, quia cum hoc ſit cõtra bonum iuſtitiæ, ad hoc cogi non poteſt, ut, ſ. contra iuſtitiam faciat.

2m ꝺ minori Non coguntur. ℞ ad maiora mala facienda, quam ſit mors corporalis; non ad minora. § Tũc nihil &c. ut patet in tex.

Peccare ẽ peius, ẽt ſꝭ phil. q̃ mori.

¶*Corol.* Ergo cum Philo. in 3. ethi. dicat: utrunque. ſ. quodam ultimi terribiliũ finis eſt mors, & ꝙ homo dẽt magis mori, quã peccata ſuſtinere. i. q̃ peccare: patet, quod ſecundum illum etiam, gloſanda eſt illa maior argumenti ſic, Omnium terribilium maximum (dẽpto peccato) eſt mors.

3m illatio concluſionis. Ergo nec &c. ℞. negatur illa no. §. Nam infamia q̃uis ualde teneatur a bonis. ſ. quamuis ualde refugiant illam, tamen metus eius non computatur ſecundum iura inter metus cadentes in uirum conſtantem: propter rationem allatam in textu.

¶Exam. Ly ei de facili occurri põt. ſ. comparatiuè ad illa quatuor cadentia in uirum conſtantem: non abſoluè. Nam aut infamatur quis uerè, aut falsè. i. d. ifamando de illo quæ fecit, uel q̃ nõ fecit. Et rurſus. Aut apud malignos hæc infamia eius eſt, aut apud alios. Si uerè fec. t ea de quibus infamatus, tolleret patiẽter, & emendet, & quia duo hæc ſunt in ipſo (coadiuuante Deo, qui ſemper præſtò eſt;) ideo dicit tex. ꝙ infamiæ tali de facili occurri poteſt. Sin autem falſo infamatur, & apud malignos per patẽtiam adhuc occurrat ei. Nam ſi uoluerit, ſe iuxta ueritatem excuſare, non poterit malignos compeſcere: quoniam nullum adeò bonum eſt, quod malitia humana peruertere non poſſit, atque laborer, dummodo malitia propriè ſit 3. p. q. 3. a. 8. ad 1m. Melius ergo per patientiam occurret malignis, quam per rationes. Si uero infamatur apud alios, qui maligni non ſunt: poteſt rationibus adductis ſuam innocentiam tranquillitatem quadam animi illis exponere, eoſque de facili a tali falſa infammatione, ſic procedendo, remouebit. Hęc omnia inſinuauit tex. per ly ei de facili occurri poteſt: & ob hæc eadem, infamiam non cõputarunt iura inter maius quatuor prædictos in ad 2m.

Q̃uo defẽdẽda ſit fama.

4m de maiori. Qui metu. ℞. inordinato: non autẽ, ordinato. §. Tuor nihil contra. Nam conſtans non mouetur metu inordinato ad faciendũ aliquid: ut patet ex dictis.

¶Examen. Ly ſed cum poſtea uult petere reſtitutionem. Hoc eſt, ſi poſtea uellet petere reſtitutionem, cogeretur ad mentiendum. i. non poſſet eam petere, niſi mentiretur, faciendo. ſ. contra id, quod promiſerat prius. Verbi gratia. Incidit conſtans in latrones, qui petunt ab eo pecuniam, uolentes etiam ſibi promitti, quòd nunquam repoſtulabit pecuniam, hanc a ſe pſas. Conſtans iſte & dat pecuniam, & promittit animo ueraciter unde patet, ꝙ non mentitur, neque cogitur ad mentiendum: quoniam aliud eſt cogi ad dandum pecuniam, & cogi ad promittendum, & aliud eſt cogi ad mentiendum.

Addes

Adde: q nec latrones cogunt, immo nec uel'ens ipſum mentiri, ſ A ſed animo libero promittere; nec conſtans intendit mendaciū. Si uero poſtmodum, elapſo periculo, conſtans iſte uellet poſtulare pecuniam ſibi reſtituendam a latronibus; tunc proculdubio non poſſet hoc facere abſque mandacio, & deuneret eſſe cōſtās, qm non ſeruaret promiſſum. Et ſic intendit tex.

Obligatio ad denunciandum quanta.

¶ NOT. Circa denunciationē nota diligenter, quæ dicit te. ſ. Hinc. u. tibi manifeſtum ſiet; q in tm qs obligatus eſt ad denūciandum ea, quæ ſunt contra rempublicam & bonum iuſtitiæ: ut nec ēt pp pœnā mortis corporalis debeat quis, uel poſſit ſine peccato ꝑmittere cōtrarium. i. ſe nō denūciaturum; qm contra iuſtitiam faceret. Et ideo dr in text q illa conſtans cogeretur quidem ad dandum. ſ. pecuniam, & ad promittendum, non petere reſtōnem: ſed nō poſſet cogi, remanendo conſtans, ad ꝑmittendum ſe non denūciaturum. i. huiuſmodi inſultus latronū contra bonum iuſtitiæ exiſtentes.

Con. Tri. ſeſ. 24. de ref. matr. c. 9.

li. 3. ethi. a. 1. nō remote a prin.

In decre. li. 4. tit. 1. c. cum locum non habeat.

ARTICVLVS III.

Vtrum conſenſus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod conſenſus coactus nō tollat matri- B moniū, quia ſicut ad mrimoniū requiritur cōſēſus[h], ita ad baptiſmū requiritur intētio: ſed coact[9] timore ad recipiendū baptiſmū recipit ſacrm, ergo coactus ad conſentiendum aliquo timore, matrimonio obligatur.

2 Præterea. Violentū mixtum, ſecundū Philoſop. *plus habet de uoluntario, quā nō uoluntario, ſed non pōt aliter conſenſus eſſe coactus niſi per uiolentū C mixtum, ergo nō omnino excluditur uoluntarium[b], & ita adhuc eſt matrimonium.

3 Præt. ei, qui conſentit in matrimonium coactus, [h] conſulendum uidetur, q in matrimonio illo ſtet, quia ſpeciē mali hēt ꝑmittere, & nō ſoluere, a quo Apoſt. uult nos abſtinere: hoc autem non eſſet, ſi conſenſus coactus omnino matrimonium tolleret, ergo &c.

SED CONTRA eſt, quod Decr. dicit, Cum conſenſus locū nō habet, ubi metus uel coactio intercidit, neceſſe eſt, ut ubi cōis conſenſus requiritur, coactionis materia repellatur: ſed in matrimonio requiritur communis cōſenſus, ergo, &c.

2 Præt. Matrimonium ſignificat coniunctionem Chriſti ad eccleſiam, quæ fit ſecundum libertatē amoris, ergo nō poteſt fieri E per conſenſum coactum.

RESPON. Dicendum, quod

CONCL. coactione cadente in uirum conſtantem factus conſenſus tollit matrimonium: & non alia. 191

¶PROB. Quia metus cadēs in conſtantē uirū repugnat ꝑpetuitati (nā reſtō repeti poſſit in integrū) & mrimonii uinculū ē perpetuū: 2 Quia (ly & nō alia) ꝑſupponitur clara ſſa intra (uid. a. 4. & ext. de ſpōſ. & mat. & de deſp. impu.)

uinculū matrimonii eſt ꝑpetuū, unde illud, quod perpetuitati repugnat, matrimoniū tollit, metus autē, qui cadit in conſtantē uirū perpetuitatem contractus tolli, quia pōt repeti reſtitutio ī integrum, & iō hæc[m] coactio tollit matrimoniū, & non alia: [n] cōſtans autē uir iudicatur uirtuoſus, qui eſt menſura in omnib. operibus humanis, ut philoſ. dicit in 3. ethic.* quidā autē dicūt, q ſi adſit conſenſus interior, quāuis coactus, ē matrimoniū quantum ad Deū, ſed nō quantum ad ſtatū eccleſiæ, quæ præſumit ibi non fuiſſe cōſenſum interiorem pp metū: ſed hoc nihil ē, quia eccleſia non debet præſumere de C aliquo peccatū, quouſque nō ꝑbetur, peccauit autē ſi dixit ſe cōſentire, & nō cōſenſit: uñ eccleſia præſumit eū cōſenſiſſe, ſꝫ iudicat cōſenſum illum extortū non eſſe ſufficientē ad faciendū matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendū, q intētio nō eſt cauſa efficiens ſacramenti in baptiſmo, ſed ſolū eliciens actionē agentis: ſed cōſenſus eſt cauſa efficiens in ma- D trimonio, & ideo non ē ſimile.

AD 2[m] Dicendū, quod ad matrimonium non ſufficit quodcunque uoluntariū, ſed uoluntariū complete: quia debet eſſe perpetuū, & ideo per uolitum mixtū impeditur.

AD TERTIVM Dicendū, quod non ſemper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo ſtet, ſed ſolum quando timetur periculum de diſſolutione: aliàs autē E non peccat: quia non ſoluere ꝑmiſſa, quæ nolens facit, non eſt ſpecies mali.

¶Exam. ly cōſtātē uirū. i. uirtuoſū uirū, q ſit menſura in oibus operib. humanis. hęc. n. ē eius diffinitio 3. eth. Dr āt mēſura, eo q ad ipsā tanq̄ exemplar ſe ꝑ cere debēt, qui uolunt ſe dirigere uel alios in operib. humanis: ſicuti artifices ad regulā, quā ſibi ſtatuerūt ſibi quodā dirigunt artificia ſua (ut patet de ædificantib. nē ædificiū diſtortū in aliquam partem faciant. concl.

li. 3 c 4 nō longe a ſi.

Ly pōt repeti reſtō in integrū. Hoc eſt. Si aliquis metu mortis aſtrictus monaſteriū ingrediatur, niſi poſt modū libera uolūtate conſentiat, pōt reclamare pro exitu; & nubere, ꝑut poterat prius, antequā ingrederetur illud. De quo caſu hēs ab Ale. 3. de htr quæ ui. ma. ca. ſi. c. Perlatū. Et ſi q metu cruciatuū corpis daret centū aureos alicui, cui alias nō tenetur, pōt non tm octoginta, ſed ēt oēs cētū ab eodē repetere 1 tu dicto & audietur.

¶NO. q eccleſia non debeat pſumere d aliquo pctm, antequā ꝑbetur: ui. ſup. q. 45. ar. 4. ad 2[m]. Nam ibi cō ſirmatur, & declaratur, ut regula iurit.

1[m] de maiori

ſta, Rx. quantū ad requiſitionem cōſēſus, & intentionis: non, quantum ad completam libertatē utriuſque. §. Tūc nihil, &c. Nam intentio non ē cā efficiēs, ut in text. ſufficere ad baptiſmi

APPENDIX.

Vid. ꝑ S. Bocc. &c. 1

EX artic. habet. ¶Primò, qūo per rationē oſtēdas rectè inſinuatū ab Inn. 3. q aliquis metus cadit i conſtantem uirum. Inſinuatum āt eſt ſic. cū dileſtus filius, &c. Nō obſtante uiolentia, q proponebatur illata; eū neq; metū mortis neq; cruciatū corpis contineret; & iō non debuerat cadere i cōſtantem: ſuper reſtōne petita ſilentiū eduximus ſtaliter imponendū. hæc ille q his quæ ui me. ue. cau. ſi. Præſupponit ergo manifeſte Inn. q aliquis metus poſſit cadere i uirum conſtantē, & exprimit metū mortis, & cruciatū corpis eſſe hmōi. Vbi p metum mortis, ēt uerbara ītelligere poſſum[9]; ſicut & per cruciatum corporis ſtuprum cū cruciatus honoris ſit maior. Id qđ expreſſit ſſ I. neq; timorē, in ti. eo. Idē inſinuauit Innocē ibi. ad audientiā noſtram &c. Si cōſtiterit uobis p talē metū fuiſſe coactū, q potuerit & debuerit cadere in uirū cōſtātē, pfatā eccleſiā ei reſtitui faciati. Hæc ille. Ad hunc locum faciunt & dicenda in appe. art. ſequ. ubi de iſto metu tractabitur.

2 ¶ Secundo habes: quomodo per rationem prędicta, pro quanto metum aliquam innuunt cadere poſſe in uirum conſtantē, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

Poteſt ergo intentio, etiam coacta mixtè, receptionem: cum tamen libertas completa in conſenſu ſolum ſufficiat ad matrimonium.

¶Coro/ Ergo plus requiritur ad efficere, quam ad recipere. Nam hic ſufficit non ponere obicem, de baptiſ & ei eff. Maiores ibi autem non.

2[m] de concluſione. Et ita adhuc eſt matrimonium. Rx. niſi matrimonii eſſet uinculum perpetuum §. Tunc nihil, &c. ut patet in tex.

3[m] de maiori. Conſulendum. Rx. quando: ue. non, ſemper. §. Tūc nihil, &c. Nam ſi cōſenſus coactus coactione cadēte in cōſtātē uirū nō impediret mrimoniū: tūa

ſtm per conſulendum eſſet illud e,&c.ut in maiori prope.dſ.

¶Exam.ly qñ timeretur periculum de diſſolutione.Hoc eſt.Qñ ſi diſſolueretur apud eccleſiam.i.diſſolutum pronunciaretur illud matrimonium,timeretur de periculo. puta uel magni ſcandali, uel megnę diſcordiæ,uel belli,uel alicuius ſimilium. Et hic eſt ille caſus;ad quẽ ſignificandum fuit in thſ. formali dictũ ly qñdoque. Ob hoc tamẽ, ꝙ in caſu illo conſulendum eſſet,&c.ut ĩ maiori propo.non ſequitur ad hoc,ꝙ conſenſus coactus illa faciat matrimoniũ:ſed ſequitur,ꝙ rõne ſcandali ille,qui prius coactè dedit conſenſũ deberet renouare illũ liberè, ut fieret matrimonium.

F diſſolutione relatiui.Huius.n.naturæ eſt,eẽ ad aliud:nõ poſſet ſit unũ eſſe ad aliud,ita ꝙ aliud denominaret ipſum niſi & illud e conuerſo (etſi non ſemper eadem relõne talis) diceretur ad ipſũ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conſenſus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ conſenſus coactus ſaltem ex parte cogentis faciat matrimoniũ, quia matrimonium eſt ſignum ſpiritualis coniunctionis,ſed ſpiritualis coniũctio,quæ eſt per charitatem,poteſt eſſe ad eum,qui non habet charitatem,ergo matrimonium eſt ad eũ, qui non uult.

2 Præterea, Si illa, quæ fuit coacta,poſtmodũ cõſentiat,erit matrimoniũ uerũ:ſed iſte, q coegit primo ex conſenſu illius, nõ ligatur, ergo ex primo cõſenſu ligabatur matrimonio. H

SED CONTRA, Matrimoniũ eſt relatio æquiparantię:ſed talis relatio æqualiter eſt in utroq; ergo ſi ſit impedimentũ ex parte unius,non erit matrimonium ex parte alterius.

RESP. Dicendũ, ꝙ cũ matrimoniũ ſit quędã relatio, & non poſſit innaſci relatio in uno extremorũ ſine hoc, ꝙ fiat in alio, ideo quicquid impedit mr̃imoniũ in uno,impedit ipſũ in alterovquia non poteſt eſſe, ꝙ aliquis ſit uir nõ uxoris, uel aliqua ſit uxor non habens uirũ, ſicut mater nõ habens filiũ, & ideo dicitur communiter, ꝙ matrimonium non claudicat. I

AD PRIMVM ergo Dicendũ, ꝙ quãuis actus amãtis poſſit tranſire in non amantem,tamen unio inter eos non poteſt,eẽ niſi ſit mutua amatio, & ideo dicit Philo.8.ethic.ꝙ ad amicitiã,quę in quadã unione conſiſtit, requiritur redamatio. G

AD SECVNDVM Dicendũ ꝙ ex conſenſu libero illius, qui prius coactus eſt, non fit matrimoniũ, niſi inquantũ conſenſus præcedens in altero, adhuc manet in ſuo uigore,unde ſi diſſentiret:non fieret matrimonium.

1m minor Spiritualis coniunctio,quæ eſt p charitatẽ, pe eſſe ad eum,qui non hẽt charitatẽ. ℞ ſi p ly coniunctio intelligat amor;non ſit propriè cõiũctio i.unio amantiũ S Tunc nihil,&c. Nã mr̃imoniũ eſt propriè coniũctio duorũ ſeu mutuẽ amantiũ:nõ ſit impropriè.i.nõ nimis tam redamant ſalterum.

2m de maiori Si illa,quę fuit coacta poſtmodũ cõſentiat. ℞ & conſenſus alterius pcedens pſeueret adhuc.S.Tunc nihil, &c.Ni ſi adhuc,illã pcedens perſeuerabit, qñ illius coactæ cõſenſus nouus liberè fiet. tunc erit mr̃imoniũ ex parte utriuſq;: nõ aliter.

APPENDIX.

1 EX ter.hẽs.¶Primò, quõ per rationẽ oſtendas: meritò inſinuatum fuiſſe ab Alexan.3.ꝙ conſenſus p metũ cadentẽ in conſtantem uirũ non facit matrimonium. & hoc,qñ ait;Veniẽs ad nos &c.Si inueneris, ꝙ primã poſt fidem pſtitam cognouerit, ipſũ eum ea faciasremanere. Aloquin ſedæ, nſi metu coactus,qui poſſet in uirũ conſtã tem cadere eã deſponſauerit,adhęrere facias ut uxori. hæc ille de ſpon.& met.itẽ ab Hon.3.ibid.Conſultationi,&c.illis, quæ benedictione accepta, mox a ſponſis aufugiunt ante carnis copulam ſubſecutã aſſerentes, ſe nunquã in illos ueraciter cõſenſiſſe, ſed metu illato compulſas uerba contuliſſe conſenſus: licet enim diſſentirent, nõ ſtatim eſt audientia deneganda: ſed de illato metu eſt diligentius inquirendũ. Et,ſi talis metus inueniatur illatus, qui potuit cadere in conſtantẽ uirũ,erunt nõ immeritò audiendæ. hæc ibi. Item meritò inſinuatum eb eo Alex.3.ibi.ꝙ non omnis uiolẽtia ſeu coactio,impedit matrimoniũ:& ſic. De muliere,q eſt innuita tradita uiro, & detenta,cũ inter metũ & uim ſit diſtã, uerũ poſtea conſenſus interceſſerit:certũ nobis nihil poſtea expreſſiſti,nihil certũ inde tibi poſſumus rñdere.hæc ibi.Ecce,ꝙ conſenſus per metũ aliũ a cadente in uirũ conſtantẽ non ſic impedit mr̃imoniũ, ſicut ipſe cadens.Alioquin Alex. non faceret differentiam inter metũ,& uim; ſed reſponderet de iſto alio metu, ſicut de cadente in conſtantem reſponderat.in c.ueniens ad nos.

Veil. p S. Eccl. &c.

concl.

2 ¶ Secundo habes:quomodo per rationem pdicta pontificũ, pro quanto conſenſum per metum cadentem in uirum conſtãtem non facere matrimonium;alium que facere innuunt,& intelligas & defendas.

3 ¶ Tertiò uides : quomodo ex iis viciſſim Angelica doctrina hæc,& declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum per conſenſum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Vr̃ ꝙ nec per conſenſũ conditionatũ fiat matrimoniũ, quia ꝙ ſub conditione ponitur, nõ ſimpliciter enuntiatur, ſed in matrimonio oportet eſſe uerba ſimpliciter exprimentia cõſenſũ,ergo conditio alicuius conſenſus non facit matrimonium.

APPENDIX.

1 EX articu. habes. ¶Primò,quõ per rationẽ oſtẽdas meritò eſſe inſinuatum a Nicol Pap.ꝙ mr̃imoniũ claudicare nõ debere. inſinuatũ ſit eſt hoc,c.q.ubi non eſt conſenſus utriuſq. ibi nõ ẽ cõiugiũ hæc ille itẽ a Cõ.Te.ut conotẽ de ly mutuo ſup.q. 45.a.1 ap.ubi.cõnotando ꝙ mutua dicitur,q,de,ꝙ utraq; partẽ cõcurrere ad aliquid ſignificat. Ad has aũt difficultates e pcedẽtib.ar.tactus remouẽdas Con.Tri.ſeſ.24.c. 9 de ref.ſtatuit libertatẽ mr̃imonii nulla mõ impediendã eſſe ab aliquo,& ſic ita plerunq; tẽpalii dñorum mẽtis oculos terreni affectus excæcant,ut uiros,& mulieres ... nis,& pœnis adigant cũ iis mr̃imoniũ inuitos contrahere, quos ipſi dñi illis pſcripſerint Quare,cũ maximè nefariũ ſit mr̃imonii libertatẽ uiolare,& ab eis iniurias naſci,a quib.iure expectãtur, pcipit S ſynod.omnib cuiuſcunq; gradus, dignitatis, & cõdõnis exiſtãt ſub anathematis pœna,quã ipſo facto incurrãt:ne quouis mõ directè,uel indirectè ſubditos ſuos, uel quoſcunq; alios cogant,quo minus liberè matrimonia contrahant.Hæc ibi.

Veil. p S. Eccl. &c.

¶Secundo habes:quõ per rationem prędicta patrũ, pro quanto mr̃imoniũ nõ dẽre claudicare inſinuãt,& intelligas,& probes & defendas. ¶ Tertiò vides : quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur , & conſolidetur. K

QVÆST. XLVII. ART. IIII.

194 CONCL. Quicquid impedit matrimonium in uno,impedit ipſum in altero.

¶PROB. 1 Quia matrimonium eſt relatio quædam mutua.

2 Quia non poteſt eſſe, ꝙ aliquis ſit uir non uxoris,uel aliqua ſit uxor non habens uirum.

¶Exam.Ly non pọ̃t innaſci relatio in uno &c.Hoc fundatur in

QVAEST. XLVII. ART. V.

CONCL.1a.Si conditio appoſita ſit de præſenti,& nõ contraria matrimonio (ſit.honeſta,ſiue non honeſta) ſtat matrimonium ſtante conditione,& ea non ſtante,non ſtat. 194

¶PROB. Quia patet.

¶ NOT. ideo patere iure præſupponitur , quia conditio de præſenti non tollit certitudinem contractus,cum ſit conditio præſens.

¶CONCL.2a.Si ſit conditio de futuro,& neceſſaria, ſtat matrimonium.

¶PROB. Quia conditio neceſſaria de futuro iam eſt præſens in cauſa ſua(ut ortus ſolis craſtinus eſt hodie præſens,non quidem in ſeipſo,ſed in cauſa ſua.)

¶NOT.

¶NOT. Nec iſta conditio tollit certitudinem contractus pp tõ A nem dictam. Eſt.n. præſens ſed differt a prima illa da præſenti, quia illa eſt præſens in ſeipſa, iſta tantum in cauſa ſua.

¶CONCL. 1ª. Si eſt conditio de futuro, & contingens; nõ facit matrimonium.

¶PROB. Quia idẽ eſt iudicium de tali conſenſu ſic cõditionato, & de conſenſu facto per uerba de futuro.

¶ NOT. Hmõi cõdino, nec eſt præſens in ſeipſa, nec in cauſa ſua: & iõ certitudinẽ contractus facere nõ poteſt; ſed tñ quandam ratihabitionem quæ abſolutè ualet tãti, quanti promiſſio da illo cõtractu actualiter firmando. iõ dicit tex. q idem eſt iudicium de tali cõſenſu, ſicut de cõſenſu q fit per uerba de futuro. Erunt ergo in ueritate ſponſalia hmõi contractus: licet mrimoniũ nominentur. Rurſum de hmõi cõditionib. uide q. 43. a. 1. ad 4m. itẽ. Sciẽdum circa cõditiones has: q non eſt in poteſtate alicuius hominis miniſtrantis, ſeu recipientis ſacramẽtum conferre, aut recipere nunc factum & ſuſpẽdere illius affectum in aliud tempus implẽdæ conditionis. Puta confeſſarius non põt ſub conditione de futuro abſoluere aliquẽ ſtando præciſè in cõdõne illa, ut de futuro. Vñ dicẽs pœnitẽti, ſi reſtitueris, aut feceris tale quid, aut placuerit prælato, q ſibi reſeruauit talẽ caſũ, ego abſoluo te; nihil facit pp rationem iã dictam. Et quia de ratihabitione tangitur in tex. dicente ly acceptatio parentum (.i. ſi placuerit parentib. iõ ſciendum, q ratihabitio nihil certi ponit in eſſe; ſicut & de contingentibus dici ſolet, q de illis non eſt determinata ueritas. Nam quod ſub ratihabitionis ſpe fit; licet uoce tunc fiat, tamen realiter ut pendens ſit, ita ut poſſit & ratificari, & irritari, puta a parentibus illis. Vnde cum in nullius poteſtate ſit ſuſpendere effectum ſacramenti tunc ſumpti in tempus futuræ ratificationis, & conſequenter exponere ſacramentum diſcrimini; ut nullũ ſit, ſi irritetur: ideo matrimonium non eſt, ſi fiat ſub ratihabitione, & dato q eſſet, iniuria fieret ipſi ſacramento

concl. m · concl. p · concl. s · ¶ VI. Dec. li. 4. ti. 5. · De conditionũ appoſitione & ratihabitione.

2 Præt. Matrimonium dẽt eſſe certum: ſed ubi dicitur aliquid ſub conditione h, ponitur illud ſub dubio, ergo & talis cõſenſus non facit matrimonium.

SED CONTRA. In aliis cõtractibus fit obligatio ſub condõne, & ſtat, ſtante condõne: ergo cũ matrimonium ſit contractus qdam B uidetur q poſſit fieri per conditionatum conſenſum.

RESPON. Dicendum, quod conditio appoſita, aut eſt de præſenti, aut eſt de futuro m, ſi de præſenti, & non eſt contraria matrimonio; ſiue ſit honeſta, ſiue non honeſta, ſtat matrimonium ſtante conditione, & ea non ſtante, non ſtat. Sed ſi ſit contraria bonis matrimonii, nõ C efficitur matrimonium. n Si autem ſit conditio de futuro, aut eſt neceſſaria, ſicut ſolem oriri cras, & p tunc eſt matrimonium, q quia temporalia futura iã ſunt præſentia in cauſis ſuis, ° aut eſt contingens, ut datio pecuniæ, uel acceptatio parentum: & tunc idem eſt iudicium, de tali cõſenſu, ſicut de cõſenſu, qui fit per uerba de futuro, s unde non facit matrimoniũ. t Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

Vtrum aliquis præcepto patris poſſit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur, q aliquis præcepto patris poſſit compelli ad matrimonium contrahendum: dicitur enim ad Col. 3. Filii obedite parentibus ueſtris per h omnia, ergo, & in hoc etiam obedire tenentur.

2 Præt. Gene. 28. Iſaac præcepit Iacob, q non acciperet uxorem de filiabus Chanaam, nec præcepiſſet niſi de iure præcipere potuiſſet, ergo in h hoc tenentur obedire patri.

3 Præt. nullus debet h promittere præcipue per iuramentũ pro illo, quẽ non poteſt cogere ad ſeruandum: ſed parentes promittunt futura matrimonia p filiis, & etiam iuramento firmant, ergo poſſunt præcepto cogere filios ad implendum.

4 Præterea, pater ſpiritualis, ſcilicet Papa, poteſt compellere præcepto ad matrimonium ſpirituale, ſcilicet ad epiſcopatũ accipiendum, h ergo poteſt, & pater carnalis ad matrimonium carnale.

SED CONTRA, Patre imperante matrimonium, filius poteſt ſine peccato religionem in- D trare, ergo non tenetur ei in hoc obedire.

6 Præterea, ſi teneretur obedire, ſponſalia per parentes contracta abſque conſenſu filiorum eſſent ſtabilia: ſed hoc eſt contra iura, &c.

contraria matrimonio, non uitiat illud. I. adhuc ſtat matrimonio. Inſinuauit aut hoc in de condition. appo. Si conditiones cõtra ſubſtantiam coniugii inſerantur (puta ſi alter dicat alteri, contraho tecum, ſi generationem prolis euites; uel donec inueniam aliam, honore uel facultatibus digniorem; aut ſi pro quæſtu adulterandam te tradas;) matrimonialis contractus, quantumcunque ſit fauorabilis, caret effectu; Licet aliæ conditiones appoſitæ in matrimonio ſi turpes, aut impoſſibiles fuerint, debeant pp fauorẽ eius pro non adiectis haberi. hæc ibi. Ecce q cõdõ ẽt inhoneſta de pſenti appoſita in mrimonio, niſi contra ſubſtantiam eius ſit, non tollit matrimonium. itẽ ab Vrba. 3. ibi. Super eo &c. Verum ille, q in quandam mulierẽ conſenſit; ſi pr eius ſuum præſtaret aſſenſum, ſit ad conſummandum matrimonium compellendus. Rñdemus: q cum cõſẽſus liber dici non poſſit, q in alieno arbitrio reſeruatur, niſi uolũtas patris poſtmodum intercidat, nequaq̃ cogendus eſt ad mrimoniũ contrahendum. Nã licet Alex. Papa ca ſpon. q ſponſalia cõtracta interpoſita cõditione, ipſa non impleta, ſi conſenſus de præſenti intercidat, uel carnalis copula ſubſequatur, diſſolui non debent, ſed firmiter obſeruari, nequaq̃ eſt noſtræ deſĩationi aduerſum: eum huiuſmodi conſenſus non ſit de præſenti habendus, licet per uerba de præſenti exprimatur, qui in alieno arbitrio non habito, ſed habendo conſiſtit. hæc ibi. Ecce: q loquens de illo, qui contraxit p uerba de præſenti (ſecundum Glo.) cum muliere, ſub conditione ratihabitionis parentũ, nõ iudicatur cõtraxiſſe mrimoniũ, ſed ſpõſalia. Et hoc, qa cõſẽſus non põt ſimpliciter liber eſſe, qñ in alieno arbitrio habẽdo conſiſtit. Et licet p uerba de pñti exteriª fiat ad literam: tñ q̃tũ ad uerũ ſenſum uerborum, non de præſenti, E ſed de futuro fit. Quod uero dicit de Alexan. uide in ibid. c. de illis. Semper tamen & hic & alibi, quando de carnali copula ſpõſorum fit mentio, memento diligenter; q hodie talia iura non ualent, qm per Tri. Cõ. pro diuerſitate tẽporum prudẽtiſſime aliter ſancitum eſt, ut ſup. q. 45. ar. 1. app. fuit allegatum.

* Co. Tri. paulo ante indicatum.

Semp nõ modũ in hac re.

1m de maiori. Sub conditione. ℞. de futuro contingenti non, de præſenti, uel etiam de futuro neceſſario § Tunc nihil &c. Nam conditio de præſenti, uel de futuro neceſſario non impedit q matrimonium ſic factum ſimpliciter exprimat conſenſum: licet conditio de futuro contingenti impediat hoc. ut ex prædictis patet.

2m de maiori. Sub conditione. ℞. ut ſupra § Tunc nihil, &c. Vide ad primum.

APPENDIX.

Vel. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò quõ p D. Thomam oſtendat meritò eſſe dictum a Greg. 9. quòd conditio dummodo non ſit

¶ Secundo habes: quomodo per D. Thom. pdicta pontificum proquanto de conſenſu conditionato ſic ſtatuunt, & intelligas, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur. 3

QVÆST. XLVII. ART. VI.

CONCL. 1ª. Patet non poteſt cogere filium ad matrimoniũ per præceptum. 196

¶PROB. Quia filius eſt liberæ conditionis; & in matrimonio eſt quaſi quædam ſeruitus perpetua.

¶ NOT. Dicit ly quaſi; non quia reuera non ſit ſeruitus quæ- F dam (ut experientia monſtrat multipliciter,) ſed quia eam uxorati pro ſeruitute non apprehendunt. Eſt uero tanta ſecũdum ſe, ut Apoſtolus compatiens ex eis de coniugatis dicat: ego autem uobis parco, & tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. Hanc ſeruitutem pro ſeruitute apprehenderunt diſcipuli Chriſti quando ei dixerunt. Mat. 19. Si ita eſt cauſa hominis cum uxore, nõ expedit nubere. Et tamen cũ hoc oẽs Chriſtiani oẽm ſeruitutẽ cõiugatorũ ibi exponere ꝓpoſuerat, nec expoſuit: ut patet legenti.

1. Cor. 7.

concl. m

Concl.

concl. ſ

¶ CONCL. 2ª. Pater poteſt inducere filiũ ad matrimonium ex rationabili cauſa.

¶ PROB. Quia ex terminis patet.

¶ CONCL. 3ª. Sicut ſe habet filius ad cauſã illam, propter quam inducitur a patre ad matrimonium contrahendum; ita ſe habet ad pceptũ patris.

¶ Corol. Ergo præceptum patris, ut præceptum eius abſolutè, non obligat in hoc filium; cum tota ratio obligationis dependeat ex cauſa, qua uelitur præceptum. Sine præcepto igitur tenetur filius quando cunque ad præceptũ tenetur, & è cõtra: hoc eſt, quando non tenetur hoc præcepto, neque præcepto adiuncto tenebitur.

¶ PROB. quia patet ex terminis ꝓdecẽdẽtis in conclu. præmiſſis.

*Potpa cogere ... epiſ. patũ ſuſci piat.

1ᵐ ex Apoſtolo.

Per omnia. Rñ. exceptis his, in quibus filij ſunt liberi, ſicut parentes. §. Tunc nihil, &c. Nam libertas talis in matrimonio uerificatur; in cuius ſignum filius per matrimonium fit pater.

2ᵐ de concluſione

In hoc tenentur obedire patri. Rñ. ſi alias tenebantur ad hoc, etiam ſine mandato patris: nõ aliter. §. Tũc nihil &c. ut patet ea 3ᵃ cõcl.

RESPON. Dicendum, quod cum in matrimonio ſit quaſi quædam ſeruitus perpetua, ᵐ pater non poteſt cogere filium ad matrimonium per præceptum, ⁿ cũ ſit liberæ conditionis, ſed ꝑ poteſt eum inducere ex rationabili cã, & ꝗ tunc ſicut ° ſe habet filius ad G cauſam illam, ita ſe habet ad præceptum patris: ut ſi cauſa illa cogat de neceſſitate, uel de honeſtate: & præceptum ſimiliter cogat alias non.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ uerbum Apoſtoli non intelligitur in aliis, in quibus eſt liber ſui, ſicut pater: & huiuſmodi eſt matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

AD 2ᵐ dicendũ, ꝙ Iacob aliàs tenebatur ad faciendum hoc H quod mandabat Iſaac, tum ꝓp malitiam illarum mulierum, tum quia ſemen Chanaam de terra pellendũ erat, quę ſemini Patriarcharum promittebatur; & ideo Iſaac præcipere poterat.

AD 3ᵐ dicẽdum, ꝙ non iuratur, niſi illa conditione ſub intellecta, ſi illis placuerit, & ipſi obligantur ad eos bona fide inducendum.

AD 4ᵐ dicunt quidam, quod I Papa * non poteſt præcipere alicui quod accipiat epiſcopatum, quia conſenſus debet liber eſſe. Sed hoc poſito, periret eccleſiaſticus ordo: niſi enim aliquis poſſet cogi ad ſuſcipiendum regimen Eccleſię, eccleſia conſeruari non poſſet: quia quandoque illi, qui ſunt idonei ad hoc, nolunt ſuſcipere, niſi coacti. Et ideo dicendum, ꝙ non eſt ſimile hinc inde, quia non eſt aliqua corpora- K lis ſeruitus in matrimonio ſpirituali ſicut in corporali: eſt enim ſpirituale matrimonium, ſicut quodammodo officium diſpenſandæ reipublicæ, primæ Cor. 4. Sic nos exiſtimet ut homo ut miniſtros, &c.

¶ NOT. Ly condõnẽ ꝓmiſſam nõ intẽderẽt parentes explicitè, nec in uerbis, nec in mẽte: ſi ſufficit ꝙ de natura cõtractus talis promiſſionis, ſeu iurati ſubintelligatur. & hoc innuit tex. qñ impſonaliter dicit ly non iuratur niſi, &c. vide. Præmiſerat aũt explicitè loquens de parentib. & in reſp. non explicat parentes, ſed abſolutè dicit ly non iuratur. Tunc ãt in caſu quocũq, ſiue intẽderint, ſiue nõ intenderint illã cõdõnẽ, ipſi parẽtes obligãtur nõ ad filios cõſtringẽdos ad ſuę ipſorũ parẽtũ ꝓmõnis impletionẽ: ſed ad inducẽdũ eos rationib. quibus poſſunt, ad hoc.

4ᵐ illatio cõcluſionis.

Ergo pôt, &c. Rñ. negatur illatio. §. nã ſimilũ nõ ẽ hoc de matrimonio corporali, & ſpũali: qa non ẽ aliqua corporalis ſeruitus, &c. ut in tex.

¶ NOT. Ex textu ſin. propter ly ideo, aduerte haberi regulã hanc, ſcilicet ꝙ obligatio filiorum ad obediendum patri tunc eſt, qñ pater pôt præcipere, & è contra: hoc eſt, qñ non pôt præcipere, non obligantur filii. Et ſimile dicas ẽt de aliis ſubditis reſpectu maiorum ſuorum.

3ᵐ maior.

Nullꝰ dẽt ꝓmittere, ſcipuè ꝓ ſuiſm. ꝓ illo, quẽ nõ pôt cogere ad ſeruandũ. Rñ. niſi cõditione ſubintellecta §. Tunc nihil, &c. Nam quando parentes promittunt pro filiis: non, niſi cum iſta conditione ſubintellecta, promittunt, ſcilicet ſi filiis placuerit.

QVAEST. XLVIII.

De obiecto conſenſus, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de obiecto cõſenſus.

¶ Circa quod quæruntur duo.

Primo, vtrum conſenſus, qui facit matrimonium, ſit conſen- H ſus in carnalem copulam.

Secundo, vtrum conſenſus in aliquem propter cauſam inhoneſtam facit matrimonium.

ARTICVLVS I.

Vtrum conſenſus, qui facit matrimonium, ſit conſenſus in carnalem copulam.

I AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod conſenſus qui facit matrimonium, ſit conſenſus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus, quòd uouentibus uirginitatem, non ſolum nubere, ſed uelle nubere damnabile eſt: ſed nõ eſſet damnabile niſi eſſet uirginitati contrarium, cui nuptiæ non cõtrarianteur, niſi ratione carnalis h copulæ, ergo cõſenſus uoluntatis, qui eſt in nuptiis, eſt in carnalem copulam.

2 Præterea. Omnia, quæ ſunt in matrimonio inter virum,

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶ Primò, quõ per tationẽ editas, meritò inſinuatũ eſt ab Hon. Pap. ꝙ parẽtes nõ pôt aſtringere filios ad matrimoniũ cõtrahẽdũ: & cõſequẽter (ꝙ in idẽ redit) filiũ nõ tenet. ꝓcepto patris ad matrimoniũ cõtrahendũ. Inſinuatũ ãt ẽ ſic. ſua nos requiſiuit fraternitas ꝗ filio adulto, quem pr matrimoniũ uult cõtrahere ſi ſine uoluntate filii adulti facere pt. Ad ꝗ dicimus: ſi aliquo m. õ nõ cõſentit filius fieri nõ poſſe. hęc ille: de deſpon. impu. ubi uides ꝙ cõtra uoluntatẽ filii nõ pôt pater eũ aſtringere ad hoc. vbi & dicit gl. ſic ad litam. Si coactione paterna ductus cõſentiret in aliquã, q̃ alias nõ ẽẽt ſua ſtueus eã uoluiſſe, & eſt matrimoniũ: cogi tñ non dẽt. ff. e. nõ to g (& C. de nup. nec filiũ. nec pôt eũ cõpellere cũ inu. tũ. ff. d ſpõ. ſiliofam. hæc illa ꝙ ſi de filio nõ adulto fiat inſtantia, rñdet idem Hon. dicẽs. Pôt ãt filiũ nondũ adultũ, uoluntas cuius diſcerni nõ pôt, pt eum uult matrimonio tradere. Et poſtquã filius peruenerit ad perfectã ætatem, omninò dẽt hæc adimplere hęc ibi. Vbi ly dẽt, dicit debitũ honeſtatis, nõ neceſſitatis, ſcdm gloſ. ¶ Scdo habes: quomodo per rationem prædicta pro quanto filium nõ poſſe compelli præcepto patris ad matrimonium contrahendũ, & intelligas, & defendas. 2

Vdl. pS. Eccl. &c.

*Th. 4. di. 8. ar 4. †ſeferunt 17. q. 1. c. vouẽtib. & diſ. 27. c. 5. nouẽtib.

¶ Tertiò vides: quomodo ex iis ueriſſima Angelica doctrina 3 hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XLVIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Conſenſus, qui matrimonium facit, eſt conſenſus in matrimonium. 197

¶ Exam.

¶Exam. Ly eſt conſenſus in matrimonium. Scilicet directè, & explicitè.

¶ PROB. Quia effectus proprius uoluntatis eſt ipſum uolitum.

¶NOT. Matrimonium, ex eo q fit a conſenſu, eſt effectus uoluntatis; & ex eo q uoluntas uult illud, dicitur uolitum: ita q eſt hic idem re effectus, & uolitū. licet aliqua ratione differat.

¶CONCL. 1ª. Conſentire in matrimonium eſt conſentire in carnalem copulā implicitè: non explicitè.

¶ PROB. 1 Quia hoc non eſt conſentire in carnalē copulā. niſi ſicut implicitè cōtinetur carnalis copula in cauſa ſua. i. in poteſtate matrimonii.

2 Quia matrimoniū non eſt eſſentialiter ipſa cōiūctio carnalis.

¶NOT. Matrimoniū dicitur poteſtas carnalis copulæ; q in matrimonio transfertur poteſtas unius cōſortis in aliū iuxta 1. Co. 7. Vir ſui corporis poteſtatem non hēt, ſed mulier: & mulier pt̄atē ſui corporis nō hēt ſed uir. Cum igit̄ matrimonium ſit trāſlatio poteſtatis mutuæ in alterius corpus, patet q matrimonium eſt poteſtas quædam utendi carnali copula. & conſequēter, q carnalis copula in matrimonio continetur tanquam effectus in cā. Vnde & patet: q conſentiens abſolute in matrimonium, cō ſentit in copulam carnalem ex conſequenti implicitè, non autē explicitè. Sicut nec uſus rei eſt ptās exercēdi uſum, nec poteſtas ipſa eſt talis uſus: ſed tamen qui habet poteſtatem, habet uſū in cā ſua: & qui habuit uſū, habuit ptātem. Sicut ergo ptās non eſt uſus, ita matrimoniū non eſt carnalis copula; & conſequens io illud, non conſentit directè in copulā carnalem, licet indirectè, inquantum aſſociatio coniugalis ordinem habet ad ipſam.

Grat. 27. q 2. c. 34.

concl. m.

*q. 44. a. 1 cor. & q. 45. art. 1. ad 2.

& uxorem, poſſunt eſſe licita inter fratrem, & ſororem, h excepta carnali copula: ſed nō poteſt fieri licite inter eos conſēſus matrimonialis: ergo conſenſus matrimonialis eſt conſenſus in carnalem copulam.

3 Præterea, Si mulier dicat uiro. Conſentio in te, ut non cognoſcas me, non eſt conſenſus matrimonialis, quia eſt ibi aliqd contra ſubſtantiam prædicti cōſenſus, ſed non eſſet niſi dictus conſenſus eſſet in carnalem h copulam, ergo &c.

B

4 Præterea. In qualibet re initium conſummationi h reſpondet. * ſed matrimonium conſummatur per carnalem copulam: ergo cū initietur per conſenſū, uidetur quod conſenſus ſit in carnalem copulam.

C

Sed contra, Nullus h cōſentiens in carnalem copulam eſt uirgo mente, & carne. Sed beat. Ioann. Euangel. poſt conſenſum nuptialem fuit uirgo mente, & carne, ergo non conſenſit in carnalem copulam.

Præterea, Effectus reſpōdet cauſę: ſed conſenſus eſt cauſa matrimonii, cum ergo de eſſentia matrimonii non ſit carnalis copula, uidetur quod nec cōſenſus, qui matrimoniū cauſat, ſit in carnalem copulam.

D

Respon. Dicendum, quod m conſenſus, qui matrimoniū facit eſt conſenſus in matrimonium n, quia effectus proprius uoluntatis eſt ipſum uolitum, unde ſicut carnalis copula ſe habet ad matrimonium, ita conſenſus, qui matrimoniū cauſat, eſt in carnalem copulam: matrimonium autem (ut * dictum eſt) non eſt eſſentialiter ipſa coniunctio carnalis, ſed quædam aſſociatio uiri, & uxoris in ordine ad carnalem copulam, & alia, quæ ex conſequenti ad uirum, & uxorem pertinent, ſecundum quod eis datur poteſtas inuicem reſpectu carnalis copulæ, & hæc aſſociatio, coniugalis copula dicitur: unde patet quod bene dixerunt illi, qui dixerunt, quod p conſentire in matrimonium eſt conſentire in carnalem copulam implicite: non explicite, q non enim debet intelligi niſi ſicut implicite continetur effectus in cauſa, quia poteſtas carnalis copulæ in qua cōſentitur, eſt cauſa carnalis copulę, ſicut poteſtas utendi re ſua, eſt cauſa uſus.

E

Ad primum ergo Dicendum, quod conſenſus in matrimonium, ideo eſt damnabilis poſt uotum uirginitatis, quia per talem conſenſum datur poteſtas ad id, quod non licet: ſicut peccaret qui daret poteſtatem accipiendi illud alteri, quod ipſe in depoſito habet, non ſolum in hoc, quod ei actualiter traderet, de conſenſu autem * beatæ uirginis infra dicetur.

Ad 2m Dicendum, quod inter fratrem, & ſororem, non poteſt eſſe poteſtas inuicem ad carnalem copulam, ſicut nec licite carnalis copula, & ideo ratio non ſequitur.

Ad 3m dicendum, quod illa conditio explicata non ſolum actui, ſed poteſtati cōtrariatur copulæ carnalis, & ideo eſt contraria matrimonio.

Ad 4m Dicendum, quod initiatum matrimonium reſpondet conſumato, ſicut habitus, uel poteſtas actui, qui eſt operatio. Rationes autem in contrarium oſtendunt, q non ſit conſenſus in carnalem copulam explicite, & hoc eſt uerum.

peccatum mortale eſt ipſis; qui non tantum corpore, ſed & mente, uirginitatem ſeruare uouerunt, de quibus ibi Hieronymus. Nota quoque dictum ſuum intelligi de uirginitate uouentibus abſolutè, & de uolentibus nubere abſolutè: non autem de facientibus utrunque cum aliqua conditione puta diuinæ iuſſionis. Quod autem, intelligatur ſic, patet ex eodem; quia & Beatā Virginem nupſiſſe Ioſeph ſciuit poſt uotū de uirginitate, & tamē ipſam nihil damnabile commiſiſſe, teſtatum reliquit.

Quare? Quia fecerat & uotum, & nuptias, cum conditione diuinæ diſpoſitionis, ſeu iuſſionis: ut confirmatur in appen. ſequent. per Nicolaum Papam, maxime in ly ſed diuinæ inſpirationi in utroq. obediendo: & declaratur a S. Doctor in 4. ſententiarum nunc allegando.

concl. p

Vnde ſine præiuditio uel minima particula uirginalis ueritas illa matrimonii fuit, atque conſenſus.

Cætera de matrimonio & conſenſu B. Virginis uide in D. Thom. 4. diſt. 30. q. 2. ar. 1. & 3. part. q. 29. ar. 2.

2m de maiori

Excepta carnali copula. ℞ & poteſtate mutua ad carnalem copulam. §. Tunc nihil, &c. Nam inter fratrem, & ſororem, nōn poteſt, &c. ut in textu.

3m d' minori.

Si ſi dictus conſenſus eſſet in carnalem copulam. ℞ uel in poteſtatem ad illam. § Tunc nihil contra. Nam conſenſus matrimonialis eſt in poteſtatem ad carnalē copulam, & illa conditio explicata non ſolum, &c. ut in textu.

a V1. Dec. cā. 27. q. 2 c. 42

4m de maiori

Initium conſummationi reſpondet. ℞. proportionaliter: nō autem pariformiter. §. Tunc nihil contra. Nam initiatū matrimonium proportionaliter correſpondet conſummato, quoniam ſic habet ſicut poteſtas ad actum. & conſequēter carnalis copula eſt mō ſuo in initiato, quando eſt ibi ſecundum poteſtatem, & eſt mō ſuo in conſummato quando eſt ibi ſiti actum.

1m d' minori.

Non ſi ratione carnalis copulæ ℞ uel poteſtatis utendi carnali copula § Tūc nihil &c. Nam ſufficit ad conſenſum uerum, quòd feratur ſuper poteſtatem utendi illa copula. ut in textu. Vide coroll. ſequen.

¶ Coroll. Ergo quando B. Hieronymus dicit, quod uouentibus uirginitatem uelle nubere damnabile eſt, idem eſt, ac ſi diceret: quod ipſis damnabile eſt, uelle dare poteſtatem ſui corporis coniugi ſuo pro carnali copula. Hoc autem (ut patet intelligentib.)

5m de maiori

Conſentiens. ℞. explicitè. §. ut in text. fin. Tunc nihil contra.

6m de concluſione.

Sit in carnalem copulam. ℞. explicitè §. Tunc nihil contra, ut patet ex dictis.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primo: quo per rationem oſtendas meritò inſinuatum a ſummo Pontifice, quod conſenſus fertur in copulam coniugalem, & non explicitè in carnalem. Inſinuatum &c eſt hoc a Papa Nico. 27.q.2. ſufficit, &c. Quæritur, quis côſenſus facit matrimoniũ: An conſenſus cohabitationis, an carnalis copulę, an uterque? Si cohabitationis côſenſus matrimonium facit: tunc frater cum ſorore matrimoniũ poteſt contrahere. Si carnalis copulæ: inter Mariam & Ioſeph non fuit coniugiũ. Vouerat n. Maria ſe uirginem perſeueraturam. si ergo contra ſuum propoſitum poſtea conſenſit in carnalem copulã: rea facta eſt non uirginalis mente, etſi nõ corpore, uiolat: quod de ea ſẽtire nephas eſt &c. Et infra de mente Aug. idem Papa, cap. ſeq. B. Maria propoſuit, ſe ſeruaturam uotum uirginitatis, in corde: ſed ipſum uotum uirginitatis nõ expreſſit ore. Subiacuit ſed diuinę diſpoſitioni, dum propoſuit, ſe perſeueraturam uirginẽ, niſi Deus aliter ei reuelaret. Committens ergo uirginitatem ſuã diuinæ diſpoſitioni, cõſenſit in carnalẽ copulam; non illã appetendo, ſed diuinæ inſpirationi in utroq; obediendo. Conſenſus ergo cohabitãdi, & indiuiduam uitæ conſuetudinem retinendi interueniens eos coniuges facit. Hæc ibi. Vide S. Tho. 4. ſent. ubi ſup. cor. poſt 1^m & ſine errore aptius dicta huiuſmodi intelligere poteris.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta Papæ, pro quanto côſenſum non ferri directè in carnalem copulã dicit & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides quo modo ea in uiſitum Angelica doctrina, hæc & declaretur & conſolidetur.

F tur ly per accidens, i. per aliud. Et hæc cauſa finalis poteſt eſſe omne illud, quod contrahentes intendunt ex matrimonio habere, exceptis procreatione prolis & uitatione fornicationis. Tale ergo quod intendunt, eſt cauſa per ſe reſpectu contrahentium: licet ſit per accidens reſpectu matrimonii.

ARTICVLVS II.

Vtrum matrimonium poſſit eſſe ex conſenſu alicuius in aliquam propter cauſam inhoneſtam.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod matrimonium non poſſit eſſe ex cõſenſu alicuius in aliquam propter cauſam inhoneſtam. Vnius cauſæ unica eſt ratio, ſed matrimonium eſt unum ſacramentũ, ergo non poteſt fieri ex alterius finis intentione, quam illius ad quẽ a Deo inſtitutum eſt. ſ. ad procreationem prolis.

2 Præterea. Coniunctio matrimonii eſt a Deo, ut patet Mat. 19. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet: ſed coniunctio quæ fit propter turpes cauſas, non eſt a Deo, ergo non eſt matrimonium.

3 Pręterea, In aliis ſacramentis ſi non ſeruetur intentio eccleſiæ non eſt uerum ſacramentum, ſed intentio eccleſiæ in ſacramento matrimonii nõ eſt ad aliquam turpem cauſam, ergo ſi ex aliqua turpi cauſa matrimoniũ contrahatur, non erit uerum matrimonium.

¶ 4 Præterea, Secundum Boetium, *cuius finis eſt bonus, ipſum quoq; bonum eſt, ſed matrimoniũ ſemper eſt bonum, ergo non eſt matrimoniũ, ſi propter malum finem fiat.

5 Pręterea, Matrimonium ſignificat coniunctionem Chriſti & eccleſię: ſed ibi nõ cadit aliqua turpitudo, ergo nõ poteſt matrimoniũ contrahi propter aliquã turpem cauſam.

SED CONTRA eſt, quod qui baptizat alium intentione lucrandi, uere baptizat, ergo, & qui contrahit cum aliqua intentione lucri, uerum eſt matrimonium.

¶ Præterea, Hoc idẽ probant exempla, & authoritates, & quæ ponuntur in litera.

RESPONDEO Dicendum, quod cauſa finalis matrimonii poteſt accipi dupliciter. ſ. per ſe, & per accidens: per ſe quidem cauſa matrimonii eſt, ad quam matrimonium eſt de ſe ordinatũ & hęc ſemper bona eſt. ſ. procreatio prolis, & uitatio fornicationis: ſed per accidens cauſa finalis ipſius eſt hoc quod contrahẽtes intendunt ex matrimonio: & quia hoc, quod ex matrimonio intenditur conſequitur ad matrimonium, & priora non uariãtur ex poſterioribus, ſed econtra: iõ ex illa cauſa non recipit matrimonium bonitatem, uel malitia, ſed ipſi contrahentes, quorum eſt finis per ſe: & quia cauſæ per accidens ſunt infinitæ, ideo infinitæ tales cauſę poſſunt eſſe in matrimonio, quarum ſunt quædam honeſtę, & quædam inhoneſtę.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uerum eſt de cauſa per ſe, & principali; ſed quod habet unum finem per ſe, & principalem, poteſt habere plures ſecundarios per ſe, & infinitos per accidens.

AD SECVNDVM Dicendũ quod coniunctio poteſt accipi pro ipſa relatione, quæ eſt matrimonium, & talis ſemper eſt a Deo, & bona eſt a quacunque ſit cauſa; uel pro actu eorum, qui coniunguntur, & ſic quandoq; mala & non eſt a Deo, ſimpliciter loquẽdo, nec eſt incõueniens quod aliquis effectus ſit a Deo cuius cauſa eſt mala, ſicut proles, quę ex adulterio *ſuſcipitur, nõ enim eſt ex illa cauſa, inquantum eſt mala, ſed inquantum habet aliquid de bono, ſecundum quod eſt a Deo, quamuis non ſimpliciter ſit a Deo.

¶Corrollarium. Ergo matrimonium (ut innuatur ad literã tit.) poteſt eſſe ex conſenſu alicuius in aliquã propter cauſam inhoneſtam per accidens, i. matrimonium tale tenet, i. eſt uerum. Ergo relinquitur, ab oppoſitis, quod matrimoniũ, ſi interueniat cã finalis per ſe inhoneſta (puta, ſi apponatur cõdõ non generandi, uel adulterãdi) nõ tenet. CONCL. 2ª. Cauſæ finales per accidẽs poſſunt eẽ in matrimonio infinitæ; quarũ dicit quædã honeſtæ, & qdã ĩhoneſtę.

¶PROB. Quia cãæ per accidens ſunt infinitæ (i. poſſunt quis infinita intendere.

1^m maior.

Vnius cãæ unica ẽ ratio, ſi loquamur de cã per ſe, & tõne per ſe, non ã, ſi de per accidens ſ. Tãen hi, &c. ut patet ex concl. 2. ¶NOT. Licet cauſa per ſe matrimonii ſit duplex numeraliter (ut dictum eſt) ſ. procreatio prolis, & uitatio fornicationis: tñ eſt hoc non falſificatur reſpon. de cauſa & fine per ſe, datum ad illam propoſitioné argumenti maiorem, uidelicet unius cauſæ unica eſt ratio. Nam in tex. per ly principalem, omnia concordantur. Non. n. uitatio fornicationis eſt cã principalis matrimonii, quãuis ſit cã per ſe, & ſic unius matrimonii remanet tantum una cauſa ſeu finis principalis. Matrimonium itaq; duas finales cauſas per ſe habet, quas iam diximus: ſed ſolum unã principalem.

2^m de maiori

Cõiunctio matrimonii. ſ. relatio, quæ ẽ matrimoniũ: non ſẽ ſemper, actus contrahentium matrimonium. ſ. ut in textu. Tunc nihil, &c. Nã cõiunctio, quæ fit propter cauſas turpes, attẽdi

Marginalia: Vtil. p. S. Eccl. &c. — Th. 4. diſ. 30. q. 1. a. 3. q. unic. — *Boetius Top. l. lo. a cã fin. — *li. 4. ſen di. 28. — concl. — concl. — *Alias ſuſcipitur.

QVÆS. XLVIII. ART. II.

198 CONCL. 1ª. Ex cauſa finali per accidens, matrimonium nõ recipit bonitatem, uel malitiam.

¶Exam. Ly Cauſa finali per accidens. Dicitur, per accidens, iſta cauſa: quia matrimonium de natura ſua non ordinatur ad illam, ſed quod habeat illum finem procedit aliunde. Et ideo gloſa-

ut ſecundum actus eorum, qui contrahunt matrimonium: & non precisè ſecundum relationem prędictam.

¶NOT Diligenter aduerte doctrinã illã catholicam in rñ. textina li poſitã, (Huic pro abundantiori capienda addas. 1. 2. q. 79. a. 1. & 2.) ut obiectiones diabolicas ſoluere poſſis, & hæreſes ex eadem oſtẽ-

officina prodeuntes efficaciter interimere. Tales hæreſes fuerũt Melanctonis & Caluiniſtarum; Prat. Caluiniſtæ & ut de Melanctone refert Melchior Cano de locis theol. lib. 2. ca. 4. in ad 6um.) Hic enim dicebat: quòd Dei opus ita eſt adulterium Dauidis, & proditio Iudæ, æquè ac conuerſio Pauli. Illi uerò dicebant: quòd omnia peccata, quæ fiunt ab hominibus, ſunt ſimpliciter omninò opa Dei. Item: quòd Deus non modo permittit fieri peccata, quę homines faciunt; ſed etiam fiunt Deo uolente, & impellente. Item: q̃ nullum furtum, nulla ſcortatio, nullum adulterium fit ab homine, quod Deus nõ efficiat in homine. Item: quòd Deo uolente, & iubente, Diabolus mentitur in cordibus hominum. Itẽ: quòd Deus eſt non ſolum cauſa omnis mali; ſed etiam hominibus, ut mala operentur, malas cogitationes in cordibus illorum inſpirat; adeò, que: ut non homines peccent, ſed Deus ſit efficiens, & uolens peccatum. Contra has omnes blaſphemias, horrendiſſimasq; hæreſes, non tantum militat legitimè hic D. Thomas: ſed & 1 2. q. 79. art. 1. ubi efficaciſſimè demonſtrat; q̃ Deum eſſe cauſam p̃dicti directè uel indirectè, impoſſibile eſt. & 1. par. q. 19. art. 9. & q. 49. art. 2. & q. 103. art. 4. Vbi in horum locorum appendicibus, videetiam tùm conciliorũ, tùm ſummorum Pontificum, tùm ſcripturarum inuictiſſimas authoritates penitus obſtinatos loquẽtium iniqua.

Hæreſes & ad ſolũ auditum importabiles; quæ damnant à &c.

* Alias ei⁹ intẽtio ordinatura.

3m de maiori

Seruetur intentio eccleſiæ. R. cadens ſuper ſacramentũ: non, ſuper vtilitatem tantum ex ſacramento prouenientem. § ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. vt patet in textu à ly & ſimiliter ille qui intendit matrimonium cõtrahere quamuis &c. uſque in finem.

4m ex Boetio.

Finis. R. per ſe: non ſemper, per accidens. § Tunc nihil &c. Nã illud malum intentum &c. v in textu. Quaſi dicat. Tale intentum non eſt finis per ſe: ſed per accidens.

5m de maiori.

Matrimonium R. i. ipſa unio coniugatorum: non autem operatio. § Tunc nihil &c. Nam ipſa turpis cauſa appoſita matrimonio eſt operatio coniugatorum: & non eſt ipſa unio coniugij.

AD TERTIVM dicendum, q̃ intentio Eccleſiæ, qua intendit ſacramentum tradere, eſt de neceſſitate cuiuslibet ſacramenti, ita quòd ea non obſeruata, nihil in ſacramentis agitur, ſed intentio eccleſię, qua intendit vtilitatem ex ſacramento prouenientem, eſt de bene eſſe ſacramenti, & nõ de neceſſitate eius, unde ſi non obſeruetur, nihilominus eſt uerum ſacramentum, ſed tamen prætermittens hanc intentionem peccat; ſicut ſi in Baptiſmo non intendatur ſanitas mentis, quam Eccleſia intendit: & ſimiliter ille, qui intendit matrimonium contrahere, quãuis* matrimonium nõ ordinet ad illum finem, quem Eccleſia intendit, nihilominus verũ matrimonium contrahit.

AD QVARTVM dicendũ, quòd illud malum intentum non eſt finis matrimonij, ſed contrahentiũ.

AD QVINTVM dicendũ, quòd ipſa unio eſt ſignum cõiunctionis Chriſti, & Eccleſię, & non operatio vnitorum, & ideo ratio non ſequitur.

QVAESTIO XLIX.

De bonis matrimonij, in ſex articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de bonis matrimonii.

CIRCA quod quæruntur ſex.

¶ Primo, Vtrum debeant haberi aliqua bona ad excuſandum matrimonium.

¶ Scđo, Vtrũ ſufficienter aſſignentur.

¶ Tertio, Vtrum bonum ſacramenti ſit principalius inter alia bona.

¶ Quarto, Vtrum actus matrimonii per prædicta bona à peccato excuſetur.

¶ Quinto, Vtrum ſine eis aliquã do a pčtis excuſari poſſit.

¶ Sexto, Vtrum qñ eſt ſine eis, ſit ſemper peccatũ mortale.

ARTICVLVS I.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excuſandum matrimonium.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd matrimoniũ non debeat habere aliqua bona quibus excuſetur. Sicut enim conſeruatio indiuidui, quæ fit per ea, quę ad nutritiuam pertinent, eſt de intentione naturæ, h ita conſeruatio ſpeciei, quę fit per matrimoniũ, & multo magis, quanto melius, & * dignius eſt bonum ſpeciei, quàm bonũ uniuſs indiuidui: ſed ad actum nutritiuæ excuſandum non indiget quis aliquibus bonis † ergo nec etiam ad excuſandum matrimonium.

C

¶ 2 Præterea, Secundum Philoſophum in 8.* Ethic. amicitia, quæ eſt inter uirum, & uxorem, eſt naturalis, & claudit in ſe honeſtum, utile, & delectabile, ſed illud, quod de ſe eſt honeſtũ, non indiget aliqua h excuſatione, ergo nec matrimonio deberent attribui aliqua excuſantia. *

¶ 3 Pręterea, Matrimonium eſt inſtitutum in remedium, & in officium, * ſed h ſecundum q̃ eſt in officium non indiget excuſatione, quia ſic etiam in Paradiſo excuſatione indiguiſſet, qđ falſum eſt: ibi eñ fuiſſent honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus, ut Auguſt. † dicit. Similiter nec ſecundum quòd eſt in remedium, ſicut nec alia ſacramẽta, quę in remedium peccati ſũt inſtituta, ergo matrimonium huiuſmodi excuſantia habere non debet.

D

E

4 Pręterea, Ad omnia, quę honeſte fieri poſſunt, h uirtutes dirigunt, ſi ergo matrimoniũ aliquibus bonis põt honeſtari, non indiget alijs honeſtatibus, quã animi uirtutibus. & ſic non debẽt matrimonio aliqua bona

A nihil &c. Nam ipſa turpis cauſa appoſita matrimonio eſt operatio coniugatorum: & non eſt ipſa unio coniugij.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò, q̃ illo per rationẽ oſtendatur meritò inſinuatũ eſſe à Gregorio IX q̃ conſenſus in matrimonium propter aliquam inhoneſtã cãm non tollit ipſum. Inſinuatũ aũt eſt ſic. Conditiones appoſitæ in matrimonio, ſi turpes aut impoſſibiles fuerint, debent pp fauorem eius pro non adiectis haberi. Hæc ille: inde conditio. appoſi. Si conditiones. Vbi eſt idem ly pro non adiectis haberi, q̃ matrimonium tenet; etiam ſecundũ gloſam. Itẽ à Cõc Aphricano ibid. Quicunq; ſub conditione nomine aliquã deſponſauerit, & eam relinquere voluerit: dicimus; q̃ frangatur cõditio, & deſpõſatio irrefragabiliter teneatur. Hæc ibi. Vbi loquitur de conditionibus turpibus; alias non contrarijs ſubſtãtiæ coniug j. Puta ſi quis contrahat matrimonium intendẽs; q̃ cõſors furtum faciat, uel hoiem interficiat. Quòd ſi uerum ſi ex primaſ ad extra (cõtraho tecum ſi furtũ uel homicidium feceris;) tunc uocatur cõditio: ſi antẽ in mente ſolũmodo pro fine ul ta matrimoniũ habeatur, tunc uocat cã inhoneſta pp quam matrimonio conſenſus datur: ſiue autem hoc, ſiue illo modo accipiatur, non tollit matrimonium ſecũdum Papã, & Cõci liũ. Et nota: q̃ prout dicit cõditionem ex Papa allegatur ſupra. q. 47. ar. 5. appen. & ut dicit intentionẽ conſenſus pp cãm finalem inhoneſtam, allegatur in hoc loco: quẽadmodũ & eædem authoritas ſęput idem in diuerſis locis p̃ uarietate materierũ, qb. deſeruiũt allegari ſolent. ¶ Sedò habeas q̃ô p rõnẽ p̃dicta pattũ pro q̃to matrimoniũ dũt poſſe eſſe ex cõſenſu alicuius in al q̃ pp cauſam inhoneſtam, & intelligas, & probes, et defendas. ¶ Tertiò uidens q̃ô ex iſtuſciſſim Angelica doctrina hęc et declarẽt et cõſolidẽt.

† Vul. p 5. Eccl. &c.

Tho. 4. di. 31. q. art. 1. & ſeq.

* Al' at dignius.

* li. 8 Eth' a cap. 12. med.

* q. 41. art. 2. corp. & 3. & Aug. li. 9. de G neſ. ad literam. c. 7 tom. 3.

† li. 9. ſup. Geneſim ca. 3. ante med. t. 3.

* Al. honeſtatibus.

QVAESTIO XLIX. ARTIC. I.

CONCL. Matrimonialis cõiunctionis electio nõ põt eſſe ordinata, niſi per recompenſationẽ aliquorũ ex quibus dicta con-

192

coniunctio honeſtetur: & hæc ſunt bona, quæ matrimonium F eccusant, & honestum reddunt.

¶Corollarium. Ergo ad titulum dic literaliter: quòd haberi debent aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶PROA. 1. Quia in coniunctione viri ac mulieris iactura rationis accidit (ut patet ex duobus in textu:) & nullus sapiens debet aliquam iacturam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, uel melioris boni: 2. Quia (ly & hæc sunt &c.) præsupponitur clara.

1^m de maiori ista. R. quantum ad esse de intentione naturæ: non, quantum ad excitare ad actū, per quem impletur intentio naturæ. §. Tunc nihil contra. Non enim est necessarium tantam delectationem apponere in nutritiua, sicut in generatiua ad excitandum actum, per quem impleatur intentio naturæ: & consequenter nō est opus ad actum nutritiuæ excusandum huiusmodi bonis, quibus opus est ad excusandum actum generatiuæ. Ob hoc dicitur in textu: quòd in actu comestionis nō est tam &c. usque in finem.

¶Examen. Ly nutritiua, per quam nō traducitur non est infecta. Hoc est, non est contagiosa. Et ratio est; quia originalis culpa per nutritiuam non traducitur. Ille enim morbus dicitur infectus seu contagiosus, qui inficit alios (sicut est ptisis, lepra, pestis:) ultra hoc, quòd in seipso est corruptus idest, corruptiunem quandam humorum dicit. Sic in proposito. Generatiua & nutritiua, sunt corruptæ; quia post peccatum Adæ originali iustitia destitutæ sunt, & in malum sunt pronæ: sed generatiua ultra hoc est infecta .i. aliorum infectiua, cùm per eam traducatur originale in alios; nutritiua uerò non. Pro quo vide .1. 2. q. 81. art. 4.

*li. 7. Eth. c. 11. circa finem.

contl. ═ m

assignari, quibus honeſtetur, ſicut nec alijs, in quibus uirtutes dirigunt.

Sed contra, Vbicunque eſt indulgentia, ibi eſt neceſſaria aliqua excuſationis ratio: ſed matrimonium conceditur in ſtatu infirmitatis, ſecundum indulgentiā, ut patet. 1. Corinth. 7. Ergo indiget per aliqua bona excuſari. G

2 Præterea, Concubitus fornicarius, & matrimonialis ſunt eiuſdem ſpeciei quātum ad ſpeciem naturę: ſed concubitus fornicarius de ſe eſt turpis, ergo ad hoc quòd matrimonialis nō ſit turpis, oportet ei aliquid addi, quod ad honeſtatem eius pertineat, & in aliam ſpeciem moris trahat. H

Respondeo, Dicendum, quòd nullus ſapiens debet iacturam aliquam ſuſtinere, niſi pro aliqua recompenſatione alicuius ęqualis, uel melioris boni: unde electio alicuius, quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiūctione, per cuius recompenſationem ordinetur, & honeſtet, in coniunctione autem uiri, & mulieris rationis iactura accidit tum quia propter uehementiā delectationis abſorbetur ratio, ut non poſſit aliquid intelligere ipſa ut Philoſophus * dicit, tum etiam propter tribulationem carnis, quam oportet tales ſuſtinere ex ſolicitudine temporalium, ut patet. 1. Corinth. 7. & ideo ═ talis cōiūctionis electio non poteſt eſſe ordinata niſi per recompenſationem aliquorum ex quibus dicta coniunctio honeſtetur & hæc ſunt bona, quæ matrimonium excuſant, & honeſtum reddunt. ═ I

Ad primum ergo dicendum, quòd in actu comeſtionis non eſt tam uehemens delectatio rationem abſorbens, ſicut eſt in prædicta delectatione: tū quia uis generatiua per quam originale traducitur, eſt infecta & corrupta: nutritiua autem per quam nō traducitur, eſt corrupta, & infecta tum etiam quia defectum indiuidui quilibet magis ſentit in ſeipſo quàm defectum ſpeciei: unde ad excitandum ad comeſtionem, ſecundum quam defectui indiuidui ſubuenitur ſufficit ſenſus ipſius defectus, ſed ad excitandum ad actum, quo defectui ſpeciei ſubuenitur, diuina prouidētia delectationē appoſuit in illo actu, *qua etiam animalia bruta mouet, in quibus non eſt infectio originalis peccati: & ideo non eſt ſimile.

Ad secundum dicendum, quòd iſta bona, quæ matrimonium honeſtant, ſunt de ratione matrimonij: & ideo non indiget eis quaſi exterioribus quibuſdam ad honeſtandum, ſed quaſi cauſantibus in ipſo honeſtatem, quæ ei ſecundum ſe competit.

Ad tertium dicendum, quòd matrimonium ex hoc ipſo quòd eſt in officium uel in remedium, habet rationem utilis & honeſti, ſed utrunque horum ei competit, ex hoc quòd huiuſmodi bona habet, quibus fit, & * officium, & remedium concupiſcētiæ adhibens.

Ad quartum dicendū, quòd aliquis actus uirtutis honeſtatur uirtute, quaſi principio elicitiuo, circumſtantijs quaſi formalibus principijs ipſius, hoc autem modo ſe habent bona ad matrimonium, ſicut circunſtantiæ ad actus uirtutis, ex quibus habet quod uirtutis actus eſſe poſſit. K

*Al. quæ.

*Al. officiosum.

est in remedium R. negatur tota minor. §. ut patet in textu. Unde datur intelligi, quòd ad rationem primæ partis illius minoris in argumento allatā, quòd scilicet etiam in paradiso matrimonium indiguisset excusatione tali; nō quia aliquis defectus in illo matrimonio fuisset: sed quia huiusmodi bona quæ dicuntur excusantia matrimonium, competunt matrimonio secundum se. Item ex eodem textu ad rationem alteram illius minoris in argumento allatam dicitur: quòd non est eadem ratio de alijs sacramentis in remedium peccatorum institutis, & de matrimonio. Ad quod melius intelligendū vide. q. 42. ar. 3. ad 3^m & ad 4^m. & art. 4.

¶NOT. Aliquod dicitur indigere aliqua re, uel quia nō habet eā, uel quia si eam non haberet, nō esset tale. Ut homo indiget anima, nō quia non hēat ex seipso illam; sed quia si nō haberet eā, non esset homo. Sic in proposito. Matrimonium etiā in paradiso indiguisset his bonis: non quia ex se nō habuisset illa, sed quia si non habuisset, nō esset perfectum matrimonium. Rursus. Aliquid excusatur, uel quia habet defectū, uel quia à defectu cōtrahendo per talem excusationē præseruatur: modo simili, quo dicimus, & Petro esse dimissum peccatū negationis, & etiā innocentibus; sed aliter, & aliter. Petro namque dimissum est, quia ipsum iā cōmiserat: innocentibus uero, quia ab ipso incurrēdo præseruati sunt per misericordiā diuinam: Pro quo vide q. 16. ar. 1. & 2. in textu, & elucid. maxima ubi Augustinus dicit se recognoscere à Deo dimissa peccata, quæ fecit, & etiā quæ nō fecit. Sic in proposito. Bona prędicta matrimonij fuissent in paradiso excusantia matrimonium; quia a tanta quadam præseruatione à quocunque defectu, qui posset matrimonio imputari. Nūc autem post peccatū dicūtur excusantia matrimonium; quia defectus illius cooperiunt tal ē pœnales. Vide supra locis citatis.

2^m de minori. Excusatione. R. exterioribus: non ab intrinsecis procedente. § Tunc nihil contra. Immo Philosophi uerba noritas, & tate glosa, est potius in fauorem conclusionis, ut ex textu per te colligere potes.

3^m minor. Secundum quòd est in officium, non indiget excusatione: Similiter nec secundum quod

4^m de antecedente. Virtutes. R. tanquam principia elicitiua actuū: non tanquā circunstantiæ ad actus illos. § tunc nihil contra, ut patet in textu.

¶Examen. Ly circunstantiæ. Non tamen easdem facere: ut supra in ad secundum. De circunstantijs, hic pro quanto sufficit, uel etiam expedit applicandi, vide. 1. 2. q. 7. ar. 3. & 4.

APPEN-

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem tanquàm in radice reijcias hæreſim Liberorum (Prat. Liberi) dicentium: coniugia inter fratres eſſe ſpiritualia: unde & uxores habét cómunes, nec patiútur eas ſuis maritis non ſuę ſectę reddere debitum. Primam ergo, ſcilicet coniugia inter &c. dicunt uerbo: ſecundú ſcilicet uxores habét communes &c. dicút facto. Dum enim per hunc articulú D. Thomas demonſtret, q aliqua bona, quæ ſúr fides, ſacramentum proles art. ſequen. requirit ad matrimoniú honeſtandum: profectò (ut patet conſideranti) móſtrat ex hoc, q uxores non debét eſſe communes, & q ſuis maritis ſolis reddere debitum debét: & cóſequenter q falſa eſt illa expoſitio Liberorum, coniugia inter fratres ſunt ſpiritualia. i. uxores ſunt communes, & cędé non reddant debitú maritis extra ſectam noſtram.

Vel. p S. Eccl. ad ſ. tel. &c.

lib. 4. Sentent. diſt. 28. §. A.

*lib 8. ca. 12. à medio.

2 ¶Secundò habes quomodo radicaliter per rationem oſtendas, meritò damnari prædictam hæreſim à &c. q. 49. ar. 6. appé. & q. 54. ar. 1. appen. Item à 1. Cor. 7. Propter fornicationem. Vnuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum uirum. Vxori uir debitum reddat, ſimiliter uxor uiro. Ergo ſecundum Apoſtolú ſolis maritis ſuis uxores debent reddere debitum, & èconuerſo, alioquin fornicatio non euitatur ab eis.

*li. 4. Sér. diſtio. 28. parag. A.

3 ¶Tertiò habes quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuari à 1. Cor. 7. Hoc dico ſecundú indulgentiam, & à Concil. Flor art. ſeq. appen. q aliqua bona haberi debeant ad excuſandum matrimonium.

¶Quartò habes: quomodo per rationé prædicta ſcripturarum & patrú pro quantu inſinuaur id, quod diximus nunc, & ſtabilias, & probes, & defendas.

¶Quintò habes quomodo ex [illegible] eam Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum bona matrimonij ſufficienter aſſignentur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd inſufficienter bona matrimonij aſſignentur à Magiſtro Sententiarum, ſcilicet fides, proles, & ſacramentum, quia matrimonium non ſolum fit in hominibus ad prolem procreandam, & nutriendam, ſed ad conſortium communis vitæ, propter operum communicationem, ut dicitur in 8. Ethic. ergo ſicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni communicatio operis.

¶2 Præterea. Coniunctio Chriſti ad Eccleſiam, quam matrimonium ſignificat, perficitur per charitatem, ergo inter bona matrimonii magis debet poni charitas, quàm fides.

¶3 Præterea. In matrimonio ſicut exigitur quòd neuter coniugum ad alterius thorum accedat, ita exigitur quòd unus alteri debitum reddat, ſed primum pertinet ad fidem: ut Magiſter dicit, ergo debet etiã iuſtitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij computari.

¶4 Præterea, Sicut in matrimonio inquantum ſignificat coniunctionem Chriſti, & Eccleſię, requiritur indiſſolubilitas, ita & unitas, ut ſit una unius: ſed ſacramentum quod inter tria bona matrimonii computatur, pertinet ad indiuiſionem: ergo deberet eſſe aliquid aliud, quod pertineret ad unitatem.

SED CONTRA, Videtur quod ſuperfluant, quia unica virtus ſufficit ad unum actum honeſtandum, ſed fides eſt una virtus, ergo non oportuit alia duo addere ad honeſtandú matrimonium.

Præterea. Non ex eodem aliquid accipit rationem utilis, & honeſti, cum utile, & honeſtú ex oppoſito bonum diuidãt: ſed ex prole matrimoniú accipit rationem utilis, ergo ples, non debet computari inter bona, quibus matrimonium honeſtatur.

Præterea, Nihil debet poni vt proprietas, uel conditio ſuiipſius: ſed hæc bona ponuntur, ut quędam conditiones matrimonii, ergo cum matrimoniú ſit ſacramentum, non debet poni ſacramentum inter bona matrimonii.

RESPONDEO, Dicendú, q matrimonium eſt in officium naturæ, & eſt ſacramentú Eccleſiæ, inquantum ergo eſt in officium naturæ, duobus ordinatur, ſicut, & quilibet alius uirtutis actus, quorum unum exigitur ex parte ipſius agentis, & hæc eſt intentio finis debiti, & ſic ponitur bonum matrimonii proles, aliud exigitur ex parte ipſius actus, qui eſt bonus in genere ex hoc, quòd cadit ſupra debitam materiam, & ſic eſt fides, per quam homo ad ſuã accedit, & non ad aliam; & ulterius habet aliquam bonitatẽ inquantum eſt ſacramentum, & hoc ſignatur ipſo nomine ſacramenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in prole non ſolum intelligitur procreatio prolis: ſed etiam educatio ipſius, ad quam ſicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ eſt inter uirum, & uxorem, inquantum ſunt matrimonio coniuncti: quia pátres naturaliter theſaurizant filiis, ut patet 2. Corinthiorum 12. & ſic in prole quaſi in principali fine alius quaſi ſecundarius includitur.

AD SECVNDVM dicendú, q fides non accipitur hic prout eſt uirtus Theologica, ſed prout eſt pars iuſtitię, ſecundum q fides dicitur ex hoc q fiunt dicta in conſeruatione promiſſorum; quia in matrimonio, cum ſit quędam contractus, eſt quędam promiſſio, per quam talis uir tali mulieri determinatur.

AD TERTIVM dicendú, q ſicut in promiſſione matrimonii continetur, ut neuter ad alium thorum accedat, ita etiã quòd ſibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam eſt principalius, cum ſequatur ex ipſa mutua poteſtate inuicem data. & ideo

QVÆST. LXIX. ART. II.

CONCL. Matrimonium, inquantum eſt in officium naturæ, ordinatur duobus; & inquantum eſt ſacramentum, ordinatur uno. 100

¶PROB. Seu potius declaratio. Illa duo ſunt proles, & fides: illud unum eſt ſacramentum.

1m de concluſione. Ita dũ ponitur communicatio operis. &c. ordinata, tanquam finis ſecundarius, continetur in prole tanquam in principali. §. Nam in prole non ſolum intelligitur &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium.* Ergo quãdo dicitur in corpore, q proles eſt bonum matrimonij, intelliguntur tria per prolem: ſcilicet generatio prolis, educatio eius, & communicatio operum uiri & vxoris in coniugali vita.

2m de conſequentia. Fides. theologa. §. Tunc nihil &c. Immo argumentum eſt extra propoſitum. Nam fides (ut putat arguens) non accipitur hic prout eſt uirtus theologica, &c. ut in textu.

3m illatio cóncluſionis. Ergo &c. negatur illatio. §. Nam ſicut in promiſſione matrimonij continetur, ut neuter &c. ut in textu.

¶*Corollarium.* Ergo quãdo dicitur ſupra in corpore fides eſt bonum matrimonij, intelliguntur per fidem duo. & ſcilicet neuter coniugum accedat ad alium thorum, & q ſibi inuicem debitum reddãt, quę duo ad unam reducuntur: uidelicet ſeruare promiſſa in contractu matrimonij.

2m de

concluſ. *Aug. li. de nup & cócup. 4. c. 7. & de bono coniugali, c. 7. tom. 6. † Aug. de Geoe. ad liter. li. 9. ca. 7. 10. & contra Iulianú lib. 5. c. 9. tom. 7. *concluſionis pars.*

Proles.

Fides.

4m de minori. Pertinet ad indiuiſionem. ℞. & ad omnia illa, quæ conſequuntur matrimonium ex hoc &c. ut in textu §. Tunc nihil &c. ut patet.

Item illatio concluſionis. Ergo deberet &c. ℞. negatur illatio §. quia uidelicet aliquod aliud à prædictis deberet poni pertinere ad unitatem. Nam fides, de qua dictum eſt in corpore, eſt illa; ad quam pertinet vnitas in argumento tacta. Vide reſponſũ ſecundum literæ ly vel dicendum quòd unitas &c.

*Loco citato in arg.

*reſſio 2a.

5m maior. Vnica virtus ſufficit ad unũ actum honeſtandũ. ℞. iſtud eſt extra propoſitum. §. Nam fides nõ accipitur hic pro aliqua &c. ut in tex. Et ideo maior illa non facit ad argumentum de fide, quę hic traditur, concludendum.

6m de maiori Non ex eodem. ℞. cõſiderato ſecundũ eũdem modum: non ſecundum diuerſum. §. Tunc nihil &c. Nã matrimonium ex parte, ut proles eſt, accipit rationem utilis; & ex prole, ut matrimonium ipſum ad eam debitè per rationem ordinatur, accipit honeſtatem. Vide literam.

7m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. Nam ſacramentum nõ dicitur hic ipſum matrimoniũ, ſed &c. vt in textu. Conſequenter igitur ad illam maiorem dicas: quòd quia ſacramentum ponitur inter bona matrimonij, non aſſignatur proprietas uel conditio ſuſpicius: ſed proprietas, ſeu conditio alia à matrimonio ipſo.

Sacramẽtum.

vtrũque ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur * quod eſt minus manifeſtum.

Ad qvartvm dicendũ, quòd in ſacramentum non ſolum intelligenda eſt indiuiſio: ſed omnia illa, quę conſequunt matrimonium ex hoc quod eſt ſignum coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, * vel dicendum, quòd vnitas, quam obiectio tangit pertinet ad fidem, ſicut † & indiuiſio ad ſacramentum.

G

Ad qvintvm dicendum, quòd fides non accipitur hic pro aliqua uirtute, ſed pro quadam conditione uirtutis, ex qua fides nominatur, quæ ponitur pars iuſtitiæ.

Ad sextvm dicendum, quòd ſicut debitus uſus boni utilis accipit rationem honeſti, nõ quidem ex utili, ſed ex ratione, quæ rectum uſum facit, ita etiã ordinatio ad aliquod bonũ utile poteſt facere bonitatem honeſtatis ex ui rõnis † debitã ordinationem facientis: & hoc mõ matrimonium ex hoc quod ordinatur ad prolem, utile eſt, & nihilominus honeſtum, inquantũ debite ordinatur.

H

Ad septimvm dicẽdũ, quòd ſicut Magiſter dicit 3. diſtin. 4. Sententiarum, * ſacramentũ nõ dicitur hic ipſum matrimoniũ, ſed inſeparabilitas eius, quia eiuſdẽ eſt rei ſignum, cuius † & matrimonium. * Vel dicendum, quòd quàmuis matrimonium ſit ſacramentum, tamen aliud eſt matrimonio eſſe matrimonium & aliud eſt ei eſſe ſacramentũ; quia non ſolum ad hoc eſt inſtitutũ ut ſit in ſignum rei ſacræ, ſed, & ut ſit in officium naturę: & ideo ratio ſacramenti eſt quędam conditio adueniens matrimonio ſcdm ſe conſiderato, ex quo honeſtatem, etiam habet: & iõ ſacramentalitas eius ut ita dicam ponitur inter honeſtãtia matrimonium; & ſecũdum hoc in tertio boni matrimonij, ſcilicet ſacramento, non ſolum intelligitur inſeparabilitas, ſed etiam omnia, quæ ad ſignificationem ipſius pertinent.

* lib. 4. di. 8. in fine. 31. parag.

*reſſio 2a.

Articvlvs III.

Vtrum ſacramentum ſit principalius inter bona matrimonij.

Ad tertivm ſic proceditur. Videt quòd ſacramẽ-

I

& ſacramentum, bona eſſe matrimonij dicit. Quòd ut clarius intelligas, uide ſupra declarationẽ de ly fides, & ly ſacramentũ. 2

¶ Secundò habes: quò per rationem oſtẽdas, meritò Phariſeorum hæreſim damnari à Chriſto Matt. 10. Ad duritiam cordis veſtri ſcripſit Moyſes uobis præceptũ iſtud &c. quod ergo Deus coniunxit, homo nõ ſeparet &c. Quicũq; dimiſerit uxorẽ ſuã & aliã duxerit, adulterium committit ſuper eam: et ſi uxor dimiſerit uirum ſuum & alij nupſerit: mœchatur. Hæc ibi. Vbi nota ly ad duritiam cordis ueſtri; quia per hoc innuitur, quòd illi erãt tàm corde indomabili, ut potius quã vxores exoſas iam factas retinerent, occiderent eas. Et iõ ad uitãdum hoc maius malum, uxoricidiũ ſcilicet. Moyſes permiſerat eis ſcribere libellum repudij, & dimittere: Deuter. 24. Nota ly quicunque dimiſerit. ſ. extra cãm fornicationis: quod expreſſit Matt. 19. Quicũq; dimiſerit uxorẽ ſuã, niſi ob fornicationẽ. Item Rom. 7. Herodianos damnari meritò oſtendas per ly lex in homine dominatur, quanto tpe uiuit. Nam quæ ſub uiro eſt mulier, uiuẽte uiro, alligata eſt legi. Si autẽ mortuus fuerit uir eius ſoluta eſt à lege uiri. Igitur uiuente uiro uocabitur adultera, ſi fuerit cũ alio uiro: ſi autẽ mortuus fuerit uir eius, liberata eſt à lege uiri. Item 1. Cor. 7. ubi idẽ refert in fin & Priſcianiſtas damnans in prin. dicit. Vxori uir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor uiro Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed uir: ſimiliter autem & uir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier. Nolite fraudare inuicem niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut uacetis orationi & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet uos Sathanas propter incontinentiam ueſtram. Hæc ibi. Vbi nota ly fraudare, quòd ſcilicet iniuſtitiæ fraudulenti aſcribitur; nolle reddere debitum ſibi inuicem coniugatos. Et ly niſi forte ex conſenſu ad tempus ut uacetis orationi monſtrat, quòd neque ex conſenſu poſſunt ſe alteri tradere: quoniam tempus orationis tantum excipitur. Et ly ne tentet nos Sathanas, i. ne tentando decipiat: quoniam, nonullos coniugatorum ſub prætextu continentiæ ad huiuſmodi fraudes in inuicem conduci à Sathana, demonſtrat. Hæc omnia contra Priſcilianiſtas; & partim etiam à fortiori. ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe dictum ab Eugenio Quarto in decret. Armen. dat. ſacro approbante Concilio Florẽtino. Septimum eſt ſacramentum matrimonij &c. Aſſignatur autem triplex bonum matrimonij. Primum eſt: proles ſuſcipiẽda & educanda ad cultum Dei. Secundum eſt fides: quã unus coniugum alteri ſeruare debet. Tertium eſt indiuiſibilitas matrimonij: propter hoc quòd ſignificat indiuiſibilem coniunctionem Chriſti & eccleſiæ. Hæc ibi. ¶ Quartò habes quomodo prędicta ſcripturarum & patrum, pro quanto bona matrimonij, uel fidem, uel ſacramentum, uel & prolem inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas. ¶ Quintò uides: quò ea ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc et declaretur, et conſolidetur.

K 3 4 5

Item de concluſione. Non debet poni ſacramẽtum ℞. ſi aliud non eſſet matrimonio eſſe matrimonium, & aliud eſſet ei eſſe ſacramentum §. Tunc nihil contra: ut patet. Nam licet matrimoniũ ſit ſacramentum: formalitas tamen matrimonij non eſt formalitas ſacramenti. Vide ſecundũ reſpõſum literæ Ly uel dicendũ &c.

Sacramẽtum.

¶ Examen. Ly ſecundum hoc in tertio bono matrimonij ſcilicet ſacramento, non ſolum intelligitur inſeparabilitas, ſed & omnia &c. Per ly omnia intellige illa; quæ ſupra q. 42. ar. 1. & 3. dicũtur. Vt Remedium ſanctitatis, materiam, formam, actus exteriores coniugum, obligationem, gratiam.

Ly matrimonio ſecundum ſe conſideratũ. Ad hoc intelligendum, ad differentiam uſus matrimonij, uide ar. ſeq. in corp.

Appendix.

Vid. p S. Eccl. &c. F

Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas hæreſim phariſeorum (Direct. Inquiſit. par. 2. q. 4. & Marci. x.) dicentium: licitum eſſe uxorem dimittere. etiam nõ fornicationis ratione, & libellum repudij ei dare. Item Herodianorum (Direct. Inquiſit. ibid.) dicentium, quòd licitum eſt, uxorem alterius, etiam marito uiuente, ſibi in uxorem accipere. Itẽ Priſcilianiſtarum (Alfon. ſu. Caſt. Nuptiæ) facto ſuo dicentium. nuptijs coniugatos eſſe ſeparãdos. Facto ſuo, inquam: quia Priſcilianiſtæ hoc ſeruarunt, quòd fœminas à nolentibus uiris, & uiros à nolentibus fœminis, quantum poterãt. diſiungebant. Cõtra hos omnes. n. militat articulus præſens, eoſque expugnat: dum fidẽ,

QVAEST. XLIX. ART. III.

Concl. 1a. Si accipiat ly principalius pro digniori, ſacrm eſt omnib. modis principalius inter tria bona coniugij. 201

¶ PROB.

¶PROB. Quia ſacramētum, prout eſt bonum matrimonij, pertinet ad matrimoniū inquantum eſt ſacramentum gratiæ; alia uero duo pertinēt ad ipſum, inquantū eſt officium naturæ: & perfectio gratiæ eſt dignior quàm naturæ; (omnia patent.)

CONCL. 2ª. Sacramentum, quod eſt bonum matrimonij, eſt eſſentialius ei, quàm fides & proles; ſi iſta duo conſiderentur in ſeipſis.

¶PROB. Quia fides ac proles, ut conſiderantur in ſeipſis, pertinent ad uſum matrimonij; ſacramentum uerò. i. indiuiſibilitas pertinet ad ipſum matrimonium ſecūdum ſe (cum proles per uſum matrimonij producatur: pactioque coniugalis ſeruetur, ut patet in textu.)

CONCL. 3ª. Si cōſiderentur fides, & proles, ſecundum quòd ſunt in ſuis principijs: proles eſt eſſentialiſſimū in matrimonio, & ſecundò fides, & tertiò ſacramentum.

¶PROB. Quia in homine eſt eſſentialius eſſe naturæ, quā eſſe gratiæ (patet ergo à ſimili.)

1ᵐ de maiori

Finis. ℞. ſecundū intentionem conſideratus: non ſecundū cōſequutionem. §. Tūc nihil &c. ut patet in textu.

¶Corollarium. Ergo ſecundum hoc reſpōſum, proles inter bona matrimonij eſt ultimum: quod conſequtur quis u matrimonio. Nec mirum quia accipitur proles hic, ut conſideratur in ſe ipſa, & conſequenter ut concluſioni ſecundæ correſpondet: ſecundum quam fides, i. pactio coniugalis, & prius ſeruatur anteq̄ generetur proles.

*Quæſt. 44. art. 3. ex Mag. li. 4. Sent. diſt. 17. para. B.

2ᵐ de minori

Sacramētum cōpetit matrimonio ex rōne ſui generis. ℞. negat iſta. §. ut patet ī textu cum rōne ibi allata.

3ᵐ de antecedente. Inuenitur matrimoniū ſine inſeparabilitate. ℞. extra uitā, in qua coniicitur: nō in illa uita. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Ex quo dic. quòd mors, ſiue corporalis, ſiue ſpiritualis, ponit

tum non ſit principalius inter A bona matrimonii, quia finis eſt potiſsimum in unoquoque: ſed proles eſt matrimonii finis. ergo proles eſt principalius matrimonii bonum.

¶2 Præterea. Principalius in ratione ſpeciei eſt differentia, quę complet ſpeciem, quàm genus, ſicut forma, quàm materia in cōſtitutione rei naturalis, ſed ʰ ſacramentum competit matrimonio ex ratione ſui generis, proles aūt, & fides ex ratione differentiæ, inquantum eſt tale ſacramentum, ergo alia duo ſunt magis principalia in matrimonio, quam ſacramentum.

¶3 Pręterea. Sicut inuenitur matrimoniū ſine prole, & fide, ita inuenitur ʰ ſine inſeparabilitate, ſicut patet quādo alter cōiugum ante matrimoniū conſūmatū ad religionē tranſit, ergo nec ex hac ratione ſacramentū C eſt in matrimonio principalius.

¶4 Præterea, Effectus nō poteſt eſſe principalior ſua cauſa: ſed ʰ conſenſus, qui eſt cauſa matrimonii frequēter immutatur, ergo & matrimoniū ſolui pōt, & ſic inſeparabilitas non ſemper comitatur matrimonium.

¶5 Præterea. Sacramēta, quę habent effectum ʰ perpetuum, imprimunt characterē, ſed in matrimonio non imprimitur chara D cter, ergo non adeſt ei inſeparabilitas perpetua: & ideo ſicut eſt matrimoniū ſine prole, ita poteſt eſſe ſine ſacramento, & ſic idem quod prius.

SED CONTRA, Illud, qđ ponitur in definitione rei eſt ſibi maxime eſſentiale, ſed indiuiſio, quæ pertinet ad ſacramentū, ponitur in definitione * de matrimonio data, non aūt proles, vel fides, ergo ſacramentū E inter alia eſt in matrimonio eſſentialius.

Præterea. Virtus diuina, quę in ſacramentis operatur, eſt efficacior, quàm uirtus humana, ſed proles, & fides: pertinent ad matrimonium, ſecundum quòd eſt in officium naturæ humanæ, ſacramentum autem ſecundum quod eſt ex inſtitutione diuina, ergo ſacramentū eſt principalius in m̄rimonio, q̄ alia duo.

A RESPONDEO, Dicendū, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia eſſentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, ſic ᵐ omnibus modis ſacramentum eſt principalius inter tria bona cōiugii: quia pertinet ad matrimonium, inquantum eſt ſacramentum gratiæ: alia uero duo pertinent ad ipſum inquantum eſt quoddam naturæ officium, perfectio autem gratiæ eſt dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius, quod eſt B eſſentialius, ſic diſtinguendum eſt: quia fides, & proles poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo in ſeipſis, & ſic pertinent ad uſum matrimonii, per quem, & proles producitur, & pactio cōiugalis ſeruatur: ſed indiuiſibilitas, quam ſacramentum importat, pertinet ad ipſum ſecundum ſe matrimonium, quia ex hoc quod per pactionem coniugalem ſui poteſtatem ſibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt, ſequitur, quòd ſeparari non poſſint, & inde eſt, quòd matrimonium numquam inuenitur, ſine inſeparabilitate; inuenitur autem ſine fide, & prole, quia eſſe rei C non dependet ab uſu ſuo, & ᵖ ſecundum hoc ſacramentum eſt eſſentialius matrimonio, quàm fides, & proles. ᑫ Alio modo poteſt conſiderari fides, & proles, ſecundum quòd ſunt in ſuis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum ſeruandi fidem: ſine quibus etiam matrimonium eſſe, non poteſt: quia hæc in matrimonio ex ipſa pactione coniugali cauſantur: ita quòd ſi aliquid contrarium huius exprimeretur in conſenſu, qui † matrimonium facit, non eſſet verum matrimonium: & ʳ ſic accipiendo fidem, & prolem; proles eſt eſſentialiſſimum in matrimonio, D & ſecundo fides, & tertio ſacramentum; ſicut etiam homini eſt eſſentialius eſſe naturæ, quàm eſſe gratiæ, quamuis eſſe gratiæ ſit dignius.

concl. m
Aug. li. 1. de nupt. & cōcup. c. 7. 10.

conclu. p

Gratianus 27. q. 2. ca. 45.
†

concl. r

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd finis ſecundum intentionem eſt primum in re, ſed ſecundum conſecutionem eſt ultimum, & ſimiliter proles ſe habet inter matrimonii bona, & ideo quodammodo eſt principalius, & quodammodo non.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſacramētum prout ponitur tertium matrimonii bonum, E pertinet ad matrimonium ratione ſuæ differentiæ, dicitur enim ſacramentum ex ſignificatione huius rei ſacræ determinatæ, quam matrimonium ſignificat.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ nuptię ſecundū Aug.* ſunt bona mortalium, unde in reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ut dicitur Matthæ. 22. Et ideo uinculum matrimonii non ſe extendit ultra uitam, in qua contrahitur, & ideo dicitur inſeparabile, quia non poteſt in hac uita ſeparari, ſed per mortem ſiue corporalem poſt carnalem coniunctionem, ſiue ſpiritualem poſt ſpiritualem tantum.

*De bono coniugali ex ca. 24. tom. 6.
*Aug. de bono cōiug. c. 7 & 15. & de adulterinis cō ug. li. 2. c. 5. & Amb. l. c. 16. Luc.

ponit extra vitam cor reſpondenter. i. corporalis extra uitam corporalem, & ſpiritualis extra ſpiritualem.

¶NOT. Vita ſpiritualis accipitur hic ꝓ uita ciuili. i. ſecundū actiones, & negotiationes, in mundo ſieri ſolitas. Huic enim opponitur religionis ſtatus; & conſequenter uocatur mors ſpiritualis, idest tranſitus ab illa vita ciuili: licet ipſa religio in ſe conſiderata ſit uita ſpiritualis.

4m de minori

Conſenſu * .i. materialiter ſumptus: non autem, formaliter. S. Tunc nihil &c. ut patet in textu. Vbi in ſi. ly ſecundum hoc idē eſt ac ſi diceret, ſecūdum quòd formaliter conſenſus dicitur. Vltra inualiditatem matrimonij ad tempus contracti. q. 47. art. 5 appen. interuenit ibi adulteriū tem per animo, &, quando actu ſe cognoſcūt, facto. 32. q. 2. ſolet.

* li. 4. Sēt. diſt. 31. parta. D.

5m de maiori

Effectum perpetuum. R. ad actus ſpirituales: non, ad actus corporales. S. Tunc nihil &c. Omnia patēt in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationē reijcias errorem Armenorum, quem poſt modum docuit Lutherus (Prat. Lutherani) dicētium: ſuptijs non ineſſe ſacramentum, ideſt illam maris & fœminæ indiſſolubilem cōiunctionem, neque per eam conferri gratiam. Itē hæreſim Libertinorū (Prat. Libertini) dicētiū: matrimonia poſſe diſſolui, ubi uxor mariti ſui tædium ceperit. Oſtendendo namque D Thomas, quòd inter bona matrimonij ſacramentum eſt principalius ſecundum rationem gratiæ: proculdubio militat contra Libertinos, & Armenos, utroſque confodiens.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas; erro-

AD QVARTVM dicendum, quā uis conſenſus, qui facit matrimonium, non ſit perpetuus materialiter, ideſt quantum ad ſubſtantiam actus, quia ille actus ceſſat, & poteſt contrarius accedere, tamen formaliter loquendo, eſt perpetuus, quia eſt de ꝑpetuitate uinculi, aliàs non faceret matrimonium. Non enim cōſenſus ad tempus in aliquam matrimonium facit: & dico formaliter, ſecundum quòd actus accipit ſpeciem ab obiecto; & ſecundum hoc matrimonium ex conſenſu in ſeparabilitatem habet. F G

AD QVINTVM dicendū, quòd in ſacramentis, in quibus imprimitur character, traditur poteſtas ad actus ſpirituales, ſed in matrimonio ad actus corporales: unde matrimonium ratione poteſtatis, quam in ſe inuicem coniuges accipiunt, cōuenit cū ſacramēto, in quo character imprimitur, & ex hoc habet inſeparabilitatem, ut Magiſter* dicit, ſed differt ab eis, inquantum poteſtas illa eſt ad act⁹ corporales, & propter hoc non imprimit characterem ſpiritualem. H

ARTICVLVS IIII.

Vtrum actus matrimonij excuſetur per bona prædicta.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd actus matrimonij non poſſit excuſari per bona prædicta, ut non ſit omnino peccatum; quia quicūq; ſuſtinet ʰ damnum maioris boni propter minus bonum, peccat, quia inordinate ſuſtinet: ſed bonum rationis, quod læditur in ipſo actu coniugali, eſt maius quam hęc tria coniugij bona, ergo prædicta bona non ſufficiūt ad excuſandum coniugalem cōcubitum.

2 Præterea. Si bonum ʰ malo additur in genere moris, totum efficitur malum, non autem totū bonum: quia una circunſtantia mala facit actum malum, nō autem una bona facit ipſum bonum, ſed actus coniugalis ſecūdum ſe eſt malus, aliàs excuſatione non indigeret: ergo bona matrimonij adiuncta non poſſunt ipſum bonum facere.

3 Præterea. Vbicumque eſt immoderatio paſſionis, ibi eſt uitiū in moribus: ſed bona matrimonii non poſſunt efficere quin delectatio illius actus ſit immoderata, ergo non poſſunt excuſare quin ſit peccatum.

4 Præterea, Verecundia non eſt ʰ niſi de turpi actu ſecūdum Damaſcenum:* ſed bona matrimonii non tollunt erubeſcentiā ab illo actu, ergo non poſſunt excuſare quin ſit peccatum.

SED CONTRA. Concubitus cōiugalis non differt à fornicario, niſi per bona matrimonij, ſi ergo non ſufficerēt excuſare ipſū, tunc matrimonium ſemper illicitum remaneret.

Præterea. Bona matrimonij ſe habent ad actum eius, ſicut circunſtantię debitæ, ſicut dictū eſt:* ſed circunſtantiæ tales ſufficienter faciunt, quòd actus aliquis non ſit malus, ergo, & hæc bona poſſunt excuſare matrimonium, ut nullo modo ſit peccatum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus dicitur excuſari dupliciter. Vno modo ex parte facientis, ita ꝙ non imputet̄ faciēti in culpā, quàuis ſit malus, uel ſaltem non in tantam culpam, ſi cut ignorātia dicitur excuſare peccatum in toto, uel in parte. Alio modo poteſt excuſari act⁹ ex parte ſui, ita ſcilicet, quòd nō ſit malus, & * hoc modo prædicta bona, dicunt̄ excuſare actū matrimonii, * ex eodem autem habet actus aliquis quòd non ſit malus in genere moris, & ꝙ ſit bonus, quia non eſt aliquis actus indifferens, ut in 2. libro dictum eſt,* dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate uirtutis & ſic habet actus quòd ſit bonus ex, his, quæ ipſum in medio ponunt, & * hoc faciunt in actu matrimonii fides, & proles, ſ ut dictum eſt †. Alio modo bonitate ſacramenti, ſecundum, quòd actus nō ſolum bonus, ſed etiam ſanctus dicitur, & * hāc bonitatem habet actus matrimonii ex indiuiſibilitate coniunctionis, † ſecundum quam ſignificat coniunctionem Chriſti ad Eccleſiam, & ſic patet quòd prædicta bona ſufficienter actum matrimonii excuſant. I K

res præmiſſos meritò damnari à &c. ut q. 42. art. 1. & 3. append. Item à Concil. Tridē, ſeſſ. 24. cap. 1. Matrimonij perpetuum indiſſolubilē q; nexum, &c. Et can. 5. Siquis dixerit: propter moleſtam cohabitationē diſſolui poſſe matrimonij uinculum: Anathema ſit.

¶Tertiò habes: quo modo per rationem oſtendas; & meritò eſſe, & in quo ſenſu ſit, dictum ab Eugenio IIII. quòd bonum matrimonij primum eſt proles, ſecundum eſt fides, tertium eſt indiuiſibilitas. Hoc tetigitur ſupra art. 2. appen.

*lib. 2. orthod. fidei. cap. 15.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta, & allegata patrum, ꝓ quātoad hunc locum pertinent, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò vides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina præluceat & declaretur, & conſolidetur.

*In 4. di. 41. ar. 3. ꝑſertim in reſp. ad 4. & 5.

†art. 1. huius q. ad 4.

QVÆST. XLIX.

ART. IIII.

CONCL. 1a. Bona prædicta dicuntur excuſare matrimonij actum ex parte ſui.

¶ PROB. Quia faciunt, actum aliū non eſſe malum.

¶CONCL. 2a. Fides & proles faciunt, ꝙ actus matrimonij ſit bonus: & ſacramentū. i. indiuiſibilitas cōiunctionis matrimonialis, facit ultra hoc, quòd ipſe actus ſit ſanctus.

concl. 2a

¶ *Corollarium*. Ex hoc melius intellige dicta ſuper q. 49 ar. 3. ad 1m. ſic enim clarius intel-

*Idem ſupra q. 41. art. 4. cor

concl. 1. p

†art. 2. huius q. cor.

& hoc ꝑfect. ti-

concluſ. 2

intelliges: in Paradiſo fuiſſe prædicta bona excuſantia matrimonium.

¶PROB 1. Quia ex eodē habet actꝰ, ꝙ nō ſit malꝰ in genere moris, & ꝙ ſit bonus (ut ꝓbatur in tex.) 2. Quia fides ac proles ponūt ipſum actum in medium ſecundum rōnem: 3. Quia (ly & ſacramētum &c.) ultra hoc actus matrimonij ſignificat coniunctionem Chriſti ad eccleſiam.

¶Examen. Ly non eſt aliquis actus indifferens. Scilicet ſecundum indiuiduū non ſecundum ſpeciem. Hoc fuit declaratum etiam de mente concilij Cōſtantienſis ſupra q. 41. ar. 4. Vide ibi.

*Art. 3. q. 41. ad 5.

1ᵐ de maiori

Damnum. ℞. quãtū ad habitum non ſemper, quantum ad actū §. ut declaratur in textu: ly nec eſt inconueniens &c. Tunc nihil &c. ut patet in principio textus.

¶NOT. Si ſemper eſſet peccatum dimittere meliorem pro aliquo minus bono actu non eſſet licitū exercere actum coniugalem alicui nuptæ virgini, quoniam actus uirginitatis melior eſt, & tunc dimittitur.

2ᵐ de maiori

*Art. 3. q. 41. ad 6.

Malū. ℞. culpæ: non pœnæ. §. Tunc nihil &c. Nam malum qđ inſeparabiliter actui coniugali ineſt eſt malum pœnę, nō culpę.

¶NOT. De hoc uide q. 41. arti. 3. ad 3ᵐ. & 4ᵐ.

3ᵐ de maiori

Immoderatio. ℞. ſecūdum proportionem ad rationē: non ſecundum quantitatem ad intenſionē. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet in eod. ly delectatio autem quæ fit in actu. &c.

¶NOT. de hoc uide q. 41. ar. 3. ad 2ᵐ. & 6.

Cōcil. Trident. ſeſſ. 24. ſ pem. §. Cœtū vero.

4ᵐ ex Damaſceno.

Vide tur pi. ℞. rōne uel pœnæ, uel culpę. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶NOT. Vide q. ſup. loco citato ad 3. & 4.

A Ad primvm ergo dicendum, quòd per matrimonii actū non incurrit homo in damnum rationis quantum ad habitum ſed ſolum quantum ad actum, nec eſt inconueniens ꝙ quandoque aliquis actus, qui eſt melior ſecundum genus ſuum, interrumpatur pro aliquo minus bono actu: hoc enim ſine peccato fieri poteſt, ſicut patet in eo, qui ab actu contemplationis ceſſat, ut interdum actioni B vacet.

Ad secvndvm dicendū, quòd ratio illa procederet, ſi malum, quod inſeparabiliter comitatur concubitum, eſſet malum culpæ: nunc autem non eſt malum culpæ, ſed pœna tantū, * quæ eſt inobedientia concupiſcentiæ ad rationem, & ideo non ſequitur.

Ad tertivm dicendū, quòd ſuperabundantia paſſio- C nis, quæ facit uitium, non attenditur ſecundum quantitatem ipſius ad intenſionem, ſed ſecundum proportionem ad rationē: vnde tunc ſolum paſſio reputatur immoderata, quando limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali, quamuis ſit intēſiua ſecundum quantitatem, nō tamē excedit limites ſibi à ratione ꝓfixos ante principium ſuum, q̄- D uis ex prædicta delectatione rō eos ordinare non poſſit.

Ad qvartvm dicendum, quòd turpitudo, quæ ſemper eſt in actu matrimoniali, & erubeſcentia facit, eſt turpitudo pœnæ, & non culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubeſcit.

Articvlvs V.

Vtrum actus matrimonialis excuſari poſſit ſine bonis matrimonij.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur ꝙ actus matrimonialis excuſari poſſit etiam ſine bonis matrimonii. Qui enim à natura tantum mouetur ad actum matrimonii, nō videtur aliquod bonum matrimonii intendere, quia bona matrimonii pertinent ad gratiam, vel uirtutem: ſed quando aliquis ſolo h appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur eſſe peccatum, quia nullum naturale eſt malum, cum malum ſit præter naturam, & præter ordinem, ut Dionyſ. * dicit: ergo actus matrimonii excuſari poteſt etiam ſine bonis matrimonii.

¶2 Præterea, Ille, qui utitur cōiuge ad h fornicationem uitandam, non uidetur aliquod bonū matrimonii intendere: ſed talis non peccat, ut uidetur, quia ad hoc eſt matrimonium conceſſum humanæ infirmitati, ut fornicatio uitetur: ut patet primæ Corinth. 7. ergo etiam ſine bonis matrimonii poteſt actus eiꝰ excuſari.

¶3 Præterea, Ille, qui h utitur re ſua ad libitum, non facit contra iuſtitiam; & ſic non peccat (ut videtur) ſed per matrimonium vxor efficitur res uiri, & econtrario, ergo ſi ſe inuicem ad libitum utuntur libidine mouente, non uidetur eſſe peccatum, & ſic idem quod prius.

¶4 Præterea, Illud, quod eſt bonum ex genere, non efficitur malum, niſi ex mala intētione fiat: ſed poteſt bona intentione fieri etiam ſi non intendat aliquod bonum matrimonii, puta cum quis ſalutem corporalem ꝑ hoc intendit ſeruare, aut conſequi, ergo videtur, quòd etiam ſine matrimonii bonis actus ille poſſit excuſari.

Sed contra, Remota cauſa remouetur effectus: ſed cauſa honeſtatis actus matrimonialis ſunt matrimonii bona ergo ſine eis non poteſt actus matrimonialis excuſari.

E Præterea, Non differt actus prædictus ab actu fornicario, niſi in prædictis bonis: ſed concubitus fornicarius ſemper eſt malus, ergo ſi nō excuſatur prędictis bonis, etiam matrimonialis actus ſemper erit malus.

Respondeo, Dicendū, quòd ſicut bona matrimonii ſecundum quod ſunt in habitu, faciunt matrimonium honeſtum, & ſanctum, ita etiam ſecundum quòd ſunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonii

& ibi ar. 4. ad 3. Vbi dē ꝙ videas in tex. intelligere. à de elucid. & hic, & ſupra.

APPENDIX.

Ex art. habes. ¶Primò: quō pe rōnem inteximas hęreſim Agnenſiū Manicheorū, & Tatianorū (Præteorū ut) dicentiū: nuptias ū ſęde ra inter ſe iūgētes peccare. Itē nuptias execrabiles, & ſpurcas eſſa. Si. n. actus matrimonialis carnalis, bonus & ſanctus eſt: patet à fortiori ex hoc, ꝙ ſædus cōtractus nuptiarū neq; execrabilis nequeſpurcꝰ, neq; pctm̄ eſt. ¶Secūdò habes: quō ꝑ rōnē oſtendat; merito damnatas fuiſſe illas hæreſes à &c. ut q. 41. ar. 1. appen. & ar. 3. & 4. appen. Itē à &c. ut. i. par. q. 72. ar. 1. appen. Itē à &c. ut ſupra in multis locis. Item à Concil Gangrēſi. Si quis vituperat nuptias, & dormiētē cū uiro ſuo fidelē, ac relig oſã deteſtaſ, aut culpabilē æſtimat, uelut quæ in regnū Dei intrare ñ poſſit. Anathema ſit. Itē à Cōcil. Bracharēſi primo, cau. 11. Si quis coniugia humana dānat, & procreationē naſcentium perhorreſcit, ſicut Manichæus, & Priſcillianus dixerunt: Anathema ſit. ¶Tertiò habes: quō ꝑ rōnē oſtēdas; merito eſſe dictū ab Eugenio Quarto; ꝙ pdicta ſūt bona matrimonij. Si. n. bona ſunt eius; red dunt illud bonū & ſãctū. Vide Eugeniū ac. 2. appen. ¶Quartò habes: quō ꝑ rōnē ꝓdicta patrū, ac ſcripturarū, pro quanto matrimonium innuunt ſiue diuiſim, ſiue cōiunctim excuſari per illa tria bona, & intelligas, & probes, & defendas. ¶Quintò uides; quō ex ijs utcūſim Angeli a doctrina hæc declaretur, & conſolidet.

*Viſi. p. 1. Eccl. ad Itel. &c. *Ca. 4. de diuinis nomi. ali q. Actū ante finē.

QVAEST. XLIX. ART. V.

Concl. Duobus ſolummodis coniug. abſq; omni peccato conuen. uut. ſcilicet cauſa procreandæ prolis, & debiti reddendi: aliàs autē ſemper eſt ibi peccatum, ad minus ueniale. 103

¶Corolla.

¶*Corollarium.* Ergo ex hoc ad ti·niam literaliter reſponden- E do applica; quòd actus matrimonialis non poteſt excuſari ſine bonis matrimonij. Hoc enim inſinuatur à ly alias autem &c.

¶NOT. Principium corporis articuli huius aperit nobis uiam ad clarius intelligendum concluſiones articuli quarti: & ideò benè conſidera uſque ad ly unde quando cōiuges &c. Rurſum. Concluſio præſens habet duas partes: ſcilicet affirmatiuā hanc, quòd duobus modis coniuges abſque omni peccato cōueniūt, & negatiuam hanc, quòd ſolis. i. nullo alio modo. Et quoniam præter illos duos modos, prolē videlicet & debitum, reſtabat alius, uidelicet indiuiſibilitas; quæ nomine ſacramēti importatur: ideò per ly ſolis, excludi- *Al. fidē *ar 3. huius q. co.
tur indiuiſibilitas illa. Ac ſi diceretur: Indiuiſibilitas non facit, quòd coniuges ſe inuicem cognoſcant abſque omni peccato. concl. m
Hoc eſt. Quando cōuen iunt ratione indiuiſibilitatis illius ſignificandæ tantum (remoto ſcilicet quòd ſimul uel ratione prolis, uel ratione debiti, conueniant) illa conuentio non eſt propter hoc abſque omni peccato. Probabitur itaque primò pars affirmatiua illa, & poſtmodū negatiua.

¶PROB. 1. Quia procreatio prolis, ac debiti redditio pertinent ad uſum matrimonij; & ad finem eius ſecundum rationem rectam ordinantur: 2. Quia (ly ſolis ſacramentum, i. indiuiſibilitas, non pertinet ad vſum matrimonij, ut per hoc actus eius abſque peccato reddatur (omnia patent ex ſupra dictis.) 3. Quia (ly aliàs autem &c.) patet.

¶NOT. Concluſio probata, eſt etiā tanquam declaratio. q. 41. art. 3. & 4. Nam de habentibus gratiam, & de non habentibus, monſtrat, & monſtrando declarat; quomodo in matrimonio non ſemper peccent, & quandoq; mereantur, ac quandoq; bonum morale faciant.

1m minor.

Quando aliquis ſolo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non uidetur eſſe peccatum. ℞. ſi appetitus ille ordinetur actu, uel habitu, in Deū. §. Tunc nihil concluditur contra, ut patet in textu.

¶Examen. Ly imperfectus. *Scilicet ſecundum ſe; ita quòd licet non ſit ſecundum ſe malus, poſſit tamen fieri, ſi non regulerur à ratione.* Ex quo enim eſt in homine ille motus naturæ deberet ordinari ſaltem habitu per rationem hominis: unde ſi nec habitu ordinatur ab ipſa, tunc eſt peccatum; quia ratio in illo motu non facit officium ſuum, quod debet: ſicut & nautæ imputatur iactura nauis, quia debet eam regere. Motus ergo ille eſt malus, non quia ſit naturalis præciſè (ſic. n. tantum eſt imperfectus;) ſed quia non eſt ordinatus ratione ut debet.

honeſtum, quantum ad illa duo bona matrimonij, quæ ipſius actum reſpiciunt. Vnde quando coniuges conueniunt cauſa prolis procreandæ, uel vt ſibi inuicem debitum reddant, quæ ad ānem pertinent, totaliter excuſantur à peccato, ſed tertium* G bonum non pertinet ad vſum matrimonij, ſed ad eſſentiam ipſius, ut dictum* eſt. Vnde facit ipſum matrimonium honeſtū, non autem actum eius, ut per hoc actus eius abſque peccato reddatur, quia cauſa alicuius ſignificationis cōueniunt: & ideo m duobus ſolis modis coniuges abſque omni peccato conueniunt, ſcilicet cauſa procreandę prolis, & debiti reddendi, aliàs H autem ſemper eſt ibi peccatum ad minus veniale n.

Ad primvm ergo dicendum a quòd proles prout eſt bonum ſacramenti, addit ſupra prolem, prout eſt bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem prout in ipſa ſaluatur bonū ſpeciei: ſed in prole, ſecundum quod eſt bonum ſacramenti matrimonij, ultra hoc intelligitur, ut proles ſuſcepta ulterius ordinetur in Deum, & ideo oportet quòd intentio naturæ, qua prolem intendit, referatur actu uel habitu ad intentionem prolis, prout eſt bonum ſacramenti, aliàs ſtaretur in creatura, quod ſine peccato eſſe non poteſt: & ideo quando natura tantum mouet ad actum matrimonij, non excuſat à peccato omnino, niſi

¶Ly habitu. *Id eſt uoluntate præuia.* Tunc enim habitu ordinat motum iſtum: quia ante actum vol. illum eſſe ordinatum. Pro quo vide. q. 41. art. 3. ad 6m. vbi ad literam dicitur: ſi tunc non ordinetur, tamen à ratione eſt præordinatus. Eſſe ergo actum illum præordinatum à ratione, eſt eſſe ordinatū habitu.

inquantum motus naturæ ordinatur actu, uel habitu ulterius ad prolem, ſecundum quòd eſt bonum ſacramenti, nec tamen ſequitur quòd motus naturæ ſit malus; ſed quòd ſit imperfectus; niſi ad aliquod bonum matrimonij ulterius ordinetur.

Ad secvndvm dicendū, quòd ſi aliquis per actum matrimonii intendit uitare fornicationem in coniuge, non eſt aliquod peccatum, quia hæc eſt quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet: ſed ſi intendit uitare fornicationem in ſe, ſic eſt ibi aliqua ſuperfluitas, & ſecundum hoc eſt peccatum ueniale, nec ad hoc eſt matrimonium inſtitutum, niſi ſecundum indulgentiam, quæ eſt de peccatis venialibus.

Ad tertivm dicendum, quòd vna debita circunſtantia nō ſufficit ad hoc quod actus ſit bonus, & ideo non oportet quòd qualitercunque quis re ſua utatur uſus ſit bonus: ſed quando utitur re ſua ut debet, ſecundū omnes circunſtantias.

Ad qvartvm dicendum, quòd quamuis intendere ſani- I tatis conſeruationem non ſit per ſe malum, tamen hæc intentio efficitur mala, ſi ex aliquo ſanitas intendatur, quod non eſt ad hoc de ſe ordinatum, ſicut, qui ex ſacramento baptiſmi tantum ſalutem corporalem quæreret, & ſimiliter etiam eſt in propoſito in actu matrimonij.

2m de maiori

Fornicationem uitādam. ℞. in ſeipſo: nō, in coniuge. §. Tunc nihil &c. Nam quando aliquis per actum matrimonialem intendit uitare fornicationem &c. ut in textu.

3m maior.

Ille, qui utitur re ſua ad libitum, non facit contra iuſtitiam, & ſic non peccat. ℞. negatur iſta. §. ſed dicendum. Ille, qui utitur re ſua, ut debet ſecundum omnes circunſtantias, nō facit &c.

¶NOT. Præmiſſam gloſam propoſitionis illius diligenter notato: quoniam hinc ad multos errores compeſcendos iuuaberis, & in multiplici materia. Valde diligenter gloſa notanda, & practicanda.

4m maior.

Illud, quod eſt bonū in genere, non efficitur malum, niſi ex mala intentione fiat. ℞. quando intenditur aliquid bonum ex aliquo, quod de ſe eſt ordinatum ad illud: nō aliter. §. Tūc nihil &c. ut patet in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quō per rationē excludas errorem Libertinorum, & Quintiniſtarum (Prat. Libertini. Quintiniſtæ) dicentiū: quòd uitium eſt ortus, & virtus eſt uinū. Sic. o. non diſſe rec: ſi quis cognoſceret vxorē ſuam intendens bona matrimonij & non intendens; & ſi K actus matrimonialis excuſari poteſt per bona matrimonij, etiā excuſari poſſet ſine illis. Quorū oppoſitum hic articulus præſens, tanquam contra illos militans, ratione ualidiſſima probat; ſimul etiam prius probationibus addenda duo argumenta dicta in ly ſed contra. Vid. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationes oſtendas; errorem illum meritò damnari ab Iſai. 5. Veh; qui dicitur, bonum malū, & malum bonum. Et quia, contra omnino improbabilia proferentem ſolicitum eſſe, non decet (ſecundum *Philoſophum* in top.) & ideo ſufficiat hactenus iſta dixiſſe contra huiuſmodi. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum fuiſſe à Concil. Flor (ſupra art. 2. appen.) quòd matrimonium ſine bonis ſuis non poteſt excuſari in ſuo actu. Innouatum autem eſt, ab oppoſitis, ubi dicit: quòd triplex eſt bonum matrimonij. Cum igitur nihil ſit bonum, niſi per bonitatem; & remota cauſa remouetur effectus ſequitur, Concilium per hoc innuiſſe, quòd remotis illis bonis non excuſabitur. 3

¶Quartò

4 ¶Quantò uides : quò per rationem prædicta patrū, pro quanto inuouant, quod dicimus, & intelligat, & probes, & defendes.

5 ¶Quintò uides : quomodo ex ijs aſſiſſim Angelica doctrina hæc & declaratur & conſolidatur.

QVAEST. XLIX. ART. VI.

NOT. Supra articulo quito par tim quæſiuit titulo hunc, pro quanta ibi quæſitum eſt, an aliquit non intendens bona matrimonij poſſit excuſari à actu matrimoniali. Vndu nō formaliter loquitur de ſtédit facere uim in quærendo de delectione. Quaſi dixerit per modum expoſitionis. Vtrum non intendens cognoſcēdo uxorem ſuam bona matrimonij; i. vtrum intendens aliquid aliud, &(in propoſito loquendo) ſolā delectationem, &c. Ita q; uides: q; principalem intentum quę ſit conſiſtit in ſola delectatione.

CONCL. 1ª. Si delectatio quæratur ultra honeſtatem matrimonij, eſt peccatum mortale.

¶Examen. Ly ultra honeſtaté matrimonii. Expone hoc, ut in textu ly ut ſcilicet aliquis in cōiuge nō attendat, q; coniux eſt, ſed &c.

¶PROB. Quia operat° ultra honeſtaté matrimonij, nō in textu declarato, eſt peccatum mortale: & idem iudiciū eſt de delectatione, & operatione (x. Ethi.)

CONCL. 2ª. Si quę ratur delectatio infra limites matrimonio aij: eſt ueniale peccatum.

¶Examen. Ly infra limites matrimonij. Expone ut in textu.

¶PROB. Quia operatio infra limites matrimonij, modo in textu declarato, eſt veniale peccatum: & idem iudicium eſt de delectatione & operatione (x. Ethic.)

¶NOT. Per iſtam concluſionem ſecundam ſic probatam excluditur illa opi-

104 Referſ Decr. 32. q. 4. c. Liberorū. †Li. 4. Sēt. d. 31. §. F.

*Li. 4 Sēt. d. 31. pa rag. H. et 3 ex Gre. in ſi. ta. 1 epiſt. ad hēt Beda ſup illud a. Co. 7. Me lius eſt, n. ut dī eſſe Augu. lo ſec. d bo no coniugatorum. Sed hī in Sent. li. 4. eſtnu in. haud Pelag c. 26. Ethic. 2. côtra eā dē patū ante ſi. †Li. 4. Sēt. diſt. 31. parag. F.

ARTICVLVS VI.

Vtrum cognoſcens uxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, ſed ſolam delectationem, mortaliter peccet.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur q; quãdocunque aliquis uxorem cognoſcit, non intendens aliquod bonum matrimonij, ſed ſolã delectationem, mortaliter peccet. Quia ſicut Hieronimus * dicit, & habetur in litera, † voluptates, quæ de meretricũ amplexibus capiuntur, in uxore dãnandæ ſunt: ſed non dicitur eſſe dãnabile, niſi peccatum mortale, ergo cognoſcere ʰ vxorẽ propter uoluptatẽ ſolam eſt ſemper peccatum mortale.

¶2 Præterea. Conſenſus in delectatione ʰ eſt peccatũ mortale, ut in 2. lib. dictũ eſt: ſed quicunque cognoſcit uxorem ſuã cauſa delectationis, conſentit in delectationem, ergo mortaliter peccat.

¶3 Præterea, Quicunque uſum creaturæ nõn ʰ refert in Deum creatura fruitur, quod eſt peccatũ mortale, ſed quicung; uxore propter ſolã delectationẽ utitur, hũc uſum non refert in Deũ ergo mortaliter peccat.

¶4 Præterea, Nullus debet excõicari, niſi pro peccato mortali, ſed aliquis, uxorẽ ſola libidine cognoſcens ab introitu Eccleſiæ arcetur, ut in litera * dicitur, quaſi ſit excõicatus, ergo omnis talis peccat mortaliter.

SED CONTRA, Quia ſecundum Auguſt. † talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur: Pater noſter &c. ut habetur in litera * ſed talia non ſunt peccata mortalia, ergo &c.

Præterea, Qui cibo utitur ad delectatione tantũ, non peccat mortaliter, ergo pari ratione, qui vtitur vxore tantũ cauſa libidinis ſatiandæ.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd quidã dicunt, quod quandocunque ad actum coniugalem libido principaliter, mouet, eſt peccatum mortale, ſed quando mouet ex latere, tunc

A eſt peccatum veniale. Quando autẽ omnino delectationẽ †deſpicit, & diſplicet ei, tũc eſt oĩno ſine ueniali peccato, Vt ſic; delectationem in illo actu quærere ſit peccatum mortale, delectationẽ oblatã acceptare ſit peccatum veniale, ſed eam odire ſit perfectionis. Sed hoc non poteſt eſſe, quia ſecundum Philoſophum in x. †Ethic. idem iudicium eſt de delectatione, &

B operatiõe, quia operationis bonæ eſt delectatio bona, & malę mala. Vnde, cũ actus matrimonialis non ſit per ſe malus, nec quærere delectationẽ eſſet pec catum mortale ſemper.

Et ideo dicendum, quòd ſi ᵐ delectatio quæratur ultra honeſtatem matrimonij; ut * ſcilicet aliquis in coniuge non attendat q; coniux eſt, ſed ſolum, quod mulier, paratus idem facere cũ

C ea, ſi non eſſet coniunx, eſt peccatum mortale, & ideo talis dicitur† ardentior amator uxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. ¶Si autem quęratur delectatio infra limites matrimonij, ut ſcilicet talis delectatio in alia non quęreretur, quàm in coniuge, ſic eſt ueniale peccatum ᵗ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc uoluptates meretri-

D cias uir in uxore quęrit, quando nihil aliud in ea attendit quàm quòd in meretrice attenderet.

AD SECVNDVM dicendum, q; conſenſus in delectatione concubitus, qui eſt peccatum mortale, eſt peccatum mortale, non autem talis delectatio eſt matrimonialis actus.

AD TERTIVM dicendum, q; quàmuis delectationem non re

E ferat actu in Deum, non tamẽ ponit in ea ultimum delectatio nis finem, aut uoluptatis, aliàs eam ubicumque indifferenter quęreret, & ideo non oportet q; creatura fruatur, ſed utatur creatura propter ſe, ſe autem habitualiter propter Deum, quàmuis non actu.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc non dicitur propter hoc quòd ex hoc peccato hõ excommunicationem mereat

aio quorundam nae ratorum & reprobatorum in corpore: tum quia illa opinio erat acerbior, tum quia habebat zelum ſed non ſecundum ſcientiam. Vnde. p quanto non ſecundum ſcientiam mouetur reprobatur, ad mittendo zelum. Ex quo patet q; et neluſio iſta ſecunde haber zelum & ſcienuem ſimul

1ᵐ de cõcluſione. Veorem. ℞. ut m° retricem. uõ, ut ueorem. §. Tūc nihil &c. Nã Hieronimus dãnandos dicit amplexus in uxore, quos & meretricios uocet, quando quis utitur uxore tanquam meretrice: ut in textu.

2ᵐ de maiori. In delectatione. ℞. operationis, quæ eſt peccatũ mortale uno eliter. §. Tunc nihi &c. Non. n. quicunq; delectatur uoluntarie in actu matrimonia li, delectatur de operatione mortaliter mala. Vide q. 41. ar. 5. concl. 4

3ᵐ de maiori. Non refert. ℞. habitu: non aũt, actu tũ. §. Tunc nihil &c. Nã quamuis cognoſcens vxorem delectatione ſola ductus delectationem non refert actu in Deum: non tamen &c. ut in textu.

4ᵐ minor. Alliqute vantem ſola libidine cognoſcent ab introitu eccleſiæ arcetur. ℞. non propter hoc præcisè: ſed propter inhabilitatem ad diuina. §. Tūc nihil &c. vt patet in textu.

¶NOT. Digna adminiſtratione actiua, ſine paſſiua, diuinorum, requiritur duo ſcilicet q; quis ſine peccato mortali exiſtat, & q; habilitatem quandam deuotionis conformem illis habeat. Primi defectum, ſcilicet peccatum mortale, non in exiſtit cognoſcens uxorem ſola delectatione infra limites matrimonij ductus: ut efficaciter probatum eſt ſupra in corp. Secundi vero

†Al. reſpuit. Zelus ſecundum ſcientiã.

b. 10. c. et 4.

concl. m

*Al. ſi.

†Hier. contra Iouinia. ſi. et li. 4. Sen. d. 31. par. F. aſ ſnem.

conel. p

defectum, i. inhabilitaté pdictam, incuerit, illo mó ét cognoſcens uxoré. Stat igitur, q talis arcendus iudicetur ab eccleſia ratione ſecundi, non autem primi, & ſic intendit litera. Quod ſi replices, nullum debere excõicari niſi p peccato mortali: teſtiquit D. Thomas tanq̃ clarum, quid reſpondere debeat: quod & ſubintelexiſſe illum in litera præſenti dicendum eſt. Illud autem eſt: q cognoſcés, uxorem ob delectationẽ ſolam, peccat quandoque mortaliter (ut 1ª. concluſio dixit.) Conſequenter igitur habemus: q excommunicatio fertetur tunc pro mortali, ſi talis excommunicatẽ.

† Concil. Trid. ſeſſ. 24. de ſacramen. matri. cano. 4.

1 APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c. Tho. 4. di. 34. q. uni ca, ar. 1.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationẽ interimas hęreſim Nicolaitarũ & Simonis magi, (Prat. Nicolaitæ, & Simoniaci) dicentium: coitum promiſcuum fœminarũ licere ut quilibet qualibet ſine peccato uti poſſit. Si n cõiunx ultra honeſtatem delectationem quęrens in cognoſcendo uxorẽ propriã peccat mortaliter, ut 1ª. cõcluſio dixit: oſtenditur profecto per hoc à fortiori, q promiſcue uti fœminis nõ licet abſq; peccato mortali.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hanc meritò damnari ab Apocal. 2. Habeo aduerſus te pauca; quia habes illic tenentes doctrinam balaam, q docebat balac mittere ſcandalum corã filijs Iſrael edere & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinã. Nicolaitarũ. Hæc ibi. Ex quo patet: q doctrina Nicolaitarum prædicta, ceu quę aſſimilatur doctrinæ Balaã ad Balac eſt ſcandaloſa Populo Chriſtiano: & per hoc dãnabilis omnò, & ibi damnata. Item à Leuitici. 20. Si mœchat⁹ quis fuerit cum uxore alterius, morte moriantur, & mœchus, & adultera. Item à Matth. 15. de corde exeunt cogitationes malę, adulteria, forni-

*Al. inductum.

ſed quia ſpiritualibus ſe reddit inhabilem propter hoc, quod efficitur, in actu illo, totus caro.

QVAESTIO L.

De impedimentis † matrimonij in generali, vnico articulo abſoluta.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimentis matrimonij.

Et primo in generali.

Secundo in ſpeciali.

ARTICVLVS I.

Verum in matrimonium conuenienter impedimenta aſſignentur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impedimenta aſſignentur. Matrimonium enim quoddam ſacramentum eſt contra alia diuiſum, ſed aliis non aſſignantur impedimenta, ergo in matrimonio aſſignari non debent.

¶2 Præterea. Quanto aliquid eſt minus perfectum, tanto paucioribus modis impediri poteſt, ſed matrimoniũ inter alia ſacramenta eſt minus perfectũ, ergo nulla, uel paucisſima impedimenta ei aſſignari debent.

¶3 Præterea. Vbicunq; eſt morbus, eſt neceſſarium remediũ morbi, ſed concupiſcentia in cuius remediũ matrimonium eſt * indultũ, eſt in omnibus, ergo nõ dẽt eſſe aliquod impedimentum, quod aliquam perſonam illegitimam faciat penitus ad contrahendum.

¶4 Præterea. Illegitimũ dicitur quod eſt contra legẽ, ſed huiuſmodi impedimenta, quæ in matrimonio aſſignantur, nõ ſunt contra legẽ naturæ, quia non, ſimiliter inueniuntur in quolibet ſtatu humani generis, plures enim gradus conſanguinitatis inueniuntur eſſe prohibiti vno t pe, quàm alio. Lex autẽ humana non poteſt (vt dicitur) matrimonio impedimenta pręſtare, quia matrimonium non eſt ex inſtitutione humana, ſed diuina, ſicut, & alia ſacramenta ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta aſsignari, quæ faciãt perſonas illegitimas ad contrahendum.

¶5 Præterea. Legitimum, & illegitimum, per hoc quòd eſt contra legem uel non contra legem, differunt, inter quæ nõ cadit medium, cum ſint oppoſita ſm affirmationẽ, & negationẽ, ergo nõ poſſunt eſſe aliqua matrimonii impedimenta, quibus perſonæ mediæ inter legitimas, & illegitimas conſtituantur.

¶6 Præterea. Coniunctio uiri, & mulieris non eſt licita, niſi in matrimonio, ſed omnis coniunctio illicita dirimi debet, ergo ſi aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & ſic non debent aliqua impedimenta matrimonio aſsignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

¶7 Præterea. Nullo impedimẽto poteſt à re aliqua remoueri quod in definitione ipſius cadit ſed indiuiſibilitas cadit in definitione matrimonii, ergo non poſſunt eſſe aliqua impedimẽta, quæ matrimonium contractum dirimat.

SED CONTRA, Videtur quòd debeant eſſe infinita matrimonii impedimenta, quia matrimonium quoddã bonũ eſt, ſed infinitis modis ẽ defectus boni, ut dicit Dio. 4. c. de Di. no. ergo infinita ſunt matrimonii impedimenta.

Præterea. Impedimenta, matrimonii accipiuntur ſecundum conditiones particularium perſonarum, ſed conditiones huiuſmodi ſunt infinitæ ergo & matrimonii impedimenta.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſunt quædam, quæ ſunt de eſſentia matrimoni, & quædã, quæ ſunt de ſolemnitate eius, ſicut, & in aliis ſacramentis, & quia remotis his, quæ ſunt de ſollẽnitate eius in aliis ſacramẽtis, adhuc manet uerũ ſacramẽtum: ideo impedimenta, q̃ cõtrariantur his, quæ ſunt de ſollẽnitate ſacramẽti, nõ efficiũt qn ſit uerum ſacramentũ, & talia

cationes. Ecce: q nec ſolutus cũ ſoluta abſque peccato mortali conuenire põt. Vñ & damnatur 1. Cor. 6. Neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neq; maſculorũ concubitores regnũ Dei poſſidebũt.

¶Tertiò habes: quõ per rationem oſtendas meritò & inſinuatũ eſſe à 32. q. 2 q̃ gd &c. q ſola delectatione coniuges ſe cognoſcentes non peccant mortaliter. Etſi eos praui mores ad talẽ concubitũ impellũt nuptiæ tamẽ ab adulterio, ſeu fornicatione defendunt: neque illud propter nuptias admittitur, ſed pp nuptias ignoſcitur. Hęc ibi. Et inſinuatũ eſſe à 32. q. 4. Origo &c. q ſola delectatione cõiuges ſe cognoſcentes peccant mortaliter. In aliena uxore omnis amor turpis eſt: in ſua nimius. Nõ regnet in eo uoluptatis impetus; nec pręceps feratur ad coitũ. Nihil eſt fœdius: quam vxorem amare, quaſi adulteram. Hæc ibi. 3

¶Quartò habes: quõ p rationem pdicta ratiõ & ſcriptura tũ, pro quanto cõſenſum coniugum adinuicem pp delectationem ſolã, & inſinuãt mortale, & non, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò vides: quõ ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hęc, & de cæteris, & cõſolidetur.

QVAEST. L. ART. I.

CONCL. 1. Impedimẽta, q cõtrariãtur his, q ſunt de ſolẽnitate ſacramenti, nõ efficiũt; quin ſit uerum ſacramentum.

*ca. 4. pa. 4. ſtet me & finem anj

¶PROB. Quia remotis his, quæ ſũt de ſolẽnitate ſacramẽtorũ, adhuc manet uerũ ſacramentũ (patet)

¶Examẽ. Ly tps feriatũ. Ideſt, in quo nõ dẽnt nuptię celebrari. Talia tpa fuerũt iuſtis de cauſis multoties uariata uel pro cõditione locorũ, uel tporũ, uel &c. ſed hoc nihil obſtat textui (ut patet) Nouiſſimẽ de tpe feriato ſic ſtatuit Cõcil. Tri. ſeſ. 24. c. 10. de refor. 1. Ab aduẽtu dñi nři Ieſu Chri vſq; in diẽ Epiphaniæ, & à te-

Tempora nuptiarũ. concil.

dicuntur impedire contrahendum, ſed non dirimunt cõtractu ſicut prohibitio Eccleſiæ, & tẽpus feriatum, unde uerſus.

Eccleſiæ uetitum, nec non tempus feriatum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

ᵖImpedimenta autem, quæ contrariãtur his quæ ſunt de eſſentia matrimonij, faciunt ut non ſit uerum matrimoniũᵠ: & ideo dicuntur non ſolum impedire contrahendum, ſed dirimere iã contractum, quæ his uerſibus continentur.

Error, conditio, uotum, cognatio, crimen.
Cultus diſparitas, uis ordo, ligamẽ, honeſtas.
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibis.
Hæc ſocianda uetant, connubia facta retractant.

Horum autem numerus ſic accipi poteſt. Poteſt enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonii, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonij fiat per uoluntarium cõſenſum, qui tollitur per ignorãtiam, & per uiolentiam, erunt duo impedimenta matrimonij, ſcilicet uis, id eſt coactio, & error ex parte ignorantię. Et ideo de iſtis duobus impedimentis. Magiſter determinauit, ubi agebatur de cauſa matrimonii, nũc autem agit de impedimentis, q̃ accipiuntur ex parte perſonarum contrahentium, quæ ſic diſtinguũtur. Poteſt enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo, uel ſimpliciter, uel reſpectu alicuius perſonæ. Si ſimpliciter, ut cum nulla poſſit matrimonium contrahere, hoc non poteſt niſi quia impeditur à matrimoniali actu, quod quidem contingit dupliciter. Primo, quia nõ poteſt de facto, ſiue quia omnino non poſſit, & ſic ponitur impedimentũ, impotentia coeũdi: ſiue quia non libere poſſit, & ſic ponitur impedimentum ſeruitutis conditio. Secundo, quia non licite poteſt, & hoc ſecundum quòd ad continentiam obligatur, quod contingit dupliciter. Vel quia obligatur ex officio ſuſcepto, & ſic eſt impedimentum ordinis: uel ex uoto emiſſo, & ſic impedit uotum. Si autem aliquis impeditur à matrimonio non ſimpliciter, ſed reſpectu alicuius perſonæ, uel propter obligationem ad alteram perſonam: ſicut qui uni matrimonio iunctus eſt, non poteſt alteri coniungi, & ſic eſt ligamẽ matrimonii, uel quia deficit proportio ad alteram perſonam: & hoc propter tria. Primo quidem propter nimiam diſtantiam ad ipſam, & ſic eſt diſparitas cultus. Secundo, propter nimiam propinquitate, & ſic ponitur triplex impedimẽtum, ſcilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum perſonarum ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicę honeſtatis iuſtitia, in qua eſt propinquitas duarũ perſonarum ʳreſpectu tertię per ſpõſalia iũctę. Tertio, propter indebitam coniũctionẽ ad ipſam primo factã, & ſic impedit crimen adulterij prius cum ipſa commiſsi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam alia ſacramenta impediri poſſunt, ſi aliquid quod ſit de eſſentia, uel ſolennitate ſacramenti, ſubtrahitur, ut dictum ˢeſt. Sed tamen magis matrimonio, quam aliis ſacramentis impedimenta aſsignantur, ꝑpter tres rationes. Primo, quia matrimonium conſiſtit in duobus: & ideo pluribus modis põt impediri, quàm alia ſacramenta, quę uni perſonæ competunt ſingulariter. Secũdo, quia matrimonium habet in nobis cauſam, & in Deo, ſed alia quædam ſacramenta ſolum in Deo. Vnde, & pænitentiæ, quę habet cauſam in nobis aliquo modo, Magiſter ᵗſupra quædam impedimenta aſsignauit, ut hypocriſim, ludos, & huiuſmodi. Tertio, quia de aliis ſacramentis eſt pceptum, uel conſilium ſicut de bonis pfectioribus: ſed de matrimonio eſt indulgentia, ſicut de bono minus perfecto, & ideo, ut detur occaſio proficiendi in melius, plura impedimenta aſsignantur matrimonio, quam alijs ſacramentis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ perfectiora pluribus modis impediri poſſunt, inquantũ ad ea plura

à feria quarta Cinerũ uſq; ad octauam Paſchatis incluſiue antiqua ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſeruari ſancta Synodus præcipit: in alijs uerò temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit, quas Epiſcopi, ut ea, qua decet modeſtia & honeſtate fiant, curabunt. Sancta enim res eſt matrimonium, & ſanctè tractandum. Hæc ibi. [tund. ᵖ]

¶ Ly eccleſiæ uetitum. Hoc eſt contra interdictum eccleſię: ſic matrimonium cõtrahatur abſolto, uel ab illo. De qua re Alexander III. in de matrimon. contract. contr. interdict. eccl. per totum. Vbi matrimonia ipſa non dirimuntur poſt contractionem: ſed pro grauitate peccati trãſgreſſionis præcepti eccleſiaſtici pœna imponitur. Nam hoc uetitum, nõ eſt inhabilitans.

¶ CONCL. 2ª. Impedimenta, quæ contrariantur his, quæ ſunt de eſſentia matrimonij, faciunt, ut non ſit uerum matrimonium.

¶ PROB. Quia patet ex terminis (cum res non poſſit conſiſtere ſine his, quæ ſũt de eſſentia ſua.)

¶ NOT. Vniuerſaliter aduertẽdum eſt, ꝙ quando concluſionibus apponit rationes ſanctus Doctor, idem eſt, ac ſi diceret, illud in concluſione expreſſum conueniẽter fieri. Hoc dixerim, quia multoties proponit in titulis ly conuenienter (puta, utrum in matrimonio conuenienter &c.) & in concluſionibus poſtmodũ reſponſiuis non exprimit ly conuenienter, uel inconuenienter: ex quo poſſet uideri alicui minus eſſe ſatisfactum titulis. Sed (ut dictũ eſt) ſatisfacit illis in ſenſu, quotieſcunq; rationes adducit ad cõcluſiones in reſponſiuas. Ruſum. Quia particulariter de his impedimentis in ſubſequentibus tractabit ſanctus: ideo nunc ſuperſedendũ eſt horum declarationi.

ᵠ4. Sent. diſt. 29 & 30.

Conuenienter.

¶ Examen. Ly põt aliqs impediri à matrimoniũ contrahendo uel ſimpliciter, uel reſpectu alicuius perſonæ. Hoc intelligitur dictum iuxta declarata ab eccleſia uſque ad tempus ſancti Doctoris. Quòd ſi poſt concilium Trid. loqueretur, diceret ly poteſt aliquis &c. uel ſimpliciter, uel reſpectu alicuius perſonæ, uel reſpectu loci occulti. Licet enim nondum eccleſia inhabilitaſſet perſonas ad matrimoniũ ſic, i. in loco occulto, cõtrahendum: tamen pòſt inhabilitauit illas taliter, ut patet in Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. adducto ſupra q. 45. art. 5. appen.

1ᵐ de minori

Impedimẽta. &c. iod non, aliqua § Tunc nihil cõtra: ut patet. Quare autem in matrimonio plura impedimenta aſſignentur: vide in sex. ʳAl tõne.

2ᵐ de maiori

Quando aliquid eſt minus perfectũ &c. & ad ipſum pauciora requiruntur: non, quia ad ipſum plura requiruntur § Tunc nihil &c. Nam ad matrimonium requiruntur plura; ut ex in ad primum. ˢIn corp. huius ar. in initio.

¶ *Corollarium.* Ergo non ex hoc, ꝙ aliqd eſt magis uel minus perfectum, ſit, ꝙ plura, uel pauciora, impedimenta poſſit habere (ut arguens credit;) ſed ex eo, quòd plura uel pauciora ad ipſum requiruntur, ut patet ex litera. Ergo argumentum hoc peccabat in fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam.

1ᵐ ma- ᵗli. 4. Sẽt. diſt. 16.

3m maior. Vbicunq; eſt morbus, eſt neceſſariò reme-F dium. ℞. aliquod in genere: nõ, tale quid ſignatum. §. Tunc nihil &c. Licet enim cõcupiſcentia ſit in omnibus: tamen quia ipſi concupiſcentiæ aliter, quàm per matrimonium poteſt remedium adhiberi: ideo non eſt neceſſarium, quòd pro remedio matrimoniũ adhibeatur.

4m de maiori. Cõtra legem. ℞. ſecundum quam matrimonium inſtituitur. §. Tunc nihil &c. ut patet in texto.

¶ NOT. Quoniam textus uariationem ſtatutorum iuris poſitiui tangit: ideo aduertẽdum, quòd huiuſmodi uariatio nõ eſt ſcandaloſa, neque imprudentiam ſapiens, niſi fortè apud ignaros. Vnde ab Innocentio III in Concilio generali, ad hoc propoſitum dicitur. Non debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundum uarietatem temporum ſtatuta quandoq; uarientur humana; præſertim cum urgens neceſſitas uel euidens utilitas id expoſcit: quoniã ipſe Deus ex his, quæ in ueteri teſtamento ſtatuerat, nõnulla mutauit in nouo. Hæc ibi: ut recitatur de conſanguinit. & affinita. Vnde in Concil. Toletano habetur ſic. Incommutabilis Deus, idemque ſemper exiſtens, ſæpè ſua in ſacris literis legitur mutaſſe promiſſa; & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Vndelicet ſit impaſſibilis atque incommutabilis: crebrò tamen eius & iuramenta leguntur & pœnitentia; quæ ſacris extant miſterijs adoperta. Integrate namque Dei eſt à ſeipſo ordinata nul latenus conuellere: & pœnitere uerò eadem ordinata, cùm uoluerit, immutare. Hæc illud; & recitantur. 22, quæſtio 4. Item Honorius Tertius, de ſenten. excomm. ſuper eo &c. Interdum, conſideratis locorum, & temporum qualitatibus, ſeueritati eſt aliquid detrahendum. Hæc ibi.

Variatio ſtatutorũ.

*ll.4. Sēt. d. 14. par tag. A.

5m de ante-

requiruntur. Si autẽ ſit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & ſic eſt de matrimonio.

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procederet, ſi non eſſent alia remedia, quibus etiam poſſet efficacius morbo concupiſcentiæ ſubueniri, quod falſum eſt. G

AD QVARTVM dicendum, quòd perſonæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod ſunt contra legem, qua matrimonium ſtatuitur. Matrimonium autem, inquantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ: inquantum eſt ſacramentum, ſtatuitur iure diuino: inquantum eſt in officium communitatis, ſtatuitur lege ciuili. Et ideò ex qualibet dictarum legum poteſt aliqua perſona effici ad matrimonium illegitima. Nec eſt ſimile de alijs ſacramentis, quæ ſunt ſacramenta tantum: & quia lex naturalis ſecundum diuerſos ſtatus reſpicit determinationes diuerſas, ius † poſitiuum uariatur etiam ſecundum diuerſas hominum conditiones in diuerſis temporibus, ideo Magiſter * ponit in diuerſis temporibus diuerſas perſonas illegitimas fuiſſe. H

AD QVINTVM dicendum, quòd lex poteſt aliquid prohibere, vel uniuerſaliter, uel in parte quantum ad aliquos caſus, & ideo inter eſſe totaliter ſecundum legem, & eſſe totaliter contra legem, quæ ſunt contrariæ oppoſita, & non ſecundum affirmationem, & negationem, cadit medium aliqualiter ſecundum legem, & aliqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam perſonæ mediæ inter ſimpliciter legitimas, & inter ſimpliciter illegitimas.

AD SEXTVM dicendum, quòd illa impedimenta, quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non ut non fiat, ſed vt non licite fiat: & tamen ſi fiat, matrimonium contractum eſt, quamuis contrahens peccet: ſicut ſi aliquis conſecraret poſt commeſtionem, peccaret contra ſtatutum eccleſiæ faciens, nihilominus verum ſacramentum perficeret, quia ieiunium conſecrantis non eſt de neceſſitate ſacramenti.

AD SEPTIMVM dicendum, quòd impedimenta prędicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum quaſi ſoluentia verum matrimonium, quod rite contractum eſt, ſed quia ſoluunt matrimonium, quod contractum eſt de facto & non de iure. Vnde ſi impedimentorum aliquod matrimonio rite facto ſuperueniat, matrimonium ſoluere non ualet. I

AD OCTAVVM dicendum, quod impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, ſunt infinita; ſicut, & omnes cauſæ per accidens: ſed cauſæ corrumpentes aliquod bonum per ſe, ſunt determinatæ, ſicut etiam cauſæ conſtituentes, quia cauſæ deſtructionis, & conſtructionis alicuius rei ſunt oppoſitæ, uel eædem contrario modo ſumptæ.

AD NONVM dicendum, quòd conditiones particularium perſonarum in ſingulari ſunt infinitæ, ſed in generali poſſunt reduci ad certum numerum, ſicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis, quæ ſunt particularium, in quibus, & actus conſiderantur, & conditiones.

cedente. Per hoc, quòd eſt contra legem, uel non contra legem. ℞. non: ſed per hoc, quòd eſt totaliter ſecundum legem, & quod eſt totaliter contra legem. §. Tunc nihil &c. Nam inter iſta datur medium, cùm ſint contrariè oppoſita: ut patet in textu.

6m de minori. Illicita. ℞. ut non fiat: non autem, ut non licite fiat. §. Tunc nihil &c. Nam impedimenta denotata per primam concluſionem ſtatuũtur ad hoc, ut matrimonium non ſiat licitè, non autem ut non fiat: ita quod, ſi fit, tenet; tamen contrahentes peccant.

7m de minori. Matrimonij. ℞. ueri: nõ de facto tantum contracti. §. Tunc nihil &c. ut in textu.

8m ex Dioniſio. Defectus ℞ per accidens: non autem, per ſe §. ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nam concluſiones loquuntur de impedimentis per ſe impedientibus matrimonium.

*In corp. art.

9m de maiori Particularium. ℞ in ſingulari conſideratarum: non in generali. §. Tũc nihil &c. Nã concluſiones accipiunt impedimenta ſecundum conditiones perſonarum particularium in generali conſideratarum, non in ſingulari.

¶ Examen. Ly particularium in ſingulari. Hoc eſt in indiuiduorum ſignatorum.

¶ Ly particulariũ in generali. Ideſt indiuiduorum uagorum. Pro vtriuſque examinis notitia maiori uide in libro prædicabilium Porphirij, de indiuiduo; ubi Doctores de uago, & ſignato, tractabunt: & in principio. cap. de ſubſtantia in prædicamentis.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: ratione per rationem exploderi errorem Eraſmi dicen-

diceātis: ꝙ matrimonij conditio cōmodior eſt Iudæis, quàm nobis. Hanc eius propoſitionē inter cōcluſiões ſuſpectas, & ſcādaloſas. Eraſmi recēſet Iacobus Lop. ſtunica poſt ſuum itinerariū. Iubē errores quorūdā (Luthi. ex Concil. Trid. ſeſſ. 24.) dicētiū eccleſiam nō potuiſſe cōſtituere aut iucōnenientes cōſtituiſſet impedimēta mrimonii. Item quorundā ibid. dicentium: affinitatis & conſanguinitatis gradus ſolum in Leuiticos expreſſo; poſſe impedire & dirimere. Item quorundam ibid. dicentium: ꝙ prohibitio ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus eſt tirannica ſuperſtitio. Hoc uidetur ſubindicaſſe, uel ſubindicare uoluiſſe Eraſmus cū quaſi ordinata ab Eccleſia ſtomachando propoſitionem illam ſuſpectam euomuit.

Tho. 4. d. 30. q. 1. a. 1. & 2. & q. 45. ar. 5. Ti. 3. c. 1. a

¶Secundò habes quomodo per rōnē oſtendas, illos meritò damnari & c. ut q. 42. ar. 3. tex. & appen. Qui enim mōnſtrat matrimonium in noua lege cōferre gratiam: profectò & ipſius cōditionē eſſe commodiorē nobis, quàm Iudæis commōſtrant. Item à Cōcil. Trid. ubi ſupra can. 3. Si quis dixerit: eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere cōtractum; nec poſſe eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut cōſtituere ut plures impediant & dirimāt: Anathema ſit. Hæc ibi. Et can. 4. Si quis dixerit: eccleſiā non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, uel in iis cōſtituēdis errasse: Anathema ſit. Hæc ibi. Et can. 11. Si quis dixerit prohibitionem ſolēnitatis nuptiarū certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrānicam, ab Ethnicorum ſuperſtitione profectā: Anathema ſit. Hæc ibi.

Lib. 9. de Trinit. c. 11. 18. Hoc arg. hēt Gra. cau. 29. q. 1. In Dige. de iuriſ. di. omn. iud. L. Si p errorē.

¶Tertiò habes: quō per rationem prædi-

QAESTIO LI.

De impedimento erroris, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimē tis matrimonij in ſpeciali. Et primo de impedimento erroris.

Circa quod quæruntur duo.

Primo, Vtrum de ſui natura[a] matrimonium impediat.

Secundo, Quis error.

ARTICVLVS I.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij.

AD PRIMVM ſic ꝓcedirur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonii impedimentum per ſe. Cōſenſus enim qui eſt cauſa matrimonii * impeditur, ſicut† & uoluntarium: ſed C uoluntarium ſecundum Philoſophum in 3. † Ethic. poteſt impediri per h ignorantiam, quæ non eſt idem quod error, quia ignorantia nullā cognitionē ponit, ſed error ponit, eo ꝙ approbare falſa ꝓ ueris ſit error, ſm Aug. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonii error, ſed magis ignorantia.

¶2 Præt. Illud poteſt impedire matrimonium de ſui natura, qđ D habet h ꝓrietatem ad bona matrimonij: ſed error nō eſt hmōi, ergo error de ſui natura non impedit matrimonium.

¶3 Præterea, Sicut conſenſus requiritur ad matri moniū, ita h intētio requiritur ad baptiſmū. Sed ſi aliquis baptizat Ioannē, & credit baptizare Petrum, nihilominus uerè baptizatus eſt, ergo error non excludit matrimonium.

¶4 Præterea, Inter Liam, & Iacob fuit h uerum matrimonium ſed ibi fuit error, ergo non excludit matrimonium.

SED CONTRA eſt quod in Digeſtis * dicitur Quid tam contrarium eſt conſenſui, quàm error? ſed conſenſus requiritur ad matrimonium. ergo error matrimonium impedit

Præterea. Conſenſus aliqd uoluntarium nominat: ſed er- A ror impedit voluntarium: quia voluntarium, ſecundum Philoſo. † & Gregorium Niſſenum, & Damaſcenum† eſt, cuius principium eſt in aliquo ſciente ſingularia, in quibus eſt actus, quod erranti non competit, ergo error matrimonium impedit.

RESPONDEO, Dicendū, quòd quicunque impedit cauſam, de ſui natura impedit † & B effectum ſimiliter: conſenſus autem eſt cauſa matrimonii, ut dictum * eſt, & ideo quod euacuat conſenſum, euacuat matrimonium. Conſenſus autem uoluntatis eſt actus, qui præſupponit actum intellectus: deficiente autem primo, neceſſe eſt defectum contingere in ſecundo, & ideo quando error cognitionem impedit, ſequitur etiam in ipſo conſenſu defectus, & C per conſequens in matrimonio, & ſic m error de iure naturali habet, quòd euacuet matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt ſimpliciter loquendo ab errore, quia ignorantia de ſui rōne non importat aliquē cognitionis actum, ſed error ponit iudiciū rōnis peruerſum de aliquo, tamen quantum ad hoc qđ eſt D impedire uoluntariū, nō differt utrū dicatur ignorantia, uel error; quia nulla ignorantia pōt impedire uoluntariū, niſi quę hēt errorem adiunctum, eo ꝙ actus uoluntatis præſupponit æſtimationem, ſiue iudicium de aliquo in quod fertur: unde ſi eſt ibi ignorantia, oportet ibi eſſe errorem, & ideo † etiam ponitur error quaſi cauſa proxima.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ E quamuis non contrarietur ſm ſe matrimonio, contrariatur ei tñ quantum ad cauſam ſuam.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ character baptiſmi non cauſat ex intentione baptizantis directe: ſed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio aūt operatur ſolum ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium: ſed uinculum coniugale ex ipſo conſenſu cauſatur * directe, & ideo non eſt ſimile.

† Ariſt. l. 3. Eth. c. 1. * Gre. Ci. l. 5. c. 1. † Damaſ. li. 2. c. 24. Q. 45. ar. 1.

ꝗ patrū, pro quāto impedimenta conuenienter aſſignari dicunt in matrimoniu & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quartò uides: quomodo ex iſtis ſolidiſſima Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LI. ART. I.

NOT. Ab hinc incipit tractare ſingillatim de illis impedimentis, quæ & dirimunt contractū; quę ſcilicet q. 50. numerā tur illis uerſibus: error, conditio, &c. Vñ per ly impedimentū in titulo huiuſmodi poſitum atque ponēdum, ſemper intelligas de impedimento, etiam dirimente.

CONCL. Error de iure naturali hēt ꝙ euacuet mrimoniū.

¶Examē. Ly error. ſcilicet infra ar. 2. declarandus. Vide ibi.

¶PROB. Quia error impedit cognitionē atque cōſenſum (ut patet in textu:) & cōſenſus eſt ille, ſine quo non fit matrimoniū (q. 45. art. 1. 2. & 4.)

Erroris & ignorātię diſcrimē.

1m ex Philoſopho Per ignorantiā. ℞. quæ habet errorem adiunctum: non per omnem. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu.

¶NOT. Videndus Philoſophus eſt. c. poſteriorū c. de ignorātia &c. ad hoc: ut diffuſius intelligant & ignorātia ſimplex, & ignorantiæ prauæ diſpoſitionis: q̄ breuib. tanguntur in textu.

2m de maiori Quod habet contrarietatē ℞. uel ad matrimoniū ſcdm ſe ſū prū: uel ad cām matrimonii. §. qđ eſt cōtrariatū mrimonio, ſiue qđ ad cām ſuā. Tunc nihil &c. Nā error contrariatur cāę matrimonij, qa tollit cōſenſū (vt dictum eſt.

¶NOT. Quod importat mrimoniū ſcdm ſe uid q. 49. a. 3. 1 cōs.

3m de maiori [illegible] ℞ q̄tū ad requiſitū ue: nō q̄ ad neceſſitatē requiſitionis. §. vt declaratur in textu. Tunc nihil &c.

*vt dictū eſt. q. 45. ar. 1.

Nam conſenſus de neceſſitate requirit, vt uiſum eſt. De baptiſmo pro hoc loco uide. 3. par q. 68. ar. 7. & 8.

†li. 4. Sét. d. 30. para A in medio.

4^m de maiori

Fuit uerum. R. ex cõſenſu poſtea accedẽte: non. ex conſenſu præcedente §. hic. n. nullus fuit. Tunc nihil &c. ut patet.

*li. 4. Sét. d. 30 eodẽ § A.

¶NOT. Quãdo dicitur in §. ly cũ uterq; à peccato excuſetur, intelligit & antè, & poſt Ante n. uterque excuſatus eſt, quia p errorem contingit cõcubitus. Nã uterque credebat ſibi iũgi ſuo conſorti in matrimoniali actu. Et de Iacob quidẽ non dubiũ eſt, quoniam quaſi in tenebris & doloſè intro ducta fuit ad eũ Lya pro Rachel à Laban. De lya uerò credibile ẽ, q Laban ei dixerit q Iacob in eam conſenſerat tanquam in vxorem. Quod autẽ poſt primã illã uicẽ excuſetur uterq; in actu concubitus eſt: quia uterq; de nouo in inuicem conſenſit tanquam in coniugẽ ſuum, quaſi faciẽdo de neceſſitate uirtutem. Quòd dico, quia Iacob prius non intẽdebat ſumere coniugem niſi Rachelem.

¶li 4. Sét. di 30. para. A. at præce. lib. 3. c. 1.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c.

EX articulo habes. primò: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum fuiſſe a &c. ut q. 45. ar. 1. 2. & 4. uppen. q error impedit matrimonium. Quòd autem hoc ſic ibi inſinuatũ, patet ex eo: quòd cõſenſum ad matrimonium requiri dicũt. Quicunque enim dicit hoc, oſtendit utique, q error impedit matrimonium ex eo q tollit conſenſum. Vide ibi dicta patrũ hoc ipſum inſinuantia.

*lib. 3. c. 1.

*Ad dignitas ſtatus.

¶Secundò habes quomodo per rationem illorum dicta, pro quanto errorem matrimonium inſinuant impedire, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ tert. dῖuides quo-

AD QVARTVM dicendũ, quòd ſicut Magiſter 4. diſt. 4. ſententiarum dicit:† matrimonium quod fuit inter Liam, & Iacob, non fuit perfectum ex ipſo concubitu, qui ex errore contingit, ſed ex conſenſu, qui poſtmodum acceſſit*, cum uterque à peccato excuſetur, ut patet in eadem diſtinctione.*

ARTICVLVS II.

Vtrum omnis error matrimonium impediat.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimonium impediat, & non ſolum error conditionis aut perſonæ, ut in litera dicitur*. Quia quòd conuenit alicui h ſecundum ſe, conuenit ei ſecundum totum ſuum ambitũ. Sed error de ſui natura habet q matrimonium impediat, ut dictum eſt, ergo omnis error matrimonium impedit.

¶2 Præterea. Si error inquantũ huiuſmodi matrimonium impedit, h maior error magis debet impedire: ſed maior eſt error fidei, qui eſt in hæreticis non credentibus hoc ſacramẽtũ, quam error perſonæ, ergo magis dẽt impedire, quàm error perſonæ.

¶3 Præterea, Error non euacuat matrimonium, niſi inquãtum tollit uoluntariũ; ſed ignorantia cuiuslibet circunſtantiæ voluntarium h tollit, ut patet in 3. Eth. * ergo non ſolum error conditionis, & perſonæ matrimonium impediunt.

¶4 Præterea, Sicut conditio ſeruitutis aliquid eſt annexum accidẽs perſonæ, h ita qualitas corporis, aut animi: ſed error conditionis impedit matrimoniũ, ergo eadem ratione error qualitatis, aut fortunæ.

¶5 Præterea, Sicut ad conditionem perſonæ pertinet ſeruitus, & libertas, ita nobilitas, uel ignobilitas, aut * ſtatus dignitatis, & priuatio eius: ſed error conditionis libertatis, uel ſeruitutis impedit matrimonium, ergo, & error h aliorum dictorum.

¶6 Præterea, Sicut conditio ſeruitutis impedit, ita etiam diſpa- F ritas cultus, & impotentia coeundi, ut infra dicetur, * ergo ſicut error conditionis ponitr ma trimonii impedimẽtũ, ita error h circa alia thmõi debe ret impedimentum matrimonii poni.

SED CONTRA, Videtur quòd nec error perſonæ matrimoniũ impediat. Quia ſicut emptio eſt quidam contractus, h ita etiã matrimonium, ſed in emptione & uenditione ſi detur aurũ æqui- G ualens pro alio auro, non impeditur uenditio, ergo nec matrimonium impeditur ſi pro una muliere alia accipiatur.

¶2 Præterea, Poteſt contingere q per multos annos iſte error detineatur, & filios, & filias generent ſimul: ſed h graue eſſet dicere, q tunc eſſent diuidendi, ergo primus error non fruſtrauit matrimonium.

¶3 Præterea. Poteſt contin- H gere quòd frater viri in quem conſentire credit mulier offeratur ei, & cum eo commiſceatur carnaliter: & h tunc uidetur, quòd non poſſit redire ad illum, in quem conſentire ſe credidit, ſed debe-t ſtare cum fratre eius. & ſic error perſonæ non impedit matrimonium.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſicut error ex hoc quod inuoluntarium cauſat, habet I excuſare peccatum, ita habet quòd matrimonium impediat ex eodem: error autẽ non excuſat à peccato, niſi ſit illius circũſtantiæ, cuius appoſitio, uel remotio facit differentiam liciti, & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrẽ baculo ferreo, quem credit ligneum eſſe, non excuſatur à toto, quàmuis forte à tanto; ſed ſi credat quis percutere filium cauſa diſciplinæ, & K percutiat patrẽ, excuſatur à toto, adhibita debita diligẽtia: unde oportet q error qui matrimonium impedit, ſit alicuius eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonii. Duo autem includit ipſum matrimonium, ſcilicet perſonas duas, quæ coniunguntur, & mutuam poteſtatem ad inuicẽ in qua matrimonium conſiſtit. Primum autem tollitur per errorem perſonę. Secundum per errorem conditionis, quia, ſer-

modo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

Q. 52. art. 2. & q. 58. art. 1. & q. 59. ar. 1.

QVAEST. LI.

ART. II.

CONCL. 1. Oportet quòd error qui matrimonium impedit, ſit alicuius eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonij.

¶PROB. Quia error ex hoc habet, q matrimonium impediat; q inuoluntariũ quod excuſat à peccato, cauſat: & inuoluntarium tale non cauſat, niſi ſit illius circunſtantiæ; cuius appoſitio, uel remotio facit differentiã liciti, ac illiciti in actu (vt declaratur in textu.)

CONCL. 2^a. Error perſonæ, & conditionis ſeruilis, impedit matrimonium. & non alius.

Simile argu. ppo nit Gratia. 29. q. 1. poſt medium.

¶PROB. Quia matrimonium includit eſſent aliter perſonas duas, quæ coniungũtur, ac mutuam poteſtatẽ, quæ uiciſſim utique datur (patet ex ſupra:) & error perſonæ tollit primũ (vt patet.) error uerò conditionis tollit ſecundum ſeum ſeruus non poſſit poteſtatem ſui corporis liberè alteri tradere ſine conſenſu domini ſui.)

¶NOTAT. Tota ratio, qua ſeruitus impedit matrimonium, eſt non poſſe ipſum ſeruum tradere liberè alteri ſui poteſtatem ſine conſenſu domini ſui. Sequitur ergo quòd ſi dominus ſuus conſentiat ut matrimonio ſeruus coniungatur alteri, tunc conditio ſeruitutis non impediet matrimonium. Remota enim cauſa, remouebitur effectus. Et intellige hęc de ſeruo quo ad executionem matrimonialis actus, ut quæſtione 52. articulo primo; & ſecundo, licet error perſonę tollat matrimoniũ, quo ad ſubſtantiam eius.

canol. no

2^m de

1m de maiori. Secundum ſe. ℞. ex natura generis nō A erore fierent, ſiue non. § Tunc nihil &c. Nam conditio ſeruitute non impedit ſi ſit ſine errore. i. ſi ſeruitus ſciatur. ex natura differentiæ. §. Tūc nihil &c. Nam error non habet ex natura generis &c. ut in texto.

¶ NOT. Res quælibet ex genere conſtat, & differētia. Vñ quodcunq; conuenit ei ex natura ſua conuenit ipſi ratione alicuius iſtorum. Sed quia genus extēſioris ambitus eſt, quàm differentia: ideò quod cōuenit ei ratione differentiæ, non conuenit ei ſecundum totum ambitum ſuum. Nā res illa, ſecundum genus conſiderata, maiorem ambitum ad hoc habet, quàm conueniens ſibi ratione differentiæ dicat.

2m maior. Si error inquantum huiuſmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire. ℞. uera eſt, ſed non eſt ad propoſitum. §. Nam inquantum huiuſmodi, non impedit: ſed inquantum cadit ſuper aliquid, quod eſt de eſſentia matrimonialis; ut in ead primū. Error ergo infidelis, non eſt talis. Nam error infidelis de matrimonio eſt circa ea, quæ ſunt matrimonij conſequentia &c. ut in textu.

3m ex Philoſopho. Ignorantia cuiuſlibet circūſtantiæ uoluntarium tollit. ℞. non tamen quælibet ignorātia cuiuslibet circunſtantiæ cauſat inuoluntarium, quod excuſat peccatum. §. ut dictum eſt in corpore. Tunc nihil &c. ut patet.

4m de maiori. Ita. ℞. quantum ad eſſe accidens perſonæ ſimpliciter: non quantum ad eſſe accidens perſonæ uarians eſſentiam matrimonij. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet. Intellige ly ſimpliciter. i. nihil aliud addēdo. Puta de uariatione eſſentiæ matrimonij.

5m de concluſione. Error aliorum dictorum ℞. quantum redūdat in errorem perſonæ: non aliter. §. ut ad primum declaratur in textu. Tunc nihil &c.

6m de concluſione. Error circa alia huiuſmodi deberet impedimentum matrimonij poni. quia ille alia impediunt matrimonium, ſiue cū facto mendaciis quatenus ſi de hmôi potuerit errore docere: prudeas, ut nullum ſibi ſuper hoc præiudicium generetur. Hæc illic de conſeſſ. Fere: q̄ error facti nemini præiudicare dēt: & conſequenter, cum errat perſonæ error ſit facti, excuſat; & per conſequens

7m de maiori. Ita ℞. quantum ad eſſe contractū quendam: non quantum ad eſſe propter ſe quæſitum. §. in concurrentibus ſcilicet ad ipſum contractum. Nam pecunia in emptionum contractib. accipitur quaſi menſura &c. ut in textu. Tunc nihil contra: ut patet.

8m de minori. Grane. ℞. ſed tamen debitum. §. Deberet enim fieri illa diuiſio tunc, quando unicuique &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ *Corollarium.* Ergo ſi uellet in caſu propoſito ille, qui etiam uitia perſona euadere illud graue ab argumēto adductum; deberet conſentire de nouo in perſonam illam: quoniam ſic fieret matrimonium.

9m de maiori. Et tunc. ℞. quando mulier nō conſenſit in primam illum fratrem per uerba de præſenti non autē quādo conſenſit. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

Examen. Ly ignorantia facti excuſat &c. Hoc adducit ſanctus Doctor, poſtquā ſatisfecit argumētis, uelit tanq; ratio tacitæ obiectionis. Poſſet .n. quis accuſare mulierem de peccato, ſi cognita à fratre redires ad primū fratrē, cum quo prius per uerba de præſenti cōtraxerat: unde ad hāc obiectionem dicit; q̄ talis mulier excuſatā peccato pp ignorantiā facti, quantū præſupponitur fuiſſe ex parte ſua.

nus non poteſt poteſtatem ſui corporis libere alteri tradere ſi ne conſenſu ſui domini & propter hoc* hi duo errores matrimoniū impediunt, & non alij.¶

Ad primvm ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis quod impediat matrimonium, ſed ex natura differentiæ adiunctę, prout B ſcilicet eſt error alicuius eorum quæ ſunt de eſſentia matrimoniali.*

Ad secvndvm dicēdum, q̄ error infidelis de matrimonio † eſt circa ea, quæ ſunt matrimonij conſequentia, ſcilicet an ſit ſacramentum, an licitum, & ideo error talis matrimoniū nō impedit: †ſicut nec error circa baptiſmum impedit acceptionem characteris, dummodo C intendat facere, uel recipere quod Eccleſia dat, quamuis crē dat nihil eſſe.

Ad tertivm dicendum, quòd non quælibet circunſtantiæ ignorantia cauſat inuoluntarium, quod excuſat peccatū, ut dictum eſt* & propter hoc ratio non ſequitur.

Ad qvartvm dicendū,† quòd diuerſitas fortunæ non uariat D aliquid eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonii, nec diuerſitas qualitatis, ſicut facit conditio ſeruitutis, & ideo ratio non ſequitur.

Ad qvintvm dicendum, q̄ * error nobilitatis, inquantum hmôi, nō euacuet matrimoniū eadē rône, qua, nec error qualitatis. Sed ſi error nobilitatis, uel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit E matrimonium; unde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtā perſonam directe, error nobilitatis ipſius non impedit matrimonium; ſi autem directe intendit conſentire in filium Regis quicunq; ſit ille, tunc ſi alius præſentetur ei quàm filius Regis eſt error perſonæ, & impedietur matrimonium.

Ad sextvm dicendum, error etiam aliorum impedimentorum matrimonij, quantum ad ea, quæ faciunt perſonas illegitimas, impedit matrimoniū: ſed ideo de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, ſiue cum errore ſint, ſiue ſine errore, ut ſi aliqua contrahat cum Subdiacono, ſiue ſciat, ſiue neſciat: nō eſt matrimonium, *ſed conditio ſeruitutis non impedit ſi ſeruitus ſciatur, & ideo non eſt ſimile.

Ad septimvm dicendum, q̄ pecunia in contractibus accipitur quaſi menſura aliarum rerum, ut patet in 5. Ethi.* & non quaſi propter ſe quæſita, & iō ſi non detur illa pecunia, quæ creditur, ſed alia æquiualens, nihil obeſt contractui: ſed ſi in re quæſita propter ſe eſſet error, impediretur contractus, ſicut ſi alicui uenderetur aſinus pro equo, & ſimiliter eſt in ꝓpoſito.

Ad octavvm dicendum, q̄ quantuncunque fuerit cum ea, nisi de nouo conſentire uelit, non eſt matrimonium.

Ad nonvm dicendum, quòd ſi ante non conſenſerat in fratrem eius, poteſt eum, quem ꝑ errorem accipit retinere, nec poteſt ad fratrem eius redire, præcipue ſi ſit cognita carnaliter ab eo, quem accepit. Si autē conſenſerit in primum per uerba de præſenti, non poteſt ſecū dum habere primo uiuente, ſed poteſt,† ſecundum relinquere, & ad primum redire: & ignorantia facti excuſat, ſicut excuſaretur ſi poſt conſummatum matrimonium à conſanguineo uiri ſui fraudulenter cognoſceretur, quia fraus alterius non debet ſibi præiudicare.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quò ꝑ rationē oſtenditur, ſuc ... inſinuatū fuiſſe à Gregorio IX. q̄ error perſonæ impedit matrimonium. Inſinuatum eſt autem ſic. Ex parte abbat. &c. Economus monaſterij memorati quædā per errorē facti fuit in tuæ cōfeſſus, ex qbus timet ſibi præiudiciū generari. Cùm igitur nemini noceat error

Marginal notes: * 2a corp. — † 3. p. q. 67 art. 5. cor. — * art. præc. & in cor. huius art. — † Gratia. in Decret. cauſa 29. q. 1. — * Gratianus ibidem & Magiſter 4. Sent. d. 30. para. 4. — * Gratia ibi. q. 2. c. 5. — * lib. 5. c. 5. — † Vnl. ꝑ S. Eccl. &c.

quent non obligatta lē errantem ad matrimonium. Error facti eſt; qñ quis credit tractâte cū aliqua pſona (puta in propoſito: cōſentire in Ioānem, & ſupponitur Petrus, in quem credens quòd ſit Ioannes, conſentit) & tractat cum alia; uel facere aliquid, & facit aliud neſciens. Talis error, ut ſuprà p Gregorium, excuſat. qđ ē & quidem à fortiori, patet de Iacob ſic errante in cognitione Lyæ. Geneſ. 29. Idipſum quoq; inſinuatum eſt à &c. ut art. 1. appen. Item à &c. q. 24. artic. 1. in ſine d. Quicunq; n. Pontifices determinant, ꝙ percutiens clericum neſciēs eſſe clericum per ignorantiam facti (puta, quia incedit ut laicus in omnib⁹) non incurrit excommunicationem, determinât ē per hoc, à ſimili ꝙ contrahēt matrimonium cum aliquo, deceptus errore perſonæ, excuſatur à contractu; ita ꝙ non obligatur ad matrimonium, tanquàm nullum.

Tho. 4. diſt. 36. q. unica, artic. 1. & ſequent.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrē, pro quanto errorem pſonæ impedire matrimonium inſinuât, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides quo modo ex ijs uteriſſim Angelica doctrina hæc declaratur, & cōſolidatur.

QVÆST. LII. ART. I.

208 *In Paſtorali par. 3. ca. 6.

NOT. De conditione ſerui li quā uis tetigerit in q. 51. art. 2. corpor. tñ, quia nec ex profeſſo ſed incidenter ibi de hoc tractauerat, nec obiectiones contrariat pe aul ates contra hoc ipſum nec mouerat, nec ſolueras: ideo de ipſa conditione ſerui li nunc ſiue aliqua ſu perfluitatis nota pertractat. Quod quia & in nonnullis alijs locis occurret conſiderandum ratione ſimilr . ō notab.le hoc ſit nunc pro omnib ſimilibus locis dictū, qu b. (ve oportebit) p qualitate materiaū

Notabile cōmoniter pro ſimilibus.
*In Paſtorali par. 2. ca. 6.
†In Digeſto ueteri lib. 1. tit. 1. lege 4.

QVAESTIO LII.

De impedimento conditionis ſeruitutis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de impedimento cō ditionis.

Circa quod quęrūtur quatuor

¶ Primo, Vtrum conditio ſerui- G tutis matrimoniū impediat.

¶ Secundo, Vtrum ſeruus ſine conſenſu domini poſſit matrimonium contrahere.

¶ Tertio, Vtrum aliquis poſtquā vxoratus eſt, poſſit ſe ſeruū facere ſine conſenſu uxoris.

¶ Quarto, Vtrum filij debeant ſequi cōditionem patris, a vel matris.

ARTICVLVS I.

Vtrum conditio ſeruitutis impediat matrimonium.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd conditio ſeruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium niſi quod habet aliquā h contrarietatem ad ipſum: ſed ſeruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniū, aliàs autem inter ſeruos non poſſent eſſe coniugia, ergo ſeruitus non impedit matrimoniū.

¶ 2 Præterea, Illud, quod eſt contra h naturam, non poteſt impedire illud, quod eſt ſecundū naturam: ſed ſeruitus eſt contra naturam, quia ſicut dicit Greg. * Cōtra naturā eſt, hominem homini uelle dominari, qđ etiam patet ex hoc qđ homini dictum eſt, ut præſit piſcibus maris, &c. non aūt ut præſit homini, ergo non poteſt impedire matrimonium, quod eſt naturale.

¶ 3 Præterea, Si impediat, t aut hoc ē de iure naturali, aut de iure poſitiuo, ſed nō h de iure naturali, quia ſm ius naturale omnes homines ſunt æquales, ut Greg. * & Boetius dicunt: & in principio Digeſtorum † dicitur, quòd ſeruitus non eſt de iure naturali, poſitiuum etiam ius deſcēdit F à naturali ut Tullius dicit, ergo ſecundum ius nullum matrimonium ſeruitus impedire poteſt.

¶ 4 Præterea, Illud, quod impedit h matrimonium, æqualiter impedit, ſiue ſciatur, ſiue ignoretur, ut patet de conſanguinitate, ſed ſeruitus unius cognita ab altero non impedit matrimonium, ergo ſeruitus quantum in ſe eſt, non habet ꝙ impediat matrimonium, & ita non deberet poni per ſe matrimonij impedimentum ab alijs diſtinctum.

¶ 5 Præterea, Sicut contingit eſſe errorem circa ſeruitutem, ut putetur liber, qui ſeruus eſt, ita poteſt eſſe error de libertate, ut putetur ſeruus, qui eſt liber, t ſed libertas non ponitur matrimonij impedimentum, ergo h nec ſeruitus deberet poni.

¶ 6 Præterea, Magis facit b grauem ſocietatem matrimonij, & H plus impedit prolis bonū morbus lepræ, quàm ſeruitus; ſed * lepra non ponitur impedimentum matrimonij, ergo nec ſeruitus debet poni.

SED CONTRA eſt, quod Decre. † dicit de coniugio ſeruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

*Dicere. li. 4. nt. 8. cap. 2.

¶ Præterea, Matrimonium eſt de bonis per ſe expetendis, in- I quantum habet honeſtatem: ſed ſeruitus eſt per ſe de fugiendis, ergo matrimonium, & ſeruitus ſunt contraria, & ſeruitus matrimonium impedit.

†In Decret. li. 4. tit. 9. c. 2. & 4.

RESPON. Dicendū, † q in matrimonij contractu obligatur unus coniugū alteri ad debitum reddendum, & ideo, ſi ille, qui ſe obligat, eſt impotens ad ſoluendū ignorantia hmōi impotentiæ in eo, cui ſit obligatio, K tollit contractū: * ſicut autē per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad ſoluendum debitum, ut omnino non poſſit ſoluere, ita per ſeruitutem, ut liberè debitum reddere non poſſit, † & ideo * ſicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem ſi ſciatur, ita * conditio ſeruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem ſeruitus nota n.

†Aug. li. 32. cōtra Fauſtū & in lib. de bono coniuga lr. c. 6. to. 6.
*In decretal. lib. 4. tit. 15. c. 2.
†Eodē. c. tacit. m
*Vt dicit in decret. li. 4. ut. 9. c. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum a quòd ſeruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non poteſt libere exequi, & quan-

id applicabis.

¶ CONCL. Sicut impotentia coeūdi ignorata impedit matrimonium, non autem ſi ſciatur; ita conditio ſeruitutis ignorata impedit matrimonium nō aūt ſeruitus ſcita.

¶ PROB. Quia in matrimonij contractu ſit obligatio ab utroq; coniugum ad debitum ſibi mutuò reddendum: & conditio ſeruitutis facit, ut debitum liberè reddere ſeruus non poſſit; ſicut per impotentiā coeundi ſit, ut omnino reddere debitum aliquis non poſſit.

¶ NOT. Principalis intentio D. Thomæ in concluſione hac eſt oſtendere: ꝙ ſeruitus impedit matrimonium. Qm̄ autem, ut ſcita, non impediat, id, tanquā incidenter quodamō. i. per modum declarationis dictum, non probat in corpore. Verum, cū deſit probatio aliqua & huiuſmodi declaratiuo inſerti; probationem eius adducit in ad 1m. Et ſic omnia ordinatè ſiunt. Quod .n. principale eſt, in principali parte. i. in corpore; & qđ eſt minus principale, in loco minus principali .i. extra corpus probat. Sic ergo probabitur ly non autē ſi ſciatur, & ly non autem ſeruitus ſcita. Ad ducenda, n. probatio ſeruit utriq; parti, l. tam de impotentia coeundi dicta, quàm de ſeruitute.

¶ PROB. ſecundariæ. Quia quilibet poteſt in eo, quod ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire (patet)

1m de maiori

Contrariatatem ad ipſum. R. ſecundū ſe ſumptū: nō, quātū ad actum.

aſtum, & quantū ad bonum prolis. §. Tūc nihil contra. Namſer uitus ad matrimoniū contrarietatem ſcdo mō hēt.i. & quātum ad actum & quātum ad bonum ꝓlis: licet non primo. Quare ēt coniugia ſeruorū ua lere poſſint, & qñ uide in tex.

¶ NOT. Argūa pręcedens, ſicut & ſequētia ſiunt ſolum cōtra partem illam cōcluſ. quæ de ſeruitute loquitur. Nam primā partem. ſ.de impotentia coeundi, introduxit D.Thom. tanquā aliquod a ſimili: & non tanquam principale intentum. Sicut & ſu pr.q.51.ar.2. licet de conditione ſeruili mē tionem feciſſet in cō clu. illa de errore perſonę: tamen argumēta omnia direxit ſolū contra partem loquē tem de errore pſonę, quia illa ſola erat principaliter intēta. Sic in aliis ſimilib. locis dic.

Vniuerſa lem redditā ſimilib.

2^m de maiori

Quod eſt contra naturam. ℞. quantū ad primam intentionē: non, quantum ad ſecundam. §. Tūc nihil contra. Licet.n. ſeruitus ſit contra naturā quantum ad primā intentionem: tamē non eſt contra illam quātum ad ſecūdam: ut declaratur in tex. cū ſimili.

U.s.tex. 37.

3^m minor.

Non de iure naturali, neque (ſupple tu) de iure poſitiuo. ℞. negatur iſta. § ad ꝓbationem dr, ꝙ oēs homines ſūt iure naturale ſuot æquales: ſi omnes ſūt inculpabiles: & ꝙ ſeruitus nō eſt de iure naturali qñ non adeſt culpa. Similiter dic ad ius poſiti uum: ut in tex. de utroque habetur.

¶ NOT. Ius naturale ad poſitiuum (ut dicitur in tex.) ſe hēt ut indeterminatū ad determinatum. Rōe quia quod natura dictat in communi ius poſitiuum circunſtātus quibuſdam accomodatis ornat. verbi gratia. Natura dictat ieiunium, tanquā de fenſorium contra te la inimici, ſed non determinat modum

*vide in. ſeq.

tum ad bonum prolis, quę peioris conditionis efficit ex ſerui tute parētis: ſed quia quilibet poteſt in eo, ꝙ ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire, iō ſi alter coniugum ſcit alteri* ſeruitutē, nihilominus tenet mſtrimonium. Similiter ēt, quia in matrimonio eſt ęqualis obligatio ex utraq; parte ad debitū reddēdū, non pōt aliquis requirere maiorem obligationē ex parte alteri* quam ipſe poſſit facere, & ꝓp- B hoc ſi ſeruus contrahit cum ancilla, quā credit liberam, non ꝓp. hoc impeditur matrimonium; & ſic patet, quod ſeruitus non impedit matrimonium, niſi quando eſt ignorata ab alio coniuge, & ille ſit liberę conditionis: & ideò nihil prohibet circa ſeruos eſſe coniugia, uel inter liberum, & ancillam.

AD SECVNDVM Dicendū ꝙ nihil prohibet aliquid eſſe cō- C tra naturam quantum ad primā intentionem ipſius, quod nō eſt contra naturam quantum ad ſecundam intentionem eius: ſicut omnis corruptio, & defectus, & ſenium eſt contra naturam, ut dicitur in ſecundo de Cœl.* quia natura intendit eſſe, & pfectionem, non tamen eſt contra ſecūdam intentionem naturæ: quia ex quo natura non poteſt cōſeruari in uno eſſe, cōſeruatur in al D tero, quòd generatur ex corruptione alterius, & quando natura non poteſt perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, ſicut quando non poteſt facere maſculum, facit fœminā, quę eſt mas occaſionatus, ut dicitur in 16.de Animalibus. Similiter etiam dico, ꝙ ſeruitus eſt contra primam intentionem naturæ, ſed non eſt contra ſecū- E dam; quia naturalis ratio ad hoc inclinat, & hoc appetit natura, ut quilibet ſit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat, ut ex peccato pœnam reportet: & ſic ſeruitus in pænā peccati introducta eſt: nec eſt in cōueniens aliquod naturale per hoc ꝙ eſt contra naturā † hoc mō impediri: ſic.n. & in matrimoniū impedit̄ per impotentiam coeūdi, quæ eſt contra naturam ſmo do prædicto.

AD 3^m dicendum, ꝙ ius naturale dictat, ꝙ pœna ſit ꝓ culpa infligenda, ꝙ nullus ſine culpa puniri debeat: ſed determinare pęnam ſecundū conditionem pſonæ, & culpæ eſt iuris poſitiui: & iō ſeruitus, quæ eſt pæna determinata a iure poſitiuo †, ſicut a naturali † proficiſcit, determinatū ab indeterminato: & eo dem iure poſitiuo determinante eſt factum, ꝙ ſeruitus ignorata matrimoniū impediat, ne aliquis ſine culpa puniat: eſt.n. quædam pæna uxoris, ꝙ habeat uirū ſeruum, & econtrario.

AD 4^m Dicendum, quod aliqua impedimenta ſunt, quæ faciunt matrimonium illicitum: ſed quia uoluntas noſtra non facit licitum aliquid, nel illicitum, ſed lex, cui uoluntas ſubdi debet, ideo ignorantia talis impedimēti, quæ uoluntarium tollit, uel ſcientia, nihil facit ad hoc quòd matrimonium teneat, & tale impedimentum eſt affinitas, uel uotum, & huiuſmodi. Quædam autē impedimenta ſunt, quæ faciunt matrimoniū inefficax ad ſolutionē debiti, & quia in uolū tate noſtra conſiſtit debitū uobis relaxare, ideo talia impedimenta ſi ſint cognita, matrimoniū non tollunt, ſed ſolum quando ignorantia uoluntariū excludit, & tale impedimentū eſt ſeruitus, & impotentia coeundi: & quia etiam de ſe habent aliquā rationem impedimenti, ideo ponuntur ſpecialia impedimenta præter errorem: non autem perſonę uariatio ponitur ſpeciale impedimentum præter errorem, quia perſona alia ſubintroducta non habet rationem impedimenti, niſi ex intentione contrahentis.

AD 5^m Dicendum, ꝙ libertas nō impedit matrimonii actū: unde libertas* ignorata, nō impedit matrimonium.

AD 6^m Dicendum, ꝙ lepra non impedit matrimoniū quantū ad primū actū ſuum, quia leproſi debitum reddere poſſunt libere, quamuis aliqua grauamina matrimonii inferant quantū ad ſecundos effectus, & ideo nō impedit matrimonium ſicut ſeruitus.

quando ieiunandum ſit: & hoc eſt ipſum dicta te aliquid in communi: adueniens ius poſitiuum & modum ieiunandi determinat, puta comeſtionē unicam in die, horam nonam comedendi, abſtinentiam a lacticiniis & carnib. Applica ad propoſitum ſeruitutis, ut in tex.

4^m de maiori

Quod impedit matrimonium. ℞. aliquam faciens matrimoniū illicitum: non, aliquā faciens illud ad ſolūtionem debiti. § Tunc nihil, &c. Nam ſeruitus non primo, ſed ſecundo mō impedit.

¶ NOT. A'y & quia etiā de ſe habent aliquam rōnem impedimenti, &c. reſpondet ad illam ultimam argum. particulam. ſ. & ita non deberet ponere per ſe matrimonii impedimentum ab aliis diſtinctum. Hinc dilice, ꝙ mos S. Doct. eſt non relinquere aliqd intactum in argu'ſ, ſicut eū.ſ. nō uideat, uel id in reſponſionibus non declaret, niſi forſan pars magna alicuius dicti notorietate ſub ſilentio trāſeat: unde, quia nec eſt ia reſpondendo ſuperfluus, quando uidet aliqua ultra principalem argumentorum ſolūtionem, adiūgit in reſp. (ut hic ſic:) tunc tenetur ad argum. cui ſatisfecit, diligentiorem cōſiderationē: & ibi inueniet aliquid, totum cui* illud adiunctum in ſua reſpon. fuit.

Mos D. Th. in ſeq. q. diminutus nō ſuperfluus.

5^m illatio cōcluſionis.

Ergo nec, &c. ℞. Negatur illatio. S. Nam libertas nō impedit, ſicut impedit ſeruitus, matrimonii actum &c. ut in tex.

6^m de maiori

Grauem. ℞. quo tum ad effectus ſecundos: non quātum ad primum actum. §. Tunc nihil, &c. Non enim eſt idē de utroque. ſcilicet ſeruo & leproſo. iudiciū ut per gloſam datam patet.

* in hac ead. ſolu.

¶ NOT. Per actū primum, cum inte [illegible] D. Tho.

D. Thom. redditionem debiti (ut exponit) relinquitur: quòd per effectus ſecundos intelligi debeant quæcunque conſequentia, puta proles, eius educatio, conuictus ad inuicem, & ſimilia. Doctrina reſponſionis confirmatur a Papa, de coniug. ſeruor. cap. 1. & 2.

¶Exam. Ly liberè .i. quatenus cum neceſſitate coexiſtit. Hoc eſt non liberè quandocunque uult, ſed tantum pro quanto neceſſitas corporis, ſine qua natura conſeruari non poteſt, exigit: ut in textu habetur. Ergo multiplex eſt neceſſitas; nec de omni loquitur hic tex. (ut uidere eſt:) & conſequenter non accipit ly liberè pro quocunque mō libertatis.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶Primò quò p rationem oſtendas, me ritò inſinuatum fuiſſe a Sum. pontificib.
1 q ſeruitus īpedit matrimonium; & ſic. Ca. 1. ext. de coniu. ſeru. Mandamus: quaten⁹ ſi conſtiterit, q idem uir præfatam mulierem, poſtq̄ audiuit illā eſſe ancillā, carnaliter cognouit; ipſum monitione præmiſſa cōpellas, ut eā ſicut uxorē maritali affectione pertractet. Si uero aliter fuerit, & ſuſam dinoſcitur profecre cōiungatum mulieri pecuniā, quam præfato uiro p dote cōceſſit, reſtitui faciatis. Hæc Ale. 3. de coniug. ſeru. c. propoſuit. item ab Inno. 3. ibid. c. ad noſtram. Si conſtiterit: q miles ignoranter contraxit cum ancilla; itaquod poſtquam intellexit conditionem ipſi⁹, nec factū, nec uerbo cōſenſit in eandem: contrahendi cum alia liberā ipſi concedas authoritate Apoſtol facultatem. hæc bi. Vide de hac re. 29 q. 2. ſ plur. cap.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rōnem prædicta Pontificum pro quanto ſeruitutē impedire mīmoniū decernunt, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quā ea ita ut ſint Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LII. ART. II.

209 CONCL. Sicut ſeruus non ſubdit domino, quin liberè poſſit comedere, & dormire, & alia hmōi facere, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent, ſine quibus natura conſeruari non poteſt: ita non ſubditur quantū ad hoc, q non poſſit liberè matrimonium contrahere do[illegible]

ARTICVLVS II.

Vtrum ſeruus poſſit contrahere matrimonium ſine conſenſu domini.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod ſeruus matrimonium cōtrahere nō G poſſit ſine conſenſu domini. Nullus.n. poteſt alicui dare, h q eſt alterius, ſine cōſenſu ipſius, ſed ſeruus eſt res domini, ergo nō pōt contrahēdo matrimoniū dare poteſtatē corporis ſui uxori ſine conſenſu domini.

2 Præterea. Seruus tenetur domino ſuo h obedire: ſed dominus poteſt ei præcipere, q in matrimoniū non conſentiat, ergo ſine conſenſu eius nō poteſt matri- H monium contrahere.

3 Præt. poſt contractū matrimoniū ſeruus tenetur reddere debitū uxori, etiā præcepto iuris diuini: ſed eo tēpore quo uxor debitū petit poteſt dominus aliquod ſeruitiū ſeruo imponere, q facere non poterit ſi carnali copulæ uacare uelit, ergo ſi ſine cōſenſu domini poſſet ſeruus cōtrahere matrimoniū, priuaretur dominus ſeruitio ſibi debito h ſine I culpa, q eſſe non debet.

4 Præt. Dominus poteſt uendere h ſeruū ſuū in extraneas regiones, quò uxor ſua non poteſt eum ſequi, uel propter infirmitatem corporis, uel propter fidei periculū imminens, (puta ſi uendatur infidelibus) uel ēt domino uxoris non permittente, ſi ſit ancilla, & ſic matrimoniū diſſoluetur q eſt inconueniens, ergo nō pōt ſeruus ſine cōſenſu domini, ma- K trimonium contrahere.

5 Præterea, Fauorabilior h eſt obligatio, qua homo diuinis obſequiis ſe mancipat, quam illa, qua hō ſe uxori ſubiicit: ſed ſeruus ſine conſenſu domini nō poteſt religionem intrare, uel ad ordines promoueri, h ergo multo minus poteſt ſine eius conſenſu matrimonio iungi.

SED CONTRA Gala. 4. in Chriſto Ieſu non eſt ſeruus, neque liber, ergo ad matrimonium contrahendum in fide Chriſti Ieſu, eadem eſt libertas liberis, & ſeruis.

Præter. Seruitus eſt de iure poſitiuo: ſed matrimoniū de iure naturali, & diuino: cū ergo ius poſitiuū non præiudicet iuri naturali aut diuino, uidetur quod ſeruus abſque domini cōſenſu matrimonium contrahere poſſit.

RESPON. Dicendum, quod ius poſitiuum (ut dictum* eſt) pgreditur a iure naturali, & ideo ſeruitus, quæ eſt de iure poſitiuo nō poteſt præiudicare his, quæ ſunt de iure naturali: ſicut autem appetitus naturæ eſt ad conſeruationem indiuidui, ita eſt ad conſeruationem ſpeciei per generationē; unde ſicut ſeruus nō ſubditur domino, quin libere poſſit comedere, & dormire, & alia huiuſmodi facere, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent, ſine quibus natura conſeruari non poteſt; ita non ſubditur ei quantum ad hoc, quod non poſſit libere matrimonium contrahere, etiam domino neſciente, aut cōtradicente.

3 AD PRIMVM ergo Dicendum, q ſeruus eſt res domini, q̄tū ad ea, quæ naturalibus ſuperadduntur, ſed quantū ad naturalia omnes ſunt pares: unde in his, q̄ ad actus naturales pertinent, ſeruus poteſt alteri inuito domino, ſui corporis poteſtatem per matrimonium præbete.

AD 2m Dicendum, quod ſeruus domino ſuo tenetur obedire in his, quę dominus licite poteſt præcipere: ſicut autem licite non poteſt dominus præcipere ſeruo, quod non comedat, uel dormiat, ita etiam, nec quod a matrimonio contrahendo abſtineat. Intereſt enim ad legislatorem qualiter quilibet re ſua vtatur; & ideo ſi dominus præcipiat ſeruo, quod non contrahat matrimonium, ſeruus nō tenetur domino obedire.

AD TERTIVM Dicendū, quod ſi ſeruus, uolente domino, ma-

¶PROB. Quia, quæ ſunt de iure poſitiuo non poſſunt præiudicare his, quæ ſunt de iure naturali, cum ius poſitiuum progrediatur a naturali: & ſeruitus eſt de iure poſitiuo, appetitus autē naturæ eſt ad conſeruationem, tū indiuidui tum ſpeciei.

¶Exam. ly ius poſitiuum progreditur à naturali: & 16 &c. Quaſi dicat. Priora non uariantur ex poſterioribus. ut dicitur ſup. q. 48. ar. 2. cor. *art. pen ce. ad 3m & in eius arg.

1m de maiori

Nullus poteſt dare alicui, quod eſt alterius. ℞. ſecundum q eſt alterius: non aliter. §. Tunc nihil, &c. Nā ſeruus eſt res domini quantū ad ea &c. ut in tex. concl. m.

¶Examen. Ly quæ naturalibus ſuperadduntur. Hæc ſūt, quæ non concernunt neceſſariò conſeruationem indiuidui, aut ſpeciei, ut ex corpore colligitur.

2m de maiori

Dño ſuo obedire. ℞. In his, quæ dñs ſuus pōt licitè præcipere. § Tunc nihil, &c. Nā ſicut dñs ſicut licitè ſi pōteſt pęcipere ſeruo, &c. ut in tex.

¶Exam. Ly intereſt ad legislatorē; qualiter quilibet re ſua vtatur. Hoc ē legislator p̄figit terminos vnicuique: ſm quos dēt unuſquiſq; regi in uſu dni re ſua. Quaſi per hoc uelit apertè dicere text. q non poteſt quis, licitè uti re ſua quocunq; mō (ſcot dat, ſimul & declarat dictum hoc. q. 49. a. 5 ad 3m. ſic q p̄fixi ſiot termini in ſimilib. q. 47. ar. 6. Non eſt uſus rei ſuæ ē licitus.

¶NOT. Quod non poſſit cogi quis ad matrimonium (ut ex textu hi) confirmatur ex Con. Tr. relato ſup. q. 47. ar. 3. app.

3m de concluſione.

Sine culpa q ſed non ſine cauſa. §. Tūc nihil, &c. Sufficit

eit enim; quòd detur cauſa legitima ad hoc, ut priuetur quis ali A qua re. Et hoc tangitur in textu (ut patet bene conſiderandi) a ly ſed tamen in his multa pericula conſiderari debent, &c. ut in textu.

¶NOT. Quòd ſine culpa, dummodò ſubſit legitima cauſa, puniri poſſit quis bene; habes ſup. q. 39. art. 4. ad 3ᵐ. Vbi & per regulam iuris 23. in 6. dictum huiuſmodi confirmatur. uide ergo ibi: ex quo etiam intellige dictum qđ. huius ar. 2. ad 1ᵐ. ſ. iuſtitiam tale dictat, quod nullus ſine culpa puniri debeat.

Quod ex prædictis intellige, ſic; nullus ſine culpa puniri debet regulariter. Dico ly regulariter, quia quandoque, & quidem pluribus modis, ſine culpa licet non ſine cauſa, punitur aliquis. De quo uerſus.

Paupertas, odium, uitium, fauor & ſcelus, ordo.
Perſona ſpoliat, & loca iure ſuo.

Quo puni- tur quis ſi- ne culpa non ſine cauſa. Nam propter paupertatem duæ eccleſiæ uniuntur, ut unus ſit ſacerdos utriuſq. 10. q. 3. unio. eorum tamen utraque conſueuiſſet ſuum ſacerdotem habere proprium. Propter odium, ut 70. di. neminem. 16. q. 7. decernimus. Propter uitium, de cle. ægrotan. tua. Propter fauorem 32. diſt. renouantes: & de priu. & exce. pri uile. antiqua. propter fauorem conſecrationis. 13. q. 6. comperimus. propter fauorem religionis, de eccl. ędific. ad audientiã. propter ſcelus punitur etiam quandoque filius, qui non peccauerunt. 25. q. 8. ita nos. propter ordinem priuatur dominus ſeruo ſuo quandoque. 54. di. ex antiquis: & c. frequens uitra hæc punitur & irregularitate ſanguinem effundens, quamuis licite ſup. q. 39. ar. 4. ad 3ᵐ. item quandoque. propter defectum ſacramenti. 54. di. ſi cuius. & c. lector.

¶Exam. ly ſi utrunque eſſe non poſſit, ſed tamen. &c. Quaſi dicat; quod dictum ſupra ly potius, intelligitur in caſu, quando de pari concurrunt, & ſeruitium domini, & debitum uxoris. Alias ſeruari debent prudentiæ illa, quæ tanguntur in tex. diffuse a ly ſed tamen in his multa pericula, &c. uſque in fin.

4ᵐ maior. Dominus poteſt uendere ſeruum ſuum in extraneas regiones, quo uxor ſua non poteſt eum ſequi ℞. In tali caſu tamen dominus cogendus eſt, ne ſeruum uendat taliter. § ut in tex. Tũc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Quod, in fauorem matrimonii cogendus ſit dominus ut in tex. eſt arg. 54. di. fraternitatem; item de iud. ſarrac. Nulli iudæo. Intereſt. n. reipublicæ ne quis re ſua malè utatur. inſtitut. de his, qui ſui, uel alterius iuris ſunt § pen. & ff. eod. ſi dominis.

5ᵐ illatio conclõnis. Ergo &c. ℞ negatur illatio. § quod ppter religionem, & ordinis ſuſceptionem, &c. ut in tex. uſque ad ly & præterea.

trimonium contraxerit, tunc debet prætermittere ſeruitium domini imperantis, & reddere debitum uxori, quia per hoc, quod dominus conceſſit ut matrimonium ſeruus contraheret, intelligitur ei conceſſiſſe omnia, quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium, ignorante, B uel contradicente domino, eſt contractum, non tenetur reddere debitum, ſed potius domino obedire, ſi utrumque eſſe non poſſit: ſed tamen in his multa pericula conſiderari debent, ſicut, & in omnibus humanis actibus, ſ. periculum caſtitatis imminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti ſeruitio imperato generatur, & aliis huiuſmodi: quibus omnibus rite penſatis iudicari poterit, cui magis C ſeruus obedire teneatur, domino, uel uxori.

Ad 4ᵐ Dicendum, quod in tali caſu dicitur, quod dominus cogendus eſt, ne ſeruum uendat taliter, quod faciat onera matrimonii grauiora; pręcipue cum non deſit facultas ubicumque ſeruum ſuum uendendi iuſto precio.

D Ad 5ᵐ Dicendũ, quod ppter religionem, & ordinis ſuſceptionem aliquis obligatur diuinis obſequiis quantum ad totum tempus, ſed uir tenetur debitum reddere uxori non ſemper, ſed congruis temporibus, & ideo non

A **Item de maiori.** Fauorabilior. ℞. In comparatione rerum, quę ſunt eiuſdem generis § Tũc nihil, &c. Nam alias ſi fiat comparatio rerum naturalium, ad res naturalibus ſuperadditas, obligatio talis poteſt non eſſe in caſu præſenti fauorabilior: ſicut in propoſito. Ille enim, qui intrat religionẽ, & ſuſcipit ordinẽ obligat ſe, &c. ut in text. uide ibi 2. reſp. ly & præterea ille, qui &c.

¶Corol. Non ergo eſt ppter religionem uel ordinem, quod in propoſito non ſit fauorabilior obligatio ad illa: ſed ppter rerum, ad quas obligatio fit, diſparitatem. Semper. n. attenta formaliter religione fauorabilior ẽ: & conſequenter aliũde proueniſ, ſi quãdoq; non ſit fauorabilior. Igitur argũ pecc. bat in fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam.

eſt ſimile ſ. Et præterea ille, qui intrat religionem, & ſuſcipit ordinem, obligat ſe ad aliqua opera, quæ ſunt naturalibus ſuperaddita, in quibus dominus poteſtatem eius habet; & non in naturalibus, ad quæ obligat ſe per matrimonium: unde poſſet continentiam uouere ſine conſenſu domini.

Articvlvs III.

Vtrum ſeruitus matrimonio poſſit ſuperuenire.

Ad tertium ſic proceditur. Vr̃ quod ſeruitus matrimonio non poſſit ſuperuenire, ut uir ſe alteri in ſeruum uendat. Quia quod in fraudem, & præiudiciũ alterius factum eſt, ratum ʰ non debet eſſe, ſed uir, qui ſe in ſeruũ uendit facit hoc quandoque in fraudẽ matrimonii, & adminus in detrimentũ uxoris, ergo non debet ualere talis uenditio ad ſeruitutem inducendam.

2 Pręt. Duo fauorabiliora ʰ pręiudicant uni non fauorabili: ſed matrimonium, & libertas ſũt fauorabiliora, & repugnant ſeruituti, quæ non eſt fauorabilis in iure, ergo talis ſeruitus debet penitus annullari.

3 Præterea, In matrimonio uir, & uxor ʰ ad paria iudicantur, ſed uxor non poteſt ſe

Appendix.

1 Ex ar. hẽs. ¶Primò, quo ꝓ ratione explodas errorẽ quorũdã (ut a ſimili recitat ibi) decretum in Conc. Trid. infra) dicentiũ: quod ſeruus non poteſt cõtrahere matrimonium ſine conſenſu domini. Vl. n. ſimile iudicium fieri debere, de his, qui hoc dicebant de filiis. & de ſeruis. Vnde per hoc, quod de uno dixerunt, de alio ẽr ſimile ſenſiſſe uidentur. Vnl. ꝓ S. Eccl. &c.

2 ¶Secundò hẽs: quõ per rationẽ oſtendas illum a ſimili meritò damnari per Cõ. Tri. ſeſ. 24. c. 1. de refo. cuꝫ S. ſinodus anathemate damnat, qui falsò affirmant, matrimonia a filiiſfamilias ſine conſenſu parẽtũ contracta irrita eſſe; & parentes ea rata, uel irrita, facere poſſe. Hæc ibi. Neque ergo domini poſſunt irritare matrimonia a ſeruis abſque conſenſu ipſorum dominorum contracta. Item ꝑ Adrian. papam. Dignum, &c. Iuxta uerbum Apoſtoli ſicut neque ſeruus eſt a ſacramentis eccleſiæ remouendus, ita nec inter ſeruos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et, ſi contradicentibus dominis, & inuitis, contracta fuerint, nulla ratione ſunt ppter hoc diſſoluenda. Debita tamen, & conſueta, ſeruitia non debent minus propriis dominis exhiberi. Hæc ille, de coniug. ſeru.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem pdicta patrum, pro quanto ſeruos ſine conſenſu dominorum intuitum poſſe matrimonio iungi, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides: quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur. 4

QVÆST. LII. ART. III.

Concl. Vir, nolente uxore, poteſt ſe alteri in ſeruũ dare, non tamen ex hoc matrimonium diſſoluetur. 210

¶PROB. 1 Quia uir non ſubditur uxori niſi in his, quæ ad actum naturæ pertinent: & ad hæc ſubiectio ſeruitutis non ſe ex-

extendit (patet ar. 2. ad 1m. ad 2m.) 2 Quia (ly non tamẽ, &c.) nullum impedimentum ſuperueniens poteſt ſoluere matrimonium ratum (q. 50 ar. 1.)

1m de maiori Ratum non d bet eſſe. ℞. ita ut in ꝑiudicium alterius ueniat: non quatenus in ꝑiudiciũ illius facientis uenit. §. hoc eſt. Pro quanto in ꝑiudiciũ alterius uenit. non ãt pro quãto uenit in ſuũ ipſius faciẽtis. Tunc nihil &c. Nã ſi uir in fraudem uxori alteri det ſe in ſeruum, ipſe &c. ut in tex.

¶ Exam. Ly inæſtimabile bonũ libertatis. ſ. quæ uera eſt libertas. Ab oppoſitis itaq; dicas: ꝙ inæſtimabile ẽ malũ ueræ ſeruitutis & conſequenter falſæ libertatis. Libertas .n. falſa, & uera ſeruitus, ẽ nõ obedire mãdatis Dei: ſicut uera libertas eſt ipſis obedire. Hæc dicta ſint, nõ quia D. Th. de libertate ſpũali hic loquat', ſed ut a ciuili, de qua ad literam loquitur, ad ſpũalem cognoſcẽdam aſcendendi uia aperiatur.

Libertas ſeruitus, quã ſint.

2m de maiori Præiudicant. ℞. quãtum eſt ex ſe: non ſẽ per quantũ eſt ex aliũde uenientib. §. in ſigno huius: quantum ad hoc, ꝙ ſeruitus mrĩmonio repugnat, matrimonium, ut in tex. Tunc nihil, &c. ut patet.

¶ NO. De reb. iudicandũ eſt ſcd̃m ſe, & nõ ſcd̃m ꝙ aliunde aliqua accidunt ei. Vñ, ſi libertas & ſeruitus ſcd̃m ſeipſa conſiderarentur fauorabilior utiq. libertas eſſet, & conſequẽter in omnib. ſeruituti ꝓponderaret. Quòd ũ ſeruituti, & libertati adiungeretur ſpontaneitas alicuius hois: pro quanto aliqs ſpõte ſeruituti ſubiiceretur libertati renũciãs tunc non mirũ eſſet, ſi ſeruitus libertati ꝓponderaret. Hoc .n. eſſet, non quia ſeruitus fauorabilior eẽt libertate; ſed quia ſeruitus pro ſe haberet ſpontaneam uoluntatem hominis, & libertas contra. Sic accidet in ꝓpoſito. Nã uir iſte, de quo argm̃ loquitur ſponte & renũciat ſuæ libertati, & amplectitur ſeruitutem. unde fit; ꝙ ſeruitus ꝓpõderat libertati, i. ſupuenit ei, illamq; tollit: ꝙ quidẽ poſſ. fieri monſtrauit art. 1. ad 1m ubi dicit, ꝙ quilibet põt in eo, ꝙ ſibi debetur ſponte detrimentum aliquod ſubire. Vide ſimile argum. de fauorabilitate ar. s 3m. & reſpon. Rurſum D. Tho. ideo non tradit de libertate, quamuis argm̃ ꝓpium adduxerit: qm̃ reſponderat ſupra in ſuperiorib (ut nunc dictum eſt) .i. ex ſuperioribus faciliter reſponſio habebatur. Hunc autem morem ſuum, breuitatis cauſa, ſeruatum ſine diminutione aliqua, alibi annotauimus.

De fauorabilitate libertatis quõ, &c.

in ancillam dare nolente marito, ergo nec uir nolente uxore.

4 Præterea, Illud ꝙ impedit rei [a] gñationem in naturalib. deſtruit etiam rem gñatam: ſed ſeruitus uiri neſciente uxore impedit mrĩmoniũ contractum anteq̃ fiat, ergo ſi poſſet matrimonio ſuperuenire deſtrueret mrĩmoniũ ꝙ eſt inconueniens. G

Sed contra, quilibet poteſt dare alteri ꝙ ſuum eſt: ſed uir eſt ſui iuris, cum ſit liber, ergo poteſt dare ius ſuum alteri.

¶ Præterea, Seruus poteſt nolente domino uxorem ducere, vt dictum eſt, ergo eadẽ ratione vir poteſt domino ſe ſubiicere nolẽte uxore.

Respondeo Dicendum, quod uir ſubdit uxori ſolum in his, quæ ad actum naturę pertinent, in quib. ſunt æquales: ad q̃ ſeruitutis ſubiectio ſe non extẽdit, & ideo [m] uir nolente uxore, põt ſe alteri in ſeruũ dare: nõ tamen ex hoc matrimoniũ diſſoluetur, [o] quia nullũ impedimẽtũ mrĩmonio ſuperueniens põt diſſoluere ipſum, ut dictum eſt. H

Ad primvm ergo Dicendum, quod fraus bene põt nocere ei, qui fraudem fecit, ſed non poteſt alteri pręiudicium gñare, & ideo ſi uir in fraudem uxoris alteri det ſe in ſeruũ, ipſe reportat damnũ inæſtimabile bonũ libertatis amittens: ſed uxori nullũ poteſt ex hoc ꝑiudicium gñari, quin teneatur reddere debitum petenti, & ad omnia, quæ matrimonium requirit: non enim poteſt ab his retrahi domini ſui præcepto. q[r]

Ad 2m Dicendum, ꝙ quantum ad hoc, ꝙ ſeruitus mrĩmonio repugnat, mrĩmonium ſeruituti ꝑiudicat: quia tunc ſeruus tenet uxori debitum reddere, etiã nolente domino. K

3m de maiori Ad paria. ℞. in actu matrimoniali & in naturalib. non, in diſpenſatione domus & aliis huiuſmodi. §. Tunc nihil, &c. Nam dare ſe in ſeruum, uel ancillam non eſt de genere naturalium, ut in texto.

Ad 3m Dicendum, ꝙ quãuis in actu mrĩmoniali, & in his, quæ ad naturam ſpectant, ad paria uir, & uxor iudicentur ad quæ conditio ſeruitutis ſe non extendit: tamen quantum ad diſpenſationem domus, & alia huiuſmodi ſuperaddita, uir eſt caput uxoris, & debet corrigere eam, nõ autem econtrario: & ideo uxor nõ poteſt ſe dare in ancillam nolente uiro.

Ad 4m Dicendum, quod ratio illa procedit de rebus corruptibilibus, in quibus etiam multa impediũt generationem, quæ non ſufficiunt ad deſtruendum rem gñatam: ſed in rebus perpetuis poteſt impedimentum ꝑſtari, ne res talis eſſe incipiat, non autem ut eẽ deſiſtat, ſicut patet de anima rationali, & ſimiliter ẽt eſt de matrimonio, quod eſt perpetuum uinculum, præſenti vita manente.

4m de maiori Rei. ℞. corruptibiliter non ãt ꝑpetuę. §. Tũc nihil, &c. Nã matrimoniũ ẽ ꝑpetuũ uinculum in præſenti.

¶ NO. Maior illa ꝓpõ ẽt ſi gloſata, nõ eſt vera ſemp: licet q̃nque. Nã in reb. corruptibilib multa ĩpediunt generationẽ, q̃ nõ ſufficiũt ad deſtruendã rẽ generatã; ut dr̃ in tex. Exẽplũ. Percuſſio & lauis, ſeu fragor arborũ, uel magn' ſtrepitus, aut altercatio aeris ſufficiunt q̃doq; ac ſæpius ad cãndum aborsũ, ſiue ad impediendũ generationẽ hoĩs; q̃ tñ nõ ſufficiũt ad deſtruendũ hominẽ iã generatũ. Sic .n. intelligitur maior in ly generatam.

Articvlvs IIII.

Vtrum filii debeant ſequi conditionem patris.

Ad qvartvm ſic proceditur. Vr̃, ꝙ filii debeant ſequi cõditionem patris. Quia denominatio fit a [b] digniori: ſed pater in generatione eſt dignior quã mater ergo, &c.

2 Præterea. Eſſentia rei magis deſcendit a forma, quam a materia: ſed in generatione pater dat formam, mater materiam, ut di-

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶ Primò quõ p rationem oſtendas; merito inſinuatum fuiſſe a ſimili p Adria. papã ꝙ ſeruit' mrĩmonio ſupuenire põt & ſic. Dignũ, &c. Nec inter ſeruos mrĩmonia dẽnt allatenus phiberi, & ſic obtradicẽtib. dominis, &c. ſu ar. 2. ap vid. tu ibi. Nam ſi eut contradicentibus & inuitis dñis ſeruos poſſe contrahere mrĩmonia, q nõ ſunt ꝓp hoc diſſoluẽda; & poſt illorũ cõtractionẽ dominus cõſueta ſeruitia dẽreſãxit Adriano. ita a ſimili ſtãiſſe vr̃ p hoc ꝙ vir matrimonio iunctus ẽt contra dicente uxore poſſit ſeipſũ alteri in ſeruũ dare; nec tamẽ ob hoc diſſolui mrĩmonium neq. obligõnẽ ad debitum reddendum. Vol. 2 S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationem pr̃dictũ ꝓpoſitiõis, pro quanto inſinuat vr̃ uxoratũ poſſe alicuius ſeruituti ſubire. & intelligas, & probes, & defendas. Notabis tñ hic ꝙ aliud ẽ poſſe, aliud eſt facere: & ꝙ de primo locutio fuit tam a S. Doct. ꝙ ub Adr. an. papa; non ãt de ſcdo. Vnde uiũ ab hac ſeruitute ſubeunda (ꝑſertim uxore inuita,) ſi interrogarẽtur, remouerẽt, dicẽtes; ꝙ multa fieri poſſunt, quæ aliquando fieri non expedit. a

¶ Tertiò vides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LII. ART. IIII.

Conclvſ. Proles in libertate, & ſeruitute ſequitur matrem: ſed in his, quæ pertinent ad dignitatem, ſe- 211

ſecundum quòd eſt ex forma rei, ſequitur patrem.

¶PROB. 1 Quia proles habet a matre ſubſtantiam corporis; a patre autem complementum formale; & ſeruitus eſt conditio corporalis, ac dignitas quoddam formale.i.honorificum.

2 Quia leges, canones, lex Moyſi id ſentiunt; & hoc idem in naturalibus inuenit (ut tex.ſi. patet.)

A ratio ſit ſemper a digniori, uel ſecundum quid, uel abſolutè, nō autem a digniori abſolutè tantum.

2m de cóclusione. Sequi. ℞: In his, quæ ad rationem ſpeciei pertinent: non in materialibus conditionibus. §. Tunc nihil, &c. Nam ſeruitus ad conditionem materialē declinat.

Lib. 2. de anim. c. 4 19. 4.

¶ NOT. Quando tex. probans concluſionis partem de ſeruitute, dicit ly ſeruitus eſt conditio corporalis; intendit etiā per hoc de libertate affirmare idem, tanquā de ſeruituti conditione. Quāuis ſe non dicat expreſſa ſecundā partē probationis. ſ. dignitas ē quoddam formale. i. honorificum: tamen per ea, quæ circūſtant, implicitè hoc dicit (ut facilè penetrabit ſapiēs.)

¶CONCL. 2a. In quibuſdā terris, quæ iure ciuili non reguntur, partus ſequitur deteriorē condōnē. Si ſit uterq; ſit ſeruilis condōnis, & pertineant ad diuerſos dños; tūc diuidunt filios, ſi plures ſint; uel ſi unus tm, unus accipit prolē natam in ſui ſeruitiū, & te. ōpēſabit alteri d̄ pretio.

¶Exam. Ly deteriorem condōnē. ſ. ante peractū matrimoniū ut declaratur in text.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

Pro reb. uniuerſa lib.

¶ NOT. Diligēter aduerte pro regula uniuerſali in multis caſib. & materierū tractatib. maximè d̄ his, quę uerſantur circa fidē catholicā, illud uaſiſſimū; ꝙ dr in text. Nō eſt (inquit) credibile; ꝙ talis cōſuetudo poſſit eſſe ita rōnabilis, ſicut illud, ꝙ multorū ſapientū diuturno conſilio determinatū eſt. Tu igitur applica hoc ad ea, quæ tenemus: notādo item, primis ſemp, ꝙ fides licet ſib ſe certiſſima ſit, & ab unoquoq. pniè certiſſima firmiter tenenda ſit: hæc tñ pſuaſiones rōnabiles non tenet. Pro qua uid. 2. 2. q. 2. ar. 2.

(margin: ſmchſ. m; ſemel m. p)

1m de maiori

A digniori. ℞. uel accomodatiori in tali materia, de qua fit ſermo. §. Tunc nihil, &c. Nam materia accomodatior eſt pro tali materia i. pro ſeruitute, de qua loquimur in concl. prima: quamuis. n. pater ſit dignius principiū; tamen mater dat &c. ut in tex.

dicitur 16. de animalibus, ergo magis debet ſequi proles patrē quam matrem.

3 Præterea. Illud pcipue dēt aliquid ſequi, cui magis aſſimilat: ſed filius plus aſſimilat patri, ꝙ matri, ſicut, & filia plus matri, ergo ad minus filius plus dēt ſequi patrem, & filia matrem.

4 Præterea, In ſacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, ſed per uiros, ergo proles magis ſequitur patrem quam matrem.

SED CONTRA, Si quis ſeminat in terra aliena, fructus ſunt eius, cuius eſt terra, ſed uenter mulieris reſpectu ſeminis uiri eſt ſicut terra, reſpectu ſementis, ergo, &c.

¶ Præterea, In animalib. hoc uidemus, quæ ex diuerſis ſpeciebus naſcuntur, quod partus magis ſequitur matrem quā patrē. unde muli, qui naſcūtur ex equa & aſino, magis aſſimilantur equabus, quam illi, qui naſcuntur ex aſina, & equo, ergo ſimiliter debet eſſe in hominibus.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ ſecundum leges ciuiles, partus ſequitur uentrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet a patre complementū formale, ſed a matre ſubſtantiam corporis, ſeruitus autem corporalis cōditio eſt, cum ſeruus ſit quaſi inſtrumentum domini in operādo, & ideo proles in libertate, & ſeruitute ſequitur matrem; ſed in his, quæ pertinent ad dignitatem, ſecundū quod eſt ex forma rei, ſequitur patrem, ſicut in honoribus, & municipiis, & hæreditate, & ab aliis huiuſmodi, & huic et concordant Canones, & lex Moyſi, ut patet Exod. 21.

In quibuſdam tamen terris, q iure ciuili non reguntur, partus ſequitur deteriorem condōnē, ut ſi ſit pater ſeruus, quamuis mater ſit libera, erunt filii ſerui, nō tamen ſi poſt peractum matrimonium pater ſe in ſeruum dedit, nolente uxore, & ſimiliter ſi ſit econtrario. Si autem uterque ſit ſeruilis conditionis, & pertineant ad diuerſos dominos, B tunc diuidunt filios ſi plures ſint: uel ſi unus tantum, unus alteri recompenſabit de pretio, & accipit prolem natam in ſui ſeruitium, tamen non eſt credibile ꝙ talis cōſuetudo poſſit eſſe ita rationabilis, ſicut illud, quod multorum ſapientum diuturno conſilio determinatum eſt. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum eſt in recipiente per modum recipientis, non C per modum dantis, & ideo rationabile eſt, quod ſemen receptū in muliere ad conditionem ipſius trahatur.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis pater ſit dignius principium: tamen mater dat ſubſtantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio ſeruitutis.

AD SECVNDVM Dicendū quod in his, quæ ad rationē ſpeciei pertinent, D magis ſimilatur filius patri quam matri: ſed in materialib. conditionibus, magis debet ſimilari matri, quāpatri, quia res habet a forma eſſe ſpecificū, ſed conditiones materiales a materia.

AD 3m Dicendum, ꝙ filius ſimilatur patri ratione formæ, quam habet in ſuo complemento, ſicut, & pater, & ideo non eſt ad propoſitum.

E AD 4m Dicendum, ꝙ honor magis eſt ex patre, quā ex matre ideo in genealogiis in ſcripturis & ſecundū communē conſuetudinē magis nominātur filii a patre, quā a matre: tamen in his, quæ ad ſeruitutem ſpectant, magis matrem ſequitur.

3m de maiori

Cui magis aſſimilat. ℞. ſcdm ꝙ ei magis aſſimilatur. § Tūc nihil, &c. Nam filius aſſimilatur patri rōne formæ, &c. ut in tex.

¶NOT. Dicit tex. ly nō eſt ad propoſitū; quia iā manifeſtatū in reſpon. ad 2m, ſe loqui nunc de aſſimilari in condōnib. materialibus, ſeu de aſſimilari in his, quæ ſeruituti magis proxima ſūt.

4m de conſequentia. Sequitur ℞. in honorabilib.: nō, in ſeruitutē cōcernētibus. § Nam honor magis eſt ex patre, ꝙ ex matre: ideo &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex articulo habes 1 ¶Primò qđo p ratione oſtendat, meritò inſinuatū a Gregor. 9. & ab Vrban. 3. ꝙ filius ſequitur conditionem matris quo ad ſeruitutem, & libertatem. A Greg. quidē ſic. Indecens eſſe credimus; ut progeniti ex liberta, ſeu libera, filii ad ſeruitium retrahantur. Hæc ille; de nat. ex libe. uent. Verbi gratia. Eſt ſeruus habens liberam i matrimonio: libera gignit filios. ſiſi filii ſequerentur condōnem patris, iudicarētur ſerui: ſed quia ſequuntur matris, iudicantur liberi. Sic loquitur Greg. Ab Vrbano autem, de coniu. ſer. Licet &c. Fuit propoſitum; an mulier poſſit diuortiū poſtulare, pro eo ꝙ uir, cum quo ſua condōnis ignara contraxit ſeruus monaſterii proponatur: cum econtra idē uir patrem ſuum, cuius condōnem ſcdm leges prouinciæ ſequeretur tpe mortis pro libero ſe geſſiſſe conſtanter affirmet. Videtur nobis fauore libertatis pro parte uiri ſecutius iudicandum. Hæc ibi. Nota ly ſcdm leges prouinciæ. Hic. n. duo innuit Vrban. & ꝙ iſtæ leges communes, de quibus S. Thom. in prīnc. corp. meminnem facit, filius debet ſequi quo ad ſeruitutem, uel libertatem conditionem matris,

Vtil. p S. Eccl. &c.

¶NOT. Pro notitia clariori illius maioris propōnis atq. uid. q. 44. a. 2. ad 1m. tex. & eluc. Vnde & inde cōcludes, & hinc. ꝙ dnomi

& ꝙ

defectum, i. inhabilitaté prædictam, incurrit, illo mó èi cognoſcens uxoré. Stat igitur, q talis arcendus iudicetur ab eccleſia ratione ſecundi, non autem primi, & ſic intendit litera. Quod ſi replices, nullum debere excõicari niſi pro peccato mortali: reſt quit D. Thomas tanquam ciatum, quid reſpondert debeat: quod & ſubtotel exiſſe illum in litera præſenti dicendum eſt. Illud adt eſt: q cognoſcés, uxorem ob delectationẽ ſolam, peccat quandoque mortaliter (ut 1ª. concluſio dixit.) Conſequenter igitur habemus: q excommunicatio ferretur tunc pro mortali, ſi talis excommunicaret.

† Concil. Trid. ſeſſ. 24. de ſacramen. matri. cano. 4.

1 APPENDIX.

EX articulo habes. primò: quomodo per rationé interimas hęreſim Nicolaitarũ & Simonis magi, (Prat. Nicolaitæ, & Simoniaci) dicentium: coitum promiſcuum fęminarũ licere ut quilibet qualibet ſine peccato uti poſſit. Si n coiunx ultra honeſtatem delectationem quęres in cognoſcendo uxoré propriã peccas mortaliter, ut 1ª. cõcluſio dixit: oſtenditur profecto per hoc à fortiori, q promiſcue uti fęminis nõ licet abſq; peccato mortali.

Vid. p S. Eccl. &c. Tho. 4. di. 34. q. nor ca, ar. 1.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hanc meritò damnari ab Apocal. 2. Habeo aduerſus te pauca; quia habes illic tenentes doctrinam balaam, q docebat balac mittere ſcandalum corã filijs Iſrael edere & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinã Nicolaitarũ. Hæc ibi. Ex quo patet: q doctrina Nicolaitarum prædicta, ceu quę aſſimilatur doctrinæ Balaã ad Balac eſt ſcandaloſa Populo Chriſtiano: & per hoc dãnabilis oĩnò, & ibi damnata. Item à Leuitici. 20. Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius; morte moriantur, & mœchus, & adultera. Item à Matth. 15. de corde exeunt cogitationes malę adulteria, furti

*Al. inductum.

ſed quia ſpiritualibus ſe reddit F inhabilem propter hoc, quod efficitur, in actu illo, totus caro.

QVAESTIO L.

De impedimentis † matrimonij in generali, unico articulo abſoluta.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimentis ma- G trimonij.

Et primo in generali.

Secundo in ſpeciali.

ARTICVLVS I.

Verum in matrimonium conuenienter impedimenta aſſignentur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impe- H dimenta aſſignentur. Matrimonium enim quoddam ſacramentum eſt contra alia diuiſum, ſed aliis non aſſignantur[h] impedimenta, ergo in matrimonio aſſignari non debent.

¶ 2 Præterea. Quanto aliquid eſt minus[h] perfectum, tanto paucioribus modis impediri poteſt, ſed matrimoniũ inter alia ſacramenta eſt minus perfectũ, ergo nulla, uel pauciſsima impe- I dimenta ei aſſignari debent.

¶ 3 Præterea. Vbicunq; eſt morbus, eſt neceſſarium[h] remediũ morbi, ſed concupiſcentia in cuius remediũ matrimonium eſt * indultũ, eſt in omnibus, ergo nõ dẽt eſſe aliquod impedimentum, quod aliquam perſonam illegitimam faciat penitus ad contrahendum.

¶ 4 Præterea. Illegitimũ dicitur quod eſt[h] contra legẽ, ſed K huiuſmodi impedimenta, quæ in matrimonio aſſignantur, nõ ſunt contra legẽ naturæ, quia non, ſimiliter inueniuntur in quolibet ſtatu humani generis, plures enim gradus conſanguinitatis inueniuntur eſſe prohibiti vno t pe, quàm alio. Lex autẽ humana non poteſt (vt dicitur) matrimonio impedimenta pręſtare, quia matrimoninm non eſt ex inſtitutione humana, ſed diuina, ſicut, & alia ſacramenta ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta aſsignari, quæ faciãt perſonas illegitimas ad contrahendum.

¶ 5 Præterea. Legitimum, & illegitimum, per hoc quòd[h] eſt contra legem uel non contra legem, differunt, inter quæ nõ cadit medium, cum ſint oppoſita ſm affirmationẽ, & negationẽ, ergo nõ poſſunt eſſe aliqua matrimonii impedimenta, quibus perſonæ mediæ inter legitimas, & illegitimas conſtituantur.

¶ 6 Præterea. Coniunctio uiri, & mulieris non eſt licita, niſi in matrimonio, ſed omnis coniunctio[h] illicita dirimi debet, ergo ſi aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & ſic non debent aliqua impedimenta matrimonio aſsignari, quæ impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

¶ 7 Præterea. Nullo impedimẽto poteſt à re aliqua remoueri quod in definitione ipſius cadit ſed indiuiſibilitas cadit in definitione[h] matrimonii, ergo non poſſunt eſſe aliqua impedimẽta, quæ matrimonium contractum dirimat.

SED CONTRA, Videtur quòd debeant eſſe infinita matrimonii impedimenta, quia matrimonium quoddã bonũ eſt, ſed infinitis modis ẽ defectus boni, ut dicit Dio. 4. c. de Di. no. * ergo infinita ſunt matrimonii impedimenta.

Præterea. Impedimenta, matrimonii accipiuntur ſecundum conditiones[h] particularium perſonarum, ſed conditiones huiuſmodi ſunt infinitæ ergo & matrimonii impedimenta.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſunt quædam, quæ ſunt de eſſentia matrimonii, & quædã, quæ ſunt de ſolemnitate eius, ſicut, & in aliis ſacramentis, & quia remotis his, quæ ſunt de ſollẽnitate eius in aliis ſacramẽtis, adhuc manet uerũ ſacramẽtum: ideo[m] impedimenta, q̃ cõtrariantur his, quæ ſunt de ſollẽnitate ſacramẽti, nõ efficiũt qn ſit uerum ſacramentũ, * & talia

cationes. Ecce q nec ſolutus cũ ſoluta abſque peccato mortali conuenire põt. Vñ & damnatur 1. Cor. 6. Neque fornicatij, neque adulteri, neque molles, neq; maſculorũ concubitores regnũ Dei poſſidebũt.

¶ Tertiò habes: quõ per rationem oſtendas meritò & inſinuatũ eſſe à 32. q. 2 quod &c. q ſola delectatione coniuges ſe cognoſcentes non peccant mortaliter. Etſi eos praui mores ad talé concubitũ impellũt nuptię tamé ab adulterio, ſeu fornicatione defendunt: neque illud propter nuptias admittitur, ſed pp nuptias ignoſcit. Hęc ibi. Et inſinuatũ eſſe à 32. q. 4. Origo &c. q ſola delectatione cõiuges ſe cognoſcentes peccant mortaliter. In aliena uxore omnis amor turpis eſt: in ſua nimius. Nõ regnet in eo uoluptatis impetus, nec præceps feratur ad coitũ. Nihil eſt fœdius: quam vxorem amare, quaſi adulteram. Hæc ibi. 3

¶ Quartò habes: quõ p rationem pdicta patrũ & ſcripturarũ, pro quanto cõſenſum coniugum ad inuicem pp delectationem ſolã, & inſinuãt mortale, & non, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uide: quõ ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hęc, & de caret, & cõſolidetur.

QVAEST. L. ART. 1.

CONCL. 1. Impedimẽta, q̃ cõtrariãt his, q̃ ſunt de ſolẽnitate ſacramenti, nõ efficiũt; quin ſit uerum ſacramentum.

¶ PROB. Quia remotis his, quæ ſũt de ſolẽnitate ſacramẽtorũ, adhuc manet uerũ ſacramentũ (patet)

¶ Examẽ. Ly tpe feriatũ. Ideſt, in quo nõ dẽnt nuptię celebrari. Talia tpa fuerũt iuſtis de cauſis multoties uariata uel pro cõditione locorũ, uel tporũ, uel &c. ſed hoc nihil obſtat texui (ut patet) Nouiſſimè da tpe feriato ſic ſtatuit Cõcil. Tri. ſeſ. 24. c. 10. de refor. 1. Ab aduẽtu dñi nři Ieſu Chri vſq; in diẽ Epiphaniæ, & à ſe-

*ca. 4. pa. 4. ſter me. & ſine in aos

Tempora nuptiarũ. concil.

dicuntur impedire contrahendum, ſed non dirimunt cõtractu ſicut prohibitio Eccleſiæ, & tẽpus feriatum, unde uerſus.

Eccleſiæ uetitum, nec non tempus feriatum.
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

ᵖImpedimenta autem, quæ contrariãtur his quæ ſunt de eſſentia matrimonij, faciunt ut non ſit uerum matrimoniũ: & ideo dicuntur non ſolum impedire contrahendum, ſed dirimere iã contractum, quæ his uerſibus continentur.

Error, conditio, uotum, cognatio, crimen.
Cultus diſparitas, uis ordo, ligamẽ, honeſtas.
Si ſis affinis, ſi forte coire nequibit.
Hæc ſocianda uetant, connubia facta retractant.

Horum autem numerus ſic accipi poteſt. Poteſt enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonii, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cum contractus matrimonij fiat per uoluntarium cõſenſum, qui tollitur per ignorantiam, & per uiolentiam, erunt duo impedimenta matrimonij, ſcilicet uis, id eſt coactio, & error ex parte ignorantiæ. Et ideo de iſtis duobus impedimentis. Magiſter ᵗdeterminauit, ubi agebatur de cauſa matrimonii, nũc autem agit de impedimentis, q̃ accipiuntur ex parte perſonarum contrahentium, quæ ſic diſtinguũtur. Poteſt enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo, uel ſimpliciter, uel reſpectu alicuius perſonæ. Si ſimpliciter, ut cum nulla poſſit matrimonium contrahere, hoc non poteſt niſi quia impeditur à matrimoniali actu, quod quidem contingit dupliciter. Primo, quia nõ poteſt de facto, ſiue quia omnino non poſſit, & ſic ponitur impedimentũ, impotentia coeũdi: ſiue quia non libere poſſit, & ſic ponitur impedimentum ſeruitutis conditio. Secundo, quia non licite poteſt, & hoc ſecundum quòd ad continentiam ob-

A ligatur, quod contingit dupliciter. Vel quia obligatur ex officio ſuſcepto, & ſic eſt impedimentum ordinis: uel ex uoto emiſſo, & ſic impedit uotum. Si autem aliquis impeditur à matrimonio non ſimpliciter, ſed reſpectu alicuius perſonæ, uel propter obligationem ad alteram perſonam: ſicut qui uni matrimonio iunctus eſt, non poteſt alteri coniungi, & ſic eſt

B ligamẽ matrimonii, uel quia deficit proportio ad alteram perſonam: & hoc propter tria. Primo quidem propter nimiam diſtantiam ad ipſam, & ſic eſt diſparitas cultus. Secundo, propter nimiam propinquitatẽ, & ſic ponitur triplex impedimẽtum, ſcilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum perſonatum ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicę honeſtatis iuſtitia, in qua eſt propin-

C quitas duarũ perſonarum ᵉreſpectu tertię per ſpõſalia iũctę. Tertio, propter indebitam coniũctionẽ ad ipſam primo factã, & ſic impedit crimen adulterij prius cum ipſa commiſsi.

Ad primvm ergo dicendum, quòd etiam alia ſacramenta impediri poſſunt, ſi aliquid quod ſit de eſſentia, uel ſolennitate ſacramenti, ſubtrahitur,

D ut dictum eſt. Sed tamen magis matrimonio, quam aliis ſacramentis impedimenta aſsignantur, ꝑpter tres rationes. Primo, quia matrimonium conſiſtit in duobus: & ideo pluribus modis põt impediri, quàm alia ſacramenta, quę uni perſonæ competunt ſingulariter. Secũdo, q̃a matrimonium habet in nobis cauſam, & in Deo, ſed alia quædam ſacramenta ſolum in Deo.

E Vnde, & pænitentiæ, quę habet cauſam in nobis aliquo modo, Magiſter ˢſupra quædam impedimenta aſsignauit, ut hypocriſim, ludos, & huiuſmodi. Tertio, quia de aliis ſacramentis eſt ꝓceptum, uel conſilium, ſicut de bonis ꝑfectioribus: ſed de matrimonio eſt indulgentia, ſicut de bono minus perfecto, & ideo, ut detur occaſio proficiendi in melius, plura impedimenta aſsignantur matrimonio, quam alijs ſacramentis.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ perfectiora pluribus modis impediri poſſunt, inquantũ ad ea plura

[Left margin commentary:]

à feria quarta Cinerũ uſq; ad octauam Paſchatis incluſiue antiqua ſolemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obſeruari ſancta Synodus præcipit: in alijs uerò temporibus nuptias ſolemniter celebrari permittit; quas Epiſcopi, ut ea, qua decet modeſtia & honeſtate fiant, curabunt. Sancta enim res eſt matrimonium, & ſanctè tractandum. Hæc ibi.

ᵖ tinel.

¶ Ly eccleſiæ uetitum. Hoc eſt contra interdictum eccleſię, ne matrimonium cõtrahatur ab iſto, uel ab illo. De qua re Alexander III. in de matrimon. contract. contra interdict. eccl. per totum. Vbi matrimonia ipſa non dirimuntur poſt contractionem: ſed pro grauitate peccati tranſgreſſionis præcepti eccleſiaſtici pœna imponitur. Nam hoc uetitum, nõ eſt inhabilitans.

¶CONCL. 2ª. Impedimenta, quæ contrariantur his, quæ ſunt de eſſentia matrimonij, faciunt, ut non ſit uerum matrimonium.

¶PROB. Quia patet ex terminis (cum res non poſſit conſiſtere ſine his, quæ ſũt de eſſentia ſua.)

¶NOT. Vniuerſaliter aduertẽdum eſt, ꝙ quando concluſionibus apponit rationes ſanctus Doctor, idem eſt; ac ſi diceret, illud in concluſione expreſſum conuenienter fieri. Hoc dixerim, quia multotiens proponit in titulis ly conuenienter (puta, utrum in matrimonio conuenienter &c.) & in concluſionibus poſtmodũ reſponſiuis non exprimit ly conuenienter, uel inconuenienter: ex quo poſſet uideri alicui minus eſſe ſatisfactum titulo. Sed (ut dictũ eſt) ſatisfacit illis in ſenſu, quotieſcunq; rationes adducit ad cõcluſiones eis reſponſiuas. Rurſum. Quia particulatim de his impedimentis in ſubſequentibus tractabit à ſancto: ideo nunc ſuperſedendũ eſt horum declarationi.

ᵗ 4. Sent. diſt. 29 & 30.

Conuenienter &c.

[Right margin commentary:]

¶Examen. Ly põt aliqs impediri à matrimonio contrahendo uel ſimpliciter, uel reſpectu alicuius perſonæ. Hoc intelligitur dictum iuxta declarata ab eccleſia uſque ad tempus ſancti Doctoris. Quòd ſi poſt concilium Trid. loqueretur, diceret ly poteſt aliquis &c. uel ſimpliciter, uel reſpectu alicuius perſonæ, uel reſpectu loci occulti. Licet enim nondum eccleſia inhabilitaſſet perſonas ad matrimoniũ ſic, i. in loco occulto, cõtrahendum: tamen põſt inhabilitauit illas taliter, ut patet in Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. adducto ſupra q. 45. art. 5. appen.

1ᵐ de minori

impedimẽta. Ꝛ. quod non, aliqua § Tunc nihil cõtra: ut patet. Quare autem in matrimonio plura impedimenta aſſignentur: vide in tex.

ᵉ Al cõne.

2ᵐ de maiori

Quando aliquid eſt minus perfectũ Ꝛ. & ad ipſum pauciora requiruntur: non, q̃ ad ipſum plura requirantur § Tunc nihil &c. Nam ad matrimonium requirunt plura; ut ex in ad primum.

ᵈ In corp. huius ar. in initio.

¶Corollarium. Ergo non ex hoc, ꝙ aliqd eſt magis uel minus perfectum, ſit, ꝙ plura, uel pauciora, impedimenta poſſit habere (ut arguens credit;) ſed ex eo, quòd plura uel pauciora ad ipſum requirunt, ut patet ex litera. Ergo argumẽtum hoc peccabat in fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam.

3ᵐ ma-

ˢ li. 4. Sẽt. diſt. 16.

3m maior. Vbicunq; eſt morbus, eſt neceſſariũ remedium. Ꝛ. aliquod in genere: nõ, tale quid ſignatum. §. Tunc nihil &c. Licet enim cõcupiſcentia ſit in omnibus: tamen quia ipſi concupiſcentiæ aliter, quàm per matrimonium poteſt remedium adhiberi: ideo non eſt neceſſarium, quòd pro remedio matrimoniũ adhibeatur. F

4m de maiori. Cõtra legem. Ꝛ. ſecundum quam matrimonium inſtituitur. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶ NOT. Quoniam textus uariationem ſtatutorum iuris poſitiui tangit: ideo aduertẽdum; quòd huiuſmodi uariatio nõ eſt ſcandaloſa, neque imprudentiam ſapiens, niſi fortè apud ignatos. Vnde ab Innocentio III in Concilio generali, ad hoc propoſitum dicitur. Non debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundum uarietatem temporum ſtatuta quandoq; uarientur humana; præſertim cum urgens neceſſitas uel euidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his, quæ in ueteri teſtamento ſtatuerat, nõnulla mutauit in nouo. Hæc ibi: vt recitatur de conſanguinit. & affinita. Vnde in Concil. Toletano habetur ſic. Incommutabilis Deus, idemque ſemper exiſtens, ſæpè ſua in ſacris literis legitur mutaſſe promiſſa; & pro miſericordia temperaſſe ſententiam. Vndelicet ſit impaſſibilis atque incommutabilis: crebrò tamen eius & iuramenta leguntur & pœnitentia; quæ ſactis extant miſterijs adoperta. Iurare namque Dei eſt à ſeipſo ordinata nulla tenus conuellere: pœnitere uerò eadem ordinata, cùm noluerit, immutare. Hæc illud: & recitantur. 22. quæſtio 4. Item Honorius Tertius, de ſententia ex comm. ſuper eo &c. Interdum, conſideratis locorum, & temporum qualitatibus, ſeueritati eſt aliquid detrahendum. Hæc ibi.

Variatio ſtatutorũ.

* li. 4. Sẽt. d. 14. par. tag. A.

5m de antecedente. Per hoc, quòd eſt contra legem, uel non contra legem. Ꝛ. non: ſed per hoc, quòd eſt totaliter ſecundum legem, & quod eſt totaliter contra legem. §. Tunc nihil &c. Nam inter iſta datur medium, cùm ſint contrariè oppoſita: ut patet in textu.

requiruntur. Si autẽ ſit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & ſic eſt de matrimonio.

Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, ſi non eſſent alia remedia, quibus etiam poſſet efficacius morbo concupiſcentiæ ſubueniri, quod falſum eſt.

Ad quartum dicendum, quòd perſonæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod ſunt contra legem, qua matrimonium ſtatuitur. Matrimonium autem, inquantum eſt in officium naturæ, ſtatuitur lege naturæ: inquantum eſt ſacramentum, ſtatuitur iure diuino: inquantum eſt in officium communitatis, ſtatuitur lege ciuili. Et ideò ex qualibet dictarum legum poteſt aliqua perſona effici ad matrimonium illegitima. Nec eſt ſimile de alijs ſacramentis, quæ ſunt ſacramenta tantum: & quia lex naturalis ſecundum diuerſos ſtatus reſpicit determinationes diuerſas, ius † poſitiuum uariatur etiam ſecundum diuerſas hominum conditiones in diuerſis temporibus, ideo Magiſter * ponit in diuerſis temporibus diuerſas perſonas illegitimas fuiſſe.

Ad quintum dicendum, quòd lex poteſt aliquid prohibere, vel uniuerſaliter, uel in parte quantum ad aliquos caſus, & ideo inter eſſe totaliter ſecundum legem, & eſſe totaliter contra legem, quæ ſunt contrariæ oppoſita, & non ſecundum affirmationem, & negationem, cadit medium aliqualiter ſecundum legem, & aliqualiter contra legem: & propter hoc ponuntur quædam perſonæ mediæ inter ſimpliciter legitimas, & inter ſimpliciter illegitimas.

Ad sextum dicendum, quòd illa impedimenta, quæ non dirimunt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non ut non fiat, ſed vt non licite fiat: & tamen ſi fiat, matrimonium contractum eſt, G quamuis conrrahens peccet: ſicut ſi aliquis conſecraret poſt commeſtionem, peccaret contra ſtatutum eccleſiæ faciens, nihilominus verum ſacramentum perficeret, quia ieiunium conſecrantis non eſt de neceſſitate ſacramenti.

Ad septimum dicendum, quòd impedimenta prædicta non dicuntur dirimere H matrimonium contractum quaſi ſoluentia verum matrimonium, quod rite contractum eſt, ſed quia ſoluunt matrimonium, quod contractum eſt de facto & non de iure. Vnde ſi impedimentorum aliquod matrimonio rite facto ſuperueniat, matrimonium ſoluere non ualet.

Ad octavum dicendum, quod impedimenta I quibus aliquod bonum per accidens impeditur, ſunt infinita; ſicut, & omnes cauſæ per accidens: ſed cauſæ corrumpentes aliquod bonum per ſe, ſunt determinatæ, ſicut etiam cauſæ conſtituentes, quia cauſæ deſtructionis, & conſtructionis alicuius rei ſunt oppoſitæ, uel eædem contrario modo ſumptæ.

Ad nonum dicendum, quòd conditiones particularium perſonarum in ſingulari ſunt infinitæ, ſed in generali poſſunt reduci ad certum numerum, ſicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis, quæ ſunt particularium, in quibus, & actus conſiderantur, & conditiones.

6m de minori. Illicita. Ꝛ. ut non fiat: non autem, ut non licite fiat. §. Tunc nihil &c. Nam impedimenta denotata per primam concluſionem ſtatuũtur ad hoc, ut matrimonium non fiat licitè; non autem ut non fiat: ita q, ſi fit, tenet; tamen contrahentes peccant.

7m de minori. Matrimonij. Ꝛ. ueri: nõ de facto tantum contracti. §. Tunc nihil &c. ut in textu.

8m ex Dioniſio. Defectus Ꝛ. per accidens: non autem, per ſe §. ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nam concluſiones loquuntur de impedimentis per ſe impedientibus matrimonium.

* In corpore.

9m de maiori. Particularium. Ꝛ. in ſingulari conſideratarum: non in generali. §. Tũc nihil &c. Nã concluſiones accipiunt impedimenta ſecundum conditiones perſonarum particularium in generali conſideratarum, non in ſingulari.

¶ Examen. Ly particularium in ſingulari. Hoc eſt in indiuiduorum ſignatorum.

¶ Ly particulariũ in generali. Ideſt indiuiduorum uagorum. Pro vtriuſque examinis notitia maiori uide in libro prædicabilium Porphirij, de indiuiduo; ubi Doctores de uago, & ſignato, tractabunt: & in principio cap. de ſubſtantia in prædicamentis.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quod per rationem explodas errorem Eraſmi dicen-

dicentis: ꝙ matrimonij conditio cómodior eſt Iudeis, quàm nobis. Hanc eius propoſitioné inter cóclusióes ſuſpectas, & ſcádaloſas. Eraſmi recéſet Iacobus Lop. ſtunica poſt ſuum itinerariú. Ité errores quorúdá (ut hęr. ea Concil. Trid. ſeſſ. 24.) dicétiú eccleſiam nó potuiſſe cóſtituere aut inconuenieter cóſtituiſſes impediméta mřimonij. Item quorundá ibid. dicentium: affinitatis & conſanguinitatis gradus ſolum in Leuiticos expreſſos poſſe impedire & dirimere. Item quorundam ibid. dicentium: ꝙ prohibitio ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus eſt tirannica ſuperſtitio. Hoc uidetur ſubindicaſſe, uel ſubindicare uoluiſſe Eraſmus cũ quaſi ordinata ab Eccleſia ſtomachando propoſitionem illam ſuſpectam euomuit.

Tho. 4. d. 30. q. 1. a. 1. & 2. 2q. 45. ar. 5. †li. 3. c. 1. 2

¶ Secundò habes quomodo per rońé oſtendas, illos meritò damnari à Eccl. ut q. 42. ar. 3. tex. & appen. Qui enim monſtrat matrimonium in noua lege cóferre gratiam: profectò & ipſius códitioné eſſe commodioré nobis, quàm Iudeis commóſtrant. Item à Cócil. Trid. ubi ſupra can. 3. Si quis dixerit: eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimuntur poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere cótractum; nec poſſe eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare, aut cóſtituare ut plures impediant & dirimát: Anathema ſit. Hæc ibi. Et can. 4. Si quis dixerit: eccleſiá non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, uel in jis cóſtituédis errasse: Anathema ſit. Hæc ibi. Et can. 11. Si quis dixerit prohibitionem ſolénitatis nuptiarú certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyránicam, ab Ethnicorum ſuperſtitione profectá: Anathema ſit. Hæc ibi.

*lib. 9. de Trinit. a. 16. 3. .18.

Hoc arg. hét Gra. cau. 29. q. 1.

*In Dige. de tutiſ. di. omn. iud. L. Si p errore.

¶ Tert ò habes: quo 3 per rationem prædi-

QAESTIO LI.

De impedimento erroris, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimẽtis matrimonij in ſpeciali. Et primo de impedimento erroris.

Circa quod quæruntur duo.

Primo, Vtrum de ſui natura matrimonium impediat.

Secundo, Quis error.

ARTICVLVS I.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij.

AD PRIMVM ſic ꝓceditur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonii impedimentum per ſe. Cõſenſus enim qui eſt cauſa matrimonii* impeditur, ſicut† & uoluntarium: ſed uoluntarium ſecundum Philoſophum In 3.† Ethic. poteſt impediri per ‖ ignorantiam, quæ non eſt idem quod error, quia ignorantia nullã cognitioné ponit, ſed error ponit, eo ꝙ approbare falſa ꝑ ueris ſit error, ſm Aug. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonii error, ſed magis ignorantia.

¶ 2 Præt. Illud poteſt impedire matrimonium de ſui natura, qđ habet ‖ ꝯrietatem ad bona matrimonij: ſed error nó eſt hmói, ergo error de ſui natura non impedit matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut conſenſus requiritur ad matri moniũ, ita ‖ intẽtio requiritur ad baptiſmũ. Sed ſi aliquis baptizat Ioannẽ, & credit baptizare Petrum, nihilominus uerè baptizatus eſt, ergo error non excludit matrimonium.

¶ 4 Præterea, Inter Liam, & Iacob fuit ‖ uerum matrimonium ſed ibi fuit error, ergo non excludit matrimonium.

SED CONTRA eſt quod in Digeſtis *dicitur Quid tam contrarium eſt conſenſui, quàm error? ſed conſenſus requiritur ad matrimonium. ergo error matrimonium impedit.

Præterea. Conſenſus aliqd uoluntarium nominat: ſed error impedit uoluntarium: quia uoluntarium, ſecundum Philoſo.† & Gregorium Niſſenum, & Damaſcenum† eſt, cuius princi pium eſt in aliquo ſciente ſingularia, in quibus eſt actus, quod erranti non competit, ergo error matrimonium impedit.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd quicunque impedit cauſam, de ſui natura impedit † & effectum ſimiliter: conſenſus autem eſt cauſa matrimonii, ut dictum* eſt, & ideo quod euacuat conſenſum, euacuat matrimonium. Conſenſus autem uoluntatis eſt actus, qui præſupponit actum intellectus: deficiente autem primo, neceſſe eſt defectum contingere in ſecundo, & ideo quando error cognitionem impedit, ſequitur etiam in ipſo conſenſu defectus, & per conſequens in matrimonio, & ſic * error de iure naturali habet, quòd euacuet matrimonium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt ſimpliciter loquendo ab errore, quia ignorantia de ſui rõne non importat aliquẽ cognitionis actum, ſed error ponit iudiciũ rõnis peruerſum de aliquo, tamen quantum ad hoc qđ eſt impedire uoluntariũ, nó differt vtrũ dicatur ignorantia, uel error; quia nulla ignorantia põt impedire uoluntariũ, niſi quę hẽt errorem adiunctum, eo ꝙ actus uoluntatis præſupponit æſtimationem, ſiue iudicium de aliquo in quod fertur: unde ſi eſt ibi ignorantis, oportet ibi eſſe errorem, & ideo † etiam ponitur error quaſi cauſa proxima.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis non contrarietur ſm ſe matrimonio, contrariatur ei tñ quantum ad cauſam ſuam.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ character baptiſmi non cauſat ex intentione baptizantis directe: ſed ex elemento materiali exterius adhibito. Intentio aũt operatur ſolum ut dirigens elementum materiale ad effectum proprium: ſed uinculum coniugale ex ipſo conſenſu cauſatur* directe, & ideo non eſt ſimile.

ctæ patrũ, pro quãto impedimentum conuenienter aſſignari dicunt in matrimonio & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs mirificiſſim Angelica doctrina præſens, & declaratur, & conſolidatur.

QVAEST. LI. ART. 1.

NOT. Ab hinc incipit tractare ſingillatim de illis impedimentis, quæ & dirimunt contractũ; quę ſcilicet q. 50. numerátur illis uerſibus: error, conditio, &c. Vñ per ly impedimentũ in titulis huiuſmodi poſitum atque ponẽdum, ſemper intelligẽda impedimenta, etiam dirimenta.

CONCL. Error de iure naturali hẽt ꝙ euacuet mřimoniũ.

¶ Examẽ. Ly error. ſcilicet infra ar. 2. declarandus. Vide ibi.

¶ PROB. Quia error impedit cognitioné atque cóſenſum (ut patet in textu) & cóſenſus eſt ille, ſine quo non fit matrimoniũ (q. 45. art. 1. 2. & 4.)

1m ex Philoſopho Per ignorantiã. &c. quæ habet errorem adiunctum: non per omnem. §. Tunc nihil &c. ut patet ex textu.

¶ NOT. Videndus Philoſophus eſt. 1. poſteriorũ c. de ignorãtia &c. ad hoc: ut diffuſius intelligas & ignorãtia ſimplex, & ignorantiæ prauæ diſpoſitionis: q breuiter tanguntur in textu.

2m de maiori

Quod habet contrarietaté &c. uel ad matrimoniũ ſecdm ſe uł primũ: uel ad cãm matrimonij. §. qđ eſt cótrarium mřimonio, q̃d ad cãm ſuã. Tunc nihil &c. Nã error non contrariatur cãę mřimonij, qa tollit cóſenſũ (vt dictum eſt.

¶ NOT. Quòd ſpon et matrimoniũ ſcdm ſecund q. 49. a. 3 & ceteris.

3m de maiori

&c. q̃tũ ad requ... ...óó. q̃ ad neceſſitaté requiſitionis. §. vt declaratur in textu. Tunc nihil &c.

† Ariſt. 1. 3 Eth. c. 1

*Gre. Cit. l. 5. c. 1.

†Damaſ. li. 2. c. 24.

Q. 45. ar. 1

Erroris & ignorãtię diſcrimẽ.

*vt dictũ eſt. q. 45. ar. 1.

Ad qvartvm dicendũ, quòd ſicut Magiſter 4. diſt. 4. ſententiarum dicit:† matrimonium quod fuit inter Liam, & Iacob, non fuit perfectum ex ipſo concubitu, qui ex errore contingit, ſed ex conſenſu, qui poſtmodum acceſſit, cum uterque à peccato excuſetur, ut patet in eadem diſtinctione.*

Articvlvs II.

Vtrum omnis error matrimonium impediat.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd omnis error matrimonium impediat, & non ſolum error conditionis aut perſonæ, ut in litera dicitur*. Quia quòd conuenit alicui ſecundum ſe, conuenit ei ſecundum totum ſuum ambitũ. Sed error de ſui natura habet ꝙ matrimonium impediat, ut dictum eſt, ergo omnis error matrimonium impedit.

¶2 Præterea. Si error inquantũ huiuſmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire: ſed maior eſt error fidei, qui eſt in hæreticis non credentibus hoc ſacramẽtũ, quam error perſonæ, ergo magis dẽt impedire, quàm error perſonæ.

¶3 Præterea, Error non euacuat matrimonium, niſi inquãtum tollit uoluntariũ; ſed ignorantia cuiuslibet circunſtantiæ voluntarium tollit, ut patet in 3. Eth.* ergo non ſolum error conditionis, & perſonæ matrimonium impediunt.

¶4 Præterea, Sicut conditio ſeruitutis aliquid eſt annexum accidẽs perſonæ, ita qualitas corporis, aut animi: ſed error conditionis impedit matrimoniũ, ergo eadem ratione error qualitatis, aut fortunæ.

¶5 Præterea, Sicut ad conditionem perſonæ pertinet ſeruitus, & libertas, ita nobilitas, uel ignobilitas, aut *ſtatus dignitatis, & priuatio eius: ſed error conditionis libertatis, uel ſeruitutis impedit matrimonium, ergo, & error aliorum dictorum.

¶6 Præterea, Sicut conditio ſeruitutis impedit, ita etiam diſparitas cultus, & impotentia coeundi, ut infra dicetur,* ergo ſicut error conditionis ponit matrimonii impedimẽtũ, ita error circa alia † hmôi debe ret impedimentum matrimonii poni.

Sed contra, Videtur quòd nec error perſonæ matrimoniũ impediat. Quia ſicut emptio eſt quidam contractus, ita etiã matrimonium, ſed in emptione & uenditione ſi detur aurũ ęquiualens pro alio auro, non impeditur uenditio, ergo nec matrimonium impeditur ſi pro una muliere alia accipiatur.

¶2 Præterea, Poteſt contingere ꝙ per multos annos iſte error detineatur, & filios, & filias generent ſimul: ſed graue eſſet dicere, ꝙ tunc eſſent diuidendi, ergo primus error non fruſtrauit matrimonium.

¶3 Præterea. Poteſt contingere quòd frater viri in quem conſentire credit mulier offeratur ei, & cum eo commiſceatur carnaliter: & tunc uidetur, quòd non poſsit redire ad illum, in quem conſentire ſe credidit, ſed debeat ſtare cum fratre eius. & ſic error perſonæ non impedit matrimonium.

Respondeo, Dicendũ, quòd ſicut error ex hoc quod inuoluntarium cauſat, habet excuſãre peccatum, ita habet quòd matrimonium impediat ex eodem: error autẽ non excuſat à peccato, niſi ſit illius circũſtantiæ, cuius appoſitio, uel remotio facit differentiam liciti, & illiciti in actu. Si enim aliquis percutiat patrẽ baculo ſerreo, quem credit ligneum eſſe, non excuſatur à toto, quàmuis forte à tanto; ſed ſi credat quis percutere filium cauſa diſciplinæ, & percutiat patrẽ, excuſatur à toto, adhibita debita diligẽtia: unde oportet ꝙ error qui matrimonium impedit, ſit alicuius eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonii. Duo autem includit ipſum matrimonium, ſcilicet perſonas duas, quæ coniunguntur, & mutuam poteſtatem ad inuicẽ in qua matrimonium conſiſtit. Primum autem tollitur per errorem perſonę. Secundum per errorem conditionis, quia, ſer-

---

†li. 4. Sẽt. d. 30. para A in medio. Nam conſenſus de neceſſitate requiritur, ut uiſum eſt. De baptiſmo pro hoc loco vide 3. par q. 68. ar. 7. & 8.

4m de maiori

Fuit uerum. Ꝝ. ea cõſenſu poſtea accedẽte: non . ea conſenſu præcedente §. hic. n. nullus fuit. Tunc nihil &c. ut patet. *li. 4. Sẽt. d. 30 eodẽ § A.

¶NOT. Quãdo dicitur hic ly cũ uterque à peccato excuſetur, intellige & antè, & poſt. Antè n. uterque excuſatus eſt, quia per errorem contigit concubitus. Nã uterque credebat ſe cõiugi ſuo conſortium matrimoniali actu. Et de Iacob quidẽ non dubiũ eſt, quoniam quaſi temulentus & doloſè introducta fuit ad eũ Lya pro Rachelã Labano. De Lya uerò credibile ẽ, ꝙ Laban ei dixerit ꝙ Iacob in eam conſentiat tanquam in vxorem. Quod autem poſt primã illã accipiẽ excuſetur uterque in actu concubitus eſt quia uterque de nouo in inuicem conſenſit tanquam in coniugẽ ſuum, quaſi faciẽdo de neceſſitate uirtutem. Quòd dicitur quia Iacob prius non ſumẽdebat ſumere coniugem niſi Rachelem. ¶li. 4. Sẽt. dt. 30. parte A. ar præcc. lib. 3. c. 1.

APPENDIX.

Ex articulo habes. primò: quomodo per rationem oſtendat meritò inuoluntarium fuiſſe à Ꝛe ut q. 45. ar. 1. 2. & 4. appen. ꝙ error impedit matrimonium. Quòd autem hoc ſit ibi inſinuatũ, patet ex eo: quòd cõſenſum ad matrimonium requiri dicũt. Quicunque enim dicit hoc, oſtendit utique, ꝙ error impedit matrimonium ex eo ꝙ tollit conſenſum. Vide ibi dicta patrũ hoc ipſum inſinuantia. Vul. p. 5. Eccl. &c. ¶lib. 3. c. 1.

¶Secundò habes quomodo per rationem illorum dicta, pro quanto errorem matrimonium inſinuant impedire, & intelligas, & probes, & defendas. *Al. dignitas ſtatus.

¶Tertiò diuides quo-

modo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. Q. 52. art. 2. & q. 58. art. 1. & q. 59. art. 1.

QVAEST. LI.

ART. II.

Concl. 1. Oportet quòd error qui matrimonium impedit, ſit alicuius eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonij. 207

¶PROB. Quia error ex hoc habet, ꝙ matrimonium impediat; ꝙ inuoluntariũ quod excuſat à peccato, cauſat: & inuoluntarium tale non cauſat, niſi ſit illius circunſtantiæ, cuius appoſitio, uel remotio facit differentiã liciti, ac illiciti actu (vt declaratur in textu.)

Concl. 2a. Error perſonæ, & conditionis ſeruitutis, impedit matrimonium. & non alius. Simile argu. oppoſit Gloſſa. 29. q. 1. poſt medium.

¶PROB. Quia matrimonium includit eſſentialiter perſonas duas, quæ coniunguntur, ac mutuam poteſtatem, quæ uiciſſim utrique datur (patet ex ſupra:) & error perſonæ tollit primũ (vt patet.) error uerò conditionis tollit ſecundum (cum ſeruus non poſſit poteſtatem ſui corporis liberè alteri tradere ſine conſenſu domini ſui.)

¶NOTAT. Tantum, quia ſeruitus impedit matrimonium, eſt non poſſe ipſum ſeruum tradere liberè alteri ſuã poteſtatem ſine conſenſu domini ſui. Sequitur ergo quòd ſi dominus ſuus conſentiat ut matrimonio ſeruus coniungatur alteri, tunc conditio ſeruitutis non impediet matrimonium. Remota enim cauſa, remouebitur effectus. Et intellige hęc de ſeruo quo ad contractum matrimonialem, ut quæſtione 52. articulo primo; & ſecundo, licet error perſonę tollat matrimoniũ, quo ad ſubſtantiam eius. canol. m

3m de

1m de maiori. Secundum ſe ℞. ex natura generis: nõ A ex natura differentiæ. §. Tũc nihil &c. Nam error non habet ex natura generis &c. ut in text.

¶ NOT. Res quælibet ex genere conſtat, & differẽtia. Vñ quodcunq; conuenit ei ex natura ſua conuenit ipſi ratione alicuius iſtorum. Sed quia genus extẽſioris ambitus eſt, quàm differentia: ideò quod cõuenit ei ratione differentiæ, non conuenit ei ſecundum totum ambitum ſuum. Nã res illa, ſecundum genus conſiderata, maiorem ambitum adhuc habet, quàm conuenient ſibi ratione differentiæ dicat.

2m maior. Si error inquantum huiuſmodi matrimonium impedit, maior error magis debet impedire. ℞. uera eſt, ſed non eſt ad propoſitum. §. Nam inquantum huiuſmodi, non impedit: ſed inquantum cadit ſuper aliquid, quod eſt de eſſentia matrimoniali, ut in ad primũ. Error ergo infidelis, non eſt talis. Nam error infidelis de matrimonio eſt circa ea, quæ ſunt matrimonij conſequentia &c. ut in textu.

3m ex Philoſopho. Ignorantia cuiuſlibet circũſtantiæ uoluntarium tollit. ℞. non tamen quælibet ignorãtia cuiuſlibet circunſtantiæ cauſat inuoluntarium, quod excuſat peccatum. §. ut dictum eſt in corpore. Tunc nihil &c. ut patet.

4m de maiori Ita. ℞. quantum ad eſſe accidens perſonæ ſimpliciter: non, quantum ad eſſe accidens perſonæ uarians eſſentiam matrimonij. §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet. Intellige ly ſimpliciter. i. nihil aliud addẽdo. Puta de uariatione eſſentiæ matrimonij.

5m de concluſione. Error aliorum dictorum ℞. quantum redũdat in errorem perſonæ: non aliter. §. ut ad primum declaratur in textu. Tunc nihil &c.

ad ſ. p. — *In corp.* — *3. p. q. 67 art. 5. cor.* — *art. præc. & in cor. huius art.* — † *Gratia. In Decret. cauſa 29. q. 1.* — *Gratian ibidem & Magiſter 4. Sent. d. 30. para. A.*

nus non poteſt poteſtatem ſui corporis libere alteri tradere ſine conſenſu ſui domini & propter hoc hi duo errores matrimoniũ impediunt, & non alij.

Ad primum ergo dicendum, quòd error non habet ex natura generis quod impediat matrimonium, ſed ex natura differentiæ adiunctę, prout ſcilicet eſt error alicuius eorum quæ ſunt de eſſentia matrimoniali.*

Ad secundum dicẽdum, ꝙ error infidelis de matrimonio † eſt circa ea, quæ ſunt matrimonij conſequentia, ſcilicet an ſit ſacramentum, an licitum, & ideo error talis matrimoniũ nõ impedit: † ſicut nec error circa baptiſmum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere, uel recipere quod Eccleſia dat, quamuis credat nihil eſſe.

Ad tertium dicendum, quòd non quælibet circumſtantiæ ignorantia cauſat inuoluntarium, quod excuſat peccatũ, ut dictum eſt* & propter hoc ratio non ſequitur.

Ad quartum dicendũ, † quòd diuerſitas fortunæ non uariat aliquid eorum, quæ ſunt de eſſentia matrimonij, nec diuerſitas qualitatis, ſicut facit conditio ſeruitutis, & ideo ratio non ſequitur.

Ad quintum dicendum, ꝙ * error nobilitatis, inquantum hmõi, nõ euacuet matrimoniũ eadẽ rõne, qua, nec error qualitatis. Sed ſi error nobilitatis, uel dignitatis redundat in errorem perſonæ, tunc impedit matrimonium; unde ſi conſenſus mulieris feratur in iſtã perſonam directe, error nobilitatis ipſius non impedit matrimonium; ſi autem directe intendit conſentire in filium Regis quicunq; ſit ille, tunc ſi alius præſentetur ei quàm filius Regis eſt error perſonæ, & impedietur matrimonium.

Ad sextum dicendum, error etiam aliorum impedimentorum matrimonij, quantum ad ea, quæ faciunt perſonas illegitimas, impedit matrimoniũ: B ſed ideo de errore illorum non facit mentionem, quia illa impediunt matrimonium, ſiue cum errore ſint, ſiue ſine errore, ut ſi aliqua contrahat cum Subdiacono, ſiue ſciat, ſiue neſciat: nõ eſt matrimonium, *ſed conditio ſeruitutis non impedit ſi ſeruitus ſciatur, & ideo non eſt ſimile.

Ad septimum dicendum, ꝙ C pecunia in contractibus accipitur quaſi menſura aliarum rerum, ut patet in 5. Ethi.* & non quaſi propter ſe quæſita, & iõ ſi non detur illa pecunia, quæ creditur, ſed alia æquiualens, nihil obeſt contractui: ſed ſi in re quæſita propter ſe eſſet error, impediretur contractus, ſicut ſi alicui uenderetur aſinus pro equo, & ſimiliter eſt in ꝓpoſito.

Ad octavum dicendum, ꝙ D quantumcunque fuerit cum ea, niſi de nouo conſentire uelit, non eſt matrimonium.

Ad nonum dicendum, quòd ſi ante non conſenſerat in fratrem eius, poteſt eum, quem ꝑ errorem accipit retinere, nec poteſt ad fratrem eius redire, præcipue ſi ſit cognita carnaliter ab eo, quem accepit. Si autẽ conſenſerit in primum per verba de præſenti, non poteſt ſecũ dum habere primo uiuente, ſed E poteſt, † ſecundum relinquere, & ad primum redire: & ignorantia facti excuſat, ſicut excuſaretur ſi poſt conſummatum matrimonium à conſanguineo uiri ſui fraudulenter cognoſceretur, quia fraus alterius non debet ſibi præiudicare.

6m de concluſione. Error circa alia huiuſmodi debet impedimentum matrimonij, quia ſ. ꝙ alia impediunt matrimonium, ſiue cũ errore ſiue ſine errore fierent, ſiue non. § Tunc nihil &c. Nam conditio ſeruitutis non impedit ſi ſit ſine errore. i. ſi ſeruitus ſciatur.

7m de maiori. Ita ℞. quantum ad eſſe contractũ quendam: non quantum ad eſſe propter ſe quæſitum. §. in concurrentibus ſcilicet ad ipſum contractum. Nam pecunia in emptionum contractib. accipitur quaſi menſura &c. ut in textu. Tunc nihil contra: ut patet.

8m de minori Grauc. ℞. ſed tamen debitum. §. Deberet enim fieri illa diuiſio tunc, quantumcunq; &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ *Corollarium.* Ergo ſi uellet in caſu propoſito ille, qui errauit in perſona eam de re illud genus ab argumẽto adductum, deberet cõſentire de nouo in perſonam illam: quoniam ſic fieret matrimonium.

9m de maiori Et tunc. ℞. quando mulier nõ conſenſit in primum illum fratrem per uerba de ꝑſenti: non autẽ quãdo conſenſit. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

Eamen. Ly ignorantia facti excuſat &c. Hoc adducit ſanctus Doctor, poſtquã ſatisfecit argumẽtis, ut ſit tanq; ſolutio tacitæ obiectionis. Poſſet .n. quis accuſare mulierem de peccato, ſi cognita à fratre rediſſet ad primũ fratrẽ, cum quo prius per uerba de præſenti cõtraxerat: unde ad hãc obiectionem dicit, ꝙ talis mulier excuſatur à peccato ꝑ ignorantiã facti, quantũ præſupponitur fuiſſe ex parte ſua.

Gratia ibi. q. 2. c. 3. — *lib. 5. c. 5.*

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quòd ꝑ rationẽ oſtenditur, quod inſinuatũ fuiſſe à Gregorio IX. ꝙ error perſonæ impedit matrimonium. Inſinuatum eſt autem ſic. Ex parte abbatis & Economus monaſterij memorati quędã per errorẽ facti fuiſſe in iure cõfeſſis, ex quibus timet ſibi præiudiciũ generari. Cùm igitur memini noceat error facti mandamus quatenus ſi de hmõi potuerit errore docere: ꝓuideas, ut nullum ſibi ſuper hoc præiudiciũ generetur. Hæc ille, de confeſſ. Fe. e. ꝙ error facti nemini præiudicare dẽt: & conſequenter, cum error perſonæ error ſit facti, excuſat, & per conſe-

Vid. ꝑ S. Eccl. &c.

quens non obligat ta lé errantem ad matrimonium. Error facti eſt, quãdo quis credit tractare cũ aliqua pſona (puta in propoſito: cõſentire in Ioãnem, & ſupponitur Petrus, in quem credens quòd ſit Ioannes, conſentit) & tractat cum alia; uel facere aliquid, & facit aliud neſciens. Talis error, ut ſuprà p Gregorium, excuſat. qđ ét & quidem à fortiori, patet de Iacob ſic errante in cognitione Lyæ. Geneſ. 29. Idipſum quoq; inſinuatum eſt à &c. ut art. 1. appen. Item à &c. q. 24. artic. 1. in elucid. Quicunq; n. Pontifices determinant, q̃ percutiens clericum neſciẽs eſſe clericum per ignorantiam facti (puta, quia incedit ut laicus in omnib') non incurrit excommunicationem, determinãt ét per hoc, à ſimili q̃ contrahẽs matrimonium cum aliquo, deceptus errore perſonæ, excuſatur à contractu; ita q̃ non obligatur ad matrimonium, tanquàm nullum.

Tho. 4. diſt. 36. q. unica, artic. 1. & ſequent.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patiũ, pro quanto errorem pſonæ impedire matrimonium inſinuãt, & intelligas, & probes, & defendas.

3 ¶ Tertiò vides quomodo ex ijs niciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & cõſolidetur.

QVÆST. LII. ART. I.

208 NOT. De conditione ſeruili quã uis tetigerit in q. 51. art. 2. corpor. ſũ, quia nec ex profeſſo ſed incidenter ibi de hoc tractauerat, nec obiectiones contrarias pe cui ates contra hoc ipſum nec mouerat, nec ſoluerat: ideo de ipſa conditione ſerui li nunc ſunt aliqua ſuperfluitatis nota pertractas. Quod quia & in nonnullis alijs locis occurret conſiderandum ratione ſimilis, ſit notabile hoc ſit nunc pro omnib' ſimilibus locis dictũ, qu b. (ut oportebit) p qualitata materiæũ

*In Paſtorali par. 2. ca. 6.

Notabile cõmuniter pro ſimilibus.

*In Paſtorali par. 1. ca. 6.

†In Digeſto ueteri l. b. 1. tit. 1. lege 4.

QVÆSTIO LII.

De impedimento conditionis ſeruitutis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de impedimento cõditionis.

Circa quod quęrũtur quatuor

¶ Primo, Vtrum conditio ſeruitutis matrimoniũ impediat.

¶ Secundo, Vtrum ſeruus ſine conſenſu domini poſſit matrimonium contrahere.

¶ Tertio, Vtrum aliquis poſtquã vxoratus eſt, poſſit ſe ſeruũ facere ſine conſenſu uxoris.

¶ Quarto, Vtrum filij debeant ſequi cõditionem patris, vel matris.

ARTICVLVS I.

Vtrum conditio ſeruitutis impediat matrimonium.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd conditio ſeruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium niſi quod habet aliquã h contrarietatem ad ipſum: ſed ſeruitus non habet aliquam contrarietatem ad matrimoniũ, aliàs autem inter ſeruos non poſſent eſſe coniugia, ergo ſeruitus non impedit matrimoniũ.

¶ 2 Præterea, Illud, quod eſt contra h naturam, non poteſt impedire illud, quod eſt ſecundũ naturam: ſed ſeruitus eſt contra naturam, quia ſicut dicit Greg. * Cõtra naturã eſt, hominem homini uelle dominari, qđ etiam patet ex hoc qđ homini dictum eſt, ut præſit piſcibus maris, &c. non aũt ut præſit homini, ergo non poteſt impedire matrimonium, quod eſt naturale.

¶ 3 Præterea, Si impediat, aut hoc ẽ de iure naturali, aut de iure poſitiuo, ſed nõ de iure naturali, quia ſm ius naturale omnes homines ſunt æquales, ut Greg. *& Boetius dicunt: & in principio Digeſtorum † dicitur, quòd ſeruitus non eſt de iure naturali, poſitiuum etiam ius deſcẽdit F à naturali ut Tullius dicit, ergo ſecundum ius nullum matrimonium ſeruitus impedire poteſt. G

¶ 4 Præterea, Illud, quod impedit h matrimonium, æqualiter impedit, ſiue ſciatur, ſiue ignoretur, ut patet de conſanguinitate, ſed ſeruitus unius cognita ab altero non impedit matrimonium, ergo ſeruitus quantum in ſe eſt, non habet q̃ impediat matrimonium, & ita non deberet poni per ſe matrimonij impedimentum ab alijs diſtinctum.

¶ 5 Præterea, Sicut contingit eſſe errorem circa ſeruitutem, ut putetur liber, qui ſeruus eſt, ita poteſt eſſe error de libertate, ut putetur ſeruus, qui eſt liber, ſed libertas non ponitur matrimonij impedimentum, ergo h nec ſeruitus deberet poni.

¶ 6 Præterea, Magis facit h grauem ſocietatem matrimonij, & plus impedit prolis bonũ morbus lepræ, quàm ſeruitus; ſed * lepra non ponitur impedimentum matrimonij, ergo nec ſeruitus debet poni. H

SED CONTRA eſt, quod Decre. † dicit de coniugio ſeruorum, quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶ Præterea, Matrimonium eſt de bonis per ſe expetendis, inquantum habet honeſtatem: ſed ſeruitus eſt per ſe de fugiendis, ergo matrimonium, & ſeruitus ſunt contraria, & ſeruitus matrimonium impedit. I

RESPON. Dicendũ, † q̃ in matrimonij contractu obligatur unus coniugũ alteri ad debitum reddendum, & ideo, ſi ille, qui ſe obligat, eſt impotens ad ſoluendũ ignorantia hmõi impotentiæ in eo, cui ſit obligatio, tollit contractũ: * ſicut autẽ per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad ſoluendum debitum, ut omnino non poſſit ſoluere, ita per ſeruitutem, ut liberè debitum reddere non poſſit, † & ideo * ſicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem ſi ſciatur, ita * conditio ſeruitutis ignorata impedit matrimonium, non autem ſeruitus nota n. X

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſeruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non poteſt libere exequi, & quan-

id applicabis.

¶ CONCL. Sicut impotentia coeũdi ignorata impedit matrimonium, non autem ſi ſciatur; ita conditio ſeruitutis ignorata impedit matrimonium nõ aũt ſeruitus ſcita.

¶ PROB. Quia in matrimonij contractu ſit obligatio ab utroq; coniugum ad debitum ſibi mutuò reddendum: & conditio ſeruitutis facit, ut debitum liberè reddere ſeruus non poſſit; ſicut per impotentiã coeundi ſit, ut omninò reddere debitum aliquis non poſſit.

¶ NOT. Principalis intentio D. Thomæ in concluſione hac eſt oſtendere: q̃ ſeruitus impedit matrimonium. Qđ autem, ut ſcita, non impedit; ſõ id, tanquã incidenter quodam õ. i. per modum declarationis dictum, non probat in corpore. Verum, nẽ deſit probatio aliqua ét huiuſmodo declaratiuo inſerti, probationem eius adducit in ad 1m. Et ſic omnia ordinatè ſiunt. Quod .n. principale eſt, in principali parte. i. in corpore; & qđ eſt minus principale, in loco minus principali .i. extra corpus probat. Sic ergo probabitur ly non autẽ ſi ſciatur, & ly non autem ſeruitus ſcita. Adducenda .n. probatio ſecuit utriq; parti, i. tam de impotentia coeundi dictæ, quàm de ſeruitute.

¶ PROB. ſecunda ratij. Quia quilibet poteſt in eo, quod ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire (patet)

1m de maiori

Contrarietatem ad ipſum. ℞. ſecundũ ſe ſumptũ: nõ, quãtũ ad actum.

*Decre. li. 4. tit. 8. cap. 2.

† in Decret. li. 4. tit. 9. c. 2. & 4.

† Aug. li. 32. cõtra Fauſtũ & in lib. de bono coniuga li. c. 6. cu. 6.

*In decretal. lib. 4. tit. 5. c. 2.

† Eodẽ. c. concl. m

*Vt dicit in decret. li. 4. tit. 9. c. 4.

actum,& quantũ ad bonum prolis. §.Tūc ſubdi contra. Nam ſet uitus ad matrimoniũ contrariet atem ſedo modo hē. & quãtum ad actum & quãtum ad bonum plis: licet non primo. Quare ãt coniugia ſeruorũ ua lere poſſint, & qſ ui de in tex.

¶ NOT. Argũ pre cedens, ſicut & ſeque s a finot ſolum cōtra partem illam cōcluſ. quæ de ſeruitute loq tur. Nam primã partem. ſ.de impotentia coeundi, introduxit D.Thom.tanquã aliquod a ſimili: & non tanquam principale intentum. Sicuti & ſu pr.q.51.ar.2. licet de conditione ſeruili mẽ tionem fecitſet in eo ãm. illa de errore per ſonę: tamen argumẽ ta omnia dirę iſolũ contra partem loquẽ tem de errore pſonę, quia illa ſola erat principaliter inteẽta. Sic in aliis ſimilib.lo ce dic.

Vniuerſa le nõ dũ pſimilib.

2ᵐ de maiori

Quod eſt contra naturam. ℞.quantũ ad primam intentionẽ: non,quantum ad ſecundam §.Tūc nihil contra. Licet.n.ſeruitus ſit contra naturã quantum ad primã intentionem: tamẽ non eſt contra illam quãtum ad ſecũdam: ut declaratur in tex. etiã a ſimili.

*Li.2.tex. 57.

3ᵐ minor.

Non de iure naturali, neque (ſupple ut) de iure poſitiuo. ℞. negatur iſta. § ad pro bationem dī, ꝙ oẽs homines ſiũ iusnaturale ſunt æquales, ſi omnes ſint inculpabiles: & ꝙ ſeruitus nõ eſt de iure naturali qñ non adeſt culpa. Similiter dic ad ius poſiti uum: ut in tex. de utroque habetur.

¶ NOT. Ius naturale ad poſitiuum (vt dicitur in tex.) ſe hēt ut indeterminatũ ad determinatum. Rõẽ quia quod natura di ctat in communi ius poſitiuum circunſtã tiis quibuſdam acco modatis ornat. verbi gratia Natura dictat ſeruitium, tanquã de ſerioritati contra te la inimici, ſed non determinat modum

*vide in- fra q.

tum ad bonum prolis, quę pe- ioris conditionis efficit ex ſerui tute parētis: ſed quia quilibet po teſt in eo, ꝙ ſibi debetur, ſponte detrimentum aliquod ſubire, iõ ſi alter coniugum ſcit alteri* ſer uitutẽ, nihilominus tenet mřimo nium. Similiter ẽt, quia in matri monio eſt ęqualis obligatio ex utraq; parte ad debitũ reddẽdũ, non põt aliquis requirere maio tem obligationẽ ex parte alteri* quam ipſe poſſit facere, & pp hoc ſi ſeruus contrahit cum an- cilla, quã credit liberam, non pp hoc impeditur matrimonium; & ſic patet, quod ſeruitus non im- pedit matrimonium, niſi quando eſt ignorata ab alio coniuge, & ille ſit liberę conditionis: & ideò nihil prohibet circa ſeruos eſſe coniugia, uel inter liberum, & ancillam.

A

B

Ad secvndvm Dicendũ ꝙ nihil prohibet aliquid eſſe cō- tra naturam quantum ad primã intentionem ipſius, quod nõ eſt contra naturam quantum ad ſe- cundam intentionem eius: ſicut omnis corruptio, & defectus, & ſenium eſt contra naturam, ut di citur in ſecundo de Cœl.* quia natura intendit eſſe, & pfectio- nem, non tamen eſt contra ſecũ- dam intentionem naturæ: quia ex quo natura non poteſt cōſer- uari in uno eſſe, cōſeruatur in al tero, quòd generatur ex corru- ptione alterius, & quando natu- ra non poteſt perducere ad ma- iorem perfectionem, inducit ad minorem, ſicut quando non po- teſt facere maſculum, facit fœ- minã, quę eſt mas occaſionatus, ut dicitur in 16.de Animalibus. Similiter etiam dico, ꝙ ſeruitus eſt contra primam intentionem naturæ, ſed non eſt contra ſecũ dam; quia naturalis ratio ad hoc inclinat, & hoc appetit natura, ut quilibet ſit bonus. Sed ex quo aliquis peccat, natura etiam inclinat, ut ex peccato pœnam reportet: & ſic ſeruitus in pœnã peccati introducta eſt: nec eſt in cōueniens aliquod naturale per hoc ꝙ eſt contra naturã ꝗ hoc mõ impediri: ſic.n.& in matrimoniũ impedit per impotentiam coeũ- di, quæ eſt contra naturam, ut mo do prædicto.

C

D

E

Ad 3ᵐ dicendum, ꝙ ius na- turale dictat, ꝙ pœna ſit ꝑ cul- pa infligenda, ꝙ nullus ſine cul- pa puniri debeat: ſed determina- re pœnam ſecundũ conditionem pſonæ, & culpæ eſt iuris poſiti- ui: & iõ ſeruitus, quæ eſt pœna determinata a iure poſitiuo, ſi- cut a naturali ꝓ proficiſcit, detet minatũ ab indeterminato: & eo dem iure poſitiuo determinatũ eſt factum, ꝙ ſeruitus ignorata matrimoniũ impediat, ne aliquis ſine culpa puniat: eſt.n.quædam pœna uxoris, ꝙ habeat uirũ ſer- uum, & econtrario.

Ad 4ᵐ Dicendum, quod ali- qua impedimenta ſunt, quæ fa- ciunt matrimonium illicitum: ſed quia uoluntas noſtra non fa cit licitum aliquid, uel illicitum, ſed lex, cui uoluntas ſubdi debet. Ideo ignorantia talis impedimẽ ti, quæ uoluntarium tollit, uel ſcientia, nihil facit ad hoc quòd matrimonium teneat, & tale im- pedimentum eſt affinitas, uel no tum, & huiuſmodi. Quædam autẽ impedimenta ſunt, quæ fa- ciunt matrimoniũ inefficax ad ſolutionẽ debiti, & quia in uolũ tate noſtra conſiſtit debitũ uo- bis relaxare, ideo talia impedi- menta ſi ſiut cognita, matrimo- niũ non tollunt, ſed ſolum quan do ignorantia uoluntariũ exclu dit, & tale impedimentũ eſt ſer- uitus, & impotentia coeundi: & quia etiam de ſe habent aliquã rationem impedimenti, ideo ponuntur ſpecialia impedimen- ta præter errorem: non autem perſonę uariatio ponitur ſpecia le impedimentum præter erro- rem, quia perſona alia ſubintro- ducta non habet rationem impe dimenti, niſi ex intentione con- trahentis.

Ad 5ᵐ Dicendum, ꝙ liber- tas nõ impedit matrimonii actũ: unde libertas* ignorata, nõ impe dit matrimonium.

Ad 6ᵐ Dicendum, ꝙ lepra non impedit matrimoniũ quan- tũ ad primũ actũ ſuum, quia le- proſi debitum reddere poſſunt libere, quamuis aliqua grauami na matrimonii inferant quantũ ad ſecundos effectus, & ideo nõ impedit matrimonium ſicut ſer- uitus.

quo ſeruandum ſit: & hoc eſt ipſum dicta re aliquid in commu ni: adueniens poſiti uum & modum ſeru andi determinat, puta cõmeſſione uni cam in d e, horam nonam comedendi, abſtinentiam a lacte cinis & carnib. Ap plica ad propoſitum ſeruitutis, ut in tex.

4ᵐ de maiori

Quod imped t matri monium. ℞. aliquam faciens matr momẽ illicitum: non, aliquã faciens illud ad ſolũ nem debiti. § Tunc nihil, & Nam ſerui tus non primo, ſed ſe cundo modo impedit.

¶ NOT A y & quia euã de ſe habent aliquam rõnem impedi menti, &c. reſpondet ad illam ulumam ar gum. particulam. & ita non debet ei ponr per ſe matrimonii i- pedimentum ab aliis diſtinctum. Hinc dic- ce, ꝙ non S. Doct. eſt non relinquere aliqd intactum in argu fa- ctis, cui.ſ. nõ ſudeat, uel id in reſponſioni bus non declarent: niſi forſan præ magna ali cuius dicti notorieta te ſub ſilentio tranſeat. unde, quia nec eſt in reſpondendo ſuper- fluus, quando uide- tur aliqua ultra prin- cipalem argumenta- torum ſolutionem, addidit in reſp. (ut hic fit:) tunc tenetur ad ar- gum. cui ſubeſt, di- ligenter cōſideratione: & ibi inuenies aliquid, intentum* illud adiunctum in ſua reſpon. fuit.

Mos D. Th. in ſi. neque di minutus neq; ſup fluus.

5ᵐ illatio cō- cluſionis.

Ergo nec, &c. ℞. Negatur illatio. §. Nam libertas nõ im- pedit, ſicut impe- dit ſeruitus, multũ o nu actum &c. ut in tex.

6ᵐ de maiori

Grauem. ℞. quan tum ad effectus ſe- cundos: non quãtum ad primum actum. §.Tunc nihil, &c. Non enim eſt idẽ de utroque, ſcilicet ſer- uo & leproſo, iudicium ut per gloſam datam patet.

* in hac ead. ſolu.

¶ NOT. Pec actũ pri mum, cum inte l.5. D Tho.

D. Thom. redditionem debiti (ut exponit) relinquitur; quòd per effectus ſecundos intelligi debeant quæcunque conſequentia, puta proles, eius educatio, conuictus ad inuicem, & ſimilia. Doctrina reſponſionis confirmatur a Papa, de coniug. leproſ. cap. 1. & 2.

¶Exam. Ly liberè. i. quatenus cum neceſſitate coexiſtit. Hoc eſt non liberè quandocunque uult, ſed tantum pro quanto neceſſitas corporis, ſiue qua natura conſeruari non poteſt, exigit: ut in textu habetur. Ergo multiplex eſt neceſſitas; nec de omni loquitur hic tex. (ut uidere eſt:) & conſequenter non accipit ly liberè pro quocunque mô libertatis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſeruus poſſit contrahere matrimonium ſine conſenſu domini.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod ſeruus matrimonium cõtrahere nõ poſſit ſine conſenſu domini. Nullus.n. poteſt alicui dare, ꝙ eſt alterius, ſine cõſenſu ipſius, ſed ſeruus eſt res domini, ergo nõ põt contrahẽdo matrimoniũ dare poteſtatẽ corporis ſui vxori ſine conſenſu domini.

2 Præterea. Seruus tenetur domino ſuo obedire: ſed dominus poteſt ei præcipere, ꝙ in matrimoniũ non conſentiat, ergo ſine conſenſu eius nõ poteſt matrimonium contrahere.

3 Præt. poſt contractũ matrimoniũ ſeruus tenetur reddere debitũ uxori, etiã præcepto iuris diuini: ſed eo tẽpore quo uxor debitũ petit poteſt dominus aliquod ſeruitiũ ſeruo imponere, ꝙ facere non poterit ſi carnali copulæ uacare uelit, ergo ſi ſine cõſenſu domini poſſet ſeruus cõtrahere matrimoniũ, priuaretur dominus ſeruitio ſibi debito ſine culpa, ꝙ eſſe non debet.

4 Præt. Dominus poteſt uendere ſeruũ ſuũ in extraneas regiones, quò uxor ſua non poteſt eum ſequi, uel propter infirmitatem corporis, uel propter fidei periculũ imminens, (puta ſi uendatur infidelibus) uel ẽt domino uxoris non permittente, ſi ſit ancilla, & ſic matrimoniũ diſſoluẽ ꝙ eſt inconueniens, ergo nõ põt ſeruus ſine cõſenſu domini, matrimonium contrahere.

5 Præterea, Fauorabilior eſt obligatio, qua homo diuinis obſequiis ſe mancipat, quam illa, qua hõ ſe uxori ſubiicit: ſed ſeruus ſine conſenſu domini nõ poteſt religionem intrare, uel ad ordines promoueri, ergo multo minus poteſt ſine eius conſenſu matrimonio iungi.

SED CONTRA Gala. 4. in Chriſto Ieſu non eſt ſeruus, neque liber, ergo ad matrimonium contrahendum in fide Chriſti Ieſu, eadem eſt libertas liberis, & ſeruis.

Præter. Seruitus eſt de iure poſitiuo: ſed matrimoniũ de iure naturali, & diuino: cũ ergo ius poſitiuũ non præiudicet iuri naturali aut diuino, uidetur quod ſeruus abſque domini cõſenſu matrimonium contrahere poſſit.

RESPON. Dicendum, quod ius poſitiuum (ut dictum* eſt) ꝓgreditur a iure naturali, & ideo ſeruitus, quæ eſt de iure poſitiuo nõ poteſt præiudicare his, quæ ſunt de iure naturali: ſicut autem appetitus naturę eſt ad conſeruationem indiuidui, ita eſt ad conſeruationem ſpeciei per generationẽ; unde ſicut ſeruus nõ ſubditur domino, quin libere poſſit comedere, & dormire, & alia huiuſmodi facere, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent, ſine quibus natura conſeruari non poteſt; ita non ſubditur ei quantum ad hoc, quod non poſſit libere matrimonium contrahere, etiam domino neſciente, aut cõtradicente.

3 AD PRIMVM ergo Dicendum, ꝙ ſeruus eſt res domini, q̃tũ ad ea, quæ naturalibus ſuperadduntur, ſed quantũ ad naturalia omnes ſunt pares: unde in his, q̃ ad actus naturales pertinent, ſeruus poteſt alteri inuito domino, ſui corporis poteſtatem per matrimonium præbere.

AD 2m. Dicendum, quod ſeruus domino ſuo tenetur obedire in his, quę dominus licite poteſt præcipere: ſicut autem licite non poteſt dominus præcipere ſeruo, quod non comedat, uel dormiat, ita etiam, nec quod a matrimonio contrahendo abſtineat. Intereſt enim ad legiſlatorem qualiter quilibet re ſua utatur; & ideo ſi dominus præcipiat ſeruo, quod non contrahat matrimonium, ſeruus nõ tenetur domino obedire.

AD TERTIVM Dicendũ, quod ſi ſeruus, uolente domino, ma-

APPENDIX.

Vol. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶Primò quõ p rationem oſtendas; merito inſinuatum fuiſſe a Sum. pontificib. ꝙ ſeruitus ĩpedit matrimonium; & ſic.

1 Ca. 1. ext. de coniu. ſeru.

Mandamus: quaten° ſi conſtiterit; ꝙ idem uir præfatam mulierem, poſtq̃ audiuit illã eſſe ancillã, carnaliter cognouit; ipſũ manitioa præmiſſa cõpellas, ut eã ſicut uxorẽ maritali affectione pertractet. Si uero aliter fuerit, & ſuam diuortii proferte cõtingat; mulieri pecuniã, quam præfato viro ꝓ dote cõceſſit, reſtitui faciatis. Hæc Alex. 3. de coniug. ſeru. c. propoſuit. item ab Inno. 3. ibid. c. ad noſtram. Si conſtiterit; ꝙ miles ignoranter contraxit cum ancilla; itaquod poſtquam intellexit conditionem ipſi°, nec facto, nec uerbo cõſẽſerit in eandem: contrahendi cum alia liberã ipſi concedas authoritate Apoſtol. facultatem. hæc ibi. Vide de hac re. 29. q. 2. & plur. cap.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rõnem prædicta Pontificum pro quanto ſeruitutẽ impedire mr̃imoniũ decernunt, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quõ ex iis uie ſim. Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LII. ART. II.

209 CONCL. Sicut ſeruus non ſubditur domino, quin liberè poſſit comedere, & dormire, & alia huiuſmodi facere, quæ ad neceſſitatem corporis pertinent, ſine quibus natura conſeruari non poteſt: ita non ſubditur ei quantũ ad hoc, ꝙ non poſſit liberè matrimonium contrahere, [illegible]

¶PROB. Quia, quæ ſunt de iure poſitiuo non poſſunt ꝑiudicare his, quæ ſunt de iure naturali; ſeruitus ũ eſt de iure poſitiuo, appetitus autẽ naturæ eſt ad conſeruationem, tũ indiuidui tum ſpeciei.

¶Exam. ly ius poſitiuum progreditur à naturali: & iõ &c. Quaſi dicat. Priora non uariantur ex poſterioribus. ut dicitur ſup. q. 48. ar. 2. cor.

*art. præce. ad 3m & in eius arg.

1m de maiori

Nullus poteſt dare alicui, quod eſt alterius. R. ſecundum ꝙ eſt alterius: non aliter. S. Tunc nihil, &c. Nã ſeruus eſt res domini quantũ ad ea &c. ut in tex.

concl. m.

¶Examen. Ly quæ naturalibus ſuperadduntur. Hæc ſũt, quæ non concernunt neceſſariò conſeruationem indiuidui, aut ſpeciei, ut ex corpore colligitur.

2m de maiori

Dño ſuo obedire. R. In his, quæ dñs ſuus põt licitè præcipere. S. Tunc nihil, &c. Nã ſicut dñs ſicut licitè ñ poteſt pręcipere ſeruo, &c. ut in tex.

¶Exam. Ly intereſt ad legiſlatorẽ; qualiter quilibet re ſua utatur. Hoc ẽ legiſlator ꝑfigit terminos vnicuique ſm quos dẽt unuſquiſq; regi in vtẽdo re ſua. Quaſi per hoc uelit aperiè dicere text. ꝙ non poteſt quis, licitè uti re ſua quocunq; mõ (Concordat, ſimul & declarat dictum hoc q. 49. a. 5. ad 1m. licẽ ꝙ ꝑfixi ſint termini in ſimilib. q. 47. ar. 6.

Nam eſt uſus rei ſuæ ẽ licitus.

¶NOT. Quod non poſſit cogi quis ad matrimonium (ut ex textu hĩ) confirmatur ex Con. Tr. relato ſup. q. 47. ar. 3. app.

3m de concluſione.

Sine culpa ✱ ſed non ſine cauſa. S. Tũc nihil, &c. Sufficit

eſt enim, quòd detur cauſa legitima ad hoc, ut puniatur quis ali qua re. Et hoc tangitur in textu (ut patet bene conſideranti) a ly ſed tamen in his multa pericula conſiderari debent, &c. ut in textu.

¶NOT. Quòd ſine culpa, dummodò ſubſit legitima cauſa, puniri poſſit quis bene; habes ſup. q. 39. art. 4. ad 3m. Vbi & per regulam iuris 23. in 6. dictum hmõi confirmatur, uide ergo ibi: ex quo etiam intellige dictum qđ. huius ar. 2. ad 1m. ſ. iustam tale dictat, quod nullus ſine culpa puniri debeat.

Quod ex prædictis intellige, ſic: nullus ſine culpa puniri dēt regulariter. Dico ly regulariter, quia quandoque, & quidem pluribus modis, ſine culpa licet non ſine cā, punitur aliquis. De quo uerſus.

Paupertas, odium, uitium, fauor, & ſcelus, ordo.
Perſona ſpoliāt, & loca iure ſuo.

Nam propter paupertatem duæ eccleſiæ uniuntur, ut unus ſit ſacerdos utriuſq. 10. q. 1. unio, cum tamen utraque conſueuiſſet ſuum ſacerdotem habere proprium. Propter odium, ut 70. di. neminem. 16. q. 7. decernimus. Propter uitium, de cle. ægrotan. tua. Propter fauorem 22. diſt. renouantes: & de priu. & exce. priuile. antiqua. propter fauorem conſecrationis. 13. q. 6. comperimus. propter fauorē religionis, d: eccl. ędific. ad audientiā. propter ſcelus punitur etiam quandoque ille, qui non peccauerunt. 25. q. 2. ita nos. pp ordinem priuatur dominus ſeruo ſuo quandoque. 54. di. ex antiquis: & c. frequens ui ta hæc punitur & irregularitate ſanguinem effundens, quamuis licite ſup. q. 39. ar. 4. ad 3m. item quandoque. propter defectum ſacramenti. 34. di. ſi euius. & c. lector.

trimonium contraxerit, tunc debet prætermittere ſeruitium domini imperantis, & reddere debitum uxori, quia per hoc, quod dominus conceſſit ut matrimonium ſeruus contraheret, intelligitur ei conceſſiſſe omnia, quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium, ignorante, uel contradicente domino, eſt contractum, non tenetur reddere debitum, ſedpotius domino obedire, ſi utrumque eſſe non poſſit: ſed tamen in his multa pericula conſiderari debent, ſicut, & in omnibus humanis actibus, ſ. periculum caſtitatis imminens uxori, & impedimentum quod ex redditione debiti ſeruitio imperato generatur, & aliis huiuſmodi: quibus omnibus rite penſatis iudicari poterit, cui magis ſeruus obedire teneatur, domino, uel uxori.

AD 4m Dicendum, quod in tali caſu dicitur, quod dominus cogendus eſt, ne ſeruum uendat taliter, quod faciat onera matrimonii grauiora; pręcipue eum non deſit facultas ubicumque ſeruum ſuum uendendi iuſto precio.

AD 5m Dicendū, quod ꝑpter religionem, & ordinis ſuſceptionem aliquis obligatur diuinis obſequiis quantum ad totum tempus, ſed uir tenetur debitum reddere uxori non ſemper, ſed congruis temporibus, & ideo non

¶Exam. ly ſi utrunque eſſe non poſſit, ſed tamen. &c. Quaſi dicat: q; dictum ſupra ly potius, intelligitur in caſu, quando de pari concurrunt, & ſeruitium domini, & debitum uxoris. Alias ſeruari debent prudentiæ illę, quæ tanguntur in tex. diffuse a ly ſed tamen in his multa pericula, &c. uſque in fin.

4m maior. Dominus poteſt uendere ſeruum ſuum in extraneas regiones, quo uxor ſua non poteſt eum ſequi ℞. In tali caſu tamen dominus cogendus eſt, ne ſeruum uendat taliter. § ut in tex, Tūc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Quod, in fauorem matrimonii cogendus ſit dominus ut in tex. eſt arg. 54. di. fraternitatem, item de iud. ſarrac. Nulli iudæo. Intereſt. n. reipublicæ ne quis re ſua malè utatur. inſt. tut. de his, qui ſui, uel alterius iuris ſunt. §. pen, & ff. titul. eod. ſi dominus

5m illatio conclōnis. Ergo &c. ℞ negatur illatio. §. ꝗ pp religionem, & ordinis ſuſceptionem, &c. ut in tex. uſque ad ly & præterea.

Item de maiori. Fauorabilior. ℞. in comparatione rerum, quę ſunt eiuſdem generis §. Tūc nihil, &c. Nam aliàs ſi fiat comparatio rerum naturalium, ad res naturalibus ſuperadditas, obligatio talis poteſt non eſſe in caſu præſenti fauorabilior: ſicut in propoſito. Ille enim, qui intrat religionē, & ſuſcipit ordinē obligat ſe, &c. ut in tex. uide ibi 2. reſp. ly & præterea ille, qui &c.

eſt ſimile i. Et præterea ille, qui intrat religionem, & ſuſcipit ordinem, obligat ſe ad aliqua opera, quæ ſunt naturalibus ſuperaddita, in quibus dominus poteſtatem eius habet; & non in naturalibus, ad quæ obligat ſe per matrimonium: unde poſſet continentiam uouere ſine conſenſu domini.

¶Corol. Non ergo eſt pp religionem uel ordinem, q; in propoſito non ſit fauorabilior obligatio ad illa: ſed pp rerum, ad quas obligatio ſit, diſparitatem. Semper. n. attenta formaliter religione fauorabilior ē: & conſequenter aliūde proueniat, ſi quādoq; non ſit fauorabilior. Igitur argūm peccabat in fallacia ſecundum non cauſam ut cauſam.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſeruitus matrimonio poſſit superuenire.

AD TERTIVM ſic proceditur. Vĩ q; ſeruitus matrimonio non poſſit ſuperuenire, ut uir ſe alteri in ſeruum uendat. Quia quod in fraudem, & præiudiciū alterius factum eſt, ratum non debet eſſe, ſed uir, qui ſe in ſeruū uendit facit hoc quandoque in fraudē matrimonii, & ad minus in detrimentū uxoris, ergo non debet ualere talis uenditio ad ſeruitutem inducendam.

2 Pręt. Duo fauorabiliora pręiudicant uni non fauorabili: ſed matrimonium, & libertas ſūt fauorabiliora, & repugnant ſeruituti, quæ non eſt fauorabilis in iure, ergo talis ſeruitus debet penitus annullari.

3 Præterea, In matrimonio uir, & uxor ad paria iudicantur, ſed uxor non poteſt ſe

APPENDIX.

Ex'ar. hēs. ¶Primò, quō p rōnē explodas errorē quorūdā (ut a ſimili tertia rvi detur in Conc. Trid. infra) dicentiū: q; ſeruus non poteſt cōtrahere matrimonium ſine conſenſu domini. Vi. n. ſimile iudicium fieri debere, de his, qui hoc dicebant de filiis. & de ſeruis. Vnde per hoc, q; de uno dixerunt, de alio ēt ſimile ſenſiſſe uidentur.

Vnl. ꝑ S. Eccl. &c.

¶Secundò hēs: quō per rationē oſtendas illum a ſimili merito damnari per Cō. Tri. ſeſ. 24. c. 1. de refo. cuius S. ſinodus anathemate damnat, qui falsò affirmant, matrimonia a filiisfamilias ſine conſenſu parētū contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, uel irrita, facere poſſe. Hæc ibi. Neque ergo domini poſſunt irritare matrimonia a ſeruis abſque conſenſu ipſorum dominorum contracta. Item p Adrian. papam. Dignum, &c. Iuxta uerbum Apoſtoli ſicut neque ſeruus eſt a ſacramentis eccleſiæ remouendus, ita nec inter ſeruos matrimonia debent ullatenus prohiberi. Et, ſi contradicentibus dominis, & inuitis, contracta fuerint, nulla ratione ſunt pp hoc diſſoluenda. Debita tamen, & conſueta, ſeruitia non debent minus propriis dominis exhiberi. Hæc ille, de coniug. ſeru.

3 ¶Tertiò habes quomodo per rationem p̄dicta patrum, pro quanto ſeruos ſine conſenſu dominorum innuunt poſſe matrimonio iungi, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LII. ART. III.

CONCL. Vir, nolente uxore, poteſt ſe alteri in ſeruū dare, non tamen ea hoe matrimonium diſſoluerit. 210

¶PROB. 1 Quia uir non ſubditur uxori niſi in his, quæ ad actum naturæ pertinent: & ad hæc ſubiectio ſeruitutis non ſe ex-

ſecundum quòd eſt ex forma rei, ſequitur patrem.

¶PROB. 1 Quia proles habet a matre ſubſtantiam corporis, a patre autem complementum formale; & ſeruitus eſt conditio corporalis, ac dignitas quoddam formale .i. honorificum.

2 Quia leges, canones, lex Moyſi id ſentiunt; & hoc idem in naturalibus inuenit (ut tex. ſi. patet.)

Lib. 1. de anim. c. 4 to. 4.

¶ NOT. Quando tex. probans conclusionis partem de ſeruitute, dicit ly ſeruitus eſt conditio corporalis; intendit etiã per hoc de libertate affirmare idem, tanquã de ſeruituti condiuiſo. itẽ Quãuis ſr non dicat expreſſe ſecundã partẽ probationis .ſ. dignitat ẽ quoddam formale .i. honorificum: tamen ꝑ ea, quæ circũſtant, implicitè hoc dixit (ut facilè penetrabit ſapiẽs.)

¶CONCL. 2ª. In quibuſdã terris, quæ iure ciuili non reguntur, partus ſequitur deteriorẽ condõnẽ. Si ſit uterq; ſit ſeruilis condõnis, & ptineant ad diuerſos dños; tũc diuidunt filios, ſi plures ſint; uel ſi unus tm, unus accipit prolẽ natam in ſui ſeruitiũ, & re: õpenſabit alteri d pretio.

¶Exam. Ly deteriorem condõnẽ. ſ. ante peractũ matrimoniũ ut declaratur in text.

¶PROB. Quia pte ſupponitur clara.

Pro reb. multis ualet.

¶ NOT. Diligẽter aduerte pro regula uniuerſali in multis caſib. & materierũ tractatib. maximè ĩ his, quę uerſantur circa fidẽ catholicã, illud notiſſimũ; ꝙ dr in text. Nõ eſt (inquit) credibile; ꝙ talis cõſuetudo poſſit eſſe ita rõnabilis, ſicut illud, ꝙ multorũ ſapientũ diuturno conſilio determinatũ eſt. Tu igitur applica hoc ad ea, quæ tetigimus: notãdo imprimis ſemp; ꝙ fides licet ſm ſe certiſſima ſit, & ab unoquoq. ꝓ uerè certiſſima firmiter tenenda ſit: hat tñ ꝑſuaſiones rõnabiles non reiicit. Pro qua uid. 2. 2. q. 2. ar. 1.

[illegible]

1ᵐ de maiori

A digniori. Rx. uel accomodatiori in tali materia, du qua fit ſermo. §. Tunc nihil, &c. Nam materaccomodatior eſt pro tali materia .i. pro ſeruitute, de qua loquimur in concl prima: quamuis .n. pater ſit dignius principiũ tamen mater dat &c. ut in tex.

¶NOT. Pro noticia clariori illius maioris propõuis arg. uid. q. 44. a. 2. ad 3ᵐ. tex. & eluc. Vnde & inde cõcludes, & hinc ꝙ dnomi-

dicitur 16. de animalibus, ergo magis debet ſequi proles patrẽ quam matrem.

3 Præterea. Illud ꝓcipue dẽt aliquid ſequi, cui magis aſſimilat̃: ſed filius plus aſſimilat̃ patri, q̃ matri, ſicut, & filia plus matri, ergo ad minus filius plus dẽt ſequi patrem, & filia matrem.

4 Præterea, In ſacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, ſed per uiros, ergo proles magis ſequitur patrem quam matrem.

SED CONTRA, Si quis ſeminat in terra aliena, fructus ſunt eius, cuius eſt terra, ſed uenter mulieris reſpectu ſeminis uiri eſt ſicut terra, reſpectu ſementis, ergo, &c.

¶ Preterea, In animalib. hoc uidemus, quæ ex diuerſis ſpeciebus naſcuntur, quod partus magis ſequitur matrem quã patrẽ. unde muli, qui naſcũtur ex equa & aſino, magis aſſimilantur equabus, quam illi, qui naſcuntur ex aſina, & equo, ergo ſimiliter debet eſſe in hominibus.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ ſecundum leges ciuiles, partus ſequitur uentrem, & hoc rationabiliter. Quia proles habet a patre complementũ formale, ſed a matre ſubſtantiam corporis, ſeruitus autem corporalis cõditio eſt, cum ſeruus ſit quaſi inſtrumentum domini in operãdo, & ideo proles in libertate, & ſeruitute ſequitur matrem; ſed in his, quæ pertinent ad dignitatem, ſecundũ quod eſt ex forma rei, ſequitur patrem, ſicut in honoribus, & municipiis, & hæreditate, & ab aliis huiuſmodi, & huic ẽt concordant Canones, & lex Moyſi, ut patet Exod. 21. In ꝓ quibuſdam tamen terris, q̃ iure ciuili non reguntur, partus ſequitur deteriorem condõnẽ, q ut ſi ſit pater ſeruus, quamuis mater ſit libera, erunt filii ſerui, nõ tamen ſi poſt peractum matrimonium pater ſe in ſeruum dedit, nolente uxore, & ſimiliter ſi ſit econtrario. Si autem uterque ſit ſeruilis conditionis, & pertineant ad diuerſos dominos, B tunc diuidunt filios ſi plures ſint: uel ſi unus tantum, unus alteri recompenſabit de pretio, & accipit prolem natam in ſui ſeruitium, tamen non eſt credibile ꝙ talis cõſuetudo poſſit eſſe ita rationabilis, ſicut illud, quod multorum ſapientum diuturno conſilio determinatum eſt. Hoc etiam in naturalibus inuenitur, quod receptum eſt in recipiente per modum recipientis, non C per modum dantis, & ideo rationabile eſt, quod ſemen receptũ in muliere ad conditionem ipſius trahatur.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod quamuis pater ſit dignius principium: tamen mater dat ſubſtantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio ſeruitutis.

AD SECVNDVM Dicendũ quod in his, quæ ad rationẽ ſpeD ciei pertinent, magis ſimilatur filius patri quam matri: ſed in materialib. conditionibus, magis debet ſimilari matri, quãpatri, quia res habet a forma eſſe ſpecificũ, ſed conditiones materiales a materia.

AD 3ᵐ Dicendum, ꝙ filius ſimilatur patri ratione formæ, quam habet in ſuo complemento, ſicut, & pater, & ideo non eſt ad propoſitum.

E AD 4ᵐ Dicendum, ꝙ honor magis eſt ex patre, quã ex matre ideo in genealogiis in ſcripturis & ſecundũ communẽ conſuetudinẽ magis nominãtur filii a patre, quã a matre: tamen in his, q̃ ad ſeruiturem ſpectant, magis matrem ſequitur.

A natio ſit ſemper a digniori, uel ſecundum quid, uel abſolutè, nõ autem a digniori abſolutè tantum.

2ᵐ de cõcluſione. Sequi. Rx. In his, quæ ad rationem ſpeciei pertinent, non in materialibus conditionibus. §. Tunc nihil, &c. Nam ſeruitus ad conditionem materialẽ declinat.

3ᵐ de maiori

Cui magis aſſimilat̃. Rx. ſm ꝙ ei magis aſſimilatur. § Tũc nihil, &c. Nam filius aſſimilatur patri rõne formæ, &c. ut in tex.

¶NOT. Dicit tex. ly nõ eſt ad propoſitũ; quia (ut manifeſtatur in reſpon. ad 2ᵐ) ſe loqui nunc de aſſimilari in condõnib. materialibus, ſeu de aſſimilari in his, quæ ſeruituti magis proxima ſũt.

4ᵐ de conſequentia. Sequitur Rx. in honorabilib.: nõ, in ſeruitutẽ cõcernẽtibus. § Nam honor magis eſt ex patre, q̃ ex matre: ideo &c. ut in tex. Tũc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶Primò quõ ꝓ rationem oſtendas; meritò inſſiciaris a Gregor. 9. & ab Vrban. 3. ꝙ filius ſequitur conditionem matris quo ad ſeruitutem, & libertatem. A Greg. quidẽ ſic. Indecens eſſe credimus; ut progeniti ex liberta, ſeu libera, filii ad ſeruitium retrahatur. Hæc ille; de nat. ex libe. uent. Verbi gratia. Eſt ſeruus habens liberam i matrimonio: libera gignit filios. iſti filii, ſi ſequerentur condõnem patris, iudicarẽtur ſerui: ſed quia ſequuntur matris, indicantur liberi. Sic loquitur Greg. Ab Vrbano autem, de coniu. ſer. Licet &c. Fuit propoſitum; an mulier poſſit diuortiũ poſtulare, ꝓ eo ꝙ uir, cum quo ſui condõnis ignara contraxit ſeruus monaſterii proponatur? cum econtrã idẽ uir patrem ſuum, cuius condõnem ſm leges prouinciæ ſequeretur ipſe mortis ꝓ libero ſe geſſiſſe conſtanter affirmet. Videtur nobis fauore libertatis pro parte uiri ſecurius iudicandum. Hæc ibi. Nota ly ſm leges prouinciæ. Hic .n. duo innuis Vrban & ꝙ ſm leges communes, de quibus S. Thom. in princ. corp. mentionem facit, filius debet ſequi quo ad ſeruitutem, uel libertatem conditionem matris, & ꝙ

Vuil. ꝓ S. Eccl. &c.

& quòd ſecundum leges particulares alicuius prouinciç debet in his ſequi condōnem patris. Vnde & idem Vrban. ſecūdū leges prouinciæ, in qua proponebatur caſus, determinationē fecit, ut ſup. Quòd ſi ſcdm leges cōmunes determinare uoluiſſet: concorditer ad Gregorium ſup. adductum dixiſſet.

¶ Secundò habes: quomodo per rōnem prædicta Pontificum pro quanto filios ſequi conditiones matris quo ad libertatē & ſeruitutem inſinuant, & intelligas, & probes, & tenearis.

¶ Tertiò uides: quō ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LIII.

ART. I.

CONCL. Votū ſimplex quamuis impediat contrahendū tamen nō poteſt matrimonium cōtractū dirimere.

¶PROB. Quia, contrahens matrimonium poſt uotum ſimplex continentiæ peccat: 2 Quia (ly tñ &c.) illud matrimonium ē uerus contractus.

Th. 4. dif. 38. q. 1. a. 3. q. 2. & 3 c. rurſus, ext q cle. uel mou.

1m de maiori

Fortius uinculū &c. quantum ad modū ligandi: non, quantū ad id, cui, & ad quod obligat. §. Tūc nihil, contra. Non. n. uotū ſimplex ē fortius uinculum quantum ad modum ligandi, quā matrimoniū. Ad rōnem in argō allatam dicitur; q̄ cōcludit d̄ uoto, quod ē fortius quantum ad id, & cui, & ad quod fit obligatio. Cui fit? Deo. Ad quod fit? Ad continentiam ſeruandā.

2m de minori

Sed præceptum. &c. inquantum illegitimans perſonas: non, inquantum p̄ceptū prohibens tm̄, ne aliquid fiat § Tunc nihil, &c. Nā uotum ſimplex aſſimilatur p̄cepto eccleſiæ prohibenti tantum, ne aliquid fiat, non autem præcepto illegitimanti

r 5

QVAEST. LIII.

De impedimento uoti, & ordinis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderādum eſt, de impedimento uoti, & ordinis.

¶Circa quod, quęruntur quatuor.

Primo, Vtrū uotum ſimplex matrimonium dirimat.

Secundo, Vtrum uotum ſolenne.

Tertio, Vtrum ordo matrimonium impediat.

Quarto, Vtrum aliqui poſt matrimoniū, ſacrum ordinem ſuſcipere poſſit.

ARTICVLVS I.

Vtrum per obligationem uoti ſimplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod per obligationem voti ſimplicis matrimoniū contractum dirimi debeat. Fortius.n.uinculum debiliori preiudicat, ſed uinculū uoti eſt fortius, quam uinculum matrimonii, quia hoc fit homini, illud autem Deo, ergo uinculum uoti præiudicat uinculo matrimonii.

2 Præterea, Præceptum Dei non eſt minus, quā præceptū eccleſiæ: ſed p̄ceptū eccleſię adeo obligat, q̄ ſi contra ipſum matrimoniū contrahatur, dirimitur ſicut patet de illis, qui contrahūtur in aliquo gradu cōſanguinitatis ab eccleſia prohibito, ergo cū ſeruare uotum ſit p̄ceptū diuinum, uidetur q̄, qui contra uotum diuinū matrimoniū contrahit, quod ex hoc matrimoniū ſit dirimendum.

3 Pręterea, In matrimonio poteſt homo uti carnali copula ſine peccato: ſed ille qui facit uotū ſimplex, nunquā poteſt carnaliter uxori cōmiſceri ſine peccato, ergo uotū ſimplex matrimoniū dirimit. Probatio medię: F conſtat quod ille, qui poſt uotū ſimplex continentię matrimonium contrahit, peccat mortaliter, qa ſecundum Hierony. * uirginitatem nouentibus, non ſolum nubere, ſed uelle nubere dānabile eſt: ſed contractus matrimonii non eſt contra uotum continentiæ niſi ratione carnalis copulæ, ei go quā do primo carnaliter commiſcetur uxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis uicibus quia per peccatum primo cōmiſſum † non poteſt excuſari quis a peccato ſequenti. *Refert. Decr. di. 27. c. uouentib. & id habet Augu. de bo. uidu. c. 9. to. 4.

4 Præterea, Vir, & mulier in matrimonio debent eſſe pares, præcipue quantum ad carnalem G copulā: ſed ille, qui uotum ſimplex continentiæ facit, nunquam poteſt petere debitū, ſine peccato, quia hoc eſt manifeſte contra uotum continentiæ, ad quam ex uoto tenetur, ergo nec reddere poteſt ſine peccato.

SED CONTRA eſt, quod Papa Clemens dicit, * q̄ uotum ſimplex, impedit matrimonium contrahendum, ſed non dirimit contractum, ut ex dictis patet. *In Decr. li. 4. in ti. quod cle. uouē. ca. cōſulunt

RESPON. Dicendum, quod per hoc res aliqua deſinit eſſe in poteſtate alicuius, per quod tranſit in dominium alterius. Promiſſio autem alicu-H ius rei non transfert eam in dominium eius, cui promittitur. Et ideo non ex hoc ipſo quod aliquis rem promittit aliquā, deſinit res illa eſſe in poteſtate ſua, cum ergo in uoto ſimplici non ſit niſi ſimplex promiſſio proprii corporis ad continentiam Deo ſeruandam factā poſt uotum ſimplex, adhuc remanet hō dominus ſui corporis, & ideo poteſt ipſum alteri dare, in qua datione ſacramentū matrimonii conſiſtit, quod indiſſolubile eſt, & propter hoc uotum ſimplex, quanuis impediat contrahendum, quia peccat cōtrahens matrimoniū poſt uotū ſimplex continentiæ, tamen I quia uerus contractus eſt, non poteſt matrimoniū propter hoc dirimi.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod uotū eſt fortius uinculū, quā matrimoniū, quantum ad id, cui, & ad quod obligat, quia per matrimoniū hō ligatur uxori ad redditionē debiti, ſed per uotum Deo ad continentiam; tamen quantū ad modū ligandi, matrimonium eſt fortius uinculum, quam uotum ſimplex; quia per matrimonium traditur actualiter uir in poteſtatem mulieris, uel uxoris, non autem per uotum ſimplex, ut dictum eſt. Potior autem eſt ſemper conditio poſſidentis: ſed quantum ad hoc ſi-K mili modo obligat uotum ſimplex ſicut ſponſalia, unde propter uotum ſimplex ſunt ſponſalia dirimenda. *In cor. ar.

AD 2m Dicendum, quod præceptum prohibens matrimonium inter conſanguineos non habet, inquantum eſt præceptum Dei, uel eccleſiæ quod dirimat matrimonium contrahendum; ſed inquantū facit quod conſanguineę corpus nō poſſit tranſire in poteſtatē conſanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimoniū poſt uotum ſimplex, ut ex dictis patet; & ideo ratio non ſequitur, ponitur enim pro cauſa, quod non eſt cauſa.

ti ; cui uotum ſolemne , de quo articulum ſecund. ſimi- A le eſt.

¶ NOT. De præcepti eccleſiaſtici differentia præmiſſa fuſiorem declarationem , alias fecimus ſupra : & illa ſufficiat.

3m de concluſione .

Et eadem ratione omnibus aliis uicib. ꝵ. negatur iſta.§ loquẽ do .ſ. de redditione debiti. Ad rõnem illã tam dicitur q; hoc nõ eſt ex eo, q; per peccatum primò cõmiſsũ poſſit excuſari quis a peccato ſequenti (ut putat arguens:) ſed ex eo, q; poſtquã matrimonium conſummatum eſt, ſibi iã factum eſt illicitum nõ reddere debitũ uxori exigenti (ut ex textu habetur.)

Ad 3m dicendum , q; ille, qui contrahit matrimoniũ per verba de præſenti poſt uotũ ſimplex, non poteſt cognoſcere uxorem ſuã ſine peccato mortali , quia adhuc reſtat ſibi facultas implendi uotũ continentiæ ante matrimoniũ conſummatũ: ſed poſtq̃ G matrimoniũ conſummatum eſt, eſt ſibi iã factũ illicitũ non reddere debitũ uxori exigenti ex culpa ſua , & ideo ad hoc obligatio uoti non ſe extendit, ut ex prędictis patet, tamen debet lamentũ pœnitentiæ recõpenſare ꝓ continentia non ſeruata.

4m maior .

Vir & mulier in matrimonio debent eſſe pares quantũ ad carnalem copulam. ꝵ. niſi aliquis illorũ id, quod ſuum eſt abrenunciet. §. Tunc nihil, &c. Nã qui fecit uotum ſimplex abrenũciauit illi iuri ſuo. Vnde quãtum ad ea, in quib. non ẽ factus impotens uotum continentiæ ſeruare, adhuc poſt &c. ut in textu.

Ad 4m Dicendum, quod quãtũ ad ea, in quibus non eſt factus impotens uotũ continentiæ ſeruare, adhuc poſt contractũ matrimoniũ obligatur ad ſeruandũ , H propter quod mortua uxore tenetur totaliter continere , & quia ex matrimonii uinculo nõ obligatur ad debitũ petendũ , ideo nõ poteſt petere debitũ ſine peccato , quãuis poſſit ſine pc̃tõ reddere debitũ exigenti, poſtquam obligatus eſt ad hoc per carnalẽ copulã præcedentem: hoc autẽ intelligendum eſt , ſiue mulier expreſſe petat, ſiue interpretatiuè, ut quando mulier uerecunda eſt, & uir ſentit eius uoluntatem de redditione debiti, tunc.n. ſine peccato reddere poteſt, & præcipue ſi ei timet de periculo caſtitatis. Nec obſtat, q; non ſunt pares in matrimonii actu, quia quilibet poteſt hoc, quod ſuum eſt abrenuntiare. Quidam tamẽ dicunt q; poteſt petere, & reddere, ne nimis oneroſum reddatur matrimoniũ uxori ſemper exigẽti ſed (ſi rectè inſpiciatur) hoc eſt exigere interpretatiuè.

APPENDIX.

Vol. p S. Eccl. &c. 1 Ex articu. habet. ¶Primò, quõ per rationẽ interimas hęreſim Lutheri (prat. Lutherani) dicentis: uota hodie non ualere, niſi ad operam iactantiam & præſumptionem. Si.n. impediũt matrimonium contrahendum : utique aliquid ualent ; & S. Doctor, contra errorem ſimilem articulum iſtum , etiam muniit.

2 ¶Secundò hẽs: quõ per rationẽ oſtendas prædictam hæreſim meritò damnari a ſcripturis Deute. 23. Cum uotum uoueris dño K Deo tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud dominus Deus tuus. Et, ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum Hæc ibi. Ecce ergo ab appoſitis q; reddere uota reputabitur reddenti in bonum Itẽ Eccleſ. 5. Si quid uouiſti Deo, ne moreris reddere; diſplicet.n. ei infidelis & ſtulta promiſſio; multoque melius eſt, non uouere, quam poſt uotum promiſſa non reddere. Hæc ibi. Ergo promiſſio fidelis & ſapiens.ſ. quæ poſtea impletur, placet Deo, & eſt bona. Item 1. Reg. 1. Cum eſſet Anna amaro animo uotum vouit dicens. Domine Deus, ſi dederis ſeruę ſuæ ſexum uirilẽ, dabo eum Domino omnibus diebus uitæ eius. Ecce uotum. Audi; q; aliquid & multum quidem, apud Deum, cui omnis iactantia diſplicet atque præſumptio, ualet. Ibi.n. ſubditur. Recordatus eſt eius Dominus. Et poſt circulum dierum concepit Anna, & peperit filium; uocauitq; nomen eius Samuel, eo q; a Domino poſtulaſſet eum. Hæc ibi. Hoc ergo nomen Samuel, ſit teſtimonium ualidiſſimum contra Lutherum. Item a Conc. Toletan. 4. cap. 49. Clerici, qui monachorum propoſitum appetunt; quia meliorem, uitam ſequi cupiunt; liberos eis ab epiſcopo in monaſteriis largiri oportet ingreſſus; nec interdici propoſitum eorum, qui ad cõtemplationis deſiderium tranſire nituntur. Hæc ibi. Ecce; q; uota monachorum, ratione quorum uotorum ſic loquitur ſynodus non tantum ualoris magni, ſed ferè ineſtimabilis ſũt; ex quo uitam monachorum cui talia ſunt eſſentialia ſupra omnium ſecularium etiam clericorum ſimplicium vitam ponunt. Item in Conc. Trid. ſeſ. 25. ca. 1. de reform. Præcipit; ut omnes regulares ſuæ profeſſionis uota fideliter obſeruent. Si n. illa, quæ baſes ſunt & fundamẽta totius regularis diſciplinæ, exactè non fuerint conſeruata, totum corruat ędificiũ neceſſe ẽ. hæc ibi.

Vota ſũt fundam̃ regulariũ.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas; merito fuiſſe a ſummis pontificib. dictum ſic. A Cœleſtino quidem 3. Ruſus quidam, &c. ſi poſt ſimplex uotũ ad nuptias conuolaſſet; cum uotum ſimplex matrimonium impediat contrahendum, non tamẽ dirimat iam contractum nihil ambiguitatis quõd tua continere uidet. Hęc ille; qui cler. uel nomen matrim. ubi per ly nihil ambiguitatis, &c. intellige. ac ſi dixiſſet, q; ille ſic uouens remanebit cum illa, ad cuius nuptias conuoluit, etiã ſecundum glo. ibi ab Alex. autem 3. ibid. conſuluit, &c. Reſpõdemus q; ſicut ſimplex uotũ matrimonium impedit contrahẽdum, & non dirimit iam cõtractum : ita habitus ſine profeſſione ſuſceptus, nè contrahatur, impedit, ſed contractum nequaquã diſſoluit. Hæc ibi. A Bonifacio demum 8. de uot. & uot. redempt. in 6. Quod uotum, &c. Reliqua uerò uota etſi matrimonium impediant contrahendum; & pœnitentia tranſgreſſoribus debeatur : non tamen reſcindere poſſunt matrimonia poſt contractu. Hæc ibi. Vbi per ly reliqua uota, intellige ſimplicia : ut patet in contextu.

c. rurſus qui clerí. uel nou. c. uetũ. c. ex publico. de cõ uer. cõiu.

ARTICVLVS II.

Vtrum uotum ſolenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod nec uotum ſolenne matrimoniũ dirimat iam contractũ , quia ſicut Decr. dicit, apud Deũ nõ minus obligat h uotum ſimplex , quã ſolenne, ſed matrimoniũ acceptatione diuina ſtat, & dirimitur, ergo cũ uotũ ſimplex non dirimat matrimoniũ, nec uotũ ſolẽne dirimere poterit.

2 Pręt. Votũ ſolenne non addit ita ualidum h robur ſuper uotum ſimplex ſicut iuramentum, ſed uotum ſimplex etiã iuramento ſuperueniente non dirimit matrimoniũ contractum, ergo nec uotum ſolenne.

3 Præterea, Votum ſolenne h nihil habet quod non poſſit uotũ ſimplex habere , quia uotum ſimplex poteſt habere ſcandalũ, cum poſſit eſſe in publico ſicut, a & ſolenne: ſimiliter, & eccleſia poſſet, & debet ſtatuere q; uotũ ſimplex dirimat matrimonium iam contractum, ut multa pec-

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem ꝓdicta patrum, pro quanto de uoto ſimplici reſpectu matrimonii taliter.ſ. q; impediat contrahendum, ſed non dirimat contractum decernunt, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò uides : quomodo ex his viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LIII. ART. II.

CONCL. Votum ſolemne ex ſui natura habet: q; dirimat matrimonium contractum. 1 2 3

¶ Exam. ly Votum ſolemne. Id eſt uotum actualiter tradens Deo illud , quod tunc promittit. Et in propoſito.

Ly uotum ſolemne . Scilicet caſtitatis . Hoc igitur uotũ actua

lem

lem exhibitionem proprii corporis ad perpetuam continentiam Deo affert.

Ly ex ſui natura. Ideſt ex propria diffinitione. Vnde idem eſt dicere uotum ſolemne ex ſui natura dirimit matrimonium, ac ſi diceretur: uotum ſolemne, inquantum ſolemne. Hinc fit, quod ſi uotum ſolemne, ut ſolemne, dirimit, nó ſit ſolemne, ſi non dirimat. Negare igitur, ſolemne uotum dirimere, eſt negare ſolemne eſſe ſolemne; quod utique implicat contradictionem.

¶ ROB. Quia per uotum ſolemne homo amiſit ſui corporis poteſtatem (cum corpus ſuum tradiderit actualiter Deo ad perpetuam continentiam:) & ille qui corporis ſui poteſtatem emiſit, nó pót ipſum tradere in poteſtatem uxoris (patet ex ſe.

* li. 4. ſét. diſt. 38.

¶ Exam. ly ſimplex uotum eſt quandoq; quodammodo publicum. Hoc eſt ex conſequenti non diſtinguitur a uoto ſolẽni per eſſe publicum, & non publicum. Cæterum quomodo diſtinguatur ab ipſo, iam dictum eſt in primis omnibus. Ex illis. n. uirtualiter habetur: quod uotum ſimplex caſtitatis in eo quod ſimplex, non cadit actualiter Deo poteſtatem corporis ſui, ad perpetuam continentiam ſeruandam; ſed tm̃ promittitur. & hoc ad differentiam ſolemnis.

conſ. Ly uotum ſimplex quodammodo quandoque eſt publicum. Hoc ipſum confirmatur a Papa Bonifacio 8. quando de uotis ſimplicibus loquens, de uot. & uot. redem. pt. in 6. dicit. Reliqua uota quantũ manifeſtius ſunt emiſſa, tanto propter pluriũ ſcãdalum & exempla dũ tiot pœnitentia tráſgreſſoribus debetur. Hæc ibi. & quod uotũ.

1^m^ de maiori. Non minus obligat. R. in his, quæ ad Deum ſpectant: non, in his, per quæ homo homini obligatur. §. Tunc nihil, &c. Nam matrimonium eſt de numero eorum, per quæ homo homini obligatur.

¶ Cord. Ergo quando decretalis dicit, quod uotum ſimplex non minus obligat apud Deum, quam ſolemne, intendit quòd ita peccat mortaliter frangens uotum ſimplex, ſicut ſolemne: nõ autem quod ſecundum iudicium Dei uotum ſimplex dirimat matrimonium, ſicut ſolemne, uel quod ſolemne non dirimet, ſicut nec ſimplex. In cuius ſignum ipſemet Celeſtinus 3. ut refert ar. 1. appen. in illa decretali dicit; quòd is, qui uotum ſimplex caſtitatis emiſerat & poſtea iurauit ſe quandam mulierem ducturum, debet de iuramento tali pœnitentiam agere, & uotum caſtitatis obſeruare: quia (inquit) uotum ſimplex non minus obligat apud Deum, &c. ideſt quia mortaliter peccaretur, ſi uotum non ſeruaretur. Quod ſi matrimonium cõtraxiſſet, uotum ſimplex (ſecundum eundem Papam ibi) non dirimeret illud. Quaſi dicat hoc ad differentiam ſolemnis.

cata uitentur, ergo qua rõne uotum ſimplex non dirimit matrimonium, nec uotum ſolenne dirimere debet.

Sed contra eſt, quod ille, qui facit uotũ ſolenne, cõtrahit matrimoniũ ſpirituale cũ Deo, quod eſt multo dignius, quã materiale matrimoniũ: ſed materiale matrimoniũ prius contractũ dirimit matrimoniũ poſt contractum, ergo & uotum ſolenne. G

Præterea, etiam probari poteſt per multas authoritates, quæ ponuntur in litera.*

Resp. Dicendũ, quod oẽs dicũt quod ſicut uotũ ſolenne impedit contrahẽdũ, ita dirimit iã cõtractũ. Quidã aũt aſſignant pro cã ſcandalũ, ſed hoc nihil eſt, quia, & ſimplex uotũ quandoq; habet ſcandalũ, cũ ſit quandoque quodammõ publicũ. Et prima inſolubilitas matrimonii eſt de ueritate vitæ, quæ non eſt pp ſcandalũ dimittenda. Et ideo alii dicunt quod hoc eſt pp ſtatutũ eccleſiæ. Sed hoc ẽt non ſufficit, quia ſecũdũ hoc eccleſia poſſet ẽt cõtrariũ ſtatuere, quod non uidetur uerum. Et iõ dicendũ eſt cum aliis, quod *uotũ ſolẽne ex ſui natura hẽt, quod dirimat matrimoniũ cõtractũ, inquantũ per ipſũ homo ſui corporis amiſit poteſtatẽ, ſe Deo ad perpetuã continentiã tradens, vt ex dictis patet, & iõ non põt ſeipſum tradere in poteſtatẽ uxoris matrimoniũ contrahẽdo. Et quia matrimoniũ, quod ſequitur tale uotum, nullum eſt; ideo tale uotum dirimere dicitur matrimonium contractum. H I

Ad primvm ergo dicendũ, quod uotũ ſimplex quoad Deũ dicitur non minus obligare, quã ſolẽne in his, quæ ad Deũ ſpectãt, ſicut eſt ſeparatio a Deo per peccatũ mortale, quia mortaliter peccat frangens uotũ ſimplex, ſicut ſolẽne, quanuis grauius ſit peccatũ frangere uotũ ſolẽne, ſi cõparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus; ſed quantũ ad matrimoniũ p quod homo homini obligatur, nõ oportet quod ſit æqualis generis obligationis ẽt in genere, quia ad quædam obligat uotum ſolẽne, & nõ ſimplex.

Ad 2^m^ Dicendum, quod iuſm plus obligat ex parte eius, ex quo fit obligatio quam uotũ: ſed uotũ ſolenne plus obligat quantũ ad modũ obligandi, inquãtũ actualiter tradit hoc, quod promittitur, quod non fit per iuramẽtũ & ideo non ſequitur ratio.

Ad 3^m^ Dicendũ, quod uotũ ſolenne habet actualẽ exhibitionẽ proprii corporis, quam non habet uotũ ſimplex, ut ex dictis patet*, & ideo ratio ex inſufficienti procedit.

Articvlvs III.

Vtrum ordo impediat matrimonium.

AD tertivm ſic proceditur. Videtur, quod ordo non impediat matrimonium.

2^m^ de maiori. Validum robur. R. ex parte eius, ex quo fit obligatio: non, quantum ad modum obligandi. §. Tunc nihil; &c. Nam quòd matrimonium dirimatur per uotum, uel non dirimatur, dependet ex robore conſiderato ſolum quantum ad modum obligandi.

Vnde remanet, quòd uotum ſolemne dirimet matrimonium: uotum autẽ ſimplex, etiam iuratum, non dirimet.

3^m^ minor. Votum ſolemne nihil habet quod non poſſit uotum ſimplex habere. R. negatur iſta. §. Ad rationem allatam dicitur; quod eccleſia poſſet quidẽ ſtatuere, quòd uotum ſimplex dirimeret: ſed tunc enĩ uotum ſimplex non haberet quod uotum ſolẽne. Dirimeret ſiquidem, ſed ex ſtatuto eccleſiæ, non ex ſui natura. Vod enim ſimplicis natura nõ ẽ actualiter exhibere, quod promittit; hoc eſt in propoſito non habet actualem exhibitionem proprii corporis, pro continentia ſeruanda: uotum ſimplex ſecundum diffinitionem ſuam; ſicut habet ſolemne.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primo: quomodo per rationem oſtendatur meritò eſſe dictum a Bonifacio 8. quòd uotum ſolemne dirimit; & ſic. Quod uotum, &c. Illud* ſolum uotum declarandũ duximus debere dici ſolemne, quantum ad poſt cõtractum matrimonium dirimendum, quod ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri ordinis; aut per profeſſionem expreſſam, uel tacitã factam alicui de religionibus per ſedem Apoſtolicam approbatis. Hæc illa: de uot & uot. redemp. in 6 Vbi Boniſac. duo dixit. ſ. quid ſit uotum ſolemne; & quod matrimonium contractum dirimit. Item e Conc. Trid. ſeſ. 24. can. 9. Siquis dixerit clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, uel regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque ualidum eſſe; non obſtante lege eccleſiaſtica, uel uoto; & oppoſitũ nil aliud eſſe quam damnare matrimonium, &c. Anathema ſit. Hæc ibi. K

s Vrſl. p. 8. Eccl. &c.

* ar. 1 huius q.

¶ Secundo habes: quo per rationem prædicta patet, pro quanto uotum ſolemne ſenſuum dirimere matrimonium contractum, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs rurſum Angelica doctrina hæc. & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LIII. ART. III.

CONCL. 1^a^. Ordo ſacer de ſui ratione habet, ex quadã congruentia, quod matrimonium impedire debeat. a 14

¶ Exam.

¶Exam. Ly ſacer. ſ. us circa materiam ſacram tangendā uerſa R tur: non ut ad ſecīm tm̄ euchatiſtiæ ordinatur. Ergo ſubdiaconatus, diaconatus, & ſacerdotiū, hic tm̄ intelligūtur per ly ſacer ad dſtam minorū. Pro quo uid. q. 37. a. 3. & circa uotum continētiæ taliter ordinatorum. q. 39. ar. 2. & in tex. & eluci. ſia, tanquam nuius Chriſti unica ſponſe, in toto mundo eſt, uni nec eſſe poteſt. Accidentia illa, de quibus hic ſupra, exprimuntur a Conc. Flor. ſeſſ. ult. in literis ſanctæ unionis. Vbi illa per te uidere potes: & ſic eccleſiam unam eſſentialiter ex ambab. agnoſcere. Alioquin, ſi ab unione Roma. eccleſię eſſentialiter. i. in his, quæ ſunt fidei, diſſideret, uel ipſa orientalis, uel quæcunque alia, iā non eccleſiæ: ſed ſynegogæ Sathanæ, & conuēticuli ſchiſmatici, pro tanto mereretur nomen habere: ut ex Papa Anacl. Græco Apoſtolis prius cōtēporaneo, plano ſenſu colligitur in ep. 3. cui iungas. diſt. n. 22. omnes Apoc. 2. & Conci. Lateran. ſub Leone x. ſe. 11. Paſtor æternus.

¶PROB. Quia ordinati in ſacris tractant ſacra.

¶CONCL. 2ª. Qđ ordo ſacer impediat matrimonium, ex cōſtōne eccleſię hēt: tamē aliter apud latinos, ꝙ̄ apud Græcos.

¶Exam. ly impediat. Vt differat a 1ª. cōcl. quæ dicit ly impedire debeat. Ergo debitum impediendi. i. illā condecentiā, ordo ſacer hēt da ſui rōne: ꝙ āt de fctō impediat hēt ex conſtitutione eccleſiæ.

Ly matrimoniū. Non dicit matrimonii uſū: Nam de uſu aliter ſētiendum eſt, quam de matrimonio: ut in cō ꝛa. corporis ſequenti habetur.

Ly græcos. Hoc eſt, & propriè dictos, & largè. i. orientales, ēt q non propriè ſint græci. Vnde hēt contextu ſequens ly & iō apud Græcos, & alios orientales, ſacer ordo, &c.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

2 Quia (ly tamen aliter &c.) apud græcos ordo ſacer ex ui ordinis tm̄ impedit matrimonium contrahendum: apud latinos uarò tum ex ui ordinis, tum ex uoto continentiæ ſacris ordinib annexo apud ipſos annexo.

¶CONCL. 3ª. Sacer ordo apud occidentalē eccleſiā impedit matrimonii uſum; niſi fortè ignorāte, aut cōtradicente, uxore uir ordinem ſacrum ſuſceperit.

¶Exam. ly occidentalem eccleſiā. Hoc dē ad differentiā orientalis. Nam apud hanc non uerificatur iſtius concluſ. prima pars. ſ. ꝙ ſacer ordo matrimonii uſū impediat.

¶NOT. Quamuis eccleſiam orientalem & occidentalem audieris non tamē duas eſſentialiter diuiſas, intelligere debes: ſed eas & ratione partiū mundi, ubi ſunt; & ratione accidentium quorundā ſpecialiū citra præiudiciū unitatis eſſentialis eccleſiaſticæ diuerſorū, ſic nominari nōueris. Non. n. niſi una eccle

Qnia nihil impeditur niſi a ſuo contrario: ſed ordo non eſt contrarius ^b matrimonio, cum uerū ſit ſacramentum, ergo nō impedit ipſum.

2 Præterea, Idem ^h ordo eſt apud nos, & apud eccleſiā orientalem: ſed apud eccleſiam Orientalem non impedit matrimoniū ergo, &c. B

3 Præterea, Matrimonium ſignificat coniunctionem Chriſti, & eccleſiæ: ſed hoc præcipue cōgruit ^h ſignificari in his, qui ſunt miniſtri Chriſti, ſcilicet ordinatis, ergo ordo matrimonium nō impedit.

4 Præterea, Omnes ordines ad ſpiritualia ordinantur: ^b ſed ordo non poteſt impedire matrimonium niſi ratione ſpiritualitatis, ergo ſi ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet quod falſum eſt. C

5 Præterea, Omnes ^h ordinati poſſunt eccleſiaſtica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo pp hoc ordo matrimonium impediat, quia uxorati non poſſunt habere beneficium eccleſiaſticū nec gaudere priuilegio clericali, ut Iuriſtæ dicunt, tuncquilibet ordo impedire deberet, quod falſum eſt, ut patet per Decre. Alexand.* de cler. coniugatis, & ſic nullus ordo (ut uidetur) matrimonium impediet. D

Sed contra eſt quod Decr.* dicit, quod qui in Subdiaconatu & aliis ſuperioribus ordinibus, uxores accepiſſe noſcuntur, eos uxores dimittere compellatis, quod non eſſet ſi eſſet uerū matrimonium. E

Præterea, Nullus uouens cōtinentiam poteſt matrimonium contrahere, ſed quidam ordines ſunt, qui habent uotum continentiæ annexum, ut ex litera patet, ergo talis ordo matrimoniū impedit.

Respon. Dicendum, quod ^a ordo ſacer de ſui ratione habet ex quadam congruentia, quod matrimonium impedire debeat, quia in ſacris ordinibus conſtituti ſacra uaſa, & ſacramenta tractans, & ideo decēs eſt ut munditiam corporalem per continentiam ſeruent. Sed ꝑ quod impediat matrimonium, ex conſtōne eccleſię hēt: tamen aliter apud Latinos, ꝙ̄ apud Græcosq, quia apud Græcos impedit matrimoniū contrahendū, ſolū ex ui ordinis, ſed apud Latinos impedit ex ui ordinis, & vlterius, ex uoto cōtinentiæ, ꝙ eſt ordinibus ſacris annexū, ꝙ ēt ſi qs uerbotenus non emittat ex hoc ipſo ꝙ ordinem ſuſcipit, ſecūdū ritum Occidentalis eccleſiæ intelligitur emiſiſſe, & iō apud græcos & alios Orientales, ſacer ordo impedit matrimoniū contrahendū, non tamen matrimonii prius contracti uſum, poſſunt. n. matrimonio prius contracto uti, quāuis non poſſint matrimoniū denuo contrahere, ſed ^c apud* Occidentalem eccleſiam impedit matrimonium, & matrimonii uſū; niſi forte ignorante, aut contradicente uxore uir ordinē ſacrū ſuſceperit, ^c quia ex hoc non poteſt ei aliquod prǫiudicium generari. Quomodo autem ordines ſacri diſtinguuntur a non ſacris nunc, & in primitiua eccleſia, dictum eſt.

Ad primum ergo Dicendum, quod quamuis ordo ſacer non habeat contrarietatem ad matrimonium, inquantum ſacramentum, habet tamen repugnātiam quandam ad ipſum ratione actus ſui, qui ſpirituales actus impedit.

Ad secundum Dicendum, ꝙ obiectio procedit ex falſis. Ordo. n. ubique non habet uotum annexum.

Ad 3^m Dicendum, ꝙ illi, qui ſunt in ſacris ordinib. ſignificant Chriſtū nobilioribus actibus, ꝓ ut ex dictis in tractatu de ordine patet: quam illi, qui ſunt matrimonio coniuncti, & ideo ratio non ſequitur.

Ad 4^m Dicendum, ꝙ illi, qui ſunt in minoribus ordini-

¶PROB. 1 Quia patet.

2 Quia (ly niſi fortè &c.) ex hoc nō poteſt uxori aliquod præiudicium generari (patet etiam. q. 52. art. 3. ad 1^m.)

1^m de minori

Matrimonio. ℞. rōne ſacramenti: non, ratione actus ſui. ſ. impedientis. ſ. actus ſpirituales. Tūc nihil, &c. Nam hoc ultimū ſufficit ad impeditionem illā faciendam, ꝙ in cōcl. exprimitur.

2^m de maiori

Idem ordo. ℞. ut per ſè ordo: non, ut cū annexo uoto caſtitatis conſideratus. ſ. Tunc nihil, &c. vt patet ex corp.

¶Corol. Ergo, quia ordo, ut ordo præciſè eſt utrobiq. idē, utrobiq; ēt, cōtrahere poſtea matrimoniū, impedit. Ergo, quia ordo, ut uoto caſtitatis veſtitus, nō eſt utrobique idem; matrimonii antea contracti uſū, nō utrobiq; impedit.

3^m de minori

Significat. i. ℞. nobilioribus actibus: non, actibus matrimonii. ſ. Tūc nihil, &c. ut de ſe patet.

4^m de maiori

ord nanſ ℞. inæqualiter: nō, æqualiter. ſ. ut in te. Tūc nihil. &c. ut patet ex terminis.

5^m de maiori

Ordinat. ℞. ea cōnē ordinis ſacri exercere ualentes: nō aliter. ſ. Tūc nihil, &c. Nā clerici minorib. de quibus Ale. uxoreti ſūt exe cōne ordi. ſacri hic. & iō tā bñficio eccleſia

c. quod iſte. & c. ex parte. de cle. cōiu.
*in d. ca. de cōiug.

De eccleſiæ unitate.

concluſ. 10

concl. 8

Concl. 4
*in Decr. diſt. 32 a. c. 18.

ſtro, tam priuilegio clericali, priuantur: ſicque intelliguntur In-
ſtitiæ.

¶ NOT. Quibus confertur beneficium eccleſiaſticum, confertur ad hoc principaliter, tanquam ad finem, intendendo ut pro ordinibus ſacris, horumque executionibus, ſuo tempore ſuſcipiendis nutriantur.

F ſos, & moniales ac clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes, & inter eos ſcienter eadem celebrantes metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia refrenare cupientes, ipſos excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubiacere. Hæc ille. clementin. de conſang. & affi. cap. eos.

bus conſtituti, ex ui ordinis, non prohibentur matrimoniũ contrahere, quia quamuis ordines illi deputent ad aliqua ſpiritualia, non tamen immediate habent acceſſum ad tractandum ſacra, ſicut illi, qui ſunt in ſacris ordinibus: ſed ſecundum ſtatum Occidentalis eccleſiæ, matrimonii uſus executionem ordinis ſacri impedit, propter ſeruandam maiorem honeſtatem in officiis eccleſię; & quia aliquis tenetur ex beneficio eccleſiaſtico tenetur ad executionẽ ordinis, & ex hoc ipſo priuilegio clericali gaudet, ideo hoc apud Latinos clericis uxoratis aufertur. Et per hoc patet ſolutio ad ultimum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ordo ſacer matrimonio poſſit ſuperuenire.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur, quod matrimonio ordo ſacer ſuperuenire non poſſit. Quia fortius præiudicat minus forti: ſed fortius eſt uinculum ſpirituale, quã corporale, ergo ſi [a] matrimonio iunctus ordinem ſuſcipiat, præiudicium generabitur uxori, ut non poſſit debitum exigere, cum ordo ſit uinculum ſpirituale, & matrimonium corporale, & ſic uidetur, quod non poſſit aliquis ordinem ſacrum ſuſcipere poſt matrimonium conſummatum.

2 Præterea, Poſt matrimonium conſummatum unus coniugum, ſine conſenſu alterius non poteſt continentiam [b] uouere, ſed ordo ſacer habet G continentiam annexam, ergo ſi uir ordinem ſacrum inuita uxore acceperit, cogetur uxor inuita continentiam ſeruare, quia non poſſet alteri nubere uiuente uiro.

3 Præterea, Etiam ad tempus non poteſt uir uacare orationi ſine conſenſu uxoris, vt habetur 1. ad Co. 7. ſed apud Orientales illi, qui ſunt in ſacris cõſtituti tenentur ad continentiam tẽpore H quo exequuntur officiũ, ergo nec ipſi [a] poſſunt ordinari ſine conſenſu uxoris, & multo minus Latini.

4 Præterea, *Vir, & uxor ad paria iudicantur, ſed ſacerdos Gręcus defuncta uxore ſua, nõ poteſt alteram ducere, ergo nec uxor defuncto uiro; ſed non põt ſibi auferri facultas nubẽdi poſt mortem per uiri [b] actũ, ergo uir nõ poteſt ſuſcipere ordine ſpoſt I matrimonium.

5 Præterea, Matrimonium quantum opponitur ordini, tantum [b] econtrario, ſed ordo pręcedens impedit matrimonium ſequens, ergo, &c.

SED CONTRA, Religioſi tenentur ad continentiam, ſicut illi,

Vnde remota cauſa, remouetur effectus: idest (in propoſito) remota ſpe, quòd ad ordines ſacros ꝑpter nuptias ulterius promoueantur, remouetur ab ipſis beneficiũ eccleſiaſticum.

Et hoc intendit textus, quando dicit ly matrimonii uſus executionem ordinis ſacri impedit, & quia aliquis ex beneficio eccleſiaſtico tenetur ad executionem ordinis ideo hoc apud latinos clericis uxoratis aufertur.

Vide ergo tu ex ipſius textus plano ſenſu: q non negat ordinatos in minoribus poſſe habere beneficium eccleſiaſticum (ut quibuſdam ſuperficialiter uidetur) ſed dicit, q ipſis ordinatis, & iam beneficium eccleſiaſticum habentibus, poſtquam de eis ratione matrimonii ablata eſt ſpes ueniendi ad executionem ordinum ſacrorum, beneficium ipſum eccleſiaſticum aufertur. Neque enim ab eis auferri poſſet, niſi ipſi in minoribus tãtum ordinibus conſtituti, beneficium illud habuiſſent: ut patet.

Quòd uerò de priuilegio clericali dicitur intellige de priuilegio in rebus; ut ab Hono. 3. ad reginam Anglorum ſcribente declaratur ſic. Ex parte tua &c. Quidam, accepta prima tonſura, cõtrahunt, & eidem tonſuram deferunt: ut eo prætextu excuſari ualeant a conſuetis iuſtitiis, & debitis obſequiis. Cum igitur reddẽda ſint quę ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo; æquanimiter duximus tollerandum, ut a talibus iuſtitias debitas, uelut ab aliis uxoratis, exigas, & ſeruitia conſueta. Hæc ille. de cler. con K iug. Intellige & dictum articuli de priuilegio in perſona, nẽ. ſ. q poſſit manus uiolentas inijcere in perſonam clericalem; ſed tamen cum declaratione ſup. q. 24. ar. 1. in eluc. d.

Ecce; q adeò rationabilis cauſa eſt, ut clericis matrimonium interdicatur; q contrafacientes excommunicationem, quæ procul dubio mortale crimẽ præſupponit, incurrunt. Item a Leon. papa d. 32. Omnium ſacerdotum tam excellens eſt electio, ut hæc, quæ in aliis mẽbris eccl. non uacant a culpa, in illis tamẽ habeantur illicita. Cum enim extra clericorũ ordinem conſtitutus nuptiarum ſocietati, & procreationi filiorum ſtudere ſit liberum; ad exhibẽdam tamen perfectæ continentię puritatẽ nec ſubdiaconibus carnale connubium quidẽ conceditur. hæc ibi. Item a Conc. Toleta. 11. ut recitatur di. 28 Quanquam omnes &c. Placuit huic Sanct. Cõcilio: ut unuſquiſque, qui ad eccleſiaſticos gradus eſt aſcẽſurus, non ante honoris cõſecrationem accipiat; quam placiti ſui ante rationem promittat. Hæc ibi. Illud autẽ placitum erat uotum continentiæ. Item a Conc. Trid. ſeſ. 24. canon. 9. Si quis dixerit clericos in ſacris ordinibus cõſtitutos, &c. ut ſup. ar. 2. appen. & poſtea Concilium idẽ ſubſequitur. Poſſeque omnes cõtrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiam ſi eã uouerint, habere donum: Anathema ſit: cum Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus, tentari. Hęc ibi. Irrationabile autem ualde eſt, q tot, tantaque concilia, ac ſummi Pontifices credantur abſque rationabili cauſa moueri ad huiuſcemodi ſtatuta facienda de caſtitate clericorum.

* ſimile qd habet, Hie. ep. 30. & i in Epiſt. h. Fabiolæ.

APPENDIX.

1 Vol. ꝑ S. Eccl. &c. Ex articu. habes. ¶ Primò, quò per rationem excludas errorem. Io. Vueſtphali (Prat. Vueſtphalus) dicentis; q continentiæ clericorum legem inſtituendi nulla eſt rationabilis cauſa. Huius enim rationabilitatem dum affert præſens articulus, mõſtrat per hoc ſe contra prædictum errorem militare. Vide & ſupra quæſtio. 37. articul. 3 & quæſtion. 39. articul. 2. & in text. & elucid.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas; ipſum damnari meritò a Papa Clemen. 5. in Conc. Vienenſ ſic. Religio-

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas: meritò dictum lib. 6. Apoſtol. conſt. c. 17. Non licere iis, (ſ. epiſcopo, præsbitero, ac diacono) ſi poſt ordinationem ſine uxore fuerint, ad nuptias tranſire. Hæc ibi. 3

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ordinem ſacrum dicunt impedire matrimoniũ, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quintò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur. 5

QVÆST. LIII. ART. IIII.

CONCL. Matrimonium non impedit ordinis ſuſceptionem. 1 a

¶ PROB. Quia ſi matrimonio iunctus ad ſacros ordines accedat

accedat characterem ordinis ſuſcipit.

¶NOT. Antecedens hoc probationis præſupponitur clarũ, ex eo ꝙ character habet pro cauſa Deũ, cuius uirtus ẽ immutabilis ut diffuſius patet in ad 5^m.

1^m cõclõne

Si matrimonio iunctus ordinẽ ſuſcipiat, ꝑiudicium generabit uxori, ut nõ poſſit debitum exigere. ℞. uel ꝑiudicium ꝗ habetur ſibi ipſi, ut non poſſit debitum exigere, nec uxor ei teneatur reddere. § Tũc nihil, &c. Nam poſtremũ hoc uerum ẽ, non aut primũ illud: ut patet in textu.

2^m de maiori

Continentiã uouere. ℞. uoto ſimplici: nõ, uoto ſolemni ordinis. §. Tunc nihil, &c. ut patet.

3^m ꝺ cõclõne

Nec ipſi poſſunt. ℞. non: ſed dicẽdũ nec ipſi debent. § Tũc nihil, &c. ut patet in textu.

4^m de minori poſt primam conſequẽtiã.

Per u. ſi actum. ℞. cui actui ipſa uxor nõ cõſenſit: non autem, cui actui conſenſit: §. ut in tex. Tũc nihil, &c. Non .n. ſequitur ꝙ uir non poſſit ſuſcipere ordines poſt mrĩmonium (ut concludit) ſed ſequitur inde, ꝙ ſi uir Græcus ſuſcipiat ordines poſt mrĩmonium ſine conſenſu uxoris, uxor nõ teneatur ad hoc, ꝙ poſt mortem eius non nubat alteri.

5^m maior.

Mrĩm^o nium quantũ opponitur ordini tñ ẽ contrariũ. ℞. ſi utrũque eandem cauſam haberet § t. ſi utrunque haberet cauſam immutabilẽ. § Tunc nihil, &c. Nã mrĩmonium hẽt pro cã noſtrum, &c. ut in tx.

APPENDIX.

1 Vo. pro S. Eccl. &c. EX articulo haber. ¶Primo: quomo

qui ſunt in ſacris ordinibus: ſed A poſt matrimonium poteſt aliquis religionem intrare, defuncta, uel cõſentiente, uxore, ergo, & ordinem ſuſcipere.

Præterea, Aliquis poteſt fieri ſeruus hominum poſt matrimonium, ergo, & ſeruus Dei, per ſuſceptionem ordinis.

RESPON. Dicendum, quod ^m matrimonium non impedit ordinis ſuſceptionem, ^n quia ſi matrimonio iunctos ad ſacros B ordines accedat, etiam reclamante uxore, nihilominus characterem ordinis ſuſcipit, ſed executione ordinis caret. Si autem uolente uxore, uel ipſa defuncta, recipit ordinem, & executionem.

AD PRIMVM ergo Dicendum, quod uinculum ordinis ſoluit uinculum matrimonii ratione redditionis debiti, ex qua par te habet repugnantiam ad ma- C trimonium ex parte eius, qui ſuſcipit ordinem, quia non poteſt petere debitum, nec uxor ei tenetur reddere, non tamen ſoluit ex parte alterius, quia ipſe tenetur uxori debitum reddere, ſi non poſſet eam inducere ad continentiam.

AD SECVNDVM Dicendum, quod ſi uxor ſciat, & de eius conſenſu uir ordinem ſacrum ſuſceperit, tenetur per- D peruam continentiam uouere, non tamen tenetur religionem intrare, ſi ſibi non timeat de periculo caſtitatis, propter hoc quod uir eius ſolemne uotum emiſit. Secus autem eſſet, ſi emiſiſſet uotum ſimplex. Si autem ſine eius conſenſu ſuſcepit, non tenetur, quia ex hoc ſibi nullum præiudicium generatur.

AD 3^m Dicendum, (ſicut E probabilius uidetur, quamuis quidam contrarium dixerunt) quod etiam Græci non debent accedere ad ſacros ordines ſine cõſenſu uxorum; quia ad minus tempore miniſterii ſui fraudarẽtur debiti redditione: quo fraudari non poſſunt ſecundum ordinem iuris, ſi eis contradicẽtibus, aut ignorantibus, uiri ordines ſuſceperunt.

AD 4^m Dicendum, ꝙ (ſicut dicitur, eo ipſo quod mulier con

ſentit apud Græcos, quod uir ſuus ordinem ſuſcipiat, obligat ſe ad hoc quod ipſa in perpetuũ alteri non nubat, quia ſignificatio matrimonii non ſeruaretur, quę in matrimonio ſacerdotis pręcipue exigitur: ſi autem ſine conſenſu eius ordinatur, non uidetur ab hoc teneri.

AD 5^m Dicendũ, ꝙ matrimonium habet pro cauſa noſtrum conſenſum, non autẽ ordo, ſed habet cauſam ſacramentalem determinatam a Deo: & ideo matrimonium poteſt impediri ex ordine præcepti, quod non ſit uerum matrimonium, nõ autem ordo ex matrimonio, ꝙ non ſit uerus ordo: quia ſacramentorum uirtus eſt immutabilis, ſed actus humani poſſunt impediri.

QVAEST. LIIII.

De impedimento conſanguinitatis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimento conſanguinitatis.

¶Circa quod, quęruntur quatuor.

Et primo, Vtrum conſanguinitas cõuenienter a quibuſdam definiatur.

Secundo, Vtrum conuenienter diſtinguatur per gradus, & lineas.

Tertio, Vtrum de iure naturali matrimonium impediatur ſecundum aliquos gradus.

Quarto, Vtrum gradus impedientes matrimonium, poſſint per ſtatutum Eccleſiæ determinari.

ARTICVLVS I.

Vtrum definitio conſanguinitatis ſit competens.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod definitio conſanguinitatis quam qui-

per rationem oſtendas rectẽ inſinuatum eſſe a Conc. Arelat. 5. ꝙ matrimonio ordo ſuperuenire põt. Aſſumi aliquẽ ad ſacerdotium in coniugii uinculo conſtitutum nõ oportet, niſi fuerit promiſſa conuerſio. hæc illud. diſt. 28. nĩ ſi promiſſa caſtitate ſm glo. Illa ergo promiſſa: põt. itẽ ab Alexand. 3. Coniugatus, &c. Nullus coniugatorum eſt ad ſacros ordines promouendus: niſi ab uxore cõtinẽtiam profitẽte fuerit abſolutus. Hæc ille: de conuer. coniug. Ecce: ꝙ conſentiẽte uxore ad ordines ſacros admittitur cõiugatus: & conſequẽter, qa uxoris cõſẽſus nõ tradit characterẽ, dñm ẽ; ꝙ ſm eund. Pap. cõiugatus ẽt reclamãte uxore ſacros ordines d facto recipiat, ſi ordinatus fuerit. Quòd. u. de cõſenſu oxoris nõ admittẽdus dr, hoc ẽ de iure dictũ .i. ut oĩa cũ prudentia & ordinatẽ fiant. itẽ ab eodem Sanè &c. fraternitati ueſtræ authoritate Apoſt. prohibemus: ne uxoratũ ꝓſumatis in epm ordinare, niſi uxor prius profeſſa cõtinentiã ſacrum ſibi uelamen imponat, & religioſã ueſtẽ uel in ea aſſumat. hæc illi. ib. Nõ impedit ergo mrĩmoniũ ꝙ ordo ſuperueniat: licet reclamet uel non reclamet, aut conſentiet uxor; & licet optime factũ ſit, non niſi conſentiẽte uxore uirũ ad ordines ſacros ꝓmoueri.

¶ 2do hẽs unde ꝓ rõnem ꝓdictã Põtificis, & Concilii pro quãto ordinẽ matrimonio ſuperuenire poſſe, intuẽaris, & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶Tertiò uides quo modo ex iis uiciſſim Angelica doctri. hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

QVAEST. LIIII.

ART. I.

CONCL. In diffinitione cõſanguinitatis (hęc eſt. Conſanguinitas ẽ uinculum ab eodẽ ſtipite deſcendẽtium carnali propagatione contractum) ponitur uinculum,

Th. 4. d. 6. 40. q. uni. ar... & ſe.

culum quaſi conſanguinitatis genus; & perſonæ deſcendentes F ab uno ſtipite, quaſi ſubiectum; & carnalis propagatio, quaſi principium. unaquæque ſit mouens & mota, excepta ultima: in qua uirtus motoris adeò deficit, ut ipſa remaneat tantum mota, & non mouens.

¶ Corol. Ergo (ad titulum literaliter dic) diffinitio conſanguinitatis eſt competens. Nam in diffinitione competenti ponitur diffiniti genus, & ſua differentia: & in hoc ponitur ly uinculum pro genere, & reliqua loco differentiæ.

¶ Examen. ly quaſi principium. Sufficiés. Nā carnalis ꝓpagatio efficit, ꝙ perſonæ deſcendentes in eodem ſtipite colligentur.

Ly quaſi. i. ad modū ſe habendi, uel generis, uel &c. Nā ad diffinitiones ſufficit, ꝙ ibi ponatur aliqd loco generis, & aliquid loco differentiæ.

¶ PROB. Quia conſanguinitas dicit quādam conuenientiam in naturali cōicatione (cum ſit quędam amicitia:) & in cōmunicatione naturali exigitur uinculum perſonæ, necnon propagatio naturalis (ut patet.)

¶ NOT. Quod uinculum ponatur pro genere; perſonæ, pro ſubiectis propagatio carnalis ꝓ principio: præſupponitur tā clarum, ut probatiōne non indigeat: ſed tantum probatur, ꝙ illa diffinitio ſit diffinitio cōſanguinitatis. & nota ꝙ licet ultima pars antecedentis. ſ. & in cōicatione naturali, &c. nō ſit expſſe in textu tamen ſubintelligit̃, & ob hoc expſſa fuit in probatione illa. Hoc autem ſimiliter in quibuſdam aliis locis obſeruatum eſt: ſecundum ꝙ magis, uel minus, pro legentib' utile iudicatum fuit.

Notandū

1m de antecedente.

Stipite. ℞ remoto: non, propinquo. S. Tunc nihil, &c. Nam ſtipitis remoti nullū (ſicut eſt Adam) uirtus nō manet in illis, qui ex eo propagantur ut declaratur in text.

¶ Exam. ly uirtus primi motoris ꝑ multa media deducta, &c. quod eſt motū, & nō mouens. Huius exemplum ſit de aqua commota ab aliquo proiiciente ſaxum in illā. Hæc. n. (ut uidemus) multas circumgirationes facit, quarum una ab alia cauſatur, itaq;

*li. 8. c. 11 & 12.

dam ponunt, ſit incompetens, ſcilicet: Conſanguinitas eſt uinculum ab eodem ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractū. Omnes enim hoīes ab eodem[h] ſtipite carnali propagatione deſcendunt. ſ. ab Adam, ſi ergo recta eſſet prædicta definitio cōſanguinitatis, oēs homines eſſent adinuicem conſāguinei, quod falſum eſt. G

2 Præterea, Vinculum non poteſt eſſe niſi aliquorum adinuicem conuenientium, quia uinculum unit,[h] ſed eorū, qui deſcēdunt ab uno ſtipite, nō eſt maior conuenientia ad inuicem, quàm aliorum hominum, cum conueniant ſpecie, & differant numero, ſicut, & alii homines, ergo cōſanguinitas non eſt aliquod uinculum. H

3 Præterea, Carnalis propagatio fit de ſuperfluo[h] alimenti: ſed tale ſuperfluum magis habet conuenientiam cum rebus comeſtis, cum quibus in ſubſtantia cōuenit, quam cum eo, qui comedit, cum ergo non naſcatur aliquod uinculum conſanguinitatis eius, qui ex ſemine naſcitur ad res comeſtas, nec ad generantem ex carnali propagatione naſcetur aliquod propinquitatis uinculum. I

4 Præterea, Gene. 28. Labā dixit ad Iacob, Os meum[h] & caro mea es, rōne cognationis, q̃ erat inter eos, ergo talis ꝓpinquitas magis debet dici carnalitas quā conſanguinitas.

5 Præterea, Carnalis propagatio eſt communis hominib. & animalibus, ſed in animalib. non contrahitur ex carnali propagatione conſanguinitatis uinculū, h ergo nec in hominibus. K

Respondeo Dicendum, quod ſecundum Philoſophum* octauo Ethicorum. Omnis amicitia in aliqua communicatione conſiſtit, quia amicitia, ligatio, ſiue unio quędam eſt, & ideo communicatio, quæ eſt amicitiæ cauſa, uinculum dicitur, & ideo ſecundum quamlibet cōmunicationem denominantur aliqui quaſi colligati ad inuicem ſicut dicuntur conciues, qui habent politicam communicationem adinuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negocio, & eodem modo, qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur conſanguinei, & ideo[m] in prædicta definitione ponitur, quaſi conſanguinitatis genus, uinculum; quaſi ſubiectum, perſonæ deſcendentes ab uno ſtipite, quarum eſt huiuſmodi † uinculum; quaſi principium, carnalis propagatio.[n]

Ad primum ergo dicendum, quod uirtus actiua non recipitur ſecundum eandem perfectionē in inſtrumento ſecundum quam eſt in principali agente, & quia omne mouens motum eſt inſtrumentum, inde eſt, ꝙ uirtus primi motoris in aliquo gn̄e ꝑ multa media deducta, tādē deficit, & ꝑuenit ad aliquid, ꝙ ē motū, & nō mouens. Virtus āt generātis mouet nō ſolū quantū ad id, ꝙ eſt ſpeciei, ſed ēt quantū ad id, ꝙ eſt indiuidui, rōne cuius filius aſſimilatur patri ēt in accidentalibus, & non ſolū in natura ſpeciei; nec tamen indiuidualis uirtus patris ita ꝑfecte in filio ē, ſicut erat in patre, & adhuc in nepote min', & ſic deinceps debilitat̃, & inde eſt, ꝙ uirtus illa qn̄q; deficit, ut ultra ꝓcedere nō poſſit: & qa cōſāguinitas ē inquātū multi cōicant in tali uirtute† ex uno i multos ꝑ ꝓpagationē inducta, paulatim ſe cōſāguinitas dirimit, ut Iſid. dicit; & iō non oportet accipe ſtipitē remotū in diſtōne cōſāguinitatis, ſꝫ ꝓpinquū cui' uirtus adhuc maneat in illis, q ex eo ꝓpagant̃.

Ad 2m dďm, ꝙ iā patet ex p̄dictis, ꝙ non ſolū conueniūt cōſanguinei in natura ſpēi, ſed ēt in uirtute ꝓpria ipſius indiuidui ex uno i multos traducta; ex qua ꝯtingit qn̄q;, ꝙ filius aſſimilat̃ non ſolū patri, ſed Auo, uel remotis parentib. ut dr̃ li. 8. de animal.

Ad 3m dicendum, ꝙ conueniētia magis attēdit̃ ſcďm formam, ſcďm quam aliquid eſt actu,† quam ſcďm materiam, ſcďm quam eſt in potentia, quod patet in hoc, ꝙ carbo magis conuenit cum igne q̃ cum arbore vn̄ abſciſſus eſt. Et ſimiliter alimētū iā conuerſū in ſpēm nutriti, ꝑ uirtutem nutritiuā magis conuenit cū ipſo nutrito, q̃ cum illa re, un̄ ſumptum eſt nutrimentum. Ratio autem procederet ſecundum opinionem illorum, qui dicebant quod tota natura rei eſt materia, & quod formæ omnes ſunt accidentia, quod falſum eſt.

Ad 4m dďm, ꝙ illud, quod proxime conuertitur

*refertur 35. q. 4. c. cōſanguinitas.

2m minor.

Eorum, qui deſcendunt ab uno ſtipite, non eſt maior conuenientia adinuicem quam aliorum hominum. ℞. negatur iſta. S. Ad rationem dī, ꝙ non eſt maior conuenientia ratione ſpeciei uel differentiæ numeralis (ut adducitur:) ſed ratione uirtutis eiuſdem ſtipitis indiuidualis traducta in multos; ut in tex.

3m de maiori

Alimenti. ℞ iam cōuerſi in ſpeciē nutriti: non, illius rei unde ſumptum eſt. S. uerbi gratia. Boui; ſi carnes illius pro alimento ſumptæ ſunt. Tunc nihil, &c. Nam conuenientia magis attēditur ſecundum formā ſecundum quam &c. ut in tex.

4m ex Geneſi

Os meū, & caro mea es ℞ inquantum ſanguis, quo imag. mur, fuit poſtea caro & non aliter. S. Tūc nihil con-

uontra. Nam talis connetſio cum ſit ſanguinis, ſanguinitas recte uocatur; & iunctos per eam recte conſanguineos appellari facit.

A omnia ſingulariter, (.i. non ſecularitier, ſecundum glo. ibi) agere oportet. hæc ibi. Conc. ergo cum Papa uult res ex ethimologia cognoſci, eaſque ſecundum illam regulari. Cum itaq; cõſanguinitas iſta ethimologiam dicatur ſanguinis unitas (deriuatur. n. a con. i. ſimul ſiue unum & ſanguines) & ſanguinis unitas nõ poſſit haberi a multis perſonis, niſi per ꝓpagationem modo illo in diffinitione declarato: patet ꝙ in prædictis Con. & papa inſinoãt a ſimili, ꝙ conſanguinitas tunc recte diffinitur, qñ diffinitio ẽ conſors nominis (ut ẽ propoſito ſit.)

3ᵐ illatio concluſionis.

Ergo &c ℞ negatur illano § Nam aĩalia, licet ab eodem propagentur, quandoq. nõ cõiunguntur ad amicitiæ unitatẽ pp. &c. ut in tex. fin.

¶NOT. Ratio huius reſponſi eſt, quia animalia bruta non ſũt capacia amicitiæ proprie loquendo, & conſanguinitas ẽ quædã amicitia, ut dictũ eſt.

APPENDIX.

1 Vid. p S. Eccl. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quõ p rationem oſtendas; recte dictum 35. q6. 5. a Canoniſt. de conſan. & affi. ſic. Conſanguinitas eſt uinculum perſonarum ab eodẽ ſtipite deſcendentiũ carnali propagatione cõtractum. Vel (ꝙ idem eſt) conſanguinitas eſt attinentia perſonarum ex eo prouenieſ quod una deſcendit ab altera, uel ambæ ab eadem.

2 ¶Secundò habes. quomodo per rõnem oſtendas, conſanguinitatem iure diffiniri ſic, ut prædictũ eſt. Nam ethimologia, ſeu interpretatio huius nominis, conſanguinitas, id declarat. Ab ethimologia uerò argumentati ad rem de qua tractatur, licitum eſſe oſtendit & Eugen Papa, & Concilium Nicenum, Eugen. quidem. 16. q. 1. placuit 2. loquẽs de monacho ait. Sicut piſcis ſine aqua caret uita, ita ſine monaſterio monachus. Agnoſcat nomẽ ſuũ Monos enim græcè, latinè eſt unus: achos græcè, latinè eſt triſtis. Vnde dicitur monachus. i. unus triſtis.

Sedeat itaque ſolitarius, & taceat, & officio ſuo uacet; quia mundo mortuus eſt, Deo autem uiuit hęc ibi. Conc. uero N. cæ. ibid. placuit. 2. ſic a t. Placuit omnib. reſidẽtib. in S. N c. ſynodo; ut monachorũ cõuerſatio & uita, ſiũ ethimologiam nominis ab omnib. diſcrepet. Monachus. n. grȩcè, latinè ſingularis dr. Vnde, monachũ per

*in corp. art.

Cella, monacho, ſicut aqua piſci, neceſſaria.

in ſemen, eſt ſanguis, ut probat. 15. de animalib. & propter hoc uinculum, ꝙ propagatione contrahitur carnaliter, cõuenietius dicitur conſanguinitas, quã carnalitas; & ꝙ aliquando unus conſanguineus dicitur eſſe caro alterius, hoc eſt inquantum sãguis, qui in ſemen uiri, aut in mẽſtruũ B conuertitur, eſt potentia caro, & os.

AD 3ᵐ Dicendum, quod q́dam dicunt, quod iõ conſanguinitatis uinculũ cõtrahitur inter homines ex carnali ꝓpagatione & tamẽ non inter alia aĩalia, q̃a quicquid eſt de ueritate humanę naturæ in omnib. hominib⁹, fuit in primo parente, quod non eſt de aliis animalibus: ſed ſecundũ C hoc conſanguinitas matrimonii numquã dirimi põt. Pręducta autem poſitio in ſecundo libro, diſtinct. 20. improbata eſt. Vnde dicendum, quod hoc ideo contingit, quia animalia non coniunguntur ad amicitiæ unitatẽ, propter propagationem multorum ex uno parente proximo, ſicut eſt de hominibus, ut dictũ eſt.[a]

ARTICVLVS II.

Vtrum conuenienter conſanguinitas deſignetur per gradus, uel lineas.

1 AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod conſanguinitas inconuenienter diſtinguatur per lineas, & gradus. Dicitur. n. linea conſanguinitatis eſſe ordinata collectio perſonarum conſanguinitate coniunctarum ab eodem ſtipite deſcendentiũ, diuerſos continẽs grad⁹: ſed nihil eſt aliud cõſanguinitas quã[h] collectio taliũ perſonarũ, ergo linea conſanguinitatis eſt idẽ, ꝙ conſanguinitas: nihil aũt debet diſtingui per ſeipsũ, ergo conſanguinitas nõ conuenieter per lineas diſtinguitur.

2 Præterea, Illud, ſecundum quod diuiditur aliquid cõmune, non poteſt[h] poni in definitione communis, ſed deſcenſus ponitur in definitione prædicta[a] conſanguinitatis: conſanguinitas. ergo non poteſt diuidi per lineam aſcendentium, deſcendentium, & tranſuerſalium.

3 Pręterea. Definitio[h] lineæ eſt, quod ſit inter duo puncta, ſed duo puncta non faciunt niſi unum gradum, ergo una linea habet tantum unum gradum, & ita eadem ratione uidetur quòd non debeat fieri diuiſio conſanguinitatis per lineas, & per gradus.

4 Præterea. Gradus definitur, eſſe habitudo diſtantium perſonarum, qua cognoſcitur quanta diſtantia, perſonæ inter ſe differunt: ſed cum conſanguinitas ſit propinquitas quædam, [h] diſtantia perſonarum conſanguinitati opponitur magis quam ſit eius pars, ergo per gradus conſanguinitas diſtingui non poteſt.

5 Pręt. Si conſanguinitas per gradus[h] diſtinguitur, & cognoſcitur, oportet ꝙ illi qui ſunt in eodem gradu, ſint æqualiter cõ- D ſanguinei: ſed hoc falſum eſt, q̃a propatruus, & eiuſdem ꝓnepos ſunt in eodem gradu, nõ tamen ſunt æqualiter conſanguinei, ut Decret. dicit, ergo conſanguinitas non recte diſtinguitur per gradus.

6 Præter. In rebus ordinatis quodlibet additum alteri facit alium gradum, ſicut quælibet unitas addita facit aliam ſpẽm numeri: ſed perſona addita perſonę E non ſemper[h] facit gradũ alium conſanguinitatis, quia in eodẽ gradu conſãguinitatis ẽ pater, & patruus, qui adiungitur, ergo non recte per gradus conſãguinitas diſtinguitur.

7 Præt. Inter duos propinquos ſemper eſt[h] eadem conſãguinitatis propinquitas, quia æqualiter diſtat unũ extremorum ab alio, & econtra, ſed gradus conſanguinitatis non inuenitur

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto diffinitionẽ iſtam conſanguinitatis uel directè, uel a ſimili dicunt eſſe competentem, & intelligas, & probes, & defendas. 3

*art. 1. huius q. ar. 1

¶Quartò uides: qñ ex iis mutiſſim doctrina præſens hæc, & declaretur, & conſolidetur. 4

QVÆS. LIIII.

ART. II.

CONCL. 1ª. Secundum tres habitudines tres lineæ conſanguinitatis ſumuntur. 1

¶PROB. Quia ſecundum habitudinẽ principii ad principiatũ ſumitur linea deſcendentium: ſm habitudinem principiati ad principium ſumitur linea aſcendentiũ, & ſecundum habitudinẽ exiſtentium ab uno principio ad inuicem ſumitur linea tráſuerſalium (cum punctus motus faciat lineam.)

¶Exam. Ly pũctus motus. ſ. per motionẽ ꝓpagationis uel relationis prædictæ. Sic. n. pater ad filiũ & ẽ cõuerſo, & fratres ad inuicẽ motum, habent.

Ly lineã. ſ. mõ declarãdo in reſp. ad 3. Nã lineæ cõſãguinitatis nõ ſumũtur geometricè.

¶CONCL. 2ª. Idẽ ratio & omnia diſtãtia, gradum conſanguinitatis tollunt.

¶Exam. ly gradum. ſ. ſimilitudinariè dictũ, ad ſimilitudinẽ, uidelicet graduũ ſcalarũ, ꝗ qb de ꝓximo in ꝓximũ graditur. Hic gradus eſt habitudo diſtãtiũ pſonarum qua cognoſcitur, quõ

ta cognationis diſtantia per ſone duæ differunt inter ſe. Quēad-modum & in ſcalis gradum hunc dicimus quartū, alium quintum, alium ſeptimum, &c. & exiſtentem in quinto gradu ſcalarum dicimus differre ab exiſtente in primo diſtantia tanta, uel tanta. Circa talem diſtantiam obſerua quæ dicuntur in exam. ante argum. 1. Quæ ibi dicta intellige ſic: quod ſi non interuenit diſpenſatio in gradibus. Tunc enim non uerificantur taliter: ſed limitanda ſunt ſecundum decretalem Papæ Cæleſtini 3. poſitam in, de conſan. & aff. c. quod dilectio.

¶PROB. 1 Quia nullus eſt ſibi ipſi propinquus.

2 Quia (ly & nimia diſtantia, &c.) patet ex dictis art. 1. in ad 1m.

¶CONCL. 3a. Secūdum computationē canonicam, & legalē, perſona in progreſſu primò occurrens uel aſcendendo uel deſcēdendo diſtat ab aliquo (puta a Petro) in primo gradu; occurrens ſe ſecundo uerò, quæ diſtat in ſecundo gradu: ſed conſanguinitas tranſuerſalis contrahitur nō ex hoc, quod unus ex alio propagatur, ſed quia utraque propagatur ex uno.

¶PROB. ſeu potius declaratio. 1 Quia pater, & filius, aſcendendo & deſcendēdo diſtāt in primo gradu.

2 Quia (ly occurrēs autem ſecundo, &c.) auus, & nepos aſcēdēdo & deſcēdēdo accepti diſtant in ſecūdo gradu.

3 Quia (ly ſed cōſanguinitas, &c.) ex ſe patet.

¶ NOT. Ad prædicta, & in tex. corp. ſequentia multum iuuabit uidere arborē conſanguinitatis poſitam a Canoniſt. 35. q. 5. ſi. uel de conſan. & affini. quæ arbor a Papa Alexā. approbatur, ut in app. ſeq. Id enim hac materia facilius intelligēda, ex cuius notitia melius & tex. D. Tho. præſentē totum intelliges, ad illam arborem te remitto: nē uel tempus quodammodo in uacuum cōteratur, uel de carta in papiſtā (ut aiunt) transferre aliquid uideamur.

¶Exam. Secūdum remotiorem diſtantiam oportet conſanguinitatem computari. Hoc dictum text.

fin. intelligas, ſecundum quod Papa Gregorio 9. in, de conſangui. & affin. declarat & declarando confirmat inquiens: Vt, qui a ſtipite quarto gradu, & mulier, quæ ex alio latere diſtat quinto (ſecūdum regulam approbatam, qua dicitur; quarto gradu remotio ri differt a ſtipite, & a quolibet per aliam lineam deſcendentiū ex eodem) licitè poſſunt matrimonialiter copulari. hæc ibi. Vbi propter ly approbatam, dicer: quod illud dictum S. Tho. nunc debet obſeruari pro iure. Vult ergo dicere textus articuli, quòd quoto gradu perſona remotior diſtat a ſtipite communi, toto diſtat a quolibet alio per aliam lineam deſcendente. Vt. ſi ſtipes communis ſit Petrus: ipſius filii ſint Socrates, & Ioanna, (hi ſūt in primo gradu:) de Socrate deſcendit Plato, de Ioanna ex alia parte deſcendit Titus (Hi ſcilicet Plato & Titus ſunt in ſecūdo gradu deſcendentes æqualiter a Petro:) de Platone deſcendit Hipolitus, de Tito naſcitur Claudius (Hi ſcilicet Hipolitus & Claudius ſunt in tertio gradu deſcēdentes æqualiter a Petro:) de Hipolito deſcendit Alexius, de Claudio naſcitur Andreas (Hi ſcilicet Alexius & Andreas ſūt in quarto gradu diſtantes a Petro æqualiter.) Alexius ergo & Andreas ſunt ui-

*Li. 8. c. 12.

concl. 2a.

utiliſſimū notandū.

concl. 4a.

Concl. 5.

ſemper idem ex utraque parte, cum quandoque unus propinquus ſit in tertio, & alius in quarto gradu, ergo conſanguinitatis propinquitas non poteſt ſufficiēter per gradus cognoſci.

RESPON. Dicendum, quod conſanguinitas eſt quædam propinquitas in naturali communicatione fundata ſecundum actū generationis, qua natura propagatur. Vnde ſecundum philoſophum 8. * Ethico. iſta communicatio eſt triplex. Vna ſecundum habitudinem principii ad principiatum, & hęc eſt conſanguinitas patris ad filium. Vnde dicit, quod parentes diligunt filios ut ſui ipſius aliquid exiſtentes. Alia eſt ſecundum habitudinem principiati ad principium, & hæc eſt filii ad patrē, unde dicit quod filii diligunt parentes ut ab illis exiſtentes. Tertia eſt ſecundum habitudinē eorum, quæ ſunt ab uno principio adinuicem, ſicut fratres dicuntur ex eiſdem naſci, ut ipſe ibidem dicit; & quia punctus motus lineam facit, & propagatione quodammodo pater deſcendit in filium; ideo ſecundū tres dictas habitudines, tres lineæ conſanguinitatis ſumūtur: ſcilicet, linea deſcendentium ſecundum primam habitudinem: linea aſcendentium ſecundum ſecundam, linea tranſuerſalis ſecundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quieſcit in uno termino, ſed ultra progreditur, ideo contingit quod patris eſt accipere patrem, & filii filiū, & ſic deinceps: & ſecundum hos diuerſos progreſſus diuerſi gradus in linea inueniuntur; & quia gradus cuiuslibet rei, eſt pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non poteſt eſſe ubi non eſt propinquitas; & ideo & identitas, & nimia diſtantia gradum conſanguinitatis tollunt, quia nullus eſt ſibiipſi propinquus, ſicut nec aliquis ſimilis, & propter hoc nulla perſona per ſeipſam facit aliquem gradum,

ſed comparata alicui perſonæ, gradum facit ad ipſam. Sed tamen diuerſa eſt ratio computandi gradus in diuerſis lineis. Gradus enim conſanguinitatis in linea aſcendentium, & deſcēdentium contrahitur ex hoc quod una perſona ex alia propagatur eorum, inter quos gradus conſideratur, & ideo ſecundum computationem canonicam, & legalem, perſona, quæ primo in progreſſu occurrit, uel aſcendendo, uel deſcendendo diſtat ab aliquo, puta a Petro in primo gradu, ut pater, & filius, quæ autem ſecundo utrinque occurrit, diſtat in ſecundo gradu, ut Auus, & nepos, & ſic deinceps. Sed conſanguinitas, quæ eſt eorum, qui ſunt in linea tranſuerſali, contrahitur non ex hoc quod unus ex alio propagatur, ſed quia uterque propagatur ex uno, & ideo debet gradus conſanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad unum principium ex quo propagatur, & ſecundum hoc eſt diuerſa computatio canonica, & legalis, quia legalis computatio attendit deſcenſum a communi radice ex utraque parte, ſed canonica tantum ex altera, ex illa ſcilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde ſecundum legalem computationem, frater, & ſoror, uel duo fratres attinent ſibi in ſecundo gradu, quia uterque a radice communi diſtat per unum gradum: & ſimiliter filii duorum fratrum diſtant a ſe inuicem in quarto. Sed ſecundum computationem canonicam duo fratres attinent ſibi in primo gradu, quia neuter eorum diſtat a radice communi niſi per unum gradum, ſed filius unus fratrum diſtat ab altero fratre in ſecundo gradu, quia tantum diſtat a communi radice, & ideo ſecundum computationem canonicam quoto gradu, diſtat quis ab aliquo gradu ſuperiori, toto diſtat a quolibet deſcendentium ab ipſo, & numquam minus, quia propter quod unumquodque, & illud magis. Vnde, ſi alii deſcendentes a communi principio conueniunt cum aliquo ratione principii communis, non poſſunt propinquiores eſſe deſcendenti ex alia parte quam ſit primum principium ei propinquum. Aliquando tamen plus diſtat aliquis ab aliquo deſcendente a communi principio, quam diſtet ipſe a principio quia ille forte plus diſtat a communi principio

ultimæ perſonæ in petri conſanguinitate prohibita a mattimo A ſumm.§.ut in tex.declaretur.Tunc nihil, &c.ut patet. nio inter ſe inuicem: ut Alexius eſt ultima ex una linea, Andreas eſt ultima ex alia. De Andrea naſcitur Berta: quæ profectò a communi ſtipite illo Petro diſtat quinto gradu, & ſic extra conſanguinitatem illam Petri inuenitur. Ergo a quolibet deſcendente a Petro, per aliam lineam diſtabit quinto gradu.

1m minor.
Nihil eſt aliud cōſanguinitas, quam collectio, &c. ℞. negatur iſta. §. conſanguinitas.n. non eſt collectio, ſed &c. ut in tex.

2m de maiori
Non poteſt poni. ℞. uno & eodem mō: non ſt, alio, & alio §. Tunc nihil, &c. Nā deſcenſus cōiter ſumptus attenditur ſm q̄libet &c. ut in tex. Ex quo dicas ad argm: q deſcenſus cōis nō ponitur in diffinitione conſanguinitatis, & linea: neq; deſcenſus terminatus ponitur in diffinitione utriuſque: ſed deſcenſus aliter, & aliter, ſumptus utrobi.

3m de maiori
lineę. ℞. ſumpta pro dimenſione cōtinuat non, pro iis q̄ lineaIiter diſponuntur. §. Tūc nihil, &c. Nam linea in propoſito ſumitur pro iis, quæ linealiter diſponūtur. Propterea dixi, in uſu præcipua conclu primam, q linea non ſumitur hic geometricè.

4m de minori
Diſtantia perſonarū. ℞. nimia uel nulla: non quælibet § Tūc nihil, &c. Nam ſicut ſimilitudo nō poteſt eſſe ubi non eſt, &c. ut in tex.

¶NO. uide concin. 2. ut melius intelligas terminos reſpōſi formeles.

5m de maiori
Diſtinguitur. ℞. intēſiuè: non autem extēſiuè ſeu dimenſiuè. §. Tunc nihil, &c. Nam hoc ſecūdo modo gradus conſāguinitatis diſtinguuntur, &c. ut in tex.

6m minor.
Per omnia addita perſona non ſemper facit gradum alium conſanguinitatis. ℞. reſpectu radicis a qua deſcē duntur: non autem reſpectu deſcendentium poſt. §. Tūc nihil, &c. Nā quis pater & patruus ſint in eodē gradū reſpū, &c. ut in tex.

7m de minori. Eadem. ℞. unice ſe inuicem, nō ſemper, relatiue ad eorum unc pr ncip ū.

quàm ipſe, & ſecundū remotiorem diſtātiā oportet conſanguinitatem computari.

Ad primvm ergo dicendū, q obiectio illa procedit ex falſis. Conſanguinitas.n. non eſt collectio, ſed relatio quædā aliquarū perſonarum, quarum collectio lineam conſanguinitatis adinuicem facit. B

Ad 2m Dicendum, quod deſcenſus cōiter ſumptus attenditur ſecundū quālibet conſanguinitatis lineā, quia carnalis ꝓpagatio, ex qua uinculū conſanguinitatis trahit, deſcēſus q̄dam eſt: ſed deſcenſus talis.ſ.a pſona cuius conſanguinitas quæritur, lineam deſcendentium facit.

Ad 3m Dicendū, q linea dupliciter accipi poteſt. Aliquādo C proprie pro ipſa dimenſione, q̄ eſt prima pars quantitatis continuę, & ſic linea recta continet tantum duo puncta in actu, quę terminant ipſam, ſed in potentia infinita, quorum quolibet ſignato in actu, linea diuiditur, & fiūt duę lineę. Aliquando uero linea ſumitur pro his, quę linealiter diſponuntur, & ſecundū hoc aſſignatur in numeris linea, & figura, prout unitas poſt unitatē D ponitur in aliquo numero, & ſic quælibet unitas adiuncta, gradum facit in tali linea, & ſimiliter eſt de linea conſanguinitatis, unde una linea cōtinet plures gradus.

Ad 4m Dicendum, quod ſicut ſimilitudo nō poteſt eſſe ubi non eſt aliqua diuerſitas, ita propinquitas non eſt, ubi non eſt aliqua diſtantia, & ideo diſtantia E quælibet non opponitur cōſanguinitati, ſed talis diſtantia, quæ conſanguinitatis propinquitatē excludit.

Ad 5m Dicendum, q ſicut albedo dicitur maior dupliciter. Vno modo ex intenſione ipſius qualitatis: alio mō ex quantitate ſuperficiei; ita conſanguinitas dicitur maior, uel minor, uno mō intenſiue ex ipſa natura conſanguinitatis, alio mō quaſi dimenſiue, & ſic quantitas conſanguinitatis mēſuratur ex perſonis, inter quas conſanguinitatis ꝓpagatio procedit; & hoc ſecundo mō gradus conſanguinitatis diſtinguit: & iō contingit q aliquorū duorum, q ſunt in eodem gradu conſanguinitatis reſpectu alicuius pſonæ, unus eſt ſibi magis conſanguineus, q̄ alius, conſiderādo primā quātitatē conſanguinitatis: ſicut pater, & frater attinēt alicui in primo gradu conſanguinitatis, qa ex neutra parte incidit aliqua perſona media. Sed tamē intenſiue loquendo, magis attinet alicui perſonæ pater ſuus, quàm frater, quia frater non attinet ei, niſi quantum eſt ex eodē patre, & ideo quanto eſt aliquis propinquior communi principio, à quo conſanguinitas deſcendit, tanto eſt magis conſanguineus, quamuis non ſit in propinquiori gradu, & ſecundū hoc propatruus ē magis conſanguineus alicui, quā pronepos eius, quamuis ſint in eodem gradu.

Ad 6m Dicendum, quod quamuis pater, & patruus ſint in eodem gradu reſpectu radicis conſanguinitatis, quia uterq; diſtat uno gradu ab auo, tamen reſpectu eius, cuius cōſanguinitas quæritur, non ſunt in eodem gradu, qa pater eſt in primo gradu, patruus autem non poteſt eſſe propinquior, quam in ſecundo, in quo eſt auus.

Ad septimvm Dicendum, quod ſemper perſonæ in ęquali numero graduum diſtant a ſeinuicem, quamuis quandoque non æquali numero graduum diſtent a cōmuni principio, ut ex dictis patet.*

APPENDIX.

Ex articu. habes 1 ¶Primò, quō per rationem oſtendas, gradus conſanguinitatis conuenienter numerari a Zacharia, & Alexandro ſumm. pōtificib. A Zacharia quidem ut. Parētelæ gradus taliter computamus. Siquidem ego, & frater meus, una generatio ſumus, primumq; gradū efficimus; nullo gradu diſtamus. Rurſus filius meus, fratriſq; mei filius, ſecunda gñatio ſunt; ac gradum ſm faciunt; nec ſe aliquo gradu ſeparant. Atque ad hūc modū cæterę ſucceſſiones ſunt habendæ. Hęc ill. 35. q. 5. Ab Alexandro eutem ſic. Non terminatur conſāguinitas huiuſmōi ſexto gradu: ſed terminantur ſeptimo gradu ſm canones, &c. Duo gradus legales unum canonicum conſtituūt. Fratres itaque, qui ſm ſeculares leges dñr in ſecundo gradu, iuxta canones numerantur in primo gradu: filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in ſecundo: nepotes nepto qui in ſexto ibi, iſti hic numerantur in tertio: ſic deinceps, qui legibus inſcribuntur in octauo & decimo in canonib. defininntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis ſentiēdū eſt. ut qui ſecundum canones dicuntur in ſexto uel ſeptimo, ſecundum leges accipiuntur in duodecimo, uel in decimoquarto. Hęc ille ibid. cap. ad ſedem apoſtolicam.

Vid. p. 3. Eccl. &c.

Patet ergo, quò 1 Zacharias ſupra numerat gradus ſecundum canones: non autem ſecundum leges ſeculares. Nam collocat fratres I primo gradu eoſque ab inuicem nullo gradu diſtare dicit, qd non faciunt leges; ut patet per Alexandrum. Nam iuxta leges perſona una facit gradum unum: non autem ſecundum canones.

* In cor. at.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas eundem Alexandrum 2. Papam inſinuaſſe meritò, tres eſſe lineas conſanguinitatis: & in unaquaque linea diſtingui multos gradus. 2

Hoc eſt: quòd conſanguinitas per lineas & gradus modo prædi F cet non conuenienti modo fiat ;) & in matrimonio aliquid ctio diſtinguitur. Inſinuauit autem ibidem ſic. Quia omnes, contra legem naturæ eſſe dicitur, per quod matrimonium redqui in pictura prædictæ arboris continentur, ex una parentela ditur incompetens reſpectu finis primo intenti (hoc eſt bonum conſiſtunt, nunquam ſine diminutione conſanguinitatis a ſe po prolis.) terunt ſeparari: ueluti non ſine damno cuiuſque ſe ſunt ualeat

a proprio corpore manus, brachia, & pedes truncari. Hæc ibi: Ecce: quòd arborem conſanguinitatis approbat: & conſequenter per hoc lineas tres uidelicet aſcendentium, deſcendentium, & lateralium; gradus uero plures (ut in arbore fatetur) adeoque, ut contra negantes hęc ab ipſo approbata ſub dent dicat ibid.

Taliter igitur certi nauis gradib. conſanguinitatis, Apoſtolica authoritate admonemus nos fratres, & filiis omnibus, ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe, intimeuſque quadmodum Sancti Patres a nume dam eſſe ſanxerunt. Nam ſi quis obſtinata mente a recto tramite Apoſtolicæ ſedis deuiare uoluerit, & aliter, quam nos in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primum pro ſua temeritate cœleſti pœna plectetur, poſtmodum uerò gladio perpetui anathematis ... uerit ſe iugulandũ. Hęc ibi.

3 ¶ Tertio habes: quò per rationem p̄ dicta patet, pro quanto conſanguinitatem per gradus, & lineas deſignatas inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides: quo modo ex iis ueritas Angelica doctrina, hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆS. LIIII. ART. III.

ARTICVLVS III.

Verum conſanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM ſic proceditur. G Videtur, quod conſanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier h poteſt eſſe propinquior uiro, quam Eua fuit Adæ, de qua dixit Geneſis 2. Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro ex carne mea: ſed Eua fuit mulier coniuncta Adæ, ergo cõſanguinitas nulla, quantum eſt de lege naturæ, matrimonium impedit.

2 Præterea, lex h naturalis eadem eſt apud oẽs: ſed apud barbaras nationes nulla pſona cõiũcta cõſaguinitate a matrimonio excluditur, ergo cõſanguinitas, quantũ eſt de lege naturę, matrimonium non impedit.

¶ 3 Pręterea a ius naturale eſt, quod natura omnia animalia h docuit, ut dicitur in principio Digeſtorum, ſed animalia bruta etiam cum matre coeunt, h ergo non eſt de lege naturæ, quod aliqua perſona a matrimonio propter conſanguinitatem repellatur.

4 Præterea, Nihil impedit matrimoniũ, q non cõtrariatur alicui bono matrimonii: ſed cõſanguinitas h non cõtrariatur alicui bono matrimonii, ergo non impedit ipſum.

5 Præterea, eorum, quę ſunt magis propinqua, & ſimilia, melior, & firmior eſt coniunctio: K ſed matrimonium quædam coniunctio eſt, cum ergo cõſanguinitas ſit propinquitas quędam, matrimonium nõ impedit, ſed * magis unit.

SED CONTRA Illud, quod impedit bonum prolis etiam matrimonium impedit ſecundum legem naturæ: ſed conſanguinitas impedit bonum prolis, quia ut ex uerbis Greg.* habetur, experimento didicimus, ex tali coniugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere, ergo cõſanguinitas ſecundum legem naturæ matrimoniũ impedit.

Præt. Illud, q habet natura humana in prima ſui condõne, eſt de lege naturæ, ſed a prima ſui condõne hoc habuit humana natura, q pater, & mater a mrimonio excluderentur, quod patet p hoc q dr̃ Gen. 2. Propter hoc relinquet hõ patrem, & matrẽ, q non põt intelligi quantũ ad cohabitationẽ, & ſic oportet q intelligatur quantũ ad mrimonii coniunctionem, ergo cõſanguinitas impedit matrimonium ſecundum legem naturæ.

RESPONDEO Dicendum, H q in mrimonio aliquid contra legem naturæ eſſe dicit, per quod matrimoniũ redditur incõpetẽs reſpectu finis, ad quẽ ẽ ordinatũ finis aũt matrimonii p ſe, & primo eſt bonum prolis, q qdẽ per aliquã conſanguinitatẽ, ſ. inter patrem, & filiam, uel filium, & matrẽ impeditur, * non quidem totaliter quia filia ex ſemine patris põt prolem ſuſcipere, & ſimul cũ patre nutrire, & inſtruere, in quib. bonũ prolis conſiſtit, ſed I ut nõ cõuenienti mõ fiat. Inordinatũ.n. eſt q filia patri per matrimoniũ iungatur in ſociam, cã generandæ prolis, & educandæ, quã oportet per omnia patri eẽ ſubiectã, uelut ex eo pcedẽtem, & iõ de lege naturali eſt, vt pater & mater a mrimonio repellãtur & magis ẽt mater q̃ pater, quia magis reuerẽtiæ, quæ debet parentib. derogat, ſi filius matrẽ, q̃ ſi pater filiã duxit in uxorẽ, cũ uxor uiro aliqualiter K debeat eſſe ſubiecta. Sed finis mrimonii ſecũdarius p ſe, eſt cõcupiſcentiæ repreſſio, q deperiret ſi quælibet cõſanguinea poſſet in mrimonium duci, quia magnus concupiſcentiæ aditus pberet̃, niſi inter pſonas, quas oportet in eadem domo cõuerſari, eẽt carnalis copula interdicta, & iõ lex diuina nõ ſolũ patrẽ, & matrẽ excludit a matrimonio, ſed ẽt alias coniunctas pſonas, quas oportet ſimul cõuerſari, & quæ debent inuicẽ alterius altera pudicitiam cuſtodire, & hanc cãm aſſignat diuina lex dicens. Ne reueles turpitudinem talis, uel talis, quia turpitudo tua eſt. Sed per accidens finis mrimonii eſt cõ-

*Aliunat

218 CONCL. Conſanguinitas quantũ ad aliquas perſonas impedit mrimoniũ de iure naturali, quãtum ad aliquas de iure diuino; & quantũ ad aliquas de iure per homines inſtituto.

*Mag. li. 4 ſen. di. 44 *Greg. in ſi. ſui Regi. ad inter. v. Angu Angl. ep. ſc c. 6.

¶ PROB. 1 Quia per aliquam conſanguinitatem perſonarum impediunt bonum prolis (ut ſcili-

2 Quia (ly quantum ad aliquas de iure &c.) per conſanguinitatem aliquarum perſonarum impeditur repreſſio cõcupiſcentiæ (cum ipſæ perſonæ in eadem domo conuerſentur ordinariè,) & ius diuinum finem p ſe matrimonii ſecundariũ intendit (ut patet Leuitici 18. Ne reueles turpitudinem, &c.)

3 Quia per cõſanguinitatem aliquarũ perſonarum una amicitia multiplicatur (ut patet per hoc, q uit ad conſanguineos uanit, ſicut ad ſuos ſe habet.) & ius per homines inſtitutum finem p ac. ſ. ſens matrimonii intendit (hic finis eſt confœderatio hominum prædicta.)

¶ NOT. Perſonæ, de quibus intendit p bauonis prima pars ſunt pater, & filia, mater, & filius. Probationis autem ſecũdæ perſonæ ſunt duodecim, quæ Leuitic. 18. exprimuntur ſei .cet ... ei nouerca, id eſt uxor patris, ſoror, neptis, filia fratris, amita, ſoror patris, matertera, ſoror matris, uxor patrui. ſ. fratris patris, uxor fratris, nurus, uxor filii, priuigna, id eſt filiaſtra, filia priuigni, & priuignæ, id eſt filiaſtri, & filiaſtræ, & ſoror uxoris.

*Al. cõcipere.

Tertiæ uerò probationis perſonæ ſunt olim uſque ad ſeptimum gradum incluſiuè, nunc uſque ad quartum incluſiuè. art. 4.

tm ma-

1m maior. Nulla *mulier poteſt eſſe propinquior uiro, quàm Eua fuit Adæ. ℞ negatur, de propinquitate naturalis conuenientiæ. § Nam filiæ ad patrem naturalis conuenientia eſt maior. Tunc nihil &c. Nam de hac, ſcilicet conuenientia naturali, loquitur articulus.

A operte pullum adm ſit; qui dum coiret, delapſo operimento agnouit matrem: & quamuis coitum abſoluerit, memor tamen commiſſi ſceleris paulò poſt Camellarium illum morſu deſixo interemit. Item. Ferunt, Reg. Scytharum fuiſſe equum egregium, ex qua mares generoſi omnes gignerentur, quorum unus, qui preſtantior habebatur, cùm, ut ex matre procrearet, placeret, admiſſum omninò recuſaſſet, operta deinde latuiſſe matre, ut imprudens ſu perueniret. Verùm, ubi à connubitu facie matris detectâ agnouit, in fugâ properaſſe, atque ſeipſum actû præcipité interemiſſe. Hęc ibi. Ecce: quòd bruta magnâ reuerétiâ matribus ſuis deferunt naturaliter, quandiu in eis perſeuerat cognitio matris: ut in textu dicitur

Erubeſcēti carnales.

2m maior.

Lex naturalis eadem eſt apud omnes. ℞. tamen apud aliquos offuſcatur ex concupiſcentiæ ardore. §. uel etiam ſ[illegible]ijs peccatis. Tunc nihil &c. Non enim procedit ex lege naturali quòd aliqui Barbari &c. ut in tex.

¶NOT. Quòd lex naturalis in aliquib* obtenebretur ex peccatis patet Roma. 1. ubi ex tali multiplicatione peccatorum ibi narratorum peruitur ad hoc, quòd homines ij dati ſunt in reprobum ſenſum. i. in ſenſum dicentem bonum malum, & malum bonum: eiuſmodi nunc ſunt hæretici, & quandoque alij peſſimi peccatores. Patet & hoc idē dictum in textu Geneſis. 6 ubi ex multiplicatione peccatorũ ratio naturalis tàm ualidè offuſcata legitur ut in diſtributioa eim, ſola pulchritudine attenta, uxores acciperent ex omnib. quæ ſibi placebant. Multum ergo clara & in moribus, & literis, lex ipſa in D. Thomæ perdurauit: quandoquidem ipſe nunquã peccauit mortaliter, iuxta Eccleſiā de ſancto ipſo dicentē. O MVNVS DEI GRATIAE VINCENS QVODVIS MIRACVLVM, PESTIFERAE SVPERBIAE NVNQVAM PERSENSIT STIMVLVM. Ideò tenebricoſas errorum, hæreſumq; latebras tā clarè detexit; eaſq; tàm ualidiſſime expugnauit; eadem eccleſia teſte (ut j. par. ante principium de Altitud. doctr. Thomiſt patet.)

Vnde lex naturalis obtenebretur.

*In ipſen ti corpo.

fœderatio hominũ, & amicitię multiplicatio, dum homo ad conſanguineos uxoris ſicut ad ſuos ſe habet, & ideo huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, ſi aliquis conſanguinitate coniunctam uxorem duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimonium nulla accreſſeret, & ideo ſecundũ leges humanas, & ſtatuta Eccleſiæ, plures conſanguinitatis gradus ſunt à matrimonio ſeparati. Sic ergo ex dictis patet, quòd cõſanguinitas quãtum ad aliquas perſonas impedit matrimoniũ de iure naturali; quantum ad aliquas de iure diuino; quantum ad aliquas de iure per homines inſtituto.

B

Ad primvm ergo dicendum, quòd Eua quamuis ex Adam processit, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo per modum illum, quo uir natus eſt generare ſibi ſimile in ſpecie, ſed operatiõe diuina qua ita potuiſſet ex coſta Adæ fieri un⁹ equ⁹ ſicut facta eſt Eua. Et ideo non eſt tanta naturalis conueniẽtia Euæ ad Adam ſicut filiæ ad patrem, nec Adam eſt naturale principium Euæ, ſicut pater filię.

C

Ad secvndvm dicendum, quòd nõ procedit ex lege naturali, quòd aliqui barbari parẽtibus carnaliter commiſceantur, ſed ex cõcupiſcentiæ ardore, qui legem naturæ in eis offuſcauit.

Ad tertivm dicendũ, quòd cõiunctio maris, & fœminę dicitur eſſe de iure naturali, quia natura hoc animalia docuit; ſed hanc cõiunctionem diuerſa animalia diuerſimode docuit ſecũdum diuerſas earum conditio-nes, commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerẽtiæ, quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura ſolicitudinem filiis prouidendi, ita indidit reuerentiã filiis ad parentes nulli aũt generi animalium indidit ſolicitudinem filiorum, aut reuerentiam parentũ in omne tempus, niſi homini; aliis aũt animalibus plus, & minus ſecũdm quòd neceſſarii ſunt† uel filii parentib. uel parentes filiis. Vnde ẽt in quibuſdam animalibus abhorret filius cognoſcere matrem carnaliter, quamdiu manet apud ipſam (qđ ẽ cognitio matris, & reuerentia, quædam ad ipſam), ut recitat Philoſoph. 9. *de animalib. đ camelo, & equo & quia oẽs honeſti mores animalium in hominibus congregati ſunt naturaliter, & perfectius quàm in aliis, propter hoc homo naturaliter abhorret cognoſcere non ſolum matrem, ſed etiam, filiã, quod eſt adhuc minus contra naturam, ut dictũ * eſt: & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis nõ contrahitur conſanguinitas ſicut in hominibus, *& ideo non eſt ſimilis ratio.

D

Ad qvartvm dicendũ, quòd iam patet ex dictis quomodo conſanguinitas coniugum bono matrimonij cõtrarietur, unde ratio procedit ex falſis.

Ad qvintvm dicẽdum, quòd non eſt inconueniens, duarum unionum, unam ab altera impediri, ſicut ubi eſt identitas, non eſt ſimilitudo, & ſimiliter conſanguinitatis uinculum poteſt impedire matrimonii coniunctionem.

E

Item illatio cõcluſionis.

Ergo non eſt &c. ℞. neg. ſi latio. §. Nã in alijs aĩalibus ex propagatione &c. ut in textu. Vide ibi reſpõſum 2m. Ly & iterum in alijs &c.

4m maior. Conſanguinitas non contrariatur bono matrimonij. ℞. negatur iſta §. Contrariatur n. matrimonij rationi & finis per ſe primi & finis per ſe ſecundarij, & finis per accidens: ut in corp.

5m maior. Eorũ, q ſunt magis propinqua & ſimilia, melior & firmior eſt coniunctio. ℞. niſi illarũ unio una impediat alterã. § ut in tex. Tũc nihil &c. ut patet.

*li 9 hiſt. ani. c. 47.

Cap. 47.

*In corp. art.

Rñſio 2ª.

*art. 1. huius q. ad 5.

*In corp. huius ar.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quòd per rationẽ excludas errorẽ quorũdã Picardi ex Gallia Belgica (ut refert Eneas Sylvius. Prat. Picardi Adamiani) dicentium connubia promiſcua ſeu promiſcua, ut ẽtiã carnis libidine eſſe permittẽda. Item Chriſtophori (Prat. Chriſtophorus Scaplerus) dicentis: communes debere eſſe uxores. Iam. n. patet: ſtudium hunc contra inſaniam iſtam de promiſcuis connubijs, & communibus militare. ¶ Secundò habes: quòd per rationem oſtendas, hunc meritò damnari à ſcriptur's Gen. 2. Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrẽ, & adhærebit uxori ſuæ. Hoc namq; intelligitur non de cohabitatione. ſed de matrimonio. Laudabiliter. n. cohabitant filij enim parentibus ſuis, etiam poſt coniugium, ſed nunquã matrimonio coniunguntur eiſdẽ. Vnde ly quamobrẽ refert matrimoniũ: ut ẽt colligitur ex Concil. Triden. ſeſſ. 24 princip. Item à Leuit. 18. Locutus eſt dominus ad Moyſen dicens: iuxta conſuetudinem terræ Ægypti, & iuxta

Vid. p S. Eccl. &c.

3m ex Digeſtis. Docuit animalia. ℞. diuerſimodè iuxta diuerſas animalium conditiones: non, uniformiter. §. Nam animalium nulli generi natura indidit ſolicitudinem filiorum, aut reuerentiam parentum pro ſemper niſi homini: alijs autem animalibus ad tempus plus & minus, ſecundum quòd neceſſarij ſunt; uel filij parentibus, uel parentes filijs. Tunc nihil &c. Nam bruta, quandiu manet apud ipſa ſuæ matris cognitio, non coeunt cum illa: ut per Philoſophum patet in textu.

¶NOT. Pro declaratione textus de Camelo, & equo, aduerte uerba Philoſophi lib. de hiſtor. animal. cap. 46 & 47. quæ ſunt hæc. Cameli matres nunquàm ſuperueniunt ſuas. Item, Cùm aliquando Camelus admiſſarius non haberetur: curatur, matri

Iuxta morem regionis Chanaan non ageris; nec in legitimis eorum ambulabitis. Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, ut reuelet turpitudinē eius &c. Hæc ibi. Vbi enumerantur illæ duodecim perſonæ dictæ ſupra not. poſt prob. conclo. Ecce: quòd connubia promiſcua Aegyptijs & Chananeis gentibus idolatris ſunt conſueta ac pro legitimis habita: fidelibus autem uetita diuinitus. Ergo Picardus ille idolatras ſapit & Aegyptios, in errore præmiſſo. Nec obſtat huiuſmodi conoubia fuiſſe legitima apud gentiles illas: quoniam propter hoc non infertur, quòd reuera ſecundum ſe legitima fuerint. Item à 1. Corinth. 7. Propter fornicationem unuſquiſque ſuam vxorē habeat, & vnaquæq; ſuum uirum. Ecce: quòd nec ad fornicationem uitandam permittitur ab Apoſtolo communia aut promiſcua, connubia: ſed una unius in matrimonio iuncta. Item à &c. vi q. 40. art. 2. appen. & q. 42. art. 3. appen. & q. 49. art. 6 appen. Item ab Innocētio iij. &c. q. 41. art. 2. appen. Vide & 1. par. q. 81. ar. 2. appen.

Cap. non debet. de cō ſangui. & affinit. c. 1. & ſeq. 35. q. 5.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum eſſe ab Innocentio iij. de reſtitut. ſpol. Literas tuas &c. In gradibus conſanguinitatis diuina lege prohibitis reſtitutioni aditus præcluditur: ſed conſtitutione interdictis humana reſtitutio locū habeat: Hæc ibi. Quod ultimum intelligitur, accedente diſpenſatione Papæ. Item à &c. ut art. 4. appen.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto conſanguinitatē de iure triplici uel aliquo iſtorum matrimonium impedire inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides quomodo ex iis uerſim

ARTICVLVS IIII.

Vtrum conſanguinitatis gradus matrimonium impedientes, potuerunt taxari ab Eccleſia.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd conſanguinitatis gradus matrimoniū impedientes, nō potuerunt taxari ab Eccleſia uſque ad quartum gradum. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. ſed illos, qui coniunguntur infra quartum conſanguinitatis gradum, Deus cōiungit, non enim diuina lege eis coniunctio prohibetur, ergo nec debent humano ſtatuto ſeparari.

G

¶ 2 Præterea, Matrimonium eſt ſacramentum, ſicut Baptiſmus, ſed non poſſet ex ſtatuto Eccleſiæ fieri, quòd ille, qui ad baptiſmum accedit, non acciperet characterem baptiſmalem, ſi ex iure diuino eius capax ſit, ergo nec Eccleſiæ ſtatutum facere poteſt, quòd matrimoniū non ſit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

H

¶ 3 Præterea, ius poſitiuum, non poteſt ea, quæ ſunt naturalia remouere, vel ampliare: ſed conſanguinitas eſt naturale uinculum, quod quantum eſt de ſe, natum eſt matrimonium impedire, ergo Eccleſia non poteſt aliquo ſtatuto facere, quod aliqui poſſint matrimonialiter coniungi, uel non coniungi, ſicut non poteſt facere quòd ſint conſanguinei, uel non conſanguinei.

I

¶ 4 Præterea, Statutum iuris poſitiui debet aliquam rationalem cauſam aſſignare, uel habere, quia ſecundum cauſam rationalem, quam habet, à iure naturali procedit, ſed cauſæ, quæ aſſignantur de matrimonio graduum, omnino uidentur irrationabiles, cum nullam habeant habitudinem ad cauſata, ſicut quòd cōſanguinitas prohibeatur vſque ad quartum gradum propter quatuor elementa: vſque ad ſextum, propter ſex ætates mundi. uſque ad ſeptimum propter ſeptem dies, quibus tē-

K

F pus omne agitur, ergo videtur quòd talis prohibitio nullum uigorem habeat.

¶ 5 Præterea, Vbi eſt eadem cauſa, debet eſſe idem effectus: ſed cauſa quare conſanguinitas impedit matrimonium, eſt bonum prolis, repreſſio concupiſcentiæ, & multiplicatio amicitiæ, ut ex dictis* patet, quæ omni tempore neceſſaria æqualiter ſunt, ergo debuiſſent æqualiter omni tempore gradus conſanguinitatis matrimonium impedire, quod non eſt uerum, cū modo uſque ad quartum, antiquitus vſque ad ſeptimum gradum matrimonium conſanguinitas impedierit.

¶ 6 Præterea, Vna, & eadem coniunctio non poteſt eſſe in genere ſacramenti, & in genere ſtupri, ſed hoc contingeret, ſi Eccleſia haberet poteſtatem ſtatuendi diuerſum numerum in gradibus impedientibus conſanguinitatem, ſicut ſi aliqui in quinto gradu, quando prohibitus fuit, coniuncti fuiſſent, talis coniunctio ſtuprum eſſet, ſed poſtmodum eandem coniunctionem eccleſiaſtica prohibitione reuocante, matrimonium eſſet. Et econuerſo poſſet accidere, ſi aliqui gradus conceſſi, poſſent poſtmodum ab eccleſia interdici, ergo uidetur quòd poteſtas Eccleſiæ non ſe extendat ad hoc.

¶ 7 Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum, ſed ſecundum ius diuinum, quod in lege ueteri continetur, non æqualiter currit prohibitio graduum in ſurſum, & deorſum, quia in ueteri lege, aliquis prohibebatur accipere in uxorem ſororem patris ſui, non tamen filiam fratris, ergo nec modò debet ꝓhibitio de nepotibus, & patruis manere.

SED CONTRA eſt, quod Dominus dicit diſcipulis, Qui vos audit, me audit, ergo præceptum Eccleſiæ habet firmitatem, ſicut præceptum Dei: ſed Eccleſia quandoque prohibuit, & quandoque conceſſit aliquos gradus, quos lex uetus non prohibuit, ergo illi gradus matrimonium impediunt.

Præterea, Sicut olim matrimonia Gentiliū diſpenſabantur per leges ciuiles, ita nunc per ſtatuta Eccleſiæ, ſed olim lex ciuilis determinabat gradus conſanguinitatis, qui matrimonium impediunt, & qui non, ergo, & modo poteſt hoc fieri per Eccleſiæ ſtatutum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſecundum diuerſa tempora inuenitur conſanguinitas ſecundum gradus diuerſos matrimonium impediſſe. *In principio enim humani generis ſolus pater, & matera matrimonio repellebantur, eo quòd tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere, vnde non erant remouendæ niſi illæ perſonæ, quæ matrimonio incompetentes

Angelica doctrina ꝑſens & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LIIII. ART. IIII.

CONCL. 1ª. In lege noua plures conſanguinitatis gradus ſunt prohibiti.

¶ Examen... ly plures gradus. Comparatiuè ſcilicet ad gradus iure naturali & diuina prohibitos: ut art. 1. dictum eſt. Ergo articulus iſte dubitat ſuper tertiam partem concluſionis prædi

*Ar. pce. cor.

*Vide Au gu. li. 15. de Ciuit. Dei. c. 15.

prædicti articuli: hoc eſt, dubitat circa ly de iure per homines A inſtituto.

¶ PROB. Quia iam per ſpiritualem gratiam potius, quàm per carnis originem, cultus Dei multiplicatur.

¶ Examen. Ly multiplicatur. Ly deriuatur. Si accipiatur multiplicatio illa ſit & p ſpiritualem gratiam, & per originem carnis (ut patet) ſed potius per gratiam ſpiritualem. Et hoc mō probano præſcripta loquitur. Si uero loquamur de deriuatione, tunc non per carnis originem (ad differentiam ſacerdotij Leuitici,) ſed per gratiam ſpiritualem deriuatur (ut patet de miniſtris ordinatis ab Epiſcopo, ſupra.) Vnde qa textus utrū que. ſ. deriuari & multiplicari ponit iō dicit negatiuam ſcilicet ly non per carnis originem: ut ſi de multiplicatione loquaris comparatiuè intelligas, hoc modo ſcilicet ꝙ in tantum per gratiam ſpiritualē multiplicatio facta attenditur, ut origo carnis ferè nihil ſit in conſideratione; ſi autē de deriuatione loquaris ſecundum planā litterā ex prædictis intelligere poſſis.

CONCL. 2ª. Antiquitus uſq; ad ſeptimum gradum conſanguinitatis rationabiliter fiebat prohibitio matrimonij.

Examen. Ly Antiquitus. Scilicet reſpectiue ad iſta tēpora: non reſpectiuè ad totum tempus euangelicæ legis. Non enim de lege ueteri intēdit per ly antiquitus: ſed de primis temporibus, uel circumcirca, naſcentis eccleſiæ.

¶ PROB. Quia & 1. ultra ſeptimum gradum, non remanebat de facili memoria cōmunis radicis: 2. & hoc Spiritus ſācti gſa ſeptiformi cōgruebat 3. & per hoc ad plures conſanguinitatem ac affinitatem amicitia ꝑmanabat.

¶ Examen. Ly cōis radicis. id eſt ſtipitis ſiliius, ſeu capitis primi à quo omnes de parentela deſcendebāt.

CONCL. 3ª. Circa hæc ultima tempora reſtrictum eſt eccleſię interdictum uſq; ad quartum gradum incluſiuè.

¶ PROB. 1. Quia ultra quartum gradū inutile, ac periculoſum erat genus conſanguinitatis prohibere (patet in textu per ſingula): 2. Quia ad quartam generationem, cum homines uiuere conſueuiſſent, non poterat conſanguinitatis memoria faciliter aboleri (cùm uita hominum ſolita id probet): 3. Quia in qualibet generatione fit noua mixtio ſanguinis; ac per hoc quantò miſcetur alteri, tantum receditur à primo (patet à ſimili de quatuor elementorū generatione.)

erant, etiám quantum ad finem matrimonij principalem, qui eſt bonum prolis, ut dictum eſt. * Poſtmodum autem multiplicato genere humano, per legem Moyſi, plures perſonæ ſunt exceptæ, quę iam concupiſcentiā reprimere incipiebat: unde ut dicit Rabbi Moyſes, Omnes illæ perſonæ exceptæ ſunt à matrimonio, quæ in una familia cohabitare ſolent, quiaſi inter eos carnalis copula eſſe poſſet, maximum incendium libidini præſtaretur, ſed alios conſanguinitatis gradus lex ueteris permiſit, immo quodammodo præcepit, ut ſcilicet de cognatione ſua unuſquiſque uxorem acciperet ne ſucceſſionum confuſio eſſet, quia tunc temporis cultus diuinus per ſucceſſionem generis propagabatur. Sed poſtmodum in lege noua, quæ eſt lex Spiritus, & amoris, plures gradus conſanguinitatis ſunt prohibiti, * quia iam per ſpiritualem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur, & multiplicatur: vnde oportet ut homines etiam magis à carnalibus retrahantur ſpiritualibus uacantes, ut amor amplius diffundatur, ideo* antiquitus uſq; ad remotiores, gradus conſanguinitatis matrimonium impediebatur,* ut ad plures per conſanguinitatem, & affinitatem naturalis amicitia* ꝑmanaret, & rationabiliter uſq; ad ſeptimum gradum, tum quia ultra hoc non de facili remanebat communis radicis memoria, tum quia ſeptiformi† Spiritus ſancti gratiæ congruebat. Sed poſtmodum * circa hæc ultima tempora reſtrictum eſt Eccleſiæ interdictū uſque ad quartum gradum, * quia ultra inutile, & periculoſum erat genus conſanguinitatis prohibere: Inutile quidē, qa ad remotiores conſanguineos, quaſi nullum fœdus maioris amicitiæ, quàm ad extraneos habebatur, charitate in multorū cordib. frigeſcente. Periculoſum aūt, qa concupiſcētia, & negligentia præualente, numeroſam conſanguineorum multitudinem homines non ſatis obſeruabant: & ſic laqueus damnationis multis inijciebat ex remotorum graduum prohibitione. B Satis etiam conuenienter uſque ad quartum gradū dicta prohibitio eſt reſtricta, tum quia uſque ad quartam generationem homines uiuere conſueuerant, ut ſic non poſſit conſanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam, & quartam generationem peccata parentū viſitaturus in filiis comminatur * quia in qualibet generatione, noua mixtio ſanguinis, cuius identitas conſanguinitatem facit, C fit cum ſanguine alieno, & quantum miſcetur alteri, tantū receditur à primo; & quia elementa ſunt quatuor, quorū qđlibet tanto facilius eſt miſcibile, quanto eſt magis ſubtile: ideo in prima commixtione euaneſcit ſanguinis identitas, quantū ad primum elemētum, quod eſt ſubtiliſſimum, in ſecunda quantum ad ſecundum, in tertia quātum ad tertium, D in quarta quantum ad quartum, & ſic conuenienter poſt quartam generationem poteſt reiterari carnalis coniunctio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Deus non coniungit illos, qui coniunguntur contra diuinum præceptum, ita nec coniungit illos, qui coniunguntur contra Eccleſiæ præceptum, quod habet tantam obligationem E ſicut, & diuinum præceptum.

AD SECVNDVM dicēdum, ꝙ matrimonium non tantum eſt ſacramentum, ſed etiam eſt in officium, & ideo magis ſubiacet ordinationi miniſtrorum Eccleſiæ, quàm baptiſmus, qui eſt ſacramentum tantum, quia ſicut contractus, & officia humana determinātur legib. humanis, ita contractus, & officia ſpiritualia lege Eccleſiæ.

¶ NOT. Prima probatio inter illas magis urget, & eſt principalis ratio propter quam eccleſia illos gradus ad quartū reduxit, ut patebit in appen. ſequen per Papam in Concilio generali. Aliæ probationes ſequentes ſunt plus uel minus adaptationes quædā, & congruētiæ ad reſtrictionem prædictam; ut etiam ex reſpōſione ad 4m. colligit.

1m minor. Illos qui coniunguntur infra quartum conſanguinitatis gradum, Deus cōiungit. ꝗ. negatur iſta ſ. Nā ſicut Deus non coniungit illos qui coniunguntur contra diuinū &c. ut in textu. Ad rationē argumenti allatā dr: ꝙ licet eis quarto gradu coniunctis nō ꝓhibeatur coniunctio Lege diuina immediate; prohibetur tamen lege diuina mediate. i. mediante eccleſia, quæ in præcipiēdo uices Dei gerit.

¶ NOT. Quòd eccleſia in præceptis ſuis uices Dei gerat, patet per Chriſtum ipſum in Euangelio qui uos audit me audit: quod & annotatur in primo argumento, ſed contra. Præceptū ergo eccleſiæ tantā habet obligationem ſicut & præceptū Dei ut dicitur hic ad primum. Quod quidē non intelligitur rōne perſonæ, cum attenta perſona diuina immenſæ maieſtatis, maior ſit obligatio præceptorū ſuorum, quàm attenta perſona creata eccleſiæ: ſed intelligitur quantum ad neceſſitatem obediendi noſtram. Nā utrobique obediendi eſt eadem formalitas. i. diuinus intuitus.

2m maior. Matrimonium eſt ſacramentum.

*Al. ptęc. coc. & Augu. de Ciui. c. 26. & li. 15. con. Fau. c. 7. i. 6. ibidem li. 19. c. 26. t. 7. de bono cōiu. c. 6. & 17. c. 6. c. 7. de nuptijs & concup. li. 1. c. 14. & 15.

*Al. pertingeret.

*Exod. 20

De præceptis eccleſiæ.

tum ℞. & officiū naturæ. §. Tunc nihil &c. Nā ſtō de baptiſmo, & de ſtatutis circa baptiſmum non eſt eadem (ut putas arguēs in minori) quoniam baptiſmus eſt ſacramentum ſolùm.

3m maior. Ius poſitiuum non poteſt ea, quæ ſunt naturalia remouere, uel ampliare. ℞. poteſt tamē circa illorum uſum aliquid ſtatuere. §. Tunc nihil &c. Nam eccleſia iure ſuo poſitiuo non facit, quòd aliqui ſint cōſanguinei, uel non; & per cōſequens nec remouet, nec ampliat naturalia: ſed facit, quòd carnalis copula ſit &c. ut in tex. fin.

*At præcor.

4m minor. Causæ assignatæ de matrimonio graduum, uidentur omninò irrationabiles. ℞. negatur iſta. § Ad rationem triplicem illam argumenti dicitur, quòd tales rationes aſſignatæ magis dantur per modum adaptationis &c. ut in textu.

¶ NOT. Ex quo tex. dicit aliud eſt, rationes illas eſſe irrationabiles (quod non ſunt) aliud eſt dicere, quod non ſint neceſſariæ, ſeu cauſæ totaliter. Ex hoc tamen nihil deperit rationi neceſſitatis talium eccleſiæ præceptorum: quia ſufficit prima, quæ adducta fuit in probatione tertiæ concluſionis. Et datu, quod nulla appareret ratio ſufficiens pro neceſſitate talis ſtatuendi: adhuc ſola eccleſiæ authoritas, pro omnibus rationibus ſupplet ad oſtendendum, quòd ſtatuta ſua ſunt rationabilia. Id quod annuauit quodq; Apoſtolus cùm 1. Corint. 11. dicit. Siquis cōtentioſus uidetur eſſe, nos talem cōſuetudinem non habemus, ſed neque eccleſia Dei. Quaſi dicat. Ad proteruos & ignaros, qui loquacitatē plerunque pro facundia habent, ſatis ſuperque ſufficit reſpondere de tali uel tali re, ſic uel ſic ſtatuta, quòd eccleſia Dei ſic ſeruit. Maxima enim ratio eſt: cùm, à Spirituſancto quoad regimen omnium ſuarum dirigi ſemper Eccleſiam conſtet.

De præceptis eiuſdem.

5m de minori. Quæ omni tempore neceſſaria æqualiter ſunt. ℞. negatur ly æqualiter. § Nō eſt enim eadem cauſa ſecundum diuerſa tempora &c. ut in textu.

6m minor. Hoc contingeret, ſi eccleſia haberet poteſtatem ſtatuendi diuerſum numerum in gradibus impedientibus conſanguinitatem. ℞. negatur quòd hoc contingeret. §. Ad rationem allatam dicitur: quòd ſtatutum non imponit modum præteritis, ſed futuris. Vnde, ſi prohiberetur vnus gradus, qui nunc eſt conceſſus: illi qui ſunt in quinto gradu &c. ut in textu.

7m maior. Ius humanum debet imitari diuinum ℞. ſic tamen, ut, alia ratione attenta, poſſit citra ſpẽ iudicium imitationis illius ſtatuere aliquid iuxta rationem illam. §. Tunc nihil &c. Nam in prohibitione graduum diuerſas rationes attendit eius diuinum & humanum. In gradibus enim conſanguinitatis prohibendis, eccleſia præcipuè obſeruat rationem amoris, & quia &c. ut in textu.

Ad tertium dicendū, quòd quamuis conſanguinitatis vinculum ſit naturale, tamen non eſt naturale, quòd conſanguinitas copulam impediat niſi ſecundum aliquem gradum, ut dictum eſt: & ideo Eccleſia ſuo ſtatuto non facit, quòd aliqui ſint conſanguinei, ſed facit, quòd carnalis copula ſit licita, uel illicita ſecundum diuerſa tempora in diuerſis gradibus conſanguinitatis.

Ad quartum dicendū, quòd tales rationes aſſignatæ, magis datur per modum adaptationis, & congruentiæ, quàm per modum cauſæ, & neceſſitatis.

Ad quintum dicendū, quòd non eſt eadem cauſa ſecundum diuerſa tempora graduos conſanguinitatis prohibendi, unde quod alio tempore utiliter conceditur, alio ſalubriter prohibetur.

Ad sextum dicendum, quòd ſtatutum non imponit modum præteritis, ſed futuris. Vnde ſi modo prohiberetur vnus gradus qui nunc eſt conceſſus, illi, qui ſunt in quinto gradu coniuncti, non eſſent ſeparandi. Nullum enim impedimentū matrimonio ſuperueniens, ipſum poteſt dirimere, & ſic coniunctio, quę prius fuit matrimonium, non efficeretur, per ſtatutum Eccleſiæ ſtuprum. Et ſimiliter ſi aliquis gradus concederetur, qui nunc eſt prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex ſtatuto Eccleſiæ ratione primi contractus; quia poſſent ſeparari ſi uellent, ſed tamen poſſent de nouo contrahere, & alia coniunctio eſſet.

Ad septimum dicendum, quòd in gradibus conſanguinitatis prohibendis, Eccleſia præcipue obſeruat rationem amoris, & quia non eſt minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, ſed etiam maior, quanto propinquior eſt patri filius, quàm filio pater, ut dicitur in Octauo Ethic.* propter hoc æqualiter prohibuit gradus conſanguinitatis in patruis, & nepotibus. Sed lex uetus in perſonis prohibendis, attendit præcipue cohabitationem contra cōcupiſcentiam, prohibens illas perſonas, ad quas facilior pateret acceſſus propter mutuam cohabitationem. Magis autem conſueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia eſt idem quaſi cum patre, cum ſit aliquid eius: ſed ſoror non eſt hoc modo idem cum fratre, cum non ſit aliquid eius, ſed magis ex eodem naſcitur, & ideo non erat eadem ratio prohibēdi* neptem, & amitam.

*Lib. 8. c. 12. circa princ.

*Al. nepotem.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem ſterilmas errores quorundam (Hi tanguntur à Concilio Tridē. ſeſſ. 24. ut ſupra) dicētium: quòd Eccleſia non potuit conſtituere, ſine errore, impedimenta matrimonii dirimentia; pluſquā in Leuitico exprimātur de conſanguinitate. Directè enim articulus præſens (ut patet) militat contra huiuſmodi inſaniam.

Vril. 2 S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas; errorem illum meritò dānari à Concil. Tridēt. ſeſſ. 24. can. 3. Siquis dixerit: eos tantū cōſanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimūtur poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe eccleſiā in nōnullis illorū diſpenſare, aut conſtituere, ut plures impediant, & dirimant: Anathema ſit. Et can. 4. Siquis dixerit: eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimētia; uel in ijs conſtituendis erraſſe: Anathema ſit. Hæc ibi.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas: meritò dictum eſſe à Gregorio Papa in Concil. Meldenſi ſic. De affinitate conſanguinitatis per gradus cognationis placuit uſque ad ſeptimam generationem obſeruare. Hæc ille: 35. q. 2. & 3. Item à Iulio Papa ibid. Nullum in utroque ſexu permittimus ex propinquitate ſui ſanguinis, uel uxoris, uſque in ſeptimum generis gradum uxorem ducere. Hæc ibi. Idem dicit & Nicolaus, & Concilium Lugdunenſe & Gabilunenſe; ut patet ibid.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem oſtendas; rectè circa hanc materiam fuiſſe dictum ab Innocentio Tertio in Concilio generali. Non debet reprehenſibile iudicari, ſi ſecundum uarietatem temporum, ſtatuta quandoque uarientur humana, præſertim cum urgens neceſſitas, uel euidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex his, quæ in ueteri teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutauit in nouo &c. Prohibitio copulæ coniugalis quartum conſanguinitatis, & affinitatis, gradum de cætero nō excedat: quoniam in ulterioribus gradibus iā non poteſt abſq; graui diſpendio huiuſmodi prohibitio generaliter obſeruari &c. Cùm ergo iam uſque ad quartum gradum prohibitio coniugalis copulæ ſit reſtricta: eam ita uolumus eſſe perpetuā (non obſtantibus conſtitutionibus ſuper hoc dudum ędītis, uel ab alijs, vel à nobis.) ut ſiqui contra prohibitionem huiuſmodi præſumpſerit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum. Hæc ille: de conſanguin. & affin.

¶ Quintò

5 ¶Quintò habes quomodo per rationem prædicta patrũ, pro quanto eccleſiã potuiſſe taxare huiuſmodi conſanguinitatis gradus matrimonium impedientes dicunt, & intelligas, & probes, & defendas.

6 ¶Sextò uides: quomodo ex ipſa uiciſſim Angelica doctrina p̃ſeos, & declaratur, & conſolidetur.

QVAEST. LV. ART. I.

110 CONCL. Perſona coniuncta p carnalem copulam non fit particeps eiuſdem radicis: ſed quaſi extrinſecus adiuncta: & ideo ex hoc efficitur aliud genus uinculi, quod affinitas dicit.

¶Examen. Ly eiuſdem radicis. Scilicet communis ſibi cum perſona, cui coniungitur per carnalem copulam.

¶Ly quaſi extrinſecus. Scilicet extra ſãguinis lineam perſonę eiuſdem. Dicitur ly quaſi, quoniam, licet ſit abſolutè extra lineam ſanguinis cõtinuatam eius, tamẽ nõ eſt totaliter extra ſanguinem perſonæ illius. Nam per copulam carnalem fit cõmixtio ſanguinis illarum duarum perſonarum. Hinc orta cognatio rectè dicitur affinitas quaſi iuxta fines poſita.

¶PROB. Quia relinquitur clara (cùm à perſona cõiuncta alicui per carnis propagationem per hoc differat: ut in textu): 2. Quia (ly & ideo ex hoc &c.) patet ex Philoſopho. 8. Eth (ut in textu circa princip.)

Thom. 4. diſt. 41. q. unicar. 1. & ſeq. ſponſa, deſponſ. extraor dinaria. 33. q. 3.

1 m de maiori

Et illud magis. R. ſecundum rei ueritatẽ non autem ſemper ſecundum idem nomẽ & eandem rationẽ. §. Hoc eſt. Quamuis cauſa ſit potior effectu: non tamen oportet ſemper, ꝙ nomẽ idem effectui &c. ut in textu uſque ad ly æquiuocè agentibus. Tunc nihil contra. Nam coniunctio uiri & uxoris, in propoſito, ſe habet ſecundũ modum prædictũ n. Licet enim coniunctio

QVAESTIO LV.

De impedimento affinitatis, in undecim articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de impedimẽto affinitatis.

Circa quod quæruntur undecim.

Primo, Vtrum affinitas ex matrimonio cauſetur.

Secũdo, Vtrum maneat poſt mortem uiri, aut uxoris.

Tertio, Vtrum cauſetur ex illicito concubitu.

Quarto, Vtrum ex ſponſalibus.

Quinto, Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis.

Sexto, Vtrum affinitas matrimonium impediat.

Septimo, Vtrum affinitas habeat per ſeipſam gradus.

Octauo, Vtrum gradus eius extendatur ſicut gradus conſanguinitatis.

Nono, Vtrum matrimonium, quod eſt inter conſanguineos & affines, ſemper ſit dirimendũ per diuortium.

Decimo, Vtrum ad dirimendum tale matrimonium ſit procedendũ per uiam accuſationis.

Vndecimo, Vtrum in tali cauſa ſit procedendum per teſtes.

ARTICVLVS 1.

Vtrum ex matrimonio conſanguinei, affinitas cauſetur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ex matrimonio conſanguinei, affinitas non cauſetur, quia propter quod vnumquodque, & illud magis: ſed mulier ducta in matrimoniũ non coniungitur alicui de conſanguinitate uiri, cum ergo nõ fiat uiro affinis, nec alicui conſanguineorum affinis erit.

¶2 Præterea, Eorum, quę ſunt abinuicem ſeparata, ſi uni aliquid coniungitur, non oportet propter hoc ꝙ ſit alteri coniunctum, ſed conſanguinei iã ſunt abinuicem ſeparati, ergo non oportet ꝙ ſi aliqua mulier coniungatur alicui uiro, ꝙ propter hoc coniungatur cõſanguineis

A eius omnibus.

¶3 Præterea, Relationes ex aliquibus mutationibus innaſcũtur, ſed nulla † fit in conſanguineis uiri per hoc, ꝙ ille duxit vxorem, ergo non accreſcit eis affinitatis relatio.

SED CONTRA, Vir, & uxor efficiuntur una caro, ſi ergo uir ſecũdum carnem omnibus ſuis cõſanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eiſdẽ.

B Præterea, Hoc patet per auctoritates in litera * adductas.

RESPONDEO, Dicendum, quòd amicitia naturalis in communicatione naturali fundatur, naturalis autem communicatio eſt duobus modis ſecundum Philoſophum. 8. Ethicor.* Vno modo per carnis propagationem, alio modo per cõiunctionem ad carnis propagationem ordinatam. Vnde ipſe †

C ibidem dicit, ꝙ amicitia viri ad vxorem eſt naturalis. Vnde ſicut perſona coniuncta alteri ꝑ carnis propagationẽ, quoddã uinculum naturalis amicitiæ facit, ita ſi coniungatur per carnalem copulã, ſed in hoc differt, quod perſona coniuncta alicui per carnis propagationem, ſicut filius patri, fit particeps eiuſdem radicis communis, & ſanguinis, unde eodẽ genere uinculi colligatur filius conſanguineis patris, quo pater coniungebatur, ſcilicet conſanguinitate, quàmuis ſecundum alium gradum propter maiorem diſtantiam à radice; ſed

D perſona coniuncta per carnalem copulam † non fit particeps eiuſdem radicis, ſed quaſi extrinſecus adiuncta; & ideo ex hoc efficitur aliud genus uinculi, quod affinitas dicitur,* & hoc eſt, quod in uerſu dicitur. concl. m

Mutat nupta genus, ſed generata gradum.

Quia perſona ſcilicet generata, fit in eodem genere attinentiæ, ſed alio gradu; per carnalem uerò copulam fit in alio genere.

E AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis cauſa ſit potior effectu, non tamen oportet ſemper quod nomen idem effectui, & cauſæ conueniat; quia quandoque illud, quod eſt in effectu, inuenitur in cauſa non eodem modo, ſed altiori, & ideo non conuenit cauſæ, & effectui per idẽ nomen, neque per eandem rationem, ſicut patet in omnibus cauſis æquiuocè agentibus: & hoc modo coniunctio uiri, & uxoris eſt potior, quam coniunctio uxoris ad conſanguineos uiri, non tamen debet dici affinitas, ſed matrimonium, quod eſt vnitas quædam, ſicut homo eſt ſibi ipſi idem, non conſanguineus.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ conſanguinei ſunt quodammodo ſeparati, & quodammodo cõiuncti, & rõne coniunctionis accidit ꝙ perſona, quæ uni

uiri & uxoris ſit potior, quàm coniunctio vxoris ad conſanguineos &c. ut in textu. * A. vt. lo- nibus.

2 m maior. Eorũ, † Al. vnio.

quæ ſunt abinuicẽm ſeparata, ſi uni aliqd cõiungitur, nõ oportet propter hoc, ꝙ ſit alteri coniunctũ R. ſi illud aliquid coniungitur eorum uni, ſecundum ꝙ abinuicem ſeparata ſunt: non ſecundum ꝙ adinuicem coniuncta ſunt §. Tunc nihil &c. Nam conſanguinei ſunt quodammodo ſeparati, & quodammodo &c. ut in textu. * il. 4. ſent. d. 41 §. A.

¶Examen. Ly quodammodo ſeparati. Videlicet ſecundum numeralem differentiam, ut patet. * lib. 8. Ethi. c. 12. à medio.

¶Ly quodammodo coniuncti. Videlicet per amicitiam naturalem in propagationa ſanguinis eiuſdem fundatam: vt ex principio corp. colligitur. † loco citato.

3 m de

3m de maiori Mutationibus. Rz uel utriuſque eas omni vel alterius tantum omnimò. uel alterius tantum ſed non omnimò § Vt declaratur in textu à principio vſque excluſiuè ad ly & ſimiliter eſt de conſanguinitate & affinitate. Tunc nihil &c. Nam licet nulla mutatio fiat in conſanguineis uiri per hoc quòd ille duxit vxorem (vt arguitur) ſi loquamur de mutatione primo, vel ſecundo, modo prædicto: tamen aliqua mutatio fit in ais, quamuis non omnimoda, ſi loquamur de mutatione tertio modo (ut declaratur in textu à ly & ſimiliter eſt de conſanguinitate & affinitate. &c. uſque in finé.)

¶NOT. Id, quod textus dicit, relationem innaſcentem ex motu unius ſine motu alterius, uel præcedente uel concomitante, reſponſum formale notauit per ly alterius tantú omnimò. Item id, quod textus notauit relationem innaſcenté ex motu unius ſine motu alterius tunc exiſtente, non tamen ſine motu præcedente, reſponſum formale notauit per ly alterius tantum, ſed non omnimò.

APPENDIX.

1 Vtil. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtenſas, meritò à Gregorio Papa eſſe inſinuatum, ꝙ ex conſanguinai matrimonio affinitas cauſatur: & ſic. Porrò de affinitate, quam dicis parentelam eſſe, quæ ad virú ex parte vxoris, ſeu quæ ex parte viri ad uxorem pertinet: manifeſtiſſima ratio eſt, quia ſi ſecúdum diuiná ſententiá ego. & uxor mea ſumus una caro, profectò mihi, & illi mea ſuaque parentela propinquitas una efficitur; quò circa ego, & ſoror uxoris meæ, in uno, & primo gradu erimus: filius uerò eius, in ſecundo erit gradu à me; ne-

coniungitur, aliquo modo omnibus coniungatur: ſed propter ſeparationem, & diſtantiam accidit quòd perſona, quæ uni coniungitur uno modo, alij cō iungatur alio modo, uel ſecundum genus, uel ſecundum aliū gradum.

AD TERTIVM dicendū, quòd relatio quandoque innaſcitur ex motu utriuſque extremi, ſicut paternitas, & filiatio, & talis relatio eſt realiter in vtroque, quandoque uero innaſcitur ex motu alterius tantum, ſed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innaſcitur ex motu unius ſine motu alterius, uel præcedenti, vel concomitante, ſicut in creatore, & creatura patet, & ſenſibili, & ſenſu, & ſcientia, & ſcibili, & tunc relatio eſt in uno ſecundum rem, & in altero ſecundum rationem tantum. Alio modo quando innaſcitur ex motu unius ſine motu alterius tunc exiſtente, non tamen ſine motu præcedente, ſicut æqualitas fit inter duos homines, per augmentum vnius, ſine hoc quòd alius tunc augeatur, ſed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum, uel mutationem peruenit. & ideo in utroque extremorum talis relatio realiter fundatur: & ſimiliter eſt de conſanguinitate, & affinitate, quia relatio fraternitatis, quæ innaſcitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, cauſatur quidem ſine motu tunc exiſtente, ſed ex motu ipſius, præcedente ſcilicet, generationis eius. Hoc enim ei accidit, ꝙ ex motu alterius ſibi tunc talis relatio innaſcatur. Similiter ex hoc ꝙ iſte deſcendit per generationē propriam ab eadem radice cum uiro, prouenit affinitas in ipſo ad vxorem, ſine aliqua noua mutatione ipſius.

ARTICVLVS II.

Vtrum affinitas maneat poſt mortem viri, aut vxoris.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ affinitas non maneat poſt mortem viri, aut vxoris inter conſanguineos uiri, et uxoris, quia ceſſante cauſa ceſſat effectus: ſed cauſa affinitatis fuit matrimonium, quod ceſſat in morte viri, quia tunc ſoluitur mulier à lege uiri, ut dicitur Roma. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

¶2 Præterea, Conſanguinitas cauſat affinitatem: ſed conſanguinitas uiri ceſſat per mortem ad conſanguineos ſuos, ergo, et affinitas uxoris ad eos.

SED CONTRA, Affinitas ex conſanguinitate cauſatur: ſed conſanguinitas eſt perpetuum uinculum, quandiu perſonæ uiuunt, ergo, et affinitas, et ita non ſoluitur affinitas ſoluto matrimonio per mortem perſonæ.

RESPONDEO, Dicendū, quòd relatio aliqua eſſe definit dupliciter. Vno modo ex corruptione ſubiecti: alio modo ex ſubtractione cauſæ, ſicut ſimilitudo definit, quando alter ſimilium moritur, uel quando qualitas, quæ erat cauſa ſimilitudinis, ſubtrahitur. Sunt autem quędam relationes, quę habent pro cauſa actionem, uel paſſionem, aut motum, ut in 5. Meta. dicitur, quarum quædam cauſantur ex motu, in quantum aliquid mouetur actu, ſicut ipſa relatio, quæ eſt mouentis, & moti, quædam autem in quantū habent aptitudinem ad motum, ſicut motiuum, & mobile, dominus, & ſeruus, quædam autē ex, hoc ꝙ aliquid prius motum eſt ſicut pater, et filius, non ex hoc quod eſt generari tūc, ad inuicē dicuntur, ſed ex hoc quod eſt generatum eſſe, Aptitudo autē ad motum, et ipſum moueri trā ſit: ſed motum eſſe perpetuum eſt, quia quod factum eſt, nunquam definit eſſe factum. Et iō paternitas, et filiatio numquam deſtruuntur per ſubtractionem cauſæ, ſed ſolum per corruptionem ſubiecti per alterutrum extremorum. Et ſimiliter dicendū eſt de affinitate, quæ cauſatur ex hoc ꝙ aliqui coniuncti ſunt, non ex hoc ꝙ coniunguntur, vnde non dirimitur manenti-

pris uerò tertiò: Idque utrinque in æteris agendú eſt ſucceſſionibus. Hæc ille, 35. q. 5. Item ab Innocentio Tertio ad Archiepiſcopú Roſſaó. Super eo, ꝙ pater & filius cum matre & filia, & duo cognati cum duabus cognatis, auunculus & nepos cum duabus ſororibus, contrahunt matrimonia: taliter tibi duximus reſpondendum: ꝙ licet omnes conſanguinei uiri ſint affines uxoris, & omnes conſanguinei uxoris ſint uiri affines, inter conſanguineos tamen uxoris & uiri, ex eorum ſcilicet uiri & uxoris coniugio, nulla prorſus affinitas eſt contracta; propter quam inter eos matrimonium debeat impediri. Hæc ille, de conſangu. & affi. Quod ſuper his. Ecce, ꝙ cōſanguinei matrimonium cauſat affinitatem ſcilicet affinitas contracta inter conſanguineos viri & uxorem ipſius non tranſeat ad conſanguineos uxoris, nec è contrario. Vnde (ſi nihil aliud obſiſtet) poſſunt hi legitimè copulari.

2 ¶Secondò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto ex conſanguinei matrimonio cauſari affinitatem dicunt, & intelligas, & probes, & defendas. *Li. 5. Metaph. 20.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiaſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LV. ART. II.

CONCL. Affinitas inter aliquas perſonas contracta non dirimitur, manentibus illis perſonis; quamuis moriatur perſona, ratione cuius contracta fuit. 221

¶PROB. Quia affinitas cauſatur non ex hoc, quòd aliqui coniunguntur; ſed ex hoc quòd aliqui coniuncti fuerunt (patet à ſimili de patre & filio: ut in textu.)

conſ. m

3m du

1m de maiori. Ceſſante cauſa. ℞. ſecundum quòd cauſa. §. Tunc nihil &c. Nam cauſa affinitatis, ſecundum quòd eſt eius cauſa, nunquam ceſſat: etiam quòd moriatur perſona illa. Coniunctio enim matrimonij cauſat affinitatem non ſolum ex hoc &c. vt in textu.

¶NOT. Ex reſponſione iſta textuali intelligas probationis prædictę ſenſum: propter ly non ſolum. Quãdo igitur in probatione dictum fuit; quòd affinitas non cauſatur ex hoc, quòd aliqui cõiunguntur, intelligitur ſic: quòd non eſt neceſſarium illam cõiunctionem perpetuò manere ad hoc, ut affinitas perpetuò duret; ſed ad hoc ſufficit, quòd aliquando fuerit illa cõiunctio. Non igitur negauit, quòd coniunctio illa actualis ſit in principio neceſſaria; ſed affinitate intendit (ſtando in formalitate quæſiti,) quòd ad perpetuitatem affinitatis cauſandam principalis erat ratio, quòd illi aliquando cõiuncti fuerint: hoc eſt, erat cauſa non ipſum coniungi, ſed ipſum cõiunctum fuiſſe. Vide in ea probationem, & hunc textum reſponſi, nulla eſt contrarietas, immo alterutrius uiciſſim declaratio. cap. extraordinaria 35. q. 3.

2m de maiori

Cauſat. ℞. remotè, nõ propinquè. §. ut declaratur in textu. Tũc nihil &c. Licet enim conſanguinitas viri ceſſet per mortem ad conſanguineos ſuos (ut arguitur;) tamen nunquã ceſſabit hoc, quòd ſcilicet coniunctio fuerit iſtius uxoris ad conſanguineũ illum.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à ſummis Pontificibus, quòd affinitas manet poſt mortem uiri aut uxoris. Inſinuatum enim eſt 35. q. 10. à Gregorio Papa ad Venerium Epiſcopum Caralitanum cap. Fraternitatis &c. Sedem Apoſtolicam conſulere decreuiſti ſi mulier copula nuptiali extraneo uiro coniuncta &c. ſi eo defuncto cognatio remaneat &c. Porro, uno defuncto, in ſuperſtite affinitas non deletur: nec alia copula coniugalis affinitatem copulæ prioris ſoluere valet. Hæc

bus illis perſonis, inter quas affinitas eſt contracta, quamuis moriatur perſona, ratione cuius contracta fuit n.

Ad primvm ergo dicendum, quod coniunctio matrimonii cauſat affinitatem nõ ſolum ex hoc quod eſt actu coniungi, ſed ſecundum hoc, quod eſt prius B coniunctum eſſe.

Ad secvndvm dicendum, quòd conſanguinitas non eſt proxima cauſa affinitatis: ſed coniũctio ad conſanguineum, non ſolum quæ eſt, ſed quæ fuit, & propter hoc ratio non ſequitur.

Articvlvs III.

Vtrum illicitus concubitus affinitatem cauſet.

AD tertivm ſic proceditur. Videtur quòd illicitus concubitus affinitatem non cauſet. Quia affinitas eſt quædam res honeſta: ſed res honeſtæ nõ cauſantur h ex inhoneſtis, ergo ex inhoneſto concubitu, non poteſt affinitas cauſari.

2 Præterea, Vbi eſt conſanguinitas, h non poteſt eſſe affinitas, quia affinitas eſt proximitas perſonarum ex carnali copula prroueniens, omni carens parantela ſed contingeret ad conſanguineos, & ad ſeipſum eſſe affinitatem, ſi illicitus concubitus affinitatem cauſaret, ſicut quando homo carnaliter cõ ſanguineã ſuam inceſtuoſe cognoſcit, ergo affinitas non cauſatur ex illicito concubitu.

3 Præt. Illicitus concubitus eſt ſecundum naturam, & contra naturam, ſed in illicito concubitu contra naturam non cauſatur affinitas, ut iura determinant, h ergo non ex illicito concubitu ſecundum naturam tantum.

Sed contra eſt, quòd adhærens meretrici unum corpus efficitur, ut patet primę Corinthi. ſexto: ſed ex hac cauſa matrimonium affinitatem cauſabat, ergo pari ratione illicitus concubitus.

B Præt. Carnalis copula eſt cauſa affinitatis, ut patet h per diffinitionẽ affinitatis q̃ ẽ talis, affinitas eſt propinquitas perſonarũ ex carnali copula proueniens, omni carens parentela, ſed carnalis copula eſt etiam in illicito concubitu, ergo illicitus concubitus affinitatem cauſat.

Respondeo, Dicendũ, quòd ſecundum Philoſophum octauo Ethico.* coniunctio uiri, & uxoris dicitur naturalis prĩ C cipaliter propter prolis productionem, & ſecundario propter operum cõmunicationem, quorum primum pertinet ad matrimonium, ratione carnalis copulæ, ſed ſecundum, inquantum eſt quędam ſocietas, ad communem uitam. Primum autem horum eſt inuenire in qualibet carnali copula, ubi eſt commixtio ſeminum, quia ex tali copula, D poteſt proles produci, quamuis ſecunda deſit, & ideo quia matrimoniũ affinitatẽ cauſabat ſecundum quòd erat quædam carnalis commixtio, ẽt m fornicarius concubitus affinitatem cauſat, inquantum habet aliquid de carnali coniunctione n.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd in fornicario concubitu eſt aliquid naturale: quod eſt commune fornicationi, & matrimonio, & ex hac parte affinitatem cauſat, aliud eſt ibi inor- E dinatum, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non cauſatur, unde affinitas, ſemper honeſta remanet, quamuis cauſa aliquo modo ſit inhoneſta.

A lit i. Item ab Innocentio Papa. Si cuius patruus uxoratus obierit & illa iterum alium poſtea duxerit, & filios ex illo genuerit, filias vero eorum his commiſceri omnibus modis prohibemus, quæ vir & mulier uocata ſunt. Hæc ille ibid. Item à Synodo Romana ibid. Si qua mulier ad ſecundas nuptias tranſierit, & ex eis ſobolem genuerit: nullo modo poteſt ad conſortiũ cognationis viri prioris peruenire. Hæc illa.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, pro quanto conſanguinitatem perſeuerare poſt mortẽ perſonæ cuius cauſa contracta eſt, inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & cõſolidetur.

QVÆST. LV.

ART. III.

CONCL. Fornicarius concubitus affinitatem cauſat, inquantum habet aliquid de carnali coniunctione. 222 *lib. 8. Ethic. c. 12. e medio.

¶Examen: Ly fornicarius. Scilicet largo modo. Per fornicationem enim nunc intelliguntur quæcũque ſpecies luxuriæ puta adulterium &c. exceptis contra naturam exiſtentibus.

¶Ly de carnali coniunctione. Scilicet habente ſeminum commixtionem, ex qua poſſit de natura ſua ſequi generatio.

¶PROB. Quia matrimonium cauſabat affinitatem, ſecundũ quòd erat quædam carnalis commixtio, nõ ſecundum quòd erat ſocietas quædam ad uitam communem coniugij; patet ergo à ſimili. Vid art. 2. concl. m

1m de minori

Ex inhoneſtis. ℞. ut inhoneſta ſunt: non ut aliquid honeſtatis habent. §. Tunc nihil &c. Licet enim concubitus fornicarius ſit inhoneſtus & affinitas ſit res honeſta: nõ tamen ex illo tanquã inhoneſto cauſatur iſta, ſed ex illo tanquam aliqualiter honeſto, inquantũ ſcilicet aliquid naturale dicit. In fornicario. Siquidem concubitu eſt aliquid naturale: quod eſt commune fornicationi, & matrimonio &c. ut in textu

¶NOT. Quando dicitur, quòd res honeſtæ non cauſantur ex te hooc.

in honeſtis, intelligitur (vniuerſaliter loquendo) attenta natura honeſtorum, & inhoneſtorum: non autem attenta virtute alicuius ſuperioris, puta Dei &c. Ex malo enim elicere bonum familiare eſt.

2m de maiori. Non poteſt eſſe. ℞. ſecundum eandem conſiderationem: nõ autem, ratione diuerſorum. §. Tunc nihil &c. Nam inconuenientes non eſt ratione diuerſorum hunc eſſe affinem alicui, & ſimul eſſe conſanguineum: vt declaratur in text.

3m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Concubitus enim ſecundum naturam habet cõmixtionem ſeminum, ex qua tanquam cauſa poſſibili generationis affinitas cauſatur: concubitus verò contra naturam non habet &c. vt in textu.

*Argu. huius art.

¶NOT. Quòd in concubitu illicito requiratur neceſſariò cõmixtio iſta ad cauſandam affinitatem; vide artic. 4. not. poſt ad 2m;

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

EX articulo habet. ¶ Primò: quò per rationẽ oſtendas; meritò eſſe inſinuatũ à ſummis Põtificibus, quòd conſanguinitas ex illicito concubitu cauſatur. Vt patet ab Innocentio iij. de probation. per tuas &c. T. Tibertinus ciuis quandam per ſeptennium habuit concubinam &c. Mulier illa de dicto T. ſuſcepiſſe R. primitus conſtanter aſſeruit: & idem T. præfatæ mulieris deuictus inſtantia ipſum ſuum filium publicè recognouit, & filius eius nominatus communiter fuit, & habitus ab ambobus. Vnde apparet per cõſequens, quòd prædictus R. Sophiam neptem memorati T. cuius præſumitur conſobrinus, non poteſt habere aliquatenus in uxorem. Hæc ibi. Vbi patet, quòd illicitus cõcubitus Tiberij cum illa concubina cauſauit affinitatem: ita quòd filios illorum Robertus tanquam affinis repellitur omnino à coniugio Sophiæ nepotis patris ſui Tiberij. Item ab eod. de eo qui cogno. conſang. vxo. ſuæ. Tuæ fraternitatis deuotio poſtulauit utrum is, qui cum ſorore legitimæ coniugis fornicatur, cũ uxore poſſit poſtmodum commorari; & exigere debitum ac ſoluere requiſitus. Nos igitur reſpondemus, quòd uxor ut à commixtione uiri abſtineat propter publicam honeſtatem, & in continentia maneat, donec vir viam uniuerſæ carnis ingreſſus fuerit, diligen-

c. ſponſã. de ſponſ. & matri.

AD SECVNDVM dicendum, quòd non eſt inconueniens relationes ex oppoſito diuerſas, eidẽ ineſſe ratione diuerſorum, & ideò poteſt inter aliquas duas perſonas eſſe affinitas, & conſanguinitas non ſolum per illicitum concubitum, ſed etiam per licitum, ſicut conſanguineus, meus ex parte patris, duxit in uxorem conſanguineam meam ex parte matris. Vnde cum dicitur in diffinitione affinitatis, omni carens parentela, intelligendum eſt inquantum huiuſmodi, nec tamen ſequitur, quòd aliquis conſanguineam ſuam, cognoſcens, ſibi ipſi ſit affinis, quia affinitas, ſicut conſanguinitas, diuerſitatem requirit, ſicut, & ſimilitudo.

AD TERTIVM dicendum, quòd concubitus contra naturã, non habet commixtionem ſeminũ, quæ poſſit eſſe cauſa generationis, & ideo ex tali concubitu non cauſatur affinitas.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ex ſponſalibus cauſetur affinitas.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ex ſponſalib. nulla affinitas cauſari poſſit, quia affinitas eſt perpetuũ uinculum, ſed ſponſalia quandoq; ſeparantur, ergo nõ poſſunt eſſe cauſa affinitatis.

2 Præt. Si aliquis clauſtrum pudoris alicuius mulieris inuaſit, & aperuit, ſed non peruenit ad operis conſummationem, non contrahitur ex hoc affinitas, K ſed talis eſt magis propinquus carnali copulæ, quàm ille, qui ſponſalia contrahit, ergo affinitas non cauſatur.

3 Præt. In ſponſalibus nõ fit niſi quædam ſponſio futurarum nuptiarum, ſed aliquando fit ſponſio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas, ſicut ſi fiat ante ſeptennium, uel ſi aliquis habẽs G perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi, alicui mulieri ſpondeat futuras nuptias, aut ſi talis ſponſio fiat inter perſonas, quibus nuptiæ per uotum reddantur illicitæ, uel alio quocumque modo, ergo ſponſalia non poſſunt eſſe cauſa affinitatis.

SED CONTRA eſt, quòd Alexand. Papa * prohibuit mulierẽ quãdam cuidam uiro matrimonio cõiungi, quia fratri ſuo fuerat deſponſata, quod non eſſet, H niſi per ſponſalia affinitas contraheretur, ergo &c.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſicut ſponſalia non habent perfectam rationem matrimonij, ſed ſunt quædam præparatio ad matrimonium, ita ex ſponſalibus non cauſatur affinitas, ſicut ex matrimonio: ſed aliquid affinitati ſimile quod dicitur pu-
1 blicæ honeſtatis iuſtitia, quæ impedit matrimonium, ſicut & affinitas, ſecundum eoſdem gradus, & definitur ſic. Publicæ honeſtatis iuſtitia eſt propinquitas ex ſponſalibus proueniens, robur trahens ex eccleſiæ inſtitutione propter eius honeſtatẽ ex quo patet ratio nominis, & cauſa, quia ſcilicet talis propinquitas ab eccleſia inſtituta eſt propter honeſtatem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſponſalia non ratione ſui, ſed ratione eius, ad quod ordinantur cauſant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ ho

F tius eſt monenda. Quòd ſi fortè commonitioni parere recuſans talis fuerit, ut delapſu meatur ipſius: vir eius poterit, & debebit, cum Dei timore debitum ei ſoluere coniugale: cùm affinitas poſt matrimonium iniquè cõtracta, illi nocere non dẽat, quæ iniquitatis particeps non exiſtit. Hæc ibi. Vbi per ly publicam honeſtatem, intelliga affinitatem: ſicut & idem Papa in contextu nominauit inſertus, & gloſa ibi exponit. Item ab eo. ibid. Diſcretionẽ tuã. &c. Nec affinitas, quæ poſt contractum legitimè matrimonium inter uirũ & uxorem iniquè cõtrahit, ei dẽt officere; quia hmõi iniquitatis particeps non exiſtit: cùm ſuo iure non debeat ſine ſua culpa priuari. Hęc ibi. Item ibid. à Gregorio ix. Iordanæ mulierit &c. Eapropter mandamus, quatenus vtrunq; ipſorũ ad uouendam perpetuã cõtinentiam attentè moneas. Et, ſi ad eam induci nequiuerint, Memoratũ I. iniuncta ei primitus pro cõmiſſo inceſtu pœnitentia competenti, ut eidem cohabitet & coniugale debitũ reddat exactus eccleſiaſtica cẽſura cõpellas. Hæc ibi. Vbi ex tãta difficultate de coniungendis ipſis ſacta monſtrat apertè Papa; quòd affinitas ex concubitu inceſtuoſo cauſata fuerat.

* ca. 1. de matri. cõtrac. contra interdi. eccleſia.

concl.

2 ¶ Secundo habes: quò per rationẽ prædicta Pontificum, pro quanto affinitatẽ ex iniquo cõcubitu cauſari dicunt, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, declaretur & conſolidetur.

QVAEST. LV. ART. III.

CONCL. Ex ſponſalibus non cauſatur affinitas, ſicut ex matrimonio; ſed aliquid affinitati ſimile, quod dicitur publicæ honeſtatis iuſtitia: quæ impedit matrimonium, ſicut & affinitas, ſecundum eoſdem gradus.

¶ PROB. 1. Quia ſponſalia non habẽt perfectam rationem matrimonij, ſed ſunt quædam præparatio ad matrimonium: 2. Quia (ly quæ impedit &c. relinquuntur clara.

¶ NOT. Meritò ſecunda pars probationis ut patens ſupponitur; quia iura Pontificia ante tempus ſancti Doctoris inſtituta & ſecundum quæ loquebatur, hoc determinarunt. Quid autem tenendum ſit hodiè poſt iura noua, dicetur in appen. ſequen.

1m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. conceditur illatio: loquendo de ſponſalibus

ſponſalibus ratione ſui tantum non autem ratione eius, ad quod A ordinantur §. Tunc nihil &c. Nam concluſio loquitur de ſponſalibus ratione eius, ad quod ordinantur; quando dicit, quòd ex ipſis cauſatur aliquid affinitati ſimile.

3m de minori Magis propinquus carnali copulæ. ℞. nō autem pactioni coniugalis ſocietatis. §. Tunc nihil &c. Nam ex pactione iſta ſocietatis contrahitur affinitas, i. aliquid affinitati ſimile: ut patet à ſimili de matrimonio. Nam matrimonium affinitatẽ cauſat non ſolum &c. ut in textu.

¶NOT. Ex primis uerbis textualis reſpõſi, ſcilicet vir & mulier efficiuntur in carnali copula &c. aduerte ꝙ loquitur non de coniugatis, ſed de illicita concubitu ſe cognoſcentibus: & cõſequẽter loquitur in propoſito articuli tertij, ubi affinitas ex tali copula cauſari dr. Habes ergo, ultra ibi dicta, quò intelligas affinitatem ex illa cauſari: & conſequenter ꝙ non tot modis ibi cauſatur, ſicut in matrimonio; nec eo modo quo in ſponſalibus. Verba huiuſmodi textualia confirmantur à fortiori per Vrbanum Papam 35 q. 2. & 3. Extraordinaria pollutio non niſi ita naturalib. admiſſa, uel ſæpius reiterata, citra maritalẽ affectum, non vt matrimonium impediret quamuis ipſe ſit criminoſa & damnabilis. Hæc ibi. Vbi p pollutionem extraordinariam intelligitur pollutio extra clauſtrum pudoris, & (breuiter) quomodocunque facta dummodo ibi non interueniat commixtio ſeminũ. Propter ly citrà maritalem affectum: aduerte quòd Vrbanus confirmat textũ hũc Diui Thomæ de matrimonio, pro quanto affinitatem cauſat. Nam, ſecundum Papam etiam, remota commixtione ſeminum cauſatur affinitas per matrimonium.

neſtatis iuſtitia, & ideo ſicut matrimonium eſt perpetuum uinculum, ita, † & prædictus affinitatis modus.

Ad secundum dicendum, ꝙ vir, & mulier efficiuntur in carnali copula una caro per commixtionem ſeminũ, unde quantumcunq; clauſtrum pudoris inuadat, uel frangat, niſi commixtio ſeminum ſequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, ſed matrimonium affinitatem cauſat, non ſolum ratione carnalis copulæ, ſed etiam ratione ſocietatis coniugalis, ſecundum quam etiam matrimonium naturale B eſt. Vnde, † & affinitas contrahitur ex ipſo contractu matrimonij, per uerba de præſenti ante carnalem copulam, & ſimiliter ex ſponſalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis ſocietatis, contrahitur aliquid affinitati ſimile, ut publicæ honeſtatis iuſtitia.

Ad tertium dicendũ, quòd omnia impedimẽnta, quæ faciunt ſponſalia non eſſe ſponſalia, non permittunt ex pactione nuptiarum affinitatem fieri, unde, ſiue habens defectum ætatis, ſiue habens uotum ſolemne continentiæ, aut aliquod huiuſmodi impedimentum, ſponſalia de facto contrahat, ex hoc non ſequitur aliqua affinitas, q̃a ſponſalia nulla ſunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus, uel maleficiatus, habens impedimentum, ante annos pubertatis poſt ſeptennium contrahat ſponſalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honeſtatis iuſtitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cum in tali ætate puer frigus, & non frigus quantum ad actum illum, ſit æqualiter impotens.

3m de minori. Fit ſponſio. ℞. inualide: non autem valida. §. Tunc nihil &c. Nam concluſio loquitur de ſponſalibus, quando ualent; non autem quando ſunt nulla.

¶NOT. Circa ualiditatem, vel nullitatem ſponſalium, de quibus in reſponſo formali, diſtinctiua intelligendam, uide textum. Non enim impedimenta omnia ſponſalium nullitatem ipſorum cauſant.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quã per rationẽ oſtendas; mentiò inſinuatum ab Alexandro iij. ꝙ ex ſponſalibus cauſatur publicæ honeſtatis iuſtitiæ: & ſic. Si puella infra nubiles annos alicui deſponſata fuerit, non liceat alicui de conſanguinitate, ipſius, cui deſponſata fuerit, eam ducere in uxorẽ: nec fas eſt eidem ſponſo de conſanguinitate ſponſæ ſibi aliquam copulare. Hæc ille: de deſpon. impuber. Cõtinebatur. Item ab eod. ibid. Literas &c. Cùm quidam eſſet perfectæ ætatis, quandã puellam in cunabulis deſponſauit; procedente uerò tempore matrem puellæ cognouit, & eam in vxorem accepit. Si præfatus uit matrem puellæ, anteq̃uam ſeptimum annum compleſſet, in uxorem acceperit, matrimonium non diſſoluas: cùm deſpõſationes huiuſmodi nullæ ſunt, quæ in cunabulis fiunt. Verùm, ſi poſtquã puella ſeptimũ annũ cõpleuit, p̃ſcd ctus uir matrem eius accepit vxorẽ; cum ſponſalia ex tunc placere conſueuerint, inter eos ſolam diuortij non differas promulgare: nec ipſum filiam, ſeu matrẽ habere permittas. Hæc ibi. Vbi nota, ꝙ filiã habere nõ põt, pp affinitatẽ ſuperuenientem ex illicito cõcubitu. ar. 3. nec matrẽ, pp publicæ honeſtatis iuſtitiam. Et quia iſta iuſtitia publicæ honeſtatis in primo gradu eſt (vt patet,) ideo etiam hodie impedit à matrimonio. De qua re hic ius nouum ſtatuit. Iuſtitiæ publicæ honeſtatis impedites. Secundæ aliæ gradibus etiam ꝙ per hęc antiqua iura impedimentum, ubi ſpõſalia quecunq; rõne ualida non erunt, ſancta Synodus prorſus tollit; ubi aũt ualide fuerint, primũ gradũ non excedat: q̃m in ulterioribus gradibus iam non poteſt ſine ulla prohibitio ebſq; diſpendio obſeruari. Hæc Conc. Trid. ſeſſ. 24. cap. 3. de refor.

t Vtil p S Eccl. &c.

35. q. 3. c. Et hoc quoq; ſtatutũ, &c. † Contra dicimus.

Publicæ honeſtatis iuſtitia; quõ nunc impedit. vel non.

¶Secundò habes: quò per rationẽ prædictã patrũ, pro quanto ex ſponſalibus cauſari iuſtitiã publica honeſtatis inſinuant, & intelligas defendas. ¶Tertiò uides quomodo ex ſpeciali Angelica doctrina hæc, & declarentur, & conſolidentur. 3

ARTICVLVS V.

Vtrum affinitas ſit cauſa affinitatis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur etiam quòd affinitas ſit cauſa affinitatis, quia Iulius Papa dicit, † Conſanguineam relictam vxoris ſuæ nullus ducat uxorem, & in ſeq. cap. dicitur, quòd duæ conſanguineorum uxores, vni viro altera poſt alteram nubere prohibentur: ſed hoc non eſt niſi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem, ergo affinitas eſt cauſa affinitatis.

C ¶ 3 Præt. Carnalis commixtio coniungit, ſicut & carnalis propagatio, quia ęqualiter computantur gradus affinitatis, & conſanguinitatis, ſed conſanguinitas eſt cauſa affinitatis, ergo, † & affinitas.

¶ 3 Præt. Quęcumq; vni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem, ſed vxor viri alicuius efficitur eiuſdem attinentiæ cum omnibus conſanguineis viri, ergo, † & omnes conſanguinei uiri ſui, efficiuntur unum D per affinitatem, cum omnibus qui attinent, mulieri & ſic affinitas eſt cauſa affinitatis.

Sed contra, Si affinitas ex affinitate cauſatur, aliquis, qui cognouiſſet duas mulieres, neutram earum poſſet ducere in uxorem, quia ſecundum hoc altera efficeretur alteri affinis, ſed hoc eſt falſum, ergo affinitas non cauſat affinitatem. E

Præt. Si affinitas ex affinitate naſceretur aliquis contrahens

QVAEST. LV. ART. V.

CONCL. 1a. Affinitas non cauſat affinitatem, ſed aliud attinentiæ genus. 224

¶PROB 1. Quia affinitas non cauſatur per carnis propagationem; ſed per matrimonialem cõiunctionẽ (ut patet.) & quia (Ly ſed aliud &c.) dictum præſuppõ itur.

cum xuore defuncti, fieret affinis omnib. conſanguineis prioris uiri, ad quos mulier habet affinitatem sed hoc uó poteſt eſſe, quia maxime fieret affinis uito defuncto, ergo &c.

Præterea, Cõſanguinitas eſt fortius uinculum, quàm affinitas, ſed conſanguinei uxoris nõ efficiuntur affines cõſanguineis uiri, ergo multo minus affines uxoris efficientur eis affines, & ſic idem quod prius.

RESPONDEO, Dicendum, quòd duplex eſt, modus, quo aliquid ex alio procedit. Vnus ſecundum quem aliquid procedit in ſimilitudinem ſpeciei, ſicut ex homine generat̃ homo. Alius ſecundum quem non procedit ſimile in ſpecie, & hic proceſſus ſemper eſt in inferiorem ſpeciem, ut patet in omnib. agẽtibus æquiuoce. Primus autem modus ꝓceſſionis quotieſcumque iteratur, ſemper manet eadem ſpecies, ſicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ uirtutis, & ex hoc generabit̃ homo, & ſic deinceps. Secundus autem modus ſicut in primo facit aliam ſpeciem, ita quotieſcumq; iteratur, aliã ſpeciem facit, ut ex pũcto per motum procedit linea non pũctus, quia punctus motus facit lineã, & ex linea lineaUter mota non procedit linea, ſed ſuperficies, & ex ſuperficie corpus, & ulterius per talem modum proceſſus aliquis eſſe non poteſt. Inuenimus autem in proceſſu attinẽtię duos modos, quib. uinculum huiuſmodi cauſatur. Vnus per carnis propagationem, & hic ſemper facit eãdem ſpeciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hæc facit aliam ſpeciem in principio, ſicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter conſanguineo, nõ fit conſanguinea, ſed affinis. Vnde ſi iſte modus procedendi iteratur, non erit affinitas, ſed aliud attinentiæ genus. Vnde perſona, quæ matrimonialiter affini coniungitur, non eſt affinis, ſed eſt aliud genus affinitatis, quod dr̃ ſecundum genus. Et rurſus, ſi affini in ſecundo genere aliquis per matrimonium coniũgatur, non erit affinis in ſecundo genere, ſed in tertio, ut hoc uerſu ſupra poſito † oſtenditur.

Ex hæc duo genera olim erant prohibita propter publicę honeſtatis iuſtitiã, magis quàm propter affinitatem, quia deficiunt à uera affinitate, ſicut illa, q̃ ex ſponſalib. contrahitur. Sed mõ illa prohibitio ceſſauit, & remanet ſub prohibitione ſolũ primum genus affinitatis q in quo eſt uera affinitas.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod alicui uiro conſanguineus uxoris ſuæ, efficit affinis in primo gñe, & uxor eius in ſecũdo, unde mortuo uiro, qui erat affinis, non poterit eam ducere in uxorem propter ſecundum affinitatis genus. Similiter autem ſi aliquis uiduam in uxorem ducat conſanguineus prioris uiri, qui eſt affinis uxori in primo genere, efficitur affinis ſecundo uiro in ſecundo genere, & uxor filius conſanguinei, quæ eſt affinis uxori uiri huius in ſecundo genere, efficitur affinis uiro in tertio genere. Et quia tertiũ genus erat prohibitũ propter honeſtatem quãdam, magis quàm propter affinitatem, ideo Canon dicit: Duas conſanguineorum uxores uni uiro alterã poſt alteram nubere, publicæ honeſtatis iuſtitiæ contradicit, ſed ta lis prohibitio nunc ceſſauit.

AD SECVNDVM dicendum, q́ quamuis carnalis cõiunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

AD TERTIVM dicendũ, quòd uxor uiri efficitur eiuſdem attinentiæ cum conſanguineis uiri quantum ad gradum eundẽ, ſed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppoſitũ ex rationib. quæ inducuntur, uidetur oſtendi, quòd nullum uinculum ex affinitate cauſetur; ad alias rationes reſpondendum eſt, ne antiqua eccleſiæ prohibitio irrationalis uideatur.

AD QVARTVM dicendum, q́ mulier non efficitur affinis in primo genere uiro, cui coniungit carnaliter, ut ex pdictis patet. Vnde conſequenter alij mulieri à uiro eodẽ cognitæ, non efficit affinis in ſcdo genere, unde nec ducenti in uxorẽ unã earũ, efficit̃ affinis alij in tertio genere affinitatis: & ita duas mulieres cognitas ab eodẽ uiro, nec antiqua iura eidem ſucceſſiue copulari prohibebant.

Examen. Ly per carnis propagationẽ. Scilicet in linea eiuſdẽ conſanguinitatis exiſtentem. Nõ enim accipitur nunc carnis propagatio pro eo, q́ ex uiro & uxore fit una caro: alioquin nõ diſtingueretur carnis propagatio à coniunctione matrimoniali: ut fit in textu.

¶Ly non fit conſanguinea, ſed affinis. Scilicet cõſanguineis uiri ſui: non autem ipſi uiro. Nam (ut habetur ex art. 1. ad 1m. fin. & in articuli huius reſponſione ad 4m.) mulier carnaliter cognita, non fit affinis uiro ex hoc.

¶NOT. A ly hæc duo genera, olim erãt prohibita &c. reſpondet tacitæ obiectioni. (ut diſcurrẽti patet.) Huius occaſione in ſimilibus, quæ a iure poſitiuo dependent, notabis pro ſemper: variationem ſtatutorum eccleſiæ ſucceſſu temporis factorum nõ inferre, uel minimam ignorantiam in doctoribus: qui ante ſtatuta poſterius facta aliter locuti ſunt, tanquã priora ſequẽtes.

¶CONCL. 2a. Primum genus affinitatis ſolum remanet nũc ſub ꝓhibitione.

¶Examen Ly primum genus. Exemplũ ſit cãm deſt in primo, quãm deſecũdo, & tertio, genere. Titius, & Berta, iuncti matrimonio habent uiciſſim pro affinibus omnes alterius conſanguineos. Vt puta, Albertus frater Bertæ eſt affinis Titio. Iſte Albertus matrimonialiter coniungitur Margaretæ. Iſta Margareta non erit propter hoc affinis Titio in primo genere (ut ſunt cõſanguinei Bertæ: ſed erit in ſecundo. Mortua Margareta Albertus ducit uxorem Nicolucium, qui Titio attinebit in tertio genere. Nunc ergo Titius poterit & Nicolucium habere uxorem, & Margaretam ſi uiueret: ſed cõſanguineos Bertæ uſque ad quartum gradum, non.

¶PROB. Qui a patet ex iuribus.

1m de minori

Not. uniuerſalis p doctorib.

Affinitatis. Ly Largo modo dictæ. §. 1. publicæ honeſtatis. Sic enim loquitur Papa Iulius. Probatur ſcẽa, datur q́, efficitur ſecũdo ſanguineus, ſecũdo efficiunt affinis in primo genere, & nãque eius in ſecundo &c. ut in textu. Tunc nihil contra. Nam de affinitate proptiè dicta, quæ ſolum conſanguineos uxoris uir importat, loquitur, conſluſio prima.

2m de maiori

Sicut &c. quantum ad coniunctionem: non quantum ad genus cõiũctionis. Tũc nihil &c. ut patet ex d. dis.

3m de maiori

eiidem ſunt eadẽ. &c. ſecundũ omnia non, ſecundum aliquid tã tum. Tũc nihil &c. Nam uxor uiri efficitur eiuſdem attinentiæ &c. ut in textu. Sic ergo non ſecundum omnia.

¶NOT. A ly ſed quia in oppoſitum ex rationibus &c. non inuertitam, quam ſemper detulit S. Thomas eccleſię Romanę. Rurſus, ex eodem diſcas, q́ ſtatuta eccleſiæ antiqua, etiam ſi per nova inuenientur (ſiue aliter ordinando, ſiue &c.) non ſunt pro irrationabilibus ꝓ tẽpore illo, in quo facta ſunt, habenda.

4m maior.

Si affinitas eſt affinitatis cauſa ſemper, ſequit, q́ cognoſcẽti eaſdem mulieres, neutram earum poſſet ducere in uxorem. &c. negatur iſta. §. nam ꝓ ut ſuppoſiti ſolum: ſcilicet q́ mulier fiat affinis &c. cui coniungitur carnaliter. Mulier enim non efficitur affinis in primo genere uiro &c. ut in textu.

5m ma-

Tart. j. huius quæſt. corp.

conc. p

32. q. 3. c. Porro duorum.

corel. m

5m maior. Si affinitas ex affinitate naſceretur, aliquis A contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus conſanguineis priori uiri, ad quos mulier habet affinitatem. ℞. negatur illa §. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶Tertiò uides quomodo ex ijs deciſſim Thomiſtica doctrina haec & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LV. ART. VI.

6m de concluſione. Efficietur ei affines ℞. propriè: nõ al ter. §. Tunc nihil &c. Sufficit enim concluſioni, quòd aliquod uinculum, quamuis nõ ſit propriè affinitas, cauſetur ex affinitate. & hoc, quòd ſcilicet cauſetur uerum eſt, aliquam ſimilitudinem adiectis. Nam mediante una perſona non coniungitur mihi alia, niſi ex hoc, quòd ei &c. vt in textu.

APPENDIX.

Vid. p. S. Ioci. &c. Ex articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem oſtendat, meritò inſinuatum fuiſſe ſupra ar. 1. appen. p Papam, quòd affinitas non cauſat affinitatem: & maximè ab Innocentio lij. ſic. Licet omnes conſanguinei uxoris ſint uiri affines, & omnes cõſanguinei uiri ſint affines uxoris, tamen inter conſanguineos vxoris & uiri, ex eorundem ſcilicet uiri & vxoris coniugio, nulla prorſus affinitas eſt contracta. Hæc ille: de conſanguin. & affin. quod ſuper his. Ex quib. patet quòd Titius, qui eſt affinis *Al. meç. Bertæ ex cõiugio ſuj fratris Petrucij cum Berta, ſi duceret uxorem Antoniam: Berta non fieret affinis Antoniæ affinitate propriè dicta. Idem inſinuat Innocẽtius, & ſimul attinentiam cauſatam idem tollit ab impedimẽto ma trimonij (ut inquit D. Tho. in corp.) ſic enim habet Innocentius ibid. non debet &c. Cum prohibitiones de coniugio in ſecundo & tertio affinitatis genere minimè contrahendo, & de ſobole ſuſcepta ex ſecundis nuptijs cognationi prioris uiri non copulanda, & diffiCultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum; cum ceſſante prohibitione ceſſat effectus, conſtitutiones ſuper hoc æditas ſacri approbatione Concilij reuocantes præſenti conſtitutione decernimus, ut ſic contrahẽtes de cætero libere copulentur. Hæc ibi.

Concil. Trid. ſeſſ. 24. de reform. mat. c. 4 & ca quamquã cũ mulus ſe quen. 15. q. 4.

2 ¶Secundò habes: quomodo per Sanctum Thomam prædicta Pontif. pro quanto affinitatem cauſare affinitatem negant, & intelligas, & tucaris.

Ad qvintvm dicendũ, quòd ſicut uir non eſt affinis vxori ſuæ in primo genere, ita nec efficitur affinis ſecundo uiro eiuſdem uxoris in ſecundo genere, & ſic ratio non procedit.

Ad sextvm dicendum, B quòd mediante una perſona non coniungitur mihi alia, niſi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi eſt affinis, nulla perſona fit mihi attinens, niſi, quæ illi mulieri adiungitur, quod non poteſt eſſe niſi per carnis propagationem ex ipſa, uel propter coniunctionem matrimonialem ad eam, & utroque modo aliqua attinentia mediante prędicta muliere ſecundum antiqua iura, mihi proueniebat, C quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodẽ genere, ſed in alio gradu, ut ex regula prius data patet: & iterum ſecundus uir eius efficitur mihi affinis in ſecundo genere. Sed alij conſanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipſa, vel adiũgitur eis, ſicut patri, & matri inquantum procedit ab eis, uel exiſtentibus ex D principio eodem, ſicut fratribus, unde frater affinis *mei, uel pater, non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ARTICVLVS VI.

Vtrum affinitas impediat matrimonium.

AD sextvm ſic proceditur. E Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, niſi quod eſt illi contrarium: ſed affinitas non contrariatur[h] matrimonio, cum ſit effectus eius, ergo non impedit matrimonium.

¶2 Præt. Vxor per matrimoniũ efficitur res[h] quædam uiri, ſed conſanguinei defuncti uiri ſuccedunt in rebus eius, ergo poſſunt ſuccedere in uxore, ad quã tantum manet affinitas, ut oſtẽſum* eſt, ergo affinitas non impedit matrimonium.

Sed contra eſt, quod dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris patris tui non reuelabis, ſed illa eſt tantum affinis, ergo affinitas impedit matrimonium.

Respondeo, Dicendũ, quòd d[m] affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum, *eadem ratione, qua, & conſanguinitas. Sicut enim ineſt neceſſitas quædam cohabitandi cõſanguineis adinuicem, ita, & affinibus & ſicut eſt quoddam amicitiæ vinculum inter conſanguineos, ita inter affines, ſed * ſi affinitas matrimonio ſuperueniat, non poteſt ipſum dirimere; * ut ſupra dictum eſt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd affinitas non contrariatur, matrimonio, ex quo cauſatur, ſed contrariatur matrimonio quod cum affine[h] contrahendum eſſet, inquantum impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiſcentię reprẹſſionem, quæ per matrimonium quæruntur.

Ad secvndvm dicendum, quòd res poſſeſſæ à uiro, non efficiuntur aliquid unum cum ipſo viro, ſicut uxor efficitur una caro cum ipſo. Vnde ſicut conſanguinitas impedit matrimoniũ, uel coniunctionem ad uirum, ita, & ad uxorem viri.

CONCL. 1a. affinitas præcedẽs matrimonium impedit contrahendũ, & dirimit contractum. eas

¶PROB. Quia conſanguinitas impedit ſic illud (q. 54. ar. 3.) & eadem ratio, in propoſito, eſt de affinitate atque conſanguinitate.

¶Examen. Ly eadẽ ratione. Scilicet proportionabiter. Licet enim conſanguinitas ſit maius uinculum abſolutè, quàm affinitas, tamen utrunque in ſuo genere impedit matrimoniũ uſque, ad 4m. gradum; & propter eandem rationem cohabitandi ſimul: ut in textu: ſed non eſt tanta reuerẽtia nobis indicta erga affines, ſicuti erga conſanguineos propterea licet utraque de iure naturali uel diuino impediat matrimoniũ (ut ſupra de conſanguin. q. 54. dictum eſt): tamen magis de iure naturali conſanguinitas impedit, quàm affinitas. *Ar. pce. concl. concl.

CONCL. 2a. Si affinitas matrimonio ſuperueniat, non poteſt ipſum dirimere.

¶PROB. Quia patet ex ſupra. *Queſt. 5 in a. unico, ad 7.

¶NOT. Vide etiam art. 3. appen. ubi per Papam deſignatur, hanc non dirimere matrimonium, dum poſt illicitum concubitum uiri cum conſanguinea uxoris determinat, uirum adhuc dẽte debitũ coniugi ſuæ reddere: ſi exigatur. Vnde, & per hæc pontificum dicta præſentem S. doctoris concluſionem confirmari, agnoſce.

1m de minori. Matrimonium. ℞. contrahendo cum affine: non ex quo cauſatur. §. ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nã concluſio prima, contra quam ſit argumentum de matrimonio contrahendo loquitur.

2m de maiori. Res quædam uiri. ℞. effecta aliquid vnum cum ipſo uiro: non autem poſſeſſa tantum ab ipſo. §. Tunc nihil &c. Licet in conſanguinei defuncti uiri ſuccedant in rebus ab ipſo poſſeſſis (ut arguitur,) tamen ſuccedere non poſſunt in rebus factis iam una carne cum defuncto.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe, quòd affinitas impediat matrimonium ſicut conſanguinitas, à Papa Alexandro iij. Inquiſita diligentius ueritate, ſi per teſtes circumſpectos omni exceptione maiores inueneris, ꝙ prim9 uir ſuperſtitē quarto gradu conſanguinitatis attingit, nō differas diuortij ſententiam promulgare. Equè.n. (ut canones dicunt) abſtinendū eſt à conſanguineis uxoris, ſicut proprijs. Hæc ille: de conſanguin. ex literis. Item ab Vrbano iij. ibid. Super eo &c. Si manifeſtum eſt, inuenē cognouiſſe propinquam prædictę puellæ, uel ſi non eſt manifeſtum, fama tamē loci hoc habet, cum eſſet ſponſa tantummodo de futuro, idē ab ea impetit & dēt abſolui. Hæc ibi. Item à Papa Iulio 35. q. 3. Equaliter uir coniungatur conſanguineis proprijs, & cõſanguineis uxoris ſuæ. Hæc ibi. item ab Alexādro prædicto. Sponſam alterius, maximè ſi eſt nubilis ætati proxima, nullus cõſanguineorum aliquo modo ſibi poteſt matrimonio copulare. Hęc ille: de ſponſal. & matrimon. Si ergo affinitas impropria (de qua ibi,) quæ aliàs dicitur publicæ honeſtatis iuſtitia, cauſata ex ſponſalibus impedit matrimonium: multò magis ſecundum eundem Papā, affinitas propria, quæ ſcilicet cauſatur ex matrimonio conſanguinei impediet ipſum.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto affinitatem impedire inſinuant matrimonium, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs viciſſim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

Vtil. p. 5. Eccl. &c.

*Li. 4. Sēt. di. 4. ſepa. agr. B. à medio.

ARTICVLVS VII.

Vtrum affinitas habeat per ſe gradus.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiam per ſeipſam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis eſt accipere aliquos per ſe gradus, ſed affinitas, propinquitas quædam eſt, ergò habet gradus per ſe ſine gradibus conſanguinitatis, ex quibus cauſatur.

¶2 Præterea. In litera* dicitur, quòd ſoboles ſecundæ coniunctionis non poteſt tranſire ad conſortium affinitatis prioris viri: ſed hoc non eſſet, niſi filius affinis, etiam eſſet affinis, ergo affinitas habet per ſe gradus ſicut conſanguinitas.

SED CONTRA. Affinitas ex conſanguinitate cauſatur, ergo & omnes gradus affinitatis cauſantur ex gradibus conſanguinitatis, & ſic non habet per ſe aliquos gradus.

RESPONDEO, Dicendum, quòd res non diuiditur diuiſione per ſe, niſi ratione illius, quod competit ſibi ſecundum genus ſuum, ſicut animal per rationale, & irrationale, non autē per album, & nigrum: carnis autem propagatio per ſe comparatur ad conſanguinitatē, quia ex ea immediate conſanguinitatis uinculum contrahitur, ſed ad affinitatem nō comparatur niſi mediante conſanguinitate, quæ eſt cauſa eius: unde cū gradus attinentiæ per propagationem carnis diſtinguantur, * diſtinctio graduum per ſe, & immediate competit conſanguinitati, ſed affinitati mediante cõſanguinitate.* Et ideo ad inueniendum gradus affinitatis eſt regula generalis, ꝙ quoto gradu conſanguinitatis attinet mihi uir, toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd gradus in propinquitate attinentiæ, non poſſunt accipi niſi ſecundum aſcenſum, & deſcenſum propagationis, ad quā non comparatur affinitas niſi mediante conſanguinitate, & ideo non habet affinitas gradus per ſe, ſed ſumptos iuxta gradus conſanguinitatis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ filius affinis meæ ex alio matrimonio non per ſe loquendo, ſed quaſi per accidens, dicebatur antiquitus affinis, unde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honeſtatis iuſtitiam, quàm propter affinitatem, & propter hoc etiam prohibitio nunc eſt reuocata.

¶Corollarium. Ergo quicunque oſtenderit, affinitatem ex cõſanguinitate pendere, & conſequenter non poſſe reſpicere ad propagationem, niſi per medium hūc. i. per conſanguinitatem, oſtendet per hoc affinitatem non habere gradus per ſe. Si enim illos per ſe haberet, reſpiceret ꝓpagationem per ſe, & immediatē, & medio conſanguinitatis nō indigeret ad hoc. Nā ex propagatione carnis per ſe attenduntur. Hæc dixerim ad aperiendam uiam intelligendi, quæ dicentur in appen. ſequen. concl.

1m de maiori

Propinquitatis & cõparatæ per ſe ad propagationem: uol. aliter § Tunc nihil &c. Affinitas enim non ē talis propinquitati quæ per ſe reſpiciat propagationem.

2m de minori

Niſi filius affinis eſſet etiam affinis. Ita per accidens: non per ſe. §. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum fuiſſe à Concilio Maciſc. quòd affinitas non habeat per ſe gradus: & ſic. Sanè conſanguinitas, quæ in proprio uiro ſeruanda eſt, hæc nimirum in vxoris parentela de lege nuptiarum cuſtodienda eſt: quia conſtat eos duos fuiſſe in carne una. Hæc illud: ut recitatur. 35. quæſtione tertia. Cum enim demonſtrat Concilium, quòd parentela affinitatis ex conſanguinitate cauſatur: per hoc oſtendiſſe dicendum eſt, quòd affinitas non habet per ſe gradus. Nam ſi ex conſanguinitate cauſatur, iuxta Concilium, etiam iuxta illud, propagationem carnis reſpicit mediante conſanguinitate: & conſequenter mediante conſanguinitate habet gradus, & conſequenter non habet illos per ſe. Item à canonibus Pontificijs: ut de conſanguin. & affinit. circa declarationem arboris ponitur. Nam affinitas, ſecundum canones, eſt perſonarum proximitas ex coitu proueniens omni carens parentela (ſcilicet ſanguinis). Ex hac enim diffinitione patet, quòd canones ſtatuunt affinitatem ex conſanguinitate, mediante copula carnali, cauſari. Conſequenter ergo dic ſecundum canones, ut prius, ſecundum Concilium dicebatur. Item ab eiſdem ibid. per regulam iſtam, quę datur ad agnoſcendā affinitatē: et eſt hæc. Quotieſcunq; inter unā perſonarum, Vtil. p. Eccl. etc.

QVÆST. LV. ART. VII.

216 CONCL. Diſtinctio graduum per ſe, & immediate, competit conſanguinitati, ſed affinitati, mediante conſanguinitate.

¶Examen. Ly per ſe. Ideſt ratione ſui: Patet ſi conſanguinitas, ut conſanguinitas; habet gradus, tunc dicitur habere per ſe illos. Item, ſi affinitas, ut affinitas, habet uel non habet gradus, tunc dicitur habere, uel non habere, per ſe illos.

¶Ly immediatè. Quamuis non ubique ly immediatè, ſit idem, quod ly per ſe: tamen uidetur, accipi hic ly immediatè prout coincidit cum ly per ſe: ut habetur ex textu dicente ly carnis propagatio comparatur ad conſanguinitatem, quia ex ea immediatè conſanguinitatis uinculum contrahitur. Non tamen per hoc eſt ſuperfluitas in concluſione textus, quoniam ad maiorem declarationem utrunque ponitur ſimul: ſiue autem eſſet ſuperfluitas, ſi abſque ratione utilitatis alicuius apponeretur utrunque.

¶PROB. 1. Quia gradus attinentiæ per propagationem carnis diſtinguuntur; & propagatio carnis per ſe comparatur ad conſanguinitatem (ut patet in textu:) 2. Quia (ly ſed affinitati &c.) gradus attinentiæ per propagationem carnis diſtinguuntur, & carnis propagatio non comparatur ad affinitatē niſi mediante conſanguinitate.

ſororum, de quibus quæritur, & coniugem alterius non eſt, uel non fuit conſanguinitas intra quartum graduum incluſiue, nulla eſt prohibitio. Verbi gratia. Inter me, & coniugem nepotis mei, non poteſt eſſe matrimonium, quia nepos meus eſt mihi conſanguineus intra quartū gradū. Item. Soror mea habuit maritum: ea mortua, maritus eius aliam accepit: quo defuncto poſtero contrahere cum eius relicta: quia inter me & illam relictam nulla eſt, nec fuit conſanguinitas. Hæc ibi. Ex quibus patet; quòd ad inueniendam affinitatem utuntur pro medio conſanguinitate, & ad inueniendos affinitatis gradus utuntur pro medio gradibus conſanguinitatis. Dicendum ergo ut bis: ut ſupra circa concilium Mafien.

¶ Secundò habes: quo modo per rationem prædicta patrū, pro quanto affinitaté non habere gradus p ſe, ſed media conſanguinitate inſinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò videns quomodo ex ijs uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LV. ART. VIII.

Deuter. 25. & Ruth. 4.

CONCL. Oportet quòd tot ſint gradus affinitatis, quot ſunt gradus conſanguinitatis.

¶ PROB. Quia gradus affinitatis ſumuntur iuxta gradus conſanguinitatis (patet ex ſupra.

1m de minori

Tantò diutiùs durat. ¶ uel tantò nobiliorem attinentiam facit. §. Tunc mihi &c. Nam ſecundū in propoſito uerum eſt; nō autem primum; ut in textu.

2m maior Ius humanum debet imitari ius diuinum. ¶. habita conſideratione temporum, & uariationis legum, & caſuum. §. Vt ex textu habetur. Tunc nihil &c. Nam uariantis nunc lex, tempus, & caſus, à lege, tempore, & caſu antiquis. Et ideo tunc licebat aliquid quod nunc non licet. vt patet in textu.

¶ NOT. Quòd conſanguineus poſſet ducere uxorem fratris defuncti, non tamen formaliter, affinem potuiſſe ducere affinē; & conſequenter affinitatem in primo gradu non fuiſſe prohibitam antiquitus, quoniam conſanguineus ille (vt patet in textu fin.) non ducebat eam uxorem, quaſi generis proximam perſonam, ſed quaſi ſupplens defectum fratris ſui. Hæc autem ſuppletio nunc neceſſaria non eſt propter rationem allatam in textu. & q. 54 art. 4 corp. Affines ergo, ut affines, nunquam potuerunt coniungi: ſed, ut in caſu & conſequenter materialiter locuto eſt dicere, uel inferre, quòd affinitas primi gradus non impediret tunc matrimonium. Argumento igitur formaliter loquenti de affinitate nihil officit argumentum.

APPENDIX.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶ Primò: quòd per rationē oſtendas, meritò inſinuatum fuiſſe ab Innocentio in Concil. generali, quòd affinitatis gradus extendantur ſicut gradus conſanguinitatis: ſic. Prohibitio coniugalis copulæ conſanguinitatis & affinitatis quartum gradum de cætero non excedat: quoniam in ulterioribus gradibus iam non poteſt &c. Hæc ibi. de conſang. & affi. Vbi uides, quòd gradus affinitatis extendit ſecundum gradus conſanguinitatis. Item ab Alexandro 35. q. 5. Ad ſedem Apoſtolicā &c. Dum. n. ibi arborē conſanguinitatis approbat, & à gradibus conſanguinitatis gradus affinitatis cauſentur (vt patet de conſanguin. & affin.) ſequitur, quòd idem Alexander, tanquam in radice approbat per hoc, quòd gradus utriuſque ſimiliter extendātur. Item ab omnibus canoniſtis. 35. q. 5. & de conſang. & affinit. vbi arborem affinitatis ſecundum gradus ad arborem conſanguinitatis reſpondentes deſignans. Vbi & addens regulam hāc ex canonibus extractam. Per carnalem copulam uiri & mulieris inter cōſanguineos mulieris & uirū, & inter conſanguineos uiri & mulierē, contrahitur affinitas primi generis eiuſdē gradus, cuius eſt conſanguinitas. Vnde, ſi conſanguineus tuus cognoſcat mulierem, ſi uis ſcire quoto gradu affinitatis attinet tibi mulier illa, vide quoto gradu eſt tibi conſanguineus tuus & quoto eſt tibi ille conſanguineus, toto mulier eſt tibi affinis; & ſemper in primo genere. Hæc ibi. Vnde patet intentum.

2 ¶ Secundò habes quòd p rōnē prædicta patrū, pro quāto grad⁹ affinitatis ad conſanguinitatis corrūdētes extēdi inſinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶ Tertiò uides; quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum gradus affinitatis extendantur ſicut gradus conſanguinitatis.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd gradus affinitatis non extendantur ſicut gradus conſanguinitatis: quia uinculum affinitatis eſt minus forte quàm conſanguinitatis, cum affinitas ex conſanguinitate cauſet in diuerſitate ſpeciei, ſicut à cauſa æquiuoca: ſed quanto fortius eſt uinculum, tantò diutius durat, ergo uinculū affinitatis non durat uſque ad tot gradus, ad quot durat conſanguinitas.

¶ 2 Præt. b Ius humanum debet C imitari ius diuinū; ſed ſecūdum ius diuinum aliqui gradus conſanguinitatis erat prohibiti, in quibus gradibus affinitas matrimonium nō impediebat, ſicut patet de uxore fratris, quam aliquis poterat ducere in uxorem ipſo defuncto, nō tamen propriā ſororem, ergo, & nunc nō debet eſſe phibitio æqualis de affinitate, & conſanguinitate.

SED CONTRA, Ex hoc ipſo D eſt mihi aliqua affinis, quòd meo conſanguineo eſt coniuncta, ergo in quocunque gradu ſit uir mihi conſanguineus, in illo gradu eſt mihi affinis, & ſic gradus affinitatis computari debent in eodē numero, ſicut gradus conſanguinitatis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ex quo gradus affinitatis ſumuntur iuxta gradus conſanguinitatis, m oportet quòd tot B ſint gradus affinitatis, quot ſūt gradus conſanguinitatis n, ſed tamen quia affinitas eſt minus uinculum, quàm conſanguinitas, facilius, & olim, & nūc diſpenſatio fit in remotis gradib. affinitatis, quàm in remotis gradibus conſanguinitatis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa minoritas uinculi affinitatis reſpectu conſanguinitatis, facit uarietatem in genere attinentiæ, non in gradibus, & ideo illa ratio non eſt ad propoſitum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd frater non poterat accipere vxorem fratris ſui, niſi in caſu; ſcilicet quando moriebatur ſine prole, ut ſuſcitaret ſemē fratri ſuo, qđ tunc requirebatur, quādo per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet; & ſic patet quòd non ducebat eam uxorem, quaſi generis proximam perſonam, ſed quaſi ſupplens defectum fratris ſui.

QVAEST. LV. ART. IX.

CONCL. Ad eccleſiam pertinet eos, inter quos non poteſt eſſe verum matrimonium, ſeparare, & præcipuè cōſanguineos & affines.

¶ PROB. 1. Quia eccleſia omnibus modis conatur impedire peccatum mortale; & omnis concubitus præter licitum matrimonium eſt peccatum mortale. 2. Quia (ly & præcipue &c.) cōſanguinei, atque affines contrahentes non poſſunt carnaliter ſine peccato mortali gravioris ſine inceſtū.

¶ NOT. Super ly eccleſia omnibus modis impedire conatur peccatum mortale, recolendo aduerſus, quæ ſupradicta ſunt q. 31. art. 5. appen. contra hæreticos falsò dicentes Romanum pontificem eſſe Antichriſtum: & illu rationibus hanc, tanquam uniuerſaliter omnes complectentem, adiungito. Sit n. eccleſia, & conſequenter eccleſiæ caput Romanus pontifex, ut ſic, peccatū mortale impedire conatus omnibus modis; & Antichriſtus peccatū mortale promouere conabitur omnibus modis (ut patet ex ſupra dictis) liquidiſſimè conſtat, quòd è diametro cōtra Antichriſtum opponitur Papa, tantum abeſt, ut uerum ſit quod hoſtes eccleſiæ blaterant.

Cōtra hæreticos Antichriſto loquentes falsò.

1m de conſequentia. Quod facit, &c. ex authoritate diuina: non, ex errore facti humano. §. Tunc nihil &c. Nam illa coniunctio, quæ fit in facie eccleſiæ impedimentis ignoratis, non habet &c. ut in textu. [illegible] tamen ſi non eſſent falſi, obligaretur, quantum eſt ex facto illo, alter ad dimittendum. Falſitas ergo teſtium eſt illud, in quo fit tota uis huius caſus.

¶ NOT. 2a. Similiter, quod dicit textus præſens circa teſtes matrimonium aliquorum accuſantes, dicit Cæleſtinus iij. & conſequenter per hoc confirmat præſentem doctrinam, & quidem ſpecialius. Super eo, quod poſtulas, utrum coniugatus, qui ante contractum matrimonium cum uxore ſua conſanguineam carnali commixtione cognouit (cum id fateatur uterque, & aliqua pars uiciniæ hoc acclamare dicatur) ſit ab uxore ſua iudicio eccleſiæ ſeparandus. Reſpondemus, quod propter eorum confeſſionem tantum, uel rumorem uiciniæ, ſeparari non debent: cum quandoque nonnulli inter ſe contra matrimonium uelint colludere. Rumor autem uiciniæ non adeo eſt iudicandus ualidus: niſi rationabiles, & fide dignæ probationes, accedant poſſe bene contractum matrimonium irritare. Hæc ille: de eo qui cognouit conſanguineam uxoris ſuæ.

2m illatio concluſionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Nam illa, quæ ſine peccato eſſe non poſſunt, cuiuſmodi eſt matrimonium inter conſanguineos, uel affines contractum, nullo fauore iuuantur, ut ſubſiſtere poſſint: ut in textu.

Tho. 4. d. 41. art. 5. Matt. 19.

3m maior. De ſimilibus ſimile eſt iudicium. R. apud eos, qui illa eſſe ſimilia reputant. §. quando ſcilicet in iure poſitiuo loquimur: non aliunde, puta ex conſcientia, ubi obligatio diuerſa. Tunc nihil &c. Nam res inter alios acta aliis non præiudicat in foro contentioſo, unde quamuis &c. ut in textu. Sed nec in foro conſcientiæ oportet, quod ſemper obligetur propter hoc alius frater ad dimittendum &c. ut in textu.

¶ NOT. 1a. Quando duo fratres duas ſorores acceperunt, quorum unus per depoſitionem teſtium ſeparatur ab uxore propter conſanguinitatem dirimentem matrimonium, & alter non, poſt hoc contingere ex depoſitione teſtium falſorum: licet probent id, quod proponunt. Et hinc eſt: quod alter frater non obligatur ex hac depoſitione ad credendum, quod uxor ſua ſit ſibi conſanguinea. Quod ſi nullo modo falſitas in teſtibus interuenire poſſet: tunc obligaretur, & conſequenter teneretur in conſcientia dirimere matrimonium inter ſe & uxorem illam ſuam, tanquam non ualidum. Propterea textus uolens oſtendere, quod non obligatur, dixit ly quia frequenter tales accuſationes ex maleuolentia procedunt, & per falſos teſtes probantur. Vbi nota; quod coniunctiue accipiunt hæc textus. Licet enim ex maleuolentia procederet alter ad accuſandum

Concil. Trid. ſeſ. 24. de reform. matri. c. 4.

*Aug. lib. de decem chordis c. 10. de tēp. ſer. 164. & 52. & de uerbis Apoſtol. ſer. 18. 10. 20.

ARTICVLVS IX.

Vtrum coniugium contractum inter affines uel conſanguineos, ſemper ſit dirimendum.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd coniugium quod inter affines, uel conſanguineos eſt contractum, non ſemper ſit per diuortium dirimendum, quia quod Deus coniunxit, homo non ſeparat, cum ergo deus facere intelligatur quod [h] facit eccleſia, quæ quandoque tales ignoranter coniungit, uidetur quòd ſi poſtmodum in notitiam ueniat, non ſunt ſeparandi. G

2 Præt. Fauorabilius eſt uinculum matrimonij quàm dominij. ſed homo per longi temporis præſcriptionem acquirit dominium in re, cuius non erat dominus, [h] ergo per diuturnitatē temporis matrimonium ratificatur, etiam ſi prius natum non fuit. H

3 Præt. [h] De ſimilibus ſimile eſt iudicium: ſed ſi matrimonium eſſet dirimendum propter conſanguinitatem, tūc in caſu illo quando duo fratres habent duas ſorores in uxores, ſi unus ſeparatur propter conſanguinitatem, & alius pari ratione ſeparari deberet, quod non uidetur, ergo matrimonium non eſt ſeparandum propter affinitatem, & conſanguinitatem. I

SED CONTRA, Conſanguinitas, & affinitas impediūt contrahendū, & dirimunt cōtractum, ergo ſi probatur affinitas, uel conſanguinitas, ſeparandi ſunt, etiam ſi de facto contraxerunt. K

RESPONDEO, Dicendū, quòd cum[a] omnis concubitus præter licitum matrimonium ſit peccatum mortale, quod eccleſia omnibus modis impedire conatur,[m] ad ipſam pertinet eos, inter quos non poteſt eſſe uerum matrimonium, ſeparare, & præcipue cōſanguineos, & affines, qui ſine inceſtu contrahere nō poſſunt carnaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum quòd eccleſia quamuis dono, & authoritate diuina fulciatur, tamen inquantum eſt hominū congregatio, aliquid de defectu humano in actibus eius prouenit quod non eſt diuinum, & illa coniunctio, quæ fit in facie eccleſiæ impedimentis ignoratis, non habet inſeparabilitatē ex authoritate diuina, ſed eſt cōtra authoritatem diuinam errore hominum inducta, qui excuſat à peccato, cum ſit error facti quādiu manet, & propter hoc quando impedimentum ad notitiam peruenit eccleſiæ, debet prædictam coniunctionem ſeparare.

AD SECVNDVM dicendum, quòd illa, quæ ſine peccato eſſe non poſſunt, nulla præſcriptione firmantur, quia ut Inno.[a] dicit, Diuturnitas temporis non minuit peccatū, ſed auget; nec ad hoc facit aliqd fauor matrimonij, quod inter illegitimas perſonas eſſe non poterat.

AD TERTIVM dicendū, quòd res inter alios acta, aliis non præiudicat in foro contentioſo, unde quamuis frater ſeparatur à matrimonio unius ſororum ex cauſa conſanguinitatis, nō propter hoc ſeparat eccleſia aliud matrimonium, quod non accuſatur, ſed nec in foro conſcientiæ oportet quòd ſemper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum uxorem ſuam, quia frequēter tales accuſationes ex maleuolentia procedunt, & per falſos teſtes probantur. Vnde non oportet, quòd conſcientiā ſuam informet ex his, quę circa aliud matrimonium ſunt facta. Sed diſtinguendum uidetur in hoc, quia aut habet certam[*] cognitionem de impedimēto matrimonij, aut opinionem, aut neutrum: Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: ſi ſecundo modo, debet reddere, ſed non exigere: ſi tertio, poteſt reddere, & exigere.

*Al. præuentis.

*lib. 4. decre. tit. 14. c. 8. in fine.

*Al. ſcientiam.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem oſtendes, [illegible] coniugium contractum inter affines uel conſanguineos (fide dignis probationibus accedentibus) ſemper eſt dirimendum, & ſic. Ne autem infra gradus prohibitos matrimonium contrahatur debes publicè inhibere, & præſumptores eccleſiaſtica diſtrictione punire: non obſtante conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela. Hæc ille, de conſanguin. & affini. quod ſuper his. Dixi ly fide dignis probationibus accedentibus: tum propter dicta ſupra in not. 2a. poſt ad 3m. tum propter Alexandrum iij. ſcribentem Piſanenſi Epiſcopo. De illis, qui uxorem fratris, antequàm ei matrimonio iungeretur, ſe propoſuit cognouiſſe; ſtatuimus, quod, niſi hoc publicè & notorium fuerit, aut idoneis teſtibus com-

Veſ. p. 3. Eccl. &c.

comprobatum, prædictum matrimonium occaſione illa ipſum impetere, non permittatur. Hæc ille: & de eo qui cognouit conſanguineam uxoris ſuæ. Alias ſemper dimittatur matrimonium huiuſmodi, dicitur his. Item à Gregorio 35. q. 8. hoc ſaluberrime. Qui, & quæ, in quarto gradu coniuncti inuenti fuerint, ſeparentur: Hæc ibi. Item à Concilio Aurelianenſi ad ſacerdotes, ſi ſtatutis ſacerdotibus inobedientes extiterint, & à tam nefario ſcelere ſegregari noluerint, inter eos habeantur: de quibus ueritas ait, ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus. Hæc illud ibid. Item ab Innocentio Tertio in Concilio generali: de conſanguin. & affin. non deb. &c. ſi quis contra prohibitionem coniugalis copulæ huiuſmodi præſumpſerit copulari, nulla longinquitate defendatur annorum, cum diuturnitas temporum nõ minuat peccatum, ſed augeat, tantoque ſint grauiora crimina, quanto diutius infelicem animã detinent alligatam. Hæc ibi. Item ab eodem Innocentio Tertio à fortiori inſinuatur.

¶ l. 4 Sen. d. 41. §. C. ex Decre. 35. q. 6. c. 8. Diuortij ſententiam approbamus, quam in eum canonicè promulgaſti, qui illam ſibi poſtea copulare præſumpſit, cuius antea ſororem adhuc ſeptennem contractis ſponſalibus extra ordinaria libidine noſcitur polluiſſe. Hæc ille: de eo qui cognouit conſanguineam uxoris ſuæ. Dicat igitur ly à fortiori: quia ſi matrimonium ſequens diſcitur aſſinitatem ſimilem publicæ honeſtatis iuſtitiæ ſecundum Innocentium ſit, tanto magis, ſecundum eundem, affinitas propriè dicta, & conſanguinitas. Facit hoc etiam ad art. 4. confirmandum. Quoniam uero affinitatẽ ex coitu illicito etiam contractum matrimonium dirimere.

ª In Decretal. lib. 4. d. 18. c. 1.

ᵉ Calixtus 1. epiſt. 2. c. 4. & Augu. lib. 5. de Ciuit. Dei. c. 10. tenuit Papa: iſteſ & nunc intra gradus ulteriores, quam antè de hoc notanda ſunt uerba Concilij Tridentini ſeſſ. 24. c. 4. de reformat. quæ ſunt hæc: Sancta Synodus grauiſſime de cauſis adducta impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam

Affin. ex illicito coitu quãdo dirimat.

inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & ſecundo gradu coniunguntur, reſtringit: in ulterioribus uero gradibus, ſtatuit huiuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere. Hæc ibi.

¶ Secundò habeti quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto coniugiũ affinium, uel conſanguineorum ſemper eſſe dirimendum inſinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uideas quomodo ex ipſa uicisſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & & conſolidetur.

ARTICVLVS X.

Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & conſanguineos ſit procedendum per viam accuſationis.

B

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ad ſeparationem matrimonij quod eſt inter affines, & conſanguineos contractum, non ſit procedendum per viam accuſationis quia ʰ accuſationem præcedit inſcriptio, quia aliquis ſe ad taliones obligat, ſi in probatione defecerit, ſed hæc non requiruntur quando de matrimonij ſeparatione agitur, ergo ibi locum non habet accuſatio.

C

¶ 2 Præterea, In cauſa matrimonij audiuntur ſolum propinqui, vt in litera ᵃ dicitur: ſed in accuſationibus audiuntur etiam extranei, ʰ ergo in cauſa ſeparationis matrimonij non agitur per viam accuſationis.

¶ 3 Præterea: Si matrimonium accuſari deberet, tunc præcipue hoc eſſet ʰ faciendum, quando minus difficile eſt, quod ſeparetur, ſed hoc eſt quando ſunt ſponſalia tantum contracta, non autem tunc accuſatur matrimonium, ergo numquam de extero debet fieri accuſatio.

D

¶ 4 Præterea. Ad ʰ accuſandum non præcluditur via alicui per hoc q non ſtatim accuſat, ſed hoc fit in matrimonio, quia ᵃ ſi primo taceat quando matrimonium contrahebatur, nõ poteſt poſtea matrimonium accuſare quaſi ſuſpectus, ergo &c.

E

SED CONTRA. Omne illicitum poteſt accuſari: ſed matrimonium affinium, vel conſanguineorum eſt illicitum ergo de eo poteſt eſſe accuſatio.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd accuſatio ad hoc eſt inſtituta, ne aliquis ſuſtineatur innocens, qui culpam habet: ſicut autem ex ignorantia facti contingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa eſt, ita ex ignorantia alicuius circunſtantiæ contingit q aliquod factum reputatur licitum quod eſt illicitum; & ideo ſicut homo accuſatur quandoq; ita, & factum ipſum accuſari poteſt & ſic ᵐ matrimonium accuſatur quando propter ignorantiam impedimenti æſtimatur legitimum, quod eſt illegitimum.ⁿ

AD PRIMVM ergo dicendum, q obligatio ad pœnam talionis habet locum, quando accuſatur perſona de crimine: qa tunc agitur ad punitionem eius ſed quando accuſatur factum, tunc nõ agitur ad pœnam facientis, ſed ad impediendum quod eſt illicitum: & ideo in matrimonio accuſator non ſe obligat ad aliquam pœnam, ſed talis accuſatio poteſt, & uerbis, & ſcripto fieri, ita q exprimatur, & perſona accuſans matrimoniũ quod accuſatur, & impedimentum propter quod accuſatur.

AD SECVNDVM dicendum, q ᵃ extranei non poſſunt ſcire cõſanguinitatem, niſi per conſanguineos, de quibus probabilius eſt quòd ſciant. Vnde quando ipſi tacent, ſuſpitio habetur cõtra extraneum, quod ex maliuolentia procedat, niſi per conſanguineos probare uoluerit, vnde repellitur ab accuſatione quando ſunt conſanguinei, qui tacent, & per quos probare non poteſt, ſed conſanguinei quantumcunque ſint propinqui, non repelluntur ab accuſatione, quando accuſatur matrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit cõtrahendum, & dirimit contractum, ſed quando accuſatur ex hoc, quòd dicitur non fuiſſe cõtractum, tunc parentes tanquã ſuſpecti ſunt repellendi, niſi ex parte illius, qui eſt inferior dignitate, & diuitijs, de quibus probabiliter æſtimari poteſt q libenter uellent quòd matrimonium ſtaret.

QVÆST. LV. ART. X.

CONCL. Matrimonium accuſatur, quãdo propter ignorantiam impedimenti æſtimatur legitimum, quod eſt illegitimum.

conl. 219

¶ PROB. Quia ſicut homo quandoq; accuſatur, ne reputetur innocens, qui in culpa eſt; ita & factum ipſum hominis accuſari poteſt, ne reputetur licitum quod eſt illicitum.

¶ NOT. Adde ex ſe prædictis ar. 9. q accuſare huiuſmodi matrimonium eſt opus charitatis: quoniam eſt impedire peccatũ mortale, immo & ſtatum in peccato mortali, & tantò magis charitatis opus eſt, q tò ipſe ſtatus in tali matrimonio reputabatur bonus ex ignorantia alicuius circũſtantiæ, quæ ipſum licitum reddit.

Charitatis opus.

ᵃ Decr. 35. q. 6. c. 8.

1 ᵐ de maiori

Accuſatione. pe. perſonæ de crimine: nõ autem facti. §. Tunc nihil &c. Nam in propoſito accuſatur factum: licet perſona quandoque à crimine libera credetur, puta quando ex ignorantia inuincibili taliter coniugata eſt: ideo obligatio ad pœnam talionis in tali accuſatione non habet locum: ut uaset in textu.

2 ⁿ illatio cõcluſionis. Ergo &c.

ª negatur illatio. §. Nã de cã matrimonij accuſanda & de accuſationis, alterã certa non eſt eadẽ rõ. Alias An se: poſſunt ſcire. & forſan ... extranei & ideo ad accuſatio nẽ admittunt Sed circa matrimonij hoc ſpale extranei non

poſſent ſcire conſanguinitatē, niſi per conſanguineos, de quib. probabilius eſt, q̄ ſciant. Vnde quando ipſi &c. ut in textu.

¶NOT. Aduerte diligenter diuerſitatem cauſarum, in quib. admittuntur propinqui, uel repelluntur ab accuſatione matrimonij, ne decipiaris. Et ſcito, Celeſtinum iij. fauere huic dicto textus, q̄ ſcilicet parentes tanquam ſuſpecti repelluntur quando accuſatur matrimonium ex hoc, quod dicitur non fuiſſe contractū. Tunc autem fauet ut hoc, quando ait. Propter eorum cōfeſſionem tantum ſeparari non debent: cùm & quandoq; nonnulli inter ſe contra matrimonium uelint colludere, & ad cōfeſſionē inceſtus ſe ſe proſilire, ſi ſuo iudicio crederent per iudiciū eccleſiæ concurrēdū. Hæc ille, de eo q cogno. cōſanguin. uxo. ſuæ. Super eo. Vbi per ly eorum cōfeſſionē intelligit confeſſionē utriuſque cōiugis accuſantis, matrimonium inter ſe nō fuiſſe contractum. Ex cōſequenti ergo, cum ꝓpinquiſſimi repellantur in tali caſu à Papa, uidetur à ſimili, q̄ & parentes in tali caſu ſecundum eundē, repelli debeant, ut in textu.

Magna prudētia opus ē in tali caſu.

*li. 4. decr. tit. 18. ca. eū in tua.

*Al. diſſingnendo. ca. præterea ca. cū in tua ex tra de ſpōſalibus li. & c. de eo q cognouit conſang. vxoris ſuæ.

3ᵐ de maiori

Iuna præcipuè hoc aſſet faciēdum. ℞. ſi fieri poſſet. §. Tunc nihil &c. Nam ſi matrimonium nondum eſt contractum, ſed ſponſalia tantum, non poteſt &c. ut in textu.

¶NOT. Confirmat hæc doctrina textus reſponſionis, ſcilicet quod non eſt non poteſt accuſari &c. per Papam Innocētium iij. de deſponſation. impuber. ad diſſoluē dum &c. Pronunciamus inter iuuenē & puellam nec matrimonium nec ſponſalia fuiſſe contracta. Quocirca nec accuſatio locum habebat, cum non eſſet, quod poſſet legitimè accuſari. Denunciari tamen poterat conſanguinitas, ut interdiceretur matrimonium contrahendū. Hæc ille.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſi matrimonium nondum eſt contractum, ſed ſponſalia tantum, non poteſt accuſari, quia non accuſatur, quod non eſt, ſed poteſt denunciari impedimentum, ne matrimonium contrahatur.

AD QVARTVM dicendum, quòd ille, qui tacuit primo, quandoque auditur † poſtea, ſi uelit, matrimonium accuſare, quandoque repellitur, quod patet ex Decret. * quæ ſic dicit. Si poſt contractum aliquis accuſator appareat, cum non prodierit in publicum, quando ſecundum conſuetudinem in eccleſia edebatur, vtrum uox ſuæ accuſationis debeat admitti, meritò quæri poteſt. Super quo * reſpondemus, quòd ſi tempore denuntiationis præmiſſæ, is, qui iam coniunctos impedit, extra diœceſim exiſtebat, vel aliàs denunciatio non potuit ad eius deuenire notitiam, ut puta, ſi nimiæ infirmitatis feruore laborabat, ſeu, ſanæ mentis patiebatur exilium, uel in annis erat tam teneris conſtitutus, quòd ad comprehenſionem talium eius ætas ſufficere non ualebat, ſeu alia cauſa legitima fuerit impeditus, eius accuſatio debet audiri, alioquin tamquam ſuſpectus, eſt proculdubio repellendus, niſi firmauerit iuramento quod poſt didicerit ea, quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

4ᵐ maior. Ad accuſandum non præcluditur uia alicui ꝓ eo, q̄ non ſtatim accuſat. ℞. ſi ipſum non ſtatim accuſare non reddas cum ſuſpectum: non aūt, ſi reddas. §. Tunc nihil &c. Nā ille, qui tacuit primò, quandoq; auditur poſtea, ſi uelit matrimonium accuſare, quandoq; &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, matrimonium inſinuatum ab Alexandro Papa q̄ ad ſeparationem matrimonij inter affines & conſanguineos eſt procedēdum per uiam accuſationis: & ſic. Multorū relatione cognouimus te propriam uelle abijcere uxorem prætendentē conſanguinitatis occaſionem. Vnde Apoſtolica authoritate interdicēdum mandamus tibi ut hanc, quam nunc habes uxorem nullatenus præſumas dimittere, donec apud Epiſcopum uel ꝓuinciale concilium eam iuſtam examinaueris. Hæc ille. 35. q. 6. Item ab Innocētio ſecūdo. In huiuſmodi caſib. ſummopere conſiderāda eſt qualitas perſonarum, q̄ aliqd cōtra quoslibet aſtruere uelint: quæ etiam iuſiurandum præſtare debent, q̄ neque gratia, neque precio, uel timore, uel odio aliquos hoc dicunt contra eos de quibus agitur, ſed potius q̄ ita credant ita uerum eſſe, & ita ſe à ſuis anteceſſoribus audiuiſſe; in quibus omnibus nō debet aliqua uarietas uel contrarietas inueniri. Hæc ille ibid. ca. de parentela illa unde. Item à Fabiano Papa. Cōſanguineos extraneorum nullus accuſet, uel conſanguinitatem in Synodo cōputet, ſed propinqui, ad quorum notitiam pertinet, i. pater, mater, ſoror, frater, patruus, auunculus, amita, matertera, & eorū procreatio. Si autē parentes tota defecerit, ab antiquioribus & ueracioribus, quib. eadē propinquitas nota ſit Epiſcopus canonicè ꝓquirat, & ſi inuenta fuerit propinquitas, ſeparentur. Hæc ille ibid. Item à Concilio Vrbani Papæ. Si duo viri uel tres cōſanguinitatem intra iurādo firmauerint, uel ipſi fortè confeſſi fuerint, cōiugia diſſoluātur. Si uerò neutrum cōtigerit: Epiſcopi eos per baptiſmum, per fidem Chriſti, ꝑ Chriſti iudicium in uera obedientia obteſtentur, quatenus palam faciant, utrum ſe (ſicut ē fama) recognoſcant eſſe conſanguineos: ſi negauerint, ſibi ipſis relinquēdi ſunt. Hæc illud ibid. Item à Clemente iij. A nobis eſt quæſitum: utrū aliqui ſuper accuſatione matrimonij, nihil uoce propria deprōmentes, debeant per ſolam chartulæ cōſcriptionem admitti. Ad hæc reſpondemus, q̄ in talibus, niſi quantum ad uerbum ſumptionem, nullius momenti eſt conſcriptio quō ad ſententiam proferendam: niſi alia legitima adminicula ſuffragentur. Hæc ille: qui matrimon. accuſar. poſ.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto per accuſationem matrimonium conſanguineorū, ac affinium, ſeparandum inſinuant, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ſe ueriſſimi Angelica doctrina hæc & declaratur, & conſolidetur.

ARTICVLVS XI.

Vtrum ad ſeparationem matrimonij contracti inter affines & cōſanguineos procedi debeat per teſtes.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Vr q̄ in tali cauſa non ſit procedēdum per teſtes, ſicut in alijs cauſis, quia in alijs cauſis adducuntur † ad teſtificādum quicunque ſunt omni exceptione maiores, ᵇ ergo &c.

a Præt. Teſtes ſuſpecti de priuato odio, uel amorē, à teſtimonio repellunt, ſed maximè poſſunt propinqui eſſe ſuſpecti de amore reſpectu unius partis, & odio ad partē alterā, ergo nō eſt audiendum eorum teſtimonium.

¶3 Præt. Matrimonium eſt fauorabilius, quàm aliæ cauſæ, in q̄bus de rebus purè corporalibus agitur: ſed in illis non poteſt idē eſſe teſtis, & accuſator, ergo in matrimonio videtur quòd non conuenienter in cauſa iſta per teſtes procedatur.

SED CONTRA. Teſtes inducuntur in cauſis, vt ſuper his, de quibus dubitatur fiat iudici fides, ſed ita facienda eſt iudici fides in cauſa iſta, ſicut in aliis cauſis, quia non debet præcipitare ſententiam de eo, quod non cōſtat, ergo procedendum eſt hic ex teſtibus, ſicut in aliis cauſis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ᵐ in hac cauſa oportet q̄ per teſtes ueritas pateſiat, ⁿ ſicut & in aliis, tamen ut iuriſtæ dicunt ᵖ in hac cauſa multa ſpecialia inueniuntur, ᑫ ſcilicet quòd idē pōt eſſe accuſator, & teſtis,

concl.

concl.

QVÆST. LV. ART. XI.

CONCL. 1ª. In hac cauſa matrimonij dirimendi oportet q̄ per teſtes ueritas patet.

¶PROB.

& quòd non iuratur de calũnia cum ſit cauſa quaſi ſpiritualis, & quòd conſanguinei admittũtur ad teſtificandum, & quòd non obſeruatur omnino ordo iudiciarius, quia denunciatione facta, contumax poteſt excommunicari lite non conteſtata, B & ualet hoc teſtimonium de auditu, & poſt publicationem teſtium teſtes poſſunt induci; & hoc totum eſt ut peccatum impediatur, quod in tali cõiunctione eſſe poteſt.

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAEST. LVI.

De impedimento cognationis ſpiritualis, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdum eſt de impedimento cognationis ſpiritualis.

¶Circa quod, quęruntur quinque.

Primo, Vtrum ſpiritualis cognatio matrimonium impediat.

Secundo, Ex qua cauſa contrahatur.

Tertio, Inter quos.

Quarto, Vtrum tranſeat a uiro in uxorem.

Quinto, Vtrum tranſeat ad filios carnalis patris.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſpiritualis cognatio impediat matrimonium.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod ſpiritualis cognatio, matrimonium non impediat. Matrimonium enim non impedit, niſi quod contrariatur alicui bono matrimonii, ſed ſpiritualis cognatio nõ contrariatur alicui bono matrimonij, ergo non impedit matrimonium.

2 Præterea, Impedimentum perpetuum matrimonii, nõ põt ſtare ſimul cum matrimonio, ſed cognatio ſpũalis ſtat ſimul aliqñ cum matrimonio, ut in litera dicitur, ſicut cum aliquis in caſu neceſſitatis filium baptizat, quia tũc fit vxori ſuę ſpũalis cognatione cõiunctus, nec tamen matrimonium ſeparatur, ergo ſpiritualis cognatio matrimoniũ non impedit.

3 Præterea, Vnius ſpũs, non trãſit in carnẽ, ſed matrimoniũ eſt carnalis cõiunctio, ergo cũ cognatio ſpũalis ſit unio ſpũs, non poteſt tranſire ad matrimonium impediendum. C

4 Præterea, Contrariorũ nõ ſunt iidẽ effectus, ſed ſpũalis cognatio uidetur eſſe contraria diſparitati cultus, cum ſpiritualis cognatio ſit propinquitas proueniens ex datione ſacramenti, uel intentione ad idem, diſparitas aũt cultus conſiſtit in ſacramenti carentia, ut prius dictum eſt, cũ ergo diſparitas cultus matrimoniũ impediat, uidetur quod ſpiritualis cognatio, non habeat hunc effectum. D

SED CONTRA, Quanto aliquod uinculũ ſanctius eſt, tanto magis eſt cuſtodiendum, ſed uinculum ſpirituale eſt ſanctius, quam corporale: cum ergo uinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, uidetur etiam quod cognatio ſpiritualis idem faciat.

Præter. in mr̃imonio coniunctio animarũ eſt principalior, q̃ coniunctio corporũ, q̃a ꝓcedit ipsã, ergo multo fortius ſpũalis cognatio matrimoniũ impedire poteſt, quam carnalis.

RESPON. Dicendum, quod ſicut per carnalẽ propagationẽ hõ accipit eſſe naturę, ita per ſacramenta accipit eſſe ſpũalis gratiæ, unde ſicut uinculũ, q̃ ex carnis propagatione contrahitur, eſt homini naturale inquantum eſt res quędam naturæ, ita uincu-

¶PROB. Quia ſic fit in aliis cauſis.
CONCL. 2ª. In cã hoc mr̃imonii dirimẽdi multa ſpẽalia ſũt inſtituta.
¶PROB. Quia iuriſtæ hoc dicunt.
¶NO. Quæ ſint illa ſpecialia, patet in tex. Hoc dictũ iuriſtarũ, de quo probatio, recitatur 35. q. 6. in glo. c. Conſanguineos: ubi & allegantur diuerſa iura Pontificia per ſingula ferè, ſed ſufficiat uidere ibi. Item. Ad iuram calũniæ, de quo in text. quinque requiruntur, ſ. q̃ iuret, ſe credere, bonam cãm hẽre, & q̃ interrogatus non negabit, q̃d uerũ eſſe credit, & q̃ nõ utetur ſciẽter falſa probatione, & q̃ dilationem nõ petat in fraudem, & q̃ non dedit, nec dabit, nec promiſit, nec promittet, aliqd p̃ in hac cã, niſi illis p̃ſonis, qui bus leges dare p̃mittũt ut gl. c. 1. de iuram. cal.

1m cõſequẽtia

Ergo, &c. ℞. negãdo conſequentiam. S. ſi ſ. ly quicunque, q̃ ponitur in antecedente, ſumatur uniuerſaliter: non ſic, ſi ſumeretur in ghe prop'nquorũ, cum ab eis ſcieantur. Non .n. oẽs abſolutè admittuntur, qui ſunt exceptione omni maiores ſed tñ illi omni exceptione maiores, de quibus ar. 10. in ad 2m & 4m. & epp.

2m de minori

Poſſunt propinqui eſſe ſuſpecti. ℞. & tũc nõ admittuntur, quãde ſuſpectione probabiliter conſtat. S. pro quo uide art. eo in ad 2m & ad 4m. & in ap. notando, q̃ cum iudex poteſt huic ſuſpicioni prouideri.

3m de maiori

Fauorabilius. ℞. imò quia fauorabilius aliter ideo argumen. confirmat propoſitum noſtrum. S. ut ex tex. noſ p. colligitur.

Vid. p. S. Inſi. &c. APPENDIX.

EX art. hẽt. Primo quõ p̃tionem oſtẽdas merito inſinuari ab Eugen. 3. q̃ in dirimendis matrimoniis inter affines & conſanguineos contractis p̃cedi debeat p̃ teſtes x. & ſic. Quoties aliqui propter cognationem propinquitatis ſeparati petuntur, duob. uel tribus teſtibus adhibitis, qui de eadem conſanguinitate ſup̃ſint, uel totidem ſenioribus, & melioribus loci eiuſdem, id debet legitimè comprobari.

Th. 4. di. 41. q. 1. a. 3. & ſe. Con. Tri. ſe. 24 de refor. mat. c. 2.

A Hæc ille de teſtib. & atteſtationib. Item ab Alexand. 3. ibid. ſuper eo, &c. An mulier coniungenda non ſit uiro pro eo, q̃ ſola mater alterutrius eos eſſe conſanguineos confitetur. Reſpondemus, q̃ ſi non eſt formatum matrimonium inter eos, matre aſſeuerante ipſos eſſe conſanguineos, non debent coniungi, quia præſumptio eſt non modica, q̃ ſi linea conſanguinitatis attingit. Si uerò mr̃imonium ẽ firmatũ non debet ſine plurium iuſo diſſolui. Hæc ibi. itẽ ſpẽaliter de iuio calumniæ ab Honor. 3. ſic inſinuatum. Literas, &c. Roman. eccleſia in his caſib. in quib. de eccleſiis, decimis, & reb. ſpũalibus, tñ agitur iuram calũniæ nec dare, nec recipere conſueuit: eu q̃ tales cauſę nõ ex legũ diſtinctione, ſed ex canonũ æquitate finem debitũ ſortiunt. Canones ſit iuram calumnię in hmõi cauſis nulli protſus indicele. Hæc ille de iura. cal. Quod uerò mr̃imonium ſit cã quaſi ſpũalis (ut hic Honor. de talib. loquitur) patet, quia ad eccleſiaſticos iudices pertinet. Pro qua re vide ar. 10. noi. poſt ad 3m. & a. 9. no. 2ª. poſt ad 5m. ubi p̃ Cæleſtinũ papã hoc ipſum edocetur ex ly tuo iudicio credere, ẽ p̃ iudiciũ eccleſiæ cõcurrendũ, & ex ly ſi ẽ ab uxore ſua iudicio eccleſiæ ſeparandus. Quæ, & cõſequenter S. Thom. dictum præmiſſum, cõfirmantur a Cõ. Trid. ſeſ. 24. cano. 12. ſi quis dixerit cauſas matrimoniales non ſpectare ad iudices eccleſiaſticos, Anathema ſit. hæc ibi. itẽ ex a. 2. ap. multa ad hũc locũ ſaciẽtia mutuare poteſ. ¶ Secundo habes: quõ per rationem prędictã patrũ, pro quanto teſtes adhibendos p̃ in diſſolutione talis illiciti matrimonij, inſinuãt, & intelligas & tueatis. 2

¶ Tertiò uides: quõ ex iis uiceſſim doctrina præſens hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LVI. ART. I.

CONCL. 1ª. Sicut carnalis cognatio

gnatio impedit matrimonium : ita ſpiritualis ex eccleſiæ ſtatuto.

¶Examen. Ly ex eccleſiæ ſtatuto. Hoc cadit ſuper cognationem ſpiritualem magis, quam cognationem carnalem: ſi eccleſiæ ſtatutum præciſè accipiatur. Nam conſanguinitas de iure naturali impedit; & affinitas cognat. uel carnalis, ultra ſtatutum eccleſiæ, de iure naturali & diuino eſt. q. 54. ar. 4.

¶ PROB. Quia ſicut uinculum, quod ex carnis propagatione contrahitur, eſt homini naturale, inquantum eſt res quædam naturæ; ita uinculum quod contrahitur ex ſacramentorum ſuſceptione, eſt aliquo modo naturale alicui, inquantum eſt membrum eccleſiæ.

¶CONCL. 2ª. Spiritualis cognatio ſi præceſſit, impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum: ſi ſequitur, tunc non dirimit uinculum matrimonii.

¶Examen. Ly uinculum matrimonii. Hoc dicitur ad differentiam matrimonialis actus: de quo in ſequentibus concluſionibus immediatè ſatisfiet.

¶ PROB. Quia relinquitur clara, quò ad utramque partem, ex prædictis de ſuo ſimili, id eſt cogn. carnali. q. 54. art. 1. & 4. & q. 55. ar. 6.

¶CONCL. 3ª Spiritualis cognatio ſequens poſt matrimonium, ſi inducitur cauſa neceſſitatis, non impedit actum matrimonii, neque ex parte uiri, neque ex parte mulieris.

¶ PROB. Quia, ut clara, præſupponitur.

¶NOT. Ratio huius eſſe uidetur; quia neceſſitas eiuſmodi, ſicut accipit textus, nõ habet legem.

CONCL. 4ª. Si cognatio ſpiritualis ſequens poſt matrimoniũ inducitur ex ignorantia extra caſum neceſſitatis; tunc, ſi ille ex cuius actu inducitur diligentiam debitam adhibuit, ex neutra parte impedit actum matrimonii.

PROB. Quia præſupponitur clara.

¶Corol. Ergo ignorantia poſt debitam diligentiam ad aliquid faciendum, uel inueniendum, uel &c. excuſat a peccato. De quo uide 1. 2. q. 76. ar. 3. & 4.

CONCL. 5ª. Si cognatio ſpiritualis ex induſtria coniugat extra caſum neceſſitatis; tunc ille, ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum: ſed tamen debet reddere, ſi petatur.

PROB. Quia patet. Quia (ly ſed tamen &c.) ex culpa unius coniugis non debet alius innocens aliquod huiuſmodi impedimentum reportare.

NOT. Pars prima meritò patere dicitur: quia dolus & fraus nemini debent patrocinari.

1m de maiori.

Aliquo bono &c. ſaltem ſecundario. § Tunc a hi econtra. Nã quamuis ſpiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis, &c. ut in textu.

2m de maiori.

Impedimentum. &c. præcedens uel ſubſequens. § Tunc nihil, &c. Nam quando aliquis coniugum in caſu neceſſitatis filium baptizat, tunc impedimentum ſubſequitur matrimonio.

lum quod contrahitur ex ſacramentorum ſuſceptione, eſt aliquo modo naturale alicui, inquantum eſt membrum eccleſię; & ideo ſicut carnalis cognatio impedit matrimonium, ita ſpiritualis ex eccleſię ſtatuto. Tamen diſtinguendum eſt de ſpirituali cognatione, quia aut præceſſit matrimonium: aut ſequitur: ſi præceſſit impedit contrahendum, & dirimit contractum: ſi ſequitur, tunc non dirimit uinculum matrimonii. Sed quantum ad actum matrimonii eſt diſtinguendum, quia aut ſpiritualis cognatio inducitur cauſa neceſſitatis, ſicut pater baptizat filium in articulo mortis: & tunc non impedit actum matrimonii ex neutra parte; aut inducitur extra caſum neceſſitatis ex ignorantia, & tunc ſi ille, ex cuius actui inducitur, diligentiam adhibuit, eſt eadem ratio ſicut, & de primo, aut ex induſtria extra caſum neceſſitatis, & tunc ille, ex cuius actu inducitur, amittit ius petendi debitum, ſed tamen debet reddere ſi petatur, quia ex culpa eius nõ debet aliquod incommodũ alius reportare.

Ad primvm ergo Dicendum, quod quamuis ſpiritualis cognatio non impediat aliquod de principalibus bonis matrimonii: tamen impedit aliquod de ſecundariis bonis, quod amicitię multiplicatio, quia ſpiritualis cognatio, eſt ſufficiens ratio amicitiæ per ſe: unde oportet, quod ad alios per matrimoninm familiaritas, & amicitia quæratur.

Ad secvndvm Dicendum, quod matrimonium eſt uinculum perpetuum, & ideo nullum impedimentum ſuperueniens poteſt ipſum dirimere, & ſic quandoque contingit, quod matrimonium, & matrimonii impedimentum ſtant ſimul; non autem ſi impedimentum præcedit.

Ad 3m Dicendũ, quod in matrimonio non eſt tantum cõiunctio corporalis, ſed etiam ſpiritualis: & ideo propinquitas ſpiritus ei impedimentum pręſtat, ſine hoc quod propinquitas ſpiritualis tranſire debeat in carnalem.

Ad 4m Dicendum, quod non eſt inconueniens quod duo contraria adinuicem contrarientur eidem, ſicut magnum, & paruum ęquali: & ſic diſparitas cultus, & ſpiritualis cognatio matrimonio repugnant, quia in uno eſt maior diſtantia, in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat: & ideo ex utraque parte matrimonium impeditur.

¶Examen. Ly impedimentum matrimonii. Quando impedimentum hoc ſequens eſt: dicitur propriè impedire, quando impedit actum matrimonii; non autem ipſum uinculum. Non enim dirimit uinculum eius, ut dicitur in ſecunda concluſione: ſed circa actum eius uerſatur, ut in tribus concluſionibus ultimis.

Vnde ly matrimonii; accipitur pro actu. Quaſi dicatur in textu; quandoque contingit, quod matrimonium, & impedimentum actus matrimonii, ſtant ſimul.

3m de minori.

Carnalis. &c. & ſpiritualis. §. Tunc nihil, &c. Nam ex eo, quod matrimonium eſt ſpiritualis coniunctio, ſic: quod propinquitas ſpiritus ei impedimentum pręſtat, ſine hoc, &c. ut in textu.

4m maior.

Contrariorum non ſunt idem effectus, &c. ſecundum idem ſunt contrariorum: non, ſecundum diuerſa. §. Tunc nihil, &c. Licet enim diſparitas cultus, & ſpiritualis cognatio, ſint contraria (ut arguitur) tamen utræque faciunt eundem effectum ſecundum diuerſas conſiderationes; id eſt, utræque repugnant matrimonio, una ratione maioris diſtantiæ, altera ratione maioris propinquitatis, quam matrimonium requirat.

APPENDIX.

Ex articu. habes. Primò, quò per rationem oſtenditur meritò dictum fuiſſe a Bonifacio 8. ſic. Cognationem ſpiritualem in baptiſmo contrahi iure conſtat; quæ cognatio & contrahendum matrimonium impedit, & dirimit poſt contractũ. Hæc ille de cognation. ſpiritual. in ſexto. Nedum inter. Item ab Alexandro 3. Si uir, uel mulier ſcienter, uel ignoranter filium ſuum de ſacro fonte ſuſceperit: an propter hoc ſeparari debeat? Nobis uidetur: quod ſiue ex ignorantia, ſiue ex malitia id fecerint, non ſunt ab inuicem ſeparandi: nec alter alteri debitum debet ſubtrahere; niſi ad continentiam ſeruandam poſſint induci. Quia, ſi ex ignorantia id factum eſt, eos ignorantia excuſat a uide tur: ſi ex malitia, eis ſua fraus non debet patrocinari uel dolus. Hæc ille de cognation. ſpiritual.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

Vbi uides; quod faciat illa cognatio ſuperueniens. Item a Concil. Magontenſi. 30. quæſt. 1. de eo quod. Si filiam, aut commatrem ſuam aliquis in coniugium duxerit, ſeparandos eſſe iudi-

indicamus; & graui pœnitentia plectendos: Si autem coniuges ignorantes, uterque ambo ex industria fecerint, ut filiũ suum de fonte susciperent, grauius pœnitentia iniungatur, & simul maneant, & si prauus alter coniugum superuixerit, siue ipsa coniugi maneat. Hæc ibi. Illa autem grauis pœnitentia præter alia, est non possent petere debitum.

Item à Ioanne papa ibidem. Ad limina &c. Si supradictus genitor filium suum corpore morientem in extremo uitæ suæ positum, necdum baptismate unda lotum absentia, scilicet sacerdotum, nimia necessitate cogente baptizauit.

Nos inculpabile, quod necessitas intulit, iudicamus: & idcircò suæ uxori sibi iam olim legitimè sociatæ impune quamdiu uixerit, iudicamus manere coniunctum. hæc ibi.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patent pro quanto, de cognatione spirituali talia sentiunt, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uerbis Thomisticae doctrina hæc & declaretur & consolidetur.

QVÆST. LVI.

ART. II.

CONCL. 1[a]. Spiritualis cognatio, per baptismum & confirmationem tantum contrahitur: ita quod & impediat contrahendum, & dirimat contractum.

PROB. 1 Quia hæc opinio est communior.

2 Quia sicut cognatio carnalis non contrahitur, nisi per actũ generationis completum, ita spiritualis cognatio non contrahitur nisi per spiritualem generationem, (patet ex ad 1[m].)

NOT. Licet confirmatio non dicatur propriè spiritualis generatio, sed solum baptismus: tamen, inquantum assimilatur natiuitati ex utero, (ut ad primum,) sub spirituali generatione continetur, quasi per quandam extensionem, ut in immediatè præcedentibus.

Præcedens probatio licet tempore sancti Thomæ opin. fuerit, tamen postea sede Apostolica firmata est, tanquam ueritas determinata, ut in app. sequent.

ARTICVLVS II.

Vtrum per solum baptiſmum ſpiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod per ſolũ baptiſmũ ſpiritualis propinquitas cõtrahatur. Sicut n. ſe hẽt corporalis cognatio ad corporalẽ generationem, ita ſpũalis ad ſpũalem: ſed ſolus baptiſmus dicitur ſpiritualis generatio, ergo per ſolum baptiſmum, contrahitur ſpiritualis cognatio, ſicut & per ſolam generationem carnalem carnalis cognatio.

2 Præterea, Sicut in cõfirmatione imprimit character, ita in ordine, ſed in ſuſceptiõe ordinis non ſequitur ſpũalis cognatio, ergo nec ex cõfirmatione, & ſic ſolum ex baptiſmo.

3 Præterea, Sacramenta ſunt digniora ſacramentalib. ſed ex quibuſdam ſacramentis ſpiritualis cognatio non ſequitur, ſicut patet in extrema unctione, ergo multo minus ex catechiſmo, ut quidam dicunt.

4 Præterea, Inter ſacramentalia baptiſmi multa alia pterca techiſmũ numerant, ergo ex catechiſmo nõ magis cõtrahit ſpiritualis cognatio, quam ex aliis.

5 Præterea, Oratio nõ eſt minus efficax ad promouẽdum in bonũ, quam inſtructio, uel catechizatio, ſed ex oratione nõ contrahitur ſpiritualis cognatio, ergo nec ex catechiſmo.

6 Præterea, Inſtructio, quę fit baptizatis per prædicationẽ, non minus ualet quã illa, quæ fit nondum baptizatis, ſed ex prædicatione nõ cõtrahitur aliqua cognatio ſpiritualis, ergo nec ex catechiſmo.

SED CONTRA, primæ Cor. 13. in Chriſto Ieſu per Euangelium ego uos genui, ſed ſpiritualis generatio cauſat ſpiritualẽ cognationem, ergo ex prædicatione euangelii, & inſtructione fit ſpũalis cognatio, & non ſolum ex baptiſmo.

Præterea. Sicut per baptiſmũ tollitur peccatũ originale, ita p pœnitentiã actuale, ergo ſicut baptiſmus cauſat ſpiritualem cognationem, ita & pœnitentia.

Præterea, Pater nomen cognationis eſt, ſed per pniam, & doctrinã, & curam paſtoralẽ, & multa huiuſmodi, aliquis dicitur alteri ſpiritualis pater; ergo ex multis aliis præter baptiſmũ, & confirmationem ſpiritualis cognatio contrahitur.

RESPONDEO Dicendum, q circa hoc eſt multiplex opin. quidã dicunt, q ſpũalis regeneratio ſicut p ſeptiformẽ Spũſſancti gratiã datur, ita per ſeptẽ efficitur, incipiendo a primo pabulo ſalis ſacri, *uſq; ad cõfirmationem per epiſcopũ factã, & per quodlibet horum ſeptẽ ſpũalis cognatio contrahitur. Sed illud non uidetur rõnabile, quia cognatio carnalis non cõtrahitur niſi p actum generationis cõpletum, unde ẽt affinitas nõ contrahitur, niſi facta commixtione ſeminum, ex qua põt ſequi generatio carnalis: ſpũalis autem generatio non perficitur niſi p aliqd ſacrm, unde non uidetur conueniens q ſpiritualis cognatio contrahatur, niſi per aliquod ſacramentum. Et ideo alii dicunt, q p tria tantum ſacramenta ſpũalis cognatio contrahitur. ſ. per catechiſmum, baptiſmum, & confirmationem. Sed iſti propriam uocem uidentur ignorare, quia catechiſmus non eſt ſacrm, ſed ſacramentale. Et iõ alii dicunt, q tm p duo ſacramenta cõtrahitur, ſ. per confirmationem, & baptiſmũ, & hæc eſt opinio communior, tamen de catechiſmo horũ quidam dicunt, q eſt debile impedimentũ, quia impedit cõtrahendum, ſed non dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, q duplex eſt carnalis natiuitas. Prima in utero, in qua adhuc, qđ natũ eſt, eſt adeo debile, q non poſſit extra exponi ſine piculo, & huic natiuitati aſſimilatur regñatio p baptiſmũ, in quo regñatur aliquis adhuc quaſi fouẽdus intra uterũ eccleſiæ. Scda eſt natiuitas ex utero, qñ iam qđ natũ erat in utero, tm roboratũ eſt, quod põt ſine periculo exponi exteriorib. quæ nata ſunt corrumpere, & huic aſſimilatur confirmatio, p quã hõ roboratus exponitur in publicum ad confeſſionẽ nominis Chriſti: & ideo congrue per utrũq. illorũ ſacramentorum contrahitur ſpiritualis cognatio.

AD SECVNDVM Dicendum, q per ordinis

CONCL. 2[a]. De catechiſmo quidam dicunt, quod eſt debile impedimentum. *al. ſacrati.

¶ Examen. Ly quidam dicunt. Videlicet benè. Poſt ſanctũ Thomam dictum iſtorum (ut in appen.) a ſede Apoſtolica firmatum eſt. Vnde conclusio hæc non amplius tenetur, ut quidam dicunt, id eſt opinatiuè: ſed determinatè, tanquam ueritas abſoluta.

PROB. Quia Chatechiſmus impedit contrahendum, ſed non dirimit matrimonium contractum.

1[m] de maiori

Corporalem generationem. *non tantum in utero: ſed etiã ex utero. § Tunc nihil &c. Nam licet ſolus baptiſmus ſit ſpiritualis regeneratio, tanquam correſpondens generationi corporali in utero: tamẽ confirmatio aſſimilatur generationi corporali ex utero, ut in textu. concl.

2[m] de maiori concl.

Ita. ꝶ. quantũ ad impreſſionem characteris non, quantum ad regenerationem quãdam. § Tunc nihil, &c. Nam ideo in ſuſceptione ordinis nõ fit ſpiritualis cognatio

tio,&c. in baptiſmo fit, propterea quod baptiſmus eſt regeneratio, (or F dn autem non. In ſuſceptione n. ordinis non fit alia generatio, ſed quædam promotio poteſtatis,&c. ut in tex.

3^m illatio concluſionis. Ergo,&c. ℞. negatur illatio. §. Nā in extrema unctione non fit profeſſio futuri baptiſmi: in catechiſmo aūt fit iſta profeſſio, ſicut in ſponſalib. quædā ſpōſio,&c. ut in tex.

¶*Corol.* Ergo ſpiritualis cognatio nō fit in catechiſmo, eo quod ipſe ſit ſacramētum, uel ſacramentale quomodocunque: ſed quia eſt ſacramentale tale, .ſ. profeſſio exiſtens futuri baptiſmi. Ergo ratio cauſandi ſpūalem cognationem, nō ſtat in eſſe digniori, puta in eſſe ſacramentum (demptis duobus in 2. concluſione poſitis:) ſed ſtat in eſſe profitendi prædicto. Ergo argumentū cōmittebat fallaciam ſecundum non cau. am ut cauſam.

ſacramentum non fit alia regeneratio, ſed quædam promotio poteſtatis, & propterea mulier non ſuſcipit ordinem; & ſic non poteſt aliquod impedimētum præſtari matrimonio: & ideo talis cognatio non computatur.

G AD 3^m Dicendum, quod in catechiſmo fit quædam profeſſio futuri baptiſmi, ſicut in ſpōſalib. contrahitur quidā ſponſio futurarū nuptiarū; unde ſicut in ſponſalibus cōtrahitur quidā modus propinquitatis, ita in catechiſmo ad minus impediens cōtrahendū ut quidā dicunt, non tamen in ſacramentis aliis.

H AD 4^m Dicendum, quod talis profeſſio fidei non fit in aliis ſacramentalibus baptiſmi, ſicut in catechiſmo, & ideo non eſt ſimilis ratio.

4^m de antecedente. Multa alia. ℞. in quibus non fit talis profeſſio fidei, ſicut in cathechiſmo. §. Tūc nihil,&c. ut patet.

Et ſimiliter dicendum ad quintum de oratione, & ad ſextū de prædicatione.

5^m de maiori. Oratio non ē minus efficax. ℞. & cū hoc non eſt profeſſio quædam futuri baptiſmi. §. Tūc nihil &c. ut patet ex ad 3^m. & corollario.

AD 7^m Dicendum, quod Apoſtolus eos ad fidem inſtruxerat per modum catechiſmi, & ſic illo modo talis inſtructio habebat ordinem ad ſpiritualem* generationem.

*al. cognationem

I AD 8^m Dicendum, quod per ſacramentum pœnitentiæ non contrahitur, proprie loquendo ſpiritualis cognatio: unde filius ſacerdotis poteſt contrahere cū illa, quam ſacerdos in confeſſione audiuit, aliàs filius ſacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cum qua contrahere poſſet; nec obſtat quod per pœnitentiam tollitur peccatum actuale, quia hoc non eſt per modum regenerationis, ſed magis per modum ſanationis. Sed tamen per pœnitentiam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem, & ſacerdotem confitentem, ſpirituali cognationi ſimile: ut tantum peccet eam carnaliter cognoſcens, ac ſi eſſet ſpiritualis filia; & hoc ideo quia maxima familiaritas eſt inter ſacerdotem, & confitentem; & ob hoc iſta prohibitio eſt inducta, ut tollatur peccādi occaſio.

6^m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam inſtructio, quæ fit baptizatis per prædicationē, non dicitur quædā profeſſionem futuri baptiſmi: ſicuti catechiſmus.

7^m de concluſione. Ex prædicatione euangelii, & inſtructione. ℞. facta per modum catechiſmi: non aliter. §. Tūc nihil,&c. ut patet in text.

8^m de maiori. Ita. ℞. quantum ad tollendum peccatum: non, quantum ad modum tollendi. §. Tunc nihil,&c. Nā (propriè loquendo) ſpiritualis cognatio contrahēda attenditur iuxta modum tollendi peccatum, qui modus ſit regeneratio. Hinc ergo eſt quod per ſacramentum pœnitentiæ non contrahitur proprie,&c. ut in text. unde etiam corollarium poſt ad tertium.

¶ NOT. Signanter dicit ly propriè loquendo; quia per ſacramentum pœnitentiæ ſpiritualis cognatio per quādā ſimilitudinē contrahitur: ut ſubinfert tex. Ergo determinatio Boniſac. 8. referenda in app. ſeq. intelligenda eſt propriè: quando. ſ. ſacramentū pœnitentiæ inſinuabit non cauſare ſpiritualem cognationem.

AD 9^m Dicendum, quod pater ſpiritualis dicitur ad ſimilitudinem patris carnalis: pater autem carnalis, ut Philoſoph. dicit in 8. Ethicor.* tria dat filio, eſſe, nutrimentum, & inſtructionem: & ideo ſpiritualis pater aliquis alicuius dicitur ratione aliquorum horum trium: tamen ex hoc quod eſt ſpiritualis pater, non habet ſpiritualem cognationem, niſi conueniat cum patre, quantum ad generationē, per quam eſt eſſe: & ſic etiam poteſt ſolui octauum, quod præceſſit.

*li. 8. c. 11 & 12.

9^m de maiori. Pater. ℞. dans generationē filio: non autem, dans aliqua alia ſine generatione. §. ut in tex. Tunc nihil, &c. nā alii ſpūales patres, de quib. minor propō loquitur, non dant eſſe filiis ſpiritualibus: ſed inſtructionem, & quandoque etiā nutrimentum.

NOT. quod per ly ſic etiā pōt ſolui octauū, quod præceſſit; rñde ad illud octauū, ultra præmiſſam ſolōnē ibi poſitā, quod ſicut baptiſmus cauſat ſpūalē cognationē, ita & penitētia cauſaret; ſi pater ſacerdos abſolutus pœnitentē daret per hoc illi generationem. Scito ſi quiſta reſpon. tandem redit in idem cū reſponſ. prædicta; licet ſit ſecūda ſit faciens uim ſuper hoc nomen, Pala; & iſta ſuper hoc nomen Pater.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quō per rationem oſtendas, memorā dictū de baptiſmo confirmatione, & de catechiſmo, a Boniſa. 8. ſic. Cognationē ſpūalem in baptiſmo, &c. ut ar. 1. ap. item ex cōfirmatione quoq. ſeu frontis chriſmatione ſpūalis cognatio contrahitur matrimonia ſimiliter impediens cōtrahenda, & dirimēs poſt contracta. Item. Per catechiſmum, quod pcedit baptiſmum, cognatio ſpūalis contrahitur, per quā cōtrahendum matrimonium impeditur: per illam tñ cognationem matrimonium poſt eā contractum minimè ſeparatur. Item. Ex datione uerò aliorum ſacrorum cognatio ſpūalis nequaquam oritur, q̄ matrimonium impediat, uel diſſoluat. Hęc ille de cogn. ſpiritual. in 6.

Vi. pro! Eccl. &c.

* c. 1 & 3. de cogna. ſpiri. li. 6. Cō. Tr. ſe. 24. d refo. c. 2.

¶ Secundò habes. quomodo per rationem prædicta ponti. ficis, pro quanto cognationem ſpiritualem cauſare ex illis tribus tantum inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides, quomodo ex iis viciſſim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio ſpiritualis contrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi, & leuantem de ſacro fonte.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod cognatio ſpiritualis non contrahatur inter ſuſcipientem ſacramentum baptiſmi, & leuantem de ſacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquitas, ſolum ex parte[h] eius, cuius ſemine generatur proles, non autem ex parte eius, qui filium natū ſuſcipit, ergo nec ſpiritualis cognatio contrahitur inter eum, qui ſuſcipit de ſacro fonte, & eum, qui ſuſcipitur. K

2 Præterea, Ille, qui de ſa-

QVÆST. LVI. ART. III.

CONCL. Qui baptizatus cognationem ſpiritualem contrahit ad baptizantem, & ad leuantem ſe de ſacro fonte: ſimiliter

militer qui confirmatur ad confirmantem, & ad tenentem ſe.

¶ PROB. Quia in baptiſmo aliquis renaſcitur filius Dei, ſicut patris, atque eccleſiæ, ſicut matris; & baptizans Dei, cuius miniſter eſt, perſonam gerit, atque ſuſcipiens de ſacro fonte, gerit perſonam eccleſiæ.

2 Quia (ly ſimiliter &c.) in cōfirmatione confirmans Dei, tenēs autem, perſonā gerit eccleſiæ.

NOT. Ly (ut tactum eſt ar. 2. ad pm. & not. poſt prob. conc. 1.) quia confirmatur nō pprie renaſcatur: tamē quia confirmatio aſſimilatur natiuitati ex ure, ad. id pportionaliter, phatio præmiſſa cur rit de utriſque.

1^m de maiori.

In generatione carnali contrahitur propinquitas ſolum ea parte eius, cuius ſemine generatur proles. Ꝝ. & ex parte matris materiā ſubminiſtrantis. § Tunc nihil, &c. Nā Anadechus gerit uices matris: ut in tex.

2^m de concluſione

Nulla cognatio contrahitur. Ꝝ. rōne inſtructionis debitæ: non rōne cooperationis ad generationem ſpiritualē. §. Tunc nihil, &c. ut de ſe patet.

¶ Exam. ly debitæ, .i. quæ non excedit Anadechi. Et hoc dr ad differentiā inſtructionis in catechiſmo factæ. Poſſet n. quis catechizare puerum, & poſtea leuare de ſacro fonte. Vnde non ratione huius operationis, leuādo de fonte contraheret cognōnem ſpūalem; ſed etiā ratione inſtructionis catechiſmatis. Verum (ut dictum eſt) illa inſtructio excedit debitam inſtructionē Anadechi. Debita huic inſtructio eſt poſt baptiſmum: ut. ſ. baptizatum inſtruat, uel ſit ſollicitus, ut inſtruatur circa ea addiſcenda & ſeruanda; quæ ipſe pro illo in baptiſmo promiſit: puta melius addiſcere ea, quæ sūt fidei; ea quæ ad mandata Dei, quibus renunciatur diabolo & pōpis eius, pertinent; & (breuiter) ea quæ ad bonum Chriſtianum faciunt.

Ti. 4. ſen. diſt. 42

ceed. in

Debita inſtructio pa tri.

¶ Corol. Ergo, propter ly debitæ, concludas: q Anadachus (hūc nos patrinum, latinè dicimus) tenetur in conſcientia eſſe ſollicitus de prædictis circa filium ſuum ſpiritualem exhibendis uel a ſeipſo, uel ab eius parentib. carnalibus, uel a quolibet maiori pro tali negocio. Vñ qn ex negligentia, uel alia cā illegitima in pdicta delinquit, nō eſt bene tutus in conſcia, quia nō exequitur officium debitū circa filiū ſuū ſpūalem quod exequi promiſit, ſeu promiſiſſe intelligitur tunc ex hoc ipſo, q illum de ſacro fonte leuauit. Vide de ſimili promiſſione. q. 53. ar. 3. corp.

3^m de maiori

Pōt cōtingere. Ꝝ. de facto, nō de iure. § de iure. n. nō baptizatus nō pōt aliquē leuare de ſacro fonte, &c. ut i tex. Tūc nihil. &c. Nā licet ille nō baptizatus etiam q de facto leuaret de ſacro fonte, non contraheret cognationem ſpiritualem; non tamen ſequitur, quod leuare ex ipſo de iure, non ſufficiat ad illam contrahendam.

¶ Corol. Ergo requiritur ad hoc leuantem de neceſſitate, quod homo leuans ſit baptizatus; & hoc intelligitur per ly de iure.

ſacro fonte leuat, Anadechus a Dionyſio dicitur, & ad eius officium ſpectat puerum inſtruere: ſed inſtructio non eſt ſufficiens cauſa ſpiritualis cognationis, ut dictum eſt, ergo nulla cognatio h contrahitur inter eū, & illum, qui de ſacro fonte leuatur.

3 Præterea, Poteſt h contingere q aliquis leuet aliquē de ſacro fonte antequā ipſe ſit baptizatus, ſed ex hoc non cōtrahitur aliqua ſpūalis cognatio, quia ille qui non eſt baptizatus, non eſt capax alicuius ſpiritualitatis, ergo aliquē leuare de ſacro fonte, non ſufficit ad ſpirituaiē cognationem contrahendam.

Sed contra eſt definitio ſpiritualis cognationis ſupra inducta, & authoritates, quę ponūtur in litera.

Respon. Dicendum, quod ſicut in generatione carnali aliquis naſcitur ex matre, & patre, ita in generatione ſpirituali aliquis renaſcitur filius Dei ſicut patris, & eccleſiæ ſicut matris: ſicut autem ille, qui ſacramentum confert, gerit perſonam Dei, cuius inſtrumētum, & miniſter eſt, ita ille, qui baptizatum ſuſcipit de ſacro fonte, aut confirmandum tenet, gerit perſonam eccleſiæ, unde, ad utrunque, ſpiritualis cognatio contrahitur.

Ad primum ergo Dicendum quod non tantum pater, ex cuius ſemine generatur proles, hēt cognationem carnalē ad natum, ſed etiā mater, quæ materiā subminiſtrat, & in cuius utero generatur; & ita etiam Anadechus, q baptizādum uice totius eccleſiæ offert, & ſuſcipit, & confirmādū tenet, ſpiritualem cognationem contrahit.

Ad 2^m Dicendum, quod non ratione inſtructionis debitæ, ſed ratione generationis ſpiritualis, ad quam operatur, cognationē ſpiritualem contrahit.

Ad 3^m Dicendum, quod non baptizatus non poteſt aliquem leuare de ſacro fonte, cum nō ſit membrum eccleſiæ, cuius typū gerit in Baptiſmo ſuſcipiēs; quāuis poſſit baptizare, quia eſt creatura Dei, cuius typum gerit baptizans: nec tamen aliquam cognationem ſpiritualem cōtrahere poteſt, quia ipſe eſt expers ſpiritualis uitæ, in quā homo primo per Baptiſmum naſcitur.

Articulus IIII.

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat a uiro in uxorem.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur, quod cognatio ſpūalis non trāſeat a uiro in uxorē, quia ſpūalis unio, & corporalis ſunt diſparatæ, & diuerſorum generū, h ergo mediante carnali coniunctione, quæ inter uirum, & uxorem eſt, non tranſitur ad ſpiritualem cognationem.

Appendix

Ea articulo habes. ¶ Primò qō p ra tionem oſtendas, me rò dictum a Bonif. 8. ſic. inter baptizatū, & illū, qui eū ſuſcepit de baptiſmo, cognōnem ſpūalem cōtrahi iure cōſtat. Et eadem, quæ de ſuſcipiente fonte dicta, ſunt & de baptizāte cenſenda. Ex cōfirmatione quoq. cognatio eiſdem modis cōtrahitur. Hæc ille. de. cogna. ſpirit. io 6. Necdum & infr. circa eandem materiam in eo. Quamuis non plures, quam unus uir uel una mulier, accedere debeant ad ſuſcipiendū de baptiſmo infantem, iuxta ſacrorū canonem inſtituta; tamē plures acceſſerint ſpūalis cognatio inde contrahitur. De cōfirmatione inſup quantū ad hoc idē iudiciū eſt habendū. hæc ibi. Quo aūt hoc ulumū nunc uerificetur, uel non, qm iura noua iuſtiſſimis de cauſis prodierunt: nō uidēdum eſt hoc in ap. ar. 5.

Vi. pro 1. Eccl. &c.

al. quæ.

¶ Secundò habes quomodo per nouinem prædicta pontificis, pro quanto da baptizati, & confirmati cognationē ad baptizantem, atq; leuantē, ad confirmantē, atq; tenentem ſic ſtatuūt, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides: quō ex iis uiciſſim doctrina præſens hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LVI. ART. IIII.

Concl. 1^a. Quando uir fit compater per actum alterius, qui uel baptizat, uel in baptiſmo ſuſcipit filium eius: tunc cognatio ſpiritualis non tranſit a uiro in uxorem, niſi fortè illa ſit filius uxoris. 234

¶ Exam. Ly qñ uir &c. Verbi gratia. D. Anton. baptizat filiū Titii, & Sēpronius leuat eundē filiū de ſacro fonte, & poſtea Titius accipit Bertā in uxorē: tunc Berta non efficitur commater D. Anton. nec Sempronii. Quod ſi filius ille Titii fuiſſet ſimul filius Bertę antea p Titium in uxorem ductæ: tunc Berta quoq; fit commater & D. Anton. & Sempronii. ſic ergo Berta mortuo Titio non poterit in ſecundo caſu contrahere matrimonium cum aliquo illorum: quæ tamen in primo caſu poſſet. Ratio eſt illa Philoſophi ſicut propoſitum in propoſitum, ita oppoſitum in oppoſitū. Applica ut dictum Philoſoph. ad cognationem ſpiritualem Bertæ.

PROB. 1 Quia patet. 2 Quia (ly niſi, &c.) tunc ipſa directè contrahit cognationem ſpiritualem.

¶ CONCL. 2^a. Quando uir fit compater per actum proprium ſuæ

tunc cognatio ſpiritualis tranſit ad uxorem, quam iam carnaliter cognouit; non autem, ſi nondum ſit matrimonium conſummatum. F ex hoc non ſit, quòd cognatio ſpiritualis non poſſit quantum eſt ex ſe per matrimonium traduci a uiro in uxorem, licet ex incapacitate uxoris (ut in tex.) hoc proueniret.

¶ PROB. 1 Quia ſunt effecti una caro uir & uxor: 2 Quia (ly non autem &c.) nondum effecti ſunt una caro.

2 Præterea, Magis h conueniunt in ſpirituali generatione, quæ eſt cauſa ſpiritualis cognationis, pater, & mater ſpiritualis quam uir, qui eſt ſpiritualis pater, & uxor, ſed pater, & mater ſpiritualis nullam ex hoc ſpiritualem cognationem contrahũt ergo nec uxor contrahit aliquã ſpiritualem cognationẽ ex hoc, quod uir eius ſit pater alicuius ſpiritualis. G

3 Præterea, Poteſt contingere, quod eſt baptizatus uir, & uxor non eſt baptizata, ſicut quando eſt ab infidelitate conuerſus ſine alterius coniugis conuerſione, ſed ſpiritualis cognatio non poteſt peruenire ad non baptizatum, ergo non tranſit ſemper a uiro ad h uxorem. H

4 Præterea, Vir, * & uxor poſſunt aliquem ſimul de fonte leuare, ſi ergo ſpiritualis cognatio a uiro tranſiret in uxorem, ſequeretur quod uterque coniugum eſſet bis h pater, & mater ſpiritualis eiuſdem, quod eſt inconueniens.

Sed contra, Bona ſpiritualia magis multiplicabilia ſunt, quam corporalia, ſed conſanguinitas corporali uiri trãſit ad uxorem per affinitatem, ergo multo magis ſpiritualis. I

Respon. Dicendum, quod aliquis poteſt fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat uel in baptiſmo ſuſcipit filium eius, & ſic m cognatio ſpiritualis non tranſit a uiro in uxorem; niſi forte ille ſit filius uxoris, n quia tunc directe uxor contrahit cognationem ſpiritualem, ſicut, & uir. K Alio modo per actum proprium ſicut cum leuat filium alterius de ſacro fonte, & p ſic cognatio ſpiritualis tranſit ad uxorem, quam iam carnaliter cognouit, non autem ſi nondum ſit matrimonium conſummatum, q quia nondum effecti ſunt una caro: & hoc eſt per modum cuiuſdam affinitatis, unde etiam r pari ratione uidetur tranſire ad mulierem, quæ eſt carnaliter cognita, quamuis non ſit uxor: unde uerſus.

Quę mihi, uel cuius natũ mea
fonte leuauit,
Hæc mea cõmater, fieri mea
non ualet uxor.
Si qua meę natum non ex me
fonte leuauit,
Hanc poſt fata mea non inde
uetabor habere.

Ad primum ergo Dicendum, quod ex hoc quod ſunt diuerſorum generum unio corporalis, & ſpiritualis, poteſt cõcludi, quod nõ una eſt altera: non autem, quod una non poſſit eſſe cauſa alterius, † uel per ſe, uel per accidens.

Ad secundum Dicendum, quod pater ſpiritualis, & mater ſpiritualis eiuſdẽ nõ cõiungũtur in cognatione † ſpirituali niſi per accidens; quia ad hoc unus per ſe ſufficeret. Vnde non oportet quòd ex hoc aliqua cognatio ſpiritualis inter eos naſcat, quin poſſit eſſe inter eos matrimoniũ, unde uerſus:

Vnus ſemper erit compatrum
ſpiritualis.
Alter carnalis, non fallit regu
la talis.

Sed per matrimoniũ ſit, & vir, & uxor una caro per ſe loquendo, & ideo non eſt ſimile.

Ad 3m Dicendũ, quòd ſi uxor non ſit baptizata, non perueniet ad eã ſpiritualis cognatio propter hoc ꝙ non eſt capax, non ex hoc ꝙ non poſſit per matrimoniũ traduci ſpiritualis cognatio a uiro in uxorem.

Ad 4m ergo Dicendum, quod ex quo inter patrem ſpiritualẽ, & matrem, non contrahitur aliqua cognatio ſpiritualis, nihil prohibet quin uir & uxor ſimul aliquem de ſacro fonte leuent: nec eſt inconueniens, quòd uxor ex diuerſis cauſis efficiatur bis mater ſpiritualis eiuſdem; ſicut etiam poteſt eſſe quòd eſt affinis, & conſanguinea eiuſdem per carnalem propinquitatem.

¶ Corol. Ergo dictũ illius Gen. 2. Erũt duo in carne una, intelligitur dupliciter. ſ. & rõne prolis in cuius carne generata uterq. coniugum conuenit; & rõne commixtionis ſeminum, etiam ꝙ ex eis nunquam proles naſceretur. Primã intelligentiam habuiſti ſupra multoties: ſecundam uerò nunc.

¶ CONCL. 3a. Quando hõ fit compater p actum proprium: tũc cognatio ſpiritualis uidetur tranſire ad mulierem, quæ eſt carnaliter ab eo cognita; quamuis non ſit uxor.

¶ Examen. Ly uidetur. Hoc ſtat pro aſſertione, non pro (ut ſæpius modeſtiæ cauſa fit:) quod utiq; mõſtrat probatio adducta, quę eſt ſequens.

PROB. Quia & ille hõ, & mulier effecti ſunt una caro.

*Li. 4. ſen. diſt. 42. ¶ Corol. Ergo ꝑmiſſa in corol. præcedenti intelliguntur & de cognitione carnali illicita: quamuis ad literam de uxoria cogni. Gene. loquatur.

1m conſequẽtia. Erg. &c. negatur conſequẽtia. §. Nam ex hoc, ꝙ unio ſpiritualis, & corporalis ſunt diuerſorum generũ põt concludi, ꝙ una, &c. ut in tex.

¶ Corol. Ergo ſi uiſſet ualida conſequentia, ſi dixiſſet: ergo carnalis coniunctio nõ ẽ ſpũalis, neq; ẽ contra. Nũc autem, quia infert ꝙ carnalis nõ eſt cã ſpũalis, ideo inualida eſt.

concl. m 2m minor. Magis conueniunt in ſpũali generatione, q̃ eſt cã ſpũalis cognationis, pater & mater ſpiritualis, quam uir qui eſt ſpũalis pater, & uxor, &c. negatur iſta §. Nam pater ſpiritualis & mater ſpũalis eiuſdem non coniunguntur &c. ut in tex.

concl. p 3m d cõclõne Ad uxorem. &c. incapacem. §. immo nunquam tranſit in ta ẽ. Tunc nihil, &c. Nam

4m d cõclõne Bis. &c. ex cauſis diuerſis. non, ex iiſdem. §. Tunc nihil, &c. Nam inconueniens non eſt, ꝙ uxor ex diuerſis cauſis efficiatur bis mater, &c. ut i tex. Ex quo & dic h ſimili: non eſſe inconueniens ꝙ uir ex diuerſis cauſis efficiatur bis pater ſpiritualis eiuſdem.

¶ NOT. ex tex. arguitur tibi dñ ly bis pater, intellige ꝙ hoc poteſt fieri duob. modis: uno modo qñ pater ipſe leuat aliquẽ de ſacro fonte: ut eſt in propoſito. Alio modo qñ uxor eius poſt matrimonium conſummatum, uel ẽt mulier ab ipſo carnaliter cognita leuat aliquẽ de ſacro fonte: & ꝙ ipſe uiuẽtib. propriis uõ leuat illum. Sed tamẽ in hoc eſt dña, ꝙ qñ ipſe ſimul cum uxore, uel alia muliere carnaliter cognita leuat, efficitur bis pater ſpiritualis ſemel quidẽ ex actu proprio leuãdi, & iterum ſemel ex actu uxoris illam ſimul leuantis. Quando aũt una illarum ſola leuat, tũc efficitur ſemel pater ſpũalis. Et hoc apparet clarum ex cõcluſ 2a. articu huius, quæ ly ad literam dicit cognationẽ ſpũalem tranſire a uiro in uxorem, uel ẽt (ut 3a dicit) in aliam mulierem: tamen intelligitur quoque ẽ conuerſo ꝗ. cognationem ſpũalem tranſire ab aliqua illarum mulierum in uirum. Nam rationibus pro concluſionib. adducta, ſi applicetur, æqualiter concludit utrunque.

APPENDIX.

Exar. hẽs. ¶ Primò ꝙ p rõne oſtendat meritò inſtitutum a Clem. 3. ꝙ ſpũalis cognatio trãſit a uiro in uxorẽ. Martin.° Berth duxit uxorẽ, Tebergã ſibi copulauit Lotharius, qui Bertæ, & Martini filium de ſacro fonte ſuſcepit. Lothario, & Berta ſub- Vd. pro S. zeci. &c.

ſublatis de medio Martinus cum Teberga præfata contraxit. Reſpondendum duximus: quod cum ſecundum domini uerbum uir & mulier efficiantur per connubium una caro, liquidum eſt Tebergam non poſſe matrimonialiter copulari Martino, cui pater eius fuerat, cum quo una caro Teberga noſcitur extitiſſe. Hæc ille de cognatione ſpiritu. Vbi per ly connubium intelligit copulam carnalem, ut patet ex gloſſa & ex Adriano papa patet. 27. q. 2. c. Agathoſa, & ex Concil. Triburienſi q. præ dicta cognatio non trāſit, niſi copula carnali ponatur. & ſic. Qui ſpiritualem habet compatrem, cuius filiū de lauacro ſacri fontis cepit, & eius uxor cōmater non eſt. liceat ei, defuncto compatre ſuo, eius uiduam ducere in uxorem, ſi nullam habet propinquitatem conſanguinitatis. Quidam enim ... Nunquid non poſſunt coniungi, quos nulla propinquitas carnalis, uel nulla generatio ſecernit ſpiritualis? Hæc illud. 30. q. 4. ſed ab Vrbano memoratur eſſe dictum ſic. Quod ad uxor cum marito in baptiſmate ſimul nō debeat ſuſcipere puerum, nulla authoritate reperitur prohibitum. Sed ut puritas ſpiritualis paternitatis ab omni labe, & infamia, conſideretur immunis, dignum eſt decernimus, ut utriq; ſimul ad hoc aſpirare minimè præſumant. Hæc ille ibid. Vbi ly infamia, ſumitur ra ſpectu ſuſtinentium. Crederent n. (inquit gloſ.) illi aliquā propinquitatem, inter eos contrahi, ſi ſimul ſuſciperent. Sed etiam ſuperfluum eſſet (inquit) ut uterque ſuſciperet: cum ex ſuſceptione alterius uterque compater efficiatur; de conſuetudine tamen eſt in quibuſdam locis, quod uterq; ſimul ſuſcipit.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patet, pro quanto cognationem ſpiritualem tranſire, uel non tranſire a uiro ad uxorem inſinuat, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uide quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctri. hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum cognatio ſpiritualis tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur, quod non tranſeat ad filios carnales patris ſpiritualis, quia ſpirituali cognationi non aſſignatur gradus: eſſet autem gradus, ſi tranſiret a patre in filium, quia perſona generata mutat gradū, ut ſupra dictum eſt, ergo non tranſit ad filios carnales patris ſpiritualis.

2 Præterea, Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri: ſi ergo cognatio ſpiritualis trāſit a patre in filium, eadē ratione tranſibit a fratre in fratrē, quod falſum eſt.

SED CONTRA eſt, quod in litera probatur per authoritatem.

RESPONDEO Dicendum, quod filius eſt aliquid patris, & non econuerſo, ut dicitur in 8. Ethicor. & ideo ſpiritualis cognatio tranſit a patre in filium; & non econuerſo, & ſic patet, quod tres ſunt cognationes ſpirituales. Vna, quæ dicitur ſpiritualis paternitas, quæ eſt inter patrem, & filium ſpiritualem. Alia, quæ dicitur compaternitas, quæ eſt inter patrē ſpiritualem, & carnalem eiuſdem. Tertia autem dicitur ſpiritualis fraternitas, quæ eſt inter filium ſpiritualem, & filios carnales eiuſdem patris, & quælibet harum impedit matrimoniū contrahendum, & dirimit contractum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod perſona addita per carnis propagationem facit gradum reſpectu illius perſonæ, quæ eodem genere attinet, non autem reſpectu eius, quæ attinet in alio genere, ſicut filius attinet in eodem gradu uxori patris in quo, & pater, quamuis alio genere attinentiæ: ſpiritualis autem cognatio eſt alterius generis, quam carnalis; & ideo non in eodem gradu attinet filius ſpiritualis filio naturali patris ſui ſpiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio ſpiritualis tranſit, & ita nō oportet quod ſpiritualis cognatio habeat gradum.

AD SECVNDVM Dicendum, quod frater nō eſt aliquid fratris ſicut filius eſt aliquid patris, ſed uxor eſt aliquid uiri, cū quo effecta eſt unum corpus: & ideo a fratre in fratrem nō tranſit, ſiue ſit ante genitus, ſiue poſt fraternitatem ſpiritualem.

NOT. ſup. ar. 1. cōcluſione, eadem impeditione iſta dupliciter loquens: Doctor ſanct. appoſuerat ly ex ſtatuto eccleſiæ. Vnde per id inſinuauit etiā: ſe in omnibus ſuis dicendis circa huiuſmodi impeditionem, & intelligere & intelligi debere iuxta ſtatuta ipſius eccleſiæ. Quamobrem concluſiones, quæ ſine ullis probationibus adducuntur de tali materia, merito dicuntur ſupponi ab ipſo tanquam claræ ex inſtit. eccleſiæ antiquis. Dico, antiquis, i. tempore Sancti huius factis & ualidis: quoniam de ſtatutis nouiter editis text. intelligi non poteſt (ut conſideranti patet;) cum poſt tēpora eius emerſerint. — Pro intellectu ſano D. Tho. ſine præiudicio nouorum iuriū.

Quo fit: ut dicta ſua de talis aliaque ſimili materia ſecundum iura antiqua in ueritate menſurari debeāt ſolum. & quod, ſi quæ illa ſecundum iura noua ſ ueritate menſurare uelit, extorqueat ipſa contra intentionem authoris, ac in tali re dictorum tanti doctoris tanquam falſarius habeatur.

1m minor. Eſſent autem gradus, ſi tranſiret de patre in filium. R. negatur iſta. §. Ad rationem dicitur, quod perſona addita per carnis propagationem, id eſt per ſona generata, facit gradum reſpectu illius perſonæ, quæ, &c. ut in textu.

2m conſequētia. Si ergo, &c. R. negatur conſequentia. § Ratio eſt, quia frater non eſt aliquid fratris, ſicut filius, &c. ut in tex.

¶ NOT. Mentionem facit de uxore reſponſum hoc textuale, licet argumentum huius non meminerit: ut reſpondeat tacitæ obiectioni, quæ (ſoluto argumento ad literam) poterat fieri de uxore: quaſi quòd illa non eſſet aliquid uiri, cum non deſcenderet ab eo, ſicut filius a patre. Et nota, quòd illud idem, quod dicitur de uxore reſpectu uiri, intelligitur uiciſſim de uiro reſpectu uxoris, ut ſupra not. poſt probat. concluſion. primæ, tactum fuit.

QVÆST. LVI. ART. V.

CONCL. 1a. Spiritualis cognatio tranſit a patre in filium; & nō è conuerſo.

¶ PROB. Quia Filius eſt aliquid patris: & non è conuerſo. (8. Ethic.)

¶ NOT. ijs, in quem tranſitura habet cognatio, debet eſſe aliquid eius, a quo tranſitur, ſicut iam ar. 4. cum ſua appendice, demōſtrauit. Ibi namque ideò dictum eſt, cognationem a uiro in uxorem, uel etiam aliam mulierem, & è conuerſo, tranſire uel non tranſire; quia utrinque iam alter alterius erat, uel non erat, aliquid mediante carnali copula per commixtionem ſeminum. Hinc eſt: quod, poſito antecedente probationis, tanquam claræ præſupponitur conſequentia, hoc eſt non probatur, quod concluſio præmiſſa inde neceſſariò ſequatur.

¶ CONCL. 2a. Spiritualis & paternitas, & compaternitas, & fraternitas impedit matrimonium contrahendum, ac dirimit contractum.

PROB. Quia, ut patens ex iuribus antiquis, ſupponitur.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶ Primò, quo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum eſſe ab Innocentio 3. quod a patre in filium carnalem tranſit cognat. ſpiritualis: & ſic. Tua nos duxit diſcretio conſulendos, an natus ante compaternitatem filiam compatris ſui, uel commatris ſibi poſſit matrimonialiter copulare: &, ſi contraxit, an debeat ſeparari. — Vti. pro & Eccl. &c.

Super quo reſpondemus: quòd huiuſmodi perſonæ non poſſunt matrimonium contrahere; &, ſi contraxerint, poſſunt ab inuicem

inuicem ſeparari. hæc ſit de a cognation. ſpiritual. Vbi accipitur ly poſſunt, pro debēt de iure: ut ibi patet p gloſ. & per Papã Aleand. decret nunc ſequent. Item ab Alexādro 3. ibid. Sup eo &c. Si tales fuerint filij, p quorum alterum nal utrunque parentes ad compaternitatẽ uenerunt: eos coniūgi nullâ ratione ſuſtineas, & coniunctos pontificali authoritate non differas ſeparare.
Cæterum, ſi p neutrū eorum ad compaternitatem uentū fuatis, de his te uolumus cõſuetudinẽ tuæ metropolitanæ eccleſiæ, uel aliarum circumpoſitarum inquirere, & diligenrius imitari. hæc ibi. item a Bonifa. 8. in ſinuatum de illicit rib. cognationibus ſpūali bus: & ſic. Nedū inter baptizatum, & illū q eum ſuſcepit de baptiſmo; ac inter eūdē baptizatum, & ſuſcipientis filios, & uxorē ante ſuſceptionē carnaliter cognitā ab eodem, immo & inter ſuſcipientem, patremq. baptizati & matrem, cognationem ſpūalē contrahi iure cōſtat: quæ cognatio & cōtrahēdum matrimoniū impedit, & dirimit poſt contractum. Et eadem quæ de ſuſceptione ſunt dicta, ſūt etiam de baptizāte cēſenda. Ex confirmatione quoque ſpiritualis cognatio eīſdē modis contrahitur; mi. mota ſimiliter ipediens contrahenda, & dirimens contracta. Hæc ille, de cognat. ſpirau 6. Faciunt hæc etiā ad ar. 3. & 4. pro illorum portione. item a Con. Tri. ſeſſ. 24. c. 2. de ref. prędicta partim confirmantur, partim limitantur, & ſic. Docet experientia: pp multitudinem prohibitionum multoties in caſib. prohibitis ignoranter contrahi matrimonia; in quibus uel nō ſine magno peccato perſeueratur, uel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque ſancta ſynodus huic incommodo prouidere, & a cognationis ſpiritualis impedimento incipiens, ſtatuit, ut unus tm̃ ſiue uir, ſiue mu-

*Th. 4. di. 42. q. 2. a. 1. & ſeq.

QVAEST. LVII.

De cognatione legali, quæ eſt per adoptionem, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de cognatione legali, quę eſt per adoptionem.

¶Circa quod, quęruntur tria.

Primo, Quid ſit adoptio.

Secūdo, Vtrum ex ea aliquod uinculum contrahatur matrimonium impediens.

Tertio, Inter quas perſonas contrahatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim eſt extraneæ perſonę in filium, uel nepotem, uel deinceps, legitima aſſumptio, filius n. debet eſſe ſubditus patri, ſed aliquando ille, qui adoptat, h non tranſit in poteſtatem patris adoptantis, ergo nō ſemper per adoptionem aliquis in filium aſſumitur.

2 Præterea, Parentes debent filiis h theſaurizare 2. Cor. 12. Sed pater adoptans non oportet q̃ ſemper adoptato theſaurizet, q̃a quandoque adoptatus nō ſuccedit in bonis adoptātis, ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in filium.

3 Præterea, Adoptio, per quam aliquis in filium aſſumitur, ſimilatur generationi naturali, per quam naturaliter p̃ducitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filii, competit adoptio, ſed hoc eſt falſum, quia ille qui non eſt ſui iuris, & qui eſt minor 25. annis, & mulier non poſſunt adoptare, qui tamen poſſunt filiõs naturaliter generare, ergo adoptio non dr̃ proprie aſſumptio alicuius in filium.

F 4 Præterea, Aſſumptio extraneæ perſonæ in filium uidetur eſſe neceſſaria ad ſupplendū defectum h naturalium filiorum, ſed ille, qui non poteſt generare ut ſpado, uel frigidus, maxime patitur defectum in filiis naturalibus, ergo ei maxime competit aſſumere aliquem in filium, ſed non competit ei adoptare, ergo adoptio h non eſt aſſumptio alicuius in filium.

G 5 Præterea, In ſpirituali cognatione, ubi aliquis in filium aſſumitur, ſine carnis propagatione, poteſt indifferenter maior ætate effici pater minoris, & ecõuerſo, quia iuuenis poteſt ſenem baptizare, & econuerſo. Si ergo h per adoptionem aliquis aſſumitur in filium ſine carnis propagatione, ſimiliter poſſet indifferenter ſenior iuniorem, uel minor ſeniorem adoptare, qđ non H eſt uerum, & ſic idem quod prius.

6 Præterea, Adoptatus non differt, h ſecundum aliquem gradum ab adoptante, ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & ſic inconuenienter dicitur, quod adoptatur in nepotem.

7 Præterea, Adoptio ex dilectione h procedit, unde, & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptaſſe: ſed charitas maior habenda eſt ad proximos, quam ad extraneos, ergo non debet eſſe adoptio extraneę perſonæ, ſed magis propinquę.

RESPON. Dicendum, quod ars imitatur naturam, & ſupplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit, unde ſicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius poſitiuum, quod eſt ars boni, K & æqui, poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filium ad ſimilitudinem filii naturalis, ad ſupplendū filiorum deperditorum defectū, n propter quod præcipue adoptio eſt introducta: & quia aſſumptio importat terminum a quo propter quod aſſumens non eſt aſſumptum, oportet quod ille, qui aſſumitur in filium, ſit perſona extranea, ergo ſicut naturalis generatio habet terminum ad quem. ſ. formam, quę eſt finis generationis, & terminum a quo. ſ. formam contrariam; ita generatio legalis habet terminum

lier, uel ad ſummum unus & una, baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant; inter quos ac baptizatum ipſum & illius patrē & matrem necnon inter baptizātem & baptizatū, baptizatiq. patrē ac matrem tm̃ ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochus diligēter ab iis, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem uel quos elegerint, ut baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant; & eum, uel eos tm̃ ad illum ſuſcipiēdum admittat. Quòd ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognōnem ſpiritualē nullo pacto contrahant: conſtōni bus in contrarium facientibus non obſtantibus. Cognatio, quę ex confirmatione cōtrahitur, confirmantem & cōfirmatum, illiuſque patrem & mrẽm, ac tenentem, nō egrediatur omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognōnis impedimentis omnino ſublatis. Hæc ibi. Vbi uides, qualiter frāternitatis ſpiritualis eſſe ſublatam.

¶ Secundo habes, quō a per rationem prędicta patrū, prō quanto da ſpiritualis cognationis tradita a patre ad filium, & de multiplicibus cognationib. ſpiritualibus: ſic (ut dixi mus) inſinuant, & intelligas, & tueatis. a

¶ Tertiò uides, quo modo ex iis utiliſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur. b

QVÆST. LVII.

ART. I.

Concl.

CONCL. 1ª. Per ius poſitiuum, q eſt ars boni & æqui, poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filiū ad ſimilitudinē filii naturalis ad ſupplendum filiorum deperditorum defectum.

ſPROB.

¶PROB. Quià adoptio eſt introducta ad ſupplendum defectū filiorum deperditorum.

¶Examen. Ly deperditorum. Vel quia habiti ſunt, & amiſſi poſtea, uel quia potuerunt haberi, licet quandoque impedimento accidentali non ſint habiti. Ergo per ly deperditorum, oſtēditur: q habētes impedimentum perpetuum ad generandū non poſſunt adoptare. Vide ad 4m.

(margin: uel. ꝓ in arg. ſecundus art.)

¶CONCL. 2a. Iſta diffinitio. ſ. (adoptio eſt extraneæ perſonę in filium, vel nepotem, vel deinceps, legitima aſſumptio) comprehēdit genus adoptionis per ly aſſumptio legitima, & terminum à quo per ly extraneæ perſonæ, & terminum ad quem per ly in filium, vel nepotem.

¶Examen ly legitima. Ideſt q adoptās, ſit ſui iuris, nō ſit minor viginti quinque annorum, neq; mulier: & quod adoptatus ſit adoptante tā iunior, vt eius filius naturalis eſſe poſſit: & q adoptio fiat authoritate Principis, vel ſaltem magiſtratus. Hæc omnia importat ly legitima. i. ſecundum leges ſeruata nihilominus differentia inter adoptionē perfectā & imperfectā (vt in ad 1m) intelligito iſta.

¶Ly extraneam. Extraneitate. i. non qualibet ſed dicenda in ad 7m, & ſuo coroll.

¶Corollarium. Ergo concluſio 2a reſponſionem directam ad titulum virtute continet: quia aſſignat illa, p quæ bona diffinitio datur, puta genus & differentiā. Vt diximus ad quæſitū litteraliter. Illa diffinitio. ſ. adoptio eſt extraneæ perſonæ &c. eſt conuenienter data de adoptione. Et ꝓbemus ꝑ iſtā ſecundam cōcluſionē ſic. Quia diffinitio illa datur ꝑ genus ſuū, & differentiā, vt ibi patet.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

(margin: Reſponſio litteralis ad mi[n]orem.)

¶NOT. Ille terminus à quo, & terminus ad quem, in concluſione dicti tenent locum differentiæ ſufficientis.

ad quem.ſ. filium vel nepotem: terminum a quo perſonā extraneā: & ſic patet q́ prædicta aſſignatio cōprehendit genus adoptionis, quia dr̃ legitima aſſumptio: & terminū a quo: quia dicit extraneæ perſonæ: & terminum ad quē: q̃a dr̃ in filiū uel nepotē.* B

AD PRIMVM ergo dicendum, q filiatio adoptionis: eſt quædā imitatio filiationis naturalis, & ideo duplex eſt filiatiōis ſpecies. Vna quæ perfecte naturalē filiationem imitatur: & hæc uocatur arrogatio per quā traducit adoptatus in ptātem adoptantis: & ſic adoptatus ſuccedit patri adoptanti ex inteſtato: nec pōt eum pater ſine culpa priuare quarta parte hæreditatis ſic aūt adoptari non pōt: niſi ille qui eſt ſui iuris: qui. ſ. non hēt patrem: aut ſi habet eſt emancipatus: & hæc adoptio non fit niſi auctoritate principis. Alia adoptio eſt quę imitatur naturalem filiationem imperfecte: quę uocatur ſimplex adoptio, per quam adoptatus nō tranſit in poteſtatē adoptantis. Vnde magis eſt diſpoſitio quædā ad perfectam adoptionē quàm adoptio perfecta, & ſm hanc poteſt adoptari ēt ille qui non eſt ſui iuris: & ſine auctoritate principis ex auctoritate magiſtratus: & ſic adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis: nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis ſuis in teſtō dimittere niſi uelit: & per hoc patet ad ſolutio ad 2m.

AD 3m dicendum, q generatio naturalis ordinatur ad ſpeciem conſequendam: & ideo omnibus cōpetit poſſe naturaliter generare, in quibus natura ſpeciei nō eſt impedita: ſed adoptio ordinatur ad hæreditatis ſucceſſionem: & ideo illis ſolis competit qui hn̄t ptātem diſponendi de hęreditate ſua. Vnde qui non eſt ſui iuris, uel eſt minor 25. annorum aut mulier non poteſt adoptare aliquem niſi ex ſpeciali conceſſione principis.

AD 4m dicendum, q per eum qui habet impedimentum perpetuū ad generandū non pōt hęreditas tranſire in poſterum. Vnde ex hoc ipſo iā non debet illis qui ſuccedere ei debent iure ꝓpinquitatis: & iō non ei cōpetit adoptare, ſicut nec naturaliter generare, & præterea maior eſt dolor eſt de filiis amiſſis quàm de illis qui nunquā ſunt habiti, & iō habentes impedimentum generationis non indigent ſolatio contra carentiā filiorū ſicut illi qui habuerunt & amiſerunt: uel etiam qui habere potuerunt ſed aliquo impedimento accidentali caruerunt.

AD 5m Dicendū, q ſpūalis cognatio cōtrahitur ꝑ ſacrm̄ quo fideles renaſcunt in Chriſto in quo non differt maſculus & fœmina, ſeruus & liber, iuuenis & ſenex,* & ideo indifferenter quilibet pōt effici patet ſpūalis alterius, ſed adoptio fit ad hæreditatis ſucceſſionē, & quandam ſubiectionē adoptantis ad adoptatum, non aūt eſt conueniens q antiquior iuueni in cura rei familiaris ſubdatur: & ideo iunior non poteſt adoptare ſeniorem, ſed omnem ſecundum leges q adoptatus ſit in tantum adoptante iunior, quòd poſſit eius eſſe filius naturalis.

AD SEXTVM dicendum, q ſicut conuenit amitti filios,

(margin: * Vt dicitur ad Gala. 3. & ad Colo. 3.)

A Non enim aſſimilatur in hoc, q cuicunque competit naturalis generatio filii competat & adoptio. Et hoc propter diuerſitatē finium vtriuſque. Generatio enim naturalis ordinatur ad ſpeciem &c. ut in textu.

¶NOT. Aduerte q reſponſio prędicta loquitur de adoptione arrogatiua, non autē de ſimplici. Ex hoc .n. q adoptionem ordinari ad ſucceſſionem hæreditatis dicit, & in ad 1m dixerat, q adoptati ſimpliciter nō ſuccedūt in bonis adoptāntiū relinquitur clarū, q de arrogatiua eſt hic ſermo hic.

4m illatio cō cluſionis ſecundæ.

Ergo adoptio, &c. R. nega illatio. S. Ratio eſt, quia licet ſolatio filiorū indigeāt, nō tn̄ pht hędita tē trāſmittere in filios. Vñ qa cū dr̃ in diffinitione, q adoptio eſt aſſumptio alicuius in filiū, intelligit de filio cui poſſit de iure hęreditas relinqui: & iō tales adoptare non poſſunt.

(margin: * Reſponſio 2a.)

¶NOT. Similiter vt an notandū pro iſto in ad 4m, qd & annotatum eſt in ad 1m.

Itē d maiori.

Naturaliū filiorū. &c. habitorū ſaltē in potētia reducibili ad actū. S. vt in tex. ſi Tūc nihil &c. Nam Spado & hmōi, ꝑpetuū impedimētū hn̄t ad generādū filios. Propterea lex attēdens, q dolor de priuatione filiorū nō eſt tā intenſus in illis, ſicut in generare valentibus: ideo ſolatiū adoptandi Spadonibus, ac huiuſmodi non tribuit. Vide ſecundum reſponſum literæ ly & præterea maior eſt dolor de filiis amiſſis &c.

¶NOT. Aliud eſt indigere ſolatio filiorum abſolutè, aliud eſt idigere illo ad dapellendā triſtitiā carentiæ ipſorum. Primum eſſe poteſt, & æqualiter in Spadonibus ſicut in aliis, & q̄nq; ēt plus: ſecundum non poteſt eſſe æqualiter in Spadonibus, ſicut in aliis. Et ideo ad hanc differentiā annotandā textus de Spadonibus ſignanter dixit ly non indigent ſolatio cōtra carentiā filiorum & nō dixit abſolutè, q non indigeant ſolatio filiorum.

1m de maiori

Adoptatur &c. R. adoptione imperfecta: non autem, perfecta S. Illa dicitur ſimplex adoptio tantum: iſta uero arrogatio. Tunc nihil &c. Nam principaliter intelligitur concluſio de adoptione perfecta.

2m de minori.

Adoptans. R. adoptione imperfecta: non autē, perfecta S. Tunc nihil contra. Nō .n. reſpicit, q adoptans imperfectè aſſimiletur patri carnali in thēſaurizando filiis: ſed hoc requiritur in adoptāte pfectè.

3m de antecedente.

Similatur. R. in aliquibus nō, in oībus S. Tūc nihil &c.

5m conſequentia.

Si ergo &c R. negatur conſequentia S Ratio eſt, quia ſpiritualis cognatio contrahitur per ſacramentum &c ut in textu.

¶Corollarium. Ergo, q hoc, uel illud (de quibus in argō) fiat ſine carnis propagatione, adducebatur extra propoſitum.

6m maior.

Adoptatus non differt ſecundum aliquem gradum ab adoptante. R. eſt extra propoſitum

pelitum iſta maior. §. Nam adoptio non inducta eſt ad facien- F
dam differentiam graduum :ſed in ſolatium filiorū amiſſorum
& a ſimili aliorum ſuorum;puta nepotum,& deinceps.Sicut au
tem contingit amittere filios , ita & nepotes , &c. ut experientia
docet.

7ⁿ maior.

Adoptio ea dilectione procedit. &. & ex intentione relinquendi hæreditatem ei, q adoptatur. §.ſ. perfecte. Tunc nihil, &c. ut patet in textu.

¶Corol. formalitas ergo in adoptatione perfecta eſt poſſe habere aliquem, qui ſolum de iure legali ſuccedat in hæreditatē. Hoc autem, ut patet, requirit in adoptata perſona, q ſit extranea.i.q nulla alio iure ſuccedere poſſit. Siue ergo ſit propinquus carne, ſiue non, hoc eſt per accidens: enim ly extranea, non dicat exemptionem a propinquitate carnis, niſi pro quo iſta exemptio concernit hoc.ſ. non habere poteſtatē de iure propinquitatis ſuccedendi in bonis.

ita & nepote ,& deinceps : & iō cum adoptatio ſit inducta in ſolatiū filiorū amiſſorum, ſicut aliquis per adoptionem poteſt ſub rogari in locum filii , ita in locū nepotis,& deinceps.

AD 7ᵐ dicendum, q propinquus iure propinquitatis debet G ſuccedere,& ideo non competit ei,quod per adoptionem ad ſucceſſionem deducatur:& ſi aliquis propinquus, cui non cōpetat ſucceſſio hæreditatis, adoptetur nō adoptatur in quantum eſt propinquus,ſed inquantum eſt extraneus a iure ſucceſſionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium , quia cura ſpiritualis eſt dignior, h quam cura corporalis : ſed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius I ſubiicitur ſpiritualiter,non contrahit aliquod propinquitatis uinculum,alias omnes,qui habitant in parochia , eſſent propinqui ſacerdotis , & cum filio eius non poſſent contrahere , ergo nec adoptio, quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere poteſt.

2 Præt. Ex hoc,quod aliquis alicuius ſit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis vin K culum : ſed nihil aliud eſt adoptio,quam collatio cuiuſdam beneficii h , ergo ex adoptione nō fit aliquod propinquitatis uinculum.

3 Præt.Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, ut philoſophus* dicit,quia.ſ.ab ipſo habet eſſe,nutrimentum,& diſciplinam:hæreditatis autem ſucceſſio eſt poſterius ad iſta,ſed p hoc quod aliquis alicui prouidet in nutrimento, & diſciplina , non contrahitur aliud propinquitatis uinculum,alias nutrientes,& pædagogi,&magiſtri eſſent propinqui, quod falſum eſt,ergo h nec per adoptionem, per quam aliquis ſuccedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

4 Præt.Sacramenta eccleſiæ nō ſubduntur h humanis legib.ſed matrimonium eſt ſacr̄m eccleſiæ cum ergo adoptio ſit inducta p legem humanam,uidetur q non H poſſit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione cōtractum.

SED CONTRA. Cognatio matrimonium impedit:ſed ex adoptione quædam cognatio cauſatur.ſ. legalis,ut patet per eius definitionem:eſt.n. legalis cognatio, quædam proximitas proueniēs ex adoptione, ergo ex adoptione cātur uinculum,per quod matrimoniū impeditur.

I Præt. Hoc idem habetur ex authoritatibus in litera poſitis.

RESP. Dicēdum , q lex diuina illas præcipue perſonas a matrimonio excludit, quas neceſſe erat cohabitare, ne ut Rabbi Moyſes dicit, ſi ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret concupiſcentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium eſt ordinatum : & quia filius adoptatus conuerſatur in K domo patris adoptantis , ſicut filius naturalis, ideo legibus humanis prohibitum eſt inter tales matrimonium contrahi , & talis prohibitio eſt per eccleſiam approbata,& ᵐ inde habet quod legalis cognatio matrimonium impediat. n

Rurſus. ex uerbis Nicolai patet:quod quis in filiū, uel filiam, adoptari poteſt. Conſequenter ergo eadem ratione de adoptari in nepotem,& deinceps.ergo definitionem prædictam,licet non ſub illa forma innuit Pontifex: ut penetranti manifeſtum eſt. Item a lib.Digeſtorum titul. de rit.nuptiar. ut recitatur 30.q.3. & ſic. Per adoptionē quæſita fraternitas eo uſque impedit nuptias ; donec manet adoptio.ideoq; eam, quam pater meus adoptauit,& emācipauit; potero uxorem ducere. Æque & ſi, me emancipato, illam in poteſtate retinuerit : poterimus iung matrimonio. Itaque uolenti generū adoptare ſuadetur, ut filiam emancipet. ſimiliter ſuadetur ei qui uult nurum adoptare ; ut emancipet filium. Hæc ibi:Ex quib.d.e, ut ſup.ex Nicolao. a

*1i 8.ethi. c.11.&12

¶ Sedo hēs:quomodo prædicta iura , pro quanto definitionē adoptionis præmiſſā conuenienter eſſe datam inſinuant,& intelligas, & tueatis .

Notandū

Neque.n.hue adduximus iura ipſa ciuilia,ot ciuilia , cum hoc eſſet quaſi totaliter extra propoſitum ſacræ Theologiæ & ſacramenti:ſed illa adducta ſunt ſolum p quanto in legem eccleſiaſticam quodam modo.i.per acceptationē ſummorū pontificum, tranſierunt. Quo et modo. ſanct Doctor de talibus ex. ſatcis legibus in loco iſto loquitur : ut ipſe inuenit art.2.corp.& ad 4ᵐ.

¶ Tertiò uides:quō ex iis ulciſſimi doctrina præſens hæc , & declaretur,& conſolidetur. 3

APPENDIX.

1 Vt.prop. Eccl.&c, c.1.ex.de cogna. le ga. §. ergo.

EA ar.hēs.¶Primò quō p tbōē oſtendat meritò inſinuatū fuiſſe a iure Cæſareo. ff.de adoption.l. adoptiones q adoptio legalis eſt quædam propinquitas,per quam efficitur quis filius , uel nepos , uel deinceps,qui non eſt naturam imitator. Item meritò inſinuat: meſſe hoc ipſum a Nicolao Papa: ſic.ſi qua p adoptionem mihi ſoror eſſe cœperit; quā diu durat adoptio, inter me & ipſam nuptiæ conſiſtere nō poſſunt. Hæc ille,& recitantur de cognation. legali. Extraneam ergo denotat perſonam adoptatam Nicol.q ſi dicit ly cœperit eſſe mihi ſoror, & ly quādio durat adoptio . Mihi enim iam in rerum natura exiſtenti non incipere illa eſſe ſoror, ſed neque nobis utriſque uiuentibus, deſineret eſſe cognatio illa impediens matrimonium: ſi cognatio, uel conſanguinitatis, uel affinitatis, uel ſpiritualitatis inter nos eſſet. Reliquitur ergo quod hi interueniat extraneitas.i q ego adoptatus ab eius patre in filium factum extraneus ab illius parentela, modo præmiſſo.

QVÆST. LVII.

ART. II.

CONCL. Legalis cognatio matrimonium impedit:& hoc habet ex prohibitione eccleſiæ. 137

¶Exam. ly ex prohibitione eccleſiæ. Scilicet formaliter loquēdo in huiuſmodi . concl. 2

Nam prohibitio radicaliter incepit a legibus Ceſareis ,& propter hoc cognatio iſta de qua loquimur , dicitur legalis. Sed quia matrimonii ſacramentum pertinet ad res eccleſiaſticas, ſuper quas non habet imperium lex ciuilis:ideo ad hoc , ut huiuſmodi leges etiam in ſacramento matrimonii ſeruarentur,cum eſſent æquæ & bonæ

eccleſia

eccleſia eas acceptauit,& approbauit,& eas tanquam ex proprio præcepto a chriſtianis ſeruare uoluit.

Ly cognatio legalis. Hæc eſt illa, quæ cauſatur ex adoptione. Vnde idem erit probare, legalem cognationem impedire:& probare adoptatos matrimonium contrahere non poſſe. Hinc duo habentur. Primum: quod ad titulum literaliter concluſio, tanquam in radice, reſpondet dicens; quod ex adoptione cõtrahitur uinculum impediẽs matrimonium. Secũdum eſt: quòd, his annotatis, facilius intelligetur probatio ſequens.

¶PROB. 1 Quia illas perſonas a matrimonio conuenit excludi, quas neceſſe eſt cohabitare (patet ex lege diuina) & filius adoptatus conuerſatur in domo adoptãtis, ſicut filius naturalis; patet ex arti. 1. ad 1m.)

2 Quia (ly & hoc, &c.) prohibitio facta a legibus humanis de hac materia eſt per eccleſiam approbata.

¶NOT. Quod eccleſia approbauerit leges illas humanas patet ar. 1. appen.& ſequẽt. item probationẽ primæ huic ſimilem, & hanc ipſam cõfirmet habes q. 54 ar. 1. corp. pro intellectu probationis ſecundæ, uide examen poſt concluſio.

1m maior.

Cura ſpiritualis eſt dignior, quam cura corporalis. ℞. non tamẽ eſt inducens talẽ cohabitationem, quæ poſſit fomentum &c. ut in textu. § Tunc nihil, &c. ut patet ex dict. in corp.

2m d' minori

Beneficium ℞ inducens talem cohabitationem, quæ poſſit fomentum concupiſcẽtiæ præſtare: non autem, non inducens illam. §. Tunc nihil, &c. Non enim ex hoc quod aliquis alicui ſit beneficus, inducitur ſemper cohabitatio talis, quæ dicta eſt: cum tamen propter hanc ſolam matrimonium impediri in propoſito litera corp. dixerit.

3m illatio concluſionis. Ergo nec, &c. ℞. negatur illatio. §. Nam per adoptionem inducitur cohabitatio præſtans concupiſcentiæ fomentum: per alia uero in argumento dicta non item.

m de maiori Non ſubduntur humanis legibus ℞. ſubduntur tamen legibus eccleſiæ. §. Tunc nihil, &c. Nam eccleſia leges illas acceptauit, eiſque robur ad prohibendum talia Chriſtianis adiunxit: ut ex textu colligitur.

NOT. De prædictis uide exam. poſt concluſ.& ar. 1. appen. unde enim cognoſces: quòd formalitas in his ſeruandis eſt præceptũ eccleſiæ. Quomodo autem eccleſia circa ſacramenta eccleſiæ poſſit leges in ædificationem condere alibi ſupra dictum eſt, & allegatum Conc. Trid. ſeſ. 21 c. 1.

Et per hoc ſolutio ad prima tria, quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ poſſit fomentum concupiſcentiæ præſtare; & ideo in eis non cauſatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

Ad 4m dicendum, quod prohibitio legis humanæ, non ſufficeret ad impedimentum matrimonii, niſi interueniret eccleſiæ authoritas, quę idem etiam interdicit. B

Articvlvs III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur ſolum inter adoptantem patrem & filium adoptatum.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quod talis cognatio non contrahatur, niſi inter patrem adoptantem, & filium adoptatum. Maxime enim uideretur quòd deberet contrahi inter patrem adoptantem, & matrem naturalem adoptati, ſicut accidit in cognatione ſpirituali: ſed inter tales nulla cognatio eſt legalis, ergo nec inter alias aliquas perſonas pręter adoptantem, & adoptatum.

2 Præterea. Cognatio impediens matrimonium, eſt perpetuum impedimentum, ſed inter filium adoptatum, & filiam adoptantis non eſt perpetuum impedimentum, quia ſoluta adoptione per mortem adoptantis, uel emancipationem adoptati, poteſt contrahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

3 Præt. Cognatio ſpũalis in nullam perſonam tranſit, quę nõ poſſit ad aliquod ſacramentum tenere, uel ſuſcipere: unde in nõ baptizatum non tranſit: ſed mulier nõ põt adoptare, ut ex dictis patet, ergo cognatio legalis non tranſit a uiro in uxorem.

4 Præt. Cognatio ſpiritualis eſt fortior, quam legalis: ſed ſpiritualis nõ tranſit in nepotẽ, ergo nec legalis.

Sed contra, Plus cõcordat cognatio legalis cum coniũctione carnis, uel propagatione, quã ſpiritualis: ſed ſpiritualis tranſit in alteram perſonam, ergo, & legalis. C

Præt. Ad hoc ſunt authoritates, quæ in litera ponuntur.

Respondeo dicendum, quod triplex eſt legalis cognatio. Prima quaſi deſcendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem, & filium adoptatũ & filium filii adoptiui, & nepotem, & ſic deinceps. D Secunda quæ eſt inter filium adoptiuum, & filium naturalem. Tertia, per modum cuiuſdam affinitatis quæ eſt inter patrem adoptantem, & uxorem filii adoptiui, uel econtrario inter filium adoptatum, & uxorem patris adoptantis. Prima ergo cognatio, & tertia, perpetuo matrimonium impediunt. Secunda autem non; niſi quandiu manet in poteſtate patris adoptantis. E unde mortuo patre, uel filio emancipato, poteſt contrahi inter eos matrimonium.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶Primò, quo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum a Nico. papa, quod ex adoptione contrahitur uinculum impediens matrimonium: & ſic. Quandoquidem nec inter eos, qui adoptione filii ſunt, uenerandæ Romanę leges matrimonia contrahi permittunt. Si inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit: quanto potius a carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare illos, quos per cęleſte ſacramentum regeneratio ſancti ſpiritus iungit? Hæc ille. 30. q. 3. ita diligere. Faciunt etiam hæc ad q. 56. ar. 1. & 2. item ea &c. a. 1. appen. Licet. n. illa ibi adducantur alia rõne, pro quanto ſ. ad illum locum faciunt tamẽ eadem alia ratione huc applicantur, pro quanto ſ. matrimonium impediũ dicunt ex adoptione cauſari uidetur.

¶Secũdo hẽs: quo per rõnem prędicta pontificum, & imperatorum pro quãto ex adoptione impediũ ad matrimonium inſinuãt fieri, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ipſius lucidiſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LVII. ART. III.

Concl. 1a. Cognatio legalis eſt triplex. 238

PROB. Quia alia eſt inter patrem adoptantem, filiumque adoptatum, ac filium filii adoptiui:& alia eſt inter filium adoptiuum, filiumque naturalem:& alia inter patrem adoptantem, uxoremque filii adoptiui, necnon è conuerſo.

NOT. Prima iſtarum cognationum eſt quaſi deſcendentium 2. collateral. 3 quaſi affinium.

CONCL. 2a. prima cognatio & 3a perpetuo matrimonium impediunt: 2a autem non, niſi quandiu adoptatus manet in poteſtate patris adoptantis.

NOT. vide exam. poſt ad 2m. ut melius intelligas ly niſi quãdiu filius adoptatus, &c. Nam hic tacite ſubaudit S. Doctor etiam aliquid aliud.

PROB. Quia utraque tanquam parens, præſupponitur.

NOT. Meritò prima pars concl. tanquam clara ſupponitur, &

hnò ad cognationem deſcendentium, ex aſſimilationam ad arborem conſanguinitatis in linea deſcendentiam; & qno ad cognationem quodammodo affiniam, ex aſſimilatione ad arborẽ affinitatis: & quoad collaterales, ex determinatione turium. Pro quo uide ar. 1. & 2 & huius appen.

F Quæ non poſſit ad aliquod ſacrm tenere, uel ſuſcipere. ℞. uel ꝙ non ſit alicuius ſpũalitatis capax § ut eſt non baptizatus. Tunc nihil, &c. Nam primum, quod arguens adducit, non eſt uera cã illius eẽ, pro qua adducitur: ſed ſecundum, quod reſponſum appoſuit. Vide reſp. 2m. tex. ly & præterea non eſt cauſa.

1ᵐ de maiori

Videtur. ℞. ſalſò: non autem, uerè. §. Nam per generationem ſpiritualem nõ trahitur filius, &c. ut in tex. Tunc nihil, &c ut patet.

2ᵐ de maiori

Eſt perpetuum impedimentum. ℞. ſtante cauſa impeditionis, non autem mutata. § Nam cognatio legalis impedit matrimonium propter, &c. ut in tex. Tunc nihil, &c. Licet. n. inter filiũ adoptatum & filium adoptantis non ſit perpetuum impedimentum mutata eã impeditionis (ut arguit) quæ mutatio fit, uel p mortẽ adoptantis, uel p emancipõnem adoptati: tñ eſt ſemp perpetuum ſtante eadem cauſa, ut patet.

¶ Exam. ly emancipõnem adoptati. Nõ facit mentionẽ de emãcipatione naturalis filiæ adoptantis: quia formaliter ſtabat in adoptione text. locõ, & filia naturalis non eſt adoptiua. Non tñ ex hoc negatur enim p emancipationẽ filiæ naturalis, &: ꝙ filius adoptatus non emancipetur, tollatur impedim hoc matrimonii: immò hoc ipſum ſubintelligit. Nam tota rõ proh bõnis (ut cõt.) eſt neceſſitas cohabitandi in eadẽ domo: quæ profectò tollitur per emancipõnem alterutrius cuiuſuis. Poteſt ergo tripliciter ſolui (abſolute loquendo) illud impedĩm: uel per mortem adoptantis, uel per emancipõnem adoptati, uel p emancipationẽ filiæ naturalis & horũ omnium una eſt rõ, ut tactum eſt: quia uide licet, ſingulis horum datis, tollitur neceſſitas cohabitandi. uide ar. 1. ap.

3ᵐ d̃ minori

Mulier non põt adoptare. ℞. niſi ex ſpãli conceſſione principis §. Tunc nihil, &c. ut patet.

itẽ de maiori

Ad 1ᵐ ergo dicendũ, quod per generationẽ ſpũalẽ non trahitur filius extra ptãtem patris, ſicut fit per adoptionem, & ſic filius ſpũalis remanet filius utriuſque ſimul, nõ aũt filius adoptionis: & ideo non contrahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrẽ, uel patrẽ naturalem, ſicut erat in cognatione ſpirituali.

G

Ad 2m dd̃m, quod cognatio legalis impedit mrimoniũ ꝑpco habitationem; & ideo qñ ſoluit neceſſitas cohabitationis, nõ eſt inconueniẽs, ſi prædictũ uinculũ non maneat: ſicut qñ fuerit extra ptãtem eiuſdem patris: ſed pater adoptans, & uxor eius ſẽper quandam authoritatẽ retinent ſuper filium adoptatum, & uxorẽ eius, & propter hoc manet uinculum inter eos.

H

Ad 3m dd̃m, ꝙ ẽt mulier ex ꝯceſſione principis adoptare põt, unde, & in ipſa tranſit cognatio legalis. Et ꝑterea non eſt cauſa, quare cognatio ſpũalis nõ tranſit in nõ baptizatũ: quia nõ põt tenere ad ſacrm, ſed quia nõ eſt alicuius ſpiritualitatis capax.

Ad 4m dicendũ, ꝙ ꝑ cognationẽ ſpũalẽ filius non ponitur in ptãte, & cura patris ſpũalis; ſicut in cognatione legali: oportet. n. ꝙ quicquid eſt in ptãte filii, tranſeat in ptatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptãtur filii, & nepotes, qui ſunt in poteſtate adoptati.

QVAESTIO LVIII.

De impedimentis frigiditatis, maleficii, furiæ, & amentiæ, in quinq. articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdum eſt de quinque impẽdimentis matrimonñ. ſ. de impedimẽto frigiditatis, maleficii, furię, uel amẽtię inceſtus, & defectus ætatis.

Et circa hoc quęrũtur quinque.

¶ Primo, Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

¶ Secundo, Vtrum maleficium.

¶ Tertio, Vtrum furia, uel amentia.

¶ Quarto, Vtrum inceſtus.

¶ Quinto, Vtrum defectus ætatis.

Articvlvs I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur, quod frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non eſt de eſſentia matrimonii, quia perfectiora ſunt matrimonia hominum pari uoto continẽtium, ſed frigiditas nihil tollit de matrimonio niſi carnalem copulam, ergo non eſt impedimentum dirimens matrimonium contractum.

Præterea. Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, ita nimia caliditas, quæ hominem exiccat: ſed caliditas non ponitur matrimonii impedimentum, ergo nec frigiditas debet poni.

¶ 3 Pręterea. Omnes ſenes ſunt frigidi: ſed ſenes poſſunt matrimonium contrahere, ergo, &c.

3 Pręterea. Si ſcit mulier uirum eſſe frigidum, quando cum eo contrahit, uerum eſt matrimonium, ergo frigiditas, quantum eſt de ſe, non impedit matrimonium.

K

5 Præterea. Contingit in aliquo eſſe ſiccitatem ſufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua uirgine, quia cito calidum euaporat ratione ſuæ debilitatis, ut ad corrumpendum uirginem non ſufficiat, & ſimiliter

4ᵐ maior.

Cognatio ſpũalis ẽ fortior, quam legalis ℞ non tamen eſt ponẽs filium ſub poteſtate patris ſpũalis, ſicut in cognatione legali. §. ut in tex. Tunc nihil, &c. ut patet.

APPENDIX.

E x ratione hẽs. q Pſl. mo: quõ per rõ nemoſtendas ſmetuũ inſinuatum a legibus humanis, ꝙ inter adoptantem, & adoptatum ſemper impedit matrimonium. & hoc hr ff de rit nupt. adoptions. Dato ẽ, ꝙ ſoluatur adoptio: ut hr ff. ti. eo. quinetiã. itẽ merito inſinnatũ, ꝙ inter ſiat es adoptiuos & naturales impeditur matrimonium quandiu durat adoptio. & hoc recen'ef. ff de ri nopt per adoptionem & 10. q. 3. ita diligere. Vt hr ſup ar. 1. app. & partim ar 2. ꝑ deinceps ſerũ; ꝙ aliqua multis in locis adducũtur ſæpius ꝑter neceſſitate diuerſoiũ. Vnde in hoc ꝑpoſitea relinqu ſtudicio lectoris, ut ſciat applicare ſm ꝙ app. ꝯda ſunt; certus ꝙ nulla ẽ in allegõnib. illis ſuperfluitas. & hoc accidit in ꝑpoſito hotũ triũ artic. de cognat. legal. in ſuis appen ni & inuenti, & benè ſingulis applicanti, ꝑpatere poteſt.

Vti. pro ℞. eccl. &c.

Tho. 4. di. 34. q. uni. a. 2. & ſe.

Not. uniuerſalis.

¶ Scdo hẽs quõ ꝑdicta tutiũ tum pontificũ, tum Cęſarũ, ꝑ cõito de cognationa legali ſicut aliatum eſt) dicunt, & intelligat, & tueatur.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica ducti hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LVIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Non eſt conueniens in matrimonio

nio contractus: ſi fiat ab aliquo, qui debitum carnale ſoluere nõ A poſſit.

PROB. Quia in aliis contractibus ſimiliter non eſt cõueniens obligatio ad hoc quod quis præſtare non poſſit: & in mřimonio unus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum.

CONCL. 2a. ſi frigiditas. i. impotentia coeundi ſit tẽporalis, non ſoluit matrimonium: ſi autem ſit perpetua ſoluit illud.

Examen. Ly tẽporalis. Hoc eſt, uel per exceſſum ætatis, uel per remedium medicinæ. Exceſſus. n. ætatis, ut qñ duo ſenes contrahunt matrimonium, dr̃ temporalis frigiditas, quia ſucceſſu temporis ſtatuti ceſſatur. Non. n. talis frigiditas in iuuenib. diceretur temporalis, quia tẽpore illi naturaliter ordinariè non cõuenit. Duo ergo ſenes, quamuis frigidi non iudicantur inepti ad contrahendum matrimonium: ſecus de iunioribus, ſi in eis eſſet frigiditas, cui ſubueniri non poſſet per remedium medicinæ. Frigiditas ergo in ſenibus, quamuis a remedio medicinæ expelli non poſſit, iudicatur tẽporalis, in iunioribus uerò non ſic.

PROB. Quia, ut clara, ſupponitur pro utraque parte.

CONCL. 3a. ſi poſt triennium, in quo fideliter ex utraq; parte dederunt operã copulæ carnali implendæ, inuenitur mřimonium non eſſe conſũmatum, iudicio eccleſiæ diſſoluitur: & tñ in hoc quandoq; eccleſia errat.

PROB. 1 Quia, ut clare, relinquitur. 2 Quia (ly & tamen, &c.) per triennium quãdoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ.

NOT. Primæ pars huius probationis, ſicut & probatio ſecundæ concluſionis antecedentis, meritò ſupponitur clara ex iuribus. ut patebit in appen. ſequ.

Nota quoque ſuper ly errat, quod de errore facti intelligitur. Et hic error debita diligentia profre galitate humana accedente, non eſt peccatum: ſed aliquid de defectu humano, dicitur ſupra quæſtio. 54. articul. 8. ad primum.

*Al. bene loq.

med. p.

canõ. m

*1. Cor. 7.

eſt in aliquo ſufficiens caliditas ad pulchram, quæ magis concupiſcentiã inflammat, quæ nõ ſufficienter ad turpẽ mouet, ergo uidetur quod h frigiditas, & ſi impediat reſpectu unius, nõ tamen impediat ſimpliciter.

6 Præterea, Mulier eſt uniuerſaliter frigidior uiro: ſed mulieres non impediuntur a matrimonio, ergo h nec frigidi.

Sᴇᴅ ᴄᴏɴᴛʀᴀ eſt, quod dicitur extra de frigidis, & maleficiatis. Sicut puer, qui non põt reddere debitum, non eſt aptus cõiugio, ſic qui impotentes ſunt, minime apti ad contrahenda mřimonia reputãntur: tales autem ſunt frigidi, ergo &c.

Præt. Nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile: ſed in matrimonio hõ ſe obligat ad carnalẽ copulam, quia ad hoc dat alteri ſui corporis poteſtatem, ergo frigidus, qui non poteſt carnaliter copulari, non poteſt matrimoniũ contrahere.

Rᴇsᴘᴏɴᴅᴇᴏ Dicendum, quod in matrimonio eſt contractus quidam, quo unus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum. Vnde ſicut in aliis cõtractibus non eſt conueniens obligatio, ſi aliquis ſe obliget ad hoc quod non poteſt dare, uel facere ita m non eſt conueniens in matrimonio contractus, ſi fiat ab aliquo, qui debitum carnale ſoluere non poſſit: n & hoc impedimẽtum uocatur impotentia coeũdi nomine generali, quæ quidẽ poteſt eſſe, uel ex cauſa intrinſeca, & naturali; uel extrinſeca, & accidentali, ſicut per maleficium, de qua poſt dicetur. Si autem ſit ex cauſa naturali, hoc poteſt eſſe dupliciter. Quia uel eſt temporalis, cui poteſt *ſubueniri remedio medicinæ; uel p exceſſũ ætatis; & tunc p non ſoluit mřimoniũ, uel eſt perpetua, & tũc ſoluit matrimonium q, ita quòd ille ex parte cuius allegatur impedimẽtum perpetuo maneat abſq; ſpe coniugii, alius nubat, cui uult in domino.* Ad hoc autem cognoſcendum utrum ſit impedimentũ perpetuũ, uel non; Eccleſia tẽpus determinatũ adhibuit, ĩ quo huius rei poſſet eſſe experimẽtũ .ſ. trienniũ. Quòd ſi poſt s trienniũ in quo fideliter ex utraque parte dederunt operã copulæ carnali

G implendæ, inueniatur matrimoniũ non eſſe conſummatũ: iudicio eccleſiæ diſſoluitur; & tamẽ in hoc quandoque eccleſia errat quia r per triennium quandoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ. Vnde eccleſia ſi ſe deceptã inueniat p hoc, quod ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cum alia, uel cũ eadem perfeciſſe, reintegrat matrimo-

H nium præcedens, & dirimit ſecũdum, quamuis de eius licentia ſit factum.

Aᴅ ᴘʀɪᴍᴠᴍ ergo dicendum, quod quamuis actus carnalis copulæ non ſit de eſſentia matrimonii, tamẽ ~~ſequitur~~ ad hoc ~~q̃~~ eſt de eius eſſentia: quia per matrimoniũ datur utriq; coniugũ poteſtas in corpore alterius reſpectu carnalis copulæ.

Aᴅ sᴇᴄᴠɴᴅᴠᴍ Dicen-

I dum, quod caliditas ſuperflua uix põt eſſe impedimentũ, ſi tamen inueniretur, ꝙ per trienniũ impediret carnalẽ copulam, iudicaretur perpetuum: tamen quia frigiditas magis, & frequentius impedit (tollit. n. non ſolũ commixtionem ſeminum, ſed etiam rigorem membrorum, quo ſit cõiunctio corporum) iõ frigiditas magis hic ponitur impedimẽtũ, quam caliditas, cum omnis defe-

K ctus naturalis ad frigiditatem reducatur.

Aᴅ 3m Dicendum, quod ſenes quamuis non habeãt caliditate ſufficientem ad generãdum tamen habent caliditatẽ ſufficiẽtem ad carnalem copulã, & ideo conceditur eis matrimonium, ſecundum quod eſt in remedium, quamuis non competat eis ſecundum quod eſt in officium naturæ.

Aᴅ 4m dicendũ, ꝙ in quolibet cõtractu hoc uni-

1m de maiori. Non eſt de eſſentia. ℞ tamen ſequitur ad hoc, quod eſt de eſſentia. § quia per matrimonium datur utrique, &c. ut in text. Tunc nihil contra, ut patet De matrimoniis pari uoto conuenientium de quibus in argum. tangitur, uide ad 4m.

2m de maiori Ita. ℞. quantũ ad impeditionem ... ꝙ, quantum ad frequentiam impeditionis. § Caliditas. n. ſuperflua uix poteſt, &c. ut in textu. Tunc nihil, &c. ut patet.

concl. 2.

NOT. in text. notãq ultime uerba pro occurrentia multorum caſuum; quæ ſunt ly omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducitur.

3m de maiori Frigidi. ℞ quantũ ad caliditatẽ ſufficientẽ ad generandum: non, quantũ ad caliditatẽ ſufficientẽ ad carnalẽ copulam. §. Tunc nihil, &c. Poſſunt. n. contrahere mřimoniũ, dato iſto ſcdo, quãuis non habeat primum.

NO. Pro maiori ppõnis argum intelligentia, & etiam pro tñſo, & aliis ſimilib. penè infinitis, ſemper memẽtor in his locutionib* ſubintelligi exceptam cõplexionem aliquorũ particulariũ. Nam propõnes intelligunt ſm ordinatũ curſũ: unde nec eis obſtat, ꝙ in aliquo particulari, ſeu plurib. qñque, nõ uerificentur. Hinc cũ uarietate ſimilium propõnum inueniuntur ſenes aliqui qñque genuiſſe: ſicut & aliqui ante 4. annum: quãuis uere ſit ordinariè illa propõ dicens, ꝙ maſculus quatuordecim annorum ſit habilis eſt ad generationem. Quin & aliq pluium qñdoque annotum, puta 15. uel ſexdecim, inhabiles ad id reperiuntur: abſq; cp iudicio in ueritatis p põnis prædictæ. Et hic de eliis applica tu pro occurrentia ſimilium problematum.

4m illatio cõcluſionis. Ergo frigiditas, &c. ℞ negatur illatio §. ſed erit uera illatio ſi diceretur ſic: ergo frigiditas, ut ſcaio ab altero

con-

contrahente non impedit matrimonium. Ratio negationis præ F dictæ illationis eſt, quia in quolibet contractu hoc uniuerſaliter tenetur, quod ille, qui eſt impotens ad ſoluendum, &c. ut in tex.

5m d cōclōne. Frigiditas. &c. accidentalis extrinſeca, non autem naturalis. § Non. n. poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale uiro reſpũ unius perſonæ, & non reſpũ alterius: ut dicitur in textu, & confirmatur ab Innoc. 3. app. ſequ. per ly ipſa cognoſcibilis erat illi, cuius ſimili commiſcetur. Tunc nihil, &c. Nam cõclu. præſentis art. intelliguntur de frigiditate naturali non autẽ de proueniente ex cauſa extrinſeca accidentali. Hæc. n. pertinet ad ſequentem art. uelut quæ ex maleficio procedat.

6m illatio cõclusionis.

Ergo nec, & c. hic negatur illatio. § Nã. n. ſi eadem rõ de utriſq; e Nam mas eſt ages in generatione, ſed fœmina, &c ut in tex.

¶ NOT. Cum in tex. dicatur; q arctatio mulieris idẽ ſubit iudiciũ, quod frigiditas uiri, ſequitur p hoc, q iſte artic. explicitè loquatur de uno, & implicitè de altero, tã in concluſionib. ſuis, q̃ in reſpon.

Verbi gratia; de arctatione mulieris ſit prima concl. Non eſt conueniens in matrimonio contractus, ſi fiat ab aliqua, quæ debitum carnale &c. & ſit 2a concl. ſequens. Si arctatio eſt temporalis non ſoluit, &c. Sit & tertia. ſi poſt triẽnium, in quo fideliter ex utraque parte, &c.

uerſaliter tenetur, quod ille, qui eſt impotens ad ſoluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo ſe obligat ad eius ſolutionem. Tamen poteſt impotens eſſe tripliciter. Vno modo, quia non poteſt ſoluere de iure; & ſic talis impoten G tia omnibus modis facit contractum eſſe nullum, ſiue ſciat ille, cum quo facit talem contractũ hanc impotentiam, ſiue non. Alio modo, quia ſcit ſibi non ſoluendum de facto, & tunc ſi ſciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiam, nihilominus contrahit: oſtenditur, q alium finem ex contractu quærit, & iõ cõtractus ſtat. Si autem neſcit, tunc cõtractus nullus eſt. Et ideo frigiditas, H quæ cauſat talem impotentiam, ut homo non poſſit de facto ſoluere debitum, & conditio ſeruitutis, per quam non poteſt homo de facto libere reddere impediunt matrimonium, quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius non poteſt reddere debitum: impedimentum autẽ per quod quis non poteſt de iure reddere debitum, ut conſanguinitas, annullat contractum I matrimonium, ſiue ſciat alter coniugum, ſiue non; & propter hoc Magiſter *ponit, quod hæc duo faciunt perſonas non omnino illegitimas.

*Li. 4. ſen. diſt. 34.

Ad 5m Dicendum, quod nõ poteſt eſſe perpetuũ impedimẽtum naturale uiro reſpũ unius perſonæ, & non reſpectu alterius: ſed ſi non poſſit implere carnalẽ actum cum uirgine, & poſſit cũ corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumẽto poſſunt clauſtra G pudoris frangi, & ei coniũgi: nec eſſet hoc contra naturam, quia non fieret ad delectationem, ſed ad medicamentũ: abominatio autem mulieris non eſt cã naturalis, ſed cauſa accidentalis extrinſeca, & ideo de ea eſt iudiciũ idẽ, quod de maleficio, quod poſt dicetur.*

Ad sextvm Dicendum, q mas eſt agẽs in generatione, ſed fœmina eſt patiens, & iõ maior H caliditas requiritur in mari, q̃ in fœmina ad opus gñationis. vnde frigiditas facit impedimẽtum in uiro; ſed in muliere põt eſſe impedimentum naturale ex alia cã. ſ. arctatione: & tunc idem eſt iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate uiri.

Articvlvs II.

Vtrum maleficium poſſit impedire matrimonium.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, quod male

ſint contrahere, &, ſi contraxerint, an debeat reſcindi.

Reſpondemus: q. licet incredibile uideatur, q aliquis cum talibus contrahat matrimonium; Romana tamen eccleſia cõſueuit in conſimilibus iudicare: ut, quas tanquam uxores habere non poſſunt, habeant ut ſorores. Hęc ille. Cuius dictum intellige de contrahentibus ſcienter cum impotenti ad copulam carnalem: alioquin ſeparatione ut immediatè ſupra habes per Alexan. idẽ a Cæleſtino ibid. Laudabilem, &c. ubi frigiditas prius probari non poſſet, cohabitent per triennium a tempore celebrati cõiugi: quo lapſo, ſi nec tunc cohabitare uoluerint, & mulier per iuſtum iudicium de uiro probare potuerit, q cum ea coire non poſſit, accipiat alium: ille autem ſi ille aliam acceperit, reparentur. Quod ſi ambo conſentiant ſimul eſſe; uir eã, etſi non ut vxorem, ſaltẽ habeat ut ſororem. Hæc ille. *art. ſeq. Item ab Innoc. 3. Altiſiodorenſi epiſcopo. ibi. fraternitatis, &c. Mulier. O eundẽ uiro matrimonialiter nupſit: cum quo p multos annos morata nõ potuit carnaliter ab ipſo cognoſci. Tu uolens habere certitudinem pleniorem quoſdam matronas prouidas, & honeſtas ad tuam præſentiam euocaſti diſtrictè illis iniungens ſub periculo animarum; ut mulierem ipſam inſpicerent, & perquirerent diligenter; utrum idonea eſſet ad uiriles amplexus. Quæ tandem in fide tua tibi aſſeruerunt conſtanter; q eadem nunquam poterat eſſe mater, aut coniunx: eo quam cui naturale deerat inſtrumentum. Vnde inter ipſam, & uirum, diuortium celebraſti. Contigit autem poſtea; q mulier inuenit, qui ferat huiuſmodi reſeraui, & Gul. ſuper nuptis. Nos perſpicaciter attendentes, q impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinũ miraculum per opus humanum abſque corporali periculo potuit remoueri, ſententiam diuortii, et errorem, licet probabilẽ, nouimus eſſe prolatam: cum pateat ex poſtfacto, q ipſa cognoſci K bilis erat illi, cuius ſimili commiſcetur. Et ideo inter ipſam, & primum uirum, dicimus matrimonium extitiſſe. Quare inter eam & præfatum Gul. matrimonium non eſſe cenſemus, eoſq; præcipimus ab inuicem ſeparari, &c. Quandiu artic. iſte dubitabilis erat, præſumi non debet, q fornicaretur cum illo Gu. ſed a mõ non debet cum illo aliquatenus remanere. Hæc ille.

Reſiduum corporis, argumentorum, & reſpõſionum, mutata frigiditate in arctationem, ſimiliter applicetur.

Appendix.

Vel. pro 3. Eccl. &c. Ex artic. habes. ¶ Primò, q̃to per rationem oſtendas: immò inſinuatum ab Alexan. 3. q frigiditas matrimoniũ impedit. Sicut puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus coniugio: ſic qui impotentes ſunt, minimè apti ad contrahenda matrimonia reputantur: Hæc ille de frigi. & malefic. quod ſedẽ. Item de arctatione, uel huiuſmodi ab eod. ibid. ex literis &c. Mulier grauem infirmitatem contraxit, ut omnino uiro ſit facta inutilis & inſtrumentum eius impeditum: itaq; ei non commiſceri K non poteſt. Reſpondemus, q ſi uitium illud mulier a natura contraxit, nec ope medicorum poterit adiuuari: uiro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem. Hæc ibi. Vbi loquitur de impedimento antecedente matrimonium: & conſequenter ly contraxit, primo loco dictum intelligitur ſic, id eſt contraxiſſe apparuit. Vel in ueritate contraxit magis.

Potuit enim hoc 2m contingere ex eo, q cum prima arcta fuerit, ſit per uiolentum conatum uiri ad commixtionẽ magis inhabilis reddita. Item a Lucio 3. ibid. Conſultationi, &c. Vtrum fœminæ clauſæ impotentes commiſceri maribus matrimoniũ poſ

¶ Secundò habes quomodo per rõnẽ oſtẽdas prædicta poſſis cum pro quanto de frigiditate & arctatione ſequuntur quæ dicta ſunt, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelici doctr. hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LVIII. ART. II.

Concl. 1a. Impotentia coeundi ex maleficio perpetua dirimit matrimonium, non perpetua autem, non dirimit: & 240 ad

ad hoc experiendum eodem modo eccleſia tempus trienii præfixit, ſicut & de frigiditate dictum eſt.

¶PROB. Quia ſimiliter de impotentia coeundi ex maleficio & ex cauſa naturali, iudicandum eſt, cum id colligatur ex tex.

¶Corol. Videnda ergo, quæ ſupradicta ſunt de frigiditate: & huc applicanda, pro quanto ſufficit, nam impotentia coeūdi ex cauſa naturali eſt frigiditas.

*Al. puer tetur.

¶ CONCL. 2ª. qui propter frigiditatem eſt impotens, ita ē impotēs ad unam, ſicut ad aliam.

¶ PROB. Quia patet a ſigno dato ab eccleſia (hoc eſt, quando matrimoniū propter frigiditatem dirimitur, non datur, &c. ut in tex.)

¶CONCL. 1ª. Ex maleficio homo pōt eſſe impotens ad unam, & non ad aliam.

PROB. Quia patet a ſigno dato ab eccleſia (hoc eſt, quādo iudicio eccleſiæ matrimonium propter maleficium dirimitur, utrique datur, &c. ut in textu.)

¶ NOT. Quæ naturali a ſunt, uno modo ſe habent: quæ autem ex libero arbitrio pendent, uariari poſſunt. Quoniam igitur frigiditas ſecundum cām naturalem attēditur: ideo fuit dictum in 2. concluſion. & confirmatum art. 1. ad 5m. princip. ꝙ talis impotentia, reſpectu diuerſarum mulierum, manet.

Quia uerò impotētia ex maleficio ſecūdum liberū arbitriū attenditur, ut in præſenti paſſim oſtenditur: ideo in 1. conclu. dictum eſt, ꝙ talis impotentia reſpectu diuerſarum mulierum uariatur, ſeu non manet. Rurſus. Ex concluſionibus huius articuli ſciuntur præmiſſæ opiniones in corpore articuli de maleficiis. Videlicet: Et nota: quòd error, immo & hæreſis, illud primorum opinantium eſt: pro quāto dæmones negat reperiri, maleficiaq. per eos conciliari. Huiuſmodi autem uocati ſunt Anudæmonia-

ficium non poſſit matrimonium A impedire. Huiuſmodi.n.maleficia fiunt operatione dæmonum: ſed dæmones non habēt ptātem ad impediendū matrimonii actū magis quàm corporales alios actu., quos impedire non poſsūt, quia ſic totum mundum perimerent, ſi comeſtionē, & greſsū, & alia huiuſmodi impedirent, ergo per maleficia non poteſt impediri matrimonium.

2 Præt. Opus Dei eſt fortius B quam opus diaboli: ſed maleficiū eſt opus diaboli, ergo non poteſt impedire matrimoniū, quod eſt opus Dei.

3 Præt. Nullum impedimētū dirimit contractum matrimonium, niſi ſit perpetuum: ſed maleficium non poteſt eſſe impedimentum perpetuum, quia cum diabolus non habeat poteſtatem, niſi ſuper peccatores, expulſo peccato tolletur male- C ficium, uel per aliud maleficium, uel etiam per exorciſmos eccleſiæ, qui ſunt ordinati ad reprimendam uim dæmonum, ergo maleficium non poteſt impedire matrimonium.

4 Præterea. Carnalis copula non pōt impediri, niſi impediatur potentia generandi, quę eſt principium eius: ſed unius uiri generatiua potentia ſe habet ad oēs mulieres æqualiter, ergo per D maleficium non poteſt eſſe impedimentum reſpectu unius, niſi ſit reſpectu omnium.

Sed contra eſt, quod dicitur in Decret. 33. q. 1. ſi per fornicarias, uel maleficas, & infra. Si ſanari non poterunt, ſeparari ualebunt.

Præterea, Poteſtas dęmonum eſt maior, quàm ptās hominis, Iob 1. Non eſt poteſtas ſuper terram, &c. ſed opere humano pōt E aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam poteſtatem uel caſtraturam, & ex hoc matrimonium impeditur, ergo multo fortius uirtute dæmonis hoc fieri poteſt.

Respondeo Dicendum, quod quidam dixerunt, ꝙ maleficium nihil aliud erat in mūdo, niſi in æſtimatione hominum, qui effectus naturales, quorum cauſæ ſunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc eſt contra authoritatem ſanctorum, qui dicunt, quod dæmones habent poteſtatem ſupra corpora & ſupra imaginationem hominum, quando a Deo permittuntur. Unde per eos malefici ſigna facere poſſunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt eſſe dæmones niſi in ęſtimatione uulgi tantum, ut terrores, quos ſibi facit homo ex ſua æſtimatione imputet dæmoni, & quod etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in ſenſu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones uideri. Sed hæc uerba fides repudiat, per quam angelos, de cœlo cecidiſſe & dæmones eſſe credimus, & ex ſubtilitate ſuæ naturæ multa poſſe, quæ nos non poſſumus, & illi qui eos ad faciendum talia inducunt, malefici uocantur. Et ideo alii dixerunt, quod per maleficia pſtari poteſt impedimentum carnali copulæ, ſed nullum tale eſt perpetuum, unde non dirimit matrimonium contractum & dicunt iura eſſe reuocata, quæ hoc dicebant. Sed hoc eſt contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant, & ideo diſtinguendū eſt, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut eſt perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit; & ad hoc experiendum eodem modo eccleſia tempus triēnii præfixit, ſicut, & de frigiditate dictum eſt, tamen hæc differentia eſt inter maleficium, & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem eſt impotens, ita eſt impotens ad unā, ſicut ad aliā, & ideo quando matrimoniū dirimit, non datur licentia ei, ut coniugatur alteri, ſed ex maleficio homo poteſt eſſe impotens ad unam, & non ad aliam, & ideo quando iudicio eccleſiæ matrimonium dirimitur, utrique datur licentia, ut alteram copulam quęrat.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ quia corruptio peccati prima, per quam hō factus eſt ſeruus diaboli, in nos per actum generatiuæ deuenit, ideo maleficii poteſtas permittitur diabolo a Deo ī hoc actu magis quam in aliis. ſicut in ſerpentibus magis oſtēditur uirtus maleficiorum, quam in aliis animalibus, ut dicitur, quia per ſerpentem diabolus mulierem tentauit.

Ad 2m dicendum, ꝙ opus Dei pōt opere diaboli

ei a Gabriele Prateolo intul. Anudemoniaci. Hi enim ſunt ex Rigidorum confeſſioniſtarum huius ſeculi familia ſe nuncupant: quòd negent diabolum, & malos ſpiritus, ullaſque eſſe per eos maleficia aut incantationes. Hæc Staphilus. Pro huius hæreſis damnat one, uide 1. par. q. 111. ar. 4. app.

1m minor.

Dæmones non habēt poteſtatem ad impediendum matrimonii actum, magis quā corporales alios actus. R. negatur iſta. S. Nam quia corruptio peccati prima, per quam homo, &c. ut in textu. Tunc nihil, &c. ut patet.

2m ꝺ cōclōne

Non poteſt impediri. R. per uiolentiam contra uoluntatem Dei: non autem permiſſione diuina S. ut patet in textu. Tunc nihil, &c. Nam concluſiones articuli præſupponunt diuinam permiſſionem in hoc, quòd diabolum poſſe impedire ex maleficio matrimonium, dicunt.

¶ NOT. Doctrina reſponſi textualis de impotentia diaboli, confirmatur pleniſſime Iob 1. ubi quamuis nocendi auidiſſimus, nunquam offendere potuit ipſū Iob, nec etiam in rebus, niſi quando Deus permiſit; & tunc tantum modo ſecundū quod permiſſum ſibi fuerat, & non plus.

Item

concluſ. ...

*art. p̄·e. cor. ſub ſi n. & ad 2.

concl. P.

concl. 2.

Item Matt. 8 ubi monſtratur, diabolum, nec porcos quidē, offen F dere poſſe, niſi Chriſto permittente.

¶Corol. Ergo diabolus a nemine timendus eſt, ſed ſolus Deus: cuius autem, uel permiſſione ſolummodo diabolus nocere pōt. Hinc deridendi ualde ſunt meritò Sathaniſtæ, qui (ut refert præt. tit. Sathaniſtæ) dixerunt: Sathanæ eē ſacrificandum, nè ſit nobis infeſtus ſacrificiis placatus. Credebant. n. hi: Sathanam eſſe uelut quendā magnum, & fortē, & qui ex ſe multa mala hominib. inferre poſſet: ideóq. ipſum placare ſtudebant ſacrificiis; ut ſibimet, uel ſuis parceret. Hunc errorem forſan & imbiberant Dæmoniaci qui teſte Hoſio, & præt. tit. Dæmoni.) adorabāt dæmonem, & quidem da eies in die, ipſumque adorandum eſſe, prædicabant. Horum dānationem, uide 1. pa. q. 13. ar. 2.

3^m minor.

Maleficium non pōt eſſe impedimentum perpetuum. ℞. negatur iſta §. Nam perpetuū eſt, in propoſito, maleficium illud: qd̄ non poteſt hēre remediū humanum: & ita eſt de multis. Ad rōnem illam argumēti tripliciter allatam dicitur: ꝙ non concludit intētum. Non. n. ſemper oportet, ut id quod ꝑ maleficium, &c. ſimiliter non oportet, ꝙ ſi per peccatum &c. ſimiliter etiam exorciſmi eccleſiæ, &c. ut in textu.

4^m illatio cō-cluſionis 5

Ergo per &c. 4. negatur illatio. §. Nam maleficium habet cauſā uoluntariam, diabolum. ſ. & ideo quandoque poteſt pſtare. &c. ut in tex. uſque ad ly & præterea. Vide not. poſt prob. 1^a concluſionis.

reſponde

impediri diuina permiſſione: nō quod diabolus ſit Deo fortior, ut per uiolentiam opera eius deſtruat.

A D 3^m Dicendū, quod maleficium eſt ita perpetuum, ꝙ non poteſt habere remedium humanum: quamuis Deus poſſet G remedium pręſtare, dæmonem cogendo, uel etiam dæmon deſiſtendo. Non enim ſemper oportet, ut id, quod per maleficium factum eſt, poſſit per maleficium aliud deſtrui, ut ipſi malefici confitentur: & tamen ſi poſſet per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet, quod ſi H per peccatum aliquod diabolo data eſt poteſtas in aliquē, quod ceſſante peccato ceſſet poteſtas, quia pęna interdum remanet, culpa tranſeunte. Similiter etiam exorciſmi Eccleſiæ non ualent ad reprimendum dæmones ſemper, quantum ad omnes moleſtias corporales, iudicio diuino hoc exigente: ſed ſemper tamen ualent contra illas infeſtationes dęmonū, contra quas I inſtituti ſunt.

A D 4^m Dicendum, quod maleficiū quandoque poteſt præſtare ad omnes impedimentū, quandoque ad unam tantū, quia diabolus uoluntaria cauſa eſt, non ex neceſſitate naturę agens. Et præterea impedimentū maleficii poteſt eſſe ex impreſſione dæmonis, & imaginatione hominis; ex qua tollitur uiro concupiſcētia K mouens ad talē mulierem, & nō ad aliam.

Item minor

Vbius uiri generatiua potentia ſe habet ad omnes mulieres æqualiter ℞ niſi ex impreſſione dæmonis, & imaginatione hominis aliter accidat §. Nam ex hac tollitur uiro concupiſcentia &c. ut in textu. Tunc nihil contra, ut patet. Vide reſponſum ſecundum literæ ly, & præterea impedimentum maleficii poteſt, &c.

¶ NOT. In confirmationem illius minoris argumenti addudx, ꝙ. Cuius uiri generatiua potentia, quatorum eſt ex ſeipſa, ad omnes mulieres æqualiter ſe habet, eſt atur. primus ad 5^m. ubi dicitur ꝙ non poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale uiro reſpectu unius perſonæ, & non reſpectu alterius. Vide not. poſt prob. concluſ. 1^a.

APPENDIX.

E X art. hēs, Primo qd̄o prōnem oſtēdat. merito inſinuatum a 33. q. 1. c. ꝙ maleficiū impedit matrimonium: & ꝙ a diabolo Dei permiſſione fit: & ꝙ poſt ſolutū matrimon ū poſſunt ii nubere aliis: & ſic. Si p ſortiarias, atq. maleficas artes occulto, ſed nūq̄ iniuſto, Dei iudicio permittente, & diabolo pparante. cōcubitus nō ſequitur: hortādi ſunt quib. iſta eueniunt, ut corda contrito, & ſpū humiliato, Deo & ſacerdoti de omnib. peccatis ſuis purā confeſſionē faciant; & profuſis lachrimis, & largioribus elemoſinis, & orationib. atq; ieiuniis dño ſatisfaciant, &c. Quod ſi fortè ſanari nō potuerint, ſeparari ualebūt. Hæc ibi. Quòd uerò poſſint aliis nubere, patet per Gregor. Pap. ibid ꝙ ſic interrogaſti, &c. uir & & mulier ſi ſe coniunxerint; & dixerit poſtea mulier de uiro, ꝙ coire non poſſit cum ea: ſi pōt probare, ꝙ uerum ſit ꝑ iuſtū iudiciū, accipiat aliū. hæc ille. Quāuis. n. loquat ad literā de frigidis: tamen, quia ē ſimile iud ciuum de frigidis & maleficiatis in hoc. (ut ea corp. art huius hi:) ideo faciēt ad ꝓpoſitum pñr. item meritò inſinuatum, ꝙ diuiſi pp frigiditatē nō debent coniūg. alteris ſecus pp maleficium. De frigidis ăt coſirmatur hoc ab eod. Greg. ibid Requiſiſti de his &c. Si mulier dicit, nolo eſſe mater, & filios procreare: uterque eorum, ſeptima manu propinquorum, tactis ſacroſanctis reliquiis iureiurando dicat: ꝙ nunquam per cōmixtionem carnis cōiuncti una caro effecti fuerint: tunc uī, mulierē ſecundas nuptias contrahere poſſe. Vir aūt qui frig. dæ naturæ ē, maneat ſine cōiuge. Hæc ille. De maleficiatis uerò loquitur c. ult. ibid. dicens. Separari ualebunt ſed poſtq̄ alias nuptias expetierint, &c Hæc ibi. Ecce, ꝙ maleficiati poſt diuiſionem poſſunt contrahere ambo cum aliis, propter ly expetierint pluraliter dictum: ad differentiam ſeparatorum, propter frigiditatem. Vide ar. 1. ap. quo oiā dicta ibi farionē ăt ad hūc locū.

Vti. pro ſ. Eccl. &c.

Pro maleficiatis cōſiliū bonū

Ca. hi qui & c. neq; 12. q. 7. & c. dilectus ex. d̄ ſpō.

¶Secundo habes: qūo per rationem prędicta patrū, pro quanto circa maleficium dicuntur ſupra, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

A D TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod furia non impedit matrimoniū. Matrimoniū. n. ſpūale, ꝙ in baptiſmo contrahitur, dignius eſt q̄ carnale; ſed furioſi pñt baptizari: ergo h & matrimonium contrahere.

2 Præterea, Frigiditas impedit matrimoniū, inquantū impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam, ergo h nec matrimonium.

3 Præterea, Matrimoniū nō dirimitur niſi per aliquod h impedimentū perpetuū, ſed de furia non poteſt ſciri ꝙ ſit impedimētū perpetuum, ergo nō dirimit matrimonium.

4 Præterea, In uerſibus ſupra dictis ſufficienter continētur impedimenta impedientia matrimoniū: ſed ibi non fit h mētio de furia, ergo, &c.

S ED CONTRA, Plus tollit uſum rationis furia, quam error: ſed error impedit matrimoniū, ergo, & furia.

Pręter. Furioſi nō ſunt idonei ad aliquē contractū faciendum: ſed matrimoniū eſt contractus quidam, ergo, &c.

R ESPONDEO Dicendum, quod furia, aut pręcedit matrimonium, aut ſequitur: m ſi ſequitur, nullo modo dirimit ip-

reuel.

QVÆST. LVIII. ART. III.

C ONCL. 1^a. Si furia ſequitur matrimonium, nullo modo dirimit ipſam.

241

¶ PROB.

¶PROB. Quia patet ex ſuprà (cùm multotiens dictum ſit; A matrimonium uerum nunquam dirimi.)

¶CONCL. 2ª. Si furia præcedit matrimonium, & furioſus, dum habet lucida interualla, contrahit, matrimonium tenet: non eſt tamen tutum, quòd matrimonium contrahat etiam tunc.

¶PROB. 1. Quia furioſus habens lucida interualla poteſt da e conſenſum contractui matrimonij (patet ex terminis) 2. Quia (ly non eſt tamen &c.) furioſus ille neſciret prolem educare (ut patet.)

¶CONCL. 3ª. Si furioſus, quando nõ habet lucida interualla, contrahit, non erit uerum matrimonium.

¶PROB. Quia non poteſt eſſe cõſenſus, ubi deeſt rationis uſus (patet ex terminis.)

1ᵐ illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam ratio de baptiſmo furioſorum, & eorum matrimonio non eſt ſimilis. Vſus .n. rationis non exigitur ad baptiſmum furioſi quaſi ipſius fient &c. ut in textu.

¶NOT. Non negat abſolutè textus, q ad furioſi baptiſmũ requiratur uſus rationis; ſed addit ly quaſi ipſius. Suſficit .n. uſus rationis eccleſiæ offerentis furioſum ad baptiſmum: quando aliter conſenſus furioſi haberi nõ poteſt. Et hoc denotat ly quaſi ipſius. Confirmatur hoc literæ dictum per Innocentium iij. de baptiſ. & eius effect. Maiores. &c. Vide ibi in circa finem. Item de baptiſmo furioſorum uide 3. par. q. 68. artic. 12.

2ᵐ de conſequentia. Nec Matrimonium. ℞. ratione ſui actus: non, ratione ſuæ cauſæ. §. Tunc nihil, &c. Nam de frigiditate, & furia, non eſt ſimilis ratio impeditionis quò ad hoc. Furia enim impedit matrimonium ratione ſuæ &c. ut in textu. Vbi per ly actus, intellige actum carnalis copulæ.

3ᵐ maior. Matrimonium non dirimitur, niſi per aliqđ impedimentum perpetuum. ℞. ſi dirimendum ſit ratione ſui actus: non autem, ratione ſuæ cauſæ. §.. Momentaneum enim impedimentum, quod cauſam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam furia impedit matrimonium ratione &c. ut in textu ad 2ᵐ.

4ᵐ de minori. Ibi non fit mentio. ℞. explicita: non autem, implicita. §. Nam hoc furiæ impedimentum reducitur &c. ut in textu.

* Al. tamen.

* Tho. in 4. diſt. 4. q. 3. art. 1. q. 3. lib. 4. ſčt. d. 34. §. C.

ſum, ſi autem præcedit, tũc aut furioſus habet lucida interualla, aut non; ſi habet[p], tunc quam uis dum eſt in illo interuallo nõ ſit tutum quòd matrimonium contrahat, quia neſciret prolẽ educare, tamen ſi contrahit eſt matrimonium[q]ſi autem non habet, uel ſi quando non habet, contrahit[r], tunc quia non poteſt eſſe conſenſus ubi deeſt rationis uſus, non erit uerum matrimonium[s].

Ad primum ergo dicendum, quòd uſus rationis non exigitur ad baptiſmum quaſi ipſius, ſicut exigitur ad matrimonium, & ideo non eſt ſimilis ratio. tamẽ de baptiſmo furioſorum dictum eſt ſupra*.

Ad secundum dicendum, q furia impedit matrimonium ratione ſuæ cauſæ, quæ eſt cõſenſus, quamuis non ratione actus ut frigiditas: ſed ſimul Magiſter* de ea determinat, cum frigiditate, quia utrunq; eſt quidam naturę defectus. C

Ad tertium dicendum, q momentaneũ impedimentum, quod cauſam matrimonij, ſcilicet conſenſum, impedit, matrimonium totaliter; tollit, ſed impedimentum, q impedit actum, oportet eſſe perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat. D

Ad quartum dicendum, q hoc impedimentum reducitur ad errorem; quia utrobique eſt defectus conſenſus ex parte rationis.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: q̃ſo per rationẽ oſtendatur, menuò inſinuatum eſſe ab Innocentio iij. q furia matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum: & ſic, Dilectus filius R. propoſuit: q filiam ſuã cuidã matrimonialiter copulauit, &c. Cùm autem eadem mulier cum ipſo uiro, qui continuo furore laborat, morari nõ poſſit; & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire cõnſenſus: mandamus quatenus, ſi rem noueris ita eſſe, præfatas perſonas curet ab inuicem ſeparare. Hæc ille; de ſponſal. & matrimo. Item à Fabiano Papa. Neq; furioſus, neq; furioſa matrimonium cõtrahere poſſunt. Sed, ſi contractum fuerit non ſeparentur. Hæc ille 32. q. 7. Vbi à ly ſed ſi contractũ &c. loquitur Papa in caſu, quo ipſi tempore interualli lucidi ratificarent matrimonium præcedens, de nouo ſcilicet contentiendo. Alioquin ſtãdum eſt in dicto Innocentij præmiſſo. Item à ſimili. Sicut tenor &c. Si eo tempore, quo P. ſacerdos poſitus extra mentẽ aſſeritur, īdutus fuit habitu monachali, cùm alienatus non valeat conſentire, eũ denuncies ab obſeruatione monaſtici ordinis abſolutũ: niſi, poſtquã mentis ſuæ factus eſt cõpos, ſpontanea uoluntate profeſſionem fecerit monachalem. Hæc Innocentius iij. de regular. & tranſeun. ad relig. Ecce: quod diximus ſuper ly ſed ſi contractum &c.

¶ Secundò habes: q̃ſo per rationẽ prædicta cõnſtrictum, pro quãto furiam hic uel ſic impedire matrimonium inſinuant, & intelligas & tuearis

¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs vicißim Angelica doctrina hæc, & dec aretur, & conſolidetur.

† Vtil. p S Eccl. &c

Toto tit. de eo, qui cognouit cõſanguineã uxoris ſuæ

† q. 50.

concl. 2

3

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inceſtus, quo cognoſcit quis ſororem uxoris ſuæ matrimonium dirimat.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur quòd inceſtus, quo quis cognoſcit ſororẽ uxoris ſuæ, matrimonium non dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato uiri: ſed puniretur[h], ſi matrimonium ſolueretur, ergo &c.

2 Præterea, Plus peccat, qui propriam conſanguineam cognoſcit, quam qui cognoſcit cõſanguineam uxoris, ſed primũ peccatum non impedit matrimonium[h], ergo nec ſecundum.

3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, uidetur etiã ſi mortua uxore cum alia contrahat inceſtuoſus[h], quòd ſeparari debeant qđ non eſt uerum.

4 Præterea, Hoc ẽt impedimentum[h] nõ connumeratũ inter alia ſupra† enumerata, ergo non dirimit cõtractum matrimoniũ.

Sed contra, eſt, Quia per hoc quòd cognoſcit ſororem uxoris, contrahitur affinitas ad uxorem: ſed affinitas dirimit matrimonium cõtractum, ergo & inceſtus prædictus.

Præterea, In quo qs peccat, in hoc punit: ſed talis peccauit contra matrimoniũ, ergo debet puniri per hoc quòd matrimonio priuetur:

Respondeo. Dicendũ, quòd * ſi aliquis cognoſcit ſororem, aut aliam conſanguineam uxoris ſuæ ante matrimonium

QVÆST. LVIII: ART. IIII.

Concl. 1ª. Si aliquis cognoſcit conſanguineam aliquam uxoris ſuæ ante matrimonium contractum, etiam poſt ſponſalia; oportet matrimonium ſeparari. 242

¶PROB. Quia contracta affinitas hoc requirit (cum ex illicito concubitu etiam contrahitur q. 55. art. 3.)

¶CONCL. 2ª. Si poſt matrimonium contractum & conſummatum, uir cognoſcat conſanguineã uxoris; matrimoniũ non dẽt totaliter ſeparari: ſed uir amittit ius petendi debitũ, nec pōt ſine peccato petere: ſed tamen debet reddere uxori petenti.

¶Examen. Ly conſummatum. Hoc additur: quia affinitas cauſatur ex commixtione ſeminum; ut q. 55.

¶NOT.

¶NOT. Quoniam uir ille petere debitum ſine peccato non poteſt, conſequens uidetur, quod uxor ad petitionem eius, ut petitio eius præciſè & ſimpliciter eſt, reddens debitum peccet. Nam non tantum agentes aliquod illicitum: ſed etiam conſentientes, & participantes de actu illo illicito, inquantum huiuſmodi, peccatum incurrũt. F

¶PROB. 1. Quia patet ex ſupradictis. 2. Quia (ly ſed uir amittit &c.) in quo quis peccat in hoc punitur (ut patet argumento ſed contra. 2.) Quia (ly ſed tamen &c.) uxor non debet puniri propter peccatum uiri.

concl. p — li.4.ſent. d.34 S.E.

¶CONCL 3ª. Poſt mortem uxoris vir ille debet omninò manere abſque, ſpe coniugij; niſi cum eo diſpenſetur.

concl. s

¶Corollarium. Ergo, quantum eſt de ſe, verificatur ſemper illa prima pars, ſcilicet quod maneat abſq; ſpe coniugij.

*Al. cui.

concl. u

¶PROB. Quia patet.

¶NOT. Peccauit iſte contra coniugiũ: & ideo iure punitur per hoc, quòd priuatur coniugio. Viuente quidem uxore priuatur eo, quòad actũ ex parte ſui, ut ſecũda concluſio dicit: mortua verò uxore, priuatur eodem totaliter.

¶CONCL. 4ª. Si vir ille præter diſpenſationem contrahat, peccat contra ſtatuta eccleſiæ faciens: non tamen matrimoniũ dirimitur.

¶PROB. Quia patet, ex ſimilibus ſupradictis alibi.

Tho.4.d. 36.q.vni. art.5.

1m minor.

Puniretur, ſi matrimonium ſolueretur. ℞. negatur iſta. S.

¶NOT. Immò iuuaretur, vt patet q. 43. artic. 3. ad 4m. & 6m. Inde enim, à ſimili, habetur: quòd mulier ex peccato viri præcedente matrimonium, reportaret hoc commodũ, quod ſcilicet non teneretur contrahere cũ illo, & qui factus eſt odioſus Deo propter peccatum ipſum, & qui factus eſt ſuſpectus de non ſeruanda fide matrimonij ſequentis. Adde & hoc commodum mulieris: quòd non à quomodocunq; peccatore, ſed ab infamiſſimo, ſeu grauiſſimo, inceſtuoſo, liberatur: & ultra hoc omnem ſcrupulum conſcientiæ, qui inde propter affinitatem poſſet accidere in actu matrimoniali præſeruatur omninò.

Cõmodũ multiplex.

2m illatio concluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Ratio eſt, quia hoc ſecundum cauſat affinitatem, primum uerò non; & inceſtus poſt matrimonij &c. ut in textu excluſiue ad ly & ideo.

3m de maiori.

Quòd ſeparari debeant. ℞. negatur maior ratione huius particulæ S. ut pateret ex concluſione ultima.

4m de antecedente.

Non connumeratur. ℞. explicitè: non autem, implicitè S. ſubintelligitur enim in impedimento affinitatis. Tunc nihil &c. ut patet.

contractum, etiam poſt ſponſalia, oportet matrimonium ſeparari, rõne affinitatis contractæ, ſi autem poſt matrimoniũ contractum, & conſummatum, non debet totaliter matrimoniũ ſeparari: ſed uir amittit ius petendi debitum, nec poteſt ſine peccato petere: ſed tamen debet reddere potenti, quia uxor non debet puniri de peccato uiri, ſed poſt mortẽ uxoris debet omnino manere abſq; ſpe coniugij, niſi cum eo diſpenſetur propter fragilitatem ſuam, cũ timetur de illicito coitu, ſi tamen præter diſpenſationem cõtrahat, peccat contra ſtatuta Eccleſiæ faciens: non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc ſeparatur. G

Et per hoc patet ſolutio ad obiecta, quia inceſtus ponitur matrimonij impedimentum, nõ tã ratione culpæ, quàm ratione affinitatis quam cauſat; & ideo etiam non connumeratur alijs impedimentis, ſed impedimento affinitatis includitur. H

ARTICVLVS V.

Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd defectus ætatis nõ impedit matrimonium. Secũdum enim leges pueri accipiunt tutorem uſq; ad uigeſimum quintum annum, ergo uidetur quòd uſq; ad tempus illud non ſit confortata ratio ad conſenſum & ita uidetur quod illud debeat eſſe tempus ſtatutum matrimonium ineundi: ſed ante tempus illud matrimoniũ poteſt contrahi, ergo defectus ſtatutæ ætatis non impedit matrimonium.

2 Præterea. Sicut uinculum religionis eſt perpetuũ, ita, & uinculum matrimonij: ſed ante decimum quartum annum nõ poteſt facere profeſſionem, ſecundum nouam conſtitutionẽ, ergo, nec matrimonium contrahere, ſi defectus ætatis matrimonium impediret.

3 Præterea, ſicut conſenſus ad matrimoniũ requiritur ex parte uiri, ita ex parte uxoris: ſed mulier ante decimum quartum annum poteſt contrahere matrimonium, ergo, & uir.

4 Præterea. Impotentia coeundi niſi ſit perpetua, & ignorata, non impedit matrimoniũ, ſed defectus ætatis non eſt ꝑpetuus nec ignoratus, ergo non impedit matrimonium.

5 Præterea, Non cõtinetur in aliquo ꝓdictorum impedimentorũ, & ita non uidetur eſſe matrimonij impedimentum.

SED CONTRA, Decret. dicit quòd puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus matrimonio; ſed ante decimum quartum annum (ut in pluribus) non poteſt reddere debitũ, ut in 9. Animalium dicitur, ergo &c. I

Præterea, Omnium natura cõſtantium poſitus eſt terminus magnitudinis, & augmẽti, & ita uidetur cum matrimonium ſit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, ꝑ cuius defectum impediatur.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendatur, meritò inſinuatũ a Conc. apud Metam; quod inceſtus ſuperueniens matrimonio non dirimit ipſum totaliter, ſed aliquo modo: & ſic. Siquis cum filiaſtra ſua ſcienter fornicatus fuerit, nec à matre debitum petere, nec filiam unquam habere poſt uxorem, nec filiaſtra, nec ille, ullo unquam tempore ſe alijs poterunt matrimonio copulare. Hæc illud: de eo qui cogno. conſang. uxo. ſuæ. Item à Cæleſtino iij. ibid. Tranſmiſſæ nobis literæ demonſtrarunt, quod C. vxore ſua defuncta filiam eius priuignam, videlicet propriam copula carnali cognouit: poſtmodum aliam accipiẽs in uxorem cum priuigna illicitam rem committere non expauit. Reſpõdemus: quod legitimæ uxori eo habitant, & neceſſaria ſubminiſtrãs, ob cognoſcat eã, quandiu uixerit, niſi ab ea fuerit requiſitus: & tunc ad ipſam, non ſine graui cordis dolore, accedat: poſtmodum, ſi ſuperuixerit ei, perpetuò ſine ſpe cõiugij permanebit. Hæc ille. Item de ꝑcedente inceſtu merito inſinuatum ab Innocentio iij. ibid. Ex literis. &c. G. matrem puellæ, quam infra nobiles annos in uxorem deſponſauerat, carnaliter ſæpe cognouit: & poſt carnali cõmixtione puellã traductam adultam. Nos cõſultationi tuæ reſpondentes K dicimus: quod eis ab inuicem ſeparatis, mulier alteri uiro nubat; ſi, poſtquam nouit uiri & matris delictum, ei non cenſuit commiſceri. Vir etiam, & mater mulieris, nunquam debent ad alias nuptias conuolare: ſed ſemper continentiam ſeruare tenentur. Hæc ille.

Vel. ꝑ S. Eccl. &c.

*art. 2. huius quæſ.

*q. 50. ea.

†in decr. li. 4. ti. 25. & eſt clu Frigidis c. 2.

†li b. 7. de hiſt. Ani malium circa pri.

Secundò habes: quomodo per rationem prædicta Pontificum, pro quanto de inceſtu præcedente vel ſuperueniente ſic vel ſic inſinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

QVAEST LVIII. ART. V.

CONCL. 1ª. Ante illud tẽpus diſcretionis quo mas & fœmina poſſit ſufficienter de matrimonio deliberare, & debitũ ſibi

243

ſibi inuicem reddere, matrimonium contrahere non poſſunt: & ſi non ita facta fuerint, dirimuntur.

¶Examen. Ly tempus diſcretionis. Limitatur hoc per uerba ſequentia: quoniam tempus diſcretionis, abſolute loquendo primo ſeptennio completo, habetur, ut in pluribus. Loquitur ergo textus de tempore diſcretionis comparatiuè ad matrimonium; non autem abſolute, neque comparatiue ad ſponſalia, ad quæ contrahenda ſeptennium ſufficit, ut docent iura, de deſponſation. impuber. cap. Literas. cap. Acceſſit, & cap. Duo.

¶Ly debitum ſibi inuicē reddere. Cautiſſimè (ut etiam alibi) loquitur Sanctus Thomas. Non enim ſe æ ætas ad quartum decimum uel duodecimum annum, nec ad pubertatem quibuſcunque, quo tempore, etiam aliqui generare non poſſint, dubitant nonnulli an uerè contrahant matrimonium: ex quorū numero eſt gloſa, de deſponſation. impuber. c. Puberes. Ratio eorum eſt: quia (inquiunt) proles computatur inter bona matrimonij; & illi, de quibus ſupra, non poſſunt habere prolem. Ab horum itaque opinione auguſta abſtrahens D. Thomas tutiſſimam concluſionem, communiſſimamque tacēdo utitur uerbis prædictis, ſcilicet ly debitum ſibi inuicem reddere.

Ly ſi non ita. Hoc includit coniunctim duo prædicta; ſcilicet ſufficientem conſenſum deliberatum & potentiam reddendi debiti. Vel, ſi diuiſim etiam duo hæc ſumantur; tunc ly non ita, refert conſenſum. Clarum enim eſt quòd matrimonium ſine ſufficienti conſenſu contractum dirimitur. Quòd ſi ly non ita, referat potentiam reddendi debitum ſolam, tunc (ut ſupradictum eſt exam. 2.) non eſt totaliter clarum. Siquis enim deliberatè ſufficienter aſſenſum præberet matrimonio, & tamen non poſſet tunc generare prolem: matrimonium illud non eſſet uerum ſecundum aliquos; quod tamen ſecundum alios uerum eſſet. Vide gloſam ibid. (ut ſupra exam. 2.) recitantem utroſque hos opinantes. Vt igitur tutius, more ſancti Doctoris, procedamus; dicendum iuxta duas primas huius examinis expoſitiones: & ultima prima tertia, ualeat quantum ualere poteſt.

RESPONDEO, Dicendū, quòd matrimonium per modum contractus cuiuſdam ordinationi legis poſitiuæ ſubiacet, ſicut, & alij contractus, unde ſecundum iura * determinatum eſt quòd ante illud tempus diſcretionis quo uterque poſſit ſufficienter de matrimonio deliberare, & debitum ſibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & ſi non ita facta fuerint, dirimuntur, hoc autem tempus, ut in pluribus eſt, in maſculis in quarto decimo anno: in fœmina autē in duodecimo anno. Quia tamen præcepta iuris poſitiui ſequuntur id, quod in pluribus eſt, ſi aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum perueniat, ita quòd uigor naturæ, & rationis, defectum ætatis ſuppleat, matrimonium non diſſoluitur, & ideo ſic contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuo ſtat indiſſolubile.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis, ad quę natura inclinat, non exigitur tantus uigor rationis ad deliberandum ſicut in alijs, & ideo ante poteſt † in matrimonium, ſufficienter deliberans conſentire, quàm poſſit in contractibus alijs res ſuas ſine tutore pertractare.

ET ſimiliter eſt dicendum ad ſecundum, quia uotum religionis eſt eorum, quæ ſunt ſine inclinatione naturæ quæ maiorē difficultatem habent, quàm matrimonium.

AD TERTIVM dicendū, quòd mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm uir, ut dicitur in 9.* de Animalibus, & ideo non eſt ſimile de utroque.

AD QVARTVM dicēdum, quòd ex parte iſta non ſolum eſt impedimentum propter impotentiam coeundi, ſed etiam propter defectum rationis, quę adhuc non ſufficit ad conſenſum illum rite faciendum, qui perpetuo durare debet.

AD QVINTVM dicēdum, quòd * ſicut impedimentum, quod eſt ex furia, reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimentum, quòd eſt ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum uſum liberi arbitrij.

¶PROB. Quia patet ſecundum iura.

CONCL. 2ª. Si contrahentes ante tempus pubertatis carnaliter ante tempus prædictum fuerint copulati, matrimonium perpetuò ſtat indiſſolubile.

¶NOT. Memento hic, & in ſimilibus, ubique Concilij Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. dicentis. Qui aliter, quam præſente parocho &c. Vide alibi ſupra.

¶PROB. Quia per illam carnalem copulationem oſtenditur quòd uigor naturæ & rationis defectum ætatis ſuppleat.

1ᵐ de conſequentia prima. Ad conſenſum. ℞. in illas res, ad quas natura non ita inclinat, non ad illas ad quas ita inclinat. ❡. ut ſcilicet ad matrimonium. Tunc nihil &c. Nam tutor datur à pueritia uſque ad uigeſimum quintum propter contractus alios à matrimonio, ut ex textu colligitur: ad quos neque nō ſic inclinantur naturaliter, ut ad illud.

2ᵐ illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. ❡. Non enim eſt eadē ratio de illis utriſque reſpectu ad conſenſum puerorum. Nam uotum religionis eſt eorum, quæ &c. ut in textu.

3ᵐ de maiori iſta. ℞. quantum ad conſenſum: nō, quātum ad pubertatem. ❡ Nam mulier citius ad tempus &c. ut in textu. Tunc nihil &c. quoniam, principaliter attenditur ad cōſenſum, in propoſito.

4ᵐ de concluſione. Ergo non impedit. ℞. ratione impotentiæ coeundi: non, ratione defectus conſenſus. ❡. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

¶Corollarium. Ergo uidetur iuxta ſanctū Thomam: quòd cōſentiens in matrimonium ſufficienter, & quòd non poſſit generare, contrahat uerum matrimonium. Tamen uide ſupradicta in examinib. & bene conſidera.

5ᵐ de antecedente. Non cōtinetur. ℞. formaliter: non reductiuè. ❡. Sicut enim impedimentum, quod eſt ex furia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

* Li. 4. decretalium Gra. 33. tit. 2. c. 3. & ſup. q. 43. ar. 2. concl.

* Paulo ante in hoc corp.

* Su. q. 43. ar. 2.

* Ar. 3. huius q.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtē das, merito inſinuatum à Papa Vrbano Tertio quòd defectus ætatis impedit, & dirimit matrimonium: et ſic. Aſteſtationes etc. Prædictus iuuenis nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam. G. accepit uxorem; et licet uiſus fuiſſet (ſicut uterque confeſſus eſt) ipſam corrumpere: mulier tamen credit ſe uirginem euaſiſſe. Verum ipſe, antequam ad annum quartumdecimum perueniſſet, à memorata muliere receſſit; quem, cum ſeptendecim annos habeat, eadem pro uiro ſibi uendicare contendit. Reſpondemus; quòd ſi mulier per idoneos teſtes probare nequiuerit, quòd poſt quartumdecimum annum ætatis ſuæ, uel circa finem quartidecimi anni prædictus iuuenis conſenſiſſet in eam: ab ipſo, iuramento recepto, quòd poſtquam ad legitimam ætatem peruenit, ipſam habere non conſenſit in uxorem, ab impetitione mulieris eum poteris debes abſoluere, et ad alia uota utrique dare licentiam tranſeundi. Hæc ille: de deſponſation. impuber. Ecce; quòd, à fortiori, oſtendis intentum. A fortiori, inquam: quia non tantum dicit, quòd defectus ætatis impedit, ſed et quòd defectus, accedente etiam niſu ad copulam carnalem. Item ab Alexandro Tertio ibidem. Continebatur &c. Puella, ſi fuerit ætati proxima, ut in undecimo, uel circa duodecimum annum, et cum ſuo aſſenſu deſponſata et cognita à uiro; cui tradita fuerit in uxorem ſeparari non debet. Hæc ille. Vbi uides; quòd parum diſtare à pubertate cum uigore ſenſus ad actum matrimonialem.

* Vid. pro S. eccl. &c.

QVAEST. LVII.

De cognatione legali, quæ eſt per adoptionem, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de cognatione legali, quę eſt per adoptionem.

¶Circa quod, quęruntur tria.

Primo, Quid ſit adoptio.

Secũdo, Vtrum ex ea aliquod uinculum contrahatur matrimonium impediens.

Tertio, Inter quas perſonas contrahatur.

ARTICVLVS I.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim eſt extraneæ perſonę in filium, uel nepotem, uel deinceps, legitima aſſumptio, ſi filius.n.debet eſſe ſubditus patri, ſed aliquando ille, qui adoptatur, non tranſit in poteſtatem patris adoptantis, ergo nõ ſemper per adoptionem aliquis in filium aſſumitur.

2 Præterea, Parentes debent filiis theſaurizare 2.Cor.12.Sed pater adoptans non oportet ꝙ ſemper adoptato theſaurizet, qa quandoque adoptatus nõ ſuccedit in bonis adoptātis, ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in filium.

3 Præterea, Adoptio, per quam aliquis in filium aſſumitur, ſimilatur generationi naturali, per quam naturaliter pducitur filius: ergo cui competit naturalis generatio filii, competit adoptio, ſed hoc eſt falſum, quia ille qui non eſt ſui iuris, & qui eſt minor 25. annis, & mulier non poſſunt adoptare, qui tamen poſſunt filiõ naturaliter generare, ergo adoptio non dr̃ proprie aſſumptio alicuius in filium.

F 4 Præterea, Aſſumptio extraneæ perſonæ in filium uidetur eſſe neceſſaria ad ſupplendũ defectum naturalium filiorum, ſed ille, qui non poteſt generare ut ſpado, uel frigidus, maxime patitur defectum in filiis naturalibus, ergo ei maxime competit aſſumere aliquem in filium, ſed non competit ei adoptare, ergo adoptio non eſt aſſumptio alicuius in filium.

G 5 Præterea, In ſpirituali cognatione, ubi aliquis in filium aſſumitur, ſine carnis propagatione, poteſt indifferenter maior ætate effici pater minoris, & ecõuerſo, quia iuuenis poteſt ſenem baptizare, & econuerſo: Si ergo per adoptionem aliquis aſſumitur in filium ſine carnis propagatione, ſimiliter poſſet indifferenter ſenior iuniorem, uel minor ſeniorem adoptare, qđ non

H eſt uerum, & ſic idem quod prius.

6 Præterea, Adoptatus non differt, ſecundum aliquem gradum ab adoptante, ergo quilibet adoptatus adoptatur in filium, & ſic inconuenienter dicitur, quod adoptatur in nepotem.

7 Præterea, Adoptio ex dilectione procedit, unde, & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptaſſe: ſed charitas maior habenda eſt ad proximos, quam ad extraneos, ergo non debet eſſe adoptio extraneę perſonæ, ſed magis propinquę.

RESPON. Dicendum, quod ars imitatur naturam, & ſupplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit, unde ſicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius poſitiuum, quod eſt ars boni,

K & æqui, poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filium ad ſimilitudinem filii naturalis, ad ſupplendũ filiorum deperditorum defectũ, propter quod præcipue adoptio eſt introducta: & quia aſſumptio importat terminum a quo propter quod aſſumens non eſt aſſumptum, oportet quod ille, qui aſſumitur in filium, ſit perſona extranea, ergo ſicut naturalis generatio habet terminum ad quem.ſ.formam, quę eſt finis generationis, & terminum a quo.ſ.formam contrariam; ita generatio legalis habet terminum

in uicem ſeparari. hæc ille: de cognation. ſpiritual. Vbi accipitur ly poſſunt, pro debẽt de iure: ut ibi patet p gloſ & per Papā Alexand. decret. nunc ſequent. Item ab Alexādro 3. ibid. Sup eo &c. Si tales fuerint filii, p quorum alterum uel utrunque parentes ad compaternitatē uene runt, eos coniugi nulla ratione ſuſtineas, & coniunctos pontificali authoritate non differas ſeparare.

Cæterum, ſi p neutrũ eorum ad compaternitatem uentũ fuerit, de his te uolumus cõſuetudinē tuæ metropolitanæ eccleſiæ, uel aliarum circumpoſitarum inquirere, & diligentius imitari. hæc ibi. Item a Boniſa. 8. in ſinnatum de illis tib. cognationibus ſpūali bus: & ſic. Nedũ inter baptizatum, & illũ q eum ſuſcepit de baptiſmo, ac inter eũdē baptizatum, & ſuſcipientis filios, & uxorē ante ſuſceptionē carnaliter cognitā ab eodem, immo & inter ſuſcipientem, patremq.

Th 4 di. 42. q. 2. a. 1. & ſeq.

baptizati & matrem, cognationem ſpūalē contrahi iure cõſtat: quæ cognatio & cõtrahēdum matrimoniũ impedit, & dirimit poſt contractum. Et eadem quæ de ſuſcipiente ſunt dicta, ut etiam de baptizāte cēſenda. Ex confirmatione quoque ſpiritualis cognatio eiſdē modis contrahitur; matrimonia ſimiliter īpediens contrahenda, & dirimens contracta. Hæc ille: de cognat. ſpir. in 6. Faciunt hæc etiā ad ar. 3. & 4. pro illorum portione. Item a Con. Tri. ſeſ. 24. c. 2. de ref. prędicta partim confirmantur, partim limitantur, & ſic. Docet experientia: pp multitudinem prohibitionum multoties in caſib prohibitis ignorāter contrahi matrimonia; in quibus uel nõ ſine magno peccato pſeueretur, uel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque ſancta ſynodus huic incommodo prouidere, & a cognationis ſpiritualis impedimento incipiens, ſtatuit, ut unus tm̃, ſiue uir, ſiue mulier, uel ad ſummum unus & una, baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant: inter quos ac baptizatum ipſum & illius patrē & mrēm necnon inter baptizātem & baptizatũ, baptizatique patrē ac matrem tm̃ ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochus diligēter ab iis, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem uel quos elegerint, ut baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant: & eum, uel eos tm̃ ad illum ſuſcipiēdum admittat. Quod ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognõnem ſpiritualē nullo pacto contrahant: conſtõnibus in contrarium facientib; non obſtantibus. Cognatio, quę ex confirmatione cõtrahitur, confirmantem & cõfirmatum, illiuſque patrem & mrēm, ac tenentem, nõ egrediatur: omnibus inter alias perſonas huius ſpiritualis cognõnis impedimentis omnino ſublatis. Hæc ibi. Vbi uides: lineā fraternitatis ſpiritualis eſſe ſublatam.

¶ Secundo habes: quõ a per iuuenem prędicta partiũ, prò quanto de ſpiritual. cognationis iſtantiũ a patre ad filios, & de multiplicibus cognationib. ſpiritualibus hic (ut diximus) inſinuant, & intelligas, & teneas.

¶ Tertio uides: quo modo ex iis uetuſtis Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LVII.

ART. I.

Concl.

CONCL. 1ª. Per ius poſitiuum, quod eſt ars boni & æqui, poteſt aliquis alium ſibi aſſumere in filiũ ad ſimilitudinē filii naturalis ad ſupplendum filiorum deperditorum defectum. ¶PROB. 236

¶PROB. Quià adoptio eſt introducta ad ſuplendum defectũ A Non enim aſſimilantur in hoc, ꝙ cuicunque competit naturalis generatio filij competat & adoptio. Et hoc propter diuerſitatẽ finiom vtriuſque. Generatio enim naturalis ordinatur ad ſpeciem &c. vt in textu.

filiorum deperditorum.

¶Examen. ly deperditorum. Vel quia habita ſunt, & amiſſi poſtea, vel quia potuerunt haberi, licet quandoque impedimento accidentali non ſint habiti. Ergo per ly deperditorum, oſtẽditur: ꝙ habẽtes impedimentum perpetuum ad generandũ non poſſunt adoptare. Vide ad 4m.

¶NOT. Aduerte ꝙ reſponſio prędicta loquitur de adoptione arrogatiua, non autẽ de ſimplici. Ex hoc .n. ꝙ adoptionem ordinari ad ſucceſſionem hæreditatis dicit, & io ad 1m dixerat, ꝙ adoptati ſimpliciter nõ ſuccedũt in bonis adoptãtiũ relinquitur clarũ, ꝙ de arrogatiua tm̃ hic ſermo ſit.

ad quem .ſ. filium vel nepotem: terminum a quo perſona extraneã: & ſic patet ꝙ prędicta aſſignatio cõprehendit genus adoptionis, quia dr̃ legitima aſſumptio: & terminũ a quo: quia dicit extraneæ perſonæ: & terminum ad quẽ: q̃a dr̃ in filiũ uel nepotẽ.* B

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ filiatio adoptionis: eſt quædã imitatio filiationis naturalis, & ideo duplex eſt filiatiõis ſpecies. Vna quæ perfecte naturalẽ filiationem imitatur: & hæc uocatur arrogatio per quã traducit adoptatus in ptãtem adoptantis: & ſic adoptatus ſuccedit patri adoptanti ex inteſtato: nec pôt eum pater ſine culpa priuare quarta parte hæreditatis ſic aũt adoptari non pôt: niſi ille qui eſt ſui iuris: qui.ſ.non hẽt patrem: aut ſi habet eſt emancipatus: & hæc adoptio non fit niſi auctoritate principis. Alia adoptio eſt quę imitatur naturalem filiationem imperfecte: quę uocatur ſimplex adoptio, per quam adoptatus nõ tranſit in poteſtatẽ adoptantis. Vnde magis eſt diſpoſitio quædã ad perfectam adoptionẽ quàm adoptio perfecta, & ſm hanc poteſt adoptari ẽt ille qui non eſt ſui iuris: & ſine auctoritate principis ex auctoritate magiſtratus: & ſic adoptatus non ſuccedit in bonis adoptantis: nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis ſuis in teſtõ dimittere niſi uelit: & per hoc patet ad ſolutio ad 2m.

Ad 3m dicendum, ꝙ generatio naturalis ordinatur ad ſpeciem conſequendam: & ideo omnibus cõpetit poſſe naturaliter generare, in quibus natura ſpeciei nõ eſt impedita: ſed adoptio ordinatur ad hæreditatis ſucceſſionem: & ideo illis ſolis competit qui hñt ptãtem diſponendi de hęreditate ſua. Vnde qui non eſt ſui iuris, uel eſt minor 25. annorum aut mulier non poteſt adoptare aliquem niſi ex ſpeciali conceſſione principis.

Ad 4m dicendum, ꝙ per eum qui habet impedimentum perpetuũ ad generandũ non pôt hęreditas tranſire in poſterum. Vnde ex hoc ipſo iã non debet illis qui ſuccedere ei debent iure ꝓpinquitatis: & iõ non ei cõpetit adoptare, ſicut nec naturaliter generare, & * prӕterea maior eſt dolor eſt de filiis amiſſis quàm de illis qui nunquã ſunt habiti, & C iõ habentes impedimentum generationis non indigent ſolatio contra carentiã filiorũ ſicut illi qui habuerunt & amiſerunt: uel etiam qui habere potuerunt ſed aliquo impedimento accidentali carent.

Ad 5m Dicendũ, ꝙ ſpũalis cognatio cõtrahitur ꝑ ſacrm̃ quo fideles renaſcunt in Chriſto in quo nõ differt maſculus & fœmina, ſeruus & liber, iuuenis & ſenex,* & ideo indifferenter quilibet pôt effici pater ſpũalis alterius, ſed adoptio fit ad hæreditatis ſucceſſionẽ, & quandam ſubiectionẽ adoptantis ad adoptatum, non aũt eſt conueniens ꝙ antiquior iuueni in cura rei familiaris ſubdatur: & ideo iunior non poteſt adoptare ſeniorem, ſed omnem ſecundum leges ꝙ adoptatus fit in tantum adoptante iunior, quòd poſſit eius eſſe E filius naturalis.

Ad sextvm dicendum, ꝙ ſicut conuenit amitti filios,

cnel. ꝑ ſo arg. 1. huius art.

¶CONCL. 2a. Iſta diffinitio .ſ. (adoptio eſt extraneæ perſonę in filium, vel nepotem, vel deinceps, legitima aſſumptio) comprehẽdit genus adoptionis per ly aſſumptio legitima, & terminum à quo per ly extraneæ perſonæ, & terminum ad quem per ly in filium, vel nepotem.

¶Examen ly legitima. ideſt ꝙ adoptãs, ſit ſui iuris, nõ ſit minor vigintiquinque annorum, neq; mulier: & quod adoptatus ſit adoptante ita iunior, vt eius filius naturalis eſſe poſſit: & ꝙ adoptio fiat authoritate Principis, vel ſaltem magiſtratus. Hæc omnia importat ly legitima .i. ſecundum leges: ſeruata nihilominus differẽtia inter adoptionẽ perfectã & imperfectã (vt in ad 1m) intelligito iſta.

¶Ly extraneam. Extraneitate .i. non qualibet: ſed dicenda in ad 7m, & ſuo coroll.

¶Corollarium. Ergo concluſio 2a reſponſionem directam ad titulum virtute continet: quia aſſignat illa, ꝑ quæ bona diffinitio datur, puta genus & differentiã. Vt dicamus ad quæſitũ literaliter. Illa diffinitio .ſ. adoptio eſt extraneæ perſonæ &c. eſt conuenienter data de adoptione. Et ꝓbemus ꝑ iſtã ſecundam cõcluſionẽ ſic. Quia diffinitio illa datur ꝑ genus ſuũ, & differentiã, vt ibi patet.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

Reſponſio literalis ad titulum.

¶NOT. Ille terminus à quo, & terminus ad quem, in concluſione dicti tenentur loco differentiæ ſufficientis.

4m illatio cõcluſionis ſecundæ. Ergo adoptio, &c. ℞. negat illatio. ſ. Ratio eſt, quia licet ſolatio filiorũ indigeãt, nõ tñ ptãt hæreditatẽ trãſmittere in filios. Vñ q̃a cũ dr̃ in diffinitione, ꝙ adoptio eſt aſſumptio alicuius in filiũ, intelligit̃ de filio cui poſſit de iure hereditas relinqui: iõ tales adoptare non poſſunt.

* Reſponſio 2a.

¶NOT. Simile vr̃ annotandũ pro iſto in ad 4m, qd & annotatum eſt in ad 3m.

Itẽ d' maiori. Naturaliũ filiorũ. ꝗ. habitorũ ſaltẽ in potẽtia reducibili ad actũ. ſ. vt in tex. ſi Tũc nihil &c. Nam Spado & hmõi, ꝑpetuũ ipedimẽtũ hñt ad generãdũ filios. Propterea lex attẽdens, ꝙ dolor de priuatione filiorũ nõ eſt ita iotiuſus illis, ſicut in generare ualentibus; ideo ſolatiũ adoptandi Spadonibus, ac huiuſmodi non tribuit. Vide ſecundum reſponſum literæ ly & prӕterea maior eſt dolor de filiis amiſſis &c.

* Vt dicitur ad Gala. 3. & ad Colo. 3.

¶NOT. Aliud eſt indigere ſolatio filiorum abſolutè, aliud eſt idigere illo ad depellendã triſtitiã carentiæ ipſorum. Primum eſſe poteſt, & æqualiter in Spadonibus ſicut in aliis, & q̃nq; ẽt plus ſecundum non pôt eſſe æqualiter in Spadonibus, ſicut in aliis. Et ideo ad hanc differentiã annotandã textus de Spadonibus ſignanter dixit ly non indigent ſolatio cõtra carentiã filiorum & nõ dixit abſolutè, ꝙ non indigeant ſolatio filiorum.

1m de maiori. Adoptatur ℞. adoptione imperfecta non autem, perfecta. ſ. Illa d' enim ſimplex adoptio tantum: iſta aũt arrogatio. Tunc nihil &c. Nam principaliter intelligitur concluſio de adoptione perfecta.

2m de minori. Adoptans. ℞. adoptione imperfecta: non autẽ, perfecta. ſ. Tunc nihil contra. Nõ .n. requirit, ꝙ adoptans imperfectè aſſimiletur patri carnali in thezaurizando filiis: ſed hoc requiratur in adoptãte perfectè.

3m de antecedente. Simulatur. ℞. in aliquibus nõ, in oibus. ſ. Tũc nihil &c.

5m conſequentia. Si ergo &c ℞. negatur conſequentia. ſ Ratio eſt quia ſpiritualis cognatio contrahitur per ſacramentum &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo, ꝙ hoc, uel illud (de quibus io arg6) fiat ſine carnis propagatione, adducitur extra propoſitum.

6m maior. Adoptatus non differt ſecundum aliquem gradum ab adoptante. ℞. eſt extra propoſitum

pobiuum iſta maior. §. Nam adoptio non inducta eſt ad facien- F
dum differentiam graduum: ſed in ſolatium filiorū amiſſorum & a ſimili aliorum ſuorum, puta nepotum, & deinceps. Sicut autem contingit amitti filios, ita & nepotes, &c. ut experientia docet.

7[n] maior.

Adoptio ex dilectione procedit. &. & ex intentione relinquendi hæreditatem ei, q adoptatur. §. ſ. perfecte. Tunc nihil, &c. ut patet in textu.

¶ Corol. formaliter ergo in adoptione perfecta eſt poſſe habere aliquem, qui ſolum de iure legali ſuccedat in hæreditatē. Hoc autem, ut patet, requirit in adoptata perſona, q ſit extranea. i. q nullo alio iure ſuccedere poſſit. Siue ergo ſit propinquus carne, ſiue non: hoc eſt per accidens: nam ly extranea, non dicat exemptionem a ppinquitate carnis, niſi p quo iſta exemptio concernit hoc. i. non habeat poteſtatē de iure propinquitatis ſuccedendi in bonis.

ita & nepote, & deinceps: & iō cum adoptatio ſit inducta in ſolatiū filiorū amiſſorum, ſicut aliquis per adoptionem poteſt ſubrogari in locum filii, ita in locū nepotis, & deinceps.

Ad 7m dicendum, q propinquus iure propinquitatis debet ſuccedere, & ideo non competit G ei, quod per adoptionem ad ſucceſſionem deducatur: & ſi aliquis propinquus, cui non cōpetat ſucceſſio hæreditatis, adoptetur nō adoptatur in quantum eſt propinquus, ſed inquantum eſt extraneus a iure ſucceſſionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium.

APPENDIX.

Vt. p in s. Eod. &c. c. 1. ex de cogna. le ga. §. ergo.

Ex ar. hēs. ¶ Primò q̄in p iōnē oſtendas meritò inſinuatū fuiſſe a iure Cæſareo. ff. de adoptiō. l. adoptiones q adoptio legalis eſt quædam propinquitas, per quam efficitur quis filius, uel nepos, uel deinceps, qui non eſt naturam imitans. Item meritò inſinuat meſſe hoc ipſum a Nicolao Papa ſic. ſi qua p adoptionem mihi ſoror eſſe cæperit, quādiu durat adoptio, inter me & ipſam nuptię conſiſtere nō poſſunt. Hæc ille, & recitantur de cognatione legali. Extraneam ergo denotat perſonam adoptatam Nicol. qn dicit ly cæperit eſſe mihi ſoror. & ly quādio durat adoptio. Mihi enim iam in rerum natura exiſtenti non inciperet illa eſſe ſoror, ſed neque nobis utriſque uiuentibus, deſineret eſſe cognatio illa impediens matrimonium: ſi cognatio, uel conſanguinitatis, uel affinitatis, uel ſpiritualitatis inter nos eſſet. Relinquitur ergo, quod hic interuenit extraneitas. i. q ego adoptatus ab eius patre in filium fuerim extraneus ab illius parentela, modo prænoſſo.

AD SECVNDVM ſic proceditſ. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod uinculum impediens matrimonium a quia cura ſpiritualis eſt dignior, h quam cura corporalis: ſed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius I ſubiicitur ſpiritualiter, non contrahit aliquod propinquitatis uinculum, alias omnes, qui habitant in parochia, eſſent propinqui ſacerdotis, & cum filio eius non poſſent contrahere, ergo nec adoptio, quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere poteſt.

2 Præt. Ex hoc, quod aliquis alicuius ſit beneficus, non contrahitur aliquod propinquitatis uinculum: ſed nihil aliud eſt adoptio, quam collatio cuiuſdam beneficii h, ergo ex adoptione nō K fit aliquod propinquitatis uinculum.

3 Præt. Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, ut philoſophus* dicit, quia. ſ. ab ipſo habet eſſe, nutrimentum, & diſciplinam: hęreditatis autem ſucceſſio eſt poſterius ad iſta, ſed p hoc quod aliquis alicui prouidet in nutrimento, & diſciplina, non contrahitur aliud propinquitatis uinculum, alias nutrientes, & pædagogi, & magiſtri eſſent propinqui, quod falſum eſt, ergo h nec per adoptionem, per quam aliquis ſuccedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

4 Præt. Sacramenta eccleſiæ nō ſubduntur h humanis legib. ſed matrimonium eſt ſacrm̄ eccleſiæ cum ergo adoptio ſit inducta p legem humanam, uidetur q non H poſſit impedire matrimonium aliquod uinculum ex adoptione cōtractum.

Sed contra. Cognatio matrimonium impedit: ſed ex adoptione quædam cognatio cauſatur. ſ. legalis, ut patet per eius definitionem: eſt. n. legalis cognatio, quædam proximitas proueniēs ex adoptione, ergo ex adoptione cātur uinculum, per quod matrimoniū impeditur.

Pręt. Hoc idem habetur ex authoritatibus in litera poſitis.

Resp. Dicēdum, q lex diuina illas præcipue perſonas a matrimonio excludit, quas neceſſe erat cohabitare, ne ut Rabbi Moyſes dicit, ſi ad eas liceret carnalis copula, facilis pateret concupiſcentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium eſt ordinatum: & quia filius adoptatus conuerſatur in domo patris adoptantis, ſicut filius naturalis, ideo legibus humanis prohibitum eſt inter tales matrimonium contrahi, & talis prohibitio eſt per eccleſiam approbata, & m inde habet quod legalis cognatio matrimonium impediat. n

Rurſus. ex uerbis Nicolai patet: quod quis in filiū, uel filiam, adoptari poteſt. Conſequenter ergo eadem ratione de adoptari in nepotem, & deinceps. ergo definitionem prædictam, licet non ſub illa forma innuit Pontifex: ut penetranti manifeſtum eſt. Item a lib. Digeſtorum titul. de rit. nuptiar. ut recitatur 30. q. 3. & ſic. Per adoptionē quæſita fraternitas eo uſque impedit nuptias; donec manet adoptio. ideoq; eam, quam pater meus adoptauit, & emācipauit, poteram uxorem ducere. Æquā & ſi, me emancipato, illam in poteſtate retinuerit, poterimus iungi matrimonio. Itaque uolenti generū adoptare ſuadetur, ut filiam emancipet. ſimiliter ſuadetur ei qui uult nurum adoptare: ut emancipet filium. Hæc ibi: Ex quib. dic, ut ſup. ex Nicolao. ¶ 8. ethi. c. 11. & 12 a

¶ 2do hēs: quomodo prædicta ſura, pro quanto definitionē adoptionis præmiſſā conuenienter eſſe datam inſinuant, & intelligas, & tuearis. Nutandū

Neque. n. huc adduximus tota ipſa ciuilia, ut ciuilia, cum hoc eſſet quaſi totaliter extra propoſitum ſacræ Theologiæ & ſacramenti: ſed illa adducta ſunt ſolum p quanto in legem eccleſiaſticam quodam modo. i. per acceptationē ſummorū pontificum, tranſierunt. Quo & modo. ſanct. Doctor de talibus ex ſaeris legibus in loco iſto loquitur: ut ipſe innuit art. 2. corp. & ad 4m.

¶ Tertiò uides: quō ex iis ulteriūs doctrina præſens hæc, & declaretur, & conſolidetur. b

QVÆST. LVII. ART. II.

CONCL. Legalis cognatio matrimonium impedit: & hoc habet ex prohibitione eccleſiæ. 137

¶ Exam. ly ex prohibitione eccleſiæ. Scilicet formaliter loquēdo in huiuſmodi. Nam prohibitio radicaliter incepit a legibus Ceſareis, & propter hoc cognatio iſta dequa loquimur, dicitur legalis. Sed quia matrimonii ſacramentum pertinet ad res eccleſiaſticas, ſuper quas non habet imperium lex ciuilis: ideo ad hoc, ut huiuſmodi leges etiam in ſacramento matrimonii ſeruarentur, cum eſſent æquæ & bonæ eccleſia concl. m

Et per hoc ſolutio ad prima tria, quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ poſſit fomentum concupiſcentiæ præſtare; & ideo in eis non cauſatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

B Ad 4^m dicendum, quod prohibitio legis humanæ, non ſufficeret ad impedimentum matrimonii, niſi interueniret eccleſiæ authoritas, quę idem etiam interdicit.

ARTICVLVS III.

Vtrum cognatio legalis contrahatur ſolum inter adoptantem patrem & filium adoptatum.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod talis cognatio non contrahatur, niſi inter patrem adoptantem, & filium adoptatum. Maxime enim h uideretur quòd deberet contrahi inter patrem adoptantem, & matrem naturalem adoptati, ſicut accidit in cognatione ſpirituali: ſed inter tales nulla cognatio eſt legalis, ergo nec inter alias aliquas perſonas pręter adoptantem, & adoptatum.

2 Præterea. Cognatio impediens matrimonium, eſt h perpetuum impedimentum, ſed inter filium adoptatum, & filiam adoptantis non eſt perpetuum impedimentum, quia ſoluta adoptione per mortem adoptantis, uel emancipationem adoptati, poteſt contrahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

3 Præt. Cognatio ſpũalis in nullam perſonam tranſit, h q̃ nõ poſſit ad aliquod ſacramentum tenere, uel ſuſcipere: unde in nõ baptizatum non tranſit: ſed mulier nõ põt adoptare, ut ex dictis patet, ergo cognatio legalis non tranſit a uiro in uxorem.

4 Præt. Cognatio ſpiritualis eſt fortior, h quam legalis: ſed ſpiritualis nõ tranſit in nepotẽ, ergo nec legalis.

C SED CONTRA, Plus cõcordat cognatio legalis cum coniũctione carnis, uel propagatione, quã ſpiritualis: ſed ſpiritualis tranſit in alteram perſonam, ergo, & legalis.

Præt. Ad hoc ſunt authoritates, quæ in litera ponuntur.

RESPONDEO dicendum, ꝙ triplex m eſt legalis cognatio. Prima quaſi deſcendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem, & filium adoptatũ & filium filii adoptiui, & nepo-D tem, & ſic deinceps. Secunda quæ eſt inter filium adoptiuum, & filium naturalem. Tertia, per modum cuiuſdam affinitatis quæ eſt inter patrem adoptantem, & uxorem filii adoptiui, uel econtrario inter filium adoptatum, & uxorem patris adoptantis. P Prima ergo cognatio, & tertia, perpetuo matrimonium impediunt. Secunda autem non; niſi quandiu manet in poteſtare E patris adoptantis, unde mortuo patre, uel filio emancipato, poteſt contrahi inter eos matrimonium.

eccleſia eas acceptauit, & approbauit, & eas tanquam ex proprio præcepto a chriſtianis ſeruare uoluit.

Ly cognatio legalis. Hæc eſt illa, quæ cauſatur ex adoptione. Vnde idem eſt probare, legalem cognationem impedire: & probare adoptatos matrimonium contrahere non poſſe. Hinc duo habentur. Primum: quod ad titulum litteraliter concluſio, tanquam in radice, reſpõdet dicens: quod ex adoptione cõtrahitur uinculum impediẽs matrimonium. Secũdum eſt: quòd, his annotatis, facilius intelligetur probatio ſequens.

¶PROB. 1 Quia illas perſonas a matrimonio conuenit excludi, quas neceſſe eſt cohabitare (patet ex lege diuina; & filius adoptatus conuerſatur in domo adoptãtis, ſicut filius naturalis; patet ex arti. 1. ad 2m.)

2 Quia (ly & hoc, &c.) prohibitio facta a legibus humanis de hac materia eſt per eccleſiam approbata.

¶NOT. Quod eccleſia approbauerit leges illas humanas patet ar. 1. appen. & ſequẽt. item probationẽ primæ huic ſimilem, ꝙ hanc ipſam cõfirmet habes q. 14 ar. 1 corp. pro intellectu probationis ſecundæ, unde examen poſt concluſio.

1^m maior.

Cum ſpiritualis eſt dignior, quam cura corporalis. ℞. non tamẽ eſt inducens talẽ cohabitationem, quæ poſſit fomentum &c. ut in textu. §. Tunc nihil, &c. ut patet ex dict. in e. arg.

2^m d minori

Beneficẽtia inducens talem cohabitationem, quæ poſſit fomentum concupiſcẽtiæ præſtare: non autem, non inducentis illam. §. Tunc nihil, &c. Non enim ex hoc quod aliquis alicui ſit beneficus, inducetur ſemper cohabitatio talis, quæ dicta eſt: cum tamen propter hanc ſolam matrimonium impediri in propoſito litera corp. dicat 1.

3^m illatio concluſionis. Ergo nec, &c. ℞. negatur illatio. §. Nam per adoptionem inducitur cohabitatio præſtans concupiſcentiæ fomentum: per alia uero in argumento dicta non item.

m de maiori Non ſubduntur humanis legibus ℞. ſubduntur tamen legibus eccleſiæ. §. Tunc nihil, &c. Nam eccleſia leges illas acceptauit, eiſq; robur ad prohibendum talia Chriſtianis adiunxit: ut ex texta colligitur.

NOT. De prædictis uide exam. poſt concluſ. & ar. 1. appen. unde enim cognoſces: quòd formalitas in his ſeruandis eſt præceptũ eccleſiæ. Quomodo autem eccleſia circa ſacramenta eccleſiæ poſſit leges in ædificationem condere alibi ſupra dictum eſt, & allegatum Conc. Trid. ſeſ. 21 c. 2.

APPENDIX.

Ex articu. habes. ¶Primò, quo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum a Nico. papa, ꝙ ex adoptione contrahi uinculum impediens matrimonium & ſic. 1 Veil. p S. Eod. &c.

Quandoquidem nec inter eos, qui adoptione filii ſunt, neneran dæ Romanę leges matrimonia contrahi permittunt. Si inter eos non contrahitur matrimonium, quos adoptio iungit: quãto potius a carnali oportet inter ſe contubernio ceſſare illos, quos per cęleſte ſacramentum regeneratio ſancti ſpiritus iungit? Hæc ille. 30. q. 3. ita diligere. Faciunt etiam hæc ad q. 56. ar. 1. & 2. item a &c. 2. 1. appen. L. cet. n. illa ibi adducantur alia rõne, pro quanto ſ. ad illum locum faciunt etiamẽ eadem alia ratione huc applicantur, pro quanto. ſ. matrimon. impediũ dicunt ex adoptione cauſari. vide m. *ar. 1. hu-a q. ad 3. concl. m. 2

¶Secũdo hẽs: quõ p rõnem prædicta pontificum, & imperatorum pro quãto ex adoptione impedim. ad matrimonium inſinuãt ſic ti, & intelligas, & tuearis. 3

¶Tertiò uideas: quomodo ex iis ueſtiſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur. concl. P

QVÆST. LVII. ART. III.

CONCL. 1ª. Cognatio legalis eſt triplex. 238

PROB. Quia alia eſt inter patrem adoptantem, filiumque adoptatum, ac filium filii adoptiui: & alia eſt inter filium adoptiuum, filiumque naturalem; & alia inter patrem adoptantem, uxoremque filii adoptiui, necnon ẽ conuerſo.

NOT. Prima iſtarum cognationum eſt quaſi deſcendentium: 2. collateral. 3 quaſi affinium.

CONCL. 2ª. prima cognatio & 3ª perpetuo matrimonium impediunt: 2ª autem non, niſi quandiu adoptatus manet in poteſtate patris adoptantis.

NOT. vide exam. poſt ad 2^m. ut melius intelligas ly niſi quãdiu filius adoptatus, &c. Nam hic tacite ſobaudit S. Doctor etiam aliquid aliud.

PROB. Quia utraque tanquam patens, præſupponitur.

NOT. Meritò prima pars concl. tanquam clara ſupponitur, &

huiuſ ad cognationem deſcendentium, ex aſſimilationem ad arborem conſanguinitatis in linea deſcendentium; & quo ad cognationem quodammodo affinium, ex aſſimilatione ad arborē affinitatis: & quo ad collaterales, ex determinatione iurium. Pro quo uide ar. 1. & 2 & huius appen.

F Quæ non poſſit ad aliquod ſacrm tenere, uel ſuſcipere. ℞. uel q non ſit alicuius ſpūalitatis capax § ut eſt non baptizatus. Tunc nihil, &c. Nam primum, quod arguens adducit, non eſt uera ca illius rei, pro qua adducitur: ſed ſecundum, quod reſponſum apponit. Vide reſp. 2m. tex. ly & præterea non eſt cauſa.

Ad 1m ergo dicendū, quod per generationē ſpūalē non trahitur filius extra ptātem patris, ſicut fit per adoptionem, & ſic filius ſpūalis remanet filius utriuſque ſimul, nō aūt filius adoptionis: & ideo non contrahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrē, uel patrē naturalem, ſicut erat in cognatione ſpirituali.

G Ad 2m dd̄m, quod cognatio legalis impedit mrīmoniū ꝑꝑ cohabitationem; & ideo qn̄ ſoluit̄ neceſſitas cohabitationis, nō eſt inconueniēs, ſi prædictū uinculū non maneat: ſicut qn̄ fuerit extra ptātem eiuſdem patris: ſed pater adoptans, & uxor eius ſēper quandam authoritatē retinent

H ſuper filium adoptatum, & uxorē eius, & propter hoc manet uinculum inter eos.

Ad 3m dd̄m, ꝙ ēt mulier ex ꝯceſſione principis adoptare pōt, unde, & in ipſa tranſit cognatio legalis. Et ꝑterea non eſt cauſa, quare cognatio ſpūalis nō tranſit in nō baptizatū: quia nō pōt tenere ad ſacr̄m, ſed quia nō eſt alicuius ſpiritualitatis capax.

I An 4m dicendū, ꝙ ꝑ cognationē ſpūalē filius non ponitur in ptāte, & cura patris ſpūalis; ſicut in cognatione legali: oportet. n. ꝙ quicquid eſt in ptāte filiū, tranſeat in ptatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptātur filii, & nepotes, qui ſunt in poteſtate adoptati.

QVAESTIO LVIII.

De impedimentis frigiditatis, maleficii, furiæ, & amentiæ, in quinq. articulos diuiſa.

K DEINDE conſiderādum eſt de quinque impēdimentis matrimonīi. ſ. de impedimēto frigiditatis, maleficii, furiæ, uel amētiæ inceſtus, & defectus ætatis.

Et circa hoc quęrūtur quinque.

¶ Primo, Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

¶ Secundo, Vtrum maleficium.

¶ Tertio, Vtrum furia, uel amentia.

¶ Quarto, Vtrum inceſtus.

¶ Quinto, Vtrum defectus ætatis.

ARTICVLVS I.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quod frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non eſt de eſſentia h matrimonii, quia perfectiora ſunt matrimonia hominum pari uoto continētium, ſed frigiditas nihil tollit de matrimonio niſi carnalem copulam, ergo non eſt impedimentum dirimens matrimonium contractum.

Præterea. Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, h ita nimia caliditas, quæ hominem exiccat: ſed caliditas non ponitur matrimonii impedimentum, ergo nec frigiditas debet poni.

¶ 3 Pręterea. Omnes ſenes ſunt h frigidi: ſed ſenes poſſunt matrimonium contrahere, ergo, &c.

3 Pręterea. Si ſcit mulier uirum eſſe frigidum, quando cum eo contrahit, uerum eſt matrimonium, h ergo frigiditas, quantum eſt de ſe, non impedit matrimonium.

5 Præterea. Contingit in aliquo eſſe ſiccitatem ſufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua uirgine, quia cito calidum euaporat ratione ſuæ debilitatis, ut ad corrumpendum uirginem non ſufficiat, & ſimiliter

1m de maiori

Videretur. ℞. falſò: non autem, uerè. §. Nam per generationem ſpiritualem nō trahitur filius, &c. ut in tex. Tunc nihil, &c ut patet.

2m de maiori

Eſt perpetuum impedimentum m. ℞. ſtante cauſa impeditionis, non autem mutata. § Nam cognatio legalis impedit matrimonium propter, &c. ut in tex. Tunc nihil, &c. Licet. n. inter filiū adoptatum & filium adoptantis non ſit ꝑpetuum impedimentum mutata cā impeditionis (ut arguit,) quæ mutatio fit, uel ꝑ mortē adoptantis, uel ꝑ emancipōnem adoptan: tn̄ eſt ſemp perpetuum ſtante eadem cauſa, ut patet. ¶ Exam. ly emancipōnem adoptan. Nō facit mentionē de emācipatione naturalis filiæ adoptantis: quia formaliter ſtabat in adoptione texi. locō, & filia naturalis non eſt adoptiua. Non tñ ex hoc negat: quin ꝑ emancipationē filiæ naturalis, ēt ꝙ filius adoptatus non emancipetur, tollatur impedim hoc mrīmonii: imò hoc ipſum ſubintelligit. Nam tota rō prohibitionis (ut . cor.) eſt neceſſitas cohabitandi in eadē domo: quæ profectò tollitur per emancipōnem alterutrius eorūuis. Poteſt ergo tripliciter ſolui (abſolute loquendo) illud impedim̄: uel per mortem adoptantis, uel per emancipōnem adoptati, uel ꝑ emancipationē filiæ naturalis & horū omnium una eſt rō, ut tactum eſt: quia uidelicet, ſingulis horum datis, tollitur neceſſitas cohabitandi. uide ar. 1. ap.

3m d̄ minori

Mulier non pōt adoptare. ℞. niſi ex ſpāli conceſſione principis §. Tunc nihil, &c. ut patet.

itē de maiori

4m maior.

Cognatio ſpūalis ē fortior, quam legalis. ℞ non tamen eſt ponēs filium ſub poteſtate patris ſpūalis, ſicut in cognatione legali. §. ut in tex. Tunc nihil, &c. ut patet.

APPENDIX.

1 EX articlo hēs. ¶ Primo: quō per rō nem oſtendas merito inſinuatum a legibus humanis, ꝙ inter adoptantem, & adoptatum ſemper impedit matrimonium. & hoc hi ff de rit. nupt. adoptiuus. Dam ē, ꝙ ſoluitur adoptio: ut hi ff. eo. ꝗ intentū. itē meritò inſinuatū, ꝙ inter fratres adoptiuos & naturales impeditur matrimonium quandiu durat adoptio. Et hoc tecentes. ff de ri nupt per adoptionem & 30. q. 3. ita diligere. Vt hi ſup. ar. 1. app. & patuit ar 2. Et ꝑduertere ꝑo ſemꝑ, ꝙ aliqua multis in locis adducētur ſæpius pro neceſſitate diuerſorū. Vnde in hoc poſtea relinquitur iudicio lectoris, ut ſciat applicare ſm ꝙ app ꝯcda ſunt, certus ꝙ nulla ē in allegōnib. illis ſuperfluitas. & hoc accidit in ꝓpoſito horū tuū artic. de cognat. legal. in ſuis appen ut & inuenii, & benē ſingulis applicanti, patere poteſt. — Vel. p: a 8. eccl. &c. — Tho. 4. di. 34. q. uni. a. 2. & ſe. — Not. uniuerſalis.

2 ¶ Scdo hēs quōꝑdicta iuriū tum pontificū, tum Cęſarū, ꝑ quāto de cognatione legali (ſicut alatum eſt) dicunt, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quo modo ex ijs meiſſim Angelica doctr. hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LVIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Non eſt conueniens in matrimonio 139

nin contractur:ſi fiat ab aliquo,qui debitum carnale ſoluere nõ A poſſit.

PROB. Quia in aliis contractibus ſimiliter non eſt cõueniens obligatio ad hoc quod quis præſtare non poſſit: & in mrimonio unus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum.

¶CONCL. 2ª. ſi frigiditas. i. impotentia coeundi ſit tẽporalis, non ſoluit matrimonium: ſi autem ſit perpetua ſoluit illud.

¶Examen. Ly tẽporalis. Hoc eſt, uel p exceſſum ætatis, uel per remedium medicinæ. Exceſſus.n. ætatis, ut qñ duo ſenes contrahunt matrimonium, dĩ temporalis frigiditas, quia ſucceſſu temporis ſtatui cauſatur. Non.n. talis frigiditas in iuuenib. diceretur temporalis, quia tẽpore illi naturaliter ordinatẽ non cõuenit. Duo ergo ſenes, quamuis frigidi non iudicantur inepti ad contrahendum matrimonium: ſecus de iuniorib. ſi in eis eſſet frigiditas, cui ſubueniri non poſſet per remedium medicinæ. Frigiditas ergo in ſenibus, quamuis a remedio med cinæ expelli non poſſit, iudicatur ipſis, in iunioribus uerò non ſit.

PROB. Quia, ut clara, ſupponitur pro utraque parte.

¶CONCL. 3ª. ſi poſt triennium, in quo fideliter ex utraq; parte dederunt operã copulæ carnali implendæ, inuenitur mrimonium non eſſe conſũmatum, iudicio eccleſiæ diſſoluitur: & tamen hoc quandoq; eccleſia errat.

PROB. 1 Quia, ut clara, relinquitur. 2 Quia (ly & tamen, &c.) per triennium quãdoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ.

¶NOT. Prima pars huius probationis, ſicut & probatio ſecundæ concluſionis antecedentis, meritò ſupponitur clara ex ſoribus. ut patebit in appen. ſequ.

Nota quoque ſuper ly errat, quod de errore facti intelligitur. Et hic error debita diligentia profragilitate humana accedens, non eſt peccatum: ſed aliquid de defectu humano, dicitur ſupra quæſtio. 55. art. uel. 8. ad primum.

*Al. bene ſcio.

concl. P.

*1. Cor. 7.

eſt in aliquo ſufficiens caliditas ad pulchram quæ magis concupiſcentiã inflammat, quæ nõ ſufficienter ad turpẽ mouet, ergo uidetur quod frigiditas, & ſi impediat reſpectu unius, nõ tamen impediat ſimpliciter.

6 Præterea, Mulier eſt uniuerſaliter frigidior uiro: ſed mulieres non impediuntur a matrimonio, ergo h nec frigidi.

Sed contra eſt, quod dicitur extra de frigidis, & maleficiatis. Sicut puer, qui non põt reddere debitum, non eſt aptus cõiugio, ſic qui impotentes ſunt, minime apti ad contrahenda mrimonia reputantur: tales autem ſunt frigidi, ergo &c.

Præt. Nullus poteſt ſe obligare ad impoſſibile: ſed in matrimonio hõ ſe obligat ad carnalẽ copulam, quia ad hoc dat alteri ſui corporis poteſtatem, ergo frigidus, qui non poteſt carnaliter copulari, non poteſt matrimoniũ contrahere.

Respondeo Dicendum, quod in matrimonio eſt contractus quidam, quo unus alteri obligatur ad debitum carnale ſoluendum. Vnde ſicut in aliis cõtractibus non eſt conueniens obligatio, ſi aliquis ſe obliget ad hoc quod non poteſt dare, uel facere ita * non eſt conueniens in matrimonio contractus, ſi fiat ab aliquo, qui debitum carnale ſoluere non poſſit: * & hoc impedimẽtum uocatur impotentia coeũdi nomine generali, quæ quidẽ poteſt eſſe, uel ex cauſa intrinſeca, & naturali; uel extrinſeca, & accidentali, ſicut per maleficium, de qua poſt dicetur. Si autem ſit ex cauſa naturali, hoc poteſt eſſe dupliciter. Quia uel eſt temporalis, cui poteſt * ſubueniri remedio medicinæ; uel p exceſſũ ætatis; & tunc non ſoluit mrimoniũ, uel eſt perpetua, & tũc ſoluit matrimonium q, ita quòd ille ex parte cuius allegatur impedimẽtum perpetuo maneat abſq; ſpe coniugii, alius nubat, cui uult in domino. * Ad hoc autem cognoſcendum utrum ſit impedimentũ perpetuũ, uel non; Eccleſia tẽpus determinatũ adhibuit, i quo huius rei poſſet eſſe experimẽtũ .ſ. trienniũ. Quòd ſi poſt* trienniũ in quo fideliter ex utraque parte dederunt operã copulæ carnali

G implendæ, inueniatur matrimoniũ non eſſe conſummatũ: iudicio eccleſiæ diſſoluitur; & tamẽ in hoc quandoque eccleſia errat quia r per triennium quandoque non ſufficienter experiri poteſt perpetuitas impotentiæ. Vnde eccleſia ſi ſe deceptã inueniat p hoc, quod ille in quo erat impedimentum, inuenitur carnalem copulam cum alia, uel cũ eadem perfeciſſe, reintegrat matrimo-

H nium præcedens, & dirimit ſecũdum, quamuis de eius licentia ſit factum.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis actus carnalis copulæ non ſit de eſſentia matrimonii, tamẽ ~~ſequitur~~ ad hoc q eſt de eius eſſentia: quia per matrimoniũ datur utriq; coniugũ poteſtas in corpore alterius reſpectu carnalis copulæ.

Ad secundum Dicen-

I dum, quod caliditas ſuperflua uix põt eſſe impedimentũ, ſi tamen inueniretur, q per trienniũ impediret carnalẽ copulam, iudicaretur perpetuum: tamen quia frigiditas magis, & frequentius impedit (tollit.n. non ſolũ commixtionem ſeminum, ſed etiam rigorem membrorum, quo ſit cõiunctio corporum) iõ frigiditas magis hic ponitur impedimẽtũ, quam caliditas, cum omnis defe-

K ctus naturalis ad frigiditatem reducatur.

Ad 3m Dicendum, quod ſenes quamuis non habeãt caliditate ſufficientem ad generãdum tamen habent caliditatẽ ſufficiẽtem ad carnalem copulã, & ideo conceditur eis matrimonium, ſecundum quod eſt in remedium, quamuis non competat eis ſecundum quod eſt in officium naturæ.

Ad 4m dicendũ, q in quolibet cõtractu hoc uni-

1m de maiori. Non eſt de eſſentia. ℞ tamen ſequitur ad hoc, quod eſt de eſſentia § quia per matrimonium datur utrique, &c. ut in text. Tunc nihil contra, ut patet. De matrimoniis pari uoto continentium de quibus in argum. tangitur, uide ad 4m.

2m de maiori

ſta. ℞. quantũ ad impeditionem:ñ ô, quantum ad frequentiam impeditionis § Caliditas. n. ſuperflua uix poteſt, &c. ut in textu. Tunc nihil, &c. ut patet.

concl. 1.

NOT. in text. nota q ultima uerba pro occurrentia multorum caſuum, quæ ſunt ly omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducitur.

3m de maiori

Frigidi. ℞ quantũ ad caliditatẽ ſufficientẽ ad generandum: non, quantũ ad caliditatẽ ſufficientẽ ad carnalẽ copulam. §. Tunc nihil, &c. Poſſunt.n. contrahere mrimoniũ, dato iſti ſcdo, quãuis non habeat primum. NO. Pro maiori ppõnis argum intelligentia, & etiam pro iſto, & aliis ſimilib. penè infinitis, ſemper memẽto: in his locutionib* ſubintelligi exceptam cõplexionem aliquorũ particularium. Nam propõnes intelligũtur ſm ordinariũ curſũ: unde nec eis obſtat, q in aliquo particulari, ſeu plurib. qñque, nõ uerificentur. Hinc cũ uerititate ſimilium propõnum inueniuntur ſenes aliqui qñque genuiſſe: ſicut & aliqui ante 4. annum: quãuis uera ſit ordinarie illa propõ dicens, q maſculus quatuordecim annorum tñ habilis eſt ad generationem. Quin & aliq plurimi qñdoque annorum, puta 15. uel ſexdecim, inhabiles ad id reperiuntur; abſque p iudicio tñ ueritatis p põnis prædictæ. Et hic de aliis applica ſu pro occurrentia ſimilium problematum.

4m illatio cõcluſionis.

E. g. ſi frigiditas, &c. ℞ negatur illatio § ſed erit uera illatio ſi diceretur ſic: ergo frigiditas, ut ſcito ab aetate con-.

poteñtia

contrahente non impedit matrimonium. Ratio negationis præ F dictæ illationis eſt, quia in quolibet contractu hoc uniuerſaliter tenetur, quod ille, qui eſt impotens ad ſoluendum, &c. ut in tex.

5m d cõclõne. Frigiditae. &c. accidentalis extrinſeca: non autem naturalis. § Non. n. poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale uiro reſpũ unius perſonæ, & non reſpũ alterius: ut dicitur in texto, & confirmatur ab Innoc. 3. app. ſequ. per ly ipſa cognoſcibilis erat illi, cuius ſimili commiſcetur. Tunc nihil, &c. Nam cõclu. præſentis art. intelliguntur de frigiditate naturali non autẽ de prouentente ex cauſa extrinſeca accidentali. Hæc. n. pertinet ad ſequentem art. uelut quæ ex maleficio procedat.

uerſaliter tenetur, quod ille, qui eſt impotens ad ſoluendum aliquid, non reputatur idoneus ad contractum illum, quo ſe obligat ad eius ſolutionem. Tamen poteſt impotens eſſe tripliciter. Vno modo, quia non poteſt ſoluere de iure; & ſic talis impotentia G omnibus modis facit contractum eſſe nullum, ſiue ſciat ille, cum quo facit talem contractũ hanc impotentiam, ſiue non. Alio modo, quia ſcit ſibi non ſoluendum de facto, & tunc ſi ſciat ille, cum quo contrahit hanc impotentiam, nihilominus contrahit: oſtenditur, quod alium finem ex contractu quærit, & ideo cõtractus ſtat. Si autem neſcit, tunc cõtractus nullus eſt. Et ideo frigiditas, quæ cauſat talem impotentiam, H ut homo non poſſit de facto ſoluere debitum, & conditio ſeruitutis, per quam non poteſt homo de facto libere reddere impediunt matrimonium, quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius non poteſt reddere debitum: impedimentum autẽ per quod quis non poteſt de iure reddere debitum, ut conſanguinitas, annullat contractum matrimonium, ſiue ſciat alter I coniugum, ſiue non; & propter hoc Magiſter *ponit, quod hæc duo faciunt perſonas non omnino illegitimas.

6m illatio cõcluſionis. Ergo nec, &c. hic negatiuæ ill. aut. § Nõ. n. eſt eadem ratio de utroque. Nam mas eſt agens in generatione, ſed fœmina, &c. ut in tex.

¶ NOT. Cum in tex. dicatur, quod arctatio mulieris idẽ ſubiit iudiciũ, quod frigiditas uiri, ſequitur per hoc, quod iſte autor explicitè loquatur de uno, & implicitè de altero, tã in concluſionib. ſuit, quã in reſpon.

Verbi gratia, de arctatione mulieris ſit prima concl. Non eſt conueniens in matrimonio contractus, ſi fiat ab aliqua, quæ debitum carnale &c. & ſit 2a conclu. ſequens. Si arctatio eſt temporalis non ſoluit, &c. Sit & tertia. Si poſt triennium, in quo fideliter ex utraque parte, &c.

*Li. 4. ſen. diſt. 34.

Reſiduum corporis, argumentorum, & reſponſionum, mutata frigiditate in arctationem, ſimiliter applicetur.

Ad 5m Dicendum, quod nõ poteſt eſſe perpetuũ impedimẽtum naturale uiro reſpũ unius perſonæ, & non reſpectu alterius: ſed ſi non poſſit implere carnalẽ actum cum uirgine, & poſſit cũ corrupta, tunc medicinaliter aliquo inſtrumẽto poſſunt clauſtra pudoris frangi, & ei coniũgi: nec eſſet huc contra naturam, quia non fieret ad delectationem, ſed ad medicamentũ: abominatio autem mulieris non eſt cã naturalis, ſed cauſa accidentalis extrinſeca, & ideo de ea eſt iudiciũ idẽ, quod de maleficio, quod poſt dicetur.*

Ad sextvm Dicendum, quod mas eſt agẽs in generatione, ſed fœmina eſt patiens, & ideo maior caliditas requiritur in mari, quã in fœmina ad opus gñationis. vnde frigiditas facit impedimẽtum in uiro; ſed in muliere põt eſſe impedimentum naturale ex alia cã. ſ. arctatione: & tunc idem eſt iudicium de arctatione mulieris, & frigiditate uiri.

ſint contrahere; &, ſi contraxerint, an debeat reſcindi.

Reſpondemus, quod licet incredibile uideatur, quod aliquis cum talibus contrahat matrimonium; Romana tamen eccleſia cõſueuit in conſimilibus iudicare: ut, quas tanquam uxores habere non poſſunt, habeant ut ſorores. Hęc ille. Cuius dictum intellige de contrahentibus ſcienter cum impotenti ad copulam carnalem: alioquin ſeparatiue ut immediatè ſupra habes per Alexan. itẽ a Cæleſtino ibid. Laudabilem, &c. ſi frigiditas prius probari non poſſet, cohabitent per triennium a tempore celebrati cõiugii: quo lapſo, ſi nec tunc cohabitare uoluerint, & mulier per iuſtum iudicium de uiro probare poterit, quod cum ea coire non poſſit, accipiat alium: ille autem ſi aliam acceperit, ſeparentur. Quòd ſi ambo conſentiant ſimul eſſe, uir eã, etiã non ut uxorem, taliẽ habeat ut ſororem. Hæc ille. *art. ſeq. Item ab Innoc. 3. Aluſiodorenſi epiſcopo. ibi. fraternitatis, &c. Mulier. Quidã uirũ matrimonialiter nupſit, cum quo per multos annos morata nõ potuit carnaliter ab ipſo cognoſci. Tu uolens habere certitudinem pleniorem quoſdam matronas prouidas, & nouellas ad tuam præſentiam euocaſti: diſtrictè illis iniungens ſub periculo animarum, ut mulierem ipſam inſpicerent, & perquirerent diligenter, utrum idonea eſſet ad uiriles amplexus. Quæ tandem in fide ſua ubi aſſeruere conſtanter, quod eadem nunquam poterat eſſe mater, aut coniunx: tanquam cui naturale deerat inſtrumentum. Vnde inter ipſam, & uirum, diuortium celebraſti. Contigit autem poſtea, quod mulier inuenit, qui ſeras huiuſmodi reſerauit. & Gui. ſuper nuptiis. Nos perſpicaciter attendentes, quod impedimentum illud non erat perpetuum, quod præter diuinũ miraculum per opus humanum abſque corporali periculo potuit remouere, ſententiam diuortii, et errorem, licet probabilẽ, nouimus eſſe prolatam. cum pateat ex poſtfacto, quod ipſa cognoſcibilis erat illi, cuius ſimili commiſcetur. Et ideo inter ipſam, & primum uirum, dicimus matrimonium extitiſſe. Quare inter eam & præfatum Gui. matrimonium non eſſe cenſemus, eoſq; præcipimus ab inuicem ſeparari, &c. Quandiu autẽ, iſte dubitabilis erat, præſumi non debet, quod fornicaretur cum illo Gui. ſed a modo non debet cum illo aliquatenus remanere. Hæc ille.

Articvlvs II.

Vtrum maleficium poſſit impedire matrimonium.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur, quod male

Appendix.

Vri. pta S. Eccl. &c.

Ex artic. habes. ¶ Primò, quo per rationem oſtendas: merito inſinuatum ab Alexan. 3. quod frigiditas matrimoniũ impedit. Sicut puer, qui non poteſt reddere debitum, non eſt aptus coniugio: ſic qui impotentes ſunt, minimè apti ad contrahenda K matrimonia reputantur. Hæc ille: de frigi. & malefic. quod ſedẽ. Item de arctatione, uel huiuſmodi ab eod. ibid. ex literis &c. Mulier grauem infirmitatem contraxit, ut omnino uiro ſit facta inutilis: & inſtrumentum eius impeditum, & ideo ei commiſceri non poteſt. Reſpondemus, quod ſi uitium illud mulier a natura contraxit, nec ope medicorum poterit adiuuari: uiro aliam accipiendi liberam tribuas facultatem. Hæc ibi. Vbi loquitur de impedimento antecedente matrimonium: & conſequenter ly cõtraxit, primo loco dictum intelligitur ſic, id eſt contraxiſſe apparuit. Velim natiuitate contraxit magis.

Potuit enim hoc 2m contingere ex eo, quod cum prius arcta fuerit, ſit per uiolentum conactum uiri ad commixtionẽ magis inhabilis, reddita. Item a Lucio 3. ibid. Conſultationi, &c. Vtrum fœminæ clauſæ impotentes commiſceri maribus matrimoniũ poſſint

¶ Secundò habes quomodo per rõnẽ oſtẽdas prædicta pontificum pro quanto de frigiditate & arctatione ſentiunt quæ dicta ſunt, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctr. hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LVIII. ART. II.

Concl. 1a. Impotentia coeundi ex maleficio perpetua dirimit matrimonium; non perpetua autem, non dirimit: & ad 140

ficium non poſſit matrimonium A impedire. Huiuſmodi.n.maleficia fiunt operatione dæmonum: ſed dæmones non habẽt ptãtem ad impediendũ matrimonii h actũ magis quàm corporales alios actus, quos impedire *non poſſũt, quia ſic totum mundum perimerent, ſi comeſtionẽ,& greſſũ, & alia huiuſmodi impedirent,ergo per maleficia non poteſt impediri matrimonium.

2 Præt. Opus Dei *eſt fortius B quam opus diaboli:ſed maleficiũ eſt opus diaboli,ergo non h poteſt impedire matrimoniũ,quod eſt opus Dei.

3 Præt. Nullum impedimẽtũ dirimit contractum matrimonium,niſi ſit perpetuum: ſed maleficium non poteſt eſſe impedimentum b perpetuum, quia cum diabolus non habeat poteſtatem, niſi ſuper peccatores, expulſo peccato tolletur male- C ficium,uel per aliud maleficium, uel etiam per exorciſmos eccleſiæ, qui ſunt ordinati ad reprimendam uim dæmonum, ergo maleficium non poteſt impedire matrimonium.

4 Pręterea. Carnalis copula non põt impediri, niſi impediat potentia generandi, quę eſt principium eius: ſed unius uiri generatiua potentia ſe habet ad oẽs mulieres h æqualiter, ergo b per D maleficium non poteſt eſſe impedimentum reſpectu unius, niſi ſit reſpectu omnium.

SED CONTRA eſt, quod dicitur in Decret. 33. q. 1. ſi per fornicarias, uel maleficas, & infra. Si ſanari non poterunt, ſeparari ualebunt.

Præterea, Poteſtas dęmonum eſt maior, quàm ptãs hominis, Iob 1. Non eſt poteſtas ſuper terram,&c. ſed opere humano põt E aliquis fieri impotens ad carnalem copulam per aliquam poteſtatem uel caſtraturam,&ex hoc matrimonium impeditur, ergo multo fortius uirtute dæmonis hoc fieri poteſt.

RESPONDEO Dicendum, quod quidam dixerunt, ꝙ maleficium nihil aliud erat in mũdo, niſi in æſtimatione hominum, qui effectus naturales, quorum cauſæ ſunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc eſt contra authoritatem ſanctorum, qui dicunt, quod dæmones habent poteſtatem ſupra corpora & ſupra imaginationem hominum, quando a Deo permittuntur. Vnde per eos maleficia liqua ſigna facere poſſunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt eſſe dæmones niſi in ęſtimatione uulgi tantum, ut terrores, quos ſibi facit homo ex ſua æſtimatione imputet dæmoni, & quod etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in ſenſu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones uideri. Sed hæc uerba fides repudiat, per quam angelos, de cœlo cecidiſſe & dæmones eſſe credimus, & ex ſubtilitate ſuæ naturæ multa poſſe, quæ nos non poſſumus, & illi qui eos ad faciendum talia indu- C cunt, malefici uocantur. Et ideo alii dixerunt, quod per maleficia pſtari poteſt impedimentum carnali copulæ, ſed nullum tale eſt perpetuum, unde non dirimit matrimonium contractum & dicunt iura eſſe reuocata, quæ hoc dicebant. Sed hoc eſt contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant, & ideo diſtinguendũ eſt, quia m impotentia coeundi ex D maleficio, aut eſt perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non eſt perpetua, & tunc non dirimit; & ad hoc experiendum eodem modo eccleſia tempus triẽnii præfixit, ſicut, & de frigiditate dictum * eſt n, tamen hæc differentia eſt inter maleficium, & frigiditatem, quia p qui propter frigiditatem eſt impotens, ita eſt impotens ad unã, ſicut ad aliã, & ideo quando matrimoniũ dirimit, non datur licentia ei, ut coniugatur alteri, ſed * ex E maleficio homo poteſt eſſe impotens ad unam, & non ad aliam, & ideo quando iudicio eccleſiæ matrimonium dirimitur, utrique datur licentia, ut alteram copulam quęrat.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quia corruptio peccati prima, per quam hõ factus eſt ſeruus diaboli, in nos per actum generatiuæ deuenit, ideo maleficii poteſtas permittitur diabolo a Deo ĩ hoc actu magis quam in aliis. ſicut in ſerpentibus magis oſtẽditur uirtus maleficiorum, quam in aliis animalibus, ut dicitur, quia per ſerpentem diabolus mulierem tentauit.

AD 2m dicendum, ꝙ opus Dei põt opere diaboli

ad hoc experiendum eodem modo eccleſia tempus triennii præfixit, ſicut & de frigiditate dictum eſt.

¶ PROB. Quia ſimiliter de impotentia coeundi ex maleficio & ex cauſa naturali, iudicandum eſt, cum id colligatur ex tex.

¶ Corol. Videnda ergo, quæ ſupradicta ſunt de frigiditate: & huc applicanda, pro quanto ſufficit, nam impotentia coeũdi ex cauſa naturali eſt frigiditas.

*Al. præteritus.

¶ CONCL. 2a. qui propter frigiditatem eſt impotens, ita ẽ impotẽs ad unam, ſicut ad aliam.

¶ PROB. Quia patet a ſigno dato ab eccleſia (hoc eſt, quando matrimoniũ propter frigiditatem dirimitur, non datur, &c. ut in tex.)

¶ CONCL. 3a. Ex maleficio homo põt eſſe impotens ad unam, & non ad aliam.

PROB. Quia patet a ſigno dato ab eccleſia (hoc eſt, quãdo iudicio eccleſiæ matrimonium propter maleficium dirimitur, utrique datur, &c. ut in textu.)

¶ NOT. Quæ naturalia ſunt, uno modo ſe habent: quæ autem ex libero arbitrio pendent, uariari poſſunt. Quoniam igitur frigiditas ſecundum cãm naturalem attẽditur: ideo fuit dictum in 2. concluſion. & confirmatum art. 1. ad 5m. princip. ꝙ talis impotentia, reſpectu diuerſarum mulierum, manet.

Quia uerò impotẽtia ex maleficio ſecũdum liberũ arbitr ũ attenditur, ut in præſenti paſſim oſtenditur: ideo in 3. conclo. dictum eſt; ꝙ talis impotentia reſpectu diuerſarum mulierum uariatur, ſeu non manet. Rurſus. Ex concluſionibus his reiiciuntur præmiſſæ opiniones in corpo. recitatæ de maleficiis. Videtur: Et nota; quòd error, immo & hæreſis, illud primorum opinantium eſt: pro quãto dæmones negant reperiri, maleficiaq. per eos concitari. Huiuſmodi autem uocati ſunt Aundæmonia-

ci a Gabriele Prateolo titul. Antidæmoniaci. Hi enim ſunt ex Rigidorum confeſſionalium huius ſeculi familia ſic nuncupati: quòd negent diabolum, & malos ſpiritus, ullaſque eſſe per eos maleficia aut incantationes. Hæc Staphilus. Pro huius hæreſis damnatione, uide 1. par. q. 111. art. 4. app.

1m minor.

Dæmones non habẽt poteſtatem ad impediendum matrimonii actum, magis quã corporales alios act9. ℞. negatur iſta. S. Nam quia corruptio peccati prima, per quam homo,&c. ut in textu. Tunc nihil,&c. ut patet.

2m d̃ cõclõne

Non poteſt impediri. ℞ per uiolentiam contra uoluntatem Dei: non autem permiſſione diuina S. ut patet in texto. Tunc nihil,&c. Nam concluſiones articuli præſupponunt diuinam permiſſionem in hoc; quòd diabolum poſſe impedire ex maleficio matrimonium, dicunt.

¶ NOT. Doctrina reſponſi textualis de impotentia diaboli, confirmatur pleniſſime Iob 1. ubi quamuis nocendi auidiſſimus, nunquam offendere potuit ipsũ Iob, nec etiam in rebus, niſi quando Deus permiſit; & tunc tantum modo ſecundũ quod permiſſum ſibi fuerat, & non plus.

Item

consulu. no

*art. p. e. cor. ſub ſi n. & ad 2.

concl. P.

concl. 2.

Item Matt.8 ubi monſtretur;diabolum,nec porcos quidẽ, offen F
dere poſſe,n ſi Chriſto permittente.

¶Corol. Ergo diabolus a nemine timendus eſt,ſed ſolus Deus: cuius nutu,uel permiſſione ſolummodo diabolus nocere pôt. Hinc deridendi ualde ſunt meritò Sathaniſtæ, qui (ut refert prat.tit.Sathaniſtæ) dixerunt:Sathanæ eẽ ſacrificandum, nè ſit nobis infeſtus ſacrificiis placatus. Credebant.n.hi: Sathanam eſſe uelut quendã magnum,& fortẽ, & quẽ ex ſe multa mala hominib.inferre poſſet: ideoq. ipſum placare ſtudebant ſacrificiis; ut ſibimet,uel ſuis parceret. Hunc errorem forſan & imbiberant Dæmoniaci qui teſte Hoſio,& prat.tit.Dæmoni.) adorabãt dæmonem,&quidem decies in die, ipſumque adorandum eſſe,prædicabant.Horum dãnationem,uide 1. pa. q.13 .ar.x.

impediri diuina permiſſione: nõ quod diabolus ſit Deo fortior, ut per uiolentiam opera eius deſtruat.

AD 3^m Dicendũ, quod maleficium eſt ita perpetuum, ꝙ non poteſt habere remedium humanum: quamuis Deus poſſet remedium pręſtare, dæmonem cogendo, uel etiam dæmon deſiſtendo. Non enim ſemper oportet,ut id, quod per maleficium factum eſt,poſſit per maleficium aliud deſtrui,ut ipſi malefici confitentur:& tamen ſi poſſet per maleficium remedium adhiberi, nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet, quod ſi per peccatum aliquod diabolo data eſt poteſtas in aliquẽ, quod ceſſante peccato ceſſet poteſtas, quia pęna interdum remanet, culpa tranſeunte. Similiter etiam exorciſmi Eccleſiæ non ualent ad reprimendum dæmones ſemper, quantum ad omnes moleſtias corporales, iudicio diuino hoc exigente:ſed ſemper tamen ualent contra illas infeſtationes dęmonũ,contra quas inſtituti ſunt.

AD 4^m Dicendum, quod maleficiũ quandoque poteſt præſtare ad omnes impedimentũ,quandoque ad unam tantũ, quia diabolus uoluntaria cauſa eſt, non ex neceſſitate naturę agens. Et præterea impedimentũ maleficii poteſt eſſe ex impreſſione dæmonis,& imaginatione hominis; ex qua tollitur uiro concupiſcẽtia mouens ad talẽ mulierem,& nõ ad aliam.

3^m minor.

Maleficium non pôt eſſe impedimentum perpetuum. ℞. negat iſta §.Nam perpetuũ eſt,in propoſito,maleficium illud: qđ non poteſt hẽre remediũ humanum: & ita eſt de multis.Ad rõnem illam argumẽti triplicem allatam dicitur; ꝙ non concludit intẽtum. Non.n.ſemper oportet,ut id quod ꝑ maleficium,&c ſimiliter non oportet, ꝙ ſi per peccatum &c.ſimiliter etiam exorciſmi eccleſiæ,&c ut in textu.

4^m illatio cõcluſionis

Ergo per &c. ℞. negetur illatio.§.Nam maleficium habet cauſã uoluntariam, diabolum.ſ.& ideo quandoque poteſt pſtare. &c. ut in tex. uſque ad ly & præterea.Vide not. poſt prob.3^a ;concluſion.

Item minor

Vnius uiri generatiue potentia ſe habet ad omnes mulieres æqualiter ℞ niſi ex impreſſione dæmonis, & imaginatione hominis aliter accidat §.Nam ex hac tollitur uiro concupiſcentia &c.ut in textu.Tunc nihil contra;ut patet. Vide reſponſum ſecundum literæ ly, & præterea impedimentum maleficii poteſt,&c.

¶ NOT. In confirmationem illius minoris argumenti adductæ,ꝙ.ſ.unius uiri generatiua potentia,quantum eſt ex ſeipſa,ad omnes mulieres æqualiter ſe habet,eſt autc.primus.ad 5^m. ubi dicitur: ꝙ non poteſt eſſe perpetuum impedimentum naturale uiro reſpectu unius perſonæ,& non reſpectu alterius. Vide not. poſt prob.concluſ.3^a.

APPENDIX.

EX art. hẽt. Primo qđu prõnem oſtẽdat. merito inſinuatum a)1.q.1 ꝙ maleficiũ impedit mẽtrimonium: & ꝙ a diabolo Dei permiſſione fit:& ꝙ poſt ſolutũ mẽtrimonium poſſunt alii nubere aliis:& ſic. Si p ſortiarias, atq. maleficas artes occulto,ſed nũq̃ iniuſto,Dei iudicio ꝑmittente,& diabolo ꝑparante.cõcubitus nõ ſequitur:hortãdi ſunt quib.iſta eueniunt,ut corde contrito,& ſpũ humiliato, Deo & ſacerdoti de omnib.peccatis ſuis purã confeſſionẽ faciant;& profuſis lachrimis,& largioribus elemoſinis,& orationib.atq; ieiuniis dño ſatiſfaciant, &c. Quod ſi fortè ſanari nõ potuerint, ſeparari ualebũt. Hæc ibi. Quòd uerò poſſint aliis nubere; patet per Gregor.Pap.ibid ꝙ he interrogaſti,&c.uir & & mulier ſi ſe coniunxerint;& dixerit poſtea mulier de viro,ꝙ coire non poſſit cum ea: ſi pôt probare, ꝙ uerum ſit p̃uſtũ iudiciũ,accipiat aliũ. hæc ille.Quãuis.n. loquaẽ ad literã de frigidis: tamen, quia ẽ ſimile iudicium de frigidis & maleficiatis in hoc.(ut ex corp.art huius hi:)ideo faciẽt ad ꝑpoſitum pñi.item meritò inſinuatum,ꝙ diuiſi pp frigiditatẽ nõ debent coniũgi alteri: ſecus pp maleficium. De frigidis inſinuatur hoc ab eod.Greg. ibid Requiſiſti de his &c.Si mulier dicit,nolo eſſe mater, & filios procreare:uterque eorum, ſeptima manu propinquorum,tactis ſacroſanctis reliquiis iure.urando dicat:ꝙ nunquam per cõmixtionẽ carnis cõiuncti una caro effecti fuerint:tunc vi; mulierẽ ſecundas nuptias contrahere poſſe. Vir aũt qui frig dæ naturæ ẽ, maneat ſine cõiuge. Hæc ille.De maleficiatis uerò loquitur c.ult.ibid.dicens. Separari ualebunt: ſed poſtq̃ alias nuptias expetierint,&c Hæc ibi. Ecce,ꝙ maleficiati poſt diuiſionem poſſunt contrahere ambo cum aliis, propter ly expetierint pluraliter dictum:ad differentiam ſeparatorum,propter frigiditatem. Vide ar.1.ap.quoniã dicta ibi faciunt ẽt ad hũc locũ.

¶Secundo habes:qđu per rationem prędicta patẽ, pro quanto circa maleficium dicunt ut ſupra,& intelligas,& tuearis.

¶Tertiò uides quomodo ex iis viciſſim Thomiſtica doctrina hæc,& declaretur & conſolidetur.

Vel.pro r. Eccl.&c.

Pro maleficiatis cõſiliũ bonũ

Ca.hi qui & c. neq; 32.q. 7.& c.dilectue ext.d ſpõ.

ARTICVLVS III.

Vtrum furia impediat matrimonium.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod furia non impedit matrimoniũ. Matrimoniũ.n.ſpũale, ꝙ in baptiſmo contrahitur, dignius eſt q̃ carnale;ſed furioſi pñt baptizari:ergo h & matrimonium contrahere.

2 Præterea, Frigiditas impedit matrimoniũ,inquantũ impedit carnalem copulam, quæ non impeditur per furiam, ergo h nec matrimonium.

3 Præterea, Matrimoniũ nõ dirimitur niſi per aliquod h impedimentũ perpetuũ, ſed de furia non poteſt ſciri ꝙ ſit impedimẽtũ perpetuum, ergo nõ dirimit matrimonium.

4 Præterea, In uerſibus ſupra dictis ſufficienter continẽtur impedimenta impedientia matrimoniũ:ſed ibi non fit h mẽtio de furia,ergo,&c.

SED CONTRA, Plus tollit uſum rationis furia, quam error: ſed error impedit matrimoniũ, ergo,& furia.

Pręter.Furioſi nõ ſunt idonei ad aliquẽ contractũ faciendum: ſed matrimoniũ eſt contractus quidam,ergo,&c.

RESPONDEO Dicendum, quod furia aut pręcedit matrimonium, aut ſequitur: ^m ſi ſequitur,nullo modo dirimit ip-

tencl.

QVÆST. LVIII. ART. III.

CONCL. 1^a. Si furia ſequitur matrimonium, nullo modo dirimit ipſam.

¶PROB. Quia patet ex ſuprà (cùm multoties dictum ſit;) A matrimonium uerum nunquam dirimi.)

¶CONCL. 2ª. Si furia præcedit matrimonium, & furioſus, dum habet lucida interualla, contrahit, matrimonium tenet: non eſt tamen tutum, quòd matrimonium contrahat etiam tunc.

¶PROB. 2. Quia furioſus habens lucida interualla poteſt da a conſenſum contractus matrimonij (patet ex terminis:) 2. Quia (ly non eſt tamen &c.) furioſus ille neſciret prolem educare (vt patet.)

¶CONCL. 1ª. Si furioſus, quando nõ habet lucida interualla, contrahit; non erit uerum matrimonium.

¶PROB. Quia non poteſt eſſe cõſenſus, ubi deeſt rationis vſus (patet ex terminis.)

ſum, ſi autem præcedit, tũc aut furioſus habet lucida interualla, aut non; ſi habet[p], tunc quamuis dum eſt in illo interuallo nõ ſit tutum quòd matrimonium contrahat, quia neſciret prolẽ æducare, tamen ſi contrahit eſt matrimonium[q]: ſi autem non habet, uel ſi quando non habet, contrahit[r], tunc quia non poteſt eſſe conſenſus ubi deeſt rationis uſus, non erit uerum matrimonium[r].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uſus rationis non exigitur ad baptiſmum quaſi ipſius, ſicut exigitur ad matrimonium, & ideo non eſt ſimilis ratio. tamẽ de baptiſmo furioſorum dictum eſt ſupra*.

AD SECVNDVM dicendum, quòd C furia impedit matrimonium ratione ſuæ cauſæ, quæ eſt cõſenſus, quamuis non ratione actus ut frigiditas: ſed ſimul Magiſter* de ea determinat, cum frigiditate, quia utrunq; eſt quidam naturę defectus.

AD TERTIVM dicendum, quòd momentaneũ impedimentum, quod cauſam matrimonij, ſcilicet conſenſum, impedit, matrimonium totaliter; tollit, ſed D impedimentum, quòd impedit actum, oportet eſſe perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc impedimentum reducitur ad errorem; quia utrobique eſt defectus conſenſus ex parte rationis.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam ratio de baptiſmo furioſorum, & eorum matrimonio non eſt ſimilis. Vſus .n. rationis non exigitur ad baptiſmum furioſi quaſi ipſius ſicut &c. ut in textu.

* Al. tamen.
* Tho. in 4. diſt. 4. q. 3. art. 1. q. 3.
* lib. 4. ſẽt. d. 34. §. C.

¶NOT. Non negat abſolutè textus, quòd ad furioſi baptiſmũ requiratur uſus rationis; ſed addit ly quaſi ipſius. Sufficit .n. uſus rationis eccleſię offerentis furioſum ad baptiſmum: quando aliter conſenſus furioſi haberi nõ poteſt. Et hoc denotat ly quaſi ipſius. Confirmatur hoc litteræ dictum per Innocentium iij. de baptiſ. & eius effect. Maiores. &c. Vide ibi tu circa finem. Item de baptiſmo furioſorum uide 3. par. q. 68. artic. 12.

2m de conſequentia. Nec Matrimonium. ℞. ratione ſui actus: non, ratione ſuæ cauſæ. §. Tunc nihil, &c. Nam de frigiditate, & furia, non eſt ſimilis ratio impedimentis quò ad hoc. Furia enim impedit matrimonium ratione ſuæ &c. ut in textu. Vbi per ly actus, intellige actum carnalis copulæ.

3m maior. Matrimonium non dirimitur, niſi per aliquod impedimentum perpetuum. ℞. ſi dit[?] mentũ ſit ratione ſui actus: non autem, ratione ſuæ cauſæ. §. Momentaneum enim impedimentum, quod cauſam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam furia impedit matrimonium ratione &c. ut in textu ad 2m.

4m de minori. Ibi non fit mentio. ℞. explicita: non autem, implicita. §. Nam hoc furiæ impedimentum reducitur &c. ut in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quõ per rationẽ oſtendas, maximè inſinuatum eſſe ab Innocentio iij. quòd furia matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum: & ſic. Dilectus filius R. propoſuit: quòd filiam ſuã cuidã matrimonialiter copulauit, &c. Cùm autem eadem mulier cum ipſo uiro, qui continuo furore laborat, morari nõ poſſit; & propter alienationem furoris legitimus non potuerit interuenire cõnſenſus: mandamus quatenus, ſi rem noueris ita eſſe, præfatas perſonas curẽs ab inuicem ſeparare. Hæc ille: de ſponſal. & matrimo. Item à Fabiano Papa. Neq; furioſus, neq; furioſa matrimonium cõtrahere poſſunt. Sed, ſi contractum fuerit non ſeparentur. Hæc illa 32. q. 7. Vbi à ly ſed ſi contractũ &c. loquitur Papa in caſu, quo ipſi tempore interualli lucidi ratificarent matrimonium præcedens, de nouo ſcilicet contrahendo. Alioquin ſtãdum eſt in dicto Innocentij præmiſſo. Item à ſimili. Sicut tenor &c. Si eo tempore, quo P. ſacerdos poſitus extra mentẽ aſſeritur, Indutus fuit habitu monachali, cùm alienatus non valeat conſentire, eũ denunties ab obſeruatiõe monaſtici ordinis abſolutũ: niſi, poſtquã menti ſuæ factus eſt cõpos, ſpontanea uoluntate profeſſionem fecerit monachalem. Hæc Innocentius iij. de regulat. & tranſeun. ad relig. Ecce quod diximus ſuper ly ſed ſi contractum &c.

Vtil. p. 5. Eccl. &c

† q. 59.

consil. 2

¶ ſecundò habes: quõ per rationẽ prædicta cõnubium, pro quãto furiam ſic ual ſic impedire matrimonium inſinuant, & intelligas & tuearis 3

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum inceſtus, quo cognoſcit quis ſororem uxoris ſuæ matrimonium dirimat.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd inceſtus, quo quis cognoſcit ſororẽ uxoris ſuæ, matrimonium non dirimat, quia mulier non debet puniri pro peccato uiri: ſed puniretur[h], ſi matrimonium ſolueretur, ergo &c.

Toto tit. de eo, qui cognouit cõſanguineã uxoris ſuæ

2 Præterea, Plus peccat, qui propriam conſanguineam cognoſcit, quam qui cognoſcit cõſanguineam uxoris, ſed primũ peccatum non impedit matrimonium[h], ergo nec ſecundum.

3 Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, uidetur etiã ſi mortua uxore cum alia contrahat inceſtuoſus[h], quòd ſeparari debeant quod non eſt uerum.

4 Prǽterea, Hoc ẽt impedimentum nõ connumeratur inter alia ſupra† enumerata, ergo non dirimit cõtractum matrimoniũ.

SED CONTRA, eſt, Quia per hoc quòd cognoſcit ſororem uxoris, contrahitur affinitas ad uxorem: ſed affinitas dirimit matrimonium cõtractum, ergo & inceſtus prædictus.

Prǽterea, In quo quis peccat, in hoc punitur: ſed talis peccauit contra matrimoniũ, ergo debet puniri per hoc quòd matrimonio priuetur.

RESPONDEO. Dicendũ, quòd ſi aliquis cognoſcit ſororem, aut aliam conſanguineam uxoris ſuæ ante matrimonium

QVÆST. LVIII: ART. IIII. 242

CONCL. 1ª. Si aliquis cognoſcit conſanguineam aliquam uxoris ſuæ ante matrimonium contractum, etiam poſt ſponſalia; oportet matrimonium ſeparari.

¶PROB. Quia contracta affinitas hoc ſequitur (cum ex illicito concubitu etiam contrahitur q. 55. art. 3.)

¶CONCL. 2ª. Si poſt matrimonium contractum & conſummatum, uir cognoſcat conſanguineã uxoris; matrimoniũ non dẽt totaliter ſeparari: ſed uir amittit ius petendi debitũ, nec põt ſine peccato petere; ſed tamen debet reddere uxori petenti.

¶Examen. Ly conſummatum. Hoc additur; quia affinitas cauſatur ex commixtione ſeminum; ut q. 55.

¶NOT.

ſibi inuicem reddere, matrimonium contrahere, non poſſunt: & ſi non ita facta fuerint, dirimuntur.

¶Examen. Ly tempus diſcretionis. Limitatur hoc per uerba ſequentia: quoniam tempus diſcretionis, abſolute loquendo primo ſeptennio completo, habetur, ut in pluribus. Loquitur ergo textus de tempore diſcretionis cõparatiuè ad matrimonium, non autem abſolute, neque comparatiue ad ſponſalia ad quæ contrahenda ſeptennium ſufficit; ut docent iura, de deſponſation. impuber. cap. Literas. cap. Acceſſit. & cap. Duo.

*Li. 4. decr. beati Gra. ga. ti. 2. c. 3. & ſup. q. 43. ar. 2. concl.

¶Ly debitum ſibi inuicẽ reddere. Cautiſſimè (ut etiam alibi) loquitur Sanctus Thomas. Non enim ſe arctat ad quartum decimum uel duodecimum annum, nec ad pubertatem quãcunque, quo tempore, cum aliqui generare non poſſint, dubitant nonnulli an uerũ contrahant matrimonium: ex quorũ numero eſt gloſa, de deſponſation. impuber. c. Puberes. Ratio eorum eſt, quia (inquiunt) proles computatur inter bona matrimonij: & illi, de quibus ſupra, non poſſunt habere prolem. Ab horum itaque opinione anguſta abſtrahens D. Thomas tutiſſimam concluſionem, communiſſimamque ſacrẽdo utitur uerbis prædictis ſcilicet ly debitum ſibi inuicem reddere.

*Paulo an te in hoc corp.

concl.

Ly ſi non ita. Hoc includit coniunctim duo prædicta; ſcilicet ſufficientem conſenſum deliberatum & potentiam reddendi debiti. Vel, ſi diuiſim etiam duo hæc ſumantur; tunc ly non ita, refert conſenſum. Clarum autem eſt quòd matrimonium ſine ſufficienti cõſenſu contractum dirimitur. Quòd ſi ly non ita, referat potentiam reddendi debitum ſolam, tunc (ut ſupra dictum eſt exam. 2.) non eſt totaliter clarum. Siquis enim deliberatè ſufficienter aſſenſum præberet matrimonio, & tamen non poſſet tunc generare prolem: matrimonium illud non eſſet uerum ſecundum aliquos; quod tamen ſecundum alios uerum eſſet. Vide gloſam ibid. (ut ſupra exam. 2.) recitantem utroſque hos opinantes. Vtcunque tamen, more ſancti Doctoris procedamus; dicendum iuxta duas primas huius examinis expoſitiones: & ultima prima tertia, ualeat quantum ualere poteſt.

¶PROB. Quia patet ſecundum iura.

CONCL. 2ª. Si contrahentes ante tempus pubertatis carnaliter ante tempus prædictum fuerint copulati, matrimonium perpetuò ſtat indiſſolubile.

¶NOT. Memento hic, & in ſimilibus, ubique Concilij Trid. ſeſſ. 24. cap. 1. de refor. dicentis. Qui aliter, quam præſente parocho &c. Vide alibi ſupra.

¶PROB. Quia per illam carnalem copulationem oſtenditur: quòd uigor naturæ & rationis, defectum ætatis ſuppleat.

1ᵐ de conſequentia prima. Ad conſenſum. ℞. ad illas res, ad quas natura non ita inclinat: non ad illas ad quas ita inclinat. §. ut ſcilicet ad matrimonium. Tunc nihil &c. Nam tutor datur à pueris uſque ad uigeſimum quintum propter contractus alios à matrimonio; ut ex textu colligitur: ad quos neque nõ ſic inclinantur naturaliter, ut ad ſtud.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd matrimonium per modum contractus cuiuſdam ordinationi legis poſitiuæ ſubiacet, ſicut, & alij contractus, unde ſecundum iura * determinatum eſt quòd ᵐ ante illud tempus diſcretionis quo uterque poſſit ſufficienter de matrimonio deliberare, & debitum ſibi inuicem reddere, matrimonia non contrahantur, & ſi non ita facta fuerint, dirimuntur, ⁿ hoc autem tempus, ut in pluribus eſt, in maſculis in quarto decimo anno: in fœmina autẽ in duodecimo anno. Quia tamen præcepta iuris poſitiui ſequuntur id, quod in pluribus eſt, ſi aliquid ad perfectionem debitam ante tempus prædictum * perueniat, ita quòd uigor naturæ, & rationis, defectum ætatis ſuppleat, matrimonium non diſſoluitur, & ideo ſic ᵖ contrahentes ante annos pubertatis, ante tempus prædictum carnaliter fuerunt copulati, nihilominus matrimonium perpetuo ſtat indiſſolubile.ᵠ

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in illis, ad quę natura inclinat, non exigitur tantus uigor rationis ad deliberandum ſicut in alijs, & ideo ante poteſt † in matrimonium, ſufficienter deliberans conſentire, quàm poſſit in contractibus alijs res ſuas ſine tutore pertractare.

C

ET ſimiliter eſt dicendum ad ſecundum, quia uotum religionis eſt eorum, quæ ſunt ſine inclinatione naturæ quæ maiorẽ difficultatem habent, quàm matrimonium.

AD TERTIVM dicendũ, quòd mulier citius ad tempus pubertatis peruenit, quàm uir, ut dicitur in 9. * de Animalibus, & ideo non eſt ſimile de utroque.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd ex parte iſta non ſolum eſt impedimentum propter impotentiam coeundi, ſed etiam propter defectum rationis, quę adhuc non ſufficit ad conſenſum illum rite faciendum, qui perpetuo durare debet.

D

AD QVINTVM dicẽdum, quòd * ſicut impedimentum, quod eſt ex furia, reducitur ad impedimentum erroris, ita etiam impedimentum, quòd eſt ex defectu ætatis, quia homo nondum habet plenum uſum liberi arbitrij.

2ᵐ illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Non enim eſt eadẽ ratio de illis utriſque reſpectu ad conſenſum puerorum Nam uotum religionis eſt eorum, quæ &c ut in textu.

3ᵐ de maiori ita. ℞. quantum ad conſenſum: nõ, quãtum ad pubertatem. § Nam mulier citius ad tempus &c. ut in textu. Tunc nihil &c. quoniam, principaliter attenditur ad cõſenſum, in propoſito.

4ᵐ de concluſione. Ergo non impedit. ℞. ratione impotentiæ coeundi non, ratione defectus conſenſus. §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

*Su. q. 43. ar. 2.

¶Corollarium. Ergo uidetur iuxta ſanctũ Thomam: quòd cõſentiens in matrimonium ſufficienter, & quòd non poſſit generare, contrahat uerum matrimonium. Tamen uide ſupradicta in examinib. & bene conſidera.

*Ar. 3. huius q.

5ᵐ de antecedente. Non cõtinetur. ℞. formaliter non in ductiuè. §. Sicut enim impedimentum, quod eſt ex furia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtẽdas, merito inſinuatum à Papa Vrbano Tertio quòd defectus ætatis impedit, & dirimit matrimonium: et ſic. Atteſtationes etc. Prædictus iuuenis nondum duodecimum annum attigerat, cum præfatam. G. accepit uxorem; et licet uiſus fuiſſet (ſicut uterque confeſſus eſt) ipſam corrumpere: mulier tamen credit ſe uirginem euaſiſſe. Verum ipſe, antequam ad annum quartumdecimum perueniſſet, à memorata muliere receſſit; quem, cum ſeptendecim annos habeat, eadem pro uiro ſibi uendicare contendit. Reſpondemus: quòd ſi mulier per idoneos teſtes probare nequiuerit, quod poſt quartumdecimum annum ætatis ſuæ, uel circa finem quartidecimi anni prædictus iuuenis conſenſiſſet in eam (ab ipſo iuramento recepto, quòd poſtquam ad legitimam ætatem peruenit, ipſam habere non conſenſit in uxorem, ab impetitione mulieris eum poteſ, et debes abſoluere, et ad alia uota utrique dare licentiam tranſeundi. Hæc ille: de deſponſation. impuber. Ecce quòd, à fortiori, oſtendit intentum. A fortiori, inquam: quia non tantum dicit, quòd defectus ætatis impedit, ſed et quòd defectus, accedente etiam uiſu ad copulam carnalem. Item ab Alexandro Tertio ibidem. Continebatur etc. Puella, ſi fuerit ætati proxima, ut in undecimo, uel circa duodecimum annum, et cum ſuo aſſenſu deſponſata et cognita a uiro; cui tradita fuerit in uxorem ſeparari non debet. Hæc ille. Vbi uides; quòd parum diſtare à pubertate cum uigore ſenſus ad actum matrimonialem

E

† Vid. pro S. eccl. &c.

mnnialem nõ impedit: ſed tanquã ſupplens ætatem accipitur. Item ab Vrbano eod. ibidem. Ex literis &c. Puella quædam annorum duodecim iurata fuit, & deſponſata cuidam puero .9. vel 10. annorum, & tempore procedente de voluntate parentum potius, quam de ſua ad domum patris pueri adducta, vbi nolens & inuitamentis parẽtum impulſa moram fecit per annum, & amplius: & tamen inde recedens ad domum propriam eſt regreſſa. Cum autem dictus puer nondum ad quartumdecimũ annum peruenit, nec ad eandem carnaliter acceſſum habuerit reſpondemus: quòd ſi puella commonita, vt donec compleat idem per annũ quartumdecimum expectet, non duxerit expectandum, ei ſecundum ea, quæ propoſita ſunt, aliam virũ accipiendi liberã tribuas facultatẽ. Hæc ille. Item ab Alexandro eod. Pro eo, quòd ante nubiles annos coniugalem conſenſum non habent, uſque ad legitimã ætatem expectare tenentur: & tunc aut contrahunt matrimoniũ, aut ſi ſimul eſſe noluerint, ſeparantur, niſi carnalis cõmixtio ante interuenerit cum interdum illa tempus anticipare ſoleat pubertatis. Hæc ille ibid. à nobis. Item ab eod. Qui in minori ætate deſpõſantur, ſi ita fuerint proximi ætati, quòd potuerint copula carnali coniungi, minoris ætatis intuitu ſeparari nõ debent, ſi unus in alium uiſus fuerit conſenſiſſe: cum in eis ætatem ſuppleuiſſe malitia videatur. Hæc ille ibid, da illis.

Tho.4. d. 39.q.1.ar t.q.t. & ſeq.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, pro quanto defectũ ætatis impedita, uel non, matrimonium inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides, quo modo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & confol. datur.

QVAESTIO LIX.

De diſparitate, cultus, quæ matrimonium impediat, in ſex articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de diſparitate cultus, quæ matrimonium impediat.

Circa quod quærnntur ſex.

Primo, Vtrum fidelis poſſit contrahere matrimonium cum infideli.

Secundo, Vtrum inter infideles ſit matrimonium.

Tertio, Vtrum coniunx conuerſus ad fidem, poſsit commanere cum infideli nolente conuerti.

Quarto, Vtrum poſſit uxorẽ infidelem relinquere.

Quinto, Vtrum ea dimiſſa, poſsit aliam ducere.

Sexto, Vtrum propter alia peccata uir poſsit dimittere vxorem, ſicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.

Vtrum fidelis poſſit contrahere cum infideli.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd fidelis poſsit matrimonium cum infideli contrahere. Quia Ioſeph h contraxit cum Aegyptia, & Heſter cum Aſſuero, in utroque autem matrimonio fuit diſparitas, cultus, quia alter erat infidelis, & alter fidelis, ergo diſparitas cultus præcedens matrimonium, ipſum non impedit.

¶2 Præterea, Eadem eſt fides, quam docet uetus, & noua lex, ſed ſecundum ueterem legem K poterat eſſe matrimonium inter fidelem, & infidelem, ut patet Deuteron.21. Si egreſſus ad pugnam videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eam, introeas ad eam, dormies cum ea, & erit tibi uxor, ergo, & in noua lege h licet.

¶3 Præterea, Sponſalia ad matrimonium ordinantur: ſed inter fidelem, & infidelem poſſunt in F aliquo caſu contrahi ſponſalia cum conditione futuræ conuerſionis, h ergo ſub eadem conditione matrimonium poteſt contrahi inter eos.

¶4 Præterea, Omne impedimentum matrimonij eſt aliquo modo contrarium matrimonio: ſed h infidelitas nõ eſt contraria matrimonio, quia matrimoniũ eſt in officium naturæ, cuius dictamen fides excedit, ergo diſpa- G ritas fidei non impedit matrimonium.

¶5 Præterea, Diſparitas fidei etiam quandoque eſt inter duos baptizatos, ſicut quãdo aliquis poſt baptiſmum in hæreſi labitur, ſed ſi talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus eſt uerum matrimonium, h ergo diſparitas cultus matrimonium non impedit.

SED CONTRA eſt quod dici- H tur 2.Corint.6. Quæ conuentio lucis ad tenebras? ſed maxima conuentio eſt inter uirum, & vxorem, ergo ille, qui eſt in luce fidei, non poteſt contrahere matrimonium cum illa, quæ eſt in tenebris infidelitatis.

Præterea, Malachiæ 2. dicitur Contaminauit Iudas ſanctificationem Domini, quoniam dilexit, & habuit filiam Dei alieni: ſed hoc non eſſet, ſi inter eos I poſſet uerum eſſe matrimoniũ contrahi, ergo diſparitas cultus matrimonium impedit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd principalius matrimonij bonum eſt proles ad cultũ Dei educanda, cum autem educatio fiat communiter inter patrem, & matrem, uterque ſecundum fidem intendit ad cultum Dei prolem educare, & ideo ſi ſint diuerſæ fidei, intentio unius, al- K terius intentioni contraria erit, & ita inter eos non poteſt eſſe conueniens matrimonium, & propter hoc m diſparitas cultus præcedens impedit, ne contrahi poſsit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in ueteri lege de aliquibus infidelibus erat permiſſum, quòd cum eis poſſent in ire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat prohibitum de infidelibus habi-

QVÆST. LIX. ART. I.

CONCL. Diſparitas cultus præcedens impedit, nè matrimonium contrahi poſſit. 844

¶PROB. Quia, ſi pater & mater ſint diuerſæ fidei, impeditur educatio prolis ad cultum Dei (cum uterque intendat cõtraria intentione ad cultum ſui Dei educare prolem,) & tamen principalius matrimonij bonum eſt proles ad cultum ueri Dei educanda.

¶Examen. Ly principalius matrimonij bonum eſt proles. Hoc eſt eſſentialius ſecundum quòd intenduntur in matrimonio bona ſua. Pro quo melius capiẽdo, vide. quæſt. 49. art. 3. corp.

¶Ly vterque ſecundum fidem. Scilicet ſuam. Non enim ſecũdum fidem catholicam uterque, tunc intendit. Similiter & in ly ad cultũ Dei, ſubintelligitur, ſui. Non enim tunc ad cultum Dei ueri prolem educare intendit vterque, ſed ad cultũ Dei ſui, i. quem pro uero Deo æſtimat: id quod ſanctus Thomas formaliter intellectus inſinuat, quando dicit, quòd vterque ſecundum fidem intendit ad cultum Dei &c. ut conſtruatur ly ſecundum fidem poſt ly ad cultum Dei. Videlicet ſic. Vterque intendit prolem educare ad cultum Dei ſecundum fidem: hoc eſt Dei ſecundum fidem utriuſque ipſis repræſentati. Si ergo fides erit diuerſa illorum: conſequens eſt, ut & Deus apud utroſque diuerſus ſit.

1m de maiori concl. m

Contraxit ℞ ex permiſſione diuina: non aliter. S. vetus textus. Tunc nihil contra. In noua enim lege non fit iſta diſpenſatio à Deo, ut illi, qui ſunt diſpares cultu, matrimonio iungantur.

2m de

2ᵐ de concluſione. Et in noua lege licet. R. quando infidelis uellet prius conuerti ad ueram fidem: uel eſſet ex diuina diſpenſatione permiſſum: non aliter S. Tunc nihil &c. Nam & in ueteri lege, Deuteron. 21. Si egreſſus &c. ſic intelligebatur. Lex enim illa, uel loquitur de alijs nationibus enim &c. ut in texto.

3ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c.

R. negatur illatio S. Nam ſicut uariatur habitudo matrimonij ad ſponſalia: ita debet uariari conditionis ſcilicet in matrimonio ſiat conditio de conuerſione pſenti infidelis ad fidem, & non de futuro. Eadem enim eſt habitudo præſentis ad præſens &c. ut in textu.

4ᵐ minor. Infidelitas non eſt contraria matrimonio. R. negatur iſta. S. Si per infidelitatem ſcilicet intelligatur diſparitas cultus. Alioquin non eſſet ad propoſitum, ſi non intelligeretur ſic. Ratio negationis illius minoris eſt expreſſa in corp. ad qd & textus reſponſ. te remittit.

5ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c.

R. negatur illatio. S. Non enim eadem totaliter eſt ratio de diſparitate fidei, & diſparitate cultus. Nā matrimonium eſt ſacramentum, & ideo quantum pertinet ad neceſſitatem &c. ut in textu.

APPENDIX.

Vid. p S lect. &c. E X articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à Cōcilio Calcedonenſi actione 15. can. 14. ꝙ diſparitas cultus impedit matrimoniū: & ſic. Quia in quibuſdam Prouincijs conceditur pſalmiſtis, & Lectoribus uxores accipere, ſtatuit ſācta Synodus; non licere proſus cuiquā ex his alterius ſectæ, accipere uxorem &c. Sed neq; copulari debet nuptiali hæretico aut iudæo, uel pagano niſi fortè ſpopondit ſe uenire ad orthodoxā fidē, dū coniungit perſonæ orthodoxæ. Si quis uerò hāc diffi-

ˡIn corp. ar.

tantibus in terra Chanaan, tum quia dominus præceperat eos occidi propter eorum obſtinationem, tum quia maius periculum imminebat, ne coniuges filios Iſrael ad Idolatriam peruerterent, quia filij Iſrael ad ritus, & mores eorum proniores erant, propter conuerſa B tionem cum eis, ſed alijs Gentilibus permiſit, præcipue quia nō poterat eſſe timor pertrahē di ad idolatriam: & ſic Ioſeph, & Moyſes, & Heſter, cum infidelibus matrimonia contraxerūt. Sed in noua lege etiam, quæ per totum orbem diffunditur, ſimilis ratio eſt prohibendi de omnibus infidelibus, & ideo diſparitas cultus præcedens matrimonium, impedit contrahendum, C & dirimit contractum.

Ad secvndvm dicendum, quod lex illa, vel loquitur de alijs nationibus, cū quibus poterant inire coniugia, uel loquitur quando illa captiua ad fidem, & cultum Dei conuerti volebat.

Ad tertivm dicendum, ꝙ eadem eſt habitudo præſentis ad præſens, & futuri ad futurū, vnde ſicut quando matrimoniū D in præſenti contrahitur, requiritur vnicus cultus in utroq; cōtrahentium, ita ad ſponſalia, q̄bus fit reſpōſio futuri matrimonii, ſufficit conditio appoſita de vnitate cultus futuri.

Ad qvartvm dicendum, quòd iam ex dictis* patet, quòd diſparitas cultus contraria eſt matrimonio ratione principalioris boni ipſius, quod eſt bonum prolis.

Ad qvintvm dicendum, ꝙ E matrimonium eſt ſacramentū, & ideo quantum pertinet ad neceſſitatem ſacramenti, requirit paritatem, quantū ad ſacramentū fidei, ſcilicet baptiſmum magis, quàm quantum ad interiorem fidem, vnde etiā hoc impedimentum non dicitur diſparitas fidei, ſed cultus diſparitas, q̄ reſpicit vlterius ſeruitium, ut in 3. lib. ᵃ dictum eſt. Et propter hoc, ſi aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimoniū cōtrahat, verum eſt matrimoniū, quamuis peccet contrahendo, ſi ſcit eam hæreticam, ſicut peccaret ſi cum excommunicata contraheret; non tamen propterea hoc matrimoniū dirimeretur, & econtrario ſi aliquis catechumenus habens rectam fidem: ſed nondum baptizatus, cum aliqua fideli baptizata cōtraheret, non eſſet uerum matrimonium.

ᵃTho. in 3. Sent. di. 9. q. 1. a. 1. q. 1. corp.

ARTICVLVS II.

Vtrum inter infideles poſſit eſſe matrimonium.

A D secvndvm ſic proceditur. Videtur ꝙ inter infideles non poſſit eſſe matrimonium. Matrimonium enim eſt ſacramentum Eccleſiæ: ſed Baptiſmus eſt ianua ſacramētorū, ergo infideles, qui non ſunt baptizati, ʰ matrimonium contrahere non poſſunt, ſicut nec alia ſacramenta ſuſcipere.

¶ 2 Præterea, Duo mala ſunt magis impeditiua boni, quàm unū, ſed ʰ infidelitas unius tantū impedit bonum matrimonii, ergo multo fortius infidelitas utriuſque: & ita inter infideles non poteſt eſſe matrimonium.

¶ 3 Præterea, Sicut inter infideles, & fideles eſt diſparitas cultus, ita inter duos infideles, vt ſi unus Gentilis, & alter Iudæus: ſed diſparitas cultus impedit matrimonium, ut dictum eſt, * ergo ad minus inter infideles, qui ʰ habent cultum diſparem, non poteſt eſſe uerum matrimonium.

*Art. præc. huius q.

¶ 4 Præterea, In matrimonio eſt ʰ uera pudicitia, ſed ſicut dicit Auguſtinus, † & habet in litera ᵃ non eſt uera pudicitia infidelis cum uxore ſua, ergo nec uerum matrimonium.

¶ 5 Præterea, Matrimoniū uerū excuſat carnalem copulam à peccato: ſed ʰ hoc non poteſt facere matrimonium inter infide-

†lib. 1. de adul. cō. n. 5, 18 c. 12.

A nitionē ſanctæ ſynodi præterierit, regularū condēnationib. ſubiacet. Hæc ibi. Nota ly ſe uenire. Non. o abſq; cū dixit in pſenti nō in futuro ly ſe oēturū eſſe: p quo uide ſupra ad 1ᵐ. Per ly regularū, intellige canonū: ut ſm alias tranſlationes hī & ly canonicis pœnis, & ly correptioni canonicæ. Itē à Concil. Aurelianēſi 2. can. 19. Placuit vt nullus Chriſtian⁹ Iudæā, neq; Iudæus Chriſtianā in matrimonio ducat vxoré: quales hmōi pſonas nuptias illicitas eē cēſemus. Qui, ſi cōmoniti, à conſortio hoc ſeparare ſe diſtulerit, à coīōnis gratia ſunt ſine dubio ſubmouē. Hæc ibi. Item ab Aurelianenſi 3. can. 13. Chriſtianis omnibus interdicimus: ne iudæorum coniugijs miſceantur. Quòd ſi fecerint: uſque ad ſequeſtrationem, quicunque ille eſt, coīō. ne pellatur. Hæc ibi. Item à Concil. Toletano 4. ut recitatur 28. q. 1. Iudæi, qui Chriſtianas mulieres in coniugio habent, ſi cū eis permanere cupiunt, Chriſtiani efficiantur. Quòd ſi admoniti fuerint, & noluerint, ſeparentur: quia nō pt infidelis in eius pmanere coniunctione, quæ iam in Chriſtianam trāſlata eſt fidē. Itē à Concil. Agathēſi vt recitatur 28 q. 1. Nō oportet eū hominibus hæreticis miſcere cōnubia, & uel filios, uel filias eis dare: ſed potiùs accipere; ſi tā ſe pfiteantur Chriſtianos eſſe futuros, & catholicos. Hęc ibi. Itē ibid. c. 15. Caue Chriſtiane gentili, aut iudæo filiā tuā tradere. Caue gētilē, uel iudæā atq; alienigenā, hoc ē omnē hæreticā, & alienā à fide tua, accipere tibi uxorē. Si Chriſtiana ſit, nō eſt ſatis: niſi ambo initiati ſint ſacramento baptiſmi. Hæc ibi. Vbi ſumitur ly ſi Chriſtiana, p ly ſi cathecumena: ut ongit gloſa, & facit ad ar. huius ſā. ad 5. cō tiſmādā ᵃ Secūdò habes: quō p ōnē pdicta patiū. p quo diſparitē cultū ſpecie matrimonii inſinuantē, & intelligas, & tueatis. ᵃ Tertiò uides quō ex ijs accipit Thomiſtica doc. hęc, & declaret, & conſolidet.

ca. quāio. S. Si otto alter, extra de diuort.

ᵃ

ˡli 4. Sen. d 39. S B. & in decret 28. q. 1 c. 1.

Q. LIX. ART. II.

C ONCL. Inter infideles ne q.de mri non ſed nō pfectū ultima perfectione, ſicut eſt inter fideles.

245

¶PROP. Quia perfectio prima matrimonij communis eſſe F poteſt infidelibus atque fidelibus: ſed ſecunda tantum eſt fidelium.

1m de concluſione. Matrimonium contrahere. ℞. vt eſt ſacramentum actualiter diſpenſatum ab eccleſia, non, ut eſt officiū naturæ, uel etiam ſacramentū aliquo modo habitualiter. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vide artic. 5. ad primum.

*Gl. ord. ſup illud. Ro. 14. Oē quod nō eſt ex fide

¶NOT. Infideles dum actu in præſenti viuunt, ſunt in potentia Chriſtiani, inquātum ſcilicet poſſunt conuerti, & ſuſcipiēdo baptiſmum effici Chriſtiani: ratione cuius Chriſtus dicitur caput etiam illorum infideliū 3. par. quæſt. 8. artic. 3. Et ideo matrimonium inter eos contractum licet non ſit ſacramētum actualiter, dicitur tamē eſſe aliquo modo habitualiter, vt in textu. Quaſi diceret. Matrimonium illud factum eſt inter eos; qui licet actu non contraxerint in fide eccleſiæ; tamen poſſunt conuerti ipſimet, & matrimonium idem ratificare in fide eccleſiæ.

& beda ibi ea li. Sen. Proſperi.

*Aug. da ſācta Virgini c. 12. tom. 6.

2m de minori. Sed infidelitas. ℞. ratione diſparitatis eſt uerus: non, ratione infidelitatis præciſè. §. vt in textu & articulo primo ad quintum. Tunc nihil &c. Nam licet duo mala ſint magis impeditiua boni, quàm vnum, (vt arguitur) cæteris paribus, id eſt quando unum eſt omnino eiuſdem nigoris præciſè cum alio: tamen propoſitio illa non tenet, quando cætera ſunt diſparia. Nam poteſt fieri aliquando, quòd unum ſit fortius ad deſtruendum vel faciendum aliquid, quàm duo: vt apparet etiam quotidie in hominibus.

cancel. m

3m de cōcluſione. Inter infideles, qui habent cultum diſparem, non poteſt eſſe uerum matrimonium. ℞. ſi prohibeatur hoc ab aliquo iure poſitiuo apud eos: non aliter. §. Nam ea, quæ pertinent ad legem naturæ, ſunt determinabilia &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

4m de maiori. In matrimonio eſt uera. ℞. ſecundum realitatem: non ſecundum conſecutionem veræ fœlicitatis. §. Tunc nihil &c. Nam uera pudicitia ſecundum ueritatem rei eſt infidelis cum vxore ſua: licet non ſecundum ueritatem conſecutionis felicitatis ueræ; ut intelligit Auguſtinus, ſecundum quod in tex.

les cōtractum, quia omnis uita infidelium peccatum eſt ut dicit gloſſa Romanorū nono, ergo inter infideles nō eſt uerum matrimonium.

Sed contra eſt, quod dicitur 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidelem, &c. ſed uxor nō dicitur niſi propter G matrimonium, ergo matrimonium, quod eſt inter infideles, eſt uerum matrimonium.

Præterea, Remoto poſteriori, nō remouetur prius: ſed matrimonium pertinet ad officiū naturę, quæ præcedit ſtatū gratiæ, cuius principium eſt fides, ergo infidelitas nō facit quin ſit inter infideles matrimonium.

Respondeo Dicendū, quòd matrimonium principaliter eſt H inſtitutum ad bonum prolis nō tantum generandę, ſed etiam promouēdæ ad perfectum ſtatum, quia quælibet res intendit effectum ſuum naturaliter perducere ad perfectum: eſt autem in prole duplex perfectio naturæ, non ſolum quantum ad corpus, ſed etiā quantum ad animam, per ea, quæ ſunt de lege naturæ, & perfectio gratiæ: & prima perfectio eſt materialis, I & imperfecta reſpectu ſecūdæ: & ideo cum res, quę ſunt propter finem, ſint proportionatę fini, matrimonium, quod tendit in primam perfectionem eſt imperfectum, & materiale reſpectu illius, quod tendit in perfectionem ſecundam, & quia perfectio prima communis eſſe poteſt infidelibus, & fidelibus, ſecūda autem tantum eſt fideliū, ideo m inter infideles eſt quidē matrimonium; ſed non perfe- K ctum ultima perfectione, ſicut eſt inter fideles n.

Ad primum ergo dicendū, quod matrimonium non eſt tantum inſtitutum in ſacramentum, ſed in officium naturæ, & ideo quamuis infidelibus non competat matrimonium ſecundum quòd eſt ſacramentum in diſpēſatione ſacramentorum Eccleſiæ conſiſtens, competit tamē eis, inquantum eſt in officium naturæ: & tamen etiā matrimonium tale eſt aliquo modo ſacramentum habitualiter, quamuis non actualiter, eo quod actu nō contrahunt in fide Eccleſiæ.

Ad secundum dicendum, quod diſparitas cultus non impedit matrimoniū ratione infidelitatis, ſed ratione diſparitatis in fide. Diſparitas enim cultus non ſolum ſecundam perfectionem prolis impedit: ſed etiā primā, dū parentes ad diuerſa trahere intendunt, quod non eſt quando uterque eſt infidelis.

Ad tertium dicendum, quod inter infideles eſt matrimonium,* prout matrimonium eſt in officium naturæ. Ea autem, quæ pertinent ad legem naturæ, ſunt determinabilia per ius poſitiuum: & ideo ſi prohibentur ab aliquo iure poſitiuo apud eos, infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, diſparitas cultus impedit matrimonium inter eos. Ex iure enim diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercunq; aliquis à fide deuiet, quantum ad hoc, quod eſt à gratia alienum eſſe: ſimiliter nec aliquo Eccleſię ſtatuto, quę non habet de his, quæ foris ſunt iudicare.

Ad quartam dicendum, quod pudicitiæ, & alię uirtutes infidelium non dicuntur eſſe uerę, quia non poſſunt attingere finem veræ uirtutis, qui eſt uera fœlicitas, ſicut non dr̄ eſſe verum uinū, quod non hēt effectum uini.

Ad quintum dicendū, quod infidelis cognoſcens vxorē ſuam non peccat, ſi propter bonum prolis, aut fidei, qua tenetur uxori debitum reddat, cū hic ſit actus iuſtitiæ, & temperantiæ, quæ in delectabilibus tactus debitas circunſtantias ſeruat, ſicut nō peccat faciens alios actus politicarum uirtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quolibet actu peccent; ſed

5m minor. Sed hoc non poteſt facere matrimonium inter infideles contractum. ℞. negatur illa. §. Nā infidelis cognoſcens vxorem ſuam non peccat, ſi propter &c. vt in textu. Ad authoritatem gloſæ allatam, reſpondetur; quòd nō dicitur omnis uita infidelium peccatum, quia &c. vt in textu.

APPENDIX.

*In rſi ad primū & in cor.

E X articulo habes ¶Primò: quo modo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum ab Innoc. iij. quòd inter infideles poteſt eſſe uerū matrimonium t & ſic. De infidelibus ad fidem conuerſis, utrū ſi ante conuerſionē ſuam, ſecundum legis veteris inſtituta circa gradus conſanguinitatis à canone denotatos, coniuncti fuerint, ſeparari debeant poſt baptiſmū. Cōſultationi tuę duximus reſpondendū; quod matrimoniū ſic cōtractū nō eſt poſt baptiſmi lauacrū ſeparādū: cū à iudeis Dn̄s in quaeſitus, ſi liceret uxorē ex quācunq; cā dimittere, pſit ſ̄ndēs: quos Deus cōiunxit, hō non ſeparet; per hoc innuens eſſe matrimoniū inter eos. Hæc ille; de conſanguin. & affin. Vbi, ex ly quos Deus coniunxit, nota: quod matrimonia iudæorum infidelium, dummodo nō ſint contracta inter perſonas illegitimas à lege diuina Gen. 2. & Leuit. 18. ſunt à Deo facta: utiq; eos taliter coniungat. Item ab eod. Innoc. Vtrum pagani uxores accipientes in 2. uel 3. uel vlteriore gradu ſibi coniunctas, ſic coniuncti debeant poſt conuerſionē ſuā, inſimul

t Vel. p S. Eccl. &c.

mul remanere, nel ab inuicem ſeparari. Reſpondemus: quòd cùm ſacramentum coniugij apud fideles & infideles exiſtat (quemadmodum oſtendit Apoſtolus dicens; ſi quis frater infidelem habet vxorem; & hæc conſentit habitare cum eo, non illam dimittat.) Et in præmiſſis gradibus à paganis quò ad eos matrimonium licitè ſit contractum, qui conſtitutionibus canonicis non arctantur; in fauorem præſertim chriſtianæ religionis & fidei, à cuius perceptione, per uxores ſe deſeri timentes, viri poſſunt facilè reuocari, fideles huiuſmodi matrimonialiter copulati poſſunt liberè & licitè remanere coniuncti; cùm per ſacramentum baptiſmi non ſoluantur coniugia, ſed crimina dimittantur. Hęc ille; de diuort. gaudemus. Ecce quòd Papa, tanquàm confirmans dictum D. Thomæ ad primum dicit, quòd ſacramentum coniugij exiſtit etiā apud infideles: quod, propter ly ſacramentum quomodo ſine errore intelligendum ſit; uide in hoc eodem artic. ad primum cū ſua not. Ly in ſecundo uel tertio gradu, intelligas, non prohibito à lege diuina: ut de Iudæis dictum eſt. Facit etiam hęc vltima Innocentij ad art. ſeq. Item ab Innocen. loquente de infidelium coniugio ad baptiſmum poſtea conuerſorum: & ſic. Nuptiarum copula, quia Dei mandato perficitur, non poteſt dici peccatum; & quod peccatum non eſt, ſolui per baptiſmum inter peccata non poteſt. Etiq; integrum & ſalutare; exiſtimate aboleri nō poſſe prioris nomen uxoris: cū non ſit dimiſſum ꝑ peccato, quod ex Dei eſt uoluntate completum. Hæc ille; diſt. 26. deinde.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta pontif. pro quanto uerū matrimonium inter infideles poſſe fieri inſinuant, & intelligat & inearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uerbis Thomiſtica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

c. vxor. & c. ſi infidelis. 28. q. 1.

*Cap. Iudæi qui.

*Ar. ſpec. cor. ſi.

quia per id, qđ agunt, à ſeruitute peccati non poſſunt liberari.

ARTICVLVS III.

Vtrum coniunx conuerſus ad fidem, poſſit commanere cum vxore nolente conuerti.

A

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ coniunx conuerſus ad fidem, non poſſit cōmanere cum vxore nolente cōuerti, cū qua in infidelitate contraxerat, vbi ^h^ enim eſt idē periculum, oportet eandem cautelam adhiberi: ſed propter periculum ſubuerſionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli contrahat. Cum ergo periculum ſit ſi fidelis commaneat cū infideli, cum qua prius contraxerat, & adhuc maius, quia neophyti facilius peruertuntur, q̄ illi, qui ſunt nutriti in fide, videtur quòd fidelis poſt conuerſionem non poſſit commanere cū vxore infideli.

¶ 2 Præterea, 28. q. 1.* dicitur: Non poteſt ^h^ infidelis in eius cōiunctione commanere, quę iam in Chriſtianam tranſlata eſt fidem, ergo fidelis habet neceſſe vxorem infidelem dimittere.

¶ 3 Præterea,* Matrimonium, quod inter fideles contrahitur, eſt perfectius quàm illud, quod cōtrahitur inter infideles, ſed ſi fideles contrahant in gradu ꝓhibito † ab Eccleſia diſſoluitur eorum matrimonium, ^b^ ergo & infidelium, & ita vir fidelis non poteſt commanere cum uxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.

¶ 4 Præterea, Aliquis infidelis habet quandoq; plures uxores ^h^ ſecundum ritum ſuæ legis: ſi ergo poteſt commanere cum illis cum quibus in infidelitate cōtraxit, uidetur ꝙ poſſit etiam poſt conuerſionem plures vxores retinere.

¶ 5 Præterea, Poteſt contingere ꝙ ^h^ repudiata una uxore, aliā duxerit, & in illo matrimonio exiſtens conuertatur: videtur ergo quod ſaltem in hoc caſu non poſſit cum uxore, quam de nouo habet, commanere.

SED CONTRA eſt, quòd Apoſtolus 1. Corin. 7. conſulit quòd commaneant.

B

Præterea, Nullum impedimentum ſuperueniens uero matrimonio, tollit ipſum: ſed matrimonium erat uerum quando vterq; infidelis erat, ergo quando alter conuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd poſſit licite commanere.

C

RESPONDEO, Dicendū quòd fides eius, qui eſt in matrimonio non polluit, ſed perficit matrimoniu m, unde cum inter infideles ſit uerum matrimonium, ut ex dictis * patet, ^m^ per hoc ꝙ alter eorum conuertitur ad fidem, non ex hoc ipſo uinculum matrimonij ſoluitur ^n^. Sed aliquādo vinculo matrimonij manente, ſoluitur matrimonium quantum ad cohabitationem, & debiti ſolutionem, in quo pari paſſu currunt infidelitas, & adulterium, quia utrunque eſt contra bonum prolis. Vnde ſicut ſe habet in poteſtate dimittendi adulteram, uel cōmanendi cum ea, ita ſe habet in poteſtate dimittendi infidelem, uel commanēdi cum ea, poteſt eīm vir innocens libere manere cū adultera ſpe correctionis, non autem ſi in adulterii peccato fuerit obſtinata, ^r^ne uideatur patronus turpitudinis, quamuis etiam cum ſpe correptionis poſſit eam libere dimittere: ſimiliter ^p^ fidelis conuerſus poteſt cū infideli commanere cum ſpe cōuerſionis, ſi eam in infidelitate obſtinatam non uiderit: & bene facit commanendo, tamen non tenetur ^q^, & de hoc eſt conſiliū Apoſtoli*.

D

E

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd facilius impeditur aliquid fiendum, quàm deſtruatur, ꝙ rite factum eſt: & ideo multa

QVÆST. LIX. ART. III.

CONCL. 1ª. Per hoc, ꝙ alter infidelium conuertitur ad fidem, non ex hoc ipſo uinculum matrimonij ſoluitur. 246

¶PROB. Quia fides eius, qui eſt in matrimonio, non polluit; ſed perficit matrimonium (patet:) & inter infideles eſt uerum matrimonium (arte 1.)

¶CONCL. 2ª. Fidelis coniunx conuerſus poteſt cum infideli commanere, cū ſpe conuerſionis, ſi eā in infidelitate obſtinatam non uiderit & bene facit commanendo; tamen non tenetur.

¶*Corollarium.* Ergo ab oppoſitis, coniux conuerſus ſi uiderit alium coniugem in infidelitate obſtinatum, non debet commanere cum illo.

¶PROB. 1. Quia poteſt uir innocens liberè manere cum adultera ſpe correctionis, non autem ſi in adulterij peccato fuerit obſtinata: & in hoc caſu infidelitas atque adulterium pari paſſu currit (cùm utrunq; ſit contra bonum prolis.) 2. Quia hoc eſt conſiliū Apoſtoli (1. Cor. 7.)

*Ar. ſpec concl. m

¶NOT. Licet Apoſtoli conſilium ꝓbet totam cōcluſionem tamen adducitur maximè propter probandum ly & benè facit commanendo. Et nota quòd Apoſtolus ꝓprie intelligit ſuum dictum pro tempore primitiuæ eccleſię, ut in ad 2^m^. & ſpem conuerſionis denotat per ly & hæc, uel & hic, conſentit habitare cū illo, uel cum illa. Vide textum Apoſtoli. Denotat etiam: quòd non tenetur ad hoc (ut concluſionis ultimum uerbum dicit) per ly ſi infidelis diſcedit diſcedat; non enī ſubiectus eſt frater uel ſoror in eiuſmodi; & per ly dico ego, non dominus (Nam ſuā ſimili dicatur) infra inquit idem Apoſtolus ly conſilium autem do.

* Chryſ. hom. 26. in Matth.

1^m^ maior.

Vbi eſt idem periculū ꝶ. & eadē ratio omnino. §. Tunc nihil &c. Nam eadē ratio omninò non eſt de conuerſatione fidelis cū infideli ante matrimonium contractum.

*1. Cor. 7.

ctum,& poſtquàm contractum eſt. Facilius enim impeditur F aliquid fiendum,quàm &c.ut in textu.

¶*Corollarium*. Ergo ex hoc reſponſo textuali dicas: quòd ſi præciſe periculum attenderetur, & nihil aliud: tunc in uigore maioris argumentum concluderet. Nunc uerò quia principalius attenditur aliquid aliud, puta uinculum matrimonij, & magis ſpes probabilis conuerſionis alterius, quàm periculū ſubuerſionis proprię: ideò non concluditur ab arguente intentum. Et quoniam iſta duo patebant ex corpore: ideo D. Tho. non curauit expreſſius reſpondere ad illam maiorem. *q.55.ar.6.

2m ex Decreto. Infidelis. q. obſtinatus in infidelitate. §. ſeu huiuſmodi perdurarūt Iudei, etiam Conſtantini Imperatoris temporibus: ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex conclusione ſecunda.

3m illatio cōcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. quando ſcilicet non baptizati contraxerūt in gradibus prohibitis ſolummodo per ſtatutum eccleſię. Q d dico, quia infideles non baptizati nō ſunt aſtricti &c. ut in text. *In arg 2. citatum.

¶NOT. Non ſine cauſa poſt ly infideles, ponitur ly non baptizati. Denotatur.n. quòd infideles baptizati, ut hæretici uel etiā ſchiſmatici, ſunt aſtricti ſtatutis eccleſiæ: & conſequenter, quòd ob hoc, matrimonium ab eis contractum in gradu ꝓhibito per ſtatutum eccleſiæ, nullum eſt.

4m de antecedente. Secundum ri

ſunt, quę impediunt matrimonium contrahendum, ſi præcedant, quæ tamen ipſum non poſſunt diſſoluere, ſi ſequantur, ſicut de affinitate patet,* & ſimiliter dicendum eſt de diſparitate cultus.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ in primitiua Eccleſia tempore Apoſtolorum paſſim conuertebantur ad fidem, & Iudæi, & Gentiles, & ideo, tūc fidelis vir poterat habere probabilem ſpē de uxoris conuerſione. etiam ſi conuerſionem nō promitteret. Poſtmodum autem tempore ꝓcedente, Iudæi ſunt magis obſtinati, quàm Gentiles, quia Gētiles adhuc intrabant ad fidem, ſicut tempore martyrum, & tēporibus Conſtantini Imperatoris, & circa tēpora illa, & ideo tunc non erat tutum fideli cum uxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat ſpes de conuerſione eius, ſicut erat de conuerſione vxoris Gentilis, & ideo tunc fidelis conuerſus poterat cohabitare cum Gentili, ſed non cum Iudæa, niſi conuerſionem promitteret, & ſecundum hoc loquitur Decret. illud.* Sed nunc pari paſſi ambulant utrique, ſcilicet Gentiles, & Iudæi, quia utrique obſtinati ſunt, & ideo niſi uxor infidelis conuerti uelit, non permittetur ei cohabitare, ſiue ſit Gentilis, ſiue Iudęa. G H I

Ad tertivm dicendum, ꝙ infideles non baptizati non ſunt aſtricti ſtatutis Eccleſiæ, ſed ſunt aſtricti ſtatutis iuris diuini, & ideo ſi contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis ſecundum legem diuinam, Leuit. 18. ſiue uterque, ſiue alter ad fidem conuertatur, non poſſunt in tali matrimonio cōmanere, ſi autem contraxerunt in gradibus prohibitis per ſtatutum Eccleſiæ, poſſunt commanere, ſi uterque cōuertatur, uel ſi uno conuerſo, ſit ſpes de conuerſione alterius.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ habere plures uxores eſt contra legem naturæ, cui etiam infideles ſunt aſtricti, & ideo nō eſt uerum matrimonium infidelis, niſi cum illa, cum qua primo contraxit, unde ſi ipſe cum omnibus ſuis conuertatur, poteſt cum prima commanere, & alias debet abiicere. Si autem prima conuerti noluerit, & aliqua aliarum conuertatur, idem ius habet contrahendi cum illa de nouo, quòd cum alia habet: de quo poſt dicetur.*

Ad qvintvm dicendum, ꝙ repudium uxoris eſt contra legem naturæ, unde infideli nō licet uxorem repudiare, & ideo ſi conuertatur poſtquam una repudiata alteram duxerit, idē judicium eſt de hoc & illo, qui plures uxores habebat, quia tenetur primam, quam repudiauerat, accipere, ſi conuerti uoluerit, & aliam abijcere.

cum ſuæ legis. ℞. exiſtentem contra legem naturæ. §. Habere namque plures uxores eſt contra legem hanc, cui etiam Infideles ſunt &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut ibid à ly ſi ipſe cum omnibus ſuis conuertatur poteſt &c. uſque in finem.

5m de antecedente. Repudiata. ℞. contra legem naturæ: non aliter. § Repudium enim vxoris eſt contra &c. ut in textu vſque excluſiuè ad ly & ideo ſi. Tunc nihil &c. Nam ſi conuertatur, poſtquam, vna repudiata alteram duxerit: vt in tex.

¶*Corollarium*. Ergo Deus libellum repudij in ueteri lege nō conceſſit, ut bonum, ſed permiſit, ut minus malum. Et hoc eſt, quod dixit Dominus Iudæis Math. 19. Moyſes ad duritiam cordis ueſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ab initio autem non fuit ſic. Vide. Iudęi interrogando utuntur hoc uerbo, mandauit, dicentes: quid ergo Moyſes mandauit dari libellum repudij? Quaſi uolentes culpam à ſemetipſis abigere, & in auctorem legis proijcere. Dominus uerò è contra & illos accuſat dicens ly Ad duritiam cordis veſtri; & auctorem legis excuſat utens uerbo, permiſit. Ac ſi apertè dicat. Hoc malum permiſit uobis Moyſes, quod etiam non permiſiſſet, ſi ad duritiam cordis ueſtri non reſpexiſſet: adeò quòd duritia cordis ueſtri fuit cauſa motiua ad hanc permiſſionem. Nullo ergo modo accuſandus eſt auctor legis de permiſſione huius mali, uidelicet repudij: ſed pro tempore illo, attentis ſcilicet moribus veſtris, laudandus, quia permiſſione huius minoris mali impediuit maius malū à duritia cordis veſtri uenturum, ſcilicet vxoricidium: vos autem plurimum incuſandi; quia tantum malum, ſcilicet vxoricidium, aliomodo euitare præ indomabili corde veſtro nullatenus uolebatis. Permiſſio itaque ex parte Dei bona fuit: quamuis id, quod ꝑmittebatur, malum eſſet. Rurſus. Pro cōfirmatione textualis reſponſi nota: ꝙ Dominus ibidē monſtrat, quòd repudiare vxorem propriam eſt contra legem naturæ, dicendo ly ab initio autem non fuit ſic. Hoc eſt: quando uigebat lex naturæ, nec propter tantam duritiā cordis quaſi obliterata erat (id quod fuit ab initio;) tunc vir non repudiabat vxorem, edoctus utique à lege naturali. Quia ergo ſicut propoſitum in propoſito, ita oppoſitum in oppoſito (iuxta Philoſophum) ſi non repudiare vxorem ſuā erat de iure naturæ, ſequitur manifeſte; quòd repudiare illā ſit contra ius naturæ. *ar.5. huius quæſ.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum à Papa Innocentio iij. quòd conuerſus ad fidem cum ſua poteſt commanere cum vxore ſua infideli. & ſic. Verum pagani &c. vt art. 2 appen. Et nota: quòd ibi adducitur dictum Pontificis, pro quanto matrimonium uerum eſſe inter infideles docet; hic autem pro quanto, cohabitationem utriuſque altero conuerſo ad fidem, inſinuat. Item 28. q. 1. Sic enim neque recedere ab uxoribus infidelibus, uel à maritis fideles uiri uel fœminæ non prohibentur à domino; ut neque iubentur. Nam, ſi dimittere tales coniuges iuberentur, nullus locus eſſet conſilio Apoſtoli monentis, ne hoc fieret. Sic ergo poſſumus dicere melius eſſe infidelem coniugem non dimittere, quamuis liceat & dimittere: quemadmodum rectè dicimus, melius eſſe, quod & licet, & expedit, quàm id quod licet, & non expedit. Hæc ibi. Item ab Apoſtolo 1. Corinth. 7. Quomodo ſcis mulier, ſi uirum ſaluum facies? Aut unde ſcis vir, ſi ſaluam facies mulierem? Hæc ibi. Et nota quòd omnes authoritates hæ intelliguntur de uxore prima, non de ſecunda, uel alia uiuente prima: quoniam non licere plures uxores habere ſanat idem Innocentius ſic. Quia uerò pagani circa plures inſimul fœminas affectum diuidunt coniugalem; verum poſt conuerſionem omnes, uel quam ex omnibus tenuerit K Vtil. p S. Eccl. &c.

neſe

nere ualeant; non immeritò dubitat: &c.
De pluralitate uxorum. Verùm abſonum hoc uidetur & inimicum fidei Chriſtianæ: nam ab initio una coſta in unam fœminam ſit conuerſa; & ſcriptura teſtetur, quòd ꝓpter
ca. idololatria 28. q. 1. hoc relinquet homo patrem ſuum & matrẽ, & adhærebit vxori ſuæ: & erunt duo in carne vna. Non dicit tres uel plures, ſed duo: nec dicit adhærebit uxoribus: ſed vxori. Et in Euangelio. Quicunque dimiſerit uxorẽ ſuam ob fornicationem, & aliã duxerit, mœchatur. Si ergo, uxore dimiſſa, duci alia de iure non poteſt: fortius, & ipſa retenta. Per quod euidenter apparet, pluralitatem in utroque ſexu (cum non ad imparia iudicentur) circa matrimonium reprobatam. Nec ulli unquã licuit inſimul plures uxores habere: niſi cui fuit diuina reuelatione cõceſſum. Hæc ille: de diuort. Gaudemus.

§ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, & ſcripturarum, pro quanto de cohabitatione coniugis conuerſi ad fidem cum infideli coniuge ſuadent, & intelligas, & defendas.

§ ¶ Tertiò vides: quomodo ex iſs viciſſim angelica doctrina hęc & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. LIX.

ART. IIII.

247 CONCL. 1a. Qui moritur priori vitæ non tenetur ad illa, ad quæ in priori uita tenebatur.

¶ PROB. Quia homini ſecundum aliã, atque aliam uitam diuerſa competunt; & expediunt.

¶ CONCL. 2a. Ad baptiſmum accedens liberatur ab obligatione, qua uxori infideli
Vide Decre. 32. q. 6. tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quan
*ar. pręc: corp. do cõuerti non vult: quamuis in aliquo caſu liberè id poſſet facere.

¶ Examen. Ly in aliquo caſu. Hoc eſt quã du habet probabilem

ARTICVLVS IIII.

Vtrum fidelis conuerſus poſſit uxorem infidelem dimittere uolentem cohabitare ſine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd infidelis cõuerſus, non poſſit uxorem infidelem dimittere, uolentem cohabitare ſine contumelia Creatoris. Maius m enim eſt vinculum viri ad mulierem, quàm ſerui ad dominum, ſed ſeruus conuerſus non abſoluitur à ſeruitutis vinculo, ut patet 1. Corin. 7. & 1. Timot. 6. h ergo, & vir non poteſt uxorem infidelem dimittere.

¶ 2 Præterea. Nullus poteſt alteri præiudicium facere ſine h conſenſu ipſius: ſed vxor infidelis h habebat ius in corpore viri infidelis, ſi ergo per hoc, q vir ad fidem conuertitur, mulier præiudicium pati poſſet, ut libere dimitteretur, non poſſet vir conuerti ad fidem ſine conſenſu uxoris, ſicut nec poteſt ordinari, nec vouere continentiam ſine conſenſu eius.

¶ 3 Præterea. Si aliquis contrahat cum ancilla ſcienter, ſiue ſit ſeruus, ſiue liber, non propter diuerſam conditionem poteſt ipſam dimittere, cum ergo vir, ⊤ quando contraxit cum infideli, ſciuerit eam eſſe infidelẽ, uidetur à h ſimili quòd non poſſit eam dimittere propter infidelitatem.

¶ 4 Præterea. Pater tenetur ex debito procurare ſalutẽ prolis, ſed ſi h diſcederet ab infideli uxore, filij communes matri remanerent, quia partus ſequitur uentrem, & ſic eſſent in periculo ſalutis, ergo non poteſt uxorem infidelem dimittere licite.

¶ 5 Præterea, Adulter non poteſt adulteram dimittere, etiam poſt quam de adulterio pœnitentiam egit, h ergo ſi ſit m idem iudicium de adulterio, & infideli, nec infidelis infidelem poteſt relinquere, etiam poſtquam ad fidem eſt conuerſus.

SED CONTRA eſt, quod Apoſtolus dicit primæ Corinthiorum ſeptimo.

A Præterea, Adulterium ſpirituale eſt grauius, quàm carnale: ſed propter carnale adulterium vir poteſt dimittere uxorem, quantum ad cohabitationem, ergo multo fortius propter infidelitatem, quæ eſt adulterium ſpirituale.

RESPONDEO, Dicendum, quòd homini ſecundum aliam, & aliam uitam diuerſa competunt, & expediunt, & ideo, m q
B moritur priori vitæ, non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur n, & inde eſt quòd ille, qui in uita ſeculari exiſtens, aliqua uouit, non tenetur ⊤ illa quando mundo moritur, † vitam religioſam aſſumens, perficere. Ille autem, qui ad baptiſmum accedit, regeneratur in Chriſto, & priori uitæ moritur, cum generatio unius ſit corruptio alterius: & ideo r liberatur
C ab obligatione, qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult; quamuis ⊤ in aliquo caſu libere id poſſet facere ¶, ſicut dictum eſt, † ſicut, & religioſus poteſt libere perficere uota, quæ fecit in ſæculo, ſi non ſunt cõtra religionem ſuã, quamuis ad ea non teneatur, ut dictum eſt.

AD PRIMVM ergo dicen
D dum, quòd ſeruire non eſt aliquid incompetens Chriſtianæ religionis perfectioni, quæ maxime humilitatem profitetur, ſed obligatio ⊤ matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Chriſtianæ, cuius ſummum ſtatum continentes poſſident, & ideo non eſt ſimile de utroque. ¶ Et præterea unus coniugum non obligatur alteri quaſi poſ
E ſeſſio eius, ſicut domino ſeruus, ſed per modum ſocietatis cuiuſdam, quæ non congruit infidelis ad fidelem, ut patet ſecundæ Corinth. 6. & ideo non eſt ſimile de ſeruo & coniuge.

AD SECVNDVM dicendum, quòd uxor non habebat ius in corpore viri niſi quamdiu in uita illa manebat, in qua contraxerant, quia etiam mortuo viro vxor ſoluta eſt à lege viri, ut patet Roman. 7.

ſpem decõuerſione uxoris: ut artic. 3. ad ſecundum.

¶ Ly liberè. Hoc eſt: etiam tunc poteſt & cohabitare, & non cohabitare uxori ipſi. Quamuis in iſto caſu magis expediat cohabitare: ut ueta 28. q. 1. cap. Sic enim. Ibi enim ad longum tractatur: quòd ab infidelibus coniugibus licet recedere, ſed non expedit (quod intellige ſolũ in caſu propoſito:) ut etiã patum cap. illud adductum fuit art. 3. appen.

¶ PROB. Quia accedens ad baptiſmum priori uitæ moritur.

1m maior. Maius eſt uinculum uiri ad mulierem, quam ſerui ad dominum. ℞. non tamen eſt magis, nec æqualiter, competens perfectioni Chriſtianæ. §. Quinimmo derogat aliquid ipſi perfectioni: ut in textu. Tunc nihil &c. Nam ſeruire non eſt aliquid incompetens perfectioni Chriſtianæ, quæ maximè humilitatem profitetur. fac. pręt. coro. | *Allicio.:

Item illatio conclusionis

Ergo &c ℞ negatur illatio. §. Nam unus coniugum non obligatur alteri, quaſi poſſeſſio eius; ſicut domino &c. ut in textu. Vide 2m reſponſum literæ ly & præterea unus coniugum &c.

2m de minori

Habebat. ſ. quandiu uir ſuus manebat in uita infideli. S. in qua videlicet contraxerat: quia etiam &c. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis hic, Rſſio :2a. & in corp.

¶ Examen. Ly morte ſpirituali. Scilicet reſpectiuè ad uitam priorem ſeculi. Alioquin ſecundum ſa religio eſt uita ſpiritualis: non autem mors: ut q. 43. artic. 3. ad 1m.

¶ Ly copula ſpiritualis. Ad differentiam carnalis: non autem ad differentiam cohabitationis realis in domo. & hoc modo matrimonium nondum conſummatum dicitur copula ſpiritualis: differenter th à

ſponſalibus. Hæc enim dicuntur copula ſpiritualis in alio ſen- F pœnitentia & baptiſmo, in propoſito adducto. Nam adulter ſu q. 43. art. 3 ad 1m. per pœnitentiam non &c. ut in textu.

Item de maiori. Sine conſenſu ipſius. ℞. vel ſine culpa § tunc dicitur, quod hoc ultimum non ſolummodò verum eſt in propoſito: ut patet in ſecůdo reſponſo tractu à ly vel dicendum quod ex culpa &c.

§ Tamen. Ly nec pôt ordinari. Vt videlicet cum charitate ordinis ſuſcipiat executionem non aliter: ut ex q. 53. art. 4. colligit.

§ Ly nec ponere cô tinentiã. Ita ſcilicet, ut ſit in præiudiciũ conſortis; non aliter: ut q. 53. art. 2. ad 4m. & aduerte, quod iſta duo ultima examina ſunt de uerbis argumenti ſecundi.

§ Corollarium. Ergo enim uir poſſit ordinari & ordinari & uouere continentiã ſine conſenſu uxoris, ut locis ſupra allegatis patet: ſequitur, quod in hoc ſenſu non ſumatur ly ordinari, & ly continentiam uouere, in textu argumenti: ſed tantum, ut in examinibus his dictum eſt.

Ratio 2a.

& ideo ſi poſtquam uir mutat uitã moriens priori uitæ ab ea diſcedat, nullum fit ei præiudicium. Tranſiens autem ad religionem, moritur tantũ ſpirituali morte, non autem corporali, & ideo ſi matrimonium ſit conſummatum, non poteſt uir ſine conſenſu vxoris ad religionem tranſire. Poteſt autem ante carnalem copulam, quando eſt tãtum copula ſpiritualis, ſed ille, qui ad baptiſmum accedit, corporaliter etiã cõſepelitur Chriſto in morte, & ideo à debito reddendo ſoluitur, etiam poſt matrimonium conſummatum. Vel dicendum, quòd ex culpa ſua uxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

3m de conſequentia. Vt e tus à ſimili ℞. negatiui ſequitur ſi ſimile. ſcilicet, cui aſſimilati dicitur. Nam diſparitas cultus facit perſonã ſimpliciter &c. ut in text.

H AD TERTIVM dicendum, quòd diſparitas cultus facit perſonam ſimpliciter illegitimam, non autem conditio ſeruitutis, ſed ſolum quando ignorata eſt, & ideo non eſt ſimilis ratio de infideli, & ancilla.

4m minor. Si pater diſcederet ab infideli uxore, filij eõ munes matri remanerent. ℞. negatiue iſta. § Ad rationem allatam dicitur, quod partus ſequitur uentrem: niſi aliud fauorabilius præualeat. Et hoc, in propoſito, eſt fides catholica. Vnde in caſu iſto dicendum, quod proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit &c. ut in tex.

AD QVARTVM dicendum, quòd proles, aut peruenit ad pfectam ætatem, & tunc poterit libere ſequi patrem fidelẽ, aut matrẽ infidelẽ, uel eſt in minori ætate conſtitutus, & tunc debet dari fideli, non obſtante, quòd indiget matris obſequio ad educationem.

AD QVINTVM dicendũ, quod adulter per pœnitentiam non tranſit ad aliam uitam, ſicut infidelis per baptiſmum, & ideo non eſt ſimilis ratio.

NOT. Vltima in reſponſo tractali ſententia dicta confirmatur à Concil. Toletano 4. ut recitatur. 28. q. 1. Iudæi. Illi, qui procreati ſunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris, Chriſtianam ſequantur religionem, non iudaicã ſuperſtitionem. Hæc illud. Item à Gregorio ia de conuerſion. infidel. Ex literis &c. Quidam de iudaica cæcitate eis, reaductus ad Chriſtum uerum lumen uxore ſua in iudaiſmo relicta, in iudicio poſtulauit inſtanter: ut eorum filius aſſignaretur eidem ad fidem catholicam perducendus. Ad quod ita reſpõdet; quòd cum puer adhuc infans exiſtat &c. apud eam debet conuenientius remanere. Cum autem mater pueri, ſi cum remanere contingeret apud eam, poſſet illum adducere ad ſubdebitans errorem: in fauorem fidei Chriſtianæ reſpondemus, patri eundem puerum aſſignandum. Hæc ille. Ex quibus etiam patet intellectus dicti in q. 58 artic. 4. Nam & ad literam ibi clarum eſt, quòd in alio ſenſu ab hoc loquitur illa determinatio.

5m conſequentia. Ergo &c. ℞. negatiue conſequentia. § Non eſt eu in eadem ratione

APPENDIX.

ARTICVLVS V.

Vtrum fidelis diſcedens ab uxore infideli, poſſit aliam ducere.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd fidelis diſcedens ab uxore infideli, nõ G poſſit aliam ducere in vxorem. Quia indiſſolubilitas eſt de ratione matrimonij, cum repudium uxoris ſit contra legem naturæ: ſed inter infideles erat uerum matrimonium, ergo nullo modo poteſt matrimonium ſolui: ſed manente uinculo matrimonij ad unam, non poteſt aliquis cum alia contrahere, ergo fidelis diſcedens ab uxore infideli, non poteſt cum alia cõtrahere.

H 2 Præterea, Crimen ſuperueniens matrimonio nõ ſoluit matrimonium, ſed ſi mulier uelit cohabitare ſine contumelia Creatoris, non ſoluitur uinculum matrimonij, quia uir non poteſt aliam ducere, ergo peccatum uxoris, quæ non vult cohabitare ſine contumelia creatoris, non ſoluit matrimonium, ut libere poſsit uir aliam uxorem ducere.

I 3 Prçterea, Vir, & uxor ſunt pares in uinculo matrimonij, cũ ergo uxori Infideli non liceat uiuente uiro aliũ uirum ducere, uidetur quòd nec fideli licet.

4 Præterea, Fauorabilius eſt cõtinentiç uotum, quàm matrimonij contractus, ſed uiro fideli vxoris infidelis non licet, (ut

EX articulo habes. § Primò quomodo per rationem oſtendas, mentiõ infinuatum, quòd conuerſus poteſt infidelẽ vxorẽ cohabitare uolentem ſine contumelia creatoris dimittere: & hoc à ſummis pontificibus, ut ſupra art. 3. appen. Item à 28. q. 1. Idolatria, quã ſequuntur infideles, & qualibet noxia ſuperſtitio, fornicatio eſt. Dominus autem permiſit: cauſa fornicationis uxorem dimitti. Sed quia permiſit, & non iuſſit, dedit Apoſtolo locum monendi, ut, qui uoluerit, non dimittat uxorem infidelem, cũ quo ſic fortaſſis poſſit fidelis fieri. Hæc ibi. Item ibid. Si infidelis (dicit Apoſtolus) diſcedit, diſcedat: non eſt ſeruituti ſubiectus frater aut ſoror in huiuſmodi, i. ſi infidelis noluerit eſſe cum cõiuge ſua fideli. Hic cognoſcat fidelis ſuã libertatem; nec ita ſe ſubiectum putet ſeruituti; ut ipſam dimittat fidem nè coniugem amittat infidelem. Hæc ibi. Vbi per ly noluerit, intellige ipſam nolle cohabitare, etiam quòd uelit cohabitare ſine cõtumelia creatoris. Item ibid. Iam nunc &c. Quia coniunx fidelis relinquere coniugem infidelem licitè poteſt: ideo hoc fieri non dominus, ſed Apoſtolus prohibet. Quod enim dominus prohibet fieri, omninò non licet. Monet ergo Apoſtolus, quòd poſſit eſſe occaſio multorum lucrandorum. Hæc ibi. Vbi ly prohibet, ſumitur K improprie, i. ſub forma prohibitionis diſſuadet. Fideli ergo conuerſo liberum eſt ad utrunque faciendum, ex domini non prohibitione: quid uerò determinatè facere debeat ex lucro animarum probabiliter ſperato metiretur, iuxta monitum Apoſtoli & art. 3. præcipue ad 2m.

Veil. p3. Eccl. &c.

Cap. ſi qs gẽtilis 28. q. 1.

2 § Secundo habes: quomodo per rationem prædicta patrũ, pro quanto conuerſum fidelem non teneri ad cohabitandum cum uxore infideli, etiam ſine contumelia creatoris commanere uolente inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 § Tertiò uides, quò ex iis uiciſſim Angelica doctrina hęc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LIX. ART. V.

CONCL. 1a. Si infidelis vult cohabitare ſine contumelia creatoris, poteſt fidelis liberè diſcedere; ſed diſcedens non poteſt alteri nubere. 248

§ Examen

¶Examen. Ly liberè. Hoc eſt & diſcedere, & nõ diſcedere: ut declaratum ar. 3. & 4. Nõ ergo ly liberè, ſumitur pro facere aliquid unũ ſolũ determinatè, puta diſcedere, abſque ſcrupulo conſcientiæ. Præſupponitur. n. ꝙ utrunq; poſſit facere ſine tali ſcrupulo.

¶Ly cõtumelia creatoris. Vide textus declarationẽ ſuper hoc.

¶PROB. Quia ſupponitur clara (tũ ex prædictis quò ad primam partem, tum ex iuribus quò ad ſecũdam.)

CONCL. 2ª. Si infidelis ad infidelitatem pertrahere nitatur, (quod eſt non uelle cohabitare ſine contumelia creatoris;) tunc uir fidelis diſcedens poteſt alteri per matrimonium copulari.

¶PROB. Quia, tanquam patens relinquitur.

¶NOT. Et reuera patet ex iuribus, quẽadmodum, & præcedens concluſio: ut in app. ſequen.

1m maior. Indiſſolubilitas eſt de rõne matrimonij. ℞. ſecundum tamen qđ eſt matrimoniũ, ita eſt indiſſolubilitas: ſi aliter. §. Tunc nihil cont. Nam matrimonium infidelium eſt imperfectũ, ſed &c. vt in textu.

2m maior. Crimen ſuperueniens matrimonio nõ ſoluit matrimonium. ℞. ſed tamen ratum matrimoniũ ſuperueniẽs matrimonio imperfecto ſoluit illud. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu.

3m de maiori in uinculo. ℞. non ſemper, in effectu. §. Tunc nihil &c. Nam in pœnam uxoris infidelis magis, quam ex virtute matrimonij præcedentis indicitur ei, ꝙ non poſſit cum alio cõtrahere, ut in textu.

4m de minori. Non licet. ℞. ſi eſt ſpes de uxoris conuerſiõne. non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

uidetur) uotũ continentiæ emittere, quia tunc uxor fraudaretur matrimonio, ſi poſtmodum conuerteretur, ergo multo minus licet matrimoniũ contrahere cum alia.

¶5 Præterea, Filius, qui remanet in infidelitate patre conuerſo, amittit ius paternæ hæreditatis, & tamen ſi poſtea conuertitur, redditur ei hæreditas ſua, etiam ſi alius in poſſeſſionem eius intrauit [h], ergo uidetur à ſimili, quòd ſi uxor infidelis poſt conuertatur, quòd ſit ſibi reddẽdus uir ſuus, etiam ſi cum alia contraxerit, quod non poſſet eſſe ſi ſecũdum matrimonium uerum eſſet, ergo non poteſt contrahere cum alia.

Sed contra, Matrimonium non eſt ratum ſine ſacramento baptiſmi, ſed quod non eſt ratum, poteſt diſſolui, ergo matrimonium in infidelitate cõtractum poteſt diſſolui, & ita ſoluto matrimoniali uinculo, licet uiro aliam ducere in vxorem.

Pręterea. Vir non debet cohabitare uxori infideli nolenti cohabitare ſine contumelia creatoris. ſi ergo non liceret ei aliã ducere, cogeretur continentiam ſeruare, quod uidetur incõueniens quia ſic ex conuerſione ſua incommodum reportaret.

Respondeo. Dicendũ, quòd quando alter coniugum ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, diſtinguendum eſt, quia [m] ſi infidelis † vult cohabitare ſine cõtumelia creatoris, id eſt, ſine hoc ꝙ ad infidelitatem inducat, poteſt fidelis libere diſcedere: ſed diſcedens nõ poteſt alteri nubere [n]. Si aũt infidelis non uelit cohabitare ſine contumelia creatoris in uerba blaſphemiæ prorumpens, & nomen Chriſti audire nolens, [p] tunc ſi ad infidelitatem pertrahere nitatur, uir fidelis diſcedẽs poteſt alteri per matrimonium copulari [q].

Ad primum ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium eſt imperfectum: ſed matrimonium fidelium eſt perfectum, & ita eſt firmius, ſemper autem firmius vinculum ſoluit minus firmum, ſi ſit ei contrarium; & ideo matrimonium, quod poſt in fide Chriſti contrahitur, ſoluit matrimonium, quod prius in infidelitate contractum fuerat, vnde matrimonium infidelium non eſt omnino firmum, & ratum, ſed ratificatur poſtmodũ per fidem Chriſti.

Ad secundum dicendum, ꝙ crimen vxoris nolentis cohabitare ſine contumelia Creatoris abſoluit uirum à ſeruitute, qua tenebatur uxori, ut nõ poſſet ea viuente aliam ducere, ſed non dum ſoluit matrimonium, quia ſi in blaſphemia illa conuerteretur antequàm ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei uir ſuus: ſed ſoluitur per matrimonium ſequens, ad quod peruenire non poſſet uir fidelis, niſi ſolutus à ſeruitute vxoris per culpam.

Ad tertium dicendum, ꝙ poſtquàm fidelis contraxit, ſolutum eſt uinculum matrimonij ex utraque parte, quia matrimonium, non claudicat quantum, ad uinculum: ſed quandoq; claudicat quantum ad effectum, unde in pęnam vxoris infidelis magis, quàm ex uirtute matrimonij præcedentis, ei indicitur, ꝙ non poſſit cum alio contrahere: ſed ſi poſtea conuertatur, poteſt ei concedi diſpenſatiue, ut alteri nubat, ſi uir eius aliam duxit.

Ad quartum dicendum, ꝙ ſi poſt conuerſionem uiri aliqua probabilis ſpes de conuerſione vxoris ſit, non debet uotũ cõtinentiæ uir emittere, nec ad aliud matrimonium tranſire, quia difficilius conuerteretur uxor, uiro ſuo † ſciens ſe eſſe priuatam. Si aũt non ſit ſpes de cõuerſione, poteſt ad ſacros ordines, uel ad religionẽ accedere, prius requiſita uxore ꝙ conuertatur: & tunc ſi poſtquam uir ſacros ordines ſuſcepit, uxor cõuertatur, nõ eſt ſibi uir ſuus reddendus, ſed debet imputare ſibi in pęnam tardæ conuerſionis, ꝙ uiro ſuo priuatur.

Ad quintum dicendũ, ꝙ uinculũ paternitatis non ſoluitur ꝑ diſparẽ cultum, ſicut uinculum matrimonij, & ideo non eſt ſimile de hæreditate, & vxore.

5m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. propter diſſimilitudinem utriuſque. Nam uinculum paternitatis non &c. ut in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationẽ oſtendãt, meritò inſinuatum à Concil. Meldenſi cap. 1. ꝙ fidelis diſcedens ab infideli uxore non poteſt aliam ducere: & ſic. Siquis habuerit vxorem virginẽ ante baptiſmum uiuente illa, poſt baptiſmũ alteram habere non poteſt. Crimina enim in baptiſmo ſoluuntur, non coniugia. Hæc illud. 28. q. 2. Vbi per ly uiuente illa, intellige ſiuè conuerſa ſit, ſiuè non cõuerſa cum uiro; ſecũ tamen habitare nolente. Item ibid. à Gregorio Papa inſinuatum; ꝙ fidelis cõuerſus poteſt aliam ducere. Si infidelis diſcedit odio Chriſtianæ fidei, diſcedat. Non enim eſt frater, aut ſoror fidelis ſubiect⁹ ſeruituti in huiuſmodi. Non eſt enim propter Deum dimiſſa peccatum, ſi alij ſe copulauerit. Contumelia quippè creatoris ſoluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur. Infidelis autem diſcedens, & in Deum peccat, & in matrimonium. Nec eſt ei fides ſeruanda cõiugij: quia propterea diſcedit, ne audiret Chriſtum Deũ eſſe Chriſtianorum cõiugiorum. Hæc ille. Item ab Innocen. iij. ſi alter infideliũ coniugum ad fidem catholicam conuertat, altero uel nullo modo uel non ſine blaſphemia diuini nominis, uel ut eum pertrahat ad mortale peccatum, ei cohabitare uolente; qui relinquitur ad ſecunda ſi uoluerit uota tranſibit, & in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus, ſi infidelis diſcedit, diſcedat; frater enim uel ſoror nõ eſt ſeruitu-

[r] Vid. ꝑ S. Eccl. &c.

ei ſubiectus in huiuſmodi: & canonem etiam, in quo dicitur, F contumelia creatoris ſoluit ius matrimonij circa eum qui relinquitur. Hæc ille, de diuor. quanto.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum pro quanto ſit uel ſtatuunt de fideli conuerſo reſpectu matrimonij contrahendi, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum alia vitia ſoluant matrimonium.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd alia uitia ſoluant matrimonium, ſicut & infidelitas. Adulterium enim videtur eſſe directius contra matrimonium, quàm infidelitas, ſed infidelitas ſoluit matrimonium in aliquo caſu, ut liceat ad aliud matrimonium tranſire, ergo, & adulterium idem facit.

¶2 Præterea, Sicut infidelitas eſt fornicatio ſpiritualis, ita & quodlibet peccatum, ſi ergo propter hoc infidelitas matrimonium ſoluit, quia eſt fornicatio ſpiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium ſoluet.

¶3 Præterea, Matthæi decimo octauo dicitur, Si dextra manus tua ſcandalizat te, abſcinde eā, & proijce abs te, dicit Gloſſa,* quòd in manu, & dextro oculo poſſunt accipi fratres, & uxor, propinqui, & filij: ſed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento, ergo propter quodlibet peccatū poteſt matrimonium diſſolui.

¶4 Præt. Auaritia idolatria eſt, vt dicitur Epheſio. 5. ſed ꝓpter idolatriam poteſt mulier dimitti, ergo pari ratione ꝓpter auaritiam, & propter alia peccata, quæ ſunt maiora, quā auaritia.

¶5 Præt. Hoc expreſſe Magiſter dicit in litera*.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Matt. 5. Qui dimiſerit uxorē excepta cā fornicationis, mæchat.

Præterea, Secundum hoc tota die fierent diuortia, cum raro inueniatur matrimonium, in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

RESPONDEO, Dicendū quòd fornicatio corporalis, & infidelitas ſpecialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, ut ex dictis* patet: unde ſpecialem habent uim ſeparandi matrimonia. Sed tamen intelligendum eſt quòd matrimoniū dupliciter ſoluitur. Vno modo quantum ad uinculum, & ſic non poteſt ſolui poſtquam matrimonium eſt ratificatum, neque per infidelitatem, neque per matrimonium; ſed ſi nō eſt ratificatum, ſoluitur uinculū pmanente infidelitate in altero coniugum, ſi alter conuerſus ad fidem ad aliud coniugium tranſeat, non autem ſoluitur uinculum prædictum per adulteriū alias infidelis libere poſſet dare libellum repudii vxori adulteræ, & ea dimiſſa, aliam ducere, quod falſum eſt. Alio mō ſoluitur matrimonium quantum ad actum, & ſic ſolui poteſt tam per infidelitatem quàm per fornicationem corporalem, ſed ꝓpter alia peccata non poteſt ſolui matrimonium, etiam quantū ad actum, niſi forte ad tempus ſe velit uir ſubtrahere à conſortio vxoris ad caſtigationē eius ſubtrahendo ei præſentiæ ſuæ ſolatium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis adulterium magis directe opponatur matrimonio, inquantum eſt in officium naturæ, quam infidelitas, tamen econtrario eſt, inquantum matrimonium eſt ſacramētum eccleſiæ, ex quo habet perfectam firmitatem, inquantum ſignificat indiuiſibilem coniū-

---

QVÆST. LIX. ART. VI.

349 CONCL. 1ª. Fornicatio corporalis, & infidelitas, ſpecialem habent contrarietatem ad bona matrimonij.

¶PROB. Quia patet ex dictis.

CONCL. 2ª. Matrimonium ratificatum neque per infidelitatem neque per adulterium poteſt ſolui quò ad vinculum.

¶Examē. Ly ratificatum. Scilicet ut declaratur ar. 5. ad 1m.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

CONCL. 3ª Si non eſt ratificatum matrimoniū ſoluitur quò ad uinculum permanente infidelitate in altero coniugum, ſi alter conuerſus ad fidem trāſeat ad aliud coniugium: non autem ſoluitur uinculum prædictum per adulterium.

* Ex Hieronymo in hoc lo co, to. 9.

¶Examen. Ly permanēte infidelitate. Scilicet tali; ut niſi cum cōtumelia creatoris cohabitare nolit. art. 5. corp.

¶ Ly ſi alter conuerſus &c. Scilicet ut declaratur articu. quinto ad ſecundum & tertium.

PROB. 1. Quia patet ex dictis, articu. 5.

* li. 4. Sēt. diſtin. 39. §. D.

2. Quia (ly non autē ſoluitur &c.) alias infidelis liberè (.i. tuta conſcientia) poſſet dare libellum repudij uxori adulteræ. eaque dimiſſa aliam ducere, quod eſt falſum.

¶NOT. De libello repudij non dando liberè, cùm ſit contra legē naturæ, uide artic. tertium, ad quintum. De hoc autem, quòd dimiſſa uxore propter fornicationem, non poſſit aliam quis ducere: patet rectè intelligentibus Math. 19. Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem; & aliam duxerit: mæchatur. Vbi uides, quòd non mæchatur propter dimiſſionem ob fornicationem (hoc enim concedis dominus ibi:) ſed propter hoc, quòd illa ſic dimiſſa, ducit aliam. exceptio illa fornicationis cadit tantum ſuper dimiſſionem vxoris. Non enim vult dicere Dominus (ut falſo æſtimant quidam, de quibus in appen.) quòd dimittens & aliam ducens, ſine cauſa fornicationis, mæchatur, quaſi quòd data cauſa fornicationis, poſſit utrunque facere: ſed vult dicere, quòd dimittens vxorem, ſine cauſa fornicationis, mæchatur, id eſt occaſionem per hoc mœchandi uxori dat, cuius mechiæ peccatum ſic illicitè dimittenti imputabitur; & ultra hoc, ſi aliam duxerit, propriè mæchatur. Et hoc ob uinculum matrimonij remanens cum prima. Quòd & clarius patet per dictum ſequēs ibi: & qui dimiſſam duxerit, mæchatur. Quare Titius ſoluens ducens Bertam à Sempronio, cauſa fornicationis, dimiſſam, mæchatur? Quia inter Titium, & Bertam remanſit matrimonium, quò ad uinculum. Et nota, quòd non dicit, ſi dimiſſa nupſerit, mæchatur (quamuis hoc uerū ſit) ſed dicit ly qui dimiſſam duxerit: ut amputet omnem occaſionem excuſanti contrarium dicēdo, quòd innocēs poteſt contrahere. Nam (à ſimili arguendo) clarum eſt, quòd Titius (ut ſupponitur) eſt innocens quantum attinet ad fornicationē prædictam Bertę, propter quàm à Sempronio ſuo uiro dimiſſa fuerat. Et dimiſſa igitur, ſi nupſerit, mœchatur, & qui duxerit eam mœchatur: non ratione quacunque principaliter, ſed ratione remanēns uinculi prioris matrimonij.

concl. *art. 5. huius queſ. corp. concl. concl.

CONCL. 4ª. Matrimonium etiam ratificatum quantum ad actum, poteſt ſolui tam per infidelitatē, quàm per fornicationem corporalem: ſed propter alia peccata non, niſi fortè ad tēpus uelit uir ſubtrahere ſe à conſortio uxoris ad caſtigationem eius.

¶Examen. Ly ad caſtigationem eius. Hoc eſt non propriè faciendo diuortium: ſed corrigendo ipſam de ſuis defectibus; quo & modo ſolent patres aliquando corripere filios; dando eis per hoc occaſionem cognoſcendi errores ſuos. Nam diuortium propriè plus dicit quam caſtigationem hanc ad tempus ſecundum prudentiam uiri factam.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶NOT. Et prima pars clara eſt ex Matth. 19. & 2ª. ex hoc, quòd ad officium uiri pertinet caſtigare prudenter defectuoſam uxorē q. 62. ar. 1 ad 2m.

1m de maiori. Contra matrimoniū ℞. inquātū eſt officiū naturæ: non, inquantum ſacramentū eccle-

ctionem Chriſti, & Eccleſię, & ideo matrimonium, quod non eſt ratum, magis poteſt ſolui q̃-tum ad vinculum per infidelitatem, quàm per adulterium.

Ad secvndvm dicendum, quòd coniunctio prima animæ ad Deum eſt per fidem, & ideo per eam anima quaſi deſponſatur Deo, ut patet Oſeæ 2. Sponſabo te mihi in fide. Vnde in ſacra Scriptura ſpecialiter per fornicationem, idolatria, & infidelitas deſignantur, ſed alia peccata magis remota ſignificatione dicuntur ſpirituales fornicationes.

B

Ad tertivm dicendum, ꝙ hoc intelligendum eſt quando mulier præſtat magnam occaſionem peccati uiro ſuo, ut uir probabiliter ſibi de periculo timeat: tunc enim vir poteſt ſe ſubtrahere ab eius conuerſatione, ut dictum eſt.*

Ad qvartvm dicendum, ꝙ auaritia dicitur idolatria per quandam ſimilitudinem ſeruitutis, quia tam auarus, quàm idolatra potius ſeruit creaturæ, quàm Creatori, non autem per ſimilitudinem infidelitatis, quia corruptio infidelitatis eſt in intellectu, ſed auaritiæ in affectu.

Ad qvintvm dicendum, ꝙ verba Magiſtri* ſunt accipiẽda de ſponſalibus, quia propter crimen ſuperueniens ſponſalia ſolui poſſunt: uel ſi loquitur de matrimonio, intelligendum eſt de ſeparatione à communi cõuerſatione ad tempus, ut dictũ eſt, * vel quãdo uxor non vult cohabitare niſi ſub conditione peccãdi, ut cum dicit, Nõ ero vxor tua, niſi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potius eam debet dimittere, quàm latrocinia exercere.

C

ecleſiæ. §. ut in texto. Tunc nihil &c. Nam matrimonium non ratum magis poteſt ſolui quantum &c. ut in textu dꝭ. Vide ar. 5. ad 2m & 3m.

Matrimo nõ ratũ; & ratũ.

2m de antecedente. Ita. ℞. quantum ad eſſe fornicationem ſpiritualem: nõ aũt, quantum ad modũ eſſendi. §. putà principaliter, & propriè. Nam infidelitas modo principali, & proprio, dicitur fornicatio ſpiritualis: alia verò peccata modo minus principali minuſque proprio, propter rationem allatã in texto. Tunc nihil &c. Patet enim; quòd ſi aliquid principale poteſt facere aliquid; non ſequitur; quòd aliud minus principale tantam habeat potentiam.

Fornicatio ſpiritualis.

3m de cõcluſione. Poteſt matrimoniũ diſſolui. ℞. nec poteſt vir ſe ſubtrahere à conuerſatione uxoris. §. ut dixit quarta concluſio. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Propter authoritatem illã Matt. 18. non debet quis aliquod malum perpetrare: quoniã tunc, verba tenendo, uerborum ſenſui contra diceret, & ſic contra ipſum dictum euangelium peccaret. Sicut ergo propter authoritatem illam non debet ſibi quis oculũ, uel manum materialiter abſcindere, ſed ſpiritualiter (ut docent ibi ſancti:) ita propter eandem non debet quis vxoratus à matrimonio reſilire quò ad vinculum, uel quò ad actum; ſed ſibi ipſi, & etiam conſorti proſpicere prudenter, pro quanto ad uitationem ſcandali conuenienter expedit. Et hoc eſt, in propoſito, quod dicitur in textu; ꝙ uidelicet quando mulier præſtat magnam &c. Vide tu ibi: & inde ad alia conſimilia quomodo procedendum ſit, addiſce.

*Art. pcetor.

Abſcinde te pedẽ, et ueie oculũ qd ſit.

D

4m ex Epheſ. 5. idolatria. ℞. per ſimilitudinem quãdam ſeruitutis: non, per ſimilitudinẽ infidelitatis. §. ut in texto. Tunc nihil &c. Nam, ſi idolatria infidelitas ſoluit matrimonium, non ſequitur ꝙ idolatria ſeruitus pecuniæ, quæ eſt multò minor, tantam habeat potentiam ad diſſoluendum illud.

5m de antecedente. Dicit ℞. loquendo uel de ſponſalibus: uel de matrimonio aut quò ad ſeparationem a communi conuerſatione ad tempus, aut in caſu quo uxor non vult cohabitare niſi &c. non quò ad vinculum, neque quò ad actum §. Vide textum, ut intelligas, quæ ſcripta ſunt. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

1

Vid. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem & D. Thomam interimas errorem Melanctonis (Prat. Iudæorum hæreſes, & in examine ordinandorum euidem Melancton. an 1552.) dicentis; quòd matrimonium propter adulterium, ut faciunt Iudæi, deberet diſſolui. Item Phariſæorum (Direct. inquiſ. par. 2. quæſt. 4.) dicentium; quòd licitum eſt vxorem dimittere etiam fornicationis ratione, & libellum repudij ei dare: Item Herodianorum (ibid. in Direct.) dicentiũ; quòd licitum eſt uxorem alterius, etiam marito uiuente in uxorem accipere: Item Græcorum, Montaniſtarum. Armenorum (Prat. in eorum tit.) peſtiferè dicentium; quòd nuptiarum fœdus & uinculum põteſt pro coniugum arbitrio diſſolui. Item Eraſmi (in Matth. 19. & in paraphraſi 1. Corin. 7.) & alterius cuiuſdam (eodem loco Matth.) dicentium: licitum eſſe Chriſtiano dimittere uxorem ob fornicationem carnalem ipſius, & poſſe ducere aliam. Verum eſt tamen: quod iſte quidam optimus vir dixit illud, limitando ſic, ſalua (inquit) eccleſiæ diffinitione.

¶Secundò habes: quomodo per rationem & Diuum Thomam oſtendas, errores prædictos meritò damnari ab Eugenio Quarto in Decret. Armen. dat. ſacro approbante Concil. Florẽtin. Septimum eſt ſacramentum matrimonij &c. Quamuis autem ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparationem facere: nõ inde aliud matrimonium contrahere fas eſt: cùm matrimonij uinculũ legitimè contracti perpetuum ſit. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 24. can. 7. Siquis dixerit eccleſiam errare, cùm docuit, & docet iuxta euangelicam & Apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum, matrimonij uinculum nõ poſſe diſſolui, & utrũque uel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero coniuge uiuente, aliud matrimonium contrahere; mœcharique eũ, qui, dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimiſſo adultero, alij nupſerit: anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eodem ibid. can. 5. Siquis dixerit: propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a coniuge diſſolui poſſe matrimonij uinculum: anathema ſit Hæc ibi. Itẽ à Concil. Mileuitano. cap. 17. Placuit, ut ſecundum Euangelicam & apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neq; dimiſſa à marito, alteri coniungantur: ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Hæc ibi; & recitantur. 32. q. 7. Item à Conc. Aphricano. c. 69. totidem uerbis. Item ab Innocẽtio 3. de diuor. Gaudemus &c. Si ergo uxore dimiſſa duci alia de iure nõ poteſt, fortius, et ipſa retenta. Qui autem ſecundum ritum ſuum repudiauerit uxorẽ legitimã, cũ tale repudiũ ueritas in Euangelio reprobauerit, nunq̃ ea uiuente poterit licitè aliam habere. Hæc ibi.

*Loco in arg. 3. citato.

*In corp. art.

3

¶Tertiò habes; quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Matth. 5. ꝙ adulterium ſoluit matrimonium quò ad thorum. ſed non quò ad uinculum: et ſic. Qui dimiſerit uxorẽ ſuam, excepta cauſa fornicationis facit eam mœchari & qui dimiſſam duxerit eam, adulterat. Hæc ibi. Vbi nota ly uxorem. Quo annotato, ſi uerũ ſenſum huius termini percipis: uidebis illos, q dicũt, per fornicationẽ ſolui uinculũ matrimonij inter uxorẽ, et uirũ, ignorare propriã uocẽ. Nã uxor dr̃, quæ legitimè eſt coniuncta viro. Cũ ergo Chriſtus dimiſſã à marito ob fornicationẽ nocet adhuc uxorẽ: relinquit manifeſtè ex ipſo termino intelligendũ ꝙ inter dimiſſam ob fornicationẽ, et dimittentem, adhuc perſeuerat uinculum matrimonij. Ex ſta authoritate Matth. 5. patet quam benè eſſe gloſatum ly mœchatur primo loco dictum ab eodem 19. in ſupra not. poſt prob. cõcluſ. 3a. Itẽ à 1. Cor. 7. His q matrimonio iuncti ſunt præcipio non ego, ſed dñs, uxorẽ à uiro nõ diſcedere: ꝙ ſi diſceſſerit, manere innuptã, aut uiro ſuo reconciliari. Et uir uxorẽ non dimittat. Hæc ibi. Ex quo patet, cũ ſeparatos cõiuges, ex mandato dñi oporteat manere innuptos, ꝙ vinculũ matrimonij adhuc perdurat inter illos. Nec dicendum (ſecundum ꝙ Ambroſium dixiſſe aiunt quidam) hoc, ꝙ ſcilicet ideo non ſubditũ de uiro quod de vxore præmiſit, quia uiro licet ducere aliam. Ille enim Ambroſius authoritatem non habet: quoniam non eſt magnus ille Mediolanẽſis Epiſcopus, et ſi fortè in eius ſcriptis hoc inueniatur, dicendum cum ſancto Thoma ſuper 1. Corin. 7 uerbis Apoſtoli præmiſſis: quòd à falſarijs additum eſt. Non enim uir et uxor circa matrimonium iudicantur ad impar a: ſed ad paria, ut inquit Papa Innocẽtius Tertius, de diuor. Gaudemus. Vnde hoc ipſum oſtẽdit Dominus dicens Mar. 10. quicunque dimiſerit uxorem ſuã,

E

& aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam: & ſi uxor dimiſerit uirum ſuum, & alij nupſerit, mœchatur. Ecce, quòd ad paria iudicantur à Domino, contra illos Ambroſij falſatores. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 24 can. 8. Siquis dixerit eccleſiam errare cum ob multas cauſas ſeparationem inter coniuges, quò ad thorum, ſeu quò ad cohabitationẽ ad certum, incertumuè tempus fieri poſſe du cernit, anathema ſit. Hæc ibi. Item ab Innocentio eod. ibid. Qui legitimam repudiauit uxorem, nunquam ea uiuente licite poterit aliam ducere ad fidem Chriſti conuerſus habere, niſi poſt conuerſionem ipſius illa renuat cohabitare cum ipſo, aut etiam ſi conſentiat, nõ tamen abſque contumelia creatoris, uel ut eum pertrahat ad mortale peccatũ. Quòd ſi conuerſum ad idem & illa conuerſa ſequatur, ante quam propter cauſas prædictas legitimam ille duxerit uxorem, eã recipere cõpellitur. Hæc ibi. Quæ etiam Thom. d. 17. q. 1. ar. 1. & ſeq. ad mentem 32. q. 2. ſecundum ad art. 3. pro ad 1[m] & art. 5 pro ad 2[m]. & 1[m] iuxta quod diuerſa in ipſis authoritatibus conſiderãtur, ut aliàs annotatum eſt.

4 ¶Quartò habes quomodo prædicta patrum, pro quanto propter uitia circa matrimonium accidentia ex defectu cõiugum ſic uel ſic pro eius ſolutione, aut permanentia ſtatuunt, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LX.

ART. I.

150 CONCL. 1ª. Sine peccato poteſt vir zelo iuſtitiæ, non liuore uindictæ, aut odij motus uxorem adulteram in iudicio ſeculari accuſare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege ſtatutam petere.

¶Corollarium. Ergo accuſans aliquẽ maleſactorem non zelo iuſtitiæ, ſed liuore uindictæ, aut odio motus, incurrit peccatum: ad quod cauendum ſect. huius.

*Li. 4. Sẽt. d. 37. circa finem litus.

QVAESTIO LX.

De vxoricidio, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderãdũ eſt de vxoricidio. Circa quod quæruntur duo.

Primo, Vtrum in aliquo caſu liceat vxorem occidere.

Secundo, Vtrum uxoricidiũ matrimonium impediat.

ARTICVLVS I.

Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ liceat uiro uxo- H rem interficere in actu adulterij deprehenſam. Lex enim diuina[h] præcipit adulteras lapidari: ſed ille, qui legẽ diuinã exequitur nõ peccat, ergo nec occidere propriã uxorẽ, ſi ſit adultera.

¶2 Præt. Illud, quod licet legi, licet ei, cui lex hoc committit, ſed legi licet interficere adulteram, aut quãlibet perſonã reã mortis. cum ergo lex[h] commiſerit uiro interfectionem vxoris I in actu adulterij deprehenſę, uidetur quòd ei liceat.

¶3 Præt. Vir habet poteſtatem maiorem ſuper vxorem adulteram quàm ſuper eum, qui cum ea adulterium committit: ſed ſi vir percutiat clericum, quem cũ propria uxore inuenit, non eſt excommunicatus, ergo videtur quòd etiam[h] liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehenſam.

¶4 Præt. vir tenetur uxorem ſuam[h] corrigere: ſed correctio fit per inflictionem iuſtæ pęnę, cum ergo iuſta pœna adulterij ſit mors, q̃a eſt capitale crimẽ, videtur ꝙ liceat uiro uxorem adulteram occidere.

SED CONTRA, In litera * dicitur, quòd Eccleſia Dei nunquàm conſtringitur legibus humanis, vel mundanis, gladium enim non habet niſi ſpiritualẽ; ergo vĩ ꝙ ei, qui vult eſſe de Eccleſia, non ſit licitus actus legis illius, quæ uxoricidium permittit.

Præterea, Vir, & uxor ad paria iudicantur: ſed uxori nõ licet interficere virũ in adulterio de- G prehenſum, ergo nec uiro uxorem.

RESP. Dicendum, quòd uirũ interficere uxorẽ contingit dupliciter. Vno modo per iudiciũ ciuile, & ſic non eſt dubiũ ꝙ[m] ſine peccato poteſt uir, zelo iuſtitiæ, non liuore uindictæ, aut odij motus, uxorẽ adulteram in iudicio ſeculari accuſare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege ſtatutã petere:[n] ſicut etiã licet aliquẽ accuſare de homicidio, aut de alio crimine: non tñ talis accuſatio poteſt fieri in iudicio Eccleſiaſtico, quia Eccleſia non habet gladiũ materialẽ, ut in litera dicitur. Alio modo contingit eã per ſe ipsũ occidere, non in iudicio conuictam, & ſic[p] extra actum adulterij eam interficere, quantumcunque ſciat eam adulterã, neque ſecundum leges ciuiles, neque ſecundũ legem conſcientiæ licet.[q] Sed lex[r] ciuilis quaſi licitum putat, quòd in ipſo actu eam interficiat, non quaſi præcipiẽs, vel prohibens, ſed quaſi pœnã homicidii ei non infligẽs propter maximũ incitamentũ, quod habet uir in tali facto ad occaſionem uxoris. Sed Eccleſia in hoc non eſt aſtricta legibus humanis, ut iudicet eũ ſine reatu pœnæ æternæ, uel pœnę K Eccleſiaſtico iudicio infligendę ex hoc quòd eſt ſine reatu pœnæ infligendæ per iudicium ſeculare: & ideo[u] in nullo caſu licet uiro occidere uxorem propria authoritate.[x]

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ pœnam illam infligendam nõ* commiſit perſonis priuatis, ſed perſonis publicis, quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autem non eſt iudex uxo-

dus eſt animus.

¶PROB. Quia licet accuſare aliquem de homicidio, aut de alio crimine, propter zelum iuſtitiæ.

CONCL. ſecunda. Extra actum adulterij uxorem interficere, quantumcunque ſciat eam adulteram, neque ſecundum leges ciuiles, neque ſecundum legem conſcientiæ licet.

¶PROB. Quia ut patens præſupponitur.

CONCL. 3ª Lex ciuilis quaſi licitum putat, quòd in ipſo actu uir uxorem adulteram interficiat.

¶Examen. Ly lex ciuilis. Hoc dicitur ad differentiam legis eccleſiaſticæ: & conſcientiæ. Secundum enim has leges ponetur concluſio quarta ſequens. concl. m

Ly quaſi. Hoc dicitur ad denotandũ quòd abſolutè loquẽdo, lex ipſa ciuilis nõ putat hoc eſſe licitũ. Cur autem ſi abſolutè nõ putat licitum, putat hoc quaſi licitum, declaratur in textu. Ex eo enim quòd neque præcipit, neque prohibet, neque caſtigat hoc factum, elicitur, quòd quaſi licitum putet. Hoc ergo quaſi licitum putare, eſt quodammodo permittere. concl. p

¶PROBAT. Quia præſupponitur clara ex iure ciuili. concl. ſ

CONCLVS. quarta. In nullo caſu licet uiro occidere uxorem propriã authoritate.

¶Examen. Ly propria. Ideſt non mutuata neq; à Deo immediatè (ut Sanſon ſeipſum cum Philiſtæis occidit, Iudic. 16.) neque à principibus Dei miniſtris (ut quotidie carnifices mandato Principum, ordine iuſtitiæ ſeruato, maleſactores occidunt.) concl. u

¶PROBAT. Quia patere præſupponitur.

¶NOTAT. Vt in appen. ſequen. monſtrabitur.

1[m] de maiori. Præcipit. Ꝝ. perſonis publicis: non, priuatis. S. Tunc nihil &c. ut patet applicando textum. *Aliàs permiſit.

2[m] de

ris, & ideo non poteſt eam interficere, ſed coram iudice accuſare.

Ad ſecundum dicendū, quòd lex ciuilis non commiſit uiro occiſionem uxoris, quaſi præcipiens, quia ſic non peccaret, ſicut non peccat miniſter iudicis latronem occidens condemnatum ad mortem, ſed permiſit pœnam non adhibens: vnde etiam difficultates quaſdam oppoſuit, quibus retraherentur uiri ab uxoricidio.

Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non ꝓbatur quòd ſit licitum ſimpliciter, ſed quantum ad immunitatem ad aliquā pęnam, quia etiam excommunicatio quædam pœna eſt.

Ad quartum dicendum, quòd duplex eſt congregatio, quædam œconomica, ſicut familia aliqua, & quædam politiea, ſicut ciuitas, & regnum. Ille igitur, qui præeſt ſecundæ congregationi, ut Rex, poteſt infligere pęnam, & corrigĕtem perſonam, & extermiuantem ad purgationem communitatis, cuius curam gerit; ſed ille, qui præeſt in prima congregatione, ut pater familias, non poteſt infligere niſi pœnam corrigentem, quæ ſe non extendit ultra terminos emendationis, quam traſcendit pœna mortis: & ideo uir, qui ſic præeſt uxori, non poteſt ipſam iterficere, ſed alias caſtigare.

Articvlvs II.

Vtrum uxoricidium impediat matrimonium.

Ad secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd vxoricidium nō impediat matrimonium.[h] Directi[o] enim opponitur adulterium matrimonio quàm homicidium: ſed adulteriū non impedit matrimoniū, ergo nec uxoricidium.

2 Præterea, Grauius eſt peccatum occidere matrē, quàm vxorem, quia nunquam licet uerberare matrem, licet autem uerbe A rare uxorem: ſed occiſio matris non impedit matrimonium [h], ergo nec uxoris occiſio.

3 Præterea, Magis [h] peccat, qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quàm uxorem ꝓpriam, inquantum minus habet de motiuo, & minus ad eum ſpectat eius correctio: ſed qui alienam uxorem occidit non impeditur à matrimonio, ergo nec ille, qui propriam uxorem interB ficit.

4 Præterea, Remota cauſa, remouetur effectus: ſed peccatum homicidij poteſt per pœnitentiam remoueri, ergo & impedimentum matrimonij, quòd ex eo cauſatur. Et ita uidetur quòd poſt peractam pœnitentiā non prohibeatur matrimonium contrahere.

Sed contra eſt quod Canon † dicit: Interfectores ſuarū C coniugum, ad pœnitentiam redigĕdi ſunt, quibus [a] penitus denegatur coniugium.

Præterea, In eo, in quo quis peccat, debet puniri: ſed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit, ergo debet puniri, ut matrimonio priuetur.

Respondeo, Dicendum, quòd uxoricidium ex ſtatuto Eccleſiæ [a] matrimonium impeD dit, ſed [m] quandoq; impedit eontrahendum, & non dirimit contractum [n]: quando ſcilicet propter adulterium uir occidit uxorem, aut ēt propter odium: tamen ſi timetur de incontinentia ipſius, poteſt cum eo diſpenſari per Eccleſiam, ut licite matrimonium contrahat: [p] quando que etiam dirimit contractum [q], ut quādo aliquis interficit uxorem ſuam, ut ducat eam cum E qua mœchatur, tunc enim efficitur illegitima perſona ſimpliciter ad contrahendum cum illa, ita quòd ſi de facto cum ea contraxerit matrimonium, dirimitur. [r] Sed per hoc non efficit ſimpliciter perſona illegitima reſpectu aliarū mulierum [s]. Vnde ſi cum alia contraxerit, quamuis peccet, contra ſtatutum Eccleſię faciens, tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

2m de conclusione. Commiſeri[t]. ℞ non: ſed permiſit. §. ut in texto. Tunc nihil contra. Nam ex eo, ꝙ alicui permittitur aliquid fieri, non ſequitur neceſſariò; quòd facere illud, ſit bonum. Permittūtur enim à Deo peccata; quæ tamen homines facere, non eſt bonum.

¶NOT. Difficultates appoſitæ à lege ciuili ad hoc ut quis caueat ab occiſione uxoris, de quib. in textu, uidendæ ſunt in lege ciuili. C. ad leg. Iul. de adult. L. Gracchus, & ff. de adulte. marito.

3m de conclusione. Quòd etiam liceat. ℞. quātum ad aliquam immunitatem pęnę, non autem ſimpliciter. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶ *Corollarium.* Ergo ex hoc, ꝙ quis percutiens clericum cum propria vxore inuentum non eſt excommunicatus, non ſequitur; quòd nō peccet ſi alias percuſſio ſit notabilis.

4m de maiori

Corrigere. ℞. correctione emēdationis: non, correctione exterminationis. § Nā duplex eſt congregatio quædam œconomica, ſicut familiaris quæ; quædam &c. ut in texto. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatam à Nicolao Papa, ꝙ ſecundum leges eccleſiaſticas nō licet viro vxorem adulteram occidere: & ſic. Si cuius vxor adulterium perpetrauerit, utrum liceat marito illius ſecundum mūdanā legem eam interficere. Sed ſancta Dei eccleſia mundanis nunquā conſtringitur legibus; gladiū habet ſpirituale, quo non occidit, ſed uiuificat Hæc ille: 33. q. 2. inter hæc. Item inſinuatū & illud præcedens, & aliud de accuſatione uxoris adulteræ à Stephano Papa ibid. Admonere &c. Nec illa uxor tua uiua debuit cōdēnari, nec à te poſt ei[us] mortē accuſari. Prius eſſet cauſæ criminis ſubtiliter inueſtigandæ: & ſi ita fuiſſet inuenta, ſecundū leges canonicam debuit accipere ultionis uindictam. Nam ſi uerum (quod abſit) fuiſſet, ſicut illa adulter mentitus eſt: poſt ſeptē annos pœnitentia peracta dimittere eā per approbatam cauſam poteras, ſi uoluiſſes, occidere eā nullatenus debuiſti. Hæc ibi. Itē in 23. q. 5. Si non licet &c. His exceptis, quos uel lex iuſta generaliter, uel ipſe fons iuſtitiæ Deus ſpecialiter, iubet occidi; quiſquis hominem, uel ſe ipſum, uel quemlibet, occiderit, homicidij crimine innectitur. Hæc ibi.

¶ Secundo habes: 2 quō per rationem & diuum Thomam pręd dicta patent, pro quanto circa occiſionem pręmiſſam ſic uel ſic ſtatuūt, & intelligas, & teneas.

¶ Tertiò uides: quō ea iſta uiſſim Thomiſtica doctrina hęc, & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. LX. ART. II.

Concl. 1a. Vxoricidiū ex ſtatuto eccleſiæ impedit quādoq; matrimonium contrahendum, & nō dirimit contractum.

¶ Examen. Ly quandoque. Vt declaratur in textu.

¶ PROB. Quia præſupponitur clara ex textibus.

¶ CONCL. 2a. Vxoricidium quandoq; etiam dirimit contractum.

¶ Examen. Ly quandoq. Hoc declaratur in textu.

¶ PROB. Quia tunc ille efficitur illegitima perſona ad contrahendum cum illa.

¶ CONCL. 3a. Vxoricidium factum cū intentione à uiro, ut ducat eam, cum qua mœchatur, non dirimit matrimonium

Marginal notes: Vid. p S. Eccl. &c. — † In decr. 33. qō. 2. can. inter fectores. — [a] Ibid. ca. 12. & 4. Sent. diſt 37. §. 8. — concl. [m] — [a] Decret. 33. q. 2. c. Interfectores. — 35 — concl. [p] — *cōclusionis ſecunda pars.*

cum alijs mulieribus contractum:.licet impediat contrahendũ. F

¶PROB. 1. Quia ex illo vxoricidio non fit perſona illegitima reſpectu aliarum mulierum: 2. Quia (ly licet impediat &c.) contrahere etiam cum alijs eſt contra ſtatutum eccleſiæ.

1m minor. Adulterium non impedit matrimonium.

℞. negatur iſta §. ſi cõiungatur ſcilicet homicidio: ut patet in textu.

Rñſio 2ª. ¶NOT. Quoniam de adulterio, & homicidio, loquitur reſpõſum hoc; ideo notãdi ſunt duo caſus. Primus eſt de puro homicidio: qñ videlicet vnus coniugum procurat alterum occidi. Tunc enim inter coniugem remanentem, & illam ſeu am perſonam, qua mediante occidit alterum, non poteſt eſſe matrimonium in perpetuum, ut patet per Cæleſtinũ iij. Papam dicentem. Interrogaſti de Saracenis, qui dum in captiuitate eſſent quandam Chriſtianarũ uiros earum inſidijs & machinationibus occiderunt: verũ quia poſtea per ipſas ad fidem Chriſtianam cõuerſi ſunt eas de iure poſſint accipere in vxores, uel ſi duxerit coniugium teneat eo eundẽ. Hic Triburienſis Concilij regula cõtenti ſumus aſſerentes, quòd, ſi in mortem ipſorũ malitioſè fuerint machinatæ, licet earum ſtudio ad fidẽ acceſſerint, nec eis adhærere debent, nec

Priuatur qr aliqñ in perpetuum matrimonio

Ad primum ergo dicendum, quòd homicidium, & adulterium in aliquo caſu impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, ſicut de uxoricidio dicitur hic, etiam de adulterio infra dicetur.[r] Vel dicendum, quòd uxoricidium eſt contra ſubſtantiam coniugij, ſed adulterium contra bonum fidei ei debitæ & ſic adulterium non eſt magis contra matrimonium, quàm uxoricidium, & ita ratio procedit ex falſis. G

Ad secundum dicendum, quòd ſimpliciter loquendo, grauius peccatum eſt occidere matrẽ, quàm uxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur, & ideo minus inclinatur ad interfectionem matris, & pronior eſt ad interfectionem uxoris, ad cuius pronitatis repreſſionem uxoricidis eſt matrimonium ab Eccleſia interdictum. H

Ad tertium dicendum, quòd talis non peccat contra matrimonium, ſicut ille, qui propriã uxorem interficit, & ideo non eſt ſimile. I

ſunt etiam, ſi adhæſerint, tolerandi: rũm tale damnũ tali lucro eccleſia compenſare non velit. Hæc ille: de conuerſion. infidel. laudabilem. Secundus caſus in tali materia eſt de homicidio mixto adulterio: qñ videlicet alter coniugum adulteratur, & per ſe, uel alium interficit alterum coniugum. Nam inter coniugẽ ſuperſtitem, & perſonam illam adulteram, non poteſt eſſe coniugium in perpetuum vt patet per Alexandrum iij. dicentem. An liceat alicui cum ea cõtrahere matrimonium; quam, vxore ſua viuente, ſibi de facto matrimonio copulauit. Taliter reſpondemus, quòd ſi adultera eſt in mortem viri aliquid machinata (ſiue fidem dedit ſiue non: quòd, ea defuncta, hanc eſſet ducturus) ſecundum canones ab eius conſortio prohibentur: & hæc prohibitio perpetuò eſt ſeruanda. Hæc ille: de eo qui dux. in matrim. quam poll. per adult. Super hoc. Ex quo videtur idem iudicĩ de adultero, ſi machinatus fuerit in mortem uxoris.

Item maior. Directius opponitur adulterium matrimonio, quàm homicidium. ℞. negatur iſta §. ſi videlicet per ly directius, intelligatur magis; & per ly homicidium, intelligatur vxoricidium. K

¶NOT. Quoniam textus adulterium contrariari matrimonio in ratione contrahendi, vel etiam contracti, inſinuat; ideo notandus eſt vigilanter ſequens caſus de adulterio mixto contractui matrimonij de præſenti, vel promiſſioni iuratæ, quòd cum alter coniugum contra accipiet ipſum vel ipſam in coniugem: ſiue promiſſio talis antecedat, ſiue ſequatur, adulterium. inter iſtos n. adulteros cum tali promiſſione, non põt eſſe coniugium in perpetuum; vt patet per Gregoriũ iij. dicentẽ. Si quis uxore uiuẽte, fide data promiſit aliã ſe ducturum, uel cũ ipſa de facto contraxit ſiue antè ſiue poſt, legitima eius uxore ſuperſtite, cognouit eandem; non eſt matrimoniũ, quod cum ea contraxit poſt uxoris obitum, dirimendum. Cæterum tolerari non dẽt ſi prius uel poſt ea, dũ viueret uxor ipſius, ſibi adulterio polluiſſet.

F Hæc ille: de eo qui dux. in matrimon. quam poll. per adul.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. Nam uxoricidiũ ſtatutum eſt ab eccleſia ideo magis impedire matrimonium, quàm matricidium: quia pronior eſt quis ad vxoricidium, quã ad matricidium.

Ad quartum dicendum, quòd non eſt neceſſarium, quòd deleta culpa, deleatur omnis pœna, ſicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia reſtituit in priſtinam dignitatem, quamuis poſſit reſtituere in priſtinũ ſtatum gratiæ, ut dictum[r] eſt.

¶Corollarium. Non ergo rõne grauitatis peccati (ut opinabatur arguẽs,) ſed rõne pronitatis maioris impedimẽtũ hmõi factũ eſt quemadmodũ & in alijs criminibus quotidie fit à cõfeſſoribus, qui ſcdm rectum iudicium maiorẽ pœnitentiã iniungunt quãque conſitentibus pro minori delicto, quàm pro maiori ea, eo quòd magis pronũ ad min⁹ mortale uidẽt peccatorẽ, quàm ad maius q. 8. art. 7. corp. *q. 18. ar. 1. ad 3.

¶Ergo argumentũ peccabat in fallacia ſecundum nõ cauſam, ut cauſam. i

QVAESTIO LXI.

De impedimento matrimonij quod eſt votum ſolenne, in tres articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de impedimentis, quæ ſuperueniunt matrimonio, Et primo, de impedimento quod prouenit matrimonio, ſcilicet de uoto ſolenni. Secũdo, de impedimento quod prouenit matrimonio conſummato, ſcilicet de fornicatione.

Circa primum quæruntur tria. ¶Primo, Vtrum alter cõiugum, altero inuito poſt carnalem copulam poſſit religionem intrare.

3m de maiori Magis peccat. ℞. non tñ contra matrimoniũ §. Tunc nihil &c. Nam in matrimonio non ſic punitur ille, qui contra matrimonium nõ peccat iuxta illud (ab oppoſitis) per quæ quis peccat, per hæc & torquetur.

4m maior. Remota cauſa remouetur effectus ℞. proprius non autem omnis §. Tunc nihil &c. Non enim eſt neceſſariũ quòd deleta culpa deleatur &c. ut in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum ab Innocentio iij. quòd uxoricidium impedit matrimonium: & ſic. Veniens ad præſentiam &c. G. laicus quandam ſibi. M. mulierem inſciam quòd aliam haberet vxorẽ ſibi ſolemniter copulauit &c. Vxore defuncta, utpote à lege ipſius ſolutus in eandem M. de nouo potuit matrimonialiter cõſentire; dummodò non præſtiterit fidẽ adulteræ, uel machinatur fuerit in mortem vxoris. Hæc ille: de eo, qui dux. in matri. quam poll. per adul. Item à Concil. Triburienſi. 31. q. 1. Si quis viuente &c. Niſi forte idem uir, aut mulier uirum, qui mortuus fuerat occidiſſe notetur; quod ſi probatum fuerit, ſine ulla ſpe coniugij maneant perpetuò cum pœnitentia. Hæc ibi. Item à Concil. Eliberitano ibid. Si qua mulier in mortem mariti ſui &c. Ipſa aũt inſidiatrix pœnitentiæ ſubiecta, abſq; ſpe coniugij, maneat. Hæc ibi. Quod aũt dr de muliere reſpectu uiri quò ad occiſionem, intelligendũ eſt & de uiro reſpectu vxoris vt allatũ eſt nunc ſupra ex Conc. Triburienſi. Item à Nicolao Papa. Interfectores ſuarum coniugũ quid aliud habendi ſunt quàm homicidæ? Ac per hoc ad pœnitentiam redigendi; quibus penitus coniugiũ denegatur. Hæc ille. 33. q. 2. Itẽ à &c. ut ſup. not. poſt ad 1m. r Vtil. p 3. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem & Diuum Thomã præmiſſa patrum, pro quanto de uxoricidio priuante ſpe coniugij maritum inſinuant, & intelligat, & defendat. 2

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

QVAEST. LXI. ART. 1.

Concl. Nullus coniugũ põt ſine cõſenſu alterius poſt carnalẽ copulã Deo offerre corpus propriũ per cõtinentiæ votum. 252

¶Examen.

¶Examen. Ly cōtinentiæ uotum. Scilicet ita, ut priuet cōiunx A redditione debiti. Alioquin q̄tum eſt ex parte uouēdis, ſine præiudicio tñ alterius, pōt emittere uotum continentiæ: quoniam non promittit in caſu iſto niſi illud, quod ipſemet præſtare poteſt.

¶PROB. Quia nullus poteſt facere oblationē Deo de alieno, ſine conſenſu eius.

¶Secundo, Vtrum ante carnalem copulam poſſit intrare.

¶Tertio, Vtrum altero intrante, alter poſſit alteri nubere.

ARTICVLVS I.

Vtrum alter coniugum altero inuito poſt carnalem copulam poſſit religionem intrare.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd alter* coniugum, etiam poſt carnalem copulam poſſit altero inuito ad religionem tranſire. Quia lex diuina h magis debet ſpūalibus fauere q̄ lex humana ſed lex humana hoc permiſit, ergo multo fortius lex diuina permittere debuit.

C ¶2 Præterea, Minus bonū nō impedit maius bonum, ſed matrimonij ſtatus eſt minus bonū, quàm ſtatus religionis, vt patet. 1. Corin. 7. ergo per matrimonium nō debet homo impediri, quin poſſit ad religionē tranſire.

¶3 Præterea, In qualibet religione fit quoddā ſpirituale matrimonium: ſed licet de leui religione ad arctiorē tranſire, h ergo licet de matrimonio leuiori, ſcilicet carnali, ad arctius, ſcilicet matrimoniū religionis tranſire, etiam inuita uxore.

SED CONTRA, eſt quòd dicitur 1. Cor. 7. ut nec etiam ad tempus uacent orationi coniuges, ſine mutuo conſenſu à matrimonio abſtinentes.

¶Præterea, Nullus poteſt facere licite quod eſt in præiudicium alterius ſine eius uoluntate: ſed uotū religionis emiſſum ab uno coniugum eſt in præiudicium alterius, quia unus habet poteſtatem corporis alterius, ergo unus B ſine conſenſu alterius non poteſt uotum religionis emittere.

RESPONDEO. Dicendum, quòd nullus poteſt facere* oblationem Deo de alieno: unde cum per matrimonium iam conſummatum ſit corpus uiri factum uxoris,* non poteſt ſine conſenſu eius Deo ipſum offerre per continentiæ uotum. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana conſiderat matrimonium ſolum, inquantum C eſt in officium naturæ, ſed lex diuina ſecundum quòd eſt ſacramentum, ex quo habet omnimodam indiuiſibilitatem, & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ non eſt inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quod habet cōtrarietatem ad ipſum; ſicut etiam per malū bonum impeditur.

D AD TERTIVM dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad unam perſonam, ſcilicet ad Chriſtum, cui † ad plura obligatur aliquis in una religione, quàm in alia; ſed matrimonium carnale & religionis non fiunt ad unam perſonam; & ideo non eſt ſimilè.

*Tho. 4. diſtin. 27. q. 1. ar. 3. q. 1. & ſeq.

¶NOT. Offerre Deo alienū ſine eius conſenſu, eſt ſpecies furti, ſeu rapinæ: tantū abeſt, ut placeat Deo huiuſcemodi oblatio. Et eū de cōne uoti ſit, q̄ Deo p̄mittantur placita: nō uotum huiuſmodi, quatenus peccatū dicit, nō afficit uotū, neq; obligaret. Non. n. uotum eſt uinculum iniquitatis. Et ideo Cæleſtinus 3. tit. hī de conuerſ. coniugat. cap. Cariſſimus, inquit. Si inueneritis uxorē regit Sueuiæ graui infirmitate depreſſam, continentiam uouiſſe, & uirum eius ad tēpus præbuiſſe conſenſum, maximè ſi non idem uir continentiā uouit perpetuā, eandem uiro cohabitare faciatis, & utrunque inoicē maritali affectione tractare. Hæc ille. Quæ intelligas iuxta præmiſſa. ſ. q̄ quantū eſt ex ipſo uouente ſnū, teneatur ſeruare qđ promiſit; aliàs non.

1m đ maiori. Magis. ℞. ſecundū q̄ materia patitur. ſ. Tunc nihil &c. Nam materia nō patitur in propoſito, q̄ lex diuina ſeu canonica ſoluat matrimoniū: q̄m conſiderat ipſū, nō tantum ut eſt in officiū naturæ (ſecūdum q̄ lex humana facit:) ſed etiā ut eſt ſacramentum.

¶NOT. Doctrina reſponſi huius confirmatur à Papa Gregorio ſic. Sunt qui dicūt religionis gr̄a coniugia debere diſſolui. Verū ſciendū eſt, q̄ ſi hoc lex humana cōceſſit, lex tñ diuina phibuit. Scimus, quia ſcriptū eſt, erūt duo in carne una. Si ergo uir & uxor una caro ſunt & unū corpus, & religionis cauſa dimittit uir uxorē, uel mulier uirum, in hoc mundo remanentem uel ēt E fortaſſe ad licita uota migrantem: quæ eſt iſta cōuerſio in qua una & eadem caro ex parte tranſit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Hæc ille. 27. q. 2.

2m maior. Minus bonum nō impedit maius bonum. ℞. niſi habeat cōtrarietatem ad ipſum. ſ. Tūc nihil cōtra. Nā ſtatus mr̄imonij hēt cōtrarietatē ad ſtatū religionis, inquantū religio cōtinentiā uouet, mr̄imoniū uero nō.

NOT. Bonū, vt ſic, non impedit bonū: & ideo ad hoc, q̄ impediat requiritur (inquit textus) ut habeat cōtrarietatem ad ipſū, id eſt ut circa materiā concernentem contrarium uerſetur. Bonum. n. quodlibet ſecundum rectam rationem eſt: & conſequēter de eo nō eſt iudicādū, ſicut & de malo: q̄m malū, ut malū, ēt cōtrariatur malo; cū ſit extra medium bonis. Nā uariis modis cōtingit nō attingere mediū: cū tñ uno modo tm̄ ipſum attingere cōtingat. Cōcludendū ·g· cur: q̄ malū, ut malū, pōt contrariari malo, vt ſic: bonum uero, ut bonum, non item; ſed ut dictum eſt.

Qđo bonū cōtrariatur poſſi bono.

3m illatio cōcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. ſ. Non enim eſt ſimile quod affertur ut ſimile. Nam in qualibet religione contrahitur matrimonium &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quō per rationem oſtendat; meritò inſinuatum ab Alexādro 3. q̄ non licet uni coniugum, altero inuito, religionem profiteri: & ſic. Quidā intrauit monaſterium inuita uxore: quę ipſum repetente, coactus eſt ad eam redire. Ea mortua, quæris: an ipſe cogatur reuerti ad monaſterium, an aliā poſſit ducere in uxorē. Reſpondemus; q̄ uotū non tenuit. Vnde, ratione uoti, ad monaſterium non tenetur redire. Vlterius uerò non poterit uxorem accipere. Promiſit enim ſe non exigere debitū, quod eius poteſtate erat: & ideo quò ad hoc uotum tenuit. Non reddere autem non erat in eius, ſed mulieris, poteſtate. Hæc ille: de conuerſion. coniugat. Et, q̄ non ſine cauſa appoſitū fuerit in concluſione ly ſine conſenſu eius, confirmatur ſimul & declaratur ab eod. Alexandro dum inquit ibid. Præterea &c. Vxoratus de licentia & permiſſione uxoris monaſterium ingreſſus profeſſionem fecit, uxore in ſeculi habitu remanente, nec perpetuam continentiam uouente. Dicimus, quòd niſi uxor ad religionem tranſierit, aut perpetuò caſtitatem ſeruare promiſerit, uir poteſt, & debet de monaſterio reuocari. Hæc ibi. Ex quo patet quō licentia uxoris ſufficit, uel non ſufficiet, ad hoc: ut uir poſſit intrare monaſterium. Nota ly etſi uxor: q̄m de illa quæ non eſt ſenex, & ſterilis, & ſine ſuſpicione, loquitur; ut patet per eundem ibid. cap. E Cùm ſis prædictus. Sufficere enim inſinuat ibi; q̄ talis uxor ſenex remanēs in ſeculo promittat caſtitatē. Itē ab Innocen. 3. ibid. Ad Apoſtolicā &c. Cū uir & uxor una caro ſint per copulam coniugalem effecti, nec una pars conuerti poſſit ad dñm, & altera in ſeculo remanere: profectò non eſt alter coniugum recipiendus ad obſeruantiam regularem: niſi reliquus perpetuam continentiā repromittat: ſed & uitā debet mutare, niſi forte ſic eius ætas, ut ſine ſuſpicione incōtinētiæ ualeat in ſeculo remanere. Hæc ibi. Ex quibus quidē & aliud, à fortiori, patet, q̄ ipſi cōiuges ex mutuo cōſenſu poſſunt cōtinentiā uouere remanēdo in ſeculo. Videāt tñ hi ſibi ipſis iuxta prudentiam Chriſtianā: nè tententur à Sathana. 1. Cor. 7. id eſt, ne tentationi contrariæ ſuccumbant.

¶Secundu habes: quomodo per rationem prædicta pandit, pro 2 quanto coniugem alterum, poſſe, uel non poſſe religionem intrare altero inuito ſtatuunt, & ita intelligas, & nieatis.

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uitiliſſim Angelica doctrina 3 hæc, & declaretur, & conſolidetur.

Vtilitas p S. Eccl. &c.

*Al. obligationē.

P per incarnationis myſterium eſt contractum: iuxta, quòd Paulus exponens: Hoc nunc os &c. ſubiungit, ſacramentum hoc dico magnum in Chriſto & in eccleſia. Hæc ibi.

QVÆSTIO. LXI. ART. II.

211 CONCL. Sicut poſt carnalem copulam matrimonium ſoluitur per mortem carnalem: ita per ingreſſum religionis ante carnalem copulã ſoluitur.

ARTICVLVS II.

Verum alter coniugum poſſit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd nec etiam ante carnalem copulã. Indiuiſibilẽ enim matrimonij pertinet ad matrimonij ſacramentũ, inquantum ſcilicet ſignificat perpetuã coniunctionẽ Chriſti ad Eccleſiam: ſed ante carnalẽ copulam poſt cõſenſum per verba de præſenti expreſſum eſt verum matrimonij ſacramentum, ergo non poteſt fieri diuiſio per hoc quòd alter ad religionem intrat. G

2 Præterea, In ipſo conſenſu per verba de præſenti expreſſo: vnus coniugum in alterum poteſtatẽ ſui corporis transfert: ergo ſtatim debet exigere debitum, & alter tenetur reddere, & ita non poteſt vnus, inuito altero, ad religionem tranſire. H

3 Præterea, Matt. 19. Quos Deus coniunxit homo non ſeparet: ſed coniunctio, quæ eſt ante carnalem copulam diuinitus facta eſt, ergo non poteſt ſeparari humana voluntate. I

SED CONTRA eſt, quòd ſecundũ Hier. Dominus vocauit Ioannem de nuptijs.

RESP. Dicendum, *quòd ante carnalem copulam eſt inter coniuges tantum vinculum ſpirituale, ſed poſtea etiam eſt inter eos vinculũ carnale; & ideo ſicut poſt carnalem copulã matrimonium ſoluitur per mortem carnalem, ita per ingreſſum religionis ante carnalem copulam ſoluitur, quia religio eſt quædam mors ſpiritualis, qua aliquis ſeculo moriens viuit Deo. K

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ante carnalem copulam ſignificat illã coniunctionem, quæ eſt ad animam, quæ quidem ſoluitur per contrarium, ſcilicet per peccatum, ſed per carnalem copulam ſignificat coniunctionem ad Eccleſiam, quantum ad aſſumptionem humanæ naturæ in vnitate perſonæ, quæ omnino eſt indiuiſibilis.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd ante carnalem copulam, non eſt omnino translatũ corpus vnius ſub poteſtate alterius; ſed ſub conditione, niſi interea alter ad frugem melioris vitæ conuolet; ſed per carnalem copulam completur dicta translatio, quia tũc intrat vterq; in corporalem poſſeſſionem ſibi traditæ poteſtatis. Vnde etiam ante carnalem copulam non ſtatim tenetur reddere debitum poſt matrimoniũ contractum per verba de præſenti; ſed datur ei tempus duorum menſium propter tria. Primo, vt interim poſſit deliberare de tranſeundo ad religionem, Secundo, vt præparentur, quæ ſunt neceſſaria ad ſolennitatem nuptiarum. Tertio, ne vilem habeat maritus datã, quam non ſuſpirauit dilatam.

AD TERTIVM dicendum, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulam eſt quidem perfecta quantũ ad eſſe primum, ſed non conſummata quantum ad actum, † ſecundum quod eſt operatio, & ſimilatur poſſeſſioni corporali; & ideo non omnimodam indiuiſibilitatem habet.

¶Corol. Ergo relinquit dicendum literaliter ad titulũ affirmatiuè. i. quòd poteſt altero inuito unus ad religionem tranſire. Et licet ab oppoſitis corporis articuli primi ſufficeret ratio dicens, quia nondum ſunt vna caro effecti: tamen nouam rationem adducit, quæ eſt ſequens.

Cap. ex publico, & c. ex parte ext. de cõne. f. coniug.

¶PROB. Quia religio eſt quædã mors ſpiritualis (ut patet in textu) matrimoniumque ſine carnali copula eſt uinculũ ſpirituale: & ſic mors utraque ad uinculũ ſibi proportionatum ſingillatim correſpõdet (patet ex terminis.

1m ad maiori.

Indiuiſibilitas matrimonij. &c. conſummati per carnalem copulam: nõ autem, ante ipſam conſummationẽ. §. Tũc nihil &c. Nam matrimonium ante carnalem copulam ſignificat illam, &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo Chriſtus nunquam dimittet humanitatem noſtram, quam perſonaliter ſibi uniuit: quibuſcunque in contrarium facientibus, non obſtãtibus. Ergo hoc idẽ de coniunctione animæ per gratiam ad Chriſtũ dicendum non eſt: ut nonnulli hæretici dicunt contendẽtes quòd quantumcunque impurè uiuat homo, nunquàm tamen amittet gratiam Chriſti abſolutè loquẽdo, uel niſi fidem perdiderit. Ad quarũ hæreſum damnationẽ, vide ſupra q. 14. ar. 3. & 1. par. q. 23. art. 1. & q. 82. ar. 4. Vide ſpecialiter contra huiuſmodi hæreſes cap. 15. Concilij Tridentini ſeſſ. 6.

*In præfatione ſup euangeli ũ Ioãnis; inuenies illã in glo. ordinaria Euã. Ioãnis præfixam. Cõtra errores quos tam. ant. l. m.

¶NOT. Doctrina hæc reſponſi litteralis confirmatur ab Innocen. 3. de bigamo non ordinand. debitum &c. Cùm duo ſint in coniugio, uidelicet conſenſus animorum & cõmixtio corporum, quorum alterum ſignificat charitatem, quæ cõſiſtit in ſpiritu inter Deum & iuſtam animam, ad quod pertinet illud, quòd dicit Apoſtolus, qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo; reliquum uero deſignat conformitatem, quæ cõſiſtit in carne inter Chriſtum & eccleſiam, ad quod pertinet illud, Verbum caro factum eſt & habitauit in nobis, profectò coniugium, quod non eſt commixtione corporum conſummatum non pertinet ad illud coniugium deſignandum, quod inter Chriſtum & Eccleſiã per incarnationis myſterium eſt contractum.

2m de antecedente. Transfert &c. ſub conditione quadam: non abſolutè ſtatim. §. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam neuter coniugum tenetur ſtatim reddere debitum poſt matrimonium contractũ per uerba de præſenti, ſed &c. ut in textu. Et hoc eſt ſignum quòd non abſolutè ſtatim transfert corporis ſui poteſtatem in alterum.

¶NOT. Hoc non eſt contrarium ei, quòd dicitur cõmuniter, quòd per uerba de præſenti transfertur poteſtas corporis unius in alterum coniugũ: ſed eſt declaratio ſenſus illius, ut intelligẽti patet. Confirmatur doctrina hæc textus per 1. Cor. 7. ubi Apoſtolus non prius negauit mulierẽ habere ſui corporis poteſtatem uel uirum, quàm de redditione debiti adinuicẽ mentionem feciſſet. Sic enim ordinat textũ ſuum. Vxori uir debitum reddat: ſimiliter autem & uxor uiro. Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed uir: ſimiliter uir, ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier. Quaſi diceret ex ordine contextus; completa poſſeſſio corporalis alterutrius coniugũ tunc primum fit, quãdo reddunt ſibi debitũ mutuo.

3m ex Matthę. 19. Coniũxit. &c. coniunctione perfecta quãtum ad actũ ſecundum: non tantum, quantũ ad primum. §. Tunc nihil &c. Nam licet coniũctio, quæ eſt ante carnalem copulã fiat à Deo, ut arguitur nõ tamen illo cõiunctionis uinculo, quo poſt carnalem copulam. Quæſt. 42 art. 4. cor.

¶Corollarium. Eſt ergo à Deo utraque coniunctio: ſed tamen una maior quàm altera. Quemadmodum & homo à Deo eſt, & formica: tamen ob hoc non tollitur; quin formica ſit quid minus, quàm homo, licet autem perfecta ſit formica in genere ſuo: non tamen adeo perfecta eſt, uelut homo. Non ualet igitur cõſequentia hæc: opus illud, uel illud, eſt factum a Deo, & utrunque eſt perfectum: ergo unum non eſt perfectius, ſeu maius, altero. Applica ad propoſitum.

¶NOT. Pro iſta doctrina textuali aduertas, quòd dñs Matth. 19 antequã dicat, quod Deus cõiunxit, homo non ſeparet, prius dixerat ly erunt duo in carne una; itaque iam non ſunt duo, ſed una caro. Ex contextu igitur Matth. habetur apertiſſimè, quòd autho-

rum

ritas illa in argumento allata, loquitur in plano ſenſu de coniū-ctis non ſolùm per copulam coniugalem, ſed etiam per carnalē: & conſequenter q accipitur ly coniunxit, ſecundum euangelium, pro coniunctione vtraque ſimul & tanto magis hoc uerum manifeſtè apparet, quanto per coniunctionem illam uiuà inducetur ſic dicendo: iam nō ſūt duo, ſed una caro, quod ergo Deus coniūxit, homo non ſeparet. Vide igitur quàm aptè ad literam ex euangelio confirmatur reſponſum præſens Diui Thomæ. Ex quo etiam patet: q intelligitur de matrimonio conſummato ſimilis ſententia ibidem ſubſequens, ſcilicet q non licet niſi ob fornicationē dimittere vxorem ſuā. Nam (ut dictum eſt) prius fecerat dominus mentionem, q iam non erant duo: ſed una caro. Id quod ex annotatis per Alexandrum 3. de conuerſion. coniug. ex publico &c. Sanè quod dominus in euangelio dicit non licere uiro niſi ob cām fornicationis uxorē ſuā dimittere, intelligendum eſt ſecundū interpretationem ſacri eloquij de his, quorum matrimonium carnali copula eſt conſummatū. Hæc ibi. Ex cuius Pōtificis dicto aperiſſimè confirmatur doctrina ſancti litera præſens.

[a] In Decret. lib. 3. tit. 31. & eſt de Regularibus & transeun. ad religionē, cap. Ad Apoſt. & c. 16.

ARTICVLVS III.

Vtrum mulier poſſit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro ſuo religionem ingreſſo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur q mulier nō poſſit nubere alteri viro, ante carnalem copulam uiro ſuo religionem ingreſſo. Quia illud quod cum matrimonio ſtare poteſt, non ſoluit matrimoniale uinculum: ſed adhuc manet uinculum matrimoniale inter eos, qui pari uoto religionem intrant, [h] ergo ex hoc quòd vnus intrat religionem, alter non abſoluitur à uinculo matrimoniali, ſed quamdiu manet uinculum matrimoniale ad unum, non poteſt nubere alteri, ergo &c.

¶ 2 Præterea, Vir poſt ingreſſum religionis* poteſt ante profeſſionem redire ad ſeculum: ſi ergo mulier poſſet alteri nubere uiro [h] intrante religionem, & ipſe poſſet alteram ducere, rediens ad ſeculum quod uidetur abſurdum.

¶ 3 Præterea, Per Decretalē nouam, profeſſio ante annū emiſſa, pro nulla reputatur, ergo ſi poſt talem profeſſionem ad uxorem redeat, tenetur eum recipere, [b] ergo neque per introitum uiri in religionem, neque per uotum datur mulieri poteſtas alteri nubendi.

B SED CONTRA, Nullus poteſt alterum obligare ad ea, quę ſunt perfectionis, ſed continentia eſt de his, quę ad perfectionem pertinent, ergo mulier nō arctatur ad continentiam, ex hoc quòd uir religionem ingreditur, & ſic poteſt nubere.

RESP. Dicendum, quòd ſicut mors corporali uiri hoc modo uinculum matrimoniale ſoluit, ut mulier nubat, cui vult ſecun- C dum Apoſtoli ſententiam, ita etiam [m] poſt mortem ſpiritualem uiri, per religionis ingreſſum, poterit cui uoluerit nubere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando vterque pari voto continentiam uouet, tunc neuter coniugali uinculo abrenuntiat, & ideo adhuc manet: ſed quando vnus tantum uouet, tunc, quantum eſt in ſe, D abrenuntiat uinculo coniugali, & ideo alter abſoluitur a uinculo illo.

ter Christi hęremitas, celebratis nuptiarum conuiuiis, cùm uespere thalamum eſſet ingreſſurus, ex urbe egrediens transmarina petiit, & heremi ſolitudinem ſibi elegit. Item B. Alexius Epiphanij clariſſimi filius, ſimiliter ex nuptiis diuina gratia uocatus, ſponſam deſeruit, & nudus Chriſto famulari cępit. Hæc ibi. Item ab Euſebio Papa. 27. q. 2. deſponſatam puellā non licet parentibus alij uiro tradere: licet ſi illi monaſteriū ſibi eligere. Hæc ibi. Vbi de uirgine idē dictū, puta

3 ¶ Tertiò habes: quō prædicta patiū. pro quanto coniugē, alterò etiā reclamāte, poſſe religionem intrare inſinuant, & intelligas, & probes, & tueris.

4 ¶ Quartò vides: quō ex iſt uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXI. ART. III.

CONCL. Poſt mortē ſpiritualem uiri per religionis ingreſſū ante copulā carnalē, poteſt mulier, cui uoluerit, nubere. 254 concl. m.

¶ Examē. Ly religionis ingreſſum. Scilicet cōſummatū. Hoc eſt: quòd ingreſſus eſt profeſſione uelitus. Alioquin ingreſſus ille religionis, tanquam diſpoſitio quædā ad mortem illam ſpiritualem, & non mors ſpiritualis iudicatur: quā nota ipſa, quibus mundo moritur, nō niſi in profeſſione emittit; ad quā præcedente tēpore per delationē habitus monachalis, & exercitia quædam proportionata, diſponitur. Compertiſſimum ſanè eſt: q ſolus habitus non facit monachum.

¶ Ly ante carnalē copulam. Hoc dicitur ad differentiam articuli primi. Ibi enim determinatur: q uxor ingreſſo uiro religionem, ad perpetuam continentiam tenetur, & conſequenter, q poſt carnalem copulam alteri non poteſt nubere alteri.

¶ Ly cui uoluerit. Scilicet niſi aliud obſtet: puta cōſanguinitas, uel affinitas, uel huiuſmodi de quibus impedimentis alias dictū eſt. Formaliter ergo loquitur (ut ſui moris eſt) Sanctus Doctor in his terminis ly cui uoluerit, ly per religionis ingreſſum.

E ¶ PROB Quia ſicut matrimoniale uinculū carnis ſoluit p mortem corporalē: ita matrimoniale uinculū ſpirituale ſoluitur per mortem ſpiritualem.

¶ NOT Quantum differat matrimonium quò ad uinculi diſſolubilitatem ante, uel poſt, copulam carnalem uideatur. 1. & 2. maximè ad primum & ſecundum.

1m illatio cōcluſionis primę. Ergo ex hoc &c. negatur illatio §. Non enim eſt ſimile de uoto continentiæ ab utroque coniugum pariter emiſſo, & de uoto unius tantum religionem intrantis: propter rationem allatam in textu. Renūtiare ſuo iuri.

¶ *Corollarium* Ergo ea ly abrenunciat &c. quod dicitur in textu patet, q iuri ſuo poteſt quis renunciare. Intellige tu quando illud iūs poſitum eſt in ſua poteſtate, non quando à ſuperiori dependet. Hinc non poteſt renunciare quis priuatus alicui donoz puta priuilegio dato communitati: neque poteſt renunciare uitæ tuæ, inferendo uidelicet ſibi mortem: quia hæc à ſuperiori depen-

APPENDIX.

Vuil. pro S. Eccleſ. &c.

EX articulo habes primò: quō per rōnem, tanquàm in radice, interimitur hæreſim Io. Vuiclef. (Præt. Io. Vuiclef) dicentis: q nemo monachus ſaluari pōt in religione priuata, niſi apoſtatauerit. Item blaſphemiam Ioan. de Rucſelana (Præt. Io. de Rocſeſana) dicentis: monachos eſſe nouos dæmones. Ex eo enim, q per rationē D. Tho. oſtendit, q per uxoratas ante carnalem copulam poteſt tranſire ad religionē tanquàm ad meliorem frugem, radicitùs euellitur hæreſis, atq; blaſfemia prædictæ. Hoc idem & feciſſe contra errores prædictos dicendi ſunt Pontifices & concilia per hoc q tranſitum huiuſmodi approbarunt.

a ¶ Secūdò habes: quō per rationē oſtendat, meritò errores illos damnari à Concil. Conſtantienſi ſeſſ. 8. ubi damnantur hæreſes Io. Vuiclef. 45. inter quas & præmiſſa cōtinet. Huius damnationē factā à Cōcil. vide ſupra q. 10. ar. 3. appen. & circa Io. Huſſ. Ipſi Vuiclef contendebat in hoc dicens: talem damnationē eſſe iniquam & irrationabilem: ideo & damnationē Huſſ ab eodem factam ſeſſ. 15. uide ſupra q. 19. ar. 5. appen. Ex his quoq; damnatus eſt implicitè ut patet error Io. de Rucſelana: qui dum concilium ipſum ſanxit, monachatum ſeu religionem eſſe ſtatum ſalutis, procul dubio per hoc negauit, religioſos eſſe nouos dæmones. Item ab Alexandro 3. de conuerſ. coniug. Verum poſt conſenſum legitimū de præſenti licitum eſt alteri, altero etiam repugnante eligere monaſterium (ſicut ſancti quidam de nuptijs uocati fuerunt) dummodo carnalis commixtio non interuenerit inter eos: quia, cum non fuiſſent una caro ſimul effecti, ſatis poteſt unus ad Deum tranſire, & alter in ſeculo remanere. Hæc ibi. Pro ly ſicut ſancti quidam &c. nota dictum B. Hieronymi recitatum. 27. q. 2. quia Agathoo. B. Macharius (inquit) præcipuus in-

dependent,& non ſunt ſibi propriè data, ut de illis facere poſſit quodcunque uult.

2ᵐ de conſequentia. Intrāte. ℞ pfectè:nō,im perfectè S. Tunc nihil &c.

Nā intrans religionē perfectè.i.per profeſſionē eius, non poteſt redire ad ſeculū (ut arguens dicebat,) & conſequenter abſurdum illud ibi adductum non ſequitur. Et hoc eſt quod implicitè innuit textus dicens, non intelligitur mortuus ſeculo per religionis &c. Vide ſupra exam.1.

3ᵐ cōſequentia ſecunda.

Ergo neque &c. ℞. negatur conſequentia.S. Non enim idē eſt iudicium de profeſſione ante annum emiſſa & de eadem poſt completionem anni: quoniā de profeſſione emiſſa ante annum eſt idem iudicium, quod de uoto ſimplici: & de emiſſa poſt annū idē eſt quod de uoto ſolemni. Vnde per profeſſionem illam anticipatam, licet nō detur uxori poteſtas nubendi alteri, non ſequitur, ꝙ per profeſſionem iſtam ſolemnē poteſtas ipſa non detur eidem.

¶NOT. Loquitur Sanctus Doctor (ut alibi in ſimilibus) ſecundū iura antiqua: & ideo ly ante annū, ſumit ꝓ anno quintodecimo: & de profeſſione ſic emiſſa loquitur, ſtante ignorantia prælatorum, in cuius manu ante tēpus profitetur. Nam ſi Petrucius quatercdenis ante annū profeſſionem feciſſet in manu Abbatis ex cōſenſu monachorum ſcientium tempus legitimum profeſſioni nondum eſſe cōpletum: in tali caſu profeſſio ualuiſſet: quoniam utrique.i. & profitens,& monachi, uidentur ꝑ hoc renunciaſſe iuri illi de anno completo, quod in fauorem utriuſque illorum inductum fuit. Quamuis.n. multa fieri prohibeantur, tamen facta tenent: ut inquit Papa Innocentius 3. præmiſſum caſum confirmans, de regular.& tranſeun. ad religion. ad Apoſtolicam. Loquitur ergo textus D.Thomæ de profeſſione anticipata in caſu non renunciationis ab utriſque iuri ſuo: non autem tunc, quando non renunciant utrique ei. Ceterum. Vt multa, quæ ſuboriri poſſent incommoda, ſeu difficultates circa huiuſmodi euadamus: ſanxit Concil. Trid.ſeſſ.25.cap.15.de refor. regular. & circa tempus,& circa profeſſionem,& circa eius obligationem; ſic. In quacunque religione tàm uirorum quàm mulierum profeſſio non fiat ante ſextum decimum annum expletum; nec qui minori tempore, quam per annum poſt ſuſceptum habitum in F probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. Profeſſio autē antea facta, ſit nulla, nullamque obligationem inducat ad alicuius regulæ, uel religionis, uel ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcunque effectus.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ non intelligitur mortuus ſeculo per religionis ingreſſum, quouſque profeſſionem emiſerit, & ideo vſque ad tempus illud, tenetur eum uxor ſua expectare.

Ad tertivm Dicendum, ꝙ de profeſſione ſic emiſſa ante tēpus determinatū à iure, eſt idem iudicium quod de uoto ſimplici. Vnde ſicut poſt uotum ſimplex uiri, mulier ei debitum reddere non tenetur, tamen ipſa non habet poteſtatem alteri nubere: ita & hic.

QVAESTIO LXII.

De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio, in sex articulos diuisa.

DEinde cōſiderandum eſt de impedimēto quod ſuperuenit matrimonio conſummato, ſcilicet de fornicatione, quæ impedit matrimoniū præcedens, quo ad actum remanēte vinculo matrimoniali.

Et circa hoc quæruntur ſex.

¶Primo, Vtrum liceat uiro dimittere uxorem cauſa fornicationis.

¶Secundo, Vtrum ad hoc teneatur.

¶Tertio, Vtrum proprio iudicio eam dimittere poſſit.

¶Quarto, Vtrum uir, & uxor quantū ad hoc ſint æqualis conditionis.

¶Quinto, Vtrum poſt diuortium debeant manere innupti.

¶Sexto, Vtrum poſt diuortiū poſſint reconciliari.

Articvlvs I.

Vtrum propter fornicationem liceat viro uxorem dimittere.

AD primvm ſic proceditur. Videtur* quòd propter for- G nicationem non liceat uiro uxorem dimittere. Non enim eſt malum pro malo reddendum, ſed uir dimittendo uxorem propter fornicationem, uidetur malum pro malo reddere, ergo hoc non licet.

* Tho.4. diſt.35.q. unica, art. 1.& ſeq.

¶ 2 Præterea, Maius peccatum eſt, ſi vterque fornicetur, quàm ſi alter tantum, ſed ſi uterque fornicetur, nō poterit propter hoc fieri diuortiū, ergo nec ſi unus H tantum fornicatus fuerit.

¶ 3 Præterea, Fornicatio ſpiritualis, & quædam alia peccata ſunt grauiora, quàm fornicatio carnalis, ſed propter illa non poteſt fieri ſeparatio à toro, ergo nec propter fornicationem carnalem.

¶ 4 Præterea, Vitium contra naturā magis remotum eſt à bonis matrimonij, quàm fornicatio, quæ modo naturæ fit, ergo I magis debuit poni cauſa ſeparationis, quam fornicatio.

Sed contra eſt quod dicitur Matth.5.

Præterea, Illi, qui frangit fidem, non tenetur aliquis ſeruare fidem: ſed coniunx fornicando fidem frangit, quam alteri coniugi debet, ergo alter pōt alterum cauſa fornicationis dimittere.

Resp. Dicendum, ꝙ Dominus dimittere uxorem cōceſ- K ſit propter fornicationē in pœnam illius, qui fidem fregit, & in fauorem illius, qui fidem ſerua-

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum ab Alexandro 3. quòd uxor, uiro ingreſſu monaſterium antē carnalem copulam, poteſt alteri nubere (quod autē dicitur de vxore, intelligitur etiam de uiro, ſi uxor ſola ſit ingreſſa ad monaſterium) & ſic. Licitum eſt alteri eligere monaſterium: & alteri remanenti, ſi commonitus continentiam ſeruare noluerit, licitū eſt ad ſecunda uota tranſire. Hæc ille: de conuerſ. coniug. uerum. Vbi loquitur de cōiugibus ante conſummationem matrimonij: ut latius patet ſupra ar.2.appen. Item ab Innocentio 3. ibid. Ex parte tua &c. Nos nolentes è prædeceſſorum noſtrorum ueſtigiis declinare: qui reſpondere conſulti, antequam matrimonium ſit per carnalē copulam cōſummatum, licere alteri cōiugum, reliquo incōſulto, ad religionem tranſire; ita quòd reliquus ex tunc legitimè poterit alteri copulari: hoc ipſum tibi conſulimus obſeruandum. Hæc ibi. Itē à Concil. Trid. ſeſſio. 24.can.6. Si quis dixerit: matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnē religionis profeſſionem alterius coniugum nō dirimi; anathema ſit. Hæc ibi. Soluto autem uinculo illo: quis non uideat, remanentem poſſe, quantum eſt ex hoc, licitè nubere?

Vtil. pro S. Eccleſ &c.

concl.

¶Secundo habes quomodo per rationem præmiſſa pontificum, pro quanto remanentem in ſeculo poſſe nubere, altero coniugum monaſterium ingreſſo, inſinuant, & intelligas, & defendas. 2 concl.

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆSTIO. LXII. ART. I.

CONCL. 1ᵃ. Dimittere uxorem propter fornicationem, conceſſit Dominus. 255

¶PROB. Quia Dominus per hoc & punire uoluit perſonam, quæ fidem matrimonij fregit & fauere ei, quæ fidem ſeruauit

(ut non

nuit, ut nó ſit aſtrictus ad reddendum ei debitum, qui non ſeruauit fidem, & propter hoc ⁿ excipiuntur ſeptem caſus in quibus non licet uiro uxorem dimittere fornicantē ᵖ in quibus uel uxor à culpa immunis eſt, uel utrique æqualiter culpabiles ſunt. Primus eſt, ſi ipſe uir ſimiliter fornicatus fuerit. Secundus, ſi ipſe uxorem proſtituerit. Tertius, ſi uxor uirum probabiliter mortuum credens propter longam eius abſentiam alteri nupſerit. Quartus, ſi latenter cognita eſt ab aliquo ſub ſpecie uiri lectum ſubintrante. Quintus, ſi fuerit ui oppreſſa. Sextus, ſi reconciliauit eam ſibi poſt adulterium perpetratum, carnaliter eam cognoſcens. Septimus, ſi in matrimonio in infidelitate utriuſque contracto uir dederit uxori libellum repudij, & uxor alteri nupſerit: tunc enim ſi uterque conuertatur tenetur eam uir recipere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uir ſi dimittat uxorem fornicantem liuore uindictæ, peccat; ſi autem ad infamiam propriam cauendam, ne uideatur particeps criminis, uel ad uitium uxoris corrigendum, uel ad uitandum prolis incertitudinem, non peccat.

AD SECVNDVM dicendum, quod diuortium ex cauſa fornicationis fit uno accuſante alium, & quia nullus poteſt accuſare, qui in ſimili crimine exiſtit, quando uterq; fornicatur diuortium celebrari non poteſt; quamuis magis peccetur contra mrīmoniū B utroque fornicãte, q̃ altero tm̄.

AD TERTIVM dicendum, quod fornicatio directè eſt contra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & ſignificatio non ſeruatur, dum unus coniugum pluribus carnē ſuam diuidit, & ideo alia crimina quamuis forte ſint maiora fornicatione, nō tamen cauſant diuortium. Sed quia infidelitas, quæ dicitur ſpiritualis C fornicatio, etiam eſt contra bonum matrimonij, quod eſt proles educanda ad cultū Dei, etiā ipſa facit diuortium; ſed tamen aliter, quàm corporalis fornicatio, quia non propter unū actum infidelitatis, ſed propter conſuetudinem, quæ pertinaciam oſtendit, in qua infidelitas perficitur.

AD QVARTVM dicendū, quòd etiam propter uitium contra naturam poteſt procedi ad diuor D tium; ſed tamen non fit ita mentio de ipſo, tum quia eſt paſſio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita cauſat incertitudinem prolis.

(ut non ſit aſtrictus &c. ut in textu.)

¶Corollarium. Ergo dicere contrarium eſt nolle punire malos, & nolle fauere bonis: pro quanto dictum hoc importat.

¶CONCL. 2ª. Excipiuntur ſeptem caſus; in quibus non licet uiro uxorem dimittere fornicantem.

Caſus 7. circa non dimiſſionem coniugis.

¶PROB. Quia præſupponit patere ex iuribus (ut de primo habes in 32. q. 6. nihil iniquius. De ſecundo in de eo qui cog. conſang. uxo. ſu. diſcretionē. De tertio in 34. q. 2. cū per bellicā. De quarto in 34. q. 2. in lectū. De quinto in 32. q. 5. ita ne. De ſexto in 32. q. 1. ſi quis uxorem. De ſeptimo in, de diuort. gaudemus.)

¶NOT. Circa primū, & ſecundum caſum nota id, quod dixit dominus phariſæis uolentibus lapidare adulteram, quòd uidelicet ſi eſſent ſine peccato lapidarēt. Inſinuauit enim per hoc: quòd uir in conſimili peccato, uel per actum proprium fornicarium, uel per cōſenſum & fornicationem uxoris, non poteſt licitè ipſam lapidare. i. (in pꝓpoſito) per quandā infamiā dimittere. Item circa 3. 4. & 5ᵐ. caſum aduerte: quòd non eſt ordinariè puniendus qui ſine culpa. Cùm igitur in tribus prædictis caſibus ſit probabiliter uxor ſine culpa (ut patet), meritò excipiuntur ab hoc, ut licitè dimitti poſſit. Simile dicas circa ſeptimum. Non. n. poteſt uir obijcere uxori culpam fornicationis, ſub prætextu coniugij factæ cū altero; ex quo prius dederat eidem libellum repudij, quamuis hunc ei dare fuerit illicitum ſecundum ſe. q. 59. art. 5. ad 5ᵐ. Circa ſextum uerò caſum aduerte regulam illam; quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poteſt; ſcilicet rationabiliter & ijſdem terminis manentibus. Hinc. n. inre dictū uidebis: quòd poſt reconciliationem uxoris factam à uiro, non poteſt ipſe uir rationabiliter eam dimittere propter fornicationem præcedentem; niſi nouum ei ꝯmiſerit huiuſmodi delictum.

1ᵐ de maiori. Reddendum. ℞. liuore uindictæ: non, amore iuſtitiæ. §. Tunc nihil &c. Nam uir dimittendo uxorem non reddit malum pro malo, quaſi uindicando ſe de iniuria ſibi facta ab uxore: ſed facit hoc amore iuſtitiæ, quæ eſt triplex, ſcilicet ad infamiam propriam cauēdam, ne uideatur &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo illa redditio mali pro malo, quando uidelicet uir dimittit uxorē fornicariā, eſt tm̄ materialiter intelligenda; reſpectu intētionis. ſ. uiri dimittētis. Licet. n. realiter res mala, quæ eſt dimiſſio, reddatur ꝓ re mala, quæ eſt fornicatio: non tm̄ intenditur ſiſtendo in malo, immo ipſum malū recta intentione ueſtitur. Cū igitur nō à materia, ſed à forma præcipuè denominatio alicuius rei ſicti dēat; & in ꝓpoſito materia. i. res ſit quoddā malū, & forma. i. qđ intendit ſit bonū: relinquit dicēdū, quòd dimiſſio uxoris ex fornicatione eſt bonū, & quòd dimiſſio illa nō eſt reddere malū pro malo, ſed eſt reddere bonū pro malo. Hoc totū ſubindicauit formaliter, & formaliter intelligenda locutio dñi dicentis, licere dimittere uxorem cauſa fornicationis, ſeu (quod A idem eſt) ob fornicationem. Non. n. dixit cauſa liuoris uind. etæ, uel ob uindictam, uel aliquid huiuſmodi malum intentum, ſed malā tem. i. fornicationem, ex amore iuſtitiæ puniēdā adduxit.

2ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo nec &c. ℞ negatur illatio. §. Nā quāuis magis peccetur cōtra mrīmoniū utroq; fornicãte q̃ altero tm̄ (ut arguitur:) tñ utroq; fornicãte deeſt accuſatio unius cōtra alterū efficax ad diuortiū cauſandū, quæ nō deeſt fornicatione tm̄ alterius data.

¶Corollarium. Ergo matrimonij diuortiū nō celebratur ꝑp maiorē offenſam cōtra matrimoniū, niſi mediante efficaci accuſatione unius coniugis cōtra alterū. Efficaci, inquā; quia & ſœlix Papa, ex quo etiā cōfirmatur locus præſens, dicit. Si legitimus nō fuerit accuſator, nō fatigetur accuſatus. Hæc ille: da accuſatio. inquiſition. & denūtiation. Ceterū ſi plura de hac materia uis, uide de accuſatione. 2. 2. q. 68. ꝑ totū, & titulo nūc de cret. adducto. ſ. de ac cuſ. inqui'. denunc.

3ᵐ illatio cō cluſionis. Ergo nec ꝑp &c. ℞ negatur illatio. §. Nā licet quædam alia peccata ſint grauiora, quam fornicatio corporalis (ut arguitur:) tñ non ſunt ita directè contra bonū triplex, ſcilicet prolis, fidei, & ſacramenti, ſicut fornicatio ipſa.

¶Corollarium. Ergo in diuortio celebrando non attenditur principaliter grauitas criminum: ſed offenſa matrimonialium bonorum. Quæ offenſa per diuortium & punitur de præterito, & cauetur de futuro.

¶NOT. Circa fornicationem ſpiritualem, quæ eſt infidelitas, diligenter notato dicta in textu; & ſcito: ipſum loqui de ea tñ, pro quanto poſt matrimonium aduenit. Vide quoque ſupra q. 59 ar. 6. ut melius intelligas minorem propoſitionem argumenti de aliis uitijs.

E 4ᵐ de concluſione. Magis debuit poni cauſa ſeparationis uitiū cōtra naturā, q̃ fornicatio. ℞. ſi eēt paſſio tā noſabilis, & crebra, & cōtra certitudinē prolis. §. Tunc nihil cōtra. Nā ibi ſubintelligitur à fortiori: quòd propter uitium contra naturam poteſt ad diuortiū procedi.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quō per rationē à fortiori interimas hæreſim Anabaptiſtarū (Prat. Anabaptiſtæ) dicentium: quòd coire tenetur mulier cū quolibet uiro cā petente: & ecōtra. Si enim uxor pōt dimitti à uiro ꝑp fornicationē ita quòd nō ſit aſtrictus reddere illi debitū: ꝑfectū à ſuperiori patet per hoc, quòd multò minus reſpectu alterius mulieris aſtringitur ad illud, & ſimiliter econtra, i. de muliere reſpectu uiri. Viti. pro S. Eccleſ. &c.

¶Secundò habes quō per rōnem oſtēdas, hanc mentē damnari per Hierem. 5. Equi amatores in fœminas & emiſſarij facti ſunt. unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat. Nunquid ſuper his non uiſitabo, dicit Dominus; & in gente tali non ulciſcetur anima mea? Hæc ibi. Vbi ſimiles Anabaptiſtis 2

iux-

prædictis tractat ad inſtar equorum; emiſſariorum; & à ſimili, F alioram brutorum. Item per Ezechiel. 22. Vnuſquiſque in uxorem proximi ſui operatus eſt abominationem. & ſocer nurum ſuam polluit nephariè, frater ſororem ſuam filiam patris ſui oppreſſit in te. Ego dominus diſpergam te in nationes, & uentilabo te in terras, & deficere faciam immunditiam tuam à te. Hæc ibi. Item per Apoſtolum. 1. Cor. 7. Propter fornicationẽ unuſquiſque uxorem ſuam habeat. Hæc ibi. Propter fornicationem, ſcilicet uitandam. Item per illud Exod. 20. Non deſiderabis uxorem proximi tui. Itẽ per Matth. 5. Qui uiderit mulierem ad concupiſcendum eam; iam mœchatus eſt eã in corda ſuo. Item per 1. Cor. 10. Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt, & ceciderunt una die uiginti tria millia. Item per Concil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 8. de refor. matrim. Graue peccatũ eſt homines ſolutos concubinas habere: grauiſſimum uerò, & in huius magni ſacramenti ſingularem cõtemptum admiſſum, uxoratos quoque in hoc damnationis ſtatu uiuere. Quare ſtatuit ſancta Synodus huiuſmodi concubinarios tàm ſolutos quàm uxoratos, ſi ter admoniti concubinas non eiecerint, ſeque ab earũ conſuetudine nõ ſeiũxerint, excommunicatione feriendos eſſe. Mulieres, ſiue cõiugatæ, ſiue ſolutæ, quæ cum adulteris, ſiue cõcubinarijs &c. grauiter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, uel diœceſim (ſi ordinarijs uidebitur) eijciãtur. Hæc ibi.

Contra concubinarios.

*lib. 4. Sẽt. d. 35 §. 3

*Glo. interlinea : ris ſup illud, Vir uxorẽ nõ dimittat.

ſentire peccato, ex Rom. 1. fin. Liquido conſtat (reſpondendo ad literam tituli:) quòd uir uxorem ſi de fornicatione nõ pœnitverit, dimittere de præcepto tenetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum uir teneatur ex præcepto uxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd uir teneatur ex præcepto uxorem fornicantem dimittere, uir enim cum G ſit caput uxoris, tenetur uxorem corrigere: ſed ſeparatio à thoro eſt inducta ad correctionem uxoris fornicantis, ergo tenetur eam à ſe ſeparare.

¶ 2 Præterea, Qui conſentit peccanti mortaliter, ipſe etiam mortaliter peccat: ſed uir retinens uxorẽ fornicantẽ, conſentire ei uidetur, ut in litera dicitur* ergo peccat niſi eam à ſe eiiciat.

¶ 3 Præterea, Primæ ad Cor. 6. H dicitur, qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur: ſed non poteſt aliquis ſimul eſſe membrũ meretricis, & Chriſti, ut ibidem dicitur, ergo uir uxori fornicanti adhærens, membrũ Chriſti eſſe deſinit, mortaliter peccans

¶ 4 Præterea, Sicut cognatio. tollit uinculũ matrimonij, ita fornicatio ſeparat à thoro: ſed poſtquam uir nouerit conſanguinitatem ſui ad uxorem, mortali- I ter peccat, eam agnoſcens carnaliter, ergo, & ſi cognoſcit uxorem, poſtquã ſcit ipſam eſſe fornicatam, mortaliter peccat.

SED CONTRA eſt, quod dicit. Gloſſa. 1.* Corin. 7. Quòd Dominus permiſit cauſa fornicationis uxorem dimittere: ergo non ex præcepto.

¶ Præterea, Quilibet poteſt dimittere alteri quod in ſe peccauit, ſed uxor fornicando peccauit in uirum, ergo uir poteſt ei parcere, ut non dimittat eam.

RESP. Dicendum, quòd dimiſſio uxoris fornicantis introducta eſt ad corrigendum uxoris crimen per talem pęnam, pęna autem corrigens non requiritur ubi emendatio iam præceſſit, & ideo, ſi mulier de peccato pęniteat, uir non tenetur eam dimittere: ſi autem non pęniteat, tenetur, ne peccato conſentire uideatur, dum correptionem debitam non apponit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in uxore poteſt corrigi nõ tantum tali pęna, ſed etiam uerbis, & uerbere, & ideo ſi aliàs ad correctionem ſit parata, non tenetur uir prædictam pęnam ad eius correctionem adhibere.

AD SECVNDVM dicendum, quòd tunc uir uxori conſentire uidetur, quando eam tenet nõ ceſſantem à peccato præterito, ſi autẽ emendata fuerit, nõ ei cõſentit.

AD TERTIVM dicendũ, quòd ex quo de peccato fornicationis pęnituit, meretrix dici non poteſt: & ideo uir ei ſe coniungendo, membrum meretricis nõ fit. Vel dicendum, quòd non coniungitur ei quaſi meretrici, ſed quaſi uxori.

1m de maiori. Corrigere. ℞. per aliquam pœnã adhibitam; non ſemper, per talem ſpecialiter. §. ut in textu. Tũc nihil &c. Nam ſeparatio eſt inducta ad correctionem uxoris fornicãtis: quando iam correcta non eſt. Sicut medicina corporalis propter ſanitatẽ corporis introducenda eſt ordinata, ita & ſeparatio iſta propter ſanitatem animæ introducendam taxata fuit: quando quidem pœnæ præſentis uitæ medicinales ſunt. Sicut ergo medicina non datur niſi indigenti Matthæ. 9. ita & ſeparatio hæc non debet in executione poni, niſi quando indiget uxor ad ſanitatem recuperandam tali medicina. Sicut ergo medicina corporalis non eſt fruſtra, quãdo non datur ſanis: ita ſeparatio hæc nõ eſt fruſtratoriè à domino poſita, quãdo non affertur ſuper uxorem iam ſanatã: quoniã nec illa corporalis, nec iſta euangelica propter ſanos ordinata eſt, ſed propter infirmos. concl. m.

2m d' maiori. Peccanti mortaliter. ℞. & non pœnitenti: non autem, pœnitenti. §. Tunc nihil &c. ut in textu. Vide ad primum & etiam not. ibi.

3m illatio cõcluſionis. Ergo uir &c. ℞. negatur illatio. § Nam ex quo de peccato fornicationis &c. ut in textu, uſque ad ly non fit.

Item ex Apoſtolo. Meretrici. ℞. dum manet meretrix: non aliter. §. Tũc K nihil &c. Nam uxor poſt adulterium pœnitens non eſt habenda meretrix: ſecus ſi eſſet impœnitens: & conſequenter uir non coniungitur ei iam pœnitenti, quaſi meretrici; ſed, quaſi uxori. Vide reſponſum ſecundũ literæ ly uel dicendum.

¶ NOT. Tex. hic, quòd ſcilicet non ſit meretrix iudicanda poſt pœnitentiam confirmatur per Papam Gregorium 32. q. 1. Apud miſericordem iudicem nec ille fallax habebitur, qui ad ueritatem reuertitur, etiam poſtquàm mentitur. Quia omnipotens Deus dum libenter noſtram pœnitentiam ſuſcipit, ipſe ſuo iudicio hoc quod errauimus abſcondit. Hæc ibi.

¶ Examen. Ly quaſi. Hoc accipitur in textu per modum expreſſionis: non per modum ſimilitudinis, aut diminutionis. Non enim ſemper, licet quandoque, accipitur ly quaſi, dubitatiuè, uel diminutiuè: quemadmodum nec ly tanquam, nec ly ſicut. Dicimus enim ambulabat tanquam Rex, uel quaſi: ut exprimamus correſpondentiam ambulationis ad maieſtatem Regiam. Item facti ſumus ſicut conſolati. Pſal. 125. Reſplenduit

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendat, meritò eſſe dictum Matth. 5. Qui dimiſerit uxorem, excepta fornicationis cauſa, facit eam mœchari. & 19. & Marc. 10. & Luc. 16. ſimile ĩd.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, & patrum, pro quanto directè, uel uirtualiter, uirum poſſe dimittere uxorem ob fornicationem inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quintò uides quomodo ex iis uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆSTIO. LXII. ART. II.

CONCL. Si mulier de peccato pœniteat, uir non tenetur eã dimittere: ſi autem non pœniteat, tenetur.

256 ¶ PROB. 1. Quia uir non tenetur corrigere uxorem tali modo, quando emendatio iam præceſſit: 2. Quia (ly ſi autem &c.) uideretur peccato conſentire, ſi hanc debitam correctionem non apponeret.

¶ *Corollarium.* Ergo cùm teneatur quiſque de præcepto nõ con

facies

facies eius ſicus ſol, & neſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix Matth. 17. & huiuſmodi multa: & hoc ad exprimendum eo modo, quo poſſumus ex notioribus nobis ea, quæ minus nota ſunt.

¶ NOT. Doctrina harum trium reſponſionum, & præſertim tertiæ, confirmatur à ſcripturis, & Pontificibus ſummis; dùm accedere ad meretrices, uel iam conuerſas, uel pro earũ conuerſione, ab ijs non uituperatur, ſed potiùs laudatur. Vt eſt illud Oſeę Prophetæ accipientis uxorem fornicariam: ſuper cuius factum ſic legitur in Decret. 32. q. 1. Non eſt culpandus Oſias Propheta; ſi meretricem, quam duxit, ad pudicitiã conuertit: ſed potius laudandus, quia ex mala bonã fecit. Hæc ibi. Item illud Clemẽ. 3. de ſponſal. & matrimon. Inter opera charitatis non minimũ eſt errantem ab erroris ſuis ſemita reuocare &c. Statuimus ut omnibus, qui publicas mulieres de lupanari extraxerint, & duxerint in uxores: quod agunt, in remiſſionem proficiat peccatorũ. Hæc ibi. Applica tu ad propoſitum prædictarũ reſponſionum, pro quanto ſufficit; & à ſortiori quidem.

4ᵐ ad maiori. Ita. R. quãtum ad impedimentum matrimonij: non autẽ, quantum ad impeditionem talem. S. de quo in textu. Tũc nihil &c. ut patet ibi. per ly ideò carnalis copula ſit illicita, & ly ideo actus remanet, quantum eſt de ſe, &c.

AD QVARTVM dicendũ, quòd non eſt ſimile, quia conſanguinitas facit, ut nõ ſit inter eos uinculum matrimoniale, & ideo carnalis copula ſit illicita; ſed fornicatio non tollit uinculum prædictum, & ideo actus remanet quantum eſt de ſe licitus, niſi per accidens illicitus fiat, inquantum uir conſentire turpitudini uxoris uidetur.

AD QVINTVM dicendũ, quòd permiſſio illa eſt intelligẽda per prohibitionis priuationẽ, & ſic contra præceptum nõ diuiditur, quia etiam quod cadit ſub præcepto, non eſt prohibitum.

AD SEXTVM dicendum, quòd uxor non tantum peccat in uirum, ſed etiam in ſeipſam, & in Deum, & ideo uir non totaliter poteſt pœnã dimittere, niſi emendatio ſequatur.

C

ARTICVLVS III.

Vtrum vir proprio iudicio poſſit uxorem fornicantem dimittere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd proprio iudicio uir uxorem fornicantẽ poſſit dimittere. Sententiam enim à iudice latam, abſque alio iudicio exequi licet, ſed Deus iudex iuſtus dedit hanc ſententiam, ut

D

A

tantum peccat in &c. ut in textu.

¶ *Corollarium.* Ergo uidetur: quòd ſi aliquis peccat contra aliquẽ tantum, puta Titium, Titius poſſit dimittere illi; et ſi non ſequatur emendatio offendentis, uel non præcedat. Et hoc uerum eſt, quantum eſt de poſſe Titij, (abſtrahendo à iuſtitia: cum Titius nõ ſit ipſa iuſtitia:) licet non quantum eſt in utilitatẽ offendentis.

propter fornicationem uir uxorem dimittere poſſit, non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.

¶ 2 Præterea, Matt. 1. dicitur, quòd Ioſeph cum eſſet iuſtus, cogitauit occulte dimittere Mariam, ergo uidetur, quod occulte uir poſſit diuortium celebrare abſque iudicio Eccleſiæ.

B

¶ 3 Præterea, Si uir poſt fornicationem uxoris cognitã debitum ei reddit, amittit actionem, quam contra fornicariam habebat: ergo denegatio debiti, quę ad diuortium pertinet, debet Eccleſiæ iudicium præcedere.

¶ 4 Præterea, Illud, quod non poteſt probari, non debet ad Eccleſiæ iudiciũ adduci: ſed fornicationis crimen nõ poteſt probari, quia oculus adulteri obſeruat caliginem, ut dicitur Iob 24. ergo non debet iudicio Eccleſiæ prædictum diuortium fieri.

¶ 5 Præterea, Accuſationem debet inſcriptio præcedere, qua aliquis ſe ad talionem obliget, ſi in probatione deficiat: ſed hoc non poteſt eſſe in iſta materia, quia qualitercunque res iret, uir conſequeretur intentum ſuum, ſiue ipſe uxorem dimittere, ſiue uxor eum, ergo non debet ad iudicium Eccleſię per accuſationem adduci.

¶ 6 Pręterea, Plus tenetur ho-

APPENDIX.

EX articulo hoc primò: quò per rõnem oſtendas: merito inſinuatum ab Apoſtolis, quòd ex præcepto teneris uis dimittere fornicariam uxorem: & ſic. Mulier eſt uiræ conſors, ac ſocia, in unũ corpus à Deo conflata. Qui uerò cõtra ſcindit in duo id, quod eſt in unũ à Deo concretum, rationẽ rerũ à Deo conditarum euertit; & illius prouidẽtiæ aduerſatur. Eodẽ modo retinẽs eã, quæ naturæ legẽ uiolat, iniuſtè facit: quia qui adulterã tenet, inſanus, atq; impius eſt. Abſcinde. n. eam (inquit) à carnibus tuis: non. n. eſt adiutrix, ſed inſidiatrix, ad alium deflectens amorem. Hæc ibi: lib. 6. cõſtitution. Apoſtolicar. cap. 14. authore Clemente Papa & martyre. Cũ igitur de præcepto teneatur quilibet ad hoc, ut non ſit iniuſtus uel impius, & ſecundum prædictam authoritatem iniuſtus ſit; & impius, tenens adulteram: patet quòd, ſecundum eandem, uir tenetur de præcepto uxorem fornicariam dimittere. Vbi etiam notabis: quòd adulterium eſt contra legem naturalem. Item à Concil. Eliberino cap. 65. Si cuius clerici uxor fuerit mœchata, & ſciat eam maritus ſuus mœchari, & eam non ſtatim proiecerit: nec in fine accipiet communionem. Hæc ib. Eſt autem idem iudicium, in propoſito, de clerico tunc uxorato, & de alio quolibet. Item ab eod. cap. 70. Si cõſcio marito fuerit mœchata uxor; placuit, nec in fine dandam ei eſſe communionem. Si uerò eam reliquerit poſt decẽ annos accipiat communionem, ſi eam cum ſcierit adulteram, aliquo tempore in domo ſua retinuit. Hæc ibi. Vbi ex magnitudine pœnæ patet: quòd nõ ſolũ de præcepto tenetur uir dimittere ipſam, ſed etiam ſtatim. Item à Gregorio Papa 32. q. 1. Apud &c. Si in adulterio perſeuerare elegerit, patronus turpitudinis, & lenocinij reus, maritus habebitur, niſi ei adulterium eam facere noluerit. Vnde in 9. lib. C. de adult. & ſl. p. Crimen lenocinij contrahunt qui deprehenſam in adulterio uxorem in matrimonio detinuerunt. Hæc Papa. Item à regul. iur. in 6. regula quinta: peccati uenia non datur, niſi correcto. Hæc ibi.

Vid. p S. Eccl. &c.

Eccl. 25.

E

¶ Secundo habes, quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto ad dimiſſionem uxoris ex præcepto teneri uirũ inſinuant, & intelligas, & teneas. a

¶ Tertiò uides quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 3

5ᵐ conſequentia. Ergo &c. R. negatur conſequentia S. Nam permiſſio illa eſt intelligenda per prohibitionis priuationẽ &c. ut in textu.

¶ *Corollarium.* Ergo non omnis permiſſio eſt eiuſdem generis dicenda. Aliqua enim contra præceptum diuiditur: ſicuti quando permittitur aliquod bonum fieri, quod tamen non eſt de neceſſitate ſalutis. Aliqua uerò diuiditur etiam contra conſilium: ut quando dicitur permiſiſſe dari libellũ repudij in antiqua lege. Et hæc permiſſio eſt ſemper reſpectu malorũ; quemadmodũ prima reſpectu bonorũ. Alia tandẽ eſt, quæ in aliquo caſu æquiualet præcepto: ut quando permittitur aliquod bonum neceſſariũ ad ſalutẽ ut eſt in propoſito iſto. In aliquo caſu, dixi; quia nõ ſemper eſt neceſſariũ ſeruare illud quod ſic permittitur: ut quando ratio permiſſionis non ſubeſt, propter quam. ſ. illud permittebatur. Verbi gratia, Permittitur dimiſſio uxoris ob fornicationem, hac rõne uidelicet ſubintellecta, niſi pœniteat. Vnde quando ſubeſt rõ, puta quòd non pœniteat, tunc permiſſio talis iudicatur præceptum (ut in concluſione:) quando aũt non ſubeſt, puta quia pœnituit, tunc deſinit eſſe præceptum (ut ibidem.) Dicit ergo text. de permiſſione ultima: quòd intelligẽda eſt per prohibitionis priuationem. Et meritò. Nã prohibitũ erat (ut patet Matth. 19.) quòd homo ſeparabat, quod Deus coniunxerat: & permiſſio iſta, quòd. ſ. dimittat quis uxorem cauſa fornicationis, priuat prædictã prohibitionẽ facti, ſeu oſtẽdit quòd illa prohibitio nõ tenet in pñti caſu.

Permiſſio triplex

6ⁿ de maiori. In ſe R. tantum non aliter S Tũc nihil &c. Nam fornicans uxor non

QVÆST. LXII. ART. III.

CONCL. 1ª. Vir poteſt dimittere, quò ad thorum, uxorẽ proprio arbitrio, quàm primũ ſibi conſtat de eius fornicatione.

¶ PROB.

¶PROB. Quia patet ex dictis (ar. 1. & 2.)

¶NOT. Ex redditione debiti præiudicaret ſibi uir, ex conſequenti ergo, cum non debeat ſibi præiudicare in hoc, debet illã ſubitò dimittere quò ad thorum. Talis enim dimiſſio eſt non reddere debitum exigenti.

¶CONCL. 2ª. Vir uxorem fornicantẽ dimittere quantum ad thorum & cohabitationẽ ſimul non põt, niſi iudicio eccleſiæ, & ſi aliàs uxor dimiſſa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, niſi poſſet uir ei in continenti fornicationẽ probare.

¶Examen. Ly in cõtinenti. Hoc eſt ſubitò, & apertè, ſeu in promptu.

¶PROB. Quia, ut clare, ſupponitur.

NOT. Et meritò: tũ quia ex iuribus (ut in appen. ſeq.) tũm quia ex ratione, quaſi per correſpondentiam terminorum, patet. Termini ſũt matrimoniũ, & cohabitatio: de quibus concluſio hæc. Sicut ergo matrimonium probatum in facie eccleſiæ cõtrahitur: ita conſentaneum eſt, ut nõ niſi iudicio eccleſiæ cohabitatio tali et coniugatorũ ſeparetur.

Decr. 32. q. 1. c. 4.

¶CONCL. 3ª. Diuortium non poteſt celebrari, niſi iudicio eccleſiæ.

¶PROB. Quia diuortium ſignificat dimiſſionẽ & quo ad thorum ſimul & cohabitationem.

1m ad maiori.

Latam. ℞. formaliter non ſic, originaliter. §. Tunc nihil &c. Nam Deus originaliter tantum ſententiam illam dedit, de qua in minori.

mo uxori, quàm extraneo, ſed homo crimen alterius, etiam extranei, non debet Eccleſiæ[h] deferre, niſi monitione præmiſſa in ſecreto, ut patet Matthei 19. ergo multo minus poteſt crimen uxoris ad Eccleſiam deferre; ſi eã prius occulte nõ corripuerit. G

SED CONTRA, Nullus debet ſeipſum uindicare, ſed ſi uir uxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipſe ſe uindicaret, ergo hoc non debet fieri.

Præterea, Nullus in eadẽ cauſa eſt actor & iudex: ſed uir eſt actor impetens uxorem de offenſa in ſe commiſſa, ergo ipſe non poteſt eſſe iudex, & ſic nõ debet proprio arbitrio dimittere.

RESP. Dicendum, quòd uir H poteſt uxorem dimittere dupliciter. Vno modo quantũ ad thorum tantum, &[m] ſic poteſt eam dimittere, quàm cito ſibi conſtat de fornicatione uxoris proprio arbitrio, [n] nec tenetur reddere debitum exigenti, niſi per Eccleſiam compellatur, & taliter reddens nullum præiudicium ſibi facit. Alio modo quantũ ad thorum, & cohabitationẽ, &[p] hoc modo non poteſt dimitti niſi iudicio Eccleſiæ, & ſi aliàs dimiſſa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, niſi poſſet ei uir incontinenti fornicationem probare, [q] hæc autem dimiſſio diuortium dicitur: & ideo [r] concedendum

F eſt, quòd diuortium non poteſt celebrari niſi iudicio Eccleſiæ.[s]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſententia eſt applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, ſecundum quod ſententia in iudicio formari debet.

AD 2m dicendũ, quòd Ioſeph uoluit beatam Virginem dimittere, non quaſi ſuſpectam de fornicatione, ſed ob reuerentiã ſanctitatis eius, timens cohabitare ei; [t] nec tamen eſt ſimile, quia tunc ex adulterio nõ ſolum procedebatur ad diuortium, ſed ulterius ad lapidationem, non autem nunc, quando agitur in iudicio Eccleſiæ.

AD 3m patet ſolutio ex dictis.[u]

AD 4m dicendum, quòd quandoque vir vxorem ſuſpecta habens, ei inſidiatur, vt deprehendere poſſit eam cum teſtibus in crimine fornicationis, & ſic poteſt ad accuſationẽ procedere.[x] Et præterea, ſi de facto ipſo non conſtat, poſſunt eſſe uiolentæ ſuſpicationes fornicationis, quibus probatis, uidetur fornicatio probata eſſe, vt ſi inueniatur ſolus cum ſola horis, & locis ſuſpectis, & nudus cum nuda. I

AD 5m dicendum, quòd maritus poteſt accuſare uxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad thori ſeparationem coram iudice ſpirituali, & tunc in ſcriptio

ſionis intentæ à Ioſeph: tamen, cum non adeſſent ſufficientia indicia ad oſtendendum id, de quo ſuſpicabatur (ut erant ſupradicta:) ideo non debuit manifeſtè dimittere eã, ſed occultè, coniugem ſuam: & maximè cum de periculo mortis tunc antiquitus egeretur in caſu adulterii. Plus ergo debuit circunſpectione uti Ioſeph in propalando ſuã ſuſpicionem prædictã, quàm ſi periculũ lapidationis non interueniſſet etiam Concludendum igitur ſecundum textum vtriuſque reſponſi, quod non eſt ſimile illud, quod affertur pro ſimili: & quidem iuxta primum, quia nõ aderat ſuſpicio in dimiſſione illa uolita à Ioſeph; iuxta ſecundum uerò, quia etiã data (licet non concesſa) tali ſuſpicione diſſimilitudo erat in caſu euentus adulterantis uxoris.

Rãſio 2ª.

3m de cõſequente.

Denegatio debiti. ℞. quò ad thorum tantum: nõ, quò ad cohabitationẽ ſimul. §. Tunc nihil &c. ut patet ex cõcluſione prima.

* In corp. art.

¶Corol. Ergo à thoro ſolum dimittens uxorem non eſt propriè dicendus facere diuortium.

4m minor.

Fornicationis crimẽ non poteſt probari. ℞. negatur iſta §. Quod ſcilicet probari non poſſit quandoque. Puta cũ uir habens ſuſpectã coniugem adhibet tantã uigilantiã circa hoc factum detegẽdum; ut & teſtes inducat ad conuincẽdum idẽ. Ad probationem ergo in argumento allatã; quod licet oculus adulteri obſeruet caliginem: tamen quandoque eis deluditur (atteſtante Cato:) & uidetur quandoque male operans, etiã à quibus ſe uideri non arbitratur (ut ait Auguſt. in regula.)

¶NOT. Sententia formaliter dicta eſt applicatio iuris communis ad particulare factum: ſententia uerò originaliter eſt ius ipſum, ſecundũ quod ſententiæ formantur. Hinc patet reſponſum, & applicatio ſi penetretur.

2m ex Matth.

Dimittere. ℞. ob reuerentiam ſanctitatis coniugis: non ob ſuſpicionẽ fornicationis eius. §. Tunc nihil &c. ut patet de ſe. K

3m item cõſequentia.

Ergo &c. ℞. negatur cõſequentia. § Non. n. eſt ſimile. Nã tunc ꝓp adulterium nõ ſolũ procedebatur &c. ut in textu. Hoc eſt, & infamia & damnum uitæ imminebat ex adulterii manifeſtatione: & ideo motiuum maius erat ipſi Ioſeph ad occultè faciendũ id, quod ex Matthæo inducitur. Vide reſponſum ſecundum literæ ly nec tamen eſt ſimile, quia tunc &c.

¶NOT. Reſpon. hæc 2ª. differt à prima in hac, quia illa negabat ſuſpicionẽ de fornicatione in Ioſeph reſpectu B. Virginis. & ideo illam occultationẽ dimiſſionis dicebat nõ eſſe ad propoſitum huic quod loquitur de dimiſſione uxoris ꝓp fornicationẽ. Et quia fuerunt quidã, qui huiuſmodi dimiſſionem a Ioſeph uolitã dixerunt cauſatam fuiſſe ob ſuſpicionẽ nõ quidem negatiuè nec probabilem, ſed quaſi ex humanis aliquo modo probabilẽ: ideò ſanctus Doctor ſecundã apponit reſponſionẽ. Quaſi dicat per hanc. Dato, ſed non conceſſo, quòd ſuſpicio præmiſſa fuiſſet cauſa dimiſ-

Item de maiori.

Probari. ℞. ſecundum quòd materia patitur. §. Tunc nihil &c. Licet enim probationes omninò certæ non poſſint quandoque haberi, in iſta materia fornicationis, quò ad factum ipſum: tamen poſſunt uiolentæ ſuſpiciones fornicationis haberi, ita ut præſumatur probata fornicatio: ut in textu. Vide eius ſecundum reſponſum ly & præterea ſi de facto &c.

¶NOT. Quemadmodum philoſophus inquit, quòd non debemus in quacunque ſcientia ſpeculatiua ſummam certitudinem, puta mathematicam, inquirere; ſed contenti eſſe de certitudine correſpondente ſcientiæ, de qua tractatur: ita in practicis hoc idem ſeruandum eſt. Et ideo formale reſponſum ad ly probari, dixit ly ſecundum quod materia patitur. Non enim de diuerſis ſeruandum eſt idem: ſed ſimile iuxte illatum materiarum proportionem.

5m de maiori.

Accuſationem. ℞. ordinatam ad punitionem criminis: non, ad ſeparationem thori. §. Tunc nihil, &c. ut patet ex dictis. Nam præſupponit hic, quod uir uxorem adulteram accuſet, ut ſeparationem thori & cohabitationis impetret à iudice ſpirituali, non

autem

...tem ut ad punitionem criminis adulterii procedatur in ſeculari iudicio.

6m de minori. Deſerta. Rx. per uiam denunciationis: non accuſationis. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶NOT. Duæ rationes, in ly ſed contra, intelligitur quòd ad cohabitationem ſimul, & non aliter, ut ex prima concluſione corp. colligitur.

APPENDIX.

Vellius p S.Leci.&c

EX articulo habes primò: quia per rõnem oſtendas: meritò intimatũ, & quidẽ à fortiori per Alexandrũ 3. q̧ proprio arbitrio uir nõ debet dimittere adulterã coniugẽ: & ſic. Porrò de comite põtini, qui B. uxorem ſuam abſque iudicio eccleſiæ dimiſit, qa eam cognatam fuiſſe uxoris defunctæ propoſuit: prudentia tua cognoſcat, q̧ ſi de paréĉela eẽt publica & notoria abſque iudicio eccleſiæ ab ea ſeparari non potuit. Hæc ille: da dinor. Vnde patet q̧, ſi propter conſanguinitatẽ nouiter cognitam non põt abſque iudicio eccleſiæ ab uxore ſeparari, multò magis hoc nõ poterit propter uxoris fornicationem: quã conſanguinitas maius quid importat reſpectu matrimonii: ut ar. 2. ad 4m. Item ab eod. ibid. Significaſti q̧ quidam, uxore ſua ſine iudicio eccleſiæ dimiſſa, p eo q̧ ſuggeſtum ſibi fuerat, ipſam inceſtum cũ quodã conſanguineo ſuo commiſiſſe, uinculo fuit pp hoc excõicationis aſtrictus. Vatũ mulier poſtulat uiro reſtitui, aſſerens: ſe ab ipſo iniuſtè dimiſſam & eũdem ſibi materiã adulterandi dediſſe. Reſpondemus: q̧ ſi notorium eſt, mulierem ipſam adulterium commiſiſſe, ad eam recipiendã præfatus uir cogi non debet niſi conſtaret

non debet fieri cum obligatione ad legem talionis, quia ſic uir cõſequeretur intentũ ſuũ, ut ꝓbat obiectio. Alio modo ad punitionẽ criminis in iudicio ſeculari, & ſic oportet quòd præcedat inſcriptio, per q̃ ad pœnam talionis ſe obliget, ſi in probatione deficiat.

AD 6m dicendum, quòd ſicut Decre. dicit, tribus modis in criminibus procedi poteſt. Primo per inquiſitionem, quam debet præcedere clamoſa inſinuatio, quæ locum accuſationis tenet. Secundo, per accuſationem quam debet præcedere legitima inſcriptio. Tertio, per denuntiationem, quam debet præcedere trina correctio. Verbum ergo domini intelligitur, quando agitur per uiam denuntiationis, non quando agitur per uiam accuſationis: quia tunc non agit ſolum ad correctionem delinquentis, ſed ad punitionem propter bonum commune conſeruandum, quòd iuſtitia deficiente periret.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum uir & uxor in cauſa diuortij debeant ad paria iudicari.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur q̧ uir, & uxor non debeant in cauſa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim tenetur in lege noua loco repudii, quod erat in lege ueteri, ut patet Matth. 5. ſed in repudio vir, & vxor non iudicabantur ad paria, quia vir poterat repudiare uxorem, & non è conuerſo, ergo non debent ad paria iudicari.

A quòd uxor illa ratione dimiſſionis ab eodem habuiſſet materiã adulterandi. Item per Vrbanum 3. ibid. De illa, quæ uiro ſuo labente in hæreſim, ipſius conſortium ſine iudicio eccleſiæ declinauit, uidetur nobis q̧ mulier ai, cùm reuerſus fuerit, eſt reddenda: quæ etiam ſi reuerti noluerit, compellatur. Si uerò iudicio eccleſiæ ab eo receſſit: ad recipiendum eum nullatenus dicimus compellendum. Hęc ille. Vnde etiam à fortiori patet inſtẽtum: q̃ñ fornicatio ſpiritualis, i. hæreſis, maior eſt, q̃ corporalis. Itẽ à &c. ut ar. 3. appen. de Concũ. Eliber tino. Cuius dicta & I cap. 65. & 70. ſi quãtũ ad cohabitationẽ gloſent. intellige ꝓut in iuribus nũc dictis: quòd ſcilicet ſeruatis ſeruandis, id eſt non niſi iudicio eccleſiæ, debent huiuſmodi ſeparationes fieri. Secus autẽ ſi quãtũ ad ſeparationem thori ſolùmmodò gloſent: qa tũc faciũt ꝓ cõcluſione prima huius corp.

¶2 Præterea, Plus eſt contra legem naturæ, quòd uxor plures uiros habeat, quàm quòd uir plures mulieres, unde hoc quandoque licuit, illud uero nunquã; ergo plus peccat mulier in adulterio quàm uir, & ita non debent ad paria iudicari.

B ¶3 Præterea, Vbi eſt maius nocumentum proximi, ibi eſt maius peccatum: ſed plus nocet uxor adultera uiro, quàm vir adulter uxori, quia * adulterium uxoris facit incertitudinem prolis, non autem adulterium uiri, ergo maius eſt peccatũ uxoris, & ſic non debent ad paria iudicari.

*Art. 5. huius q. I in.

¶4 Præterea, Diuortium inducitur ad crimẽ adulterii corrigendũ: ſed magis pertinet ad uirum, qui eſt caput mulieris, ut dicitur, primæ Corint. vndecimo, corrigere uxorem quàm ecõuerſo, ergo nõ debẽt in diuortio ad paria iudicari, ſed uir debet eſſe melioris conditionis.

C

¶Secundò habes: quò p rõnẽ prædicta 2 patuũ, pro quãto à uiro uxorẽ ex iudicio tñ eccleſiæ ex cauſa fornicationis dimittendam inſinuãt, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: q̃ 3 ex quo uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

SED CONTRA, Videtur quòd in hoc uxor debeat eſſe melioris conditionis. Quia quanto eſt maior fragilitas in peccante, tanto magis eſt peccatum uenia dignum: ſed in mulieribus eſt maior fragilitas, quàm in uiris, ratione cuius dicit Chryſoſtomus, Quòd * propria paſſio mulierum eſt luxuria, & Philoſophus * dicit in ſeptimo Ethicorum, Quòd mulieres non dicuntur continentes, proprie loquendo, propter facilem inclinationem ad concupiſcentias, quia nec bruta animalia poſſunt continere propter hoc, quòd non habent aliquid quod concupiſcentijs obuiare poſſit, ergo mulieribus in pęna diuortij debet magis parci.

D

E

QVÆST. LXII.

ART. IIII.

CONCL. In cauſa diuortij uir & uxor ad paria iudicãtur, ut idem ſit licitũ & illicitũ uni, qd alteri: non tamen pariter iudicantur ad illa. 258

* Homil. 16. in opere im perfecto. * Homil. 10. in Matt. 10. 2. * li. 7. Eth. c. 5.

¶Corollarium. Sicut per ſe ergo põt uir uxorem adulterantẽ dimittere, ita & uxor uirũ: & (breuiter) dicta in tribus articulis prioribus de uiro reſpectu uxoris, intelligũtur etiam de uxore reſpectu uiri. Cæterum, quoniam ex grauiori cauſa mulier dimitti à uiro meretur: ideo de eius ab hoc dimiſſione potius fit in ſcripturis mentio, quàm de uiri dimiſſione ab uxore.

ipſum eum alia adulterium commiſiſſe. Hæc ille. Vnde infertur ut ſupra. Et ultarius notabis: quòd uir ſine iudicio eccleſiæ uxorem adulteram dimittens poteſt per excommunicationem cogi ad cohabitandum cum illa: quouſque per eccleſiã uideatur quid iure faciendum ſit. Notabis inſuper inde: quòd non excuſatur à peccato, neque à pœna eius, ſi qui commiſit illud: etiam q̧ data ſit ſibi materia peccandi ab alio quocunque: id quod monſtrauit Papa, quando adulterium prædictæ uxoris reſpondit eſſe puniendum per non redditionem uiri, etiam

Nullus dabet peccati, & occaſione da...

¶PROB. 1. Quia, quantum ad bonum fidei matrimonialis, coniuges æqualiter ſibi inuicem tenentur, adeò quòd tantum peccat unus adulterans contra matrimonium quantum alter (patet,) & diuortiũ eſt pœna adulterij, inquantum eſt cõtra fidem matrimonij bonũ (patet ex ſupra:) 2. Quia (ly nõ ſi &c.) maior cauſa eſt diuortij in uxore, quàm in uiro (cũ plus peccet, quãd ad do.

ad bonum prolis, adulterium uxoris; quàm uiri.)

¶ NOT. Aduerte diligenter illud, quod textus inſinuat; uidelicet quòd iniuſtitia non eſt quando duobus, qui merentur unam pœnam, licet unus illorum ex grauiori culpa illam mereatur, quàm alter, ipſa eadem pœnit. Ex hoc ergo dicas, quòd iuſtitia principaliter attenditur in reddendo illud, quod quis meretur: & non in hoc quòd ex grauiori uel minori grani cauſa id mereatur. Et hæc dicta textus intelligi debent, quantú ad præſentem uitam & iudicium humanum: non quantum ad futurum & diuinum: quoniam humanæ iuſtitiæ non poſſunt ſic exactè unde quaque reddere flagitiiſis pœnas pro eorum demeritis, ut poteſt, & facit, iuſtitia diuina; quæ etiam noſtras (i. nobis quandoque uiſas) iuſtitias iudicabit Pſal 74.

concl. m.

Magna diſtantia inter hominú, Deiq; iuſtitiã.

Præterea, Ponitur uir caput mulieris ut ipſam corrigat, h ergo magis peccat quàm mulier, & ſic debet magis puniri.

RESPONDEO, Dicẽdú, quòd in cauſa diuortij, uir, & uxor ad paria iudicantur, ut idem ſit licitum & illicitum uni quod alteri; non tamen pariter iudicantur ad illa, quia cauſa diuortii eſt maior in uno quàm in alio, cum tamen in utroque ſit ſufficiens cauſa ad diuortium. Diuortium enim pœna eſt adulterii, inquãtum eſt cõtra matrimonij bona, quantum ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter ſibi inuicem tenentur. Tantum enim peccat contra matrimonium adulterium unius, ſicut adulterium alterius, & hæc cauſa in utroque ſufficit ad diuortium. Sed quantum ad bonũ prolis, plus peccat adulteriũ uxoris quàm uiri, & ideo maior eſt cauſa diuortii in uxore quàm in uiro: & ſic ad æqualia, ſed non ex æquali cauſa obligantur, nec iniuſte, quia in utroque eſt cauſa ſufficiens ad hanc pœnam: ſicut eſt etiam de duobus, qui damnantur ad eiuſdem mortis pœnam, quamuis alius altero grauius peccauerit.

2m ad maiori.

Tenetur locu repudij. Rx. quantú ad dimiſſioné alterius coniugum: non, quãtum ad cauſam dimiſſionis. S. Nam repudium non permittebatur, niſi ad &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Vnde enim ideò æqualiter dimittere poſſe uir unum ſicut è contra, determinatur in noua lege: quia unic procau la dimiſſionis attenditur adulteriú; de quo æquale eſt & periculum & contra fidé matrimonij peccatum tam in uiro, quam in uxore (ut ex dictis, & experientia, conſtat.)

a Inf. q. 67 at. 6.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd repudium non permittebatur niſi ad euitandum homicidiũ, & quia in uiris magis erat de hoc periculum quam in mulieribus, ideo uiro permittebatur dimittere uxorem, non autem econuerſo per legem repudii.

¶ NOT. Ex textuali dicto, quòd ſcilicet diuortiu ſuccedit loco repudij, non inferas quòd diuortiú ſit illicitum, ſicut repudiũ illud. Nam ſimilitudo nõ tenet in omnibus ſed ſufficit, quòd in aliquibus, quæ faciunt ad propoſitum. Sicut accidit nunc. Nam aſſimilatur diuortiú repudio in hoc ſolú, quòd utrobique dimittebatur uxor, non autem in eo, quòd repudium erat peccatum & à parte uiri tantum procedere poterat. Vnde in primo ſenſu intelligitur textus præſens, non autem in ſecundo.

Aug. de bonu coniugali. c. 7 to. 6.

AD SECVNDVM & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt ſecũdũ quòd in comparatione ad bonũ prolis maior ſit cauſa diuortij in uxore adultera, quàm in uiro; non tamẽ ſequitur quòd non iudicentur ad paria, ut ex dictis *patet.

2m de antecedente.

Plus eſt contra legem naturæ. Rx. ſi habeatur reſpectus ad bonum prolis, ſeco quocunque modo. S. ut in ad 5m. Tunc nihil &c. ut patet in tex

3m de concluoſine.

Maius eſt Rx in comparatione ad bonum prolis: non, quocunque modo. S. ut in corp. & in ad 5m. Tunc nihil &c. ut in texto

4m de maiori.

Corrigendú. Rx. quaſi à iudice: nõ, quaſi à particulari gubernatore S. Tunc nihil &c. Nam quamuis uir ſit caput mulieris, quaſi gubernator non &c. ut in textu.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd quamuis uir ſit caput mulieris quaſi gubernator, non tamẽ quaſi iudex ipſius, ſicut nec econuerſo; & ideo in eis, quæ per iudicium facienda ſunt, non plus poteſt uir in uxorem, quàm econ uerſo.

¶ NOT. Dictú eſt in art. 3. quòd ad dimiſſioné alterutrius fornicantis interuenire debet iudiciú eccleſiæ: & ideo núc dr, quòd diuortiú ad eum è à iudice corrigendú inducitur. Et licet inibi arti. 3 dicat, quòd quantú ad thorú ſolum poſſit fieri talis ſeparatio abſq; iudicio eccleſiæ: tñ ab ipſis particularibus, ui ro. ſ. uel uxore, præſupponitur tunc fieri quaſi à iudicibus; ne ſcilicet (ut tangit art. 1. & ar. 2. in argum. 3.) ſibi ipſis pręiudicent. Vnde tunc non ſit contra ſententiam illam, uidelicet nemo debet eſſe iudex in cauſa ꝓpria: maximè quã crimen adulterii eſt clarum apud ſit dimittentẽ perſonã adulteram. Ruſum. Diligenter notato in fi. tex. ly cæteris paribus. Nã per hoc concordare potes multa, quæ u dẽtur in contrariũ ſecũdum quaſdã alias conſiderationes imparitatem cauſantes. Sufficiat admonuiſſe.

a In corp. art.;

G

AD 5m dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem; quod eſt in fornicatione ſimplici; & adhuc plus, quod magis grauat, ſcilicet matrimonij læſio. † Si autem conſideretur id, quod eſt commune adulterio, & fornicationi, peccatum uiri, & mulieris ſe habent ut excedẽtia, & exceſſa, quia in muliere eſt plus de humore, & ideo ſunt magis ducibiles à concupiſcentiis, ſed in uiro eſt plus de calore, qui concupiſcentiam excitat; ſed tamen ſimpliciter loquendo, cæteris paribus, vir in ſimplici fornicatione plus peccat quàm mulier, quia plus habet de rationis bono quod prævalet quibuslibet motibus corporalium paſſionum. Sed quantum ad læſionẽ matrimonii, quã adulteriũ fornicationi addit, ex qua diuortiũ cauſat, plus peccat mulier quàm uir, ut ex dictis* patet, & quia hoc eſt grauius quàm ſimplex fornicatio, ideo ſimpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm uir adulter, cæteris paribus.

H

I

5m maior.

Quàtò eſt maior fragilitas in peccante, tãto magis eſt peccatú uenia dignũ. &c. niſi nocumentũ ex peccato prouentens aliud expoſtulet S. Tũc nihil &c. Licet. n. in muliere. ſit ma ot fragilitat, quàm in uiro (ut arguitur:) tamẽ mulieris adulterium propter nocumentũ ſequens præponderat adulterio uiri, ut in tex. In quo & multa alia notata digna, quæ & proportionaliter ad diuerſas materias applicari poſſunt, (ut facilitei penetranti patebit) notare debes.

* In corp. art.

AD 6m dicẽdum, quòd quamuis regimen, quod datur uiro in mulierem, ſit quædam circunſtãtia aggrauans; tamen ex illa circunſtantia, quæ in aliam ſpeciẽ trahit, magis aggrauatur peccatum, ſcilicet ex læſione matrimonii, quòd trahit ad ſpeciem iniuſtitiæ in hoc, quòd furtiue aliena proles ſubmittitur.

K

6m conſequentia.

Ergo &c. Rx. negatur conſequentia S. Quamuis. n. regimen, quod datur uiro in mulierem ſit quædam &c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes primò quòd licet rationem oſtendat, meritò, inſinuatú ab Apoſtolo. 1. Cor. 7 quòd coniuges in cauſa diuortij ad paria iudicantur: & ſic. His, qui matrimonio iuncti ſunt præ-

Vtil. p S. Ec cl. &c.

præcipio non ego, ſed dñs uxorem à uiro non diſcedere : & uir A uxoré non dimittat Hæc ibi. Vbi patet: ꝙ Apoſtolus ſuppleuit, id, quod dñs implicitè tñ poſuit Matth. 5. & 19. Nam ibi dñs de ſolo uiro reſpectu uxoris dimittendæ, facit mentionem: id quod Apoſtolus, qui ſpiritum Chriſti habet (ut ibid. ait) exponit etiam de uxore reſpectu uiri ob fornicationem dimittendi. Et ſic, eos ad paria in hoc iudicari, demõſtrat, tùm ea ſua expoſitione, tùm ex ſenſu dñi in Euangelio ſupra allegato. Item à &c. ut ar. 3. aliqualiter in appen. Item ab Innocen. 3. de diuor. Gaudamus. Ibi autem poſtquã allegauit Euangelium dicens, quicunque dimiſerit uxorem ſuã, niſi ob fornicationé, mœchat, ſubinfert uerbaliter: ꝙ non ad impaiia iudicantur ei ea matrimonio. Itẽ à 32. q. 5. Præcepit dominus uxorem non debere dimitti, excepta cauſa fornicationis. Quicquid uiris præcipitur hoc conſequenter redundat ad fœminas. Neque enim adultera uxor dimittenda eſt: & uir mæchus retinendus eſt. Hæc ibi. Et ibid. Apud nos quod non licet fœminis, æquè non licet uiris, & eadem ſeruitus pari cõditione cẽſetur. Hæc ibi. Item ibid. q. 1. Si quis uxoré ſuã inuenerit adulteram, abſtineat ſe à matrimonio eius. Similiter ſi uirum ſuũ uxor inuenerit adulterũ: nõ ad imparia iudicabitur Hæc ibi. Item ab Innocen. Papa ibid. q. 5. Chriſtiana religio adulteriũ in utroque ſexu pari rõne condemnat, ſed uxores ſuos mulieres nõ facile de adulterio accuſant: uiri aũt liberius uxores adulteras apud ſacerdotes deferre cõſueuerũt. Cùm par cauſa ſit interdum probatione ceſſante uindictæ ratio conquieſcit. Hæc ibi. Vbi per ly ſacerdotes intellige quod ar. 3. dicebatur, quòd ſaltem adulterium coniugum diuortiũ eſt iudicandum ab eccleſia.

2 ¶ Secundò habes qũ per rõnem prædicta patrũ, pro quanto coniuges in cauſa diuortij ad paria iudicari inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 Tertiò uides: qũ ex iis ulciſſim Thomiſticæ doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

Marginal notes: Ar. 3. huius quæ. — Aug lib. 2 de adult. coniug. c. 5. 9. 11. 12. & lib. 1. c. 11. 12. & 13. — Vide decret. 32. q. 7.

219 QVÆST. LXII. ART. V.

CONCL. Non licet alicui coniugum per diuortium ſeparato ad aliam copulam tranſire, uiuente alio.

¶ NOT. Hæc materia tacta eſt, tamen mixtim cum aliis uiuis, ſupra. q. 59. ar. 6.

¶ PROB. Quia nihil adueniens ſupra matrimonium ratum poteſt ipſum diſſoluere, quo ad uinculum (patet per Auguſtinum.)

ARTICVLVS V.

Vtrum poſt diuortium vir alteri nubere poſſit.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd poſt diuortiũ vir alteri nubere poſſit. Nullus B enim tenetur ad perpetuam cõtinentiam: ſed uir tenetur in aliquo caſu uxorem fornicantem à ſe in perpetuum ſeparare, ut patet ex dictis *ergo uidetur quòd ad minus in tali caſu alteram ducere poſſit.

¶ 2 Præterea, Peccanti non eſt danda maior occaſio peccandi, ſed ſi ei, qui propter culpã fornicationis dimittitur non licet aliã copulã quærere, datur ſibi maior occaſio peccandi non. n. eſt probabile, quòd qui in matrimonio non continuit, quòd poſtea continere poſsit. ergo uidetur quòd liceat ei ad aliam copulam tranſire.

¶ 3 Præterea, Vxor non tenetur uiro niſi ad debitum reddendũ & cohabitationem: ſed per diuortium ab utroque abſoluitur, ergo ſoluta eſt à lege uiri, ergo poteſt alteri nubere: & eadem ra D tio eſt de uiro.

¶ 4 Præterea, Matth. 19. dicit, Qui dimiſerit uxorem, & aliã duxerit, excepta cauſa fornicationis, mœchatur, ergo uidetur ꝙ ſi cauſa fornicationis dimiſſa uxore aliam duxerit, non mœchetur, & ita eſt uerum matrimonium.

SED CONTRA. Primæ Cor. 7. Præcipio non ego, ſed Dominus uxorem à uiro non diſcede- E re, quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam.

Præterea, Nullus ex peccato debet reportare commodum, ſed reportaret, ſi liceret adulteræ ad aliud magis deſideratũ cõnubiũ trãſire, & eſſet occaſio adulterandi uolẽtib. alia matrimonia quærere, ergo nõ licet aliã copulam quærere neq; uiro, *neque uxori.

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ nihil adueniens ſupra matrimoniũ, põt ipſum diſſoluere, & ideo adulteriũ non facit quin ſit uerũ matrimoniũ. Manet enim, ut* Auguſt. dicit inter uiuentes cõiugale uinculũ, quod nec ſeparatio, nec cũ aliquo iunctio põt auferre, & ideo non licet uni altero uiuẽte, ad aliam copulã trãſire.*

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ quamuis per ſe nullus obligetur ad continentiã, tñ per accidens poteſt eſſe ꝙ obligetur, ſicut ſi uxor ſua ægritudinẽ incurabilem incurrat, & talem, quæ carnalẽ copulã non patiatur, & ſimiliter etiam eſt ſi incorrigibiliter ſpirituali infirmitate, ſcilicet fornicatione, laboret.

AD SECVNDVM Dicendũ, ꝙ ipſa confuſio quam reportat à diuortio, debet eam cohibere à peccato: ꝙ ſi cohibere non põt, minus malum eſt, quòd ipſa ſola peccet, quàm ꝙ peccati uir eius ſit particeps.

AD TERTIVM Dicendũ, quod quamuis uxor poſt diuortiũ non teneatur uiro adultero ad debitũ reddendum, & cohabitandum, tamẽ adhuc manet uinculũ matrimonii, ex quo ad hoc tenebatur, & ideo non poteſt ad aliã copulam tranſire uiro uiuente põt tñ continentiam uouere uiro inuito, niſi uideatur Eccleſia decepta fuiſſe per falſos teſtes ſententiando de diuortio: quia in tali caſu, etiã ſi uotum profeſsionis emiſiſſet, reſtitueretur uiro, & teneretur reddere debitum, ſed non

Marginal notes: *Concil. Mileuit. c. 17. — *Lib. 1. de nuptiis & cõcupiſcẽtia. c. 7. 10. 15. & 11. à medio. to. 7. concl.

1^m^ ad maiori.

Tenetur. ℞. per ſe non ſemper per accidens. § Tunc nihil &c. Quamuis. n. uir in caſu ſeparationis perpetuæ à coniuga ſua non teneatur per ſe ad perpetuam cõtinentiam (ut arguitur:) tamen tenetur per accidens ad illã ut in tex. Et hoc accidens (in propoſito) eſt dimiſſio uxoris adulteræ neceſſaria.

¶ NOT. Confirmatur dictũ hoc, de obligatione per accidens ad continentiã perpetuam, ab Innocen. 3. ſic Nec obſtat, quod à quibuſdam forſan obiicitur, ꝙ fidelis relictus non debeat iure ſuo ſine culpa priuari: cũ in multis caſibus hoc contingat: ut ſi alter coniugum inciderit. Hæc ille 3 de diuort, quanto te. Vide ſupra 59. ar. 4. ad 1^m^. & elucid. de hoc, ꝙ quandoque ſine culpa licet nõ ſine cauſa &c.

2^m^ ad minori.

Datur. ℞. non ſed accipitur. § ſcilicet à perſona illa quæ dimittitur. Nam per diuortium à dimittente datur occaſio boni perſonæ dimiſſæ quoniam ipſa confuſio, quam reportat ex diuortio debet eã cohibere &c. ut in textu.

¶ Corollarium. Ergo immunis eſt à peccato ipſe dimittens talem: quoniam ſcãdalum ſequens, quæ eſt occaſio peccandi tacta in argumento, non eſt actiuum, ſed paſſiuum ſolummodò. Item Dimiſſio illa ſecundum ſe non iudicanda eſt mala, propter talem occaſionem ſic ſequentẽ: quoniam iudicium de re aliqua debet dari ſecundum illa, quæ ſunt per ſe ipſi, ad ſeparationem uerò illam per ſe ſequitur bonum. i. confuſio illa à malo ſecundum ſe retrahens, quæ tangitur in reſponſio textus. Quòd ſi per accidens. i. malam diſpoſitionem perſonæ dimiſſæ, non ſequatur bonus effectus: adhuc dimiſſio illa non eſt uituperanda, immo laudanda: ut in textu.

3^m^ maior. Vxor non tenetur uiro: niſi ad debitum reddendum, & cohabitationem. ℞. ex uinculo matrimonii § Nihil &c. Nam uinculũ matrimonij adhuc ſtat: ſ ceteris eodẽ remanente, uxor per accidens hoc in ſuppo

liceret ei exigere.

Ad qvartvm, Dicendum, ꝙ exceptio illa quæ eſt in uerbo domini, refertur ad dimiſſionem uxoris; & ideo obiectio ex falſo intellectu procedit.

Articvlvs VI.

Vtrum poſt diuortium uir & uxor poſſint reconciliari.

Ad sextvm ſic proceditur. Videtur ꝙ poſt diuortium uir, & uxor non poſſint reconciliari. Regula enim eſt in iure. Quod ſemel bene definitum eſt, nulla debet iteratione retractari: ſed iudicio Eccleſiæ definitũ eſt, quòd debent ſeparari, ergo nõ poſſunt ulterius h reconciliari. H

¶ 2 Præterea, Si poſſet eſſe reconciliatio, præcipue uideretur ꝙ poſt pęnitentiã uxoris uir teneatur eam recipere; h ſed nõ tenetur, quia etiam uxor nõ poteſt pro* exceptione proponere in iudicio ſuam pęnitentiam cõtra uirum accuſantem de fornicatione; ergo nullo modo poteſt fieri reconciliatio.

¶ 3 Pręterea, h Si poſſet eſſe reconciliatio, uidetur ꝙ uxor adul- I tera teneretur redire ad virum ipſam reuocantem: ſed non tenetur, quia iam ſeparati ſunt iudicio eccleſiæ, ergo &c.

¶ 4 Præterea, Si liceret reconciliare uxorem adulteram, in illo caſu, pręcipue deberet fieri, quãdo uir poſt diuortium inuenitur adulterium committere: ſed in hoc caſu uxor non poteſt h cogere eum ad reconciliationem, cum iuſte ſit diuortium celebratum, ergo nullo modo poteſt reconciliari. G

¶ 5 Pręterea, Si vir adulter occulte dimittat uxorem conuictã de adulterio per Eccleſiæ iudicium, non uidetur iuſtè factum diuortium; ſed tamen uir non h tenetur uxorem ſibi reconciliare, quia uxor ꝓbare in iudicio adulterium uiri non poteſt, ergo multo minus quando diuortium iuſte eſt celebratum, reconciliatio fieri poteſt.

Sed contra eſt quòd dicitur 1. Corinth. 7. Quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut uiro ſuo reconciliari.

Præterea, Vir poterit eam nõ dimittere poſt fornicationem, ergo eadem ratione eam reconciliare ſibi.

ſitum (.i. per adulterium ſuperueniens) non teneatur amplius F ad illa dno: ut in textu.

¶Examen. Ly poſt tamen continentiam nouere uiro inuito niſi &c. Non intelligas ꝙ hoc dictum textus uelit inferre, quòd uxor dimiſſa per diuortiũ iudicio eccleſiæ non poſſit uouere cõtinentiã uiro inuito, ẽt ꝙ eccleſia poſt inueniatur fuiſſe decepta (ut in textu:) ſed intelligas ꝙ in tali caſu deceptionis uxor ipſa ad continentiã nõ teneretur ex parte redditionis debiti uiro ſuo; (ut in eodem textu ſubiungitur) quòd ſi diuortium illud celebrans eccleſia, non fuiſſet decepta: tunc teneretur prædicta uxor ſeruare uotũ illud et ĩ in hoc, ꝙ reddere debitum non deberet. Stat ergo modus textualis conſtructionis non in uouendo cõtinentiam; ſed in ſeruando continentiam illam uotam.

Cap. gaudemus. extra de cõuer. cõiugat.

4ᵐ cõſequẽtia. Ergo &c. Negatur cõſequentia ſ Nam exceptio l., quæ eſt in uerbis domini &c. ut in textu.

¶Examen. Ly refertur ad dimiſſionem uxoris. Scilicet tm. Hoc eſt; non refertur ad ductionẽ alterius uxoris.

*Al. exemptione.

¶NOT. Euidentiſſimus eſt Matth. 19. textus ſtans pro iſta reſponſione, & expoſitione, ſancti Doctoris. Dicit enim ſic ad litteram Matthæus. Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur. Vbi patet, etiam grammaticè conſiderantibus, ꝙ ly niſi ob fornicationẽ cadit ſuper dimittere uxorẽ: & nõ poteſt cadere ſuper ducere aliã, niſi extorquẽdo incompacte literã. Ratio eſt: quia inter ly ob fornicationẽ, & ductionẽ alterius ponitur, diſtinctiuum quædam ſcilicet ly &, ſine replicatione fornicationis. Quòd ſi uoluiſſet dominus, ꝙ ly niſi ob fornicationẽ, caderet ſuper utrũque, dixiſſet; quicunque dimiſerit uxorẽ ſuã, & aliã duxerit, niſi ob fornicationẽ, mœchatur. Simile quid, immo & clarius ꝓ præſenti intento, habetur Matth. 5. ubi ſic dicit litera: omnis, qui dimiſerit uxorẽ ſuam, excepta fornicationis cauſa, facit mœchari. Vbi patet id, quod diximus ex eo; ꝙ non adiungit ly & aliã duxerit. Quaſi apertè dicat. Exceptio fornicationis ſicut nunc cadit (nullo diſcrepante) ſuper dimiſſionem uxoris: ſic ita quãdo Matth. 19. poſt ly niſi ob fornicationẽ, dicitur ly & aliam duxerit; intelligẽdum eſt ab omnibus, tanq̃ ex præſenti loco edoctis, ꝙ illa exceptio fornicationis cadit ſolummodò ſuper dimittere uxorem. Vide; q̃ clara ſunt omnia, & ſibi inuicem conſona maximè uerò, ſi iunxeris ẽt huius loci expoſitionem factam per concilium Foroiulienſe: ut in appen. ſeq. Hinc igitur meritò uideas concilium Mileuitanũ, & Trid. dixiſſe, ut ſupra q. 59. ar. 6. appen. ꝙ uidelicet iuxta Euangelicam doctrinam. K

Appendix.

Vid. pro S. Eccleſ. &c.

Ex articulo habes primò, quo per rationem interimas errores recitatos ſupra q. 49 ar. 6. appen. inquantũ matrimoniũ diſſolui quò ad uinculũ dicunt ĩ cõnenduliterij. Hi n per hoc nolunt, ꝙ poſt diuortium poſſint coniuges alteri nubere. Vnde cũ articulus præſens doceat, illud nubere nõ poſſe fieri, clarum eſt, ꝙ per hoc illos errores & impetit & expugnat.

¶Secundo habes quo per rationem oſtendas, eoſdem errores meritò damnatos à &c. ut ſupra ibid. Et aduertas diligenter; ꝙ in pluribus iuuantur uiciſſim ille articulus, & iſte. Item à 32. q. 7. Licitè dimittitur uxor ob cauſam fornicationis; ſed manet uinculũ prioris matrimonij: ꝓpter quod ſit reus adulterij, quicunque duxerit dimiſſam ob cauſam fornicationis. Hæc ibi. Item ibid. Interueniẽte diuortio nõ aboletur confœderatio nuptialis: ita ut ſibi coniuges ſint ẽt ſeparati; cum illis ẽt committatur adulterium; quibus fuerint poſt ſuum repudiũ copulati. Item à Concil. Libertano ibid. fidelis fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum maritũ duxit, prohibeatur, ne ducat. Si autem duxerit; non prius accipiet cõmunionem, quàm is quem reliquerit, de ſeculo exierit. Itẽ à Papa Gregorio ibidẽ. Ij uerò, qui uxores ſuas in adulterio deprehenderint, non licet eis, neceum, ſed eam, aliam uxorem accipere, uel aliam uirum, quandiu ambo uiuunt. Si autẽ adultera mortua fuerit, uir eius, ſi uult, nubat, tantum in domino: adultera uerò nunquam, ẽtſi mortuus fuerit uir eius. Hæc ibi. Ecce: quam ſanctus Doctor quæſiuit tantum de uiro, utrum poſſit nubere alteri: & non de uxore: quaſi quòd in ſuo titulo per hoc innuerit illud, qđ unum dixit Pontifex. Vide gloſ. ibid. Itẽ à Concil. Foroiulienſi cap. 10. Placuit &c Non liceat uiro, quandiu adultera uiuit, aliã uxorẽ ducere: ſed nec adulteræ aliũ accipere uirum, nec uiuente nec mortuo marito, quem non erubuit defraudare. Nam etſi legatur, ſola fornicationis cauſa, dixiſſe dominum, dimittere uiru uxorem ſuam: non tñ legitur conceſſiſſe, aliam, uiuente illa, in coniugio ſibi ſociare: prohibuiſſe quidẽ modis omnibus non ambigitur. Ait n. Quicunque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationẽ, & aliam duxerit; mœchatur. Quã de re ita diffinite proſpeximus: ut iuxta eiuſdẽ domini melliſluam uocem, nemo hæc interdicta uiolator inculcare præſumat. Sic priorem dimittere iubetur uxorem: ut ſecundã prima uiuente, nõ habeat. Vnde quãdiu uiuit adultera: nõ licet uiro, nec poteſt impune, ſecundas contrahere nuptias. Hæc ibi. Ecce: ꝙ, ſecundum concilium, non ſunt inculcanda illa Euãgelij interdicta. i. illa, quæ dicuntur in medio, hoc eſt ly, niſi ob fornicationem, non ſunt referenda ad utranq; ſententiam; qm̃ tunc inculcarentur. i. confunderentur, ad inuicem; & non diſtinctè ponerentur ſententiæ illæ, prout Euangelij ſeries requirit.

¶Tertiò habes quomodo per rõnẽ prædicta patrũ pro quanto utrum poſt diuortium non poſſe alteri nubere inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶Quartò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 4

QVÆST. LXII. ART. VI.

Concl. Si uxor poſt diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, poteſt eam ſibi uir reconciliare. 160

¶NOT. Non ſufficit pœnitentiã agere. Sed emẽdationẽ delicti adiungere, hoc eſt, ceſſare à delicto ad hoc ut reconciliationem adipiſca

A adipiſci quis poſſit eum illo, qui offenſus eſt. Et ideo duo dixit textus de reconciliatione tractans: primò ly pœnitentiam agens: ſecundo ly emendata fuerit. Et hoc notabis à fortiori contra Lutherũ, qui (ut aliàs diximus) pœnitentiam optimã eſſe dicit ceſſare à peccato, & contra illos, qui ſemper ferè pœnitentiam agunt & et ſacramentaliter confitentur, & tamẽ nunquam, uel rarò, emendationẽ faciũt da confeſſis. A fortiori, dixi, quoniam ſi ad reconciliationem cum minori, puta cũ homine, & de re minori, puta de offenſa facta eidem requiruntur ambo illa & non ſufficit unum tantũ: multo magis ad modum fateri oportet, ꝙ ad reconciliationẽ cum Deo & de offenſa facta eidem non ſufficit ut unum illorum ſed requiritur neceſſariò utrunq;.

¶PROB. Quia patet ex ſe.

¶Examen. Ly qua non licebat, &c. Ex hoc uidetur ꝙ uir tenetur de præcepto, uxorem adulteram dimittere ex quo etiã confirma dictũ ar. 2.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſi uxor poſt diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, poteſt eam ſibi uir reconciliare; ſi autem in peccato incorrigibilis maneat, non debet aſſumere eam eadem ratione, qua non licebat eam nolentem à peccato deſiſtere retinere.

B

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſententia Eccleſiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad ſeparationem, ſed licentiam præbens: & ideo abſque retractatione præcedentis ſententiæ poteſt reconciliatio fieri, uel ſequi.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd pœnitẽtia uxoris debet inducere uirum, ut uxorem fornicantem non accuſet, aut dimittat, ſed tamen non poteſt ad hoc cogi, nec poteſt per pœnitentiã eum uxor ab accuſatione repellere: quia ceſſante culpa, & quantum ad actum, & quãtum ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & ceſſante reatu, etiam quãtum ad Deum, adhuc manet reatus quo ad pœnã, humano iudicio inferendam, quia homo nõ uidet cor, ſicut Deus.

C

1m de cõcluſione. Reconciliari. ℞. cũ retractatione ſententiæ præcedẽtis eccleſiæ: non aũt, ſine retractatione illa. §. Tunc nihil &c. Nam reconciliatio huiuſmodi abſque retractatione ſententiæ eccleſiæ fieri poteſt, ꝓpter rationem dictã in textu.

¶NOT. Poterat Sanctus Doctor ſtando in reſponſione ſua afferre rationem hanc; ꝙ ſcilicet, etiam ſi illa ſententia eccleſiæ fuiſſet cogens, potuiſſet fieri reconciliatio talis abſque retractatione eius; quoniam in ſententia ipſa ſubintelligebatur conditio hæc, ſcilicet ſi nõ pœnituiſſet ueraciter perſona adultera de adulterio. Non. n. intelligi debet ſententia eccleſiæ, etiam ſi cogeret ad diuortium, niſi cũ iſta limitatione: quandoquidem per ſententiam ſuam non intendit præcludere uiã pacificationis bonam. i. reconciliationis coniugum poſt correctionem (Abſit) ſed caſtigare delictum, quod impediuit illam bonam pacem, quæ prius inter ipſos coniuges erat. Remoto ergo delicto per pœnitentiam ſufficientem non intendit, aſtrictos remanere coniuges, ne poſſint pacificari adinuicem. Poterat, inquam, rationem talem afferre ſanctus Doctor pro reſponſo ſuo: tamen elegit ad conuincendos proteruos manifeſtiori uti ratione, quæ iam dicta eſt in textu. Sciunt namque etiam proterui, quòd ſententia eccleſiæ celebrantis diuortium datur in fauorem coniugis innocentis: cum quo & ſciũt, quod illud, quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium (ut dicitur in ad 3m.)

2m minor. Sed non tenetur. ℞. de neceſſitate non, de quadam equitate. §. Pœnitentia enim uxoris debet inducere uirum &c. ut in textu uſque incluſiue ad ly non poteſt ad hoc cogi. Tunc nihil &c. Nam ideo uxor non poteſt pro exceptione proponere in iudicio ſuam pœnitentiam contra uirum accuſantem ſe de fornicatione, ideſt non poteſt uirum ratione ſuæ pœnitentiæ repellere ab accuſatione ſui; non quia uir non teneatur de quadam æquitate ceſſare ab accuſatione, eamque ſibi reconciliare; ſed quia ceſſante culpa, & quantum ad actum, & quantum ad maculam, adhuc &c. ut in textu.

A 3m maior. Si poſſet eſſe reconciliatio, uidetur, quòd uxor adultera teneretur redire ad uirum ipſam reuocantem. ℞. conceditur; ſed negatur minor. §. quòd ſcilicet uxor ad hoc non teneatur. Ad rationem ibi in contrarium allatam dicitur; quod ſententia data per iudicium eccleſiæ de ſeparatione ipſorum non concludit intentum, ideſt non facit quòd non teneatur uxor ad hoc. Nam illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit &c. ut in textu.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ illud, quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium, unde cum diuortium ſit, inductum in fauorem uiri, non aufert ei ius petendi debitum, uel reuocandi uxorem. Vnde uxor tenetur reddere, & ad eum redire, ſi fuerit reuocata, niſi de licentia uotum continentiæ emiſerit.

B

AD QVARTVM, Dicendum, quòd propter adulterium quod uir prius innocens poſt diuortium committit, ſecundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum uxorem adulteram † prius: tamen ſecundum æquitatem iuris iudex ex officio ſuo debet eum* cogere, ut caueat periculo animæ eius, & ſcandalo maiorum, quamuis uxor non poſſit reconciliationem petere.

C

AD 5m dicendum, quòd ſi adulterium uiri ſit occultum, per hoc non aufertur ius excipiendi contra accuſationem uiri uxori adulteræ, quamuis deſit ſibi probatio, & ideo peccat uir diuortium petens: & ſi poſt ſententiam de diuortio uxor petat debitum aut reconciliationem, uir tenetur ad utrunque.

D

¶Examen ly in fauorem uiri. Intellige & uxoris: quando uidelicet non uxor, ſed uir, adulterium commiſit. Nam uterque in cauſa diuortii ad paria iudicantur ar. 5.

¶Ly non facit ei præiudicium. Scilicet apud eccleſiam; quæ induxit tale diuortium in fauorem eius. Ratio fundamentalis eſt: quia intentio eccleſiæ fuiſſe uidetur; per hoc ſuum factum ei fauere uelle, & nõ præiudicare. • Al. ne- nere.

¶Corollarium. Ergo à ſimili uidetur, quòd uir adulter, ſi reuocatur ab uxore innocente, teneatur redire ad eam. Intellige ſemper in caſu illo, quando perſona adultera iam ſufficienter emendata eſt de adulterio: quoniã aliter innocens coniunx non poſſet illũ adulterum coniugẽ tuta conſcientia reuocare: ut in corp. à fortiori. Si enim talem impœnitentem retinere licitè non potuit: multò minus nũc poſt dimiſſionẽ iudicialem põt reuocare.

4m minor. In hoc caſu uxor non poteſt cogere eum ad reconciliationem. ℞. ſi procedatur ſecundum rigorem iuris: non ſecundum quandam æquitatem §. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam diuortium iuſtè celebratum non tollit hanc æquitatem, ſi uir adulterium commiſerit: ut patet faciliter arbitrio boni uiri.

5m minor. Sed tamen uir non tenetur uxorem ſibi reconciliare. ℞. negatur iſta. §. ut in textu. Ad rationem argumenti allatam patet reſponſio, in eodem.

APPENDIX.

E EX articulo habes primò; quomodo per rationem, tanquam à fortiori, excludas errorem Nouatianorum (Prat. Nouatiani) dicentium: quòd in peccatum prolapſi non ad pœnitentiam, ſed ad Diaboli prædam, admittendi ſunt. Dixi ly à fortiori quia ſi poſt pœnitentiam, ut oſtendit præſens articulus, poteſt reconciliare ſibi uxorem, immò & laudabiliter reconciliari multò magis poſt ſufficientem pœnitentiam Deus poterit reconciliare ſibi peccatorẽ, & de hoc ab ipſo peccatore ſperandũ, atq; ab aliis piis uiris. Deus. n. ad miſericordiam pronior eſt in immenſum, quam homo. Vtilitas S. Eccl. &c.

¶ Secũdo hẽs: quõ p rõnẽ oſtẽdas, peſtiferũ hũc errorẽ meritò damnari à &c. ut 2. par. q. 48. ar. 4. appẽ. itẽ, & à fortiori ipſũmet damnari à quibuſcũq; admittĩ reconciliatio uxoris adulteræ poſt pulſam à uiro. 1. Cor. 7. ꝙ ſi diſceſſerit manere innuptã, aut uiro ſuo recõciliari. Sup quo dicit Aug. ut recitat. 32. q. 7. Apoſtol. &c. Si fœminæ licet dimittere uirũ ſuũ ꝑ fornicationis cãm, quid reſpõdebimus, de hoc, ꝙ dicit poſterius & uir uxorẽ ſuã nõ dimittat? Quare nõ addidit excepta eã fornicationis, niſi ꝙ ſimilẽ for-

mam uult intelligi: ut ſi dimiſerit (quod cauſa fornicationis permittitur) maneat ſine uxore, aut reconcilietur uxori? Hæc ibi. Item à Concil Mileuitano ibid. Placuit: ut neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa à marito alteri coniungantur: ſed ita maneant, aut ſibimet reconcilientur. Quòd ſi contempſerint, ad pœnitentiam redigantur. Hæc ibi.

3 ¶Tertiò habes: quòd per rationem prædictã patrum, pro quanto reconciliationem coniugum poſt pœnitentiam approbãt, & intelligat, & probet, & tueatur.

4 ¶Quartò uides quòd ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

F ultima cùm loquatur ſolum Ambroſius: ſua hæc authoritas nõ infringit propoſitum.

¶NOT. In reſponſo formali dicitur ly bonitate rei, & moris: quia non ſufficeret bonitas rei tantum ad faciendum aliquod de ſe licitum moraliter: ut nunc loquimur: ſed ultra hoc requiritur, quòd illud ſit bonum moris, ſeu morale.

QVAESTIO LXIIII.

De ſecundis nuptijs, in duos articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de ſecundis nuptiis.

Et circa hoc quæruntur duo.

¶Primo. Vtrum ſint licitæ.

¶Secundo, Vtrum ſint ſacramentales.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſecundæ nuptiæ ſint licitæ.

AD PRIMVM ſic proceditur: Videtur quòd ſecundæ nuptiæ non ſint licitæ, quia iudicium de re debet eſſe ſecundum ueritatem, dicit autẽ Chryſoſt. quòd ſecũdum uirum accipere ſecundum ueritatem, quæ non eſt licita, ergo nec ſecundum matrimonium.

¶2 Præterea, Omne, quod nõ eſt bonum, non eſt licitum, ſed Ambr.† dicit quòd duplex matrimonium non eſt bonum, ergo non eſt licitum.

¶3 Præterea, Nullus arceri debet ne interſit illis, quæ ſunt honeſta, & licita: ſed ſacerdotes arcentur ne interſint ſecũdis nuptiis, ut in litera patet, ergo non ſunt licitæ.

¶4 Præterea, Nullus reportat pœnam niſi pro culpa: ſed pro ſecundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnam, ergo non ſunt licitæ.

SED CONTRA eſt, quòd Abraham legitur ſecundas nuptias cõtraxiſſe, Gen. 25.

¶Præterea, Primæ Tim. 5. dicit Apoſtolus, Volo autem iuniores, ſcilicet, uiduas nubere, filios procreare, ergo ſecundæ nuptiæ ſunt licitæ.

G RESPONDEO. Dicendum, quòd uinculũ matrimoniale non datur niſi uſque ad mortẽ ut patet Romanorũ 7. & ideo moriente altero coniugum, uinculũ matrimoniale ceſſat, unde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à ſecũdo, mortuo coniuge, & ſic non* ſolum ſecundæ: ſed tertiæ, & ſic deinceps nuptiæ ſunt licitæ.

H AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chryſoſt. loquitur quantũ ad cauſam, quæ aliquando ſolet ad ſecundas nuptias incitare, ſcilicet concupiſcentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſecundum matrimonium dicitur non eſſe bonum, non quia nõ ſit licitum: ſed quia caret illo honore ſignificationis, quæ eſt in primis nuptiis, ut ſit una unius, ſicut eſt

I in Chriſto, & Eccleſia.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd homines diuinis deditis, non ſolũ ab illicitis, ſed etiam ab illis, quæ habent aliquam turpitudinis ſpeciem, arcentur; & ideo arcentur à ſecundis nuptiis, quæ carent honeſtate, quæ eſt in primis.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd irregularitas non ſemper induci

Tho. 4 d. 42. q. 3. a. 1. & 2.
*Hom. 32 in Matth. in opere imperfecto, to. 2. & decr. 31 q. 1. c. 9.
†Amb. in ſi. com. ad 7. c. 1. ad Cor. al qd de hoc habet to. 5.
*Lib 4. Sẽtẽ diſ. 42. §. ult.
†Vide Auguſt. lib. 16. de ciuita. Dei, c. 34. to. 5. & in lib. de bono uidui tatis c. 12.

QVÆST. LXIIII. ART. I.

CONCL. Non ſolum ſecũdæ: ſed tertiæ: & ſic deinceps nuptiæ ſunt licitæ.

¶PROB. Quia propter præcedens matrimonium non impeditur à 2. vel 3. & deinceps aliquis, mortuo coniuge (cũ uinculum matrimonij non duret niſi uſque ad mortẽ Rom. 7.)

1^m ex Chryſoſtomo.

Eſt fornicatio, &c. quantũ ad cauſam: non quantũ ad eſſentiã rei. §. Tunc nihil &c. Nam quantũ ad rei eſſentiam matrimonium ſecundò eſt uerũ, & licitum; tantũ abeſt, ut ſit fornicatio: & in hoc ſenſu cõcloſio loquitur. Quomodo autẽ Chriſoſtomi locutio ſecũdum cauſam tantum ſumenda ſit: uide in textu.

¶Corollarium. Ergo ex textu exponente Chriſoſtomũ dicas: quòd nihil aliud intẽdit Chriſoſtomus per illam authoritatẽ, niſi quòd aliquãdo ad ſecũdas nuptias mouetur perſona nõ principaliter à deſiderio procreationis liberorũ, quod eſſet laudabile, nullãque ſpeciem turpitudinis præſeferet: ſed à cõcupiſcentia propria, quã deſiderat explere, quãuis non extra coniugium, id quod turpitudinis cuiuſdã ſpẽm habet, quamuis non omninò illicitum ſit. Vnde & ſecũdũ cãm iſtam, qua mouetur quis ad ſecundas nuptias, nuptiæ ipſæ non ſunt fornicatio, niſi ſecundũ quandã apparentiã ueritatis: non autẽ ſecundũ exiſtentiã. Dices ergo quòd in authoritate Chriſoſtomi ly ſecundũ ueritatem, accipitur cũ iſta limitatione, apparentẽ: & hoc pp cõcupiſcentiæ motũ prædictũ. Quaſi diceret Doctor ille. Secundũ uirum accipere eſt fornicatio ſecundũ ueritatem apparentẽ ſuperficietenus.

2^m de maiori.

Quod non eſt bonũ. ℞. bonitate rei, & moris: non ſemper bonitate honorabilis ſignificationis. § Tũc nihil contra. Nã matrimoniũ ſecũdum eſt bonum bonitate rei, & moris; & conſequenter eſt licitum, licet non ſit bonum illa bonitate ſignificationis honorabilis, quæ eſt in primis nuptiis: ut in textu. Et de hac bonitate

3^m maior.

Nullus arceri debet ne interſit illis, quæ ſunt honeſta & licita. ℞. niſi illa habeant aliquam ſpeciem turpitudinis. §. Tunc nihil &c. Nam ſacerdotes ideò arcẽtur, ne interſint ſecũdis nuptiis, nõ quia non ſint quædã ſecundum ſe honeſta & licita: ſed quia quãdam ſpeciem turpitudinis habent; ut in textu.

¶NOT. Illa maior gloſata propriè intelligitur de hominibus qui ſunt dediti diuinis: ut ſunt clerici, & ſacerdotes, & huiuſmodi. Ruſus. Secundæ nuptiæ dicuntur habere ſpeciẽ turpitudinis & priuatiuẽ, & poſitiuẽ. Priuatiuẽ quidem, quia carent honeſtate illa in primis nuptiis inuenta; ut in ad ſecundum. poſitiuẽ autem, quia plerunque è motiuo turpi. i. concupiſcentia cauſantur ut in ad 1^m. De ſpecie autem illa priua facit tantũ mentionem præſens textus: quia huiuſmodi ſpecies in omni matrimonio, citra primum reperitur & etiam ſecundum ſeipſum: cum tamen ſpecies illa turpitudinis poſitiua non reperiatur in omni citra primum, neque ſecundum ſe. Ex uitio enim hominum contrahentium procedit iſta turpitudo poſitiua; neque etiam ſem-

K per, ſed quandoque tantum, procedere ſolet: matrimonium autem ſecundum, tertium, & deinceps, conſideratum ſecundum ſe, id eſt ſecundum quòd matrimonium ſecundum, tertium &c. turpitudinis ſpeciem illam priuatiuam habet. Quia uerò ſacerdotem ab omni matrimonio citra primum præſentia arceri dicebatur in textu propter turpitudinis ſpeciem; ideò oportebat turpitudinem, quæ ſemper, & ſecundum ſe, adeſt illi matrimonio afferre tantum; & non illam; quæ quandoque ſolum, & ex hominum uitio, aderat.

*Aug. lib. 2. cõt. aduerſ. leg. & propheta. c. 12.
†Loco citato in arg. 2. unde Aug. de hæreſibus ad Quod uult Deũ, hæreſi 26. 38 & 86. to. 6. & in li. de fide ad Pet. ca. 42. to. 3.

4^m de maiori.

Niſi pro culpa. ℞. uel pro aliqua cauſa. §. Tunc nihil &c. Nam irregularitatem, reportat quis ex ſecundis nuptiis, non propter culpam ſuam, quaſi quod matrimonium ſecundum contrahere ſit culpa: ſed pro aliqua cauſa; & hæc eſt defectus ſignificationis ſacramenti.

¶NOT. De iſto defectu ſignificationis ſacramenti; uide art. 2. Ad ſecundum & quæſt. 66. ar. 2. De hoc, quòd ſine culpa, dummodo

modo adſit cauſa, infligitur iuſtè pœna alicui, uide. q. 19. ar. 4 ad tertium & ibi iuris regulam ad propoſitum hoc, & aliud huiuſmodi, apprimè facientem; pluraque alia ſcitu digna comparies.

APPENDIX.

Vul. p 8. Eccl.&c.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem Interimes hæreſim Nouatianorum Montaniſtarum, & Græcorum (Prat. Ablabius: Græci, Montaniſtæ.) dicentium; nuptias quidem primas admittendas, ſed ſecundas damnandas. Benè dicunt in priori ſententia, ſed in ſecunda erroneè. Item Cataphrygum (Prat. Cataphryges.) q nuptias ſecundas loco fornicationis habent.

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, prædictos merità damnari à facto Abrahæ Geneſ. 25. ubi poſt mortem Saræ primæ uxoris duxit aliam nomine Cethuram: de cuius facto ſic recitatur. 32. q. 4: iſte Abrahæ etiam uſque ad decrepitam ætatē ſenectus fornicationis obiectu crimen: profectò quia & poſt mortem Saræ alteram duxit. Vbi, etſi nullum intelligeretur rei abditæ ſacramentum, uel propter hoc ſolum id facere debuit Abraham; ne putarent hæretici aduerſus populum Dei (quibus etiam Tertullianus aſtipulator aſſiſtit) poſt uxoris mortem crimen eſſe ducere uxorem. Hæc ibi. Vbi per ly iſte intelligitur aduerſarius legis & prophatarū contra quē ibi recēſetur Auguſtinus loquens. Item à facto Ruth. cap. 4. ubi ſecundum maritum duxit ipſum Booz. Item à facto Annæ uxoris Thobiæ iunioris, cap. 6. 8. 14. ubi poſt ſeptem uiros quos habuerat mortuos nupſit ipſi Thobiæ, & quidem interueniente ſuffragio Raphaelis Archangeli, qui profectò nuptiis his octonariis non præſtitiſſet aſſenſum, niſi licitas eſſe diuinitùs cognouiſſet. Non tantum ergo ſecundæ & tertiæ, aut quartæ, ſed & deinceps (ut inquit concluſio articuli) declarantur licitæ per factum Raphaelis contra prædictos errores. Item à facto B. Annæ genitricis Deiparæ Virginis: quæ tres maritos ſucceſſiuè habuit, ut in eccleſia legitur. Quod autem huiuſmodi facta matrimonia poſt primum eſſe licita ueriſſimè conuincant patet per illam regulam ex Decretis ſumptam 9. quæſt. 2. Lugdunenſis & 7. quæſt. 1. omnis, & diſt. 17. qui de mente. Quæ regula hæc eſt, quòd illud, quod eſt à uiro ſancto factum, præſumitur ſanctum. Item à Concil. Nicæno cap. 8. Si qui uoluerint uenire ad eccleſiam catholicam ex Nouatianis; placuit ſancto Concilio ut ante omnia hanc habeant ab eis confeſſionem, quam per ſcripturam exigi oportet, ut fateantur ſe cum omni conſenſu catholicæ eccleſiæ ſtatuta obſeruaturos, id eſt communicaturos ſe & his qui fortè ſecundas nuptias experti ſunt. Hæc ibi. Item ab Eugenio 4. in Decret. ſuper unione Græcorum ubi ſacro approbante Concil. Flor. ait. Quoniam nonnullos aſſeritur quartas nuptias, tanquam condemnatas, reſpuere; ne peccatum, ubi non eſt, eſſe putetur: cum ſecundum Apoſtolū, mortuo uiro mulier ſit ab eius lege ſoluta, & nubendi cui uult in domino habeat facultatem, nec diſtinguat mortuo primo, ſecundo, uel tertio; declaramus non ſolum ſecundas, ac tertias, ſed & quartas atque ulteriores (ſi aliquod canonicū impedimentū non obſtet) licitè cōtrahi poſſe. Cōmendatiores tamen dicimus ſi ulterius à cōiugio abſtinentes in caſtitate permanſerint. Hæc ibi. Et 1. Tim. 5. Adoleſcentiores uiduas &c. Volo autē iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe, nullam occaſionē dare aduerſario maledicti gratia. Ecce quòd Apoſtolus uolendo uiduas iuniores nubere approbat ſecundas nuptias: & hoc dicit eſſe nullā occaſionem dare aduerſario maledicendi. In quo omnes maledicos in frontiſpicio appendicis poſitos, apertè damnat.

Regula ſanctorū factis.

Lib. 4. Sē t. diſ. 42. parag. 1. in fin. ex Amb. cō. c. 19. ſup illud. 1. Cor. 7. Beati or adi &c. & glo. interlinearis ibi.

† Vide De creg. diſt. 33.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanto nuptias ſecundas, & deinceps licitas eſſe inſinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quartò uides quomodo ex iis uictriſſima Thomiſtica doctrina hęc, & declaratur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſecundum matrimonium ſit ſacramentum.

Ad ſecundum ſic proceditur. Videtur quòd ſecundum matrimonium non ſit ſacramentum. Qui enim iterat[h] ſacramētum, facit ei iniuriam, ſed nulli ſacramēto facienda eſt iniuria, ergo ſi ſecundum matrimonium eſſet ſacramentum: nullo modo eſſet iterandum.

¶ 2 Præterea. In omni [h] ſacramento adhibetur aliqua benedictio: ſed in ſecundis nuptiis non adhibetur benedictio, ut in litera dicitur, ergo nō ſit ibi aliquod ſacramentum.

¶ 3 Præterea, Significatio eſt de eſſentia ſacramenti, ſed in ſecundo [h] matrimonio non ſaluatur ſignificatio matrimonii, quia non eſt una unius ſicut Chriſtus & Eccleſia, ergo non eſt ſacramentum.

¶ 4 Præterea. Vnum ſacramentum non [h] impedit à ſuſceptione alterius, ſed † ſecundum matrimonium impedit à ſuſceptione ordinum, ergo non eſt ſacramentum.

Sed contra. Coitus in ſecundis nuptiis excuſatā peccato, ſicut & in primis, ſed per tria bona matrimonii excuſatur coitus matrimonialis, quæ ſunt fides, proles, & ſacramentum, ergo ſecundum matrimonium eſt ſacramentum.

Præterea. Ex ſecunda coniunctione uiri ad mulierem non ſacramentali non contrahitur irregularitas, ſicut patet ex fornicatione, ſed in ſecundis nuptiis cōtrahitur irregularitas, ergo ſunt ſacramentales.

Respondeo, Dicendum, quòd ubicunque inueniuntur illa, quæ ſunt de eſſe ſacramenti, ibi eſt uerum ſacramentum. Vnde cum in ſecundis nuptiis inueniantur omnia, quæ ſunt de eſſe ſacramenti, quia debita materia quam facit perſona legitima, & debita forma, ſcilicet expreſſio conſenſus interioris per uerba de præſenti, conſtat quòd etiam [m] ſecundum matrimonium eſt ſacramentum, ſicut & primum.[n]

Ad primum ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de ſacramento quod inducit perpetuum effectum, tunc enim ſi iteratur ſacramentum, datur intelligi, quòd primum non fuit efficax, & ſic ſit primo iniuria, ſicut patet in omnibus ſacramentis, quæ imprimunt characterem; ſed illa ſacramenta, quæ habent effectum non perpetuum, poſſunt iterari ſine iniuria ſacramenti, ſicut patet de pœnitentia, & quia uinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla ſit iniuria ſacramento, ſi mulier poſt mortem uiri iterato nubat.

QVÆSTIO LXIII. ART. I.

CONCL. Secundū matrimoniū eſt ſacramentū, ſicut & 1[m].

¶ PROB. Quia in ſecundis nuptiis inueniuntur omnia, quæ ſunt de eſſe ſacramenti, id eſt debita materia & forma (patet in textu.)

¶ NOT. Diligenter aduerte, quid ſit materia matrimonii, & à quo cauſetur: quæ duo textus innuit. Cauſatur enim à perſona legitima ad matrimonium contrahendum, & cōſequenter materia ipſa ſunt actus illarum perſonarum ſubiecti ſenſui. Vide ſupra q. 42. ar. 1. & ad 2[m].

1[m] de maiori. Qui iterat ſacramentum. R. quod inducit perpetuum effectum: non temporalem. §. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam uinculū matrimoniale, qui eſt effectus matrimonii, quia tollitur per mortem: ideo nulla ſit iniuria &c.

2m de maiori. In omni ſacramento. ℞. vt eſt ſacramentum:non, ut habet aliquid de defectu ſacramenti. §. Tunc nihil &c. Nam ratione defectus dicti in textu benedictio à ſecundis nuptiis ſubtrahitur, & non ratione ſacramenti.

3m d minori. In ſecũdo matrimonio. ℞. conſiderato in ordine ad præcedens matrimonium nõ, in ſeipſo. §. Nam ſignificatio inuenitur &c. ut in tex. Tũc nihil &c. Nã qñ dicit cõcluſio q secundũ matrimoniũ eſt uerum ſacramentũ, cõſiderat illud ſecũdũ ſeipſum, non aũt in ordine ad præcedẽs; reſpectu cuius habet defectũ ſacramenti (ut arguitur.)

¶NOT. De iſto defectu ſacramenti tacto in textu fin. uide perſpicaciter in ad 2m. ibiq; conſidera ex parte cuius coniugum attendat iſte defectus.

4m d maiori. Sacramentũ nõ impedit. ℞. inquantũ ſacramentum: non inquãtum habens aliquid de defectu ſacramenti. §. Tunc nihil &c. loquitur. n. concluſio de ſecundo matrimonio, ut ſacramentum, non aliter.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccleſ. &c.

EX articulo habes primò quomodo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum à Cõcilijs & ſcripturis, ſecundum matrimonium eſſe ſacramentũ. Et à Concilio quidem Flor. ſic Reliqua uero quatuor reiteratione admittit. Hæc illud de ſacram. Inter quæ quartum matrimoniũ intelligit, ut ibi patet. Cũ itaq; ſacrum hoc matrimonium reiterari poſſe dicat; intelligendũ relinquit, q matrimonium reiteratũ erit ſacramentum. Alioquin ſacramentum hoc nõ reiteraretur; ut patet etiã mediocriter inſtructis. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 7. idipſum inſinuatur p hoc, q reiteratione ſacramenti huius admittit. Vide tu, & infer ut ſupra ex Florẽtino. A ſcripturis aũt. 1. Cor. 7. & Rom. 7. ubi licentiam nubendi pluries Apoſtolus concedit, ut legenti conſtat. Cum ergo de matrimonio ſacramento loquatur, & in ipſo reiteratione admittat, nulla diminutione quò ad ſacramentũ facta; reſtat clarũ, ipſum ſecũda ſacramentũ eſſe & matrimonium ſequenti. Ex his reijcitur (& quidẽ, à fortiori) multiplex error Eraſmi (ut refert Iacobus Lop. Stunica poſt ſuum funeratium inter Eraſmi propoſitiones ſuſpectas uel ſcandaloſas) dicentis; haud ſcio an hoc ſacramentum ſeptimum, i. matrimonium, ueteribus fuerit cognitum. Itẽ dicentis: nullus eſt locus; unde liqueat, Græcos, & Latinos connumeraſſe coniugium inter ſeptem ſacramenta. Item dicentis: haud ſcio: an ætate diui Hieronymi eccleſia numerarit matrimonium inter ſeptem ſacramẽta. Itẽ quaſi per uilipenſionem quandam dicẽtis: Theologi faciũt matrimonium unũ ex ſeptem ſacramentis. Dixi ſupra ly à fortiori: quoniam ſi ſecundum matrimonium, de quo aliqui forſan propter defectum ſignificationis ſacramenti aliquando dubitarũt eſſe ſacramentum, reuera ſacramentum eſt (ut & ratione articuli, & authoritatibus præmiſſis patet,) multo magis matrimonium abſolute ſumptum in ſua nobiliſſima ſignificatione (& hoc eſt primum) erit ſacramentum, & de hoc uel minimum dubitare nephas eſt. Ad abundantiorem tamen doctrinam pro damnatione contra huiuſmodi ſuſpectas Eraſmi propoſitiones, uide ſupra eius damnationem. q. 42. ar. 1. appen. & ar. 3. appen.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum; & ſcripturarum pro quanto inſinuant matrimonium ſequens primum eſſe ſacramentum, & intelligas, & defendas. a

¶Tertiò uides quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 3

AD 2m dicendum, quòd ſecundum matrimonium quàmuis in ſe conſideratum ſit perfectũ ſacramentum, tamen in ordine ad primum conſideratum habet aliquid de defectu ſacramenti, qa non hẽt plenã ſignificationẽ, cum nõ ſit una unius, ſicut eſt in matrimonio Chriſti, & eccleſię, G & rõne huius defectus bñdictio à ſecundis nuptiis ſubtrahit: ſed hoc eſt intelligendũ, qñ ſecũdæ nuptiæ ſunt ſecundæ, & ex parte uiri, & ex parte mulieris tantum; ſi enim uirgo contrahat cũ uiro† qui† habuit aliam uxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur, ſaluatur enim aliquo modo ſignificatio etiã in ordine ad primas nuptias. Quia Chriſtus, & H ſi unam Eccleſiam ſponſam habeat, habet tamen plures perſonas deſponſatas in vna Eccleſia: ſed anima nõ poteſt eſſe ſpõſa alterius, quàm Chriſti, quia aliàs cum dęmone fornicatur, nec eſt ibi matrimonium ſpirituale, & propter hoc quãdo mulier ſecundo nubit, nuptię nõ benedicũtur pp defectũ ſacramẽti.

AD 3m dicendum, quòd ſignificatio perfecta inuenitur in ſe- I cundo matrimonio ſm ſe cõſiderato, non aũt ſi cõſideretur in ordine ad pręcedens matrimoniũ, & ſic habet defectum ſacramẽti.

AD 4m dicendum, quòd ſecundum matrimonium impedit ſacramentũ ordinis quãtũ ad id, qd habet de defectu ſacramenti, & non inquantum eſt ſacramentũ.

QVAESTIO LXIIII.

De annexis matrimonio, & debiti redditione, in ſeptem articulos diuiſa. K

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de annexis matrimonio. Et primo, de debiti redditione. Secundo, de pluralitate uxorum. Tertio de bigamia. Quarto de libello repudij. Quinto, de filiis illegitime natis.

Circa primum quæruntur ſeptem.

¶Primo, Vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere.

¶Secundo, Vtrum debeat aliquando reddere non poſcenti.

¶Tertio, Vtrum uir, & uxor in hoc ſint ęquales.

¶Quarto, Vtrum unus ſine cõſenſu alterius poſſit uotũ emittere, per quod redditio debiti impediatur.

¶Quinto utrum tempus impediat debiti petitionem.

¶Sexto, Vtrum petens tempore ſacro peccet mortaliter.

¶Septimo, Vtrum reddere teneatur tempore feſtiuo.

ARTICVLVS I.

Vtrum alter coniugum teneatur alter ad redditionem debiti.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd alter coniugum non teneatur alteri ad redditionem debiti ex neceſſitate præcepti. Nullus enim prohibetur à ſumptione Euchariſtię propter h hoc q præceptum implet, ſed ille, qui uxori debitũ reddit, non poteſt carnes Agni edere, ut Hierony.† in litera* dicit, ergo reddere debitum non eſt de neceſſitate præcepti.

Tho. 4 d. 32 q. un à ca. ar. 1. & ſeq.

¶2 Præterea. Quilibet põt licite abſtinere ab his, quę ſunt ſibi nociua in perſona, ſed aliquando reddere debitum poſcen

261

QVÆST. LXIIII. ART. I.

CONCL. Vir tenetur uxori debitum reddere in his, quæ ad generationem prolis ſpectant, ſalua tamẽ prius perſonæ incolumitate.

¶Examen. Ly uir &c. etiam è conuerſo. Quod enim de uiro reſpectu uxoris dicitur, etiam de uxore reſpectu uiri cointelligendum eſt.

¶Ly in his, quæ &c. Hoc eſt in his, ad quæ naturaliter ſequi poteſt generatio. Si. n. uir uel uxor debitum petant nõ propter prolis generationem, ſed propter uitandam fornicationẽ (ut in ſenibus, & ſterilibus:) nõ eſt putandũ pp hoc, q nõ teneãtur ſibi inuicẽ debitũ reddere. Et q aliter D. Thomæ cõcluſionẽ hãc intelligeret ſenſum extorqueret cõtra authoris intẽtionẽ. Nõ tenetur ergo uir reddere debitũ in his, quæ non ſpectãt ad generationẽ prolis

†Hier. in ſerm. quodã cuius titulus eſt De eſu agni Paſchalis, incipit, Hodie fratres chariſſimi, popu lus Iſraal, & refert. 1 Decr. 33. q. 4. c. Sciatis.

*Lib. 4. Sẽtẽ. diſ. 32. parag. D. in prin.

ti, eſſet perſonę nociuum, uel ratione infirmitatis, uel ratione ſolutionis iam factæ, ergo h videtur quòd licite poſſit debitum poſcenti negari.

3 Præterea. Quicunq; facit ſe impotentem ad faciendum id, ad quod ex præcepto tenetur, peccat, ſi h ergo aliqs ex neceſſitate pcepti tenetur ad reddendum debitũ, vr̃ q; peccet, ſi ieiunando, uel aliàs corpus ſuum attenuando, impotentem ſe reddat ad debiti ſolutionem, quod non uidetur uerum.

4 Præterea, Matrimonium ſecundum Philoſophum ordinatur ad procreationem prolis, & educationem, & iterum ad communicationẽ uitæ, ſed lepra eſt contra utrumq; matrimonij finem, quia cum ſit morbus contagioſus, mulier leproſo non tenetur cohabitare uiro, ſimiliter etiam morb. frequenter tranſmittitur ad prolem, h ergo uiro leproſo uxor debitum reddere non tenetur, ut uidetur.

SED CONTRA. Sicut ſeruus eſt in poteſtate domini ſui, ita & unus coniugum in poteſtate alterius, ut patet 1. Cor. 7. ſed ſeruus tenetur ex neceſſitate præcepti domino ſuo debitum ſeruitutis reddere, ut patet Rom. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum &c. ergo, & unus coniugum ex neceſſitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

Præterea. Matrimonium eſt ordinatum ad fornicationẽ vitandam, ut patet 1. Corinth. 7. ſed hoc nõ poſſet per matrimonium fieri, ſi unus alteri non teneretur debitum reddere, quando concupiſcentia infeſtatur, ergo reddere debitum eſt de neceſſitate præcepti.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd matrimonium principaliter eſt inſtitutũ in officium naturæ, & ideo in actu ipſius ſeruandus eſt naturæ motus ſcd̃m quẽ nutritiua non miniſtrat generatiuę, niſi illud, qđ ſuperfluit ad conſeruationem indiuidui; quia hic eſt ordo naturalis, ut prius aliquid in ſeipſo perficiat & poſtmodũ alteri de perfectione ſua communicet & hic eſt ẽt ordo charitatis, q̃ naturam perficit: & iõ cum uxor in uiro poteſtatem non habeat, niſi quantum ad generatiuam uirtutem, non aũt quantum ad ea, q̃ ſunt de conſeruatione indiuidui ordinata, * uir tenetur uxori debitum reddere in his, q̃ ad generationem prolis ſpectãt, ſalua tñ prius perſonę incolumitate *.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis implens aliquod præceptum põt reddi inhabilis ad aliquod ſacrum officiũ proſequendũ, ſicut iudex, q hoĩem ad mortem condemnans præceptum implens, irregularis efficitur, ſimiliter ẽt ille, qui præceptum implens debitum ſoluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda, non q; ille actus ſit peccatum, ſed ratione carnalitatis illius actus. Et ſic (ſecundum q; Magiſter* dicit) Hieronymus loquitur tantum de miniſtris Eccleſiæ; nõ autem de alijs, qui ſunt ſuo iudicio relinquendi, quia poſſunt † & ex deuotione dimittere, & ſumere corpus Chriſti abſque peccato.

AD SECVNDVM dicendum, q; vxor non habet poteſtatem in corpus viri, niſi ſalua conſiſtentia perſonæ ipſius, ut dictũ* eſt. Vnde ſi vltra exigit, non eſt petitio debiti, ſed iniuſta exactio, & propter hoc uir non tenetur ei ſatisfacere.

AD TERTIVM dicendum, q; ſi aliquis redditur impotens ad debitum ſoluendum ex cã ex matrimonio ſequuta, puta cum prius debitũ reddidit, & eſt impotens ad debitum ſoluendum, ulterius mulier non habet ius petendi, & in petendo ulterius ſe magis meretricem, q̃ coniugem exhibet: ſi aũt reddat̃ impotens ex alia cauſa, ſi illa eſt licita, ſic iterum nõ tenetur, nec poteſt mulier exigere, ſi nõ eſt licita, tunc peccat, & peccatum uxoris, ſi propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo, ſibi imputatur: & ideo debet, quantum poteſt, dare operã, ut uxor contineat.

AD QVARTAM dicendum, q; lepra † ſoluit ſponſalia, ſed non matrimonium: unde * etiã uxor uiro leproſo tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare, quia non ita cito inficitur ex coitu, ſicut ex frequenti cohabitatione, & quamuis generetur infirma proles, tamen melius eſt ei ſic eſſe, quàm penitus non eſſe.

prolis, i. non tenetur pollutionem emittere extra uas naturale, neque huic periculo ſe exponere, quamuis forſan à coniuge inuitaretur; imò ſic agendo peccarent ambo. Hic eſt ſenſus literæ.

¶ PROB. 1. Quia unus coniugum hẽt poteſtatem ſuper corpus alteri' in his quę ad uirtutem generatiuam ſpectant (patet ex ſupra, atque in pręſenti textu:) 2. Quia (ly ſalua tamen &c.) uxor non habet poteſtatem in uiro, nec è contra, quantum ad ea, quæ ſunt de indiuidui conſeruatione ordinata (patet à ſimili de ſubminiſtratione nutritiuæ ad generatiuam ſecũdum cuius motum regula ſeruanda eſt in actu matrimonij.)

1m maior.

Nullus prohibetur à ſumptione Euchariſtiæ ꝓpter hoc, quòd pręceptum implet. ℞. prohibetur tamen ab ipſa propter hoc, q; redditur ineptus ad diuina. §. Tunc nihil contra. Licet enim q debitum reddit præceptũ impleat: tamen ex hoc redditur ineptus ad diuina contẽplanda. Et hoc non quia ille actus ſit peccatũ, ſed quia eſt maximè diſtrahens. q. 41. art. 3. & 4.

2m concluſio.

Videtur q; licite poſſit debitum poſcenti negari. ℞. quando poſcat debitum ultra ſaluam conſiſtentiam perſonæ debentis. §. Tunc nihil &c. Nam non habet poteſtatẽ uxor in corpus viri, nec è cõtra, niſi ſalua conſiſtentia perſonæ, ũ qua petit debitum: ut concluſio docet.

3m cõſequentia. Si ergo &c. ℞. negatur conſequẽtia: niſi aliàs illa impotentia cauſaretur uel ex cauſa nõ licita, uel ex matrimonio. § ut in textu: Tunc nihil &c. ut patere facilè poteſt.

¶ Corollarium. Ergo ſecundũ textũ hunc, nõ tenetur uir ad nõ ieiunandũ; maximè qñ eſt de præcepto eccleſiæ: ut ſeruet ſe potentem ad reddendũ debitum. Ergo nec tenetur ad prætermittẽdum pœnitentias diſcretas, uel pro peccatis ſuis aſſumptas uel ad aliũ licitum finem: ut ſeruet ſe potentem ad reddendũ debitũ. Et ſic de alijs licitis exercitijs. Cæterum vigilanter penſare dẽt; an illa licita ſint, & alias circũſtantias bonas habeãt; ne ex hoc & ſeipſum, & uxorẽ laqueo inuoluat: maximè cũ per talia forſitan minus diſcretè aſſumpta ſeipſũ redderet impotentem ad redditionem debiti, & in huiuſmodi, præſertim qñ ſunt de pręcepto, conſulere peritos timoratosq; & ꝓprio iudicio nõ fidere. Ergo ex rñſione ad hoc 1m. ad 2m. & 3m. patet; quàm rectè inſinuarit Decretum. 17. q. 2. nos nouimus &c. q; uir uxoratus eſt in periculis nauigãtiũ. Vnde ibi ad hoc minuẽdum dr̃ cuidam: qui uxorem duxit, cũ tamen prius monachalem uitam ducere propoſuiſſet. Cũ ergo (inquit) te eſſe in hoc ꝓpoſito gauderemus naufragaſti. i. uxorẽ duxiſti. Super quib. uerbis inquit gloſa ibid. ſicut nauigans ſubijcit ſe uarijs periculis, nec proprio motu regitur, ſed uẽtis; ſic habens uxorem. Hęc ibi.

4m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞: negatur illatio. §. licet. n. non teneatur cohabitare uxor uiro leproſo: teneatur tamen ei debitum reddere propter rationẽ dictam in textu.

APPEN-

cohel.

*Li. 4. Senter. diſt. 12. para. D.

Coniuges ſunt in periculis nauigantiũ.

*In corp. art.

†Cap. literas. de cõiug. lepro. *ibid. ca. 1. incipit. Quoniã.

APPENDIX.

Vt 1. p. S. Eccl.&c. 1 EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem excludas errorem Libertinorum (Pret. Libertini) qui nolunt, quod vxores reddant debitum maritis, non ſuæ ſectæ. Item Pauperũ de Lugduno (ut habetur in ſumma Fretris Yconſeo. 5ᵉ.p.c.2.in bibliothece Vaticana manu ſcripta) dicentium: matrimonium eſſe fornicationẽ initiatam, niſi continenter coniugati viuant.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas: hos errores meritò dãnari. 1. Cor. 7. Vnuſquiſq; ſuam vxorem habeat, & vnaquæq; ſuum virum. Vxori vir debitum reddat, ſimiliter & vxor viro. Hæc ibi. Vbi non fecit Apoſtolus exceptionẽ de ſecta Libertinorum, vel alterius. Non. n. dicit vxori ſuæ talis uel talis ſectæ; nec dicit viro ſuæ vel alterius ſectæ: tanquam denotens, quod poſt matrimonium verum contractum tenentur coniuges quicunq; ſint illi, tũc coniugij reddere ſibi inuicẽ debitum. Itẽ à Papa Alexandro iij de ſecund. nupt. j. Dominus ac redemptor &c. Nullus ad ſecũdas nuptias migrare præſumat, donec ei conſtet, quod ab hac vita migrauerit coniunx eius. Si uero aliquis uel aliqua id hacten⁹ non ſeruauit; & de morte prioris coniugis adhuc ſibi exiſtimat dubitandum: ei, cui nupſit, debitũ non deneget poſtulãti; quod à ſe tamẽ non etiam ulteriùs exigendum. Quòd ſi poſt de prioris coniugis uita conſtiterit: relictis adulterinis complexibus ad priorem coniugẽ reuertatur. Hæc ibi. Vnde à fortiori demonſtratur, quod coniugi certo, & indubitato, debet reddere debitum alter coniunx.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, & ſcripturarũ, pro quanto tenent alterum coniugum elicit ad redditionem debiti inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides: quò ex ijs utcuſſim Angelica doctrina hęc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum uir teneatur reddere debitum uxori non petenti.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd non tenetur uir debitum reddere uxori non petenti. Præceptũ enim affirmatiuum non obligat niſi ad tempus determinatum, ſed tempus determinatum ſolutionis debiti non poteſt eſſe, niſi quando petitur, ergo aliàs ſoluere non tenetur.

2 Pręterea,ᵇ De quolibet debemus pręſumere meliora: ſed melius etiam eſt coniugib. continere, quàm matrimonio uti, ergo niſi expreſſe debitum petat, debet præſumere, quòd ei placet continere, & ſic non tenetur debitum ei reddere.

3 Præterea, Sicut uxor habet poteſtatem in uirum,ʰ ita dominus in ſeruum: ſed domino non tenetur ſeruus ſeruire,ʰ niſi quãdo ſibi ab ipſo imperatur, nec ergo uir tenetur uxori reddere debitum, niſi quando ab ea exigitur.

4 Pręterea, Virʰ poteſt aliquando uxorem exigentem precibus auertere, ne exigat, ergo multo magis poteſt non reddere, ſi non *exigat.

*Al. exigatur.

SED CONTRA, In redditione debiti medicamentum præſtatur contra uxoris concupiſcentiam, ſed medicus, cui infirmus eſt commiſſus, tenetur morbo eius ſubuenire etiam ſi ipſe nõ petat, ergo uir vxori non petenti tenetur debitum reddere.

Præterea, Pręlat⁹ tenetur cor- K rectionis remedium circa peccata ſubditorum adhibere, etiam eis contradicentibus, ſed redditio debiti eſt in uiro ordinata contra peccata uxoris, ergo tenetur uir debitum reddere quãdoque etiam non petenti.

G RESPONDEO, Dicendum, quod petere debitum eſt dupliciter. Vno modo expreſſe, ut quando uerbis inuicem petunt. Alio modo eſt petitio debiti interpretata, quando ſcilicet uir percipit per aliqua ſigna quòd vxor vellet ſibi debitum reddi: ſed propter uerecundiam tacet, & itaᵐ etiam ſi non expreſſe petat uerbis debitum, tamen uir tenetur reddere, quando expreſſa ſigna in uxore apparent uoluntatis reddendi debitiⁿ. H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempus determinatum non eſt quando petitur, ſed quãdo timetur ex aliquibus ſignis periculum, ad quod uitandum ordinatur debiti redditio, niſi tunc reddatur.

AD SECVNDVM dicendum, quod uir poteſt talem præſumptionẽ habere de uxore, quãdo in ea contraria ſigna non uidet: ſed quã- I do uidet, eſſet ſtulta pſumptio.

AD TERTIVM dicendum, quod dominus non ita uerecundatur à ſeruo petere debitum ſeruitutis, ſicut uxor à uiro debitũ coniugij. Si tamen dominus nõ peteret, uel propter ignorantiam uel alia de cauſa, nihilomin⁹ ſeruus teneretur implere, ſi periculum immineret; hoc enim eſt non ad oculum ſeruire, quod Apoſtolus ſeruis mandat.*

*Ad Eph. 6. & Coloſ. 3.

AD QVARTVM dicendum, quod

QVÆST. LXIIII. ART. II.

264 CONCL. Vxori, etiam ſi non expreſsè petit verbis debitum, vir tenetur reddere; quando expreſſa ſigna in uxore apparent voluntatis reddendi debiti.

¶PROB. Quia illa expreſſio ſignorum locum petitionis tenet, et tam ſi uxor propter uerecundiam taceat.

¶NOT. Intellige ſemper hæc iuxta moderamen multiplex F poſitum articulo primo: quoniam hic articulus illum præſupponit, ſicut in ordine, ita & in dictorũ ueritate. Quod & ſtudeas in ordine aliorum articulorũ: & quod nil aliud de hoc ibi diceres.

1ᵐ de minori. Niſi quando petitur. ℞. vel quãdo timetur periculum de inconuenienti, niſi tunc reddatur. S. Vt patet in tex. Tunc nihil &c. ut ex dictis clarũ eſt: & maximè etiam in ad 1ᵐ.

2ᵐ maior. De quolibet debemus præſumere meliora. ℞. niſi uideatur contrarium. S. Tunc nihil. &c. Nã licet vir poſſit talem præſumptionem, qualis in argumento dr, habere de uxore quãdo non apparet aliquid in contrarium; tamẽ quando uidet &c. ut in textu.

¶NOT. Præſumptio, de qua loquitur argumentum conſiſtit in cognitione intellectiua, & ſigna illa, de quibus reſponſum, conſiſtunt in ſenſu. Quia igitur cognitio noſtra omnis intellectiua originat à ſenſu: ideo optimè dicit textus, quod quando uidet ſigna cõtraria præſumptionis talis, eſſet ſtultum præſumere uoluntatem continentiæ in coniuge talia ſigna monſtrante.

3ᵐ de maiori Ita. ℞. quantum ad habere poteſtatem: nõ quantum ad exequendum libere illam. S. Tunc nihil &c. Nam vxor à uerecundia tenetur quandoq;, ne libere exequatur prædictam poteſtatem in uirum: quod non eſt de domino reſpectu ſerui, ut in textu.

Item de minori. Niſi quando ab ipſo imperatur. ℞. uel quando periculum immineret de inconuenienti præmiſſo. S. etiam ſcilicet, quòd non imperaretur ſeruitium ſeruo. Tunc nihil &c. Nam item dictum eſt, quod maritus uiſo periculo per ſigna ſibi occurrente tenetur ſoluere debitum, etiam quòd expreſsè ab uxore non exigatur. Vide 2ᵐ reſponſum literæ ly ſi tamen dominus non peteret, &c. Rñſio 2ᵃ.

¶Examen. Ly hoc enim eſt non ad, &c. Hæc eſt quædam confirmatio, qua confirmat Apoſtolus reſponſionem hanc ſecundam. Cum enim dicit ſeruis, quod non ſeruiant ad oculum, vult dicere: quòd non ſeruient ſolummodò in his, quæ imperentur dominis ſuis; ſed etiam in his, quæ non imperentur quando ſcilicet uident periculum immunere dominis ipſis niſi tale ſeruitium adimpleant, etiam tacentibus illis. Sanctus Doctor igitur & reſponſum dedit bonum, & tantò melius, quanto ipſum ex ſcripturis confirmauit.

4ᵐ de antecedente. Poteſt. ℞. propter aliquam rationabilem cauſam, & ſine magna

gna inſtantia: non autem, abſque cauſa rationabili & cum magna inſtantia. § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

APPENDIX.

1 Vol. p. 5 Eccl. &c. EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem ſolet in mas errores recitatos ar. 1. appen. & quidem à fortiori. Si enim coniuges tenentur reddere debitum ſibi inuicem plus uel minus interpretatiuè ex geſtibus multò magis illud ſibi inuicem expreſsè poſtulantibus reddere tenentur, (ut patet). Dixi ly ſibi inuicem plus uel minus &c. quia non tantū de marito reſpectu vxoris, ſed & de uxore reſpectu mariti cōclūſio intelligēda eſt, cùm ad paria iudicētur in matrimonio (Tho. 4. d. 32. arti. 3. & ſeq.) art. 3. ſed tamen plus verecundatur uxor, (*Li. 12. c. 16. to. 3.) & minus maritus: ex quo fit ut talis interpretatiua requiſitio magis attendatur ex parte uxoris, quàm mariti.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtēdas errores illos meritò damnari à &c. ut in ibi artic. 1. appen.

3 ¶ Tertiò habes quomodo per rationem authoritates eaſdem (*Art. 1. & 2. hui9 q.) ibi recenſitas demōſtres intelligi etiā in hoc alio ſenſu uidelicet de redditione debiti ad petitionem interpretatiuam. Verbi gratia, quando dicitur uxori uir debitum reddat, ſumitur ly uxori, interpretatiuè etiam requirenti.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ibi ſeriptura tum, & patrū, pro quanto uxori, & interpretatiuè poſtulanti, teneri uirum reddere debitum inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs nitiſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

non debet uir uxorem auertere ne petat debitum, niſi propter aliquam rationabilem cauſam; & tunc etiam non debet cum magna inſtantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS III.

Vtrum uir & mulier ſint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd vir, & mulier non ſint in actu matrimonij æquales. Agens enim eſt nobilius patiente, ut Augu.* dicit 12. ſuper Geneſ. ad literam: ſed in actu coniugali uir ſe habet ut agens, & fœmina ut patiens, ergo non ſunt in actu illo h æquales.

¶ 2 Præterea, Vxor h non tenetur viro debitū reddere niſi petat, vir autem tenetur, ut dictum * eſt: ergo non ſunt pares in actu matrimonij.

¶ 3 Prӕterea, In matrimonio mulier propter uirum facta eſt, ut patet Geneſ. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile illi: ſed illud propter quod eſt alterum, ſemper eſt h principale, ergo &c.

¶ 4 Præterea, Matrimoniū principaliter ordinatur ad actū coniugalē, ſed in matrimonio † uir eſt caput mulieris, ut patet 1. Corinth. 7. h ergo non ſunt æquales in actu prædicto.

SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Corinthiorum. 7. Vir non habet poteſtatem ſui corporis, & ſimiliter dicit de vxore, ergo ſunt æquales in actu matrimonij.

Præterea. Matrimonium eſt relatio æquiparantiæ, cum ſit coniunctio, ut dictum * eſt, ergo vir, & vxor ſunt ӕquales in actu matrimonij.

RESPONDEO, Dicendum, quòd duplex eſt æqualitas, ſcilicet quantitatis, & proportionis. Aequalitas quidem quantitatis eſt, quæ attenditur inter duas quantitates eiuſdem menſuræ, ſicut bicubiti in bicubitū. Sed æqualitas proportionis eſt, quæ attenditur inter duas proportiones eiuſdem ſpeciei, ſicut dupli ad duplum. m Loquendo ergo de prima æqualitate, vir, & uxor non ſunt æquales in matrimonio, n neque quantum ad actum coniugalem, in quo id, quod nobilius eſt, uiro debetur, neque quantum ad diſpenſationem domus, in qua uxor regitur, & uir regit; ſed p quantum ad ſecundam æqualitatem ſunt æquales in utroque q, quia ſicut tenetur uir uxori in actu coniugali, & diſpenſatione domus ad id, quod uiri eſt, ita uxor uiro ad id, quod uxoris eſt, & ſecundum hoc dicitur in litera, * quòd ſunt æquales in reddendo debitum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis agere ſit nobilius, quàm pati, tamen eadem eſt proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum, & ſecundum hoc eſt ibi æqualitas proportionis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd hoc eſt per accidens. Vir enim, qui nobiliorem partem habet in actu coniugali, naturaliter habet, quòd non ita eru-

QVÆST. LXIIII. ART. III.

265 CONCL. Secundum æqualitatem quantitatis uir & uxor non ſunt æquales in matrimonio neque quātum ad actū coniugalem, neque quantum ad diſpenſationem domus.

¶ NOT. Dictum eſt ſupra etiam per Philoſophum, quòd uir & vxor habent duplicem communicationem, unam reſpectu prolis generandæ, alteram reſpectu domus diſpenſandæ. Et ideo nunc in concluſione fit mentio de utraque communicatione. De prima quidem per ly quantum ad actum coniugalem: de ſecunda uerò per ly quantum ad diſpenſationem domus.

¶ PROB. 1. Quia in actu coniugali id quod nobilius eſt, uiro debetur (cùm ſit agens ut ad 1m.) & uxor ſit patiens. (ibid.) 2. Quia in gubernatione domus uxor regitur, & uir regit.

CONCL. 2a. Secundum æqualitatem proportionis, uir & uxor ſunt æquales in matrimonio, quantum ad utrunque prædictorum in concluſione prima.

¶ PROB. Quia ſicut uir tenetur uxori ad id quod uiri eſt tum in actu coniugali tum in diſpenſatione domus: ita uxor tenetur uiro ad id quod vxoris eſt in utroque.

¶ *Corollarium.* Ergo tunc aliqua dicuntur æqualia ſecundū proportionem, quæ pariformiter ſe habēt nō ad inuicem, ſed reſpectu officiorum ſuorū pertinentium ad unūquemque ſingulariter. (* Quæſt. 44. art. 2. & 3.) Verbi gratia. In propoſito uir & uxor ſūt æquales ſecundum proportionem, nō in cōparatione ad inuicē (ſic. n. ſunt diſpares cùm uir ſit nobilior) ſed in comparatione ad officia ſingulorū. quia ſicut ſe habet uir ad officia uiri uxori præſtanda, ita ſe habet uxor ad officia vxoris uiro præſtanda. (concl. m) Quæ. n. pertinent ad vxorem ita exequitur uxor in genere ſuo, hoc eſt quantū ſpectat ad ſtatū uxoris: ſicuti exequitur uir officia uiri in genere ſuo, hoc eſt quantum ſpectat ad ſtatū uiri. (concl. p) Æqualitas ergo proportionis attenditur non ſecundum æquiparantiam abſolutè, ſed ſecundū æquiparantiam in executione officiorum uni cuique propriorum. Quo nos modo dicimus, quòd & oculi*, & aures, & oēs partes corporis, ſunt æquales ſecundū proportionē (*Li. 4. Sēt. diſ. 32. in prin.) quia ſcilicet quæuis pars huius facit officia ſua ita diligenter in genere ſuo, ſicut quælibet alia: licet ſint diſpares abſolutè loquendo. Quæ abſoluta comparatio dicitur in textu æqualitas quantitatis, et illa ſit rerum ad inuicē.

Examen. Ly reddēdo debitum. Hoc dictum textus ſin. non accipitur tantum pro debito coniugali (ut communiter nomine debiti intelligi ſolet,) ſed etiam pro debito diſpenſationis domus. Vnde ſanctus Doctor introducens hoc, poſtquam concluſionem poſuit ſecundam de utroque actu, coniugali ſcilicet & diſpenſationo domus, dixit, ly et ſecundum hoc dicitur in litera, quòd ſunt æquales in reddendo debitum. Vbi notandum eſt quòd ly ſecundum hoc reſpicit non tantum æqualitatem proportionis, de qua prius mentionem fecerat: ſed etiam debitum, cuius tunc meminerat.

1m de concluſione. Æquales. R. æqualitate proportionis: non æqualitate quātitatis. §. Tū nihil etc. Quāuis. n. agere ſit nobilius quàm pati etc. ut in textu.

2m de antecedente. Nō tenetur R. per accidens: nō autem, per ſe §. Tūc nihil etc. Nā cōcluſio 2a. intelligitur de his, quæ ſunt per ſe, non autem per accidens.

¶ NOT.

¶NOT. Accidens prædictum in textu dicitur eſſe erubeſcētia petendi debitum. Et hæc dicitur accidens; quia non ſemper adeſt, ſed accidit quandoque & in aliquibus, plus uel minus. Et dicitur accidere non tantum reſpectu fœminarum; ſed etiam reſpectu uirorum, quamuis minus. Repériuntur enim quandoque & vxores, quæ nullā de huiuſmodi erubeſcentiam habent, uel minorem, quā uiri: & reperiuntur & quique viri aliqui è cōtrario ſe habentes. Adeo q. accidens iſtud nō poteſt determinatè concludi neque in genere uxorum, neque in genere uirorum, pro ſingulis indiuiduis. Cum hoc tamen uera eſt textura literæ: q. ſcilicet in fœminis ordinariè magis reperitur, quàm in uiris; propter rationem ibi allatam.

¶Examen. Ly inde eſt q. nō ita uxor &c. Comparatiuè loquitur, non abſolutè; id quod denotat ly ita, & ly ſicut. Quaſi dixerit. Tenetur etiam vxor reddere debitū viro non petenti expreſsè, iuxta prædicta in articulo ſecundo de uiro reſpectu uxoris: ſed tamen non accidit iſte caſus ita ordinariè in uxore reſpectu uiri, ſicut in viro reſpectu uxoris. Ex his patet negatam eſſe uirtualiter illud antecedens, uidelicet vxor non tenetur uiro debitum reddere, niſi petat; ſi tamen intelligatur ſolum de petitione uerbis expreſſa. Pro quo & uide in elucid. illius artic. 2. *1. p. q. re. a. 2. p.

3m de minori Principali. R. abſolutè: non proportionaliter. §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex cōcluſionibus.

¶Corollarium. Ergo ex reſponſo prędicto elice: quod illa authoritas Gen. 2. accipit ly ſimile, pro æquali ſecundum proportionem tantum.

4m illatio cōcluſionis. Ergo &c. R. conceditur illatione æqualitate quantitatis: & negatur de æqualitate proportionis. §. Tunc nihil &c. ut patet.

beſcat petere debitum ſicut uxor: & inde eſt, quòd non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, ſicut uir uxori.

AD TERTIVM dicendū, quòd ex hoc oſtenditur, quòd non ſunt æquales abſolute, nō autem, quòd non ſint æquales G ſecundum proportionem.

AD QVARTVM dicendū, quòd quamuis caput ſit principalius membrum, tamen ſicut membrum tenetur capiti in officio ſuo; ita caput membris † in ſuo: & ſic eſt ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum vir & vxor poſſint emittere votum contra debitum matrimonij ſine mutuo conſenſu. H

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur q. vir, & vxor poſſint uotum emittere cōtra debitum matrimonii ſine mutuo conſenſu. Vir enim, & vxor æqualiter obligantur ad debiti ſolutionem, ut dictum* eſt, ſed licitum eſt uiro etiam I vxore h prohibente accipere crucem in ſubſidium terrę ſanctæ, h ergo etiam hoc licitum eſt uxori: & ideo cum per uotum redditio debiti impediatur, poteſt alter coniugum ſine cōſenſu alterius votum prędictum emittere.

¶2 Præterea. Non eſt expectandus in aliquo uoto conſenſus alicuius, qui non h poteſt ſine peccato diſſentire, quin alter cō K iugum continentiam uoueat, vel ſimpliciter, uel ad tempus, quia impedire profectum ſpirituałem, eſt peccatum in Spiritumſanctum, ergo unus poteſt votum continentię ſimpliciter, vel ad tempus ſine conſenſu alterius uouere.

¶3 Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti redditio, h ita debiti petitio: ſed un' poteſt ſine conſenſu alterius uouere, quòd debitum non petet, cum in hoc ſit ſuæ poteſtatis, ergo pari ratione quòd debitum non reddat.

¶4 Præterea. Nullus poteſt ex præcepto ſuperioris cogi ad id, quod nō liceret ſibi ſimpliciter vouere, & facere, quia in illicitis non eſt obediendum: ſed h prelatus ſuperior poſſet præcipere uiro, vt uxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo *ſeruitio, ergo hoc ét ipſe poſſet facere, & uouere, per quod ad debiti redditionem impediretur. *Al. officio.

SED CONTRA eſt, quod dicitur primæ Corinthiorum 7. Ne fraudetis uos inuicem, niſi ex communi conſenſu ad tempus, ut uacetis orationi.

Præterea, † Nullus poteſt facere uotum de alieno, ſed uir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed uxor, *ergo ſine eius ꝯ ſenſu non poteſt uotum continentiæ facere, uel uouere ſimpliciter, uel ad tempus. †August. epiſt. 41. in fine. *1. Cor. 7.

RESPONDEO, Dicendū, quòd *uouere uoluntatis eſt, vt etiam ipſum nomen oſtendit, unde de illis tantum bonis poteſt eſſe uotum, quæ noſtræ ſubiacent uoluntati, qualia nō ſunt ea, in quibus unus alteri tenetur. & ideo in talibus non poteſt aliquis uotum emittere ſine conſenſu eius, cui tenetur, unde, cum coniuges ſibi inuicem *2. 2. q. 88 art. 1.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à ſcripturis, quòd uir & uxor in matrimonio ſunt æquales: & ſit. Relinquet homo patrem ſuū & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. Gen. 2. Ecce quòd etiam ante peccatum, quantum ad actum generationis, coniuges erant æquales. Nam ibi matrimonium inſtituitur in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ exiſtentibus parentibus illis: ut habetur ex Papa Bonifacio viij. de uot. & uot. redempt. in 6. quod uotum. Peccatum autem poſtea factum non tollit illam ipſorum æqualitatem; ſicut nec matrimonialē actū generationis. Item ab eiſdem ſcripturis maritò inſinuatū: quòd ſint diſpares, & quātum ad actum generationis, & quantum ad gubernationē domus. Quò ad actum quidem generationis Gen. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Cùm ergo propter quod unumquodque & illud magis (primo poſteriorum,) ſequitur; quòd uelit dicere per hoc ſcriptura illa, quòd quantū ad actum generationis, de quo intelligitur ibi, uir ſit nobilior quàm uxor. Quò ad actum autem gubernationis domus. 1. Thim. 2. Mulier in ſilentio diſcat cū omni ſubiectione. Mulieri non permitto dominari in uirum, ſed eſſe in ſilentio. Adā enim non eſt ſeductus: mulier autem ſeducta in præuaricatione fuit. Ecce quòd Apoſtolus in gubernatione domus vult uxorem eſſe inferiorem uiro: & rationē huius affert conuenientem, quia ſcilicet mulier ſeducta fuit, Adam uerò nō, in prima utriuſque præuaricatione. Quaſi dicat apertè. Mulier nō habet tam magnum uigorē rationis, quātum habet uir, quod patet à ſigno, quia illa ſeducta fuit, iſte uerò non: unde & cum gubernatio domus uigorem magis rationis debeatur, quàm alteri; uiro talis gubernatio debetur, non autem uxori. Vtil. ip. So. Eccl. &c.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarum, pro quanto pares uel diſpares in matrimonio coniuges inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXIIII. ART. IIII.

CONCL. Non poteſt unus abſque conſenſu alterius continentiam uouere, & ſi uouerit peccat, & non debet ſeruare uotum, ſed agere pœnitentiam de uoto male facto.

¶Examen. Ly non poteſt uouere abſque conſenſu &c. Et ly non debet ſeruare uotum. Inquantum ſcilicet eſt de alieno, nō inquantum eſt de ſuo emiſſum. Nam formaliter hoc eſt ſecūdū

266

contextum requiſitionem, loquitur ſanctus Doctor. Vnde probabit concluſionẽ per hoc, ꝙ quis non poteſt promittere id, qđ eſt alienum. Quando igitur non eſt alienum, puta exigere, non cadit ſub concluſione.

¶Ly de voto male facto. Inquantum ſcilicet de alieno factum eſt. Sic. n. eſt male factũ ſcdm oẽs; licet ſecũdum quoſdam ſit etiam male factũ quãtum eſt ex parte ipſi* uouentis. Vnde ſcdm primos non eſt male factum ſi uir uoueat continentiam, quantũ eſt ex parte ſui tñ; licet ſecundum ultimos neq; quantum eſt ex parte ſui, neq; abſolutè poſſit uouere continentiam. Vide in ad 3m. Tamen ad primorum magis opinionem declinat S. doctor, tanquã abſolutè probabiliorẽ: vt patet ex Alexand. iij. de conuerſ. cõiug. quidam intrauit. Promiſit (inquit) ſe non exigere debitum, qđ in eius poteſtate erat; & ideo, quò ad hoc, votũ tenuit. Nõ reddere autem non erat in eius, ſed mulieris poteſtate. Vnde intelligas, ꝙ quantum ad hoc, uotũ nõ tenuit.

A ſide habitũ. §. Tunc nihil &c. Nã circa hoc eſt duplex opinio, ut in textu: & primam opinionem in prædicto ſtilo ſequimur.

¶NOT. Quod ſanctus Thomas ſcdam opinionẽ in textu recitatã probabiliorẽ dicat, eſt: quia nunc conſiderat illam abſtrahẽdo ab hoc, quod teneatur reddere uterq; coniugũ ſibi inuicẽ etiam interpretatiuè ſolũ petenti reddere debitũ. Loquitur. n. ſcdm opinionẽ illorũ, quorũ credulitas erat, ꝙ cõiuges ad alterutrum non tenebantur, niſi debitũ peteretur verbis expreſſis: cæterum quia iuxta propriam opinionem ad iſtud onus alleuiandũ, de quo in textu præſenti inſtantia affertur dixit ſupra q. 53. ar. 1. ad 4m. ꝙ ẽt interpretatiuè petenti debitũ reddere debet cõiunx, ideo inſtantia hic allata de illo onere cũ iſta limitatione nõ tenet, & conſequenter prima opinio redditur probabilior iuncta (ut dixi) limitatiõe eiuſdẽ Doctoris prædicta. Si verò abſq; limitatione illa ſumatur hæc 2a. opinio, probabilior reſtat ꝓp rõnem hĩc annexã: & in hoc ſenſu loquitur author. Abſolutè igitur prima opinio & eſt probabilior, & ad ipſã magis declinat S. Thomas, ut ex quibus citatæ loco patet; maximè quia ibi in fin. ſoluit rõnẽ oppoſitis huius ſecũdæ per ly ſed ſi rectè inſpiciat, hoc eſt exigere interpretatiuè.

teneatur in redditione debiti, per quam continentia impeditur, non poteſt unus abſque conſenſu alterius continentiã vouere, & ſi uouerit peccat, & non debet ſeruare uotum, ſed agere pœnitentiam de uoto male facto*.

Ad primum ergo dicendũ, quòd ſatis probabile eſt, quòd vxor * debeat uelle cõtinere ad tempus ſubueniendo neceſſitati Eccleſiæ generalis, & ideo in fauorem negotij pro quo crux ſibi datur, inſtitutum eſt quòd vir poſſit abſque conſenſu uxoris crucem accipere, ſicut etiã poſſet domino ſuo terreno, à quo feudum tenet, abſque eius conſenſu militare: nec tamen omnino ſubtrahitur uxori ius ſuum, quia uxor poteſt eum ſequi: * nec eſt ſimile de uxore ad virum, quia cum uir debeat regere vxorem, & non econuerſo, magis tenetur uxor ſequi virum quàm econuerſo, & præterea uxor cum maiori periculo caſtitatis diſcurreret per terras quàm uir, & cum minori Eccleſiæ vtilitate: & ideo uxor nõ poteſt hoc uotum facere ſine viri conſenſu.

Ad secundum dicendum, ꝙ alter coniugum diſſentiẽs uoto continentiæ alterius nõ peccat; quia non diſſentit ut bonũ illius impediat, ſed ne ſibi iudicium generetur.

Ad tertium dicendum quòd circa hoc eſt duplex opinio, quidam enim dicunt, quòd vnus abſque conſenſu alterius poteſt vouere, quòd non petat debitum, non autem quòd non reddat, quia in primo uterque eſt ſui iuris, ſed non in ſecundo. Sed quia ſi alter numquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium oneroſum redderetur, dum oporteret vnum onus ſemper debitum petendi ſubire. Et ideo alij probabilius dicunt, quòd neutrum poteſt unus ſine conſenſu alterius uouere.

Ad quartum dicendum, ꝙ ſicut mulier accipit poteſtatem in corpore uiri, ſaluo hoc, in quo vir tenetur corpori ſuo, ita etiam ſaluo hoc in quo tenetur aliĩ domino: & ideo ſicut uxor non põt debitũ petere à uiro cõtra ſalutẽ ſui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur; ſed * propter hoc non poteſt dominus prohibere quin debitum reddat.

*Al. uelit.

¶PROB. Quia de illis tantum bonis poteſt eſſe uotum, quæ noſtræ ſubiacent uoluntati, non autẽ de his, in quibus unus alteri tenetur, abſque conſenſu eius: & continentia coniugũ annumeratur inter ea, in quibus unus alteri tenetur.

¶Corollarium. Abſolutè ergo loquendo continere non ſubiacet uolũtati cuiuſuis coniugum, puta uxoris non aſt iſta facultas, neque iterum uiri. Intellige, quo ad reddere debitum, nõ quo ad exigere, quod confirma ex Alexan. ſupra.

1m minor. Licitũ eſt uiro, etiam uxore prohibente, accipere crucem in ſubſidium terræ ſanctæ. R. ſi intentio uiri ſit ſubuenire neceſſitati eccleſiæ generalis. §. Tunc nihil &c. Nam illa prohibitio uxoris habetur pro irrationabili in caſu illo; ut patet in principio textus: & debitum coniugale nõ omninò ſubtrahitur per hoc uxori, ut ibid.

¶Corollarium. Irrationabilis ergo habetur prohibitio illa uxoris & ex parte hac, magis negotij fidei fauere deberet, quàm ſibiipſi, & ex parte ẽt ſuipſius, qa poſſet ſequi uirũ. Adde ꝙ uxor in corpore uiri poteſtẽ habitã limitãdo declarare potes: non ſolũ per exemplum hic datum de feudo, ſed etiam per dicta in ad 4m.

¶NOT. Confirmatur hæc doctrina de uoto ex Innocentij iij. decreto ſic. In tanta neceſſitate populi Chriſtiani, nè terræ ſanctæ impediatur ſubſidium, uiri pręter uxorũ aſſenſũ, huius peregrinationis propoſitũ uouere liberè ualẽt, & qđ uouerint, liberè adimplere non autẽ ſẽt. ſunt ac. *admonendæ. Hæc ibi, & ex multis.

Item illatio concluſionis. Ergo &c. R. negatur illa §. Non. n. eſt ſimile de uxore ad uirũ in hoc ꝓp multiplicẽ rõnẽ ſicut de uiro, qa cũ uir dẽat regere &c. ut in textu ſed ly oẽt ẽ ſimile đ uxore.

2m de antecedente. Non põt ſine pẽtõ diſſentire. R. negatur hoc §. Nam alter coniugum diſſentiens non diſſentit, ut bonum cõtinentiæ impediat, quod eſſet peccatum (ut arguitur,) ſed &c. ut in textu.

3m de maiori. Ita. &c. quantũ ad requiſitionem utriuſq; non, quantum ad ius proprium illis, reg

4m minor. Prælatus ſuperior poſſet præcipere uiro, ut uxori ad tempus debitum non redderet. R. negatur iſta §. Non enim prælati imperium fertur ſuper hoc, ſed ſuper obligationem obedientiæ debitæ ſibi à uiro ad exequendum aliquid, ut ex textu colligatur. Tunc nihil &c. ut patet.

* Quæſt. 53. art. 1. ad 3.

¶NOT. Nec poteſt mulier ex hoc iuſtè lamentari, neque uirũ de iniuſtitia accuſare: quoniam ab ipſa tũc non tollitur: quod ſuum eſt. Nam ſicut mulier accipit poteſtatem in corpore uiri, ſaluo hoc &c. ut in principio reſponſ. huius quarti. Ex quo uides: quot limitationibus circuncingitur poteſtas coniugalis data ipſis coniugibus in alterutrius corpore. Pro hoc & uide artic. 1. & 2.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem interimat errores Abelon. (Prat. Abelloni. Abſtinẽtes. Euſtachius Sebaſtien.) dicentium: ꝙ coniugia ſunt contemnẽda ſub prætextu ſuperſtitioſæ continentię. Ratione. n. articuli demonſtratur: ꝙ propter continentiam ſeruandam, ẽt uotiuam, nõ debent ſemutuẽ fraudare coniuges à debito reddendo: id qđ eſſet contemnere coniugium tam contractum propter uotum. Vnde ſi prætextu uoti, nõ ſuperſtitioſi, contemnendũ nõ eſt coniugiũ. a fortiori. i. multò magis, neque non eſt contemnendum prætextu ſuperſtitioſo. Item errorem Vigilantij (Prat. Vigilantius) qui continentiam damnabat. Tantum enim diſtat ab eo, quod poſſit damnari continentia: ut etiam coniuges ex mutuo conſenſu continentiam laudabiliter uouere poſſint, uel vnus ex conſenſu alterius, ſecundum ꝙ præſens articulus rõne demonſtrat. Item errorem Caluiniſtarum (Prat. Caluiniſtæ

Vel. p S. Eccl. &c.

dicen-

decentium: nouerit nihil poſſe Deo, niſi quod ab eo præceptum est. Ecce enim articuli ratio contra directè militat per hoc, quo uouere continentiam poſſe coniuges ex conſenſu, dicit. Nam hoc, de quo tunc uouent coniuges, neque abſolutè, neque coniugibus ipſis, præceptum eſt.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtēdas errores prædictos damnari à 1. Cor. 7. ubi cōiuges de debito ſibi inuicē reddendo alloquens Apoſtolus inquit: nolite fraudare inuicē, niſi fortè ex cōſenſu ad tempus, & iterum reuertimini in idipſum; ne tentet uos Sathanas propter incōtinentiam ueſtram. Hæc ibi contra Abeſlonios. Item ibid. Bonum eſt homini mulierem non tangere. Itē. Volo autem uos ſine ſollicitudine eſſe. Qui ſine uxore eſt, ſollicitus eſt, quæ domini ſunt. Et mulier innupta & uirgo cogitat, ut ſit ſancta corpore & ſpiritu. Porrò hoc ad utilitatem ueſtram dico. Item. Qui matrimonio iungit virginem ſuam, bene facit, & qui non iungit, melius facit. Hæc ibi omnia contra Vigilantium. Item contra eundem Matt. 19. Vbi diſcipulis dicentibus, q. ſi ſic eſt cauſa cum uxore, non expedit nubere, monſtrauit dominus id, quod abſolutè expedit magis ſubdens: ſunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cęlorū. Vbi ſumitur ly caſtrauerūt quò ad actum ipſorum genitalium, non quò ad membra ipſa, ut exponunt ſancti. Quaſi dixerit. Sunt, qui continentiam ſeruare propoſuerunt, ut regnum cælorum expeditius adipiſcantur. Item à Papa Innocentio iij. Licet uniuerſis liberum ſit arbitriū in uouendo, uſque adeo tamen ſolutio neceſſaria eſt poſt uotū, ut ſine propriæ ſalutis diſpendio alicui nō liceat reſilire &c. Hęc ille de uot. & uot. redempt. Ecce ergo: q. per ly liberum ſit arbitrium contra Caluiniſtas uotum poſſe fieri etiā de rebus nō præceptis approbat, & per conſequens eodē tenore illos condēnat.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum à Concil. apud Compendium, q. ex conſenſu tm̄ poſſunt uouere coniuges continentiam. Mulier, ſi ſine licentia mariti ſui uelum in capite miſerit; ſi uiro placuerit, recipiet eā iterum ad coniugium. Item illud 33. q. 5. Item à Concil. Remenſi ibid. Qui uxorem ſuam uelare permiſerit, aliā non accipiat: ſed ſimiliter conuertatur. Hæc ibi. Item à Papa Alexandro iij. ibid. Notificaſti &c. Non uiolenta, ſed ea parte uoluntate & conſenſu (ſicut ſancti patres dicunt) hoc fieri debet, ne quęuis monaſterium eligere, aut profeſſa continentia habitum cum feſtinatione debet mutare. Hæc ille. Vbi loquitur de cōiugatis quo ad uniuerſitatem patet in context. ¶Quartò habes: quō per rōnem prædicta patrum & ſcripturarum, pro quanto coniuges uouere continētiam poſſe ex mutuo tantum conſenſu inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. ¶Quintò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum in diebus ſacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd temporibus ſacris non debeat aliquis impediri, quin debitum petat. Tunc enim eſt [h] ſubueniendum morbo, quando inualeſcit: ſed poſſibile eſt quòd in die feſto inualeſcat cōcupiſcentia, ergo tunc debet ei ſubueniri per debiti petitionem.

¶2 Præterea, Non eſt alia ratio quare non ſit petendum debitum in diebus feſtiuis, niſi quia ſunt orationi deputati: ſed in illis diebus ſunt horæ determinatæ orationi, [h] ergo alijs horis licebit debitum petere.

SED CONTRA. Sicut aliqua loca ſunt ſacra, quia deputata ſunt ſacris, ita aliqua tempora ſunt ſacra propter eandem ra- G tionem: ſed in loco ſacro non licet petere debitum, ergo nec in tempore ſacro.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus matrimonialis quāuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad ſpiritualia, & ideo [m] in diebus, in quibus ſpiritualibus præcipue eſt uacandum, non licet petere debitum [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tempore illo poſſunt alia adhiberi ad concupiſcentiam reprimendam; ſicut oratio, & multa huiuſmodi, quæ adhibentur etiam illis, qui perpetuo continent.

H AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis non teneatur omnibus horis orare, tamen tenetur tota die ſe conſeruare idoneum ad orandum.

QVÆST. LXIIII. ART. V.

267 CONCL. In diebus, in quibus ſpiritualibus præcipuè eſt uacandum, non licet petere debitum.

¶PROB. Quia actus matrimonialis hominem reddit ineptū ad ſpūalia (cū rōnem deprimat propter carnalem delectationē.)

Impedimētu ad diuina litatui aliqd ēt p̄ſtat.

¶NOT. Cōtinentiæ dictum probatur primò ex Apoſtolo 1. Cor. 7. dicente; q. ſuum conſilium, quo eos hortatur ad uiuendū ſine coniugio, eſt inductio ad id; quod facultatem præbet ſine impedimento Dn̄m obſecrandi. Manifeſte enim per hoc dixit; q.

F uiuere cum uxore, & multò magis de recenti ab actu carnali uxorio venire, præbet impedimentum obſecrationi. i. (uniuerſaliter loquendo) reddit hoīem ineptum ad diuina exequēda. Vide hinc: ſapientiſſimè ſtatutum fuiſſe ab Eccleſia: ut clerici latini continentiam ſeruent, & ut hoc ſecurius, diligentius, uoluntaribus adimpleant, de continentia ſeruanda uotum emittant. Cōſequenter ergo perpēdeas hinc quā ita rōne condemnentur merito & Ioānes Vueſtphalus dicens, q. continētię clericorū legē inſtituendi nulla eſt rōnabilis cā; & Vigilātius, qui continentiā damnat. Contra Vueſtphalum uide ēt q. 53. art. 3. app. contra Vigilātium q. huius art. 4. appen.

Errores multiplicīter dānati.

concl. m

1m de maiori

Tunc eſt ſubueniēdū. R. conuenienter, pro illo tunc, ſubuētione non, pro illo tunc inconuenienti. §. Tunc nihil &c. Nam pro tēpore illo petere debitum non eſt ſubuentio conueniens: ſed conuenienter poſſūt alia adhiberi ad &c. vt in textu.

¶NOT. Eu. ā in ſciētia medica determinantur tempora quędā ad hoc, ut medicinæ tunc conuenienter & ſine periculo dētur: quas ſi alio tempore prohibito dare quis uoluerit, Incompetens medicus iudicabitur, & in artē illam peccare dicetur, & minus proficiet ad infirmi ſalutem. Applica in hoc non ad redditionem, ſed ad petitionem debiti, qua quis coniugum ſubuenire ſibi, tanquam infirmo, pro remedio uult.

Exēplū p facit capitu hui.

1 2m illatio concluſionis. Ergo &c. R. nega illatio. Quāuis n. ſint in diebus feſtiuis horæ determinatæ orationi (ut arguitur,) & conſequenter homo non teneatur omnibus horis orare &c. ut in textu.

¶Corollarium. Ergo ex textu iſto ad literam elicias intellectū illius præcepti, Exod. 20. memento, ut diem ſabbati ſanctifices (p ſabbatum tamē in noua lege, Dominicos dies omneſq; alios feſtiuos intellige:) inquantum ly ſanctifices, dicit uacationem ad diuina. Ad hoc enim tanquam ad finem, ordinatur ceſſatio ab operibus ſeruilibus; non ut maneamus ocioſi (Abſit,) ſed ut uacemus rebus diuinis. Dices igitur, elicien do ſic. Sabbata ſanctifices. Hoc eſt. Ita uacare diuinis in die feſtiua debes: ut etiam teneri te ſcias, & te uera tenearis, conſeruare te tota illa die idoneum ad orandum. Ecce intellectus ad literam.

Quō intelligatur ly ſ. bbata ſāctifices.

¶NOT. Argumentum factum in contrariū intellige non ſm paritatē, ſed ſecundum ſimilitudinē quandā, cōcludere. i. inferre quidē q. pctm̄ ſit utrobiq; .ſ. & loco, & in tpe ſacro poſtulare debitu, ſed nō inferre, q. tā magnū pctm̄ ſit in tpe ſicut in loco, ſicut nec tā paruū in loco quēadmodū in tpe illo. Nō n. intendit K nunc (ut patet ex textu) cōcludere aliud D. Thomas, niſi q. petitio debiti in tpe ſacro ſit pctm̄: & hoc cōcludit optimè ex eo, q. locus & tps cōueniunt in eſſe ſacro, et in loco ipſo exigere nō licet ſine pctō. Quale aūt pctm̄ ſit hoc reſpectu tpis: an uidelicet ueniale, aut mortale; nō nūc, ſed art. 6. determinare uult. Nō licet igitur ex textu hoc deducere uelle, tanq̄ uerū, q. exigere debitū in loco ſacro ſit ueniale pctm̄ ſolūmō, ſicut eſt de ea gñe in tpe, qm̄ et cōtra mentem authoris extorqueres nimis ſuæ literæ ſenſum, et falſiſſimum diceres. Nam actus locum ſacrum polluens non pōt ibi fieri ſine peccato magno. Cùm ergo omnis voluntaria effuſio ſeminis humani polluat locum ſacrum (ut ex iuribus, et doctoribus, et ipſamet mente ſacri loci conſtat,) ſicut et omnis effuſio ſanguinis ibi facta, et ſi iuſta ſit, atque à radice, ſequitur apertiſſimè: quòd talis exactio non poteſt ibi fieri ſine peccato magno, quod iure ſacrilegium dicitur

tur. Hoc autem adeo uerum eſt: ut etiam obſidionis tempore committeret ſacrilegium vtendo matrimonio in eccleſia non ſolum in exigendo ſed & in reddendo: quoniam poteſtatem in corpora ſua viciſſim non habent coniuges, niſi ſalua debita honeſtate quæ in talibus rebus exigitur, art. 7. corp. Nec eſt inconueniens, nec tamquam de abſurdo mirandum, quòd coniuges teneantur ad caſtitatem ex penuria loci: rùm in multis caſibus hoc contingat, puta ſi alter incidat, ſi alterve ſit iuſtis de cauſis abſens per multos annos (vt in ad 1.m & 4.m hic tangitur; & à Papa Innoc. 3. de diuor. quanto te.) Si ergo ex aliquo euentu, puta ex inciſione alterius, tenentur ad caſtitatem perpetuam coniuges, ſub pœna peccati mortalis, ſi contra hanc obligationem faciant: quid mirum, ſi ex penuria loci teneantur ad temporariam? Vide q. 62. artic. 5. ad primum.

Coniuges qñq. ad côtinêtiã perpetuã tenentur. q. 1. c. 9. nô pcula princip.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶ Primò: quomodo per rationem interimat, à fortiori, errorem Nicolaitarum, & Monaſterien. (Prat. Communia habêtes] ad inuicê promiſcuè indiſcriminatim dicentium; concupiſcit ſpiritus meus carnem tuam, ueni itaq; faciamus mirabilia. Si n. nec coniugatis licitũ eſt, quamuis concupiſcentia ſtimulet, petere debitum tempore feſtiuo aliàs honeſtum, (vt præſens ar. monſtrat:) multò utiq; minus licebit communiter quamcunq; & quocunq; tempore, ad rem veneream inuitata, ut prædicti verbis illis faciunt: etiã ſi ad id concupiſcentia ſtimulet. Item errorem Pſeudoapoſtolorum (vt refert Card. Turrecremata, de eccleſia lib. 4. p. 2. cap. 37.) dicentium: quòd quilibet vir & mulier nudi poſſunt abſque peccato iacere in eodem lecto, tangere ſe mutuò in omni ſui parte, & oſculari ſe inuicem, & coniungere ventrem ventri, ſi ſit carnis ſtimulus, vt ceſſet tentatio. Si n. ad ſtimulum carnis refrænandum, non licere coniugatis petere debitum tempore ſacro, monſtrat articulus præſens: per hoc idem utiq; multò magis declaratur, quòd non coniugatis ad carnis ſtimulum tollendum non licet illa brutalia facere. Item errorem Begardorum & Beguinarum & pauperum de Lugduno, (vt refertur in prima par. q. 81. ar. 2. appen. vbi & damnatur) dicentium: Coitum carnalem, vrente carnis libidine, quamcunq; non eſſe peccatum. Si n. ad &c. vt nunc ſupra. Item errorem ipſorummet pauperũ (vt refertur ſupra q. 41. art. 2. vbi & damnatur) dicentium; quòd libidini ſatisfacere in quolibet actu turpi melius eſt, quàm intus in corde tentari. Si n. ad ſtimulum &c. ut nunc ſupra. Item errorem cuiuſdam Picardi (vt refertur ſupra q. 54. art. 3. ubi & E damnatur) dicentis: connubia permixta, ſeu promiſcua urente carnis libidine, eſſe permittenda. Si enim ad ſtimulum carnis &c. vt nunc ſupra.

Viil. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas prædictos errores meritò damnati a Rom. 3. Non ſunt facienda mala, ut ueniant bona. Sicut aiunt quidam nos dicere, faciamus mala, ut ueniant bona: quorum damnatio iuſta eſt. Hæc ibi. Vbi apertè monſtratur; quòd ad tentationem propulſandam non ſunt facienda mala; contra ſupradictos. Item à Matth 5. Omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo. Vbi nota: quòd ly viderit, accipitur communiter pro omni ſenſu, & etiam cogitatione: ita quòd & uidens, & audiens, & cogitans, mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt &c. Hinc damnantur cogitationes moroſæ, & à fortiori ſupradicta errorum beſtialia. Item a Papa Honorio iij. in extrauag. Olim felicis recordationis, in qua damnat ſectam

ARTICVLVS VI.

Vtrum petens debitum in tempore ſacro, mortaliter peccet.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd petens in tẽpore ſacro mortaliter peccet. Greg.* enim dicit in primo Dialo. quòd mulier, quæ in nocte cognita eſt à uiro, mane ad proceſſionem ueniens, a diabolo eſt arrepta: ſed hoc non eſſet b niſi mortaliter peccaſſet, ergo &c.

*Al. ſacramentus.

2 Præterea, Quicunq; facit contra præceptum diuinum, mortaliter peccat, ſed Dominus præcipit Exodi decimonono. Nolite appropinquare uxoribus veſtris, quando, ſcilicet erant legem accepturi, b ergo multo magis peccant mortaliter, c ſi tẽpore quo ſacris * nouæ legis intendendum eſt, cum vxoribus viri commiſceantur.

SED CONTRA. Nulla circunſtantia aggrauat in infinitum: ſed indebitũ tempus eſt circunſtantia quædam, ergo non aggrauat in infinitũ, ut faciat mortale, quòd aliàs eſſet ueniale.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd debitum petere in die feſtiuo, non eſt circunſtantia trahens in aliam ſpeciem peccati, unde non poteſt in infinitum aggrauare, & ideo m non peccat mortaliter uxor, uel uir, ſi in die feſto debitum petat; ſed tamen grauius eſt peccatum, ſi ſola delectationis cauſa petatur, quàm ſi propter timorem, quo quis ſibi * cauet de lubrico carnis debitum petat n.

C AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non fuit punita mulier illa pp hoc quòd debitũ reddidit: ſed quia poſtmodũ ſe temere ad diuina ingeſsit contra cõſcientiã.

A pſeudoapoſtolorum; & conſequenter omnes eorum errores. Nam teſte Auguſtino (ut alibi annotatum eſt) quorũ damnãtur authores, quomodo eorum poſſunt capitula recipi? Extrauagans illa Honorij ponitur in Direct. Inquiſi. 2. par. q. 12. [Nota: quòd principales pſeudoapoſtolorum tpe Bonifacij viij. combuſti fuerunt, ſcilicet Gherardus, Dulcinus, & Margarita, tanquàm hæretici: & finaliter pro maiori parte cum magna diligentia Prælatorum Lombardiæ & Inquiſitorũ ordinis Prædicatorum cõtra hæreticam prauitatẽ ſecta pſeudoapoſtolorum ipſorũ fuit extirpata ex Lombardia, etiam cõgregato exercitu magno inſignito crucis ſignaculo, & indulgentia generali collata per Papam Clementem V.

Ordo fratrum prędicatorũ cõtra hæreticos, et pro S. Eccleſia plurimũ uigil.

3 Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendatur meritò inſinuatum fuiſſe a 33. q. 4. quòd tempore feſtiuo impeditur petitio debiti: & ſic. Quotieſcunq; dies Natalis domini, aut reliquæ feſtiuitates aduenerint à proprijs tẽ uxorib abſtinere debemus. Hæc ibi. Item ibid. Si cauſa procreandorũ filiorũ ducitur uxor, non multum tempus cõceſſum uidetur ad ipſum uſum: quia & dies feſti, & dies proceſſionis, & ipſa ratio conceptus, & partus, ceſſare uſum carnis debere his temporibus demonſtrant. Hæc ibi. Item ibid. Chriſtiano cum uxore ſua aliquando conuenire licet, aliquando non licet. Propter proceſſionis n. dies, & ieiuniorum, aliquando non licet conuenire: quia à licitis etiã abſtinendũ eſt ad tempus, ut facilius impetrari poſſit, quod poſtulatur. Vnde Apoſtolus ait, ex conſenſu abſtinendum eſt ad tempus: ut expeditius uacetis orationi. Hæc ibi. Vbi ex ratione huius decreti reddita oſtenditur quòd multò magis tpe feſtiuo abſtinendũ eſt.

*Al. timet.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto ſacros dies impedire petitionem debiti inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 Quintò uides: quo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXIIII. ART. VI.

268 CONCL. Non peccat mortaliter uxor uel vir, ſi in die feſto debitum petat: ſed tamen grauius eſt peccatum, ſi ſola delectationis cauſa petatur, quàm ſi propter timorem, quo quis ſibi cauet de lubrico carnis, debitum petat.

¶ PROB. Quia debitum petere in die feſtiuo, non poteſt aggrauare in infinitum (cùm non trahat in aliam ſpeciem.)

¶ Examen. Ly in ſpeciem. Scilicet moris. De ſpecie .n. tali loquimur; non de ſpecie naturæ: eo modo, quo fornicatio trahit in aliam ſpeciem ab adulterio; quia licet eiuſdem ſpeciei naturalis, ſint ut patet, tamen aliam ſpeciem moris conſtituit, quæ vocatur fornicatio.

¶ Ly in infinitum. Hęc grauatio fit per auerſionem à bono infinito. Adeò quòd ubi non eſt iſta auerſio, licet ſit conuerſio ad bonum finitum, non poteſt eſſe aggrauatio in infinitum. Tantum enim aggrauatur peccatum, quanta eſt offenſa, & tanta offenſa, quanta eſt dignitas perſonæ, à qua per offenſam receditur. Vnde aggrauatio in infinitum, offenſa infinita, auerſio à Deo, et peccatum mortale idem ſunt: ſicut à contra aggrauatio non in infinitum, offenſa finita, non auerſio à Deo cum inordinata cõuerſione ad creaturam, et peccatum ueniale, ſunt idem.

1.m de maiori. Niſi mortaliter peccaſſet. q. uel niſi cõtra conſcientiã feciſſet. §. Tũc nihil &c.

Nam primum eſt falſum, ſecundum autem verum: & conſequenter peccatum mortale illius mulieris non conſiſtebat in hoc, quòd cognita eſt à uiro; ſed in hoc, quòd contra conſcientiam fecit, ut in textu.

¶NOT. Contra conſcientiam agere, peccatum mortale dicitur eſſe in textu. Et meritò. Nam fundamentum huius eſt; q; peccatum eſt uoluntarium. Quando igitur ratio, quæ præcedit uoluntatem apprehendit aliquod eſſe cõtra legem Dei, licet aliquando non eſſet, & uoluntas amplectitur illud ſic intellectum: tunc formaliter loquendo facit cõtra legem Dei, licet non materialiter, & è contra. Dato enim quòd aliquid reuera ſit contra legem Dei, ſi tamẽ intellectus per ignorantiam totaliter excuſantem apprehendat illud non eſſe contra legem Dei tunc uoluntas amplectens illud ſic apprehẽſum formaliter nõ peccat, licet materialiter ſit peccatum. Vnde dicebat B. Auguſtinus, q; peccatum non eſt peccatum niſi ſit uoluntarium. Ita quòd, ſecundum illum, aliquod eſt ſecundum ſe peccatũ, quod alicui non imputatur in peccatum: ut ſuprà. Exemplum primi: ut colligens feſtucã de terra perſeuerante conſcientia, q; talis actus ſit peccatum mortale. Exemplum ſecundi: ut Iacob cognouit Liam non ſuam; quam inuincibili ignorantia credebat eſſe Rachelem uxorem ſuam. Credidit itaque mulier adducta in textu: quòd cognitam ſe fuiſſe à uiro tempore illo ſacro, fuiſſet peccatum mortale, & tali conſcientia perſeuerante ingeſſit ſe diuinis, i. proceſſioni illi: & ideò dicitur in litera, q; fecit contra conſcientiam & temere, id eſt contra conſcientiam quamuis erroneam. Non enim peccatum mortale euadit qui ſequitur conſcientiam erroneam ad mortale ligantem. Pro quo uide. 1. 2. q. 19. art. 5 & 6

Conſcientia erronea ligat. *Al. emendatione

AD SECVNDVM dicendum, q; ex authoritate illa non poteſt ꝓbari quòd ſit peccatum mortale, ſed quòd ſit incongruum. Multa enim ad *munditiam carnis pertinentia exigebantur de neceſſitate præcepti in ueteri lege, quæ carnalibus dabatur, [a] quæ in noua lege non exiguntur, quæ eſt lex ſpiritus. G

ARTICVLVS VII.

Vtrum unus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore feſtiuo.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd etiã non tenetur tempore feſtiuo reddere. Quia peccantes, & [h] conſentientes pariter puniuntur, ut patet Rom. primo: ſed ille, qui reddit debitum, conſentit petenti, qui peccat, ergo, & ipſe peccat. H

2 Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orãdum, & ita ad aliquod tempus [h] determinatum, ergo pro tempore illo, in quo quis orare tenetur, [a] reddere debitũ non debet, ſicut nec eo tempore, quo tenetur temporali domino ad ſpeciale obſequium.

SED CONTRA eſt quod dicitur. 1. Corinth. 7. Nolite fraudare inuicem, niſi communi conſenſu ad tempus &c. ergo quando petit, reddendum eſt ei.

RESPONDEO, Dicendum, q; cum mulier habeat poteſtatem in corpore uiri, quãtum ad actũ generationis ſpectat, [m] tenetur unus alteri [r] debitum reddere quocumq; tempore, & quacunque hora, ſalua debita honeſtate, quæ in talib. exigitur, [n] quia nõ oportet quòd ſtatim in pu-

2m illatio concluſionis. Ergo &c. R. negatur illatio. §. Non enim ex illa authoritate, Exodi poteſt probari, q; appropinquare uxoribus ſuis ſit tunc peccatum mortale, ſed &c. ut in textu.

¶NOT. Iuxta capacitatem ſiue uirtutem recipientium moderari conuenit doctorem uerba, & leges ſuas; ideoq; dicitur in textu, quòd carnalibus populis conuenienter multa neceſſariò exigebantur ad munditiam carnis pertinentia, quæ nunc non ſic exiguntur pro uiris ſpiritualibus, quibus datur lex noua.

A P P E N D I X.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationẽ à fortiori interimas hæreſim Catharorum (ut refert Card. Turrecremata de Eccleſia. lib. 4. cap. 35.) dicentium; quòd matrimonium carnale eſt peccatum mortale. Per hoc enim, q; articulus monſtrat, non eſſe mortale reddere debitum coniugibus in feſto, patet, q; multo magis non eſt peccatum mortale ipſum coniugium, neque ipſi actu coniugali abſolutè in alio tempore.

Vtil. p S. Eccl. &c.

2 ¶Secundo habes quomodo per rationem à fortiori demonſtres, illam meritò damnari à 1. Tim. 5. Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matresfamil. as eſſe. Ecce, ab Apoſtolo perſuaſus & contractus matrimonij, & actus eius carnalis, ſine quo utique non poſſunt procreari filij: quem tamen Apoſtolum cõſtat, nunquam ſuaſurum fuiſſe, ſi eſſet mortale peccatum. Per hoc ergo, q; matrimonium eiuſq; carnalem actum probat; Catharorum hæreſim apertiſſimè damnat. Item à &c. ut q. 41. art. 3. & q. 42. art. 3. Item à &c. ut in 3. par. q. 72. Item à Gen. 1. Creſcite, & multiplicamini. Scimus autem, Deum non poſſe negare ſeipſum. 2. Tim. 2. quod eſſet ſi approbaret, uel etiam (quod peius eſt) iuberet peccatum.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò à Iouem. 33. q. 4. in appendice articuli quinti citatæ inſinuatum fuiſſe, q; huiuſmodi petitio non eſt mortale peccatum. Vt enim ibi patet illa decreta non adducunt pro ratione talis abſtinentiæ, niſi ly expedimus uacare orationi. & ly ut facilius impetrari poſſit, quod poſtulatur: quæ non inferunt, ut patet, peccatum mortalem in non abſtinentibus à ſecundum ſe liceis, i. à petitione debiti. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ibi patrum, pro quanto talem tunc petitionem non eſſe mortalem inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆST. LXIIII.

ART. VII.

CONCL. Tenetur unus alteri debitum reddere quocunque tempore, & quacunque hora, ſalua debita honeſtate, quæ in talibus exigitur. 169 cancl.

¶Examen. Ly quocunque tempore. Nõ dicit quocunq; loco. Nam multũ intereſt inter hæc duo, cùm locus ſacer ſemper dicat directam contrarietatem ad actũ uenereum, ita q; mortale peccatum incurratur ab utroque cõiugum tàm petente quàm reddente: ut notatum eſt ſupra art. 5. not. poſt ad 2m. Adde q; hoc in dicto Papæ Gregorij ix. fundatur, i de conſecr. eccleſ. uel altar. ſi eccleſia non conſecrata, cuiuſcunque fuerit ſemine polluta, aqua protinus exorcizata lauetur: ne diuinæ laudis organa ſuſpendantur. Hæc ibi. Vbi nota ly cuiuſcunque ſemine, & ly non conſecrata: & uide Papam in primo comprehendere etiam coniuges, in ſecundo eccleſias etiam non conſecratas. Nota quoque gloſam ibi dicere: q; tales ſunt ſacrilegi, licet locus adhuc conſecratus non ſit. Vide ibi loca citata ab ea. Ergo abſque dubio ſacrilegi magis habendi ſunt; ſi locus ſit conſecratus. I

Ly ſalua debita honeſtate &c. Hæc honeſtas comprehendit etiam honeſtatem loci, quamuis non ſacri: ut ex probatione textuali collig.

PROB. 1. Quia unuſquiſque coniugum habet poteſtatem mutuam in corpore alterius quantum ad actum generationis ſpectat (patet ea ſupra:) 2. Quia (Ly ſalua &c.) non oportet q; in publico reddat debitum (patet ea dictamine rationis.)

¶Examen. Ly cum mulier habeat poteſtatem &c. Illud quod de muliere dicit intelligit uiciſſim de uiro. Et ideo in antecedente formalis probationis primæ partis hoc non expreſſum eſt.

¶Ly quantum ad actum generationis. Ad ſignificandum: q; coniuges non habent mutuã poteſtatem in corpore extra illud, K quod ſpectat ad actum generationis Non ergo poteſt uir abuti uxore ſua neque extra uas naturale, neque extra modum à natura ordinatum, quicunque ſit ille modus. Et quod de uiro dicitur reſpectu uxoris, cointelligitur de uxore reſpectu uiri. Adeò q; uterque peccat, ſi extra illud, quod ad actum generationis ſpectat, poteſtatem exerceat in alterum uel conſentiat exerceri. Per hoc etiam intelligitur à ſancto Thoma damnari omnes pollutiones coniugum & pericula uoluntaria uel quaſi uoluntaria (quod eſt, quando non curant ſi eueniat pollutio ſæpè experta euenire ex talibus occaſionibus, puta oſculis tactibus &c.) quæ extra actum generationis fiunt.

¶Ly non oportet. Hoc minus dicit ſignificat plus. Quaſi dixerit oportet, quòd non reddat debitum in publico. Si enim hoc uerum eſt (ſicuti eſt,) etiam utique uerum illud minus, ſcilicet q; non oportet &c. Cæterum elegit ſanctus Doctor exprimere potius ly non oportet, quàm ly oportet quòd non; quia in textu agebatur de obligatione reddẽdi debitum. Quaſi dixiſſet

ad

ad literam propoſitæ concluſionis. Dictum eſt, ꝙ oportet unũ alteri debitum reddere quocunq; &c. ſed tamẽ aduertendum, quòd non oportet reddere in publico.

¶Ly ſtatim. Non inferas ex hoc, quòd aliquando liceat reddere debitum in publico, quamuis non ſtatim: quia D. Thomas appoſuit hoc aduerbium per modum cuiuſdam phraſis loquẽdi, etiam vulgariter. Quando enim aliquid maximè indecens ubi eſſe faciendum expellere uolunt homines, uti ſolent, quaſi ad maiorem exprobationem ſecũ, aduerbio ſtatim, uel ſimili: ut nõ oportet, te modo ſtatim tam tantis iracundijs deſtruere mũdum. Per ly ſtatim, ergo appoſitum in textu, ſignificatur quòd reddere in publico non tantum eſt inconueniens, ſed etiam maximè inconueniens.

* Decret. 33. q. 5. c. Si dicat vir.

1^m^ ex Apoſtolo. Contentiões & quidem in ſe eſt § Tunc nihil &c. Nam iſte qui debitum reddit in tẽpore feſtiuo, non cõſentit quantum in ſe eſt: ſed ad id, quod ab eo &c. ut in textu.

¶NOT. Per dicta in textu colligitur: ꝙ reddens taliter, ut ibi deſcribitur non tantum non conſentit in peccatum, ſed etiam bonum iuſtitiæ facit, & charitatis. Iuſtitiæ quidem; quia reddit alteri quod ſuum eſt. Charitatis verò; quia tollit proximo ſue occaſionẽ peccãdi mortaliter, puta eundi ſeſe deſiderio ad alios uiros uel fœminas, uel ſeipſum polluendi. Aliud eſt ergo cõſentire in peccatum, de quo loquitur Apoſtolus: aliud eſt conſentire in aliquod bonum. Primum iſte reddens non facit: ſecundum autem ſic. Nec obſtet; ſi dicatur ꝙ petens peccat in eo, quòd petit; quoniam reddens non conſentit huic rei, ꝙ ipſe petat, ſed conſentit huic tantum: quòd ſcilicet ipſe habeat à ſemetipſo reddente illud, quod eius eſt. Vnde conſenſus reddentis tendit ſolummodo ad iuſtitiam: & per conſequens non facit contra concluſionem argumentum adductum.

2^m^ ad antecedente. Determinatũ ℞ ſic tamen, ut poſſit alio tẽpore recompenſari: non aliter § Tunc nihil &c. ut patet in textu.

APPENDIX.

Vill. p. 5. B. d. &c.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimat brutalem errorem Cynicorum (Prat. Cynici. Balatinæ. Turelupini.) dicentium: quòd coitẽ cum fœminis licet cuique iuſtat canum omni pudore ſublato, publicitus. Præſens enim articulus per hoc, quòd honeſtatem debitam loci, etiam non facti, defendit, aperte militat contra iſtos. Item errorem Fraticellorum (Prat. Dulcinus, Fraticelli.) dicentium: coitum A promiſcuum miſcendo cum qualibet muliere licere congregatis in eccleſie, extinctis luminibus poſt ſolis occaſum. Nota: ꝙ propter ly in eccleſie, adducitur hic error in præſenti, pro quãto ſic excluditur per hunc articulum debitam honeſtatem loci eccleſiæ tuentis. Cæterum propter ly promiſcuum & ly cum qualibet muliere pertinet ad articulos quoſdem ſupradictos, à quibus & conuincitur ut facile per ſe quiſq; prudens videre põt.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendes, prædictos errores meritò damnari à 1. Cor. 14. Omnia honeſtè, & ſecundum ordinẽ fiãt in uobis. Vbi Apoſtolus, ſi de omnib^9^ hoc dicit, & de honeſtate carnalis cognitionis: imò tantò magis de hac quanto abundantiorem honorem circũdamus naturaliter circa ea, quæ in nobis uerecundiora ſunt. 1. Cor. 12. Item à 1. Theſſ. 4. Hæc eſt uolũtas Dei: ut abſtineatis uos à fornicatione, ut ſciet unuſquiſq; ueſtrum ſuum uas poſſidere in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderij: ſicut gentes, quæ ignorent Deum. Ecce ꝙ directè, quaſi tangens imò confodiens Cynicos in paſſione deſiderij ambulantes, loquitur. Item à Matth. 21. & Io. 2. per hoc; ꝙ dominus pro inconuenienti habens, mercatum in lectis locis fieri, eiecit inde uendentes & ementes ꝓprijs manibus con flagellãdo, latronesq; uocando, tanquã eos, qui honorem diuinum, qui in talibus locis maximè exigiſe futari contendebant. Per hoc igitur factũ, tanquam è fortiori, damnauit fraticellos prædictos: quãtò magis ſacrilegium per emiſſionem humani ſeminis, uel contrectationem uenereã exercitã, eſt peius; quàm negociationes illæ in ſacro exercuiſſe. Item à Papa Greg. ix ut ſupra exam. primo poſt concluſ.

2 Th. 4. d. 15. q. 1. ar. 1. & ſeq.

* In lib. de bono cõiug. c. 15. tom. 6.

† li. 4. Senten. d. 33. parte. A.

* In lib. de bono coniug. c. 15. tom. 6.

† l. 1. de iuſt. & iure. §. 1. inſt. de iure nat.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum à 1. Cor. 7. ꝙ ſemper tenetur coniunx reddere debitũ, ſeruatis ſeruandis: & ibi. Nolite fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, ut uacetis orationi. Ecce ꝙ inter iniuſtitias opera connumerat negare debitum per hoc; ꝙ eius facere fraudem ſibi inuicem, illud negãdo, dicit. Item à 33. q. 4. Apoſtolus, nec ad tempus ut uacent orationi, niſi ex conſenſu communi uoluit coniuges carnali inuicem fraudari debito. Hęc ibi. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto coniuges teneri ſibi inuicẽ reddere debitũ et tpe feſtiuo, iuſtitiã ẽt, & intelligas, & probes, & tueatis. 4

Quintò uides: quõ ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hęc & declaretur, & conſolidetur. 5

blico reddat debitum.

Ad primum ergo dicendum, quòd iſte quantum in ſe, non conſentit: ſed ad id, quod ab eo exigitur inuitus, & cum dolore reddit, & ideo non peccat. Hoc enim eſt propter lubricũ carnis diuinitus ordinatum, ut ſemper petenti debitum reddatur; ne aliqua occaſio peccati detur.

Ad secundum dicendum, quòd non eſt aliqua hora determinata ad orandum, quin poſſit recompenſari in aliis horis; & ideo obiectio non cogit.

QVAEST. LXV.

De bigamia, in quinque articulos diuiſa.

Deinde conſiderandũ eſt de pluralitate vxorum.

Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

¶Secundo, Vtrum aliquãdo fuerit licitum.

¶Tertio. Vtrum habere concubinas ſit contra legẽ naturę.

¶Quarto, Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale.

¶Quinto, Vtrum aliquando licitum fuerit hẽre concubinã.

Articulus I.

Vtrum habere plures vxores ſit contra legem naturæ.

A D primum ſic proceditur. Videtur ꝙ habere plures vxores non ſit contra legem naturæ. Conſuetudo enim legi naturali non praeiudicat: ſed habere plures uxores peccatum non erat, quando mos erat, ut ab Auguſt.* habetur in litera, † ergo habere plures vxores non eſt contra legem naturæ.

2 Præt. Quicunq; facit contra legem naturæ, facit contra præceptum: quia ſicut lex ſcripta habet ſua præcepta, ita, & lex naturæ: ſed Auguſt. dicit * ꝙ habere plures uxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitũ, ergo hẽre plures uxores non eſt contra legem naturę.

3 Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad prolis procreationem: ſed unus poteſt ex pluribus prolem accipere, plures fœcundando, ergo non eſt contra legem naturæ habere plures uxores.

4 Præterea, Ius naturale eſt, quod natura omnia aĩalia docuit, ut in principio Digeſtorũ † dr̃: ſed natura nõ docuit hoc oĩa animalia, ꝙ ſit una vnius, cum vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis cõiungatur, ergo non eſt contra legem naturę habere plures uxores.

QVÆSTIO LXV. ART. I. 370

CONCL. 1^a^. Pluralitas uxorũ neq; totaliter tollit, neq; aliqualiter impedit, finem principalẽ matrimonij, ſ. bonũ prolis.

¶PROB Quia unus vir ſufficiat pluribus uxoribus fœcundandis, & educandis filijs ex eis natis.

¶NOT.

¶ Præterea, Secundum Philoſoph. 15. de Animalibus, in generatione prolis mas ſe habet ad fœminam, ſicut agens ad patiens, & artifex ad materiam: ſed non eſt contra ordinem naturæ, quòd unum agens in plura patientia agat, ªut artifex ex diuerſis materijs operetur: ergo nec ᵇeſt contra legem naturæ, quòd unus mas plures vxores habeat.

SED CONTRA, Illud præcipue videtur eſſe de iure naturali, quod homini in ſua inſtitutione inditum eſt: ſed quòd ſit vna unius in ipſa inſti- G tutione humanæ naturæ, eſt ei inditum, ut patet Geneſ. 2. Erunt duo in carne una, ergo eſt de lege ʰ naturæ.

Præt. Contra legem naturæ eſt, quod homo ſe ad impoſſibile obliget, & ut quod vni datum eſt, alteri detur: ſed homo cõtrahens cum vna vxore, ſui corporis poteſtatem ſibi tradit, ut neceſſe ſit reddere debitum, cũ petierit, ʰ ergo contra legem eſt, ſi poſtea alteri poteſtatem ſui corporis tradat, quia nemo poſſet ſimul utrique reddere debitum, ſi ſimul peterent.

Præterea, De lege naturæ eſt, ʰ Quod tibi non H uis fieri, alteri ne feceris, ſed vir nullo modo vellet quòd vxor alium uirum haberet, ergo contra legem faceret naturæ, ſi uxorem aliam ſuperduceret.

Præterea. ᵇ Quicquid eſt contra naturale deſiderium eſt contra legem naturę: ſed zelus viri ad uxorem, & uxoris ad uirum naturalis eſt, quia in omnibus inuenitur, ergo cum zelus ſit amor non patiens conſortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ ſit, quòd plures vxores habeant unum uirum.

RESPONDEO, Dicendum, quod omnibus rebus natu- I ralibus inſunt quædam principia, quibus non ſolũ operationes proprias efficere poſſunt, ſed quibus et eas cõuenientes fini ſuo reddant, ſiue ſint actiones, quæ conſequantur rem aliquam ex natura ſui generis, ſiue cõſequantur ex natura ſpeciei, ut magneti cõpetit ferri deorſum ex natura ſui generis, trahere ferrum ex natura ſuæ ſpeciei. Sicut autẽ in rebus agentibus ex neceſſitate naturæ ſunt principia actionũ ipſæ formæ, à quibus operationes propriæ prodeunt conuenientes fini, ita in his, quę cognitionẽ participant, principia ſunt agendi cognitio, & appetitus, vnde oportet quod in vi cognitiua ſit K naturalis conceptio, & in vi † appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio cõueniens generi, ſiue ſpeciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rõnem finis cognoſcit, & proportionẽ operationis ad finẽ, ideo naturalis conceptio eſt ei indita, qua dirigitur ad operandum, conuenienter, quæ lex naturalis, uel ius naturale dicit, in cæteris autẽ æſtimatio naturalis uocatur. Bruta enim ex ui naturæ impelluntur ad agendum conuenientes actiones magis, quàm regulentur quaſi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud eſt quàm conceptio homini naturaliter F indita, qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus proprijs, ſiue competant ei ex natura generis, ut generare, comedere, & huiuſmodi, ſiue ex natura ſpeciei, ut ratiocinari, & huiuſmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientẽ reddit fini, quem natura ex * opere aliquo intendit, contra legem naturæ eſſe dicitur. Poteſt autem actio eſſe non conueniens fini, uel principali, uel ſecundario: & ſiue ſic, ſiue ſic, hoc contingit dupliciter. Vno modo ex aliquo, quod omnino impedit finem, ut nimia ſuperfluitas, aut defectus comeſtionis, impedit ſalutem corporis, quaſi principalem finem comeſtionis, & bonam habitudinẽ in negotiis exercendis, qui eſt finis ſecundarius. Alio modo ex aliquo, quod facit difficilem, aut minus decentem peruentionem ad finem principalem, uel ſecundarium, ſicut inordinata comeſtio, quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio ſit inconueniens fini, quaſi omnino prohibens finem principalem; directe per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ; quæ ſunt in operabilibus, ſicut communes conceptiones in ſpeculatiuis. Si autem ſit incompetens fini ſecundario quocunque modo, aut etiam principali, ut faciens difficilem uel minus congruam peruentionem ad ipſum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, ſed ſecundis, quę ex primis deriuantur, ſicut concluſiones in ſpeculatiuis ex principiis per ſe notis fidem habent, & ſic dicta actio cõtra legem naturæ eſſe dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem, & educationem, qui quidem finis competit homini ſecundum naturam ſui generis, vnde, & aliis animalibus eſt conueniens, ut dicitur in 8. Ethicorum, * & ſic bonum matrimonii aſſignatur proles: ſed pro fine ſecundario, ut dicit Philoſophus, † habet in hominibus ſolum communicationem operum, quæ ſunt neceſſaria in uita, & ſecundum hoc fidem ſibi inuicem debent, quæ eſt unum de bonis matrimonii. Habet ulterius alium finem, inquantum in fidelibus eſt, ſcilicet, ſignificationem Chriſti, & Eccleſiæ, & ſic bonum matrimonii dicitur ſacramentum. Vnde primus finis reſpondet matrimonio hominis, inquantum eſt animal, ſecundus inquantum eſt homo, tertius inquantum eſt fidelis. ᵐ Pluralitas ergo uxorum, neque totaliter tollit, neque aliqualiter impedit primum finem ⁿ, cum unus vir ſufficiat pluribus uxoribus fœcundandis, & educandis filiis ex eis natis. Sed ᵖ ſecundum finem, & ſi non totaliter tollit, tamẽ multum impedit ᵠ, eo quòd non facile poteſt eſſe pax in familia, vbi uni viro plures vxores iunguntur, cum non poſſit unus uir ſufficere ad ſatisfaciendum pluribus uxoribus ad uotum, quia communicatio plurium in uno officio cauſat litem, ſicut figuli conrixantur adinicem, & ſimiliter plures vxores unius viri. ˢ Tertium autem finem totaliter tollit ᵗ, eo quòd ſicut Chriſtus eſt unus, & eccleſia una: & ideo patet ex dictis, * quòd ᵘ pluralitas uxorum quodammodo eſt contra legem naturæ, & quodammodo non ᵘ.

* Al. operatione aliqua.

* lib 8. c. 12. à med. † li 8. Eth. cap. 12. à med.

* q. 41 art. 1. corp.

concl. m

concl. p

concl. s

concl. u

* Hoc eodem cor.

¶NOT. Non tamen ex hoc inferas: ꝙ hoc ſcilicet habere pluresvxores, etiam quòd unus uir ſufficiat pluribus uxoribus &c. non ſit peccatum mortale. Sed de hoc alias à D. Thoma. Pro nũc tantum ſcito: quòd dictis ſimilibus huic probationi, tanquam extorquendo ipſam, Turcæ ſimileſque Pagani excuſant excuſationes in peccatis ſuis dum pluralitatẽ uxorum habitarum defendere contendunt per hoc: non intelligentes, neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Nam probatio hæc non tendit ad excuſandum peccatum in ijs factis: ſed tantum ad oſtendendum cõcluſionem, ut iacet, eſſe ueram.

CONCL. 2ª. Pluralitas uxorum omnino impedit ſecundariũ finem matrimonij, i. bonum fidei: quamuis non totaliter tollat.

¶PROB. Quia unus vir non poteſt benè ſufficere ad ſatiſfaciendum plurib. uxoribus ad nutũ (cùm plurium communicatio in uno officio cauſet litem: ut de figulis patet) & ſic nõ facile poteſt eſſe pax in familia: 2. Quia (ly quamuis &c.) relinquitur ut relata.

¶NOT. Prouerbiũ eſt: ꝙ quot capita tot ſententiæ. Id quod maxime uerificari ſolet in fœminis in eodem officio circa familiam uerſantibus, & inter ſeipſas ad inuicem, & per reſpectum ad unum uirũ, à quo una unum, alia aliud, uult. Hac ratione dicit probatio: ut audiſti.

CONCL. 3ª. Pluralitas uxorum totaliter tollit tertium finẽ i. bonum ſacramẽti.

¶PROB. Quia totaliter tollit ſignificationem Chriſti ſponſi ad ſuam ſponſam eccleſiam (cùm Chriſtus ſit tantum unus, & eccleſia una tm̃.)

† Cicero li. 3. ad Herennium à med. inunit.

* lib. 2. de Inuen. aliquantulũ ante finẽ.

* Io lib. de bono cõiugali ca. 15. to. 6.

* in corp. art.

† lib. 2. de Inuen. aliquantulũ ante finẽ.

Ad primum ergo dicendum, quòd conſuetudo non præiudicat legi naturæ, quantum ad prima præcepta, quæ ſunt ipſius, quaſi communes animi cõceptiones in ſpeculatiuis: ſed ea, quæ ex iſtis trahuntur, ut cõcluſiones conſuetudo auget, ut Tullius † dicit in tertio Rhetoricorum, & ſimiliter etiam minuit, & huiuſmodi eſt pręceptũ legis naturæ de vnitate vxoris.

Ad secundum dicendum, ꝙ ſicut Tullius* dicit, res à natura profectas, & à conſuetudine approbatas, legum uirtus, & religio ſanxit; unde patet, ꝙ illa, quæ lex naturalis dictat quaſi ex principijs primis legis naturæ deriuata, non habent uim coactiuam per modum præcepti abſolutè, niſi poſtquam lege diuina, & humana ſancita ſunt; & hoc eſt quod dicit Auguſtinus,* quod non faciebant cõtra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

Ad tertium patet ſolutio ex dictis*.

Ad quartum dicendum, ꝙ ius naturale multipliciter accipitur. Primo enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura eſt inditum, & ſic definit Tullius† in 2. Rhetor. dicens. Ius naturale eſt † qđ nõ opinio genuit, ſed quòd lex quædã innata inſeruit. Et quia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales, non quia ſint ex principio extrinſeco: ſed quia ſunt à principio ſuperiori mouente, ſicut motus, qui ſunt in elemẽtis ex impreſſione corporũ cęleſtiũ, naturales dñr, ut Cõmentator dicit in tertio de Cęlo, & Mundo, iõ ea, q̃ ſunt de iure diuino, dicuntur eſſe de iure naturali, cum ſint ex impreſſione, & infuſione ſuperioris principij, ſcilicet Dei: & ſic accipitur ab Iſidoro,* qui dicit quòd ius naturale eſt, quod in lege, & in Euangelio continetur. Tertio, dr̃ ius naturale non ſolũ à principio, ſed à natura, quia de naturalibus eſt, & quia natura ꝯ̃ rõnẽ diuiditur, à quo homo eſt hõ, ideo ſtrictiſſimo mõ accipiẽdo, Ius naturale eſt illud, qđ ad hoĩes tm̃ pertinet, & ſi ſit de dictamine naturalis rationis, non dicitur eſſe de iure naturali: ſed illa tantum, quæ naturalis ratio dictat de his, quæ ſunt homini, alijſque communia, & ſic datur dicta definitio, ſcilicet Ius naturale eſt, quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non ſit contra ius naturale tertio modo acceptum, eſt tamen contra ius naturale ſecũdo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur, & etiam contra ius naturale primo modo acceptũ, ut ex dictis* patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali ſecundum modum conuenientem ſpeciei ſuę. Vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur ſollicitudo utriuſque, ſcilicet maris, & fœminæ, naturali inſtinctu ſeruant coniunctionè unius ad unum, ſicut patet in turture, & columba.

A aut etiam principali, ut faciens difficilem &c.

¶NOT. Prima præcepta naturæ aſſimilantur in textu primis principijs ſpeculatiuis; ſecunda autem concluſionibus deductis ex ipſis primis, Clarum autem eſt: ꝙ omnes homines conueniũt in conceptione primorum principiorum (ut patet 4. Metaph.) ſed non ſecundariorum, ſeu concluſionũ deductarum ex illis primis (ut patet ex uarietate tot opinionũ in ſcientijs ſpeculatiuis.) Non mirum ergo. ꝙ conſuetudo augeat, uel etiam minuat ea, quæ ſunt de ſecũdarijs præceptis naturæ (ut dicitur in textu;) cuiuſmodi eſt præceptum de unitate uxoris. Cæterum quò ad illa, quæ ſunt de primis præceptis naturæ, conſuetudo non uariat: quoniam omnes homines in talibus principijs cõcordant, & ſe eſſe oblĩgatos ad ſic concordandum cognoſcũt. Ideo in reſponſo data eſt illa gloſa formalis ad maiorem propoſitionem, ea qua fuit adductũ ly non præiudicat; & ab Auguſtino dictum eſt in minori, ꝙ aliquando fuit mos habendi plures diuinitus ſcilicet inſpiratus, ut declaratur 32. q. 4. obijciuntur. Vb. adducitur iſta eius authoritas.

* li. 5. Etymo. c. 3.

Aug. de nuptijs & cõcup. li. 1. c. 9. t. 7.

2m maior.

Qui. uiq facit contra legẽ naturæ, facit contra pręceptum. R. poſtquã lege diuina & humana huiuſmodi de lege naturæ exiſtentia, ſancta ſunt § loquẽdo ſcilicet de illis, quę lex naturalis dictat ſecundario. i. quæ non ſunt prima principia legis naturæ ſed ex ipſis quaſi deriuuntur. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

* in corpo

¶NOT. In textu ly nulla lege erat prohibitum, loquitur de præcepto quantum ad explicationem, non quantum ad ſenſum ſolummodo. Nam licet ſecundam explicationem uerborum iſtorum, ſcilicet non habebitis plures uxores, non fuerit ſcriptum præceptum hoc in lege: tamen quantum ad ſenſum fuit præceptum, ut in ly adhærebit uxori ſuæ Geneſ. ſecundo, & in ly qui aliam duxerit, mœchatur Matthæ. 19. ſecundum quòd ab Innocentio Tertio de diuor. dicitur, & allegabatur in appen. ſequen.

¶Corollarium. Intelligitur ergo tertia concluſio hæc de totali ablationẽ, ſecundum quòd unitas ex parte utriuſque, ſcilicet Chriſti & Eccleſiæ, conſideratur: non autem abſolutè quocunq; modo. De quo vide ar. 2. ad 5m.

CONCL. 4ª. Pluralitas uxorum quodammodo eſt contra legem naturæ, & quodammodo non.

¶PROB. Quia illud, quod actionem inconuenientem reddit fini, quem natura ex opere aliquo intendit, eſt contra legem naturæ (patet ex terminis:) & pluralitas uxorum actionem inconuenientem reddit fini, iuxta ſecundam ac tertiam concluſionẽ, non autem iuxta primam (patet applicatu.)

1m de maiori.

Non præiudicat. R. quantum ad prima præcepta: non quantum ad ſecunda § Tunc nihil contra tut patet ex concluſione. 4ª. Inde enim colligitur: ꝙ habere plures uxores eſt contra ſecũda ſi præcepta legis naturæ, non autem prima. Vide etiam hoc patere ex eo, ꝙ per ly ſi autem ſit incompetens fini ſecundario quocunque modo

3m illatio concluſionis.

Ergo &c. R. conceditur illatio quò ad in argumẽto explicata præter ſẽ. §. Alias enim negatur. Vt patet de utroque ex concluſionibus prædictis.

4m de concluſione.

Non eſt contra legem naturæ. R. tertio modo acceptum: non autem primo, nec ſecundo. §. ut in textu ly pluralitas ergo uxorum quamuis non ſit contra &c. Tunc nihil &c. ut patet.

5m de concluſione. Nec eſt contra legem naturæ. ℞. tertio modo accepta: non autem primo, nec ſecundo. §. in ſo textu ly pluralitas &c. Vide in ad quartum;& etiam ad tertium. Tunc nihil &c. ut in-de patet.

F coniugalem, utrum poſt conuerſionem omnes ual aliquam ex omnibus retinere ualeant, non immeritò dubitaſti. Verùm abſonum uidetur hoc, & inimicum fidei Chriſtianæ: cum ab initio una coſta in unam fœminam ſit conuerſa; & ſcriptura diuina teſtetur, quod propter hoc relinquet homo patrem &

6m de concluſione. De lege naturæ. ℞. ut abſque omni defectu eſt inſtituta. § Tunc nihil &c. ut facile patet.

7m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞ negatur illatio. §. Nam uir propter matrimonium non dat ſui corporis poteſtatem uxori &c. ut in textu.

8m maior. Quod tibi non uis fieri, alteri ne feceris. ℞. eadem proportione ſeruata: non abſolutè. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu à ly ideo non oportet, quòd ex ui illius præcepti, quod ſicut uir non uult &c.

*In corp. art.

9m maior. Quia quid eſt cōtra naturale deſiderium, eſt contra legem naturæ. ℞. ſecundum quid eſt cōtra naturale deſiderium. §. Tunc nihil &c. Nam licet zelus uiri ad uxorem, & vxoris ad uirum ſit naturalis (ut arguit) tamen non eſt æqualis quoniam naturalis ordinatio &c. ut in textu.

Ad qvintvm patet ſolutio ex dictis.

Sed quia rationes inductæ in contrarium uidentur oſtendere quòd pluralitas uxorum ſit cōtra prima principia legis naturæ, ideo ad eas reſpondeo, & dico ad ſextū, ꝙ natura humana abſq; omni defectu inſtituta G eſt, & ideo non ſolum ſunt indita ei illa ſine quibus matrimonij finis principalis eſſe non poteſt: ſed etiam illa, ſine quibus ſecundarius finis matrimonij ſine difficultate haberi non poſſet, & hoc modo ſufficit homini in ipſa ſui inſtitutione habere unam uxorem ut* dictum eſt.

Ad septimvm dicendum, ꝙ H vir propter matrimonium non dat ſui corporis poteſtatē uxori quantum ad omnia, ſed ſolū ad illa, quæ matrimonium requirit, non autem requirit matrimonium, vt quolibet tempore uxori petenti uir debitū reddat quantum ad id, ad quod matrimonium principaliter eſt inſtitutum, ſcilicet bonum prolis, & hoc eſt quantum ſufficit ad imprægnationem. Requirit autem hoc matrimonium, inquan I tum eſt ad remedium inſtitutū, quod eſt ſecundarius ipſius finis vt quolibet tempore debitum petenti reddatur, & ſic patet ꝙ accipiens uxores non ſe obligat ad impoſſibile, conſiderato principali fine matrimonii, & ideo pluralitas uxorum non eſt contra prima præcepta legis naturæ.

Ad octavvm dicendum, K ꝙ illud præceptum legis naturæ, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris, debet intelligi eadem proportione ſeruata. Non enim ſi prælatus non vult ſibi reſiſti à ſubdito, ipſe ſubdito reſiſtere non debet. Et ideo non oportet quòd ex ui illius præcepti, quod ſicut uir nō vult quòd vxor ſua habeat plures uiros, vel alium uirum, ꝙ ipſe non habeat aliam uxorem, quia unum uirum habere plures non eſt ꝯ prima præcepta legis naturę, ut dictum eſt, ſed unam uxorem habere plures uiros eſt contra præcepta prima legis naturę, eo quòd per hoc quantum ad aliquid totaliter tollitur, & quantum ad aliquid impeditur bonum prolis, quod eſt principalis matrimonii finis. In bono enim prolis intelligitur non ſolum procreatio: ſed etiam educatio. Ipſa enim procreatio prolis, & ſi non totaliter tollatur, quia contingit, poſt imprægnationem primam, iterum mulierem imprægnari, ut dicitur in Nono de Animalibus,* tamē multū impeditur, quia uix pōteſt accidere quin corruptio accidat, quantū ad utrumque fœtum, uel quantum ad alterum: ſed educatio totaliter tollitur, quia ex hoc ꝙ una mulier plures maritos haberet, ſequeretur incertitudo prolis reſpectu patris, cuius cura neceſſaria eſt in educādo, & iō nulla lege, uel cōſuetudine eſt permiſſum, unam mulierē habere plures uiros, ſicut econuerſo.

Ad nonvm dicendum, ꝙ naturalis inclinatio in appetitiua ſequitur naturalem conceptionē in cognitione; & qa nō ita eſt contra cōceptionem naturalē, quòd uir habeat plures uxores, ſicut quòd uxor habeat plures uiros, ideo affectus uxoris non tantum refugit conſortium in uiro, ſicut econuerſo, & ideo tam in hominibus, quàm in aliis animalibus, inuenitur maior zelus maris ad fœminam, quam econuerſo.

matrem & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne vna: non dixit tres uel plures, ſed duo: nec dixit adhærebit uxoribus, ſed vxori. Veridica hęc ſententia probatur etiam de teſtimonio ueritatis teſtantis in Euangelio. Quicumque dimiſerit uxorem ſuam niſi ob fornicationem, & aliam duxerit*, mæchatur. Si ergo uxore dimiſſa duci alia de iure non poteſt, fortius & ipſa retenta: per quod euidenter apparet pluralitatem in utroque ſexu cum non ad impariа iudicentur circa matrimonium, reprobandam. Hæc ibi. Vbi nota ſuper ly cum ab initio una coſta &c. & ſuper ly propter hoc relinquet homo &c. quòd Pontifex non tantum oſtendit, quòd habere plures uxores eſt illicitum, ſed etiam quòd eſt contra legem naturæ. Tunc enim nulla lex adhuc ſcripta reperiebatur niſi in cordibus noſtris: de qua Rom. 2. Rurſum ſuper ly quicunque dimiſerit uxorem &c. nota: quòd per hoc monſtrat Papa, talem uxorum pluralitatem eſſe contra legem Euangelicam, ut patet. Quomodo autem cum hoc ſtet, quòd nulla lege eſſet prohibitum tale coniugium cum pluribus, dictum eſt in notat. poſt ad ſecundum. Item à 31. quæſt. 1. quomodo &c. Primus Lamech ſanguinarius atque homicida unam carnem in duas diuiſit uxores. Fratricidium & bigamiam eadem pœna cataclyſmo deleuit.

*In proxima illatione.

*lib. 7. de hiſtoria Animalium c. 4. declinando ad finē. In Decret. 33. q. 4.

APPENDIX.

Vid. p. 5. Eccl. &c.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem excludas errorem Polygamiſtarū (Prat. Polygamiſtæ) dicentium: ꝙ omnibus licitè poteſt habere eodem tempore plures uxores.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictum errorem meritò damnari à Concil. Martini Papæ, ut recitatur 33. quæſt. 7. Si quis fuerit uiolator nuptijs copulatus pœnitentiam agat. Hæc ibi. Vbi loquitur de copulatione tali eodem tempore; ut etiam annotat gloſa. Nota ſuper ly pœnitentiam agat, quòd pœnitentia non datur niſi pro peccato; & conſequenter, quod per hoc inſinuat manifeſtè, non eſſe licitum plures uxores habere eodem tempore, id quod intellexit per ly uiolator nuptijs copulatur. Item ab Innocentio Tertio de diuor. gaudemus &c. Quia pagani circa plures ſimul fœminas affectum diuidunt

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem 3
prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto bigamiam talem eſſe contra legem naturæ aliqualiter inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina 4 hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST.

QVÆST. LXV. ART. II.

CONCL. 1ª. Lex de vnitate uxoris non eſt humanitus, ſed diuinitus inſtituta: nec unquam verbis aut literis tradita, ſed cordi impreſſa.

¶NOT. Vide quàm aptè concordent omnia huic loco ſupra art. 1. not. poſt ad ſecundum, & appen. de Papa Innocen. iij.

¶PROB. Quia præſuppoſitum clara; & etiam probatur à ſimili de alijs pertinentibus ad legem naturæ, in tex.

¶CONCL. 2ª. In hoc, quòd unus vir plures uxores ſimul haberet, à ſolo Deo diſpenſatio fieri potuit, per inſpirationē internam: quæ quidē principaliter patrib[us] ſanctis facta eſt; & per eorum exemplum ad alios deriuata eſt eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, ut maior eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ.

¶Examen. Ly eo tempore &c. Scilicet teſtamenti ueteris. Tunc enim multiplicandus erat cultus diuinus propagatione carnali: ut in ad 4m.

¶Ly prædictum. Scilicet articulo primo, & hic in princip. corp. replicatum.

¶PROB. 1. Quia præſupponitur (cum naturæ lex talis diuinitus ſolùm fuerit inſtituta, ut in concluſione prima:) 2. Quia (ly quæ quidem &c.) patet ex ſcripturis: 3. Quia (ly quo oportebat &c.) multiplicatio prolis eſt finis principalis matrimonij; & principalior finis ſemper eſt magis obſeruandus, quàm ſecundarius.

1m ex Philoſopho. Ius naturale. R. quantum eſt de ſe nō ſemper, per accidens. S. Tunc nihil &c. Nam habere plures uxores quandoq; fuit per accidens licitum, ut ex concluſione ſecunda patet: quod quidem accidens fuit multiplicatio prolis neceſſaria tunc.

2m de

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures uxores.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd habere plures uxores non potuerit eſſe aliquando licitum. Quia ſecundum Philoſophum † in ſecūdo Ethicorum. h Ius naturale ſemper, & vbiq; habet naturalē potentiam eandem: ſed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, ut ex dictis patet, * ergo ſicut modò non licet, ita nūquam licuit.

2 Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit, niſi quia per ſe licitum erat, uel per aliquam diſpenſationem licebat. Si primo modo, ſic etiam nunc licitum eſſet. h Si autem ſecundo modo, hoc eſſe nō poteſt, quia ſecundum Auguſtinum, † Deus cum ſit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturæ inſeruit: cum ergo naturæ noſtræ Deus inſeruerit, quòd ſit una vnius, * videtur quòd ipſe contra hoc nunquam diſpenſauerit.

3 Præterea, Si aliquid eſt licitum ex diſpenſatione, hoc nō licet, niſi illis in quibus diſpenſatio fit: non autem legitur aliqua diſpenſatio communis in lege cum omnibus facta, cum ergo omnes communiter, qui volebant, plures vxores acciperent in veteri Teſtamento, nec ex hoc reprehendantur * a lege uel à Prophetis, non uidetur quòd fuerit ex diſpenſatione licitum.

4 Præterea, Vbi eſt eadē cauſa diſpenſationis, debet eadem diſpenſatio fieri: ſed cauſa diſpēſationis non poteſt alia poni, niſi h multiplicatio prolis ad cultum Dei, quę etiam nūc neceſſaria eſt, ergo adhuc dicta diſpēſatio duraret, pręcipue cum nō legatur reuocata.

5 Præterea, In diſpenſatione non debet prætermitti maius bonū propter minus bonū: ſed fides, & ſacramentum, quæ non videntur poſſe h ſeruari in matrimonio, quo vnus pluribus vxoribus coniungitur, ſunt meliora quàm h prolis multiplicatio, ergo intuitu huius multiplicationis diſpenſatio prædicta fieri non debuiſſet.

SED CONTRA Ad Galatas tertio dicitur, quòd lex propter præuaricatores poſita eſt, ut ſcilicet eos prohiberet: ſed lex uetus fecit mentionem de pluralitate uxorum ſine aliqua eius prohibitione, ut patet Deuteronomij viceſimo. Si habuerit homo duas uxores &c. ergo habendo duas uxores, non erant præuaricatores, & ita erat licitum.

Præt. Hoc idem uidetur exemplo ex ſanctis Patribus, qui plures leguntur habuiſſe uxores, cum Deo eſſent acceptiſſimi, ſicut Iacob, & Dauid, & plures alij, ergo aliquando fuit licitum.

RESP. Dicendum, quòd ſicut ex dictis * patet, pluralitas uxorum eſſe dicitur contra legem naturæ, non quantum ad prima præcepta eius, ſed quantum ad ſecunda, quæ quaſi concluſiones à primis præceptis deriuantur. Sed quia, & actus humanos variari oportet ſecundum diuerſas cōditiones perſonarum, & temporum, & aliarum circunſtantiarum, ideo conditiones prædictæ à primis legis naturæ præceptis non procedunt, ut ſemper efficaciam habentes, ſed in maiori parte: talis eſt enim tota materia moralis, ut patet per Philoſophum * in libro Ethicor. & ideo ubi eorum efficacia deficit, licite ea prætermitti poſſunt. Sed quia non eſt facile determinare huiuſmodi varietates, ideo illi, ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reſeruātur, ut licentiam præbeant legem prætermittendi in illis caſibus, ad quos legis efficacia non extendere ſe debet, & talis licentia diſpenſatio dicitur: * m lex autem de unitate vxoris non eſt humanitus, ſed diuinitus inſtituta; nec unquam uerbis, aut literis tradita, ſed cordi impreſſa n, ſicut, & alia, quæ ad legē naturæ qualitercunq; pertinent, & ideo, p in hoc à ſolo Deo diſpenſatio fieri potuit per inſpirationē internam, quæ quidem principaliter Patribus ſanctis facta eſt, & per eorum exemplum ad alios deriuata eſt eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptū prætermitti, ut maior eſſet multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ q. Semper enim principalior finis magis obſeruandus eſt, quàm ſecundarius. Vnde cum bonū prolis ſit principalis matrimonij finis, ubi prolis multiplicatio neceſſaria erat, * debet negligi ad tēpus impedimentum quod poſſet in ſecundarijs finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem uxorum ordinatur, ut ex dictis patet *.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ius naturale ſemper, & ubique quantum eſt de ſe, habet eandē potentiam: ſed per accidens propter aliquod impedimentum quandoque, & alicubi poteſt uariari, ſicut ibi Philoſophus * exemplum ponit de alijs rebus naturalibus. Semper enim, & ubique dextra eſt melior, quam ſiniſtra ſecundum naturam, ſed per aliquod accidens contingit aliquem eſſe ambidextrum, quia natura noſtra uariabilis eſt, & ſimiliter etiam de naturali iuſto, ut ibidem Philoſophus dicit. *

Marginal notes: † li. 5. Eth. c. 7. in princ. — * art. præc. — † li. 26. cōtra Fauſtū c. 1. an tene c. 6. — * art. præc. ad 4. & 6. — * Alias, in — * q. præſenti ar. præ. in reſpō. ad 7. & 8. — * Decre. d. 29. & cauſa. 32. q. 4. cap. 2. — * li. 1. c. 3. in princ. & c. 7. circa finem. — concl. m — * Id patet ex Innoc. 3. in Decretal. li. 4. ti. 19. & ex Augu. de bono coniug. c. 7. tom. 6. — concl. p — * Aliàs debebat. — * In corp. art. præc. — * li. 5. Eth. c. 7. in medio. — * Eodem.

2m de minori. Si aut secundo modo, hoc esse nõ põt. F ℞ negatiua §. Ad probationẽ dicitur, ꝙ Deus non contra, sed præter rationes naturæ inferat &c.

3m de conclusione. Non videtur ꝙ fuerit ex dispensatione. ℞ scripta exterius; nõ cordi impressa. § Qualis enim est lex, talis debet esse dispensa in legis &c. ut in textu. Tunc nihil &c. Nam dispensatio talis nimium, de quibus in argumento, fiebat interiùs.

tra gaudemus ex. tia de diuort.

4m de minori Multiplicatio. ℞ . ſien da per carnalem propagationem: non, per spiritualem § Tunc nihil &c. Non enim est eadẽ ratio de multiplicandis modo antiquitus & in lege noua. Nã ueniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ &c. ut in textu.

¶NOT. Propagatio antiquitus facta esse dicitur carnalis, licet postmodum ad Dei cultum ordinaretur: quia cultus Dei in uno populo tantum, scilicet Iudæorum communiter reperiebatur; & consequenter, ut iste cultus diuinus ampliaretur, necessaria erat propagatio per carnem in illo populo. Et hoc significat textus dicendo, quòd cultus diuinus carnali propagatione multiplicabatur. Nunc autem post Christi aduentum diffusa est cognitio Dei in totum urbem terrarum, & consequenter nõ est necessarium hunc, uel illam nationi particulare quòd propagatione carnali multiplicetur ad hoc, ut cult⁹ Dei non deficiat; quoniam si hæc, uel illa natio non multiplicabitur per carnem, adhuc diuinus cultus non minuetur, ex eo quòd in aliqua alia ratione talis multiplicatio fiet absque dispensatione hac; quòd unus uir plures habeat uxores. Nam rara auis est virginitas.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ in Decret. † quadã de diuortijs dicitur, quòd nunquam licuit plures habere vxores sine dispẽsatione per diuinam inspirationem habita, nec tamen talis dispensatio datur contra rationes, quas Deus naturæ inseruit: G sed præter eas, quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semp: sed ut in pluribus, ut dictum est, sicut etiam non est contra naturam, quando aliqua accidũt in rebus naturalibus miraculose, præter ea, quæ frequenter solet euenire.

Ad tertivm dicendũ, quòd qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis, & quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorũ, H quæ ad legem naturæ pertinẽt, lege scripta dari: sed per internã dispensationem fieri.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ ueniente Christo fuit tẽpus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est, & ideo non est eadem ratio dispensationis, q̃ erat ante Christi aduentum, quando cultus † carnali propagatione I multiplicabatur.

Ad qvintvm dicendum, ꝙ proles secundum quòd est bonum matrimonij, includit fidẽ ad Deum seruandam, quia secũdum quòd proles expectatur ad cultum Dei educanda, ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruãda est potior quàm fides uxori, quæ ponitur bonum matrimonij, & q̃ significatio, quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio G ad fidei cognitionem ordinat: & ideo non est inconueniens si propter bonum prolis, aliquid detrahitur alijs duobus bonis: nec tamen omnino tolluntur, quia, & fides manet ad plures, & sacramentum aliquo modo quia quamuis non significetur coniunctio Christi ad Ecclesiã inquãtum est una, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluralitatem vxorum, quæ quidem nõ solum est in Ecclesia militante; sed etiam triumphante. Et ideo illorum matrimonia aliquo modo significant * coniunctionem Christi ad Ecclesiam, non solum militãtem, ut quidam dicunt: sed etiã triumphantem, in qua sunt diuersæ mansiones.

5m de minori. Quam prolis multiplicatio. ℞ . ut prolis præcisè, non ut proli includenti fidẽ ad Deum seruandam. ℞ ut patet in textu. Tunc nihil &c. Nam quando sic dispensauit, non prætermittitur maius bonum propter minus bonum, sed è contrario patet applicanti textum.

1. Respõ.

Item de minori. Seruari ℞ . totaliter non autem, aliquo modo § ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ibid. Vide 2m responsum literæ ly nec tamen omninò tolluntur &c.

2. Respõ

legem naturæ huiusmodi error potest per articulum primum excludi.

¶Secundò habes: quomodo per rationem ostendas, præd &d errorem merito damnari &c. ut art. 1. appen. Item à 32. q. 4. Sicut satius est fame mori, quàm idolothytis vesci: ita satius est defungi sine liberis, quàm ex illicito concubitu stirpem quærere. Hæc ibi. Illicitũ autem concubitum esse cum plurib. uxoribus, sine dispensatione diuina, monstratum est supra, & hic. Item à 32. q. 4. Sic nõ sunt facienda adulteria etiam uolũtate filiorum generandi: quemadmodum nec furta sunt facienda, etiam uoluntate pascendi pauperes sanctos; quod tamen faciendum est, non perpetrando furta, sed bene utendo mãmona iniquitatis.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem ostendas; meritò dictum fuisse ab Innocentio 3. de diuort. Gaudemus &c. Nec ulli unquam licuit insimul plures uxores habere; nisi cui fuit diuina reuelatione concessum: quæ mos quandoque, interdum etiam fas censetur. Per quam bene Iacob à mendacio, Israelitæ à furto, Samson ab homicidio: sic & Patriarchæ, & alij uiri iusti, qui plures simul leguntur habuisse uxores ab adulterio excusantur. Hæc ibi. Vbi nota ly iusti, pro intelligentia melioris te positionis ad arg 3. Item meritò dictum 32. q. 4. obijciuntur Iacob quatuor uxores, qđ quando mos erat, crimen non erat. Sicut Patriarchæ coniugibus excipientibus semen suum miscebantur, non concupiscentia perficiendæ voluptatis, sed prouidentia propagandæ successionis. sic Apostoli auditoribus admirantibus doctrinam suam cõ delectabant, non auiditate consequendæ laudis, sed charitate seminandæ ueritatis. Hæc ibi. Vbi nota ly prouidentia propagandæ successionis; quod ista intentio non sufficiebat, nisi ad uncta diuina dispensatione de pluralitate vxorum quæ dispensatio uocabatur mos: ut annotauit Innocentius nunc adductus in cap. gaudemus.

*In corp. art. *A', significabit. Cannonistæ in c. 14. d. e. meretrices 32. q. 2.

Articvlvs III.

Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

Ad tertivm sic proceditur. Videt ꝙ habere cõ-

K

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem interimas errorem Dauidicorum (Prat Dauidici) dicentium: vxori uni nõ debere uirum astringi, sed alias plures posse simul habere uxores ad augendam prolem. Per articulum enim hũc apertè conuincitur, maximè cum de dispensatione aliqua nullam faciat mentionem. Consequenter cùm etiam sit contra

Vul. p S. Eccl. &c.

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta partum pro quanto nunquam licuisse uirum plures uxores habere nisi dispensatione diuina insinuant, & intelligar, & probes, & tuearis. 4

Quintò uide: quõ ex ijs uicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & consolidetur. 5

QVÆSTIO LXV.

ART. III.

Concl. Accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quæ concubina uodatur, est contra legem naturæ. 272

¶PROB.

¶PROB. Quia illa actio eſt contra legẽ naturæ, quæ non eſt conueniens fini debito, undecũq; hoc eueniat (ut declaratur in textu;) & coniunctio concubinæ eſt actio non conueniens fini debito concubitus, i. bono prolis (ut declaratur ibid.)

¶NOT. Diligenter aduerte propoſitionem illam textus, ſcilicet, quicumque concubitu utitur propter delectationem, quæ in ipſo eſt, non referẽdo in finem à natura intentum, contra naturam facit. Et ſcias hinc: q; omnis cõcubitus extra matrimonium poteſt dici contra naturam: ut fornicatio, adulteriũ, & huiuſmodi. Nam quãuis nõ ſint contra naturam genericã quia ex his ſequi poteſt generatio: eſt tamen cõtra naturam, modo hic declarato. Licet namq; adulteri, fornicatores & c. intẽdãt aliquã generationem: nõ tñ eo modo, quo natura intendit. Nec dicat propter p̃miſſã propoſitionem cõiuges facere contra naturam, quã coniungũtur propter delectationem ſolam, nõ referendo concubitum in bonum prolis: quin ne hoc ex prædictis inferres, ſubiunxit ſanctus Doctor propoſitionem illam, ſcilicet ſimiliter etiã niſi ſit talis concubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari poſſit. Rurſus. Quid nominis concubinæ, i. quid ſignificat hoc nomen, notabis in ly concubinæ nomen illam coniunctionẽ exprimit &c. ut in textu.

¶Examẽ Ly ut plurimum. Addit textus hoc: quia non ſemper fit denominatio rei à fine, ſed à multis aliis, ut ſupra alias annotatum eſt.

¶Ly tanquam ab optimo. Scilicet in genere extrinſeco. Nã quando fit denominatio ab optimo, ut intrinſeco, tunc fit à forma eſſentiali quam uelut aliquid optimum eſſe expreſſit Porphyrius lib. p̃dicab. dicens, formã eſſe rei: & Philo-

Sibi a delect. ali quãtulũ ante finẽ

Cõcubit' pp delectationẽ ſolam.

*ſup diſ. 41. ar. 1.

cubinam non ſit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non ſunt de lege naturę: ſed fornicatio prohibetur Actuum 15. inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gentibus imponebantur, ergo fornicatio ſimplex, quæ eſt acceſſus ad concubinam, nõ eſt contra legem naturæ.

¶2 Præterea, Ius poſitiuum à naturali iure profectum eſt, ut Tullius dicit: ſed ſecundum ius poſitiuum fornicatio ſimplex non prohibebatur, imo potius in pœnam ſecundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur, ergo habere concubinam, non eſt cõtra legem naturæ.

¶3 Præterea. Naturalis lex non prohibet quin illud, quod dat ſimpliciter, poſſit dari ad tempus, & ſecundum quid: ſed una mulier ſoluta poteſt dare uiro ſoluto in perpetuum ſui corporis poteſtatem, ut ea utatur licite cum uoluerit, ergo non eſſet contra legem naturæ, ſi dederit ei poteſtatem ſui corporis ad horam.

¶4 Præterea, Quicunque re ſua utitur ut vult, nemini facit iniuriam: ſed ancilla eſt res domini, ergo ſi dominus ea utitur ad libitum, nulli facit iniuriam, & ita habere concubinam, non eſt contra legem naturæ.

¶5 Præterea, Quilibet poteſt alteri dare, quod ſuum eſt: ſed vxor habet poteſtatem in corpore uiri, ut patet primę Corinthiorum ſeptimo, ergo ſi uxor uelit, uir poteſt alteri mulieri coniungi ſine peccato.

SED CONTRA. Secundum omnes leges, filii, qui de concubina naſcuntur, ſunt uituperabiles. ſed hoc non eſſet niſi concubitus ex quo oriuntur, eſſet naturaliter turpis, ergo habere concubinam, eſt contra legem naturæ.

Præterea. Matrimonium eſt naturale: ſed hoc non eſſet ſi ſine præiudicio legis naturæ homo poſſet coniungi mulieri pręter matrimonium, ergo contra legem naturæ eſt concubinam habere.

RESPONDEO, Dicendum, quòd illa actio uidetur eſſe cõtra legem naturæ, quæ non eſt conueniens fini debito, ſiue quia non ordinatur in ipſum per actionem agentis, ſiue quia de ſe eſt improportionata illi fini: finis autem, quem natura ex tali concubitu intendit, eſt proles procreanda, & educanda, & ut hoc bonum quæreretur, poſuit delectationem in concubitu, ut Conſtantinus dicit: quicumque ergo concubitu utitur propter delectationem, quæ in ipſo eſt, non referendo in finem à natura intentum, contra naturam facit; & ſimiliter etiam niſi ſit talis concubitus, qui ad illum finem cõuenienter ordinari poſſit: & quia res à fine ut plurimũ nominatur, tanquam ab optimo, ſicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit, quod per matrimonium principaliter quæritur, ita concubinæ nomen illam coniũctionem exprimit, qua ſolus concubitus propter ſeipſum quæritur. Et ſi etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quęrat, non tamen eſt cõueniens ad prolis bonum, in quo non ſolum intelligitur ipſius procreatio, per quam proles eſſe accipit: ſed etiam educatio, & inſtructio, per quam accipit nutrimẽtum, & diſciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur, ſecundum Philoſophum 8. Ethi.* Cum autem educatio, & inſtructio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturę, ut pater, & mater commaneant ad ſubueniẽdum proli. Vñ aues quæ cõmuniter pullo, nutriũt, ante completam nutritionem, non ſeparantur à mutua ſocietate, quæ incipit à cõcubitu, uel in concumbendo. Hæc aũt obligatio ad commanendum fęminã matrimonium facit, & ideo patet quòd accedere ad mulierem non iunctam ſibi matrimonio, quæ concubina uocatur, eſt contra legem naturæ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Gentibus quantum ad multa lex naturę offuſcata erat. Vnde accedere ad cõcubinam,

ſophus magis expreſſe 2. Phyſic. dicens Enti delectum eſſe quid diuinum & optimũ.

¶Ly cõiunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit. Hoc dicitur, pro quãto proles ex matre naſcitur, à qua matre ideo matrimonium denominatur. Et ſi quis obijciat, q; etiã à patre naſcitur: neg. dicẽ eſt in ſenſu, quo ſanctus Thomas nunc loquitur. Accipit enim hic naſci; pro in uentre portari, ex ipſoq; emitti, ac poſtea conuenienti cibo lactari, alijſque ſimilibus. Conſequenter ergo ſumit naſci eo modo quo Gregorius ix Papa, tanquam confirmans iſtud propoſitum, dixit. Puer indiget materno ſolatio, ſibique ante partum oneroſus, in partu doloroſus, poſt partum laborioſus, eſſe noſcitur: ac ex hoc, legitima coniunctio maris & fęminæ, magis matrimonium, quã patrimonium nũcupatur. Hæc ille de conuerſ. infidel. Ex literis. Vult ergo dicere textus ea articuli: q; denominatio iſta attenditur ſecundum rẽ: non autem ſecundũ nomen. Si enim ſecũdum nomen fieret, non diceretur matrimonium, à prole: ſed prolificatorium.

Illatio cõcluſionis. Ergo &c. negatur illatio. §. Nam Apoſtoli nõ prohibuerũt fornicationem, tanquam cæremoniale quoddam per hoc, quòd eã poſuerũt Actu. 15. inter alia cæremonialia: ſed ideo prohibitionem eius inter ſeuerũt cæremonialibus &c. ut in textu fin.

¶Examẽ. Ly offuſcata erat. Scilicet propter peccata: ut tangitur ad 2m. non autem totaliter ablata. Nam lex natura, etiã in dæmonibus, non eſt totaliter obliterata: in cuius ſignum ſynderesis naturale iudicatorium inter ſupplicia infernalia adhuc in eis perſeuerabit: de qua eorum ſynderesi ſupplicia ſua Eſa. as dicit, uermis eorum

*Ar. 1. hic q. corp

*Al 8 ? tiori.

*Lib 8. c. 11. & 12.

concl. 20

Malæ cõſuetudinis, & damnatorum ſynteresis naturalis iudicatorium tatio- nis.

cornu non morietur. Ruſus. Ex textu præſenti agnoſcito, quod ex mala conſuetudine ſæpius fit, ut peccatum non reputetur peccatum, aut ſi quandoque reputatur, non tam magnum eſſe meretur, ſicut prius æſtimabatur, antequàm corruptela illa, dicta cōſuetudo, præualuiſſet (ut experientia, & iudicium gentium dicens fornicationem ſimplicem non eſſe peccatum mortale teſtatur.) Hoc & uirtualiter inſinuauit Philoſophus. 2. Metaph. dicēs: quod difficulter aradimus illis, quorum oppoſitus aſſueti ſumus.

¶ Ly diſcretionem &c. Hoc eſt. Vt abſtinens ijs, quæ inter Iudæos & gentiles conuerſos diſcretionem, i. diſſidium, faciebant, ſequeretur concordia totalis inter ipſos.

*De qua ad 1.

2m ex Tullio.

Ius poſitiuum. R. cōueniens: non uictoſum. S. Tunc nihil &c. Nam illud ius poſitiuum de quo minor propoſitio loquitur nomine ſolū dicebatur ius; cùm tamen reuera eſſet contrarium iuri. Vnde ex obſcuritate, in ad 2m. prædicta, in quā ceciderunt &c. ut in textu.

3m de maiori

Datur. R. licite: non autem illicitè. S. Tūc nihil &c. Nam ſicut mulier ſoluta poteſt dare licite, puta per matrimonium, utroſolutum ſui corporis poteſtatem in perpetuum, ita poteſt eidē poteſtatem eandem per matrimonium actualiter dare ad horam: non autem extra matrimonium. Et ideo in fine textus dicit ly ideo ratio non ſequitur. Id eſt quia fit tranſitus, uel fieri intenditur tranſitus à matrimonio ad concubinatum: ideo ratio eſt extra propoſitum.

ſuaſio 2a.

Aug. ſer. 164. de tēp. ſuaſio 3a.

malum nō fore putabant, ſed paſſim fornicatione quaſi re licita utebātur, ſicut, & alijs, quæ erāt contra cæremonias Iudæorū, quia non eſſent contra legē naturæ. Et ideo Apoſtoli immiſcuerunt prohibitionem fornicationis cæremonialibus propter diſcretionem, quæ erat in utroq; inter Iudæos, & Gentiles.

Ad secundum dicendū, quòd ex prædicta* obſcuritate, ſcilicet in quam ceciderunt Gētiles, Deo debitam gloriam nō reddētes, ut dicitur Rom. 1. Lex illa proceſſit, & non ex inſtinctu legis naturæ, unde præualente Chriſtiana religione, lex illa extirpata eſt.

H Ad tertium dicendum, quod in aliquibus ſicut nullum incōueniens ſequitur, ſi rem aliquā quam quis in poteſtate habet alteri ſimpliciter tradat, ita etiā nec ſi tradat ad tempus, & ſic neutrum eſt contra legem naturæ: ita autem in propoſito, ideo ratio non ſequitur.

Ad quartum dicendum, quod iniuria iuſtitiæ opponitur, lex autem naturalis non ſolum prohibet iniuſtitiam: ſed etiam oppoſita omnium uirtutum: Sicut contra legem naturæ eſt ut aliquis immoderate comedat, quāuis talis rebus utens ſuis, nulli iniuriam faciat: & præterea ancilla quamuis ſit res domini ad obſequium, non eſt tamen res ſua ad concubitum & iterum intereſt qualiter quiſque re ſua utatur. Facit enim talis iniuriam proli procreandæ, ad cuius bonum nō ſufficienter talis coniunctio ordinatur, ut dictū* eſt.

G Ad quintum dicendum, quòd mulier habet poteſtatem in corpore uiri non ſimpliciter quantum ad omnia: ſed ſolum quantum ad matrimonium, & ideo non poteſt contra* bonū matrimonij, corpus uiri alteri tradere.

*In corp. art.

Articvlvs IIII.

Vtrum accedere ad concubinam ſit peccatum mortale.

Ad quartum ſic proceditur. Videtur quòd accedere ad concubinam non ſit peccatū mortale. Maius enim peccatum eſt mendaciū, quàm fornicatio ſimplex, quod patet ex hoc, quòd Iudas, qui fornicationem non horruit cum Thamar committere, recuſauit mēdacium dicens: Certe mendacii arguere non poterit: ſed mendacium non eſt ſemper peccatum mortale, ergo neque fornicatio ſimplex.

Gen. 38.

I ¶ Præterea. Peccatum mortale morte puniri debet: ſed lex uetus non puniebat concubitum concubinæ morte, niſi in aliquo caſu, ut patet Deut. 24. ergo nō eſt peccatum mortale.

4m de maiori.

Vt uult. 1. R. ſecūdū iuſtitiā: nō ebria, uel præter S. Tunc nihil &c. ut patet aa ſe.

Item de minori.

Rai domini. 2. R. quantū ad obſequium: non quantum ad concubitum. S. Tunc nihil &c. ut ex ſe patet. Vide 3m. reſponſum literæ, ly & præterea ancilla &c.

Item de concluſione.

Nulli facit iniuriā. 3. R. negatur iſta S. facit enim talis iniuriam proli &c. ut in textu. Vide 3m. reſponſum literæ ly & iterum intereſt &c.

5m de maiori.

Quod ſuum eſt. R. quantum ad omnia: non aliter S. Tunc nihil &c. Nam mulier habet poteſtatem in corpore &c. ut in textu.

A P P E N D I X.

Vid. p. S. Eccl. &c.

1 Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem ēiquā in radice interimat hæreſim Guilhelmi Corn. (Frat Guilhermus Cornelius) dicentis quod meretrix publica pauper melior eſt continente, quæ ſibi ſeruat aliquid in ſui ſubſidium: quia paupertate ſola omnia conſummuntur peccata. Cùm enim hic oſtendatur: quod accedere ad concubinam eſt contra legem naturæ, monſtratur per hoc à fortiori, quod meretrix illa non eſt melior continente imò quod ipſa contra naturam agit, quod non facit continens. De hoc enim dicitur. 1. Cor. 7. Dico autem non nuptis & uiduis, bonum eſt illis ſi ſic permanſerint, ſicut & ego quod ſi nō ſe continent, nubant. Vbi clarè monſtratur intelligēti: quod continere melius eſt, quàm nubere; & conſequenter à fortiori, quòd melius eſt quàm meretricari, quamuis hæc ſit comparatio abuſiua, cum meretricari ſit peccatum; & continere ſit magnum bonum. Nec obſtat prætextus paupertatis à Guilhermo adductus: quoniam paupertas iniquitati iuncta ſaluata non poteſt, teſtante ſcriptura Eccle. 25. Tres ſpecies odiuit anima mea, pauperē ſuperbum, &c. Cùm ergo in omni peccato reperiatur ſuperbia, patet per hoc: quod pauper iniquus, ut ſic, paupertate ſola non ſaluatur. Vnde & dixit aliquādo dominus. Exod. 23. pauperis in iudicio non miſereberis. Vult ergo per hoc iuſtitiā anteponi paupertati, Guilhermumq; damnare, oſtēdens: quod paupertate ſola non cōſummuntur peccata.

Cap. meretrices 32. q. 2.

2 ¶ Secūdò habes: quō per rationē oſtendas, meritò inſinuatū eſſe à 32. q. 2 quod accedere ad cōcubinam eſt contra legem naturæ & ſic. Meretrices eſſe, & ad meretrices accedere, prohibet dominus, quarum publicè venalis turpitudo eſt. Si furti nomine, benè intelligi ſ omnis uſurpatio illicita rei alienæ (non enim rapinam permiſit, qui furtum prohibuit: ſed utique à parte totum intelligere uoluit quicquid illicitè rerum proximi aufertur) profectò nomine mechiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus uſus K prohibitus debet intelligi. Hæc ibi. Vnde patet: quòd per ly non mœchaberis Exod. 20. prohibita eſt etiam ſimplex fornicatio. Cum autem ly non mœchaberis ſit præceptum morale, & mores ſint de dictamine naturalis rationis, Rom. 2. ipſi ſibi ſunt lex: patet, quòd mœchia omnis eſt contra legem naturæ.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta, pro quanto quod dicimus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LXV. ART. IIII.

Conclvs. Non eſt dubium quòd fornicatio ſimplex de ſui ratione eſt peccatum mortale: etiam ſi lex ſcripta non eſſet. 173

¶ Exa-

¶Examen. Ly etiam ſi &c. Hoc eſt, etiam remota lege Moſay-ca & Euangelica. Nam eſt contra legem naturæ, quæ ſolum cordi impreſſa eſt artic. 2. & 3. argo ly ſcriptas intelligitur ex tertius.

¶PROB. Quia concubitus fornicarius tollit ordinationẽ debitam parentis ad prolẽ (ar. 3. corp.) & illi actus ex ſuo genere ſunt peccata mortalia per quos fœdus amicitię hominis ad Deũ ac hominis ad hominem uiolatur (cum ſint de ſe contra charitatem.)

1m maior.

Maius peccatum eſt mendacium, quàm fornicatio ſimplex. ℞. negatur iſta. §. Ad rationem de Iuda dicitur; ꝙ frequẽter hõ qui nõ uitat pctũ mortale, uitat aliquod &c. ut I tex.

Tho. in 4. diſt. 16. q. 3. art. 2. q. 2. corp.

¶NOT. Mendaciũ & fornicatio ſimplex, ſecundũ genus ſuum cõſiderata ita ſe habent; ꝙ fornicatio eſt mortale, mendacium uerò non: niſi adiuncto ꝙ ſit perniciosum. Rurſus mendacium conſideratum ut perniciosum non ſemper tantum aggrauat, ſi ceu ſit mortale, quantum fornicatio: ſed quandoq; magis (ut ſi per mendaciũ Titij fiat homicidium à Sempronio,) quandoque minus, ut in textu. Adeo ꝙ textus dicendo ly quamuis illud mendaciũ perniciosum &c. intendit negaſſe illam maiorem adductã ẽtiã, ꝙ de mendacio perniciosſo, Iudæ intelligeretur. Ad propoſitum. n. Iudæ adducta, & negata rectè, fuit, licet quandoq; (uniuerſaliter loquẽdo) mendacium perniciosum ſit peius, q̃ fornicatio. Ruſus Nota; ꝙ illa commixtio Iudæ cũ Thamar non fuit ſecundum rei ueritatem fornicatio ſimplex, ſed inceſtus, ut patet ex Gen. 38. ſecundum tamẽ opinionem Iudæ fornicatio credita eſt, ex ibidẽ & in hoc ſenſu ultimo loquitur textus. Rurſus. Super ly perniciosum fuiſſet iniuriam habens &c. elice: ꝙ dare mercedem promiſſam ẽt pro actu nephario, puta meretricio, tenetur promittẽs licet ex mala cauſa, quę eſt actus turpis, originata ſit illa promiſſio.

* Tho. in 2. Sent. d. 42. q. 1. ar. incl.

¶ 3 Prętereca, ſecundum Gregorium peccata carnalia ſunt minoris culpæ, quàm ſpiritualia: ſed non omnis ſuperbia, aut auaritia eſt peccatum mortale, quæ ſunt ſpiritualia peccata, ergo non omnis fornicatio, quæ eſt peccatum carnale, eſt mortale.

¶ 4 Præterea. Vbi eſt maius incitamentum, ibi eſt minus peccatum, quia magis peccat, qui minori tentatione uincitur: ſed concupiſcentia maxime inſtigat ad uenerea, ergo cum actus gulę non ſemper ſit peccatum mortale, nec fornicatio ſimplex erit mortale.

Sed contra, Nihil excludit à regno Dei niſi peccatum mortale: ſed fornicatores excluduntur à regno Dei, ut patet Primę ad Corinth. 6. ergo fornicatio ſimplex eſt peccatum mortalę.

Prętereca. Sola peccata mortalia crimina dicuntur: ſed fornicatio dicitur crimen, ut patet Thob. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen ſcire.

Respondeo, Dicendum, quòd (ſicut in Secunda parte dictum eſt.) Illi actus ex ſuo genere ſunt peccata mortalia, per quos fœdus amicitię hominis ad Deum, & hominis ad hominem uiolatur, hęc enim ſunt contra duo pręcepta charitatis, quę eſt animę uita; & ideo cum concubitus fornicarius tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit[m] non eſt dubium, quòd fornicatio ſimplex de ſui ratione eſt peccatũ mortale, etiam ſi lex ſcripta non eſſet.[n]

Ad primum ergo dicẽdũ, quòd frequenter homo, qui non uitat peccatum mortale, uitat aliquod peccatum ueniale, ad quod non habet incitamentum, & ita etiã Iudas mendacium uitauit, fornicationem non uitans, quàmuis illud mendacium perniciosum fuiſſet iniuriam habens annexam, ſi promiſſum non reddidiſſet.

Ad secundum Dicendũ, quòd peccatũ non dicitur mortale, quia morte temporali punitur, ſed quia punitur ęterna, unde etiam furtum, quod eſt peccatum mortale interdum non punitur per leges temporali morte: & ſimiliter, etiam eſt de fornicatione.

Ad tertium Dicendũ, quòd ſicut non quilibet motus ſuperbię eſt peccatũ mortale: ita nec quilibet motus luxurię, quia primi motus luxurię, & huiuſmodi ſunt peccata uenialia, & etiam concubitus matrimonialis, interdum: tamen aliqui luxurię actus ſunt peccata mortalia, aliquibus motibus ſuperbię uenialibus exiſtentibus: quia in uerbis Gregor.[o] inductis intelligitur comparatio uitiorum ſecundum genus quantum ad ſingulos actus.

Ad quartum Dicendum, quòd illa circunſtantia efficacior eſt ad aggrauandum, quę magis appropinquat ad ſpeciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen ex materia, circa quam eſt, grauitatem habet maiorem, quàm inordinata comeſtio, cum ſit circa ea, quę pertinent ad ſoluendum fœdus ſocietatis humanę, ut dictum eſt, & ideo ratio non ſequitur.

Vt eſt illud Gen. 2. In quacũque die comederis ex eo morte morieris. Principaliter ſiquidem de morte æterna intelligitur, quia peccato mortali debetur æterna: licet & ſecundario de temporali et peccato illo cauſata. Vnde & ſubitò æterna mortuus eſt Adam, cũ tñ non ſic tẽporali; ut intelligentiæ ſcripturæ correſponderet euentus: Item Marthæ. 26. omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. De æterna ſiquidẽ ſemper intelligitur propter rationem textus: de temporali quandoque non uerificatur, quoniam nec eius ſenſus de tali eſt. Applica per te ad alia ſimilia.

2m de maiori.

Morte. ℞. æternam non ſemper tẽporali. §. Tunc nihil &c. Nam Deuter. 24. loquitur de temporali morte ſolum.

¶Corollarium. Ergo ex textu reſponſi multa loca ſcripturarũ rectè intelligere poteſ tractantia de morte peccatoribus debita.

3m ad maiori.

Peccata carnalia. ℞. ſecũdum genus ſuũ non quãtum ad ſingulos actus §. Sicut enim non quilibet motus ſuperbiæ eſt peccatum mortale: ita nec quilibet motus luxuriæ: quia primi motus luxuriæ, & huiuſmodi &c. ut in textu. Tunc nihil &c. fornicatio enim non computatur inter primos motus, ut patet.

¶Examen. Ly & etiam cõcubitus matrimonialis interdum. Hoc aduerbium, interdum, refertur ad hoc, quòd actus matrimonialis ſit peccatum ueniale. Non enim ſemper eſt: immo quandoque eſt meritorius q. 41. artic. 3. & 4.

* Inarg. 3.

4m maior.

Vbi eſt maius Incitamentum, ibi eſt minus peccatum. ℞. cæteris paribus: nõ aliter. § Nam illa circunſtantia, efficacior eſt ad aggrauandum &c. ut in textu uſque excluſiuẽ ad ly unde. Tunc nihil &c. Licet enim fornicatio ex magnitudine incitamenti diminuatur, tamen &c. ut in textu. Remanet ergo his non obſtantibus, quòd fornicatio ſimplex ſit mortale.

¶NOT. Per hunc textum reſponſi catholici damnatur illa Francellorum (ut ait Prat. ſuo nro.) hæreſis, quæ dicit: quod coitus carnalis quicunque, urente carnis libidine, non eſt peccatum, ſed oſculum; quia ad hoc non inclinat natura, ſed ad coitum eſt inclinatio naturalis. Similiter & per eundem textum oſtenditur; quòd hæreſis prædicta meritò damnatur à Clemente inter hæreſes Beguinorum & Begardorum in Clementin. de hæret. ad noſtrum. Applica textus reſponſum per te ad effugandum hanc & ad ſuſtinendum Clem. quã facile eſt.

Damnatur hæreſis.

APPENDIX.

V. l. pſ. Eccl. &c. EX articulo habes primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Græcorum (ut refert Guido) dicentium: quòd coitus ſoluti cum ſoluta, quod ſimplex dicitur fornicatio, non eſt peccatum.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictam hæreſim dānari 1. Cor. 6. Nolite errare; neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt. Hæc ibi. Ecce quòd fornicatio ſpecies luxuriæ ſingularis diſtincta contra alias ſpecies, etſi non omnes exprimantur, eſt peccatum mortale, ut potè à regno Dei excludens. Item à Domino Matth. 15. De corde exeunt cogitationes malæ homicidia adulteria, fornicationes. Hæc ibi. Vbi patet: quòd fornicatio, cùm diſtinguatur cōtra adulterium, ſignificat coniunctionem ſoluti cum ſoluta. Itē à Galat. 5. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c. quæ prædico uobis: quoniam qui talia agunt regnū Dei nō conſequentur. Hæc ibi. Vbi expreſſo genere per ly luxuria exprimi intelliguntur ſpecies per ly fornicatio &c & conſequenter ſumitur ly fornicatio, ut eſt ſoluti cum ſoluta. Itē à Cōcil. Trid. ſeſſ. 24. cap. 8. de refor. matrim. Graue peccatū eſt homines ſolutos concubinas habere. Quare ut huic tanto malo ſacta ſynodus prouideat, ſtatuit huiuſmodi concubinarios cuiuſcunque ſtatus & cōditionis exiſtant, ſi poſtquam ab ordinario ter admoniti ea de re fuerint, & concubinas non eiecerint, ſeque ab earum cōſuetudine non ſeiunxerint, excommunicatione ferendos eſſe: à qua non abſoluantur, donec re ipſa admonitioni factæ paruerint. Quod ſi in concubinatu per annum, cenſuris neglectis, permanſerint, contra eos ab ordinario ſeuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres ſolutæ, quæ cum concubinariis publicè uiuunt, ſi ter admonitæ non paruerint, ab ordinariis locorum pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum vel diœceſim (ſi id eiſdem ordinariis uidebitur) inuocato, ſi opus fuerit, ſeculari brachio eiiciantur: aliis pœnis contra concubinarios inflictis in ſuo robore permanentibus. Hæc ibi. Ex quibus omnibus patet apertiſſimè: rationabiliter damnari propoſitionem erroneam Martini cuiuſdam de magiſtris (ut refert Alfonſus Caſtr.) dicentis: quòd ille, qui credit, fornicationem ſimplicem non eſſe peccatum, non eſt hæreticus. Manifeſtum enim eſt illum eſſe hæreticum, qui ſententiam contra ſcripturam apertā tuetur: & (ut patuit) aperta ſententia eſt ſcripturæ, quòd fornicatio ſimplex eſt peccatum mortale.

*In li. 1. & eſt de Abrahā ca. 4. parum ante medi. to. 4.

Notent concubinarii concilium.

¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patefi, pro quanto concubinā habere eſſe peccatū mortale inſinuant, & intelligat, & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc declaratur, & conſolidetur.

ARTICVLVS V.

Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquando licitum fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vnam uxorem eſt de lege naturæ, ita non habere concubinam, ſed aliquando licuit plures uxores habere, ergo, & habere concubinam.

G

¶ 2 Præterea. Non poteſt aliqua ſimul eſſe ancilla, & uxor, unde ſecundum legem ex hoc ipſo, quòd ancilla in matrimoniū ducebatur, libera reddebatur: ſed aliqui amiciſſimi Deo, leguntur ad ſuas acceſſiſſe ancillas, ſicut Abraham, & Iacob, ergo nō illæ erant uxores, & ſic aliquādo licuit concubinas habere.

H

¶ 3 Præterea, Illa, quæ in matrimonium ducitur, non poteſt eiici, & filius eius debet eſſe hæreditatis particeps: ſed Abraham eiecit, Agar, & filius eius non fuit hæres, ergo non fuit uxor Abrahæ.

SED CONTRA. Ea, quæ ſunt contra præcepta Decalogi, nunquam licuerunt: ſed habere cōcubinam eſt contra præceptum Decalogi, ſcilicet, Non mœchaberis, ergo nūquam fuit licitū.

¶ Præterea, Ambroſius dicit* in libro de Patriarchis. Viro non licet quod mulieri non licet: ſed nunquam licuit mulieri ad aliū uirum accedere, dimiſſo uiro proprio, ergo nec uiro vnquā licuit concubinam habere.

K

RESPONDEO, Dicendum, quòd Rabbi Moyſes dicit, quòd ante tempus legis fornicatio nō erat peccatum, quod probat ex hoc quòd* Iudas cum Thamar concubuit. Sed iſta ratio non cogit. Non enim neceſſe eſt filios Iacob à peccato excuſari: cum *accuſati fuerint apud patrem crimine peſſimo, & in Ioſeph necem, & uenditionem conſenſerint. Et ideo dicendum eſt, quòd habere concubinam nō matrimonio iunctam ſit contra legem naturæ: &* nullo tempore ſecundum ſe licitum fuit, nec etiam ex diſpenſatione.* Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea, quæ non eſt matrimonio iuncta, non eſt conueniens actus ad bonum prolis, quod eſt principalis finis matrimonii, & ideo eſt contra præcepta legis naturæ, quæ diſpenſationem non recipiunt. Vnde vbicunque legitur in ueteri Teſtamento, aliquos concubinas habuiſſe quos neceſſe ſit à peccato excuſari, oportet eas eſſe matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione uxoris, & aliquid de ratione concubinæ; ſecundum enim, quòd matrimonium ordinatur ad ſuum principalem finem, qui eſt bonum prolis, uxor uiro coniungitur inſolubili coniunctione, uel ſaltem diuturna, ut ex dictis patet:* & circa hoc non eſt aliqua diſpenſatio: ſed quantum ad finem, qui eſt diſpenſatio familiæ, & communicatio operum, uxor coniungitur uiro, ut ſocia. Et hoc deerat in his, quæ concubinæ nominabantur. In hoc enim poterat eſſe diſpenſatio, cùm ſit ſecundarius matrimonii finis: & ex hac etiam parte habebant aliquid ſimile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

*Gen. 38

*Gen. 37.

concl. m.

*Art. 3. huius q.

*Art. 1. huius q. eor.

*Art. 3.

QVÆST. LXV. ART. V.

CONCL. 1a. Habere concubinam non matrimonio iūctam eſt contra legē naturæ: & nullo tēpore ſecundum ſe licitum fuit, nec etiā ex diſpenſatione. 274

¶ Examen. Ly non matrimonio iunctā. Ad differentiam cōcubinæ dictæ in matrimonio. Pro qua ra conſule concluſionem ſecundā ſequē.

¶ Ly contra legem naturæ. Vt declaratū eſt artic. 3.

Ly ſecundum ſe. Ad differentiam opinionis antiquorum gentilium, uel etiam Græcorum illorum, quos recenſuit ar. 4. appē. Ea propter nō dicit ſex. ly ſecundū opinionem aliquorum, ſed ly ſecundum ſe.

¶ PROB. 1. Quia concubitus cum ea, quæ non eſt matrimonio iuncta, non eſt conueniens actus ad bonū prolis, (art. 4) 2. Quia ly & nullo tempore &c.) prima præcepta legis naturæ, contra quæ eſt habere concubinam, diſpenſationē non recipiunt (patet in ad 1m. ſeq.)

¶ CONCL. 2a. Vbicunque legitur in ueteri teſtamento, aliquos cōcubinas habuiſſe, quos neceſſe ſit à peccato excuſari; oportet eas eſſe matrimonio iunctas, & tamen concubinas dici.

¶ Examen. Ly quos neceſſe ſit à peccato excuſari. Ad differentiam eorum de quibus excuſandis à peccato non incumbit nobis neceſſitas. Huiuſmodi autem excuſandi ſunt ii, quos ſcriptura nobis proponit ceu exemplar fidei, ſiue morum: ut eſt Abraham, Iacob, Iſaac. Et hi intelligere melius dicta ar. 2. arg. 5.

¶ PROB. Quia non fuiſſent concubinæ illæ matrimonio iunctæ.

A ctæ, ipſi homines non excuſarentur à peccato (patet: 1 a. Quia (ly & tamen &c.) Vxores habebant aliquid de ratione concubinæ (patet per ly ſecundum etiam quod matrimonium ordinatur &c. ut in textu.)

¶ tamen Ly ex hac etiam parte habebant aliquid ſimile cō cubinis &c. Id eſt ultra hoc, quòd pro conenbitu matrimoniali deſeruiebant, dicebantur quoque ex hoc cōcubinæ; quia in diſpenſatione domus non concurrebant, tanquam dominæ, quæ totum uxorum, non autem concubinarum, nomine uocabantur, ſicuti Sara. Hoc totum uirtualiter ſignificat ille textus tum per ly etiam.

¶NOT. Quòd talium ſanctorum Patrum concubinæ eſſent etiam ueræ uxores confirmatur patenter ex ſcripturis ipſis, quæ ideo ta es uocant uxores Vnde Gen 16. de Sara. dicitur; tulit Agar ægyptiam ancillam ſuā, & dedit eā uiro ſuo uxorem: & 30 de Rachel, habeo inquit) famulam Balan &c. deditque illi Balan in coniugiū, & poſtquam ibi de Lya narratur, quod tradidit Zelpham ancillam ſuā marito, ſub nubit poſt generationē filij quarti Lyæ uerba hæc adiunctam: dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam uiro meo. Cum ergo Deus non det mercedem ſalutiferā pro peccatis, dicendum eſt quòd opus illud, quo Lya dedit ancillam ſuam uiro pro carnali copula, fuit bonum. Non fuiſſet autem bonum, ſed peccatum (ut patet ſi eam illi ſic dediſſet ſine contractu matrimonij; ita ut ancilla ipſa remanens ancilla fieret eius uxor. Ex his dictis, tanquam à ſimili, ſentias idem de omnibus aliis ſimilibus, i. de ijs, quos neceſſe eſt à peccato excuſari: ut inquit concluſio. Ex quibus etiam intelligi datur: quòd patres antiqui ex diſpenſatione diuina plures uxores licitè habuerunt ut dicitur art. 2.

*Ar. 5. huius q. ad 7. & 8. ar. præſenti. corp.

*Quæ. 67 art. 6. corp.

Ad primvm ergo dicendum, quòd habere plures uxores non eſt contra prima præcepta legis naturæ, ſicut habere concubinam,* & ideo ratio non ſequitur.

Ad secvndvm Dicendum, quòd antiqui Patres ea diſpenſa- B tione qua plures habebant, ad ancillas accedebant uxorio affectu: ſed non erant uxores, quantum ad illam coniunctionē, quæ reſpicit ſecundarium finem, cui conditio ſeruitutis opponitur, cum non poſsit ſimul eſſe ſocia, & ancilla.

Ad tertivm Dicendum, quòd ſicut in lege Moyſi per diſpenſationem licebat dare libellum repudii, ad euitandum uxoricidiū, C ut dictum eſt,* ita ex eadem diſpenſatione licuit Abrahæ eijcere Agar, ad ſignificandum myſterium, quod Apoſtolus explicat Gala. 4. quòd etiam ille filius hæres non fuerit, ad myſterium pertinet, & quod Eſau filius liberæ hæres non fuit, ut patet Romanorum nono. Similiter etiā propter myſterium factum fuit, ut filii Iacob ex ancillis, & liberis nati hæredes eſſent, ut Auguſti- D nus dicit:* quia Chriſto naſcūtur in baptiſmo filij. tam per bonos, quos libera ſignificat, quàm per malos miniſtros, qui per ancillas ſignificantur.

1m de maiori. Ita. &c. quantum ad eſſe contra legem naturæ: non. quantum ad eſſe prima uel ſecunda præcepta eius. §. Tunc nihil &c. Nam ſecunda præcepta recipiunt diſpenſationem, prima non. Vide art. 1. & 3.

2m de maiori. Vxor. &c. quantum ad cognitionem reſpicientem ſecundarium finem non, primum. §. Tūc nihil &c. Nam ancillæ antiquorum patrum fuerunt uxores quantum ad coniunctionem reſpicientem finē primum tantum) ut in corp.

3m maior. Illa, quæ in matrimonium ducitur non poteſt eijci, & filius eius debet eſſe hæreditatis particeps. &c., niſi in contrarium fiat diſpenſatio, & ſignificatio alicuius myſterij. § Nam ſicut in lege Moyſi per diſpenſationem licebat &c. ut in textu Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Non accipias uniformiter ly licebat dare libellum repudij, & ly licuit Abrahæ eijcere Agar. Nam illa diſpenſatio repudij fuit ad duritiam cordis facta, tanquā minoris mali permiſſio, ut q. 67. ar. 3. illa uerò Abrahæ non item: & conſequenter illud licitum fuit, tanquam quoddam malum toleratum: iſtud uerò, tanquam quoddam bonum per diſpenſationem approbatum, licet aliàs eſſet illicitum.

QVAESTIO LXVI.

De bigamia & irregularitate ex pluralitate uxorum ea contracta, in quinque articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū de bigamia, & irregularitate ex ea cōtracta. Circa quod quæruntur quinque.

¶Primo, Vtrum illi bigamiæ, quæ eſt ex hoc quòd aliqs duas uxores ſucceſsiue habuerit, ſit irregularitas annexa.

¶Secūdò, Vtrum irregularitatem contrahat, qui ſimul, uel ſucceſsiue duas uxores habuit.

¶Tertiò, Vtrum irregularitas contrahatur ex hoc, quòd quis uxorem uirginem non accipit.

¶Quartò, Vtrum bigamia per baptiſmum ſoluatur.

¶Quintò, Vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quomodo per rationem interimas ſpurciſſimū dogma Lutheri (Prat. Lutheranorum) dicentis: uxor ſi noluit, ancilla ueniat. Vbi de diſpenſatione nullam mentionē faciens, monſtrat per hoc uiro licitè poſſe aliquando habere cōcubinas. Vnde inquit, uxor ſi nolit &c. Quaſi dicat aperte. Si uir habeat uxorem, & ancillā in domo, & uxor nolit cognoſci carnaliter, poteſt ad ancillā accedere cognoſcēdā. Cūm ergo articulus monſtret; nūquam niſi ex diſpenſatione diuina fuiſſe licitum habere concubinam & matrimonio quidem iunctā, patet quòd contra dogma illud militat, ipſum q. expugnat. Itē errorē Almarici (Directo. Inquiſit. 2. par. q. 7. dicentis: quodcū que actus carnales ſtuprum, adulteriū, &c. ſi fiant ex charitate non eſſe peccatum. Cui errori addūxit aliū, quaſi pro ſigno quòd huiuſmodi non ſint peccata, dicens; adulteria, ſtupra &c. Deus ui bonis non punit (ut ib d.) Contra hūc n. Almaricū, cum nō faciat mentionem de diſpēſatione, ſed tm̄ de charitate quā fingit, cōcludit præſens articulos.

¶Secundò habes 2 quò per rōnem oſtē das meritò damnari errores prædictos à lege diuina. Exod. 20. Nō mœ. habetur. Vbi per mœchiā intelligitur prohiberi quilibet actus luxurioſus extra matrimoniū. Quod confirmatur. 32 q. 4. Meretrices eſſe &c. Si furti nomine benè intelligitur oīs illicita uſurpatio rei alienæ (non. n. rapinam permiſit, qui furtū prohibuit: ſed utiqȝ à parte totū intelligere uoluit, quicquid illicitè terū proximi aufertur.) profectò nomine mœchiæ omnis illicitus concubitus, atque illorum membrorum non legitimus uſus prohibitus, debet intelligi. Hæc ibi. Item à Concil. Lateranen. ſub Leone x. ſeſſ. 11. Cum omne fornicationis crimen lege diuina prohibitum ſit, & ſub pœna peccati mortalis neceſſariò euitandū; monemus omnes laicos tàm uxoratos, quā ſolutos, ut ſimiliter à concubinatu abſtineant Pro huiuſmodi autem diuini obſeruantia præcepti hi, ad quos pertinet tàm ſalutaribus monitis, quàm aliis ca- E nonicis remediis omni ſtudio laborent. Hæc ibi. Itē à conſtitutionibus Apoſtolicis l b. 6 cap. 28. Praua actio adulterium, & fornicatio: quorū factorum aliud eſt iniuſtum, ultimum eſt peccatū: Nullum uerò impunitum relinquitur pro ſuo genere. Hæc ibi. Item à Deuteron. 23. Non erit, qui fornicetur in filiis iſrael Non erit, qui fornicetur de filiabus iſrael. Non offeres mercedē meretricis dño Deo tuo ad altare Hæc ibi. Vbi uides Deū loqui pro tempore teſtamēti ueteris: & conſequenter per hoc ipſum atteſtari, quòd nec tūc erat licitū habere concubinā. Intellige ſemper, non matrimonio iunctā: & hanc ex diſpenſatione diuina tūc, quā alia habebat uxor. Item à 32. q. 2. Concubinæ ad tempus adhibitæ, nec ēt ſi cauſa filiorū concumbant, iuſtum faciunt concubinatū ſuum. Hæc ibi. Item à Concil. Lateran. ob Innocen. 3 de ſumma, Trin. & fid. cathol. Damnamus &c. Reprobamus ēt, & condemnamus, peruerſiſſimū dogma impij Almarici cuius mentem ſic pater mēdacij excæcauit, ut eius doctrina nō tàm hæretica cenſenda ſit, quàm inſana. Hæc ibi. Et uerè patet in propoſito eſſe inſana: quam-

Vtil. p S. Eccl. &c.

Trac. ex in Ioā in medio il lius to. 9.

nas quandoquidem charitatē ſingebareſ ſe poſſe ubi, & dum mortale peccatū actualiter eſt: & Deum bonū non punire talia peccata: qđ prorſus inſaniſſimū hominem ſonat. Nec obſtat, ꝗ concilium dicit in ſingulari ly dogma: quia nomen dogmatis generale eſt, & totā eius doctrinā complectens. Ac ſi dixiſſet, ſe omnē Almarici doctrinā dānare. Hoc autē ſatis indicāt illa ſequētia uerba. ſ. ut eius doctrina nō iām hæretica &c. Damnarunt & facto catholici prælati Almaricū tanq̄ hæreticū, & cōſequēter doctrinam eius, quando ipſum combuſſerunt Lateriæ de anno 1208. (ut refert Dñs Franciſcus Pegna ſuper Direct. Inquiſit.) Vide ar. 4. appen. & 1. par. q. 39. art. 3.

Fho. 4 d. 27. q. 3. ar. 1. & ſequen.

1. ad Timo. 3.

6 ¶ Tertiò habes quo per rōnem prædicta patrum, pro quanto nunq̄ licuiſſe habere concubinā inſinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides quo ex iis uerſim Thomiſtica doctrina hęc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LXVI.

ART. I.

*Cap. debitū extra de big.

271 CONCL. Bigamia irregularitatem inducit.

¶ Examen. Ly irregularitatem. Hæc cōmuniter ſic diffinit. Irregularitas eſt impedimentū canonicū ex facto, ſeu defectu prouenienſ, quo quis prohibetur ad eccleſiaſticos ordines promoueri, uel in eiſdem miniſtrare. Vnde irregularitas, quò ad quid nominis, dicitq; andā indecentiā, quæ ponit extra regulam, i. reddit indecentem, ſiue non idoneum ad ſpiritualia.

Irregularitatis qđ ſit, & qđ nois.

*Cap. ſecūdas & ſequen. 26. diſt.

¶ Ly bigamia. Iſta eſt defectus proueniens ex ſecūdis nuptiis: qui eſt defectus ſignificationis ſacramenti, ut colligitur ex texto.

Bigamia quid.

concl.

¶ PROB. 1. Quia bi-

ARTICVLVS I.

Vtrum bigamiæ irregularitas ſit annexa.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd illi bigamiæ, quæ ex hoc ꝗ aliquis duas vxores ſucceſſiue habuit, non ſit irregularitas annexa: quia multitudo, & unitas conſequuntur ens, ergo ens, & non ens non faciunt multitudinem aliquam: ſed ille, q G habet ſucceſſiue duas uxores, tūc quando una eſt in eſſe, alia eſt in non eſſe, ergo ex hoc non efficitur uir non unius uxoris, qui ſecundum Apoſtolum ab Epiſcopatu prohibetur.

¶ 2 Præterea, Maius ſignum incōtinētię apparet in eo, qui plures fornicarie cognoſcit, quàm qui plures uxores ſucceſſiue habet: ſed ex primo non efficitur aliquis irregularis, ergo, nec H ex ſecundo.

¶ 3 Præterea ſi bigamia irregularitatē cauſat, aut hoc eſt ratione ſacramēti, aut rōne carnalis copulæ: ſed nō rōne primi, quia ſic ſi aliquis cum una cōtraxiſſet per uerba de præſenti, & ea mortua ante carnalem copulā ſubſecutam duceret aliam efficeretur irregularis, quod eſt cōtra Decretale Innocentij tertij. Nec iterum ratione ſecundi: quia ſecū dum hoc ēt, qui plures fornicario concubitu cognoſceret, irregularis eſſet, quod falſum eſt, ergo nullo modo bigamia irregularitatem cauſat.

RESPONDEO, Dicendū, ꝗ aliquis per ſacramentum ordinis miniſter ſacramentorum conſtituitur, & ille, qui alii ſacramenta miniſtrare debet, nullum defectū in ſacramentis pati debet. Defectus aūt in ſacramento eſt, quan- K do ſacramēti ſignificatio integra non inuenitur, ſacramentum aūt matrimonij ſignificat coniūctionem Chriſti ad Eccleſiam, quæ eſt unius ad unam. Et ideo requiritur ad perfectam ſignificationem ſacramenti quòd uir ſit tm̄ unius uir, & uxor ſit tantū unius uxor, & ideo bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Et ſunt quatuor modi bigamiæ. Primus eſt, cum quis plures habet uxores de iure ſucceſſiue. Secundus cum ſimul habet plures, unam de iure, aliam de facto. Tertius, cum habet plures ſucceſſiue, unam de iure, aliam de facto. Quartus, quando uiduam ducit uxorem, & in omnibus his eſt irregularitas adiūcta. Alia aūt cauſa cōſequens aſsignatur, quia in illis, qui accipiunt ſacramentum ordinis, maxima ſpiritualitas debet apparere; tum quia ſpiritualia miniſtrant, ſcilicet ſacramenta, tum quia ſpiritualia docent, & in ſpiritualibus occupari debent. Vnde cum concupiſcentia maximè ſpiritualitati repugnet, per quam totus homo caro efficitur, non debet aliquod ſignū cōcupiſcentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui una uxore contēti eſſe noluerunt: tamen prima ratio eſt melior.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝗ multitudo plurium uxorū ſimul exiſtētium eſt multitudo ſimpliciter, & ideo talis multitudo totaliter ſignificationi ſacramenti repugnat, & propter hoc tollit ſacramentū. Sed multitudo uxorū ſucceſsiue eſt multitudo ſecūdum quid, & ideo nō tollit ſignificationem ſacramenti totaliter, nec ſacramentum euacuat quantum ad ſui eſſentiam: ſed quantū ad ſui perfectionem, quæ requiritur in illis, qui ſunt ſacramentorum diſpenſatores.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quãuis ſit in fornicariis maioris cōcupiſcentiæ ſignificatio, nō tñ cōcupiſcētiæ ita adhærentis, q a p fornicationē unus alteri non in perpetuo obligatur, & iterū non eſt defectus ſacramēti.

AD TERTIVM Dicendū, ꝗ ſicut dictum eſt, bigamia cauſat irregularitatem, inquantū tollit perfectam ſignificationē ſacramenti, quæ quidē conſiſtit, & in coniunctione animorum, quę fit per conſenſum, & in coniunctione corporū: & ideo ratione vtriuſque ſimul oporter eſſe bigamiā, quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decret. Innocē. tertij, obuiatur ei, quod Magiſter in litera dicit, ſcilicet ꝗ ſolus conſenſus per uerba de præſenti ſufficit ad irregularitatem inducendam.

gamia tollit perfectā ſignificationem ſacramenti matrimonij (cū non ſit unius tantū uir, uel uxor:) & ille qui miniſter ſacramentorum eſſe debet, nullū defectū in ſacramentis debet habere. 2. Quia bigamia ſpiritualitatem minorē ex ſe inducit, q̄ adminiſtratio ſacramentorū requirat (ut patet in tex. à ly alia aūt cauſa conſequens &c.

1^m^ de antecedente. Multitudo ℞. ſiue ſimpliciter ſiue ſecundū quid. §. Tunc nihil cōtra. Nam multitudo ſimpliciter conſequitur ens ſimpliciter, id eſt actualiter exiſtens, & multitudo ſecundū quid cōſequitur ens, quod iam fuit. Et ſic correſpōdent ſingula ſingulis: & diuerſus effectus faciunt, ut patet in textu.

2^m^ d maiori. Maior. 1. &c. ſed non magis adhærens. §. quamuis ſit in fornicariis maioris concupiſcentiæ &c. ut in textu. Tūc nihil &c. ut patet.

Item illatio cōcluſionis. Ergo &c. 2. ℞. negatur illatio. §. Rō eſt quia in fornicatione non eſt ſacramentū: & conſequenter nec defectus talis ſacramenti, qualem bigamia habet. Vide reſponſum ſecundū literæ ly & iterū non &c.

3^m^ d maiori. Aut hoc eſt rōne ſacramēti, aut ratione carnalis copulæ. ℞. aut ratione utriuſq;. § Tunc nihil &c. Nā bigamia cauſat irregularitatem ratione utriuſque, ut declaratur in textu.

*In corp. & ad 2.
*Al. matrimonis.
*Loco citato l arg. 3.
*Li. 4. Sēt. d. 27. infi. illius.

APPENDIX.

EX articulo habes primò; quo per rationem oſtendas merito inſinuatam à Concil. Antelian. ꝗ bigamiæ irregularitas eſt annexa: & ſic. Vt bigami ad ſacerdotium non attendant.

Vide pro S. Eccleſ. &c.

ſcendant. Hæc illud: de bigam. non ordinan. Item à Cæleſtino iij. De bigamis, presbiteris, & uiduarum maritis, idem ſancimus omninò: ut nec uiuentibus uxoribus, nec defunctis, ad diuinorum debeant celebrationẽ admitti; maximè cum à doctrina ſit Apoſtoli, & inſtitutionibus eccleſiæ, alienum. Hæc ibid. Item à diſt. 26. una tantum &c. Bigami dicunt, non ſolùm qui poſt baptiſma coniugia frequentarunt, ſed etiã qui ante baptiſmũ unum, & poſt baptiſmum alteram habuiſſe probantur. Bigamus uerò in ſacerdotem ordinari non debet, non quia aliquem ſecundã accipiendo uxorem, ſed quia prærogatiua exutus eſt ſacerdotij. Hæc ibi. Item à diſtin. ead. acutius &c. Sicut fœmina cathecumina uitiata non poteſt poſt baptiſma inter Dei uirgines conſecrari: ita non abſurde uiſum eſt, bigamum non peccaſſe, ſed normam ſacramenti amiſiſſe, non ad uitæ meritum, ſed ordinationis ſignaculum. Vnius uxoris uir Epiſcopus ſignificat ex omnibus gentibus unitatem uni uiro Chriſto ſubditam. Hæc ibi. Item ab Innocentio iij. de bigam. non ordinan. debitum &c. Cum propter ſacramenti defectum inhibitum ſit, ne bigamus, aut maritus uiduæ præſumat ad ſacros ordines promoueri: quoniam nec illa eſt unica uni, nec iſte unus unius: profectò ubi deficit inter huiuſmodi coniuges commixtio corporũ, nõ deeſt huiuſmodi ſignaculum ſacramenti. Hæc ibi.

ARTICVLVS II.

Vtrum irregularitas ſit annexa bigamiæ quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas uxores, unam de iure, & alteram de facto.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur quòd irregularitas nõ ſit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quòd homo habet duas uxores, unam de iure, aliã de facto. Quia ubi nullũ eſt sacramẽtũ, nõ põt eſſe defectus ſacramẽti: ſed qñ aliquis contrahit de facto cũ aliqua, & nõ de iure, non eſt ibi aliquod ſacramentũ, quia talis coniunctio nõ ſignificat cõiunctionem Chriſti ad Eccleſiã, ergo cum irregularitas non conſequatur bigamiam niſi propter defectum ſacramenti, uidetur quòd talem bigamiã irregularitas non conſequatur.

¶ 2 Præt. Aliquis accedens ad illam, cum qua contraxit de facto, & non de iure, committit fornicationem, ſi nõ habeat aliquã uxorem legitimã, uel adulteriũ, ſi habeat aliã: ſed diuidere carnẽ ſuam in plures per fornicationem, uel adulterium non cauſat irregularitatem, ergo nec dictus bigamiæ modus.

¶ 3 Præterea, Cõtingit quòd aliquis antequam cognoſcat carnaliter illam: cũ qua de iure contraxit, cũ alia contrahit de facto non de iure, & eam carnaliter cognoſcit (ſiue prima mortua, ſiue uiuente, talis contraxit cum pluribus, uel de iure, uel de facto) & tñ non eſt irregularis, quia carnẽ ſuã non diuiſit in plures, ergo ex prædicto modo bigamiæ nõ cõtrahitur irregularitas.

RESP. Dicendũ quòd in duobus ſecundis modis bigamiæ cõtrahitur irregularitas, quia quãuis in altero non ſit ſacramentũ, eſt tamen quædam ſacramẽti ſimilitudo. Vnde iſti duo modi ſunt ſecundarij, & primus eſt principalis in irregularitate cauſanda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ibi non ſit ſacramentum, eſt tamen ibi aliqua ſimilitudo ſacramenti, quæ non eſt in fornicatione, uel adulterino concubitu, & ideo non eſt ſimile.

Et per hoc patet ſolutio ad 2m.

AD TERTIVM dicendũ, quòd in tali caſu nõ reputatur bigamus, quia primũ matrimoniũ non habuit perfectã ſignificationẽ ſuã; tamen ſi per iudiciũ Eccleſiæ cõpellatur ad primam redire, & eã cognoſcere, ſtatim efficitur irregularis. quia irregularitatem nõ facit peccatum: ſed imperfectio ſignificationis.

A ſimilitudo ſacramenti. Et hoc ad differentiam fornicationis, adulterij, inceſtus, &c. quoniam cum his non interueniunt matrimonij contractus, nec etiam apparenter.

¶ Corollarium. Ergo irregularitas non principaliter, ut in habente plures uxores de iure ſucceſſiuè, ſed ſecundario, quaſi diminutè reperitur in habente plures, de facto unã, aliam de iure, ſiue ſimul, ſiue ſucceſſiuè: & hæc differentia irregularitatum annotata eſt ab Innocen. 3. ut intelligere poteris in appẽ. ſequen. Ergo in fornicatione, adulterio, inceſtu, & ſimilibus neque primò, neque ſecundariò cõtrahitur irregularitas: ut intelligitur ex Innocẽtio eod. de bigam. non ordinan. cap. Quia circa. * In arg. 1. concl.

1m maior. Vbi nullum eſt ſacramentum, non poteſt eſſe defectus ſacramenti. ℞. ubi tñ eſt ſimilitudo ſacramenti, põt eſſe defectus ſimilitudinarius ſacramenti. § ut habes ſupra exam. & coroll. Tunc nihil &c. Licet enim quãdo aliquis de facto cõtrahit cũ aliqua non ſit ibi ſacramentum (ut ait ut tu:) eſt tamen ibi ſimilitudo ſacramẽti, & conſequenter defectus ſimilitudinarius ſaltem, id eſt ſimilis defectui ſacramenti. Et hic defectus ſimilitudinarius ſufficit ad irregularitatem ſecũdariò cauſandam. Vide ibi exam. & corol.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § Non enim eſt idem iudicium de fornicatione, & adulterio, & de contractu matrimonij de facto, ut patet, ſup. exam. & coroll.) quò ad irregularitatem cauſandam.

3m conſequens. Ea prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas. ℞. niſi utranque carnaliter cognouerit uir. § Tũc nihil &c. Nã caſus adductus in argumento non tangit ſenſum concluſionis. In tali enim caſu non reputatur bigamus, quia &c. ut in textu.

¶ Corollarium. Ergo ſenſus concluſionis fuit, quòd ad irregularitatem illam cauſandam requirebatur, quòd utraque mulier à uiro illo fuiſſet cognita. Quod deficit in caſu argumenti, & hoc ſignificat reſponſum textuale, per ly primum matrimonium nõ habuit perfectam ſignificationem ſuam. Hoc eſt prima uxor illa, cum qua de iure contraxerat, non fuit cognita carnaliter. Per cognitionem ergo carnalem coniugatorum ſignificatur myſterium incarnationis, per quod Chriſtus coniunctus eſt humanitati noſtræ indiſſolubiliter: ut habetur ex Innocentio 3. de bigam. non ordin. debitum paſtoralis. Vide ſupra q. 61. art. 2. not. poſt ad 1m.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta patrum, pro quanto bigamiæ irregularitatem annexam eſſe inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LXVI. ART. II.

176 CONCL. Irregularitas bigamiæ contrahitur ex hoc quòd homo habet, uel ſimul, uel ſucceſſiuè duas uxores, unam de iure, aliam de facto.

¶ Examen. tex ly in duobus ſecundis modis. Hoc dictum textus intelligitur de illis modis, qui expreſſi ſunt articulo primo, corpor. qui & in concluſione præſcripta ſunt explicati.

¶ PROB. Quia in hoc, quòd homo habet duas unam de iure alteram de facto, inuenitur defectus ſignificationis ſacramenti; ſaltem ſecundum ſacramenti ſimilitudinem.

¶ NOT. Per hoc, quòd de facto uxor habetur, & non de iure ibi dicitur eſſe ſimilitudo ſacramenti ex eo: quod interuenerunt nuptiæ, & nomen uxoris; & contractus matrimonij apparentis. Adeò quòd deficit ibi ſola ueritas ſacramenti. Non ſunt enim in ueritate coniuges; ſed habentur, & eſſe uidentur propter ea, quæ dicta ſunt. Et ideo probatio dixit, quòd ibi eſt

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quõ per rationem oſtẽditur, mentiò inſinuatum ab Innocen. 3. quòd matrimonialiter iunctis de facto pluribus uxorib' irregularitatẽ cõtrahũt, & hic [illegible] trinuo. Vnl. p S. Eccl. &c.

trimonii contrahẽdis non ſunt effectus, ſed animi deſtinatio attendatur: unde illum comitatur infamia, qui duas ſimul uxores habet, quod partim ad factũ conuenit retorqueri: eadem cenſura tales uidentur inter bigamos reputandi qui quantũ in ipſis fuit, ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter cõiunxerũt licet in ueritate bigami non exiſtant, nõ propter ſacramenti defectum, ſed propter affectum intentionis cũ opere ſubſecuto. Hæc ille: de bigam. non ordinã. Nuper. Vbi per ly affectum intentionis cum opere ſubſequuto datur intelligi ſimilitudo ſacramenti illa, de qua in textu loquutus eſt D. Thomas. Denotat ergo Pontifex, ꝙ propter ſimilitudinem facti aliquis numeratur inter eos quãdoque, de quorum numero non eſt: ut habes exemplũ. 27. q. 1. quotquot. Et uniuerſaliter: nota hic, & in pluribus locis adduci literas Põtificũ, Conciliorũ, & canonũ, nõ totas, ſed plerunque pro partibus tñ illis, quæ faciunt ad propoſitũ: fideliter tñ literas ipſas ſic referendo. Hoc dixerim, ne quãdo erres, putando caſu quodã intermiſſa fuiſſe plura ipſarum literarũ: ſicut & quidã in D. Thoma allegãte plurima doctorum, conſultò quædam plus uel minus relinquẽte, errauerunt.

Cap. debitũ extra de bigam.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta Pontificis, pro quanto bigamiam contrahi ex pluralitate uxorum habitarum de facto partim inſinuant, & intelligas, & tuearis.

* In Regiſt. lib. 2. cap. 15. in med. & refertur d. 34. c. Præcipimus.

3 ¶ Tertio uidetur: quo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS III.

Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit uxorem non uirginem.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit uxorem non uirginem, Quia plus impeditur[h] aliquis defectu proprio, quàm alieno: ſed ſi ipſe contrahens nõ ſit G uirgo, non ſit irregularis, ergo multo minus ſi uxor eius uirgo non ſit.

¶ 2 Præterea. Põt eſſe ꝙ aliqs deflorauit aliquam, & poſtea ducat eã in uxorem, talis non videt̃ eſſe irregularis, quia non diuiſit carnem in plures, nec etiã uxor eius, ſed tamen ducit corruptam in uxorem, ergo talis[h] modus bigamiæ nõ cauſat irregularitatẽ.

¶ 3 Præterea, Nullus põt con H trahere[h] irregularitatẽ, niſi uoluntarius: ſed aliquis quandoque ducit uxorem non uirginem inuoluntarius, ut quando credit eã uirginem eſſe, & poſtea inuenit eam corruptam fuiſſe † cognoſcens eam, ergo talis modus non cauſat irregularitatem.

¶ Præterea. Corruptio ſequẽs matrimoniũ† eſt uituperabilior, q̃ præcedens, ſed ſi uxor poſtquã eſt h conſummatũ matrimoniũ, I ab aliquo cognoſcatur, non efficitur uir irregularis, aliàs puniret̃ pro peccato uxoris; & põt etiam eſſe poſtq̃ hoc ſciat ꝙ reddat ei debitũ poſcenti, antequã de adulterio cõdemnetur accuſata, ergo uidetur, ꝙ ille modus bigamiæ non cauſet irregularitatem.

SED CONTRA eſt quod Greg.* dicit, Præcipimus ne unquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui uirginem nõ eſt K ſortitus in uxorem, aut ignorantem litteras, aut habentem quãlibet partẽ corporis uitiatã, uel pœnitentiæ, uel curæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad ſacros ordines permittas accedere.

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ in coniunctione Chriſti, & Eccleſiæ ueritas ex utraque parte inuenitur. Et ideo, m ſiue diuiſio carnis inueniatur ex parte uiri, ſiue ex parte uxoris: eſt defect[9] ſacra- F menti. Sed, tñ diuerſimode[a] quia ex parte uiri requiritur, ꝙ aliam duxerit in uxorẽ, nõ ꝙ ſit uirgo: ſed ex parte uxoris requiritur qđ etiam ſit uirgo, cuius ratio à Decretiſtis aſſignatur. Quia Epiſcopus ſignificat eccleſiam militantẽ, cuius curã gerit, in qua ſunt multæ corruptiones: ſed ſponſa ſignificat Chriſtũ, qui virgo fuit, & ideo ex parte ſponſæ requirit̃ uirginitas: ſed non ex parte ſponſi, ad hoc, ꝙ aliqs Epiſcopus fieri poſſit. Sed hæc ratio eſt expreſſe contra Apoſtolum, Epheſiorũ quinto, Viri diligite uxores ſicut & Chriſtus eccleſiã. Ex quo apparet ꝙ uxor ſignificat Eccleſiã, & ſponſus Chriſtum, & iterum: Quia uir eſt caput mulieris, ſicut Chriſtus Eccleſiæ. Et ideo aliqui dicunt ꝙ per ſponſum ſignificatur Chriſtus, per ſponſam Eccleſia triumphans in qua nõ eſt ali- H qua macula. Chriſtus autem habuit primo ſynagogã quaſi concubinam, & ſic non tollitur aliquid de perfectione ſignificationis ſacramenti, ſi ſponſus habuit prius. Sed hoc eſt ualde abſurdũ; quia ſicut eſt una fides antiquorũ, & modernorũ, ita una Eccleſia. Vnde illi, qui tempore ſynagogæ Deo ſeruiebãt, ad unitatẽ eccleſię, in qua Deo ſeruimus, ꝑtinebant. Et præterea, hoc eſt I expreſſe cõtra illud, quod habetur Ezech. 16. & Oſeę 2. ubi expreſſe fit mentio de deſponſatione ſynagogæ, unde non fuit ſicut concubina, ſed ſicut uxor. Et præterea, ſecũdum hoc fornicatio eſſet ſacramentum illius coniunctionis; quod eſt abſurdum. Et iõ Gentilitas, priuſquam deſponſaretur à Chriſto in fide Eccleſiæ, corrupta fuit à diabolo per idololatriam. Et ideo aliter dicendum, ꝙ P defectus *concl.* in ipſo ſacramento cauſat irregularitatem, † corruptio autem extra matrimonium cõtingens, quę præceſſit matrimonium, nullum defectum facit in ſacramento, ex parte illius, in quo eſt corruptio, ſed facit defectum ex parte alterius, [1] quia actus contrahentis matrimonium non cadit ſupra ſeipſum, ſed ſupra alterum, & ideo ex termino ſpecificatur, qui etiam eſt reſpectu illius actus quaſi materia ſacramenti. Vnde [2] ſi mulier eſſet ordinis ſuſceptiua, ſicut efficitur uir irregularis ex hoc, ꝙ ducit uxorem corruptam, nõ autem ex hoc quòd corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis ſi contraheret cum corrupto, non autem ſi contra- *concl.*

QVÆST. LXVI. ART. III.

1a *concl.* m. CONCL. 1a. Siue diuiſio carnis in ueniatur ex parte uiri, ſiue ex parte uxoris eſt defectus ſacramenti, ſed tamen diuerſimode.

¶ PROB. 1. Quia in coniunctione Chriſti atque eccleſiæ ueritas ex utraque parte inuenitur (patet) 2. Quia (ly ſed tamen &c.) ex parte uiri requiritur, quòd aliam duxerit in uxorem, non quòd ſit uirgo: ex parte autẽ uxoris requiritur, ꝙ etiam ſit uirgo (patet in textu à ly & iõ aliter dicendum ꝙ &c.)

¶ CONCL. 2a. Defectus in ipſo ſacramẽto cauſat irregularitatem: corruptio autem extra matrimoniũ contingens, quę præceſſit matrimonium nullum defectum facit in ſacramẽto, ex parte illius, in quo eſt corruptio, ſed facit defectum ex parte alterius.

¶ PROB. 1. Quia patet ex dictis. 2. Quia (ly corruptio autem &c.) actus cõtrahentis matrimonium non cadit ſupra ſeipſum, ſed ſupra alterum.

¶ CONCL. 3a. Si mulier eſſet ordinis ſuſceptiua: ſicut efficitur uir irregularis ex hoc, quod ducit uxorem corruptam, non autem ex hoc, quòd corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis, ſi contraheret cũ corrupto, non autem ſi contraheret corrupta: niſi in alio matrimonio priùs corrupta fuiſſet.

¶ PROB. Quia ſuppoñitur clara ex prædictis.

1m ma-

1ᵐ maior. Plus impeditur aliquis defectu proprio, quàm alieno. ℞. cæteris paribus. §. Tunc nihil &c. Nam cætera sunt impatia; quoniam uir, & mulier, non se habent uniformiter ad irregularitatem, ut patet ex conclusionibus. Vide q. 39. ar. 5. ad 2ᵐ argumentum simile, & applica.

¶ *Corollarium*. Pôt ergo uir ex defectu mulieris irregularitatem contrahere.

2ᵐ de cóclusione. Talis modus ℞ secundum probabiliorem opinionem acceptus, non secundũ opinionẽ minùs probabilem. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. Probabilior dicitur illa opinio, quæ huiuſmodi uirum dictum in argumento ſaoxit nõ eſſe irregularẽ: quia per matrimoniũ ſequens legitimari videntur omnia præcedentia. Vnde & uidetur talis mulier in hoc caſu deſponſata in uirginitate ſecundum præſumptionẽ illam iuris, qua filii concubinæ legitimantur perſequens matrimonium, ut dicit Decretal. qui filii ſint legit. cap. tanta.

*Al. Adulterinam.

3ᵐ maior. Nullus põt contrahere irregularitatẽ, niſi uoluntarius. ℞. negatur illa. §. Nã irregularitas nõ eſt pœna inflicta, ſed defectus &c. ut in textu.

*Hoc eodẽ loco.
*Al. quid.
*ar. 2. huius q. ad 3.

¶ Examen. Ly inflicta. ſcilicet per quandam poſitionẽ nõ per priuationem, priuatur n. irregularis honore eccleſiaſtico (ut dictum eſt.) Nõ igitur negat quod non ſit pœna, ſed quod non ſit pœna taliter inflicta. Vide q. 39. ar. 4.

4ᵐ minor. Si uxor, poſtquã cõſummatũ matrimonium, ab aliquo cognoſcatur, nõ efficitur uir irregularis. ℞. niſi, poſt corruptionẽ adulterii, ipſam iteratò cognoſcat. §. Tũc nihil &c. ut patet in textu. Ad rationem allatam reſpondetur, quod non eſt inconueniens aliquem puniri, priuari aliqua aut propter peccatum alterius quando ad punitionem talem nõ requiritur peccatum in ipſo punito, ſed ſignificatio tantum.

*Cap. i. ſuper illud: unius uxoris uirũ, to. 9. Vide etiã in epiſt. ad Oceanũ paulò ante medium. 3. & in Decr. 26. & cauſa 8. q. 1.

¶ *Corollarium*. Ergo ex his patet quod irregularitas quamuis ſine culpa propria incurri poſſit, non tamen ſine cauſa: de quo uideas q. 19. ar. 4. ad 3ᵐ. cum ſequentibus in elucid.

¶ NOT. Confirmatur opinio, quæ dicitur in textu hoc probabilior à Concilio Neocæſarienſi diſt. 34. Si cuius uxorem adulterium commiſiſſe, cum eſſet laicus, euidẽter fuerit probatum: hic ad miniſterium eccleſiaſticum admitti non poteſt. Hæc ibi. Item à concil. Martini Papæ ibid. Si laici uxor in adulterio fuerit deprehenſa: hic talis ad miniſterium eccleſiaſticum nullo modo adducatur. Hæc ibi. Quæ intelligas (ut in textu) cum illa conditione: ſi ſcilicet laicus uir eam iterum cognouit poſt adulterium, ſiue ſcitum, ſiue non ſcitum. Non n. ſcientia alius requiritur ad hoc: ut colligitur ex ad 3ᵐ.

heret corrupta; niſi in alio matrimonio prius corrupta fuiſſet.

Et per hoc patet ſolutio ad primum.

Ad 2ᵐ dicendum, quod in tali caſu ſunt diuerſæ opiniones, tamẽ probabilius eſt quod non ſit irregularis, quia carnem ſuam non diuiſit in plures.

B

Ad 3ᵐ dicendum, quod irregularitas non eſt pœna inflicta, ſed defectus quidam ſacramentorũ, & ideo nõ oportet quòd ſemper ſit uoluntaria bigamia ad hoc quod irregularitatem cauſet: & ideo ille, qui uxorem ducit corruptam, quam uirginem credit, irregularis eſt eam cognoſcens.

Ad 4ᵐ dicendum, quod ſi mulier fornicetur poſt matrimoniũ contractum, non efficitur ex hoc uir irregularis, niſi poſt corruptionem* adulterii eã iterato cognoſcat, quia aliàs corruptio uxoris nullo modo cadit ſub actu matrimoniali uiri: ſed ſi etiam per ius compellatur ei reddere debitum ante cõdemnationem adulterii, irregularis efficitur; quamuis de hoc ſint opiniones, ſed hoc, quod dictum eſt, eſt* probabilius; quia hic non requiritur* quod ſit peccatum, ſed ſignificatio tantum.

C

D

ARTICVLVS IIII.

Vtrum bigamia ſoluatur per baptiſmũ.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur quòd bigamia per baptiſmum ſoluatur. Dicit enim Hiero.* in epiſtola ad Titum, quod ſi quis ante baptiſmum plures uxores habuit, uel unam ante & aliã poſt, non eſt bigamus, ergo bigamia per baptiſmum ſoluitur.

¶ 2 Præt. Qui facit, quod maius eſt, facit quod minus eſt: ſed baptiſmus tollit omne peccatũ, quod eſt grauius quàm irregularitas, ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶ 3 Præterea. Baptiſmus tollit omnem pœnam ex actu prouenientem: ſed irregularitas eſt huiuſmodi, ergo &c.

¶ 4 Præterea, Bigamus eſt irregularis, inquantum deficit à repræſentatione Chriſti: ſed per baptiſmum plene Chriſto* conformamur, ergo ſoluitur irregularitas.

¶ 5 Præterea, Sacramenta nouæ legis ſunt magis efficacia, quàm ſacramenta ueteris legis: ſed ſacramenta ueteris legis ſoluebãt irregularitates, ut in primo libro dictum eſt à Magiſtro, ergo, & baptiſmus, qui eſt efficaciſſimũ ſacramentum in noua lege, ſoluit irregularitatem ex bigamia contractam.

Sed contra eſt, quod Auguſtinus* dicit: Acutius intelligunt, qui nec eum, qui catechumenus, aut paganus habuit alteram, ordinandum cenſuerunt, quia de ſacramento agitur, non de peccato.

Præterea, Sicut idem* dicit: Fœmina ſi cathecumena, uel pagana uitiata eſt, nõ poteſt inter Dei uirgines, uel poſt baptiſmum uelari, ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptiſmum ordinari.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quòd per rõnem oſtendas, meritò inſinuatum à Papa Hilario, ut recitatur diſt. 34. quod irregularis ſit aliquis ducens non uirginem: & ſic. Curandũ in primis eſt: ne ad ſacros ordines (ſicut geſtis prioribus ante ſcriptum eſt) quiſquã qui uxorẽ non duxit uirginẽ, aſpiret. Hæc ibi. Item à Papa Syricio. Qui ex laico ad ſacram militiam peruenire feſtinat, deſiderii ſui fructum non aliter obtinebit, niſi eo &c. ſi tamen eum unam habuiſſe, & hanc uirginem accepiſſe, conſtet uxorem. Hæc ille diſt. 77. Quicunqi. Intellige ly ſi tamen &c. de illo, qui habuit uxorem. Nã & ſi nullam habuerit, poteſt liberius ordinari. Itẽ à Leone Papa. Qualis debeat uxor eſſe, quæ habenda eſt ſecũdũ legem; uirgo caſta, & deſponſata in uirginitate: & ſi fornicata fuerit. dimittẽda; ſed, illa uiuente, altera non ducẽda. Hæc ille. 30. q. 5. Intellige ly ſecundum legem, ſcilicet promotionis ad ordines. Et nota quod ſufficit illam eſſe uirginem, quamuis aliquando fuerit alterius coniunx. In ſignum huius D. Thomas in titulo non dicit de uidua, ſed de uirgine meminit, & Innocentius Papa de bigam. non ordinã. cap. Debitum, dicit. Is qui mulierem ab *alio uiro ductã, ſed minime cognitam, duxit uxorem: quia nec illa nec ipſe carnem ſuam diuiſit in plures, propter hoc impediri non debet, quin poſſit ad ſacerdotium promoueri. Hæc ille. Vnde ex ly nec illa, nec ipſe carnem ſuam diuiſit in plures, confirmari poteſt illa opinio; quæ à Sancto Doctore probabilior dicta eſt in ad 2ᵐ.

¶ Secundò habes quomodo prædicta patrum, pro quanto irregularitatem cauſari ex contractu cum non uirgina inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quomodo ea his ulciſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Vel p S. Eccl &c.
*Alias eſt formaſ.
*Li. 4. Sẽt. d. 1. §. B.
*De bono coniugali c. 18. ante med. &. & refertur 1 c. acutius 26. diſt.
*loco iam citato.

E

QVÆSTIO. LXVI.

ART. IIII.

Concl. Bigamia per baptiſmum tolli non poteſt.

¶ Examen. Ly bigamia. Ideſt id, quod ſequitur ad bigamiam. Nominatur enim hic effectus per cauſam ſuam. Non intendit enim Sanctus Doctor quærere, an per baptiſmum fiat hoc,

hoc, ꝙ quis non habuerit duas uxores, ſi duas habuit (hoc.n.eſt impoſſibile apud oẽs, & ad quærendum ſuperfluum nimis:) ſed intendit quærere, an irregularitas conſequens ad duplicem coniugium fauore baptiſmi tollatur. Hoc eſt: an quis, poſtquam baptizatus eſt, eſt ꝙ plures uxores habuerit ante baptiſmum, uel unã ante, & alteram poſt, poſſit ordines ſacros recipere abſque diſpenſatione ſuperiorum quaſi ꝙ baptiſmus faciat nõ abſolutè, ſed quò ad irregularitatem; ꝙ illa uxor ante baptiſmum habita ſit tanquam nõ habita. Et in hoc ſenſu quoq; poteſt ad literã quæri, an bigamia ſoluatur. Hoc eſt: an quò ad irregularitatẽ cauſandam, non autem quò ad exiſtentiam. Iſtud n. ultimũ (ut annotatum eſt) nimis eſt ſuperfluũ inueſtigare: cũ iſi primum remaneat dubitabile. Textus ergo in ly bigamia, dupliciter intelligi poteſt.

¶ PROB. Quia baptiſmus ſoluit culpas, & non coniugia (ſcilicet etiã quo ad pœnas eccleſiaſticas incurrendas, puta irregularitatem.)

Innoc. I Epi. 22. c. 2. Auguſt. lib. de bono coniugij c. 18. to. 6.

Al. baptiſmus conformat.

1 m conſequentia. Ergo &c. ℞. negatur conſequentia. §. Nam in caſu iſto opinio Hieron. non tenetur.

Item ex Hieronymo. Non eſt bigamus. 2. ℞. diffi cul. ei d ſpenſandu: non, abſoluteè §. Tũc nihil &c. Nam quæ ſimus nunc an talis ſit bigamus abſolute: non an ſit ab irregularitate contracta per bigamiã faciliter diſpenſandus.

¶ NOT. Non intẽdit, iuxta hoc reſponſum 2m. Hieronymus dicere: ꝙ talis non habuerit plures uxores, poſtꝙ illas habuit; neque intendit, ꝙ ex pluralitate illa nõ contraxerit irregularitatẽ: ſed ꝙ talis ab irregularitate cõtracta facilius per ſuperiores diſpenſabilis eſt fauore baptiſmi nouiter accepti, ꝗ ſi iam baptizatus in pueritia poſt multos annos, accepiſſet primã uxorẽ, & ſecundã. Vide reſponſum 2m literæ ly niſi fortè &c.

2m maior. Qui facit, quod maius eſt, facit & quod minus eſt. ℞. ſi ad illud faciendũ ſit ordinatum nõ aliter. § Tunc nihil &c. Deficit enim ordinatio talis in propoſito ut in textu.

3m de maiori. Pœnã. ℞. quæ conſequitur ex actuali peccato § Tũc nihil &c. Nã irregularitatis pœna nõ conſequitur neceſſario ex actuali peccato, ſed ex defectu ſignificationis, ſupra ar. 3.

¶ NOT. Pœnæ cõſequentes peccatum actuale, ſi ſunt iã inflictæ, nõ tolluntur per baptiſmũ, ut patet in textu de irrecuperabilitate uirginitatis amiſſæ: ſecus autem ſi ſunt infligendæ.

RESPONDEO, Dicendum, quòd[a] baptiſmus ſoluit culpas, & non ſoluit cõiugia, unde cum ex ipſo coniugio ſequatur irregularitas,[m] per baptiſmum tolli non poteſt,[n] vt Auguſt. dicit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ in caſu iſto nõ tenetur Hieronymi opinio; niſi forte uelimus eũ *exponere ꝙ loquitur quantũ ad faciliorem diſpenſationem.

G

AD SECVNDVM Dicendũ, ꝙ non oportet ꝙ illud, quod facit maius, faciat minus, niſi ſit ad illud ordinatũ, & hoc deficit in ꝓpoſito, quia baptiſmus ad irregularitatẽ tollẽdã non ordinatur.

AD TERTIVM Dicendũ, ꝙ hoc intelligẽdũ eſt de pœnis, quæ conſequuntur ex actuali peccato quaſi inflictę, non infligendæ, nõ enim aliquis per baptiſmũ uirginitatem recuperat, nec ſimiliter carnis indiuiſionem.

H

AD QVARTVM dicendũ, quòd baptiſmus conformat[l] Chriſto quantum ad uirtutem mentis, ſed non quantum ad ſtatum carnis, qui conſideratur in uirginitate, uel in diuiſione carnis.

AD 5m dicendum, ꝙ illæ irregularitates ex leuibus cauſis nõ perpetuis erant contractæ, & ideo etiam per illa ſacramẽta auferri poterant, & iterum erãt ad hoc ordinata, non autem baptiſmus ad hoc ordinatur.

I

ARTICVLVS V.

Vtrum cum bigamo liceat diſpenſare.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ cum bigamo non liceat diſpenſare. Quia extra de bigamis * dicitur, cũ clericis, qui inquantum in ipſis fuit, ſecundas ſibi mulieres coniuuxerunt matrimonialiter, tanquam cum bigamis,[h] non licet diſpenſare.

4m de maiori. A repræſentatione. ℞. conſiderata quantum ad ſtatum carnis. §. Tunc nihil &c. Nam per baptiſmum aliquis conformatur Chriſto quantum ad uirtutem mentis, ſed non &c. ut in textu.

5m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. quia nõ eſt ſimile de irregularitatibus antiquis, & nouis: & hoc pp duas rationes in textu allatas.

*c. nuper. extra de bigam.

¶ 2 Præterea, Contra ius diuinũ nõ licet diſpẽſare: ſed oia, quæ in[h] Canone dicuntur, ad ius diuinum pertinẽt, cum ergo Apoſtolus in ſcriptura Canonica dicat, *oportet Epiſcopum unius uxoris uirum eſſe, uidetur ꝙ in hoc non poſſit diſpenſari.

*1. Tim. 3

¶ 3 Præt. Nullus poteſt diſpẽſare in his, quæ ſunt de neceſſitate ſacramenti: ſed non[h] eſſe irregularem eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis, cum ſignificatio, quæ eſt ſacramento eſſentialis, deſit, ergo non poteſt in hoc diſpenſari.

¶ 4 Præterea, Hoc quod rationabiliter factum eſt, non poteſt irrationabiliter mutari, ſi[h] ergo poteſt rationabiliter diſpenſari cum bigamo, irrationabiliter eſt ei adiuncta irregularitas, quod eſt inconueniens.

SED CONTRA eſt, quòd Lucius Papa* diſpenſauit cum Epiſcopo Panormitano, qui erat bigamus.

*Ita refert gloſ. in decre. d. 34. e Lector. *Refertur in Dec. tex. d. 34. c. Lector.

Præt. Martinus* Papa dicit, lector ſi uiduam uxorem accipiat, in lectoratu permaneat, aut ſi neceſſitas fuerit, ſubdiaconus fiat, nihil autem ſupra, ſimiliter ſi bigamus fuerit, ergo ad minus uſque ad ſubdiaconatum cum eo diſpenſari poteſt.

RESPONDEO, Dicendũ, ꝙ bigamiæ non eſt adiuncta irregularitas de iure naturali, ſed de

K

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccleſ. &c.

EX articulo habes primò; quò per rationem oſtendas meritò inſinuatũ ab Innocentio, ut recitat diſt. 26 ꝙ per baptiſmũ non tollitur irregularitas contracta per bigamiam: & ſic. Deinde &c. Crimina tũ dimittuntur in baptiſmo: an & illa quæ ſecundũ Dei inſtituta cõplẽtur? Vxorẽ ducere crimẽ eſt; an non eſt crimẽ? Si crimen eſt, ergo erit author in culpa, qui, ut crimina committerentur, in paradiſo præcepit: cũ ipſa eos benedixit. Si uerò non eſt crimen (quia quod Deus inſtituit, nephas eſt crimẽ appellare & Salomon addidit: à Deo præparatur uiro uxor:) quo creditur inter crimina eſſe dimiſſum, quod Deo authore legitur cõſummatũ? Nuptiarũ ergo copula, quia Dei mandato perficitur, nõ põt dici peccatũ, & quod peccatum nõ eſt, ſolui inter peccata credi nõ debet. Eiuſq; integrũ & ſalutare exiſtimare aboleri non poſſe prioris nomẽ uxoris: cũ non ſit dimiſſum pro peccato, quod ex Dei eſt uoluntate completũ. Hæc ibi. Vbi diſputat Papa cõtra illos, qui nolebant pro bigamo haberi eum: qui unam uxorẽ ante baptiſmũ habuiſſet, & alterã poſt baptiſmũ. Item ibid. Acutiùs intelligunt, qui nec eum, qui cathecuminus, uel paganus habuerit unam ante baptiſmum, & poſt baptiſmum habuerit alteram, ordinari cenſuerunt: quia de ſacramento agitur, non de peccato. Hæc ibi.

¶ Secundo habes: quomodo per rationem prædicta patrum, ut quanto bigamiam nõ tolli per baptiſmum inſinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXVI. ART. V.

CONCL. Papa poteſt diſpenſare in irregularitate contracta ex bigamia totaliter; ſed Epiſcopus quantũ ad minores ordines 479

nores ordines:& (ſecundum quoſdam) etiam quantū ad maiores, in illis, qui uolunt Deo in religione ſeruire propter uitandū religioſorum diſcurſum.

¶Examen. Ly totaliter. Scilicet quantū ad ordines & uſque ad ſacerdotium, & ad epiſcopatum et incluſiuè. Ad differentiā Epiſcopi: qui, et ſecū dum opinionē dicētiū, eum poſſe diſpēſare in minorib. quò ad religioſos, non poteſt diſpēſare in Epiſcopatu, ut uidelicet poſſit talis bigamus ad Epiſcopatū aſcendere.

¶PROB. Quia Papa poteſt ſuper ius poſitiuū, ac illa, quæ ſunt eſſentialia ordini (ut ex ſupradictis patet:) & bigamiæ iſta irregularitas eſt de iure poſitiuo nō autem de eſſentialibus ordini.

1^m extra de bigam. Non licet diſpenſare. ℞. faciliter. § quaſi q nō ſit eadem difficultas diſpenſandi in illis, qui de facto &c. ut in textu.

¶NOT. Non eſt credibile Innocentiū Papam cuius eſt illa Decret. (cap. nuper.) uoluiſſe ſibi, aut ſucceſſoribus ſuis ligare manus. Et propterea ſubtiliter intentionē Pontificis penetrando, ſanctus Thomas uerba ipſius ad ſenſum in reſponſo dictum aptiſſimè accomodauit.

2^m d minori. Quæ in canone dicuntur. ℞. exiſtentia de iure naturali, aut de neceſſitate ſacramētorum, & fidei: nō, de Inſtitutione pura Apoſtolorum § Tūc nihil &c. Nam eccleſia habet nunc eandem poteſtatē, quā tempore apoſtolorū habebat; & bigamiæ irregularitas eſt de ipſorum inſtitutione pura.

¶Examen. Ly de iure naturali. Ergo naturale ius eſt etiā diuinū, inquantum ſcilicet à Deo eſt nobis inſertum. Nō tñ cōuertit: qm aliqd eſt de iure diuino, qd nō eſt de iure naturali.

¶Ly fidei. Scilicet ut includit etiam bonos mores. Nam Papa per legem ſuam non poteſt deſtruere bonos mores, ſicut nec fidem.

3^m minor. Non eſſe irregularem eſt de neceſſitate ſacramenti ordinis. ℞. negatur iſta. §. Ad probationem reſpondetur, q non quælibet ſignificatio eſt de eſſentia &c. ut in textu.

4^m conſequentia. Si ergo poteſt &c. ℞. negatur conſequentia. § Nā ſic tranſitus

iure poſitiuo, nec iterū eſt de eſſentialibus ordinis, q non ſit bigamus, quod patet ex hoc, q ſi aliquis bigamus ad ordines accedit, characterē accipit. Et ideo, Papa pōt diſpenſare in tali irregularitate totaliter; ſed Epiſcopus, quantū ad minores ordines: Et quidā dicūt q ēt quantum ad maiores, in illis, qui uolunt Deo in religione ſeruire propter uitandum religioſorum diſcurſum.

Ad primvm ergo dicendum, q per illam Decret. oſtenditur eadem eſſe difficultas diſpenſandi in illis, qui de facto cū pluribus contraxerunt, ac ſi de iure contraxiſſent; non quod ſubtrahatur ſimpliciter poteſtas Papæ diſpenſandi in talibus.

Ad 2^m dicendum, quòd hoc eſt uerum quantum ad ea, quæ ſunt de iure naturali, & quantū ad ea, quę ſunt de neceſſitate ſacramētorum, & fidei, ſed in aliis, quę ſunt de inſtitutione Apoſtolorum, cum Eccleſia habeat nūc eandem poteſtatem ſtatuendi, & deſtituendi, quam tunc habuerit, poteſt per eum, qui primatū tenet in eccleſia diſpenſari.

Ad 3^m dicendum, quòd non quęlibet ſignificatio eſt de eſſentia ſacramenti, ſed tantum illa, quę pertinet ad officium ſacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

Ad 4^m dicēdū, q in particularibus non pōt inueniri ratio, quæ omnibus cōpetat ęqualiter pp eorū diuerſitatē, & ideo q uniuerſaliter ſtatutū eſt, rationabiliter conſideratis his, quę in plurimis accidunt, poteſt etiam per diſpenſationem rationabiliter remoueri in aliquo caſu determinato.

ab uniuerſali ad particulare: & in particularibus nō poteſt inueniri ratio quæ &c. ut in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò; quū per rationem oſtendas, merito inſinuatū eſſe à Pōtificibus q pōt diſpēſari cū bigamis & ūc. Si ſubdiaconus ſcdam uxorē duxerit inter lectores & oſtiarios habeat, ita ut epiſtolā nō legat. Neceſſitate tñ exigēte, bigamus uſq; ad ſubdiaconatū pōt pmoueri. Hæc Martinus Papa: ut recitat dist. 34. Item à facto Papæ Lucij, qui diſpenſauit cū Panormitano Epiſcopo, q fuerat bigamus. Quod & adducit ibid. à gloſa cap. lector. At ſi dicat, q nō iure hoc factum ſit; temerariū uſ: qm nemo iudicabit primā ſedē. 9. q. 3. Addo q & in Gangrēſi cōcilio mōſtrat illius temerarij dicti oppoſitū ſic. Presbiter ſi fornicationē fecerit, q̄q̄ ſecundū canones Apoſtolorū debeat deponi: tñ iuxta authoritatē B. Silueſtri, ſi in uicio nō pſeuerauerit, ſi ſua ſpōte cōfeſſus adiecit ut reſurgat, decē annis in hūc modū pęniteat. Deinde epiſcopus in priſtinū honorē, iuxta B. Calixti Papę authoritatē, cū reuocare poterit. Hæc illud diſt. 81. Vbi patet ex facto duntū beatorū Pontificū Silueſtri & Calixti poſſe diſpenſari (legitima cauſa accedēte) in pœnis à canonibus & Apoſtolorū taxatis. Quod & hic ad 2^m annotauit S. Doctor. Ex quibus dictis ad Innocentiū Papam de bigam. nō ord. cap. nuper. & cap. debitū, & ad Luciū ibid cap. ſuper eo, dicendū eſt, q ibi regulariter loquuntur, non aūt in caſu legitimæ cauſæ in contrarium accedentis, ut hic. Quod & inſinuauit Martinus Papa nunc ſupra per ly neceſſitate exigente.

Tho. 4. d. 13. q. 2. ar. u. 1. & ſe. qué. cōcil. Trid. ſeſſ. 24. de ſacramēto. Matri. cano. 5.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta Pontificum pro quanto poſſe diſpenſari cum bigamo inſinuant & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAESTIO LXVII.

De libello repudij, in ſeptem articulos diuiſa.

Deinde conſiderandū eſt de libello repudij. Circa qđ quęruntur ſeptem.

¶Primo, Vtrum inſeparabilitas mřimonii ſit de lege naturę.

¶Secundo, Vtrum repudiare uxorem poſsit eſſe licitum per diſpenſationem.

¶Tertio, Vtrum ſub lege Moyſi fuerit licitum.

¶Quarto, Vtrum liceat uxori repudiatę alium uirum accipere.

¶Quinto, Vtrū liceat uiro repudiatam à ſe iterum ducere.

¶Sexto, Vtrum cauſa repudij fuerit odium uxoris.

¶Septimo, Vtrū cauſę repudij deberent in libello ſcribi.

Articvlvs I.

Vtrum inſeparabilitas uxoris ſit de lege naturæ.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd inſeparabilitas uxoris non ſit de lege naturę. Lex enim naturę communis eſt apud omnes: ſed nulla lege pręter legem Chriſti fuit prohibitum uxorem dimittere, ergo inſeparabilitas uxoris non eſt de lege naturę.

¶2 Pręterea, Sacramenta non ſunt de lege naturę: ſed inſeparabilitas matrimonii ad ſacramēti bonum pertinet, ergo non eſt de lege naturę.

¶3 Pręt. Coniunctio uiri, & fœminę in matrimonio ordinantur principaliter ad prolis generationē, & educationē, & inſtru

QVÆSTIO. LXVII.
ART. I.

Concl. De lege naturæ eſt, q ſocietas uiri & uxoris permaneat indiuiſa perpetuò. 28n

¶PROB.

op. ... Quia matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis per totam uitam, quæ proles eſt commune bonum uiri ac uxoris.

¶ Examen. Ly per totam uitam. Scilicet ſecundum naturæ curſum. Nã ſic proles diutiùs uiuit, quàm parentes: licet per accidens quãq; ſit è contrario. Quod ſtũ ſic intelligatur, patet; q̃a aliter concluſio efficaciter nõ probaretur. Nã ſi coniugũ ſocietas extendatur ad uitam prolis tantum quocunq; modo acceptã: cũ uita prolis quandoque ad aliquod tempus breuius duret, ſequeretur, q; ſocietas coniugũ ad aliquod tempus durabit ſolummodò, quod eſt abſurdum.

1ᵐ ð maiori.

Lex naturæ ... quantum ad aliquid: nõ, quantum ad perfectum eſſe ſuum. ℞. Tunc nihil contra. Nã matrimonij indiuiſibilitatem eſſe de lege naturæ, quò ad ſuum perfectum eſſe conſideratæ, intendit cõcluſio, & ſola lex Chriſti ad perfectum adduxit id, quod eſt de lege naturæ.

2ᵐ ð minori.

Ad ſacramentum. ℞. ut eſt in officium naturæ ad bonum prolis ordinatũ. ℞. Tunc nihil &c. Nam licet inſeparabilitas conueniat matrimonio, ut eſt ſacramentũ ſignificans perpetuam cõiunctionem Chriſti & eccleſiæ non tamẽ ut ſic eſt de lege naturæ, ſed ut dictum eſt, ſecundum q; pertinet ad ... ſin.

concl. m. **3ᵐ ð minori.**

Hæc omnia aliquo certo tẽpore conſummantur. ℞. per accidens: non, per ſe. ℞. Tunc nihil &c. Nam concluſio cum probatione ſua loquuntur per ſe de huiuſmodi coniunctione ſic ordinata, ut dictum eſt in maiori.) Propter ea textus ... omnia ſignificat ... dicit, q; ſolutio ... ea dictis.

ctionem, ſed hæc omnia aliquo certo tempore conſummantur, ergo poſt illud tempus licet uxorem dimittere ſine aliquo præiudicio legis naturæ.

¶ 4 Præterea, Ex matrimonio principaliter ʰ quæritur bonum prolis, ſed inſeparabilitas eſt cõtra bonum prolis; quia ut dicunt G Philoſophi, aliquis uir non poteſt ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere poſſet, & quæ etiam ab alio uiro impræ gnaretur, ergo inſeparabilitas matrimonij magis eſt contra legem naturæ, quàm de lege naturæ.

Sed contra. Illud præcipue eſt de lege naturæ, quod natura bene inſtituta accepit in ſui principio, ſed inſeparabilitas matrimonii eſt huiuſmodi, ut patet Matth. 19. ergo eſt de lege naturæ.

Præterea. De lege naturæ eſt, quòd homo Deo non contrarietur, ſed homo quodammodo cõtrarius eſſet Deo, ſi ſeparet, quos Deus cõiunxit, cum ergo ex hoc inſtituta ſit inſeparabilitas matrimonij, Matth. 19. uidetur, q; ſit de lege naturæ.

I Respondeo, Dicendũ, q; matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, non ſolum ad aliquod tẽpus, ſed per totam uitam prolis. Vnde de ᵐ lege naturæ eſt, quòd parentes filiis theſaurizent, & filii parentum hæredes ſint.ⁿ Et ideo cum proles ſit commune bonũ uiri, & uxoris, oportet eorum ſocietatẽ perpetuo permanere indiuiſam ſecundum legis naturæ dictamen, & ſic ᵖ inſeparabilitas matrimonii eſt de lege naturæ.

concl. p

Ad primum ergo dicendum, quòd ſola lex Chriſti ad perfectũ humanum genus adduxit, reducens in ſtatum nouitatis naturæ. Vnde, & in lege Moyſi, & in legibus humanis non potuit totum auferri, quod contra legem naturæ erat, hoc enim ſoli legi ſpiritus, & uitæ reſeruatum eſt.

Ad secundum Dicendũ, q; inſeparabilitas competit matrimonio ſecundum q; eſt ſignum perpetuæ coniunctionis Chriſti, & Eccleſiæ & ſecũdum quòd eſt in officium naturæ ad bonũ prolis ordinatum, ut dictum eſt, *ſed quia ſeparatio matrimonii magis directè repugnat ſignificationi quàm prolis bono, cui conſequenter repugnat, ut dictum eſt, H inſeparabilitas matrimonii magis in bono ſacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quãuis in utroque intelligi poſſit; & ſecundũ quòd pertinet ad bonum prolis, eſt de lege naturæ, nõ autem ſecundum quòd pertinet ad bonum ſacramenti.

* In corp. art.

Ad tertium patet ſolutio ex dictis.*

Ad 4ᵐ dicendum, quòd matrimoniũ principaliter ordinatur ad bonum cõmune, ratione principalis finis, qui eſt bonum prolis, quamuis etiam ratione finis ſecundarii ordinetur ad bonum matrimoniũ contrahentis, prout per ſe eſt in remedium concupiſcentiæ. Et ideo in legibus matrimonii magis attẽditur quod omnibus expediat, quàm quod uni competere poſſit; quamuis ergo matrimonij inſeparabilitas impediat bonũ in aliquo homine, tñ K non eſt conueniens ad bonũ prolis ſimpliciter, & propter hoc ratio non ſequitur.

* In corp. art. & in ſolut. præced.

P in ly prolis. Vnde in fine dicit textus ly tamen non eſt conueniens ad bonum prolis ſimpliciter. Quando ergo circa minorem dicitur iuxta opinionem philoſophorum; quòd aliquis uir poſſit accipere prolem ex aliqua fœmina, qui non poteſt ex alia, conceditur: ſed reſpondetur, quòd hoc non eſſet bonum prolis ſimpliciter, propter rationem dictã. Aliud ergo eſt poſſe habere prolem quocunque modo, aliud eſt poſſe habere prolem ad bonum prolis ſimpliciter. Et de hoc uide ... intelligitur maior illa, ſcilicet ex matrimonio principaliter quæritur bonũ prolis. Ecce; quod ... quæritur pro ... ſed bonum prolis, quod ſit ad bonum ſimpliciter prolis cõueniẽs: ... per ſe ſolum in matrimonio eſt. Reſpõſio. Aduerte diligenter in textu illã mentionem, quæ fit de fine matrimonij ſecundario, i. de remedio concupiſcẽtiæ. Ex hoc n. facile reſpondebis ad argumenta, quæ poſſent fieri contra matrimonia ſenum, & ſterilium dicendo; quòd poſſent ſeparari; q; generare prolem nequeunt. Tunc enim reſpondetur, quòd quãuis ex matrimonio non poſſint habere prolem; habere tamen poſſunt remedium concupiſcentiæ. Et ideo inſeparabilitas etiam conuenit ipſorum matrimonio. Ad hoc denotandum dictum fuerat in maiori ab arguente ly principaliter & reſpõſum ... in princ. dix. ly principaliter: quaſi apertè per id oſtẽderetur q; ea matrimonio ultra prolem aliquid etiam quæritur, quo dato ſine prole inſeparabilitas adhuc matrimonij perſeuerat.

4ᵐ maior. In matrimonio principaliter quæritur bonum prolis. ℞. præſuppoſito bonũ communi, non aliter. ℞. Tunc nihil &c. Nam licet in aliquibus particularibus proles poſſet haberi ... extra matrimoniũ, quàm in matrimonio: tamen communiter loquendo eſt è conuerſo. Nam bonum prolis non ſic promouetur per ſcabiis, qui ſocietatem perpetuam matrimoni ... non habent, licet quãdoque in aliquo particulari hoc accidat. Vide artic. 2. corp. fin. & ad primum.

¶ NOT. Reſponſum illud facit uim in ly bonum, magis q̃

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quòd per rõnem interimas errorem Libertinorum (Prat. Libertin.) dicent enim matrimonia poſſe diſſolui, ub uxor mariti ſui tædium ceperit. Demonſtrat enim articulus præſens, quod huiuſmodi ſeparabilitas eſt contra legem naturæ per hoc; q; oſtendit inſeparabilitatem matrimonij eſſe de lege naturæ. Vuilm. p. S. Eccl. &c

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictũ errorem meritò damnari à Concil. Trid. ſeſſ. 24. can. 5. Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge, diſſolui poſſe matrimonij uinculum; anathema ſit. Hæc ibi. Ecce q; à fortiori contineris, & damnat Libertinos, cum nec propter hæreſim, quæ proſectò peior eſt 2

quam

quem tedium mariti, diſſolui matrimonia ſanxit: Ex quo etiã, à fortiori, damnatur Melancton; qui propter adulterium uoluit matrimonia diſſolui ut ſupra q. 9 ar. 6. appen. Et Caluinus, qui facto ſuo Melanctoni ipſi ſubſcripſit. Vt n. refert Prateolus titu. Iudæorum hæreſes: quidã intra ſemannum tres duxit Geneuæ uxores, eo q ſecũdũ Euangeliũ duos penbat adulteras, Caluino iudice. En quãta mala profluũt ex ignorantia, uel etiã extorſione, recti ſenſus euangeliorum & (uniuerſaliter à ſimili) aliarũ ſcripturarum ſanctarũ. Itẽ à Matth. 19. Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet. Itẽ à Rom. 7 Mulier alligata eſt legi, quãdiu uiit eius uiuit. Item à 1. Cor. 7. per uerba ſimilia.

3 ¶ Tertiò habetur q̃ð per rationem prædictã patrũ & ſcripturarum, pro quanto uniuerſaliter. inſinuãt inſeparabilitatẽ matrimonij eſſe de lege naturæ, & intelligas, & probes, & defendas. Dicit ly uirtualiter: quia id, q̃d ab initio creaturę inſtitutũ fuit, uidetur eſſe de lege naturæ. & hoc ipſum p prædicta inſinuatur.

*Art. præced.

4 ¶ Quartò uides: q̃ð ex ijs uiſiſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*ex art 5. q. 65. præced.

QVÆST. LXVII.

ART. II.

CONCL. 1ª. Diſpẽſatio, quæ eſt in cauſis inferioribus, poteſt cadere ſupra ſecunda præcepta legis naturæ non autẽ ſupra prima.

¶ PROB. Quia huiuſmodi diſpenſatio eſt, ſicut mutatio curſus naturalis rei ex cauſa naturali, ſecundum quẽ modũ nõ uariatur curſus rerum, quæ ſunt ſemper (patet) & prima præcepta legis naturæ ſunt quaſi ſemper exiſtentia, non ſic autem ſecunda (ut patet ex ſupradictis.

¶ CONCL. 2ª. Diſpẽſatio facta diuinitus cadere poteſt etiam ſupra prima præcepta legis naturæ.

¶ PROB. Quia talis diſpenſatio ad aliquod myſterium diuinum ſignificandũ uel oſtendendum ordinatur (patet de præcepto Abrahæ dato diſpenſatiuè)

¶ NOT. Myſteria diuina ſignificanda, uel oſtendenda, ſunt nobiliora rebus naturalibus: & ideo non eſt mirum, q in ſeruitium illorum myſteriorum curſus naturalium quandoque uarietur diuinitus, immò eſt maximè conueniens. Nam & inferiora in rebus naturalibus ſubordinantur ad ſuperiora etiam ſecundum philoſophos: & ſuperioribus lationibus gubernãtur. Vnde curſus aquæ ex principiis ipſius prodiens, qui eſt ferri deorſum, mutatur ad motum ſuperioris. ſ. Lunæ. ita ut fluat, & refluat.

ARTICVLVS II.

Verum potuerit eſſe licitum per diſpenſationem uxorem dimittere.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd uxorem dimittere per diſpẽſationem eſ- B ſe licitum non potuerit. Illud enim, quod eſt in matrimonio cõtra bonum prolis, eſt cõtra[h] præcepta legis naturæ, quæ indiſſolubilia ſunt: ſed dimiſſio uxoris eſt huiuſmodi, ut ex dictis patet* ergo &c.

¶ 2 Præterea, Concubina differt ab uxore præcipue in hoc, quòd non eſt inſeparabiliter iuncta: ſed habere concubinas fuit indiſpenſabile,[h] ergo, & dimit- C tere uxorem.

¶ 3 Præterea. Homines ita ſunt modo[h] receptibiles diſpenſationis, ſicut fuerunt olim: ſed modo non poteſt diſpenſari cum aliquo, ut uxorem dimittat, ergo nec olim.

SED CONTRA. Agar cognita eſt ab Abraham uxorio affectu, ut dictum* eſt: ſed ipſe eam* præcepto diuino eiecit, & non peccauit, ergo potuit per diſpenſa- D tionem fieri licitum, quòd homo uxorem dimitteret.

RESPONDEO, Dicendum, quòd diſpenſatio in præceptis præcipue, quæ ſunt aliquo modo legis naturæ, eſt ſicut mutatio curſus naturalis rei, quæ quidem mutari dupliciter poteſt. Vno modo ex aliqua cauſa naturali, per quam alia cauſa naturalis impeditur à curſu ſuo, ſicut eſt in omnibus, quæ E in minori parte caſualiter accidunt in natura: ſed per hunc modum non uariatur curſus rerum naturalium, quæ ſunt ſemper, ſed quæ frequenter. Alio modo per cauſam penitus ſupernaturalem, ſicut in miraculis accidit. Sed hoc modo poteſt mutari curſus naturalis, non ſolum, qui eſt ordinatus, ut ſit frequenter, ſed, qui eſt ordinatus etiam, ut ſit ſemper, ut patet in ſtatione Solis tempore Ioſue, & reditu eius tempore Ezechiæ, & de eclypſi miraculoſa tempore paſſionis Chriſti. Hæc etiam eſt ratio diſpenſationis in præceptis legis naturæ, quando eſt in cauſis inferioribus: & [m] ſic diſpenſatio cadere poteſt ſupra ſecunda præcepta legis naturæ, non autem ſupra prima,* quia illa ſunt quaſi ſemper exiſtentia, ut dictum eſt de pluralitate uxorum, & huiuſmodi. Aliquando autem eſt tantum in cauſis ſuperioribus, & [p] tunc poteſt diſpenſatio eſſe diuinitus, etiam contra prima præcepta legis naturæ* ratione alicuius myſterij diuini ſignificandi, uel oſtendendi: ſicut patet in diſpenſatiuo præcepto Abrahæ facto de occiſione filij innocentis. Tales autem diſpenſationes non fiunt communiter ad omnes, ſed ad alias ſingulares perſonas, ſicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inſeparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, ſolum hoc ſecundo modo ſub diſpenſatione cadere potuit. Si autem ſit inter ſecunda præcepta legis naturę, etiam primo modo cadere potuit ſub diſpenſatione. Videtur autem magis inter ſecunda pręcepta legis naturę contineri. Inſeparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonum, quod eſt principalis matrimonii finis, niſi quantum ad hoc, quòd per parentes filiis prouideri debet in totam uitam, per debitam pręparationem eorum, quę ſunt neceſſaria in uita: huiuſmodi autem pręparatio nõ eſt de prima intentione naturę, ſecundum quam omnia ſunt communia. Et ideo* non uidetur eſſe contra primam intentionem naturę dimiſſio uxoris,[t] & per conſequens, nec contra prima pręcepta, ſed contra ſecunda legis naturę: unde[t] etiam primo modo ſub diſpenſatione uidetur poſſe cadere.[c]

concl. m ¶ CONCL. 3ª. Dimiſſio uxoris non uidetur eſſe contra primam intentionẽ naturæ.

concl. p ¶ PROB. Quia debita præparatio à parẽtibus fienda eorum, quæ ſunt neceſſaria in tota uita filiorũ, non eſt de prima intentione naturæ (cũ ſecundum hanc intentionẽ omnia ſint communia:) & inſeparabilitas matrimonij nõ ordinatur ad bonum prolis, niſi quantum ad hoc, quod per parentes filiis per totam uitam debet prouideri.

¶ NOT. Vide in ad 1m. ut intelligas prouiſionem prædictã pro filiis à parẽtibus eſſe in poſterũ; ita q nõ ſolũ durante uita parentũ fieri debeat, ſed ita q poſt mortẽ illorum poſſint inde uiuere filij.

¶ CONCL. 4ª. Dimiſſio uxoris uidetur poſſe cadere ſub diſpenſatione, etiam primo modo.

¶ NOT. Non intelligas hic ly dimiſſio uxoris, niſi limitãdo quò ad cohabitationem, uel thorũ. Non põt rumpi uinculũ matrimonij per diſpenſationẽ alicuius à Deo quãuis poſſit diuidi thorus & cohabitatio legitima cauſa accedente. Vnde dicit ly primo modo, qui ſupra declaratus fuit dicere uariationem non in his, quę ſunt ſemper (hoc, in propoſito eſt uinculum matrimonii; ſed in aliquã uel frequenter (Hoc, in propoſito eſt thorus, ſeu cohabitatio.) concl. t

¶ PROB. Quia talis dimiſſio non contra

tra prima præcepta legis naturæ, ſed contra ſecunda eſſe ni- F deſcript a i ex dictis patet.

1^m de maiori. Præcepta accepta uel quantum ad primam intentionem naturæ uel quantum ad ſecundam. §. ut declaratus in textu. Tunc mihi &c. Nam dimiſſio uxoris eſt contra præcepta quò ad ſecundã intentionem, quæ te ... diſpenſationem. ut in corp.

2^m illatio cõcluſionis. Ergo &c. &c. negatur illatio §. Nam habere concubinam eſt contra bonú prolis quãtum ad id &c. ut in textu: & tamen etiã illud fuit diſpenſabile ſecundum aliquã conſiderationem ut ibid.

¶Corollarium. Ergo argumentum deficit in duobus. Primò quia non eſt ſimile de concubina habitione, & dediſſiont uxoris quia illud eſt cõtra primam intentionē naturæ, hoc contra ſecundã (ut in corp. ſio.) ſecũdo quia habere concubinã fuit etiam (ut in textu) aliquo modo diſpēſabile. Adeo q̃ & maior argumenti deficit in ueritate, & etiam minor. Concubina enim differt ab uxore non tantú in hoc, q̃ non eſt inſeparabiliter iuncta; ſed & in hoc, q̃ non diuturno tēpore (loquendo per ſe, ut intelligitur.) Et cum cõne ſecundi huius ſit contra primã intētionē, ut declaretur in textu, uidetur hoc præcipuè conſiderandũ in differentia cõcubinæ ab uxore.

3^m maior. Homines ita ſūt modò receptibiles diſpēſationis ſicut fuerũt olim. §. nã aliquid addatur nunc, ſupra rem diſpenſabilem olim, quod tūc non aderat §. Tunc nihil &c. Nunc enim additur ad matrimoniũ, q̃ ſit eccleſiæ ſacramentum, quod olim non erat.

¶Et tamen. Ly niſi forte ſecundo modo diſpenſationis. Ideſt niſi fiat diſpenſatio diuturnitate. Hic non erat ſecundus modus diſpenſandi quia erat ſecunda concluſio corp. Non poteſt ergo nūc ab aliquo licitum diſpēſari ſuper dimiſſione uxoris uera, & hoc intēdit textus per ly manente tali inſtitutione nō põt ſub diſpenſatione cadere. Poteſt tamen remota tali inſtitutione. i. remoto quod illa ſit uxor uera illius, ſub diſpenſatione cadere ... pro dimiſſione.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in bono prolis, ſecundum q̃ eſt de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio, & nutritio, quouſq; proles ad perfectã ætatē ducatur; ſed q̃ ei prouideatur in poſterũ per hæreditatis, & aliorũ bonorũ dimiſſionē, uidetur pertinere ad ſecundũ legis naturæ præceptum. G

AD SECVNDVM Dicendũ, q̃ habere concubinam eſt contra bonum prolis, quantum ad id, quod natura in eo de prima intētione intendit. ſ. educationem, & inſtructionem, quæ requirit diuturnam cõmanſionē parentum, quod nō eſt in cõcubina, quæ ad tempus aſſumitur, & ideo nō eſt ſimile; tñ quantum ad ſecundam intentionē etiam habere concubinam ſub diſpenſatione cadere poteſt: ut patet Oſeæ Primo. H

AD TERTIVM Dicendũ, q̃ inſeparabilitas, quamuis ſit de ſecunda intentione matrimonij, prout eſt in officium naturæ, eſt tamen de prima intentione ipſius, prout eſt ſacramentum eccleſiæ: & ideo ex quo inſtitutum eſt ut ſit eccleſiæ ſacramentum, manente tali inſtitutione nō poteſt ſub tali diſpenſatione cadere, niſi forte ſecundo modo diſpenſationis. I

ARTICVLVS III.

Vtrum ſub lege Moyſi licitum fuerit uxorem dimittere.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſub lege Moyſi fuerit licitum uxorem dimittere. Vnus enim modus conſentiendi eſt non prohibere, cum poſſit: conſentire autem illicito eſt illicitum, cum ergo Moyſes non prohibuerit uxoris repudiũ, nec peccauerit, quia lex ſancta eſt, ut dicitur Rom. 7. uidetur q̃ repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2 Præterea, Prophetæ locuti ſunt Spiritu ſancto inſpirante, ut patet. 2. Petri 1. ſed Mala. 3. dicitur: Si odio habueris eam, dimitte: ergo cũ illud, quod Spiritusſanctus inſpirat, non ſit illicitũ, uidetur q̃ repudium uxoris non ſemper fuerit illicitum.

¶ 3 Præt. Chryſo.* dicit, quòd ſicut Apoſtoli permiſerunt ſecundas nuptias, ita Moyſes permiſit libellum repudij: ſed ſecundæ nuptiæ non ſunt peccatũ, ergo nec repudium uxoris ſub lege Moyſi.

4 SED CONTRA, eſt, quod Dominus dicit, quòd libellus repudij datus eſt Iudæis propter duritiam cordis* eorũ: ſed duritia cordis eorum non excuſabat eos à peccato, ergo nec lex de libello repudij.

¶ 5 Præterea. Chry.* dicit ſuper Matth. 2. quòd Moyſes dando libellum repudij, non iuſtitiã Dei monſtrauit: ut quaſi per legem agentibus, peccatum nō uideatur eſſe peccatum.

RESPONDEO, Dicendũ, q̃ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam dicunt, q̃ illi, qui ſub lege uxorem, dato libello repudij, dimittebant, nō excuſabãtur à peccato, quamuis excuſarentur à pœna ſecundum legem infligenda: & per hoc dicitur Moyſes libellũ repudij. pmiſiſſe, & ſic ponunt quatuor modos permiſſionis. Vnus per priuationē præceptionis, ut quando maius bonũ non præcipitur, minus bonum permitti dicitur: ſicut Apoſtolus nõ præcipiendo uirginitatem, matrimonium permiſit. 1. Corin. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, ſicut uenialia dicuntur permiſſa, quia non ſunt pro- K

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum ab Apoſtolo Gal. 4. q̃ per diſpenſationem licitum fuit dimittere uxorē: & ſic. Abraham duos filios habuit, unũ de ancilla, & unum de libera. Sed quid dicit ſcriptura? Ejice ancillã. It ē Gen. 21. Non tibi uideatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua. Omnia, quæ dixerit tibi Sara, audi uocem eius. Hæc ibi. Licet ergo ly ejice ancillam ſit uerbum Saræ, tamen à Deo eſt confirmatum & conſequenter per diſpenſationem diuinam lacitum licitũ.

¶Secundo habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto inſinuant licitam eſſe dimiſſionē uxoris per diſpenſationē diuinã, & intelligas, & teneas.

¶Tertio uides quomodo ex ijs uerbis Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXVII. ART. III.

CONCL. 2^a. Illi, qui ſub legē uxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excuſabantur à peccato, quãuis excuſarentur à pœna ſecundum legem infligenda.

¶PROB. Quia iſta eſt opinio communior & probabilior.

¶CONCL. 1^a. Quãuis repudiare uxorē ſit per ſe malum, tamen ex permiſſione diuina fiebat licitũ.

¶PROB. Quia ſi repudiando uxorē peccaſſent, hoc eis per legem atque prophetas indicari debuiſſet, quod nunquam indicatum fuit. 2. Quia Chryſoſtomus id ſentire uidetur.

¶NOT. Iſta ratio probabilis eſt, ut apparet ex 3^a. concluſione dicenda, & ex ſolutione argumentorũ contrariorũ. Nec facit hanc eſſe neceſſariã Chryſoſtomi auctoritas: quia ex doctoribus argumẽta ſumũtur pbabiliter concludentia, licet tanq̃ ex proprijs, ut 1. par. q. 1. ar. 8. ad 2^m.

¶CONCL. 1^a. Quamuis hoc quod dicitur in 2^a. concluſione probabiliter dicatur: tamen illud quod dictum eſt in concluſione prima, communius ſuſtinetur.

¶PROB. Quia præſupponitur clarum.

1^m de

Vul. ps. Eccl. &c.

*Hom. 32 in Euãg. Matth. in opere imperf. parũ ante medi. to. 2.

a Matth. 19

b *Hom. 32 in Matth. in opere imperf. parũ ante me. to. 2

28 a

concl. ...

1m de maiori. Non prohibetc. R. quādo ſperatur correctio: non, quando de maiori malo probabiliter timetur. § Tunc nihil &c. Nam Moyſes ſi prohibuiſſet de libello, timebat magis de malo, quàm de correctione.

¶ NOT. Prohibitiones ſunt ad hāc finem, ut conſulatur per eas ſaluti proximorum, ſicuti charitas exigit. Quādo igitur non ſalus ſperatur ſed contrarium ſalutis proximi timetur: tunc charitas ſuadet, ut ceſſetur à prohibitionibus: niſi forſan bonum communitatis aliud requirat. Bonum ſiquidem gentis melius eſt, quàm partis ſecundum philoſophum. Et propterea textus innuit, quòd Moyſes, quantum ex ſe fuit, bene fecit abſtinendo à prohibitione libelli repudij.

2m de cōcluſione. Nō ſemper fuerit illicitū. R. uel nūquam fuerit permiſſū. §. Tunc nihil &c. Nā illud arguentis non eſt uerū, ſed hoc reſpondent. Prophetæ.n. ſpiritu ſancto inſpirati non dicebant &c. ut in textu.

¶ NOT. Confirmatur reſponſum hoc ex Matth. 19. ubi dñs legis eorumque optimus expleṅator per hoc, q libello repudij dicit fuiſſe per miſſionē, non præceptum, gloſat ac elleuo[?] ſuit omnia dicta de libello tali: ſiue e lege ſiue è prophetis dicerētur. Propter hoc enim inter cæteras doctorum expoſitiones, dicit Matth 5. uēniſſe adimplere legem, quia uerū ſenſum ſcripturarū antiquatam nobis aperuit.

3m ex Chryſoſtomo. Ita. R. quantum ad hūc permittendi: nō autem. § ut in textu. Tunc nihil &c. Stat enim ſimul authoritate Chryſoſtomi ſic intellecta, q dare libellum non ſit illicitū, & ſi nuptiæ ſecundæ ſint licitæ.

4m d minori. Licet ſola ſeruitus cordis nō excuſabat eos à peccato. R. tamen

incl. p

*Hom. 32 in Matth. opere imperfecto to. 2.

incl. f

*Al. manus.

hibita. Tertius per priuationem cohibitionis, & ſic peccata oīa dicuntur permitti à Deo, inquātū non impedit, cū impedire poſſit. Quartus per priuationē punitionis; & ſic libellus repudij in lege permiſſus fuit, non quidē propter aliquod maius bonum conſequendum, ſicut fuit diſpenſatio de pluribus uxoribus habendis, ſed propter malū cohibendū, ſ. uxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem iraſcibilis, ſicut permiſſum eſt eis extraneis fœnerari propter corruptionem aliquam in concupiſcibili, ne ſcilicet fratribus fœnerarētur, & ſic propter corruptionem ſuſpitionis in rationali, fuit permiſſum ſacrificium zelotipię, ne ſola ſuſpitio apud eos iudiciū corrumperet. Sed quia lex uetus quamuis gratiam non cōferret, tamen ad hoc data erat, ut peccatum oſtenderet, ut cōiter ſancti dicunt. Ideo aliis uidetur quòd ſi repudiando uxorem peccaſſent, hoc ſaltem eis per legem, ac prophetas indicari debuiſſet. Iſa. 58. Annuntia populo meo ſcelera eorum. alias uiderentur nimis eſſe neglecti, ſi ea, quæ neceſſaria D ſunt ad ſalutem, quæ nō cognoſcebant, nunquam eis nunciata fuiſſent, quod non poteſt dici, cū iuſtitia legis tempore ſuo obſeruata, uitam mereretur æternam. Et propter hoc dicunt, q quamuis repudiare uxorem per ſe ſit malum; tamen ex permiſſione diuina licitū fiebat: & hoc confirmant authoritate Chryſoſtomi,* qui dicit quòd à peccato abſtulit culpam legiſlator quando permiſit repudium, &* quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communius ſuſtinetur, ideo ad utraſque rationes reſpondendum eſt.

AD PRIMVM ergo dicendū, q aliquis, qui pōt prohibere non peccat, ſi à prohibitione abſtineat, non ſperans correctionē; ſed magis* malum æſtimans ex tali phibitione occaſionē ſumere, & ſic accidit Moyſi, unde diuina

authoritate fretus libellum repudij non prohibuit.

AD SECVNDVM Dicendū, q Prophetæ ſpiritu ſancto inſpirati, non dicebant dimittendā eſſe uxorem, quaſi Spiritusſancti præceptum ſit, ſed quaſi permiſſum; B ne aliqua peiora fierent.

AD TERTIVM Dicendū, q illa permiſſionis ſimilitudo nō eſt intelligenda quātū ad omnia, ſed ſolū quantū ad cauſam eandem: quia utraque permiſſio ad uitandam turpitudinem facta eſt.

AD QVARTVM Dicendum, q quamuis duritia cordis non excuſaret à peccato, tñ permiſſio ex duritie facta excuſabat. Quędam enim prohibētur ſanis, quę C non prohibentur infirmis corporaliter; nec tamen infirmi peccāt permiſſione ſibi facta utentes.

AD 5m dicendum, quòd aliquod bonum poteſt intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonum conſequēdum, & tunc intermiſſio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honeſtatem; ſicut intermittebatur ſingularitas; uxoris honeſtè à Iacob propter bonū prolis. Alio modo bonū aliquod intermittitur ad uitandum maius malum, & tūc ſi authoritate eius, qui diſpēſare poteſt, hoc fiat, reatum talis boni intermiſſio nō habet, ſed honeſtatē aliam non acquirit, & ſic indiuiſibilitas matrimonij in lege Moyſi intermittebatur propter malum maius uitandum, ſcilicet uxoricidium. Et ideo Chryſoſtomus* dicit, quòd E à peccato abſtulit culpam: quāuis enim inordinatio maneret in repudio, ex quo peccatū dicitur; tamen reatum pęnę non habebat, neque tēporalis, neque perpetuæ, inquantum diuina diſpenſatione fiebat, & ſic erat ab eo culpa ablata: & ideo etiam ipſe ibidem dicit, q permiſſum eſt repudium non malum quidem, tamen illicitum, qui fuit de prima opinione, & refertur ad hoc tantū, q non habeat reatum temporalis pœnæ.

A ſic facta ex illa duritia, excuſabat. §. Tunc nihil &c. Nunc.n. quæſtio eſt, non de duritia, ſed de permiſſione, ut patet penetranti.

¶ Examen. Ly tñ permiſſio. Scilicet iſta particulatis. In cuius ſignum uocatur diſpenſatio in ad 5m. Hoc dixerim ad excludendum permiſſionem uniuerſalem; quæ eſt de malis, quæ fiunt quotidie. Nā huiuſmodi pmiſſio nō excuſat à peccato; alioquin omnes excuſarentur.

5m ex Chryſoſtomo. Peccatū nō uideatur eſſe peccatum. R. i. inordinatio, ſeu illicitum, nō uideatur habere reatum pœnæ neq; temporalis neq; perpetuæ. §. accedente, ſcilicet diuina diſpēſatione. Tunc nihil &c. Nam dictum eſt in corp. ſin. q Chriſtus fauet ſecundæ opinioni.

APPENDIX. Viſl. ¶ 2. Eccl. &c.

EX articulo habes primò; q per rationem dupliciter intelligas dictū Matth. 19 Moiſes ad duritiam cordis ueſtri permiſit uobis dimittere uxores ueſtras. Item illud Mar. 10. Ad duritiam cordis ueſtri Moyſes ſcripſit uobis præceptū iſtud. Vbi ly præceptum, ſumitur largè. Item Deuteron. 24. Si acceperit homo uxorē, & habuerit eam, & nō inuenerit grat. ā ante oculos eius propter aliquam fœditatem, ſcribat libellum repudij, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua. Hæc ibi. Hęc enim omnia & ſingula, & ſi quæ ſimilia ſunt, poſſunt intelligi ita, ut ibi non interueniret peccatū, & ut interueniret.

¶ Secundo habes, quomodo per rationem utrunque ſenſum ſcripturarum iſ latum & probes, & in aduerſus defendas. Quoniā autem ſenſus utrius ſenctos doctores ſib. fauentes hēt, quos, prædictis modis ſuſtentando ſcripturā per articulum hunc, ſi. m. ſuſtentas: ideò.

*Hom. 32 in Matth. in opere imperfecto, ante medi. to. 2.

¶ Tertiò uides quomodo ex 3. uiciſſim ſuſtentatur ſuſtentāſ, idest quomodo ex ijs Angelica hæc doctrina declaratur, & conſolidetur.

* Poſita ſortiocar.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum liceat uxori repudiatæ alium virum habere.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ liceret vxori repudiatæ, alium uirum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas uiri repudiãtis, quàm uxoris repudiatæ: ſed uir poterat ſine peccato aliam ducere uxorem, G h ergo uxor ſine peccato alium uirum ducere poterat.

¶ 2 Præterea. Auguſtinus* dicit T de duabus uxoribus quòd (quãdo h mos erat) peccatum nõ erat, ſed tempore legis ueteris erat talis conſuetudo, quòd repudiata alium uirum ducebat, ut patet Deut. 24. Cum egreſſa uirum alterum duxerit &c. ergo non peccabat alteri uiro ſe iungẽdo.

¶ 3 Præterea, Matth. 5. Dominus iuſtitiam noui teſtamenti oſtendit h ſuperabundantem eſſe reſpectu iuſtitiæ ueteris Teſtamenti: hoc autem dicit ad iuſtitiæ noui Teſtamenti ſuperabundantiam pertinere, quòd uxor repudiata h non ducit alterum uirum, ergo in ueteri lege licebat.

4 SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 5. Qui dimiſſam uxorem h duxerit, mœchatur: ſed mœchia nunquam fuit in ueteri lege licita, ergo uxori repudiatæ non licuit alium uirum habere.

¶ 5 Prꝯterea, Deut. 24. dicitur, quòd mulier repudiata, quæ aliũ uirum duceret, polluta erat, h & abominabilis facta coram Domino, ergo peccabat alium uirum ducendo.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m ſecundum primam opinionem * peccabat poſt repudiũ K uxor alteri uiro coniuncta, n quia adhuc primum matrimonium non erat ſolutum. Mulier enim quanto tempore uiuit, alligata eſt legi uiri, ut patet Roman. 7. non autem poterat ſimul plures uiros habere. Sed ſecundum aliam opinionem, ſicut licebat ex diſpenſatione diuina uiro uxorem repudiare, ita uxori alium uirum ducere, ¶ quia inſeparabilitas matrimonii ex cau F ſa diuinæ diſpenſationis tollebatur: qua inſeparabilitate manente, intelligitur uerbum Apoſtoli. Vt ergo ad utraſque rationes reſpondeamus.

AD PRIMVM Dicendum eſt, ꝙ uiro licebat plures uxores ſimul habere ſecundum diſpenſationẽ diuinam, & ideo una dimiſſa in matrimonio non ſoluto, poterat aliam ducere, ſed nunquam uxori licuit habere plures uiros, & ideo non eſt ſimile.

AD SECVNDVM Dicendũ, quòd in illo uerbo Auguſt. mos non ponitur pro conſuetudine, ſed pro actu honeſto, ſecundum quod à more aliquis dicitur morigeratus, quia eſt bonorũ morũ, & ſic à more Philoſophia moralis nominatur.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ Dominus Matth. 5. oſtendit noua legem abundare per conſilia ad H ueterem, non ſolum quantum ad ea, quæ lex uetus licita faciebat, ſed etiam quantum ad ea, quæ in ueteri lege illicita erãt, ſed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expoſitionẽ, ſicut patet de odio inimici: & ita eſt etiam de repudio.

AD 4m dicendum, quòd uerbum domini intelligitur quantum ad tẽpus nouæ legis, in quo dicta permiſſio eſt ſublata: & ſic I ẽt intelligitur quoddam uerbũ, Chryſoſt.* qui dicit ꝙ, qui ſecũdũ legem dimittit uxorem quatuor facit iniquitates, quia quoad Deũ exiſtit homicida, inquantum habet propoſitum occidendi uxorem, niſi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicãtem, in quo caſu lex Euãgelii uxorem dimittere permittit: & ſimiliter quia facit eam adulteram, & illũ cui copulatur.

AD 5m dicendum, ꝙ quãdã Gloſ. interlinearis dicit, polluta eſt & abominabilis, ſed illius iudicio qui quã pollutã eã prius dimiſit: & ſic non oportet ꝙ ſit polluta ſimpliciter. Vel dicitur polluta eo modo quo immũdus dicebatur, qui mortuum tangebat, uel leproſum, non immunditia culpæ, ſed cuiuſdam irregularitatis legalis: unde, & ſacerdoti non licebat uiduam, aut repudiatam ducere in uxorem.

---

283 QVÆST. LXVII. ART. IIII.

CONCL. 1a. Secundum primã opinionem ar. 1. in corp. princip. recitatam uxor poſt repudium peccabat alteri uiro coniuncta.

¶ *Corollarium.* Ergo (ed nec ſum literaliter) uxori repudiatæ nõ licebat aliũ uirũ habere, ſecundũ hanc primam opinionẽ: quemadmodũ è cõtrario ſecũdũ aliã opinionẽ dicendam licebat.

*In lib. de bono cõiugali. c. 18.

¶ PROB. Quia primũ matrimonium adhuc nõ erat ſolutum (quò ad uinculũ ſ.)

¶ CONCL. 2a. Sed licebat, iuxta ſecũdã opinionẽ ar. 1. ex diſpẽſatione diuina uiro uxorẽ repudiare: ita uxori alium uirũ ducere.

¶ PROB. Quia inſeparabilitas matrimonii ex eã diuinæ diſpẽſationis tollebat.

¶ *Corollarium* Ergo iuxta hanc ſecũdam opinionẽ diſpẽſatio diuina cadebat ſup utrumq; ſ. uirũ ad repudiandũ & uxorẽ ad nubendũ; & ratio huius eſt: quia diſpẽſatio tollebat uinculũ matrimonii ſecũdum illos; quo ablato, clarum eſt, ſequi utrunq; prædictorũ.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c.

R. negat illatio. S. Nõ ſimile non eſt de uiro & uxore in hoc. Viro n. licebat plures uxores ſimul &c. ut in textu.

¶ *Corollarium* Ergo uſ iuxta reſponſum, ꝙ diſpenſatio diuina circa uirũ faceret duo, primũ eſt de repudiare uxorẽ, 2m eſt de poſſe ducere aliã.

conſ. in *Poſitam ar. 3. huius q. in corp. & placuit. eum multis ſequen. 32. q. 7. c. gaudemus de diuor.

¶ Etamen. Iy in repudio magis erat &c. Hæc maior argumẽti loquitur de repudio formaliter .i. ut repudiũ præciſè erat nõ adũ de cauſa, quæ quãque præcedere poterat ipſum repudiũ. Poterat. n. uxor fornicari, & ſic ex fornicatione illa mouere uir repudiare ipſam: in quo caſu iniquitas uxoris maior erat aliqualiter quã ad repudium, quàm uiri. Nam & meruerat repudiari: & occaſionem magnam uiro dederat hoc malum faciendi, quod eſt repudiare uxorẽ ſuã. Cæterũ, hoc non obſtante, maior erat iniquitas uiri, quàm uxoris i repudio formaliter ſumpto, qñ ſcilicet uir repudiabat eã ex hoc ſolũ, ꝙ uolebat eã repudiare puta pp tedium.

¶ Ly nunꝗ uxori licuit habere plures uiros. Scilicet ſimul & propter rõnem dictã q. 65. ar. 1. ad 7m.

2m ex Auguſtino. Mos. &c. i. actus honeſt. uel non. i. conſuetudo quælibet. S. Tũc nihil &c. Nã minor argumenti loquitur de cõſuetudine, quæ non erat actus ſecundũ ſe honeſtus, iuxta primam concluſionem, quam ſuſtinemus nunc.

¶ NOT. Pro Deuteronomii authoritate in argumẽto adducta, melius intelligẽda uide ar. 5. corp. princip. Erat enim permiſſio. Propter hoc in textu præſenti uirtualiter ad illa authoritatẽ reſponſum eſt; qñ dictum fuit, ꝙ Auguſt. loquitur de actu honeſto, nõ de cõſuetudine: quaſi diceret applicãdo ad Deuteronomiũ: ꝙ uxorẽ dimiſſam ducere aliũ uirũ erat cõſuetudo in lege permiſſa, ſed nõ actus ſecũdum ſe honeſtus. De ly mos, uide ẽt q. 65. art. 1. ad 1m. in eluci d. & textu.

*Hom. 32 in Matth. in opere imperfecto non multũ remote ante med. to. 2.

3m ex Matth. ſuperabundantẽ. &c. non tñ quò ad licita in lege ueteri, ſed ẽt quantũ ad illicita. S. illa ſcilicet magis proſequendo, illa autem repellendo. Tũc nihil &c. ut patet in textu fin.

4m ex Matth. Duxerit, &c. tpe nouæ legis, nõ aliter. S. Tunc nihil &c. Antiquitus enim erat permiſſio illa: quæ nũc tempore legis nouæ ſubl. ta eſt.

5m ex Deut. Polluta erat & abominabilis coram domi-

mino. ℞. ſecundum iudicium illius, qui repudiauerat eam: nõ ſimpliciter. §. uel ſecundum immunditiam quandam legalẽ: non ſecundum immunditiam culpæ. Tunc nihil &c. Nam quæ ſtio eſt in præſenti articulo de immunditia culpæ, & abhominatione ſimpliciter, non alio modo.

A ¶PROB. Quia hoc erat præceptum in lege de libello repudij ut patet in textu.

1m de maiori. Corrigere. ℞. vel ante factum uel poſt. §. Tunc nihil &c. Nam ſufficit: ꝙ ante factum, ordinaretur talis correctio, ne uidelicet maritus tale factum committeret, uxorẽ, ſ. repudiãdo: ut declarat in textu.

¶NOT. Eligit Deus multotiens apponere aliqd obſtaculum ne aliquod inconueniens fiat. Hoc enim melius eſt, q̃ poſt illud inconueniẽs factum apponere correctionem ſubſequẽtẽ, cæteris paribus. Et ideo non mirũ: ꝙ tale remediũ diuinitus ordinatum ad impediẽdum dimiſſionem uxoris uocatũ ſit in reſpõſio formalis correctio, ſeu corrigere quoddã.

2m ad maiori. Indulgere. ℞. quãtum ad rancorẽ cordis: non quantũ ad pœnam diuinitus taxatã. §. Tunc nihil &c. ut patet. Ad rationem reſpondetur, ꝙ illud præceptũ morale intelligendũ eſt de rancore cordis.

3m minor. Repudiata nõ polluitur, niſi alterum uirũ ducendo. ℞. negatur illa. §. Rõ eſt, qa pollutio nõ intelligitur ibi Deut. 24. q̃tũ ad culpã, ſed ut ar. 4. ad 3m. declaratum eſt.

*Art. præced. in reſpon. ad 3.

¶NOT. Præmiſſa reſpõſio data eſt ſecũdũ cõmunẽ opinionẽ: licet ſecũdũ aliã poſſet cõcedi illa minor ut habes in textu.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quõ per rõnem a fortiori interimas hæreſim Montaniſtarũ, Armenorũ, (Prat. eo rum tit.) dicentium: nuptiarum fœdus, & uinculũ poſſe ꝑ coniugũ arbitriũ diſſolui. Si.n. diſpenſatione, ſeu permiſſione diuina accedẽte, uix poterat uinculũ hoc diſſolui, in cuius ſignũ repudiata nunc alteri uiro nubere uix ſine peccato poterat: multò magis abſque diſpẽſatione tali diſſolui non poteſt, & conſequenter nec pro coniugum arbitrio. Dixi ly uix: quia duplex opinio circa hãc repudiatam fuit, an.ſ. uinculum matrimonij diſſolueretur, nec ne ut in corp. artic. patet.

2 ¶Secundo habes: quõ per rõnẽ à fortiori oſtendas prædictam hæreſim meritò damnatã à Cõcil. Flor. in decret. Armen. dato. Tertium bonum matrimonij eſt eius indiuiſibilitas ꝓp hoc, ꝙ ſignificat indiuiſibilem cõiunctionem Chriſti & eccleſiæ. Quamuis autẽ ea cauſa fornicationis, liceat thori ſeparationem facere, non tñ aliud matrimonium contrahere faſ eſt, cũm matrimonij uinculũ legitimè contractũ perpetuum ſit. Hæc ibi

*Vide eam ar. 3. huius q. cor.

ARTICVLVS V.

Vtrum liceat uiro repudiatam à ſe accipere.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd licebat uiro repudiatam à ſe accipere. Licet enim h corrigere quod male factum eſt: ſed male factum erat, ꝙ uir uxorem repudiabat, ergo licebat hoc corrigere reducendo uxorem ad ſe.

B

¶ 2 Præt. Semper licuit peccãti h indulgere, cum ſit morale pręceptum, quod in omni lege manet: ſed uir accipiendo repudiatam, ei peccanti indulgebat, ergo, & hoc licitum erat.

¶ 3 Præt. Deut. 24. ponitur pro cauſa quare non poſſit accipi iterum, quia polluta eſt: ſed repudiata non h polluitur, niſi alterũ uirum ducendo, ergo ſaltem antequàm alium uirum duceret, licebat eam accipere.

SED CONTRA eſt quod dicitur Deut. 24. quòd non poterat prior maritus accipere eam &c.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in lege de libello repudij duo erant permiſſa, ſcilicet dimittere uxorem, & uxorem dimiſſam alteri iungi, & duo præcepta, ſcilicet ſcripturã libelli repudij, & quod m iterum maritus repudians eam accipere nõ poſſit: quod quidem ſecundum eos, qui primã opinionem tenent, factum fuit in pœnã mulieris, quæ alteri nupſit, & in hoc peccato polluta eſt. Sed ſecundum alios, ut uir non de facili uxorem repudiaret, quam poſtea nullo modo *recuperare poſſet.

*Al. reuocare.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ ad illius mali impedimentũ, qd cõmittebat aliquis, repudiando uxorẽ, ordinabatur, ꝙ uir uxorẽ repudiatam aſſumere iterato nõ poſſet, ut patet ex dictis, & ideo diuinitus ordinatum fuit.

AD 2m dicẽdũ, ꝙ ſemper licuit indulgere peccãti, quantũ ad rãcorem cordis, ſed non quantum ad pęnam diuinitus taxatam.

AD 3m dicendũ, ꝙ in hoc duplex eſt opinio. Quidam.n. dicũt,

C ꝙ licuit repudiatam uiro recõciliari, niſi in matrimonio alteri uiro eſſet iuncta. Tunc.n. propter adulteriũ, cui ſe mulier *uoluntarie ſubdit, in pęnam dabatur ei ꝙ ad priorem uirum non rediret: ſed quia lex uniuerſaliter prohibet, ideo dicunt alij ꝙ etiam antequam alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat, quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam ſed ſecũ

D dum quod dictum eſt.

ARTICVLVS VI.

Vtrum cauſa repudij ſit odium uxoris.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd cauſa repudij

APPENDIX.

Vtilitas p. S. Eccl. &c.

EX articulo hẽs primò: quõ per rationẽ teneas legẽ cuiuſdã Picardi ſuta mẽ. (Prat. Picardi, Adamiani.) ſtatuẽtis: cõnubia perpetua, ſeu ꝑmiſcua neceſſario carnis libidine eſſe pmittẽda. Ecce.n. ꝙ uir uxorẽ a ſe repudiatã iterũ accipere nõ põt, quis libidine captus ad hoc moueat̃ q̃q; nec talia connubiũ à Deo pmiſſum eſt. Iñ hereſim

E Almarici (Direct. Inquiſit. 2. par. q. 7.) dicẽtis; quoſcũq; actus carnales ſtuprũ adulteriũ, & c. cõmiſſos ex charitate nõ eſſe peccatũ. Ecce.n. ꝙ ꝓp adulteriũ cõmiſſum ab uxore repudiata cũ altero uiro, quãuis in matrimonio iũcto ſed ꝯ opinionẽ unã punitur ipſa uxor à Deo iuſtẽ: ꝑ hoc ꝙ ad primũ uirũ redire non poteſt. Vnde a fortiori patet, ꝙ adulteria ſine prætextu matrimonij, & ꝙ ea charitate illa ficta committuntur peccata ſunt.

¶Secũdò habes: quõ per rõnem oſtẽdas prædictos errores meritò damnari à &c. ut q. 54. ar. 3 appen. & q 60 ar. 2. appen. Item à &c. ut q. 64. ar. 5. appen. & q. 65. ar 5. appen. 2

¶Tertiò habes: quõ per rationem Deuteronomij 24. ſcripturã de hac re loquentẽ (ut in textu) & intelligas, & defendas. 3

¶Quartò uides: quõ ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 4

Item à &c. ut ſupra q. 59. ar. 6 appen. & q. 49 ar. 2. 3. appen.

3 ¶Tertio habes: quõ per rõnem oſtendas meritò inſinuatum ab Innocen. 3. de diuor. gaudemus ꝙ indiuiſibilitas matrimonij non tollebatur per dationem libelli repudij: & ſic. Qui ſecundũ ritũ ſuũ legitimam repudiauit uxorem, cũ tale repudium ueritas in Euangelio reprobauerit, nunquã ea uiuente licitè poterit aliam etiã ad fidem Chriſti conuerſus habere. Hæc ibi. Vbi licet ad literã loquatur de tpe nouæ legis, in qua nunq̃ diſpenſatur de dimiſſione uxoris ar. 2. ad 3m. & hoc 4. ad 4m. tñ per illa uerba multum fauere uidetur & inſeparabilitati antiquorũ coniugu per dationem libelli prædicti.

4 ¶Quartò habes quõ per rationem ſcripturas à doctoribus circa hoc dupliciter expoſitas ſimul & doctores ipſos, & intelligas, & tuearis.

5 ¶Quintò uides quomodo ex ijs ſic ſuſtentatis uiciſſim doctrina hæc Angelica & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LXVII. ART. V.

84 CONCL. Maritus repudians non poterat iterum uxorem repudiatam accipere.

QVÆST. LXVII. ART. VI.

CONCL. 1a. Cauſa permiſſionis repudiandi uxorem fuit uitatio uxoricidij. 85

¶NOT. Hoc intellige de cauſa ex parte legis ſic permittentis.
¶PROB. Quia ſancti id communiter dicunt.
¶CONCL. 2ª. Proxima cauſa repudij eſt odium.
¶NOT. Hanc cauſam intellige ex parte eius repudiantis.
¶PROB. Quia odium eſt proxima cauſa homicidij, & ratione homicidij uitādi permiſſum eſt repudium (ut in 1ª. concluſione.
¶CONCL. 3ª Mul tæ erant in lege cauſæ dimittēdi uxorē.
¶NOT. Has cauſas intellige non ex parte legis ſecundū intentionē eius conſideratæ (ut in not. 1ª concluſionis intelligitur, ſed ex parte uxoris ſic deſcriptæ in lege, ſeu ex parte legis uxorē ſic conſiderāntis (quod in idem redit.)
¶PROB. Quia patet in textu.

1ᵐ ex Malachia. S od. e. &c. q. a cauſa proxima dimitten di. ¶ Tunc nihil &c. ut ex concluſione 2ª patet.

2ᵐ illatio. Ergo &c. & conceditur S loquendo. ſ. de cauſa proxima repudij. Tūc nihil &c. ut patet in 1ª. cō. la tione.

3ᵐ de conſequentia. Cau. a. &c. ſ. 1ª proxima. S. Tunc nihil &c. ut patet ex dict. r.

4ᵐ d' antecedente. Cau. ant. &c. per accidens non, per ſe S. Tunc nihil &c. Nam quando dicitur: q odium cauſatur ex aliqua cauſa intelligitur de cauſa p ſe.

¶Corollarium. Ergo triuſſimum illud, ſcilicet uerītas, odiū parit, intelligitur per accidens. Nam ueritas per ſe loquendo, cūm ſit bonitas quædam, eſt cauſa amoris. Illud uero accidens eſt indiſpoſitio ſubiecti, cui ueritas diſ[plicet] quis redarguitur. Similiter & in propoſito, accidens, ſcilicet eius odiū ex uirtute cauſatur, eſt indiſpoſitio ſubiecti uidentis ipſam uirtutē in alio, quæ indiſpoſitio uel malitia eius eſt.

5ᵐ conſequens. Odium non eſt ſufficiens cauſa repudij. &. in caſu aliquo non aliter S ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

concl. m
concl. p
concl. ſ

*Al. Alias.
*Alias. n.
*Lib. 1. de ſerm. dñi in mōte. a. 21. parū à princip. tom. 4.

fuerit odium uxoris, ſecundum hoc q dicitur Mala. 3. Si[h] odio habueris eam, dimitte illam.

¶ 2 Præt. Deut. 24. dicitur. Cū non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquam fœditatem, &c.[b] ergo idem q prius.

SED CONTRA, Sterilitas, & fornicatio magis cōtrariantur matrimonio quam odium, ergo illa G potius debuerunt eſſe[b] cauſa repudij, quàm odium.

Præt. Odium pōt[h] cauſari ex uirtute eius, qui odio habetur, ſi ergo odiū eſt ſufficiens cauſa, tūc mulier poſſet repudiari propter uirtutem eius, quod eſt abſurdū.

Præterea, Deut. 21. dicitur. Si dimiſerit uir uxorem ſuam, & poſtea odio habuerit, & obiecerit H ei ſtuprum ante coniugium, ſi in probatione defecerit, uerberabitur, & centum ſiclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tēpore uitæ ſuæ, ergo odium non eſt[h] ſufficiens cauſa repudij.

RESPONDEO, Dicendum, quòd[m] cauſa permiſſionis repudiandi uxorem fuit uitatio uxoricidij,* ut ſancti communiter dicunt. Proxima autem cauſa homicidij eſt odium, & ideo P proxima cauſa repudij eſt odium,* ſed I odium ex alia cauſa cauſatur, ſicut, & amor, & ideo oportet etiā *aliquas cauſas repudij ponere remotas, quæ erant cauſa odij. Dicit* autē Aug.* in glo. Deut. 24.* Multæ erant in lege cauſæ dimittendi uxorem, S ſolam Chriſtus fornicationem excipit, cæteras moleſtias iubet pro fide, & caſtitate coniugij ſuſtinere. Hæ autē K cauſæ intelliguntur fœditates in corpore, puta infirmitas, uel aliqua notabilis macula, uel in anima ſicut fornicatio, uel aliqua huiuſmodi, quod in moribus inhoneſtatē facit. Sed quidā has cauſas magis coarctant ſatis probabiliter dicentes, q non licebat repudiare niſi propter aliquā cauſam poſt matrimonium ſuperuenientē, nec propter quamlibet talem, ſed propter illas ſolum, quæ poſſunt bonum prolis impedire, uel in corpore, ut ſterilitas, aut lepra, aut aliquid huiuſmodi, uel in anima, ut ſi eſſet malorum morū, quos filij eē cōuerſatione ad ipſam imitarentur. Sed quædam gloſ.* ſuper illud Deut. 24. Cū nō inuenerit gratiam &c. Vī magis arctare, ſcilicet ad peccatū, cum dicit ibi, per fœditatē peccatū intelligitur, ſed peccatū Gloſſa nominat nō ſolū i moribus animæ, ſed etiā in natura corporis.

Glo. inter linearis ibi.

Sic ergo prima duo cōcedimus.

AD 3ᵐ dicendum, q ſterilitas, & alia huiuſmodi, ſunt cauſa odij, & ſic ſunt cauſæ remotæ.

AD 4ᵐ dicendum, q propter uirtutem non eſt aliquis odibilis, p ſe loquēdo, quia bonitas eſt cauſa amoris, & ideo ratio nō tenet.

AD 5ᵐ dicendū, q dabatur in pœnam uiri, q non poſſet in perpetuū repudiare uxorem in caſu illo, ſicut etiam in alio caſu, quādo puellam deflorauit.

F quā cap. illo colligitur error talis illorū per hoc: q. ſi ſciuiſſent Saram eſſe uxorem Abrahę occidiſſent ipſum Abrahā, ut poſtea fornicarentur cū Sara. Non .n. adulteriū cōmittere audebāt, ſed ad eius, tanq̄ maioris mali, uitationē homicidium coniugis eligebant. Hac de re Abraham perſuaſit Saræ: ut diceret, ſe eſſe ſororē ſuam. Cogitaui (inquit Abrahā) mecū dicens: forſitan non eſt timor Dei in loco iſto, & interficient me pp uxorem meam. Hic ergo error, ut dixi, reiicitur per articulum præſentem. Hic .n. oſtēdit, q cau ſa repudij uxoris ex parte legis fuit intentio uitandi uxoricidū tanq̄ permiſſio minoris mali ad uitandum maius Sciebat autem Deus, q uxor repudiata non pl. ura erat alteri, cū quo mutaretur adulterium (ſecundum illos quos ſupra) cōmittebat. Cū ergo adulterium tale permiſerit Deus ad uxoricidū uitandum iuxta dicta in articulo, patet: & q iudicauit adulterium eſſe minus malum, q̄ homicidium, & q ante articulum præſentem, oſtenditur falſitas erroris illorum gentilium.

¶Secundò habes: quò per rationē oſtē das prædictum errorem meritò damnari ab Exod. 20. Non occides, non mechaberis. Hæc ibi. Pro quo ſciendum: q à maioribus præceptis incœpit ibi Deus deſcendendo ad minora in genere illo, puta affirmatiuum non negatiuorum præceptorū. Vnde prima præcepta fuerunt de ſeipſo, ſcil. cū nō habebis Deos alienos coram me: & ſic deſcēdendo. Per hoc igitur: quòd antepoſuit occides ad ly non mechaberis, oſtendit re uel: quod homicidū eſt maius peccatum, quàm adulterium. Itē à Matth. ubi idem ordo ſeruatur.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem multa dicta ſcripturarum puta Malach. 3. Deuteron. 21. & 24. de cauſa repudij loquentia in ſenſu uero, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quartò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum cauſæ repudij debeant in libello ſcribi.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd cauſæ repudij debebant in libello ſcribi. Quia per libellum repudij

APPENDIX.

Vid. pra S. Ecleſ. &c.

EX articulo habes primò: quomodo per rationem reiicias errorē quorūdā gentiliū (ut colligi ex Gen. cap. 20.) dicēntiū q adulteriū erat maius peccatū, q homicidiū. Ex geneſis in

QVÆSTIO. LXVII.

ART. VII.

CONCL. Cauſæ repudij in ſpeciali non ſcribebantur in libello: ſed in generali.

¶PROB.

¶PROB Quia aliter non oſtenderetur iuſtum repudium, eſſ A da eſt uxor manifeſtè per repudium; & manifeſtè dēt explicari cauſa, et maxime quando non apparet notoriè culpa uxoris. hoc; ꝙ & mulier alteri nubere poſſet, & uir à propoſito repudiandi deſiſteret. Tunc autem manifeſtè cauſa explicatur abſentibus, quando in ſcriptis fit: quòniam ſcriptura et publica eſt, et ad abſentes loquitur.

1 m de minori. Cauſis ſufficientibus. ℞. in generali ſaltē. Tunc nihil &c. ut patet ex cōcluſione.

¶NOT. Cauſę in generali erāt tale, ut ſine impedimento nubendi alteri oſtenderent repudium eſſe iuſtum. Cum enim repudiare uxorem eſſet permiſſum marito, cum propter odiū habitum ad eam (ut patet ex dictis art. 6.) poterat qui uidiſſet libellum credere & mulierem repudiatā eſſe ſine culpa notabili, & tamen repudiū non eſſe iniuſtum, ex quo aliquis ſine cauſa quandoque ſufficiente poteſt moueri ad odium cōtra aliū. Sic ergo & mulier nubere poterat, ex quo de culpa notabili ſpecialiter nō taxabatur, & uir abſque nota iniuſtitiæ apud homines ſaluari, ex quo in uoluntate ſua poſitum erat odire, uel non. Quòd ſi in ſpeciali cauſas ſcripſiſſet repudians, præſtitū fuiſſet impedimentum faciliter repudiatæ, ne alteri nubere poſſet. Et ideo rationabiliter ꝑ utraque parte inſtitutum eſt, ut cauſæ iudicarentur ſufficiētes ad ductæ, ſi in generali tantum ſcribebantur in libello repud ij.

°Li 4. ſen. d. 33. S. C.

°Li. 4. Antiquitatū c. 6. circa medium.

2 m de conſequentia. ſi non inſcribebantur. ℞. ſaltem in generali. S. Tunc nihil &c. ut patet.

°Li. 19. cōtra Fauſtū c. 26. circa princ. to. 6.

3 m antecedens. Hoc magiſter dicit in litterę ℞, intendēs de cauſis in generali: nō in ſpeciali. S. Tūc nihil &c.

4 m illatio cō cluſionis. Ergo &c. ℞ conceditur. S. Tūc nihil etc. immo argumentum hoc ſupplet pro noua probatione primæ partis concluſionis.

ſcriptum à pœna legis abſoluebatur: ſed hoc omnino uidetur iniuſtum, niſi cauſis h ſufficientibus repudij aſſignatis, ergo illas oportebat ſcribere in libello.

¶2 Præt. Ad nihil aliud illa ſcriptura valere videbatur, niſi ut cauſæ repudij oſtenderentur, ergo ſi non h inſcribebantur, fru- B ſtra libellus ille tradebatur ſibi.

¶3 Præt. h Hoc Magiſter dicit in litera.°

Sed contra, Quia cauſæ repudij aut erant ſufficientes, aut non: ſi ſufficientes, præcludebatur mulieri uia ad ſecūdas nuptias, quæ ei ſecundum legē concedebantur; ſi inſufficientes oſtēdebatur iniuſtum repudiū, & ſic repudium fieri non poterat, h ergo nullo mō cauſæ re- C pudij ibi in ſpeciali iſcribebanṫ.

Respondeo, Dicendum, ꝙ m cauſæ repudij ibi in ſpeciali non ſcribebantur in libello, ſed in generali,° ut oſtenderetur iuſtum repudium, ſed ſecundū Ioſephum,° ut mulier habens libellum conſcriptum de repudio, alteri nubere poſſet, aliàs enim ei traditum non fuiſſet. Vnde ſecundum eum erat ſcri- D ptura talis. Promitto tibi quòd nunquam tecum conueniam, ſed ſecundum Aug.° ideo libellus ſcribebatur, ut mora interueniente, & conſilio Scribarum diſſuadente, vir à propoſito repudiandi deſiſteret.

Et propter hoc patet ſolutio ad obiecta.

QVAESTIO LXVIII.

De filijs illegitime natis, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de filijs illegitime natis.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primo, Vtrum qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint illegitimi.

Secundo, Vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare.

Tertio, Vtrum poſſint legitimari.

Articvlvs I.

Vtrum filij, qui naſcuntur extra verum matrimonium, ſint legitimi.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd filij, qui naſcuntur extra uerum matrimonium, ſint legitimi. Quia C ſecundum legem natus legitimus filius dicitur: ſed quilibet naſcitur ſecundum h legem ad minus naturæ, quæ fortiſſima eſt, ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶2 Præt. Communiter dicitur, quòd legitimus filius eſt, qui eſt de legitimo matrimonio, uel de eo, quod in facie h eccleſiæ legitimum reputatur: ſed contingit D quandoque quòd aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie eccleſię, quod habet impedimentum, ne ſit uerum matrimonium, & tamen à contrahentibus in facie eccleſię ſcitur: & ſi occulte nubant, & impedimentum neſciant, legitimum videtur in facie Eccleſiæ, ex quo per eccleſiam non prohibetur, ergo filij extra uerum matrimonium nati, non ſunt il- E legitimi.

Sed contra, Illegitimum dicitur quod eſt contra legem: ſed illi, qui naſcuntur extra matrimonium e naſcuntur contra legem, ergo ſunt illegitimi.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædictam regulam Pontificis, pro quanto in generali ſaltem cauſæ repudij ſcribendas eſſe virtualiter innuit, et intelligas, et tuearis.

3 ¶Tertiò uides, quo modo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, et declaretur, et conſolidetur.

QVÆST. LXVIII. ART. I.

287 CONCL. Quadruplex eſt ſtatus filiorum.

¶NOT. Licet in titulo tantum de naſcentibus quærer: tamen ad abundantiorem doctrinam (ut ſepè ſolet) vniuerſalius reſpondet: puta de filijs abſolutè. In cuius ſignum inducit adoptiuos, qui nō naſcuntur ex adoptāte.

Tho. 4. di. 41. q. uni ca. ar. 3. q. 3. et ſeq.

¶PROB. Quia aliqui ſunt naturales, et legitimi ſimul, aliq naturales tm: quidā legitimi tantum, al j nec legitimi, nec naturales (ut patet in textu.)

¶Examen Ly adoptiui. Scilicet perfectè ut q. 57. art. 1. ad 1m. Cum enim loquatur de legitimis quibus conuenit hæreditas, vt art. 2. et imperfectè adoptiuis non cōueniat hæreditas, ut ibi. q. 57. patet, quòd de adoptiuis perfectè intelligit hic. Poteſt tamen ſecundario extendi textus etiam ad imperfectè adoptiuos.

¶Ly de adulterio, et de ſtupro. Nomine ſtupri largo mō utitur, ut ſcilicet etiā inceſtum contineat. Sacrilegium non nominat quaſi diſtinctū: quia ſemper coincidit cum aliqua iſtarum ſpecierū, ſcilicet vel fornicatione, uel adulterio, uel ſtupro, vel inceſtu.

Sacrilegiū multiplex in genere luxuriæ.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtēdas, meritò eſſe uirtualiter inſinuatum à Bonifacio viij. ꝙ ad puniendum uxorem requirebatur aliqua cauſa: et ſic. Sine culpa (niſi ſubſit cauſa) non eſt aliquis puniendus. Hæc ille de regul. iur. in 6. regula. 23. Quaſi dicat in propoſito. Si puniēda eſt uxor manifeſtè per repudium ...

Si. n. dicata Deo mulier cognoſcitur, cōmittit ſacrilegiū, illa aūt uel eſt ſoluta & ſic eſt fornicatio ſacrilega, aut uir ē cōiugatus, et ſic eſt adulteriū ſacrilegiū; aut illa uirgo, et ſic ē ſtuprū ſacrilegiū: aut conſanguinea uel affinis, et ſic inceſtus ſacrilegus. Quod aūt dr̄ de muliere dicata Deo, intellige etiam de viro abſque hoc, ꝙ mulier eſſet dicata. Sufficit enim ꝙ unus illorum Deo dicatus ſit ad hoc, ut ſacrilegium luxuriando fiat.

Ly

¶Ly expreſsè. Hoc ad differentiam ſimplicis fornicationis F dicitur. Quamuis enim illa non ſit contra legem naturæ expreſsè (in cuius ſignum apud gentiles, ut ſupra dictum eſt q. 67. ar. 6. appen. non reputabantur peccatum;) eſt tamen reuera contra illam. Adeo q ly expreſſe, ſumitur pro eſſe communiter apud omnes; ſecũdum ipſorum conceptionẽ, & non tantum ſecũdum rei ueritatem. Alioquin ſi ꝑ rei ueritate tantum ſumeretur: tunc & fornicatio eſſet cõtra legem naturæ expreſsè. Qũ igitur dicit, q ex fornicatione nati ſunt naturales, accipit ly naturales; non prout nomẽ hoc diſtinguitur contra legem naturæ præcisè, ſed prout contra legem naturæ expreſſe. Secundum enim rei ueritatem tantum, tales filij non eſſent naturales dicẽdi: quoniam fornicatio eſt contra legem naturæ ſecundum ueritatem rei.

Nati ex fornicatiõe, quõ naturales & nõ naturales dicuntur.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd [h] quadruplex ſtatus eſt filiorum. Quidam enim ſunt naturales, & legitimi, ſicut illi, qui naſcuntur ex vero, & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij, qui naſcuntur de ſimplici fornicatione. Quidam legitimi, & non naturales, ſicut filij adoptiui. G Quidam nec legitimi, nec naturales, ſicut ſpurij nati de adulterio, & de ſtupro. Tales enim naſcuntur, & contra legem poſitiuam, & contra legem naturæ expreſſe.

¶NOT. Ex concluſione textuali præpoſita vult ſanctus Thomas uirtualiter eſſe reſponſum ad tituli literam. Eliciatur ergo concluſio ſequens de mente eius ex cõcluſione illa: quæ & ſecundum eundem probabitur.

CONCL. 1a. Filij q naſcuntur extra uerum matrimonium, non ſunt legitimi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi, qui naſcuntur ex illicito coitu, naſcuntur ſecundum naturam, quæ communis eſt homini, & omnibus animalibus, tamen naſcuntur H contra legem naturæ, quæ eſt propria hominibus, quia fornicatio, & adulteriũ, & huiuſmodi ſunt contra legem naturę, & ideo tales ſecundum nullam legem ſunt legitimi.

¶Examen. Ly uerũ matrimonium. Scilicet uel ueritate rei, uel ueritate legis eccleſiæ. Vt quando contrahitur matrimonium in facia eccleſiæ durante bona fide iam ea parte eiuſdem eccleſię, quàm ex parte contrahentium Hæc ex in ad 2m.

I ¶PROB. Quia nati ex fornicatione, adulterio, ſtupro, & inceſtu, non ſunt legitimi (cum naſcantur contra legem ſaltem poſitiuam.

1m minor. Quilibet naſcitur ſecundum legem ad minus naturæ. Rx. negatur iſta. ꝗ. Aliud eſt enim naſci ſecundum naturam, aliud ſecundum legem. Vnde quilibet naſcitur ſecundum naturam, ſed non ſecundum legem naturæ: ut in textu.

2m de maiori. Quod in facie eccleſiæ legitimum reputatur. Rx & in eiuſdem facie contrahitur, cum bona fide contrahentium § Adeo, q etiam duo iſta in reſponſo dicta neceſſario requiruntur ſimul. Tunc nihil &c. ut patet ex tex. & exam. concluſ. ſuper ly verum.

¶Corollarium. Stat ergo tandem reſponſum in hoc; q ſolũ bona fides in tali caſu excuſare poteſt & à peccato & ab illegitimitate. Bona autem fides exigit ſimul duo in contrahentibus, uidelicet q re uera poſt debitam in his contractibus diligentiam K factam neſciant impedimentum, & q in facie eccleſiæ contrahant. Si ergo, non adhibita diligentia in his requiſita, ignorent impedimentum illud, non excuſantur; ẽt ſi in facie eccleſiæ cõtrahant. Vnde in tex. ly ignorent, ſumitur hoc modo; qm aliter uidentur aliquid de affectata ignorantia habere, contra quam diſtinguit S. doctor ly ignorent; ut patet conſideranti textũ. Diligentia uerò in his hodie requiſita declaratur ex Concil. Trid. ſeſ. 24. c. 1. de refor. matri. & ſunt denunciationes de his, inter quos eſt matrimonium contrahendum, ad uidendum an impedimẽtum aliquid opponatur, quæ denunciationes ter à proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus feſtiuis in eccleſia inter miſſarum ſolemnia publicè ſunt fiendæ. Quõ aũt intelligendum ſit nunc textus præſens, qñ dicit ly in facie eccleſię, declaratur ẽt ex eod. Concil. ibid. q hoc eſt contrahere matrimoniũ præſente parocho, vel alio ſacerdote de ipſius parochi, ſeu ordinarij licentia, & duobus uel tribus teſtibus. Ex eod. quoque

Diligẽtia ꝑ matrimonijs & quid faciei eccleſiæ ſit, in qua cõtrahuntur.

F Concil. Ibid. confirmatur à fortiori dictum textus huius; q ſcilicet contrahentes in occulto non excuſantur à peccato, neq; faciunt filios legitimos, ẽt ſi neſciant impedimentum: dum clandeſtina matrimonia prorſus tollit, & nulla declarat.

¶NOT. Quanti ualeant ſcientia, & ignorantia, de quibus textus, in matrimoniorum contractibus conijcere potes, pariter & videre rectiſſimè Diuum Thomã poneret differentiam inter illas, ex Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 5. de reformat. matrim. dicente. Si quis intra gradus prohibitos ſcienter matrimoniũ contrahere præſumpſerit, ſeparetur, & ſpe diſpẽſationis conſequẽdæ careat: idq; in eo multo magis locũ habeat qui non tantum matrimonium contrahere, ſed ẽt conſummare auſus fuerit. Quòd ſi ignoranter id fecerit, ſi quidem ſolemnitates requiſitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eiſdem ſubijciatur pęnis. Nõ enim dignus eſt, ut eccleſiæ benignitatem facilè experiatur, cuius ſalubria præcepta temere contempſit. Si uerò ſolẽnitatib⁹ adhibitis impedimẽtum aliquod poſtea ſubeſſe cognoſcatur; cuius ille probabilem ignorantiã habuit: tunc facilius cum eo, & gratis diſpenſari poterit. Hæc ibi. Non abſque rõ dicit ly probabilem, & ly ſolemnitatibus adhibitis. Ex his uide cõfirmari in corollario proximo dicta de diligentia & bona fide: ſi benè applices.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ignorantia excuſat illicitum coitũ à peccato: niſi ſit affectata. Vnde illi, qui conueniũt bona fide in facie Eccleſiæ, quãuis ſit impedimentum, dum tamen ignorent, nõ peccant, nec filij ſunt illegitimi. Si aũt ſciant, G quamuis eccleſia ſuſtineat, quæ ignorat impedimentum, nõ excuſantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem neſciãt, & in occulto contrahant non excuſantur; quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

Vtrum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

H AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd illegitimi filij non debeant aliquod damnum reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris, ut patet per ſententiam Domini, Ezechiel. 18. ſed quòd

I APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: q̃õ per rõnẽ, tanq̃ ab effectu, interimas hæreſim Tatianorum (Prat. Tatiani. Durandus de Vuandach.) dicentium; q matrimoniũ nil aliud eſt, niſi occultũ meretricium, ſiue, q matrimonium nihil differt à ſcortatione: ſed idẽ eſt. Cum. n. illegitimos filios ſciamus differre à legitimis: per hoc, q articulus probat illegitimos eſſe, qui extra matrimonium naſcuntur, non qui intra: oſtandit ſimul, q matrimoniũ differt à meretricio quocunq;. Vnde nõ ſolũ cõtra legẽ diuinã eſſe prædictã hæreſim ꝑ hoc oſtendit, ſed ẽt contra legẽ naturalẽ & politicã, tũ pontificiã, tũ Cæſareã: qm ſic ſentiunt & illæ leges. ¶Sc̃dò habes: q̃õ ꝑ rõnẽ, tanq̃ ab effectu, eandẽ meritò dãnari à &c. ut q. 41. a. 2. app & q. 42. ar. 3. appẽ. Itẽ. n. per q 72 appẽ. ¶Tertiò habes q̃õ per ſanctum Thomã oſtendas, meritò inſinuari ab Alex. iij. q nati extra matrimoniũ uerũ, ſũt illegitimi: & ſic. Cum, quæ &c. Eam non fuiſſe legitimã eiuſdẽ. R. fil. iudicens. qa non potuit eſſe uxor, q̃ uiri ſui thorũ maculans alij dũ ille uiueret, copulari præſumpſit. Hæc ille: qui fil. ſunt legitim. Ecce q Papa iudicat filiam natã ex adulterio, eſſe illegitimã. Itẽ à Celeſtino iij. & uniuerſalius quidem, ibid. Referente &c. Publicę honeſtatis iuſtitia prohibente matrimonium inter eos contrahi non potuit, & contractum debuit ſeparari: ac per hoc, cum filij nec per eccleſiæ permiſſionem, nec per paternam ignorantiã excuſentur, ad ſucceſſionẽ bonorũ paternorũ nõ uidentur aliquatenus admittendi. Hæc ibi. Vnde patet quare dixi ly uniuerſalius: quia ſcilicet Papa ex matrimonio contracto, ſed non uero, nec per ignorantiam contrahentium excuſabili, iudicat filios eſſe illegitimos. ¶Quartò uides quomodo ex ijs textum Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

Vtil. ꝑ S. Eccl. &c. 1

2

3

4

CONCL. 1a. Si damnũ dicatur ſubtractio alicuius rei debitę damnificato, filius illegitimus nullum damnum incurrit.

¶PROB.

iſte naſcatur ex illicito coitu, non eſt peccatum propriū, ſed peccatum patris, ergo ex hoc non debet b aliquod damnum incurrere.

2 Præt. Iuſtitia humana eſt extracta à diuina: ſed De⁹ æqualiter largitur bona naturalia legitimis, & illegitimis filijs, ergo B & ſm iura humana filij illegitimi dēnt legitimis h equiparari.

Sed contra eſt, quod dicitur Geneſ. 25. quòd Abraham dedit omnia bona Iſaac, & filius concubinarum largitus eſt munera: & tamen illi non erant ex illicito coitu nati; ergo multo magis debent illi, qui ex illicito coitu naſcuntur hoc damnū reportare, quòd non ſuccedant in bonis paternis. C

Respondeo, Dicendum, ꝙ aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc, quòd ei ſubtrahitur, quod ei erat debitum: & m ſic filius illegitimus nullum dānum incurrit n. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid non eſt debitum, quòd aliàs poterat eſſe ei debitum, & p ſic filius illegitimus damnum incurrit duplex, q unum, quia non admittitur ad D actus legitimos, ſicut ad officia, & dignitates, quæ requirunt aliquam honeſtatem in illis, q hoc exercent, aliud damnum incurrit, quia non ſuccedit in hæreditate paterna. Sed s naturales filij ſuccedere poſſunt * in ſeptima parte tantum; ſpurii autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali parētes eis in neceſſariis prouidere teneantur t. Vnde pertinet ad ſolicitudinem Epiſcopi vt vtrumq; parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

Ad primum ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc B ſecundo modo, * non eſt pœna: & ideo non dicimus quòd ſit pœna, quòd aliquis non ſuccedit in regno aliquo per hoc, ꝙ non eſt filius Regis; & ſimiliter non eſt pœna, quòd alicui, qui non eſt legitimus, non debeant ea, quæ ſunt legitimorum filiorum.

Ad secundum dicēdum, ꝙ C coitus illegitimus non eſt contra legem, inquantum eſt actus generatiuæ uirtutis, ſed inquantum ex praua uoluntate procedit: & ideo filius illegitimus nō incurrit damnum in his, quæ acquiruntur per naturalem originem; ſed in his, quæ per uoluntatem fiunt vel poſſidentur.

Articvlvs III.

Vtrum filius illegitimus poſſit legitimari.

AD tertium ſic procedit. Videtur quòd filius illegitimus non poſſit legitimari. Quātum enim diſtat legitimus ab illegitimo, tantum econuerſo illegitimus à legitimo: ſed legiti-

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶NOT. Pro concluſionis præmiſſæ probatione potes aptare reſponſionem ad 1m. & art. 3. ſimiliter ad 1m. ubi dicitur quod non poteſt aliquis damnificari, niſi pro culpa.

¶CONCL. 2a. Si damnum dicatur aliquid non debitum alicui, quod alias poterat ei eſſe debitum, filius illegitimus. dānum incurrit duplex.

¶PROB. Quia neq; admittitur ad actus legitimos, neq; ad paternam hereditatem.

¶CONCL. 3a. Filij naturales ſuccedere poſſunt in ſeptima parte tantum hæreditatis paternæ; ſpurij autē in nulla parte, quamuis ex iure naturali parentes eis in neceſſarijs prouidere teneantur.

¶Examen. Ly naturales. Ideſt ex ſimplici fornicatione nati. art. 1.

¶Ly ſpurij. Ideſt ex quocunque alio illicito concubitu nati. art. eod.

¶NOT. Ex eo, q nòd non eſt tam nefand⁹ (cæteris paribus) concubitus fornicariorū, ſicut adulterorum inceſtuoſorum, ſtupratorum: ideo naturales filij minus damni reportant, quàm ſpurij. Dixi ly cæteris paribus: ut intelligatur formaliter comparatio fornicationis ad adulterium &c. hoc eſt fornicatio ut ſic præciſè, adulterium ut ſic perſe &c. Alioquin ſtat; ꝙ aliqua fornicatio ſit maior, quàm adulterium ratione adiuncti, non rōne fornicationis: vt quando ſolutus cum ſoluta conueniunt ſacrilege, & adulteri inceſtuoſi &c. non habent ſacrilegium annexum.

concl. m
concl. p
concl. s
*Al. ſeptima.

¶Examen. Ly prouidere teneantur. Scilicet non tantum in uita, ſed etiam poſt mortem ſuam. Parentes. n. debent prouidere, ne ſpurij filij moriantur fame; etiam poſtquam ipſi obierint. Nec poſſunt ijdem parentes eoſdem filios priuare prouiſione tali neceſſariorum ad uitam: vt ex concluſione prima B manifeſtè patet conſideranti, & etiam ex ratione dicto ly iure naturali. Quod n. naturali iure debemus, non poſſumus negare ſine peccato. nec licitè inferre alicui damnum. i. ſubtrahere illi, quod ei eſt debitum.

¶PROB. Quia tanquam ex ſeclata præſupponitur.

1m de cōcluſione. Aliquod damnum. R. quod ſit pœna: non quædam negat o bo ni. S. Hoc eſt, ꝙ non ſit pœna poſitiua, licet ſit negatiua. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus duabus primis.

2m de cōcluſione. Aequiparari. n. in naturalibus non, in uoluntarijs. S Tunc nihil &c. Nam iura humana non afferunt illegitimis damnum in his, quæ acquiruntur per naturalem originem; ſed in his, quæ per uoluntatem fiunt vel poſſidentur. Dixit enim prima concluſio: quòd eis non ſubtrahitur quicquam, quod ſit eis debitum: & ſecunda quod eis ſubtrahitur aliquid non debitum A eis, quod al às eiſdem poterat eſſe debitum. Vide ibi ſuas declarationes.

APPENDIX.

EX articulo habes ¶ 1 rimò: quomodo per rationem, tanquam à ſimili ſeu fortiori, interimas errorē quorundā (vt ex Conc. Trid. ſeſ. 5.) dicēntium; quòd ſine baptiſmo poteſt quis ſaluari. Cùm enim habeat articulus præſens, ꝙ illegitimi non ſuccedunt in hæreditate patris, & omnes ſine baptiſmo ſint illegitimi quò ad Deū, ſeu quò ad uitam ſpiritur. patet, ꝙ præſens articulus per hoc ipſorum errorem condemnat. Quaſi diceret apertius. Illegitimi per iura humana non poſſunt ſuccedere in paterna hæreditate: ergo multò fortius non baptizati ad hæreditatem paternam cæleſtem, tanquam illegitimi in ordine ſpiritus, peruenire non poterunt in re diuina. 1

Vnl. p S. Eccl. &c.

*Citat in corpo.

¶ Secundò habes: quomodo per rōnem oſtendas, merito dānari errorem prædictū à regulis fidei Catholicæ poſitis ab Auguſtino in lib. de fid. ad Petr. ut recitatur de conſecr. diſt. 4 Firmiſſime tene, & nullatenus dubites: oēm hom'oē, qui per concubitū uiri & mulieris cōcipitur, cū originali peccato naſci: & ob hoc naturaliter leg naſci filiū; de quo dicit Apoſtolus, Eramus filij iræ, ſicut & cæteri: à qua ira nullus liberabitur, niſi p fidem mediatoris hominis Ieſu Chriſti (.i. ut ſubdit) ſine ſacramento baptiſmi qd datur in noīe Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Hæc ibi. Item à Cōcil. Trid. Seſſ. 6. cap. 4. Quibus uerbis iuſtificationis impij deſcriptio inſinuatur: ut ſit trāſlatio ab eo ſtatu, in quo homo naſcitur filius primi Adę in ſtatū gratię, & adoptionis filiorū Dei per ſecundū Adā Ieſum Chriſtū Saluatorē nrm, quæ quidē tranſlatio poſt Euangeliū promulgatū ſine lauacro regenerationis, aut eius uoto fieri non pōt: ſicut ſcriptū eſt. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto non pōt introire in regnū Dei. Hæc ibi. Vnde patet: ꝙ & filijs iræ non debetur hæreditas Dei: niſi naſcantur legitimi. 2

Cap. 1. & filij ſint legit. §. vlt. roſtit. de nupt.

¶Tertiò habes; quō per ſanctum Thomā oſtendas meritò inſinuatū à Decret. qui fil. ſint legi. ꝙ illegitimi reportant damnū. Vide to ibi paſſim. Itē inſinuatū merito à fortiori hoc idē Gen. 25. Dedit Abraham cuncta, q poſſiderat Iſaac: filijs aūt concubinarū largitus munera Hæc ibi. Et iſti, quāuis hæreditatem non habuerint ab eo, non erant illegitimi. ¶Quartò habes: quō per rōnem prædicta ſcripturarū & patrum, pro quanto illegitimos reportare damnum inſinuant, & intelligas, & tuearis. 3 4

¶Quintò uides: quomodo ex his uicißim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆST. LXVIII. ART. III.

COncl. Illegitim⁹ pōt legitimari: uno ſex modorū legitimādi. 28

¶PROB. 1. Quia per legis authoritatem poteſt filio illegitimo ſubtrahi damnum, quod incurreret (vt arg. ſed contra; & ar. 2. cõcl. 2ª.) 2. Quia (ly non &c.) ſunt ſex modi legitimãdi (vt in text. F ſcilicet per legis authoritatem illegitimus adit hæreditatem ac eſſet legitimus. Et hoc intendit textus dicens ly nec eſt ſimile de filio illegitimo, qui non habet huiuſmodi defectum.

1m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. propter rationẽ in textu. Tunc ad maiorem argumenti dicitur, quòd legitimus ab illegitimo tantum diſtat, quantum è cõuerſo, ſi fiat ſermo de diſtantia quantitatis geometricæ, quo & modo tanta eſt uia ab Athenis ad Thebas, quanta à Thebis ad Athenas, nõ autem ſi ſermo fiat de diſtantia qualitatis iuſtitię, (vt in tex.) quo & modo non eſt eadem relatio ſe minorum à quo & ad quem, ab Athenis ad Thebas q̃ à Thebis ad Athenas.

¶Examen. Ly non poteſt aliquis damnificari ſine culpa. Intellige hoc ut ſupra q. 59. ar. 4. ad 3m. textu, & elucid.

concl. m

¶ Ly etſi enim legitimus aliquando &c. Hoc totum iod textus tanquam reſponſio ad declarationem de ly quàm è conuerſo. Oſtenditur ſiquidem per hoc: quòd licet legitimus poſſit quantum ad rem conuenire cum illegitimo. in quantum hæreditate priuatus quandoq; tamen non poteſt cõuenire cum illo illegitimo, quantum ad nomen. Loquendũ enim eſt, ut plures (ſecundũ philoſophũ:) & ſecundum hoc legitimus non appellatur unquam illegitimus, licet hæreditate priuatus ſit.

†Cap. 1. c. tanta. & c. per venerabilẽ extra qui filij ſint leg.
* ibidem cap. 13.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. S. Non enim eſt ſimile de coitu illegitimo, & illegitimo filio.

¶Examen. Ly defectum inſeparabilem. Idest eſſe extra matrimonium cum tranſitu, hoc eſt, irreuocabiliter tranſitu ut in coitu præterito. Et iſte defectus non eſt in filio legitimo: vt dicitur in fine huius. Nõ enim filio extraneus ſed

*Al teſtamento.

mus: nnmquam fit illegitimus, ergo illegitimus numquam fit legitimus.

2 Præt. Coitus illegitimus creat illegitimum filium: ſed coitus illegitimus numquam fit legitimus, ergo nec filius illegitimus legitimari poteſt.

G SED CONTRA eſt, Quod per legem inducitur, per legem reuocari poteſt: ſed illegitimitas filiorum eſt per legem poſitiuã inducta, ergo poteſt filius illegitimus legitimari ab eo, qui habet authoritatem legis.

RESPONDEO, Dicendum, quod filius illegitimus poteſt legitimari*, non ut fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille trãſiuit, & numquam poteſt fieri legitimus*, ex quo ſemel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, H inquantum damna, quæ illegitimus filius incurrit, ſubtrahuntur per legis authoritatem. Et ſunt ſex modi legitimandi. Duo ſecundum Canones, †ſcilicet cum quis ducit uxorem illã, ex qua filium illegitimum generauit, ſi non fuit adulterium:* Et per ſpecialem indulgẽtiam, & diſpenſationem domini Papæ. Quatuor autem modi ſunt ſecundum leges. Primus eſt, ſi pater filium naturalem curiæ Imperatoris offerat: ex hoc enim ipſo legitimatur propter curiæ honeſtatẽ. Secundus, ſi pater in teſtamento nominat eum legitimum heredem, & filius poſtmodum teſtamentum Imperatori offerat. Tertius eſt, ſi filius nullus ſit legitimus, & ipſemet filius ſe principi offerat. Quartus ſi pater in publico *inſtrumẽto, vel cum trium teſtium ſubſcriptione eũ legitimum nominet, nec adiiciat naturalem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui poteſt ſine † iniuſtitia gratia fieri, ſed non poteſt aliquis damnificari niſi pro culpa: & ideo magis poteſt illegitimus fieri legitimus, quàm econuerſo. Et ſi enim legitimus aliquando hæreditate priuetur pro culpa; non tamen dicitur illegitimus filius, quia generationem legitimam habuit.

AD SECVNDVM dicendum, quod coitus illegitimus habet defectum intra ſe inſeparabilẽ, quo legi opponitur, & ideo non poteſt fieri legitimus, nec eſt ſimile de filio illegitimo qui non habet huiuſmodi defectum.

QVAEST. LXIX.

De his quæ ſpectant ad reſurrectionẽ, & primo de loco animarum poſt mortem, in ſeptem articulos diuiſa.

POST hoc agendũ eſt de his, quę ſpectant ad tractatum reſurrectionis. Poſtquã enim dictum eſt de ſacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ, conſequenter dicendum eſt de reſurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

Circa tractatum autem reſurrectionis tria cõſideranda ſunt, ſcilicet pręcedẽtia reſurrectionem, concomitantia, & ſequentia. Et ideo primo dicendum eſt de his, quæ pro parte, quàuis non ex toto, reſurrectionẽ præcedunt. Secundo, de ipſa reſurrectione, & circunſtantib. eam. Tertio, de his, quæ eam K ſequuntur. Præcedentium autem reſurrectionem prima conſideratio eſt de receptaculis animarum poſt mortẽ eis aſſignatis. Secundo, de qualitate, &

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quo modo per rationem oſtendas, Alexandrũ iij. meritò inſinuare illegitimos poſſe legitimari: & ſic. Tanta eſt uis matrimonij, vt qui antea ſunt geniti, poſt contractũ matrimonium legitimi habeantur. Si autem vir viuente uxore ſua aliam cognouerit, & ex ea prolem ſuſceperit, licet poſt mortem uxoris eandem duxerit, nihilominus ſpurius erit filius, & ab hæreditate repellendus. Hæc ille: qui filij ſunt legitimi. ex quo vides legitimationem ab articulo intentam uerificari de alijs à ſpurijs. Quod annotauit & ſanctus Doctor art. 2. corp. quando dixit: quod ſpurij in hæreditatis nulla parte ſuccedere poſſunt. Item ab eod. Alexandro ibid. cap. conqueſtus, habetur idem de genitis ex ſoluto, & ſoluta; antequã poſt modum cõtraherẽt. Item per Innocentiũ iij. ibid Ex tenore &c. Cum vidua G. hæreditatem quãdam R. mariti ſui ſibi, & pupillo filio reſtitui poſtularet; pars aduerſa petitionem eius obſtabat excludatur, pro eo quod maritum ipſius viduę de adulterio genitum aſſerebat. Intelligentes quod pater prædicta. R. matrẽ ipſius in facie eccleſiæ ignoratam, quod ipſe aliam ſibi matrimonialiter copulaſſet, duxerit in vxorem; & dum ipſa coniunx ipſius legitima putaretur, dictũ R. ſuſcepit ex eadem; in fauorẽ prolis potius declinamus, memoratum. R. legitimum reputantes. Hæc ibi. Ecce: quod, ſi coniugatus viuente prima uxore contrahit in facie eccleſiæ cum ſecunda hoc ignorante, legitima erit eorum proles. Item per eundem ibid. Gaudemus &c. Prolem de infidelium coniunctionibus ſecundo, tertio, vel ulteriori gradu ſecundum opinionem illorum natam, poſt fidem receptam, legitimam uolumus reputari. Hæc ibi.

1 Vel. pro S. Eccl. &c.

¶Secundo habes: quò per totũ prædicta Pontificũ pro quãto illegitimum poſſe legitimari inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides, quomodo ex ipſa uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 3

Aliquid nũquam legitimatur, licet aliquãdo procedẽs per illud legitimo eſt.

permanet, licet ſit extra matrimoniũ natus. Quo fit, ut poſſit legitimari filius, non autem coitus ille. Vel huiuſmodi defectus eſt, eſſe incapax habendi, quod ex coitu non poteſt haberi. Et hæc incapacitas inſeparabiliter actu illi ineſt, non autẽ filio. Non enim actus poteſt legitimari, ſiue fieri quod ſit ſine culpa; & filius legitimari poteſt, i. fieri quod ſit capax hæreditatis, cuius non erat. Adhęre tamen, quod iſta illi incapacitas pendebat à coitu & à lege humana, capacitas vero dependet à lege tantum, inquantum

QVAEST.

QVÆST. LXIX. ART. I.

290 CONCL. Quamuis animabus poſt mortem non aſſignẽtur aliqua corpora, quorum ſint formæ, uel determinati motores, determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiã quandã ſecundũ gradum dignitatis earũ, in quibus ſint quaſi in loco, eo mõ, quo incorporalia eſſe pñt in loco.

¶ Examen. Ly congruentiam quandã. Scilicet loci ad locatum. Vtpurà, ſi animę locatæ ſint lucidæ uirtutibus ſpiritualibus, & loca ſint lucida corporaliter, & è conuerſo, ſi illæ tenebroſæ uitijs, & iſta corporaliter obſcura.

¶ PROB 1. Qu'à prę ſupponitur: 2. Quia (ly determinant' &c.) ſecũdum Auguſtinũ, Gregorium ac philoſophos conuenientia quædam eſt ſpiritualium ſubſtantiarum ad corporales.

¶ NOT. Meritò prima concluſionis pars præſupponitur: quia ex dictis. 1. par. q. 75. art. 6. & hic in articulo, & dicendis nunc mõe in ar. 2. habetur id, ut per ſe prudens, ac intelligens, colligere poteſt.

Thom. 4. d. 45. q. 1. ar. 1. & ſequen.

1m ex Boetio. Incorporalia in loco non eſſe. ℞ modo corporaliũ: non ſpiritualium ſubſtantiarum. S. Tunc nihil contra: ut patet ex concluſione.

† id hẽt Boetius li. Anonce qd eſt bonũ ſit circa princip.

¶ NOT. Ea propter ſit diſtinctio in philoſophia de eſſe in loco circumſcriptiuè, & eſſe in loco diffinitiuè tantum. Prius. n. cõuenit corporib. poſterius uerò ſpiritib.

* lib. 12. c. 32. circa princ. a. 3.

† lib. 12. ſuper Gen. c. 32. to 3.

2m minor. Aiæ ſeparatæ, ſicut & quælibet aliæ ſpũales ſubſtãtię, indifferẽter ſe hñt ad oĩa loca. ℞. ſi fiat ſermo de uni(t)a qualitatis eiuſdẽ: non aũt. pportionalitatis. S. Tunc nihil &c. Nã in articuli concluſione intendit' de conuenientia proportionalitatis aſiata ad corporalia loca, non aũt de eiuſdem qualitatis: & ꝯñr ſufficit cõcluſio, ut ꝙ animę ſeparatæ ad

pęna animarum ſeparatarũ eis ab igne inflicta. Tertio, de ſuffragiis, quibus animæ defunctorum à viuis adiuuãtur. Quarto, de orationib. Sanctorum in patria exiſtentium. Quinto, de ſignis iudicii generale præcedentibus. Sexto, de igne vltimę conflagrationis mundi, qui faciem iudicis præcedet.

Circa primum quæruntur ſeptem.

Primo, Vtrum animab. poſt mortẽ receptacula aſſignentur.

Secundo, Vtrum ſtatim poſt mortem ad ipſa animæ deducautur.

Tertio, Vtrum de ipſis locis egredi naleant.

Quarto, Vtrum lymb. inferni ſit idem, quod ſinus Abrahę.

Quinto, Vtrũ lymbus ſit idẽ, qnòd infernus damnatorum.

Sexto, Vtrum lymbus patrũ ſit idem, quod lymbus puerorũ.

Septimo, Vtrum tot receptacula debeant diſtingui.

Articvlvs I.

Vtrum aſſignentur receptacula animabus poſt mortem.

AD primvm ſic proceditur. Videtur ꝙ animabus poſt mortem receptacula non aſſignent. Sicut enim dicit Boetius† in lib. de Hebdomadibus, Communis animi cõceptio eſt apud ſapientes, incorporalia in loco non eſſe, cui cõcordat quod Auguſt.* dicit. 12. ſuper Gen. ad literam: Cito quidem reſponderi poteſt, ad corporalia loca animam non ferri, niſi cum aliquo corpore, ſed ſeparata à corpore, non habet aliquod corpus, ſicut ibidem Auguſt.† dicit, ergo ridiculum eſt animabus ſeparatis aliqua receptacula aſſignare.

2 Præt. Omne, qnod habet locum determinatum, magis cõuenit cum illo loco, quàm cum alio, ſed animæ ſeparatæ ſicut etiam quælibet aliæ ſpirituales ſubſtantiæ, indifferenter ſe habent ad omnia loca: non enim poteſt dici quòd cum aliquibus

A corporibus conueniant, & cum aliis differant, cum ab omnibus conditionibus corporalibus penitus ſint remotæ. ergo eis receptacula determinatæ non ſunt aſsignanda.

3 Præt. Animabus ſeparatis non aſsignatur aliquid poſt mortem, niſi quod cedat in pęnam vel in pmium: ſed corporalis locus non põt eis eſſe in pęnã, uel in pmium, cum à corporib. nihil recipiant, ergo non ſunt eis aſsignanda certa receptacula.

Sed contra, Cęlum empyreum eſt locus corporalis, & tamen ipſum factum mox ſanctis Angelis eſt repletum, vt Beda †dicit: Cũ ergo angeli ſint

B incorporei, ſicut, & animę ſeparatę, uidetur etiam qnòd animabus ſeparatis ſint certa receptacula aſsignanda, ergo &c.

Præterea, Hoc patet per id quod Greg.* dicit in 4. Dialo. ſcilicet, animas poſt mortem ad diuerſa loca corporalia eſſe deductas, ut patet de Paſchaſio, quem Germanus Capuanus epiſcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, qua dicit ad gehennam eſſe deductam, ergo animæ poſt mortem habent certa receptacula.

Respondeo, Dicendum, quòd quamuis ſubſtãtiæ ſpirituales ſecundum eſſe ſuum à corpore non

C dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus ſpiritualibus gubernantur, ut dicit Augu.† in 3. de Trin. & Greg.* in 4. Dialo. & ideo eſt quædam conuenientia ſpiritualium ſubſtantiarum ad corporales ſubſtantias per congruentiam quandam, ut ſcilicet dignioribus ſubſtãtiis digniora corpora adaptentur. Vnde etiam Philoſophi ſecundum ordinem mobilium poſuerunt ordinem ſubſtantiarum ſeparatarum: ᵐ quamuis autẽ animabus poſt mortem non aſsignentur aliqua corpora, quorum ſint formæ, uel determinati motores, determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruen

D tiam quandam ſecundum gradum dignitatis earũ, in quibus ſint quaſi in loco, eo modo quo incorporalia eſſe poſſunt in loco ⁿ, ſecundum quòd, magis uel minus accedunt ad primam ſubſtantiam, cui locus ſuperior per congruentiam deputatur, ſcilicet Deum, cuius ſedem, cœlum Scriptura eſſe denuntiat: & ideo animas, quæ ſunt in participatione perfecta deitatis, in cęlo eſſe ponimus, animas uero, quæ a participatione huiuſmodi impęduntur, loco contrario dicimus deputari.

Ad primvm ergo dicendum, quòd incorporalia non ſunt in loco modo aliquo nobis noto, & con-

E ſueto, ſecundum ꝙ dicimus corpora propriè in loco eſſe ſunt tamen in loco modo ſubſtantijs ſpiritualibus cõuenienti, qui nobis plene manifeſtus eſſe non poteſt.

Ad secvndvm dicendum, quòd duplex eſt conuenientia uel ſimilitudo. Vna eſt, quæ eſt per participationem eiuſdem qualitatis, ſicut calida adinuicem conueniunt. Et talis conuenientia incorporalium ad loca corporalia eſſe non poteſt. Alia per quandam proportionalitatem, per quam in ſcripturis metaphoricè Deus dicitur eſſe ſol, qa eſt principium vitę ſpiritualis, ſicut ſol uitæ corporalis, & ſecundum hanc conuenientiam, quæ-

† Habetur in Gl. ordin. Gen. 1. ſuper illud in principio creauit Deus. idẽ refertur lib. 2. ſent. diſt. 2. § F.

* li. 4. dialog. c. 13. 28 30. & 40.

† Aug. lib. 3. de Tri. ca. 4. & 5. to. 3.

* lib. 4. dialog. ca. 5.

concl. m

Aug. trac. 49 in Io. to. 9.

* Pſal. 102. & Iſa. 66.

ad omnia loca non ſe habeant indifferẽter ſecundum proportionalitatis indifferentiam, ut declaratur in textu. Ad rationem igitur in contrarium dic; quòd concludit tantùm de indifferẽter ſe habere ſecundũ indifferentiam eiuſdem qualitatis, quod concedimus.

Aug. lib. 13. de ciuit. Dei c. 8. tom. 5.

¶ NOT. In textu reſponſi non adeſt hoc nomen indifferentia, ſed hoc nomen conuenientia, quæ tamen nomina faciliter in idem reduci poſſunt. Hæc dicta ſunt: ut literas textuales non diſcordare in ſenſu à literis formalis reſponſi agnoſcas, & ſine errore applices adinuicem. Quod etiam factum eſſe quandoque ab h̃e repertes plus uel minus, ſeruando tantum ſenſum. Vnde tu, etiam ibi, obſerua monitu hoc.

3m minor.

Corporalis locus non poteſt eis eſſe in pœnam, uel præmium. ℟. per modum, quo corpora recipiunt ab ipſo loco: nõ, per modum quo ſpiritus S. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam cum loquamur de ſpiritibus intelligendis eſt recep tio pręmij, uel pœnę, ſecundum modum ſpirituum: ut ſingula ſingulis correſpondeant.

*Gl ordi. in eũ locũ Pſ. 36. ex Aug. ſuper eum pſal. concil. 1. to. 8.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rõnẽ reijcias errorẽ Albigenſium (Prat. Albigenſes) dicentiũ: alam hominis tẽpore eius uitæ tunc per diuerſa tranſire corpora, & alalium, & ſerpentiũ ſi mala fuiſſet: ſi uerò probe in alicuius principis, uel alterius illuſtris perſonæ corpus. Cum enim alab' receptacula poſt mortẽ corporea aſſignentur ab articulo præſenti, negandũ ſimul per hoc, q alæ ipſæ ſint corporũ formæ uel determinati motores: patet. q contra illorũ errorẽ militat. Itẽ errorẽ Liberatorũ (Prat. Gnoſtici, in calce) ſimilis rõne interimas dicentiũ, alam oẽm innocentẽ ad Deũ redire, ubique redunire.

Vid. ps. Eccl. &c.

† In Enchir. cap. 109. in princ. to. 3. refertur in ca. tẽpus 13. q. 2.

*Glo. interlin. ibidem.

dam animæ quibuſdã locis magis conueniunt, ſicut animæ ſpiritualiter illuminatæ, cum corporibus luminoſis, animæ uero obtenebratę per culpam, cum locis tenebroſis.

AD TERTIVM dicendum, q animæ ſeparatæ directe nihil recipit à locis corporalibus per modum quo corpora recipiũt, quæ conſeruantur à ſuis locis, ſed ipſæ animę ex hoc q cognoſcunt ſe talibus locis deputari, ſibi gaudium ingerunt, uel mœrorem, & ſic locus cedit eis in pœnam, uel præmium.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſtatim poſt mortem animæ deducantur ad cœlum, uel ad infernum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q ſtatim poſt mortem nullæ animæ deducãtur ad cœlos, uel ad infernum, quia ſuper illud pſalmi, Adhuc puſillũ, & non erit peccator, dicit Gloſſa,* q Sancti liberabuntur in fine mundi, poſt hanc tamen uitam non ibi erunt; ubi erunt ſancti, quibus dicetur: Venite benedicti patris mei: ſed illi ſancti erunt in cœlo, ergo ſancti poſt hanc uitam h non ſtatim aſcendunt ad cœlum.

2 Præt. Auguſtinus † dicit in Ench. q tempus inter hominis mortẽ, & ultimam reſurrectionem interpoſitum animas abditis receptaculis continet, ſicut unaquæq; digna eſt requie, uel ærumna, ſed hæc h abdita receptacula non poſſunt intelligi cœlum, & infernus, quia in illis etiam poſt reſurrectionem cũ corporibus erunt. Vnde pro nihilo diſtingueret tempus ante reſurrectionem, & poſt reſurrectionem; ergo non erunt, nec in inferno, nec in paradiſo uſq; ad diem iudicij.

3 Præt. Maior eſt gloria animæ, quam corporum, ſed ſimul omnibus redditur gloria corporum, vt ſit maior lætitia ſingulorũ ex cõi gaudio, ut patet Hebræ. 11. ſuper illud, Deo pro nobis aliquid melius prouidente &c. dicit Gloſſa.* Vt in cõmuni gaudio omnium, maius fieret gaudium ſingulorum, h ergo multo fortius gloria animarum debet differri vſq; ad finem, vt ſimul omnibus reddatur.

4 Præt. Pœna, & præmium, quæ per ſnĩam iudicij reddũtur, h iudiciũ præcedere non debẽt, ſed ignis inferni, & gaudiũ paradiſi dabuntur omnibus per ſententiã iudicantis Chriſti. ſ. in ultimo iudicio, ut patet Matthæi 25. ergo ante diem iudicij nullus aſcendit in cœlum, uel deſcendit ad inferos.

SED CONTRA eſt, qđ dr̃ 2. Corinth. 5. Si terrena noſtra habitatio diſſoluatur, domum habemus non manu factam ſed conſeruatã in cęlis, ergo diſſoluta carne, aĩa habet manſionem quæ ei in cœlis fuerat ꝯſeruata.

Præt. Philip. 1. dicit Apoſtolus, Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. ex quo ſic arguit Gregor.* in 4. Dialogo. Qui ergo Chriſtũ in cœlo eſſe non dubitat, nec Pauli animã in cœlo eſſe negat, ſed non eſt negandum Chriſtũ eſſe in cęlo, cũ ſit articulus fidei, ergo nõ eſt dubitandum animas ſanctorum ad cœlos ferri. Quod etiã aliquæ animæ ad infernum deſcendũt ſtatim poſt mortem patet, Lucæ 16. Mortuus eſt autem diues, & ſepultus eſt in inferno.

RESPONDEO, Dicendum, q ſicut in corporib' eſt grauitas, uel leuitas, qua feruntur ad ſuũ locum, qui eſt finis motus ipſorum, ita etiam eſt in animabus meritum, uel demeritũ, quibus perueniunt animæ ad præmiũ, uel pœnã: quæ ſunt fines actionum ipſarum. Vnde * ſicut corpus per grauitatẽ, uel leuitatẽ ſtatim fertur in locũ ſuum, niſi prohibeatur, ita animæ ſoluto uinculo carnis, per quod in ſtatu uiæ detinebantur, ſtatim pręmium conſequuntur, uel pœnam, niſi aliquid impediat *, ſicut interdum impedit conſecutionem præmij ueniale peccatum, quod primùm purgari oportet, ex quo ſequitur q pręmium differatur. Et quia locus deputatur animabus ſecundum congruentiam præmii, uel pœnæ * ſtatim, vt anima abſoluitur

¶ Secundò habes: 2 quõ per rõnẽ oſtẽdas meritò damnari Albigenſes ꝓdictos à regulis fidei catholicę (has recitat B. Athanaſius in lib. 6. de beatitudine filii Dei) dicentib. ſiquis cõfitet' animas hominum in reuniuone rurſus in mundo, aut in hominibus, aut in pecudibus, aut in ſerpentib. uerti, anathema ſit. Hæc ibi. Item ab eccleſ. 11. in quocunq; loco ceciderit lignũ, ibi erit. Clarum aũt eſt in ſcripturis 2. Machab. 9. & Luc. 16. & alibi, q nõ aulli extra gratiam Dei cadũt, & moriunt: quorũ vtiq; aias redire ad Deũ, illiq; redunire; cõſtat p hoc eſſe falſum.

¶ Tertiò habes: quõ 3 per rõnẽ oſtendas meritò inſinuatũ Lucæ 16 q aiabus poſt hanc uitam aſſignant' receptacula diuerſa: & ſic. Factũ eſt, ut moreret' mendicus, & portaretur ab Angelis in ſinũ Abrahæ. Mortuus eſt aũt diues, & ſepultus eſt in inferno.

¶ li. 4. dialo. ca. 2. ante medium.

¶ Quartò habes: 4 quõ per rõnẽ prædicta patrũ & ſcripturarũ, pro quãtum directè, vel indirectè aſſignari receptacula alabus inſinuant, & intelligas, & ꝓbes, & defendas.

¶ Quintò uides: 5 quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXIX. ART. II.

CONCL. 1a. Sicut corpus p grauitatẽ uel leuitatem ſtatim fert' in locũ ſuũ, niſi prohibeatur, ita alæ ſtatim, ſoluto uinculo carnis præmium conſequunt', vel pęnã; niſi aliqd purgãdũ ſit cãdidatioẽs præmij. 291

extat conſtitutio benedicti 12. de viſione beatorum in c. Benedictus De', vbi hæc materia definitur ſ. ehel.

¶ PROB. Quia ſicut in corporibus eſt grauitas, uel leuitas, qua feruntur ad ſuũ locũ, tanquã ſinẽ: ita in animabus eſt meritũ uel demeritũ, quibus perueniunt ad pręmium uel pœnã*, tanquã fines actionũ ſuarum.

¶ *Corollarium.* Ergo ſimile officiũ proportionaliter, qđ hnt grauitas & leuitas corporum, hñt meritum & demeritũ aiarũ. Ergo cũ meritũ & demeritũ ꝓcedant ex amore ipſarum

concl. p

ipſatum alarum, patetq; amor eſt omne, quo anima fertur ad A locum ſuum, ne etiam dixit B. Auguſtinus.

CONCL. 2ª. Statim, ut anima abſoluitur à corpore, uel in infernum immergitur, uel ad cœlos euolat, niſi impediatur aliquo reatu, quo oportet, euolationem differri, ut prius ala purgetur.

¶PROB. 1. Quia patet ex cōcluſione prima, (cùm locos inferni, uel cœli, deputetur cōgruenter pro pœna, uel præmio:) 2. Quia tum ſcripturæ tum ſanctorum, dicta hoc manifeſtè atteſtantur (patet in textu.)

1ᵐ de concluſione. Nō ſtatim aſcendunt ad cœlom. Rꝫ geminam ſtolam acceptum: non unam. S. Tūn nihil &c. Nam condoſo ſennt, quòd in cœlū nunc poſt mortem ferantur ad accipiendum unam ſtolam. i. beatitudinem ipſius animæ: nō autem geminam. i. beatitudinem etiam corporis.

*Greg. li. 4. dial. c. 25. 28. & 39.
†Aug. in li. de eccl. dog. c. 79. tom. 3.
*inco enarrat ar.

2ᵐ minor. Hæc abdita receptacula non poſſunt intelligi cœlum, & infernus. Rꝫ negatur iſta S. immò & purgatorium ibi. non intelligitur. Ad rationem in contrarium reſpōdetur, q; diſtinguitur tempus ante reſurrectionē & poſt non quia ibi nunc non ſint animæ ante reſurrectionem, ubi erunt poſt (loquēdo de cœlo, & inferno) ſed propter duas rationes dictas in textu, quia ante reſurrectionem ſunt &c.

†loco citato! et. & eſt Enchir. c. 10.

¶NOT. Per illa verba dicta in fine textus intelligitur purgatorium. In ipſo. n. nunc ſunt animæ, & poſt reſurrectionem non erunt.

3ᵀ illatio cō- cluſionis. Ergo cunctò fortius &c .. negatur illatio. S. Non enim idem eſt iudicium de animabus ſimul, & corporibus: & hoc propter duas rationes. Nam hominum corpora habent quandam continuationem &c. ut in textu.

à corpore, vel in infernum immergitur, vel ad cælos euolat, niſi impediatⁱ aliquo reatu, quo oporteat euolationem differri, vt prius anima purgetur*. Et huic veritati authoritates Scripturæ canonicæ manifeſte atteſtantur, & documenta ſanctorū Patrum. Vnde contrarium pro hæreſi eſt habendum, ut patet. 4. Dialo.* & in libro de Eccleſiaſticis dogmatibus.†

B

Ad primvm ergo dicendum, quòd gloſ.* ſeipſam exponit., Quod enim dicit, Nondum erunt ubi erunt ſancti &c. ſtatim exponit ſubdens, idest, non habebunt geminam ſtolā, quam habebunt ſancti in reſurrectione.

C

Ad secvndvm dicendum, quòd inter illa abdita receptacula, de quibus Auguſtinus loquitur,† etiam ſunt cōputanda, & infernus, & paradiſus, in quibus animæ aliquæ ante reſurrectionem continuētur. Sed ideo diſtinguitur tempus ante reſurrectionē, & poſt, q a ante reſurrectionem ſunt ibi ſine corpore, poſt autem erunt cum corpore, & quia in aliquibus receptaculis nūc ſunt animæ, in quibus poſt reſurrectionem non erunt.

D

Ad tertivm dicendum, q; hominum corpora habent quandam continuationem adinuicē quia ſecundum ea eſt uerum, quod dicitur Actuum. 17. Quòd Deus ex uno fecit omnium hominum genus, ſed animas ſigillatim finxit; vnde non eſt tanta

congruētia vt omnes homines ſimul glorificentur in anima, ſicut quòd glorificētur in corpore. Et præterea gloria corporis non eſt ita eſſentialis ſicut gloria animæ, vnde maius detrimētum eſſet ſanctis, ſi gloria animæ differretur, quàm de hoc, q; gloria corporis differatur, nec poſſet hoc detrimentum gloriæ recompenſari propter ampliationem gaudij ſingulorum de gaudio communi.

Ad qvartvm dicendum, q; eandem obiectionem Grego.* in 4. Dialo. proponit, & ſoluit: Si, inquit, nunc in cælo ſunt animæ ſanctorum, quid eſt quòd in die iudicij pro iuſtitiæ retributione recipiunt? & reſpondet. Hoc eis nimirum creſcit in iudicio, quod nunc animæ ſola ſui ſingulari retributione lætātur, poſtmodum vero etiam corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipſa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatuſq; pertulerunt: & eodem modo dicendum eſt de damnatis.

*li. 4. dialo. c. 25. ſ medio.

Articvlvs II.

Vtrum animæ exiſtentes in paradiſo vel in inferno, egredi valeant.

A D secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiſo, vel in inferno exiſtentes, egredi non ualeant. Auguſtinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda.

¶Corollarium. Negatur ergo, ut patet ex textu illatio, non tantum propter ly multo fortius, ſed etiam abſolutè. Neq; enim abſolutè loquendo animæ gloria differri debet uſque ad finē mundi, ex eo quòd illucuſque differenda eſt gloria corporum neque multò fortius.

4ᵐ de maiori. Iudicium præcedere non debent. Rꝫ. ſecundum q; per ſententiam iudicij generalis reddunt ur: non, ſecundum quòd per ſententiam iudicij ſingularis S Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT Iudicium ſingulare fit in morte cuiuſque; quo redditur ſoli animæ præmium, uel pœna: iudicium autem generale in fine mundi, quo animæ cum corporibus ſimul pœnis, uel præmijs, adducuntur.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſes Armenorum, & Græcorum (Direct. Inquiſit. 2. par. q. 8 Prat. Græci.) dicentium: q; animæ iuſtorum decedentium ſecundum communem Dei ordinationem nec ibi, nec erunt in cœlorū regno. ſanctorū Angelorum conſortio aggregatæ ante reſurrectionem ſuorū corporum & iudicium generale. Idem dicūt de ijs, quæ purgationem peccatorum ex toto peregerūt: & de morientibus ſtatim poſt baptiſma: adeo q; ſecundum iſtos, nec ante, nec poſt baptiſmi tempus ſunt aliqui iuſti recepti in Paradiſum. Idem dicunt de animabus decedentium in mortali peccato: q; ſcilicet mox poſt mortē ſuā, ſecundum communem Dei ordinationem, non deſcendūt ad inferna, nec pœnis infernalibus cruciantur.

†Vnl. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas; has omnes meritò damnatas è Benedicto Papa 12. in extrauag. Hæc in perpetuam memoria conſtitutione authoritate Apoſtolica diffinimus: q; ſecundum communē Dei ordinationem, animæ ſanctorū omnium, in quibus nihil purgabile fuit, quando deceſſerunt, nec erit quando decedēt etiam in futurum, uel ſi tunc erit, tamen poſt mortem ſuam purgauerint; atque animæ puerorum renatorum, & baptizādorum; mox poſt mortem ſuam, etiam ante reſumptionem ſuorum corporum, & iudicium generale, poſt aſcenſionē ſaluatoris noſtri fuerunt, ſunt, & erūt in cœlorum regno cū Chriſto, ſanctorū Angelorum conſortio aggregatæ. Diffinimus inſuper: q; ſecundum Dei ordinationem cōem, animæ decedentium in actuali peccato mortali mox poſt mortē ſuā ad inferna deſcendūt, ubi pœnis infernalib cruciant Hæc ibi. Idē è Concil. Flor. ſeſſ. vltima. Diffinimus illorū aïas q poſt baptiſmū ſuſceptū nullā omnino peccati maculā incurrerunt, illas etiā q poſt contractā peccati maculā, uel in ſuis corporib. uel e iſdē exutæ corporibus ſunt purgatę, in cęlū mox recip. Illorū aūt aïas, qui in actuali peccato, uel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere. Hæc ibi.

2

Deſcēdūt vel aſcendūt, mox eiæ &c. Vide tu.

Ca. 15. nō procul a pricipio, to. 4.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrū, pro quanta animas ſeparatas ſtatim in locum iuſti meriti conuenientem recipi intelligas, & intelligas, & probes, & doceas. 3

¶Quartò uides: quomodo ex ijs omniſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolideretur. 4

QVÆST. LXIX. ART. III.

CONCL. 1ª. Nullus inferno vel Paradiſo deputatus finaliter egredi inde poteſt ſimpliciter. 292

¶Exa-

Si rebus viuentium vterentur F animæ mortuorum, vt de alijs taceam, meipſum pia mater nulla nocte deſereret, quę terra, mariqueſecuta eſt, ut mecum viueret, & ex hoc concludit, quòd animæ defunctorum rebus viuētium[h] non interſunt: ſed intereſſe poſſent, ſi de ſuis receptaculis exirent; ergo de ſuis receptaculis h non exeunt[i].

¶2 Præterea. In Pſalmo dicitur. Vt inhabitem in domo Domi- G ni omnibus diebus vitæ meæ. & Iob. 13. Qui deſcendit ad inferos, non aſcendet, h ergo tam boni, quàm mali a ſuis receptaculis non exeunt.

¶3 Præterea. Receptacula, ut dictum eſt,* animabus poſt mortem dantur in præmium, uel in pœnam: ſed poſt mortem neque præmia ſanctorum minuſtur, neque pęnæ damnatorum, h ergo non exeunt de ſuis rece- H ptaculis.

SED CONTRA[t] eſt, quod dicit Hieron. *contra Vigilantium*, ſic eum alloquens. Ais enim: in ſinu Abrahæ vel in loco refrigerij, vel ſubter aram Dei animas Apoſtolorum, & Martyrum conſediſſe, nec poſſe ſuis tumulis cum uoluerint adeſſe pręſentes, & ita tu Deo leges ponis, tu Apoſtolis uincula inijcis, ut vſque ad diem iudicij teneantur in cuſtodia, nec ſint cum Dominò ſuo, de quibus ſcriptū eſt: Sequuntur agnum quocūque ierit, & ſi agnus ubique eſt, ergo, & hi, qui cum eo ſunt, h vbique eſſe credendi ſunt; ridiculum ergo eſt dicere, quòd animæ mortuorum à ſuis receptaculis non recedant.

¶2 Præterea. Hier. ibidē * arguit ſic, Cum diabolus, & dæmones vbique vagentur orbe toto, & K celeritate nimia ubique præſentes ſint, quare martyres poſt effuſionem ſanguinis ara operientur incluſi, & inde exire h non poterunt? Ex quo poteſt concludi non ſolum de bonis, ſed etiam de malis quòd ſua receptacula quandoque exeant, cū non habeant maiorem damnationem, quàm dæmones, qui vbique diſcurrunt.

¶3 Præterea. Hoc idem probari poteſt per Gregorium in quarto Dialogo. * ubi narrat de multis mortuis, qui viuis[b] apparuerunt.

RESPONDEO, Dicendū, quòd aliquem exire de inferno, vel de paradiſo, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd ſimpliciter inde exeat, vt iam locus eius non ſit paradiſus, vel infernus, & ſic[m] nullus inferno, vel paradiſo deputa- G tus finaliter, inde exire poteſt, * vt infra dicetur *. Alio modo poteſt intelligi, ut exeat ad tempus, & in hoc diſtinguendum eſt, quid eis conueniat ſecundum legem naturæ, & quid eis conueniat ſecundum ordinem diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Auguſtinus * in libro de Cura pro mortuis agenda: Alij ſunt humanarum limites rerū, alia diuinarum ſigna virtutum; H alia ſunt, quæ naturaliter, alia, quæ inuiſibiliter fiunt[p]. Secūdū ergo naturalem curſum, animę ſeparatæ, proprijs receptaculis deputatæ, a conuerſatione uiuentium penitus ſegregantur[q]. Non enim ſecundum curſum naturæ homines in mortali carne viuentes ſubſtantijs ſeparatis immediate iunguntur, cum omnis eorum cognitio à ſenſu oriatur: nec propter aliud à ſuis I receptaculis eas exire * conueniret, niſi ut rebus uiuentium intereſſent. Sed * ſecundum diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ ſeparatæ à ſuis receptaculis egreſſæ, conſpectibus hominum præſentantur, * ſicut Auguſtinus * in libro prædicto narrat de Felice martyre, qui ciuibus Nolanis viſibiliter apparuit, cū a Barbaris oppugnarentur. Et[u] hoc etiā K credi poteſt, quòd aliquando dānatis contingat, quòd ad eruditionem hominum, & terrorem, permittuntur viuentibus apparere, aut etiam ad ſuffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur,* vt per multa, quæ in 4. Dialo.* narrantur, patet. Sed hoc intereſt inter ſanctos, & damnatos, quòd[y] ſancti cū voluerint apparere poſſunt viuentibus, non autem damnati[z]. Sicut enim ſancti viuentes in carne, per donum gratiæ gratis datæ accipiunt, ut ſanitates, & ſigna perficiant, quæ non niſi diuina virtute mirabiliter fiunt, quæ qui-

* Finaliter. Ly finaliter. Ideſt per determinatiuam ſententiam ad manendum ibi perpetuo.

¶PROB. Quia hoc clarum præſupponitur.

¶NOT. Clarum quidem hoc eſt quò ad infernum; cum ſcriptum ſit, in inferno nulla eſt redemptio: quo ad paradiſum, cum à Papa Gregorio dicatur: quiſquis illuc ſemel intrauerit nunquam exibit.

CONCL. 1ª. Secundum naturalem curſum, animæ ſeparatæ proprijs receptaculis deputatæ à conuerſatione viuentium penitus ſegregantur.

¶PROB. Quia homines in carne uiuētes non immediatè iunguntur ſubſtantijs ſeparatis; ſecundum communē curſum naturæ.

¶NOT. Anima humana, quando eſt ſeparata, intrat ſtatum ſubſtantijs ſeparatis conuenientem: & ideo, cum ſtatus ille à ſtatu viatorum ſe cernatur, oportet & conuerſationem communem vtrorumque ſtatuum ſecerni abinuicem: ut ſingula ſingulis correſpondeat. Quod uero Angeli vel demones qui ſūt ſubſtantiæ ſeparatæ ſepius appareant uiuis; hoc eſt non ratione ſtatus ſeparatorū, ſed ratione officij; de quo in reſponſione ad ſecundum argumentum contra.

CONCL. 3ª. Secūdum diſpoſitionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ ſeparatæ à ſuis receptaculis egreſſæ, conſpectibus hominum præſentantur.

¶PROB. Quia patet ex Auguſtino.

¶NOT. Huic concordat & apparitio facta Conſtantino magno, de qua in ipſius edicto ſic dicit. Eadem tranſacta die nocturno nobis ſacto ſilentio, dum ſomni tempus aduenſſet, adſunt Apoſtol ſanctus Petrus, & Paulus dicentes mihi. Quoniam flagitijs poſuiſti terminum, & effuſionem ſanguinis innocentis horruiſti, miſſi ſumus à Chriſto Domino Deo noſtro dare tibi ſanitatis recuperandæ conſilium. Hæc ibi. 1. tom. concil.

CONCL. 4ª. Hoc etiam credi poteſt, quòd aliquando dānatis cōtingat, quòd ad eruditionem hominum, & terrorem, permittuntur uiuentibus apparere, aut etiam ad ſuffragia expetenda, quantum ad illos, qui in purgatorio detinentur.

¶PROB. Quia patet ex 4. Dialog.

CONCL. 5ª. Sancti cum uoluerint apparere, poſſunt uiuentibus; non autem damnati.

¶PROB. Quia ſicut ſanctis diuinitus donatur, ut ſigna perficiant, quæ ab alijs hoc dono carētibus perfici non poſſunt; ita non eſt inconueniens, ut animabus ſanctorum poteſtas detur ad apparendū viuentibus, cùm nolunt; quæ damnatis negatur.

¶NOT. Beatis adeſt facultas faciendi quodcunque uolunt & nihil niſi bene facere poſſunt; alioquin beati nō eſſent (vt patet per Auguſtinum) & ideo quādocunque uolunt, & quomodocunque apparere poſſunt hominibus; ſed hoc nolunt, niſi ſecundum diuinam diſpoſitionem. Vnde in tertia concluſione ly ſecundum diſpoſitionem diuinæ prouidentię, ſi referatur ad ſanctos cadit ſimul ſuper volitionem iſtā ſanctorum; & non tantum ſuper uoluntatem diuinam. Apparent enim ſancti & quando Deus vult, & quando ipſi uolunt, ſed nolunt, niſi ſecundum quòd Deus vult.

[m] de

*Ar. pręc. corp.

*Incipit hæc epi. Multa in orbe mōſtra, inter princ. & medium tom. 3.

*Cōtra Vigilant. in epiſt. q̄ incipit Multa in orbe monſtra. tom. 3.

*li. 4. c. 36 & 40.

concl. m

*Q. 71. ar. 5. ad 5. & ar. 6. ad 1.

*Ca. 16. inter princ. & mediū tom. 4.

concl. p

*AL contingeret

concl. ſ

*In lib de cura pro mortuis gerēda c. 16. to. 4.

concl. u

*Greg li. 4. c. 36. 40 & 55.

concl. y

1m de concluſione. Nõ exeunt ſ. R. ſedm cõem earum naturę §: Tũc nihil &c. ut patet ex cõcluſione 1a.

Item de maiori. Ex hoc cõcluditur, ꝙ aiæ defunctorũ rebus uiuẽtiũ nõ inſunt. 2. R. toties, quoties apparent uiuentes in carne. § Rõ adducitur in tex. ly quia ſeparati à carne &c. Tunc nihil &c. ut patet ex ultimis tribus concluſionibus. Non. n. cõcluditur ex hoc, ꝙ nunquã interſint, ſed ꝙ nõ tã frequenter ut uiuentes.

*loco notato in reſpõſio 2a.

2m conſequẽtia. Ergo nã bõi &c. R. cõceditur § qz authoritates antecedẽtis loquũtur de egreſſione tñ ſimpliciter.

3m illatio cõcluſionis. Ergo 1 &c. R. negatur iſta. § Nã ex hac apparitione nõ ſortitur pmiũ, uel pęna alię, ut declaratur in tex. Pro quo uide. q. 70. ar. 3. quõ aĩa afficiatur ex loco: ut dr hic in prine. reſponſi.

*Ar. 1. huius q. ad 5.

1m contra ex Hieronimo. Vbiq; eſſe R. i. poſſe eſſe, ubi uoluerint §. & hoc ex ptãte glorię ſi ex debito naturę. Tũc nihil &c. ut patet ex concluſione 5a.

2m ex Hieronimo. Eid: exire nõ poterunt. R. ſm ptã glorię. § Dicit ut ad 1m. Immediatè: notandu iſtũ ſenſũ comparationis animarum & Angelorum, ut in litera.

3m ex Gregorio. Apparuerunt. R. qñq; uerè. § Tũc nihil &c. ut patet ex dictis.

*loco notato in arg. 4. qđ eſt 1. Sed contra.

¶NOT. Propter ly qñq; qđ in tho formaliter ē, oĩa tendũtur textus. & de hmõi deceptione demonũ uide. 26. q. 5. Epiſcopi, & c. Nec mirum.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c.

EX artic. habes. ¶ Primò: quõ p rõnẽ reijcias errorẽ Philoſophorũ (Dire. Inquiſ. 2. par. q. 4.) di-

dem ſigna ab alijs hoc dono ca- A rentibus perfici non poſſunt: ita etiam non eſt inconueniens ut ex uirtute gloriæ aliqua poteſtas animabus ſanctorum detur, per quam poſsint mirabiliter apparere uiuentib. cum uolunt: quod alij non poſſunt, niſi interdum permiſsi.

AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Auguſtinus* (vt p ſequẽtia patet) loquitur ſecundum communẽ curſum naturæ*, nec B tamen ſequitur quòd etiam ſi mortui poſſunt, ut uolunt, uiuẽtibus apparere, toties appareãt quoties apparent in carne viuẽtes: quia ſeparati à carne, uel omnino conformantur diuinæ uolũtati, ita quòd non liceat eis niſi quod ſecundum diuinã diſpoſitionẽ congruere intuentur, uel ita ſunt pœnis oppreſsi, ut de ſua miſeria magis doleãt, quàm curent alijs apparere.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ authoritates illæ loquunt, quantum ad hoc, quòd nullus de paradiſo uel iferno egreditur ſimpliciter, & non quòd egrediatur ad tempus.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ *ſecundum hoc locus animæ cedit in pœnam uel præmium, ꝙ anima afficitur ex hoc, quòd tali loco deputatur, uel gaudendo, uel dolendo. Hoc autem D gaudium, ſiue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam quando extra loca prædicta fuerit: ſicut Pontifici, cui datur pro honore ut in cathedra ſedeat in eccleſia, non minuitur gloria eius qñ à cathedra recedit, quia etſi actu ibi non ſedeat, locus tamen ille ſibi deputatus eſt.

AD EA ETIAM, quæ contra obijciuntur, reſpondere oportet. Ad quorum primũ dicendũ, E ꝙ Hierony.* loquitur de Apoſtolis, & Martyribus, ſm ꝙ eis accrecit ex poteſtate gloriæ, & nõ ſecundum ꝙ eis congruit ex debito naturæ. Quòd autem dicit eos vbique eſſe, non eſt intelligendum quaſi ſimul ſint in pluribus locis, aut vbique, ſed quia eſſe poſſunt ubi uolunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd nõ eſt ſimile de dæmonibus, & angelis, & animabus ſanctorum & damnatorum. Angeli. n. boni, uel mali hoc officium ſortiuntur, ut hominibus pſint, vel ad cuſtodiam, uel ad exercitium, quod de animabus hominum non poteſt dici. Sed tantum ſecũdum poteſtatem gloriæ animabus ſanctorum hoc congruit, & quòd poſſunt eſſe ibi vbi uoluerint, & hoc eſt, qđ Hieronymus intendit.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ B quamuis aliquando animæ ſanctorum, uel damnatorum præſentialiter adſint, ut apparet, non tñ credendum eſt hoc ſemper accidere. Aliquando. n. huiuſmodi apparitiones fiunt, vel in dormiendo, uel in vigilãdo, operatione bonorum, vel malorum ſpirituum, ad inſtructionẽ uel deſtructionẽ, uel deceptionem uiuentium. Sicut etiam vi- C ui homines aliquando alijs apparent, & eis multa dicunt in ſomnis, cum conſtet eos non eſſe præſentes, ſicut Auguſtinus per multa exempla probat in libro* de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum lymbus inferni ſit idem quod ſinus Abrahæ.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd lymbus inferni non ſit idem quod ſinus Abrahæ: ſicut enim dicit Auguſt. 12. ſuper Gene. ad literam: † Nondum inueni inferos aliſcubi in bono poſuiſſe Scripturã, ſed ſinnus Abrahæ in bono accipitur, ut ibidem ſubiũgit Auguſtinus* ſic dicens: Non in bonum accipiedo ſinum Abrahæ, & illam requiem, quo ab angelis pius pauper allatus eſt, neſcio verũ quiſquam poſſit audire, ergo ſinus Abrahæ h non eſt idem, quod lymbus inferni.

2 Præt. In inferno exiſtẽtes non uident Deum: ſed in ſinu Abrahæ vr Deus, ut patet per Aug. lib. 9. confeſsionum, qui loquens de Nebridio dicit: Quicquid illic eſt, quod ſinus Abrahæ uocat, ibi Nebridius meus uiuit, & ita † iam non ponit au-

centiũ: ꝙ aiæ defunctorum poſt multorũ annorum curricula, circulariter in diuerſa corpora reuertuntur. Itẽ hæreſim Arabicorũ, Saduceorũ, & cuiuſdã Hermani (Prat. Trinitarij. Arabici. Albigenſes. Hermanus.) dicẽtiũ: aĩam hoĩs ſimul cũ corpore ſ ipſius morte corrũpi. Per hoc. n. ꝙ oſtenditur p articulũ & authoritates ar. 2. nũq; illas exire ſimpliciter ex ſuis receptaculis, reijciuntur Philoſophi: p hoc uero, ꝙ apparere uiuẽtibus probantur interimuntur alij aĩarũ immortalitatẽ negãtes.

¶Secundò habes: quõ p rõnẽ oſtendas primos meritò dãnari à regulis fidei &c. ut ar. 1. app. Itẽ meritò dãnari reliquos à &c. ut 1. p. q. 75. art. 2. appen. & q. 117. ar. 4. 2

¶Tertiò habes: quõ p rõnẽ oſtendas, meritò inſinuatũ à ſcripturis animas defunctorum qñq; ad tps exire de locis ſuis. Vt Matth. 17. Apparuerunt Moyſes, & Elyas Ecce ꝙ anima Moyſi exiuit ad tẽpus a limbo ſanctorum patrũ. Et 2. Machab 15. Erat autẽ hmõi uiſus: Oniã qui fuerat ſummus ſacerdos uirũ bonũ & benignũ, uerecundũ uiſu, modeſtum moribus, & eloquio decorũ, ut qui à puero in virtutibus exercitatus ſit, manus p tendentem orare pro omni populo iudęorum. Poſt hoc apparuiſſe & alium uirũ, ętate & gloria mirabilẽ, & magni decoris habitudinẽ circa illũ. Hæc ibi. En duo mortui apparẽtes de locis ſuis. 3

*ca. 11. & 12. to. 4.

Apparitio.

Tho. 4. d. 45. q. 1. ar. 2. q. 1. & ſeq.

† li. 12. de Geneſi ad literã c. 15. circa finẽ to. 3.

*In li. 12. ſup Gene. ad literã, ca. 22. in fine to. 3.

¶ Quartò habes: quõ per rõnẽ prædicta ſcripturarũ, p quo defunctos exire qñq; è locis ſuis, inſinuatos & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶ Quintò uides: quõ ex ijs uiciſsi Angel. doctri. hęc & declaretur, & cõſolidetur. 5

QVÆST. LXIX. ART. IIII.

291

CONCL. 1a. Reges illa, quæ hoĩbus poſt mortem datur, nunc Abrahæ dicitur.

† li. 9. Cõfeſſ. c. 3. à medio illius to. 1.

¶PROB. Quia ad requiem illam peruenire non poteſt, niſi merito fidei: & Abraham fuit exemplum credendi hominibus (patent omnia in textu:) t. Quia Auguſtinus ſic dicit.

CONCL. 2ª. Animæ ſanctorum poſt mortem non omni tempore eandem quietem habuerunt.

2ᵐ de minori. In ſinu Abrahæ &c. ut dicit requiē plenā, non incompletam. §. Tunc nihil &c. Nā exiſtentes in lymbo ante Chriſti aduentum habebant requiē incompletā ut in concluſionibus: & conſequenter in alto ſenſu ſumitur ſinus Abrahæ ab Auguſtino ibi, q̄ accipiatur in minori.

¶PROB. Quia ante Chriſti aduentum quietem nō plenam, poſt verò plenam habuerunt (ut declaratur in textu.)

CONCL. 3ª. Lymbus inferni & ſinus Abrahæ fuerunt ante Chriſti aduentum vnum per accidens, & non per ſe.

¶Examen. Ly unū per accidens, & non per ſe. Ideſt unum materialiter, & non formaliter; uel (quod idem eſt) vnum re, & non ratione.

¶PROB. 1. Quia p̄ſupponitur clarum, quod fuerit unum per accidens: 2. Quia (ly & non &c.) ille locus ſecundum id, quod habebat de requie dicebatur ſinus Abrahæ, & ſecundū id, quod ibi deerat de requie, dicebatur lymbus inferni.

*Gl. ordi. ibidem.

CONCL. 4ª. Poſt Chriſti aduentum nihil prohibet ſinum Abrahæ eſſe omnino diuerſum à lymbo.

¶PROB. Quia ea, quæ ſunt per accidens, ſeparari contingit.

¶Corollarium. Ergo hodie ſinus Abrahæ eſt, & ſecundum rem & ſecundum rationem diuerſus à lymbo inferni. Non enim ſinus Abrahę habet nunc dilationem deſiderij finis nondum acquiſiti: ratione cuius dicebatur lymbus inferni. Nūc enim ſancti illi patres uident clare diuinā eſſentiā: unde ſinus Abrahæ hodie dicitur locus paradiſi cęleſtis. Et ideo inquit textus, q̄ poſt Chriſti aduentum eſt omnino diuerſus à lymbo. Illud namque accidens, ſcilicet non habere plenam conſecutionem deſiderij, faciebat tunc locum ſanctorum patrum eſſe infra nos, & conſequenter dici inferni lymbum. Ergo cōcludendum eſt q̄ nunc ſinus Abrahę eſt idem, quod vita eterna, & regnum cœlorum.

concl. m

*lib. 12. c. 14. ante medium.

concl. p

rem ad os meum, ſed ſpirituale os ad fontem tamen, & bibit quā poteſt ſapientiam pro auiditate ſua, ſine fine fœlix, ergo ſinus Abrahæ nō eſt idem, quod lymbus inferni.

¶3 Præterea. Eccleſia non orat pro aliquo, vt ad infernum deducatur: orat autem, ut Angeli animam defuncti in ſinum [b] Abrahæ ferant, ergo videtur quòd ſinus Abrahæ non ſit idē, quod lymbus. G

SED CONTRA, Sinus Abrahæ dicitur, ubi mendicus Lazarus ductus eſt ad infernum, quia vt dicit gloſ.* Iob. 30. ſuper illud. Vbi conſtituta eſt domus omni uiuenti. Infernus domus erat omnium uiuentium ante Chriſti aduentum, ergo ſinus Abrahę eſt idem, quod lymbus. H

Pręt. Gene. 20. dicit Iacob filijs ſuis: Deducetis canos meos cum dolore ad inferos, ergo Iacob ſciebat ſe ante mortem ad inferos transferendum, ergo, & eadem ratione Abraham ad inferos tranſlatus fuit poſt mortem, & ita ſinus Abrahæ uidetur eſſe aliqua pars inferni.

RESPONDEO, Dicendum, quòd animæ hominū poſt mortem ad quietem peruenire non poſſunt, niſi merito fidei, quia accedentem ad Deum oportet credere. Heb. 2. Primum autem exemplum credēdi hominibus in Abraham datur, qui primo ſe à cętu infidelium ſegregauit, & ſpeciale ſignum fidei accepit & ideo [m] requies illa, quæ hominibus poſt mortem datur, ſinus Abrahæ dicitur[n], vt patet p Auguſtinum* 12. ſuper Gen. ad literam. Sed [p] animæ ſanctorum poſt mortem non omni tempore eandem quietem habuerūt, [s] quia poſt Chriſti aduentum habent plenam quietem diuina uiſione perfruentes, ſed ante Chriſti aduentū habebāt quietē p immunitatē pęnæ, ſed nō habebant quietē deſiderij p cōſecutionē finis: & iō ſtatus ſanctorū ante Chriſti aduētū pōt cōſiderari, & ſm id, qđ habebat de requie, & ſic dr̄ ſinus Abrahę pōt ēt cōſiderari quantū ad id, qđ eis deerat de requie, & ſic dr̄ lymbus inferni [t]. Limbus ergo inferni, & ſinus Abrahę fuerūt añ Chr̄i aduentū vnū p accidēs, & nō p ſe [s] & iō nihil prohibet poſt Chriſti aduentū eſſe ſinum Abrahæ, & eſſe omnino diuerſū à lymbo [u] quia ea, quæ ſunt per accidens, ſeparari contingit [x]. I

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quantum ad id, quod habebat de bono ſtatus ſanctorū Patrum, ſinus Abrahæ dicebatur, ſed quantum ad id, quod habebat de defectu, dicebat infernus, & ſic nec ſinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quodammodo ſint vnum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut requies ſanctorū Patrū ante Chriſti aduentū dicebatur ſinus Abrahæ, ita, & poſt Chriſti aduentū, ſed diuerſimode. Quia enim ante Chriſti aduentū, ſanctorū requies habebat defectū requiei adiunctū, dicebatur idē infernus, & ſinus Abrahæ, tūc enim ibi non uidebatur Deus. Sed quia poſt Chriſti aduētum ſanctorum requies eſt completa, cum Deū uideāt, talis requies dicitur ſinus Abrahæ, & nullo modo infernus, & ad hunc ſinum Abrahę eccleſia orat fideles perduci. Vnde patet rñſio ad tertium. Et ſic etiam intelligēda eſt quædam gloſſa* Lucæ 16. ſuper illud, Factum eſt vt moreretur mendicus &c. quę ſic dicit, Sinus Abrahæ eſt requies beatorum pauperum, quorum eſt regnum cœlorum. K

3ᵐ de minori in ſinum Abrahę &c. ut dicit requiem plenam: non incompletam. § Tūc nihil &c. vt in ad 2ᵐ.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò dictū à Zacharia 9. Tu autē in ſanguine teſtamenti eduxiſti uinctos tuos de lacu, in quo non eſt aqua. Vbi loquitur Propheta de deſcenſu Chriſti ad inferos, unde ſanctos patres liberauit, ut colligitur ex 3ª. par. q. 52. ar. 5. Appellat igitur lymbū ſanctorum lacū; in quo non eſt aqua. Inquātum locus dicitur, eſt infernus: inquantū ibi non eſt aqua, eſt ſinus Abrahæ. Aqua enim in ſcripturis dicitur multotiens afflictiones pœnales, vt in Pſal. 68. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ uſque ad animam meam. Et 87. circundederunt me, ſicut aqua. Zacharias itaque per hoc monſtrat ſinum Abrahæ, & infernum ſeu lymbum ſanctorum patrum, ante Chriſti deſcenſum ad inferos, fuiſſe unum & eundem locum. Itē quō meritò inſinuatū ab eccleſia ſancta, q̄ poſt Chriſti aduentum inquantum ēt deſcenſum ad inferos comprehend (ſic & textus intelligit) ſinus Abrahæ eſt omnino diuerſus à lymbo: &, ſic. Creator omnium rerū Deus, qui me de limo terrę &c. exaudi, exaudi me; ut alam meā [illegible] ſinu Abrahæ Patriarchæ tui iubeas collocari. Hæc illa, in ultimo verſiculo officij matutinalis defunctorū. Ibi n. p ly in ſinu Abrahæ, nō intelligit lymbū, ſed regnū cęlorū. Quo & mō dixit B. Martinus Diabolo (ut legit eccleſia in vita eius.) Qđ hic aſſas cruenta beſtia? Nihil in me funeſtū reperies: ſed ſinus Abrahæ me ſuſcipiet. ¶Secundò habes: quō per rationem prædictas ſcripturarum & patrum, pro quanto q̄ diximus inſinuans, & intelligas, & tuearis. ¶Tertiò uides: quō ex 3ª in ſinu Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſideretur.

t Vel. ps. Eccl. &c.

concl. ſ

concl. a

*Glo. ordi. ibid.

ſ

3

1ᵐ de concluſione. Non eſt idem. &c. per ſe: non per accidens, ut in textu. Tūc nihil &c. ut patet ex concluſione 3ª.

QVÆST.

QVÆST. LXIX. ART. V.

CONCL. 1ª. Si conſiderentur lymbus patrum, & infernus, ſecundum locorum qualitatem prædictam, ſic non eſt dubium, quòd diſtinguuntur.

¶Examen. Ly prædictam. Scilicet ar. 4. corp.

¶PROB. Quia in inferno eſt pœna ſenſibilis, & æterna; quorum neutrum erat in lymbo patrum.

¶NOT. Patres ſancti nulla culpa perſonali, tenebantur (vt art. 6.) ideoq; probatio de patribus rectè dicitur nunc ſupra.

¶CONCL. 2ª. Si conſideretur quātum ad ſitum loci, ſic probabile eſt, quòd idem locus, uel quaſi continuus ſit infernus, & lymbus; ita tamen, ꝙ quædā ſuperior pars inferni lymbus patrū dicatur.

¶PROB. Quia ſecundum diuerſitatē culpæ eſt diuerſitas tūm pœnæ, tum obſcuritatis, atq; profunditatis loci: & ſancti patres minimum culpæ habebant (ar. 6) cuius cōtrarium erat in damnatis (patet.)

1m de maiori

Infernum. ℞. ſumptū quantum ad ſitū: non, quantū ad qualitatem prædictam. § ar. 4. corp. Tunc nihil &c. Momordit enim Chriſtus infernum quantum ad ſitum, inquantum aliquos ex ſitu illo liberauit (hi fuerūt omnes ſancti patres, & aliquos dimiſit (hi fuerunt omnes dānati:) licet non momorderit infernum, ut ſumitur ꝓ qualitatem prædictā habentes continentes; ſed ipſum totaliter euacuauit.

¶NOT. Confirmāt reſponſum ſcripturę; dum per Oſeam 13. dicit Chriſtus: Ero morſus tuus inferne, & ꝑ Zachariam. 9. dicunt ad Chriſtum, eduxiſti uinctos de lacu. Ecce ꝙ non dixit momordiſſe, aut ſaltem eduxiſti uinctos hos uel illos: ſed eduxiſti uinctos procul dubio abſolutè omnes. Nam Zacharias de inferno, quò ad qualitā prædictam ſumpto locutus eſt, ſicut Oſeas de ipſo, quantum ad ſitum.

*lib. 12. c. 33. in fi. tom. 3.

2m de concluſione. Eſt idem. ℞. quantū

ARTICVLVS V.

Vtrum Lymbus idem ſit quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd lymbus ſit idem quòd, infernus damnatorum. Chriſtus enim dicitur infernum [h] momordiſſe, non abſorbuiſſe, quia aliquos inde extraxit, non autem omnes, non autē diceretur momordiſſe infernum, ſi illi, quos liberauit, non fuiſſent pars multitudinis in inferno contentæ. Ergo cum illi, quos liberauit in lymbo inferni continerentur, ijdem continebant in lymbo, & inferno, ergo lymbus, uel eſt idē, quod infernus, uel pars inferni.

2 Præt. Chriſtus dicit in Symbolo deſcendiſſe ad infernum, ſed deſcēdit ad lymbum Patrū, ergo lymbus Patrum eſt idem, quod infernus.

3 Præt. Iob decimoſeptimo dicitur. In [k] profundiſſimum infernum deſcendet aīa mea, ſed Iob cum eſſet ſanctus, & iuſtus ad lymbum deſcēdit, ergo lymbus eſt idem quod profundiſſimus infernus.

SED CONTRA, in Inferno nulla eſt redemptio, ſed à lymbo Sancti fuerunt redempti, ergo lymbus non eſt idem, quod infernus.

Præt.[l] Auguſtinus dicit ſuper Geneſim ad literam. Quō illam requiem quam Lazarus accepit apud inferos eſſe credamus, nō uideo: ſed anima Lazari ad Lymbum deſcendit, ergo lymbus nō eſt idem quod infernus.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ receptacula animarū poſt mortē dupliciter diſtingui poſſunt, aut ſecundum ſitum, aut ſecundum locorum qualitatem, prout ſcilicet in aliquibus locis pœnas, uel præmia recipiunt animæ.[m] Si ergo conſideretur lymbus patrum & infernus ſecundum locorum qualitatem prædictam, ſic non eſt dubium ꝙ diſtinguuntur [n], tum quia in inferno eſt pœna ſenſibilis, quæ nō erat in lymbo Patrum, tum ēt, quia in inferno eſt pœna æterna, ſed in lymbo Patrū detinebantur ſancti temporaliter tantum. Sed [p] ſi conſiderentur quantum ad ſitum loci, ſic probabile eſt quòd idem locus, uel quaſi continuus ſit infernus, & lymbus, ita tamen quòd quędam ſuperior pars inferni lymbus Patrū dicatur [q], exiſtentes enim in inferno ſecundum diuerſitatem culpæ diuerſam ſortiuntur, & pœnam: Et ideo ſecūdum quòd grauioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, ſecūdum hoc obſcuriorem locum, & profundiorem obtinent in inferno; unde, & ſancti Patres, in quib. minimum erat de ratione culpæ, ſupremum, & minus tenebroſum locum habuerunt omnib. puniendis

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſecūdum hoc quòd infernus, & lymbus ſunt idem quantum ad ſitum dicitur Chriſtus, infernum momordiſſe, & in infernum deſcendiſſe, quando Patres à lymbo eripuit ſuo deſcenſu.

ET per hoc patet ſolutio ad ſecundum.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ Iob non deſcendit in infernum damnatorū, ſed in lymbum Patrum, qui quidem dicitur profundiſſimus locus, non quidem reſpectu locorū pęnalium, ſed in comparatione ad alia loca, ſecundum ꝙ ſub eodem includitur omnis locus pœnarum[r]. Vel dicēdum, ſicut Auguſtinus [s] ſoluit 12. ſuper Gene. ad literam, de Iacob, ſic dicens, Iacob illud quod dicit ad filios ſuos, deducetis ſenectutem meam cum triſtitia ad inferos, uidetur hoc magis timuiſſe, ne nimia triſtitia ſic perturbaretur, ut ad requiem bonorum non iret, ſed ad inferos peccatorum: & ſic poteſt exponi quòd eſt potius uerbum timentis, quàm aſſerentis.

ad ſitum: non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet ex cōcluſionib.

¶*Corollarium*. Ergo uidetur ſanctus Thomas ſentire ꝙ Chriſtus deſcendit ad infernum etiam damnatorum: ſi conſideretur infernus pro ſitu loci. Vnde gloſſabis eundem ſanctum in 3 pet. q. 52. ar. 2. ꝙ loquitur ibi de inferno damnatorum, quò ad qualitates pœnales: quando dicit, ꝙ Chriſtus illuc non deſcendit niſi per effectum. Ex hoc rectè intelligas in Simbolo ly deſcendit ad inferos.

3m ex Iob.

Profundiſſimū. i. ℞. reſpectu locorum ſuperiorum: non, reſpectu locorum pœnaliū. §. Tunc nihil &c. Nam lymbus, in quē deſcendit Iob utranque denominationē habere poteſt: ꝙ ſcilicet ſit infernus & profundiſſimus, & non profundiſſimus, reſpectu ſ. diuerſorū. — concl.

¶NOT. Loca ſuperiora, de quib. reſponſum, ſunt loca noſtrę habitationis, ſcilicet ſuperficies terræ: loca autem pœnalia ſunt lymbus puerorū, purgatorium, & infernus damnatorum. Lymbum ergo patrum ad hæc duo extrema relatum denominationem illam diuerſam habere non eſt inconueniens.

Item minor.

Iob, cum eſſet ſanctus & iuſtus ad lymbum deſcendit. i. nego: timebat tamen in uerbis prædictis deſcendere ad infernum peccatorum. §. Tunc nihil &c ut patet.

¶NOT. Non eſt mirum ꝙ Iob talem timorem habuerit: qui dicebat, uerebar omnia opera mea. Cum & dicatur, Prouer. 28. Beatus homo, q ſemper eſt pauidus. & pſal. 54. Deſcendant in infernū uiuentes, glo. nè deſcendant illuc morientes. Sufficiebat quoq; ad prædictum timorē cauſandum in Iob, illud Eccl. 9. Nemo ſcit, an amore, uel odio, dignus ſit: ſed omnia in futurum ſeruantur incerta. — Rāſio 2ª.

*lib. 12. c. 33. non procul à fi. tom. 3.

APPENDIX.

EX articulo habes ¶Primò: quo modo per rationem hæreſim Seleucian. (Prat. Seleucianos) dicentiū: infernum eſſe mundum iſtum, & nullam — Vel. pſ. Eccl. &c.

nullum alium ſupereſſe. Per hoc enim, quòd oſtenditur hic in F infernum quò ad ſitum conuenire cum lymbo, imò eſſe profundiorem partem, patet: q articulus militat contra Seleucianos.

¶Secundò habes: quò per rōnē oſtendas, hanc meritò damnari à Io. 1. In mundo erat. Clarum. n. eſt: q verbum incarnatū nō habitauit in inferno damnatorū cum quibus conuerſatū fuerit in mundo. Item à Matth. 25. Ibunt hi in ſupplicū æternū. Qui enim diſcedent è mūdo illo nunc habitabili. Item à Iob. 17. ut in 3. arg. Item à Symbolo fidei, per ly deſcendit ad inferos. Ergo per hoc apertè monſtratū q infernus eſt non mūdus iſte, ſed aliqd aliud infrà mundū.

¶Tertiò habes quo modo per rōnē oſtendas, meritò inſinuatū ab eccleſia infernum eſſe quid differens à lymbo patrum: & ſic. In inferno nulla eſt redemptio, in offic. mortu. Et de Chriſto domino poſtquàm lymbum ſpoliauerat aſcendente in cœlum ait. Redit tremis cū duabus angelis, & animabus. Hic eſt fortis; qui de mortis uictor potens introit cū gloria. Hæc illa; in ſequen. aſcenſion. Item in pſal. 67. Aſcendiſti in altū, cępiſti captiuitatē. Q; od exponit Apoſtolus Ephes. 4. de Chriſto dño dicens, Aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem. Hæc ib. Hæc autē captiuitas ducta captiua fuerunt illæ animæ patrum; de quibus nunc dixit eccleſia: quas utiq; ipſe deſcendens primum in inferiores partes terræ (ut ibi ſubdit Apoſtolus) eduxerat de lacu in ſanguine, I. in uirtute ſanguinis teſtamenti ſui.

*Ench. c. 93. in medio to. 3.

Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarū & patrum, pro quanto infernum eſſe quid aliud à lymbo patrū inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quintò uides: quomodo ex ijs uicaſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum lymbus puerorum ſit idē quod lymbus Patrum.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd lymbus puerorum ſit idem quod lymb. Patrum.h Pœna enim debet reſpōdere culpæ, ſed pro eadem culpa detinebant in lymbo Patres, & pueri, ſcilicet pro culpa originali, ergo idē debet eſſe vtrorumque locus pœnæ.

2 Præt. Aug. dicit in Ench.* Mitiſsima eſt pęna puerorum, qui cum ſolo originali decedūt, ſed nulla eſt pœna mitior ea, quā ſancti patres habebāt, ergo idē eſt locus pœnæ vtrorūque.

SED CONTRA, ſicut Actuali peccato debetur pœna tempo- H ralis in purgatorio, & ęterna in inferno, ita & originali peccato debebatur pęna temporalis in lymbo Patrum, & æterna in lymbo puerorum. Si ergo infernus, & purgatorium nō ſunt idem, vr̄ q nec lymbus puerorum, & lymbus Patrum ſint idē.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd m lymbus Patrum, & lymbus puerorum abſq; dubio differunt ſecundum qualitatem I præmij, uel pęnæn. Pueris enim non adeſt ſpes beatæ uitæ, quæ Patribus in lymbo aderat, in quibus etiam lumen fidei, & gratiæ refulgebat, ſedp quantum ad ſitum probabiliter creditur vtrorumque locus idem fuiſſe, niſi quòd lymbus patrum erat in ſuperiori loco, quàm lymbus puerorum q, ſicut de lymbo, & in- G ferno dictum eſt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad culpam originalem non eodem modo ſe habebant Patres, & pueri. In patribus enim originalis culpa expiata eſt, ſecundū quòd erat infectiua perſonę, remanebat tamen impedimentum ex parte naturæ, pro qua nondum erat ſatisfactum plenarie, ſed in pueris eſt impedimentum, & ex parte perſonę, & ex parte naturę, & ideo pueris, & patribus receptacula aſſignantur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Auguſtinus • loquitur de pœnis, quæ debentur alicui ratione perſonæ ſuæ, inter quos mitiſſimam pœnam habent, q ſolo originali peccato grauantur; ſed adhuc eſt mitior pœna eorum, quos non impedit a perceptione gloriæ defectus perſonæ, ſed ſolum defectus naturæ; ut ipſa dilatio gloriæ, quædam pœna dicatur.

non detinebantur in lymbo: ſecus vero de pueris. Hinc pueris aderat impedimentum perpetuum, & ad gratiam, & ad vitam æternā: patribus aūt aderat gratia, & impedimentum ad uitam æternam erat temporale; uſque ad mortem ſcilicet actualē ſummi ſacerdotis. I. Chriſti. Et hæc ſignificat textus per ly in patrib. culpa expiata eſt ſecundum quod erat infectiua perſonæ, nō ex parte naturæ. Ad tollendum. n. impedimentū ex parte naturæ requirebatur mors actualis conditoris totius naturæ; quę tamē mors ſecundū quod pręuiſa ſufficiebat ad ſalutem perſonæ. Ratio eſt, quia apprehendebatur p fidē mors Chriſti futura; & ſic fideles antiquos iuncti bonis operibus ſaluabat. Hæc eſt autem differentia inter perſonam, & naturam, quòad hoc q perſona, ut potē per ſe exiſtens, pōtapprahendere per intellectum mortem Chriſti ſaluiferam, & ſic per eā ſaluari: natura uerò, cùm per ſe non ſubſiſtat abſque perſona, non poteſt apprehendere ſic. Vnde ad hoc, ut ſaluetur natura ut ſi, oportuit q mors Chriſti actualiter præſtabita fuiſſet. Hunc ſenſū denotauit textus per ly pro qua nondum erat ſatisfactum plenariē.

Per ſona, & natura, reſpectu originalis diluendi.

*ar. præc.

*loco notato in argum.

2m ex Augu. Mitiſſima eſt pœna. R; debita ratione perſonæ: non abſolutè. S. ſic enim ſenſit Auguſtinus, ut in texto. Tunc nihil &c. ut ibi patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò; quō per rationem, tanquā in radice, interimas hęreſim Pelagij (Alphonſ. Caſtr.) dicentis: paruulos ſine baptiſmo decedētes fore nihilominus beatos, extra tamen regnum Dei; non enim baptizantur ob peccatum originale delendū, ſed ut recipiantur in gratiam filiorum Dei. Raticinus namq; deſtruit hunc errorē articulus, dum lymbū puerorum in originali decedentiū monſtrat differre à lymbo patrum, ſecundum qualitatem præmij uel pœnæ: quod utique Pelagius non concederet: cùm ipſe per illā hæreſim lymbū iſtū puerorū deſtruat. ¶Scdò hēs: quō per rōnem, tanquā in radice, K oſtendas meritò dānari Pelagium à Conc. Trid. ſeſſ. 5. Decret. de origi. Si qs Adæ pūaricationem ſibi ſoli, & non eius propagini, aſſerit nocu. ſſe; acceptā à Deo ſanctitatē & iuſtitiā, quā perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiā eū perdidiſſe; aut inquinatū illum per inobedientiæ pētm mortē, & pœnas corporis tm̄, in oē genus humanū tranſfudiſſe, non aūt & peccatum, qđ mors eſt aiæ: anathema ſit. Cùm contradicat Apoſtolo dicenti per unum hoīem peccatū intrauit in mundū, & per peccatum mors; & ita in oēs hoīes mors pertranſijt, in quo omnes peccauerūt. Hæc ibi. Hæc intelligas ly in quo omnes peccauerunt, ut docuit Eraſmus in annotationibus ſuis ſuper nouum teſtm̄ declarans illa uerba; ſcilicet ideo Paulum dixiſſe omnes in Adam peccaſſe, quia peccando oēs illum imitamur. Eſt. n. hoc dictū Eraſmi contra concilium idem ibid. ubi ſubdit. Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unum eſt, & propagatione, non imitatione, tranſfuſum omnibus ineſt unicuiq; proprium &c. Hæc ibi. Item meritò

Vtil. p S. Eccl. &c.

Error Eraſmi dānatus.

QVÆSTIO. LXIX. ART. VI.

295 CONCL. 1a. Lymbus patrum & lymbus puerorum, abſque dubio differunt ſecundum qualitatem præmij, uel pœnæ.

¶PROB. Quia pueri non habent fidem, neq; gratiam, neque ſpem beatæ vitæ: quæ omnia patres habent (patet.)

¶CONCL. 2a. Quantum ad ſitum probabiliter creditur vtrorumq; locum idem fuiſſe niſi quòd lymbus patrum erat in ſuperiori loco, quàm lymbus puerorum.

¶PROB. Quia proportionaliter de his duobus dicendum, ſicut de lymbo, & inferno (art. 5.)

1m maior. Pœna debet reſpondere culpæ. R. ſecundum modum culpæ. S. Adeò q ſicut eſt conditio culpæ, ita ſit & pœnæ. Tunc nihil &c. Licet enim pro eadem culpa ſcilicet originali tenerentur patres, & pueri in lymbo (vt arguitur:) tamen culpa illa diuerſimodè cōſiderabatur in utriſque, ut in textu.

¶NOT. Originali, quò ad maculam, erat in pueris: ſecus autem in patribus. Hinc patres ratione perſonæ ſuæ ſingularis

ARTICVLVS VII.

Vtrum debeant tot receptacula diſtingui.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula diſtingui, ſicut enim reeceptacula debentur animabus pro peccato poſt mortem, ita & pro merito, ſed ratione meriti non debetur niſi unum receptaculum, ſcilicet paradiſus, ergo nec ratione peccatorũ debetur niſi unũ receptaculum.

¶2 Præterea. Receptacula aſſignantur animabus poſt mortẽ ratione meritorum, ſed unus eſt locus in quo merentur, uel demerentur, ergo vnum tantũ receptaculum deberet eis aſſignari poſt mortem.

¶3 Prærerea. Loca pœnarũ debent reſpondere ipſis culpis, C ſed non ſunt niſi tria genera culparum, ſcilicet originalis, uenialis, & mortalis, ergo non debent eſſe niſi tria receptacula pœnalia.

SED CONTRA, Videtur quod debeant eſſe multò plura quàm aſſignentur. Aer enim iſte caliginoſus eſt dæmonum carcer, vt patet 2. Petri. 3. nec tamen cõputatur inter quinque receptacula, quæ à quibuſdam aſſignantur, ergo ſunt plura receptacula quàm quinque. D

Præt. Alius eſt paradiſus terreſtris, & alius paradiſus cœleſtis, ſed quidam poſt ſtatũ uitę huius ad paradiſum terreſtrem ſunt tranſlati, ſicut de Enoch, & de Helia dicitur, cum ergo paradiſus terreſtris inter quinque receptacula computetur, videtur quòd ſint plura quàm quinque.

Præt. Cuilibet ſtatui peccantium debet aliquis locus reſpondere pœnalis, ſed ſi ponatur aliquis in originali decedere cũ ſolo veniali peccato, nullum receptaculum aſſignatorum ei cõpeteret. Conſtat enim quòd in paradiſo non eſſet, cum gratia careret, & eadem ratione nec in lymbo patrum. Similiter etiã, nec in lymbo puerorum, cum in ipſo non ſit pœna ſenſibilis, quæ tali debetur ratione venia- A lis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non eſt niſi pęna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorũ, quia mortali peccato actuali caret, ergo oportet ſextum receptaculum aſſignare.

Præt. Diuerſæ ſunt quantitates præmiorum, & pœnarum ſecundum differentias culparũ, & meritorum, ſed infiniti ſunt B gradus meritorum, & culparũ, ergo infinita debent diſtingui receptacula, in quibus puniuntur, vel præmiantur poſt mortem.

Præt. Animę quandoque puniuntur in locis, in quibus peccauerunt, ut per Gregorium patet 4.* Dialogo, ſed peccauerunt in loco vbi habitamus, ergo hic locus debet computari inter receptacula & præcipue cum aliqui in hoc mundo pro peccatis ſuis puniantur, vt ſuprà Magiſter dixit. *li. 4. dialo. c. 30. 31 32. & 40.

Præterea. Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia, pro quibus digni ſunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes, habent aliqua bona pro quibus eſſent digni prę mio, ſed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus aſſignatur aliquod* receptaculum, in quo puniuntur antequam præmia conſequantur, ſcilicet purgatorium, ergo eadem ratione econtrario debet eſſe de illis, qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus. *Aug. in li. 50 Homi. hom. 10. 10. 10.

Præterea. Sicut patres retardabãtur a plena gloria animæ, ita & nunc à gloria corporis, ergo ſicut diſtinguitur receptaculum ſanctorum ante Chriſti aduentum ab eo, in quo nunc recipiuntur, ita debet nunc receptaculũ diſtingui ab eo, in quo recipientur poſt reſurrectionem.

RESPONDEO, Dicendum, quòd receptacula aiarum diſtinguũtur ſm diuerſos ſtatus earũ. Anima aũt iuncta mortali corpori hẽt ſtatũ merẽdi, ſed exuta corpore, eſt in ſtatu recipiẽdi pro merito bonum, uel malum, ergo poſt mortem, uel eſt in ſtatu recipiẽdi finale pmiũ, uel eſt in ſtatu in quo impeditur ab illo. Si autem eſt in ſtatu recipiendi finalem retributionem, hoc eſt dupliciter. Vel quãtum ad bonum, & ſic eſt paradiſus. Vel quantum ad malum, & ſic ratione actualis culpæ eſt E infernus, ratione autem originalis eſt limbus puerorum. Si vero eſt in ſtatu quo impeditur à finali retributione conſequenda, uel eſt propter defectum perſonæ, & ſic eſt purgatorium in quo detinentur animæ, ne ſtatim præmia conſequantur propter peccata, quæ commiſerunt; vel propter defectum naturæ, & ſic eſt lymbus patrum, in quo detinebantur patres a conſecutione glorię propter reatum humanæ naturæ, quæ nondum poterat expiari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum contingit vno modo, ſed malũ multifarie, ut patet

---

ritò dãneri hęreſim illam Pelagij à Concilio Mileuitano c. 2. Placuit, ut quicunque paruulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut quidem in remiſſionem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expietur; unde ſit conſequens ut in eis forma baptiſmatis in remiſſionem peccatorum non uera, ſed falſa intelligatur, anathema ſit. Hęc ibi. Tho. 4. d. 45. ar. 3.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem meritò inſinuatum oſtendas à ſcripturis, quòd lymbus puerorum in originali decedentiũ differt ab illo patrum: & ſic. Non eſt homo, qui non peccet 3. reg. 8. Et clarius Iob 25. neque infans unius diei. Hoc autem de peccato tantum originali intelligi poteſt (ut conſideranti patet). In requiem autem beatam nihil coinquinatum intrabit Apocal. 21. Per hæc igitur monſtrat ſcriptura, quòd locus beatitudinis non eſt locus puerorum; qui tamẽ cum eſſet quodammodo patrum, fatendum eſt, quòd per hoc etiam illum à loco patrũ ſecernit.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quæ diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXIX. ART. VII.

296 CONCL. Receptacula animarum ſunt paradiſus, infernus, lymbus puerorũ, purgatorium, & lymbus patrum.

¶ NOT. Loquitur ante Chriſti aduentum de iſtis receptaculis. Nam poſt eius aduẽtum ſunt tantũ quatuor: quoniam limbus patrum amplius non eſt, ut trahitur ex ar. 4.

¶ PROB. Quia receptacula aiarũ diſtinguuntur ſcdm diuerſos ſtatus earum; & ſtatus earum diuerſificabatur in vniuerſum quintupliciter (vt patet.)

¶ Examen Ly quintupliciter Scilicet ante Chriſti aduentum. Nunc enim poſt quadrupliciter tantũ remanet uarietas.

1m de maiori

Ita. Rx. quantum ad debes: non quantũ ad numerum locorũ. S propter rationem dictam in textu. Tũc nihil &c. vt patet.

2m illa-

2ⁿ illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illa. F ꝯpeteret. ℞. negat iſta. §. Nā cōpeteret ei infernus. Ad 10ⁿ. §. Non enim eſt eadem ratio de loco merendi, & recipiendi pro meritis: quoniam ille non uariat ſtatum, iſte uero ſic. reſpondetur, ꝙ infernus nō dat pro actuali mortali niſi qa eſt ſine gratia. Vnde qa ueniale actuale eſt ſine gr̃a p caſum datū, qa eſt cum originali, nō pœna æterna ei debet Tunc nihil &c vt patet.

¶NOT. In corpore articuli tota vis probationis conſiſtebat in ſtatu: & ideo ad ſtatū ſemper oportet intendere oculos in hac materia. Si enim ſtatus variabitur, & receptacula: ſi non, nec receptacula.

¶NOT. Quod poſitio dicta in argumento ſit impoſſibilis, uide. 1. 2. quæſt. 89 art. 6. Autem formalitas ſeu principalitas eſſendi in inferno eſt eſſe ſine gratia cum actu peccati etiam uenialis ſolum. Vnde ad hoc ſemper intendum eſt, ut capiatur reſponſum, & intelligantur dicta in textu.

per Dion.† 4. cap. de diui. no. & per Philoſophum in 2.* Ethico. Et propter hoc non eſt inconueniens, ſi locus beatæ retributionis eſt vnus, loca uero pœnarum ſunt plura.

Ad secundum dicendum, ꝙ ſtatus merendi, & demerendi eſt vnus ſtatus, cum eiuſdem ſit G poſſe mereri, & demereri, & ideo conuenienter debetur omnibus unus locus: ſed eorum, qui recipiuntur pro meritis, ſunt ſtatus diuerſi, & ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, ꝙ pro culpa originali poteſt aliquis puniri dupliciter, ut ex dictis patet,* vel ratione perſonæ, vel ratione naturæ tantum, & ideo illi culpæ reſpondet du- H plex lymbus.

Ad quartum dicendum, ꝙ aer iſte caliginoſus non aſſignatur dæmonibus quaſi locus in quo recipiat retributionem p meritis, ſed quaſi competēs officio eorum inquantum deputātur nobis ad exercitium, & ideo inter receptacula,* de quibus nunc agitur, non computatur, primo enim eis deputatur ignis inferni, vt patet Matthæi. 25. I

Ad quintum dicendum, ꝙ paradiſus terreſtris pertinet magis ad ſtatum uiatoris, quàm ad ſtatum recipientis pro meritis, & ideo inter receptacula, de qbus nunc agitur, non ꝯputat.

Ad sextum dicendum, ꝙ illa poſitio eſt impoſſibilis, ſi tamen eſſet poſſibilis, talis in inferno puniretur in æternum: ꝙ enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur K accidit ei inquantum gratiam habet adiunctam: unde ſi adiungatur mortali quod eſt ſine gratia, pœna æterna in inferno puniretur, & quia iſte, qui cū originali peccato decedit, habet ueniale ſine gratia, non eſt inconueniens ſi ponitur æternaliter puniri.

Ad septimum dicendum, ꝙ diuerſitas graduum in pœnis, uel præmijs, non diuerſificat ſtatum, ſecundum cuius diuerſitatem receptacula diſtinguuntur, & ideo non ſequitur.

Ad octavum dicendum, quòd licet animę ſeparatę aliquando in loco noſtrę habitationis puniantur, non eſt propter hoc quòd locus iſte proprius ſit locus pœnarum, ſed hoc ſit ad noſtram inſtructionem, ut eorum pœnas uidentes, retrahamur à culpis. Quòd autem animæ exiſtentes in carne hic puniuntur pro peccatis, non pertinet ad propoſitum, quia talis pœna non trahit hominem extra ſtatum merentis, uel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis, quę debentur animæ poſt ſtatum meriti, uel demeriti.

Ad nonum dicendum, quòd malum non poteſt eſſe purum abſque commixtione boni, ſicut bonum ſummum eſt abſque omni commixtione mali. Et ideo illi, qui ad beatitudinem, quę ſummum bonum eſt, transferendi ſunt, debent etiam ab omni malo purgari, & propter hoc oportet eſſe locum, in quo tales purgentur: ſi hinc non omnino purgati exeant. Sed illi, qui in inferno detruduntur, non erunt immunes ab omni bono, & ideo non eſt ſimile, quia ibi in inferno exiſtentes, præmium bonorum ſuorum recipere poſſunt, inquātum bona præterita eis ualēt ad mitigationē pęnę.

Ad decimum dicendum, ꝙ in gloria animę conſiſtit pmiū eſſentiale, ſed gloria corporis, cum redundet ex anima, tota conſiſtit in anima quaſi originaliter, & iō carentia gloriæ animę diuerſificat ſtatum, nō carētia glorię corporis, & pp hoc ēt idē locus, ſ. cęlū empyreū, de beī aiabus ſanctis exutis a corpore, & ꝯiūctis corporib. glorioſis, nō aūt idē locus debet aiab* Patrū ante pręceptionem glorię aię, & poſt pceptionē ipſius.

†Dion. c. 4. p. 4. a medio. *Libr. 2. Ethic. c. 6. à med.

3ᵐ de maiori. Reſpondetur. ℞. ſecūdum qualitatem: nō ſemper, ſecundum numerum. §. Tunc nihil &c. Licet enim culpæ originali correſpondeat pœna una ſecundum qualitatē, carentia ſcilicet diuinæ viſionis: non tamen ſecundum numerum quoniā uni culpæ originali reſpondet duplex lymbus, propter rationem allatam in tex.

*At. pced. præſertim ad 1. & in corp. huius art.

¶NOT. Carētia diuinæ uiſionis eſt perpetua, ſi infligatur ratione perſonæ: quia ibi non adeſt gratia: eſt uerò ſolum temporalis, ſi infligatur ratione tantum naturæ: quoniam ibi eſt gratia. Vide ad 6ᵐ. & bene applica.

4ᵐ cōſequēs. Sunt plura receptacula quàm quinque ℞. ſi aer caliginoſus eſſet receptaculum: nō ſi ſit tantum in officium. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Ex textu ſumito diffinitionem receptaculi: & ſic. Receptaculum eſt locus in quo quis recipit pro meritis retributionem. Hinc dicito, quòd non ſufficit aliquid eſſe locū dæmonum, uel animarum ad hoc, ut dicatur receptaculum. Hinc bene intellige dicta in ad octauū: & ex inde uiciſſim hic.

5ᵐ de concluſione. Paradiſus terreſtris inter quinque receptacula computetur. ℞. negatur iſta. §. Nam paradiſus terreſtris pertinet &c. vt in textu.

6ᵐ minor. Si ponatur aliquis in originali decedere cum ſolo veniali peccato nullum receptaculum aſſignatorum ei

7ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. ratio eſt, quia illa diuerſitas graduum in pœnis, uel &c. ut in textu. Vide in corp. & not. poſt in ad 2ᵐ.

8ᵐ de concluſione. Hic locus debet computari inter receptacula. ℞. ſi eſſet per ſe proprius locus pęnarum pro meritis. § Tūc nihil &c. Quia nō eſt per ſe, ſed per accidens, talia. Hoc autem per accidens eſt inſtructio noſtri: vt uidelicet nos inſtruamus.

Itēm ex Magiſtro. Aliqui pro peccatis ſuis in hoc mundo puniuntur. ℞. ſed illa punitio non eſt extra ſtatum merēdi. Tunc nihil &c. Nam adeſſe receptaculum de quo loquimur, requiritur: ꝙ ſit locus extra ſtatum merendi. Vide reſponſum hoc in textu a ly qd autem animæ exiſtētes in carne &c.

9ᵐ de cōcluſione. Eadem ratione. ℞. negatur ꝙ ſit eadem ratio de utroque. §. Nā malum non pōt eſſe purum &c. ut in tex.

10 de anteccedente. Ita. ℞. q̄tū ad retardationē: nō quantū ad gloriā poſt retardationē. §. Nā gloria aię cōſiſtit &c. ut in textu. Tunc nihil &c.

¶Examen. Ly quaſi originaliter, ideſt originaliter eminenter. Vnde ly quaſi nō dicit diminutionem, ſed expreſſionē, cum eminentia tamen.

APPEN-

APPENDIX.

Vill. p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Hermani Riſſuich (Prat. Albanenſ. Albigéſ. Almaricus. Hermanus Riſſuich) dicentis: Infernum prorſus vel nullũ eſſe, vel nihil eſſe. Item Abbatis Ioachimi, & Petri Ioannis (ut refert Alphonſus Caſt.) dicentiũ: nullũ hominem ab Adam vſq; ad Chriſtum placuiſſe Deo, ſed omnes fuiſſe damnatos. Per hoc .n. tollunt lymbũ Patrum. Item Græcorum, & Valdenſium (vt ref. Alphon. Caſt. Apoſtoli. & Prat. Armeni. Pauperes de Lugduno) dicẽtium: purgatorium nullum eſſe locum, in quo animæ ſecundũ culparũ exigentiã ab hac luce migrantes à ſordibus purgentur, antequã recipiantur in æterna tabernacula. Itẽ Almarici (vt ref. Cæſarius lib. dialog. diſ. 5.) dicẽtis: paradiſum nõ eſſe. Secundũ .n. iſtorũ quẽlibet tollitur unũ receptaculum animarum: & ideo militat articulus contra oẽs.

2 ¶ Secundò habes: quò per rõnẽ oſtendas: prædictas meritò damnari à Luc. 16. Vt portaretur mendicus in ſinum Abrahæ. Et diues ſepultus eſt in inferno. Vbi nota Ly inferno, diſtingui à ſinu Abrahæ .i. lymbo ſanctorum patrum, & ſtare pro inferno propriẽ damnatorũ. Item à Matth. 25. Ibũt iuſti in uitam æternã. Et Luc. 23. Hodie mecum in paradiſo. Itẽ à Conc. Flor. ſeſſ. vlt. In liter. ſanct. union. Diffinimus, ut hæc fidei ueritas ab oĩbus Chriſtianis credatur, & ſuſcipiatur; quia ſi uerè pœnitẽtes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructib. de cõmiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum aĩas pœnis purgatorijs poſt mortẽ purgari. Hæc ibi. Itẽ à Concil. Trid. ſeſſ. 25. decret. de purga. Cùm catholica eccleſia à Spiritu ſancto edocta ex ſacris literis, & antiqua patrũ traditione, in ſacris cõcilijs, & nouiſſimè in hac œcumenica ſynodo docuerit purgatoriũ eſſe præcipit ſancta Synodus Epiſcopis: ut ſanã de purgatorio doctrinã à ſanctis patribus, & ſacris Cõcilijs traditã à Chriſti fidelibus credi, teneri, doceri, & ubiq; prædicari diligenter ſtudeant. Hæc ibi. Et ſeſſ. 6. can. 30. Siquis cuilibet peccatori pœnitenti reatũ æternæ pœnæ deleri dixerit ita, ut nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ, uel in hoc ſeculo, uel in futuro in purgatorio, antequam ad regna cœlorũ aditus patere poſſit, anathema ſit. Itẽ ab Heb. 11. Fide plurimã hoſtiã Abel obtulit Deo, per quã teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus. Fide Enoch translatus eſt, & ante translationẽ teſtimoniũ habuit placuiſſe Deo. Fide Noe &c. Fide qui uocatur Abraham. Fide Iacob &c. Deficiet me tẽpus enarrantẽ de Gedeõ, Barach, Sanſon, Iephtẽ, Dauid, Samuel, & prophetis, qui per fidem uicerunt regna, operati ſunt iuſtitiã, adepti ſunt repromiſſiones. Hæc ibi. Vide totum cap. ubi plurimis ſanctis enarratis antiquis tandẽ concludit: & hi oẽs teſtimonio fidei probati, non acceperunt repromiſſionẽ, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, ut non ſine nobis conſumerent. Ergo, ſecundũ hanc concluſionẽ Apoſtoli, ſancti prænarrati omnes iam animæ glorificationem repromiſſam acceperunt, per hoc quod ſupradixit, adepti ſunt repromiſſiones; & in hoc ſeculo* tum cum alijs repromiſſionem conſummatam quò ad gloriam corporis ſimul accipient. Ergo ſecundum concluſionẽ hanc* patres ſupradicti oẽs placuerunt Deo: & damnati nõ ſunt, nec damnabuntur.

Tho. 4. d. 44. q. 3. a. 3. q. 1. & ſeq. & idẽ tracta. in 1. p. q. 77. art. 8.

† cap. 55. circa medium, to. 3.

* cap. 16. in princ. tom. 3.

* Al. cedat.

* Al. cedit.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rõnẽ prædicta ſcripturarum & patrũ. (Adde pro lymbo puerorum illud Ioan. 3. niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei,) pro quãto receptacula illa inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

* Li. 2. de anima.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex iſtis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAESTIO LXX.

De qualitate animæ exeuntis a corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de qualitare aiæ exeuntis à corpore, & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

CIRCA quod queruntur tria.

Primo, Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

Secundo, Vtrum remaneant in ea actus dictarum poetentiarum.

Tertio, Vtrum anima ſeparata poſsit pati ab igne corporeo.

ARTICVLVS I.

Vtrum in anima ſeparata remaneant potentiæ ſenſitiuæ.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd in anima ſeparata remaneant potentia ſenſitiuæ. Aug.† enim in lib. de Spiritu, & Anima ſic dicit, D Recedit anima à corpore, ſecũ h trahens ſenſum, & imaginationem, rationem, & intellectũ intelligentiam, concupiſcibilitatem, iraſcibilitatem: ſed ſenſus, & imaginatio, & uis iraſcibilis, & concupiſcibilis ſunt vires ſenſitiuæ, ergo in anima ſeparata vires ſenſitiuæ remanẽt.

2 Prẹterea. Auguſtinus * dicit in libr. de Eccleſiaſticis Dogmatibus, Solum hominem credi- E mus animam habere ſubſtantificam, quæ exuta à corpore viuit, & h ſenſus ſuos atq; ingenia viuaciter tenet, ergo aĩa exuta à corpore viuit & h habet potẽtias ſenſitiuas.

3 Præterea, Potentiæ animæ vel eſſentialiter ei inſunt, ut quidam dicunt, h uel ad minus ſunt naturales proprietates ipſius: ſed id, quod eſsẽtialiter ineſt alicui, non poteſt ab eo ſeparari, neqoe ſubiectum aliquod deſeritur à naturalibus proprietatibus, ergo impoſsibile eſt quòd aĩa ſeparata à corpore, aliquas potentias amittat.

4 Præterea. Non eſt totum integrum, cui aliqua h partium B deeſt, ſed potentiæ animæ dicũtur partes ipſius, ſi ergo potentias aliquas poſt mortem ſuam anima amittit, nõ erit anima integra poſt mortem, quod eſt inconueniens.

5 Præterea. Potentiæ animæ h magis cooperantur ad meritum, quàm corpus, cum corpus ſit ſolum, inſtrumentum actus, potentiæ uero principia agendi; ſed neceſſe eſt quòd ſimul C corpus præmietur cum anima, propter hoc quòd cooperabatur in merito, ergo multo fortius eſt neceſſe quòd potentiæ animæ ſimul præmientur cum ipſa, ergo anima ſeparata eas non amittit.

6 Præterea Si anima cum ſeparatur à corpore, potentiam ſenſitiuam amittit, oportet q̃ illa potentia in nihilum * cadat, nõ enim poteſt dici quòd in materia aliqua reſoluatur, cum nõ habeat materiam partem ſui, ſed id, quod omnino in nihilum * cadit, non reiteratur idem numero: ergo anima non habebit in reſurrectione eandem numero potentiam ſenſitiuã. Sed ſecundum Philoſophum, * ſicut ſe habet anima ad corpus, h ita ſe habent potentiæ animæ ad partes corporis, ut uiſus ad oculum, ſi autem nõ eſt eadem anima, quæ redibit ad corpus, non eſſet idem homo, ergo eadem ratione non eſſet idem oculus numero, ſi non ſit eadem numero potentia viſiua, & ſimili ratione nec aliqua eadem pars numero reſurgeret, & per conſequẽs nec totius homo idem numero erit, non ergo poteſt eſſe quòd anima ſeparata potentias amittat ſenſitiuas.

7 Præterea, h Si potentias

QVÆST. LXX. ART. I.

CONCL. Neceſſe eſt illas potẽtias, quæ in ſuis actionibus 299

ſenſitiuæ corrumperentur corrupto corpore, oporteret quòd debilitato corpore debilitarentur: hoc autem non contingit, quia vt dicitur in primo de Anima, * Si ſenex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique ſicut iuuenis, ergo nec corrupto corpore, ſenſitiuæ potentiæ corrumpentur.

Sed contra eſt quod Aug. † in libr. de Eccleſiaſti. dogmatibus dicit. Duabus ſubſtantijs homo conſtat, anima tantum, & carne, anima cum ratione ſua, & carne cum ſenſibus ſuis, potentiæ ergo ſenſitiuæ ad carnē pertinēt, ergo corrupta carne, non manent potentiæ ſenſitiuę in anima.

Præterea, Philoſophus * in ſecundo Met. de ſeparatione animæ loquens, ſic dicit. Si autem aliquid remanet in poſtremo, q̄rēdum eſt de hoc. In quibuſdam enim non eſt impoſſibile, Verbi gratia, ſi anima eſt talis diſpoſitionis non tota, ſed intellectus, tota enim, forte impoſſibile. ex hoc uidetur quòd, anima tota à corpore non ſeparetur, ſed ſolum potentiæ animæ intellectiuæ, non enim ſenſitiuæ, uel uegetatiuæ.

Præterea, In ſecundo de Anima Philoſophus * dicit de intellectu loquens. Hoc ſolum conuenit ſeparari, ut perpetuum à corruptibili, reliquæ autem partes aīæ manifeſtum eſt ex his, ꝙ non ſeparabiles ſunt, ut quidam dicunt, ergo potentiæ ſenſitiuæ non manent in anima ſeparata.

Respondeo, Dicendum, ꝙ circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam enim æſtimantes potētias omnes eſſe in anima ad modum, quo color eſt in corpore, dicunt ꝙ anima à corpore ſeparata, omnes potentias ſuas ſecū trahit. Si enim aliqua deeſſet, oporteret animam tranſmutatā eſſe ſecundum naturales proprietates, quæ ſubiecto manente variari non poſſunt Sed dicta exiſtimatio falſa eſt. Cum. n. potentia ſit ſm quā potentes dicimur aliq̄d agere, uel pati; einſdem autem ſit agere, & poſſe agere, oportet quod eiuſdem ſit potentia ſicut ſubiecti, quod eſt agens, uel patiens. Vnde Philoſophus * in principio de Somno, & vigilia, dicit, ꝙ cuius eſt potētia, eius eſt actio, uidemus aūt manifeſte quaſdā operationes, quarum potentiæ aīæ ſunt principia, non eſſe animæ, proprio loquendo, ſed coniuncti: quia explentur mediante corpore, ut eſt videre, audire, & hmōi. Vnde oportet ꝙ iſtæ potentiæ ſint coniuncti, ſicut ſubiecti, animæ autem ſicut principij influentis, ſicut forma eſt principium proprietatū compoſiti. Quædam uero operationes exercentur ab anima ſine organo corporali, ut intelligere, & cōſiderarre, & velle, unde cum hæ actiones ſint animæ propriæ, & potentiæ, quæ ſunt horum principia, nō ſolum ſunt aīæ ut principij, ſed ut ſubiecti. Quia ergo manēte proprio ſubiecto manere oportet & proprias paſsiones, necesse eſt illas potentias, q̄ in ſuis actionib. non utuntur organo corporali, remanere in aīa ſeparata: illas aūt, quæ vtūtur organo corporali, corrumpi corpore corrupto *, & hmōi ſunt potentiæ omnes, quæ pertinent ad animam ſenſibilem, & uegetabilē, & propter hoc quidam in potentijs animæ ſenſibilib. diſtinguunt. Dicunt enim has eſſe duplices, quaſdam, quæ ſunt actus organorum, quæ ſunt ab aīa effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur, quaſdam uero originales harum, quę ſunt in anima, quia per eas anima corpus ſenſificat ad uidendum, & audiēdum, & huiuſmodi, & hæ originales potentiæ manent in anima ſeparata. Sed hoc non uidetur conuenienter dici. Anima enim per ſuam eſſentiā non mediantibus aliquibus alijs potentijs eſt origo illarum potentiarum, quæ ſunt actus organorū, ſicut, & forma quælibet ex hoc ipſo ꝙ per eſſentiam ſuā materiam informat; eſt origo proprietatum, quæ compoſitum naturaliter conſequuntur. Si enim oporteret in anima ponere alias potentias, quibus mediantib. potentiæ, quę organa perficiunt, ab eſſentia animæ effluerent, eadem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediantib. ab eſſentia animæ effluerent ille mediæ potentiæ, & ſic in infinitum. Si. n. ſtatus alicubi, melius eſt ut in primo ſtetur. Vnde alij dicunt ꝙ potētiæ ſenſitiuæ, & alię ſimiles, non manent in aīa ſeparata, niſi ſm quid, ſcilicet ut in radice, per modum. ſ. quo principiata ſunt in principijs ſuis. In anima. n. ſeparata manet efficacia influendi iterum huiuſmodi potentias, ſi corpori vniatur, nec oportet hanc efficaciam eſſe aliquid ſuperadditum eſſentię animę, ut dictū eſt, * & hæc opinio uidetur magis rationabilis.

Ad primum ergo dicendum, quòd uerbum illud † intelligendum eſt, quòd anima ſecum trahit aliquas illarum potentiarum in actu, ſcilicet intelligentiam, & intellectum, quaſdam uero radicabiliter, ut dictum * eſt.

Ad secundum dicēdum, quòd ſenſus, quos anima ſecum trahit, non ſunt iſti exteriores, ſed interiores, qui. ſ. ad partem intellectiuam pertinent, q̄a intellectus interdum ſenſus appellat, ut patet per Baſilium † ſuper Prouerbia, & Philoſophum * in 6. Ethicor. uel ſi intelligit de ſenſibus exterioribus, dicendum eſt ſicut ad primum.

AD

---

bus non utuntur organo corporali, remanere in anima ſeparata: illas autem, quæ utuntur organo corporali corrumpi corpore corrupto: & cōſequantur non remanere in illa niſi ſecundum quid, ſcilicet ut in radice.

PROB. 1. Quia manente proprio ſubiecto, oportet manere proprias potentias: & illæ potentiæ, quæ exercent operationes ſuas ſine organo corporali, ſunt propriæ animæ tanquam ſubiecti (patent omnia:) 2. Quia (ly illas autem &c.) ſubiecto corrupto oportet corrumpi potentias eius proprias; & illæ potentiæ, quæ exercent operationes cū organo corporali, ſunt propriè coniuncti tanquam ſubiecti (patēt omnia:) Quia (ly & cōſequēter &c.) hæ potentiæ utentes organo ſunt animæ tanquā principij influentis (cùm ſit forma proprietatum cōpoſiti;) & in anima ſeparata ſecūdum eſſentiam ſuam manet efficacia influendi iterum huiuſmodi potentias, ſi corpori vniatur.

NOT. De his potētijs, & de alijs circa hæc in probatione dictis; vide 1. part. q. 77. ar. 5. 6. & 8. itē Paſſiones, & proprietates, & potētiæ, ſumuntur ꝓ eodē q̄uq; ut in text. Intelligere, cōſiderare, & uelle, ſunt operationes ſine organo corporali exercitæ: hę dīci intellectiuæ. Potentiæ ſenſitiuæ, tùm interiores, tùm exteriores de quib. in prima par. q. 78. ar. 3. 4. & vegetatiuę, ut nutritiua, creſcitiua & generatiua utuntur organo.

1m ex Auguſtino. [illegible] actualiter nō radicaliter ſ. [illegible] in concluſione. Tunc nihil contra. ut patet illud.

2m ex Auguſtino. ſenſus. ſ. [illegible] ad partē intellectiuā pertinētes: non, ad ſenſu ſuā. Sēſa enim quandoque ſumitur ſenſus. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione.

Item

---

* Lib. 1. ca. ſtatim à medio, in vulgata textus editione.

† cap. 19. in princ. tom. 3.

* Ariſtoteles lib. 12. text. 17.

* Lib. 2. tex. 21.

* ca. 1. ante med.

* concl.

* In corp. huius ar. poſt medium.

† Citatū in arg. 1.

* Sub finē corp.

Rēſio 2a.

† Baſilius in principiō Prouerb. à medio.

* Lib. 6. Eth. c. 11.

Itē de cōſequentia. Habet potentias ſenſitiuas.1. A ℞ radicaliter nō actu §.Tūc nihil &c.ut ſupra.Vide ſiſum 1m. hæc ly uel ū intelligit &c.

3m de maiori. Ad minus ſunt naturales proprietates ipſius. ℞. uel ut ſubiecti, uel ut origi- nis. § 1. principij. Tūc nihil &c. Nam primæ actu remanent, ſecundæ uirtute tantum:ut ex conclusione patet.

¶In corp.

4m ꝺ maiori. Partiū ℞. integralium: non potentialium.§. Tota.n.uirtus totius cōſiſtit in una parte potentiali perfectè. Tunc nihil &c. Nam potētiæ animæ non dicūtur &c ut in textu.

5m maior. Potentiæ animæ magis cooperantur ad meritum quàm corpus. ℞. negatur iſta. § Ad rationem dicitur,ꝙ ly potētiæ ſint principia agendi tamen non ſunt tanquam pars eſſentialis hominis concurrentes ad cooperationem, ſicut corpus. Et ideo remanet, ꝙ corpus magis cooperetur.

*Aliàs diminuta.

*Al. diminuta.

¶NOT. Aduerte in argumento, ꝙ ly ſimul,ſi referatur ad corpus d. notat cōditionem poſt iudiciū generale:ſi referatur ad potentias animę, denotat tempus ante iudicium. Nā clarum eſt,ꝙ poſt iudicium potentiæ animæ ſimul cum corpore præmiabantur: ſed dubitatur an ante potentiæ ſimul cū anima ſine corpore remunerentur.

6m ꝺ minori ex philoſopho. ita ℞ quātum ad eſſe actum aliquo modo perficientem nō, quantum ad eſſe actum eſſentialem. §. Anima enim ſola eſt forma eſſentialis ſecundum ſe cum corporis, tum omnium partium eius. Tunc nihil &c. ut patet in textu ly unde ſicut ignis idē numero remaneret &c.

*Locus eſt ſupra ar.7.

7m de maiori. Si potentiæ ſenſitiuæ corrumperentur corrupto corpore. ℞. ita ut non conſiſterent radicaliter in anima §. Tunc nihil &c. Quoniam ex eo, quod ſic in anima conſiſtunt, ſequitur ; quòd non debilitentur, corpore debilitato : ut adducitur de ſententia authoritate philoſophi.

AD TERTIVM Dicendū, ꝙ ſicut patet ex dictis,*potētiæ ſenſitiuæ non cōparantur ad animā, ſicut naturales paſſiones ad ſubiectū,ſed ſicut ad originē,unde ratio non procedit.

AD QVARTVM Dicendū,ꝙ potentiæ animæ non dicūtur partes eius integrales, ſed potentiales.Talium autē totorum iſta eſt natura,quia tota uirtus totius cōſiſtit in una parte partium perfectè: in alijs autem partialiter: ſicut in anima uirtus animæ perfectè conſiſtit in parte intellectiua,in aliis autē partialiter. Vnde cū in anima ſeparata remaneant uires intellectiuæ partis, integra remanebit, non *dimidiata;quāuis ſenſitiuæ potentiæ actu non remaneant: ſicut nec potētia Regis manet*dimidiata mortuo Prępoſito, qui eius potentiam participabat.

B

C

AD 5m dicendum,quòd corpus cooperatur ad meritum quaſi pars eſſentialis hominis, qui meretur;ſic autē non cooperantur potentiæ ſenſitiuæ, cum ſint de genere accidentium, & ideo non eſt ſimile.

AD 6m dicendū,quòd potētiæ animæ ſenſitiuæ non dicuntur eſſe actus organorum, quaſi formæ eſſentiales ipſorum, niſi ratione animæ cuius ſunt, ſed ſunt actus ipſorum ſicut perficientes ea ad proprias operationes ipſorum, ſicut calor eſt actus ignis perficiens ipſum ad calefaciendū. Vnde ſicut ignis idem numero remaneret, ēt ſi alius numero in eo calor eſſet, ſicut patet de frigore aquę,quod non redit idē numero*poſtquā fuerit calefacta aqua, nihilominus eadē manente,ira, & organa erunt idem numero,quāuis potentiæ eædē non ſunt numero.

D

E

AD 7m dicēdū,ꝙ Philoſophus* ibi loquitur de huiuſmodi potentiis,ſecundū ꝙ radicaliter in anima conſiſtūt; quod patet ex hoc quod dicit,*quòd ſenſus non eſt in patiendo ad animā ſecundum id,in quo eſt,ſcilicet corpus, ſic enim propter corpus, neque debilitantur nec corrumpuntur animæ uirtutes.

APPENDIX.

EX articulo habes primò : quomodo per rationem oſtendas ueritatē inſinuatum à Philoſopho 2. Metaph. ꝙ potentiæ animæ ſenſitiuę corrūpuntur : & ſic.

ARTICVLVS II.

Vtrum in anima ſeparata remaneant actus ſenſitiuarum potentiarum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ in anima ſeparata remanent etiā actus ſenſitiuarū potētiarum. Dicit enim Auguſt. *h in libro de Spiritu, & anima. Anima recedens ex corpore ex his, ſcilicet imaginatione,concupiſcibilitate, iraſcibilitate,ſecundū merita h afficitur ad delectationē , ſiue dolorem, ſed imaginatio,& concupiſcibilis & iraſcibilis ſunt potentiæ ſenſitiuæ,ergo ſecundum ſenſitiuas potētias anima ſeparata afficietur, & ita ſecundum eas in aliquo actu erit.

¶ 2 Præterea. h Auguſt.*ſuper Gen.ad literā libro 12.dicit, ꝙ corpus non ſentit,ſed anima per corpus,& infra. Quædam anima non per corpus,ſed ſine h corpore ſentit,ut eſt timor,& huiuſmodi: ſed id, quod animæ ſine corpore contingit,poteſt ineſſe animæ à corpore ſeparatę,ergo tūc actu anima ſentire poterit.

¶ 3 Præt. Inſpicere ſimilitudines corporum,ſicut in ſomno accidit, ad uiſionem imaginariā pertinet, quę eſt in parte ſenſitiua, ſed huiuſmodi ſimilitudines corporum inſpicere,ſicut in ſomnis accidit,contingit animę ſeparatę. Vnde Auguſtinus *12. ſuper Gen. ad literam ... [continues]

Si ad aliquid remanet poſt, quia eadē eſt de hoc. in quibuſdam enim non eſt impoſſibile. Verbi gratia &c. ut in 2. arg in contrariū facto. Item ab eod. 2. de Anima.Hoc ſolū conuenit ſeparari,ut perpetuum à corruptibili : reliquæ autē partes animæ nō ſeparabiles ſunt. Hæc ibi. Ergo pars intellectiua, quam denotat per ly hoc, eſt tantum incorruptibilis. Ergo ſecundū illum pars ſenſitiua & per conſequens ſuæ potentiæ corrumpūtur in morte:ideoque in anima ſeparata non ſunt. Quod aūt intellectiua anima, & ſola, ſit incorruptibilis(ut nunc ipſe ait:) uide et pat. q.75. ar. & 6.1.& 3.Item ibiq. 76.ar.1.& 2. Itē ibid. q.117. ar. 4. appen. Per hæc enim cōſpicies: ꝙ indubitanter Philoſophus tenuit intellectiuam animā eſſe incorruptibilē, & ipſam ſolā : & per conſequens potentias ſenſitiuas in anima ſeparata non remanere.

Vid.pen S. Ecclef. &c.

*In conſequentibus.

*Cap. 35. circa mediū illius, to. 3.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta philoſoph , pro quāto qd diximus inſinuant, & intelligas,& probes,& defendas.

*Lib. 12.c. 24.in me. to. 3:

3 ¶Tertiò uides:quō ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur,& firmet.

QVÆST. LXX. ART. II. 298

CONCL. Oportet dicere, ꝙ actus ſentiuarū potentiarū nullo modo maneant in anima ſeparata ; niſi fortè ſicut in radice remota.

¶NOT. Ex articulo primo ꝗnia præſens cōcluſio tā clara inferri poſſet, ut nō neceſſe eſſet mouere p̄ſentē articulū: ſi pp inſtantiā Platonis & argumentorū diuerſā impugnantiū ueritatē hanc mouet ius articulus. Simile quid alibi in nonnullis articulis obſeruandum annotauimus: ne ſuperfluitatis aliquid uideatur (cum non ſit) in Sancto Doctore.

lib. 12. c. 32. circa me. to. 3.

Pro articulorū neceſſitate.

¶Examen. Ly fortè. Hoc nō eſt hic aduerbiū dubitādi ſed potius quidam modus aſſerendi. Simili & modo dictum fuit aliquando Iudæis Iohan. 8. Si me ſciretis, forſitan & patrem meum

meum ſelretis. Vbi ly forſitan eſt aſſertio firma non aliqua dubitatio. Applica.

¶ Ly in radice tenin ta. Hoc dicit ad differentiam ſimul, & declarationem concluſionis ar. 1. quò ad potentias ſenſitiuas. Nam potentiæ ipſæ remanet in anima, ſicut in radice propinqua: actus uerò illarum, ſicut in remota, i. mediantibus ipſis potentijs.

¶ PROB. 1. Quia anima non mouet ſeipſam ſecundus actus potentiarum ſenſitiuarũ, (cùm ſint motus coniuncti tantũ, ut in textu ex philoſopho:) 2. Quia (ly niſi &c.) præſupponitur clarũ ex ar. 1.

¶ *Corollarium.* Ergo ex antecedẽte probationis primæ habes quid dicas cõtra Platonem: ut diffuſius uidere potes in textu corp.

* Ariſtot. in lib. de Memoria & Reminiſcẽtia c. 1.

1^m^ ad maiori.

Auguſt. in lib. de ſpiritu & anima R. ille liber non conſtat eſſe Aug. §. Tunc nihil &c. Nam pro authoritate habendum non eſt, quod ibi di.

* Lib. 3. tex. 41.

Itẽ ad maiori.

Afficitur. i. R. ſecũdum antecedentem affectionẽ in corpore habitam: non, ſecundum præſentem nunc ſine corpore elicitam. §. ut in textu, reſponſi ſecundi ly ſi tamen authoritas debeat ſuſtineri dicendum &c. Tunc nihil &c. ut patet.

2^m^ ex Auguſtino. Sine corpore. i. R. i. ſine corporis exterioris motu: nõ, abſolutè. § Tunc nihil &c. ut patet.

Item de maiori. Auguſt. 2 R. loquens ſecũdũ opinionẽ Platonicorũ: nõ ſedm propria. § Tũc nihil &c. Nõ. n. intẽdimus nũc quid Platonici ſentiãt, ſed quid ueritas habeat. Vide reſponſum 2^m^ literæ ly uel poteſt dici.

* Lib. 1. de Aia tex. 4. poſt med.

3^m^ de probatiõe minoris.

per Geneſ. ad literam ſic[h] dicit.[F] Neque enim uideo cur habeat anima ſimilitudinẽ corporis ſui, cum iacente ſine ſenſu corpore, nondum tamẽ penitus mortuo, uidet talia qualia multi ex illis uiuis redditi narrauerunt, & non [h] habeat cum perfectã morte penitus de corpore exierit. Non. n. poteſt hoc intelligi ꝙ anima ſimilitudinem corporis habeat, niſi ſecundum ꝙ eam inſpicit, unde præmiſit de iacentibus ſine ſen- G ſu, ꝙ gerunt quandam ſimilitudinem corporis ſui, per quã poſſunt ad locum corporalia ferri, & talia qualia uident ſimilitudinibus ſenſuum experiri, ergo anima ſeparata poteſt exire in actũ potentiarum ſenſitiuarum.

¶ 4 Præterea. Memoria eſt[h] potentia ſenſitiuæ partis, ut probatur in libro de Memoria,* & reminiſcentia: ſed animæ ſeparatæ actu memorabuntur eorum, quę H in hoc mundo geſſerunt, unde, & diuiti Epuloni dicitur Lucę 16. Recordare, quia recepiſti bona in uita tua. ergo anima ſeparata exibit in actũ potẽtiæ ſenſitiuę.

¶ 5 Præterea. Secundum Philoſophum* in 3. de Anima, Iraſcibilis, & concupiſcibilis ſunt in parte ſenſitiua, ſed in iraſcibili, & concupiſcibili ſunt[h] gaudium & triſtitia, amor & odium, timor, & ſpes, huiuſmodi autẽ affectio- I nes aliquas ſecundum fidem noſtram ponimus in animabus ſeparatis, ergo animæ ſeparatæ nõ carebunt actibus potentiarũ ſenſitiuarum.

SED CONTRA eſt. Id quod eſt commune animæ, & corpori, nõ poteſt remanere in anima ſeparata: ſed omnes operationes potẽtiarum ſenſitiuarum ſunt cõmunes animæ, & corpori, quod patet ex hoc quòd nulla potentia K ſenſitiua aliquem actum habet niſi per organum corporale, ergo anima ſeparata carebit actibus ſenſitiuarum potentiarum.

Pręterea, Philoſophus* dicit in primo de Anima. Quòd corrupto corpore, anima non reminiſcitur, neque amat, & eadem ratio eſt de omnibus aliis actibus ſenſitiuarum potẽtiarũ, ergo nõ procedit aïa ſeparata in aliquem actũ alicuius potentiæ ſenſitiuę.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ quidam diſtinguunt duplices actus ſenſitiuarum potentiarum, quoſdam exteriores, quos per corpus exercet, & hi, non remanent in anima ſeparata, quoſdam uero intrinſecos, quos anima per ſeipſam exercet, & hi erunt in anima ſeparata. Hæc autem poſitio deſcẽdere uidetur ab opinione Platonis,* qui poſuit animam corpori coniungi, ſicut quandam ſubſtantiam perfectam in nullo à corpore dependentem, ſed ſolum ſicut motorem mobili, quod patet ex tranſcorporatione quam ponebat. Quia autem ſecundum ipſum nihil mouebat niſi motũ, & ne abiret in infinitum dicebat ꝙ primum mouens mouet ſeipſum, & poſuit ꝙ anima erat ſeipſam mouens, & ſecundum hoc erat duplex motus animæ, unus quo mouebat ſeipſam, alius quo mouebat corpus ab ea, & ſic anima habebat actum, qui eſt uidere primo in ſeipſa, ſecundum ꝙ mouebat ſeipſam, & ſecundo in organo corporali, ſecundum quòd mouebat corpus. Hanc poſitionem Philoſophus destruit* in 1. de Anima, oſtendens ꝙ anima non mouet ſeipſam, & ꝙ nullo modo mouetur ſecundum iſtas operationes, quæ ſunt uidere, ſentire, & huiuſmodi: ſed ꝙ iſtæ operationes ſunt motus coniuncti tantum. Vnde[m] oportet dicere quòd actus ſenſitiuarum potentiarum, nullo modo maneant in anima ſeparata, niſi forte ſicut in radice remota.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ liber ille negatur a quibuſdam fuiſſe Aug. Dicitur enim fuiſſe cuiuſdã Ciſtercienſis, qui eum ex dictis Auguſt. compilauit, & quædam de ſuo addidit. Vnde quod ibi ſcribitur, pro auctoritate habendum non eſt.[t] Si tamen auctoritas debeat ſuſtineri, dicẽdum eſt, quòd non debet intelligi ꝙ anima ſeparara ex imaginatione, & aliis huiuſmodi potentiis afficiatur, quaſi ipſa affectio ſit actus potentiarũ prædictarum, ſed qa ex his, quæ aïa per imaginationem, & alias huiuſmodi potẽtias cõmiſit in corpore, in futurũ afficiet, uel in bonũ, uel in malũ, ut ſic imaginatio, & hmôi potẽtiæ nõ intelligãtur elicere illã affectionẽ, ſed elicuiſſe in corpore meritũ affectionis illius.

AD SECVNDVM Dicendum, ꝙ anima dicitur ſentire per corpus, non quaſi actus ſentiendi ſit animę ſecundum ſe, ſed quia eſt totius coniuncti ratione animæ, eo modo loquendi, quo dicimus ꝙ calor calefacit. Quod autem ſubiungitur, ꝙ quædam anima ſentit ſine corpore, ut timorem, & huiuſmodi, intelligendum eſt ſine exterioris corporis motu, quod accidit in actibus ſenſuum propriorum: non enim timor, & huiuſmodi paſſiones ſine motu corporali contingunt.[r] Vel poteſt dici, ꝙ Auguſt.* loquitur ſecundum opinionem Platonicorum, qui hoc ponebant ut dictum.* eſt.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ Auguſt.* ibi inquirẽdo loquitur non determinando, ſicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim quòd non eſt ſimilis ratio de anima dormientis, & de anima ſeparata. Anima enim dormientis utitur organo imaginationis, in qua corporales ſimilitudines impri-

Auguſt. dicit 2. R. inquirendo: non determinando. §. Tunc nihil &c. Nam intendimus

* Hãc opinionẽ refert Ariſt. lib. 1. de Anima c. 3. & 4.

* Ariſt. lib. 1. de Anima c. 4.

Concl. m.

Rñſio 1^a^.

Rñſio 2^a^.

* Loco in arg. citato

* In corp.

* Loco in arg. citato.

muntur

dimus nūc, qoid determinatè ſit tenendum: non qunmodo circa hoc ſit diſputādum.

Rāſio 2ª.

Item ex Auguſtino. Nō habear. a. 4. intellectualiter: non, imag nab liter. § ut declaratur in ſecuodo reſponſo literæ ly nel dicendū. ꝙ ſimilitudine: &c. Tūc nihil contra. Nā ex eo, ꝙ anima ſeparata habet intellectualiter ſimilitudinem corporis alicuius, nō ſequitur: ꝙ habeat actum ſenſitiuarum partium.

4m ex philoſopho. Potētia ſenſitiuæ partis. ℞. uel pars rationis § 1. pertinens ad intellectiuam. Tunc nihil &c. Nam primum non eſt uerum in propoſitio, e 4 ſecundum.

Tho. in 1. li. Sēt. d. 1. q. 4 ar. 1.

5m ad minori. Gaodium, triſtitia, amor, odium, timor, & ſpes. ℞. ut paſſiones ſunt appetitus ſenſibilis: non, ut actus uoluntarii. Tūc nihil &c. ut patet.

*Habetur lib. 1. de Anima c. 4. poſt me di. & citat in 2. arg. Sed cont. huius art.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quo per rationem elleudas, meritò inſinuatum à philoſopho. 1. de anima, ꝙ actus ſenſitiuarum potentiarum non remanēt in anima ſeparata: & ſic. Hoc corrupto corpore, anima nō reminiſcitur. Loquitur. o. de reminiſcentia: quæ eſt paſſio partis ſenſitiuæ: non actus intellectiuæ. Nam ſic reminiſcitur, etiam ſecundum eundem philoſophum: cùm anima rationalis ſit ſeparabilis & immortalis de mente eius 1. par. q. 75 at. 2. & 6. & q. 76 at. 2 tea & elucid. & nullares ſit in rerum natura ſine operatione, iam natura abhorreat otioſum. Cū ergo ſit cadē ratio de omnibus aliis actibus ſenſitiuarū potentiarum, ſicut de reminiſcentia ſenſitiua, patet: ꝙ per id

*Li. 14. de Tri. c. 11. tom. 3.

*Li. 7. Eth. circa fin. lib.

muntur, quod de anima ſeparari dici non poteſt. Vel dicendum, quòd ſimilitudines rerum ſunt in anima, & quantum ad potentiam ſenſitiuam, imaginatiuam, & quantum intellectiuam, ſecundum maiorem, & minorem abſtractionem a materia, & à materialibus conditionibus. Tenet ergo ſimilitudo Auguſtini, quantum ad hoc, quòd ſicut ſimilitudines rerum corporalium ſunt in anima ſomniantis, ſecundum exceſſum mentis patientis imaginabiliter, ita ſunt in anima ſeparata intellectualiter, non autem quòd in anima ſeparata ſint imaginabiliter. A B

AD QVARTVM Dicendum, quòd ſicut in libro prædicto dictum* eſt, memoria dupliciter ſumitur. Quandoque prout eſt potentia ſenſitiuæ partis ſecundum quòd concernit præteritum tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima ſeparata nō erit. Vnde dicit Philoſophus* in 1. de Anima, quòd hoc corrupto, ſcilicet corpore, anima nō reminiſcitur. Alio modo accipitur memoria prout eſt pars imaginationis ad intellectiuam pertinens, ſecundum ſcilicet, quòd ab omni differentia temporis abſtrahit, cum non ſit tantum præteritorum, ſed etiā præſentium, & futurorum, ut Auguſtinus* dicit, & ſecundum hanc memoriam, anima ſeparata memorabitur. C D

AD QVINTVM Dicendum, ꝙ amor, & gaudium, & triſtitia, & huiuſmodi dupliciter accipiuntur, quandoque quidem ſecundum quòd ſunt paſſiones appetitus ſenſibilis, & ſic non erunt in anima ſeparata. Hoc enim modo non explentur ſine determinato motu cordis. Alio modo ſecundum quod ſunt actus uoluntatis, quæ eſt in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima ſeparata, ſicut ēt, & delectationem, quæ quodammodo eſt paſsio partis ſenſitiuæ, ſecundum alium modum accipiendi ponit Philoſophus in Deo, dicens in ſeptimo Ethico.* Quòd Deus una ſimplici delectatione gaudet. E

ARTICVLVS III.

Vtrum anima ſeparata pati poſſit ab igne corporeo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ anima ſeparata pati non poſſit ab igne corporeo. Aug. enim 12. ſuper Geneſ. ad literam* dicit. Non ſunt corporalia: ſed corporalibus ſimilia, qbus animæ corporibus exutæ afficiuntur, ſeu bene, ſeu male, ergo anima ſeparata igne corporeo non punitur.

¶ 2 Præterea. Auguſt. in eod. lib. dicit,* ꝙ agens ſemper eſt nobilius patiente, ſed impoſsibile eſt aliquod corpus eſſe nobilius anima ſeparata, ergo nō poteſt ab aliquo corpore pati.

¶ 3 Præterea. Secundum Philoſophum in 1. de Generatione, & ſecundū Boetiū* in lib. de duabus naturis, illa ſolum agunt, & patiuntur adinuicem, quæ in materia conueniunt: ſed ſpiritualium, & corporalium non eſt materia communis, unde non poſſunt adinuicem tranſmutari, ut Boetius* in eodem lib. dicit, ergo anima ſeparata ab igne non patitur.

¶ 4 Præterea. Omne, quod patitur, recipit aliquid ab agente, ſi ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, ſed omne, quod recipitur in aliquo, eſt in eo per modum recipientis, ergo quod recipitur ab igne in anima, non eſt in eo materialiter, ſed ſpiritualiter: ſed formæ rerum in anima ſpiritualiter exiſtētes ſunt perfectiones ipſius, ergo ſi patiatur ab igne corporeo, hoc non erit in eius pœnam, ſed magis in eius perfectionem.

¶ 5 Si dicatur quod hoc ipſo anima punitur ab igne, quòd ignē uidet, ut uidetur dicere Gregorius quarto Dialo.* Contra, ſi uidet anima ignem inferni, non poteſt uidere niſi uiſione intellectuali, cū non habeat organa, quibus uiſio ſenſitiua, uel imaginaria perficitur: ſed uiſio intellectualis non uidetur, quòd poſsit eſſe cauſa triſtitiæ: delectationi enim, quæ eſt in conſiderando, non eſt triſtitia contrarium, ſecundum Philoſophū,* ergo ex tali uiſione anima non punitur.

¶ 6 Si dicatur quòd anima patitur ab igne corporeo, eo quòd tenetur ab eo ſicut nunc tenetur à corpore, dum uiuit in corpore: Contra, Anima dum in corpore uiuit, tenetur à corpore, inquantum ex ea, & corpore ſit unum, ſicut ex materia, & forma ſit unum, ſed anima non erit forma illius ignis corporei, ergo ſupradicto* modo nō poteſt ab illo igne teneri.

*Lib. 12. c. 32. à medi. to. 3.

*Li. 12. ſuper Gen. cap. 16. in me. to. 3.

* Lib. 1. tex. 87.

*Aliquantulū à medi. libri. 299

*In lib. de duab. naturis circa med.

*Li. 4. Dialo. ca. 29. paolo à princ.

*L b. 1. To pic. c. 13.

* In hoc eod. a. g.

philoſophus dat intelligere, ꝙ nullus actus ſenſitiuæ partis remanet in anima ſeparata. Item ab eodē ibid. qoando dicit quòd timere, iraſci, gaudere & ſimilia, ſunt paſſiones coniūcti. Nam coniuncto deſtructo, neceſſe eſt ſecūdum ipſum ibi, paſſiones & actus eius deſtrui.

¶ Secundo habes: 2 qunmodo per rationem prædicta philoſophi pro quanto id quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò oides: 3 qunmodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina prætenſa confirmetur.

QVÆST. LXX.

ART. III.

CONCL. 1ª. Oportet dicere, quòd anima ab igne corporeo patiatur.

¶ Examē. Ly oportet Scilicet de neceſſitate fidei catholicę. Vt ea multis ſcripturæ locis probation. ſequen. & appen. patet.

¶ Ly

¶Ly dicere. Scilicet & ore, & corde. Nā de omnibus his, quæ ſunt fidei, ſic ſentiendum eſt: noc ſufficit, ad euadendum crimen infidelitatis, ore ſolum dicere.

¶Ly dicere. Scilicet firmiter tenēdo, & nullatenus dubitā do. Nam de omnibus, quæ ſunt fidei, omnibus his conditionibus iunctim cō comitantibus ſentiē dum eſſe per Eccleſiam conſtat: & hoc ipſum facto ſuo docet Auguſtinus, dùm in lib. de fid. ad Pet. ſcribendo regulas catholicæ fidei ſemper utitur hac maieſtate uerborū, firmiſſime tene & nullatenus dubites. At ſi aperte dicat. Ea, quæ ſunt fidei, firmius tenēda ſunt, quàm ea, quæ humanitus certo ſciuntur, quæcunque ſint illa: nec de ijs propter quotcunque, & quantacunque aduerſa (ſiue fuerint argumentationes, ſiue qualibet aliæ quorūuis illuſiones, ſiue &c.) eſt unquam aliqualiter, uel minimū dubitandum.

¶Ly ab igne corporeo. Quòd ignis inferni ſit corporeus, tractabitur q. 97. ar. 5. Ex quo loco, tanquā ſuppoſito quodam uerißimo, (ut in textu, unde cōcluſio hæc prima ſumpta eſt, dicitur) pendet huius articuli ueritas.

¶PROB. Quando minus Matth. 25. ignē illū paratū diabolo & Angelis eius, qui ſunt incorporei, ſicut etiam animæ dicit eſſe ſupplicium (procul dubio illorū ſpirituum atque animarum.)

*A ſſubiectu.

¶CONCL. 2ª Ignis inferni ex natura ſua habet, q ſpiritus incorporeus ei coniungi poſſit, ut locatum, ſed inquā tum eſt inſtrumētū diuinæ iuſtitiæ habet, ut ipſum ſpiritū quodammodo teneat alligatum: & in hoc ueraciter ignis ille eſt ſpiritui nociuus, & ſic aſa ignem ut ſibi nociuum uidens ab igne cruciatur.

¶ 7 Præt. Omne agens corporeum agit per contactum, ſed non poteſt eſſe aliquis contactus ignis corporei, & animæ, cū contactus ſolum ſit inter corpora, quæ habent ultima ſimul, ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

¶ 8 Præterea. Agens non agit in remota, niſi per hoc quod agit in media, vnde per determinatā diſtantiam agere poteſt proportionatam ſuæ uirtuti, ſed animę, G uel ad minus dęmones, de qbus etiam eadē eſt ratio, quandoque ſunt extra locum inferni, cum quandoque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamē tunc ſunt à pęna immunes: ſicut enim gloria ſanctorum nūquam interrumpitur, ita nec pęna damnatorum, nec tamen uidemus q omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum eſt credibile aliquid corporeum de natu- H ra elementi eſſe tantæ uirtutis, ut ad tantam diſtantiam actionem ſuam diffundat, ergo non uidetur q pęnas, quas animæ damnatorum ſuſtinent, ab igne corporeo patiantur.

SED CONTRA, Eadem ratio eſt in animabus ſeparatis, & dæmonibus, quòd ab igne corporeo pati poſſunt: ſed dæmones ab eo patiuntur, cum puniūtur ab illo igne, in quē corpora dam- I natorum proijcientur poſt reſurrectionem, quē oportet eſſe corporeum, & hoc patet per ſententiam Domini Matth 25. Ite male dicti in ignem æternum, qui paratus eſt Diabolo, &c. ergo, & animæ ſeparatæ ab igne corporeo pati poſſunt.

Præterea. Pęna debet reſpondere culpæ: ſed anima per culpā ſe corpori ſubiicit per prauā cōcupiſcentiam, ergo iuſtum eſt, ut in pęnam rei corporeæ ſubijciatur per paſſionem.

Præterea. Maior eſt unio formæ ad materiam, quàm agentis ad patiens: ſed diuerſitas naturę ſpiritualis, & corporalis nō impedit quin anima ſit forma corporis, ergo nec impedit quin poſſit à corpore pati.

RESPONDEO, Dicendum, q ſuppoſito quòd ignis inferni non ſit metaphorice dictus, nec F ignis imaginarius, ſed uerus ignis corporeus, oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patiatur, cum Dominus ignem illum diabolo, & angelis eius paratū eſſe dicat, Matth. 25. qui ſunt incorporei ſicut illa. Sed quomodo pati poſſit multipliciter aſſignatur. Quidam enim dixerunt quòd hoc ipſum, quod eſt ignem uidere, ſit ab igne pati. Vnde Greg. in 4. Dial.* dicit. Igne eo ipſo patitur anima, quo uidet. Sed illud nō uidetur ſufficere, qa quodlibet uiſum ex hoc quòd uidetur, eſt perfectio uidentis, unde non poteſt in eius pęnam cedere, inquantum eſt uiſum, ſed quandoque eſt punitiuum, vel contriſtans per accidens, inquantum ſcilicet apprehenditur ut nociuum. Vnde oportet q præter hoc q anima ignem illum uidet, ſit aliqua comparatio animæ ad ignem ſecundum quam animæ ignis noceat. Vnde alii dixerunt, quòd quamuis ignis corporeus non poſſit animam exurere, tamen anima apprehendit ipſum vt nociuum ſibi, & ad talem apprehenſionem afficitur timore, & dolore, ut in eis impleatur id, quod dicitur.* Trepidauerunt timore, ubi nō erat timor. Vnde Gregor. in 4.* Dialo. dicit, quòd quia anima cremari ſe conſpicit, crematur. Sed hoc iterum non uidetur ſufficere, quia ſecundum hoc paſſio animæ ab igne non eſſet ſecundum rei ueritatem, ſed ſecundum apparentiā tantum: quamuis enim poſſit eſſe uera paſsio triſtitiæ, uel doloris ex aliqua falſa meditatione, ut Aug. dicit 12.* ſuper Geneſ. ad literam, tamen non poteſt dici quòd ſecundum illam paſsionē uere patiatur à re, ſed à ſimilitudine rei, quā conſpicit, & iterum iſte modus paſsionis magis recederet a reali paſsione, q̄ ille, qui ponitur per imaginarias uiſiones, cū ille dicatur per ueras imagines rerū eſſe, quas anima ſecum defert, iſte autem per falſas conceptiones, quas anima errans fingit, & iterum non eſt pro- K babile quòd animæ ſeparatæ, uel dæmones, qui ſubtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeū ſibi nocere poſſe, ſi ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt, quod oportet ponere animā etiā realiter ab igne corporeo pati. Vnde, & Grego. in 4. Dialo.* dicit, Colligere ex dictis Euangelicis poſſumus, quòd incendium non ſolum anima uidēdo, ſed etiam experiendo patiatur. Sed hoc tali modo fieri pouunt, dicunt enim, quòd ignis ille corporeus conſiderari poteſt dupliciter. Vno modo, ſecundū q eſt quædam res corporea, & hoc modo non habet quòd in animam agere poſsit. Alio modo, ſecundum quòd eſt iuſtrumentum diuinæ iuſti-

tiæ

Exemen. Ly ex natura ſua &c. Hoc patet per textum illo: ſicut. & q aliquid ad hoc, q ſit inſtrumentum, oportet, q propriam actionem connaturalem circa tem habeat, cui addi betur ut inſtrumentum alterius.

concl.

Ly quodammodo. Hic modus eſt, ut ad alia, ſecūdum quòd uult, nullatenus diuertere poſſit. Nec tamen per hoc eſt totaliter explicabilis, ſicut nec excogitabilis, in omnibus.

*Li. 4. Dialo. c. 29. parū à prin.

¶PROB. Quia omnia iſta per ordinē patent in textu.

¶NOT. Inter alias authoritates notabis diligenter illam Auguſtini 21. de ciuit. Dei Hinc enim uidebis: q ſicut anima humana ex alligatione iſta uitali ad corpus concipit amorē tantum, ad ipſum, ut ob hoc morte, quæ eſt ſeparatio eius à corpore, ſit ſupremū omnium terribiliū: ita ex coniunctione illa infernali ad ignē corporeum tantum concipit ſupplicium & horrorem, ut hoc inex-

*Pſal. 13.

*lib. 4. Dialo. c. 29. parū à prin.

*lib. 12. c. 19. & 32. to. 3.

*lib. 4. ca. 29. poſt med. lib.

tiæ ordo exigit, ut anima, quæ peccando ſe rebus corporalibus ſubdidit, eis etiam in pœna ſubdatur. Inſtrumentum autem non ſolum agit uirtute propriæ, ſed etiam in uirtute principalis agentis, & ita non eſt inconueniens ſi ignis ille, cum agat in uirtute ſpiritualis agentis, in ſpiritum agat hominis, uel dæmonis, per modum etiam quo de ſacramentis dictum eſt,* quòd animam ſanctificant. Sed id non uidetur ſufficere, quia omne inſtrumentum in id, circa. quod inſtrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non ſolum illam actionem, ſecundum quam agit in uirtute principalis agentis, immo exercendo propriam actionem, oportet quòd efficiat hanc ſecundam, ſicut aqua lauando corpus in Baptiſmo ſanctificat animam, & ſerra ſecando lignum, perducit illud ad formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionē in animam, quæ ſit ei connaturalis, ad hoc quod ſit inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, peccata uindicantis. Et ideo dicendum, quòd corpus in ſpiritum naturaliter agere nō poteſt, nec ei aliquo modo obeſſe, uel ipſum grauare, niſi ſecundum quòd aliquo modo corpori unitur, ſic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, aggrauat animam. Sapient. 9. Spiritus autem corpori unitur dupliciter. Vno modo, ut forma materiæ, ut ex eis fiat unum ſimpliciter, & ſic ſpiritus unitus corpori, & uiuificat corpus, & a corpore aliqualiter aggrauatur, ſic autem ſpiritus hominis, uel dęmonis igni corporeo non unitur. Alio modo ſicut mouens mobili, uel ſicut locatum loco, eo modo quo incorporalia ſunt in loco, & ſecundum hoc ſpiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in uno loco exiſtentes, quòd non in alio. Quamuis autem res corporea ex ſua natura habeat quòd ſpiritum incorporeum loco definiat, non tamen ex ſua natura habet quòd ſpiritum incorporeum loco definitum detineat, ut ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non poſſit, cum ſpiritus non ſit ita in loco naturaliter, quòd loco ſubdatur, ſed hoc ſuper additur igni corporeo, inquātum inſtrumētū diuinæ iuſtitiæ uindicantis, quòd ſic detinet ſpiritum, & ita efficitur ei pœnalis, retardans eum ab executione propriæ uoluntatis, ne ſcilicet poſſit operari, ubi vult, & ſecundum quòd uult, & hunc modum ponit Gregorius 4.* Dialogo: exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, ſic dicit. Cum ueritas peccatorem diuitem damnatum in igne perhibeat, quiſnam ſapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dicit,* ut in litera Magiſter* dicit. Si uiuentis hominis incorporeus ſpiritus tenetur in corporeo cur et nō teneē post mortē corporeo igne? Aug* et 21. de Ciui. Dei dicit, ꝙ ſicut aīa in hoīs cōditione iungit corpori ut dans ei uitam, q̄uis illud ſit ſpirituale, & hoc corporale, & ex illa coniunctione uehementer cōcipit amorem ad corpus; ſic ligatur igni, ut accipiens ab eo pęnam, & ex illa coniunctione concipit horrorem. Oportet ergo omnes prędictos modos in unum colligere, ut perfecte uideatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur, ut ſcilicet dicamus quòd * ignis ex natura ſua habet, quòd ſpiritus incorporeus ei coniungi poſſit, ut loco locatum. Sed inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ habet, ut ipſum quodammodo retineat alligatum; & in hoc ueraciter ignis ille eſt ſpiritui nociuus, & ſic anima ignē ut ſibi nociuum uidēs ab igne cruciatur.* Vnde Greg.* in 4. Dialogo, omnia iſta per ordinem tāgit, ut ex præmiſſis* eius authoritatibus patet.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ Auguſt.* loquitur inquirendo, unde etiam alium modum ponit determinando libro de Ciuitate Dei, ut ex dictis* patet. * Vel dicēdum, quòd Auguſtinus * intelligit, quòd ea, quibus anima proxime afficitur ad dolorem, uel triſtitiam, ſunt ſpiritualia, non enim affligeretur, niſi ignem ut nociuum ſibi apprehenderet, ignis ergo apprehenſus, eſt proximum affligens, ſed ignis corporeus extra animam exiſtens, eſt affligens remotum.

Ad secvndvm Dicendum, quòd quamuis anima ſimpliciter ſit igne nobilior, ignis tamen eſt anima nobilior, inquantum eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ.

Ad tertivm Dicendum, quòd Philoſophus,* & Boetius* loquuntur de actione illa, per quam patiens tranſmutatur in naturam agentis, talis autem non eſt actio ignis in animā, & propter hoc ratio non concludit.

inexplicabile ſit. Nec mirum: quoniā primam coniunctionē omnipotentia diuina, ut miſericors, ſecundam coniunctionem eadem, ut iuſtè uindicans, facit.

1ᵐ ď maiori. Auguſtinus dicit, &c. loquitur inquirendo. nō determinando. §. Tunc nihil &c. ut patet.

*Tho. in 4. diſt. 2. [illegible]

Item ex Auguſtino. Aſſumptio. [illegible] proximè nō, remotè. §. declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam concluſio prima intendit, ꝙ patiantur ab igne corporeo extra exiſtente remotè: & ab illo, ut intra apprehenſo, immediatè & proximè. Vnde ſecundum reſponſum literæ ly uel dicendū ꝙ &c.

¶NOT. Aliud eſt finis aliud eſt modus finalizandi: ſicut de balneo patet. Nā balneum ad extra exiſtens tanquam finis mouet ad hoc, ut lauetur quis in eo, ſed ipſum, ut ad intra apprehenſum, habet modum ſeu uirtutē mouendi. Nō enim moueret, niſi appræhenderetur: licet nō lauetur aliqs in balneo appræhenſo, ſed ad extra exiſtente. Similiter dicendum eſt de igne hoc in animam: uidelicet, quòd aliud eſt agēs, aliud modus agendi. Agens eſt ignis ad extra, modus agendi eſt eius appræhenſio. Non enim affligeret, niſi appræhenderetur. Et tamen ſi appræhenſio illa tantum, hoc eſt ſublata realitate nocumenti ignis, affligeret tunc anima non uerè pateretur à re, ſed à ſimilitudine rei, quam conſpiceret ut habet ſupra in corp. in reprobatione ſecundæ opinionis. Cum autem hoc ſit inconueniens, ut inibi patet: fatendū eſt ſine dubio, quod ignis ad extra realiter eſt nociuus animæ.

Ignis cor poreus quomodo agit in animam.

2ᵐ ď minori. Corpus, &c. ut corpus non, ut inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ §. Tunc nihil &c. Nam quamuis anima ſimpliciter, &c. ut in textu.

¶Examen Ly ſimpliciter. Id eſt ut anima comparata ad ignem, ſignem: ſiue (quod idem eſt) ut ignis, quatenus præciſè ignis naturaliter agens comparatus ad animam.

3ᵐ ex philoſopho, & Boetio. Agunt, & patiuntur. &c. actione illa, qua patiens tranſmutatur in naturam agentis. §. Tunc nihil &c. Nam ignis ille non agit, neque anima patitur ab eo, per tranſmutationē talem: ſed modo dicto in corp.

¶NOT. Actio illa, per quam patiens tranſmutatur in naturam agentis eſt, ut actio ignis in ligna. Hac enim mediante ignis conuertit ligna in ſui naturam.

*lib. 4. ca. 28. & 29. poſt me.

*Iul. Tolatanę eccleſiæ Epiſc. li. 2. prognoſtico futuro ſeculo. c. 17.

*Mag. lib. 4. Sent. d. 44. §. G.

*Aug. lib. 21. ca. 10. ante me. to. 5.

concl.

*li. 4. dia. ca. 29.

*In hoc corp.

*Loco citato in arg.

Reſp. 2ᵃ.

*Aug. de Ciui. c. 19. ante me. to. 5.

*Loco citato in argu.

*Locis in arg. citatis.

4ᵐ da

4ᵐ du

4^n de antecedente. Ab agente. ℞. uel per modum influentis, uel per modum detinentis. §. Tunc nihil &c. Nam per modum detinentis tantum, ignis agit in animam: & conſequenter anima recipit ab eo detentionem inuoluntariam, & per conſequens afflictionem. F

ꝗ *Corollarium*. Ergo illa detentio non eſt tanquem formæ corum in animas; de quibus in argumento. Nam illæ recipiũtur ſpiritualiter tantum. i. ſine afflictione: iſta autem detentio ſpiritualiter, & realiter, cũ afflictione modo dicto.

*In corp. art.

Ad 4^m dicendum, quòd ignis agit in animam, non per modum influentis, ſed per modum detinẽtis, ut ex dictis* patet, & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

Ad 5^m dicendum, ꝙ in viſione intellectuali nõ eſt triſtitia ex hoc ipſo quòd aliquid videtur, cum illud quod uidetur, nullo modo intellectui poſſit eſſe contrarium, inquantum uidetur: in ſenſu autẽ hoc quod uidetur, ex ipſa actione, quam agit in uiſum ut uideatur, poteſt eſſe corruptiuũ uiſus per accidens, inquantum corrũpit harmoniam organi. Sed tamẽ uiſio intellectualis poteſt eſſe cõtriſtans, inquantum id, quod uidetur, apprehenditur ut nociuum, non quaſi noceat eo ipſo ꝙ uidetur, ſed alio quocumque modo, & ſic anima uidendo ignem affligitur. G H

5^n ꝺ minori. Viſio intellectualis. ℞. ut uiſio præciſè: nõ ut uiſio alicuius, tanquàm uere nociui. §. Tunc nihil &c. omnia patent in textu.

6^n illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatiui illanon. §. Nam ille ſimilitudo adducta, quæ eſt Aug. 21. de ciui. Dei ut in corp. h. non tenet quantum ad omnia, nec hoc intendebat Auguſt. ſed ut dictum eſt.

Ad 6^m dicendum, ꝙ non eſt ſimile quantum ad omnia, ſed quãtũ ad aliquid, ut ex dictis* patet.

*Sub finẽ corp.

7^n ꝺ minori. Contactus. ℞. corporeus non, ſpiritualis. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu ly inter ea eſt aliquis contactus ſpiritualis per modũ. quod dicitur contriſtans tangere, ſcilicet contriſtatum.

Ad 7^m dicendum, ꝙ quamuis non ſit tactus corporalis inter animam, & corpus, tamen eſt inter ea aliquis tactus ſpiritualis, ſicut etiam motor cœli, cum ſit ſpiritualis, ſpirituali tactu tangit cœlum, ipſum mouens, per modum, quod dicitur contriſtans tangere, ſicut dicitur in primo de generatione, & hic modus ſufficit ad actionem. I

ꝗ NOT. Pro capitu faciliori e ꝯtactus ſpiritualis afflictiui, diligenter ea notabis: quæ quotidie occurrunt magis, uel minus ſecundum quòd apprehenduntur, ut nociua, ſeu nociua. Et licet in multo tieas huiuſmodi afflictiones aliquorum de entibus (ut aiunt) putà de nihilo ſint, tamẽ quia illa ut plurimum nociua apprehenduntur, maximè affligunt cogitantes ad mortẽ, ne que aliquãdo eos perducant. Ex his uigilanter annotatis, tanquàm à nutimibus nobis procedens penetrabis facilius, & à fortiori dicta in textu circa contactum ſpiritualem iſtum.

Ad 8^m dicendum, ꝙ ſpiritus damnati numquàm ſunt extra Infernum, niſi ex diſpenſatione diuina, uel ad inſtructionem, uel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum ſint, ſemper tamen uident infernũ, ut eis in pœnam præparatum. Vnde cum iſta uiſio ſit immediatè affligens, ut dictum eſt,* ubicunque ſunt, ab igne inferni affliguntur, ſicut, & captiui extra carcerem exiſtentes, à carcere affliguntur dum uident ſe ad carcerem damnatos: vnde ſicut gloria electorũ non minuitur, nec quantum ad præmium eſſentiale, nec quantũ ad accidentale, ſi aliquando extra cœlum Empyreum ſint, ſed quodammodo in eorum gloriam cedit, ita etam in nullo minuitur pœna damnatorum, ſi extra infernum ex diuina diſpenſatione ponàtur ad tempus. Et hoc eſt ꝙ Glo.* dicit ſuper illud Iacob 3. Inflammat rotam natiuitatis noſtræ, &c. Diabolus ubicunque ſit, ſiue ſub aere, ſiue ſub terra, ſecum trahit tormẽta ſuarum flammarum. obiectio autẽ procedit, ac ſi ignis corporeus affligeret immediate ſpiritus, ſicut affligit corpora. K

*In corp. art.

8^m de concluſione. Ab igne corporeo patiantur. ℞. immediatè: non, autem, mediatè. §. Tunc nihil &c. Nam ab eo patiuntur mediatè, ut in ad primum.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quòd per rationem interimas hæreſim Albanenſium (Prat. Albanenſes. Seleuciani.) dicẽtiũ inferni nõ eſſe alias pœnas quã eas, quas in hoc mundo experimus. Cũ. n. articulus hic demonſtret animã pati ab igne corporeo: ſequit ꝙ illam hæreſim expugnat. Dolor namque ſeparatæ animæ eſt maior, quàm quilibet dolor in hoc mũdo: quãdo anime eſt ſenſibilior, quàm corpus. Vnde & 3. par. q. 46. ar. 6 ad 1^m. inquit S. Doctor. Dolor animæ ſeparatæ ponentis pertinet ad ſtatũ futuræ dãnationis, q excedit omne malum huius uitæ: ſicut ſanctorũ gloria excedit omne bonũ præſentis uitæ. Vnde, cũ dicimus Chriſti dolorẽ eſſe maximum, nõ cõparamus ipſũ dolori animæ ſeparatæ. Hæc ibi. Sufficis ergo ad conuincẽdũ hæreſim demonſtrare: ꝙ alia patitur ab igne corporeo.

Vid. p. 3. Eccl. &c.

*Gloſſ. ibid.

ꝗ Secũdo igitur habes: quòd per rationẽ oſtendas, eam meritò damnatã à Matth. 22. Ligatis manibus, & pedibus, mittite eã in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentiũ. Vide hic, ignẽ corporeum ligare, ſeu tenere alligatã animam, ut dr in præſenti articulo: & ligare eam undique quia manibus & pedibus metaphoricẽ dictũ. Quòd eũt iſtæ tenebræ ſint corporales, patet: quia ideò uocantur exteriores, & quia poſt iudiciũ iiſdẽ tenebroſis ignibus corpore cruciabuntur: quia adiuerrã ibi aderit corporeus & fletus, & corporeorũ dẽtiũ ſtridor, itque nunc in aĩe ſola modo ſpirituali uerificatur, ut ex Papa Benedicto nunc adducendo habebitur. Item à Matth. 25. ubi eandem ſententiam repetit in qua idẽ ſenſus corporeus igne cõtinetur. Et tanto me gis; quanto in eodẽ cap. 25. dominus declarãdo apertius ſenſum ſuũ, ipſius in prædicta ſententia ſubiungit, poſt antepoſitum iudicium, hæc uerba, ibunt hi in ſupplicium æternum. Quod profecto eſt ille ignis, de quo prædixerat, ite maledicti in ignẽ æternum. Cũm ergo damnatorum corpore tunc mittuntur in ignẽ aiſum, & corporeum ignem pro ſui cõbuſtione (us) etet quo-

2

QVAESTIO LXXI.

De ſuffragiis mortuorum, in quatuordecim articulos diuiſa.

Deinde conſiderãdũ eſt de ſuffragiis mortuorum. Et circa hoc quæruntur quatuordecim

ꝗ Primo, Vtrũ ſuffragia, quæ per unum fiũt, aliis prodeſſe poſſint.

1 ꝗ Secundo, Vtrum mortui iuuari poſſint ex operibus uiuorũ.

ꝗ Tertio, Vtrum ſuffragia per peccatores facta, mortuis ꝓſint.

ꝗ Quarto, Vtrum ſuffragia ꝓ mortuis facta, faciẽtib⁹ proſint.

ꝗ Quinto, Vtrum ſuffragia exiſtentibus in inferno proſint.

ꝗ Sexto, Vtrum proſint exiſtẽtibus in Purgatorio.

ꝗ Septimo, Vtrũ ualeant pueris exiſtentibus in Limbo.

ꝗ Octauo, Vtrum aliquo modo proſint exiſtẽtibus in patria.

ꝗ Nono, Vtrum oratio Eccléſiæ, & ſacramentũ altaris, & eleemoſyna proſint defunctis,

ꝗ Decimo, Vtrum indulgẽtiæ, quas Eccleſia facit, eis proſint.

ꝗ Duodecimo, Vtrum ſuffra-

ſidie) requirant corpora; manifeſtè conſtat ex euangelio, quod ignis ille erit corporeus. Et cùm ipſo eodem igne diabolus atque angeli eius ſupplicium pati contextus euãgelij aperiat, clarè per hoc relinquit, quod ſpiritus omnino (qualis diabolus eſt, & conſequenter anima ſeparata) põt pati, & patitur ſupplicium ab igne corporeo. Itẽ ab Apoc. 18. ſub nomine babylonis: ly cecidit, cecidit, uſque ad ly illa magna babylon. Item ibid. cap. 20. à ly diabolus, qui ſeducebat uſque ad ly ſecula ſeculorum. Itẽ à Pſal. 10. pluet ſuper peccatores laqueos ignis, ſulfur, ſpiritus procellarũ, pars calicis eorũ. Hæc ibi. Ex quibus omnibus efficaciter argue contra prædictos Albanẽſes. Item à regulis fidei catholicæ, quas tradit Aug. in lib. de fid. ad Pet. cap. 28. Diabolũ uero & angelos eius in ignẽ æternũ à Chriſto eſſe mittendus, ubi nunquã carebunt pœna, quã eis præparauit diuinatio ſtatua. Cũ ipſo D abolo impios, & iniquos homines, de quibus ſcriptura dicit &c. reſumptis corporibus ſupplicio æternæ cõbuſtionis arſuros. Hæc ibi. Item à Papa Benedicto 12. in extrauag. Animæ decedentium in actuali peccato mortali mox poſt mortẽ ſub ad inferna deſcẽdunt; ubi pœnis infernalibus cruciantur. Hæc ibi. Idẽ dicit cõcil. Flor. ſeſſ. ult. Vide ſupra q. 69. ar. 2. appen.

Tho. 4. d. 31. q. 2. ar. 1. q. 2. & ſeq.

3 ¶Tertiò habes, quomodo per rõnẽ prædicta ſcripturarũ & patrũ, pro quanto animas pati ab igne corporeo insinues, & intelligas, & probes, & defendas.

¶Quartò uides, quomodo ex ipſis uiciſſim Angelica doctrina hęc & declaretur & cõſolidetur.

QVÆST. LXXI.

ART. I.

100 CONCL. 1ª. Opus unius nullo mõ poteſt alteri ualere

gia pro multis facta ualeant tantum ſingulis, ac ſi pro unoquoque ſingulariter fierent.

¶Decimoquarto, Vtrum ualeant tantũ communia ſuffragia illis, pro quibus ſpecialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt ualeant ſpecialia, & cõmunia ſimul.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſuffragia per unum facta, alijs prodeſſe poſſint.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia per unum facta, alijs prodeſſe non poſſint. Galat. 7. Quæ enim ſeminauerit homo, hæc, & metet: ſed ſi unus ex ſuffragijs alterius conſequeretur fructum, meteret ab alijs ſeminata, ergo ex ſuffragiis aliorum nullus fructum cõſequitur.

2 Præterea ad iuſtitiam Dei pertinet, ut unicuique tribuatur pro meritis, unde Pſal. 61. Tu reddes unicuique ſecundum opera ſua, ſed iuſtitiam Dei deficere eſt impoſsibile, ergo impoſsibile eſt, quòd unus ex operibus alterius iuuetur.

3 Præterea. Secundum eãdem rationem eſt aliquod opus meritorium, & laudabile, quia ſcilicet, inquantum eſt uoluntarium: ſed ex opere unius non laudatur alter, ergo nec opus unius poteſt eſſe alteri meritorium.

4 Præterea. Ad iuſtitiam diuinam pertinet ſimpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: ſed nullus punitur pro malis alterius, immo ut dicitur Ezechi. 18. Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur, ergo nec unus iuuatur per bona alterius.

SED CONTRA, eſt quod dicitur in Pſal. 118. Particeps ego ſum omnium timentium te &c.

Præterea. Fideles per charitatem uniti ſunt unius corporis membrorum Eccleſiæ: ſed unum membrum iuuatur per alterum, ergo unus homo poteſt ex alterius meritis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd actus noſter ad duo ualere poteſt. Primo, ad aliquem ſtatum acquirẽdum, ſicut per opus

A meritorium homo acquirit ſtatũ beatitudinis. Secundo ad aliquid conſequens ſtatum, ſicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidentale, uel dimiſsionem pœnæ. Ad utrumque autem horũ actus noſter dupliciter ualere poteſt. Vno modo per uiam meriti. Alio modo per uiam orationis, & eſt differentia inter iſtas duas uias, quia meritum innititur iuſtitiæ,

B oratio miſericordiæ. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius, qui oratur. Dicendum eſt ergo, quòd opus unius nullo modo poteſt alteri ualere ad ſtatum conſequendum per uiã meriti, ut ſcilicet, ex his, quæ ego facio, aliquis mereatur uitã æternam, quia ſors gloriæ redditur ſecundum menſuram accipientis. Vnuſquiſque autem ex actu ſuo diſponitur, & non ex alieno;

C & dico diſpoſitione dignitatis ad præmium: ſed per uiam orationis, etiam quantum ad ſtatum conſequendum opus unius alteri, dum eſt in uia, ualere poteſt, ſicut quod unus homo impetret alteri primam gratiam. Cũ enim impetratio orationis fit ſecundũ liberalitatem Dei, qui oratur; ad omnia illa impetratio orationis ſe poteſt extendere, quæ poteſtati diuinæ ſubſunt ordinate. Sed

D quantum ad aliquid, quod eſt conſequens, uel acceſſorium ad ſtatum, opus unius poteſt ualere alteri, non ſolum per uiam orationis, ſed etiam per uiam meriti. Quod quidem dupliciter cõtingit, uel propter communicãtiã in radice operis, quæ eſt charitas in operibus meritoriis. Et ideo omnes, qui ſibi inuicẽ charitate cõnectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus

E reportant; tamen ſecundum menſuram ſtatus uniuſcuiuſque; quia in patria unuſquiſque gaudebit de bonis alterius, & inde eſt quod articulus fidei ponitur Sanctorum communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera ſpecialiter ad hoc facit, ut talibus proſint. Vnde, iſta opera quodam modo efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quaſi eis à faciente collata, unde poſſunt eis ualere, uel ad impletionẽ ſatisfactionis, uel

ad ſtatum conſequendum per uiam meriti.

¶PROB. Quia ſors gloriæ redditur ſecundum menſuram recipientis: & unuſquiſque ex actu ſuo diſponitur, nõ ex alieno, ad recipiendum per uiam meriti.

¶Examen. Ly ſors gloriæ. Scilicet reſpectu noſtri. Nam gloria non põt eſſe ſors reſpectu Dei, qui omnia nouit & iuxta propoſitũ ſuum firmũ gratiã, & gloriã pro gratia iuſte diſpẽſat. Dicitur autem reſpectu noſtri ſors: quoniam enim nos ex eadẽ maſſa peccatorũ ſumus, & naſcamur filij iræ, non habemus ex nobis unus magis quàm alter, ius habendi gratiam uel gloriam: & cõſequẽter ſorte quadã, attenta cõditione noſtra prædicta, gloria ipſa & gratia uni magis quam alteri contingit. Ob hoc talia gratia, & gloria in ſcripturis diuinis uocatur, Sap. 5. Inter ſanctos ſors illorum eſt, Pſal. 77. Sorte diuiſit eis terrã, (hæc ſignabat terram uiuentiũ.) Epheſ. 1. In quo ſorte uocati ſumus, Coloſ. 1. Qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorũ in lumine, Actu. 26. Vt accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortẽ inter ſanctos per fidem, quæ eſt in me. Vel etiam dicitur ly ſors gloriæ, ſecundũ modum loquendi illum, quo homines inuenientes aliquid magni boni exultãtes dicunt, mihi contigit talis ſors i. tale infortunium.

¶Ly diſponitur. Scilicet diſpoſitione ut in textu. Vbi notandum: quod alia eſt diſpoſitio dignitatis ad præmium, alia eſt diſpoſitio cõgruentiæ cuiuſdam ad gratiã pro habendo præmio. Prima dicitur aliàs, de condigno; & non niſi ex actu proprio, gratia mediante habetur: 2ª dicitur de congruo & ab uno ſtante pro altero põt haberi, ita quod unus ex alterius actu diſponatur in bonũ, ut 1. 2. q. 114. ar. 6.

¶CONCL.

Gloria quare dicatur ſors.

concl.

concl. 2

21. q. 114 ar. 6.

concl. 3

concl.

Diſpoſitio.

¶CONCL. 2ª. Per uiam orat onis, quantũ ẽt ad ſtetũ cõſequẽ F duin, opus unius alteri, dum eſt in uia, ualere poteſt.

¶PROB. Quia impetratio orationis ſa poteſt extendere ad om nia illa, quæ poteſtati diuinæ ſubſunt ordinatæ (cum talis impe tratio innitatur liberalitati Dei.

¶NOT. In concluſione tertia concluſum eſt dupliciter aliquem poſſe iuuari, ut ibi. Vnde ly opus, quod pro aliquo fit, &c. referas ad intentionem facientis: & ly ſimiliter opus, quod eſt eius &c. referas ad radicem illam charitatis (ut in illo textu corp.)

¶Examen. Ly ordinatæ. Hoc dicitur, nõ quia poteſtas Dei poſſit quãdoque eſſe nõ ordinata (hoc enim blaſphemum eſt, uel cogitare:) ſed quia poteſtas diuina aliquã do abſolutè conſideratur, eo modo quo Theologi diſtinguunt potentiam Dei in abſolutam, & ordinatam dicentes, aliquid poſſe fieri de potentia abſoluta, quod non poteſt de potentia ordinata. Vide pro huius capitu 1. per. q. 25. art. 5.

¶CONCL. 3ª. Quantum ad aliquid, quod eſt conſequens, uel acceſſorium ad ſtatum, opus unius poteſt ualere alteri; non ſolum per uiam orationis, ſed etiam per uiam meriti: quod quidem dupliciter contingit.

¶NOT. Hoc eſt unus per orationẽ, uel etiam per meritum propriũ põt iuuare alterũ ad hoc, ut remittatur ei pœna aliqua, uel etiam ut bona temporalia conſequatur. Sic Daniel regi Nabuchodonoſor meruit (iuxta doctores ibi ca. 4.) abbreuiari tempus ſeptem annorum pœnæ maximæ ei datæ; & meruit etiam ſoſpitatem regni. Et de ſimilibus multa habes in ſcripturis.

ad aliquid huiuſmodi, quod ſtatũ non mutat.

Ad primvm ergo dicendum, quòd meſſio illa eſt perceptio uitæ æternæ, ſicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in uitam æternã. Sors autem uitę æternæ non datur alicui niſi pro propriis operibus; quia etſi aliquis alteri impetraret ut ad uitam perueniat; nunquam tamen hoc fit, niſi mediantibus operibus ꝓpriis; dum, ſcilicet, precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur uitam æternam.

Ad secvndvm dicendum, quòd opus, quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit, & ſimiliter opus, quod eſt eius, qui mecum eſt unum, quodammodo eſt H et meum, unde non eſt contra diuinam iuſtitiam, ſi unus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui eſt unum ſecum in charitate, uel ab operibus pro ſe factis; hoc etiam ſecundum humanam iuſtitiam contingit, ut ſatisfactio unius pro alio accipiatur.

Ad tertivm dicendũ, quod laus non datur alicui niſi ſecundum ordinem eius ad actum, unde laus eſt ad aliquid, ut dicitur in 1. Ethic.* Et quia ex opere alterius nullus efficitur, uel oſtẽditur G bene diſpoſitus, uel male ad aliquid, inde eſt, quòd nullus laudatur ex operibus alterius, niſi per accidens, ſecundum quòd ipſe eſt aliquo modo operum illorum cauſa, cõſilium, uel auxilium prębendo, ſeu inducendo, uel quocumque alio modo: ſed opus eſt meritorium alicuius non ſolum conſiderata eius diſpoſitione, ſed etiam quantum ad aliquid conſequens diſpoſitionem, uel ſtatum eius, ut ex dictis patet.*

Ad qvartvm dicendũ, ꝙ auferre alicui, quod ſibi debetur, hoc directe iuſtitiæ repugnant, ſed dare aliquid alicui, quod ei nõ debetur, hoc non eſt iuſtitię contrarium, ſed metas iuſtitiæ excedit, eſt enim liberalitatis: non autem poſſet aliquis lædi ex malis alterius, niſi aliquid de ſuo ſubtraheretur, & ita non conuenit, ꝙ aliquis puniatur pro peccatis alterius; ſicut quòd emolumentum accipit ex bonis alterius.

3m illatio cõcluſionis. Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. §. Nõ. n. eſt ſimila de laudari, & iuua ri ex opere alterius, quò ad hoc: de quo loquimur. Nam laus non datur alicui, niſi ſecundum ordinem &c. ut in textu.

* Ariſt. li. 1. 6. ca. 12. ante me.

4m maior. Ad iuſtitiã diuinam pertinet ſimiliter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. ℞. ſic tñ ꝙ alicui reddit bona etiã ex bonis alterius; licet nõ mala ſpiritualia ꝓ malis alterius. §. propter rationem allatã in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

*In fin. de corp. huius ar.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Pelagij (Prat. Pelagius.) dicentis: orationem prorſus eſſe inutilem nulliuſque uirtutis. Itẽ eiuſdem ibidem (Prat. ibid.) dicentis orationes, quas facit eccleſia ꝓ infidelibus, & alijs I peccatoribus, ut conuertantur, ſiue pro fidelibus ut perſeuerent, fruſtra fieri. Item Io. Vuiclef. (Prat. Io. Vuiclef.) dicentis orandũ non eſſe pro aliqua particulari perſona. Cum. n. in hoc articulo efficaciter oſtendatur, ꝙ ſuffragia per unum facta aliis poſſunt prodeſſe, intelligentibus patet, & applicantibus; ꝙ contra prædictas fœliciter militat.

Vid. p S. Eccl. &c.

¶PROB. 1. Quia ſupponitur clara: 2. Quia (ly qđ quidẽ &c.) uel ex radice operis, uel ex ſpeciali intẽtione facientis (ut in tex.)

¶CONCL. 4ª Omnes, qui ſibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant: tñ ſecundum menſuram ſtatus uniuſcuiuſque.

¶Examen. Ly ſecundum menſuram &c. ideſt ſecundum cõuenit ſtatui uniuſcuiuſque. De tali emolumento proportionali habes exemplum in corpore noſtro. Quando enim gaudet unũ membrum congaudent alia membra. 1. Corinth. 12. iuxta menſuram ſuam; puta oculus, ſecundum ꝙ conuenit oculo, auris, ſecundum ꝙ auri &c.

¶PROB. Quia & omnes cõicant in eadẽ radice operũ, & ſancti communionẽ iſtã ex mutuis operibus ſuo modo habẽt (patet ex ſymbolo fidei.)

¶NOT. Hoc ipſum habet teſtiſſimũ illud dictũ. ſ. charitas oĩa adia facit. Intellige in ly omnia, ſic: ideſt omnia cõicabilia, & ſecundũ ordinẽ communicabilitatis, ubi qñ, & ſicut oportet: iuxta qđ & intelligitur illud. 1. Corint. 13. charitas omnia credit, oia ſperat, omnia ſuſtinet. Non. n. credit niſi credibilia, nec ſperat niſi ſperabilia, nec ſuſtinet niſi ſuſtinenda; cũ aliis limitationibus, ut nunc ſupra. Hæc annotauerim non tñ pro declaratione textus: ſed ẽt ad obſtruendũ os loquẽtiũ iniqua, puta ꝙ ẽt uxores debẽt eſſe cões: & ꝙ adulteria, ſimiliaqua facta ex charitate non ſunt peccata; & alia huiuſmodi de quibus eſt hic ſupra.

1m de concluſione. Fructũ. ℞. quò ad uitã æternã: nõ, quò ad aliquid conſequens §. Tunc nihil cõtra. ut patet in corp. & cõcluſionibus.

2m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. & hoc: quia duplici ratione, nõ eſt cõtra diuinã iuſtitiã. Nam opus quod ꝓ aliquo fit efficitur eius, pro quo fit: & ſimiliter opus &c. ut in textu.

¶Secundò habes: quo per rationem oſtẽdas, illas meritò damnari à &c. ut ſupra q. 15. ar. 3. appen. Item à Matth. 6. Sic ergo orabitis: Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuũ &c. Item Matth. 17 Hoc genus demoniorum nõ ejicitur, niſi p orationẽ & ieiunium. Item Matth. 26. Orate, ne intretis in tentationem. Procidit in faciem ſuam orans & dicens: pater mi, ſi poſſibile eſt &c. Impiiſſimum uerò eſt, dicere Chriſtum feciſſe aliqđ fruſtra. Item Iacob. 5. Triſtatur quis in uobis, oret æquo animo, & pſallat. Vide contra triſtitiam ualere orationem. Item ibidem. Orate pro inuicem, ut ſaluemini. Multum enim ualet deprecatio iuſti aſſidua. Item quoties Paulus Apoſt. licet ſanctiſſimus, poK ſtulauit ſuis epiſtolis orationes fieri pro ſemetipſo? Item in collecta, Deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur. Et, Deus, qui abundantia pietatis tuæ & merita ſupplicum excedis & uota. Item à Concil. Toletano 4. cap. 9. Delet ergo hæc Dominica quotidiana oratio quotidiana peccata: delet illa, à quibus uita fidelium etiam ſceleratè geſta pœnitendo in melius diſcedit, mutata. Ergo bene Chriſtus præcepit ſic Apoſtolus monuit & quemadmodum doctores eccleſiaſtici inſtituerunt, quia quotidie uel cogitatione, uel uerbo delinquimus, quotidie & hanc orationem effundere in conſpectu Dei debemus. Hæc illud.

¶Tertiò habes quo per rõnẽ oſtendas merito inſinuatũ à Deo Iob. 42 ꝙ ſuffragia per unum facta aliis tum ſingulis, tum omnibus prodeſſe poſſunt, & ſic. Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos: quia non eſtis locuti corã me rectũ, ſicut ſeruus meus Iob. Sumite ergo uobis ſeptẽ tauros & ſeptem arietes & ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtũ pro uobis. Iob autẽ ſeruus meus orabit pro uobis: faciem eius ſuſcipiam, ut nõ impu-

impueriui nobis ſtultitia. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldach Suites, & Sophar Maamatites; & fecerunt ſicut locutus fuerat dñs ad eos, & ſuſcepit dñs faciem Iob. Hęc ibi. Itē ab actu 7. Poſitis genibus clamabat dicens: dñe ne ſtatuas illis hoc peccatū. Hæc ibi. Vbi ly illis intelligitur ēt de aliqua particulari perſona. Vnde ſuper hoc uerbo B. Aug. in ſermone, Ioannes filius, ſic inquit. Vt no ueritis, fratres quan tū ualuerit oratio eā dē martiris: recurrite nobiſcū ad illum adoleſcentē, qui om niū ueſtiméta ſeruabat, & tanq̄ manib⁹ omnium lapidabat. Cui dictū eſt: Saule Saule cur me perſequeris? Ob hoc qdē debui perdere te: ſed Stephanus meus orauit pro te. Nā, ſi martir Stephanus nō ſic oraſſet, eccleſia Paulū nō haberet. Sed iō de terra erectus eſt Paulus: qa in terram inclinatus exauditus eſt Stephanus. Hæc ille. Itē Luc. 4. Et rogauerūt illū pro ea. Et ſtans ſuper illā imperauit febri, & dimiſit eā. Item à mille locis ſcripturarū & patrū.

4 ¶ Quarto habes: qūo per rationē prædicta patrum, ac ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuari, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quinto uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXI. ART. II.

CONCL. 1ª. Suffragia uiuorū mortuis dupliciter proſunt, ſicut & uiuis.

¶ Examen. Ly ſicut. Scilicet quantū ad aliqua, non quantum ad omnia. Similitudo .n. (ut aiūt) claudicat: eenim pedibus. In quibus autem teneat nunc: explicabit ſecunda concluſio.

¶ Ly dupliciter. Scilicet & propter charitatis &c. vt in textu. & art. 1. corp.

¶ PROB. Quia ſuffragia unius ualent alteri tum propter charitatem, tū propter intentionē (patet. ar. 1. corp.) & uiui uniuntur mortuis aliquibus in charitate, ſimulque intétione (patet in tex.

¶ *Corollarium*. Ergo ex textu uideas: quàm inſana ſit, & irrationabilis omnino phantaſia illorum, qui tanquā hoſtes defunctorum, pro eis nec ipſi orare, nec alios orare uolunt: de quo phantaſmate uide in appen. ſeq. Per hoc ſiquidem declarant: uel ſe ignorare radicem uirtutis orationis, quæ eſt charitas, uel eā quādoq; decidere p mortē, cōtra Apoſtolū. Declarāt & per hoc idē; ſe negare mortuos uiuere adhuc in memorijs uiuorū: cuius oppoſitū apertiſſimum eſt.

* Li. 1. c. x. & xi.

301

* cap. 1. in fin. illius & c. 4.

* Al. inchoatur.

* In ſermone p mortuis.

ab pcul ab initio illius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortui poſſint iuuari ex operibus uiuorum.

A

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod mortui non poſſint iuuari ex operibus uiuorum. Primo, per hoc quod dicit Apoſtolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut recipiat vnuſquiſque ꝓpria corporis, quę geſſit; ergo ex his, quę poſt mortem hominis geruntur, quādo extra corpus erit nihil ei accreſcere poterit ex alicuius operibus.

B

2 Præterea. Hoc uidetē ex hoc, quod habet Apoc. 13. Beati mortui, q in Domino moiunt, opera enim illorum ſequuntur illos.

3 Præterea. Proficere ex opere aliquo eſt ſolū in uia exiſtentis: ſed homines poſt mortē iā nō ſunt uiatores, qa de his hoc intelligit, ꝙ legitur Iob. 19. Semitā meā circūſepſit, & tranſire non poſsū, ergo mortui de ſuffragiis alicuius iuuari non poſſunt.

4 Præterea. Nullus iuuatur ex opere alterius, niſi ſit aliqua uitæ communicatio inter eos: ſed nulla communicatio eſt uiuorū, & mortuorum ſecundum Philoſophum 1. Ethic. ergo ſuffragia uiuorum non proſunt mortuis.

D

SED CONTRA eſt quod habetur 2. Maccha. 12. Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluantur: ſed hoc non eſſet utile, niſi eos iuuaret, ergo ſuffragia uiuorum mortuis proſunt.

Præterea, Auguſt. dicit in lib.* de Cura pro mortuis agenda, Non parua eſt vniuerſę Eccleſię, quę in hac conſuetudine claret, auctoritas, ut in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habeat etiam commendatio mortuorum, quæ quidem conſuetudo ab ipſis Apoſtolis* inſtituta eſt, ut dicit Dam. in quodam ſermone de ſuffragiis mortuorum, ſic dicens, Miſteriorum conſcii diſcipuli Saluatoris, & ſacri Apoſtoli in tremendis, & uiuificis miniſteriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt ſanxerunt: quod etiam per Dioni. patet in ulti. cap. Eccle. Hierar.* ubi ritum commemorat, quo in primitiua Eccleſia ꝓ mortuis orabatur, ubi ēt Diony. aſſerit, ſuffragia uiuorū mortuis prodeſſe, ergo hoc indubitāter credēdū eſt.

E

RESPONDEO, dicendum, ꝙ charitas, quæ eſt uinculum Eccleſiæ membra unieos non ſolum ad uiuos ſe extendit, ſed etiā ad mortuos, qui in charitate decedunt. Charitas enim uita corporis non finit 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum uiuentium uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi poteſt: & ſic ſuffragia uiuorum mortuis dupliciter proſunt, ſicut & uiuis, & propter charitatis unionem, & propter intentionem ad eos directam: non tamen ſic eis ualere credenda ſunt uiuorum ſuffragia, ut ſtatus eorum mutetur de miſeria ad fœlicitatem, uel econuerſo; ſed ualent ad diminutionem pœnę, uel aliquid huiuſmodi quod ſtatum mortui non tranſmutat.

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore uixit, meruit ut hæc ei ualerent poſt mortem, & ideo ſi poſt hāc uitā iuuatur, nihilominis ꝓcedit ex his, quę ī corpore geſſit. Vel dicēdū ſecūdū Ioan. Dam. in ſermo. prędicto ꝙ eſt ītelligēdū quātū ad retributionē, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, uel eternę miſeriæ: in qua quilibet recipiet ſolū ſecūdū ꝙ ī corpore geſſit. Interim autē iuuari poſſunt uiuorum ſuffragiis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ auctoritas illa expreſſe loquit

¶ CONCL. 2ª. Suffragia uiuorū nō ſic ualere mortuis credenda ſunt, ut ſtatus eorū mutetur de miſeria ad fœlicitatem, uel de fœlicitate ad miſeriā: ſed ualēt ad diminutionē pœnę, uel aliquid huiuſmodi, quod ſtatum mortui non tranſmutat.

¶ Examen. Ly uel aliquid huiuſmodi. Vt gaudium ſolum. Puta quando diminuitur, uel totaliter auferē pœna unius aliæ animæ purgatorij de hoc gaudent, etiam ꝙ illarum pœna tunc (ut poſſibile eſt) non diminueretur, ut ar. 1. concl. 4. Simile de gaudio in patria exiſtentium. Vide & ar. 12. 13. & 14.

¶ PROB. Quia præſupponitur clara.

¶ NOT. Et merito. Nam de ſtatu dictū eſt Eccl. xi vbi ceciderit lignū ſiue ad auſtrū, ſiue ad aquilonem, ibi erit. Et de diminutione pęnę &c. dicitur in appen. ſequen.

1m ex Apoſtolo. Geſſit. 1. R. uel in opere actuali, uel in merito, S. Tunc nihil &c. Licet .n. homo mortuus non faciat in opere actuali orationes iſtas factas pro ſe à uiuis: facit tamen in merito eas, inquantum meruit, dum adhuc in corpore uiueret, eas pro ſe f ctas ab alijs ſibi ipſi ualere.

Item de conſequentia.

Accreſcere. 2. R. quātum ad ſtatum gloriæ, uel miſeriæ æternæ: non, quantum ad diminutionē pœnarum, uel aliquid huiuſmodi. S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione ſecunda.

¶ Examen. Ly prædicto. Scilicet in ſecundo argumento ſed contra.

2m ex Apocal. Sequuntur 1. R. ſequela æternæ retributionis: non aliter. S. ut patet ex dictis, & contextu authoritatis eiuſdem.

* Ca 7. & 8 multis in locis à ſine.

* Eodē c. parte 2. & 3.

concl. 2

concl. 3

* Aliquātulum à princ. illius.

de ſequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc, ꝙ præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum ꝙ opera pro eis facta ſunt etiam quodammodo eorum, ut dictum eſt.*

Ad tertium dicendum, quòd quamuis animæ poſt mortem nō G ſint ſimpliciter in ſtatu uiæ, tamen quantum ad aliquid adhuc ſunt in uia, inquantum ſcilicet eorum progreſſus adhuc retardatur ab ultima retributione. Et ideo ſimpliciter eorum uia eſt circumſepta, ut non poſſint ulterius per aliqua opera tranſmutari ſecundum ſtatū fęlicitatis, & miſeriæ; ſed quantum ad hoc nō eſt circumſepta, quin quantum ad hoc ꝙ detinentur ab ultima retributione poſſint ab aliis iuuari, quia ſecundum hoc adhuc ſunt in uia.

Ad quartum Dicendum, ꝙ quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philoſophus loquitur, non poſſit eſſe mortuorum ad uiuos, quia mortui extra uitam ciuilem ſunt; poteſt tamen eorum communicatio eſſe quantum ad opera uitæ ſpiritualis, quæ eſt per charitatē ad Deū, cui mortuorum ſpiritus uiuunt.

Articulus III.

Vtrum ſuffragia facta per peccatores, mortuis proſint.

AD tertium ſic proceditur. Videtur ꝙ ſuffragia per peccatores facta, mortuis non proſint. Quia ut dicitur Io. 9. peccatores Deus nō audit: ſed ſi orationes eorum prodeſſent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur, ergo ſuffragia per eos facta, mortuis non proſunt.

2 Præterea, Gregorius* i Paſtorali dicit, quòd cum is, qui diſplicet ad interpellandum mittitur, H irati animus ad deteriora prouocatur, ſed quilibet peccator Deo diſplicet, ergo per peccatorum ſuffragia Deus ad miſericordiam non flectitur, & ideo talia ſuffragia non proſunt.

3 Præterea, Opus alicuius, uidetur magis fructuoſum facienti, q̄ alteri, ſed peccator per opera nihil meretur ſibi, ergo multo minus poteſt alteri mereri.

*In parte 3. c. 11. nō procul à prin.

---

* Examen. Ly retributionis: Scilicet tàm in bonum, quàm in malū accepta. Licet. n. ſecundum literam uideatur intelligi planiſſimo ſenſu de retributione tāntummodo in bonum. i. de beatitudine: tamen extenditur etiam ſequela talis ad retributionē in malum, ſcilicet æternæ miſeriæ, ut patet ex dictis. F

Itē ex Apocal. Opera illorum &c. Ꝝ. aliquo modo nō ſemp, in pſona. S. hoc eſt, opera q̄ aliquo mō poſſiꝫ reuera dici eē illorū; q̄uis n̄ ſint opa p ſē facta ab illis pſonaliter. Tuna nihil &c. Sufficit anim ꝙ illa opera ſint quodammodo illorum. Vide in ad 1m.

Rō 2a.

*Ar. præc. circa finē corp. & ad. 2.

¶NOT. Pro meliori huius captu uide in corp. & ar. 1. conclu. 3a. & 4a. & ibi ad 2m. Et nota, ꝙ quamuis defunctus ille pſonaliter fecerit in uita adhuc oiuēt opera iſta; quæ nunc facit uiuus pro illo: tamē non facit actualiter eadem, ſed tantummodo uiuus.

3m d maiori. Via exiſtētis. Ꝝ. quātam ad aliquid ſalteē. S. Tunc nihil &c. Nam quāuis animæ poſt mortē non ſint ſimpliciter in ſtatu uiæ (ut arguitur) ſi q̄tū ad &c. ut in tex.

¶NOT. Correſpōdent duo hæc, ſcilicet modus eſſendi in uia, & profectus ex opere aliquo. Si enim in uia ſunt ſimpliciter aliq. pſūt pſicera ſimpliciter. i. quātū & ad ſtatū retributionis finalis. Si uerò ſunt tm in uia quò ad aliquid, poſſunt ſolūmodo proficere quātum ad aliquod accidētale, puta pœnā &c. Vide ar. 1. corp. Quòd autem in purgatorio exiſtentes ſint adhuc quodāmodo uiatores: confirmat Conciliū Trid. ſeſſ. 6. can. 30. dicens, Vel in futuro in purgatorio, antequā ad regna cœlorum aditus patere poſſit. Adhuc nota, ꝙ ly ſimpliciter, & ly quantum ad aliquid mox declarantur in contextu per ly & ideo ſimpliciter eorum uia &c. & etiam ex concluſione 1a. corp. declarari poſſunt. I

4m ex philoſopho. Communicatio. Ꝝ. quantū ad opera ciuilia: nō, quantū ad opera uitæ ſpiritualis. S. Tunc nihil &c. Iuuamen. n. de quo eſt ſermo, cōicationē opa ū uitæ ſpiritualis, nō aūt ciuiliū requirit.

¶Examē. Ly operū ciuilium. Iſta ſunt quæ quotidie uidemus fieri inter uiuos: puta mercari, nauigare, ædificare, manducare, confabulari &c. K

APPENDIX.

Vnū pro S. Eccleſia.

EX articulo habes primū: quō per rōnem interimas hæreſes Lutheri (Prat. Lutherus.) dicentis: ꝙ orationes factæ pro defunctis nō eis proſunt. Itē Publicanorū emerſorum anno 1274. (Prat. Publicani) dicentiū: orandū non eſſe pro mortuis. Itē Vigilantij (Prat. Vigilantius.) dicentis: ꝙ orare pro nobis inuicem, dū uiuimus, poſſumus; poſtquā uerò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda eſt oratio. In primo dicto ſapit: in ſecundo deſipit, & adeò, ut unū dictum coniungendo alteri, ſe ignotam propriam uocem demonſtrat. Quare enim exaudiuntur orationes unius pro altero? Ratione charitatis & intentionis, ut in corp. Hæc aūt duo in uiuis & adinuicem, & ad mortuos uſque poſſunt extendi ut in corp. Vide & corollarium poſt prob. concluſ. 1a. Item Aerij (Prat. Aeriani. Albigenſes. Pauperes de Lugduno) uniuerſaliter dicentium: ꝙ ſuffragia, orationes, eleemoſynæ, miſſæ, &c. nihil proſunt defunctis à uiuis pro illis facta.

¶Secundò habes: quō per rationem oſtendas, prædictas meritò damnari à 2. Machab. 12. Fortiſſimus Iudas (collatione facta) duodecim millia dragmas argenti miſit Hieroſolimam offerri pro peccatis mortuorū in ſacrificium, bene & religioſè de reſurrectione cogitās. Niſi eos, q ceciderāt, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluū uideretur, & uanū orare p mortuis. Et q̄a cōſiderabat, ꝙ hi, qui cum pietate dormitionē acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluantur. Hæc ibi. Itē à uetuſtiſſima cōſuetudine eccleſiæ ſanctæ, quæ eſt orare p mortuis: ut patet. Ad cuius ꝓpoſitū inquit Chriſoſt. hom. 69. Nō temerè ab Apoſt. hęc ſācita fuerūt, ut in tremendis myſterijs defunctorū agatur cōmemoratio. Sciūt enim illis inde multū contingere lucrū, utilitatē multā. Hæc ille. Et ad idē ꝓpoſitū Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 1. In Machabeorū libris legimus oblatū pro mortuis ſacrificiū. Sed &, ſi nuſquā in ſcripturis ueteribus omnino legeretur; nō parua eſt uniuerſæ eccleſiæ, q̄ in hoc conſuetudine claret, authoritas: ubi in precibus ſacerdotis, q̄ dño Deo ad eius altare funduntur, locū ſuū hēt, & commēdatio mortuorū. Hæc ille. Vbi nota ly nō parua, i. magna, immò maxima. Quod etiā monſtrauit Apoſtol. 1. Cor. 11. per hoc, ꝙ cōtra quoſdā protervos aiebat: ſi quis cōtentioſus uř eſſe inter uos, nos talē conſuetudinē non habemus ſed neque eccleſia Dei. Hæc ille. Et D. Thom 2. 2. q. 10. ar. 12. Maximam habet authoritatē eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus æmulanda: quia & ipſa doctrina catholicorum doctorū ab eccleſia authoritatem habet. Vnde magis ſtandum eſt authoritati eccleſiæ: quàm authoritati uel Auguſtini, uel Hieronimi, uel cuiuſcūque doctoris. Hæc ille. Et Athanaſius in ſymbolo ſuo (hoc compendioſa regula fidei uocatur à concil. Flor. in decret. Armen. dat.) ubi concludens uniuerſaliter de omnibus credibilibus fundamentalem canonē ſolidiſſimū ad portas Iſtorū obſtruēdas, inquit. Quia ſicut ſingillatim unāquamq; pſonā Deū, ac dñm Chriſtiana cōſiteri ueritate cōpellimur: ita tres Deos, aut dños dicere catholica religione ꝓhibemur. Hæc ibi. Ecce: ꝙ & ꝓ affirmatione credibiliū, & ꝓ negatione incredibiliū, maximā pię orbus rōnē eſſe demōſtrat ſtabilitā ſuper cōſuetudine eccleſiæ catholicæ dū hāc pro amplectēdis credibilib. & refellendis incredibilib. adducit. Et meritò. Nā hæc eſt firma petra, ſtaūq; dulciſſimū, de quo catholici mel ſugūt, & oleū, Deut. 32. Itē meritò dānari à Cōcil. Carthag. 4. p hoc, ꝙ mandat eos, q oblationes defunctorū aut negant eccleſijs, aut cū difficultate reddūt, tanq̄ egentiū necatores, excōicari, ut recitaſ. 13. q. 2. c. oblationes, el ij. Itē à cōcil. Valē. dū mortuorū fraudatores, ut infideles habēdos anathematizare ſanxit, ut recitaſ 13. q. 2. c. oblationes, el ij. ¶Tertiò hēs: quō p rōnē ꝓdicta ſcripturarū & patrū, ꝓ quāto ſuffragia uiuorū ꝓdeſſe defunctis inſinuās, & intelligas & ꝓbes, & tuearis. 3
¶Quartò uides quō ex uiuaciſſima Angelica doctrina præſens, & declaratur, & conſolidetur. 4

Quæſiti ſic S. eccleſiæ conſuetudo, & authoritas.

Ratio inuincibilis omnino tanq̄ ſcutū inexpugnabile, catholicorum.

QVAEST. LXXI. ART. III.

CONCL. 1a. Quātū ad opus operatū in ſacramentis nouæ legis cōſideratū ſuffragia per malos facta defunctis proſunt.

¶PROB. Quia ſacramenta noſtra ex ſeipſis, abſq; opere operantis, habent efficaciam; quam æqualiter explent per quoſcunque fiant.

¶Examen. ly abſque opere operantis. Ideſt abſque deuotione ſacramenta ipſa miniſtrantis.

¶Corollarium. Ergo ſacramenta efficaciã habere ex opere operato, eſt habere illam ex ſeipſis; & habere eã abſq; opere operantis eſt habere ipſam, & ꝙ deuotio in miniſtrante ſacramenta nõ inueniatur. ha pp tantum boni quantum mali ualet ſacrificiũ miſſe, baptiſmi collatio, & abſolutio; pro quãto eſt ex parte ſacramẽtorũ. Ea ppter in ſuſcipiẽte, uel dante baptiſmum non requiritur pro charactere imprimendo neceſſitate deuotio: ut habet de his 3. par. q. 64. ar. 5. & 10. & q. 68. ar. 8.

*Aug. in Enchiridio cap. 109. 110. & 119. 120. 3. & l. de cura pro mortuis agẽda ca. 1. & ult. & olim de 8. Dulcitij queſt. q. 2. tom. 4. & Rabanus h. de inſtitu. clerie. c. 44. *li. 4 Sen. diſ. 45. S. B. in initio.

¶NOT. Confirmatur iſta probatio per cõcil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramẽtis can. 8. Si quis dixerit: p ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri grat. & c. anathema ſit. Hæc ibi. Ecce ꝙ radicem uirtutis præmiſſæ concluſionis affert concilium per hoc, ꝙ ſacramẽta ex opere operato habere efficaciã inſinuat. Conſequenter ergo etiam per hoc confirmare nititur cõcluſionem iſtam primam.

concl. m

CONCL. 2ª. ſuffragia peccatoris, ſi conſiderentur ut ſunt eius, nullo mõ meritoria eſſe poſſent, nec ſibi, nec alij.

concl. p

¶PROB. Quia pręſuppoſuitur clara.

¶NOT. Et meritò. Nam prius debet q eſſe accepta Deo & poſtea illa, quæ facit. Hoc denotauit Gen. 4. Reſpexit dominus ad Abel & ad munera eius. Vbi non dicit ad munera eius, & Abel; ſed è cõtra. Hoc denotauit & Gregorius: ut in argumento ſecundo

4 Præterea. Omne opus meritorium oportet eſſe uiuificatum, ideſt, charitate informatum, ſed opera per peccatores facta ſũt mortua, ergo nõ poſſunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

Sed contra eſt, ꝙ nullus poteſt ſcire de altero pro h certo, utrum ſit in ſtatu culpæ, uel gratiæ, ſi ergo tantum illa ſuffragia prodeſſent, quæ fiunt per eos, q ſunt in gratia, non poſſet homo ſcire per quę ſuffragia ſubueniret ſuis defunctis, & ita multi ſuffragiis procurãdis retraherẽtur.

Præterea, ſicut Augu. dicit in litera.* Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex ſuffragiis ſecundum quod dum uiueret, meruit ut iuuaretur poſt mortem, ergo ualor ſuffragiorum menſuratur ſecundum conditionem eius, pro quo fiunt, non h ergo differt, utrum per bonos, uel malos fiant.

Respondeo, dicendum, quòd in ſuffragiis, quæ per malos fiũt, duo poſſunt cõſiderari. Primo, ipſum opus operatum, ſicut ſacrificium altaris, & quia noſtra ſacramenta ex ſe ipſis efficaciam hñt abſque opere operãtis, quã æqualiter explent per quoſcunq; fiãt ꝟ m quantum ad hoc ſuffragia p malos facta defunctis proſunt.* Alio modo quantũ ad opus operans, & ſic diſtinguẽdũ eſt, quia operatio peccatoris ſuffragia faciẽtis, poteſt uno modo conſiderari prout eſt eius, & * ſic nullo mõ meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec alii. Alio mõ inquãtum eſt alterius, quod dupliciter contingit. Vno modo inquantum peccator ſuffragia faciens gerit perſonam totus Eccleſiæ, ſicut ſacerdos dũ dicit in Eccleſia exequias mortuorum, & quia ille intelligitur facere, cuius nomine, uel uice fit, ut patet per Dionyſium in libro Eccleſ. Hierar. Ide eſt quod* ſuffragia talis ſacerdotis, quamuis ſit peccator, defunctis proſunt.* Alio mõ qñ agit ut inſtrũm alterius opus. n. inſtrũi eſt magis G principalis agentis: vñ quamuis ille, qui agit ut inſtrũm alterius nõ ſit in ſtatu merendi, actio tamen eius poteſt eſſe meritoria ratione principalis agentis, ſicut ſi ſeruus in peccato exiſtens, quodcunque opus miſericordiæ facit ex præcepto domini ſui charitatem habentis. Vnde ſi * aliquis in charitate decedens præcipiat ſibi ſuffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem habens, H illa ſuffragia ualent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato exiſtant, magis tamen ualerent ſi eſſent in charitate, * quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria eſſent.

Ad primum ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non eſt peccatoris, ſed alterius, & ideo ſecũdum hoc digna eſt ut à Deo exaudiatur: * tamen etiam quan- I doque Deus peccatores audit, quando ſcilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum, non enim ſolis iuſtis, ſed etiam peccatoribus Deus bona ſua prouidet, ut patet Mathæi. 5. non autem ex eorum meritis, ſed ex ſua clementia. Et ideo Ioan. 9. ſuper illud, Deus peccatores non audit, Gloſſa dicit quòd loquitur ut iunctus, non ſicut plene uidens.

K

CONCL. 3ª. Suffragia Sacerdotis gerentis perſonam totius eccleſiæ, quamuis ſit peccator proſunt defunctis.

Examen. ly gerentis perſonam & c. Hoc dicitur ad differentiã illorũ ſuffragia, quę facit qñq; aliquis ſacerdos, tanq̃ priuata perſona. Puta quando in camera ſua exoluit ſeptem pſalmos pœnitentiales, tanquàm quoddam priuatum.

PROB. Quia ille intelligitur facere aliquid, cuius nomine, uel uice fit.

¶NOT. 1ª. Confirmatur ſenſus antecedentis in de regulis iur. in 6 à regula 72. dicente: qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.

F ¶NOT. 2ª. Subintellige in prædicta probatione, ꝙ eccleſia eſt ſp Deo grata. Hinc n. fit ꝙ oblatum Deo, noĩe eccleſiæ, ſp eſt illi acceptum, defunctiſque proficuum, ſi pro ipſis ſic offeratur.

¶CONCL. 4ª. Si aliquis in charitate decedẽs præcipiat ſibi ſuffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem hñs, illa ſuffragia ualent defuncto: quãuis illi, per quos fiũt in peccato exiſtant, magis tñ ualerent, ſi eſſent in charitate.

¶PROB. Quia quando aliquis agit ut inſtrumentũ alterios, op* eius eſt magis principalis agentis, quàm ſuum (ex ſẽplo de ſeruo patet in textu) Iª. Quia (ly magis tñ & c.) tunc ex duabus partibus ſuffragia illa meritoria eſſent. concl. a

¶NOT. 2. Ex iſta 4. concluſione, innotẽſcit notabile mirum: q. ſ. peccator à ſeipſo dãs elemoſinam pro Antonio exiſtente in purgatorio, non iuuat Antonium: qui tamen ex teſtamento, ſeu uoluntate Antonij ipſum dans illã, iuuamẽ affert eidẽ. concl. u Ratio eſt, quia, ut p ſe agit ipſe peccator in primo caſu: in 2. aũt ut inſtrumẽtũ. Ideo quia nemo ſcit procerto ſe eſſe in gratia Dei, bonum eſt, quando facit aliquod ſuffragiũ pro defunctis, facere illud tanquam inſtrumentum, uel ipſius defuncti olim aliquo modo ad hoc inuitantis, (ſiue per legatum, ſiue aliter ſuã uoluntatẽ exprimendo,) uel ſanctæ eccleſiæ. reſſio 2ª. In iiſdem concluſionibus notabis & aliud mirandum ꝙ ſcilicet peccator orando pro ſe minus proficit ad uitam æternam, quàm orando pro alio iniugente ſibi hoc, & exiſtente in charitate. Ratio eſt eadem quia orando pro ſe ut principale agens orat, & cũ non ſit in charitate ad uitã æternam non ualet oratio ſua, orando aũt pro alio (ut prædictum eſt) orat ut inſtrumentum eius, & cũ iniugens ſit in charitate, oratio illius inſtrumenti ad uitam æternam proficit.

1ᵐ ex Ioan. Peccatores. R in perſona ſua orantes: nõ in perſona alterius. S. quod contingit dupliciter, ut in corp. poſt 2ᵐ. concl. Tunc nihil & c. ut ea concluſio nihil patet.

Item ex Ioan. De* peccatores nõ aud. t. 2. R ex eorũ meritis: nõ, ex ſua clementia S. & hoc eſt quando ipſi peccatores petunt aliquid Deo acceptum. Tũc nihil & c. ut patet.

¶NOT. Confirmaſ reſponſũ hoc ex collecta eccleſiæ dicentis Deo: & ut petẽtibus deſiderata cõcedas, fac eos quæ tibi ſũt placita poſtulare.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ quàuis ex parte eius, q diſplicet oratio peccatoris non ſit accepta, tamen ratione alterius, cuius uice, uel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta.

Ad tertivm dicendum, ꝙ hoc, quòd peccator faciẽs hmõi ſuffragia, nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non eſt capax talis profectus ꝓpter propriam indiſpoſitionem & tamen alij, qui eſt diſpoſitus aliquo modo, ualere poteſt, ut dictum * eſt.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ quamuis opus peccatoris nõ ſit viuum, inquantum eſt eius, põt tamen eſſe viuum inquantum eſt alterius, ut dictum * eſt.

Sed qvia rationes, quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere ꝙ non differat, vtrum quis ſuffragia procuret per bonos, uel per malos, ideo etiam ad eas eſt reſpondendum.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ quamuis aliquis pro certo ſcire non poſſit de altero, an ſit in ſtatu ſalutis, poteſt tamen probabiliter æſtimare de his, quæ exterius de homine videt, ex fructu enim ſuo arbor cognoſcit, ut dicitur Matthæi. 7.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ ad hoc, quòd ſuffragium alteri ualeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiuſmodi valoris, & hanc homo acquiſiuit per opera propria, quæ geſſit in uita, & ſic Auguſtinus * loquitur: Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodeſſe debet, & hoc non pendet ex eo, pro quo fit, ſed magis ex eo, qui facit, uel exequendo, uel imperando.

Articvlvs IIII.

Vtrum ſuffragia quæ a viuis pro mortuis fiunt facientibus proſint.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia, quæ a viuis pro mortuis fiunt, facientibus non proſint, quia ſi aliquis pro altero debitum ſolueret, ſecundum humanam iuſtitiam ipſe à debito proprio non abſolueretur, ergo per hoc ꝙ aliquis ſuffragia faciens, debitum ſoluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio nõ abſoluitur.

2 Præterea. Vnuſquiſq; qđ facit, facere debet meliori modo, quo poteſt, ſed melius eſt iuuare duos, quàm unum. Si ergo qui per ſuffragia debitum mortui ſoluit, à proprio debito liberatur, uidetur ꝙ numquam debet aliquis ꝓ ſeipſo ſatisfacere, ſed ſemper pro alio.

3 Præt. Si ſatisfactio alicuius pro alio ſatisfacientis æqualiter prodeſſet ſibi, ut ei pro la-

---

poſtulare. Loquitur. n. etiam de peccatoribus exaudiẽdis à Deo. F

2m ex Gregorio. Cum is qui diſplicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. ℞. ſi ille, ad quem mittitur attendat perſonã miſſi ſecundum ſe, non autem perſonã mittentis eum. S. ut ex texto colligitur, & concluſionibus 1a. & 4a. Tunc nihil &c. vt patet.

3m maior. Opus alicuius videtur magis fructuoſũ facienti, quàm alteri. ℞. cæteris paribus. S. Tunc nihil &c. Nam, in propoſito, cætera ſunt diſparia. Hoc. n. ꝙ peccator faciens ꝓ ſe huiuſmodi ſuffragia, nullum &c. ut in texto.

¶NOT. Vide nos. poſt prob. concl. 4m. & radicem illius mirandi ſecundò dicti ex præſenti loco intellige.

*In corp. arti.

4m de maiori. Omne opus meritorium. ℞. ſecundum ꝙ meritorium: non aliter. S. Tunc nihil &c. Nam opus peccatoris, ut alterius inſtrumentum eſſe poteſt viuificatum, & conſequenter meritorium: licet opus eiuſdẽ, vt ſic, ſit mortuum, & conſequenter nõ meritorium: ut ex 2a, 3a, & 4a. concluſione patet.

*In corp. arti.

1m contra ex antecedente. Nullus poteſt ſcire de altero pro certo. ℞. põt tamen aliquis de altero ꝓbabiliter æſtimare. S. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet applicanti prædicta.

2m illatio ſecunda. Non ergo &c. ℞. conceditur, quantum eſt ex parte capacitatis defuncti: non, quantum eſt ex parte ſuffragia facientis. S. ut in textu: Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium*. Ergo abſolutè loquendo ſuffragia facta per bonos magis proſunt defunctis & aliis, quam per malos: ut etiam apertè colligitur, ante reſponſiones argumentorum contrà factorum per ly ſed quia rationes quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere &c. Nam magis ualet opus bene qualificatum tam ex parte ſui, quàm ex parte alterius pro quo fit: quàm ſi operi deeſt qualitas ſua bona. Hæc dicta ex textu collecta intellige de operibus ſeruata ſemper concluſione prima. Nam de ſacramentis, quantum pendet ex ipſorum opere operato, ſentiendum eſt, ut ibi.

APPENDIX.

Vide. ꝓ S. Eccl.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas errorem Algazelis, & Auicennæ (vt refert directo. inquiſit. 2. part. q. 4.) dicentium: ꝙ precibus, & ſacrificiis, Deus non placatur. Item quomodo directè excludas erroneam propoſitionem deductam ab Hæreticis falsò ex Abac. 2. (ut notat, cenſura generalis in bibliam) dicentem: ꝙ peccator ſiue impius ubiq; per fidè agit. Item à fortiori illam Lutheri (Alfon. Caſtr. Peccatum) dicentis: iuſtum peccare ſemper in omni opere bono. Item & illum eiuſdem (Alphon. Caſtr. ibid.) dicentis: peccatum eſſe omne opus, quantumlibet rectè factum. Ex hoc enim ꝙ articulus præſens monſtrat ſuffragia etiam à peccatoribus exhibita quandoque eſſe & Deo grata, & proximo tàm viuo quàm defuncto proficua, patet uel mediocriter ſapienti: ꝙ ſanctus Thomas per hanc doctrinam militat efficaciter ſatis, ſuperq;, contra omnes prædictos, ac ſimiles.

*Loco citato in argum.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictos errores meritò damnari ab Eſa. 19. Reuertentur ad dominũ, & placabitur Deus. Item à Bonifacio Papa de reg. iur. in 6. regul. 72. q facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum. Hęc ibi. Vbi monſtrat: ꝙ etiam peccator, ut repreſentat eccleſiam, vel aliũ exiſtẽtem in gratia, placat Deũ precibus ſuis. Item à Ionæ 3. Videns Deus opera eorum, quia cõuerſi ſunt de uia ſua mala, miſertus eſt ſuper malitia: quã locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Hęc ibi, de operibus Niniuitarum. Item à pſal. 105. Stetit Phinees, & placauit; & ceſſauit quaſſatio. Hæc ibi, de opere ipſius Phinees, quando ex zelo Dei occidit Iſraelitã coeuntem cum ſcorto. Deus autem non placatur peccato, ſed irritatur: ſed neque peccator, ut ſic, eum placat: quoniam ſimiliter odio ſunt impius Deo, & impietas eius. Sap. 14. Item à Leone X. in bulla cõtra errores Lutheri, ubi totam eius doctrinã uniuerſaliter damnauit ſupr. q. 5. ar. 1. appen. final cum q. 24 ar. 1. app. Item à concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. Iuſtificatis hominibus ſiue acceptam gratiam perpetuo conſeruauerint, ſiuè amiſſam recuperauerint, proponẽda ſunt Apoſtoli uerba: abundate in omni opere bono, ſcientes: ꝙ labor ueſter non eſt inanis in domino. Non. n. iniuſtus eſt Deus; ut obliuiſcatur operis ueſtri & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius. Nolite amittere confidentiam veſtrã quæ magnã habet remunerationem. Hæc ibi. Et can. 7. Siquis dixerit: opera omnia, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunq; ratione facta ſint uerè eſſe peccata, vel odium Dei mereri: Anathema ſit. Et can. 25. Siquis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem uenialiter peccare, dixerit; aut (quod intolerabilius eſt) mortaliter atque ideo pœnas æternas mereri. Anathema ſit. Hæc ibi.

¶Tertiò habes: quomodo per rationẽ prædictã ſcripturarum proquanto uirtualiter ſaltem peccatores quandoq; opera Deo grata facere, ac per hoc defunctis prodeſſe per ſuffragia inſinuant & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXI. ART. IIII.

CONCL. 1a. Opus ſuffragij, ut expiatiuum pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, ita illũ pro quo fit, abſoluit à debito

à debito pœnæ ſuæ : quòd non abſoluit facientem ipſum opus A à debito pœnæ.

¶PROB. Quia in recompenſatione tali conſideratur æqualitas iuſtitiæ: & opus unum ſatisfactorium poteſt ſufficere ad unius pœnam tollendam, quod non ſufficiat ad duorum (patet in text.)

¶CONCL. 2ª. Opus ſuffragij, ut eſt meritorium uitæ æternæ, non ſolum prodeſt ei pro quo fit: ſed facienti magis.

¶PROB. Quia opus, ut meritorium, procedit ea charitate.

¶NOT. Præſupponit iſta probatio, quòd charitas eſt ordinata. Ex hoc enim habenti eam magis prodeſt opus, quàm alteri. Ad huius captum etiam faciliorem ſumito exemplum Damaſceni de unguento: ut dicitur in arg. 2. Sed contrà.

*In ſermone pro mortuis parum à med.

1m cōſequentia. Ergo &c. Rx. conceduntur. S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionib. Pe. hoc enim conceſſum non ſit; quòd opus, inquantum meritorium, non proſit etiam facienti.

2m illatio cōcluſionis. Si ergo Rx. conceditur. S. ut in ad 1m.

3m cōſequentia. Ergo &c. Rx. conceditur. S. ut in ad 1m.

*concl. m

4m ex pſal. Cōuertetur. Rx. quantum ad meritū non, quantum ad ſatiſfactionem. S. ſi uidelicet oratio mea hat pro ſatiſfaciendo pœnæ tantum alterius.

5m ex Damaſceno. Sibi prodeſt. Rx. quantum ad meritū non, ſatisfactionem S. ut in ad 1m.

tisfacit eadem ratione æqualiter ualebit tertio, ſi pro eodē ſatiſfaciat, & ſimiliter quarto, & ſic deinceps, ergo unus una ſatiſfactione poſset pro omnib. ſatisfacere, h quod eſt abſurdū.

SED CONTRA eſt quod dicitur in Pſ. 34. Oratio mea in ſinu meo h conuertetur, ergo eadem ratione, & ſuffragia, quæ pro alijs fiunt, ſatisfacientibus proſunt.

Præterea. Dama. † dicit in ſermone de his, qui in fide dormierunt. Quemadmodum vnguento, uel alio oleo ſancto circumlinire uolens infirmum, primo ille, ſcilicet liniens, participat vnctionem, deinde perungit laborantem, ſic & quicumque pro proximi ſalute agonizat, primū h ſibi prodeſt, deinde proximo, & ſic habetur propoſitum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd opus ſuffragij, quod pro altero fit, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ut eſt expiatiuū pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, quæ in ſatisfactione attenditur, & m hoc modo opus ſuffragij, quod computatur quaſi eius, pro quo fit, ita abſoluit eum à debito pœnæ, quòd non abſoluit facientem à debito pœnæ propriæ n, quia in tali recompenſatione conſideratur æqualitas iuſtitiæ. Opus autem illud ſatisfactorium ita poteſt adæquari uni reatui, quòd alteri non adæquetur, reatus enim duorum peccatorum ma- C

¶NOT. Intellige prædicta in ſolutione argumentorum iſtorum in caſu, quo ille, pro quo fit oratio, ſeu quodlibet ſuffragiū, eſt capax ſatiſfactionis huius, hoc eſt capax, quod illud opus inquantum ſatisfactorium ad ſe perueniat. Ad hoc enim, quòd vnus poſſit ſatisfacere pro alio requiruntur aliquæ conditiones in recipiente, ut q. 13. artic. 2. Rurſus Aduerte articulum hunc poſſe aliquo modo deſeruire intelligentiæ de indulgentijs, ut facile patere poteſt diſcurrenti ſupra q. 25. art. 1. &c. & ideo non mirum, quòd ſancti ad plenum, ſuperque, tota retributio data ſit pro operibus ſuis, inquantum meritoria fuere, & nobis adhuc proſint, ut ibi dictum fuit.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò quo per rationem excludat à fortiori hæreſim Amſdorph. Prat. Amſdorphiani. dicentium: opera bona perniciosa eſſe ad ſalutem. Adeò. n. perniciosa illa non eſſe ad ſalutem, monſtrat articulus; ut & facienti, & al- D

*Veil. p S. Eccle.

teri; proficua eſſe dicat. Item Pelagij & Mahometis (Prat. Mahometis) dicendum: opera aliena nihil prodeſſe, etiam ſanctorum. Vides enim hic, quòd ipſa proſint. Item Luthari (Prat. Lutherani) dictus: opera propria etiam bona, ut a Spiritu ſancto piorum corda inhabitante, eſſe peccata. Quòd. n. peccata nō ſint, mōſtrat articulus: dū hæc & placere Deo tanquā præſuppoſitiuè, & nobis prodeſſe tanquā directè probat.

iorem ſatisfactionem requirūt, quàm reatus vnius. Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt meritorium vitæ æternæ, quòd habet inquantum procedit ex radice charitatis, & p ſecundum hoc non ſolum prodeſt ei, pro quo fit, ſed facienti magis q, & per hoc patet ſolutio ad obiecta, primæ enim rationes procedebant de opere ſuffragij ſecūdum quod eſt ſatisfactorium: ſed aliæ ſecundum, quod eſt meritorium.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videt quòd ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno, per hoc quod habetur. 2. Macch. 12. ubi dicitur, quòd inuenerūt ſub tunicis īterfectorum o donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen poſt ſubditur, quòd Iudas duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis eorum, conſtat autem illos peccaſſe mortaliter, contra legem agentes, & ita in h peccato mortali deceſsiſſe, & ſic ad inferos eſſe translatos, ergo exiſtentibus in inferno ſuffragia proſunt.

2 Præterea, In litera * habet ex uerbis Auguſtini, † quòd quib. valent ſuffragia, uel ad hoc proſunt, ut ſint plena remiſsio, uel ad

¶Secundò habes. quō per rōnem a fortiori oſtendas: illas meritò dānari à &c. ut q. 13. art. 2. & q. 14. art. 5. app. & 1. par. q. 102. at. 3. app. Item à pſal. 14. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Item à &c. ut ex articul. 1. 2. & 3. eliciū pōt. Item à Matth. 10. Qui dederit calicem, aquæ frigidæ alicui in nomine meo, non perdet mercedē ſuā. Itē à Iacob. 5. Qui cōuerti fecerit peccatorē ab errore uiæ ſuæ, ſcire debet, quòd animā eius liberabit à morte: & operit multitudinē peccatorū. Per ly liberabit animam eius, uide quòd bona aliena proſunt alteri; & per ly operit multitudinē peccatorū uide quòd proſunt ſibimet facienti. 2 concl. p

¶Tertiò habes, quō per rōnem oſtendas, meritò inſinuari ab Eccle 29. quòd ſuffragia pro altero, ſiue viuo ſiue mortuo facta & facienti proſunt: & ſic. Conclude eleemoſinā in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hæc ibi. Vbi nota ly hęc ſcilicet eleemoſina: quā per hoc ſignificatur, opus, ipſum pro alio factum adeò prodeſſe facienti, ut, & ſi beneficiarius ex illo opere non recordetur benefactoris, opus illud pro benefactore clamet ad Deum. Itē à Matt. 10. Dicite pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illam pax ueſtra: ſin autem, reuertetur ad uos. Hæc ibi. Vbi ſimul oſtenditur, & quòd opus bonum vnius prodeſt alteri, & quòd ad hoc ut proſit requiritur diſpoſitio in altero; ut dictum eſt ant. poſt omnia argu. Nota ly ſin autem, reuertetur ad uos: quā per hoc declaratur, opus ipſum etiam quantum ad id quod ex intentione facientis debuerat peruenire ad alterum, in caſu, quo alter eſſet diſpoſitus ad recipiendum illud, reuerti ad facientē, hoc eſt, quantum ad eſſe ſatisfactorium; quando faciens indiget ſatisfactione. 3 E

*Lib. 4. Sent diſt. 45. S. B. in medio.

†In Enchiridio ca. 110. in fine tom. 1. & in li. de 8. Dulcitij. nō. q. 2. in fine to. 4. & Raban in lib. de inſtitutione clericorum. ca. 44.

¶Quartò habes, quō per rōnem prædicta ſcripturarū, & patrum, pro quanto ſuffragia, ſeu opera facta pro alijs prodeſſe & facienti inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò vides quomodo ex ijs viciſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆST. LXXI. ART. V.

CONCL. 1ª. Non poteſt eſſe, vt pœna tollatur, niſi prius culpa expietur.

¶PROB. Quia culpa non poteſt ordinari, niſi per pœnã: & diuinæ prouidentiæ eſt, nihil in rebus inordinatum relinquere (omnia patent.)

¶Corollarium. Ex hoc ergo infertur, ut in textu, quod ſeilicet cum culpa continuè maneat &c. & id bene ſemper recolito, contra omnis iudiciorum Dei ſcrutatores.

¶CONCL. 2ª. Miſeria damnatorum nõ poteſt diminui, ſicut nec gloria ſanctorum augeri, quantũ ad præmium eſſentiale.

¶PROB. Quia damnati totaliter ad uitæ terminum peruenerunt: ſicut & ſancti in patria.

¶Examen. Ly quãtum ad præmiũ eſſentiale. Illud eſt uidere Deum, ipſoque frui, faciliter. Comparatiuè igitur ad hoc omne aliud di ci poteſt præmiũ accidentale: Vt gloria corporis, gaudiũ de peccatore pœnitente & agente lætitia ſanctorum ex profectu alioꝝ exemplo ſuo: puta B. Dominici, atque Franciſci de imitatione ſuarum nitentium à bonis fratribus ſuis, B. Thomę de profectu eccleſiæ ſanctæ per doctrinã ab ipſo nobis uiatoribus relictam, & omnium ſanctorum de aduentu nouo alicuius defuncti in illam patriam.

¶CONCL. 3ª. Tutius eſt ſimpliciter dicere: ꝙ ſuffragia non proſunt damnatis: nec pro eis eccleſia orare intendit.

¶Examen. Ly non proſunt, ly nec pro eis &c. Ideſt neque proſunt ex parte charitatis, neqꝫ proſunt ex parte intentionis (uide ar. 1. Nam charitas eccleſiæ ad eos, ratione defectus illorum, non extenditur, neque intentio, cum eccleſia ob ſatendas iuſtitiæ diuinæ cõtra tacere, quæ eſt ut in damnatis ſi naliter nulla ſit redemptio.

¶Examen ly tutius. Hoc dicitur pro pter ultimã aſſertã

* Cap. 7. circa me. p. 1.

* Damaſ. in ſermone de defunctis circa med. ibi.

* In ſermone de defunct. circa med. ibi.

* Eodẽ loco nunc notato.

* Illo loco ſepius citato.

* Cap. 7. p. 3. in me. illius. Vide decre. 13. q. 2. c. 20.

* Li. 34. c. 12. explicans illud Iob. 41. æſtimabis abyſſum quaſi ſeneſcẽtẽ & li. 4. Dial. c. 44.

* Li. 4. Sẽt. d. 45. §. B. * in Enchiridio ca. 67. 68. & 100. 10. 3. in lib. de cura pro mortuis. c. 1. & ult. & vide in lib. 8. q. 6. Dulcitio tota q. 1. 10. 4 & in lib. de fide & ope.

hoc, quod tolerabilior ſit eorum pœna, uel [h]damnatio, ſed ſolum illi, qui in inferno ſunt, damnati eſſe dicuntur, ergo etiam exiſtentibus in inferno ſuffragia proſunt.

3 Præterea, Dio.* ult. cap. Eccl. Hierar. dicit, Si iuſtorum orationes & ſecundum hanc uitã, [h] quãto magis poſt mortem in illis, qui digni ſunt ſacris orationibus operantur ex quo poteſt accipi qđ ſuffragia magis proſunt mor G tuis, q̃ uiuis ſed uiuis proſunt etiã in peccato mortali exiſtentibus, cum quotidiè oret Eccleſia pro peccatoribus, ut conuertantur ad Deum, ergo etiam, & mortuis in peccato mortali exiſtenti bus ſuffragia ualent.

4 Præterea. In uitis patrum legitur, quod ẽt Damaſ.* i ſermone ſupradicto refert, quòd Macharius, inuẽta in uia caluaria cuiuſdam defuncti, oratione præmiſſa H quæſiuit cuius caput fuiſſet, & caput reſpondit, quod fuerat ſacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confeſſus eſt oratione Macharii ſe, & alios iuuari; ergo ſuffragia Eccleſiæ etiam in inferno exiſtentibus proſunt.

5 Præterea. Dama.* in eodem ſermone narrat, ꝙ Gre. pro Traiano orationem fundens, audiuit uocem ſibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & ueniam I Traiano do. Cuius rei ut Dama. dicit in dicto ſermone, teſtis eſt Oriens omnis, & Occidens ſed conſtat Traianum in inferno fuiſſe, quia multorum martyrum necem amaram inſtituit, ut ibidem Dama. dicit, ergo ſuffragia Eccleſiæ, ualẽt etiam in inferno exiſtentibus.

SED CONTRA eſt quod dicit Diony.* 7. cap. Eccl. Hierar. Summus ſacerdos pro immundis non K orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remiſſionem, quia non audiretur pro illis, ergo ſuffragia exiſtentibus in inferno non ualent.

Præterea. Grego.* dicit in 34. lib. Moral. Eadem cauſa eſt cur non oretur tunc, ſcilicet poſt diẽ iudicii pro hoibus æterno igne damnatis, quæ nunc cauſa eſt F quare non oretur pro Diabolo, & Angelis eius, æterno ſupplicio deputatis, quæ etiam nunc cauſa eſt quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impiiſque defunctis, quia de eis utique quos æterno damnatos ſupplicio iam nouerint, ante illum iudicis iuſti conſpectu orationis ſuæ meritum caſſari refugiunt, ergo ſuffragia in inferno poſitis non ualent.

Præterea. Multa habentur ex uerbis Auguſt.* qui ſine fide operante per dilectionem, eiuſque ſacra G mentis de corpore exeũt fruſtra uel à ſuis eiuſmodi officia impenduntur: ſed omnes damnati ſunt huiuſmodi, ergo eis ſuffragia non proſunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc diſtinguendum eſſe dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod poſt diem iudicii nullus in inferno exiſtens aliquo ſuffragio iuuatur, ſed ante diem iudicii aliqui iuuantur ſuffragiis Eccleſiæ. Alio modo diſtinguebant quãtum ad perſonas in inferno detẽtas, inter quos aliquos dicebat eſſe ualde malos, qui ſcilicet ſine fide, & ſacramẽtis deH ceſſerunt, & talibus quia de Eccleſia non fuerunt, nec merito, nec numero, ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe non poſſunt. Alii uero ſunt non ualde mali, qui ſcilicet de Eccleſia fuerunt numero, & fidem habentes, & ſacramẽtis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe debent.

Sed occurrebat eis quędam dubitatio eos perturbans, quia, ſcilicet uidebatur ex hoc ſequi, cum pęna inferni ſit finita ſecundum intenſionem, quãuis duratione infinita exiſtat, ꝙ multiplicatis ſuffragiis, pęna illa totaliter auferetur, quod eſt er I rot Origenis.* Et ideo, hoc inconueniens euadere multipliciter uoluerunt. Præpoſitiuus enim dixit, ꝙ tantum poſſunt ſuffragia pro damnatis multiplicari, ꝙ à tota pœna redduntur immunes non quidem ſimpliciter, ut Origenes poſuit, ſed ad tempus, ſcilicet uſque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni ſine ſpe uenię detrudentur.

Sed iſta opinio uidetur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non poteſt ordinari, niſi per pęnam, unde [m] nõ põt eſſe vt pęna tollaẽ niſi prius K culpa expiceẽ, [r] & ideo cũ culpa continue maneat in damnatis, eorum pęna nullatenus interrũpetur.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, ꝙ hoc modo proceditur in diminutione pęnarum per ſuffragia, ſicut proceditur in diuiſione linearum, quæ cum ſint finitæ, tamen in infinitum diuidi poſſunt, & nunquam per diuiſionem conſumuntur, dum fit ſubtractio non ſecundum eandẽ quantitatẽ, ſed ſm eandẽ proportionem: Velut ſi primo auferatur pars quarta totius, & ſecundo pars quarta illius quartæ, & ſic deinceps in infinitum. Et ſimiliter dicunt ꝙ per primum ſuffragium diminuitur aliquota pars pœnę, & per ſecundum

ſecundum legẽ communẽ: quod ponitur in textu à ly ſed tamen modus, qui à quibuſdam ponitur &c. uſque ad concluſionem hanc, & ſubditur.

lib. c. 14. 15. 16. 10. 4. & ſuper Pl. 86 10. 8. & de uerbis Apoſt. ſer. 14. uel. 32 10. 10.

* lib. 1. de Periarch. c. 6. & refert Grego. lib. 34. mora. ca. 16. Vide infra q. 99. art.

concl. m

pars aliqua remanentis ſecundũ A eandem proportionem.

Sed iſte modus multipliciter defectiuus eſt. Primo, quia infinita diuiſio, quæ congruit cõtinuę quantitati, non uidetur poſſe ad quantitatem ſpiritualem trãsferri. Secundo, quia non eſt aliqua ratio, quare ſecundum ſuffragiũ minus de pęna diminuat quàm primũ, ſi ſit ęqualis ualoris. Tertio, quia pęna diminui non põt, niſi diminuatur & culpa, ſicut nec auferri niſi ablata. Quarto, quia in diuiſione lineę tandem peruenitur ad hoc, quod non eſt ſenſibile corpus, corpus enim ſenſibile non eſt in infinitum diuiſibile, & ſic ſequeretur ꝙ poſt multa ſuffragia pęna remanẽs propter ſui paruitatem non ſentiretur, & non eſſet pęna.

Et ideo alij alium inuenerunt modum. Altiſiodorenſis* enim dixit, ꝙ ſuffragia proſunt damna- C tis non quidem ſecundum diminutionem pęnæ, uel per interruptionẽ; ſed per confortationẽ patientis, ſicut ſi homo portaret graue onus, & faciem ſuam perfunderet aqua, ſic enim confortaretur ad melius portandum cũ tamen onus ſuum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum eſſe nõ poteſt, quia aliquis plus, uel minus æterno igne grauatur, vt Greg.* dicit D ſecundum meritum culpæ, & inde eſt, ꝙ eodem igne quidã plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non poteſt eſſe ꝙ leuius pęnã ferat. Eſt nihilominus † prędicta opinio, & præſumptuoſa, utpote Sanctorũ dictis cõtraria; & uana, nulla auctoritate fulta; & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno ſunt extra uinculũ charitatis, ſecundum E quam opera uiuorum continuantur defunctis, tũ quia totaliter ad uitæ terminum peruenerũt, recipientes ultimam pro meritis retributionem, ſicut, & Sancti, qui ſunt in patria. Quod enim adhuc reſtat de pęna, uel gloria corporis, hoc rõnẽ uiatoris nõ prębet; cũ gloria eſſentialiter, & radicaliter exiſtat in aĩa; & ſimiliter miſeria damnatorũ: & ideo nõ põt eorũ pęna diminui, ſicut, nec gloria Sanctorũ augeri quantum ad A pręmiũ eſſentiale.¶ Sed tñ modus qui à quibuſdã ponitur, ꝙ ſuffragia proſunt damnatis, poſſet aliquo modo ſuſtineri; ut ſi dicatur ꝙ non proſunt, neque quantum ad diminutionem pęne, uel interruptionẽ, uel quantũ ad diminutionẽ ſenſus pęnæ; ſed quia ex huiuſmodi ſuffragijs eis aliqua materia doloris eis ſubtrahitur, quæ eis eſſe poſſet, ſi ita ſe abiectos B conſpicerent, ꝙ pro eis nullã curã haberent, quæ materia doloris eis ſubtrahitur, dum ſuffragia pro eis fiunt. Sed illud ẽt nõ põt eſſe ſecundum legem cõem, quia ut Auguſt.* dicit in lib. de cura ꝓ mortuis agenda, ꝙ præcipue de damnatis eſt uerum. Ibi ſunt ſpiritus defunctorum, ubi nõ uidẽt quæcunque aguntur, aut eueniũt in iſta uita hominibus: & ita non cognoſcunt qñ pro eis ſuffragia C fiũt; niſi ſupra cõem legẽ hoc remediũ diuinitus detur aliquibus damnatorũ; quod eſt uerbũ omnino incertũ. Vnde tutius eſt ſimpliciter dicere, ꝙ ſuffragia non proſunt damnatis; nec pro eis Eccleſia orare intẽdit, ſicut ex inductis* auctoritatibus apparet.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ donaria idolorum non fuerũt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis ſignum accipi poſſet, ꝙ in reuerentiam idolorum ea deferrent; ſed ea acceperunt ut uictores, quia eis iure belli debebãtur, & tamen per auaritiam uenialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & ſic ſuffragia ẽis prodeſſe poterant. Vel dicendũ, ſecundũ quoſdam, ꝙ in ipſa pugna uidentes ſibi periculũ imminere de peccato pęnituerunt, ſecundum illud Pſal. 77. Cũ occideret eos, quęrebãt eũ, & hoc ꝓbabiliter põt æſtimari, & idẽ ꝓ eis fuit oblatio facta.

Ad secvndvm Dicendũ, ꝙ in uerbis illis, damnatio large accipitur ꝓ quacũq; punitione, & ſic includit ẽt pœnã purgatorij, quæ quãdoq; totaliter expiatur, quandoque autem non, ſed diminuitur.

Ad 3m dicendũ, ꝙ quantum ad hoc magis acceptatur ſuffragiũ pro mortuo, q̃ pro uiuo, quia magis indiget, cum nõ poſſit ſibi auxiliari, ſicut uiuis, ſed quantum ad hoc, uiuus eſt melioris conditionis, quia poteſt transferri de ſtatu culpæ mortalis in ſtatu gratiæ, quod de mortuis dici non poteſt; & ideo non eadem cauſa orãdi pro mortuis, & pro uiuis.

Ad 4m dicendum, quod illud adiutorium non erat, quod pęna eorum diminueretur, ſed in hoc ſolo; ut ibidem dicitur, quod eo orante, concedeba-

dicitur ly tutius, cõparando concluſionem hãc ad primos modos in litera recitatas. Totaliter enim reprobati ſunt oẽs ante hunc ultimũ aſſertum in corp. recitati. corp. poſiti, & præpoſitiui, & ut ibi patet. Licet.n. utatur quandoque S. Thomas uerbis iſtis ly ul dicitur uel ſimilibus: tamen huiuſmodi, ratione modeſtiæ dicta ſolummodò, accipienda ſunt: ut plenius apparet ex reprobatione contra Altiſiodorenſẽ, quãuis eius poſitio eſſet inter alias prædictas minus abſurda.

¶ Ly ſimpliciter. Ideſt nulla addito ſeu abſolute. Quaſi dicat, hoc in concluſione dictum abſque ulla gloſa de præcedẽtibus & huiuſmodi admittendũ eſt.

¶ Ly non proſunt. Cum hoc tamẽ ſtare ꝙ damnatis proſint impropriiſſimè ſuffragia, modo illo ſcilicet, quo Albertus magnus in compendio ſuæ theologiæ lib. 7. cap. 5. circa finem loquitur. Vult enim, ꝙ inquantum ex ſuffragijs aliquorum uiuentium conuertuntur aliqui alij ad bonã frugem, & tandem ad uitã æternam, intantum damnatis proſit illud ſuffragiũ; & hoc per modum cuiuſdã diminutionis. Patet nãque: ꝙ quanto plures damnabantur, tãto acerbior, accidentaliter ſaltem, fiet pęna prius ibi exiſtentium: & conſequenter ab oppoſitis ex eo, ꝙ per ſuffragia prædictorum uiuentium quidam aij iuuantur, ne damnationẽ incurrant, ſequitur, ꝙ damnatis iam exiſtentibus pœna illa maior, quæ poterat illis coorogere ex aduentu illorum, per impeditionẽ quandam ſuſtollitur; & hoc ſolũ intellexit Albertus.

¶ PROB. Quia tũ ex authoritatibus inductis, tũ ex reprobationibus poſitionũ prædictarum in textu, patet.

*Id habet Altiſiodorẽſis li. 4. Sent. tractatu, 14. q. 1.

*Li. 9 Moral. c. 47. poſt. me.

concl. p

1m ex Machab. Donaria idolorum &c. ablata in ſignũ uictoriæ: non, ablata in reuerentiã idolorũ. §. Tunc nihil &c. Nã ea hoc non fuerunt in inferno dãnati.

Itẽ de minori. In peccato mortali deceſſiſſe. &c. niſi pœnituiſſent. § Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2m reſpõſum literæ ly ad dicendum &c.

2m ex Auguſtino. Damnatio &c. largè accepta: uno aũt, propriè. §. Hæc. n. ſolum damnatis conuenit. Tunc nihil &c. Nam ẽt exiſtẽtibus in alio loco pęnali extra infernũ conuenit damnatio largè ſumpta.

3m ex Dionyſio. Quãto magis poſt mortem? &c. attenta indigentia mortuorum in purgatorio exiſtentium: non attento ſtatu culpæ mortalis. §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet applicanti.

4m ex vitis patr. & Damaſc. inuari &c. phãtaſtice non autem, uerè. §. ut

concl. ſ

*Cap. 13. 14. 15. 16. 10. 4.

*Ioan. c. 2. & 3 ſed contra & Aug. in Enchir. c. 110. 10 5. & de ciui. lib. 21. ca. 13. 21. & 24.

Rñſio 2a.

*Decret. cauſa 13. q. 2. c. 20. incip. In præſenti.

utibid.dicitur,& in tex. Tunc nihil &c. Nam concluſio intelligit de iuuamine neruoſq̃ dicit,q̃ non pſunt ſuffragia damnatis.

5m ex Damaſceno. Veniam Traiano do.s. &. ut ſu ſcitetur à mortuis,& pœniten tiam agat. § Tunc nihil &c. Nam miraculoſè hoc fuiſſe factũ non eſt inconueniens.

Non.n. inde ſequit q̃ aliquis in inferno deputatus finaliter ſecundum ſuperiores cauſas.i.ſecundum diſpoſitionem diuini propoſitu, ab ipſo inferno quandoque liberetur ſ:q̃d erat ſenſus concluſionis intẽdebat nã que 3a. concluſio: q̃ in inferno ſic exiſtẽtibus nulla datur liberatio,aut ſuffragiorũ participatio. Vnde q̃ quis,puta Traianus,in inferno ſecũdum meritorũ ſuorum iuſtitiã præſentem deputatus,ad uitam miraculoſè reuocetus conſecutus ueniam de peccatis: hoc non eſt cõtra concluſionẽ. Et hac reſponſio uidetur melior.

Item de concluſione. Valẽs 2 &. de ſpeciali priuilegio,non. de lege cõmuni § Tunc nihil &c. Non.n,concluſio intelligis de ſpeciali priuilegio, ſed de lege cõmuni. Vide 2m. reſponſum literæ ly uel dicendum ſecundum quoſdã, quòd anima Traiani &c.

¶NOT. Ex his reſponſis aduerte non derogari dictæ communi q̃ ſcilicet in Inferno nulla eſt redemptio. Nam de regulis in 6. reg. in 28. dicitur quæ à iure communi exorbitãt,nequaquã ad cõſequentiam ſunt trahenda. Ex hac ergo regula inferas:quod non uiciatur dictum commune præcedẽs ex eo, quòd ſpeciali miraculo uel priuilegio circa quempiam puta Traianum aliter à diuina clementia diſpoſitum eſt. Hæc dicta ſint etiam pro ar.6.ad primũ,& alijs ſimilibus.

* A. as ibi.

Regula iuris, de cõſequẽtis.

*Cap. 16. liter prin cipi,&me diũ to.4.

tur eis ut mutuo ſe uiderent, & hoc aliqđ gaudiũ nõ uerum, ſed phantaſticum habebant,dum impediebatur hoc, quod deſiderabant. Sicut,& dæmones gaudere dicuntur,dum homines ad peccatum pertrahũt, quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur; ſicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis noſtris compari dicuntur.

G

Ad qvintvm Dicẽdum,quòd de facto Traiani hoc modo poteſt probabiliter æſtimari, quòd precibus Beati Gregorii ad uitã fuerit reuocatus, & *ita gratiam conſequutus ſit,per quam remiſſionem peccatorum habuit, & p conſequens immunitatem a pœna; ſicut etiam apparet in omnibus illis, qui fuerunt miraculoſe à mortuis ſuſcitati, quorum plures conſtat idolatras, & damnatos fuiſſe. De omnibus enim ſimpliciter dici oportet, quòd non erant in inferno finaliter deputati;ſed ſecundum præſentem propriorum meritorum iuſtitiam. Secundum autem ſuperiores cauſas, quibus præuidebantur ad uitam reuocandi, erat aliter de eis diſponendum.[i] Vel dicendum ſecundum quoſdam, quòd anima Traiani non fuit ſimpliciter à reatu pœnæ abſoluta, ſed eius pœna fuit ſuſpenſa ad tempus, ſcilicet uſque ad finem iudicii. Nec tamen oportet quòd fiat communiter p ſuffragia, quia aliqua ſunt, quæ lege communi accidũt, & alii ſunt humanarum limites rerum, alia diuiuarum ſigna uirtutum, ut Auguſtinus* dicit in libro de Cura mortuis agenda.

H

I

peccato ad mortem;quam damnatus tam in inferno? Ergo fortiori,pro ipſis rogare nobis non ſuadetur. Item à Pſal.58. Nõ miſearis omnibus operantibus iniquitatem. Hæc ibi. Damnati uerò præ quibuſcunque aliis operantur iniquitatẽ:& ſi minorũ ſuffragia eis prodeſſent,Deus per hunc modũ illis miſereretur.

Artícvlvs VI.

*Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in *purgatorio.*

AD sextvm ſic proceditur. Videtur quòd nec etiam exiſtẽtibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni eſt:ſed in inferno [b]nulla eſt*redẽptio. Et Pſal. 6. dicit. In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo ſuffragia his, qui ſunt in Purgatorio non proſunt.

2 Præterea, Pœna Purgatorii eſt pœna finita, ſi ergo per ſuffragia aliquid de pœna dimittitur, tantum poterunt multiplicari ſuffragia, quòd tota tolletur; & ita peccatum remanebit totaliter[h]impunitum, quod uidetur diuinæ iuſtitiæ repugnare.

3 Præterea, Ad hoc animæ ſũt in Purgatorio,ut ibi purgatæ,puræ ad regnum perueniant:ſed nõ poteſt purgari [h] niſi aliquid circa ipſam fiat, ergo ſuffragia facta per uiuos † pœnam Purgatorii non diminuunt.

4 Præterea Si ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio ualent, maxime ea uidentur ualere,quæ ſũt ad imperium eorum facta; ſed hæc non ſemper [h] ualent: ſicut ſi aliquis decedens diſponat tot ſuffragia pro ſe fieri,quæ ſi facta eſſent, ſufficerent ad totam pœnam abolendam, poſito ergo q̃ huiuſmodi ſuffragia differantur quouſque ille pœnã euaſerit, illa ſuffragia nihil ei prodeſſent,non enim poteſt dici quòd proſint antequam fiant,poſtquã autem ſũt

K

facta, eis non indiget,quia iã pœ

Item à Pſal. 68 Neque abſorbeat me p fundũ,neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Hæc ibi. Tantũ ualet iſtud demergi in profundum,& puteum urgere os ſuũ ſuper aliquem,quã tu ualet dicere exiſtẽtes in illo profundo & puteo,non poſſe à quoquam iouari. Quòd ſanè inſinuat ſimul,& addit confirmationem ad prædicta,diues in inferno poſitus multa inſtantia guttam ſolũmodo aquæ pro creatione ſui refrigerio poſtulans nec tamẽ ab Abraham miſericordia pleno impetrans. Luc. 16. Item ab authoritatibus in argum. ſed contra. Ex his nota: opiniones reprobatas in tex in uõ eſſe tutas Prius quã & uide ſupra q. 16 ar.4. appen. & 1. par q.62 ar.8. & q. 64 ar.2. quoniam ad Origenis errorem in textu narratum declinare quoquo modo uidentur. Licet enim & Præpoſitiuus,& Gilbertus nanunne Gallus cognomento autem poſ:re tanus; & quidã alij ab illo errore Origenis declinare contendant: tamen non totaliter immunes euadere uidentur: ut apparet ex littera.

Cap. pro obeuntibus 13. q. 2.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrũ, pro quanto ſuffragia damnatis in inferno non prodeſſe inſinuant, & intelligas,& tuearis. 2

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

APPENDIX.

Vid. ps Eccl.&c.

EX articulo habes primò: quo per rationem oſtendat meritò eſſe à fortiori inſinuatum ab Ezechiel 14. quòd ſuffragia uiuorum non proſunt in inferno exiſtentibus:& ibi. Si fuerint Daniel, Iob, & Noë in medio eius,uiuo ego dicit dominus,quia nec filios,nec filias liberabũt, ſed ipſi ſoli liberabuntur. Vbi propheta oſtendit,à fortiori, q̃ damnatis in inferno à ſuffragijs uiuorum non iuuantur,ut patet intel. gẽu. Item à 1. Ioan.ult. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum ad mortẽ; non pro illo dico,ut roget quis. Hæc ibi. Quis autem magis peccat

QVÆSTIO. LXXI.

ART. VI.

CONCL. Non eſt dubium: quin ſuffragia per uiuos facta exiſtentibus in purgatorio proſint.

¶Examen. Ly non eſt dubium. Scilicet in fide catholica. Eſt enim hæc concluſio de fide: ut in appen. ſequen. clarè patet.

¶PROB. Quia opera unius poſſunt ualere alteri ad ſatiſfactionem (quæſt.13.art.2.) & pœna purgatorij eſt in ſupplementum ſatiſfactionis illic data,(ut in tex.) 3uf

Examen.

¶Examen. Ly in ſupplementum ſatisfactionis. Per hoc oſten A ditur, ꝙ ſatisfactio illarum animarum eſt uoluntaria. Alioquin non ſatisfacerent. Item per hoc oſtenditur: ꝙ illius pœnæ horror naturalis, quem habent illæ animæ, non eſt peccatum: alioquin illa pœna, cui naturalis hic horror eſt annexus, non eſſet ſatisfactio. Et hoc eſt contra Lutherum damnatum in bulla Leonis X. dicentem: ꝙ in purgatorio animæ ſine intermiſſione peccant, quandiu quærũt requiem, & horrent pœnas.

nas euaſit, ergo ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio non valent.

Sed contra eſt quod dicitur in litera ex verbis Aug.† ꝙ ſuffragia proſunt his, qui ſunt mediocriter boni, uel mali: ſed tales ſunt, qui in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

Præterea, Dion.* dicit 7. cap. B Eccle. Hier. ꝙ diuinus ſacerdos pro mortuis orãs, pro illis orat, qui ſanctè uixerunt, & tamen aliquas maculas habuerũt ex infirmitate humana contractas, ſed tales in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

Respondeo, Dicendum, ꝙ pœna Purgatorij eſt in ſupplementum ſatisfactionis, quę non fuerat plene in corpore conſummata: & ideo quia ſicut ex C dictis pater, opera unius poſsũt ualere alteri ad ſatisfactionem, ſiue viuus ſiue mortuus fuerit m, non eſt dubium quin ſuffragia per uiuos facta exiſtentibus in Purgatorio proſint n.

Ad primvm ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de inferno damnatorum in quo nulla eſt redemptio, quantum ad illos, qui ſunt *tali pęnæ† addicti. * Vel dicendum ſecundum D Damaſ.† in Sermone de dormien. quòd huiuſmodi auctoritates ſunt exponendæ ſecundũ cauſas inferiores, id eſt, ſecundum exigentiam meritorum eorum, qui pęnis deputantur, ſed ſecundum diuinam miſericordiam, quę vincit humana merita ad præces iuſtorum, aliquando aliter diſponitur, quàm ſententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus aũt mutat ſen- E tentiam, & non conſilium, ut dicit Grego.* vnde & Damaſ. ponit ad hoc exempla de Niniuitis Achab, & Ezechia, in quib. apparet ꝙ ſententia contra eos lata diuinitus, fuit per diuinam miſericordiam commutata.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ

4m de minori. Non ſemper valent ℞. quantum ad efficaciam ſuffragiorum ex opera operato, uel ex opere operante exequentis procedentem: non, quantum ad efficaciam ſuffragiorum ex opere operante principalis agentis procedentem §. Tunc nihil &c.

non eſt incõueniens ſi multiplicatis ſuffragijs pęna exiſtentiũ in Purgatorio annihiletur; non tamen ſequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

Ad tertivm dicendum, ꝙ purgatio animæ per pęnas Purgatorij nõ eſt aliud quã expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ, & quia per pœnam, quã unus ſuſtinet pro alio, põt reatus alterius expiari, ut dictũ eſt, non eſt inconueniens ſi per vnius ſatisfactionẽ alius purget.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ ſuffragia ex duobus ualeat, ſcilicet ex opere operãte, & ex opere operato; & dico opus operatum non ſolum Eccleſiæ ſacra- C mentum, ſed effectum accidẽtem ex operatione, ſicut ex collatione eleemoſynarum conſequitur pauperũ releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans põt accipi ex parte principalis agentis, uel ex parte exequentis. Dico ergo, ꝙ quàm cito moriens diſponit aliena ſuffragia ſibi fieri, præmium ſuffragiorum plene conſequitur, ante etiam D quàm fiant quantum ad efficaciam ſuffragij, quæ erat ex opere operante principalis agẽtis: ſed quantum ad efficaciam ſuffragiorũ, quæ eſt ex opere operato, uel ex opere operante exequentis, non conſequitur fructum antequam ſuffragia fiant, & ſi prius contingat ipſum à pęna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu ſuffragiorũ quod redundabit in illos quo- E rum culpa defraudatur, non enim eſt inconneniẽs quod aliquis defraudet per culpam alterius in temporalibus:* (Pęna autem Purgatorij temporalis eſt) quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defrandari poſſit niſi p propriã culpam.

Cõtra errores de exiſtentibus ĩ purgatorio.

*Li. 4. Sẽt. d. ſtin 45. § B. ante mediũ & in fine.

†Ex Aug. I Enchiri dio c. 110. tom. 3. & in lib. de cura pro mortuis gerẽda c. 1. & vſu & in 8. q. Dulcitij q. 2. to. 4.

*Cap. 7 p. 3. non p cul à fine.

† Quæſti. 15 art. 2. & q6. 25. artic. 1. & arti 1. 2. & 5. huius quæſt.

concl. m

* Al. ſimpliciter.

†Al deputati.

* Inter princip ũ & mediũ ſermonis ſæpius ci tati.

*L. 20. Moral. c. 21. in med.

Rõſio 2a.

†in ſermone p defunct. ſ paulo an te med.

1m de minori. In inferno. 1 ℞. iam natorum: non, purgandorum. §. Tunc nihil &c. Vide art. 5. ad 5m pro intelligentia da y q i ſunt tali pœna addicti.

Item illatio cõcluſionis. Ergo &c. 2. ℞. negat illatio §. Nam huiuſ authoritates ſunt exponendæ &c. ut in textu. Vide 2m reſponſum ly uel dicendum ſecundum Damaſcenum &c.

¶ NOT. Damaſcenus hic videtur habuiſſe ſenſum aliquẽ eorũ; quæ tanguntur ...ad 5m. Sed quicquid ſit de hoc, ſta in prima reſponſione p ſente textus, tanquã meliori.

2m de conſequente. Et ita peccatũ remanebit &c. uel aliter impunitum: negatur hoc. § quia pœna vnius &c. ut in textu fin. Pater autem apertiſſimè ex eo, ꝙ pœna unius pro altero purgãdo computatur ei, ꝙ peccatum alterius in purgatorio exiſtentis non remanet impunitum.

3m minor. Non poteſt purgari niſi aliquid circa ipſam fiat. ℞. uel niſi aliquis ſuſtineat pęnam in ſatiſfactionem ipſius § Tunc nihil &c.

¶ Corollarium. Aliquid ergo ſit circa ipſam animam, ſed nõ modo illo, quo intendebat arguens. Non enim anima, puta Petri, ponitur amplius uſque ad octauũ gradum pœnæ; quando ſuus amicus uiuens exoluit pœnas tot graduum pro illa. Et tamen circa illam aliquid ſit: quia pęna ipſa diminuitur, aut omninò tollitur.

Sufficit enim intento pſenti: ꝙ ſemper ualeant, ſuppoſitis ſupponendis. Vnde poſito, quòd ex negligẽtia alicuius defraudetur exiſtens in purgatorio, hoc non eſt cõtra propoſitum: ut in textu fin.

¶Exam Ly ex opera operante principalis agentis. Id eſt ſi charitate informatum ſit illud opus. In ſignum huius dicit textus ꝙ talis cito moriens plene cõſequitur ſuffragiorum præmium, præmium inquit, non ſatiſfactionẽ; quia præmium reſpondet charitati, ſatiſfactio executioni.

Augu. in Pſ. 103. cõ ci. 3. & in Pſ. 17. cir ca initiũ tom. 8.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Aerij (Pra. Aetiani, Albigenſes, Pauperes de Lugduno.) dicentis. ſuffragia, orationes, eleemoſinas, miſſas, &c. nihil prodeſſe defunctis a aliis pro illis facta. Intellige per ly defunctis, exiſtentes ĩ purgatorio: alioquin neque hæreſis, neque error eſſet.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas; hanc meritò damnari à Concil. Flor ſeſſ vlt. in liter. ſanct vnion. Diffinimus &c. Si uerè pęnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentię fructib. de commiſſis ſatisfecerint, & omiſſis; animas eorum pœnis purgatorijs poſt mortem purgari. Et, ut à pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarũ ſcilibet ſacrificia, orationes, & eleemoſinas, ac alia pietatis officia; quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecũdum eccleſiæ inſtituta. Hæc ibi. Item è Concil. Trident. ſeſſ. vigeſima quinta decret. de purg. Cũm catholica eccleſia Spiritu ſancto edocta ex ſacris literis, & antiqua patrum traditione, in ſacris concilijs, &c.

I Vnl. p S. Eccl. &c.

†Aug. de Ciu. Dei lib. 21. c. 24.

lijs, & nouiſſimè in hac Oecumenica ſynodo docuerit; purgatorium eſſe, animasq; ibi detentas fidelium ſuffragijs, potiſſimùm verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari: præcipit ſancta ſynodus &c. Hæc ibi. Item ab eod. ſeſſ. 22. cap. 2. de ſacrificio miſſæ ait. Pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, ritè iuxta Apoſtolorū traditionem, offeratur. Hæc ibi. Vbi nota ly Apoſtolorum traditionē. Itē ab eod. ibid. can. 3. Si quis dixerit miſſæ ſacrificiū ſoli prodeſſe ſumenti, neq; pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus offerri debere: Anathema ſit. Hæc ibi. His tamen niſi ſcanè, nè ſenſum Lutheri immiſceas: qui dixit, q; animæ ex purgatorio liberatæ ſuffragijs viuentium minus beantur, quàm ſi per ſe ſatisfeciſſent. Hic enim eius error, poſtquàm recitatus eſt, damnatur è Leone X. in bulla contra errores Lutheri: quē vniuerſaliter damnationē vide. q. 1 art. 1. adiuncta. q. 24. art. 1. appen. Item à &c. ut art. 3 appen. Vide Roffenſem ar. 40. ualidè diſputantem contra Luth.

Error dānatus.

*Li. 4. Sen ten. diſt. 45. §. R. in medi.

¶Tertiò habes: quō per rōnem prædicta patrū, & ſcripturarū, pro quanto ſuffragia prodeſſe in purgatorio exiſtentibus inſinuant, & intelligas & probes, & defendas.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Eiſdē locis nunc proxime citatis tam in Augu. quā in Magiſtro. & Augu. in li. de verbis Apoſt. ho. 32. ſuper illud 1. Theſſ. 4. ut de dormiē. & alijs locis in arg. Sed cōtra at. præce. citatis. m

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus, quia illi non detinentur niſi pro peccato alieno, ergo maxime decens eſt vt ipſi iuuentur ſuffragijs aliorū.

G

2 Præterea, In litera* habetur ex verbis Augu. q; ſuffragia pro non ualde malis propitiationes ſunt: ſed pueri non computantur inter ualde malos, cū ſit mitiſſima eorum pœna, ergo ſuffragia Eccleſiæ eos iuuant.

SED CONTRA eſt quod habetur in litera* ab Aug. quia ſuffragia nō proſunt illis, qui ſine fide operante per dilectionem hinc exierunt, ergo ſuffragia eis non proſunt.

RESPONDEO, Dicendum, q; pueri non baptizati non detinentur in limbo niſi quia deficiunt à ſtatu gratiæ, unde cum per opera viuorum, mortuorū ſtatus mutari non poſsit maxime quantum ad meritum eſſentialis præmij, vel pœnæ, ᵐ ſuffragia viuorum pueris exiſtentibus in limbo prodeſſe non poſſunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale ſit huiuſmodi, quòd pro eo poſsit aliquis ab alio iuuari † tamen animæ puerorum in limbo exiſtentes ſunt in tali ſtatu, quòd iuuari non poſſunt, quia poſt hanc vitam non eſt tempus gratiam acquirendi.

AD SECVNDVM dicendum, q; Aug. loquitur de non valde malis, qui tamen baptizati ſunt, quod patet ex hoc, quod præmittitur, * cum ergo ſacrificia, ſiue altaris, ſiue quarumcunque eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſuffragia proſint ſanctis exiſtentibus in patria.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquo modo proſint ſanctis exiſtentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Miſſæ. Sicut ſanctis tuis ʰ proſunt ad gloriam ſcilicet ſacramenta, ita nobis proficiant ad medelam, ſed inter alia ſuffragia præcipuum eſt ſacramentum altaris, ergo ſuffragia proſunt his, qui ſunt in patria.

H

2 Præterea, Sacramenta efficiunt quod figurant, ſed tertia pars hoſtiæ* ſcilicet in calicē miſſa, ſignificat eos, qui beatam uitam in patria ducunt, ergo ſuffragia Eccleſiæ proſunt exiſtentibus in patria.

I

3 Præterea. Sancti non ſolum gaudent in patria de proprijs bonis, ſed etiam alienis, vnde Lucæ 15. dicitur, Gaudium eſt angelis Dei ſuper vno pec-

F emolumentum aliquod vitale, aut ciborum aſſumptorum ab omi corporis: ſic extra charitatem defuncti nullum eccleſiæ ſuffragium participare poſſunt. Propter hoc dictum eſt art. 1. & 2. q; ad participanda ſuffragia requiritur primò charitatis connexio. Concludendum igitur ex omnibus ſimpliciter eſt: q; nullus defunctus exiſtens extra gratiam participare poteſt eccleſiaſtici corporis emolumentum.

2ᵐ ex Auguſtino. Non valde malis. ℞. baptizatis; nō aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium.* Ergo pueri illi nō ſunt ualde mali, & tamen ſuffragia à non ualde malis percepta percipere non poſſunt. Ratio eſt, quia de peccatis actualibus tātum intelligitur dicendo, q; non ſunt ualde mali. Alioquin ualde mali ſunt quia in peccato mortali ſunt; nō actuali quidem, ſed originali.

ᵃ Aug. in li. de præ deſtinat. Sanctor. ca. 12. to. 7. & tractatu. 44. in Ioannem ſup illud. Venit nox, quando, &c. tom. 9.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à Conc. Senonenſi in decretis fidei decret. 1. c. q; pueri in originali defuncti non iuuantur ſuffragijs uiuorum: & ſic. Cùm adit pœnæ temporalis, aut uenialis peccati tantum reus repente nonnūquam intereat, nec illi pateat aditus in cœleſtem illam Hieruſalem, in quam nihil intrat coinquinatum, nec item gehennæ ſubiaceat, quippe qui gratiæ ſit particeps: ſit, ut primum purgetur ex ijs, quæ geſſit in corpore: ſaluus tandem aliquando futurus; ſic tamen quaſi per ignem; de ſemper interim ſalute, ex remanentibus in eo fide, ſpe, charitate ſecutus. Hæc ibi. Vbi ab oppoſito inſinuat (ut patet intelligenti) q; extra charitatem defuncti exiſtentes non iuuantur ſuffragijs, de quibus loquitur in illo decreto: & conſequenter q; nec pueri exiſtentes in lymbo. Ex eiuſdem et. 1. concilij uerbis ultimis profligatur hæreſis Lutheri dicentis, q; animæ in purgatorio non ſunt ſecuræ de ſua ſalute, ſaltem omnes. Quæ & damnatur, poſt eius recitationem à Leone X. in bulla ſua contra errores Lutheri. Hanc damnationem vide ſupra q. 1. art. 1. ſimul cum q. 24 ar. 1 app.

ᵇ Vid. p S. eccl. &c.

ᶜ 1. p. p. 83. art. 5.

K

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta concilij Senonē. pro quanto virtualiter quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XXI. ART. VII.

CONCL. Suffragia viuorum pueris exiſtentibus in lymbo prodeſſe non poſſunt.

306

† Auguſt. lib. 21. de ciuitate Dei c. 24. circa. §.

¶PROB. Quia per opera uiuorū ſtatus mortuorum mutari non poteſt (patet ar. 1. & 2.) & pueri illi deficiunt à ſtatu gratiæ.

¶*Corollarium.* Ergo ex hoc, q; non pōt mutari ſtatus concludit ſanctus doctor, q; non poſſunt iuuari per ſuffragia. Et meritò. Nam cùm omne finitum ſecundū intenſionē auferri poſſit per multiplicationem ſuffragiorū (vt ar. 5. corp. & 6. ad 2ᵐ. patet;) & illa pœna, quamuis duratione infinita protendatur, ſit finita ſecundum intenſionē, ſequeretur, q; ſi iuuarentur ſuffragijs uiuorū, tunc totaliter aliquando pœna illorum auferretur. Multiplicatis n. ſuffragijs diminueretur magis, & adhuc magis, ſi magis multiplicarentur: & ſic tandē ad exhauſtionē illius pœnæ deueniretur. Ex hoc igit. probatur in diſcurſu, unde q̄ optimè S. Doctor argumētū illorū, de quibus in litera ar. 5. circa ſuffragia deſtētio tractādi.

1ᵐ conſequens. Maximè decens eſt, ut ipſi iuuentur ſuffragijs aliorum. ℞. dum ſunt in hac uita: non poſt. §. Nam poſt non eſt tempus gratiam acquirendi. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. 1. Monſtratur per textuale reſponſum, q; ad ſuffragia participanda requiritur neceſſariò, q; participaturus ſit in gratia. Alioquin ſicut pars corporis à reſiduo exciſa nō participat

QVÆST. LXXI. ART. VIII.

CONCL. Sanctis, qui ſunt in patria, iuuari per ſuffragia non competit.

307

¶PROB.

¶PROB. Quia per ipſa iuuari non competit ei, qui non eſt in-digens.

¶NOT. Signanter vtuntur hoc uocabulo, iuuari, probatio & concluſio, cum tamen titulus vſus fuerit illo uocabulo, proſint. Iuuari.n. præſupponit indigentiam, prodeſſe uerò non item; ſi vniuerſaliſſimè loquamur: & cõſequẽter per hanc diuerſitatem uocabuli in reſpondendo [ſ], oſtenderet [ſ], vel ſ[a] uidetur, quòd ſuffragia ſanctos iuuare licet nullo modo poſſint, tamẽ poſſunt illis prodeſſe aliquo modo, etiam quod improprijſſima. Et hoc eſt, per modum coniunctionis prodeſſe illis. Vtubi gratia. Orat quis pro aliquo peccatore qui per orationem eius adiutus conuertitur, & tandem in conſortium ſanctorum moriens aſcendit, de cuius aſſociatione gaudent utique multum alij ſancti. Ecce. Ille, qui orauit pro iſto peccatore, nonnè ubi uidetur, quod per ſuffragia ſanctis in patria profuit: ex quo illis tantum gaudium attulit, conuiugendo eis præmiſſũ peccatorem? Profuit utique, ſed modo im proprijſſimo, inquã tum ſcilicet par modum coniunctiuum, prædictę illis gaudiũ dedit accidentale. Vt dein ad tertium. Hoc modo & Albertus Magnus ponit ſuffragia prodeſſe ſanctis licet non propriè. Vide compẽdiũ Theol. Alberti eiuſdem li. 7. cap 5.

¶Examen. Ly indigens adiunctũ ſimul ſtatu capacitatis. Quod dico propter exiſtentes in lymbo, & in inferno: qui procul dubio indigentes ſunt, ſed incapaces auxilij. Non competit igitur eis per ſuffragia iuuari, ſicut nec ſanctis, ſed illis ex incapacitate tantum, iſtis ex non indigentia. Iſ autem, qui ſunt in purgatorio tanquam medij, prædictorum ſuffragia participare competit & ex indigentia & ex capacitate.

A bis creſcat deuotio: & ſic honorando ſanctos proficimus quidem nobis, non autem ſanctis aliquid utilitatis afferimus. Vnde & ad hoc propoſitum ſeſtiſſimè applicatur illud Philoſophi ſcilicet, bonos eſt honorantis, inquantum uidelicet ea honora ſanctis exhibito totum nos commodum reportamus. Applica textum.

catore pœnitentiam agente, ergo ex bonis operibus uiuentium ſanctorum, qui ſunt in patria, gaudium [b] creſcit, & ita etiam eis noſtra ſuffragia proſunt.

¶4 Præterea. Dam. ‡ dicit in Sermone de dormientibus inducens verba Chryſo. Si enim Gẽtiles, inquit, cum his, qui abierunt, ſua comburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipſius propria, non vt fauilla fiant, ſed hæc uelut illa, & ut maiorem hic circumponas gloriam, & ſi quidem peccator fuerit, qui mortuus eſt ut peccamina ſoluas, ſi autem iuſtus, vt appoſitio [h] fiat mercedis, & retributionis, & [b] ſic idem quod prius.

SED CONTRA eſt quod in litera * habetur ex uerbis Auguſtin. ‡ Iniuria eſt in Eccleſia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

Præterea. Eius eſt iuuari, cuius eſt indigere, ſed ſancti in patria ſunt abſque omni indigentia, ergo per ſuffragia Eccleſiæ non iuuantur.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſuffragium Eccleſiæ de ſui ratione importat quandam auxiliationem, quæ competit ei, qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit niſi ei, qui indigens eſt, vnde cum Sancti, qui ſunt in patria, ſint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei *, [m] eis iuuari per ſuffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiuſmodi locutiones non ſunt ſic intelligendæ, quaſi Sancti in gloria proficiant quantum ad ſe, quòd eorum feſta recolimus: ſed quia nobis proficit, qui * de eorum gloria ſolennia celebramus: ſicut ex hoc, quòd Deum cognoſcimus, vel laudamus; & ſic quodammodo eius gloria in nobis creſcit, nihil Deo, ſed nobis accreſcit.

B AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ſacramenta efficiant, quod figurant, non tamẽ illum effectum ſuum ponunt circa omne id, quod figurant, aliàs cum figurent Chriſtum, in ipſo Chriſto aliquid efficerent, quod eſt abſurdum: ſed efficiũt circa ſuſcipientem ſacramentum ex uirtute eius, quod per ſacramentum ſignificatur: & ſic non ſequitur quòd ſacrificia C pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint: ſed quòd ex meritis Sanctorum, quæ recoluntur, vel ſignificantur in ſacramento, proſint alijs, pro quibus offeruntur.

AD TERTIVM dicendum, quod quamuis Sancti, qui ſunt in patria, de bonis noſtris omnibus gaudeant, non tamen ſequitur quod multiplicatis noſtris gaudijs [c], eorum gaudium augmen- D tetur formaliter, ſed materialiter tantum: quia omnis paſſio formaliter augetur ſecundum rationem obiecti ſui, ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuſcunque gaudent, eſt ipſe Deus, de quo non poſſunt magis, & minus gaudere: quia ſic eſſentiale eorum præmium uariaretur, quod conſiſtit in hoc, quòd de Deo gaudent. Vnde E ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt, non ſequitur quod intẽſius gaudeãt, ſed quod de pluribus gaudent, & ideo nõ ſequitur quod operibus noſtris iuuentur.

2m maior. Sacramenta efficiũt, quod figurant. &c. non tamen illum effectum ſuum ponũt ſemper circa omne id, quod figurant. §. Tunc nihil &c. Non enim ſequitur inde: quòd ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint (ut volebat arguens) ſed quod ex meritis ſanctorũ, quæ &c. ut in textu.

3m de conſequente. Creſcit. &c. materialiter: non formaliter. §. Tũc nihil &c. Nam ex hoc, quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt; nõ ſequitur, quod intenſius gaudeant, ſed quod de pluribus gaudeant & conſequenter nõ habetur, quod operibus noſtris iuuentur ſancti.

¶NOT. Gaudium ſanctorum non procedit ex operibus noſtris, ſed ex uiſione diuina; adeo ut etiam tenuiter operibus noſtris bonis in Deo uiſis ita ſintentè gauderent, ſicut gaudẽt poſita uiſione illorũ. Vnde accidẽtale gaudium hoc ipſum uocatur, quando de noſtris operibus gaudent: quia ſiue adſit, ſiue abſit remanet ſẽper idem uniforme ſubſtantiale gaudiũ ipſorum ſanctorum. Et hoc eſt gaudere de bonis noſtris materialiter, non formaliter vt dicitur in textu. Hoc etiam eſt illud quod Auguſtinus in lib. confeſſ. dicebat Deo, infœlix qui te non nouit, & alia nouit, fœlix autem qui te nouit, etiam quòd alia non nouit, qui autem te & alia nouit, non propter alia beatior, ſed propter te ſolum beatus. Quod dictum intelligitur de rebus creatis in eſſentia Dei ſimul uiſis: ut ex D. Thoma colligitur, dum authoritatem hanc ad illud propoſitum affert. 1 par. quæſtio. 12. articul. 8. ad quartum. Dam uo ergo tanquam de ſua ratione in omnibus gaudendi ſancti gaudent ſcilicet de Deo: de operibus autem, ſiue alijs bonis uiſis tanquam de materia quadam bona gaudent, & propterea ex alijs uiſis gaudium eorum eſſentiale creſcere non poteſt.

1m ex collecta miſſæ. Proſunt. &c. quò ad nos: non quò ad ſanctos ipſos in ſe. §. Tunc nihil & c. Aliud eſt enim ſuffragia proficere ſanctis in ſeipſis, aliud eſt proficere ſanctis in nobis: quorum prius falſum eſt. poſterius autem uerum ut in textu declaratur.

¶NOT. Ex miſſis, alijſque pietatis operibus in honorem ſanctorum factis fit, ut ſancti illi orent pro nobis, tanquam uiciſſitudinem noſtræ deuotioni dependentes, & ex hoc, quòd in uo-

‡ Inter prine. & medium illius.

* li. 4. Sẽt. di. 45 S. B. in fine. ‡ Auguſt. de verbis Apoſtoli ſer. 17. & incipit Haſſ. die non procul à pri. & parum ſer. 41. ad fratres in eremo circa initiũ eſt, Fratres Chariſſ. &c. to. 10.

* Pſal. 35. conſl. m

* Al. eorũ gloriã ſolemnius celebrami.

ad aliquid huiuſmodi, quod ſtatũ non mutat.

Ad primvm ergo dicendum, quòd meſſio illa eſt perceptio uitæ æternæ, ſicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in uitam æternã. Sors autem uitę æternæ non datur alicui niſi pro G propriis operibus; quia etſi aliquis alteri impetraret ut ad uitam perueniat; nunquam tamen hoc fit, niſi mediantibus operibus ꝓpriis; dum, ſcilicet, precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur uitam æternam.

Ad secvndvm dicendum, quòd opus, quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit, & ſimiliter opus, quod eſt eius, qui mecum eſt unum, quodammodo eſt H et meum, unde non eſt contra diuinam iuſtitiam, ſi unus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui eſt unum ſecum in charitate, uel ab operibus pro ſe factis; hoc etiam ſecundum humanam iuſtitiam contingit, ut ſatisfactio unius pro alio accipiatur.

Ad tertivm dicendũ, quod laus non datur alicui niſi ſecundum ordinem eius ad actum, unde laus eſt ad aliquid, ut dicitur in 1. Ethic.* Et quia ex opere alterius nullus efficitur, uel oſtẽditur bene diſpoſitus, uel male ad aliquid, inde eſt, quòd nullus laudatur ex operibus alterius, niſi per accidens, ſecundum quòd ipſe eſt aliquo modo operum illorum cauſa, cõſilium, uel auxilium prębendo, ſeu inducendo, uel quocumque alio modo: ſed opus eſt meritorium alicuius non ſolum conſiderata eius diſpoſitione, ſed etiam quantum ad aliquid conſequens diſpoſitionem, uel ſtatum eius, ut ex dictis patet.*

Ad qvartvm dicendũ, ꝙ auferre alicui, quod ſibi debetur, hoc directe iuſtitiæ repugnant, ſed dare aliquid alicui, quod ei nõ debetur, hoc non eſt iuſtitię contrarium, ſed metas iuſtitiæ excedit, eſt enim liberalitatis: non autem poſſet aliquis lædi ex malis alterius, niſi aliquid de ſuo ſubtraheretur, & ita non conuenit, ꝙ aliquis puniatur pro peccatis alterius; ſicut quòd emolumentum accipit ex bonis alterius.

* Ariſt. li. 1. ca. 12. ante me.

* In initio corp. huius ar.

¶CONCL. 2ª. Per uiam orationis, quantũ ẽ ad ſtatũ cõſequẽ F duum, opus unius alteri, dum eſt in uia, ualere poteſt.

¶PROB. Quia impetratio orationis ſe poteſt extendere ad omnia illa, quæ poteſtati diuinæ ſubſunt ordinatæ (cum talis impetratio innitatur liberalitati Dei.

¶Examen. Ly ordinatę Hoc dicitur, nõ quia poteſtas Dei poſſit quandoque eſſe nõ ordinata (hoc enim blaſphemum eſt, uel cogitare:) ſed quia poteſtas diuina aliquãdo abſolutè conſideratur, eo modo quo Theologi diſtinguunt potentiam Dei in abſolutam, & ordinatam dicentes; aliquid poſſe fieri de potentia abſoluta, quod non poteſt de potentia ordinata. Vide pro huius capitu 1. par. q. 25. art. 5.

¶CONCL. 3ª. Quãtum ad aliquid, quod eſt conſequens, uel acceſſorium ad ſtatum, opus unius poteſt ualere alteri; non ſolum per uiam orationis, ſed etiam per uiam meriti: quod quidem dupliciter contingit.

¶NOT. Hoc eſt unus per orationẽ, uel etiam per meritum proprium põt iuuare alterũ ad hoc, ut remittatur ei pœna aliqua, uel etiam ut bona temporalia conſequatur. Sic Daniel regi Nabuchodonoſor meruit (iuxta doctores ibi ca. 4) abbreuiari tempus ſeptem annorum pœnæ maximæ ei datæ; & meruit etiam ſoſpitatem regni. Et de ſimilibus multa habes in ſcripturis. I

¶PROB. 1. Quia ſupponitur clara: 2. Quia (ly quod quidẽ &c.) uel ex radice operis, uel ex ſpeciali intẽtione facientis (ut in tex.)

¶CONCL. 4ª Omnes, qui ſibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant: ſed ſecundum menſuram ſtatus uniuſcuiuſque.

¶Examen. Ly ſecundum menſuram &c. Ideſt ſecundum cõuenit ſtatui uniuſcuiuſque. De tali emolumento proportionali habes exemplum in corpore noſtro. Quando enim gaudet unũ membrum congaudent alia membra. 1. Corinth. 12. iuxta menſuram ſuam: puta oculus, ſecundum ꝙ conuenit oculo; auris, ſecundum ꝙ auri &c.

¶PROB. Quia & omnes cõicant in eadẽ radice operũ, & ſancti communionẽ iſtã ex mutuis operibus ſuo modo habẽt (patet ex ſymbolo fidei.)

¶NOT. Hoc ipſum habet tritiſſimũ illud dictũ. ſ. charitas oĩa cõia facit. Intellige enim ly omnia, ſic: ideſt omnia cõicabilia, & ſecundũ ordinẽ cõmunicabilitatis, ubi quando, & ſicut oportet: iuxta quod & intelliguntur illud. 1. Corint. 13. charitas omnia credit, oĩa ſperat, omnia ſuſtinet. Non. n. credit niſi credibilia, nec ſperat niſi ſperabilia, nec ſuſtinet niſi ſuſtinenda; cũ aliis limitationibus, ut nũc ſupra. Hæc annotauerim non tã pro declaratione textus: ſed et ad obſtruẽdũ os loquẽtiũ iniqua, puta ꝙ ẽt uxores debẽt eſſe cõeſ: & ꝙ adulteria, ſimiliaque facta ex charitate non ſunt peccata; & alia huiuſmodi de quibus alibi ſupra.

1m de concluſione. Fructũ. ℞. quò ad uitã æternã: nõ, quò ad aliquid conſequens. S. Tunc nihil cõtra. ut patet in corp. & cõcluſionibus.

2m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negat illatio. S. & hoc: quia dupliciter ratione, nõ eſt cõtra diuinã iuſti. ℞. Nam opus quod ꝓ aliquo fit efficitur eius, pro quo fit: & ſimiliter opus &c. ut in textu.

¶NOT. In concluſione tertia concluſum eſt dupliciter aliquem poſſe iuuari, ut ibi. Vnde ly opus, quod pro aliquo fit, &c. referas ad intentionem facientis: & ly ſimiliter opus, quod eſt eius &c. referas ad radicem illam charitatis (ut in illo textu corp.)

3m illatio cõcluſionis. Ergo nec &c. ℞. negatur illatio. S. Nõ. n. eſt ſimile de laudari, & iuuari ex opere alterius, quò ad hoc: de quo loquimur. Nam laus non datur alicui, niſi ſecundum ordinem &c. ut in textu.

4m maior. Ad iuſtitiã diuinam pertinet ſimiliter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. ℞. ſic in ꝙ alicui reddit bona etiã ex bonis alterius; licet nõ mala ſpiritualia ꝓ malis alterius. S. propter rationem allatã in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Pelagii (Prat. Pelagius.) dicentis: orationem prorſus eſſe inutilem uniuſcuiuſque uirtutis. Itẽ euiſdem ibidem (Prat. ibid.) dicentis orationes, quas facit eccleſia ꝓ infidelibus, & aliis peccatoribus, ut conuertantur, ſiue pro fidelibus ut perſeuerent, fruſtra fieri. Item Io. Vuiclef. (Prat. Io. Vuiclef.) dicentis: orandũ non eſſe pro aliqua particulari perſona. Cum. n. in hoc articulo efficaciter oſtendatur, ꝙ ſuffragia per unum facta aliis poſſunt prodeſſe, intelligentibus patet, & applicantibus, ꝙ contra prædictos fœliciter militat.

Vtil. ꝓ S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quò per rationem oſtẽdas, illos meritò damnari à &c. ut ſupra q. 15. ar. 1. appen. Item à Matth. 6. Sic ergo orabitis: Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuũ &c. Item Matth. 17 Hoc genus demoniorum nõ eiicitur, niſi p orationẽ & ieiunium. Item Matth. 26. Orate, ne intretis in tentationem. Procidit in faciem ſuam orans & dicens: pater mi, ſi poſſibile eſt &c. Impiiſſimum uerò eſt, dicere Chriſtum feciſſe aliquid fruſtra. Item Iacob. 5. Triſtatur quis in uobis, oret æquo animo, & pſallat. Vide contra triſtitiam ualere orationem. Item ibidem. Orate pro inuicem, ut ſaluemini. Multum enim ualet deprecatio iuſti aſſidua. Item quoties Paulus Apoſt. licet ſanctiſſimus, po K ſtulat in ſuis epiſtolis orationes fieri pro ſemetipſo? Item in collecta, Deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur. Et, Deus, qui abundantia pietatis tuæ & merita ſupplicum excedis & uota. Item à Concil. Toletano 4. cap 9. Delet ergo hæc Dominica quotidiana oratio quotidiana peccata: delet illa, à quibus uita fidelium etiam ſceleratè geſta pœnitendo in melius diſcedit, mutata. Ergo ſicut Chriſtus præcepit ſic Apoſtolus monuit & quemadmodum doctores eccleſiaſtici inſtituerunt, quia quotidie uel cogitatione, uel uerbo delinquimus, quotidie & hanc orationem effundere in conſpectu Dei debemus. Hæc illud.

¶Tertiò habes quò per rõnẽ oſtendas meritò inſinuatũ à Deo Iob 42. ꝙ ſuffragia per unum facta aliis tum ſingulis, tum omnibus prodeſſe poſſunt, & ſic. Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos: quia non eſtis locuti corã me rectũ, ſicut ſeruus meus Iob. Sumite ergo uobis ſeptẽ tauros & ſeptem arietes & ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtũ pro uobis. Iob autẽ ſeruus meus orabit pro uobis: faciem eius ſuſcipiam, ut nõ S

imputetur nobis ſtultitia. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldach Suites, & Sophar Maamatites, & fecerunt ſicut locutus fuerat dñs ad eos: & ſuſcepit dñs faciem Iob. Hęc ibi. Itē eb actn 7. Poſitis genibus clemabat dicens: dñe ne ſtatuas illis hoc peccatū. Hæc ibi. Vbi ly illis intelligitur ēt de aliqua particulari perſona. Vnde ſuper hoc uerbo B. Aug. in ſermone, Ioannes filius, ſic inquit. Vt uo uertitis, fratres quantū ualuerit oratio ſācti martiris: recurrite nobiſcū ad illum adoleſcentē, qui omniū neſtimēta ſeruabat, & tanq̄ manib⁹ omnium lapidabat. Cui dictū eſt: Saula Saule cur me perſequeris? Ob hoc q̄dē debui perdere te: ſed Stephanus meus orauit pro te. Nā, ſi martir Stephanus nō ſic oraſſet, eccleſia Paulū nō haberet. Sed ideo de terra erectus eſt Paulus: q̄ in terram inclinatus exauditus eſt Stephanus. Hæc ille. Itē Luc. 4. Et rogauerūt illū pro ea. Et ſtans ſuper illā imperauit febri, & dimiſit eā. Item à mille locis ſcripturarū & patrū.

Eandem obie. ſoluit Aug. in Euch. c. 110. to. 3. c. xix. & ep. 43. q. 6.

¶ Quarto habes: quo per rationē prædicta patrum, ac ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quinto uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelicæ doctrinæ hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Li. 1. c. x. & xi.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortui poſſint iuuari ex operibus uiuorum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod mortui non poſſint iuuari ex operibus uiuorum. Primo, per hoc quod B dicit Apoſtolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. ut recipiat vnuſquiſque ꝓpria corporis, quę[h] geſſit; ergo ex his, quę poſt mortem hominis geruntur, quādo extra corpus erit nihil ei accreſcere poterit ex alicuius operibus.

2 Præterea. Hoc uidetur ex hoc, quod habet Apoc. 13. Beati mortui, q in Domino moiunt, opera enim illorum ſequuntur illos.

3 Præterea. Proficere ex opere C aliquo eſt ſolū in uia[h] exiſtentis: ſed homines poſt mortē iā nō ſunt uiatores, q̄ a de his hoc intelligit, ꝙ legitur Iob. 19 Semitā meā circūſepſit, & tranſire non poſsū, ergo mortui de ſuffragiis alicuius iuuari non poſſunt.

4 Præterea. Nullus iuuatur ex opere alterius, niſi ſit aliqua uitæ communicatio inter eos: ſed nulla[h] communicatio eſt uiuorū, & D mortuorum ſecundum Philoſophum 1. Ethic. ergo ſuffragia uiuorum non proſunt mortuis.

SED CONTRA eſt quod habetur 2. Macch. 12. Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluantur: ſed hoc non eſſet utile, niſi eos iuuaret, ergo ſuffragia uiuorum mortuis proſunt.

Præterea, Auguſt. dicit in lib.* de Cura pro mortuis agenda, E Non parua eſt vniuerſę Eccleſię, quę in hac conſuetudine claret, auctoritas, ut in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habeat etiam commendatio mortuorum, quæ quidem conſuetudo ab ipſis Apoſtolis* inſtituta eſt, ut dicit Dam. in quodam ſermone de ſuffragiis mortuorum, ſic dicens, Miſteriorum conſcii diſcipuli Saluatoris, & ſacri Apoſtoli in tremendis, & uiuificis miniſteriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt ſanxerunt: quod etiam per Dioni. patet in ulti. cap. Eccle. Hierar.* ubi ritum commemorat, quo in primitiua Eccleſia ꝓ mortuis orabatur, ubi ēt Diony. aſſerit, ſuffragia uiuorū mortuis prodeſſe, ergo hoc indubitāter credēdū eſt.

RESPONDEO, dicendum, ꝙ charitas, quæ eſt uinculum (Eccleſiæ membra uniens) non ſolum ad uiuos ſe extendit, ſed etiā ad mortuos, qui in charitate C decedunt. Charitas enim uita corporis non finit 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum uiuentium uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi poteſt: & ſic[m] ſuffragia uiuorum mortuis dupliciter proſunt, ſicut & uiuis,[n] & propter charitatis unionem, & propter intentionem ad eos directam:[p] non tamen ſic eis ualere credenda ſunt uiuorum ſuffragia, ut ſtatus eorum mutetur de miſeria ad fœlicitatem, uel econuerſo; ſed ualent ad diminutionem pœnę, uel aliquid huiuſmodi quod ſtatum mortui non tranſmutat.[q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore uixit, meruit ut hæc ei ualerent poſt mortem, & ideo ſi poſt hāc uitā iuuatur, nihilominus ꝓcedit ex his, quę ī corpore geſſit.[r] Vel dicēdū ſecūdū Ioan. Dam. in ſermo. prędicto* ꝙ eſt itelligēdū quātū ad retributionē, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, uel eternę miſeriæ: in qua q̄libet recipiet ſolū ſecūdū ꝙ i corpore geſſit. Interim autē iuuari poſſunt uiuorum ſuffragiis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ auctoritas illa expreſſe loquit

QVÆST. LXXI. ART. II.

CONCL. 1ª. Suffragia uiuorū mortuis dupliciter proſunt, ſicut & uiuis.

¶ Examen. Ly ſicut. Scilicet quantū ad aliqua, non quantum ad omnia. Similitudo .n. (ut aiūt) claudicat centum pedibus. In quibus autem teneat nunc: explicabit ſecunda concluſio.

*Cap. 1. in ſin. illius & c. 4.

¶ Ly dupliciter. Scilicet & propter charitatis &c. vt in text. & art. 1. corp.

*Al. inchoauit.
*In ſermone ꝓ mortuis. nō procul ab initio illius.

¶ PROB. Quia ſuffragia unius ualent alteri tum propter charitatem, tū propter intentionē (patet ar. 1. corp.) & uiui uniuntur mortuis aliquibus in charitate, ſimulque intētione (patet in tex.

¶ *Corollarium.* Ergo ex textu uideas quàm inſana ſit, & irrationabilis omnino phantaſia illorum, qui tanquā hoſtes defunctorum, pro eis nec ipſi orare, nec aliis orare uolunt: da quo phantaſmate uide in appen. ſeq. Per hoc ſiquidem declarant uel ſe ignorare radicem uirtutis orationis, quæ eſt charitas, uel eā quādoq; decidere ꝑ mortē, cōtra Apoſtolū. Declarāt & per hoc idē, ſe negare mortuos uiuere adhuc in memoriis uiuorū: cuius oppoſitū apertiſſimum eſt.

¶ CONCL. 2ª. Suffragia uiuorū nō ſic ualere mortuis credenda ſunt, ut ſtatus eorū mutetur de miſeria ad fœlicitatem, uel de fœlicitate ad miſeriā: ſed ualēt ad diminutionē pœnæ, uel aliquid huiuſmodi, quod ſtatum mortui non tranſmutat.

*Ca. 7. nō multū remote à fine.

¶ Examen. Ly uel aliquid huiuſmodi. Vt gaudium ſolum. Puta quando diminuitur, uel totaliter auferē pœna unius: aliæ enimæ purgatorii de hoc gaudent, etiam ꝙ illarum pœna tunc (ut poſſibile eſt) non diminueretur, ut ex. 1. concl. 4. Simile de gaudio in patria exiſtentium. Vide & ar. 12, 13. & 14.

*Eodē c. parte 2. & 3.

¶ PROB. Quia præſupponitur clara.

¶ NOT. Et merito. Nam de ſtatu dictū eſt Eccl. xi vbi cecidarit lignū ſiue ad auſtrū, ſiue ad aquilonem, ibi erit. Et de diminutione pęnę &c. dicitur in appen. ſequen.

concl.

concl.

1m ex Apoſtolo. Geſſit. 1. R. uel in opere actuali, uel in merito. S. Tunc nihil &c. Licet .n. homo mortuus non faciat in opere actuali orationes illas factas pro ſe à uiuis: facit tamen in merito eas, inquantum meruit, dum adhuc in corpore uiueret, eas pro ſe factas ab aliis ſibi ipſi iuuare.

Item de conſequentia. Accreſcere. 2. R. quātum ad ſtatum gloriæ, uel miſeriæ æternæ: non, quantum ad diminutionē pęnarum, uel aliquid huiuſmodi. S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione ſecunda.

*Aliquantulum à princ. illius.

¶ Examen. Ly prædicto. Scilicet in ſecundo argumento ſed contra.

2m ex Apocal. Sequuntur 1. R. ſequela æternæ retributionis: non aliter. S. ut patet ex dictis, & contextu authoritatis eiuſdem.

• Examen. Ly retributionis: Scilicet tàm in bonum, quàm in malú accepit. Licet.n.ſecundum literam uideatur intelligi planiſſimo ſenſu de retributione tantummodo in bonum,.i.de beatitudine: tamen extenditur etiam ſequela talis ad retributioné in malum, ſcilicet æternæ miſeriæ, ut patet ex dictis.

F ¶Secundò habes: quò per rationem oſtendas, prædictas meritò damnari è 2.Machab.12. Fortiſſimus Iudas (collatione facta) duodecim millia dragmas argenti miſit Hieroſolimam offerri pro peccatis mortuorú in ſacrificium, benè & religioſè de reſurrectione cogitás. Niſi enim eos, q ceciderát, reſurrecturos ſperaret, ſuperfluú uideretur, & uanú orare pro mortuis. Et quia cóſiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitioné acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluantur. Hæc ibi. Idé à uetuſtiſſima cóſuetudine eccleſiæ ſanctæ, quæ eſt orare pro mortuis: ut patet. Ad cuius propoſitú inquit Chriſoſt. hom. 69. Nó temerè ab Apoſt. hæc ſancita fuerút, ut in tremendis myſterijs defunctorú agatur cómemoratio. Sciūt enim illis inde multú contingere lucrú, utilitaté multá. Hæc ille. Et ad idé propoſitú Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap.1. In Machabeorú libris legimus oblatú pro mortuis ſacrificiú. Sed &, ſi nuſquá in ſcripturis ueteribus omnino legeretur; nó parua eſt uniuerſæ eccleſiæ, quæ in hoc conſuetudine claret, authoritas, ubi in precibus ſacerdotis, quæ dño Deo ad eius altare funduntur, locú ſuú hét, & commédatio mortuorú. Hæc ille. Vbi nota ly nó parua,.i. magna, immò maxima. Quod utiq; monſtrante Apoſtol. 1.Cor.11. per hoc, q cótra quoſdá proteruos aiebat: ſi quis có tentioſus uſ eſſe inter uos; nos talé conſuetudiné non habemus, ſed neque eccleſia Dei. Hæc ille. Et D.Thom. 2.2.q.10.ar.12. Maximam habet authoritaté eccleſiæ conſuetudo, quæ ſemper eſt in omnibus æmulanda: quia & ipſa doctrina catholicorum doctorú ab eccleſia authoritatem habet. Vnde magis ſtandum eſt authoritati eccleſiæ: quàm authoritati uel Auguſtini, uel Hieronimi, uel cuiuſcúque doctoris. Hæc ille. Et Athanaſius in ſymbolo ſuo (hoc compendioſa regula fidei uocatur à concil. Flor. in decret. Armen. dat.) ubi concludens uniuerſaliter de omnibus credibilibus fundamentalem canoné inuictiſſimá ad portas inferorú obſtruédas, inquit. Quia ſicut ſingillatim unáquamq; perſoná Deú, ac dñm Chriſtiana cógimur ueritate cófiteri: ita tres Deos, aut dños dicere catholica religione prohibemur. Hæc ibi. Ecce: q & pro affirmatione credibiliú, & pro negatione incredibiliú, maximá præ oibus ratioé eſſe demóſtrat ſtabiliri ſuper cóſuetudine eccleſiæ catholicæ dú hác pro amplectédis credibilib. & refellendis incredibilib. adducit. Et meritò. Ná hæc eſt firma petra, ſaxúq; duriſſimú: de quo catholici mel ſugút, & oleú, Deut.32. Idé meritò dánati à Cócil. Carthag.4. p hoc, q mandat eos, q oblationes defunctorú aut negant eccleſijs, aut cú difficultate reddút, tanq egentiú necatores, excóicari; ut recitat. 13.q.2.§ oblationes, c.1. Idé à cócil. Valé. dú mortuorú fraudatores, ut infideles habédos magna ratione ſanxit, ut recitat. 13.q.2.§ oblationes, c.1. ¶Tertiò habes: quò per rationé prædicta ſcripturarú & patrú, per quàm ſuffragia uiuorú proficere defunctis inſinuát, & intelligas & probes, & tuearis. 3
¶Quartò uides quò ex inuictiſſima Angelica doctrina præſens, & declaretur, & conſolidetur. 4

Ité ex Apocal. Opera illorum ,&c. R. aliquo modo nó ſemp. in perſona. S. hoc eſt, opera quæ aliquo mó poſſunt ueuerè dici eſſe illorú, quia ſi ſunt opa pro eis facta ab illis perſonaliter. Tunc nihil &c. Sufficit enim q illa opera ſint quodammodo illorum. Vide in ad 1m.

Rñſio 2a.

*At. præcirca finé corp. & ad.1.

¶NOT. Pro meliori huius capta uide in corp. & ar.1. concluſ. 1a. & 4a. & ibi ad 2m. Et nota, q quamuis defunctus ille perſonaliter fecerit in uita uiuens adhuc uiuét opera iſta, quæ nunc facit uiuus pro illo: tamé non facit actualiter eadem, ſed tantummodo uiuus.

3m ď maiori. Via exiſtétis. R. quátum ad aliquid ſalteſt. S. Tunc nihil &c. Nam quáuis animæ poſt morté non ſint ſimpliciter in ſtatu uiæ (uiatoris) tñ quátú ad &c. ut in tex.

¶NOT. Correſpódent duo hæc, ſcilicet modus eſſendi in uia, & profectus ex opere aliquo. Si enim in uia ſunt ſimpliciter aliq. profi poſſunt ſimpliciter.i. quátú ét ad ſtatú retributionis finalis. Si uerò ſunt tñ in uia quò ad aliquid, poſſunt ſolúmodo proficere quátum ad aliquod accidétale, puta pœná &c. Vide ar.1.corp. Quòd autem in purgatorio exiſtentes ſint adhuc quodámodo uiatores: confirmat Conciliú Trid. ſeſſ.6.can.30. dicens; Vel in futuro in purgatorio, antequá ad regna cœlorum aditus patere poſſit. Adhuc nota, q ly ſimpliciter, & ly quantum ad aliquid mox declarantur in contextu per ly & ideo ſimpliciter eorum uia &c. & etiam ex concluſione 2a. corp. declarari poſſunt.

de ſequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc, q præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum q opera pro eis facta ſunt etiam quodammodo eorum, ut dictum eſt.*

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis animæ poſt mortem nó ſint ſimpliciter in ſtatu uię, tamen quantum ad aliquid adhuc ſunt in uia, inquantum ſcilicet eorum progreſſus adhuc retardatur ab ultima retributione. Et ideo ſimpliciter eorum uia eſt circumſepta, ut non poſſint ulterius per aliqua opera tranſmutari ſecundum ſtatú fęlicitatis, & miſeriæ; ſed quantum ad hoc nó eſt circumſepta, quin quantum ad hoc q detinentur ab ultima retributione poſſint ab alijs iuuari, quia ſecundum hoc adhuc ſunt in uia.

AD QVARTVM Dicendum, q quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philoſophus loquitur, non poſſit eſſe mortuorum ad uiuos, quia mortui extra uitam ciuilem ſunt; poteſt tamen eorum communicatio eſſe quantum ad opera uitæ ſpiritualis, quæ eſt per charitaté ad Deú, cui mortuorum ſpiritus uiuunt.

ARTICVLVS III.

Vtrum ſuffragia facta per peccatores, mortuis proſint.

G AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur q ſuffragia per peccatores facta, mortuis non proſint. Quia ut dicitur Io.9. peccatores Deus nó audit: ſed ſi orationes eorum prodeſſent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur, ergo ſuffragia per eos facta, mortuis non proſunt.

2 Præterea, Gregorius* i Paſtorali dicit, quòd cum is, qui diſplicet ad interpellandum mittitur,
H irati animus ad deteriora prouocatur, ſed quilibet peccator Deo diſplicet, ergo per peccatorum ſuffragia Deus ad miſericordiam non flectitur, & ideo talia ſuffragia non proſunt.

*In parte 1.c.11. nó procul à prin.

3 Præterea. Opus alicuius h uidetur magis fructuoſum facienti, q alteri, ſed peccator per opera nihil meretur ſibi, ergo multo minus poteſt alteri mereri.

I

Qoſtí ſic S. eccleſiæ conſuetudo, & authoritas.

4m ex philoſopho. Communicatio. R. quantú ad opera ciuilia: nó, quantú ad opera uitę ſpiritualis. S. Tunc nihil &c. Iuuamen.n. de quo eſt ſermo, cóicationé operú uitæ ſpiritualis, nó aút ciuiliú requirit.

¶Examé. Ly operú ciuilium. Iſta ſunt quæ quotidie uidemus fieri inter uiuos: puta mercari, nauigare, ædificare, manducare, confabulari &c.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quò per rónem interimas hæreſes Lutheri (Prat. Lutherus.) 16. centur: q orationes factæ pro defunctis nó eis proſunt. Idé Publicanorú exortorum anno 1174. (Prat. Publicani) dicentiú: orandú non eſſe pro mortuis. Idé Vigilantij (Prat. Vigilantius.) dicentis: q orare pro nobis inuicé, dú uiuimus, poſſumus; poſtquá actò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda eſt oratio. In primo dicto ſapit: in ſecundo deſipit, & adeò, ut unú dictum coniungendo alteri, ſe ignorare propriam uocem demonſtret. Quare enim exaudiuntur orationes unius pro altero? Ratione charitatis & intentionis, ut in corp. Hæc aút duo in uiuis & adinuicem, & ad mortuos uſque poſſunt extendi ut in corp. Vide & corollarium poſt prob. concl. 1m. Item Aerij (Prat. Aeriani. Albigenſes. Pauperes de Lugduno) uniuerſaliter dicentium: q ſuffragia, orationes, eleemoſinæ, miſſæ, &c. nihil proſunt defunctis à uiuis pro illis facta.

Vrih pro S. Eccleſ. &c.

K

Ratio inuincibilis omnino tanq ſcutú inexpugnabile, catholicorum.

QVÆST. LXXI. ART. III.

CONCL. 1a. Quátú ad opus operatú in ſacramentis nouæ legis cóſideratú ſuffragia per malos facta defunctis proſunt.

¶PROB. Quia ſacramenta noſtra ex ſeipſis, abſq; opere operantis, habens efficaciam; quam æqualiter explent per quoſcunque fiant.

¶Examen. ly abſque opere operantis. Ideſt abſque deuotione ſacramenta ipſa miniſtrantis.

¶NOT. 5ª. Subintellige in prædicta probatione, quod eccleſia eſt ſemper Deo grata. Hinc n. fit quod oblatum Deo, noīe eccleſiæ, ſemper eſt illi acceptum, defunctiſque proficuum, ſi pro ipſis ſic offeratur.

¶CONCL. 4ª. Si aliquis in charitate decedēs præcipiat ſibi ſuffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem hñs, illa ſuffragia ualent defuncto: quãuis illi, per quos fiūt in peccato exiſtant, magis tñ ualerent, ſi eſſent in charitate.

4 Præterea. Omne opus meritorium oportet eſſe uiuificatum, ideſt, charitate informatum, ſed opera per peccatores facta ſūt mortua, ergo nō poſſunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

SED CONTRA eſt, quod nullus poteſt ſcire de altero pro h certo, utrum ſit in ſtatu culpæ, uel gratiæ, ſi ergo tantum illa ſuffragia prodeſſent, quæ fiunt per eos, q ſunt in gratia, non poſſet homo ſcire per quę ſuffragia ſubueniret ſuis defunctis, & ita multi ſuffragiis procurãdis retraherētur.

Præterea, Sicut ° Augu. dicit in litera.° Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex ſuffragiis ſecundum quod dum uiueret, meruit ut iuuaretur poſt mortem, ergo ualor ſuffragiorum menſuratur ſecundum conditionem eius, e pro quo fiunt, non h ergo differt, a utrum per bonos, uel malos fiant.

RESPONDEO, dicendum, quòd in ſuffragiis, quæ per malos fiūt, duo poſſunt cōſiderari. Primo, ipſum opus operatum, ſicut ſacrificium altaris, & quia noſtra ſacramenta ex ſe ipſis efficaciam hñt abſque opere operãtis, quã æqualiter explent per quoſcunq; fiãt † m quantum ad hoc ſuffragia p malos facta defunctis proſunt. n Alio modo quantū ad opus operans, & ſic diſtinguendū eſt, quia operatio peccatoris ſuffragia facientis, poteſt uno modo conſiderari prout eſt eius, & p ſic nullo mō meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec alii q. Alio mō inquãtum eſt alterius e quod dupliciter contingit. Vno modo inquantum peccator ſuffragia faciens gerit perſonam totus Eccleſiæ, ſicut ſacerdos dū dicit in Eccleſia exequias mortuorum, & quia ille intelligitur facere, cuius nomine, uel uice fit, ut patet per Dionyſium in libro Eccleſ. Hierar. Ide eſt quod ° ſuffragia talis ſacerdotis, quamuis ſit peccator, defunctis proſunt. s Alio mō qñ agit ut inſtrm alterius opus. n. inſtri eſt magis principalis agentis: vñ quamuis ille, qui agit ut inſtrm alterius nō ſit in ſtatu merendi, actio tamen eius poteſt eſſe meritoria ratione principalis agentis, ſicut ſi ſeruus in peccato exiſtens, quodcunque opus miſericordiæ facit ex præcepto domini ſui charitatem habentis. Vnde ſi u aliquis in charitate decedens præcipiat ſibi ſuffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem habens, illa ſuffragia ualent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato exiſtant; magis tamen ualerent ſi eſſent in charitate, x quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria eſſent.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non eſt peccatoris, ſed alterius, & ideo ſecūdum hoc digna eſt ut à Deo exaudiatur: s tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, quando ſcilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum, non enim ſolis iuſtis, ſed etiam peccatoribus Deus bona ſua prouidet, ut patet Mathæi. 5. non autem ex eorum meritis, ſed ex ſua clementia. Et ideo Ioan. 9. ſuper illud e Deus peccatores non audit, Gloſſa dicit quòd loquitur ut iunctus, non ſicut plene uidens.

¶Corollarium. Ergo ſacramenta efficaciã habere ex opere operato, eſt habere illam ex ſeipſis; & habere eã abſq; opere operantis eſt habere ipſam, & quod deuotio in miniſtrante ſacramenta nō inueniatur. hæc ppter tantum boni quantum mali ualet ſacrificiū miſſæ, baptiſmi collatio, & abſolutio; pro quãto eſt ex parte ſacramētorū. Eapropter in ſuſcipiēte, uel dante baptiſmum non requiritur pro charactere imprimendo de neceſſitate deuotio: ut habes de his 3. par. q. 64. ar. 5. & 10. & q. 68. ar. 8.

¶NOT. Confirmatur iſta probatio per ſōcil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramētis cen. 8. Si quis dixerit: p ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri grat ã &c. anathema ſit. Hæc ibi. Ecce quod radicem uirtutis præmiſſæ concluſionis affert concilium per hoc, quod ſacramēta ex opere operato habere efficaciã inſinuat. Conſequenter ergo etiam per hoc confirmare uidetur concluſionem iſtam primam.

concl. m CONCL. 2ª. ſuffragia peccatoris, ſi conſiderentur ut ſunt eius, nullo mō meritoria eſſe poſſent, nec ſibi, nec aliis.

concl. p ¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Nam prius debet qui eſſe acceptus Deo & poſtea illa, quæ facit. Hoc denotauit Gen. 4. Reſpexit dominus ad Abel & ad munera eius. Vbi non dicit ad munera eius, & Abel; ſed è cōtra. Hoc denotauit & Gregorius: ut in argumento ſecundo.

CONCL. 3ª. Suffragia Sacerdotis gerentis perſonam totius eccleſiæ, quamuis ſit peccator proſunt defunctis.

Examen. ly gerentis perſonam &c. Hoc dicitur ad differentiã illorū ſuffragia, quę facit quãq; aliquis ſacerdos, uoq̃ priuata perſona. Puta quando in camera ſua exoluit ſeptem pſalmos pœnitentiales, tanquàm quoddam priuatum.

PROB. Quia ille intelligitur facere aliquid, cuius nomine, uel uice fit.

¶NOT. 1ª. Confirmetur ſenſus antecedentis in de regulis iur. in 6. à regula 72. dicente: qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.

concl. o ¶PROB. Quia quando aliquis agit ut inſtrumentū alterius, opus eius eſt magis principalis agentis, quàm ſuum (exēplo de ſeruo patet in textu): 2. Quia (ly magis tñ &c.) tunc ex duabus partibus ſuffragia illa meritoria eſſent.

concl. u ¶NOT. 2. Ex iſta 4. concluſione, iuncta ſecundę, notabis mirum: quod ſ. peccator à ſerpio dãs eleemoſinam pro Antonio exiſtente in purgatorio, non iuuat Antonium, qui tamen ex teſtamento, ſeu uoluntate Antonii ipſius dans illã, iuuamē affert eidē. Ratio eſt, quia, ut p ſe agit ipſe peccator in primo caſu: in 2. autē, ut inſtrumētū. Ideo quia nemo ſcit procerto ſe eſſe in gratia Dei; bonum eſt, quando facit aliquis ſuffragiū pro defunctis, facere illud tanquàm inſtrumentum, uel ipſius defuncti olim aliquo modo ad hoc inuitantis, (ſiue per legatum, ſiue aliter ſuã uoluntatē exprimendo,) uel ſanctæ eccleſiæ. Ex iiſdem concluſionibus notabis & aliud mirandum quod ſcilicet peccator orando pro ſe minus proficit ad uitam æternam, quàm orando pro alio iniungente ſibi hoc, & exiſtente in charitate. Ratio eſt eadem quia orando pro ſe ut principale agens orat, & cum non ſit in charitate ad uitã æternam non ualet oratio ſua, orando aūt pro alio (ut prædictum eſt) orat ut inſtrumentum eius, & cùm iniugens ſit in charitate, oratio illius inſtrumenti ad uitam æternam proficit.

ratio 2ª. 1 m ex Ioan. Peccatores ſi in perſona ſue orantes: nō in perſona alterius ſ. quod contingit dupliciter, ut in corp. poſt 1m. concl. Tunc nihil &c. ut ex concluſionibus patet.

Item ex Ioan. Deus peccatores nō audit 2. ſi ex eorū meritis nō, ex ſua clementia ſ. & hoc eſt quando ipſi peccatores petunt aliquid Deo acceptum. Tūc nihil &c ut patet.

¶NOT. Confirmatur reſponſū hoc ex collecta eccleſiæ dicentis Deo: & ut petētibus deſiderata cōcedas fac eos quę tibi ſunt placita

 poſtulare.

°Aug. in Enchiridio cap. 109. & 110. & 119. to. 3. & l. de cura pro mortuis agēda ca. 1. & ult. & olī. de 8. Dulcitii quæſt. q. 2. tom. 4. & Rabanus li. de inſti tu. cleric. c. 44. °lt. 4 Sen. diſ. 45. S. B. in initio.

poſtulare. Loquitur. n. eram de peccatoribus exaudiendis à Deo. F

2^m ex Gregorio. Cum is qui diſplicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. ℞. ſi ille, ad quem mittitur attendat perſonā miſſi ſecundum ſe, non autem perſonā mittentis eum. §. ut ex textu colligitur, & concluſionibus 3^a. & 4^a. Tunc nihil &c. vt patet.

3^m maior.

Opus alicuius videtur magis fructuoſū facienti, quàm alteri. ℞. cæteris paribus. §. Tunc nihil &c. Nam, in propoſito, cætera ſunt diſparia. Hoc. n. ꝙ peccator faciens ꝑ ſe huiuſmodi ſuffragia, nullum &c. ut in textu.

¶NOT. Vide not. poſt prob. concl. 4^m. & radicem illius mirandi ſecundò dicti ex præſenti loco intellige.

*In corp. arti.

4^m de maiori

Omne opus meritorium. ℞. ſecundum ꝙ meritorium: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam opus peccatoris, ut alterius inſtrumentum eſſe poteſt viuificatum, & conſequenter meritorium: licet opus eiuſdē, vt ſic, ſit mortuum, & conſequenter nec meritorium: ut ex 2^a, 3^a, & 4^a. concluſione patet.

*In corp. arti.

1^m contra ex antecedente

Nullus poteſt ſcire de altero pro certo. ℞. pōt tamen aliquis de altero ꝓbabiliter æſtimare. §. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet applicatis prædicta.

2^m illatio ſecunda. Non ergo &c. ℞. conceditur, quantum eſt ex parte capacitatis defuncti: non, quantum eſt ex parte ſuffragia facientis. § ut in textu: Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium.* Ergo abſolutè loquendo ſuffragia facta per bonos magis proſunt defunctis & aliis, quàm per malos: ut etiam apertè colligitur, ante reſponſiones argumentorum contrà factorum per ly ſed quia rationes quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere &c. Nam magis ualet opus benè qualificatum tam ex parte ſui, quàm ex parte alterius pro quo fit: quàm ſi operi deſit qualitas ſua bona. Hæc dicta ex textu collecta intellige de operibus, ſeruata ſemper concluſione prima. Nam de ſacramentis, quantum pendet ex ipſorum opere operato, ſentiendum eſt, ut ibi. K

APPENDIX.

F Veil. ꝓ S. Eccl.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas errorem Algazelis, & Auicennæ (vt refert diſect. Inquiſit. a. part. q. 4.) dicentium: ꝙ precibus, & ſacrificiis, Deus non placatur. Item quomodo directè excludas erroneam propoſitionem deductam ab Hæreticis falsò ex Abac. 2. (ut notat, cenſura generalis in bibliam) dicentem: ꝙ peccator ſine impius ubiq; perfidè agit. Item à fortiori illam Lutheri (Alfon. Caſtr. Peccatum) dicentis: iuſtum peccare ſemper in omni opere

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quāuis ex parte eius, q diſplicet oratio peccatoris non ſit accepta, tamen ratione alterius, cuius uice, uel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ hoc, quòd peccator faciēs hmōi ſuffragia, nullum reportat commodum, contingit ex hoc quòd non eſt capax talis profectus ꝓpter propriam indiſpoſitionem & tamen alij, qui eſt diſpoſitus aliquo modo, ualere poteſt, ut dictum [a] eſt.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quamuis opus peccatoris nō ſit viuum, inquantum eſt eius, pōt tamen eſſe viuum inquantum eſt alterius, ut dictum [a] eſt.

SED QVIA rationes, quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere ꝙ non differat, vtrum quis ſuffragia procuret per bonos, uel per malos, ideo etiam ad eas eſt reſpondendum.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ quamuis aliquis pro certo ſcire non poſſit de altero, an ſit in ſtatu ſalutis, poteſt tamen probabiliter æſtimare de his, quæ exterius de homine videt, ex fructu enim ſuo arbor cognoſcit, ut dicitur Matthæi. 7.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ad hoc, quòd ſuffragium alteri ualeat, requiritur ex parte eius pro quo ſit, capacitas huiuſmodi valoris, & hanc homo acquiſiuit per opera propria, quæ geſſit in uita, & ſic Auguſtinus [*] loquitur: Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodeſſe debet, & hoc non pendet ex eo, pro quo fit, ſed magis ex eo, qui facit, uel exequendo, uel imperando. G

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ſuffragia quæ a viuis pro mortuis fiunt facientibus proſint.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia, quæ a viuis pro mortuis fiunt, facientibus non proſint, quia ſi aliquis pro altero debitum ſolueret, ſecundum humanam iuſtitiam ipſe à debito proprio non abſolueretur, [b] ergo per hoc ꝙ aliquis ſuffragia faciens, debitum ſoluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio nō abſoluitur. H

2 Præterea. Vnuſquiſq; qđ facit, facere debet meliori modo, quo poteſt, ſed melius eſt iuuare duos, quàm unum. [h] Si ergo qui per ſuffragia debitum mortui ſoluit, à proprio debito liberatur, uidetur ꝙ numquam debet aliquis ꝓ ſeipſo ſatisfacere, ſed ſemper pro alio. I

3 Præt. Si ſatisfactio alicuius pro alio ſatisfacientis æqualiter prodeſſet ſibi, ut ei pro ſa-

bono. Item & illum eiuſdem (Alphon. Caſtr. Ibid.) dicentis: peccatum eſſe omne opus, quantumlibet rectè factum. Ex hoc enim ꝙ articulus præſens monſtrat ſuffragia etiam à peccatoribus exhibita quandoque eſſe & Deo grata, & proximo tàm viuo quàm defuncto proficua, patet vel mediocriter ſapienti; ꝙ ſanctus Thomas per hanc doctrinam mi litat efficaciter ſatis, ſuperq;, contra omnes prædictos, ac ſimiles.

*Loco citato in argum. 2

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictos errores meritò damnari ab Eſa. 19. Reuertentur ad dominū, & placabitur Deus. Item à Bonifacio Papa de reg. iur. in 6. regul. 72. q facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum. Hęc ibi. Vbi monſtrat: ꝙ etiam peccator, ut repreſentat eccleſiam, vel aliū exiſtētem in gratia, placat Deū precibus ſuis. Item à Ionæ 3. Vidit Deus opera eorum; quia cōuerſi ſunt de uia ſua mala, miſertus eſt ſuper malitia, quā locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Hęc ibi, de operibus Niniuitarum. Item à pſal. 105. Stetit Phinees, & placauit; & ceſſauit quaſſatio. Hæc ibi, de opere ipſius Phinees, quando ex zelo Dei occidit Iſraelitā coeuntem cum ſcorto. Deus autem non placatur peccato, ſed irritatur: ſed neque peccator, ut ſic, eum placat: quoniam ſimiliter odio ſunt impius Deo, & impietas eius. Sap. 14. Item à Leone X. in bulla cōtra errores Lutheri, ubi totam eius doctrinā uniuerſaliter damnat: ut ſupr. q. 1. ar. 1. appen. ſimul cum q. 24. ar. 1. app. Item à concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. iuſtificatis hominibus ſiue acceptam gratiam perpetuo conſeruauerint, ſiuè amiſſam recuperauerint, proponēda ſunt Apoſtoli uerba; abundate in omni opere bono, ſcientes; ꝙ labor ueſter non eſt inanis in domino. Non. n. iniuſtus eſt Deus, ut obliuiſcatur operis ueſtri & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius. Nolite amittere confidentiam veſtrā quæ magnā habet remunerationem. Hæc ibi. Et can. 7. Si quis dixerit: opera omnia, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunq; ratione facta ſint verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri: Anathema ſit. Et can. 25. Si quis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem uenialiter peccare, dixerit, aut (quod intolerabilius eſt) mortaliter atque ideo pœnas æternas mereri. Anathema ſit. Hæc ibi.

¶Tertiò habes: quomodo per rationē prædicta ſcripturarum pro quanto uirtualiter ſaltem peccatores quandoq; opera Deo grata faciant, ac per hoc defunctis prodeſſe per ſuffragia inſinuant & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXI. ART. IIII.

CONCL. 1^a. Opus ſuffragij, ut expiatiuum pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, ita illū pro quo fit, abſoluit 301

à debito

à debito pœnæ ſuæ; quòd non abſoluit facientem ipſum opus A à debito pœnæ.

¶PROB. Quia in recompenſatione tali conſideratur æqualitas iuſtitiæ: & opus unum ſatisfactoriũ poteſt ſufficere ad unius pœnam tollendam, quod non ſufficiet ad duorum (patet in text.)

¶CONCL. 2ª. Opus ſuffragij, ut eſt meritorium uitæ æternæ, non ſolum prodeſt ei pro quo fit; ſed facienti magis.

¶PROB. Quia opus, ut meritoriũ, procedit ex charitate.

¶NOT. Præſupponit iſta probatio, quòd charitas eſt ordinata. Ex hoc enim habetur eam magis prodeſſe opus, quàm alteri. Ad huius captum etiam faciliorem ſumito exemplum Damaſceni de unguento: ut dicitur 10 arg. 2. Sed contra.

ª In ſermone pro mortuis patum à med.

1ᵐ cõſequentia. Ergo &c. ℞. conceditur. § Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionib. Per hoc enim conceſſum non fit, quòd opus, inquantũ meritorium, non proſit etiam facienti.

2ⁿ illatio cõcluſionis. Si ergo ℞. conceditur. §. ut in ad 1ᵐ

3ᵐ cõſequentia. Ergo &c. ℞. cõceditur. §. ut in ad 1ᵐ.

concl. m

4ᵐ ex pſal. Conuertetur. ℞. quantum ad meritũ non, quantum ad ſatisfactionem. §. ſi uidelicet oratio mea fiat pro ſatisfaciendo pœnæ tantum alterius.

5ᵐ ex Damaſceno. Sibi prodeſt. ℞. quantum ad meritũ: non, ſatisfactionem §. ut in ad 1ᵐ.

tisfacit eadem ratione æqualiter ualebit tertio, ſi pro eodẽ ſatisfaciat, & ſimiliter quarto, & ſic deinceps, ergo unus una ſatisfactione poſset pro omnib. ſatisfacere, ʰ quod eſt abſurdũ.

Sed contra eſt quod dicitur in Pſ. 34. Oratio mea in ſinu B meo ᵇ conuertetur, ergo eadem ratione, & ſuffragia, quæ pro alijs fiunt, ſatisfacientibus proſunt.

Præterea. Dama. † dicit in ſermone de his, qui in fide dormierunt. Quemadmodum vnguento, uel alio oleo ſancto circumlinire uolens infirmum, primo ille, ſcilicet liniens, participat vnctionem, deinde perungit laborantem, ſic & quicumque pro proximi ſalute agonizat, primũ C ſibi prodeſt, deinde proximo, & ſic habetur propoſitum.

Respondeo, Dicendum, quòd opus ſuffragij, quod pro altero fit, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ut eſt expiatiuũ pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, quæ in ſatisfactione attenditur, & ᵐ hoc modo opus ſuffragij, quod computatur quaſi eius, pro quo fit, ita abſoluit eum à debito pœnæ, quòd non abſoluit facientem à debito pœnæ propriæ ⁿ, quia in tali recompenſatione conſideratur æqualitas iuſtitiæ. Opus autem illud ſatisfactorium ita poteſt adæquari uni reatui, quòd alteri non adæquetur, reatus enim duorum peccatorum maiorem ſatisfactionem requirũt, quàm reatus vnius. Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt meritorium vitæ æternæ, quòd habet inquantum procedit ex radice charitatis, & ᵖ ſecundum hoc non ſolum prodeſt ei, pro quo fit, ſed facienti magis ᵠ, & per hoc patet ſolutio ad obiecta, primæ enim rationes procedebant de opere ſuffragij ſecũdum quod eſt ſatisfactorium: ſed aliæ ſecundum, quod eſt meritorium.

Articvlvs V.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videt quòd ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno, per hoc quod habetur. 2. Macch. 12. ubi dicitur, quòd inuenerũt ſub tunicis interfectorum ᵒ donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen poſt ſubditur, quòd Iudas duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis eorum, conſtat autem illos pecD caſſe mortaliter, contra legem agentes, & ita in ʰ peccato mortali deceſsiſſe, & ſic ad inferos eſſe translatos, ergo exiſtentibus in inferno ſuffragia proſunt.

2 Præterea, In litera * habet ex uerbis Auguſtini, † quòd quib. ualent ſuffragia, uel ad hoc proſunt, ut ſint plena remiſsio, uel ad

teri; proficua eſſe dicat. Item Pelagij & Mahometis (Prat. Mahometis) dicendum: opera aliena nihil prodeſſe, etiam ſanctorum. Vides enim hic, quòd ipſa proſint. Item Lutheri (Prat. Lutherani) dictus: opera propria etiam bona, ut a Spiritu ſancto piorum corda inhabitante, eſſe peccata. Quòd. n. peccata nõ ſint, mõſtrat articulus: dũ hæc & placere Deo tanquã præſuppoſitiuẽ, & nobis prodeſſe tanquã directè probat.

¶Secundò habes: quòd per rõnem a fortiori oſtendas: illas meritò dãnari è &c. ut q. 13. art. 2. & q. 14. art. 5. app. & 1. par. q. 102. ar. 3. app. Item à pſal. 34. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Item à &c. ex articul. 1. e. & 3. eliciũ põt. Item à Matth. 10. Qui dederit calicem, aquæ frigidæ alicui in nomine meo, non perdet mercedẽ ſuã. Itẽ à Iacob. 5. Qui conuerti fecerit peccatorẽ ab errore uiæ ſuæ, ſcire debet, quòd animã eius liberabit à morte: & operit multitudinẽ peccatorũ. Per ly liberabit animam eius, uide quòd bona aliena proſunt alteri; & per ly operit multitudinẽ peccatorũ uide quòd proſunt ſibimet facienti. 2 concl. p

¶Tertiò habes, quòd per rõnem oſtendas, meritò inſinuatũ ab Eccle. 29. quòd ſuffragia pro altero, ſiue viuo, ſiue mortuo facta & facienti proſunt: & ſic. Concluda eleemoſinã in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hæc ibi. Vbi nota ly hęc ſcilicet eleemoſina: quã per hoc ſignificatur, opus, ipſum pro alio factum adeò prodeſſe facienti, ut, & ſi beneficiatus ex illo opere non recordetur benefactoris, opus illud pro benefactore clamet ad Deum. Itẽ è Matt. 10. 3 Dicite pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illam pax neſtra: ſin autem, reuertetur ad uos. Hæc ibi. Vbi ſimul oſtenditur, & quòd opus bonum vnius prodeſt alteri, & quòd ad hoc ut proſit requiritur diſpoſitio in altero; ut dictum eſt not. poſt omnia argu. Nota ly ſin autem, reuertetur ad uos: quia per ho declaratur, opus ipſum etiam quantum ad id quod ex intentione facientis debuerat peruenire ad alterum, in caſu, quo alter eſſet diſpoſitus ad recipiendum illud, reuerti ad facientẽ, hoc eſt, quantum ad eſſe ſatisfactorium; quando faciens indiget ſatiſfactione.

* Lib. 4. Sent diſt. 15. §. B. in medio.

† In Enchiridio ca. 110. in fine tom. 3. & in li. de 8. Dulcitij. q. q. e. in fine to. 4. & Raban* in lib. de inſtitutione clerico. ca. 44.

¶NOT. Intellige prædicta in ſolutione argumentorum iſtorum in caſu, quo ille, pro quo fit oratio, ſeu quodlibet ſuffragiũ, E eſt capax ſatisfactionis illius; hoc eſt capax, quod illud opus inquantum ſatisfactorium ad ſe perueniat. Ad hoc enim, quod vnus poſſit ſatisfacere pro alio requiruntur aliquæ conditiones in recipiente, ut q. 13. artic. 2. Rurſus Aduerte articulum hunc poſſe aliquo modo deſeruire intelligentiæ de indulgentijs, ut facile patere poteſt diſcurrenti ſupra q. 25. art. 1. &c. & ideo non mirum, quòd ſanctis ad plenum ſoperque, ſola retributio data ſit pro operibus ſuis, inquantum meritoria fuere, & nobis adhuc proſint, ut ibi dictum fuit.

¶Quartò habes: quòd per rõnem prædicta ſcripturarũ, & patrum, pro quanto ſuffragia, ſeu opera facta pro alijs prodeſſe & facienti inſinuent, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò vides: quomodo ex iſtis vicißim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò; quòd per rationem excludas à fortiori hæreſim Amſdorph. Pret. Amſdorphiani. dicentium opera bona perniciosa eſſe ad ſalutem. Adeò. n. perniciosa illa non eſſe ad ſalutem, mõſtrat articulus; ut & facienti, & al-

Vtil. pro S. Eccl.

QVÆST. LXXI. ART. V.

CONCL. 1ª. Non poteſt eſſe, ut pœna tollatur, niſi prius culpa expietur.

hoc, quod tolerabilior ſit eorum pœna, uel [h]damnatio, ſed ſolum illi, qui in inferno ſunt, damnati eſſe dicuntur, ergo etiam exiſtentibus in inferno ſuffragia proſunt.

3 Præterea, Dio.* ult. cap. Eccl. Hierar. dicit, Si iuſtorum orationes & ſecundum hanc uitã, [h] quãto magis poſt mortem in illis, qui digni ſunt ſacris orationibus operantur ex quo poteſt accipi qđ ſuffragia magis proſunt mor-G tuis, q̃ uiuis ſed uiuis proſunt etiã in peccato mortali exiſtentibus, cum quotidie oret Eccleſia pro peccatoribus, ut conuertantur ad Deum, ergo etiam, & mortuis in peccato mortali exiſtentibus ſuffragia ualent.

4 Præterea. In uitis patrum legitur, quod & Damaſ.* ĩ ſermone ſupradicto refert, quòd Macharius, inuẽta in uia caluaria cuiuſdam defuncti, oratione præmiſſa H quæſiuit cuius caput fuiſſet, & caput reſpondit, quod fuerat ſacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confeſſus eſt oratione Macharii ſe, & alios iuuari; ergo ſuffragia Eccleſiæ etiam in inferno exiſtentibus proſunt.

5 Præterea. Dama.* in eodem ſermone narrat, ꝙ Gre. pro Traiano orationem fundens, audiuit uocem ſibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & ueniam I [h] Traiano do. Cuius rei ut Dama. dicit in dicto ſermone, teſtis eſt Oriens omnis, & Occidens ſed conſtat Traianum in inferno fuiſſe, quia multorum martyrum necem amaram inſtituit, ut ibidem Dama. dicit, ergo ſuffragia Eccleſiæ, ualẽt etiam in inferno exiſtentibus.

Sed contra eſt quod dicit Diony.* 7. cap. Eccl. Hierar. Summus ſacerdos pro immundis non K orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remiſſionem, quia non audiretur pro illis, ergo ſuffragia exiſtentibus in inferno non ualent.

Præterea. Grego.* dicit in 34. lib. Moral. Eadem cauſa eſt cur non oretur tunc, ſcilicet poſt diẽ iudici pro hoĩbus æterno igne damnatis, quæ nunc cauſa eſt F quare non oretur pro Diabolo, & Angelis eius, æterno ſupplicio deputatis, quæ etiam nunc cauſa eſt quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impiiſque defunctis, quia de eis utique quos æterno damnatos ſupplicio iam nouerint, ante illum iudicis iuſti conſpectu orationis ſuæ meritum caſſari refugiunt, ergo ſuffragia in inferno poſitis non ualent.

Præterea. Multa habentur ex uerbis Auguſt.* qui ſine fide operante per dilectionem, eiuſque ſacramentis de corpore exeũt fruſtra uel à ſuis eiuſmodi officia impenduntur: ſed omnes damnati ſunt huiuſmodi, ergo eis ſuffragia non proſunt.

Respondeo, Dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc diſtinguendum eſſe dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod poſt diem iudicii nullus in inferno exiſtens aliquo ſuffragio iuuatur, ſed ante diem iudicii aliqui iuuantur ſuffragiis Eccleſiæ. Alio modo diſtinguebant quãtum ad perſonas in inferno detẽtas, inter quos aliquos dicebãt eſſe ualde malos, qui ſcilicet ſine fide, & ſacramẽtis deceſſerunt, & talibus quia de Eccleſia non fuerunt, nec merito, nec numero, ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe non poſſunt. Alii uero ſunt non ualde mali, qui ſcilicet de Eccleſia fuerunt numero, & fidem habentes, & ſacramẽtis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe debent.

Sed occurrebat eis quędam dubitatio eos perturbans, quia, ſcilicet uidebatur ex hoc ſequi, cum pęna inferni ſit finita ſecundum intenſionem, quãuis duratione infinita exiſtat, ꝙ multiplicatis ſuffragiis, pęna illa totaliter auferetur, quod eſt error Origenis.* Et ideo, hoc inconueniens euadere multipliciter uoluerunt. Præpoſitiuus enim dixit, ꝙ tantum poſſunt ſuffragia pro damnatis multiplicari, ꝙ à tota pœna redduntur immunes non quidem ſimpliciter, ut Origenes poſuit, ſed ad tempus, ſcilicet uſque ad diem iudicij, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni ſine ſpe uenię detrudentur.

Sed iſta opinio uidetur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non poteſt ordinari, niſi per pęnam, unde [m] nõ pôt eſſe vt pęna tollaĩ niſi prius culpa expietᷓ, [r] & ideo cũ culpa continue maneat in damnatis, eorum pęna nullatenus interrũpetur.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, ꝙ hoc modo proceditur in diminutione pęnarum per ſuffragia, ſicut proceditur in diuiſione linearum, quæ cum ſint finitæ, tamen in infinitum diuidi poſſunt, & nunquam per diuiſionem conſumuntur, dum fit ſubtractio non ſecundum eandẽ quantitatẽ, ſed ſm eandẽ proportionem: Velut ſi primo auferatur pars quarta totius, & ſecundo pars quarta illius quartæ, & ſic deinceps in infinitum. Et ſimiliter dicunt ꝙ per primum ſuffragium diminuitur aliquota pars pœnę, & per ſecundum

quan-

¶PROB. Quia culpa non poteſt ordinari, niſi per pœnã: & diuinæ prouidentiæ eſt, nihil in rebus inordinatum relinquere (omnia patent.)

¶Corollarium. Ex hoc ergo inferat, ut in textu, quòd ſcilicet cum culpa continuè maneat &c. & id bene ſemper recolito, contra nimis iudiciorum Dei ſcrutatores.

¶CONCL. 2ª. Miſeria damnatorum nõ poteſt diminui, ſicut nec gloria ſanctorum augeri, quantũ ad præmium eſſentiale.

¶PROB. Quia dãnati totaliter ad uitæ terminum peruenerunt, ſicut & ſancti in patria.

¶Examen. Ly quãtum ad præmiũ eſſentiale. Illud eſt uidere Deum, ipſoque frui, facialiter. Comparatiuè igitur ad hoc omne aliud dici poteſt præmiũ accidentale: Vt gloria corporis, gaudiũ de peccatore pœnitentiã agente lætitia ſanctorum ex profectu aliorũ exemplo ſuo: puta B. Dominici, atque Franciſci de imitatione ſuarum uirtutum à bonis fratribus ſuis, B. Thomę de profectu eccleſiæ ſanctæ per doctrinã ab ipſo nobis uiatoribus relictam; & omnium ſanctorum de aduentu nouo alicuius defuncti in illam patriam.

¶CONCL. 3ª. Tutius eſt ſimpliciter dicere: ꝙ ſuffragia non proſunt damnatis: nec pro eis eccleſia orare intendit.

¶Examen. Ly non proſunt, ly nec pro eis &c. Ideſt neque proſunt ex parte charitatis, neq; proſunt ex parte intentionis (uide ar. 1. Nam charitas eccleſiæ ad eprationem defectus illorum, non extenditur, neque intentio, cùm eccleſia nõ intendat iuſt. tuæ diuinæ cõtra facere, quæ eſt ut in damnatis finaliter nulla ſit redemptio.

¶Examen ly tutius. Hoc dicitur propter ultima aſſertiũ

* Cap. 7. circa me p. 3.

a Damaſ. in ſermone de defunctis circa med. ilius.

præmiũ eſſentiale & accidẽtale.

* In ſermone de defunct. in med. ilius.

* Eodẽ loco nunc notato.

* In loco ſepius citato.

* Cap. 7. p. 3. in me. illius. Vide decre. 13. q. 2. c. 20.

* Li. 34. c. 12. explicans illud Iob. 41. ꝑ ſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcẽtẽ & li. 4 Dial. c. 44.

* Li. 4. Sẽt. d. 45. ꝗ. 3. * In Enchiridio ca. 17. 68. & 100. to. 3. in lib. de cura pro mortuis c. 1. & ult. & uide in lib. 8. q6. Dulcit. ꝗ 2. tom. q. 1. to. 4. & in lib. de fide & ope

ſecundum legẽ communẽ: quod ponitur in textu à ly ſed tamen modus, qui à quibuſdam ponitur &c. uſque ad concluſionem hanc, ſ aũt d. co.

lib. c. 14. 15. 16. to. 4. & ſuper Pl. 86 to. 8. & de uerbis A. poſt. ſer. 34. uel. 32 to. 10.

* lib. 1. de Periarch. c. 6. & refert Grego. lib. 34. mora. ca. 16. Vide infra q. 99. art.

concl. m

pars aliqua remanentis ſecundũ eandem proportione n.

Sed iſte modus multipliciter defectiuus eſt. Primo, quia infinita diuiſio, quæ congruit cõtinuę quantitati, non uidetur poſſe ad quantitatem ſpiritualem tráſferri. Secundo, quia non eſt aliqua ratio, quare ſecundum ſuffragiũ minus de pęna diminuat quàm primũ, ſi ſit ęqualis ualoris. Tertio, quia pęna diminui non põt, niſi diminuatẽ, & culpa, ſicut nec auferri niſi ablata. Quarto, quia in diuiſione lineę tandem peruenitur ad hoc, quod non eſt ſenſibile corpus, corpus enim ſenſibile non eſt in infinitum diuiſibile, & ſic ſequeretur ꝙ poſt multa ſuffragia pęna remanẽs propter ſui paruitatem non ſentiretur, & non eſſet pęna.

Et ideo alii alium inuenerunt modum. Altiſiodorenſis* enim dixit, ꝙ ſuffragia proſunt damnatis non quidem ſecundum diminutionem pęnæ, uel per interruptionẽ; ſed per confortationẽ patientis, ſicut ſi homo portaret graue onus, & faciem ſuam perfunderet aqua, ſic enim confortaretur ad melius portandum cũ tamen onus ſuum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum eſſe nõ poteſt, quia aliquis plus, uel minus æterno igne grauatur, vt Greg.* dicit ſecundum meritum culpæ, & inde eſt, ꝙ eodem igne quidã plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non poteſt eſſe ꝙ leuius pęnã ferat. Eſt nihilominus, † prędicta opinio, & præſumptuoſa, utpote Sanctorũ dictis cõtraria; & uana, nulla auctoritate fulta; & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno ſunt extra uinculũ charitatis, ſecundum quam opera uiuorum continuantur defunctis, tũ quia totaliter ad uitæ terminum peruenerũt, recipientes ultimam pro meritis retributionem, ſicut, & Sancti, qui ſunt in patria. Quod enim adhuc reſtat de pęna, uel gloria corporis, hoc rõnẽ uiatoris nõ prębet; cũ gloria eſſentialiter, & radicaliter exiſtat in aĩa; & ſimiliter miſeria damnatorũ: & ideo nõ põt eorũ pęna diminui, ſicut, nec gloria Sanctorũ augeri quantum ad pręmiũ eſſentiale.¶ Sed tñ modus qui à quibuſdã ponitur, ꝙ ſuffragia proſunt damnatis, poſſet aliquo modo ſuſtineri; ut ſi dicatẽ ꝙ non proſunt, neque quantum ad diminutionem pęne, uel interruptionẽ, uel quantũ ad diminutionẽ ſenſus pęnæ; ſed quia ex huiuſmodi ſuffragijs eis aliqua materia doloris eis ſubtrahitur, quæ eis eſſe poſſet, ſi ita ſe abiectos conſpicerent, ꝙ pro eis nullã curã haberent, quæ materia doloris eis ſubtrahitur, dum ſuffragia pro eis fiunt. Sed illud ẽt nõ põt eſſe ſecundum legem cõem, quia ut Auguſt.* dicit in lib. de cura ꝓ mortuis agenda, ꝙ præcipue de damnatis eſt uerum. Ibi ſunt ſpiritus defunctorum, ubi nõ uidẽt quæcunque aguntur, aut eueniũt in iſta uita hominibus: & ita non cognoſcunt qñ pro eis ſuffragia fiũt; niſi ſupra cõem legẽ hoc remediũ diuinitus detur aliquibus damnatorũ; quod eſt uerbũ omnino incertũ. Vnde* tutius eſt ſimpliciter dicere, ꝙ ſuffragia non proſunt damnatis; nec pro eis Eccleſia orare intẽdit, ſicut ex inductis* auctoritatibus apparet.

Ad primum ergo dicendum, ꝙ donaria idolorum non fuerũt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis ſignum accipi poſſet, ꝙ in reuerentiam idolorum ea deferrent; ſed ea acceperunt ut uictores, quia eis iure belli debebãtur, & tamen per auaritiam uenialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & ſic ſuffragia ẽis prodeſſe poterant. Vel dicendũ, ſecundũ quoſdam, ꝙ in ipſa pugna uidentes ſibi periculũ imminere de peccato pęnituerunt, ſecundum illud Pſal. 77. Cũ occideret eos, quęrebãt eũ, & hoc ꝓbabiliter põt æſtimari, & ideo ꝓ eis fuit oblatio facta.

Ad secundum Dicendũ, ꝙ in uerbis illis, damnatio large accipitẽ ꝓ quacũq; punitione, & ſic includit ẽt pœna purgatorij, quæ quãdoq; totaliter expiatur, quandoque autem non, ſed diminuitur.

Ad 3^m dicendũ, ꝙ quantum ad hoc magis acceptatur ſuffragiũ pro mortuo, q̃ pro uiuo, quia magis indiget, cum nõ poſſit ſibi auxiliari, ſicut uiuis, ſed quantum ad hoc, uiuus eſt melioris conditionis, quia poteſt transferri de ſtatu culpæ mortalis in ſtatu gratiæ, quod de mortuis dici non poteſt; & ideo non eadem cauſa orãdi pro mortuis, & pro viuis.

Ad 4^m dicendum, quod illud adiutorium non erat, quod pęna eorum diminueretur, ſed in hoc ſolo; ut ibidem dicitur, quod eo orante, concedebatur

---

dicitur ly tertius, cõparando concluſionem hãc ad primos modos in litera recitatos. Totaliter enim reprobati ſunt oẽs ante hoc ultimũ aſſertum in corp. recitatu. corp. poſiti, & præpoſitiui, & ut ibi patet. Licet. n. utatur quandoque S. Thomas uerbis illis ly ui detur uel ſimilibus: tamen huiuſmodi, ratione modeſtiæ dicta ſolummodò, accipienda ſunt: ut plenius apparet ex reprobatione contra Altiſiodorenſẽ, quãuis eius potius eſſet inter alias prædictas minus abſurda.

• Ly ſimpliciter. Ideſt nullo addito ſeu abſolute. Quaſi dicat; hoc in concluſione dictum abſque ulla gloſa de præcedẽtibus & huiuſmodi admittendũ eſt.

*Id habet Altiſiodorẽſis li. 4. Sent. tractatu. 14. q. 1.

¶ Ly non proſunt. Cum hoc tamẽ ſtat ꝙ damnatis proſint improprijſſimẽ ſuffragia, modo illo ſcilicet, quo Albertus magnus in compendio ſuæ theologiæ lib 7. cap. 5. circa ſinem loquitur. Vult enim, ꝙ inquantum ex ſuffragijs aliquorum uiuentium conuertuntur aliqui alij ad bonã frugem, & tandem in uitã æternam, intantum damnatis proſit illud ſuffragiũ; & hoc ꝑ modum cuiuſdã diminutionis. Patet nãque: ꝙ quanto plures damnabantur, tantò acerbior, accidentaliter ſaltem, ſiet pęna priorum ibi exiſtentium: & conſequenter ab oppoſitis ex eo, ꝙ per ſuffragia prædictorum viuentium quidam alij ſaluantur, ne damnationẽ incurrant, ſequitur, ꝙ damnatis iam exiſtentibus pœna illa maior, quæ poterat illis* contingere ex aduentu illorum, per impeditionẽ quandam ſuſtollitur: & hoc ſolũ intellexit Albertus.

*Li. 9 Moral. c. 47. poſt. me.

¶ PROB. Quia tũ ex authoritatib* inductis, tũ ex reprobationibus poſitionũ prædictarum in textu, patet.

concl. ſ

1^m ex Machab. Donaria idolorum &c. ℞. ablata in ſignũ uictoriæ: non, ablata in reuerent. ã idolorũ. S. Tunc nihil &c. Nã ex hoc non fuerunt in inferno dãnati.

Itẽ de minori. In peccato mortali deceſſiſſe. ℞. niſi pœnituiſſent. S Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2^m reſpõſum literæ ly uel dicendum &c.

2^m ex Auguſtino. Damnatio ℞. largè accepta: non aũt, proprie. S Hæc. n. ſolum damnatis conuenit. Tunc nihil &c. Nam ẽt exiſtẽtibus in alio loco pęnali extra infernũ conuenit damnatio largẽ ſumpta.

* Cap. 13. 14. 15. 16. to. 4.

3^m ex Dionyſio. Quãtò magis poſt mortem? ℞. attenta indigentia mortuorum in purgatorio exiſtentium: non attento ſtatu culpæ mortalis. S. ut in textu Tunc nihil &c. vt patet applicanti.

concl. ſ

4^m ex vitis patr. & Damaſc. iuuat. ℞. phãtaſtice non autem, vere. S. ut

* In arg 1. 2. & 3 Sed contra & Aug. in Enchir. c. 110. to 3. & de ciui. lib. 21. ca. 13. 21. & 24.

Reſſion tã.

• Decret. cauſa 13. q 2. c. 20. incip. In præſentia.

ut ibid. dicitur, & in tex. Tunc nihil &c. Nam conclusio intelligit de iuuamine neto; uñ dicit, q. non ꝓsunt ſuffragia damnatis.

5m ex Damaſceno. Veniam Traiano do. c. &. ut ſuſcitetur à mortuis, & pœnitentiam agat § Tunc nihil &c. Nam miraculosè hoc fuiſſe factũ non eſt inconueniés.

Non. n. inde ſequitur ꝙ aliquis in inferno deputatus finaliter ſecundum ſuperiores cauſas i. ſecundum diſpoſitionem diuini propoſitu. ab ipſo inferno quandoque liberetur: quod erat ſenſus conclusionis. Intēdebat n. ſ. que 3a. conclusio: ꝙ in inferno ſic exiſtētibus nulla datur liberatio, aut ſuffragiorũ participatio. Vnde ꝙ quis, puta Traianus, ī infernum ſecũdum meritorũ ſuorum iuſtitiā præſentem deputatus, ad uitam miraculosè reuocetur conſecuturus ueniam de peccatis: hoc non eſt cõtra concluſionē. Et hæc reſponſio. uidetur melior.

Item de concluſione. Valēt & c. de ſpeciali priuilegio, non. de lege cõmuni § Tunc nihil &c. Non. n. concluſio intelligit de ſpeciali priuilegio, ſed de lege cõmuni. Vide 2m. reſponſum literæ ly uel dicendum ſecundum quoſdā, quòd anima Traiani &c.

¶NOT. Ex hac reſponſione aduerte non derogari dicto communi: ꝙ ſcilicet in inferno nulla eſt redemptio. Nam de regulis iur. in 6. regula 28. dicitur quæ à iure communi exorbitāt, nequaquā ad cõſequentiam ſunt trahenda. Ex hac ergo regula infertur quod non uitiatur dictum commune præcedēs aa eo, quòd ſpeciali miraculo uel priuilegio circa quempiam puta Traianum aliter à diuina clementia diſpoſitum eſt. Hæc dicta ſunt etiam pro ar. 6. ad primũ, & alijs ſimilibus.

* A as tbi.

Regula iuris, de cõſequentia.

*Cap. 16. liter prin cipi, & ma diũ 10. 4.

tur eis ut mutuo ſe uiderent, & hoc aliqđ gaudiũ nõ uerum, ſed phantaſticum habebant, dum impediebatur hoc, quod deſiderabant. Sicut, & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahũt, quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minua- G tur; ſicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis noſtris compati dicuntur.

Ad qvintvm Dicēdum, quòd de facto Traiani hoc modo poteſt probabiliter æſtimari, quòd precibus Beati Gregorii ad uitā fuerit reuocatus, &*ita gratiam conſequutus ſit, per quam remiſſionem peccatorum habuit, & ꝑ conſequens immunitatem a pœna; ſicut etiam apparet in omni- H bus illis, qui fuerunt miraculoſe à mortuis ſuſcitati, quorum plures conſtat idolatras, & damnatos fuiſſe. De omnibus enim ſimpliciter dici oportet, quòd non erant in inferno finaliter deputati; ſed ſecundum præſentem propriorum meritorum iuſtitiam. Secundum autem ſuperiores cauſas, quibus præuidebantur ad uitam reuocandi, erat aliter de eis diſponendum. Vel dicendum ſe- I cundum quoſdam, quòd anima Traiani non fuit ſimpliciter à reatu pęnæ abſoluta, ſed eius pœna fuit ſuſpenſa ad tempus, ſcilicet uſque ad finem iudicii. Nec tamen oportet quòd fiat communiter ꝑ ſuffragia, quia aliqua ſunt, quæ lege communi accidũt, & alii ſunt humanarum limites rerum, alia diuinarum ſigna uirtutum, ut Auguſtinus* dicit in libro de Cura mortuis agenda.

p peccato ad mortem, quam damnatus iam in inferno? Ergo à fortiori, pro ipſis rogare nobis non ſuadetur. Item à Pſal. 58. Nõ miſerearis omnibus operantibus iniquitatem. Hæc ibi. Damnati uerò pro quibuſcunque aliis operantur iniquitatē. & ſi uiuorũ ſuffragia eis prodeſſent, Deus per hunc modũ illis misereretur.

Articvlvs VI.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in purgatorio.

AD sextvm ſic proceditur. Videtur quòd nec etiam exi- G ſtētibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni eſt: ſed in inferno hnulla eſt redēptio. Et Pſal. 6. dicit. In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo ſuffragia his, qui ſunt in Purgatorio non proſunt.

2 Prȩterea, Pęna Purgatorii eſt pęna finita, ſi ergo per ſuffragia aliquid de pæna dimittitur, tantum poterunt multiplicari ſuffragia, quòd tota tolletur; & ita pec- H catum remanebit totaliter himpunitum, quod uidetur diuinæ iuſtitiæ repugnare.

3 Præterea, Ad hoc animæ ſũt in Purgatorio, ut ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: ſed nõ poteſt purgari h niſi aliquid circa ipſam fiat, ergo ſuffragia facta per uiuos † pęnam Purgatorii non diminuunt.

4 Præterea Si ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio ualent, ma- I xime ea uidentur ualere, quæ ſũt ad imperium eorum facta; ſed hæc non ſemper h ualent: ſicut ſi aliquis decedens diſponat tot ſuffragia pro ſe fieri, quæ ſi facta eſſent, ſufficerent ad totam pęnam abolendam, poſito ergo ꝙ huiuſmodi ſuffragia differantur quouſque ille pænā euaſerit, illa ſuffragia nihil ei prodeſſent, non enim poteſt dici quòd proſint antequam fiant, poſtquā autem ſũt K facta, eis non indiget, quia iā pę

Item à Pſal. 68 Neque abſorbeat me ꝓfundũ, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Hæc ibi. Tantũ ualet iſtud demergi in profundum, & puteum urgere os ſuũ ſuper aliquem, quā ta ualet dicere exiſtētes in illo profundo & puteo, non poſſe à quoquam iuuari. Quòd ſanè noſtrat ſimul, & addit confirmationem ad prędicta, diues in inferno poſitus multa inſtantia guttam ſolũmodo aquæ pro refrigerio ſui poſtulans nec tamē ab Abraham miſericordia pleno impetrans. Luc. 16. Item ab authoritatibus in argum. ſed contra. Ex hic nota: opiniones reprobatas in textu nõ eſſe tutas Pro quo & uide ſupra q. 16 ar. 3. appen. & 1. par q. 62 ar. 8. & q. 64 ar. 2. quoniam ad origenis errorem in textu narratum declinare quoquo modo uidentur. Licet enim & Præpoſitiuus, & Gilbertus natione Gallus cognomento autem porretanus; & quidā alii ab illo errore origenis declinare contendant: tamen non totaliter immunes euadere uidentur: ut apparet ex litera.

Cap. pro obeuntibus 13. q. 2.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrũ, pro quanto ſuffragia damnatis in inferno non prodeſſe intimant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaratur, & conſolidetur. 3

Appendix.

Vell. ps Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quõ per rationem oſtendas meritò eſſe à fortiori inſinuatum ab Ezechiel 14. quòd ſuffragia uiuorum non proſunt in inferno exiſtentibus: & hic. Si fuerint Daniel, Iob, & Noë in medio eius, uiuo ego dicit dominus, quia nec filios, nec filias liberabũt, ſed ipſi ſoli liberabuntur. Vbi propheta oſtendit, à fortiori, ꝙ damnati in inferno à ſuffragiis uiuorum non iuuantur: ut patet intel. gẽti. Item à 1. Ioan. ult. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccato ad mortē, non pro illo dico, ut roget quis. Hæc ibi. Quis autem magis peccat

Qvæstio LXXI.

Art. VI.

CONCL. Non eſt dubium: quia ſuffragia per uiuos facta exiſtentibus in purgatorio proſint. 309

¶Examen. Ly non eſt dubium. Scilicet in fide catholica Eſt enim hæc concluſio de fide: ut in appen. ſequen. clarè patet.

¶PROB. Quia opera unius poſſunt ualere alteri ad ſatiſfactionem (quæſt. 13. art. 2.) & pœna purgatorii eſt in ſupplementum ſatiſfactionis illiadata, (ut in tex.)

Examen.

¶Examen. Ly in ſupplementum ſatisfactionis. Per hoc oſten A ditur, ꝙ ſatisfactio illarum animarum eſt uoluntar a. Al oquin non ſatisfacerent. Item per hoc oſtenditur: ꝙ illius pœnæ horror naturalis, quem habent illæ animæ, non eſt peccatum: alioquin illa pœna, cui naturalis hic horror eſt annexus, non eſſet ſatisfactio. Et hoc cō tra Lutherum damnatum in bulla Leonis X. dicentem: ꝙ in purgatorio animæ ſine intermiſſione peccant, quandiu quęrūt requiem, & horrent pœnas.

Cōtra errores de exiſtentibus i purgatorio.

*Li. 4. Sēt. d ſtin 45. § R. ante mediū & in fine.

†Ex Aug. *I Enchiri dio c. 110. tom. 3. & in lib. de cura pro mortuis gerēda c. 5. & vlti. & in 8. q. Dulcitij q. 2. to. 4.

*Cap. 7 p. 3. in p cul à fine.

† Quæſti. 15 arti. 2. & q. 6. 15. artic. 1. & arti. 1. 2. & 5. huius quæſt.

*Al. fim pliciter.

†Al diſpu tati.

*Inter princip ū & med ū ſermonis ſæpius ci tati.

*1. 10 Mo ral. c. 23. in med.

Rāſio 2ª. ſiu ſermone de defunctis paulo an te med.

1ᵐ de minori

In inferno. s ℞. tam damnatorum i non, purgandorum §. Tunc nihil &c. Vide art. 5. ad 5ᵐ pro intelligentia de ·y q l ſunt tali pœnæ addicti.

Item illatio cōcluſionis.

Ergo &c. 2. ℞ negat illatio §. Nam hmōi authoritates ſunt exponendæ &c. ut in textu. Vide 2ᵐ reſponſum ly uel dicendum ſecundum Damaſcenum &c.

¶ NOT. Damaſcenus hic videtur habuiſſe ſenſum aliquē eorū, quæ tanguntur ar... ad 5ᵐ. Sed quicquid ſit de hoc, ſtatio prima reſponſione ꝑ ſeat is textus, tanquā meliori.

2ᵐ de conſequente.

Et ita peccatū remanet ℞. otaliter impunitum negatur ho... § quia pœna vnius &c. ut in textu fin. Patet autem apertiſſimè ex eo, ꝙ pœna unius pro altero purgādo computatur ei, ꝙ peccatum alterius in purgatorio exiſten tis non remanet impunitum.

3ᵐ minor.

Non poteſt purgari niſi aliquid circa ipſam fiat. ℞. uel niſi ali quis ſuſtineat pęnam in ſatisfactionem ipſius. § Tunc nihil &c.

¶*Corollarium*. Aliquid ergo fit circa ipſam animam, ſed nō modo illo, quo intendebat arguens. Non enim anima, puta Petri, punitur amplius uſque ad octauū gradum pœnæ; quando ſuus amicus uiuens exoluit pœnas tot gradu um pro illa. Et tamen circa illam aliquid fit: quia pęna ipſa diminuitur, aut omninò tollitur.

nas euaſit, ergo ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio non valent.

Sed contra eſt quod dicitur in litera · ex verbis Aug.† ꝙ ſuffragia proſunt his, qui ſunt mediocriter boni, uel mali: ſed tales ſunt, qui in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

Præterea, Dion.* dicit 7. cap. Eccle. Hier. ꝙ diuinus ſacerdos pro mortuis orās, pro illis orat, qui ſanctè uixerunt, & tamen aliquas maculas habuerūt ex infirmitate humana contractas, ſed tales in Purgatorio detinentur, ergo, &c.

B

Respondeo, Dicendum, ꝙ pœna Purgatorij eſt in ſupplementum ſatisfactionis, quę non fuerat plene in corpore conſummata: & ideo quia ſicut ex dictis † patet, opera uni* poſsūt ualere alteri ad ſatisfactionem, ſiue viuus ſiue mortuus fuerit *, non eſt dubium quin ſuffragia per uiuos facta exiſtentibus in Purgatorio proſint *.

C

Ad primum ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de inferno damnatorum in quo nulla eſt redemptio, quantum ad illos, qui ſunt * tali pęnæ † addicti. * Vel dicendum ſecundum Damaſ. † in Sermone de dormien. quòd huiuſmodi auctoritates ſunt exponendæ ſecundū cauſas inferiores, ideſt, ſecundum exigentiam meritorum eorum, qui pęnis deputantur, ſed ſecundum diuinam miſericordiam, quę vincit humana merita ad præces iuſtorum, aliquando aliter diſponitur, quàm ſententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus aūt mutat ſententiam, & non conſilium, ut dicit Grego.* vnde & Damaſ. ponit ad hoc exempla de Niniuitis Achab, & Ezechia, in quib. apparet ꝙ ſententia contra eos lata diuinitus, fuit per diuinam miſericordiam commutata.

D

E

Ad secundum dicendum, ꝙ non eſt incōueniens ſi multiplicatis ſuffragijs pęna eixſtentiū in Purgatorio annihiletur: non tamen ſequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

Ad tertium dicendum, ꝙ purgatio aiæ per pęnas Purgatorij nō eſt aliud quā expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ, & quia per pœnam, quā unus ſuſtinet pro alio, pōt reatus alterius expiari, ut dictū eſt, non eſt inconueniens ſi per vni* ſatisfactionē alius purgeť.

Ad quartum dicendum, ꝙ ſuffragia ex duobus ualeat, ſcilicet ex opere operāte, & ex opere operato; & dico opus operatum non ſolum Eccleſiæ ſacramentum, ſed effectum acccidētem ex operatione, ſicut ex collatione eleemoſynarum conſequitur pauperū releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans pōt accipi ex parte principalis agentis, uel ex parte exequentis. Dico ergo, ꝙ quàm cito moriens diſponit aliena ſuffragia ſibi fieri, præmium ſuffragiorum plene conſequitur, ante etiam quàm fiant quantum ad efficaciam ſuffragij, quæ erat ex opere operante principalis agētis: ſed quantum ad efficaciam ſuffragiorū, quæ eſt ex opere operato, uel ex opere operante exequentis, non conſequitur fructum antequam ſuffragia fiant, & ſi prius contingat ipſum à pęna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu ſuffragiorū quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur, non enim eſt inconneniēs quod aliquis defraudeť per culpam alterius in temporalibus: *(Pęna autem Purgatorij temporalis eſt) quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari poſſit niſi ꝑ propriā culpam.

4ᵐ de minori.

Non ſemper valent ℞ quantum ad efficaciam ſuffragiorum ex opere operato, uel ex opere operantis exequentis procedentem: non, quantum ad efficaciam ſuffragiorum ex opere operante principalis agentis procedentem §. Tunc nihil &c. Sufficit enim intento plenti: ꝙ ſemper ualeant, ſuppoſitis ſupponendis. Vnde poſito, quòd ex negligētia alicuius defraudetur exiſtens in purgatorio, hoc non eſt cōtra propoſitum ut in textu fin.

¶Etiam Ly ex opere operante principalis agentis. Ideſt ſi charitate informatum ſit illud opus. In ſignum huius dicit textus ꝙ talis cito moriens plene cōſequitur ſuffragiorum præmium, præmium inquit, non ſatisfactionem; quia præmium reſpondet charitati, ſatisfactio executioni.

Aug. in Pſ. 103. cō ci. 3. & in Pſ. 37. circa ꝑ ij ū tom. 8.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Aerij (Pra. Aeriani, Albigenſes, Pauperes de Lugduno.) dicentis, ſuffragia, orationes, eleemoſinas, miſſas, &c. nihil prodeſſe defunctis a uiuis pro illis facta. Intellige per ly defunctis, exiſtentes i purgatorio: alioquin neque hæreſis, neque error eſſet.

† Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas; hanc meritò damnari à cōcil. Flor. ſeſſ. vlt. in litter. ſanct vnion. Diffinimus &c. Si uerè pęnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentiæ fructib. de cōmiſſis ſatisfecerint, & omiſſis; animas eorum pœnis purgatorijs poſt mortem purgari. Et, ut à pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarū ſcilibet ſacrificia, orationes, & eleemoſinas, ac alia pietatis officia; quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecūdum eccleſiæ inſtituta. Hæc ibi. Item à Concil. Trident. ſeſſ. vigeſima quinta decret. de purg. Cùm catholica eccleſia Spiritu ſancto edocta ex ſacris literis, & antiqua patrum traditione, in ſacris concilijs, &c.

†Aug. de Ciu. Dei lib. 21. c. 24.

lijs.& nouiſſimè in hac Oecumenica ſynodo docuerit, purgatorium eſſe, animasq; ibi detentas fidelium ſuffragijs, potiſſimū verò acceptabili altaris ſacrificio iuuari : præcipit ſancta ſynodus &c. Hæc ibi. Item ab eod. ſeſſ. 22. cap. 2. de ſacrificio miſſæ ait. Pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritè iuxta Apoſtolorū traditionem, offertur. Hæc ibi. Vbi notaly Apoſtolorum traditioné. Itē ab eod. ibid. can. 3. Siquis dixerit miſſæ ſacrificiū ſoli prodeſſe ſumenti, neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & alijs neceſſitatibus offerri debere: Anathema ſit. Hæc ibi. His tamen nihil ca ne; nè ſenſum Lutheri immiſceas : qui dixit, q animæ ex purgatorio liberatæ ſuffragijs viuentium minus beantur, quàm ſi per ſe ſatisfeciſſent. Hic enim eius error, poſtquàm recitatus eſt, damnatur à Leone X. in bulla contra errores Lutheri : quā uniuerſaliter damnationē vide. q. 1. art. 1. adiuncta. q. 24. art. 2. appen. Item à &c. ut ar. 3 appen. Vide Roffenſem ar. 40. ualidè diſputantem contra Luth.

Error dānatur.

*Li 4 Sen ten. diſt. 45. §. R. in medi.

*Eiſdē locis nunc proxime citatis tam in Augu. quā I Magiſtro. & Augu. in li. de verbis Apoſt. ho. 32. ſuper illud 1. Theſſ. 4. us de dormiē. & alijs locis in arg. Sed cōtra ar. præcecitatis.

¶ Tertiò habes: quō per rōnem prædicta patrū, & ſcripturarū, pro quanto ſuffragia prodeſſe in purgatorio exiſtentibus inſinuant, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides : quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina nec & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XXI. ART. VII.

306 CONCL. Suffragia viuorum pueris exiſtentibus in lymbo prodeſſe non poſſunt.

† Auguſt. lib. 21. de ciuitate Dei c. 24. tom. 5.

¶ PROB. Quia per opera uiuorū ſtatus mortuorum mutari non poteſt (patet ar. 1. & 2.) & pueri illi deficiunt à ſtatu gratiæ.

¶ *Corollarium*. Ergo ex hoc. q non pōt mutari ſtatus concludit ſanctus doctor, q non poſſunt iuuari per ſuffragia. Et meritò K Nam cùm omne finitum ſecundū intenſionē auferri poſſit per multiplicationem ſuffragiorū (vt ar. 4. corp. & 6. ad 2^m. patet;) & illa pœna, quamuis duratione infinita protendatur, ſit finita ſecundum intenſionē, ſequeretur q ſi iuuarentur ſuffragijs uiuorū, tunc totaliter aliquando pœna illorum auferretur. Multiplicatis. n. ſuffragijs diminueretur magis, & adhuc magis, ſi magis multiplicarentur: & ſic tandē ad exhauſtionē illius pœnę deueniret. Ex hoc igitur, probationis decurſu, uide q optima S. Doctor argumentationes affert. ſ. extra ſuffragia de æterno tractāna

1^m conſequens. Maximè decens eſt, ut ipſi iuuentur ſuffragijs aliorum. R. dum ſunt in hac uita; non poſt. §. Nam poſt non eſt tempus gratiam acquirendi. Tunc nihil &c ut patet.

¶ NOT. 2. Monſtratur per textuale reſponſum: q ad ſuffragia participāda requiritur neceſſariò, q participatur neſit in gratia. Aliòquin ſicut pars corporis à reſiduo excisa nō participat emolumentum aliquod vitale, aut ciborum aſſumptorum ab ore corporis: ſic extra charitatem defuncti nullum eccleſię ſuffragium participare poſſunt. Propter hoc dictum eſt art. 1. & 2. q ad participanda ſuffragia requiritur primò charitatis connexio. Concludendum igitur ex omnibus ſimpliciter eſt: q nullus defunctus exiſtens extra gratiam participare poteſt eccleſiaſtici corporis emolumentum.

2^m ex Auguſtino. Non valde malis. R. baptizatis; nō aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ *Corollarium*. Ergo pueri illi nō ſunt ualde mali, & tamen ſuffragia à non ualde malis percepta percipere non poſſunt. Ratio eſt, quia de peccatis actualibus tātum intelligitur dicendo, q non ſunt ualde mali. Aliòquin ualde mali ſunt, quia in peccato mortali ſunt; nō actuali quidem, ſed originali.

* Aug. in li. de præ deſtinat. Sanctor. ca. 12. to. 7. & tractatu. 44. in Ioannem ſup illud. Venit nox, quando, &c. tom. 9.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia valeant pueris in limbo exiſtentibus, quia illi non detinentur niſi pro peccato alieno, G ergo maxime h decens eſt vt ipſi iuuentur ſuffragijs aliorū.

2 Præterea, In litera * habetur ex verbis Augu. q ſuffragia pro h non ualde malis propitiationes ſunt: ſed pueri non computantur inter ualde malos, cū ſit mitiſſima eorum pęna, ergo ſuffragia Eccleſiæ eos iuuant.

SED CONTRA eſt quod habetur in litera * ab Aug. quia ſuffragia nō proſunt illis, qui ſine fide operante per dilectionem hinc exierunt, ergo ſuffragia eis non proſunt.

RESPONDEO, Dicendum, q pueri non baptizati non detinentur in limbo niſi quia deficiunt à ſtatu gratiæ, unde cum per opera viuorum, mortuorū ſtatus mutari non poſsit maxime quantum ad meritum eſſentialis præmij, vel pęnæ, m ſuffragia viuorum pueris exiſtentibus in limbo prodeſſe non poſſunt. n

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale ſit huiuſmodi, quòd pro eo poſsit aliquis ab alio iuuari † tamen animæ puerorum in limbo exiſtentes ſunt in tali ſtatu, quòd iuuari non poſſunt, quia poſt hanc vitam non eſt tempus gratiam acquirendi.

AD SECVNDVM dicendum, q Aug. loquitur de non valde malis, qui tamen baptizati ſunt, quod patet ex hoc, quod præmittitur, * cum ergo ſacrificia, ſiue altaris, ſiue quarumcunque eleemoſynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ſuffragia proſint ſanctis exiſtentibus in patria.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquo modo H proſint ſanctis exiſtentibus in patria, per hoc quod habetur in collecta Miſſæ. Sicut ſanctis tuis h proſunt ad gloriam ſcilicet ſacramenta, ita nobis proficiant ad medelam, ſed inter alia ſuffragia præcipuum eſt ſacramentum altaris, ergo ſuffragia proſunt his, qui ſunt in patria.

2 Pręterea, b Sacramenta efficiunt quod figurant, ſed tertia pars hoſtię * ſcilicet in calicē miſ I ſa, ſignificat eos, qui beatam uitam in patria ducunt, ergo ſuffragia Eccleſiæ proſunt exiſtentibus in patria.

3 Præterea. Sancti non ſolum gaudent in patria de proprijs bonis, ſed etiam alienis, vnde Lucæ 15. dicitur, Gaudium eſt angelis Dei ſuper vno pec-

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à Conc. Senonenſi in decretis fidei decret. 12. q pueri in originali defuncti non iuuantur ſuffragijs uiuentium: & ſic. Cùm aūt pœnæ temporalis, aut æternalis peccati tantum reos repente nonnūquam interreat, nec illi pateat aditus in cœleſtem illam Hieruſalem, in quam nihil intrat coinquinatum, nec item gehennæ ſubiaceat, quippe qui gratiæ ſit particeps: fit, ut primum purgetur ex ijs, quæ geſſit in corpore: ſaluus tandem aliquando futurus; ſic tamen quaſi per ignem; de ſemper interim ſalute, ex remanentibus in eo fide, ſpe, charitate ſecurus. Hæc ibi. Vbi ab oppoſitis inſinuat (ut patet intelligenti) q extra charitatem defuncti exiſtentes non iuuantur ſuffragijs, de quibus loquitur in illo decreto: & conſequenter q non pueri exiſtentes in lymbo. Ex eiuſdem etiā concilij uerbis ulterius profligatur hæreſis Lutheri dicentis, q animæ in purgatorio non ſunt ſecurę de ſua ſalute, ſaltem omnes. Quæ & damnatur, poſt eius recitationem à Leone X. in bulla ſua contra errores Lutheri. Hanc damnationem vide ſupra q. 1 art. 1. ſimul cum q. 24 ar. 1 app.

Vid. p S. eccl. &c.

* 1. p. p. 83. art. 1.

¶ Secundò habes : quomodo per rationem prædicta concilij Senon. pro quanto virtualiter quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides : quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. LXXI. ART. VIII.

CONCL. Sanctis, qui ſunt in patria, iuuari per ſuffragia non competit. 307

¶ PROB.

¶PROB. Quia per ipſa iuuari non competit ei, qui non eſt indigens.

¶NOT. Signanter vtuntur hoc uocabulo, iuuari, probatio & concluſio, cum tamen titulus vſus fuerit illo uocabulo, proſint. Iuuari.n. præſupponit indigentiam, prodeſſe uerò non item; ſi vniuerſaliſſimè loquamur: & cōſequēter per hanc diuerſitatem uocabuli in reſpondendo, l. oſtendere, velle uidetur, quòd ſuffragia ſanctos iuuare licet nullo modo poſſint, tamē poſſunt illis prodeſſe aliquo modo etiam quod impropriiſſime. Et hoc eſt per modum coniunctionis prodeſſe illis. Verbi gratia. Orat quis pro aliquo peccatore qui per orationem eius adiutus conuertitur, & tandem in conſortium ſanctorum moriens aſcendit, de cuius aſſociatione gaudent utique multum alij ſancti. Ecce. ille, qui orauit pro iſto peccatore, nonnè tibi uidetur, quòd per ſuffragia ſanctis in patria profuit: ex quo illis tantum gaudium attulit, coniungendo eis præmiſſum peccatorem? Profuit utique, ſed modo improprijſſimo, inquantum ſcilicet per modum coniunctionis, prædictis illis gaudium dedit accidentale. Vide in ad tertium. Hoc modo & Albertus Magnus ponit ſuffragia prodeſſe ſanctis: licet non propriè. Vide compēdiū Theol. Alberti eiuſdem li. 7. cap. 5.

† Inter princ. & mediū illius.

*li. 4. Sēt. di. 45. §. B. in fine.

† Auguſt. de verbis Apoſtoli ſer. 17. & incipit Heſt. die non procul à prī. & partim ſer. 41. ad fratres in eremo cu ius initiū eſt, Fratres Chariſſ. &c. to. 10.

¶Examen. Ly indigens adiuncto ſimul ſtatu capacitatis. Quod dico propter exiſtentes in lymbo, & in inferno: qui procul dubio indigentes ſunt, sed incapaces auxilij. Non competit igitur eis per ſuffragia iuuari, ſicut nec ſanctis, ſed illis ex incapacitate tantum, iſtis ex non indigentia. Iis autem, qui ſunt in purgatorio tanquam medijs prædictorum ſuffragia participare competit & ex indigentia & ex capacitate.

* Pſal. 35. ſuncl. m

A hæc creſcat deuotio: & ſic honorando ſanctos proficimus nobis eiſdem, non autem ſanctis aliquid utilitatis afferimus. Vnde & ad hoc propoſitum rectiſſimè applicatur illud Philoſophi ſcilicet, honor eſt honorantis, inquantum uidelicet ex honore ſanctis exhibito totum nos commodum reportamus. Applica textum.

catore pœnitentiam agente, ergo ex bonis operibus uiuentium ſanctorum, qui ſunt in patria, gaudium b creſcit, & ita etiam eis noſtra ſuffragia proſunt.

¶4 Præterea. Dam. † dicit in Sermone de dormientibus inducens verba Chryſo. Si enim Gētiles, inquit, cum his, qui abierunt, ſua comburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipſius propria, non vt fauilla fiant, ſed hæc uelut illa, & ut maiorem hic circumponas gloriam, & ſi quidem peccator fuerit, qui mortuus eſt ut peccamina ſoluas, ſi autem iuſtus, vt appoſitio h fiat mercedis, & retributionis, & b ſic idem quod prius.

SED CONTRA eſt quod in litera * habetur ex uerbis Auguſtin. † Iniuria eſt in Eccleſia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

Præterea. Eius eſt iuuari, cuius eſt indigere, ſed ſancti in patria ſunt abſque omni indigentia, ergo per ſuffragia Eccleſiæ non iuuantur.

RESPONDEO, Dicendū, quòd ſuffragium Eccleſiæ de ſui ratione importat quandam auxiliationem, quæ competit ei, qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit niſi ei, qui indigens eſt, vnde cum Sancti, qui ſunt in patria, ſint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei *, m eis iuuari per ſuffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiuſmodi locutiones non ſunt ſic intelligendæ, quaſi Sancti in gloria proficiant quantum ad ſe, quòd eorum feſta recolimus: ſed quia nobis proficit, qui * de eorum gloria ſolennia celebramus: ſicut ex hoc, quòd Deum cognoſcimus, vel laudamus; & ſic quodammodo eius gloria in nobis creſcit, nihil Deo, ſed nobis accreſcit.

B

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ſacramenta efficiant, quod figurant, non tamē illum effectum ſuum ponunt circa omne id, quod figurant, aliás cum figurent Chriſtum, in ipſo Chriſto aliquid efficerent, quod eſt abſurdum: ſed efficiūt circa ſuſcipientem ſacramentum ex uirtute eius, quod per ſacramentum ſignificatur: & ſic non ſequitur quòd ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint: ſed quod ex meritis Sanctorum, quæ recoluntur, vel ſignificantur in ſacramento, proſint alijs, pro quibus offeruntur.

C

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis Sancti, qui ſunt in patria, de bonis noſtris omnibus gaudeant, non tamen ſequitur quod multiplicatis noſtris gaudijs, eorum gaudium augmentetur formaliter, ſed materialiter tantum: quia omnis paſſio formaliter augetur ſecundum rationem obiecti ſui, ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuſcunque gaudent, eſt ipſe Deus, de quo non poſſunt magis, & minus gaudere: quia ſic eſſentiale eorum præmium uariaretur, quod conſiſtit in hoc, quòd de Deo gaudent. Vnde ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt, non ſequitur quòd intēſius gaudeāt, ſed quòd de pluribus gaudent, & ideo nō ſequitur quòd operibus noſtris iuuentur.

D

E

Al. eorū gloriā ſolēnius celebrami.

2m maior. Sacramenta efficiūt, quod figurant. &c. non tamen illum effectum ſuum ponūt ſemper circa omne id, quod figurant. §. Tunc nihil &c. Non enim ſequitur inde: quòd ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint (ut volebat arguens:) ſed quòd ex meritis ſanctorū, quæ &c. ut in textu.

3m de conſequente. Creſcit. &c. materialiter: non formaliter. §. Tūc nihil &c. Nam ex hoc, quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt; nō ſequitur, quòd intenſius gaudeant, ſed quòd de pluribus gaudeant: & conſequenter nō habeant, quòd operibus noſtris iuuentur ſancti illi.

¶NOT. Gaudium ſanctorum non procedit ex operibus noſtris, ſed ex uiſione diuina: adeo ut etiam remotis operibus noſtris bonis in Deo uiſis ita intensè gauderent, ſicut gaudēt poſita uiſione illorū. Vnde accidētale gaudium hoc ipſum uocatur, quando de noſtris operibus gaudent: quia ſiue adſit, ſiue abſit remanere ſē per idem uniforme ſubſtantiale gaudiū ipſorum ſanctorum. Et hoc eſt gaudere de bonis noſtris materialiter, non formaliter vt dicitur in textu. Hoc etiam eſt illud quod Auguſtinus in lib. confeſſ. dicebat Deo, infœlix qui te non nouit, & alia nouit, fœlix autem qui te nouit, etiam quòd alia non nouit, qui autem te & alia nouit, non propter alia beatior, ſed propter te ſolum beatus. Quod dictum intelligitur de rebus creatis in eſſentia Dei ſimul uiſis: ut ex D. Thoma colligitur, dum authoritatem hanc ad illud propoſitum affert. 1. par. quæſtio. 12. articul. 8. ad quartum. De uno ergo tanquam de ſua ratione in omnibus gaudendi ſancti gaudent ſcilicet de Deo: de operibus autem, ſiue alijs bonis uiſis tanquam de materia quadam bona gaudent, & propterea ex alijs uiſis gaudium eorum eſſentialiter creſcere non poteſt.

1m ex collecta miſſæ. Proſunt. &c. quòad nos: non quòad ſanctos ipſos in ſe. §. Tunc nihil &c. Aliud eſt enim ſuffragia proficere ſanctis in ſeipſis, aliud eſt proficere ſanctis in nobis: quorum prius falſum eſt. poſterius autem uerum ut in textu declaratur.

¶NOT. Ex miſſis, alijſque pietatis operibus in honorem ſanctorum factis fit, ut ſancti illi orent pro nobis, tanquam uerè ſolitudinem noſtræ deuotionis dependentes. Et ex hoc, quòd in nobis

4m ex

¶CONCL. 2ª. Per uiam orat onis, quantũ et ad ſtatũ cõſequẽ F duin, opus unius alteri, dum eſt in uia, ualere poteſt.

¶PROB. Quia impetratio orationis ſe poteſt extendere ad omnia illa, quæ poteſtati diuinæ ſubſunt ordinatæ (cum talis impetratio innitatur liberalitati Dei.

¶NOT. In concluſione tertia concluſum eſt dupliciter aliquem poſſe iuuari, ut ibi. Vnde ly opus, quod pro aliquo fit, &c. referas ad intentionem facientis: & ly ſimiliter opus, quod eſt eius &c. referas ad radicem illam charitatis (ut in illo textu corp.)

¶Examen. Ly ordinatę Hoc dicitur, nõ quia poteſtas Dei poſſit quandoque aſſe nõ ordinata (hoc enim bleſphemum eſt, uel cogitare:) ſed quia poteſtas diuina aliquã do abſolutè conſideratur, an modo quo Theologi diſtinguunt potentiam Dei in abſolutam, & ordinatam dicentes; aliquid poſſe fieri de potentia abſoluta, quod non poteſt de potentia ordinata. Vide pro huius capitu 1. par. q. 25. art. 5.

¶CONCL. 3ª. Quantum ad aliquid, quod eſt conſequens, uel acceſſorium ad ſtatum, opus unius poteſt ualere alteri; non ſolum per uiam orationis, ſed etiam per uiam meriti: quod quidem dupliciter contingit.

¶NOT. Hoc eſt unus per orationẽ, uel etiam per meritum propriũ põt iuuare alterũ ad hoc, ut remittatur ei pœna aliqua, uel etiam ut bona temporalia conſequatur Sic Daniel regi Nabuchodonoſor meruit (iuxta doctores ibi ca. 4.) abbreuiari tempus ſeptem annorum pœnæ maximæ ei datæ; & meruit etiam ſoſpitatem regni. Et de ſimilibus multa habes in ſcripturis.

ad aliquid huiuſmodi, quod ſtatũ non mutat.

Ad primvm ergo dicendum, quòd meſſio illa eſt perceptio uitæ æternæ, ſicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in uitam æternã. Sors autem uitę æternæ non datur alicui niſi pro propriis operibus; quia etſi aliquis alteri impetraret ut ad uitam perueniat; nunquam tamen hoc fit, niſi mediantibus operibus ꝓpriis; dum, ſcilicet, precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur uitam æternam.

Ad secvndvm dicendum, quòd opus, quod pro aliquo fit, efficitur eius pro quo fit, & ſimiliter opus, quod eſt eius, qui mecum eſt unum, quodammodo eſt et meum, unde non eſt contra diuinam iuſtitiam, ſi unus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui eſt unum ſecum in charitate, uel ab operibus pro ſe factis; hoc etiam ſecundum humanam iuſtitiam contingit, ut ſatisfactio unius pro alio accipiatur.

Ad tertivm dicendũ, quod laus non datur alicui niſi ſecundum ordinem eius ad actum, unde laus eſt ad aliquid, ut dicitur in 1. Ethic.* Et quia ex opere alterius nullus efficitur, uel oſtẽditur bene diſpoſitus, uel male ad aliquid, inde eſt, quòd nullus laudatur ex operibus alterius, niſi per accidens, ſecundum quòd ipſe eſt aliquo modo operum illorum cauſa, cõſilium, uel auxilium prębendo, ſeu inducendo, uel quocumque alio modo: ſed opus eſt meritorium alicuius non ſolum conſiderata eius diſpoſitione, ſed etiam quantum ad aliquid conſequens diſpoſitionem, uel ſtatum eius, ut ex dictis patet.*

Ad qvartvm dicendũ, quod auferre alicui, quod ſibi debetur, hoc directè iuſtitiæ repugnant, ſed dare aliquid alicui, quod ei nõ debetur, hoc non eſt iuſtitię contrarium, ſed metas iuſtitiæ excedit, eſt enim liberalitatis: non autem poſſet aliquis lædi ex malis alterius, niſi aliquid de ſuo ſubtraheretur, & ita non conuenit, quod aliquis puniatur pro peccatis alterius; ſicut quòd emolumentum accipit ex bonis alterius.

3m illatio cõcluſionis. Ergo nec &c. ℞. negatur illatio §. Nõ.n. eſt ſimila de laudari, & iuua ri ex opere alterius, quò ad hoc: de quo loquimur. Nam laus non datur alicui, niſi ſecundum ordinem &c. ut in texto.

* Ariſt. li. 1. ca. 12. ante me.

4m maior. Ad iuſtitiã diuinam pertinet ſimiliter bona reddere pro bonis, & mala pro malis. ℞. ſic tñ quod alicui reddit bona etiã ca bonis alterius; licet nõ mala ſpiritualia ꝓ malis alterius. §. propter rationem aſſignatã in textu. Tunc nihil &c. ut patet.

*In lnkſo corp. huius ar.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Pelagij (Prat. Pelagius.) dicentis: orationem prorſus eſſe inutilem nulliuſque uirtutis. Itẽ euiſdem ibidem (Prat. ibid.) dicentis orationes, quas facit eccleſia ꝓ infidelibus, & alijs peccatoribus, ut conuertantur, ſiue pro fidelibus ut perſeuerent, fruſtra fieri. Item Io. Vuiclef. (Prat. Io. Vuiclef.) dicentis: orandũ non eſſe pro aliqua particulari perſona. Cum.n. in hoc articulo efficacitas oſtendatur, quod ſuffragia per unum facta alijs poſſunt prodeſſe, intelligentibus patet, & applicantibus, quod contra prædicta ſt fœliciter militat.

Vtil. ꝓ S. Eccl. &c.

¶PROB. 1. Quia ſupponitur clara: 2. Quia (ly quod quidẽ &c.) uel ex radice operis, uel ex ſpeciali intẽtione faciẽtis (ut in tex.)

¶CONCL. 4ª Omnes, qui ſibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant: tñ ſecundum menſuram ſtatus uniuſcuiuſque.

¶Examen. Ly ſecundum menſuram &c. Ideſt ſecundum cõuenit ſtatus uniuſcuiuſque. De tali emolumento proportionali habes exemplum in corpore noſtro. Quando enim gaudet unũ membrum congaudent alia membra. 1. Corinth. 12. iuxta menſuram ſuam, puta oculus, ſecundum quod conuenit oculo, auris, ſecundum quod auri &c.

¶PROB. Quia & omnes cõicant in eadẽ radice operũ. & ſancti communione iſtã ex mutuis operibus ſuo modo habẽt (patet ex ſymbolo fidei.)

¶NOT. Hoc ipſum habet tritiſſimũ illud dictũ. ſ. charitas oĩa cõia facit. Intellige in ly omnia, ſit: ideſt omnia cõicabilia, & ſecundũ ordinẽ cõmunicabilitatis, ubi quã, & ſicut oportet: iuxta quod & intelligitur illud 1. Corint. 13. charitas omnia credit, oĩa ſperat, omnia ſuſtinet. Non.n. credit niſi credibilia, nec ſperat niſi ſperabilia, nec ſuſtinet niſi ſuſtinenda, cũ aliis limitationibus, ut nunc ſupra. Hæc annotauerim non tñ pro declaratione textus: ſed & ad obſtruẽdũ os loquẽtiũ iniqua, puta quod ẽt uxores debẽt eſſe cões: & quod adulteria, ſimiliaque facta ex charitate non ſunt peccata, & alia huiuſmodi de quibus alib. ſupra.

1m de concluſione. Fundũ. ℞. quò ad ulẽ æternã: nõ, quò ad aliquid conſequent §. Tunc nihil cõtra ut patet in corp. & cõcluſionibus.

2m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio §. & hoc: quia duplex ratio eſt, nõ eſt eadẽ diuinã iuſtitiã. Nam opus quod ꝓ aliquo fit efficitur eius, pro quo fit: & ſimiliter opus &c. ut in textu.

¶Secundò habes: quo per rationem oſtẽdas, illas merito damnatã &c. ut ſupra q. 15. ar. 1. appen. Item è Matth. 6. Sic ergo orabitis: Pater noſter, qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuũ &c. Item Matth. 17 Hoc genus demoniorum nõ eijcitur, niſi ꝑ orationẽ & ieiunium. Item Matth. 26. Orate, ne intretis in tentationem Procidit in faciem ſuam orans & dicens: pater mi, ſi poſſibile eſt &c. Impiiſſimum uerò eſt, dicere Chriſtum feciſſe aliquid fruſtra. Item Iacob. 5. Triſtatur quis in uobis, oret æquo animo, & pſallat. Vide contra triſtitiam ualere orationem. Item ibidem. Orate pro inuicem, ut ſaluemini. Multum enim ualet deprecatio iuſti aſſidua. Item quoties Paulus Apoſt. licet ſanctiſſimus, poſtulat in ſuis epiſtolis orationes fieri pro ſemet ipſo? Item in collecta, Deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordiæ ſupplicatur. Et, Deus, qui abundantia pietatis tuæ & merita ſupplicum excedis & uota. Item à Concil. Toletano 4. cap. 9. Delet ergo hæc Dominica quotidiana oratio quotidiana peccata: delet illa, à quibus uita fidelium etiam ſceleratè geſta pœnitendo in melius diſcedit, mutata Ergo ſicut Chriſtus præcepit ſic Apoſtolus monuit: & quemadmodum doctores eccleſiaſtici inſtituerunt, quia quotidie uel cogitatione, uel uerbo delinquimus, quotidie & hanc orationem effundere in conſpectu Dei debemus. Hæc illud.

¶Tertiò habes quo per rõnẽ oſtendas materiã inſinuatã a Deo Iob. 42. quod ſuffragia per unum facta alijs tum ſingulis, tum omnibus prodeſſe poſſunt, & sic. Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos: quia non eſtis locuti corã me rectũ, ſicut ſeruus meus Iob. Sumite ergo uobis ſeptẽ tauros & ſeptem arietes & ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtũ pro uobis. Iob autẽ ſeruus meus orabit pro uobis: faciem eius ſuſcipiam, ut nõ impu-

impatetur nobis ſtultitia. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldach Suites, & Sophar Maamatites; & fecerunt ſicut locutus fuerat dñs ad eos, & ſuſcepit dñs faciem Iob. Hęc ibi. Itẽ ab actu 7. Poſitis genibus clamabat dicens: dñe ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Hæc ibi. Vbi ly illis intelligitur ẽ de aliqua particulari perſona. Vnde ſuper hoc uerbo B. Aug. in ſermone, Ioannes filius, ſic inquit. Vt noueritis, fratres quantũ ualuerit oratio ſãſcti martiris: recurrite nobiſcũ ad illum adoleſcentẽ, qui omniũ ueſtimẽta ſeruabat, & tanq̃ manib* omnium lapidabat. Cui dictũ eſt: Saule Saule cur me perſequeris? Ob hoc qdẽ debui perdere te: ſed Stephanus meus orauit pro te. Nã, ſi martyr Stephanus nõ ſic oraſſet, eccleſia Paulũ nõ haberet. Sed ideo de terra erectus eſt Paulus: quia in terram inclinatus exauditus eſt Stephanus. Hæc ille. Itẽ Luc. 4. Et rogauerũt illũ pro ea. Et ſtans ſuper illã imperauit febri, & dimiſit eã. Item à mille locis ſcripturarũ & patrũ.

¶ Quarto habes quo per rationẽ prædicta patrum, ac ſcripturarum, proquanto quod diximus inſinuatur, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Quinto uides quomodo ex iis aciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Li. 1. c. x. & xi.

QVÆST. LXXI.

ART. II.

CONCL. 1ª. Suffragia uiuorũ mortuis dupliciter proſunt, ſicut & uiuis.

¶ Examen. Ly ſicut. Scilicet quantũ ad aliqua, non quantum ad omnia. Similitudo .n. (ut aiũt) claudicat eentum pedibus. In quibus autem teneat nunc: explicabit ſecunda concluſio.

¶ Ly dupliciter. Scilicet & propter charitatis &c. vt in textu. & art. 1. corp.

¶ PROB. Quia ſuffragia unius ualent alteri tum propter charitatem, tũ propter intentionẽ (patet. ar. 1. corp.) & mi ui uniuntur mortuis aliquibus in charitate, ſimulque intẽtione (patet in tex.

¶ Corollarium. Ergo ex textu uideas quàm inſana ſit, & irrationabilis omnino phantaſia illorum, qui tanquã hoſtes defunctorum, pro eis nec ipſi orare, nec alios orare uolunt: de quo phantaſmate uide in appen. ſeq. Per hoc ſiquidem declarantur uel ſe ignorata radicem uirtutis orationis, quæ eſt charitas, uel eã quãdoq; decidere p mortẽ, cõtra Apoſtolũ. Declarãt & per hoc idẽ, ſe negare mortuos uiuere adhuc in memorijs uiuorũ: cuius oppoſitũ apertiſſimum eſt.

*cap. 1. in fin. illius & a. 4.

* Al. inchoauit.

* In ſermone p mortuis.

ad pcul ab initio illius.

ARTICVLVS II.

Vtrum mortui poſſint iuuari ex operibus uiuorum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod mortui non poſſint iuuari ex operibus uiuorum. Primo, per hoc quod dicit Apoſtolus 2. Cor. 5. Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti. ut recipiat vnuſquiſque ꝓpria corporis, quę[b] geſſit; ergo ex his, quę poſt mortem hominis geruntur, quãdo extra corpus erit nihil ei accreſcere poterit ex alicuius operibus.

B

2 Præterea. Hoc uidetur ex hoc, quod habetur Apoc. 13. Beati mortui, q in Domino moiuntur, opera enim illorum ſequuntur illos.

3 Præterea. Proficere ex opere aliquo eſt ſolũ in uia[b] exiſtentis: ſed homines poſt mortẽ iã nõ ſunt uiatores, q a de his hoc intelligitur, ꝙ legitur Iob. 19. Semitã meã circũſepſit, & tranſire non poſſũ, ergo mortui de ſuffragiis alicuius iuuari non poſſunt.

4 Præterea. Nullus iuuatur ex opere alterius, niſi ſit aliqua uitæ communicatio inter eos: ſed nulla[h] communicatio eſt uiuorũ, & mortuorum ſecundum Philoſophum 1.* Ethic. ergo ſuffragia uiuorum non proſunt mortuis.

D

SED CONTRA eſt quod habetur 2. Macchab. 12. Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut à peccatis ſoluantur: ſed hoc non eſſet utile, niſi eos iuuaret, ergo ſuffragia uiuorum mortuis proſunt.

Præterea, Auguſt. dicit in lib.* de Cura pro mortuis agenda, Non parua eſt vniuerſę Eccleſię, quę in hac conſuetudine claret, auctoritas, ut in precibus ſacerdotis, quæ Domino Deo ad eius altare funduntur, locum ſuum habeat etiam commendatio mortuorum, quæ quidem conſuetudo ab ipſis Apoſtolis* inſtituta eſt, ut dicit Dam. in quodam ſermone de ſuffragiis mortuorum, ſic dicens, Miſteriorum conſcii diſcipuli Saluatoris, & ſacri Apoſtoli in tremendis, & uiuificis miniſteriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt ſanxerunt: quod etiam per Dioni. patet in ulti. cap. Eccle. Hierar.* ubi ritum commemorat, quo in primitiua Eccleſia ꝓ mortuis orabatur, ubi ẽt Diony. aſſerit, ſuffragia uiuorũ mortuis prodeſſe, ergo hoc indubitãter credẽdũ eſt.

E

RESPONDEO, dicendum, ꝙ charitas, quæ eſt uinculum [illegible] Eccleſiæ membra uniens non ſolum ad uiuos ſe extendit, ſed etiã ad mortuos, qui in charitate decedunt. Charitas enim uita corporis non finit 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiam mortui in memoriis hominum uiuentium uiuunt, & ideo intentio uiuentium ad eos dirigi poteſt: & ſic[m] ſuffragia uiuorum mortuis dupliciter proſunt, ſicut & uiuis,[n] & propter charitatis unionem, & propter intentionem ad eos directam:[p] non tamen ſic eis ualere credenda ſunt uiuorum ſuffragia, ut ſtatus eorum mutetur de miſeria ad fœlicitatem, uel econuerſo; ſed ualent ad diminutionem pœnę, uel aliquid huiuſmodi quod ſtatum mortui non tranſmutat.[q]

C

AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore uixit, meruit ut hæc ei ualerent poſt mortem, & ideo ſi poſt hãc uitã iuuatur, nihilominus ꝓcedit ex his, quę ĩ corpore geſſit.[r] Vel dicẽdũ ſecũdũ Ioan. Dam. in ſermo. prędicto ꝙ eſt itelligẽdũ quãtũ ad retributionẽ, quæ fiet in finali iudicio, quæ erit æternæ gloriæ, uel eternę miſeriæ: in qua quilibet recipiet ſolũ ſecũdũ ꝙ ĩ corpore geſſit. Interim autẽ iuuari poſſunt uiuorum ſuffragiis.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ auctoritas illa expreſſe loquitur

[right margin commentary]

¶ CONCL. 2ª. Suffragia uiuorũ nõ ſic ualere mortuis credenda ſunt, ut ſtatus eorũ mutetur de miſeria ad fœlicitatem, uel de fœlicitate ad miſeriã: ſed ualẽt ad diminutionẽ pœnæ, uel aliquid huiuſmodi, quod ſtatum mortui non tranſmutat.

*Ca 7. eõ malrẽ ru mote à ſi ne.

* Eodẽ c. parte. 2. & 3.

¶ Examen. Ly uel aliquid huiuſmodi. Vt gaudium ſolum. Puta quando diminuitur, uel totaliter auferẽ pœna unius, aliæ animæ purgatorij de hoc gaudent, etiam ꝙ illarum pœna tunc (ut poſſibile eſt) non diminueretur, ut ar. 1. concl. 4. Simile de gaudio in patria exiſtentium. Vide & ar. 12, 13. & 14.

¶ PROB. Quia præſupponitur clara.

¶ NOT. Etenetiẽ. Nam de ſtatu dictũ eſt Eccl. xi vbi ceciderit lignũ ſiue ad auſtrũ, ſiue ad aquilonem; ibi erit. Et de diminutione pęnę &c. dicitur in appen. ſequen.

concl. [illegible]

concl. [illegible]

1m ex Apoſtolo. Geſſit. 1. Rñ. uel in opera actuali, uel in meritò, §. Tunc nihil &c. Licet .n. homo mortuus non faciat in opere actuali orationes iſtas factas pro ſe à uiuis: facit tamen in merito eas, inquantum meruit, dum adhuc in corpore uiueret, eas pro ſe ſ dari ab alijs ſibi ipſi iuuare.

Item de conſequentia.

* Aliquãtulum à princ. illius.

Accreſcere. 2. Rñ. quãtum ad ſtatum gloriæ, uel miſeriæ æternæ: non, quantum ad diminutionẽ pęnarum, uel aliquid huiuſmodi. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione ſecunda.

¶ Examen. Ly predicto. Scilicet in ſecundo argumento ſed contra.

2m ex Apocal. Sequuntur 1. Rñ. ſequela æternæ retributionis: non aliter. §. ut patet ex dictis, & contextu authoritatis eiuſdem.

¶Examen. Ly retributionis: Scilicet tàm in bonum, quàm in malū accepta. Licet.n. secundum literam uideatur intelligi planissimo sensu de retributione tātummodo in bonum.i. de beatitudine: tamen extenditur etiam sequela talis ad retributionē in malum, scilicet æternæ miseriæ, ut patet ex dictis. F

Itē ex Apocal. Opera illorum &c. ℞. aliquo modo nō semp. in psona. S. hoc est, opera q̃ aliquo mō possint uerè dici eē illorū, quasi sint opa p eos facta ab illis psonaliter. Tunc nihil &c. Sufficit enim q̧ illa opera sint quodammodo illorum. Vide in ad 1m.

Rãtio 2a.

*Ac. præcitea sinē corp. & ad.1.

¶NOT. Pro meliori huius captu uida in corp. & ar. 1. conclu. 3a. & 4a. & ibi ad 2m. Et nota, q̧ quamuis defunctus ille psonaliter fecerit in mirtute adhuc uiuēs opera ista; quæ nunc facit uiuus pro illo: tamē non facit actualiter eadem, sed tantummodo uiuus.

3m ꝺ maiori. Via existētis. ℞. quātum ad aliquid saltē. S. Tunc nihil &c. Nam quāuis animæ post mortē non sint simpliciter in statu uiæ (ut argumentum) sunt q̄tū ad &c. ut in tex.

¶NOT. Correspōdent duo hæc, scilicet modus essendi in uia, & profectus ex opere aliquo. Si anim in uia sunt simpliciter aliq. psūt pficere simpliciter.i. quātū ēt ad statū retributionis finalis. Si uerò sunt tm̄ in uia quò ad aliquid, possunt solùmodo proficere quātum ad aliquod accidētale, puta pœnā &c. Vide ar. 1. corp. Quòd autem in purgatorio existentes sint adhuc quodāmodo uiatores: confirmat Conciliū Trid. sess. 6. can. 30. dicens; Vel in futuro in purgatorio, antequā ad regna cœlorum aditus patere possit. Adhuc nota, q̧ ly simpliciter, & ly quantum ad aliquid mox declarantur in contextu per ly & ideo simpliciter eorum uia &c. & etiam ex conclusione 2a. corp. declarari possunt.

de sequela æternæ retributionis, quod patet ex hoc, q̧ præmittitur, Beati mortui, &c. Vel dicendum q̧ opera pro eis facta sunt etiam quodammodo eorum, ut dictum est.*

Ad tertium dicendum, quòd quamuis animæ post mortem nō sint simpliciter in statu uiæ, tamen quantum ad aliquid adhuc sunt in uia, inquantum scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab ultima retributione. Et ideo simpliciter eorum uia est circumsepta, ut non possint ulterius per aliqua opera transmutari secundum statū fælicitatis, & miseriæ; sed quantum ad hoc nō est circumsepta, quin quantum ad hoc q̧ detinentur ab ultima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in uia. G

Ad quartum Dicendum, q̧ quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorum ad uiuos, quia mortui extra uitam ciuilem sunt; potest tamen eorum communicatio esse quantum ad opera uitæ spiritualis, quæ est per charitatē ad Deū, cui mortuorum spiritus uiuunt.

4m ex philosopho. Communicatio. ℞. quantū ad opera ciuilia: nō, quantū ad opera uitę spiritualis. S. Tunc nihil &c. Iuuamen.n. de quo est sermo, cōicationē operū uitæ spiritualis, nō actꝰ ciuiliū requirit.

¶Examē. Ly operū ciuilium. Ista sunt quæ quotidie uidemus fieri inter uiuos: puta mercari, nauigare, ædificare, manducare, confabulari &c.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: qūo per rōnem interimas hæreses Lutheri (Prat. Lutherus.) dicentis: q̧ orationes factæ pro defunctis nō eis prosunt. Itē Publicanorū emersorum anno 1174. (Prat. Publicani) dicentiū: orandū non esse pro mortuis. Itē uigilantij (Prat. Vigilantius.) dicentis: q̧ orare pro nobis mutuò, dū uiuimus, possumus; postquā uerò mortui fuerimus, nullius pro alio exaudienda est oratio. In primo dicto sapit: in secundo desipit, & adeò, ut unū dictum coniungendo alteri, se ignotate propriam uocem demonstret. Quare enim exaudiuntur orationes unius pro altero? Ratione charitatis & intentionis, ut in corp. Hæc aūt duo in uiuis & adinuicem, & ad mortuos usque possunt extendi ut in corp. Vide & corollarium post prob. conclu. 1m. Item Aerij (Prat. Aeriani. Albigenses. Pauperes de Lugduno) uniuersaliter dicentium q̧ suffragia, orationes, eleemosinæ, missæ, & c. nihil prosunt defunctis à uiuis pro illis facta.

Vtil. pro S. Eccles. &c.

¶Secundò habes: qūo per rationem ostendas, prædictas meritò damnari à 2. Machab. 12. Fortissimus Iudas (collatione facta) duodecim millia dragmas argenti misit Hierosolimam offerri pro peccatis mortuorū in sacrificium, bene & religiosè de resurrectione cogitās. Nisi eos, q cecideāt, resurrecturos speraret, superfluū uideret, & uanū orare p mortuis. Et quia cōsiderabat, q̧ hi, qui cum pietate dormitionē acceperant, optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare; ut à peccatis soluantur. Hæc ibi. Itē à uetustissima cōsuetudine ecclesiæ sanctæ, quæ est orare p mortuis: ut patet. Ad cuius ppositū inquit Chrisost. hom. 69. Nō temerè ab Apost. hęc sācita fuerūt, ut ī tremendis mysterijs defunctorū agatur cōmemoratio. Sciūt enim illis inde multū contingere lucrū, utilitatē multā. Hæc ille. Et ad idē ppositū Aug. lib. de cura pro mortuis agenda cap. 1. In Machabeorū libris legimus oblatū pro mortuis sacrificiū. Sed &, si nūquā in scripturis ueteribus omnino legeretur; nō parua est uniuersæ ecclesiæ, q̄ in hoc consuetudine claret, authoritas ubi in precibus sacerdotis, quæ dn̄o Deo ad eius altare funduntur locū suū hēt, ēt commēdatio mortuorū. Hæc ille. Vbi nota ly nō parua, i. magna, immò maxima. Quod utiq; monstrauit Apostol. 1. Cor. 11. per hoc, q̧ cōtra quosdā proteruos aiebat: si quis cōtentiosus uī esse inter uos; nos talē consuetudinē non habemus sed neque ecclesia Dei. Hæc ille. Et D. Thom 2.2. q. 10. ar. 12. Maximam habet authoritatē ecclesiæ consuetudo, quæ semper est in omnibus æmulanda: quia & ipsa doctrina catholicorum doctorū ab ecclesia authoritatem habet. Vnde magis standum est authoritati ecclesiæ: quàm authoritati uel Augustini, uel Hieronimi, uel cuiuscūque doctoris. Hæc ille. Et Athanasius in symbolo suo (hoc compendiosa regula fidei uocatur à concil. Flor. in decret. Armen. dat.) ubi concludens uniuersaliter de omnibus credibilibus fundamentalem rationē inuictissimā ad portas inferorū obstruēdas, inqt. Quia sicut singillatim unāquamq; psonā Deū, ac dn̄m Christiana cōfiteri ueritate cōpellimur: ita tres Deos, aut dn̄os dicere catholica religione phibemur. Hæc ibi. Ecce: q̧ & p affirmatione credibiliū, & p negatione incredibiliū, maximā præ oībus rōnē esse demōstrat stabilitā super cōsuetudine ecclesiæ catholicæ dū hāc pro amplectēdis credibilib. & refellendis incredibilib. adducit. Et meritò. Nā hæc est firma petra, saxūq; durissimū: de quo catholici mel sugūt, & oleū, Deut. 32. Itē meritò dānari à Cōcil. Carthag. 4. p hoc, q̧ mandat eos, q oblationes defunctorū aut negant ecclesijs, aut cū difficultate reddūt, tanq̃ egentiū necatores, excōicari, ut recitat. 13. q. 2. c. oblationes, el 3. Itē à cōcil. Valē. dū mortuorū fraudatores, ut infideles habēdos magna rōne sanxit, ut recitat. 13. q. 2. c. oblatione, el 13. ¶Tertiò hēs: qūo p rōnē pdicta scripturarū & patrū, p quibus suffragia uiuorū pdesse defunctis insinuās, & intelligas & pbes, & recitās. 3

¶Quartò uides qūo ex inuictissima Angelica doctrina præsens, & declaretur, & consolidetur. 4

Quasi sic S. ecclesiæ consuetudo, & authoritas.

Ratio inuincibilis omnino tanq̃ scutū inexpugnabile, catholicorum.

Articulus III.

Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint.

Ad tertium sic proceditur. Videtur q̧ suffragia per peccatores facta, mortuis non prosint. Quia ut dicitur Io. 9. peccatores Deus nō audit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur, ergo suffragia per eos facta, mortuis non prosunt.

2 Præterea, Gregorius* in Pastorali dicit, quòd cum is, qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, sed quilibet peccator Deo displicet, ergo per peccatorum suffragia Deus ad misericordiam non flectitur, & ideo talia suffragia non prosunt. H

*In parte 3. c. 11. nō procul à prin.

3 Præterea. Opus alicuius magis uidetur magis fructuosum facienti, q̄ alteri, sed peccator per opera nihil meretur sibi, ergo multo minus potest alteri mereri. I K

QVAEST. LXXI. ART. III.

Concl. 1a. Quātū ad opus operatū in sacramentis nouæ legis cōsideratū suffragia per malos facta defunctis prosunt.

 3ca.

¶PROB. Quia ſacramenta noſtra ex ſeipſis, abſq; opere operantis, habeant efficaciam; quam æqualiter explent per quoſcunque fiant.

¶Examen ly abſque opera operantis. Ideſt abſque deuotione ſacramenta ipſa miniſtrantis.

¶NOT. 3ᵉ. Subintellige in prædicta probatione, quod eccleſia eſt ſp Deo grata Hinc n. fit quod oblatum Deo, noîe eccleſiæ, ſp eſt illi acceptum, defunctiſque proficuum, ſi pro ipſis ſic offeratur.

¶CONCL. 4ª. Si aliquis in charitate decedēs præcipiat ſibi ſuffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem hñs, illa ſuffragia ualent defuncto: quāuis illi, per quos fiūt in peccato exiſtant, magis tñ ualerent, ſi eſſent in charitate.

¶Corollarium. Ergo ſacramenta efficaciā habere ex opere operato, eſt habere illam ex ſeipſis; & habere eā abſq; opere operantis eſt habere ipſam, etiā quod deuotio in miniſtrante ſacramenta nō inueniatur. Propter tantum boni quantum mali ualet ſacrificiū miſſæ, baptiſmi collatio, & abſolutio; pro quāto eſt ex parte ſacramētorū. Ea propter in ſuſcipiēte, uel dante baptiſmum non requiritur pro charactere imprimendo de neceſſitate deuotio: ut habes de hic 3. par. q. 64. ar. 5. & 10. & q. 68. ar. 8.

¶NOT. Confirmatur iſta probatio per cōcil. Trid. ſeſſ. 7. de ſacramētis in can. 8. Si quis dixerit per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiā &c. anathema ſit. Hæc ibi. Ecce quod radicem uirtutis præmiſſæ concluſionis affert concilium per hoc, quod ſacramēta ex opere operato habere efficaciā inſinuat. Conſequenter ergo etiam per hoc confirmare uidetur cōcluſionem iſtam primam.

*Aug. in Enchiridio cap. 109. 110. & 119. to. 3. & l. de cura pro mortuis agēda ca. 1. & ult. & o li. de 8. Dulcitij quæſt. q. 2. tom. 4. & Rabanus li. de inſtitu. cleric. c. 44.

*li. 4 Sen. diſ. 45. S. B. in initio.

concl. m

CONCL. 2ª. Suffragia peccatoris, ſi conſiderentur ut ſunt eius, nullo mō meritoria eſſe poſſent, nec ſibi, nec alij.

concl. p

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Nam prius debet quis eſſe acceptus Deo & poſtea illa, quæ facit. Hoc denotauit Gen. 4 Reſpexit dominus ad Abel & ad munera eius. Ubi non dicit ad munera eius, & Abel; ſed è cōtra. Hoc denotauit & Gregorius: ut in argumento ſecundo

¶Præterea. Omne opus meritorium oportet eſſe uiuificatum, ideſt, charitate informatum, ſed opera per peccatores facta sūt mortua, ergo nō poſſunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

Sed contra eſt, quod nullus poteſt ſcire de altero pro h certo, utrum ſit in ſtatu culpæ, uel gratiæ, ſi ergo tantum illa ſuffragia prodeſſent, quæ fiunt per eos, qui ſunt in gratia, non poſſet homo ſcire per quę ſuffragia ſubueniret ſuis defunctis, & ita multi ſuffragiis procurādis retraherētur.

Præterea, Sicut * Augu. dicit in litera.* Secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex ſuffragiis ſecundum quod dum uiueret, meruit ut iuuaretur poſt mortem, ergo ualor ſuffragiorum menſuratur ſecundum conditionem eius, H pro quo fiunt, non h ergo differt, utrum per bonos, uel malos fiant.

Respondeo, dicendum, quòd in ſuffragiis, quæ per malos fiūt, duo poſſunt cōſiderari. Primo, ipſum opus operatum, ſicut ſacrificium altaris, & quia noſtra ſacramenta ex ſeipſis efficaciam hñt abſque opere operātis, quā æqualiter explent per quoſcunq; fiāt † m quantum ad hoc ſuffragia per malos facta defunctis proſunt.ⁿ I Alio modo quantū ad opus operans, & ſic diſtinguendū eſt, quia operatio peccatoris ſuffragia facientis, poteſt uno modo conſiderari prout eſt eius, & ᵖ ſic nullo mō meritoria eſſe poteſt, nec ſibi nec alii. q Alio mō inquātum eſt alterius, quod dupliciter contingit. Uno modo inquantum peccator ſuffragia faciens gerit perſonam totius Eccleſiæ, ſicut ſacerdos dū dicit in Eccleſia exequias mortuorum, & quia ille intelligitur facere, cuius nomine, uel uice fit, ut patet per Dionyſium in libro Eccleſ. Hierar. Ide eſt quod ° ſuffragia talis ſacerdotis, quamuis ſit peccator, defunctis proſunt. ° Alio mō qñ agit ut inſtrm alterius opus. n. inſtri eſt magis G principalis agentis: vñ quamuis ille, qui agit ut inſtrm alterius nō ſit in ſtatu merendi, actio tamen eius poteſt eſſe meritoria ratione principalis agentis, ſicut ſi ſeruus in peccato exiſtens, quodcunque opus miſericordiæ facit ex præcepto domini ſui charitatem habentis. Unde ſi u aliquis in charitate decedens præcipiat ſibi ſuffragia fieri, uel alius præcipiat charitatem habens, illa ſuffragia ualent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato exiſtant; magis tamen ualerent ſi eſſent in charitate, ˣ quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria eſſent.

Ad primvm ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non eſt peccatoris, ſed alterius, & ideo ſecūdum hoc digna eſt ut à Deo exaudiatur: ᶻ tamen etiam quandoque Deus peccatores audit, quando ſcilicet peccatores petunt aliquid Deo acceptum, non enim ſolis iuſtis, ſed etiam peccatoribus Deus bona ſua prouidet, ut patet Mathæi. 5. non autem ex eorum meritis, ſed ex ſua clementia. Et ideo Ioan. 9. ſuper illud, Deus peccatores non audit, Gloſſa dicit quòd loquitur ut iunctus, non ſicut plene uidens.

K

¶PROB. Quia quando aliquis agit ut inſtrumentū alterius, opus eius eſt magis principalis agentis, quàm ſuum (exēplo de ſeruo patet in textu) 2. Quia (ly magis tñ &c.) tunc ex duabus partibus ſuffragia illa meritoria eſſent.

concl. o

¶NOT. 2. Ex iſta 4. concluſione, iuncta ſecundę, notabile mirum: quod ſ. peccator à ſerpio dās eleemoſinam pro Antonio exiſtente in purgatorio, non iuuat Antonium · qui tamen ex teſtamento, ſeu uoluntate Antonij ipſius dant illā, iuuamē affert eidē. Ratio eſt, quia, ut per ſe agit ipſe peccator in primo caſu: in 2. adt, ut inſtrumentū. Ideo quia nemo ſcit procerto ſe eſſe in gratia Dei; bonum eſt, quando facit aliquod ſuffragiū pro defunctis, facere illud tanquàm inſtrumentum, uel ipſius defuncti olim aliquo modo ad hoc inuitantis. (ſiue per legatum, ſiue aliter ſuā uoluntatē exprimendo,) uel ſanctæ eccleſiæ. Ex ijſdem concluſionibus notabis & aliud mirandum quod ſcilicet peccator orando pro ſe minus proficit ad uitam æternam, quàm orando pro alio iniungente ſibi hoc, & exiſtente in charitate. Ratio eſt eadem quia orando pro ſe ut principale agens orat, & cùm non ſit in charitate ad uitā æternam non ualet oratio ſua, orando aūt pro alio (ut prædictum eſt) orat ut inſtrumentum eius, & cùm iniugens ſit in charitate, oratio iſta ut inſtrumentū ad uitam æternam proficit.

concl. u

ſolutio 2ª.

CONCL 3ª. Suffragia Sacerdotis gerentis perſonam totius eccleſiæ, quamuis ſit peccator proſunt defunctis.

Examen. ly gerentis perſonam &c. Hoc dicitur ad differentiā illorū ſuffragia, quę facit quādoq; aliquis ſacerdos, tanq̄ priuata perſona. Puta quando in camera ſua exoluit ſeptem pſalmos pœnitentiales, tanquàm quoddam priuatum.

PROB. Quia ille intelligitur facere aliquid, cuius nomine, uel uice fit.

¶NOT. 1ª. Confirmatur ſenſus antecedentis in de regulis iur. in 6. à regula 72. dicente: qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum.

1ᵐ ex Ioan. Peccatores. Rx in perſona ſua orantes nō in perſona alterius S. quod contingit dupliciter, ut in corp. poſt 2ᵐ. concl. Tunc nihil &c. ut ea concluſio nihil obſtet.

Item ex Ioan. Deus peccatores nō audit. a. Rx ex eorum meritis nō, ex ſua clementia S & hoc eſt quando ipſi peccatores petunt aliquid Deo acceptum. Túc nihil &c ut patet

¶NOT. Confirmatur reſponſū hoc ex collecta eccleſiæ dicentis Deo: & ut petentibus deſiderata cōcedas fac eos quæ tibi ſunt placita poſtulare.

poſtulare. Loquitur. n. etiam de peccatoribus exaudiẽdis à Deo. F

2m ex Gregorio. Cum is qui diſplicet, ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. R. ſi ille, ad quem mittitur attendat perſonã miſſi ſecundum ſe, non autem perſonã mittentis eum. S. ut ex textu colligitur, & concluſionibus 3a. & 4a. Tunc nihil &c. vt patet.

3m maior. Opus alicuius videtur magis fructuoſũ facienti, quàm alteri. R. cæteris paribus. S. Tunc nihil &c. Nam, in propoſito, cætera ſunt diſparia Hoc. n. q peccator faciens ꝓ ſe huiuſmodi ſuffragia, nullum &c. ut in textu.

¶NOT. Vide not. poſt prob. concl. 4m. & radicem illius mitandi ſecundò dicti ex præſenti loco intellige.

*In corp. arti.

4m de maiori. Omne opus meritorium. R. ſecundum q meritorium: non aliter. S. Tunc nihil &c. Nam opus peccatoris, ut alterius inſtrumentum eſſe poteſt viuificatum, & conſequenter meritorium: licet opus eiuſdẽ, vt ſic, ſit mortuum, & conſequenter nec meritorium: ut ea 2a, 3a, & 4a. concluſione patet.

*In corp. arti.

1m contra ex antecedente. Nullus poteſt ſcire de altero pro certo. R. pôt tamen aliquis de altero ꝓbabiliter æſtimare. S. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet applicando prædicta.

2m illatio ſecunda. Non ergo &c. R. conceditur, quantum eſt ex parte capacitatis defuncti: non, quantum eſt ex parte ſuffragia facientis S ut in textu: Tunc nihil &c. ut patet.

Ad secvndvm dicendum, q quàuis ex parte eius, q diſplicet oratio peccatoris non ſit accepta, tamen ratione alterius, cuius uice, uel imperio agitur, poteſt eſſe Deo accepta.

Ad tertivm dicendum, q hoc, quòd peccator faciẽs hmôi ſuffragia, nullum reportat com G modum, contingit ex hoc quòd non eſt capax talis profectus ꝓpter propriam indiſpoſitionem & tamen alij, qui eſt diſpoſitus aliquo modo, ualere poteſt, ut dictum * eſt.

Ad qvartvm dicendum, q quamuis opus peccatoris nõ ſit viuum, inquantum eſt eius, pôt tamen eſſe viuum inquantum eſt alterius, ut dictum * eſt.

Sed qvia rationes, quæ ſunt H in oppoſitum, videntur concludere q non differat, vtrum quis ſuffragia procuret per bonos, uel per malos, ideo etiam ad eas eſt reſpondendum.

Ad primvm ergo dicendum, q quamuis aliquis pro certo ſcire non poſſit de altero, an ſit in ſtatu ſalutis, poteſt tamen probabiliter æſtimare de his, quæ exterius de homine videt, ex fructu enim ſuo arbor cognoſcit, I ut dicitur Matthæi. 7.

Ad secvndvm dicendum, q ad hoc, quòd ſuffragium alteri ualeat, requiritur ex parte eius pro quo fit, capacitas huiuſmodi valoris, & hanc homo acquiſiuit per opera propria, quæ geſſit in uita, & ſic Auguſtinus * loquitur: Requiritur nihilominus qualitas operis, quæ prodeſſe debet, & hoc non pendet ex eo, pro quo fit, ſed magis ex eo, qui facit, uel exequendo, uel imperando.

Articvlvs IIII.

Vtrum ſuffragia quæ a viuis pro mortuis fiunt facientibus proſint.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia, quæ à viuis pro mortuis fiunt, facientibus non proſint, quia ſi aliquis pro altero debitum ſolueret, ſecundum humanam iuſtitiam ipſe à debito proprio non abſolueretur, h ergo per hoc aliquis ſuffragia faciens, debitum ſoluit pro illo pro quo facit, ex hoc à debito proprio nõ abſoluitur.

2 Præterea. Vnuſquiſq; qđ facit, facere debet meliori modo, quo poteſt, ſed melius eſt iuuare duos, quàm unum.h Si ergo qui per ſuffragia debitum mortui ſoluit, à proprio debito liberatur, uidetur q numquam debet aliquis ꝓ ſeipſo ſatisfacere, ſed ſemper pro alio.

3 Præt. Si ſatisfactio alicuius pro alio ſatisfacientis æqualiter prodeſſet ſibi, ut ei pro ſa-

¶Corollarium. Ergo abſoluiè loquendo ſuffragia facta per bonos magis proſunt defunctis & alijs, quam per malos: ut etiam apertè colligitur, ante reſponſiones argumentorum contrà factorum per ly ſed quia rationes quæ ſunt in oppoſitum, videntur concludere &c. Nam magis ualet opus benè qualificatum K tam ex parte ſui, quàm ex parte alterius pro quo fit: quàm ſi operi deſit qualitas ſua bona. Hæc dicta ex textu collecta intellige de operibus ſeruata ſemper concluſione prima. Nam de ſacramentis, quantum pendet ex ipſorum opere operato, ſentiendum eſt, ut ibi.

APPENDIX.

Veil. ꝑ S. Eccl. F

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem à fortiori excludas errorem Algazelis, & Auicennæ (vt refert di rect. Inquiſit. 2. part. q. 4.) dicentium: q precibus, & ſacrificiis, Deus non placatur. Item quomodo directè excludas erroneam propoſitionem deductam ab Hæreticis falsò ex Abac. 2. (ut notat, cenſura generalis in bibliam) dicentem: q peccator ſiue impius ubiq; perfidè agit. Item à fortiori illam Lutheri (Alfon. Caſtr. Peccatum) dicentis: iuſtum peccare ſemper in omni opere bono. Item & illum eiuſdem (Alphon. Caſtr. ibid.) dicentis: peccatum eſſe omne opus, quantumlibet rectè factum. Ex hoc enim q articulus præſens monſtrat ſuffragia etiam à peccatoribus exhibita quandoque eſſe & Deo grata, & proximo tàm viuo quàm defuncto proficua, patet uel mediocriter ſapienti; q ſanctus Thomas per hanc doctrinam militat efficaciter ſatis, ſuperq;, contra omnes prædictos, ac ſimiles.

*Loco citato in argum. 2

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, prædictos errores meritò damnari ab Eſa. 19. Reuertentur ad dominũ, & placabitur Deus. Item à Bonifacio Papa de reg. iur. in 6. regul. 72. q facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum. Hęc ibi. Vbi monſtrat, q etiam peccator, ut repreſentat eccleſiam, vel aliũ exiſtẽtem in gratia, placat Deũ precibus ſuis. Item à Ionæ 3. Videns Deus opera eorum, quia cõuerſi ſunt de uia ſua mala, miſertus eſt ſuper malitia; quã locutus fuerat, ut faceret eis, & non fecit. Hęc ibi, de operibus Niniuitarum. Item à pſal. 105. Stetit Phinees, & placauit; & ceſſauit quaſſatio. Hæc ibi, de opere ipſius Phinees, quando ex zelo Dei occidit Iſraelitã coeuntem cum ſcorto. Deus autem non placatur peccato, ſed irritatur: ſed neque peccator, ut ſic, eum placat: quoniam ſimiliter odio ſunt impius Deo, & impietas eius. Sap. 14. Item à Leone X. in bulla cõtra errores Lutheri, ubi totam eius doctrinã uniuerſaliter damnat ut ſupr. q. 1. ar. 1. appen. ſimul cum q. 24. ar. 1. app. Item à concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 16. iuſtificatis hominibus ſiue acceptam gratiam perpetuo conſeruauerint, ſiuè amiſſam recuperauerint, proponẽda ſunt Apoſtoli uerba: abundate in omni opere bono, ſcientes; q labor ueſter non eſt inanis in domino. Non. n. iniuſtus eſt Deus, ut obliuiſcatur operis ueſtri & dilectionis quam oſtendiſtis in nomine ipſius. Nolite amittere confidentiam veſtrã quæ magnã habet remunerationem. Hæc ibi. Et can. 7. Siquis dixerit: opa omnia, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunq; ratione facta ſint uerè eſſe peccata, uel odium Dei mereri: Anathema ſit. Et can. 25. Siquis in quolibet bono opere iuſtum ſaltem uenialiter peccare, dixerit, aut (quod intolerabilius eſt) mortaliter atque ideo pœnas æternas mereri. Anathema ſit. Hæc ibi.

¶Tertiò habes: quomodo per rationẽ prædicta ſcripturarum pro quanto uirtualiter ſaltem peccatores quandoq; opera Deo grata facere, ac per hoc defunctis prodeſſe per ſuffragia inſinuant & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXI. ART. IIII.

Concl. 1a. Opus ſuffragij, ut expiatiuum pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, ita illi pro quo fit, abſoluit à debito

303

à debito pœnæ ſuæ; quòd non abſoluit facientem ipſum opus A à debito pœnæ.

¶PROB. Quia in recompenſatione tali conſideratur æqualitas iuſtitiæ: & opus unum ſatisfactoriũ poteſt ſufficere ad unius pœnam tollendam, quod non ſufficiet ad duorum (patet in text.)

teri; proficua eſſe dicat. Item Pelagij & Mahumetis (Prat. Mahometis) dicendum: opera aliena nihil prodeſſe, etiam ſanctorum. Vides enim hic, ꝙ ipſa proſint. Item Lutheri (Prat. Lutherani) dictus: opera propria etiam bona, ut a Spiritu ſancto piorum corda inhabitante, eſſe peccata. Quòd. n. peccata nõ ſint, mõſtrat articulus: dũ hæc & placere Deo tanquã præſuppoſitũ, & nobis prodeſſe tanquã directè ꝓbat.

¶CONCL. 2ª. Opus ſuffragij, ut eſt meritorium uitæ æternæ, non ſolum prodeſt ei pro quo fit; ſed facienti magis.

¶PROB. Quia opus, ut meritoriũ, ꝓcedit ex charitate.

¶NOT. Præſupponit iſta probatio; ꝙ charitas eſt ordinata. Ex hoc enim habenti eam magis ꝓdeſt opus, quàm alteri. Ad huius captum etiam faciliorem ſumito exemplum Damaſceni de unguento: ut dicitur in arg. 2. Sed contra.

In ſermone ꝓ mortuis parum à med.

1ᵐ cõſequentia. Ergo &c. ℞. conceditur. § Tuoe nihil &c. ut patet ex concluſionib. Pe: hoc enim conceſſum non ſit, quòd opus, inquantũ meritorium, non proſit etiam facienti.

2ⁿ illatio cõcluſionis. Si ergo ℞. conceditur. §. ut in ad 1ᵐ

concl. m 3ᵐ cõſequentia. ergo &c. ℞. cõceditur. §. ut in ad 1ᵐ.

4ᵐ ex pſal. Conuertetur. ℞ quantum ad meritũ non, quantum ad ſatisfactionem. § ſi uidelicet oratio mea fiat ꝓ ſatisfaciendo pœnæ tantum alterius.

5ᵐ ex Damaſceno. ſibi prodeſt. ℞. quantum ad meritũ: non, ſatisfactionem §. ut in ad 1ᵐ.

tisfacit eadem ratione æqualiter ualebit tertio, ſi pro eodẽ ſatisfaciat, & ſimiliter quarto, & ſic deinceps, ergo unus una ſatisfactione poſset pro omnib. ſatisfacere, h quod eſt abſurdũ.

Sed contra eſt quod dicitur in Pſ. 34. Oratio mea in ſinu B meo h conuertetur, ergo eadem ratione, & ſuffragia, quæ pro alijs fiunt, ſatisfacientibus proſunt.

Præterea. Dama.† dicit in ſermone de his, qui in fide dormierunt. Quemadmodum vnguento, uel alio oleo ſancto circumlinire uolens infirmum, primo ille, ſcilicet liniens, participat vnctionem, deinde perungit laborantem, ſic & quicumque ꝓ C proximi ſalute agonizat, primũ h ſibi prodeſt, deinde proximo, & ſic habetur propoſitum.

Respondeo, Dicendum, ꝙ opus ſuffragij, quod pro altero fit, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ut eſt expiatiuũ pœnæ per modum cuiuſdam recompenſationis, quæ in ſatisfactione attenditur, & m hoc modo opus ſuffragij, quod computatur quaſi eius, pro quo fit, ita abſoluit eum à debito pœnæ, ꝙ non abſoluit facientem à debito pęnæ propriæ n, quia in tali recompenſatione conſideratur æqualitas iuſtitiæ. Opus autem illud ſatisfactorium ita poteſt adæquari uni reatui, quòd alteri non adæquetur, reatus enim duorum peccatorum maiorem ſatisfactionem requirũt, quàm reatus vnius. Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt meritorium vitæ æternæ, quòd habet inquantum procedit ex radice charitatis, & p ſecundum hoc non ſolum prodeſt ei, pro quo fit, ſed facienti magis q, & per hoc patet ſolutio ad obiecta, primæ enim rationes procedebant de opere ſuffragij ſecũdum quod eſt ſatisfactorium: ſed aliæ ſecundum, qđ eſt meritorium.

ARTICVLVS V.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videt quòd ſuffragia proſint exiſtentibus in inferno, ꝑ hoc quod habetur. 2. Macch. 12. ubi dicitur, ꝙ inuenerũt ſub tunicis īterfectorum o donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos, & tamen poſt ſubditur, ꝙ Iudas duodecim millia drachmas argenti miſit Hieroſolymam offerri pro peccatis D eorũ, conſtat autem illos peccaſſe mortaliter, contra legem agentes, & ita in h peccato mortali deceſsiſſe, & ſic ad inferos eſſe translatos, ergo exiſtentibus in inferno ſuffragia ꝓſunt.

2 Præterea, In litera * habet ex uerbis Auguſtini, † ꝙ quib. ualent ſuffragia, uel ad hoc ꝓſunt, ut ſint plena remiſsio, uel ad

¶Secundo habes. qđ per rõnem a fortiori oſtendas: illas meritò dãneri à &c. ut q. 13. art. 2. & q. 14. art. 5. app. & 1. par. q. 102. at. 3. app. Item à pſal. 34. Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Item à &c. ut ex articul. &c. 2. & 3. eliciã pôt. Item à Matth. 10. Qui dederit calicem, aquæ frigidæ alicui in nomine meo, non perdet mercedẽ ſuã. Itẽ à Iacob. 5. Qui cõuerti fecerit peccatorẽ ab errore uię ſuę, ſcire debet, ꝙ animã eius liberabit à morte: & operit multitudinẽ peccatorũ. Per ly liberabit animam eius, uide ꝙ bona aliena proſunt alteri; & ꝑ ly operit multitudinẽ peccatorũ uide ꝙ proſunt ſibimet facienti. a concl. p

¶Tertiò habes, qđ per rõnem oſtendas; meritò inſinuatũ ab Eccle 29. ꝙ ſuffragia pro altero, uiuo uel mortuo facta & facienti proſunt; & ſic. Conclude eleemoſinã in corde pauperis: & hæc pro te exorabit ab omni malo. Hæc ibi. Vbi nota ly hęc, ſcilicet eleemoſina: qđ per hoc ſignificatur, opus, ipſum pro alio factum adeò prodeſſe facienti; ut, & ſi beneficiatus ex illo opere non recordetur benefactoris, opus illud pro benefactore clamet ad Deum. Itẽ à Matt. 10. 3

* Lib. 4. Sent diſt. 45. §. B. in med. n.

† In Enchiridio ca. 110. in fine tom. 3. & in li. de 8. Dulcitij. q. q. 2. in fine to. 4. & Raban. in lib. de inſtitutione clerico. ca. 44.

¶NOT. Intellige prædicta in ſolutione argumentorum iſtorum in caſu, quo ille, pro quo fit oratio, ſeu quodlibet ſuffragiũ, eſt capax ſatisfactionis illius; hoc eſt capax, quod illud opus inquantum ſatisfactorium ad ſe perueniat. Ad hoc enim, quòd unum poſſit ſatisfacere pro alio requiruntur aliquæ conditiones in recipiente, ut q. 13. artic. 2. Rurſus Aduerte articulum hunc poſſe aliquo modo deſeruire intelligentiæ de indulgentijs, ut facile patere poteſt diſcurrenti ſupra q. 25. art. 1. &c. & ideo non mirum; quòd ſancti ad plenum, & ſuperque, tota retributio data ſit pro operibus ſuis, inquantum meritoria fuere, & nobis adhuc proſint, ut ibi dictum fuit.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò; qđ per rationem excludas à fortiori hæreſim Antidicomarianitarum. Prat. Antidicomarianitarum, dicentium; opera bona perniciosa eſſe ad ſalutem. Adeò. n. perniciosa illa non eſſe ad ſalutem, monſtrat articulus; ut & facienti, & al-

Vtil. ꝓ S. Eccl.

Dicite pax huic domui. Et ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illam pax ueſtra: ſin autem, reuertetur ad uos. Hæc ibi. Vbi E ſimul oſtenditur, & ꝙ opus bonum unius prodeſt alteri, & ꝙ ad hoc ut proſit requiritur diſpoſitio in altero; ut dictum eſt ante. poſt omnia argu. Nota ly ſin autem, reuertetur ad uos: qm̃ per hoc declaratur, opus ipſum etiam quantum ad id quod ex intentione facientis debuerat peruenire ad alterum, in caſu, quo alter eſſet diſpoſitus ad recipiendum illud, reuerti ad facientẽ, hoc eſt, quantum ad eſſe ſatisfactorium; quando faciens indiget ſatisfactione.

¶Quartò habes, qđ per rõnem prædicta ſcripturarũ, & patrum, pro quanto ſuffragia, ſeu opera facta pro alijs prodeſſe & facienti inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶Quintò uides quomodo ex ijs viciſsim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆST. LXXI. ART. V.

CONCL. 1ª. Non poteſt eſſe, vt pœna tollatur, niſi prius culpa expietur. 304

hoc, quod tolerabilior fit eorum pœna, uel damnatio, ſed ſolum illi, qui in inferno ſunt, damnati eſſe dicuntur, ergo etiam exiſtentibus in inferno ſuffragia pro ſunt.

3 Præterea, Dio.* ult. cap. Eccl. Hierar. dicit, Si iuſtorum orationes & ſecundum hanc uitã, quã to magis poſt mortem in illis, qui digni ſunt ſacris orationibus operantur ex quo poteſt accipi qđ ſuffragia magis proſunt mortuis, q̃ uiuis ſed uiuis proſunt etiã in peccato mortali exiſtentibus, cum quotidiẽ oret Eccleſia pro peccatoribus, ut conuertantur ad Deum, ergo etiam, & mortuis in peccato mortali exiſtenti bus ſuffragia ualent.

4 Præterea. In uitis patrum legitur, quod & Damaſ.* ĩ ſermone ſupradicto refert, quòd Macharius, inuẽta in uia caluaria cuiuſdam defuncti, oratione præmiſſa quæſiuit cuius caput fuiſſet, & caput reſpondit, quod fuerat ſacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamen confeſſus eſt oratione Macharii ſe, & alios iuuari; ergo ſuffragia Eccleſiæ etiam in inferno exiſtentibus proſunt.

5 Præterea. Dama.* in eodem ſermone narrat, ꝙ Gre. pro Traiano orationem fundens, audiuit uocem ſibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui, & ueniam Traiano do. Cuius rei ut Dama. dicit in dicto ſermone, teſtis eſt Oriens omnis, & Occidens ſed conſtat Traianum in inferno fuiſſe, quia multorum martyrum necem amaram inſtituit, ut ibidem Dama. dicit, ergo ſuffragia Eccleſiæ, ualẽt etiam in inferno exiſtentibus.

SED CONTRA eſt quod dicit Diony.* 7. cap. Eccl. Hierar. Sum mus ſacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur à diuino ordine, & communiter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remiſſionem, quia non audiretur pro illis, ergo ſuffragia exiſtentibus in inferno non ualent.

Præterea. Grego.* dicit in 34. lib. Moral. Eadem cauſa eſt cur non oretur tunc, ſcilicet poſt diẽ iudici pro hoĩbus æterno igne damnatis, quæ nunc cauſa eſt F quare non oretur pro Diabolo, & Angelis eius, æterno ſupplicio deputatis, quæ etiam nunc cauſa eſt quare Sancti non orent pro hominibus infidelibus, impiiſque defunctis, quia de eis utique quos æterno damnatos ſupplicio iam nouerint, ante illum iudicis iuſti conſpectu orationis ſuæ meritum caſſari refugiunt, ergo ſuffragia in inferno poſitis non ualent.

Præterea. Multa habentur ex uerbis Auguſt. qui ſine fide operante per dilectionem, eiuſque ſacra G mentis de corpore excũt fruſtra uel à ſuis eiuſmodi officia impenduntur: ſed omnes damnati ſunt huiuſmodi, ergo eis ſuffragia non proſunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc diſtinguendum eſſe dupliciter. Vno modo quantum ad tempus, dicentes quod poſt diem iudicii nullus in inferno exiſtens aliquo ſuffragio iuuatur, ſed ante diem iudicii aliqui iuuantur ſuffragiis Eccleſiæ. Alio modo diſtinguebant quãtum ad perſonas in inferno detẽtas, inter quos aliquos dicebãt eſſe ualde malos, qui ſcilicet ſine fide, & ſacramẽtis deceſſerunt, & talibus quia de Eccleſia non fuerunt, H nec merito, nec numero, ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe non poſſunt. Alii uero ſunt non ualde mali, qui ſcilicet de Eccleſia fuerunt numero, & fidem habentes, & ſacramẽtis abluti, & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus ſuffragia Eccleſiæ prodeſſe debent.

Sed occurrebat eis quędam dubitatio eos perturbans, quia, ſcilicet uidebatur ex hoc ſequi, cum pęna inferni ſit finita ſecundum intenſionem, quã uis duratione infinita exiſtat, ꝙ multiplicatis ſuffragiis, pęna illa totaliter auferetur, quod eſt error Origenis.* Et ideo, hoc inconueniens euadere multipliciter uoluerunt. Præpoſitiuus enim dixit, ꝙ tantum poſſunt ſuffragia pro damnatis multiplicari, ꝙ à tota pœna redduntur immunes non quidem ſimpliciter, ut Origenes poſuit, ſed ad tempus, ſcilicet uſque ad diem iudicii, tunc enim animæ iterato corporibus coniunctæ in pœnas inferni ſine ſpe ueniæ detrudentur.

Sed iſta opinio uidetur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non poteſt ordinari, niſi per pęnam, unde non põt eſſe vt pęna tollatͬ niſi prius K culpa expietͬ, & ideo cũ culpa continue maneat in damnatis, eorum pęna nullatenus interrũpetur.

Et ideo Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, ꝙ hoc modo proceditur in diminutione pęnarum per ſuffragia, ſicut proceditur in diuiſione linearum, quæ cum ſint finitæ, tamen in infinitum diuidi poſſunt, & nunquam per diuiſionem conſumuntur, dum ſic ſubtractio non ſecundum eandẽ quantitatẽ, ſed ſm eandẽ proportionem: Velut ſi primo auferatur pars quarta totius, & ſecundo pars quarta illius quartæ, & ſic deinceps in infinitum. Et ſimiliter dicunt ꝙ per primum ſuffragium diminuitur aliquota pars pœnę, & per ſecundum

quo

¶PROB. Quia culpa non poteſt ordinari, niſi per pœnã: & diuinæ prouidentiæ eſt, nihil in rebus inordinatum relinquere (omnia patent.)

¶Corollarium. Ex hoc ergo inferas, ut in textu, quod ſcilicet eorum culpa continuè maneat &c. & id bene ſemper recolito, contra nimis iudiciorum Dei ſecu ratores.

¶CONCL. 2ª. Miſeria damnatorum nõ poteſt diminui, ſicut nec gloria ſanctorum augeri, quãtũ ad præmium eſſentiale.

¶PROB. Quia dãnati totaliter ad ultæ terminum peruenerunt: ſicut & ſancti in patria.

¶Examen. Ly quãtum ad præmiũ eſſentiale. Illud eſt uidere Deum, ipſoque frui, ſocialiter. Compatauuẽ igitur ad hoc omne aliud di ci poteſt præmiũ accidentale: Vt gloria corporis, gaudiũ de peccatore pœnitẽti agente lætitia ſanctorum ex profectu aliorũ exemplo ſuo: puta B. Dominici, atque Franciſci de tmi tatione ſuarum uirtutum à bonis fratribus ſuis, B. Thomę de profectu eccleſiæ ſanctæ per doctrinã ab ipſo nobis traditam: & ſubus relictam; & omnium ſanctorum de aduentu nouo aliorum defuncti in illam patriam.

¶CONCL. 3ª. Tutius eſt ſimpliciter dicere: ꝙ ſuffragia non proſunt damnatis: nec pro eis eccleſia orare intendit.

¶Examen. Ly non proſunt, ly nec pro eis &c. Id eſt neque proſunt ex parte charitatis, neq; proſunt ex parte intentionis ſuæ: (uide ar. 1. Nam charitas eccleſiæ ad eos, ratione defectus illorum, non extenditur, neque intentio, cùm eccleſia nõ intendat iuſtitiæ diuinæ cõtrahere, quæ eſt ut in damnatis finaliter nulla ſit redemptio.

¶Examen ly tutius. Hoc dicitur pro pter ultimã alleatã

* Cap. 7. circa me. p. 3.

* Damaſ. in ſermo ne de defunctis circa med. il lius.

præmiũ eſſentiale & accidẽtale.

* In ſermone de defunct. in med. illius.

* Lodeloco nunc notato.

* Ilo loco ſepius citato.

* Cap. 7. p. 3. 10 me. illius. Vide decre. 13. q. 2. c. 20.

* Li. 34. c. 32. explicans illud Iob. 41. ꝙ ſimabit abyſſum quaſi ſeneſcẽtẽ & li. 4 Dial. c. 44.

* Li. 4. Sẽt. d. 45. §. 8. * In Enchi ridio ca. 67. 68. & 100. 10. in lib. de cura pro mortuis. c. 1. & ult. & vide in lib. 8. q6. Dulcitij & tert q. 1. to. 4. & in lib. de fide & ope

ſecundum legẽ com munẽ: quod ponitur in textu à ly ſed tamen modus, qui à pl & &c. uſque ad ei actu ſionem hanc, ꝙ. ſ aũt d. c.

lib. c. 14. 15. 16. 10. 4. & ſuper quibuſdam ponitur 8. & de nerbis A. poſt. ſer. 34. uel. 32. to. 10.

* lib. 1. de Periarch. c. 6. & refert Gregor. lib. 34. mora. ca. 16. Vide ioſia q. 99. art.

concl. 1.

pars aliqua remanentis ſecũdũ A eandem proportione n.

Sed iſte modus multipliciter defectiuus eſt. Primo, quia infinita diuiſio, quæ congruit cõtinuę quantitati, non uidetur poſſe ad quantitatem ſpiritualem trãsferri. Secundo, quia non eſt aliqua ratio, quare ſecundum ſuffragiũ minus de pęna diminuat quam primũ, ſi ſit ęqualis ualoris. Tertio, quia pęna diminui non põt, niſi diminuat, & culpa, ſicut nec B auferri niſi ablata. Quarto, quia in diuiſione lineę tandem peruenitur ad hoc, quod non eſt ſenſibile corpus, corpus enim ſenſibile non eſt in infinitum diuiſibile, & ſic ſequeretur ꝙ poſt multa ſuffragia pęna remanẽs propter ſui paruitatem non ſentiretur, & non eſſet pęna.

Et ideo alii alium inuenerunt modum. Altiſiodorenſis* enim dixit, ꝙ ſuffragia proſunt damna- C tis non quidem ſecundum diminutionem pęnæ, uel per interruptionẽ; ſed per confortationẽ patientis, ſicut ſi homo portaret graue onus, & faciem ſuam perfunderet aqua, ſic enim confortaretur ad melius portandum cũ tamen onus ſuum in nullo leuius fieret.

Sed hoc iterum eſſe nõ poteſt, quia aliquis plus, uel minus æterno igne grauatur, vt Greg.* dicit D ſecundum meritum culpæ, & inde eſt, ꝙ eodem igne quidã plus, quidam minus cruciantur. Vnde cum culpa damnati immutata remaneat, non poteſt eſſe ꝙ leuius pęnã ferat. Eſt nihilominus, † prędicta opinio, & præſumptuoſa, utpote Sanctorũ dictis cõtraria; & uana, nulla auctoritate fulta; & nihilominus irrationalis: tum quia damnati in inferno ſunt extra uinculũ charitatis, ſecundum E quam opera uiuorum continuantur defunctis, tũ quia totaliter ad uitæ terminum peruenerũt, recipientes ultimam pro meritis retributionem, ſicut, & Sancti, qui ſunt in patria. Quod enim adhuc reſtat de pęna, uel gloria corporis, hoc rõnẽ uiatoris nõ prębet; cũ gloria eſſentialiter, & radicaliter exiſtat in aĩa; & ſimiliter miſeria damnatorũ: & ideo nõ põt eorũ pęna diminui, ſicut, nec gloria Sanctorũ augeri quantum ad pręmiũ eſſentiale.¶ Sed tñ modus qui à quibuſdã ponitur, ꝙ ſuffragia proſunt damnatis, poſſet aliquo modo ſuſtineri; ut ſi dicatͣ ꝙ non proſunt, neque quantum ad diminutionem pęnę, uel interruptionẽ, uel quantũ ad diminutionẽ ſenſus pęnæ; ſed quia ex huiuſmodi ſuffragijs eis aliqua materia doloris eis ſubtrahitur, quæ eis eſſe poſſet, ſi ita ſe abiectos B conſpicerent, ꝙ pro eis nullã curã haberent, quæ materia doloris eis ſubtrahitur, dum ſuffragia pro eis fiunt. Sed illud ẽt nõ põt eſſe ſecundum legem cõem, quia ut Auguſt.* dicit in lib. de cura ꝓ mortuis agenda, ꝙ præcipue de damnatis eſt uerum. Ibi ſunt ſpiritus defunctorum, ubi nõ uidẽt quæcunque aguntur, aut eueniũt in iſta uita hominibus: & ita non cognoſcunt qñ pro eis ſuffragia C fiũt; niſi ſupra cõem legẽ hoc remediũ diuinitus detur aliquibus damnatorũ; quod eſt uerbũ omnino incertũ. Vnde cutius eſt ſimpliciter dicere, ꝙ ſuffragia non proſunt damnatis; nec pro eis Eccleſia orare intẽdit, ſicut ex inductis* auctoritatibus apparet.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ donaria idolorum non fuerũt inuenta apud illos mortuos, ut ex eis ſignum accipi poſſet, ꝙ in reuerentiam idolorum ea deferrent; ſed ea acceperant ut uictores, quia eis iure belli debebãtur, & tamen per auaritiam uenialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati, & ſic ſuffragia ẽis prodeſſe poterant. Vel dicendũ, ſecundũ quoſdam, ꝙ in ipſa pugna uidentes ſibi periculũ imminere de peccato pęnituerunt, ſecundum illud Pſal. 77. Cũ occideret eos, quęrebãt eũ, & hoc ꝓbabiliter põt æſtimari, & iõ ꝓ eis fuit oblatio facta.

Ad secvndvm Dicendũ, ꝙ in uerbis illis, damnatio large accipitͣ ꝓ quacũq; punitione, & ſic includit ẽt pœna purgatorij, quæ quãdoq; totaliter expiatur, quandoque autem non, ſed diminuitur.

Ad 3m dicendũ, ꝙ quantum ad hoc magis acceptatur ſuffragiũ pro mortuo, q̃ pro uiuo, quia magis indiget, cum nõ poſſit ſibi auxiliari, ſicut uiuis, ſed quantum ad hoc, uiuus eſt melioris conditionis, quia poteſt transferri de ſtatu culpæ mortalis in ſtatu gratiæ, quod de mortuis dici non poteſt; & ideo non eadem cauſa orãdi pro mortuis, & pro uiuis.

Ad 4m dicendum, quod illud adiutorium non erat, quod pęna eorum diminueretur, ſed in hoc ſolo; ut ibidem dicitur, quod eo orante, concedeba-

dicitur ly tertius, cõparando concluſionem hãc ad primos modos in litera recitatas Totaliter enim reprobat ſuos oẽs ante hoc ultimũ aſſertum in corp. recitatu.corp. poſiti, & præpoſitiui, & ut ibi patet. Licet.o.utatur quandoque S. Thomas uerbis illis ly ui detur uel ſimilibus: tamen huiuſmodi, ratione modeſtiæ dicta ſolummodò, accipienda ſunt: ut plenius apparet ex reprobatione contra Altiſiodorenſẽ, quãuis eius poſitio eſſet inter alias prædictas minus abſurda.

¶ Ly ſimpliciter. Ideſt nullo addito ſeu abſolute. Quaſi dicat; hoc in concluſione dictum abſque ulla gloſa de præcedẽtibus & huiuſmodi admittendũ eſt.

¶ Ly non proſunt. Cum hoc tamẽ ſtat ꝙ damnatis proſint impropriiſſimẽ ſuffragia, modo illo ſcilicet, quo Albertus magnus in compendio ſuæ theologiæ lib 7 cap. 5. circa finem loquitur. Vult enim, ꝙ in quantum ex ſuffragiis aliquorum uiuentium conuertuntur aliqui ad bonã frugem, & tandem in uitã æternam, in tantum damnatis prodit illud ſuffragiũ, & hoc per modum cuiuſdã diminutionis. Patet nãque: ꝙ quanto pluribus damnabuntur, tã eò acerbior, accidentaliter ſaltem, fiet pęna priorum ibi exiſtentium: & conſequenter ab oppoſitis ex eo, ꝙ per ſuffragia prædictorum uiuentium quidam ab [illegible] ſaluantur, ne damnationẽ incurrant, ſequitur, ꝙ damnatis iam exiſtentibus pœna illa maior, quæ poterat illis* contingere ex aduentu illorum, per impeditionẽ quandam ſe tollitur; & hoc ſolũ intellexit Albertus.

¶ PROB. Quia tũ ea authoritatis* inductis, [illegible] ex reprobationibus poſitionũ prædictarum in textu, patet.

1m ex Macchab. Donaria idolorum r. R. ablata in ſignũ uictoriæ: non, ablata in reuerent. à idolorũ. §. Tunc nihil &c. Nã ex hoc non fuerunt in inferno dãnati.

Itẽ de minori. In peccato mortali deceſſiſſe. 2. R. niſi pœnituiſſent. § Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2m reſpõſum literæ ly uel dicendum &c.

2m ex Auguſtino. Damnatio R. largè accepta: non autẽ, propriẽ. §. Hæc.n. ſolum damnatis conuenit. Tunc nihil &c. Nam ẽt exiſtẽtibus in alio loco pęnali extra infernũ conuenit damnatio largè ſumpta.

3m ex Dionyſio. Quãò magis poſt mortem? R. attenta indigentia mortuorum in purgatorio exiſtentium: non attento ſtatu culpæ mortalis. Sed in textu Tunc nihil &c. ut patet applicanti.

4m ex vitis patr. & Damaſc. iuuari R. phãtaſtice. non autem, verẽ. S. ut

*Id habet Altiſiodorẽſis li. 4. Sent. tractatu. 14. q. 1.

*Li. 9 Moral. c. 17. poſt. me.

concl. ſ

*Cap. 15. 14. 15. 16. 10. 4.

concl. ſ

*Ioan. c. 1. & 3. Sed contra & Aug. in Enchir. c. 110. in 1. & de ciui. lib. 21. ca. 13. 21. & 24.

R. ſio 2a.

*Decret. cauſa 13. q. 2. c. 20. incip. In præſenu.

ut ibid. dicitur, & in tex. Tunc nihil &c. Nam concluſio intelligit de iuuamine ueniꝗ; quā dicit, ꝙ non ꝓſunt ſuffragia damnatis.

5m ex Damaſceno. Veniam Traiano do. 1. ℞. ut ſu ſcitetur à mortuis, & pœnitentiam agat. § Tunc nihil &c. Nam miraculosè hoc fuiſſe factū non eſt inconueniēs.

Non. o. inde ſequit ꝙ aliquis in inferno deputatus finaliter ſecundum ſuperiores cauſas .i. ſecundum diſpoſitionem diuini propoſitu. ab ipſo inferno quandoque liberetur: ȝ ad erat ſenſus concluſionis. Intēdebat nāque 3a. concluſio: ꝙ in inferno hic exiſtētibus nulla datur liberatio, aut ſuffragiorū participatio. Vnde ꝙ quis, puta Traianus, in inferno ſecūdum meritorū ſuorum iuſtitiā præſentem deputatus, ad uitam miraculosè reuocetur conſecuturus ueniam de peccatis: hoc non eſt cō tra concluſionē. Et hæc reſponſio. uidetur melior.

*A as ibi.

Item de concluſione. Valēt 1. ℞. de ſpeciali priuilegio, non. de lege cōmuni. § Tunc nihil &c. Non. n. concluſio intelligit de ſpeciali priuilegio, ſed de lege cōmuni. Vide 2m. reſponſum literæ ly uel dicendum ſecundum quoſdā: quòd anima Traiani &c.

¶NOT. Ex hiis reſponſis aduerte non derogari dicto cōmuni: ꝙ ſcilicet in Inferno nulla eſt redemptio. Nam de te gu. tur in 6. reg. la 28. dicitur quæ à iure communi exorbitāt, nequaquā ad cōſequentiam ſunt trahenda. Ex hac ergo regula infertur quòd non uiciatur dictum commune præcedēs ex eo, quòd ſpeciali miraculo uel priuilegio circa quempiam puta Traianum aliter à diuina clementia diſpoſitum eſt. Hæc dicta ſunt etiam pro ar. 6. ad primū, & alijs ſimilibus.

Regula iu. de cō ſequētiis.

*Cap. 16. iter prin cipium me diū to. 4.

tur eis ut mutuo ſe uiderent, & hoc aliqđ gaudiū nō uerum, ſed phantaſticum habebant, dum impedicbatur hoc, quod deſiderabant. Sicut, & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahūt, quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur; ſicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis noſtris compati dicuntur.

G

AD QVINTVM Dicēdum, quòd de facto Traiani hoc modo poteſt probabiliter æſtimari, quòd precibus Beati Gregorii ad uitā fuerit reuocatus, & *ita gratiam conſequutus ſit, per quam remiſſionem peccatorum habuit, & ꝑ conſequens immunitatem a pœna; ſicut etiam apparet in omnibus illis, qui fuerunt miraculoſe à mortuis ſuſcitati, quorum plures conſtat idolatras, & damnatos fuiſſe. De omnibus enim ſimpliciter dici oportet, quòd non erant in inferno finaliter deputati; ſed ſecundum præſentem propriorum meritorum iuſtitiam. Secundum autem ſuperiores cauſas, quibus præuidebantur ad uitam reuocandi, erat aliter de eis diſponendum. Vel dicendum ſecundum quoſdam, quòd anima Traiani non fuit ſimpliciter à reatu pęnæ abſoluta, ſed eius pœna fuit ſuſpenſa ad tempus, ſcilicet uſque ad finem iudicii. Nec tamen oportet quòd fiat communiter ꝑ ſuffragia, quia aliqua ſunt, quæ lege communi accidūt, & alia ſunt humanarum limites rerum, alia diuinarum ſigna uirtutum, ut Auguſtinus* dicit in libro de Cura mortuis agenda.

H

I

K

peccato ad mortem, quam damnatus iam in inferno? Ergo fortiori, pro ipſis rogare nobis non ſuadetur. Item à Pſal. 58. Nō miſeraris omnibus operantibus iniquitatem. Hæc ibi. Damnati uerò præ quibuſcunque alijs operantur iniquitatē: & ſi uiuorū ſuffragia eis prodeſſent, Deus per hunc modū illis miſereretur.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ſuffragia proſint exiſtentibus in purgatorio.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd nec etiam exiſtētibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni eſt: ſed in inferno ᵇnulla eſt redēptio. Et Pſal. 6. dicit. In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo ſuffragia his, qui ſunt in Purgatorio non proſunt.

2 Præterea, Pęna Purgatorii eſt pęna finita, ſi ergo per ſuffragia aliquid de pæna dimittitur, tantum poterunt multiplicari ſuffragia, quòd tota tolletur; & ita peccatum remanebit totaliter ʰimpunitum, quod uidetur diuinæ iuſtitiæ repugnare.

3 Præterea, Ad hoc animæ ſūt in Purgatorio, ut ibi purgatæ, puræ ad regnum perueniant: ſed nō poteſt purgari ʰ niſi aliquid circa ipſam fiat, ergo ſuffragia facta per uiuos pœnam Purgatorii non diminuunt.

4 Præterea Si ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio ualent, maxime ea uidentur ualere, quæ ſūt ad imperium eorum facta; ſed hæc non ſemper ʰ ualent: ſicut ſi aliquis decedens diſponat tot ſuffragia pro ſe fieri, quæ ſi facta eſſent, ſufficerent ad totam pęnam abolendam, poſito ergo ꝙ huiuſmodi ſuffragia differantur quouſque ille pænā euaſerit, illa ſuffragia nihil ei prodeſſent, non enim poteſt dici quòd proſint antequam fiant, poſtquā autem ſūt facta, eis non indiget, quia iā pę

Item à Pſal. 68. Neque abſorbeat me ꝓfundū, neque urgeat ſuper me puteus os ſuum. Hæc ibi. Tanti ualet iſtud demergi in profundum, & puteum urgere os ſuū ſuper aliquem, quā ti ualet dicere à naſlē ter in illo profundo & puteo, non poſſeà quoquam iuuari. Quòd ſanè nobiſcū ſimul, & addit confirmationem ad prædicta, diues in inferno poſitus multa inſtantia guttam ſolūmodo aquæ pro cruciatus ſui refrigerio poſtulans nec tamē ab Abraham miſericordia pleno impetrans. Luc. 16. Item ab authoritatibus in argum. ſed contra. Ex his nota: opiniones reprobatas in textu nō eſſe tutas. Pro quo & uide ſupra q. 14 ar. 3. appen. & 1. par. q. 64 ar. 8. & q. 64 ar. 2. quoniam ad origenis errorem in textu narratum declinare quoquo modo uidentur. Licet enim & Præpoſitiuus, & Gilbertus natione Gallus cognomento autem porretanus; & quidā alij ab illo errore origenis declinare contendant: tamen non totaliter immunes auadere uidentur ut apparet in litera.

Cap. pro obeuntibus 13. q. 2.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrū, pro quanto ſuffragia damnatis in inferno non prodeſſe inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina 3

hæc & declaretur, & conſolidatur.

APPENDIX.

Vill. ps Eccl. &c.

EX articulo habes primò: quō per rationem oſtendat meritò eſſe à fortiori inſinuatum ab Ezechiel 14. quòd ſuffragia uiuorum non proſunt in inferno exiſtentibus: & hc. Si fuerint Daniel, Iob, & Noè in medio eius, uiuo ego dicit dominus; quia nec filios, nec filias liberabūt, ſed ipſi ſoli liberabuntur. Vbi propheta oſtendit, à fortiori, ꝙ damnati in inferno à ſuffragijs uiuentium non iuuantur: ut patet intelligēti. Item à 1. Ioan. ult. Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccato ad mortē: non pro illo dico, ut roget quis. Hæc ibi. Qui autem magis peccat

QVÆSTIO. LXXI.

ART. VI.

CONCL. Non eſt dubium: quia ſuffragia per uiuos facta exiſtentibus in purgatorio proſint. 301

¶Examen. Ly non eſt dubium. Scilicet in fide catholica. Eſt enim hæc concluſio de fide: ut in appen. ſequen. clarè patet.

¶PROB. Quia opera unius poſſunt ualere alteri ad ſatiſfactionem (quæſt. 13. art. 2.) & pœna purgatorij eſt in ſupplementum ſatiſfactionis illi data, (ut in tex.)

Examen.

¶Examen. Ly in ſupplementum ſatisfactionis. Per hoc oſten A ditur,ꝙ ſatisfactio illarum animarum eſt uoluntaria. Alioquin non ſatisfacerent. Item per hoc oſtenditur:ꝙ illius pœnæ horror naturalis,quem habent illæ animæ, non eſt peccatum: alioquin illa pœna,cui naturalis hic horror eſt annexus , non eſſet ſatisfactio. Et hoc cõtra Lutherum damnatum in bulla Leonis X.dicentem:ꝙ in purgatorio animæ ſine intermiſſione peccant,quandiu quærũt requiem , & horrent pœnas.

Cõtra errores de exiſtentibus I purgatorio.

*Li.2 Sẽt. d. llia 45. § B. ante mediũ & in fine.

†Ex Aug. I Enchiridio c.110. tom.3. & in lib. de cura pro mortuis gerẽda c.1. & vlti. & in 8. q. Dulcitij q.2. to.4.

*Cap.7 p.3. non p cul à fine.

†Quæſti. 33. arti. 2. & q6. 25. artic.1. & arti.1.2.& 5. huius quæſt. concl. 2.

*Al ſimpliciter.

†Al depu tan.

*Inter princ. pũ & med.ũ ſermonis ſæpius citati.

*L.20. Moral. c. 21. in med.

Ratio 2a. In ſermone P defunctis paulo an. med.

1^m de minori

In inferno, i. damnatorum, non purgandorum. §. Tunc nihil &c. Vide art. 5. ad 5^m pro intelligentia de ly qui ſunt tali pœnæ addicti.

Item illatio cõcluſionis.

Ergo &c. 2. negat illatio §. Nam huiuſ authoritates ſunt exponendæ &c. ut in textu. Vide 2^m reſponſum ly uel dicendum ſecundum Damaſcenum &c.

¶NOT. Damaſcenus hic videatur habuiſſe ſenſum aliquẽ eorũ, quæ tanguntur ar. ad 5^m. Sed quicquid ſit de hoc, ſta in prima reſponſione ꝑ lateris textus, tanquã meliori.

2^m de conſequente.

Et ita peccatũ remanebit &c. otaliter impunitum, negatur hoc. § quia pœna vnius &c. ut in textu ſin. Patet autem apertiſſimè ex eo, ꝙ pœna unius pro altero purgãdo computatur ei, ꝙ peccatum alterius in purgatorio exiſtentis non remanet impunitum.

3^m minor.

Non poteſt purgari niſi aliquid circa ipſam fiat. uel niſi aliquis ſuſtineat pœnam in ſatisfactionem ipſius. § Tunc nihil &c.

¶Corollarium. Aliquid ergo fit circa ipſam animam, ſed nõ modo illo, quo intendebat arguens. Non enim anima, puta Petri, punitur amplius uſque ad octauũ gradum pœnæ, quando ſuus amicus uiuens exoluit pœnas tot gradnum pro illa. Et tamen circa illam aliquid fit:quia pœna ipſa diminuitur,aut omnino tollitur.

nas euaſit,ergo ſuffragia exiſtentibus in Purgatorio non valent.

Sed contra eſt quod dicitur in litera * ex verbis Aug.† ꝙ ſuffragia proſunt his, qui ſunt mediocriter boni , uel mali: ſed tales ſunt,qui in Purgatorio detinentur,ergo,&c.

B Præterea, Dion.* dicit 7.cap. Eccle. Hier. ꝙ diuinus ſacerdos pro mortuis orãs,pro illis orat, qui ſanctè uixerunt , & tamen aliquas maculas habuerũt ex infirmitate humana contractas , ſed tales in Purgatorio detinentur,ergo,&c.

Respondeo, Dicendum, ꝙ pœna Purgatorij eſt in ſupplementum ſatisfactionis,quę non fuerat plene in corpore conſummata : & ideo quia ſicut ex C dictis † patet, opera uni^a poſſũt ualere alteri ad ſatisfactionem, ſiue viuus ſiue mortuus fuerit^m, non eſt dubium quin ſuffragia per uiuos facta exiſtentibus in Purgatorio proſint^n.

Ad primvm ergo dicendum, quòd authoritas illa loquitur de inferno damnatorum in quo nulla eſt redemptio, quantum ad illos,qui ſunt * tali pęnæ † addicti. * Vel dicendum ſecundum D Damaſ. † In Sermone de dormien. quòd huiuſmodi auctoritates ſunt exponendæ ſecundũ cauſas inferiores , ideſt , ſecundum exigentiam meritorum eorum,qui pęnis deputantur, ſed ſecundum diuinam miſericordiam,quę vincit humana merita ad præces iuſtorum , aliquando aliter diſponitur,quàm ſententia prædictarum auctoritatum contineat. Deus aũt mutat ſen- E tentiam,& non conſilium,ut dicit Grego.* vnde & Damaſ. ponit ad hoc exempla de Niniuitis Achab,& Ezechia , in quib. apparet ꝙ ſententia contra eos lata diuinitus, fuit per diuinam miſericordiam commutata.

Ad secvndvm dicendum,ꝙ non eſt incõueniens ſi multiplicatis ſuffragijs pęna exiſtentiũ in Purgatorio annihiletur:non tamen ſequitur quòd peccata remaneant impunita,quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

Ad tertivm dicendum, ꝙ purgatio aiæ per pęnas Purgatorij nõ eſt aliud quã expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ,& quia per pœnam, quã unus ſuſtinet pro alio , põt reatus alterius expiari,ut dictũ eſt,non eſt inconueniens ſi per vni^a ſatisfactionẽ alius purgeẽ.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ ſuffragia ex duobus ualeat,ſcilicet ex opere operãte,& ex opere operato; & dico opus operatum non ſolum Eccleſiæ ſacramentum,ſed effectum accidẽtem ex operatione,ſicut ex collatione eleemoſynarum conſequitur pauperũ releuatio,& eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans põt accipi ex parte principalis agentis, uel ex parte exequentis. Dico ergo,ꝙ quàm cito moriens diſponit aliena ſuffragia ſibi fieri, præmium ſuffragiorum plene conſequitur , ante etiam quàm fiant quantum ad efficaciam ſuffragij, quæ erat ex opere operante principalis agẽtis: ſed quantum ad efficaciam ſuffragiorũ, quæ eſt ex opere operato,uel ex opere operante exequentis , non conſequitur fructum antequam ſuffragia fiant, & ſi prius contingat ipſum à pęna purgari , quantum ad hoc fraudabitur fructu ſuffragiorũ quod redundabit in illos quorum culpa defraudatur , non enim eſt inconueniẽs quod aliquis defraudeẽ per culpam alterius in temporalibus:*(Pęna autem Purgatorij temporalis eſt) quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari poſſit niſi ꝑ propriã culpam.

4^m de minori.

Non ſemper valent quantum ad efficaciam ſuffragiorum ex opere operato,uel ex opere operante exequentis procedentem: non, quantum ad efficaciam ſuffragiorum ex opere operante principalis agentis procedentem §. Tunc nihil &c. Sufficit enim intentio patientis: ꝙ ſemper ualeant, ſuppoſitis ſupponendis . Vnde poſito,quòd ex negligẽtia alicuius defraudetur exiſtens in purgatorio, hoc non eſt cõtra propoſitum: ut in textu fin.

¶Exam Ly ex opere operante principalis agentis. Ideſt ſi charitate informatum ſit illud opus. In ſignum huius dicit textus ꝙ talis cito moriens plene cõſequitur ſuffragiorum premium, præmium inquit,non ſatisfactionem ; quia præmium reſpondet charitati, ſatisfactio executioni.

Augu. In Pſ. 103. cõci. 3. & in Pſ. 37. circa initiũ tom. 8.

APPENDIX.

E X articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem Interimas hæreſim Aerij (Pta. Aetiani, Albigenſes, Pauperes de Lugduno.) dicentis. ſuffragia, orationes, eleemoſinas , miſſas, &c. nihil prodeſſe defunctis a uiuis pro illis facta. Intellige per ly defunctis, exiſtentes I purgatorio: alioquin neque hæreſis, neque error eſſet.

Vid. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes : quomodo per rationem oſtendas ; hanc meritò damnari à cõcil. Flor. ſeſſ. vlt. in liter. ſanct. vnion. Diffinimus &c. Si uerè pęnitentes in Dei charitate deceſſerint, antequam dignis pœnitentię fructib. de cõmiſſis ſatisfecerint,& omiſſis ; animas eorum pœnis purgatorijs poſt mortem purgari. Et, ut à pœnis huiuſmodi releuentur, prodeſſe eis fidelium viuorum ſuffragia, miſſarũ ſcilicet ſacrificia ,orationes, & eleemoſinas, ac alia pietatis officia; quæ à fidelibus pro alijs fidelibus fieri conſueuerunt ſecũdum eccleſiæ inſtituta. Hæc ibi. Item à Concil. Trident. ſeſſ. vigeſima quinta decret. de purg. Cũ catholica eccleſia Spiritu ſancto edocta ex ſacris literis,& antiqua patrum traditione, in ſacris concilijs, &c.

†Aug. de Ciu. Dei lib. 21. c. 24.

¶PROB. Quia per ipſa iuuari non competit ei, qui non eſt indigens.

¶NOT. Signanter vtun iute hoc uocabulo, Iuuari, probatio & concluſio; cum tamen titulus vſus fuerit iſto uocabulo, proſint. Iuuari. n. præſupponit indigentiam, prodeſſe uerò non item; ſi vniuerſaliſſimè loquentes & cõſequẽter per hanc diuerſitatem uocabuli in reſpondendo l, oſtendere l, velle * uidetur, quòd ſuffragia ſanctos iuuare licet nullo modo poſſint, tamẽ poſſunt illis prodeſſe aliquo modo etiam quod impropriiſſime. Et hoc eſt; per modum coniunctionis prodeſſe illis. Verbi gratia. Orat qs pro aliquo peccatore qui per orationem eius adiutus conuertitur, & tandem in conſortium ſanctorum moriens aſcendit, de cuius aſſociatione gaudent aliqui multum alij ſancti. Ecce. Ille, qui orauit pro iſto peccatore, nonnè ibi uidetur, ꝙ per ſuffragia ſanctis in patria profuit? ex quo illis tantum gaudium attulit, coniugendo eis præmiſſũ peccatorem? Profuit utique, ſed modo impropriiſſimo, inquã tum ſcilicet per modum coniunctionis, prædictꝗ illis gaudiũ dedit accidentale. Videto ad tertium. Hoc modo & Albertus Magnus ponit ſuffragia prodeſſe ſanctis licet non proprie. Vide compẽdiũ Theol. Alberti eiuſdem li. 7. cap. 5.

† Inter princ. & mediũ illius.

*Li. 4. Sẽt. di. 45 §. B. in fine. † Auguſt. de verbis Apoſtoli ſer. 17. & incipit Heſt. die non procul à pri. & partim ſer. 41. ad fratres in eremo cuius initiũ eſt, Fratres Chariſſ. &c. to. 10.

¶Examen. Ly indigens adiuncto ſimul ſtatu capacitatis. Quod dico propter exiſtentes in lymbo, & in inferno: qui proculdubio indigentes ſunt, ſed incapaces auxilij. Non competit igitur eis per ſuffragia iuuari, ſicut nec ſanctis, ſed illis ex incapacitate tantum, iſtis ex non indigentia. Iis autem, qui ſunt in purgatorio tanquam medijs prædictorum ſuffragia participare competit & ex indigentia & ex capacitate.

*Pſal. 35. circa med.

catore pœnitentiam agente, ergo ex bonis operibus uiuentium ſanctorum, qui ſunt in patria, gaudium h creſcit, & ita etiam eis noſtra ſuffragia proſunt.

¶4 Præterea. Dam. † dicit in Sermone de dormientibus inducens verba Chryſo. Si enim Gẽtiles, inquit, cum his, qui abierunt, ſua comburunt, quanto magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipſius propria, non vt fauilla fiant, ſed hæc uelut illa, & ut maiorem hic circumponas gloriam, & ſi quidem peccator fuerit, qui mortuus eſt ut peccamina ſoluas, ſi autem iuſtus, vt appoſitio h fiat mercedis, & retributionis i & h ſic idem quod prius.

SED CONTRA eſt quod in litera * habetur ex uerbis Auguſtin. † Iniuria eſt in Eccleſia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

Præterea. Eius eſt iuuari, cuius eſt indigere, ſed ſancti in patria ſunt abſque omni indigentia, ergo per ſuffragia Eccleſiæ non iuuantur.

RESPONDEO, Dicendũ, quòd ſuffragium Eccleſiæ de ſui ratione importat quandam auxiliationem, quæ competit ei, qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit niſi ei, qui indigens eſt, vnde cum Sancti, qui ſunt in patria, ſint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei, m eis iuuari per ſuffragia non competit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiuſmodi locutiones non ſunt ſic intelligendæ, quaſi Sancti in gloria proficiant quantum ad ſe, quòd eorum feſta recolimus: ſed quia nobis proficit, qui * de eorum gloria ſolennia celebramus: ſicut ex hoc, quòd Deum cognoſcimus, vel laudamus; & ſic quodammodo eius gloria in nobis creſcit, nihil Deo, ſed nobis accreſcit.

B

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis ſacramenta efficiant, quod figurant, non tamẽ illum effectum ſuum ponunt circa omne id, quod figurant, aliàs cum figurent Chriſtum, in ipſo Chriſto aliquid efficerent, quod eſt abſurdum: ſed efficiũt circa ſuſcipientem ſacramentum ex uirtute eius, quod per ſacramentum ſignificatur: &

C

ſic non ſequitur quòd ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint: ſed quòd ex meritis Sanctorum, quæ recoluntur, vel ſignificantur in ſacramento, proſint alijs, pro quibus offeruntur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis Sancti, qui ſunt in patria, de bonis noſtris omnibus gaudeant, non tamen ſequitur quod multiplicatis noſtris gau-

D

dijs, eorum gaudium augmentetur formaliter, ſed materialiter tantum: quia omnis paſſio formaliter augetur ſecundum rationem obiecti ſui, ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuſcunque gaudent, eſt ipſe Deus, de quo non poſſunt magis, & minus gaudere: quia ſic eſſentiale eorum præmium uariaretur, quod conſiſtit in hoc, quòd de Deo gaudent. Vnde

E

ex hoc quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt, non ſequitur ꝙ intẽſius gaudeãt, ſed ꝙ de pluribus gaudent, & ideo nõ ſequit̃ ꝙ operibus noſtris iuuentur.

A bis creſcat deuotio: & ſic honorando ſanctos proficimus quidem nobis, non autem ſanctis aliquid utilitatis afferimus. Vnde & ad hoc propoſitum reſtiſſimè applicatur illud Philoſo. hi ſcilicet, honor eſt honorantis, inquantum uidelicet ex honore ſanctis exhibito totum nos commodum reportamus. Applica textum.

2^m maior. Sacramenta efficiũt, quod figurant. ℞. non tamen illum effectum ſuum ponũt ſemper circa omne id, quod figurant. § Tunc nihil &c. Non enim ſequitur inde: quòd ſacrificia pro fidelibus defunctis oblata ſanctis proſint (ut uolebat arguens) ſed ꝙ ex meritis ſanctorũ, quæ &c. ut in textu.

*Al. enim gloriã ſolẽnius celebramus.

3^m de conſequente. Creſcit. ℞. materialiter: non formaliter. § Tũc nihil &c. Nam ex hoc, quòd bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus eſt; nõ ſequitur, ꝙ intenſius gaudeant, ſed ꝙ de pluribus gaudeant & conſequenter nõ habetur, ꝙ operibus noſtris iuuentur ſancti illi.

¶NOT. Gaudium ſanctorum non procedit ex operibus noſtris, ſed ex uiſione diuina; adeo ut etiam remotis operibus noſtris bonis in Deo uiſis ita ſinceré gauderent, ſicut gaudẽt poſita uiſione illorũ. Vnde accidẽtale gaudium hoc ipſum uocatur, quando de noſtris operibus gaudent: quia ſiue adſit, ſiue abſit remanet ſẽper idem uniforme ſubſtantiale gaudiũ ipſorum ſanctorum. Et hoc eſt gaudere de bonis noſtris materialiter, non formaliter vt dicitur in textu. Hoc etiam eſt illud quod Auguſtinus in lib. confeſſ. dicebat Deo, infœlix qui te non nouit, & alia nouit, fœlix autem qui te nouit, etiam quòd alia non nouit, qui autem te & alia nouit, non propter alia beatior, ſed propter te ſolum beatur. Quod dictum intelligitur de rebus creatis in eſſentia Dei ſimul uiſis: ut ex D. Thoma colligitur, dum authoritatem hanc ad illud propoſitum affert 1. par. quæſtio. 12. articul. 8. ad quartum. Ds uno ergo tanquam de ſua ratione in omnibus gaudendi ſancti gaudent ſcilicet de Deo: de operibus autem, ſiue alijs bonis uiſis tanquam de materia quadam bona gaudent, & propterea ex alijs uiſis gaudium eorum eſſentialiter creſcere non poteſt.

3^m ex collecta miſſæ. Proſunt. ℞. quòd ad nos: non quòd ad ſanctos ipſos in ſe. §. Tunc nihil &c. Aliud eſt enim ſuffragia proficere ſanctis in ſeipſis, aliud eſt proficere ſanctis in nobis: quorum prius falſum eſt, poſterius autem uerum ut in textu declaratur.

¶NOT. Ex miſſis, alijſque pietatis operibus in honorem ſanctorum factis hiſce ſancti illi orent pro nobis, tanquam uerisſimitudinem noſtræ deuotioni dependentes, & ex hoc, quòd in no-

4^m ex

4ᵐ ex Damaſceno. Vt appoſitio mercedis, & retributionis fiat. ℞. facienti: non autem, illi iuſto. §. i. ſancto. Tunc nihil &c. ut patet. Vide in ad primum, & ſua not.

Itē cōcluſio. Sic idem quod prius. ℞. negatur hoc. §.

Ratio eſt: quia illa appoſitio mercedis ad ſanctum, dum uiueret refertur: non ad ſanctum, dum eſt defunctus. Ex eo enim quòd ille ſanctus mādauit in uita ſua de tali bono faciendo, merces ei appoſita eſt: nun autem ex eo quòd ipſo regnante in cœlo fit illud, qđ mandauit. Patet ergo: quòd non iuuatur ſanctus in patria exiſtens ex operibus bonis nunc a nobis factis.

ſuſio 2ª.

F ximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidatur.

APPENDIX.

Vol. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe inſinuatum ab Innocētio Tertio quòd ſuffragia non proſunt ſanctis exiſtentibus in patria: & ſic. Cùm ſacræ ſcripturæ dicat authoritas, quòd iniuriam facit martiri, qui orat pro martire, idem eſt ratione conſimili de alijs ſanctis ſentiendum; quia orationibus noſtris non indigent: pro eo quòd, cū ſint perfectè beati, omnia eis ad uota ſuccedunt. Vnde qđ in pleriſque orationibus continetur proſit, uel proficiat huic ſancto uel illi talis oblatio ad gloriam & honorem, ita debet intelligi, ut ad hoc proſit, q̄ magis ac magis a fidelibus glorificetur in terris. Hæc ille de celebratione miſſ. Cum Marthæ. Vbi Papa ipſe corrigere intendit collectam prius dicentem (Annue nobis domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio,) ut dicat ſic (Annue nobis quæſumus domine, ut interceſſione beati Leonis hæc nobis proſit oblatio) Vide & ad primum cum ſua not. quoniam illa per Papam hoc in loco firmantur.

†cap. aliæ 13. q. 2.

†in lib. de cura pro mortuis gerēda c. 1. t. 4. Epiphā. hęreſi. 75. & Aug. hæreſi 53. to. 6. & Iacobus in ſua liturgia.

a ¶Secundò. habes: quomodo per rationem prædicta Pōtif. pro quanto quod di-

QVÆST. LXXI. ART. IX.

AD QVARTVM dicendum, quòd non eſt intelligendum quòd fiat appoſitio mercedis, vel retributionis illi bono per ſuffragia ab aliquo facta: ſed facienti. Vel dicendum, quòd ex ſuffragijs poteſt appoſitio mercedis fieri beato defuncto: inquantum de ſuffragijs ſibi faciendis adhuc uiuens diſpoſuit.

ARTICVLVS IX.

Vtrum orationes Eccleſiæ, ſacrificium altaris, & eleemoſyna proſint præcipue, vel ſolum defunctis.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd non ſolum orationibus Eccleſiæ, & ſacrificio altaris, & eleemoſynis animæ defunctorum iuuentur, vel quòd eis iuuentur præcipue. Pœna enim debet per b pœnam recompenſari: ſed ieiunium magis eſt pęnale, quam eleemoſyna, vel oratio, ergo ieiunium magis prodeſt ſuffragijs, quàm aliquod prædictorum.

¶2 Pręterea. Grego. in iſtis tribus connumerat h ieiunium, ut habetur in Can.† 13. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus ſacerdotum, aut eleemoſynis charorum, aut oratione, aut ieiunio cognatorum, ergo in ſufficienter connumerantur hic ab Augu.† tria prædicta.

¶3 Præterea, Baptiſmus eſt potiſſimum ſacramentorum, maxime quantum ad effectum, h ergo baptiſmus, vel alia ſacramenta deberent, vel ſimiliter, vel magis pro defunctis fieri, ſicut ſacramentum altaris

¶4 Præterea, Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corinth. 16. ſi omnino mortui non reſurgunt, vt quid etiam baptizantur b pro illis? ergo etiam baptiſmus valet ad ſuffragia defunctorum.

¶5 Præterea, In diuerſis Miſſis eſt idem ſacrificium altaris, ſi ergo ſacrificium computatur inter ſuffragia, & non Miſſa, videtur quòd tantundem h ualeat, quæcunque Miſſa pro defuncto dicatur, ſiue de beata Virgine, ſiue de Spirituſancto. uel quæcunque alia, quòd uidetur eſſe contra Eccleſiæ ordinationem, G quæ h ſpecialem Miſſam* pro defunctis inſtituit.

¶6 Præterea, Dama.† in ſermone de dormientibus docet h ceras, & oleum, & huiuſmodi pro defunctis offerri, ergo non ſolum oblatio ſacramenti, ſed etiam aliæ oblationes debent inter ſuffragia computari mortuorum.

H RESPONDEO, Dicendum, quòd ſuffragia viuorum proſunt defunctis, ſecundum quod vniuntur viuentibus charitate, & ſecundum quod intentio uiuentis fertur in mortuos: & iō illaᵐ opera præcipue nata ſunt mortuis ſuffragari, quę maxime ad cōmunicationē charitatis ꝑtinent, vel ad directionem intētionis ad alterum*. Ad charitatē autem ſacramentum Euchariſtiæ præcipue pertinet, cum ſit I ſacramentum eccleſiaſticę unionis, continens illum, in quo tota eccleſia unitur, & conſolidatur, ſ. Chriſtū; vnde Euchariſtia eſt quaſi quædam charitatis origo, vel vinculum. Sed inter charitatis effectus eſt pręcipuū eleemoſynarum opus: & ideo ᵖ iſta duo ex parte charitatis ꝓcipue mortuis ſuffragantur, ſcilicet ſacrificium Eccleſiæ, & eleemoſynæ: ſed ex parte intentionis di-K rectæ in mortuos præcipue ualet oratio, quia oratio ſecundū ſuam rationem, non ſolum dicit reſpectum ad orantem, ſicut & cętera opera. ſed directius ad illud, pro quo oratur: & ideo* iſta tria ponuntur quaſi præcipua mortuorum† ſubſidia, quamuis quæcunque alia bona, quæ ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda ſint*.

CONCL. Illa opera præcipuè nata ſunt mortuis ſuffragari: quæ maxime ad communicationē charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterum.

¶PROB. Quia ſuffragia uiuorum proſunt defunctis ex his duobus præcipuè. ſcilicet charitate, & intentione (ut in tex. & ut. 2. corp.

CONCL. 2ª. Sacrificium eccleſiæ, & eleemoſina, ex parte charitatis præcipue mortuis ſuffragantur.

¶PROB. Quia Sacramentum euchariſtiæ eſt quædam charitatis origo atq; uinculum (cum ſit ſacramentum eccleſiaſticæ unionis,) & eleemoſina eſt quid præcipuum charitatis effectus.

CONCL. 3ª. Oratio præcipue ualet ſuffragari ex parte intētionis directę in mortuos.

¶PROB. Quia oratio ſecundum ſe dicit reſpectū directius ad illud, pro quo oratur.

CONCL. 4ª. Sacrificium altaris, orationes, & eleemoſinę operātur quaſi præcipua mortuorū ſubſidia: quamuis quęcūque alia bona, quæ ex charitate fiūt pro defunctis, eis ualere credenda ſint.

¶Examē. Ly quaſi hoc tenatur tanquā quoddam magis expreſſiuum rei: non tanquam diminutiuum. Ac ſi dixiſſet ſanctus Doctor: illa tria ſunt meritò pręcipua, ſeu uerè. Vt ſi de aliquo Rege maieſtatem regiam conuenienter pręſeferente, dicamus: ambulat, ſeu facit, loquitur, mandat, &c. quaſi Rex. Non enim per hoc intendimus dicere quòd non ſit Rex, uel aliquid minus, quam Rex: ſed quòd ſicuti reuera eſt Rex, ita dignè conuenientia opera dignitati reg. ę facit.

¶NOT.

*Al. pręteſſe defunctis.

†nō procul a medio illi*. Augu. de cura pro mortuis gerenda, c. 1. & 4. t. 4. & li. 2. de ciuit. Dei, a. 24. to. 5.

concl. m

*Aug. li. 8. cōfeſ. c. 9. 12. & 13. & li. 9. ca. 11. 12. & 13. t. 1. & de verbis Apoſ. ſer. 34. vel 32. & apiſt. 64. t. 2. & Cōc. Cartha. 4. ca. 79. & 95. Dion. de eccle. hierar. ca. 7. Clemens. epiſt. 1 ad Iacobum fratrem Dom. & li. 6. cōſti. Apoſt. c. 30 Cypria. lib. 1. epiſt. apiſto 9. Rabanus. lib. 2. de inſti. clerie. c. 44. & 16. li. 1. de offic. Eccleſ. ca. 18.

concl. p

concl. ſ

concl. n

†Al. ſuffragia.

Ad primum ergo dicendum, quòd in eo, qui ſatisfacit pro altero, magis eſt conſiderandum ad hoc, quòd effectus ſatiſfactionis ad alterum perueniat, illud, quo ſatisfactio vni[a] tranſit in alterum, quam etiam ſatisfactionis pęna: quamuis ipſa pœna magis expiet reatū ſatisfacientis, inquantum eſt quędam medicina: & ideo tria prędicta* magis ualent defunctis, quàm ieiunium.

B

Ad secvndvm dicendum, quòd etiā ieiunium prodeſſe poteſt defunctis ratione charitatis, & intentionis in defunctos directę: ſed tamen ieiunium in ſui ratione non continet aliquid, quod ad charitatem, uel directionem intētionis pertineat: ſed ei ſunt hæc quaſi extrinſeca, & ideo Auguſt.† non poſuit: ſed Greg. poſuit ieiunium inter ſuffragia mortuorum.

C

Ad tertivm dicendum, quòd Baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio, unde ſicut per generationem non acquiritur eſſe niſi generato, ita baptiſm[a] non hēt efficaciam niſi in eo, qui baptizatur, quantum eſt ex opere operato: quamuis ex opere operante, uel baptizātis, uel baptizati poſſit alijs ꝓdeſſe, ſicut & cætera opera meritoria: ſed Euchariſtia eſt ſignum Eccleſiaſticæ vnionis, & ideo ex ipſo opere opato eius efficaciā in alterum, tranſire poteſt quod nō contingit de alijs ſacramentis.

D

Ad qvartvm dicendum, quòd Gloſſ.* iſtam authoritatē dupliciter exponit. Vno modo ſic: Si mortui nō reſurgunt, nec Chriſtus reſurrexit, ut quid etiam baptizantur pro iſtis? id eſt, peccatis, cum ipſa non dimittantur, ſi Chriſtus non reſurrexit, quia in baptiſmo non ſolum Chriſti paſſio; ſed reſurrectio operatur, quæ eſt noſtræ ſpiritualis reſurrectionis quodammodo cauſa. Alio modo ſic, fuerunt quidam imperiti, qui baptizabātur pro his, qui de hac uita ſine baptiſmo deceſſerant, putantes illis ꝓdeſſe, & ſecundū hoc Apoſtolus non loquitur niſi ſecundum errorem aliquorum in uerbis illis.

Ad qvintvm dicendum, quòd in officio miſſæ non ſolum eſt ſacrificiū: ſed etiam ſunt ibi orationes, & ideo Miſſę ſuffragium continet duo horum, quæ hic Auguſtinus* enumerat, ſcilicet orationem, & ſacrificium. Ex parte ergo ſacrificij oblati, Miſſa æqualiter prodeſt defuncto de quocunque dicatur, & hoc eſt præcipuum quod fit in Miſſa: ſed ex parte orationum magis prodeſt illa, in qua ſunt orationes ad hoc determinatæ [a]: ſed tamen iſte defectus recompenſari poteſt per maiorem deuotionem uel eius, qui dicit Miſſam, uel eius, qui iubet dici, uel iterum per interceſſionem Sancti, cuius ſuffragium in Miſſa imploratur.

Ad sextvm dicēdum, quòd huiuſmodi oblatio candelarum uel olei, poteſt prodeſſe defuncto, inquantum ſunt eleemoſynæ quædam, quę dantur ad cultum Eccleſiæ, uel etiam in vſum fidelium.

E

*In 1. art.

† locis in argum. 2. citat.

* gloſ. ordin. ibidem,

¶NOT. Articulus præſens non quærit abſoluté, an talia ſint A pro ſuffragiis accipienda, (hoc enim ex præmiſſis articulis colligitur:) ſed facit cum in ly præcipuè. Vnde & concluſiones apponunt ly præcipuè; & concluſio vltima demonſtrat, non eſſe quæſitum abſoluté de illis tribus, niſi in ſenſu prędicto per hoc quòd in ultima ſui parte dicit ly quamuis quæcunque alia bona &c.

¶PROB. 1. Quia patet ex concluſionibus antedictis (ſecunda & tertia.) Quia (ly quamuis quæcūque &c.) patet ex dictis ar. 1. 2. 3 & 6.

1m maior. Pœna debet par pœnam recompenſari. ergo, ſi quis ſatisfaciat pro ſe, inquantum pœna eſt medicina. ℣. Tunc nihil &c. Nam in eo, q ſatisfacit pro altero, magis eſt &c. ut in textu.

NOT. Tàm in argumento, quàm in reſponſo ſemper intelligitur, locutionē fieri comparatiuam. Adeo, quòd mens illa ſic intelligitur; pœna debet per pœnā magis recompenſari; ita uidelicet, quòd quantò maior pœna fuerit in ſatisfaciente, tantò magis pœna debita, pro qua ſatisfacit, deleatur. Quemadmodum & in reſponſo non negatur, quòd in ſatiſfactione pro altero attēditur pœna (cum & oratio ipſa pœnalis ſit, q. 15. art. 3. ad 1m.) ſed quòd non principaliter. Ratio eſt, quia ſatisfactio pro altero non habet rationem medicinæ, ſicut in ſatisfaciente pro ſe, ſed ſolum rationem delendi illud quod debebatur de pœna.

2m ex Gregorio. Ieiunium. ℞. inquantū fit ex charitate, ſeu ut ex charitate factum tanquam ex quodā quaſi extrinſeco. ℣. Tunc nihil &c. Nam illa tria, de quibus cōcluſio loquitur, continent de ſe rationem iuuandi defunctos. ut in textu: non autem ſic ieiunium.

3m conſequentia. Ergo &c. ℞. negatur conſequentia. ℣. Nō enim in hoc eſt eadem ratio de baptiſmo aliiſque ſacramentis, & de euchariſtia, ut in textu. De ly opere operato, & operante, vide ar. 6. ad 4m.

¶Examen. Ly maxime. Hoc, quod ponitur in textu maioris argumenti, idem ualet, perinde ac ſi diceretur, ly in propoſito. Dicatur ergo: baptiſmus eſt potiſſimum ſacramentorum in propoſito ſcilicet, quantum ad effectum.

4m ex Apoſtolo. Vt quid etiam baptizātur pro illis? ℞. i. pro peccatis dimittendis: non, pro ſine baptiſmo defunctis ℣. niſi apud imperitos. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Error recitatus in litera fuit Marcioniſtarum (Prat. Cathaphrigę, Marcioniſtæ, Montaniſtę:) cuius reprobationem vide 3. par. q. 68. ar. 7.

5m de cōſequente. Tantundem ualeant. ℞. i. ratione ſacrificij: non, orationum ℣. Tunc nihil &c. Nam contra eccleſiæ ordinationem non eſt: ut patet.

Itē de minori poſt conſequens. Specialē. ℞. 2. ratione orationū ſecundum ſe ſumptam. ℣. Tunc nihil &c. Nam defectus talium orationum recompēſari poteſt tripliciter: ut in textu reſponſi ſecundi ly ſed tamen iſte defectus &c.

6m ex Damaſceno. Ceræ, & oleum, & huiuſmodi. ℞. inquantum ſunt eleemoſynę quędam. ℣. ut in textu. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione ultima.

APPENDIX.

Ex articulo habes primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Lutheri (Prat. Lutherani) dicētis: miſſam cātari pro defunctis impium eſt. Et cauſam expoſuit idem Lutherus dicens: defunctis non prodeſt miſſæ ſacrificium. Item eiuſdem (Prat. Lutherani dicentis: defunctis orationes non proſunt. Item Arnoldi (Directi. Inquiſ par. 2. q. 11.) dicentis: quòd opus miſericordiæ magis placet Deo, quàm ſacrificium altaris. Monſtrat enim præſens articulus efficaciter eorum oppoſitum: licet & eleemoſinam dicat eſſe gratā Deo: Item Arnoldi (Prat. Arnoldus à Villa noua), dicentis: quòd ſacrificio altaris, np[a] medicinæ gratius eſt Deo. Hæc enim phantaſia, à fortiori confutatur hic.

Vul. p S. eccl. &c.

*In li. de cura pro mortuis gerenda cap. 2. & 18. 10. 4. Chryſo. homil. 14. in 1. ad Corin. & homi. 3. in epi. ad Philippē. & homi. 69. ad popul. Antioch. & hom. 21. in Ac. Apo. Rħuo 2a.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, has meritò damnari à &c. ut art. 6. appen. & art. 2. appen. Item à Concil. Triden. ſeſſ. 25. decret. de purg. Animaſque ibi detentas fideliū ſuffragijs, potiſſimum verò altaris ſacrificio, iuuari. Curent autem Epiſcopi vt fidelium uiuorum ſuffragia, miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſinæ, aliaque pietatis opera, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueuerunt ſecundum eccleſiæ inſtituta piè & deuotè fiant; & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè; ſed à ſacerdotibus & eccleſiæ miniſtris, & aliis, qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accuratè perſoluantur. Hæc ibi. Item ab eodem Seſſio. 22. cap. quarto. Cùm ſancta ſanctè adminiſtrari conueniat; ſitque hoc omnium ſanctiſſimum ſacrificium &c. Et cap. primo. Hæc illa. munda.

Deuotè peragant ſuffragia pro mortuis.

mun [t]a oblatio eſt, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari poteſt. Hæc deniq; illa eſt, quæ per varias ſacrificiorum naturæ, & legis tempore ſimilitudines figurabatur, vtpotè quæ bona omnia per illa ſignificata, uelut illorum omnium conſumatio & perfectio complectitur. Hæc ibi. Vnde pater i ſortiori: quòd ſacrificium altaris eſt Deo gratius, quàm opus miſericordiæ, & medicinæ. Item ab eod. ſeſſ. 13. paſſim. Quandocunq; enim monſtratur: q Chriſtus eſt realiter in ſacramento altaris, cõmõſtratur etiam per hoc, quòd nihil offertur, ſed nec offerri poteſt, Deo ſecundum ſe gratius, quàm ſacrificium altaris: quandoquidem nihil eſt gratius, imò nec æquè gratum infinitũ, 3 Deo patri, ſicut filius ſuus unigenitus.

¶Tertiò habes: quo modo per rationem prædicta patrum, pro quanto orationes, ſacrificium altaris, & eleemoſinas potiſſimum, cæteraq; pietatis opera ſubinde mortuis prodeſſe inſinuant, intelligas, & probes, & tueatis. (*ar. præc.) 4

¶Quartò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXI ART. X.

309

CONCL. 1ª. Indulgentiæ mortuis non poſſunt directè ualere. (*Supra q. 26. art 3.)

¶Examen. Ly directè. Hoc ualet idem, quod ly principaliter: ſicut & indirectè erit idem, quod ſecundariò.

¶PROB. Quia mortui non poſſunt facere aliquid horum, q bus indulgẽtiæ danẽ.

¶CONCL. 2ª. Si forma indulgentiæ fiat ſic, ut extendatur ad mortuos, (putà quicunq; fecerit hoc, uel illud tãtum de indulgentia habebit pro tali detento in purgatorio, ſiue liberabit animam eius) talis indulgentia mortuo proderit.

¶PROB. Quia non eſt aliqua ratio, quare eccleſia poſſit per indulgentias iuuare uiuos, & non mortuos.

Memorãdũ pro indulgẽtijs mortuorum.

¶NOT. Hanc probationem diligentiſſimè ſemper memoriæ teneto: quando diſputatio inciderit de tali iuuamine indulgentiarum pro mortuis. Et ad maiorem robur huic adiungito (prout opus erit, quòd exiſtentes in purgatorio ſunt de ſoro eccleſiæ, ut in arg. 3.)

ARTICVLVS X.

Vtrum indulgentiæ Eccleſiæ proſint mortuis.

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ, quas Eccleſia facit, etiã mortuis proſint. Primo, per cõ- G ſuetudinem Eccleſiæ, quæ facit prædicari crucem ut aliquis indulgentiam habeat pro ſe, & duobus, uel tribus, & quandoque etiam decem animab. tam viuorum, quàm mortuorum, qđ eſſet deceptio niſi mortuis prodeſſent, ergo indulgentiæ, mortuis [h] proſunt.

2 Præterea, Meritum totius Eccleſię eſt efficacius, quàm meritum unius perſonæ: ſed meri- H tum perſonale ſuffragatur defunctis, ut patet * in largitione eleemoſynarum, [h] ergo multo fortius meritum Eccleſię, cui indulgentiæ innituntur.

3 Prӕterea. Indulgentię [h] ꝓſunt illis, qui ſunt de foro Eccleſiæ, ſed illi, qui ſunt in purgatorio, ſunt de foro Eccleſiæ, aliàs Eccleſiæ ſuffragia non prodeſſent illis, ergo uidetur quòd indulgentię defunctis proſint.

SED CONTRA eſt, quod ad hoc quòd indulgentiæ valeant, requiritur cauſa conueniens, pro qua indulgentiæ dãtur: ſed talis cauſa nõ poteſt eſſe ex parte defuncti, quia non poteſt facere aliquid, quod ſit in vtilitatem Eccleſiæ, pro qua cauſa ꝓcipue indulgentiæ dantur, ergo uidetur quòd indulgẽtię defunctis [h] non proſint.

Præterea, Indulgentiæ deter X minantur ſecundum arbitrium eas facientis, ſi [h] ergo indulgentiæ defunctis prodeſſe poſſunt, eſſet in poteſtate faciẽtis indulgentiam, ut defunctum omnino liberaret à poena, quod videtur abſurdum.

RESPONDEO, Dicendum, q indulgentiam alicui prodeſſe, poteſt dici dupliciter. Vno modo principaliter: alio modo ſecundario. Principaliter quidem prodeſt ei, qui indulgentiam accipit, ſcilicet, qui facit hoc, pro quo indulgentia datur, ut qui viſitat limina alicuius Sancti, vnde cum mortui non poſſint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, [m] eis directe indulgentiæ ualere nõ poſſunt [a]. Secundario autem, & indirecte proſunt ei, pro quo aliquis facit illud, quod eſt indulgentiæ cauſa; quod quandoque contingere poteſt, quandoque autem non poteſt, ſecundum di- uerſam indulgẽtiæ formam: *ſi enim ſit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc, uel illud, habebit tantum de indulgẽtia, ille, qui hoc facit, non poteſt fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non eſt applicare ad aliquid intentionem Eccleſię, per quam communicantur communia ſuffragia, ex quibus indulgentiæ valent. † Si autem indulgentia ſub I hac forma fiat, quicunq; fecerit hoc, vel illud, ipſe, & pr̃ eius, vel quicunq; alius ei adiunctus, in purgatorio detentus, tantum de indulgentia habebit: [p] talis indulgentia non ſolum viuo, ſed ẽt mortuo proderit [q], non enim eſt aliqua ratio quare Eccleſia transferre poſſit communia merita, quibus indulgentiæ innituntur in uiuos, & non in mortuos. Nec tamen X ſequitur quòd prælatus Eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio animas in purgatorio liberare, q a ad hoc ut indulgentiæ ualeant, requiritur cauſa conueniens in indulgentias faciendi, ut ſupra dictum * eſt.

1m de conſequente. Proſunt. ℞. indirectè: (ut 2ª concluſio intellexit.) §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Hoc iuuamen Indirectũ pro mortuis ab aliquib. dici ſolet iuuamen per modũ ſuffragij: & aptè quidẽ. Nã alter viuus (Iuuamen p modũ ſuffragij quid ſit.) operat id, qđ indulgentia iubet, putà uiſitat altaria quinque, &c. & per hoc factum ſuũ ſuffragatur mortuo ita, ut indulgẽtia gaudeat.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c.

℞. concedit, loquẽdo de ſuffragari indirectè. §. Tũc nihil &c. ut patet ex concluſione 2ª. Vide ad 1m.

3m de maiori Proſunt. ℞. uel directè: uel indirectè §. Directè quidem uiuẽtibus, indirectè uerò defunctis. Tunc nihil &c. ut patet. (concl. m)

¶NOT. Illud dictũ minoris, q ſcilicet in purgatorio exiſtentes ſunt de foro eccleſiæ, colligiẽ ex Euangelio illo Matth. 16. qñ datẽ Petro authoritas vniuerſalis ſup terram. (*Supra q. 25. art. 2.) Sunt n. illæ adhuc ſuper terrã, non quidẽ rõne ſubſtantiæ ſuæ, cùm ſint ſub terra in purgatorio: ſed rõne meritorũ, quæ, dũ in corpore uiuerent, geſſerunt. Aliter n. non iuuarẽtur p ſuffragia eccleſiæ, niſi prius dũ uiuerent, hoc meruiſſent. (†Supra q. 27. art. 3. præſertim ad 2.) Cùm ſint igitẽ ſic ſup terrã ut requirit indulgẽtiæ ſuffragiũ, nõ mirũ eſt, q dicãtẽ, & uerè ſint, de foro eccleſię. Quinimò & alij quidã mortui, qui in purgatorio non ſunt, de foro ſunt eccleſiæ, inquantũ opera, ex q bus eccleſia mouetẽ ad ſic uel ſic de eis iudicandum, ipſi mortui ſup terra fecerũt. (Mortui quõ ſint ſuper terrã, & per hoc de foro eccleſiæ. concl. p) Propterea iure ſuo utens eccleſia aliquos mortuos excõicat, putà de quibus rẽ ſic reuelatẽ q fuerint hæretici prius occulti: aliquos alios abſoluit ab excõicatione, puta de quibus nunc apparet, q fuerint pœnitentes ante mortem.

4m de concluſione. Nõ proſunt. ℞. directè. § ut ex concluſione prima. Tunc nihil &c. Nam concluſio ſecunda, quæ ualorem indulgentiarum pro mortuis ponit, loquitur de prodeſſe indirectè. (*q. 26. ar 3. cor.)

5m conſequentia. Si ergo &c. ℞. negatur conſequentia. §. quoniam ad hoc, ut indulgentiæ

gentiæ ualeant, requiritur cauſa cõueniẽs indulgentias ſeciandi t ot in textu fit.

¶NOT. A ly nec tamen ſequitur, quòd prælatus eccleſiæ poſſit pro ſuo arbitrio &c. reſpondet D. Thomas ad argumenta, quę aliquam difficultatem habere uidebantur. Alia enim, tanquam ſoluta ex prædictis in concluſionibus, dimittit intacta. Et quia ſolummodo argumentum quintum difficultatem, per dicta in corp. nõ ſic facilè ſolubilem continebat: ideò ſolùmodo ipſum quintum diſſoluit per ly nec tamen ſequitur &c. ut dictum eſt.

†nõ procul a ma illius ca. animę ij. q.2.

APPENDIX.

1 EX artic. habes. ¶Primò: quo p rationem à fortiori inter imas hæreſim Valdenſium (Alfon. Caſtr. Indulgent.) dicentem indulgẽtias cõcedendi Papa nullam prorſus authoritatem habet. Si enim authoritatem habet hanc ſuper mortuos (ut uerè habet, articulo illo teſtante) procul dubio magis ſuper uiuos, & abſolutè illam habebit. Nam ſi de quo minus uidetur ineſſe, ineſt; multò magis, de quo plus videbatur, inerit: ut dicit regula logicalis. Minus autem uidetur de mortuis, quòd ad eos indulgentiæ authoritas extendatur, quàm de uiuis: ergo &c.

Vril. p 8. Eccl. &c. *li. 1. c. 13. paulo à prin. c. 5.

*li. 2. c. 13. ante medium c. 1.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas prædictam meritò damnari à &c. ut q. 25. ar. 1. &c. Item ab antiqua, eccleſiæ conſuetudine, quæ indulgentias dedit etiam pro mortuis: ut patet legenti vitas & antiquorum, & ſanctorum pontificum, puta B. Gregorij Papæ &c. Quanti autem ualeat eccleſię conſuetudo & authoritas: uide arti. 2 & 6. Item à Matth. 16. Quęcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlis. Nam in purgatorio mortui exiſtentes adhuc ſunt ſuper terram ſecundum illud, ratio-

¶l. 4. Dialo. c. 50. & 53. 1 fine.

ARTICVLVS XI.

Vtrum cultus exequiarum defuncto proſint.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd cultus exequiarum defuncto proſint. Damaſ. † enim in ſermone de dormientibus, inducit verba Athanaſij ſic dicentis. Licet in aera, qui in pietate conſummatus eſt, diſpoſitus fuerit, ne renuas oleum, & ceras Deum inuocantes in ſepulchro accendere; accepta enim iſta ſunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem: ſed huiuſmodi pertinent ad cultum exequiarum, ergo cultus exequiarum b prodeſt defunctis.

¶2 Præterea, Sicut Auguſt.* dicit lib. de Ciuit. Dei, Antiquorũ iuſtorum funera officioſa pietate curata ſunt, & exequiæ celebratæ, & ſepulchra prouiſa, h ipſique cum viuerent, de ſepeliendis, & transferendis ſuis corporibus mandauerunt: ſed hoc non feciſſent, niſi ſepulchra, & huiuſmodi, aliquid mortuis conferrent, ergo huiuſmodi aliquid proſunt defunctis.

¶3 Præterea, Nullus facit eleemoſinam circa aliquem, niſi ei b proficiat: ſed ſepelire mortuos cõputatur inter opera eleemoſinarum, vnde Auguſt.* dicit in primo de Ciuita. Dei, Tobias ſepeliendo mortuos apud Deum promeruiſſe, teſte angelo, commendatur, ergo huiuſmodi ſepulturę cultus mortuis prodeſt.

¶4 Præterea, Inconueniens eſt dicere, quòd fruſtretur deuotio fidelium: ſed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religioſis ſepeliri diſponunt, ergo ſepulturæ cultus h prodeſt defunctis.

¶5 Præterea, Deus pronior eſt ad miſerandum, quàm ad condemnandum: ſed aliquibus b nocet in aliquibus locis ſanctis ſepultura, ſi indigni ſunt, unde dicit Grego.* quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem dãnationis cumulũ potius, quàm ad ſolutionem, eorum corpora in Eccleſijs ponuntur, ergo multo amplius dicendum eſt, quòd ſepulturæ cultus proſint bonis.

A

SED CONTRA eſt quod Auguſt. † in lib. de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non eſt præſidium vitæ æternæ, ſed humanitatis officium.

Præterea, Grego. † dicit in 4. Dialo. Curatio funeris, conditio ſepulturæ, pompa exequiarum, magis ſunt viuorum ſolatia, quàm ſubſidia defunctorum.

B

Præterea, Dominus dicit Matth. 10. Nolite timere eos, qui corpus occidũt, & poſt hoc non habent amplius, quid faciant, ſed poſt mortem Sanctorum corpora poſſunt à ſepultura prohiberi, ſicut in Eccleſiaſtica hiſtoria * legitur eſſe factũ de quibuſdã martyribus Lugduni Galliæ, ergo non nocet defunctis ſi eorum corpora inhumata remaneant, ergo nec cultus ſepulturæ prodeſt.

C

RESPONDEO. Dicendum, quòd ſepultura adinuenta eſt, & propter viuos, & propter mortuos: propter uiuos, quidẽ, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quantum ad corpus: ſed ſpiritualiter etiam prodeſt viuis in quantum per hoc aſtruitur reſurrectionis fides. Sed* mortuis prodeſt ad hoc, quod inſpicientes ſepulchra memoriam retinent defunctorum, ut pro defunctis orent; vnde & monumẽtum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum, quaſi monens mentem, ut dicit Auguſt.* in lib. de Ciuit. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agẽda. Paganorum tamen error fuit, ꝙ ad hoc ſepultura mortuo profit, vt eius anima quietẽ accipiat: non enim credebant animas prius quietem poſſe accipere, quàm corpus ſepulturę daretur; quod omnino ridiculũ eſt, & abſurdum. Sed quod ulterius ᵖ ſepultura in loco ſacrato mortuo prodeſt, non quidẽ eſt ex ipſo opere operato, ſed magis ex opere operante ᵠ dum ſcilicet uel ipſe defunctᵃ, uel alius corpus tumulari in loco ſacro diſponens patrocicio alicuius

D

E

ne culos indulgẽtias participare poſſunt. ideſt ſecundum meri ta: ut nunc dictum eſt. not. poſt ad tertium. Vide, & applica ad damnandum hæreſes & errores prædictos, q. 25. art. 1. &c. appen. Nam hæc loca uiciſſim ſe iuuant.

†cap. vlt. ante me. to. 4.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrũ & ſcripturarum, pro quanto indulgentias mortuis prodeſſe inſinuant. (inſinuant autem quando dicũt * indulgentias pro illis dari ab eccleſia: quoniam ſentire ipſam aliquid fruſtra facere, impium eſt) & intelligas, & probes, & tuearis.

†id habet Aug. in li. de cura p mortuis gerẽda c. 2. t. 4. Refertur in decre. 13. q. 2. c. 21. ſcipit, Aię & Au. ſer. 32. vel 34. de verbis Apoſtoli, to. 10.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

*li. 5. c. 2. è med. illius.

QVÆST. LXXI. ART. XI.

310

CONCL. 1ª. Sepultura prodeſt mortuis.

¶Examen. Ly prodeſt. Non quidem ſecundum errorem paganorum: ſed ſecundum ſenſum rectum, quem nunc probatio dicet.

¶PROB. Quia ſepultura, ſeu monumentum, monet mẽtem inſpicientium, vt orent pro illis defunctis (ut in textu.)

concl. m

CONCL. 2ª. Sepultura in loco ſacrato prodeſt mortuo ex opera operante.

¶Examen. Ly opere operante uel operato. Pro hoc uide artic. 6. ad 4ᵐ.

¶PROB. Quia diſponens corpus mortui in loco ſacro tumulari per hoc, committit ipſum defunctum patrocinio ſancti illius eccleſiæ, & eorum, qui loco ipſi ſancto deſeruiunt.

*cap. 4. in me. t. 4.

CONCL. 3ª. Quæ ad ornatum ſepulturæ adhibentur, poſſunt etiam defunctis prodeſſe per accidẽs.

¶Examen. Ly ad ornatum ſepulturæ. Per hæc intellige & ſumptus ſepulturę, & ceras, & oleum, & cruces, & huiuſmodi.

concl. p.

¶PROB. Quia per talia, & excitantes

Aug. in li. de cura p mort. c. 1. 4. 5. & 18. tom. 4

Sancti eum committit: cuius precibus per hoc credendus eſt adiuuari; & etiam patrocinio eorum, qui loco ſancto deſeruiunt, qui pro tumulatis apud ſe frequentius, & ſpecialius orant. Sed illa, quæ ad ornatum ſepulturæ adhibentur, proſunt quidem viuis inquantum ſunt viuorum ſolatia, ſed* poſſunt etiam defunctis prodeſſe, non quidem per ſe, ſed per accidens*, inquantum ſcilicet, per huiuſmodi homines excitantur ad compatiendum, & per conſequens ad orandum, vel inquantum ex ſumptibus ſepulturæ, vel pauperes fructum capiunt, vel Eccleſia decoratur, ſic enim ſepultura inter cæteras eleemoſinas computatur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleum, & cera ad ſepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto proſunt; vel inquantum Eccleſiæ offeruntur, ſiue pauperibus dantur, vel inquantum huiuſmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde, & verbis præmiſſis ſubiungitur*: Oleum enim, & cera holocauſtum ſunt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ideo Sancti patres de ſuis corporibus tumulandis curauerunt, ut oſtenderent corpora mortuorum ad Dei prouidẽtiã pertinere, non quòd mortuis corporibus aliquis ſenſus inſit, ſed propter fidem reſurrectionis aſtruendam, ut patet per Auguſt.* in primo de Ciuit. Dei. Vnde etiam voluerunt in K terra promiſſionis ſepeliri: vbi credebant Chriſtum naſciturum, & moriturum, cuius reſurrectio noſtræ reſurrectionis eſt cauſa.

AD TERTIVM dicendum, quòd quia caro eſt pars naturæ hominis, naturaliter homo ad carnẽ ſuam afficitur, ſecundum illud Epheſ. 5. Nemo carnem ſuam vnquam odio habuit. Vnde ſe- G cundum iſtum naturalem affectum ineſt viuenti quædam ſollicitudo, quid etiam poſt eius mortem de corppre ſit futurum, doleretque ſi aliquid indignum ſuo corpori eueniret prius ſentiret. Et ideo illi, qui hominem diligunt ex hoc quòd affectui eius, quem diligunt, conformantur, circa eius carnem curam humanitatis impendunt, vt enim dicit Augu. H 1 de Ciuit. Dei. Si paterna ueſtis, & annullus, ac ſi quid huiuſmodi, tanto charius eſt poſteris, quanto erga parentes maior affectus, nullo modo illa ſpernenda ſunt corpora, quæ multo familarius, atque coniunctius, quàm quælibet indumenta geſtamus. Vnde, & inquantum affectui hominis ſatisfacit ſepeliens eius corpus, cum ipſe in hoc ſibi ſatisfacere I non poſſit, eleemoſinam ei facere dicitur.

AD QVARTVM dicendũ, quòd fidelium deuotio (ut Auguſt.* dicit in lib. de Cura pro mor. agen.) ſuis charis in locis ſacris prouidens ſepulturã, in hoc non fruſtratur quòd defunctum ſuum ſuffragio Sanctorum committit, ut dictum* eſt.

AD QVINTVM dicendum, quòd ſepultura in loco ſacro impio defuncto non nocet; niſi quatenus hanc ſepulturam ſibi indignam propter* humanam gloriam procurauit.

F homines ad orandum pro defuncto; & eleemoſinæ pauperibus, ſeu eccleſiæ prouenient (eleemoſina autem prodeſt defunctis atque oratio, ar. 9.)

1m de concluſione. Prodeſt, ℞. per accidens: nõ per ſe. §. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione tertia. Ex qua reſponſione textuali potes facere ar. 9. ad 6m.

2m ex Auguſtino. Ipſique. ℞. ex fide & prouidentiæ diuinæ, & reſurrectionis mortuorum & Chriſti ibidem naſcituri, & morituri, ac reſurrecturi: non ex hoc, quòd crederent aliquẽ ſenſum mortuis corporibus ineſſe. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus.

viuit.

NOT. Ex tuaro reſponſi reijciuntur errores Valdenſium, ſeu Pauperũ de Lugduno (Prat. Pauperes de Lugduno) dicentium: ſepeliri corpora humana quacunque tellure, ſiue locus ſit ſacer, ſiue non, nihil diſtare: & Nihil prorſus prodeſſe animæ, quòd corpus in loco ſacro ſepeliatur. Ideo enim ſancti patres in terra promiſſionis ſepeliri ſatagebant: quia eam pro loco ſacro ex conuerſatione futura ibi Meſſiæ habebant. Adde & dicta in corp. circa concluſ. ſecundam, & tertiam, pro abundantiori errorum ipſorum reiectione.

*non longe à med.

3m de maiori proficiat. ℞. aliquo modo: non ſemper, nobiliori. §. Tunc nihil &c. Iam enim dictum eſt; quòd cultus ſepulturæ, qui inter opera eleemoſinæ, ratione conformitatis viui ad uoluntatem mortui, eſt eleemoſina (ut declaratur in textu,) prodeſt per accidẽs ipſi mortuo.

*li. 1. c. 13. to. 5.

4m de cõcluſione. Prodeſt. ℞. ex opere operante §. Tunc nihil &c. ut patet ex ſecunda concluſione.

5m de minori. Nocet. ℞. per accidens, i. ratione uanæ intentionis prius habitæ: non aliter. §. vt declar. in tex. Tunc nihil &c. Nam & cultus ſepulturæ bonis prodeſt per accidens.

APPENDIX.

Vel. p. S. Eccl. &c.

EX articulo habes. Primò quomodo per rationem à fortiori excludas erroneam propoſitionem ab hæreticis deductam falsò ex Hierem. 7. dicentium: quòd cultus templi externus nihil iuuat. Si enim cultus ſepulturæ defunctos iuuat (vt hic efficaciter monſtratur) multò magis per hoc oſtendi intelligitur, cultum templi viuentes iuuare. Maxime autem hoc, quòd ſcilicet cultus templi iuuet, inde colligitur, quòd huiuſmodi cultus eſt, quaſi holocauſtum: quoniam (ut innuitur in ad primum) in reuerentiam Dei fit. Quòd autem de Hieremia huiuſmodi errorem inferant, eorum ignorantiam declarat. Legentibus enim ibi Hieremiã, mediocriterque ſaltem intelligentibus patet, quòd loquitur de ceremonijs comparatiuè ad obſeruãtiam ſubſtantialem diuinorum præceptorum: & ſic proculdubio certiſſimum eſt, quòd ipſe ceremoniæ & cultus exterior minus iuuant, quàm obſeruatio ipſa: & tantò minus, quanto magis iuuare creduntur omiſſa obſeruatione prædicta; cuius opinionis erroneæ erãt Iudei tunc à propheta redarguti. Non ergo ceremonias, ſeu cultus exteriores templi, tanquam inutiles damnat ibi dominus, ſed eis intendere præfert obſeruationem ſubſtantialem mandatorum ſuorum, & declarare ſimul, quòd confidere principaliter in huiuſmodi cultibus, dimiſſa præceptorum ſuorum cuſtodia, non tantum vanum eſt, ſed ſibi diſplicens iuxta illud Eſaiæ increpãtis eoſdem: populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe eſt à me. Hoc autem quantum diſtet ab erronea illa propoſitione hæreticorum, & quàm falſam deductionem eſſe illam oſtendat; intelligere faciliter quiſque ſapiens poteſt. Item errorem Caluini (ut habetur in libello eiuſdem) per irriſionem catholicorum dicentis cultus ab homine excogitat* Deo placere poteſt. Item eiuſdem ſic iridem per irriſionem loquentis: cultus imaginum, reliquiarum, ſigni crucis, canonizatio ſanctorum, uita monaſtica, conſignatio, uel geſtatio ſacrarum rerum ſuper uiros, uel alias creaturas Dei, non ſunt vanæ. Per has enim duas propoſitiones Caluinus intendit dicere totum oppoſitum, i. quòd cultus ipſe utrobique prædictus & eſt vanus, & Deo placere non poteſt. Ex articulo igitur iſto, ſicut dictum eſt de illa hæreticorum propoſitione erronea priori, debes a fortiori reijcere rationabiliter Caluini errores Deo contumelioſos, Circa quos aduerte imprimis: quòd

*li. 1. c. 13. circa princip. t. 5.

*cap. 4. & ultimo. to. 4.

*In corp. art.

*Al. vanã.

Caluinus

Caluinus temerauit dictum Catholicorum, in adducendo illud. Non enim ſentiunt Catholici ſic nodè, q. videlicet cultus excogitatus ab homine, inquantum huiuſmodi præciſè, Deo placere poſſit: ſed q. cultus ab homine excogitatus, qui uel ſacra ſcriptura vel Patrum ſanctorum traditione explicita aut implicita, uel alias ex inſpiratione diuina, habeatur. Huiuſmodi namq; ſunt omnes illi cultus; q. ibi à Caluino irridentur, & à catholicis ratione magna fulti iā diu vetuſtiſſimo tempore imprętermiſsè amplectuntur.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas prædictos meritò damnari; à Geneſ. 50. ubi Ioſeph de exequiarum cultu pro patre ſuo ſollicitus fuit; & de eodem cultu pro ipſo Ioſeph confratres ſui ſolliciti fuerunt. Item à 2. Reg. 1. de Dauid cum ſuis pro cultu exequiarum regis Saul ſo plorando ieiunando, carmen lugubre dicendo. Item à 1. Machab. 4. quando poſt planctum de deſtructione cultus à gentibus hos hæreticos figurantibus, narratur, q. in dedicatione templi decantabat populus laudem, q. eiuſdem templi faciem ornauerunt coronis aureis, multaq; ſimilia ad eius cultū pertinentia. Item à Iohan. 19. quando Ioſeph cum Nicodemo cultum ſepulturę (ut mos erat Iudęis) circa domini corpus celebrauerunt. Item à Luc. 24. quando diſcipuli cognouerunt dominum in fractione panis. Nota ly in fractione, quòd fractio eſt ceremonia. Per hoc ergo, quòd non dicit, ly in panis fractio, ſed ly in fractione panis; multam virtutis excellentiam oſtendit eſſe ceremoniarum eccleſiaſticarum. Pro quo diffuſius, meliusque capiendo ad obſtruendum os Caluiniſtarum, & ſimilium eccleſiaſticas ceremonias temerè irridentium; vide libellum noſtrum præintitulatum Sacerdos in æternum, & (in vulgari) dechiaratione della Sacra Meſſa. Ibi namque ualorem multiplicem, firmiſſimasque rationes ceremoniarum

*li. 4. Sēt. di. 45. paragr. B. et ſumit ex Aug. in li. ad Dulci. tiū q. 2. & de cura pro mortuis gerenda, c. 4. t. 4. & in Enchi. c. 110. t. 3.

*Tho. in 4. di. 20.

A eccleſiaſticarum, præſertim miſſæ, ad niuum conſpicies: unde irriſores huiuſmodi à Deo maximè irridendos (ut Sapien. 4.) neceſſario concludes apertè. Item à &c. ut articulo ſexto, appen. vbi monſtratur efficaciter, quantū valeat conſuetudo eccleſiaſtica; & argumentatur ab eius authoritate, etiam quòd nil aliud haberetur. Hæc præcipuè ſummatim dicta ſint ad Caluinum pro omnibus & ſingulis ab eo deriſorie adductis retundendis unica ratione efficaciſſima. Item à Concil. Triden. ſeſ. 7. de ſacram. canon. 13. & ſeſſ. 22. can. 7. Item à Numer. ſeptimo, ubi tam precioſas oblationes uidebis factas à populo Dei, & ipſius mandato, in dedicatione altaris. Item à Papa Honorio primo per hoc; quòd magnifica ualde donaria contulit in cultum templorum Dei; ut diſtinctim habes in uita ſua, ex libro pontificali, ſecundo tomo conciliorum. Item à Sancto Silueſtro Papa per hoc; quòd perſuaſit Conſtantino Magno, ut donaria multa & maxima (q ſi videris, ſtupeas) in cultus ſacrorum templorum Dei ab eodem Imperatore erectorum cōferret, quod et fecit. Vide ſupra quæſt. 9 arti. 4. appen. vitam Caluini; & ipſam prædicta ſimiliaque monſtruoſa phantaſmata tanquam filias proprias genuiſſe non dubitabis.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrū, pro quanto cultum exequiarum pro defunctis atllem inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

concl.

*Al. ferendus.

ARTICVLVS XII.

Vtrum ſuffragia quæ fiunt pro uno defuncto, magis illi proſint pro quo fiunt, quàm alijs.

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia, quæ fiunt pro uno defuncto, non magis proficiant ei pro quo fiunt, quàm alijs. Lumen enim ſpirituale: magis eſt communicabile, quàm corporale lumen: ſed lumen corporale ſcilicet candelæ, quamuis accendatur pro uno tantū, æqualiter omnibus prodeſt, qui ſimul cōmorantur; quāuis pro eis candela non accendatur, ergo cum h ſuffragia ſint quædam ſpiritualia lumina, quamuis pro uno ſpecialiter fiant, non magis ualent ei, quàm aliis exiſtentibus in purgatorio.

¶2 Præterea, Sicut in litera dicitur, * ſecundum hoc ſuffragia mortuis proſunt, qui dum viuerent hic, ſibi ut poſtea poſſent prodeſſe h meruerunt: ſed aliqui magis meruerunt ut ſuffragia ſibi prodeſſent, quàm illi pro quibus fiunt, ergo eis magis proſunt, aliàs eorum meritum fruſtraretur.

¶3 Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot ſuffragia, ſicut pro diuitibus, ſi ergo ſuffragia facta pro aliquibus eis magis quàm alijs ualerent, pauperes b eſſent peioris conditionis: quod eſt contra ſententiam domini, Lucæ 6 Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.

SED CONTRA, Iuſtitia humana exemplatur a iuſtitia diuina, ſed iuſtitia humana ſi aliquis debitum pro aliquo ſoluit, eum ſolum abſoluit, ergo cum ille, qui ſuffragia facit, quodammodo ſoluat debitum eius pro quo facit, ei ſoli proderit.

Præterea. Sicut homo faciens ſuffragia, quodammodo ſatisfacit pro mortuo, ita etiā * interdum aliquis pro uiuo ſatisfacere poteſt; ſed quando aliquis ſatisfecit pro uiuo, ſatiſfactio illa non computatur niſi illi, pro quo facta eſt, ergo, & ſuffragia faciens ei ſoli prodeſt, pro quo facit.

RESPONDEO. Dicendum, quòd circa hoc fuit duplex opi B nio: quidam enim, (vt Præpoſitinus) dixerunt, quòd ſuffragia pro uno aliquo facta non magis proſunt ei pro quo fiūt, ſed eis, qui ſunt magis digni. Et ponebant exemplū de candela, q̄ accenditur pro aliquo diuite, quæ non minus prodeſt eis, qui cum ipſo ſunt, quàm ipſi diuiti, & forte magis ſi habent oculos clariores; & etiam de lectione, C quæ non magis prodeſt ei, pro quo legitur, quàm aliis, q ſimul cum eo audiunt: ſed forte aliis magis, q ſunt ſenſu capaciores. Et ſi eis obijceretur, quòd ſecundum hoc ordinatio Eccleſiæ eſſet uana, quę pro eis ſpecialiter orationes inſtituit: dicunt, quòd hoc Eccleſia fecit ad excitandam deuotionem fidelium, qui proniores ſunt ad facienda ſpecialia ſuffragia, quàm communia, & * frequentius etiam pro D ſuis propinquis orant, quàm pro extraneis. Alij econtra dixerunt, quòd ſuffragia magis ualent eis pro quibus fiunt. Vtraque aūt opinio ſecundū aliquid veritatē habet: ualor enim ſuffragiorū penſari poteſt ex duobus, ualent enim uno modo ex virtute charitatis, quæ facit oīa bona cōmunia, & m ſecūdū hoc magis ualent ei, qui magis charitate eſt plenus, quamuis pro eo E ſpecialiter non fiant n, & ſic ualor ſuffragiorum attenditē magis ſecundum quandā interiorem conſolationem, ſecundū quod unus in charitate exiſtens de bonis alterius delectatur poſt mortem quantum ad diminutionē pœnæ. poſt mortem enim non eſt locus acquirendi gratiam, vel augendi, ad quod nobis in vita valent opera aliorum ex virtute charitatis. Alio modo

QVAEST. LXXI.

ART. II.

CONCL. 1a. Si ualor ſuffragiorū penſetur ex uirtute charitatis, tunc ſuffragia magis ualent ei, qui magis charitate eſt plenus; quāmuis pro eo ſpecialiter nō fiant. 311

11 ¶Examen.

¶Examen. Ly ex uirtute charitatis. Scilicet eius, cui ualent F ſuffragia iſto modo. Ac ſi dixiſſet. Quantò plus de charitate habet defunctus, tantò plus ei ſuffragia ualent iſto modo.

¶PROB. 1. Quia ualor ſuffragiorum ſic ſumptus attenditur ſecundum quandam interiorem conſolationem de bonis alterius: & in maiori charitate exiſtens magis gaudet de bonis alterius, quàm in minori. 2. Quia (ly quamuis pro &c.) charitas facit omnia bona cõmunia.

concl. ¶NOT. Ly charitas facit &c. Intellige hoc ſecundum contextum: hoc eſt, quòd charitas facit aliquẽ gaudere de cuiuſcũque bonis, ac ſi eſſent ſua propria. Ratio eſt; quia charitas connectit omnes inſimul: unde fit, ut omnes uerè unum ſint in ipſa.

*Poſita in hoc co.

¶NOT. Super illud dictum textus ly ad quod nobis in uita valẽt opera aliorum ex uirtute charitatis; vide articu. 1. corp. & elucid. & 1. 2. q. 114. art. 6.

CONCL. 2ª. Si ualor ſuffragiorum, pẽſetur ex intentione vnius alteri applicantis ipſa, tanquam ſatisfactionem: tunc non eſt dubium, quòd ſuffragia magis ualent ei, pro quo fiunt immò ſic ei ſoli ualent.

valent ſuffragia ex hoc quòd per intentionem unius, alteri applicantur, & ſic ſatisfactio unius alteri computatur: & hoc modo non eſt dubium, quòd magis ualent ei pro quo fiunt, immo ſic ei ſoli ualent, ſatisfactio enim proprie ad remiſſionem pœnæ ordinatur. G Vnde, quantum ad dimiſſionem pœnæ præcipuè ualet ad ſuffragium ei pro quo fit, & ſecundum hoc ſecunda opinio * plus habet de ueritate, quam prima.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſuffragia proſunt per modum luminis, inquantũ à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam conſolationem accipiunt, & tanto maior eſt, H quanto maiori charitate ſunt præditi. Sed inquantum ſuffragia ſunt quædam ſatisfactio per intentionem facientis, trãſlata in alterum, non ſunt ſimilia lumini, ſed magis ſolutioni alicuius debiti: non autem eſt neceſſe, ut ſi debitum pro uno ſoluitur, quod & debitum aliorum ſoluatur.

Ad secvndvm dicendum, quòd illud meritum eſt conditionale, quo ſibi meruerunt quòd prodeſſent ſi pro eis fierent, quod nihil aliud fuit, quàm facere ſe habiles ad recipiendum. Vnde patet quòd non directe meruerunt illud iuuamen ſuffragiorum, ſed per merita præcedentia ſe habilitauerunt ut fructum ſuffragiorũ ſuſciperent, & ideo non ſequitur quòd meritum eorum fruſtretur.

Ad tertivm dicendũ, quòd nihil prohibet diuites quantum ad aliquid, eſſe melioris cõditionis, quam pauperes, ſicut quantum ad expiationem pœnæ: ſed hoc quaſi nihil eſt comparatum poſſeſſioni regni cœlorum, in qua pauperes melioris conditionis eſſe oſtenduntur, per authoritatem inductam.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

¶NOT. Iſte uiuus ſuffragia applicare intendit uni, ita quòd tantum ex illis iuuetur, quantum iuuari poteſt. Clarum autem eſt; quòd ſi diuidantur ſuffragia; ita quòd ualor eorum pro parte diuidatur in remiſſionem pœnæ unius animæ, & pro parte in re- I miſſionem pœnæ alterius animæ, pro qua iſta ſuffragia ſoluit: tunc (inquam) clarum eſt; quòd ille, attenta ſua intentione, nõ iuuat illam animam quantum uolebat. Valor ſiquidem ſuffragiorum iſtius finitus eſt: & omne finitum per ablationem fit minus. Vnde totum ualorem non participat iſta anima pro, qua orat; ſi de ualore ipſo ad dandum alteri aliquid auferatur. Et ideò tanquam omnia prædicta denotans inquit textus ly ſic ei ſoli ualent. Hinc conijce: quid dicendum ſit ad quæſtionem de ualore unius Miſſæ uni promiſſæ: an poſſit æquè prodeſſe ei, ſi dicatur in iuitu plurium. Negatiuè enim reſpondendum eſt: licet ſacrificij ualor in ſe ſit infinitus.

Omne finitum per ablationẽ fit minus

1m de concluſione. Suffragia. Rx. ut ex charitate penſantur: non, ut ſatiſfactiones. S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus.

¶NOT. Suffragia, ut ex charitate abſque intentione facientis in textu declarata, non uocantur propriè ſatiſfactiones: ſed potius quædam bona acceptata à mortuis, & efficientia illis gau- K dium, etiam quòd non auferrent pœnas. Quò contra ſuffragia, ut ſatiſfactiones afferunt & gaudium & diminutionẽ pœnæ ei, pro quo fiunt. Vnde meritò loquitur textus: quòd ſuffragia primo modò cõſiderata aſſimilantur lumini (ſicut Præpoſitiuus exẽplificabat) ſuffragia uero 2. modo ſumpta, ſolutioni debiti alicuius.

Suffragia conſiderãtur dupliciter.

2m de maiori. Meruerunt. Rx. merito conditionali: non aliter. S. ut in textu declaratur. Tunc nihil &c. Non enim meritum eorum tale fruſtratur, ſi non recipiant emolumentum ex ſuffragijs non pro eis factis. Tunc uerò fruſtraretur: ſi ſuffragia pro eis fierent, & ipſi ex illis remiſſionem pœnæ non reportarent.

3m de conſequente. Eſſent peioris conditionis. Rx. quantum ad expiationem pœnæ: non quantum ad poſſeſſionem regni cœlorũ. S. de quo Luc. 6 Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

Ex artic. habes. ¶Primò: quomodo per rationem à ſimili, excludas errorem Io. Vuiclef (Prat. In. Vuiclef.) dicentis: quod oratio, quæ pro uno ſolu fit, non plus prodeſt ei quàm alijs. 1

Vid. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem, à ſimili, oſtendas: hunc meritò dãnatũ à Concil. Conſtantienſi ſeſſ. 8 quando damnet errorem iſtum eiuſdem, ſcilicet. Speciales orationes applicatæ uni perſonæ per prælatos, vel religioſos, non plus proſunt eidem, quàm generales cæteris paribus. Si enim ſpeciales orationes plus ualent, quàm generales pro aliquo factæ ſecundum Concilium: ſequitur quod ſecundum idem, oratio ſpecialiter pro uno facta plus proſit ei, quàm alijs. Alioquin non oporteret, quòd ſpeciales uni applicarentur: ſi uel generales tantundem pro eo valerent, uel ſpeciales non plus ei ualerent quam alijs (ut patet intelligenti). Vide damnationem cõtra Vuiclef prædictam uniuerſaliter à Concilio ipſo factam ſupra quæſt. 20. articul. 5. appen. Item à Concilio Trident. ſeſſ. 25. cap. 4 de refor. Contingit ſæpè &c. unde depereunt piæ teſtantium uoluntates. Sancta ſynodus cupiens ad pios uſus relicta (quò uilius poteſt) impleri, facultatem dat Epiſcopis &c. ſtatuere circa hæc quid magis ad Dei honorem uidetur expedire: ita tamen, ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute legata ea ad pios uſus reliquerunt. Hæc ibi. Vbi nota ly utilius poteſt, ita tamen ut eorum defunctorum commemoratio fiat, qui pro &c. Item à multis locis epiſtularũ D. Apoſtoli Pauli, ubi cõmendatis omnibus in generali orationibus ſuorum, cõmendat aliquos in ſpãli, & ſemetipſũ. Quo facto utique orationẽ uni ſpãliter applicatã plus ei ualere, quã alijs demonſtrat. Alioquin, ut quid, præmiſſis generalibus, in quibus procul dubio & ipſemet, & alij nominatim poſtea deſcripti includebantur, poſtularet eum tanta inſtantia pro ſe fieri, & quibuſdam alijs ſpeciales? Muniſtrauit ergo quòd orationes non tantum ex charitate proſunt ijs, pro quibus fiunt (ut Vuiclefus credidiſſe uidetur;) ſed etiã ex intentione ſic, uel ſic, ſpecialiter directa (ut in articulo præſenti ſanctus Thomas edocuit.)

*Arg. tertio.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas: meritò inſinuatum fuiſſe ab eccleſia, quòd ſuffragia pro uno mortuo facta 3 magis ei proſunt, quàm alijs. Et hoc inſinuauit: quando ſpecialis orationum collectas inſtituit in miſſis defunctorũ; puta pro patre, & matre, pro Epiſcopo tali, & tali ſacerdote, pro uno vel una, defunctis. Niſi enim ſpecialia ſuffragia pro hoc, uel illo applicata magis ei prodeſſe teneret, quam alijs: reliquiſſet tantum collectas pro defunctis omnibus fidelibus in communi concludendas. Cum igitur nihil fruſtrà in eccleſia fiat, immo eccleſiam aliquid uanum facere, credere impium ſit (ut q. 25. ar. 1. corp.) fatendum eſt ex facto prædicto eccleſiæ, quòd defuncto ſpecialis oratio directa magis prodeſt, quam alijs.

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & 4 ſcripturarum, pro quanto vel à ſimili, uel directe quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Quintò vides: quomodo ex ijs ulteriùs Angelica doctrina 5 hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum ſuffragia facta pro multis, tantum valeant ſingulis, ac ſi ſpecialiter pro vnoquoque fierent.

AD DECIMVM TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd ſuffragia facta pro multis, tantundem ualeant ſingulis, ac ſi p̄ unoquoque * ſpecialiter fieret. Videmus enim quòd ex lectione, quæ pro uno legitur, nihil ei deperit, ſi ſimul, & alij legatur, ergo & eadem ratione nihil deperit ei, pro quo fit ſuffragiū, ſi aliquis ei connumeretur: & ita ſi pro pluribus fiat, tantum ualet ſingulis, ac ſi pro vnoquoque fieret.

2 Præterea. Secundum communem vſum Eccleſię videmus, quòd cum miſſa pro aliquo defuncto dicitur, ſimul etiam illi orationes adiunguntur pro alijs defunctis, hoc autem non fieret ſi ex hoc defunctus pro quo miſſa dicitur, aliquod detrimentum reportaret, ergo idem quod prius.

3 Præterea. Suffragia præcipue orationum innituntur diuinæ virtuti: ſed apud Deum ſicut non differt iuuare p̄ multos, uel paucos, ita nō differt iuuare multos, uel paucos, ergo quantum iuuaretur unus ex una oratione ſi pro eo tantum fieret, tantum iuuabūtur ſinguli, ſi eadem oratio pro multis fiat.

SED CONTRA, Melius eſt plures iuuare, quàm unum, ſi ergo ſuffragium pro multis factū ualet ſingulis tantum, ac ſi pro uno tantum fieret, uidetur quòd Eccleſia non debuit inſtituiſſe, ut pro aliquo fieret ſingulariter miſſa, uel oratio, ſed quòd ſemper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet eſſe falſum.

Præterea, Suffragium habet finitam efficaciam, ergo diſtributum in multos minus prodeſt ſingulis, quàm prodeſſet, ſi fieret pro uno tantum.

RESPONDEO, Dicendum, quod ſi ualor ſuffragiorum conſideretur ſecundum quod ualent ex virtute charitatis unientis membra Eccleſiæ, ſuffragia pro multis facta tātum ſingulis proſunt ac ſi pro uno tantum fierent [a], quia charitas non minuitur ſi * deſtribuatur affectus in multos, immo magis augetur, & ſimiliter etiam gaudium * quanto pluribus eſt commune, fit maius, ut dicit * Auguſt. 8. confeſ. & ſic de uno bono facto non minus lætantur multi in purgatorio, quàm unus. [b] Si autem conſideretur ualor ſuffragiorum, inquantum ſunt ſatisfactiones quędam per intentionem facientis translatę in mortuos, tunc magis ualet ſuffragiū alicui, quod pro eo ſingulariter fit, quàm quod fit pro eo communiter, & multis alijs [c], ſic enim effectus ſuffragij diuiditur ex diuina iuſtitia inter eos, pro quibus ſuffragia fiunt. Vnde patet, quòd hæc quæſtio dependet ex prima, & ex hoc etiam patet quare inſtitutum ſit, ut ſuffragia ſpecialia in Eccleſia fiant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſuffragia ut ſunt ſatisfactiones quædam, non proſunt per modū actionis ſicut doctrina prodeſt: quæ ſicut & omnis alia actio effectum habet ſecundum diſpoſitionem recipiētis: ſed ualet per modum ſolutionis debiti, ut dictum eſt *: & ideo nō eſt ſimile.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſuffragia pro uno facta, aliquo modo etiam alijs proſunt, ut ex dictis * patet: ideo cum pro uno Miſſa dicitur, non eſt inconueniens, ut pro alijs etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes ut ſatisfactio vnius ſuffragij determinet ad alios principaliter: ſed ut illis etiam oratio pro eis fuſa proſit.

AD TERTIVM dicendum, quòd oratio conſideratur, & ex parte orantis, & ex parte eius, qui oratur, & ex vtroque eius effectus dependet, & ideo quam uis diuinæ virtuti non ſit magis difficile abſoluere multos, quàm unum, tamen huiuſmodi orantis oratio non ita eſt ſatisfactoria pro multis, ſicut pro uno.

*Al. ſingulariter. *Al. diuidatur effectus eius. *Al. à eq. *li. 8. c. 4. tom. 1. *Vel. p S. Eccl &c. *ar. præc. ad 1. *art. 1. huius quæſt.

QVÆST. LXXI. ART. XIII.

CONCL. 1ª. Si ualor ſuffragiorū conſideretur, ſecundū quòd ex uirtute charitatis unientis membra eccleſiæ ualent; ſuffragia pro multis facta tantum ſingulis proſunt, ac ſi pro uno tantum fierent.

¶PROB. Quia charitas non minuitur, ſi in multos diſtribuatur affectus eius; immo magis augetur.

¶NOT. Sicut effectus candelæ accenſæ .i. lumen (vt per experientiam patet) ex mutuatione luminis ab una candela neque tollitur, neque minuitur, ſed augetur: ſic eſt de charitatis affectu. Ex bono enim aliquo proueniēte ad unum ſicut ad omnes exiſtentes in charitate diffunditur gaudium de illo bono; & ſic affectus charitatis augetur: & hoc intendit probatio textualis. Vnde iſta concluſio correſpondet proportionaliter concluſioni primæ artic. 12. Nam utrobique conſiderantur ſuffragia, ut ex charitate dūmmodo pendent.

Quō charitas augeatur ex diſtributione.

CONCL. 2ª. Si conſideretur ualor ſuffragiorum, inquantum ſunt ſatisfactiones quædam per intētionem facientis translatæ in mortuos; tunc magis ualet ſuffragium alicui, quod pro eo ſingulariter fit, quàm quod fit pro eo communiter, & multis alijs.

¶PROB. Quia effectus ſuffragij ex diuina iuſtitia diuiditur inter eos, pro quibus ſuffragia fiunt.

¶NOT. Supple tu ad probationem pro faciliori tuo intellectu; quòd iuſtitia reddit unicuique quod ſuum eſt, iuxta portionem ſuam. Patet autem: quòd magis habet de iuuamine ſuffragio ille, pro quo fit ſpecialiter; quàm ille, pro quo fit generaliter. Et nota: quòd iſta concluſio correſpondet proportionaliter, concluſioni 2ª art. 12. Vtrobique

concl.

enim ſumuntur ſuffragia prout ſatisfactiones ſunt; hoc eſt, ut ex intentione facientis illa ad remiſſionem pœnę ualent. Vide etiam artic. 12. not. poſt concluſ. ſecundam.

1m de conſequente. Eadem ratione &c. R. negatur quòd ſit eadem ratio de utroque. S. ſcilicet de ſuffragijs, ut ſunt ſatiſfactiones; & de eiſdē, ut ſunt ad modum lectionis.

concl.

2m de maiori. Orationes ꝗ ſpecialiter ſumptæ, abſque præiudicio ſuffragij principalis. S. Tunc nihil &c. Nam adiunguntur in miſſa aliter, quam putabat arguens; ut uidere eſt in textu.

3m illatio concluſionis. Ergo &c. R. negatur illatio S. & hoc non ratione diuinæ uirtutis, (ut credebat arguens) quæ infinita eſt: ſed ratione orantis, qui finitam actionem habet. Vide art. 12. not. poſt concluſ.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem directè excludas errorem Io. Vuiclef (vt refert concilium Cōſtantienſe ſeſſ. 8.) dicentis: ſpeciales orationes applicatæ uni perſonæ per prælatos uel religioſos, non plus proſunt eidem, quàm generales, cæteris paribus. Per hoc enim, quòd hic determinatur hic à ſancto Thoma, ut uides; patet quòd contra ipſū Vuiclef, & ſimiles militat efficaciter præſēs articulus.

¶Secundò habes: quomodo per rationem directè oſtēdas, hunc meritò damnatū à concil. Conſtantienſi. ibid. quando damnationem uniuerſalem omnium articulorum ipſius Vuiclef pronunciauit. Hanc uide ſupra q. 20. ar. 3. appen.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem directè oſtendas: meritò inſinuatum &

q) Apoſtolo ſæpius, & ab eccleſia in collectis defunctorum: q F ſuffragia facta pro multis non ualeant tantum ſinguli s, ac ſi ſpecialiter pro unoquoque fieret. Vide circa hoc arti. 12. appen. & applica huc. Ibi enim dicta, & hic, differunt parum à ſeinuicem reſpectu propoſitis quoniam à ſimdi loquuntur pro uno, & directè pro altero (ut patebit per ſa conſiderapte),

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patuit & ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaratur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXI.

ART. XIIII.

CONCL. 1. Si ſuffragia pro uno ſpecialiter facta indifferenter omnibus ualeant, tantum iuuabitur ille, pro quo non fiunt ſpecialiter, quantum illa, pro quo fiunt, ſi ſit æqualiter dignus.

*Ar. 9 huius q. cor. ¶PROB. Quia tunc omnia ſuffragia ſunt communia.

¶NOT. Correſpondet proportionaliter concluſio hæc concluſioni primæ ar. 12.

CONCL. 2ª. Si ſuffragia pro uno ſpecialiter facta non indifferenter omnibus proſint, tunc non eſt dubium, quòd communia ſuffragia & ſpecialia plus ualent alicui, quàm communia tantùm.

¶PROB. Quia tunc ſuffragia eis proſunt maximè, pro quibus fiunt.

¶NOT. Subſume tu quòd pro illo fiūt ſuffragia tum communiter, tum ſpecialiter. Secundæ concluſioni ar. 12. correſpondet proportionaliter concluſio præſens.

1ᵐ de maiori

Merita. R. directè & ſimpliciter ſumpta non, quaſi ſub conditione. §. Tunc nihil &c. Nam iuuamen ſuffragiorum non cadit &c. ut in text. Pro quo uide artic. 12. ad 2ᵐ.

2ᵐ minor.

Hæc eucharistia habet efficaciam infinitam, ... quatenus eſt ex ſe habet tamen reſpectu noſtri, determinatum effectum. §. Tunc nihil &c. ut patet in text.

¶NOT. Illa efficacia infinita conſideratur ex parte eucharistiæ: effectus uerò determinatus conſideratur ex parte noſtra.

ARTICVLVS XIIII.

Vtrum tantum ualeant ſuffragia communia illis, pro quibus ſpecialia non fiunt, quantum illis, pro quibus fiunt ſpecialia, & communia ſimul.

AD DECIMVMQVARTVM ſic proceditur, Videtur ꝙ tantum ualeant communia ſuffragia illis, pro quibus ſpecialia nō fiunt quantum illis, pro quibus fiunt ſpecialia, & communia ſimul. Vnicuique. n. ſecundum propria merita reddetur in futuro, ſed ille, pro quo non fiunt ſuffragia, meruit ut tātum iuuaretur poſt mortem, quantum ille, pro quo fiunt ſpecialia: ergo tantum iuuabitur per communia, quantum, & ille per ſpecialia, & communia.

2 Præt. Inter Eccleſiæ ſuffragia præcipuū eſt Euchariſtia, ſed hæc Euchariſtia cum contineat totum Chriſtum, hēt quodammodo efficaciam infinitam, ergo una oblatio Euchariſtiæ, quæ communiter pro omnib. fit, ualet ad plenam liberationem eorum, qui ſunt in purgatorio, & ita tantum iuuant communia ſuffragia ſola, quantum iuuant ſpecialia, & communia ſimul.

SED CONTRA eſt, quod duo bona uno ſunt magis eligenda, ergo ſuffragia ſpecialia, & ꝯmunia magis proſunt ei, pro quo fiunt, quam communia tantum.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ huiuſmodi etiam ſolutio dependet ex ſolutione primæ quæſtionis. Si enim ſuffragia pro uno ſpecialiter facta indifferenter omnibus ualeant, tunc omnia ſuffragia ſunt communia, & ideo tantum iuuabitur ille, pro quo non fiunt ſpecialia, quantū ille, pro quo fiūt: ſi ſit æqualiter dignus. Si autem ſuffragia ꝓ aliquo facta, non indifferenter omnibus proſunt, ſed eis maxime, pro quibus fiunt, tunc non eſt dubium ꝙ communia ſuffragia, & ſpecialia plus ualent alicui, quām communia tātum, & ideo etiam Magiſter* duas opiniones in litera tangit. Vnam dum dicit, ꝙ æqualiter proſunt diuiti communia, & ſpecialia, G & pauperi communia tm: quamuis. n. ex pluribus iuuetur unus, quàm alter, non tamē plus iuuatur: aliam autem tangit cum dicit, ꝙ ille, pro quo fiunt ſpecialia; conſequitur velociorem abſolutionem, ſed non pleniorem quia vterque ob omni pœna liberabitur finaliter.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iuuamen ſuffragiorum non cadit directe ſub merito, H & ſimpliciter, ſed quaſi ſub conditione, & ideo non ſequitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis virtus Chriſti, qui continetur ſub ſacramento Euchariſtiæ, ſit infinita: tamē determinatus eſt effectus, ad quem illud ſacramentum ordinatur: unde non oportet quòd per unum altaris ſacrificium tota pœna eorum, qui ſunt in purgatorio, expietur: ſicut etiam nec per unum ſacrificium, quod aliquis offert, liberatur à tota ſatisfactione debita pro peccatis: unde, & quandoque plures miſſæ in ſatisfactione unius peccati iniunguntur, Credibile tamen eſt, quòd per diuinam miſericordiam, ſi aliquid de ſpecialibus ſuffragijs ſuperſit his, pro quibus fiunt (ut ſi eis non indigeant) alijs diſpenſetur, pro K quibus non fiunt, ſi eis indigeant, ut patet per Damaſ.† in ſermone de dormientibus ſic dicentem. Deus tanquàm iuſtus commerietur impotenti poſſibilitatem, tanquam ſuſcipiens defectum, & mutationem, negotiabitur: quæ quidem negotiato attenditur, ſi id, quod deeſt uni, alteri ſuppleat.

Nam tantum recipit unuſquiſque de efficacia illa infinita, quātum eſt diſpoſitus, ſiue quanta eſt ſua capacitas, uel ad illud cōmuniter aſſurgunt, unumquodque recipitur per modum recipientis. Stat ergo, quod efficacia infinita ſit, & una: effectus autem ſit finitus & multiplex plus vel minus. Ac ſi ex pelago infinito haurirent aquā ſinguli non infinitam, ſed iuxta commenſurationem uaſorum, quæ pro aqua inde haurienda tulerunt.

conel. Ex pelago infinito virtutis Euchariſtiæ haurit quiſque finitū quid iuxta diſpoſitionem ſuam.

*li. 4. S. diſtin. 45. §. D.

*Sub fine parag. D.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas; rectā inſinuatum ab Apoſtolo multis in locis, quòd ſuffragia & communia & ſpecialia ſimul magis proſunt uni, quàm communia tātum. Et hoc quādo generalia ſuffragia ꝓ omnibus fieri mandat, & ultra hæc ſpecialia pro ſeipſo. Patet enim, quòd plenius in generalibus ꝓ omnibus factis continebatur, & ſe continere ſciebat; & tamen ulterius pro ſe ſpecialiter ſuffragia fieri poſtulabat. Ex quo apertè intelligēdum relinquitur, ſe credata certo: quòd orationes communes tantum pro uno factæ minus proſunt, quàm communes & ſpeciales ſimul pro eodem. Iam ab eccleſia hoc idem inſinuatum. Et hoc, quando ultra collectas communes defunctorum appoſuit ſpeciales. Sciuit enim eccleſia (vt patet,) quod in collectis communibus includuntur cū ijs pro quibus ſpeciales quoque ordinauit. Cum igitur pro ijs, ultra communia, ſuffragia fieri ſpecialia tamen, per hoc factum illos tunc edocuit: quòd ſpecialia & communia ſimul

*ar. 12. huius q. ad 2.

Vul. ꝑ S. Eccl. &c.

† tutet ſane & me diū illius.

ſimul vni & eidem magis pſunt, quàm communia tantum. Vide dicta in arti. 12. & 13. appen & ex ijs, quantum ſufficit, ad hunc locum applicas quoniam hi tres articuli uiuenti parum, ab inuicem differũt: vt etiam in textu corp. articulo 13. & huius, innuitur.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & teneas.

3 ¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. LXXII.

ART. I.

314 Tho. 4 di. 45. q. 3. ar. 1. & ſeq.

CONCL. prima. Sanctorum animæ non cognoſcunt omnia, quæ per diuinam eſſentiam cognoſci poſſunt.

¶Examen. Ly ſanctorum animæ. Scilicet quæcunque ſint illæ. Vnde & de anima Chriſti præſens concluſio intelligitur propter rationem in probatione dicendam.

¶Ly omnia. Abſolutè loquendo: ſiue in actu, ſiue in potentia, ſiue creatoris, ſiue cuiuſcunq; creaturæ.

¶PROBAT. Quia ſanctorum animæ non comprehendũt diuinam eſſentiam (alioquin totam uirtutem ipſius eſſentiæ comprehenderent, quod eſt impoſſibile.)

¶NOT. De comprehenſione propriè dicta loquitur probatio. Aliter enim comprehendunt illam comprehenſione largo modo ſumpta. Vnde in ſcripturis habetur utrunque & quòd non comprehendatur, ut Hierem. 32. fortiſſime, magne, potens dominus, incomprehenſibilis cogitatu: & quòd comprehendatur Phil. 3. Sequor autem ſi quo modo comprehendam & 1. Corint. 9.

Cõprehẽſio dupliciter ſumitur.

*Gl. inter li. ibid.

†Cap. 15. tom. 4.

*Eodẽ li. c. 3. I me. tom. 4.

QVAESTIO LXXII.

De oratione reſpectu ſanctorum, qui ſunt in patria, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de oratione reſpectu ſanctorum, qui ſunt in patria.

Et circa hoc quæruntur tria.

Primo, Vtrum Sancti orationes noſtras cognoſcant.

Secundo, Vtrum eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis.

Tertio, Vtrum orationes eorum pro nobis fuſæ, ſemper exaudiantur.

ARTICVLVS I.

Vtrum Sancti orationes noſtras cognoſcant.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Sãcti orationes noſtras nõ cognoſcãt. Iſa. 63. Pater noſter es, & Abraham neſciuit nos, & Iſrael ignorauit nos. Gloſſa* Auguſt. dicit quòd mortui Sancti neſciunt, quid agant viui, etiam eorum filij, & ſumitur ab Auguſt. † de Cura pro mor. agen. ubi hanc autoritatem inducit, & ſunt hęc verba Auguſt.* ibidem. Si tanti Patriarchæ quid erga populum ab eis procreatũ ageretur ignorauerunt, quomodo mortui uiuorum rebus, atque actibus cognoſcendis, adiuuandiſque miſcentur? ergo Sancti orationes noſtras cognoſcere non poſſunt.

¶2 Præterea. Quarti Reg. 22. dicitur ad Ioſiam regem, idcirco, ſcilicet quòd fleuiſti coram me, colligam te ad patres tuos; ut non videant oculi tui mala omnia, quæ ſunt inducturus in locum iſtum: ſed in hoc nullo modo per mortem Ioſie ſubuentũ fuiſſet, ſi poſt mortem quid genti ſuæ euenire cognoſceret ergo Sancti mortui actus noſtros non cognoſcunt, & ita non intelligunt noſtras orationes.

¶3 Præterea. Quanto aliquis eſt in charitate perfectior, magis proximo in periculis ſubuenit: ſed Sancti in carne uiuentes proximis, & maxime ſibi coniunctis in periculis conſulunt, & * manifeſte auxiliantur. cum ergo poſt mortem ſint multo maioris charitatis, ſi facta noſtra cognoſcerent, multum aut plus ſuis charis ſibi coniunctis conſulerent, & auxiliarentur in neceſſitatibus, quod facere non

B videntur, ergo non uidetur ꝙ actus noſtros, & orationes noſtras cognoſcant.

¶4 Præterea. Sicut Sancti poſt mortem vident, verbum ita & angeli, de quibus dicitur Matth. 18. Angeli eorum ſemper uidẽt faciem Patris mei: ſed angeli verbum uidentes non propter hoc omnia cognoſcunt, cum à neſcientia minores à ſuperioribus purgẽtur: ut patet per Dionyſ.* in 6. cap. Cæ. Hie. h er-

C go nec Sancti, quamuis verbum videant, in eo noſtras orationes cognoſcunt, & alia quę circa nos aguntur.

¶5 Præterea, Solus Deus inſpector eſt cordium: † ſed oratio præcipue in corde conſiſtit, ergo ſolius Dei eſt orationes cognoſcere, non ergo Sancti noſtras orationes cognoſcunt.

SED CONTRA. Super illud Iob. 14. Siue nobiles fuerũt

D filij eius, ſiue ignobiles, non intelligent, dicit Greg.* 12. lib. Mor. Hoc de animabus ſanctis ſentiendum non eſt, quia quæ omnipotentis Dei uirtutem, vel charitatem uident, nullo modo credendum eſt, quòd ſit foris aliquid, quod ignorent, ergo ipſi orationes noſtras cognoſcunt.

Præterea, In 2. Dialogo.* Animæ uidenti Creatorem anguſta eſt omnis creatura: quan-

E tumlibet enim de luce creatoris aſpexerit, breue fit ei quod creatum eſt, ſed hoc maxime impedire uidetur, quòd animæ Sanctorum orationes, & alia, quæ circa nos aguntur cognoſcant, quia a nobis diſtant, cum ergo diſtantia non impediat illa, ut prædicta authoritate patet, uidetur quòd animæ Sanctorum cognoſcant orationes, & ea, quæ hic aguntur.

Sic currite, ut comprehendatis. Id circa autem impoſſibile eſt Deum propriè comprehendere: quia comprehendens ipſum ſic, eſſet Deus naturaliter; implicat autem contradictionem, quòd aliqua creatura ſit naturalis Deus. Ex hoc patet, ꝙ nec anima Chriſti propriè comprehendit Deum: Licet Chriſtus, cùm dicat ſuppoſitum increatum comprehendat propriè ipſum. Vide circa huiuſmodo comprehenſionem. 1. par. quæſtione 12. art. 7.

CONCL. 2ª. Neceſſarium eſt, ut unuſquiſque beatus tantum de alijs rebus in eſſentia diuina uideat quantum perfectio ſuæ beatitudinis requirit.

¶PROB. Quia ſancti recta uoluntate uolunt cognoſcere ea, quæ ad eos pertinent (cùm recta uoluntate quilibet uelit cognoſcere ad ſe pertinentia:) & de ratione beatitudinis eſt ut homo habens quicquid rectè uelit, nec aliquid inordinate uelit.

¶NOT. Antecedentis huius hypothetici pars prima confirmatur ab oppoſitis per Bonifacium viij. in de regul. iur. in 6. regula. 19. Non eſt ſine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, ſe immiſcet. Hæc ibi. Ergo qui rem quę ad ſe pertinet, cognoſcere vult, laudabiliter facit.

CONCL. 3ª. Oportet, ꝙ ſancti cognoſcãt in uerbo omnia illa, quæ uolunt cognoſcere.

¶PROB. Quia patet ex dictis, circa ſecundam concluſionem.

¶*Corollarium.* Ergo ex his inferas: ꝙ ſancti non eſſent ſancti glorificati, niſi uiderent in diuina eſſentia omnia, quæ uolunt.

CONCL. 4ª. Manifeſtũ eſt: ꝙ ſancti cognoſcũt in uerbo uota, & deuotiones, & orationes, hominum qui ad eorum auxilium, confugiunt.

*Al. maxime.

*Ex ca. 7. cœleſt. hierar. a medio. Et c. 6. eccleſ. hierar. declinando ad ſi.

†1. Reg. 16.

*Li. 12. Mora. c. 13. & li. 2. c. 3.

*Greg. li. 2. Dialo. c. 35.

*In argu. Sed cõtra

¶PROBAT. Quia hoc pertinet ad gloriam eorum: quòd auxilium præſteos in digeotibus ad ſalutem (cùm per hoc efficiantur Dei cooperatores;) & auxilium tale præſtare non poſſent niſi haberent cognitionem eorum, quæ ad hoc requiruntur (ut patet.

F Cæterum iſti pauperes præ ſua ingenij paupertate (hæretici enim omnes indocti ſunt; ex 2.Petr.3.) non attigerunt ad penetrandum; quòd ſancti uident hæc non per proprias ſimilitudines in uerbo: ſed de illis iudicarunt, ſicut de infirmis iudicatoribus, qui ex eo, quòd magno gaudio quandoque abſorbentur, redduntur, uel parum, vel multum vel totaliter inhabiles ad attendendum aliquid aliud.

Hæretici oēs ſunt indocti, & inſtabiles. 2. Pet. 3.

¶Corollarium. Ergo gloriæ ſanctorum detrahunt, qui hanc cognitionem eis contendunt auferre: de quibus in appen ſequen.

¶Examen. Ly In verbo cognoſcunt. Scilicet cognitione neceſſaria. Minus enim dicit concluſio hæc, & plus ſignificat: quoniam præſupponit ex prædictis rectum ſenſum verborum ſuorum. In prædictis autem dictum fuit: quòd oportet, ſiue neceſſarium eſt. Ergo de neceſſitate beatitudinis eſt, ut huiuſmodi omnia cognoſcant*; itaque non eſſent beati, ſi orationes noſtras, vota, & deuotiones etiam mentales pertinentes ad eos non cognoſcerent in uerbo.

*In ei principiū & med. illius; inci. pi, Molia in orbe monſtra. 10.3.

*A. oreeſ ſ.

concl. m

¶ NOT. Ex hoc, quod illa omnia ad ſe pertinentia uident in uerbo, ſequitur; quòd illos abſorptos eſſe in tali gaudioſa uiſione non impedit eos ab illorum omnium cognitione; immo quòd talis beata uiſio eos iuuat ad cognoſcendum, abſque ulla uel minima diſtractione, illa omnia. Ratio eſt: quia in uerbo formaliter, ideſt per uerbum ipſum, non per proprias illorum ſimilitudines illa cognoſcunt: ut in prima part. quæſtione 12. articulo nono. Vnde quanto perfectius uident uerbum tanto plus cognoſcunt ea: quoniam verbum ipſum eſt ratio cognoſcendi alia in ſeipſo. Faciunt hæc ad contemnendam & confundendam ignorantiam pauperum de Lugduno in ſua hæreſi recitanda in appen. ſequen. relucentem: dum dicunt, quòd ſancti ab ſorpti gaudio cœleſti nobis nequeunt intendere; cum tamē totum oppoſitum deberent dicere, ut nunc viſum eſt.

concl. p

*Th. in 4. diſt. 49.

concl. ſ

*Ca. 3. in med.

concl. n

Præterea, Si ea, quæ circa nos aguntur, non cognoſcerēt, nec pro nobis orarent, quia defectus noſtros ignorarēt: ſed hic eſt error Vigilantij, vt Hier. *dicit in epiſtola contra eū, ergo Sancti ea, quæ circa nos aguntur, cognoſcunt.

G RESPONDEO, Dicendum, quòd diuina eſſentia eſt ſufficiēs medium cognoſcēdi oia, quod patet ex hoc quòd Deus uidendo ſuā eſſentia, oia intuetur, non tñ ſequitur quòd quicunque eſſentiam Dei vident, omnia cognoſcant, ſed ſolum, qui eſſentiam cōprehendunt: ſicut nec in principio aliquo cognito, conſequēs eſt omnia cognoſci, quę ex principio conſequuntur, niſi tota virtus principij comprehendatur; vnde [m] cum animę Sanctorū diuinam eſſentiam non cōprehendant, non eſt conſequens ut omnia cognoſcant, quæ per eſſentiam diuinam cognoſci poſſunt [n]. Vnde etiam de quibuſdā inferiores angeli à ſuperioribus edocentur, quamuis eſſentiam diuinam uideant. Sed [p] vnuſquiſque beatus tantum de alijs rebus, neceſſarium eſt, vt in eſſentia diuina videat, quantum perfectio ſuæ beatitudinis requirit [q]. Hoc autem ad perfectionē beatitudinis requiritur*, ut homo habeat quicquid uelit, nec aliquid inordinate velit; hoc autem recta voluntate quilibet vult, ut ea, quæ ad ipſum ptinent cognoſcat, vnde cū nulla rectitudo Sanctis deſit, volunt cognoſcere ea, quæ ad ipſos ptinet. & iō [s] oportet quòd illa in verbo cognoſcant [t], hoc aūt ad eorum gloriam pertinet, quòd auxiliū indigentibus præſtent ad ſalutem, ſic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil eſt diuini* vt ait Dionyſius 3.ca. Cæ. hierar. unde patet quòd Sancti habent cognitionem eorum, quę ad hoc requiruntur, & ſic [u] manifeſtum eſt quòd in uerbo cognoſcūt vota, & deuotiones, & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt [x].

I

K

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Augu.* intelligendum eſt de cognitione naturali animarū ſeparatarū, quæ quidem cognitio in Sanctis viris nō eſt obtenebrata, ſicut eſt in peccatoribus, non autem loquitur de cognitione, quę eſt in verbo, quam conſtat Abraham eo tempore, quo hęc dicta ſunt per Iſaiam, non habuiſſe, cū ante Chriſti paſſionem nullus ad viſionem Dei peruenerit.

H AD SECVNDVM dicendum, quòd Sancti, licet poſt hanc uitam cognoſcant ea, quæ hic geruntur, non tamen credendum eſt quòd afficiantur doloribus, cognitis aduerſitatibus eorum, quos in hoc ſæculo dilexerunt, ita enim repleti ſūt gaudio beatitudinis, quòd dolor in eis locum non inuenit. Vnde, & ſi cognoſcant ſuorum infortunia poſt mortē, nihilominus dolori eorum conſulitur, ſi ante eiuſmodi infortunia de hoc ſæculo ſubtrahantur. Sed forte animæ non glorificatæ dolorem aliquem ſentirent, ſi incommoda charorum ſuorum perciperent. & quia anima Ioſiæ non ſtatim glorificata fuit à corpore egreſſa, quātum ad hoc ex hac ratione Auguſtinus* concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuentium.

AD TERTIVM dicendum, quòd animæ Sanctorum habent uoluntatem plenarie conformē diuinæ voluntati etiam in uolito: & ideo quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quàm ſecundum diuinā iuſtitiam vident diſpoſitum; & tamen credendum eſt, quòd multū proximos intercedendo iuuant, pro eis apud Deum intercedendo.

AD QVARTVM dicendum, quòd quamuis videntes Verbum, nō ſit neceſſarium in uerbo omnia videre, vident tamen ea, quę ad perfectionem beatitudinis pertinent eorum, ut dictum eſt.

uel parum, vel multum vel totaliter inhabiles ad attendendum aliquid aliud.

*Citatum in arg.

1^m de conſequente. Cognoſcunt &c. ℞. cognitione naturali: non, in uerbo. §. Tunc nihil contra, ut patet in tex.

¶NOT. Vide 1. par. quæſt. 89. ar. 8. ubi tractatur de hac materia, concordando Gregoriū, & Auguſtinū.

2^m de concluſione. Nō cognoſcunt &c. ℞. cognitione trahente ſecum dolorem de aduerſitatibus cognitis circa ſuos, non autem cognitione ſimpliciter. §. Tunc nihil &c. Nam iuſto conſulitur, ſi ante infortunia ſuorum de hoc ſeculo ſubtrahatur: et à quo poſtea cognitum ſit infortunia ipſa.

Itē de concluſione. Sancti mortui, &c. ℞. nō dum glorificati: non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly & quia anima Ioſiæ &c. Vide ſecundum reſponſionem literæ. ly ſed forte animę &c.

tūſio 2ª.

3^m de maiori Subuenit. ℞. ſecūdū conformitatem diuinam: non, contra nec præter. § ſi videlicet ſit perfectus plenariè in charitate. Tunc nihil &c. Nam animæ ſanctorum habent, voluntatem plenariè conformem &c. ut in textu.

*In lib. de cura pro mortuis habēda c. 13. 14. & 15. 2. 4.

¶Examen. Ly conformem in uolito. Scilicet non tantum formaliter, ſed etiam materialiter. Quid autem ſit hoc, colliges facilius ex 1. 2. q. 19. at. 10. Ergo ly in volito, materialiter & formaliter ſimul, dicitur ad differentiā viatorum etiam in charitate exiſtentiū, ut elicere poteris.

4^m illatio cō cluſionis. Ergo &c. ℞. negatur.

℞. negatur illatio. § Nã tranſitur ab his, quæ non pertinent ad perfectionem beatitudinis, ad ea, quæ pertinent ad ipſam. Quamuis autem non ſit neceſſarium, uidentes uerbum in uerbo omnia &c. ut in textu.

A

5m de maiori. Soles Deus inſpector eſt. ℞. per ſeipſum naturaliter. §. Tunc nihil &c. ut in textu.

¶ Examen. Ly alij. Scilicet etiam uiatores. Vnde adiungit in textu ly quocunq; modo: ita q̃ per ly uiſionem uerbi, importantur ſancti in patria; & per ly quocũque modo importantur aliqui exiſtentes in uia. Quod patet de ſancta Catharina de Senis, de qua legitur in eccleſia; quòd aliorum corda per Chriſti reuelationẽ cognoſcebat, peccatoribusq; manifeſtando illorum peccata, quæ ipſi occulta credebant, multos ad dominum conuertebat. Simile habetur & de beato Dominico ordinis prædicatorum fundatore & de alijs quibuſdam. Hinc à fortiori argumentare ad confirmãdum dictum textus de ſanctis in patria cognoſcentibus mentes noſtras.

Quomodo licet ſi mul, q̃ ſolus De⁹ nouit corda, & q̃ etiam quidam alij. c. cũ Martha. §. ter tio loco. de celebr. Miſſar.

AD QVINTVM dicendum, q̃ cogitationes cordiũ ſolus Deus per ſeipſum nouit; ſed tamẽ alij cognoſcunt quatenus eis reuelatur, uel p̃ uiſionem uerbi, uel quocunque modo.

ARTICVLVS II.

Vtrum debeamus ſanctos interpellare ad orandum pro nobis.

B

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd non debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis. Nullus. n. amicos alicuius interpellat ad orandum pro ſe,[h] niſi quatenus credit apud eum ſe facilius gratiam obtinere, ſed Deus eſt in infinitum magis miſericors quolibet Sancto, & ſic uoluntas eius facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quam uoluntas alicuius Sancti, ergo uidetur ſuperfluum cõſtituere mediatores inter eos, & Deum, ut ipſi pro nobis intercedant.

C

2 Præterea, Si eos ad orandũ pro nobis interpellare debem⁹, hoc non eſt, niſi quia ſcimus eorum orationem Deo eſſe acceptam, ergo ſemper debemus ſuperiores pro nobis interceſſores conſtituere ad Deum, & nũquam minores.

3 Præterea, Chriſtus etiam ſecundum quod homo, dicit̃ ſanctus ſanctorum, &* cũ ſecundũ quòd homo orare competit: ſed nunquam [b] Chriſtum ad orandum pro nobis interpellamus, ergo nec alios ſanctos interpellare debemus.

4 Præterea, Quicunque rogatus ab aliquo, ut pro eo intercedat, preces ipſius ei repræſentat, apud quem pro eo intercedit; ſed ſuperfluum eſt ei repſentare aliquid, cui omnia ſunt præſentia, ergo ſuperfluũ eſt quòd Sanctos interceſſores conſtituamus pro nobis ad Deum.

5 Præterea, Illud eſt ſuperfluum, quod fit propter aliquid, quod ſine eo fieret, uel non fieret, ſed [h] ſimiliter Sancti orarẽt pro nobis, uel non orarent, ſiue nos oremus eos, ſiue non oremus, quia ſi ſumus digni, ut pro nobis orent, etiam nobis eos nõ orantibus pro nobis orarent, ſi autem ſimus indigni, etiam ſi petamus pro nobis, non orant, ergo interpellare eos ad orandum pro nobis, uidetur omnino ſuperfluum.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iob. 5. Voca ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem ſanctorum conuertere. Vocare autem noſtrum eſt (ut Greg.* dicit ibidem) humili Deum prece depoſcere, ergo cum uolumus Deum orare, debemus ad Sanctos conuerti, ut pro nobis Deũ orent.

D

Præterea, Sancti, qui ſunt in patria, magis ſunt accepti Deo, quàm in ſtatu uiæ: ſed Sanctos, qui ſunt in uia, cõſtituere debemus interceſſores pro nobis ad Deum exemplo Apoſtoli, q̃ dicebat Rom. 15. Obſecro uos fratres per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & per charitatẽ

*Li. 5. Moral. ca. 40. in med.

APPENDIX.

1 EX articulo habes ¶ Primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Pauperum de Lugduno (vt habetur ex ſumma fratris Y coneti 5. p. c. 2. in Bibliotheca Vaticana manuſcripta) dicentium q̃ ſancti in cœlo non audiunt orationes fidelium; nec uenerationes, quibus eos ueneramur, attendunt. Item eorund. Ibid. ſancti abſorpti gaudio cœleſti nobis nequeunt intẽdere, nec in aliquid aliud uacare.

Vul. p. 5. Eccl. &c. Letaniæ.

* Tho. in 3. diſt. 17.

Letaniæ.

2 ¶ Secundò habes: quo per rationem oſtendas: has meritò damnati à &c. ut ar. 2. app. Præſuppo nũt enim ſanctos orationes noſtras audire, quæcunque concilia nos ad orandum ipſos hortantur (vt patet;) & conſequenter præſumptuõſe condemnãt hæreſes prædictæ. Item ab eccleſiaſtico ritu, quotieſcunq; Litanias inſtituit: & hoc propter eandem, quæ dicta nunc eſt, rationem. Condemnantur ergo à Pelagio Papa primo per hoc, q̃ Litanias cum Himnis, & canticis ſpiritualibus inſtituit die progrediendo à ſancto Pancratio uſq; ad ſanctum Petrum Apoſtolum: ut habetur in eius uita ex libro Pontificali tomo 2. conciliorum. Item à concil Lugdunenſi primo. Placuit uniuerſis fratribus: ut Litaniæ ab omnibus eccleſijs, ſeu parochijs celebrentur. Hæc ibi. Item à Concil. Gerundenſi cap. 3 Letania facienda eſt Calendis Nouembris. Hæc ibi. Item à Concil. Bracharenſi 2. cap. 9. Placuit, ut conuenientes in unum orient eccleſiæ per triduum, cum pſalmis per ſanctorum baſilicas ambulantes celebrent Litanias. Hæc ibi. Item à Papa Honorio primo, de quo in uita ſua ex libro Pontificali, tom. 2. Conciliorum dicitur ſic. Hic fecit conſtitutum in eccleſia, & decreuit: ut omni ebdumada Sabati die exeat Litania à Beato Appolinare, & ad B. Petrum Apoſtolum cum hymnis & canticis populus omnis occurrere debeat. Hæc ibi. Item à Concil. Conſtantinopolitano. 5. actione prima, dum ſic recitat. Cùm graues terræmotus ciuitatem Conſtãtinopolitanã occupaſſent, magn⁹, & paruus, diues, & pauper, ſeruus, & liber, extra ciuitatem in campo ſecedentes ſimul concurrerunt. Quibus ubi Deus parcere clemẽter dignatus eſt, reuelauit beato Proclo triſſagium acclamare; cum ipſi ad propulſandã irã Litanias facerent. Hæc ibi. Hoc triſſagium (vt ibi dicitur) eſt illud: ſanctus De⁹, ſanctus fortis, ſanctus immortalis, miſerere noſtri. Item a Concil. Toletano. 5. ca. 1. Decreto noſtro ſancimus, ut ſpecialis in cuncto regno hæc religioſa teneatur obſeruantia: ut Litania triduo ubique peragatur, & indulgentia delictorum lacrimis impetretur. Item à Concil. Toletano 6. ca. 1. ubi ſancitur de Litanijs ſolemniter perſoluendis pro obtinenda indulgentia delictorum. Item à Concil. Maguntino cap. 32. & 33. Item à Papa Zacharia in epiſtola ad Bonifaciũ: ubi ſtatuit crebrò eſoluendas eſſe ſupplicationes, ſeu Litanias, calamitatibus ingruẽtibus. Item à Papa Gregorio 13. per hoc: quòd ipſo frequentãte Litanias, flumen Tiberis quaſi incredibiliter alueum ſuũ egreſſus, ad urbis dãna, reuertitur in locum proprium: ut legitur in uita Gregorij eiuſdem, ex lib. Pontificali. 3. tomo Conciliorum. Quòd ſancti cognoſcant facta noſtra huiuſmodi; uide 1. part. q. 89. art. 8. Quod ipſos eſſe abſorptos gaudio cœleſti non impediat eo ullo modo à cognoſcendis uotis noſtris: elice efficaciter ex prima par. q. 12. art. 9.

*Vide Auguſt. in li. medit. c. 24. to. 9. & Ambr. lib. 1. de viduis parte. 3. tom. 1.

E

3 ¶ Tertiò habes: quomodo prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo exijt, uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & & conſolidetur.

QVÆST. LXXII. ART. II.

CONCL. 1a. Hoc diuinæ legis ordo requirit, vt nos, qui manentes in corpore peregrinamur à domino, in eum, per ſanctos medios reducamur. 315

¶ Examen. Ly reducamur. Hoc illud eſt: quando Deus nos ad ſeipſum conuertit; id quod tangitur in texto per ly quod

[illegible] contingit, dum per eos diuina bonitas in nos ſuum ef- ꝑ ſtipulos. Principalis enim mediator unus tantum eſt, ſcilicet
fectum infundit.

¶PROB. Quia iſte eſt ordo diuinus, ut per media ultima reducantur in Deum (ex Dionyſio.)

¶Examen. Ly media. Idest mediantibus aliquibus quæ non ſunt Deus, neque ultima. Nõ non oportet, quòd ſolũmodò per ſanctos medios idest de media hierarchia, reducamur in Deũ, ſed ſufficit, quòd per ſanctos medios, idest mediantibus ſanctis, qui non ſunt Deus neq; nos. Et hic eſt ſenſus uerus Dionyſij, tum copulationis. In cuius ſignum ſancti omnes tum ſuperiores, tum medij, tum inferiores, interpellantur ab eccleſia in Litanijs tãquam mediatores ad Deum. Vide ſuprà hoc textum reſpon. ad 2m.

Chriſtus, de quo 1. Io. 2. Siquis peccauerit aduocatum habemus apud patrem Ieſum Chriſtum iuſtum. Et Ephe. 2. Per ipſum habemus acceſſum ambo in uno ſpiritu ad patrem. Secundarij autem mediatores ſunt ſancti alij de quo Moyſes Deuter. 5. Ego fui ſequeſter & medius inter uos & Deum. Ex quo dicas à fortiori: ꝙ ſi Moyſes alijque homines (ut Daniel pro populo, Oſias, Iudith, Heſter, &c.) fuerunt medij inter peccatores & Deum, dum adhuc & ipſi peccatores eſſent: multò magis nunc ab omni miſeria ſeiuncti, & de ſe minus ſolliciti, diuinaq; charitate pleni, mediatores erunt. Secundarij ſunt ij, quia uirtutẽ hanc mediandi men dicant à primo mediatore: qui ſolus per ſeipſum in ſanguine proprio accedit ad Deum; cæteri uero præſuppoſita ipſius merito: eiuſque influentia facientes ſeipſos idoneos ad hoc.

¶PROB. Quia ex præmiſſis concluſionibus præſupponitur clara.

Spiritus ſancti, ut adiuuetis me in orationibus ueſtris ꝓ me ad Dominum, ergo nos multo fortius petere debemus à Sanctis, qui ſunt in patria, ut nos iuuẽt orationibus ad Deum.

3 Præterea, †Ad hoc eſt cõmunis conſuetudo Eccleſię, quę in litanijs Sanctorum orationẽ petit. G

Respondeo, Dicendum, ꝙ iſte ordo eſt diuinitus inſtitutus in rebus ſecundum Dionyſium, *ut per media vltima reducantur in Deum, unde cum Sancti, qui ſunt in patria, ſint Deo propinquiſſimi ** hoc diuinæ legis ordo requirit, ut nos, qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per Sanctos medios reducamur *, quod H quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos ſuum effectum infundit: & quia reditus noſter in Deum reſpondere debet proceſſui † bonitatum ipſius ad nos, ꝑ ſicut mediantibus Sanctorum ſuffragijs Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deum reduci, ut iterato beneficia eius ſumamus mediantibus Sanctis ¶: & inde eſt quòd eos * interceſſores pro nobis ad I Deum cõſtituimus, & quaſi mediatores, dum ab eis petitur, ꝙ pro nobis orent *.

Ad primum ergo dicendum, quòd ſicut non eſt propter defectum diuinæ potentiæ, quòd mediantib. ſecundis cauſis agentibus operatur, ſed eſt ad complementum ordinis uniuerſi; & ut eius bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non ſolum ſuſcipiunt bonitates proprias, ſed inſuper ꝙ alijs K cauſa bonitatis exiſtant; ita etiã non eſt propter defectum miſericordiæ ipſius, quòd oporteat eius clementiam per orationes ſanctorum pulſare, ſed eſt ad hoc, ut ordo prędictus ſeruetur in rebus.

Ad secundum dicendum, ꝙ quamuis Sancti ſuperiores ſint magis Deo accepti, quam inferiores, vtile tamen eſt etiam minores ſanctos interdum orare, & hoc propter quinque rõnes, Primo, ex hoc quòd quandoq; aliquis habet maiorem deuotionem ad minorem Sanctũ, quàm ad Sanctum maiorem, ex deuotione autem maxime dependet orationis effectus. Secundo autem, propter faſtidium tollendum; quia aſſiduitas vnius rei faſtidium parit, per hoc autem, ꝙ diuerſos Sanctos oramus, quaſi in ſingulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertio, quia quibuſdam Sanctis datum eſt in aliquibus ſpecialibus cauſis præcipue patrocinari, ſicut Antonio ad ignem infernalem. Quarto, ut omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quinto, quia plurium orationibus quandoq; impetratur quod vnius oratione non impetratur.

Ad tertium dicendum, ꝙ oratio eſt actus quidam, actus autem ſunt particularium ſuppoſitorum, & ideo ſi diceremus Chriſte ora pro nobis, niſi aliquid adderemus, uideretur hoc ad perſonam Chriſti referri, & ita videretur eſſe conſonũ illi errori Neſtorij, qui diſtinxit in Chriſto perſonam filij hoĩs à perſona filij Dei; uel errori Arrij, qui poſuit perſonam Filij minorem patre. Vnde ad hos errores euitandos Eccleſia non dicit: Chriſte ora pro nobis: ſed Chriſte audi nos, uel miſerere nobis.

Ad quartum dicendum, ꝙ non dicuntur Sancti preces no-

† Aug. in li. Medit. c. 11. to. 9. & in ser. 18. de ſanctis, & eſt 2. de Annunt. to. 10.

* Ca. 5. eccleſiaſtic. hierar. p. 1. parum ante me. concl. ∞

¶CONCL. 2a. Sicut mediantibus ſanctorum ſuffragijs Dei beneficia in nos deueniunt: ita oportet, nos in Deum reduci, ut iterato beneficia eius ſumamus mediantibus ſanctis.

¶Corollarium. Habetur ergo hinc: & quòd ſancti orant ꝓ nobis*, etiam ſi non rogentur à nobis; ꝙ beneficia ex talibus eorum ſuffragijs nobis impenduntur. Hoc autem deſignatur in concluſione uſq; ad ly ita: ex quo mox quaſi deducitur ibi aliud, ſcilicet ꝙ nos excitari debere* ad inuocãdum fiducialius ſanctos tanquam ſic argumentantes. Si ſancti ipſi nobis beneficia ſuffragijs ſuis conferebant, nõ rogati: multò magis, ſi à nobis rogabuntur, beneficia conferent.

† Albertanı. concl. ꝑ

cone. ſ Augu. in li. de cura pro mort. gerẽda c. 14. & 15. tom. 4. & Hieron. homil. 3. in Cant. cõncord. inter Iniqum & me. tom. 7.

¶PROB. Quia reditus noſter in Deũ reſpondere debet ꝓceſſui bonitatum ipſius ad nos.

¶NOT. Hoc eſt illud ſolitum à philoſopho dici, ꝙ finis debet correſpondere principio. Hoc enim philoſophicum uocãdo ad arcem theologiæ, talem propoſitionem in probatione expreſſam D. Thomas effecit.

1m de maiori. Niſi quatenus creat, apud eum ſe facilius gratiã obtinere. R. uel niſi quatenus credit, eum nolle talem ordinem ſeruari. S. Tunc nihil contra. Nam credimus, Deum uelle ſeruari talem ordinem, ut per ſanctos tanquam mediatores accedamus ad ipſum: et is quòd omnibus ſanctis ille & ut, & à nobis accedatur, magis in infinitum miſericors. Sicut enim non eſt propter defectum diuinæ potentiæ ꝙ &c. ut in text.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. R. negetur illatio. S. Ratio eſt: quia quamuis ſancti ſuperiores ſint magis Deo accepti &c. ut in textu.

3m đ minori * Art. ſeq.

Mediatores plures & unus tñ ee ſcripturis, & ex concil. Senonen. in appen. ſequen.

¶CONCL. 3a. Dum nos petimus à ſanctis, quòd pro nobis orent, conſtituimus eos interceſſores pro nobis ad Deum, & quaſi mediatores.

¶Examen. Ly quaſi. Hoc ſtat tanquam expreſſiuum: ſi ſermo ſit de mediatore etiam non primo. Reuera enim ſunt mediatores inter nos & Deum. Vel ly quaſi tenetur diminutiuè: non quia non ſint reuera mediatores, ſed quia non ſunt primi.

Chriſtũ, R. abſolute ſumptũ: nõ, cũ additione relata ad humanã naturã. S. Tunc nihil &c. Non .o. eſt ſimile de alijs ſanctis, & de Chriſto: qm̃ alij ſunt puri homines, & cõſequenter cõuenit illis, tãquã ſuppoſitis quibuſdã, orare. Chriſtus uerò nõ eſt purus hõ & id nõ cõpetit ei ſuppoſitaliter orare, ſed tñ ſecdm naturã inferiorẽ in ſe habitã .ſ. humanã, eo modo, quo & Hebr. 12. hĩ, Chriſti ſanguinẽ pro nobis orare: et Hebr. 7. & Rom. 8. ut ex obiectionibus patet. Rõ huius adducitur in lra tãti.

4m de minori. Repræſentare. R. ad notificandum aliquod incognitum: non ad conſulendũ,

vel

vel alias poſtulandum. ¶ Tunc nihil &c. Nam ſancti non dicuntur preces noſtras Deo repræſentare quaſi &c. ut in textu.

¶ Examen. Ly quaſi. Idest quia. In ſignum huius ſubditur in ſententia aduerſatiua ly quia: dicendo ſed quia eas exaudiri &c. Ac ſi dictum fuiſſet. Non dicuntur repræſentare, quia ei incognita manifeſtet, ſed quia eat &c. Et nota: quòd multis in locis alibi etiã ly quaſi, hoc modo accipitur; ut ex hoc admonitus diiudicare per te facile poteris. Quare autem potius utatur ly quaſi, quàm ly quia, eſt: quoniam in ſimilibus locutionibus talis dicẽdi phraſis maiorem euſoniam, i. ſonum uidetur generare; ſine præiudicio tñ ueritatis prædictę.

ſtras Deo repræſentare, quaſi ei incognita manifeſtẽt, ſed quia eas exaudiri à Deo petunt, uel diuinam conſulunt veritatẽ de eis, quid ſcilicet ſecundum eius prouidentiam fieri debeat.

AD QVINTVM dicendum, quòd ex hoc ipſo aliquis efficitur dignus, ut ſanctus aliquis pro eo B oret, quòd ad ipſum in ſua neceſſitate cum pura deuotione recurrit: & ita non eſt ſuperfluum quòd Sanctos oremus.

5^m minor. Similiter ſancti orarent, uel non orarent; ſiue nos oremus eos, ſiue non oremus. R̄. negando iſta ſ. Ad rationem reſpondetur: quòd ſi ſumus digni, tunc pro nobis orant: ſed digni efficimur ad hoc ex eo, quòd ad ſanctos ipſos cum pura deuotione recurrimus: ut in textu.

¶ *Corellarium.* Ergo quaſi implicationem oppoſitorum uolebat arguens, quando optabat nos fore dignos, ut ſancti pro nobis orarent: & ex alia parte diſſuadebat, nos recurrere ad illos. C Quaſi diceret; dignos uos nolo, & ſimul indignos: uel ſic ſaltẽ; dignos uos uolo, ſed uiam ueniendi ad hanc dignitatem nobis ſurripio. Quod autem ſic uellet arguens, patet ex reſponſo: ex quo habetur, quòd uia perueniendi ad hanc dignitatem quòd ſancti orent pro nobis eſt hæc, quòd ſcilicet nos deuoto corde ac precibus recurramus ad illos in neceſſitatibus noſtris.

Vnde efficimur digni, quòd ſancti orent pro nobis.

¶ Examen. Ly ſimiliter. Ideſt tantundem. Verbum hoc dicebatur in argumento: & ut patet, iuxta ſenſum arguẽtis (quandoquidem argumenta hæc hæreticorum perſonam induunt) ſignificat idem, quod diximus.

APPENDIX.

1 Vid. p. S. Eccl.

EX articulo habes. ¶ Primò; quõ per rationem interimas hæreſim Pauperum de Lugduno (vt ex ſumma Fr. Ymeri, 5. par. cap 2. manuſcripta in Bibliotheca Vaticana) dicentium: Sancti non orant pro nobis; ideo non oportet implorare D eorum ſuffragia. Item Vigilantij (ut habetur ex D. Hieronimo contra ipſum) dicentis: ſancti non ſunt in noſtrum auxilium inuocandi. Item Euſthathij Sebaſt. H. ſt. Oecolampadij (Prat. tit. eorum) dicentium: ſanctos non honorandos, neque orandos eſſe. Item Publicanorum (Prat. Publicani) dicentum: ſanctorum ſuffragia in cœlis regnantium non eſſe expetenda. Item Catharorum (ut refert Card. Turrecremata, de eccl. lib. 4. ca. 35. dicentium non eſſe imploranda auxilia. B. Virginis, nec Angelorum nec ſanctorum. Item Almariei (Prat. Almar.) dicentis: altaria dicata ſanctis, & imagines thurificare, ipſorumq; inuocationes, idolatriam eſſe. Hæc omnia ſunt quædam noſtræ orationes ad ſanctos: ideoque afferuntur hic. Item Bezanitarum (Prat. Bezanitæ) dicentium: quòd inuocationis ſanctorum fundamenta per optimos & ſanctos Patres iecit Sathan. Quaſi, quòd optimi & ſancti patres potuerint eſſe optimi & ſancti; & tamen, hoc Sathanico ſpiritui inſeruientes, aut ab ipſo decepti: cum tamen Apoſtolus in eorum perſona dicat 2. Corin. 2. Non ignoramus cogitationes eius: ideſt Sathanæ & Rom. 16. Pro eis oret, ut dominus conterat Sathanam uelociter ſub pedibus eorum, & Epheſ. 4. Teſtificetur, patres ipſos nobis à Deo datos, ne ſimus tanquam paruuli fluctuantes, & circumferamur omni uento doctrinæ.

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtẽdas: prædictas hæreſes meritò damnari à ſcripturis. 2. Petr. 1 Dabo autem operam, & frequenter, habere uos poſt obitum meum, ut horum omnium memoriã faciatis. Hęc ibi. Vbi aperte promittit ſe poſt mortem oratorum pro eis. Item à Concil. Senonenſi in ſuis decret. fidei catholicæ, decreto. 13. In eam demum hæreticus incidit inſaniam, ut uiuos ſanctorum, qui in cęlis ſunt defraudet auxilijs; quaſi uel preces nõ audiant, uel noſtris calamitatibus non tangantur; quaſi diuinæ clementiæ deroget, quòd qui Chriſto famulatus fuerit, hoc honore dignus habeatur, ut pro cęteris in-A tercedat. Sed quàm ſit primum horum ueritati diſſonum, facile intelligit: qui beatus peruium eſſe non ignorat omniformę illud diuinitatis ſpeculum, in quo quicquid eorum interſit, illuceſcat. Porrò quod ad 2^m attinet qui fieri poteſt, ut noſtris nõ afficiantur incommodis, quorum nunquam excidit charitas: quibus tantum gaudium ſuper uno peccatore pœnitentiam agente? Abraham, cũ hic diuerſaretur, pro ſalute ſodomitarum apud dominum ſemel & iterum interpellauit, ut pro certo iuſtorum numero, qui inter eos reperiretur, toti parceret ciuitati. An nunc, cùm in cœlo glorioſus regnat, uſque adeò refriguit eius charitas: ut immemor filiorum ſuorum factus non oret pro ijs, qui in hoc procelloſo mari diris iactantur fluctibus? Nihil autem diuinæ bonitati, uel omnipotentiæ deperit, quæ ſumma & incomprehenſibili ſapientia infima quæque per intermedia moderatur & regit: neque minus onus eſt mediator Dei & hominum Ieſus Chriſtus: ſi iuxta ſacrum Aurelianenſis concilij atque aliorum quàm plurium inſtitutioné Litanijs ad aliquos ſanctorum conuertamur; Chriſto tamen accepta ferantur omnia, per quem omne id genus interueniendi munus, cæteraque in humanum genus beneficia deriuentur. Abſit igitur ut tam ſint apud aliquem, hæreticorũ prauis grege; ut cum Manicheis, Catharis, &c. Pluris ſit ſacrorum conciliorũ authoritas: quibus ſi quis pertinacius obſtiterit, hunc pœnis in hæreticos à maieſtatibus declaramus coercendum. Hęc ibi. Vbi illud, quod dicit, quòd ſancti afficiuntur noſtris incommodis, non intelligas; niſi quantum ad effectum ſubleuandi miſerias noſtras, mediantibus orationib. ſuis: ſicut & in ſcripturis conſueuit dici de Deo, Geneſ. 6. quòd fuit tactus dolore cordis intrinſecus, & pſal. 6. quòd in ipſo eſt furor & ira, & quòd miſericordiæ pſal. 88. quæ, cum alijs huiuſmodi, proculdubio intelliguntur non quantum ad affectum, ſed quantum ad ſimilitudinem effectus. 1. par. q. 3. art. 2. Vnde concilij dictum illud, cum dicto art. 1. ad 2^m, facillimè concordare potes rectum ſenſum vtrobique tenendo. Item à concil. Niceno. 2. action. 2. vbi ex Baſilio in epiſtula ad Iulianum apoſtatam dicit. Suſcipio etiam ſanctos Apoſtolos, prophetas, & martires, qui pro me apud Deũ ſupplicant; quò per illorum mediationem propitius mihi ſit Deus benigniſſimus, & remiſſionem peccatorum mihi gratis largiatur. Quam ob cauſam & hiſtorias imaginum illorum honoro, & palam adoro. Hoc enim nobis traditum à ſanctis Apoſtolis non eſt prohibendum. Hæc ibi concilium. Item à concil. Trid. ſeſſ. 25. decret. de innocatione, & uenerati ſanct. Mandat ſancta Synodus omnibus docendi munus, curamque ſuſtinentibus ut diligenter fideles inſtruant, docentes eos: ſanctos unà cum Chriſto regnantes orationes ſuas pro hominibus Deo offerre, bonum atque utile eſſe eos ſuppliciter inuocare; & ob beneficia impetranda à Deo per filium eius Ieſum Chriſtum, qui ſolus redemptor noſter eſt, ad eorum orationes, opem, auxiliumq; confugere. Illos vero qui negant ſanctos æterna fœlicitate in cœlo fruentes inuocandos eſſe, aut qui aſſerunt, uel illos pro hominibus non orare uel eorum, ut pro nobis etiam ſingulis orent, idolatriam eſſe, uel pugnare cum uerbo Dei, uel aduerſari honori unius mediatoris Ieſu Chriſti; uel ſtultum eſſe in cęlo regnantibus uoce aut mente ſupplicare; omninò dãnandos eſſe; prout iam pridem eos damnauit, & nunc etiam damnat eccleſia. Hæc ibi. Item à concil. Lateran. maximo ſub Innoc. 3. cap. Damnamus. Ibi namq; in fine damnatur doctrina Almarici. Et à Conc. Trid. ſeſſ. ead. Specialiter eũdem uaſ prædicta hæreſis Almarici per hoc, quòd mandat, imagines ſanctorum in tẽplis habendas, eisq; honorẽ debitũ impertiendũ; nõ ut olim fiebat à gentibus, ſed modo, quo honos, qui eis exhibetur, ad prothotypa repræſentata refert. Hoc ipſũ & à S. Tho. hi. 3. par. q. 25. ar. 3. & 4. 3

Oſa ad ſe. pœnitentia ſancti cognoſcunt in uerbo ſecũdum concilium.

Concil. 1. Aurel. ca. 23. uel 19. de cõſec. diſt. 3. ca. rogationes.

A ſanctis Apoſtolis traditum eſt nobis dogma orandi ſanctos in cęlo exiſtentes.

¶ Tertiò habes: quõ per rationẽ prædicta patrum pro quanto nos debere ſanctos interpellare ad orandum pro nobis inſinuant, & intelligas, & probes & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ea ijs uiciſſim Angelica doctrina 4 hæc declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXII. ART. III.

CONCL. 1^a. Orationes, ſiue expreſſæ, ſiue interpretatiuæ ſanctorũ ſũt, quãtũ in eis eſt, efficaces ad impetrãdũ, quod petũt. 316

¶ Examen

¶Examen. Ly expreſſe, ly interpretatiue. Idest &c. ut in textu.

¶PROB. Quia de ſe patet.

¶NOT. Et merito Alioquin beati non eſſent beati. Hoc.n. ad perfectionem beatitudinis pertinet,ut homo habeat quicquid uelit, nec aliquid inordinatè uelit.ar.1.corp.

¶CONCL. 1ª. Ex parte noſtra poteſt eſſe defectus.ꝙ nõ cõſequamur fructum orationum ſanctorum interpretatiuarum.i. ſecundum ꝙ pro nobis orare dicuntur ex hoc,quòd merita eorum nobis proficiunt.

¶Corollarium. Ergo ex parte ipſorum ſanctorum, quando meritis ſuis pro nobis intercedunt fructum ſemper conſequeremur : niſi nos metipſi utilitatē ipſam indede [...] procuenientem impediremus ne uſque ad nos pertingeret.

¶PROB. Quia patere præſupponitur.

¶CONCL. 3ª. Orationes ſanctorū expreſſæ,idest ſecundū ꝙ orāt pro nobis uotis ſuis aliquid nobis poſtulando,exaudiuntur ſemper.

¶PROB. Quia ſancti ſic poſtulā nõ nolunt, niſi qd Deus uult;nec petunt,niſi quod uolunt fieri.

CONCL. 4ª. Non eſt mirum, ſi orationes ſanctorum expreſſæ per modum uoluntatis antecedentis interdum nõ implentur.

¶NOT. Huiuſmodi orationes ſunt, quando ſancti poſtulant pro omnibus & ſingulis ut ad uitam æternam perueniant. Voluntas enim antecedens eſt in hac re conſideratur:quoniā naturam hominū, ut ſic,attendunt.Pro quo melius intelligendo uide 1. par.q. 19.ar.6.

¶PROB. Quia nec uoluntas Dei antecedens ſemper impletur, ut 1. par. q. q.nunc citata

1ᵐ minor. De his non exaudiū

his, quæ ad eos pertinent ; ſed de F his h non exaudiuntur.Vnde dicitur Apocalipſis ſexto, quòd martyribus petentibus uindictam de his, quæ ſunt ſuper terram dictum eſt, ut requieſcerent modicum tempus adhuc, donec impleretur numerus fratrum ſuorum : ergo multo minus exaudiuntur de his , quæ ad alios pertinent.

2 Præterea, Hiere.15. dicitur, Si ſteterit Moyſes,& Samuel coram me,nõ eſt anima mea ad populum iſtum , ergo Sancti non ſemper exaudiuntur,cum pro nobis orant ad Deum. G

3 Præterea.Sancti, in patria æquales angelis Dei dicuntur , ut patet Matth. 22 ſed Angeli h nõ ſemper exaudiuntur in ſuis orationibus , quod patet ex hoc, ꝙ habetur Danielis decimo, vbi dicitur: Ego ueni propter ſermones tuos , princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi uno, & uiginti diebus . Non autem neneratin auditorium Danieli Angelus, qui loquebatur, niſi à Deo liberationem petendo, & tamen eſt impedita orationis eius impletio, ergo nec etiam alii Sancti pro nobis orantes apud Deū ſemper exaudiuntur.

4 Præterea, Quicunque oratione impetrat aliquid, quoddāmodo meretur illud:ſed ſancti, ꝙ ſunt in patria non ſunt in ſtatu merendi, ergo non poſſunt ſuis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deum.

5 Præterea. Sancti per omnia conformant uolūtatem ſuām uoluntati Dei, ergo nolūt niſi quod ſciunt Deum uelle: ſed hoc quod vult h fieri, fieret etiam eis non orantibus, ergo eorum orationes non ſunt efficaces ad aliquid impetrandum.

6 Præterea. Orationes totius cæleſtis Curię, ſi aliquid impetrare poſſunt, ſunt efficaciores, quàm omnia præſentis Eccleſiæ ſuffragia : ſed multiplicatis præſentis Eccleſiæ ſuffragiis factis ꝓ aliquo in purgatorio exiſtente, totaliter abſolueretur à pœna : cum ergo Sancti, qui ſunt in patria,eadem ratione orent pro illis,qui ſunt in purgatorio, ſicut, & pro nobis; ſi nobis aliquid im- K

pertant, illos, qui ſunt in purgatorio, totaliter h orationes eorū à pœna abſoluerent , quod falſū eſt, quia ſic ſuffragia Eccleſiæ pro defunctis facta , ſuperflua eſſent.

Sed contra eſt, quod habetur ſecundi Machabæorum ultimo. Hic eſt, qui multum orat pro populo, & pro uniuerſa ſancta ciuitate, Hieremias Propheta Dei, & quod eius oratio ſit exaudita, patet per hoc quod ſequitur , quòd extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens: Accipe ſanctum gladiū munus à Deo, &c.

Præterea. Hiero.* in epiſtola cōtra Vigilantium : Dicis in libello tuo quòd dum uiuimus, mutuo ꝓ nobis orare poſſumus, & hoc poſtea improbat dicens ſic: Si Apoſtoli, & Martyres adhuc in corpore conſtituti, poſſunt orare pro cæteris quando pro ſe adhuc H debent eſſe ſoliciti, quāto magis poſt coronas, uictorias, & triumphos.

Præterea, Ad hoc eſt conſuetudo Eccleſię , quæ frequenter petit, ut ſanctorum orationibus adiuuetur.

Resp. Dicendum, quòd Sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione expreſſa, dum uotis ſuis aures diuinæ clementiæ pro nobis pulſant. Alio modo quaſi oratione interpretatiua, ſcilicet per eorum merita, quæ in conſpectu eius exiſtentia non ſolum eis cedunt ad gloriam: ſed ſunt nobis etiam ſuffragia, & orationes quædam, ſicut etiam ſanguis Chriſti pro nobis dicitur ueniam petere.ᵐ Vtroque autem modo Sanctorum orationes ſunt, quantum eſt in eis, efficaces ad impetrandum quod petūt ⁿ 1 ſed° ex † parte noſtra poteſt eſſe defectus, ꝙ non conſequamur fructum orationum ipſorum, ſecundum quod pro nobis orare dicuntur, ex hoc ꝙ merita eorum nobis proficiunt ᑫ ſed ˢ ſecundum quòd orant pro nobis, uotis ſuis aliquid nobis poſtulando, ſemper exaudiuntur, ᵗ quia non uolunt, niſi quod Deus uult nec petunt , niſi quod uolunt fieri; quod Deus autem Deus ſimpliciter uult, impletur; niſi loquamur de uoluntate antecedente, ſecundum quam uult omnes homines ſaluos fieri, quæ non ſemper impletur. Vnde nec ᵘ eſt mirum ſi quod Sancti uolunt per hūc modum uoluntatis, interdum non impletur.

Ad primum ergo dicēdum, ꝙ illa oratio martyrū non eſt aliud, q̄ eorum deſiderium de obtinenda ſtola corporis, & ſocietate Sanctorum, qui ſaluadi ſunt, & cōſenſu, quo conſentiunt diuinę iuſtitiæ punienti malos, vnde Apocalyp.6. ſuper illud. Vſquequo Domine, &c. dicit Glo.* Deſiderāt gaudiū maius, & conſortiū Sanctorum, & iuſtitiæ Dei conſentiunt.

Ad 2ᵐ dicēdum, ꝙ Dñs loquitur ibi de Moyſe, d & Sa-

ter. ℞. negatur iſta. S. Nam illa oratio Apocalip. non infert ꝙ ſancti nõ ſint exauditi immo totum oppoſitum. Oratio enim illa martyrum non eſt aliud, quam eorum deſiderium &c. ut in textu. Ex quo habetur: ꝙ martyres ipſi orando ſic, non intendebant exaudiri aliter, quàm Deus uellet,& hoc factum eſt.

2ᵐ ex Hieremia. Moyſes & Samuel. ℞. uiuentes in præſenti uita: non aliter.S.ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet. Nam loquimur, de ſanctis in patria, nunc.

3ᵐ mi-

* Inter principiū & med. ſi Hieronymus, ſi quæ incipit. Multa in orbe nõ ſtra.to.3. *Poſt uerba citata & tale qd hēt Aug. ſer.19.de ſāctis, to. 10.

concl. m

concl. ſ

concl. t

*Gloſ. or d.n.ib.4

3m minor. Angeli nõ ſemper exaudiuntur in ſuis orationibus. ℞. negatur iſta §. Ad rationem ex Daniel. allatam, reſpondetur, quòd non concludit propoſitum ad quod ab arguente adducitur. Pugna enim iſta bonorum angelorum non intelligitur ex hoc, quòd apud Deum contrarias orationes &c. ut in tex.

Pro hoc etiam uide 1. par. quæſt. 113. artic. 8.

4m de minori. Non ſunt in ſtatu merendi. ℞. ſibi: nõ alijs. §. Tũc nihil &c. ut patet.

Itẽ illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illa § Nam tranſitur à nõ mereri ad non impetrare: cũ tamen multum differant illa duo, ut in textu patet. Vbi uide 2m. reſponſum ly uel dicendum, quòd oratio ex alio meretur &c.

*lib. 17. Moral. c. 7. non procul à fin.

¶NOT. Secũdum reſponſum ad maiorem concluſionem, negãtem ſanctorũ orationes pro nobis exaudiri, additum eſt primo. Quod quidem ſummariè dicere uult in propoſito. Dato etiam, quòd ſancti non eſſent in ſtatu merendi pro nobis, quod tamen nõ conceditur (ut patet in 1. reſponſo) tamẽ adhuc orationes illorũ pro nobis exaudirentur, quoniam ſunt in ſtatu impetrandi.

Mereri & impetrare, fundãtur ſuper diuerſa.

5m minor. Hoc, quod vult fieri fieret; etiam eis nõ orantibus. ℞. ſi vellet, hoc fieri ſine medio orationum illorũ: nũ aliter. §. Tũc nihil &c. Nam multa Deus præuidet certò fienda mediantibus orationibus ſanctorũ: ita quòd non niſi mediantibus eiſdem, prouenirent unquàm. Vnde vult Deus illa fieri, ſed non, niſi talibus medijs.

Corollarium. Oportet ergo ut orationes huiuſmodi fiant pro uoluntate Dei in effectu implenda. Et hinc eſt, quòd taliter orantes, ut ſic, ſunt cooperatores Dei: quo nihil diuinius. Ergo taliter orantes non fruſtratoriè aguut, ut argumentum intendebat.

¶NOT. Simile quid doctrinæ reſponſi huius textualis eſt diſputatio de prædeſtinatione, & alijs huiuſmodi. In his ergo diſputationibus memento ſemper: quòd Deus futurum euentũ infallibilẽ prædeſtinatorũ uoluit eſſe mediantibus piis uij operibus prædeſtinati in gratia uel ſtis ſimul & arbitrij eius libertate. Vnde ſi talis per non poſſibile nõ operaretur modo, quo à Deo præuiſum eſt ipſe non ſaluaretur. Et licet hoc ſit impoſſibile ſicut antecedens (cõſiderata infallibilitate prædeſtinationis) tamen conſequentia illa eſt omnino neceſſaria. Sicut ergo ridẽdi eſſent ij, qui ad euentũ certo futurũ, medijs tamẽ ſuis orationibus, nollent per orationes proprias concurrere; nihilominus uellent effectum illum de facto uenire (ut colligitur ex præſenti textu.) ita deridendi ſunt & ij, qui dicunt, ſi ſumus præde

Multa vult Deus fieri non abſque medijs.

A ſtinati, faciamus quicquid uelimus, quoniam infallibiliter ſaluabimur. Pro captu meliori dictos uide 1. par. quæſt. 23. artic. 6. 7 & 8.

6n de concluſione. Si nobis aliquid impetrant, illos, qui ſunt in purgatorio totaliter orationes eorũ à pœna abſoluerẽt. ℞. negatur hoc. § Nam aliud eſt loqui de ſuffragijs eccleſiæ pro mortuis & aliud de orationibus ſanctorũ pro eiſdem. Nam ſuffragia eccleſiæ pro defunctis ſunt quaſi quædam &c. ut in textu.

Rñſio 1a.

& Samuele ſecũdum ſtatum, quo fuerunt in hac uita. Ipſi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei reſtitiſſe, ut *Glo. interlinearis dicit, & tamen ſi in illo tempore fuiſſent, non potuiſſent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam, & hic eſt illius literæ intellectus.

AD TERTIVM dicendum, quòd iſta pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum contrarias orationes funderent, ſed quia contraria merita ex diuerſis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam ſententiam expectantes, & hoc eſt quod *Gregorius decimo ſeptimo moralium, exponens prædicta uerba Danie. dicit: Sublimes ſpiritus gentibus principantes nequaquam pro iniuſte agentibus decertant, ſi eorum facta rectè iudicantes examinant, cunque uniuſcuiuſque gentis, uel culpa, uel iuſtitia ad ſupernæ curiæ ſolum dúcitur, eiuſdem gentis præpoſitus, uel obtinuiſſe in certamine, uel non obtinuiſſe perhibetur, quorum tamen omnium una uictoria eſt ſuper ſe opificis uoluntas ſumma, quam dum ſemper aſpiciunt quod obtinere non ualent, nequaquam uolunt nec petunt, ex quo etiam patet quòd orationes eorum ſemper exaudiuntur.

AD QVARTVM dicendum, quòd licet Sancti non ſint in ſtatu merendi ſibi, poſtquam ſunt in patria, ſunt tamen in ſtatũ merendi ab aliis, uel potius ex merito p̃cedenti alios iuuandi: hoc enim apud Deum uiuentes meruerunt, ut orationes eorum exaudirentur poſt mortem. *Vel dicendum, quòd oratio ex alio meretur, & ex alio impetrat. B Meritum enim conſiſtit in quadam adæquatione actus ad finem, propter quem eſt; qui ei quaſi merces redditur: ſed orationis impetratio innititur liberalitati eius, qui rogatur, quod tamen ipſe nõ meruit, & ita quamuis Sancti nõ ſint in ſtatu merendi, tamen non ſequitur, quod non ſint in ſtatu impetrandi.

AD 5m dicendum, quòd ſicut ex authoritate Grego. *inducta C patet, Sancti, uel angeli nolunt, niſi quod in diuina uoluntate cõſpiciunt; & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum eſt infructuoſa, quia etiam ſicut dicit Auguſtinus in libro de Prædeſtinatione Sanctorum, orationes Sanctorum in prædeſtinatis proſunt: quia forte præordinatũ eſt, ut intercedentium orationibus ſaluentur, & ita etiam Deus vult, ut orationibus Sanctorum D impleatur illud quod Sancti uident eum uelle.

AD 6m dicendum, quòd ſuffragia Eccleſiæ pro defunctis ſunt quaſi quædam ſatisfactiones ui-

*Gloſ. in ter li. ibidem.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationẽ interimat hæreſim Huſſitarũ (Pra. Huſſitæ.) dicentium, quòd orationes inutiles ſunt quia oĩa fiunt neceſſitate abſoluta. Si enim omnia euenirẽt de neceſſitate abſoluta; non eſſet, quòd orationes fierent: & per conſequens nec exaudirentur. Quod non tantum de oratoribus, ſed & de rãctis Huſſitæ per eandem rationem uoluiſſe uidentur. Cum ergo probet ſic ſanctus Doctor, quòd orationes ſanctorũ exaudiuntur, per hoc ſimul oſtendis, quòd illorũ orationes nõ ſunt inutiles, & conſequenter, quòd nõn omnia de abſoluta neceſſitate fiunt: & per idem aduerſus Huſſitas militat efficaciter.

Vtil. pro S. Eccleſ. &c.

*In ſolut. art. 1. huius ar.

*In lib. 2. qui eſt de bono perſeuerãtiæ c. 22. to. 7

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, illiſ meritò damnari à concil. Conſtantiẽ ſi ſeſſ. 15. Hæc ſacroſancta ſynodus reprobat, atque condemnat libros Io. Huſſ, atq; ipſos comburendos publicè & ſolemniter decernit, & diffinit, adijciens propter præmiſſa, omnem eius doctrinam meritò eſſe, & fore ſuſpectam de fide, & ab omnibus Chriſti fidelibus cui tandam Hæc ibi. Si ergo totam eius doctrinam damnat, utiq; & prædictam de orationibus.

3 ¶Tertiò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatam ab Apocal. 5. quòd orationes ſanctorũ exaudiuntur, E quando uidit ibi Ioannes uigintiquatuor ſeniores habentes ſinguli citharas & phialas aureas plenas odoramẽtorũ, quæ ſunt orationes ſanctorum. Item Apocal. 7. Data ſunt illi incenſa multa, ut daret de orationibus ſanctorũ ſuper altare aureum, quod eſt ante thronum Dei: & aſcendit fumus incẽſorũ de orationibus ſanctorum de manu Angeli coram Deo. Hæc ibi. Ecce, quòd per ly odoramẽtorũ inſinuat id, quod iam diximus. Nam tũc Deus dicitur oderari aliquã orationem quando exaudit. Gen. 8. odoratus eſt dominus odorẽ ſuauitatis, & ephe. 5. tradidit ſemet ipſum pro nobis hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Hoc eſt Deus exaudiuit ipſum Noẽ orantem, & exaudiuit Chriſti ſanguinem aſperſum pro nobis loquentem. Hebr. 12. in oblatione crucis. Item ab eccleſia in collecta. Quia non deſinis propinus

inuenia

intueri, quos talibus auxiliis conceſſeris adiuuari. Ecce. Loquitur Deo de ſanctorum orationibus: & illas per talem modum loquendi exaudiri ab ipſo deſignat. Itē à Ioh. 9. Si quis cultor Dei eſt, & uoluntatem eius facit; hūc Deus exaudit. Quis autem magis Dei eſt cultor, uoluntatem eius faciēs, quàm ſancti in patria? Item à concil. Trid. ſeſſ. 25. decret. de inuoc. ſanct. Inſtruāt: bonum atque utile eſſe inuocare eos: & ob beneficia impetranda à Deo ad eorum orationes, confugere: ſanctorum quoque corpora à fidelibus ueneranda eſſe; per quæ multa beneficia à Deo hominibus præſtantur. Hæc ibi. Vbi nota quod exauditione orationum ſanctorum ly utile eſt eos inuocare: ly ob beneficia impetranda. Itē nota ly per quæ multa beneficia à Deo hominibus præſtantur. Per hoc enim, quod per corpora ſanctorum beneficia nobis præſtantur, monſtratur à fortiori, quod per orationes animarum illorum beneficia in nos prouenianto quæ non fierent niſi exaudirentur. Item è Machab. ut in arg. 1. ſed contra. Item è tota eccleſia ubi in collectis, orationibus ſanctorum cōnectit intercesſionem Chriſti. Nam orationes omnes in quibus ſuffrag a ſanctorū poſtulat, terminat ſic, per Chriſtum dominum noſtrum. patet autē quod Chriſtus exauditus eſt pro reuerētia ſua Heb. 5. & exauditur eo modo, quo uult exaudiri. Per hoc igitur, quod interceſſores ſecūdarios, qui ſunt ſancti, interceſſori primo, qui eſt Chriſtus, colligat ibi eccleſia, declarat: quod orationes ſanctorū exaudiuntur de his, quæ poſtuiāt; uel ad literam concedendo poſtulata, uel ſaltem eo modo, quo ipſi uolunt ſiue antecedente ſiue conſequente uoluntate. Et, ul a ad, declarat eū ecc. a

Rñſio 2a.

Tho. 4 d. 48. q. 1. ar. 4. q. 1. & ſeq.

*Al ordinantur.

Orat'ões eccleſiæ, & ſuffragia ſanctorū poſtulantes, quare terminaꝰ p Chřm dominū noſtrum.

uentium uice mortuorum, & ſecundum hoc mortuos à pœna abſoluunt, quam non ſoluerunt: Sed Sancti, qui ſunt in patria, nō ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, & ideo non eſt ſimile de eorum orationibus, & Eccleſiæ ſuffragiis.

QVAESTIO LXXIII.

De ſignis quæ iudicium præcedent, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de ſignis, quæ iudiciū præcedent.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua ſigna præcedent.

Secundo, Vtrum ſecundum ueritatem ſol, & luna obſcurari tūc debeant.

Tertio, Vtrum uirtutes cælorū Domino ueniente moueātur.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqua ſigna præcedent aduentum Domini ad iudicium.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd aduentū Domini ad iudicium, nō præcedent aliqua ſigna, quia 1. Theſſa. 5. Cum h dixerint pax, & ſecuritas, repentinus ei ſuperueniet interitus: ſed non eſſet pax, & ſecuritas ſi homines per ſigna præcedentia terrentur, h ergo ſigna non præcedent illum aduentum.

2 Præterea, Signa ad h manifeſtationem alicuius requiruntur: ſed h aduentus eius debet eſſe occultus: unde & 1. Theſſ. 5. Dies Domini ſicut fur ita in nocte ueniet, ergo ſigna non debent ipſum præcedere.

3 Præterea, Tempus primi aduentus fuit præcognitum à Prophetis, quod non eſt de ſecundo aduentu: ſed primum aduentum Chriſti non præceſſerunt aliqua huiuſmodi, h ergo nec ſecūdum præcedent.

SED CONTRA A eſt quod dicitur Luc. 21. Erunt ſigna in ſole, & luna, & ſtellis

F Præterea, Hiero. ponit 15. ſigna præcedentia iudicium, dicēs, quòd primo die maria omnia exaltabuntur 15. cubitis ſuper montes. Secundo e omnia æquora proſternentur in profundum, quod uix uideri poterunt. Tertio, redigentur in ſtatum antiquū. Quarto, belnæ omnes, & alia, quæ mouentur in aquis, congregabuntur e & leuabunt capita ſuper pelagus more contentionis inuicem mugientes.
G Quinto e omnia uolatilia cæli congregabuntur in cāpis inuicem plorantes, non guſtantes aliquid nec bibentes. Sexto, flumina ignea ſurgent cōtra firmamentum ab Occaſu ſolis uſque ad Ortum corruentia. Septimo, oīa ſydera errantia, & fixa ex ſe ſpargēt igneus comas ſicut cometæ. Octauo e erit magnus terræ motus, ut omnia animalia proſternātur. Nono, om
H nes plantæ ſanguineum dabunt rorem. Decimo, omnes lapides parui, & magni diuidentur in quatuor partes, unaquaque aliā collidente. Vndecimo, omnes colles, & montes, & ædificia in puluerem redigentur. Duodecimo, omnia iumenta uenient ad campos de ſyluis, & montibus rugentia, & nihil guſtantia. Decimotertio, omnia ſepulchra ab ortu ſolis patebunt cadaueribus
I ad reſurgendum. Decimoquarto, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes, neque loquentes, neque diſcernentes. Decimoquinto, omnes morientur, & reſurgent cū mortuis longe ante defunctis.

RESPONDEO e Dicendum, quod Chriſtus ad iudicandum ueniens, in forma glorioſa apparebit propter autoritatem, quæ iudici debetur. Ad dignitatem autem indi
K ciariæ poteſtatis pertinent habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam, & ſubiectionem inducant; & ideo m aduentum Chriſti ad iudiciū uenientis multa ſigna præcedent e * ut corda hominum in ſubiectione uenturi iudicis adducātur, & ad iudiciū præparētur hmôi ſignis præmoniti: p quę autem ſint iſta ſigna e de facile ſciri non poteſt. e Signa enim, quę in Euangeliis leguntur (ut Auguſtinus * dicit ad Eſutium de fine mundi) non ſolum pertinent ad aduentum Chriſti ad iudicium: ſed etiam ad tempus deſtructionis Hieruſalem: & ad aduentum, quo Chriſtus continue Eccleſiam ſuam uiſitat; ita quòd forte, ſi diligenter aduertatur, nullum eorum inueni

tur

concl.

* Eſt in epiſt. 80. nō remote, ante me. 10. 2.

euael. p

ſia per hoc: quod mediandi officium, & uirtutem habēt ſancti à principali mediatore Chriſto: ut docuit concilium Senonenſe, ſupra ar. 2. appen. De quo & uidaar. eod. exam. 3a. concluſ.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta patrū & ſcripturarum pro quanto directè uel indirectè inſinuant orationes ſanctorū exaudiri pro nobis, & intelligas & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 5

QVÆST. LXXIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Aduētum Chriſti ad iudicium uenientis multa præcedent.

¶ PROB. 1. Quia ad dignitatem iudiciariæ poteſtatis pertinet, habere aliqua indicia, quæ ad reuerentiam ſubiectionemque erga iudicē homines inducant. 2. Quia hoc requirit præparatio hominū ad iudicium (per huiuſmodi ſcilicet ad præparationem induci.)

CONCL. 2a. Nō poteſt ſciri de facili, quæ ſint iſta ſigna.

¶ Examen. Ly quę, idest qualia, & quanta, & quotonomeia.

¶ PROB. Quia hoc patet ex Auguſtino ad Eſichiam, & parua probabilitate ſignorum in annalibus hæbræorum à Hieronimo repertorum.

1m illa-

1m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. 1. negatur A illatio. § Nam illa pax, & ſecuritas non arguit, q non ſint futura ſigna, ſed quòd parui pendentur ab eis, de quibus illa pax uerificabitur. Non enim de omnibus uerificatur, ut in tex.

¶ NOT. Sicut ex ſecuritate & pace aliquorum arguebatur, q ſigna non eſſent futura: ita ex areſcētia hominum, & ex magna timiditate, de qua in Euangel. Luc. 21. Areſcentibus hominibus præ timore, debebāt inferri ſigna futura. Et tantò magis, quantò illa pax non inferebat neceſſariò non uentura ſigna, ſicut iſta timiditas inferre poterat oppoſitum. Cæterū mirandum non eſt de hoc: quoniā ad argumentans ſemper aſſumit, quod pro ſe apparet, & ſaltē facit ſubticendo alia.

Itē ex Apoſtolo. Cùm dixerint. ℞. 2. antequàm appareāt ſigna. §. Tunc nihil contra. ut patet. Non enim ex hoc concluditur, q ſignū poſt iſtam ſecuritatē non ſint apparitura. Vide reſpōſum am. literæ ly uel poteſt dici.

¶ NOT. Diligenter aduerte quod dictum in textu circa duplicem acceptionem diei iudicij. Nam ex hoc multa concordabis.

2m de maiori Ad manifeſtat onē. ℞. 1. uel temporis determinati, uel appropinquantis ualde. §. Tunc nihil &c. Nam ſigna illa propinquitatem iudicij manifeſtabunt, tempus autem determinatum relinquendo: & ideo dies domini ſicut fur ueniet, & tamen cum hoc ſignorum præcedentia ſtabit.

Item de minori. Aduentus. ℞. 2. uel illa ſigne cōprehendēs. §. Tunc nihil &c. Nā antequam illa ſigna manifeſtiſſima appareant neſcietur tēpus illo. à ſignorum apparitionum: & ſic aduētus eius dicitur occultus, non quia ſigna non debeant præcedere. Vide reſponſum 1m. ly quamuis etiam &c. Et in ad 2m. n. 2e.

tur ad futurum aduentum pertinere (ut ipſe dicit T) quia ſigna, q̄ in Euangeliis tanguntur, ſicut pugnæ, & terrores, & hōm, à principio humani generis fuerunt, a nisi forte dicatur q tunc temporis magis inualeſcet, ſed ſecundum quam menſuram creſcentia vicinum aduentum denuntient, incertum eſt. Signa vero quæ Hyeronimus * ponit, nō aſſerit, ſed in Annalibus † Hebræorum ſe ea ſcripta repperiſſe dicit: quę etiam valde parum veriſimilitudinis habent. B

Ad primum ergo dicendum, quòd ſecundum Auguſtinum in libro ad Eſutium, circa finem mundi erit perſecutio malorum contra bonos; unde ſimul aliqui timebunt, ſcilicet boni, & alij ſecuri erunt; ſcilicet mali. Quod autem dicitur, cum dixerint pax & ſecuritas, &c. ad malos referendum eſt, qui ſigna futuri iudicij parui pendent: ad bonos vero pertinet quod dicitur Lucæ 21. Areſcentibus hominibus, &c. Vel poteſt dici, quòd omnia illa, quæ circa iudicium erunt, infra tempus iudicij computantur, ut ſic dies iudicij omnia illa cōtineat. Vnde quamuis ex ſignis apparētibus circa diem iudicii homines terreantur, ante tamen quàm ſigna illa apparere incipiant, in pace, & ſecuritate impii ſe eſſe credent poſt mortem Antichriſti; non ſtatim iudicantes mundum conſummari, ut prius exiſtimabant. C D

Ad secundum dicendum, q dies * domini dicitur ſicut fur uenire, quia ignoratur determinatum tempus, quod per ſigna illa cognoſci non poterit: quamuis etiam ſub die iudicii comprehendi poſſint omnia illa manifeſtiſſima, quæ immediate præcedent, ut dictum † eſt.

*Gloſſ. interl. ſuper illud 2. Pet. 3. Cœli enim. Rhio 2a.

†Art. præſenti ed. 1. & in corp.

†Al. Iudæorum.

*Epiſt. 80 à medio illius, in. 2.

Ratio 2a.

3m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § Non enim ſimile de primo, & ſecundo aduentu in hoc: ut patet in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò, q̄ non per rationem excludas errorem aliquorum, ut refert Alfon. Caſtr. de iuſt. hær. puniend. lib. 1. cap. 9. dicentium quòd dies iudicij erit infra annum. Item Arnoldi (Petr. Arnoldus) dicentis: mundi finem futurum eſt anno ab incarnatione Domini, Milleſimo tricenteſimo, trigeſimo quinto.

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtēdas: huiuſmodi propoſitiones temerarias & ſimiles meritò damnari ab experientia. Item à 1. Theſſ. 6. Cùm dixerint pax & ſecuritas, repentinus eis ſuperueniet interitus. Et ibid. Dies domini ſicut fur ita ueniet. Ergo nō poteſt ſciri, maximè q infrà annum illum ueniet. Item è Concil. Lateranenſi ſub Leon X. ſeſſ. 11. Tempus præfixū futurorum malorum, uel Antichriſti aduētum, aut certum iudicij prædicare, uel aſſerere nequaquam præſumant, cū ueritas dicat, non eſſe noſtrum noſſe tēpora, uel momenta, &c. Si qui autem contra præmiſſorum aliquid cōmittere quoquàm auſi fuerint, excommunicationis, ſententiā incurrant: à qua non niſi à Romano Pontifice abſoluantur. Hæc ibi. Item à Luc. 21. Erunt ſigna in Sole, Luna & Stellis. Et Ioel 2. Sol conuertetur in tenebras, & Luna in ſanguinem antequam ueniat dies Domini magnus & manifeſtus. Hæc enim omnia a ſpiis prolixius anno requirunt: maximè cū in magno numero ſucceſſiuè, ut futura credantur.

¶ Tertiò habes: q̄ non per rationē prædicta ſcripturarū, pro quanto ſigna præceſſura aduētum domini ad iudicium inſinuant, & intelligas & probes, & defendas.

¶ Quartò uides: quomodo ex ipſa uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

Vtil. pro Eccl.

*ca. 1. nō multū in more.

*In argu. præce. ex Auerroe.

Ad tertium dicendum, q in primo aduentu, Chriſtus uenit occultus, quamuis determinatum tempus eſſe: prius cognitū à prophetis, & ideo nō oportebat huiuſmodi ſigna in primo aduentu apparere: ſicut apparebunt in ſecundo aduentu, in quo manifeſtus veniet, quamuis determinatum tempus ſit occultum.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſol & luna obſcurabuntur circa iudicium.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd circa iudicium ſecundum rei veritatem ſol, & luna obſcurentur. Quia ut dicit Rabanus ſuper Matth. Nihil prohibet intelligere, h tunc temporis veraciter ſolem, & lunam, cum ſyderibus cęteris, ſuo lumine priuari: quomodo de ſole conſtat factum eſſe tēpore dominicæ paſsionis.

2 Pręterea, h Lux corporum cœleſtiū ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eā influunt in hæc inferiora: & non ſolum per motum ſed per lumen, ut dicit Auer. * in libro de ſubſtantia orbis, ſed tunc generatio ceſſabit; ergo nec lux in cœleſtibus corporibus remanebit.

3 Præterea, Inferiora corpora purgabuntur (ut quibuſdam uidetur) a qualitatibus, quibus agunt: corpus autem cęleſte nō ſolum agit per motum, ſed per lumē, ut dictum eſt, h ergo ſicut motus cœli ceſſabit, ita lumen corporum cœleſtium. E

Sed contra eſt, quòd ſecundum Aſtrologos ſol, & luna ſimul Eclipſim pati non poſſunt: ſed illa obſcuratio ſolis, & lunæ ſimul eſſe dicitur Domino ad iudicium ueniente, ergo

QVÆST. LXXIII. ART. II.

CONCL. 1a. Non eſt credibile, q Sol & Luna in ipſo momento aduentus Chriſti obſcurentur ſui luminis priuatione. 518

¶PROB.

¶PROB. Quia totus mundus innouabitur tunc.

¶*Corollarium.* Illa ergo authoritas Eſaiæ 30. adducta in 2. argum. contra intelligi poteſt de tempore illo punctali, quò ueniet Chriſtus ad iudicium. Tunc.n. quaſi exultabunt cœli luminaria in præſantis iudicis aduentantis (ut colligitur ex Pſal. 95. 97.) & per hoc, quod ex tunc primum radios lucidiores emittent.

¶CONCL. 2ª. Sol & Luna, & alia cœli luminaria tempore propinquo ante iudicium obſcurabuntur ſui luminis priuatione, uel diuerſis temporibus, uel ſimul; diuina uirtute faciente hoc ad hominem terrorem.

¶Examē. Ly diuina uirtute faciēte. Hoc refert & ad priuationem luminis, & ad ſimul eſſe priuari. Nō uidetur autem credibile, quod corpora incorruptibilia, qualia huiuſmodi ſunt, alterentur ab extrinſeco per luminis in ſe ipſis priuationē; neque quod ipſa met poteſtate propria retrahant ſuos radios, cū non ex electione, ſed ex natura radios emittant (teſte Dionyſio 7. de diuinis nominibus: ſed intelligendum eſt, quod diuina uirtute fiet, ut radij ſolis, aliorūque corporum ad terrā non perueniant. Similiter non uidetur credibile, quod ſimul tēpora Sol & Luna naturaliter obſcurētur ſi per eclipſim: quā ut patet in arg. 1. ſed contra, hoc eſt contra ſententiam Aſtrologiæ: ſed tamen diuina uirtute hoc fieri poterit.

concl. m

Quæ. 74. ar. 7. cor.

concl. p

PROB. Quia præſupponitur clara.

1ᵐ ex Rabano.

Tunc tēporis. ℞. præcedentis iudicii. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione 2ª.

¶NOT. Quōniam in authoritate Rabani fit mentio de obſcuratione luminariū tēpore dominicæ paſſionis, & ad eius inſtar futuram eſſe illā iudicij, dicitur: ideo pro pleniori huius notitia uide 3. par. q. 44. ar. 2. ad 2ᵐ.

2ᵐ maior.

Rñſo 2ª.

Lux corporum cœleſtiū ad generationē inferiorum corporū ordinatur. ℞. & ad perfectionē corporū cœleſtium eorundē. §. Tunc nihil &c. Licet enim poſt iudicium non habeant lucem ad generationem illam influendam, habebunt tamen ad ſui perfectionem, & decorem.

¶*Corollarium.* Ergo lux illa quò ad affectum dicitur immutari, ſiue (quod in idem redit) ipſa luminaria immutari quò ad lucem effectualiter. Nā lux illorū nūc duos effect⁹ habet, ſcilicet decorare ipſa cœleſtia, & influere in hæc inferiora; tunc uerò primū tantummodò reſeruabit.

non erit obſcuratio ſecundum rei ueritatem per modum eclipſis naturalis.

Præterea, Non congruit idem eſſe cauſam defectus alicuius rei, & augumenti: ſed ueniente Domino lux luminariū augēda erit. Vnde Iſa. 30. Erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis ſeptempliciter, ergo non eſt conueniens quòd ueniente Domino, lux illorum corporum ceſſet. G

RESPONDEO. Dicendum, quòd ſi loquamur de ſole, & luna, quātum ad ipſum momentum aduentus Chriſti, ſic^m non eſt credibile quòd obſcurentur ſui luminis priuatione: ⁿ quia totus mundus innouabitur Chriſto ueniente, & ſanctis reſurgentibus. Si autem loquamur de eis ſecundum tempus propinquum ante iudicium; ᵖ ſic eſſe poterit quod ſol, & luna, & alia cœli luminaria, ſui luminis priuatione obſcurabuntur, uel diuerſis temporibus, uel ſimul diuina uirtute faciente ad hominum terrorem^q.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quātum ad tempus iudicium præcedens.

AD SECVNDVM dicendum, quòd lux eſt in corporibus cœleſtibus non ſolum ad cauſandum generationem in iſtis inferioribus, ſed etiam ad eorum perfectionem, & decorem; unde nō oportet quòd, ceſſante generatione, lux corporum cœleſtium ceſſet, ſed magis augeatur.

AD TERTIVM dicendum, quòd nō uidetur eſſe probabile quòd qualitates elementares ab elementis remoueātur, quamuis quidam hoc poſuerint; ſi tamen remouerentur, non eſt ſimile de eis, & de luce, eo quòd qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, unde agunt corrumpendo. Lux autem non eſt principium actionis per uiam cōtrarietatis, ſed per uiam principii regulantis contraria, & ad concordiam reducentis; ʳ nec eſt ſimile de motu corporum cœleſtium. Motus enim eſt actus imperfecti, unde, & tolli debet quando tolletur imperfectio; quòd de luce non poteſt dici.

ARTICVLVS III.

Vtrum uirtutes cœlorum Domino ueniente commouebuntur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd uirtutes cœlorum Domino uenięte, non cōmouebuntur. Virtutes enim cœlorum dici non poſſunt niſi angeli beati, ſed^b immutabilitas eſt de ratione beatitudinis, ergo moueri non poterunt.

2 Præterea. Admirationis cauſa eſt^a ignorātia, vt patet in 1.° Metaph. ſed ſicut angelis lōge abeſt timor, ita, & ignorātia, ga ut dicit Greg. Quid eſt quod nō uidēt, qui uidentē oīa uident? ergo non poterunt per admirationē moueri, ut in litera dicitur. H

3 Præterea. Omnes angeli diuino iudicio aſſiſtunt, vñ Apoc. 6. dicitur. Omnes angeli ſtabant in circuitu throni, ſed^b uirtutes nominant unū ſpecialē ordinem in angelis, ergo non potius de eis dici potuit, nec debuit quod moueantur, quàm de aliis angelis. I

SED CONTRA eſt quod dicitur Iob 26. Columnæ cœli pauēt aduentū eius, ſed columnæ cœli nō poſſunt intelligi niſi uirtutes cœlorum, ergo uirtutes cœlorum cō mouebuntur.

Præterea, Matth. 24. dicitur. Stellæ cadent de cœlo, & uirtutes cœlorum commouebuntur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd uirtutes in Angelis dicuntur dupliciter, ut patet per Diony. ° 11. capit. Cę. hier. quandoque enim nomen uirtutum uni ordini appropriatur, ſqui ſecundum ipſum eſt medius mediæ hierarchiæ, ſecundum uerò Greg. eſt ſupremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus cœleſtibus ſpiritibus, & vtroque modo pōt accipi in propo- K

3ᵐ ad maiori.

Agunt. 2. ℞. corrūpendo: non aliter. §. Tunc nihil &c. Nam lux remanens in cœleſtibus corporibus non agit corrumpēdo, ut patet in tex.

Item illatio cōcluſionis.

Ergo &c. 2. ℞. negatur illat.o. §. Nec.n. eadem eſt ratio (ut dicitur in 2. reſpōſo litera: ly nec eſt ſimile de motu corporū cœleſtiū, & de luce. Motus enim eſt actus &c. ut ibid.

APPENDIX.

EX articulo habes primo quōd per tōnem oſtendas, meritò inſinuatum à ſcripturis, lumina ria cœli eſſe obſcurāda ut Marci. 13. In illis diebus poſt tribulationem illam ſol contenebrabitur, & luna non dabit ſplē dorem ſuum, & ſtellæ cœli erunt decidētes. Hæc ibi. Vbi per ly ſtellæ cœli erūt decidentes, intellige quod priuabuntur ſuo lumine ut in concluſione 2ª. & Exam. Vide no. poſt ad 1ᵐ. ex 3. par. Item à Matth. 24. Luc. 21. & Iohel 2. ubi ſimilia dicit.

Vel. pro S. Eccleſ. &c.

* Ariſt. li. 1. Met. c. 2. circa med.

* li. 4. Dialog. c. 33. in fin. & li. 12. Moraliū. ca. 13.

¶ Secundo habes quōd per canonem prædictaſ ſcripturas, ſū pro quanto, quod dicimus inſinuant, & intelligas, & teneas.

¶ Tertiò uides, quōd ex his uerbis Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

c. 8 t. cęle. hierarc.

QVÆST. LXXIII. ART. III.

CONCL. 1ª. Angeli omnes dicuntur moueri tunc ut ueniēte domino ad iudicium propter admirationē nouitatis, quæ in mundo erit.

¶Examen. Ly propter

119

* Hom. 34. in Euang.

pter admirationem. Quæ ſcilicet procedit non ex ignorantia, vt A ſæpius apud homines accidit, in quo ſenſu dixit aliquãdo philoſophus propter admirari, ceperunt homines philoſophari: ſed quæ procedet ex magnitudine rei, ſeu potius denotat magnitudinem rei, in quo ſenſu dicitur Matth. 8. q dominus miratus eſt audiens fidẽ Centurionis (ut Sanctus Thomas ibi exponit.)

ratur in textu. Tunc nihil &c. licet n. in Angelo non ſit ignorã tia: (ut arguit) eſt tñ in eo diuinæ uirtutis incomprehenſio, & hoc ſufficit ad illã admirationem cauſandam.

3ᵐ minor. Virtutes noſant unũ ſpecialẽ ordinẽ in Angelis. Ꝛ. & qñq; pro oĩbus cœleſtibus Angelis accipiunt. Ꝟ. ut in corp. princ. Tunc nihil &c ut ex cõcluſionibus patet. Nam prima de oĩbus Angelis eſt. 2ª. de illo ſpãli ordine: & ſic prima ant noĩe uis tutũ large. 2. ſtrictè.

ſito. In litera enim exponitur, put accipitur ſecundo modo pro omnibus angelis, & ᵐ tunc dicuntur moueri propter admirationẽ nouitatis, quæ in mundo erit ⁿ ſicut in litera dicitur. Poteſt etiam exponi prout uirtutes, eſt proprium nomen ordinis, & ᵖ tunc B ordo ille dicitur moueri prę aliis ratione effectus, q quia illi ordini ſecundum Grego.* attribuitur miracula facere, quæ maxime circa illud tempus fient, uel quia ordo ille cum ſit de media hierarchia ſecundum Dionyſ. non habet potentiam limitatam, unde oportet quòd eius miniſterium ſit circa cauſas uniuerſales. Vnde proprium officium uirtutum eſſe uidetur corpora cœleſtia moueC re, quæ ſunt cauſa eorum, quæ in natura inferiori aguntur, & hoc etiam ipſum nomen ſonat, quia uirtutes cœlorum dicuntur. Tũc ergo mouebuntur, quia ab effectu ſuo ceſſabunt, ulterius corpora cæleſtia non mouentes, ſicut nec angeli, qui ſunt ad cuſtodiam hominũ deputati, ulterius cuſtodiæ officio vacabunt.

Ad primvm ergo dicendum, quòd mutatio illa non uaD riat aliquid, quod ad eorum ſtatum pertineat, ſed refertur, uel ad effectus eorum, qui immutari poſſunt ſine eorum mutatione, uel ad nouam rerum conſiderationem, quam prius ſecundũ ſpecies concreatas uidere non poterant: hanc autem uiciſſitudinem cogitationum ab eis beatitudo nõ tollit. Vnde dicit Au.* q Deus mouet creaturã ſpiritualem per tempora.

Ad secvndvm dicẽdum, E quòd admiratio ſolet eſſe de his quæ noſtram conditionem excedunt, uel facultatem: & ſecũdum hoc uirtutes cælorum admirabũtur diuinam uirtutem talia faciẽtem, inquantum ab eius imitatione, & comprehenſione deficiunt per quem modum dixit Agnes, q eius pulchritudinem Sol, & Luna mirantur: & ſic non ponitur in angelo ignorantia, ſed tollitur Dei comprehenſio.

Ad tertivm patet reſpõſio ex dictis.

QVAESLIO LXXIIII.

De igne ultimæ conflagrationis, in nouem articulos diuiſa.

Deinde conſiderandũ eſt de igne ultimæ conflagrationis mundi.

Circa quod quæruntur nouem.

Primo, Vtrum aliqua mundi purgatio ſit futura.

Secundo, Vtrum per ignem ſit futura.

Tertio, Vtrũ ille ignis, ſit eiuſdem ſpeciei cũ igne elementari.

Quarto, Vtrum ignis ille ſit cælos ſuperiores purgaturus.

Quinto, Vtrũ ille ignis ſit alia elementa conſumpturus.

Sexto, Vtrum omnia elemẽta ſit purgaturus.

Septimo, Vtrum ille ignis præcedat iudicium, uel ſequatur.

Octo. Vtrum per illum ignem conſumendi ſint homines.

Nono, Vtrum per eum inuoluendi ſint reprobi.

ARTICVLVS I.

Vtrum mundi purgatio ſit futura.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd nulla mundi

ᵐ Ly moueri, Scilicet etiam localiter, ad ueniendum cum iudice Christo. Mouebitur ergo & mẽte per admirationẽ prædictam, & loco per aſſociationem ipſam.

concl. ᵖ ¶ PROB. Quia ſic dicitur in litera.

¶ CONCL. 2ª. Ordo uirtutum ſpecialis tunc mouebitur prę aliis ratione eſſe ctus duplicis.

* Homil. 34. ſ Euãgel. non multum ante medium.

¶ Examen. Ly ordo uirtutum ſpecialis. Vide 1. part. q. 108. ar. 6. q licet Gregorius & Dionyſius diſcordent in huius ordinis aſſignatione (ut dicitur ibi.) tamen diſcordantia illa non eſt ferè, niſi in uerbis. Dixi ferè, quia iuxta diuerſas conſiderationes diuerſa ſentiunt, de ipſius aſſignatione: & ideo quo ad rem non opponunt licet in uoce.

* c. 6. cæleſt. hierarch. inter principia. & medium.

¶ PROB. Quia & maxime tunc miracula, quæ ſibi attribuuntur, faciet ille ordo: & à mouendo cęleſtia corpore, quod ſibi conuenit, ceſſabunt.

1ᵐ de minori. Immutabilitas. Ꝛ. ſtatus eorũ non effectus nouæ conſiderationis rerum. Ꝟ. Tunc nihil &c. Nã uirtutes cęlorũ non mouebantur primo modo: ſed ſecundo. Hoc eſt: non mutatione ſtatus. Sed uel effectus uel etiã nouæ conſiderationis rerum: ut patet in tex. & ex concluſionibus præmiſſis.

* lib. 3. de Trinit. c. 4. 10. 5.

¶ Examen. Ly quo ad eorũ ſtatum. Hic eſt uidere diuinam eſſentiã ſemper modo uniformi: Et hic procul dubio, eſt ſtatus eſſentialis beatitudinis, pp quod ſignificandum, etiã dicitur, q ſunt æternitatis participatæ. 1. par. q. 10. ar. 5. ad 1ᵐ.

¶ Ly nouam conſiderationem. Scilicet quam habebunt uidendo res p ſpecies ſibiipſis congenitas ab initio creationis ſuæ 1. par. q. 55. ar. 2. & 3. non autem ut in uerbo. Conſideratio enim hæc ultima eſt immutabilis, & alia à prima. 1. par. q. 12. ar. 9. & 10.

2ᵐ ex philoſopho. Admirationis cauſa eſt ignorantia Ꝛ. uel exceſſus ſupra facultatẽ notitiã eorum, de quibus miramur Ꝟ. ut optime declaratur in textu.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quõ pro rõnem oñdas, merito, ſignatũ a Scripturis fuiſſe, q uirtutes cælorũ cõmouebant ueniẽte dño ad iudicium. Vt Iob. 26. Colũnę cęli pauẽt aduentũ eius. Hæc ibi. Vbi p colũnas cęli itelligũtur Angeli tanq ij, q ꝑbent robur cęlis ad influendũ in hęc inferiora, p hoc, q mouent illos; & ultra hoc colũne cęli ſpãlis ſũt qa cadẽtibus illis, in quibus Deus reperit prauitatẽ, ipſi primã ſerũt fortiter in gła ad ſeruiẽdũ Deo ubi uenit. Nota ly pauẽt de paſſione admorationis intellig., non ex infidelitate quidẽ pcedentis, de qua di lo. 7 mirabant Iudei dicẽtes: quõ hic lias ſcit &c? Sed ex deuotione, de qua Luc. 2. erant Ioſeph & Maria mirãtes ſu p his &c. Itẽ à Matt. 24. Virtutes cœlorũ commouebũtur, & Mat. 13. Virtutes, q i cęlis ſũt, mouebũt, & Luc. 21. Virtutes cœlorũ mouebũt. Et quaſi exponẽs ſe ſubdit: tunc uidebunt filium hoĩs uenientẽ in nube, cum poteſtate magna & maieſtate. Id eſt cũ ipſarũ uirtutũ maxima comitiua. Itẽ ab Eſaiæ 3. Dñs ad iudicium ueniet, cum ſenibus populi ſui, & principibus eius.

Vól. ꝑ S. Eccle. &c.

* In corp. ar

Colũnæ cęli, dupliciter.

¶ Secundo habes: quõ p rationem ꝑdictã ſcripturarum, pro quanto uirtutes cœlorũ tũc commouendas inſinuant, & intelligas & tuearis.

910 Tho. 4 d. 47. q. 2. a. 1. & ſeq.

¶ Tertio habes: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆSTIO. LXXIIII. ART. I.

CONCL. 1ª. Oportet, quòd qñ homo per corpus glorificabitur, alia etiam mundi corpora ad meliorẽ ſtatũ mutẽtur. PROB.

920

¶PROB. 1. Quia mundus aliquo modo factus eſt propter hominem. 2. Quia congruit, ut tunc locus ſit conuenientior, & aſpectus delectabilior.

¶Examen Ly aliquo modo. Non totaliter. Nam mundus factus eſt etiam propter eſſe ſuum, iuxta illud Sap. 1. Creauit omnia ut eſſent, & principaliter quidē propter Deum iuxta illud Prouerb. 16. uniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt dominus. Dicitur autem factus propter hominē, quia in ſeruitium eius: iuxta illud Gen. 1. dominamini piſcibus maris, & uolatilibus cęli, & uniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terrā. Et Heb. 1. omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus in miniſteriū miſſi, propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Ideſt propter homines æternæ ſalutis capaces.

F res corporales ſubiectum infectionis culpæ, &c. uſque incluſiue ad ly mundatione indiget.

¶Examen. Ly loca in quibus aliq. crimina ſunt commiſſa non reputantur idonea &c. Hoc declaratur ſimul, & confirmatur à ſummis Pontificibus, de conſecr. eccleſ. uel altar. cap. 5. Si eccleſia. & c. Aqua & c. cōſuluiſti, & ca. propoſuiſti: ubi determinat, q. eccleſiæ & nō cōſecratæ uel per effuſionē ſeminis, aut ſanguinis, uel per ſepultionē corporū excōmunicatorū incōgruitatē quandā cōtrahant; à qua per reconciliationem ſacerdotū factā tanq̄ per purgationē quandā expiari debēt, ad hoc ut ſint diuinis officiis apta.

purgatio futura. Non enim purgatione indiget, niſi quod eſt immunundum, ſed creaturæ Dei non ſunt [h] immundæ: vnde dicitur. Actu. 10. Quod Deus mundauit, uel creauit, tu ne commune dixeris, id eſt, immūndum, ergo creaturæ mundi non purgabuntur. G

2 Prɇterea. Purgatio ſecundum diuinam iuſtitiam ordinatur ad auferendum immūditiam culpę, ſicut patet de pugatione poſt mortem, ſed in elementis huius mundi nulla poteſt eſſe culpæ infectio, ergo uidetur quòd purgatione non indigeant.

3 Præterea, Vnumquodque dicitur purgari quando ſeparatur, quod eſt extraneum ab ipſo, inducens in eo ignobilitatem, ſeparatio enim eius, quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, ſed magis diminutio, ſed hoc ad perfectionem, & nobilitatem elementorum pertinet, quòd aliquid extraneæ naturę eſt eis mixtum, quia forma corporis mixti, eſt nobilior quam forma ſimplicis, ergo uidetur quòd elementa huius mundi nullo modo conuenienter poſſint purgari. H

Sed contra. Omnis innouatio fit per aliquam purgationem: ſed elementa innouabuntur: vnde Apoc. 21. dicitur: Vidi cælum nouum, & terram nouam. Primum enim cœlum, & prima terra abiit, ergo elementa purgabuntur.

Præterea, Primæ ad Corint. 7. ſuper illud, præterit figura huius mundi, dicit Glo.* Pulchritudo huius mundi, mundanorum ignium conflagratione peribit, & ſic idem quod prius. K

Respondeo, dicendum, quòd quia mundus propter hominem aliquo modo factus eſt, [m] oportet quòd quando homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem ſtatum mutentur, [o] ut ſit locus conuenientior, & aſpectus delectabilior. [p] Ad hoc autem quòd homo gloriam corporis conſequatur oportet prius remoueri ea, quæ gloriæ opponuntur, quæ ſunt duo, ſcilicet corruptio, & infectio culpæ [q] quia ut dicitur 1. Corint. 15. Corruptio in corruptelam non poſſidebit; & à ciuitate glorie omnes immundi foris erunt, Apoc. ult. Et ſimiliter etiam oportet elementa mundi purgari à contrariis diſpoſitionibus; antequam in nouitate gloriæ adducātur, proportionaliter ei, quod de homine dictum* eſt. Quamuis autem res corporalis ſubiectum infectionis culpæ proprie eſſe non poſſit, tamen ex culpa quædam incongruitas in rebus corruptis relinquitur ad hoc quòd ſpiritualibus ditentur; & inde uidemus quod loca, in quibus aliqua crimina ſunt commiſſa, non reputantur idonea ad aliqua ſacra exercenda in eis niſi purgatione quadam præmiſſa: & ſecundum hoc ex peccatis hominum quandam inidoneitatem ad gloriæ ſuſceptionem pars mundi recipit, quæ in uſum noſtrum cedit, unde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium locum propter elementorum con- I tactum multæ ſunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum, quæ puritati eorum derogant, & ideo [s] ab his oportet elementa purgari ad hoc, quòd decenter ſuſcipiant nouitatem gloriæ. [t]

Ad primvm ergo dicendum, quòd cum dicitur, omnis creatura Dei eſſe munda, hoc eſt intelligendum, quia non habet in ſubſtantia ſua alicuius malitię commixtionem, ſicut ponebant Manichęi dicentes, & malum, & bonum eſſe duas ſubſtantias alicubi diuiſas, & alicubi cō mixtas: non autem remouetur, quin aliqua creatura habeat permixtionem naturæ extraneæ, quæ etiam in ſe natura bona eſt, ſed perfectioni huiuſmodi creaturæ repugnat. Similiter non remouetur ex hoc quin malum alicui creaturæ accidat, quam-

¶Ly locus conuenientior. Hoc dicitur, non quia poſt iudicium ſancti ſint conuerſaturi in mundo, tanquam in loco ſuo; ſed ut cognoſcant inde locū mundi ipſo pulchriorem, quàm antea: & ex hoc ſit quædam correſpondentia ad locū mundi in principio ſuæ creationis, antequàm impuritates nunc dictas contraheret.

¶CONCL. 3ª. Ad hoc, q. homo gloriā corporis conſequatur, oportet prius remoueri ea, quæ gloriæ opponūtur quæ ſunt duo, ſcilicet corruptio naturæ, & infectio culpæ.

¶PROB. Quia ex 1. Cor. 15. patet primū, & ex Apoc. ult. patet ſecundum.

¶CONCL. 4ª. Oportet elementa purgari à corruptionibus, tum quaſi naturalibus, tum ex culpa hominum contractis, ad hoc: q. decenter ſuſcipiant nouitatem gloriæ.

¶NOT. Per corruptiones quaſi naturales, intellige illas: de quibus dicitur in textu ly ſimiliter etiam circa medium locū propter elementorum &c. Per corruptiones uerò ex culpa hominum contractas intellige incōgruitatē illam, quæ declaratur in textu ly quamuis autem

* Partim ex glo. ordin. partim inter lin. ibid. & ſumit ex Aug. lib. 20. de ciui. Dei c. 39 ante me. to. 5.

concl. m

concl. p

¶Ly pars mundi quæ in uſum nſm cedit &c. Ergo licet mūdus totus uſq. ad mundi locum incluſiuè purgādus ſit, aliter tamen diuerſis: quia pars propè homines pp duo purgatione indigebit, pars uerò media pp unum. Nam hæc propè homines exiſtens & rōne alterationis elementorū & corruptionis quaſi naturalis purgabitur, & rōne corruptionis ex culpa hominū contractę: cum tū media pars prædicta purgetur ratione tantum corruptionis quaſi naturalis.

* Paulo ante in hoc corp.

¶PROB. Quia oportet elementa mūdi, proportionaliter ad hominem, purgari à contrariis diſpoſitionibus, antequā in nouitate gloriæ adducantur: & huiuſmodi diſpoſitiones contrariæ ſunt corruptiones illæ duæ, uel quaſi naturales uel ex culpa hominum contractæ.

concl. s

¶Examen. Ly in nouitatem gloriæ adducantur. Scilicet cōuenientius ipſis. Non enim intelligitur de gloria beatorum, ad quā ſoli homines boni adducūtur ſed de gloria (ut diximus) conueniente elementis, quæ eſt, ut ſint locus conuenientior, & aſpectu delectabilior, utpotè claritatem quandam, impuritatibus omnibus depulſis, adepta.

1m de minori. Non ſunt immūdæ. R. in ſubſtātia ſua: non

nis non ſit permixtum ei quaſi pars ſubſtantiæ ipſius.

AD SECVNDVM dicendum, quòd quamuis elementa corporea ſubiectum culpę eſſe non poſſint, tamen ex culpa commiſta in eis aliquam ineptitudinem conſequũtur ad perfectionem glorię ſuſcipiendam.

AD TERTIVM Dicendum, quòd forma mixti, & forma elementi poſſunt dupliciter conſiderari, aut quantum ad perfectionem ſpeciei, & ſic corpus mixtum eſt nobilius: aut quantum ad perpetuitatem durationis, & ſic corpus ſimplex nobilius eſt, quia non habet in ſeipſo unde corrumpatur, niſi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori: Corpus autem mixtum in ſeipſo habet cauſam corruptionis ſuæ, ſcilicet compoſitionem* contrariorũ, & ideo corpus ſimplex et ſi ſit corruptibile ſecundum partem; eſt tamen incorruptibile ſecundum totum, quod de mixto dici non poteſt: & quia incorruptio eſt de perfectione gloriæ, perfectio † corporis ſimplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quàm perfectio corporis mixti, niſi etiam corpus mixtum in ſe habeat aliquod incorruptionis principium: ſicut humanum, cuius forma eſt incorruptibilis. Nihilominus tamen quamuis ali- D quo modo corpus mixtum ſit nobilius, quàm ſimplex; nobilius tamen eſſe habet corpus ſimplex, ſecundum ſe exiſtens, quam exiſtens in mixto; quia in mixto ſunt corpora ſimplicia quodammodo in potentia, in ſeipſis autem exiſtentia ſunt in ultima ſui perfectione.

ARTICVLVS II.

Vtrum mundi purgatio ſit futura per ignem.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non ſit futura per ignẽ. b Ignis enim cum ſit pars mundi, purgatione indiget ſicut alæ partes: ſed non debet eſſe idem pur- A gans, & purgatum, ergo uidetur quòd ignis non purgabit.

2 Præterea, Sicut ignis habet uirtutẽ purgatiuã, b ita, & aqua, cum ergo omnia non ſint purgabilia per ignem, ſed quædam neceſſe ſit aqua purgari, ſicut etiam uetus lex diſtinguit, uidetur ꝙ ignis non purget ad minus uniuerſaliter.

3 Præterea, Purgatio ad hoc uidetur pertinere, ut partes mun- B di ſegregatæ puriores reddantur: ſed ſegregatio partium mundi ab inuicem in mundi initio ſolo uirtute diuina facta eſt, quia ex hac opus diſtinctionis determinatur: unde, & Anaxagoras* ſegregationem poſuit, per actum intellectus mouentis omnia, h ergo uidetur quòd in fine mundi purgatio fiat immediate à Deo, & non per ignem.

SED CONTRA eſt quod in C Pſal. 49. dicitur. Ignis in conſpectu eius ardebit, & in circuitu eius tempeſtas ualida, & poſtea ſequitur de iudicio.• Aduocabit cælum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum, ergo uidetur quòd ultima purgatio mundi ſit futura per ignem.

Præterea. Secundæ Petri ult. dicitur. Cæli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent, ergo illa purgatio per ignem fiet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd illa mundi purgatio remouebit* à mundo infectionem ex *culpa relictam, & impuritatem commixtionis, & erit diſpoſitio ad gloriæ perfectionem; & ideo m quantum ad hæc tria, conuenientiſſime fiet per ignem purgatio.* Primo, quia ignis cum ſit nobiliſſimum elementorum, E habet naturales proprietates ſimiliores proprietatibus gloriæ; ut maxime patet de luce. Secundo, quia ignis non ita recipit commixtionem extranei propter efficaciam uirtutis actiuæ, ſicut alia elementa. Tertio, qa ſphæra ignis eſt remota à noſtra habitatione, nec ita communis eſt nobis uſus ignis ſicut terræ, aquæ, & aeris, unde non ita inficitur: & pręter hoc habet magnã efficaciam ad purgãdum, & ad diuidendum ſubtiliando.

non, quantum ad permixtionẽ quandam naturæ extraneæ § ut in text. declaratur. Tunc nihil contra: ut ex cõcluſionibus patet. Nam illas corruptiones, à quibus purgabitur non eſſe de ſubſtãtia elementorũ: hi inde.

2m maior.

In corp. art. Purgatio ſecundũ diuinã iuſtitiã ordinatur ad auferendã immunditiã culpæ. &. uel commiſſæ, uel ex aliorũ culpa contractæ. §. Tũc nihil &c. Quamuis.n. elementa corporea &c. ut in tex.

3m minor.

Hoc ad perfectionẽ, & nobilitatẽ elementorum pertinet, ꝙ aliquid extraneæ naturæ eſt eis mixtum. *Al. oppoſitionẽ. & negat hoc. § Ad probationem reſpondetur, ꝙ licet forma mixti ſit nobilior quantũ ad ſpeciẽ: nõ tamen quantum ad perpetuitatẽ (homine dempto,) & ſecundum exiſtentiã per ſe: ut declaratur in tex. per totum.

¶NOT. Perpetuitas durationis aſſimilatur pręcipuè gloriæ beatorũ: & ideo magis attẽditur illa nobilitas in elementis, & conſequenter eorum ſimplicitas.

APPENDIX.

Vel. p. s. &c. EX articulo habes primò: quòd per rationẽ oſtendas, meritò inſinuatum à ſcripturis, ꝙ purgatio mundi futura ſit. ut 1. Cor. 7. Præterit figura huius mundi. Vbi ſignanter dixit ly figura, quæ eſt quoddã accidens in genere qualitatis (ut patet per philoſophũ in prædicamen.) ad diſtam ſubſtãtiæ. Denotauit ergo per hoc: ꝙ ſubſtãtia mũdi remanere poterit, ſine tñ accidẽtibus quibuſdã nũc habitis. Hæc aũt ſunt accidẽtia, de quibus 1 cõcluſione. Vñ p hoc inſinuare uoluit: ꝙ purgabitur mũdus aliquãdo: it ẽ ab Apocal. 21. Ecce noua facio omnia. Quod autem ſub ly omnia contineantur & elementa declarauerat prius ibi dicens, uidi cœlũ nouũ & terram nouã. Primũ.n. cœlum: & prima terra abiit, & mare iam nõ eſt. Hæc ibi. Vbi nouitatẽ hanc intelligẽ ut prius ſup Apoſtolum, ſimiliter & præteritionem ſiue non exiſtentiam maris. Per hæc.n. omnia ſola purgatio mũdi deſcribitur remanẽte ſubſtantia. Nouitatem etiam proportionaliter de omnibus fiendam intelligas, ſi equaliter: adeò ꝙ ſuo modo unumquodq; purgabitur iuxta ſimile dictum Pſal. 35. Homines & iumẽta ſaluabis dñe. Hinc ergo tũ per rationẽ tũ per ſcripturas excludere debes hæreſim ſine autore (ut refert Auguſt. de hæres. c. 67.) dicentem: mundũ, & poſt reſurrectionem uniuerſalẽ mortuorũ, in eodem ſtatu, in quo nunc eſt, permanſurum: neq; ita eſſe mutandũ, ut ſit cœlum nouũ, & terra noua.

¶Secũdò habes: quõ per rationem prædictã ſcripturarũ, pro quanto mundi purgationem futurã inſinuant, & intelligas & teneas.

¶Tertiò uides: quõ ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

• Refert id Ariſt. lib. 8. Phyſi. tex. 7.

• Al. Aduocauit.

• Ambro. ſup. illud 1. Cor. 7. Præterit figura & gloria.

*Art. præced. cor.

QVÆST. LXXI.

ART. II.

Concl. n. 3 21

CONCL. Conuenientiſſimè purgatio fiet per ignem.

¶PROB. 1. Quia ignis eſt nobiliſſimũ elementorum ſimiliores habẽs proprietates proprietatibus gloriæ (ut patet de luce:) & illa purgatio erit diſpoſitio quædam ad gloriæ perfectionem (ar. 1.) 2. Quia ignis non ita recipit commixtionem extranei ſicut alia elemẽta, (patet ex uirtutes eius actiuæ efficacia,) & illa purgatio fiet ad remouendum impuritatem cõmixtionis (ar. 1.) 3. Quia ſphæra ignis nõ ita ex cul-

per terminum inſici ... patetex remo tione ſua à noſtra habitatione) uilla purgatio remouebit à mūdo infectionē ex culpa relictā (ar. 1.) 4 Quia ignis hēt magnā efficaciā ad purgādū, atq; ad diuidēdū, ſubtiliando (patet per experientiā)

¶ NOT. De illa ſimilitudine propter tatū lucis ad res ſpirituales; unde 1. par. q. 67. ar. 1.

1ᵃ ď maiori.

Ignis. ℞. ſecundum ꝙ eſt in materia aliena: non, ſecundū ꝙ eſt in materia ppria. § Tūc nihil &c. Nā, ꝙ ignis ſecundū ꝙ in materia propria eſt, purget ignem in materia aliena exiſtētem, prout habet de extraneo adiunctum non eſt inconueniens. Vide infra ar. 3. ad 1ᵐ.

2ᵃ ď maiori.

Iſo. ℞. quātū ad habere uim purgatiuā aliqualiter: nō quantum ad habere illā uehementer & uniuerſaliter, & ē quantum ad habere uim diſgregatiuā. §. Tūc nihil &c. Nam tunc purgatio uehementiſſima, & uniuerſaliſſima & uis diſgregandi requiretur: ꝗd non eſt ſic de illis, quæ purgātur aqua: ut in textu.

¶ NOT. Ignis magis actiuus eſt quàm aqua: & ideo illi præ aqua conuenit purgare modo uehemētiori, & uniuerſaliori, & ei diſgregare commixtionis impuritatem, ut apparet in cōflatione metalli auri, argenti &c.

¶ Examen. Ly aqua habet uim magis cōgregandi quàm diſgregandi. Vt apparet in calce, & terra ſicca tempore eſtiuo. Nam talia cum ſint diſgregata ſecundū partes, congregantur ad inuicem, ſi apponatur, uel infundatur aqua.

3ᵃ illatio cōcluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. propter rationem ... ſimilem primæ ſegregationis & ulti-

AD PRIMVM ergo dicēdū, quòd ignis non uenit in uſum noſtrum prout eſt in materia propria (ſic enim remotus eſt à nobis) ſed ſolum prout eſt materia aliena; et quo ad hoc poterit purgari mundus per ignem in ſua puritate exiſtentem; quātū ad hoc, ꝙ hēt de extraneo adiunctum.

AD 2ᵐ dicendū, quòd, prima purgatio mūdi, quæ facta eſt per diluuium, non reſpiciebat niſi infectionē peccati; præcipue autē tunc regnabat peccatum concupiſcentiæ: & ideo conuenieter p cōtrariū purgatio facta fuit, ſcilicet per aquam. Sed ſecunda purgatio reſpicit et infectionem culpę, & cōmixitionis impuritatem; & quantum ad utrumq; cōuenit magis ꝙ fiat p ignē ꝗ per aquā; Aqua enim nō habet uim diſgregandi, ſed magis congregandi; unde per aquam naturalis impuritas elementorum tolli non poſſet ſicut per ignem. Similiter etiā circa finem mundi regnabit uitium tepiditatis, quaſi mundo iā ſeneſcēte, quia ut dicitur Matth. 24. tūc refrigeſcet charitas multorū; unde tunc cōuenienter purgatio per ignē fiet. Nec eſt aliquid, quod igne purgari non poſſit aliquo modo: Sed quædam ſunt, quæ ſine ſui corruptione p ignē non poſſunt purgari, ſicut panni, & uaſa lignea, & huiuſmodi, & talia lex præcipit purgari per aquam, quæ tamē finaliter omnia corrumpentur per ignem.

AD 3ᵐ dicendū quod p opus diſtinctionis ſunt rebus diuerſæ formæ collatæ, quibus adinuicē diſtinguuntur, & ideo hoc fieri non potuit niſi per eum, qui eſt author naturæ; ſed per finalē purgationem reducentur res ad puritatem, in qua conditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere miniſterium creatori, & propter hoc miniſterium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS III.

Vtrum ignis, quo mundus purgabitur, ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur, quod ille ignis non ſit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari. Nihil enim ſeipſum conſumit: ſed ille ignis quatuor elementa conſumet, ut dicit Gloſſa 2. Pet. ult. ergo ignis ille non erit eiuſdem ſpeciei cum igne elementari.

2 Præterea. Sicut uirtus manifeſtatur per operationē, ita natura per uirtutem: ſed ille ignis habebit aliam uirtutem ab igne, qui eſt elementum, quia ſcilicet purgabit uniuerſum, ꝙ ignis iſte facere non poteſt, ergo non erit eiuſdem ſpeciei cum iſto.

3 Præterea. Ea, quę ſunt eiuſdem ſpeciei in corporibus naturalibus, habent eundem motum: ſed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui eſt elemētum, quia circumquaq; mouebitur, ut totū purgare poſſit, ergo non eſt eiuſdem ſpeciei.

SED CONTRA eſt ꝙ Augu. dicit 20. de Ciu. Dei, & habetur in Gloſſ. 1. ad Corinth. 7. quòd figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, ergo ignis ille erit de natura ignis, qui nunc eſt in hoc mundo.

Præterea, ſicut erit purgatio futura p ignem, ita pręcedēs fuit per aquam, & utraque adinuicē comparantur 2. Petri 3. ſed in prima purgatione fuit aqua eiuſdē ſpeciei cum aqua elementari, ergo ſimiliter erit in ſecunda purgatione eiuſdem ſpeciei cū igne elementari.

RESPONDEO, dicendū, ꝙ circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt, ꝙ elementum, quod eſt in Sphæra ſua, deſcendet ad purgationem mundi, modum autem deſcenſionis ponūt per multiplicationem Ignis enim appoſito combuſtibili undique augmentatur; & hoc præcipue tunc fiet, quando uirtus ignis exaltabit ſuper omnia alia elementa. Sed contra hoc eſſe uidetur, quòd ignis ille non tantùm deſcendet, ſed etiam à Sanctis aſcendere perhibetur, ut patet 2. Petri 3. Vbi dicitur, quòd tantum aſcendet iudicii ignis, quantum aquæ Diluuii, ex quo uidetur quòd ille ignis ſit circa locum medium generationis. Et propter hoc alii dicunt, quòd ignis ille generabitur circa locum

mæ, ut declaratur in tex. per totum.

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rationem oſtendas, merito eſſe inſinuatum ab ecclesia mundum purgandū eſſe per ignē: & hic in diē da ... menda quando ... commouendi ſunt & terra, dum uenerit iudicare ſeculū per ignem. Item à Pſal. 49. Ignis in conſpectu eius exardeſcet, & in circuitu eius tempeſtas ualida. Aduocauit cœlum deſurſum, & terram diſcernere populum ſuum. Et Pſal. 96. Ignis ante ipſum præcedet & inflammabit in circuitu inimicos eius. Item 2. Petr. ult. Cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent. Nouos uerò cœlos & nouam terram expectamus. Et ē ibid. Cœli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem uerbo repoſiti, ſunt igni ſeruati in diē iudicii. Item ibid. Adueniet dies domini ut fur, in quo cœli magno impetu tranſient: elemēta uerò calore ſoluētur; terra autem, & quæ in ipſa ſunt, opera exurentur. Nota & contra hæreſim prædictum ar. 1. in appen.

Vul. pſ. Eccl. &c.

°Gloſſ. ordi. ſup. illud 2. Pet. 3. elementa uero, & hī ex Beda ſ eſt locum.

°Lib. 20. c. 16. ante me. to. 5.

°Gloſ. ordi. & interl. ibid.

¶ Secundò habes: quō per rōnem pdicta ſcripturarum, p quibꝰ futuram purgationē eſſe per ignē inſinuant, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXIIII.

ART. III.

CONCL. Simpliciter concedendum eſt quòd ignis, quo mundus purgabitur, erit eiuſdem ſpeciei cum iſto elementari.

Examen. Ly ſimpliciter. Hoc non tantum tenetur hic pro ly abſolutè. ſed ...

etiam pro ly ſecundum omnes opiniones; quæ prædictæ ſunt. Ac ſi dixiſſet. Et abſolutè, & ſecundum opiniones prædictas omnes, concedendum eſt &c.

¶ PROB. Quia ſi opiniones prædictæ profundius conſiderentur inueniuntur nō diuerſificari quātum ad ſpeciē ignis, licet diuerſificentur quantum ad cauſam generationis eius (cum ignis generaturus à ſole uel ab inferiori ſit eiuſdem ſpeciei cū igne, qui eſt in ſphera ſua.)

¶ Examen. Ly ignis gñatus à ſole. Hoc referet ſecūdam opinionē.

Ly ab inferiori calefaciente. Hoc refert tertiam opinionem.

*Mat. 24. Ly cum igne, qui eſt in ſua ſphæra. Hoc refert primam.

Actuū 1. *Lib. 20. c.16.to.5. Ly ſi rectè conſiderentur, Ideſt ſi intimius conſiderentur, & non ſuperficialiter tantum.

¶ Ly eiuſdem ſpeciei cū igne in ſphæra, niſi inquantum admiſcetur ei de materia aliena. Ideſt nō differt ſpecie ab illo, & conſequenter, nec forma, nec materia intranea ſeu eſſentiali: ſed materia tātum extranea, ſeu quaſi accidentaliter pro combuſtibili appoſita. Vnde per ſe loquendo nulla penitus ſecundum ſpeciem differentia eſt inter illos ignes à diuerſis cauſis procedentes, ſed tantū per accidens.

1m de maiori.

Scriptam. Re non [illegible] numero non, ſpecie tantū. §. Tunc nihil &c. Videmus. n. quòd duorū ignū

Eccl. = eiuſdem ſpeciei &c. ut in tex. Hinc melius intellig: applicando, ar.1. ad 1m.

2m ad maiori.

Præmi tutē &. procedētē à principijs eſſentialibus ipſius naturæ: non, aliūde. § puta ex diuina uirtute. Vnd ſſ [illegible] declaratur in tex. Tunc nihil &c. Nam uirtus illa ignis, q̄ purgabit uniuerſum nō

medium ex congregatione radiorum cæleſtium corporum, ſicut videmus quòd congregantur in ſpeculo comburente; tunc loco ſpeculorum erunt nubes concauæ, ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non uidetur cōueniens, quia cū effectus corporum cæleſtium ſequantur determinatos ſitus, & aſpectus eorum, ſi ex uirtute corporum cæleſtium ignis ille generaretur, nótum tempus illius purgationis eſſet conſiderantibus motus aſtrorum: quod authoritati ſcripturæ repugnat. Et ideo alii dicunt ſequentes Auguſtinum, quòd ſicut mundanarum aquarum inundatione factum eſt Diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi peribit, ut dicitur *20. de Ciui. Dei. Iſta autem conflagratio nihil aliud eſt, quàm congregatio omnium cauſarum inferiorum, & ſuperiorum, quæ ex natura ſua habent uirtutem igniendi, quæ quidem congregatio non naturali curſu rerum, ſed uirtute diuina fiet; & ex omnibus iſtis cauſis ſic congregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæc † rectè cōſiderantur, inueniuntur diuerſificari quantum ad cauſam generationis illius ignis; & non quātum ad ſpeciem eius. Ignis enim generatus a ſole, uel ab inferiori calefaciente eſt eiuſdem ſpeciei cum igne, qui eſt in ſua Sphæra, niſi inquantum admiſcetur ei, de materia aliena; quod quidem tunc oportebit, quia ignis non poteſt aliquid purgare, niſi ſecundum quod aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde = ſimpliciter concedendum eſt, quòd ignis ille erit eiuſdem ſpeciei cum iſto.

Ad primum ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis ſit eiuſdem ſpeciei cum igne, qui apud nos eſt, non tamen eſt idem numero. Videmus autem quod duorum ignium eiuſdem ſpeciei, unus alterum deſtruit, maior ſcilicet minorem, conſumendo materiam eius; & ſimiliter etiam ille ignis ignem, qui apud nos eſt, conſumere poterit.

Ad secundum dicēdum, quòd ſicut operatio, quæ procedit à uirtute, eſt uirtutis indiciū, ita & uirtutis eius quæ procedit à principiis eſſentialibus rei eſt indiciū eſſentiæ, uel naturæ. operatio autem, quæ non procedit ex uirtute rei operantis, non indicat uirtutem ipſius, ſicut patet in inſtrumentis. Actio enim inſtrumenti magis manifeſtat uirtutem mouentis, quàm inſtrumenti uirtutem; quia uirtutem agentis manifeſtat, ut primum operationis principium, uirtutem autem inſtrumenti non manifeſtat, niſi quatenus eſt ſuſceptiuum influentiæ principalis agentis, ſecundum quòd mouetur ab eo. Similiter etiam uirtus, quæ non procedit ex principiis eſſentialibus rei, non manifeſtat naturam eius, niſi quantum ad ſuſceptibilitatem, ſicut uirtus, qua aqua calefacta poteſt calefacere, non manifeſtat naturam eius, niſi quantum ad calefactibilitatem, & ideo nihil prohibet quin aqua habens hanc uirtutem, ſit eiuſdem ſpeciei cum aqua non habente uirtutem iſtam. Similiter non eſt inconueniens, quòd ignis ille, qui habebit uim purgandi faciem mundi, ſit eiuſdem ſpeciei cum igne, qui eſt apud nos, cum uis calefactiua non oriatur in ipſo ex principiis eſſentialibus, ſed ex diuina uirtute, uel operatione, ſiue dicatur, quod illa uirtus ſit aliqua qualitas abſoluta, ſicut calor in aqua calefacta, ſiue intenſio quædam, ſicut de inſtrumentali uirtute in prima diſtinctione dictum eſt:* & hoc probabilius eſt, quia ignis ille non aget, niſi ut inſtrumentum diuinæ uirtutis. *Tho. in 4 diſt.1.

Ad tertium dicendū, quòd ignis ex propria natura non fertur niſi ſurſum: ſed inquantum inſequitur materiam, quam requirit † extra propriam ſphæram exiſtens, ſic ſequitur materiæ combuſtibilis ſitum: & per modum iſtum non eſt inconueniens quòd, uel in circuitu, uel in deorſum moueatur; & præcipuè ſecundū quòd agit inſtrumentum diuinæ * uirtutis.

procedet ex principijs ſuis eſſentialibus ignis. Alioquin & nunc ignis combureret uniuerſum.

¶ Corollarium. Ergo ignis ille aget, ut inſtrumentum diuinæ Iuſtitiæ. Vnde actio eius deducet nos magis in notitiā diuinæ uirtutis tanq̄ principalis agentis, quàm naturæ ipſius ignis: licet & inſtrumentū aliquam actionē de ſe habeat ſubordinatā ad actionē ſuam inſtrumentalē. Exēplum de ſerra: quæ habet de ſe actionē ſecandi, quæ dicitur actio ſua propria; & habet actionem inſtrumentalem, quæ eſt facere lectum, uel huiuſmodi. Quæ duæ actiones ſic ſe habēt, q̄ propria præſupponitur inſtrumētali: quia niſi ſecaret nunq̄ faceret lectum. Ita in propoſito. Ignis ille mundi purgatiuus de ſe habet tanquam ꝓpriā actionem, q̄ comburat: ex diuina autem ſpeciali uirtute habet quod comburat uniuerſum; & ad hāc ultimam actionē conuenienter aſſumitur inſtrumētaliter, quia de ſe habet primam.

3m ad maiori.

Habēt eundē modū. ſ. ſecundum q̄ ex natura propria mouetur non, ſecūdū q̄ aliunde. § Tūc nihil &c. Nam ignis ille mouebitur circūquaque ſecundū q̄ aliunde puta ex materia cōbuſtibili materialiter & ex uirtute diuina effi cienter bo. het.

APPENDIX.

EX articulo habes primo: quòd perſonem colleadas, me rità inſinnatū à 2. Petr. 3. q̄ ignis ille cū iſto erit eiuſdem ſpeciei: & ſic. Cęli erant prius & terra de aqua, & per aquā conſiſtens Dei uerbo: ſic ille mundus aqua inundatus perijt. Cęli autem qui nunc ſunt & terra igni [illegible] ſeruati [illegible] die [illegible] Hæc ib. [illegible] tē [illegible] purgatur [illegible]

Vril. p'S. Eccle. &c.

A' Ti.

aquæ diluuij eundem in uodaoeia. Patet aotem, q comparata adinuicem ſolent viciſſim ſenſum alterutrius declarare. Sic ergo vidatur ex tali comparatione: q ignis ille futurus ſit eiuſdē ſpeciei cum iſto elementari: ex quo & aqua inundans per diluuium fuit ſpeciei eiuſdem cum aqua elementari, vt colligitur ex Gen. 7. Item à 1. Cor. 7. Præterit figura huius mundi. Vbi exponens ſenſum Apoſtoli Auguſtinus inquit: q figura huius mundi conflagratione mundanorum ignium peribit.

a ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, proquanto inſinuare uidētur quod diximus, & intelligas, & teneatis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum ignis ille purgabit etiam cælos ſuperiores.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod ignis ille purgabit etiam cœlos ſuperiores, quia in Pſalm. 101. dicitur. Opera manuū tuarum ſunt cœli: ipſi peribunt, tu autem permanes: ſed etiam ſuperiores cœli ſunt opera manuum Dei, ergo & ipſi in finali mundi conflagratione b peribunt.

2 Præterea. 2. Pet. 3. dicitur, h cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcēt. Cœli autem, qui ab elementis diſtinguuntur, ſunt cœli ſuperiores, q bus infixa ſunt ſidera, ergo videtur etiam quòd illi per ignem illum purgabuntur.

3 Præterea, Ignis ille ad hoc erit ut remoueat à corporibus indiſpoſitionem ad perfectionem gloriæ: ſed in cœlo ſuperiori h inuenitur indiſpoſitio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit, & ex parte naturalis defectus: quia Romano. 8. ſuper illud: Scimus quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſq; adhuc: dicit Gloſſ. † Omnia elementa cum labore explent officia ſua, ſicut Sol, & Luna, non ſine labore ſtatuta implent ſibi ſpatia, ergo purgabuntur per ignem illum.

SED CONTRA eſt, quòd corpora cœleſtia peregrinæ impreſſionis receptiua non ſunt.

Præterea, Super illud 2. Theſſ. 1. In flamma ignis dantis vindictam, dicit Gl.† Ignis erit in mūdo, qui præcedet eum, tantum ſpatium aeris occupans, quantum occupauit aqua in diluuio ſed aqua diluuij nō aſcendit vſq; ad ſuperiores cœlos: ſed ſolum quindecim cubitis ſuper altitudinē montiū, ut habetur Gene. 7. ergo cœli ſuperiores illo igne non purgabuntur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd purgatio mundi ad hoc G erit, ut remoueatur à corporibus diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ, quæ quidem perfectio eſt ultima rerum conſummatio, & m hæc quidem diſpoſitio in omnibus corporibus inuenitur: ſed diuerſimode in diuerſis n. In quibuſdam enim inuenitur indiſpoſitio per aliud inhærens ſubſtantiæ eorum, ſicut in iſtis corporibus inferioribus, quæ per mutuam mixtio- H nem decidunt à propria puritate. In quibuſdam uero corporibus inuenitur indiſpoſitio non per aliud ſubſtantiæ eorum inhærens, ſicut in corporibus cœleſtibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuerſi, niſi motus, qui eſt via ad perfectionem, nec motus quilibet, ſed localis tantum, qui non uariat aliquid, quod ſit intrinſecum rei, ut ſub- I ſtantiam, aut quantitatem aut qualitatem, ſed ſolum locum, qui eſt extra rem, & ideo p à ſubſtantia cœli ſuperioris non oportet quòd aliquid remoueatur: ſed oportet quòd motus eius quietetur q. Quietatio autem motus localis non ſit per actionem alicuius contrarij agentis: ſed per hoc, quòd motor deſiſtit à mouendo: & ideo r cœleſtia corpora nec per ignem, nec per alicu- K ius creaturæ actionem purgabūtur: ſed ipſa eorum quietatio ſola volūtate diuina accidens, eis loco purgationis erit s.

F purgatio omnium corporum ab omnibus impuritatibus & quædam innouatio conſequens illorum.

CONCL. 2ª. A ſubſtantia cœli ſuperioris non oportet, quòd aliquid remoueatur, ſed oportet quòd motus eius quietetur.

¶ Examen. Ly aliquid. ſcilicet intrinſecum ſubſtantiæ ſeu inhærens eo modo, quo qualitas, vel quātitas, &c. inhærent ſubſtantiæ. Nec eſt inſtantia de motu locali, quia non inhæret propriè, ſed adhæret, cum ſit extra rē ipſam. Et quamuis accidentia qualibet ſint extra rem ſubſtantialiter, non tamen ſunt extra rem accidētaliter. Remota enim albedine ab aliquo homine uariatur accidentaliter eius ſubſtantia: ſed remoto loco tali ab eodem (puta q qui erat in platea, ſit poſtea non ibi, ſed alibi) non uariatur eius ſubſtantia, nec accidentaliter. Nihil enim uel minimū ab eo ſubtrahitur: ſed denominatio quædam extrinſeca, puta quòd erat in tali loco. Quod & magis uerum apparet, ſi conſideretur quòd locus eſt ſuperficies continentis, & non contenti (Phiſic. 4.) cuius oppoſitum eſſet, ſi inhæreret ſubſtantiæ illius hominis locati, ſicut albedo. * Art. 1. huius quęſt.

¶ PROB. 1. Quia in cœlo ſuperiori non eſt aliquod variens ſubſtantiam, (nec accidentaliter ſcilicet.) Quia (ly ſed oportet &c.) motus localis variat aliquid extra ſubſtantiam illam extrinſecus exiſtens. concl. p

¶ CONCL. 3ª Cœleſtia corpora nec p ignem, nec per alicuius creaturę actionem purgabuntur ſed ipſa eorum quietatio accidens ſola uoluntate diuina loco purgationis erit eis. concl. r

¶ Examen. Ly ſola uoluntate diuina. Scilicet principaliter. Nam & uoluntate Angeli mouentis oc... accidet iſta quietatio. Sed quia uoluntas tantum motoris hic interuenit, & uoluntas motoris applicati, id eſt Angeli conformis eſt ad nutum uoluntati motoris primi, id eſt Dei. & ubi unum propter aliud, ibi unum tantum eſſe videtur (ſecundum philoſophum) ideo de uoluntate ſolum diuina mentionem fecit, non intendendo tamen per hoc excludere uoluntatem illam Angelicam. De hoc motore duplici & in octauo Phiſic. & in Metaphiſic. tractatur à philoſopho.

¶ PROB. Quia quietatio motus localis nō ſit p actionē alicuius

QVÆST. LXXIIII. ART. IIII.

313 CONCL. 1ª. Diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ in omnibus corporibus inuenitur, ſed diuerſimodè in diuerſis.

¶ Examen. Ly perfectioni gloriæ. Exponatur hoc ſecundum dicta in articulo 1. corp. in alucid.

¶ PROB. 1. Quia patet ex art. 1. 2. Quia (ly ſed diuerſimode &c.) in corporibus inferioribus illa indiſpoſitio eſt ſecundum aliquid inhærens ſubſtantię eorū; in corporibus uerò cœleſtibus non eſt ſic, ſed per motum localem tantum.

† Eſt gloſ. Ambr. in illud Pauli ad Romano. 8. tomo 5.

¶ NOT. Illud inhærens ſubſtantiæ corporum inferiorum eſt impuritas illa per actionem & paſſionē mutuam contracta, de qua artic. 1. corp. circa fi. & ar. 5. corp. circa fin. Vnde illud inhærēs ſubſtantiæ, non ſunt qualitates propriç elementorū.

† Gloſſ. ordi. ibidē.

¶ Examen. Ly corporibus inferiorib. Scilicet reſpectu cœli, quod eſt quintum corpus. Et ſic per corpora inferiora non intelligit ſolummodò terram, aquam, uel aerem, (vt quandoque ſolet) ſed etiam ignem: quæ ſunt quatuor elementa.

¶ Ly diſpoſitio contraria perfectioni gloriæ. Hoc eſt, uariatio etiam accidentalis: ut colligitur ex hoc, quòd uolens probare ſanctus Doctor diſpoſitionem talem non eſſe in corporibus cœleſtibus dicit: q ibi non eſt aliquid uarians rem, niſi motus; & conſequenter quod motus tantum localis eſt illa diſpoſitio contraria, quæ in text. abſolute dicitur indiſpoſitio.

Vltima pfectio mūdi quæ.

Corollarium. Ergo vltima perfectio uniuerſi erit quædam

ius contrarij agentis : ſed per hoc, ꝙ motor deſiſtit à mouēdo. A ma. Et ſelto ; metaphoricè.i.quantum ad ſimilitudinē effectus,

1m de concluſione. Et ipſi. ℞. r. cœli aerei : non, ſydarei S. ſi per ly peribunt, quod ſequitur in concluſione, intelligatur remotio impuritatis inhærentis. Tunc nihil &c. ut patet ex Auguſtino.

dici laborem in cœlis. Nam nos ſolemus laborare, qñ ueloctter, continua mouemur. In cœlis ergo labor eſt motus corū uelox & à tot annis continuus: non aliqua defatigatio.

Item de cō-cluſione. Peribunt. ℞.1. quātum ad motum localem : non aliter. S. Tunc nihil &c. ut patet per 1m. reſponſum literę ly uel dicendum &c.

2m ex Petro. Cœli. ℞. aerei: non ſydere S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione prima.

¶ NOT. Ad illud, in quo argumētū facit 2m, dicendo, ꝙ Petrus loquitur de cœlis, ut diſtinguuntur ab elementis: reſpondendum : ꝙ uerum eſt, ſed nihil concludit. Et ideo ſanctus Doctor non fuit ſuperfluè ſollicitus ad reſpōdendum huic. Dico ly ſuperfluè, quia non uerbis expreſſis reſpondit ad id, cui ſenſu tantum ſatisfieri poterat & ſatisfecit. Diſtinguēdo enim cœlos à terra & concludendo, ꝙ illi cęli ſunt aerei: manifeſtauit intelligenti, ꝙ cœli diſtingui poſſunt ab elementis, & tamen non erunt ly derei. Vnde ad clariorem notitiam huius breuiſſimi reſpōſi textualis ſciendū : ꝙ elementa omnia quatuor uocari poſſunt elementa, ſed non cœli ; ſed tantum ex illis ſuperiora cœli ēt uocantur. Cum enim hoc nomen cęlum dicat aliquid ſuperius ; patet ꝙ terra, cui ſiniuma eſt aqua, non poteſt uocari cœlū : & ꝙ ignis & aer eo nomine gaudent. Petrus igitur per cœlos intellexit ignem, & aerem, per elementa uerò aquam & terrā. Ex quo patet : ꝙ iſta diſtinctio cœlorum ab elementis non artat nos ad intelligendum cœlos ſydereos per ly cœli.

3m minori. In cœlo ſuperiori inuenitur indiſpoſitio. ℞. ratione motus localis tantum: non aliter. S. Ad rationem in contrariū quantū ad laborem, & ſeruitutem, & quantum ad culpā dic; ut in tex. Tunc nihil &c, ut patet ex concluſione prio

Li.20. de Ciui.cap. 16. circa me. to. 5.

Loco non ſatis in argum.

Al. conſumatio nis.

Et gloſſ. Bed. in med. cōmentarij ad 3. c. 2. Epi. Petr. & in gloſſ. ord. ibid.

Cœli etiā dicuntur duo elementa.

Li. 20. de Ciui.c. 18. tom. 5.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut Auguſtinus* dicit 20. de ciuitate Dei, uerba illa Pſa. ſunt intelligenda de cęlis aereis, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, ꝙ ſi ēt de ſuperioribus cœlis intelligatur, tunc dicuntur perire quantū ad motum, quo nūc continuè mouentur.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ Petrus ſe exponit, de quibus cœlis intelligat, præmiſerat.n. ante uerba inducta quod cęli prius, & terra per aquam perierant, q nūc ſunt eodem modo repoſito igni reſeruati in diem iudicij, ergo illi cœli per ignem purgabūtur, qui prius per aquam diluuij ſunt purgati, ſcilicet cęli aerij.

Ad tertivm dicendum, ꝙ ille labor, & illa ſeruitus creaturæ, qui corporibus cęleſtibus ſecundum Amb. attribuitur, nihil eſt aliud q̄ viciſſitudo motus, tōne cuius tempori ſubiiciuntur; & defectus vltimæ* conſummationis, q̄ finaliter i eis erit. Ex culpa ēt dęmonum cęlū empyreū infectionē non traxit, quia ſtatim peccādo de cęlo expulſi ſūt.

ARTICVLVS V.

Vtrum ignis ille alia elementa conſumet.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd ignis illæ alia elementa conſumet. Quia ut dicit Glo.* Bedæ. 2. Petri vlt. elementa quatuor, quibus mundus conſiſtit, ignis maxim* abſumet nec cuncta interim conſumenſ, ut non ſint: ſed h duo ex toto cōſumet, duo uero in meliorem reſtituet faciē : ergo uidetur ꝙ ad minus duo elementa per ignem illum deſtruenda ſint totaliter.

2 Præt. Apocal. 21. Primum cęlum, & prima terra abijt, & mare iam h non eſt : ſed per cœlum aer intelligitur, ut Auguſtinus* dicit: Mare aūt eſt aquarū congregatio, ergo uidet ꝙ illa tria elementa totaliter deſtruentur.

3 Præt. Ignis* nō purgat niſi ſm hoc quòd alia h efficiūtur materia eius ſi ergo ignis purgat alia elementa, oportet ꝙ eius materia efficiantur h, ergo vt ꝙ in naturam ignis tranſeant, & ſic à natura ſua corrumperentur.

4 Præt. Forma ignis eſt nobiliſſima formarū, ad quam pduci poſſit elementaris materia : ſed per illā purgationē oīa in h nobiliſſimum ſtatum perducentur, uel mutabunt, ergo alia elemēta in ignē totaliter conuertentur.

Sed contra eſt, quod dicitur. 1. Corinth. 7. ſuper illud, Præterit figura huius mundi. Pulchritudo non ſubſtantia prætèrit: ſed ipſa ſubſtantia elementorum pertinet ad perfectionem mundi, ergo elementa non conſumentur ſecundum ſuam ſubſtantiam.

5 Præterea, Illa finalis purgatio, quæ fiet per ignem, reſpondebit primę purgationi, quæ facta eſt per aquam: ſed illa nō corrupit elementorum ſubſtantiā, ergo nec illa, quæ fiet per ignē corrumpet.

Respondeo, Dicendum, ꝙ circa hanc quæſtionem eſt multiplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantum ad perfectionem: ſed duo eorum retinebunt propriam formam ſubſtantialē ſcilicet aer, & terra, in duobus uero, ſcilicet, in igne, & aqua, non remanebit forma ſubſtātialis, eorum : ſed mutabuntur ad formam cęli, & ſic tria elemēta, aer, ſ. ignis, & aqua, cęlum dicentur, quamuis aer retineat formā ſubſtantialem eandem, quam nunc habet, qua nunc ēt cęlum dicitur. Vnde etiā Apocal. 21. non fit mentio niſi de cœlo, & terra. Vidi, inquit, cælum nouum & terram nouam. Sed hæc opinio eſt

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum eſſe 2. Petr. 3. ꝙ cœli ſuperiores non purgabuntur actione illius ignis: & ſic. Cęli qui nunc ſunt, & terra eodem uerbo ſunt igni ſeruati in dia iudicij. Hæc ibi. Vbi (vt ex contextu patet) vult dicere: ꝙ ignis tantū aſcendet ad purganda omnia, quantum aſcendit aqua tēpore diluuij. Facit.n. comparationem iudicij illius prioris per diluuium facti, & iudicij poſterioris per ignem faciendi. Ex quo manifeſtum relinquitur ꝙ per ly cęli non intelligit cęlos ſuperiores, hoc eſt quintum corpus: quia tunc non concluderat intentū, ſed potius oſtenderet contrariū, quòd ſcilicet ignis ille multò plus aſcenderet, quam diluuium. Vt ergo intentū habeas (ut par eſt) oportet: p ly cœli, intelligi ſuperiora elementa ut not. poſt ad 2m. Itē à philoſopho, adiuncta tñ propoſitione fidei, dicēte, ꝙ cœleſtia corpora nō ſunt ſuſceptiua peregrinę impreſſionis.i. alicui* impreſſionis nouę uariantis aliqd intrinſecum eis; puta ſubſtantiā, quantitatē, qualitatē &c. 1

Vul. 8. Eccl. &c.

*Artic. 3. huius q. in ſi corpo.

¶ Secundò habes 2 quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & ſimilibus pro quanto quòd diximus inſinuantur, & intelligas, & defendas.

¶ Tertiò uides 3 quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

 321

CONCL. Manebūt elementa omnia, quantum ad ſubſtantiā, & qualitates eorum proprias : ſed purgabuntur ab infectione, quā ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate, quæ per actionem, & paſſionem mutuam in eis accidit.

omnino abſurda. Repugnat enim & Philoſophiæ, ſecundum quam poni non poteſt, quòd copora inferiora ſint in potentia ad formam cæli, cum nec materiam habeant communem, nec contrarietatem ad inuicem: & etiã Theologiæ, quia ſecundum hanc propoſitionem, non ſaluabitur perfectio uniuerſi cum integritate ſuarum partium, duobus elementis ſublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cœlum, intelligitur quietũ corpus, oĩa uero elemẽta intelligunt̃ per terrã, ſicut i Pſal. 148. Laudate dñm de terra: & ſequitur, Ignis, grando nix, glacies, &c. Et ideo alii dicunt, quòd omnia elementa manebunt ſecundum ſubſtantiam: ſed qualitates actiuæ, & paſſiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponunt quòd in corpore mixto elementa ſaluantur ſecundum ſuas formas ſubſtantiales, ſine hoc, quòd proprias qualitates habeãt, cum ſint in mediũ reductę: ſed medium neutrum extremorum eſt. Et huic etiam uidetur conſonare quod Auguſtinus* dicit 20. de Ciuitate Dei. Illa conflagratione mundana elementorum coruptibilium qualitates, quæ corporibus noſtris congruebant, ardendo penitus interibunt, atque ipſa ſubſtantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non uidetur pobabile, cum qualitates propriæ elementorum ſint effectus formarum ſubſtantialium, quòd formis ſubſtantialibus manentibus, qualitates prædictæ poſſunt mutari niſi per actionem uiolentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta uidemus, quòd ex ui ſuę ſpeciei frigiditatem recuperat, quàm per actionem ignis amiſit, dummodo ſpecies aquę remaneat. Et præterea ipſę qualitates elementares ſunt de perfectione ſecunda elementorum, ſicut proprię paſſiones eorum: nec eſt probabile quòd in illa finali conſummatione aliquid perfectionis naturalis ab elementis tollatur. Et ideo uidetur dicendum, quod, manebunt elementa quantum ad ſubſtantiam, & qualitates eorum pro- F prias: ſed purgabuntur ab* infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate, quę per actionem, & paſſionem mutuam in eis accidit; quia, iam ceſſante motu primi mobilis, in inferioribus elementis † mutua actio, & paſſio eſſe non poterit; & hoc Auguſtinus* appellat qualitates elementorũ, ſcilicet innaturales diſpoſitiones eorum ſecundum quas corruptio- G ni appropinquant.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa abſumere, inquantum ea aliquo modo purgabit: quod autem ſequitur, quod duo ex toto conſumet, non eſt intelligendum quòd duo elementa ſecundum ſubſtantiam deſtruantur: ſed quia duo magis remouebuntur à proprietate, quam nunc habent. Quæ quidem duo à qui- H buſdam eſſe dicuntur ignis, & aqua quæ maxime excedunt in qualitatibus actiuis, ſcilicet calore, & frigore, quę ſunt maxime corruptionis principia in aliis corporibus: & quia tunc non erit actio ignis, & aquæ, quæ ſunt maxime actiuę maximè immutare uidebuntur à uirtute, quam nunc habent. Alii uero dicunt hæc duo, eſſe aerem, & aquam propter uarios motus iſto- I rum duorum elementorum, quos cõſequuntur ex motu corporum cœleſtiũ: & quia iſti motus non erunt (ſicut fluxus, & refluxus maris, & commotiones uentorũ, huiuſmodi) ideo iſta elementa & maxime mutabũtur à proprietate, quam nunc habent.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut dicit Auguſt. 20.* de Ciuitate Dei, cum dicitur. Et mare iam non eſt, per mare poteſt in- K telligi præſens ſæculum, de quo parum ſupra ante dixerat, mare dedit mortuos ſuos: ſi tamen mare ad literam referamus, tunc eſt dicendum, quòd in mari duo intelliguntur, ſcilicet ſubſtantia aquarum, & earum diſpoſitio quantum ad ſalſedinẽ, & cõmotiones fluctuũ, & quantũ ad hoc ſm, mare non remanebit, remanebit autẽ quantum ad primum.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ ignis ille non aget niſi ut inſtru

* Lib. 20. cap. 16. in med. to. 5.

* Al. imperfectione.

* Lib. 20. de ciuitate Dei. c. 16. to. 5.

* Lib. 20. c. 16. in fi. to. 5.

examen ly ab infectione &cæt. Vt declaratur ar. 1. corpo. Non tamen misticum propter hoc quaſi ſuperfluus ſit hic articulus: ſed laudanda induſtria magna ſancti doctoris: qui minutatim uniuerſale illud quod ibi præpoſuerat poſtmodum per ordinem examinando procedit. Ordo enim doctrinæ talis eſt, ut ab uniuerſalioribus incipiendum ſit, & deinde ad ſingularia particulatim accedendum. Quod & hic, & alibi, obſeruat ſanctus. Vnde in primo articulo, declarato quòd purgatio mundi ſit futura, tanquàm quodam uniuerſali; reſtabat declarandum per quid ſit futura, & quid ſit illa purgatio, & quid ſit illa mundus: quæ omnia ſingillatim, ut patet per illam quæſtionis diuiſionem, fiunt. Et ſic illud quod tunc in articulo primo de infectione huiuſmodi dictum eſt ad propoſitum mundi; nũc fuit neceſſarium dici ad propoſitum elementorum: ac ſi diceretur, nunc per ly mundi in propoſito intelligebãtur elementa.

¶PROB. 1. Quia patet ex reprobatione duarum prædictarum opinionum. 2. Quia (ly ſed purgabuntur &c.) ceſſante motu primi mobilis (notat. 4.) actio & paſſio mutua in elementis eſſe nõ poterit.

1m ex Beda.

Duo ex toto cõſumet. ℞. quãtum ad motus illorũ conſequẽtes motũ cœli, & quantũ ad exceſſum proprietatũ qualitatũ act. uarũ: nõ aliter §. Tũc nihil &c. licet .n. illa duo ſic conſumat ſiue ſint ignis & aqua, ſiue aer & aqua; tamen nõ conſummet illorum ſubſtantiam, neque proprietates proprias, ut in concluſione patet.

¶Corollarium. Ergo totaliter conſum-

metur exceſſus qualitatum actiuarum ignis & aquæ, qui nunc reperitur: adeò quòd nec ignis ille per calorem corrumpet alia, nec aqua per frigus; poſt diem iudicij. Idem dicas de motibus aeris & aquæ, qui conſequuntur motũ cœli; adeò quòd poſt illam purgationem aqua non fluet & refluet, ut in mari, neq; cõmouebunt uẽti & ſimilia. Cũ his tñ remanebit ſubſtãtia aeris ignis, & aquæ cũ ſuis proprietatib. moderatis ut in corp. ſin.

2m ex Apocal.

Mare. 1. ℞. 1. præſens ſæculũ. § Tũc nihil &c. ut patet. Nam ex hoc, ꝙ ſtatus huius ſeculi præſens nõ amplius erit (puta ꝙ nõ ſiẽt amplius cõmercia uẽditionis, emptionis generationis, & huiuſmodi: nec leo mãducabit capras, & ſic de ſingulis brutis &c.) nõ ſequitur ꝙ elementũ aquæ maris non reperietur.

Itẽ ex Apocal.

Nõ eſt. 2. ℞. quãtũ ad commotiões fluctuũ & ſalſedinẽ: nõ, quantũ ad ſubſtantiam. §. Tunc nihil &c. ut patet. Vide 2m. reſpõſum ly ſi tamen mare ad literam &c.

¶NOT. Et merito patet. Cũ. n. mare dicatur, quaſi amarũ ꝓp ſalſedinẽ ſuam, tunc amiſſa ſalſedine nõ amplius ꝓpriè dicetur mare, licet remaneat cõgregatio quædam aquarũ. Erit ergo, & non erit mare & in illo ſenſu quo non erit, accepit ipſum ſolũmodò B. Ioannes in Apocalipſi.

3m cõſequẽtia ſcđa. Ergo &c.

1. ℞. negatur cõſequẽtia. § Rõ eſt, quia ignis ille nõ aget, niſi ut inſtrumentũ &c. etiã ſi erit uſque inclusiuè ad ly purgationem.

Item de antecedente.

Efficiuntur materia eius. ℞. uel ita ut corrumpãtur totaliter

talites ab eo; uel ita quòd non. §. Tunc nihil &c. Quamuis enim alia elementa tunc efficiantur materia ignis non tamen ita ut totaliter ab eo corrumpantur. Vide 2ᵐ. reſponſum ly nec oportet quòd illud &c.

¶NOT. Materia, quæ totaliter conſummitur ab igne, eſt quæ de ſe ſic eſt conſumptibilis; ut patet de lignis aridis, ſtupa, & huiuſmodi: illa uerò, quæ de ſe non eſt ſic conſumptibilis fieri poteſt materia ignis citra conſumptionem totalem, ut patet de auro argento, ferro, & huiuſmodi. Quia ergo ignis, terra, & aqua, non ſunt de ſe ſic ab igne conſumptibilia, ut nunc etiam apparet: ideo tunc in illa conflagratione licet, maxima, non cōſummentur totaliter. Ruſſus. Nota: quòd illa duo reſponſa ſe inuicem iuuant. Per ſecundum enim dicitur, quòd non fiet illorum totalis conſumptio naturaliter attendendo uires elementorum ipſorum per primum autem magis firmatur propoſitum contelligēdo prouidentiam diuinam ſpecialiter aſſiſtere illi actioni ignis, tanquàm inſtrumento ſuo. Ex duobus igitur fiet, ꝙ nō corrumpentur per rationē eius: ſed ex prouidentia magis, quæ & ideo ponitur tanquam primum reſponſum.

Rāſio 2ª

*Ar. 3. huius q. cor. & ar. 4. in 2. arg. Sed contra. & ad 2. idē dr hic in corp.
*Glo. ord. ibi.

4ᵐ de minori. Nobiliſſimum. ℞. ſecundū ordinē ad tutū: nō, abſolute. §. Tunc nihil &c. Elementa enim remanebunt nobiliſſima ſecūdum ordinē ſolummodo ad totū uniuerſum, & conſequenter non induent nobilitatem ignis.

¶*Corollarium.* Ergo terra erit nobiliſſima in genere terrę et in genere aeris & ſic de aliis: ita ꝙ nobilitas terræ erit ſuprema omnium nobilitatū quas prius habuit, uel habere potuit non autē omnium nobilitatū abſolutè. Nobilitas n. aquæ maior, erit q̄ terrę. & aeris, quàm aquę & ignis, quàm aeris. Omnia ergo erunt nobilia in ſu-

Quomodo poſt iudicium ola elemē ta erunt nobiliſſima in ſuperlatiuo gradu.

perlatiuo gradu, ſibi tamen ſingulis conueniente non aliter.

¶Examen. Ly in partibus elementorū. Ideſt in elementis, quæ ſunt partes totius uniuerſi. Adeo ꝙ partes non referuntur ad elementa, quaſi dicamus, pars aeris, pars terræ, &c. ſed referuntur ad uniuerſum continens elementa. Ipſa ergo tota elementa ſunt partes reſpectu uniuerſi, & ſic loquitur textus: ut patet conſideranti illud: quod ſubinfertur, ſcilicet ly quamuis pars aqua eſſet nobilior &c. Vide ꝙ inferēdo ex præmiſſis non dicit ly quis pars aquæ eſſet nobilior, ſed dicit ly quamuis aqua deno tat ergo totā aquam eſſe partem illā, de qua loquebatur: & ſic de aliis.

mentum prouidentiæ, & uirtutis diuinæ, unde non agit in alia elementa uſque ad eorum conſumptionem: ſed ſolum uſque ad purgationē, nec oportet quòd illud quod efficitur materia ignis, totaliter à ſpecie propria corrumpatur, ſicut patet in ferro ignito, quod à loco ignitionis remotum B ex uirtute ſpeciei remanentis ad proprium ſtatum, & priſtinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

AD QVARTVM dicendū, quòd in partibus elementorū nō oportet conſiderari ſolum, quòd congruat alicui parti ſecūdum ſe acceptæ: ſed etiam quòd congruat ſecundum ordinem ad totum. Dico ergo quòd quamuis aqua eſſet nobilior, ſi haberet formam ignis ſimiliter terra, & aer, uniuerſum tamen eſſet imperfectius, ſi tota elementorum materia formam ignis aſſumeret.

ARTICVLVS VI.

Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd nec oia elementa per illum ignem purgabuntur: quia ignis ille, (ut iam dictum * eſt) non aſcendet niſi quātū aſcendit aqua diluuii: ſed aqua diluuii nō peruenit uſq; ad ſphæram ignis, h ergo nec per ultimā purgationem elementum ignis purgabitur.

¶ 2 Præterea, Apocal. 21. dicit Gloſſ.* ſuper illud: Vidi cælū nouum &c. Immutatio aeris, & terræ dubitabile non eſt, quin per ignē fiet; ſed de aqua dubitat, nā h purgationem in ſe ipſa habere creditur, ergo ad minus non eſt certum quòd omnia elementa purgentur.

¶ 3 Præterea. Locus qui eſt ꝑpetuæ infectionis, numquā purgatur: ſed in inferno erit perpetua infectio, cum ergo infernus inter elementa collocetur, uidetur h quòd elementa non totaliter purgentur.

¶ 4 Præterea, Paradiſus terreſtris in terra continetur: ſed ille non purgabitur per ignem, quia etiam, nec aquę diluuii illuc aſcē derunt, ut Beda * dicit, & habetur in ſecundo Sententiarum h ergo uidetur quòd non omnia elemēta totaliter purgentur.

SED CONTRA eſt Gloſſ.* ſupra inducta, * quæ habetur 2. Pet. ult. quòd quatuor elemēta ignis ille abſumet.

RESPONDEO, Dicendum, quòd quidam dicunt, quòd ille ignis aſcendet uſque ad ſummitatem ſpatii continentis quatuor elementa, ut ſic elementa totaliter purgentur ab infectione peccati, quo etiam ſuperiores partes elementorum ſunt infectę ut C patet per fumū idololatriæ ſuperiora inficientis; & etiam à corruptione, quia elementa ſecundum omnes partes ſui corruptibilia ſunt. Sed hæc opinio repugnat auctoritate ſcripturæ, quia 2. Peti 3. dicit, quòd illi cæli repoſiti ſunt igni, qui fuerunt ꝑ aquam purgati. Et Auguſtinus* dicit 20. de Ciuitate Dei, ꝙ ille mundus, qui diluuio periit, igni D reſeruatur. Conſtat autem quòd aqua diluuii non aſcendit uſque ad ſummitatem ſpatii elementorum: ſed ſolum uſque ad quindecim cubitos ſuper altitudinem montium. Et præterea notum eſt ꝙ uapores eleuati, uel fumi quicunq; non poſſunt pertranſire totam ſphæram ignis ut perueniāt ad ſummitatē eius. Et ita infectio peccati non uenit uſque ad ſpatium prædictum,* A corruptibilitate etiam elemen E ta non poſſunt purgari per ſubtractionē alicuius, quod p ignē poſſit conſumi: ſed per ignem poterunt conſumi impuritates elementorum, quę ex eorum permixtione proueniunt. Huiuſmodi autem impuritates præcipuę ſunt terram uſque ad medium aeris interſtitium, unde m uſque ad illud ſpatium ignis ultimæ conflagrationis elementa

*Habetur in gl. ord. ſup. illud Geneſ. 2. Plantauerat aūt.
*Magiſter lib. 2. Sen. d. 17. §. E. in fi.
*Eſt gloſ. Bedæ in medio. commentarii ad 3 c. Pe.
*In art. ꝑcedēti, at gu. 1.
Vul. ꝑ S. Eccle. &q

APPENDIX.

EX articulo habes.

¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe ab Eccleſias. 1. quòd ignis non conſumet ex toto alia elementa: & ſic terra in æternum ſtat. Hæc ibi. Vnde patet, ꝙ totaliter non conſummetur, alioquin nō ſtaret in æternum. A ſimili adē intelligo dictum de aliis elementis, ꝙ in æternū ſtent: quorum de ſimilibus idē eſt iudicium. Adde: quòd per terram quandoque intelliguntur omnia elementa, ut Geneſ. 1. in creauit Deus cęlum & terrā & in ſymbulo credo in Deum creatorē cœli & terræ: & pſal. 148. laudate dūm de terra, & quaſi exponendo quid intelligat per terram ſubdit, ignis, grādo, nix glacies ſpiritus procellarum.

*Lib. 20. c. 18. inter med. ū & finē 10. ſ.

¶ Secundò habes: quō per tōneum ꝑdicta ſcripturarum, ꝑ quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiſe dum Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſol detur. 3

*Initio corp. huius.

QVÆST. LXXIIII. ART. VI.

CONCL. Ignis ultimę cōflagrationis elementa purgabit, uſque ad medium aeris interſtitium. 125

concl. m

¶PROB. Quia

ignis ille conſummet impuritates elementorum prouenientes tum ex eorum permixtione, tum ex infectione peccatorũ (ar. 1. & 5.) & huiuſmodi impuritates præcipuè ſunt circa terrã, uſq; ad medium aeris interſtitium (patet.) 2. Quia aquæ diluuij tantum ſpacium aſcenderunt (ut in tex.) 3. Quia patet ex reprobatione contrariæ opinionis (ut in tex.)

F Quod elementa. ℞. prout in loco damnatorum exiſtentia: non aliàs ſecundum ſe §. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

4m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negemr ſi latio. §. Nã concluſio loquitur de elementis & elementorum partibus purgatione indigentibus & terra quæ eſt paradiſus terreſtris non indigẽt purgatione. Quamuis enim peccatum primi hominis in terreſtri paradiſo &c. ut in textu.

*Li. 20. de ciui. Dei c. 16. ante me. to. 5.

¶ Corollarium. Ergo per illum ignem nõ purgabitur ignis; q prædictas impuritates nõ contrahit, neque aliud ſimile. Ergo ſuperfluum eſſet, & uanum ponere: q ignis aſcenderet ſupra totum aerẽ uſq; ad ſpheram ignis: & multò magis eſſet uanum ponere, q ſuperiùs: cùm nulla prædictarum impuritatum illucuſque perti gerit.

*Loco citato 1 ar. 2.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. conceditur. §. immò & totũ argumentũ eſt pro cõcluſione loco probationis.

*Artic. 2. huius q. ad 2. & art. præc. vor.

¶ E tamẽ. Ly elemẽtum ignis. Id eſt ignẽ in propria materia exiſtentẽ. Et hic eſt, ſecundum q eſt in ſphera ſua. Hic enim ſecundum unã opinionem purgabit cætera cum aliis ignibus exiſtentibus apud nos ar. 5. tamẽ abeſt, ut purget ipſe ab aliquo. Licet autem ignis apud nos exiſtens ſit etiam elementum, ſecundum q ignis: tamen quia ly elementum ſignificat propriè aliquod ſimplex, & ignis apud nos eſt mixtus, puta in aliena materia exiſtens; ideò nõ propriè, & abſolutè, uocatur elementum niſi cum illa limitatione, ſecundũ quòd ignis. Ex hac declaratione intelligas ar. 5. dictum, ſcilicet ly cum igne elemẽtari.

2m ex gloſa.

Purgationem ℞. aliqua erat: non autem futuro ſtatui competentẽ §. ut ex er. 2. ad 2m. Tunc nihil &c. Nam dubitatio illa de aqua eſt quædã dubitatio apparens: & non tanta, ut excludat hanc certitudinem, q ẽt illa connumerari debeat inter elementa p ignẽ purganda.

*Li. 20. c. vlt. nõ p cul in fin. to. 5.

3m ꝺ cõcluſ.

purgabit.* Tantum enim aquæ etiam diluuii aſcenderunt, quod probabiliter æſtimari poteſt ex montium altitudine, quos determinata menſura tranſcenderant.

Primum ergo concedimus.

Ad secundum dicendum, quòd ratio dibitationis in Gloſa.* exprimitur, quia ſcilicet aqua G uim purgationis in ſe habere credit, non tamen habet uim purgationis talis qualis futuro ſtatui cõpetit, ut ex dictis patet.*

Ad tertium Dicendum, quòd illa purgatio præcipue ad hoc erit, ut quicquid eſt imperfectionis à ſanctorum habitatione remoueatur, & ideo in illa purgatione totum, quod eſt fœdum, H ad locum damnatorum congregabitur, unde infernus non purgabitur: ſed ad ipſum deducentur totius mundi purgamenta.

Ad quartum dicendum quòd quamuis peccatum primi hominis in terreſtri paradiſo ſit commiſſum, non tamen locus ille eſt locus peccantium, ſicut, nec cælũ empyreũ; ex utroque enim loco homo, & diabolus ſtatim poſt peccatum ſunt eiecti, unde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignis ultimæ conflagrationis iudicium debeat ſequi.

Ad septimum ſic procedit tur. Videtur quòd ignis ultimæ conflagrationis iudicium debet ſequi. Auguſtinus* enim. 20. de ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum, quæ in iudicio ſunt futura dicens: Circa iudicium has res dicimus eſſe uenturas: Heliam Thesbitem, Iudæorum conuerſionem, & Antichriſtum perſecuturum, Chriſtum uenturum, uel iudicaturum, mortuorum reſurrectionem, bonorum, malorumque diuiſionẽ, mũdi conflagrationem, eiuſdem renouationem, ergo h conflagrationem iudicium ſequetur.

2 Præterea Auguſt. dicit in eodẽ lib. Iudicatis impiis,* & in æternum ignem miſſis, figura huius mundi mundanorum ignium cõflagratione peribit, h ergo idem quod prius.

3 Præterea. Dominus ad iudicandum ueniens, aliquos h uiuos reperiet, ut patet ex hoc quod habetur 1. Theſſalo. 4. ubi ex perſona eorum Apoſtolus dicit, Deinde nos, qui uiuimus, qui reſidui ſumus in aduentu Domini &c. ſed hoc non eſſet ſi conflagratio mundi præcederet, quia per ignẽ reſoluerentur, ergo ignis ille iudicium ſequetur.

4 Præterea. Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem: & ideo conflagratio h finalis uidetur eſſe executio ſententiæ, ueldiuini iudicii: ſed executio ſequitur iudicium, ergo ille ignis iudicium ſequetur.

Sed contra eſt, quod dicitur in Pſal. 96. Ignis ante ipſum præcedet.

Præterea, Reſurrectio præcedit iudicium, aliàs non uideret omnis oculus Chriſtum iudicantem: ſed mundi conflagratio reſurrectionem præcedet, ſancti enim, qui reſurgent, corpora ſpiritualia, & impaſſibilia habebũt, ita quòd non poterunt purgari per ignẽ, cũ tñ in litera* dicatur ex uerbis Auguſtini* q per illũ ignem purgabitur, ſi quid in aliquibus ſit purgandum, ergo ille ignis iudicium præcedet.

Respondeo, Dicendum, quòd illa conflagratio ſecundum rei ueritatem quantum ad K ſui initium præcedet: quod ex hinc manifeſte colligi poteſt, quòd mortuorum reſurrectio iudicium præcedet, quod patet. 1. Theſſ. 4. quòd illi, qui dormiẽrunt rapientur in nubibus in aere obuiam Chriſto ad iudicium uenienti: ſimul autem erit reſurrectio communis, & corporum ſanctorum glorificatio: ſancti enim reſurgẽtes corpora glorio

¶ NOT. Licet ex hoc ſeptimo uideatur, q purgari debeat inferno quã indiget purgatione, nõ tñ eſt uerum: qm purgationis capax nõ eſt, & de indigẽtibus purgatione taliter ut eius capacia ſint, intelligit articulus.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo: quod per rõnem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à s. Pet. 3. q oĩa elementa, dempto igne in ſphera ſua, purgabuntur: & ſic. Cæli erãt prius & terra, & ille tunc mundus aqua inundatus periit: cæli autẽ, q nũc ſunt, & terra, eodem uerbo ſunt igni reſeruati in die iudicii. Hæc ibi. Quaſi dicat tãtũ ſpaciũ occupabit ignis in die iudicii uenturus, quantum occupauit inundatio illa aquarum. Cũ ergo inũdatio illa non ad ſpheram ignis aſcenderit, ſed ſolum uſq; ad quindecim cubitos ſupra montes Gen. 7. quod probabiliter exiſtimatur eſſe mediũ aeris interſtitiũ uel circa: patet intentũ. Quòd autẽ intelligatur, q illi cæli, & terra prius per aquam perierint, ut ibi Petrus ait, colligere potes ex ar. 6. ad ſecundum.

Veil. pro S. Eccleſ. &c.

*Li. 4. Sẽ. d. 47 §. D in med.

*Collige ex li. 20. de ciuita. Dei c. 16. 18. & 19. tom. 5.

¶ Secũdò hẽs: q ſcõ p rõnẽ prædicta ſcripturarũ, pro quanto quod dicimus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides: q ſcõ ex iuſtiſſimis Auguſtini ea doctrina hæc & declaret, & cõſo ideiur.

QVÆST. LXXIIII. ART. VII.

Concl. Illa cõflagratio, quo ad purgationẽ mũdi iudiciũ præcedet. ſed quò ad hoc actũ, q eſt inuoluere malos, iudicium ſequetur. 516

¶ PROB.

ſa reſument, ut per illud, quod dicitur primæ Corinthior. 15. Seminantur in ignobilitate, ſurgent in gloria: ſimiliter & cum corpora ſanctorum glorificabuntur, etiam tota creatura ſuo modo renouabitur, ut patet per illud, quod dicitur Rom. 8. quòd ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei: cum ergo conflagratio mundi ſit diſpoſitio ad renouationem prædictam, vt ex dictis patet, *manifeſte poteſt colligi, quòd illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudicium præcedet: ſed quo ad aliquem actum, qui ſcilicet eſt inuoluere malos, iudicium ſequetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auguſtinus* non loquitur determinando: ſed opinando, quod patet ex hoc, quòd ſequitur, Quæ quidem uentura eſſe credendum eſt: ſed quibus modis, & quo ordine ueniant, magis docebit rerum experientia, quám nunc ad perfectum hominis intelligentia ualeat cóſequi, æſtimo tamen eo, quo à me commemorata ſunt ordine, eſſe uentura, ergo patet, quòd hæc dixit opinando.

Et ſimiliter dicendum eſt ad ſecundum.

AD TERTIVM dicendũ, quòd omnes homines morientur, & reſurgent: ſed tamen illi dicuntur viui reperiri, qui uſque ad tempus conflagrationis uiuent in corpore.

AD QVARTVM dicẽdum, quòd ille ignis non conſequitur ſententiam iudicis, niſi quo ad inuolutionem malorum; & quantum ad hoc ſequetur iudicium.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum ille ignis habiturus ſit talem effectum in hominibus, qualis deſignatur.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd ille ignis non habebit talem effectũ in hominibus, qualis deſignatur. Illud[b] conſummi dicitur, quod in nihilum reducitur: ſed corpora impiorum non reſoluitur in nihilum, ſed in æternũ conſeruabuntur, vt æternam pœnam ſuſtineant, ergo ignis non erit malis conſumptio, vt in litera* dicitur.

---

1 ¶PROB. Quia illa conflagratio, quò ad purgationem, eſt diſpoſitiua ad renouationem prædictam (ar. 1. quæſt. huius:) & renouatio illa erit ſimul tempore cum glorificatione corporum ſanctorum (ex Rom. 8.) quæ fient cum iudicium (ex 1. Theſ. 4.) 2. Quia (ly ſed quò ad &c.) præſupponitur.

¶NOT. Ex meritò. Vt patet ex reſponſionibus argumentorũ, & pateb. magis. ar. 8. & 9.

¶Eamen; Ly ſecundum rei ueritatẽ Hoc eſt in principio cor. & dicitur ad differentiam opinionũ, ſiue Auguſtini, ut ad primum & ſecundũ patet, ſiue aliorum. Quaſi dicat. Multæ ſunt opiniones circa hoc, ſed tamen ueritas ſic ſe habet.

¶Ly quantum ad ſuum initium. Id eſt quantum ad purgationem mundi: ut ex fine cor. trahitur. Habebit enim illa cóflagratio & initium, & finem initium puta purgationem mũdi, finem, puta, inuoluere reprobos. Vt ar. 9.

*In hoc cor. & ar. 2. & 4. huius q. concl.

1m de conſequentia. Conflagratio iudicium ſequetur. ℞. ſecundum quòd ab Auguſtino dicitur opinatiuè non determinatiuè. § Tunc nihil &c. Nam opinari aliquid circa hoc non tollit veritatem rei.

*Loco citato in argum. 1. l. 20. de ciui. Dei c. vlt. non procul à fine. t. 5.

¶NOT. Sed neque tollit authoritatẽ tanti Doctoris Auguſtini: vt patet. Poteſt. n. quis, quantumcumque magnus, dicere aliquid opinatiuè; quod nõ diceret determinatiuè: ſicut hic de illo accidit. Adde: quòd homo unus poteſt etiam fieri doctior ſemetipſo cum tempore. & proptereà aliquid, tanquam uerum, diceret aliquando, quod ſapientior effectus ex ſe ipſo reprobabit.

2m de conſequentia. Ergo &c. ℞. ut ad primam per omnia §

3m de maiori. Viui. ℞ comparatiuè: non abſoluté §. Tunc nihil &c. Abſolutè n. reſoluentur omnes ante aduentum iudicis per illam conflagrationem: licet hoc non tollat ab eis; quin poſſint dici uiui comparatiuè.

¶NOT. Etiam in ſymbolo fidei dicitur, quòd iudicaturus eſt uiuos, & mortuos: & Act. 10. quòd ipſe eſt iudex uiuorum & mortuorum. Si enim comparentur illi, qui tunc in illa conflagratione morientur ad eos, qui mortui ſunt à centum annis, uel ante uel poſt, uſque ad conflagrationem illam, poterunt dici uiui: ex eo quòd ipſi parum durabunt in morte, & quod parum eſt, pro nihilo reputatur. Parum, inquam, durabunt, & abſolutè, quia mox, uel quaſi mox, reſurgent: & comparatiuè ad præcedentes, ut patet. Nam illi per tot annos, uel annum durauerunt in morte.

Iudex uiuorũ, & mortuorũ, quò, ſi oẽs morientur;

4m de maiori. Conflagratio finalis. ℞. quantum ad inuolutionem malorum §. Tunc nihil &c. ut ex concluſione patet.

¶Corollarium. Ergo dñs dẽ iudicaturus orbẽ per ignem; quia faciet, quòd iudicij ſui ſniam dictam contra reprobos exequetur ille ignis. Nec obſtat, quòd poſſit etiã dici iudicare ſeculũ per ignẽ, quo ad conflagrationẽ eius præcedentiã ad purgandũ ſeculũ: quia ignis ille erit & purgans & inuoluens, ut habet concluſio. Vnde iudicabit per ignem; dando ſcilicet uirtutem igni illi faciendi utrũque, tempore iudicij, ſcilicet unum ante, & alterum poſt.

Iudicabit ſeculũ per ignẽ, dupliciter.

APPENDIX.

EX artic habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas. mer to dictum eſſe à pſal. 96. Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Montes ſicut cera fluxerũt à facie dñi: à facie dñi oĩs terra. Confundantur oẽs qui adorant ſculptilia & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. Hæc ibi. Vbi loquitur de iudicio: in cuius ſignũ præmiſerat nubes & caligo in circuitu eius iuſtitia & iudicium correctio ſedis eius. Ecce ubest apparebit in iudicio Act. 1. Dicit ergo de illa conflagratione, quantum ad purgationem mundi, quòd ante ipſum præcedet; & quod montes ſicut cera fluent & omnis terra à facie domini .i. quòd per illũ ignẽ cõſummentur mõtes, & renouabitur terra. De eodem autem igne, quantum ad inuolutionem malorum poſt datam ſẽtentiam, dicit ly inflammabit in circuitu inimicos eius; & qui ſint inimici eius declarat per ly confundantur omnes, qui adorant ſculptilia, & qui gloriantur in ſimulachris ſuis. Quaſi dicat. Inimici eius ſunt omnes peccatores, ut ſic: quoniã omnes hi adorant ſculptilia .i. ſua figmenta uenerantur, & gloriantur in ſimulachris ſuis, hoc eſt adorant tanquam Deum, quæ ſibi ipſis in mente ſculpſerunt, & gloriantur in phantaſmatibus ſeu adinuentionibus à ſe factis.

1 Vel. pſ. Eccl. &c.

*ſl. 4. Sẽt. d. 47 §. D circa medium.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto ignem illum præcedere iudicium, aut ſubſequi inſinuant, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uirtutum Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. LXXIIII. ART. VIII.

CONCL. prima. Ignis ille, quantum ad uirtutem naturalem ſuam, aget ſimiliter in bonos, & in malos, qui uiui reperientur. 327

¶PROB. Quia vtrorumque corpora uirtute naturali reſoluet in cinerem.

¶NOT. Virtus naturalis rei ex hoc, quòd eſt naturalis, uno ſemper modo agit, nec plus nec minus in hanc, uel illam materiam eodem modo ad recipiendum actionem diſpoſitam: alioquin non naturaliter, ſed ex electione agere uideretur. Cum igitur ignis ille præſupponatur in concluſione agere ſecundum uirtutẽ naturalem, & corpora tum bonorum, tum malorum, in eo quòd corpora æqualiter diſpoſita ſint ad recipiendum actionẽ illã ignis: congrue concluſit ſubiunxit ly ſimiliter.

Agens naturaliter quò differt ab agente per electionẽ.

CONCL. 2a. Ignis ille, inquantum aget ut inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, diuerſimodè aget in diuerſos, quantum ad ſenſum pœnæ.

¶PROB. Quia mali per actionem ignis cruciabũtur, & boni aliquid purgabile habentes, ſecundum proportionalitatem; boni autem nihil purgandum habentes nullum inde ſentient dolorem, etiam quòd in illo igne moriantur.

¶NOT.

¶NOT. Subintelligitur in probatione illud quod, tanquam F clarum ex terminis concluſionis, ſubintelligendum erat. In concluſione enim facta fuerat mentio de diuina iuſtitia, cuius dicebatur inſtrumentum iſta ignis actio. Cum ergo naturæ inſitum ſit, quòd diuina iuſtitia nihil iniuſtum agere poteſt; ſequitur, quòd eidem obiecti habebit actionem, & non habebit: quia per actionẽ reſoluat corpora illorum in cineres; & per non actionem dolorem non apportabit eis.

CONCL. 3ª. Illa ignis, quantum ad actum, quem poſt iudiciũ habebit, aget in damnatos tantum.

omnia illa dicta in probatione ex hoc præſuppoſito ſint uerißima. Quare autem in probatione non expreſſerit ſanctus Doctor hãc uim diuinæ iuſtitiæ, iam dictum eſt, quòd nõ neceſſe erat; ex quo in terminis concluſionis fuerat explicata.

¶Examen. Ly nullum dolorem ex igne ſentient. Ex hoc inſinuatur à ſancto Doctore: quòd diuina uirtus ſuſpendere poteſt actum proprietatis ſubiecti ab ipſo ſubiecto. Aliud eſt enim diuidere tam eſſentialem ab ipſa eſſentia rei, & aliud eſt aliquid conſequẽs ad eſſentialia diuidere, eadem eſſentia manente. Primum enim implicat contradictionem, puta ſi materia uel forma ſubſtantialis hominis remoueretur ab homine, uolendo quòd homo remaneret homo; ſecundum uerò non, etiam quòd per uirtutem naturalem fieri non poſſit, quoniam proprietates rei ſunt quædam accidẽtia ad eſſentiam inſeparabiliter conſequẽtia, & non ſunt eſſentia. Et licet ſint inſeparabilia; tamen hoc intelligitur naturaliter, quòd ſcilicet per uirtutem naturalem ſeparari non poſſint; non autem, quòd per uirtutem diuinam.

Virtus diuina ſuſpendere põt actũ proprietatis ſubiecti, & quare, & quo.

¶1.4. Sẽt.d. 47. §. D.

Hæc dicta ſint ad propoſitum illorum bonorum tantum: non autem uniuerſaliter. Nam ſicut ignis in camino non habebat actionem ſuper pueros illos tres, habẽdo tamen illam reſpectu miniſtrorum ſuccẽdentium ignem: ita ignis ultimus reſpectu horum bonorum nõ habebit actionem doloris inflictiuam, quã uis reſpectu aliorum. Vide aliud ualde mirandum: quòd eiuſdem ignis ſuſpẽditur actio reſpectu huius in igne exiſtentis, & laxatur ſimul reſpectu alterius ibidem coexiſtentis. Et nota adhuc aliud miraculum maius quàm in camino: quòd ignis idem reſpectu eiuſdem obiecti habebit actionem, & non habebit: quia per actionẽ

concl. m

¶2 Si dicatur quòd conſumet malorum corpora inquantum ea reſoluet in cinerem: Contra, Sicut corpora malorum [h] ita & bonorum in cinerem reſoluentur, hoc enim eſt Chriſti ſolius priuilegium, ut caro eius non uiderit corruptionem, G ergo etiam bonis tũc repertis erit conſumptio.

¶3 Præterea. Infectio peccati magis abundat in elementis: ſecundum quod ueniunt ad compoſitionem humani corporis, in quo eſt corruptio fomitis, & quantũ ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum exiſtentibus: ſed elemẽta extra corpus humanũ exiſtentia purgabuntur ꝓpter peccati infectionem, H ergo multo fortius oporret per ignem purgari elementa in corporibus humanis exiſtentia, ſiue bonorum, ſiue malorum, & ita oportet [h] utraque corpora reſolui.

¶4 Præterea. Quamdiu ſtatus uiæ durat, elementa ſimiliter [h] aguut in bonos, & in malos: ſed adhuc durabit ſtatus uiæ in illa conflagratione, quia poſt ſtatũ huius uiæ non erit mors naturalis, quæ tamen per illam conflagrationem cauſabitur. I ergo ille ignis æqualiter aget in bonos, & malos, & ita non uidetur quòd ſit aliqua diſcretio inter eos quãtum ad effectum illius ignis ſuſcipiendum, ſicut in litera [*] ponitur.

¶5 Præterea, Illa conflagratio quaſi in momento perficitur: ſed multi inuenientur uiui, in quibus erunt multa purgabilia, [b] ergo illa conflagratio non ſufficiet ad eorum purgationem. K

RESPONDEO, Dicendum, quòd ignis ille finalis conflagrationis quantum ad hoc quòd iudicium præcedet, aget ut inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ, & iterum per uirtutem naturalis ignis. [m] Quantũ ergo pertinet ad uirtutem naturalem ipſius, ſimiliter aget in malos, & bonos, qui uiui reperientur [n], utrorumq; corpora in cinerẽ reſoluendo; [p] inquantũ uero aget ut inſtrumentũ diuinæ iuſtitiæ, diuerſimode aget in diuerſos, quãtũ ad ſenſum pœnæ. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni uero, in quibus nihil purgandum inuenietur, omnino nullũ dolorẽ ex igne ſentient, ſicut nec pueri ſenſerunt in camino ignis. Danielis. 3. quã uis eorum corpora non ſeruentur integra, ſicut puerorũ ſeruata fuerunt; & hoc diuina uirtute fieri poterit, ut ſine doloris cruciatu, reſolutionem corporum patiantur. Boni uero, in quibus aliquid purgandum reperietur, ſentient cruciatum doloris ex illo igne plus uel minus pro meritorum diuerſitate. ſed [*] quantum ad actum, quem poſt iudicium ille ignis habebit, in damnatos tantum aget [*], quia corpora boni omnes habebũt impaßibilia.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd conſumptio ibi accipitur non per annihilationẽm: ſed ꝑ reſolutione in cinerem.

AD SECVNDVM dicendum, quòd bonorum corpora quamuis in cinerem reſoluentur per ignem, non tamen ex hoc dolorem ſentient; ſicut nec pueri in fornace exiſtentes, [*] & quantum ad hoc eſt diſſimile de bonis, & malis.

AD TERTIVM dicendum, quòd elementa in corporibus humanis exiſtentia purgabuntur per ignem etiam in corporibus electorum, ſed hoc per diuinam uirtutem fiet ſine cruciatu doloris.

AD QVARTVM dicendũ, quòd ignis ille non aget tantum ſecundum naturalem elementorum virtutem: ſed etiam ut diuinæ iuſtitiæ inſtrumentum.

¶PROB. 1. Quia patet ex ar. 7. & 9. Quia (ly tũ) boni oẽs habebũt corpora impaßibilia.

1ᵐ de maiori

Cõſumi. ℞. totaliter: non, ſcdm aliqd ſic. §. Tunc nihil &c. Nõ. n. loquit̃ iſta de conſumptione totali. i. p annihilationẽ: ſed aliquali. i. per reſolutionem in cineres.

concl. p

2ᵐ de antecedente.

Ita. ℞. quã tũ ad reſolui in cineres: non quãtum ad ſenſum doloris. §. Tunc nihil &c. Mali. n. per illã reſolutionẽ, qua moriẽtur ſimul & in cineres reſoluuntur, dolorẽ intentũ iuxta ſua mortalia peccata ſentiẽt. bonorũ uerò corpora quamuis in cinerẽ &c. ut in text. Ex quo dic: quòd illa malorũ reſolutio dicta in ad 1. intelligebat̃ cũ dolore, & nõ abſoluiè ſic.

concl.

¶NOT. Loquit̃ textus cõparatiuè: ly nõ tñ ex hoc dolorẽ ſentient, pro quo intelligendus uenit de bonis, in qbus aliqd purgandũ reperiet̃, ut in cor. Nã licet hi boni dolorẽ ſẽtiẽt ex igne: tñ ille dolor erit tam paruus reſpectu doloris malorũ, ut nihil reputari poſſit merito. Nõ. n. iuxta mortalia, ſed uenialia, pœ̃ã in his bonis cõmẽſurabit̃ doloris autẽ cõtra ꝯũ in malis. ſi. Sicut ergo mortale differt à ueniali in grauitate: ita dolor ille malorũ à dolore bonorũ differret in intẽſiõe. Quę pfecto ut patet nimis differẽtia ſunt.

¶1.4. Sẽt.d. 47. §. D.

*At. pc. in fine. corp. & Ang. l. 20. de ciu. Dai. c. 18. & 19. c. 5.

3ᵐ de concluſione.

Oportet utraque corpora reſolui. ℞. non tamen utraque cum dolore, aut ſaltem cum tanto. § ut patet ex concluſione ſecunda cum ſua probat. Tunc nihil &c. ut patet. Vide ad ſecundum cum ſua not.

4ᵐ de maiori

Similiter agunt. ℞. actione naturali ſic: non, inſtrumẽtali ſimul. Tũc nihil &c. Nã ignis ille nõ aget &c. ut in textu. Vide not. poſt prob. concl. 1ᵃᵐ.

5ᵐ illa-

5m illatio cōcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. & hoc propter tres rationes adductas in textu.

A aſſertio ab omnibus crederetur: ſinguli aduerſarij eum libellis ad primam perfectionem combuſtis, ſolus beati Dominici codex pro parte catholica præſentatus ſecundo, & tertio, igni iniectus. ſtatim ſemper illæſus & integer, reſiliuit. Hæc ibi.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarum, & patrum, pro quanto ignē ultimæ conflagrationis habiturū eſſe diuerſum effectum in electis & reprobis, à ſimili inſinuant, & intelligas & tuearis.

¶ Tertiò uides quomodo ex ijs, uiciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur, & conſolidetur.

APPENDIX.

Veil. p. 8. Eccl. &c. — Ex articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationē oſtendas, meritò in ſuo ſimili inſinuatum à ſcripturis, ꝙ ignis ultimæ conflagrationis aget in malos, & in bonos diuerſimode: & ſic. Iſa. 43. Cum ſteteris in igné non cōbureris, & flamma non ardebit in te. Hæc ibi. Quæ ſint, quoad bonos nihil purgandū habēter. Itē ab Apoc. 18. Quantū glorificauit ſe & in delitijs fuit, tantū date ei tormentū & luctū. Hæc ibi. Quæ ſint quoad malos, & quoad bonos aliquid de purgabili habētes. Item ab exod. 14. fugientibus Ægyptijs occurrerūt aquæ, & inuoluit eos Dñs in medijs fluctibus, filij autem Iſrael pertexerunt per medium ſicci maris: & aquæ erant eis, quaſi pro muro à dextris & à ſiniſtris. Hæc ibi. Quę ſunt prodigia bonorum, & malorum in eodē igne conflagrationis, loquendo à ſimili. Itē ab ecclesia in uitis ſanctorū, puta Agnetis, de qua legit. Vicarius Aſpaſius igne copioſo accē ſo uiſſit eā iactari in medio. Quod cū fuiſſet factum, flamma ſ duas partes diuiſa, ipſam in nullo contingebat incendium, ſed miniſtros exurebat. Hæc ibi. Item ab eadem eccleſia, de S. Cecilia. Tunc Almachius iuſſit, eam in bullienti balneo concremari. Cumq; ibi die integro cū nocte, quaſi in frigido loco, remanſiſſet, iuſſit eā in ipſo balneo decollari. Hæc ibi. Item ab ead. eccleſia de ſancto Dominico fundatores ordinis Prędicatorū probatus quaſi à fortiori, inter eum præſens. Cum ad uerum effectum utrinſq; partis, catholicorum ſcilicet & hęreticorū libelli, quos de ſuis dogmatib. cōſcripſerant in ignem proijcerentur, & qui in illo quaſi maneret illeſus, uera continens fidem

- * In li. de unico baptiſmo ad Petilianū, ca. 13, tom 7 & Epiſt. 48. ad Vincētiū inter med. & finē to. 2. & refertur lib. 4. Sent. d. 6. S. A. in fine.
- * Al. abreuiatione.
- † Idem in ſnia hēt in Glo. ordi. ſup illud 1. Corinth. 3. uniuſcuiuſq; opus.
- Miracula notandiſſima pro fide catholicorum.
- * Glo. interl. ibid.

An QVINTVM dicendum, ꝙ tres ſunt cauſę quare ſubito illi, qui uiui reperientur purgari poterunt. Vna eſt, quia in eis pauca purganda inueniuntur cum terroribus, & perſequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda cauſa eſt, quia uiui voluntarie pœnam ſuſtinebunt, pęna enim in hac vita uoluntarie ſuſcepta, multo plus purgat q̄ pęna poſt mortem inflicta, ſicut patet in martyribus, quòd ſi purgandum quid in eis inuenitur, paſsionis falce tollitur ut Aug.* dicit, cum tamen pœna martirij ſit breuis in cōparatione ad pęnam, quæ in Purgatorio ſuſtinetur. Tertio eſt, quia calor ille recuperabit in intenſione quantū amittit in temporis* breuitate.

ARTICVLVS IX.

Vtrum ille ignis inuoluet reprobos.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd ille ignis nō inuolet reprobos, quia ſuper illud Mala. 3. Purgabit filios Leui. dicit Gloſſa †, h duos ignes legimus futuros, unum, quo purgabit electos, & pręcedet iudicium D alterum, q reprobos cruciabit: ſed hic eſt ignis inferni, qui malos inuoluet, primus autem eſt ignis finalis conflagrationis: ergo ille ignis conflagrationis non erit ille, q malos inuoluet.

2 Pręterea, ille ignis Deo obſequitur in purgatione mundi, ergo remunerari debet alijs elementis remuneratis, & præcipue cum ignis ſit nobiliſsimum elementorum h, non ergo uidetur quòd in infernum debeat deijci ad pœnam damnatorum.

3 Prætrrea. Ignis, qui malos inuolnet, erit ignis inferni: ſed ignis ille ab initio mundi præparatus eſt damnatis, unde Matt. 2. dicitur. Ite maledicti in ignē ęternum, qui paratus eſt diabolo, &c. Iſa. 30. Præparata eſt ab heri Tophet, à Rege præparata, &c. Gloſſa *, ab heri, ideſt, ab initio. Tophet, vallis gehennæ: ſed ignis ille finalis conflagrationis non fuit ab initio præparatus, ſed ex concurſu mundanorum ignium generabitur, ergo ille ignis h non eſt ignis inferni, q reprobos inuoluet.

IN Contrarium eſt quod in B Pſalm. 96 de illo igne dicitur, Quòd inflammabit in circuitu inimicos eius.

Præt. Dan. 7. dicitur: Fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius,* Gloſſa: ut peccatores traheret in gehennam. Loquitur autem authoritas de illo igne, de quo nunc eſt mentio, ut patet per quandam Gloſſ. quæ ibi dicit, ut malos puniat, & bonos purget, ergo ignis finalis cō C flagrationis in infernum cum reprobis demergetur.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ tota purgatio mundi, & innouatio ad purgationem, & innouationem hominis ordinabitur, & ideo m oportet quòd mundi purgatio, & innouatio, purgationi & innouationi hominis congruat n, purgatio autem quædam erit quòd mali ſegregabantur, unde dicitur Luc. 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum ſuum, ideſt, electos in horreum ſuum, paleas autem ideſt, reprobos comburet igne inextinguibili, unde, & p ita erit de purgatione mundi, quòd quicquid erit turpe, & fœdum, in infernum cum reprobis remittetur, quicquid uero pulchrum, & nobile, conſeruabitur in ſuperioribus E ad gloriam electorum q, & s ita etiam erit de illo igne conflagrationis s, ſicut dicit Baſilius ſuper illud Pſalm. 28. Vox Domini intercidentis flammam ignis; quia quo ad calidum vſtiuum, & quā tum ad id, quod in igne groſſum reperietur, * deſcendet ad inferos ad pœnam damnatorum, quod uero eſt ibi ſubtile, & lucidum, remanebit ſuperius ad gloriam electorum.

QVÆST. LXXIIII. ART. IX.

CONCL. 1a. Oportet: quòd mundi purgatio, & innouatio purgationi, & innouationi hominis congruat. 118

¶ PROB. Quia tota purgatio mundi, & innouatio ad purgationē & innouationem hominis ordinabitur.

¶ NOT. Iam dictū eſt art. 1. corp. quòd mūdus quodammodo eſt propter hominem quod & philoſophus habet dicens. in metaph. nos ſumus quodammodo finis omniū & ideo conuenientiſſimum eſt; quòd ſicut exiſtētia ad finē ordinātur ad ipſum & ei ſuo modo commēſurantur; ita ſit de mundi purgatione ac innouatione reſpectu hominis. Et hæc eſt ſenſus in probatione textuali incluſus.

CONCL. 2a. De purgatione mundi ita erit, ꝙ quicquid erit turpe, & fœdum in infernum cum reprobis mittetur, quicquid uerò pulchrū, & nobile conſeruabitur in ſuperioribus ad gloriam electorū.

¶ PROB. Quia purgatio mundi erit, ſicut ſegregatio malorum a bonis Luc. 3.

CONCL. 3a. De illo igne conflagrationis ita erit, ſicut dictum eſt de purgatione mundi.

¶ PROB. Quia patet ex Baſilio ſuper pſal. Ly uox domini intercidentis flammā ignis (ut in tex.)

¶ *Corollarium*. Ergo (litteraliter reſpōdendo ad titulum) dic. ꝙ ſic.

- * Glo. interl. ibid.
- † Glo. interl. ibid. ſup illud Thronus eius &c.
- concl. m
- Omnia ꝑpter hominē facta ſunt.
- * Gl. interlin. ibid.
- conc.
- concl. ꝑ
- † Baſilius in Pſ. 28.
- * Al. mittetur.

ille ignis inuoluet reprobos; & hoc pro quanto in igne eſt & calidum uſtiuum, & aliquid groſſum. Ergo ille ignis, quantũ ad hæc demergetur in infernum cum reprobis ab eo cruciandis. Ex his intellige concluſionem art. 7. & 3am. art. 8.

1m ex Gloſa.

Duo ignes. R. ſecundum quid: non autẽ abſolutè S. i. quantũ ad officiũ, & aliquo modo quantum ad ſubſtantiam: non aũt ſimpliciter. Conuenit enim, ut, cùm homo ſit pars mundi, eodẽ igne purgetur quo & mundus. Tunc nihil &c. Nam habitũ eſt ex art. 8. de diuerſitate officij huius, & art. præſen. corp. fin. de diuerſitate aliquali quantum ad ſubſtantiam eiuſdem.

*In fine eo. huius art.

2m cõſequẽtia ſecunda.

Non ergo &c R. negatur conſequentia. S. In hoc enim ille ignis remunerabit, quòd illud &c. ut in textu.

¶NOT. Ex hoc loco argumentare, à fortiori maximè, de liberalitate Dei erga ſeruos ſuos intellectualis naturæ remunerationе donãdos.

Remuneratio ſeruorum Dei indicibilis monſtratur ex creatis inſenſibilibus.

3m de cõcluſione. Non eſt ignis Inferni. R. ab initio p̃paratus dãnatis: non recenter additus. S. Tunc nihil &c. ut patet. Sicut enim gloria electorum poſt iudiciũ eſt maior, quàm antè, ita & pœna dãnatorum: ut in text.

APPENDIX.

1 Vid. pS. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à Daniel 7. ꝙ ignis ille inuoluet reprobos: & ſic. Fluuius igneus rapidusq; egrediebatur à facie eius. Hæc ibi. Vbi loquitur de iudice Deo. Vnde præmiſerat, aſpiciebam, donec throni poſiti ſũt, & antiquus dierum ſedit. Et ſequitur poſtea; iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Ille ergo igneus fluuius, de quo mentionem interponit, eſt impetuoſa magnitudo ignis conflagrationis mundi (teſte etiam gloſa ibi dicente; ut malos puniat, & bonos purget,) q dicitur egredi à facie eius: quia (ut ſæpius dictum eſt) aget, ut inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ. Iſte igit ignis inuoluet reprobos ſecundum Daniele adiuncta gloſa ſenſum eius ſic exponente: ut trahat peccatores in gehennã. Item à pſalm. 96. &c. ut ſupra ar. 7. appen.

Tho. 4. d. 41. q. uni ca, ar. 1. q. 2. & ſeq.

*Exod. 3. 2

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrũ, pro quanto illum ignem inſinuant demerſurum reprobos in infernum, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertio uides quo modo ex his mirificè Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis, qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicant; conuenit enim ut cum homo ſit pars mundi, eodem igne purgetur homo, & mundus. Dicuntur autem duo ignes, qui purgabit bonos, & cruciabit malos, & quantum ad officium, & aliquo modo ad ſubſtantiam, quia non tota ſubſtantia ignis purgantis in infernum detrudetur, ut dictum *eſt.

AD SECVNDVM dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur quòd illud, quod eſt groſſum in eo, ſeparabitur ab ipſo, & retrudetur in infernum.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſicut gloria electorum poſt iudicium eſt maior quàm ante, ita & pœna reproborum: & ideo ſicut claritas ſuperiori creaturæ addetur ad augmentandum gloriam electorum, ita etiam quicquid eſt turpe in creaturis, retrudetur in infernum ad augmentãdam miſeriam damnatorum: & ita igni ab initio præparato in inferno, non eſt incouenien ſi alter ignis addatur.

QVAESTIO LXXV.

De reſurrectione, in tres articulos diuiſa.

POST hoc conſiderandum eſt de circunſtantibus, & concomitantibus reſurrectionem. Quorum prima cõſideratio eſt de ipſa reſurrectione. Secunda de eius cauſa. Tertia de eius tempore, & modo. Quarta de ipſius termino à quo. Quinta de conditionibus reſurgentium.

CIRCA primum quæruntur tria.

Primo, Vtrum reſurrectio corporum ſit futura.

Secundo, Vtrum ſit omnium generaliter.

Tertio, Vtrum naturalis, uel miraculoſa.

ARTICVLVS I.

Vtrum corporum reſurrectio ſit futura.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd corporum reſurrectio non ſit futura. Iob. 14. Homo cum dormierit non reſurget, donec atteratur cœlum: ſed cœlum numquam atteretur, quia terra, de qua minus videtur, in æternum ſtat, ut patet Eccleſ. 1. ergo non reſurget homo.

2 Præterea, Dominus Matth. 22. probat reſurrectionem per auctoritatem illam, *Ego ſum Deus Abrahã, & Deus Iſaac, & Deus Iacob, quia non eſt Deus mortuorum, ſed uiuentium: ſed cõſtat ꝙ quãdo uerba illa dicebantur, Abraham, Iſaac, & Iacob, non uiuebant corpore, ſed ſolum anima, ergo reſurrectio non erit corporum, ſed ſolum animarum.

3 Præterea. Apoſtolus 1. Corinth. 15. videtur probare reſurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac uita ſuſtinẽt ſancti, qui ſi in hac uita tantum confidentes eſſent, miſerabiliores eſſent cæteris hominibus: ſed ſufficiens remuneratio omnium laborum hominis poteſt eſſe in anima tantum, non enim oportet quòd inſtrumentum ſimul cum operante remuneretur corpus enim inſtrumentum animæ eſt, unde etiam in Purgatorio, ubi animæ puniuntur pro his, quæ geſſerunt in corpore, anima ſine corpore punitur, ergo non oportet ponere reſurrectionem corporum: ſed ſufficit ponere reſurrectionem animarũ, quæ eſt dum transferuntur de morte culpæ, & miſeriæ, in uitã gratiæ, & gloriæ.

4 Præterea, Vltimum rei eſt perfectiſſimum in re, quia per illud attingit finem ſuum: ſed perfectiſſimus ſtatus animæ eſt, ut ſit à corpore ſeparata q̃a i hoc ſtatu cõformis ẽ deo, & angelis, & magis pura, quaſi ſeparata ab omni extranea natura, ergo ſeparatio à corpore ẽ ultim' ſtat' ei', & ita ex hoc ſtatu ſi redit ad corp', ſicut nec ex uiro fit puer.

5 Præterea. Mors corporalis in pœnam hominis eſt inducta pro prima præuaricatione, ut patet Gen. 2. ſicut, & mors ſpiritualis, quæ eſt ſeparatio animę à Deo, eſt inflicta homini pro peccato mortali: ſed de morte ſpirituali numquam redeunt ad vitam poſt ſententiam dãnationis acceptam, ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regreſſus, & ſic reſurrectio non erit.

SED CONTRA eſt qđ dicitur Iob 19. Scio ꝙ Redemptor

QVÆST. LXXV. ART. I.

CONCL. 1a. Secundum diuerſas ſententias de ultimo fine hominis, diuerſificatæ ſunt ſententiæ ponentium, uel negantium reſurrectionem.

¶NOT.

demptor meus viuit, & in nouiſſimo die de terra ſurrecturus ſum & rurſus circun. pel. mea &c. ergo reſurrectio erit corporum.

6 Præterea, Donum Chriſti, eſt maius, quàm peccatum Adæ, ut patet Rom. 5. Sed mors per peccatum introducta eſt, quia ſi peccatum non fuiſſet, mors nulla eſſet, ergo per donũ Chriſti a morte reparabitur ad uitam.

7 Præterea. Membra debent eſſe corpori conformia: ſed caput noſtrum uiuit, & in æternũ viuet i corpore, & anima, Quia Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur, ut patet Rom. 6. ergo, & homines, q̃ ſunt eius membra, uiuent in corpore, & anima, & ſic oportet carnis reſurrectionem eſſe.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m ſecundum diuerſas ſententias de ultimo finé hominis diuerſificatæ ſunt ſententię ponentium, uel negantium reſurrectionem n. Vltimus enim finis hominis, quem naturaliter omnes homines deſiderant, eſt beatitudo, ad quam quidem hominem poſſe pertingere in hac vita quidam poſuerunt: unde non cogebantur ponere aliam vitam poſt iſtam, in qua homo vltimam ſui perfectionem conſequeretur, & ſic reſurrectionem negabant: & hanc opinionem ſatis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, ſcientiæ, & uirtutis imperfectio & inſtabilitas o, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur, ut Auguſt. † proſequitur in fine de Ciuit. Dei. Et ideo alij poſuerunt aliam uitã eſſe poſt hanc, in qua homo tantum ſecundum animam viuebat poſt mortem: & hanc vitam ponebant ſufficere ad naturale deſiderium implendum de beatitudine conſequenda: unde Porphyrius dicebat, ut Auguſt. † dicit in lib. de Ciui. Dei. Quia anima ad hoc quòd beata ſit, omne corpus fugiendum eſt, unde tales reſurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis a-

A pud diuerſos diuerſa erant falſa fundamenta.* Quidam enim hæretici poſuerunt omnia corporalia eſſe à malo principio, ſpiritualia uero à bono; & ſecundum hoc oportebat quòd anima ſumme perfecta non eſſet niſi à corpore ſeparata, per quod à ſuo principio diſtrahitur, cuius participatio ipſam beatam facit, & ideo p omnes hæreticorum ſectę,

B quæ ponunt à Diabolo corporalia eſſe creata, uel formata, negãt corporũ reſurrectionẽ. q Huius aũt fundamẽti falſitas in principio. 2. lib. oſtenſa eſt. Quidam uero poſuerunt totam hominis naturam in anima conſtare, ita ut anima corpore vteretur ſicut inſtrumento, aut ſicut nauta naui: unde ſecundum opinionem hanc ſequitur, quòd ſola anima beatificata, homo naturali deſi-

C derio beatitudinis non fruſtraretur, & ſic non oportet ponere reſurrectionem. Sed hoc fundamẽtum ſufficienter Philoſop. 2. de Anima deſtruit, oſtendens animam corpori, ſicut formam materiæ vniri: & ſic patet quod r ſi in hac uita homo non poteſt eſſe beatus, eſt neceſſe reſurrectionem ponere s.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cœlum nun-

D quam auferetur quantum ad ſubſtantiam: ſed quantum ad effectum uirtutis, per quem mouet ad generationem, & corruptionem inferiorum, ratione cuius dicit Apoſtolus primo Corintio. 7. Præterit figura huius mundi.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ anima Abraham, non eſt proprie loquẽdo, ipſe Abraham: ſed eſt pars eius, & ſic de alijs. Vnde

E uita animæ Abrahæ non ſufficeret ad hoc quod Abraham ſit viuens, uel quia Deus Abraham ſit Deus uiuentis: ſed exigitur vita totius coniuncti ſcilicet animæ, & corporis, quæ quidem uita quamuis non eſſet actu, quando uerba proponebantur, erat tamen in ordine vtriuſque partis ad reſurrectionem: unde Dominus per uerba illa ſubtiliſſime, & efficaciter reſurrectionem probat.

---

capi. 1. §. & tãdem de Sum. trinit. & fide cath. vide Ambro. in li. de fide reſurrectionis tom. 3. & lib. 5. Hexameron. cap. 23. to. 4. & in lib. de bono mortis c. 4. tom. 1. & i tracta cu de ptr ma inter pel. ca. 7. tom. 4. & ſup. 1. Corinth. 15. tom. 5.

¶NOT. Reſurrectio hominis ordinatur ad exequẽdum finẽ homini cõgruentem. Vnde ſicut ea, quæ ſunt ad finẽ cognoſcuntur ex cognitione finis, ſecũdum quẽ & ſimpliciter uel multipliciter dicuntur; ita & reſurrectionis iudiciũ dandũ eſt, ſcdm q̃ dependet à fine hois.

¶PROB. Quia ponentes, beatitudinẽ hominis uel haberi in hac vita, uel in alia vita reddi tantũ animę, vel reddi etiã homini, ita quòd in tantum natura ſit anima tantum, negabant reſurrectionẽ: ponentes uerò, beatitudinem hominis, tanquàm ex natura compoſita anima ſcilicet & corpore coniuncti, à Deoq; creati, in alia uita tãm poſſe perfectè haberi, ponebãt reſurrectionẽ.

concl. m

¶Corollarium. Sic ergo in triplici differentia ſunt ij, qui reſurrectionem tollũt: & qui eam ponunt, conditiones tres cõplectuntur, videlicet, quòd homo ſit à uero Deo creatus, q̃ homo ſit eſſentialiter ex anima corporeq; compoſitus, & quòd beatitudo pfecta nõ poſſit haberi in hac vita ab homine.

¶CONCL. Omnes hæreticorum ſectæ, quæ ponunt, à diabolo corporalia eſſe creata, negant corporũ reſurrectionẽ.

¶PROB. Quia ſecundum illos anima utpote ſpiritualis à Deo creata diſtrahitur à corpore illi; nẽ cõiungatur ſuo principio ſemetipsã beatificanti.

¶CONCL. Si in hac uita hõ non põt eſſe beatus, neceſſe eſt reſurrectionẽ ponere.

† li. 22. ca. vltimo. & lib. 19. ca. 3. tom. 5. vide Ambr. li. 1. de fide Orthod. ca. 3. tom. 2. † lib. 22. ca. 26. to. 5.

¶NOT. Hęc concluſio præſupponit naturale deſideriũ beatitudinis in homine exiſtens non poſſe fruſtrari. Et hoc non fuit neceſſariũ explicare ibi: quoniam naturaliter quaſi ſubintelligitur.

¶PROB. Quia patet ex terminis.

De ly ſi.

¶NOT. Intelligẽdo ſcilicet illũ terminũ ly homo, ſecundum quod philoſophus 2 de Anim. declarauit; hoc eſt ſcdm q̃ homo eſt quid naturaliter p ſe cõſtitutũ, non autẽ accidentaliter, ut ſit ex q̃ corpus reſpectu animę cõcurrat tãtum ut inſtrũm. Rurſus. Terminus ly ſi accipitur pro quia. Ac ſi diceret: quia in hac uita homo non põt &c. Quòd ſi uolueris accipere illum terminum condõnaliter, reſpondebis ad inſtantiã tacitè, q̃ poſſet fieri inſtando, q̃ condõnalis nihil ponit in eſſe. Rñdebis, inquã, q̃ tunc nõ ponit in eſſe; q̃ñ non põt probari, uel non præſupponitur clara abſolutè. Ad propoſitũ ergo. Illa conditionalis in textu præſupponitur eſſe clara ſimpliciter, ea p̃dictis ab Aug. in fin. de ciu. Dei (vt adducebatur in ipſo contextu cõtra primã poſitionẽ.) Et id põit aliquid in eſſe, ſ. neceſſitatẽ reſurrectiõis, de qua loquit. Ac ſi exponas ſic. Si in hac vita hõ non põt eſſe beatus, ſicut reuera nõ põt, tũc neceſſe eſt reſurrectionem ponere.

* Tho. in 4. Sẽt. di. 1. q. 1. art. 3. in ſua corp.

concl. p

* Ariſt. circa principium lib. 2. de anima.

concl. ſ

1^m ex Iob. Atẽtatur. q. quãtum ad effectum cauſandi generationẽ: non: quàtum ad ſubſtantiã. §. Tunc nihil contra. Nã circa tps iudicij cœlum atteretur, quo ad effectũ prædictũ q. 74 ar. 4. Ad rõnem ſtãdetur: q̃ nõ eſt ad propoſitum. Nã ibi terra dicitur in æternum ſtare, pro quanto ſubſtãtia ſua ſemper manebit. Quòd ſi de generatione ab ea plantarum, herbarũ &c. loqueremur; tũc terra in æternum non ſtaret: cum poſt ignẽ conflagrationis aliã nouitatem induat. q. 74. art. 5.

2^m de minori. Nõ viuebant corpore. R. actualiter: nõ; potẽtialiter. §. Tũc nihil &c. Sufficit. n. q̃ q̃n dñs dicebat illa uerba, tũc patriarchæ ipſi. uiuerẽt potẽtialiter in corpore. i. q̃ illorũ aiæ haberẽt ordinẽ ad hoc, q̃ reunirentur corporibus, tanquã formæ propriæ materiei.

¶NOT.

¶NOT. Pro captu illius textus, ly dominus per uerba illa ſub-tiliſſimè &c. aduerte intentum domini, quid ſcilicet uolebat ꝓbare, & proprietatem termini ly uiuorum, ſeu uiuentium: tunc dicas ſic. Deus eſt Deus uiuentium, & uiuens propriè nō eſt q non habet animam coniunctam corpori: ergo oportet ꝙ Abraham, Iſaac, & Iacob ad hoc ꝙ Deus ſit illorum Deus reſurgāt .i. ꝙ reuniantur animæ ſuæ corporibus proprijs. Quomodo autem illa propoſitio Deus nō eſt Deꝰ mortuorum, ſed uiuētiū, ſuper qua fundatur tota iſta demōſtratio intelligatur; non eſt præſentis loci id exponere. Cæterū tanquam veriſſima præſupponatur, ſicuti eſt etiam per teſtimoniū Chriſti aduerſariorū (vt in appen. ſeq.) & ꝓ ſtudio huiꝰ uideas doctores ſanctos ſuper illud Matth. 22.

¶Ariſt. li. 1. de ala textu 64. & 66.

3^m minor. Sufficiēs remuneratio omniū laborum hominis poteſt eſſe in anima tantum. ℞. negatur iſta. §. Ad rationem primam reſpondetur ꝙ anima non comparatur ad inſtrumentum ſolum &c. ut in textu. Ad ſecundam uerò reſpōdetur ꝙ uenialia ſicut dicuntur peccata quaſi &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ergo vult concludere per hoc ꝙ rationes illæ duæ non probabant efficaciter propoſitū, quod probare intendebant. Et illa quidē

AD TERTIVM dicendū, quòd anima non cōparatur ad corpus ſolum vt operans ad inſtrumentum, quo operatur: ſed etiam vt forma ad materiā: vnde operatio eſt coniuncti, & nō tantum animæ, ut patet per Philoſophū† in 1. de Anima. Et quia operāti debetur operis merces, oportet quòd ipſe homo compoſitus ex anima, & corpore, operis ſui mercedem accipiat. Venialia autem ſicut dicuntur peccata, quaſi diſpoſitiones ad peccandum, non quòd ſimpliciter habeant rationem peccati, ita in pœna, quæ eis redditur in Purgatorio, non eſt ſimpliciter retributio: ſed magis purgatio quædam, quæ ſeorſum fit in corpore per mortem, & incinerationem, & in anima per purgatorij ignem.

AD QVARTVM dicendū, ꝙ cæteris paribus perfectior eſt ſtatus animæ in corpore, quàm extra corpus, quia eſt pars totiꝰ compoſiti, & omnis pars integralis materialis eſt reſpectu totius: & quāuis ſit Deo conformis ſecundum quid, non tamen ſimpliciter: tunc enim, ſimpliciter loquendo, eſt aliquid maxime Deo conforme, quando habet quicquid conditio ſuæ naturæ requirit, quia perfectionē diuinam tunc maxime imitatur: vnde cor animalis magis eſt Deo conforme immobili, quādo mouetur, quàm quādo quieſcit, quia perfectio cordis eſt in moueri, & eius quies eſt eius deſtructio.

AD QVINTVM dicendum, quòd mors corporalis eſt introducta per peccatum Adæ, quod eſt morte Chriſti deletum, unde pœna illa non manet in æternum: ſed peccatum, quod mortem æternam per impœnitentiam inducit, ultra non expiabitur, & ideo mors illa æterna erit.

ARTICVLVS II.

Vtrum reſurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd reſurrectio non erit omnium gene-

ni. Valentiniani. Albanenſes, Albigenſes, Procliani[?]. Antilutesani[?]. Dauidici. Samaritani.) dicebant ꝙ reſurrectio carnis nō eſt futura, uel reſurrectione corporū, ſiue mortuorū non eſſe.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc merito damnari à Iob. 19. In nouiſſimo die de terra reſurrecturus ſum & rurſum circū dabor pelle mea, & in carne mea uidebo Deum. Item à Matth. 22. contra ſaduceos: Ego ſum Deus Abraham, Iſaac, & Iacob, Deus non eſt Deus mortuorū, ſed uiuentium. Hæc ibi. Per q̄ rōnē ita confudit Saduceos ꝙ de hoc protinus ſubinfert Phariſæi audientes: ꝙ ſilentium impoſuiſſet Saduceis. Item Mar. 12. de hoc eodem facto dī. Et acceſſit unus de ſcribis; qui audierat illos conquerētes; & videns, quoniā benè illis reſponderit. Hæc ibi. Ecce ꝙ illa ratio Chriſti de Abraham &c. eſt efficaciſſima ad probandū reſurrectionē cōtra negātes eā, & ſecundum teſtimonium aduerſariorum eius, ſcilicet phariſeorum, & ſcripatū. Item à Symbolo fidei Apoſtolorum ubi dī circa finē, Carnis reſurrectionem. Item à Symbolo patrum Cōcilij Conſtantinopolitani primi: ubi dī, Expecto reſurrectionem mortuorum. Hæc ab omnibus alijs cōcilijs de hac re tractātibus: quoniam in his quæ ſunt fidei, nullū

de corpore, quia nō eſt inſtrumētū ſolummodo a[n]i[m]æ: illa adr de purgatorio, q[uia] ibi nō eſt retributio ſimpliciter, de qua ſiedū hīc.

4^m minor. Perfectiſſimus ſtatus aīæ eſt, ut ſit de corpore ſeparata. ℞. negatur iſta. §. Ad rōnem dicitur: ꝙ alia, quam adducit eſt conformitas ſecundum quid ſolum: unde nihil concludit, cùm intendatur hīc de conformitate ſimpliciter. Cæteris enim paribus perfectior eſt ſtatus animæ in corpore, quàm extra &c. ut in tex.

¶Examen. Ly cæteris paribus. Hoc eſt (loquēdo in propoſito,) ꝙ anima in corpore ſit ita libera ad exercēdum operationes intellectuales, ſicuti eſt, quando eſt ſpoliata corpore. Tunc .n. perfectior eſt in corpore ſecundum conſiderationē quamcunq; hoc eſt, & ſm ſpēm, & ſm operationē, ut ab operante procedit. Et talis perfectio, quæ nunc dicta eſt, erit ſolummodo beatorum in patria poſt reſurrectionem. Quòd ſi cætera ſint diſparia; hoc eſt ꝙ extra corpus liberius exequatur, opera intellectualia, quā exiſtens in corpore (puta corruptibili, ut nunc:) tunc aīa extra corpus adhuc non eſt perfectior, niſi ſecundum quid .ſ. ſecundum operationem liberiorem. Abſolutè igitur loquēdo aīa in corpore eſt Deo conformior propter rōnē allatā in textu, & ꝙ ſit in corpore corruptibili: licet tunc non ſit perfectior ſm oēm cōſiderationem, quia non eſt ita libere in operando, ſicut extra. Cæteris ergo diſparibus anima in corpore eſt pfectior ſimpliciter, ſed non ſecundum omnem conſiderationem: cæteris verò paribus eſt pfectior & ſimpliciter, & ſecundum oēm cōſiderationē.

Aīa an ſit pfectior ſeparata, vel coniuncta.

5^m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. § Non enim idem eſt iudicium de morte corporali, & ſpirituali adducta in argumē. tonquoniam mors corporalis expiabilis eſt, ſpiritualis uerò nequaquam: ut colligitur ex textu.

I concilium Legitimum diſcrepat. Item à 1. Cor. 15. Si Chriſtus reſurrexit: quomodo quidam dicunt in uobis, quoniam reſurrectio mortuorum non eſt? Si autem reſurrectio mortuorum nō eſt, neque Chriſtus reſurrexit. Hæc ibi. Subſume tu illud Rom. 6. ꝙ Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur: & uidebis iuſtiſſimam eſſe querelam Apoſtoli de hac inſania quorundā negantium, quòd reſurrectio mortuorum nō eſt. Item Rom. 5. Sed non ſicut delictum, ita & donum. Si enim &c. Vbi oſtendit Apoſtolus, per donum Chriſti eſſe futuram reſurrectionē carnis. Si enim delictum Adæ mortem carnis in omni ſua poſteritate cauſauit (ut verè cauſauit iuxta Concil. Trid. ſeſſ. 5. decret. de peccat. origin.) multò magis donum Chriſti reſurrectionem carnis cauſabit. Alioquin delictum maius eſſet in deſtruendo, quàm donum in conſtituendo; quod eſt contra intentionē Apoſtoli. Vt ergo donum ſit æquale delicto, oportet ꝙ reſurgant homines: ut autem ſit maius, oportet quòd reſurgant in melius K commutati. Et hoc uerum eſt de omnibus, quantum eſt ex parte ſufficientiæ doni Chriſti, licet non niſi de aliquibus .ſ. de bonis, quantum eſt ex parte & boni, & recipientium donum. A' fortiori igitur concluſi: Apoſtolus reſurrectionem mortuorum eſſe futuram per donum Chriſti: quando dixit, quòd donum illud erat maius quam delictum. Sufficiebat enim pro reſurrectione tantum præciſè concludendo, dicere: ꝙ donum nō erat minus quam delictum, ſed ipſi æquale.

¶Pulchra expoſitio ad probādā reſurrectionē, ex Rom. 6. nō ſicut delictū, ita & donum.

¶Tertiò habes, quomodo per rationem prædictas ſcripturarum & patrum, prout quando reſurrectionem carnis futuram dicunt, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaratur, & conſolidatur.

APPENDIX.

Vul. ꝓ S. Eccl. &c.

EX articulo habes, ¶Primò quomodo per rationem interimas hæreſim Saducæorum & Albanenſium (Præterea[?]

QVÆST. LXXV. ART. II.

CONCL. Neceſſe eſt, ſicus unum, ita & omnes reſurgere.

¶PROB. Quia ea quorum ſumitur ratio ex natura ſpeciei, oportet ſimiliter inueniri in omnibus eiuſdem ſpeciei (patet & reſurrectionis ratio ſumitur ex natura ſpeciei (ar. 1. corp. & ad ſecundum præcipuè.)

¶Examen ly ex natura ſpeciei. Non indiuidui. Tunc enim nō concluderet, niſi de habentibus eandem indiuidualem complexionem, & conſequenter non de omnibus hominibus abſoluté. Quaſi d cat textus. Homini ſecundum quod homo, non ſecundū quòd talis uel talis, reſurrectio conuenit. Vnde proportionaliter, ſicut ſi aliquis non eſſet capax beatitudinis non eſſet homo: ita ſi aliquis nō reſurgeret, non eſſet homo. Impoſſibile igitur eſt, quòd aliquis homo reſurgat, & non omnes: quoniā tunc reſurrectio conueniret hom n , ſecundum quod ſumitur ex ratione indiuidui, in qua non ſunt omnes ſimiles, non ex ratione ſpeciei, in qua omnes aſſimilantur. Fecit igitur adducit fundamentū efficaciſſimum uniuerſalitatis reſurrectionis. ualdé bene nota.

Reſurrectiō omnium, efficaciſſimum fundamētum.

¶Ly talis eſt reſurrectio. Ideſt nō ſumitur ex ratione indiuidui, ſed ſpeciei. Pro quo ſciendum: quòd aliud eſt reſurrectionem hominis poſſe ex uiribus ſpecificis eius fieri: & aliud eſt rationem reſurrectionis eius ſumi ex natura ſpeciei. Primum enim falſiſſimum eſt: quoniam à priuatione ad habitum non datur regreſſus, ut habet philoſophus in prædicamentis: ſecundum autem eſt uerisſimū. Quod ut facilius capias, dic. Quare reſurrectio fiet? Ad hoc, ut anima ſit cōpleta in ſpecie. Nam quandiu à corpore ſeparata eſt, tandiu eſt incompleta ſecūdum ſpeciem. Vult enim Deus reformare hominem in ſtatu cōpleto, ſicut erat prius, qñ creatus eſt: alioquin per Chriſti donū non fieret æqualis reparatio ad deſtructionem delicti Adæ, & ſic donum eſſet minus, quàm delictum contra Rom. 5. Quia ergo delictum deſtruxit ſpeciē per hoc, quòd animā uiolēter a corpore deſtituit: ideo reſurrectio fiet ad reſtaurādā ſpeciē appoſito modo deſtructioni, quæ à delicto cauſatur. Vides igitur apertiſſimè ſolidiſſimā eſſe iſtam hanc corp. qñ dicit, quòd talis eſt reſurrectio, quòd eius reſurrectionis ratio ſumitur ex natura ſpeciei.

*Habetur eodem c. paulo ante prædicta uerba.

Reſurrectionis rō ſumitur ex natura ſpeciei.

raliter, In Pſal. 1. enim dicitur, Non reſurgent impii in iudicio: ſed reſurrectio non erit hominū niſi tempore iudicii uniuerſalis, ergo impii nullo modo reſurgent.

2 Præterea, Dan. 12. dicitur: Multi de his, qui dormiunt in puluere euigilabunt: ſed hæc locutio quandam particularitatem importat, ergo non omnes reſurgent.

B

3 Præterea, Per reſurrectionem homines conformantur Chriſto reſurgenti. Vnde 1. Corint. 15. concludit Apoſtolus, Quia ſi Chriſtus reſurrexit, & nos reſurgemus: ſed illi ſoli debent Chriſto reſurgenti conformari, qui imaginem ipſius portauerunt, quod ſolum bonorū eſt, ergo ipſi ſoli reſurgent.

C

4 Præterea. Pœna non dimittitur niſi ablata culpa: ſed mors corporalis eſt pœna peccati originis, ergo cum nō omnibus ſit dimiſſum originale peccatum, nō omnes reſurgent.

5 Præterea. Sicut per gratiam Chriſti renaſcimur, ita per gratiam eius reſurgemus: ſed illi, qui in maternis uteris moriuntur nūquam poterunt renaſci, ergo nec reſurgere poterunt, & ſic non omnes reſurgent.

D

SED CONTRA eſt quod dicitur Ioan. 5. Omnes, qui in monumentis ſunt, audient uocem filij Dei, & qui audierint uiuent, ergo omnes mortui reſurgent.

Præterea. Primæ Corint. 15. Omnes quidem reſurgemus, &c.

Præterea. Reſurrectio ad hoc neceſſaria eſt, ut reſurgentes recipiant pro meritis pœnam, uel præmium: ſed omnibus debetur uel pœna, uel præmium pro merito proprio, ſicut adultis, uel alieno, ſicut paruulis, ergo omnes reſurgent.

E

RESPONDEO, Dicendum, quòd ea, quorum ratio ſumitur ex natura ſpeciei, oportet ſimiliter inueniri in omnibus, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, talis autem eſt reſurrectio. Hæc enim eſt eius ratio, ut ex dictis* patet, quòd anima in perfectione ultima ſpeciei humanæ eſſe non poteſt à corpore ſeparata: unde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore ſeparata, & ideo neceſſe eſt ſicut unum, ita & omnes reſurgere.

*Art. præced.

concl.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur de ſpirituali reſurrectione, qua impii non reſurgent in iudicio diſcuſſionis conſcientiæ, ut Gloſſ.* exponit; uel loquitur de impiis, qui ſunt animo infideles, qui non reſurgent ut iudicentur, iam enim iudicati ſunt.

*Ex gl. ordinaria.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Auguſtinus* exponit, ideſt, omnes, & hic modus loquendi inuenitur in ſacra Scriptura: uel particulatio poteſt intelligi quātum ad pueros damnatos in limbo, qui quamuis reſurgent, non propriè dicuntur euigilare, cum nec ſenſum pœnæ gloriæ habituri ſint, uigilia enim eſt ſolutio ſenſus.

*Li. 20. de Ciuit. Dei c. 23. à medio 10. 5.

AD TERTIVM Dicendum, quòd omnes tam boni, quàm mali conformantur Chriſto, uiuendo in iſta uita in his, quæ ad naturam ſpeciei pertinent: non autem in his, quæ pertinent ad gratiam, & ideo omnes ei conformabuntur in reparatione uitæ naturalis, nō autem in ſimilitudine gloriæ: ſed ſoli boni.

A reſurrectione ſecundum quid, puta uel diſcuſſionis conſcientiæ, uel paſſiuè iudicandi (ut in textu declaratur) ad reſurrectionem corporum: ex negatione primæ negando ſecundum: quod non licet.

¶Corollarium. Ergo aliud eſt reſurgere in iudicio: & aliud eſt reſurgere ad iudicium. De primo loquitur pſal. adductus: de ſecundo autem ar. & cluſio.

2m ex Daniele.

Multi. 2. R. i. omnes nō, aliqui autē ſ. ſunt nihil &c. ut patet.

¶NOT. Si reſurgēt omnes, ergo & multi, quia illi ōēs erunt multi. Non autem ſi multi tantum, ergo omnes: quia ly tantū excluderet omnes. Quòd ſi multi etiā, non ſequitur, quòd non omnes eo modo, quo & Apoſtolus accepit ly multi Rom. 5. dicēs, nunc delicto multi mortui ſunt; qui tamen ſubdens ait, quòd per unius delictū in omnes homines in condemnationem. Ibidem quoque dicit, quòd per inobedientiam unius hominis peccatores conſtituti ſunt multi: qui tamen ibidē ſupra dixerat, quòd per unum hominem mors in omnes homines pertranſijt, in quo omnes peccauerūt. Ecce quòd exponit, ſe ſemper ſumpſiſſe ly multi pro ly omnes. Sic & de Daniele in præſenti loco dicendū eſt. Et tantò magis quanto non appoſuit ly tantum, ut diceret multi tantum de his, qui dormiūt &c. ſed abſolutè dixit multi.

Ratio 2a.

Item de concluſione.

Non ōēs reſurgent. R. Non ſic concludendum: ſed ſic. Non omnes euigilabunt. S. Tunc nihil &c. Non enim idem eſt omninò, reſurgere, & euigilare: propter eloquētio Nārū ſurgere cōuenit oib. euigilare ait iis, qui ſenſum pœne, uel gloriæ habituri ſunt. Pueri ergo in originali decedentes non euigilabunt propriè, ſicut loquitur Daniel: licet propriè reſurrecturi ſint.

3m de maiori.

Conformantur R. conformatione uitæ naturalis S. Tunc nihil &c. Nā tali conformatione ad Chriſtum omnes reſurgent: licet quātū ad conformationem uitæ ſpiritualis, puta gloriæ, ſolūm reſurgant illi, qui imaginem Chriſti portauerunt, i. boni.

Conformitas ad Chriſtum duplex.

¶NOT. Diſtinctionem hanc conformitatis duplicis uigilāter aduerte; dum legis Apoſtolum. Nam ſæpius conformitate ad Chriſtum

1m illatio concluſionis.

Ergo &c. R. negatur illatio. Nā fit tranſitus à

Chriſtum utitur quandoque in uno, quandoque in altero ſenſu: vt patebit diſcutiendo per ſe. Et diſtinctione etiam illa, ubi inueneris in Apoſtolo locutionem de conformitate prædicta excitaberis ad uidendum contextus einſdem Apoſtoli, ex quibus facile elicies ſenſum diſtinctioni huic congruum.

F ſe dictum à Io. 5. quod reſurrectio erit generalis. Omnes, qui in monumentis ſunt, audient uocem filij Dei, & qui audierint, uiuent. Hæc ibi. Vbi per ly in monumentis ſunt, intelligit mortuos, etiā ſi nūquā fuiſſent ſepulti. Accipit enim ly in monumentis ſunt, tanquam à notioribus nobis loquens, illos; qui ex hac uita migrarunt. Et reuera in monumentis ſunt; ex quo extra conuerſationem viuorū in terra iſta, poſiti ſūt. Loquitur ergo uniuerſaliter de mortuis: quod patet ex hoc maxime, quia ibi concludere volt; quod filius Dei faciet iudicium vniuerſale de omnibus. Quod quidē non concluderet, niſi omnes mortuos reſurrecturos eſſe in ſupradictis ſuis uerbis intelligeret. Item à 1. Cor. 15. Omnes quidē reſurgemus. Hæc ibi. Et licet ſecundum Hieronimum in epiſtola ad Mineruiū, & Alexandrū monachos, in Græcis libris hoc nō habeatur expreſſè, ſed tñ ly oēs quidem dormiemus; tñ redit in idem. Mors enim dr̄ ſomnus, ſeu dormitio pp̄ ſpē reſurrectionis, ſm̄ oēs catholicor. & morē ſcripturarum: unde qui dicit oēs dormiemus, dicit ēt illatiuè neceſſariò, ly oēs reſurgemus. Quis expliciè, tanq̄ breuiloquitēs, hoc non dicat. Ēt nō ia. quod licet in græcis libris nō inferatur ſic (qđ ñ falſum eſt) tñ id nihil efficeret veritati fidei. ī. Determinauit n. eccleſia in Concil. Trid. ſecundū tranſlationē ueterē latinā vulgatam (hæc habet ly oēs reſurgemus) debēt regulari fideles; & ſic ſeſſ. 4. decret. de vſu ſacr. lib. Eadem ſacroſācta Synodus conſiderans non parū utilitatis poſſe accedere eccleſiæ Dei, ſi ex omnibus latinis ęditionibus, quæ circumferuntur, ſacrorū librorū, quęnā pro autentica habenda ſit, innoteſcat: ſtatuit, & declarat: vt hæc ipſa uetus & vulgata æditio, quæ longo tot ſeculorum vſu in ipſa eccleſia probata eſt, in publicis lectionibus, diſputationibus, prædicationibus, & expoſitionibus pro authētica habeatur; & ut nemo illam reijcere quouis prætextu audeat, uel p̄ſumat. Hæc ibi. Et ſupra ibid. decr. de canon. ſcript. Siquis libros ipſos integros cū omnibus ſuis partibus, prout in eccleſia catholica legi conſueuerunt, & in ueteri vulgata latina ędititone habētur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit; & traditiones prædictas ſciens & prudens contempſerit; Anathema ſit.

*Alias, pagano.

† Ariſtoteles l. 1. Phiſicorum, textu 5.

*Al. actu.

† Al. naturaliter.

AEditionē ſacrorū librorū quęnā prę ceterum accepteſ ab eccleſia.

4^m illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. S. Propter rationem allatam in textu.

5^m ad maiori.

lis. ℞. quantum ad gratiæ nomen: non quantum ad huius nominis ſenſum. S. Nam diuerſimodè accipitur gratia in ly per gratiam Chriſti renaſcimur, & in ly per gratiam eius reſurgemus (ut ex textu habetur:) licet vtrobique ſit idem nomen.

Ad qvartvm dicēdum, quod mortem, quæ eſt pœna originalis peccati, qui in originali deceſſerunt exoluerunt moriendo; vnde non obſtante originali culpa, poſſunt à morte reſurgere: pęna enim originalis peccati magis eſt mori quam morte detineri.

G Ad qvintvm dicendum, quod renaſcimur per gratiam Chriſti nobis datam: ſed reſurgimus per gratiam Chriſti, qua factum eſt, vt naturam noſtram ſuſciperet, quia ex hoc ei in naturalibus cōformamur: unde illi, qui in matre nis vteris decedunt, quamuis renati non fuerint per ſuſceptionem gratiæ, tamē reſurgent propter conformitatem naturæ ad ipſum, quam conſequuti ſunt, ad perfectionem humanæ ſpeciei pertingentes. H

Articvlvs III.

Vtrum reſurrectio ſit naturalis.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur quòd reſurrectio ſit naturalis, quia ſicut dicit Damaſ. † 3. lib. quod communiter in omnibus h inſpicitur, naturam characterizat in his, quæ ſub ipſo ſunt atomis: ſed reſurrectio communiter in omnibus inuenitur, ergo eſt naturalis. I

¶2 Præterea, Gregorius * dicit 14. Moralium. qui reſurrectionis fidem ex obedientia non tenet, certe hanc ex h ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mūdus in elementis ſuis niſi reſurrectionē noſtrā imitatur? & ponit exemplū de luce, quæ quaſi moriendo oculis ſubtrahit, & rurſus quaſi uiuendo reuocatur, uel reſurgendo; & de arbuſtis, quæ uiriditatē amittunt, & rurſus quaſi reſurgentia reparant, & de ſeminibus, q̄ putreſcentia moriunt, & rurſus germinādo quodā mō reſurgunt; quod ēt exemplū Apoſtolus ponit 1. Cor. 15. ſed nihil poteſt ex naturalibus operibus ratione cognoſci niſi naturale, ergo reſurrectio erit naturalis.

¶3 Pręterea, Illa, quæ ſunt pręter h naturam, non multo tēpore manent, quia ſunt quaſi violēta, ſed vita, quæ per reſurrectionem reparatur in æternum manebit, ergo reſurrectio erit naturalis.

¶4 Præterea, h Illud, ad qđ tota naturę * expectatio intēdit, maxime vr̄ eſſe naturale: ſed reſurrectio, & glorificatio ſanctorū eſt hmōi, vt patet Romanorum 8. ergo reſurrectio erit naturalis.

¶5 Præterea, Reſurrectio eſt motus quidam ad perpetuam coniunctionem animæ, & corporis, ſed motus eſt h naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem, vt patet 5. † Phy. Perpetua autem coniunctio animæ, & corporis erit naturalis, quia cum anima ſit proprius * motor corporis, habet ſibi corpus proportionatum, & ita in perpetuum eſt † ſimiliter viuificabile ab ipſa, ſicut ipſa

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

1 Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem interimat hæreſim Alexandri Aerarij (Prat. Libertini. Hymeneus, Alexander Aerarius.) dicentis reſurrectionē cas ... iam factam eſſe, nec aliam corporum expectandam. Vnde patet quod ſecundum iſtum, reſurrectio nō erit omnium uniuerſaliter. Cum enim iā facta eſſet, clarū eſt, quod Alexander ipſe loquens non includebatur in illa: aliogn vel dixiſſet ſe fuiſſe reſuſcitatum, uel in humanis conuerſationibus ſecundū ſtatum præſentem nō interfuiſſet: quoniā in reſurrectione corporum non eſt locus comeſtioni, aut bibitioni, neq; nubūt, neque nubuntur, & corruptibile reſurgit incorruptibile. Cùm ergo talis non eſſet Alexander (comedebat enim & bibebat ex indigentia,) patet: quod non reſurrexerat reſurrectione, de qua loquimur; & conſequenter, quod per illam ſuam poſitionem negabat, reſurrectionem fieri omnium uniuerſaliter. Pro quanto igitur hoc ultimum negabat, articulus præſens militat contra illum. Cęterum pro quanto reſurrectionem factam, & non fiendam dicit, articulus primus huius quæſtionis eundem expugnauit.

Thi. 3 c. 14. paulo an medium.

*li. 14. c. 30. ante medium.

2 ¶ Secundo habes: quō per rationem pro quanto reſurrectionē generaliter fiendam ſtatuit, oſtendat, meritò ipſum damnari ab Apoſtolo. 2. Thim. 2. ex quibus eſt Hymeneus & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicētes; reſurrectionem iam factā, & ſubuerterunt quorundam fidem. Hæc ibi. Item ibid. 4. Alexander Aerarius multa mala mihi oſtendit; reddet illi dominus ſm̄ opera eius quem & tu deuita. Valde n. reſtitit uerbis noſtris. Hæc ibi. Item 1. Thim. 1. Bonā conſcientiam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt. Ex quibus eſt Hymeneus & Alexander, quos tradidi Sathanæ, ut diſcant, non blaſfemare. Hos ergo ratio articuli (ut dictum eſt) ſubuertit radicitus per hoc: quod oſtendit reſurrectionem debere eſſe generalem.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtēdas, meritò fuiſ-

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarū & patrum, pro quanto reſurrectionem generalem fore inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 Quintò uides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. LXXV. ART. III.

Concl. 1a Motus, ſiue actio aliqua, ſe habet ad naturam tripliciter. 1

¶ PROB.

in perpetuum viuit; ergo reſurrectio erit naturalis.

SED CONTRA. A priuatione in habitum non erit regreſſus ſecundum naturam: ſed mors eſt priuatio vitæ, ergo reſurrectio, per quam eſt reditus de morte ad uitam, non eſt naturalis.

Præterea, Ea, quæ non ſunt vnius ſpeciei, non habent determinatum modum originis, unde animalia, quæ generantur B ex putrefactione, & ex ſemine nonquam ſunt eiuſdē ſpeciei, ut dicit Commentator in octauo phyſic. Sed naturalis motus, quo homo oritur, eſt generatio ex ſimili in ſpecie, quod non eſt in reſurrectione, ergo non eſt naturalis.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd* motus, ſiue actio aliqua ſe habet ad naturam tripliciter*. Eſt.n. aliquis motus, ſiue C actio, cuius natura nec eſt principium, nec terminus, & talis motus quandoque eſt à principio ſupra naturam ut patet de glorificatione corporis, quãq; autem à principio alio quocũque, ſicut patet de motu violento lapidis ſurſum, qui terminatur ad quietem violentam. Eſt etiā alius motus, cuius principium, & terminus eſt natura, ut patet in motu lapidis deorſum. D Et ēt alius motus, cuius terminus eſt natura, ſed non principium: ſed qñq; aliquid ſupra naturam, ſicut patet in illuminatione cœci, quia viſus naturalis eſt, ſed illuminationis principium eſt ſupra naturam, quādoque autem aliquid aliud ut patet in acceleratione florũ, uel fructuum per artificium facta. Quòd autem principiũ ſit natura, & non terminus, eſſe non poteſt, quia principia naturalia ſūt ad determinatos effectus, vltra quos ſe extendere nō poſſūt, operatio ergo, vel motus primo mō ſe habens ad naturam: nullo modo pōt eſſe naturalis; ſed vel eſt miraculoſa, ſi ſit à principio ſupra naturam, uel uiolenta, ſi ſit ab alio quocunq; principio. Operatio aūt, uel motus ſcdo mō ſe habens ad naturā, eſt ſimpliciter A naturalis; ſed operatio, quæ tertio modo ſe habet ad naturam, non poteſt dici ſimpliciter naturalis, ſed ſecundum quid, inquantum ſcilicet perducit ad id, quod ſecundum naturam eſt: ſed uel dicitur miraculoſa, vel artificialis, aut uiolenta. Naturale enim proprie dicitur quod ſecundum naturā eſt, ſecundum autem naturam eſſe dicitur habens naturam, & quæ conſequuntur naturam, vt patet in 2.* Phyſi. Vnde motus, ſimpliciter loquendo, non poteſt dici naturalis niſi eius principium ſit natura. Reſurrectionis* autem principium natura eſſe non poteſt, quamuis ad uitam naturæ reſurrectio terminetur*. Natura enim eſt principium motus in eo, in quo eſt: vel actiuũ, ut patet in motu leuiũ, & grauiũ, & alterationibus naturalibus animaliũ: uel paſſiuum, ut patet in generatione ſimplicium corporum. Paſſiuum autem principium naturalis generationis eſt potētia paſſiua naturalis, quæ ſemper habet aliquam potentiam actiuā, ſibi reſpondentē in natura, ut dicit in undecimo* Metaphyſi. Nec differt quantum ad hoc, ſiue reſpōdeat paſſiuo principio actiuum principium in natura reſpectu vltimæ perfectionis, ſcilicet formæ; ſiue reſpectu diſpoſitiōis, quæ eſt neceſſitas ad formam vltimam, ſicut eſt in generatione hominis ſecundū poſitionem fidei, uel etiam de omnibus alijs ſecundum opinionē Platonis, & Auicennæ: nullum autem principium actiuum reſurrectionis eſt in natura, neq; reſpectu coniunctionis animæ ad corpus, nec reſpectu E diſpoſitionis, quæ eſt neceſſitas ad talem coniunctionem, quia talis diſpoſitio non poteſt à natura induci, niſi determinato modo per uiam generationis ex ſemine. Vnde, etſi ponatur eſſe aliqua potentia paſſiua ex parte corporis, ſeu etiam inclinatio quæcunque ad animæ coniunctionem, non eſt talis quòd ſufficiat ad rationem motus naturalis: unde* reſurrectio ſimpliciter loquendo, eſt miraculoſa non naturalis, niſi ſecundum quid*, vt ex dictis* patet.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ Damaſ.† loq. tur de illis, quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis

¶PROB. Quia aut reſpicit ipſam naturam tanquam principium & terminũ, aut tāquam neutrũ, aut tanquam terminum (ut exemplis patet in textu.)

¶NOT. Non autē datur quartũ, ꝙ ſcilicet actio reſpiciat naturam tanquā principium, & non terminũ: ut patet in textu ly ꝙ aūt principium ſit natura &c.

CONCL. 2ª. Natura nō poteſt eſſe principium reſurrectionis; quamuis reſurrectio terminetur ad uitam naturæ.

¶Corollarium. Ergo reſurrectio ſe habet ad naturā. tertio modo de prædictis in concluſione prima.

¶PROB. 1. Quia natura eſt principiũ motus, in eo, in quo eſt, uel actiuum, uel paſſiuũ (2. Phyſic.) & reſurrectionis nullũ poteſt eſſe principiũ actiuum in natura (cùm ipſa ad coniunctionem animæ cū corpore nō agat, niſi per uiam generationis ex ſemine) neque paſſiuũ ſufficiens (cū tali principio ſemper correſpōdeat aliqua potentia actiua in natura ex 9. Metaph.) 2. Quia (ly quamuis &c.) patet.

¶NOT. Dico ly paſſiuum ſufficiens: quia habet paſſiuũ inſufficiens ad hoc. Et huiuſmodi eſt inclinatio naturalis quædā ad coniunctionem animæ: ut in corp. ſi. & q. 78. ar. 3. Sed hoc non eſt ſufficiens ad cauſandum motum naturalē (ut patet) quia deeſt agens naturale, quod talem coniunctionem operetur; immo nec tale agens reperibile eſt in natura: propter quod dixit Philoſophus, à priuatione ad habitum non datur regreſſum. Hinc ſequitur apertè, ꝙ reſurrectio neque eſt naturalis, neque talis eſſe poteſt. Quòd ſi quis diceret, naturale deſiderium non poſſe eſſe fruſtra. i. ipſum quandoque educendum eſſe ad actum, aduertat: hanc propoſitionem non uerificari ſemper in eodem genere, licet uel in eodem, uel in diuerſis. Semper enim naturale deſiderium reducitur ad actum: ſed aliquando tantum per aliquod reducens non eiuſdem generis, puta naturalis: quo & modo naturale deſideriũ beatitudinis hominis reducitur ad actum ſolummodo mediante gratia diuina. Sic & reſurrectio ab agente tantum extra genus naturale. i. Deo fieri poteſt.

CONCL. 3ª. Reſurrectio, ſimpliciter loquendo eſt miraculoſa non naturalis, niſi ſecundum quid.

PROB. 1. Quia patet ex concluſione 2ª. 2. Quia (ly non naturalis &c.) terminus eſt naturalis (ut patet de cæco miraculoſe illuminato.)

1 Tex Damaſceno.

Quod cōmuniter 1 omnibus inſpicitur. &c. ex princip. ij creationis naturæ cauſatum: non ex princip. o ſupernaturali. ¶. Tunc nihil &c. Nam reſurrectio ex principio ſupernaturali. i. diuina operatione, tantū modo in omnibus reperitur.

¶Examen. Ly in uno loco ſicut &c. Non intelligit de ijs, quæ perierunt tempore diluuij, quoniā non neceſſe fuit, omnes cōgregari in uno loco ad hoc ut ſubmergerentur: ſed intelligit de ſaluatis ibi: quoniam tales omnes in uno loco. i. in Arca Noè congregati ſunt. Et nota: ꝙ p̄ res tunc ibi congregatas intelligit non ſolum homines, quoniam hoc non eſſet miraculum, ꝙ octo cōgregarentur; ſed etiam omnia alia animalia.

2m ex

Aug. trac. 91. ſup. Ioānem tom. 9.

concl. 2

*Ariſt. li. 2. tex. 5.

concl. 2

*Ariſt. li. 9. Meta. c. 10.

concl. 3

*In corp. art.

†Loco citato in argum.

2m ex Gregorio. Ratione. ſ. perſuadente: non eſt. de-monſtrante. §. Tunc nihil &c. Nã p rõnem, ut perſuaſiua iſta eſt, poſſumus aliquo mõ cognoſcere illa etiam, quæ ſunt ſupra naturam, de quorum numero eſt reſurrectio: licet non per rationem neceſſat ò demonſtrantem; vt in not. ſeq. ſtu.

Reſurrectio qd facit reſpectu ſupernaturalium.

NOT. Omnia, quæ ſunt è Deo, taliter ordinata ſunt, ut ſibi inuicem ſubſeruient. Adeo q. licet inferiora maneant ſemper in ſuis terminis. i. nõ ſunt ſuperiora: tñ deſeruiunt ſuperioribus, & attingunt aliquo modo ad illa. Hinc dicitur in Theologia, q natura ſubſeruit gratiæ, & q licet ſit infra fidem, nõ tñ eſt contra illam. De hoc ſubſeruitio uide apud ſcolaſticos Theologos tot rationes naturales: quibus nos manuducunt in cognitionem credibilium ſupernaturalium.

3m de maiori. Quæ ſunt præter naturam. ſ. ita q terminentur ad illud, quod eſt naturæ contrarium non, quod eſt ſecundum naturam. §. Tūc nihil &c. Nam reſurrectio terminatur ad illud, qđ eſt per naturam: licet procedatur ad hoc per id, quod eſt præter. i. ſupra naturam ut in corp.

Loco ei tato in argu. 1.

ex principijs naturæ creatis. Non enim ſi diuina operatione omnes homines dealbarentur, uel in uno loco congregarentur, ſicut tempore diluuij factũ eſt, propter hoc albedo eſſet ꝓprietas naturalis hominis, uel eſſet in tali loco.

Ad secundum dicendum, quòd ex rebus naturalibus non cognoſcitur aliquid ratione demonſtrante non naturale, ſed ratione perſuadente poteſt cognoſci aliquid ſupra naturam: quia eorum, quæ ſupra naturã ſunt, ea, quæ ſunt in natura, aliquam ſimilitudinẽ repræſentant: ſicut unio animæ & corporis repræſentat animę vnionem ad Deum p gloriam fruitionis, ut Magiſter dicit; & ſimili modo exempla, quę Apoſtolus, & Gregorius inducunt, fidei reſurrectionis perſuaſiuè adminiculantur.

Ad tertium dicẽdum, quòd illa ratio procedit de operatione illa, quæ terminatur ad illud, quod non eſt per naturam, ſed naturæ contrarium; hoc autem non eſt in reſurrectione, & ideò non eſt ad propoſitum.

Ad quartum dicẽdum, quòd tota operatio naturæ eſt ſub operatiõe diuina; ſicut operatio inferioris artis ſub operatione ſuperioris. Vnde ſicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem, ad quem non peruenitur niſi operatione artis ſuperioris inducentis formam, uel vtẽtis artificio facto; ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ intẽdit, non poteſt perueniri opere naturæ, & propter hoc conſequutio eius non eſt naturalis.

Ad quintum dicẽdum, quòd quamuis non poſſit eſſe motus naturalis, qui terminatur ad quietem uiolentam; tamen poteſt eſſe motus non naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem, ut ex dictis * patet.

*In corp. art.

4m maior. Illud ad quod tota naturæ expectatio intendit, nex: me vt naturale. ℞. ſi poſſit perueniri ad illud per operationem naturæ: non aliter. §. ut declaratur exemplo artium in textu. Tunc nihil &c. Nam ad reſurrectionem nõ poteſt perueniri per operationem naturæ, ſed natura tota expectat, hoc fieri à Deo.

5m ex Phyſicis. Motus eſt naturalis, qui terminatur ad quietem naturalem. ℞. poteſt tamen eſſe etiam motus non naturalis. §. i. non per uirtutem naturæ factus. Tunc nihil &c. ut patet hic, & ex dictis.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primò: quo per rationem excludas errorem Seleucianorum (Prat. Seleucian.) dicentium: reſurrectionem eſſe tantum naturalem. Ponebant enim reſurrectionem in procreatione filiorum eſſe, quæ quotidie fit in humano genere non illam in mortalitati futuram, atque glorioſam. Licet autẽ talis reſurrectio in procreatione filiorum conſiſtens ſit naturalis: tamen pro errore adducta eſt illorum poſitio, pro quanto ſcilicet nomine reſurrectionis utebantur in huiuſmodi quaſi q reſurrectionis nomen è catholicis uſurpatum ſubiret prædicationem rei naturalis à natura factæ. Contra hunc ergo tanquam æquiuocè nomen reſurrectionis uſurpant, & aliquo modo prædicatum naturalitatis reſurrectionis, tanquam propriè dictæ attribuentes, militat præſens articulus, ſi benè applicetur. Item errorem Ariſtotelis (Direct. inquiſ. 2. par. q. 4.) dicentis: q reſurrectio mortuorum eſt impoſſibilis, quia mortuum nõ põt redire uiuum. Per hoc enim q uirtute diuina fiendam hanc non eſſe naturalem, ſiue (quod in idem redit) per hoc, q hunc dicit eſſe non naturalem: patet, q Ariſtotelis illam poſitionem expugnat. Quòd ſi dicas, Ariſtotelem loqui naturaliter, non tenuo, ſed pro cautele quacunque, ne hinc iuniores ſcandalũ patiant, ea induſtrie adductus eſt in præſenti loco: ut uideant uniuerſi, dictum illud philoſophi aut non contrauenire catholicæ fidei, vt potè naturaliter ſolummodo intellectum; aut ſi contrauenerat (ſecundum aliquorum opinionem de ſupernaturalibus Philoſophum fuiſſe locutum forſan contendentium,) eſſe falſiſſimum.

Viſſ. P. S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas prędictos errores etiã damnari à ſcripturis Ezechiel. 37. Ecce ego aperio tumulos ueſtros, & educam uos ex illis, & dabo ſpiritũ meũ in uobis, & uiuetis: & cognoſcetis, quoniã ego dominus locut⁹ ſum, & faciam. Hæc ibi. Vbi hanc reſurrectionem quibuſdam Iudæis non credentibus, et eo q arueriſſe eſſe ſuorum mortuorum, reſpondit dominus ſupradicta: item ch Eſaiæ 26. Reſurgẽt mortui, & excitabuntur, qui ſunt in ſepulcris, & lætabuntur qui ſeſcentes in terra; quoniam ros tuus medicina ipſis eſt. Hęc ibi. Ecce q utrobique à ſuperiori virtute diuina fiendam reſurrectionem monſtrat, & per cõſequens non eſſe impoſſibilem, nec naturalem, nec modo Seleucianorũ acceptam. Item à cõſtitutionibus Apoſtolicis lib. 5. c. 8. (authore Clement. Pap & mart.) Ille, qui primo corpora de nihilo effecit, extijsque uarias naturas compoſuit: idem mortuum uita reddita excitabit. Qui in utero hominem de puuillo ſemine fingit, animãque illi nondum exiſtentem creat: idem ipſe omnes homines excitabit. Hæc ibi. Quaſi q à fortiori argumentetur Apoſtoli dicentes: maius eſt facere aliquid de aliquo, quàm facere aliquid de nihilo; at De⁹ fecit corpora noſtra de nihilo: ergo multo magis ea ex aliquo, puta viliſſimo puluere, reſuſcitare poterit. Et reuera fortiſſimũ argumentum hoc eſt pro ueritate ſtans. Item ab ijſdem ibid. Quòd ſi Græci derident nos, non credẽtes noſtris ſcripturis: ſaltem fidem habeant uati ſuæ Sibyllæ; quæ ad uerbum ita loqui;

Maius eſt create, q mortuos reſuſcitare.

Græci. i. gentiles.

Carmina Sybillina de reſurrectione, iudicio g-ne eli, cõflagratione mũdi, caſtigatione malorũ, remuneratione bonorum.

Atque vbi cuncta cinis fuerint, tenuiſq; fauilla,
Atque idem Deus extinguet, quem incenderat ignem,
Oſſaque reſtituet ſurſum, cineresq; ſepultos.
Et genus omne hominum (ut fuerat,) Deus ipſe reponet.
Tunc graue iudicium veniet, quo iudicet Orbem.
Ipſe iterum Deus, hosq; iterum iam terra recondet,
Qui malè uitam agere, fuerint ubicunque reperti,
Sed quoſcunq; pios viuos ſuſceperit Orbis,
Inſpirante Deo flatum, gratumq; ſe uorem,
Mittente inter eos, traducent ſuauiter æuum,
Mutuaq; inter ſe cumulabunt gaudia læti.

K Hæc ibi. Non tamen ideò credendum eſt, reſurrectionem taliter fiendam, quia Sybilla dixit: ſed quia fidei catholica docuit: neque ad hoc principaliter eſt inuendum adduxerunt Sibyllam Apoſtoli, ſed ad conuincendum infideles. Ad quod ſignificandum, cæteraque ſimilia; apertè dicitur diſt. 37. Si quid uero de Deo Sibylla, vel Orpheus, alijuè gentilium uates, aut Philoſophi prædixiſſe perhibentur, uale quidem ad conuincendam paganorum uanitatem: non tamen ad illorum authoritatem complectendam. Quantum enim diſtet de Chriſti aduentu inter prædicationem Angelorum, & confeſſionem dęmonum; tantum inter authoritatem prophetarum, & curioſitatem ſacrilegorum. Hæc ibi.

Quo gẽtiliũ dicta vera ualeant ad fidem, & quo non.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto reſurrectionem non uirtute naturali, ſed diuina fiendam inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò vides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVAESTIO LXXVI.

De cauſa reſurrectionis in tres articulos diuiſa.

DEINDE cõſiderandum eſt de cauſa noſtræ reſurrectionis.

CIRCA quod tria quæruntur.

Primo, Vtrum reſurrectio Christi ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

Secundo, Vtrum uox tubæ.

Tertio, Vtrum angeli.

ARTICVLVS I.

Vtrum Chriſti reſurrectio, ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſti reſurrectio non ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Poſita enim cauſa ponitur effectus: ſed poſita reſurrectione Chriſti, non eſt ſequuta ſtatim reſurrectio aliorũ mortuorum, ergo reſurrectio eius non eſt cauſa noſtræ reſurrectionis.

2 Præterea, Effectus non poteſt eſſe niſi cauſa præceſſerit: ſed h reſurrectio mortuorũ eſſet, etiam ſi Chriſtus non reſurrexiſſet, erat enim alius modus D poſſibilis Deo, ut hominem liberaret, ergo reſurrectio Chriſti non eſt cã noſtræ reſurrectionis.

3 Præterea, h Idem eſt factiuum unius in tota ſpecie una: ſed reſurrectio erit omnibus hominibus communis, cum ergo reſurrectio Chriſti non ſit cauſa ſuijpſius, non erit cauſa aliorum reſurrectionis.

4 Præterea, In effectu relinquit aliquid de ſimilitudine cauſæ: ſed reſurrectio ad minus quorundam, ſcilicet, malorum, non habet aliqd h ſimile reſurrectioni Chriſti, ergo reſurrectionis illorum non erit cauſa reſurrectio Chriſti.

SED CONTRA, Illud, qđ eſt primum in quolibet genere, eſt cauſa eorum, quæ ſunt poſt, ut patet in 2.* Metaph. ſed Chriſtus ratione ſuæ reſurrectionis corporalis dicitur primitiæ dor-A mientium. 1. Corinth. 15. & primogenitus mortuorum, Apocalipſis. 1. ergo ſua reſurrectio eſt cauſa reſurrectionis aliorũ.

2 Præterea. Reſurrectio Chriſti magis cõuenit cum noſtra reſurrectione corporali quàm cũ reſurrectione ſpirituali, quæ eſt per iuſtificationem: ſed reſurrectio Chriſti eſt cauſa iuſtificationis noſtræ, ut patet Rom. 4. Reſurrexit propter iuſtificatio-B nem noſtram, ergo reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis corporalis.

RESPONDEO, Dicendum, q Chriſtus ratione † humanæ naturæ dicitur Dei, & hominum mediator, unde * diuina dona à Deo in homines mediante Chriſti humanitate * proueniunt*. Sicut autem à morte ſpirituali liberari non poſſumus, niſi per donum gratiæ di-C uinitus datum, ita nec à morte corporali niſi per reſurrectionem diuina uirtute factam: & ideo ſicut Chriſtus ſecundum humanam naturam primitias gratiæ ſuſcepit diuinitus, & eius gratia eſt cauſa noſtræ gratiæ, quia de plenitudine eius non omnes accepimus, gratiam pro gratia: Ioãnis primo, ita in Chriſto inchoata eſt reſurrectio, & ſua reſurrectio cauſa eſt no-D ſtræ reſurrectionis¶, ut ſic Chriſtus, inquantum eſt Deus, ſit prima cauſa noſtræ reſurrectionis quaſi æquiuoca: ſed inquantum eſt Deus, & homo reſurgens eſt cauſa proxima, & quaſi uniuoca noſtræ reſurrectionis. Cauſa autem uniuoca agens, producit effectum in ſimilitudine formæ ſuæ: unde non ſolum eſt cauſa efficiens; ſed exemplaris reſpectu illius E effectus. Hoc autem contingit dupliciter. Quandoque enim ipſa forma, per quam attenditur ſimilitudo agentis ad effectum, eſt directe principium actionis, qua producitur ille effectus, ſicut calor in igne calefaciente: quandoque autem illius actionis, qua producitur effectus, non eſt principium primo per ſe ipſa forma, ſecundum quam attenditur ſimilitudo, ſed principia illius formæ: ſicut ſi homo albus generet hominem albũ, ipſa albedo ge-

 neran-

QVÆST. LXXVI.

ART. I.

332 CONCL. 1ª. Diuina dona à Deo in homines mediante Chriſti humanitate proueniunt.

¶Examen. Ly diuina dona. Scilicet omnia. Nullum enim donum uel minimũ prouenit in nos niſi mediante Chriſti humanitate: ita ut illud Actu. 4. Non eſt aliud nomen ſub cœlo datũ in quo oportet nos ſaluos fieri niſi nomen Chriſti, intelligatur de quacunq; ſalute tum naturali, tum ſupernaturali.

Oĩa dona Dei, quæcunque ſint danť nobis mediante Chriſto.

¶PROB. Quia Chriſtus, ratione humanæ naturæ, dicitur Dei & hominum mediator.

¶Corollarium. Ergo ex iſta probatione, quæ eſt Apoſtoli, adiuncta concluſioni, habes quem ſenſum habuerit Petrus in illa lib. actuum propoſitione. Ergo, cùm illud dictum uerificetur de quacunque ſalute (vt in exam.) habes intellectũ eiuſdem Apoſtoli, quando dicit quòd Chriſtus eſt ſaluator omnium hominum. Dicet ergo: quòd eſt Saluator vniuerſalis, & ratione hominum, & ratione ſalutis allatæ.

Thom. 4. diſt. 43. q. unic. art. 2. q. 1. & & ſeq.

Aug. lib. 13. de Trin. cap. 10. to. 3. & li. 3. ſenten. d. 20. in princ.

¶CONCL. 2ª: In Chriſto inchoata eſt reſurrectio, & ſua reſurrectio cauſa eſt nãæ reſurrectionis.

¶PROB. 1. Quia Chriſtus ſecundum humanam naturam primitias gratiæ ſuſcepit diuinitus (ex Io. 1.) & reſurrectio corporalis per gratiã diuinam fit (ut patet.) 2. Quia (ly & ſua reſurrectio &c.) nos omnes accepimus gratiã pro gratia de plenitudine eius (Io. 1.) & reſurrectio corporalis noſtra per gratiam fit (ut patet.)

¶CONCL. 3ª. Reſurrectio Chriſti noſtræ reſurrectionis eſt cauſa exemplaris per modum, quo principia alicuius formæ ſunt principia actionis, qua producitur effectus.

*Ariſt. l. 1 2. metap. text. 4. & uide in 3. par. q. 56. art. 1.

¶Examen. Ly exemplaris: ſcilicet uniuoca. Hoc dicitur ad differentiam Dei ut Deus, qui eſt cã quaſi æquiuoca .i. Analoga: & per conſequẽs non eſt exemplaris eo modo, quo nunc loquimur, prout ſcilicet effectus producitur in ſimilitudine formæ naturalis ſuæ cauſæ, licet ſit exemplaris in quodã alio ſenſu. 1. par. q. 44. a. 3.

¶Ly exemplaris p modũ quo &c. Hoc dicitur ad differentiã primi modi quo aliquid eſt cauſa exẽplaris, ut in textu. In quo etiam ſignanter nota pulchrũ exemplum de albedine, pro iſto ſecundo modo melius intelligendo.

¶li. 3. ſentent. diſt. 19. § G.

concl. * Al. perueniunt.

¶PROB. Quia illud idem, quod fecit reſurrectionem Chriſti, agit ad reſurrectionem noſtrã (ex Rom 8.

¶CONCL. 4ª. Reſurrectio Chriſti, uirtute diuinitatis adiũcta, eſt cauſa quaſi inſtrumentalis reſurrectionis noſtræ.

¶Examẽ. Ly quaſi inſtrumentalis. Non dicitur ly quaſi, ad denotandum quòd non ſit uerè inſtrumentalis; ſed ad ſignificandum, quòd non eſt inſtrumentalis eo modo, quo creaturæ aliæ ſunt inſtrumentum Dei. Ac ſi d xeret: reſurrectio Chriſti eſt cauſa inſtrumentalis coniuncta diuinitati, non disiuncta.

concl.

¶Corollarium. Ergo, ſummando omnia textus, dicas breuiter, quòd reſurrectio Chriſti eſt cauſa uniuoca, efficiens, exemplaris, & inſtrumentalis, noſtræ reſurrectionis.

Reſurrectio Chriſti quę cã ſit noſtræ reſurrectionis.

¶PROB. Quia operationes diuinæ huiuſmodi agũtur mediãte carne Chriſti, quaſi quodam organo (patet ex Damaſceno) & reſurrectio Chriſti eſt operatio diuinitus facta.

2ª da

1m de maiori. Poſita cauſa. ℞. quæ immediatè ordina- F ·ut ad effectum: non, quæ mediante alio. §. maximè autem, ſi illud medians ſit agens per uoluntatem. Tunc nihil contra. Nam reſurrectio Chriſti dicitur cauſa noſtræ reſurrectionis, non quia agat &c. ut in textu.

3m maior. Idem eſt factiuũ vnius in tota ſpecie una. ℞. non tamen eodẽ modo; niſi contenta in illa ſpecie habeant eundem ordinem ad cauſam primã illius effectus inducendi. §. Tunc nihil &c. Nam ſic non eſt in propoſito: quia humanitas Chriſti propinquior eſt &c. ut in textu.

¶NOT. Ex hoc loco textus, ſcilicet reſurrectio Chriſti dicitur cauſa, uſq; ad ly per reſurrectionis Chriſti, intellige in ſenſu recto illud, quod ſupradictum eſt, videlicet quòd reſurrectio Chriſti eſt cauſa efficiens noſtræ reſurrectionis. Dices ergo: q ipſa eſt efficiens inſtrumentaliter, inquantum humanitas, ſecundum quam reſurrexit, eſt coniunctum inſtrumentum diuinitatis ipſius, & in uirtute eius operatur. Ergo quando nunc in ſecũ ta reſponſali dicitur ly non quia agat, intelligitur de agendo principaliter. Ad qđ, imò & plura in articulo, melius intelligenda: vide 3. par. q. 56. art. 1.

* Al. generat ua. concl. ſ

concl. 5

2m minor.

Reſurrectio mortuorum eſſet, etiam ſi Chriſtus non reſurrexiſſet ℞. niſi diuina prouidentia præfixiſſet ordinẽ hunc, q reſurrectio Chriſti eſſet cauſa noſtræ reſurrectionis. §. Tunc nihil &c. ut patet.

* Damaſ. lib. 3. c. 15.

¶ *Corollarium*. Abſolutè igitur minor illa uera eſt, attenta potẽtia Dei; qui aliũ modum ſalutis humanæ præfigere potuit. Nam uirtus diuina non alligatur aliquibus cauſis ſecũdis, quin &c. ut in textu.

¶Examen. Ly cauſis ſecundis. Videlicet ſiue ſint diſiunctæ, ſiue cõiũctæ. Humanitas ergo Chriſti cointelligitur ſub ly cauſis ſecundis. Et nota: quòd aliud eſt loqui de Chriſto, aliud de humanitate Chriſti. Licet enim humanitas ipſa perſonaliter Chriſto iungatur, non tamen ipſa eſt Chriſtus: quoniam ly Chriſtus dicit ſuppoſitum, humanitas uerò nequaquam. Et quoniam illud ſuppoſitum eſt Deus per naturam, ideo Chriſtus eſt cauſa prima, non ſecunda; cum tamen humanitas ſit ſecunda, & non prima.

nerantis non eſt principium actiuæ generationis, & tamen albedo generantis dicitur cauſa albedinis generati: quia principia albedinis in generante ſunt principia * generatiua facientia albedinem in generato: & [s] per hunc modũ reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis [t]; quia G illud idem, quod fecit reſurrectionem Chriſti, quæ eſt cauſa efficiens vniuoca noſtræ reſurrectionis, ad noſtrã reſurrectionem agit, ſcilicet virtus diuinitatis ipſi * Chriſti, quæ ſibi, & patri communis eſt. Vnde dicitur Romano 8. Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, viuificauit mortalia corpora noſtra: ſed * ipſa reſurrectio Chriſti virtute diuinitatis adiunctæ eſt cauſa, quaſi H inſtrumentalis, reſurrectionis noſtræ [x]. Operationes enim diuinæ agebantur mediante carne Chriſti quaſi quodam organo, ſicut ponit exemplum Damaſcenus * in tertio libro, de tactu corporali, quo mundauit leproſum Matth. 8.

Ad primvm ergo dicendum, quòd cauſa ſufficiens ſtatim producit effectum ſuum, ad quem immediate ordinatur, nõ autem effectum ad quem ordinatur mediante alio quantumcunque ſit ſufficiens, ſicut calor quantumcunque ſit intenſus, non ſtatim in primo inſtanti cauſat calorem; ſed ſtatim incipit mouere ad calorem, quia calor eſt effectus eius mediante motu: reſurrectio autem Chriſti dicitur cauſa noſtræ reſurrectionis, non quia agat reſurrectionem noſtram: ſed mediante princi- K pio ſuo, ſcilicet diuina uirtute, quæ noſtram reſurrectionem faciet ad ſimilitudinem reſurrectionis Chriſti. Virtus autem diuina operatur mediante uoluntate, quæ eſt propinquiſſima effectui: vnde non oportet, quòd ſtatim reſurrectione Chriſti facta, noſtra reſurrectio ſit ſequuta: ſed tunc ſequatur quando voluntas Dei ordinauit.

Ad secvndvm dicẽdum, quòd uirtus diuina non alligatur aliquibus cauſis ſecundis, quin effectus illarum poſſet immediate, uel alijs cauſis mediantibus producere, ſicut poſſet generationem corporum inferiorum cauſare, etiam motu cęli nõ exiſtente, & tamen ſecundum ordinem, quem rebus inſtituit, motus cœli eſt cauſa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam ſecũdum ordinem, quem rebus humanis diuina prouidentia præfixit, reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. potuit tamen alium modum pręfigere, & tunc eſſet alia cauſa noſtræ reſurrectionis, qualem Deus ordinaret.

Ad tertivm dicendum, quòd ratio illa procedit quando omnia, quę ſunt in una ſpecie, habent eundem ordinem ad cauſam primam illius effectus, qui eſt inducendus in totam illam ſpeciem. Sic autem non eſt in propoſito, qui humanitas Chriſti propinquior eſt diuinitati, I cuius virtus eſt prima cauſa reſurrectionis, quàm humanitas aliorum. Vnde reſurrectio Chriſti cauſatur à diuinitate immediate, ſed reſurrectio aliorum mediante Chriſto homine reſurgente.

Ad qvartvm dicendum, quòd reſurrectio omnium hominum habebit aliquid ſimilitudinis de reſurrectione Chriſti, ſcilicet quantum ad illud ad qđ pertinet ad uitam naturæ, ſecundum quod omnes Chriſto fuerunt conformes: & ideo omnes reſurgent in uitam immortalem: ſed in ſanctis, qui fuerunt Chriſto conformes per gratiam erit conformitas quantum ad ea, quæ ſunt gloriæ.

4m de minori. Simile. ℞. quantum ad illud, qđ pertinet ad gloriam: non, quantum ad illud, quod pertinet ad uitam naturæ. §. tunc nihil &c. Sufficit enim quòd ſimilitudo ad uitam naturæ pertinens reperiatur in malis ad hoc: quòd reſurrectio Chriſti uerè dicatur cauſa reſurrectionis illorum.

APPENDIX.

Ex articulo habet. ¶Primò: quomodo per rationem, tanquã in uerè præſuppoſitũ, interimas hæreſim Theodoti Bizantini (Plat. Baſſus.) dicentis Chriſtum non eſſe Saluatorẽ. Cui Theodoto & Baſſus ſubſcripſit, dicens in Chriſti maieſtate, vel eius corporali præſentia non ſperandã eſſe ſalutem. Quibus & Petrus Abailardus conſenſit in hac uerba: Chriſtum Dei filium, non ut hominem liberaret, fuiſſe incarnatũ. Per hoc enim, q oſtenditur hic, reſurrectionem Chriſti eſſe cauſam noſtræ, patet ſimul præſuppoſitiue oſtendi: quòd Chriſtus per incarnationem ſuã eſt Saluator noſter: & ratione ſuæ diuinæ maieſtatis principaliter & ratione corporalis ſuæ præſentiæ inſtrumentaliter.

1 Vil. & S. Eccl.

¶ Secundò habes: quõ p rationẽ, tanquã in ueraciter præſuppoſito oſtendas, prędictas hæreſes meritò damnari à 1 Tim. 4. Speramus in Deũ uiuũ, q eſt Saluator oĩum hoĩum. Item ab Actu. 4. Non eſt aliud nomẽ ſub cœlo datũ, in quo oportet nos ſaluos fieri niſi nomen Chriſti. Itẽ à Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorẽ p fidẽ in ſanguine ipſius. Itẽ a Dc. ut 3. par. q. 1. art. 2. à Symbolo fidei patrũ. Qui pp nos hoĩes, & propter noſtram ſalutem incarnatus eſt, paſſus, & reſurrexit. 2

¶ Tertiò igitur habes: quomodo per rationem oſtendas, merito

ARTICVLVS II.

Vtrum vox tubæ ſit cauſa noſtræ reſurrectionis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd nox tubæ non ſit cauſa noſtræ reſnrrectionis. Dicit enim Dama.* Crede reſurrectionem futuram diuina volũtate, dinina virtute, & h nutu, ergo cum hoc ſit ſufficiens cauſa reſurrectionis noB ſtræ, non oportet ponere cauſam eius uocem tubæ.

¶ 2 Præterea, b Fruſtra uox emittitur ad eum, qui audire non poteſt: ſed mortui non habebũt auditum, ergo non eſt conueniẽs, quòd vox aliqua formetur ad eos reſucitandum.

3 Præterea. Si uox aliqua ſit cã reſurrectionis, hoc non erit niſi per virtutem uoci diuinitus datam. unde ſuper illud Pſa. 67. Da C bit uoci ſnæ nocẽ virtutis, dicit Gl.* reſuſcitãdi corpora: ſed ex quo h potentia data eſt alicui, quamuis miraculoſe detur, tñ actus, qui ſequitur, eſt naturalis, ſicut patet in cęcis miraculoſe illuminatis, quia poſtea naturaliter vidẽt, ergo ſi uox illa eſſet cã reſurrectionis, reſurrectio, eſſet naturalis, qđ falſum eſt.*

SED CONTRA eſt quod dicĩ 1. Theſſ. 4. Ipſe Dominus in tuba D Dei deſcẽdet de cęlo, & mortui qni in Chriſto ſunt reſurgent.

Præterea. Ioan. 5. dicitur, ꝙ, qui in monnmentis ſunt, audiẽt uocem filii Dei, & q andierint uiuent, hæc autem vox dicitur tuba, ut in litera* patet ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ cauſam, & effectum oportet aliquo modo coniungi, quia mouens, & motum, faciẽs, & factũ E ſunt ſimul, ut patet in 8.* Phyſi. Chriſtus autẽ reſurgens eſt cauſa vniuoca noſtræ reſurrectionis vt ſupradictum eſt: reſuſcitans unde m oportet, ꝙ in reſurrectione corporum communi, aliquo ſigno corporali dato Chriſtus operetur*, quod quidem ſignum, ut quidam dicunt, erit ad literam vox Chriſti reſurrectionem imperantis, ſicut imperanit mari, & ceſſauit tẽA peſtas. Matth. 8. Quidam uero dicunt, quòd hoc ſignum nihil aliud erit, quam ipſa repreſentatio euidens filij Dei in mũdo, de qua dicitur Matth. 24. Sicut fulgur venit ab Oriente, & apparet in Occidẽte, ſic erit aduẽtus filij hominis, & innituñ authoritati Gregorij dicentis, ꝙ tubã ſonare, nihil aliud ẽ quàm mundo, nt iudicem filium demonſtrare. Et ſecundum hoc ipB ſa apparitio filij Dei uox eius dicitur, quia ei apparẽti obediet tota natura ad corporũ humanorum reparationem ſicut imperanti, vnde in iuſſu uenire dr̃ 1. Theſſ. 4. & ſic eius apparitio inquantum habet uim cuiuſdã imperii, vox eius dicitur: & p hæc vox, quæcnnque ſit, quãdoque dicitur clamor, quaſi pręconis ad iudicium citantis: quãdoque autem dicitur ſonus tuC bæ, uel propter euidentiam, ut in litera † dicitur, vel ꝑꝑ conuenientiam ad vſum tubæ, qui erat in ueteri Teſtamento¶. Tuba enim congregabantnr ad concilium, commouebantur ad ꝓlium, & uocabanĩ ad feſtum; reſnrgentes autem congregabuntur ad concilium iudicii, ad ꝓlium quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos, & ad feſtum æternæ ſolennitatis.

D AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Dama.* in uerbis illis circa materialem cauſam reſurrectionis tria tetigit, ſcilicet uoluntatem diuinam, qua imperat, uirtutem, quæ exequiĩ, & facilitatem exequendi, in hoc, quòd nutũ adiunxit ad ſimilitudinem eorum. quæ in nobis ſũt. Illud enim ualde facile eſt nobis facere, quod ad dictũ nr̃um ſit, ſed multò maior apparet fa E cilitas, ſi ante uerbum ꝓlatum ad primnm ſignum noluntatis, quod nutus dr̃, exequutio noſtræ volnntatis ꝑ miniſtros fiat. & talis nutus eſt quædam cauſa prædictæ executionis, inquantum per ipſum inducuntur alij ad noſtram uoluntatem explendam. Nutus autem diuinus, quo fiet reſurrectio, nihil aliud eſt quàm ſignum ab ipſo datum, cui tota natura obediet vt ex dictis * patet.

meritò eſſe inſinuatum ab eodem ſymbolo; ꝙ reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Per hoc enim ꝙ dixit, ꝙ Chriſtus reſurrexit propter ſalutem noſtram. innuit; ꝙ à reſurrectione Chriſti dependet ſalus noſtra, etiam quò ad reſurrectionẽ Chriſti depẽdet ſalus noſtra, etiam quò ad reſurrectionem. i. dependet reſurrectio noſtra. Itẽ 1. Cor. 15. Si Chriſtus reſurrexit primitiæ dormientium. Item Apocal. 1. Primogenitus mortuorum. Patet autem. 2. Methap. ꝙ primum in quolibet genere eſt cauſa eorum, quæ ſũt poſt. Vocãdo igitur dictũ hoc Philoſophum ad mentem. i. ad Theologiam, dicendum eſt: ꝙ Apoſtolus uterque per verba nunc dicta ſignificare uoluit, ꝙ reſurrectio Chriſti eſt cauſa noſtræ reſurrectionis. Item à cõſtitutionibus Apoſtolicis lib. 5. cap. 8. authore Clemẽte Papa & martire Credimus reſurrectionem futuram ex domini reſurrectione. Ipſa enim, qui ſeipſum tertia die excitauit (quod eſt pignus & arrha reſurrectionis noſtræ,) is quoq; nos poterit à morte excitare. Hæc ibi. Vnde patet, ꝙ factũ hoc. i. ꝙ ſeipſum excitauit, ideò dicitur pignus & arrha reſurrectionis noſtræ; quia reſurrectio eius cauſat noſtram.

*Li. 4. orth. fi. c. ul. nõ lõga ſine.

*Gl. ordi. ſupra Pſ. 67. ibid. ex Caſſiodoro.

* Quæſt. præc. ar. 3.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarũ & patrum, pro quãto ꝙ diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

*Li. 4. ſẽt. d. 43. §. B.

¶ ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uerſibus Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Libr. 8. text. 32.

QVÆST. LXXVI. ART. II.

333 CONCL. 1ª. Oportet: ꝙ in reſurrectione corporum, communi aliquo ſigno corporali dato, Chriſtus reſuſcitans operetur.

¶ PROB. Quia oportet cauſam, effectumque aliquo modo cõiungi (ex 8. phiſic.) & Chriſtus reſurgẽs eſt cauſa noſtræ reſurrectionis (art. 1.)

¶ NOT. Parum diſtare uidentur, & pro eodem ferè accipi, iſta duo; ſcilicet reſurrectionem Chriſti eſſe cauſam reſurrectionis noſtræ, & Chriſtum reſurgentẽ eſſe cauſam eiuſdem; ſi cõferatur textus pręſens ad præcedẽtem articulum. Quod quidem per ſe ſapiens facilè applicabit.

CONCL. 2ª. Signũ illud corporale, de quo in prima concluſione fit mentio, quãdoque dicitur uox, quandoque clamor quaſi præconis ad iudicium citantis, aliquãdo dicitur tuba, vel ſonus tubæ: & hoc uel propter euidentiam uel propter conuenientiam ad vſum tubæ, qui erat in veteri teſtamento.

†Li. 4. ſẽt. di. 43. §. B. & uide in gloſſa ordi. ſup illud 1. Theſſ. 4. ĩ tuba Dei, &c.

¶ Examen. Ly uox. Scilicet filij Dei.

Ly vox. Scilicet uel ad literam ſumpta; vel repræſentatio filij Dei, ut habẽs uim imperij cuiuſdam. Hinc dicitur, ꝙ Chriſtus ueniet in iuſſu. 1. theſſ 4. idest ꝙ ſua apparitio erit quædam iuſſio, ad quam tãquam iubentem, tota natura obediet ad corporum reparationem.

*Loco in arg. notato.

¶ PROB. 1. Quia patet Io. 5. (per ly uocẽ audient filij Dei:) 2. Quia (ly quandoque &c.) patet Matt. 25. per ly med. a nocte clamor factus eſt: 3. Quia (ly aliqñ &c.) patet 1. Theſſ. 4. per ly in tuba Dei deſcẽdet de cœlo, & 1. Cor. 15. per ly canet tuba, & mortui reſurgent: 4. Quia (ly uel ꝓpter conuenientiam &c.) ſicut tuba in ueteri teſtamento congregabantur ad Concilium, commouebantur ad prælium, ac vocabantur ad feſtum; ita reſurgentes congregabuntur &c. vt in textu.

1m ex Damaſceno. Nutu. i. ſigno dã

*Art. præſenti in corp.

tu §. Tunc nihil &c. Nam talis motus eſt quædam cauſa execu- F tionis iudicialis, ut declaretur in textu.

¶ NOT. Cauſa reſurrectionis noſtræ eſt reſurrectio Christi per modum exemplaris, ut declaratum eſt art. 1. & iſta uox tubæ, ſiue nutus, i. ſignum datum à Chriſto apparente eſt cauſa eiuſdem reſurrectionis per modum illű triplicē in ſecunda concluſione huius articuli præ dictum. Vnde unum non impedit aliud: ſed ſtant ſimul.

nitatis. Item Ioan. 5. Omnes, qui in monumentis ſunt, audient uocem filij Dei, & qui audierint uiuent. Hæc ibi. Vox ergo illa rectè uocari poteſt tuba: quoniam per totum vniuerſum, etiam infra terram audietur, ideſt ſortietur effectum ſuum.

2m maior. Sen. ſiſ[illegible] uox emittitur ad eű, qui audire nō poteſt. R. ſi emittatur rōne cognoſcendi: nō rōne cauſandi. S. Hoc eſt, ſi emittatur ad hoc, ut ille aliud eam audiat, & cognoſcat, quid ſignificare uelit ad quem ſenſű ſcriptum eſt eccleſiaſtici 32. non effundas ſermonem, ubi non eſt auditus: non autē ſi emittatur tanű ad hoc, ut ex prolatione ipſius uocis cauſetur aliquid in eo, ad quē dirigitur. Tūc nihil &c. ut patet in textu ly illa uox, quicquid ſit, habebit efficaciam &c.

3m d̄ minori. Potentia. R. exiſtens perfectum ens in natura: nō imperfectű. S. hoc eſt, ens permanens, non autem ens fluidum Tunc nihil &c. Licet enim actus ſequens ad potentiā miraculoſè datā quę eſt ens perfectum in natura, ſit actus naturalis (ut arguitur de ęcce illuminantis:) tamen actus ſequens ad potentiam, q̄ eſt ens fluidū m[illegible] modum fluxus & fieri ſe habens, non eſt actus naturalis (ut patet de formis ſacramentorum). Et hoc ſecūdo modo datur potentia illi uoci, de qua pſal. 67.

*Tho. in 4. d. 43. q. 1. art. 4.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut formæ ſacramentorum habent uirtutem ſanctificādi, non ex hoc quòd audiuntur, ſed ex hoc quòd ita proferuntur, illa vox, quicquid ſit, habebit efficaciam inſtrumentalem ad reſuſcitandum, non ex hoc, G quòd ſentitur, ſed ex hoc quòd profertur; ſicut etiam uox ex ipſa impulſione aeris excitat dormientem ſoluendo organű, non ex hoc quod cognoſcatur, quia iudicium de uoce ueniente ad aures ſequitur excitationē, & non eſt cauſa eius.

AD TERTIVM dicendum, quòd ratio illa procederet, ſi uirtus illi uoci data eſſet ens perfectum in natura; quia tunc quod ex ea procederet, virtutem iam H naturalem factam principium haberet: non eſt autem talis virtus illa; ſed qualis ſupra dicta* eſt eſſe in formis ſacramentorum.

ARTICVLVS III.

Vtrum ad reſurrectionem angeli operentur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd nullo I modo ad reſurrectionem angeli operentur. Quia maioris uirtutis eſt oſtenſiua reſurrectio mortuorum, quàm generatio hominum: ſed quando generātur homines, anima non infunditur corpori mediantibus angelis,[h] ergo nec reſurrectio, q̄ eſt iterata coniunctio animę, & corporis, fiet miniſterio angelorum.

¶2 Præterea. Si ad aliquos ange- K los hoc miniſterium pertineat, maxime videtur pertinere ad [h] virtutes, quarű eſt miracula facere: ſed eis non aſcribitur, ſed archangelis,* ergo non fiet miniſterio angelorum.

SED CONTRA eſt quod dicitur 1. The. 4. quòd Dominus in voce archangeli deſcendet de cælo, & mortui reſurgent, ergo reſurrectio mortuorum miniſterio angelico complebitur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut Auguſt. dicit in 3. de Trin.* quòd ſicut corpora groſſiora † & infirmiora per ſubtiliora, & potentiora ordine quodam regűtur, ita [m] omnino corpora reguntur à Deo per ſpiritum vitæ rationalem [n], & hoc etiam Gregorius 4.* Dialo. tangit. Vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus miniſterio angelorum, in reſurrectione autem eſt aliquid ad tranſmutationem corporum pertinens, ſcilicet collectio cinerum, & eorum præparatio ad reparationem humani corporis, unde [p] quantum ad hoc in reſurrectione utetur Deus miniſterio angelorű [q], ſed anima ſicut immediatè à Deo creata eſt, ita [s] immediatè à Deo corpori iterato vnietur ſine aliqua operatione angelorum[t]. Similiter etiam [u] gloriam corporis ipſe faciet non miniſterio angelorum[x], ſicut & animam immediatè glorificat; & illud angelorum miniſterium dicitur uox ſecundum unam expoſitionem.†

AD PRIMVM ergo patet ſolutio ex dictis.*

¶ Secundò habes: a quomodo per rationem prędicta ſcripturarum, pro quarto quod dicimus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Li 4. Sēt. di. 43. parte A. & B.

QVAEST. LXXVI. ART. III.

CONCL. 1a. Omnia corpora reguntur à Deo per ſpiritum uitæ rationalem. 534

*Lib. 3. de Trin. c. 4. ante medium.

¶ Examen. Ly per ſpiritum rationalē. Ideſt per Angelos, q largo modo dicunt rationales: cum ſint pprè intellectuales 1. par. q. 58. ar. 3. & 4.

†Al. infirmior a.

concl. m

¶ PROB. Quia ſuperiora & inferiora quodam ordine reguntur (ut ex Auguſtino, & Gregorio.)

*Li. 4. c. 5. poſt medium.

CONCL. 2a. Deus utetur miniſterio Angelorum in reſurrectione, quantum pertinet ad tranſmutationem corporum.

¶ Examen Ly tranſmutationem corporum. Iſte eſt duplex, ſcilicet collectio cinerum, & eorundē præparatio ad reparationem corporum humanorum.

concl. p

concl.

¶ PROB. Quia in omnibus, quæ corporaliter à Deo fiunt, utitur Deus miniſterio Angelorum.

concl.

CONCL. 3. Anima immediatè à Deo corpori iterato unietur, ſine aliqua operatione Angelorum.

†Li. 4. ſ. d. 43. para. E.

¶ PROB. Quia patet à ſimili (ſicut uidelicet, ſi immediatè à Deo creata eſt.)

*In corp. art.

APPENDIX.

EX articulo habes, ¶ Primo: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum, q uox tubæ erit cauſa noſtræ reſurrectionis 1. Theſſ. 4. Ipſe dominus in tuba Dei deſcendet de cælo, & mortui reſurgent. Item Matth. 25. Clamor factus eſt, ecce ſponſus uenit, exite obuiam ei. Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ. Hæc ibi. Vbi patet quid dicet ille clamor. Conuocabit enim ad exeundum obuiam Chriſto. Nec obſtat q Iudex ille ob iuſtitiam terribilis uocetur nomine ſuaui, i. ſponſus: quoniam à principaliori intento denominatio ibi fit. Veniet quidem ad iudicandum, ſed finis principaliter intentus per iudicium non erit terrere malos & condemnare; ſed ſibi aſſociare bonos & ad conuiuium cœleſte, tanquam ad nuptias ſponſi æternas introducere. Vnde & dicitur in textu, tanquam ſonis præcipalis tendi tubæ, quòd per eam inuitabantur ad feſtum, quod quidem ibi exponitur, feſtum æternæ ſolemnitatis.

*Vul. ps. Eccl. &c.

CONCL. 4a. Gloriam corporis Deus immediatè faciet, ſine miniſterio Angelorum.

¶ PROB. Quia patet à ſimili (ſicut, uidelicet, Deus immediatè glorificat animam.)

¶ NOT. Quòd animæ immediatè à Deo creentur, uide 1. par. quæſt. 45. artic. 5 & q. 90. artic. 3. Hinc ergo explodas hæreſim ſeleucianorum dicentium, angelos eſſe creatores animarű noſtrarum. Quandoquidem nec corporum ſunt creatores, ut philoſophorum nonnulli ſenſerunt: nec mundi, contra Archonticos. Rationes, quibus hos omnes melius retundas, uide 1. par. q. 65. ar. 1. & 4. in text. & eiuſd.

1m illatio cōcluſionis. Ergo &c. R. Cōcedi illatio. S. Non. n. niſi amplius extenderetur, quod concluſum eſt ibi, militat contra concluſionem ſecundam, ſed ſtat pro concluſione tertia.

2m de.

2ᵐᵈ maiori.

Ad uirtutes &c. tanquam ad influentes: non, tanquã ad plus uel minus particulariter exequentes. §. Tunc nihil &c. Nam quãdo miniſterium hoc aſcribitur archãgelis, hoc fit, ut principi eccleſiæ deferatur, qui eſt Michael. ad oſtendendum q ipſe principalis erit inter executores prædicti miniſterij: non ut, influentiam ſibi dandam ad id ab ordine uirtutum, negetur.

¶ NOT. Ad confirmationem textus ly unde quod ipſe faciet, ſuperiores &c. ualet regula 72. Papæ Bonifacij, de regul. iur. in 6 decreto. Qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum. Hæc ibi. Applica tu ſciẽs; quòd ſuperiores exequuntur per inferiores, ſiue ſint uirtutes reſpectu Michaelis, ſiue Michael reſpectu aliorum Archangelorum; & ij omnes, ſuo modo proportionali ſeruato reſpectu angelorum hominum ſingularium cuſtodiæ deputatorum.

APPENDIX.

Vid. ꝑ S. Eccl. EX articulo habes primo: quõ per rõnem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à Matth. 27. q Angeli operabuntur ad reſurrectionem. Mittet Angelos ſuos cũ tuba & uoce magna, & congregabũt electos eius à quatuor uẽtis, a ſummo cœlorum uſq; ad terminos eorum. Item à Marc. 13. Tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor uentis, à ſummo terræ vſque ad ſummum cœli. Hæc ibi. Vbi denominatio à nobiliori fit, ſcilicet ab electis, licet omnes etiã mali cõgregãdi ſint, ut patet per Matth. 25. Congregabuntur ante eum omnes gentes. Item 1. Theſſ. 4. Dominus in uoce Archangeli deſcendet de cęlo & mortui reſurgent. Hæc ibi. Vbi per uocem Ar-

Thom. 4. diſt. 43 q. unic. art. 3. q. 1. & & ſeq.

A Ad secundum dicendum, quòd miniſterium illud erit principaliter vnius archangeli, ſcilicet Michaelis, q̃ eſt princeps Eccleſiæ, ſicut fuit ſynagogæ, ſicut dicitur Dan. 10. qui tamen aget ex influentia virtutum, & aliorũ ſuperiorum ordinum: unde qđ ipſe faciet, ſuperiores ordines quodammodo facient. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa reſurrectionem ſingulorum, quorum cuſtodiæ deputati fuerũt; & ſic vox illa poteſt dici vnius & plurium angelorum.

QVAESTIO LXXVII.

De tempore, & modo reſurrectionis, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE cõſiderandum eſt de tempore, & modo reſurrectionis.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum tempus reſurrectionis differatur vſque ad finem mundi.

Secũdo, Vtrum tempus illud ſit occultum.

Tertio, Vtrũ reſurrectio fiet in noctis tempore.

Quarto, Vtrum fiet ſubito.

ARTICVLVS I.

Vtrum tempus noſtræ reſurrectionis differri debeat vſque ad finem mundi.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd tempus reſurrectionis nõ oporteat differri uſque ad finem mundi, vt omnes ſimul reſurgant, maior eſt.n. h conuenientia capitis ad membra, q̃ membrorum adinuicem: ſed Chriſtus, q. eſt caput noſtrũ, non diſtulit reſurrectionem ſuã vſque ad finẽ mundi, ut ſimul cũ omnibus reſurgeret, ergo non oportet quòd priorum ſanctorum reſurrectio vſque ad finem mundi differatur, vt ſimul cum omnibus reſurgant.

2 Præterea, Reſurrectio capitis eſt cauſa reſurrectionis membrorum: ſed reſurrectio quorundam membrorum nobilium ꝓpter uicinitatem ad caput, non eſt dilata uſque ad finem mundi, ſed ſtatim reſurrectionẽ Chriſti ſequuta eſt, ſicut pie creditur de beata Virgine & Ioanne Euãgeliſta, ergo, & aliorum reſurrectio tanto propinquior erit reſurrectioni Chriſti, quanto per gratiam, & meritum magis ei B fuerunt conformes.

3 Præterea. Status noui Teſtamẽti eſt ꝑfectior, & expreſſius portat imaginem Chriſti, q̃ ſtatus ueteris Teſtamenti: ſed quidam Patres veteris Teſtamẽti Chriſto reſurgente, h reſurrexerunt, ſicut dicitur. Matth. 27. Quia multa corpora ſanctorum, qui dormierant, reſurrexerunt, ergo uidetur quòd nec ſanctorum noui teſtamen- C ti reſurrectio differri debeat vſque ad finem mundi, ut fiat omnium ſimul.

4 Præterea. Poſt finem mundi non erit aliquis annorum numerus: h ſed poſt reſurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni vſque ad reſurrectionem aliorum, ut patet Apocal. 20. Dicitur enim ibi: Vidi animas decollatorum propter teſtimonium Ieſu, & pro- D pter verbum Dei. Et infra, Et vixerunt, & regnauerunt cum Chriſto mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec conſummarentur mille anni, ergo reſurrectio omnium non differtur vſque ad finẽ mundi, ut fit ſimul.

SED CONTRA eſt quod Iob. 14. dicitur. Homo cum dormierit, non reſurget donec atteratur cœlum, nec euigelabit E ur conſurgat à ſomno ſuo, & loquitur de ſomno mortis, ergo vſque ad finem mundi, quando cœlum atteretur, reſurrectio hominum differetur.

Præterea, Hebr. 11. dicitur. Homines Dei teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionem, ideſt, plenã animæ, & corporis beatitudinem, Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, ne ſine nobis conſummarentur, ideſt, perficerentur. gloſſ. *

chãgeli intelligit miniſterium Angelorũ, ut dicitur in corp. ſin. Intellige per ly mortui omnes homines. Vnde in conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 5. cap. 8. dicitur ad propoſitum Danielis 12. Multi de ijs, qui dormierunt. Non ſolum martiribus promiſit reſurrectionem, ſed etiam omnibus hominibus, iuſtis atq; iniuſtis; pijs atque impijs; ut ſinguli ꝑ meritis pendeat. Hæc ibi. facit hoc ad q. 75. artic. 2. ad 1ᵐ. princip.

¶ Secũdò hẽs: quõ ꝑ rõnẽ prædicta ſcripturarũ, & patrũ pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tueatur. 3

¶ Tertiò uides: quõ ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hęc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXVII. ART. I.

CONCL. 1ᵃ. Si materia inferiorũ corporum ad ſtatũ incorruptionis perduceretur, manente motu ſuperiorũ corporum; hoc eſſet cõtra ordinem, quem diuina prouidentia ſtatuit rebus. 33

¶ PROB. Quia diuina prouidentia ſtatuit; ut tota materia corporum inferiorũ ſubiaceat variationi, ſecundum motum cœleſtium corporũ.

¶ Examen. Ly variationi. Scilicet quò ad eſſe ſuum, & non tantum quò ad locũ. Licet enim uarientur tantum cęli ſecundum locum: tamen ſubiecta cœlo uariantur quò ad plura; quoniam uinor uariatio in principijs, quãm in principiatis, ſequitur.

¶ NOT. per concluſionem præmiſſam, adiuncta probatione, clarè uidet: quòd diſponit ſe ad oſtendẽdũ principaliter intentum: q. ſcilicet reſurrectio mortuorũ cum ſit ad uitam incorruptibilem non fiet manente motu corporum cœleſtiũ.

CONCL. 2ᵃ. Bonorum corporum reſurrectio vſq; ad finẽ mundi

*Glo. interlin. ibi

ut in communi gaudio omnium maius fieret gaudium ſingulorum: ſed non erit ante reſurrectio, quàm corporum glorificatio, quia reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuę. Philipp. 3. & reſurrectionis filij erunt ſicut angeli in cęlo, ut patet Mat. 22. ergo reſurrectio differetur uſque ad finem mundi, in quo omnes ſimul reſurgent.

RESPONDEO, Dicendum, quod ſicut Auguſt. dicit in 3. de Trinit.* diuina prouidentia ſtatuit, ut corpora groſſiora, & inferiora per ſubtiliora, & potentiora quodam ordine regantur; & ideo tota materia corporum inferiorum ſubiacet uariationi ſecundum motum cœleſtium corporum; unde ſi eſſet contra ordinem, quem diuina prouidentia ſtatuit rebus, ſi materia inferiorum corporum ad ſtatum incorruptionis perduceretur, manente motu ſuperiorum corporum*. Quia ſecundū poſitionē fidei erit in vitam immortalem cōformiter Chriſto, qui reſurgens à mortuis, iam non moritur, ut dicitur Rom. 6. Et ideo humanorum corporum reſurrectio vſque ad finem mundi differetur, in quo motus cęli quieſcet. Et propter hoc etiam quidam Philoſophi, qui poſuerunt motum cœli numquam ceſſare, poſuerunt reditum humanarū animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus; ſiue ponerent reditum animæ ad idē corpus in fine magni anni, ut Empedocles, ſiue ad aliud, vt Pythagoras poſuit, quamlibet animā quodlibet corpus ingredi, ut dicitur in 1. de Anima*.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis caput magis conueniat cum membris cōuenientia proportionis, quæ exigitur ad hoc quòd in membra fluat, quàm membra adinuicem; tamē caput habet cauſalitatem quandam ſuper membra, qua membra carent, & in hoc membra differunt à capite, & conueniunt adinuicem. Vnde reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtrę reſurrectionis, ex cuius fide ſpes nobis de noſtra reſurrectione conſurgit, non autem reſurrectio alicuius membri Chriſti eſt cauſa cæterorum membrorum: & ideo Chriſti reſurrectio debuit præcedere reſurrectionem aliorum, qui omnes ſimul reſurgere debuerunt in conſummatione ſęculorum.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd quamuis inter mēbra ſint quædam alijs digniora, & magis capiti conformia, non tamen pertingunt ad rationem capitis, ut ſint cauſa aliorū, & ideo ex conformitate ad Chriſtum, non debetur eis, quòd eorum reſurrectio præcedat reſurrectionem aliorum quaſi exemplar exēplatum ſicut dictum eſt de reſurrectione Chriſti: ſed quòd aliquibus ſit hoc conceſſum, quòd eorum reſurrectio non ſit vſq; ad cōmunem reſurrectionē dilata, eſt ex ſpeciali gratiæ priuilegio non ex debito conformitatis ad Chriſtum.

AD TERTIVM dicendum, quòd de illa reſurrectione ſanctorum cū Chriſto, videtur dubitare Hieron.* in ſermone de aſſumptione, Vtrū ſi peracto reſurrectionis teſtimonio, iterum mortui ſint ut ſic eorum fuerit magis reſuſcitatio quædā, ſicut Lazari, quàm uera reſurrectio, qualis erit in fine mundi, an ad immortalem vitam uere reſurrexerint, ut ſemper in corpore victuri in cœlum cum Chriſto aſcendentes corporaliter, ut Gloſſ.* dicit Matthæi. 27. & hoc videtur probabilius, quia ad hoc quod uerum teſtimonium de uera reſurrectione Chriſti proferrent, cōgruum fuit, ut uere reſurgerent, ſicut Hierony. alibi dicit: Nec eorum reſurrectio propter ipſos accelerata eſt: ſed propter reſurrectionem Chriſti teſtificandam, quod quidem teſtimonium erat ad fundandam fidem noui teſtamēti. Vnde decentius factum eſt per Patres ueteris Teſtamenti, quam per eos, qui iam nouo teſtamento fundato deceſſerunt. Tamen ſciendum eſt, quod, & ſi de reſurrectione eorum in Euangelio mētio fiat ante reſurrectionem Chriſti: tamen ut per textum patet, intelligendū eſt per anticipationem

*Lib. 3. c. 4. tom. 3.

*Ariſt. li. 1. tex. 53.

*Nō mul tū remote à principio incipit: Cogitis me 10. 2.

*Gloſ. ordi. ſup illud Matt. 27. Multa corpora ſanctorum.

mundi differetur.

¶PROB. Quia patet ex prima concluſione (cum motus cęli in fine mundi tantum quieſcet.

¶NOT. Adeo uerū eſt, ut reſurrectio talis ad immortalitatē nequeat fieri, motu cœli durante; quòd etiā philoſophi ponētes, motum cœli ſemper durare, corpora immortalia inferiora nunquam poſuerūt: licet animas immortales ponerēt, & mortem corporū, & animarum poſt mortē informationem reſpectu corporum aliquorum: quæ omnia ſimul ſaluabant per reditum ipſarum animarum poſt mortem, ut in textu. Ex quo dic: quòd etiam à paganis probantur præmiſſæ concluſiones, quòd ſcilicet motu cœli durante nullū corpus inferius pōt eſſe incorruptibile: & per hoc, quòd uſque ad finem mundi tardabit reſurrectio; ſi reſurrectionem ipſi poſuiſſent. Cæterum ſufficit: quòd ex eorum dictis habeamus nos fideles hoc, tanquam ſcientias inferiores uocando ad arcem.

concl. n

concl. p

1m de maiori

Conuenientia. R. propoſitionis; non, cæteræ cauſalitatis. S. Tunc nihil cōtra: vt patet in textu ly reſurrectio eſt exēplar noſtræ reſurrectionis, ex cuius fide ſpes &c.

2m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

R. negatur S. Nam ex ſpeciali priuilegio conceſſa eſt aliquibus talis anticipata reſurrectio; non ex debito cōformitatis ad Chriſtum. Quòd ſi ex eo quòd conformabantur per gratiā & meritā ipſi Chriſto, debita fuiſſet eiſdem reſurrectio talis anticipata, ſequeretur uera illatio ab arguente facta. Cæterum eoſi ſi reſurgerent tales ante alios, nil tamen concluderetur quò ad cauſalitatem reſurrectionis reliquorum; ſicut concludi ex anticipata reſurrectione Chriſti. ut eſt

pere poteſt ex textu hoc, & ad 1m.

¶NOT. Dictum in textu de ſpeciali priuilegio, quòd non debet neceſſario ad oēs extendi, cōfirmatū à Bonifacio. viij. de reg. Iur. In 6. regula 28. Quæ à iure cōi exorbitant, nequaquā ad conſequentiam ſunt trahenda. Hæc ibi. Quaſi dicat in propoſito: quòd aliud eſt loquēdo cōi iure reſurrectionis fiendę, aliud eſt de aliquo priuilegiato. i. de iure priuato; & quòd ab iſto ultimo nō licet trahere conſequentiam uniuerſalē ad illud primum: ſicut nec ex illo primo licet negare hoc ſecundum, i. quòd poſſibile ſit priuilegium dari alicui præter illud ius cōe.

3m de mino ri. Chriſto reſurgente &c.

R. ꝑ teſtificandam Chriſti reſurrectionem: non, propter cauſalitatem noſtræ reſurrectionis. S. i. non quia ipſorum reſurrectio ſit cauſa noſtræ reſurrectionis. Tunc nihil &c ut patet diſcutienti.

¶NOT. Quando dicitur in textu, quòd eorū reſurrectio nō eſt accelerata propter ipſos ſed propter reſurrectionem Chriſti teſtificandā, intellige hoc principaliter. Non enim principaliter propter ipſos, tunc reſuſcitati ſunt: ſed principaliter ad hoc, ut teſtificarentur reſurrectionē Chriſti. Et illud quod dictū eſt in reſponſio de cauſalitate, uidelicet quòd non ſunt reſuſcitati tanquam à cauſa reſurrectionis cæterorum, habes ex reſponſione ad 2m. & ad 3m. Nec mirandū eſt de hoc, quòd D. Thomas rōnes illas nō replicauit; quamuis illæ eſſent uera ſolutio huius argumēti: quia morem ſuum ſecutus eſt laudab. lē, qui eſt, (ut alibi dictum eſt:) quòd quā ſolutio iā data eſt in præmiſſis, tunc ſi eſt aliquid pōderandū ab arguente allatū ſanctus doctor circa illud examinandū ſe occupat, præſupponēdo, ſine replicatione, quòd ex præmiſſis

Reſurrectio aliorū dēpta illa Chriſti, nō eſt cā reſurrectionis noſtræ.

eſſe dictum, quòd frequenter historiographis accidit. Nulli enim uera reſurrectione ante Chriſtum reſurrexerunt, eo quòd ipſe eſt primitiæ dormientium, ut dicitur 1. Corinth. 15. Quamuis fuerint aliqui reſuſcitati ante Chriſti reſurrectionem, ut de Lazaro patet. *

* AD QVARTVM dicendum, quòd occaſione illorum uerborum, ut Auguſtinus* narrat uigeſimo de Ciuitate Dei, quidam hæretici poſuerunt prima reſurrectionem futuram eſſe mortuorum, ut cum Chriſto mille annis in terra regnent, unde uocati ſunt Chiliaſtæ, quaſi millenarii, & ideo Auguſtinus* ibidem dicit, uerba illa aliter intelligenda eſſe, ſcilicet de reſurrectione ſpirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ reſurgunt. Secunda autem reſurrectio corporum eſt. Regnum autem Chriſti dicitur Eccleſia in qua cum Chriſto non ſolum martyres: ſed etiam alii electi regnant cum Chriſto in gloria quantum ad omnes; & fit ſpecialiter mentio de martyribus, quia ipſi præcipue regnant mortui, qui uſque ad mortem pro ueritate certauerunt: millenarius autem annorum non ſignificat aliquem certum numerum: ſed deſignat totum tempus, quod nunc agitur, in quo nunc ſancti cum Chriſto regnant, quia numerus millenarius deſignat uniuerſitatẽ magis, quàm centenarius eo quòd centenarius eſt quadratũ denarii: ſed millenarius eſt numerus ſolidus ex duplici ductu denarii in ſeipſum ſurgens, quia decies decem centum ſunt, & centum decies mille ſunt: & ſimiliter in Pſalmo dicitur, Verbi, quod mandauit in mille generationes .i. in oẽs.

ARTICVLVS II.

Vtrum tempus reſurrectioni noſtræ ſit occultum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd tempus illud non ſit occultum. Quia cuius principium eſt determinate ſcitum, & finis poteſt determinate ſciri, eo quòd omnia menſurantur quadam periodo, ut dicitur in 2. de Generatione: ſed principium mundi determinate ſcitur, ergo, & finis ipſius poteſt determinate ſciri, tunc autem erit tempus reſurrectionis, & iudicii, ergo tempus illud non eſt occultum.

3 Præterea, Apocalipſi 12. dicitur; quòd mulier per quam Eccleſia ſignificatur, habet locum paratum à Deo: in quo paſcatur diebus mille ducentis ſexaginta. Dan. etiam 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni ſignificari uidentur, ſecundum illud Ezech. quarto, Diem pro anno: diem inquã pro anno dedi tibi, ergo ex ſacra ſcriptura poteſt ſciri determinate finis mundi, & reſurrectionis tempus.

Præterea, Status noui Teſtamenti præfiguratus fuit in ueteri Teſtamento: ſed ſcimus determinate tempus in quo uetus Teſtamentum ſtatum habuit: ergo, & poteſt ſciri tempus determinate, in quo nouum Teſtamentum ſtatum habebit: ſed nouum Teſtamentum habebit ſtatum in fine mundi, unde dicitur Matth. ult. Ecce ego uobiſcum ſum uſque ad conſumationem ſeculi, ergo poteſt ſciri determinate finis mundi, & reſurrectionis tempus.

SED CONTRA: Illud, quod eſt ignoratum ab angelis etiam hominibus multo magis erit occultum, quia ea, quæ homines naturali ratione pertingere poſſunt, multo limpidius, & certius angeli naturali cognitione cognoſcunt. Similiter etiam reuelationes hominibus non fiunt niſi mediantibus angelis, ut patet per Diony. 2.* Cap. Eccleſ. Hiera. ſed angeli neſciunt tempus determinate, ut patet Matthæi 24. De die illa, & hora nemo ſcit, neque angeli cælorum, ergo illud eſt hominibus occultum.

Præterea, Apoſtoli fuerunt magis conſcii ſecretorum Dei, quam alii ſequentes, quia ut dicitur Romano. 8. Ipſi primitias ſpiritus habuerunt, Gloſſa.* tempore prius, & cæteris abundantius: ſed eis de hoc ipſo quærẽtibus dictũ eſt Actu. 1. Non eſt ueſtrũ noſſe tẽpora, uel momẽta, quę poſuit Pater in poteſtate ſua, ergo multo magis eſt aliis occultũ.

præmiſſis ſeſtur rhſionem ſumus. Intelligentibus enim, ac diſcurrentibus doctrinam ſuam reliquit principaliter: non autem ſtupidis & dormientibus, nè margaritas poneret ante porcos. Rurſus. illud de reſurrectione eorũ dictũ intelligi debere per anticipationem, patet, inquit Sanctus Doctor: quoniam Matth. 27. ubi reſurrectio horum narratur dicitur; & exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem eius uenerunt in ſanctam ciuitatem, & apparuerunt multis. Quaſi ex hoc relinquat nobis dicendũ. Vt quid, ſi ſurrexiſſent ante reſurrectionem Chriſti manſiſſent ruri in monumẽtis illo triduo, & nõ potius de monumẽtis exiſſẽt? Quod ergo dictũ eſt tẽpore paſſionis, quòd ſurrexerunt, non fuit dictũ ad oſtendendum, quòd tunc ſurrexerunt: ſed ad mõſtrandum, quòd paſſio Chriſti, de qua tunc agebatur, fuit cauſa meritoria huius, quòd inter alia miracula etiam mortui iſti reſurgerent.

Ioan. 11

* Lib. 20. de ciui. c. 7. circa me. to. 5.

* Loco nũc citato.

4^m ad minori.

Sed poſt reſurrectionem. i. ſpiritualem: non, corporalem. §. 1. per quam homines à peccatis dono gratiæ reſurgunt, non per quam corpora ad immortalitatẽ reuiuiſcunt. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes primò: quòd per rõnem oſtendas, merito eſſe inſinuatam reſurrectionem differendam eſſe uſque ad finem mundi: & ſic. Apocalip. 6. Reſponſum eſt eis; ut expectarent tempus adhuc modicum donec impleatur numerus fratrum ſuorum, & datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ. Ecce quòd ſimul omnes ſtolas binas, ſcilicet glorificationem corporis & animæ accipient ſancti & conſequenter eorum reſurrectio cõis in fine mũdi futura per hoc deſignat: unde & reſurrectio malorũ, à fortiori ſignificatur illuc uſque differenda: quandoquidem malorũ reſurrectio non ſic principaliter eſt intenta ſicut bonorum. Item à Hęb. 11. Non accipientes redemptionem, nè ſine nobis conſummarentur. In quo dicto Apoſtoli ly nobis accipitur in perſona omnium electorũ, & ly conſummationẽ, accipitur pro beatitudine corporis & animæ ſimul. Ergo, à fortiori malorũ reſurrectio etiam hic denotatur differẽda uſque ad finem mũdi: ob eandem rationem. Item à Iob 14. Donec atteratur cœlum, homo non cõſurget à ſomno ſuo. Hæc ibi. Non atteretur autem cœlum niſi in fine mundi. Nota ly cõſurget .i. ſimul ſurget, & ly homo, quod ſtat cõmuniter pro omnibus iuxta ordinariã regulam.

Vid. 3 S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: 2 quòd per rõnẽ prædicta ſcripturarũ, per quãto qd diximus ſuauiũs, & intelligas, & incaris.

¶ Tertiò uides: quòd 3 ex iis mediſſim Angelica doctrina hæc & declaret, & cõſolidet.

QVÆST. LXXVII. ART. II.

CONCL. Ætas ultima humani generis, quæ incipit ab aduentu dñi uſq; ad finẽ ſeculi, quot generationibus cõputetur, incertum eſt. 116

¶ PROB. 1. Quia determinatus numerus futuri temporis ſciri non poteſt, niſi uel per reuelationẽ, uel per naturalem rationem, & neutro modo ſcitur: 2 (ut patet in textu. 2. Quia ultima ætas aſſimilatur ſenectuti hominis particularis, & hęc non habet determinatum tempus ſecundum menſurã aliarum ætatum hominis (ut ratione patet in tex.)

* Cap. 4 Cæleſ. hierar. à medio.

* Gloſ interl. ibi.

3^m ma-

Respondeo, Dicendum, quòd ſicut *Aug. dicicit in libro 83. Quæſtionum, quòd, " ætas ultima humani generis, quæ incipit ab Aduentu Domini uſque ad finem ſæculi, quibus generationibus computetur, incertum eſt," ſicut etiã ſenectus, quæ eſt ultima ætas hominis, non determinatum habet tempus ſecundum menſuram aliarum, cum quandoq; ſola tantum teneat tẽporis quantum omnes aliȩ ætates. Huius autem ratio eſt, quia determinatus numerus futuri temporis ſciri non poteſt niſi, uel per reuelationem, uel per naturalem rationem, tempus autem, quod erit uſque ad reſurrectionem, enumerari non poteſt naturali ratione, quia ſimul erit reſurrectio, & finis motus cæli, ut dictum *eſt. Ex motu autem accipitur numerus omnium, quæ determinato tempore per naturalem rationem futura præuidentur, ex motu autem cæli non poteſt cognoſci finis eius, qui cum ſit circularis, ex hoc ipſo habet quòd ſecundum naturam ſuam poſſit in perpetuum durare. Vnde naturali ratione tempus quòd erit uſque ad reſurrectionem, numerari non poteſt. Similiter per reuelationem haberi non poteſt, ideo ut omnes ſemper ſint ſoliciti, & parati ad Chriſto occurrendum: & propter hoc etiam Apoſtolis de hoc quȩrentibus reſpondit Act. 1. Non eſt ueſtrum noſſe tẽpora, uel momenta, quæ Pater poſuit in poteſtate ſua. in quo, ut *Aug. dicit 18. de Ciu. Dei, omnium de hac re calculantium digitos reſoluit, & quieſcere iubet. Quod enim Apoſtolis quærentibus noluit indicare, nec alijs reuelabit, unde omnes illi, qui tempus prædictum numerare uoluerunt, hactenus falſiloqui ſunt inuenti: Quidam enim, ut *Aug. dicit ibidem, dixerunt, ab Aſcenſione Domini uſque ad ultimum eius Aduentum quadringentos annos poſſe compleri, alii quingentos, alij mille, quorum falſitas patet, & patebit ſimiliter eorum qui adhuc computare non ceſſant.

Ad primum ergo dicendum, quòd eorum, quorum finis cognoſcitur principio noto, oportet menſuram eſſe nobis cognitam; & ideo cognito principio alicuius rei, cuius duratio menſuratur motu cœli, poſſumus cognoſcere eius finem, eo quòd motus cœli eſt nobis notus: ſed menſura durationis † motus cœli eſt ſola diuina diſpoſitio, quȩ eſt nobis occulta; & ideo quantumcunque ſciamus principium, finem ſcire non poſſumus.

Ad secundum dicendum, quòd per mille ducentos ſexaginta dies, de quibus fit mentio in Apoc. 12. ſignificatur omne tẽpus in quo Eccleſia durat, & non determinatus aliqs numerus annorum, & hoc ideo, quia prædicatio Chriſti, ſuper quam fundatur Eccleſia, durauit tribus annis cum dimidio, quod tempus fere continet æqualem numerum dierum numero prædicto. Et ſimiliter etiam numerus eorum, qui in Daniele ponuntur, non eſt referendus ad numerum aliquem annorum, qui ſunt uſque ad finẽ mundi, uel uſque ad prȩdicationem Antichriſti: ſed debet referri ad tempus quo prædicabit, & quo perſequutio eius durabit.

Ad tertium dicendum, quòd quamuis ſtatus noui Teſtamenti in generali ſit perfiguratus per ſtatum ueteris Teſtamenti, non tamen oportet, quòd ſingula reſpondeant ſingulis, prȩcipue cum in Chriſto omnes figuræ ueteris Teſtamenti fuerint completæ. Et ideo Aug. 18. de Ciu. Dei, *reſpondet quibuſdam, qui uolebant accipere numerum perſecutionum, quas Eccleſia paſſa eſt ſecũdum numerum plagarum Aegypti, *dicens. Ego per illas res geſtas i Aegypto ꝭ iſtas pſecutiones prophetice ſignificatas eſſe ꝭ non arbitror: quamuis ab eis, qui hoc putant exquiſite & ingenioſe ꝭ illa ſingula his ſingulis comparata uideantur, non prophetico ſpiritu; ſed coniectura mentis humanæ, quȩ aliquando ad aliquod uerum peruenit, aliquando fallitur: & ſimiliter uidetur eſſe de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua uera prȩdixit, & in aliquibus deceptus fuit.

1m maior. Cuius principiũ eſt determinate ſcitum, & finis poteſt determinatè ſciri. Re. ſi eius menſura ſit nobis cognita. S. ut in text. uſque incluſiuè ad ly eſt nobis notus. Tunc nihil &c. Nam menſura durationis motus cœli eſt ſola &c. ut in tex.

¶ Corollarium. Ad cognitionem ergo finis rei alicuius præexigit cognitio duorum: ſcilicet principij, à quo incipit ille res, & alicuius quaſi formæ extrinſecæ quo menſuratur eadem res.

*Aug. in li. 83. q. 58. circa me. to. 4. & 40. m

2m cõſequẽtia. Ergo &c. negatur conſequẽtia. S. Nam per illos numeros non ſignificatur aliquis determinatus numerus uſque ad finem mũdi. Per mille .n. ducẽtos ſexaginta dies, de quibus fit mẽtio &c. ut in textu.

*Art. præced. cor.

¶ NOT. Ad authoritatem Ezechielis 4. ſatiſfactũ fuiſſe ĩplicitè ſanctus Thomas præſupponit ꝑ antedicta in textu reſponſalı. Nam cũm numerus à Daniele poſitus non referatur ad finem mundi (ut expreſſe dicitur in textu,) patet q̃ nõ refert, utrum dies accipiatur pro anno, uel aliter, in Daniele.

3m ad maiori. Præfiguratus. Re. in generali: non ita q̃ ſingula reſpondeant ſingulis S. ut in textu declaratur. Tunc nihil &c. ut patet de ſe.

*Aug. lib. 18 de Ciui. ca. 53. paulo ante medi. to. 5.

APPENDIX.

Ex articulo hæc: Primò: quomodo per rationem excludas errorẽ Arnoldi (Prat. Arnoldus) dicentis: quod mundi finis futurus eſt anno ab incarnatione domini 1335. Cùm enim oſtendatur hic, quod tempus reſurrectionis noſtrȩ eſt occultum; per hoc & oſtenſum intelligitur, q̃ finis mũdi, ad quem profectò differtur reſurrectio noſtra ar. 1. eſt occultus.

1 Vril. pro S. Eccleſ. &c.

2 Paul. oan. e locũ iã citatum.

¶ Secundo habes quomodo per rationem demonſtres, illum errorem, cum ſimilibus, eſſe damnatũ meritò ab Actuũ. 1. Non eſt ueſtrum noſſe tempora, uel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Hæc ibi. In quo dicto (ut Auguſtinus dicit 18. de ciuit. Dei) omnium de hac re calculantium &c. ut in textu corp. ſin. Vbi nota illud argumentum à fortiori de Apoſtolis ad alios ab eodem Auguſtino. Poſquam enim mirum eſt; q̃ ſanctis Apoſtolis, quibus Deus credidit ſecreta ſapiẽtiæ ſuȩ, & uirtutem potentiæ ſuæ in miraculis & ſacramentis, & curam animarum, quibus promiſit notiam omnis ueritatis, ſecreta hæc abſcõderit, & pſonis quibuſcunq; alijs hæc eadem communicauerit. Vnde oẽs huiuſmodi Arnoldum ſecuti decepti ſunt. Item à Matth. 24. De die illa, & hora nemo ſcit, neque Angeli cœlorum, niſi pater ſolus. Hæc ibi. Vbi per ly ſolus non excluduntur, niſi creaturæ, non autem aliæ quæ perſonæ diuinæ: quoniam dictio excluſiua appoſita uni perſonæ nõ excludit alias in eſſentialibus. 1. par. q. 31. ar. 3. & 2. Nec obſtat q̃ Marcus addidit ly neque filius: quoniã intelligitur modo ſcripturarum, q̃ ſcilicet non ſcit, ut ſciri faceret, eo modò quo Gen. 22. dixit Deus ad Abraham. Nunc cognoui, quòd timeas dominum, i. cognoſcere feci. Vel dicitur filius neſcire ſecundum intentioné diſcipulorum intendentium quòd ipſe reuelaret eis. Ob hoc enim prædixerat illi, die nobis quando illa fient Mar. 13. eo modo quo reſpondens ad diſcipulos de cæco nato. Io. 9. interrogantibus, quis peccauit, ut cęcus naſceretur: reſpondit ſine limitatione expreſſe

*Aug. 18. de Ciuit. c. 52. to. 5.

*Exo 7.
*Exo. 14.

preſſa, eam tamen ſubintelligens iuxta interrogationē eorum neque hic precauit, neque parentes eius. Sicut ergo indubitanter hic ſubintelligitur limitatio iuxta intentionem quærentiū (ſapiens enim quærentis reſpicit intentionem in reſpondendo) quamuis non exprimatur à Ioan. ibi. Marc. 13. neque filius hominis ſcit, ſubintelligitur itaq; limitatio iuxta intentionem diſcipulorum præ requirentium, dic nobis, quando hæc erunt. Abſolutè igitur ſtat: q Chriſtus etiam inquantū homo ſciat illā horā. Quis enim dicat iudicem ſapientiſſimum ignorare abſolute horam iudicij? Et Chriſtus ut homo eſt iudex. Item à &c. ergo queſt. 71. artic. 1. app.

3 ¶ Tertiò hēc quomodo prodicta ſcripturarum, proquāto tempus reſurrectionis occultum fore inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

4 ¶ Quartò uides, quomodo ex iis nicíſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXVII.

ART. III.

317 CONCL. Satis probabiliter à quibuſdam dicitur, q reſurrectio erit in crepuſculo, ſole exiſtente in oriente & luna in occidente.

Examen: Ly ſatis probabiliter. Per hoc quaſi lateniēr deſignatur: quòd pro certo illud ſciri nequit neque alia hora determinata neque ab illis quibuſdam, neque omnino ab aliquo hominum: ut ex art. 2. aperte colligitur.

*Hom. 21 in Euange. nō remote à ſi.

¶ Prob. Quia ſatis probabiliter creditur, quòd circulatio luminariū debeat cōpleri penitus per reditum ad idem punctum tunc, quando ſiſtet motus cœlorū, & luminaria credūtur eſſe creata in tali diſpoſitione, ut ſol eſſet in oriente & luna in occidente: 2. Quia ſatis probabiliter creditur, quòd tali hora reſurrectio noſtra futura ſit, quali fuit reſurrectio Chriſti: & ipſius reſurrectio dicitur fuiſſe in crepuſculo (3. par. q. 53. ar. 2. ad 1m.)

1m de minori. Non erit tempus. R. erit tamen terminus temporis. §. Tunc nihil &c. Nam ſecundum hora terminum dicitur reſurrectio futura tali uel tali hora. Quando enim ſiſtet motus cœlorum: tunc in eodem puncto repetetur diſpoſitio luminarium prædicta, ut in concluſione.

2m de maiori. Perfectiſſimus. R. ſecundum q erit neceſſarium. §. Tunc nihil &c. Non enim quantum ad indigentiam ciuitatis Dei erit neceſſarium, quòd finis temporis ſit in die, uel meridie, uel in nocte.

ARTICVLVS III.

Vtrum reſurrectio futura ſit in noctis tempore.

A AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd reſurrectio non erit in noctis tempore. Quia reſurrectio non erit donec atteratur cœlum, ut dicitur Iacob. 14. Sed ceſſante motu cœli, quod dicitur eius attritio, nō erit tempus, nec nox, nec dies ergo reſurrectio non erit in nocte.

2 Præterea, Finis uniuſcunque rei debet eſſe perfectiſſimus: ſed tunc erit finis perfectiſſimus tēporis: unde in Apoc. dicitur, q tempus amplius non erit, ergo tunc debet eſſe tempus in ſua optima diſpoſitione, & ita debet eſſe dies.

3 Præterea. Qualitas tēpis debet reſpondere his, quæ geruntur in tempore. vnde Ioan. 3. fit mentio de nocte, quando Iudas exiuit a conſortio lucis: ſed tūc erit perfecta manifeſtatio omnium, quæ nunc latent, quia cum uenerit Dominus, illuminabit abſcondita tenebrarum, & D manifeſtabit conſilia cordū, ut dicitur 1. Cor. 4. ergo debet eſſe in die.

SED CONTRA, Reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis: ſed reſurrectio Chriſti fuit in nocte, ut Gregorius *dicit in Homil. Paſchali, ergo & noſtra reſurrectio erit tempore nocturno.

Præterea. Aduentus Domini comparatur aduentui furis in E domum, ut patet Luc. 12. Sed fur in tempore noctis in domum uenit, ergo & Dominus tempore nocturno ueniet: ſed ueniente ipſo fiet reſurrectio, ut dictum eſt, ergo fiet reſurrectio in tempore nocturno.

RESPONDEO, dicendum, quòd determinata hora temporis, qua fiet reſurrectio, ſciri pro certo nō poteſt; ut in litera dicitur tamen * ſatis probabiliter à B quibuſdam dicitur, quòd reſurrectio erit crepuſculo, ſole exiſtente in Oriente, & Luna in Occidente, * quia in tali diſpoſitione Sol, & Luna creduntur eſſe creata: ut ſic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idem punctum, unde de Chriſto dicitur, q tali hora reſurrexit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando reſurrectio C erit, non erit tempus, ſed terminus temporis; quia in eodem inſtanti, in quo ceſſabit motus cœli, erit reſurrectio mortuorum, & erit ſitus ſyderum ſecūdum diſpoſitionem, qua ſe habent nunc in aliqua determinata hora; ſecundum hoc dicitur reſurrectio futura tali, uel tali hora.

AD SECVNDVM dicendū, quòd optima diſpoſitio temporis dicitur eſſe in meridie D propter illuminationem Solis, ſed tunc ciuitas Dei non egebit neque ſole, neque luna, quia claritas Dei illuminabit eam, ut dicitur, Apoc. vlt. & ideo quantum ad hoc non refert, utrum in die, uel in nocte reſurrectio fiat.

AD TERTIVM dicendum, quòd tempori illi congruit manifeſtatio quantum ad ea, quæ E tunc gerentur; & occultatio quantum ad determinationem ipſius temporis; & ideo utrumq; congrue fieri poteſt, ut ſcilicet fit reſurrectio in die, uel in nocte.

* Quæſt. præcedē. ar. 2.

¶ NOT. Data eſt talis reſponſio de perfectione temporis, non conſiderando illud in ſeipſo, ſed per reſpectum ad ciuitatem Dei: quoniam hic non tractatur de tempore ſecundum ſeipſum abſolute, ſed relatiuè ad reſurrectionem futuram (ut in titulo apparet): & futura reſurrectio attenditur principaliter reſpectu bonorum, qui pertinebunt ad ciuitatem Dei ſupernam.

* Li. 4. ſenten. di. 43 para. C. concl.

3m de maiori. His, quæ geruntur in tempore. R. & cognitioni noſtræ de ipſius temporis determinatione. Tunc nihil &c. Nam ſicut ratione horum quę geruntur in tempore illo, dici pōt quòd erit in die (ut arguitur) ita ratione cognitionis noſtræ aut determinatio ipſius temporis occulta eſt, dici poteſt, q erit in nocte, ſic intelligitur textus.

APPENDIX.

Ex articulo habes primo quomodo per rationem oſtēſias mentio inſinuatum à ſcripturis, q reſurrectio fiet in noctis tēpore, Matth. 25. Media nocte clamor factus eſt, &c. ut ſupra q. 76. articulo app. Item a Luc. 12. Si ſciret pater familias, qua hora fur ueniret, uigilaret utique. Ideo & uos eſtote parati, q̄a qua hora non putatis filius hominis ueniet. Hæc ibi. fur autem, cum dicatur à furno uadit de nocte, iuxta denominationē ſuam. Et cum fori aſſimiletur aduentus domini, deſignatur p hoc, quòd de nocte fiet, & per conſequens reſurrectio. Item 1. Theſ. 5. Dies domini ſicut fur in nocte. Item 2. Petr. 3. Dies domini, ut fur in nocte. Item Apocal. 3. Veniam ad te tanquàm fur. Item ibid. 16 Ecce uenio, ſicut fur. Hæc ibi.

Veſt. pro S. Eccle. &c.

¶ Secundo habes quomodo per rationem probabiliter prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tueare. intelliguntur enim, ut patet in ad 3m. ſecūdum aliam. 2.

aliam conſiderationem ab ea, qua .1. Cor.4. ſubindicari videtur, F quòd talia fient de die: ubi inquit quòd cùm uenerit dominus illuminabit abſcondita tenebrarum. Et nota: quòd ex prædictis nõ infringitur concluſio, quæ dicit ly in crepuſculo: quoniam crepuſculum, cũ ſit medium inter diem & noctem, põt ſubire denominationẽ utriuſque iuxta relationes diuerſas. Medium.n. comparatum alteri extremo uidetur aliud, & è conuerſo: ſicut aqua tepida ſecũdum comparationẽ ad extremũ calidam dicitur frigida, & eadem ſecundũ cõparationẽ ad extremũ frigidam dicitur calida.

¶Tertiò uides: quòd ex ijs uiciſſim Angelica doctrinæ hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXVII. ART. IIII.

CONCL. 1ª. Reſurrectio, quantũ ad illud, qđ ibi fiet miniſterio Angelorũ, non fiet in inſtanti propriè.

¶Examen. Ly inſtanti propriè. Hoc eſt illud inſtans, qđ eſt indiuiſibile tẽporis. Ergo dicitur ad differentiam inſtantis impropriè .i. accepti pro tempore imperceptibili.

¶PROB. Quia tanquam clara præſupponitur.

¶NOT. Et meritò. Nam q.76. ar.3. dictum eſt, quòd tale Angelorum miniſterium erit colligere cineres mortuorũ & eorundem præparatio ad reparationẽ corporum. Patet autem; quòd in huiuſmodi faciendis interueniet motus localis, & patet in phyſicis, quòd motus localis nõ poteſt fieri in inſtanti. Ex conſequẽti igitur: ex eo quòd ſanctus Doctor tale miniſterium Angelorum præſupponit eſſe quale prædixerat articulo citato, meritò præſupponit concluſionem ſuam hanc eſſe manifeſtam.

*Quæſt. præced. art. 2

Ariſt. lib. de ſenſu & ſẽſato, cap.7.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum reſurrectio futura ſit ſubito vel ſucceſſiue.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod reſurrectio non fiet ſubito: ſed ſucceſſiue. Quia Ezech.37. prænuntiatur ubi dicitur: Acceſſerunt oſſa ad oſſa, & uidi, & ecce ſuper ea nerui, & carnes aſcenderunt, & extenſa eſt in eis cutis deſuper, & ſpiritum non habebant, ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum, & reſurrectio non erit ſubita. G

2 Præterea, Illud, ad quo exiguntur plures actiones ſe conſequentes, non poteſt ſubito fieri: ſed ad reſurrectionem exiguntur plures actiones ſe conſequentes, ſcilicet collectio cinerum, reformatio corporis, & infuſio animæ, ergo reſurrectio non fit ſubito. H

3 Præterea, Omnis ſonus tẽpore menſuratur, ſed ſonus tubæ erit cauſa reſurrectionis, ut dictum eſt, *ergo reſurrectio fiet in tempore, & non ſubito.

4 Præterea. Nullus localis motus poteſt eſſe ſubito, ut dicitur in lib. de ſẽſu, & ſenſato, *ſed ad reſurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum, ergo non fiet ſubito.

SED CONTRA eſt quod dicitur .1. Corin.15. Omnes quidẽ reſurgemus in momento, & in ictu oculi, ergo reſurrectio erit ſubito.

5 Præterea. Virtus infinita ſubito operatur, ſed ſicut Dama. *dicit. Credo reſurrectionem futuram diuina uirtute, de qua conſtat quod ſit infinita, ergo reſurrectio ſit ſubito.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in reſurrectione aliqua fient miniſterio angelorum, & aliqua uirtute diuina immediate, ut dictum eſt.* Illud ergo, quòd fiet miniſterio angelorum, non erit in inſtanti, *ſi inſtans dicatur indiuiſibile temporis, erit tamen inſtans, ſi inſtans accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autem, quod fiet uirtute diuina immediate, fiet ſubito, ſcilicet in termino temporis, quo angelorum opus complebitur, quia uirtus ſuperior inferiorem ad perfectionem adducit.

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd Ezechiel loquebatur populo rudi, unde ſicut, & Moyſes diſtinxit opera ſex dierum per dies, ut rudis populus capere poſſet, quamuis omnia ſimul ſint facta, ſecundum Aug. ita Ezech. diuerſa quæ in reſurrectione futura ſũt, expreſſit, quamuis omnia ſimul ſint futura in inſtanti.* I

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quamuis illæ operationes ſint ſeinuicem conſequentes natura, tamen ſimul tempore ſunt; uel quia ſunt ſimul in eodem inſtanti.

pleret, ubi creata, ſiue humana ſiue &c. uirtus fecit, quod potuit, & deficit ad faciendum plus.

1m conſequentia. Ergo &c. Rñ. conceditur cõſequentia, ſecundũ accomodationẽ Ezechielis: nõ, ſecundũ ueritatẽ abſolutã ſenſus eius. S. Ezechiel.n. quãuis intenderet, quòd ſecundũ ueritatẽ reſurrectio fieret ſubitò: tñ, quia loquebatur populo rudi, quaſi in tẽpore ſucceſſiuo hæc fienda foret, expreſſit, tanquã capacitati illius populi accomodans ſemetipſum.

Capacitatẽ auditorũ debet reſpicere doctor & prædicator.

¶Corollarium. Ergo per hoc Ezechiel ipſe, ſicuti & Moyſes, & ſimiles, nullũ præiudiciũ fecit ueritati abſolutæ ſic loquendo. Aliud eſt.n. non dicere ueritatẽ; aliud eſt ueritatẽ ipſam deſcribere modo tali, uel tali, ut capiatur ab auditoribus. Quo & modo ſaluator noſter ſepiùs in Euãgelio ſpũalia ſub corporalibus ſimilitudinibus ponit ad hoc; ut auditores intelligãt: non ut ſiſtant finaliter in ipſis ſimilitudinibus, ſed per illas tãquã magis notas aſſuefiãt ad aſcendendum in ſpiritualia capienda. Puta qñ regnũ cœlorum uocat granum ſynapis, & theſaurum abſcõditum in agro, precioſam margaritã, &c. Sic de Ezechielis dicto applica, per teipſum proportionaliter pro quo mul. ſi iuuaberis, ſi uideas .1. par. q.1. ar 9.

* Lib. 4. orth. fid. non procul à fine lib.

concl. 1a

* Quæſt. præcedẽ. art.3.

concl. 2a

*Lib. 4. ſu per Gen. c.14.to.3 & unde in 2. ſent. d. 12. S.B.& C.& eod. lib. d.15. S.E.

2m đ maiori. Se cõſequẽtes. Rñ. ſpe nõ, natura tñ. S. Tũ nihil &c. Nã quãuis illæ operationes tres .ſ. collectio cinerum. præparatio corporis & infuſio aiæ, ſint ſe inuicem conſequentes natura &c. ut in textu.

¶Examen. Ly reformatio corporis. Scilicet facta per Angelos. Vnde non dicit ly informatio, ſed ly reformatio, quæ eſt quædam præparatio ad reparationem humani corporis: ut apertè dicit q.76 ar 3. corp. Et ideo licet textus argumenti huius ſecundi dicat, ly reformatio: tamen pro maiori intelligentia ſine aliquo ſcrupulo habenda dicimus nos ly præparatio. Et hæc eſt, quædam puta coagulatio cinerum ad inuicem in modum corporis; in termino cuius actionis infunditur anima ut dicitur in fine corporis articuli huius.

CONCL. 2ª. Reſurrectio, quantum ad illud quod ibi fiet immediatè à Deo, fiet in inſtanti propriè. K

¶NOT. Inſtans hoc declaratur in textu eſſe terminũ temporis &c. Intellige ly Angelorum opus, illud duplex miniſterium, quod intercedet, ut dictum eſt articulo citato. Mox igitur completa collectione cinerum & præparatione eorundem ad reparationem corporum, animæ reunientur corporibus ſuis uirtute diuina. Et hoc eſt, quod intendit text. quandoquidem reunio illa eſt opus immediatè à Deo. q.72. ar.3.

¶PROB. Quia patere præſupponitur.

¶NOT. Et meritò. Nam uirtutis infinitæ eſt poſſe agere in inſtanti, & agere ſic de facto, quã non interuenit motus localis: & ipſa informatio corporis ab anima nõ dicit talẽ motũ. Rurſum. Aduerte, quòd ultima uerba text. ly quia uirtus ſuperior &c. nõ eſt probatio cõcluſionis præmiſſæ, ſed probatio illius particulæ, quòd illud fiet in termino temporis, quo Angelorũ opus cõplebitur. Ex quo & ultimo dicto text. inferas è ſimili; quòd Deus ſup-

¶NOT. In textu reſponſali fit mentio de duobus inſtantibus dicendo ly quia uel ſunt ſimul in eodem &c. ratio huius eſt facilis intellectu ex concluſionibus. Quando ergo dicit ly ſunt ſimul in eodem inſtanti, loquitur de inſtanti, impropriè .i. tempore imperceptibili: quoniam in eo ſunt ſimul & collectio cinerum, & reformatio corporis: quando autem dicit ly uel una eſt in inſtanti, loquitur de inſtanti propriè, in quo eſt, infuſio animæ à Deo. Et hoc inſtans procul dubio eſt illud, ad quod eſt operatio .i. illa duplex Angelorũ, terminatur, cum illud inſtans ſit terminus temporis illius operis Angelorum, ut in corp. fin.

Inſtans dupliciter ſumitur.

3m maior.

3m maior.

Omnis ſonus tempore mēſuratur. ℞. ſed non ultimū inſtans ſoni. ℥ Tūc nihil &c. Quoniam in ultimo inſtanti ipſius tubæ ſonantis, effectum ſuum .i. reſurrectionem mortuorum, ipſe ſonus hēbit. Sic igiť reſurrectio fiet in inſtān.

*Al. prolationis. Quæſt. præced. art. 3.

4md maiori.

Subito ℞ .i. in inſtanti propriè: non impropriè. ℥. Hoc eſt tempus imperceptibile. Tunc nihil &c. ut ex dictis patet.

APPEND X.

1 EX articulo nota: Primò: quo modo per rationem oſtendas; meritò inſinuatum à .1. Cor. 15. ꝙ reſurrectio erit in inſtanti. Omnes quidem reſurgemus in momento, & in ictu oculi. Hæc ibi. Vbi ly in ictu oculi referas ad inſtans Angelorum operantium, ut prædictum eſt: & ly in momento ad inſtans operationis diuinæ. Nā ictus oculi fit in tempore, ut patet, quamuis imperceptibili; momentū uero correſpondet propriè inſtanti: ita ꝙ ſicut motus tempori: ita momentū, quod eſt eius terminus, correſpondet inſtanti, qd eſt terminus tēporis.

Vtil. pro S. Eccleſ. &c.

Tho. 4. d. 43. quæſt. unic. art. 4. q. 1. & ſeq.

2 ¶ Secūdò hēs quō p rōnē prędicta ſententiā, pro quāto diximus inſinuātā, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides; quomodo ex ijs uerſum Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXVIII. ART. I.

539 CONCL. 1a. Securior & cōior eſt opinio, ꝙ oēs morientur, & à morte reſurgent.

*Al. quo.

¶ Corollarium. Ergo (ad titulū litteraliter reſpondendo) mors erit terminus à quo, reſurrectionis in omnibus. Hoc uſt à morte oēs uenient ad reſurrectionē, ſiue (quod in idē redit) morientur omēs antequā reſurgāt.

*In Ench. c. 115. to. 3.

ſtanti, uel una eſt in inſtanti, ad quod alia terminatur.

AD TERTIVM Dicendum, quòd idem uidetur eſſe dicendū de ſono illo, & de formis ſacramentorum, ſcilicet ꝙ in ultimo inſtāti ſonus effectū ſuū habebit.

AD QVARTVM Dicendum, quòd congregatio cinerum, quę ſine motu locali eſſe non poteſt, fiet miniſterio angelorū; & ideo erit in tempore, ſcilicet imperceptibili propter facilitatē operandi, quæ competit angelis.

QVAESTIO LXXVIII.

De termino reſurrectionis in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandū eſt de termino à quo reſurrectionis.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum mors ſit terminus à quo reſurrectionis i oibus.

Secundo, Vtrum cineres, uel pulueres

Tertio, Vtrum illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVLVS I.

Vtrum mors ſit terminus à quo reſurrectionis in omnibus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd mors non erit terminus à quo reſurrectionis in omnibus. Quia quidam non morientur, ſed immortalitate ſuperueſtientur. Dicitur enim in Symbolo, quòd ipſe uenturus eſt iudicare uiuos, & mortuos: hoc autem non poteſt intelligi quantum ad tempus iudicii, quia tunc erunt omnes uiui, ergo oportet ꝙ referat hæc diſtinctio ad tēpus præcedēs, & ita nō omnes ante iudicium morientur.

2 Præterea. Naturale, & commune deſiderium non poteſt eſſe vacuum, & inane, quin in aliquibus expleatur, ſed ſecundum Apoſt. 2. Cor. 4. Hoc eſt commune deſiderium ꝙ nolumus ſpoliari, ſed ſuperueſtiri, ergo aliq erūt qui nunquam expoliabūtur corpore per mortem, ſed ſuperueſtientur gloria reſurrectionis.

3 Præterea. Aug.* in Enchi-dicit, ꝙ quatuor ultimę petitiones Dominicæ orationis ad præſentem uitam pertinent, quarum una eſt, Dimitte nobis debita noſtra, ergo Eccleſia petit in hac uita ſibi omnia debita relaxari; ſed Eccleſiæ oratio non poteſt eſſe caſſa, quin exaudiatur, Ioan. 6. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis, ergo Eccleſia in aliquo huius uitę tempore omnium debitorum remiſſionem conſequetur: ſed unum de debitis, quo pro peccato primi parētis aſtringimur eſt quòd naſcimur in originali peccato, ergo aliquando hoc Eccleſiæ Deus pręſtabit, quòd homines ſine originali peccato naſcētur: ſed mors eſt pęna originalis peccati, ergò aliqui homines erunt in fine mundi, qui non morientur, & ſic idem, quod prius.

4 Præterea, Via compendioſior eſt ſemper ſapienti magis eligenda, ſed compēdioſior uia eſt quòd homines, qui inuenientur uiui in impaſſibilitatem reſurrectionis transferantur, q̃ ꝙ prius moriantur, & poſtea reſurgant à morte in immortalitatem, ergo Deus, qui eſt ſumme ſapiens, hāc uiam eliget in his, qui uiui inuenientur, & ſic idem quod prius.

SED CONTRA, 1. Cor. 15. Quod ſeminas, non uiuificatur niſi prius moriatur, & loquitur ſub ſimilitudine ſeminis de reſurrectione corporum, ergo corpore à morte reſurgent.

Præterea, 1. Cor. 15. Sicut i Adā oēs moriūtur, ita in Chriſto oēs uiuificabunt, ergo in Adā oēs morientur, & ſic reſurrectio omnium erit à morte.

RESPONDEO, dicendum, ꝙ ſup hac q̃one uarie loquunt ſancti; ut in litera patet, tñ ſecurior eſt hæc & cōior opinio, ꝙ omnes morientur, & à morte reſurgent, & hoc propter tria. Primo, quia magis concordat diuinæ iuſtitiæ: quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit; ut omnes, qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per conſequens mortis debitores eſſent. Secundo, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, quæ omnium futuram reſurrectionem prædicit. Reſurrectio autem proprie non eſt niſi eius, quod cecidit, & diſſolutum eſt, ut Damaſcen. dicit. Tertio, quia magis concordat ordini naturæ, in quo inuenimus quòd

*Li. 4 ſēt. diſt. 43.

¶ PROB. Quia hæc opinio mag. concordat 1 diuinæ iuſtitię, & 2. diuinę ſcripturæ, & 3. ordini naturæ (ut de ſingulis patet in textu.

¶ CONCL. 2a. Oportet ꝙ ex hac uita diſcedant, qui poſt motum cœli quietem uicturi ſunt.

¶ Examē. Ly oportet. Scilicet ut: eo to ordine naturæ in 8. Phyſic. deſcripto. Nō igitur diſcordat concluſio hæc à prima: quā prima admittebat ēt in ſua cōſideratione diuinā operationem priuilegiatam poſſibilem reſpectu aliquorū. Conſtat aūt ꝙ hæc duo non diſcordāt, ſcilicet oportet ſic fieri, attento præciſè ordine naturali, & non oportet, licet ſit ſecurius ſic dicere concedendo priuilegiū de poſſibili diuinitus alicui ſēdū.

Art. præced.

Concl.

¶ PROB. Quia ſicut ceſſāte motu cordis oia mēbra mortificantur, ita ceſſante motu cœli nō poteſt aliqd uiuū reſeruari re illa uita, quæ ex influētia huius mot9 conſeruabat, & talis eſt uita, qua nunc uiuimus.

¶ Examē. Ly illa uita, q es influētia &c. Hoc dr ad dñium uitæ intellectiuæ. Nam hmōi ex motu cœli nō depēdet. ſed uegetatiua, & ſenſitiua. Ceſſante. n. motu cœli neceſſario ceſſat motus elemētorū, & cōſequenter inſpiratio aeris & reſpirationis: qbus ceſſantibus mox ſuffocaret, ad cuius ſuffocationem mors in inſtāti ſequitur: & ſic tā ſenſitiua, quām uegetatiua, ſtatim deficit.

Concl.

3m de

quòd id, quod corruptum, & uitiatum eſt, in ſuam nouitatē non reducitur, niſi corruptione mediante, ſicut acetum non fit uinum, niſi aceto corrupto, & in humorem uitis tranſeunte, unde cum natura humana in defectum moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatem, niſi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ propter aliā rationē, quia ut in 8.* Phyſicorū dicitur, Vt uita quædam natura exiſtentibus eſt motus cœli, ſic etiam motus cordis totius corporis uita quædam eſt: Vnde ſicut ceſſante motu cordis, omnia mēbra mortificantur, ita ceſſante motu cœli, non poteſt aliquid uiuum remanere illa uita, quæ ex influentia illius motus conſeruabatur, talis autem uita, eſt qua nunc* degimus. Vnde* oportet ꝙ ex hac uita diſcedant, qui poſt motum cæli quieſcentem uicturi ſunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diſtinctio illa mortuorum, & uiuorum nō eſt referēda ad ipſum iudicii tempus, neque ad totum tempus præteritū, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt uiui, & aliquo tempore mortui; ſed ad illud tempus determinatum, quod immediate iudicium præcedet, quando ſcilicet iudicii ſigna incipient apparere.

AD SECVNDVM dicendum, quòd perfectum deſiderium ſanctorum non poteſt eſſe* uanum, ſed nihil prohibet, deſiderium cōditionatum eorum* uanum eſſe, & tale deſideriū eſt, quo nolumus expoliari, ſed ſuperueſtiri. ſ. ſi poſſibile ſit, & hoc deſiderium à quibuſdam uelleitas dicitur.

AD TERTIVM dicendum, quòd hoc eſt erroneum dicere, quòd aliquis ſine peccato originali cōcipiatur præter Chriſtū, quia illi, qui ſine peccato originali cōciperentur, non indigerēt redēptione, quæ facta eſt ꝑ Chriſtum, & ſic Chriſtus non eſſet redemptor omnium: nec poteſt dici, quòd hac redemptione nō indiguerunt, quia præſtitum fuit eis ut ſine peccato cōciperētur, quia illa gratia facta eſt parentibus, ut in eis uitium naturæ ſanaretur, quo manente ſine originali generare non poſſent, uel ipſi naturæ, quę ſanata eſt. Oportet autem ponere, quòd quilibet perſonaliter redemptione Chriſti indigeat, non ſolum ratione naturæ. Liberari autem à malo uel à debito abſolui non poteſt, niſi qui debitum incurrit, uel in malum deiectus fuit, & ideo nō poſſent omnes fructus Dominicæ orationis in ſeipſis percipere, niſi omnes debitores naſcerentur, & malo ſubiecti. Vnde dimiſſio debitorū, uel liberatio à malo, non poteſt intelligi, quòd aliquis ſine debito uel immunis à malo naſcatur: ſed quia cum debito natus poſtea per gratiam Chriſti liberatur. Nec etiam ſequitur ſi poteſt ſine errore poni, quòd aliqui non moriantur, quamuis non ſine originali naſcantur, licet mors ſit pœna peccati originalis, quia Deus poteſt ex miſericordia relaxare alicui pœnam, ad quam obligatur ex culpa præterita, ſicut adulteram ſine pœna dimiſit, Iohānis. 8. Et ſimiliter poterit à morte liberare, qui reatum mortis contraxerunt, cum originali naſcendo, & ſic nōn ſequitur ſi non morientur, ergo naſcūtur ſine originali peccato.

* Lib. 8. Phyſ. ... pud Ariſ. 10 textu. lib.

eucl. p

*Al. tegimur.

* Al. tauum.

* Al. uacuum.

1^m de maiori. Non morientur. &c. uſquequam iudicij ſigna incipiant apparere: 06, poſt. §. Ideò dicuntur uiui reſpectu mortuorum ante illud tempus non abſolute. V de q. 75. ar. 2. in elucid. Tunc nihil &c. Nam cō cluſioni ſuffic. ꝙ omnes moriantur, quandoque.

2^m de maiori. Deſiderium. &c. Perfectum: non, conditionatum. §. Tunc nihil &c. Nam ſanctorum deſiderium illud 2. Cor. 4. eſt tantummodo conditionatum, hac uidelicet conditione, ſi poſſibile eſſet.

¶ Corollarium Ergo per ly perfectum, intelligitur non conditionatum, ſiue abſolutum. Nam partes condiſtinctæ ſemuicem declarāt, in quo ſenſu accipiantur. Quod patet ex hoc, ꝙ in illo uerſiculo depoſuit potētes de ſede, & exaltauit humiles ly potentes ſumitur pro ſuperbis: quoniam ly humiles, condiſtinctū demonſtrat, ſic debere ſumi. Alioquin non diſtinguerentur hæc duo ſcilicet potentes & humiles: quoniā multi potentes fuerunt humiles, ſicut Dauid, Ioſias, & huiuſmodi, quos non tantum Deus nō depoſuit de ſede ſed è contrario multum exaltauit. Item patet ex eo: ꝙ ibi (eſurientes impleuit bonis, & diuites dimiſit inanes) ly diuites debere accipi pro nō eſurientibus declarat cō diſtinctum illud, eſurientes. Alioquin nō diſtinguerentur hæc duo: quoniam multi fuerunt diuites, puta Abrahā, Iacob, quos nō tantum Deus nō dimiſit inanes, ſed è contrario pluribus bonis ſpiritualibus impleuit. Et hoc quia non erant de iſtis diuitibus. i. de iſtis nō eſurientibus, ſed erāt eſurientes Patet igitur: quòd cum deſiderium conditionatum in textu condiſtinguatur deſiderio perfecto, ſequitur ꝙ ly perfectum debere ſumi pro non conditionato monſtrat aliud condiſtinctum.

3^m illatio concluſionis 3^æ. Ergo &c. &c. negatur illatio. §. Nam a debito abſolui non poteſt, niſi qui debitum iam incurrit: maxime quando id concludaret in eiſdem. onerā, uniuerſalitatis redemptionis factæ per Chriſtum.

¶ Examen ſ. ly erroneum eſt dicere, ꝙ aliquis ſine peccato originali concipiatur præter Chriſtum. Hoc intelligitur ad literā de concipi, ut diſtinguitur, contra Chriſtum, i. contra conceptio nem Chriſti. Alioquin una conceptio non diſtingueretur ab alia: & ſic non fuiſſet appoſitum ly præter: quod tamē, ob hoc ſignificandum, apponitur. Pro huius declaratione faciunt dicta in corollario poſt ad 2^m. Cum igitur conceptio Chriſti fuerit ſine originali & in actu, & in debito ſimul: quoniam conceptus eſt de ſpiritu ſancto; ſequitur patenter, quòd ille concipitur conceptione diſtincta ad Chriſtū, cuius conceptio eſt cum originali ſaltē in debito. Quod ſi & in actu, & in debito conceptio fiat cū originali, tunc adhuc magis diſtinguitur à conceptione Chriſti. Voluit ergo ſanctus Doctor per illud dictum denotare, quòd erroneū eſt dicere, quòd alicuius conceptio ſit ſine originali eo modo, quo Chriſti conceptio eſt. Et hoc procul dubio ſecundum omnes catholicos eſt erroneum in fide: & uerè intentum à ſancto iſto: ut patebit melius in exam. ſeq.

¶ Ly qui ſine peccato originali conciperentur non indigerent redemptione per Chriſtum. Hoc. iudem ſumi debet ad literam pro taliter concipi non tantum in actu, ſed etiā in debito proximo: ita ꝙ ille qui in debito proximo conciperetur in originali, et ꝙ conciperetur ſine illo in actu, indigeret adhuc liberari ꝑ Chriſtum, & conſequenter non ſequeretur ex hoc, quòd Chriſtus non eſſet uniuerſalis redemptor. Qui enim in debito proximo eſt, ut cadat in malum, indiget (ut conſtat) liberari ab aliquo: ne cadat actualiter in illud. Hic eſt uerus ſenſus ſancti doctoris in præſenti loco. Vnde ad hoc denotandum, diſtinctiuè, applicando hæc prius uniuerſaliter dicta, ſub intulit ly niſi qui debitum incurrit, uel in malum deiectus fuit, & ly non poteſt intelligi, quòd aliquis ſine debito, uel immunis à malo naſcatur. Hæc ibi. Vlterius, ꝙ quis in periculo caſus exiſtens, ſi à cadendo actualiter ſeruetur, poſſit uerè dici liberari, ex eodem ſancto Doctore manifeſtè cōfirmatur. q. 16. ar. 2. exam. 5 (Hæc ap. eſſius in D. Tho habentur. 2. 2. q. 106 ar. 2. arg. 2. & 5.) ubi poſt S. Auguſtinum aſſerit: quòd nō tantum dimiſit nobis Deus peccata, quæ actualiter incurrimus, ſed etiam illa, quæ facere potuimus, & eius auxilio adiuti actualiter non fecimus: & ꝙ inde ſeruius obligati Deo reddere gratias & de peccatis actualiter dimiſſis, & de præſeruatione à poſſi-

poſſibilibus cum miri. Quod ſi conciperetur quis abſque or gi. nali tum in actu tum in debito, tunc iſte conciperetur de Sp. ſ. ſi- tu ſancto, & non indigeret redemptione facta per Chriſtum.

¶ *Corollarium.* Sic ergo cum iſta diſtinctione, de in actu, uel in debito proximo, intellige totum reſponſum textuale. Non enim probabile eſt, q Sanctus Thomas ſomniauerit unquã negare quod ibi dicitur, uidelicet q exiſtens in proximo periculo cadendi indigeat liberari ab actuali caſu; & conſequenter, quòd liberans talem ſic periclitantem poſſit dici uerè Saluator eius. Voluit autem ſolũ per hæc habere: q clarius, magis, & propriè, ac ſine aliqua apparentia in contrarium, dicitur quis eſſe ſaluator reſpectu ſalutis eius qui actualiter iã caſum incurrit, in cuius periculo erat. Huic modo exponẽdi omnia correſpondent, ſoliditas ſenſus tanti doctoris ſolita ſaluatiõis uniuerſalis per Chriſtum factæ catholica fides, oratio- num eccleſiæ poſſibilis efficacia. Vtrum autem aliquis de facto actualem culpam in originale peccatũ iuxta mentem ſuam euaſerit aliqũ alia quæſtio eſt: quã diſcutere non eſt præſentis inſtituti: ed 1. 2. q. 81. ar. 3. & 3 par. q. 27. ar. 2. Huic. n. inſtituto ſufficit niſi diſſe negat ui hanc: q ſcilicet nullus poteſt ſaluari à debito cadendi in originale, ita q poſſit quis non habere debitũ illud, ad hoc, ut Chriſtus uerè dicatur ſaluator oĩum.

* Lib. 4. ſẽt. d. 43. § E.

4ᵀ ꝺ maiori.

Via compendioſior. ℞. magis, uel æqualiter accommoda ad finem non ſemper. alter. §. Tunc nihil &c. Nam (ut patet in corp.) non eſt magis nec æqualiter accõmoda ad finem conſequendum qui eſt, adimpletio diuinæ iuſtitiæ, & diuinæ ſcripturæ: q homines uiui non morientur, antequam ad reſurrectionem transferantur: licet contrarium eſſet uia compendioſior.

* In hom. circunciſionis q incipit Mediatorem Dei & c. Iq̃d tale habet.

* In corp. art.

AD QVARTVM dicendum, quòd non ſemper uia compendioſior eſt magis eligenda, ſed ſolum quando eſt magis, uel æqualiter accommoda finem † conſequendum; & ſic non eſt hoc, ut ex dictis* patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum reſurrectio omnium erit à cineribus.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd non omnium reſurrectio erit à cineribus. Reſurrectio enim Chriſti eſt ᵇ exemplar noſtræ reſurrectionis: ſed reſurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non uidit corruptionem, ut dicitur in Pſal. 15. & Act. 2. ergo reſurrectio omnium non erit ex cineribus.

2 Præterea. Corpus hominis non ſemper comburitur: ſed in cineres non poteſt aliquid reſolui, niſi per combuſtionẽ, ᵇ ergo non omnes a cineribus reſurgent.

3 Præterea, Corpus hominis ʰ mortui non ſtatim in cinerem redigitur: ſed quidam ſtatim poſt mortem reſurgent, ut in litera dicitur,* ſcilicet illi, qui uiui inuenientur, ergo non omnes reſurgent à cineribus.

4 Præterea. Termino à quo reſpõdet terminus ad quem: ſed terminus ad quem reſurrectionis non eſt idem in bonis, & malis. 1. Cor. 15. Omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur, ergo nõ eſt idem terminus à quo, & ſic mali reſurgent cineribus, boni autem à cineribus non reſurgent.

SED CONTRA eſt quod dicit Haymo.* Omnes in originali peccato natos tenet hæc ſententia, Terra es, & in terram ibis: ſed omnes, qui in communi reſurrectione reſurgent, fuerunt nati in peccato originali, uel natiuitate ex utero, uel natiuitate in utero, ergo omnes à cineribus reſurgent.

B Præterea, Multa ſunt in corpore humano, quæ non ſunt de ueritate humanæ naturæ, ſed omnia illa auferentur, ergo oportet omnia corpora in cinerem reſolui.

RESPONDEO, Dicendum, quòd eiſdem rationibus, quibus oſtenſum* eſt, omnes à morte reſurgere, eſt etiam oſtendẽdũ, quòd ᵐ omnes reſurgent à cineribus in communi reſurrectione;

C niſi aliquibus ex ſpeciali priuilegio gratiæ ſit indultum cõtrarium, ſicut & reſurrectionis acceleratio.ⁿ Scriptura enim ſacra ſicut, & reſurrectionem prænuntiat, ita, & corporum reformationem. Philip. 3. & ideo oportet quòd ſicut omnes moriuntur ad hoc, quod omnes uere reſurgere poſſint, ita omnium corpora diſſoluentur ad hoc, q omnium corpora reformari poſ-

D ſint; ſicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iuſtitia eſt inflicta, ita, & corporis reſolutio, ut patet Geneſ. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, ut nõ ſolum animæ, & corporis coniunctio ſoluatur, ſed etiam elementorum cõmixitio; ſicut etiam acetum non poteſt in uini qualitatem reduci, niſi prius facta reſolutione in materiam præiacentem.

E Ipſa enim elementorum commixitio ex motu cœli cauſatur, & conſeruatur; quo ceſſante, omnia mixta in plura elementa reſoluentur.

A Chriſto omnes uiuificabuntur. Hæc ibi. Vbi loquitur ad literã, ut patet per totum capitulum, de reſurrectione. Vnde uidetur concludere uelle: q ſicut per Chriſti meritũ omnes, nullo dempto corporaliter reſurgent; ita ex demerito Adam omnes, nullo dempto, morientur corporaliter. Item ibid. Quod ſeminas non uiuificatur, niſi prius moriatur. Hæc ibi. Vbi ex ſimilitudine grani ſeminati, & poſtea pullulãtis, ita arguit de reſurrectione mortuorũ. Item ibid. ſecundum libros græcos (ut dicit Hieronymus) omnes quidẽ dormiemus. Vbi enim tranſlatio noſtra habet oẽs quidẽ reſurgemus, libri Græc. habent, ut dictum eſt. Vide q. 77. ar. 2. appen. Non tñ ea his alligatur poteſtas abſoluta Dei, quin poſſit hoc debitum mortis actualis ex priuilegio condonare alicui, ut ex ad 1ᵐ. colligitur circa finem.

¶ Secũdò hẽs quo pro ratione prædicta ſcil. peccatum, propter quã reſurrectionem omnium futurã eſſe à morte inſinuant, & intelligas, & teneas.

¶ Tertiò oides, quomodo ex 13. uerſibus Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

* Art. præced. 2 concl.

3

QVÆST. LXXVIII.

ART. I.

CONCL. Omnes reſurgent à cineribus in cõmuni reſurrectione, niſi aliquibus ex ſpeciali priuilegio gratiæ ſit indultum contrariũ, ſicut & reſurrectionis acceleratio. 540

¶ Exam. Ly à cineribus. Scilicet eo modo ſumptus quo dicetur in ad 1ᵐ. Vnde & habebitur, qd huiuſmodi incineratio uocatur reſolutio corporis. Quod dicitur ad differentiã reſolutionis corporis ab anima. Illa enim eſt mors, quãdo uidelicet à corpore diſſoluitur anima: illa eſt conſequens mortem, quando uidelicet corpus ſolum reſoluitur in ſuas partes diſtinctas actu, & partes ipſæ reſoluuntur in elementa ſucceſſiuè, & tandem in materiam primam ex qua originaliter primò ſunt. Hæc poſt mortem diſſolutio dicitur corruptio, in ad 1ᵐ. & reuerſio in puluerem. Gen. 3.

¶ PROB. Quia 1. ſcriptura ſacra reformationem corporum prænuntiat (Philip. 3.) 2. iuſtitia diuina corporum reſolutionem

APPENDIX.

t Vid. pen. & Eccle. &c.

EX articulo habes: Primò quomodo per rationem oſtendas, rectè inſinuatum à 1. Cor. 15 q omnes morientur, antequam reſurgant. Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in

nem in terram pro pœna peccatis inflixit (Gen. 3.) 3. ordo natu ræ, ex quo illam (patet in tex. ly ipſa enim elementorum commu tio ex motu &c.) 4. Quia (ly niſi &c.) ſu ſe patet.

¶NOT. Præſens cõcluſio ſubintelligitur exponenda quòd ad primam ſui partem eo modo quo præmiſſa ar. 1. ut accipiatur uelut communior atque ſecurior ſanctorumq́ue dictis cõformior. Clarum. n. eſt: quòd non reſolueretur quis in cineres niſi prius moriatur. Vnde quaſi deſignãs hoc ipſum appoſuit Sanctus Doctor ly niſi aliquibus ex ſpeciali gratiæ priuilegio ſit indultum contrarium. Quod tu intellige in ſenſu duplici; ſcilicet uel antè, uel poſt. Antè ut ſi ex priuilegio concedatur alicui, quòd non moriatur, quoniam tunc præconceſſum, i. in ſuo illo priori, quod eſt non mori, intelligitur ſibi eſſe, quòd in cinerem non reuertatur. Poſt: ut ſi alicui iam mortuo cõcedatur, quòd corpus ſuum uel ſecundum totũ, uel ſecundum partem corruptionem illam non experiatur (ut utiam hodie patet de corporibus aliquorum ſanctorum.) Quia igitur priuilegia non tollunt legem communem omnibus datam, nec lex communis ligat manus Deo, quin in hoc non poſſit (abſque læſione iuſtitiæ) priuilegiare aliquem: ideò concludere breuiter poteſt: quod omnes de iure communi reſoluentur in cineres. Quo & modo prius ar. 1. concludes: quod omnes de iure communi morientur.

Ad primvm ergo Dicendum, quòd reſurrectio Chriſti eſt exemplar noſtræ reſurrectionis quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum à quo.

Ad secvndvm dicendum, quòd cineres intelliguntur omnes reliquiæ, quæ remanent humano corpore reſoluto, duplici ratione. Primo, quia cõmunis mos erat apud antiquos, corpora mortuorum comburere, & cineres reſeruare. Vnde inoleuit modus loquendi, ut ea, in quæ corpus humanum reſoluitur, cineres dicantur. Secundo, propter cauſam reſolutionis, quæ eſt incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus eſt infectum; unde ad purgationem huiuſmodi infectionis, oportet uſque ad prima cõponentia corpus humanum reſolui, quod autem per incendium reſoluitur, dicitur in cineres reſolui, & ideo ea, in quæ corpus humanũ reſoluitur, cineres dicuntur.

G Ad tertivm dicendum, quòd ille ignis, qui faciem mundi purgabit, poterit ſtatim corpora eorum, qui uiui inuenientur uſque ad cineres reſoluere, ſicut, & alia mixta reſoluet in materiã præiacentem.

Ad qvartvm Dicendum, quòd motus non accipit ſpeciem à termino à quo: ſed à termino ad quẽ; & ideo reſurrectio ſanctorum, quæ erit glorioſa, oportet quòd differat à reſurrectione impiorũ, quæ non erit glorioſa penes terminũ ad quem, non autẽ penes terminum à quo. H Contingit enim frequenter non eſſe eũdem terminum ad quem, exiſtente eodem termino à quo; ſicut de nigredine poteſt aliquid moueri in albedinem, & in pallorem.

¶Eoramen. Ly reformationem, Philip. 3. Hanc uidelicet præciſè ſumendo. Duorum enim ibi ab Apoſtolo dictorum, ſcilicet & quòd reformabit corpus. & quòd ipſum reformatum configurabit corpori claritatis ſuæ, primum ſolummodo facit pro ſenſu textus: quoniam ut patet, loquitur de omnibus. Reformatio enim erit omnium corporum; ſecũ uerò ultimus reformatorum corporum, uidelicet quòd configurentur claritati corporis Saluatoris noſtri, non erit omnium. ſed tantum Diuo Paulo ſimilium. i. electorum, in quorum perſona hoc ultimum dicebat. Ruſſus. Intellige; textum, per reformationem, præindicatam uoluiſſe nobis reſolutionem. Quaſi dixiſſet. Reformatio corporis communiter non datur, niſi eorundem corporum præcedat in cineres reſolutio. Ergo per hoc, quod Philip. 3 reformatio omniũ promittitur, oſtenditur: quod reſolutio omnium communiter erit.

1m de maiori. Exemplar noſtræ reſurrectionis. ℞. quò ad terminum ad quem nõ, quã tum ad terminum à quo § Tunc enim &c. Nam quæſtio ſit tũ K de termino à quo ut in titulo patet.

¶Eoum. Ly quò ad terminum ad quem. Pro quanto ſcilicet concernit tantum illa, quæ pertinent ad uitam naturæ. Nã pro quanto connotat ea, quæ pertinent ad uitam gloriæ; eſt exemplar reſurrectionis ſolum bonorum. Vide q. 76. ar. 1. ad 4m. & q. 75. ar. 2. ad 3m. in iis uerò, quæ pertinebunt ad uitam naturæ, continebitur etiam incorruptibilitas. Vnde omnium etiam quantumcunque malorum terminus ad quem reſurrectionis erit corporis immortalitas. Vt & in hoc monſtretur maius eſſe Chriſti donum quam Adæ delictum Rom. 5. quando non tantum deſtructorum corporũ unio Adæ iterum conſtructio fiet dono Chriſti, ſed etiam ais immortalius, maior quoque quam in Adam, condonabitur. Maior, dico, quàm in Adam: quia corporis eius immortalitas erat ſolum, quòd poterat non mori. 1. par. quæſt. 97. art. 1. Sed immortalitas corporum iſtorum erit, & quòd poterunt non mori & quòd non poterunt mori. Hæc dicta ſunt pro ly termino ad quem, ly corruptionem, ſcilicet quæ F ſit aliquo modo debita illi. Beata enim uirgo non uidit poſt obitum ſuum corruptionem (ſecundum communiorem ſanctorum opinionem,) & tamen propter hoc, quia illa corruptio erat ſibi debita, non fit; quòd hoc dictum, ſcilicet non uidere corruptionem, non ſit proprium Chriſto, ut intendit pſalmiſta. Num quia Chriſtus nec in actu nec in debito.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. Negatur illatio §. Nam cineres nunc intelliguntur omnes reliquiæ, quæ remanent &c. ut in textu.

¶Corollarium. Siue ergo cõburatur corpus, ſiue non; reſoluitur in cinerem. i. reſoluitur in quæ reſolui debet. Vide etiam poſt concluſ. Si comburitur; in cinerem ad literam reſoluitur. ſin autem; etſi non ad literam, nihilominus adhuc reſoluitur in cineres & iuxta modum loquendi à conſuetudine antiquorum in textu narrata, & iuxta cauſam reſolutionis incendium fomitis uppellata. *Al. Co a uenit an tem.

¶NOT. Cum ante conſuetudinem iſtã antiquorum dictũ homini fuerit Gen. 3. in puluerem reuerteris; aliàs, in cinerem exponente Eccleſia in die primo 40æ. unicuique dicendo: memento homo, quia cinis es, & in cinerem reuerteris: patet, quòd uniuerſalior eſt expoſitio ſecunda, quam prima. Cum n. fomes iam per peccatum cauſatum in homine eſſet, cui Deus tunc reuerſionem in cinerem prædicebat; ſequitur, quòd à cauſa iſta reſolutionis talis fecerit denominationem cinerum. Ruſſum. Nota ly radicitus. i. uſq; ad I radices: quod per hoc datur intelligi, fomitis ardorem tanquã ignis maxime in actiuitate uigentis, penetraſſe uſque ad intima quæque corporis humani; & conſequenter quòd totũ corpus, nihil omnino dempto, eſt infectum. Quod ſanè confirmatur Rom. 7. ſcio, quòd non habitat in me, hoc eſt in carne mea bonum; & quando ibid. uocatur corpus mortis huius, de qua morte prædixerat per totum capitulum, quòd erat concupiſcentia (ecce incendium, de quo text. & quam tandem nominauerat legẽ in membris repugnantem legi mentis, captiuantemq́ue in legem peccati. Ex his patet: quòd meritò ex infectione illa, radicitus uſque facta, textus infert ly unde ad purgationem huiuſmodi infectionis &c.

3m de maiori. Mortui. ℞. ſine combuſtione: non, per combuſtionem § præſertim ſi fuerit magnus. Quod addo propter minorem propoſitionem argumenti diluendum totaliter. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

4m maior. Termino à quo reſpondet terminus ad quem. ℞. Negatur iſta. § Contingit. n. frequenter: nõ eſſe eundem terminum ad quem, exiſtente eodem termino à quo. Vt; ſi duo homines albi mutentur, propter aliquod accidens, ex albedine. Per experientiam ſiquidẽ patet: quòd unus iſtorum mutabitur puta in nigredinem, alter in pallorem. Tunc nihil &c. ut patet in textu ly reſurrectio ſanctorũ, quæ erit glorioſa, &c.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtenditur: meritò inſinuatum à Geneſ. 3. quòd reſurrectio omnium erit à cineribus. Puluis es, & in puluerem reuerteris. Hęc ibi. Pro quo uide not. poſt ad 2m. item à &c. ut ar. 1. appen. Iam enim dictum eſt quòd hi duo articuli ſunt finitimi ad inuicẽ. Vide not. poſt prob. Vnde & hic allegata ſcripturarum debent intelligi cũ illa granu ſalis proportionaliter cum quo ibi. Item à Dan. 12. Vill. p. Eccl. &c.

Multi

Multi, qui dormiunt in puluere euigilabunt. Hæc ibi. Multi. i. omnes, q. 75. ar. 2. ad 2m. in tex. & elucid. Item à Iob. 7. ecce nūc in puluere dormiam. Hæc ibi. Et loquitur in persona omnium sicut etiam quādo inquit cap. 10. in nouiſſimo die de terra surrecturus ſum. Item ab Eccleſ. 17. omnes homines terra & cinis. Hæc ibi. Faciunt ad hunc locum etiam allegata in art. 2. in tex. & elucid.

a ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas et tueatis.

3 ¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uerbis Angelica hæc doctrina et declaretur et conſolidetur.

QVÆST. LXXVIII. ART. III.

* Id habet Aug. lib. 12. ſuper Gen. c. 35. to. 3.

CONCL. In cineribus illis, ex quibus humanum corpus reparabitur, nulla eſt inclinatio naturalis ad reſurrectionem, ſed ſolum ex ordine diuinæ prouidentiæ.

¶ Examen. Ly nūquā reſoluitur. Hoc dictum corp. princ. intelligitur de poſſibili. Ac ſi diceretur. Nunquam poſſunt reſolui. In cuius ſignum, in reiectione huius opinionis ſubditur ly poſſibile eſt in ea reſolui.

¶ Ly naturalis, Scilicet ut pendens ex principijs naturalibus, nō ut ſtans ſub ordine diuinæ prouidentiæ. In ſignū aūt, q ſic accipiat ly naturalis, dicit cōtinuādo ſine nouo uerbo ly. ſed ſolum ex ordine diuinæ prouidentiæ: quaſi per hoc aperte oſtendat, conſtructuram literæ debere ordinari ſic: Ad reſurrectionem in cineribus nulla eſt inclinatio naturalis, ni ſi ſecundum q depēdet ab ordine diuinæ prouidentiæ. Pro huius capitis faciliori uide q. 75. ar. 3. ubi inter alia uidebis eum poni, quòd S. Doctor non negat inne niri ex parte corporis aliqualem inclinationem ad animæ coniunctionem; licet inclinationē iſtā dicat non ſufficere

* In Ench. c. 15. to. 3.

ARTICVLVS III.

Vtrū pulueres illi, ex quibus humanū corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungitur.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd pulueres illi, ex quibus corpus humanum reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam, quæ eis coniungetur. Si enim b nullam inclinationem habent ad animam, eodem modo ſe habent ad illam animam, ſicut alii pulueres, ergo non eſſet differentia, utrum ex illis, uel ex aliis pulueribus reficeretur corpus animæ coniungēdum, quod falſum eſt.

a Præterea, Maior eſt dependentia corporis ad animam, quā animæ ad corpus: ſed anima ſeparata à corpore, adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus, unde retardatur eius motus in Deum propter appetitum corporis, ut dicit, † ergo multo fortius corpus ſeparatum ab anima † adhuc habet naturalem inclinationem ad animam.

3 Præterea, Iob. 20. dicitur Oſſa b eius implebuntur uitiis adoleſcentiæ ſuæ, & cum eo in puluere b dormient: ſed uitia nō ſūt niſi in anima, ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

SED CONTRA, Corpus humanum poteſt reſolui ad ipſa elementa, uel in carnes aliorum animalium conuerti: ſed elementa ſunt homogenea, & ſimiliter caro leonis, uel alterius animalis: cum ergo in aliis partibus elemētorū, uel animalium non ſit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuerſum eſt corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam. Prima per Authoritatem Auguſt. * patet in Enchi. Corpus humanum, in quācunque aliorum corporum ſubſtantiam, uel in ipſa elemēta uertatur, in quorumcunque hominum, ſeu animalium cibum cedat, carnemque uertatur, illi animæ humanæ in puncto temporis cedet, quæ ut illud prius fieret, uiueret, & creſceret, animauit.

B Præterea. Cuilibet inclinationi reſpondet aliquod agens naturale, aliàs natura deficeret in neceſſariis: ſed nullo agente naturali, poſſunt prædicti pulueres eidem animæ iterato coniungi, ergo in eis non eſt aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionem.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc eſt triplex opinio. Quidam dicunt, quòd corpus humanum nunquam reſoluitur uſque ad elementa; & ita in

C cineribus manet aliqua uis addita elementis, quæ facit naturalem inclinationem ad eandē animam. Sed hæc poſitio cōtrariatur authoritati Aug. * inductæ, & ſenſui, & rationi, quia omnia compoſita ex cōtrarijs, poſſibile eſt in ea reſolui, ex quibus componuntur. Et ideo alij dicunt, quòd illæ partes elementorum in quas humanum corpus reſoluitur, retinent plus de lu-

D ce, ex hoc quòd fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandam inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolum eſt, quia partes elementorum ſunt eiuſdem naturæ, & æqualiter habent participationem lucis, & obſcuritatis. Et ideo aliter dicendum eſt, quòd m in cineribus illis nulla eſt inclinatio naturalis ad reſurrectionem: ſed ſolum ex ordine diuinæ proui-

E dentiæ. * quæ ſtatuit illos cineres iterum animæ coniungi: et ex hoc prouenit quòd illæ partes elementorum iterato coniungētur, & non aliæ.

Vnde patet ſolutio ad primum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd anima ſeparata à corpore, manet in eadem natura, quā habebat, cū corpori eſſet unita, quod de corpore non contingit, & ideo non eſt ſimile.

A ad hoc, quòd reſurrectio ſit naturalis. Ratio huius ultimi iam prædicta ibi fuerat: quia potentiæ paſſiuæ huic non reſpondebat aliqua potentia actiua naturalis; cum tamen potentiæ paſſiuæ naturali ex ſuis uidelicet principiis correſpondeat ſemper aliqua potentia actiua innatura. 12. Metaphy. ad hoc, ut motus inter huiuſmodi potentias attentus poſſit dici naturalis. Non ergo eſt naturalis ex ſuis principijs, ſine attenta conditione ſuæ naturæ ſolum, ut eſt ſub obedientia ſuperioris agentis Dei. Adhuc facit aliquo modo quæſt. 79. ar. 1. ad tertium. Pro quo & uide 3 par. q. 2. ar. 2. ad ſecūdum, & ar. 3. ad tertium, & proportionaliter applica, quoniam utrobique miraculoſæ ſiunt actiones. Concludi ergo breuiter poſſe uidetur, quòd illa inclinatio non erit naturalis actu, neque potentia ex ſuis principijs naturalibus, (ut intendebant opiniones relatæ in textu) ſed naturalis potentia obedientiali.

¶ PROB. 1. Quia patet ex reprobatione opinionum prædictarum in textu. 2. Quia (ly ſed ſolum &c.) id ē diuina prouidentia ſtatuit, illos cineres iterum animæ coniungi.

* In arg. Sed contra.

1m de antecedente.

Nullam inclinationem. s. nec naturalem in potētia ex ſua princip. ijs dependente; nec in potentia obedientiali. S. Tunc, nihil dicer. Nam illam habent in potentia obedientiali & conſequenter differentia eſt utrum ex illis, uel aliis pulueribus reficiatur corpus animæ tali uel tali coniungēdum. Hi enim pulueres ex obedientiali potentia tali uel tali ſūt deſtinati ad hoc corpus pro tali anima, quod non ad aliud pro alia: & ſic de pulueribus cæteris.

concl. m

2m illatio cō cluſionis.

Ergo &c. R. negatur illatio S. Non. n. eſt ſimile in hoc de anima, & cineribus.

Nam

F Ad tertium dicendum, quòd uerbū eſt illud Iob.† nō intelligendum, quòd uitia actu maneāt in pulueribus mortuorum: ſed ſecundum ordinem diuinę iuſtitiæ quo ſunt deputati cineres illi ad corporis reparationē, & quòd pro peccatis commiſſis cruciabuntur in æternum.

QVAESTIO LXXIX.

De conditionibus reſurgentium, & primò de eorum identitate, in tres articulos diuiſa.

Conſequenter agēdum eſt de conditionibus reſurgentium. Vbi prima cōſideratio erit de his quę communiter ad bonos, & malos pertinent. Secunda de his, quæ tantum ad bonos pertinent. Tertia de his, quæ ſpectant tantùm ad malos. H Ad bonos autem, & malos cōmuniter tria pertinent, ſcilicet ipſorum identitas, integritas, & qualitas. Et primo uidendum eſt de reſurgentium idētitate. Secundo, de corporum integritate. Tertio, de ipſorum qualitate.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrum idem numero corpus reſurget.

I Secundo, Vtrum idem numero homo.

Tertio, Vtrum oporteat eoſdem pulueres ad eaſdē partes, in quibus ante fuerant, reuerti.

ARTICVLVS I.

Vtrum in reſurrectione anima idem corpus numero reſumat.

K Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd non idem corpus numero anima reſumat in reſurrectione, 1. Cor. 15. Non corpus, quod futurum eſt, ſeminas, ſed nudum granū: ſed Apoſtolus ibi comparat mortem ſeminationi, & reſurrectionem pullulationi, h ergo non idem corpus, quod per mortem deponitur, in reſurrectione reſumitur.

2 Præterea, Cuilibet formę aptatur materia ſecundum ſuam conditionem, h & ſimiliter cuilibet agenti inſtrumentum: ſed corpus comparatur ad animam, ſicut materia ad formam, & ſicut inſtrumentum ad agentem, cum ergo anima in reſurrectione nō ſit eiuſdem conditionis, ſicut modò eſt, quia, uel transfertur totaliter in cęleſtem uitam, cui inhæſit uiuens in mundo, uel deprimitur in brutalem, ſi brutaliter in hoc mundo uixit, ergo G uidetur, quòd non reſumet idem corpus, ſed uel cęleſte, uel brutale.

3 Pręterea. Corpus humanū uſque ad elementa poſt mortem reſoluitur, ut dictum* eſt ſupra ſed illæ partes elementorū, in quas corpus humanum reſolutum eſt, non conueniunt cum humano corpore, quod in ea reſolutum eſt, niſi in materia prima, quomodo quælibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conueniunt: ſi autem ex alijs partibus elementorum corpus formaretur, non diceretur idem numero, h ergo nec ſi ex illis partibus reparet corpus erit numero idem.

4 Præterea. Impoſſibile eſt, eſſe idē numero illud, cuius partes eſſentiales ſunt aliæ numero: ſed forma mixti, quæ eſt h eſſentialis pars corporis humani, ſicut forma eius, non poterit eadem numero reſumi, ergo corpus non erit idem numero. Probatio mediæ. Illud enim, quod cedit in non ens, non poteſt idem numero reſumi; quòd patet ex hoc quòd non poteſt eſſe idem numero, cuius eſſe eſt diuerſum; ſed eſſe interruptum, quod eſt actus entis, eſt diuerſum, † ſicut & quilibet alius actus interruptus; ſed forma mixtionis cedit penitus in nō ens per mortem, cum ſit forma corporalis, & ſimiliter qualitates contrariæ, ex quibus fit mixtio, ergo forma mixtionis non redit eadem numero.

Sed contra eſt quod dicitur in Iob. In carne mea uidebo Deū ſaluatorē meū, ubi loquitur de uiſione poſt reſurrectionem, quod patet ex hoc quod præcedit. In nouiſſimo die, de terra ſurrecturus ſum, ergo idē numero corpus reſurget.

Nam inclinatio naturæ ad conditionem manet actualiter in anima, propter rationem allatam in textu: quæ tamen inclinatio non actu manet in cineribus, ſed potentia obedientiali tantum.

¶Examen. Ly retardatur motus eius in Deum propter appetitum corporis Retardatione, ſcilicet quadam extenſiua, & ô retardatione eſſentiali, uel intenſiua. Ex eo enim, quòd eſt ſine corpore non fit, ut minus contempletur Deum, & eo fruatur: ſed fit, ut beatitudinem ſuam non poſſit extendere ad corpus, ſecundum quòd corpori conuenire poteſt Quam communicationem fiendam aliquando quoniam anima ipſa deſiderat: ideo quaſi imperfectè aliquo modo dicitur retardari motū ſuū in Deum: quod eſt largiori modo dictū. De quo uide 1. 2. q. 4. ar. 5 ad 4m, unde ſummarie habetur: quòd talis retardatio nō repugnat fœlicitati.

3m ex Iob.

Dormient. &c. potētia obedientiali nō, actu. S. ut in text. declaratur. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

¶NOT. Vitia dicūtur in pulueribus manere, ſeu dormire in potentia obedientiali, ad diuinæ. ſ. iuſtitiæ ordinē: pro quāto ſunt deputati cineres illi &c. ut in textu.

APPENDIX.

Vid. pro. S. Eccleſ. &c.

Tho. in 4 d. 44. q. 2. ar. 1. q. 1 & ſeq.

Ex articulo habes: Primò, quo modo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à Rom. 8. quòd in pulueribus remaneat inclinatio ſecundum ordinem diuinæ prudentiæ iſta ad coniunctionē animæ. & ſic expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiſcit, & parturit uſque adhuc. Et ibi. Vbi per expectationem in illis pulueribus quæ ſunt utique creatura Dei, intendit inclinationem, non quidem naturalem ex proprijs principijs fluentem; quoniam ſic potentia actiua naturalis illi inclinationi reſponderet: ſed intendit inclinationē illam ex ordina diuinæ prouidentiæ, à qua talis expectationis adimpletio expectatur à creatura ipſa. Vnde expectatio illa non præſupponit cognitionem in expectāte, ſed in eo, à quo expectatur, & ideo expectatio illa eſt ordinatio quædam, qua ordinantur à diuina prouidentia ad talem coniunctionem animæ.

*Art. ult. præced. q. præſertim ad 2.

¶Secūdò hēs quò per ratonē prędicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus, inſinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides quo modo ex ipſiſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXIX.

ART. I.

34 CONCL. Si non eſt idem corpus, quod anima reſumit, non dicetur reſurrectio, ſed magis noui corporis aſſumptio.

¶NOT. Quaſi dicat ad titulum, ex abundanti reſurrectio erit ad idē corpus numero, & dicere cōtrariū eſt ignorare propriam notitiam.

¶PROB. 1. Quia reſurrectio magis reſpicit corpus, quod poſt mortem cadit (cum reſurrectio ſit iterata ſurrectio, quæ eſt cadentis,) quàm animam, quæ poſt mortem non cadit, ſed manet (patet:) 3. Quia dicere, quòd reſurrectio non ſit ad idem numero corpus eſt negare reſurrectionis prædicare (ut patet Iob 19.)

¶NOT. Contra errores philoſophorū, & hæreticorum tractos in textu, uide damnationem. q. 69. ar. 1. & ar. 3. appen. Item 1. par. q. 75. ar. 6.

3m illa-

*Lib. 4. ca. 28. circa pr. ac.

1m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam ſimilitudo illa non currit per omnia, ſed &c. ut in tex. Ex quo dic, φ currere tātum in hoc, quòd alio modo ſe habebit corpus reſurgens.

Refertur apud Ariſtot. lib. 2. de Anima tex. 77.

¶NOT. Inſpicienti intentionem Apoſtoli in cap. prædicto patet, quòd non intendit loqui de ſubſtantia corporis: ſed de modo, ſeu qualitate: & ad hoc inducit illam ſimilitudinem. Vnde inquit literaliter; ſed dicet aliquis. Quomodo reſurgūt mortui quali autem corpore uenient. Vbi nota ly quali. Et adducta ſimilitudine de ſeminibus applicat illam ſolum ad qualitate n corporis dicens: ſeminatur in corruptione, ſurget in incorruptione, ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria; ſeminatur in infirmitate, ſurget in uirtute, ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale

* V. de Tho. in 2. ſent. d. 18. q. 2. ar. 1. 2. & præcipue 3.

2m ↄ maiori.

Conditioné. ℞. vel ſubſtantialem, uel accidentalem §. Tunc nihil contra. Nam illa cōditio animæ nō uariat conditionem ſubſtantialem eius, ad accidentalem: & conſequēter ad hoc, ut corpus reſpōdeat illi, ſufficit quòd uarietur accidentaliter, alio ſcilicet modo ſe habendo.

3m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam illud quod intelligitur in materia ante formam remanet in materia poſt corruptioné &c. ut in tex. Ex quo dic pro forma reſponſi, φ materia ſub illis dimenſionibus exiſtés, ſub qbus erat prius ante quam corrūperetur, habet maioré affinitatem ad animam hanc, quam alia.

*De quo & ſupra, q. 75 art. 1. corp.

4m ↄ minori.

Quæ eſt eſſent alis pa... potius anima

ni: ℞. negatur iſta. §. Quoniam eſt accidés proprium. Sicut enim qualitas ſimplex non eſt forma ſubſtantialis &c. ut in textu.

Præterea. Sicut Dam.* dicit in A 4. lib. Reſurrectio eſt eius, quod cecidit, ſed hoc corpus, qđ nunc gerimus, per mortem cecidit, ergo idem numero reſurget.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hanc quæſtionem philoſophi errauerunt, & quidam hæretici moderni errant. Quidam enim Philoſophi* poſuerunt animas á corpore ſeparatas iteraro corporibus coniungi. Sed errauerunt in hoc quantum ad B duo. Primo quidē quantū ad modū coniunctionis: quia quidā ponebant corpori iterum coniungi naturaliter animā ſeparatam per uiam generationis. Secundo, quantum ad corpus, cui coniungebatur; quia ponebāt, quod ſecunda coniunctio, non erat ad idē corpus, quod per mortē depoſitū eſt, ſed ad aliquid, quādoque idem ſpecie, quandoque autem diuerſum: Ad diuerſum C quidem, quando anima in corpore exiſtens præter rationis ordinem uitam duxerat.* Vnde trāſibat poſt mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus uiuendo ſe conformauit, ſicut; in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis ꝑꝑ rapinā, & uiolētiā & ſic de aliis. Sed i corpore eiuſdem ſpeciei, quando anima bene in corpore uiuens poſt mortem D aliqua fęlicitate perfuncta poſt aliqua ſecula incipiebat ad corpus uelle redire; & ſic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falſis uenit. Quarum prima eſt, quia dicunt quod anima non coniungitur corpori eſſentialiter, ſicut forma materiæ, ſed ſolum accidentaliter, ſicut motor mobili, aut ſicut homo* ueſtimento: & ideo ponere pote- E rant, quòd anima præexiſtebat antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterum φ diuerſis corporibus uniretur: Secunda eſt, quia ponebant intellectum nō differre á ſenſu, niſi accidentaliter, ut ſi homo diceretur intellectū habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem uis ſenſitiua amplius uiget; unde poterāt ponere quòd anima hominis in corpus animalis bruti tranſiret, præcipue facta immutatione animę humanę ad* effectus brutales. Sed illæ duæ prędictæ rōnes deſtruūtur á Philoſopho* in lib. de Anima. quibus deſtructis, patet falſitas prædictæ poſitionis. Et ſimili modo deſtruūtur errores quorundam hæreticorum, quorum quidā in prædictas opiniones Philoſophorum inciderunt. Quidam autem poſuerunt animas iterato cōiungi corporibus cęleſtibus, uel etiam corporibus in modum uenti ſubtilibus, vt Gregorius* de quodam Epiſcopo Conſtantiñ. narrat, exponens illud Iob 19. In carne mea uidebo Deum, & cætera: & propter hoc prædicti errores hæreticorum deſtrui poſſunt ex hoc, quòd ueritati reſurrectionis præiudicant, quam ſacra Scriptura profitetur. Non enim reſurrectio dici poteſt, niſi anima ad idē corpus redeat, quia reſurrectio eſt iterara ſurrectio, eiuſdem autem eſt reſurgere, & cadere. Vnde reſurrectio magis reſpicit corpus, quod poſt mortem cadit, quàm animam, quæ poſt mortem uiuit; & ita,* ſi non eſt idem corpus, quod anima reſumit, non dicetur reſurrectio; ſed magis noui corporis aſſumptio.

*Al. aſfectus.

* Li. 2. de Aſa tex. 150. uſq. ad 154.

*Greg li. 14. Moral. c. 15.

AD PRIMVM ergo dicendū, φ ſimilitudo nō currit per omnia, ſed quantum ad aliquid. In ſeminatione enim grani granum ſeminatum, & natū non eſt idem numero; ſed nec eodem modo ſe habet, cū primo ſeminatū fuerit abſque folliculis, cū quibus naſcitur: corpus autem reſurgens erit idē numero, ſed alio modo ſe habens, quia fuit mortale, & ſurget in immortalitate.

AD SECVNDVM Dicendum, φ differētia inter animam reſurgentis, & animā in hoc mundo uiuentis, ſecundū aliquod eſſentiale non eſt, ſed ſecundū gloriam, & miſeriam, quæ differentiam accidentalem faciunt, unde non oportet φ aliud corpus numero reſurgat, ſed alio modo ſe habens, ut reſpondeat proportionaliter differentia corporū differentiæ animarum.

AD TERTIVM Dicendum, φ illud, quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia poſt corruptionem, quia remoto poſteriori, adhuc poteſt remanere prius. oportet autem, ut Cōmenta. dicit in 1. Phyſic.* & in lib. de ſubſtantia* orbis, in materia generabilium, & corruptibiliū, ante formā ſubſtātialē intelligere dimēſiones non terminatas, ſecūdū quas attendatur diuiſio materię, ut diuerſas formas in diuerſis partibus recipere poſſit: undeq; & poſt ſeparationē ſubſtātialis formæ à materia adhuc dimēſiones illæ manēt eędē, & ſic materia ſub illis dimenſionibus exiſtēs, quācūque formā accipiat, habet maiorē identitatē ad illud, quod ex ea generatū fuerat, q̄ aliqua pars aliæ materię ſub quacunque forma exiſtens: & ſic eadem materia ad corpus humanū reparandum reducitur, quæ prius materia eius fuit.

* Lib. 1. Phyſico. tex. 63.
*Cap. 2. 4. & ult.

AD QVARTVM Dicēdum, quò ſicut qualitas ſimplex non eſt forma ſubſtantialis elementi,

APPENDIX

1 EX articulo habes. Primo quo modo per rationem confundas hæreſim Eutychij (Prat. Euthyam.) dicentis reſuſcitatum corpus poſt reſurrectionis gloriam futurũ aere & uento ſubtilius, ita ut nec palpari, nec uideri poſſit. Si enim idem numero corpus ut hic efficaciter probatur, reſurget, & hoc nunc eſt palpabile & uiſibile, patet: quòd tunc idẽ palpabile, & uiſibile erit. *(Vid. p. S. Eccle. &c.)*

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò illam damnari à Chriſto Luc. ac. 24. Palpate, & uidete, quoniam ſpiritus carnẽ & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere. Et Io. 20. Infer digitum tuum huc, & uide manus meas & affer manũ tuam, & mitte in latus meũ & noli eſſe incredulus. Hæc ibi. Vnde patet: q. cum Chriſtus ſit cauſa & exemplar noſtræ reſurrectionis. q. 76. ar. 1. & ſuũ corpus fuerit palpabile atque uiſibile, immò & realibus cicatricibus adhuc inſignitum, tanquam idẽ numero ſe oſtendẽs: q. corpora mortuorum in reſurrectione erunt palpabilia & uiſibilia, immò & eadem penitus numero. Inde ẽt patet ad litteram: q. negare nõ ſolum reſurrectionem corporum ſed etiã eorundem numero, eſt incredulitas. ibi à domino excluſa. Item à Iob. 19 De terra ſurrecturus ſum, & in carne mea uidebo Deum: quem uiſurus ſum ego ipſe & non alius. Hæc ibi. Nota: q. nõ alius, ſcilicet à me. Hæc authoritas patentiſſime propoſitum concludit. Item à facto Imperatoris Tyberij Conſtantini: qui cernens, beatum Gregorium tunc ad illas partes legatum, pontificem cum uiſſe Eutychium illum de hæreſi ſua poſitione prædicta, iuſſit comburi iguis li- *(*Ariſt. lib. 2. tex. 9.)* *(*In præced. ſolutione.)* *(*Ariſt. li. 2. de Generat. in fin. illius lib.)*

ſed accidens proprium eius, diſpoſitio per quam materia efficitur propria tali formæ, ita forma mixtionis, quæ eſt qualitas reſultans ex qualitatibus ſimplicibus ad medium uenientibus, non eſt forma ſubſtantialis corporis mixti, ſed eſt accidens propriũ & diſpoſitio, per quam materia fit neceſſaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam ſub- G ſtantialem, niſi animam rationalem, quia ſi haberet aliam formam ſubſtantialem priorem, illa daret ei ſubſtantiale eſſe, & ſic per eam conſtitueretur in genere ſubſtantiæ, unde anima iam adueniret corpori conſtituto in genere ſubſtantiæ, & ſic comparatio animæ ad corpus, eſſet ſicut comparatio formarum artificialium ad ſuas materias, quantum ad hoc quòd conſtituuntur H in genere ſubſtantiæ per ſuam materiam, unde coniunctio animæ ad corpus eſſet accidentalis, quod eſt error antiquorum à Philoſopho reprobatus in libro de Anima. Sequeretur etiã, quòd corpus humanũ, & ſingulæ partes eius non æquiuoce retinerẽt priora nomina, quod eſt contra Philoſophum* in 2. de Anima: Vnde cum anima rationalis remaneat, nulla forma ſubſtãtialis cor I poris humani cedit penitus in non ens. Formarum autem accidentalium uariatio non facit diuerſitatem in numero. Vnde idẽ numero reſurget, cum materia eadem numero reſumatur; ut in præcedenti ſolutione dictum* eſt.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſit idem numero homo qui reſurget.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quòd non ſit idem numero homo, qui reſurget. Sicut enim dicit Philoſophus* in 2. de Generatione. Quæcunque habent ſpeciem [a]corruptibilem motam, non [b]reiterantur eadem numero, ſed talis eſt ſubſtantia hominis ſecundum

F præſentem ſtatum, ergo non poteſt mutatione mortis reiterari idem numero.

2 Præterea, Vbi eſt alia, & alia humanitas, non eſt idem homo numero, unde Socrates, & Plato ſunt duo homines, & non unus homo, quia alia eſt humanitas vtriuſque, ſed alia eſt humanitas reſurgentis ab ea, quam nunc habet, ergo non eſt idem numero. Media probari poteſt dupliciter. G Primo, quia humanitas, quæ eſt forma totius, non eſt forma, & ſubſtantia, ſicut anima, ſed eſt forma tantum; huiuſmodi autem formæ cedunt penitus in non ens, & ſic non poſſunt iterari. Secundo, quia humanitas reſultat ex coniunctione partium, ſed non poteſt eadem numero coniunctio reſumi, quæ prius fuit, quia iteratio identitati opponitur, iteratio enim numerum im- H portat, identitas autẽ unitatem, quæ ſe non compatiuntur, in reſurrectione autem coniunctio iteratur, ergo non eſt eadem cõiunctio, & ſic non eſt eadem humanitas, nec idem homo.

beos iſta continentes (ut aiunt hiſtoriæ).

3 ¶ Tertiò habes quo per rationem prædicta Scripturarũ imperatoris facti, & Pontificis, pro quanto idem numero corpus reaſſumendum inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quõ ex his uiciſſim Thomiſtica doctrina, liæc, & declaret, & conſolidetur.

QVÆST. LXXIX.

ART. I.

CONCL. Oportet: q. idem homo numero reſurgat. & ponere contrariũ, eſt hæreticum. 543

¶ NOT. Poteras quidem illa determinatio habere abſolutè ex prędictis ſine hoc q. mouetetur nouus articulus: ſed tamen multis obiectionib. in contrariũ non poteſtat ſatisfieri aperte. *(Mos laudabilis S. Doctoris.)*

3 Præterea, Idẽ homo non eſt plura aĩalia, ergo ſi nõ eſt idẽ animal, nõ eſt idẽ unus homo numero, ſed ubi non eſt idem ſenſus, non eſt idem animal, quia animal definitur per ſenſum primum, ſcilicet tactum, ut patet in 2. de Anima. Sẽſus autem cum non maneant in anima ſeparata (ut quidam dicũt) non poſſunt idem numero reſumi, ergo in reſurrectione non erit homo reſurgens, idem [h]animal numero, & ſic non idem homo. *(*Ariſt. li. 2. tex. 16.)* *(*Ariſt. lia Phyſ. c. 2. *Lib. 2. de Aĩa tex. 8.)*

4 Præterea. Materia ſtatuæ principalior eſt in ſtatua, quam materia hominis in homine, quia artificialia tota ſunt in genere ſubſtantiæ ex parte materiæ, ſed naturalia ex forma, ut patet per Philoſophũ 2. Phyſic.* Idem dicit in 2. de Anima. Sed ſi ſtatua ex eodem reficiatur, non eſt eadem numero, h ergo multo minus ſi homo ex eiſdem pulueribus reficiatur, non erit idẽ homo numero. *(*Arg. præced. in Sed cõt.)*

SED CONTRA eſt quod dicitur Iob. 19. Quẽ K uiſurus ſum ego ipſe, & non alius, & loquitur de uiſione poſt reſurrectionem, ergo idem homo numero reſurget.

Præterea. Aug.* dicit 8. de Tri. quòd reſurgere nihil eſt aliud, quàm reuiuiſcere, ſi autem idem homo numero rediret ad uitam, qui mortuus eſt, non dicitur reuiuiſcere, ergo non reſurget, quod eſt contra fidem. *(*Lib. 8. c. 5. nõ procul à fine. to. 3.)*

RESPONDEO, Dicendum, quòd neceſſitas ponendi reſurrectionem eſt ex hoc, ut homo finem ultimum, propter quem factus eſt, † conſequatur; quod in hac uita fieri non põt, nec in uita animę ſeparatę, *ut ſupradictũ eſt: aliàs eſſet homo *(* Quæſt. 75 art. 1. & 2.)*

uanè

uane conſtitutus, ſi ad finē, ad quem factus eſt, uenire non poſſet. Et quia oportet quòd illud idem numero ad finē perueniat quod propter finem eſt factum ne in uanum eſſe factum uideatur, oportet, quòd idem homo numero reſurgat: & hoc quidē fit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur; alias. n. non eſſet reſurrectio ꝓprie, niſi idē homo repararetur, unde ponere quòd idem numero non ſit qui reſurgit, eſt hæreticum, derogans ueritati Scripturæ, quæ reſurrectionem Prædicat.

Ad primvm ergo dicendū, quòd Philoſophus loquitur de reiteratione, quæ fit per motū, uel mutationem naturalē. Oſtēdit enim differentiam circulationis, quæ eſt in generatione, & corruptione, ad circulationem, quæ eſt in motu cœli, quia cœlū per motum localem redit idem numero ad principium motus, quia habet ſubſtantiam incorruptibilem motam, ſed generabilia, & corruptibilia per generationem redeunt ad idem ſpecie, non ad idem numero, quia ex homine generatur ſemen, ex quo ſanguis, & ſic deinceps uſque quo perueniatur ad hominem non eundem numero, ſed ſpecie, unde patet quòd ratio inducta ſecundum Philoſophi intentionem non eſt ad propoſitum. Vel dicendum, quòd aliorū generabilium & corruptibilū forma non eſt ꝑ ſe ſubſiſtēs, ut poſt compoſiti corruptionem remanere ualeat, ſicut eſt de anima rationali, quę eſſe quod ſibi in corpore acquiritur etiam poſt corpus retinet, & in participationē illius eſſe corpus per reſurrectionem adducitur, cū non ſit aliud eſſe corporis, & aliud animæ in homine, alias eſſet cōiunctio animæ, & corporis accidentalis: & ſic interruptio nulla facta eſt in eſſe ſubſtantiali hominis, ut non poſſit idem numero redire homo propter interruptionem eſſendi: ſicut accidit in aliis rebus corruptis, quarū eſſe omnino interrūpitur forma nō remanente & materia ſub alio eſſe remanente. Sed tū nec ēt homo per generationē naturalē reiteratur idē numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis, unde eſt corpus diuerſum in numero, & per cōſequēs anima, & totus homo.

Ad 2m dicendū, ꝙ de humanitate, & qualibet forma totius eſt duplex opinio. Quidā. n. dicunt, ꝙ idem ſecūdū rem eſt forma totius, & forma partis, dicitur tū forma partis, ſecundū ꝙ perficit materiam, totius aūt ſecundū ꝙ ex ea tota ratio ſpeciei conſequitur, & ſecundū hāc opinionem humanitas ſecūdū rem nō eſt aliud, ꝙ̄ anima rationalis, & ſic cū anima rationalis eadem numero reſumat, eadem numero erit humanitas, & etiam poſt mortem manet; quàuis non ſub ratione humanitatis, quia ex ea ſeparata compoſitum rationē ſpeciei non conſequitur. Alia opinio eſt Auic. quę uerior uidetur, ꝙ forma totius non eſt forma partis tantum, nec forma aliqua alia præter formam partis, ſed eſt totum reſultans ex compoſitione formæ, & materiæ cōprehendens in ſe utrūque & forma partis totius eſſentialis q̄ddítas dr̄. Quia ergo in reſurrectione idem numero corpus erit, & eadē numero anima rationalis, erit de neceſſitate eadē humanitas, ratio aūt ꝓcedebat, ac ſi humanitas eſſet quædā alia forma ſuperueniens formæ, & materiæ, quod falſum eſt. Secunda aūt ratio non pōt identitatem humanitatis impedire, quia coniunctio ſignificat actionem uel paſſionem, quæ quāuis diuerſa ſit, non poteſt identitatem humanitatis impedire, quia actio, & paſſio; ex quibus erat humanitas, non ſunt de eſſentia humanitatis. Vnde eorum diuerſitas non inducit diuerſitatem humanitatis. Conſtat enim, ꝙ generatio, & reſurrectio non ſunt idem motus numero, nec tamen propter hoc identitas reſurgentis impeditur. Similiter etiā nec impeditur identitas humanitatis, ſi accipiatur coniunctio pro ipſa relatione, quia relatio illa nō eſt de eſſentia humanitatis, ſed cōcomitatur eam, eo ꝙ humanitas non eſt de illis formis, quæ ſunt cōpoſitio, & ordo, ut dicitur 2. Phyſ.* ſicut ſunt formæ artificiatorum. Vnde exiſtente alia cōpoſitione numero, non eſt eadem numero forma domus.

Ad tertivm Dicendum, ꝙ ratio illa optime cōcludit cōtra illos, qui ponūt animā ſenſibilē, & rationalē diuerſas in homine eſſe, & ſecundum hoc anima ſenſitiua in homine non eſſet incorruptibilis, ſicut nec in aliis animalibus. Vnde in reſurrectione non erit eadem anima ſenſibilis, & per conſequens nec idem animal, nec idem homo, ſi aūt ponamus, ꝙ eadem anima ſecundum ſubſtantiam in homine, ſit rationalis, & ſenſibilis, nullas in hoc anguſtias patiemur, quia animal definitur per ſenſum, qui eſt anima ſenſitiua ſicut per formam eſſentialem, per ſenſum autem, qui eſt eius

*Ariſt. li. 2. Phyſic. tex. 3.

[Marginal commentary, left:]

ubiſque huius articuli declarationem quod alibi etiam à Sancto Doctore non ſemel eſſe factum, & congruenter; alias annotatum eſt.

¶ PROB. Quia oportet, quòd illud idem numero ad finē perueniat, quod propter finem eſt factum (aliàs in uanū eſſe factum uideretur:) & homo factus eſt propter finem ultimum conſequendum, quē nō poteſt totaliter conſequi, niſi mediante reſurrectione (cum nec in hac uita, nec in uita animæ ſeparatæ id fieri poſſit:) Quia (ly & ponere non tantum &c.) oppoſitum derogat ueritati ſcripturæ, quæ reſurrectionem prædicat.

¶ NOT. Quòd homo non poſſit conſequi finem ultimū in uita præſenti, uideas declaratum. 1. 2. q. 5. ar. 3. Quòd nec in uita animæ ſeparatæ, idest ꝙ anima ſeparata uidēte Deū (ſicut fit nunc à beatis in patria) non poſſit dici homo ꝓpriè & perfectè conſequutus eſſe ultimū finē: patet quia anima ſola non eſt homo. 1. par. q. 75. ar. 4.

1m ex Phyloſopho. Non reiterantur. ꝶ. mutatiō naturali. §. Tūc nihil &c. Nā loquimur de reiteratione ex ſupernaturali uirtute facta. Vnde non eſt ad ꝓpoſitum illud phyloſophi, cū non attigerit ſupernaturalia huiuſmodi; ſiue reſpōdeatur iuxta primam expoſitionem ſui, ſiue iuxta ſecundā incipiētē in textu ly uel dicendū ꝙ aliquorū generabilium &c.

2m minor. Alia eſt humanitas reſurgētis ab ea, quā nunc habet. ꝶ. negatur iſta. §. ratio negationis aſſignat̃ in tex. ly q. ergo in reſurrectione idē numero corpus erit &c. Ad rōnes oēs ꝑ ordinem allatas in argumēto reſpōdetur, & ꝑ ordinē, in textu incipien

[Left outer margin:] Concl. *2. Mach. 12. Matt. 22. Luc. 14. Ioan. 5. Act. 17. 1. Cor. 15. Ad Phil. 3. Apoc. 20. &c. — In arg. 1. — Rńſio 1a.

[Marginal commentary, right:]

do à ly ſi aūt ꝓcedebat, ac ſi humanitas eſſet quædā &c.

3m cōcluſio 2a. In reſurrectione homo reſurgens non erit idem animal numero. ꝶ. negatur iſta. §. Non. n. uerū eſt: ꝙ anima ſenſibilis, et rōnalis, ſint diuerſæ in hoīe: et conſequenter, ꝙ anima ſenſitiua ſecūdum ſubſtantiā differat in homine ab intellectiua. Hinc eſt ꝙ ratio illa argumenti adducta optimè concludit tantum contra illos: qui ponunt animā ſenſibilē etc. ut in tex. uſq; in fin. 4m illa.

4 illatio cõcluſionis. Ergo &c.

a negatur illatio. S. Nõ enim eſt ſimilis ratio de ſtatua, & de homine, quæ aſſerebatur. Na ſtatua dupliciter poteſt conſiderari uel ſecundũ &c. ut in textu.

*Ariſt. li. 1. de Ala tex. 11.

APPENDIX.

Vil. p 5. Eccle. &c.

1 Ex articulo habes primo quomodo per rationem interimas hæreſim Trinitanorum (Prat. Triniarij) dicentiũ: ꝙ corpus corruptũ non contingit idem numero reſurgere. Item hæreſim Albanenſium, & Albigenſium (Prat. Albaneſes. Albigenſes.) dicentium animas humanas tranſire de corpore in corpus. Si enim idem numero homo reſurgit, (ut reuera ſurget) patet: ꝙ nõ tranſibunt animæ de corpore in corpus, ſed unaquęque in ſuum corpus.

¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, has meritò damnari à &c. ut q. 69. ar. 1. & 5. Item à &c. ut 1. par. q. 75. ar. 6. appen. 1. Itẽ à quæſtionis huius ar. 1. appen. Item à concil. Toletano 4. loquente ſic de Chriſto. Venturus eſt ad iudicium uiuorum & mortuorum. Cuius morte & ſanguine mũdati, remiſſionem peccatorum eſſ ſequuti ſumus; reſuſcitandi ab eo in die nouiſſimo in ea, qua nunc uiuimus carne. Hæc eſt eccleſiæ catholicæ fides. Hæc ibi. Nota ly cuius ſanguine mundati, & remiſſionem peccatorũ conſequuti; ꝙ hoc uel ex parte Xpi intelligitur tantum, uel etiam ex parte noſtri ſimul. Primo modo mũdati ſunt mali: ſecundo autẽ boni. Et quia concilium reſuſcitandos utroſque decernit, ideo dictum illud accipit utroque modo diuiſim tamen proportionaliter. Item à cõſtitutionibus Apoſtolicis authore clemẽte Papa, & martyre

Cap. 4. d. 44. q. 1. c. 6. clu. 1.

* Ariſt. 2. de Ala, tex. 9.

potentia ſenſitiua, cognoſcitur eius definitio, ſicut per formam accidentalem, quæ maximam partem confert ad cognoſcendum quod quid eſt, ut in primo de anima dicitur, poſt mortem ergo manet anima ſenſibilis ſicut, & anima rationalis ſecundum ſubſtantiam. Sed potentiæ ſenſitiuæ, ſecũdum quoſdam nõ manent, quæ quidem potentiæ cum ſint accidentales proprietates eorum, uarietates identitatem animalis totius auferre non poſſunt, nec etiam partium animalis, nec dicuntur potentię perfectiones, uel actus organorum, niſi ſicut principia agendi, ut calor in igne.

Ad qvartvm dicendum, quòd ſtatua dupliciter poteſt cõſiderari, uel ſecundum quòd eſt ſubſtantia quædam, uel ſecũdum ꝙ eſt artificiale quoddã, & quia in genere ſubſtantiæ ponitur ratione ſuæ materiæ, ideo ſi cõſideretur, ſecũdum quod eſt ſubſtantia quædam, eſt eadem numero ſtatua, quæ ex eadem materia reparatur, ſed in genere artificialium ponitur, ſecundum quod eſt forma, quæ accidens quoddam eſt, & tranſit ſtatua deſtructa, & ſic non redit, idem numero, nec ſtatua eadẽ numero eſſe poteſt, ſed forma hominis, ſcilicet anima, manet poſt diſſolutionẽ corporis, & ideo non eſt ſimilis ratio.

Articvlvs III.

Vtrum pulueres humani corporis ad eã partem corporis, quæ in eos diſſoluta eſt, per reſurrectionem redire oporteat.

Ad tertivm ſic proceditur. Videt ꝙ oporteat pulueres humani corporis in eã partẽ corporis, q̃ in eos diſſoluta eſt, per reſurrectionem redire. Quia ſm Philoſophũ in 2. de Anima, cut ſe habet tota anima ad totũ corpus, ita pars animæ ad partẽ corporis, ut uiſus ad pupillam, ſed oportet ꝙ poſt reſurrectionem corpus reſumatur ab eadẽ anima, b ergo oportet ꝙ partes etiam corporis reſumãtur ad eadem membra, in quibus eiſdem partibus animæ perficiantur.

2. Præterea, Diuerſitas materiæ facit diuerſitatem in numero, ſed ſi pulueres non redeant ad eaſdem partes, ſingulæ partes non reficientur ex eadem materia, ex qua prius conſtabant, ergo nõ erunt eędem numero, ſed ſi partes ſunt diuerſæ, & totum erit diuerſum, quia partes comparantur ad totum ſicut materia ad formam, ut patet in 2. Phy. ergo nõ erit idem numero homo, quod eſt contra ueritatem reſurrectionis.

3. Pręterea, Reſurrectio ad hoc ordinatur, quod homo operum ſuorum mercedem accipiat, ſed diuerſis operibus meritoriis, uel demeritoriis diuerſæ partes corporis deſeruiũt, h ergo oportet, quòd in reſurrectione quælibet pars ad ſuum ſtatum redeat, ut pro ſuo modo premietur.

Sed contra, Artificialia magis dependent ex ſua materia, quàm naturalia, ſed in artificialibus ad hoc quòd idem artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet quòd partes reducantur ad eundem ſitum, ergo nec in homine oportet.

Præterea. Variatio accidentis non facit diuerſitatem in numero, ſed ſitus partium eſt accidens quoddam, ergo diuerſitas eius in homine non facit diuerſitatem in numero.

Respondeo, Dicendum, quòd in hac queſtione differt cõſiderare quid fieri poſſit ſine idẽtitatis præiudicio; & quid fiet ut congruentia ſeruetur. Quantum ergo ad primum ſciendum eſt, ꝙ in homine poſſunt accipi diuerſę partes dupliciter. Vno modo diuerſę partes totius homogenei, ſicut diuerſę partes carnis uel diuerſæ partes oſſis. Alio modo diuerſæ partes diuerſarum ſpecierum totius heterogenei, ſicut os, & caro. Si ergo dicatur, ꝙ pars materię redibit ad aliam partem ſpeciei eiuſdem, hoc nõ faciet, niſi uarietatem in ſitu partium, ſitus autẽ partiũ uariatus, nõ uariata numerũ in totis homogeneis, & m ſic ſi materia unius partis redeat ad aliam, nullum prȩiudicium generabitur identitati totius; & ita etiam eſt in eadẽ

*Ariſt. li. 2. Phy.

uel b. 5. c. 2. Ipſe nos exorabit cum omnibus, qui à principio dormierũt tales quales modò ſumus præſenti figura, nil mancum habentes, nec corruptioni obnoxii, ſiquidem immortales reſurgemus. Hæc ibi. Vbi per ly tales quales modo ſumus, præſenti figura nil mancum habentes deſcribunt identitatẽ numeralẽ hominis reſuſcitandi. Item ab eiſdem ibid. in uerſibus ſybillæ, ſupra q. 75. ar. 1. uel 1. appen.

¶Tertio habes quo prædicta ſcripturarũ & patrũ p quibus idem numero hominem reſurrecturum inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Quartò uides: quò ex iis uieſſim Angelica doctrina, hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXIX. ART. III.

Conc. 1a. Si materia unius partis homogeneæ redeat ad aliã partẽ homogeneã, nullũ præiudiciũ generabitur identitati totius. ſ44

¶NOT. Hoc eſt, ſi pulueres, in quos diſſoluta eſt caro inferioris brachij quò ad ſupremam partem, redeant ad carnẽ brachij eiuſdem, ſed ad inferiorẽ partẽ: propter hoc non fit, ꝙ brachium illud non ſit idem numero, q̃d erat prius (ut patet conſideranti.

*Aſ. refert

¶PROB. Quia uariatio materiæ ex una parte ad aliã eiuſdem ſpeciei homogeneam non facit, niſi uarietatem partiũ in ſitu: & uariatio ſitus partium non uariat ſpeciem totius homogenei.

¶NOT. Sicut patet in exemplo adducto de brachio. Ex eo. n. quòd materia, quæ ante reſurrectionem in pulueres erat in ſuperiori parte brachij poſt reparationem ex pulueribus eſt in parte inferiori, uariatur quidem ſitus illius materiei ...

ut de ſe patet, nō tamē uariatur identitas totius corporis brachij, A gulæ partes pulueris ad ſingulas partes earum rerum, quæ reſolutæ ſunt in eas. Vt igitur non tantum reſurrectio numeralis, quæ eſt de neceſſitate fiat, ſed etiam ut omnes congruentia adſit; ſingulæ ſingulis correſpondebunt, non tantum in ſpecie & numero, ſed etiam in ſitu, hoc eſt pars pulueris, quæ erat oculus, non tantum redibit ad eſſe oculum ſed etiam ad ſitū ſitum ubi erat prius puta ſi erat in ſuperiori parte oculi, reponetur in ſuperiori, ſi in inferiori & ſic de cæteris. Si tamen non ſeruaretur ſitus prædictus; adhuc nihil deperiret de neceſſitate identitatis reſurgentiū.

quoniam & pars ſuperior & inferior eſt eadem numeraliter carnis & brachium.

¶CONCL. 2ª. Si materia unius partis redit ad aliam partem alterius ſpeciei, tunc de neceſſitate uariatur, non ſolū ſitus partium, ſed & identitas totius. Si tota materia, aut aliquid, quod erat de ueritate naturæ in una, transferatur in aliam.

¶PROB. Quia per ſupponitur tanquā clara ex terminis.

¶NOT. Et merito. Nam ſi hic puluis erat os, & poſtmodū rediret caro, patet q uariatur ſpecies rei ergo à fortiori & numerus. Vtcunque deficeret in oſſe illud, quod erat de materia oſſis: quia quanto plus apponitur de illis pulueribus, q erant prius de ueritate oſſis ad carnē, tāto magis deficit de eſſe illo. Sic ergo duplex inconueniens ſequeretur ex oppoſito concluſionis dato: primū eſt uariatio identitatis partium: 2m eſt diminutio naturæ ſtatum.

¶Exam. Ly ſitū tota materia, aut aliquid quod erat &c. Per hoc inſinuat D. Thomas, q ad identitatem huiuſmodi partium requiruntur duo ſimul. Primum, q ille puluis fuerit os: & 2m, q debeat de ueritate naturæ humanæ debito rediret, uel ſecundū totum, uel ſecundum partē. aliter enim uariatur illud, quod debet eſſe de ueritate humanæ naturæ. Ergo per hoc conſequēter ab

plo, quod ponitur in litera, * quia ſtatua non redit eadem numero ſecundum formam, ſed ſecundum materiam, ſecundum quam eſt ſubſtantia quędam; ſic autem ſtatua eſt homogenea, quamuis non ſecundum formam artificialem. Si [p] autem dicatur, quòd materia unius partis redit ad aliam B partem alterius ſpeciei, ſic de neceſſitate uariatur non ſolum ſitus partium, ſed etiam idoneitas earum; † ſi tamen tota materia aut in una quod erat de ueritate humanę naturę aliquid † in alia transferatur non autem ſi aliqd, quod erat in una parte ſuperfluū transferatur in aliam: * ablata autem identitate partium, aufertur identitas totius, ſi loquamur de partibus eſſentialibus, non antē C de accidentalibus, ſicut ſunt capilli, & ungues, de quibus uidetur loq Aug. * Et ſic patet qualiter tranſlatio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non. Sed loquendo [u] ſecundum congruentiam, magis probabile eſt, q etiam ſitus partium idem ſeruabitur in reſurrectione; præcipuè quantū ad accidentales, & organicas, quamuis fortè non quantū ad ac D accidentales, * ſicut ſunt ungues, & capilli.

Ad primum ergo dicēdum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & nō de partibus ſimilibus.

Ad secundum dicendum, quòd ſitus diuerſus partium non facit diuerſitatē in numero, quāuis eā faciat diuerſitas materiæ.

Ad tertium dicendum [x] q operatio propriè loquēdo, nō eſt partis, ſed totius; unde præmiū nō debetur parti, ſed toti.

QVAESTIO LXXX.

Deinde conſiderandū eſt de integritate corporum reſurgentium.

Circa quod quæruntur quinque.

Primo, Vtrum omnia membra corporis humani in ipſo reſurgant.

Secundo, Vtrum capilli, & ungues.

Tertio, Vtrum humores.

Quarto, Vtrum totū id, quod fuit in eo de ueritate humanæ naturę.

Quinto, Vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

Articvlvs I.

Vtrum omnia mēbra humani corporis reſurgant.

Ad primum ſic proceditur. Videtur q non omnia

¶PROB. Quia patet ex ſe, & ex dictis.

1m illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. conceditur, quò ad partes organicas, §. ut ex dictis. Tunc nihil &c. Nā philoſophi authoritas de his etiā procedit, ut patet in eo dicēte ly ut uiſus ad pupillā.

2m ꝯ maiori.

Diuerſitas materiæ. ℞. non diuerſitas ſitus. §. ut ī tex. patet.

¶NOT. Ad intelligendum, illam maiorem argumenti. ſ. diuerſitas materiæ facit diuerſitatem numero recurre ad ea, quæ dicta & annotata ſunt circa ſecūdā concluſionē in corp. & ſecundū q opus eſt, applica hic, ne repetitio fiat.

3m illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam præmiū nō propriè debetur parti, ſed toti propter rationē allatam in tex.

¶Corollarium. Si ergo totus homo reſurgat idē numero, ſufficit hoc ad recipiendum præmiū pro operibus per quaſcunque partes factis; licet in ſeparatis ſeis partibus per reſurrectionē non ſeruatus eſſet ordo ſitus illarum.

oppoſitis inſinuat, q ſi illud ſecūdū deſit. i. q de neceſſitate ueritatis naturæ humanæ non debeat redire ad os; tunc ſi redeat ad carnē ſupplendā nulla eſt uariatio quo ad præiudicandum ueritati naturæ humanæ. Aliud enim eſt aliquid de eſſe alicui, & aliud eſt ex aliquo ſuperfluo ſuppleri aliquid in alio. Poterit ergo, ſine offenſa integritatis abeuntes, pars pulueris, quæ prius erat os, poni ad carnem pro ſupplemento, ſi in reſurrectione inueniatur ſuperflua oſſi.

¶CONCL. 3ª. Ablata identitate partium, aufertur identitas totius; ſi loquamur de partibus eſſentialibus: non autem de accidentalibus.

¶PROB. Quia ſupponitur clara, pro utraque parte.

¶NOT. Et meritò. Et quidē quo ad primā partē, quia ſicut totū reſultat ex partibus, & partibus ablatis aufert totum, ita identitas totius eſt ex identitate partiū, & illa ablata, aufertur & illa. Quò ad ſecundā uerò partem ly ſi loquamur &c. patet à ſimili. Nam, ſicut accidens adeſt, & abeſt præter ſubiecti corruptionem (ex prædicabil.) ita identitas, ſeu uariatio accidentalis poteſt adeſſe, uel abeſſe abſque præiudicio identitatis ſubiecti.

¶CONCL. 4ª. Secundū congruentiam, magis probabile eſt, q & ſitus partiū idem ſeruabitur in reſurrectione, præcipuè quantum ad partes eſſentiales & organicas, quamuis forte nō, quantum ad accidentales.

¶NOT. Sicut partium licet (iuxta concluſiones præmiſſas) nō uaries identitatem de neceſſitate: tamen quandam incongruentiam uidetur afferre, ex eo q totalitas non correſpondeſet, ſin

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas: meritò inſinuatū à &c. utar. 1. appen. q pulueres humani per reſurrectionem redibunt ad partē corporis ſpecie: prius habitæ ita q pulueres carnium ad carnes, oſſium ad oſſa, neruorum ad neruos, & ſic de alijs. Authoritates enim illæ, quę pro hac reſurrectionem fieri ad idem numerò corpus, & q homo idem numero reſurget, probant etiam præſens inſtitutum. Nō enim totum eſſet idem niſi & partes (ut dictum eſt in corp.) & conſequenter identitatem partium probat, quodcunque probat identitatem totius.

¶Secūdò hēs quò per rationē prędicta ſcripturarū, pro quā, to q diximus inſinuans, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Tertiò uides, quomodo ex ipſis ultiſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXX. ART. I.

CONCL. 1ª. Oportet hominem perfectum reſurgere.

¶PROB. Quia oportet ut reſurgat homo, qui eſt corpus

Margin notes: Li. 4. ſéc. d. 14 § 8. poſt me. — * Lib. 22. de Ciuit. Dei c. 19. to. 5. — Cōgruentia, quæ in reſurrectu diuenies. — Tho. 4. d. 44 q. 1. ar. 11. 8. q. 1. & ſeq. ro. cil. Late. ſub inno. 3. c. 4. — Vid. pro S. Eccleſ. &c.

hois ſecũdũ proportionem animæ totaliter correſpondeat (ſ. tũm non reſurgat niſi ſecundum ordinem, quem habet ad animam.)

¶NOT. Tunc corpus ſecundum proportionam correſpõdet totaliter animæ; quãdo tot partes habet corpus, quot potentias habet anima ad perficiendum illas. Verbi gratia. Quia anima habet potentias ad uidendum, & audiendum olfaciendum, tangẽdum guſtandũ &c. Ideo corpus hominis, cui deeſſet pars receptiua uiſus non eſſet perfectum. Sic diſcurrendum de omnibus, & ſingulis, tũ exterioribus, tum interioribus, corporis partibus. Vult ergo dicere iſta concluſio illud idem, quod ſequens magis explicabit.

¶CONCL. 2ª. Oportet quòd omnia mẽbra, quæ nunc ſunt in corpore hominis, in reſurrectione reparentur.

¶Examen. Ly in corpore hominis. Scilicet perfecto. Nam corpus alicuius hominis eſt nunc imperfectum, puta illud à quo abſciſſa eſt manus, uel cui erũt ſunt oculi, uel huiuſmodi.

¶PROB. Quia patet ex concluſione prima.

*Deut 32. ¶NOT. Vt dicamus ſia in forma. Oportet hominem perfectum reſurgere: ergo oportet ꝙ oĩa membra, quæ nunc ſunt in corpore hominis, reparentur.

*Ariſt. II. 2. tex. 36.

1ᵀ ꝺ maiori.

Remoto fine. ℞. quo cunque: non, aliquo uũ §. Tunc nihil tõtra Licet.n. in reſurrectione remoueatur finis genitalium ad generandum (ut arguitur:) tamen adhuc remanebit duplex illorum finis. ſ. ut perfectum eſſe teneant. & ut ſapientiam Dei repræſentent: ut ex textu ſum marie colligitur.

¶NOT. Ad hoc ergo ut aliqua res nõ dicatur eſſe fruſtra ſufficit, quòd unus

membra corporis humani reſurgent. Remoto enim [h] fine, fruſtra reparatur id, quod eſt ad finem, finis autem cuiuslibet mẽbri eſt eius actus, cum ergo nihil fruſtra fiat in operibus diuinis, & quorũdam membrorum uſus poſt reſurrectionem non competat homini, præcipue genitalium, quia tunc neque nubẽt, neque nubẽtur, ergo uidetur ꝙ nõ omnia membra reſurgent.

2 Præterea, Inteſtina quædam membra ſunt: ſed non [i] reſurgũt, G plena enim reſurgere non poſſunt, quia immunditias cõtinẽt, nec uacua, quia nihil eſt uacuũ in natura, ergo non omnia membra reſurgent.

3 Præterea, Ad hoc corpus reſurget ut ꝓmiet de opere qđ anima per ipſum geſſit: ſed membrum propter furtum amputatum ei, qui poſtea pœnitentiam agit. & ſaluatur, non poteſt in reſurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatum non eſt, nec de malo, quia pęna membri in pœnam hominis redundaret, ergo non omnia membra reſurgent cũ homine.

SED CONTRA, Magis pertinent ad ueritatem humanæ naturæ alia membra, quàm capilli, & ungues, ſed iſta reſtituentur homini in reſurrectione, ut in litera dicitur, ergo multo fortius alia membra.

Præterea, Dei perfecta ſunt opera: *ſed reſurrectio opere diuino fiet, ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut dicitur in ſecundo *de anima, Anima ſe habet ad corpus non ſolum in habitudine formę, & finis, ſed etiam in habitudine cauſæ efficientis. Eſt.n. comparatio animæ ad corpus ſicut comparatio artis ad artificiatũ, ut dicitur i 3. de animalibus, quicquid autem explicitè in artificio oſtenditur, hoc totum implicitè, & originaliter in ipſa arte cõtinet ſimiliter ẽt quicquid in partibus corporis apparet, totum originaliter, & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non eſſet pefectũ ſi artificiato aliquid deeſſet eorũ quæ ars cõtinet, ita ꝓ nec homo F poſſet eſſe perfectus, niſi totum, quod in anima implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur, nec etiã corpus animæ ad plenum proportionaliter reſponderet. cum ego oporteat in reſurrectione corpus hominis eſſe animæ totaliter correſpondens, quia non reſurget niſi ſecundum ordinem, quem habet ad animam rationalem, [m] oportet etiam hominem perfectum ſurgere, [n] ut pote qui ad ultimam G perfectionem conſequendam reparatur; [p] oportet etiã quòd omnia membra, quæ nunc ſunt in corpore hominis, in reſurrectione reparentur. [q]

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd membra poſſunt dupliciter conſiderari in comparatione ad animam, uel ſecundum habitudinem materiæ ad formam, uel ſecundum habitudinem inſtrumenti ad agentem; eadem H enim eſt comparatio totius corporis ad totam animam, & partium ad partes, ut dicitur in 2. *de Anima. Si ergo membrum accipiatur ſecundum primam comparationem, finis eius non eſt operatio, ſed magis perfectum eſſe ſpeciei, quod etim poſt reſurrectionem requiretur. Si autem accipiatur ſecundum ſecundam comparationem, ſic finis eius eſt operatio; nec tamen ſequitur ꝙ I quando deficit operatio, quòd fruſtra ſit inſtrumentum, quia inſtrumentum non ſolum ſeruit ad exequendam operationem agentis, ſed ad oſtẽdẽdam uirtutẽ ipſius. Vnde oportebit, quòd uirtus potentiarum animæ in inſtrumentis corporeis demonſtretur, et ſi nunquam in actum prodeât, ut ex hoc ꝯmendet Dei ſapiẽtia.

AD SECVNDVM dicendum, quòd inteſtina reſurgent in corK pore, ſicut ⁊ & alia membra & plena erunt nõ quidem turpibus ſuperfluitatibus, ſed nobilibus humiditatibus.

AD TERTIVM Dicẽdum, quòd actus quibus meremur, non ſunt propriè loquendo, manus, uel pedis, ſed totius hominis: ſicut ⁊ & operatio artis non attribnitur ſcientiæ, ſed artifici ut *principio, quamuis ergo membrum, quod ante pœnitentiam eſt mutilatum, non ſit cooperatum homini in ſtatu illo, quo gloriam promeretur; tamen ipſe homo meretur, ut totum præmietur, qui ex toto quod habet Deo ſeruit.

finis remaneat, etiã quod omnes alij remouarentur. Hoc et dictum eſt ſuperius, & declaratum diffuſè. q. 76.

2ᵐ ꝺ minori.

Inteſtina non reſurgunt. ℞. negatur iſta §. Ad probationem dicitur ꝙ ut in textu.

3ᵐ minor.

Membrum propter furtum amputatum ei, qui poſtea pœnitentiam agit & ſaluatur, non poteſt in reſurrectione remunerari. ℞. negatur iſta §. Et ratio eſt, quia ad remunerationẽ ſufficit, quòd homo mereatur. Cũ enim ipſe ex toto qđ habet diligat ſeruire Deo; meretur præmiari ſecundũ partes quæ nũc ſibi debetẽtur. Vide rationem prædictorum in textu.

¶NOT. Præmium correſpondet merito; & meritum magis penſatur ex cor. de lacientis, quam ex opere ſecundum ſe. Vnde & Abraham dicitur tantum meruiſſe in matrimonium, quantum Ioãnes in uirginitate 2. 2. q. 152 ar. 4. ad 1ᵐ. licet quantum eſt ex opera ſecundum ſe magis multum meruerit Ioannes, quã Abraham; cũ uirginitas pręponderat matrimonio. Cũ itaque ſeruit Deo aliquis cæcus, ſeu elinguis intendens ſeruire ei & per miniſterium linguæ & oculorum, ſi tales partes haberet, & dolat ſe non habere illas ad hoc, ut Deo ſeruiat pluribus membris: iam talis, ut patet, ſeruit Deo etiã oculis et lingua in deſiderio ſuo. Et eum

*Ariſt. II. 2. tex. 9.

Qđo mareat quia præmiari à Deo, et ſecundũ illa, quæ non hẽt ad extra.

*Aliàs in ſtrumẽto

cum meritum ex anima megie, ut dictum eſt, perſecur quàm A ex opere exterior: patet quòd homo hic meretur remuneretur non tantum in alijs partibus, quibus actualiter extra ſeruiuit Deo, ſed etiam in partibus his ſcilicet de lingua & oculis quibus Deo ſeruiuit in uoto. Hoc intendit textus hic. dum dicit ly tamen ipſe homo meretur, ut totum præmietur, qui ex toto quod habet, Deo ſeruiuit.

APPENDIX.

1 Vill. p. S. Eccl. &c. EX articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas, mentò inſinuatum eſſe à fortiori per Luc. 21. quod omnia membra humani corporis reſurgent: & ſic. Capillus de capite ueſtro non peribit. Hæc ibi. Si enim tam minimū quid in reſurgente non peribit, patet: quod multo magis per hoc oſtenditur, quod membra nulla corporis peribunt. Item per pſal. 33. ubi de iuſtis dicitur. Cuſtodit dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur. Itē per 1. Regum. 2. Pedes ſanctorum ſuorum ſeruabit. Hæc ibi. Ex quibus, ergo mentate, ut nunc ſupra. Cum autem audis, hæc dici de ſanctis quò ad reſurrectionem; intellige & de malis, quò ad illā. Conformabuntur. n. utriq; Chriſto, qui in reſurrectione reaſſumpſit omne, quod ad humanæ naturæ integritatem pertinebat. 3. par. q. 54. ar. 3. quò ad uitam naturæ: licet ſolum boni quò ad uitam gloriæ ſupra. q. 75. ar. 2. ad 3m. & q. 76. ar. 1. ad 4m. Item per conſtitutiones Apoſtolicas authore Clemente Papa & martyre, lib. 5. cap. 8. Excitabit nos omnipotens Deus uirtute ſua, nil mancum habentes: quia mundus totus manu Dei continetur. Capillus, inquit, ex capite ueſtro non peribit. Hæc ibi.

Ariſt. li. 3. de anima text. 66.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrū, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

3 ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum capilli & ungues reſurgent in humano corpore.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd capilli, & ungues non reſurgent in corpore humano, quia ſicut capilli, & ungues ex ſuperfluitatibus cibi generantur, ita vrina, & ſudor, & aliæ ſuperfluitates, uel fæces, ſed hæc non reſurgent cum corpore, ergo nec capilli, & ungues. B

2 Præterea, Inter alias ſuperfluitates, quæ ex cibo generantur, maxime accedit ad naturæ humanæ veritatem ſemē, quod eſt ſuperfluum, quo indigetur, ſed ſemen nō reſurget in corpore hominis, ergo multo minus capilli, & ungues reſurgent. C

3 Præterea, Nihil eſt perfectum anima rationali, quod nō ſit pfectum anima ſenſibili; ſed capilli, & vngues non ſunt perfecti anima ſenſibili, quia eis non ſentimus, ut dicitur in 3. de anima, ergo cum non reſurget corpus humanum niſi propter hoc, quod eſt perfectum ab anima rationali, uidetur quòd capilli, & ungues non reſurgent. D

SED CONTRA, eſt quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite veſtro non peribit.

Præterea, Capilli, & ungues ſunt dati in ornamentum hominis: ſed corpora hominum præcipue electorum debēt reſurgere cum omni ornatu, ergo debent reſurgere cum capillis.

RESPONDEO, Dicendum, quòd anima ſe habet ad corpus animatum, ſicut ars ad artificiatum, & ad partes eius, ſicut ars ad ſua inſtrumenta: unde & corpus animatum organicum dicitur: ars autem vtitur inſtrumentis ad operis intenti executionem, & hæc inſtrumenta ſunt de prima intentione artis. Vtitur etiam alijs inſtrumentis ad conſeruationem principalium inſtrumentorum, & hæc ſunt de ſecunda intentione artis, ſicut ars militaris utitur gladio ad bellum, & uagina ad gladij conſeruationem, & ita in partibus corporis animati, quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, ſicut cor, hepar, manus, & pes, quædam autem ad conſeruationem aliarum partium, ſicut folia ſunt ad cooperturam fructuum, ita etiam capilli & ungues ſunt in homine ad cuſtodiam aliarum partium unde ſunt de ſecunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima, & quia homo reſurget in omni perfectione ſuæ naturæ, propter hoc oportet, ut capilli, & ungues reſurgant in ipſo. E

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd illæ ſuperfluitates expelluntur à natura quaſi ad nihilum utiles, unde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem eſt de illis ſuperfluitatibus, quas natura ſibi retinet ad generationem capillorum, & unguium, quibus indiget ad membrorum conſeruationem.

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſemine non indiget ut ad perfectione indiuidui, ſicut capillis, & unguibus: ſed ſolum ad perfectionem ſpeciei.

AD TERTIVM dicendum, quòd capilli, & ungues nutriuntur, & augentur, & ſic patet quod aliquam operationem participant, quod non poſſet eſſe niſi eſſent partes aliquo modo ab anima perfectæ: & quia in homine non eſt niſi una anima, ſcilicet rationalis, conſtat quòd ab anima rationali perfecta ſunt, quamuis non uſque ad hoc quòd operationem ſenſus participent, ſicut nec oſſa, de quibus cōſtat, quòd reſurgent, & quòd ſunt de integritate indiuidui.

QVÆST. LXXX. ART. II.

CONCL. 1a. Capilli & ungues ſunt de ſecunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima. 546

¶PROB. 1. Quia anima utitur capillis et vnguibus ad conſeruationem aliarū partium (patet ex exemplo de folijs reſpectu fructuum.) 2. Quia (ly quemois &c.) anima non utitur his ad operationes ſuas exequendas (ſicut corde, hepate, manu, pede &c.)

¶Corollarium. Ergo ex probationis his facile habetur diffinitio eorū, quæ ſunt de prima, et de ſecunda intentione naturæ: quod perfacilè uidebis, maximè adiuncto textu. concl. m

CONCL. 2a. Oportet: quòd capilli & ungues reſurgant in homine.

¶PROB. Quia homo reſurget in omni perfectione ſuæ naturæ (patet ex articul. primo.) concl. p

¶Examen. Ly perfectione ſuæ naturæ. Scilicet indiuiduali habēte formam determinatam: ut ex ad ſecundum, &c. artic. 3. corp. colligitur. Sic & infra, ar. 5. huius q. ad 1.

1m de maiori

Ita. R. quantum ad generatione non quantum ad eſſe utile. S. Tunc nihil &c. Non enim omne quod generatur ex ſuperfluitatibus, eſt ſuperfluum: ſed aliquod ſic, ut vrina, & aliquid non, ut capilli.

2m illatio cōclusionis. Ergo &c.

R. negatur illatio. S. Nam aliud eſt loqui de pertinente ad perfectionem ſpeciei, aliud de pertinente ad perfectionem indiuidui: & concluſio ſecunda loquitur tantum de pertinentibus ad perfectionem indiuidui, ut in examine ante ad primum.

3m maior. Nihil eſt perfectum anima rationali, quod non ſit perfectum anima ſenſibili. R. negatur iſta S. Ratio eſt. quia anima rationalis perficit aliquas partes uſq; ad hoc, quòd perfectioné ſenſus participāt, ut ſunt manus, pedes &c. huiuſmodi, al. [illegible]

aliquas verò perficit, ſed non uſq; ad hoc, q; ſenſum habeant, ut ſunt oſſa. In ſignũ autem huius, quòd capilli & vngues perficiantur ab anima rationali, eſt, quòd nutriuntur, & angentur.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. 1 EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas, meliùs inſinuatum directè à ſcripturis & patribus quòd capilli & vngues reſurgent in homine: & ſic, ut art. 1. appen. Vide ibi, quoniam authoritates illæ utrunq; propoſitum concludunt, ſed illud à fortiori, hoc directè.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta patrũ & ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & teneas.

3 ¶ Tertiò videas, quomodo ex ijs vicißim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXX.

ART. II.

547 *In lib. de ſpirit. & anima, c. 11. ante med. t. 3. CONCL. 1ª. Quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in reſurgente, hoc totum reſurget.

¶ Examen. Ly in reſurgente. Hoc dicitur ad differentiam uiuentium in præſenti uita. Hic enim pertinent aliqua ad integritatem, uel quaſi integritatem, naturę humanæ; ut ſemen, urina, ſudor, & aliæ ſuperfluitates, & fæces: quæ ibi in reſurgente ad eius integritatem non pertinebunt, ex art. 2. ad 1m. & ad 2m.

¶ PROB. Quia patet ex prædictis. art. 3. & 1.

concl. m CONCL. 2ª. Humiditatũ, quæ ſunt in recedendo à perfectione huius indiuidui, nulla reſurget.

*art 1. & 2. huius quæ. tot. ¶ Examen. Ly quæ ſunt in recedendo &c. Vt declaratur in text. Et ſumitur du-

ARTICVLVS III.

Vtrum humores in corpore reſurgent.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod humores in corpore non reſurgent: nam primo Corinth. 4. dicitur.h Caro, & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt: ſed ſanguis eſt principalior humor h, ergo non reſurget in beatis, qui regnum Dei poſſidebunt, & multo minus in alijs.

2 Præterea, h humores ſunt ad reſtaurationem deperditi: ſed poſt reſtaurationem nulla deperditio fiet, ergo corpus non reſurget cum humoribus.

3 Præterea. Illud, quod eſt in uia generationis in corpore humano, nondum eſt ab anima rationali perfectum: ſed humores adhuc ſunt in uia generationis, quia ſunt in potentia caro, & os, ergo h nondum ſunt perfecti anima rationali: ſed corpus humanum non habet ordinem ad reſurrectionem, niſi ſecundum quòd eſt anima rationali perfectum, ergo humores in eo non reſurgent.

SED CONTRA eſt, quia, quod eſt de conſtitutione corporis humani reſurget in eo: ſed humores ſunt huiuſmodi, vt patet per Augu.* qui dicit, quòd corpus conſtat ex membris officialibus, officialia ex conſimilibus, conſimilia ex humoribus, ergo humores reſurgent in corpore.

Præterea, Reſurrectio noſtra erit conformis reſurrectioni Chriſti: ſed in Chriſto reſurrexit ſanguis, aliàs nunc vinum non tranſſubſtantiaretur in ſanguinem eius in ſacramento altaris, ergo & in nobis reſurget ſanguis, & eadem ratione alij humores.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m quicquid pertinet ad integritatem humanæ naturæ in reſurgente, hoc totum reſurget * ratione prædicta; unde oportet quòd illa humiditas corporis reſurgat in homine, quæ ad integritatem humanæ naturæ pertinet. Eſt autem in ho-
F mine triplex humiditas: quædam enim humiditas eſt in recedendo à perfectione huius indiuidui, uel quia in via eſt corruptionis, & à natura abijcitur, ſicut urina, ſudor, & ſanies, & huiuſmodi, uel quia à natura ordinatur ad conſeruationem ſpeciei in aliquo indiuiduo, ſiue per actum generatiuæ, ſicut ſemen, ſiue per actum nutritiuæ, ſicut lac, & p nulla talium humiditatum
G reſurget q, eo quòd non eſt de perfectione indiuidui reſurgentis. Secunda humiditas eſt, quæ nondum peruenit ad ultimam perfectionem, quam natura operatur in indiuiduo, ſed eſt ad illam ordinata à natura, & hæc eſt duplex: quia quædam eſt, quæ habet aliquàm formam determinatam, quæ continetur inter partes corporis, ſicut r ſanguis, & alij tres
H humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur, ſed tamen habent aliquas formas determinatas, ſicut, & aliæ partes corporis, & ideo reſurgent cum alijs partibus corporis s, quædam vero humiditas eſt in uia tranſeundi de forma in formam, ſcilicet de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non reſurget, quia poſt reſurrectionem partes corporis ſingulæ in ſuis formis ſtabilientur, ut una in aliam non tranſeat, & ideo *nõ reſurget illa humiditas, quæ eſt in ipſo actu tranſeundi de forma in formam t. Hæc autem humiditas poteſt in duplici ſtatu accipi: uel ſecũdum quòd eſt in principio tranſmutationis, & ſic vocatur res illa, ſcilicet humiditas, quę eſt in foraminibus paruarum uenarum, uel ſecundum
X quòd eſt in progreſſu trãſmutationis, & incipit iam dealbari, & ſic uocatur* cambium, in neutro autem ſtatu reſurget. Tertiũ autem genus humiditatis eſt qđ iam peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iam eſt dealbata, & incorporata mẽbris, & y hæc uocatur gluten, & cum hæc ſit de ſubſtantia membrorum, etiam reſurget ſicut, & membra u.

plici differentia: ibidem.

¶ Ly huius indiuidui. Ad differentiam qualiſcunque alterius. Et hoc dicitur propter lac, qui ordinatur ad nutritionẽ alterius indiuidui, & non huius lactantis.

¶ PROB. Quia nulla talium humiditatum eſt de perfectione indiuidui reſurgentis (ut artic. 2. ad 1m. & ad 2m. patet.) concl. p

CONCL. 3ª. Sanguis, & alij tres humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur reſurgent cũ alijs partibus corporis.

¶ Examen. Ly & alij tres humores. Hi ſunt ſcilicet, flegma, fel, flauum idest colera, fel nigrum .i. melancholia.

¶ Ly quos natura ordinat. Scilicet dupliciter. Ordinat .n. eos ad hoc, ut generent illa: & ordinat ad hoc aliud, ut illa generata cum reliquo corporis ex eis temperamentum recipiant. His enim quatuor humoribus naturam carnis temperari ars medicinę teſtatur. concl. ſ

Propter dun regnũur humores in corpore.

¶ PROB. Quia ſanguis, cũ alijs tribus, habet formas determinatas, ſicut etiam aliæ partes corporis.

¶ *Corellarium:* Aut ergo nullę partes corporis reſurgerent, qđ eſt contra articulos præmiſſos; aut iſti humores ſimul cum eis reſurgent. Nam de ſimilibus idem eſt iudicium: & prædicta omnia ſimilia ſunt in eo, quòd ſingula habent aliquã formam determinatam. concl.

CONCL. 4ª. Illa humiditas, quæ eſt in ipſo actu tranſeundi de forma in formam, non reſurget. *Al. ref.

¶ PROB. Quia poſt reſurrectionem partes corporis ſingulæ in ſuis formis ſtabilientur, ut una in aliam non tranſeat. concl.

¶ NOT. Et hoc quia omnia corpora reſurgentia tam bonorũ, quàm ma-

10. um

Mitum erunt incorruptibilia: & ultra hoc, ceſſantecetiam motu A cœli omnes etiam alij motus ex eo dependentes ceſſabunt. q. 78. ar. 1. corp. & ar. 2. corp.

CONCL. 5ª. Gluten reſurget ficut & membra.

¶Examen. Ly gluten. Quid ſignificet hoc patet in tex.

¶PROB. Quia gluten eſt de ſubſtantia membrorum.

¶Corollarium. Aut ergo membra nō reſurgent, quod eſt cōtra art. 1. aut gluten etiam reſurget.

1ᵐ ex Apoſtolo. Caro & ſanguis. s. R. i. opera uel peccati, uel animalis uitæ: non autem ſubſtantia carnis aut ſanguinis. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nam concluſio loquitur de ſubſtantia humorum illorum.

Epi. 146. declinando ad fi. tom. 2.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd caro, & ſanguis in uerbis illis Apoſtoli non accipiuntur pro ſubſtantia carnis: ſed pro operibus carnis, & ſanguinis, q̄ ſunt opera peccati, vel opera animalis vitæ, ᶻ uel ſecundū q̄ dicit Auguſt.ᵞ in Epiſt. ad Cōſentium: Caro, & ſanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne, & ſāguine. Vnde, & ſubditur in uerbis Apoſtoli. Neque corruptio incorruptionem. B

AD SECVNDVM dicendum, quòd ſicut membra ſeruientiā generationi erunt poſt reſurrectionem ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem, quæ nunc exercetur per membra illa; ita, & humores erunt in corpore non ad reſtaurationem deperditi: ſed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad uirtutis naturalis oſtenſionem. C

¶NOT. Ex hoc reſponſio, per contextū Apoſtoli ly neque corruptio incorruptionem appr obato, reijcitur efficaciter hæreſis Cerinthi (Prat. Cerinthiani.) dicentis poſt reſurrectionē homines futuros in voluptate mundi, ſiū concupiſcentijs, & libidine.

Art. 1. ho. his q. ad 1.

Item illatio cōcluſionis. Ergo &c. s. R. conceditur illatio, ſtando in ſenſu Apoſtoli. §. Nam per carnem, & ſanguinem intelligit corruptionem, quæ nunc dominatur in eis.

¶NOT. Illa corruptio nunc in eis dominans eſt tranſitus, ſiue tranſmutatio de una forma in aliam, puta de forma humorum in formam membrorum, ut in cor. & appellatur quidā fluxus & reſſiuus materialiter factus ar. 4. corp. ibi. tertia autem opinio quantum ad al qu d differt &c. & talis corruptio ſiue homiditas in tali corruptione exiſtens non reſurget, ut in 4ª. concl. corp.

AD TERTIVM dicendum, q̄ ſicut elementa ſunt in uia generationis reſpectu corporū mixtorum, quia ſunt eorum materia, non autem ita quòd ſemper ſint in tranſeundo in corpore mixto; ita etiam ſe habent humores ad membra: & propter hoc ſicut elementa in partibus vniuerſi habent formas determinatas, ratione quarum ſunt de perfectione vniuerſi, ſicut & corpora mixta, ita etiam humores ſunt de perfectione corporis humani, ſicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tantam perfectionem, ſicut D aliæ partes: nec elementa habent ita formas perfectas ſicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuerſi à Deo perfectionem conſequuntur non æqualiter, ſed ſecundum ſuum modum vnumquodque; ita etiā humores aliquo modo perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo ſicut partes perfectiores.

2ᵐ maior. Humores ſunt ad reſtaurationem deperditi. & & ad integritatem humanæ naturæ, & ad oſtenſionem uirtutis naturalis. § Tunc nihil &c. Licet enim non reſurgant propter reſtaurationem deperditi (ut arguitur:) reſurgent tamen, propter alia duo.

¶NOT. Vide ar. 1. ad primum, ut melius uiciſſim ad huiuſmodi reſponſiones intelligendas iuuari poſſit.

3ᵐ de concluſione. Humores nondum ſunt perfecti anima rationali. R. ſecundū q̄ ab ea perficiantur partes maiores corporis: non autem abſolutè. § Sicut enim partes omnes uniuerſi à Deo &c. ut in tex. Tunc nihil &c. Nam ad rationē reſurrectionis ſufficit, q̄ reſurgens ab anima rationali perficiatur, non ſecundum hunc uel illum modum determinatum, ſed ſecundum aliquem modū. Vide ar. 1. ᵐ ad 3ᵐ.

APPENDIX.

EX articulo habet. ¶Primò: q̄d ꝓ cōnē oſtendat, melius inſinuatum tanq̄ à fortiori, per Luc. 21. q̄ humores reſurgent in corpore: & ſic. Capillus de capite ueſtro nō peribit. Hæc ibi. Per hoc enim innuitur, q̄ illa, quæ maiorem habent perfectionē ab aīa rōnali, quàm capilli, multò magis non peribunt in reſurrectione. Ad hanc enim reſurrectionem applicanda eſt illa authoritas, ut fit à conſtitutionibus Apoſtolicis authore Clemēte Papa & martyre li. 5. c. 8. 1 ē à &c. ut ar. 1 & 2. appē Authoritates enim ibi allegatæ propoſitū præſens aliquo mō concludunt, ut uidere eſt applicanti. Ex hoc tū, q̄ authoritate. Ilę ponunt humores reſurrecturos in corpore, caue, ne aliquam corruptibilitatem corporibus reſurgendis immiſceas: propterea q̄ uides in præſenti alterationes, multaſq; corruptiones ex humoribus in corpore exiſtentibus generari. Nam ſicut uirtute diuina reſurrectio fiet ipſorum, ita uirtute eadem corruptibilitas omnis ab eis auferetur in perpetuum: ſicut & a trium ly de igne reſpectu poſitorum in camino, & bonorū nihil purgabili habentium dictum eſt q. 74. art. 8. Vnde & diſtīctius mōſtrat hoc Auguſtinus in epiſt. ad Cōſentiū, inquiens. Fortaſſis accepta occaſione ſanguinis urgebit nos moleſtior perſcrutator & dicet; ſi ſanguis in corpore Chriſti reſurgentis fuit, cur nō & pituita. i. flegma, cur non & fel flauū. i. colera, & fel nigrū. i. melancholia? Sed quodlibet quiſquis addat, corruptionem E addere caueat: nè ſuæ fidei ſanitatem, caſtitatemq; corrumpat. Valet enim diuina potentia de iſta uiſibili atque tractabili natura corporum, quibuſdam manentibus auferre: quas uoluerit qualitates: ut abſit labes ſcilicet corruptionis, adſit effigies, adſit motio, abſit fatigatio, adſit ueſcendi poteſtas, abſit eſuriendi neceſſitas. Hæc ibi. Hæc autem, quæ dicit de humoribus in Chriſto reſurgente, dicas & de reſurrecturis hoībus: q̄m reſurrectio Chriſti eſt cā & efficiens & exemplaris reſurrectionis noſtræ, q. 76. ar. 1.

Vel. ꝓ S. Eccl. &c.

Virtute diuina humorib. in corpore reſurrecturo

¶Sc̄dò habes q̄d ꝓ cōnē ꝓdicta ſcriptura cū, ꝓ q̄ humores reſurrecturos in corpore inſinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides, quomodo ea ijs uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

ARTICVLVS IIII.

Vtrum totum quod fuit in corpore de ueritate humanæ naturæ ſurget in ipſo.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd non totum, quod fuit in corpore de ueritate humanæ naturæ, reſurget in ipſo. Quiaʰ cibus conuertitur in ueritatem humanæ naturæ: ſed aliquando carnes bouis ſumuntur in cibum, ſiʰ ergo reſurget quicquid de ueritate humanæ naturæ eſt, reſurget etiam caro bouis, quod eſt inconueniens.

2 Præterea, Coſta Adæ fuit de ueritate humanæ naturæ in ipſo, ʰ ſicut & coſta noſtra in nobis: ſed coſta Adæ non reſurget in eo: ſed in Eua, aliàs Eua non reſurgeret, quæ de coſta illa formata eſt, ergo non reſurget in homine quicquid fuit in eo de ueritate humanæ naturæ.

3 Præterea, Poteſt eſſe quòd aliquid fuit de ueritate humanæ naturæ in ʰ diuerſis hominibus, ſicut ſi aliquis carnibus hu-

QVAEST. LXXX. ART. IIII.

348 CONCL. 1ª. Secundum primam circa hoc opinionem, reſurget tantum illud, quod fuit de ueritate humanæ naturæ.

tæ indiuidui: & per deciſionem, atque multiplicationem ad perfectionem prædictã peruenit in numero & quantitate, indiuiduorum.

¶Examen. Ly prædictam. Vt ſupra in textu corp.

¶PROB. 1. Quia in reſurrectione oportet naturam humanam in ſua perfectione reparari (patet ar. 1.) 2. Quia (ly & per deciſionem atq; multiplicationem &c.) præſupponitur clara ex dictis circa iſtã primam opinionem: 3. Quia (ly tantum) nihil generatum ex alimento reſurget in homine (cũ tale q̃d ſecundum eandem opinionem nõ pertineat ad ueritatẽ humanæ naturæ.)

CONCL. 2ª. Iuxta opinionem ſecundã reſurget totum id, q̃d eſt de ueritate humanæ naturæ principaliter: non autem totum, quod eſt de ueritate humanæ naturæ ſecundario.

¶NOT. Quid ſit de ueritate humanæ naturæ primo, uel ſecũdario; uide in textu.

¶PROB. 1. Quia p̃ſupponitur clara: 2. Quia (ly non autẽ totum &c.) de hoc tantum reparabitur, quantum neceſſariũ eſt ad quantitatem redintegrandam.

CONCL. 3ª. Idem, quod ponit reſurgere in homine ſecunda opinio, ponit tertia ſed non penitus eadem ratione.

PROB. Quia patet in textu, quò ad utrãque partem.

¶NOT. 1ª. Pro declaratione primę partis ſeruit textus præpoſitus huic concluſioni: pro declaratione uerò ſecundæ facit textus ſubſequens ly ponit enim totum illud &c.

NOT. 2ª. Ex præmiſſis tribus concluſionibus fiat una reſoluta concluſio cõmunis, & ad literam correſpondens titulo; quæ ſit hæc ſequens.

CONC. Totum, q̃d eſt de ueritate humanæ naturæ, reſurget in homine.

¶PROB. Quia patet ex dictis (cũ illę tres opiniones conueniũt in hoc.)

¶NOT. Differunt enim illę opiniones tres, non in hoc, ſed in declarando terminum hunc, ſcilicet quid ſit illud, quod eſt de ueritate humanæ naturæ: ut patet diſcurrenti & intelligenti illas.

3m. illa.

manis veſcatur, quæ in ſubſtã- F tiam eius tranſeat, h ergo non reſurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipſo.

¶4 Si dicatur quòd nõ quicquid eſt in carne comeſta, eſt de ueritate humanę naturæ, & ita aliquid eorum poteſt reſurgere in primo, & aliquid in ſecundo, Contra. De ueritateh humanæ naturæ maxime videtur eſſe illud, quod à parentibus trahitur: G ſed ſi aliquis non comedens niſi carnes humana filium generet, h oportet quòd illud, quod filius à parente trahit, ſit de carnibus aliorum hominum, quas pater ſuus comedit, quia ſemẽ eſt de ſuperfluo alimenti, ut Philoſophus * probat in libro de Animalibus, h ergo illud, quod eſt de ueritate humanæ naturæ in puero iſto, fuit etiam de veritate humanæ naturæ in H alijs hominibus, quorum carnes pater comedit.

*lib. 1. de generat animalium. 18. & 19.

¶5 Si dicatur, ꝙ illud, quod erat de veritate humanæ naturæ in carnibus hominum comeſtorũ, non tranſit in ſemen: ſed illud, quod erat ibi de ueritate humanæ naturæ, non exiſtens. Contra: Ponatur quòd aliquis cibetur ſolum embryis, in quibus nihil videtur eſſe quod non ſit de veritate humanæ naturæ, qa I totum quod eſt in eis, à parentibus trahitur; ſi ergo h ſuperfluitas cibi conuertitur in ſemen, oportet quòd illud, h quod fuit de ueritate humanæ naturæ in embryis, quæ etiam ad reſurrectionem pertinent, poſtquam animam rationalem perceperunt, ſit etiam de veritate humanæ naturæ in puero, qui ex tali ſemine generatur, & ſic cum non poſſit idem reſurgere K in duobus non poterit in quolibet reſurgere quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipſo.

Sed contra, Quicquid fuit de ueritate humanæ naturæ, fuit perfectum anima rationali: ſed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad reſurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum, ergo quicquid fuit de ueritate humanæ naturæ, reſurget in unoquoque.

Præterea, Si à corpore hominis ſubtrahatur aliquid, quod eſt de veritate humanæ naturę, in ipſo non erit corpus hominis perfectum: ſed omnis imperfectio hominis tolletur in reſurrectione, præcipue ab electis, quibus promiſſum eſt Luc. 21. quòd capillus de capite eorum non peribit, ergo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ, reſurget in homine.

Respondeo, Dicendum, ꝙ vnumquodque ſicut ſe habet ad ueritatem, ita ſe habet ad eſſe, ut dicitur in 2. * Meta. quòd illa res uera eſt, quæ eſt ita, ut uidetur † cogitari ſecũdum actũ, & propter hoc Auic. dicit quòd ueritas uniuſcuiuſque rei eſt proprietas ſui eſſe, quod ſtabilitum eſt ei, & ſecundum hoc aliquid dicitur eſſe de ueritate humanæ naturæ, quia proprie pertinet ad eſſe humanæ naturæ, & hoc eſt quod participat formam humanæ naturæ, ſicut uerum aurum dicitur, quod habet ueram formam auri, ex qua eſt eſſe proprium auri.

* Ariſtot. li. 2. to. 4.

† Al. cogitari.

Vt ergo uideatur quid eſt illud, quod eſt de ueritate humanæ naturæ, ſciendum eſt quòd circa hoc eſt triplex opinio. Quidam enim poſuerunt, quòd nihil de nouo eſſe incipit de ueritate humanæ naturæ, ſed quicquid ad ueritatem humanę naturæ pertinet, totum fuit in ipſa inſtitutione humanæ naturę de ueritate eius, & hoc per ſeipſum multiplicatur, ut ex eo poſſit ſemen decidi a generante, ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars deciſa multiplicatur, ut ad perfectam quantitatem perueniat per augmentum, & ſic deinceps, & ita multiplicatum eſt totum genus humanum. Vnde ſecundum opinionem hanc, quicquid ex alimento generatur, quàmuis videatur ſpeciem carnis, aut ſanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ.

Alij autem dixerunt, quòd aliquid de nouo additur ad ueritatem humanæ naturæ per tranſmutationem alimenti in corpus humanum, conſiderata veritate humanę naturę in ſpecie, ad cuius conſeruationem ordinatur actus generatiuę uirtutis. Si autem ueritas humanę naturę in indiuiduo conſideretur, ad cuius conſeruationem, & perfectionem actus nutritiuę uirtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum quod ſit primo de ueritate humanæ naturę huius indiuidui: ſed ſolum ſecundario. Ponunt enim quòd ueritas humanę naturę primo, & principaliter conſiſtit in humido radicali, ex quo eſt prima conſtitutio humani generis, quod autem conuertitur de alimento in ueram carnem, & ſanguinem, non eſt principaliter de neceſſitate humanæ naturę illius indiuidui: ſed ſecundario: ſed poteſt eſſe principaliter de ueritate humanę naturæ alterius indiuidui, quod ex ſemine illius generatur. Semen enim ponunt eſſe ſuperfluum alimenti, uel cum admixtione alicuius, quod eſt primo de veritate humanæ naturę in * generatione,

* Al. generante.

neratione, vt quidam dicunt, vel ſine admixtione eius, vt dicunt alij, & ſic quod eſt humidum nutrimentale in uno, ſit humidum radicale in alio.

Tertia opinio eſt, ꝙ aliquid de nouo incipit eſſe principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in iſto indiuiduo, quia non eſt diſtinctio talis in corpore humano, ut reliqua pars materialis ſignata de neceſſitate per totam vitam remaneat: ſed ad hoc indifferenter ſe habet quælibet pars ſignificata accepta, quod manet ſemper quantum ad id, quod eſt ſpeciei in ea: ſed poteſt fluere quantum ad id, quod eſt materiæ in ipſa, & ſic humidum nutrimentale nõ diſtinguitur à radicali ex parte principij, vt dicatur radicale, quod eſt ex ſemine generatum, nutrimentale vero, quod generatur ex cibo: & magis diſtinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actum generatiuæ, uel etiam nutritiuæ uirtutis: ſed nutrimentale, quod nondũ peruenit ad hũc terminum; ſed eſt ad huc in uia nutriẽdi, & hę tres opiniones in 2.* li Sententiarum d. 30. plenius poſitæ, & inueſtigatæ ſunt, & ideo non oportet hic repetere, niſi quantum ad propoſitum pertinet.

Sciendum eſt ergo, ꝙ ſecundum opiniones diuerſimode ad hanc quæſtionem oportet reſponde re Prima opinio per uiam multiplicationis, quã ponit, poteſt ponere perfectionẽ humanæ naturę, & quantum ad numerum indiuiduorum, & quantum ad debitam quantitatem vniuſcuiuſque indiuidui, abſque eo, quod eſt ex alimento generatũ, quod quidem non addit niſi ad reſiſtendum conſumptioni, quæ poſſet induci per actionem caloris naturalis, ſicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione conſumatur. Vnde cum in reſurrectione oporteat naturam humanam in ſua perfectione reparari, nec calor naturalis tunc agat ad cõſumptionem humidi naturalis, nulla neceſſitas erit ꝙ reſurgat aliquid in homine, quod ex alimento ſit generatum: ſed [m] reſurget tantum illud, quod fuit de ueritate humanæ naturæ indiuidui;, & per deciſionẽ, & multiplicationem ad prædictam perfectionem peruenit in numero, & quantitate *.

concl. *id.*

Secunda autem opinio, quia ponit, ꝙ eo, quod generatur ex nutrimento, indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui, & ad multiplicationem, quæ ſit per generationẽ, neceſſe habet ponere aliquid de hoc, quod conuerſum eſt in alimentũ reſurgere, non tamen totum. ſed ſolum quantũ indigetur ad perfectam reintegrationẽ humanę naturæ, in omnibus ſuis indiuiduis. Vnde ponit hęc opinio, ꝙ totum illud, quod fuit in ſubſtãtia ſeminis, reſurget in illo homine, qui ex illo ſemine generatus eſt, quia hoc eſt principaliter de ueritate humanæ naturæ in ipſo, de eo autem, quod poſtea aduenit per nutrimentum, tantum reſurget in eo, quantũ eſt neceſſariũ ad perfectionẽ quãtitatis. Sed q͂a hoc humidum nutrimentale fluit, & refluit hoc ordine ſeparabit, q͂a illud, qđ primo fuit de ſubſtãtia corporis, totum reparabitur, & de eo, qđ ſecundo, & tertio, & deinceps aduenit, quãtũ neceſſariũ eſt ad quãtitatẽ reintegrandã, qđ patet duplici rõne. Primo, quia illud, quod ſuper hoc aduenit, inductum fuit, vt illud, quod primo erat deperditum, repararetur, & ita non ita principaliter pertinet ad ueritatem humanæ naturæ ſicut ꝓcedens. Secundo, q͂a adiunctio humidi extranei ad primum humidũ radicale facit ꝙ totum permixtum non ita perfecte participet virtutem ſpeciei, ſicut primũ participabat. Et ponit exemplum Philoſophus* in primo de Generatione, de aqua ꝑmixta uino, quæ ſemꝑ uirtutem uini debilitat, ita ꝙ in fine ipſum aquoſum reddit, vnde ſicut ſecunda aqua, q̃uis aſſumatur in ſpeciem uini, non tamen ita perfecte ſpeciem uini participat, ſicut prima, quę in uinum aſſumebatur, ita illud, quod de alimento ſecundo in carnem conuertitur, non ita perfecte attingit ad ſpeciem carnis, ſicut, quod primo conuertebatur, & ideo non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ, nec ad reſurrectionem. Sic ergo patet, ꝙ [p] hæc opinio ponit reſurgere totũ id, quod eſt de veritate humanę naturæ principaliter, non autem totum, quod eſt de veritate humanæ naturæ ſecundario.

Lib. 1. text. 35. *concl. p*

Tertia aũt opinio, q̃tũ ad aliq͂d differt à ſcđa, & q̃tũ ad aliq͂d ꝯuenit cũ ea. Differt quantũ ad hoc, ꝙ ponit totũ, qđ eſt ſub forma carnis, & oſſis eadẽ rõne ad veritatẽ humanæ naturę ꝑtinere, q͂a non diſtinguit aliq͂d materiale ſignatũ ꝑmanẽs in hoĩe toto tꝑe vitæ eius, quod per ſe pertinet ad ueritatem humanæ naturæ, & aliquid fluens, & refluẽs, quod pertinet ad ueritatem humanæ naturæ ſolũ propter quantitatis perfectionem, non propter primum eſſe ſpeciei, ſicut ſecunda opinio dicebat: ſed ponit omnes partes, quæ non ſunt præter intẽtionem naturæ aggeneratæ, pertinere ad ueritatẽ humanæ naturæ, quãtum ad id, quod habet de ſpecie, quia ſic manent, non autem quantum ad id, qđ habet de materia, quia ſic fluunt, & refluunt indifferenter, ut ita etiã intelligamus contingere in partibus unius hominis, ſicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia ſinguli ſubtrahuuntur à multitudine per mortem, alijs in loco eorum ſuccedẽtibus. Vnde partes multitudinis fluunt, & refluũt materialiter, ſed formaliter manent, quia ad eadẽ officia, & ordines ſubſtituuntur alij, à quibus priores ſubtrahuntur, vnde Reſp. vna numero remanere dicitur. Et ſimiliter etiam dum quibuſdã partibus refluentibus aliæ reparantur in eadem figura, & in eadem ſitu, omnes partes fluunt, & refluũt ſecundum materiam: ſed manent ſecundum ſpeciem, manet nihilominus homo idem numero: ſed conuenit tertia cum ſecunda opinione, quia ponit ꝙ partes ſecundo aduenientes, nõ ita ꝑfecte attingunt ad ueritatem ſpeciei, ſicut, q̃ primo aduenerunt, & ideo *idem qđ ponit reſurgere in homine ſecunda opinio, ponit tertia [n]; ſed non penitus eadem ratione *. Ponit enim totum illud, qđ ex ſemine generatum eſt, reſurgere, non quia alia ratione pertineat ad ueritatem humanæ naturæ, quã hoc, quod poſtea aduenit: ſed quia perfectius ueritatẽ ſpeciei participat, quem ordinem ponebat ſecũda opinio in his, quæ poſtea adueniunt ex alimento, in quo etiam hæc opinio concordat cum alia.

concl. 4

AD

Ad primum ergo dicendũ, quòd res naturalis non eſt id, quod eſt ex ſua materia, ſed ex ſua forma, vnde quamuis illud materiæ, quod quandoq; fuit ſub forma carnis bouinæ, reſurgat in homine ſub forma carnis humanę, non ſequitur ꝙ reſurgat caro bouis: ſed caro hominis, aliàs enim poſſet concludi, ꝙ reſurgeret limus, de quo formatum eſt corpus Adæ:[r] tamen prima opinio concedit hanc rationem.

Ad secundum dicendum, quòd coſta illa non fuit in Adã de perfectione indiuidui: ſed ordinata ad multiplicationem ſpeciei; unde non reſurget in Adam; ſed in Eua: ſicut & ſemen non reſurget in generante ſed in genito.

Ad tertium dicendum, ꝙ ſecundum primam opinionem facile eſt ad hoc reſpondere, quia carnes comeſtæ numquam ſunt de ueritate humanæ naturæ in comedente, fuerunt autẽ de veritate humanæ naturæ in eo, cuius carnes comedũtur, & ita reſurgent in primo, & non in ſecundo[t]. Sed ſecundum ſecundam opinionem, & tertiam vnuſquiſq; in illo. reſurget, in quo magis acceſſit ad perfectã participationẽ uirtutis ſpeciei, & ſi æqualiter in vtroq; acceſſerat, reſurget in illo, in quo primo habuit ordinẽ ad reſurrectionẽ ex coniunctione ad animã rõnalem illius hominis, & ideo ſi in carnibus comeſtis fuit aliqua ſuperfluitas, quæ non pertineret ad ueritatem humanæ naturæ in primo, reſurgere poterit in ſecundo, aliàs illud, qđ pertinebat ad reſurrectionẽ in primo, reſurget in eo, & non in ſecundo: ſed in loco eius ſumeret, vel aliquid de eo quod ex alijs cibis in carnem ſecundi conuerſum eſt, uel ſi nullo cibo numquam paſtus fuiſſet, niſi carnibus humanis diuina virtute aliunde ſuppleretur, quantum indigeretur ad perfectionẽ quantitatis, ſicut etiam ſupplet in illis, qui ante perfectam ętatẽ decedunt, nec ꝑ hoc aliquid præiudicatur identitati in numero, ſicut nec præiudicatur per hoc quòd partes ſecundum materiam fluunt, & refluunt.

Ad quartum dicendum, ꝙ ſecundum primam opinionem facile eſt ſoluere, quia ponit ꝙ ſemen non eſt ex ſuperfluo alimenti, vnde carnes comeſtæ non tranſeunt in ſemen, ex quo puer generatur[s]. Sed ſecundũ alias duas opiniones dicendum eſt, quòd nõ eſt poſſibile, quòd totum, quod fuit in carnibus comeſtis, in ſemen conuertatur, quia poſt multam depuratíonem cibi, peruenitur ad decoctionem ſeminis, quod eſt ſuperfluitas ultimi cibi: illud autem, quod de carnibus comeſtis in ſemen conuertitur, pertinet magis ad ueritatem humanæ naturæ in eo, quod ex ſemine naſcitur, quàm in illo, ex cuius carnibus ſemen eſt generatum: & ideo ſecundum regulam prius datam, hoc, quod in ſemen conuerſum eſt, reſurget in eo, qui ex ſemine naſcitur, reſiduum uero materiæ reſurget in illo, ex cuius carnibus comeſtis ſemen eſt generatum.

Ad quintum dicendum, ꝙ embrya nõ ꝑtinent ad reſurrectionem ante animationem, ꝑ animam rationalem, in quo ſtatu iam multum aduenit ſupra ſubſtantiam ſeminis de ſubſtãtia nutrimenti, qua puer in utero matris nutritur: & ideo ſi ali-

1m illatio concluſionis. Si ergo &c. ℞. 1. negatur illatio. §. Nam res naturalis non eſt id, quod eſt ex ſua materia, ſed &c. ut in textu.

¶ Examen. Ly ex ſua materia. Scilicet tranſeunte: non aũt, permanente. Patet enim ꝙ materia, cum ſit per ſe principium rei naturalis (1. Phyſic.) eſt de eſſentia ipſius; & conſequenter ꝙ ipſa res denominatur à ſua materia eſſẽtialiter. Cæterum, ſi de materie trãſeunte loquamur, non eſt ſic; quoniam illa in aliã rem tranſit, & per cõſequens illa ſecundũ ſe non poteſt denominare rem naturalẽ: ſed illud, in quod illa tranſit, denominat eam. Exemplũ ab artificialibus ſumitur de iſta duplici materia. Panis enim non eſt farina, nec ab ea denominatur; licet factus ſit ex farina. Arma uerò ferrea denominantur, & ſunt ferrum: quoniam ex eo, tanquam ex materia, facta ſunt. Rõ differentiæ eſt iã dicta; quia una illarum ſcilicet farina, eſt materia tranſiens; altera, ſcilicet ferrum, eſt materia permanens. Applica tu modo ad res naturales. Rurſus illud dictum textus ly res naturales non eſt id, quod eſt ex ſua materia, ſed ex ſua forma, intelligi etiã poteſt hoc modo; ꝙ ſcilicet non principaliter eſt quid ex ſua forma. Prima tñ expoſitio eſt magis ad intentionem contextus; licet utraq; ſecundum ſe ſit uera.

Materia duplex.

rhſin 2°.

Item maior. Cibus conuertitur in ueritatem humanæ naturæ. ℞. negatur iſta ſecundũ primã opinionem. § Hæc. n. ponebat, ꝙ nihil de nouo eſſe incipit de veritate humanæ naturæ. Vide 2m. rhſum textus ly tamẽ prima opinio &c.

¶ NOT. Quãdo inquit textus, ꝙ prima opinio concedit hãc rõnem, non intendit ꝙ concedat, ꝙ caro bouis reſurgat: ſed intendit, ꝙ concedit, ꝙ nihil de alimento generatum reſurget: & id propter rationem hanc ab arguente factam.

2m de maiori. Sicut. s. quantum ad eſſe de ueritate humanæ naturæ præciſe, non, quantum ad eſſe de eius ueritate in indiuiduo. §. ut in tex. Tunc nihil &c. Nam concluſio articuli dicens; ꝙ exiſtens de ueritate humanæ naturæ reſurget, intelligitur de tali indiuiduo.

¶ NOT. Illud quod dicitur de ſemine in textu fin. facit pro declaratione articuli ſcdi q. 2. ly ſemen non reſurget in corpore hominis. Hoc. n. dictum, quod & conceditur ibi à reſponſo, intelligitur ſecundum declarationem factam in præſenti loco.

3m maior. Poteſt eſſe, ꝙ aliquid fuit de ueritate humanę naturæ in diuerſis hominibus. ℞. 1. negatur iſta. §. ſecundum primã opinionem loquẽdo ut in textu.

rhſin 2°.

Item conſequentia. Ergo &c. negatur conſequẽtia. §. In aliquo enim illorum, de quibus in caſu fit ſermo, reſurget illud, quod fuit de ueritate humanæ naturæ. Et hoc iuxta ſecundam opinionem & tertiam: ut patet in textus reſponſio ſecũda, ly ſed ſecundum. ſecundam opinionẽ & tertiam vnuſquiſque &c.

¶ NOT. Diligenter aduerte in fine textus dicta uerba illa, ¶ nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero ſicut nec &c. Nam bis benè notatis, inuaberis ad melius intelligẽdũ dicta in q. 79. ar. 3. corp. circa ſecundã concl. de trãſlatione ſuperflui in una parte ad aliã partẽ. Concludes ſiquidem hinc, ꝙ per talẽ trãſlationẽ non uariatur identitas numeralis.

rhſio 2°.

4m minor. Si aliquis comedẽs, niſi carnes humanas, filium generet; oportet ꝙ illud, qđ filius à patre trahit, ſit de carnibus alienis hoſum, quas pater ſuus comedit. ℞. negatur illa § ſecundum primã opinionẽ. Nam hęc ponit, ꝙ ſemẽ nõ eſt ex &c. ut in textu. Ex quo dic; ꝙ iſta prima opinio negat probationẽ in argumento adductã ex Philoſopho ſcilicet ꝙ ſemẽ eſt de ſuperfluo alimenti.

Regula.

* In præ. ſolu. & ad 2. & cor.

Item maior. De ueritate humanæ naturæ maximè uidetur eſſe illud, quod à parentibus trahitur. ℞. ſic tamen, ut aliquid, unde trahitur, permaneat ad parentes. §. Vt in textu. Tunc nihil &c. vt patet ibidem per ſecundum reſponſum ly ſed ſecundum alias duas opiniones &c.

¶ NOT. Diligenter notato regulam in fine textus appoſitã: ut ſcias in materia reſurrectionis iſta non errare, neque decipi.

5m de conſequentia. Illud quod. ℞. 1. ſecundum diuerſa § ut in tex. Tunc nihil &c. vt patet ibid.

Item de con ſequentia.

Superfluitas cibi con nerrtur in ſeman. 2. ℞. negatur illa. §. ſecundum primã opinionem. Vide 2m. reſponſum ly prima autem opinio hac obiectione &c.

¶ *Corollarium*: Ex omnibus ergo in articulo thucuſque dictis abſolutè concludendum eſt: quòd illud, quod fuit de ueritate humanæ naturæ, reſurget in eo, in quo fuit de illa; uel magis fuit de illa: uel primò fuit de illa, ſi æqualiter in ambobus fuit (ut ad 3m. reſponſione ſecunda.)

Rãſo 2a.

*Tho. in 2. Sẽt. di. 30. q. 1. ar. 2.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas, à fortiori, inſinuatum mentiõ eſſe à Luc. 21. quod totum exiſtẽs in corpore de ueritate humanæ naturæ reſurget in ipſo: & ſic. Capillus de capite ueſtro non peribit. Hęc ibi. Capilli enim minus videntur eſſe de ueritate humanæ naturæ, quàm plurima alia: & per conſequẽs ex hoc, quòd illi reſurgent multò magis alia de ueritate huiuſmodi exiſtentia. Item à &c. vt ar. 1. 2. & 3. appen.

Vul. p. S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationẽ prædicta ſcripturarum & patrũ, pro quanto quod dixi his inſinuant, & intelligas, & defendas.

*Aug lib. 2. de Ciuit. Dei c. 16. non p tu à prin c p. 10. 5. & in Enchir. c. 88. 89. & 90. 10. 3.

¶ Tertiò videsquomodo ex ipſa veſtim Angelica doctrina hæc & declaretur, & confolidetur.

† Magiſter ſent. l. 4. d. 1. 44. § B.

*Al. et. ſ.

QVÆST. LXXX. ART. V.

349 CONCL. Totum, quod eſt in homine, reſurget, conſiderata totalitate ſpeciei: non autem reſurget totum, conſiderata totalitate materiæ.

¶ Examen. Ly totalitate ſpeciei. Species hæc attenditur ſecundum quantitatem, figuram, quantitatem, ſitum, & ordinem partium. Aliud quòd vult dicere cõcluſio, quòd quicquid eſt in homine reſurget, ſeruata tamen quantitate hominis, figura, ſitu, & ordine partium. Ergo ratione quantitatis nõ reſurget homo grandis ut arbor pinus: ratione figuræ non reſurget, ut Leo: ratione ſitus non reſurget ut brutum; ratione ordinis partiũ non reſurget ut mõſtrum. Reſurget igitur totum habito reſpectu ad quantitatem, figuram, ſitum, & partium ordinem, naturæ humanæ cõuenientem. De quantitate iſta, vide aliquid. q. 81. art. 1. cor. princip.

*Ariſt. li. 1. de Gener. text. 35. 36. & 37.

quis embryis veſcatur, & ex ſuperfluo illius cibi generetur aliquis, illud, quod erit in ſubſtantia ſeminis, reſurget quidem in eo, qui ex ſemine generatur; niſi in illo contineretur aliquid, quod fuiſſet de ſubſtantia ſeminum in illis, ex quorum carnibus comeſtis ſemen generatum eſt: quia reſurgeret in primo, & non in ſecundo: reſiduum autem carniũ comeſtarum, quòd non eſt conueſum in ſemen, B conſtat quòd reſurgeret in primo, utrique diuina potentia implente, quod deeſt. *Prima autem opinio hac obiectione nõ arctatur cum non ponat ſemen eſſe ex ſuperfluo alimenti: ſed aliæ multæ rationes ſunt cõtra, eam, ut in ſecũdo libro * patuit, diſtinctione trigeſima.

ARTICVLVS V.

Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum reſurget.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd quicquid fuit materialiter in membris hominis, totũ reſurget. Minus enim uidẽtur pertinere ad reſurrectionem capilli, quam alia membra: ſed[b] quicquid fuit in capillis totum reſurget, & ſi D non in capillis, ſaltem in aliis partibus, corporis ut Aug. * dicit in litera, † ergo multo fortius quicquid in aliis membris materialiter fuit, totũ reſurget.

2 Præterea. [b]Sicut partes carnis ſecundum ſpeciem perficiũtur ab anima rationali, ita partes ſecũdum materiam: ſed corpus humanum habet ordinem ad reſurrectionẽ ex hoc, quòd fuit anima rationali perfectum. E ergo non ſolum partes ſecundum ſpeciẽ, ſed * omnes partes ſecundum materiam reſurgent.

3 Præt. Ex parte illa accidit corpori totalitas ex qua parte accedit ei diuiſio i partes: ſed[b] diuiſio in partes accedit corpori ſecundum materiam, cuius diſpoſitio eſt quantitas, ſecũdum quam diuiditur, ergo & totalitas corporis attenditur ſecundũ partes materię, ſi ergo non omnes partes materiæ, reſurgent, nec totum corpus reſurget, qđ eſt inconueniens.

SED CONTRA. Partes ſecundũ materiam non manẽt in corpore, ſed fluũt, & refluunt, ut patet per illud, quod dicitur in primo de Generatione. Si ergo omnes partes ſecundum materiam, quæ non manent in corpore, ſed fluunt, & refluunt, reſurgerent, uel erit corpus reſurgentis denſiſſimum, uel erit immoderatæ quantitatis.

Præterea. Quicquid eſt de ueritate humanæ naturæ in uno homine, totum poteſt eſſe pars materiæ in alio homine, q eius carnibus ueſcitur, ſi ergo omnes partes ſecundum materiam reſurgant in aliquo, ſequetur quòd reſurget in uno id quod eſt de ueritate humanæ naturæ in alio, quod inconueniens eſt.

C RESPONDEO, Dicendum, quòd illud, quod eſt in homine materialiter, non habet ordinẽ ad reſurrectionem, niſi ſecundum quòd pertinet ad ueritatẽ humanæ naturæ, quia ſecundum hoc habet ordinem ad animam rationalem, illud autem totum, quod eſt in homine materialiter pertinet quidẽ ad ueritatem humanę naturæ, quantum ad id, quod habet de ſpecie D ſed non totum conſiderata materiæ totalitate, quia tota materia, quę fuit in homine à principio uitæ uſque ad finem, excederet quantitatem debitã ſpeciei: ut tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi uidetur. Et ideo [m] totum, quod eſt in homine, reſurget, conſiderata totalitate ſpeciei, quæ attẽditur ſecundum quantitatem figuram ſitum, & ordinem parE tium, non autem reſurget totum conſiderata totalitate materiæ*. Secunda autem opinio, & prima nõ utuntur hac diſtinctione, ſed diſtinguũt inter partes, quarum utraque habet ſpeciem, & materiam. Cõueniunt autem hę duę opiniones in hoc quòd utraque dicit quòd illud, quod eſt ex ſemine generatum, totum reſurget, etiam totalitate materiæ conſiderata: differũt autem in hoc q de eo, quod ex

¶ Ly totalitate materiæ. Illa materia eſt illæ partes, quæ fluunt & refluunt in corpore humano: & aſſimilantur hominibus alienus ciuitatis de die in diẽ morientibus; & nouiter aduenientibus. Vnde hę & partes non manent eędem, ſed ſibi inuicem ſuccedunt: quoniam ſecundum deperditionem priorum partium ſuccedunt aliæ ad idem officium in corpore, ſicut & de ciuibus in eiſdem officijs ſucceſſiuè poſt priorum mortẽ intrantibus. Videart. 4. corp. ly tertia autem opinio quantum ad aliquid differt à ſecunda, & quantum &c. circa medium.

*Poſita 1. pced. cor. concl. m

¶ PROB. 1. Quia totum, quod eſt in homine, pertinet ad ueritatem humanæ naturæ quantum ad id, quod habet de ſpecie (vt patet) & totum pertinent ad veritatem humanæ naturæ reſurget (ar 4.) 2. Quia (ly non autem &c.) non totum, quod eſt in homine materialiter, pertinet ad ueritatem humanæ naturæ, conſiderata totalitate materiæ (cũ tota materia quæ fuit i homine à principio vitæ uſque ad finem, excedat quantitatem debitam: vt patet)

† Poſitæ il. idem.

alimento generatur, nihil reſur- F gere ponit prima opinio. Secũda uero aliquid eius reſurgere ponit, & non totum, ut ex dictis * patet.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ſicut quicquid eſt in aliis partibus corporis, reſurget conſiderata totalitate ſpeciei, non autem conſiderata totalitate materiæ, ita etiã eſt de capillis. In alijs autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento, quod facit augmentum, & hoc computatur, ut alia pars conſiderata totalitate ſpeciei, quia obtinet alium locum, & ſitũ in corpore, & ſubſtat aliis partibus demenſionis. Aliquid autem aduenit, quod non facit augmentum, ſed cedit in reſtauratione deperditi nutrido, & nõ cõputatur, vt alia pars totius conſiderati ſecundum ſpeciem, cum non obtineat alium locum, uel H ſitum in corpore, quàm pars, quæ deſluit, tenebat, quamuis poſſit alia pars computari, conſiderata totalitate materię, & ſimiliter eſt de capillis.* Auguſtinus ergo loquitur de inciſionibus capillorum, quæ erant partes facientes augmentum, & iõ oportet quòd reſurgant, non tamen in quantitate capillorum, ne ſit quantitas immoderata, ſed in aliis partibus, ut neceſſarium iudicabit diuina prouidẽtia: uel loquitur in caſu illo quãdo aliis partibus deficiet, tunc enim eorum defectus poterit ex ſuperfluitatibus capillorũ reparari.

Ad secvndvm dicendum, quòd ſecũdum tertiam opinionem* eędem ſunt partes ſecundum ſpeciem, & ſecundum materiam. Non enim illa diſtinctio ne utitur Philoſoph. * in primo K de generatione, ad diſtinguendum diuerſas partes, ſed ad oſtendendum, quòd eædem partes poſſunt conſiderari ſecundum ſpeciem, quantũ ad illud, quod eſt formæ, & ſpeciei in ipſis, & ſecundum materiam quantum ad illud, quod ſubeſt formæ, & ſpeciei: conſtat autem quòd materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem, niſi inquantũ eſt ſub tali forma, ideo ratione eius habet ordinẽ ad reſurrectionem. Sed prima, & ſecunda opinio, q̃ * ponunt alias eſſe partes, quæ ſunt ſecundum ſpeciem, & alias quę ſunt ſecundum materiam, dicunt, quòd anima quamuis vtraſque partes perficiat, tamẽ perficit partes ſecundum materiam mediantibus partibus ſecundum ſpeciem, & ideo non habent ęqualiter ordinem ad G reſurrectionem.

Ad tertivm dicendum, quòd in materia generabilium, & corruptibilium dimenſiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ ſubſtantialis, & ideo diuiſio, quæ eſt ſecundum huiuſmodi dimenſiones, proprie pertinet ad materiam, ſed quãtitas completa, & terminata aduenit materię poſt formam ſubſtantialem, unde diuiſio, quæ eſt, uel fit ſecundum dimenſiones terminatas, reſpicit ſpeciem, præcipue quando ad rationem ſpeciei pertinet de terminatus ſitus partium, ſicut eſt in corpore humano.

QAESTIO LXXXI.

De qualitate reſurgentium, in quatuor articulos diuiſa.

Deinde conſiderandũ eſt de qualitate reſurgentium.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum reſurgent omnes in ętate iuuenili.

Secundo, Vtrum in æquali ſtatura.

Tertio, Vtrum omnes in eodem ſexu.

Quarto, Vtrum in uita animali.

Articvlvs I.

Vtrũ omnes reſurgent in eadem ætate.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur quòd non omnes reſurgent in eadem ætate, ſcilicet iuuenili. Quia Deus reſurgentibus præcipue beatis nihil ſubtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat, ſed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cum ſe-

Tho. 4. di. 44. q. 1. ar. 3. q. 1. & ſeq.

1m de minori. Quicquid fuit in capillis. R. faciens augmentũ, tanquam alia pars: non autem, cedens tantum in reſtaurationem deperditi. S. ut declaratur in textu. Tunc nihil &c. ut patet ibidem conſideranti.

*In hoc eodẽ cor. & in cor. prced. art.

2m maior. * Sicut partes carnis ſecundum ſpeciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes ſecundum materiam. R. ſed non eadem ratione. S. ſecũdum quamcunque illarum trium opinionum, vt declaratur in textu. Tunc nihil &c. Nam ad hoc, quòd partes reſurgant, exigitur ut perficiantur ab anima rationali, non quolibet modo, ſed modo conuenienti ſpeciei humanæ.

3m de minori. Sed diuiſio. R. accepta ſecundum dimenſiones interminatas: non, ſecundum terminatas. S. Tunc nihil &c. Non enim ex diuiſione quæ facit ad propoſitum ſequitur inconueniens illud (vt arguens credebat:) ſecũdum quòd declaratur in textu.

*Loco citato in argu.

¶Examen. Ly dimenſiones interminatas: vide q. 79. art. 1. ad 3m. pro huius capitis iuuando.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶Primò: quo modo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à 1. Corinth. 15. quòd totũ materialiter in mẽbris hominis exiſtẽs reſurget: & ſic. Reſurgent mortui incorrupti. Hæc ibi. Ac ſi dicat, nihil de requiſitis illorum naturę, deficiet in eiſdem reſurgentibus. Alioqui corruptio interueniret. Vbi nota: quòd corruptio alicu.* rei prius exiſtentis dicitur ei aduenire, quãdo ſibi ſubtrahitur aliquid, quod habebat. Item a conſtitutionibus Apoſtolicis authore Clemente ... & martire, lib. 5. cap. 8. Omnipotens Deus excitabit nos cũ omnibus, qui à principio dormierunt, tales quales modo ſumus, pręſenti figura, nil mancũ habentes. Quamuis enim in mari moriamur, quamuis in terra diſcerpamur, quamuis à feris, uel ab auibus laniemur, tamen excitabit nos uirtute ſua: quoniã mundus totus dei manu continetur. Hæc ibi. Vbi ſub ly figura, intellige etiã quantitatem, ſitum, & ordinem partiũ, de quibus in corpo. Item à Luc. 21. Capillus de capite ueſtro non peribit. Et à &c. ut ar. 1. 2. & 3. appen. Inde enim trahitur propoſitum.

Vell. p. 5. Eccl. &c.

* Poſitum in cor.

* Ariſtoteles lib. 1. text. 35. 46. & 37.

* Ibidẽ poſitæ.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrũ, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶ Tertiò, videas quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXXI.

ART. I.

Concl. In ſenibus, & pueris reducetur humana natura per reſurrectionem ad ſtatum ultimæ perfectionis, qui eſt in iuuenili ætate.

¶Examen. Ly ultimæ. Id eſt ſummæ. Eo modo, quo dicitur, quis facere ultimum de potentia. Summæ, inquam, in genere humano.

¶Ly ſtatum. Scilicet totius ætatis hominis. Ad ipſum enim ætatis antecedentis motus terminatur: & ab ipſo incipit motus ſubſequentis: ut in textu. Ideo ille ſtatus poteſt uocari terminus communis totius ætatis hominis.

¶PROB.

¶PROB. Quia homo reſurget abſque defectu humanæ nat. ex quo conformetur ſuæ primæ inſtitutioni à Deo.)

1m de minori. Sed ætas. ℞ conſiderata, ſecundum quod continet ſapientiam animæ: non, ſecundum quòd dicit conditionem corporis. §. Tunc nihil contra.

Non enim ſenectus, pro quanto dicit ſapientiam, auferetur à beatis: ſed pro quanto dicit conditionem corporis ſenectuo conformem, hoc eſt defectuoſam.

¶NOT. Ob hoc legitur in Apocalypſi de ſenioribus in cœlo repertis. Intellige ergo dictum illud de ſenioribus, eo modo quo quantum ad ſapientiam ibi repertam, ſecundum quem modum, & omnes beati poſſunt dici ſenes. Cæterum ſeniores aliqui ſunt alijs, ſecundum quòd magis appropinquant Deo per fruitionem.

2m ð maiori

Ætas. ℞. ſumpta quantum ad numerum annorum: non, quantum ad ſtatum ex ipſis annis in corpore humano relictum. §. Tunc nihil &c. Non enim conclusio intelligitur de ætate iuuenili in perſonis, ſed in ſecundo eo modo, quo & de Adamo dicimus, quod creatus fuit in ætate iuuenili.

*4. præc. et 4. cor. †Ariſt. li. 1. tex. 88. *li. 22. de Ciui. Dei cap. 15 à medio, & rade in glo. Haymo ſuper illud ad Epheſ. 4. donec occurrã. & in glo. ord. ibi. & Mag. li. 4. Sent. diſt. 44. §. A.

¶Corollarium. Ergo non omnes, qui reſurgent, erunt annorum triginta trium; quaſi quòd illud tempus præterierint: alioquin pueri non reſurgerent in hac ætate: ſed omnes dicuntur, ſurgere in ætate triginta annorum ratione vigoris & perfectionis repertæ in ætate illa.

3m ð maiori

Magis fuit de ueritate humanæ naturæ. ℞ quantum ad terminum complementi, non quantum ad efficaciam vertendi alimentum aliquo modo § Tunc nihil &c. Nam in iuuenibus eſt perfectior ueritas humanæ naturæ, quantum ad terminum complementi, ut patet ex reductione illius, quod fuit in præcedenti ætate ad ipſam iuuenilé, ſecundum quòd declaratur in textu. Ex

concl. m

A quo dicitur illa authoritas philoſophi de uino aquoſo, uerificatur de naturæ debilitate quò ad efficaciam conuerſionis alimenti aliquo modo, puta in augmentum meliorem digeſtionem, & huiuſmodi.

nectus ſit venerabilis ætas, ergo ſenes non reſurgent in ætate iuuenili.

2 Præt.[b] Aetas computatur ſecundum menſuram temporis præteriti: ſed impoſſibile eſt tempus, quod fuit præteritum, non præteriſſe, ergo impoſſibile eſt eos, qui maioris ætatis fuerunt, B ad ætatem iuuenilem reduci.

3 Præterea, Illud, quod[a] magis fuit de veritate humanæ naturæ in unoquoque, maxime reſurget in ea: ſed quanto aliquid primo fuit in homine, tanto videtur magis ad veritatem humanæ naturę pertinuiſſe, quia in fine propter veritatem ſpeciei debilitatem cõpatatur uino aquoſo corpus humanũ,* ut patet per Philoſophum† in primo de generatione, ergo ſi omnes debent C in eadem ętate reſurgere, magis decet, quod reſurgant in ætate puerili, quàm iuuenili.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Epheſ. quarto: Donec occurramus omnes in perfectum uirum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, ſed Chriſtus reſurrexit in ætate iuuenili, quæ circa 30. annos incipit, ut Aug.* dicit, ergo, & alij in ætate iuuenili reſurgent.

Præterea, Homo in maxima perfectione naturę reſurget: ſed natura humana perfectiſſimum ſtatũ habet in ætate iuuenili, ergo in illa ætate, reſurgẽt omnes.

RESPONDEO, Dicendum, quòd homo reſurget abſq; omni defectu humanę naturæ, quia ſicut Deus humanam naturam abſque defectu inſtituit, ita ſine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo, quia nondum perfectionem ultimam eſt conſecuta. Alio modo, quia iam ab ultima perfectione receſſit. Et primo modo deficit in pueris, ſecundo modo deficit in ſenibus. Et ideo [m] in utriſque reducetur humana natura per reſurrectionem ad ſtatum ultimæ perfectionis, qui eſt in iuuenili ætate*, ad quem terminatur motus augmenti, & à quo incipit motus decrementi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ętas ſenectutis habet reuerentiam non propter conditionem corporis, quod in defectu eſt, ſed propter ſapientiam animæ, quæ ibi eſſe præſumitur, ex temporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia ſenectutis propter plenitudinem diuinæ ſapientiæ, quæ in eis erit, ſed non manebit ſenectutis defectus.

AD SECVNDVM dicendum, quod non loquimur de ætate quantum ad numerum annorum, ſed quantum ad ſtatum, qui in corpore humano ex annis relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem quã primo die formationis ſuæ habuit: & ideo ratio non eſt ad propoſitum.

AD TERTIVM dicendum, quòd uirtus ſpeciei dicitur eſſe perfectior in puero, quàm in iuuene, quantum ad efficaciam agendi conuerſionem alimenti aliquo modo, ſicut etiam eſt D perfectior in ſemine quàm in homine completo; ſed in iuuenibus eſt perfectior, quantum ad terminum complementi. Vnde illud quod maxime ad ueritatem naturæ pertinuit, ad illam perfectionem reducetur, quam habet in ætate iuuenili; non ad illam, quam habet in ætate pue- E rili, in qua humores adhuc non peruenerunt ad ultimam digeſtionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum omnes reſurgent einſdem ſtaturæ.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur, quod oẽs reſurgent eiuſdẽ ſtaturę. Sicut enim homo menſuratur quantitate dimẽſiua, ita quantitate durationis, ſed quantitas durationis in om-

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem oſtendas, meritò eſſe inſinuatum à Philip. 3. quòd omnes reſurgent in ętate Chriſto conformi. i. iuuenili: & ſic. Saluatorem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Hæc ibi. Vbi per configurationem intelligitur etiam conformitas ætatis prædictæ. Item ab Epheſ. 4. Donec occurramus omnes in perfectum uirum, in menſurã ætatis plenitudinis Chriſti. Hæc ibi. Vbi per ly in menſuram ætatis, cùm iuxta articuli præſentis declarationem in ad 2m. intelligatur principaliter uigor & perfectio per illam ætatem importata, aduerte: quòd Chriſti amor erga nos tam intenſus oſtenditur ibi ab Apoſtolo, ut pro nobis uoluerit dare precium ſanguinis ſui in ſumma perfectione. i. in iuuenili ætate exiſtens: quamuis ſufficiens fuiſſet illud precium, ſi etiam in alia ætate ſoluiſſet illud; licet tunc tantus amor, nõ ſic appareret, nec tantum documentum. Videlicet: quòd quando vult homo aliquid in Dei ſeruitiũ dare, debet ſemper nobiliora exhibere, non minus nobilia & chara.

e Vid. p. 5. Eccl. &c.

¶Secundò habes quomodo prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis. a

¶Tertiò vides: quo modo ea ,ps viciſſim Angelica doctrina hac & declaretur, & conſolidetur. b

QVÆST. LXXXI. 351
ART. II.

CONCL. 1a. In reſurrectione non ſolũ attendendũ eſt illud, quod cõpetit naturę ſpeciei, ſed & id quod competit ratione indiuidui.

Cõc. Lateranẽ. ſub Inn. 3. c. 1. ibi: reſurgẽt in corporibus quæ nunc geſtant,

nibus reducetur ad eandem, qa omnes in eadem ętate reſurgēt, ergo quantitas dimenſionis reducetur ad eandem menſuram, ut in eadem ſtatura omnes reſurgant.

2 Præt. Philoſophus in 2. de Anima † dicit, ꝙ omnium natura conſtantium terminus eſt, & ratio magnitudinis, & augmēti: ſed iſte terminus non eſt niſi ex uirtute formæ,[h] cui debet congruere quātitas, ſicut, & alia accidentia, ergo cum omnes homines habeant eandem formam ſpecificam in omnibus debet eſſe ſecundum materiam eadem quantitatis menſura, niſi ſit error, ſed error naturæ corrigitur in reſurrectione, ergo omnes reſurgent in eadem ſtatura.

3 Pręt.[h] Quantitas reſurgentis nō poterit eſſe proportionata virtuti naturali, quæ primo corpus formauit, aliàs, qui non potuerunt ad maiorem quantitatem perduci uirtute naturæ, numquam in maiori quantitate reſurgēt, quod falſum eſt, ergo oportet quod quantitas illa ꝓportionet virtuti reparanti corpus humanum per reſurrectionem, & materiæ de qua reparat̃: ſed virtus reparās omnia corpora eſt eadem numero, ſcilicet diuina virtus, cineres autem omnes ex quibus reparantur humana corpora, ſe habent æqualirer ad ſuſcipiendum actionem prædictæ uirtutis, ergo ad eandem quantitatem terminabitur reſurrectio omnium hominum, & ſic idem, qnod prius.

Sed contra, Quantitas naturalis conſequitur naturam vniuſcuiuſque indiuidui, ſed in reſurrectione non uariabitur natura indiuidui, ergo nec quantitas naturalis eius, ſed non eſt eadem quantitas naturalis omnium, ergo non omnes reſurgēt in eadem ſtatura.

Præterea. Natura hnmana reparabitur per reſurrectionem ad gloriam, uel ad pœnam: ſed non erit eadem quantitas gloriæ, vel pœnæ in omnibus reſurgentibus, ergo nec eadem quantitas naturæ.

Respondeo, Dicendum, quòd in reſurrectione nō reparabitur humana natura ſolum quantum ad idem ſpecie, ſed quantum ad idem numero, & iō in reſurrectione non ſolum attendendum eſt quod competit naturæ ſpeciei, ſed quod competit naturę indiuidui. Natura autem ſpeciei habet aliquam quātitatem, quam nec excedit, nec ab ea deficit abſq; errore, quæ tñ quantitas haber aliquos gradus latitudinis, & non eſt accipienda ſecundum unam menſuram determinatam. Vnumquodque autem indiuiduum in ſpecie humana, aſſequitur infra terminos illius latitudinis aliquē gradum quantitatis, quæ competit naturæ indiuidui, & ad hanc ꝑducitur in termino augmenti, ſi non fuit aliquis error in opere naturæ, per quem ſit aliquid additum, uel ſubtractum prædictę quantitati, cuius quidem menſura accipitur ſecundum proportionabilitatem caloris extendētis, & humidi extenſibilis, quod non eſt eiuſdem virtutis in omnibus: & ideo nō omnes reſurgent in eadem quantitate, ſed quilibet reſurget in illa quantitate, in qua fuiſſet in termino augmenti, ſi natura nō erraſſet, nel defeciſſet: quod autē ſupereſt, uel deficit in homine, reſecabit, uel ſupplebit diuina potentia.

Ad primum ergo dicendum, qnòd iā patet ex dictis, quòd non dicuntur omnes in eadem ætate reſurgere, quaſi in omnibus competat eadem quantitas durationis, ſed quia idem ſtatus perfectionis erit in omnibus, qui quidem ſtatus ſaluari poteſt in magna, & in parua quantitate.

Ad secundum dicendum, ꝙ quantitas huius indiuidui non ſolum rñdet formæ ſpeciei, ſed etiam naturæ indiuidui, & ideo ratio non ſequitur.

Ad tertium dicendum, ꝙ quantitas reſurgentis non proportionatur uirtuti reparanti, quia illa non eſt de natura corporis; neque omnibus ſecundum illum ſtatum, in quo ſunt ante, reſurrectionē ſed naturæ, quam primo indiuiduum habebat: tamen ſi virtus formatiua propter aliquem defectū non poterat perducere ad debitam quantitatem, quæ competit ſpeciei, diuina uirtus ſupplebit in reſurrectione, defectum, ſicut patet in nanis: & eadem ratio eſt in illis, qui immoderatæ magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

¶ PROB. Quia in reſurrectione nō reparabitur humana natura ſolùm quantum ad idem ſpecie, ſed etiam quantum ad idē numero. (q. 79. art. 2.)

¶ CONCL. 1ª. Non omnes reſurgent in eadem quantitate; ſed quilibet reſurget in illa quantitate, in qua fuiſſet in termino augmenti, ſi natura nō erraſſet, uel defeciſſet: quod autē ſupereſt, uel deficit in homine reſecabit, uel ſupplebit diuina potentia.

† Ariſt. li. 2. tex. 41.

¶ NOT. De illis terminis in concluſione, ſ. de quātitate duplici hoc eſt, ſpeciei, & indiuidui: uide declarationem hic textualem.

¶ PROB. Quia patere præſupponitur.

1m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nō enim eſt eadem ratio de quantitate illa dupl[ici] in argumento adducta: ut patet conſideranti textum.

2m ꝺ minori

Cui. ℞. & naturæ indiuidui. §. Nā quantitas huius indiuidui non ſolum &c. ut in textu.

3m maior.

Quantitas reſurgentis non poterit eſſe proportionata uirtuti naturali, quę primò corpus formauit. ℞. negatur iſta. §. Ad rationem dicitur; quòd illis, qui non potuerunt uirtute naturæ perduci ad debitam quantitatem, diuina uirtus ſupplebit.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendat. meritò inſinuatū ab Ezechiel 37. quòd non omnes reſurgentes erunt eiuſdem ſtaturæ: & ſic. Erant multa oſſa ualde ſuper faciē campi: & acceſſerunt oſſa ad oſſa unumquodq; ad iuncturā ſuam. Et vidi, & ecce ſuper ea nerui & carnes aſcenderunt, & extenta eſt in eis cutis deſuper. Hæc ibi. ubi nota ly unumquodq; ad iuncturā ſuam. Clarum eſt, ꝙ illa oſſa mortuorū, de quibus ibi loquitur, non erant eiuſdem quantitatis dimenſiuæ. Vnde cū ſo in reſurrectionis ꝑparatione, de qua ibi prophetat Ezechiel, unumquodq; os ad iuncturam propriā ſui corporis commēſuretur, patet, & ꝙ mortui illi reſurgentes diuerſæ ſtaturæ erunt; & quòd Ezechiel, per hunc modum loquendo, naturam ſtaturam in reſurrectionis generaliter deſignauit. Item à cōſtitutionibus Apoſtolicis: ut q. 80. ar. 5. appen. Vbi nota ly tales, quales modò ſumus, & nota ly p[ræ]ſenti figura. Quo vix aliquid clarius dici poteſt, pro illo propoſito.

Vel. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem & interimas, & oſtendas eſſe, per nunc allegata meritò damnatum, errorem Origeniſtarum (Prat. Origeniſtæ) dicentium: quod in reſurrectione corpora hominum erunt rotunda, & orbiculari ſpecie extabuntur.

concl.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta patrum & ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tueatis.

* art. præced. ad 2.

¶ Quartò vides: quomodo ex ipſius uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

1a. corpo. art.

QVÆST.

QVAEST. LXXXI. ART. III.

552 CONCL. Sicut reſurgent homines in diuerſis ſtaturis, ita in diuerſis ſexibus, & quamuis ſit differentia ſexuum, deerit tamen confuſio mutuæ uiſionis.

¶PROB. Quia talis diuerſitas utraq; cõpetit perfectioni-tũ ſpeciei tũm indiuiduũ, vt patet:) 2. Quia (ly & quamuis &c.) libido incitãs ad turpes actus non aderit.

¶NOT. In communi reſurrectione auferetur ab electis etiã fomes radicitus : & conſequenter cum ipſe ſit inclinatio ad malum, præſertim concupiſcentiæ (ut colligitur ex Rom. 7. adiuncta declaratione maximè Concilij Trid. ſeſſ. 4. decret. de peccat. origin. ibi, Manere &c. ſiquis vſque ad ly ſiquis cõtrariũ ſenſerit, anathema ſit:) clarè ſequitur veritas textus, ſcilicet quòd tunc aberit libido incitans ad turpes actus.

Fomes tollitur omnino à corpora beatorũ.

*Gl. ordi. ſup illud 1. Cor. 15. Cũ euacuauerit oẽm principatum.

1m ex Epheſ.

4 In uirum. R. procedit uirtutem animi, non autem ſexum virilem. § Tunc nihil &c. ut patet ex ſe.

¶NOT. Vir dicitur à virtute, iuxta illam ſecũdum Tullium, licet imponatur ad ſignificandum mares: ex eo quòd in maribus ordinariè apparet maior uirtus, ſeu uiuacitas, & fortitudo animi quàm in mulieribus. Vnde dicendũ: quòd ly uir, ut à quo, non ſignificat ſexũ, ſed ut ad quod. Hinc eſt: quòd & mulieres aliquæ propter magnitudinem animi atque geſtorum dictæ ſunt uiragines: quaſi participantes illud, à quo uiri denominantur.

*Lib. 2. de Generatione Animalium c. 3. & Sup. q. 52. art. 1. ad 1.

†Li. 22. de Ciui. Dei c. 17. non procul à prin. t. 5.

A

ARTICVLVS III.

Vtrum omnes reſurgent in ſexu virili.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd omnes reſurgent in ſexu virili. Quia dicitur Epheſ. 4. quòd omnes occurremus in [b] virum perfectum, & cætera, ergo non erit niſi ſexus virilis ibi.

2 Præterea. In futuro omnis prælatio ceſſabit, ut dicit gl.* 1. Cor. 15. ſed mulier ordine naturali ſubdita eſt uiro, [b] ergo mulieres non reſurgent in ſexu muliebri, ſed virili.

3 Præterea. Illud, quod eſt occaſionaliter, & præter [b] intentionem naturæ inductum, non reſurget, quia in reſurrectione omnis error ceſſabit, uel tolletur: ſed ſexus muliebris eſt præter intentionem naturæ inductus ex defectu uirtutis formatiuæ in ſemine, quæ non poteſt perducere materiam conceptus ad formam virilem, unde dicit Philoſophus 16. * de Animalibus, quòd fœmina eſt mas occaſionatus, ergo ſexus muliebris non reſurget.

SED CONTRA eſt, quod dicit Auguſtinus † 22. de Ciuitate Dei, Melius ſapere uidetur, qui vtrumque ſexum reſurrecturũ eſſe non dubitant.

Præterea, Deus reparabit in reſurrectione, quod in homine fecit in prima conditione, ſed ipſe fecit mulierem de coſta uiri, ut patet Geneſ. ſecundo, ergo ipſe ſexum fœmineum in reſurrectione reparabit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut conſiderata natura indiuidui debetur diuerſa quãtitas, diuerſis hominibus, ita conſiderata natura indiuidui debetur diuerſus ſexus diuerſis hominibus, & hæc etiam diuerſitas cõpetit perfectioni ſpeciei, cuius diuerſi gradus implentur per dictam diuerſitatem ſexus, vel quantitatis, & ideo [a] ſicut reſurgent homines in diuerſis ſtaturis, ita in diuerſis ſexibus; & quamuis ſit differẽtia ſexuum, deerit tamen confuſio mutuæ uiſionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confuſio cauſatur.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd cum dicitur: Omnes Chriſto occurremus in virum perfectũ, non dicitur propter ſexum uirilem, ſed propter uirtutem animi, quæ erit in omnibus, & uiris, & mulieribus.

AD SECVNDVM dicendum, quòd mulier ſubditur uiro propter imbecillitatem naturæ, & quantum ad uigorem animi, & quãtum ad robur corporis, ſed poſt reſurrectionem non erit differẽtia in his ſecundum diuerſitatẽ ſexuum, ſed magis ſecundum diuerſitatem meritorum, & ideo ratio non procedit.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis fœminæ generatio ſit præter intentionem naturę particularis, eſt tamen de intentione naturæ vniuerſalis, quæ ad perfectionem humanæ ſpeciei vtrumque ſexum requirit, nec ex ſexu erit ibi aliquis defectus.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quò per rõnẽ interimat errorẽ Armeniorum (ut refert Guido, & meminit B. Auguſtinus de Ciu. Dei, lib. 22. c. 17. quem errorem Alfonſus Caſtrus tit. Reſurrectio. ſ. habet ꝑ hæreſi) dicentium: quòd reſurrecturi ſunt omnes homines in ſexu virili, nullumque fore poſt reſurrectionem fœmineum ſexum.

Vtil. & Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas prædictum errorem meritò damnari ab eccleſiaſticis dogmatibus loco 70. In reſurrectione ex mortuis, ſexus forma non mutabitur: ſed uir mortuus reſurget in forma uiri, & fęmina in forma fęminæ. Hæc ibi. Item à Gen. 1. Maſculum & fœminã creauit eos. Hæc ib. Reſurrectio uerò erit reſectio eiuſdẽ rei priſtinæ (ut omnibus cõſtat:) & cõſequenter fęmina, & nõ tñ maſculus, ibi reperietur. Item Matth. 22. Saducei, qui dicunt nõ eſſe reſurrectionẽ, interrogauerunt eũ dicentes. Magiſter, erãt apud nos ſeptem fratres &c. In reſurrectione, ergo cuius erit de ſeptẽ uxor? Reſpõdens ait. In reſurrectione non nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei. Hæc ibi. Itẽ ſimile Luc. 20. Patet autẽ: quòd promptius erat, reſpõdere fœmineum ſexum in reſurrectione non reperiendũ: & ſic argumentũ Saducæorum apertius corruiſſet. Hoc autẽ non dixit dominus, innuens per hanc ſuã taciturnitatẽ; quòd illud eſt error. Hinc patet; quòd Armeni prædicti, cũ ſuis ſimilibus, decepti ſunt ualde. Videntur aũt moti ad ponendũ hoc ex eo, quòd impoſſibile fere eis uidebatur; quòd reſurgentes uiri non accenderentur aliquo mõ ad concupiſcentiã fęminarũ ex ipſarũ uiſione, iudicantes de illo ſtatu, ſicut & de iſto: cũ tñ ualde differat hmõi ſtatus ut not. poſt prob. concl. & manifeſtũ eſt à ſimili & à fortiori. Clarũ. n. eſt, quòd ſtatus gloriæ melior admodũ erit, quàm ſtatus innocentiæ; de quo Geneſis 2. dr, Erant adt ambo, ſ. Adã & Eua, nudi: & non erubeſcebant. Id eſt ad actus turpes libido eos ob hoc non incitabat, ex quibus cõfuſio cãtur (ut in text. ſi.) Multò igitur magis uerum erit hoc de ſtatu in gloria exiſtẽtiũ. Nam huiuſmodi motus libidinis ſit ex fomite, ut iam dictum eſt. & Gen. 3. habetur, quòd poſt peccatum commiſſum cognouerunt ſe eſſe nudos. Id eſt, erubuerunt. Propter quod & fecerũt ſibi perizomata. Confuſionis ergo totius, & cuiuſlibet motionis ad concupiſcentiam fuit peccatum, & remotio originalis iuſtitiæ. Vnde cũm in gloria reſurgentium à beatis remota ſit omnis radix peccati cuiuſcunque, eiſque collatum aliquid multò maius, quam originalis iuſtitia, tenendum eſt firmiter, quòd

Ex maioritate gloriæ, quàm ſtatus innocẽtiæ, quod eueniat ſ beatis.

2m illatio concluſionis. Ergo &c. quòd negatur illatio. § Nam poſt reſurrectionem in mulieribus non reperietur imbecillitas naturæ, neque puſillanimitas animorum, aut debilitas corporis, ſeu infirmitas diſcurſus & rationis: propter quæ illis nunc ſubiectio conuenit (ut arguitur.)

¶*Corollarium*. Ergo (ut ex textu habetur) tunc mulieres erunt æquales uiris: immò & aliquæ ſuperiores iuxta diuerſitatẽ meritorum: non obſtante diuerſitate ſexus.

3m de maiori. Præter intentionem naturæ. R. particularis & vniuerſalis § Tunc nihil &c. Nam quamuis fœminæ generatio ſit præter intentionem &c. vt in textu.

ibi ex mutua uiſione nulla penitus erit cõfuſio, aut qualiſcunque ad malum titillatio. Erit igitur ac ſi manus uel facies uideretur; de quo, vt patet nunc, non erubeſcimus. Et cõtrarium horum ſuſpicati prouenit ex cõmenſuratione ſtatus huius ad illum; quaſi quòd de utroque idem iudicium ſit. Et hæc commẽſuratio procedit ex carnalitate quadam nimia, qua aliqui carnaliter prorſus uidentur: adeò immerſi ſunt in actus carnales aſſimilati Luthero, in hoc, (vt refert Prat. in Sectarij) dicenti: quòd continere nemo poteſt, & nec minus quidem, quam ſaliuam non expuere. Qui tamen, etiã quòd pro præſenti ſtatu loquatur, meritò damnatur à catha logo tot milium ſanctarum uirginum ab eccleſia ſolemniter quotannis celebratarum. Immò & ab antiquis atque paganis ſibyllis, de quibus Hieronimus teſtatur quòd prophetandi munus à Deo receperunt in præmium uirginitatis ſuæ.

Caueas errorē.

† lib. 1. Eth. c. 7. à medio.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarum & patrum pro quanto non omnes in eodem ſexu reſurrecturos inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXXI.

ART. IIII.

555 CONCL. Operationes naturales, quæ ordinantur ad uitam animalem uel cauſandam uel conſeruandam, non erunt in reſurrectione.

¶ NOT. Vita animalis dicitur illa, quæ pertinet ad actus nutritiuæ & generatiuæ potentiæ. Et dicitur animalis, quoniam in his actibus conuenit homo cum brutis. Conſequenter igitur uita ſpiritualis

ARTICVLVS IIII.

Verum omnes reſurgent in vita animali.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd reſurgent in uita animali, ut ſcilicet vtantur actu nutritiuæ uirtutis, & generatiuæ. Quia reſurrectio noſtra erit h conformis reſurrectioni Chriſti, ſed Chriſtus dicitur poſt reſurrectionẽ comediſſe, vt patet Matth. vlt. & Luc. vlt. ergo homines poſt reſurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶2 Præterea. Diſtinctio ſexuũ ad generationem ordinatur, & ſimiliter inſtrumenta, quæ deſeruiunt virtuti nutritiuæ ordinantur ad comeſtionem, ſed homo cum omnibus huiuſmodi reſurget, h ergo utetur actibus virtutis generatiuæ, & nutritiuæ.

¶3 Præterea. Totus homo beatificatur, & ſecundum animã, & ſecundum corpus: ſed beatitudo ſecundum Philoſophum † in perfecta h operatione conſiſtit, ergo oportet quòd omnes potentiæ animæ, & omnia mẽbra ſint in ſuis actibus in beatis poſt reſurrectionem, & ſic idẽ quod prius.

4 Præt. In beatis poſt reſurrectionem erit perfecta, & beata iucunditas: ſed talis iucunditas omnes h delectationes includit, quia beatitudo eſt ſtatus omniũ bonorum aggregatione perfectus, & perfectum eſt, cui nihil deeſt: cum ergo in actu uirtutis generatiuæ, & nutritiuæ ſit magis delectatio, uidetur quòd tales actus ad uitam animalem ptinentes in beatis erunt, & multo fortius in alijs, qui minus ſpiritualia corpora habebunt.

SED CONTRA eſt quod dicitur Matthæi. 22. In reſurrectione neque nubent, neque nubentur.

Præterea, Generatio ordinatur ad ſubueniendũ defectui, qui per mortem accidit, ad multiplicationem humani generis, & comeſtio ad reſtaurationem deperditi, & augmenti quantitatis, ſed in ſtatu reſurrectionis F iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorum à Deo præfinitam, quia vſque ad hoc generatio differtur, ſimiliter etiam quilibet homo reſurget in debita quantitate, nec erit ultra mors, aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis, ergo fruſtra eſſet actus generatiuæ, & nutritiuæ uirtutis.

RESPONDEO, Dicendum, G quòd reſurrectio non erit neceſſaria propter primam perfectionem ipſius, quæ conſiſtit in integritate eorum, quæ ad naturam ſpectãt, quia ad hoc homo peruenire poteſt in ſtatu pſẽntis uitæ per actionem cauſarũ naturalium, ſed neceſſitas reſurrectionis eſt ad conſequendam vltimam perfectionem, quæ cõſiſtit in peruentione ad ultimũ finem *. Et ideo, illæ m operatio H nes naturales quæ ordinantur ad primã perfectionem humanæ naturæ, uel cauſandam, uel conſeruandam, non erunt in reſurrectione *, & huiuſmodi ſunt actiones animalis uitæ in homine, & actiones mutuæ in elementis, & motus cœli, & ideo hæc ceſſabunt in reſurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire, & generare ad animalem uitam pertinent, cũ I ſint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in reſurrectione talia non erunt.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd illa * comeſtio, qua Chriſtus comedit, non fuit neceſſitatis, quaſi cibis indigeret humana natura poſt reſurrectionẽ, ſed fuit poteſtatis, ut oſtẽderet ſe uerã naturam ſumpſiſſe, quam prius habuerat in ſtatu illo, quãdo cum diſcipulis comederat, & biberat: hæc autem K oſtenſio non erit in reſurrectione communi, quia omnibus notum erit, & ideo dicitur diſpenſatiue Chriſtus manducaſſe, eo modo loquendi, quo Iuriſtę dicunt, diſpenſatio eſt communis iuris relaxatio, quia Chriſtus nõ intermiſit hoc, quod eſt cõmune iter reſurgentium, ſcilicet non uti cibis propter cauſam prædictam, & propter hoc ratio non ſequitur.

dicetur, quæ conſiſtit in actibus potentiarum intellectiuarum, i. intellectus, & voluntatis.

¶ Examen. Ly operatiões naturales &c. Hæc declarantur in reſiduo textus.

¶ PROB. Quia reſurrectio non eſt neceſſaria propter primam perfectionem naturæ (cum homo ad hanc peruenire poſſit nunc per cauſas naturales.)

1[m] maior. Reſurrectio noſtra erit cõformis reſurrectioni Chriſti. R. conformitate gloriæ: non, cuiuſcunque diſpenſatiuæ operationis. §. Tunc nihil &c. Nam quòd Chriſtus comederit poſt reſurrectionem, fuit diſpẽſatiuẽ factũ: ad probãdam ſcilicet ueritatem reſurrectionis ſuę: non autem fuit ad oſtendendum, quid conueniat ſtatui reſurgentium.

* q. 75. art. 1. corp. & art. ſeq. concl.

¶ Corollarium. Ergo facturo Chriſti prædictum non eſt de alijs glorificandis affirmandum. Quod & ex Papa Bonifacio viij. de regul. iur. in 6. regula 28. confirmatur dicente: quæ à iure cõmuni exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

¶ NOT. Licet autẽ non ſit dicendum ꝓpter prædicta, quòd corpora reſurgentia comedant, uel bibant: tamen ob hoc nõ negatur ab eis, quòd poſſint comedere, & bibere. Aliud eſt enim habere poteſtatem ad hoc, aliud eſt exercere hãc poteſtatem. Et ſi inſtetur, quod ſit fruſtra niſi exeat in actũ, negabitur hæc deductio: ut à ſimili colligitur ex reſponſione ad 2[m]. & q. 80. artic. 1. ad 1[m]. & ar. 3 ad 2[m]. Nam huiuſmodi poteſtatis erũt alij fines, quàm actus manducandi, & conſequenter cum quod nunquam exeant in hunc actum, non erunt fruſtra. Si tamen uellet comedere, tamen de rõne beatitudinis hoc ẽ ut bõ habeat quicquid uelit, nec aliquid inordinatè uelit. q. 71. ar. 1. corp.

* Vide Th. quo libeto. 3. art. 5.

am illa-

2m illatio concluſionis. Ergo &c. R. negatur illa A damnari à Rom. 4. Regnum Dei non eſt eſca & potus, ſed iuſtitia & pax & gaudium in Spiritu ſancto. Hæc ibi. Cum delitijs aût carnis non ſtant hmôi, ut patet. Item 1. Cor. 6. Neq; adulteri, neq; molles, neq; maſculorum concubitores, regnum Dei poſſidebunt. Hæc ibi. Et Gal. 5. Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, ebrietates, commeſſationes, & his ſimilia, q prædico uobis, ſicut prædixi: qm qui talia agunt, regnū Dei non conſequentur. Hæc ibi. Item ab Apocal. 22. Beati qui lauât ſtolas ſuas in ſanguine agni: ut ſit poteſtas intrent in ciuitatem. Foris canes, & impudici, & idoli ſeruientes. Hæc ibi. Ex his oîbus patet, q nô reſurgent hoîes in uita aîali. Nam ſi uita aîalis requireret̄ tūc in reſurrectione beatorum, opō ma eſſet oîa ad conſecutionē ... us uiuere in delitijs carnis: tūc abeſt, ut uiuere in talibus immūditijs, eſſet cōtra regnum Dei. Per hoc ergo, q ſcripturę pmiſſæ mōlſtant, q talia facientes regnū Dei nō conſequent̄, cōmoſtrant apertiſſimè, q tunc in reſurrectione nō erit uita aîalis ab hæc ſibus illis deſcripta. Item à Matth. 22. In reſurrectione neq; nubent neq; nubent̄, ſed erūt ſicut Angeli Dei. Hęc ibi. At Angeli Dei nō uiuunt aîali uita ſecundū illud ab Archangelo Raphaele dictū Thobiæ 12. Videbar quidē uobiſcū mâducare, & bibere; ſed ego cibo inuiſibili utor. Hęc ibi. Quid aût ſit ille cibus inuiſibilis declarat Papa Benedictus 12. in extrauag. hac in perpetuum ualitura &c. & Conc. Flor. ſeſſ. ult. in lit. ſanct. union. q eſt uiſio Dei facialis, atque fruitio. De illis mille annis, Apoc. 20. uide catholicū ſentū ibi in ſanctis Doctoribus.

dictam in textu: cui iungas q 80. art. 1. ad 1m. & artic. 2. ad 2m. Ex quibus du a: q illatio debebat fieri ſic: ergo utetur actibus v ... generatiuę & nutritiuę uel ad aliquē aliū finē ordinabit diſtinctio ſexuum.

Et tunc cōcederetur illatio p ultima parte tantum.

3m ex Philoſopho. Operationē. R. hominis, inquantum homo. §. Tunc nihil &c. Nam actus nutritiuæ potentiæ, & generatiuæ non ſunt hominis inquātum homo, ſed inquantum animal. Vnde & huiuſmodi dicuntur in homine opera animalis uitę.

4m de minori. Omnes delectationes. R. ſimpliciter dictæ, & propter ſe quęrēdæ: non aliter. §. Tunc nihil &c. Delectationes. n. corporales &c. ut in text.

¶ NOT. Colliga ex reſponſo textuali, q quicquid erit delectationis ueræ totum reperietur in beatis. Nam ueræ delectationes ſunt illæ, quæ pp ſe quęrendæ ſūt: huiuſmodi corporales prædictę nō ſunt, cū medicinæ ſint. Adde: quòd aliquid eſt delectabile pro aliquo ſtatu, quod non eſt delectabile pro aliquo alio: ut uidēm⁹ in ſtatu pueris & uirili, quò ſi licet pueri delectantur in aliquibus, quæ delectationem non afferent uiris: imò quandoq; confuſionem. De hac uniuerſali delectatione uera in beatis reperta, uide 1. 2. q. 4. art. 7. & q. 2. art. 5. 6.

Lib. 10. Ethic. ca 7. à med.

*Al. beatificabitur.

Ariſtot. li. 7. c. 12. paruum à princ. & li. 10. ex c. 5. & ultimo.

AD SECVNDVM dicendum, q differentia ſexuum & membrorum uarietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam in ſpecie, & etiam in indiuiduo: unde nō ſequitur quòd ſint fruſtra, quamuis animales operationes deſint.

B AD TERTIVM dicendum, quòd prædictæ operationes nō ſunt hominis, inquantum eſt homo, ut Philoſoph⁹ † dicit: & ideo in eis non conſiſtit beatitudo humani corporis, ſed corpus humanum * glorificabitur ex redūdantia à ratione, à qua homo eſt hō, inquantū erit ei ſubditū.

AD QVARTVM dicendum, quòd delectationes corporales ſicut dicit Philoſophus † in 7. & C 10. Ethic. ſunt medicinales, quia adhibentur homini ad tollendū faſtidium, uel etiam ęgritudines inquantum eis homo inordinate delectatur, ac ſi eſſent veræ delectationes, ſicut hō habens infirmum guſtum, delectatur in quibuſdam, quæ ſanis non ſunt delectabilia & ideo non oportet quòd tales delectationes ſint de perfectione beatitudinis, ut Iudæi, & Saraceni ponūnt, & q-D dam hæretici poſuerunt, qui vocantur Ciliarchæ, qui etiam ſecundum doctrinam Philoſophi non uidentur ſanum habere affectum, ſolę enim delectationes ſpirituales ſecūdum ipſum ſunt ſimpliciter delectationes, & propter ſe querendæ, & ideo ipſæ ad beatitudinem requiruntur.

APPENDIX.

Veſl. p S. Eccl. &c.

3 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem internas, hæreſim Cerinthi (Prat. Cerinthiani.) dicentium beatitudinem conſiſtere in carnis delitijs: & poſt reſurrectionem regnū Chriſti futurum eſſe terrenum, & in eo beatos homines in carnis cō cupiſcentijs, & libidini ſubiectam uitam, acturos. Item Chiliaſtarum (Prat. Chiliaſtæ, quam & tangit D. Thomas in ad 3m. dicentium: tūm uenerit Chriſtus de cœlo mille anni erunt iterū nobis ad uiuendum generandum & manducandum, ſicut nūc fit quotidie in hoc ſeculo.

¶ Secundò habes quomodo per rationē oſtēdas, illas meritò ...

QAESTIO LXXXII.

De conditionibus beatorum reſurgen- E *tium, in quatuor articulos diuiſa.*

DEINDE conſiderandum eſt de conditionibus beatorum reſurgētiū. Et primo de eorum corporum impaſſibilitate. Secundo, de ſubtilitate. Tertio, de agilitate. Quarto, de claritate.

CIRCA quod quæruntur quatuor.

B Primo, Vtrum Sancti reſurgētes reſurgant quo ad corpora impaſsibiles.

Secundo, Vtrum æqualis impaſsibilitas omnibus fuerit.

Tertio, Vtrum illa impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat.

Quarto, Vtrum ſint in eis omnes ſenſus in actu.

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora ſanctorum poſt reſurrectionem ſint impaſſibilia.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur, quòd corpora Sanctorum poſt reſurrectionem nō ſint impaſsibilia.[h] Omne enim mortale eſt paſsibile: ſed poſt reſurrectionē erit animal rationale mortale, eſt hæc enim definitio hominis, quę ab eo non ſeparabit, ergo corpus erit paſsibile.

2 Præt. Omne [h] qđ eſt in potentia ad formam alterius, paſſibile eſt ab illo, quia ſecundum hoc aliqd eſt paſsiuum ab alio, ut dicitur in primo de generatione: ſed corpora Sanctorum poſt reſurrectionem erūt in potentia ad aliam formam, ergo erunt paſsibilia. Probatio mediæ. Quęcumq; cōmunicant in materia, unum eorum eſt in potentia ad formam alterius, materia enim, ſecundum quòd eſt ſub una forma, nō amittit potētiam ad aliā formā, ſed corpora ſanctorum poſt reſurrectionem

Tho. 4. di. 44. q. 2. a. 1. quæſt. 1. & ſeq.

3 ¶ Tertiò habes: quō per rōnem prædicta ſcripturarum & patrū, pro quanto homines reſurrecturos ad uitam animalem degendam negant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò vides: quomodo ex ijs vitiſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolideur.

QVÆST. LXXXII. ART. I.

CONCL. 1a. Corpora glorioſa non dicuntur impaſſibilia propter remotionem paſſionis communiter dictæ. 514

communicabunt cum elemẽtis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur, ex qua nunc ſunt. ergo erunt in potentia ad aliam formam, & ſic erunt paſſibilia.

3 Præt.[h] contraria nata ſunt agere, & pati adinuicẽ, ut in primo de generatione dicit Philoſophus[†]: ſed corpora Sanctorũ erunt ex contrariis compoſita, ſicut, & nunc ſunt, ergo &c.

4 Præt. In corpore humano reſurget[h] ſanguis, & alii humores, ut dictũ[*] eſt: ſed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines, & huiuſmodi paſſiones in corpore, ergo erũt corpora Sanctorum poſt reſurrectionem paſſibilia.

5 Præt.[h] Magis repugnat pfectioni defectus in actu, quàm defectus in potentia: ſed paſſibilitas importat ſolum defectũ in potentiâ. Cũ ergo in corporib. H beatorũ ſint futuri aliqui defectus in actu, ſicut cicatrices vulnerum in martyribus, ut in Chriſto fuerunt: uidetur ꝙ nihil deperibit perfectioni eorum ſi ponãtur habere corpora paſſibilia.

SED CONTRA. Omne paſſibile eſt corruptibile, quia paſſio magis facta abiicit à ſubſtantia: ſed corpora ſanctorum poſt reſurrectionem erunt incorruptibilia, ut dicit[*] primę ad Corinth. 15. Seminatur in corruptione, reſurget in incorruptione, ergo erunt impaſſibilia.

Præterea, Fortius non patitur à debiliori: ſed nullum corpus erit fortius corporibus Sanctorum, de quibus dicitur primę ad Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, reſurget in virtute, ergo erunt impaſſibilia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd paſſio dupliciter dicitur. K Vno modo communiter, & ſic omnis receptio paſſio dicitur, ſiue illud, quod recipit ſit conueniens recipienti, & perfectiuum ipſius, ſiue contrarium, & corruptiuum: &[m] ab huiuſmodi paſſionis remotione corpora glorioſa impaſſibilia non dicuntur[*], cum nihil, quod eſt perfectionis, eis ſit auferendum. Alio modo paſſio dicitur proprie, quã ſic definit Damaſc.[*] in 2. lib. F Paſſio eſt motus præter naturam: unde immoderatus motus cordis, paſſio eius dicitur: ſed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio eſt, quia oẽ, quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agens aſsimilat ſibi patiens: & ideo patiens inquantum huiuſmodi, trahitur extra terminos proprios, in quibus erat: ſic ergo,[p] proprie accipiẽdo paſſionem, non erit in corporibus reſurgentium Sanctorum potentialitas ad paſſionem, & ideo impaſſibilia dicuntur[q]. Huius aũt impaſſibilitatis ratio à diuerſis diuerſimode aſsignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorũ, quæ aliter tunc G ſe habebunt in corpore, quàm nunc. Dicunt enim, quòd elementa remanebunt ibi ſecundum ſubſtantiam, ſed qualitates actiuæ, & paſſiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non uidetur uerum, quia qualitates actiuæ, & paſſiuæ ſunt de perfectione elementorum: unde ſi ſine eis repararentur elemẽta in corpore reſurgentis, eſſent minoris perfectionis, q̃ modo ſint. Et præterea, cũ qualitates illæ ſint propria accidentia elementorum ex forma, & materia ipſorum cauſata, [*]uidetur ualde abſurdum, ꝙ cauſa maneat, & effectus tollatur. Et ideo alij dicunt, quòd manebunt qualitates, ſed non habebũt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad cõſeruationem humani corporis. Sed hoc etiam non uidetur poſſe ſtare, quia ad mixtionem requiritur actio, & paſſio actiuarum & paſſiuarum qualitatum, & ſecundum prædominiũ unius, uel alterius mixta efficiuntur diuerſæ cõplexionis: qđ oportet ponere in corpore reſurgentis, quia erunt ibi carnes, & oſſa, & huiuſmodi partes, quibus omnibus non competit una complexio. Et præterea ſecundum hoc impaſſibilitas non poſſet poni dos in eis, quia nõ poneret aliquam diſpoſitionem in ſubſtãtia impaſſibili, ſed ſolum prohibitionem paſſionis ab exteriori, ſcilicet diuinam uirtutem, quæ etiam poſſet idem facere de corpore hominis in ſtatu huius uitæ.

ET ideo alij dicunt, quòd in ipſo corpore erit aliquid prohibens paſſionem corporum glorioſorum, ſ. materia quinti corporis, quam ponunt venire in compoſitionẽ humani corporis, ad conciliandum elementa in harmoniam quandam, per quam poſſunt eſſe debita materia aĩæ rationalis, ſed tamen in ſtatu huius vitæ pp dominium elementaris naturæ, corpus humanum patitur ad ſimilitudinẽ aliorum elementorum: ſed in reſurrectione dabitur natura quinti corporis, & ideo corpus humanum reddetur impaſſibile ad ſimilitudinem corporis cœleſtis. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compoſitionem corporis humani, ut in 2.[*] lib. oſtenſum eſt. Et præterea impoſsibile eſt dicere, quòd aliqua virtus naturalis, qualis eſt uirtus corporis cœleſtis, transferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis eſt impaſſibilitas corporis glorioſi, cum immutationem corporis humani Apoſtolus attribuat uirtuti Chriſti: quia qualis cęleſtis, tales & cęleſtes. 1. Corinthiorum. 15. & Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ.

Præterea.

Margin notes:

¶PROB. Quia paſſio communiter dicta eſt receptio etiam perfectiui ſui (ut in textu) & nihil quod eſt perfectionis, eſt negandum in ſanctis.

CONCL. 1ª. Proprie accipiendo paſſionem, non erit in corporibus ſanctorũ reſurgentium potentialitas ad paſſionẽ: & ideò impaſſibilia dicuntur.

† Ariſt. li. 1. cap. 50. & ſequentibus.

¶PROB. 1. Quia paſſio propriè dicta eſt motus præter naturam (ex Damaſc.) & nihil præter naturam deceat ſanctos illos (patet:) 2. Quia (ly & ideo &c.) patet ex terminis.

* q. 80. a. 3.

CONCL. 3ª. Corpora ſanctorum erunt impaſſibilia propter victoriam animæ ſuper corpus.

¶PROB. Quia corpus humanum, ac quicquid in eo eſt, erit perfectè ſubiectum animæ rationali, ita ut in corpore glorioſo non poſſit eſſe aliqua mutatio contra illam diſpoſitionem, qua perficietur ab anima.

¶NOT. Ex probatione prędicta patet, præter recitatas opiniones ac reprobatas in textu non tantum eſſe falſas, ſed etiam non eſſe ad propoſitum: ut ſapiens conſiderando iudicabit. Et cõfirmatur ex impaſſibilitate data primo homini in ſtatu innocentiæ, de qua 1. parte quæſt. 97. artic. 1. & 2. Nam ſicut impaſſibilitas corporis primi hominis ex anima deriuabatur ſupra corpus: ita, & multò magis ex dominio ipſius animæ deriuabitur impaſſibilitas illa, de qua loquimur. Hinc patet ratio, cur ipſa corpora dicentur ſpiritualia: quia ſcilicet totaliter ſpiritui (hęc eſt anima rationalis) ſubiicientur modo prædicto circa cõcluſionem tertiam: non quia ſint futura uento & aere ſubtiliora: ut dixit Eutychius errans, ſupra. quæſt. 79. art. 1. ...

Corpora ſanctorũ quo ſint ſpũalia.

concl. p

*q. 74. ar. 5. cor.

* Tho. in 2. Sent. di. 12. q6. 1. art. 1.

* li. 2. c. 22. non poni a ptin.

2m de

Præterea, non poteſt natura cæleſtis ita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex eſſentialibus ſuis principijs paſſibilitas ineſt. Et ideo aliter dicendum eſt, quòd omnis paſſio fit per uictoriam agentis ſuper patiens, aliàs nõ traheret ipſum ad terminos ſuos: impoſſibile eſt autem ꝙ aliquid dominetur ſupra patiens, niſi inquantum debilitatur dominium formæ propriæ ſupra materiam patientis, loquendo de paſſione, quæ eſt contra naturam, de quà nunc loquimur: non enim materia ſubijcit̃ uni contrariorum, ſine hoc ꝙ tollatur dominium alterius ſuper ipſam, uel ſaltẽ diminuatur. Corpus autem humanum, & quicquid in eo eſt, erit pfecte ſubiectum animæ rationali, ſicut anima perfecte ſubiecta Deo: & ideo in corpore glorioſo non poterit eſſe aliqua mutatio cõtra diſpoſitionem illam, qua perficitur ab anima: & ita corpora illa erunt impaſſibilia.

A ſam ad unum, ſecundum quòd dominatur ſuper eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfecte dominat̃ forma ſupra materiam, non perfecte põt ligare ipſam, quin recipiat interdum per aliquam paſſionem diſpoſitionẽ contrariam formæ, ſed in ſanctis poſt reſurrectionem diuina virtute anima dominabit̃ ſupra corpus, nec illud dominiũ aliquo modo poterit auferB ri, quia ipſa erit immutabiliter Deo ſubiecta, quod non fuit in ſtatu innocentiæ, & in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, quæ nunc ineſt quantum ad ſubſtantiam potentiæ, ſed erit ligata per uictoriam animæ ſupra corpus, vt numquam in actum paſſionis tranſire poſſit.

Ad tertivm dicendum, ꝙ qualitates elementares ſunt inC ſtrumenta animæ, ut patet in Secundo de anima, ꝙ calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriendi per uirtutem animæ. Quando autem agens principale eſt perfectum, & nõ eſt aliquis defectus in inſtrumẽto, nulla actio procedit ab inſtrumento, niſi ſecundum diſpoſitionem principalis agentis, & ideo in corporibus ſanctorum poſt reſurrectionẽ nulla actio, D uel paſſio poterit prouenire a qualitatibus elemẽtaribus, quæ ſit contra diſpoſitionem animæ quæ intẽdit conſeruare corpus.

Ad primvm ergo dicendũ, quòd ſecundum Anſelmum, mortale ponitur in definitione hominis à Philoſophis, qui nõ crediderunt hominem totum aliquando poſſe eſſe immortalem, quia nõ uiderunt homines niſi ſecundum huius mortalitatis ſtatum. Vel poteſt dici, ꝙ ſecundum Philoſophum in octauo Metaph. quia differentiæ eſſentiales ſunt nobis incognitæ, vtimur quandoque differentijs accidentalibus, ad ſignificandũ differentias eſſentiales, quę ſunt accidentaliũ cauſæ, unde mortale in definitione hominis nõ ponitur quaſi ipſa mortalitas ad eſſentia hominis pertineat, ſed quia illud, quod nunc eſt cauſa paſſibilitatis, & mortalitatis, ſecundum præſentem ſtatũ, ſcilicet compoſitio ex cõtrarijs, eſt de eſſentia hoĩs: ſed tũc non erit cauſa eius propter uictoriam animæ ſuper corpus.

Ad secvndvm dicendum, ꝙ duplex eſt potentia, ligata, & libera, & hoc non ſolũ eſt uerum in potentia actiua, ſed etiã paſſiua. Forma enim ligat potẽtiam materiæ, determinãdo ip-

Ad qvartvm dicendum, ꝙ ſecundum Auguſtinum† in epiſtola ad Conſtantinum, diuina potentia ualet in iſta uiſibili, atque cõtractabili natura corporum quibuſdam manẽtibus, auferre quas uoluerit qualitates. Vñ ſicut ab igne fornacis Chal E dæorum abſtulit uirtutem comburendi, quantum ad aliquid, quia corpora puerorum illæſa ſeruata ſunt, ſed manſit quantũ ad aliquid, quia ignis ille ligna comburebat, ita auferet ab humoribus paſſibilitatem, & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus eſt.

Ad qvintvm dicendum, ꝙ cicatrices vulnerum non erunt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt, inquantũ importãt aliquẽ

1m maior. Immortale eſt poſſibile & c. quandiu, & pro ſtatu quo eſt mortale: non aliter. S. Tunc nihil contra. Nam homo eſt mortalis pro præſenti ſtatu, ſecundũ quem ſolum cognouerunt Philoſophi hominẽ ſic diffinientes (ut arguitur.)

Item minor.

Poſt reſurrectionem homo erit animal rationale mortale. i. n. negatur iſta S. Ad pbationem dicitur, ꝙ ipſa mortalitas ſeparabitur tunc ab homine, quæ non eſt & nunc de diffinitione hominis, quaſi ſit de eſſentia eius: ſed ideo ꝙ ponitur loco differentiæ cognitæ, ꝗ eſt compoſitio ex cõtrarijs.

¶ *Corollarium*. Ergo eſſentialis diffinitio hominis eſt hæc. Homo eſt animal rationale compoſitum ex contrarijs. Vnde iſta nunquam ſeparabitur ab homine, etiã in gloria: licet tunc, virtute diuina operãte, huiuſmodi compoſitum non ſit futura vnquam cauſa mortalitatis. Vide ſecundũ reſponſum ly uel poteſt dici & c.

concl.

* In lib. 2. Cur Deus homo ca. 11. parũ à prin.

2m de maiori

Quod eſt in potẽtia liberat non autẽ, ligata S. Tunc nihil ut patet & c. in textu à ly in ſanctis poſt reſurrectionem & c.

reſ. 2a.

¶ NOT. Si dicatur, ꝙ aliquando exibit in actum iſta potentia per diſſolutionẽ ligaminis, quia nullum uiolentum perpetuũ: & huiuſmodi ligatio uidetur pter naturam talis potentiæ, reſpondendũ eſt, ut habetur ex q. 75. art. 1. ad tertium. Vnde concludendũ eſt ſiquidem ꝙ talis ligatio non eſt præter naturam, ex eo ꝙ non terminatur ad cõtrarium deſiderio naturali, imò quòd eſt ſecundum naturã perfectam, eo quòd terminatur ad illud, quod eſt ſecundum deſiderium naturale. Terminatur enim ad immortalitatem.

3m ex Philoſopho.

Cõtraria nata ſunt agere, & pati, ad inuicem. & cũ principale agens ipſorum cõtrariorum moderatiuum ſit perfectum, & in ipſis contrarijs, tanquam inſtrumentis, nullus ſit defectus. S. ut in textu dicitur. Tunc nihil & c. vt patet ibid. à ly ꝙ in corporibus ſanctorum poſt reſurrectionem: & c.

4m de maiori

Sãguis & alij humores. & conſiderati ſecundum ſubſtantiã, & non, ſecundum paſſibilitatem. S. & ſic intelligit. q. 80. ar. 3. Tũc nihil & c. ut patet in tex. per totum.

¶ Examen. Ly modus autem, quo hoc fiet, dictus eſt, Scilicet in corp. & in reſpõſionibus ad primum ſecundum & tertiũ de victoria animæ ſupra corpus. De remotione autem actus à ſubiecto, puta ab igne & c. vide q. 74. ar. 8. circa notata in corp.

5m de maiori

Repugnat perfectioni defectus & tanquã defectus: non inquantum dignitas ꝗdã. S. Tunc nihil & c. Nam cicatrices vulnerum non erunt in ſanctis, nec in Chriſto fuerunt inquantum importãt & c. ut in textu.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Origeniſtarum (Prat. Origeniſtæ.) dicentium: ꝙ corpora poſt reſurrectionem futura ſũt uerũ mortalia, quæ multis trãſactis ſeculis poſtmodum ſunt in nihilũ redigenda.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò damnari à 1. Cor. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cũ autẽ corruptibile hoc induerit incorruptibilitatem, & mortale hoc induerit

† Eſt Epiſ. 146 inter princip. & med. t. 2.

* In corp. huius ar.

Vid. p S. Eccl. & c.

immortalitatem: tunc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt. Abſorpta eſt F morſ in uictoria. Vbi eſt mors uictoria tua? Hæc ib. Vbi p uictoriam primo loco dictã, qua mors dr̃ abſorpta, intellige uictoriã animæ ſupra corpus datam eſt à Deo per dñm noſtrum Chriſt̃ũ, vt ibi ſubdit Apoſtolus. Per uictoriam uerò ſecundo loco dictã, intellige illam, qua mors uincebat omnes hoies: de qua dictum eſt Rom. 5. Per vnum hoiem in hũc mundum intrauit mors, & ita in oẽs homines pertranſijt. Ergo iuxta Apoſtolum ibi ad Corinth. Mors vltra non habebit uictoriam ſupra corpora reſurgentium. Itẽ ad Rom. 6. Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur, mors illi ultra nõ dominabitur. Hæc ibi. Vbi per mortem, & dominium mortis, intellige quamcũq; paſſionẽ propriè dictam, ut exponunt ſancti. Patet autem: ꝙ reſurrectio Chriſti ẽ cauſa exemplaris noſtræ q. 76. ar. 1. ad cuius corporis claritatẽ reformabuntur corpora ſanctorum Phil. 3. Item à conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 5. cap. 8. Excitabis nos omnipotẽs Deꝰ, nil noceum habentes, nec corruptioni obnoxium: quoniã immortales reſurgemus. Hæc ibi. Itẽ ab Apocal. 21. Abſterget Deus oẽm lacrimam ab oculis ſanctorũ, & mors ultra nõ erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra. Hæc ibi. Item ab Iſaia. 25. Præcipitabit mortem in ſempiternam.

Lib. 12. de Ciuit. Dei cap. 19. in fin. t. 5.

Lib. 21.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum pro quanto corpora ſanctorum poſt reſurrectionem fore impaſſibilia inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiſſion Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

defectum, ſed inquantum ſunt ſigna conſtantiſſimæ uirtutis, quia paſſi ſunt pro iuſtitia, & fide, ut ex hoc, & ipſis, & alijs gaudiũ creſcat. Vnde dicit Aug. 22. de Ciuit. Dei: Neſcio quo ſic afficimur amore martyrũ beatorum, vt uelimus in illo regno in eorũ corporibus uidere vulnerũ cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt, & fortaſſe videbimus, non enim deformitas in eis, ſed dignitas eſt quædam, quamuis in corpore ſancto, non corporis, ſed uirtutis pulchritudo ſulgebit. Nec tamen ſi aliqua martyribus amputata, & ablata ſunt membra, ſine ipſis membris erunt in reſurrectione mortuorũ, quibus dictum eſt, Capillus de capite H veſtro non peribit.

G

ARTICVLVS II.

Vtrum impaſſibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd impaſſibilitas in omnibus erit æqualis. Quia primæ ad Corinth. 15. dicit Gloſſ. quod æqualiter omnes habent quòd pati non poſſunt, qui habent, dotem impaſſibilitatis, ergo h impaſſibilitatis eſt æqualis in omnibus.

¶ 2 Præt. h Negationes non recipiunt magis, & minus: ſed impaſſibilitas eſt quædam negatio, uel priuatio paſſibilitatis, ergo nõ poteſt eſſe maior in vno quàm in alio.

¶ 3 Præt. Magis album dr̃ quod K eſt nigro impermixtius: ſed nulli corporum ſanctorum admiſcebitur aliquid de paſſibilitate h, ergo omnia erunt æqualiter impaſſibilia.

SED CONTRA. Merito debet reſpondere præmium proportionaliter: ſed Sanctorum q̃dam fuerunt alijs maiores meritò, ergo cum impaſſibilitas ſit quoddam præmium, vr̃ ꝙ in quibuſdã ſit maior, quàm in alijs.

Præterea. Impaſſibilitas diuiditur contra dotem claritatis: ſed illa non erit æqualis in omnibus, ut patet 1. Corint. 15. ergo nec impaſſibilitas.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd impaſſibilitas poteſt dupliciter conſiderari, uel ſecundum ſe, uel ſecundum cãm ſuã. Si ſecundum ſe conſideretur, quia ſolam negationem, uel priuationẽ importat, non ſuſcipit magis, & minus, ſed erit æqualis in omnibus. Si aũt conſideretur ſecundum ſuam cauſam, ſic erit in uno maior quam in alio. ¶ Cauſa autem eius eſt dominium animæ ſuper corpus, qđ quidem dominium cauſatur ex hoc, quòd fruitur Deo immobiliter, unde in illo, qui perfectius fruitur Deo, eſt maior impaſſibilitatis cauſa.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd gloſ. illa loquitur de impaſſibilitate ſecundum ſe, & nõ ſecundum cauſam ſuam.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ quamuis negationes, & priuationes ſecundũ ſe non intendantur, nec remittantur, tñ intenduntur, & remittuntur ex cauſis ſuis, ſicut dr̃ eſſe locꝰ magis tenebroſus, qui habet plura, & maiora obſtacula lucis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ aliqua non ſolum intenduntur per receſſum à contrario, ſed p acceſſum ad terminũ, ſicut lux intenditur, Et propterea ẽt impaſſibilitas eſt maior in uno q̃ in alio, quamuis in nullo aliqđ paſsibilitatis remaneat.

F maliter ſumpta in idem demum reſoluitur. Licet enim priuatio, puta cæcitas, reſpiciat ſubiectum aptum natum ad uiſionẽ, ſi formaliter primò conſiderata in ſe negat uiſionem.

CONCL. 2ª. Si conſideretur impaſſibilitas ſecundum cauſam ſuam, erit maior in uno quam in alio.

¶ PROB. Quia cauſa impaſſibilitatis erit maior in uno, quàm in altero (cum hæc ſit radicaliter frui Deo.)

¶ NOT. Quòd quis perſectiur alio eſſentiam diuinã uidcat, ipſaque fruatur uide 1. par q. 12. ar. 6. Rurſus. Quoniam omnis immobilitas deriuatur à primo immobili, iuxta illud Philoſophi 2. Metap. quod eſt primũ in aliquo genere, eſt cauſa eorum, quæ ſunt poſt; ideò rectè inquit textus, ꝙ cauſa impaſſibilitatis eſt fruitio diuina, & maioris maior fruitio. Nam huiuſmodi fruẽtes participant per hoc maiorem influxũ cauſę primæ. A quo & dicuntur participare æternitates 1. par. q. 10. art. 3. Hanc cauſam impaſſibilitatis magis, tanquam à nobis procedens, intelliges, ſi ad Sanctos martyres reſpicias, qui inter aſperrima tormenta, ac ſi nihil paterẽtur, hilares gaudebant; & hoc à præſentia diuinæ gratiæ confortati.

Impaſſibilitas fruitionẽ oritur

concl.

concl.

1m de conſequentia. Impaſſibilitas. ꝶ. ſecundum ſe ſumpta: non ſecundum cãm ſuã. S. Tũc nihil &c. ut patet ex corp. & cõcluſionib.

2m de maiori. Negati. nes. ꝶ. ſecundum ſe ſumptæ ſecũdum cauſam ſuam. S. Tũnc nihil &c. ut patet ex corp. & concluſionibus.

3m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ꝶ. negatur illatio. S. & dicitur: quòd illa maior argumenti, licet ſit uera non eſt ad propoſitum. Nam

QVÆST. LXXXII. ART. II.

CONCL. Impaſſibilitas, ſi ſecundum ſe conſideretur, erit æqualis in omnibus beatis.

¶ PROB. Quia impaſſibilitas ſecundum ſe conſiderata dicit ſolam negationem, uel priuationem (patet) & ſola negatio, uel priuatio non ſuſcipit magis uel minus.

¶ Examen. Ly negationem uel priuationem. Iſta duo differunt, & conueniunt ſecundum quid. Negatio enim non concernit ſubiectum, & priuatio concernit: utraque tamen for-

vniuerſaliter, ſecundum quòd intendit arguens, non uerificatur: & ſpecialiter nec in propoſito noſtro. Aliqua enim non ſolum intenduntur per receſſum à contrario (de qua re maior illa loquitur) ſed per acceſſum ad &c. ut in textu.

APPEN-

APPENDIX.

Vid. p S. Eccle. &c. EX articulo habes. Primo quomodo per rationem oſtendas merito à ſi militudine ſumpta à 1. Cor. 15. ꝙ corpora beatorũ non erunt æqualiter impaſſibilia licet oĩa impaſſibilia ſint. & ſic. Stella à ſtella differt in claritate. ſic & reſurrectio mortuorũ. Seminatur in corruptione ſurget in incorruptione: ſeminatur in ignobilitate, ſurget in gloria. ſeminatur in infirmitate, ſurget in uirtute: ſeminatur corpus animale, ſurget corpus ſpirituale. Hæc ibi. Vbi ex contextu patet, quòd per illam differentiam ſtellarum, id eſt ſanctorum in claritate co[n]nexerit etiam eorum impaſſibilitatem; ſubdendo ly in incorruptione, & ly in uirtute. Item à Daniel 12. Qui docti fuerint, fulgebunt, quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiã erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Hæc ibi. Vbi poſtquã de reſurrectione corporũ locutus eſt, differentiam hãc inter fulgorem illorũ aſſignat. Sub noĩe autẽ fulgoris talites differentias intellige & impaſſibilitatẽ, ut deducere potes, q[ue]m admodum nunc ex Apoſtolo deductum eſt.

*Ariſt. li. 2. tex. 118.

¶ Secundò habes
2 quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas & defendas.

*Ariſt. li. 1. tex. 19.

¶ Tertiò uides quo
3 modo ex ijs uel ſim Angelica hæc doctrina et declaretur et conſolidetur.

Concl. m

QVÆST. LXXXII.

ART. III.

156 CONCL. 1ª. Neceſſe eſt ponere aliquem ſenſum, in actu in corporibus beatorum.

¶ Examen. Ly ali-

ARTICVLVS III.

Vtrum impaſſibilitas ſenſum in actu a corporibus glorioſis excludat.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd impaſſibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia ſicut dicit Philoſophus in ſecundo de Anima,* ſentire eſt quoddam pati: corpora autem glorioſa erunt impaſſibilia, ergo non[h] ſentient in actu.

2 Præterea. Immutatio[h] naturalis, præcedit immutationem animalẽ, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale: ſed corpora glorioſa ratione impaſſibilitatis non immutabuntur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad ſentiendum.

3 Præterea, Quandocunque fit ſenſus in actu, cum noua receptione, fit nouum[h] iudicium; ſed ibi non erit nouum iudicium: quia erunt ibi cogitationes immobiles: ergo non fient ibi ſenſus in actu.

4 Præterea, Quando anima eſt in[h] actu unius potẽtiæ, remittitur[a] actus alterius potentiæ: ſed animæ ſummè erit intenta ad actum uirtutis intellectiuæ, qua Deum contemplabitur,[h] ergo non erit aliquo modo in actu uirtutis ſenſitiuæ.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Apoc. 1. Videbit eũ oĩs oculus, ergo erit ibi ſenſus in actu.

Præterea. Secundum Philoſophum in primo* de Anima, animatum ab inanimato diſtinguitur ſenſu, & motu, ſed ibi erit in actu motus, quia tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Sap. 1. ergo & ſenſus in actu.

RESPONDEO, Dicendum quòd[m] aliquem ſenſum eſſe in corporibus beatorũ omnes ponunt,[n] aliàs corporalis uita Sanctorum poſt reſurrectionem aſſimilaretur magis ſomno, quàm uigiliæ, quod non competit illi perfectioni, eo quòd in ſomno corpus ſenſibile non eſt in ultimo actu uitæ, propter quod ſomnus dicitur uitæ dimidium in 1.
A Ethic. ſed in modo ſentiendi diuerſi diuerſa opinantur. Quidã enim dicunt, quòd corpora glorioſa ſunt impaſſibilia, & propter hoc non receptibilia peregrinæ impreſsionis, & multo minus quam corpora cœleſtia, quia non erit ibi ſenſus in actu per receptionem alicuius ſpeciei à ſenſibilibus, ſed magis extra mittendo. Sed hoc non poteſt eſſe, quia in reſurrectione natura ſpeciei
B manebit eadem in homine, & omnibus partibus eius, huiuſmodi autem eſt natura ſenſus, ut ſit potentia paſſiua, ut in Secundo de anima probat Philoſophus.* Vnde ſi in reſurrectione Sancti ſentient extra mittendo, & non recipiendo, non eſſet ſenſus in eis uirtus paſsiua, ſed actiua, & ſic non eſſet eiuſdem ſpeciei cum ſenſu, qui nunc eſt, ſed eſſet aliqua uirtus eis data: ſi-
C cut enim materia numquam fit forma, ita potentia paſſiua numquam fit actiua. Et ideo alij dicũt, quòd ſenſus in actu fiet per ſuſceptionem, non quidem ab exterioribus* ſenſibilibus, ſed per effluxum a ſuperioribus uiribus, ut ſicut nunc ſuperiores uires accipiunt ab inferioribus, ita econtrario tunc inferiores accipient a ſuperioribus. Sed iſte modus receptionis non facit uere ſentire,
D quia omnis potentia paſsiua ſecundum ſuæ ſpeciei rationem determinatur ad aliquid actiuũ ſpeciale, quia potentia inquantum huiuſmodi, habet ordinem ad illud, reſpectu cuius dicitur, unde cum proprium actiuum in ſenſu ſit res exiſtens extra animam, & nõ intentio eius exiſtes in imaginatione, uel ratione, ſi organum ſentiendi non moueatur à rebus extra, ſed ex imagina-
E tione, uel à ſuperioribus uiribus alijs, non erit uere ſentire. Vnde non dicimus, quòd phrenetici, & alij mente capti, in quibus propter uictoriam imaginatiuæ uirtutis fit huiuſmodi defluxus ſpecierum ad organa ſentiendi, uere ſentiant, ſed quia uidetur eis quòd ſentiant. Et ideo dicendum eſt cum alijs, ꝙ ſenſus corporum glorioſorum erit per ſuſceptionem à rebus, quæ ſunt extra animam. Sed ſciendũ

quẽ ſenſum in actu. Id eſt ꝙ actualiter ſentiant, uel interiori uel exteriori ſenſu. Quot autẽ ſenſibus eos ſentire in actu ponendum ſit, hic non determinatur: & propterea dicit ly aliquem, quaſi dicat, quòd ſufficit præſenti articulo, quòd oſtendat aliquã ſenſationem actualiter eſſe in beatis.

*Lib. 1. ca. 13. parũ à med.

¶PROB. Quia aliàs uita corporalis ſanctorum poſt reſurrectionem aſſimilaretur ſomno (cum in ſomno corpus ſenſibile nõ ſentiat actualiter) quod eſt inconueniens.

*Lib. 2. tex. 51. 74 & 121.

¶CONCL. 2ª. Modus ſentiẽdi in corporibus glorioſis erit per receptionem ſpiritualem à rebus ſenſatis: non autem per immutationem naturalem.

¶*Corollarium*. Ergo per ly per receptionem, excludas primam opinionẽ recitatam in textu circa hoc: & per ly à rebus ſenſatis, excludas ſecundam.

¶PROB. Quia immutatio ſpiritualis non uariat diſpoſitionem naturalem organi recipientis (cum pupilla recipiens ſpeciem albedinis non efficiatur, per hoc, alba: Quia (ly non autem &c.) immutatio naturalis organum recipiens uariat eadem qualitate naturali, qua res ad extra agens diſpoſita eſt (ut patet de tactu rei calidæ r) & impaſſibilitas corporum glorioſorum non compatitur uariationem hanc (ut patet.)

*Aſ. ſenſibilibus.

¶NOT. Nihil tamen deperit de perfectione ſentiendi corporibus glorioſis ex hoc, quod immutatione naturali non ſentiunt in tactu & guſtu; nã noſti quoniam immutatio naturalis per accidens concurrit ad hoc, quod faciat ſenſationem, quia ſenſus ut ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum in materia præter materiã. Defectus autẽ rei per accidens in aliquo

Sanctor corpora nobiliorĩ modo ſẽtient, ꝙ nunc.

non

non tollit id, quod eſt per ſe neque perfectionem eius diminuit; immò potius perfectionem adauget, ex eo quòd ipſum, per ſe remanet ibi purum. Conſequenter ergo ſanctorum corpora nobiliori modo ſentient, ſenſationemq; qua percipient: quàm faciunt homines quicunque in præſenti uita. F

Item illatio concluſionis. Ergo &c. 2. ℞. negatur illatio. §. Tūc enim potentiæ omnes in ſanctis erunt perfectiſſimæ per ſe: ita quòd una intenſè operante alia poterit abſque ullo impedimento opus ſuum perfectè exequi. In quo ſenſu illa maior non uerificatur: ut patet in reſponſo ſecundo, ly uel dicendum quòd ideo una &c.

1m de cōcluſione. Non ſentiunt. ℞. per immutationem naturalem: non, ſpiritualem. §. Nā impaſſibilitas, licet non compatiatur immutationem naturalē, compatitur tamē ſpiritualem. Tunc nihil &c. ut patet.

2m maior. Immutatio naturalis præcedit immutationem animalem. ℞. in his, in quibus utraque immutatio reperitur: non aliter. § Tunc nihil &c. Nā in beatis non reperietur utraque: ut patet ex dictis.

3m ad maiori. Fit nouum iudiciū ℞. ſaltem ſenſus cōmunis: non ſemper, intellectus §. Sicut patet in eo, qui uidet aliquid, quod prius ſciuit. Tūc nihil &c. Quoniam Auguſtini authoritas illa in argomēto adducta nō probat minorem, cum minor de iudicio ſenſus, Auguſtinus uero de iudicio intellectiuæ partis, loquatur.

* Ariſt. li. 2. tex. 121.

concl. p

4m maior. Quando anima eſt in actu unius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ i. ℞. nū unum ſit ratio alterius §. Nam in tali tali caſu magis iuuatur unus actus ex alio: ut in textus exemplo de medico patet. Tunc nihil &c. Nam Deus a ſanctis apprehenditur ut ratio omnium ab eis agendorum, uel cognoſcendorum. Ex conſequēti ergo magis iuuantur ex hoc ad actus ſentiendi & per conſequens argumentū magis ſeruit propoſito concluſionis, q̄ infringat ipſum.

* In corp. a. g.

Potentiā unā operādo non impedita aliam in opere ei?: qā cō uo g t.

¶ NOT. De huiuſmodi non impeditione unius potentiæ ex alia potentia, ſeu ex alio per ipſam cognito, uide q. 72. ar. 1. contra Pauperes de Lugduno.

eſt, quòd organa ſentiendi immutantur à rebus, quæ ſunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando ſcilicet organum diſponitur eadem qualitate naturali, qua diſponitur res extra animam, quæ agit in ipſis, ſicut cum manus fit calida ex tactu rei calidæ, uel odorifera ex tactu rei odoriferę. Alio modo immutatione ſpirituali, quando recipitur qualitas ſenſibilis in inſtrumento ſecundū eſſe ſpirituale, id eſt, ſpecies, ſiue intentio qualitatis, & non ipſa qualitas, ſicut pupilla recipit ſpeciem albedinis, & tamen ipſa non efficitur alba. Prima ergo receptio non cauſat ſenſum, per ſe loquendo, quia ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum in materia præter materiam, id eſt, præter eſſe materiale, quod habebat extra animam, ut dicitur in 2. de Anima,* & hæc receptio immutat naturam recipientis, quia recipitur hoc modo qualitas ſecundum eſſe ſuum materiale, unde iſta receptio non erit in corporibus glorioſis, ſed ſecunda, que per ſe facit ſenſum in actu, & non immutat naturam recipientis.

G

AD PRIMVM ergo dicendū, (quòd iam patet ex dictis)* quòd ex hac paſſione, quæ eſt in actu ſentiendi, quæ non eſt aliud quam receptio prædicta, non trahitur corpus extra naturalem ſuam qualitatem, ſed ſpiritualiter perficitur; unde impaſſibilitas glorioſorum corporum hanc paſſionem non excludit.

AD SECVNDVM dicendum, quòd omne paſſiuum recipit actionem agentis ſecundum ſuū modum, ſi ergo aliquid ſit quod ſit natum ſic immutari ab actiuo naturali, & ſpirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem ſpiritualem, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale; ſi autem natum ſit immutari ſpiritualiter tantum, non oportet quòd immutetur naturaliter, ſicut de aere, qui nō eſt receptiuus coloris ſecūdum eſſe naturale, ſed ſolum ſecundum eſſe ſpirituale: & ideo hoc ſolummodum immutatur: ſicut econtrario corpora inanimata immutantur per qualitates ſenſibiles ſolum naturaliter, in corporibus autem glorioſis non poterit eſſe aliqua immutatio naturalis, & ideo ibi erit ſpiritualis immutatio tantum.

K

AD TERTIVM dicendum, quòd ſicut erit noua receptio ſpeciei in organo ſentiendi, ita erit nouum iudicium ſenſus communis, non autem nouum iudicium intelligens de hoc, ſicut in eo, qui uidet aliquid, quod prius ſciuit. Quod autem dicit Aug.* non erunt ibi cogitationes uolubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuę partis: unde non eſt ad propoſitum.

H

AD QVARTVM Dicēdum, quòd quando unum duorum eſt ratio alterius, occupatio animæ circa unum non impedit, uel remittit occupationem eius circa aliud. Sicut medicus dum uidet urinam, non minus poteſt conſiderare artis regulas de coloribus urinarum, ſed magis; & quia Deus apprehenditur a Sanctis, ut ratio omnium, quæ ab eis agentur, uel cognoſcentur, ideo occupatio eorum circa ſenſibilia ſentienda, uel quæcumque alia contemplanda, in nullo impedit diuinam contemplationem, nec econtrario. Vel dicendum, quòd ideo una potentia impeditur in actu ſuo quando alia uehementer cooperatur, quia una potentia de ſe non ſufficit ad tam diuerſam operationē, niſi ei ſubueniat per id, qđ erat aliis, potētijs uel mēbris influēdum à principio uitæ, & quia in Sanctis erūt omnes potentiæ perfectiſſimæ, una poterit intenſe operari, ita quòd ex hoc nullum impedimētum præſtabitur actioni alterius potentiæ, ſicut, & in Chriſto fuit.

I

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rationem excludas errorē Pauperum de Lugduno (ut refert ſūma fratris Yconeti. 5. par. cap. 2. in Bibliotheca Vaticana manu ſcripta) dicētium quòd ſancti abſorpti gaudio cœleſti, nequeūt in aliquid aliud uacare. Secundum ergo illos non poterūt ſentire in actu: & cōſequenter articulus præſens contra eoſdem militat.

1 Vid. pro S. Eccleſ. &c.

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, prædictum errorem directò damnari ab Apocal. 1. Videbit eū omnis oculus. Hæc ibi. Vbi loquitur de iudice uenturo in forma humana, quem reſurgentes omnes corporaliter uidebunt. Si omnes, ergo & ſancti. Item ab Iſa. 33. Regē in decore ſuo uidebunt. Hæc ibi. Faciunt etiam contra hunc errorē, quę dicta ſunt. q. 74. ar. 6. & 9. quando declaratur quòd ad conſolationem ſanctorum fiet cęlum nouum & terra noua: ut ſe liceat a uiſu illorum delectationem ſenſibilem recipiāt. Item à ſimili damnatur. Sap. 3. Tāquā ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Hęc ibi. Item ab eccleſia de uirginibus hymno laudum canente, quòd ſequuntur ſponſum laudibus, & hymnos dulces perſonant. Similiter item eſt de ſenſu & motu: cum animatum ab inanimato diſtinguatur ſenſu & motu (ſecundum philoſophum 1. de anima.)

2 * Lib. ult. & eſt 15. de Trin. c. 16. circa fin. to. 3.

¶ Tertiò habes quō per rationē prędicta ſcripturarum, pro quan- 3

quanto ſenſationem in actu ponunt in beatis, & intelligas, & probes & tuearis.

4 ¶ Quartò uides, quo modo ex ipſius iſtam Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXXII.

ART. IIII.

157 *Ariſt. l. 2. de ala. te. 17. & lib. 3. tex. 32. & ſeq.

CONCL. In beatis poſt reſurrectionem erunt omnes ſenſus in actu.

¶ PROB. Quia ibi erūt tactus & uiſus, ſecundum omnes; odor ſecundū eccleſiam; auditus (cum ibi laus uocalis ſit ſecundum pſal. 149.) guſtus (ut patet in corp. fin.)

1m minor.

Corpora glorioſa ca rebūt actu tactus. Rectus per immutationem naturalem: nō per ſpiritualem. *Supra q. 82. ar. vi. ¶ Tunc nihil &c. ut patet in textu, & ar. 3. ubi cuā uide not. poſt prob. concluſ. ſecunda.

2m ma-

ARTICVLVS IIII.

Vtrum in beatis poſt reſurrectionem ſint omnes ſenſus in actu.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd non ſint ibi omnes ſenſus in actu. Tactus enim eſt primus inter omnes alios ſenſus, ut dicitur in lib. de* Anima; ſed corpora glorioſa carebunt actu tactus, quia ſenſus tactus fit in actu per immutationem corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitate actiuarum, uel paſſiuarum, quarum eſt tactus diſcretiuus, qualis tūc immutatio eſſe non poterit, ergo non erit ibi omnis ſenſus in actu.

2 Præterea, Senſus guſtus deſeruit actui uirtutis nutritiuæ: ſed poſt reſurrectionem huiuſmodi actus non erit,* ergo fruſtra eſſet ibi guſtus.

3 Præterea, Poſt reſurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura ueſtietur quadā uirtute incorruptionis: ſed ſenſus odoratus in actu ſuo eſſe nō poteſt, niſi aliqua corruptione facta, quia odor non ſentitur ſine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam reſolutione conſiſtit, ergo ſenſus odoratus non erit ibi in ſuo actu.

4 Præterea, Auditus deſeruit diſciplinæ, ut dicitur in lib. de ſenſu: ſed non erit poſt reſurrectionem beatis neceſſaria aliqua diſciplina per ſenſibilia, quia diuina ſapientia replebuntur ex ipſius uiſione, ergo non erit ibi auditus.

5 Præterea, Viſio fit ſecundum quòd in pupilla recipitur ſpecies rei uiſæ: ſed hoc non poteſt eſſe poſt reſurrectionem in beatis, ergo non erit ibi uiſus in actu, qui tamen eſt omnium ſenſuum nobilior. Probatio mediæ. Illud, quod eſt lucidū in actu, non eſt receptiuum ſpeciei uiſibilis: vnde ſpeculum directè poſitum ſub radio Solis non repreſentat ſpeciem corporis oppoſiti, ſed pupilla ſicut, & totum corpus erit claritate dotata, ergo non recipitur ibi aliqua ſpecies colorati corporis.

6 Præterea. Secundum perſpectiuos, omne, qđ uidetur, ſub angulo uidetur, ſed hoc non competit corporibus glorioſis, ergo non habebunt ſenſum in actu. Probatio mediæ. Quandocunque aliquid uidetur ſub angulo, oportet eſſe aliquā proportionem anguli ad diſtātiam rei uiſæ, quia quod à remotiori uidetur, minus uidetur, & ſub minori angulo: vnde poſſet eſſe ita paruus angulus, quòd nihil de re uideretur, ſi ergo oculus glorioſus uidebit ſub angulo, oportet quod uideat ſub determinata diſtantia, & ita quod nō uideat aliquid à remotiori, q̃ modo uidemus, quod uidetur abſurdum, & ſic uidetur quòd ſenſus uiſus actu non erit in corporibus glorioſis.

SED CONTRA, Potentia coniuncta actui eſt perfectior quàm non coniuncta, ſed natura humana erit in beatis in maxima perfectione, ergo erunt ibi omnes ſenſus in ſuo actu.

Præterea. Vicinius ſe habent ad animam potentiæ ſenſitiuæ, quàm corpus: ſed corpus præmiabitur, uel punietur propter merita, uel demerita animæ, ergo, & omnes ſenſus præmiabuntur in beatis, & punientur in malis, ſecundum delectationē, & dolorem, uel triſtitiam, quæ in operatione ſenſus conſiſtunt.

RESPONDEO, Dicendum, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in corporibus glorioſis erunt omnes potentiæ ſenſuum, non tamen erunt in actu, niſi duo ſenſus, ſcilicet tactus, & uiſus, nec hoc erit ex defectu ſenſuum, ſed ex defectu medij & obiecti, nec tamen erunt fruſtra, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commēdandam ſapientiam Creatoris. Sed hoc non uidetur uerum, quia hoc, quod eſt medium in iſtis ſenſibus, eſt etiam in alijs medium. In uiſu enim eſt medium aer, qui etiam eſt medium in auditu, & odoratu, ſicut patet in 2.* de Anima. Similiter etiam guſtus habet medium coniunctum ſicut, & tactus, cum guſtus ſit tactus quidam, ut in eodem libro* dicitur. Odor etiam erit ibi, qui eſt obiectum odoratus, cum Eccleſia cantet, quòd odor ſuauiſſimus erunt corpora ſanctorum. Laus uocalis erit in patria. Vnde dicitur ſupra illud* Pſal. Exultationes Dei in gutture eorum, quòd corda, & linguæ non deſinent laudare Deum. Et idem ēt habetur per Gloſſ. ſuper illud Oſeæ 4. In canticis, & cymbalis, &c.

*Ariſt. li. 2. de ala. tex. 76. & 97.

*Ariſt. li. 2. de ala tex. 28. & 94.

*Gloſ. ordin. ſup illud Pſ. 149. Exultationes. *Gloſ. ordin. ibi.

Et ideo ſecundum alios dicendum, quòd odoratus, & auditus erunt ibi in actu, ſed guſtus non erit ibi, ita quod immutetur ab aliquo cibo, uel potu ſumpto, ut patet ex dictis,* niſi forte dicatur, quòd erit ibi guſtus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

*Quæſt. 81. art. 4.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod qualitates, quas tactus percipit, ſunt illæ ex quibus conſtituitur animatum corpus, vnde per qualitates tangibiles corpus animalis ſecundum ſtatum præſentem natum eſt immutari immutatione naturali, & ſpirituali ab obiecto tactus. Et ideo tactus dicitur maxime materialis inter alios ſenſus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum, non tamen immutatio materialis ſe habet ad actum ſentiendi qui perficitur ſpirituali immutatione niſi per accidens. Et ideo in corporibus glorioſis, à quibus impaſſibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tangibilibus ſpiritualis tantum, ſicut etiam in corpore Adæ fuit quòd nec ignis, nec gladius ſcindere potuiſſet, & tamen huius ſenſum habuiſſet.

2m maior. Senſus guſtus deſectus actu ultimus nutritionis. ℞. & iudicio ſaporum. §. Tunc nihil &c. Nam licet propter primum nõ ponatur in beatis (ut arguitur:) tamẽ propter ſecundum ibi poteſt poni, ut in tex. & corp. fin.

*Al. indicatiuus.
* In fine corp. huius art.

3m minor. Senſus odoratus in actu ſuo eſſe non poteſt, niſi aliqua corruptione facta. ℞. niſi odor ſit in ultima ſua perfectione. §. Tunc nihil &c. Nam in ſanctis erit ſic.

4m ex philoſopho. Auditus deſeruit diſciplinæ. ℞. & perfectioni ſenſus, & delectationi. §. Tunc nihil &c. Licet enim propter primum non ſit in eis auditus laudum uocalium ibi exiſtentium; tamen eſt propter duo ultima, quę dicta ſunt reſpondendo. Ex his melius intelligis probationem concluſ. de auditu.

5m minor. Hoc non poterit eſſe poſt reſurrectionem in beatis. ℞. negatur iſta. §. Ad probationem dicitur; quòd illud, qđ eſt lucidum in actu non eſt receptiuum ſpeciei uiſibilis, niſi remaneat in natura diaphani: ut patet in textu. Modo claritas corporis glorioſi non aufert diaphaneitatem à pupilla &c. ut ibid. & ideò per illam propoſitionem probare uolentem nihil cõcluditur contra intentum articuli.

6m minor. Hoc non competit corporibus glorioſis. ℞. negatur iſta. §. Ad rationem dicitur, quòd uiſus corporis glorioſi uidere poterit ſub angulo & etiam multò minori, quàm poſſit nunc: & quòd licet uideat ſub determinata diſtantia, tamẽ uidebit multò magis à remotiori. Et

* Tho. in 2. ſent. d. 2.

Ad secundum Dicendũ, ꝙ guſtus ſecundum quod eſt ſenſus alimenti, non erit in actu, ſed ſecundum quod eſt* iudicium ſaporum, hoc᷑ eſſe poterit forte per modum prædictum.* F

Ad tertium Dicendum, quòd quidam poſuerunt ꝙ odor nihil aliud eſt quàm quædam fumaliseuaporatio. Sed hæc poſitio non poteſt eſſe uera, quod patet ex hoc quòd uultures currunt ex odore percepto ad cadauera ex locis remotiſsimis, cũ tamen non eſſet poſsibile, quòd euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca, etiam ſi totum reſolueretur in uaporem, & præcipue, cum ſenſibilia in æquali diſtantia ad quãlibet partem immutent. Vnde odor immutat medium quandoque, & inſtrumentum ſentiendi ſpirituali immutatione ſine aliqua euaporatione pertingente ad organũ; ſed quòd aliqua euaporatio requiratur, hoc eſt eo, quod odor in corporibus eſt humiditate aſperſis. Vnde oportet reſolutionem fieri ad hoc quòd percipiatur. Sed in corporibus glorioſis erit odor in ſua ultima perfectione nullo modo per humidum ſuppreſſus, vnde immutabit ſpirituali immutatione, ſicut odor fumalis euaporationis facit, & ſenſus odoratus & in ſanctis, quia nulla humiditate impedietur, & cognoſcet non ſolum excellentias odoris, ſicut nunc in nobis contingit propter nimiam cerebri humiditatem, ſed etiam minimas odorum differentias.

Ad 4m dicendum, quòd in patria erit laus uocalis (quamuis quidam aliter dicant,) propter quod ſola immutatione ſpirituali organum auditus immutabitur in beatis; nec erit propter diſciplinam, qua ſcientiam acquirãt; ſed propter perfectionẽ ſenſus, & delectationem. Quomodo autem uox ibi formari poterit, *dictum eſt in Secundo libro *diſtinct. 2.

Ad 5m dicendum, quòd intenſio luminis nõ impedit receptionem ſpiritualem ſpeciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani, ſicut patet quantumcunque illuminetur aer poteſt eſſe medium in uiſu, & quãto eſt magis illuminatus, tanto per ipſum aliquid clarius uidetur, niſi ſit defectus ex debilitate uiſus. Quod autem in ſpeculo directè oppoſito radio Solis nõ appareat ſpecies corporis oppoſiti, non eſt propter hoc, ꝙ impeditur receptio, ſed propter hoc, quod impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc, quod forma in ſpe-
G culo appareat, quòd fiat quædã reuerberatio ad aliquod corpus obſcurum, & ideo plumbum uitro adiungitur in ſpeculo, hanc autem obſcuritatem radius ſolis repellit, unde non poteſt apparere ſpecies in aliquo ſpeculo. Claritas autem corporis glorioſi non aufert diaphaneitatem à pupilla, qa gloria nõ tollit naturam, unde magnitudo claritatis in pupilla magis facit ad acumẽ
H uiſus quàm ad eius defectum.

Ad 6m dicendum, ꝙ quanto ſenſus eſt perfectior, tato ex minori immutatione facta poteſt obiectum ſuum percipere, quanto autem ſub miſiori angulo uiſus à uiſibili immutatur tanto minor immutatio eſt, & inde eſt, ꝙ uiſus fortior magis à remotis aliquid uidere poteſt, quàm uiſus debilior, quia quanto à remotiori uidetur, ſub minori angulo uidetur, & quia uiſus corporis glorioſi erit perfectiſsimus, ex paruiſsima immutatione poterit uidere, unde ſub angulo multo minori uidere poterit quàm modo poſsit, & per conſequẽs multo magis à remotis. I

QVAESTIO LXXXIII.

De ſubtilitate corporum beatorum, in ſex articulos diuiſa.

K DEinde conſiderãdum eſt de ſubtilitate corporum beatorum.

Circa quod quæruntur ſex.

Primo, Vtrum ſubtilitas ſit ꝓprietas corporis glorioſi.

Secundo, Vtrum ratione huius ſubtilitatis poſsit eſſe in eodem loco cum alio.

Tertio, Vtrum per miraculũ duo corpora poſsint ſimul eſſe

hoc totum ratione pfectionis uiſus glorificati. Vnde negatur illud argumentũ; quòd ſcilicet non uideat tunc aliquid à remotiori, quàm modò uidemus. Eſſet enim hoc abſurdum, ſi contingeret, ut ibi ſubinfertur.

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rationem à fortiori ex abundantiori excludas errorem Pauperum de Lugduno (ut &c.) dicentium; ut ar. 5. appen. Per hoc enim quòd ſanctorũ corpora habebunt omnes ſenſus in actu (ut monſtrat articulus præſens) patet à fortiori, & quidem abundantius, quam tunc ar. 5. quod falſum eſt ipſos ex eo, quod gaudio cœleſti diuinæ eſſentiæ repleti ſunt, impediri ab operationibus alijs (ut uolebant illi Pauperes) 1

Vel. pro S. Eccleſ. &c.

*Al. actu.

¶ Secundò habes quomodo per rationem à fortiori ex abundantiori oſtendas errorem prædictum inter tò damnatã &c. ut ar. 5. appen. Item à Luc. 24. quando narrat dominum uidiſſe euntes in Emaus, eorũq; ſermones audiſſe, eiſq; colloqutum fuiſſe. Item à Ioã. 20 narrante dominum ſalutaſſe diſcipulos diuerſis uicibus pax uobis. Item ſparſim ab Euangeliſtis narratiubus multas ſenſationes domini poſt reſurrectionem (nõ computetur tamen manducatio & bibitio quæ diſpenſatiuè hæ factæ ſunt q. 81. ar. 4. ad 1m.) quoniã reſurrectio eius noſtræ eſt exemplar. q. 76. ar. 1. 2

¶ Tertiò habes: quõ per rationem prædicta ſcripturarum, ꝓ quibus ſenſus plures in actu ponuntur reſurgentibus & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides: quõ ex ijs ulteriùs Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 4

QVÆST.

QVÆST. LXXXIII. ART. I.

358 CONCL. 1ª. Subtilitatis nomen translatum eſt ad illa corpora, quæ optimè ſubſtant formæ, & ab ea perficiuntur modo completiſſimo.

Corpora & in ſpeciali corpora glorioſa, quæ vere dicuntur ſpiritualia.

¶Examen. Ly ſubſtant formæ &c. Ideſt quibus prædominatur ſuæ formæ; ita ut ad nutum ei obediant, & in nullo uel minimo ei recalcitrent, ſeu aduerſentur. Vnde rone talia corpora poſſent dici formalia: non quia eſſent formæ (quod eſt impoſſibile) ſed quia formarum imperium ſeu uoluntatē in ſuis operibus omnino repræſentarent & exequerentur. Hinc eſt, quod ſi illæ formæ eſſent ſpiritus (ut eſt anima intellectiua:) tūc corpora poſſent verè dici ſpiritualia, in ſenſu iā prædicto.

Tho. 4. d. 44. q. 2. ar. 2. q. 1. & ſeq.

Textus ergo per ly optimè ſubſtant formæ, loquitur de ſubſtare per obedientiā optimam, i. totalem. Et hinc ex diſcurſu textuali habes: quòd eſſe ſubtile idem eſt, quod eſſe ſpirituale.

¶PROB. Quia ſubtilitas ex paucitate materiæ cōtingit: & ubi forma ualde prædominatur materiæ, ibi uidetur parū eſſe de materia (patet de corporibus raris.)

* Lib. 14. Mora. 31. 32. & 33.

¶CONCL. 2ª. Nomen ſubtilitatis ad res incorporeas trāſfertur; non ſolū ratione ſuæ ſubſtātiæ, ſed etiā ratione ſuæ uirtutis.

¶Examen. Ly non ſolum ratione ſuæ ſubſtantiæ. Scilicet non habentis materiam. Cōtra Auicebron ponētem materiā in rebus incorporeis, ut recitatur. 1. par. q. 70. ar. 2. Et hæc particula cōclutionis, quaſi per oppoſitum (ut patet ex modo loquē di:) & meritò. Nam dictum eſt, q ſubtilitas contingit ex paucitate materiæ; & res incorporeæ nullā habent materiā. Vnde ſequitur q non tm ſubtiles, ſed ēt ſubtiliſſimæ ſint ratione ſuæ ſubſtantiæ. Relinquetur ergo ſolum probandū, q dicātur ſubtiles ratione ſuæ uirtutis: & ſic ab exēplo.

¶PROB. Quia

in eodem loco.

Quarto, Vtrum duo corpora glorioſa poſſint eſſe ſimul in eodem loco.

Quinto, Vtrum corpus glorioſum neceſſario requirat æqualem ſibi locum.

Sexto, Vtrum corpus glorioſum ſit palpabile.

ARTICVLVS I.

Vtrum ſubtilitas ſit proprietas corporis glorioſi.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ſubtilitas non ſit proprietas corporis glorioſi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ, ſicut gloriæ claritas claritatem Solis, quæ eſt maxima i natura: ſi ergo ſubtilitas eſt ꝓprietas corporis glorioſi, uidetur quòd corpus ſit ſubtilius futurū omni, quod eſt ſubtile in natura; & ita erit uentis, aereq; ſubtilius, quod eſt hęreſis à Greg.* in Conſtantinopolitana urbe damnata, ut ipſe narrat in 4. lib. Moral.

2 Præterea, Sicut caliditas, & frigiditas ſunt quædam qualitates ſimplicium corporum, ſcilicet elementorum, ita & ſubtilitas; ſed calor, & aliæ qualitates elementorum non intendentur in glorioſis corporibus magis q̄ nunc, immo magis ad medium reducentur. ergo neque ſubtilitas in eis erit maior q̄ nunc ſit.

3 Præterea, Subtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ, unde corpora, quæ habent minus de materia ſub æqualibus dimenſionibus, dicimus magis ſubtilia, vt ignē aere, & aerem aqua, & aquam, terra: ſed tantum de materia erit in corporibus glorioſis, quantum nunc eſt, ergo tunc non erunt magis ſubtilia, quàm nūc ſunt.

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur corpus animale, reſurget corpus ſpirituale, ideſt ſpiritui ſimile, ſed ſubtilitas ſpiritus excedit omnē ſubtilitatem corporis, ergo corpora glorioſa erunt ſubtiliſſima.

Præterea. Corpora quato ſunt ſubtiliora, tanto nobiliora, ſed corpora glorioſa ſunt nobiliſſima, ergo erunt ſubtiliſſima.

RESPONDEO, Dicendum, quòd nomen ſubtilitatis à uirtute eſt aſſumptam, ſcilicet penetrandi, unde dicitur in ſecundo* de Generatione, q ſubtile eſt completiuum partibus, & partium partibus, quia propter naturam humidi, quod male terminatur termino proprio, benè autem alieno, ſequitur ſuum tangens, & fluit undique ad ſuum capiens, & ſua ſubtilitate quamlibet eius partem minimam ſubintrat. Quod autem aliquod corpus ſit penetratiuum contingit ex duobus. Primo, ex paruitate quātitatis præcipue ſm profunditatē, & latitudinē, nō aūt ſecūdū longitudinē, quia penetratio fit in profundum, unde longitudo penetrationi non obſtat. Secūdo, ex paucitate materiæ, unde rara ſubtilia dicimus; & qa in corporibus raris forma prædominatur materiæ magis, ideo translatum eſt nomen ſubtilitatis ad illa corpora, quæ optime ſubſtant formæ, & perficiuntur ab ea completiſſimo modo,* ſicut dicimus ſubtilitatē eſſe in Sole, & Luna, & alijs huiuſmodi, ſicut ēt aurū, uel aliquid huiuſmodi pōt dici ſubtile, qn̄ pfectiſſime cōpletr in eſſe, & uirtute ſuæ ſpeciei. Et quia res incorporeæ quātitate carēt, & materia, ꝓ nomē ſubtilitatis ad eas trāsferē nō ſolū rōne ſuæ ſubſtātiæ, ſed etiā rōne ſuæ uirtutis,* ſicut.n. ſubtile dicitur penetratiuum, qa pertingit uſque ad intima rei, ita etiam dicitur aliquis intellectus ſubtilis, quia pertingit ad inſpicienda intrinſeca principia, & proprietates naturales rei latentis. Et ſimiliter dicitur aliquis habere uiſum ſubtilem, quia aliquod minimum poteſt uiſu pertingere, & ſimiliter eſt de al.js

A intellectus dicitur ſubtilis: quando pertingendi ad aſpicienda intrinſeca principia, & proprietates naturales rei latentis, habet uirtutem.

¶CONCL. 1ª. Corpora glorioſa dicuntur ſubtilia propter cō pletiſſimam corporis perfectionem: & ipſa completio attenditur ex dominio tota li animæ glorificatæ ſuper corpus ipſum.

¶Examen. Ly ipſa completio attēditur ex dominio &c. Hęc eſt illa obediētia corporis ad animam glorificatam, quæ dicta eſt in exam. cōcluſ. primæ. Adde: quòd iſta obedientia eſt maior quàm illa, & tantò, quantò corpus glorioſū eſt perfectius quolibet non glorioſo. *Li. 2. tex. 10.

¶Corollarium Ergo unū corpus glorioſum erit ſubtilius altero, ſicut & de impaſſibilitate dictū eſt q. 82. ar. 2. Quò enim magis anima fruetur Deo, eò magis ſubiecta erit ei; & quò magis Deo ſubiecta eſt, tantò magis corpus erit animæ ſubiectum: id qd eſt eius ſubtilitas. Hoc de alijs dotibus ēt intelligito: q uidelicet inde naſcuntur, unde ſubtilitas: & ſecūdū magis & minus, vt iſta. Hæc uigilanter memoriæ mandato contra hæreticos illos, atque reliquos peccatores; qui libertatem carnis extollunt, talique libertate nos fuiſſe à Chriſto donatos ignorantiſſimè mentiuntur: & perfectionem conſolationis corporis ſui in delitijs, ac uoluptatibus, à ſua phantaſia decepti, collocant.

Subtilitas corporis glorioſi unde ortū habet: cū aliis dotibus.

concl. m

Vera liber tas ubi cō ſiſtit, & vbi nō: cōtra ignorātiā multorum.

¶PROB. 1. Quia patet: 2. Quia (ly ipſa completio &c.) anima eſt forma corporis: & ſubtilia corpora dicuntur illa, quæ optimè ſubſtant formæ (ut in concluſione prima.)

¶NOT. Videmus etiam in rebus ſenſatis, quòd quanto plus aliquid ſubijcitur ſuæ formæ, tantò magis ex hoc ſubtiliatur, purificatur, atque perficitur. Patet hoc in aere, qui magis ſubtilis, purgatus, atque perfectus eſt: quò magis

magis lumini ſolari ſubijcitur: & contra. Hinc eſt, quòd in meridie purior eſt, quàm in mane, aut ueſpere: & in nocte imperfectior eſt, multiſque impuritatibus aſperſus. Probat hoc idem & corpus noſtrum mortale, quod quantò plus animæ imperio obedit, ipſiſque ſubijcitur, tantò plus de ſanitate corporea recipit, atque uigore, & pulchritudine. Sic ergo à ſubiectione corporis ad animã pendet perfectio uera corporis, & à ſubiectione animæ ad Deum perfectio totius hominis: & ſic proportionaliter .i. quanto maior uel minor ſubiectio prædicta, tanto maior & minor perfectio ſibi correſpondens.

Exempla notabilia pro uera hominis perfectione.

*Lib. 13. de Ciuit. Dei c. 22. to. 5.

1m de conſequentia. Si ergo ſubtilitas ſit dicta per rarefactionem: non, per obedientiam totalem ad formã ſuã §. Tunc nihil contra, ut patet ex concl. 3a.

*Aliquantulũ a medio.

2m de concluſione. Ergo neque ſubtilitas ſit contingẽs ex rarefactione materiæ: non, ex ſubiectione totali, ad ſpiritum. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſ. 1.

¶ NOT. Corpora glorioſa habebunt eandem materiam, eandemque formã, & naturalia accidentia; quæ habẽt nũc, ut patet ar. 2. corp. Et ideo tunc nũc eſt conceſſum, illud: qđ concludebatur in argumento, ſcilicet ꝙ ſubtilitas per rarefactionem materiæ ibi maior nõ erit, quàm nunc ſit.

*Lib. 14. moral. c. 3 ...

3m de concluſione. Tunc non erũt magis ſubtilia. Rñ. ſubtilitate iam dicta per rarefactionem. §. Tunc nihil &c. ut patet ex corp. fin. ly & ꝑ hoc patet ſolutio &c. Per quod dictũ & huic, & alijs argumentis ſatisfeciſſe uult.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. concl. f

1 EX articulo habes. Primò quomodo per rationem damnetur hæreſim Eutychij &c. ut ſupra. q.79.ar.1. appẽ. & q.82.ar.1. appen. Per hunc ſiquidem

ſenſibus, & ſecundum hoc diuerſi diuerſimode ſubtilitatem corporibus glorioſis attribuerunt. Quidam etiam hæretici, vt Auguſtinus * narrat attribuerunt eis ſubtilitatem ſecundum modum, quo ſpirituales ſubſtantiæ ſubtiles dicuntur dicentes quòd in reſurrectione, corpus uerteretur in ſpiritum, & ratione huius corpora reſurgentium Apoſtolus ſpiritualia nominat. 1. Corinth. 15. Sed non poteſt ſtare. Primo, quia corpus in ſpiritum tranſire non poteſt, cum non communicent in materia, quod etiam Boetius* oſtendit in libro de Duabus naturis. Secundo, quia ſi hoc eſſet poſſibile, corpore in ſpiritum conuerſo, non reſurgeret homo, qui ex anima, & corpore naturaliter conſtat. Tertio, quia ſi Apoſtolus ſic intelligeret, ſicut nominat corporalia ſpiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam ſunt conuerſa, quod patet eſſe falſum. Vnde quidam hæretici dixerũt, quòd corpus in reſurrectione remanebit, ſed habebit ſubtilitatem ſecundum modum rarefactionis, ita quòd corpora humana in reſurrectione erunt aerea, uel uento ſimilia, ut Greg. narrat 23. lib. Moral.* ſed hoc etiam non poteſt ſtare, quia corpus poſt reſurrectionem palpabile habuit Dominus, ut patet Luc. vlt. Spiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere, ꝙ præcipue ſubtile credendum eſt. Et præterea, corpus humanum cum carnibus, & oſſibus reſurget, ſicut corpus Domini, ut dicitur Luc. ult. Spiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me uidetis habere, & Iob. 19. dicitur. In carne mea uidebo Deum ſaluatorem meum, natura autem carnis, & oſſis hãc raritatem nõ poteſt habere.

Et ideo * eſt aſſignandus corporibus glorioſis modus ſubtilitatis, ut dicantur ſubtilia propter completiſſimam corporis perfectionem,[i] ſed hanc completionem quidam eis attribuunt ratione quintæ eſſentiæ, quæ eis tũc maxime dominabitur, quod eſſe non poteſt. Primo, quia nihil de quinta eſſentia poteſt uenire in compoſitionem corporis, ut in Tertio lib. oſtenſum

G eſt. Secundo, quia dato quòd ueniret in compoſitionem corporis humani, non poſſet intelligi quòd dominaretur magis tunc quàm nunc ſupra naturam elementarem, niſi ita; quòd eſſet in corporibus humanis plus ſecundum quantitatem de natura cœleſti, & ſic corpora humana non eſſent eiuſdem ſtaturæ, niſi forte minueretur natura elementaris in homine, quod repu-

H gnat integritati reſurgentium, uel ita quòd natura elementaris induceret proprietates naturæ cœleſtis ex eius dominio in corpore, & ſic naturalis uirtus eſſet cauſa proprietatis glorioſæ, qđ uidetur abſurdum.

Et ideo alij dicunt, quòd[n] dicta completio, ex quo corpora humana ſubtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorificatæ, quæ eſt forma corporis,

I ſuper ipſum; ratione cuius corpus glorioſum ſpirituale dicitur, quaſi omnino ſpiritui ſubiectum.[x] Prima autem ſubiectio, qua corpus animæ ſubijcitur, eſt ad participandum eſſe ſpecificum, prout ſubijcitur ſibi ut materia formæ: & deinde ſubijcitur ei ad alia opera animę, prout anima eſt motor. Et ita prima ratio ſpiritualitatis in corpore eſt ex ſubtilitate, & deinde ex

K agilitate, & alijs proprietatibus corporis glorioſi. Et propter hoc Apoſtolus in ſpiritualitate tetigit dotem ſubtilitatis ut Magiſtri exponunt, unde Gregorius dicit decimoquarto * Moralium, quòd corpus glorioſum dicitur ſubtile per effectum ſpiritualis potentiæ. Et per hoc patet ſolutio ad obiecta, quæ procedũt de ſubtilitate, quæ eſt per rarefactionem.

F articulum patet: quòd ideò ſpiritualia corpora beatorum poſt reſurrectionem non dicentur, quia ſint uento & aere ſubtiliora, aut non poſſint palpari, atque uideri: ſed quia ſpiritui totaliter per obedientiam ſubiecta erunt.

¶ Secundo habes quomodo per rationem oſtendas, illam meritò damnari à &c. ut ſuprà locis nunc citatis. Item à 1.Cor. 15. Reſurget corpus ſpirituale. Ecce ꝑ Apoſtolus nocat illud corpus, & non ſpiritum. Verum corpus hominis erit, & ſpirituale denominabitur; ita quòd eſſentia ſiue erit corpus, & denominatio quædam fiet à ſpiritu. Quòd ſi non eſſet corpus hominis, qđ erat prius; non gloriaretur Apoſtolus de hoc, quòd ipſemet ſubſtantialiter reſurrecturus ſit: ut in illo cap. pluries facit. Corpus enim ſubſtantialiter nõ eſſet idem; niſi carnem & oſſa, & naturalia accidentia, ut palpari poſſet, haberet. 2

Tertiò hinc habes quomodo per rationem intelligas illud Matth. 22. In reſurrectione erunt; ſicut Angeli Dei in cęlo. Non enim ſignificatur ꝑ hoc, quòd corpora reſuſcitata ſint futura ſpiritus; ſed quòd cœlibem in ſummo uitam uiuent in æternum, ut Angeli: ſecundum ꝙ patet conſideranti contextum ly non nubent, neque nubentur. Per quod intelligitur uita cœlebs; unde per illud, quod ſubdit, ſ. ly ſed ſicut Angeli Dei, denotatur uita cœlebs in ſummo, ſ. totalis uirginitas. Et hoc: quia totaliter animæ glorificatæ obediens. Hinc ergo & patet: quòd nulla erit ibi libido, nec minima qualiſcunque, nec quomodocunque, in æternum ex mutua uiſione: quia nil penitus erit in corpore, quod nõ ſit per omnia ſecundum uoluntatẽ animæ glorificatæ. Ex catenatia igitur totali fomitis (ut ſupra. 3 80.ar.3. & q.81.ar. 4.appen. dicebatur,) & ex totali obedientia corporis ad ſpiritum fiet hoc; ut ſit omninò impoſſibile minimum quid huiuſmodi, à carnalibus hominibus de 3

bea-

concl. n

*Lib.14.c. 31. circa princ.

beatis illis excogitatum, in illa patria reperiri in ſempiternū. Hæc ultima dicta ſunt & applicātur cōtra hęreſes Cerinthi, & Chiliaſtarum ſuprà locis nunc citatis narratas & reprobatas.

4 ¶ Quartò habes: quō per rationē oſtēdas prædicta ſcripturarum, pro quantò ſubtilitatē ſure proprietatem corporis glorioſi inſinuāt, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides, quo modo ex ipſius iſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXXIII. ART. II.

559 CONCL. 1ª. Non pōt dici, q̃ corpus glorioſum ratione ſuę ſubtilitatis habeat, q̃ poſſit eſſe cū alio corpore in eodē loco; niſi per ſubtilitatem auferatur id, per quod ꝓhibetur nunc, eſſe ſimul cū alio corpore in eodē loco.

¶ PROB. Quia patet ex terminis.

¶ CONCL. 2ª. Illud, quod impedit nunc corpus noſtrum, nē ſimul cum alio corpore ſit in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem ſubtilitatis.

¶ PROB. 1. Quia illud impediens eſt quantitas dimenſiua (cum nec qualitas, nec materia, nec forma ſit, ut in tex.) & à quantitate dimenſiua non poteſt remoueri, quòd habeat ſitum diſtinctum ab alia quantitate (cū ſitus cadat in diffinitione eius, ut in text.) 2. Quia patet ab oppoſitis, ſcilicet ex reiectione primæ opinionis (ut in tex. ly dicunt ſunt quidā, quòd prohibetur ab &c.)

¶ *Corollarium.* Ex hac ergo concluſionis probatione patet: declarari terminos concluſionis primæ.

¶ NOT. Pro capto meliori concluſionū uideat. 3. corp. principa.

ARTICVLVS II.

Vtrum ratione huius ſubtilitatis competat corpori glorioſo eſſe in eodem loco, cum alio non glorioſo.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q̃ ratione huius ſubtilitatis competat corpori, quòd ſit ſimul in eodem loco cum alio non glorioſo. Quia ut B dicit Philip. 3. reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ: ſed corpus Chriſti[h] potuit ſimul eſſe cum alio corpore in eodē loco, ut patet per hoc q̃ poſt reſurrectionem intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, ut dicitur Ioā. 20. ergo, & corpora glorioſa ratione ſubtilitatis poterunt eſſe cum aliis corporibus non glorioſis in eodem loco.

2 Præterea, Corpora glorioſa erunt nobiliora omnibus aliis corporibus: ſed h quædam nunc ratione ſuæ nobilitatis poſſunt eſſe ſimul cum alijs corporibus, ſcilicet radij ſolares, ergo multo fortius hoc conueniet corporibus glorioſis.

3 Pręterea, Corpus cęleſte non poteſt diuidi ad minus, quantum ad ſubſtantiam ſphærarum, unde dicitur Iob 27.* quòd cœli D uelut ære ſolidiſſimo firmati ſūt, ſi h ergo corpus glorioſum non poteſt ſimul eſſe cum alio corpore in eodem loco ratione ſubtilitatis, nunquam ad cœlū empyreum aſcendere poterit, quod eſt erroneum.

4 Præterea, Corpus, quod non[h] poteſt ſimul eſſe cum alio corpore, poteſt ex alterius obſtaculo impediri in motu ſuo, uel etiam includi, ſed hoc non E poteſt cōtingere corporibus glorioſis, ergo poſſunt ſimul eſſe in eodem loco cū aliis corporibus.

5 Præterea. Sicut ſe habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam, & ſuperficies ad ſuperficiem, & corpus ad corpus: ſed duo puncta poſſunt eſſe ſimul, ut patet quando lineæ ſe tangunt, & ſimiliter duæ lineæ in contactu duarum ſuperficierum, & de ſuperficie in contactu duorum

A corporum, quia contigua ſunt, quorum ultima ſunt ſimul, ut patet* 6. Phyſi.[h] ergo non eſt contra naturam corporis quin poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco: ſed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totum corpori glorioſo præſtabitur, ergo corpus glorioſum ex ſuæ ſubtilitatis proprietate habebit quod poſſit eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco.

B SED CONTRA eſt, quod Boet.* dicit in lib. de Trinitate: in numero differentiam uarietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere, neque ſpecie, ſed ſuis accidentibus diſtant, nā ſi omnino cuncta ab his accidentia ſeparamus, tamen locus eſt cunctis diuerſus, quem unum fingere nullo modo poſſumus, ergo ſi ponantur duo corpora eſſe in uno loco, erit unum corpus C numero.

Præterea. Corpora glorioſa maiorem conuenientiam habebunt cum loco quàm ſpiritus angelici, ſed ſpiritus angelici, ut quidam dicunt, non poſſunt diſtingui numero, niſi eſſent in diuerſis locis, & propter hoc ponūt quòd neceſſe eſt eſſe eos in loco, & quòd ante mundum creari non potuerunt, ergo multo magis debent dicere q̃ duo corpora qualiacunque non poſſunt eſſe in eodē loco.

RESPONDEO, Dicēdum, quòd[m] non poteſt dici, q̃ corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis habeat q̃ poſſit eſſe cum alio corpore in eodem loco, niſi per ſubtilitatem auferatur id, per quod prohibetur nunc eſſe ſimul cū alio corpore in eodem loco.[n] Dicunt autem quidam, q̃ prohibetur ab hoc in iſto ſtatu ratione corpulentię, per quam habet q̃ replet locum, quæ quidem corpulētia ab eo per ſubtilitatis dotem tolletur. Sed non poteſt hoc ſtare propter duo. Primo quia corpulentia, quam dos ſubtilitatis aufert, eſt ad defectum pertinens, puta aliqua inordinatio materiæ non perfecte ſubſtantis ſuæ formæ. Totum enim, quod ad integritatem corporis pertinet, in corpore reſurget, tam ex parte formæ quàm ex parte materiæ, E quia quod aliquod corpus ſit repletiuum loci, hoc habet ꝑ illud, quod eſt de integritate naturę eius, & non ex aliquo defectu naturę. Cum enim plenū opponatur uacuo, illud ſolum non replet locum, quo poſito in loco, nihilominus manet uacuus locus. Vacuum autem definitur in 4. Phyſic.* q̃ eſt locus non plenus ſenſibili corpore, dicitur autem a'i quod corpus eſſe ſenſibile ex materia, & forma, & naturalibus accidentibus, quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent, conſtat etiam, quod corpus glorioſum erit ſenſibile, etiam ſecundum tactum, ut patet in corpore Domini, Luc. ult. nec. n. deerit materia, aut forma, aut naturalia accidētia,

ſtua.

¶ CONCL. 1ª. Corpus glorioſum non habebit ratione ſubtilitatis, q̃ poſſit eſſe cū alio corpore: ſed poterit ſimul cū alio corpore eſſe ex operatione uirtutis diuinæ.

¶ PROB. 1. Quia ſubtilitas non aufert à corpore glorioſo neceſſitatem diſtinctionis ſitus ab alio corpore (cum ab ipſo non auferat dimēſionem:) 2. Quia (ly ſed poterit &c.) patet à ſimili de umbra Petri ſanante infirmos.

¶ NOT. Ex prædictis accipe breuē iſtā diſtinctionē, qua omnia fere argumenta factibilia contra hoc ſoluere poſſis, uideli cet ex ui ſubtilitatis, & ex ui miraculi.

1m de

cōcl. m

* Ariſt. li. 6. Phyſic. in principio lib.

* Nō mul tū remo tē à prin. libri.

* Ariſt. 4. Phyſ. tex. 57. & 58.

1ᵐ đ minori. Potuit ℞. ex ui miraculi: nō. ex ui ſubtilitatis. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concl. 5ª.

2ᵐ đ minori. Sed quædam. ℞. quę nō ſunt corpora: nō autem, quæ ſunt corpora. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. & 1. par. q. 67. ar. 2.

3ᵐ conſequentia. Si ergo &c. ℞. negatur conſequentia. §. Et ratio eſt: quia corpus glorioſum poſſe aſcendere ad cęlum empireum contingit intelligi dupliciter. & conſequentia deducitur ac ſi uno modo tantum intelligi poſſet. Non .n. ſolum ratione ſubtilitatis, ſed & ratione miraculi, aſcenſum huiuſmodi fieri, imaginari poſſumus.

*Ariſt. li. 4. Phyſic. tex. 76.
*Li. 3. Meta. tex. 17.

¶ *Corollarium.* Hoc ergo defectu argumentationis oſtenſo, ad ueritatē rei dic: quòd corpus glorioſum tranſibit ſpheras &c. ut in tex. De iſto tranſitu habes exemplum de corpore Saluatoris noſtri aſcendentis in cœlum.

concl. 5

4ᵐ đ maiori. Quod non poteſt. ℞. neque ex ui ſubtilitatis, neque ex ui miraculi. § Maximè quando ad nutum adeſt hæc ultima poteſtas, ex fauore diuino. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

5ᵐ cōſequētia. Ergo &c. ℞. negatur cōſequētia §. Nam circa hoc differentia eſt inter ultima corporum ſe contingentiū, & corpus ipſum ut declaratur in tex.

*In hoc eod. cap.
* Lib. 4. Phyſi. tex. 74.
1 Vid. pro S. Eccleſ. &c.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quo modo per rationem explodas errorē cuiuſdam (ut recitatur 3. par. q. 45. ar. 2.) uirtualiter dicentis: q ratione ſubtilitatis cōpetit corpori glorioſo eſſe in eodem loco

ſcilicet calidum, & frigidum, & huiuſmodi. Vnde patet, q corpus glorioſum, non obſtāte ſubtilitatis dote, replebit locum. Inſania enim uidetur dicere q locus, ubi eſſet corpus glorioſum, eſſet uacuus. Secunda ratio eorum prædicta non ualet, quia coexiſtentiam corporis impedire in eodem loco eſt plus quàm replere locum. Si enim ponamus dimenſiones eſſe ſeparatas ſine materia, illæ dimenſiones replēt G locum. Vnde quidam ponentes uacuum, dixerunt, uacuum eſſe locum, in quo ſunt huiuſmodi dimenſiones ſine aliquo ſenſibili corpore, & tamen iſtæ dimenſiones prohibentur ne ſint ſimul cū alio corpore in eodē loco, ut patet p Phil.* in 4. Phyſic. & i 3.* Metaphy. ubi habet p inconuenienti, q corpus mathematicū, quod nihil eſt aliud quàm dimenſiones ſeparatæ, ſit ſimul cū alio corpore naturali ſenſibili. Vnde dato, quòd ſubtilitas corporis glorioſi auferret ab eo hoc qđ eſt replere locum, non tamen ſequitur quòd propter hoc poſſet eſſe cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo, quod minus eſt, non propter hoc remouetur quod plus eſt. Dicendum eſt ergo, q illud, quod impedit corpus noſtrum nunc, ne ſimul cum alio corpore ſit in eodē loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem ſubtilitatis. Nihil enim poteſt ꝓhibere corpus aliquod ne ſit ſimul ſituatū cum aliquo corpore in eodē loco, niſi in hoc quòd in eo requirit diuerſum ſitū, nihil enim eſt impedimentum identitatis niſi quod eſt cauſa diuerſitatis. Hanc autem diſtinctionem ſitus nō requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliqs K ſitus ratione ſuæ qualitatis, unde remoto à corpore ſenſibili, quod ſit calidum, & frigidū, aut leue, nihilominus in eo remanet neceſſitas prædictæ* diſtinctionis, ut patet p Phil. 4. Phyſic.* & etiam planum eſt. Similiter etiā materia non poteſt inducere neceſſitatem prædictæ diſtinctionis, quia materiæ nō aduenit ſitus niſi mediante quantitate dimenſiua. Similiter ēt neq; forma

F ſitum habet, niſi ex materia ſitum habente, reſtat ergo, quod neceſsitas diſtinctionis duorum corporum in ſitu cauſatur à natura quantitatis dimenſiuæ, cui per ſe conuenit ſitus. Cadit enim in definitione eius, quantitas enim dimenſiua eſt quātitas habens ſitum, & inde eſt, quòd remotis omnibus aliis, quæ ſunt in re, diſtinctionis neceſſitas inuenitur in ſola quantitate dimenſiua. Si enim accipiatur linea ſeparata, oportet quòd ſi ſint duę lineæ, uel duæ partes unius lineæ, quòd ſint diſtinctæ in ſitu, alias linea addita lineæ non efficeret maius, quod eſt contra communem animi conceptionem, & ſimiliter eſt de ſuperficiebus, & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur ſitus, inquantum ſubſtat dimenſioni, ex inde prædicta neceſsitas ad materiam ſituatam deriuatur, ut ſicut nō eſt poſsibile eſſe duas lineas, uel duas partes lineæ, niſi ſint diſtinctæ ſecundum ſitum, ita impoſsibile eſt eſſe duas materias, uel duas partes materiæ, niſi ſit diſtinctio ſitus. Et quia diſtinctio materię eſt principium diſtinctionis indiuiduorū; inde eſt, quòd Boet. dicit lib.* de Trinita. q duobus corporibus unum locum fingere nullo modo poſſumus, ut hanc ſaltem accidentium uarietatē H diſtinctio indiuiduorum requirat, ſubtilitas autem à corpore glorioſo dimenſionem non aufert: unde nullo modo aufert ſibi prędictam neceſsitatē diſtinctionis ſitus ab alio corpore: & ideo* corpus glorioſum non habebit ratione ſubtilitatis, quod poſsit eſſe cum alio corpore: ſed poterit ſimul cū alio corpore eſſe ex operatione uirtutis diuinę, ſicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua proprietate indita, q ad umbram eius ſanarentur infirmi; ſed hoc fiebat uirtute diuina ad ędificationem fidei: ita faciet uirtus diuina ut corpus glorioſum poſsit ſimul cum alio corpore eſſe ad perfectionem glorię.

*Nō mul tū remotè à princ. libri.
concl. 5

AD PRIMVM ergo dicendū, q corpus Chriſti non habuit ex ſubtilitatis dote q poſſet eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco; ſed hoc factum eſt uirtute diuina poſt reſurrectionem ſicut in natiuitate: unde Greg.* in Homil. dicit, illud corpus Domini intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod ad humanos oculos per natiuitatem ſuam clauſo exijt utero Virginis. Vnde non oportet q ratione ſuę ſubtilitatis hoc cōueniat corporib. glorioſis.

*Hom. 16 in Euāg. nō ꝓcul à princ. Homil.

AD SECVNDVM dicendum, q lumen non eſt corpus, ut in prima parte dictū eſt, unde obiectio procedit ex falſis.

1. p. q. 67 art. 2.

AD TERTIVM dicendum, q corpus glorioſum tranſibit ſphęras cęlorum ſine eorum diuiſione, non ex ui ſubtilitatis, ſed ex diuina uirtute, quę eis ad nutum in omnibus ſubueniet.

AD QVARTVM dicendū, q ex hoc, q Deus eis ad nutum aderit in omnibus, quæ uolūt; ſequetur q non poſsint includi, uel carcerari.

AD QVINTVM dicendum, quòd ſicut dicitur 4. Phyſic.* Puncti non conuenit eſſe locum, unde ſi dicatur eſſe in loco, hoc non eſt niſi per accidens, quia corpus, cuius eſt terminus, eſt in loco: ſicut autem totus locus reſpondet toti corpori, ita

* Lib. 4 Phyſ. tex 9. & lib. 5 tex. 23.

loco cum alio non glorioſo. Dicit n. ſic: quod Chriſtus aſſumpſit quatuor dotes, claritatem in transfigurationem: agilitatem ambulando ſuper mare: & ſubtilitatem, egrediendo de clauſo utero uirginis: impaſſibilitatem, in cœna, quãdo dedit corpus ſuũ ad edẽdum, licet illud diuideret. Nam cum reſurrectionis corporũ noſtrorum reſurrectio Chriſti ſit cauſa exẽplaris q. 74. ar. 1. ſi docti ratione fuit in eodem loco ſimul cum corpore non glorioſo, ſequitur, ꝑ hoc eũ demõſtraſſe i ſuo ſimili, ꝙ corpus glorioſum aliorũ beatorũ poterit rõne dotis ſubtilitatis eſſe ſimul cũ alio corpore non glorioſo.

¶ Secundo habes quomodo per rationem oſtendas, prædictum errorem recte excludi à Papa Gregorio magno Homil. 26. Lectionis huius euangelicæ quæſtio animum pulſat, quomodo poſt reſurrectionẽ corpus Dominicũ uerũ fuit, qđ clauſis ianuis ad diſcipulos ingredi potuit. Sed ſc endũ nobis eſt, ꝙ diuina operatio, ſi ratione comprehenditur non eſt admirabilis. Hæc ibi. Ecce ꝙ Pontifex rõ doti, ſed diuinæ operationi. i. miraculo, hoc ipſum tribuit: ꝙ Chriſti corpus glorioſum fuerit ſimul in eodem loco cum pariete domus. Item à Dionyſio in epiſtola. 4. ad Gaium. Super hominem operatur Chriſtus ea, quæ ſunt homini; & hæc monſtrat uirgo ſupernaturaliter concipiens, & aqua inſtabilis materialium & terrenorum pedum ſuſtinens grauitatem. Hæc ibi. Vbi à ſimili monſtrat propoſitum, ut patet cõſiderãti. ¶. ſupernaturaliter.

3 ¶ Tertiò habes quomodo per rationem prædicta patrum, pro quibus inſonant, quòd corpus glorioſum non niſi per miraculum poteſt eſſe ſimul cũ alio in eodem loco,

ita terminus loci reſpondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum eſſe unũ terminum, ſicut & duas lineas terminari ad unum punctum, & ideo quamuis duo corpora non poſſint eſſe niſi in diuerſis locis, tamen duobus terminis duorum corporum reſpondet idem terminus duorum locorũ; & ſecundum hoc dicuntur ultima corporum ſe cõtingentium eſſe ſimul.

ARTICVLVS III.

Verum per miraculum fieri poſſit quòd duo corpora ſint in eodem loco.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd nec etiã per miraculum fieri poſſit quòd duo corpora ſint in eodem loco. Non enim poteſt fieri per miraculum quòd duo corpora ſint ſimul duo, & unum, quia hoc eſſet facere contradictoria eſſe ſimul, ſed ſi ponantur duo corpora eſſe ſimul, [h] ſequeretur, illa duo corpora eſſe unum, ergo nõ eſt poſſibile hoc per miraculum fieri, Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorũ unum dicatur A, & aliud B, ergo dimenſiones A, erunt eædem cũ dimenſionibus loci, aut aliæ: ſi aliæ, ergo erunt aliquæ dimẽſiones ſeparatæ, quia non põt poni, quòd dimenſiones, quæ ſunt inter terminos loci, non ſint in aliquo ſubiecto, niſi ſint in corpore locato, ſi ergo ſint eædem, ergo eadem ratione dimenſiones B, erunt eædem cum dimenſionibus loci, ſed quæcunque uni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem, ergo dimenſiones A, & B, ſunt eædem, ſed duorum corporum non poſſunt eſſe eædem dimenſiones, ſicut nec eadem albedo, ergo A, & B, ſũt unũ corpus, & erãt duo, ergo ſunt ſimul unum, & duo.

2 Præterea. Contra communes animi conceptiones, nõ põt aliquid miraculoſe fieri, ut ſcilicet pars non ſit minor toto, quia cõtraria cõmunibus conceptionibus directe contradictionem includunt. Similiter nec cõtra cõ-

A cluſiones Geometriæ, quæ à cõmunibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, ſicut ꝙ triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid poteſt fieri in linea contra definitionem lineæ, quia ſeparare definitionẽ à definito, eſt ponere duo contradictoria

B eſſe ſimul; ſed duo corpora eſſe i eodem loco eſt cõtra cões animi conceptiones & contra concluſiones Geometriæ, & contra definitionẽ lineæ, ergo nõ põt fieri per miraculum. Probatio mediæ. Cõcluſio eſt Geometriæ, ꝙ duo circuli nõ ſe tangunt niſi in puncto, ſi autem duo corpora circularia eſſent in eodem, duo circuli deſignati in eis ſe tangerent ſecundum totum. Similiter etiam eſt contra definitionem lineæ, ꝙ infra duo puncta ſit plus, quàm una linea recta, quod fieret, ſi

C duo corpora eſſent in eodem loco, quia infra duo puncta ſignata in diuerſis ſuperficiebus loci, eſſent duæ lineæ rectæ duorum corporum locatorum.

3 Præterea, Hoc uidetur non poſſe fieri per [h] miraculũ, quòd corpus incluſum in alio corpore, non ſit in loco, quia ſic habe-

D ret locum communem, & non proprium, quod non poteſt eſſe: ſed hoc [h] ſequeretur ſi duo corpora eſſent in eodem loco, ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio mediæ. Sint duo corpora in eodem loco, quorum unũ ſecundum quamlibet dimenſionem ſit maius alio, corpus minus erit incluſum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius cõis, locũ autem

E proprium nõ habebit, quia non erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata, quæ cõtineat ipſũ, quod eſt de ratione loci, ergo nõ habebit locum proprium.

& intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides quomodo ex iis uicissim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & cõſolidetur.

QVÆS. LXXXIII.

ART. III.

CONCL. Miraculoſè tantùm fieri poteſt; quòd duo corpora ſint in eodem loco.

¶ Examen. Ly miraculoſè tantum. Ideſt uirtute diuina; & ea ſola.

¶ Ly duo corpora ſint in eodem loco. Ita quòd unum remaneat diſtinctũ ab alio corpore. Et hoc eſt miraculum: quòd ſcilicet unũ corpori remaneat eſſe diſtinctum ab alio, & tamen eius materia non ſit diſtincta in ſitu ab alterius materia. Sunt ergo duæ diſtinctæ materiæ ſecundum eſſe ibi; & indiſtinctæ ſecũdum ſitum: quod neque natura, neque proprietas gloriæ, quæ dicitur dos, efficere poſſunt, ut art. 2. oſtenſum eſt.

¶ Ly in eodem loco. Scilicet proprio: non cõmuni. Quid autem ſit locus proprius & communis uide in 4. Phyſic. & infra ar. 5.

¶ PROB. Quia duorum corporum eſſe in ſitu diſtinctum depẽdet à principiis eſſentialibus rei, ſicut à cauſis proximis, à Deo autẽ ſicut à cauſa prima: & cauſa prima poteſt conſeruare rem in eſſe ceſſantibus cauſis ſecundis (ut patet in libro de cauſis:) Quia (ly tantũ) patet ex artic. 2.

[m] minor

4 Præterea, Locus proportionaliter reſpondet locato, ſed nunquam põt fieri per miraculum, ꝙ idem corpus ſit ſimul in diuerſis locis niſi per aliquam conuerſionem, ſicut accidit in ſacramẽto altaris, [h] ergo nullo modo poteſt fieri per miraculũ quòd duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

SED CONTRA, Beata uirgo filiũ miraculoſe peperit: ſed in illo partu oportuit duo corpora eſſe ſimul in eodem loco, quia corpus pueri exiẽs clauſtra pudoris non fregit, ergo poteſt miraculoſe fieri quòd duo corpora ſint in eodem loco.

1m minor.

Si ponantur duo corpora eſſe ſimul, ſequeretur, illa duo corpora eſſe unũ ℞. negatur iſta. §. Ad probationẽ dicitur, ꝙ aut ꝓcedat ex falſis, aut probat intentum noſtrum: Ex falſis quidem, qm̃ procedit, ac ſi inter ſuperficies oppoſitas loci alicuius &c. ut in textu, uſque incluſiue ad ly de nouo unũ, niſi altero eorũ mutato. Probat uerò intentũ noſtrum, ſi utatur dimenſionibus ſicut ſe rei ueritas habet: ut habetur in textu à ly ſi autẽ, ſicut ſe rei ueritas habet, loco nõ debẽtur &c uſq; in finẽ.

¶Exam. Ly immutationem, ly immutato. Hoc eſt mutationem, & mutato. Nõ enim ſemper immuto ſignificat non muto: ſed quandoq; ſignificat muto in aliquo, ut hic.

2m minor.

Duo corpora eſſe in eodem loco eſt contra cões animi cõceptiones, & contra cõcluſiones Geometriæ & contra diffinitionem lineæ. ℞. negatur iſta. §. Ad probationem dicitur: ꝙ licet ſit uera ſtãdo præcisè in dimenſionibus mathematicis, non tñ in dimenſionibus naturalibus. i. concernẽtibus ſubiectum: & conſequenter dr, ꝙ nihil ꝓbat contra ꝓpoſitũ. Concluſio enim loquitur de corporibus naturalibus, & nõ de mathematicis præcisè.

*Propoſitione prima inter opera Ariſt.

concl. m

3m maior.

Hoc uidetur nõ poſſe fieri per miraculum, ꝙ corpus incluſum in alio corpore, non ſit in loco. ℞. negatur iſta. §. Nam Deus poteſt facere, &c ut in tex.

Itẽ minor.

Hoc ſequeretur, ſi duo corpora eſſent in eodem loco. ℞. negatur iſta. §. Videlicet ꝙ ſi duo corpora eſſent in eodẽ loco, ſequeretur, ꝙ corpus incluſum in alio corpore non eſſet in loco. Ad probationem

*Art. præced. corp.

Præterea. Hoc idem poteſt oſtendi per hoc, quòd dominus ad diſcipulos intrauit clauſis ianuis, Ioan. 19.

Respondeo, Dicẽdum, quòd ſicut ex dictis* patet, ꝓpter hoc neceſſe eſt duo corpora in duobus locis eſſe, quia diuerſitas materiæ requirit diſtinctionem in ſitu: & ideo uidemus ꝙ quando conueniunt corpora in unũ, deſtruitur eſſe diſtinctũ utriuſq;, & acquiritur utrique ſimul eſſe G unum indiſtinctum, ut patet in mixtionibus: nõ poteſt ergo eſſe quòd duo corpora remaneant duo, & tamen ſint ſimul, & utrũque conſeruet eſſe diſtinctum ꝙ prius habebat, ſecundum quod utrumque erat ens indiuiſum in ſe, & diuiſum ab aliis. Hoc autẽ eſſe diſtinctum dependet à principijs eſſentialibus rei, ſicut à cauſis proximis, ſed à Deo ſicut à cauſa prima: & quia cauſa pri- H ma poteſt cõſeruare rem in eſſe ceſſantibus cauſis ſecũdis, ut patet per primam* propoſitionem libri de cauſis: ideo diuina uirtute, & ea ſola fieri põt, ut accidẽs ſit ſine ſubiecto, ut patet in ſacramento altaris, & ſimiliter uirtute diuina fieri poteſt, & ea ſola, ꝙ corpori remaneat eſſe diſtinctũ ab alio corpore, quãuis eius materia non ſit diſtincta in ſitu ab alterius corporis materia I & ſic, m miraculoſe fieri põt ꝙ duo corpora ſint in eodẽ loco. n

Ad primvm ergo dicendum, quòd ratio illa eſt ſophiſtica, quia procedit ex ſuppoſitione falſi, uel petit principium. procedit. n. ratio illa, ac ſi inter ſuperficies oppoſitas loci alicuius eſſet aliqua dimenſio propria loco, cui oportet, quòd uniretur dimenſio corporis locati aduenientis. Sic enim ſequeretur quòd dimen K ſiones duorum corporum locatorum eſſet una dimẽſio, ſi utraque unum fieret cum dimenſione loci. Hæc autem poſitio falſa eſt, quia ſecundum hoc quandocunque corpus acquireret nouum locum, oporteret aliquam immutationem fieri in dimenſionibus loci, uel locati. Non enim poteſt eſſe ꝙ aliqua duo fiant de nouo unum, niſi altero eorũ mutato. Si autem, ſicut ſe rei ueri- F tas habet, loco non debẽtur aliæ dimenſiones, quàm dimenſiones locati, patet ꝙ ratio nihil ꝓbat, ſed petit principium: quia ſecundum hoc nihil eſt aliud dictu, ꝙ dimenſiones locati ſunt eadem cum dimenſionibus loci, niſi ꝙ dimenſiones locati continentur infra terminum loci, & ſecundũ eorum menſuram diſtant termini, ſicut diſtarẽt ꝓpriis dimẽſionibus, ſi eas haberẽt; & ſic dimẽ- G ſiones corporũ duorũ eſſe dimẽſiones unius loci, nihil eſt aliud quàm duo corpora eſſe in eodẽ loco, quod eſt principale ꝓpoſitũ.

dr ꝙ eſt falſum id, quod deducitur; uidelicet ꝙ nõ erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata: ut patet in textu reſpõſo à ly & tamen illa poſitione facta &c.

4m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nõ enim eſt eadem ratio de hoc, quod unum

Ad secvndvm dicendum, ꝙ poſito ꝙ duo corpora ſint ſimul in eodem loco per miraculum, non ſequitur aliquid, neque cõtra cões animi cõceptiones, neque contra definitionem lineæ, neque contra concluſiones aliquas Geometriæ, *Quantitas enim dimenſiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, ꝙ habet ſpecialem rationem indiuiduationis, & diſtinctionis, ſcilicet ex ſitu partium, præter rationem indiuiduationis, & diſtinctionis H quæ eſt ſibi, & omnibus accidentibus communis, ſ. ex materia ſubiecta. Sic ergo una linea põt intelligi diuerſa ab alia, uel quia eſt in alio ſubiecto, quę conſideratio eſt de linea naturali, uel quia diſtat in ſitu ab alia, quæ conſideratio eſt de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam. Si ergo remoueatur materia, non poteſt eſſe diſtinctio linearum niſi ſecundum ſitum diuerſum, & ſimiliter nec punctorum, nec ſuperficierum, aut quarumcumque dimenſionum: & ſic Geometria non põt ponere, quòd una linea addatur aliæ, tanquam diſtincta ab ea, niſi ſit diſtincta in ſitu ab ea. Sed ſup I poſita diſtinctione ſubiecti ſine diſtinctione ſitus ex diuino miraculo, intelligentur diuerſæ lineæ, quæ non diſtant ſitu, propter diuerſitatem ſubiecti, & ſimiliter diuerſa puncta, & ſic diuerſæ lineæ deſignatæ in duobus corporibus, quæ ſunt in eodem loco, trahuntur à diuerſis punctis ad diuerſa puncta: ut non accipiamus punctũ in loco, ſed in ipſo corpore locato: quia linea non dicitur trahi niſi à puncto, quod eſt terminus eius: & ſimiliter etiam duo circuli deſignati in duobus corporibus ſphęricis exiſtentibus in eodẽ loco, quæ ſunt duo non propter diuerſitatem ſitus, aliàs nõ poſſent ſe K tangere ſecundum totum, ſed ſunt duo ex diuerſitate ſubiectorum, & propter hoc ſe totaliter tangentes, adhuc manent duo: ſicut etiam circulus ſignatus in corpore locato ſphærico tangit ſm̃ totũ alium circulum ſignatum in corpore locante.

*Art. præced. corp.

Ad tertivm dicendũ, ꝙ Deus poſſet facere aliquod corpus non eſſe in loco, t & tamen illa poſitione facta, non ſequitur ꝙ aliud corpus non ſit in loco, quia corpus maius eſt locus corporis minoris ratione illius ſuperficiei, quæ deſignatur ex contactu terminorum corporis minoris. Rñſio 3a.

Ad qvartvm dicendum, ꝙ unũ corpus eſſe ſimul localiter in duobus locis, nõ poteſt fieri per

miracu-

unum corpus ſit localiter ſimul in diuerſis locis; & de hoc, ꝙ duo corpora ſint in eodem loco: quoniam primũ illud implicat contradictionem, hoc uero ſecundũ non item; ut declaratur in textu.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem ode[?]ideas & intermandel. ramẽta quędam, aniles, fabulas ſtultiſſimè confictas, & hæreticales Zuinglianorum, & Caluini, & euiuſdã Petri martyris Antiluterani (Pias Martyriani) conſecutiuè dicendũ: ꝙ duo corpora nẽ poſſint miraculoſè eſſe in eodẽ loco. Dicunt.n. Zuingliani, Chriſtum reſuſcitatũ ianuis clauſis ad Apoſtolos ingredientem per rimam fuiſſe introductum. Et Chriſto ad Apoſtolos ingredienti integras ianuas aperuiſſet Caluinus; ne præſſuram ullam eius tenellũ corpus pateretur. Et Chriſtũ, cum ingreſſus eſt ad Apoſtolos ianuis clauſis per feneſtrã intraſſe; ait Petrus Antiluteranus. Ex his ergo patet, ꝙ conſecutiuè dicunt ij: ꝙ corpora duo per miraculũ non poſſunt eſſe in eodẽ loco: cum hoc sequatur ad dictũ ipſorũ; ut diſcurrẽti patet.

Veil. pro S. Eccleſ. &c.

* Tho. in 4. d. 10. q. 1. ad 1. in ſo. 1. arg. & ſeq.

* Lib. 5. tex. 18.

* In hoc art.

2 ¶ Secundò habes: quò per rationẽ oſtẽdas, has hæreſes meritò damnari à Ioan. 19. dicẽte, ꝙ dñs poſt reſurrectionẽ uenit ad diſcipulos ſuos ianuis clauſis. Per hoc .n. monſtratur ꝙ corpus dñi miraculoſè fuit in eodẽ loco ſimul cũ alio corpore, ut inquit magnus Gregorius Papa, & ſanctus. Cuius, in homil. 26. uerba ſunt hæc. Quæſtio animũ pulſat: quò corpus Dominicũ poſt reſurrectionẽ uerum fuit, ꝙ clauſis ianuis ad diſcipulos ingredi potuit. Sed ſciendũ nobis eſt, ꝙ diuina operatio, ſi ratione comprehenditur, non eſt admirabilis. Hæc ille. Item ab Eccleſia Catholica, quæ de fide profitetur beatã virginẽ Dei matrẽ, fuiſſe uirginẽ in partu. Hoc eſt, ꝙ corpus Dñi exiuit per clauſam portã, i. nõ rupto ſignaculo uirginitatis. Vnde & in collecta ſecreta quadã dicis ly matris integritatem non minuit, ſed ſacrauit. Quæ quidẽ egreſſio taliter facta miraculo tribuitur ab eodem Papa Gregorio ibid. Illud corpus Domini intrauit ad diſcipulos clauſis ianuis, quod uidelicet ad humanos oculos per natiuitatem ſuam clauſo exijt utero uirginis. Hæc ib. Ecce quòd diuinæ operationis, miraculo, utrunque factum à Papa aſcribitur: licet hunc exitum ex utero uirginis clauſo dicat eſſe quid mirabilius, et hoc, quod moriturus ueniens taliter exiuit. Item ab eadem eccleſia dum prædicat ipſum Chriſtũ exiſſe corporaliter de ſepulchro clauſo. Vnde in Paſchali tempore ad hoc ſignificandum canit ly ſurrexit Dominus de ſepulchro, & ly dicant nunc iudæi, quomodo milites cuſtodientes ſepulchrũ perdiderunt regem ad lapidis poſitionẽ. Hæc illa. Per quæ docet fideles, quòd corpus Dominicum non tantum clauſo ſepulchro per lapidis poſitionem exiuit, ſed etiam inuiſibiliter militibus uigilantibus. Item à Matth. 28. Angelus domini accedens reuoluit lapidem. Hęc ibi. Iam enim ſurrexerat Dominus, (ut ibi ſubditur, & in Marc. 16.) & de ſepulchro exierat. Vnde per hoc, ꝙ poſt Domini exitum teſtatur, Angelum reuolniſſe lapidem ſepulchri inſinuat apertè quòd de ſepulchro clauſo, & quidẽ lapide ualde magno (Marc. 16.) exierat corpus Domini glorioſum. Nota: quòd prædictas ſtultitias Zuinglianorum &c. uocaui hæreſes, inquantũ ueritatem Euangelij de ſtla exiſtentia duorũ corporũ ſimul in eodẽ loco deſtruunt; nõ inquantũ id miraculo nõ aſcribunt. Primũ .n. eſt hæreticũ: ſecũdum autem non. *concl.* *concl.*

* Tho. in 1. d. 37. q. 3. art. 3.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto duo corpora poſſe per miraculũ in eodẽ loco ſimul eſſe inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica hæc doctrina et declaretur, & et conſolidetur.

miraculum. Corpus enim Chriſti nõ eſt in altari localiter; quãuis miraculoſe poſſit fieri ꝙ duo corpora ſint in eodẽ loco: quia eſſe in pluribus locis ſimul, repugnat indiuiduo ratione eius, ꝙ eſt ens indiuiſum in ſe: ſequeretur enim ꝙ eſſet diſtinctum in ſitu: ſed eſſe cum alio corpore in eodem loco, repugnat ei quantum ad hoc ꝙ eſt diuiſum ab alio: ratio autem unius perficitur in diuiſione, ut patet in 4. Metaphy.* ſed diuiſio ab aliis eſt, †de conſequentibus ad rationẽ unius. Vnde quòd idem corpus ſit localiter ſimul in diuerſis locis, includit contradictionem, ſicut ꝙ homo careat ratione; ſed duo corpora eſſe in eodem loco, nõ includit contradictionem, ut ex dictis* patet, & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum unum corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd corpus glorioſum poſſit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco. Quia ubi eſt maior ſubtilitas, ibi eſt minor reſiſtentia, ſi ergo corpus glorioſũ eſt ſubtilius, quàm non glorioſum, minus reſiſtet corpori glorioſo, & ita ſi corpus glorioſum poterit eſſe cum corpore non glorioſo in eodem loco, multo fortius cum corpore glorioſo.

2 Præterea, Sicut corpus glorioſum eſt ſubtilius non glorioſo, ita unum glorioſum erit ſubtilius alio, ſi ergo corpus glorioſum poterit eſſe ſimul cũ non glorioſo, & corpus glorioſum magis ſubtile poterit eſſe cum glorioſo minus ſubtili.

3 Præterea, Corpus cœli eſt ſubtile, & erit tunc glorificatum, ſed corpus alicuius ſancti poterit ſimul eſſe cum corpore cœli, quia poterunt ad terram deſcendere, & aſcẽdere pro ſuo libito uoluntatis, ergo duo corpora ſubtilia, uel glorioſa poterunt eſſe ſimul.

SED CONTRA. Corpora glorioſa erunt ſpiritualia, idest ſpiritibus quantum ad aliquid ſimilia, ſed duo ſpiritus non poſſunt eſſe ſimul in eodem loco, ut in 1 lib. dictum eſt, ergo nec duo corpora glorioſa poterunt eſſe in eodem loco.

Præterea, Duorum corporum exiſtentium ſimul, unum ab alio penetratur: ſed penetrari ab alio corpore, eſt ignobilitatis, quæ omnino a corporibus glorioſis aberit, ergo nõ poterunt eſſe duo corpora glorioſa ſimul.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ corpus glorioſum ratione ſuæ proprietatis nõ habet quòd poſſit eſſe cum alio corpore glorioſo in eodem loco, ſicut nec ut ſit ſimul cum corpore nõ glorioſo: diuina autem uirtute fieri poſſet, ut duo corpora glorioſa eſſent ſimul, uel duo non glorioſa, ſicut glorioſum, & non glorioſum. Sed tamen non eſt conueniens quòd corpus glorioſum ſit ſimul cum alio corpore glorioſo. tum quia in eis ſeruabitur debitus ordo, qui diſtinctionem requirit, tum quia unum corpus glorioſum non ſe opponet alteri, & ſic nunquam duo corpora glorioſa erunt ſimul.

QVÆST. LXXXIII.

ART. IIII.

CONCL. 1ª. Corpus glorioſum ratione ſuæ proprietatis nõ habet, ꝙ poſſit eſſe cum alio corpore glorioſo in eodẽ loco. 361

¶ PROB. 1. Quia patet ex ar. 2. (cum ſimilis ratio ſit in hoc de non poſſe eſſe cum corpore glorioſo & non glorioſo.)

¶ CONCL. 2ª. Diuina uirtute fieri poſſet, ut duo corpora glorioſa eſſent ſimul, uel duo non glorioſa.

¶ PROB. Quia patet ex ar. 3 (cum ſimilis ratio ſit in hoc de poſſe eſſe cum corpore glorioſo & non glorioſo.

¶ *Corollarium.* Ergo ibi ar. 3. uirtualiter concluditur ij eadem ra

tionibus, tanq̃ ſimi liter ho, q duo corpora non glorioſa poſſunt eſſe ſimul.

¶CONCL. 1ª. Non quia duo corpora glorioſa erunt ſimul.

¶NOT. Intellige, p miraculũ enim. Quia ex concluſione 1ª. & 3ª. dicatur Licet p diuinã uirtutẽ, p miraculum, poſſit fieri hoc, nunq̃ ſi fiet. Videat. f. corp. fin pro maiori notitia, aũ mili, de hac cõclu. 3.

¶PROB. Quia hoc nõ eſt conueniens ꝑpter duas rationes in tex. allatas.

¶NOT. Addead il las duas rõnes & tet tiãq; explicatur. 3. arg. ſed cõtt. Vbi ual deuota illã minorẽ ly ſed penetrari ab alio &c.

1ᵐ cõſequẽtia. Si ergo &c. Rẽ. negat cõſequẽtia. S. Nõ. n. rõne ſubtilitatis (ut imaginat argũe.) uelit hæc potestas corpor butille cundũ q ex cõcluſionibus prima & ſecũda patet.

2ᵐ cõſequẽtia. Si ergo &c. Rẽ. negat cõſequẽtia. S. ut ad 1ᵐ. Ex q. bus ambobus dici. q ſi rõne ſubtilitatis cõ ue. illeti illi hoc, con cludere non uque.

3ᵐ illatio cõcluſionis. Ergo duo &c. Rẽ. negator illatio. S. Nõ. n. eadẽ rõ eſt de cœlis glorifica tis, & de corpor. b. ſãctorũ. Corpus n. cœli, & alia corpora quiuoce &c. ut in tex.

¶NOT. Cœleſtia, imò & terreſtria. i. elementaria corpora, ſõ æquiuocè dicuntur ubi glorificata reſpectu corporũ ſanctorũ: quia nõ ab eodem primo agente procedet glorificatio utro rũque, nec & dotes utrobiq; inuenientur. Nam gloria corporũ ſanctorũ ab alia glori ficata redũdabit ex lorũ uerò, & elemen torũ nõ itẽ (ut patet.) Taceo aliãs differentias pp quas in tex. d[illegible] equiuo &.

APPENDIX.

EX articulo hac ſenſ Primò ſuo modo per rationem

*Arist. lib. 4. tex. 76.

Vid. p S. Eccle. &c.

Ad primvm ergo dicendum, quòd ratio illa procedit, ac ſi corpori glorioſo ineſſet ratione ſuæ ſubtilitatis, quod poſſet eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore, quod falſum eſt.

Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

Ad tertivm dicendum, quòd corpuſculi, & alia corpora æquoce dicũtur glorioſa, inquãtum participabunt aliquid gloriæ, & non q eis conueniant dotes corporum glorificatorum.

Articvlvs v.

Vtrum ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorioſo neceſſitas exiſten di in æquali loco.

AD qvintvm ſic proceditur. Videtur quòd ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorificato neceſſitas exiſtendi in æquali loco. Corpora. n. glorioſa erunt conformia corpori Chriſti, vt patet Philip. 3.ᵃ ſed corpus Chriſti non coarctatur hac neceſſitate, ut ſit in loco æquali, immo continetur totum ſub paruis, uel magnis dimenſionibus hoſtiæ conſecratę, h ergo, & hoc idem erit in corporibus glorioſis.

2 Præterea. Philoſophus ꝓbat in 4. Phyſic. q ſi duo corpora ſunt in eodem loco, ſequatur q maximũ corpus obtineat minimum locum, quia diuerſæ partes eius poterunt eſſe in eadem parte loci. Non enim differt utrũ duo corpora, uel quæcũque ſint in eodem loco, ſed corpus glorioſum erit ſimul in eodem loco cum alio corpore, ut dicitur cõmuniter, h ergo poteſt eſſe in quouis paruo loco.

3 Præterea, Sicut corpus ratione ſui coloris uidetur, h ita cõmenſuratur loco ratione ſuæ quãtitatis: ſed corpus glorioſum ita ſubiectum erit ſpiritui, q poterit uideri, & non uideri, & præcipue ab oculo non glorioſi pro ſuo libito uoluntatis, ut in Chriſto patuit, ergo ita quantitas ſubiicietur nutui ſpiritus, quòd poterit eſſe in paruo, uel in magno loco, & habere paruam, uel magnam quantitatem ad libitum.

Sed contra eſt, qđ Philoſo. dicit in 4. Phyſ. q omne, qđ eſt in loco, in æquali ſibi eſt, ſed corpus glorioſum erit in loco, ergo erit in loco æquali ſibi.

Præterea, Eædem ſunt dimẽſiones loci, & locati, ut ꝓbatur in 4. Phyſic. ergo ſi locus eſſet maior locato, eſſet idem maius, & minus ſeipſo, quod eſt inconueniens.

Respondeo, Dicendũ, q corpus nõ cõparatur ad locũ niſi dimenſionibus proprijs, ſecundũ quas corpus locatũ circũſcribitur ex cõtactu corporis locantis: vndeᵐ q corpus aliquod ſit in minori loco, q̃ ſit ſua quantitas, hoc nõ pôt eſſe niſi per hoc quòd quantitas corporis ꝓpria efficitur aliquo modo minor ſeipſa; quod quidem nõ poteſt intelligi niſi dupliciter.ᵃ Vno modo ex uariatione quantitatis circa eandem materiam, ut. ſ. materia, quæ primo ſubeſt magnæ q̃titati, poſtea ſubſit paruę, & hoc quidam poſuerũt in corporibus glorioſis, dicentes q quantitas eorum ſubeſt ad nutum, ita q cũ uoluerint, poſſunt habere magnam quantitatem, & cum uoluerint paruam. Sed hoc non pôt eſſe, quia nullus motus, qui ſit ſecundum aliquid intrinſecũ rei, pôt eſſe ſine paſſione abijciente à ſubſtantia, & ideo in corporibus incorruptibilibus, ſcilicet cœleſtibus, eſt ſolus motus localis, qui non eſt ſecundũ aliquid intrinſecũ: unde patet, q mutatio quantitatis circa materiã repugnaret impaſſibilitati corporis glorioſi, & incorruptibilitati. Et præterea ſequeretur quòd corpus glorioſum quandoque eſſet rarius, & quandoque ſpiſſius, qa cum nihil diuidi poſſit ab eo de materia ſua, quia eadem materia eſſet ſub paruis dimenſionibus, & quandoque ſub magnis, & ita rareſieret & dẽſaretur, quod nõ poteſt eſſe. Alio modo poteſt intelligi quòd quantitas corporis glorioſi efficiatur minor ſeipſa per uariationem ſitus, ita ſcilicet quod partes corporis glorioſi ſubintrẽt ſe inuicem, & ſic redeat ad quancunque paruam quantitatem. Et hoc quidam po ſuerunt dicentes, quòd ratione

oſtendas, meritò ſaſtinatũ fuiſſe à Luc. 1. q corpus glorioſũ miraculoſè pôt eſſe cũ alio glorioſo in eodẽ loco: & ſic. Non eſt impoſſibile apud Deũ omne uerbum. Hæc ibi. Vbi per hoc oſtenditur ſenſus illi ter: q illa, quæ non implicant contradictionem, poſſunt fieri à Deo. Quod patet ſic. Nam uerbum ibi æquiualet conceptui mẽtali. Ac ſi dixiſſet. Non eſt impoſſibile apud Deũ omne, qđ mentaliter concipitur. Concip. autem mentaliter nõ poteſt id, quod implicat contradictionem: cum dicatur 4. Metaphy. q contraria primis principijs pôt quidem aliquis ore proferre, ſed non concipere mẽte. Nõ enim poteſt quis mentaliter concipere: quòd Socrates ſimul ſit uiuens & non uiuens, mortuus & nõ mortuus, & huiuſmodi. Modo ad propoſitũ deſcendendo, patet ex 1ª q non implicat contradictionem duo corpora eſſe in eodem loco. Nec refert ad hoc, q ſint glorioſa, uel nõ glorioſa, ut inde ſapiens conſtare poteſt.

¶ Secundò habes: quòd per rationem dicta ſcripturarum, ꝓt quantũ quod dixerimus intelligas, & intelligas, & tueatis.

¶ Tertiò habes, quo modo ex ipſa ſcientia Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

*Arist. li. 4. tex. 30.

Arist. li. 4. tex. 76 & 77.

concl.

Quòd intelligi il lud nõ eſt impoſſibile apud Deũ omne uerbũ.

QVÆST. LXXXIII. ART. V.

CONCL. 1ª. Quòd corpus aliquid ſit in minori loco, q̃ ſit ſua quãtitas; hoc nõ pôt eſſe, niſi p hoc, q quãtitas corporis ꝓpria efficitur aliquo mõ minor ſeipſa, quod quidem nõ pôt intelligi, niſi dupliciter.

¶ PROB. 1. Quia corpꝰ nõ cõparat ad locũ niſi dimẽſionibꝰ ꝓprijs, ſcdm quas corpus locatũ circũſcribitur ex cõtactu corporis locantis 1. Quia ſi ly q qđ ſit &c. hoc non poteſt ſic, niſi uel ex uariatione quantitatis circa eadẽ materiã.

581

ſtam, uel ex uariatione ſitus (ut in text. ly uno modo &c. & ly alio modo &c.)

¶CONCL. 2ª. Corpus glorioſum ſemper erit in loco ſibi æquali: nec per miraculum fiet unquam contrarium.

¶Examen. Ly nec per miraculum fiet. Nō dicit, q̃ per miraculum non poſſit fieri.

¶PROB. 1. Quia quātitas corpore glorioſi propria nunq̃ efficietur minor ſeipſa neq; ex uariatione quantitatis circa eandam materiam, nec ex uariatione ſitus (ut in textu) 2. Quia (ly nec per miraculū &c.) nec non eſt conueniens (cū repugnet rectæ diſpoſitioni corporis humani, quæ requirit determinatum ſitum, & diſtantiā partium.

¶NOT. Vide ar. 4. corp. *circa prob. 1æ. concluſionis: & inde à ſimili, iuuabet tad propoſitū præ cns.

*Th. in 4. d. 10. q. 1. ar. 1. ad 5.

1m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

℞ negatiue illatio §. propter rationem in tex.

*loco nominato in arg & ar. 3. huius ad 4.

*In corp. art.

2m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

℞ negatiue illatio §. Nam probatio philoſophi pcedit ex hoc &c. ut in tex.

¶Examen. Ly ſubintratio corporis glorioſi inuicem nō poteſt eſſe. Ideſt ratione ſuæ proprietatis, & hoc abſolutè: nec per miraculū, & hoc cōueniente. Ita quòd iſta ſubintratio corporis glorioſi ad inuicem pōt quidē fieri per miraculū, ſed hoc nō eſt cōueniēs ut fiat, & cōſequēter nunq̃ fiet, ea ratione ſubtilitatis fieri nullo modo pōt, ar. 4 Et hæc ſignificauit text. iſte min poſt illā propoſitionē dicens ly ut dictū eſt. Ex hiis patet: q̃ illa argumenti minor propoſitio, ſ. corpus glorioſū erit ſimul in eodem loco cū alio corpore, neganda abſolute ſi intelligat, cū alio corpore glorioſo ex ui ſubtilitatis uel negatur tantum de conuenientia ſi intelligat, cum alio glorioſo per miraculū; uel conceditur, & de conuenientia ſi intelligat, cū alio corpore non glorioſo per miraculum, ar. 3.

3m ad maiori. ita. ℞. quantum ad illud uideri, & commenſurari; nō quantum ad rationē, ex qua ſic uidetur, uel commenſuratur. §. Tunc nihil &c. Nam ſimile non eſt de ambobus in hoc, quod credebat arguens: ut in textu patet conſideranti.

ſuæ ſubtilitatis corpus glorioſū habebit, q̃ poſſit eſſe ſimul cum alio corpore nō glorioſo in eodem loco. Et ſimiliter pōt una pars eſſe intra aliam in tantum, quod totum corpus glorioſum poterit intrare per minimum porum unius corporis: & ſic poſſit quòd corpus q̃ exiuit de utero Virginali, intrauit ianuis clauſis ad diſcipulos. Sed hoc non pōt eſſe, tum quia corpus glorioſum non habebit q̃ ſit cum alio corpore ſimul ratione ſubtilitatis, tum quia etiā ſi haberet, ut eſſet cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioſo, ut multi dicunt, tum quia repugnaret rectæ diſpoſitioni corporis humani, quæ requirit determinatum ſitum, & diſtantiam partiū. Vnde nec per miraculum hoc vnquam fiet. Et ideo dicendum, quod* corpus ſemper erit in loco ſibi æquali*.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Chriſti in altaris ſacramento non eſt localiter, ut dictum *eſt.

AD 2m dicendum, quòd probatio *Philoſophi procedit ex hoc quòd una pars eadem ratione ſubintraret aliā, ſed talis ſubintratio corporis glorioſi inuicem non poteſt eſſe, ut dictū eſt, *& ideo ratio non ſequitur.

AD 3m dicendum, quòd corpus uidetur ex hoc quòd agit in uiſum, quòd autem agat in uiſum, uel non agat, nihil uariat in ipſo corpore, & ideo non eſt inconueniens, ſi poſſit quādo uult uideri, & quando uult non uideri; ſed eſſe in loco non eſt actio aliqua procedens ab eo ratione ſuæ quantitatis, ſicut uideri ratione ſui coloris, ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS VI.

Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur q̃ corpus glorioſum ratione ſubtilitatis ſit impalpabile. Gregorius* enim dicit in Homilia octaua Paſchæ: Corrumpi neceſſe eſt quod[b] palpatur: ſed corpus glorioſum erit

*Homil. 26. in Euāgel. nō longe à princ.

A incorruptibile, ergo erit impalpabile.

2 Præterea. Omne quod palpatur, reſiſtit palpanti: ſed quod poteſt ſimul eſſe cum aliquo, nō reſiſtit ei, cum h ergo corpus glorioſum poſſit eſſe ſimul cum alio corpore, non erit palpabile.

3 Præterea, Omne corpus palpabile eſt tangibile, ſed omne tangibile corpus habet qualitates tangibiles[b] excedētes qualitates tangentis: cum ergo qua-

B litates tangibiles non ſint in exceſſu, ſed reductę i maximā ęqualitatē, in corporibus glorioſis: videtur q̃ non ſint palpabilia.

SED CONTRA eſt q̃ Deus in corpore glorioſo reſurrexit, & tamen corpus palpabile habuit, ut patet Ioan. 20. Palpate, & uidete quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ergo, & corpora erunt palpabilia.

C RESPONDEO, Dicendum, q̃[a] omne corpus palpabile eſt tangibile, ſed non conuertitur:[a] omne enim corpus, quod habet qualitates quibus natum eſt immutare ſenſum tactus, ut aer, ignis, & huiuſmodi, ſunt corpora tangibilia, ſed omne palpabile ulterius addit, quòd reſiſtit tangenti: unde aer, qui nunquam reſiſtit: tranſeunti per eum, ſed eſt facilimæ diuiſionis, tangibi-

D lis quidem eſt, ſed non palpabilis, ſic ergo patet quòd palpabile dicit aliquod corpus ex duobus, ſcilicet ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc quòd reſiſtit tangenti, ut non pertranſeat, & quia qualitates tangibiles ſunt calidum, & frigidum, & huiuſmodi, quæ non inueniuntur niſi in corporibus grauibus, & leuibus, quæ habent cōtrarietatem adinuicē, ac per hoc ſunt

E corruptibilia, ideo* corpora cęleſtia, quæ ſunt ſecundum naturam incorruptibilia, ſunt ſenſibilia quidem uiſu, ſed non tangibilia, & ſic etiam, nec palpabilia.* Et hoc eſt quod Gregorius* dicit, quòd corrumpi neceſſe eſt omne, quod palpatur. Corpus autem glorioſum habet à natura ſua qualitates, quæ ſunt natæ immutare tactū, ſed tamen quia corpus eſt omnino ſubiectum ſpiritui, in poteſtate eius eſt, vt

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rationem oſtendas, mentiò inſinuatū fundamentaliter eſſe à Philoſopho, q̃ corpus glorioſum incōuenienter eſſet in loco ſibi inæquali: & ſic. Omne, quod eſt in loco, in æquali ſibi eſt. Item eædem ſunt dimenſiones loci, & locati. Hæc duo ex 4 Phyſ. Naturaliter ergo fieri contrariū nō pōt: & ex conſequenti p hoc, tāquā per quoddam fundamētum, monſtratur illud, qđ dicimus, Ratio.n. naturalis non contrariatur ſupernaturali: ſi rectè intelligatur; quinimmo ei inſeruit: neque ſupernaturale deſtruit rationem naturalē, licet ſit ſupra ipſam. Cum igitur mōſtret Philoſophus directè unū; cōmonſtrat & aliud, tanquàm in fundamento.

1 Vtil. p̃ S Eccl. &c.

concl.

Ratio naturalis, ut ſic nunq̃ contrariatur ſupernaturalibus.

¶ Secundò habes: quō per rationē prædicta Philoſophi, pro quantò fundamentaliter inſinuant, qđ dicimus, & intelligas, & tueatis. 2

concl. 3

¶ Tertiò uides, quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXXIII. ART. VI. 361

CONCL. 1ª. Omne corpus palpabile eſt tangibile: ſed non conuertitur.

*Hom. 26. in Euāgel. nō longe ab initio

¶PROB. Quia corpus dicitur tangibile, ex eo quòd habet qualitates, quibus natum

naturæ eſt immutare ſenſum tactus] ut de aere patet:) & palpabile dicit hoc idem, addendo, quod reſiſtit tangenti.

¶CONCL. 2ª. Corpora cœleſtia non ſunt tangibilia, nec palpabilia.

¶PROB. 1. Quia corpora cœleſtia nõ habent qualitates tangibiles. 2. Quia (ly nec &c.) illud, quod palpatur, neceſſe eſt corrũpi (ſecundum Gregoriũ.) & corpora cœleſtia ſecundũ naturam ſuam ſunt incorruptibilia.

¶CONCL. 3ª. Corpus glorioſum ſecundũ naturã ſuam eſt palpabile: ſed ex uirtute ſupernaturali hoc ei competit, ut cum uult, non palpetur à corpore nõ glorioſo.

¶PROB. 1. Quia corpus glorioſũ ſecũdũ naturã ſuam hẽt qualitates aptas immutare tactũ, atque reſiſtit alteri corpori, ex art. 4. & 5.) 2. Q (ly ſed ex uirtute &c.) diuina uirtute pôt fieri, quod nõ reſiſtat tangenti (cũ miraculoſe poſſit eſſe cum eodem loco cũ alio corpore, ex ar 4.)

*Hom 26. in Eu. nõ longe à princ.

¶Exam. Ly ex uirtute ſupernaturali, &c. ut non palpetur. Non dixit, ut nõ tangatur: quia hoc habet ẽt ex ui ſubtilitatis ſuæ; cũ ex illa habeat in poteſtate ſua immutare, uel non immutare tantum. Quòd ergo poſſit eſſe in tangibile, habet ex duobus, ſcilicet ex ui dotis ſubtilitatis, & ex miraculo: quòd uerò poſſit eſſe impalpabile habet tantum ex uno, ſ. ex miraculo. Ex hoc. n. ſolum poteſt fieri, quod non reſiſtat tangenti aliquo modo; quod eſt eſſe cum illo in eodem loco, art. 2. & 3.

*In corp. art.

¶Ly corpore nõ glorioſo. Hoc ad dĩam glorioſi. Nã p miraculũ pôt fieri, & fit, quod cum non glorioſo ſit in eodem loco ar. 3. & conſequenter non palpetur. Sed per miraculũ poteſt fieri, ſed nunquam fiet, quod cum glorioſo ſit in eodẽ loco, ar. 4.

Diuina uirtus ab aliquibus ſecũdũ ſe corruptibilibus remouet p ſemper quod corrumpantur.

¶NOT. Quãuis in corpore glorioſo remaneãt qualitates naturales natæ ad immutandũ ſenſum, puta calidũ, & frigidum, & huiuſmodi, ut dicitur hic & ar. 2, corp. tñ ex hoc non fit, quod corpora glorioſa ſint incorruptibilia. Virtute enim diuina ab ipſis remouebitur corruptibilitas, ſicut & ſupra de humoribus K dictum eſt q. 80. ar. 3.

1m ex Gregorio. Corrũpi neceſſe eſt, quod palpãt. Rñ. ſi attendatur ſm natura cõponentiũ ‹ Tũc nihil &c. Vt ex dictis. n. patet incorruptibilitas corporis glorioſi eſt ex uictoria animæ ſupra corpus, non ex natura componentium.

2m illatio concluſionis. Cum ergo. ‹ negatur illatio. ‹ Ratio eſt: quia tranſitur ab actu ad potentiam, i. ab actuali palpatione ad poſſe palpari: & ex primo negatur 2m. Hoc autem non licet fieri. Nam quamuis corpus glorioſum exiſtens in codẽ loco cũ nõ glorioſo nõ palpetur ab eo, i. nõ reſiſtat actualiter ei (ut arguitur:) tamen habet in poteſtate ſua, ut cum uoluerit, reſiſtat ei.

¶NOT. Ex hoc, quod corpus glorioſum cum non glorioſo eſt quandoque in eodem loco, non aufertur poteſtas ei, quin poſſit non eſſe in eodem loco ſi uoluerit. & conſequenter non au-

ſecundũ eas immutet tactũ, uel non immutet. Similiter ẽt ſecundũm naturã ſibi competit, ut reſiſtat cuilibet alteri corpori trãſeũti ita quod non poſſit eſſe cũ eo ſimul in eodem loco, ſed miraculoſe hoc pôt diuina uirtute contingere ad nutum ipſius, quod ſit cũ alio G corpore in codẽ loco, & ſic nõ reſiſtet ei tranſeunti. vnde* ſecũdum natura ſuam palpabile eſt corpus glorioſum: ſed ex uirtute ſupernaturali hoc ei competit, ut cum uult non palpetur à corpore non glorioſo, & ideo Grego* dicit quod Dominus palpãdam carnem præbuit, quam clauſis ianuis introduxit, ut perfecte oſtenderetur poſt reſurrectionẽ corpus ſuum eſſe, & eiuſdem naturæ, & alterius gloriæ.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod incorruptibilitas glorioſi corporis non eſt ex natura componentium, ſecundũ qua omne, quod palpatur neceſſe eſt corrũpi, ut ex dictis patet,* & ideo nõ ſequitur.

AD SECVNDVM dicendũ, quod quamuis aliquo modo poſſit fieri quod corpus glorioſum ſit cum alio corpore in eodem loco: tamen corpus glorioſum habet in I poteſtate ſua reſiſtere cuilibet tãgẽti, cũ uoluerit, & ſic palpari pôt.

AD 3m dicendũ, quod qualitates tãgibiles in corporibus glorioſis nõ erũt reductę ad mediũ rei ſecundũm æquidiſtãtiã ab extremis acceptũ, ſed ad mediũ proportionis ſecundũm quod optime cõpetit complexioni humanæ in ſingulis partibus: & ideo tactus illorũ corporũ eſt delectabiliſſimus, quia potentia ſemper delectatur in conuenienti, & triſtatur in exceſſu.

QVAESTIO LXXXIIII.

De agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuiſa.

H DEINDE conſiderandũ eſt de agilitate beatorum corporum reſurgentium.

Circa quòd quæruntur tria.

Primo, Vtrũ corpora glorioſa ſint futura agilia.

Secundo, Vtrum mouebũtur.

Tertio, Vtrum mouebuntur in inſtanti.

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia.

AD PRIMVM ſic procedit. Videtur quòd corpora glo-

F fectus ei poteſtas reſiſtendi eidem corpori ſe tangenti, ſi uellet. Hoc autem eſt, corpus glorioſum eſſe palpabile. Nominaenim in bilis & in bile, dicunt potentiam (proprie loquendo) unde ly palpabile ſignificat illud, quod habet potentiam ad hoc, ut palpetur: licet quandoque actualiter non palpetur. Semper ergo corpus glorioſũ palpabile eſt, quãuis non ſemper actu palpetur.

3m d minori. Excedentes. ‹. ſecũdum conuenientiam tamen: non ſemper ſecundum inconuenientiam ‹. Tũc nihil &c. Nam corpora glorioſa habebunt qualitates ſecũdũ conuenientiam excedentes, ad hoc: ut tãgi poſſint. Ad rationem uerò in contrarium dicitur, quod ipſorum qualitates reductas eſſe ad medium, ſeu ad maximã proportionis æqualitatẽ, non tollit prædictum exceſſum conuenientem: licet tollat exceſſum inconuenientem. Quòd ſi ad medium ſecũdũ æqualitatem abſolutam, quæ attenditur penes æquidiſtantiã ab extremis, reducerentur: tunc exceſſum etiam illum cõuenientem reſpectu tangentis tollerent, ita quod non poſſet actualiter fieri tactio. Nulla. n. omnino eſſet tunc diſparitas qualitatum inter tangentem, & eum, qui tangitur.

*Al. complexioni.

¶Corollarium. Ex ceſſus ergo ſenſatorum corporũ in qualitatibus eſt duplex, ſecundum uidelicet proportionem ad complexionem uniuſcuiuſque, & ſecundum improportionem ad illam. Poſtremum hoc tollitur per reductionem ad medium, quę erit in beatis corporibus, cum ibi nulla ſit futura improportio, ſed omnia conſona & bene ſe in ſummo habentia: primum uerò non tollitur per reductionem ad medium proportionis, ſed magis firmatur; quoniam proportio medij eſt ſtabilimentum proportionis ad complexionẽ uniuſcuiuſque. Et ſic intendit textus.

Tho. 4. d 44. q. 2. ar. 3. q. 1. & ſeq.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem excludas errorem Eutychij (Prat Eutychiani.) dicentis reſuſcitatum corpus poſt reſurrectionis gloriam palpari non poſſe. Vtil. p S. Eccl. &c.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò hunc eſſe damnatum à Ioan. 20. Palpate & uidete. Hæc ibi. Vbi monſtrat Dominus in ſeipſo: quòd corpora poſt reſurrectionis gloriam ſunt palpabilia non tantum ab alijs glorioſis corporibus, ſed etiam à non glorioſis: quando uoluerint. Item à &c. ut q 79 ar. 1 & q. 82. ar 1. Item à q 85. ar. 1. appen.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs nieſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LXXXIIII. ART. I.

CONCL. Oportet, quòd corpus glorioſum animæ glorificatæ ſit ſummè ſubiectum, & ut eſt forma, & ut eſt motor.

Examen.

rioſa non ſint futura agilia. Illud A enim, quod de ſe agile eſt ad motũ, non indiget aliquo deferente: ſed corpora glorificata[h] deferentur poſt reſurrectionẽ in nubibus obuiam Chriſto in aera ab angelis, ut dicit Gloſſa* primę Theſſ. 4. ergo corpora glorioſa non erunt agilia.

2 Præterea, Nullũ corpus, qđ mouetur cũ labore, & pęna põt dici agile: ſed corpora glorioſa hoc[h] modo mouebuntur, cum B motor eorũ, ſcilicet anima, moueat in cõtrarium naturæ eorũ, alias mouerentur ſemper in una parte, ergo non erunt agilia.

3 Præterea, Inter oẽs operationes animalis ſenſus eſt nobilior, & ꝓprior, q̃ motus: ſed non [h] aſſignatur corporibus glorioſis aliqua proprietas, quæ perficiat ea ad ſentiendum. ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiuntur ad motum. C

4 Præterea, Natura dat diuerſis inſtrumenta diſpoſitionis diuerſæ ſecundum diuerſas uirtutes ipſorum, unde non eiuſdem diſpoſitionis dat inſtrũ animali tardo, & ueloci: ſed Deus multo ordinatius operatur q̃ natura, cũ ergo corpus glorioſũ habeat mẽbra eiuſdem diſpoſitionis[m] in figura, & quãtitate ſicut modo, uidetur quod non habeat agilitatem aliam, quàm modo habeat. D

SED CONTRA eſt, quod dicitur 1 Cor. 15. Seminatur in infirmitate, ſurget in uirtute: Glo.* id eſt, mobile, & uiuum: ſed mobilitas non poteſt dicere niſi agilitatem ad motum, ergo corpora glorioſa erunt agilia.

Præterea. Tarditas maxime uidetur ſpiritualitati repugnare: ſed corpora glorioſa maxime erunt ſpiritualia, ut dicitur 1. Corinth. 15. ergo erunt agilia.

RESPONDEO, Dicẽdum, quòd corpus glorioſum erit omnino ſubiectum animæ glorificatæ, non ſolũ ut nihil in eo ſit, qđ reſiſtat uoluntati ſpiritus, quia hoc fuit ẽt in corpore Adæ, ſed etiã ut ſit in eo aliqua perfectio effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile reddit̃ ad prædictam ſubiectionẽ, quæ quidem perfectio, dos glorificati corporis dicitur: anima autem A coniungitur corpori non ſolum ut forma: ſed etiam ut motor,[m] utroque autem modo, oportet quòd corpus glorioſum animæ glorificatæ ſit ſumme ſubiectũ.[n] Vnde ſicut per dotem ſubtilitatis ſubiicitur ei totaliter, inquantum eſt forma corporis, dãs eſſe ſpecificum, ita per dotem agilitatis ſubiicitur ei, inquantum eſt motor, ut ſcilicet ſit expeditum, & habile ad obediendum ſpiri- B tui in omnibus motibus, & actionibus animæ. Quidam tamen cauſam agilitatis attribuũt quintæ eſſentiæ, quæ tunc in corporibus glorioſis dominabitur: ſed de hoc frequenter dictum* eſt, ꝙ non uidetur conueniens. Vnde melius eſt, ut attribuat̃ animę à quà gloria in corpus emanat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpora glorioſa dicũtur ferri baiulis angelis, & etiam in C nubibus, non quaſi eis indigeãt: ſed ad reuerentiam deſignandã, quæ corporibus glorioſis etiam ab angelis, & omnibus creaturis deferetur.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quanto uirtus animæ mouentis dominatur magis ſupra corpus, tãto minor eſt labor in motu, qui etiam ſit contra naturam corporis. Vnde illi, in quibus uirtus motiua eſt fortior, & illi, qui habent ex exercitio corpus magis habilitatum ad obediendum ſpiritui mouenti, minus laborant in motu: & quia poſt reſurrectionẽ anima perfecte dominabitur corpori, tum † propter perfectionem propriæ uirtutis, tum propter habilitatem corporis glorioſi ex redundãtia gloriæ ab anima in ipſum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum: & ſic dici poterunt cor- E pora Sanctorum agilia.

AD TERTIVM dicendũ, ꝙ per dotem agilitatis corpus glorioſum redditur habile, non ſolũ ad motum, ſed etiam ad ſenſum, & oẽs alias animæ operationes exequendas.

AD 4m dicendum, ꝙ ſicut natura dat uelocioribus animalibus inſtrumenta diuerſæ diſpoſitionis in figura, & quantitate, ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam diſpoſitionem, quàm nunc habeant, non quidem in figura, & quantitate: ſed in proprietate gloriæ, quæ dicitur agilitas.

*Etiamẽ Ly ſubiectũ. Scilicet & nõ reſiſtendo, & obediẽdo, & utrunque ſumme faciendo Ly ſumme. Hoc intelligitur ſemper & in præcedentibus, & in ſubſequentibus, iuxta ꝓportionem beatorũ. Vnde ly ſummè nõ excludit, ꝙ unũ corpus ſit magis uel minus ſubiectũ animæ glorificatæ: quamuis unũquodque ſecundum proportionem ſuam ſit ei ſummè ſubiectum: ſicut nec excludit, quòd unus beatus ſit perfectior altero in uidendo & fruendo eſſentia diuina. Dotes.n. corporis ſicut ex influẽtia animæ pullulabunt: ita proportionaliter gloriæ ipſius animæ correſpondebũt. Et agilius ergo, & ſubtilius, & impaſſibilius, & clarius, erit unum corpus altero; cũ tñ unumquodque illorũ ſit animæ ꝓpriæ totaliter ſubiectum.

*Glo. ord. et interl. ibidem.

359

Corollarium Ergo (ut ad titulũ literaliter applicetur concluſio) dicatur, oportet, quòd corpus glorioſum ſit agile.

¶ PROB. Quia patere præ uppoſitur quò ad utrãq; partẽ.

¶ NOT. Et meritò. Prima. n. pars patet ex q. 83. ar. 1. ſecũda uerò ex allegatis authoritatibus Apoſtoli. ita argumentis, ſed cõtra. Vide app. ſeq.

*Colligit ex glo. interlin.

1m đ minori.

Deferẽtur. ℞. ad deſignandã reuerẽtiã: nõ, indigentiã. S. hoc eſt, corpora glorioſa ab omnibus, & ab Angelis, honorabuntur: & in ſignũ huius ab eis portabũtur, licet nõ indigeant, ſed per ſe ipſa faciliter ambulare poſſint. Tunc nihil contra, ut patet.

2m minor.

Corpora glorioſa hoc modo mouebũtur. ℞. negat iſta. q. Nõ. n. cum labore et pęna mouebunt. Ad rõnẽ de motu in cõtrariũ in argumẽto adductã reſpõdetur, ꝙ nihil concludit. Quãto. n. uirtus aĩæ mouẽtis dominatur magis etc. ut in tex.

3m minor.

Non aſſignatur corporibus glorioſis aliqua proprietas, quæ perficiat ea ad ſentiẽdum. ℞. negat iſta. S. Agilitas. n. eſt proprietas illa. Nam per dotem agilitatis corpus glorioſum etc. ut in textu. Ex quo dico, ꝙ argumẽti defectus hic erat, ꝙ non intellexit, quid ſignificet nomen agilitatis.

concl.

4m de cõcluſione. Eiuſdem diſpoſitionis in figura, et quantitate. ℞. nõ tñ in proprietate gloriæ. S. Tunc nihil etc. ut patet.

¶ NOT. De quantitate uide q. 80. ar. 5. et q. 81. ar. 2. corp.

*Supra q. 82. art. 1. corp. et q. 83. art. 1. corp. et in li. 2. ſent. d. 12. q. 1. art. 2.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatũ à 1. Cor. 15. ꝙ corpora beatorũ erũt agilia, et ſic. Seminatur in infirmitate, ſurget in uirtute. Hæc ibi. Virtus. n. hæc erit agilitas ad motũ, et uiuacitas. Item ib. d. Seminat̃ corpus animale, ſurget ſpiritiuale. Hæc ibi. Vbi p ſpiritituale intelligit maximè ſubiectũ eẽ ſpiritui uolũtati. Et hoc eſt, qđ ſupra dictum eſt; ꝙ beati oſa ſuccedẽt ad nutũ: quaſi p hoc diceret, ſi uolent ſpũs eſſe in oriẽte faciliter mox corpora eorũ illuc mouebunt̃, et erũt ei ſic dealiqui habẽi adeo, ꝙ ubicũq. uoluerint ſpũs ad nutũ ſine difficultate ipſorum corpora. 1

Veiſ. p S. Eccle. &c.

¶ Secundò habes: quõ per rationẽ prædicta ſcripturarum, pro quantò qđ diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 2

¶ Tertiò uides; quomodo ea ij uiſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST.

ARTICVLVS II.

Vtrum Sancti agilitate ſua utantur aliquando ita quòd moueantur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q̀ Sancti agilitate ſua nunquam utantur, ita q̀ moueantur. Quia ſecundũ Philoſophum, motus eſt actus[b] imperfecti: ſed in illis corporibus nulla erit imperfectio, ergo nec aliquis motus.

2 Præterea, Omnis motus fit propter[h] indigentiam, quia omne quod mouetur, mouetur, propter adeptionem alicuius finis: ſed corpora glorioſa non habebunt aliquam indigentiam, quia ut Auguſt.* dicit, ibi erit quicquid uoles, non erit quicquid noles, ergo non mouebuntur.

3 Præterea, Secundum Philoſophũ 2.* de Cęl. & mund. Illud, quod participat diuinã bonitatẽ ſine motu, nobilius participat illã, quàm quod participat illam cũ motu, ſed corpus glorioſum nobilius participat diuinã bonitatẽ, q̃ aliud corpus, cũ ergo quædã alia corpora omnino ſine motu remaneãt, ſicut corpora cęleſtia, uidetur q̀ multo fortius corpora humana.

4 Præterea, Aug.* dicit, quòd anima ſtabilita in Deo, ſtabiliet[h] corpus conſequenter: ſed anima ita erit in Deo ſtabilita, q̀ nullo modo ab eo mouebitur, ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

5 Præterea, Quanto corpus eſt nobilius, tanto debetur ei locus nobilior, unde corpus Chriſti, quod eſt nobiliſſimum, habet locum eminentiorẽ inter cætera loca, ut patet Heb. 2. Excelſior cęlis factus: Gloſſ.* loco, & dignitate, & ſimiliter unumquoq; corpus glorioſum habebit eadem ratione locum ſibi conuenientẽ ſecundum menſuram ſuæ dignitatis, ſed locus eſt de pertinentibus ad gloriam, cum ergo poſt reſurrectionem gloria Sanctorum nunquam uarietur neque in plus neque in minus, quia erunt omnino tunc in termino, uidetur q̀ corpora eorũ nunquã
F de loco ſibi determinato[h] recedent, & ita non mouebuntur.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iſa. 40. Current, & non laborabunt, uolabunt, & non deficient, & Sapien. 3. Tanquã ſcintillæ in arundineto diſcurrent, ergo erit aliquis motus corporũ glorioſorum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd[m] corpora glorioſa aliquã do moueri neceſſarium eſt po-
G nere: * quia, & ipſum corpus Chriſti motum eſt in Aſcenſione, & ſimiliter corpora Sanctorum, quæ de terra reſurgent ad cęlum empyreum aſcendent, ſed etiam[p] poſtquam cęlos conſcenderint, uerisimile eſt, quòd aliquando moueantur pro ſuæ libito uoluntatis, ut illud, quod habent in uirtute actu exercentes, diuinam ſapientiam commendabilem oſtendant, & ut ui-
H ſus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuerſarum, in quibus Dei ſapientia eminenter relucebit. Senſus enim non poteſt eſſe niſi præſentium, quamuis magis à longinquo poſſint ſentire corpora glorioſa, quàm non glorioſa: * nec tamen per motum aliquid deperibit eorum beatitudini, quæ conſiſtit in uiſione Dei, quem ubique præſentem habebunt, ſicut & de Angelis dicit Greg.* q̀ intra Deum currunt quocunque mittantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd localis motus non uariat aliquid eorum, quæ ſunt intranea rei, ſed eſt ſecundum id, quod eſt extra rem,
I ſcilicet locum: unde illud, quod mouetur motu locali, eſt perfectum quantum ad ea, quæ ſunt intra rem, ut dicitur 4. Phyſ.* quamuis habeant imperfectionem reſpectu loci, quia dum eſt in uno loco, eſt in potentia ad alium locum, quia non poteſt eſſe actu in pluribus locis ſimul: hoc enim ſolius Dei eſt. Hic autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, ſicut nec defectus, quòd creatura eſt de nihilo, & ideo manebunt defectus huiuſmodi in corporibus glorioſis.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo ſimpliciter, & ſe-
K cundum quid, ſimpliciter quidem indiget aliquis eo, ſine quo non poteſt conſeruari in eſſe, uel in ſua perfectione, & ſic motus in corporibus glorioſis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia ſufficiet eis ſua beatitudo: ſed ſecundum quid indiget quis illo, ſine quo non poteſt aliquem finem intentum habere, uel non ita bene, uel tali modo, & ſic motus erit in beatis propter indigentiam. Non enim poterunt manifeſtare uirtutem motiuam in ſeipſis experimento, niſi moueantur: huiuſmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus glorioſis eſſe.

AD

QVÆS LXXXIIII. ART. II.

365 CONCL. 1ª. Corpora glorioſa aliquando moueri, neceſſariũ eſt ponere.

¶ PROB. Quia corpora ſanctorũ de terra reſurgentia ad cęlum empireũ aſcẽdent.

¶ Examen. Ly ad. Ideſt ſupra: licet ſufficiat propoſito, q̀ tũ moueantur uſq; ad illud. Nam ſecundum ueritatem abſolutam loquẽdo aſcẽdent ſupra ipſum.

¶ Ly aſcendẽt. Ideſt tempore ſuo: licet ſufficiat propoſito q̀ tantum aſcendãt. Nã abſolutè loquendo aſcendent primò obuiam Chriſto in aera. 1. Theſſ. 4. deinde ſimul cum ipſo poſt latam iudicij ſententiam ſuper cœlos aſcendent.

¶ CONCL. 2ª. Veriſimile eſt, q̀ corpora glorioſa, poſtquã cęlos conſcenderint, moueantur aliquando pro ſuæ uoluntatis libito.

¶ PROB. Quia 1. & exercitium uirtutis habitæ, 2. & refectio uiſus eorum id inſinuant: ut in textu.

¶ NOT. Tum exercitium illud, tum uiſus ille ordinabũtur actualiter ad cõmendationem diuinę ſapientiæ. Nam quæcunque agent ſancti quocunque modo omnia ordinabunt in Deum ſemper in actu abſq; interruptione. Vnde in hoc etiam à uiatoribus ſanctis, & iuſtis differunt: quoniã uiatores huiuſmodi nõ ſemper actu tendũt in Deum in omnibus, quæ agunt: licet forſan ſemper in habitu. Dixi ly forſan, ad differentiam temporis in quo peccãt quandoque uenialiter, non quia ueniale tollat habitũ gratiæ: ſed quia ueniale, ut ſic, non eſt ordinabile in Deum

1m ex Phyloſopho.

Imperfecti. &c. quantũ ad extra: nõ, quantũ ad intra S. Tunc nihil &c. Nam

huiuſmodi imperfectiones ad extra iam in corporibus glorioſis reperiri nõ eſt inconueniens, ut in tex.

¶ NOT. Sicut nõ eſt inconueniens, q̀ corpora glorioſa remaneant creaturæ: ita nec inconueniens eſt, q̀ illis attribuantur defectus, qui à creatura, ut ſic, ſeparari non poſſunt; puta q̀ ſint de nihilo, & non ſint localiter in pluribus locis; & conſequenter qui ſunt hic, non ſint ibi.

2m ad maiori.

Indigentiam. &c. uel ſimpliciter, id eſt, am, uel ſecundum quid. S Tunc nihil &c. Nã huiuſmodi indigentia ſecundum quid tantum, in corporibus glorioſis eſt, ut in tex.

¶ NOT.

---

* Lib. 1. Phyſ. tex. 6.

* Ex lib. 13. de Trini. c. 7. to. 3.

* Ariſt. lib. 2. de cęlo, tex. 64. & 66.

Sancti in patria ordinant actualiter omnia in Deum.

concl. 1a

concl. 2a

* Supra q. 82 art. 4. & 6.

* Greg. homil. 34. in euang. ſuper Luc. 15 c. circa med. & Beda ſup illud Luc. 1. Ego ſũ Gabriel & eſt parũ ante finẽ c. 2. ſecũd. ord Bedę & Zacha. Chriſopolit. lib. 1. Monoteſſarũ circa illud Luc. 1. & refertur lib. 1. Sẽt. d. 37. S. N.

* Ariſt. li. 8. Phyſic. text. 17. & 57.

A AD TERTIVM dicendum, ꝙ ratio illa procederet ſi corpus glorioſum nõ poſſet etiam ſine motu participare diuinam bonitatem multo altius quàm corpora cœleſtia, quod falſum eſt. Vnde corpora glorioſa non mouebuntur ad cõſequendam perfectam diuinæ bonitatis participationem. Hanc enim habent per gloriam; ſed ad demonſtrandã uirtutem animæ: per motum autem corporum cęleſtium nõ B poſſet demõſtrari uirtus eorum niſi quã habent in mouẽdo corpora inferiora ad generationẽ & corruptionem, quod nõ cõpetit illi ſtatui, & ideo ratio nõ procedit.

AD QVARTVM dicendũ, quòd localis motus nihil diminuit de ſtabilitate ab aĩa ſtabilita in Deo, cum nõ ſit ſecundũ aliquid intrinſecum rei, ut dictum* eſt. C

AD QVINTVM dicẽdum, quòd locus cõgruus unicuique glorioſo corpori deputatus ſecundum gradum ſuæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamẽ oportet, quòd diminuatur aliquid de pmio, quãdocunq; eſt extra locum ſuum, quia locus ille non pertinet ad præmium, ſecũdum quod actu continet corpus locatum, cum nihil influat in corpus glorio- D ſum, ſed magis recipiat ſplendorem ab eo, ſed ſecundum, quòd eſt debitus pro meritis, unde gaudium de tali loco manet, etiam ei qui eſt extra locũ ſuum.

ARTICVLVS III.

Vtrum Sancti moueantur in inſtanti.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd Sancti moueantur in inſtanti. Aug.* dicit quòd ubicunq; uoluerit ſpiritus, ibi[h] erit & corpus, ſed motus uoluntatis ſecundum quem ſpiritus vult alicubi eſſe, eſt in inſtanti, ergo & motus corporis h eſt in inſtanti.

¶2 Pręterea, Philoſophus† in 4. Phy. probat quòd non ſit motus per uacuum, quia oporteret aliquid moueri in inſtanti, A quia vacuum nõ reſiſtit aliquo modo mobili, reſiſtit aũt plenũ, & ſic nulla proportio eſſet motus; qui fit in uacuo ad motum qui fit in pleno, cum proportio in velocitate ſit ſecundum proportionem reſiſtentiæ, quæ eſt in medio. Omnium autem duorum motuum, qui fiunt in tempore, oportet eſſe proportionales uelocitates, quia oẽ tempus B omni tẽpori ꝓportionale eſt, ſed ſimiliter nullũ ſpatium plenũ poteſt reſiſtere corpori glorioſo, quod poteſt eſſe cũ alio corpore in eodem loco, quocũque modo fiat, ſicut nec uacuũ alteri corpori, ergo ſi mouetur, in inſtanti mouebitur.

¶3 Præterea. Virtus animę glorificatę quaſi improportionaliter excedit uirtutem animæ nõ glorificatæ, ſed anima nõ glori C ficata mouet corpus in tempore,[h] ergo anima glorificata mouet corpus in inſtanti.

¶4 Præterea, Omne quod mouetur æqualiter cito ad propinquum, & diſtans,[h] mouetur in inſtãti, ſed motus corporis glorioſi eſt talis, quia ad quãtuncũque diſtãs ſpatium mouetur, in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Aug. *dicit in Quæſtionibus de reſurrectione, ꝙ D corpus glorioſum utraq; interualla pari celeritate pertingit, vt radi⁹ Solis, ergo corpus glorioſum mouetur in inſtanti.

¶5 Præterea. Oẽ qđ mouet͛, uel mouetur in tpe, vel in inſtanti, ſed corpus glorioſum poſt reſurrectionem nõ mouebitur in tempore, h quia tunc iã nõ erit, vt dicitur Apoca. 4. ergo motus ille erit in inſtanti.

SED CONTRA, In motu lo- E cali ſpatium, & motus, & tempus ſimul diuiduntur, ut demonſtratiue probatur in 6. Phyſic.* ſed ſpatium, quod tranſit corpus glorioſum per ſuum motũ, eſt diuiſibile, ergo, & motus diuiſibilis & tẽpus diuiſibile, inſtans aũt nõ diuiditur, ergo motus ille non erit in inſtanti.

Præterea, Non põt eſſe aliquid ſimul totũ in uno loco, & partim in alio, quia ſequeretur quòd altera pars eſſet in duob⁹

¶NOT. Indigentia præmiſſa ſecundum quid non tollit, neq; diminuit de beatitudine corporum glorioſorum, ſecundum ꝙ ex declaratione textus colligi poteſt: & ideo eam ſic eſſe in illis non eſt inconueniens.

3m illatio cõcluſionis. Cum ergo &c. ℞. negatur illatio. § Nam ſimila non eſt de corporibus cœleſtibus, & ſanctorũ, quò ad finem motus ſui: & tamen arguit, ac ſi eſſet ſimile.

4m ex Auguſtino. Stabiliet corpus. ℞. ſecundum omnia intrinſeca ei. § Tunc nihil &c. Nam motus localis* non uariat aliqd de ſtabilitate corporis extrinſeca. Vide ad primum.

*Hoc ert. in reſpo. ad 1.

5m de cõcluſione. Nunquam de locu ſibi determinando recedent. ℞. itaꝙ ille locus non ſit ſemper ſibi debitus pro meritis. §. Tũc nihil &c. Nam hoc ſufficit ad præmium tale, ꝙ ſcilicet illum locum ſemper ſibi ꝓ meritis debitum ſciant, etiam quãdo ad ſuum libitum extra locum illum ſunt.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò quo modo per rationem oſtendas, rectè inſinuatum ab Eſaię. 40. ꝙ ſancti agilitate ſua utantur aliquando, itaque moueãtur: & ſic. Current, & nõ laborabunt, uolabũt, & non deficient. Hæc ibi. Quòd non laborent in tali ocyſſimo motu, qui deſignatur per illum grauem curſum, uide ar. 1. in ad 1m. Dixi grauem curſum, quoniam ille erit grauitate planus ad modum magnatorum, & non leuium perſonarum. Nota ly uolabunt: ꝙ eſt modus loquendi de aliquo ociſſimè motu non adẽ ꝙ habeant materialiter alas. Iſtam à Sapien. 3. Tanquã ſcintillæ in arũdineto diſcurrẽt. Hęc ibi. Vbi per illud exẽplũ notatur pulchritudo & delectabilitas motus illorũ ſanctorũ: ita ꝙ ſicut uidere ſcintillas in arũdineto lucentes eſt quid pulchrũ et delectabile: ita ille ſanctorum motus ad uidẽdũ erit pulcherrimus & delectabiliſſimus, ut à ſimili dictũ eſt de tactu illorũ corporũ. q. 83. ar. 6 ad 3m.

Vtil. ꝓ S. Eccl. &c.

*Li. 22. de ciui. Dei, c. vlt. non procul à prin. t. 1. Mot⁹ corporũ glorioſorũ qualis.

† Ariſt. li. 4. tex. 71. & ſeq.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcriptura, pro quãto qđ diximus inſinuãt, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. LXXXIIII.

ART. III.

CONCL. 1ª. Nullo modo poteſt eſſe, ꝙ aliquod corpus perueniat de uno loco ad alium, niſi tranſeat oĩa media. 366

¶ Examen. Ly aliquod corpus. Etiam glorioſum.

¶ Ly nullo mõ põt. Etiam per uirtutem diuinam: intelligẽdo tñ cũ ly niſi trãſeat oĩa media. i. in inſtãti propriè dicto. Ac ſi tunc dixiſſet cõcluſio. Nullo modo põt eſſe, ꝙ aliquod corp⁹ perueniat de uno loco ad alium in inſtanti. Non poteſt enim fieri: ꝙ corpus remanẽs corpus, moueatur in inſtanti ꝓpriè dicto: non quidẽ ex defectu potentiæ diuinę, ſed ex natura corporeitatis. Licet. n. oĩa ſint Deo, quãtũ eſt ex parte Dei, poſſibilia: tñ q̃tũ eſt ex parte ipſarum rerũ, non oĩa poſſibilia ſunt, ita quòd. ſ. de natura earũ eſt, ꝙ nõ poſſint fieri. In quo ſenſu dici ſolet à ſanctis doctoribus: ꝙ Deus omnia poteſt facere, ſed aliqua non poſſunt fieri. Eiuſmodi conditionis eſt illud quod nũc tractatur: uidelicet nullo mõ corpus de uno loco ad aliũ poteſt peruenire in inſtanti. Præclariori huius ne. iua. Vide in ad ſecundum.

*Eſt Epiſ. 49. nõ remotè à prin. t. 2.

*Ari. li. 6. tex. 37. 38 39 & tex. 11. & ſeq. Deus põt facere cõtradictoria; ſed illa nõ poſſunt fieri.

¶PROB.

¶PROB. Qvia oppoſitum huius implicat contradictionem (vt in textu declaratur.)

CONCL. 2ª. Corpus glorioſum mouetur in tempore, ſed imperceptibili.

*Ariſt. li. 6.tex. 32.

¶Examen. Ly in tempore. Scilicet ut declarabitur in ad quintum.

¶Ly imperceptibili. Scilicet à nobis.

¶PROB. Quia in tempore breuiſſimo (ut probabilius dicitur) mouebitur.

¶Examen. Ly breuiſſimo. Scilicet nobis immenſurabili. Et hoc denotat textur per ly breuitatē.

CONCL. 3ª. Vnum corpus glorioſum poteſt in minori tempore idem ſpacium pertranſire, quàm aliud.

¶NOT. Iam dictū eſt, quòd corporum glorioſorum unum erit alio agilius ſicut & ſubtilius, & clarius ex diuerſa fruitione animæ ſuæ: & ideo non mirum quòd ponatur illa concluſio.

¶PROB. Quia tempus quantumcunq; paruum eſt diuiſibile in infinitum.

¶*Corollarium*. Ergo imperceptibilitas illa temporis compatietur latitudinem. Quamuis enim ſingulorum corpora in tempore imperceptibili tranſeant ſpacium: tamē in minori tempore unum, quam aliud. Ergo imperceptibilitas illa non erit ſicut punctum; quod eſt indiuiſibile. Nam illa diuiſibilis erit ſecundum ſe. Ergo ſecundum ſe erit perceptibilis, licet non nobis.

Iᵐ ex Auguſtino.

Ib erit. ſ. in tempore quaſi in inſtanti. § Tunc nihil &c. Nā tempus, quaſi inſtantaneum, non eſt abſolutè inſtantaneum, vt in text. ſub alijs verbis habetur.

Item de concluſione.

Mot⁹ corporis eſt in inſtanti, ſ. impropriè ſum ptū: non autem, propriè: §. Nunquam enim beati volens corpus

locis ſimul, quod eſſe non poteſt: ſed omne, quod mouetur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem, ut oſtenſum eſt in 6. Phyſic.* Omne, autem, quod motum eſt, totum eſt in termino ad quem eſt motus, non autem poteſt eſſe, quòd ſimul moueatur, & motū ſit: ſed omne quod mouetur in inſtanti, ſimul mouetur, & motum eſt, ergo motus localis corporis glorioſi non poterit G eſſe in inſtanti.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam dicunt, quòd corpus glorioſum trāſit de uno loco in alium, ſine hoc, quòd tranſeat medium, & propter hoc poteſt corpori glorioſi motus eſſe in inſtanti ſicut, & uoluntatis. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus glorioſum nunquam perueniet ad dignitatem H naturæ ſpiritualis, ſicut nunquā deſinit eſſe corpus. Et præterea uoluntas, cum dicitur moueri de uno loco in alium, non trāsfertur eſſentialiter de loco in locum, quia neutro locorum illorum eſſentialiter continetur, ſed dirigitur in unum locum, poſtquam fuerat directa per intentionem ad alium, & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum.

Et ideo alij dicunt ꝙ corpus glorioſum habe de ꝓprietate naturæ ſuæ, qua corpus eſt, ꝙ pertranſeat medium, & ita ꝙ moueatur in tempore: ſed uirtute gloriæ, quam habet, infinitatem quandam ſupra naturā habet, quòd poſſit non pertranſire medium, & ſic in inſtanti moueri. Sed hoc non poteſt eſſe, quia implicat in ſe cōtradictionem, quod ſic patet. Sit aliquod K corpus, quod moueatur ad A, in B, & corpus motum ſit Z, conſtat quòd Z, quandiu eſt totum in A, non mouetur, ſimiliter nec quando eſt totum in B, quia tunc motum eſt, ergo ſi aliquādo mouetur, oportet quòd neque ſit totum in A, neque totum in B, ergo quando mouetur, uel nuſquam eſt, uel eſt partim in A, uel partim in B, uel totum in aliquo alio medio, puta F in C, aut partim in C, partim in A, & partim in B. Sed nō poteſt poni quòd nuſquam ſit. quia ſic eſſet aliqua quantitas dimenſiua, non habens ſitum. qđ eſt impoſſibile. Neque poteſt poni quòd ſit partim in A, & partim in B, & non ſit in medio aliquo modo: quia cum B, ſit locus diſtans ab A, ſequeretur in medio interiacente, quòd pars C, quæ eſt in B, non eſſet continua parti, quæ eſt in A, ergo reſtat, ꝙ, vel ſit totū in C, uel partim in eo, uel partim in alio loco, qđ ponetur mediū inter C, & A, puta D, & ſic de alijs, ergo oportet ꝙ Z, non perueniat de A in B, niſi prius ſit oībus D mediis, niſi dicatur, ꝙ peruenit de A, in B, & nūquam mouetur, quod implicat contradictionem, quia ipſa ſucceſſio locorum eſt motus localis, & eadem ratio eſt de qualibet mutatione, quæ habet duos contrarios terminos, quorum utrunq; eſt aliquid poſitiue. Secus autem eſt de illis mutationibus, quæ habent vnum terminum tantum poſitiuum, & alteram puram priuationem, quia inter affirmationem, & negationem ſeu priuationem, non eſt aliqua determinata diſtantia. Vnde, quod eſt in negatione poteſt eſſe propinquius, vel remotius ab affirmatione, uel econuerſo, ratione alicuius quod cauſat alterum eorum, uel diſponit ad ea: & ſic dum id, quod mouetur, eſt totum ſub negatione, mutatur in affirmationem, & econtrario: unde etiam in eis mutans præcedit mutatum eſſe, ut probatur in Quinto* Phyſico. Nec eſt ſimile de motu angeli, quia eſſe in loco, æquiuoce dicitur de corpore, & angelo, & ſic patet ꝙ * nullo modo poteſt eſſe, ꝙ aliquod corpus perueniat de uno loco ad aliū, niſi tranſeat omnia media.

*Ariſt. li. 6.tex. 40. & ſeq. concl.

Et ideo alii hoc concedunt, ſed tamen dicunt, ꝙ corpus glorioſum mouetur in inſtanti. Sed ex hoc ſequitur, quòd corpus glorioſum in eodem inſtanti I ſit in duobus locis ſimul, uel pluribus, ſcilicet in termino vltimo, & in omnibus medijs locis, quod non poteſt eſſe. Sed ad hoc dicunt, quòd quamuis ſit idem inſtans ſecundum rem, tamen differt ratione, ſicut punctus ad quem terminantur diuerſæ lineæ, ſed hoc non ſufficit: quia inſtans menſurat hoc, quod eſt in inſtanti ſecundum rem, non ſecūdum hoc, quod conſideratur. Vnde diuerſa conſideratio inſtantis non facit ꝙ inſtans poſſit menſurare illa, quæ non ſunt ſimul tempore, ſicut nec diuerſa cōſideratio puncti poteſt facere, ꝙ ſub uno puncto loci contineantur, quæ ſunt diſtantia ſitu.

Et ideo alij probabilius dicunt, ꝙ ᵖ corpus glorioſum mouetur in tempore, ſed imperceptibile, propter breuitatem; & tamen, ꝙ ˢ unū corpus glorioſum poteſt in minori tempore idem ſpatiū pertranſire, quàm aliud *, puta tempus quantumcunq; paruum accipiatur, eſt in infinitum diuiſibile.

concl. ᵖ concl. ˢ

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud, quòd parum deeſt, quaſi nihil deeſſe uidetur, ut dicitur in * 2. Phyſicor. & ideo dicimus: Statim facio, quod poſt modicum tempus fiet, & per hunc modum loquitur Auguſtinus, † quòd ubicunque erit uoluntas, ibi erit ſtatim corpus *. Vel dicendum, quòd voluntas nunquam erit inordinata in Beatis.

*Ariſt. li. 2.tex. 56. †Lib 22. de Ciuit. Dei c. vltimo paulo à princ. ſ ſtaſio 24.

Vnde

corpus ſuum eſſe alicubi in aliquo instanti, in quo non poſsit ibi eſſe. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſione 1ª.& 2ª.

¶Examē. Ly quodcunq; instans. Scilicet ſumptum largo modo. Non enim ſumitur ly instans, ut ſumebatur ly in aliquo instanti, quod ſumptum fuit propter ēut colligi poteſt ex concluſione 1ª.& corp. primo. ly præterea uoluntas &c. uide etiam ad 1m. circa fin.

2m ex Philoſopho. Non ſit motus per uacuũ,quia oporteret aliquid moueri in inſtanti. ꝶ. ſi attenderetur tantum reſiſtentia medij:nō autem, abſolutè ſ. Tunc nihil &c. quoniam alia reſiſtentia ſcilicet mobilis in ſāctis reperitur: ut hic in fin.& ad 3m.

1m illatio

Vnde nunquam uolent corpus ſuum eſſe alicubi in aliquo inſtanti, in quo non poſsit ibi eſſe, & ſic quodcunq; inſtans uoluntas determinabit,in illo corpus erit in illo loco, quem uoluntas determinat.

Ad secvndvm dicendum, quod quidam contradixerunt illi propoſitioni, quã Philoſophus inducit in parte illa, ut Commentator ibidem dicit, dicentes, quòd non oportet eſſe proportiones totius motus ad totum motum ſecundum proportionē reſiſtentis medij ad aliud mediũ reſiſtens,ſed oportet, quòd ſecundum proportionem mediorum, per quæ tranſitur, attendatur proportio retardationum, quæ accidit in motibus ex reſiſtentia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus uelocitatis, & tarditatis ex uictoria mouentis ſupra mobile,etiam ſi nihil reſiſtat ex parte medii,ſicut patet in corporibus cęleſtibus,in quibus nō inuenit aliquid,quod obſtet motui ipſorum,& tamen non mouentur in inſtanti,ſed in tempore determinato ſecundum proportionem potentiæ mouentis ad mobile,& ita patet,quòd ſi ponatur aliquid moueri in vacuo,non oportebit quòd moueatur in inſtanti,ſed quòd nihil addatur tempori,quòd debetur motui ex proportione pdicta mouentis ad mobile,quia motus non retardatur.

Sed hęc reſponſio,ut Commentator dicit,procedit ex falſa imaginatione, qua quis imaginatur, quòd tarditas,quę cauſatur ex reſiſtentia medii,ſit aliqua pars motus addita motui naturali,qui habet quantitatem ſecundum proportionem mouentis ad mobile,ſicut vna linea additur lineę,ratione cuius accidit in lineis, quòd non remanet eadem proportio totius ad totam lineam,quæ erat linearum additarum adinuicem, ut ſic etiam non ſit eadem proportio totius motus,ad totum motum ſenſibilem,quæ eſt retardationum contingentium ex reſiſtentia medii. Quę quidem imaginatio falſa eſt,quia quælibet pars motus habet tantum de uelocitate, quantum totus motus, non autem, quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimenſiua,quantum habet tota linea. Vnde tarditas, uel uelocitas addita motui,redundat in quamlibet partem eius, quod de lineis non contingit,& ſic tarditas addita motui,non facit aliam partem motus, ſicut in lineis accidebat,quòd additum eſt pars totius lineæ. Et ideo ad intelligendum proportionem Philoſophi,ut Commentator ibidem exponit, ſciendum eſt,quòd oportet accipere totum pro uno,ſcilicet reſiſtentiam mobilis ad uirtutem mouentem,& reſiſtentiam medij:per quod eſt motus,& cuiuſcunque alterius reſiſtentis,ita quòd accipiatur quãtitas tarditatis totius motus ſecundum proportionem virtutis mouentis ad mobile reſiſtens quocunque mouetur, uel ex ſe, uel ex alio extrinſeco. Oportet.n. ſemper,quòd mobile reſiſtat aliquo modo mouēti,cũ mouens,& motum,agens,& patiens,inquantum huiuſmodi ſint contraria. Quandoque autem inuenitur reſiſtere mobile mouenti ex ſeipſo,quia habet uirtutem inclinantem ad contrarium motum,ſicut patet ex motibus uiolentis, uel ſaltem, quia habet locum contrarium loco, qui eſt in intentione mouentis,cuiuſmodi reſiſtentia inuenitur etiam corporum cœleſtium ad ſuos motores. Quandoque autem mobile reſiſtit uirtuti mouentis ex alio tantum,& non ex ſeipſo, ſicut patet in motu naturali grauium, & leuium,quia per ipſam formam eorum inclinantur ad motum talem, eſt enim forma impreſsio generantis,quod eſt motor ex parte grauium,& leuium,ex parte autem materiæ non inuenitur aliqua reſiſtentia neque uirtutis inclinantis ad contrarium motum, neque contrarij loci,quia locus non debetur materiæ niſi ſecũdum quòd ſub dimenſionibus conſiſtens perficit forma naturali. Vnde non poteſt eſſe reſiſtentia niſi ex parte medii,quæ quidem reſiſtẽtia eſt motui eorum connaturalis. Quãdoq; autem eſt ex vtroque:ſicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non eſt reſiſtentia niſi ex parte mobilis,ſicut accidit in corporibus cœleſtibus tunc ipſe modus menſuratur ſecundũ proportionem motoris ad mobile, & in talibus non procedit ratio Philoſophi,quia remoto omni medio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus, in quibus eſt reſiſtentia ex parte medii tantum accipitur menſura temporis ſecundum impedimentum,quod eſt ex medio ſolum,unde ſi ſubtrahatur omnino medium, nullum impedimentum remanebit,& ſic uel mouebitur in inſtanti, uel æquali tēpore mouebitur ſecundũ vacuum ſpatium,& plenum. Quia dato, quòd moueatur in tempore per uacuum,illud tempus in aliqua proportione,ſe habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Poſſibile eſt autem imaginari aliquod corpus in eadē proportione ſubtilius corpore, quo ſpatium plenum erat,quo ſi aliud ſpatium impleatur æquale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenũ, ſicut per uacuum. Primo,quia quantum additur ad ſubtilitatem medii,tantum ſubtrahitur de quantitate temporis,& quanto eſt magis ſubtile, minus reſiſtit:ſed in aliis motibus,in quibus eſt reſiſtentia ex ipſo mobili,& ex medio, quãtitas temporis eſt accipienda ſecundum proportionem mouētis potentiæ ad reſiſtentiam mobilis,& medii ſimul. Vnde dato quòd totaliter mediũ ſubtrahatur, uel nō impediat,non ſequitur quòd motus ſit in inſtanti, ſed quod tempus motus menſuratur tantum ex reſiſtentia mobilis:neque erit inconueniens ſi per idem tempus mouetur per vacuum,& plenum,aliquo ſubtiliſsimo corpore imaginato,quia determinata ſubtilitas medii quanto eſt maior tanto eſt nata facere tarditatem minorem in motu. Vnde po-

teſt

3m illatio cõcluſionis. Ergo &c.

℞.negatur illa no. §. propter rationẽ adductam, in textu. Debebat ergo concludi ſic: ergo anima glorificata mouet corpus in tempore imperceptibili.

4m d maiori.

Mouetur in inſtanti. ℞ negatur hic. §. Ratio eſt: quia ly æqualiter cito, dicit imperceptibilitatem temporis; & non abſolutam acceptionem. Illa enim par celeritas in uerbis &c. ut in tex.

5m d minori

In tẽpore. ℞. quod eſt numerus motus cœli: non quod eſt numerus prioris, & poſterioris in motu quocunque. §. Tunc nihil &c. Nam omne quod mouetur, mouetur in tempore uel primo modo dicto, uel ſecundo; & corpus gloriosum mouebitur in tempore ultimo modo, quoniam tempus primo modo non erit amplius, ut arguitur.

APPENDIX.

Vel. p S. Eccl. &c. *Al. ſeparari.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem oſtendas, rectè inſinuatum fundamentaliter, à Philoſopho 6. phyſicorum, quod motus corporũ ſanctorum non poteſt eſſe in inſtanti. Hoc autem inſinuatum eſt, quando in 6. phyſicorum probat, ſ. q spacium motus & tempus ſimul diuiduntur, & ſibi inuicẽ in diuiſiõe correſpõdent. Ac ſi dixiſſet. Si ſpacium quod per motum tranſitur, eſt diuiſibile; & tempus menſurans ipſum motum erit diuiſibile. Cùm ergo ſpacium à corpore glorioſo pertranſitum ſit diuiſibile (ut patet:) ſequitur ſecundum philoſophi præcedens dictum, quòd tempus ei correſpondens ſit diuiſibile; & conſequenter non ſit in inſtãti. Item ab eod. ibid. dicitur: omne, quod mouetur

† Al. ſeparari.

teſt imaginari tanta ſubtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem, quàm ſit illa tarditas, quam facit reſiſtentia mobilis, & ſic reſiſtentia medij nullam tarditatem adiiciet ad motum. Patet ergo, quòd quamuis medium nõ reſiſtat corporibus glorioſis, ſecundum hoc, q poſſint eſſe cum alio corpore in eo dem loco, nihilominus motus eorum non erit in inſtanti, quia ipſum corp' mobile reſiſtet uirtuti mouenti ex hoc ipſo, quòd habet determinatum ſitum, ſicut de corporibus cœleſtibus dictum eſt.

AD TEXTVM dicendum, quòd quamuis uirtus animę glorificatæ excedit in æſtimabiliter uirtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitum, quia utraque uirtus eſt finita, unde non ſequitur, quòd moueat in inſtanti. Si tamen eſſet ſimpliciter infinitæ uirtutis, non ſequeretur quòd moueret in inſtanti, niſi ſepararetur totaliter reſiſtentia, quæ eſt ex parte mobilis. Quamuis autem reſiſtentia, qua mobile reſiſtit mouenti per contrarietatem, quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum, poſſit à mouente infinitæ uirtutis totaliter* ſeparari, tamẽ reſiſtentia, quam facit ex cõtrarietate, quam habet ad locum, quem intendit motor per motum, nõ poteſt totaliter †ſeparari, niſi auferatur ab ea eſſe in tali loco. Sicut enim album reſiſtit nigro ratione albedinis, & tanto magis, quanto albedo magis diſtat à nigredine, ita corpus reſiſtit alicui loco per hoc, quòd habet locum oppoſitum, & tanto eſt maior reſiſtentia quanto eſt diſtantia maior. Non autem poteſt à corpore remoueri, q ſit in aliquo loco, uel ſitu, niſi auferatur ei ſua corporeitas, per quam debetur ei locus, unde q̃diu manet in natura corporis, nullo modo põt moueri in inſtanti, quantumcunq; ſit uirtus mouens, corpus autem glorioſum nunquam ſuam coporeitatem amittet, unde nunquam in inſtanti moueri poterit.

AD QVARTVM dicendum, q par celeritas in uerbis Auguſtini eſt intelligenda quantum ad hoc, quòd eſt imperceptibilis ex ceſſus unius reſpectu alterius, ſicut, & tempus totius motus eſt imperceptibile.

AD QVINTVM dicendum, q quamuis poſt reſurrectionem non erit tempus, quod eſt numerus motus cœli, tamen erit tempus conſurgens ex numero prioris, & poſterioris in quocunque motu.

QAESTIO LXXXV.

De claritate corporum beatorum, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de claritate corporũ beatorum reſurgentiũ.

CIRCA quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum claritas inerit corporibus glorioſis.

Secundo, Vtrum claritas illa uideri poterit ab oculo non glorioſo.

Tertio, Vtrum corpus glorioſum neceſſario uideatur a corpore non glorioſo.

ARTICVLVS I.

Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd corporibus glorioſis claritas non conuenit. Quia ſicut dicit Auic. in 6. Naturalium, omne corp luminoſum conſtat ex partibus peruiis: ſed partes corporis glorioſi non erunt peruiæ, cum in aliquibus dominetur terra, ſicut in carnibus, & oſſibus, ergo corpora glorioſa non erunt lucida.

2 Præterea. Omne corpus lucidum occultat illud, quod eſt poſt ſe, unde unũ luminare poſt aliud eclipſatur, flamma etiam ignis prohibet uideri, quod eſt poſt ſe, ſed corpora glorioſa nõ occultabunt illud, quod intra ea continetur, quia ut dicit Greg.† ſuper illud Iob. Non adæquabitur ei aurum, & uitrum, ibi, ſcilicet in celeſti patria, uniuſcuiuſ-

partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quẽ. Cùm ergo non poſſit fieri utranque in inſtanti (alioquin altera pars eſſet in duobus locis ſimul:) patet ſecũdum illum, quòd corpora ſanctorum moueri non poſſunt localiter in inſtanti. Dixi in principio appendicis ly fundamentaliter: qa philoſophus non cognouit iſta de ſanctis directè, cum fidem non habuerit, ſed horum ſolũmodò fundamenta, quæ naturaliter, uſque quo licet, deſeruire poſſint, poſuit. *De hoc, & huiuſmodi, uide q. 83. art. 5. appen. *Citatis 1 arg. 4.

¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta philoſophi, pro quanto fundamentaliter inſinuant, quod diximus, & intelligas, & defendas. 2

¶ Tertiò uides quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidet. 3

QVÆST. LXXXV.

ART. I.

CONCL. 1a. Corpora ſanctorum fore lucida poſt reſurrectionem, ponere, oportet. 367

¶ PROB. Quia ſcripturæ authoritas talem claritatem promittit (ut in appen. ſequen.)

CONCL. 2a. Claritas illa cauſabitur ex redondantia gloriæ animæ in corpus. Tho. 4. di. 44. q. 2. a. ar. 4. q. 1. & ſeq.

¶ PROB. Quia patere præſupponitur, tùm ex Apoſtolo (ibi ſtella differt in claritate &c.) tùm ex Gregorio (ſuper Iob,) tũ ex abſurditate contrariæ opinionis (de quinta eſſentia.)

¶ NOT. A ly quod enim recipitur ab aliquo &c. reſpondet tacitæ obiectioni; ſic probatur, non q gloria corporis cauſetur ab anima, ſed quòd gloria animæ recepta in corpus eſt corporalis. Quaſi dicatur. Non obſtat ueritati cõcluſionis, q gloria animæ ſit ſpiritualis: quoniam gloria ipſa, (ut in ani- † lib. 18. Mor. cap. 36. in ſi. ne.

anima,& ſpiritualis, & eadem, ut in corpore,eſt corporalis. Vnde non mirum,ſi ab anima poſſit redũdata in corpus. Sic ergo probatum eſt; & quòd poſſit redundare, & quòd huic nõ obſtet,ipſam gloriam in anima eſſe ſpiritualem.

1m ex Auicenna. Corpus luminoſum. ℞. ex natura cõponentium: non, ex redundantia animæ in corpus. §. ut dictũ eſt. Tunc nihil contrarii patet ex ſecunda concluſ.

* Ariſtot. a. 3. p. in lo a prin. cip. libri. ultius.
† li. 22. de Ciui. Dei c. 19. à me dio ſto. 5.

2m ď maiori. Corpus lucidum. ℞. ex denſitate partiũ lucidarum: non, ex redundantia gloriæ animæ in corpus. §. Tunc nihil &c. ut in ſecunda concluſione patet.

¶NOT. Quod aliquid ſit peruium, vel non peruium, poteſt intelligi duobus modis: uno modo ut non ſit tranſlucens; & ſic corpus glorioſum eſt peruium, & ſic intelligit in hoc textuali reſponſo. Alio modo intelligitur non peruium, i. non habens partes, in quibus terra prædominatur: & ut corpus glorioſum non erit omnino peruium, quoniã habebit carnes & oſſa & neruos, in quibus eſt prædominium terræ, & ſic intelligitur in ad primum. Corpus ergo glorioſum erit omnino peruium, & nõ erit, ſecundum diuerſas acceptiões de ly peruium. Rurſus. Quando dicitur in textu, quòd denſitas repugnat peruietati, fit ſermo de denſitate ex natura componentium cauſata: quando autem dicitur, quod denſitas corporis glorioſi nõ tollit peruietatem ab eis, denotatur, q̃ iſta denſitas eſt alterius generis ab illa prima. Niſi enim ſic eſſet, non faceret diuerſum effectum.

Peruium aliqd dicitur du pliciter.

ſimil. m

3m ď maiori. Contrariam. ℞. non ex una cauſa profluẽtem. §. Tunc

* q. 82. ar. 1. corp. & q. 83. art. 1. cor. & ſimiliter. q. ſeq. ar. 1. cor.
ſimil. p

que mentem ab alterius oculis A corpulentia non abſcondet, patebitq; corporalibus oculis etiã corporalis harmonia, corpora illa non erunt lucida.

3 Præterea, Lux, & color h contrariam diſpoſitionem requirunt in ſubiecto, quia lux eſt extremitas perſpicui in corpore non terminato, ſed color eſt in corpore terminato, ut patet in lib. de Senſu & ſenſato,* ſed corpora glorioſa erũt colorata, q̃a B ut dicit Auguſtin. 19.† de Ciuitate Dei pulchritudo corporis eſt partium conuenientia cum quadam ſuauitate coloris, pulchritudo autem corporibus cœleſtibus glorioſis deeſſe non poterit, ergo corpora glorioſa nõ erunt lucida.

4 Præt.[h] Si claritas erit in corporibus glorioſis, oportet q̃ ſit æqualis in omnibus partibus corporis, ſicut omnes partes erunt C eiuſdem impaſſibilitatis ſubtilitatis & agilitatis, ſed hoc non eſt conueniens, quia una pars habet minorem diſpoſitionem ad claritatem quam alia, ſicut oculi quàm manus, & ſpiritus quam oſſa, & humores quam caro, uel neruus, ergo uidetur, q̃ non debeant illa corpora eſſe lucida.

SED CONTRA eſt quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt Iuſti ſicut ſol in regno Patris mei, & Sa D pientiæ 3. Fulgebunt iuſti, & tãquam ſcintillæ, &c.

Præterea, Primæ Cor. 15. Seminatur in ignobilitate, ſurget in gloria, quod ad claritatem pertinet, ut patet per ſequentia, ubi corporum reſurgentiũ gloriam comparat claritati ſtellarum, ergo corpora Sanctorum reſurgent lucida.

RESPONDEO, Dicendum, quòd m corpora Sanctorum fo- E re lucida poſt reſurrectionem ponere oportet* propter auctoritatem Scripturæ, quæ hoc promittit. Sed claritatis huius cauſam quidam aſſignant, uel attribunt quintæ eſſentiæ, quia tunc dominabitur in corpore humano: ſed quia hoc eſt abſurdum, (ut ſæpe dictũ * eſt) ideo melius eſt ut dicatur, q̃ p claritas illa cauſabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus. Quod.n. recipitur ab aliquo, non recipitur per modum influentis, ſed p̃ modum recipientis, & ideo claritas, quæ eſt in anima ſpiritualis recipitur in corpore ut corporalis: & ideo ſecundũ quòd anima erit maioris claritatis ſecundum maius meritum; ita etiam erit differentia claritatis in corpore ut patet per Apoſtolum 1. Corint. 15. & ita in corpore glorioſo cognoſcetur gloria animæ, ſicut in vitro cognoſcitur color corporis, quod continetur in vaſe uitreo: ut Greg. † dicit ſup illud Iob: Non adæquabitur ei aurum, uel uitrum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Auicenna loquitur de illo corpore quod habet ex natura componentium claritatem: ſic autem non habebit corpus glorioſum, ſed magis ex merito uirtutis.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Greg. * cõparat corpora glorioſa auro propter claritatẽ & uitro propter hoc q̃ tranſlucebunt: unde uidetur dicendum quòd erunt ſimul peruia, & clara. Quòd enim aliquod clarum non ſit peruium, contingit ex hoc quòd claritas corporis cauſatur ex denſitate partium lucidarum, dẽſitas autem repugnat peruietati: ſed tunc claritas erit ex alia cauſa, ut dictum * eſt, denſitas autem corporis glorioſi p̃ uietatem non tollit ab eis, ſicut nec denſitas uitri à uitro. Quidam tamen dicunt, quòd comparantur uitro, non quia ſint p̃uia, ſed propter hanc ſimilitudinem, quia ſicut aliquid quod in uitro clauditur, apparet, ita animæ gloria, q̃ in corpore glorioſo clauditur, nõ latebit. Sed primum melius eſt, q̃a ſaluatur dignitas corporis glorioſi, & magis conſonat dictis Greg. †

AD TERTIVM dicendum, q̃ corporis gloria naturam non tollit, ſed perficit, unde color, qui debet corpori ex natura ſuarum partium, remanebit in eo, ſed ſuperaddetur claritas ex gloria animæ. Sicut ẽt uidemus corpora colorata ex natura ſui Solis ſplẽdore relucere, uel ex alia cauſa extrinſeca, ſeu intrinſeca.

AD QVARTVM dicendum, q̃

nihil &c. Nam color, & lux corporum glorioſorum habebunt diſpoſitionem hoc modo contrariã (quæ tamen non eſt propria cõtrarietas) idest cauſabuntur à diuerſis: quoniam color à natura partiũ corporis, & lux à gloria animæ.

4m maior. Si claritas erit in corporibus glorioſis, oportet quòd ſit æqualis in omnibus partibus corporis. ℞. negatur iſta §. Nam licet gloriæ claritas redundat &c. ut in tex. Ad probationem uero reſpõdetur, quòd nõ eſt ſimile de aliis dotibus corporis, reſpectu quarum partes &c. ut ibidem ſin.

† li. 18. ca. 10. poſt me. illius.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe è Matthæ. 13 quòd corporibus glorioſis claritas conueniat: & ſic: Tunc iuſti fulgebũt ſicut ſol in regno patris eorum. Hæc ibi. Vbi intellige per ly ſicut ſol, dari ſimilitudinem non pro æqualitate præciſa ſulgoris eorum: ſed pro captu noſtro. Quaſi dicat. Maioris fulgoris ſimilitudo dari non poteſt apud uos, quam de ſole. & ideo eam dedit: cet fulgor iuſtorum ſecundum ſe ſit admodũ maior. vt art. 2. argum. 2. Ibi etiam in Matth. nota ly tunc: ſcilicet quando damnati mergebuntur in inferno. Vt enim oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcãt, Matthæus dixit immediatè prius ibi erit fletus & ſtridor dannorum, & mox ſub iunxit ly tunc &c. Quaſi dixerit p̃ hoc Claritas iuſtorum erit maxima quidem in ſeipſa: ſed cum hoc uidebitur quanto maior ex comparatione ad tenebroſitatem damnatorum. Item à Sap. 3. Fulgebunt iuſti & tanquam ſcintillæ &c. item à Dan.

§ Vtil. p̃ S. Eccl. &c.
* lib. 18. Mor. cap. 30. à medio illius.
* In corp.
† lib. 18. Mor cap. 30. à medio.

Dã.12. Qui docti fuerint, fulgebunt ſicut ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, ſicut ſtellæ in perpetuas æternitates. Hęc ibi. Vbi & claritatem ponit in corporibus beatorum, de quibus prædixerat, quòd euigilabunt de puluere; & unam claritatem alia perfectiorem.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod dicimus infinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quo
3 modo ex ijs nichilominus Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. LXXXV.

ART. II.

368 CONCL. Claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo non glorioſo uideri poteſt.

¶PROB. Quia omnis lux, niſi æquiuocè dicatur, apta nata eſt mouere viſum, viſu qz ſimiliter natus eſt percipere lucem: & lux corporũ glorioſorum non dicitur æquiuocè (alioquin nihil nobis notificaretur per hoc quòd attribuitur eis claritas.)

¶NOT. Quòd lux naturaliter uiſibilis eſt, & viſus naturaliter perceptiuus lucis, patet; quia omnia quæ uidentur, ratione lucis uidentur: cum in tenebris nihil uideamus. Propter quod autem vnumquodq; & illud magis. Vnde oportet dicere; quòd aut nihil uidetur naturaliter, quod eſt inconueniens, quia rũc reperiretur ocu.* naturalis ſine operatione naturali: aut qz lux naturaliter videtur. Nam, aut dictũ eſt, ſi aliquid naturaliter uideatur, maximè de luce dicendũ eſt. Et ideò textus rectè inquit, quòd lux tunc diceretur æquiuocè, id eſt non haberet ſuam rationem ad uiſum, q; naturaliter à uiſu percipi non poſſet.

*Gloſ. interlin. ibidem.

ſicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus ſecundum ſuum modum, & ibi eſt alio modo, quàm ſit in anima, ita in quãlibet partem corporis redundabit ſecundum ſuum modum. Vnde non eſt inconueniens, quòd diuerſæ partes habeant diuerſimode claritatem, ſecundũ quòd ſunt diuerſimode diſpoſitę ex ſui natura ad ipſam, nec eſt ſimile de alijs dotib. corporis reſpectu quarum partes corporis nõ inueniuntur habere diuerſam diſpoſitionem.

ARTICVLVS II.

Vtrum claritas corporis glorioſi poſſit videri à non glorioſo oculo.

AD SECVNDVM ſic proceditr. Videtur quòd claritas corporis glorioſi non poſſit videri à non glorioſo oculo. Oportet H enim eſſe proportionem[h] uiſibilis ad uiſum: ſed oculus non glorificatus nõ eſt proportionatus ad uidendum claritatem glorię, cum ſit alterius generis, quàm claritas naturæ, ergo corporis glorioſi claritas non videbitur ab oculo non glorioſo.

2 Præterea, Claritas corporis glorioſi erit maior, q̃ nunc ſit claritas ſolis, quia etiam ſolis erit tunc maior quàm modo ſit, ut dicitur, & multo maior erit claritas corporis glorioſi: propter quod Sol, & totus mundus claritatẽ maiorem accipiet, ſed oculus non glorioſus non poteſt inſpicere Solem in rota ſua propter magnitudinem claritatis, ergo minus poterit inſpicere claritatem corporis glorioſi.

3 Præterea, [u] Viſibile oppoſitũ oculis uidentis neceſſe eſt videri, niſi lęſio ſit aliqua i oculo, K ſed claritas corporis glorioſi oppoſita oculis non glorioſis, nõ neceſſario uidetur ab eis, quod patet de diſcipulis, qui corpus Domini poſt reſurrectionem viderunt, claritatem eius non intuentes, ergo claritas illa non eſt viſibilis ab oculo non glorioſo.

SED CONTRA eſt quod dicit Gloſ.* Philip. 3. ſuper illud. Configuratum corpori claritatis ſuę. Aſſimilabitur claritati, quam habuit in transfiguratione: ſed claritas illa uiſa fuit ab oculis diſcipulorum non glorificatis, ergo, & claritas corporis glorificati ab oculis non glorioſis uiſibilis erit. F

Prętereà, Impij videntes gloriam iuſtorum ex hoc torquebuntur in iudicio, ut patet per hoc, quod dicitur Sapien. 5. ſed non plene uiderent gloriam ipſorum, niſi eorum claritatem inſpicerent, ergo, &c. G

RESPONDEO, Dicendum quòd quidam dixerunt, quòd claritas corporis glorioſi non poteſt videri ab oculo non glorioſo niſi per miraculũ. Sed hoc non poteſt eſſe niſi claritas illa æquiuoce diceretur, quia lux ſecundum id quod eſt, nata eſt mouere viſum, & uiſus ſecundum id, quod eſt, natus eſt percipere lucem, ſicut uerum ſe habet ad intellectum, & bonum ad affectum, unde ſi eſſet aliquis viſus, qui nõ poſſet percipere * aliquã lucem omnino, uel ille viſus diceretur æquiuoce, uel lux illa; quod non poteſt in propoſito dici, quia ſic per hoc, quòd dicũ tur glorioſa corpora futura eſſe lucida, nihil nobis notificaretur, ſicut qui dicit canem eſſe in cœlo nihil notificat ei, qui non nouit niſi canem, quod eſt I animal, ideo dicendum eſt, quòd [m] claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo non glorioſo uideri poteſt [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gloriæ claritas erit alteri[o] generis, quàm claritas naturæ, quantum ad cauſam, ſed non quantum ad ſpeciem, unde ſicut claritas naturæ ratione ſpeciei ſuæ eſt proportionata viſui, ita claritas glorioſa.

AD SECVNDVM dicendum, q̃ ſicut corpus glorioſum non poteſt pati aliquid paſſione naturæ, ſed ſolum paſſione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit niſi actione animæ: claritas autem intenſa non offendit viſum, in quantum agit niſi actione animæ, ſed ſecũdum hoc magis delectat: offendit autẽ inquã tum agit actione naturæ calefaciendo, & diſſoluẽdo organum uiſus, & diſgregando ſpiritus: &

Rurſus. Quòd nihil nobis notificaretur, ſi claritas æquiuocè diceretur in corporibus glorioſis, dum dicitur nobis ea eſſe lucida, patet: quia non venimus in cognitionem alicuius, niſi per aliquod nobis notum (ut dicitur I primo phiſicorum.) & cognitio directa unius ex altero ſimilitudinem quandam inter ea præſupponit. Vnde ex uno æquiuoco ad aliud totaliter æquiuocum non poteſt fieri uera cognitio, nec argumentatio. Propter quod in prima p. q. 13. art. 5. determinatur à ſãcto Doctore; quòd ea, quæ dicuntur de Deo & creaturis nõ poſſunt dici purè æquiuocè, quia ſic non deueniremus in cognitionem Dei p creaturas. Si ergo claritas in corporibus glorioſis ſe haberet æquiuocè ad claritatem præſentem, quam uidemus quotidie: tunc non poſſemus per iſtam claritatem quotidianã, uenire in cognitionem aliquam ueram claritatis illius, & ſic per hoc quòd dicerentur corpora glorioſa fore lucida nihil manifeſtaretur, & per conſequẽs affectus noſter moueri non poſſet ad deſiderandum illam claritatem, utpotè omninò incognitã, quod eſt contra intentum ſcripturarũ illam nobis manifeſtantium ad hunc finem, ut ad eam ardeno animo ſuſpiremus.

*Aliàs recipere.

concl.

1m de maiori.

Viſibilis. q. tumpti ſecundum rationem ſuæ ſpeciei non ſemper, ſecundum cauſam ſuam. §. Tunc nihil &c. Nam claritas corporum glorioſorũ proportionem habet ad uiſum noſtrum, tanquam uiſibile eiuſdem ſpeciei cum claritate iſta quotidiana: quamuis ſit, quaſi alterius, quantum ad cauſam ſuam.

2m maior.

Claritas corpus glorioſ

rioſi erit malos, quàm nunc ſit claritas ſolis. ℞. non tamen agit in uiſu actione naturæ; ſed actione animæ. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

A tes dicentes eſſe, quomodo computati ſunt inter filios Dei. Et q. 90. art. 2. patet intentum, ſcilicet quòd uidebunt corporum claritatem.

¶NOT. Voluntas animæ glorificatæ non tendit ad deſtruendum, ſed ad conſtruendum; ſecundum quòd conuenit gloriæ ſuæ: cum unumquodque agat ſecundum propriam diſpoſitionem. Et hoc eſt fundamentum eorum, quæ circa hanc materiam dicuntur in textu.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & 2 tueatis.

¶Tertiò vides: quomodo ea, quæ vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

3^m maior. Viſibile oppoſitum oculis uidentis neceſſe eſt uideri, niſi ſit læſio aliqua in oculo. ℞. uel niſi uideri ipſum ſubiaceat imperio uoluntatis. §. Tũc nihil &c. Nam claritas corporis glorioſi ad hoc, vt uideatur & non videatur, ſubiacet imperio uoluntatis. Vnde, etiam quòd nulla ſit læſio in oculo, cui tale corpus eſt præſens, poterit non uideri ab ipſo.

¶ NOT. Doctrina huius reſponſi declaratur, probatur, & defenditur per articul. 3.

ideo claritas corporis glorioſi, quamuis excedat claritatem Solis, tamen ex ſui natura non offendit viſum, ſed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati Iaſpidis Apocalypſis 21.

Ad tertium dicendum, quòd claritas corporis glorioſi prouenit ex merito voluntatis, vnde uoluntati ſubdetur, ut ſecundum eius imperium uideatur, uel non uideatur: & ideo in poteſtate corporis glorioſi erit, oſtendere claritatem ſuam, uel occultare, & hæc fuit opinio Præpoſitiui.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpus glorioſum neceſſario videatur a corpore non glorioſo.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd corpus glorioſum neceſſario uideatur à corpore non glorioſo. Quia corpora glorioſa erunt lucida: ſed h corpus lucidum manifeſtat ſe, & alia, ergo corpora glorioſa neceſſario uidebuntur.

2 Præterea, Omne corpus quod h occultat alia corpora poſt ſe exiſtentia, de neceſſitate viſu percipitur ex hoc ipſo quòd alia, quæ ſunt poſt occultantur: ſed corpus glorioſum occultabit viſui alia corpora poſt ſe exiſtentia, quia erit corpus coloratum, ergo & de neceſſitate videbitur.

3 Præterea, Sicut quantitas eſt de his, quæ inſunt corpori, ita qualitas per quam uidetur, ſed quantitas non ſuberit voluntati, ut corpus glorioſum poſſit eſſe maioris quantitatis, vel minoris, h ergo nec qualitas, per quam uiſibile ẽ, ut poſſit nõ videri.

B SED CONTRA eſt, quòd corpus noſtrum glorificabitur in conformitate corporis Chriſti poſt reſurrectionem: ſed corpus Chriſti poſt reſurrectionem non neceſſario uidebatur, imo diſparuit ab oculis diſcipulorum in Emaus, ut dicitur Lucæ vltim. ergo, & corpus glorificatum non neceſſario uidebit.

Præterea. Ibi erit ſumma obedientia corporis ad animam, C ergo corpus poterit uideri, uel non uideri ſecundum uoluntatem animæ.

RESPONDEO, Dicendum, quòd viſibile videtur, ſecũdum quòd agit in uiſum. Ex hoc autem, quod aliquid agit vel non agit in aliquod extrinſecum, non eſt aliqua mutatio in ipſo, unde ſine mutatione alicuius proprietatis, quæ ſit de perfectione corporis glorificati, poteſt contin- D gere, quòd videatur: & non uideatur, unde m in poteſtate glorificatæ animæ erit, quòd corpus ſuum uideatur, vel non uideatur n, ſicut, & p quælibet actio alia corporalis in animæ poteſtate erit q, alias non eſſet corpus glorioſũ inſtrummentum ſumme obediens principali agenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd claritas illa obediet

QVÆST. LXXXV. ART. III.

CONCL. 1^a. In poteſtate glorificatæ animæ erit, quòd corpus ſuum uideatur, uel non uideatur. 369

¶PROB. Quia patet ſupponitur.

¶NOT. Ex dictis in art. 2. ad ſecundũ, & ad tertium patet concluſio iſta. Et ideo iuxta morem ſuum laudabilem D. Thomas non repetit. Notãdũ. Hinc aduerte, quòd in textu per ly, ex hoc autem, quòd aliquid agit &c. non probatur concluſio hæc: ſed reſpondetur tacitæ obiectioni, quæ poſſet fieri dubitando, quòd ex uideri & non uideri ipſius corporis glorioſi ſequeretur aliqua mutatio in ipſo.

CONCL. 2^a. Quælibet actio corporalis erit in poteſtate animæ.

¶NOT. Scilicet ad hoc, quòd fiat, uel non fiat; aut etiam quòd tali, uel tali modo fiat; aut etiam quòd tali, uel tali tempore fiat, & ſic de alijs. Cũ hoc tamen, quòd per huiuſmodi uariationes actionum non ſe quatur mutatio alicuius proprietatis exiſtentis, de perfectione corporis glorificati; quia hoc repugnaret impaſſibilitati ipſius, quam uiolare in animæ poteſtate non eſt. concl. m Poteſtas animæ glorificatæ ſuper corpus miranda. concl. p

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatum eſſe à Matth. 17. quòd claritas corporum glorioſorum poteſt uideri à non glorioſis & ſic. Transfiguratus eſt ante eos: & reſplenduit facies eius ſicut ſol, ueſtimenta autẽ eius facta ſunt alba ſicut nix & reſpondẽs Petrus dixit, Domine bonũ eſt nos hic eſſe. Hæc ibi. Vbi per ly facies ſicut ſol, & ly ueſtimenta ſicut nix, oſtenditur: quòd claritas in corporibus glorioſis non erit æqualis in omnibus partibus corporis, ſed &c. ut art. 1. ad quartum. Vbi & per ly bonum eſt nos hic eſſe denotatur, quòd claritas corporis glorioſi de ſui natura non offendit uiſum, ſed demulcet ut dicitur hic ad ſecundum. Et licet illa claritas transfigurationis quantum ad modum eſſendi non fuerit claritas gloriæ; tamen quantum ad eſſentiam fuit: ut 3. par. q. 45. ar. 2. Cum igitur talis claritas ab oculis diſcipulorum fuerit uiſa, quod denotatur per ly transfiguratus eſt ante eos, patet intentum. Item à Sap. 5. Stabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt. Videntes autem turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis, gementes præ anguſtia ſpiritus dicentes intra ſe: ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt. Hæc ibi. Vbi deſignatur, ex contextu, ut patet conſideranti; quòd impij uidebunt claritatem ſanctorum corporum. Niſi enim eorum gloriam corporalem uiderent, non adeo torquerentur, neque ſic admiran-

Vid. p S. Eccl. &c.

E ¶PROB. Quia aliter corpus glorioſum non eſſet inſtrumentum ſummè obediens principali agenti, i. animæ.

¶Examen. Ly inſtrumentum. Hoc non denotat, quòd corpus ſit tantum inſtrumentum animæ, cum id ſit falſum & ſuperius reprobatum ubi concl. ſum eſt, quòd anima eſt etiam forma corporis: ſed hic dicitur inſtrumentum ſcilicet coniunctũ abſtrahendo ab eſſe formam, quia etiam quòd non eſſet forma poſſet moueri ad imperium animæ mouentis, quod eſt ei obedire in talibus. Hoc enim eſt inſtrumẽti uti ſic. Loquitur ergo formaliter. & propter hoc non ſequitur, quòd neget corpus eſſe materiam animæ.

1^m minor. Corpus lucidum manifeſtat ſe & alia. ℞. ſecundum imperium uoluntatis §. ſic uidelicet agat actione animæ. §. Tunc nihil &c. Nam ſic eſt in glorioſis corporibus, ut ex art. 1. ad 2^m. & 3^m.

2^m de

2ᵐ de maiori

Occultat. ℞. de neceſſitate non autem, de voluntate animæ §. Tunc nihil &c. Nã corpus glorioſũ alia corpora poſt ſe exiſtẽtia occultabit, non autẽ de uoluntate animę; & ita poterit non occultare, quamuis ſit coloratum: & conſequenter de uoluntate animæ uidebitur, vel non uidebitur. Vide pro huius notitia meliori arti. 1. ad ſecundum.

3ᵐ illatio cõclutionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio §. loquendo tũ de qualitate, prout ſtat pro viſibilitate: non autẽ de qualitate, ut eſt res inhærens corpori. Ratio negationis eſt: quia per quantitatis mutationem variaretur aliquod intrinſecum rei, ſicut & p qualitatis: quod non accidit per variationem uiſibilitatis. Vide corp.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò eſſe inſinuatum à Lu. 24. q. neceſſario non uideatur corpus glorioſum à non glorioſo, ſed põt uideri & non uideri: & ſic. Aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum; & ipſe euanuit ex oculis eorum. Hæc ibi. Ecce; q corpus glorioſum Chriſti ab oculis diſcipulorum uiſum eſt, qñ uoluit, & non uiſum, quando noluit. Et hoc eſt, quod ſignificatur p ly euanuit. i. diſparuit ab oculis eorum. Non enim fuit neceſſe, ut in longinquum iret corpus illud, ne uideretur; ſed potuit remanere præſens ut prius, & tamen non uideri ut prius. Vnde non dicitur abſolutè euanuiſſe; ſed euanuiſſe ab oculis eorũ. Conſtat autem quòd in Chriſto reſurgẽte præceſſerunt futura in reſurrectione beatorum: cum ipſius reſurrectio ſit exemplaris ipſorum. q.76. art.1.

Vih. p5. Eccl. &c.

Tho. 4 di. 44. q. 4. a. 1. q. 1. & ſeq.

corpori glorioſo, vt poſſit eam F oſtendere vel occultare.

AD SECVNDVM dicendum, quòd color corporis non impedit perſpicacitatem ipſius, niſi inquantum immutat uiſum, quia viſus non poteſt immutari ſimul duobus coloribus, ut utrũque perfectè inſpiciat; color autem corporis glorioſi erit in pfecta poteſtate animę, ut patet, ſiue per ipſum immutet uiſum, vel non immutet, & ideo erit in G poteſtate eius ut corpus, quod eſt poſt ſe, occultet, uel non occultet.

AD TERTIVM dicendum, q quantitas eſt inhærens ipſi corpori glorioſo, neque poſſet quãtitas immutari ad imperiũ animæ ſine mutatione intrinſeca corporis glorioſi, quæ impaſſibilitati eius repugnaret, & ideo non eſt ſimile de quantitate, & viſibilitate; quia etiam qualitas H illa, per quam eſt uiſibile, non poteſt ſubtrahi ad imperium animæ, ſed actio illius qualitatis ſuſpendetur, & ſic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QAESTIO LXXXVI.

De conditionibus corporum damnatorum reſurgentium, in tres articulos diuiſa.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de conditionibus damnatorum reſurgentium.

Circa quòd quæruntur tria.

Primo, utrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgant.

Secundo, Vtrum eorum corpora erunt corruptibilia.

Tertio, Vtrum erunt impaſ- K ſibilia.

ARTICVLVS I.

Vtrum corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cum ſuis deformitatibus reſurgent. Illud enim quod in pœnam peccati inductum eſt, deſinere non[h] debet niſi peccato remiſſo. ſed mẽbrorum defectus, qui accidunt per mutilationem in pęnã peccati inductę ſunt, & ſimiliter ẽt omnes deformitates corporales, ergo à damnatis, qui peccatorum remiſſionem nõ ſunt cõſequuti, in reſurrectione non remouebuntur.

¶ 2 Præterea, Sicut reſurrectio Sanctorum erit ad ultimam* fęlicitatem, h ſic reſurrectio impiorum ad ultimam miſeriam, ſed Sanctis reſurgentibus non aufertur aliquid, quod ad eorũ perfectionem pertinere poſſit, ergo nec impijs reſurgentibus aliquid auferetur, quo ad eorũ miſeriam pertineat, huiuſmodi autem ſunt deformitas, &c.

¶ 3 Præterea. Sicut ad defectum paſſibilis corporis pertinet deformitas, h ita & tarditas, ſed à corporibus damnatorum reſurgentium tarditas non remouebitur, quia eorum corpora non erunt agilia, ergo eadem ratione, nec deformitas.

SED CONTRA, Primæ ad Cor. 15. Mortui reſurgent incorrupti, ideſt, ſine aliqua diminutione membrorum. Gloſ. † mortui, ideſt, peccatores, uel generaliter omnes mortui, reſurgent incorrupti, ergo mali re- 1 ſurgent ſine deformitatibus.

Præterea, In damnatis non erit aliquid quod ſenſum doloris impediat: ſed ægritudo impedit ſenſum doloris, inquantum per eã debilitantur organa ſentiendi, & ſimiliter defectus membri impediret ne eſſet uniuerſalis dolor in corpore, ergo ſine ipſis defectibus damnati reſurgent.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in corpore humano poteſt eſſe deformitas dupliciter. Primo, ex defectu alicuius mẽbri, ſicut mutilatos turpes dicimus, deeſt enim eis debita proportio partium ad totum, & de ⁿ tali deformitate nulli dubiũ eſt, quòd in corporibus damnatorum non erit ⁿ, quia omnia corpora tam bonorum, quàm malorum integra reſurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium diſpoſi-

¶ Secundò habes: 2 quomodo per rationem prędicta ſcriptura tatum, pro quãto qd diuinis inſinuli, & intelligat, & defendat.

¶ Tertiò uides: 3 quomodo ex ijs nieſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. LXXXV.

ART. I.

*Aliàs pfectionem.

CONCL. 1ª. Nulli dubium eſt, quod in corporibus damnatorum non erit defectus alicuius membri. 170

¶ Examen. Ly defectus alicuius mẽbri. Ideſt quod ſecundũ ſubſtantiam non deficiet in corpore: pnta q neque auris, neque oculis, etiam antea mutilatis, non deficiet; & ſic de alijs.

¶ PROB. Quia Omnia corpora tam bonorum, quam malorum, reſurgent integra.

¶ NOT. Ex eo, q Chriſti corpus reſurrexit integrũ. 3. par. q. 54. ar. 3. & ei omnes reſurgentes etiã mali conformabuntur quò ad ea, quæ ſunt naturæ. q. 76. art. 1. ad quartum, ſequitur: q manifeſtum ſit ante cedens illud probans concluſionem.

† Gloſſa ibidem.

CONCL. 2ª. Quicquid defectus, uel turpitudinis ex corruptione, uel debilitate naturæ, ſiue principiorum naturalium in corpore fuit; totũ in reſurrectione remouebitur.

¶ NOT. Huiuſmodi defectus ſunt facilet cognitu. Sũt enim illi, qui non contingunt in omnibus indiuiduis: quoniã natura non deficit in omnibus; licet per accidens in aliquibus. Tales ſunt defectus ij, qui adducuntur in textu ut lippitudo, &c.

concl. m

¶ PROB. Quia patet ex reprobatione opinionis contrariæ, ut in tex.

¶ NOT. Si attenderetur demeritũ malorum reſurgentiũ, procul dubio eũ deformi-

tione, vel ex indebita quantitate, vel qualitate, uel ſitu, quę etiam proportionem debitam partium ad totom non patitur; & de talibus deformitatibus, & ſimilibus defectibus, ſicut ſunt febres, & aliæ huiuſmodi ægritudines, quæ interdũ ſunt deformitatis cauſa, Auguſtinus ┬ indeterminatum, & ſub dubio relinquit in Enchirid. ut in litera Magiſter * dicit. Sed apud Doctores modernos eſt duplex ſuper hoc opinio. Quidam enim dicunt, quòd huiuſmodi deformitates, & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, conſiderantes eorum damnationem, qua ad ſummã miſeriam deputãtur, cui nihil incommoditatis ſubtrahi debet. Sed hoc non uidetur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis reſurgentis magis attẽditur naturæ perfectio, quàm conditio quæ prius fuit; vnde, & qui infra perfectã ætatem decedunt, in ſtatuta inuenilis ætatis reſurgent. Vnde, & illi, qui aliquos defectus naturales in corpore habuerint, vel, deformitates ex eis prouenientes, in reſurrectione ſine illis defectibus, vel deformitatibus reparabuntur, niſi peccati meritum impediret, & ita ſi aliquis cũ defectibus, vel deformitatibus reſurget, hoc erit ei in pęnã. Modus autem pęnæ eſt ſecundum menſuram culpæ. Contingit autem, quòd aliquis peccator dãnandus minoribus peccatis ſubiectus, aliquas deformitates, nel defectus habeat, quas non habuit aliquis damnandus, peccatis grauioribus irretitus: unde ſi ille q in hac uita deformitates habuit, cũ eis reſurgat, ſine quibus cõſtat, quòd reſurget alius grauius puniendus, qui eas in hac uita non habuit, modus pœnæ non reſponderet quantitati culpæ: ſed magis videretur aliquis puniri pro pœnis, quas in hoc mũdo paſſus fuit, quod eſt abſurdum. Et ideo alij rationabilius dicunt, quòd Author, qui naturam cõdidit, in reſurrectione naturam corporis integre reparabit, unde quicquid defectus, uel turpitudinis ex corruptione, vel debilitatæ naturę, ſiue principiorum naturalium in corpore fuit, totum in reſurrectione remouebit ſicut febris, lippitudo, & ſimilia. Defectus autem, qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter conſequuntur, ſicut ponderoſitas, paſſibilitas, & ſimilia in corporibus damnatorũ erũt; quos defectus ab electorum corporibus gloria reſurrectionis excludet.

Ad primum ergo dicendũ, quòd cum pœna in quolibet foro infligatur ſecundum conditionem illius fori, pœnæ, quæ in hac uita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales ſunt, & ultra uitæ terminum non ſe extendunt; & ideo quamuis peccatum non ſit remiſſum damnatis, non oportet, ꝙ eaſdem pęnas ibi ſuſtineant, quas in hoc mundo ſunt paſſi, ſed diuina iuſtitia requirit, ut ibi pœnis grauioribus in æternum crucientur.

Ad secundum dicendum, quòd non eſt ſimilis ratio de bonis, & malis, eo quòd aliquid poteſt eſſe purum bonum, non autem pure malum. Vnde ſanctorum ultima fęlicitas hoc requirit, ut ab omni malo penitus ſint immunes: ſed ultima malorum miſeria non excludit omne bonum, quia malum ſi integrum ſit, corrumpit ſeipſum, ut Philoſophus dicit in 4. Ethic. Vnde oportet, quòd miſeriæ damnatorum ſubſternatur bonum naturæ in ipſis quod opus eſt Conditoris perfecti, qui ipſam naturam in pfectione ſuæ ſpeciei reparabit.

Ad tertium dicendum, ꝙ tarditas eſt de illis defectibus, qui naturaliter conſequuntur principia humani generis, non autem deformitas, & ideo non eſt ſimilis ratio.

ARTICVLVS II.

Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compoſitum ex contrariis, necesse eſt

---

formitatibus iſtis reſurgerent; & hoc uidetur attendiſſe opinio recta: quia uerò attenderetur reparatio naturæ ut ex omnipotentia ſimul & miſericordia diuina pendet, ideo ſine deformitatibus his reſurgent mali. In hoc enim etiam miſericordia Dei malorum iniquitates ſuperabit vt illos citra condignum puniat. Et hoc attendit D. Thomas & meritò. Vide q. 88. ar. 3. not. poſt 1m.

† In Enchirid. c. 92. t. 3. * 1. a. Sẽ. d. 44. S. D.

CONCL. 1a. Defectus, ex naturalibus principijs in humano corpore naturaliter cõſequentes, erũt in corporibus damnatorum; quos tamẽ defectus ab electorũ corporibus gloria reſurrectionis excludet.

¶NOT. Tales defectus ſunt, qui in omnibus indiuiduis naturæ humanæ inueniuntur: ut ij, de quibus in tex.

¶PROB. Quia præ ſupponitur clara, quò ad utranq; partem.

*q. 81. ar. ſecundo.

¶NOT. Et meritò. Nam Chriſto reſurgenti quò ad ea, quæ ad etiam gloriæ pertinent, ſolum electi conſigurandi ſunt Philip. 3. & ſupra q. 76. ar. 1. ad 4m.

1m de maiori

Deſinere non debet. in foro, in quo tale quid in pœnã peccatis inductum eſt: non aliter. S. Tunc nihil &c. ut patet.

¶*Corollarium*, Non ergo eſt ſimile hoc de pœnis ad ueniam peccati. Nam uenia peccati nõ datur niſi correctio de regu. iur. regula quinta in 6. ſecus autem de pœnis iſtis: ut in concluſionibus.

2m de maiori

Sic. q. quãtum ad ultimum finem ibi adductum non quantũ ad puritatem quandam reperiam in ſines. Tunc nihil &c. vt patet ibid.

3m de maiori

Ita. q. quantum ad eſſe defectum corporis paſſibilis: nõ quãtum ad conſequi ex tali uel tali cauſa. S. Tunc nihil &c. ut patet ex cõclusionibus præmiſſis.

concl. 1

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à 1. Cor. 15. q. ſine deformitatibus reſurgent damnati: & ſic. Mortui reſurgent incorrupti. Hæc ibi. Vbi per ly mortui intelligit omnes. Vnde ibidem prædixerat, omnes reſurgemus; ſed non omnes immutabimur: & etiam diſcrimen poſuerat inter reſurgentes incorruptos, ſubdit ibidẽ ly & nos immutabimur. Et damnati igitur ab Apoſtolo intelliguntur habituri iſtam incorruptionẽ: i. eſſe non mancum: ut nunc patebit per auctoritatem ſequẽtem. Item ab Apoſtolicis conſtitutionibus lib. 5. cap. 8. Excitabit nos omnipotẽs Deus tales quales modo ſumus nil mancum habentes: quoniam mũdus totus Dei manu continetur. Capillus, inquit, ex capite ueſtro non peribit; nõ ſolum autem martiribus promiſit reſurrectionem, ſed etiam omnibus hominibus iuſtis, atque iniuſtis; pijs, atque impijs. Hæc ibi. Vbi nota ly nil mancum habentes, & ly iniuſtis, atq; impijs.

1 Vtil. p S. Eccl. &c. concl. 1

¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

2 † Ariſt. li. 4. c. 5. parum ante medium.

¶Tertiò vides: quomodo ex ijs vicissim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

3

QVÆST. LXXXVI. ART. II.

CONCL. 1a. Dupliciter põt contingere, ut corpus, quod ex conditione ſuorum principiorum corruptionẽ habet, incorruptibile reddatur.

371

¶PROB. Quia id põt contingere ex hoc, ꝙ principiũ ad corruptionẽ mouẽs uel totaliter tollitur; uel ſuſpendit (cũ corruptio ſit quædã mutatio) CONCL. 2a.

corrumpi: ſed corpora damnatorum erunt ex contrarijs compoſita, ex quibus etiam nūc cōponuntur, aliàs non eſſent eiuſdem ſpeciei, & per conſequens nec eadem numero, ergo erunt corruptibilia.

¶2 Præterea, Si non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturam, aut p gratiā, aut p gloriā: ſed[h] natura nō ſunt incorruptibilia cum ſint futura eiuſdē naturæ, cuius nunc ſunt, & gratiā, vel gloriam non habebunt, ergo erunt incorruptibilia.

¶3 Præterea. Illis, qui ſunt in ſūma miſeria, ſubtrahere maximam pœnam uidetur inconueniens: ſed maxima pœnarum eſt [h]mors, vt patet p * Philoſophū 3. Ethicor. ergo a damnatis, qui ſunt in miſeria, mors remoueri non debet, ergo eorū corpora corruptibilia erunt.

Sed contra eſt quod dicitur Apoc. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

Præterea, Damnati punientur in anima, & corpore pœna perpetua. Matthæi 25. Ibunt hi in ſupplicium æternum: ſed hoc eſſe non poſſet, ſi corpora corruptibilia eſſent, ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

Respondeo. Dicendum, quòd cum in omni motu oporteat eſſe aliquod principiū motus, dupliciter motus aliquis, vel mutatio a mobili remouetur. Vno modo per hoc, quòd deeſt principium motus. Alio modo per hoc, quòd impeditur principiū motus: corruptio autem mutatio quædam eſt, unde, [m] dupliciter poteſt contingere, vt corpus, quod ex conditione ſuorum principiorū corruptionem habet, incorruptibile reddatur [n]. Vno modo ex hoc, quòd principium ad corruptionē mouens, totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cum enim primum cœlum ſit alterans per motum ſuum localem, & alia omnia agentia ſecunda in uirtute ipſius agant, & quaſi ab ipſo mota, oportet quòd motu cœli ceſſante, nihil ſit agens, quod poſſit corpus per alterationem aliquam tranſmutare a naturali ſua proprietate; & ideo poſt reſurrectionem, ceſſante motu cæli, nulla qualitas erit ſufficiēs vt corpus humanum alterare poſſit a ſua naturali qualitate: corruptio aūt eſt terminus alterationis, ſicut, & generatio,[p] vnde corpora damnatorum corrūpi non poterunt; & hoc deſeruit diuinæ iuſtitiæ[q], ut perpetuo uiuentes perpetuo puniantur, ut diuina iuſtitia requirit, ut infra* dicetur: ſicut, & nunc corruptibilitas corporum deſeruit diuinæ prouidentiæ, per quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo contingit ex hoc, quod principiū corruptionis impeditur: &[r] hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit[s], quia contrariæ qualitates in hominis corpore exiſtentes, continebantur per gratiam innocentiæ, ne ad diſſolutionem corporis agere poſſent: & multo plus continebuntur in corporibus glorioſis, quæ erunt oīno ſubiecta ſpiritui, & ſic [u] in corporib' beatorū poſt reſurrectionē cōmunē coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis [x].

Ad primum ergo dicendum, quòd contraria, ex quibus corpora componuntur, ſūt ſecunda principia ad corruptionem agentia. Primum enim agens eſt motus cæleſtis, unde ſuppoſito motu cæli, neceſſe eſt vt corpus ex contrarijs compoſitum corrumpatur, niſi ſit aliqua cauſa potior impediēs. Sed motu cæli remoto, contraria ex quibus corpus componitur, non ſufficiunt ad corruptionē faciendam etiam ſecundum naturam, ut patet ex dictis*. Ceſſationem autem motus cæleſtis non cognouerunt Philoſophi, vnde pro infallibili habebant, quòd corpus compoſitum ex contrarijs corrumpatur ſecundum naturam.

Ad secundum dicendum, quòd incorruptibilitas erit per naturam, non quòd ſit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorum, ſed per defectum primi mouentis ad corruptionem.

CONCL. 2ª. Ex hoc quòd principium ad corruptionem mouens totaliter tollitur, corpora damnatorum corrumpi nō poterunt: & hoc deſeruit diuinæ iuſtitiæ.

¶PROB. 1. Quia ex hoc, quòd ceſſabit motus cœli, ceſſabit primum alterans, in cuius uirtute alia omnia agunt: & ceſſante alteratione ceſſabit corruptio (cùm corruptio ſit terminus alterationis &c.) 2. Quia (ly & hoc &c.) diuina iuſtitia requirit, ut damnati perpetuò puniantur; (vt quæſt. 99. artic. 3.) & perpetuò non punirentur niſi eſſent incorruptibiles.

*Ariſt. li. 3. c. 6. poſt medium.

CONCL. 3ª. Corpus Adæ fuit incorruptibile ex eo, quod principium ad corruptionem tendens impediebatur.

¶NOT. Vide 1. par. quæſt. 97. art. 1. Nam illa eſt eius declaratio, ſicut uiciſſim & illa huius. Rurſus. Sub nomine Adæ intellige & Euam; & quod corpora eorū fuerunt ſic incorruptibilia pro tempore tantum illo, quo permanſerunt in ſtatu innocentiæ, ut ex prob. colligitur.

¶PROB. Quia contrariæ qualitates in ipſius corpore exiſtētes continebantur per gratiam innocentiæ, nè ad corruptionem agere poſſent.

CONCL. 4ª. In corporibus beatorum, poſt reſurrectionem communem, coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis.

concl.

¶NOT. Ideſt erunt incorruptibilia: & ratione, qua principiū ad corruptionē mouens totaliter per negationem motus cœli tollitur, & ratione, qua ipſummet principium per gratiam pro ſemper impeditur. Rurſus. Licet de reſurrectione communi, tanquam de uniuerſali, loquatur textus tamen, ſimil, intellige etiam de reſurrectione quorumdam particulari (vt probabiliter tenetur,) puta Beatæ Virginis, Ioannis Euangeliſtæ, & reſuſcitatorum in paſſione domini poſt reſurrectionem eius. q. 77. articulo primo. Ita quòd corpora etiam illorum, licet communem reſurrectionem præuenerint, ſunt incorruptibilia, duplici illa ratione.

concl.

¶PROB. Quia corpora beatorum erunt omnino ſubiecta ſpiritui, ut ab eo præſeruentur à corruptione; & motui cœli, qui eſt cauſa corruptionis, non ſubijcientur.

*Artic. ſequenti.

¶Corollarium. Ex his ergo patet, quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia ſecundum conſiderationem gratiæ, qua ſcilicet corpus totaliter modo dicto ſubiectum eſt ſpiritui, cum careant gratia. Reſtat ergo, ut ſolum ratione explicata in ſecundæ concluſionis probatione, ſint incorruptibilia.

concl.

1m maior. Omne compoſitū ex contrarijs neceſſe eſt corrumpi. Ꝛ. ſuppoſito motu cœli; & niſi ſit aliqua cauſa potior impediens corruptionem. 3. Tunc nihil &c. ut patet ex præmiſſis.

¶NOT. Ideo in reſponſo dicuntur duo, ſcilicet ſuppoſito motu cœli, & niſi ſit &c. quoniam licet motus cœli etiā inueniatur, poteſt adhuc corpus præſeruari per illam cauſam potiorem cœlo, vt patet de corpore Adam in ſtatu innocentiæ. Tunc enim mouebatur cœlum, & tamen corpus eius incorruptibile permanebat, & permanſiſſet ſemper, ſi ſemper in ſtatu innocentiæ duraſſet. Vide 1. parte quæſtione 97. articulo primo. Rurſus. Illa duo dicta in reſponſo referuntur ad dicta in corpore: de cœlo, & de gratia.

*In corp. art.

2m de minori. [illegible] ſunt corruptib. Ꝛ. [illegible] nega-

negatur iſta. §. Ad probationem dicit quod ad eſſe eiuſdem naturæ ſufficit quod non habeant principium incorruptionis in ſuis corporibus, ſed ſint compoſita ex contrarijs.

3m ex philoſopho. Maxima pœnarũ eſt mors. i. B. vt mors opponitur ipſi viuere delectabili: nõ autem, ipſi viuere in triſtitijs. § Tunc nihil &c. Nam damnatorum viuere eſt in triſtitijs.

† Ariſt. li. 9. cap. 9. a med.

¶ Corollarium. Conſequenter igitur mors, ut dicit priuationem talis uitæ, non eſſet maxima pœnarum illis; ſed eſſet in pœnarum magnum remedium. Ergo, quod nõ poſſunt mori eſt eis in pœnarum magnum augmentum: & conſequenter, cũ deſiderent diminutionem pœnarum, deſiderant mori ſeu non eſſe.

Rãſio 2a.

Item de concluſione. Mors remoueri non debet. 2. ar. vt mors dicit maximum dolorem corporalem: non, ut dicit priuationem uitæ § Tunc nihil &c. vt patet hic, & ex priori huius reſponſo. Vide 2m reſponſum ly ſi autem dicatur mors eſſe pœnale propter corporalem &c.

APPENDIX.

Ex articulo habes ¶ Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Origenis (Prat. Origeniſtæ) dicẽtium: reſuſcitata corpora poſt reſurrectionem futura iterum mortalia, & poſt multum temporis in nihilum redigenda. 1

Vtil. p 5. Eccl. &c.

* Ariſt. li. 6. Eth.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hanc meritò damnari ab Apocal. 9. & ſic. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam: deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Hæc ibi. Itẽ Luc. 23. & Oſeæ 10. Dicent montib. operite nos, & colliſibus cadite ſuper nos Hæc ibi. Vbi per hæc oſtenditur tale quid: quod in Apocalipſi. Item à Daniel 12. Alij ut ſurgãt in opprobrium ut uideant ſemper. Hæc ibi. Niſi autem per hoc monſtraretur, quod corpora eorũ futura ſint incorruptibilia: non poſſet eorum ſupplicium eſſe ſemper, ſiue æternũ, ut dicitur Matth 25. Item à &c. ut q. 82. art. 1. appen. 2

* Ariſt. li. 1. tex. 37.

* art. præc.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus in ſinuans, & intelligas, & tuearis. 3

* ll. 21. c. 4. & 2. to. 1.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 4

Ad tertium dicendum, quod A quamuis mors ſit ſimpliciter maxima pænarum, ſecundum quid tamen nihil prohibet mortem eſſe in pænarum remedium, & per cõſequens ablationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, ut dicit Philoſophus 9 † Ethic. uidetur omnibus delectabile eſſe, eo quòd omnia eſſe appetunt, non oportet autem, (ut ibidem dicitur,) accipere malam uitam, neque cor- B ruptam, neque quæ eſt in triſtitijs: ſicut ergo uiuere ſimpliciter eſt delectabile, non autem vita, quæ eſt in triſtitijs, ita & mors, quæ eſt priuatio uitæ, ſimpliciter eſt pænoſa, & maxima pænarum inquantum ſubtrahit primum bonum, ſcilicet eſſe cum quo alia ſubtrahuntur: ſed inquantum priuat malam uitam, & quæ eſt in triſtitiis, eſt in remedium pęnarum, quas terminat: & per cõ- C ſequens mortis ſubtractio eſt in augmentum pęnarum, quas perpetuas facit. * Si autem dicatur mors eſſe pœnale propter corporalem dolorem, quem ſentiunt morientes, non eſt dubiũ, quòd multo maiorem dolorem damnati continue ſuſtinebunt. Vnde in perpetua morte eſſe dicuntur, ſicut ſcriptum eſt in Pſalmo 48. Mors depaſcet eos.

ARTICVLVS III.

Vtrum corpora damnatorum ſint futura impaſſibilia.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum futura ſint impaſſibilia. Quia ſecundum Philoſophum in 6.* Topi.h Omnis paſſio magis facta, abijcit à ſubſtantia: ſed à finito, ſi ſemper aliquid abiiciatur, neceſſe eſt illud tandem conſumi, ut dicitur in primo Phiſico.* ergo ſi corpora damnatorum erunt paſſibilia & ſemper patientur, quandoq; deficient, & corrumpẽtur, quod falſum eſſe oſtenſum eſt, ergo erunt impaſſibilia.

2 Preterea. Omne agensh aſſimilat ſibi patiens: ſi ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea ſibi aſſimilabit, A ſed non conſumit aliter ignis corpora, niſi in quantum ea ſibi aſſimilans reſoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt paſſibilia, ab igne quandoque conſumentur, & ſic idem quod prius.

3 Præterea. Animalia, quæ in igne ſine corruptione dicuntur viuere, ut de Salamandra dicit, ab igne non affliguntur: animal enim dolore corporis non affli- B tur, niſi corpus aliquo modo lędatur, h ſi ergo corpora damnatorum in igne ſine conſumptione remanere poſſunt, ſicut, & animalia prædicta, ut Augu. * in lib. de Ciuit. Dei dicit: videtur quod nullam afflictionem ibi ſuſtinebunt, quòd non eſſet, niſi eorum corpora impaſſibilia eſſent, ergo, &c.

4 Præterea, Si corpora damnatorum ſunt paſſibilia, dolor, C qui ex eorum paſſione prouenit, ut uidetur, ſuperare debet omnem præſentem corporũ dolorem, ſicut, & ſanctorum iucunditas ſuperabit omnem præſentem iucunditatem: ſed propter immenſitatem doloris quãdoq; contingit, in hac vita animam à corpore ſeparari, ergo multo forti* ſi corpora illa futura ſunt paſſibilia ex immenſitate doloris anima à corpore ſeparabitur D & ſic corpora corrumpẽtur, quod falſum eſt, ergo corpora illa erunt impaſſibila.

SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Corinthio. 15. Et nos immutabimur. Glo.* Nos boni tantummodo immutabimur glorię immutabilitate, & impaſſibilitate, ergo non erunt corpora damnatorum impaſſibilia.

Pręterea, Sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita E cooperatur ei ad peccatum, ſed propter cooperationem prædictam non ſolum anima, ſed etiã corpus poſt reſurrectionem pręmiabitur, ergo ſimili ratione dãnatorum corpora punientur, quod nõ eſſet, ſi impaſſibilia forẽt, ergo erunt paſſibilia.

RESPONDEO, Dicendum, quòd pricipalis cauſa quare corpora damnatorum ab igne non cõſumentur, erit diuina iuſtitia, qua eorum corpora ad pœnam

QVÆS. LXXXVI. ART. III.

CONCL. 1a. Quantum admodum paſſionis, quæ uocatur paſſio naturæ, corpora damnatorum impaſſibilia erunt, ſicut & incorruptibilia. 372

¶ PROB. Quia motu cœli ceſſante nullum corpus alterari poteſt à naturali ſua qualitate (a. 2. patet.) & paſſio naturæ importat alteratiõẽ.

CONCL. 2a. Secundum modum paſſionis, qui uocatur paſſio animæ, corpora damnatorum paſſibilia erunt.

¶ PROB. Quia ceſſante motu cœli adhuc remanebit paſſio, quæ eſt per modũ animæ (ut patet de uiſione cęlorũ) * Gl. inter lin. ibid.

¶ NOT. Quãdo in textu dr ly in tali paſſione ſenſus perficit, ideo in corporibus damnatorũ ſenſoria pœnę erunt ſine mutatione naturalis diſpoſitionis; hoc intelligitur de tali paſſione vt ſic; non de tali, ut in damnatis. Viſio.n.i lã igniũ nõ perficiet damnatos, ſed affliget: licet viſio, ut ſic, abſtrahendo à .ali re, vel tali repræſentata pficiat ſenſum; inquantum forma ſpiritualiter imprimitur in illo. Vult ergo dicere ſic, quod ex tali paſſione, ut ſic, hic ſenſatio in

perpetuam ſunt addicta: ſed diuinæ iuſtitiæ ſeruit etiam naturalis diſpoſitio ex parte corporis patiẽtis, & ex parte agentiũ, quia cum pati ſit recipere quoddam, duplex eſt modus paſſionis, ſecundum quod aliquid in aliquo recipi poteſt dupliciter. Poteſt enim aliqua forma recipi in aliquo ſubiecto ſecundum eſſe naturale materialiter, ſicut calor ab igne recipitur in aere & ſecundum hunc modum receptionis eſt unus modus paſſionis, qui dicitur paſſio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio ſpiritualiter per modum intenſionis cuiuſdam, ſicut ſimilitudo albedinis recipitur in aere, & in pupilla, & hæc receptio ſimiliatur illi receptioni, qua anima recipit ſimilitudines rerum, unde ſecundum hunc modum receptionis eſt alius modus paſſionis, qui uocatur paſsio animæ. Quia igitur poſt reſurrectionem motu cęli ceſſante, non poterit aliquod corpus alterari à ſua naturali qualitate, (ut dictũ* eſt) nullum corpus pati poterit paſsione naturæ, unde[m] quantum ad hunc modum paſsionis corpora damnatorum impaſsibilia erunt, ſicut, & incorruptibilia[n]. Sed ceſſante motu cęli, adhuc remanebit paſsio, ſecundum modum animę: quia, & aer à Sole illuminabitur, & colorum deferet differentias ad uiſum, unde, & [p] ſecundum hunc modum paſsionis corpora damnatorum paſsibilia erunt[q], & quia in tali paſsione ſenſus perficitur, ideo in corporibus damnatorum ſenſus pœnę erunt ſine mutatione naturalis diſpoſitionis.[r] Corpora uero glorioſa, etſi recipiãt aliquid, & quoddammodo patiantur in ſentiendo, non tamẽ paſsibilia erũt[s], quia nihil recipiẽt per modum læſiui, ſicut corpora dãnatorum, quæ ob hoc paſsibilia dicuntur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philoſophus loquitur de illa paſsione, per quam transmutatur patiens à ſua naturali diſpoſitione, talis autẽ paſsio non erit in corporib. damnatorum, ut dictum* eſt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ F ſimilitudo agentis eſt dupliciter in patiente. Vno modo per modum eundem, quo eſt in agente, ſicut in omnibus agentibus uniuocis, ut calidum facit calidum, & ignis generat ignẽ. Alio modo per modum diuerſum à modo, qui eſt in agente, ſicut eſt in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit quod in agente eſt forma ſpiritualiter, quę in patiente mate G rialiter recipitur, ſicut forma, q̃ eſt in domo facta per artificem, eſt materialiter in ipſa, & in mẽte artificis eſt ſpiritualiter. Quãdoque uero econtrario eſt materialiter in agente, & recipitur ſpiritualiter in patiente, ſicut albedo materialiter eſt in pariete, a quo recipitur ſpiritualiter in pupilla, & in medio deferente, & ſimiliter eſt in propoſito, quia ſpecies, quæ materialiter eſt in H igne, recipitur ſpiritualiter in corporibus damnatorum, & ſic ignis ſibi aſsimilabit eorum corpora, nec tamen ea conſumet.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ ſecundum * Philoſophum in libro de proprietatibus elementorum nullum animal in igne viuere poteſt. Galenus etiam in libro de ſimplicibus medicinis dicit, quòd nullum corp' eſt, quod tandem ab igne non conſumatur, quamuis quandoque quædam corpora ſint, quę ad horã in igne ſine læſione permaneãt, ut patet de ebeno. I Quod autem dicitur de Salamandra, non poteſt omnino eſſe ſimile, quia non poſſet perſeuerare finaliter in igne ſine corruptione, ſicut corpora dãnatorum in inferno: neque tamen oportet quod quia corpora damnatorum ab igne inferni ꝑ corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne non affligantur, quia ſenſibile non ſolum natum eſt delectare, vel aff ligere ſenſum, ſecundum quòd agit actione naturæ confortando, uel corrumpendo organum, ſed etiam ſecundum, quòd agit actione ſpirituali, quia quando ſenſibile eſt in debita proportione ad ſentiendum, dele K ctat: econtrario autem quando ſe habet in ſuperabũdantia, uel defectu: unde, & dolores medij, & voces conſonantes ſunt delectabiles, inconſonantes autem offendunt auditum.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ dolor non ſeparat aĩam à corpore ſm ꝙ manet tantum in potentia aĩæ, cuius eſt dolere, ſed ſecundum quod ad paſſionem aĩæ mutatur corpus à ſua naturali diſpoſitione; ſecundum modum, quo uidemus, quod ex ira corpus caleſcit, & ex timore frigeſcit: ſed poſt reſurrectionem corpus non poterit trãſmutari à ſua naturali diſpoſitione, ut ex dictis* patet: unde quãtuſcunq; ſit dolor, animã à corpore nõ ſeparabit.

Non mol rũ remotẽ à prin. libri.

*ar.2.ho. ius q. cor.

damnatis; & licet ſit aliquã ua, erit tamen ſine mutatione naturalis diſpõnis; tum quia iã ceſſauit motus cœli, tũ quia modus paſſionis talis, ut ſic, non impotat ſecũdũ ſe mutationẽ illam. Vide q.70.ar.3.

CONCL. 1ª. Corpora glorioſa, licet quodammodo patiatur, paſſione ſcilicet perfectiua, inquantum recipiunt aliqđ, non tñ paſſibilia erunt.

¶PROB. Quia nihil recipiunt per modum læſiui.

¶Corollarium. Ergo corpora damnatorum cum glorioſis conueniunt in hoc, ꝙ utreq; recipiunt aliquid, ſed diſconueniunt in hoc, quia damnatorum recipient per modũ læſiui; beatorum uero non. Ex hoc uide: quam bene gloſatũ ſit dictũ textus ly in tali paſſione ſenſus &c. ſupra in not. poſt prob. concl. 2ª. Et nota hoc ꝙ propriè nõ dr̃ aliquid eſſe paſſibile n ſi paſſione deſtructiue facit ad 1. par.q.97 ar.2.

*ar.præc. corp. & q. 81. art. 3. corpo. & ad 1.

concl. m 1m ex Philoſopho. Omnis paſſio. ℞. per quam transmutatur patiés à ſua naturali diſpoſitione. s. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

2m de antecedente. Aſſimilat. ℞. vel ſecundum modũ uniuocorũ agentiũ: uel ſecundum æquiuocorum, A. Tunc nihil &c. Nam ignis corpora damnatorũ aſſimilabit ſibi per modũ æquiuocorũ tantum: quæ aſſimilatio non importat corruptionẽ aſſimilati. Vide quæſt. 70. art. 3.

concl. p

concl. f

3m conſequẽtia. Si ergo &c. ℞. negatur conſequentia. s. Nam etiã per actionem ſpiritualem, ut eſt in ſuperabundantia uel defectu, cauſari affl:ctio, & conſequẽter ſine corruptione é u:xioi affl g:tur: & hoc e: in dãnatis.

*In corp. art. 4m de cõclu-

ſione. Ex immutate doloris animę à corpore ſeparabitur. ℞. ſi dolor fiat per transmutationẽ patientis à ſua naturali diſpoſitione: nõ, ſi fiat modo ſpirituali S. Tunc nihil &c. vt patet hic, & ex dictis.

¶Examen. Ly ſecũdum. ꝙ manet tñ in potẽtia animæ. Ideſt ſecundũ ꝙ eſt paſſio, quæ uocatur paſſio animæ; hoc eſt ſecũdum ꝙ tñ ſpiritualiter ſit, ut in corpo. Non ergo per hoc ꝙ dolor eſt in dãnatis ſecundum ꝙ manet tñ in potentia aĩæ, ſignificatur ꝙ corpus damnatorũ non doleat: ſed ꝙ à naturali diſpoſitione non mutetur.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem oſtendas, meritò inſinuatũ à 1. Cor. 15. ꝙ corpora damnatorũ nõ erũt impaſſibilia, ſicut

Vel. ꝑ S. Eccl. &c.

ſicut nec agilia, nec clara, nec ſubtilia; & ſic. Omnes reſurgemus, ſed non omnes immutabimur. Hæc ibi. Vbi per immutationem intelligit quatuor prædictas dotes corporũ bonorum. Quod enim de bonis tantum intelligat ſic immutandis: patet per illud, quod ibi ſequitur; ſcilicet mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. Vbi patet: q̃ diſtinguit bonos ſigorificatos per ly nos à malis reſurrecturis ſimul contentis in ly mortui reſurgent incorrupti. Item à 2. Cor. 4. Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut referat vnuſquiſque prout geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malum. Hæc ibi. Quaſi dicat; quòd corpora, quę cooperata ſũt ſiue bonum ſiue malum, remunerabuntur, ſiue punientur à Chriſto. Et cùm iudicium illius tribunalis ſit malis ad ſupplicium æternum ſignificauit per illud Apoſtolus; quòd corpora damnatorum ducabuntur in æternũ ſupplicio, quod eſt illa eſſe ſemper paſſibilia. Item à Matth. 13. Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Hæc ille. Vbi loquitur de damnatis. Itẽ à &c. ut q. 70. art. 1. in tex. & appen.

Tho. 4. d. 43. ar. vlt. q. 1. & ſe. 2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcriptu ratum, pro quanto corpora damnata fore paſſibilia inſinuãt, & intelligas, & defendas.

3 ¶Tertiò vides: quomodo ex his vicißim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. LXXXVII. ART. 1.

371 CONCL. 1ª. Oportet, quod omnium operum ſuorũ quiſque tunc notitiã habeat.

¶Examen. Ly operum. Non tantũ exteriorum; ſed etiam interiorum. Itẽ, non tantum cõmiſſorũ; ſed etiam omiſſorũ. Item, non tantum ex iſta uel illa cauſa, pu-

QAESTIO LXXXVII.

De cognitione, quam habebunt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorum, & demeritorum, in tres articulos diuiſa.

POST hoc agendũ eſt de his, quę ſequuntur reſurrectionẽ. Quorũ prima cõſideratio eſt de cognitione, quam habebũt reſuſcitati in iudicio reſpectu meritorum, & demeritorũ. Secundo, de ipſo iudicio in generali, tẽpore, & loco in quo erit. Tertio, de iudicantibus, & iudicatis. Quarto, de forma in qua iudex ueniet ad iudicãdũ. Quinto, de ſtatu mundi, & reſurgentium poſt iudicium.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrũ cognoſcat quilibet homo in iudicio omnia peccata ſua.

Secundo, Vtrum poſſit quilibet legere conſcientiam alterius.

Tertio, Vtrum omnia merita & demerita uno intuitu quis uidere poſſit.

ARTICVLVS I.

Vtrum poſt reſurrectionem quilibet cognoſcat peccata quæ fecit.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd poſt reſurrectionem nõ cognoſcat quilibet omnia peccata, quę fecit. Omne enim, quod cognoſcimus, uel de nouo per ſenſum accipimus, vel de theſauro memoriæ[h] educitur: ſed[h] homines poſt reſurrectionẽ ſua peccata non poterunt ſenſu percipere, quia iam tranſierunt, ſenſus autem eſt tantũ præſentium, multa etiam peccata à memoria exciderunt peccantis, quæ non poterunt de theſauro memoriæ educi, ergo non omnium peccatorum, quæ fecit, reſurgens cognitionem habebit.

2 Præterea, Sicut in litera dicitur. Libri conſcientię quidã ſunt, in quibus merita ſingulorum leguntur: ſed in libris non poteſt aliquid legi niſi eius nota contineatur in libro, notæ A autem quædam remanent peccatorum in cõſcientia, vt patet Rom. 1. in gloſſ.* quæ non uidẽtur aliud eſſe,[h] quàm reatus, uel macula, cum ergo multorũ peccatorum macula, & reatus à multis ſit deletus per gratiam, videtur quòd non omnia peccata, quæ fecit, poſſit aliquis in ſua cõſcientia legere, & ſic idẽ, quod prius.

B 3 Præterea, Creſcente cã, creſcit effectus, ſed cã, quę facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, eſt charitas, cum ergo in ſanctis reſurgentibus ſit perfecta charitas, maxime de peccatis dolebunt ſi ea ad memoriam reuocabũtur, quod non poteſt eſſe, quia fugiet ab eis dolor, & gemitus. Apocalyp. vigeſimo primo, ergo peccata prima ad memoriã non reuocabuntur.

C 4 Pręterea, Sicut ſe habebũt reſurgentes damnati ad bona, quæ aliquando fecerunt, ita ſe habebunt reſurgentes boni ad peccata, quæ aliquando commiſerunt; ſed[h] reſurgentes damnati, ut uidetur, cognitionẽ de bonis, quæ aliquãdo fecerũt, nõ habebunt, quia per hoc eorum pœna multum alleuiaretur, ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quæ commiſerunt.

D SED CONTRA eſt quod Auguſt.* dicit 20. de ciuit. Dei, quòd quædam diuina uis aderit, qua fiet, vt cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

Præterea, Sicut ſe habet humanũ iudicium ad teſtimoniũ exterius, ita ſe habet diuinũ iudicium ad teſtimonium conſcientiæ, ut patet 1. Reg. 16. Homines uidẽt ea, q̃ apparẽt, Deus E autem intuetur cor: ſed nõ poſſet perfecte iudicium humanũ eſſe de aliquo, niſi teſtes de omnibus, de quibus iudicandũ eſt teſtimoniũ deponerent, ergo oportet cũ diuinũ iudicium ſit perfectiſſimum, quòd conſcientia teneat omnia, de quibus iudicandum eſt: ſed iudicandum eſt de omnibus bonis operibus, & malis. 2. Corin. 4. Omnes aſtabimus ante tribunal Chriſti, &c. ergo oportet q̃ conſcientia vniuſcuiuſq; retineat omnia opera, quæ fecit ſiue bona ſiue mala.

RESPONDEO, Dicendum, q̃ ſicut dicitur Roma. 2. In die illo cum iudicabit dominus, teſtimonium

ta ignorantia uel paſſione procedentium; ſed etiam quæcunq;. Item non tantũ mortalium actualium, & originalium, ſed etiã venialium quorumcunque minutiſſimorum.

*Eſt gl. Origenis in li. 2. Epi. ad Romanos ſi multũ remotè aũ med. t. 2.

¶Ly notitiam. Scilicet perfectam undique. i. tum quò ad circunſtantias qualibet tum quò ad quæcũque alia ſibi pro tali negocio accidẽtia neceſſaria, puta ſpeciẽ peccatorum. Niſi. n. hęc duo examina ſic ſe haberent pro intellectu concluſionis; probatio ſequens nõ concluderet perfectè ſecundum q̃ intẽdit (vt diſcurrenti facile patet). Vide art. 2. & 3.

¶PROB. Quia quiſque omnium operũ ſuorum quæ in illo cõmuni iudicio oẽn ẽt erit teſtis, accuſator, vel defenſor, (ut ex Rom. 2.) & in quolibet iudicio oportet, q̃ teſtis, accuſator, uel defenſor habeat notitiam omnium, quæ in iudicio uerſantur.

CONCL. 2ª. Conſcientiæ ſingulorum erunt, quaſi quidem libri continentes res geſtas, ex quibus iudicium procedet.

¶*Corollarium.* Ergo per hãc concluſionẽ monſtrat ſenſus Doctor: q̃ nullus dãnatorũ poterit cõqueri iuſtè, niſi de ſemetipſo: quia ipſemet erit eã ſuæ damnationis cũ iudiciũ ex rebus à ſemetipſo tm̃ geſtis procedere hẽat. Et ulterius mõſtrat: q̃ dãnati uidebunt hoc ipſum in conſcientia ſua; licet de cognitione tali nõ emendentur ab iniuſtis quærelis ſuis contra Deum.

*Li. 20. 14 è me. tom. 5.

¶PROB. Quia ex ſimilitudine humanorũ iudiciorum, & ex authoritate Apocal. 20. hoc patet.

tm mi.

1m minor. Homines poſt reſurrectionem non poterunt ſua peccata ſenſu percipere. & ratione alio modo ea percipere poterunt § ſcilicet educendo illa de theſauro memoriæ. Ad rationem in contrarium dicitur ꝙ quãuis multa & ciderint à memoria, nullum tamen eorum erit, quod nõ aliquo modo maneat in ſuo effectu, quia &c. ut in textu. Tunc nihil cõtra. Patet enim iam: quòd in quolibet homine erit aliquid, ex quo poſſit ad memoriam ſua opera reuocare.

Item de maiori. De the auro memoriæ edu citur. ℞. 2. ex ui diuina prime paltet. §. Tunc nihil &c. ut patet.

¶NOT. Ex hoc tamen ſecundo reſponſo, quod ponitur in litera ly & tamen ut Auguſtinus &c. noli intere; quòd ſi nulli effectus remaneret in memoria, (qd primum reſponſum dixit) non poſſet adhuc quilibet cognoſcere peccata ſua: quia hæc diuina tunc per ſeipſam reducere illa in memoriã cuiuſque. Quamuis enim abſoluté uerũ ſit, quòd præſuppoſito effectu aliquo pro memoria cæterorũ, facilius poterit mediante hac ui diuina quiſque recordari de omnibus: hoc tamẽ effectu incognito, quin poſſit ſine illo omnia in memoriam hominibus reducere, non alligatur diuina illa uirtus. Et fortè de aliquibus ſudioribus & fermè inſenſatis (ut quandoque experientia docet) hoc ultimũ verificabitur, quòd ſcilicet abſque præſuppoſito illo effectu uis illa diuina operabitur. Nec id tamen eſſet contra hunc textum: quoniam loquitur ſecundum cõmunem regulam. Vide articulo ſecundo ad ſecundum; & inde à ſimili argumẽtare.

concl. m

concl. p

Pro obtinẽda iſta vi diuina in uita p̃ſenti, ad militatẽ proprijs ordãdam maximè eſt.

*Li. 20. c. 14. patũ à medi. t. 5.

† In tractatu De Iudiciaria poteſtate in finali indicio, ſme. dioili*.

2m de minori. Quæ non uidentur aliud eſſe, quàm reatus, vel macula. ℞. negatur. §. ut hic, & in ad primum. Tunc nihil &c. ut patet de ſe.

vnicuique ſua conſcientia reddet, & cogitationes erunt accuſantes, & defendẽtes, quia oportet quod teſtis accuſator, & defenſor in quo libet iudicio habeat eorum notitiam, quæ in iudicio verſantur, in illo autem communi iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium uenient, m oportet quòd omnium operum ſuorum quiſque tunc notitiam habeat*, unde p conſcientiæ ſingulorũ erunt, quaſi quidam libri continentes res geſtas; ex quibus iudicium procedet q, ſicut etiam in iudicio humano regiſtris vtimur, & iſti ſunt libri, de quibus Apocalyp. 20. dicitur: Libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ, & iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum, vt per libros, qui dicuntur ſic aperti, vt Auguſtinus* exponit 20. de ciuit. Dei, ſignificentur Sancti, noui, & ueteris Teſtamenti, in quibus Deus oſtendit, quæ mandata fieri iuſſiſſet. Vnde Ricardus † de ſancto Victore dicit. Erunt corda eorum, quaſi quædam Canonum ſtatuta. Sed per liberum uitæ, de quo ſubiungitur, intelliguntur conſcientiæ ſingulorum, quæ dicuntur ſingulariter liber vnus, quia una uirtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam ſua facta reuocentur, & hæc vis inquantum ad memoriam homini reducet ſua facta, liber vitæ dicitur, uel per primos libros conſcientiæ intelligantur, per ſecundum, ſententia iudicis in eius prouidentia deſcripta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis multa merita, & demerita a memoria excidãt, nullum eorum erit, quod non aliquo modo maneat in ſuo effectu, quia merita, quæ non ſunt mortificata, manebũt in præmio quod eis redditur: quæ autem mortificata ſunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc quòd homo poſt gratiã ſuſceptam peccauit. Similiter etiam demerita, quæ non ſunt per pœnitẽtiam deleta, manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur, quę tamen pęnitentia deleuit, manent in pęnitentiæ memoria, quàm ſimul cum alijs meritis in notitiam habebunt: unde in quolibet homine erit aliquid ex quo poſſit ad memoriam ſua opera reuocare,* & tamen, ut Aug. † dicit, principaliter ad hoc diuina vis operabitur.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ aliquæ notæ manent in conſcientijs ſingulorum de operibus a ſe factis, nec oportet ꝙ notæ iſtæ ſint reatus tantum, ut ex dictis* patet.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quamuis charitas ſit nunc cã dolendi de peccato, tamen ſancti in patria erunt ita perfuſi gaudio, ꝙ dolor in eis locum habere non poterit, & iõ de peccatis non dolebunt: ſed potius gaudebũt de diuina miſericordia, qua eis peccata ſunt relaxata, ſicut etiam nunc angeli gaudent de diuina iuſtitia, qua fit ut deſerti à gratia in peccatum ruant illi, quos cuſtodiunt, quorum tamẽ ſaluti ſolicite inuigilant.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ mali cognoſcent omnia bona, quæ fecerunt, & ex hoc non minuetur eorũ dolor, ſed augmẽtabitur, quia maximus dolor eſt multa perdidiſſe propter quod dicit Bo.* in 2. de Conſol. Quia ſummum infortunij genus eſt, fuiſſe fœlicem.

Fram, quo quis eſt capax doloris: tamen in ſtatu, quo non eſt, ea, ex illis dolere non facit ut in textu. Vide quæſtione 16 ar. 2.

4m minor. Reſurgentes damnati cognitionem de bonis, quæ aliquando fecerunt, non habebunt ℞. negatur iſta §. Ad rationem reſpondetur quòd per hoc, quòd recordabuntur bonorum factorum, nõ minuetur eorum pęna, ſed augmentabitur propter rationẽ allatam in textu.

¶NOT. Et negato facta per reſponſum, & reſponſio ad rationem argumenti, confirmatur ex Luc. 16. Vbi Abraham dicit ad damnatum: recordare, quia recepiſti bona in uita tua. Hæc autem bona, ſaltem aliqua probabile eſt, quòd receperit ex bonis factis aliqui bus moralibus de genere. Non enim bona moralia peccatorum hominum incaſſum fiunt ſed aliquip de cõgrue quodammodo merentur, 1.2. q. 114. art. 10. Hanc uerò recordationem non ſunt miniſtrauit Abraham diuiti, ut conſolationem inde reciperet: ſed ut iuſtitia diuina cognita, magis inde tultis cruciatibus torqueretur. Quod etiam ex ſecũ. reſpon. fin. clarius patet.

*Lib. 20. de Ciuit. Dei. c. 14. à me. t. 5.

*Hoc art. ad 1.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per canonem oſtendas, teſtẽ inſinuatũ à Matt. 12. ꝙ quilibet in iudicio cognoſcet peccata, q̃ fecit, & tc. Omne uerbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationẽ de eo in die iudicij. Hæc ibi. Patet antẽ; ꝙ nullus poſſet reddere rationem de aliqua re, niſi illam cognoſceret. Denotauit ergo dominus per hoc, ꝙ in die iudicij cognoſcent ſinguli minutiſſima etiam peccata, quæ fecerunt alio quin de iis rationẽ

Vtil. p S. Eccl. &c.

*Li. 2. Pro ſa. prim.

3m illatio concluſionis. Cum ergo &c. negatur illatio. §. pro quanto ſe licet infert; quòd propter charitatem ſancti dolebunt de peccatis, ſi eadem ad memoriam reuocabuntur. Ad rationem de charitate dicitur, quòd licet charitas faciat dolere de peccato in

reddere non poſſent. Item ab Eccleſiaſtis. 12. Cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, ſiue bonum, ſiue malum. Hæc ibi. Ecce quòd per hoc deſignatur illa uis diuina, quàm ponit Auguſt nus 20. de ciu. Dei qua (inquit) fiet, ut cuncta peccata ad memoriam reuocentur. Alioquin nõ appareret quomodo Deus adduceret cuncta in iudicium pro omni errato. Illud enim adducere in iudicium eſt facere, ꝙ homi-

ARTICVLVS II.

Vtrum quilibet poſſit legere omnia quæ ſunt in conſcientia alterius.

AD SECVNDVM ſic procedit. Videtur quòd non quilibet poſſit legere omnia, quæ ſunt in conſcientia alterius. Reſurgentium enim non erit limpidior cognitio, quàm nunc ſit angelorum, quorum æqualitas [B] in reſurgentib. promittitur Matt. 22. ſed h angeli non poſſunt inuicem in ſuis cordibus videre ea, quæ dependent a libero arbitrio, vnde indigent locutione ad ea inuicem innoteſcenda, ergo reſurgentes nõ poterunt inſpicere ea, quæ continentur in conſcientijs aliorum.

2 Præterea, Omne, quod cognoſcitur, aut cognoſcit, in ſe, aut in ſua cauſa, uel in ſuo effe- C ctu: ſed [k] merita uel demerita, quæ continentur in conſcientia alicuius, non poterit alius cognoſcere in ſeipſis, quia ſolus Deus cordi illabitur, & ſecreta intuetur. Similiter nec in cauſa ſua, nam omnes uidebunt Deum, q ſolus poteſt imprimere in affectum, ex quo procedunt merita uel demerita. Similiter ẽt nec in effectu, qa multa demerita erũt, quorum nullus effectus rema- D nebit, eis totaliter per pœnitentiam abolitis, ergo non omnia, quæ ſunt in conſcientia alicuius poterit quilibet alius cognoſcere.

3 Præterea Chryſ. † dicit in litera.* Nunc autem ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei ꝓnunties, & pro eis depreceris, citius illa delebis, ſi uero obliuiſceris, tunc eorum recordaberis uolens nolens, quando publicabuntur, in conſpectu omnium amicorum, & inimicorum ſanctorumq; angelorum proferentur. Ex hoc accipitur, quòd illa publicatio pœna eſt negligẽtiæ, qua homo confeſſionem præter mittit, ergo illa peccata, de quibus homo cõfeſſus eſt, non [n] publicabuntur alijs.

4 Præterea. [o] Solatium eſt alicui, ſi ſcit ſe hab[ere] multos ſo- A cios in peccato, & minus verecundatur inde: ſi ergo quilibet peccatum alterius cognoſceret cuiuslibet peccatoris erubeſcẽtia multum minueretur, quod non competit, ergo non omnes omnium peccata cognoſcent.

SED CONTRA, Super illud 1. Cor. 4. Illuminabit abſcondita tenebrarum: dicit gloſſ. Geſta, & cogitata bona, & mala tunc aperta erunt omnibus, & nota.

Præterea. Omnium bonorũ peccata præterita æqualiter erunt abolita, ſed quorundam Sanctorum peccata ſcimus, ſicut Magdalenæ, & Petri, & Dauid. ergo pari ratione aliorũ peccata electorum ſcientur, & multo magis damnatorum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in ultimo, & in communi iudicio, oportet quòd diuina C iuſtitia omnibus euidenter appareat, quæ nunc in pleriſque latet, ſententia autem condemnãtis, uel præmiantis iuſta eſſe nõ poteſt, niſi ſecũdum merita, vel demerita proferatur, & ideo ſicut oportet ꝙ iudex, & aſſeſſor iudicis merita cauſæ cognoſcãt ad hoc, quòd iuſtam ſentẽtiam proferant, ita [m] oportet ad hoc, quòd iuſta ſententia appareat, quòd omnibus ſniam cognoſcẽ D tibus merita innoteſcant [n]. Vnde quia, ſicut cuilibet nota erit ſua præmiatio & ſua damnatio, ita omnib. alíis innoteſcent: [p] oportet, quòd ſicut quilibet ſua merita, uel demerita reducet ad memoriam, ita etiam, & aliena ſuæ cognitioni ſubiaceant, & eſt probabilior, & communior opinio [q], quamuis contrarium Magiſter in litera * dicat, ſcilicet quòd peccata, quę ſunt per pęnitentiã deleta, in iudicio alijs nõ E patefient: ſed ex hoc quidem ſequitur, quòd nec ẽt pœnitentia de peccatis illis perfecte cognoſcatur, in quo multum detraheretur Sanctorum gloriæ, & laudi diuinæ, quæ tam miſericorditer Sanctos liberauit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia, uel demerita, facient aliquã quãtitatem in gloria, uel miſeria hominis reſurgentis, & ideo exterioribus viſis poterunt cuncta in conſcientiis videri, & præcipue diuina virtute ad hoc operãte, ut ſentẽtia iudicis iuſta omnib. appareat.

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ merita, uel demerita

Pp 4 poterunt.

---

homines pro omni errato rationem reddent iudici: quam, cum reddere nõ poſſint, niſi omnia illa cognoſcãt, ſequitur, quòd ad ſciendum illud ſit Deum reuocare ad memoriam unìuſcuiuſque eius errata pro iudicio faciendo. Item (ex quo etiam nunc dicta magis declarantur) ab Apocal. 20. Vidi mortuos magnos, & puſillos, ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſũt, & iudicati ſunt mortui ex his, quæ ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum. Hæc ibi. Vbi vides: quòd iudiciũ ſit ex his, quæ ſcripta ſunt in libris, ideſt in cõſcientia uniuſcuiuſque: & conſequenter quòd, unũquemque in libris ipſis cognoſcere opera propria, denotatur per hoc. Vbi nota ſuper ly mortuos magnos & puſillos; quòd authoritas hęc multum facit ad q. 81. art. 2. appen. Item à Daniel. 7. Iudicium ſedit; & libri aperti ſunt. Hæc ibi.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus infinuant, & intelligas, & tueatis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs ueriſſime Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

574 † Ioan. Chryſo. Hom. 31. ſup epiſ. ad Hebræ. circa illud ca. 12. Et pænitentiæ locũ non inuenit, &c. & homil. 45. & 41. ad populũ Antiochenũ tom. 5. & Refertur de pœniten. diſt. 1. c. Nunc autem. *Lib. 4. Sẽten. diſt. 17. §. F. circa prin. † Gloſſa iores lib. ibid.

QVÆS. LXXXVII. ART. II.

CONCL. 1a. Oportet ad hoc, quòd iuſta ſententia appareat; quòd omnibus ſententiam cognoſcentibus merita innoteſcant.

¶PROB. Quia iuſtitia ſententiæ eſt ſecundum merita, uel demerita cauſę, cùm aliter non poſſit eſſe iuſta.

¶NOT. Præſupponitur hic, quòd iuſtitia diuina tũc omnibus euidenter apparere debeat; quæ nunc latet quò ad multa. Hoc autem veriſſimum fore, iudicabit ſapiens ex appen. ſeq.

CONCL. 2a Oportet, ꝙ quilibet merita uel demerita aliena tunc cognoſcat; & hæc eſt ꝓbabilior & cõior opinio.

¶Examen ly probabilior & cõior opinio. Hoc dicitur propter bonos tantum. De his n. quidam dubitarunt, imò & tenuerunt, quòd eorũ demerita aliquando perpetrata non ſint omnia propalanda, alijs. Quæ illorũ opinio in textu rationabiliter excluditur.

¶PROB. 1. Quia oportet ꝙ præmiatio atq; damnatio omnium aliorum cuilibet innoteſcat eſſe iuſta (ſicut etiã de ſua propria ſentiendum eſt:) 2. Quia (ly & hęc eſt probabilior) aliter multum detraberetur gloriæ ſanctorum, ac diuini laudi 3. Quia (ly cõior pręſupponitur.

¶NOT. Propter hoc quia ſingulis propria damnatio ſeu præmiatio debet neceſſariò apparere iuſta determinatum eſt in art. 1. ut ibi.

2m minor.

Angeli non poſſunt inuicem in cordibus ſuis uidere ea, quæ dependent à libero arbitrio. ℞. niſi ex exterioribus uiſis ad hoc argumententur; uel etiã à diuina uirtute iuuentur ſpecialiter. §. Tũc nihil &c. concl. m

Nã reſurgentes duobus prædictis modis cognoſcent alienam cõſcientiam. omnia enim merita præcedentia, uel demerita, facient &c. ut in tex. concl. p

2m minor.

Merita uel demerita, quæ continentur in con- *Lib. 4 Sẽten. diſt. 34 § D.

conſcientia alterius, non poterit alius cognoſcere in ſeipſis nec in effectu. ℞. negatur iſta pro utraq; parte. §. Ad rationem, dicitur, quòd quamuis intellectus creatus quandoque ad id non ſufficiat, tamen virtus diuina ſupplebit; non quidem ut per ſe p ſuni (ſicuti Deus facit) cognoſcat huiuſmodi, ſed per uirtutem diuinam.

F quid facturus ſit circa peccantes in die iudicij. A fortiori, inquam: quia iudicium generale fiet diſtinctius, ſeu rigoroſius iudicio quocunque temporaliter, ſeu corporaliter contra ſpeciales perſonas facto. Item Oſeæ 2. Reuelabo ſtultitiam ſuam in oculis amatorum eius. Hæc ibi. Vbi dicito, ut ſupra. Item ab Iſaia.47. Reuelabitur ignominia tua & uidebitur opprobrium tuum: ultionem capiam, & non reſiſtet mihi homo. Hæc ibi. Vbi dic ut ſupra. Item a Iob. 26. Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra conſurget aduerſus eum: apertum erit germen domus illius detrahetur in die furoris Dei. Hæc ibi. Vbi ad literam loquitur de peccatore in die iudicij, de quo dicit quòd cœli reuelabunt iniquitatē eius, quia ſancti cognoſcent illius iniquitates, & dicit quòd terra conſurget aduerſus eum; hoc eſt, quòd omnes tàm de cœlo quàm de terris exiſtentes per cognitionem iniquitatum eius iraſcentur contra eū quaſi ipſum cōdemnantes, laudando ſcilicet & approbando, tāquam iuſtam, ſententiam à iudice contra ipſum latam ut dicebatur in corpo. Item ab Iſaia.45. Mihi curuabitur omne genu, & iurabit omnis lingua. Hæc ibi. Vbi ſecundum aliam tranſlationem dicit, confitebitur omnis lingua. Non autem iudicia Dei tunc omnis lingua confitebitur, i. laudabit, niſi cognoſceret iudicia eius eſſe iuſta; & nō cognoſceret per experimentum (quod maximè requiritur ad conuincendum impium) niſi cognoſceret latentia in cōſcientia cuiuſque.

*Lib.2.c.4. in declaratione loci 31.

*Glo. ord. ibid.

*Li.20.ca.14 à med. tom.5.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarum pro quanto quod diximus, inſinuant, & intelligas, & teneas.

3 ¶ Tertiò vides: quomodo ex ijs uiſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

*Art præſen. ad 1.

¶ NOT. Ex ultimis verbis text. vide quàm benè dictum ſit ar. 1. not. poſt ad 1^{m}. Hinc enim patet quòd virtus diuina non alligabitur viribus intellectus creati, ita ut non poſſit, immediatè & quandoque faciat per ſeipſam tantum: ut ibi dictū eſt.

3^{m} de conſequentia. Non publicabuntur alij. ℞. ad ignominiam peccantis: non, abſolutè. §. Tunc nihil &c. Publicabuntur enim abſolutè ſanctorū peccata quandoque patrata, ſed nō ad ignominiam ipſorum: vt patet hic & corp. fin.

*Lib 2. Orthodoxæ fidei.c.15.

¶ Examen. Ly de quibus homo confeſſus eſt. Hoc dictū tex. argumenti intelligitur cum iſta limitatione, quòd in illa non recidiuauerit finaliter. Alioquin erubeſcentiam & ignominiam de illis non euaderet, ſpecialiter propter ingratitudinem, quæ aucta eſt ex hoc, quòd poſt gratiam ſuſceptam peccauit.

† Al. fortiter.

4^{m} antecedens. Solatium eſt alicui, ſi ſcit ſe habere multos ſocios in peccato, & minus verecundatur inde. ℞. ſi uerecundia reſpiciat æſtimationem hominum: non, ſi reſpiciat ęſtimationē Dei. §. Tunc nihil &c. Nam in iudicio illo reſpiciet æſtimationem Dei: & ideo ex hoc quòd peccator aliorum peccata inſpiciet, in nullo ſua &c. ut in tex.

Verecundia, vel non verecūdia, de peccato unde ueniat.

poterunt aliis oſtendi in ſuis effectibus, ut ex dictis * patet, uel etiam in ſe ipſis per diuinam virtutem, quamuis ad hoc virtus intellectus creati non ſufficiat.

Ad tertivm dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccātis eſt effectus G negligentiæ, quæ committitur in omiſſione confeſſionis, ſed quod peccata Sanctorum reuelentur, non poterit eis eſſe erubeſcentia, uel verecundia, ſicut nec Mariæ Magdalenæ eſt in confuſionem, quòd peccata ſua publice in Eccleſia recitantur, quia uerecundia eſt timor ingloriationis, ut Damaſcenus * dicit, quæ in beatis eſſe non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad H magnam gloriam propter pœnitentiam, quam fecerunt, ſicut, & confeſſor approbat eum, qui magna ſcelera † ſua cōfitetur. Dicuntur autem peccata eſſe deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

Ad qvartvm dicendum, quòd ex hoc quòd peccator aliorum peccata inſpiciet, in nullo ſua confuſio minuetur, ſed magis augebitur in alieno vituperio I ſuum vituperium magis perpēdens. Quòd enim ex tali cauſa confuſio minuatur contingit ex hoc, quòd uerecundia reſpicit æſtimationem hominum, quæ ex cōſuetudine redditur leuior: ſed tunc confuſio reſpiciet ęſtimationem Dei, quæ eſt ſecundum ueritatem de quolibet peccato, ſiue ſit unius tantum, ſiue multorum.

Articvlvs III.

Vtrum omnia merita uel demerita, propria vel aliena, uno intuitu ab aliquo uideantur.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur quòd nō omnia merita, vel demerita ꝓpria, & aliena ab aliquo uno intuitu uideantur. Ea enim, quæ ſingillatim conſiderantur [h] non uident uno intuitu: ſed damnati ſigillatim, conſiderabunt ſua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapientiæ 5. Quid nobis profuit ſuperbia? ergo non omnia uidebunt uno intuitu.

2 Præterea, Philoſoph. dicit in ſecūdo * Topic. Quòd non cōtingit [b] ſimul plura intelligere: ſed merita, & demerita propria, & aliena non uidebuntur niſi in intellectu, ergo non poterunt ſimul omnia uideri.

3 Præterea, Intellectus damnatorum non erit poſt reſurrectionem eleuatior, quàm nunc ſit beatorum, & angelorū, quantum ad cognitionem naturalē, qua cognoſcunt res per ſpecies innatas; ſed tali cognitione angeli non uident plura ſimul, ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta [h] ſimul uidere.

Sed contra, Super illud Iob. 8 inducetur confuſione, dicit Gloſſ.* Viſo iudice, mala omnia ante oculos mentis uerſabūtur: ſed iudicem ſubito uidebūt, ergo ſimiliter mala, quæ commiſerunt, & eadem ratione omnia alia.

Præterea, Auguſt. † 20. de Ciuit. Dei habet pro inconuenienti, quòd legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta ſingulorum ſunt ſcripta, eo quòd nullus ualeat æſtimare illius libri magnitudinem, uel quanto K tempore legi poſſet, ſed ſimiliter etiam non poſſet æſtimari tempus, quantum oporteret ponere ad conſiderandum omnia

APPENDIX.

Vd. p S. Eccl. &c.

Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas, reſtè inſinuatum à &c. 1. Cor. 4. quòd quilibet poterit legere omnia, quæ ſunt in conſcientia alterius: & ibi. Quoadnſque ueniat dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum: & manifeſtabit conſilia cordium. Hæc ibi. Vbi ſecundum gloſam inſinuatur, quòd geſta tam bona quam mala aperta & nota erunt omnibus. Item à Nau. 3. Reuelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam in gentibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. Hæc ibi. Vbi ſub exemplo ciuitatis Niniue monſtrat, & quidem à fortiori, quid

QVÆST. LXXXVII. ART. III.

CONCL. Omnes ſingula conſiderabunt, non tamen in inſtanti, ſed in tempora breuiſſimo, diuina uirtute ad hoc adiuuante. 375

¶ PROB. Quia hoc patet, 1. & ex Auguſtino, 2. & ex reiectione aliarum opinionum ibi, oppoſitum dicentium.

3^{m} de

1m ꝺ maiori. Non uideatur uno intuitu. ℞.i.uno instanti propriè dicto: non autem, uno &c. i. tempore breuiſſimo. §. Tũc nihil &c. ut patet ex conclu.

2m ex Philoſopho. Simul. ℞.i.in ſtanti: non autem, tẽpore breuiſſimo. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſ.

¶NOT. Quanto quis ſolertia intellectus magis uiget tanto citius & melius aliqua intelligit, licet ſint plura, ut experientia docet: quãuis nõ in inſtanti propriè dicto. Quia igitur tunc diuina uirtute intellectus cuiuſque in cognoſcendo & propria & aliena, merita uel demerita erit admodum ſolertior quàm nũc: ideo nõ mirum ꝙ plura, immò plurima cognoſcet uno eodemq; intuitu tpe breuiſſimo.

* Li.20.c. 24. à me tom.5.

3m de cõcluſione. Simul uidere. ℞.i. in inſtanti, & ꝓpria uirtute naturali tantum. §. Tunc nihil &c. Nam de uirtute naturali præciſè nõ eſt iſta quæſtio, ſed de illa, uirtute diuina adiuta.

* Lib.20. de ciuita. Dei, c.14. à med.10. 5.

4m ex gloſa. Verſabuntur. ℞. breuiſſimo tẽpore: non, in inſtanti. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nã & iudicem uidebunt ſubito. i. tempore breuiſſimo, quaſi ex improuiſo apparẽtem. q.88.ar.2. ad 5m.

5m de cõcluſione. Omnia ſimul. ℞. ut nunc ſupra. §.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl.&c.

Ex articulo habes. Primo: quo modo per rationem oſtendas mattꝯdiuinatum à Matth.24. ꝙ in breuiſſimo tempore facta aliena & propria tunc cognoſcentur: et ſic. Sicut fulgur exit ab oriente, et apparet uſq; in occidentem: ita erit aduentus filij hominis. Hæc ibi. Item à

merita, & demerita ſua, & aliena
A ab aliquo homine, ſi ſucceſſiue diuerſa uideat, ergo oportet ponere quòd omnia ₕ ſimul uideat unuſquiſque.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnia merita, & demerita ſimul aliquis uidebit ſua, & aliena in inſtanti, quod quidem de Beatis facile credi poteſt, quia omnia in uno uidebunt, & ſic
B non eſt inconueniens, quòd ſimul plura uideant. Sed de damnatis, quorum intellectus non eſt eleuatus, ut poſſint Deum uidere, & in eo omnia alia, eſt magis difficile. Et ideo alii dicunt, quòd mali ſimul omnia uidebũt in genere peccata ſua, & hoc ſufficit ad accuſationem illam, quæ debet eſſe in iudicio, uel ad abſolutionem, non autem uidebũt omnia ſimul deſcendendo ad ſin-
C gula. Sed hoc etiam non uidetur conſonum dictis Auguſt. 20.* de Ciuit. Dei, qui dicit, quòd omnia mentis intuitu enumerabũt, quod autem in genere cognoſcitur non enumeratur: unde poteſt eligi media uia, quòd m ſingula conſiderabunt, non tamen in inſtanti, ſed in tempore breuiſſimo diuina uirtute ad hoc adiuuante, ₙ & hoc eſt quod di-
D cit Auguſt.* ibidem, quòd mira celeritate enumerabuntur: nec eſt hoc impoſſibile, quia in quolibet paruo tempore ſunt infinita inſtantia in potentia. Et per hoc patet ſolutio ad utranque partem.

QVAESTIO LXXXVIII.

De iudicio generali, tempore, & loco in quo fiet, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de iudicio generali, tempore, & loco in quo fiet.

Circa quod quæruntur quatuor.

Primo, Vtrum generale iudicium ſit futurum.

Secundo, utrum quantum ad diſceptationem fiet per uocalẽ locutionem.

Tertio, Vtrum fiet tempore ignoto.

Quarto, Vtrum fiet in ualle Ioſaphat.

ARTICVLVS I.

Vtrum generale iudicium ſit futurum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd generale
B iudicium non ſit futurum. Quia ut dicitur Naum 1. Non iudicabit Deus ʰ bis in idipſum: ſed nũc Deus iudicat de ſingulis hominum operibus, cum poſt mortẽ pęnas, uel pręmia pro meritis tribuit, & dum etiam quoſdam in hac uita pro bonis uel malis operibus præmiat uel punit, ergo uidetur quòd non ſit aliud iudiciũ futurum.

2 Præterea, In nullo iudicio
C executio ſententiæ ₕ præcedit iudicium: ſed ſententia diuini iudicij quo ad homines, eſt de adeptione regni, uel excluſione à regno ut patet Matthæi 25. Ergo cum modo aliqui adipiſcantur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipſo perpetuo, uidetur quòd aliud iudicium non ſit futurum.

3 Præterea. Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci,
D quia dubium eſt, ₕ quid de eis definiendum ſit: ſed ante finem mundi determinata eſt unicuiq; ſua damnatio, & cuique Sanctorum ſua beatitudo, ergo &c.

SED CONTRA, Matth. 12. dicitur. Viri Niniuitæ reſurgent in iudicio cum generatione iſta, & condemnabũt eam, ergo poſt reſurrectionem aliquod iudicium fiet.

Præterea. Ioan. 5. dicitur. Pro-
E cedent, qui bona egerunt in reſurrectionem uitæ, qui uero mala in reſurrectionẽ iudicij, ergo uidetur ꝙ poſt reſurrectionẽ aliquod iudicium ſit futurum.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut operatio pertinet ad rerum principium, quo perducuntur in eſſe, ita iudicium pertinet ad terminum, quo res ad finem ſuum perducitur. Diſtinguitur autem duplex Dei operatio: una, qua res primitus

Luc. 17. Sicut fulgur coruſcans de ſub cęlo in ea quæ ſub cęlo ſunt, fulgebit ita erit filius hominis in die ſua. Hæc ibi. Patet autem quòd fulguris coruſcatio tempore breuiſſimo fit: unde per antedicta uidetur euangeliſtæ deſignaſſe quòd præſentia iudicis paruo tempore durabit. Et cum durante iudicio, ſingulis appareant ſingulorum acta: per illa eadem uidentur denotare, quòd iſta eorum cognitio erit intuitu breuiſſimo, et conſequenter breuiſſimo tempora completa. His tanto plus aſſentiendum uidetur: quanto magis etiam ab Auguſtino 20. de Ciuit. Dei, et à gloſa ſuper Iob & fulcimentum habent: ut patet conſideranti argumentum primum et ſecundum ly ſed contra. Item à q.88.ar.2. hic idem ſenſus uidetur approbari.

Tho. 4.d. 47.q.1.ar. 1.q.1. & ſeq.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs neceſſiſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & cõſolidetur.

QVÆ. LXXXVIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Duplex eſt Dei iudiciũ de homine.

¶PROB. Quia duplex eſt operatio Dei circa hominem ut in tex.

¶NOT. De omnibus donis à Deo datis homini rõnem redditurus eſt homo Deo: ut ex multis locis ſcripturarũ habetur. Vnde meritò textus duplex iudicium de homine poſuit ex duplici operatione Dei circa hoĩem. In prima ſiquidem donauit eſſe homini, & 2a. cõtulit gubernationem. Vnde nulla eius operatio, cum per utranque beneficium et ſane magnũ conferatur homini,

376

debet eſſe ſine iudicio de homine. Nam & unuſquiſque prudẽs in humanis quærit rationem à ſeruo ſuo de illis rebus, quæ ipſi credidit diſpenſandas. Et per utranque prædictarum operationum beneficia homini collata uoluit Deus diſpenſari ab homine, tanquam ab eo qui liberi arbitrij eſt.

F alicuius huiuſmodi patiuntur maximè poſt mortem, ut exercitato lectori in hiſtorijs faciliter de talibus occurret. Ex ijs autẽ nihil uel audiuis multas utilitates prouenire uiuẽtibus nõ dubiũ eſt. Vnde patet, q̃ hæc omnia gubernationi diuinæ atteſtantur.

¶CONCL. 3ª. Neceſſe eſt, ut ſit aliud iudicium uniuerſale correſpondens ex aduerſo primæ rerũ productionem in eſſe.

¶CONCL. 2ª. Per iudicium correſpondens gubernationi unuſquiſque ſingulariter pro ſuis operib. iudicatur, non ſolũ ſecundum q̃ ſibi cõpetit, ſed ſecundum q̃ competit gubernationi uniuerſi.

¶Examen ly iudicium correſpõdens gubernationi. Id eſt iudicium factum de unoquoque in morte ſua. Et hoc dicitur iudicium ſpeciale.

concl. m

**Al. operi.*

•Ly ſecundum q̃ competit gubernationi. Scilicet à Deo factæ: non per illum iudicandum hominem exercitæ. Nam de gubernatione, q̃ iſte homo exercuit circa res creatas intelligit iudicari qñ iudicatur de operibus ſecũdum quòd ſibi competit.

concl. p

¶PROB. 2. Quia præſupponitur citata. Quia (ly ſed ſecundum &c.) differtur unius præmiatio pro utilitate aliorũ, & pœnæ unius ad profectũ alterius cedũt.

concl. ſ

¶NOT. Ex eo q̃ nondũ completa eſt diuina gubernatio huius uniuerſi quãdo iſte moritur: ideo diſponẽdum reſtat quidnã de hoc morientis exiſtẽt gubernationi mundi poſſit proficere, uel nõ. Nã iſte moriens erat pars uniuerſi & ar. Et hoc eſt, q̃ probatio textualis inferre uult. Quando. n. dicit, q̃ præmiatio unius differtur p̃ utilitate aliorũ &c. clarè ſonat hoc.

concl. n

¶Examen. Ly differtur pro &c. Hoc non dicitur de præmiatione animarũ ſed corporum. Animæ namque mox in cœlũ recipiuntur ſi purgatæ fuerint, ſed corpora hic relinquuntur. Ideo aũt relinquuntur, ut uiuentes ex ijs uiſis proficiant, uel uiſitando illa, uel ad tactũ illorũ ſanitates miraculoſè accipiendo, uel ex hoc fidem de illorum præmio concipiendo, uel ex hoc infideles de ſuis malis conuincendo, uel de huiuſmodi; ſicut quotidie uidemus circa corpora ſanctorũ in mundo relicta.

in eſſe perduxit, inſtituens naturam, & diſtinguẽs ea, quæ ad cõpletionem pertinẽt, à quo quidem opere Deus dicitur quieuiſſe Geneſ. 2. Alia eius operatio eſt, qua operatur in gubernatione creaturarum, de qua Ioan. 5. Pater meus uſque modo operatur, & ego operor: ita etiam* du- G plex eius iudiciũ diſtinguitur, * ordine tamen conuerſo. Vnum, quod reſpondet* operationi gubernationis, quæ ſine iudicio eſſe non poteſt, * per quod quidem iudicium unuſquiſque ſingulariter pro ſuis operibus iudicatur, non ſolum ſecundum quòd ſibi competit: ſed ſecundum quòd competit gubernationi uniuerſi. unde differtur unius præmiatio pro utilitate aliorum, ut pa- H tet Hebræ. 11. & pœnæ unius ad profectum alterius cedunt: unde,* neceſſe eſt ut ſit aliud iudicium uniuerſale; correſpõdens ex aduerſo primæ rerum productioni, in eſſe, * ut uidelicet ſicut tunc omnia proceſſerunt immediatè à Deo, ita tunc ultima completio mundo detur, unoquoque accipiente finaliter, quod ei debetur ſecundum ſeipſum: unde in illo iudicio apparebit manifeſtè diuina iuſtitia quantum ad omnia: quæ nũc ex hoc occultatur, quòd interdum de uno diſponitur ad utilitatem aliorum aliter quàm manifeſte opera exigere uideantur. Vnde etiam† & * tũc erit uniuerſalis ſeparatio bonorum a malis, * quia ulterius non erit locus, ut mali per bonos, uel boni per malos proficiant: propter quem profectum interim commixti inueniuntur boni ma- K lis quo ad uſque ſtatus huius uitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

A D P R I M V M ergo dicendum, quòd quilibet homo, & eſt ſingularis quædam perſona, & eſt pars totius generis humanis: unde & duplex ei iudicium debetur. Vnum ſingulare, quod de eo fiet poſt mortem quando recipiet iuxta ea, quæ in corpore geſſit, quamuis non totaliter, quia non quo ad corpus: ſed quo ad animam tantũ. Aliud iudicium debet eſſe de eo, ſecundum quòd eſt pars totius humani generis, (ſicut aliquis iudicari dicitur ſecundum humanam iuſtitiam, quando etiam iudicium datur de communitate, cuius ipſe eſt pars) unde, & tũc quando fiet iudicium totius humani generis per uniuerſalem ſeparationem bonorum à malis, etiam quilibet per conſequens iudicabitur: nec tamen Deus iudicabit bis in idipſum, quia non duas pœnas pro uno peccato inferet: ſed pœna, quæ ante iudicium complete inflicta non fuerat in ultimo iudicio cõplebitur, poſtquam impij crucia- I buntur quo ad corpus, & ad animam ſimul.

A D S E C V N D V M Dicendum, q̃ propria ſententia illius generalis iudicij eſt uniuerſalis ſeparatio bonorum à malis, quę illud iudicium non præcedet: ſed etiam nunc quo ad particularem ſententiam uniuſcuiuſque non plene præceſſit iudicij effectus, quia etiam boni amplius poſt iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiuncta, tũ ex numero ſanctorum completo; & mali etiam plus torquebũtur ex

•PROB. Quia neceſſe eſt, q̃ unuſquiſque recipiat finaliter illud quod ei debet ſecundum ſeipſum.

¶Examen. Ly ſecundum ſeipſum. Scilicet totũ: hoc ſecũdũ animã & corpus.

¶Ly quod ei debet. Scilicet ſecundũ omnes conſiderationes. Puta ſecũdũ q̃ uixit in filijs & in memorijs hominũ, in quibus quandoque contra ueritatẽ habitus eſt bonus uel malus: ſicut eſt de bono patre habente malos filios, uel de malo habẽte bonos; & de bono uiro adhuc in memorijs hominũ habito pro malo, uel de malo habito pro bono. Item ſecundũ q̃ opera eius habuerũt effectum bonum uel malum in parua uel in magna quãtitate: ſicut eſt de hæreſiarchis, quorũ hæreſes multos poſt mortem & hæreſiarchatũ ad infidelitatem traxerunt; & de bonis patriarchis puta beato Dominico ordinis prædicatorũ fundatore, ex cuius ſaluberrimis doctrinis & exemplis, & poſt eius mortem multi uitã religioſã adepti ſunt. Item de alijs huiuſmodi puta S. Thoma doctore Angelico, cuius doctrina ſana, adeò mirabiliter profecit, quot die proficit, & proficiet, ſacroſancta Rom. Eccleſia. Pro dictis hic, & alijs de iudicijs, uide 3. par. q. 59. ar. 5.

Ly in illo iudicio apparebit manifeſtè &c. ut patet ex q. 87. ar. 1. & 2.

¶CONCL. 4ª. in iudicio uniuerſali erit ſeparatio bonorum à malis.

¶PROB. Quia non erit locus amplius, ut mali per bonos uel boni per malos proficiant.

¶Ly & pœnæ unius &c. Sicuti legitur de quibuſdam animabus ſuũ purgatoriũ ſortitis in hoc uel in illo loco uiuentiũ ubi peccauerunt; & hoc ut uiuentes ipſi ex iuſtitia Dei uiſa in animabus illis corrigantur. Intelligitur & text. de corporibus impiorum: puta q̃ à demonio uiſibiliter poſt mortẽ per ſacra portãt, uel in morte ipſa cruciantur, uel aliquid inſolitum ſupplicij, ſiue fœtoris, ſiue

1m ex Naum. Non iudicabit Deus bis in idipſum. ℞. inferendo duas pœnas completas pro uno peccato. non aliter. Ŝ. Tunc nihil contra. Nam in iudicio particulari & uniuerſali diuerſa conſiderantur, ut ex dictis patet: & pœnæ uel præmio quæ completa non fuerant ad complementum ſuum adducuntur.

2m maior. In nullo iudicio executio ſententiæ iudicium præcedit ℞. ſecundum quòd executio fienda eſt in tali iudicio. non aliter. Ŝ. Tunc nihil &c. Nam

illa

illa ſententiæ præceſſio, de qua in maiori argumentum loquitur, non eſt illa, quæ executio, quæ fiet in iudicio uniuerſali. Propter hoc aliqua in iudicium oportet adduci, quia dubium eſt, quid de eis definiendum uel quibuslibet definiendum &c. uel quia omnibus notificandum eſt, quid da

A finem perſeuerantiâ donat, in ſuo aduentu reſuſcitet, & glorificet; & ſecundum promiſſionem ſuam æquales ſanctis Angelis faciat; & ad eum ſtatum perducat in quo ab ipſa perfectione deinceps mutari non poſſint. Vbi diuerſa erit ſanctorum gloria, ſed una erit omnium uita æterna. Diabolum uerò, & angelos eius in ignê æternum à Christo eſſe mittendos, ubi nunquam carebunt pœna, quam eis præparauit diuina iuſtitia.

3m maior. ... Tunc nihil &c. Quamuis n. cuilibet homini ante iudicium uniuerſale ſit certa &c. ut in tex.

adiuncta pęna corpori, & in cõpleto in pęnis numero damnatorum, quia quanto cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

Ad tertium dicendum, quòd uniuerſale iudicium magis directe reſpicit uniuerſalitatem hominum, quàm ſingulos iudicandorum; quamuis ergo cuilibet homini ante iudicium ſit certa notitia de ſua damnatione, uel præmio, non tamen omnibus damnatio, uel præmium innoteſcet: unde iudicium neceſſarium erit.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudicium fiet per locutionem uocalem.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod iudiciũ illud quantum ad diſceptationẽ, & ſententiam &c. fiet per locutionem uocalem. Quia, ut Aug.[a] dicit 20. de Ciui. Dei. Per quot dies futurum hoc iudicium tendatur, hoc incertum eſt, ſed non eſſet incertum, ſi illa[h] quæ in iudicio dicuntur futura, tantum mentaliter complerentur, ergo D iudicium illud uocaliter fiet, & non ſolum mentaliter.

2 Præterea, Greg.[a] dicit, & habetur in litera. Illi ſaltem[h] uerba iudicis audiẽt, qui eius fidem uerbo tenuerunt, hoc autem nõ poteſt intelligi de uerbo interiori, quia ſic omnes uerba iudicis audient, quia omnibus bonis, & malis nota erunt omnia aliorũ, ergo uidetur, ꝙ iudicium illud uocaliter peragetur.

3 Præterea, Chriſtus ſecundum formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus poſsit uideri,[h] ergo eadẽ ratione uidetur quòd corporali uoce loquatur, ut ab omnibus audiatur.

SED CONTRA. Aug. 20.[a] de Ciuit. Dei, quòd liber uitæ de quo Apocal. 20. Vis quædam intelligenda eſt diuina, qua fiet, ut cuique opera ſua bona, uel mala ad memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, ut accuſet, uel excuſet conſcientia, atque ſimul, & omnes homines, & angeli iudicentur: ſed ſi uocaliter diſcuterentur merita ſingulorum nõ poſB ſent omnes, & ſinguli iudicari, ergo uidetur, quòd diſcuſſio non erit uocalis.

4 Præterea. Sententia proportionaliter debet teſtimonio reſpondere: ſed teſtimonium, & accuſatio, & excuſatio erit mentalis, vnde Roman. 2. Teſtimonium illis reddente conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut ẽt defendentium in die, cum iudiC cabit Deus occulta hominum, ergo uidetur quòd illa ſententia, & totum iudicium mentaliter compleatur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd[m] quid circa hanc quæſtionem ſit uerum, pro certo definiri non poteſt, tamẽ probabilius æſtimatur quòd totum illud iudicium, & quo ad diſcuſſionem, & accuſationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad ſententiam de utriſque mentaliter perficietur.[n] Si enim uocaliter ſingulorum facta narrarentur, inæſtimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur; ſicut etiam Auguſtin.[a] dicit uigeſimo de Ciuitate Dei, quòd ſi liber, ex cuius ſcriptura omnes iudicabuntur, ut dicitur Apocalyp. uigeſimo carnaliter cogitetur, quis eius magnitudinem, aut longitudinem ualeat æſtimare? aut quanto temE pore legi poterit liber, in quo ſcriptæ ſunt uniuerſæ uitæ uniuerſorum? Non autem minus tempus requiritur ad narrandum ore tenus ſingulorum facta, quàm ad legendum ſi eſſent in libro materiali ſcripta. Vnde probabile eſt: quòd illa, quæ dicuntur Matthæi 25. non uocaliter: ſed mentaliter intelligenda ſunt eſſe perficienda.

APPENDIX.

Vtil. pro S. Eccleſ. &c. 1 EX articulo habes. Primo, quo modo per rationem interimas hæreſim Dauidicorum, Flagellantium, Samaritanorum, Saduceorũ, Barbarianorũ, Gnoſticorum, Albanenſium (Prat. eorum titu.) dicentium: iudicium uniuerſale extremum non eſſe futurum.

Secundò habes quomodo per rationem oſtendas meritorum damnari à Ioan. 5. Qui in monumentis ſunt procedent, qui bona fecerunt in reſurrectionem uitæ, qui uerò mala in reſurrectionem iudicij. Hæc ibi. Vide quod poſt reſurrectionem in monumenta teſtat iudicium quo aliqui ad uitam æternam, alij ad iudicium, supplicium æternũ addicuntur. Item à Matth. 25. Cũ uenerit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ &c. tunc congregabuntur ante eum omnes gentes &c. Tunc dicet Rex, eis qui à dextris &c. & de illis, uel non de illis, &c. Venite benedicti patris mei, Ite maledicti in ignem æternũ. Hæc ibi. Ecce iudiciũ uniuerſale manifeſtiſsimè per omnia ibi declaratum, Itẽ à regul. catholicæ fidei, quæ ponitur in lib. B. Auguſtini de fid. ad Petr. cap. 38. firmiſsimè tene, & nullatenus dubites Chriſtum filium Dei ad iudicandos uiuos & mortuos uenturũ, ut homines quos ſuæ gratiæ dono hic gratis per fidem iuſtificat, & eidemque uſt ficatis in fide & charitate ſanctæ matris eccleſiæ uſque in

loſ eius in ignẽ æternum à Chriſto eſſe mittendos, ubi nunquam carebunt pœna, quam eis præparauit diuina iuſtitia. Cum ipſo etiam diabolo impios homines proco, quia cum in malis operibus, tenitati ſunt, & ante finem præſentis uitæ congruam pęnitentiam non egerũt reſumptis corporibus ſupplicio æterno cõbuſtionis aſſutos. Hæc ibi. Vbi multa etiam aduertes prudens lector, quæ ad ſupradicta ualebũt. Item à Symbolo fidei Apoſtolorũ. Inde uenturus eſt iudicare uiuos & mortuos. Hæc ibi. Quibus ſubſcribit Athanaſius in ſuo ſymbolo. Quicunque uult ſaluus eſſe &c. quod eſt cõpendioſa regula fidei, teſte concil. Florent. in decret. Eugenij 4. Armen. dato.

3 Tertiò habes quo modo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum, probanıo iudicium generale futurum eſſe intelligas, & probes, & defendas.

4 Quartò uides: quo ex ijs noſtra Angelica doctrina hæc et declaretur, & conſolidetur.

QVÆS. LXXXVIII.

ART. II.

CONCL. Quid circa hãc quæſtionem ſit uerum, pro certo diffiniri non poteſt: tamen probabilius æſtimatur, quòd totum illud iudicium, & quò ad diſcuſſionem, & accuſationem malorum, & commendationem bonorum, & quò ad ſententiam de utriſque, perficie tur mentaliter. 178

Examen. Ly diſcuſſionem &c. Hæc habẽtur expreſſe in ſenſu Matth. 25.

PROB. Quia ſi uocaliter omnia hęc contingerent inæſtimabilis ma-

*Lib. 10. c. 4. ante me. 10. 5.

* lib. 26. Mor. ca. 20. parũ ante me. uel ſecundũ quoſdam 24.

*lib. 4. ſẽ. d. 47. S. C ante me.

*Lib. 20. c. 14. poſt me. 10. 5.

Concl. m

*Lib 20. cap. 14 à me. 10. 5.

mabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur (ut ex Auguſtino patet.)

*Loco notato in argum. 1.

¶ *Corollarium*. Ex his ergo melius intellige prædicta q. 87 articulis ſuis. Et nota: quòd ex probatione habetur; φ concluſio intelligit omnia illa quatuor ſimul adeo φ aliqđ illorum, puta ſententiam ad bonos, Venite benedicti &c. & ad malos, Ite in &c. *fiendum eſſe uocaliter, teneri poteſt abſque aliqua concluſionis offenſa. Propterea etiam concluſio ad ſimile quid ſignificandum notanter appoſuit ly totū, ad ly illud iudiciū.

*Al. tamē

1m minor.

Non eſſe incertum: ſi illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantum mentaliter complerentur R. & ſ. iretur pro certo talia mentaliter tantū eſſe complenda. S. Tunc nihil &c. ut pa t. r.

2m ex Gregorio.

Verba iudicis. R. ex uerbis legis iudicantis, ut in text declaratur. Tunc nihil &c. Tranſitur n. in argumento à uerbis legis per quæ iudex iudicat fideles ad uerba aliter us cōſiderationis: puta ad notitiam conſcientiarum habitam ex uirtute iudicis, quæ uirtus hēt uim uerborum.

3m cōſequētia.

Ergo &c. R. negatur cōſequētia. S. Non enim eſt eadem ratio, quo ad longitudinem tēporis occupandam, de Chriſti apparitione corporali, & uoce.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quo modo per rationem oſtendas mentiō infirmatum à &c. ut q 87 ar. 3. appen. Hoc tamen obſeruato, φ ſicut ibi dicta applicantur ad notitiam tantum conſcientiarum: ita hic debent

t Vtil. p S. Eccl. &c.

Ad primum ergo dicendum, quòd pro tanto dicit Auguſt.* φ incertum eſt per quot dies iudicium tendatur: quia nō eſt determinatum utrum mentaliter, uel uocaliter perficiatur. Si enim uocaliter perficeretur prolixum tempus ad hoc exigeretur; ſi autem mentaliter, in momento fieri poterit.

Ad secundum dicendū, quòd etiam ſi iudicium fiat mentaliter *tantum uerbum Greg. ſaluari poterit: quia etſi omnibus innoteſcent ſua, & aliorum facta diuina uirtute hoc faciente, quæ in euangelio locutio dicitur, tamen illi, qui fidem habuerunt, quàm ex uerbis Dei conceperunt, ex uerbis iudicabuntur: quia dicitur Rom. 2. Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam ſpeciali modo dicetur aliqđ his, qui fuerunt fideles, quod non dicetur infidelibus.

Ad tertium dicendum, quod Chriſtus corporaliter apparebit ut ab omnibus corporaliter iudex cognoſcatur, quod quidem ſubito fieri poterit: ſed locutio quæ tempore menſuratur, requireret immenſam temporis longitudinē, ſi uocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS III.

Vtrum tempus futuri iudicij ſit ignotum.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur, quòd tempus futuri iudicij non ſit ignotū. Sicut enim Sancti patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus ſecundum: ſed Sancti Patres ſciuerunt tempus primi aduentus, ſicut patet per numerum hebdomadarum, qui deſcribitur Dan. 9. unde & reprehēduntur Iudæi, quòd tempus aduentus Chriſti nō cognouerint, ut patet Luc. 12. hypocritæ faciem cęli, & terræ noſtis probare, hoc autem tempus quomodo nō probaſtis? h ergo uidetur nobis eſſe determinatum tempus ſecundi aduentus, quo Deus ad iudicium uenier.

2 Præterea, Per ſigna h deue- F nimus † in cognitione ſignatorum, ſed de futuro iudicio multa ſigna nobis proponūtur in Scriptura, ut patet Matth. 24. & Luc. 21. & Marc. 13: ergo in cognitionem illius temporis poſſumus peruenire.

3 Præterea, Dicit Apoſt. 1. Corin. 10 Nos ſumus in quos G fines ſęculorum deuenerunt, & 1. Ioan. 3. Filioli, nouiſſima hora eſt, &c. cum ergo iam longum tēpus tranſierit ex quo dicta hæc ſunt, uidetur φ ſaltem nunc ſcire poſſumus, φ ultimum iudiciū ſit propinquum.

4 Præterea. Tempus iudicij non oportet eſſe occultum, niſi propter hoc, φ quilibet ſolicitius ſe ad iudicium præparet, dū determinate tempus ignorat: ſed eadem h ſolicitudo remaneret ēt ſi certum eſſet; quia cuique incertum eſt tempus ſuæ mortis in H quo (ſicut dicit Auguſt.* in epiſt. ad Eſitium) quemcunque inuenerit ſuus nouiſſimus dies, in hoc eum comprehendet mundi nouiſſimus dies; ergo non eſt neceſſarium tempus iudicij eſſe occultum.

Sed contra eſt quod dicitur Matth. 24. De die illa, uel I hora nemo, nec angeli in cęlo, nec Filius ſcit, niſi Pater, dicitur autem filius neſcire, inquantum nos ſcire non facit.

Præterea, 1. Theſſa. 5. Dies domini ſicut fur in nocte, ita ueniet, ergo uidetur cum aduentus furis in nocte ſit omnino incertus, quòd dies ultimi indicij ſit omnino incertus.

Respondeo, Dicēdum, K quòd Deus per ſcientiam ſuam eſt cauſa rerum, m utrumque autem creaturis communicat n dū, & rebus tribuit uirtutem agendi alias res, quarum ſunt cauſæ, & qnibuſdam etiam cognitionem rerum præbet: m ſed in utroque aliquid ſibi reſeruat. n Operatur enim quædam in quibus nulla creatura ei cooperatur, & ſimiliter cognoſcit quædam, quæ à nulla pura creatura cognoſcuntur. Hæc autem nulla alia magis eſſe debent, quàm illa, quę ſo li diuinæ ſubiacent poteſtati, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & huiuſmodi eſt finis mū

applicari & ad illū, & ad diſcuſſionē ſeu examen, meritorū, & ad accuſationem malorum, & commēdationem bonorum & ſententiā ſimul. a

¶ Secundò habes: quō per rationē prædicta ſcripturarum, pro quanto locutionem uocalem quo ad illa non fore ſed mentalem, inſinuāt, & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides, quo modo ex 77 uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 3

QVÆ. LXXXVIII.

ART. III.

CONCL. 1a. Deus cōmunicat creaturis, & operari, & cognoſcere: ſed in utroque aliquid ſibi reſeruat. 378

¶ PROB. 1. Quia Deus tribuit uirtutē rebus agendi alias res, & quibuſdam cognoſcendi etiam. 2. Quia ly ſed in &c.) Deus operatur quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur & cognoſcat quædam, quæ a nulla pura creatura cognoſcuntur.

*Eſt epi. 80. non multū remote à prin. to. 2

¶ NOT. Ex uario modo loquendi in probatione hac oſtē, dit D. Thomas, quòd omnibus rebus, uel ſaltem pluribus datur uirtus cauſandi alias res, paucioribus autem uirtus cognoſcendi. Nam de prima communicatione loquens dicit, ly rebus tribuit uirtutem agendi; & de ſecunda loquens loquit, ly quibuſdam etiam cognitionem. Et hoc uerum eſt. Nam animata ſolū & ſupra, ut puta ſpiritus, cognoſcunt ultra φ operantur: inanimata uerò etiam minima operantur. Rurſus. Dixit ly creatura pura, ut per hoc denotet, φ Chriſtus homo, qui non eſt pura creatura, etiam quò ad humanitatem, cognoſcit diem iudicij.

concl. a

concl. pars

¶ CONCL. 2a. Decenter cognitio finis mundi ſoli Deo reſeruatur.

¶ PROB.

di, in quo erit dies iudicij. Non A enim per aliquam cauſam creatam mundus finietur, ſicut etiã mundus eſſe incępit niſi immediatè à Deo. Vnde decenter, cognitio finis mundi ſoli Deo reſeruatur, & hanc rõnẽ uidetur ipſe Dñs aſſignare Actu.1. Non eſt inquit ueſtrũ noſſe tempora, uel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate: quaſi diceret, quæ ſoli poteſtati eius reſeruata ſunt.

B Ad primvm ergo dicendum, ꝙ in primo aduentu Chriſtus uenit occultus, ſecũdũ illud Iſa.45. Vere tu es Deus abſcõditus, ſanctus Iſrael ſaluator, & ideo ut à fidelibus cognoſci poſſit, oportuit determinate tempus determinare: ſed in ſecundo aduentu ueniet manifeſte, ut dicitur in Pſal.49. Deus manifeſte ueniet, &c. & ideo circa cognitionẽ aduentus ipſius error eſſe non poterit, & ꝓpter hoc nõ eſt ſimile.

C Ad secvndvm dicendũ, ꝙ ſicut dicit Auguſt.* in epiſtola de die iudicij ad Eſitium: Signa quæ in Euangelijs ponuntur, nõ omnia pertinent ad ſecundũ aduentum, qui erit in fine: ſed quędam eorum pertinent ad tẽpus Hieruſalẽ deſtructionis, quæ iã præterijt, quædam uero, & plura pertinent ad aduentum, quo quotidie uenit in Eccleſiam eam uiſitans ſpiritualiter, prout nos inhabitat per fidem, & amorem. Nec illa, quæ in Euangelijs, uel Epiſtolis ponuntur ad ultimum aduentum ſpectantia ad hoc poſſunt ualere, ut determinate tempus iudicij poſſit agnoſci, quia illa pericula, quæ *pronuntiãtur, nuntiantia uicinum Chriſti aduentum, etiam a tempore primitiuæ Eccleſiæ fuerunt, quãdoq; intenſius, quãdoq; remiſſius: unde & ipſi dies Apoſtolorum dicti ſunt nouiſſimi dies, ut patet Actu.2. ubi Petrus exponit illud Ioel 2. Erit in nouiſſimis diebus, &c. pro tempore illo: & tamen ex illo iam tempore tempus plurimum tranſiuit, & quandoque plures, & quandoque pauciores tribulationes in Eccleſia fuerunt. Vnde non poteſt determinari, quantum tempus ſit futurum, nec de menſe, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, ut Auguſt.* in eodem libro dicit. Et ſi credatur etiam in fine huiuſmodi pericula magis abundare, non poteſt tamen determinari: quæ ſit illa quantitas periculorum, quæ immediate diem iudicij præcedet, uel Antichriſti aduentum: cum etiam circa tempora primitiuæ Eccleſiæ fuerint perſecutiones aliquæ adeo graues, & corruptiones errorũ adeo abundarent, quòd ab aliquibus tunc uicinus expectaretur, uel imminens Antichriſti aduentus, ſicut dicitur in eccleſiaſtica hiſtoria, & Hieron.* in libro de Viris illuſtribus.

Ad 3m dicendum, quòd ex hoc, quod dicitur nouiſſima, uel ex ſimilibus locutionibus: quæ in ſcriptura leguntur, nõ poteſt aliqua determinata quantitas tẽporis ſciri. Non enim eſt dictum ad ſignificãdum aliquam breuẽ horam temporis: ſed ad ſignificandum nouiſſimum ſtatum mũdi, qui eſt quaſi nouiſſima ætas, quæ quanto temporis ſpatio duret, non eſt definitum; cum etiam nec ſenio, quod eſt ultima ætas hominis, ſit aliquis certus terminus definitus, cum quandoq; inueniatur durare quantum omnes præcedẽtes ætates, uel plus, ut dicit Auguſt.* in lib.83. Quæſtionum. Vnde etiam Apoſtolus ſecundæ ad Theſſalonicenſes ſecundo, excludit falſum intellectum, quem quidam ex ſuis uerbis conceperant, ut crederẽt diẽ Domini iam inſtare.

E Ad 4m dicendum, quòd etiã ſuppoſita mortis incertitudine, dupliciter ad uigilantiam ualet incertitudo iudicij. Primo quãtũ ad hoc, quòd ignoratur utrũ etiã tantum differatur, quantum eſt hominis uita, ut ſic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiam faciat. Secundo, quantum ad hoc, quòd homo non gerit ſolum ſolicitudinem de perſona ſua, ſed de familia, uel ciuitate, uel regno, aut tota Eccleſia, cui non determinatur tempus durationis ſecundũ hominis uitam; & tamen oportet unumquemque horum hoc modo diſponi, ut dies Domini non inueniat imparatos.

¶PROB.1. Quia ſi aliqua Dei ſolius cognitioni reſeruantur (ut ſ. cõcluſione prima) magis debẽt eidẽ reſeruari illa in quibus nulla creatura ei cooperatur: et huiuſmodi eſt finis mundi (ut in tex.) 2. Quia patet Actu.1.

1m illatio cõcluſionis. Ergo etc.

℞. negatur illat. o. ſ. Non. n. eſt ſimile de utroq; aduẽtu. Quoniam in primo Chriſtus uenit occultus, ſecundum illud etc. ut in tex.

¶NOT. Cum hoc ꝙ tempus primi aduentus Chriſti determinate certò cognouerunt hoies, ſtat, ꝙ non eadem facultate perſonam Chriſti cognouerint certò & determinatè. Licet. n. ipſius perſonã poſtmodũ cognouerint certò: tamen multi miraculis Chriſt & Ioannis Baptiſtæ indicijs opus fuit.

2m ꝯ maiori.

*Epiſt. 80. nõ multũ remote ante me et deinceps, to. 2.

Deuen*mus. ℞. aliqualiter nõ ſemper, determinate & certo ſ. Maximè qñ ſigna ad hanc determinationem ſignãdã nõ dantur. Tunc nihil &c. Nã ſigna illa, quę adducit minor, etiã pro quanto ad indicandum iudicij tempus faciunt, non dãtur à dño ad hoc, ut determinatè illud tẽpus annunciẽt.

3m ex Apoſtolo, & Ioã.

*Al. prænuntiantur.

Fines ſeculorum: nouiſſima hora. ℞. ut dicit nouiſſimũ ſtatũ mundi non aũt, determinatam quantitatẽ tẽporis iudicij. ſ. Tũc nihil &c. Licet enim ex hoc quòd à tempore illo in quo dicta ſunt pmiſſa multum tempus tranſierit; tamen ſcire non poſſumus, quòd iudicium ſit propinquum (ut intendit arguens)

¶Examen. Ex propinquum. Scilicet determinatè. Intentum enim contextus eſt determinatè propinquitatem ſtatuere nõ autẽ quomodocunque ſu...

ma* ter. [illegible] ... d ... cũ ... ... hæc prop... tẽ poſſumus determinate, quanta uide licet ſit, nec de menſe, nec de anno, nec de centum, nec de mille annis, ut in ad ſecundum.

4m minor.

Eadem ſolicitudo tamaneret, etiã ſi certum eſſet. ℞. negatur illa. ſ. Ratio eſt, quia etiam ſuppoſita mortis incertitudine, dupliciter adhuc ualet ad uigilantiam incertitudo generalis iudicij. Primò & c. ut in tex.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo: quo modo per rationem excludas errorem temeratium quorundam (ut ponit Alfonſus Caſtrus de iuſt. hær. punition. lib.1. cap. 3.) dicentium quòd iudicij dies erit infra annũ. Item errorem &c ut q.73. art.1. appen. & q.77. ar.2. appen. † Vtil. p ſ. Eccl. &c.

¶ Secundo habes quomodo per rationẽ oſtendas errores prædictos meritò dãnari, à 1. Theſſ. 5. Dies Domini ſicut fur in nocte ita ueniet. Hæc ibi. Item à Matth.24. De die illo, uel hora, nemo ſcit, neq; Angeli cœlorũ niſi pater ſolus. Hæc ibi. Itẽ à q.73. ar.1. appen. & q.77. ar.2. appen. Vbi & uidebis expoſitionẽ rectam dicti præcedẽtis Matth. ne qñ cadas in errorẽ ignorãtiæ (Prat ignoitæ.) dicentium filiũ Dei ignorare diem ultimũ. Item à Luc.17. Sicut factũ eſt in diebus Noe, ita erit & in diebus filij hominis. Edebant, & bibebãt, & uxores ducebant et dabantur ad nuptias uſq; in diẽ qua intrauit Noe in Arcã, et uenit diluuiũ, et perdidit omnes. Similiter ſicut factum eſt in diebus [illegible] *In li.83. q. 58. à med. to. 4.

ſatisfecit eſt de uirtute naturali huiuſmodi tum ſecundo modo alligatæ Rurſus. De miſericordia iudicantis, quæ dicitur in tex fin. intellige, quod erit non tantum reſpectu bonorũ: ſed etiam malorum, in hos ſaltẽ quod malos puniet citra condignam. Vide q. 86. ar. 1. not. poſt prob. concl. 1ª. & q. 94 ar. 3. ad 2ᵐ.

APPENDIX.

Vid. pro 3. Eccleſ. &c. EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas mer. to inſinuatum à Ioel 3. & Act. 1. quod iudiciũ fiet in ualle Ioſaphat: & ſic. Congregabo omnes gentes &c. Item. Quemadmodũ uidiſtis eum aſcendentem &c. ut in arg. ſed contrà. ubi circa authoritatem Ioelis, nota quòd congregatio omnium gentium non fiet ex præciſa Angelorum colligentium pulueres, nec ſed concurrente principaliter ſpeciali Dei uirtute. Sic enim intelligitur ly congregabo, uidelicet principaliter ego ſalis congregationis ero author. Circa authoritatem uerò Actuum nota quòd ſecundũ D. Thomam ly ita ueniet ſignificat etiã locum, quò uenturus eſt. Colligendo igitur plures eius expoſitiones dicemus: quòd ly ita ueniet, ſignificat Chriſtum eſſe uenturum & in forma humanitatis, & in ea glorioſa, & concomitantibus Angelis atque animabus (ſic enim aſcendit, ex pſal. 46. aſcendit Deus &c. & 67. Aſcendiſti in altum &c.) & circa locum uallis Ioſaphat. (Tho. 4. d. 47. q. 1. ar. 2. q. 1. & ſeq.)

¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtendas prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant & intelligas, & teneas.

¶ Tertiò uides: quomodo ex iis uiciſſim Angelis a doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVAESTIO LXXXIX.

De iudicantibus, & iudicatis in iudicio generali, in octo articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de iudicantibus, & iudicatis in iudicio generali.

Circa quod quæruntur octo.

Primo, Vtrum aliqui homines iudicaturi ſint cum Chriſto.

Secundo, Vtrum uoluntariæ paupertati correſpondeat iudiciaria poteſtas.

Tertio, Vtrum angeli ſint etiã iudicaturi.

Quarto, Vtrũ dæmones exequentur ſententiam iudicis.

Quinto, Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

Sexto, Vtrum aliqui boni iudicandi ſint.

Septimo, Vtrum aliqui mali.

Octauo, Vtrum etiam angeli ſint iudicandi.

ARTICVLVS I.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Chriſto.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Chriſto, Ioan. 5. Pater omne[h] iudicium dedit Filio, ut omnes homines, &c. ſed honorificentia talis non debetur alicui, niſi Chriſto, ergo &c.

2 Præterea. Quicunque iudicat, habet auctoritatem ſuper illud, quod iudicat: ſed ea, de quibus debet eſſe futurum iudicium ſicut merita, & præmia humana, ſoli diuinæ auctoritati ſubſunt, ergo nulli competit de his h iudicare.

3 Præterea. Iudicium illud nõ exercebitur uocaliter: ſed mentaliter, ut probabilius æſtimatur: ſed hoc, quod cordibus hominum omnium h notificentur merita, & demerita, quod eſt quaſi accuſatio, uel commendatio, uel retributio pœnæ, & præmij, quod eſt quaſi ſententiæ prolatio, ſola diuina uirtute fiet, ergo nulli alij iudicabunt niſi Chriſtus, qui eſt Deus.

A SED CONTRA eſt, quod dicitur Matth. 19. Sedebitis ſuper ſedes, iudicantes duodecim tribus Iſrael, ergo &c.

Præterea. Iſa 3. Dominus ad iudicium ueniet cum ſenioribus populi ſui, ergo uidetur, quòd etiam alij iudicabũt cũ Chriſto.

RESPONDEO, Dicendum, quòd iudicare multipliciter dici-

B tur. Vno modo quaſi cauſaliter ut dicatur illud iudicare, unde appareat aliquis iudicandus, & ſecundum hoc aliqui dicuntur iudicare comparatione, inquantum ex comparatione aliorum, aliqui iudicandi oſtenduntur, ſicut patet Matth. 12. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio, &c. ſed[m] ſic iudicare in iudicio communiter, & bonorum, & malorũ eſt.[n] Alio modo dicitur iudicare qua-

C ſi interpretatiue, interpretamur enim aliquem facere, qui facienti conſentit, unde illi, qui conſentiunt iudici, eius ſententiam approbando, iudicare dicuntur, & ſic[p] iudicare eſt omnium electorum.[q] Vnde dicitur Sapien. 3. Iudicabunt Sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare, quaſi per ſimilitudinem, quia ſcilicet ſimilitudinem iudicis habet inquantum ſedet in loco eminenti: ſi-

D cut iudex. & ſicut aſſeſſores dicũtur iudicare, & ſecundum hunc modum dicũt quidam, quòd per fecti uiri, quibus iudiciaria poteſtas promittitur Matth. 19. iudicabunt, ſcilicet, per honorabilem aſſeſſionem, quia ſuperiores cæteris apparebũt in iudicio obuiantes Chriſto in aera. Sed iſtud non uidetur ſufficere ad promiſſionem Domini complendam, qua dicitur, Sedebitis iudicãtes.

E Videtur enim iudicium confeſſioni ſuperaddere. Et ideo eſt quartus modus iudicãdi, qui perfectis uiris conueniet, inquantũ in eis continentur decreta diuinæ iuſtitiæ, ex quibus homines iudicabũtur, ſicut ſi liber, in quo continetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apocal. 20. Iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et per hunc modum hanc iudicationẽ Richardus de ſancto Vict.[r] exponit. Vnde dicit. Qui diuinæ con

QVÆST. LXXXIX.

ART. I.

CONCL. 1ª. Iudicare comparatiuè in iudicio cõmune eſt bonorum & malorum.

¶ PROB. Quia Matth. 12. & 19. patet.

¶ NOT. Iudicium comparatiuum bonorum, eſt: quando ex comparatione illorum oſtenduntur alii iudicari debere ſic uel ſic, puta negligentes de ſua ſalute, uel inexcuſabiles quia non benefecerẽt, cur etiam peccauerint. Puta ſi dicatur: talis bonus erat uelitum carne & fragilitate, ſicut & talis peccator: & tamẽ benefecit, ultra quod peccata uitauit: ergo peccator talis inexcuſabilis eſt ratione fragilitatis de hoc, quod non benefecit. Item talis habuit occaſiones malefaciẽdi externarum ſocietatũ, et huiuſmodi, ſicut & talis peccator: & tamen non cecidit: ergo inexcuſabilis eſt talis peccator de hoc quod cecidit propter perſuaſiones malas ſocietatum. Et ſic dicendum de aliis huiuſmodi. Iudicium cõparatiuum malorũ, eſt quando ex eo, quod quis minus malus eſt, monſtratur; magis malum meruiſſe talis, uel talis ſententia dignum. (concl. 1ª) (concl. 2ª)

¶ CONCL. 2ª. Iudicare interpretatiuè eſt omnium electorum.

¶ Corollarium. Ergo reprobi non iudicabunt ſic, i. non approbabunt uoluntariè ſententiam iudicis. Licet enim eam coactè, ex eo ſcilicet quòd certo cognoſcent eam eſſe iuſtam. q. 87. ar. 1. & 2. ipſam approbent: tamen hoc eis diſplicebit, et uellent poſſe nõ approbare eã, id eſt non cognoſcere eam eſſe ueram et iuſtam. Nec mireris quòd ueritatem hãc non approbabunt per uoluntatem, i. non amabunt: quoniam licet ueritas hominum [illegible] (Veritas odiũ parit quo intelligit.) (In tract. de iudiciaria poteſtate in finali iudicio circa med.)

ctua ſui obiectum, placeat: tamen ipſamet, ut ennunet quid contrarium appetitui, non placet, immò diſplicet quandoque, alicui. Et hoc eſt, quod inquit Auguſt. q omnes amant ueritatem lucentem; ſed non amant, ſeu odiunt, ueritatem redarguētem. Aſſimilabuntur ergo in hoc dæmonibus; qui quidem habent de his quæ catholica eccleſia credit, Iacob. 2. Sicut. o. intellectus demonū cogitur ad credēdū propter effecta. i. ex miraculis, & alijs uirtute fidei facta; & tamen diſplicet ſibi, q talia credāt, & ſic ad credendum arctentur. Vnde per hoc nihil ſibi de merito acquirūt, nec ullo modo ſuum peccatum uel pœna diminuitur. Ita de reprobis reſpectu approbationis ſententiæ Chriſti iudicis ſentiēdū eſt. Ad differentiam igitur reproborum intellige in concluſione ly iudicare interpretatiua, cum illa limitatione; ſcilicet animo uoluntario & gaudēti. Quo & modo dicitur Pſal. 57. Lætabitur iuſtus cū uiderit uindictam, i. cum lætitia approbabit ſententiam iudicis iuſtitiam uindicatiuā contra reprobos continentem.

concl. ſ

concl. a

¶PROB. Quia patet, Sap. 3.

¶CONCL. 3ª. Iudicare, i. ius dicere in alios ex propria authoritate, eſt ſolius Dei.

¶Examen. Ly ex propria authoritate. Per hoc non excluditur Chriſtus: cū ipſe perſonaliter ſit Deus, & per conſequēs propriam & ſummā authoritatē habeat. Vnde ly ſolus, dicitur ad differentiā creaturarum. Quòd ſi dicas Chriſtū ſecundū humanitatē non eſſe Deū, & conſequenter inquiras an propriam authoritatem habeat & per conſequens an concluſio hæc uerificetur de illo, uide q. 90. ar. 2.

*In tract. de iudiciaria poteſtate in finali iudicio circa med.

¶PROB. Quia dicere ius ex propria authoritate in alios eſt eius tantum, qui habet dominium ſuper eos, & ſolus Deus habet dominium ſuper omnes propria authoritate.

¶CONCL. 4ª. Perfecti uiri iudicabunt per hoc, quod ſententiam à Chriſto latam pronunciabunt.

¶*Corollarium.* Ergo non tm̄ iudicabunt per conſeſſionē, i. per hoc q ſimul cum iudice, tanq̄ aſſeſſores eius, in loco eminētiori ſedebunt. Vnde in Matth. 19. quā eis promittitur iudiciaria poteſtas non tm̄ dr̄ ly ſedebitis & uos, ſed additur ly iudicātes: ac ſi apertè per id mōſtretur, q per illā iudiciariā poteſtatē intelligit & aſſeſſio cū iudice, & aliquid plus. Hoc aūt plus eſt illud, quod expreſſit concluſio, ſcilicet ſententiam à Chriſto latā pnūciare.

¶PROB. Quia perfecti uiri ducent alios in cognitionē diuinæ iuſtitiæ, (ut in textu.)

¶NOT. Sic tñ diuinam iuſtitiā cognoſcent boni, ut eā, & in ſe, & in alios quoſcunque, et malos, laudent. Mali uerò ſic eā cognoſcent, ut ipſam & in ſe & in alios quoſcunque etiā bonos, abhorreant, & deteſtentur: Vide corollarium poſt concl. 2.

1ᵐ ex Ioanne. Omne iudicium. ℞. authoritatis. §. Tunc nihil contra. Stat enim cum hoc: q alij habeant & iudicium & honorificentiam Chriſto ſimilem alio modo, ut in concluſionibus.

¶NOT. Ex hac reſponſione tex. uide: quàm rectè dictum ſit

templationi aſſiſtunt, qui in libro ſapientiæ quotidie legunt, uelut in cordium uoluminibus tranſcribunt quicquid perſpicua ueritatis intelligentia comprehendunt. Et ita quid ſunt nota iudicantiū corda, diuinitus in omnem ueritatem edocta; niſi quædam Canonum decreta; ſed quia G iudicare importat actionem in alium procedentem, ideò propriè loquendo, iudicare dicitur, qui ſententiam loquendo in alterum profert. Sed hoc dupliciter contingit, Vno modo ex ppria auctoritate, & hoc eſt illius, qui habet dominium in alios, & poteſtatem, cuius regimini ſubduntur, qui iudicantur. Vnde eius eſt in eos ius ferre, & ° ſic iudicare eſt ſolius Dei. ı Alio modo iudi- H care eſt ſententiam alterius auctoritate prolatam in aliorū notitiam ducere, quod eſt ſententiam latam pronunciare: & u hoc modo perfecti uiri iudicabunt,ª quia alios ducent in cognitionē diuinæ iuſtitiæ, ut ſciant, quod iuſte pro meritis eis debeatur: ut ſic ipſa reuelatio iuſtitiæ dicatur iudicium. Vnde dicit Richardus* de S. Victore. Iudices coram judicandis decretorū libros aperire, eſt ad cordium ſuorū inſpectionem inferiorum quorumlibet inſinuare myſterium, ſenſumque ſuum in his, quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

Ad primum ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de iudicio auctoritatis, quod ſoli Chriſto conuenit.

Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

Ad tertium dicendum, q non eſt inconueniens, aliquos Sanctorum alijs quædam reuelare, uel per modum illuminationis ſicut ſuperiores angeli inferiores illuminant, uel per modū locutionis, ſicut inferiores ſuperioribus loquuntur.

ARTICVLVS II.

Vtrum iudiciaria poteſtas correſpondeat uoluntariæ paupertati.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur q iudiciaria poteſtas non correſpondeat uoluntariæ paupertati. Hæc enim ſolum h duodecim Apoſtolis eſt ı promiſſa, Matthæi 19. Sedebitis ſuper ſedes, iudic. & c. cum h ergo non omnes uoluntariè pauperes ſint Apoſtoli, uidetur q non omnibus iudiciaria poteſtas reſpondeat.

F in exam. poſt concl. 3.

2ᵐ de concluſione. Iudicare. ℞. per ppriā authoritatem: nō aliter. §. Tūc nihil &c. Nam ad iudicantes alio modo quàm propria authoritate non pertinet neceſſariò dare merita uel præmia: ut facilè ex dictis patere poteſt.

¶Examen. Ly merita. Sub hoc intelliguntur & demerita,ᵉ tanquàm à nobiliori denominationem faciendo. Sicut & ſub ly præmia, cointelliguntur & ſupplicia. Verū eſt q & largo modo poſſunt accipi hæc nomina, adeo q tunc ſine noua expoſitione ly merita, extenderetur et ad demerita: & ly præmia, ad ſupplicia. Meritū enim largo modo ſumit & in bonū & in malū. ſimiliter & premium: ſecūdū q dici ſolet de ſuſpēſolatione, q pro merito ſuo datū eſt illi cōueniens præmiū.

3ᵐ d minori. Non ſequitur. ℞. per modum authoritatis propriæ: non per modū illuminationis à Deo participatæ, ſiue locutionis. §. Tunc nihil &c. Non enim eſt incōueniēs aliquos ſanctorum &c. ut in textu.

¶NOT. Ille illuminat propria authoritate, qui illabitur menti, & hic eſt ſolus Deus ut 1. par. q. 105. ar. 3. & 4. De illuminatione Angelorum adinuicem, uide ibi. q. 106. ar. 3. et 4. et de locutione ibi. q. 107. ar. 1. et 2.

APPENDIX.

EX articulo habes: Primò: quomodo per rōnem oſtendas meritò inſinuatū eſſe q aliqui ſimul cum Chriſto iudicabūt ab Eſaia 3. Dñs ad iudiciū ueniet cum ſenioribus populi ſui. Hæc ibi. Vbi per ſeniores intelligit non quoſcunque electos ſed perfectiores. Vnde accipit ly ſeniores, nō ut dicit numerū annorū, ſed prudentiā et ſanctitatē, ſupra ex q. 81. ar. 1. Itē à Matth. 19. Sedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſrael. Hæc ibi. Vbi per ly duodecim tribus Iſrael intelligit totum mūdum. Nam duodecim tribus Iſrael ſecundum carnem fuerunt filius Dei primogenitus Exod. 4. quibus cadentibus à ſeruitio Dei ſubrogati retinent nomen illud primæuum: et dicuntur filij Iſrael ſecundum promiſſionem. Roman. 9. Si uiri ergo perfecti iudicabunt fideles, ergo à fortiori iudicabunt infideles, et ſic totum mundum. Et hoc uoluit ſignificare Dñs in Matthæo. Itē 1. Cor. 6. Sancti de hoc mundo iudicabunt. Item Luc. 11. Regina auſtri ſurget in iudicio cū generatione iſta, et cōdemnabit eā. Hæc ibi.

1 Vell. p 5 Eccl. &c.

K

2

¶Secundò habes qūo per rōnem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, et intelligas, et tuearis.

3

¶Tertiò uides quomodo ex iſt uiciſſim Angelica doctrina hæc a declaretur et conſolidetur.

QVÆSTIO. LXXXIX.
ART. II.

CONCL. Paupertati uoluntariæ datur iudiciaria poteſtas ſpecialiter propter tria.

38t

Examen

¶Examen. Ly paupertati uoluntariæ. Pro captu huius ul defin. illius corp.

¶PROB. Quia 1. & cõgruitas, 2. & meritum, 3. & diſpoſitio, ad iudicium oſtendunt hoc, ut in tex.

¶NOT. Pro prima probatione, ſcilicet de cõgruitate notabis illud tritiſſimũ, uidelicet intus exiſtens prohibet extraneum. Pro ſecunda ſcilicet de merito notabis commemorabilẽ auream huius textus à Papa Leone 1. epiſt. 88. Declinata ſuperbia, cui prox mũ eſt, ut decidat, ametur humilitas, cui ſemper debetur, ut erelcat.

*Gloſ. interlinea-ris ibi.

1^m^ d maiori.

Duodecim Apoſtolis. 1. R. ratione numeri uniuerſitatem repreſentantibus: nõ autem, determinaſſe numerum illum tantum. S. Tunc nihil &c. ut patet. Nã Apoſtolorum nomine, ſecundum gloſam datam, intelligitur omnis multitudo iudicantium.

¶Examen. Ly tria & quatuor quę in ſe ducta faciunt duodenarium. Puta quater tria ſunt duodecim: & ter quatuor ſunt duodecim.

Item illatio cõcluſionis.

Cũ ergo &c. 2. R. negatur illatio. S. Licet enim non oẽs uoluntariè pauperes ſint Apoſtoli, ut arguitur, tamen omnes illi in hoc ſunt ſequaces Apoſtolorũ: & Apoſtolis, ut etiam ſuos ſequaces continebãt iudiciaria poteſtas, ꝓmittebatur Matth. 19. Vide ſecundũ reſponſum textus, ly uel quò ad literam duodecim &c.

*Gloſ. interl. ibi.

2^m^ illatio cõ cluſionis. Ergo ...ubis mitates &c. 1. R. negatur illatio S. Nam uirginitas & martyrium non ita diſponunt &c. ut in textu.

*mel. m

*Al. debetur.

Item maior.

Maius eſt offerre ſacrificiũ Deo de propria corpore, quã de

2 Præterea. Maius^h^ eſt offerre ſacrificiũ Deo de proprio corpore, quàm de exterioribus rebus: ſed martyres, & uirgines offerunt de proprio corpore ſacrificium Deo, uoluntarie autẽ pauperes de exterioribus rebus,^b^ ergo ſublimitas iudiciariæ poteſtatis, magis reſpõdet martyribus, & uirginibus, quàm uoluntarie pauperibus.

3 Præterea. Ioan. 5. Eſt qui accuſat uos Moyſes, in quo ſperatis uos. Gloſa.* quia uoci eius non creditis. Et Ioan. 12. Sermo, quem locutus ſum, ille iudicabit eum in nouiſſimo die, ergo ex hoc, quòd aliquis proponit legem, uel uerbum exhortationis ad inſtructionem morum, habet, quòd ^h^ iudicet contemnentes: ſed hoc eſt doctorum, ergo ^b^doctoribus magis cõpetit quã pauperibus.

4 Præterea. Christus ex hoc ꝙ iniuſte ^h^ iudicatus eſt, inquantum homo meruit ut ſit iudex omniũ in humana natura Ioã. 5. Poteſtatem dedit ei iudiciũ facere, quia Filius hominis eſt: ſed ꝗ perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam iniuſte iudicantur, ergo talis poteſtas magis competit eis, quàm pauperibus.

5 Præterea. Superior non^h^ iudicatur ab inferiori: ſed multi licite diuitiis utentes erunt maioris meriti multis uoluntarie pauperibus, ergo uoluntarie pauperes non iudicabunt, ubi alij iudicabuntur.

SED CONTRA, Iob. 36. Nõ ſaluat impios, & iudicium pauperibus tribuet, ergo pauperum eſt iudicare.

Præterea, Matth. 9. ſuper illud. Vos, qui reliquiſtis omnia, &c. Dicit Gloſ.* Qui reliquerunt omnia, & ſecuti ſunt Deũ, hi iudices erunt, qui licita habẽtes recte uſi ſunt iudicabũtur, & ſic idem, quod prius.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ^m^ paupertati datur iudiciaria poteſtas ſpecialiter ꝓpter tria.^n^ Primo, ratione congruitatis, quia uoluntaria paupertas eſt eorum, qui omnibus, quæ mundi ſunt, contemptis, ſoli Chriſto inhærent, & ideo non eſt eis aliquid quod eorum iudicium

A à iuſtitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandũ reddẽtur quaſi ueritatem iuſtitiæ præ omnibus diligentes. Secundo per modum meriti, quia humilitati reſpondet exaltatio pro præmio, inter omnia autem, quę hominem in hoc mundo deſpectum faciunt, pręcipue eſt paupertas; unde, & pauperibus excellentia iudiciariæ poteſtatis ꝓmittitur, vt ſic, qui propter Chriſtum ſe humi-

B liat exaltetur. Tertio, quia paupertas diſponit ad prędictũ modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicetur, ut ex dictis* patet, quia cor habebit edoctũ omni diuina ueritate,* quam aliis potẽs erit manifeſtare; in progreſſu autem ad perfectionem primum quod derelinquendum occurrit, ſunt exteriores diuitiæ; quia hæc ſunt ultimo acquiſita, quod autem vltimum in generatione eſt, primum eſt in deſtructio-

C ne; vnde, & inter beatitudines, quibus eſt progreſſus ad perfectionem, prima ponitur paupertas, & ſic paupertati reſpondet iudiciaria poteſtas, inquantum eſt prima diſpoſitio ad poteſtatẽ prædictam. Et hinc eſt, quòd non quibuſcunque pauperibus, etiam uoluntarie, repromittitur poteſtas prædicta: ſed illis, qui relinquentes omnia, ſequuntur Chriſtum ſecundum perfectionem uitæ.

exterioribus rebus. 2. R. tamen hoc nõ eſt prima diſpoſitio, ſeu pars perfectionis S ſecundum generationem, ſcilicet. Nã in progreſſu ad perfectionem primum quod relinquendũ occurrit ſunt exteriores diuitiæ. Tunc nihil &c. Licet. n. uirginitas & martiriũ cõputari poſſint inter conſequẽtia ad paupertatem & ſint maiora quàm paupertas, ut arguitur tamẽ non ſunt prima diſpoſitio ad poteſtatem iudiciariam. Vide ſecundum reſpõſum textus ly uel dicendum quòd paupertas, &c.

*Ar pce.

3^m^ de

*Al. quam

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut Auguſtinus* dicit 20. de Ciuitate Dei, Nequaquam

D ſuper 12. ſedes ſeſſuros eſſe 12. ſolos homines, cum illo iudicaturos putare debemus alioquin, quia in locum Iudæ proditoris Apoſtolum Matthiam legimus ordinatum, Paulus, qui plus alijs laborauit, ubi ad iudicandum ſedeat, non habebit: unde duodenario numero ſignificata eſt uniuerſa iudicantium multitudo, propter duas partes ſeptenarij, ſcilicet tria, & quatuor, quæ in ſe ductæ faciunt duodenarium. Septenarius autem eſt numerus perfectus. Vel propter hoc quod conſiſtit in duplici ſenario, qui eſt numerus perfectus: vel quo ad literam 12. Apoſtolis loquebatur, in quorum perſona hoc omnibus eorum ſequacibus promittebat.

* Lib. 20. ca. 5. ante me. to. 5.

Rãſio 1^a^.

E AD SECVNDVM Dicendum, ꝙ uirginitas, & martyrium non ita diſponunt ad retinendum in corde decreta diuinæ iuſtitię, ſicut paupertas; ſicut econtrario exteriores diuitiæ ex ſua ſolicitudine ſuffocant uerbũ Dei: ſicut dicitur Luc. 8. Vel dicendum, quòd paupertas non ſolum ſufficit ad meritum iudiciarię poteſtatis; ſed quia eſt prima pars perfectionis, cui reſpondet iudiciaria poteſtas; vnde inter ea, quæ ſequuntur ad paupertatem, ad perſecutionem ſpectantia, poſſunt computari, & uirginitas, & martyrium, & omnia perfectionis opera, non tamen ſunt ita principalia ſicut paupertas, quia principium eſt maxima pars rei.

3m de conſequentia. Quòd iudicet. i. ℞. cauſaliter non autem proprie. § Tunc nihil &c. Nam concluſio loquitur de iudicaturis propriè ut ex articulo primo colligi poteſt ubi in corp. explicatur quid ſit iudicare.

¶NOT. Quando Apoſt. Rom 2. dixit, Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur, monſtrauit quid ſit iudicare cauſaliter. Quaſi diceret. Cauſa quare aliqui iudicabuntur ſic uel ſic, puta ad præmium uel pœnã eſt quia ſeruauerũt, aut non ſeruauerũt legẽ eis datam. Norma ergo iudicandi ſecundum quã ſcilicet gubernabitur ille q eſt propriè iudex eſt lex ipſa, quoniam ſecundum hanc ille proferet iudiciũ uel ad ſalutem uel ad damnationem. Conſequenter ergo proponens uerba legis per modum doctrinæ alicui iudicabit eum cauſaliter, inquãtum, ſcilicet normam, ſecundũ quã iudicandus eſt ei ꝓpoſuit. Sic intellige authoritates in argumento adductas.

concl. 1

Rñſio 2a.

*Al. creaturatum.

AD TERTIVM Dicendum, ꝙ ille qui legẽ propoſuit, aut exhortatus eſt, ad bonũ iudicabit cauſaliter loquendo, quia per cõparationem ad uerba ab ipſo prolata, uel propoſita alij iudicabuntur, & ideo non reſpõdet proprie poteſtas iudiciaria G prædicationi, uel doctrinæ: Vel dicendum (ſecundum quoſdam) quòd tria requiruntur ad poteſtatem iudiciariam. Primo, abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à ſapientiæ perfectione. Secundo, requiritur habitus continens diuinam iuſtitiam ſcitam, & obſeruatam. Tertio, quòd illam iuſtitiã alios docuerint, & ſic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ poteſtatis. H

Item conſequens 2m. Doctoribus magis cõpetit, quàm pauperibus. i. ℞. uel doctrina eſt perfectio complens meritum iudiciariæ poteſtatis. § Tunc nihil &c. Hoc enim ultimum conceditur, negando primum, Vide reſponſum ſecundum textus ly uel dicendum ſecundum quoſdã, quòd tria &c.

*Iſa. 53.

AD QVARTVM Dicendum, quòd Chriſtus in hoc quod iniuſte iudicatus eſt, ſeipſum humiliauit, oblatus eſt enim, quia uoluit, * & præmium humilitatis eſt iudiciaria exaltatio, qua ei omnia ſubduntur, ut dicit Philip. 3. & ideo magis debetur iudiciaria poteſtas illis, qui uoluntarie ſe humiliant, bona temporalia abijciẽdo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quàm his, qui ab alijs humiliantur. I

¶NOT. Videntes iudicem doctum dicimus ꝙ iudiciaria poteſtas ei benè conuenit, ſecus autẽ de ignaro. Et hoc eſt, ꝙ reſponſum intendis dicendo ꝙ doctrina eſt perfectio cõplens meritum iudiciariæ poteſtatis. Ex quo dic ꝙ omnes & ſinguli pauperes iudicaturi erunt docti: quia ſicut authoritate à Chriſto ſibi communicata iudicabunt, ut in ad 5m. ita à Chriſto ſcientia pro tali iudicio faciendo implebuntur.

AD 5m dicendum, quòd inferior non poteſt iudicare ſuperiorem auctoritate propria: ſed tamen auctoritate ſuperioris poteſt, ſicut patet in iudicibus delegatis: & ideo non eſt inconueniens, ſi hoc quaſi accidentale præmium pauperibus detur ut iudicent alios, etiam, qui ſunt K excellentioris meriti reſpectu præmij eſſentialis.

4m de maiori. Iniuſtè iudicatus eſt. ℞. tanq̃ uoluntariè ſeipſum humilians in hoc. § Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly & ideo magis debetur &c.

5m de maiori. Non iudicatur. ℞. propria authoritate: non autem, participata à ſuperiori. § Tunc nihil &c. Non enim concluſio intelligitur ꝙ pauperes iudicaturi ſint authoritate propria, ſed ſuperioris, ſcilicet Dei.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c. Ex articulo habes: Primò: quomodo per rationem intertimas

tas q̃ multũ à fortiori hæreſes Io Spãgeberg. (Prat. Io. Spangeberg.) dicẽtis paupertatẽ uoluntariã fruſtraneã eſſe. Itẽ Deſiderij Longobardi (Prat. Deſiderius longobardus.) peius dicentis ſcilicet paupertatem uoluntariã non ſolum inutilem, ſed etiã noxiam &c. Item Gulielmi de ſancto Amore. (Prat. eo tit.) dicentis: paupertatem habitualẽ licitã eſſe, nõ autẽ actualẽ. quia (inquit) promptitudo animi tñ licita eſt ad relinquendũ oĩa pro Chriſto, cum neceſſitas, qua neceſſitate excluſa tñ licita eſt. Per hoc.n. ꝙ uoluntarij pauperes probãtur hic merito iudicaturi uniuerſum patet apertiſſimè ꝙ paupertas uolũtaria eſt nõ inutilis neq; noxia uel illicita, ſed ualde licita utilis & meritoria.

ARTICVLVS III.

Vtrum Angeli debeant iudicare.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd angeli debeant iudicare. Matth. 25. Cum uenerit Filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo: ſed loquitur de aduentu ad iudicium, ergo uidetur ꝙ b angeli etiam iudicabunt.

2 Præterea, Angelorum ordines nomina ſortiũtur ex officio, quod exercent: ſed quidã ordo angelorũ eſt ordo thronorum: qđ uidetur ptinere ad iudiciariã poteſtatẽ, thronus.n. eſt ſedes iudicis, ſoliũ regis, catedra doctoris, h ergo aliq angeli iudicabũt.

3 Præterea, Sanctis poſt hanc uitam promittitur angelorum h æqualitas. Matth. 22. ſi ergo homines hanc habebunt poteſtatẽ ut iudicent, multo fortius, & angeli.

SED CONTRA, Ioan. 5. Poteſtatem dedit iudicium facere, quia Filius hominis eſt: ſed angeli non communicant in humana natura, ergo nec in iudiciaria poteſtate.

Præterea. Non eſt eiuſdem iudicare, & eſſe iudicis miniſtrum; ſed angeli erunt in iudicio ſuo ut miniſtri, ut dicitur Matth. 13. Mittet filius hominis angelos, & colligent de regno eius omnia ſcandala, ergo angeli non iudicabunt.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ aſſeſſores iudicis debent iudici eſſe conformes: iudiciũ autem Filio attribuitur, *quia ſecũdum humanam naturam omni-

¶Secundò habes: quò p rõnẽ oſtendas hæc meritò damnari directè à Matth. 19. Si uis perfectus eſſe uade & uẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & ueni, & ſequere me Hæc ibi. Ex ly ſi uis, patet ꝙ loquebatur de uoluntaria non neceſſaria paupertate: Ex ly da pauperibus, patet ꝙ de actuali non habituali tm̃: q̃m pauperes nõ reficerẽtur ab illo diuite ſi uenderet oĩa & diſtraheret habitualiter tm̃ non actualiter. Et hoc magis patet ibid. Cum autẽ audiſſet, abijt triſtis; erat.n. habens multas poſſeſſiones. Hæc ibi. Nam ſi triſtis non abijſſet, ſi poſſeſſiones tm̃ habitualiter, hoc eſt ſecũdũ affectũ, uendere debuiſſet, & eas actualiter, i. ſecũdum effectum, ſibi ipſi retinere. Ex triſtitia igitur contracta patet, ꝙ ipſe intellexit dominum loqui de paupertate nõ habituali tm̃, ſed etiã actuali. 2

¶ Tertiò habes: quò p rationẽ oſtẽdas, eas merito, & quidem à fortiori, damnari à Ioh. 5. Et iudiciũ pauperibus tribuet. Hæc ibi. Itẽ Matth. 19. Vos qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis me, ſedebitis iudicantes. Hæc ibi. 3

*Ioan. 5.

¶Quartò habes: quò per rationẽ prædicta ſcripturatũ, pro quanto uoluntarijs pauperibus iudicare alios tribuunt, inſinuans, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides: quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆSTIO. LXXXIX.
ART. III.

CONCL. 1a. Angelis non competit iudicare. 382

¶ PROB. Quia oportet ut aſſeſſores Chriſti iudicis humanam

menem naturam habeant, ut ſunt e. conformes; & Angeli hãc non habent.

¶ Examen. Ly aſſeſſores. Secundum q hoc nomen dicit tries & conieſſioné & ſententiæ uoluntarij approbationem, & ſenté tiæ ipſius à Chriſto, at pronuntiationé ut ar. 1. corp. declarat.

A mo hebebit homines aſſeſſores in ſuo iudicio nouiſſimo téro. te fiendo. Adeo q ly etiam refertur ad iudicis utraque nõ autem ad Angelos quaſi in utroque iudicio promulgatores.

3^m de antecedẽte. Æqualitas. &c quantũ ad præmium eſſentiale: non, quantũ ad aliquod accidentale. § Tũc nihil &c. Nã iudicandi poteſtas in hominibus dicit quoddã præmiũ accidentale.

¶ CONCL. 2^a. Angeli etiã aliquo modo poſſunt dici iudicare per ſententiæ approbationem.

¶ *Corollarium.* Ergo ly iudicare ſumitur diuerſo modo in 1^a. & 2^a. cõcluſione. Nã in prima ly iudicare, ut ita approbationem importat aliquo, ut dictũ eſt: in 2^a. uerò approbationé ſolũ. De qua approbatione quãdo accipiatur, uide ar. 1. corol. poſt conclu 2^a.

concl. m *concl. p*

¶ Exam. Ly etiã. Scilicet ſicut & pauperes de quibus 1 ar. 2. Veri que n. approbabũt. Vnde ly etiã nõ denotat q Angelis conueniat aliquid aliud in hoc, præter approbationem.

¶ PROB. Quia patere præſupponitur.

¶ NOT. Et merito. In articulo n. primo dictũ eſt, q oẽs electi ſe iud cabũt & Angelos bonos eſſe electos, nemini dubium eſt.

1^m de cõcluſione. Angeli etiã iudicabũt. &c. uel teſtes erunt actuũ humanorũ. § Tunc nihil &c. Vltimum n. uerũ eſt, nõ autem primum.

2^m illatio cõcluſionis. Ergo &c. Re negetur illatio ſ. Nomẽ n. throni nõ rõne iudicij per hominẽ Chriſtũ fiendi uni Angelorũ ordini tribuitur; ſed ratione iudicij quod Deus, ut Deus, ſemper exercet omnia iuſtiſſimè gubernendo.

b Examen. Ly etiã. Hoc nõ ſignificat, q in iudicio per hominẽ Chriſtũ fiendo, requirantur ſimul cũ Angelis etiã homines aſſeſſores, (ut nõnulli poſſunt per ly et ſuſpicari) qm non oẽs homines ſore tunc aſſeſſores, prædicta docuerunt: ſed ſignificat, q ſicut Deus ut Deus habet Angelos executores in ſuo illo iudicio cõtinuè exercito de omnibus, ita Deus ut ho-

bus apparebit tã bonis, q̃ malis, quamuis tota Trinitas iudicet per auctoritatẽ, & ideo etiã oportet, ut aſſeſſores iudicis humanã naturã habeant, in qua poſſint ab omnibus bonis, & malis uideri, & ſic^m angelis non competit iudicare,^a quamuis,^p angeli etiã aliquo modo poſſunt dici iudicare per ſententiæ approbationem.^q

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd ſicut ex Gloſſ.^r ibidem patet, angeli cum Chriſto uenient non ut iudices: ſed ut ſint teſtes humanorum actuum, ſub quorũ cuſtodia homines bene, uel male egerunt.

AD 2^m dicendum, q nomen throni attribuitur angelis ratione illius iudicij quod Deus ſemper exercet, omnia iuſtiſſime gubernando, cuius iudicij angeli ſunt quodamodo executores, & promulgatores: ſed iudicium, quod de hominibus per hominẽ Chriſtum fiet, etiam requirit homines aſſeſſores.

AD 3^m dicendum, quòd hominibus promittitur angelorum æqualitas quantum ad præmium eſſentiale, nihiltamen prohibet aliquod præmium accidentale exhibere hominibus, quod angelis non dabitur: ut patet de aureola uirginum, aut martyrum, & ſimiliter poteſt dici de iudiciaria poteſtate.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum dæmones exequentur ſententiam iudicis in damnatos.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur q poſt diem iudicij dæmones non exequentur ſententiam iudicis in damnatos, quia ſecũdum Apoſtolum 1. Corint. 15. tunc euacuabit omnem principatum, & poteſtatem, & uirtutem, ergo ceſſabit omnis^h prælatio: ſed exequi iudicis ſententiam, quandam denotat prælationem, ergo dæmones poſt diem iudicij non exequẽtur ſententiam iudicis.

2 Præterea, Dæmones magis peccauerunt, quàm homines, ergo non eſt^b iuſtum, q homines per dæmones torqueantur.

3 Præterea. Sicut dæmones ſuggerunt hominibus mala, ita angeli ſuggerunt bona:^h ſed præmiare bonos^† non eſt officium angelorum, ſed hoc erit ab ipſo Deo immediate,^h ergo nec puni re malos erit officium dæmonum.

SED CONTRA eſt, q homines peccatores ſe diabolo ſubdiderunt peccando, ergo iuſtũ eſt ut eis ſubijciãtur in pœnis, quaſi ab eis puniendi.

RESPONDEO, Dicendum, quòd circa hoc tangitur à Magiſtro^a in litera duplex opinio, & utraque uidetur Dei iuſtitiæ cõpetere, ex hoc enim, quòd homo peccat, iuſte dæmoni ſubiicitur ſed dæmon^† iuſte ei præeſt. Opinio ergo illa, quæ ponit dæmones, in futurum poſt diem iudicij hominibus non præeſſe in pœnis, reſpicit ordinem diuinæ iuſtitiæ ex parte dæmonum punientium. Cõtraria uero opinio reſpicit ordinem diuinæ iuſtitiæ ex parte hominũ punitorũ, quæ aſit earum uerior ſit, certum nobis eſſe nõ põt. Verius tñ æſtimo q ſicut ordo ſeruabitur in ſaluatis, q quidã à quibuſdã illuminabuntur, & pficientur, eo q oẽs cœleſtis hierarchiæ ordines perpetui erunt, ita^m ſeruabitur ordo in pœnis, ut homines per dæmones^n puniantur, ne totaliter diuinus ordo, quo Angelos medios inter naturam humanam, & diuinam conſtituit, annulletur. Et ideo ſicut hominibus per angelos bonos diuinæ illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones ſunt executores diuinæ iuſtitiæ in malos: nec ob hoc minuitur aliquid de dæmonum pœna, quia^p in hoc etiam, quòd alios torquent, ipſi torquebuntur.^q Ibi enim miſerorum, ſocietas miſeriam non minuet: ſed augebit.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo: quo modo per rationem oſtẽdas recte inuntum à Ioan. 5. q Angeli non iudicebũt, & ſic. poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Hæc ibi. Nota ly quia filius hominis eſt, qm per hoc ſignificatur ipſum Chriſtum in forma humana iudicaturũ & conſequenter iudicaturos cum Chriſto non eſſe, qui nõ habent naturam humanam. Item à Matthæ. 13. Mittet filius hois Angelos, & colligent de regno eius omnia ſcãdala. Hæc ibi. Et Matt. ibid. In conſummatione ſeculi exibunt Angeli, & ſeparabunt malos de medio iuſtorũ, & mittent eos in caminum ignis. Hæc ibi. Vbi denotatur quod Angeli ſunt meſſores ſeu miniſtri Dei ad hoc officium. ſ. colligendi eius per reſurrectione. q. 76. ar. 3. & ſeparãdi electos reſuſcitatos à reprob ſ. non aũt ad hoc officium ut ſint iudices. 1 Vid. pro ſ. Eccleſ. &c. Li. 4. ſẽt. d. 47. 3. E.

¶ Secundò habes quomodo per rationẽ prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas. 2 *concl. m*

¶ Tertiò uides, quo modo ex ſ. utriuſq Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 3

QVÆS. LXXXIX. ART. IIII.

CONCL. 1^a. Seruabitur ordo in pœnis, ut homines damnati per dæmones puniantur. *concl. p* 383

¶ NOT. Iu ſ. uſio hæc pro uerior accepta-

ptatur, non autem pro neceſſaria; ut patet in text.

¶PROB. 1. Quia patet à ſimili de ordine in ſaluatis 2. Quia hoc reſpicit diuinā iuſtitiā ex parte hominum punitorum.

¶CONCL. 2ª. Ob hoc, ꝙ dæmones alios torquent, nō minuitur aliquid de ipſorum dæmonum pœna.

¶PROB. Quia in, hoc, ꝙ alios torquēt, ipſi etiā torquentur.

¶NOT. Præeſſe in miſeria eſt magis miſerū eſſe. & cōſequēter, non mirū ꝙ torqueantur dæmones, dum alios torquent, quia in hoc illis præſunt. Et hoc eſt radix concluſionis prædictæ, & probationis eius. Rurſus aduerte circa illud, ſocietas miſerorū ibi in inferno nō minuet miſeriam, ſed augeт: ꝙ hoc ualde magnum ſupplicíū uenit inde quia nulla eſt capacitas conſolationis in reprobis, quæ tñ eſt in uiuis, de qbus dr̃, ſolatiū eſt miſeris ſocios habere pœnarū. Adde: ꝙ damnati multū etiā habēt diuinā iuſtitiā, licet cognoſcant eam eſſe tecū (Cap. 4. in pa. 4. à med. illius.) ſtam. ar. 1. corol. poſt conclu. 2. & ideò ex aliorū ſocietate miſeria ipſorū augetur, qm̃ nunc agnoſcunt diuinā iuſtitiā in eis impleri. Specialiter autē dæmones tortores ex odio ad eandē iuſtitiā tantò magis torquentur quanto magis uidēt eā adimpleri per ſemetipſos: id quod tunc eſt qñ ipſi torquent hoīes damnatos. Hinc uidetur: ꝙ magis ipſi torqueantur torquēdo alios, quā alij dū torquentur ab ipſis.

1ᵐ de conſequentia. Omnis prælatio. ℞. perducens ad finem ultimū, uel adducens: non aūt. conſeruans in fine, §. Tunc nihil &c. ut patet. (Ratio 2ª.) Nam illa prælatio poſt iudicium erit tantum conſeruans in fine ſiue bono ſiue malo.

AD PRIMVM ergo dicendū, ꝙ prælatio illa, quę dicitᷣ euacuāda per Chriſtū in futuro, eſt accipiēda ſecundū modū prælationis, quæ eſt ſecundū ſtatū huius mundi, in quo† & hoīes hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus; & hoc totū ad perducēdum ad finem, uel abducendū a fine; tunc autem cū omnia ad finē illū peruenerint, non erit prælatio abducens: ſed cōſeruans in fine boni, uel mali,

AD 2ᵐ dicēdū, ꝙ q̄uis meritū dęmonū nō requirat, qđ hominibus præferātur, quia iniuſte ſibi hoīes ſubiecerunt, tñ hoc requirit ordo naturæ ipſorū ad naturā humanam. B na.n. naturalia in eis integra manent, ut Dion.* dicit 4. de Diui. nominibus.

AD 3ᵐ dicendū, ꝙ angeli boni nō ſunt cauſa principalis pręmij electis, quia hoc oēs immediate à Deo percipiunt: ſed tñ quorundam accidentalium præmiorum angeli hoībus ſunt cauſa, inquantum per ſuperiores angelos inferiores, & angeli, & homines illuminantur de aliquibus ſecretis diuinorum, quæ ad ſubſtantiam beatitudinis non pertinent: & ſimiliter principalē pęnam damnati excipiēt immediate a Deo. ſ. excluſionem perpetuam à uiſione Dei, alias autem pęnas ſenſibiles nō eſt inconueniens hominibus per dæmones infligi.ᶠ In hoc tamen eſt differētia, quia meritū exaltat: ſed peccatum deprimit: unde cum natura angelica ſit altior, q̄ humana, quidam propter excellentiā meriti in tantum exaltabuntur, ꝙ talis exaltatio excedet altitudinem naturæ, & præmij in quibuſdam angelis. Vnde quidā angeli per quoſdam homines illuminabuntur: ſed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitiæ peruenient ad illā eminentiam, quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ nō oēs hoīes in iudicio comparebūt. Quia dr̃ Matth. 19. Sedebitis ſup ſedes iudicātes duodecim tribus Iſrael: ſed nō oēs hoīes p̄tinent ad illas tribus duodecim, ergo vr̃ ꝙ nō omnes in iudicio comparebunt.

2 Præterea. Idem uidetur per hoc, quod dicitur in Pſal. 1. Non reſurgent impij in ʰ iudicio: ſed multi ſunt tales, ergo uidetur ꝙ non omnes comparebunt.

3 Præt. Ad hoc aliqs ad iudiciū ducitᷣ, ʰ ut eius merita diſcutiantur: ſed quidam ſunt, qui nulla merita habuerunt, ſicut pueri ante perfectam ætatem decedentes, ergo illos in iudicio cōparere neceſſe non eſt.

SED CONTRA, eſt quod dicitur Actuū 4. Quòd Chriſtus eſt conſtitutus à Deo iudex uiuorū, & mortuorū: ſed ſub iſtis differētiis comprehendūtur omnes homines, qualitercūq; uiui à ᵢmor-

F ſecundum ſe eſſentialis: tamen reſpectiuè ad excluſionem perpetuam à uiſione Dei, uidetur eſſe accidentalis. Et ideo in textu, ad accidentale quoddam premium ab Angelis hominibus ſumminiſtratum, fecit correſpondere Sanctus Doctor pœnas ſenſibiles à dæmonibus inflictas. Ex hoc concludę tandem: ꝙ abſq; dubio aliqua pęna damni illa eſt maior, quàm pęna ſenſus.

Item illatio cōcluſionis. Ergo &c. ℞. negatᷣ illatio §. Non.n. eſt ſimile de utriſq; in hoc: ut ſapiens colliget ex ſecūdo reſponſo textus ly in hoc tamen eſt differētia quia meritum &c.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatū à Sapien. 11. ꝙ dæmones poſt diē iudicij torquebunt damnatos: & ſic. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur: Hæc ibi. Vbi oſtenditur ꝙ cōſentiēs perſuaſori ad malū meretur puniri per eū. Vnde contingit frequenter ꝙ conſentiē(s) alicui i malo, ſuccedente tempore, punitur ab eodem. Deo. n. permittente ſit, ut inter eos inimicitiæ naſcantur; ita ut ille malus perſuaſor ſuperior effectus uincat hunc, qui ſibi aliàs malè conſenſit, ipſumq́; peſſimè torqueat. Hoc & ex ſcriptura ſtudioſus per ſe colligere poterit. Item à 2. Petr. 2. A quo quis ſuperatus eſt huius & ſeruus eſt. Hæc ibi. Item à Io. 8. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati Hæc ibi. Diabolus aūt ab initio peccauit & ante hominem. Conſequenter

(Vtil. p. 9. Eccle. &c.) (Tho. 4. d. 47. q. 1. &)

ſiue malo.

¶Exam. Ly abducens. Sub hoc intelligitur & ſuū condiſtinctū, ſ. perducens ad finē. Dixit aūt ſolum ly abducens ut magis prope ad argumentum accederet quod de prælatione dæmonū loquebatᷣ q̄ proculdubio eſt abducēs à fine ante diē iudicij.

2ᵐ de conſequentia. Non eſt ullum. ℞. aſſero merito dæmonū: nō, aūt a natura ipſorum. §. Tunc nihil &c. ut patet de ſe.

¶NOT. Subintellige ad reſponſum illud granū ſalis, quod ponitur in corp. princ. Ereſt, ꝙ ex parte dæmonū punientiū nō debet attendi iuſtitia prædicta: ſed ex parte hominū punitorū.

3 de minori. Præmiate. ℞. eſſentialiter: non, aliquo modo accidentaliter §. Tunc nihil &c. Nam & dæmones ponitores non inferunt pœnam principalē, ſ. licet excluſionem perpetuam à uiſione Dei, ſed qualdā alias.

¶NOT. Quamuis pœna ſenſus tacata reprobis in inferno ſit

ergo qui facit peccatum, ſeruus eſt diaboli. Cum igitur ſerui pro malefactis caſtigentur à ſuis dominis: uidetur per hæc denotari, ꝙ per dæmones torqueantur damnati. Item ab Iſa. 19. Tradā eam in manus inimicorū crudelium. Hæc ibi. Item ab Apoc. 18. Quantum glorificauit ſe, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum & luctum. Hęc ibi. Vbi Deus uidetur loqui de miniſtris & ſignificare ut ſupra.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcriptura tatum pro quātum ꝙ diximus inſinuāt, & intelligas, & defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex iſto articulo Angelica doctrina hæc, & declaretur, & cōſolidetur.

QVÆST. LXXXIX. ART. V.

CONCL. Congruum eſt ut oēs hoīes in iudicio cōgregētur. 384

¶Exam. Ly cōgruū. Scilicet ut ſtat cū neceſſitate modò ut cōtraponitur illi. Secus enim poſſibile aliqū dicit contingentiam, ut poſſi-

poſſibile eſt Socrati hinc ad horā ambulare, quāquā ad eū cōuerti. A cū neceſſitatio, ut poſſibile eſt ſolē ceſſare oriri (neceſſariū n. nō eſſet, ſi nō eſſet poſſibile:) ita cōgruitas quādoq; cōtra diſtinguitur neceſſitati, ut congruū eſt & extra caſum neceſſitatis facere eleemoſinā, quāq; uero dicit neceſſitatē ſed congruū, ut congruū eſt obſtinatū damnari.

tuis diſtinguantur, ergo omnes in iudicio comparebunt.

Præterea, Apocal. 1. dicitur. Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eum omnis oculus, hæc autem non eſſent, ſi non omnes in iudicio comparerent, ergo &c.

B RESPONDEO, Dicendum, quòd poteſtas iudiciaria Chriſto homini collata eſt in præmium humilitatis, quam in paſſione exhibuit, ipſe autem ſua paſſione ſanguinem pro omnibus fudit, quantum ad ſufficientiam, licet non in omnibus effectum habuerit propter impedimentum in aliquibus inuentum, & ideo[m] congruum eſt ut omnes homines in iudicio congregentur[n] ad uidendum eius C exaltationem in humana natura secundum quam conſtitutus eſt iudex a Deo uiuorū, & mortuorum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſicut dicit Auguſtinus 20.* de Ciuita. Dei. Non quia dictum eſt, Iudicantes duodecim tribus Iſrael, tribus Leui, quæ tertiadecima eſt, iudicanda non erit, aut ſolum illum populum, D ſed etiam gentes cæteras iudicabunt, ideo autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in ſortem duodecim tribuum per Chriſtū ſunt uocatæ.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd hoc, quòd dicitur. Non reſurgent impij in iudicio, ſi referatur ad omnes peccatores, ſic intelligendum eſt, quòd non reſurgent ad hoc, quòd iudicent. Si autem impij dicantur infideles, ſic intelligendum eſt quòd non reſurgent ad hoc, quòd iudicentur, quia iam iudicati ſunt:° ſed omnes reſurgent, ut in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

AD TERTIVM Dicendū, quòd etiā pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non ut iudicentur; ſed ut uideant gloriam iudicis.

¶PROB. Quia ſicut Chriſtus pro oībus humiliatus eſt, ut iudicaretur, ita ab oībus uidendus eſt exaltatus, ut iudicet.

¶Exam. Ly ſanguinē ſuū pro oībus fudit &c. Hoc confirmat à Cōcil. Trid. ſeſſ. 6. c. 3. ubi de Chriſto loquens ait: Verū, etſi ille pro omnibus mortuus eſt, non oēs. tā mortis eius beneficiū recipiunt, ſed ij dūtaxat, quibus meritū paſſionis eius cōicatur. Hæc ibi. Et à 1. Tim. 4. Qui eſt ſaluator oīum, maximè autē fideliū. Nam per ly maximè, ponit dīam inter fideles & alios, quò ad participatione. ſ. ſaluationis ipſius.

concl. m 1[m] illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. ſ. Nā per duodecim tribus Iſrael intelliguntur oēs hoīes. ut ſupradictum eſt q. 89. ar. 1. appen.

*Lib. 20. c 5. circa me. to. 5.

2[m] ex Pſalm. Non reſurgēt impij in iudicio. ℞. uel ad hoc ut iudicent, uel ad hoc ut iudicētur: nō eūt ad hoc ut in iudicio cōpareāt. ſ. Tunc nihil &c. ex cōcluſione patet.

¶Exemen Ly Impij. Hoc nomen ſumitur quāq; pro quibuſcūq; peccatorib. mortali peccato inuolutis quāq; pro infidelibus. Et ideo dictū eſt in reſpōſio ly iudicent, & ly iudicentur. Vide ar. 7.

3[m] maior. Ad hoc aliquis ad iudicium ducitur ut eius merita diſcutiātur. ℞. uel ut uideat gloriam iudicis. ſ. 3. Tunc autē &c. Nam ultimum de pueris. qui uſum liberi arbitrij non habuerūt ſolummodo intelligitur, nō aūt primū.

¶Examen. Ly non ut iudicentur. Hoc ſumitur formaliter. iuxta ſenſū in quo loquebatur argumentum. Ad intētum. n. argumentatoris ſumere terminos in reſpōdendo, eſt loqui formaliter. Per ly non iudicabuntur, ergo ſignificatur quòd merita eorum non diſcutientur. Vide ar. 6. & 7.

APPENDIX.

ARTICVLVS VI.

Verum boni in iudicio iudicentur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd boni in iudicio non iudicentur. Quia Ioan. 3. Qui credit in eum, h nō B iudicatur: ſed omnes boni crediderunt in eum, non ergo iudicabuntur.

Præterea, Illi non ſunt beati, quibus eſt incerta ſua beatitudo, ex quo Auguſtinus* probat dæmones nunquam fuiſſe beatos: ſed ſancti homines nūc ſunt beati, ergo certi ſunt de ſua beatitudine: ſed h quod certum eſt, non adducitur ad iudicium, ergo boni non iudicabuntur.

C 3 Præterea, Timor beatitudini repugnat: ſed extremum iudicium, quod tremendum maxime dicitur, non poterit fieri ſine timore eorum, qui ſunt iudicandi, unde etiam Gregorius* dicit ſuper illud Iob. 40. Cum ſublatus fuerit, timebunt angeli, & cætera. Conſideremus quomodo tunc iniquorum conſcientia concutietur, quando etiam iuſtorum uita h turbatur, ergo bea- D ti non iudicabuntur.

SED CONTRA. Videtur quòd oēs boni iudicētur, quia dr 1. Cor. 5. Oēs aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſq; propria corporis prout geſsit, ſiue bonū ſiue malū; ſed nihil ē aliud iudicari, ergo oēs iudicabuntur.

Præterea. Vniuerſale omnia comprehendit: ſed illud iudiciū dicitur uniuerſale, ergo omnes iudicabuntur.

E RESPONDEO, Dicendum, quòd ad iudicium duo pertinēt, ſcilicet diſcuſsio meritorum, & retributio præmiorum.[m] Quantum ergo ad receptionem præmiorum, omnes iudicabuntur,[n] eo quòd unuſquiſq; recipiet ex diuina ſententia præmium merito reſpondēs: ſed diſcuſsio meritorum non fit, niſi ubi eſt quædam meritorum commixtio bonorum cum malis. Illi autem

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem interimes hæreſim cuiuſdā (direct. Inquiſit. 2. par. q. 8.) dicentis quòd in die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti non comparebūt cū ſuis corporibus. 1 Vtil. p. 5. Eccle. &c.

¶ Secundò habes quō per rationē oſtēdas hanc meritò dānatā è Papa Benedicto xj. in extrauag. Benedictus Deus &c. Diffinimus inſuper, quòd in die iudicij omnes homines ante tribunal Chriſti cum ſuis corporibus comparebunt. Hæc ibi. Item ab Apocal. 20. Vidi mortuos magnos & puſillos ſtantes in cōſpectu throni, & dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors, & infernus dederūt mortuos, qui in ipſis erāt. Hæc ibi. Item à Matthæ. 25. Cum uenerit filius hominis in maieſtate ſua, tunc congregabūtur ante eū omnes gentes. Hæc ibi. Item à 1. Cor. 5. Oēs aſtabimus ante tribunal Chriſti. Hæc ibi. Qui autem dicit omnes nihil excludit ſecundū regulā 80. quæ ait; in toto partem non eſt dubium contineri, de reg. iur. in 6. 2

* Lib 11. ſuper Geneſ. c. 17. to. 3.

* Lib. 34. moral. c. 4. à me.

¶ Tertiò habes quomodo per rationē prædicta ſcripturarum & patrum, quanto omnes comparituros ad iudiciū inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 3

¶ Quartò uides, quomodo ex ipſis iterum Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 4

QVÆS. LXXXIX.

ART. VI.

CONCL. 1ª. Quantum ad receptionem præmiorū omnes iudicabuntur. 385

¶ Exam. Ly oēs. ſcilicet boni. Nō loquitur in propoſito quia in

in articulo 10. Vnde, quoad hoc, reſeruatur concluſio da ta F probata in ar. 7.

¶ PROB. Quia unuſquiſque bonus recipiet ex diuina ſententia præmium merito reſpondens.

¶CONCL. 2ª. Illi, qui rebus mundi penitus abiectis cogitant ſolicite, quæ Dei ſunt, non iudicabuntur.

¶Examen. Ly non iudicabuntur. Scilicet iudicio diſcuſſionis.

¶PROB. Quia huiuſmodi homines diuinis ſeruitijs totaliter inſiſtunt nullamque admixtionem notabilem mali habent: & diſcuſſio meritorum non fit, niſi ꝗ eſt quædam cómixtio meritorum bonorũ cum malis.

¶CONCL. 3ª. Boni, qui adhuc amant ſecularia & terrenis negotijs implicantur, ita tamen quòd nihil Chriſto præponunt, iudicabuntur.

¶Exam. Ly amant ſecularia &c. id eſt peccatis uenialibus ſunt prægrauati.

¶ Ly ita tamen ꝙ nihil Chriſto præponunt. Id eſt ita ꝙ non peccant mortaliter, & ſi aliquando taliter peccare contingat, condignam pœnitentiam de illis agunt. Et ut breuiter omnia intelligan- [illegible] illa concluſio [illegible] bonos intelli[illegible] non perfectos, eo modo quo in ſecunda concluſione [illegible] locutio fiebat.

qui ædificant ſupra fundamentum fidei aurũ, & argẽtum, & lapides precioſos, diuinis ſeruitiis totaliter inſiſtẽtes, quia nullam admixtionem notabilẽ alicujus mali meriti habẽt, in eis † diſcuſſio meritorum locũ non habet: ſicut[r] illi, q rebus mũdi penitus abiectis, ſolicite cogitãt ſolum, G quæ Dei ſunt, & ideo ſaluabuntur: ſed nõ iudicabuntur:[s] illi uero, qui ædificant ſuper fidei fundamentũ ligna, fęnũ, ſtipulã, qui adhuc. ſ. amant ſecularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen ꝙ nihil Chriſto præponũt: ſed ſtudent peccata elemoſynis redimere, habent quidem cómixtionem bonorum meritorum cũ malis, & ideo diſcuſſio meritorũ in eis locum habet; vnde [t]tales H quantum ad hoc, & iudicabuntur, & tamen ſaluabuntur.[t]

Ad primvm ergo dicendũ, quòd quia punitio eſt effectus iuſtitiæ, præmiatio autem miſericordiæ, † ideo magis iudicio, qđ eſt actus iuſtitiæ, antonomaſtice punitio attribuit, ut interdum iudicium pro ipſa condemnatione accipiatur; & ſic intelligitur auctoritas inducta, ut per Gloſ.[u] ibidem patet.

Ad secvndvm Dicendum, quòd diſcuſſio meritorum electis non erit ad tollendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipſorum iudicandorum: ſed ut præeminentia bonorum meritorum ad mala oſtendatur omnibus manifeſte, & ſic Dei iuſtitia comprobetur.

Ad tertivm Dicendum, quòd Gregorius loquitur de iuſtis adhuc in carne mortali exiſtentibus. Vnde ſupra præmiſerat. Hi, qui in corporibus reperiri potuerint, quamuis iam fortes, atq; perfecti adhuc, quia in carne ſunt poſiti, non poſſunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti. Vnde patet, quòd terror ille referendus eſt ad tempus † immediate iudicium præcedens, tremendũ quidem, maxime malis: non autem bonis, † quibus nulla erit mali ſuſpitio. ¶ Rationes autẽ, quæ ſunt ad oppoſitum, procedunt de iudicio, quantum ad retributionẽ præmiorum.

I

¶NOT. Aduerte expoſitionem de ly qui ædificant ſuper fidei fundamẽtum ligna fœnũ, ſtipulã: quia huiuſmodi nõ ſignificat illos tantum, qui peccãt uenialiter, quia ſub hac cõuerẽtur etiam ij, qui ædificãt aurum argẽtum & lapides precioſos. Nã & illi peccant uenialiter. Significat autem illos, qui peccant uenialiter, ſic tamen ꝙ opera perfectorum (ut ſunt ædificantes aurum argẽtum lapides precioſos) non profitẽtur Et ſic patet diſtinctionem cõcluſionum. Rurſus Aduerte ſuper corp. fin. ly tales quantum ad hoc, ꝙ iſtud dictum determinat cõmixtionem illam mali ad bonum. Quaſi diceret. Tales non quantum ad fidem, ſeu non quantum ad hoc, ꝙ habuerunt fidem; ſed quantum ad hoc, ꝙ operati ſunt quædam mala mixta cum operibus bonis iudicabuntur Pro quo uide poſt ad 1m.

¶PROB. Quia in talibus bonis poteſt eſſe diſcuſſio meritorũ (cum operum bonorum cum malis habeant commixtionem.) K

1m ex Ioanne. Non iudicatur. ℞. i. nõ ponitur in aliter §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus.

¶NOT. Propter authoritatis B. Ioannis adductæ malũ intellectum à quibuſdam confictum cauendum eſt; ne dicas quòd fideles omnes ſaluabuntur ſeu (quod in idem redit) non condemnabuntur. Non enim B. Ioannes talem ſenſum unquam habuit, ſed tãtum formaliter ibi loqui intendebat. Quaſi dixiſſet. Qui credit in eum non iudicatur. i. ex eo, quòd credit in eũ, nõ condemnabitur, etiam hoc utique uerum eſt. Nam ſi fidelium aliquis condemnatur (quod eccleſia uerè docet) nõ condemnatur propter id ꝙ crediderit in Chriſtum, ſed propter aliquod aliud ſ. propter mala eorum opera, ut inquit textus. Materialiter igitur materiales homines, qualẽ hæretici ſunt, interpretati fuere illud Ioannis contra ipſius germanum ſenſum. Vnde contra legem uerbis legis pugnauerunt, ſicut iniũ;

& conſequenter de ſeipſis uerificarunt illam, de regul. iur. in 6. regulam. 88. Certum eſt; quòd is committit in legem, qui legis uerba complectens contra legis nititur uoluntatem. Hæc ibi. Quæ proculdubio de illis uerificatur etiam quò ad omnes & ſingulas alias extorſiones ſcripturarum.

2m minor 2.

Quod certũ eſt, non adducit ad iudiciũ. ℞. ut incertificetur: non, ut aliquid aliud inde fiat § Tunc nihil &c. Diſcuſſio meritorum electis non erit &c. ut in textu. [a]Gloſ. ordi. ibi.

¶NOT. 1ª. Ad intelligendũ melius adductã propoſitionẽ argumẽti, aduerte ꝙ illud, quod eſt certũ põt duobus modis conſiderari: uno modo ſecundũ phantaſiam hominum uani: alio modo ſecũdum rei ueritatẽ. Si primo modo certũ eſt, adducitur ad iudiciũ, ut tollatur eius certitudo. i. ut oſtendatur illud eſſe falſum. Et hoc modo adduceretur ad iudiciũ Dei uana certitudo hæreticorũ de ſua ſalute: ſicut & ad iudiciũ eccleſię fuit adducta & reprobata cócil. Trid. ſeſſ. 6. cap 9. Quãuis &c. Nemini fiduciã & certitudinẽ remiſſionis peccatorũ ſuorũ iactanti & in ea ſolã quieſcenti peccata dimitti, uel dimiſſa eſſe dicendũ eſt: cũ apud hæreticos & ſciſmaticos poſſit eſſe immò ſit, & prædicetur contra eccleſiã catholicam uana hæc & ab omni pietate remota fiducia. Hæc ibi. Si ſecundo modo, certum eſt illud, ad iudicium adducitur: non ut tollatur eius certitudo, ſine ut incertificetur; ſed ut eius certitudo magis certificetur. Et hoc modo loquitur tex. reſponſalis ad propoſitionem illam argumẽti.

¶ NOT. 2ª. Quando dr in tex argumenti, ꝙ beati ſũt in uia ſũt certi de ſua beatitudine, & in reſpõſo text. cõfirmatur hoc idem per ly nõ erit ad tollendũ certitudinẽ beatitudinis ipſorũ iudicãdorũ: accipitur certitudo non abſolutè, ſed prout haberi põt in præſenti uita: quæ alio nomine dici ſolet cõiectura. Et ꝙ hoc ita rũ ſit patet ex eodẽ S. Doctore 1. 2. q. 112. ar. 5. Vbi ex profeſſo mõſtrat prolixè, ꝙ nemo ſit iuſtus poteſt certo ſcire ſe eſſe in gratia. Hoc & cõfirmatur ex concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 9. Sicut nemo pius de Dei miſericordia, de Chriſti merito, deque ſacramẽtorũ uirtute & efficacia dubitare debet; ſic quilibet dũ ſeipſum, ſuãq; infirmitatẽ ꝑpriã & indiſpoſitionẽ reſpicit de ſua gr̃a formidare, & timere põt: cũ nullus ſcire ualeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiã Dei eſſe conſecutum. Hæc ibi.

¶ Corollarium. Ergo ly nõ erit ad tollendum certitudinẽ beatitudinis à cordibus ipſorũ, quędam figura eſt, qua. ſ. minus dicẽdo plus ſignificatur. Vnde per hoc ſignificauit text. ꝙ non tãtũ nõn erit ad tollendũ certitudinem ipſam prehabitã, ſed & erit ad cõplendũ illã, id eſt, ad faciendũ ꝙ illa certitudo coniecturalis fit certitudo certiſſima exiſtentiæ realis. Tunc. n. in iudicio genaliter beati certificabuntur omnino de ſua beatitudine de qua prius in mundo hoc certitudinem mixtã formidine habuerũt.

3m ex Gregorio. Turbatur. ℞. in tẽpore immediatè præcedente iudiciũ: non, tempore quo actualiter iudicium exercebitur. §. Tunc nihil &c. Nã ꝙ iuſti turbentur propter ſigna immediatè præcedentia iudicium non infert ꝙ non ſint tunc beati beatitudine uiæ.

¶ Corollarium Ergo qñ dicitur in maiori arg. ꝙ timor beatitudini

iudicij repugnat, intelligiſcant de beatitudine patriæ & tunc nō A eſt ad propoſitum, cum boni illi non ſint adhuc taliter beati, aut intelligitur de timore peccati mortalis cogniti, & tunc reſpondet textus in fine per ly non autem bonis, quibus nulla erit mali ſuſpitio. Quaſi diceret: Ille timor bonorum ante iudicium immediatè præcedens propter ſigna grandia uiſa nō erit timor ex mala conſcientia procedens ſicut erit timor reprobis: aut intelligitur de timore naturali abſque peccato, & ſic erit in bonis illis timor naturalis, qui tamē eſt mitigabitur ex bona conſcientia factorū, quam quidem mitigationē reprobi nō habebunt, immò timoris illius naturalis aggrauationē ex mala conſcientia. Ex hoc igitur textu nullo modo contrauenitur domino ad bonos pro tempore illo dicenti Luc. 21. his fieri incipientibus reſpicite, & leuate capita ueſtra (.i. exhilarate corda.) quoniam gaudium hoc erit ex ratione, (ut ibid. connotatur.) ſed conſentit Apoſtolo dicenti 2. Corin. 5 nolumus expoliari. & 2. Cor. 7. foris pugnæ, intus timores. Non timent enim ex ratione, ſtat cum timere ex infirmitate naturali.

•Lib. 26. Moraliū c. 20.

concl. m

rationem. Quemadmodum exiſtentes in platea extra palatium Regis ex hoc, ꝙ uident multos exeuntes extra palatium illud ſumptuoſis ueſtibus ornatos à Rege ſecundū magis & minus iudicant tālē uel talem magis uel minus meruiſſe apud Regē, licet ipſi eos non uiderint in palatio reddere rōnem de proprijs meritis Regi, neque illā de facto reddidere: tamē in effectu cognoſcentes conſequenter ſaltem eā ſciam, uel aliquid de cauſa. Quòd aūt dicitur de bonis, intellige etiam de malis.

3 ¶ Tertiò habes: quō per ratiōnē prædicta temperauerit & patrem; pro quanto bonos eſſe iudicandos inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides quomodo ex ui uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VII.

Vtrum mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM ſic procedit. Videtur, ꝙ mali nō iudicabuntur. Sicut contingit infideliū damnatio,[h] ita & eorum, qui in mortali decedunt: ſed ꝑ damnationis certitudinē dicitur Ioā. 3. Qui non credit, iam iudicatus eſt, ergo eadem ratione, nec alij peccatores iudicabuntur.

2 Præterea, Vox[h] iudicis eſt ualde terribilis eis, q ꝑ iudiciū cōdemnanē: ſed ſicut in lra ex uerbis Greg.• habet, ad infideles locutio iudicis nō fiet, ſi ergo fieret ad fideles damnādos, ipsi infideles de ſua infidelitate cōmodum reportarent, quod eſt abſurdum. C

SED CONTRA, Videtur ꝙ omnes mali ſint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pęna ſēm quantitatē culpæ: ſed hoc ſine definitione iudicij eſſe nō poteſt, ergo mali iudicabuntur.

RESPONDEO, Dicēdum, ꝙ iudicium;[m] quod eſt pænarū retributio pro peccatis, omnibus competit, iudicium autem, quod eſt diſcuſſio meritorū, ſolum fidelibus,[n] quia infidelibus D non eſt fidei fundamentū, quo ſublato, oīa opera ſequentia perfecta rectitudine intentionis carent, unde non eſt in eis aliqua ꝑmixtio bonorū operū, uel meritorū ad mala, quæ diſcuſſionē requirat: ſed fideles, in quibus manet fidei fundamētum, ad minus fidei actum laudabilem ha- B bent, quamuis non ſit meritorius, ſine charitate: tamen quantū eſt de ſe, eſt ordinatus ad meritum, & ideo in eis iudicium diſcuſſionis locū habet. Vnde ipſi fideles, qui fuerunt ſaltē numero ciues ciuitatis Dei, iudicabuntur ut ciues, in quos ſine diſcuſſione meritorum ſententia mortis non fertur: ſed infideles condemnabuntur ut hoſtes, qui conſueuerunt apud homines abſque C meritorum• audientia exterminari.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis eis, qui in mortali decedunt, pro certo conſtet de eorum damnatione; quia tamen aliqua, quæ pertinēt ad bene merendum, habēt annexa, oportet ad manifeſtationem diuinæ iuſtitiæ, ut diſcuſſio de eorum meritis fiat; per quam oſtendatur, eos iuſte à Sanctorum ciuitate excludi; cuius eſſe ciues numero externus uidebantur.

QVÆST. LXXXIX. ART. VII.

CONCL. Iudiciū, qd eſt pœnarū retributio pro peccatis, competit omnibus malis; iudicium aūt, quod eſt diſcuſſio meritorum, ſolū fidelibus. 186

• Al. diſcuſſione

¶ PROB. 1. Quia patet 2. Quia (ly iudiciū aūt, &c. fideles ſolam habēt aliquid de ſe ordinatum ad meritū (cū habeant fidem) ſimul cū admiſtione malorum operum

¶ Examen. Ly ſolū. Hoc dī ad dīam infidelium: eius ꝓbationem, & declarationē uide in tex.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo quo modo per rationem ſ nterimas hæreſim eius. dā (ut refert Directr. inquiſit. 2. par. q. 8.) dicentis quòd in die iudicij omnes homines non reddituri ſunt de factis proprijs rationem, ut referat unuſquiſque propria corporis prout geſſit ſiue bonum ſiue malum.

Vtil. ꝑ S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendat hāc utpote è diametro ibi cōtrariā damnari ab Apoſtolo. 2. Cor. 5. Oēs aſtabimus ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſq; propria corporis, prout geſſit, ſiue bonū ſiue malū. Hæc ibi. Vbi ſi ibi intelligatur de iudicio retributionis, accipitur ly referat, ꝓ reportet in- dē: ſi uerò intelligatur de iudicio diſcuſſionis, accipitur ly referat, ꝓ recitare, ſiue (ut in ꝓpoſito loquamur) pro reddere rōnē de factis, ſiue bonis ſiue malis. Vbi & ly oēs ſumitur uniuerſaliter, nullo ſiue electo ſiue reprobo excepto, qñ ly referat accipitur in primo ſenſu: ſumitur aūt ly oēs pro quibuſdā tum electis tū reprobis, quando accipitur ly referat in 2. ſenſu. His ſic annotatis, non excuſandus uenit ille quidā hæreſis prædictæ author ſed accuſandus magis: qm abſq; diſtinctione aliqua cōtra Apoſtolum in eſtus eſt uerbis oppoſitis ad literam ortus. Item à Matth. 25. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare, ſitiui, & dediſtis mihi bibere &c. Hæc ibi. Vbi patenter ſatis explicatur diſcuſſio iudicij quo ad bonos. Item à Symbolo Athanaſij, qd eſt regula fidei compendioſa ſecundū Concil. Flor. in decret. Armenis dat. Eugenij 4. Ad cuius aduentum oēs homines reſurgere habēt cū corporibus ſuis & reddituri ſunt de factis ꝓprijs rōnē. Hæc ibi. Vbi ly reddituri ſunt rōnem, accipitur de facto, uel de uirtute: hoc eſt, ꝙ reddent rōnem uel per diſcuſſionem actualiter factā operū ſuorū, uel per hoc ꝙ in retributione à iudice recepta cognoſcetur quantū operati ſunt, ac ſi actualiter reddidiſſent

¶ Ly bonorū operum, uel meritorū. Hoc dicitur, quia in infidelibus nō poſſunt eſſe merita, licet poſſint eſſe bona opera moralia 2. 2. quæſt. 10. ar. 4 & ideo utitur textus diſiunctione ly uel: quaſi dicat per hoc, illa bona opera non poſſunt dici merita, niſi improprijſſimè; quod non eſt ſic de bonis operibus fidelium in gratia exiſtentium.

¶ Ly quātum eſt de ſe eſt ordinatus ad meritum. Ordinatus ſcilicet proximè: quia mos iuncta charitate ordinatur de facto ad meritū, ut patet Et hoc dē ad differentiā moralis actus laudabilis Infideliū; qui de ſe quidē eſt ordinatus ad meritum, ſed remotè ſcilicet præſuppoſita fide, quam illi non habent: & ultra hoc, etiam præſuppoſita charitate.

E ¶ NOT. Philoſophus 1. Phyſicorum, inquit: ꝙ contra negantes principia non eſt diſputandū per quod monſtratur fundamentaliter id quod dicitur in præſenti textu uidelicet, ꝙ diſcuſſio meritorum non fiet cum infidelibus ex eo, ꝙ ipſi cum Chriſto iudice non conueniunt in principijs. Non enim fidem habent, quæ eſt principium ſalutis humanæ.

I[m] de maiori. Ita & quantū ad damnationē utroſq; conueniunt, quantum ad conuenientiam in fide. §. Tunc nihil &c. Nā ideo iudicantur fideles mali, iudicio diſcuſſionis, quia habuerunt fidem & permixtionem malorum operum; non autē ꝙ mala tm̄ opera habuerunt, & cōſequenter infideles hoc iudicio iudicari non poſſunt.

¶ Examen. Ly cuius eſſe ciues numero externus uidebantur. Scilicet uerè. Non enim hic accipitur ly uidebantur pro uideri & non eſſe. Nam reuera fideles etiam mali ſunt de eccleſiæ numero, & uerè appellantur Chriſtiani ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. can. 28. ubi dicit. Si quis dixerit: eum qui fidem ſine charitate ha-

her non eſſe Chriſtianum: Anathema ſit. Hæc ibi. Ergo fides etiã ſine charitate eſt uera fides.

2m de maiori. Vox iudicis. &c. non autem allocutio illa, de qua Gregorius §. Non. n. allocutio illa fiet infidelibus, ſed tantum fidelibus quamquàm malis: cum tamen uox iudicis condemnantis utriſque fiat. Tũc nihil &c. ut patet.

Filiis in nubibus obuiam Chriſto in aera: & ſic ſemper cum domino erimus. Hæc ibi. Si ergo cum domino ſemper erimus poſt reſurrectionem corporum, ut uerũ eſt: corpora utiq; Apoſtolorum non damnabuntur, ſed nec etiam aliorum ſanctorũ de quibus omnibus ibi co. intelligit. Item ab eccleſia catholica, quæ de Apoſtolis canit. Eccleſiarũ principes, belli triumphales duces, cœleſtis aulæ milites, & uera mundi lumina. Hæc illa in hymno ad laudes.

A D S E C V N D V M Dicendum, quòd allocutio illa ſpiritualiter intellecta ſecũdum hoc non erit aſpera fidelibus cõdemnandis, quia in eis aliqua ſibi placentia manifeſtabit, quæ in infidelibus inueniri non poſſunt, quia ſine fide impoſſibile eſt Deo placere. Hebr. 11. Sed ſententia condemnationis, quæ in omnes feretur, omnibus terribilis erit. Ratio uero in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum angeli in futuro iudicabuntur.

A D OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd angeli in futuro iudicabuntur. Quia dicitur 1. Corinth. 6. Neſcitis, quia angelos[b] iudicabimus? ſed hoc non poteſt referri ad ſtatum præſentis temporis, ergo referri debet ad futurum.

2 Præterea. Iob. 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus I intelligitur: Cunctis uidentibus præcipitabitur: & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Chriſtum: Veniſti ante tempus perdere nos: & Gloſſ.* dicit ibidem, quòd Dæmones in terra Dominum cernentes, ſe continuo iudicandos eſſe credebant, ergo uidetur quòd eis finale[b] iudicium reſeruetur.

3 Præterea. Secundæ Petr. 2. dicitur: Deus angelis peccanti- K bus non pepercit: ſed rudentibus inferni detractos, in tartarũ tradidit cruciandos in iudicium reſeruari, ergo uidetur quòd angeli[b] iudicabuntur.

S E D C O N T R A, Deus non iudicabit bis in idipſum, ſed mali angeli iam iudicati ſunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus eſt: ergo in futuro angeli non iudicabuntur.

4 Præterea. Perfectior eſt bonitas, uel malitia angelorum, quàm aliquorum hominum in ſtatu uiæ, ſed quidam homines G boni, & mali non iudicabuntur, ut dicitur in litera, ergo, nec angeli boni, uel mali iudicabuntur.

R E S P O N D E O, Dicendum, quòd[m] iudicium diſcuſſionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis, neq; in malis,[a] quia neque in bonis poteſt aliquid mali inueniri, neq; in malis aliquid boni ad iudicium pertinẽs. Sed ſi loquamur de iudicio retri- H butionis, ſic eſt diſtinguenda duplex retributio. Vna reſpondens proprijs meritis angelorum, & hæc à principio fuit utriſque facta: unde quidam in beatitudine ſublimati ſunt, quidam etiam in miſeria demerſi. Alia retributio eſt, quæ reſpõdet meritis bonis, uel malis per I angelos procuratis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudiũ habebũt de ſalute eorum, quos ad meritum induxerunt, & mali amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala ſunt incitati. Vnde[p] directe loquendo, iudicium nec ex parte iudicantium, neque iudicandorum erit angelorũ, ſed hoiũm: ſed indirecte quodamodo reſpiciet angelos,[q] inquantũ actibus hoium fuerunt cõmixti.

A D P R I M V M ergo dicendum, quòd illud uerbum Apoſtoli eſt intelligendum de iudicio cõparationis; quia quidam homines quibuſdam angelis ſuperiores inuenientur.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem excludas hæreſim illam &c. ut ar. 6. appen. pro quanto loquitur de reprobis. In præſenti. n. articulo monſtratur, quòd iudicandi ſunt. Item & quo per rationem interimas hæreſim Georgij Dauid (Prat. Georgius Dauid) dicentis: quòd animæ tam eorum quos fideles uocamus, quàm infidelium, ſaluabũtur: & Apoſtolorũ corpora æqua damnabuntur, atque infideliũ. Et hæc pro ultima parte inquantum loquitur de corporibus Apoſtolorũ põt etiam per rationem damnari ex ſuperioribus articulis.
Veil. pro S. Eccleſ. &c.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas merito has damnari à Matth. 25. Eſuriui, & non dediſtis mihi manducare &c. Quibus & dicetur. Ite maledicti in ignem æternum &c. Hæc ibi. Vbi manifeſtiſſimè docet malos fideles eſſe iudicandos iudicio diſcuſſionis. Item à Ioan. 3. Qui non credit, iã iudicatus eſt. Hæc ibi. Ideſt, iã condemnatus eſt. Hoc eſt, non erit opus diſcuſſione operum ſuorum ad hoc, quòd condemnetur. Item ab Hebr. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Hæc ibi. Quis autem dicat, aliquem poſſe ſaluari, qui non placet Deo? Item ab Apocal. 21. Oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem habentem claritatem Dei, & fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina Apoſtolorum. Hæc ibi. Item à 1. Cor. 15. Mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. Hæc ibi. Vbi clarè patet; quòd de Apoſtolis etiam, inter quos Apoſtolus ſeipſum numerat, per ly nos, loquitur, & quòd de ipſorum etiam corporibus per ly immutabimur, eum intelligit. Itẽ 1. Theſſ. 4. Mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deinde nos, qui uiuimus, ſimul rapiemur cũ
*Ex gloſ. Bedæ ibi.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto malos fore iudicandos uel non iudicandos inſinuant, & intelligas, & probes & defendas.
*Li. 4. ſen. d. 47. §. C.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & cõſolidetur.
concl. m

QVÆS. LXXXIX.

ART. VIII.

CONCL. 1a. Iudicium diſcuſſionis nullo modo habet locum, neque in bonis Angelis, neque in malis.
387

¶PROB. Quia neque in bonis põt eſſe commixtio alicuius mali, neque in malis alicuius boni ad iudiciũ pertinẽtis.

¶NOT. Cũ loquitur de bono addit ly ad iudiciũ pertinẽs: quia per hoc additũ monſtrat, quòd & bonũ aliquod poteſt reperiri in reprobis, puta bonum naturæ. Sed hoc, ut innuitur hic, non pertinet ad iudicium: quia ad iudic. ſpertinent illa, quæ ſunt uoluntaria, cuiuſmodi non ſunt bona naturæ in Angelis malis, quinimmò ipſis naturæ bonis per uoluntatem propriam abutuntur ad malum, puta ingenio ad decipiendũ homines &c.
*Al. procreans.
concl. p

¶CONCL. 2a. Directe loquẽdo iudiciũ nec ex parte iudicantium, neq; iudicandorũ erit Angelorũ, ſed hominũ: indirectè autem quodãmodo reſpiciet Angelos.

¶PROB. 1. Quia patet de hoſtibus ar. 6. & 7. & probat de Angelis, tũ bonis, tũ malis, quia retributio ſuit utriſq; facta à principio. 2. Quia (ly indirectè aũt &c.) Angeli tũ boni tũ mali cõmixti ſũt actibus hominum, eum procurauerint in illis bonũ uel malum.

1m ex Apoſtolo. Angelos iudicabimus. &c. iudicio comparationis: non, diſcuſſionis. §. Tunc uiuui &c. ut patet ex cõclutionib. Vide ar. 1. corp.

2m illa-

2^m illatio cóclusionis. Ergo &c.

℞ negatur illatio. ſ. De iudicio ſcilicet diſcuſſionis. Nã de iudicio retributionis conceditur; ut in textu: ſed nõ infringit propoſitum.

3^m de cócluſione. Iudicabuntur. ℞ indirectè: non autem directè. S. Tunc nihil &c. ut ex cócluſione ſecunda patet.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem contendans ſuperbam atque temerariam phantaſiam cuiuſdam Mēnonis Friſij (Prat. Mennonitæ) iactanter atq; mendaciter dicentis: ſe iudicaturũ in die recti iudicij per ſuã doctrinam & Angelos, et principes, & mũdũ. Hinc.n.patet q Angeli neq; boni, neq; mali iudicabũtur ab hoībus,& ſi ab Apoſtolis, q iudicio comparationis, ut in ad 1^m. Menno aũt prædictus neque Deus, neq; Apoſtolus, neq; ſimilis Apoſtolis, ſed peſſimus homo fuit. Narrat ſiquidē Lindanus Dubitan. dialog. 2 q fuit Anabaptiſtarum Dux, qui nõ cōtētus bapt iſma uiolaſſe etiã Chriſtum negãt ex virginis carne, aut humana ſubſtãtia natum: & quãuis ſeipſos iactent Apoſtolos Helias, Henochos; nullus tñ eorum extitit, qui uel equum claudum ſanare potuerit. Quin Mennõ ipſe (qui uarios ſuæ perfidiæ reliquit miniſtros Hollandiam, Friſiam, & Embdēſem, contaminantes; iactitãs eos à Deo miſſos, ut Euangelij ſui, multa feciſſe miracula) mirum; cur ſe tot per annos claudicantem ſanare nequiuerit. Hęc ibi. Lindanus.

Vill. p S. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 48. q. 1. a. 1. & ſeq. *Al. ſer.

¶Secundò habes 1 quomodo per rationem oſtendas, illam 2 phantaſiam meritò damnati à Matt. 25. Tunc ſeparabit oues ab hædis, & his, qui à ſiniſtris eius. erũt dicet, ite maledicti in ignem æternũ. Hæc ibi. Vbi uides q Mēnon ipſe cum ſuis ſimilibus tempore iudicij mittenē in ignē æternum, ſimul cum corporibus ſuis: tantum abeſt ut iudicet Angelos. Item a &c. vt ar. 2 & 7. appen. ſecundum q ibi dicta faciliter contra Mēnonem applicare poteris ſapiens.

AD SECVNDVM dicendum, q ipſi dæmones cunctis uidentibus præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, ut iam non ſit eis liberum egredi extra; quia hoc eis non concedebatur, niſi ſecundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominũ vitam exercendam.

Et ſimiliter dicendum eſt ad tertium.

QVAESTIO XC.

De forma iudicis venientis ad iudicium, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandũ eſt de forma iudicis uenientis ad iudiciũ. Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrũ Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus.

Secundo, Vtrum apparebit in forma humanitatis glorioſa.

Tertiò, Vtrum diuinitas poſſit ſine gaudio uideri.

ARTICVLVS I.

Vtrum Chriſtus in forma humanitatis ſit iudicaturus.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus in forma humanitatis non ſit iudicaturus. Iudicium enim a autoritatem requirit in iudicãte: ſed authoritas ſuper uiuos, & mortuos eſt in Chriſto ſecundũ q eſt Deus, ſic enim eſt, & Dominus, & creator omnium, ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶2 Præterea. In iudice requiritur poteſtas b inuincibilis. Vnde eccle. 7. Noli quærere fieri iudex, niſi ualeas uirtute diſrũpere iniquitates: ſed uirtus inuincibilis conuenit Chriſto, ſecũdũ quod eſt Deus, ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶3 Præterea. Io. 5. dicitur Omne iudicium dedit Filio, ut omnes honorificēt Filium ſicut honorificant Patrem: ſed honor æqualis patri non datur filio ſecundum humanam naturam, ergo non iudicabit ſecundum b formam humanam.

A ¶4 Præterea, Dani. 7. dicitur, Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierũ ſedit: throni autem iudiciariam poteſtatem deſignant, antiquitas autē de Deo dicitur ratione æternitatis, ut Dio.* dicit in lib. de Diui. Nom. ergo iudicare cõuenit filio b prout eſt ęternus, ergo non ſecundum quod homo.

¶5 Præterea. Auguſtinus dicit, & habetur in litera, quòd p Dei

B verbũ fit animarũ reſurrectio, per uerbũ factũ in carne Filiũ hominis, fit reſurrectio corporũ: ſed iudiciũ illud finale ptinet magis ad animã, q̃ ad carnē, h ergo magis pueniit iudicare Chriſto, ſecũdum q eſt Deus, quàm ſecundum quod eſt homo.

SED CONTRA Ioan. 5. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt.

Præterea, Iob. 16 Cauſa tua

C quaſi impij, iudicata eſt Glo.* à Pilato, ideo iudiciũ cauſamque recipies. Glo. Vt iuſte iudices: ſed Chriſtus ſecundum humanam naturam eſt iudicatus à Pilato, ergo ſecundum humanam naturam iudicabit.

Præterea Eius eſt iudicare, cuius eſt legē condere: ſed Chriſtus in humana natura apparēs, nobis legem euangelii dedit, ergo ſecundum eandem naturam

D iudicabit.

RESPONDEO, Dicendum, q iudicium aliquod dominium in iudicando requirit, vnde Ro. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum ſeruũ? & iõm ſm hoc Chriſto cõpetit iudicare quòd dominium ſup homines habet; de quibus pricipaliter erit finale iudiciũ a. Ipſe autem eſt noſter dominus, non ſolũ ratione creationis, qa dominus ipſe eſt De*, ipſe fecit

E nos, & non ipſi nos: * ſed ēt ratione redemptionis, quod ei competit ſecundum humanam naturam, vnde Ro. 14. in hoc Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt & uiuorũ, & mortuorũ domi net. Ad pmium aũt uitę æternæ creationis bona nõ ſufficerent, niſi redēptionis beneficiũ adderet, pp impedimentũ; quod naturæ creatæ ſuperuenit ex peccato primi parentis. Vnde cũ finale iudicium ad hoc ordine-

¶Tertiò videsquo modo per rationem oſtendas, meritò eſſe inſinuatum à ſcripturis, q Angeli non iudicabuntur. Et hoc quandocunq; loquētes de Angelis tempore iudicij attribuunt eis, uel collectionem cunctorum omnium in iudicio comparituro rum Matth. 24. uel ſeparationem malorũ de medio iuſtorum, Matth. 13. uel alligationem Zizaniorum in faſciculos ad comburendum & tritici in cœleſte horreum, Matth. 13. uel conuocationē hominũ ad iudicium per ſonitũ tubæ, Matt. 24. 1. Cor. 15. 1. Theſſ. 4. uel aliquid ſimile: nunq uñ autem, q iudicandi ſint, niſi cõparatiuè, ut in ad 1^m. De malis uerò Angelis dicitur Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus eſt. Hæc ibi. Vbi innuiſi q iudicãdus amplius non eſt.

*D. ro. nõ remote à pricipio. Tract. 19. in Ioan à medio i)lius 1. 7. & citatur à Magiſt. li. 4. ſent. di. 48. 1. C. 1

¶ Quartò habes 3 quomodo prædicta ſcripturarum, pro quanto Angelos nõ fore iudicandos inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶ Quintò uides 2 quomodo ex ijs viciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. concl. 5

QVÆST. XC. ART. I.

*Pſal. 99. li. 1. de Trinit. ca. 13. tom. 3.

CONCL. 1^a. Chriſto competit iudicare ſecundũ hoc, q dominium ſuper homines habet, de quibus principaliter erit finalis iudicium. 388

¶Examen. Ly de quibus principaliter &c. ut q. 89. art. 6. 7. & 8. maxime in hunc concluſione ſecunda.

¶PROB.

¶PROB. Quia iudicium dominium aliquod in iudicante requirit. (patet Rom. 14.)

CONCL. 2ª. Conueniens eſt, ut Chriſtus ſecundum humanam naturam illi iudicio præſideat.

¶Examen. Ly conueniens eſt. Vide q. 89. ar. 5. in concluſione ubi dicit ly cōgruū; & ſecundum declarationem de ly cōgruū intelligas etiam hoc nomen conueniens. Adeo quòd ſicut ibi cōcluditur accipi debere congruum; ita hic accipi debere hic ly conueniens.

Aug. tractatu 21. in Ioan. ul. tra med. tom. 9.

concl. 2

¶PROB. 1. Quia Chriſtus ſecundū naturam etiam humanā eſt dominus omnium, cuiuſque redēptionis beneficio ſecundum humanam naturam exhibito (.i. paſſione ſua) homo admittitur ad regnū: & iudicium finale ordinatur ad hoc ut aliqui admittantur ad regnum, uel excludātur. 2. Quia ex Actuū 10. id habetur.

concl. 3

CONCL. 3ª. Chriſtus per ſuam paſſionem dominium promeruit & iudiciariā poteſtatem non ſolū ſuper hoīes, ſed ſup uniuerſam creaturā.

¶PROB. 1. Quia p redemptione humani generis à Chriſto factam tota creatura reparato homine meliorata eſt (Coloſſ. 1.) 2. Quia ex Matth. ult. id habetur.

1ᵐ de maiori

Authoritatem. R. uel principalem, uel ſecūdariam. ſ. Tunc nihil cōtra. Nam Chriſtus, ſecundum quòd homo, habet ſecundariā, & ſecundū quòd Deus, principalem. Vnde utrunq; in iudicio habebit: cùm ſit una perſona.

¶NOT. Licet utrāq; habeat in iudicādo, tñ quodāmō magis attribuitur iudiciū ei ſm humanā naturā; inquantū & illud promeruit p paſſioné, & ab omnibus ēt malis tunc uideri poterit: q̄ duo de diuina natura ſm ſe nō uerificāt.

Iudicium quare tribuit Chřo magis quodammō īnna turā. humanā q̄ ſm diuinam.

2ᵐ de maiori

Inuincibilis. R. uel ex ſe, uel ex altero. ſ. Tunc nihil &c. Quādo. n. Chriſtus ſm q̄ homo non habeat à ſe &c. ut in tex.

tur, ut aliqui admittantur ad regnum, & aliqui excludantur à regno; cōueniens eſt ut ipſe Chriſtus ſecundum humanam naturā, cuius redēptionis beneficio hō ad regnū admittitur, illi iudicio p̄ſideat. & hoc eſt, quod dicitur Act. 10. q̄ ipſe conſtitutus eſt à Deo iudex uiuorū, & mortuorum: & q̄a p redemptionem humani generis non ſolū hoīes reparauit; ſed uniuerſaliter totam creaturam, ſecūdum quòd tota creatura reparato homine melioratur, ut habetur Coloſſen. primo: Pacificans p ſanguinē crucis eius, ſiue q̄ in cęlis, ſiue q̄ ſunt in terris: ideo nō ſolū ſuper homines, ſed ſuper uniuerſam creaturam Chriſtus per ſuam paſſionem dñium promeruit, & poteſtatem iudiciariā. Matt. ult. Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo, & in terra.

G

H

Ad primum ergo dicendum, quòd in Chriſto ſm diuinam naturam, eſt authoritas diuina reſpectu uniuerſalis creaturæ ex iure creationis: ſed in Chriſto ſm humanā naturā eſt authoritas dñij, q̄ promeruit p paſſionem, & eſt quaſi authoritas ſecundaria, & acquiſita: ſed prima eſt naturalis, & æterna.

I

Ad secundum dicendum, q̄ quamuis Chriſtus ſm q̄ homo, non habeat a ſe inuincibilē poteſtatē ex naturali uirtute humanæ ſpeciei, tñ ex dono diuinitatis ēt in humana natura inuincibilem habet poteſtatem, ſm q̄ omnia ſunt ſubiecta pedibus eius, ut dicitur 1. Corinthiorum 15. & Hebræ. 2. & ideo iudicabit in humana natura, ſed ex diuinitatis uirtute.

K

Ad tertium dicendum, q̄ Chriſtus nō ſuffeciſſet ad humani generis redēptionem, ſi purus hō fuiſſet: & ideo ex hoc ipſo, q̄ ſecundum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac p hoc iudicariam poteſtatem conſecutus eſt, manifeſte oſtēdit, q̄ ipſe eſt Deus, & ita æqualiter honorandus cū Patre, non inquantum homo: ſed inquantum Deus.

Ad quartum dicendum, q̄ in illa uiſione Dan. manifeſte totus exprimitur ordo iudiciariæ poteſtatis, quæ quidem ſicut in prima origine, eſt in ipſo Deo, & ſpecialius in patre, q̄ eſt fons totius deitatis; & ideo præmittitur primo q̄ Antiquus dierum ſedit: ſed a Patre iudiciaria poteſtas traducta eſt in Filium, nō ſolum ab æterno ſecundum diuinam naturam: ſed etiam in tēpore ſecundum humanam, in qua eam meruit; & ideo ſubiungitur in uiſione prædicta, Ecce cum nubibus cæli quaſi filius hominis ueniebat, & uſque ad Antiquum dierum peruenit, & dedit ei poteſtatem, & honorem, & regnum.

Ad quintum dicendum, q̄ Auguſtinus loquitur, ut p appropriationem quādam reducātur effectus, quos in humana natura fecit, ad cauſas aliquo mō ſimiles: & quia ſecundum animā ſumus ad imaginem, & ſimilitudinem Dei, ſecundum aūt carnē ſumus eiuſdē ſpeciei cū homine Chriſto: iō ea, quę in animabus noſtris Chriſtus fecit, diuinitati attribuit, q̄ uero in carne fecit, uel facturus eſt, attribuit eius carni: q̄uis caro eius, inquatū eſt diuinitatis organū, ut dicit Dama.* habet ēt effectū in animabus noſtris, ſm id, qđ dicitur Heb. 10. quod ſanguis eiuſ emūdauit conſcientias noſtras ab operibus mortuis, & ſic uerbum caro factum eſt cauſa reſurrectionis animarum. Vnde etiam ſecūdum naturam humanam conuenienter eſt iudex, non ſolum corporalium: ſed ēt etiam ſpiritualium bonorum.

art. 6. In hoc tñ differt ab humanitate; q̄ humana natura nec à ſe, nec per ſe illa habet, filius uerò ſm diuinā naturā illa hēt p ſe. Nam de ſe. i. de rōne diuinæ naturæ ſm ſe conſideratæ, eſt habere oīa illa. ſecus aūt de natura humana. Alioquin ſi naturæ humanæ ſm ſe conueniret ptās illa inuincibilis, conueniret & alijs hominibus: & ſicut q̄a conuenit ſm ſe naturę diuinę, ſequit q̄ cō ueniat oībus habētibus naturā diuinā. i. patri & filio & Spiritui ſancto. Reſtat ergo; q̄ inuincibilis poteſtas conueniat naturæ humanæ Chři ab alio, ita q̄ nō hēat illā neq; à ſe, neq; p ſe; ſed ſm naturā diuinam ab alio, ita q̄ Chriſtus ipſe nō habeat quidem illā à ſe, ſed tamen habeat per ſe.

Chriſtus hēt poteſtatē &c. ab alio: ſed ſm alter ſm q̄ Deus & dn̄ q̄ homo.

3ᵐ de cōcluſione.

Non iudicabit ſcđm formā humanā. R. ſeparatā perſonaliter à Deo: non aūt, coniūctā. ſ. Tunc nihil &c. Nā concluſio nō intelligit de forma humana Chři, quaſi q̄ ipſe ſeparata pſonaliter à diuina uenturus ſit ad iudicandū; ſed de forma humana coniuncta diuinæ, ita q̄ Chriſtus homo uiſus ſit & Deus.

4ᵐ de cōcluſione. 1.

Prout æternꝰ. R. hoc adductū eſt extra propoſitū. ſ. Nā antiquitas illa in Daniele attribuit patri, non autem filio.

¶Corollarium. Debebat ergo concludi ſic: ergo iudicare cōuenit patri, prout eſt æternus. Et tunc reſponderetur q̄ eſt uerum inquantum ipſe pater eſt fons totius deitatis, & conſequenter iudiciariæ poteſtatis. Sed tunc nihil concluderetur contra intentum articuli: & nullam haberet dependentiæ apparentiam illatio ultimæ concluſionis: quoniam à patre iudiciaria poteſtas traducta eſt in filiū &c. ut in textu. Nec mireris quòd in argumentis tales defectuoſitates hic, uel alibi, inuenias: quoniam id non eſt uitium D. Thomæ, ſed eorum argumentatorum contra ueritatem, quorum perſonam induit ſanctus Doctor in argumentando.

*Lib. 3. ca. 15. à me.

Notandū uoluerſale in argumentis.

¶NOT. Qđ dr hic, q̄ Chriſtus ſm q̄ hō nō hēt à ſe inuincibilē ptātē, non inferas ex hoc, q̄ Chriſtus ſm q̄ Deus hēat illā à ſe. Nā quēadmodū filiꝰ Dei hēt eſſentiā diuinā nō à ſe, ſed à patre: ita nec hēt inuincibilē ptātē imò nec aliqđ aliud à ſe 1. par. q. 42.

5ᵐ illatio concluſionis.

Ergo &c. R. negatur illatio. ſ. Nam Chriſtus non tantum

A tantum ſecundum quòd Deus, ſed etiam ſecundum quòd homo eſt cauſa reſurrectionis animarum. Ad rationem ex Auguſtino reſpondetur: quòd loquitur ſecundum appropriationem quandam, quam explicat textus uſq; excluſiue ad ly qui‑ nis caro eius inquantum &c. quæ quidem appropriatio non tollit ueritatem rei, quam nunc reſpondendo ad illationem expreſſimus.

¶Examen. Ly unde etiam ſecundum humanam naturam conuenienter &c. Hoc dictum textus ſin. melius intelliges ſi uideas corp.

APPENDIX.

1 Vell. p 5. Eccl. &c. *Gl. inter line. ibid. & Aug. de verbis domini. *Ho. 77. in Matth. parũ ante med. to. 2

EX articulo habes ¶Primò: quomodo per rationem interimat hæreſim Paſſioniſtarũ (Prat. Paſſioniſtæ) dicentium quòd Chriſtus in paſſione ita carnẽ dimiſit, & in cœlum ſic aſcendit, ut non ſit iam in carne diuinitas: neque enim poſt paſſionem ſurrexit in carne, neq; cum carne aſcendit. Si enim in carne nõ aſcendit ſequitur q; nec in carne iudicabit: quoniam quemadmodum aſcendit, ita & ueniet, ſecundum quòd teſtantur Angel. Act. 1. Articulus ergo præſens per hoc, quòd monſtrat Chriſtum in forma humana iudicaturũ, militat contra paſſioniſtas.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendas, prædicta hæreſim meritò damnari ab Heb. 7. Vnde & ſaluare in perpetuum poteſt, accedens per ſemetipſum ad Deum, ſemper uiuens ad interpellandum pro nobis. Hæc ibi. Vbi loquitur de Chriſto iã ſedente ad dexteram patris. Patet autem, quod Chriſtus ſecundum humanam naturam ſolum & poteſt interpellare, & interpellat pro nobis. Item à Rom. 8. Chriſtus q mortuus eſt, immo qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, qui etiã interpellat pro nobis. Hæc ibi. Ex quo dicta ſupra. *In lib. de ſpiritu & ani. ca. 9. to. 3.

3 ¶Tertiò habes quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatũ à Io. 5. quòd Chriſtus in forma humanitatis iudicabit: & &c. Poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis eſt. Hæc Poteſtatẽ dedit ei iudicandi ta‑

ibi. Ideſt, quia meruit per humanitatem, & quòd iudicaret, & quòd iudicaret in forma humana. Item à Iob 36. Cauſa tua quaſi impij iudicata eſt: ideo iudicium cauſamq; recipies. Hæc ibi. Quæ ad Chriſtum dicuntur: & debent exponi, ut nunc ſupra. Io. 5. Item à Matth. 25. Cùm uenerit filius hominis, Tunc dicet, eſuriui, & dediſtis mihi manducare. Venite benedicti &c. Hæc ibi. Vbi nota ly filius hominis: quando de iudicio agitur. (ſacere, quia filius hom eſt, ¶ pulchre ſapo nitur.)

4 ¶Quartò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, proquanto quod dicimus intimant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶Quintò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum Chriſtus in iudicio apparebit in forma humanitatis glorioſa.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſtus in iudicio non appparebit in forma humanitatis glorioſa. Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerũt. Gl.* Quia h in ea carne uẽturus eſt, in qua crucifixus eſt: ſed crucifixus eſt in forma infirma, ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma glorioſa.

2 Præterea, Matth. 24. dicitur quòd apparebit ſignum filij hominis in cęlo, ideſt, ſignum crucis, ut Chryſoſt.* dicit, uidelicet quòd ueniet in iudicio Chriſtus C non ſolum vulnerum cicatrices ſed etiam ipſam mortem exprobratiſſimam oſtendens,[h] ergo videtur quòd non apparebit in forma glorioſa.

3 Præterea. Secundum hanc formam Chriſtus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conſpici poſſit: ſed Chriſtus ſecundum formam humanitatis glorioſam non poterit uideri ab omnibus bonis, & malis, quia oculus non glorificatus non uidetur eſſe ꝓ‑ D portionatus ad uidendam claritatem glorioſi corporis, ergo non apparebit in forma glorioſa.

4 Præterea. h Illud, quod promittitur iuſtis in præmium, non cõceditur iniuſtis: ſed uidere gloriam humanitatis promittitur iuſtis in prĕmiũ, Io. 10. Ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet, ideſt, refectionem in diuinitate, & humanitate, ut Augu‑ E ſtinus *exponit, & Iſai. 33. Regẽ in decore ſuo uidebunt, ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma glorioſa.

5 Præterea, Secundum illam formã Chriſtus iudicabit, in qua iudicatus eſt. Vnde ſuper illud Io. 5. Sicut Filius, quos vult glorificat; dicit Gloſſa,* In qua forma iniuſte iudicatus eſt, iuſte iudicabit, ut poſſit ab impijs uideri: ſed iudicatus eſt in forma infirmitatis, ergo, & in eadem in iudicio apparebit. *Glo. ord. ibid.

SED CONTRA eſt quod dicitur Lucæ 21. Tunc videbunt Filium B hominis uenientem in nube cum poteſtate magna, & maieſtate, maieſtas autem, & poteſtas ad gloriam pertinent, ergo in forma glorioſa apparebit.

Præterea, ille, qui iudicat, debet eminere illis, qui iudicãtur, ſed electi, qui iudicabuntur a Chriſto, corpora glorioſa habebunt, ergo multo fortius iudex in forma glorioſa apparebit.

Præterea. Sicut iudicari eſt in C firmitatis, ita iudicare eſt auctoritatis, & glorię: ſed in primo aduẽtu, quo Chriſtus venit ad hoc quòd iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit, ergo in ſecundo aduentu ad hoc quòd iudicet, apparebit manifeſte in forma glorioſa.

RESPONDEO, Dicendum, quòd Chriſtus dicitur Dei, & hominum mediator, inquantum ꝓ hominibus ſatisfecit & interpel D lat apud Patrem & ea, quę ſunt Patris, hominibus communicat, ſecundum, ꝙ dicitur Io. 17. Claritatem quam dediſti mihi, dedi eis: ſecundum hoc aũt vtrumq; quòd conuenit ei, cum vtroque communicat extremorum. Inquantum enim cum hominibus cõmunicat, uices hominum gerit apud Patrem, inquantum vero cum Patre communicat, dona Patris trãſmittit ad homines. E Quia ergo in primo aduẽtu ad hoc uenit, ut pro nobis ſatisfaceret apud Patrem,[m] in forma noſtrę infirmitatis apparuit[n], quia uero in ſecundo aduentu ad hoc ueniet ut iuſtitiam patris in homines exequatur, demonſtrare gloriam habebit, quæ ineſt ei ex communicatione ad Patrem, iõ

QVÆST. XC.

ART. II.

189 CONCL. 1ª. In primo aduentu Chriſtus in forma noſtræ infirmitatis apparuit.

¶Examen. Ly noſtræ infirmitatis. Hoc dicit duo, ſcilicet naturam humanam, & mortalitatẽ atque defectus ſiue alique peccato Hebr. 4. Et hæc infirmitas dicitur ab Apoſtolo Roma. 8. Similitudo carnis peccati: non quia Chriſtus filius Dei aſſumpſerit ſimilitudinariè, & non uerè carnem humanam: ſed quia aſſumpſit etiam defectus eiuſdem carnis, qui ſunt ſimilitudo peccati, inquãtum ſunt cauſati à peccato. Niſi enim peccaſſet Adam defectus huiuſmodi non prouenirent in carnem noſtram.

¶PROB. Quia Chriſtus in primo aduentu uenit ad hoc, ut ſatiſfaceret pro nobis.

¶NOT. Pro intellectu ſano huius probationis: vide, art. 1. ad 1ᵐ. Et indè concludes quòd ex eo, q Chriſtus uenit ad ſatiſfaciẽdum pro nobis, oportuit quòd aſſumendo humanitatem remaneret Deus. (concl. m)

CONCL. 2ª. In ſecũdo aduentu Chriſtus in forma humanitatis glorioſa apparebit.

¶PROB. Quia in ſecundo aduentu ueniet ad hoc, ut iuſtitiam patris…

patris in homines exequatur,& conſequenter ad demonſtrando- F dum gloriam communicatam ſibi à patre.

¶NOT. Gloria communicata à patre ipſi filio intelligitur pro nunc de gloria humanitatis:& ratio eſt, quia gloriam diuinitatis,quam habet ex patre,non poſſunt uidere reprobi. Vnde ratione materiæ, quæ nunc tractatur, intelligeretur tex quo dictum eſt. q.89. art.5. omnes in iudicio cõparituros ad uidendum gloriam iudicis. Rurſus. Pars ſecunda antecedentis in probatione ly & conſequenter &c. optimè connectitur primæ parti ideò: quia iuſtitiam patris ad homines conuenit magis demonſtrari in capite hominum, ſcilicet Chriſto, quã in alijs.

1ᵐ ex gloſa. In ea carne. ℞. ſed non ſimiliter ſe habente. ſ. ſcilicet quò ad qualitatem carnis: non quò ad naturam,ut ad 1ᵐ. Tūc nihil &c. ut patet:

2ᵐ cõſequentia. Ergo &c. ℞. negatur conſequentia. ſ. Nam ſignum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium &c. ut in text.

3ᵐ minor. Chriſtus ſecundum formam humanitatis glorioſam nõ poteſt uideri ab omnibus bonis, & malis. ℞. negatur iſta. ſ. Ad rationem dicitur, quòd eſt falſa: ut patet ex q.85. ar.2. quem etiã articulũ adiuuare poteſt ex iſto exemplo de Chriſto.

4ᵐ maior. Illud quod promittitur iuſtis in præmium, non conceditur iniuſtis. ℞. eo modo, quo promittitur iuſtis. ſ Tunc nihil &c. Nam alio, & alio modo uidebunt humanitatem iuſti & impij: inquantum ſcilicet iuſti eam uidebunt, ut præmium, & conſequenter cum delectatione: impij uerò uidebunt eam, ut quid ſibi odioſum, & conſequenter cum triſtitia.

5ᵐ ad maiori. Formam. ℞. acceptam pro natura: non, pro qualitate naturæ ſ infirma ſcilicet, vel glorioſa. Tunc nihil &c. Nam concluſio dicens, quòd apparebit in forma glorioſa, ſumit ly forma pro qualitate humanæ naturæ: intendens tamen, quòd in eadem forma, vt dicit natoram apparebit.

F in forma glorioſa apparebit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eadem * forma apparebit ſed non ſimiliter ſe habente.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd ſignum crucis apparebit in iudicio non ad iudicium tunc exiſtentis infirmitatis; ſed præteritæ: ut per hoc iuſtior condemnatio eorum appareat, qui tantum miſericordiam neglexerũt, & eorum præcipue, qui Chriſtum iniuſte perſequuti ſunt. G Cicatrices autem, quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem: ſed erunt indicia maximæ virtutis, qua Chriſtus per paſſionem, & infirmitatem de hoſtib. triumphauit. Etiam exprobatiſſimam H mortem oſtendet, non ſenſibiliter eam oculis ingerens, ac ſi ſic eam pateretur: ſed ex his, quæ apparebunt, ſcilicet indicijs præteritæ paſſionis, homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

AD TERTIVM dicendum, quòd corpus glorioſum habet in poteſtate ſua ut ſe demonſtret oculo non glorioſo, ut patet ex his, quæ dicta ſunt *: & ideo in forma I glorioſa Chriſtus ab omnib. poterit uideri.

AD QVARTVM dicendum, quòd ſicut amici gloria eſt delectabilis, ita gloria, & poteſtas eius, quem odio habet maximæ contriſtat: & ideo ſicut uiſio humanitatis Chriſti erit iuſtis in præmium, a ita inimicis Chriſti erit in ſupplicium, unde Iſa. 26. Videant, & confundantur zelantes populi, & ignis, ideſt, inuidia, hoſtes tuos deuoret.

AD QVINTVM dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana, in qua iudicatus eſt, & etiam iudicabit; non autem pro qualitate naturæ: quę non erit eadem in iudicãte, ſcilicet infirma, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuinitas a malis ſine gaudio uideri poſſit.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd diuinitas à malis ſine gaudio uideri poſſit. Conſtat enim, quòd impij manifeſtiſſimè cognoſcent Chriſtum eſſe Deum, h ergo diuinitatem eius uidebunt, & tamen de uiſione Chriſti non gaudebunt, ergo ſine gaudio uideri poterit.

2 Præterea. h Voluntas impiorum peruerſa non magis aduerſatur humanitati Chriſti, quàm eius diuinitati: ſed in hoc, quòd videbunt gloriam humanitatis, I cedet eis in pœnã, ut dictũ * eſt, ergo multofortius ſi diuinitatẽ eius uiderent, magis contriſtarẽtur, quàm gauderent.

3 Præterea, h Ea, quæ ſunt in affectu, non de neceſsitate ſequũtur de ea, quę ſunt ad intellectu. Vnde Aug. dicit, Pręcedit intel-

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem tanquã ab effectu interimas hæreſim Arnoldi (Frat. Arnoldus à Villa noua) dicentis: quòd humana natura à Deo uerbo aſſumpta æqualis eſt Deo in omnibus bonis ſuis: adeò ut tãta ſit humanitas Chriſti, quanta eſt eius diuinitas, & tantundem poſſit, & ualeat. Item hæreſim Auguſtini de Roma (ut refert ac reprobat Cardinalis Turrecremata, ſumma de eccleſia, lib. 1. ca. 88. notando. ſ.) dicẽtis: quòd humana natura aſſumpta à uerbo in unione perſonali eſt ueraciter Deus naturalis & proprius. Item hæreſim Eutycetis (quam refert, ac reprobat Concil. Calcedonenſe, & Epheſinum primum.) dicentis: quòd in momẽto incarnationis Chriſti caro in diuinitatem fuit conuerſa. Cùm. n. in præſenti articulo monſtretur, quòd forma humanitatis Chriſti glorioſa uidebitur etiã à reprobis; quos iſti diuinitatẽ poſſe uidere negarent in art. 3. patet quòd per hoc humanitatẽ & diuinitatem nõ eſſe æquales, neq; unam conuerſam in aliã, commonſtratur: & conſequenter patet quòd præſens articulus militat contra illas hæreſes, tanquam ab effectu eas ſubuertendo. 2

¶Secundò habes: quomodo per rationem tanquam ab effectu oſtendas, eas meritò damnari à regula compendioſa fidei catholicæ, quæ eſt ſymbolum Athanaſij ſecundũ concil. Flor. Æqualis patri ſecundum diuinitatẽ, minor patre ſecũdũ humanitatem. Qui licet Deus ſit & homo: non duo tamẽ, ſed unus eſt Chriſtus; aſſumptione humanitatis in Deum; nõ confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. Hæc ibi. Vbi per ly aſſumptione humanitatis in Deũ non confuſione ſubſtantiæ, oſtenditur apertè, quòd caro non eſt cõuerſa in diuinitatem. Item à &c. ut 1. par. q. 75. art. 7. appen. & 3. par. q. 2. ar. 1. & 7. appen. Itẽ à 3. par. q. ar. 2. & 6. & 8. Item à Ioã. 14. Vado ad patrem, quia pater maior me eſt. Hæc ibi. Vbi per contextum patet: quòd loquitur de humanitate tantum. Quaſi dicat. Eatenus, quatenus uado ad patrem, Pater maior me eſt; hoc eſt, ſecundum eam naturam, quam aſcendendo in cœlum transfero ad patrem, pater maior me K eſt. Conſtat autem: quòd filius ſecundum diuinitatem non iuit ad patrem, ſed ſemper fuit apud patrem in cœlo ſecundum ipſum in terris poſitum dicentem Io. 7. vbi ſum ego, uos non poteſtis uenire, Et Io. 3. nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis qui eſt in cœlo, Et Io. 12. Volo pater, & ubi ego ſum, illic ſit & miniſter meus.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuari à Luc. 21. quòd Chriſtus iudex apparebit in forma glorioſa: & ſic. Tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum poteſtate magna & maieſtate. Hæc ibi.

4 ¶Quartò habes: quõ per rõnem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus, inſinuans, & intelligas, & probes & defendas.

5 ¶Quintò vides: quomodo ex iſto articulo Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XC. ART. III.

CONCL. 1ᵃ. Res quæ ſunt delectabiles per participationem bonitatis, poſſunt apprehenſæ non delectare.

¶NOT.

Marginal notes: concl. p. — * Al. carne — * q. 85. ar. 2. ad 3. — Vtil. p. S. Eccl. &c. — * ar. præ. in reſ. ad 4. — * concio. 8. in pſal. 38. non procul à fi. tom. 8. — 390

lectus, & ſequitur tardus aut nullus affectus: ſed uiſio ad intellectum pertinet: gaudium autem ad affectum, ergo poterit eſſe diuinitatis uiſio ſine gaudio.

4 Præterea, Omne, quod recipitur in aliquo, recipitur[h] per modum recipientis, & non per modum recepti: ſed omne, quod uidetur, quodammodo in uidente recipitur, ergo quamuis in ſe diuinitas ſit delectabiliſſima, tamē uiſa ab illis, qui ſunt triſtitia B abſorpti, non delectabit: ſed magis contriſtabit.

5 Præterea.[i] Sicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile, ita intellect[*] ad intelligibile: ſed ita eſt in ſenſibus, quòd palato non ſano pœna eſt panis, qui ſano eſt ſuauis, ut Auguſt.* & ſimiliter accidit in alijs ſenſibus, ergo eum damnati habeant intellectum indiſpoſitum, uidet, quòd uiſio lucis increatæ magis afferat eis pœnam C quàm gaudium.

SED CONTRA eſt quod dicitur Ioã. 17. Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant te uerum Deum, ex quo patet ꝙ eſſentia beatitudinis in Dei uiſione cōſiſtit: ſed de ratione beatitudinis eſt gaudiū, ergo diuinitas ſine gaudio uideri non poterit.

Præterea, Ipſa eſſentia diuinitatis eſt eſſentia ueritatis: ſed vnicuique eſt delectabile uidere ve D rum. Nam omnes homines natura ſcire deſiderant, ut dicitur in 1. Metaph.* ergo diuinitas ſine gaudio uideri non poteſt.

Præterea. Si aliqua uiſio non ſemper eſt delectabilis, contingit eam quandoque eſſe triſtabilem: ſed uiſio intellectiua nūquam eſt contriſtabilis, quia delectationi, quæ eſt in intelligendo, non opponitur aliqua triſtitia, ut dicit Philoſo.* eum ergo E diuinitas uideri non poſſit niſi per intellectum, vī quòd diuinitas ſine gaudio uideri non poſſit.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in quolibet appetibili duo poſſunt conſiderari, ſcilicet id, quod appetitur, uel quod eſt delectabile, & id, quod eſt ratio appetibilitatis in ipſo, ſicut autem ſecundum Boet.* in libr. de Hebdo. Id, quod eſt poteſt habere aliquid, præterquam quod A ipſum eſt: ipſum uero eſſe nihil aliud, præter ſe, habet admixtū: ita id, quod eſt appetibile, uel delectabile, poteſt habere aliquid aliud admixtum, unde non ſit delectabile, uel appetibile: ſed id, quod eſt ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, uel habere poteſt, propter quod non ſit delectabilis, uel appetibilis,[m] res autem, quæ ſunt delectabiles ꝑ participationem bonitatis, quæ eſt ratio appetibilitatis, & delectabilitatis poſſunt apprehenſę non delectare[n], ſed id, quod per eſſentiam ſuam eſt bonum, impoſſibile eſt quòd eius eſſentia apprehenſa, non delectet. Unde[p] cum Deus eſſentialiter ſit ipſa bonitas, non poteſt ſine gaudio uideri[q].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifeſte cognoſcent Chriſtum eſſe deum, non per hoc, quòd diuinitatem eius uideant: ſed propter manifeſtiſſima diuinitatis indicia.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd diuinitatem ſecundum quòd eſt in ſe, nullus poteſt odio habere, ſicut nec ipſam bonitatem: ſed quantum ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, inquātum ſcilicet aliquid agit, uel præcipit, quòd eſt contrarium uoluntati: & ideo uiſio diuinitatis nulli pōt eſſe nō delectabilis.

AD TERTIVM dicendum, quòd uerbum Auguſt. eſt intelligendum quando id, quod apprehēditur per intellectum præcedentem, eſt bonum per participationem, & non per eſſentiam, ſicut ſunt omnes creaturę, unde poteſt in eis eſſe aliqđ, quare affectus non moueatur. Similiter etiam in uia Deus cognoſcitur per effectus, & intellectus non attingit ad eſſentiam ipſius bonitatis, unde non oportet quòd affectus intellectum ſequatur, ſicut ſequeretur ſi eſſentiam eius uideret, quæ eſt ipſa bonitas.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ triſtitia non nominat diſpoſitionem: ſed magis paſſionem, omnis autem paſſio à contraria cauſa fortiori ſuperueniente tollitur, & non eam tollit, & ita

¶NOT. Huiuſmodi ſunt omnia præter diuinitatē. Vnde & humanitas Chriſti uiſa poteſt non delectare, imò non delectabit, immo contriſtabit, impios art. 2. Humanitas. n. Chriſti eſt res creata, licet Chriſtus ſit Deus.

¶PROB. Quia id, quod eſt, poteſt habere aliquid, præterquam quod ipſum eſt (ad differentiam ipſius eſſe. Ex Boetio:) & res participantes bonitatem ſunt id, quod eſt. i. habent aliquid bonitatis, nō autem ſunt bonitas ipſa.

¶CONCL. 2ª. Deus non poteſt ſine gaudio uideri.

¶Examen. Ly uideri. Scilicet in ſeipſo. Et hoc ad differentiam uidentis eū in effectibus; ut ad 2m & 1m.

*lib. 7. Cōfeſ. c. 16. in princ. tom. 1.

¶PROB. Quia Deus eſſentialiter eſt ipſa bonitas (1. par. q. 6. ar. 2. & 3.) & id, quod per eſſentiam ſuam eſt bonum nō poteſt non delectare, ſi apprehendatur (cum nihil aliud, præter ſe, habeat admixtum.

¶Examen. Ly apprehenſa. Hoc dicitur in textu ad differentiam habentium Deum præſentem; ꝙ tamen ex hoc delectationem non ſentiunt. Huius differentiam uidere potes in aliquibus euchariſtiā ſumentibus, uel ipſam coram ſe habentibus. Si ergo ꝙras à ſancto Doctore rationem, quare aliqui inde non delectentur, aliqui uerò ſic: reſpondet per ly apprehenſa, hoc eſt, quia apprehēſio uel non apprehenſio eſt ratio huius. Si enim apprehendant, hoc, delectantur: ſi uerò non, non. Vnde pro clariori notitia illius particulæ textualis ſcripſimus in probatione ly ſi apprehendatur.

*In tio li. 1. Meta. to mo. 3.

Ratio, quare aliqui cōmunicantes delectantur aliqui non.

*li. 1. Top. 13. ca. 10. [illegible]

1m cōſequentia.

Ergo &c. ℞. negatur conſequentia. ℣. Nam impij non uidebunt diuinitatem Chriſti: quāuis aliunde tunc manifeſtè cognoſcēt Chriſtum eſſe Deū.

*in li. An omne qd eſt, bonū ſit, non remotè à princ.

¶NOT. Cùm diuinitas Chriſti, ſeu Chriſtum eſſe Deum poſſit cognoſci ex duobus diſiunctim ſcilicet uel ex uiſione diuinitatis, uel ex indicijs manifeſtis (ut ex textuali reſponſo colligitur;) patet ꝙ argumentum deficiebat in ſufficientia cognoſcendi ipſum eſſe Deum. Arguebat enim, ac ſi id cognoſci tantum cōtingeret uno modo, puta uidendo diuinitatem. concl. m

2m maior.

Voluntas impiorum peruerſa non magis aduerſatur humanitati Chriſti, quàm eius diuinitati. ℞. negatur illa. ℣. Pro quanto ſcilicet poſſunt odire, & de facto oderunt Chriſti humanitatem in ſeipſa: non autem eius diuinitatem, niſi in effectibus. Tunc nihil &c. Non enim eſt ſimile de uiſione humanitatis, & diuinitatis; ut ex nunc dictis ſapienti patere poteſt. concl. p

3m maior.

Ea, quæ ſunt in affectu, non de neceſſitate ſequuntur ad ea, quæ ſunt in intellectu. ℞. ſi ea, quæ ſunt in intellectu, ſint bona, per participationem: non autem, ſi per eſſentiam. ℣. Tunc nihil &c. Nam quando intellectus uidet Deum, uidet illud quod eſt bonum per eſſentiam, ſeu quod eſt ipſa bonitas. 1. parte q. 6. art. 2. & 3. Ex hoc dic: Auguſtinum loqui tantum in caſu; quo intellectus intelligit id, quod eſt bonum per participationem: & ideò non infringere propoſitum.

4m de maiori.

Per modum recipientis. ℞. i. per modum diſpoſitionis recipientis: non autem, paſſionis recipientis. ℣. Tunc nihil &c. Nam triſtitia non nominat diſpoſitionem, ſed magis paſſionem &c. ut in textu.

5m ma-

5ᵐ maior. Sicut ſe habet ſenſus ad ſenſibile, ita ſe habet intellectus ad intelligibile. &c. in aliquibus: non autem, in relatione indiſpoſitionis potentię ad obiectum. 3. Tunc nihil &c. Nunc enim loquimur de huiuſmodi non ſe undum: quia ſimilitudinem habent in aliquibus; ſed ſecundũ quòd potentię ipſę habent relationem ad obiectum. Per indiſpoſitionem autẽ organi ſenſus tollitur proportio naturalis ipſius &c. ut in textu.

F ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum eſſe à Io. 17. quòd diuinitas ſine gaudio uideri non poteſt (quod eſt adhuc prędictorum damnatio:) & ſic. Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcant te ſolum uerum Deum. Hęc ibi. Vbi patet & à fortiori quidem, quòd eſſentia beatitudinis conſiſtit in uiſione Dei; conſequẽter quòd uiſio Dei non poteſt eſſe ſine gaudio, cùm de ratione beatitudinis ſit gaudium. Dial ly à fortiori: quia, ſi beatitudo. i. uita æterna quædam conſiſtit in cognitione Dei per fidem (ut ibi videtur ad literam loqui B. Ioã.) ſequitur apertiſſimè: quòd multo magis cõſiſtit in cognitione Dei aperta & faciali. Ex hoc igitur patet: quòd ij, qui ex authoritate ipſa concludunt cũ D. Thoma, quòd vita æterna complete dicta conſiſtit in clara uiſione Dei: quòd illi, inquam, efficaciſſimè, & pluſquam irrefragabiliter concludunt intentum; & in optimo ſenſu utuntur illa B. Ioannis authoritate tanquam principale eius intentum inſpicientes. Et per hoc patet, quòd illi ipſi ſic concludentes nõ negant quod literalem ſenſum de fide habuerit ibi B. Ioannes: quinimmo hoc ipſum præſupponũt & confirmant, & ad quid altius manuducunt. Item à Sap. 8. Non habet amaritudinem conuerſatio illius, nec tædiũ conuictus illius: ſed lætitiam, & gaudiũ. Hæc ibi. Vbi loquitur ad literam de contemplatione ſapientię diuinæ, etiam in præſenti habita. Ex quo relinquitur idem à fortiori concludendum de uiſione, ſeu contẽplatione apta, eiuſdẽ diuinæ ſapientiæ. Et hęc eſt diuinitas.

Expoſitio pulchra & vera, B. Io. Hęc eſt uita æterna, ut cognoſcant te &c.

*lib. 1. c. 6. 55. to. 2.

*lib. 1. periarchõ. c. 3.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod dicimus inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶ Quintò uides, quomodo ex prædictis Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XCI. ART. I.

CONCL. 1ª. Omnia corpora hoſ ſeruiunt dupliciter. 591

¶ PROB.

Vil. p. S. Eccl. &c.

*Al. beatitudinem.

3 APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quomodo per rationem interimas duas primas hæreſes, prædictas ar. 1. appen. Pro quanto enim, quòd non faciunt differentiam inter humanitatem Chriſti & diuinitatem, pro tanto articulus præſens reductiue contra illas militat: dum diuinitatem ſine gaudio uideri non poſſe dicit, cum tamen humanitatem Chriſti etiam glorioſam ſine gaudio poſſe uideri artic. 2. docuerit. Itẽ hęreſim Arnaldi (Piat. Arnaldiſtæ.) dicentis: in Deo eſſe quippiam compoſitum. Item Tertulliani (Piat. Tertullianiſtæ) dicẽtis: Deum eſſe corporeum. Cum enim fundet articulus concluſionem ſuam in hac ratione, quòd Deus eſt ipſa bonitas (ut iam probauerat in prima par. q. 6. art. 2. & 3) patet: quòd militat contra illa, cùm è diametro pugnent eſſe compoſitum, vel eſſe corporeum, cũ ipſo eſſe ſimplici, quod eſt ipſa diuina bonitas. Rurſus. Cùm demonſtret articulus diuinitatẽ ſine gaudio uideri non poſſe, & ad hęreſes prędictas ſequatur (ut patet diſcurrenti.) Deum ipſum ſine gaudio uideri poſſe, conſtat de pugna articuli contra illas.

a ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, illas meritò damnari à &c ura 1 1. appen. ſi recte applicetur. Item à &c. ut 1. par. q. 1. art. 1. & 7. appen. Itẽ ab ead. 1. par. q. 14. art. 4. appen. Videẽs D. Thomam. 1. cont. gent capit. 20. Vide etiam decret. 24. q. 3. cap. quidam.

Thom. 4. diſt. 48. q. 1. art. 1. & ſeq.

triſtitia damnatorum tolleretur ſi deum per eſſentiam uiderent.

AD QVINTVM dicendum, quòd per indiſpoſitionẽ organi tollitur proportio naturalis ipſius organi ad obiectum, quòd natũ eſt delectare, & propter hoc delectatio impeditur: ſed indiſpoſitio, quæ eſt in damnatis, non G tollit naturalem proportionem: quia ſunt ordinati ad* diuinam bonitatem, cum imago ſemper in eis maneat; & ideo non eſt ſimile.

QVAESTIO XCI.

De qualitate mundi, & reſurgentium poſt iudicium, in quinque articulos diuiſa.

CONSEQVENTER agendum eſt de qualitate mundi, & reſurgẽtium poſt iudicium, ubi triplex cõſideratio occurrit. Prima, de ſtatu, & qualitate mundi. Secũda, de ſtatu beatorum. Tertia de ſtatu malorum.

CIRCA primum quęruntur quinque.

Primo, Vtrum innouatio mũdi ſit futura.

Secundo, Vtrum motus corporum cęleſtium ceſſabit.

Tertio, Vtrum corpora cęleſtia tunc magis fulgebunt.

Quarto, Vtrum elementa maiorem claritatem recipient.

Quinto, Vtrum animalia, & plantæ remanebunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum mundus innouabitur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd mundus nũquam innouabitur.ᵇ Nihil enim eſt futurum, niſi, quod aliquando fuerit ſecundũ ſpeciem, Eccl. 1. Quid eſt, quod fuit? ipſum, quod futurum eſt, ſed mundus nunquam aliam diſpoſitionem habuit quàm nuuc habet quãtum ad partes eſſentiales, & genera, & ſpecies, ergo nunquam innouabitur.

2 Præterea, Innouatio alteratio quædam eſt: ſed impoſſibile eſt uniuerſumᵇ alterari, quia etiam alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen ſecundum locum mouetur, quòd nõ eſt extra vniuerſum ponere, ergo non poteſt eſſe, quòd mundus innouetur.

3 Præterea, Gene. 1. dicitur, quod Deus die ſeptimo requieuit ab omni opere, quod patraret, & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis condẽdis: ſed in illa prima conditione H non fuit alius modus rebusᵇ impoſitus quàm ipſe, quem nunc naturali ordine tenẽt, ergo nũquam alium habebunt.

4 Præterea, Iſta rerum diſpoſitio, quæ nunc ineſt rebus, naturalis eſt: ſi ergo in aliam diſpoſitionem transmutentur, illa diſpoſitio eritᵇ eis innaturalis. Sed illud, quod eſt innaturale, & per accidens, non poteſt eſſe perpetuum, ut patet in 1. Cęl. & mũd.* I ergo etiam illa diſpoſitio nouitatis quandoq; ab ipſo remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandam in mundo, ſicut Empedocles, & Origenes* poſuerunt, & quòd poſt hunc mundum ſit alius mundus iterum, & poſt illum iterum alius.

5 Præterea, Nouitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur: ſed vbi non eſt meritum, non poterit eſſe præmium: cum K ergo creaturæ inſenſibiles nil meruerint, videtur quòdᵇ non innouabuntur.

SED CONTRA eſt quod habetur Iſa. 66. Ecce ego creo nouos Cęlos, & terrã nouam, & nõ erunt in memoria priora. & Apoca. 21. Vidi Cœlum nouum, & terram nouam, primum enim cęlum, & prima terra abijt.

Præterea Habitatio debet habitatori congruere: ſed mundus

¶PROB. Quia uel ad sustentationem corporis uel ad proſectū cognitionis etiam usq; ad Deum pertingentis (ex Rom. 1.)

¶Examen. Ly creduntur. Scilicet per fidē ut habetur ex Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram & præsit piscibus maris, & uolatilibus cęli & bestijs vniuersęque terræ, omnique repuli quod mouetur in terra. Hęc ibi. Nota ly præsit, quòd non dicit tantum excellentiam quasi quòd homo solum sit excellentior alijs creaturis de quibus ibi, sed etiam dicit dominium significās quòd homo est dominus omnium. De quo dominio uide 1. par. q. 96. art. 1. & 2. Cùm ergo seruus quicquid est domini sit, sequitur manifestè quòd omnia propter hominem creata sunt.

CONCL. 2ª. Oculus corporalis sanctorū inspiciet diuinitatem in suis effectibus corporalibus.

¶Examen. Ly diuinitatem in suis effectibus. Hoc dicitur ad differentiam diuinitatis in seipsa: per hoc ergo significatur quòd oculus corporalis etiam glorificatos non potest uidere diuinam essentiā, de quo uide 1. par. quæstione 12. articulo 3.

Psal. 8.

concl. m

¶PROB. Quia in effectibus Dei corporalibus apparebunt manifestè indicia diuinæ maiestatis.

CONCL. 3ª. Oportebit, ut etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant, non tamen uariantē speciem, sed addentem cuiusdam glorię perfectionem.

¶Examen. Ly Alia corpora. Scilicet ultra corpus Christi & corpora beatorum.

¶Ly non tamē uariantem speciem &c. Idest non mutantem substantiam sed qualitatem quandam claritatis conferentem. Vide q. 74. art. 4. & 5. & 6.

concl. p

¶Ly oportebit. Inquantum scilicet homo meruit hoc à diuina bonitate: ut dicitur in ad quintum: non autem quòd Deus sit debitor alicui 1. par. q. 21. art. 1. ad tertium.

concl. r

¶PROB. Quia præsupponitur clara.

factus est ut sit habitatio hominis: sed homo innouabitur, ergo similiter, & mundus.

Præterea, Omne animal diligit sibi simile, Eccle. 13. ex quo patet quòd similitudo est ratio amoris: sed homo habet aliquam similitudinem cum uniuerso, unde minor mundus dicitur, ergo homo uniuersum mundum diligit naturaliter, ergo, & eius bonum concupiscit, & ita vt satisfiat hominis desiderio, debet etiam vniuersum meliorari.

B

RESPONDEO, Dicendum, quòd omnia corpora propter hominem facta esse creduntur, vnde, & omnia dicuntur ei subiecta.[m] Seruiunt aūt homini dupliciter[n]. Vno modo ad sustentationem corporalis uitę: alio modo ad profectum cognitionis diuinæ, inquantum homo per ea, quæ sunt facta, inuisibilia Dei conspicit, ut dicitur Roma. 1. Primo autem ministerio creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit, cum eius corpus sit futurum omnino incorruptibile, diuina uirtute id faciente per animam, quam immediate glorificat. Secundo etiam ministerio non indigebit homo quantum ad cognitionem intellectiuam, quia tali cognitione Deum sancti uidebunt immediate, per essentiam. Sed ad hanc uisionem essentialem oculus carnis attingere non poterit: & ideo ut ei etiam solatium sibi congruens de visione diuinitatis præbeatur[p] inspiciet diuinitatem in suis effectibus corporalibus[q] in quibus manifesta indicia diuinæ maiestatis apparebunt, & præcipue in carne Christi, & post in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus; & ideo[r] oportebit vt etiam alia corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant, non tamen speciem

C

D

E

variātem: sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem[t], & hæc erit mundi innouatio. unde[u] simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur[x].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium, quod patet ex hoc, quod subditur. Nihil sub Sole nouum. Cùm enim Sol circulariter moueatur, oportet ea, quæ Solis uirtuti subsunt, circulationem aliquam habere, quæ consistit in hoc, quòd illa, quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem, numero diuersa: ut dicitur in fine libri de Generatione: ea vero quæ ad statum gloriæ pertinent, Soli non subsunt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet agēs naturale, quod ex necessitate naturæ agit. Non enim pōt tale agens uariam dispositionem inducere, nisi ipsum alio modo, & alio se habeat: sed ea, quæ diuinitus fiunt, procedunt ex libertate uoluntatis, unde sine aliqua immutatione Dei uolentis, potest nunc hæc, nunc illa dispositio ab illo in vniuerso existere: & sic ista innouatio non reducitur in aliquod principium motum, sed in principium immobile, scilicet Deum.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ[a] pro tāto dicitur Deus die septimo à nouis creaturis cōdendis cessasse, quia nihil postea factū factum est, quod prius nō præcessit in aliqua similitudine, ſm genus, uel speciē, vel ad minus sicut in principio seminali, uel ēt sicut in potentia obedientiali. Dico ergo ꝙ nouitas mundi futura præcessit in operibus sex dierū, in quadā remota similitudine, in gloria, uel in gratia angelorum: præcessit ēt in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talē nouitatem suscipiendam à Deo agente.

nitate: one secundum modum sibi proportionaliter congruētem. Proportionaliter, inquam quia per intellectum uidebit diuinitatem in seipsa, atque fruetur; per sensus uerò tandem in effectibus suis: & sic utrobique consolatus existet. Rursus. Hinc scilicet in textu, patet diffinitio innouationis, seu quid sit innouatio.

CONCL. 4ª. Simul mundus innouabitur & homo glorificabitur.

¶Examen. Ly innouabitur. Scilicet principaliter uirtute diuina, & instrumentaliter per ignem ultimæ conflagrationis. 6. q. 74. ar. 2. & 4. 5. & 6.

concl. u

¶Ly homo glorificabitur. Scilicet à Deo immediatè quātum ad animam, & mediatè quantū ad corpus. Nam anima immediatè uidebit Deū & ex illa gloria deriuata in animam resultabit incorruptionis uigor in corpus. Per incorruptionis autem uigorem intellige oēs quatuor dotes corporis supradictas qualitatibus præmissis. Si ergo Deus per seipsum glorificabit animam hominis, & Deus per animam glorificabit eius corpus.

*libr. 2. vlt. to. 2.

¶PROB. Quia præsupponitur ex dictis in corp. & supra.

1m ex Eccleſ.

Nihil. &c. consideratū iuxta cursum naturalem: non alter. s. Tunc nihil contra. Nam innouatio mūdi cum ad quendam statum gloriæ pertineat non est de cursu naturali, quia nō subest motui solis: sed est supra naturam, ut ad quartum.

2m de minori

Alterari. &c. alteratione naturali habente agens de necessitate naturæ. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly sed ea, quę diuinitus fiunt procedunt ex libertate uolūtatis &c. vsque in finem.

*Al pp hoc.

3m de minori

Positus. &c. secundū genus uel speciē: nō autem secundū quādam remotam similitudinem & secūdū potentiam obedientię s. Tunc nihil &c. Nā mūdi nouitas præcessit à principio sm similitudinē & obedientiam prędictas.

¶NOT. Et meritò. Vt Deus sit omnia in omnibus. i. (ut proposito præsenti loquendo) totus homo habeat solatium diui-

¶NOT. Ipso ultimo notitia ressur ill' ppositiōis Gē. uidelicet Dñs cōpleuit die septimo op' suū regeuit &c. uide 1. p. q. 73. ar. 1. & 2.

4m de

Ad qvartvm dicendum, quòd illa diſpoſitio nouitatis non erit naturalis nec cōtra naturam: ſed erit ſupra naturam, ſicut gratia, & gloria ſunt ſupra animę naturam, & erit à perpetuo agente, qui eam perpetuo conſeruabit.

G Ad qvintvm dicendum, quòd quamuis corpora ſenſibilia nō meruerint illam gloriam, proprie loquendo, homo tamen meruit ut illa gloria toti uniuerſo conferretur, inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis: ſicut aliquis homo meretur, ut ornatioribus ueſtibus induatur, quem tamen ornatum ipſa veſtis nullo modo meretur.

Articvlvs II.

Vtrum motus corporum cœleſtium ceſſabit.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd motus corporum cæleſtium in illa mundi innouatione non ceſſabit. Quia Gen. 8. dicitur. Cunctis diebus[h] terrę frigus, & ęſt[a], æſtas, & hyems, nox & dies non requieſcent: ſed nox, & dies, & æſtas, & hyems efficiuntur per motum Solis, ergo nunquam motus ſolis ceſſabit.

I ¶ 2 Præterea, Hier. 31. dicitur. Hæc dicit Dominus, qui dat ſolem in lumine diei, ordinem Lunæ, & ſtellarum in lumine noctis, q turbat mare, & ſanat fluctus eius. Si ſteterint leges iſtę coram me; tunc & ſemen Iſrael nunquam[b] deficiet, ut non ſit gens coram me cunctis diebus: ſed ſemen Iſrael nunquam deficiet, ſed in perpetuum permanebit, ergo leges diei, & noctis, & fluctuum maris, quæ ex motu cœli cauſantur, in perpetuū erunt, ergo motus cęli nunquā ceſſabit.

¶ 3 Præterea, Subſtantia corporum cœleſtium ſemper erit, ſed fruſtra eſt ponere aliquid, niſi ponatur[b] illud propter quod eſt factum, corpora autem cœleſtia ad hoc ſunt facta, ut diuidant diem, & noctem, & ſint in ſigna, & tēpora, dies & annos: Geneſ. 1. quod non poſſunt facere niſi per motum, ergo motus eorum ſemper manebit.

H ¶ 4 Præterea. In illa mundi innouatione totus mundus meliorabitur, ergo nulli corpori remanenti auferetur id quod eſt de ſui perfectione: ſed motus eſt de perfectione corporis [h] cœleſtis, quia ut dicitur in 2. de Cęlo, & mundo, illa corpora participant diuinam bonitatem per motum, ergo motus cęli non ceſſabit.

¶ 5 Præterea, Sol ſucceſſiue illuminat diuerſas partes mundi, ſecundum quòd circulariter mouetur, ſi [h] ergo motus circularis cœli ceſſet, ſequetur quòd in aliqua ſuperficie terræ erit perpetua obſcuritas, quod non cōuenit illi nouitati.

¶ 6 Præterea, Si [h] motus ceſſaret, hoc non eſſet niſi inquantū motus aliquam imperfectionē in cœlo ponit, vt pote laſſitudinis, [a] uel [b] laboris, quod non K

4m de conſequenti primo. In naturali. R. uel ſupra naturam. s. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. Illa nouitas mundi erit ſupra naturam dupliciter, vno modo ſi conſideretur in ipſis corporibus: alio modo ſi cōſideretur ut in anima ex qua procedit nouitas corporis talis, ſcilicet humani. Si. n. non eſſet ſupra naturam in omnib. corporibus primo modo, tunc etiam in pſenti ſol luceret ſepiē pliciter, & ſic de alijs innouandis mō ſuo: quoniam quæ naturalia ſunt ſemper in ſunt ſecūdum q naturalia ſunt. Si uerò non eſſet ſupra naturam ſecundo modo, tunc vel anima p uires ſuas naturales uidere poſſet eſſentiā diuinam, cuius cōtrariū oſtenditur. 1. par. q. 12. ar. 4. uel glorificatio ultima animæ cōſiſteret in alio quā in Deo cuius contrarium monſtratur. 1. 2. q. 3. per totum.

5m de cōcluſione. Non innouabuntur. R. ex merito pprio: non ex meritò patronis earum, ſcilicet hominis. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

APPENDIX.

Vtr, p S. Eccl. &c.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quo modo per rationem interimas hæreſim Mundinatarum Rabbi Moyſis (ut refert Direct. Inquiſit. 2. par q. 4. & Prat. Mūdanitæ. Albanenſes.) dicentium: mundū nunquam fin eundē, ſed ſemper in eodē ſtatu manſurum. Itē hæreſim eiuſdā innominati (ut refert Auguſtinus de hęreſ. c. 67) dicentis: mundum, etiam poſt vniuerſalem reſurrectionem mortuorum in eodem ſtatu, in quo nūc eſt, permanſurū; neq; ita eſſe mutādū ut ſit cœlum nouum & terra noua.

2 ¶ Secundò habes: quō p rōnem oſtēdas illas meritò damnari ad illam ab Apocal. 21. Vidi cœlum nouum & terrā nouā. Primū n. cœlum & prima terra abijt. Hæc ibi. Vbi ly prima terra & primū cœlū accipitur pro qualitatibus nūc tranſmutabilibus, & p motu, habitis ab eis: & ly cœlum nouū & terra noua accipit p qualitate gloriæ immutationis eorum. Quaſi dicat. Vidi cœlū & terrā glorificata ſeu immutata: mutatio. n. prima, q erat in cœlo & terra ceſſauit. Vnde patet: q B. Ioannes utrobiq. eandē ſubſtātiā cœli & terrę ſupponit, & ipſorū qualitates, ſeu ſtatus uariari dicit. Itē a &c. ut q. 74. ar. 1. & 2. appen. Itē ab Iſaia 66 Ecce ego creo nouos cœlos & terrā nouā, & nō erunt in memoria priora. Hæc ibi. Item à q. 88. ar. 1. appen. & ab alijs multis pcedētibus. Patet. n. in ſcripturis q iudiciū generale, & cōſequēter reſurre-

F ctio corporum tum electorum tum reproborum & conſequēter mutatio electorum quò ad dotes non fiet niſi in nouiſſimo die: & ex alia parte Philoſoficè etiam patet q dies non pōt eſſe nouiſſimus durante ulteriori motu cœlorū & ex conſequenti quoq; patebit, q oīa illa & ſacrarum literarū uel ſummorū Pōtificum, aut conciliorum quæ ponunt iudicium generale ponūt per hoc & ſimul reſurrectionem uniuerſalem mortuorū dotes bonorū & cœleſtis motus ceſſationem: & ex conſequēti per hoc damnāt hęreſes in pſenti narratas. Itē à Pſal. 101. Initio tu domine terrā fundaſti, & opera manuum tuarum ſunt cœli. Ipſi peribunt tu autē permanes, & oēs ſicut ueſtimentū ueteraſcent. Et ſicut opertorium mutabis eos & mutabuntur. Hæc ibi. Vbi nota, q p ly ipſi, connotat totū q pmiſerat ſcilicet cœlos & terram, quaſi p figuram euocationis faciens q genus maſculinum, qđ eſt ipſi, comprehendat fœmininū, denominationem ſū faciendo à ppremiſſi, quod eſt ly cœli. Itē à Matth. 24. Cœlum & terra tranſibunt Hæc ibi. Vbi ad literam, ultra expoſitiones ibi ab expoſitorib. declaratas de illa innouatione mundi loquitur. Itē à 1. Cor. 7. Præterit figura huius mūdi. Hæc ibi. Vbi nota q dixit figuram mūdi & non ſubſtātiā. Quaſi ſub exemplo à mundo minori, q eſt homo, dicat. Sicut infans cūm in puerū creuerit, puerque in iuuenem, atque iuuenis in uirum, necnō uir in ſenem, manet ſubſtantialiter idem, qui prius fuit, licet pedetentim immutetur, ac priori ætati perire dicatur: ita mundus maior cum in ſtatum gloriæ ſibi conuenientis ſupra naturam adducetur: ſubſtantialiter quidem manebit idem, ſed accidentaliter mutabitur, & peribit. Niſi enim periret ſecundum ſtatum priorem, non poſſet induere nouum ſubſequentem.

Exemplū pulcherrimū p intellectu d ly pterit figura huius mundi.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarū pro quanto innouationem mundi futuram inſinuant, & intelligas, & probes, & tueatis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCI. ART. II.

CONCL. Motus cœli ceſſabit in illa mundi innouatione non quidem ex aliqua naturali cauſa, ſed diuina uoluntate faciente. 598

¶ PROB. 1.

¶PROB. 1. Quia motus cęli in illa mũdi innouatione non amplius erit neceſſarius hom. ad ſuſtẽtationem corporalis vitæ: 1. Quia (ly non quidem &c.) cœlum non magis naturaliter mouetur ad unum locum quàm ad alium & non magis quieſcit in uno quàm in alio; 3. Quia (ly ſed diuina &c.) patet.

¶NOT. Concluſio hæc quantum ad hoc, quod ponit motum tunc ceſſaturũ, eſt de fide: ut patebit in appen. ſequen. Quantum uerò ad hoc quòd ponit ipſum nõ ceſſaturũ ex aliqua naturali cauſa eſt Philoſophi, quantum autem ad hoc quòd diuina uoluntate ponit ipſum ceſſaturum, eſt de fide conſecutiue. Nam ſequitur, quod ſi motum aliquando ceſſaturum eſſe eſt de fide, quòd etiam ſit de fide, hoc euenturũ ex diuina uoluntate immediatè; ex quo natur. li ex cauſa nõ procedit.

Li. 2. cõ. 3. & 4. t. 2.

1m ex Gen.

Terræ. R. conſideratæ ſecundum ſtatum præſentem; non abſolute. S. Tunc nihil &c. Nam concluſio præſupponit, ſe loqui de terra non ſecundum ſtatum præſentem generationis hominũ & plantarum &c. Alioquin poneret contraria ſimul, cum generationis hominum cauſa ſit motus cœli: ſed loqui ſe præſupponit de terra ſecundum ſtatum nouitãte. Vnde dicit ly in illa innouatione mundi.

Li. 8. cõ. 11. to. 2.

2m ex Hiere.

Nunquam deficiet. R. ſecundum ſtatum præſentis uitæ; non ſecundum ſtatum innouat. õis. S. propter rationem allatam in textu. Tunc nihil &c. vt patet.

¶NOT. Semen Iſrael numquam defecturum in Dei obſequio dicitur à Hieremia, & conceditur à reſponſo. Verum hoc intelligitur, non de ſemine

A poteſt eſſe, cum motus ille ſit naturalis, & cęleſtia corpora ſint impaſſibilia, vñ in ſuo motu nõ fatigatur, vt dicitur in 2.† Cęli, & mundi, ergo motus cęli nunquam ceſſabit.

¶7 Præterea, Fruſtra eſt potentia, quæ non reducitur in[h] actũ, ſed in quocunq; ſitu ponaẽ corpus cęli, eſt in potentia ad aliũ ſitum, ergo niſi reduceretur in actum, illa potẽtia fruſtra remaneret, & ſemper eſſet imperfe-
B cta, ſed non poteſt reduci in actum, niſi per motum localẽ, ergo ſemper mouebitur.

¶8 Præterea. Illud, quod ſe hẽt h indifferenter ad plura, aut utrũque attribuetur ei, aut nullum: ſed Sol indifferẽter ſe habet ad hoc ꝙ ſit in Oriente, uel Occidente: alıàs motus eius nõ eſſet vniformis per totum, quia ad locũ ubi naturalius eſſet, veloci[p] moueretur: ergo, uel neuter ſit[p]
C attribuitur ei, ſcilicet Soli, uel vterque: ſed nec vterq; nec neuter põt ei attribui niſi ſucceſſiue, oportet.n. ſi q̃eſcit, ꝙ in aliquo ſitu quieſcat, ergo corpus Solis in ꝑpetuũ mouebit, & eadẽ rõne oĩa corpora cęleſtia.

¶9 Præterea. Motus cęli eſt cauſa temporis, ſi ergo motus cœli deficiat, oportet tẽp[9] deficere, qđ ſi deficeret, deficeret in inſtã-
D ti, definitio.n. inſtantis eſt in 8. Phyſico.* quod eſt initium futuri, & finis prę̃teriti, & ſic poſt ultimum inſtans temporis eſſet tẽpus, quod eſt impoſſibile, ergo motus cœli nunquam ceſſabit.

¶10 Præterea. Gloria non tollit naturam, ſed motus cœli eſt naturalis, ergo per gloriam ei non tollitur.

Sed contra eſt quod dicitur Apo. 10. ꝙ angelus, qui apparuit, iurauit per Viuentem in
E ſæcula, ꝙ tempus amplius non erit, ſcilicet poſtquam unus angelus tuba cecinerit, qua canẽte, mortui reſurgent: ut dicitur 1. Cor. 15. ſed ſi non eſt tempus, non eſt motus, ergo motus cęli ceſſabunt.

¶2 Præterea, Iſa. 60. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua ñ minuet: ſed occaſio Solis, & diminutio Lunę ex motu cęli cauſatur, ergo motus cęli nunquam ceſſabit.

¶3 Præterea. Vt probatur in ſecundo de Gen.* motus cæli eſt propter continuam generationem in iſtis inferioribus: ſed generatio ceſſabit completo numero electorum, ergo motus cœli ceſſabit. *Li. 2. cõ. 56. to. 2.*

¶4 Præterea, Omnis motus eſt propter aliquem finem, ut dicitur in 2. Meta.* ſed omnis motus, qui eſt propter finem, habito fine,[h] quieſcet: ergo uel motus cœli nunquam conſequetur finem ſuum, & ſic eſſet fruſtra, uel aliquando quieſcet. *Li. 2. cõ. 8. to. 3.*

¶5 Præterea, Quies eſt[b] nobilior, quàm motus, quia ſecundum hoc, ꝙ res ſunt immobiles, Deo aſſimilantur, in quo eſt ſumma immobilitas: ſed corporũ
B inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem, ergo cum corpora cęleſtia ſint multo nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminaẽ.

Respondeo, Dicendum, ꝙ circa iſtam quęſtionem eſt triplex poſitio. Prima eſt Philoſophorum, qui dicunt, ꝙ motus cęli ſemper durabit: ſed hoc non eſt conſonum fidei noſtræ, quæ ponit certum numerũ electorum præfinitum à Deo, & ſic oportet ꝙ generatio non in perpetuum duret, & eadẽ ratione nec alia, quæ ad generationem hominum ordinantur, ſicut eſt motus cęli, & variationes elemẽtorũ. Alij uero dicũt, ꝙ motus cęli ceſſabit ſecũ-
C dum naturã: ſed hoc etiam eſt falſum. Quia omne corpus, quod naturaliter quieſcit, & naturaliter mouetur, habet locũ, in quo naturaliter quieſcit; ad quem mouetur naturaliter, & à quo nõ recedit niſi per uiolentiã: nullus autem talis locus põt aſſignari corporis cęleſtis, quia non eſt magis naturalis Soli acceſſus ad pũctũ Oriẽtis quàm receſſus ab eo: vñ uel motus eius non eſſet naturalis totaliter, vel motus eius nõ terminareẽ naturaliter ad q̃etẽ.

Vnde dicendum eſt ſecundum alios, ꝙ[m] motus cœli ceſſabit in illa mundi innouatione, nõ quidẽ ex aliqua naturali cauſa: ſed diuina uoluntate faciẽ-
D te[n]. Corpus enim illud, ſicut & alia in miniſterium hoĩs facta ſunt dupliciter, ut prius dictum* eſt; alterο autem horum miniſteriorum homo poſt ſtatũ gloriæ non indigebit, ſcilicet ſecundũ quod corpora ei deſeruiunt ad ſuſtentationem corporalis uitæ. Hoc autem modo ſeruit ei corpus cęleſte per motum, inquantum per motum cœli multiplicaẽ genus humanum, & generantur plantæ, & animalia, quæ uſui hominum ſunt neceſſaria, & etiam tẽperies in aere efficitur conſeruans ſanitatem, unde homine glorificato, motus cœli ceſſabit. *concl.* *Ar. præced. cor.*

Ad primum ergo dicendum, quòd uerba illa
E intelliguntur de terra ſecundum ſtatum iſtum, in quo poteſt eſſe principium generationis, & corruptionis plantarum, quod patet ex hoc, quod ibi dicitur. Cunctis diebus terræ ſementis, & meſſis, & hoc ſimpliciter concedendum eſt, quòd quandiu terra erit ſementibus, & meſſibus apta, motus cœli non ceſſabit.

Et ſimiliter dicendum eſt ad 2m, ꝙ Dominus loquitur ibi de duratione ſeminis Iſrael ſm præſentẽ ſtatum, qđ patet ex hoc qđ dicit. Et ſemẽ Iſrael nũquã deficiet, ut nõ ſit gens corã me cũctis diebus. Viciſſitudo.n. dierũ poſt illũ ſtatũ ñ erit, & iõ leges, de quibus fecerat mẽtionẽ, poſt iſtũ ſtatũ nõ erũt.

mine Iſrael ſecundum carnem accepto, ſed ſecundum repromiſſionem. Populum enim Iſraeliticum ſecundum carnem deſectuuum à ſeruitio Dei prædixit Daniel. 9. hi, non erit populus eius, qui eum negaturus eſt: ipſum vero ſecundũ repromiſſionem ſemper futurum in obſequio diuino intellexit Hieremias, & omnes huiuſmodi ſcripturæ, ut annotauit Apoſtolus Rom. 9. Ibi enim tanquam mouens dubium de dicto Hieremiæ & ſimilium propter incredulitatem Iudæorum iam ſuo tempore præſentem inquit. Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Iſrael, ſunt Iſraelitæ, neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filij, ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen. i. non qui filij carnis, hi filij Dei, ſed qui filij ſunt promiſſionis æſtimantur in ſemine. Hæc ibi. Iſrael autem (ut aliàs ſupradictũ eſt) ſecũdum promiſſionem. i. ſecundum ſpiritum eſt eccleſia catholica de qua ſecũdum que populus ſit. Rurſus, Pro recto intellectu tex ſin ly leges, de quibus fecerat mentionem, poſt illum ſtatum non erunt: u de. 1. 2. q. 103 ar. 3 & q. 104. art 3. & q. 107 ar. 2 & 3.

*Gen. 2.

*Q. 74. ar. 4. corp. & ibi arti. 7. cor. & art. hoc & pe. huius q.

3^m de minori. Illud propter q̃ aliquid est, est principaliter magis quã minus principaliter. § Tunc nihil &c. Nã finis principalis cœlorum eſt miniſtrare hominibus & ſuſtentationem & cognitionem ac. i. & inter iſta duo finis principalior eſt miniſtrare cognitionem. Vnde ſufficit quòd teſte hoc magis principale ad hoc q̃ cœli non ſint fruſtra.

4^m minor. Motus eſt de perfectione corporis cœleſtis. R̷. ſecundum quòd eſt cã generationis: non abſolutè. §. Tunc nihil &c. Nam ceſſante generatione inferiorũ & motu cœli adhuc mũdus verè dicetur melioratus abſolutè inquantũ acquiſiuit finẽ generationis & motus cœli, qui eſt & completio numeri electorum, & innouatio propria ipſorum corporum cœleſtium.

†Amb. ſuper illũ lo eſt Paul. Rom. 8.

5^m de conſequentia. Si ergo &c. R̷. negatur conſequentia. § Et ratio eſt: quia omnia corpora elementorum habebunt in ſemetipſis &c. vt in textu.

Ad tertium dicendum, q̃ finis, qui ibi* aſſignatur corporibus cœleſtibus, eſt finis ꝓximus, quia eſt proprius eorũ act⁹: ſed iſte vlterius ordinatur ad aliũ finem. ſ. ad miniſterium humanũ, vt patet per id, qđ habetur Deut. 4. Ne forte oculis eleuatis ad cœlum uideas Solẽ, & Lunã, & oĩa aſtra cœli, & errore deceptus adores ea, quæ creauit dñs De⁹ tuus in miniſterium cunctis gẽtibus, quæ ſub cœlo ſunt; & ideo G magis debet ſumi iudicium de corporibus cœleſtibus ſecundũ miniſterium hominum, quam ſecũdum finem in Geneſi aſſignatum: corpora autem cœleſtia ꝑ modum aliũ in miniſteriũ hominis glorificati cedent, ſicut prius dictum * eſt, & ideo non ſequitur q̃ fruſtra remaneant.

Ad quartum dicendum, q̃ motus non eſt de perfectione corporis cœleſtis, niſi inquantũ per hoc eſt cauſa generationis in iſtis inferioribus, & ſecundũ hoc etiam motus ille facit corpus cœleſte participare diuinã bonitatem, per quandam ſimilitudinem cauſalitatis, non autẽ motus eſt de perfectione ſubſtantiæ cœli, quæ remanebit; & ideo I non ſequitur q̃ motu ceſſante, aliquid de perfectione cœli tollatur, ſecundum q̃ remanebit.

Ad quintum dicendum, q̃ omnia corpora elementorũ habebunt in ſemetipſis quandam gloriæ claritatem, unde quãuis aliqua ſuperficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tñ modo remanebit obſcuritas.

Ad sextum dicendum, q̃ K Rom. 8. ſuper illud. Omnis creatura ingemiſcit &c. dicit Gloſſ. Ambro.† expreſſe, quòd omnia elementa cum labore explent ſua officia, ſicut Sol, & Luna nõ ſine labore inſtituta ſibi implẽt ſpatia, quod eſt cauſa noſtri, unde quieſcent nobis aſſumptis: labor autem ille, ut credo, nõ ſignificat aliquam fatigationem, vel * paſſionem illis corporibus accidentem ex motu, cum motus ille ſit naturalis, nihil habẽs de uiolentia, ut probatur in primo de Cœlo, & mundo: * ſed labor ibi intelligitur defectus ab eo, quod aliquid intendit, unde quia motus ille ordinatus eſt ex diuina prouidentia ad cõplẽdũ numerum electorum, illo nõ cõpleto, nondum aſſequitur illud, ad quod ordinatus eſt, & iõ ſimilitudinariè dicitur * labor, ſicut homo, qui non habet quod intendit, & hic etiam defectus à H cœlo tolletur, impleto numero electorum †. Vel poteſt referri ad deſiderium futuræ innouationis, quam ex diuina diſpoſitione expectat.

Ad septimum dicendum, q̃ corpori cœleſti non ineſt aliqua potentia, quæ perficiatur ꝑ locum, vel quæ facta ſit ꝓpter hunc finem, qui eſt eſſe in tali loco, ſed hoc modo ſe habet potentia ad ubi in corpore cœleſti, ſicut ſe habet potentia artificis ad hoc, quod faciat diuerſas domus unius modi, quarũ ſi unã faciat, non dicitur fruſtra potẽtiam habere: & ſimiliter in quo cumque ſtatu ponatur corpus cœleſte, potentia, quæ eſt in ipſo ad ubi, non remanebit incõpleta, nec fruſtra.

Ad octavum dicendum, q̃ quamuis corpus cœleſte ſecundum ſuã naturã æqualiter ſe habeat ad omnem ſitum, qui eſt ei poſſibilis, tamen ſi cõparetur ad ea, quæ ſunt extra ipſum nõ æqualiter ſe habet ad omnes ſitus: ſed ſecundum unũ ſitũ nobilius diſponit Sol in die quàm in nocte, & ideo probabile eſt

F 6^m de maiori. Laboris. i. ſimilitudinarie dicti; non autem, propriè. §. Tunc nihil &c. Nam labor ſimilitudinariè dictus eſt in motu cœli, nec tamen infert quòd ille motus ſit naturalis, uel quòd cœlum ſit paſſibile.

¶NOT. Præd. Glo. labor ſimilitudinarius eſt ille de quo loquitur Apoſtolus Rom. 8. & Ambroſius exponẽs: adeo quod eſt expectatio quædam motus cœli qua expectat aliquid aduueniendum uel ſibi uel alijs. Et dicitur expectatio quia quãdoque aduenire id, quod aduenire debet mediante ſuo motu: non propter deſiderium motus cœli cùm cœlum ſit inanimatum. 1 parte quæſt. 70. articulo 3. ſed ꝓpter hoc quod nondum aduenit aliquid quod aduenire debet. Hoc autem eſt duplex uel completio numeri electorum, uel innouatio propria cœlorum. De primo datur prima reſponſio, de ſecundo dabitur alia ſequens. Idem ergo eſt dicere nunc: cœlum mouetur cum labore ac ſi diceretur cœlũ mouetur ad hoc, q̃ motu ſuo poſſit complere numerum electorum, & ut poſſit aduenire ſibi ipſi innouatio.

*Al. pęnã.

*li. 1. c. 3. & ſeq.

*Al. às laborata.

† riſio 2^a.

Item maior. Si motus ſtaret hoc non eſſet niſi inquantum motus aliquam imperfectionem in cœlo poneret. R̷. uel niſi cœlum magis perficiendum ſit. §. Tũc nihil &c. Nam hoc uerum eſt, primum autem falſum.

7^m maior. Fruſtra eſt potentia, quæ nõ reducitur ad actum. R̷. ſi ordinetur ad talem actum tanquam ad finem, non aliter. §. Tunc nihil &c. Nã corpori cœleſti non ineſt aliqua potentia &c. ut in textu.

¶NOT. Hæc gloſa bene annotata multa argumenta ſoluit & maxime de Deo. Vt Deus potuit creare mundum, ergo ſi non creaſſet fuiſſet fruſtra ſua potentia: & poſt facere ſic uel ſic ergo ſi nõ facit uel non faciet ſua potentia erit fruſtra. Sicut & nõ ualet: artifex poteſt facere multas domos uel multa ſic uel ſic ergo ſi nõ facit, potẽtia ſua eſt fruſtra. Hæc inquã, non ualẽt, quia ex artificis potentia non ordinatur ad illa tanquam ad finẽ ſuum & multo minus potentia Dei cum ipſe ſit finis omnium.

8^m maior. Quod ſe habet indifferenter. R̷. & ſecundũ naturam ſuam, & ſecundum ea quæ ſunt extra ipſum. §. Tunc

§. Tunc nihil &c. Licet enim cœli motus ſecundum naturam ſuam ſe habeat indifferenter ad omnem ſitum, ut arguitur, tamen ad huoc non ſe habet indifferenter conſiderando ea, quæ ſunt extra ipſum, puta numeri electorum completionem, & propriam innouationem ſibi ab extra ſcilicet à Deo uenturam. Per quod dicitur ad 6^m.

A motus cœli ſecundum philoſophos eſt cauſalitas horum inferiorum (nam per hoc aſſimilantur diuinæ bonitati in cauſando) & hanc cauſalitatem non niſi durante motu habent. Tunc autem finis dicitur ſequi motum, quando completo motu atque ceſſante acquiritur. Talis finis eſt completio numeri electorum reſpectu motus cœli: & centrum eſt finis lapidis deſcendentis ab alto.

9^n de conſequente.

Quaſi diceret, deficeret in illa. R. conceditur: ſed nihil concluditur aduerſus propoſitũ. §. Ad rationem de inſtanti reſpondetur quod philoſophus loquitur de inſtanti præſuppoſita continuitate temporis: non autẽ, præſuppoſito, quod ceſſet.

¶ Corollarium. Negatur ergo, quod diffinitio abſoluta inſtantis ſit hæc; quòd inſtans ſit principium futuri, & finis præteriti. Si n. omne inſtãs eſſet principium futuri tunc mundus nunquam incepiſſet, quod eſt contra ueritatem fidei & ſi omne inſtans eſſet finis præteriti mundus eſſet æternus ſecundũ ſtatum quem nunc habet quod etiam eſt contra fidem. Diffinitio ergo abſoluta inſtantis eſt hæc. Inſtans eſt uel principium totius futuri uel finis totius præteriti, uel totius futuri & finis præteriti. Primæ duæ particulæ illius diffinitionis fuerunt ignotæ Ariſtoteli: ex quo factũ eſt ut diffiniret inſtans ſecundũ tertiã particulam tantum.

Matt. 24. & aliis locis.

10^n illatio cõcluſionis.

Ergo &c. R. negatur illatio. Ad rationẽ illam dicitur quod gloria non tollit naturã in hoc ſenſu. i. non tollit partem naturæ non autem quòd nõ faciat aliquod principium actiuum extrinſecum motus ceſſare & conſequenter ipſum motum. Tunc applicando dicitur quod motus cœli non dicitur naturalis eo quod ſit pars naturæ. Et ut in tex.

cum tota innouatio mundi ad hominem ordinetur, quod cœlum habeat in illa nouitate nobiliſſimum ſitum, qui eſt poſſibilis in reſpectu ad noſtrum habitabilẽ. Vel ſecundum quoſdam cęlum quieſcet in illo ſitu, in quo factum fuit, alias aliqua reuolutio remaneret incompleta. Sed iſta ratio non uidetur conueniens, quia cum aliqua reuolutio fit in cœlo, quæ non finitur niſi in triginta ſex millibus annorum, ſequeretur quòd mundus deberet tandiu durare, quod nõ uidetur probabile.

ET præterea ſecundum hoc poſſet ſciri quando mundus finiri debet. Probabiliter enim colligitur ab Aſtrologo, in quo ſitu corpora cœleſtia ſunt facta cõ- C ſiderato numero annorum, qui computantur ab initio mũdi, & eodem modo poſſet ſciri certus annorum numerus, in quo ad diſpoſitionẽ ſimilem reuertetur, tempus autem finis mundi poni tur eſſe ignotum*.

AD NONVM dicendum, quòd tempus quandoque deficiet motu cęli deficiente, nec illud nunc vltimum erit principium futuri, dicta enim definitio non datur D de nunc, niſi ſecundum quòd eſt continuans partes temporis, nõ ſecundum quòd eſt terminans totum tempus.

AD DECIMVM dicendum, quod motus cęli nõ dicitur naturalis, quòd ſit pars naturæ, eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur, nec iterum quòd habeat principium actiuum in natura corporis, ſed receptiuum tantum: principium autem acti- E uum huiuſmodi eſt in ſubſtantia

ſpiritualia, ut dicit Commen. in prin. Cęl. & mun. Et ideo nõ eſt inconueniens, ſi per nouitatem gloriæ motus ille tollatur, non enim eo ablato natura corporis cęleſtis variabitur.

Alias rationes cõcedimus, ſcilicet tres primas, quę ſunt ad op- B poſitum, quia debito modo concludunt. Sed quia aliæ duæ uidentur concludere quòd motus cęli naturaliter ceſſet, ideo reſpõdendum eſt ad eas.

AD PRIMAM ergo earum dicendum, quod motus ceſſat eo habito propter quod eſt, ſi illud ſequatur motũ, & non concomitetur ipſum. Illud autem propter quod eſt motus cœleſtis ſecundum Philoſophos, cõcomitatur motum, ſcilicet imitatio diuinæ bonitatis in cauſalitate, quam habet ſuper inferiora, & ideo non oportet quòd naturaliter motus ille ceſſet.

AD SECVNDAM dicendum, quòd quamuis immobilitas ſit ſimpliciter nobilior quàm motus, tñ motus in eo, quod põt conſequi aliquam perfectam participatione diuinæ bonitatis, eſt nobilior, quã quies in illo, quod nullo modo per motum poſſet illã perfectionem conſequi: & ratio ne hac terra, quę eſt infimum elementorũ, eſt ſine motu, quãuis ipſe Deus qui eſt nobiliſſimus rerum ſine motu ſit, à quo corpora nobiliora mouentur: & inde eſt, quòd motus corporum ſuperiorum poſſent poni ſecundum uiam naturæ perpetuari, nec vnquam ad quietem terminari, quamuis motus inferiorum corporum ad quietem terminentur.

Lib. 1. de cœlo & mundo, tex. 1. 06.

5^m maior.

Quies eſt nobilior, quàm motus. R. ſimpliciter: non autem, ſemper reſpectu ſubiectorum in quibus ſunt. § Tũc nihil &c. Nam ſubiectum motus primi. i. cœlũ, melius ſe habet tempore cauſalitatis quando mouetur, quàm ſi quieſceret.

¶ Examen. Ly ſimpliciter. Ideſt conſiderando utrũque in ſe ipſis, puta motum in ſe, quietem in ſe.

¶ NOT. Sicut nobilior eſt ille, qui poteſt alterius tantum auxilio pungere ad altiorem finem, quã qui proprijs uiribus pertingere poteſt ad finem ignobiliorem quemadmodum eſt homo reſpectu brutorum; licet acquireſe proprijs uiribus finem ſit nobilius, quàm non ſic acquirere (vt ait S. Doctor in q. prologi primi ſententiarum. art. 1. ad 3^m.) ita de motu & quiete reſpectu ſubiectorum. i. eorum quæ mouentur, & quieſcunt, iudicandum eſt, (ut in tex.) licet quies ſimpliciter ſit nobilior motu.

¶ Examen. Ly perfectam. Scilicet comparatiuè.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem excludas errorem Ariſtotelis (Direct. Inquiſit. 2. par. q. 4) dicentis: motum duraturum in æternum.

Vtil. p S. Eccl. &c.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas hic meritò reijci ab Apocal. 10. Tempus amplius non erit. Hæc ibi. Item ab Eſaia 60. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur. Hæc ibi. Ex quibus dic quòd Eſaias directè negat motum in æternum fore, quia occaſio lucis & diminutio lucis fiunt per motum cœli, ſed Apocal. negat eũdem quaſi conſecutiuè ex eo quòd tempus & motus ſe conſequuntur ad inuicem. Vnde negando unum: negat & aliud. Aduerte nihilominus errorem hunc dici & eſſe errorem & ſanè contra fidem ſi conſideretur ut iacet. Si enim conſideraretur ſecundum intentionem philoſophi expreſſam nullus eſt error. Intendebat namque Ariſtoteles quod motus ſecundum naturam ſuam conſideratus nunquã ceſſabit: & hoc eſſe uerũ approbauit tex. in corp. & in reſponſione argumentorum ſed contra.

4^m ſed cõtra de minori.

Habito fine. R. quod ſequitur motum: non autem, quod concomitatur ipſum. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly illud autem propter quod eſt motus cœleſtis ſecundum philoſophos &c.

¶ NOT. Hoc 4^m. ſed contra, i. poſitum quarto loco in argum. in contrarium, notatur in textu reſponſali per ly. Ad primam ergo earum dicendum quod motus ceſſat &c. Item aduerte: quod tunc dicitur tunc concomitari motum, quando non poteſt haberi niſi durante motu: adeo quod motus cœli ſibi ipſi conſecutioni finis ceſſanteque motu, ceſſat conſecutio finis. Exemplum. Finis

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarum pro quanto motum ceſſaturum aliquando inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uerſim Angelica doctrina hæc, & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XCI.

ART. II.

3 CONCL. 1a. Ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mūdo innouato manifeſtis Idicijs, quaſi ſenſibiliter Deus ab homine uideatur.

¶PROB. Quia præſupponitur clara, ex dictis ar. I. corp.

CONCL. 2a. Corpora cœleſtia meliorabuntur præcipuè quantum ad claritatem: quantitas autē & modus meliorationis illi ſoli cognita eſt, qui erit meliorationis author.

*Art. præced. hui° queſt. cor.

¶Examen. Ly præcipuè. Per hoc denotat quòd quantum ad alia etiam meliorabuntur. Et de melioratione hac ſcilicet quantum ad alia ſubditur in concluſione ly quātitas autem & modus &c. Nam de quantitate melioratiōis in claritate cœleſtium luminarium nobis notitia per Eſaiam 30. datur dicentem ꝙ ſol ſeptempliciter augebitur in luce & luna ſicut ſol in præſenti.

¶PROB. Quia corpora cœleſtia præcipuè quantum ad claritatem ducunt hominem in cognitionem Dei (ex Sapien. 13. & c. Eccleſ. 43.)

2. Quia (ly quātitas) patet.

1m illatio cō cluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. S. Non enim innouatio de neceſſitate pręſuppones purgationem niſi in illis, quæ purgatione indigēt, cuiuſmodi non ſunt cœleſtia.

2m maior.

Sicut corpora cœleſtia per motum ſunt cauſa generationis in iſtis inferioribus ita & per lucem. ℞. ſic tamen quòd motus non importat aliquam perfectionem in eo quod &c. ut in tex. S Tunc nihil cōtra: ut patet.

3m ma-

ARTICVLVS III.

Vtrum corporibus cœleſtibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd in corporibus cœleſtibus claritas non augeatur in illa innouatione. Innouatio enim in corporibus inferioribus erit per ignis purgationem: ſed ignis non pertingit ad corpora cœleſtia, ergo non innouabuntur per maioris claritatis perceptionem.

2 Præterea. Sicut corpora cęleſtia per motum ſunt cauſa generationis in iſtis inferiorib. ita, & per lucem: ſed ceſſante generatione ceſſabit motus, ut dictum* eſt, ergo ſimiliter ceſſabit lux cœleſtium corporum magis quàm augeatur.

3 Præterea, Si innouato homine, corpora cęleſtia innouantur, oportet ꝙ eo deteriorato fuerint etiam ea deteriorata: ſed hoc non uidetur probabile, cum illa corpora ſint inuariabilia, quantum ad eorum ſubſtantiam, ergo nec innouato homine innouabuntur.

4 Præterea, Si tunc deteriorata fuerunt, oportet quòd tantum deteriorata fuerunt, inquātum dicuntur eſſe melioranda in hominis innouatione: ſed dicitur Iſa. 30. quod erit lux Lunę ſicut Solis, ergo & in primo ſtatu ante peccatum Luna lucebat quantum nunc lucet Sol, ergo quādocumque Luna erat ſuper terram, faciebat diem ſicut nūc Sol, & hoc manifeſte apparet eſſe falſum per id, quod dicitur Geneſ. 1. quod Luna facta eſt, vt pręeſſet nocti, ergo homine peccante, non ſunt cęleſtia corpora diminuta lumine, & ita, nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

5 Præterea, Claritas corporum cęleſtiū ordinatur ad vſum hominum, ſicut aliæ creaturæ, ſed poſt reſurrectionem claritas Solis nō cedet in hominis vſum. Dicitur enim Iſa. 60. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec ſplēdor Lunæ illuminabit te. Et Apoc. 21. Ciuitas illa non eget Sole neq; Luna, vt luceant in ea, ergo eorum claritas non augebitur.

6 Præterea, Non eſſet ſapiēs artifex, qui maxima inſtrumenta faceret ad aliquod modicum artificium cōſtruendum: ſed homo eſt quoddam minimum cōparatione cœleſtium corporum, quæ ſua ingenti magnitudine, quaſi incōparabiliter hominis quantitatem excedunt, immo etiam totius terræ quantitas ſe habet ad cęlum, ut punctus ad ſphæram, ut Aſtrologi, dicūt, cum ergo Deus ſit ſapiētiſſimus, nō uidetur ꝙ finis creationis cęlis, ſit homo, & ita non uidetur quòd eo peccante, cęlum deterioratum ſit, nec eo glorificato, melioretur.

SED CONTRA eſt quod dicitur Iſa. 30. Erit lux Lunæ ſicut ſolis lux, & lux Solis ſeptempliciter.

Pręterea. Totus mundus innouabitur in melius, ſed cęlum eſt nobilior pars mundi corporalis, ergo in melius mutabitur: ſed hoc non poteſt eſſe niſi maiori claritate reſplendeat, ergo creſcet eius claritas.

Præt. Omnis creatura, q̄ ingemiſcit & parturit, expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei, ut dr̄ Rom. 8. Sed corpora cęleſtia ſunt hmōi, ut ibidem dicit Gl.* Expectant gloriam Sanctorum: ſed non expectarent, niſi ex hoc eis aliquid accreſceret, ergo claritas eis per hoc accreſcet, quo præcipue decorantur.

*Gloſſ. Amb. in illum locū in. 1.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ad hoc innouatio mundi ordinatur, ut mundo innouato manifeſtis indicijs, quaſi ſenſibiliter Deus ab homine uideatur. Creatura autem præcipue in Dei cognitionem ducit ſua ſpecie, & decore, quę manifeſtat ſapientiam facientis, & gubernantis. Vnde dr̄ Sap. 13. A magnitudine ſpēi creaturæ cognoſcibiliter poterat creator horū uideri. Pulchritudo autē cęleſtiū corporum p̄cipue ꝯſiſtit in luce. Vñ Eccleſ. 43. dicitur. Species cęli gloria ſtellarū, mundum illuminans in excelſis Dominus. Et ideo pręcipue quantum ad claritatem corpora cęleſtia meliorabuntur: quantitas autem, & modus *meliorationis illi ſoli cognita eſt, qui erit meliorationis author.

concl. concl.

*Al. illuminationis.

AD PRIMVM ergo dicendum, ꝙ ignis purgās nō cauſabit innouationis formā, ſed diſponet tantum ad eam, purgando à fęditate peccati, & ab impuritate commixtionis, q̄ in corporibus cęleſtibus nō inuenitur: nō quamuis corpora cęleſtia per ignem non ſint purganda, ſunt tamē diuinitus innouāda.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ motus non importat aliquam perfectionem in eo, quod mouetur, ſecundum quod in ſe conſideratur, cum ſit actus imperfecti; quamuis poſſit pertinere ad perfectionē corporis mobilis inquantū eſt cauſa alicuius: ſed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in ſubſtantia ſua conſiderati: & ideo poſtquā corpus cęleſte deſinet eſſe cauſa generationis, remanebit claritas eius & non remanebit motus.

AD TER-

3ᵐ maior. Si innouato homine corpora cœleſtia innouantur oportet quòd eo deteriorato fuerint etiam ea deteriorata. ℞. negatur iſta. §. Non enim eſt ſimile de vtroque vt in textu ly nec tamen ſequitur, ſi lux cœleſtium corporum per eſſentiam &c.

A facere è contrario ſecundum Philoſophum. 1. Phiſic. tex. 2. dicentem, quòd innata eſt nobis uia procedendi à notioribus in cognitionem minus notorum. Debuiſſet ergo ille ſicut & illi ex ueritate præcognita procedere ad diſſolutionem argumentorum nouiter ſibi occurrentium, ſiue in libris, ſiue in phantaſijs & ſuggeſtionibus dæmonum, & ſi neſciunt ſoluere per ſemetipſos recurrere ad iudicem qui pro tempore ſedes in loco ſancto, quem elegit dominus, Deuteron. 17. (i. loquendo pro tempore præſenti) ad Romanum Pontificem ſeu eccleſiam catholicam: non autem deberent ex occurrenti dubio ignoto ad ſoluendum, procedere ad negandam ueritatem prius cognitam. Hoc enim præter alia, eſt contra dictamen rationis naturalis, & contra omnem curſum philoſophiæ: ut patet ex prædicto loco Phiſicorum recte diſcurrenti.

4ᵐ de maiori. Si tunc deteriorata. ℞. ſecundum effectum: non ſecundum ſubſtantiam. §. Tunc nihil &c. Non enim ſequitur quòd luna exiſtens ſuper terra diē feciſſet &c. ut in textu.

Hō poſt pctm non hēt uſū eō modū ex creaturis, ſicut pri⁹. *Gl. inter linearis ibid.

¶Examen. Ly ſed quòd tantum commodum homo non habuiſſet; ſicut nunc habet ex lumine ſolis. Vt ſcilicet ex dictis in ad tertium colligi poteſt.

5ᵐ maior. Claritas corporum cœleſtium ordinatur ad uſum hominum ſicut aliæ creaturæ. ℞. uel ad vſum propter neceſſitatem. uel ad uſum propter maiorem perfectionem. §. Tunc nihil &c. ut patet in textu.

¶Examen. Ly ad maiorem perfectionem, Ideſt ad quoddam ſolatium corporis glorificati ex uiſione corporum innouatorum. De quo ſolatio uide ar. 1. corp.

6ᵐ de minori. Homo. ℞. conſideratus ſecundū corpus non, ſecundū animam rationalem. §. Tunc nihil. &c. Cōſtat enim non eſſe inconueniens illa eſſe facta propter hominem quæ ſunt minora homine conſiderato ſecundum partē principalem ſuam.

¶NOT. Et maxime adiuncto Philoſophi dicto, quòd unumquodque uidetur eſſe illud quod eſt principale in ipſo.

*Q. 74. ar. 7. corp.

¶Corollarium. Deficit ergo argumentū pluſquam latis: quoniam derelicta nobiliori parte hominis, ipſum iudicat ſecundum ignobiliorē tantum. Et deficit in alio quod eſt cōmune errantibus & maxime hæreticis: quod propter aliquid nouiter repertum argumentum quod ſoluere neſciunt, negant veritatem præcognitam; cum deberent

Mod⁹ procedēdi hęreticis, aliiſque errātibus, familiaris deſcribitur.

AD TERTIVM dicendum, quòd ſuper illud Iſa. 30. Erit lux Lunæ ſicut lux Solis, dicit Gloſſa: * Omnia propter hominem facta, ſunt in eius lapſu peiorata, & Sol, & Luna ſuo lumine minorata, quæ quidem minoratio à quibuſdam intelligitur ſecundum realem minorationem luminis. B Nec obſtat, quòd corpora cœleſtia ſecundum naturam ſunt inuariabilia, quia illa uariatio facta eſt à diuina uirtute. Alij uero probabilius intelligunt minorationem illam eſſe, dicentes non ſecundum realem luminis defectum, ſed quò ad uſum hominis, qui non tantum beneficiū ex lumine corporum cœleſtium C poſt peccatum conſequutus eſt, quantum ante fuiſſet, per quem etiam modum dicitur Geneſis tertio: Maledicta terra in opere tuo, ſpinas, & tribulos germinabit tibi: quæ tamen ante ſpinas, & tribulos germinaſſet, ſed non in hominis pœnam. Nec tamen ſequitur, ſi lux cœleſtium corporum per eſſentiam minorata non eſt homine peccante, quòd realiter non ſit augenda in eius glori- D ficatione: quia peccatum hominis non immutauit ſtatū uniuerſi, cum etiam homo prius, & poſt, animalem uitam habuerit, quæ motu, & generatione corporalis creaturę indiget; ſed glorificatio hominis ſtatum totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum * eſt; & ideo nō eſt ſimile.

AD QVARTVM dicendum, E quòd minoratio illa (ut probabilius æſtimatur) non fuit ſecundum ſubſtantiam; ſed ſecundum effectum. Vnde non ſequitur, ꝙ Luna exiſtens ſuper terram, diem feciſſet, ſed ꝙ tantum commodum ex lumine Lunæ homo habuiſſet, ſicut nunc habet ex lumine Solis; ſed poſt reſurrectionem quando lux Lunæ augebitur ſecundum rei ueritatem non erit alicubi nox ſub terram, ſed ſolum in centro terræ, ubi erit Infernus, quia tunc, ut dicitur, Luna lucebit quantum lucet nunc Sol: Sol autem in ſeptuplum quàm nunc, corpora autem beatorum ſepties magis Sole, quamuis hoc non ſit aliqua authoritate, uel ratione probatum.

AD QVINTVM dicendum, ꝙ aliquid poteſt cedere in uſū hominis eſt dupliciter. Vno modo propter neceſſitatem, & ſic nulla creatura cedet in uſum hominis, quia ex Deo plenam ſufficientiam habebit, & hoc ſignificatur Apoc. 21. authoritate inducta, quæ dicit, quòd ciuitas illa non indiget Sole, uel Luna. Alius vſus eſt ad maiorem perfectionē, & ſic homo alijs creaturis utetur, non quaſi neceſſarijs ad perueniendum in finem, ſicut nunc eis utitur.

AD SEXTVM dicendum, ꝙ ratio illa eſt Rabbi Moyſi, q omnino improbare nititur, mundū propter hominem eſſe factum. Vnde, & hoc, quod in ueteri Teſtamento de innouatione mundi legitur, ſicut patet in authoritatibus Iſaię inductis, dicit eſſe metaphorice dictum, ut ſicut alicui dicitur obtenebrari Sol, quādo in magnam triſtitiam incidit, ut neſciat quid faciat, qui eſt modus loquendi in Scriptura: ita etiam econuerſo dicitur ei Sol magis lucere, & totus mūdus innouari, quando ex ſtatu triſtitiæ in maximam exultationem conuertitur. Sed hoc diſſonat ab authoritatibus, & opinionibus Sanctorum. Vnde rationi illi inductæ hoc modo reſpondendum eſt, quòd quamuis corpora cœleſtia maxime excedant corpus humanum, tñ multo plus excedit anima rationalis corpora cęleſtia, quā ipſa excedant corpus humanū. Vnde non eſt inconueniens, ea, ꝓpter hominem eſſe facta, nō tamen ſicut propter principalem finem, quia principalis finis omnium eſt Deus.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò¹ quomodo per rationem oſtendas meritò innouatū ab Eſaia. 30. quod claritas lum natium augebitur tunc: & ſic. Erit lux lunæ ſicut lux ſolis & lux ſolis ſeptemplicater. Hæc ibi. Vnde potes etiam argumētari ad ſtellas alias iuxta modum ſuum maximè quia decor ſeu ſpecies cęli eſt gloria ſtellarum, Eccleſ. 43. Item à Roma. 8. Omnis creatura expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei. Hæc ibi. Vnde argumentare tu efficaciter ad inuentum ſicut fit in argumento tertio, ſed contra. Pro qua authoritate melius capienda uide articulo ſecundo, ad ſextum.

Vid. p S. Eccl. &c.

¶Secundò habes² quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuans, & intelligas, & probes, & tuearis.

¶Tertiò uides³ quomodo ex ipſis ulterius Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVAEST. XCI.

ART. IIII.

394 CONCL. 1. Oportet ſimiliter diſponi corporalia ſicut & ſpiritualia diſponuntur.

¶Examen. Ly ſimiliter. Scilicet ſecundũ propoſitionem. Eo modo quo Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. ca. 2. docet in ſimilibus dicens. Pro fidelibus ſuis ueritas orat ad patrem, ut in ipſo (inquiens) ſint unum in nobis ſicut & nos unum ſumus: hoc nomen, unum, pro fidelibus quidem accipitur, ut intelligatur unio charitatis in gratia; pro perſonis uero diuinis, ut attendatur identitatis unitas in natura. Quemadmodũ alibi ait, eſtote perfecti, ſicut & pater ueſter cœleſtis perfectus eſt. Ac ſi diceret manifeſtius: eſtote perfecti perfectione gratiæ, ſicut pater ueſter cœleſtis perfectus eſt perfectione naturæ, utraque uidelicet ſuo modo: quia inter creatorẽ & creaturam non poteſt tanta ſimilitudo notari, quin inter eos maior diſſimilitudo notanda. Hæc ibi. Sic in propoſito de ly ſimiliter, ut loquitur de corporalibus & ſpiritualibus, dicetur.

¶PROB. Quia creatura corporalis eſt facta propter ſpiritualem, atque regitur ab ea.

¶NOT. Fundatur iſta probatio ſuper dictum Philoſophi cum quod bus 1, & ea quæ ſunt ad finem, proportionari debẽt.

CONCL. 2. Omnia elemẽta claritate quadam ueſtientur: non tamen equaliter, ſed ſecundum ſuum modum.

¶PROB. 1. Quia corpora inferiora debent accipere proprietates ſuperiorũ in naturalibus (cũm ſpiritus inferiores & accipiant proprietates ſuperiorum ſpirituum, Matth. 22.) & corpora ſuperiora ſcilicet cœleſtia claritate maiori ueſtientur (articulo tertio;) 2. Quia (ly non tamen &c.) terra erit in ſuperficie peruia, ſicut uitrum &c. ut in text.

¶Examen. Ly per viſus ſcilicet uiſui. Id autem appoſuit ly per uia, ad illam ſimilitudinem de uitro: ne crederetur quod ſimilitudo hæc teneret in aliis, puta in tactu, & tangibilitate.

1^m cõſequẽtia.

Ergo &c. ꝗ negetur conſequẽtia. 2. Ratio eſt, quia exceſſus qualitatum actiuarum, & paſſiuarum de quibus in argumento, eſt contriſtatiuus, exceſſus autem lucis eſt delectatiuus, & innouatio elementorum fit ꝓpter beatorum delectationem qui nullo modo contriſtatiui ſunt capaces.

2^m de

ARTICVLVS IIII.

Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd elemẽta non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. Sicut enim lux eſt qualitas corporis cæleſtis propria, ita calidũ, & frigidum, & humidum, & ſiccum, ſunt qualitates elementorũm, ergo ſicut cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentum qualitatum actiuarum, & paſſiuarum.

2 Præterea, Rarum, & denſum ſunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent, ſed raritas, & denſitas elementorum reſiſtere videntur claritati, cum corpus clarum oporteat eſſe cõdenſatum, vnde raritas aëris nõ videtur, quòd poſſit claritatem pati, & ſimiliter nec dẽſitas terræ, quæ peruietatem tollit, ergo non poteſt eſſe, quòd elemẽta innouentur per alicuius claritatis additionem.

3 Præterea. Conſtat quòd damnati erunt in terra: ſed ipſi erunt in tenebris non ſolum interioribus, ſed etiam exterioribus, ergo terra non dotabitur claritate, & eadẽ ratione nec alia elementa.

4 Præterea, Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem. Si igitur in illa innouatiõe erit maior claritas elementorum, quàm nunc ſit, erit etiam per conſequens maior caliditas, & ſic uidetur ꝙ tranſmutabuntur à ſuis naturalibus qualitatibus, quæ inſunt eis ſecundum certam menſuram, quod eſt abſurdum.

5 Præterea, Bonum vniuerſi quod conſiſtit in ordine, & harmonia, dignius eſt quàm aliquod bonum alicuius naturæ ſingularis: ſed ſi una creatura efficiatur melior, tollitur bonum uniuerſi, quia non remanebit eadẽ harmonia, ergo ſi corpora elementaria quæ ſecundum gradũ ſuæ naturæ, quem tenẽt in uniuerſo, claritatis debent eſſe expertia, claritatem accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio vniuerſi, quàm accreſcet.

SED CONTRA eſt quod dicitur Apoc. 21. Vidi cœlum nouũ, & terram nouam: ſed cœlum innouabitur per maiorem claritatem, ergo, & terra, & ſimiliter alia elementa.

Præterea. Corpora inferiora fuerunt in uſum hominis, ſicut & ſuperiora: ſed creatura corporalis remunerabitũ pro miniſterio, quod homini exhibuit, vt videtur dicere Glo. Ro. 8. ergo etiam elementa clarificabũtur ſicut corpora cæleſtia.

Præterea. Corpus hominis ẽ ex elementis compoſitũ, ergo partes elementorum, quæ ſunt in corpore hominis, glorificato homine glorificabuntur per receptionem claritatis, ſed eandem conuenit eſſe diſpoſitionẽ totius, & partis, ergo & ipſa elementa conuenit claritate dotari.

RESPONDEO, Dicendum, quod ſicut eſt ordo cœleſtium ſpirituum ad terrenos ſpiritus, ſcilicet humanos, ita etiam eſt ordo cœleſtium corporũ ad corpora terreſtria, cum autem creatura corporalis ſit facta propter ſpiritualem, & per eam regatur, oportet ſimiliter diſponi corporalia ſicut & ſpiritualia diſponuntur. In illa aũt ultima rerũ conſummatione ſpiritus inferiores accipient proprietates ſuperiorum ſpirituum, quia homines in carne erunt ſicut angeli in cœlis, ſicut dr̃ Matt. 22. Et hoc erit inquantum ad maximam perfectionem peruenient, ſecundum quod humanus ſpiritus cũ angelico conuenit. Vnde etiam ſimiliter cũ corpora inferiora cum cœleſtibus non communicẽt niſi in natura lucis, & diaphani, vt dicitur in 2. de Anima, oportet corpora inferiora maxime perfici ſecundum claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam ueſtientur; nõn tamen æqualiter, ſed ſecundum ſuũ modum. Dicitur enim, ꝙ terra erit in ſuperficie peruia ſicut uitrum, aqua ſicut chryſtallus, aer, vt cœlum, ignis, ut luminaria cœli. — Li. 2. cõment. 68. to. 2. — concl.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc, quòd homo etiam ſenſu in corporibus quodammodo per manifeſta indicia diuinitatem uideat. Inter ſenſus autem noſtros ſpiritualior eſt uiſus, & ſubtilior: & ideo quantum ad qualitates uiſiuas, quarum principium eſt lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinẽt ad tactum, qui eſt maxime materialis, & earum exceſſus contrarietatis magis eſt contriſtatiuus, quàm delectatiuus, exceſſus autem lucis eſt delectabilis, cum contrarietatem non habeat, niſi propter organi debilitatem, quæ tunc non erit. — Ar. 1. huius q. cit.

Marginal notes: Gl. Am. in illũ locum c. 2. — concl.

AD

2^m d minori

Claritati .4. emittenti radios, & ex natura ſua : non autem, claritati diaphaneitatis, & ex diuina virtute. §. Tūc nihil &c. Quòd enim raritas aeris, & denſitas terræ compati poſſint ſecum claritatem, quā ſecundo loco in reſponſione diximus : patet in tex.

3^m de cōcluſione. Claritate. 1. ꝶ corporal : non, naturæ ſpiritualis. §. Tunc nihil &c. Licet enim in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem tamē loco &c. ut in tex.

Rāſio 2ª.

Item de minori. Sed etiam exterioribus..2 ꝶ quanti ad aliquid .s. dā in interim quòd ibi inferno ſit futura aliqua lux corporalis. Vide 2^m. reſponſum ly uel dicendum ꝙ &c.

¶NOT. Reſponſio hæc ſecunda non cōcedit, ſed magis dat, ſiue ſupponit ad hominē: quòd lux corporalis futura ſit in inferno : id quod ſignificat textus per ly etiam ſi ſit tota terra glorificata, quaſi dicat, dato hoc ſed nō de neceſſitate conceſſo nullum ſequitur inconueniens &c. Rurſus. Quia damnati non ſunt capaces alicuius conſolationis, ideo textus ait ly qui quantum ad aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit. Quaſi dicat, ignis ille ſecundum ſe lucebit damnatis ad uidendum puta ſuos olim amicos uel inimicos in pœnis, ſed non lucebit eis ad cōſolationem. Nam ex viſione talium torquebuntur ſaltem ꝓpter hoc, ꝙ inde percipient diminam tuſtitiam ... quam ſe ſæpè odiò habent, adimpleri in illis.

4^m de antecedente. Multiplicat. ꝶ. nunc non, tunc. §. Tunc nihil cont a; vt patet in tex.

A Ad ſecundum dicendum, ꝙ aer non erit clarus ſicut radios proijciens, ſed ſicut diaphanum illuminatum. Terra uero quamuis ex natura ſui opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex diuina uirtute in ſuperficie gloria claritatis ueſtietur ſine præiudicio denſitatis ipſius.

Ad tertium dicendum, ꝙ in loco Inferni non erit terra glorificata ꝑ claritatem, ſed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ ſpiritus rationales hominum, & dæmonum, qui quamuis ratione culpæ ſint infimi, tñ ex dignitate naturæ, ſunt qualibet qualitate corporali ſuperiores.[v] Vel dicendum quòd et ſi ſit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt quia etiam ignis Inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit quantum ad aliud eis lucere non poterit.

Ad quartum dicendum, ꝙ claritas illa erit in iſtis corporibus ſicut eſt in corporibus cœleſtibus, in quibus caliditatem nō cauſat, quia corpora iſta tunc inalterabilia erunt, ſicut modo ſunt cœleſtia.

Ad quintum dicendum, ꝙ non tolletur propter meliorationem elementorum ordo uniuerſi, quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur, & ſic remanebit eadem harmonia.

Articvlvs V.

Vtrum plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione.

Ad quintum ſic ꝓceditur. Videtur quòd plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid ſubtrahi, quod ad eorum ornatum pertinet: ſed animalibus, & plantis elementa ornari dicuntur, ergo non auferētur in illa innouatione.

2 Præterea, Sicut elementa homini ſeruierunt,[h] ita et animalia, & plantæ, & corpora mineralia, ſed elementa propter prædictum miniſterium glorificabuntur,[i] ergo ſimiliter animalia, & plantæ & corpora mineralia.

3 Præterea, Vniuerſum remanebit imperfectum, ſi aliquid, quod eſt de perfectione eius, auferatur, ſed ſpecies animaliū, & plantarum, & corporū mineralium ſunt[b] de pfectione vniuerſi. cum ergo non debeat dici, ꝙ mundus in ſua innouatione imperfectus remaneat, uidetur quòd oporteat dicere plantas, & alia animalia remanere.

4 Præterea, Animalia, & plātæ habēt[h] nobiliorem formam,

B quàm ipſa elementa, ſed mūdus in illa innouatione in melius immutabitur, ergo magis debēt remanere animalia, & plātæ, quàm elementa, cum ſint nobiliora.

5 Præterea. Inconueniens eſt dicere,[p] ꝙ naturalis appetitus fruſtretur, ſed ſecundum naturalem appetitum animalia, & plātæ appetunt eſſe perpetua, & ſi non ſecundum indiuiduum, ſaltem ſecundum ſpeciem, & ad

C hoc ordinatur eorum generatio continua, ut in ſecūdo de Generatione[*] dicitur, ergo inconueniens eſt dicere quòd iſtæ ſpecies aliquando deficiant.

Sed contra. Si plantæ, & animalia remanebunt, aut omnia, aut quædam. Si omnia, oportebit, etiam bruta, quæ fuerunt mortua, reſurgere, ſicut, & homines, quod dici non poteſt, quia cum forma eorum in nihilum

D cedat, non poteſt eadem numero reſumi. Si autem non omnia, ſed quædam, cum non ſit maior ratio de uno, quàm de alio, ꝙ in perpetuum maneat, uidetur, quòd nullum eorū in perpetuū remanebit, ſed quicquid remanebit poſt mūdi innouationem, in perpetuum erit generatione, & corruptione ceſſante, ergo plātæ, & animalia penitus poſt mundi innouationē non erunt.

E Præterea. Secundum Philoſophum[*] in 2. de Generatione, Animalibus, & plantis, & huiuſmodi corruptibilibus, ſpeciei perpetuitas non conſeruatur, niſi ex cōtinuatione motus cæleſtis: ſed tunc ille ceſſabit, ergo non poterit perpetuitas in illis ſpeciebus conſeruari.

Præterea. Ceſſante fine, ceſſare debet id quòd eſt ad finem, ſed animalia, & plantæ facta ſunt ad animalem uitā hominis

5^m minor.

Si una creatura efficiatur melior, tollitur bonum uniuerſi. ꝶ. niſi & omnes aliæ partes uniuerſi proportionaliter meliorentur. Tūc nihil &c. Talis .n. uniuerſalis melioratio in illa innouatione fiet.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum ab Apocal. 21. ꝙ elementa claritatem maiorem recipient in mūdi innouatione: & ſic. Vidi cœlum nouum & terrā nouā. Hæc ibi. Nomine autem terræ in ſacris literis ſæpe intelliguntur alia etiam elementa, ut Gen. 1. Creauit Deus cœlū & terram. Maxime autem tunc nomine terræ intelliguntur, quando id quod ei tribuit magis uidetur alijs tribuendum. Vt in propoſito eſt de claritate. Hæc enim ut pa ... minus uideretur attribuenda terræ tanquam infimo elemētorum quàm alijs elemētis. Cum igitur Apocalypſis attribuat innouationē claritatis terræ, per hoc à fortiori eam alijs attribuiſſe vult: ſecundū illam regulam logicalem dicentem, ſi de quo minus uidetur ineſſe & ineſt, ergo de quo magis. Itē ab Iſaia 6. Ecce ego creo nouos cœlos & nouam terram. Hæc ibi. Circa ly terram diſcurre, ut nunc ſupra.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tractes.

¶Tertiò uides quomodo ex ... Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

Vell. 25. Eccl. &c.

*Ii. a. con. 56. & ſeq. tom. 2.

*Ii. 2. con. 56. to. 2.

QVÆST. XCI. ART. V.

Conclusio 1ª. Oportet ꝙ innouatio in hominibus, innouatio mundi conformetur.

¶PROB. Quia innouatio mondi fit propter homioem (patet ex dictis erueulis.)

CONCL. 2ª. Ad illam looouationam nihil ordinari poterit niſi quod habet ordioem ed incorruptionem.

¶PROB. Quia hnmo innouatus de ſtatu corruptionis in incorroptionem trenſibit, ut perpetuò meneat io ſtatn perpetuæ quietis (patet ex 1. Corin. 15. & omnia quæ innonantur innouationi homiois cooformeri debent (patet ex prima conclusione.)

CONCL. 3ª. Animalia, plantæ, minaralie, & omoia mixta io ille ionouetione non menebuot.

cocl. m

¶PROB. Quia illa omnia oullum hebent ordinem ad incorrnpnonem (cùm ſint corruptibilia ſecundum totem meteriam & formem.)

¶ Examen. Ly ex parte materiæ ſecundum totum & ſecundum partem, ut ſcilicet eſt materia proxima huius actuata per talem formam.

cocl. p

Alioqnin materia oeque ſecundum totũ neque ſecundũ partem corrumpitur, cum ſecundum ſe ſit incorruptibilis. 1. phiſ.

¶Ly ex parte formæ. Scilicet & ut forma, & ut ens eſt. Vnde hoc ſignificãs textus ſubiungit mox ly quæ actu non manet. Hæc dicta ſint ad differentiam animæ rationalis; quæ quidẽ, ut ens eſt, ſemper manat actu: ut forma uero non ſemper actu manet; ſed quandoque in actu quandoque in potentia tantum. Cum. n. forma, ut forma, dicatur eb informeodo materiam, patet quod quendo Socrates mortuus eſt, tunc anima rationalis nõ eſt io actu forma ei*; licet ſit in potentia, inquantum habet inclinationem oaturalem ad reunitionem eum corpore Socratis. Nihilominos tamen anime rationalis remaoet ſemper actu inquantum eſt ens, cum ut ſic, immortalis ſioe interruptione exiſtat.

Animam humanã eſſe incorruptibilẽ, qũo intelligitur.

*In hoc eot.

ſuſtentandam: unde dicitur Geneſ. 9. Sicut olera uirentia dedi uobis omnem carnem: ſed poſt illam innouationem animalis uita in homine non erit, ergo nec plantæ, nec animalia remanere debent.

G RESPONDEO, Dicendum, quòd cum innouatio mundi ꝓpter hominem fiat, ᵐ oportet, quòd innouationi hominis conformetur ⁿ. Homo aũt innouatus de ſtatu corruptionis in incorruptionem tranſibit, & perpetuæ quietis, primę ad Cor. 15. Oportet corruptibile hoc idue re incorruptionem: & ideo mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, ut ppetuo maneat in quiete. Vnde ᵖ ad illam innouationem nihil ordinari poterit, niſi quod habet ordinem ad incorruptionem ᑫ huiuſmodi aũt ſunt corpora cœleſtia, elementa, & homines. Corpora autem cęleſtia ſecundum ſui naturã incorruptibilia ſunt, & ſecuudum totum, & ſecundũ partes: elementa uero ſunt corruptibilia ſecundum partes, ſed incorruptibilia ſecundnm totũ, homines uero corrumpuntur, & ſecundum totum, & ſecũdum partes: ſed hoc ex parte materiæ, non ex parte formę, ſcilicet animæ rationalis, q̃ poſt corruptionem hominis remanet in corrupta. Animalia uero, & plãtæ & mineralia, & omnia corpora mixta corrumpuntur, & ſecũdum totum, & ſecundum partẽ, ſed hoc ex parte materiæ, quæ formam amittit: & ex parte formæ, quæ actu non manet, & ſic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem, unde in illa innouatione non manebunt, ſed ſolnm ea, quę dicta * ſunt.

H AD PRIMVM ergo dicendnm, quòd huiuſmodi corpora dicuntur eſſe ad ornatum elementorum, inquantum uirtutes actiuæ, & paſſiuæ, quæ ſunt in elementis ad ſpeciales actiones cõtrahuntur: & ideo ſunt ad ornatum elementorum in ſtatu actionis, & paſſionis: ſed hic ſtatus in elementis remanere nõ poteſt, unde nec animalia, nec plantas remanere oportet.

I AD SECVNDVM dicendum, ꝙ nec animalia, nec plantæ, nec alia corpora in miniſtrando homini aliquid meruerunt, cum libertare arbitrij careant: ſed pro tanto dicuntur quædam corporã remunerari, quia homo hoc meruit, ut illa innouarent, quæ ad innouationem ordinem habent, plantę autem, & animalia non habent ordinẽ, ad innouationẽ incorruptionis ˢ. Vnde ex hoc homo non meruit, ut innouaretur, quia nullus poteſt alteri mereri niſi id, cuius eſt capax, nec etiam ipſe ſibi ipſi. ᵗ Vnde ẽt dato quòd animalia bruta mererentur in miniſterio hominis, non tamen eſſent innouanda.

K AD TERTIVM dicendum, quòd ſicut perfectio hominis multipliciter aſſignatᷣ, eſt enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatæ, ita etiam perfectio uniuerſi eſt duplex. Vna ſecundum ſtatum huiuſmodi mutabilitatis, altera ſecundum ſtatum nouitatis. Plantæ autem & animalia ſunt de perfectione eius ſecundum ſtatum iſtũ: non autem ſecundum ſtatum nouitatis, cum ordinem ad eam non habeant.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quãuis animalia, & plantæ, quãtum ad quędam alia ſint nobiliora quàm ipſa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa ſunt nobiliora ut ex dictis *patet.

1ᵐ de maiori.

Ad eorum ornatum. ℞. ſumptum abſolutè: non pro ſtatu tantum actionis & paſſionis. § Tunc nihil &c. Animalia namque & plantæ non ſunt ad elementorum ornatum niſi pro ſtatu actionis & paſſionis, qui ſtatus in illa innouatione deficiet.

¶NOT. Quòd elementa, & plantę ſint ad ornatum prædicto modo elementorum patet Gen. 1. quando poſt dies tres primos diſtinctionis rerum ponuntur huiuſmodi in ſequentibus diebus, qui à Doctoribus dies ornatus uocantur. Præterea ipſa animalia ab aquis & aere & terra ſicut & plantę ab eadem producti ibi dicantur: tanquam ipſorum elementorum producentium ornamenta quædam.

2ᵐ ꝺ maiori.

Ita. ℞. i. quãtũ ad ſeruire homini: non quantum ad habere ordinem ad incorruptionem. §. Tunc nihil &c. Elementa eñ nõ innouantur quia ſeruierint homini, ſed quia in iſto ſeruitio habuerunt ordinem ad incorruptionem. Quòd ſi innouarentur ſolummodo propter hoc præciſè, tunc & animalia & plantæ & alia mixta innouarentur.

¶Corollarium. Patet ergo quòd argumentum cõmittebat fallaciem ſecundũ non cauſam ut cauſam. Accipiebat enim illã maiorem (ſcilicet, ſicut elementa &c.) ac ſi pro ſeruitio præciſè facto homini innouanda forent innouabilia: & tamen ut dictum eſt nõ pro ſeruitio tali præciſè, ſed pro ſeruitio tali mixto cũ ordine ad incorruptionem innouabuntur. *In corp. Rãtio 2ᵉ.

Itẽ illatio cõclõnis.

Ergo &c. ℞. 2. negatur illatio §. Nã ratio non eſt eadem in hoc de elementis & alijs ſupradictis: quoniam elementa ſunt capacia innouationis, alia uero non: ut patet ex corpo. Vide 2ᵐ. reſponſum tex. Ly unde etiam dato quòd animalia &c.

3ᵐ de minori.

De perfectione uniuerſi. ℞. ſecundum ſtatum mutabilitatis: non, ſecũdum ſtatum nouitatis. §. Tunc nihil &c. ut patet. Nam ſtatus mutabilitatis illo tẽpore deficiet, & conſequenter ſpectantia ad perfectionem ſtatus illius, ut ſic.

4ᵐ ꝺ maiori

*In corp. art.

Nobiliorem. ℞. quãtũ ad eſſe aliquid: nõ, quãtũ ad ordinẽ incorruptionis. §. Tunc nihil &c. ut patet ex corp. Nã in illa innouatione cõſiderabitur tñ nobilitas, ut hẽt ordinẽ ad incorruptionẽ: adeo ꝙ illud dicetur nobilius nũc ſcdm q ordinatur ad incorruptionẽ, ſi ſcdm ꝙ eſt ens ſim, licet ẽt ens alias nobiliſſimũ.

¶Examen. Ly quantum, ad quædã alia per ly quędam alia intelliguntur quæcunque alia ſint, dummodò non dicant ordinem ad incorruptionem deſcriptam in corp.

¶Ly nobilio-

Ly nobiliorem formã. Scilicet quantum ad eſſe ens, ut diximus. Hoc autem eſt perinde ac ſi per illam maiorem argumenti diceretur quòd animalia habent formam quę eſt ens uiuum: elementa uero habent formam quæ eſt ens non uiuum.

5m đ maiori.

Naturalis appetitus. R. ſecundum quòd appetit, non aliter. Tunc nihil &c. Nã appetitus naturalis ad perpetuitatem in animalibus & plãtis eſt accipiendus &c. ut in tex. Ex quo pro applicatione reſponſi formalis, dic ꝙ illorum appetitus naturalis appetit perpetuitatem coæquã motui cœleſti: non enim perpetuitatem ulterius durantem.

APPENDIX.

1 Vſq; ꝑ S. Eccle. &c. Ex articulo habes. Primo: quo modo per rationem oſtendas metiò inſinuatum ab Apoc. 10. quòd animalia & plantæ ac ſimilia non innouabuntur: & ſic. Angelus, quem uidi ſtantem ſupra mare & terram, iurauit per uiuentem in ſecula ſeculorum, quia tẽpus non erit amplius, ſed in diebus uocis ſeptimi Angeli, cum cœperit tuba canere, conſummabitur myſterium Dei. Hæc ibi. Vbi per Angelum canentem tuba, intellige cõuocationem ad iudiciũ ſupra q. 76. ar. 2. poſt illud ergo non amplius erit tempus: & conſequenter cœlorum motus ceſſabit. Cum igitur ex continuatione motus cœleſtis ſolùmodò conſeruetur perpetuitas ſpeciei in animalibus, & plantis, & huiuſmodi ſecundum philoſophum 2. de generation. patet ꝙ Apocal. per hoc ꝙ dixit tempus ceſſaturum, connotauit ſimul omnia huiuſmodi corruptibilia, animalia uidelicet, plantas, mineralia & alia mixta, præter hominem, non eſſe cõſeruãda amplius &

Tho: 4. d. 49. q. 2. ar. 1. 2. & 5.

*Hom. 14. in Ioan. aliquãtulũ ab initio, to. 3.

A Ad 5m dicendum, ꝙ naturalis appetitus ad perpetuitatem in animalibus, & plãtis eſt accipendus ſcḋm ordinem ad motũ cęli, ut tñ ſcilicet, in eſſe permaneant quantũ motus cęli durabit. Non enim eſt appetitus in effectu ut permaneant ultra cauſam ſuã: & ideo ſi ceſſante primi mobilis motu, plantæ, & animalia non remanent ſecundũ ſpeciem, non ſequitur, appetitũ naturalẽ fruſtrari.

QVAESTIO XCII.

De uiſione diuinæ eſſentiæ per comparationem ad beatos, in tres articulos diuiſa.

Conſeqventer conſiderandum eſt de his, quæ ſpectãt ad beatos poſt iudicium generale. Et primo, de uiſione eorum reſpectu diuinæ eſſentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter conſiſtit. Secundo, de eorum beatitudine, & eorum manſionibus. Tertio, de modo, quo ſe erga damnatos habebunt. Quarto, de dotibus ipſorum, quæ in beatitudine eorum continentur. Quinto, de aureolis, quibus eorum beatitudo perficitur, & decoratur.

Circa primum quæruntur tria.

Primo, Vtrum Sancti uidebũt Deum per eſſentiam.

Secundo, Vtrum uidebunt eũ oculo corporali.

Tertio, Vtrum uidendo eum, uideant omnia, quæ Deus uidet.

Articvlvs I.

Vtrum intellectus humanus poſſit peruenire ad uidendum Deum per eſſentiam.

Ad primvm ſic proceditur. Videtur ꝙ intellectus humanus non poſſit peruenire ad uidẽdum Deum per eſſentiã, Quia Ioan. 1. dicitur: Deum nemo uidit unquam, & exponit Chryſ.* quòd nec ipſę cœleſtes eſſentiæ, ipſa dico Cherubin, & Seraphin, ipſum, ut eſt, nunquã uidere potuerũt, ſed hominibus non promittit niſi æqualitas Angelorum. Matth. 22. Erunt ſicut Angeli Dei in cęlo, ergo nec Sancti in patria Deum per eſſentiam uidebunt.

2 Præterea. Dionyſ.* ſic argumentatur, 1. de Diui. nominibus: Cognitio non eſt niſi exiſtentiũ, omne autem exiſtens finitũ eſt, cum ſit in aliquo genere determinatum, & ſic Deus cum infinitus ſit, eſt ſuper omnia exiſtentia, ergo
B eius non eſt cognitio, ſed eſt ſuper omnia exiſtentia, & omnẽ cognitionem.

3 Præterea, Dioniſ.* in 1. de myſtica Theolog. oſtendit ꝙ perfectiſsimus modus, quo intellectus noſter Deo coniungi poteſt, eſt inquantum coniungitur ei ignoto, ſed illud, quod eſt uiſum per eſſentiam, non eſt ignotum, ergo impoſsibile eſt, quod intellectus per eſſentiam Deum uideat.

C 4 Præterea. Dion. in epiſt.* ad Caium Monachum dicit, ꝙ ſuppoſitæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat, cooperiũtur omni lumini, & abſconduntur omni cognitioni. Et ſi aliquis uidens Deum, intellexit qđ uidit, non ipſum uidit, ſed aliquid eorum, quæ ſunt eius, ergo nullus intellectus creatus poterit Deum per eſſentiam uidere.

5 Præterea, Sicut Dion.* dicit in
D epiſt. ad Hierotheũ. Nõ uiſibilis quidẽ eſt Deus exiſtẽs ꝓpter excedentẽ claritatẽ, ſed claritas eius ſicut excedit intellectũ hominũ in uia, ita excedit intellectũ hominis in patria, ergo ſicut inuiſibilis eſt in uia, ſic erit in patria.

6 Præt. Cum intelligibile ſit pfectio intellectus, oportet eſſe ꝓportionẽ inter intelligibile, & intellectũ, uiſibile, & uiſũ, ſed non eſt accipere b ꝓportionẽ ali-
E quã inter intellectũ noſtrũ, & eſſentiam diuinã, cũ in infinitũ diſtent, ergo intellectus noſter nõ poteſt pertingere ad eſſentiã diuinam uidendam.

7 Præt. Plus h diſtat Deus ab intellectu noſtro, q̃ intelligibile creatum à ſenſu, ſed ſenſus nullo modo põt ptingere ad creaturã ſpiritualẽ uidẽda, ergo nec intellectus noſter poterit pertingere ad uidendam diuinam eſſentiam.

8 Præt. Qñcũq; intellect' itelligit

conſequenter nec innouanda. Item à Geneſ. 9. Sicut olera uirentia dedi uobis omnem carnem. Hæc ibi. Ideſt, ſicut dedi uobis hominibus in cibum olera uirentia enim Gen. 1 dixi ly ecce dedi uobis omnem herbam afferẽtem &c. ita nũc concedo uobis in cibum omnem carnẽ ut ſicut abſque ſcrupulo oleribus pro cibo utebamini, ſic nunc uti poſſitis omni carne. Cum igitur omnia, huiuſmodi, ſecundum ſcripturam hanc, ſint ordinata ad uitam animalem hominis, & hæc uita tunc defectura ſit tempore innouationis (ut ſupra dictum eſt) patet: ꝙ per hoc denotauit & ſcriptura ſimul, ꝙ animalia & plantæ, & à ſimili alia ſecundum totũ corruptibilia nõ remanebũt poſt iudicium, & per conſequens non innouabuntur.

Secundò habes 2 quomodo per rationẽ prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas.

Tertiò uides, quo modo ex 13. uiciſsim 3 Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

* Cap. 1. de diuin. nomin.

*Cap 1. in fin. illius.

* In epiſt. 1. ad Caiũ quæ incipit, Tenebræ.

*In epiſt. 5. quæ eſt ad Dorotheũ circa prin.

QVÆST. XCII.

ART. I.

Conci. Oportet nos accipere, ꝙ in uiſione Dei per eſſentiã ipſa diuina eſſentia ſit forma intellectus noſtri. 396.

Exam. Ly oportet nos accipere &c. Scilicet ut patet ex ſufficienti diuiſione ex [illegible]

Ly oportet. Scilicet de fide. Hæc. n. cõcluſio eſt ſecundum fidem tenenda.

Ly uiſione. Scilicet immediata, & ꝑ cõſequẽs beatificã ſecundũ perfectã beatitudinem.

PROB. Quia ſi aliter diceretur illa uiſio Dei nõ poſſet eſſe immediata.

NOT. Quomodo eſſentia diuina poſſit eſſe forma intellectus noſtri, & [illegible] ex

in hoc poſito nullū ſequitur inconueniens: & quomodo per exempla, & quibus ad hoc capiēdū manu ducamus uide in textu per ordinem à ly & ideo accipiendus eſt alius modus, quem quidā philoſophi poſuerunt, ſcilicet Alexander & Auerrois &c. uſque in fin. corp.
3m ex

aliquid in actu, oportet quòd informetur per ſimilitudinem intellecti, quæ eſt principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, ſicut calor eſt principium calefactionis, ſi ergo intellectus noſter Deum intelligat, oportet, ꝙ fiat per aliquam ſimilitudinem informantem ipſum intellectum: Hoc autem non poteſt eſſe ipſa diuina eſſentia, quia formæ, & formati oportet eſſe unum, diuina autē G
eſſentia ab intellectu noſtro differt ſecundum eſſentiam, & eſſe, ergo oportet, quòd forma, qua informatur intellectus noſter in intelligēdo Deū, ſit aliqua ſimilitudo impreſſa a Deo in intellectum noſtrum, & ſimilitudo illa cum ſit quid creatū, non poteſt ducere in Dei cognitionem, niſi ſicut effectus in cauſam, ergo impoſſibile eſt ut intellectus noſter Deum uideat, niſi per effectum ipſius, ſed uiſio Dei, quæ eſt per effectus, non eſt uiſio Dei per eſſentiam, ergo intellectus noſter non poterit Deum per eſſentiam uidere.

9 Præterea. Diuina eſſentia magis diſtat ab intellectu noſtro, quàm quicunque angelus, uel intelligētia, ſed ſicut dicit Auicen. in ſua Metaphy. intelligentiam eſſe in noſtro intellectu, non eſt eſſentiam intelligentiæ eſſe in intellectu noſtro, quia ſic eſſentia quam de intelligentia habemus, eſſet ſubſtantia, & non accidens, ſed hoc eſt impreſſionem intelligentiæ eſſe in noſtro intellectu, ergo & Deus non eſt in intellectu noſtro, ſed illa impreſſio non poteſt ducere in cognitionem diuinæ eſſentiæ, quia cum in infinitum diſtet à diuina eſſentia, degenerat in aliam ſpeciem multo amplius quàm ſi ſpecies albi, degeneraret in ſpeciem I nigri, ergo ſicut ille, in cujus uiſu ſpecies albi degenerat in ſpeciem nigri, propter indiſpoſitionē organi non dicitur uidere albū, ita nec intellectus noſter, qui ſolum per huiuſmodi impreſſionem Deum intelligit, eū per eſſentiam poterit uidere.

10 Præterea, In rebus ſeparatis à materia idē eſt intelligens, & quod intelligitur, ut patet in 3. de Anima. ſed Deus eſt maxime a materia ſeparatus, cum ergo intellectus, qui eſt creatus, non poſſit ad hoc pertingere, ut fiat eſſentia increata, non poterit eſſe quòd intellectus noſter Deum per eſſentiam uideat. K

11 Præterea. Omne illud, quod uidetur per eſſentiam, de eo ſcitur quid eſt: ſed de Deo intellectus noſter, non poteſt ſcire quid eſt: ſed ſolum quid non eſt, ſicut Dionyſ. dicit, & Dama. ergo intellectus noſter Deum per eſſentiam uidere non poteſt.

12 Præterea, Omne infinitum, inquantum infinitum, ignotum eſt: ſed Deus eſt modis omnibus infinitus, ergo eſt omnino ignotus, ergo per eſſentiam ab intellectu creato uideri non poterit.

13 Præterea, Auguſtin.* dicit in lib. de Vidēdo Deo, Deus eſt natura inuiſibilis, ſed ea, quæ inſunt F
Deo per naturam, non poſſunt aliter ſe habere, ergo non poteſt eſſe, quòd per eſſentiam uideatur.

*In epiſt. 111. & in epiſt. 112. ca. 7. & 8. to. 2.

14 Præterea, Omne, quod eſt alio modo, & alio H modo uidetur, non uidetur ſecundum id, quod eſt, ſed Deus alio modo eſt, & alio modo uidetur à Saoctis in patria, eſt enim per modum ſuum: ſed uidetur à Sanctis per modum eorum, ergo non uidetur à Sanctis ſecundum illud, quod eſt, & ſic nō uidebitur per eſſentiam.

15 Præterea, Illud, quod per medium uidetur, non uidetur per eſſentiam, ſed Deus in patria uidebitur per medium, quud eſt lumen gloriæ, ut patet in Pſalmo, In lumine tuo uidebimus lumen, ergo non uidebitur per eſſentiam.

16 Præterea, Deus in patria uidebitur facie ad faciem, ut dicitur. 1. Cor. 13. ſed hominem, quem facie ad faciem uidemus, uidemus per ſimilitudinē, H ergo Deus in patria uidebitur per ſimilitudinē, & non per eſſentiam.

SED CONTRA eſt quod dicitur. 1. Cor. 13. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: ſed id, quod uidetur facie ad faciem, nidetur per eſſentiam, ergo Deus per eſſentiam uidebitur a Sanctis in patria.

H Præterea. Ioan. 3. Cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam uidebimus eum ſicuti eſt, ergo uidebimus eum per eſſentiam.

Præterea, Primæ Cor. 15. ſuper illud, Cum tradiderit regnum Deo, & patri, dicit Gloſ.* ubi ſcilicet in patria, eſſentia Patris, & Filij, & Spirituſſancti uidebitur, quòd ſolum mundis cordibus dabitur, quod eſt ſumma beatitudo, Beati ergo Deum per eſſentiam uidebunt.

*Glo. ord. ibid.

Præterea, Ioan. 14. dicitur. Si quis diligit me, diligetur à Patre, & ego diligam eum, & manifeſtabo meipſum ei, ſed illud, quod manifeſtatur, per eſſentiam uidetur, ergo Deus à Sāctis in Patria eſſentialiter uidebitur.

Præterea, Exod. 33. ſuper illud, Non uidebit me homo, & uiuet, Gregorius* improbat opinionem illorum, qui dicebant, ꝙ in illa regione beatitudinis Deus in claritate ſua conſpici poteſt, ſed in natura uideri non poteſt, quia aliud non eſt eius claritas, & eius natura: ſed natura eius eſt eſſentia eius, ergo uidebitur per eſſentiam ſuam.

* Lib. 18. Mor. cap. 37. aut in recentioribus æditon. c. 18 & homil. 14. in Ezechi. à medi.

Præterea. Sanctorum deſiderium nō poteſt omnino fruſtrari, ſed Sanctorum deſiderium commune eſt ut Deum per eſſentiam uideant, ut patet Exod. 33. Oſtende mihi gloriam tuam, & in Pſal. Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus. & Ioan. 14. Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis, ergo Sancti per eſſentiam Deum uidebunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut ſecundum fidem ponimus, finem ultimum humanæ uitæ eſſe uiſionem Dei, ita Philoſophi poſuerunt ultimam hominis fęlicitatem eſſe intelligere ſubſtantias à materia ſeparatas, ſecundum eſſe, & ideo circa hanc quæſtionem eadem difficultas, & diuerſitas inuenitur apud Philoſophos & apud Theologos. Quidam enim Philoſophi poſuerunt, ꝙ intellectus noſter poſſibilis numquam poteſt ad hoc

peruo-

peruenire, ut intelligat ſubſtantias ſeparatas, ſicut Alpharabius in fine ſuæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in libro de intellectu, ut Commentator refert in tertio de Anima.* Et ſimiliter quidam Theologi poſuerunt ꝙ intellectus humanus nunquam poteſt ad hoc peruenire, ut Deum per eſſentiam uideat, & utroſque ad hoc mouet diſtãtia inter intellectum noſtrum, & eſſentiam diuinam, & alias ſubſtantias ſeparatas. Cum enim intellectus in actu ſit quodammodo unum cum intelligibili in actu, uidetur difficile, quomodo intellectus creatus aliquo modo fiat eſſentia increata. Vnde Chryſoſtomus* dicit, Quomodo creabile uidet increabile. Et maior difficultas eſt illis adhuc, qui ponũt intellectum poſſibilem eſſe generabilem, & corruptibilem, utpore uirtute a corpore dependentem, non ſolum reſpectu uiſionis diuinæ, ſed etiã reſpectu uiſionis quarumcunque ſubſtantiarum ſeparatarum. Sed hoc ipſum ſtare omnino nõ poteſt. Primo, quia repugnat authoritati ſacræ ſcripturæ Canonicæ, ut Auguſt. dicit in libro de Videndo Deo. Secundo, quia cum intelligere ſit maxime propria operatio hominis, oportet, ꝙ ſecundum eam aſſignetur ſibi ſua beatitudo, cum hæc operatio in ipſo perfecta fuerit. Cum autem perfectio intelligẽtis, inquantum huiuſmodi ſit ipſum intelligibile, ſi in perfectiſſima operatione intellectus homo nõ perueniat ad uidendam eſſentiam diuinam: ſed aliquid aliud, oportebit dicere, quòd aliquid aliud ſit beatificãs ipſum hominem quàm Deus, & cum ultima perfectio cuiuſlibet ſit in cõiunctione ad ſuũ principium, ſequitur, ꝙ aliquid aliud ſit principiũ effectiuum hominis, quàm Deus, quod eſt abſurdũ ſecundum nos. Et ſimiliter eſt abſurdum apud Philoſophos, qui ponunt animas noſtras à ſubſtantijs ſeparatis emanare, ut in fine eas poſſimus intelligere. Vnde oportet ponere, ſecundum nos, quòd intellectus noſter quandoque perueniat ad uidendã eſſentiam diuinam, & ſecundum Philoſophos ꝙ perueniat ad uidendam eſſentiam ſubſtantiarum ſeparatarum, quomodo autem hoc poſſit accidere, reſtat inueſtigandum. Quidam enim poſuerunt, ut Alpharabius, & Auempace, quòd ex hoc ipſo, quòd intellectus noſter intelligit quæcunque intelligibilia, pertingit ad uidendam eſſentiã ſubſtantiæ ſeparatæ, & ad hoc oſtendendum procedunt duobus modis. Quorum primus eſt, quod ſicut natura ſpeciei non diuerſificatur in diuerſis indiuiduis, niſi ſecundum quòd coniungitur principijs indiuiduantibus, ita forma intellectiua hominis non diuerſificatur apud me, & te, niſi ſecundũ ꝙ coniungitur diuerſis formis imaginabilibus, & ideo quando intellectus ſeparat formam intellectam à formis imaginabilibus, remanet quidditas intellecta, quæ eſt una, & eadem apud diuerſos intelligentes, & huiuſmodi eſt, quidditas ſubſtantiæ ſeparatæ. Et ideo quãdo intellectus noſter ad ſummam abſtractionem quidditatis cuiuſcunque peruenit, intelligit per hoc quidditatem ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ eſt ei ſimilis. Secũdus modus eſt, quia intellectus noſter natus eſt abſtrahere quidditatẽ

*Lib. 3. de Ala com. 35.

*Hom. 14. in Ioh. aliquãto ab initio. 10. 3.

A ab omnibus intelligibilibus habentibus quidditatem. Si ergo quidditas, quam abſtrahit ab hoc ſingulari habente quidditatem, ſit quidditas non habens quidditatem, intelligendo eam, intelligit quidditatem ſubſtantiæ ſeparatæ, quæ eſt talis diſpoſitionis, eo quòd ſubſtantiæ ſeparatæ ſunt quidditates ſubſiſtentes, quæ non habent quidditates, quidditas enim ſimplicis eſt ipſum ſimplex, ut Auicen. dicit. Si autem quidditas abſtracta ab hoc particulari ſenſibili ſit quidditas habens quidditatem, ergo quidditatem illam intellectus natus eſt abſtrahere, & ita cum non ſit abire in infinitum, erit de-

B uenire ad quidditatem non habentem quidditatẽ, per quam intelligitur quidditas ſeparata. Sed iſte modus non uidetur eſſe ſufficiẽs. Primo, quia quidditas ſubſtantiæ materialis, quam intellectus abſtrahit, non eſt eiuſdem rationis cum quidditatibus ſubſtantiarum ſeparatarum, & ita per hoc ꝙ intellectus noſter abſtrahit quidditates rerum materialium, & cognoſcit eas, non ſequitur, ꝙ cognoſcat quidditatem ſeparatæ ſubſtantiæ, & præcipue diuinam eſſentiam, quæ maxime eſt alterius rationis ab omni quidditate creata. Secundo, quia dato, quòd eſſet unius rationis, tamen cognita quid-

C ditate rei compoſitæ, non cognoſceretur quidditas ſubſtantiæ ſeparatæ niſi ſecundum genus remotiſſimum, quod eſt ſubſtantia. Hæc autẽ cognitio eſt imperfecta niſi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoſcit hominem ſolum, inquantum eſt animal, non cognoſcit eum niſi ſecundum quid, & in potentia, & multo minus cognoſcit eum, ſi non cognoſcat niſi ſubſtantiæ naturam in ipſo. Vnde ſic cognoſcere Deum, uel alias ſubſtantias ſeparatas, non eſt uidere eſſentiam diuinam, uel quidditatem ſubſtantiæ ſeparatę, ſed eſt cognoſcere per effectum, & quaſi in ſpeculo.

D Et ideo alius modus intelligendi ſubſtantias ſeparatas ponitur ab Auicenna in ſua Methaphyſ.* ſcilicet quòd ſubſtantię ſeparatæ intelliguntur à nobis per intentiones ſuarum quidditatum, quæ ſunt quædam earum ſimilitudines non abſtractæ ab eis, quia ipſæmet ſunt immateriales, ſed impreſſę ab eis in animabus noſtris. Sed hic modus etiam non uidetur nobis ſufficere ad uiſionem diuinam, quam quærimus. Conſtat enim quòd omne, quod recipitur in aliquo, eſt per modum recipientis in eo, & ideo ſimilitudo diuinæ eſſentiæ impreſſa in intellectu noſtro, erit per modum noſtri intelle-

E ctus, modus autem intellectus noſtri deficiens eſt à perfecta receptione diuinæ ſimilitudinis, defectus autem diuinę ſimilitudinis poteſt tot modis accidere, quot modis diſſimilitudo inuenitur. Vno enim modo eſt deficiens ſimilitudo, quando participatur forma ſecundum eandem rationem ſpeciei, ſed non ſecundum eundem perfectionis modum, ſicut eſt ſimilitudo deficiens eius, qui parum habet de albedine, ad illum, qui multũ habet. Alio modo adhuc magis deficiens, quando non peruenitur ad eandem rationem ſpeciei, ſed tantum ad eandem rationem generis, ſicut eſt ſimilitudo inter illum, qui habet colorem citrinum, & illum,

1m ex Ioan. Vidit, &c. eo modo quo pater uidet filium: non aliter. S. Tunc mihi contra. Nam concluſio intelligit de uiſione noſtra reſpectu Dei nõ propriè comprehenſiua, ut eſt illa qua perſonæ diuinæ inuicem ſe uident, ſed cõprehẽſiua largo modo, ſecundũ illud, currite, ut comprehendatis.

¶NOT. Pro melio ri notitia de cõpræhenſione, uide 1. par. q. 12. ar. 7.

2m ex Dionyſio. Cognitio & intaliter comprehendẽt: non, argo modo ſ quod

qui habet colorẽ albũ. Alio modo adhuc eſt magis deficiens, quã ad rationem eius generis nõ pertingit, ſed ſolum ſecundum analogiam, ſiue proportionem, ſicut eſt ſimilitudo albedinis ad hominem in eo, ꝙ utrumq; eſt ens, & hoc modo eſt deficiens omnis ſimilitudo, quę eſt in creatura recepta reſpectu diuinæ eſſentiæ. Ad hoc autẽ ꝙ uiſus cognoſcat albedinẽ, oportet, ꝙ recipiatur in eo ſimilitudo albedinis ſecundum rationem ſuæ ſpeciei, quãuis non ſecundum eundem modum eſſendi, quia habet alterius modi eſſe forma in ſenſu, & in re extra animam & in intellectu. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus uidere albedinem. Et ſimiliter ad hoc, ꝙ intellectus intelligat aliquam quidditatẽ, oportet ꝙ fiat in eo ſimilitudo eiuſdẽ rationis ſecundũ ſpeciem, quamuis forte non ſit idem modus eſſendi utrobique, non.n. forma exiſtens in intellectu, uel ſenſu eſt principium cognitionis ſecundum modum eſſendi, quẽ habet utrobique, ſed ſecundum rationem, in qua communicat cum re exteriori. Et ita patet, ꝙ per nullam ſimilitudinem receptam in intellectu creato poteſt Deus intelligi, ita ꝙ eſſentia eius uideatur immediate. Vnde etiam quidam ponentes, diuinã eſſentiam per hunc modum uideri, dixerunt, ꝙ ipſa eſſentia non uidebitur, ſed quidam fulgor quaſi radius ipſius. Vnde nec iſte modus ſufficit ad uiſionẽ diuinam, quam quærimus.

Et ideo accipiendus eſt alius modus, quem etiã quidam Philoſophi poſuerunt, ſcilicet Alexãder, & Auerrois in 3.* de Anima. Cum enim in qualibet cognitione ſit neceſſaria aliqua forma, qua res cognoſcatur, aut uideatur, forma iſta qua intellectus perficitur ad uidendas ſubſtantias ſeparatas, nõ eſt quidditas quam intellectus abſtrahit à rebus compoſitis, ut dicebat prima opinio, neque aliqua impreſſio relicta à ſubſtãtia ſeparata in intellectu noſtro, ut dicebat ſecunda: ſed eſt ipſa ſubſtantia ſeparata, quæ coniungitur intellectui noſtro, ut forma, ut ipſa ſit, quod intelligitur, & quo intelligitẽ. Quicquid autem ſit de alijs ſubſtantijs ſeparatis, tamen,* iſtum modum oportet nos accipere in uiſione Dei per eſſentiam,* quia quacunque alia forma informaretur intellectus noſter, non poſſet per eam duci in eſſentiam diuinam. Quod quidem non debet intelligi, quaſi diuina eſſentia ſit uera forma intellectus noſtri, vel quod ex ea, & intellectu noſtro efficiatur unum ſimplex, ſicut in naturalibus ex forma, & materia naturali, ſed quia proportio eſſentiæ diuinæ ad intellectum noſtrum eſt ſicut proportio formæ ad materiam. Quandocunque enim aliqua duo, quorum unum eſt altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio

* Li. 3. c6. 36. & 3.

F unius duorum ad alterum, ſcilicet magis perfecti ad minus perfectum, eſt ſicut proportio formę ad materiam, ſicut lux & color recipiuntur in diaphano, quorum lux ſe habet ad colorem ſicut forma ad materiam; & ita cum in anima recipiatur lux intellectiua, & ipſa diuina eſſentia inhabitãs, licet non per eundem modum eſſentia diuina ſe habebit ad intellectum ſicut forma ad materiam. Et ꝙ hoc ſufficiat ad hoc, ꝙ intellectus per diuinã eſſentiam poſſit uidere ipſam diuinam eſſentiam, hoc modo poteſt oſtendi. Sicut enim ex forma naturali, qua aliquid habet eſſe, & materia efficitur unum
G ens ſimpliciter, ita ex forma, qua intellectus intelligit, & ipſo intellectu ſit unum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per ſe ſubſiſtens non poteſt forma eſſe alicuius materiæ, ſi illa res habeat materiam partem ſui, quia non poteſt eſſe, ut materia ſit forma alicuius, ſed ſi illa res per ſe ſubſiſtens ſit forma tantum, nihil prohibet eam effici formam alicuius materiæ, & fieri, quod eſt ipſius compoſiti, ſicut patet de anima. In intellectu autẽ oportet accipere ipſum intellectum in potentia quaſi materiam, & ſpeciem intelligibilem quaſi formam, & intellectus in actu intelligẽs erit quaſi
H compoſitum ex utroque. Vnde ſi ſit aliqua res per ſe ſubſiſtens, quæ non habeat aliquid intra ſe præter id, quod eſt intelligibile in ipſa; talis res poterit eſſe forma, qua intelligit intellectus: res autem quælibet eſt intelligibilis ſecũdum id, quod habet de actu, non ſecundum id, quod habet de potẽtia, ut patet in Nono Metaphyſicorum,* & huiuſmodi ſignum eſt quòd oportet formam intelligibilem abſtrahere à materia, & ab omnibus proprietati-
I bus materiæ; & ideo cum diuina eſſentia ſit actus purus, poterit eſſe forma, qua intellectus intelligit, Et hæc erit uiſio beatificans: & ideo dicit Magiſter,* ꝙ unio animæ ad corpus eſt quoddam exemplum beatæ unionis, qua ipſe homo unitur Deo.

* Li. 9. c6. 20. to. 3.

* Lib. 2. Sent. d. 1. S. K. ſub initium.

Ad primvm ergo dicendum, ꝙ authoritas illa poteſt tripliciter exponi, ut patet per Auguſt.* in lib. de Videndo Deum.* Vno modo, ut excludatur corporalis uiſio, qua nemo uidet, uel uiſurus eſt Deum in eſſentia ſua. Alio modo ut excludatur etiam intellectualis uiſio Dei per eſſentiam ab his, qui in iſta mortali carne uiuunt. Alio modo ut ex-
K cludatur uiſio comprehenſionis ab intellectu creato, & ſic intelligit Chryſoſtomus.* Vnde ſubdit. Notitiam huiuſmodi dicit Euangeliſta certiſſimã conſiderationem, & comprehenſionem tantam, quãtam habet pater de Filio, & hic eſt intellectus Euangeliſtæ. Vnde ſubdit, Vnigenitus, qui eſt &c. per comprehenſionem uolens probare filium eſſe Deum.

* Epiſtol. 112. ca. 6. & 9. to. 2.

* Hom. 14. in Ioã. parũ ante med. tom. 3.

Ad secvndvm Dicendum, quòd ſicut Deus excedit omnia exiſtentia, quæ habent eſſe determinatum, per eſſentiam ſuam infinitam, ita cognitio ſua, qua cognoſcit, eſt ſuper omnem cognitionem, unde, quæ eſt proportio cognitionis noſtræ ad eſſentiam creati, ea eſt proportio cognitionis diuinæ ad eſſentiam ſuam infinitam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, ſcilicet co-

gnoſcens,

quod dicitur in textu, per ly habere efficaciam in cognoſcēdo quanta eſt claritas rei cognitæ. Tūc nihil &c. Nam ex hoc non concluditur quòd non ſit cognitio de Deo, ſed quòd non ſit cognitio totaliter comprehendens ipſum.

¶ *Corollarium.* Ergo beati cognoſcūt Deū facialiter quidē; ſed tamen uidentes ipſum adhuc eſſe ſuper omnia exiſtentia, & ſupra ſuam ipſorum cognitionem.

3m ex Dionyſio. Coniungimur. ℞. In hac uita: nō in patria. §. Tunc nihil &c. ut patet.

4m ex Dionyſio. Abſconditū ab omni cognitione. ℞. cognoſcentis per impreſſionem alicuius ſimilitudinis: non, cognoſcentis per eſſentiam diuinam. §. Tunc nihil &c. Nam uidens Deum per eſſentiam non intelligit ſimilitudinē Dei, ſed ipſum Deū; licet uidens ipſum per impreſſionem ſimilitudinis alicuius non uideat proprie ipſum, ſed aliquid aliud ſcilicet ſimilitudinem eius.

¶ Examen. Ly tenebræ ſcilicet reſpectu noſtri. In Deo enim ſecundum ſeipſum tenebræ nō ſunt ullæ. 1. Ioan. 1. Voluit autem hoc modo loquendi Dionyſius ad declarandum, excedentiam maximā lucis diuinæ ad intellectum noſtrum in uia præcipuè cōmorantem.

5m ex Dionyſio. Excedentem. ℞. omnem formā, qua nunc intellectus noſter informatur: nō, formam, qua informabitur in patria. §. Tunc nih. &c. V. da corp locoutatio, nunc poſt proh.

*Al. nō demonſtra.

6m d. maiori. Proportionē. 1. ℞. uel proportionalitatem § Tunc nihil &c. Sufficit n. q ibi ſit aliquem proportionali-

gnoſcens, & quo cognoſcitur. Viſio autem illa, qua Deum per eſſentiam uidemus, eſt eadē cum uiſione, qua Deus ſe uidet ex parte eius, quo uidetur, quia ſicut ipſe ſe uidet per eſſentiam ſuā, ita, & nos uidebimus: ſed ex parte cognoſcentis *inuenitur diuerſitas, quæ eſt inter intellectum diuinū, & noſtrum. In cognoſcendo autem id, quod cognoſcitur, ſequitur formam, qua cognoſcimus, quia per forma lapidis uidemus lapidem; ſed efficacia in cognoſcendo ſequitur uirtutem cognoſcentis, ſicut qui habet uiſum fortem, acutius uidet: & ideo in illa uiſione nos idem uidebimus, qd Deus uidet, ſcilicet eſſentiam ſuā ſed non ita efficaciter.

Ad 3m dicendum, quòd Dionyſ. loquitur ibi de cognitione, qua Deum in uia cognoſcimus per aliquam formam creatam, qua intellectus noſter formatur ad Deum uidendum; ſed ſicut dicit Auguſtin. Deus omnē formam intellectus noſtri ſubterfugit, quia quamcunque formam intellectus noſter conciprar, illa forma non pertingit ad rationem diuinæ eſſentiæ: & ideo ipſe non poteſt eſſe peruius intellectui noſtro: ſed per hoc eū perfectiſſime cognoſcimus in ſta tu uiæ, quòd ſcimus eum eſſe ſuper omne id, quod intellectus noſter concipere poteſt; & ſic ei cō iungimur quaſi ignoto: ſed in patria ipſum per formam, quæ eſt eſſentia ſua, uidebimus, & coniungemur ei quaſi noto.

Ad 4m dicendum, quòd Lux eſt Deus, ut dicitur Ioan. 1. Lumen autem eſt impreſſio lucis in aliquo illuminato, & quia eſſentia diuina eſt alterius modi, quàm omnis ſimilitudo ipſius impreſſa in intellectu: ideo dicit quòd diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine, quia ſcilicet eſſentia diuina, quam tenebras uocat propter claritatis exceſſum, manet* indeterminata propter impreſſionem intellectus noſtri: & per hoc ſequitur quòd abſcondatur omni cognitioni: & ideo quicunque uidentium Deū aliquid mente concipit, hoc non eſt Deus: ſed aliquid diuinorum effectuum.

Ad 5m dicendum, quòd claritas Dei quamuis excedat omnem formam, qua nunc intellectus noſter informatur, non tamen excedit ipſam eſſentiam diuinam, quæ erit quaſi forma intellectus noſtri in patria, & ideo licet nunc ſit inuiſibilis, tamen tunc erit uiſibilis.

Ad 6m dicendum, quòd quāuis finiti ad infinitum non poſſit eſſe proportio: quia exceſſus infiniti ſupra finitum non eſt determinatus, poteſt tamen eſſe inter ea proportionalitas, quæ eſt ſimilitudo proportionum. Sicut enim finitum æquatur alicui finito, ita infinito infinitum; ad hoc autem, quòd aliquid totaliter cognoſcatur, quandoque oportet eſſe proportionem inter cognoſcentem, & cognitum, quia oportet uirtutem cognoſcētis coæquari cognoſcibilitati rei cognitæ, æqualitas autē proportio quædam eſt: ſed quandoq; cognoſcibilitas rei excedit uirtutē cognoſcentis, ſicut cum nos cognoſcimus Deum, aut econuerſo, ſicut cum ipſe cognoſcit creaturas, & tūc nō oportet eſſe proportionē inter cognoſcentē, & cognitum, ſed proportionalitatē tantum, ut ſcilicet ſicut ſe habet cognoſcēs ad cognoſcendū, ita ſe habet cognoſcibile ad hoc, q cognoſcatur: & talis proportionalitas ſufficit ad hoc q infinitum cognoſcatur a finito, uel ecōuerſo. Vel dicendū, q proportio ſm propriā nominis inſtitutionē ſignificat habitudinē quātitatis ad quantitatem ſm aliquem determinatū exceſſum, uel adæquationē; ſed ulterius eſt tranſlatū ad ſignificandum oēm habitudinem cuiuſcunque ad aliud, & per hunc modum dicimus, quòd materia debet eſſe proportionata ad formam: & hoc modo nihil prohibet intellectum noſtrum, quamuis ſit finitus, dici proportionatum ad uidendum eſſentiam *diuinā, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter ſuam immenſitatem.

Ad ſeptimum dicendum, quòd duplex eſt ſimilitudo, & diſtantia. Vna ſecundum conuenientiam in natura, & ſic magis diſtat Deus ab intellectu creato, quàm intelligibile creatum à ſenſu. Alia ſecundum proportionalitatem, & ſic eſt econuerſo, quia ſenſus non eſt proportionatus ad cognoſcendum aliquod immateriale, ſicut intellectus eſt proportionatus ad cognoſcendum quodcunque immateriale, & hæc ſimilitudo requiritur ad cognoſcendum, non autem prima. Quia conſtat, q intellectus intelligens lapidem, non eſt ſimilis ei naturali eſſe, ſicut etiam uiſus apprehendit mel rubeum, & fel rubeum, quamuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis cōuenit cum melle

Rūſio 2a.

*Al. infinitam.

tatis: & hæc eſt in beatis reſpectu Dei uiſi.

Item de minori. Proportionē aliquam 1. ℞. ud eſt habitudinē quantitatis ad quantitatem: non, ut dicit habitudinē cuiuſcunque ad aliud. § Tunc nihil &c. Nā iſta ſecunda eſt i beatis reſpectu Dei uiſi: licet nō prima. Pro qua uide etiam 1 par. q. 12. ar. 1. ad 4m immò & materiā huius articuli ibi tractatam V de huius tex. 2m. reſponſum ly uel dicendū q proportio ſecūdū propriam &c.

7m d. maiori. plus diſtat. ℞. diſtantia naturæ: non diſtantia proportionalitatis. § Tunc nihil &c. Nam ſimilitudo proportionalitatis requiritur, & ſufficit ad cognoſcendum: ſimilitudo autē naturæ nō requiritur; ut in tex.

8m mi-

melle, inquantum eſt uiſibile, q̃ dulcedo mellis cum melle.

F

Ad octauum dicendum, ꝙ in uiſione, qua Deus per eſſentiam uidebit, ipſa diuina eſſentia erit quaſi forma intellectus qua intelligit, nec oportet quòd efficiatur unum ſecundum eſſe ſimpliciter, ſed ſolum, quòd fiant unũ quantum pertinet ad actum intelligendi.

Ad nonum dicendum, quòd dictum Auicennæ quantum ad hoc non ſuſtinemus, quia ei etiã ab alijs Philoſophis in hoc cõtradicitur, niſi forte uelimus dicere quòd Auicenna intelligit de cognitione ſubſtantiarum ſeparatarum, ſecundum ꝙ cognoſcũtur per habitus ſcientiarum ſpeculatiuarũ, & ſimilitudinis aliarum rerum. Vnde hoc introducit ad oſtendendum quòd ſcientia non eſt in nobis ſubſtantia, ſed accidens: & tamen diuina eſſentia quamuis plus diſtet ſecundum proprietatem naturæ ſuæ ab intellectu noſtro, quàm ſubſtantia angeli, tamen plus habet de ratione intelligibilitatis, quia eſt actus purus, cui non admiſcetur aliquid de potentia, quod nõ contingit in alijs ſubſtantijs ſeparatis. Nec illa cognitio, qua Deum per eſſentiam uidebimus, ex parte eius, quo uidebitur, erit in genere accidentis, ſed ſolum quantum ad actum ipſius intelligentis, qui non erit ipſa ſubſtantia intelligentis, uel intellecti.

G H I

Ad decimum dicẽdum, ꝙ ſub ſtantia ſeparata à materia ſe intelligit, & intelligit alia, & utroque modo poteſt uerificari authoritas inducta. Cum enim ipſa ſubſtantia naturæ ſeparatæ eſſentia ſit, per ſeipſam eſt intelligibilis in actu, eo quod eſt a materia ſeparata, conſtat autem ꝙ qñ ſubſtantia ſeparata intelligit, ſe quòd omnino eſt idẽ intelligens, & intellectum. Non enim intelligit ſe per aliquam intentionem abſtractam à ſe, ſicut nos intelligimus res materiales, & hic uidetur eſſe intellectus Philoſophi tertio de Anima,* ut per Commẽtaria ibidem patet: Secundũ aũt, quòd intelligit res alias, intellectum in actu, fit unum cum intellectu in actu, inquantum forma intellecti fit forma intellectus, inquãtum eſt intellectus in actu nõ quòd ſit ipſamet eſſentia intellectus, ut Auicenna probat 6. de naturalibus, quia eſſentia intellectus manet una ſub duabus formis, ſecundum quòd intelligit res duas ſucceſſiue ad modum, quo materia prima manet una ſub diuerſis formis. Vnde etiam Commentator in tertio de Anima* comparat intellectum poſſibilem quãtum ad hoc primæ materiæ, & ſic nullo modo ſequitur quòd intellectus noſter uidens Deum, fiat ipſa eſſentia diuina: ſed quòd ipſa comparatur ad ipſum, quaſi perfectio, & forma.

Ad vndecimum dicendum, ꝙ authoritates illæ, & omnes ſimiles, ſunt intelligendæ de cognitione, qua cognoſcimus Deum in uia ratione prius poſita.

Ad duodecimum dicendum, quòd infinitum priuatiue dictum eſt ignotum, inquantum huiuſmodi, quia dicitur per remotionẽ complementi, à quo eſt cognitio rei. Vnde infinitũ reducit ad materiã ſubiectam priuationi, ut patet in 3. Phyſ.* Sed infinitũ negatiue acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis, quia forma etiam quodammodo terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo eſt maxime de ſe cognoſcibile, & hoc modo infinitus eſt Deus.

K

Ad tertiumdecimum dicendum, ꝙ Auguſt.* loquitur de uiſione corporali, qua nunquam uidebitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim uidentur iſta, quæ uiſibilia nominantur, Deum nemo uidit umquam, nec uidere poteſt, & eſt natura inuiſibilis ſicut, & incorruptibilis. Sicut autem ſecundum naturam ſuam eſt maxime ens, ita & ſecũdum ſe eſt maxime intelligibilis: ſed quòd à nobis quandoque nõ intelligatur, eſt ex defectu noſtro. Vnde quòd uideatur poſtquam uiſus non fuit à nobis, non eſt ex mutatione ſua, ſed noſtra.

Ad decimumquartum dicendum, ꝙ Deus in patria uidebitur a Sanctis ſicuti eſt, ſi hoc referatur ad modum ipſius uiſi. Videbitur enim à Sanctis Deus habere illum modum, quem habet. Sed ſi referatur modus ad ipſum cognoſcentem, non uidebitur ſicuti eſt, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad uidendum, quanta eſt efficacia eſſentiæ diuinæ ad hoc, quod intelligatur.

Ad quintumdecimum dicendum, quòd medium in corporali uiſione & intellectuali inuenitur triplex Primum eſt medium ſub quo uidetur, & hoc eſt quod perficit uiſum ad uidendum in generali, non

8^m minor. Hoc autem non põt eſſe ipſa diuina eſſ. n t a. ꝓ. negatur iſta. §. Ad rationem reſpondetur ꝙ formæ & formati eſt unum eſſe; ſecundum quòd forma informat: nõ aliter. Tunc applicãdu dicitur quod diuina eſſentia informat intellectum beatorum quantum ad actum intelligendi, non quantum ad actum exiſtendi inquantum ſcilicet nõ fit eſſentia intellectus per quam intellectus ſit, ſed tantum per quã intellectus intelligat. Vñ corp. [illegible] poſt prob. Ideo non oportet, quòd diuina eſſentia & intellectus eſſẽ: unum ſecundum eſſe &c. ut in textu.

¶Exam. Ly quaſi. Hoc dicitur ad denotandum illud quod diximus de diuina eſſentia inquantum eſt forma intellectus. Quaſi per hoc dicatur: quòd nõ eſt forma exiſtendi intellectui.

9^m d minori. Sicut dicit Auicenna, &c. cuius dictũ in propoſito non ſuſtinemus. § Tunc nihil &c. ut patet.

Item ex Auicenna. Intelligentia &c. cognitio a nobis per habitum ſcientiarũ ſpeculatiuarum. §. Tunc nihil &c. Non enim attingit propoſitum concluſionis: cum loquatur concluſio de cognitione primæ intelligentiæ, non per habitũ ſcientiarum ſpeculatiuarum, uel aliarum creatarum, ſed per ſeipſam.

10^m ex Philoſopho. Idẽ eſt. ℞. ſecundum rationem formæ & formati non. ſecundũ rationẽ eſſendi ſimpliciter §. Tunc nihil &c. ut patet § tex. uide c [illegible] ad 8^m.

*Li. 3. cõ 13 10 2.

11^m de minori. Non [illegible] eſt ſcire ℞. dd eſt in uia: non, in patria. §. Tunc nihil &c. ut patet.

12^m de maiori. Omne infinitum ℞. priuatiuè dictum: non autem, negatiuè. §. hoc eſt ſub alijs uerbis, materiale, non autem: formale. Tũc nihil &c. Nam Deus non eſt infinitus materialiter, ſed formaliter. V. de 1. par. q 7. art. 1.

*Li. 3. cõ. 5. & 16.

13^m ex Auguſtino. Inuiſibilis: ℞. corporali uiſu: nõ, ſpirituali § Tũc nihil &c ut patet.

¶NOT. An autem Deus aliquo modo uideri poſſit oculo corporali glorificato: uide a [illegible] 3.

14^m de maiori. Alio modo uidetur. ℞. ſecundum ꝙ ſit relatum ad modũ rei uiſæ: non, ad modum uidentis §. hoc eſt, ſecundum quòd modus ille cadit ſuper rem uiſam: nõ, autem, ſecundum ꝙ ſe tenet ex parte uidentis. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

*Li. 3. cõ. 59. to. 2.

15^m de maiori. Per mediũ. ℞. quo, uel in quo: non, ſub quo §. Tunc

* Epiſt. 112. c. 6.

Medium uiſionis triplex.

§. Tunc nihil &c. Licet enim illud quod uidetur per mediū ſiue quo, ſiue in quo, uideatur mediatè, & conſequēter nō per eſſentiam (ut arguitur:) tamen quod uidetur per medium ſub quo tantum uidetur immediate & per eſſentiam. Vide 1. par. q. 12. ar. 2. & 5.

16^m illatio cōcluſionis.

Ergo &c. & negatur illatio. §. Non enim eſt ſimile de uidere res corporales facie ad faciem & uidere ſic Deum, ut declaratur in tex.

APPENDIX.

1 Vel. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem interimas uæreſes Trinitariorū (Prat. Trinitarij,) dicētiū, quod eſſentia diuina in ſe nec ab Angelo nec ab homine uidetur, nec uidebitur. Item quorundā (Direct. Inquiſ. 2. par. q. 3.) dicentium: animatum beatitudinem uiſio, qua uidēt diuinam eſſentiā, nō eſt uiſio intuitiua & facialis. Item Armenorum (Prat. Trinitarij.) dicentium: beatos non uidere in cęlo Dei eſſentiā: ſed uidere claritatē quādam Dei eſſentiæ in qua uiſione beatitudo eſt. Item Almarici (Prat. Almauicas.) dicentis: beatos non uidere ullo pacto in ſe, ſed in ſuis creaturis. Item Algazelis (Direct. Inquiſ. 2. par. q. 4.) dicentis: beatitudinem hominis in cognitione ultimæ intelligentiæ cōſiſtere. Per ultimam autem intelligentiā intelligit ultimū Angelum. Alioquin, ſi non intelligeret qd creatum: non eſſet error.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem oſtēdas eas merito damnari à 1. Cor. 13. Videbimus nunc per ſpeculum &c. Item à Ioan. 3. & 1. Corin. 15. Item ab Exod. 33. & Ioan. 14. Quæ omnia ſunt in text. argumen. ſed contra item à &c. ut

non determinans uiſum ad aliquod ſpeciale obiectum, ſicut ſe habet lumē corporale ad uiſum corporalem & lumen intellectus agentis ad intellectum poſſibilem, ſecundum, quòd eſt mediū. Secundum eſt medium, quo uidetur, & hæc eſt forma uiſibilis, qua determinatur uterque uiſus ad ſpeciale obiectum, ſicut per formam lapidis ad cognoſcendum lapidem. Tertium eſt medium, in quo uidetur, & hoc eſt id, per cuius inſpectionem ducitur uiſus in aliam rem, ſicut inſpiciendo ſpeculum ducitur in ea, quæ in ſpeculo ſpectantur, & uidendo imaginem ducitur in imaginatum, & ſic etiam intellectus per cognitionem effectus, ducitur in cauſam, uel econuerſo. In uiſione igitur patriæ non erit tertium medium, ut ſcilicet Deus per ſpecies aliorū cognoſcatur, ſicut nunc cognoſcitur, ratione cuius dicimur nunc uidere in ſpeculo: nec erit ibi ſecundum medium, quia ipſa eſſentia diuina erit, qua intellectus noſter uidebit Deum, ſed erit ibi tantum primum medium, quod eleuabit intellectum noſtrum ad hoc, quòd poſſit coniungi ſubſtantiæ increatæ modo prædicto, ſed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoſcentem, & rem cognitam, ſed eſt illud, quod dat cognoſcenti uim cognoſcendi.

AD ſextumdecimum dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediate uideri niſi quando id, quod eſt in eis *cognoſcibile, uiſui ei coniungetur: nō ſunt autem *cognoſcibiles per eſſentiam ſuam ratione materialitatis, & ideo tunc immediate uidentur, quando eorum ſimilitudo intellectui coniungitur, ſed Deus per eſſentiam ſuam coniungibilis eſt intellectui, unde non immediate uideretur, niſi eſſentia ſua coniungeretur intellectui, & hæc uiſio immediate dicitur uiſio faciei. Et præterea ſimilitudo rei corporalis recipitur in uiſu ſecundum eandem rationem, qua eſt in re, ſed non ſecundum modum eſſendi, & ide ſimilitudo illa ducit in illam rem directe, non autem poteſt hoc

*Al. coniūgibile.

*Al. coniū gibiles.

A modo ducere aliqua ſimilitudo intellectum noſtrum in Deum, ut ex dictis* patet, & propter hoc non eſt ſimile.

ARTICVLVS II.

Vtrum ſancti poſt reſurrectionem, Deum oculis corporalibus uidebunt.

B AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur ꝙ Sancti poſt reſurrectionem Deum corporalibus oculis uidebunt. Oculus enim glorificatus maioris erit uirtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus: ſed Beatus Iob oculo ſuo Deum uidit, Iob trigeſimo nono. Auditu auris audiui te, nunc autem oculus meus uidet te, ergo multo fortius oculus glorificatus per eſſentiam Deum uidere poterit.

C 2 Præterea. Iob decimo nono. In carne mea uidebo Deum Saluatorem meum, ergo in patria Deus corporalibus oculis uidebitur.

3 Præterea. Auguſt. 22.* de Ciuitate Dei, loquēs de uiſu oculorum glorificatorum ſic dicit. Vis præpollentior erit oculorū illorum, non ut* acrius uideant, quæ quidam perhibentur uidere ſerpentes uel aquilæ, quatalibet D enim acrimonia cernendi eadem animalia urgeāt, niſi aliud, q̄ corpora poſſūt uidere, ſed ut uideāt incorporalia: quæcunque autem potentia cognoſcitiua eſt incorporalium, poteſt eleuari ad uidēdum Deum, ergo oculi glorioſi Deum uidere poterunt.

4 Præterea. Quæ eſt differentia corporalium ad incorporalia, eadem eſt econuerſo: ſed E oculus incorporeus poteſt corporalia uidere, ergo oculus corporeus poteſt uidere incorporalia, & ſic idem quod prius.

5 Præterea Gregorius in 6.* Moralium ſuper illud Iob 4. Stetit quidam, cuius non cognoſcebam uultum &c. ſic dicit, Homo, qui ſic præceptum ſeruare uoluiſſet, carne ſpiritualis futurus fuerat, factus eſt peccando etiam carnalis mente, ſed ex hoc quòd eſt mente factus carnalis, ut ibidem dicit) ſolum ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit, ergo etiam quando car

1. par. q. 12. ar. . . 3.

3 ¶ Tertiò habes quomodo per ra- nē prædicta ſer. pu- ta. um pro quanto intellectum humanum poſſe uidere Deum per eſſentiam inſinuant & intelligas & probes, & tuearis.

* in hoc art.

4 Quartò uides quo modo ex 3 ... Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XCII.

ART. II.

357 CONCL. 1ª. In ſenſu non pōt aliquid recipi niſi corporaliter.

¶ Examen. Ly corporaliter. Ideſt ut cadit ſuper rem ſenſatam, non ſuper ſpeciem mediante qua fit ſenſatio. Species enim hæc eſt ſpiritualis, ſeu intentionalis ut ſupra dictū eſt, & ſecundum philoſophum 2. de Anima: ſed tamen omne quod ſentitur corporale eſt.

¶ PROB. Quia ſenſus in quantum ſenſus utitur organo corporali: & quicquid recipitur in aliquo eſt in eo per modum recipientis.

* Lib. 22. cap. 29. in med. to. 5

*Al. acrius.

¶ CONCL. 2ª. Deus nullo modo poteſt uideri uiſu corporali, aut aliquo alio ſenſu ſenſitiuo, ſicut per ſe uiſibile, neque hic, neque in patria.

¶ Examen. Ly per ſe uiſibile. A ſimili intellige per ſe ſenſibile. Vult enim dicere concluſio: quòd Deus non poteſt, tanquam per ſe ſenſibile commune, ſentiri, neque, tanquam per ſe ſenſibile proprium. Quid aūt ſit ſenſibile per ſe commune, & ſenſibile p ſe proprium, uide in tex.

¶ PROB. Quia ſi Deus tanquam p ſe uiſibile, poſſet uideri uiſu corporali eſſet

*Lib. 5. c. 24. à uiu. illius.

na ſpi-

eſſet color, item ſi ali quam per ſe ſenſibile commune poſſet ſentiri ſenſu aliquo alio, eſſet magnitudo: & neutrum pōt uerificari de Deo (patent omnia ex tex.)

¶CONCL. 1ª. Oculus glorioſus uidebit diuinam eſſentiam, ſicut uiſibile per accidens.

¶Examen. Ly uiſibile per accidens, eſt quod iungitur ſenſibili per ſe. Vt uidens homines loquentes uidet per hoc ipſos uiuere. Adeo quòd uita illorum loquentium eſt ſenſibilis per ſe dū uidentur & ipſos uiuere eſt ſenſibile per accidens. Non.n. uita cadit ſub ſenſu quemadmodum ipſa locutio.

¶PROB. Quia intellectus in patria uidebit Deum in creaturis corporalibus uiſis, & hoc proueniet ex parte duorū: ut in tex.

*Lib. 1. in Luc. 11. de angel. ap paritione à medio. 10. 1.

1m illatio cōcluſionis. Ergo uel in &c. R. negatur illatio. S. Nam Iob loquitur ibi de oculo ſpirituali non corporali.

*Super illud Iſa. 1. Vidi Dominū ſedentem &c. & ex eo refert Auguſt. epiſt. 112. circa fin.

2m cōſequētia. Ergo in patria &c. R. negatur conſequentia. S. Nā illa

*Eadē in eadē dicto.

ne ſpiritualis erit, quod poſt reſurrectionem Sanctis promittitur, etiam carne ſpiritualia uidere[h] poterit, & ſic ut prius.

6 Præterea, Homo à ſolo Deo poteſt beatificari: beatificatur autem non ſolum quantum ad animam, ſed etiam quantum ad corpus, ergo non ſolum intellectu, ſed etiam carne Deum uidere poterit.

7 Præterea, Sicut Deus eſt præſens per ſuam eſſentiam in intellectu, h ita etiam erit præſens in ſenſu, quia erit omnia in omnibus, ut dicitur 1. Corinth. 15. ſed uidebitur ab intellectu ex hoc, quòd ſua eſſentia ei coniungetur, ergo poterit uideri etiam à ſenſu.

SED CONTRA, Ambro.* dicit ſuper Lucam, Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circumſcribitur uiſu, nec tactu tenetur, ergo nullo corporali ſenſu Deus uidebitur.

Præterea, Hieron.* dicit: Non ſolum diuinitatem Patris, ſed nec Filij, nec Spiritus ſancti oculi carnis poſſunt aſpicere, ſed oculi mentis, de quibus dicitur: Beati mundo corde.

Præterea. Idem Hieronymus* dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non uidetur, ſed Deus eſt maxime incorporeus, ergo &c.

Præterea. Auguſtin* de uidendo Deum: Deum nemo uidit unquam, uel in hac uita, ſicut ipſe eſt, uel in angelorum uita, ſicut uiſibilia iſta, quæ corporali uiſione cernuntur: ſed uita angelorum dicitur uita beata, in qua reſurgentes uiuent, ergo &c.

*Auguſt. epiſt. 112. c. 11. in fi. illius to. 2

Præterea. Secundum hoc, homo dicitur factus ad imaginem Dei, quòd Deum conſpicere poteſt, vt Aug.* dicit, ſed homo eſt ad imaginem Dei ſecūdum mentem, non ſecūdum carnem, ergo mente, & non carne Deum uidebit.

*Lib. 14. de Trin. c. 4. parū à princ. to. 3.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſenſu corporali aliquid ſentitur dupliciter. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem ſentitur illud, quod per ſe paſſionem ſenſui corporali inferre poteſt: per ſe autem poteſt aliquid paſſionem inferre aut ſenſui, inquantum eſt ſenſus, aut huic ſenſui, inquantum eſt hic ſenſus: quod autem ſecūdo modo infert per ſe paſſionē ſenſui, dicitur ſenſibile proprium, ſicut color reſpectu uiſus, & ſonus reſpectu auditus: quia autem ſenſus inquantum eſt ſenſus, utitur organo corporali,* non poteſt in eo aliquid recipi niſi corporaliter: * cū omne illud, quod recipitur in aliquo ſit in eo per modum recipientis, & ideo omnia ſenſibilia inferunt paſſionem ſenſibus, inquantum eſt ſenſus, ſecundū quòd habent magnitudinem, & ideo magnitudo, & omnia conſequentia, ut motus, quies, & numerus, & huiuſmodi dicuntur ſenſibilia communia per ſe tantum. Per accidens tamen ſentitur illud, quod non infert paſſionem ſenſui, neque inquantum eſt ſenſus, neque inquātum eſt hic ſenſus, ſed coniungitur his, quæ per ſe ſenſui inferunt paſſionē, ſicut Socrates, & filius Darij, & amicus, & alia huiuſmodi quæ per ſe cognoſcuntur in uniuerſali intellectu, in particulari autem uirtute cogitatiua in homine, æſtimatiua autem in alijs animalibus. Huiuſmodi autem tunc ſenſus exterior dicitur ſentire, quamuis per accidens; quando ex eo, quod per ſe ſentitur, uis apprehenſiua, cuius eſt illud cognitum per ſe cognoſcere, ſtatim, & ſine dubitatione & diſcurſu apprehendit, ſicut uidemus aliquem uiuere ex hoc, quòd loquitur: quando autem aliter ſe habet, non dicitur illud ſenſus uidere etiam per accidens. Dico ergo, quòd Deus nullo modo poteſt uideri uiſu corporali, aut aliquo alio ſentiri ſenſu, ſicut per ſe uiſibile, nec hic nec in patria. quia ſi à ſenſu remoueatur id, quod conuenit ſenſui, inquantum eſt ſenſus, non erit ſenſus. Et ſimiliter ſi a uiſu remoueatur illud, quod eſt uiſus, inquantum eſt uiſus, non erit uiſus. Cum ergo ſenſus inquantum eſt ſenſus, percipiat magnitudinem, & uiſus inquantum talis ſenſus, percipiat colorem, impoſſibile eſt quod uiſus percipiat aliquid, quod nō eſt color, nec magnitudo; niſi ſenſus diceretur æquiuoce. Cum ergo uiſus, & ſenſus ſit futurus idem ſpecie in corpore glorioſo, non poterit eſſe, quòd diuinam eſſentiam uideat ſicut uiſibile per ſe.* Videbit autem eam ſicut uiſibile per accidens, dum ex parte una uiſus corporalis tantam gloriam Dei inſpiciet in corporibus, & præcipue glorioſis, & maxime in corpore Chriſti, & ex parte alia intellectus tam clare eum uidebit, quòd in rebus corporalibus uiſis Deus percipietur, ſicut in locutione percipitur uita: quamuis enim tunc intellectus noſter non uideat eum ex creaturis, tamen uidebit Deum in creaturis corporaliter uiſis. Et hunc modum, quo Deus corporaliter poſſit uideri, Auguſtinus* ponit in fine de ciuitate Dei, ut patet eius uerba intuenti: dicit enim ſic. Valde credibile eſt ſic nos uiſuros mundana corpora tunc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbique præſentem, & vniuerſa corporalia gubernantem clariſſima perſpicuitate uideamus; non ſicut nunc inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur, ſed ſicut homines mox vt aſpicimus uiuere non credimus, ſed uidemus.

concl. ?

concl. ?

*Li. 22. c. 29. declinādo ad fin. to. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum illud Iob, intelligitur de oculo ſpirituali, de quo dicit Apoſtolus Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis noſtri.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd illa authoritas non intelligitur, quòd per oculos carnis Deum

ſumus

Ita authoritas Iob non intelligitur ꝙ &c. ut in tex.

3m de maiori. Auguſtinus ſic dicit. R̃. loquitur do: non, determinando. S. Tunc nihil &c. Nam concluſio articuli eſt de ueritate determinationum, non de inquiſitione.

A homines, habet mẽbra. Si.n. Deus ut Deus haberet mẽbra quẽadmodũ homines, tunc eſſet corporeus: & conſequẽter diuina eſſentia corporalibus oculis uideri poſſet: cõtra qđ directè militat articulus.

¶ Secũdò habes: quò per rõnẽ oſtẽdas eſſe meritò damnati ab 4

¶ Examẽ Ly ut dictum eſt. Scilicet per eundem Auguſtinũ allegatũ in ue corp. Vide etiam 1. par. q. 12. ar. 3.

4m maior. Quæ eſt differentia corporalium ad incorporalia, eadẽ eſt è cõuerſo R̃. ſerua ta tamen diuerſitate utrorunque in abſtractione à materia. S. Tunc nihil contra: ut patet in tex. Vide 1. par. q. 12. ar. 4.

*Ibid. cõ longe an te citata uerba.

*In corp. art.

5m de concluſione. Etiã carne ſpiritualia uidere poteris. R̃. ſecundũ ꝙ ſpiritualia corporaliter aliquo modo apprehẽdi poſſunt: non aliter. S. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ NOT. Corporaliter quodammodo apprehẽduntur ſpiritualia quando uidentur ſicut uiſibilia per accidens: da quo in & circa concluſionem tertiam.

6m minor. Beatificatur antẽ nõ ſolum quantum ad animam, ſed etiam quantum ad corpus R̃. ſeruando ſuo modo beatificat omnis utrique illorũ cõpetentẽ: nõ aliter. S. Tunc nihil &c. ut facile patet applicanti tex.

7m đ maiori. &c. R̃. inquãtũ ens: nõ tamẽ ut intelligibile. S. Tunc omnis &c. Nã Deus ẽ ꝙ ſit præſens ut eos in intellectu, nõ intelligitur niſi cum hoc ut præſens ut intelligibile: & conſequenter quia non eſt præſens ut intelligibile aſi cui alteri ab intellectu, ſic non poteſt intelligi neque à uiſu corporali, neque ab alijs. Vide 1. par. q. 12. ar. 3. ad 4m.

¶ APPENDIX. 6

E x articulo naſces: Primò: quo

Vul. p S. Eccl. &c.

ſumus uiſuri, ſed quia in carne exiſtentes Deum uidebimus.

Ad tertium dicendum, ꝙ Auguſt. loquitur inquirendo in uerbis illis, & ſub conditione, quod patet ex hoc, quod præmittitur.* Lõge itaque alterius potẽtiæ erũt, ſi per eos uidebitur corporea illa natura, & poſtea ſubdit: Vis itaque &c. Poſtmodũ determinat, ut dictum * eſt. B

Ad 4m dicendũ, ꝙ omnis cognitio fit per aliquã abſtractionẽ à materia, & ideo quanto forma corporalis magis abſtrahitur à materia, magis eſt principiũ cognitionis, & inde eſt, ꝙ in materia exiſtens, nullo modo eſt cognitionis principiũ. In ſenſu autẽ aliquo modo à materia ſeparatur, & in intellectu noſtro adhuc melius; & ideo oculus ſpiritualis à quo remouetur impedimentum cognitionis, põt uidere rem corporalem: non autẽ ſequitur, ꝙ oculus corporalis, in quo deficit uis cognitiua, ſecundum ꝙ participat de materia, poſſit cognoſcere perfecte cognoſcibilia, quæ ſunt incorporea. C

Ad 5m dicendum, ꝙ quamuis mens facta carnalis nõ poſſit cogitare niſi accepta à ſenſibus, tñ ea cogitat immaterialiter: & ſimiliter oportet, ꝙ uiſus illud, qđ apprehendit, ſemper apprehendat corporaliter. Vnde non põt cognoſcere illa, quæ corporaliter apprehendi non poſſunt. D

Ad 6m dicendũ, ꝙ beatitudo eſt perfectio hominis, inquantũ eſt homo, & quia homo non habet ꝙ ſit homo ex corpore, ſed magis ex anima: corpora autem ſunt de eſſentia hominũ, inquantum ſunt perfecta per animam; ideò beatitudo hominis non cõſiſtit principaliter niſi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundantiã, ſicut patet ex his, quę dicta ſunt. Quædam tamen beatitudo corporis noſtri erit inquantũ Deũ uidebit in ſenſibilibus creaturis, & præcipue in corpore Chriſti.

Ad 7m dicendum, quòd intellectus eſt perceptiuus ſpiritualium, non autem uiſus corporalis; & ideo intellectus poterit cognoſcere diuinam eſſentiam ſibi coniunctam, non autem uiſus corporalis. B

ARTICVLVS III.

Vtrum ſancti Deum uidentes, omnia uideant quæ Deus uidet.

Ad tertium ſic proceditur. Videtur quòd Sancti uidentes Deum per eſſentiam; omnia uideant, quæ Deus in ſeipſo uidet, ſicut Iſido.* in libro de Summo bono dicit, Angeli in uerbo Dei h omnia ſciunt antequam fiant: ſed ſancti angelis æquales erunt, ut patet Matth. 22. ergo & ſancti uidendo Deũ, omnia uident. C

2 Præterea, Greg. 4. Dialog. dicit, ꝙ illic omnes communi claritate Deum conſpiciunt: qd eſt, quod ibi neſciant, h vbi ſcientem omnia ſciunt? loquitur autem de beatis, qui Deum uident per eſſentiam, ergo qui uident Deum per eſſentiam, omnia cognoſcunt. D

3 Præterea. Sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus cũ intelligit maxima, magis poteſt intelligere minima: ſed maximum intelligibile eſt Deus, h ergo maxime augetur uirtus intellectus intelligendo, ergo intellectus eũ uidens, omnia intelligit.

4 Præterea, Intellectus non impeditur ab intelligẽdo aliqd, niſi h inquantum id ſuperat ipſum: ſed intellectum uidentem Deum nulla creatura ſuperat, quia dicit Gregorius * in 2. Dialog. Animæ uidenti creatorem, anguſta fit omnis creatura, ergo uidentes Deum per eſſentiã, omnia cognoſcunt. E

5 Præterea, Omnis paſſiua potentia, quæ non eſt reducta ad

Exod. 33. Nõ uidebit me hõ & uiuet. Hæc ibi. Ideſt, nõ uidebit me homo utens ſenſibus corporeis ut in præſenti uita facies hoc eſt, non uidebit me homo, niſi uel abſtractus à corporeis ſenſibus uel totaliter mortuus. Quã expoſitionẽ habes faciliter ex Apoſtolo 2. Corin. 12. dũ inquit, de ſe uidente diuinã eſſentiam in illo raptu ad 3m cœlũ q. utrũ in corpore uel extra corpus tũc fuerit ne ſciret. Itẽ à &c. ut 1. par. q. 3. ar. 1. & q. 12 ar. 3. appẽ. Item à &c. ut ibid. q. 14 ar. 4. & q. 10 ar 7. appen. Item à 1. Thim. 6. Qui ſolus habet immortalitatẽ, & lucẽ habitat inacceſſibilẽ quã nemo hominũ uidit, ſed nec uidere põt. Hæc ibi. Vbi loquitur de Deo Quem locum pertractãs Euariſtus papa & martir inquit. Eam lucẽ inacceſſibilẽ quã pr & filius incohabitãt nullus in hoc mortali corpore cõſtitutus põt aliquãtenus contueri. Hæc ille 10 epiſt. 1a ad Epiſcopos Aphricanos. Cũ igitur oculus glorioſus ſit idem ſpecie, & ſicut eſt nunc ſequitur iuxta Papam illũ ꝙ nec tũc intueri poterit illam lucẽ. Item à &c. ut ſupra q. 90. ar. 3. Itẽ à decr. 24. q. 3. Quidam.

a Li. 1. c. 12 ante medium.

*Li. 3. cõ. 7. 10. 2.

¶ Tertiò habes 3 quomodo per rationem prædicta ſtertorarum & patrum pro quanto diuinã eſſentiam ab oculis corporalibus, etiam glorificatis non poſſe uideri inſinuant: & intelligas, & probes, & tuearis. 4

¶ Quartò uides: quomodo ex ipſo uiceſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

*Lib. 2 c. 11 à med.

QVÆST. XCIII.

ART. I.

CONCL. 1a. Cognoſcere hoc

398

per rõnem intẽrimas hæreſim Vadianorum Anthropomorphitarum (Frat. Vadiani Anthropomorphitæ) dicentium: Deus, ut quo Deus uidendo ſuam eſſentiam cognoſcit quæcunque ſunt uel erunt, uel fuerunt, dicitur notitia uiſionis.

actum, eſt imperfecta: ſed in intellectu poſſibili animæ humanæ eſt potentia quaſi paſſiua ad cognoſcendum omnia, quia intellectus poſſibilis eſt, quo eſt omnia fieri, ut dicitur in 3. de Anima,* ſi ergo in illa beatitudine nõ intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod eſt abſurdum.

6 Præterea. Quicunque uidet h ſpeculum, uidet ea, quæ in ſpeculo reſultant: ſed in uerbo Dei omnia ſicut in ſpeculo* reſultant, quia ipſe eſt ratio, & ſimilitudo omnium, ergo Sancti, qui uident uerbum per eſſentiã, uident omnia creata.

7 Præterea. Vt dicitur Prouer. 12. Deſiderium ſuum iuſtis dabitur: ſed Sancti deſiderant omnia ſcire, quia omnes homines natura ſcire deſiderant, & natura per gloriam non aufertur, ergo dabitur eis à Deo quòd h omnia cognoſcant.

8 Præterea h Ignorantia eſt quædam pœnalitas præſentis uitæ, ſed omnis pœnalitas per gloriam à ſanctis aufertur, ergo, & omnis ignorantia, & ita omnia cognoſcent.

9 Præterea. Beatitudo Sanctorum potius eſt in anima quàm in corpore: ſed corpora ſanctorũ formabuntur in gloria ad h ſimilitudinẽ corporis Chriſti, ut patet Philip. 3. ergo & animæ perficientur ad ſimilitudinem animæ Chriſti, ſed anima Chriſti in uerbo omnia uidet,* ergo, & omnes animæ Sanctorum uidebunt omnia in uerbo.

10 Præterea. Sicut ſenſus, ita intellectus cognoſcit omne illud, cuius ſimilitudine informatur: ſed h diuina eſſentia expreſſius indicat quamlibet rem, quàm aliqua ſimilitudo alicuius rei, ergo cũ in illa beata uiſione, eſſentia diuina fiat, quaſi forma intellectus noſtri, uidetur quòd Sancti uidentes Deum, oĩa uideant.

11 Præterea. Commentator dicit in 3. de Anima,* q̃ ſi intellectus agens eſſet forma intellectus poſſibilis, intelligeremus oĩa: ſed diuina eſſentia clarius repræſentat omnia, q̃ intellectus agens, h ergo intellectus uidens Deũ p eſſentiam, oĩa cognoſcit.

12 Præterea, Propter hoc, qđ

F inferiores angeli nunc non omnia cognoſcunt, illuminantur de ignotis à ſuperioribus: ſed poſt diem iudicij angelus non illuminabit angelum, tunc. n. prælatio ceſſabit, ut dicit* Gloſſ. primæ Corinth. 15. h ergo inferiores angeli omnia ſcient, & eadem ratione omnes alij ſancti Deum per eſſentiam uidentes.

SED CONTRA. Sicut dicit Dionyſius in ſexto* Cæ. hierar.
G Angeli ſuperiores inferiores à neſcientia purgant, angeli autẽ inferiores uident eſſentiam diuinam, ergo angelus uidens eſſentiam diuina, poteſt aliqua neſcire: ſed anima non perfectius uidebit Deũ, q̃ angelus, ergo animæ uidentes Deum non oportet q; omnia uideant.

Præterea, Solus Chriſtus habet ſpiritum non ad menſuram, ut dicitur Ioan. 3. ſed Chriſto in-
H quantum habet ſpiritum non ad menſuram, competit q; in uerbo omnia cognoſcat, unde ibidẽ dicitur, q; pater omnia dedit in manu eius, ergo nulli alij competit cognoſcere omnia in uerbo niſi Chriſto.

Præterea. Quãto aliqued principium perfectius cognoſcitur, tanto plures eius effectus cognoſcuntur per ipſum: ſed quidam uidentur Deum per eſſentiam
I perfectius alijs cognoſcere, qui eſt rerum omnium principium, ergo quidam alijs plura cognoſcent, & ita non omnes omnia ſcient.

RESPONDEO, Dicendum, q; Deus uidendo ſuam eſſentiam, cognoſcit omnia, quæ ſunt, uel erunt, uel fuerunt, & m hæc dicitur cognoſcere notitia uiſionis,* quia ad ſimilitudinẽ uiſionis corporalis cognoſcit ea quaſi præ-
K ſentia. Cognoſcit inſuper uidendo ſuam eſſentiam omnia, quæ poteſt facere, quamuis numquã fecerit, nec facturus ſit, alias nõ perfecte cognoſceret potentiã ſuam. Non enim poteſt cognoſci potentia niſi ſciantur potentiæ obiecta, & P hæc dicitur cognoſcere ſcientia, uel notitia ſimplicis intelligentiæ.[a] Impoſſibile* eſt autem, quòd aliquis intellectus creatus cognoſcat omnia, uidendo diuinam eſſentiam,

¶Corollarium. Ergo Deus ſic uidens dr̃ illa cognoſcere notitia uiſionis.

¶PROB. Quia Deus cognoſcit ea quaſi præſentia ad ſimilitudinem corporalis uiſionis.

¶Examen. Ly præſentia. Scilicet extrà. Niſi. n. hoc intelligeretur ſic, tunc nõ eſſet in hoc differẽtia à cognoſcendo notitia uiſionis, & notitia ſimplicis intelligentiæ. Nã illa ẽt, quæ cognoſcit Deus notitia ſimplicis intelligẽtiæ cognoſcit tanq̃ præſentia, cũ huiuſmodi ſint contenta in potẽtia eſſentiæ ſuæ, quã totã uidet ſimul actu. Differentia tñ eſt in hoc. q̃ cognita per ſimplicẽ intelligentiã ſunt præſentia Deo in ſeipſo tñ, q̃ñ nunquã ad extra producuntur: cognita autẽ per notitiã uiſionis ſunt præſentia Deo. & in ſeipſo & in ipſarũ rerũ natura. Alioquin ſi ipſe, q̃ non eſt productiua ad extra iſta cognita, tunc aut Deus non cognoſceret illa ut ſunt ad extra, & ſi in hoc eſſet ignorantior omnibus (quod ẽ aperta blaſfemia,) uel ſi cognoſceret, cognoſceret de nouo & ſic eius ſcientia nõ eſſet inuariabilis contra Iacob. 1. Apud Deum nõ eſt tranſmutatio, nec uiciſſitudinis obumbratio. 1. par. q. 14. art. 15. & præterea eius intelligere nõ eſſet ſua ſubſtantia contra 1. par. q. 14. ar. 4. quæ eſt omninò immutabilis. 1. par. q. 9. ar. 1. De iſta duplici notitia ſcilicet uiſionis & ſimplicis intelligentiæ, uide 1. par. quæſt. 14. art. 9.

¶CONCL. 2a. Quando Deus cognoſcit omnia, quæ poteſt facere quamuis nunquam fecerit nec facturus ſit, tunc dicitur cognoſcere notitia ſimplicis intelligentiæ.

¶NOT. Quamuis id, quod hic dicitur uerißimũ ſit, tamen non explicatur uniuerſa, quæ cadunt ſub ſcientia ſimplicis intelligentiæ Dei. Nam ultra illa explicata, Deus tali notitia cognoſcit etiam ea, quæ creatura poteſt facere, cogitare dicere, quæ nunquam faciet, cogitabit, dicet 1. par. q. 14. ar. 9. Conſultò tamen prudenter noluit. S. Doctor explicare hoc ultimum in præſenti loco: quoniam per ſuã hanc taciturnitatem nos admonere intendebat, quòd non ita tatur hic ex profeſſo de ſcientia Dei, uel de ſcientia ſanctorum, niſi pro quanto ſequitur ex hoc ad propoſitum præſentis articuli, i. ad determinandum an omnes Sancti uideant omnia, quæ Deus uidet. Conſtat autem: q; ſufficiebat ad hoc propoſitum oſtendere, quòd in Deo duplex ſcientia ponitur, & quòd nullus ſanctorum uidet in Deo omnia, quæ ipſe uidet ſcientia ſaltem ſimplicis intelligentiæ. Ad hoc autẽ non requirebatur, q; faceret mentionem de hoc, quòd cognoſcit omnia in potentia creaturæ exiſtentia: quia ad monſtrandum præmiſſam ſatis erat ſi eſſet explicaſſe exiſtentia in potentia, tantũ creatoris (ut patet) Cæterum ſi tu ſcis hic locus tractandi exactè de ſcientia Dei, explicaſſet procul dubio & hæc de potentia creaturæ: ut fecit, quando locus tabat, ſcilicet in 1. par. ubi ſupra.

¶PROB. Quia huiuſmodi cognita non ponuntur extra uidentem.

¶Corollarium. Ergo hæc ſecunda concluſio probata eſt tanquam ab oppoſitis, effectiuè. Nunc enim expreſſa eſt interim in ſuo oppoſita, quod fuit probatio primæ concluſionis. concl. m]

¶CONCL. 3a. Impoſſibile eſt, q; aliquis intellectus creatus uidendo diuinã eſſentiam cognoſcat omnia, quæ Deus poteſt facere. concl. p

¶NOT. 1a. Hic incipit comparare illas duas cõcluſiones ad creata, i. determinare, concl. ſ

*Al. relucent.
*Al. re uxor.
*Tibi in 5. Met. d. 24.
*Li. 3. co. 5. & 36.
*Glo. ord. ſuper illud. Cum euacuauerit omnẽ principatum.
*Ca. 6. eccleſ. hier. nõ longe à hac.

ce, utrum aliquo modo conueniant illi, uel diſconueniant, con-
cluſiones ipſæ, ut iacent.

¶NOT. 1ª. Significanter dixit ly quæ Deus poteſt facere: quia illa, quæ creatura poteſt facere aliquis intellectus creatus cognoſcit ne animæ Chriſti intellectus ſolus.

A tia Chriſti taceret, quòd extenditur ad exiſtentia in potentia creaturæ prædicta, in quo modus medius eſſet.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶CONCL. 5ª. Alij à Chriſto, quamuis uideant Deum per eſſentiam non tamen omnia uident, quæ Deus uidet.

¶PROB. Quia ſi intellectus aliquis creatus poſſet cognoſcere omnia, quæ Deus poteſt facere, comprehenderet propriè diuinam eſſentiam, quod eſt impoſſibile ſibi: (ut patet ſ tex.)

¶Corollarium. Ex hic ergo diffinias comprehenſionem propriè dictam: quod ſcilicet ipſa eſt cum tanta quantitas perfectionis eſt alicuius in intelligendo quanta eſt quantitas rei in eſſendo & in uirtute cauſandi. Ergo ad diuinam eſſentiam applicando hanc diffinitionem dic: quod intellectus tunc propriè comprehendit diuinam eſſent à qua tanta eſt quantitas perfectionis ſuæ in intelligendo quanta eſt quantitas potentiæ diuinæ in producendo.

Comprehenſio propria quid eſt.

*Al. potentiam. concl. 2

*Tho. in 3. lib. Sét. d. 14.

¶CONCL. 4ª. Illa omnia, quæ Deus ſcit notitia uiſionis, anima Chriſti cognoſcit in uerbo.

¶NOT. Veriſſima in quo eſt iſta conclusio: ſed tamen nõ explicat omnia, quæ anima Chriſti nouit, ſ iſta .n. illa, quæ concluſio exprimit, anima illa nouit ea, quæ ſunt in potentia creaturæ, quæ nunquam reducentur ad actum. 3. par. q. 10. ar. 2. Nihilominus ob hoc non eſt inculandus Sanctus Doctor de inſufficientia: quoniam intentio ſuum non erat explicare omnia, quæ anima Chriſti nouit in uerbo: ſed tantum comparare illas duas primas concluſiones de Deo, ut iacent, ad creata, ut dixit not. prima poſt tertiam concluſionem. Vnde in tertia conclus. comparauit ſecundã: nunc comparat primam. Quoniam igitur in prima non fuit facta mentio de exiſtentibus in potentia creaturæ taliter, quod nunquam reducantur ad actum (neque .n. talis mentio ibi fieri poterat;) ideò in præſenti concluſione talia non adduxit. prudentis enim eſt ſatisfacere intento ſuo: nec in hoc exigitur ab ipſo, quòd ultra extendatur. Quando autem intentum ſancti huius erit ad plenum tractare de ſcientia animæ Chriſti in uerbo: (de quo locus proprius eſt ſolum in tertia parte, quæſtione nunc citata) tunc & de ſcien-

concl. 7

quæ Deus poteſt facere, [a]quia quanto aliquod principium perfectius cognoſcitur, tanto plura ſciuntur in illo. Sicut in uno demonſtrationis principio, ille, qui eſt perſpicacioris ingenij plures concluſiones uidet, quàm alius, qui eſt ingenij tardioris: cum ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur ſecundum ea, in quæ poteſt, ſi aliquis intellectus uideret in diuina eſſentia omnia, quæ Deus poteſt facere, eadem eſſet quantitas perfectionis in intelligendo, quæ eſt quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita comprehenderet diuinam eſſentiam, quod eſt impoſſibile omni creato intellectui.[u] Illa autem omnia, quæ Deus ſcit notitia uiſionis, aliquis intellectus creatus cognoſcit in uerbo,[a] ſcilicet anima Chriſti.[*] Sed de aliis uidentibus diuinam eſſentiam duplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quòd omnes uidentes Deum per eſſentiam, uident omnia, quæ Deus uidet ſcientia uiſionis. Sed hoc repugnat Sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen conſtat ſecundum fidem omnes Deum per eſſentiam uidere. Et ideo alij dicunt, quòd [y] alij à Chriſto, quamuis uideant Deum per eſſentiam, non tamen omnia uident, quæ Deus uidet,[z] eo quòd eſſentiam diuinam non comprehendunt. Non eſt enim neceſſarium, quòd ſciens cauſam, ſciat omnes eius effectum, niſi cauſam comprehendat, quod non competit intellectui creato, & ideo unuſquiſque uidentium Deum per eſſentiam, tanto plura in eius eſſentia conſpicit, quanto clarius diuinam eſſentiam intuetur, & inde eſt, quod de his pôt unus alium

instruere, & ſic ſcientia angelorum, & animarum ſanctarum poteſt augeri uſque ad diem iudicij, ſicut & alia, quæ ad præmiũ accidentale pertinent; ſed ulterius non proficiet: quia tũc erit ultimus ſtatus rerum, & [y] in

B illo ſtatu poſſibile eſt, quod omnes omnia cognoſcãt, quæ Deus ſcientia uiſionis nouit.[z]

Ad primum ergo dicendũ, quòd hoc quod Iſidor.[*] dicit, quod angeli ſciunt in uerbo omnia antequam fiant, non poteſt referri ad ea, quæ Deus ſcit ſcientia ſimplicis intelligentiæ tantum, quia illa nunquam fient; ſed referendum eſt ad ea tantum, quæ Deus ſcit ſcientia uiſionis: de quibus

C etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoſcant, ſed forte aliqui, & illi qui cognoſcunt, non perfectè cognoſcunt omnia. In una enim re eſt multas rationes intelligibiles conſiderare, ſicut diuerſas eius proprietates, & habitudines ad res alias, & poſſibile eſt, quod eadem re ſcita à duobus cõmuniter, unus alio plures rationes percipiat, & has rationes unus ab alio perci-

D piat. Vnde & Diony.[*] dicit 4. c. de Diuin. nomin. quòd inferiores angeli docentur à ſuperioribus rerum ſcibiles rationes; & ideo etiã angeli, qui omnes creaturas cognoſcũt, non oportet, quod omnia, quæ in eis intelligi poſſunt, percipiant.

Ad secundum dicendũ, quòd ex uerbo illo Gregorij oſtenditur, quòd in illa beata, uiſione eſt ſufficientia ad omnia

E intuenda ex parte diuinæ eſſentiæ, quæ eſt medium quo uidetur, per quã Deus omnia uidet, ſed quòd non omnia uideantur eſt ex defectu intellectus creati, qui diuinam eſſentiam non comprehendit.

¶Examen. Ly quæ Deus uidet. Hoc dicitur ad differentiam eorum, quæ Deus cognoſcit ſimplici intelligentia. De notitia ergo uiſionis tantum loquitur concluſio. Ergo per hoc ponit differentiam inter Chriſtum, & cæteros in cognitione eorũ: quæ nouit Deus notitia uiſionis. Videtur ergo denotare: quod alij ſancti uidentes diuinam eſſentiã non cognoſcunt omnia, quæ fuerũt, ſunt & erunt: ſed plus & minus.

concl. 5ª declaratio

*Lib. 1. de ſummo bono ca 12. circa medium

¶PROB. Quia alij ſancti à Chriſto diuinam eſſentiam non comprehendunt.

¶NOT. Non infertur ex hoc: quod intellectus animæ Chriſti comprehendat propriè diuinam eſſentiam: ſed quod inter cõprehẽdentes, impropriè intellectus animæ Chriſti magis cõprehendit, & conſequenter magis accedit ad comprehenſionem propriè: quamuis non ſic comprehendat, ut concluſio 3ª. inſinuauit. Quaſi ergo apertius dicat probatio Aliorũ ſanctorũ intellectus nõ ita accedit ad cõprehenſionem propriè dictam Dei, ſicut intellectus animæ Chriſti: ergo alij ſancti non uident in Deo omnia, quæ uidet Chriſtus: ergo nõ uident oĩa, quæ Deus cognoſcit notitia uiſionis.

*Ca. 4 ſ longe à prin.

¶CONCL. 6ª. Poſt diem iudicij poſſibile eſt, quod oẽs omnia cognoſcãt, quæ Deus ſcientia uiſionis nouit.

¶NOT. Iſtã cõcluſionẽ declarat reſpõſio ad duodecimũ. & ideo ibi uide. Et quia concluſio hęc innuit maiorẽ beatitudinẽ aiæ poſt iudicium: ideo uide q. 93. ar. 1.

¶PROB. Quia poſt diẽ iudicij erit ultimus ſtatus rerũ. i. (ut ſ propoſito loquamur) gloria hominum atque Angelorum erit penitus conſummata.

1m ex Iſidoro. Omnia. ℞. ſed nõ omnium oẽs rõnes. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

2m ex Gregorio. Quid eſt, quod ibi neſciant? ℞. quantum eſt ex parte diuinæ eſſentiæ uiſæ: nõ, quantum eſt ex parte intellectus creati uidentis. S. Tunc

nihil &c. ut de ſe patet.

3^m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nã intellectus creatus non uidet diu. eſ. ſecũd. &c. ut l tex.

¶Corollarium. Ex hoc ergo dic: ꝙ intellectus intelligens res magnas magis ex hoc fit habilis ad intelligendũ minimas quã intelligit illas magnas ſecundũ modũ illatum.

4^m maior. Intellectus nõ impeditur ab intelligẽdo aliquid, niſi inquantũ id ſuperat ipſum. ℞. uel niſi id nõ coniungatur ut ratio cognoſcibilis, intellectui. §. Tũc nihil &c. Nã ex hoc ſecundo tñ fit ꝙ uidẽtes diuinam eſſentiam non cognoſcant omnia in ipſa.

5^m ꝺ maiori. Ad actũ ℞. ultimũ: nõ, quemcunq, aliũ. § Tunc nihil &c. Nã cuiuslibet uidentis Deũ potentia eſt reducta ad ultimum actũ, cũ uidere Deũ ſit abſoluté ultimus finis.

6^m ꝺ minori. Sicut in ſpeculo. ℞. uoluntario: non, inuoluntario. § Tũc nihil &c. ut patet in tex.

Item de maiori. *Lib. 5. Cõfeſ. c. 4. in prin. to. 1. Speculum 2. ℞. in quo uidentur res ſub propriis formis: non, in quo uidentur ꝑ propriã formã ipſius ſpeculi. §. Tũc nihil &c. Nam Deus uiſus eſt ſpeculũ hoc modo 2^m. Vide 2^m reſponſum tex. ly uel dicendum quòd in ſpeculo &c.

7^m cõcluſio. Dubitant ei a Deo, ꝙ omnia cognoſcant. Rñſio 2^a ℞. i. ꝙ ſeipſum cognoſcant: nõ, ꝙ omnia in ſeipſo cognito uideant. §. Tunc nihil &c. Nã deſider ũ ſanctorum de quo Prouerb. 11. eſt cognoſcere diuinã eſſentiã facialiter: nõ aũt, cognoſcere oĩa alia in diuina eſſen-

Ad tertium dicendũ, ꝙ intellectus creatus nõ uidet diuinã eſſentiã ſm modũ ipſius eſſentiæ, ſed ſm modũ proprium, qui finitus eſt: vnde nõ oportet, ꝙ eius efficacia in cognoſcendo ex uiſione prędicta amplietur in infinitũ ad omnia cognoſcẽda.

Ad 4^m dicendum, ꝙ defectus cognitionis nõ ſolũ procedit ex exceſſu cognoſcibilis ſuper intellectũ, ſed et ex hoc, ꝙ intellectui non coniungitur id, quod eſt rõ cognoſcibilis, ſicut uiſus non uidet lapidem quãdoque, ex hoc, ꝙ ſpecies lapidis nõ eſt ei cõiuncta: quãuis aũt intellectui uidentis Deũ coniungatur ipſa diuina eſſentia, quæ eſt omniũ ratio, nõ tñ coniungitur ei prout eſt omniũ ratio: ſed ſecundũ ꝙ eſt ratio aliquorum, & tanto pluriũ, quanto quiſque plenius diuinã eſſentiam intuetur.

Ad 5^m dicendum, ꝙ quando potentia paſſiua eſt perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, ſi perfecta ſit ultima perfectione ſua, non dicitur imperfecta, ẽt ſi aliquę diſpoſitiones pręcedentes ei deſint. Omnis autem cognitio, qua intellectus creatus perficitur, ordinatur, ſicut ad finem, ad Dei cognitionem: unde uidens Deum per eſſentiã, ẽt ſi nihil aliud cognoſceret, perfectum intellectum haberet; nec eſt perfectio ex hoc, quia aliquid aliud cũ ipſo cognoſcit, niſi quatenus ipſum plenius uidet. Vnde Aug.* in 5. Conf. Infœlix homo, qui ſcit omnia illa creata, te aũt neſcit: beatus aũt, q te ſcit, ẽt ſi illa neſciat. Qui uero te, & il la nouit, non ꝓpter illa beatior, ſed propter te tantum beatus.

Ad ſextũ dicendũ, ꝙ ſpeculũ illud eſt uoluntarium, & ſicut oſtendet ſe cui uult, ita in ſe oſtẽdet, quæ uult, nec eſt ſimile de ſpeculo materiali, in cuius poteſtate non eſt quòd uideatur, uel non uideatur. Vel dicendum, ꝙ in ſpeculo materiali tam res q̃ ſpeculum uidentur ſub propria forma, quamuis ſpeculum illud uideatur per formam a ſe acceptam: lapis uerò per propriam formã reſultãtẽ in re alia: & ideo propter quã rõnem cognoſcitur unum, & aliud. Sed in ſpeculo increato vĩ aliquid per formã ipſius ſpeculi, ſicut effectus vĩ per ſimilitudinẽ cauſæ, & ecõtrario; & ideo nõ oportet ꝙ quicunq; uidet ſpeculũ æternũ, uideat omnia, quæ in ſpeculo reſultant, nõ enim neceſſe eſt, ꝙ uidens cãm, uideat õmnes effectus eius, niſi comprehendat cauſam.

Ad ſeptimum dicendũ, quòd ſanctorũ deſideriũ, quo omnia ſcire deſiderant, implebitur ſolũ ex hoc, quòd Deum uidebunt, ſicut deſiderium eorum, quo oĩa bona habere cupiunt, complebitur, quòd Deũ habebũt. Sic ut enim Deus in hoc quòd habet perfectam bonitatem, ſufficit affectui, & eo habito, omnia bona habentur quodammodo, ita eius uiſio ſufficit intellectui, Ioan. 14. Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis.

An octauum dicendum, quòd ignorantia proprie accepta priuationem ſonat, & ſic pœna eſt: ſic enim ignorantia eſt neſcientia aliquorum, quæ ſcire debẽt, uel, quæ neceſſe eſt ſcire, nullius autem horum ſcientia ſanctis deerit in patria: quandoque autem ignorantia communiter accipitur pro omni neſcientia, & ſic Angeli, & Sancti in patria quædam ignorabunt. Vnde Dionyſius * dicit quòd angeli à neſcientia purgantur, ſic autẽ ignorantia non eſt pœnalitas, ſed defectus quidam, nec eſt neceſſe ꝙ omnis talis defectus per gloriã auferatur, ſic enim etiam poſſet dici, quòd defectus eſſet in Papa Lino, qui non peruenit ad gloriam Petri.

Ad nonum dicendum, quòd corpus noſtrum conformabitur corpori Chriſti in glória ſecundum ſimilitudinem, non ſecundum æqualitatem, erit enim clarum ſicut, & corpus Chriſti, ſed non æqualiter. Et ſimiliter anima noſtra habebit gloriam ad ſimilitudinem animæ Chriſti, ſed nõn ad æqualitatem, & ita habebit ſcientiam ſicut anima Chriſti, ſed non tantam, ut ſcilicet ſciat omnia ſicut anima Chriſti.

Ad decimũ dicendũ, ꝙ quamuis eſſentia diuina ſit ratio omniũ cognoſcibilium, non tñ coniungetur cuilibet intellectui creato ſecundum quòd eſt ratio omnium: & ideo ratio non ſequitur.

Ad vndecimum dicendũ, quòd intellectus agẽs eſt forma ꝓportionata intellectui poſſibili: ſicut & poten-

tia, ut credebat arguens.

¶NOT. Recole in argumento 5. ly nec eſt perfectio ex hoc, quia aliquid aliud cum ipſo &c. uſq; in finẽ: & ex eo melius intelliges quæ hic dicuntur.

8^m ꝺ maiori. Ignorantia. ℞. ut ſonat priuationẽ, nõ, negat oẽ ſm §. Hæc eſt ignorantia, non autem, neſcientia. Tunc nihil &c. Neſcientia namq; non eſt pœnalitas: & conſequenter à ſanctis ꝑ gloriã põt nõ auferri, ſine beatitudinis ipſorũ præiudicio.

9^m ꝺ minori. Ad ſimilitudinem. ℞. nõ ad æqualitatẽ. § Tunc nihil &c. ut de ſe patet.

¶Examen. Ly omnia ſicut anima Chriſti. Scilicet oĩa pertinentia ad ſcientiam uiſionis ut conuiſio quatenus, dixit & quinta

10^m minor. Diuina eſſentia expreſſiua indicat quãlibet rem q̃ aliqua ſimilitudo alicuius rei ℞. ſi diuina eſſentia coniungatur intellectui ſecundũ ꝙ eſt ratio cognoſcibilium omnium nõ aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. & ad 4^m.

*Cap. 6. eccleſ. hierar. par. 3. a med.

11^m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nõ. n. eſt ſimile de intellectu agente, ſi eſſet forma intellectus poſſibilis, & de diuina eſſentia quæ eſt forma quodãmodo intellectus beatiut patet in tex. 12^m illa-

12m illatio cõcluſionis.

Ergo &c. Re. conceditur illatio. 9. ſed nihil contra, ut patet ex concluſione 6a. quam etiam textus præſens declarat diffuſius.

APPENDIX.

Viſi. p S. Ecc'e.&c. Ex articulo notes: Primò: quomodo per rônem iu tertiam arctiorem Auguſtini de Roma (ut refert, et ualidiſſime reprobat Cardinalis Turre cremata in de eccleſia lib. 1. cap. 68. not. 5.) dicẽtis quod anima Chriſti uidet Deum tam clare & intenſe quantũ clare & intenſe Deus uidet ſeipſum. Item errorem Almarici (Prat. Almaricus) dicentis, q̃ beati & contemplatiui mens per diſ ſuum eſſe in progenere, & redit in illud eſſe ideale, quod habuit in mente diuina. Item Iouiniani (Prat. Iouinianus) licentis: beatos omnes pare eſſe in gloria, & in beatitudine cęleſti nullam eſſe præ in orum d fferentiam. In præſenti n. articulo probatur contra ipſos ſingulos, ut facile ſtatim dictus applicabis.

*Al. beatorum.

§ Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas, (os) merito damnari (e) &c. ut i. par. q. 12. ar. 6. appen. Item Lycurgi ueli de Almaric. cõdemnationem habes à Concilio generali Lateran. ſub Innoc. 3. cap. 2. in fin. ub tota eius doctrina reprobatur. Item à Ioan. 14. Vado ad patrem, q̃ pater maior me eſt. Hæc ibi. Vbi dicit ſe quantum ad humanitatem, ſecũdum quam uadit ad patrem, eſſe minorẽ patre. Hoc autẽ non eſſet, ſi ipſius anima uideret Deum tam totéſe, ut facit Deus. Nã cognitio Dei eſt tanta, quanta eſt eius eſſentia. Vnde ſi ſcientia Dei eſt maior quam eſſentia animæ Chriſti, clare patet, q̃ & cognitio ipſius Dei de ſeipſo eſt maior, quam ſcientię animæ hu-

potentia materiæ eſt proportio- A nata potentiæ agentis naturalis, ut omne, q̃d eſt in potẽtia paſſiua materiæ, & intellectus poſſibilis, ſit in potentia actiua intellectus agentis, uel naturalis agentis; & ideo ſi intellectus agẽs fiat forma intellectus poſſibilis, oportet q̃ intellectus poſſibilis cognoſcat omnia, ad quæ ſe extẽdit uirtus intellectus agentis, diuina autẽ eſſentia nõ eſt forma hoc modo noſtro intellectui proportio- B nata, & ideo non eſt ſimile.

Ad duodecimum dicendũ, q̃ nihil prohibet dicere, quòd poſt diem iudicij quando gloria hominum, & angelorum erit penitus conſummata, quod oẽs beati ſcient omnia, quæ Deus ſcientia uiſionis nouit, ita tamen q̃ non omnes omnia uideant in eſſentia diuina, ſed anima Chriſti ibi plene uidebit omnia, ſicut & nunc uidet: alij autem uide- C bunt ibi plura, uel pauciora ſecundum gradum, quo Deum cognoſcent: & ſic anima Chriſti de his quæ præ alijs uidet in uerbo, omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminat ciuitatem* Hieruſalẽ, & lucerna eius eſt agnus. Et ſimiliter alij ſuperiores illuminabunt inferiores, non quidem noua illuminatione, ut ſcientia inferiorum per hoc augeatur, D ſed quadam continuatione illuminationis, ſicut ſi intelligatur, quòd ſol quieſcens illuminat aerem, & ideo dicitur Daniel. 12. quòd, qui ad iuſtitiam erudiunt plurimos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur ceſſatura quantum ad ea, quæ nũc circa nos per eorum ordinata miniſteria exercentur, ut patet per Gloſ. ibidem.

QVAESTIO XCIII.

De Sanctorum beatitudine, & eorum manſionibus in tres articulos diuiſa.

Deinde conſiderandum eſt de Sanctorum beatitudine, & eorum manſionibus.

Circa quod quæruntur tria.

Primo, Vtrum ſanctorum beatitudo augeatur poſt iudicium.

Secundo, Vtrum gradus beatitudinis appellentur manſiones.

Tertio, Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.

Articulus I.

Vtrum beatitudo Sanctorum ſit maior futura poſt iudicium, quàm ante.

Ad primum ſic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum non ſit maior futura poſt iudicium quàm ante. Quanto enim aliquid magis accedit ad ſimilitudinem diuinam, tanto perfectius beatitudinem participat: ſed [h] anima à corpore ſeparata Deo ſimilior eſt, quàm corpori coniuncta, ergo maior eſt beatitudo ante corporis reſumptionem quàm poſt.

2 Præterea, [b] Virtus unita eſt magis potens, quàm multiplicata: ſed anima extra corpus eſt magis unita, quàm cum eſt corpori coniuncta, ergo uirtus eſt maior ad operandum, & ita perfectius beatitudinem participat, quæ in actu conſiſtit.

3 Præterea. Beatitudo conſiſtit in actu intellectus ſpeculatiui: ſed intellectus in ſuo actu nõ utitur organo corporali, & ſic corpus reſumptum non [h] efficiet ut anima perfectius intelligat, ergo beatitudo animæ non erit maior poſt reſurrectionem.

4 Præterea. Infinito non poteſt eſſe aliquid maius, & ita infinitũ cum aliquo finito non [h] ſunt maius q̃ infinitum ipſum: ſed anima beata ante corporis reſumptionem, beatitudinem habet de hoc quòd gaudet de bono infinito, ſcilicet Deo, poſt reſurrectionem autem corporis non habebit de alio gaudium niſi forte de gloria corporis, quæ eſt quoddã bonum finitum, ergo gaudiũ eorum poſt corporis reſurrectionẽ non erit maius quàm ante.

Sed contra eſt, quod dicitur Apoc. 6. ſuper illud: Vidi ſub altare aĩas interfectorũ, &c.

manæ Chriſti. Alioquin neque pater eſſet maior; quod eſt negare apertè euangelium. Per hoc ergo, q̃ dixit patrem eſſe maiorem filio ſecundum humanã naturã, mõſtrauit intẽtũ. Vide 1. par. q. 12. ar. 7. & 8. & q. 14. ar. 3. & 4. & applica huc pro quanto ſufficit.

§ Tertiò habes: quo per rationẽ oſtendas meritò inſinuari ab Iſa. 63. & à Pſal. 23. q̃ uidentes diuinam eſſentiam non omnia uidẽt in ille, ſed alij plura, alij pauciora: & ſic. A pſalmo quidem: quis eſt iſte rex gloriç? Dominus uirtutũ ipſe eſt rex gloriæ. Hæc ibi. Vbi Angeli inferiores, licet uideãt diuinam eſſentiã, inquirũt à ſuperioribus de alijs quibuſdã: à q̃bus et ã edocentur. 1. par. q. 106. ar. 1. & 4. et q. 57. ar. 5. Ab Iſa. etiã: quis eſt iſte, qui uenit de edom tinctis ueſtibus de Boſra? Iſte eſt formoſus i ſtola ſua etc. Hæc ibi. Vbi dic ut ſupra. Adde tñ: q̃ & Chriſtus ipſe docet Angelos de hoc in cõtextu Iſaiæ ſequẽti per ly ego qui loquor iuſtitiam.

* Tho. 4. d. 49. q. 1. art. 4. q. c. & ſeq.

§ Quartò habes: quomodo per rationẽ prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, probes, & tuearis.

§ Quintò uides, quo ex ij. ultimis Angelica doctrine hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCIII. ART. I.

Concl. 1a. Beatitudinẽ ſanctorũ poſt reſurrectionem augeri extenſiuè manifeſtum eſt.

§ PROB. Quia tũc beatitudo erit etiam in corpore, et anima nõ ſolũ gaudebit de bono proprio, ſed et de bono corporis.

§ *Corollarium.* Ergo augebitur extenſiue dupliciter, ſcilicet ex parte corporis, et ex parte animæ.

§ CONCL. 2a. Põt dici q̃ beatitudo ipſius animę augebitur intenſiuè.

§ PROB. Quia enim tunc erit perfectius

*Glo. ord. ibi.

fectior ſimpliciter in ſuo eſſe naturali (cũ unaquæq; pars ſit pfecta in ſuo toto quàm ab ipſo ſeparata;) & quãto aliquid eſt pfectius in eſſe tanto pôt pfectius operari.

¶Examen. Ly ſimpliciter. Idest ſecũdũ oẽm cõſiderationẽ. Hoc eſt ſecundũ conſiderationẽ qua anima perficit corpus tanquã forma materiam, & ſecundũ cõſiderationẽ qua anima non habet impedimentũ à corpore in operando. Tunc .n. habebit corpus glorioſum quod nullum afferet impedimentum animæ operanti, ſicuti nunc affert. Vnde aĩa nunc ſeparata eſt quidem perfectior in operando eo quòd à corpore grauabatur in præſenti uita, ſed eſt imperfectior in eſſe ſpecifico: tunc autem omnibus modis, ut tactũ eſt, erit perfectior.

concl.

¶CONCL. 3a. Si à corpore remoueatur omne illud, per quod animæ actioni reſiſtit, aĩa erit ſimpliciter perfectior in corpore tali exiſtens quàm per ſe ſeparata.

¶Examen. Ly omne illud, per quod &c. Idest ſi remoueatur fomes à corpore, qui eſt illa corruptio, de qua dicitur Sap. 9. corpus quod corrũpitur, aggrauat animam. Fomes.n. eſt inclinatio ad malũ, ratione cuius dicitur Gen. 8. Senſus & cogitatio humani cordis ad malũ prona ſunt ab adoleſcentia ſua. Et hoc, quia fomes in primo parẽte exiſtẽte adhuc in terreſtri paradiſo incœpit. Vult ergo dicere textus, per ly omne illud per quod reſiſtit actioni animæ: quòd ſi remoueatur totaliter fomes. Et hoc in reſurrectione ſolum modo erit, ut alibi ſupra dictum eſt.

concl.

Ly ſimpliciter. Idest omnibus modis. Hoc eſt: & ſecũdum naturã ſpeciei, & ſecundum operationẽ.

¶PROB. Quia ex dictis patet.

¶CONCL. 4a Perfectior erit beatitudo animæ poſt reſurrectionem corporis

dicit Gloſ.* Modo animæ Sanctorum ſunt exiſtentes ſub altare, idest minori dignitate, quàm ſint futuræ, ergo maior erit eorũ beatitudo poſt mortem.

Præterea. Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis miſeria, ſed miſeria malorum poſt reſumptionem corporum erit maior, quàm ante, quia non ſolum in anima, ſed in corpore punientur, ergo beatitudo Sanctorum erit maior poſt G reſurrectionem corporum quàm ante.

Respondeo, Dicendum, quòd m beatitudinem Sanctorũ poſt reſurrectionem augeri quidem extenſiuè manifeſtum eſt, n quia beatitudo tunc erit non ſolum in anima, ſed etiam in corpore. Et etiam ipſius animæ beatitudo augebitur extenſiuè inquã tum anima non ſolum gaudebit de bono proprio, ſed etiam de H bono corporis. p Poteſt etiam dici, quòd ipſius animæ beatitudo intenſiuè augebitur. q Corpus enim hominis dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo ſecundum quòd eſt ab anima perfectibile. Alio modo ſecundum quòd eſt in eo aliquid repugnans animæ i ſuis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam conſiderationẽ cor I poris, coniunctio ipſius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta eſt, & completur in ſuo toto: vnde & totum ſe habet ad partem, ut forma ad materiam. Vnde & anima perfectior eſt in eſſe ſuo naturali cum eſt ui toto, ſcilicet in homine coniuncto ex anima, & corpore, quàm cum eſt per ſe ſeparata. Sed unio corporis quantum ad ſecundam ip K ſius conſiderationem impedit animæ perfectionem. Vnde dicitur, quòd corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. Sapientiæ nono:* Si ergo à corpore remoueatur omne illud, per quod animæ actioni reſiſtit, ſimpliciter anima erit perfectior in corpore tali exiſtens, quàm per ſe ſeparata, t quanto autem eſt perfectius in eſſe, tanto poteſt perfectius operari. Vnde & opera F tio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quam operatio animæ ſeparatæ. huiuſmodi autem corpus eſt corpus glorioſum, quod omnino ſubdetur ſpiritui: unde cum beatitudo in operatione conſiſtat, s perfectior erit beatitudo animæ poſt reſumptionem corporis, quàm ante. x Sicut enim anima ſeparata à corpore corruptibili perfectius poteſt operari, quàm ei coniuncta, ita poſtquã fuerit coniuncta corpori glorioſo, pfectior erit eius operatio, quam quando erat ſeparata, omne autem imperfectũ appetit ſuam perfectionem, & ideò anima ſeparata naturaliter appetit corporis coniunctionẽ, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentẽ, eius operatio, qua in Deum fertur, eſt minus intenſa. Et hoc eſt, quod dicit Hierony.* quòd ex ap H petitu corporis retardatur, ne tota intentiõne pergat in illud ſummum bonum.

Ad primum ergo dicendũ, quòd anima coniuncta corpori glorioſo eſt magis Deo ſimilis, quàm ab eo ſeparata, inquãtum coniuncta habet eſſe perfectius. Quanto enim eſt aliquid perfectius, tanto eſt Deo ſimilius, ſicut corpus cuius uitæ perfectio in motu conſiſtit eſt Deo ſimilius quãdo mouetur, quam quando quieſcit, quamuis Deus nunquam moueatur.

Ad secundum dicendũ, quòd uirtus, quæ de ſua natura habet quòd ſit in materia magis eſt potens in materia exiſtens, quàm à materia ſeparata, quamuis abſolutè loquendo, uirtus à materia ſeparata ſit potentior.

Ad tertium dicendũ, quòd quamuis in actu intelligendi anima corpore nõ utatur, tamẽ perfectio corporis quodammodo ad perfectionem operis* intellectualis cooperabitur, inquantum ex coniunctione corporis glorioſi anima erit in natura perfectior, & per conſequens in operatione efficacior, & ſecundum hoc ipſum bonum corporis cooperabitur quaſi inſtrumẽtaliter ad operationem, in qua beatitudo conſiſtit, ſicut etiã Philoſophus ponit in 1. Ethic.* quòd bona exteriora

quàm ante.

¶PROB. Quia animæ operatio erit perfectior (cum ipſa anima tunc in eſſe ſit perfectior.)

concl.

¶SOL. In ſignum huius quòd anima tunc perfectior erit, eſt: quòd ipſa ſeparata naturaliter appetit coniunctionẽ ad corpus. In ſignũ autẽ quòd tunc ſua operatio erit perfectior, eſt dictum Hieronymi quod ex appetitu corporis retardatur, &c. ut in corp. ſin. Pro ſana intelligentia dicti uidetur uide 1. 2. q. 4. art. 5. ad quartum.

1m minor.

Anima à corpore ſeparata Deo ſimilior eſt quàm corpori coniuncta Ŗ. negatiua iſta, ſimpliciter .S. loquẽdo de corpore glorioſo de quo nunc ſermo eſt.

¶NOT. Quòd ſi loquamur de corpore corruptibile, adhuc anima eſt perfectior, ſecundũ quid tñ .ſ. ſcdm eſſe ſpecificũ: licet ſit imperfectior ſcdm aliquid aliud, idest ſecundum operationẽ (ut patet in exam. poſt prob. concluſ. 2æ.) & cõſequẽter eſt Deo ſimilior in corpore illo corruptibili ſimpliciter loquendo quàm extra; quia eſſe naturale præponderat operationi.

* Aug. id habet 12. ſuper Geneſ. c. 35. to. 3.

2m ad maiori.

Virtus. Ŗ. de natura ſua non habens quòd ſit in materia: nõ autẽ, de natura ſua habens hoc. S. Tũc nihil contra: ut patet. Nam anima de natura ſua habet quòd ſit in corpore. Conſequenter ergo magis erit ſimilis Deo ſimpliciter (.ſ. quò ad ſpecificam naturam) dicẽda in corpore, quàm extra, licet non ſimpliciter eo modo quo quando eſt in corpore glorioſo. Vide exam. poſt prob. conclu. 1æ.

*A'. operationis.

3m ad minori.

Non efficiet Ŗ. per modum organi cooperantis: ſed per modum complentis naturam ſpecificam ex coniunctione ad animam. S. Tunc nihil &c. Quamuis enim in actu

*1. li. e. c. 8. circa fin. & c. 8. nõ longe à fine to. 5.

In actu inte(g)endi anima corpore non &c. ut in tex.

4m de maiori. Non ſunt maius. ℞. ſunt tamen plus. § Tunc nihil &c. ut patet in tex. à ly extenſio autem gaudij non recipit &c.

A ¶PROB. Quia patet ex terminis (cum finis motus localis ſit ubi manet quieſcens mobile cũ peruenerit ad illum.)

¶Examen. Ly in quolibet motu. Hoc dicitur, quia à motu locali deriuatur hoc nomen motus ad omnes alios. Et propter hoc ualet conſequentia probationis ad concluſionem.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primo: quomodo per rationem oſtendat meritò inſinuatum eſſe ab Apocal. 6. quòd beatitudo ſanctorum erit maior poſt iudiciũ: & ſic uidi ſubtus altare animas interfectorum Dei propter uerbum Dei, & clamabãt uoce magna dicentes: uſque quo domine non iudicas, & non uindicas ſanguinem noſtrũ, & datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ, & dictum eſt illis, ut re quieſcerent tempus adhuc mod. eum donec compleantur cõſerui eorũ. Hæc ibi. Vbi denotatur ad literam deſideriũ animarum ſanctarũ ad reſumendum corpora propria in quibus multa paſſæ ſunt propter uerbum Dei. Ex deſiderio autem prædicto datur intelligi rectè ſapientibus quod beatitudo illarũ augebitur ex hoc. Aliquin aut non deſidarent, aut ſi deſiderarent, ſine non tamen ſic intensè, ut notatur per ly clamabant uoce magna. Item à Rom. 8. Nos ipſi primitias ſpiritus habẽtes intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes redẽptionẽ corporis noſtri. Hæc ibi. Ex quibus dic ut ſupra. Itẽ ab Hebr. 11. Hi omnes teſtimonio fidei probati non acceperunt repromiſſionẽ: Deo pro nobis melius aliquid prouidẽte, ut non ſine nobis conſummarentur. Hæc ibi. Ergo poſt acceptã repromiſſionem da qua ibi intelligit, ſ. poſt reſumptionem corporum glorioſorum erunt magis cõſummati, i. perfecti, & melius prouiſi.

Vid. p. S. Eccl. &c.

conperantur inſtrumẽtaliter ad fęlicitatem uitæ.

Ad quartum dicendum, quòd quamuis finitum infinito additũ non faciat maius, tñ facit plus: quia finitum, & infinitum ſunt duo, cum infinitum per ſe acceptum ſit unum. Extenſio autem B gaudij nõ recipit maius ſed plus. Vnde extenſiuè augetur gaudiũ, ſecũdum quod eſt de Deo, & de gloria corporis reſpectu gaudij, quod erat de Deo, gloria autem corporis operabitur ad gaudij intentionem, quod eſt de Deo, inquantum cooperabitur ad perfectionem operationum, qua anima in Deum fertur. Quanto enim operatio conueniens fuerit perfectior, tanto delectatio erit maior, ut patet ex hoc, quod dicitur C 4. Ethicorum.

ARTICVLVS II.

Vtrum beatitudinis gradus manſiones dici debeant.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod beatitudinis gradus manſiones dici nõ debeant. Beatitudo enim importat rationem præmij, ſed h manſio nihil ſignificat, quod ad præmium D pertineat, ergo diuerſi gradus beatitudinis manſiones dici non debent.

2 Præterea. Manſio locũ ſignificare uidetur, ſed locus quo Sancti beatificabuntur, non eſt corporalis, ſed ſpiritualis, ſcilicet Deus, qui unus eſt, ergo non eſt niſi h una manſio, & ita diuerſi gradus beatitudinis manſiones dici non debent.

3 Præterea. Sicut in patria erũt homines diuerſorum meritorũ, h ita nunc ſunt in purgatorio, & in lymbo Patrũ fuerũt: ſed in purgatorio, & lymbo non diſtinguũtur manſiones, ergo ſimiliter nec in patria.

SED CONTRA eſt, quod dicitur Ioan. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt, &c. quod Auguſt.* exponit de uarijs gradibus præmiorum.

B 4 Præterea. In qualibet ciuitate ordinata eſt manſionum diſtinctio, ſed cęleſtis patria ciuitati comparatur, ut patet Apoc. 21. ergo oportet ibi diuerſas mãſiones diſtinguere ſecundum diuerſos beatitudinis gradus.

RESPONDEO, Dicendum, quod motus localis eſt prior omnium aliorum motuũ, ideo ſecundum Philoſophum,* nomen motus, & Diſtantiæ, & omniũ huiuſmodi, C deriuatũ eſt à motu locali ad oẽs alios motus: finis aũt motus localis eſt locus, ad quẽ cum aliquis peruenerit, ibi manet quieſcens, & in eo conſeruatur, & ideo in m quolibet motu ipſam quietẽ in fine motus, dicimus collocationem, uel manſionem, n & ideo cũ nomen motus deriuetur uſq; ad actum appetitus, & uoluntatis, ipſa p aſſecutio finis appetitiui motus, dicitur manſio, q aut collocatio in fine, & ideò r diuerſi D modi conſequendi finem ultimũ diuerſæ manſiones dicuntur, s ut ſic unitas domus reſpondeat unitati beatitudinis, quæ eſt ex parte obiecti, & pluralitas mãſionũ reſpondeat differentiæ, quæ in beatitudine inuenitur ex parte Beatorum: ſicut etiam uidemus in rebus naturalibus quod eſt idem locus ſurſum, ad quem tendunt omnia leuia, ſed unumquodque E pertingit propinquius, ſecundũ quod eſt leuius, & ita habent diuerſas manſiones ſecundum differentiam leuitatis.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quod manſio importat rationem finis, & per conſequens rationem

¶CONCL. 2a. Aſſecutio finis motus appetitiui dr manſio.

¶PROB. Quia hoc nomen motus deriuatur uſque ad actũ appetitus ac uoluntatis.

¶*Corollarium*. Ergo hoc nomine motus licitè utimur, nõ tantum in corporalibus, ſed etiam in ſpiritualibus. Verũm in corporalibus, proprię: in ſpiritualibus uerò metaphoricè, hoc eſt ſimilitudinariè. Hinc licitè attribuitur Deo terminus localis à quo Hier. 17. Recedentes à te, in terra ſcribentur; & ad quem Pſal. 33. Accedite ad eũ, & illuminamini: & Iacob. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit uobis.

Trac. 67. in Ioã. parum ante med. to. 9

*Li. 8 Phyſico. 55. & 56. to. 2.

¶CONCL. 3a. Diuerſi modi cõſequẽdi finẽ ultimũ dicũtur manſiones diuerſæ.

concl. m

¶Examẽ. Ly modi cõſequendi. Scilicet dũ in patria eſt aliqs nõ in uia. Nã modi conſequendi, ut in uia nõ dicerẽtur mãſiones, ſed potius extenſiones quædã, ſeu profectiones iuxta illud Philip. 3. in anteriora extendens me ipſum ad deſtinatũ perſequor brauium ſupernæ uocationis: ſeu ambulatio Pſal. 118. Beati immaculati in uia, qui ambulant in lege domini; ſeu tabernacula Pſal. 131. Donec inueniam locum domino tabernaculũ Deo Iacob; aut aliquid huius modi: quæ omnia dicunt non manſionem, ſed mutationem de loco ad locum. Significat ergo textus per ly diuerſi modi conſequendi finem ultimum id, quod ſolet dici de his, qui iam adepti ſunt principale intentum, diſparibus tamẽ gradibus, quod diuerſæ differentiæ ſunt in illis reſpectu intenti iam acquiſiti: hoc eſt quod differenter fruuntur fine iã acquiſito. Vide ad 2m, & pulchra exempla ſeſidui enrp.

concl. p

concl. r

¶ Secundò habes quomodo per rationẽ prædicta ſer pluratum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

Tertiò uides, quõ ea ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſuliderit.

QVÆST. XCIII. ART. II.

CONCL. 1a. In quolibet motu ipſam quietem in fine motus, dicimus collocationem uel manſionem.

¶PROB. Quia patet ex dict.

1m minor. Manſio nihil ſignificat quod ad præmium pertineat. ℞. negatur illa. §. ut patet in tex. Tunc nihil &c.

400

præmij, quod eſt finis meriti.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd quãuis ſit unus locus ſpiritualis, tamen diuerſi ſunt gradus appropinquandi ad locũ illum, & ſecundum hoc conſtruũtur diuerſæ manſiones.

AD TERTIVM dicendum, quòd illi, qui erant in limbo, uel nunc ſunt in purgatorio, nondum peruenerunt ad ſuum finẽ, & ideo in purgatorio, uel in limbo non diſtinguuntur manſiones, ſed ſolum in paradiſo, & in inferno, ubi eſt finis bonorum, & malorum.

ARTICVLVS III.

Vtrum diuerſæ manſiones diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quod diuerſæ manſiones nõ diſtinguantur penes diuerſos gradus charitatis. Quia Matth. 25. dicitur: Dedit uni cuique ſecundum propriam uirtutem: propria autem uniuſcuiuſque uirtus eſt eius uis naturalis, ergo, & dona gratiæ, & gloriæ* diſtribuuntur ſecundum [u] diuerſos gradus uirtutis naturalis.

2 Præterea. In Pſalmo dicitur: Tu reddes unicuique ſecundum opera[h] ſua: ſed illud, quod redditur[e] eſt beatitudinis menſura, ergo gradus beatitudinis diſtinguuntur ſecundum diuerſitatem operum, & non ſecundum diuerſitatem charitatis.

3 Præterea.[h] Præmium debetur[h] actui, & non habitui: unde K fortiſſimi non coronantur, ſed agonizantes, ut patet. 1. Ethic.* & ſecundæ Timot. 2. Non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo eſt præmium, ergo diuerſi gradus beatitudinis non erunt ſecũdum diuerſos charitatis gradus.

SED CONTRA eſt, quòd quanto aliquis eſt Deo magis coniunctus, tantò erit beatior: ſed ſecundum modum charitatis eſt modus coniunctionis ad G Deum, ergo ſecundum differentiam charitatis, erit & diuerſitas beatitudinis.

Præterea, Si ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter, & magis ad magis: ſed habere beatitudinem ſequitur ad habere charitatem, ergo, & habere maiorem beatitudinem ſequitur ad habere maiorem charitatem.

RESPONDEO, Dicendum, H quòd principium diſtinctionum manſionum, ſiue graduum beatitudinis eſt duplex, ſcilicet propinquum, & remotum. Propinquum eſt diuerſa diſpoſitio, quæ erit in beatis, ex qua contingit diuerſitas perfectionis apud eos in operatione beatitudinis; ſed principium remotum eſt meritũ, quo talem beatitudinem conſecuti ſunt.[m] Primo autem modo diſtinguuntur manſiones ſecundum charitatem patriæ,[n] quæ I quãto in aliquo erit perfectior, tanto eum reddet capaciorem diuinæ claritatis, ſecundum cuius augmẽtum augebitur perfectio uiſionis diuinæ. Secundo uerò modo diſtinguuntur manſiones ſecũdum charitatem uiæ. Actus enim noſter non habet, ꝙ ſit meritorius ex ipſa ſubſtantia, ſed ſolum ex habitu uirtutis, quo informatur: ius autem merendi in omnibus uirtutibus eſt ex charitate, quæ habet ipſum finẽ pro obiecto, & ideò diuerſitas in merendo tota reuertitur ad diuerſitatem charitatis: & ſic [p] charitas uiæ diſtinguet manſiones per modum meriti.[q]

¶NOT. Quinimo & mãſio ĩ motu locali & alijs corporalib' motib' hẽt rõnẽ pmij cuiuſcũ. Nã pręmiũ laborãtis ſeu mobilis in uia eſt quieſcere poſt motũ, ꝙ eſt manere in fine, & mãſio ipſa.

2m de concluſione. Non eſt niſi una manſio &c. ex parte loci, nõ ex parte graduum appropinquãdi ad locum illum. §. Hoc eſt, ex parte obiecti, non ex parte differentiæ beatorum: ut in corp. Tunc nihil &c. ut patet.

3m ď maiori. Ita. &c. quantum ad eſſe diuerſorũ meritorũ: non, quantum ad perſeu. ſſ: ad ultimum finem §. Tũc nihil &c. ut patet ex cõcluſione 2a. Inde enim habetur quod manſio dicitur aſſecutio non cuiuſcunque ſed finis ultimi ad quem tendebat appetitiuus motus.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo 1 modo per rationem Veil. pro ſoterimai hæretim S. eccleſ. Iouinianũ. (prei. Iouinianus.) dicentis &c beatos omnes pares eſſe in gloria, & in beatitudine cœleſti nullam eſſe premiorũ differentiam. Itẽ Philoſophorum (Dr. ſect. Inquil. 2 par q. 4.) dicentium quòd omne peccatum eſt uniforme & æquale, unde ſic nocens eſt ille, qui paleas furatus eſt, ſicut qui aurum uel argentum *Al. diſtinguuntur. & non plus neq; minus. Item Iouiniani Apoſtatæ (ut refert Auguſt.) dicentis: paria eſſe peccata in hac uita, & mer ta in alia: & pares omnes eſſe peccatores in peccatis, & pares fore in pœnis. Item Catharorum (ut refert Cardinalis Turrecremata inde eccleſia, lib. 4. cap. 35.) dicentium: pares omnes eſſe *Lib. 1. Ethic. ca. 8. in pœna uel in gloria.

¶ Secundò habes: parũ ante me. 10. 5. quo per rationẽ oſtẽ- 2 das eos meritò damnari à Ioan. 14. In domo patris mei manſiones multæ ſunt. Hæc ibi. Ideſt uarij gradus præmiorum. Item à &c. ut ex 1. par. quæſt. 12. art. 6. & quæſtio. 20. art. 3. appen. Item à 1. Cor. 15: Stella è ſtella differt in claritate Item à &c. ut q. 92. ar. 3. appen. Item eb Apocal. 21. Veni, & oſtendã tibi ſponſam uxorem agni. Et oſtendit mihi ciuitatem ſanctam Hieruſalem, &c. Hæc ibi. Ubi per hanc ſponſam & ciuitatẽ intelligit cœleſtem patriam, & ibi exiſtentes. Significat ergo diuerſas manſiones & gradus: quoniam & in ciuitatibus, à quibus metaphoram ſumit, diuerſi gradus reperiuntur: & maxime hoc ſignificat, quia ibi ad literam B. Ioan ponit diuerſa, ſcilicet & fundamenta, & murum, & portas, & diuerſos lapides precioſos, & alia plurima, quæ diuerſitatem manſionum ſignificant. Item à Luc. 7. Duo debitores erant cuidam fœneratori: unus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta. Hæc ibi. Ubi peccatores diuerſi, diſpariterque peccare ad literam ſignificantur. Item à Luc. 12. Seruus ſciens uoluntatem domini ſui & non faciens, uapulabit plagis multis, neſciens autem, & non faciens uapulabit plagis paucis. Item è Concil. Flor. ſeſſ. ult. in litter. ſãct. union. Diffinimus, animas, quæ ſunt purgatæ in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum trinum & unum ſicuti eſt, meritorum tamen diuerſitate alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali peccato mortali, uel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas. Hæc ibi.

¶ Tertiò habes: 3 quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum pro quanto diuerſas manſiones beatitudinis eſſe inſinuãt & intelligas, & probes, & tuearis. concl. m

¶ Quartò uides: 4 quomodo ex ipſis uiceſsim Thomiſtica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCIII. ART. III.

CONCL. 1a. Manſiones diſtinguũtur ſecundum charitatẽ patriæ tanq̃ principium propinquũ diſtinctionis manſionum. 481

¶PROB. Quia quãto perfectior erit charitas patriæ ĩ aliquo, concl. p tanto reddet eum capaciorem claritatis diuinæ.

¶CONCL. 2a. Charitas uiæ tanquàm remotum principium diſtinguet manſiones per modum meriti.

¶Exa. n Ly p modũ merio. Scilicet de cõdigno. Huic n. meritò reddiſ beatitudo diuinæ uiſionis; merito eñi de congruo nõ ſic ꝑpriè: ut colligiſ ex 1·2. q. 14. ar. 3 6 & 10. Et quia meritũ eſt, anteq̃ perueniet quis ad patriã ubi recipiet premiũ correſpondens, ideo ipſa charitas cauſans meritum dicitur eſſe principiũ remotũ.

¶PROB.

¶PROB. Quia ius merendi in omnibus uirtutibus eſt ex charitate habita in uia.

¶*Corollarium*. Ergo charitas patriæ non facit mereri, tũne ſtatu, quia uidelicet iam amplius habentes illam non ſunt in ſtatu merendi: facit autem uidere Deum, & diuerſimode, iuxta diuerſum gradum ipſiuſmet charitatis & quia in uiſione Dei, eo quocũque gradu ibi uideatur cõſiſtit præmium: ideo dicẽdum eſt, q̃ charitas patriæ diſtinguit mãſiones per modum præmij. In idem ergo redibit dicere, q̃ charitas aliqua diſtinguit mãſiones p modum præmij, & tanquam principium ꝓpinquum: ſicut & in idem redit dicere, q̃ charitas aliqua diſtinguit manſiones per modum meriti, & tanquam principium remotum. Nã meritum ſe habet remotè ad præmium in comparatione ad actualẽ capacitatẽ actualitatis diuinę, q̃ charitas patriæ facit (ut dictũ eſt) ſicut charitas uiæ meritũ.

1^m de cõcluſione. Secũdũ diuerſos gradus uirtutis naturalis &c. tãquam diſpoſitionem materialẽ: non tanquam complementum formale. S. loquendo tamen de uirtute illa naturali, vt complectitur quẽdam conatũ de quo in tex. Tunc nihil &c. Nam cõcluſiones loquuntur de diſtinctione formaliter, non materialiter.

2^m Pſalmus. Opera ſua. &c. ut informata ſunt charitate: non aliter S. loquendo uidelicet de operibus bonis. Tũc nihil &c. Nam cõcluſiones (ut dictũ eſt) formaliter intelligũtur: & forma operũ eſt charitas.

3^m de maiori Actus. &c. i. informato charitate: non actui ꝓciſo ab illa. S. loquẽdo videlicet de pr̃mio eſſentiali. Tunc nihil &c. Nam ſufficit cõcluſioni ſecundæ pro ſuo intento, q̃ charitas ſit tota rõ merendi beatitudinem in qua ſunt manſiones prædictæ.

Item de maiori. Præmium &c. s accidentale: non eſſẽtiale. S. Tunc nihil &c. Nam cõcluſiones intelligũtur præcipuè de præmio eſſentiali. Vide 2^m. reſponſum tex. Ly quamuis etiam ex ipſo genere actus &c.

¶NOT. Actus informatus charitate, ſi conſideretur ſecundũ ſe, puta q̃ eſt ieiunium, q̃ eſt caſtitas, q̃ eſt eleemoſina, & hmõi, tunc dicitur conſiderari ex ipſo genere actus: & tunc præmium redditum ipſi actui, dicitur præmium accidentale; hoc eſt, nõ principale. Accidentale enim non dicitur hic quaſi adſit, & abſit, cum in æternum maneat, neq; ẽt dicitur accidentale quaſi q̃ ſit de genere accidentis, non de genere ſubſtantiæ, quia & hoc modo præmium ſubſtantiale eſſet accidentale. Nam pr̃miũ ſubſtantiale, quod eſt uidere Deum eſt de genere accidentis, & non ſubſtantiæ, inquantum ſe tenet ex parte intellectus noſtri cùm ſit operatio quædam, puta contemplatio de Deo. Dicetur ergo ſubſtantiale, quia eſt de eſſentia beatitudinis, & dicetur accidentale, quia non eſt de eſſentia illius. Quamuis enim actus boni eſſentialiter. i. de neceſſitate præter quirantur ad merendum beatitudinem: tamẽ beatitudini in patria ſufficit pro eſſentiali præmio uidere Deum, & gaudere de illo; unde q̃quid aliud occurrit, d̃ quo gaudeant: hoc dicitur accidentalẽ præmium.

Al. bono increato.

A

Ad primvm ergo dicendum, quòd virtus ibi non accipitur ſolum pro naturali capacitate, ſed pro naturali capacitate ſimul cum conatu ad habendam gratiam; & virtus hoc modo accepta erit quaſi materialis diſpoſitio ad B menſuram gratiæ, & glorię ſuſcipiendæ, ſed charitas eſt formaliter complens meritum ad gloriam: & ideo diſtinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis, potiùs quàm penes gradus virtutis prædictæ.

Ad secvndvm dicendum, quod opera non habent, quòd eis retributio gloriæ reddatur, niſi inquantum ſunt charitate informata, & ideo ſecundum diuerſos charitatis gradus erunt diuerſi gradus in gloria. C

Ad tertivm dicendũ, quod quàmuis habitus charitatis, uel cuiuſcumque uirtutis non ſit meritum, cui debeatur præmium, eſt tamen principiũ, & tota ratio merendi in actu: & ideo ſecundum eius diuerſitatem præmia diſtinguuntur, [a] quamuis etiam ex ipſo genere D actus poſſit aliquis gradus in merendo conſiderari, non quidem reſpectu præmij eſſentialis, quod eſt gaudium de * Deo, ſed reſpectu alicuius accidentalis præmii, quod eſt gaudium de aliquo bono creato.

QAESTIO XCIIII.

De modo, quo Sancti ſe habebunt erga damnatos, in tres articulos diuiſa.

Deinde cõſiderandũ eſt de modo, quo ſe Sancti habebunt erga damnatos. B

Circa quod quæruntur tria.

Primò, Vtrum Sancti pœnas damnatorum videant.

Secundo, Vtrum eis compatiantur.

Tertiò, Vtrum de eorum pęnis lætentur.

Articvlvs I.

C *Vtrum Beati, qui erunt in patria, videbunt pęnas damnatorum.*

Ad primvm ſic proceditur. Videtur q̃ Beati qui erũt in patria, non uideant pęnas dãnatorum. Maior. n. eſt diſtantia dãnatorum à Beatis, quàm uiatorũ: ſed viatorũ facta non [b] uident, vñ Iſa. decimonono: Abrahã neſciuit nos: dicit Glo.* Neſciũt mortui ẽt Sãcti, qd faciũt D viui ẽt eorũ filii, ergo multo minus uident pœnas damnatorũ.

¶2 Præterea, Perfectio uiſionis depẽdet à perfectione uiſibilis: vnde Philoſophus dicit decimo Ethicorũ, † quòd perfectiſſima ſenſus operatio eſt ſenſus maximè diſpoſiti ad pulcherrimum ſub uiſu cadentiũ, [b] ergo ecõtrario turpitudo viſibilis redũdat in imperfectionẽ viſionis: ſed imperfectio nulla erit in beatis, E

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primo: q̃ũ per rationem oſtendas, meritũ inſinuatum eſſe tanquam in ſad et à Luc. 7. q̃ manſiones diſtinguuntur pęnes gradus charitatis: & ſic. Remittuntur ei peccata multa: quoniã dilexit multum. Hęc ibi. Vbi nõ ſtetur q̃ ſecundum gradus charitatis correſpondet remiſſio peccatorum, & conſequenter meritum uitæ æternæ: cum in remiſſione peccatorũ aperiatur ianua cœleſtis, q. 10. ar. 3. Cum ergo in cœleſti patria manſiones diſtinguãtur ut. 2. relinquitur q̃ per illud idem oſtẽdat Euãgeliſta, quòd gradus diuerſi manſionum diſtinguuntur pęnes grad⁹ charitatis uiæ, quæ eſt ratio merendi & cõſequenter charitatis patriæ, quæ eſt ratio capacitatis actualiter præmium pro merito recipiendi. Item à Concil. Flor. ut art. 2. appen. per ly meritorũ rõ diuerſitate aliũ alio perfectius. Vbi hoc annotato, applica ad propoſitum, ut nunc ſupra.

Vul. ꝑ S. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 50. q. 2. a. 4. q. 1. & ſeq.

*Gl. inter lin. ibi. & hẽt Aug. de cura ꝓ mortuis, c. 13. & 15.

† Li. 10. c. 4. circa med. t. 5.

¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex iſta uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST. XCIIII. ART. I.

Concl. 1^a. À beatis nihil ſubtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. 402

¶PROB. Quia patet.

¶NOT. Et quidẽ ex terminis. Aliter. n. nõ eſſent pfect. beati.

CONCL. 2^a. Datur beatis, ut pęnam impiorum pfecte uideãt.

¶Examen. Ly perfectè. Speculatiuè ſcilicet non aliquomodo, practicè: ut melius patebit etiam ex applicatione ſecundi articuli ad hunc locum. inde enim habetur: q̃ nullam compaſſionẽ ad damnatos ex tali uiſione concipient.

¶PROB.

ergo non videbunt miſerias dãnatorum; in quibus eſt ſumma turpitudo.

Sed contra, eſt quod dicitur Iſaiæ vltim. Egredientur, & videbunt cadauera uirorum, qui præuaricati ſunt in me: Gloſ. * Electi egredientur intelligentia, uel uiſione manifeſta, ut ad laudem Dei magis accendantur.

G

Respondeo, Dicendum, ꝙ à m beatis nihil ſubtrahi debet, quod ad perfectionẽ beatitudinis eorum pertineat n. Vnumquodque autem ex comparatione contrarij magis cognoſcitur, quia contraria iuxta ſe poſita, magis eluceſcunt: & ideò vt beatitudo Sãctorum eis magis complaceat, & de ea uberiores gratias Deo agãt, p datur eis ut pœnam impiorum perfectè uideant q.

H

Ad primvm ergo dicendũ, quòd Gloſſa illa loquitur de Sanctis mortuis ſecundum poſſibilitatem naturæ. Non enim oportet, ut naturali cognitione cognoſcant omnia, quæ erga uiuos aguntur, ſed Sancti, qui ſunt in patria, omnia clare cognoſcunt, quæ aguntur, etiã apud viatores, & apud damnatos. Vnde Gregorius r dicit. 12. lib. Morali. De animabus ſanctis ſentiendum non eſt, ſcilicet, quod Iob ꝗ dicit, ſiue nobiles fuerint filij eius, ſiue ignobiles, neſcient, &c. quia qui intus habent Dei claritatem, nullo modo credendum eſt ꝙ ſit foris aliquid, quod ignorent.

I

Ad secvndvm dicendum, quòd quamuis pulchritudo uiſibilis ad perfectionem faciat uiſionis uiſibilis; tamen turpitudo ſine viſionis infectione eſſe poteſt. Species enim rerum in anima per quas contraria cognoſcuntur, non ſunt contrariæ: vnde etiam Deus, qui perfectiſſimam cognitionem habet, omnia pulchra, & turpia videt.

Articvlvs II.

Vtrum Beati compatiantur miſerijs damnatorum.

AD secvndvm ſic proceditur. Videtur quòd Beati miſeriis damnatorum compatiantur. Compaſſio h enim ex charitate procedit: ſed in beatis erit perfectiſſima charitas, ergo maxime miſeriis dãnatorum compatiuntur.

2 Præterea. Beati nunquã erunt elongati tantum a paſſione, quantum Deus eſt: ſed Deus quodammodo miſeriis noſtris compatitur, vnde, & miſericors dicitur, & ſimiliter angeli, ergo Beati h compatientur miſeriis damnatorum.

Sed contra, Quicunque alicui compatitur, fit miſeriæ eius quodammodo particeps: ſed Beati non poſſunt eſſe participes alicuius miſeriæ, ergo miſerijs damnatorum non compatiuntur.

Respondeo, Dicendum, quòd miſericordia, uel compaſſio poteſt in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modum paſſionis, alio modo per modum electionis. In beatis autem non erit aliqua paſſio in parte inferiori, niſi conſequens electionem rationis: unde m nõ erit in eis compaſſio, uel miſericordia niſi ſecundum electionem rationis n. Hoc autem modo ex electione rationis, miſericordia, uel compaſſio naſcitur, ſcilicet pro ut aliquis vult malum alterius repelli: unde in illis, quæ ſecundum rationem repelli non uolumus, compaſſionem talem non habemus. Peccatores autem quamdiu ſunt in hoc mundo, in tali ſtatu ſunt, quòd ſine præiudicio diuinæ iuſtitiæ poſſunt in beatitudinem transferri de ſtatu miſeriæ, & peccati; & ideo p Beatorum compaſſio ad eos locum habet, & ſecundum electionẽ voluntatis, prout Deus, angeli,

K

¶PROB. Quia 1. & ex hoc beatitudo magis complacebit ſanctis, 2. & ex hoc vberiores gratias Deo agent de ſua beatitudine.

1m de minori. Non uident. ℞. naturali cognitione: nõ aliter. §. Tunc nihil contra. Sufficit. n. ꝙ videãt ad concluſionem ſecundam neri ficandam, nec requiritur ut uideant cognitione naturali.

¶NOT. Vide. 1. par. q. 89. ar. 8. Ex hoc die ꝙ illa authoritas Iſaiæ adducta in argumento cum gloſa uerificatur tantum attendendo cognitionem naturalem.

gl. ord. bi.

2m cõſequẽtia. Ergo &c. ℞. negatur conſequentia 5. Nam quãuis pulchritudo uiſibilis ad perfectionẽ &c. ut in textu.

concl. m

¶NOT. Quòd ex turpitudine uiſa nõ inficiatur viſus uidẽtis uerificatur etiam de viatoribus. Nam videmus cloacas & lutum, & tamen inde oculus non inficitur. Non videretur ergo textus per hoc dixiſſe aliquid noui de uiſione ſanctorum & Dei, quando dixit ꝙ turpitudo ſine uiſionis infectione eſſe poteſt: niſi per hoc aliquid aliud connelligeret. Cũ intelligitã tem triſtitiam uel aliquid ſimile, cuius utique ſancti capaces nõ ſunt: & conſequenter eorum uiſus ſine infectione, aut triſtitia aliqua eſt, ꝗ uideat res turpes eẽ pót: qđ non eſt de nobis. Licet enim ee turpitudinibus uiſis non inficiatur oculus uiatorum (vt dictum eſt.) tamen modo ſuo ex hoc triſtatur, ut patet per experientiam.

concl. p

r Li. 12. Mo ral. ca. 93. circa pri.

ꝗ Iob. 14.

APPENDIX.

t Vel. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. ¶Primò: quo per rationem oſtẽdas meritò eẽ inſinuatũ ab Eſaiæ ultimo ꝙ beati in patria uidebunt pœnas damnatorum: & ſic. Egredientur, & uidebunt cadauera uirorum, qui p̃uaricati ſunt in me. Hæc ibi. Vbi, non tantum ante iudicium, ſed etiã poſt ſanctos talem viſionem habere denotari uidetur. Propter hoc enim dicit ly cadauera, quod nomẽ ſignificat corpora mortuorum. Patet autem quòd damnati non habebũt corpora niſi poſt iudicium. Corpora autem ipſorum uocantur hic cadauera propter interpretationem quandam huius nominis. Cadauer enim dicitur quaſi caro data uermibus. Et huiuſmodi ſunt damnatorum corpora, etiam quòd ſint uiua. Nam data ſunt uermibus corrodentibus continuè corpora eorum. Vnde Eſaias ſupradicta cõfirmans mox ſubdit ibid. Vermis eorũ non morietur. Hæc ibi. Hic autem uermis, licet ſit directè in animas, eſt tamen indirectè per quandã reuerberationem in corpora. Animæ namque ex verme illo. i. ex ſinderesi, ſeu conſcientiæ remorſu admodum afflictæ & triſtes eſſã dẽt ſimilem triſtitiã in corpora ſua: propter quod ſcriptum eſt Prou. 17. Spiritus triſtis exiccat oſſa. Nota etiã in authoritate Eſaiæ ly egredientur, ꝙ illa egreſſio ſãctorum non erit aliqua ceſſatio uel interruptio à diuina uiſione, eo modo quo quis viator à contemplatione præcedẽti egrediens applicatur ad aliqđ aliud: ſed egreſſio illa dicit ſolũmõ rem cognitã inferiorem, quam ſit diuina eſſentia. Quaſi dixerit, uidendo eſſentiã uidebunt ẽt per illã pœnas damnatorum: ſed eſſentia diuina illos eſſentialiter beatificabit, uiſio autẽ pœnarum ut ſic non item.

¶Secundò habes: quo per rationem p̃dicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

s

¶Tertiò uides: quo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

concl. m

QVAEST. XCIIII. ART. II.

CONCL. In beatis non erit cõpaſſio, uel miſericordia, niſi ſecũdum electionem rationis.

¶Examen. Ly electionẽ rationis. Hoc eſt quando aliqs vult aliquid ſecundũ ordinẽ neceſſ prudẽtiæ. Quaſi arguditaerit: ꝙ in beatis non erit cõpaſſio, uel miſericordia niſi ſecundum ꝙ vera prudentia requirit. Quia uerò prudẽtia recta requirit quandoq; ꝙ circa quoſdã habeant

concl. p

401

habeant compaſſionem, modo ſuo; & circa alios non habeant: A ideo concluſio præſens ea modo loquendi ſumitur, quod compaſſio aliquando eſt in eis, aliquando non.

¶PROB. Quia ſupponitur clara.

¶NOT. Et merito. Nam ſi uiatores iuſti debent eſſe uerè prudentes ſecundum illud Matth. 10. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes: multo magis comprehenſores. Vt dictum eſt ſupra. q. 83. 84. 85. articulis multis, quod corpus beatorum erit totaliter ſubiectum ſpiritui rationi, & ſpiritus Deo, id quod eſt ſecundum rectam rationem ſemper operari: ideo non mirum quod concluſio præſens de ſanctis dicat hoc.

concl. 1

CONCL. 1ª. Beatorum compaſſio ad peccatores quandiu ſunt in hoc mundo locum habet, & ſecundum electionem uoluntatis, & ſecundum paſſionem.

¶Examen. Ly beatorum. Scilicet uel in uia, uel in patria exiſtentium. Comprehendit enim nunc utroſq; quod denotatur per ly ſecundum paſſionem, cum paſſio non detur incomprehenſoribus.

¶Ly quandiu ſunt in hoc mundo. Scilicet mortis articulum

& beati eis compati dicũtur, eorum ſalutem uolendo, & ſecundum paſſionem[a] ſicut compatiũtur eis homines boni in ſtatu viæ exiſtentes: ſed in futuro non poterunt transferri à ſua miſeria, unde ad eorum miſerias non debet eſſe compaſſio ſecũdum electionem rectam, & ideo[a] Beati, B qui erunt in gloria, nullam compaſſionem ad damnatos habebunt.[b]

Ad primum ergo, dicendum, quòd charitas tunc eſt compaſſionis principium, quando poſſumus ex charitate uelle remotionem miſeriæ alicuius: Sed Sancti ex charitate hoc uelle non poſſunt de damnatis, cum diuinæ iuſtitiæ repuguet, unde ratio non ſequitur. C

Ad secundum dicendum, quòd Deus dicitur eſſe miſericors, inquantum ſubuenit, illis, quos ſecundum ordinem ſapientiæ, & iuſtitiæ ſuæ conuenit à miſeria

etiam comprehendendo. Nam etiam tunc poteſt quis de ſtatu peccati reduci ad ſtatum iuſtitiæ: cùm adhuc in corpore ſit. Statum. n. immutabilem non conſequitur anima, niſi poſt caſum mortis, quod denotatur Eccleſ. 11. Vbi ceciderit lignum ibi erit. Hæc ergo concluſio per ly quandiu ſunt in mundo, denotat, quòd poſt diſceſſum à mundo nullus poterit iuſtus compati eis durante iuſtitia.

¶PROB. Quia Deus, Angeli, aliiq; comprehenſores uolunt ſalutem peccantium quandiu ſunt capaces reuerſionis ad bonum: 2. Quia (ly ſecundum paſſionem) boni uiatores compatiuntur peccatoribus.

¶NOT. Ratio quare boni uiatores compatiuntur peccatoribus, inter alias eſt hæc, quod ipſi boni timent ſibipſis de caſu, iuxta illud, qui ſe exiſtimat ſtare, uideat, ne cadat: conſiderantes illud Auguſtini, Non eſt peccatum quod faciat homo, quin non faceret alius homo ſi non iuuaretur ab eo, à quo factus eſt homo. Et quoniam ſciunt ſuperbiam mereri caſum: ideo ſuperbiam fugientes induunt per affectum infirmitatem peccantium, & ſic dicuntur compati eis. Et per hoc à Deo iuuari merentur, ne cadant. Confirmatur idem textus a ſancto Gregorio Papa dicente, quod uera iuſtitia compaſſionem habet. Intelligitur ſecundum textus limitationẽ hanc, quãdiu peccatores ſunt in hoc mũdo.

CONCL. 2ª. Beati in gloria nullam compaſſionem ad damnatos, neq; habent, neq; habebunt.

¶PROB. Quia damnati non poterunt unquam transferri à ſua miſeria, & conſequenter non debet eſſe compaſſio ſecundũ electionem rectam ad eorum miſerias.

¶NOT. Miſericordia reſpicit miſeriam ſubleuabilem, hoc eſt poſſibilem ſubleuari. Et quia non poteſt ſubleuari miſeria dãnatorum: ideo non eſt obiectum conueniens miſericordiæ. Nõ ergo ex duritia, ſeu crudelitate, aut animi & cordis ruſticitate (quæ omnia procul abſunt à comprehenſoribus) prouenit, quod non habent compaſſionem ad damnatos, ſed id prouenit ex defectu damnatorum, ſeu ex defectu obiecti, cùm miſeria eorũ non poſſit eſſe obiectum miſericordiæ. Sicut ergo oculus acutiſſimus non diceretur minus acutus ex eo, quod neq; uidet, neq; poteſt uidere ſonum uel ſaporem, quia huiuſmodi non ſunt ſuum obiectum: ita ſumma bonitas comprehenſorum non poterit eſſe, uel dici minor ex eo, quod nullam habet compaſſio-

nem, uel miſericordiam ad id, quod compaſſionis uel miſericordiæ non eſt capax, cuiuſmodi ſunt damnati.

1m maior. Compaſſio ex charitate procedit quando ex charitate poteſt deſiderari remotio miſeriæ alicuius: non aliter. § Tũc nihil &c. ut patet in textu, & corp.

liberari: non quòd damnatorum miſereatur, niſi forte puniendo citra condignum.

¶NOT. Ecce quod ſub alijs uerbis denotat, id quod antea dictũ eſt, ſcilicet quod miſeria damnatorum nõ poteſt eſſe obiectum cõpaſſionis, ſed quod non poteſt eſſe capax illius.

2m cõcluſio.

Beati compatientur miſerijs dãnatorũ. m. ſi ſecũdum ordinem ſapientiæ & iuſtitiæ diuinæ cõuenirẽt eos liberari à miſeria. § Tũc nihil &c. Quinimò quia ſecũdum ordinem ſapiẽtiæ & iuſtitiæ diuinæ non cõuenit eos liberari: ideo beati non compatientur illis. Et hæc eſt probatio noua concluſionis ultimæ.

ARTICVLVS III.

Vtrum Beati lætentur de pœnis impiorum.

AD tertium ſic proceditur. Videtur quòd Beati non lætentur de pœnis impiorum. Lętari enim[b] malo alterius ad odium pertinet: ſed in Beatis nullum erit odium, ergo non lætabuntur de miſerijs damnatorum.

2 Præterea. Beati in patria erunt ſumme Deo conformes: ſed Deus non delectatur in pœnis noſtris, ergo Beati[b] non delectabuntur in pœnis damnatorum.

3 Prętereа.[h] Illud, quod eſt vituperabile in uiatore, nullo modo cadit in comprehenſore,

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primo: quo modo per rationem tanquam in radice interimas hæreſim Origenis (Prat. Origen. ſtq;) dicentium: miſeriam non fore perpetuam: & miſeriæ quadam fore alternationes: & miſeriæ hæc circulus quidam. Item Libertinorũ (Prat. Libertini) dicentiũ: quod miſericordia Dei Diabolo poſt iudicium præſtò erit: Item & Origeniſtarum (Prat. Origeniſtæ), licentium idem, uidelicet dæmones aliquos fore ſaluandos. Per hoc. n. quod comprehenſoribus denegat miſericordiam erga dãnatos, articulus præſens: monſtrat ſimul (ut diſcurrenti patere põt) quod nunquam damnati ſalutis capaces erunt. Adde, quod illud eſt fundamentũ ſuper quod pendet tota cõcluſio: ut patet in corp. & argumen. Adde & illud dictũ reſponſi ad 2m. quod ſcilicet damnatos ſecundũ ordinem ſapientiæ & iuſtitiæ diuinæ non cõuenit liberari à miſeria: & ſic uidebis articulũ præſentẽ ex multis partibus militare contra phantaſmata illa hæreticalia. Militat & articulus 3. & quidem à fortiori, contra eaſdẽ hæreſes. Vide ibi, & benè conſidera.

Viſſ. p. 3. Eccl. &c.

D

2 ¶Secundo habes: quomodo per rationem oſtendas illas meritò damnari à Luc. 16. Inter nos & uos chaos magnũ firmatũ eſt, ut qui uolunt hinc tranſire ad uos nõ poſſint, neq; inde huc transmeare. Hæc ibi. Itẽ à &c. ut q. 16. ar. 3. appen. & 1. par. q. 62. ar. 8. & q. 64. ar. 2. Item à Matth. 25. Ibunt hi in ſupplicium æternum. Hæc ibi. Item à regulis fidei catholicę ab Aug. tec tatis &c. ut ſup. q. 88. ar. 1. appen. ubi nota ly nunquã carebunt pœna &c. Item à Marc. 9 Bonum eſt tibi debilem introire in uitã, quàm E duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem: ubi uermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Hæc ibi. Vbi replicaudem bis: & ſic ter ibi ad literam confundit prædictas hæreſes.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à fortiori per pſalmum 57. quòd ſancti non compatientur damnatis: & ſic lętabitur iuſtus, cum uiderit uindictam. Hæc ibi.

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶Quintò uides: quo modo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XCIIII. ART. III. 404

CONCL. ſtima. Sancti non lætabuntur de pœnis, impiorum.

¶PROB.

ſed in homine viatore maxime eſt culpabile, q * reficiat aliorum pęnis, & maxime laudabile, ut de pęnis doleat, ergo Beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

Sed contra eſt quod in Pſal. 57. dicitur. Lętabitur iuſtus cum uiderit uindictam.

G Pręterea, Iſa. ulti. Erunt uſque ad ſatietatem viſionis omni carni: ſatietas autem refectionē mētis deſignat, ergo Beati gaudebunt de pęnis impiorum.

Respondeo, Dicendum, quòd aliqd poteſt eſſe materia gaudii dupliciter. Vno modo per ſe, quādo, ſcilicet, de aliquo gaudetur inquantum huiuſmodi, & m ſic Sancti non lætabuntur de pœnis impiorum n.
H Alio modo per accidens, ideſt ratione alicuius adiuncti, & p hoc modo Sancti de pœnis impiorum gaudebunt q, cōſiderando in eis diuinæ iuſtitiæ * rectitudinē, & ſuam liberationem de qua gaudebunt. Et ſic diuina iuſtitia, & ſua liberatio erit per ſe cauſa gaudij beatorum, ſed pęnę damnatorum per accidens.

Ad primum ergo dicendum,
I quòd lętari de malo alterius, inquātum huiuſmodi, pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiūcti; ſic autem aliquis de malo ꝓprio quandoque lætatur, ſicut cum quis gaudet de proprijs afflictionibus ſecūdum quòd proſunt ei ad meritum uitæ. Iacob. 1. Omne gaudium exiſtimate fratres, cum in tentationes uarias incideritis.

Ad secundum dicendum, q quamuis Deus nō delectetur in pęnis, inquantum huiuſmodi, delectatur tamen eis inquantum ſunt per ſuam iuſtitiam ordinatæ.

Ad tertium dicēdum, quòd in viatore nō eſt laudabile, ſi delectetur de aliorum pęnis ſecundum ſe; eſt tamen laudabile, ſi delectetur de eis inquantū habent aliquid boni annexum tn̄ alia rō eſt de uiatore, & comprehenſore. Quia in uiatore paſſiones frequenter inſurgunt ſine iudicio rationis; & tamen tales paſſiones interdum ſunt laudabiles, ſecūdum quòd bonam diſpoſitionem mentis indicant, ſicut patet de verecundia, & miſericordia, & pœnitentia de malo: ſed in comprehenſoribus non poteſt eſſe paſſio, niſi iudicium rationis conſequens.

*Al lætetur de

Lætari de pœnis, quō ſit bonum uel malum.

concl. m

concl. p

*Al. ordinem.

¶PROB. Quia non lætabuntur de pœnis, inquantum pœnæ ſunt.

¶NOT. Pœna ut pœna contrariatur appetitui, in quo conſiſtit lætitia. Et ideo inquit textus, quòd non gaudent de pœnis, ut pœnæ; non amplius probans hoc, ſed quaſi præſupponens clarum. Et merito. Nam pœna ut pœna, dicitur. quod fugibile, non appetibile: & lætitia dicit ſequelā non fugam. Vnde cum odium fugam importet; pœna ut ſic, odiri poteſt.

CONCL. 2a. Sancti gaudebunt de pœnis impiorum per accidens. i. ratione alicuius adiuncti.

¶Examen. Ly adiuncti. Scilicet ad gaudium ſecundum ſe incitantis. Nam ſi illud adiunctum importaret fugam appetitus tecti, tunc nō recte poſſet quis gaudere de pœna illa, puta, quando quis punitur iniuſte, tunc non licet gaudere de pœna illius per accidens. i. ratione illius adiuncti: quoniam ſi ſic gauderet, lætaretur de iniuſtitia, & conſequenter ipſe gaudens eſſet malus, & gaudendo peccaret. Quemadmodum è contrario ſi adiunctum illud eſſet iuſtitia, ſeu iuſtum; tunc gaudens de pœna illa per accidens, gaudendo mereretur, ſi eſſet in ſtatu merendi; uel ſaltē per hoc oſtenderet, ſe eſſe iuſtum, amareq; iuſtitiam. Non enim appetitus gaudet de aliquo niſi illud ſit ſibi conforme, ſicut nec de aliquo triſtatur, niſi inquantum illud eſt ſibi difforme. Vnde & illos qui patiuntur pœnam iuſtam dicimus eſſe iuſtos, ſi gaudeant de pœnis ſuis, inquantum iuſtæ ſunt: uel ſaltem non habeant odio illas inquantum iuſtæ ſunt: & è contrario illos dicimus peccatores eſſe in hoc, quòd pœnas ſibi inflictas à iuſtitia oderant inquantum iuſtæ. Et quia quæcunque à Deo fiūt iuſtè fiunt; nec aliter ut à Deo ſunt, fieri poſſunt, & nihil pœnale tum in mundo accidere poteſt, niſi Deo uolente (non enim pœna ut ſic eſt peccatum :) ideo quoſcunque pœnis afflictos dicimus uoluntatem ſuam conformare Deo debere, hoc eſt de pœnis ſuis inquantum à Deo ſunt gaudere, uel ſaltem non odire.

K ¶PROB. Quia ſancti gaudent de rectitudine diuinæ iuſtitiæ, ac de ſua ipſorum liberatione, quas in pœnis damnatorum cōſiderant.

¶Corollarium. Formaliter ergo non gaudent de pœnis, ſed de bonis illis duobus conſideratis in pœnis. Et quia illa duo bona relucent in pœnis, ideo materialiter gaudent de ipſis, & per conſequens materialis locutio eſt dicere, q gaudent de pęnis. Si ergo non gauderent hoc modo de illis, eſſent iniuſti, & per conſequens non ſancti, iuxta dicta in exam. poſt concluſ. 2am. Dicere ergo quòd ſancti non deberent ſic lætari de pœnis impiorum, eſt dicere quòd ſancti non deberent eſſe ſancti neque perſeuerare in ſanctitate: ſed deberent à ſanctitate cadere & eſſe iniuſti: & per conſequens à paradiſo recedere. Sicut ergo poſſibile non eſt illum, qui ſemel intrauit in uitam æternam iterū exire ab illa, ita poſſibile non eſt quòd ſancti non lætentur prædicto modo de pœnis damnatorum. Ergo ſicut quando quis
F ex hoc q alium audit eſſe bonum ædificatur, & quando audit eum eſſe malum ſcandalizatur: ita ex hoc quod audit quis beatos gaudere de pœnis damnatorum ædificari debet, & de contrario (ſi diceretur ſibi) ſcandalizari, quamuis impoſſibile ſit hoc contrarium in eis fore.

1m ꝺ maiori

De malo ℞. inquantum malum: non inquantum habet aliquod bonum adiunctum. § Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

¶NOT. Illa minor, ſcilicet in beatis nullum erit odium, intelligitur formaliter, hoc eſt, ſecundū quòd expoſcit materia ſubiecta, ad cuius propoſitum adducitur: non autem intelligitur uniuerſaliter. Licet enim nullum habeant odium cauſa aliquam creaturam, ut creatura eſt (ſecundum q in argumento ſumebatur) tamen odium eſt in eis reſpectu peccatorum, inquantum peccatores ſunt: quoniā etiam Deo odio ſunt & impius, & impietas eius.

2m de cōcluſione.

Non delectabuntur in pœnis. ℞. inquantum pœnæ ſunt: nō, inquantum è diuina iuſtitia ordinatæ ſūt. §. Tunc nihil &c. ut patet.

3m maior.

ſcilicet, quod eſt uituperabile in uiatore nullo modo cadit in comprehenſore ℞. eo modo quo eſt uituperabile in uiatore: non eo modo quo in illo eſt laudabile. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex. & ex dictis.

¶NOT. De uiatore & comprehenſore quo ad hoc, quòd eſt gaudere de pœnis aliorum eſt quædam conuenientia, & quædā diſconuenientia; ut notatur in tex. Et ideo quando de uiatoribus dicitur q gaudent de pœnis alicuius, poteſt ualere rationabiliter aliquod ſcandalum ſiue minus bona ſuſpicio in mente audientium: id quod non eſt ſic de comprehenſore, ubi nō eſt tale periculum paſſionis ſicut eſt in uiatore.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem oſtendas rectè inſinuatum à pſal. 57. q ſancti lætantur de pœnis impiorum: & ſic. Lætabitur iuſtus, cum uiderit uindictam, manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. Hæc ibi. Vbi non ſolum lætitia, ſed & maxima lætitia oſtenditur in ipſis iuſtis circa pœnas impiorum. Lætitia quidem, per ly lætabitur: maxima uerò per ly manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris. Quando enim magnopere lætatur quis de effuſione ſanguinis alicuius, dicitur prouerbialiter, quòd lauat manus ſuas in ſanguine. & quando quis maxime odit aliquem, ſi uideret eum ex effuſione ſanguinis mortuum, etiam ad literam quandoque lauabit manus in ſanguine eius, & (quod mirabilius eſt) quandoq; bibet ſanguinem eiuſdem. Dicuntur autem à Profeta iuſti lauare manus ſuas in ſanguine peccatoris inquantum liberationem ſuam cognoſcunt eſſe maiorem, quanto maiorem cognoſcunt eſſe pœnam peccatorum. Et quia à Deo liberati ſunt

Vel. p. 5. Eccl. &c.

Lauarē manus in ſanguine peccatoris.

ſum mediantibus operibus propriis, & opere ſignificantur per manus pro quanto manus (ſecundum philoſophum) eſt organum organorum: ideo conuenienter ad liberationem eorum accommodantur manus, ut dicantur tunc lauare manus in ſanguine peccatoris, quando gaudent ſe liberatos mediantibus operibus ſuis à pœna maxima peccatoris, quæ denotatur per ſanguinem effuſum. Nam inter alias pœnas maxima eſt mors, & inter mortes, mors uiolenta per tam magnam effuſionem ſanguinis, ut in ea lauari poſſint manus eorum. Item ab Eſaia ult. Erunt uſque ad ſacietatem uiſionis omni carni. Hæc ibi. Vbi loquitur de impiorum cadaueribus, quæ ideo dicuntur eſſe omnibus beatis (hi ſignificantur per ly omni carni) uſque ad ſacietatem: ut per metaphoram hanc locutionis deſcribatur non ſolum gaudium, ſed & magnum, ipſorum beatorum de pœnis impiorum uiſis. Proportionaliter enim tantum gaudent de illis, quantum de ſua beatitudine: cum hoc per accidens ut declaratur in text.) ſit ratio gaudendi de pœnis illorum.

Thom. di. 49. q. 4. ar. 5. & ſeq.

¶ Secundò habes *quomodo per rationem prædicta patent, pro quanto quod dicimus inſinuaret, & probes, & defendas.

*Al. dona

¶ Tertiò ordes: quomodo ex iis uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆSTIO XCV.

De dotibus beatorum, in quinque articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de dotibus beatorum.

CIRCA quod quæruntur quinque.

Primo, Vtrum Beatis ſint aſſignandæ aliquæ dotes.

Secundo, Vtrum dos à beatitudine differat.

Tertio, Vtrum Chriſto inſint dotes.

Quarto, Vtrum angelis.

Quinto, Vtrum cõuenienter aſſignentur dotes.

ARTICVLVS I.

Vtrum ponendæ ſint aliquæ dotes in hominibus Beatis.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd non ſint ponendæ aliquę dotes in hominib. beatis. Dos enim ſecundum iura [b] datur ſponſo ad ſuſtinenda onera matrimonii, ſed Sãcti nõ gerunt figuram ſponſi, ſed magis figuram ſponſæ, inquantum ſunt Eccleſiæ membra, ergo eis dotes non dantur.

2 Prǽterea. Dotes non dantur ſecundum iura à patre ſponſi, ſed à patre ſponſæ, omnia autem bona beatitudinis [b] dantur Beatis à patre ſponſi, ſcilicet Chriſti. Iaco. pri. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c. ergo huiuſmodi dona, quæ Beati dantur, non ſunt dotes appellandæ.

3 Prǽterea, [h] In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius tolerãda onera matrimonii: ſed in matrimonio ſpirituali non ſunt aliqua onera, maxime ſecũdum ſtatum Eccleſiæ triumphãtis, ergo non ſunt ibi aliquæ dotes aſſignandæ.

4 Prǽterea, [h] Dotes non dantur niſi cauſa matrimonii: ſed matrimonium ſpirituale contrahitur cum Chriſto per fidem ſecũdum ſtatum Eccleſiæ militantis, ergo eadẽ ratione ſi Beatis ali- A quæ dotes conueniunt, conueniunt etiam Sanctis exiſtẽtibus in uia: ſed iſtis non conueniunt, ergo nec Beatis.

5 Prǽterea. [h] Dotes ad bona exteriora pertinent, quæ dicuntur bona fortunæ, ſed præmia Beatorum erunt de interioribus bonis, ergo non debent dotes nominari.

SED CONTRA. Ephe. 5. dicitur Sacramẽtum hoc magnum eſt, B dico autem in Chriſto, & Eccleſia, ex quo habetur qđ ſpirituale matrimonium per carnale ſignificatur, ſed in carnali matrimonio ſponſa dotata traducitur in domum ſponſi, ergo cum Sancti in domum Chriſti traducuntur cum beatificantur, uidetur ꝙ aliquibus dotibus dotentur.

Prǽterea. Dotes in matrimonio corporali aſſignantur ad matrimonii ſolatium: ſed matrimo- C nium ſpirituale delectabilius eſt quàm carnale, ergo ei ſunt dotes maxime aſſignandæ.

Prǽterea. Ornamenta ſponſarum ad dotem pertinent: ſed Sancti ornati in gloriam traducũtur, ut dicitur Iſa. 61. Induit me veſtimentis ſalutis, & quaſi ſponſam ornatam monilibus, ergo Sancti in patria dotes habent.

RESPONDEO. Dicẽdum, ꝙ [m] abſq; dubio Beatis *concl.* quando in gloriam transferuntur aliqua dona diuinitus dantũ ad eorũ ornatum, & hi ornatus à magiſtris dotes ſunt nominati [*]. Vnde datur quædam de D finitio de dote, de qua nũc loquimur talis. Dos eſt perpetuus aĩę, & corporis ornatus, vitę ſufficiens, in æterna beatitudine iugiter perſeuerans. Et ſumitur hæc deſcriptio ad ſimilitudinem dotis corporalis, per quam ſponſa ornatur: & prouidetur uiro, unde poſſit ſufficienter ſponſam & liberos nutrire, & tamen inamiſsibiliter dos ſponſæ conſeruatur ut ad eã ſeparato matrimonio reuertatur. Sed de ratione nominis diuerſi diuerſimode opinãtur. Quidam enim dicunt, quòd dos non accipitur ex ſimilitudine ad matrimonium corporale, ſed ſecundum modum loquendi, quo omnem perfectionem, E ſeu ornatum cuiuſcunque hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur eſſe dotatus ſcientia, qui ſciẽtia pollet. Et Ouidius vſus eſt nomine Dotis dicens, Et quæcunque potes doto placere, place.

SED hoc non vř vſque quaq; conueniens. Quia quãcunq; aliqđ nomen eſt impoſitũ ad aliqđ principaliter ſignificandũ nõ cõſueuit ad alia transferri, niſi ſm aliquã ſimilitudinem: unde cum ſm primã inſtitutionẽ nominis, dos ad carnale matrimoniũ pertineat, oportet ꝙ in qualibet acceptione attendatur aliqua ſimilitudo ad principale ſignificatum. Et ideo alii dicunt, quòd ſecundum hoc ſimilitudo attẽditur, quòd dos proprie dicitur donum, quod in ma-

QVÆST. XCV. ART. I.

405 CONCL. Abſque dubio beatis, qui in gloriam transferuntur, aliqua dona diuinitus dantur ad eorum ornatum: & hi ornatus à magiſtris dotes ſunt nominati.

¶ Examen. Ly dotes. Scilicet accepix ſecundum quid rei, & quid nominis, ut infra. Quid rei autẽ aſſignatur in textu ly dos eſt perpetuus aĩæ & corporis &c. quid nominis uerò reſolutè aſſignatur circa finem textus ly dicendum eſt, ꝙ dos in matrimonio corporali propriè dicitur, quod datur &c. Reſolutè inquã: quia primo diſputatiuè, ſeu inquiſitiuè, circa hoc procedebatur.

¶ Ly nominati. Scilicet: conuenienter. Et hoc patebit ex reſponſionibus argumentorum, ſi ad hoc propoſitum applicẽtur. Vnde per illud quod dicitur in cor. fin. ly ſed tunc remanet difficultas quomodo &c. reſpondetur tacitę obiectioni, quæ poſſet fieri contra conuenientiam prædictæ nominationis à magiſtris factæ.

¶ PROB. Quia patere præſupponitur.

¶ NOT. Et meritò: nã cuilibet ſapienti facile occurrere põt. 1[m] de

F in matrimonio corporali datur ſponſæ ex parte ſponſi, quando traducitur in domum ſponſi, ad ornatum ſponſæ pertinens, quod patet ex hoc quod dixit Sichem Iacob, & filijs eius, Geneſis trigeſimo quarto. Augete dotem, & munera poſtulate. Et Exo. vigeſimoſecũdo. Si ſeduxerit quis uirginem dormieritque cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem. Vnde, & ornatus, qui à Christo Sanctis exhibetur, G quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc manifeſte eſt contra id, quod Iuriſtæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare: dicũt enim quòd dos proprie eſt quædam datio ex parte mulieris facta his, qui ſunt ex parte uiri pro onere matrimonij, quod ſuſtinet uir, ſed illud, quod ſponſus dat ſponſæ, uocatur donatio † ꝓpter nuptias, & ſecundum hunc modum acci H pitur dos. 3. Regum nono, vbi dicitur, quòd Pharao Rex Aegypti cępit Gazam, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ uxori Solomonis: nec contra hoc faciunt authoritates inductæ. Quamuis enim dotes à parente puellæ cõſueuerunt aſſignari; tamen quandoque contingit quòd ſponſus, uel pater ſponſi aſſignet dotes uice patris puellę, quod contingit dupliciter. Vel pro nimio af- I fectu ad ſpõſam, ſicut fuit de Sichem, qui uoluit aſsignare dotẽ quam debeat accipere propter uehementem amorem filii ſui ad puellam: uel hoc in pœnam ſponſi, ut uirgini à ſe corruptæ dotem de ſuo aſsignet, quod pater puellæ debuerat aſsignare, & in hoc caſu loquitur Moyſes in auctoritate inducta.* Et ideo ſecundũ alios dicendũ eſt, quòd dos in matrimonio corporali ꝓ K prie dicitur: quod datur ad his, qui ſunt ex parte mulieris, his qui ſunt ex parte uiri, ad ſuſtentanda onera matrimonij, ut dictum * eſt. Sed tunc remanet difficultas, quomodo hæc aſsignatio poſsit aptari ad propoſitum, cum ornatus, qui ſunt in beatitudine, dentur ſponſæ ſpiritualiter à parte ſponſi, quod manifeſtabitur reſpondendo ad argumenta.

AD PRIMVM ergo, dicendum, quòd dotes quamuis aſsignentur ſponſo in carnali matrimonio ad uſum, tamen proprietas, & dominium pertinet ad ſponſam, quod patet ex hoc, quòd ſoluto matrimonio, dos remanet ſponſæ ſecundum iura, & ſic etiam in matrimonio ſpirituali ipſi ornatus, qui ſponſæ ſpiritualiter dantur, ſcilicet Eccleſiæ in mẽbris ſuis, ſunt quidem ipſius ſpõſi, inquãtum ad eius gloriam, & honorem cedunt, ſed ſponſę inquantum per eas ornatur.

AD SECVNDVM dicendum, quòd pater ſponſi, ſcilicet Chriſti, eſt ſola pſona Patris, pater autem ſponſæ eſt tota Trinitas; effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiuſmodi dotes i ſpirituali matrimonio, proprie loquẽdo, magis dantur à patre ſpõſæ, quàm à patre ſponſi. Sed tamen hæc collatio quamuis ab omnibus ꝑſonis fiat, ſingulis perſonis poteſt appropriari per aliquem modum. Perſonæ quidem patris ut danti, quia in ipſo eſt auctoritas, ei etiã paternitas reſpectu creaturæ appropriatur, * ut ſic idem ſit pater ſponſi, & ſponſę. Filio uero appropriatur inquantum propter ipſum dantur. Sed Spiritui ſancto inquantum in ipſo, & ſecundum ipſum dantur, amor enim eſt communis datio nis ratio.

AD TERTIVM dicendum, quòd dotib. per ſe cõuenit illud, quod per dotes efficitur, ſcilicet ſolatium matrimonii, ſed per accidens illud, quod per eas remouetur, ſcilicet onus matrimonii, quod per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per ſe facere iuſtum, ſed per accidens quod de impio faciat iuſtum. Quamuis ergo in matrimonio ſpirituali non ſint aliqua onera, eſt tamen ibi ſumma iucunditas, & ad hanc perficiendam iucũditatem dotes ſponſę conferuntur, ut ſcilicet delectabiliter ꝑ eas ſponſo coniungatur.

AD QVARTVM dicendum, quòd dotes non conſueuerunt aſsignari ſponſę, quãdo deſponſatur, ſed quando in domum ſponſi traducitur, ut pręſentialiter ſponſum habeat: quamdiu autem in hac vita ſumus, pegrinamur à Domino 2. Cori. 5. & ideo dona, quę ſanctis in hac uita conferuntur, non dicuntur dotes, ſed illa quę conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriam, in qua ſponſo præſentialiter perfruuntur.

AD

1^{m} đ maiori

Datur ſponſo. ℞. ad uſum: non ad proprietatem. ſ. Tunc nihil contra. Nam dotes in matrimonio ſpirituali datæ ſanctis licet ſint ſponſi ad uſum, inquantũ ſcilicet ad ſponſi gloriam & honorem cedunt: tamen ſunt ſponſæ quòad proprietatem inquantũ ornatur per eas.

¶ *Corollarium*. Sancti ergo gerunt figuram ſponſæ, ut arguitur, nec tamen inde fit, ut dotes proprie eis non aſſignẽtur. Ergo ſpõſi Chriſti ſunt ipſæ dotes & ſpõſarum ipſarum, ſed diuerſimodè: ſicut & omnia dona, quæ nos habemus ſunt ipſius Dei, tanquàm ab eo donati dantur & in gloriam ipſius cedunt, & tamen ſunt noſtra quàntum ad proprietatem & ornatum. Magnus enim Socrates eſt propria Socrati, ipſumq; ornat; licet ſit Dei tanquam donantis, & in cuius glo iam cedit: & ſic de alijs.

† ſ. eſt & aliud inſt. de donatio.

Bona noſtra ſunt Dei, & noſtra, diuerſimodè.

2^{m} đ minori

Dantur. ℞. per appropriationem: non per proprietatem. S. Nam dotes ſanctorum, propriè loquendo, dantur eis à patre ſuo, ſcilicet à tota Trinitate: ut patet in text. Tunc nihil contra. Nam ſic non diſcordat datio dotis beatorum ab ijs dotibus, quæ dantur ſecundum iura.

¶ NOT. In ſenſu etiam illo, in quo cõuenit patri Chriſti ꝑ appropriationem dare dotes ſanctis, non contrauenitur iuribus quia iura loquũtur ſecundum amorem mutuum ordinariũ ſponſi & ſponſæ. Vnde per hoc non intendunt negare: quòd quando amor ex parte ſpõſi eſt exceſſiuus ad ſpõſam, non poſſit conuenienter ſponſi pater ad inſtantiã ſpõſi dare dotem ſponſæ illius. Quia igitur amor Chriſti erga ſanctorum animas tanquam ſponſi ad ſpõſas ſuas eſt exceſſiu*

* Loco in hoc corp citato.

* Hoc eodem cor.

& nimius, hoc eſt, ultra quam æſtimari poſſit intenſus: ideo cõuenientiſſimè Deus pater perſonaliter acceptus ad introitum filij ſui confert dotẽ ſponſæ illius. De tali caſu teſtimoniũ quidam habetur de Sichem Geneſ. 34. ut in tex. & de Iacob, quando pro habenda Rachele ſponſa nimiũ dilecta ſeruiuit pluribus annis, tanquã loco dotis, quam ipſe dabat ſponſæ Geneſ. 29.

3^{m} maior.

In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius tolerãda onera matrimonij ℞. & ad ſolatium, ſeu iocũditatem eiuſdem perficiendam. ſ. Tunc nihil &c. Quamuis enim in matrimonio ſpirituali eccleſiæ triumphantis nõ ſint onera, ratione quorum debeantur dotes: tamen ibi eſt ſumma iucunditas ad cuius ornatum rectè eat aſſignari decet.

4^{m} maior.

Dotes nõ dantur niſi cauſa matrimonij. * ℞. ſed tamen non quando deſponſat, ſed quando ſponſa traducitur. S. Tunc nihil &c. Nam licet hic anima per fidem Chriſto deſpõſetur: tamen quia quãdiu in hac uita ſumus peregrinamur à domino, ideo dona &c. ut in text.

* Tho. in 4. Senten. diſt. 18.

1^{m} de

5m de maiori. Dotes. a. da:æ in matrimonio corporali: A non in ſpirituali. §. Tunc nihil &c. Nã ſi-militudo de matrimonio ſp illic non tenet in hoc.

¶Examen. Ly ab intus. Scilicet uel formaliter, uel ſaltem originaliter. Formaliter ver. ficatur, ſi intelligatur de dotibus animæ, cum illæ ſunt intus: originaliter, ſi de dotibus corporis, cũ illæ ſint ab anima, q̃ eſt intus.

APPENDIX.

Vid. p. S. Eccl. &c. ¶ EX articulo habes. ¶Primò: quò per rationem oſtẽdas meritò inſinuatum ab Iſaia. 61. q ponendæ ſunt dotes in hominibus beatis, & ſic. Induit me veſtimẽtis ſalutis, & quaſi ſponſam ornatã monilibus. Hæc ibi. Vbi loquitur ad literam de lętitia ſempiterna gaudio, & exultatiõe animæ, quam habebit in Deo ſuo: & cõſequenter per ipſa indumenta ſalutis & monilia intelligit aliqua ordinata aliquo modo ad beatitudinem illam pertinentia. Hæ autem ſunt dotes, ut pateat ad. 1. in fine. Itẽ ab Epheſ. 5 Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in eccleſia. Hęc ibi. Vbi matrimonium carnale monſtrat ſignificare ſpũale: & ꝑ hoc ad ſimilitudinẽ ipſius carnalis ſumit conuenienter aliqua ſimilia in ſpirituali. Pateat autem q in matrimonio carnali datur dos, & conſequẽter in ſpirituali conuenienter dandã eſſe per hoc inſinuat. Prędictam ſimilitudinẽ ſubindicauit & Iſaias ibi ſupra: id ẽ monilibus in præſentis uitæ matrimonio ſponſæ datis non recuſauit nominare ſimiliter ea, quæ danẽ animabus in ſpirituali matrimonio patriæ. Hanc & Io. Apoc. 21. Vidi ſanctam ciuitatem Hieruſalẽ nouam à Deo paratam ſicut ſponſam ornatã uiro ſuo. Hæc ibi. Vbi clarius etiam demonſtrat dotes dari animabus ſanctis. Hæ namque ſunt illæ ſponſæ, de quibus ait, q ſunt paratæ à Deo, & ſunt ornatæ uiro ſuo. i. Chriſto: tanquam ex ſenſatis metaphoricè loquens. Ex 3. par. q. 1 ar. 9.

*Circa ſul tiuen. cor. ar. præce.

*Lib. 1. de Trin. c. 8. à med. t. 3.

*Lib. 3. de cõſolatio. pſa. uerſ. ea. princ.

¶Secundò habes: quò per rõnem ꝓdictã ſcripturarũ, pro quã to quod diximus inſinuant, & intelligas & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uteſſime Angelica doctrina: hæc & declaretur, & conſolidetur.

AD QVINTVM dicendum, q in ſpirituali matrimonio interior decor requiritur, ut in Pſal. 44. Omnis gloria eius filia Regis ab intus, &c. ſed in matrimonio corporali requiritur decor exterior: vnde non oportet q dotes huiuſmodi aſſignentur in matrimonio ſpirituali, ſicut aſſignantur in corporali.

B

ARTICVLVS II.

Vtrum dos ſit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd dos ſit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prædicta * patet, Dos eſt ornatus corporis, & animæ in æterna beatitudine iugiter perſeuerans, ſed beatitudo h animæ eſt quidam ornatus eius, ergo beatitudo eſt dos.

C

¶2 Præterea. Dos dicitur illud, per h quod ſponſa delectabiliter ſponſo coniungitur, ſed in ſpirituali matrimonio beatitudo eſt huiuſmodi, ergo beatitudo eſt dos.

¶3 Præterea. Viſio h ſecundum Auguſtinum eſt tota ſubſtantia beatitudinis, ſed uiſio ponitur vna de dotibus, ergo beatitudo eſt dos.

D

4¶ Præterea. Fruitio h beatum facit, fruitio autem eſt dos, ergo dos facit beatum, & ſic beatitudo eſt dos.

¶5 Præterea, Secundum Boetiũ * in libro de Conſo. Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorum congregatione perfectus: ſed ſtatus Beatorum perficitur ex dotibus, h ergo dotes ſunt beatitudinis partes.

E

SED CONTRA, Dos datur ſine meritis, ſed beatitudo non datur, ſed redditur, ergo beatitudo non eſt dos.

Præterea. Beatitudo eſt una tantum, dotes uero ſunt plures, ergo beatitudo non eſt dos.

Præterea. Beatitudo ineſt homini ſecundum id, quod eſt potiſſimum in eo, ut dicitur in 1. * Ethic. ſed dos etiam in corpore ponitur, ergo dos, & beatitudo non ſunt idem.

RESPONDEO, Dicendum, q circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicũt, quòd beatitudo, & dos ſunt idem re, ſed differunt ratione. Quia dos reſpicit ſpirituale matrimonium, quod eſt inter Chriſtum, & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non poteſt eſſe, ut uidetur, cum beatitudo in operatione conſiſtat, dos autem non ſit operatio, ſed magis ſit qualitas, vel diſpoſitio quædam. Et ideo ſecundum alios dicendum quòd m beatitudo, & dos realiter differunt *, ut beatitudo dicatur ipſa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur: ſed dotes dicantur habitus, uel diſpoſitiones, uel quę cumque aliæ qualitates, quę ordinantur ad huiuſmodi perfectam operationem, ut ſic ꝑ dotes ordinentur ad beatitudinẽ magis, quam ſint in beatitudine vt partes eius T.

AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd beatitudo, proprie loquendo, non eſt animæ ornatus: ſed eſt aliquid, quod ex ornatu animæ prouenit, cum ſit operatio quædam, ornatus uero dicitur aliquis decor ipſius beati.

AD SECVNDVM dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem: ſed eſt ipſa coniunctio animæ cum Chriſto, quæ eſt per operationem:

CONCLVSIO. Prima. Beatitudo & dos realiter differunt.

¶PROB. Quia beatitudo dicitur perfecta operatio quà anima Deo coniungitur; & dos eſt habitus, ſeu diſpoſitio quædam ad prædictam operationem.

¶Corollarium. Idẽ ergo eſt, ac ſi diceret, q dos d ſpõ ſ ad beatitudinem ſeu ad cõiunctionem illã perfectam, & beatitudo eſt ipſamet cõiunctio. *Li. 1. c. 7. à medi. t. 5.

CONCL. 2a. Dotes ordinantur ad beatitudinẽ magis, quàm ſint in beatitudine ut partes eius.

¶Examen. Ly magis quàm Hic eſt modus loquendi potius quàm comparatiuo. Nõ enim ꝑ hoc vult dicere ſanctus doctor q dotes ſint partes eſſentiæ beatitudinis, ſed ordinata quædã ad beatitudinem, ut patet in ad 5 um. Prædictus modus loquẽdi qui uidetur, & nõ eſt cõparatiuus multotiens occurrit, & in doctore iſto, & cõi loquela: ut prudẽs per ſeipſum, ſi ſcrutetur, animaduertere faciliter poterit. concl.

¶PROB. Quia patet ex dictis ex qbus, tanquam corollarium quoddam deducit.

¶NOT. Ex reſponſionibus ad argumẽta melius intelligentur concluſiones ꝓmiſſæ, debita applicatione facta. concl. 2

1m minor. Beatitudo animæ eſt quiddã ornatus eius. ℞. non tamen propriè loquẽdo §. Tunc nihil &c. Nam duo dicitur proprè ornatus: & ſic intelligitur eius deſcriptio ſupra ar. 1. corp. princip.

¶Corollarium. Ex textuali ergo reſponſiõe dicito quòd anima eſt prius ornata claritate quadam, quæ uocatur dos & deinde operatur cõformiter ad claritatem illam. Quemadmodum & ſi proportionaliter dicamus quòd anima in præſenti prius ornatur gratia, & deinde operationes meritorias facit. Decor enim ipſius animæ eſt gratia.

2m maior. Dos dicitur illud, per quod ſponſa delectabiliter ſponſo coniungitur ℞ per quod tanquam ordinatum ad coniunctionẽ non tanq̃ ꝑ id, qđ ſit ipſa cõiũct oi. §. Tunc nihil &c. Nam beatitudo eſt illud per quod, tanquam per coniunctionem ipſam, anima Deo coniungitur.

¶NOT.

¶NOT. Veluti ſi dicatur. Paries eſt albus per albedinem, & eſt albus per albefactionem. Patet enim ꝙ diuerſimodè per hęc duo dicitur albus. Nam per albedinem formaliter, per albefactioné verò diſpoſitiuè: cum albedo ſit ipſa forma perfecta qua dicitur albus, & albefactio ſit quid ordinatum ad ipſam formam perfe-ctam, & conſequéter ad faciendum, quòd paries perfectè dicatur albus & ſic.

F cum fundamentaliter à Philoſopho 1. Eth. ꝙ dos non eſt idem ꝙ beatitudo: & ſic. Beatitudo ineſt homini ſ'dm id qđ eſt potiſſimum in eo. Hæc ibi. Potiſſimũ aũt in homine eſt anima ſecũdum partem intellectiuam, & conſequenter per hoc dixiſſe uoluit, ꝙ beatitudo propriè dicta nõ eſt in corpore. Patet aũt ꝙ do-

3m ex Auguſtino. Viſio. ſ. actualiter ſũpta: non habitualiter. ſ. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

¶NOT. Ex præſenti Auguſtini dicto uidetur dari, ꝙ beatitudo ſubſtantialiter cõſiſtit in intellectu nõ in uoluntate: cum uiſio non ad uoluntatem ſed ad intellectũ eſſentialiter pertineat. Veruntamẽ quia hic non eſt locus ꝓprius diſputandi de hoc, ſed hæc quaſi ꝑ tranſennam dicta ſunt: ideo ut melius intelligas huiuſmodi materiam uide 1. 2. q. 3. ar. 4.

4m de maiori. Fruitio. ſ. actualiter ſumpta: nõ habitualiter. ſ. Tunc nihil &c. ut patet. Vide ad 3. quia ꝓportionaliter de utroque ſcilicet uiſione & fruitione ſentiendum eſt.

5m illatio cõcluſionis. Ergo dotes &c. ꝙ negatur illatio. ſ. Diſiunctiuũ .n. inferendum erat ſic Ergo dotes ſunt beatitudinis partes, uel ordinata quædam ad beatitudinem. Nam tũc concederetur illatio: ſed tamen negaretur prima pars cõcluſionis ſcilicet ꝙ dotes ſint beatitudinis partes. Ad probationẽ, ex Boetio aſſumptã, dicitur, ꝙ nulla auctoritate beatitudo colligit omnia &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ergo dic. ꝙ Boetius accipit ly omnium bonorũ, nõ pro partibus beatitudinis, ſed pro ordinatis ad illam. Ac ſi manifeſtius dicat ſic. Beatitudo eſt ſtatus omnium bonorũ, ad ſe ꝓpriam aliquo mõ ordinatorum aggregatione perfectus.

*Caſſiod. ſup illud Pſ. 18 in ſententia.

*In ce

ſed dotes ſunt dona diſponentia ad huiuſmodi coniunctionem.

AD TERTIVM dicendũ, quòd viſio dupliciter poteſt accipi. Vno modo actualiter, ideſt, pro ipſo actu uiſionis, & ſic viſio non eſt dos: ſed eſt ipſa beatitudo. Alio modo poteſt accipi habitualiter, ideſt pro habitu, à quo talis operatio elicitur, ideſt, pro ipſa gloriæ claritate, qua anima diuinitus illuſtratur ad Deum uidendum, & ſic eſt dos, & principiũ beatitudinis, non autem eſt ipſa beatitudo.

Et ſimiliter dicendũ ad quartum de fruitione.

AD QVINTVM dicendũ, quòd beatitudo colligit omnia bona, non quaſi partes eſſentiæ beatitudinis: ſed quaſi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.*

ARTICVLVS III.

Vtrum competat Chriſto habere dotes.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur ꝙ Chriſto competat habere dotes. Sancti enim Chriſto per gloriam conformantur, h unde dicitur Philippẽ. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratũ corpori claritatis ſuæ, ergo etiã Chriſtus dotes habet.

¶2 Præterea. In ſpirituali matrimonio aſſignantur dotes ad ſimilitudinem matrimonij corporalis: ſed in Chriſto inuenitur quoddã matrimonium ſpirituale, quod eſt ſibi ſingulare, ſcilicet duarum naturarum in vna perſona, ſecundum quòd dicitur natura humana in ipſo eſſe deſponſata a uerbo, ut patet ex Gloſſ.* ſuper illud Pſal. 18. In ſole poſuit tabernaculum, &c. & Apoc. 21. Erit tabernaculum Dei cum hominibus, h ergo, & Chriſto competit habere dotes.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quòd per rationem oſtendar, meritò in huiuſ-

¶3 Præterea. Vt dicit Auguſt.† in libro de Doctrina Chriſtiana, Chriſtus ſecũdum regulam Thiconij propter vnitatem corporis myſtici, quæ eſt inter caput, & membra, nominat ſe ſponſum, & ſponſam, ut patet Iſai. 61. Quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis, cum ergo debeantur dotes ſponſæ, oportet, ut uidetur, in Chriſto ponere.

¶4 Præterea. Omnibus membris h Eccleſiæ debetur dos, cũ Eccleſia ſit ſponſa: ſed Chriſtus eſt Eccleſię membrum, ut patet 1. Cor. 12. Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Gl.* ideſt, de Chriſto, ergo Chriſto debentur dotes.

¶5 Præterea, Chriſtus habet ꝑfectam uiſionem, fruitionem, & delectationem, hæc autem ponuntur dotes, h ergo &c.

SED CONTRA. Inter ſponſum, & ſponſam exigitur diſtinctio perſonarum: ſed in Chriſto non eſt aliquid perſonaliter diſtinctum à filio Dei, qui eſt ſponſus, ut patet Ioan. 3. Qui habet ſponſam, eſt ſponſus, ergo cum dotes ſponſæ aſſignentur, uel pro ſpõſa, videtur quòd Chriſto non competat habere dotes.

Præterea. Non eſt eiuſdem dare, & recipere dotes: ſed Chriſtus eſt, qui dat dotes ſpirituales, ergo non Chriſto competit dotes habere.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Chriſto eſt triplex vnio. Vna, quæ dicitur conſentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris, alia condignatiua, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia, qua ipſe Chriſtus unitur Eccleſiæ. Dicunt ergo ꝙ ſecundum duas primas uniones competit Chriſto habere dotes ſub ratione dotis, ſed quantum ad tertiam conuenit ei, id quod eſt dos excellentiſſime,

ti non repugnat eſſe in corpore: alioquin non aſſignarent dotes corpori, quas tñ aſſignat Apoſtolus loco nunc citando. Itẽ à 1. Cor. 15. Surget in incorruptione, ſurget in gloria, ſurget in uirtute, ſurget ſpũale. Hæc ibi. Ecce quatuor dotes corporis. Item 2. Cor. 12. Scio hominẽ in Chriſto raptum uſque ad 3m. cœlum: & quõ raptus eſt in paradiſũ. Hæc ibi. Per quæ oſtenduntur dotes aſſe plures. Nam per ly tertium cœlum deſignatur cõtemplatio ſumma, ſeu viſio: & per ly paradiſum denotatur fruitio: cùm cęlum dicatur quid altiſſimũ & paradiſus dicatur qd delectabiliſſimũ. Modò quis neſciat ſolã unam beatitudinem attribui unicuique? Vnde Pſal. 1. Beatus uir, qui non abijt in cõſilio impiorũ &c. deſignat per ſingularẽ locutionẽ, ꝙ unius viri eſt tñ una beatitudo. Hoc idẽ, & clarius, Matth. 20. ſignificatur: dũ beatitudo ſanctis promiſſa uocatur denarius diurnus, ibi, conuentione aũt facta ex denario diurno. Per hoc ergo ꝙ ſcriptura ſacra dotes plures aſſignat unam, unam uerò beatitudinem tñ, oſtẽdit ꝙ beatitudo & dos non ſunt idem.

¶Secundò habes quò per rõné prædicta ſit pertractum ꝓ quo quod diximus intimauerit, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCV. ART. III.

CONCL. Vel omnino non conuenit Chriſto, ſ. dotes, uel non ita perfectè ſicut alijs ſanctis: ea tamen quæ dotes dicuntur, excellentiſſimè ei conueniunt. 407

¶Examen. Ly ratio dotis. Scilicet poſita ar. 1. corporis cum iſta

†Lib. 3. c. 31. 10.

Cœlum à paradiſo an differat.

*Gl. interlinearis ibid.

Illa limitatione adiuncta, quod ille ornatus ſit quoddam bonū particularizatū & non totaliter integrum. Vt ſic ſit eius ratio explicitè: Dos eſt perpetuus animæ & corporis ornatus particularizatus ſecundum menſuram cuiuſq; uitæ ſufficiens, in æterna beatitudine iugiter perſeuerans. Clarū autem eſt, quod Chriſto neq; datus eſt dum hic oriret, neq; datur dū ſecūdum humanitatē etiā eſt in patria, ſpiritus. i. dona Spiritus ſancti, ad menſuram ex Io. 3. Vnde nō mirum, quod conclusio præſens ſic de Chriſto loquatur. Si enim ſumatur ratio dotis ꝑ tota ipſius ratione. i. diffinitione, clarū eſt quod omnino non conueniat Chriſto, cū nō habeat dona illa ut particularizata: ſi autem ſumatur ratio dotis pro parte eius, tunc cōuenit Chriſto, cum in ipſo ſit animæ & corporis ornatus, uitæ ſufficiens, in æterna beatitudine iugiter perſeuerans. Et idō quaſi concluſiuè dī in tex. quod dotes etiam quodo conueniunt Chriſto, nō ita ꝓpriè cōueniunt, ſicut alijs ſanctis. Alijs enim ſanctis conueniunt ſecū dum omnes, ſingulaſque particulas diffinitionis dotis.

Dos quō diffinitur cōpletè.

¶Corollarium. Ex his ergo breuiter reſoluteq; dicatur, quod ſimpliciter ſunt dotes ſecundum rationē ſuā in ſanctis, in Chriſto autem non ſimpliciter, ſed ſecūdū quid.

¶Examen. Ly ea tamen &c. Hoc eſt, dotes materialiter ſumptæ ſunt in Chriſto, licet formaliter ſumptæ. i. ſecundum rōnem dotis, non ſint in eo.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Hoc ex reſponſionibus argumentorum magis patebit.

1ᵐ maior. Sancti Chriſto per gloriam conformantur. ℞. ſecundum id quod eſt dos: non ſcdm rōnē dotis. i. Hoc eſt (loquendo de dotibus) materialiter, non formaliter. Vide ſupra poſt concl. Tūc nihil contrarium patet.

2ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. i. Licet. n. coniuncta ſit Chriſto humana natura in incarnatione:

non tamen ſub rōne dotis, quia in tali cōiunctione Chriſtus eſt vt ſponſus; ſed Eccleſia ut ſpōſa, dos aūt datꝰ ſponſę quātū ad proprietatem, & dñium, quāuis detur ſponſo ad vſum. Sed hoc non videtur eſſe conueniens. In illa enim cōiūctione, qua Chriſtus unitur patri per conſenſū amoris, etiam inquantum eſt Deus, non dicitur aliquod matrimonium eſſe, quia non eſt ibi aliqua ſubiectio, quam oportet eſſe ſponſæ ad ſponſum. Similiter etiā nec in coniunctione humanę naturæ ad diuinā, quę eſt in vnione perſonæ, uel etiam per conformitatem uoluntatis, poteſt eſſe ratio dotis propter tria. Primo, quia exigitur cōformitas naturæ inter ſponſum, & ſponſam in matrimonio illo, in quo dantur dotes, & hoc deficit in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam. Secundo, quia exigitur ibi diſtinctio perſonarum: humana autem natura nō eſt perſonaliter diſtincta a uerbo. Tertio, quia dos datur quando ſponſa de nouo traducitur in domum ſponſi, & ſic uidetur ad ſponſam pertinere quod de non coniuncta ſit coniuncta. Humana autem natura, quæ eſt aſſumpta in unitate perſonę à Verbo nunquam fuit quin eſſet ꝑfecte coniuncta. Vnde ſecundū alios dicendum, quod * uel omnino non conuenit Chriſto ratio dotis; uel nō ita proprie ſicut alijs Sāctis: ea tñ, quę dotes dñr, excellentiſſime ei conueniunt *.

Ad primum ergo dicendū, quod conformatio illa eſt intelligēda ſecundum id, quōd eſt dos, & non ſecundum rationem dotis, quæ ſit in Chriſto. Non. n. oportet quod illud, in quo Chriſto conformamur, ſit eodem modo in Chriſto, & in nobis.

Ad secundum dicēdum, quod natura humana non proprie dicitur ſponſa in coniunctione illa, qua Verbo cōiungitur, cum non ſeruetur ibi perſonarū diſtinctio, quæ inter ſponſum, & ſponſam requiritur. Sed, quod quādoq; dicatur deſponſata humana natura, ſecundum quod Verbo coniuncta eſt, hoc eſt inquātum habet aliquem actū ſpōſę, quia ſcilicet inſeparabiliter cōiungitur, & quia in illa coniunctione humana natura eſt Verbo inferior, & per Verbū regitur, ſicut ſponſa per ſponſum.

Ad tertium dicendum, quod hoc, quod aliquando dicitur Chriſtus ſponſa, non eſt quia ipſe uere ſit ſponſa: ſed inquantum ſibi aſſumit perſonam ſponſæ ſuæ, ſcilicet Eccleſiæ, quæ eſt ei ſpiritualiter coniuncta: unde nihil prohibet, quin per illum modū loquendi poſſit dici habere dotes, non quod ipſe habeat: ſed quia Eccleſia habet.

Ad quartum dicendum, quod nomen Eccleſiæ dupliciter accipitur. Quandoq; noīat tantūmodo corpus, quod Chriſto cōiungitur ſicut capiti, & ſic tantum Eccleſia habet rationem ſponſæ: ſic uero Chriſtus nō eſt Eccleſiæ membrum: ſed eſt caput influens omnibus Eccleſiæ membris. Alio modo accipitur Eccleſia ſecundum quod nominat caput, & membra coniuncta, & ſic Chriſtus dicitur membrum Eccleſiæ, inquantum habet diſtinctum officium ab omnibus alijs, ſcilicet influere uitā, quāuis non multum proprie dicatꝰ membrum, quia membrum importat † particularitatem quandam: in Chriſto aūt bonum ſpirituale nō eſt * particulatū: ſed eſt totaliter integrum. Vnde ipſe eſt totum eſſe Eccleſię bonū, nec eſt aliquid maius ipſo, & aliis, quā ipſe ſolus. Sic aūt loquēdo de Eccleſia, Eccleſia nō ſolū nominat ſponſam: ſed ſpōſum, & ſponſam, prout per coniunctionem ſpiritualem eſt ex eis vnū effectum, unde licet Chriſtus aliquo modo dicatur membrum Eccleſiæ, nullo tamē modo pōt dici membrū ſponſæ, & ſic ei non conuenit ratio dotis.

Ad quintum dicendū,

tamē natura iſta nō propriè dī ſponſa Chriſti in coniunctione hac, cum non ſeruetur ibi perſonarum &c. ut in tex. Ex cōſequēti non poteſt concludi per hoc propriè quod in Chriſto ſint dotes.

¶NOT. Quoniā textus dixit humanā naturā nō propriè dici ſponſam Chriſti per incarnationem: iō ſatagit, alio modo ſaluare dictū cōe, quo ſponſa uocatꝰ & hoc ibi ly ſed quod quādoq; dicatur deſponſata humana natura ſecū dū quod &c. uſq; ī ſinē.

¶Examen. Ly deſponſata. Vt Pſal. 18. Tanquam ſponſus ꝓcedens de thalamo ſuo. Hoc tamen pōt dici (& forſan melius) propter uniendam ſibi eccleſiā per fidem incarnationis, ad quam ſibi coniūgendam tunc humanatus Deus procedebat tanquam ſiquis ſponſus futurus procedebat ad deſponſandum ſibi aliquam, quam in animo prælegerat.

¶Ly cum non ſeruetur ibi perſonarū diſtinctio. Scilicet ut alia duo dicta in cor. ſecum trahit. Ad hoc enim quod perſonæ nō ſunt diſtinctæ in incarnatione, ſed una tātum diuina, ſequitur & quod non ſit conformitas naturarum inter ſpōſum & ſpōſam, & quod non fiat de non coniuncta, coniūcta. Sed melius hęc intelliget in tex. cor.

3ᵐ de conſequente. In Chriſto. ℞. inquantum induit pſonam ſponſę ſuæ: nō inquātum Chriſtus eſt. Tunc nihil &c. ut patet.

4ᵐ de maiori. Membrum eccleſiæ. ℞. vt eccleſia nominat tantūmodo corpus: non ut nominat caput & membra coniuncta. i. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ſi bene applicetur.

† Al. partialitatē.

* Al. partitum.

5ᵐ illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. conceditur. i. ſed nihil contra. Non. n. ſtat difficultas apud concluſionē in habendi dotes à Chriſto, ſed in habere ipſas ſub rōne dotis. Ita quod Chriſtum aliquo mō habere dotes, nō eſt cōtra concluſionē: contra quam tamen eſſet, Chriſtum habere dotes ſub ratione dotis.

quòd in proceſſu illo, eſt fallacia accidentis. Non enim illa Chriſto conueniunt, ſecundum quòd habent rationem dotis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum angeli habeant dotes.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd angeli habeant dotes. Quia ſuper illud Cant. 6. Vna eſt columba mea dicit Gloſ. Vna eſt Eccleſia in hominibus, & angelis: ſed Eccleſia eſt ſponſa, & ſic membris Eccleſiæ conuenit habere dotes, ergo angeli dotes habent.

¶ 2 Præterea, Lucæ 12. ſuper illud. Et uos ſimiles hominibus expectantibus dominium ſuum, quando reuertatur à nuptijs, dicit * gloſſa. Ad nuptias Dominus iuit, quãdo poſt reſurrectionem nouus homo angelorum ſibi multitudinem copulauit; ergo angelorum multitudo eſt ſponſa Chriſti, & ſic angelis debentur dotes.

¶ 3 Præterea, Spirituale matrimonium in ſpirituali coniunctione conſiſtit: ſed ſpiritualis coniunctio non eſt minor inter angelos, & Deum, quam inter homines beatos, & Deum, ergo cum dotes, de quibus nunc agimus, ratione ſpiritualis matrimonij aſſignentur, uidetur, quod angelis conueniant dotes.

¶ 4 Præterea. Spirituale matrimonium requirit ſpiritualem ſponſum, & ſpiritualem ſponſam: ſed in Chriſto, inquantum ſummus ſpiritus, magis ſunt conformes in natura angeli, quam homines, ergo magis poteſt eſſe ſpirituale matrimonium angelorum ad Chriſtum, quam hominum.

¶ 5 Præterea. Maior conuenientia exigitur inter caput, & membra, quam inter ſponſum, & ſponſam: ſed conformitas, quæ eſt inter Chriſtum, & Angelos, ſufficit ad hoc, quòd Chriſtus dicatur caput angelorum, ergo eadem ratione ſufficit ad hoc, quòd dicatur ſpõſus reſpectu eorum.

SED CONTRA, Origenes * ſuper Cantica, diſtinguit quatuor perſonas, ſcilicet ſpõſum, & ſponſam, adoleſcentulas & ſodales ſponſi, & dicit quòd angeli ſunt ſodales ſponſi, cum ergo dotes non debeantur niſi ſponſæ, uidetur, quod angelis dotes non conueniant.

G Præterea, Chriſtus deſponſauit ſibi Eccleſiam per incarnationem, & paſſionem. Vnde figuratur per hoc, quod dicitur Exodi quarto, Sponſus ſanguinum tu mihi es: ſed Chriſtus per paſſionem, & incarnationẽ non aliter fuit coniunctus angelis quàm prius erat, ergo angeli non pertinent ad Eccleſiã, ſecundum quòd Eccleſia dicitur ſponſa, ergo angelis non conueniunt dotes.

H RESPONDEO, Dicendum, quòd ea, quæ ad dotes animę pertinent, non eſt dubium, angelis ſicut, & hominibus conuenire: ſed ſecundum rationem dotis non ita eis ſicut hominibus conueniunt, eo quòd cõ ita propriè conuenit, angelis ratio ſponſę ſicut hominibus. Exigitur enim inter ſponſum, & ſponſam naturæ conformitas, vt ſcilicet ſint eiuſdem ſpeciei.

I Hoc autem modo homines cũ Chriſto conueniunt, inquantũ naturam humanam aſſumpſit, per quam aſſumptionẽ factus eſt conformis in natura ſpeciei humanæ omnibus hominibus; angelis autem non eſt conformis ſecũdum unitatem ſpeciei, neque ſecundum naturam diuinam, neque ſecundum naturam humanam: & ideo ratio dotis non ita proprie conuenit angelis ſicut hominibus.

K Cùm tamen in his, quæ metaphorice dicũtur, non requiratur ſimilitudo quãtum ad omnia, non põt ex aliqua diſſimilitudine concludi, quòd metaphorice aliquid de aliquo non prædicetur, & ſic per ex rõne inducta non poteſt ſimpliciter haberi, quòd angelis dotes non cõueniant: ſed ſolum quòd non ita proprie, ſicut hominibus ratione diſſimilitudinis prædictæ.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quò per rationem oſtendas meritò inſinuatum eſſe à Io. 3. quòd Chriſto non competit habere dotes: & ſic. Quem miſit Deus verba Dei loquitur. Non enim ad menſuram dat Deus ſpiritum. Hæc ibi; ſcilicet ei, quem miſit. Cum ergo Chriſto data eſſe dona ſpiritus non ad menſuram dicat, teſtificatur per hoc quòd Chriſto propriè ſicut ſanctis dotes non cõueniunt: quoniam particularitates nõ ſunt in eo. Vide ſupra exa. poſt concl. Item ab eod. 1. Plenum gratię & veritatis; & de plenitudine eius nos oẽs accepimus. Hæc ibi. Vbi ratio dotium & excluditur à Chriſto, & affirmatur de alijs ſanctis: ut patet in ſpiciendo & applicando, ſecundum quòd nunc ſupra ex Io. 3. Item ab eod. 3. Qui habet ſpõſam ſponſus eſt. Hęc ibi. Item à 2. Cor. 10. Deſpondi uos uni uiro uirginem caſtam exhibere Chriſto. Hęc ibi. Vbi & denotatur Chriſtum eſſe ſpõſum & per conſequens ei nõ conuenire dotes. Nam ſponſæ, nõ aũt ſponſo propriè ſecũdum iura conueniũt ex ar. 1.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarũ pro quanto quæ diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quò ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCV.

ART. IIII.

408 CONCL. Ea, quæ ad dotes animæ pertinent, non eſt dubium Angelis, ſicut & hominibus conuenire, ſed ſecundum rationem dotis non ita eis ſicut in hominibus conueniunt.

¶ Examen. Ly ad dotes animæ. Itũ dicit ad differentiam dotium corporis, quæ nullo modo in Angelis ſunt.

¶ Ly quæ ad dotes animæ pertinent. Hę dotes ſunt tres illæ, de quibus ar. 5.

¶ Ly ſecundum rationem dotis. Scilicet poſitã ar. 1. cor. princ. cum limitatione adiuncta ar. 3.

¶ PROB. 1. Quia patet: 2. Quia (ly ſed ſecundum &c.) nõ ita propriè conuenit Angelis ratio ſponſæ, ſicut hominibus; cùm non habeant conformitatem cum Chriſto ſecundum aliquã naturam, puta humanam, uel diuinam.)

¶ Corollarium. Ergo ratio ſponſæ ſicut & ſponſi eſt conuenire ad inuicem ſecundũ conformitatem naturę creatę. Dico creatæ, ad differentiam perſonarum diuinarũ; quibus, licet ſit cõformitas naturæ increatæ inquantũ omnes perſonæ conueniũt in eadẽ numero natura diuina, non cõuenit ratio ſponſæ ar. 3. corp. circa med. & conſequenter nec ſponſi, cum dicatur correlatiuè ſponſus & ſponſa.

¶ NOT. Aduerte quòd (vt ex textu habetur) Angeli conueniunt cum Chriſto in hoc quòd non habent rationem dotis, ſed differũt in hoc alio, quia Angeli eam non habent ex eo quòd carẽt natura humana. Chriſtus uerò rationem illam nõ habet, quia nõ habet dona limitata, ar. 3. Conueniunt ergo in non habendo illam: ſed diſconueniunt in ratione non habendi.

CONCL. 2ª. Ex negatiõe naturę humanæ in Angelis nõ põt ſimpliciter haberi, quòd dotes eis non conueniant; ſed ſolũ quòd nõ ita propriè ſicut hominibus.

¶ PROB. 1. Quia in his, quæ metaphoricè dicuntur, non poteſt ex aliqua diſſimilitudine concludi, quòd aliquid de aliquo metaphoricè non prædicetur (cum ſimilitudo non teneat quãtum ad omnia:) & tamen ſponſæ atque dotis metaphoricè dicuntur de Angelis: ſecunda Quia (ly

*In prologo in ſecundã expoſitionem Cãticanõ longe à prin.

concl. m

Metaphoricè dicitur quandoque peculiare habẽs in ſignificãdo.

concl.

Vti. pro S. Eccl. &c.

(ly ſed ſo'ũm &c) diſſimilitudo prædicta in prima concluſ. hoc A bo: monſtrat,

1m illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam quamuis Angeli pertineant ad vnitatem eccleſiæ &c. ut in tex.

2m ex gloſa. Eſt ſponſa. &c. largè accepta: nõ, propriè. §. Tunc nihil &c. Cõcluſio .n. intelligitur de ſponſa. accipiendo propriè hoc nomen, non largè.

3m de concluſione. Spiritualis matrimonij. &c. habent perfectam rationẽ matrimonij? non, imperfectam. §. Tunc nihil &c. Nam ſpirituale matrimonium inter Chriſtũ & Angelos nõ habet perfectam rationem matrimonij, ex eo ꝙ non conueniunt in ſpecie naturæ; licet ibi ſit coniunctio ſpiritualis, non minor quantum ad beatitudinem, quam, ſit inter homines beatos, & Deum.

4m ꝺ maiori. Spiritiale matrimoniũ &c. ſecundũ imperfectam rationem matrimonij: non, ſecundum perfectam. §. Licet .n. ſufficiat ad ſpũale matrimoniũ ſecundum imperfectã rationem, ꝙ ibi ſit ſpũalis ſponſus & ſpiritualis ſponſa ſimpliciter .i. nihil aliud addendo (ut maior illa intelligit) tamen ad idem matrimoniũ ſecundũ rõnem eius perfectam, ultra ꝙ ibi eſt ſpũalis ſponſus & ſponſa, requiritur ad inuicem cõuenientia in ſpecie. ¶Tunc nihil &c. Nam ſermo præſupponit eſſe in cõcluſione da ſpũali matrimonio ſecũdum perfectam rationem tantum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd quamuis angeli pertineãt ad unitatem Eccleſiæ, non tamen ſunt membra Eccleſiæ, ſecundum quòd Eccleſia dicitur ſponſa per conformitatem naturæ, & ſic nõ conuenit eis proprie habere dotes.

B Ad secvndvm dicendum, ꝙ deſponſatio illa large accipitur pro unione, quæ non habet conformitatem naturæ in ſpecie; & ſic etiam nihil prohibet, large accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

Ad tertivm dicẽdum, quòd quãuis in matrimonio ſpirituali non ſit niſi cõiunctio ſpiritualis, tamen illos, qui coniunguntur ad perfectam matrimonii rationem, oportet in ſpecie naturæ conuenire, & propter hoc deſponſatio proprie ad angelos non pertinet. C

Ad qvartvm dicendum, ꝙ illa conformatio, qua angeli cõformantur Chriſto, inquantum eſt Deus, non eſt talis, quæ ſufficiat ad perfectam rationẽ matrimonij, cum non ſit ſecundum conuenientiam in ſpecie: ſed magis adhuc remanet infinita diſtantia. D

Ad qvintvm dicẽdum, quòd nec etiam Chriſtus proprie dicitur caput angelorum, ſecũdum illam rationem, qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen ſciendum, ꝙ licet caput, & alia membra ſint partes indiuidui unius ſpeciei; ſi tamen vnumquodq; per ſe conſideretur, non eſt cum alio eiuſdem ſpeciei: nam unus enim habet aliam ſpeciem partis à capite. Vnde loquendo de membris ſecũdum ſe, non requiritur inter ea alia conuenientia, quàm proportionis, ut unũ ab alio accipiat, & unũ alij ſubſeruiat, & ſic conuenientia, quę eſt inter Deum, & angelos, magis ſufficit ad rationem capitis, quàm ad rationem ſponſi.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Symbolo fidei, ꝙ Angeli non habent propriè dotes: & ſic. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcẽdit de cœlis. Et in carnatus eſt, & paſſus. Hæc ibi. Vbi nota ly propter nos homines, ad differentiam Angelorum, pro quibus ſaluandis neque incarnatus, neq; paſſus eſt. Et quia talis ſalutis initium eſt fides, ut declarat concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 8. Cùm Apoſtolus dicit iuſtificari hominem per fidem, ea uerba in eo ſenſu intelligẽda ſunt, quam perpetuus eccleſiæ catholicæ cõſenſus tenuit, & expreſſit; ut ſcilicet per fidem ideo iuſtificari dicamur, quia fides eſt humanæ ſalutis initium fundamentũ & radix omnis iuſtificationis, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, & ad filiorum eius conſortium peruenire. Hęc ibi. Et quia, inquam, fides eſt talis ſalutis initium: ideo incarnatus & paſſus eſt, ut hominibus fidem cõferret, mediante qua animæ eorum fiunt eius ſponſæ, iuxta illud Oſeæ 2. Vbi ad animam Chriſtus dicit ſponſabo te mihi in fide. Et licet Angeli habuerint fidem, tamen de illis nunquam dictum eſt ſimile qd ut in Oſea, quod tãquam ſpeciale quoddam, ad differẽtiam Angelorum, dixit illud. Nec mirũ de illa differẽtia, quia ſecundum Apoſtolũ ad Hebræos. Nuſquã Angelos filius Dei apprehendit, ſed ſemen Abrahæ. Hoc eſt Angeli non conueniunt enim Chriſto in natura creata. Paret autem, ꝙ inter ſponſum & ſponſam exigitur talis conuenientia. Cùm igitur ſcripturæ oſtendant (vt cõnectentibus ſimul prædicta patet) animas hominũ propriè dici ſponſas Chriſti non autem Angelos, relinquitur ut intelligamus eas per hoc ſimul demonſtraſſe, ꝙ Angeli propriè dotes non habent ſicut homines: cùm dotem propriè non niſi ſponſa habeat. Faciunt etiam hæc ad art. 1.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 3

Veil. ꝑ S. Eccl. &c.

Tho 4. d. 46. q. 4. ar. 5. q. 1. (1)

Articvlvs v.

Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes.

Ad qvintvm ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ponantur tres eſſe animæ dotes, ſcilicet viſio dilectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo ſecundum mentem, in qua eſt imago Trinitatis, ſecundum memoriam, intelligentiam, & uoluntatem: ſed dilectio ad uoluntatem pertinet, viſio ad intelligentiam, [b] ergo debet aliquid poni, quod memorię reſpondeat, cum fruitio non pertineat ad memoriam: ſed magis ad voluntatem.

D 2 Pręterea. Dotes beatitudinis dicuntur reſpondere virtutibus uiæ, quibus Deo coniungimur, quæ ſunt fides, ſpes, charitas, quib. eſt ipſe Deus obiectũ: ſed dilectio reſpondet charitati, uiſio autem fidei, [b] ergo deberet aliquid poni, quod pertineret ad ſpem, cum fruitio magis pertineat ad charitatem.

3 Præt. Deo non fruimur niſi per dilectionem, & viſionem

5m maior. Maior conuenientia exigitur inter caput & membra quàm inter ſponſũ & ſponſam. ꝙ. negatur iſta. s. Nã inter caput & mẽbra ſufficit cõuenientia proportionis, licet ibi nõ eſſet cõuenientia naturæ ſpecificę: inter ſpõſum uerò & ſpõſam requiritur cũ hoc cõuen ẽtia ſcdm naturã ſpecificã. E

¶NOT. Conuenienoa proportionis attenditur in hoc, ꝙ unũ regit, & aliud regitur. Et ſõ dictũ eſt, ꝙ inter ſponſũ & ſponſam talis cõuenientia requiritur, cũ ſpõſa cõueniat regere ſponſã, & illã regi.

¶Examen. Ly ſecundum ſe. Hoc dictum ad differentiam relationis ad totum. Et in hoc mirum quoddam apparet, ꝙ ea, quę ſecundum ſe ſpecie diuerſæ ſunt, relata ad totum ſunt quodammodo eiuſdem ſpeciei. Quodammodo, inquam, prout conueniunt in toto aliquo quod eſt unius ſpeciei.

¶Ly nec Chriſtus propriè dicitur caput Angelorum ſecundũ illam &c. Hoc eſt quædam declaratio. 1 par. q. 8 ar. 4. ultra quod etiam uiciſſim iuuatur, pro quanto ſulius ibi declaratur, quomodo Chriſtus ſit caput Angelorum.

QVÆST. XCV. ART. V.

Concl. 1ª. Ab omnibus communiter ponuntur tres animæ dotes: diuerſimode tamen. 4[?]

illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter ſe, ut patet per Aug. in libro de Doctrina Chriſtiana, ergo [h] fruitio non debet poni alia dos à dilectione.

4 Præterea, Ad perfectionē beatitudinis requiritur comprehenſio, 1. Corint. 9. Sic currite, vt comprehendatis, ergo [h] debet adhuc quarta dos poni.

5 Pręt. Anſelmus* dicit ꝙ [h] ꝑtinent ad beatitudinem aīæ ſapientia, amicitia, concordia, poteſtas, honor, ſecuritas, gaudiū, & ſic uidentur prędictę dotes inconuenienter aſſignari.

6 Pręt. Augu.† in fi. de Ciui. Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine ſine fine videbitur, ſine faſtidio amabitur, ſine fatigatione laudabitur, [h] ergo laus pręſignatis dotibus annumerari debet.

7 Præterea, Boetius ponit. 5. ad beatitudinem pertinentia in 3. de Cõſola. quæ ſunt hæc, Sufficientia, quā promittunt diuitię, iucunditas, quam promittit voluptas: celebritas, quam promittit fama: ſecuritas, quam promittit potentia: reuerentia, quam ꝓmittit dignitas, & ſic uidetur ꝙ potius iſta deberent aſſignari quàm prædicta.

Respondeo, Dicendum, quòd [m] ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes, diuerſimode tamen *. Quidam enim dicūt, quòd tres dotes aīæ ſunt, uiſio, dilectio, & fruitio, quidam uero, ꝙ ſunt uiſio, cõprehēſio, & fruitio, quidā uerò, ꝙ ſunt uiſio, dilectio, & comprehenſio. Omnes tñ hæ aſſignationes reducūtur in idē, & eodem mō earum numerus aſſignat. Dictū * n. eſt, ꝙ dos eſt aliquid aīæ inhęrens, per qđ ordinatur ad operationē, in qua cõſiſtit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, ſ. ipſa ſubſtātia operationis, quæ eſt uiſio, & perfectio eius, q̄ eſt delectatio. Oportet enim beatitudinem eſſe operationem perfectam. Viſio autem aliqua eſt delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantum id, quod uidetur, eſt delectabile. Alio modo ex parte uiſionis, inquātum ipſum uidere, delectabile eſt, ſicut de-

F lectamur in uidēdo mala, quamuis mala non delectent nos: & quia operatio illa, in qua vltima beatitudo conſiſtit, debet eſſe ꝑfectiſſima, ideo requirit, ꝙ viſio illa ſit utroque modo delectabilis. Ad hoc autem quòd uiſio illa ſit delectabilis ex parte uiſionis requiritur quòd ſit facta cõnaturalis uidēti per aliquem habitum: ſed ad hoc ꝙ ſit delectabilis ex parte uiſibilis requiruntur
G duo, quòd ſcilicet ipſum uiſibile ſit conueniens, & quòd ſit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitatem uiſionis ex parte ſui requiritur habitus, qui uiſionem eliciat, & ſic eſt una dos, q̄ dicitur ab omnibus uiſio, ſed ex parte uiſibilis requiruntur duo ſcilicet conuenientia, quæ eſt ꝑ affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibuſdam dos, dilectio, & à quibuſdam fruitio, ſecun-
H dum, quòd fruitio ad affectum pertinet. Illud enim quòd ſummè diligimus, conuenientiſſimum æſtimamus. Requiritur etiam ex parte uiſibilis cõiunctio, & ſic ponitur à quibuſdam comprehenſio, quę nihil eſt aliud quàm in pręſentia Deum habere, & in ſeipſo tenere. Sed ſecundum alios, fruitio prout eſt non ſpei, ſicut eſt in uia: ſed iam rei, ſicut eſt in patria. Et ſic dotes reſpondent tribus uirtutibus Theologicis, ſcilicet uiſio, fidei: ſpei vero comprehenſio, uel fruitio ſecundum unam acceptionem: charitati uero fruitio, uel delectatio ſecundum aſſignationem aliam. Fruitio enim perfecta, qualis in patria habebitur, includit in ſe dilectionem, & comprehenſionem, & ideo à quibuſdam accipitur pro uno, à quibuſdā pro alio. Quidam uero attribuūt has tres dotes tribus animę virtutibus, uiſionem ſcilicet rationali: dilectionem concupiſcibili: fruitionem uero iraſcibili. Inquātū talis fruitio eſt per quādam victoriam adepta, ſed hoc nō proprie dicitur, quia iraſcibilis, & concupiſcibilis non ſunt in parte intellectiua, ſed in parte ſenſitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipſa mente.

Ad primum ergo dicendum, quòd memoria, & intelligentia non habent niſi unam operationem, uel quia ipſa intelligentia eſt operatio memoriæ, uel ſi intelligentia dicatur eſſe potentia quædam, memoria non exit in operationem niſi mediante intelligentia, quia memoriæ eſt notitiam tenere: unde etiam memoriæ, & intelligentię non reſpondent niſi unus habitus, ſcilicet notitia, & ideo vtrique reſpondet tantum una dos ſcilicet uiſio.

K Ad ſecundum dicendū, quòd fruitio reſpondet ſpei inquantum includit comprehenſionem, quæ ſpei ſuccedet: qđ enim ſperatur, nondum habetur, & ideo ſpes quodammodo affligit propter diſtan-

uam

---

h l. 1. ca. 4. tom. 3. — ¶PROB. 1. Quia præſupponitur clara: 2. Quia (ly diuerſimodè &c.) patet in text.

CONCL. 2ª. Dotes ſunt, uiſio dilectio, & fruitio: & correſpondent tribus uirtutibus theologicis.

In lib. de ſimilitudinibus, ca. 48. — ¶Examen. Ly dotes ſcilicet ut à uiſibilibus ad inuiſibilia hoc nomen Dos, trāſfertur. Et hoc modo Dos (vt declaretur ly ornatus, quod ponitur in diffinitione eius ar. 1. corp.) eſt aliquid animæ innixens, per quod ordinatur ad operationē in qua conſiſtit beatitudo. Et per hoc, ut dictum eſt, declaratur magis ly ornatus.

† li. 22. ca. vlt. inter princ. & med.

¶Ly uiſio. Hoc continet implicitè alia duo, ſcilicet dilectionem & fruitionem, ut declaratur in textu. Et ideo non mirū de illo triuiſſima Auguſtini dicto, ſcilicet ꝙ uiſio eſt tota merces. Nam ſumit uiſionem, prout illa ibi dicit.

** li. 5. pro ſo. à me. illius.*

¶Ly dilectio. Scilicet, ut eſt conuenientia ex parte rei uiſibilis. Vndè (ut dicetur) dilectio reſpōdet charitati: quoniam illa ſummè chara habemus, quæ conuenientiſſima æſtimamus.

¶Ly fruitio. Hoc nomen quandoque eſt idem dilectioni, & ſic non ſumitur hic. Alioquin eſſet ſuperfluitas in concluſione, ultra quòd eſſent ſolum realiter duæ dotes, licet nominaliter tres quandoq; eſt idem quod comprehenſio. i. tentio alterius rei præſentis. Et hoc modo ſumitur hic. In uniuerſum igitur loquendo dicendum, quod fruitio continet & dilectionem & comprehenſionem & hęc dicitur fruitio perfecta: ſed ut diximus, non ſumitur in concluſione pro dilectione ſed tantum pro comprehenſione, q̄ ſuccedit dilectioni. Vt ſic dicatur. Fruitio eſt tentio rei dilectæ.

** Ar. 1. huius q. corp.*

¶PROB. 1. Quia dos eſt aliquid ordinatum ad perfectam operationem, in qua conſiſtit beatitudo, & hæc operatio non poteſt eſſe ſine uiſione, dilectione, & fruitione. (patet in tex.) 2. Quia uiſio correſpondet fidei, dilectio charitati, fruitio ſpei.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. Si uidelicet per ly aliquid intelligatur aliquid aliud ab operatione, quæ pertinet ad intelligentiā. Tunc nihil &c. Nam uiſio etiam memoriæ correſpondet: ut ex textu colligitur.

2m illatio cõcluſionis. Ergo debetet, &c. ℞. negatur illatio.

ratia § Nam fruitio eſt illa dos, quæ pertinet ad ſpem. Ad rationem reſpondetur, quod fruitio pro comprehenſione ſumpta (ut hic ſumitur) non reſpicit magis charitatem: licet fruitio, ut eſt idem dilectioni (ſecundum quod ſumitur in argumento) magis reſpiciat ipſam.

3m cõſequẽs. Fruitio non debet poni alia dos à dilectione. ℞. niſi diſtingueretur à dilectione. §. Tunc nihil &c. Fruitio enim ſecundum quod comprehenſionem dicit (prout accipitur nunc,) diſtinguitur à dilectione. Nã dilectio dicit habitum: fruitio autem quæ eſt comprehenſio non dicit habitũ alium, ſed remotionem impedimentorum conunctionis præſentialis ad Deũ: ut in tex. declaratur.

4m cõſequẽs. * Debet adhuc quarta dos poni. ℞. niſi fruitio eſſ: tunc idem quod comprehenſio §. Tunc nihil &c. ut patet.

5m ex Anſelmo. Pertinent ad beatitudinẽ. ℞. tanquam ipſam aliqualiter conſequẽtia: non tanquam ipſius propriè dotes. §. Tunc nihil &c. Nam fit tantum ſermo in præſenti de dotibus propriè beatitudinis, non autem de quibuſcunque aliter pertinẽtibus ad illã.

6m conſequẽtia. Ergo &c. ℞. negatur conſequẽtia. §. Nam laus non eſt dos, ſed cõſequẽs ad beatitudinem.

7m de antecedente. Ad beatitudinem pertinentia. ℞. tanquam ipſius conditiones: non tanquã dotes. §. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

*In l. de ſimilitudinibus c. 48.

tiam amati: & propter hoc in A patria non remanet, ſed ſuccedet ei comprehenſio.

Ad tertium dicendum, quod fruitio, ſecundũ quod comprehenſionem includit, diſtinguitur à viſione, & dilectione, alio tamẽ modo quàm dilectio à uiſione. Dilectio enim, & uiſio diuerſos habitus nominant, quorũ vnus pertinet ad intellectum, alter uero ad affectum. Sed comprehẽſio, vel fruitio, ſecundum, quod ponitur B pro comprehẽſione, nõ importat alium habitum ab illis duobus: ſed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur, ut non poſſet mẽs Deo quaſi præſentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quòd ipſe habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, ſicut quòd facit eam ſufficientẽ ad cognoſcẽdum fine phantaſmatibus, & ad prædominandũ C corpori, & ad alia huiuſmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit ut nunc peregrinemur à Domino.

Ad quartum patet reſponſio ex dictis.

Ad quintum dicendum, quod proprie dotes ſunt immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo cõſiſtit, per quam anima Christo coniũgitur. Alia autem, quæ * Anſel- D mus enumerat, non ſunt huiuſmodi: ſed ſunt qualitercumque beatitudinem concomitantia, vel conſequentia, non ſolũ in comparatione ad ſponſum, ad quem ſola ſapientia, inter enumerata ab eo, pertinet, ſed etiã in cõparatione ad alios, uel pares, ad quos pertinet amicitia, quantũ ad unionem affectuum, & concordia quantũ ad conſenſum in agẽdis; uel ad inferiores, E ad quos pertinet poteſtas, ſecũdum quod à ſuperioribus inferiora diſponuntur; & honor, ſecũdum id, quod ab inferioribus, ſuperioribus exhibetur; & etiã per comparatiobem ad ſeipsũ, ad quos pertinet ſecuritas, quãtum ad remotionem mali, & gaudium, quantum ad adeptionem boni.

Ad sextum dicendum, quod quæ ab Auguſtino * ponit tertium eorum, quę in patria erũt, non eſt diſpoſitio ad beatitudinẽ: ſed magis ad beatitudinẽ conſequens, ex hoc enim ipſo, quòd anima Deo coniungitur, in quo beatitudo conſiſtit, ſequitur, quòd in laudem prorumpat, unde laus non habet rationem dotis.

Ad septimum dicendum, quod illa quinque, quæ enumerat Boetius, ſunt quædam beatitudinis conditiones, nõ autem diſpoſitiones ad beatitudinẽ, uel ad beatitudinis actum: eo quod beatitudo ratione ſuæ perfectionis ſola, & ſingulariter habet per ſeipſam quicquid ab hoĩbus in diuerſis quæritur, ut patet per Philoſophũ * in primo & decimo Ethicorum: & ſecundũ hoc oſtẽdit Boetius illa quinque in vera beatitudine eſſe, quia hæc ſunt, quæ ab hominibus in uera fęlicitate tẽporali quęrunt, quæ, uel pertinent ad immunitatem a malo, ſicut eſt ſecuritas, vel ad conſecutionem boni cõuenientis, ſicut iucunditas, & perfectio ſicut ſufficientia: uel ad manifeſtationem boni, ſicut celebritas, inquantum bonum unius eſt in notitia multorũ, & reuerentia inquantum illius notitiæ, uel boni ſignum aliquod exhibetur, reuerentia enim cõſiſtit in exhibitione honoris, quæ eſt teſtimonium uirtutis. Vnde patet quod illa quinque non debẽt dici dotes, ſed quædam beatitudinis conditiones.

QVAESTIO XCVI.

De aureolis, in tredecim articulos diuiſa.

Conseqventer conſiderandum eſt de aureolis.

Circa quod quæruntur tredecim.

Primo, Vtrum aureola differat à præmio eſſentiali.

Secundo, Vtrum differat à fructu.

Tertio, Vtrum fructus ſoli virtuti continentiæ debeatur.

Quarto, Vtrum conuenienter aſſignentur tres fructus tribus partibus continentiæ.

1 APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quòd per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à 1. Corint. 13. quòd tres ſunt dotes animæ correſpondẽtes fidei, ſpei, & charitati: & ſic. Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: nunc manẽt fides, ſpes, charitas: maior autem horum eſt charitas. Hæc ibi. Vbi dicens quod nunc videmus per ſpeculũ tunc autem facie ad faciem & ſubdens de tribus illis monſtrat per hoc à ſimili, quòd ſicut uiſio perfecta correſpondet fidei, ita aliquid perfectũ correſpondebit ſpei, & aliquid item perfectum correſpondebit charitati. Ac ſi dixiſſet uidemus nunc per ſpeculũ in ęnigmate, tunc autem habebimus aliquid perfectum uiſioni huic reſpondens: ſperamus nunc id quod non habemus, habebimus tunc aliquid huic ſpei perfectè reſpondens: charitate amamus nunc imperfectè, amabimus tunc perfectè. Ecce intentum. Illud enim perfectum reſpondẽs fidei eſt dos illa, quæ vocatur uiſio, reſpondens autem ſpei eſt alia dos, quæ uocatur fruitio, comprehenſio: correſpondens uerò charitati eſt dos alia, quæ uocatur dilectio. Item à Ioan. 17. Hæc eſt uita æterna, ut cognoſcãt te ſolũ uerum Deũ. Hæc ibi. Et Cantic. 3. Tenui eum, nec dimittam. Hæc ibi. Et Iſa. 31. Dixit dominus, cuius ignis eſt in ſyon, & caminus eius in Hieruſalem. Hæc ibi. Per hæc ſiquidẽ deſignãtur dotes animę: uiſio per Ioannẽ, comprehenſio per Cantic. dilectio per Iſa. Qui tanquam à notioribus nobis loquens, dilectionem ipſam in pręſenti uocat ignem, & in patria uocat caminum ignis.

¶Secundò habes: quòd per rõnẽ prædictã ſit prætratum quãto quod diximus inſinuant, & intelligas, & defendas. 2

¶Tertiò uides: quòd ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

Vtiſ. ꝑ S. Eccl. &c. *li. 22. de Ciu. c. vlt. inter prĩ. & me. 3. *li. 1. c. 7. à med. c. 5. *lib. 3. de conſolat. proſ. 10.

QVAES. XCVI.

ART. I.

410 CONCL. 1ª. Præmium eſſentiale methaphoricè dicitur corona, uel aurea.

¶Examen. Ly præmiũ eſſentiale. Hoc dicitur, quia ſine eo beatitudo conſiſtere non poteſt, & hoc ſi ne aliis ſit, beatitudo eſt; iuxta illud Auguſtini. Infœlix homo &c. vi q. 92. ar. 3. ad 5.

¶Ly metaphoricè dicitur corona. Non q corona uel aurea ſit quid metaphoricũ, cùm ſit quid realiſſimum, ſed dicitur metaphoricè q. ad motum ad denominationem. Aliud eſt. n. loq de nomine, aliud de re.

¶PROB. Quia, 1. & meritum, 2. & præmium, 3. & perfectio quædam ſe hẽc. eter nitatis moſtrant hoc (vt io tex. declarat.)

Tho 4. d. 49. q 5. ar ti. 1. CONCL. 2ª. Superadditum præmium nominatus aureola.

¶Examen. Ly ſuperadditum. Siue ſuperaddatur ex conditione naturæ ipſius præmiu, ſiue ex ratione operis meritorij ſecũdum genus operis.

*lib. 3. de conſolat. proſa 2. circa prin.

¶PROB. Quia præmium ſuperadditũ eſſentiali eſt minus quàm eſſentiale.

CONCL. 3ª. Operi meritorio, ut ex radice charitatis procedit debetur aurea.

¶Examen. Ly aurea. Sic uocatur præmium eſſentiale. Et hoc quia refertur in Deum, tanquam gaudium de eo, qui eſt abſolutè ſummus: & dicitur aurea. Nam aurum inter metalla tenet ſummum locum.

¶PROB. Quia opꝰ meritorium, ut ex charitate procedens, dicit peruentionem ad ultimum finem (cùm charitas ipſum reſferat in illud.)

Ho. 34. in Euan. circa me. & hom. 21. ante me.

CONCL. 4ª. Operi meritorio, ut ex genere operis conſideratur, debetur aureola.

¶Examen. Ly aureola. Quaſi ſit aurum diminutiuum minus. Et hoc eſt gaudium de opere laudabili ex debitis circunſtantijs: Verbi gratia. Beatus gaudens de virginitate ſeruata, ut iuxta omnes debitas circunſtantias cõſideratur, dicitur habere aureolam: quando autem gaudet de Deo ipſo propter uirginitatem ex charitate ſeruatam, tunc dicitur habere auream. Ecce vnum opus, ſcilicet virginitas: duo conſiderata in opere, ſcilicet charitas, & actus: duo gaudia correſpõdentia, ſcilicet gaudium de Deo, & gaudium de opere.

¶PROB. Quia operi, ut ex genere operis conſiderato, debetur præmiũ quoddam accidentale.

¶*Corollarium*. Sic ergo à diffinitione ad diffinitum probatæ ſunt tertia & quarta concluſio. Aureæ enim diffinitio eſt eſſe præmium eſſentiale: & aureolæ eſt præmium accidentale.

CONCL. 5ª. Aureola dicit aliquid aureæ ſuperadditũ. i. quoddam gaudiũ de operibus a ſe factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis.

¶NOT. Iſta concluſio eſt quaſi epilogus & ſecundæ, & quartæ concluſionũ. Vltima uero particula ly quæ habent rationem uictoriæ excellentis, u. debitur ar. 5. 6. & 7.

¶PROB. Quia ex dictis patet.

¶*Corollarium*. Ex præmiſſis ergo uiſualiter reſpondentibus ad titulum ſumito literalem ad eandem reſponſionem dicẽs. Aureola eſt aliud à præmio eſſentiali, quod aurea dicitur.

3m ex

Quinto, Vtrum virginibus debeatur aureola.

Sexto, Vtrum debeatur martyribus.

Septimo, Vtrũ debeatur doctoribus.

Octauo, Vtrum Chriſto aureola debeatur.

Nono, Vtrum angelis.

Decimo, Vtrum corpori humano debeatur.

Vndecimo, Vtrum conueniẽter tres aureolæ aſſignentur.

Duodecimo, Vtrum aureola virginum ſit potiſſima.

Decimo tertio, Vtrum unus alio intenſius eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS I.

Vtrum aureola ſit aliud a premio eſſentiali, quod aurea dicitur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd aureola non ſit aliquod aliud præmiũ à præmio eſſentiali, quod aurea dicitur. Præmium enim eſſentiale eſt ipſa beatitudo: ſed beatitudo ſecundum Boe.* eſt ſtatus omnium bonorum congregatione perfectus, ergo præm um eſſentiale includit omne bonũ quod habetur in patria, & ſic aureola includitur in aurea.

¶2 Præterea, Magis, & minus non diuerſificant ſpeciem, ſed illi, qui ſeruant conſilia, & præcepta, magis præmiãtur, quàm illi, qui ſeruant præcepta tantũ, nec in aliquo prẽmium eorum videtur differre, niſi q unum eſt altero maius, cũ aureola nominet præmium, quod debeẽ operibus perfectionis, ergo uideẽ q aureola non dicat aliquid diſtinctum ab aurea.

¶3 Præterea. Prẽmium reſpondet merito: ſed radix totius meriti eſt charitas, cum ergo charitati reſpondeat aurea, videtur q in patria non erit aliquod p̃mium ab aurea diſtinctum.

¶4 Præterea. Omnes homines aſſumuntur ad angelorum ordines ut dicit Greg.* ſed in angelis licet quędam data ſint qui buſdã excellenter, nihil ibi poſſidetur ſingulariter, oĩa enim in omnibus ſunt, non quidẽ æqualiter, quia alia aliis ſublimiꝰ poſſident, quæ tamẽ omnes habent, vt Gregorius dicit, ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium niſi omnium commune, ergo aureola non eſt præmiũ diſtinctũ ab aurea.

¶5 Præterea. Excellentiori merito excellens præmium debetur, ſi ergo aurea debetur operibus, quæ ſunt in præcepto, G aureola vero his, quæ ſunt in cõſilio, aureola erit perfectior, quàm aurea, & ita non deberet diminutiue ſignificari, & ſic ui detur quòd aureola non ſit præmium diſtinctum ab aurea.

SED CONTRA. Exod. 25. Facies alteram coronam aureo lam, dicit Gloſ.* Ad coronam pertinet cãticum nouum, quod virgines tantum coram ſponſo cantant, ex quo videtur, quòd H aureola ſit quædam corona non omnibus: ſed quibuſdam ſpecialiter reddita, aurea autem omnibus beatis redditur, ergo aureola eſt aliud q̃ aurea.

*Gl ordinaria ibi.

Præterea. Pugnæ quam ſequitur victoria, debetur corona, 2. Timoth. 2. Non coronabitur niſi, qui legitime certauerit, ergo ubi eſt ſpecialis ratio certaminis, ibi debet eſſe corona ſpecialis: ſed in aliquibus operi-I bus eſt ſpecialis ratio certandi, ergo præalijs aliquam coronã habere debent, & hanc dicimus aureolam.

Præterea, Eccleſia militans deſcendit a triumphante, ut patet Apocalypſis 21. Vidi ciuitatem ſanctam, &c. ſed in Eccleſia militante ſpecialia opera habẽtibus redduntur ſpecialia p̃mia, ſicut uictoribus corona, currentibus brauium, ergo ſimiliter debet eſſe in Eccleſia triumphante. K

RESPONDEO, Dicendum, quòd præmium eſſentiale hominis, quod eſt eius beatitudo, conſiſtit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfecte fruitur, ut uiſo & amato perfecte: * hoc autem præmiũ metaphorice corona dr̃, uel aurea,* tum ex parte meriti, quod cum quadã pugna agitur. Militia enim eſt uita hominis ſuper terram, Iob. 7. tum ex parte præmii per quod hõ efficitur quodammodo diuinitatis particeps, & per cõſequens regiæ poteſtatis, Apocalypſis 5. Feciſti nos Deo noſtrum regnum, &c. Corona autem eſt proprium ſignum regiæ poteſtatis eadem ratione præ-

concl. 1a

præmium, quod eſſentiali addi- A tur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, ut ex hoc etiam perfectioni competat beatorum. Sed quia nihil poteſt ſuperaddi eſſentiali quin ſit eo minus, ideo [p] ſuperadditum præmium aureola nominatur [q]. Huic autem eſſentiali pręmio, quod aurea dicitur aliquid ſuperadditur dupliciter. Vno modo ex conditione natu- B ræ eius, qui pręmiatur, ſicut ſupra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur. Vnde, & ipſa gloria corporis interdum aureola nominatur. Vnde ſuper illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam, dicit quædam Glo.* quòd in fine aureola ſuperponitur, cum in Scriptura dicatur, quòd eis ſublimior gloria in receptione corporum ſeruetur, ſic autem nunc de aureola non C agit. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidem rationem meriti habet ex duobus, ex quibus etiam habet bonitatis rationem, ſcilicet ex radice charitatis, quæ refertur in finem vltimum, & [s] ſic debetur ei eſſentiale præmium, ſcilicet peruētio ad finem, quæ eſt aurea [t], & ex ipſo genere actus, quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunſtātijs, & ex habitu eli- D ciēte ex proximo fine, & [u] ſic debetur ei quoddam accidentale pręmium, qđ aureola dicitur [x], & hoc modo de aureola ad pſens intendimus. Et ſic dicendum eſt quòd [y] aureola dicit aliquid aureæ ſuperadditum, ideſt, quoddam gaudium de operibus à ſe factis, quæ habent rationem victoriæ excellētis, [z] quod eſt aliud gaudium ab eo, quò de coniunctione ad Deum quis gaudet, qđ E gaudium aurea dicitur. Quidā tamen dicunt, quòd ipſum præmium commune, quod eſt aurea accipit nomen aureole, ſecundū quòd uirginibus, uel martiribus uel doctoribus redditur, ſicut, & denarium accipit nomē debiti, ex hoc quòd alicui debetur, quamuis omnino ſint idem debitum, & denarius nō tamen ita, quòd pręmium eſſentiale oporteat eſſe maius quando aureola dicitur, ſed quia excellentiori actui reſpondet, non quidem ſecundum meriti intenſionem, ſed ſecundum modum merendi, ut quamuis in uno ſit æqualis limpiditas diuinę uiſionis, in uno tamen dicetur aureola non in altero, inquantum reſpondet excellentiori merito ſecundum modum agendi. Sed hoc uidetur eſſe contra intentionem Gloſſæ* Exod. 25. ſi enim idem eſſet aurea, & aureola, non diceretur aureolam aureæ ſuperponi, & præſertim cum merito reſpondeat præmium, oportet quòd illi excellentiæ meriti, quæ eſt ex modo agendi, reſpondeat aliqua excellentia in pręmio, & hanc excellentiam uocamus aureolam. Vnde oportet aureolam ab aurea differre.

Ad primvm ergo dicendum, quòd beatitudo includit omnia bona, quæ ſunt neceſſaria ad perfectam hominis uitam, quæ conſiſtit in perfecta hominis operatione: ſed quædā poſſunt ſuperaddi nō quaſi neceſſaria ad pfectam operationem, ut ſine quibus eſſe non poſſit: ſed quia his additis eſt beatitudo clarior. Vnde pertinent ad bene eſſe beatitudinis, & ad decentiam quandam ipſius, ſicut, & fœlicitas politica ornatur nobilitate, & corporis pulchritudine, & huiuſmodi, ſine quibus tamen eſſe poteſt ut patet in pri. Ethic. & hoc modo ſe habet aureola ad beatitudinem patrię.

Ad secvndvm dicendum, quòd ille, qui ſeruat conſilia & præcepta ſemper meretur magis, q̄ ille, qui ſeruat præcepta tm̄, ſcđm ꝙ ratio meriti conſideratur in operibus ex ipſo genere operum, non autem ſemper ſecundum ꝙ ratio meriti penſatur ex radice charitatis, cum quandoq; ex maiori charitate aliquis ſeruet præcepta tantum, q̄ aliquis p̄cepta, & cōſilia: ſed, & pluries accidit econtrario, quia probatio dilectionis exhibitio eſt operis, ut Gregorius* dicit. Nō ergo ipſum eſſētiale pręmiū magis intenſum dicitur aureola: ſed id, quod præmio eſſentiali ſuperadditur indifferēter, ſiue ſit maius pręmium eſſentiale habētis aureolam, ſiue minus, ſiue æquale præmio eſſentiali non habentis.

Ad tertivm dicēdum, ꝙ charitas eſt principiū merendi: ſed actus noſter eſt quaſi inſtrumentum, quo meremur, ad effectum aūt conſequendum nō ſolum requiritur debita diſpoſitio in primo mouēte; ſed etiam recta diſpoſitio in inſtrumento: & ideo in effectu aliquid conſequitur ex parte primi principii, quod eſt principale, & aliqđ ex parte inſtrumenti, qđ eſt ſecūdarium. Vnde, & in p̄mio aliquid eſt ex parte charitatis, ſcilicet aurea, & aliqđ ex genere operationis, ſcilicet aureola.

Ad qvartvm dicendum, quòd angelis oēs in eodem genere actus ſuam beatitudinē meruerūt, ſcilicet in hoc ꝙ ſunt conuerſi ad Deum, & ideo nullum ſingulare pręmium inuenitur in uno, quod alius non habeat aliquo modo: homines autem diuerſis generibus actuum beatitudinem habent, & iō non eſt ſimile. [a] Tamē illud, qđ unus uidetur ſpecialiter habere inter homines, quodammodo oēs communiter habent, inquantum, ſcilicet per charitatem perfectam unuſquiſque bonum alterius ſuū reputat, non tñ hoc gaudium, pro unus alteri congaudet, poteſt aureola nominari, quia non datur

*Glo. ordi. ſuper illud Exod. 25. & ſuper illam, alteram coronā aureolam.

*Gloſ. ordinaria ibid.

* Homil. 30. in Euang. circa princ.

Rāſio 2ª

1m ex Boetio. Omnium bonorum. R. neceſſariorum ad perfectam operationē. S. Tunc nihil contra. Nam aureola nō eſt bonum neceſſariū, ſed ad bene eſſe pro concl. p perfecta operatione beatitudinis: & ideo non mirum, quòd præmium eſſentiale non includat illam: ſed ſit ab illa diſtinctum: ut patet hic, & ex cor.

2m de minori. Nec in aliquo præmiū eorum videtur differre niſi quòd unum eſt altero maius. R. ita ꝙ aureola ſit ſemper illud minus ſuperadditum, & aurea ſit illud maius. S. Non enim gaudium de operibus quantumcunq; perfectis reſpectu quorum dicitur aureola poteſt eſſe æquale gaudio habito de Deo, quod uocatur aurea. Tunc nihil &c. ut patet.

3m de maiori. Merito. R. & ſecundum quòd ex charitate pendet, concl. ſ & ſecundum quòd ex opere. S. Tunc nihil &c. licet enim charitas ſit radix totius meriti: tamen non tollit quòd ipſum opus, quod radicatur in ea ſit meritoriū.

concl. u 4m conſequētia ſecunda. Ergo aureola &c. R. negatur conſequētia. S. Non eſt ſimile concl. y in hoc de Angelis & hominibus propter rationem dictam in textu.

Item de conluſione. Niſi omnium commune. R. inquantum dicit gaudiū: non, inquantum dicit aureolam. S. Tunc nihil &c. ut colligitur ex ſecundo reſponſo litteræ ly tamen illud quod unus uidetur &c.

5m de

5m de conſequentia. Operibus. R. ex genere actos conſideratis: non, ex charitate ſ. Tunc nihil &c. Nam ſiue conſilia, ſiue præcepta ſimul vel ſeorſum ſeruentur, maior eſt excellentia meriti, quæ conſurgit ex charitate quàm illa, quæ &c. ut in tex.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem oſtendas merito inſinuatum eſſe ab Apocal. 14. q aureola differt ab aurea: & ſic. Nemo poterat dicere canticum, niſi illa centum quadraginta quatuor milia, qui empti ſunt de terra, qui cum mulieribus nō ſunt cōinquinati, virgines enim ſunt. Hæc ibi. Vbi manifeſtè monſtrat, quòd quidam ſancti, puta virgines, habent quoddā præmium, quod alij cōmuniter non habēt per ly nemo poterat dicere canticum, niſi &c. Illis autem omnibus qui in cœlo ſūt communis eſt aurea ideſt gaudium contēplationis de Deo. Vnde ad hoc ſignificandum dicitur Hierem. 31. & recitatur Hebr. 8. Non docebit ultra uir proximum ſuum, & vir fratrem ſuum dicens, cognoſce dominum. Omnes enim cognoſcēt me à minimo eorū uſq; ad maximum, ait dominus. Hæc ibi. Quòd & Apocal. 21. ſub nomine ciuitatis Hieruſalem denotauit dicens, Ciuitas non eget ſole, neque luna, ut luceant in ea. Nam claritas Dei illuminabit eā, & lucerna eius eſt agnus. Hæc ibi. Et pſal. 86. Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te. Hæc ibi. Vbi de ciuitate Dei loquitur quantum ad auream ſicut & Apocal. & Hierem. Per hos ergo quòd aureola non eſt communis omnibus declaretur ad literam ab Apocal. 14. intentum ſupradictum.

Vtil. p 5. Eccl. &c.

Tho. 4. d. 49. q. 5 ar. 2. q. 1. & ſeq.

*Gl. ordi. ibid.

† Cap. 45. tom. 6.

in præmium victoriæ eius: ſed magis reſpicit victoriam alienam: corona enim ipſis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

AD QVINTVM dicendum, q maior eſt excellētia meriti, quæ cōſurgit ex charitate, quàm illa, q cōſurgit ex genere actus, ſicut finis, ad quem ordinatur charitas, eſt potior his, quæ ſunt ad finem, circa quæ actus noſtri conſiſtunt. Vnde, & præmium reſpōdens merito ratione charitatis, quantumcunq; paruum, eſt maius quolibet præmio reſpondente actui ratione ſui generis; & ideo aureola diminutiue dicitur reſpectu aureę.

ARTICVLVS II.

Vtrum aureola differat a fructu.

ADSECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu.[h] Eidem enim merito non debentur diuerſa præmia: ſed eidem merito reſpondet aureola, & fructus centeſimus, ſcilicet uirginitatis, vt patet in Gl.* Matth. 13. ergo aureola eſt idem, quod fructus.

2 Præterea Auguſtin. † dicit in libro de Virginitate. Quòd cēteſimus[h] fructus debetur martyri, & idem debetur uirgini, ergo fructus eſt quoddam prǽmiū commune uirginibus, & martyribus: ſed eiſdem etiam debetur aureola, ergo aureola eſt idem quod fructus.

3 Præterea, In beatitudine non inuenitur niſi duplex præmium, ſcilicet eſſentiale, & accidentale, qđ eſſentiali ſuperadditur: ſed præmium eſſentiali ſuperadditum, dicitur aureola, quod patet ex hoc q Exodi. 25. aureola coronę aureæ ſuperponi dicitur: ſed fructus nō eſt præmium eſſētiale, quia ſic deberetur omnibus Beatis,[h] ergo eſt idem, quod aureola.

SED CONTRA, Quæcumque non ſunt eiuſdem diuiſionis, non ſunt eiuſdem rationis: ſed fructus & aureola non ſimiliter diuiduntur, quia aureola

F diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum, fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & uirginum, ergo fructus, & aureola non ſunt idem.

Præterea. Si fructus, & aureola eſſent idem, cuicumq; deberetur fructus, deberetur & aureola, hoc autem patet eſſe falſum, quia fructus debetur uiduitati, non autem aureola, ergo, &c.

RESPONDEO, Dicendum, G quòd ea, quę Metaphorice dicuntur, poſſunt uariè accipi ſecundum adaptationes ad diuerſas proprietates eius, unde fit tranſumptio. Cum autē fructus proprie in rebus corporalibus dicat de terræ naſcentibus[m] ſecundum diuerſas conditiones, quæ in fructibus corporalib. inueniri poſſunt, diuerſimode fructus ſpiritualiter accipitur[n]. Fructus enim corporalis dulcedinē H habet, qua reficit ſecundum, q in uſum hominis uenit. Eſt etiā ultimum, ad quod operatio naturæ peruenit, eſt etiā id, quod ex agricultura expectatur per ſeminationem, uel quoſcumque alios modos.[p] Quandoque igitur fructus ſpiritualiter accipit pro eo, quod reficit quaſi ultimus finis[q], & ſecundum hanc ſignificationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè I autem in uia, & ex hac ſignificatione accipit fruitio, q̄ eſt dos, ſic autem nunc de fructibus non loquimur.[r] Quandoq; autem ſumitur fructus ſpiritualiter pro eo, q̄d reficit tantum, quamuis non ſit ultimus finis[s], & ſic uirtutes fructus dicuntur, inquātum mentem ſynceta dulcedine reficiunt, ut Ambr.* dicit, & ſic accipitur fructus Gala. 5. Fructus aūt ſpiritus, gaudium, &c. ſic autem de fructibus nunc etiam non q̄ritur. Poteſt autem K alio modo ſumi fructus ſpiritualis ad ſimilitudinē corporalis, inquātum corporalis fructus eſt quoddam commodum, quod ex labore agriculturæ expectatur, ut ſic dicatur illud præmium, quod homo conſequitur ex labore, quo in hac uita laborat, & ſic omne præmium, quod in futuro habebitur ex noſtris laboribus, fructus dicitur, & ſic accipitur fructus Romanorum ſexto. Habetis fructū ueſtrum in ſanctificationem, finem uero uitam æternam: ſic etiam nunc nos de fructu nō agimus: ſed agimus de fructu ſecundum quod ex ſemine conſurgit. Sic .n. de fructu Dn̄s loquitur Matth. 13. vbi

*In lib. de paradiſo, c. 13. to. 1.

Item ab Exod. 25. Facies alteram coronā, aureolam ſuper illā coronam. Hæc ibi. Ecce ad literam duæ coronę, una quarum dicitur abſolutè corona: altera uerò eſt diminutione uocatur aureola. Immo ad tollendum omne dubium planiori ſen ſu prædixerat, facies coronam auream p circuitum. Hæc ibi. Sciunt uerò catholici omnes ex Apoſtolo: quòd illa, quæ in ueteri teſtamēto fiebant, omnia contingebant illis in figura.

¶Secundò habes: a quomodo per rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus confirmant, & intelligatur, & ueratis. concl. m

¶ Tertiò uides: b quo modo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & cōſolidetur.

QVÆST. XCVI. ART. II.

CONCL. 1ª. Secundum diuerſas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri poſſūt, diuerſimodè fructus ſpiritualis accipitur. 411 concl. p

¶PROB. Quia fructus metaphoricè dicitur de rebus ſpiritualibus (cum propriè dicatur de corporalibus:) & alia, quæ metaphoricè dicuntur poſſunt uariè accipi ſecundū adaptationes ad diuerſas proprietates eius: unde fit tranſumptio. concl. ſ

CONCL.

¶CONCL. 2ª. Fructus ſpiritualiter accipitur quandoque pro eo quod reficit quaſi ultimus finis.

¶PROB. Quia fructus corporalis & reficit ratione dulcedinis ſuæ, & eſt ultimum quid ratione operationis naturæ (patent omnia per experientiam.)

A ceptus eſt de quo loquitur concluſio.

¶Ly differt. Scilicet realiter, non ratione tantum. Vt oſtenditur ex corp ſin.

¶PROB. Quia aurea conſiſtit in gaudio, quod habet de Deo: aureola autem in gaudio de operum perfectione, fructus uerò in gaudio de diſpoſitione operantis ſecundum gradum ſpiritualitatis habitum ex ſemine uerbi Dei.

vbi fructũ diuidit in triceſimũ, ſexageſimum, & centeſimum. Fructus autem ſecũdum hoc poteſt prodire ex ſemine, quod uis ſementiua eſt efficax ad conuertẽdum humores terræ in ſuam naturam; & quanto hæc uirtus eſt efficacior, & terra ad hoc paratior: tanto fructus ſequitur uberior: ſpirituale autem ſemẽ qđ in nobis ſeminatur, eſt uerbum Dei, unde quanto aliquis magis in ſpiritualitatem conuertitur à carne recedens, tanto in eo eſt maior fructus verbi. Secundum hoc igitur fructus uerbi Dei differt ab aurea, & ab aureola, quia aurea conſiſtit in gaudio quod habetur de Deo: aureola uero in gaudio, qđ habetur de operũ perfectione: ſed fructus in gaudio, quod habetur de ipſa diſpoſitione operantis ſecundũ gradum ſpiritualitatis, in quem proficit ex ſemine uerbi Dei. Quidam diſtinguunt inter aureolam & fructus dicentes, quod aureola debetur pugnanti, ſecundum illud ſecundæ Timothei ſecundo. Nõ coronabitur niſi, qui legitime certauerit. Fructus autem laboranti, ſecundum illud, quod dicitur Sapientiæ quarto, bonorum laborum glorioſus eſt fructus. Alij uero dicunt, quod aurea reſpicit conuerſionem ad Deum: ſed aureola, & fructus conſiſtunt in his, quæ ſunt ad finem, ita tñ, quod fructus principalius reſpicit uoluntatem, aureola autem magis corpus. Sed cũ in eodem ſit labor, & pugna, & ſecundum idem: & præmiũ corporis ex præmio animæ dependeat; ſecundum prædicta non eſſet differentia inter fructum, aureã, & aureolã, niſi ratione tantum: & hoc non poteſt eſſe cum quibuſdam aſſignetur fructus, quibus non aſſignatur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nõn eſt inconueniens eidem meritò ſecundum diuerſa, quæ in ipſo ſunt, diuerſa præmia reſpondere; unde & uirginitati reſpondet aurea, ſecundum quod propter Deum ſeruatur imperio charitatis, aureola uero, ſecundum quod eſt perfectionis opus, habens rationẽ uictoriæ excellentis; fructus uero, ſecundum quod per uirginitatem homo in quandam ſpiritualitatem tranſit, à carnalitate recedens.

AD SECVNDVM Dicendũ, quòd fructus ſecundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune martyrio, & uirginitati: ſed tribus continentiæ gradibus, Gloſſa* autem, quæ ponit fructum centeſimum martyribus reſpondere, large accipit fructum; ſecundum quòd quælibet remuneratio dicitur fructus, ut ſic per centeſimum fructum remuneratio deſignetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

AD TERTIVM dicendum, quòd quamuis aureola ſit quoddam accidentale præmium eſſentiali ſuperadditum, non tamen omne accidentale præmiũ eſt aureola: ſed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maxime Chriſto conformatur, ſecundum perfectam uictoriam; unde non eſt inconueniens, quod abſtractioni à carnali uita aliquod accidẽtale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

¶CONCL. 3ª. Fructus accipitur ſpiritualiter quandoque pro eo quod reficit tantum quamuis nõ ſit ultimus finis.

¶PROB. 1. Quia Apoſtolus Galat. 5. hoc docet (cum dicat, fructus ſpiritus eſt charitas, gaudiũ, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continẽtia, caſtitas.) 2. Quia (ly quia &c.) prædicta nõ ſunt ultimus finis, ut patet.

¶NOT. Propter ſecundam & tertiam concluſionem dictum, quòd non eſt idẽ ſenſus uerborum, licet utraque locutio ſit uera, cum dicitur à Theologis communiter quòd finis ultimus quæritur propter ſe, & quòd etiã uirtutes propter ſe quæruntur. Nam ly propter ſe, poteſt dicere tantum delectabilitatem quandam ſpiritualem, & ſic uirtutes & etiam ſcientiæ ſpeculatiuæ quæruntur propter ſe: cũ in ſeipſis quandam laudabilem dulcedinem habeant; poteſt etiam ly propter ſe, accipi nt ſimul cum delectabilitate ſpiritus dicit ultimũ qd, in qđ appetitus ſertur; & ſic neque uirtutes, neque ſcientiæ ſpeculatiuæ, ſed ſolummodo Deus, eſt propter ſe quærendus. Fruitio igitur poteſt eſſe de utriſque, tanquam de fructibus, ſcilicet de Deo & de uirtutibus: ſed de uirtutibus ſecundum quid, de Deo autem ſimpliciter; quoniam delectabilitas in uirtutibus reperta ordinatur ad Deum tanquam ultimum delectabile ad nihil aliud ordinatum.

Concl. 3

Propter ſe multa quæruntur.

¶CONCL. 4ª. Omne præmiũ, quod in futuro habebitur ex noſtris laboribus, dicitur fructus.

¶PROB. 1. Quia fructus corporalis unde ſumitur tranſumptio eſt commodum quoddam, quod ex labore agriculturæ homo expectat atque cõſequitur. 2. Quia Roman. 6. patet, per hoc, quod ibi huiuſmodi præmium uocatur fructus.

¶CONCL. 5ª. Fructus uerbi Dei differt ab aurea, & ab aureola.

¶Examẽ. Ly fructus uerbi. Hic ſumit ly fructus ſecundum quod ex ſemine nalc & corporaliter & ſpiritualiter: ita tñ quod corporaliter conſideratus eſt, unde ſit tantum prior: ſpiritualiter autẽ acceptus eſt de quo loquitur concluſio.

1m d maiori.

Eidem merito. Rñ. cõſiderato ſecũdum idẽ: non, ſecundũ diuerſa. S. Tunc nihil contra. Nã ſecũdũ diuerſa eidem merito debetur aureola & fructus: ut patet in text. ſub exemplo uirginitatis.

2m ex Auguſtino.

Fructus Rñ. large acceptus: non, propriè. S. ſecundũ quod ſ. nunc loquimur. Tunc nihil &c. ut de ſe patet.

¶NOT. Fructus large ſumptus hic ab Auguſtino eſt fructus acceptus in ſenſu 4ª concluſionis: propriè uerò eſt fructus ut ſumitur in ſenſu 5ª.

3m illatio cõcluſionis.

Ergo &c.

Rñ. negatur illatio S. Dicitur. n. quod, licet fructus præmiũ nõ eſſentiale ſit, ſed accidentale nõ tñ eſt aureola. Nam quãuis, aureola ſit quoddã accidentale præmiũ &c. ut in tex.

¶NOT. Hinc ſumito diffinitionem fructus & aureolæ: quamuis & habeatur ex ſupra.

*Glo. citata in arg.

APPENDIX.

Ex articulo habes: Primò: quo per rõnem oſtendas, meritò inſinuatum Matth. 13. quod fructus differt ab aureola: & ſic. Alia ceciderũt in terrã bonã, & dabant fructũ, aliud centeſimũ, aliud ſexageſimũ, aliud triceſimũ. Hæc ibi. Vbi per ly alia intelligit ſemina uerbi Dei. Per hoc ergo quod tripliciter fructum ex illis productũ deſignat, & aureola non omnibus tribus illis cõuenit ſecũdũ Doctores ſanctos, demõſtrat, quod fructus differt ab aureola. Pro quo diſtinctius capiẽdo ſciẽdũ, quod fructus triceſimus eſt cõiugatorũ, & ſexageſimus uiduarum, & centeſimus uirginum ar. 4. & aureola non conuenit coniugatis ut ſic, neque uiduis ut ſic, ſed uirginibus, martiribus, & doctoribus ar. 5. & 7. ¶Secũdo habes: quo per rõnem prædicta ſcripturarũ, quanto quod dicitur intelligas, & tueans. ¶Tertiò uides: quomodo ex ſpiritualiſſima Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

Vſſ. p. 3. Eccl. &c.

2

3

QVÆST.

QVÆSTIO. XCVI.
ART. III.

411 CONCL. 1ª. Continentiæ magis reſpondet fructus, quam alij uirtuti.

¶Examen. Ly magis. Hoc denotat, ꝙ fructus reſpondet & aliem alij uirtuti ſed nō ſic perfectè & ꝓprie, ut ex probatione & patebit per ly præcipuè.

¶Ly fructus. Scilicet ut in 5ª. concluſ. art. 2.

¶PROB. Quia illi uirtuti præcipuè fructus reſpondet, quæ hominem præcipuè à ſubiectione carnis liberat (cū fructus conuertat hominem in ſpiritualitatem quandā, ex ar. 2. circa quintā cōcluſ.) & continentia præcipuè à ſubiectione carnis liberat, (ut patet ab oppoſitis per Hieronymū & philoſophum.

¶*Corollarium* Virtus ergo illa, quæ à ſubiectione carnis liberat præcipuè, meritò uocatur continentia quaſi tenēs hominē in ſuo eſſe. Nā eſſe hominis eſt eſſe ſecundū rōnem, i. uiuere ſecūdū illā. Vnde uirtus, quæ maximè impedimenta remouet, quæ diſtrahunt à uiuendo ſecundū rōnem iure dicitur tenere hominem in ſua ipſius dignitate.

¶NOT. pro melio ri captu tex. circa princip. ſciendū. ꝙ fructus ut ſumitur hic attenditur iuxta ſimilitudinē procedentis ex ſemine. Vnde ſicut fructus ꝓcedēs ex ſemine iūc uocatur cōueniēs & bonus quando natura ſeminis cōformat, ita fructus hic tunc dicitur uerè fructus quando ſemini ex quo ſpiritualiter procedit conformis eſt: ſemen autem ſpirituale, unde procedit, eſt uerbū Dei ex Matth. 13. quod ſpiritualitatē ſonat, & conſequenter remotionē ab operibus carnis. Fructus igitur ſuus meritò dicitur ille, ꝙ puritatem ſpiritus, importat & elongationem à carne. Vnde non mirum ſi cōtinentia dicitur præcipuè reſpondere fructui huic, tanquàm uirtus actui proportionaliter ſibi conformi.

*Glo. ord. ibid.

Continētiæ nomē unde.

Fructus qñ bonus & conueniens.

*Gl. ord. ſup illud aliud triceſimum aliud, & c.

ARTICVLVS III.

Vtrum fructus debeatur ſoli virtuti continentiæ.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd fructus non debeatur ſoli uirtuti continentiæ. Quia 1. Corinth. decimoquinto, ſuper illud, Alia claritas Solis, &c. dicit Gloſſ.* quòd claritati Solis illorum dignitas comparatur, quæ centeſimum fructum habent: Lunari autem quæ ſexageſimum, ſtellæ uero, quæ triceſimum: ſed illa diuerſitas claritatum, ſecundum intentionem Apoſtoli pertinet ad quamcunque beatitudinis differentiam, ergo diuerſi fructus non debent reſpondere ſoli continentiæ. G H

2 Præterea. Fructus à fruitione dicuntur: ſed fruitio pertinet ad præmiū eſſentiale, quod omnibus uirtutibus reſpondet, ergo, &c.

3 Præterea, Fructus labori debetur. Sapien. 4. Bonorum laborum glorioſus eſt fructus: ſed maior eſt labor in fortitudine q̃ in temperantia, uel continentia, ergo fructus non reſpondet ſoli continentiæ. I

4 Præterea. Difficilius eſt modum non excedere in cibis, qui ſunt neceſſarij ad uitam, q̃ in uenereis, ſine quibus uita conſeruari poteſt, & ſic maior eſt labor parſimoniæ, quam continentiæ, ergo parſimoniæ magis reſpondet fructus, quàm continentiæ, ergo parſimoniæ magis reſpondet fructus, quàm continentiæ. K

5 Præterea. Fructus refectionem importat: refectio autem præcipue eſt in fine, cum ergo uirtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, ſcilicet ipſum Deum, uidetur ꝙ eis fructus maxime debeat reſpondere.

SED CONTRA eſt quod habetur in Glo.* Matth. 13. quæ fructus aſſignat uirginitati, uiduitati, & continentiæ coniugali, quę ſunt continentiæ partes.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ fructus eſt quoddam præmium quod debetur homini ex hoc ꝙ à carnali uita in ſpiritualem tranſit, & ideo illi uirtuti præcipue fructus reſpondet, quæ hominē præcipue à ſubiectione carnis liberat, hoc autem facit continentia, quia per delectationes Venereas anima præcipue carni ſubditur, adeo ut in actu carnali ſecūdum Hierony.* nec ſpiritus prophetiæ corda tangat prophetarum; nec in illa delectatione eſt poſſibile aliquid intelligere, ut Philoſophus* dicit ſeptimo Ethicor. Et ideo continentiæ magis reſpondet fructus, quàm alij uirtuti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gloſ.* illa accipit fructus large ſecundum quod quælibet remuneratio fructus nominatur.

AD SECVNDVM dicendū, ꝙ fruitio non ſumitur à fructu ſecundum illam ſimilitudinem, qua nunc de fructu loquimur, ut patet ex dictis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ fructus, ſecundum quod nunc loquimur non reſpondet labori ratione fatigationis: ſed ſecundū quòd per laborem ſemina fructificant. Vnde, & ipſæ ſegetes, labores dicuntur inquantum propter eas laboratur, uel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus ſecundum ꝙ oritur ex ſemine, magis aptatur continentiæ, q̃ fortitudini, quia ꝑ paſſiones fortitudinis homo non ſubditur carni, ſicut per paſſiones circa quas eſt continentia.

AD QVARTVM dicendum, ꝙ quamuis delectationes, quæ ſunt in cibis, ſint magis neceſſariæ illis, quæ ſunt in uenereis; nō tamen ſunt ita uehementes, unde per eas anima non ita ſubditur carni.

F 1m illatio concluſionis. Ergo &c. Rꝫ. negatur illatio. S. loquēdo de fructu ſecundum quod loquimur nunc. Nam antecedens & per conſequens illatio, loquuntur de fructu in alio ſenſu à propoſito: uidelicet ſumendo fructum in ſenſu conclu. 4ª.

2m đ maiori. Fructus. Rꝫ. ſecundū ꝙ reficit quaſi ultimus finis, non, ſecūdū ꝙ accipitur hic. S. Tunc nihil cōtra: ut patet.

¶NOT. Argumentū in maiori dicit, ꝙ fructus à fruitione dicuntur, & reſponſum dicit ꝙ fruitio ſumitur à fructu. Habetur ergo ex utroq; ſimul & ꝙ fructus dicitur à fruitione, & ꝙ fruitio dicitur à fructu. Hoc aūt uerū eſt iuxta diuerſas cōſiderationes; quia ſecundū conſiderationē cauſæ fruitio dicitur à fructu eo ꝙ fructus eſt cauſa fruitionis, i. ꝙ iſte fruatur. Niſi. n. eſſet fructus quo iſte frueretur, nō daretur fruitio: quia nihil poteſt operari ſine obiecto ſuo, quod obiectū, in propoſito, eſt fructus. Quòd ſi loquamur ab effectu tendendo in cauſam, dicemus, ꝙ fructus dr̄ à fruitione. Venimus enim in cognitionē ꝙ alicubi reperiatur fructus ex eo ꝙ uidamus aliquem frui, ideſt delectari ibi. Vnde & dicimus, ſic delectatur, ſeu fruitur manendo in tali loco: ergo in eodē loco eſt fructus eius. Cæterum hæc notata ſint ad propoſitū fructus ſumpti ut in ſecunda cōclu. ar. 3. non ut hic.

Fructus & fruitio unde dicūtur.

concl. 4ª
* In epiſ. ad Gerūt. demonogamia à med te. t.
* Li. 7. Ethica. 11. circ. fi. to 5.

3m đ maiori. Labori. Rꝫ. ſecundū ꝙ per laborem ſemina fructificant: non; ſecundū ꝙ per laborem aliquis fatigatur. S. Tunc nihil &c. ut patet in tex. ly ſimilitudo aūt fructus ſecundum quòd oritur &c.

4m de antecedente. Difficilius eſt. Rꝫ. ratione neceſſitatis magis continuæ non, ratione uehementiſſimi impulſus. S. Tunc nihil &c. Nam anima nō ita efficitur ſubdita carni ex neceſſitate ciborum, ſicut ex uehementiſſimo impulſu uenereorum.

5m de

Ad qvintvm dicendum, quòd fructus non ſumitur hic, ſecundum quòd frui dicitur, qui, reficitur in fine: ſed alio modo, * & ideo ratio non ſequitur.

Articvlvs IIII.

Vtrum conuenienter aſſignentur tres fructus tribus continentiæ partibus.

Ad qvartvm ſic proceditur. Videtur quòd inconuenienter aſſignentur tres fructus, tribus continentiæ partibus. Quia Gal. 5. ponuntur duodecim[k] fructus, gaudium, pax, &c. & ideo uidetur quòd nō debeât poni tres tantum.

2 Præterea, Fructus nominat aliquod præmium[h] ſpeciale: ſed præmium,[h] quòd aſſignatur uirginibus, uiduis, & coniugatis, non eſt ſpeciale, quia omnes ſal C uandi cōtinentur ſub aliquo horum trium, cum nullus ſaluetur qui continentia careat, & continentia per has tres ſufficienter diuidatur, ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus aſſignantur.

3 Præterea. Sicut uiduitas excedit continentiam coniugalē,[h] ita uirginitas uiduitatem: ſed nō ſimiliter excedit ſexagenarius tricenarium, & centenarius ſexa D genarium, neque ſecundū Arithmeticam proportionem, quia ſexagenarius excedit tricenarium in 30. & centenarius ſexagenarium in 40. Neque etiam ſecundum proportionalitatem Geometricam, quia ſexagenarius ſe habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius uerò ad ſexagenarium in ſuperabundantia, quia continet totum, & duas tertias eius,[h] ergo inconue E nienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

4 Præterea, Ea, quæ in Sacra ſcriptura dicuntur, perpetuitatē habent: Lucæ 21. Cęlum, & terra tranſibunt, uerba autem mea non tranſibunt: ſed ea, quæ ex inſtitutione hominum ſunt facta, quotidie poſſunt mutari, ergo ex his, quæ ex[h] inſtitutione hominum ſunt, non eſt accipienda ratio eorum, quæ in ſcriptu-

A ra dicuntur; & ſic uidetur, quòd inconueniens ſit ratio, quam Beda aſſignat de iſtis fructibus dicens, quòd fructus triceſimus debetur coniugatis, quia in repræſentatione, quæ fit in abaco 30. ſignificatur per contactum pollicis, & indicis ſecundum ſuā ſummitatem: unde ibi quodammodo oſculantur ſe, & ſic tricenarius numerus ſignificat coniugatorum oſcula. Sexagenarius B uero numerus ſignificatur per tactum indicis ſuper medium articulum pollicis, & ſic per hoc quòd index iacet ſuper pollicē opprimens ipſum, ſignificat oppreſſionem quam uiduæ patiuntur in mundo. Cum autem numerando, ad centenarium peruenimus, ad dexteram à leua trāſimus, unde per centenarium uirginitas deſignatur, quæ habet proportionem angelicæ dignitatis, quæ ſunt in dextera, ſcilicet in gloria, nos autem in ſiniſtra propter imperfectionem pręſentis uitæ.

Respondeo, Dicendum, quòd per continentiam, cui fructus reſpondet, homo in quandam ſpiritualitatem adducitur, carnalitate abiecta. Et ideo,[m] ſecundum diuerſum modum ſpiritualitatis, quam continentia facit, diuerſi fructus diſtinguūtur.[o] Eſt autem quædam ſpiritualitas neceſſaria, & quædam ſuperabūdans. Neceſſaria eſt in hoc, quòd rectitudo ſpiritus ex delectatione carnis non peruertatur, quod fit cū aliquis per rectū ordinē rōnis utitur delectationibus carnis, & hæc eſt ſpiritualitas coniugatorum. Spiritualitas uero ſuperabundans, eſt per quam homo ab huiuſmodi delectationibus carnis ſpiritum ſuffocantibus omnino ſe abſtrahit. Sed hoc contingit dupliciter. Vel reſpectu cuiuſlibet temporis præteriti, præſentis, & futuri, & hæc eſt ſpiritualitas uirginum. Vel ſecundū aliquod tempus, & hæc eſt ſpiritualitas uiduarum. Seruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus trigeſimus; uirginalem centeſimus, ratione illa quam Beda · aſſignat: quamuis poſſit & alia ratio aſſignari ex ipſa natura numerorum: trice-

5m d maiori.

Fructus [h]. ut ſumitur in ſenſu concluſ. ſecundæ. ar. 2. nō, ut ſumitur hic. §. hoc eſt, in ſenſu concluſionis 5a. ar. 2. Tunc nihil &c. ut patet. *In præſenti art. corp.

APPENDIX.

Ex articulo habes. Primò: quo modo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Matth. 13. quòd fructus debetur ſoli uirtuti continentiæ: & ſic. Al a ceciderūt in terram bonam &c. ut ar. 2. appen. Vbi gloſſa fructum centeſimū aſſignat uirginitati, ſexageſimum uiduitati, triceſimum immaculato thoro coniugali. Hæc autem tria ſcilicet uirginitas, uiduitas, & immaculatum coniugiū ſunt partes continentiæ, ut patet. 2. 2. q. 152. ar. 4. & q. 155. ar. 1. Per hoc igitur quòd his tribus fructum illum triplicem aſſignat demonſtrat quod conuenienter fructus reſpondet continentiæ. Viil. p. 5. Eccle. &c.

2 ¶Secundò habes quomodo per rationē prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, probes, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides, quo ex ipſius ſubtiliſſima Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCVI. ART. IIII.

423 Concl. 1a Secundum diuerſum modum ſpiritualitatis, quam continentia facit, diuerſi fructus diſtinguuntur.

¶PROB. Quia patere ſupponitur ex hoc: quòd per continentiam homo in quandam ſpiritualitatem adducitur carnalitate abiecta.

¶CONCL. 2a. Seruantibus continentiam coniugalem datur fructus triceſimus; uidualem ſexageſimus, uirginalem centeſimus.

¶PROB. Quia patet, 1. & ex ratione Bedæ (ut declaratur in argumento 5.) 2. & ex concluſionū tertium, ſequentium, probationibus. *Hieron. lib. 1. contra Iouinianum non procu à principio, hēt pag. 10. 3.

¶CONCL. 3a. Conuenienter tricenarius numerus coniugatis aſſignatur.

¶PROB. Quia tricenarius numerus habet in ſe perfectionem quandam omnibus communem, (ſcilicet principij, medij, ac finis,) & coniugatis non additur aliqua perfectio, niſi communis.

¶Examen. Ly niſi communis. Hoc eſt, obſeruare decalogū, &, in propoſito, non accedere ad nō ſuā.

¶CONCL. 4a. Sexagenarius numerus conuenienter uiduitati reſpondet.

¶PROB. Quia ſexagenarius habet perfectionem ex omnibus partibus ſuis: & in uiduitate eſt perfecta abſtractio à delectationibus carnis, quantum ad omnes circunſtantias, (ut declarat in tex.)

¶Examen. Ly delectationibus Scilicet futuris. Loquitur. n. formaliter de uiduitate: non, materialiter. Quòd enim iſta uidua pro tempore præterito coniugij, non abſtinuerit ab omnibus delectationibus carnis, hoc fuit quia erat coniunx, non quia uidua concl. m

¶CONCL. 5a. Centenarius numerus conuenienter reſpōdet uirginitati.

¶PROB. 1. Quia cētenarius eſt limes numerorum, & uirginitas eſt limes ſpiritualitatis (ut patet in tex.) 2. Quia centenarius numerus inquantum habet perfectionem ex figura quadrata, habet omnia latera æqualia; & uirginitas æqualiter incorruptionem habet in omni tempore.

¶Examen. Ly quia ad eam nihil de ſpiritualitate adijci poteſt. Hoc intelligitur de ſpiritualitate contracta ad continentiam, non abſoluta. Licet enim uirgo poſ- *Loco citato in ar gu. 10. 4.

ſit

ſit habere aliquid perfectius quàm ſit uirginitas, & ſimiliter ali- F quα alia perſona poſſit ſuperare uirginem in maiori perfectione quàm ſit uirginitas: tamen nec ipſa uirgo, nec aliqua alia perſona poteſt habere aliquid perfectius in genere continentiæ quàm ſit uirginitas.

1m ex antecedente. Fructus. ℞. ſumptus ut in 3a. conclu. ar. 2. nõ, iſto modo quo loquimur nunc. § hoc eſt, ut in conclu. 5a. ar. 2. Tunc nihil &c.

Lib. 1. cæ. & 10. 2.

2m maior. Fructus, nominat aliquod præmiũ ſpeciale. 1. ℞. negatur iſta. s. intelligendo per ly ſpeciale, id quod aliquibus tantum conuenit: & ly nominat, reſtringendo ad neceſſitatem. Ac ſi diceat. Fructus nominat neceſſariò aliquod præmium aliquibus, non autem omnibus, cõueniẽs. Ratio uero negationis huius maioris eſt, quia nihil cogit ad ponendum fructum eſſe præmium, non omnibus ſaluandis &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

¶ Examen. Ly nihil cogit ad ponendum &c. Hoc eſt: quod ue ceſſe ſit ponere fructũ, eſſe aliquod ſpeciale præmium. i. aliquibus tantum conueniens; nulla ratio ad hoc neceſſitat. Ex hoc tamen non negatur (ut patet:) quod fructus quandoque poſſit eſſe aliqđ ſpeciale. Aliud enim eſt ponere aliquid eſſe: aliud eſt neceſſitari ad ponendũ illud eſſe. Vnde & hic prima reſponſio monſtrat, quòd non neceſſitamur ad ponendum, fructũ eſſe aliquod ſpeciale; & tamen in reſponſione ſequenti oſtenditur, quod fructus põt eſſe aliquod ſpeciale i. non omnibus conueniẽs.

narius enim numerus ex ductu ternarij in denarium ſurgit: ternarius enim eſt numerus omnis rei, ut dicitur primo de Cælo & mundo, & habet in ſe perfectionem quandam omnibus cõmunem, ſcilicet principij, medij, & finis: unde conuenienter tricenarius numerus coniugatis aſſignatur, in quibus ſupra obſeruationem Decalogi, qui per denarium ſignificatur, non additur aliqua perfectio niſi communis, ſine qua non poteſt eſſe ſalus. Senarius autem, ex cuius ductu in denarium ſexagenarius ſurgit, habet perfectionem ex partibus, cum conſtet ex omnibus partibus ſuis ſimul aggregatis: unde conuenienter uiduitati reſpondet, in qua inuenitur H perfecta abſtractio a delectationibus carnis, quantum ad omnes circumſtantias, quæ ſunt quaſi partes uirtuoſi actus, cum nulla enim perſona, & in nullo loco uiduitas carnis utitur delectationibus, & ſic de alijs circunſtantijs, quod non erat de continentia coniugali. Sed centenarius conuenientèr reſpondet uirginitati, quia denarius ex cuius ductu centenarius ſurgit, eſt limes numerorum, & ſimiliter uirginitas tenet ſpiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de ſpiritualitate adijci poteſt. Habet. n. centenarius, inquantum eſt numerus quadratus, perfectionem ex figura: figura enim quadrata ſecundum hoc perfecta eſt, quòd ex omni parte æqualitatẽ habet, utpote habens omnia latera æqualia, unde competit uirginitati, in qua quantum ad om- K ne tempus, æqualiter incorru-

Item minor. Præmium, quod aſſignatur uirginibus, uiduis, & coniugatis non eſt ſpeciale. ℞. negatur iſta. s. Poteſt enim fructus non conuenire omnibus ſaluandis, ut patet in tex. reſponſo ſecundo ly poteſt tamen dici, quòd etc. Ex quo patet, quòd illud, quod pro probatione huius minoris argumenti adducebatur negatur, uidelicet quod omnes ſaluandi contineantur ſub aliquo horum trium, et quòd nullus ſaluetur, qui continentia careat. Tunc nihil etc. ut patet.

¶ NOT. Fructus dicit præmium accidentale datum continentibus ar. 3. Ratione, qua accidentale, non ſibi uendicat, quod ſit præmium ſpeciale quia omnibus commune eſt aliquod præmium accidentale, puta gaudium de operibus illis ſine quibus non eſt ſalus: & in hoc ſenſu adaptari, ultra prædicta, poteſt reſponſum primum. Ratione, qua datur continentibus, habet quod ſit ſpeciale, ut in textu 2. reſponſi, quod in tali ſenſu ad argumentũ poteſt etiam adaptari, patet.

3m illatio cõcluſionis. Ergo etc. 2. ℞. negatur illatio. s. Nam diſtinctio fructuũ magis accipitur ſecundum etc. ut in tex.

ptio inuenitur.

Ad primum ergo dicendum, quòd ibi fructus non accipiuntur hoc modo, ſicut hic de eis loquimur.

Ad secundum Dicendum, quod nihil cogit ad ponẽdum fructũ, eſſe præmium non omnibus ſal G uandis commune. Non ſolum enim eſſentiale præmium commune eſt omnibus, ſed etiam aliquod accidentale, ſicut gaudiũ de operibus illis, ſine quibus nõ eſt ſalus. Poteſt tamen dici quòd fructus non omnibus conueniũt ſaluandis, ſicut patet de his, qui in fine pœnitent, & incontinẽter uixerunt. Eis enim non fructus, ſed eſſentiale præmiũ debetur tantum.

Ad tertium dicendum, quòd diſtinctio fructuum magis accipitur ſecundum ſpecies, & figuras numerorum, quàm ſecũdum quantitates ipſorum; tamẽ etiam quantũ ad quantitatis exceſſum, poteſt aliqua ratio aſſignari. Coniugatus enim abſtinet tantum à non ſua; uidua uero à ſuo & nõn ſuo; & ſic inuenitur ibi quædam ratio duplicis, ſicut ſexagenarius eſt duplex I ad tricenarium; centenarius uero ſupra ſexagenariũ addit quadragenarium, qui conſurgit ex ductu quaternarij in denarium. Quaternarius autem eſt primus numerus ſolidus, & cubicus, & ſic contingit talis additio uirginitati, quæ ſupra perfectionem uiduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

Ad 4m dicendum, quòd quàuis illa repræſentatio numerorum ſit ex humana inſtitutione: tamen fundatur aliquo modo ſu

Item de maiori. Ita 2. ℞. quãtum ad exceſſum uiduitatis ſupra cõiugium, et uirginitatis ſupra uiduitatem: non, quantũ ad modum exceſſus. s. Coniugatus enim abſtinet à non ſua: uidua uerò etc. ut in tex. Vide ſecundũ reſponſum ly tñ etiam quantum ad quantitatis etc. Ex quo dic: ſi diuerſimode attenditur exceſſus uiduitatis ad coniugium, et uirginitatis ad uiduitatẽ nõ mirum eſt, quòd fructus illis aſſignetur ſecundum uarietatem numerorum uariẽ ſe inuicem excedentium. Rñſio 1a.

4m cõcluſio. Ex his, quæ ex inſtitutione hominũ ſũt non eſt accipiẽda ratio eorum, quæ in ſcriptura dicuntur. ℞. hoc falſum eſt, quando humana inſtitutio ſuper rerum naturam aliquo modo fundatur. s. Tunc nihil etc. Quoniam huiuſmodi inſtitutio hominũ, de qua Beda in argumento, fundatur aliquo modo ſuper rerum naturam, ut patet conſideranti. Rñſio 2a.

¶ NOT. Quod inſtitutio humana, quæ aliquo modo fundatur ſuper rerum naturam, laudabilis ſit, Deoque accepta, ac conſequenter facere conuenienter potens ad ea, quæ in ſcriptura ſacra dicuntur, patet ex Geneſ. 2. recte intelligentibus factum ibi narratum de Adam. Formatis, inquit dominus Deus, de humo cunctis animantibus terræ, et uniuerſis uolatilibus cœli adduxit ea ad Adam, ut uideret, quid uocaret ea. Omne enim, quod uocauit Adam animæ uiuentis, ipſum eſt nomen eius. Hæc ibi. Vnde patet, quòd inſtitutio humana placet Deo, quando ſuper rerum naturam aliquo modo fundatur. Propter hoc enim ſignificandum, inquit ſcriptura, quòd Adam non ex ſe tantum, ſed ex Deo mouente, et ad hoc inuitante, inſtituit nomina quorumcunque uiuentium. Et ut oſtenderet, de quali inſtitutione loquebatur, monſtrauit, quòd talis inſtitutio ſuper rerum naturam data eſt. Omne, inquit, quod uocauit Adam animæ uiuentis, ipſum eſt nomen eius. Hoc eſt rationabiliter, quia [illegible] poſita fuerunt nomina huiuſmodi

quo-

per rerum naturam; inquantum ſecundum ordinem dictorum articulorum, & cõtactuum, numeri gradatum deſignantur.

ARTICVLVS V.

Vtrum aureola debeatur ratione uirginitatis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd ratione uirginitatis non debeatur aureola. Vbi eſt enim maior[b] difficultas in opere, ibi debetur maius præmium: ſed maiorem difficultatem patiuntur in abſtinendo à delectationibus carnis uiduæ quàm uirgines. Dicit enim Hieronymus.* Quia quanto maior eſt difficultas ex parte quorundam à uoluptatis illecebris abſtinere, tanto maius eſt præmium, & loquitur in commendatione uiduarum. Philoſophus etiam dicit in libro Animalium,* Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis, ergo aureola, quæ eſt maximum præmium, debetur magis uiduis q̃ uirginibus.

2 Præterea, Si uirginitati debetur aureola, ubi eſſet perfectiſſima uirginitas, maximè inueniretur aureola: ſed in beata Virgine eſt perfectiſſima uirginitas, unde & Virgo uirginum nominatur, & tamen[h] ei non debetur aureola, quia nullam pugnã ſuſtinuit in continendo, cũ corruptione fomitis non fuerit infeſtata, ergo uirginitati aureola non debetur.

3 Præterea, Ei, quod[h] non eſt ſecundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: ſed uirginitatem ſeruare in ſtatu innocentiæ, non fuiſſet laudabile, cum tunc præceptum eſſe, Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, nec etiam tempore legis, cum ſteriles erãt maledictæ, ergo uirginitati aureola non debetur.

B 4 Præterea. Non debetur idẽ præmium uirginitati ſeruatæ, & uirginitati amiſſæ: ſed pro uirginitate amiſſa quandoque debetur aureola, ut ſi aliqua inuita proſtituatur à tyranno, q̃a Chriſtum confitetur,[h] ergo uirginitati aureola non debetur.

5 Præterea. Excellens præmiũ non debetur ei,[b] quod ineſt nobis à natura: ſed uirginitas innaſcitur cuilibet homini, & bono, & malo, ergo uirginitati aureola non debetur.

C 6 Præterea. Sicut ſe habet uiduitas ad fructum ſexagenariũ, ita uirginitas ad fructum centeſimum, & ad aureolam: ſed non cuilibet uiduæ debetur fructus ſexagenarius: ſed ſolum uiduitatem[h] uouenti, ut quidam dicunt, ergo uidetur quòd non cuilibet uirginitati aureola debeatur: ſed ſolum uirginitati ex uoto ſeruatæ.

D 7 Præterea. Præmium non reſpondet[h] neceſſitati, cum omne meritum in uoluntate conſiſtat: ſed quædam ſunt uirgines ex neceſſitate, ut naturaliter frigidi, & eunuchi, ergo uirginitati nõ ſemper debetur aureola.

SED CONTRA eſt, quod habetur Exod. 25. Facies, & alteram coronam aureolã Gloſ.* ad coronã pertinet canticũ nouũ, quod uirgines coram agno concinunt,
E ſcilicet, qui ſequuntur Agnum quocunque ierit, ergo præmium, quod uirginitati debetur, dicitur aureola.

---

quoniam rerum naturis, quibus imponebantur, concordabant. Ex his conſtat optimè refelli Caluinum (Prat. Caluiniſtæ) dicentem: inſtitutiones maiorum renuntiare, iuxe ab eis recedere non modo eſſe integrum, ſed et honeſtum, pium, et ſalutare. Sufficeret quippè locus hic ſcripturæ ad oſtendendum: quòd

Inſtitutiones humanæ à Caluino erroneè reijciuntur.

Iſte error eſt peſſim* etiam quòd non iungeretur pro eiuſdem damnatione dictum Deuteron. 32. Interroga patrem tuum, et dicet tibi: maiores tuos et dicent tibi. Et Prouerb. 1. Audiens ſapiens ſapientior erit, & intelligens gubernacula poſſidebit. Animaduertet interpretationẽ, & uerba ſapiẽtum & enigmata eorum, & Eccleſ. 3. Filij ſapientiæ eccleſiæ iuſtorum: & natio illorum obedientia & dilectio. Iudicium patris audite filij: & ſic facite, ut ſalui ſitis. Hęc ibi. Quòd ſi Caluinus dubitet an aliquæ inſtitutiones maiorum fundentur aliquo modo ſuper rerũ naturam. i. ſint rationabiles, nec ne; & per hoc ſuum errorem in tali caſu ſaluum uelit defendere: hoc dubium nihil eũ iuuat, imma eſt contra ipſum. Vniuerſalis n. regula eſt, quòd in dubiis obedientia excuſat, ut pater de tempor. ord. ad aures & 11. q. 3. quid ergo. & 23. q. 1. quid culpatur. Vbi ex teſt. bus & gloſis cõcluditur: q̃ ſi præceptum ſit dubiũ, obediens propter bonũ obedientiæ, excuſatur à peccato: licet ſi ueritate ſit malũ: hoc eſt, faciat reũ ipſum præcipientẽ. Quorum dictorum, quare ſcilicet obediẽtia in dubijs excuſet, uniuerſalis ratio eſt; quia non eſt ſubditorum diſcutere conſilia, definitiones, & maiorum ſuorũ ſed præſumenda ſunt iuſta, niſi manifeſtã cõtineant iniquitatem.

Natio iuſtorũ eſt obediẽtia.

Tho. 4 d. 49. q. 5. ar. 3. q c. 1. & ſeq.

* Vide in epi. ad Gerunciã de Monogamia, à medio.

* Lib. 7. de hiſtoria animal. c. 1. cir. med. tom. 4.

APPENDIX.

1 EX articulo habes: Primò: quo per rõnem tanquam ab effectu, interimas hæreſim Iouiniani, & Eluidij: (Prat. Eluidius) dicentium uirginitatem non eſſe apud Deum maioris meriti, quàm coniugium. In quo dogmate erroneo etiam continetur uirtualiter & quidem à fortiori (ut conſtat intelligenti) uiduitatem non eſſe maioris meriti apud Deum quàm coniugium. Cùm enim fructum maiorem apud dominum uirginitatem uiduitatemque habere præ coniugio monſtret articulus præſens, tollitur utrique efficaciter contra prædictas hæreſes.

Vid. p. S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quò per rationem oſtẽdas, illas meritò dãnari à Concil. Tellenſi ad Syricium Papam dicente. Agreſtis ululatus eſt, nullam uirginitatis gratiam, nullum caſtitatis ordinẽ reſeruare, promiſcuè omnia uelle confundere, diuerſorum gradus abrogare meritorum, ita laudatur bona uxor; ſed melius pia uirgo præfertur. Bonum coniugium, quo eſt inuenta poſteritas ſucceſſionis humanæ; ſed melior uirginitas, per quam regni cœleſtis hæreditas acquiſita, & cœleſtium meritorum reperta ſucceſſio. Hęc ibi. Item à Syricio Papa in Epiſtola ad Epiſcopos Aphricanos de cõdemnatione Iouiniani. Nos ſanè nuptiarum uota nõ aſpernanter accepimus, quibus uelamini interfuimus: ſed uirgines Deo deuotas maiori honorificentia muneramus, Apoſtolicum ſecuti præceptũ. Vnde omnium noſtrorũ, tum presbyterorum, tum diaconorum, tum etiam totius cleri unam factam conſtat eſſe ſententiam: ubi Iouinianus, Auxentius, Genialis, Germinata, fœlix, Plotinus, Marcianus, Ianuarius, & Ingentioſus, qui nouæ hæreſis & blaſphemiæ accentores inuẽti ſunt, diuina ſententia & noſtro iudicio perpetuo damnati extra eccleſiam remanerent. Hæc ibi. Item à 1. Cor. 7. Dico autẽ non nuptis & uiduis, bonum eſt illis, ſi ſic permanſerint ſicut & ego: quòd ſi non ſe continent, nubant. Vbi clarè patet ipſum præferre uiduitatem, tanquã cõtinẽtiam maiorem, ipſi coniugio.

3 ¶ Tertiò habes: quo modo per rationem oſtendas meritò inſinuatũ à Matth. 13. adiuncta gloſa, q̃ tres fructus conuenienter tribus cõtinentiæ partibus prædictis attribuuntur. Vide art. 3. appen. de huiuſmodi authoritatibus & applica huc, pro quãto ſufficit.

* Glo. ord. ibid.

4 ¶ Quartò habes: quomodo per rationẽ prædicta ſcripturarum & patrum, pro quãto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ijs uicisim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆSTIO. XCVI.
ART. V.

414 CONCL. 1a Virginitati ſpecialis corona debetur, quæ aureola nominatur.

¶ Examen.

¶Examen. Ly uirginitati. Si uidelicet illa perſona uirgo ſaluetur. Nam aureola præſupponit auream: & conſequenter ubi nõ eſt aurea, nec aris aureola. Hinc uirginitatẽ Sybillarum, multorũque gẽtilium, aureolam non habuiſſe dicimus.

* Eſt glo. Aug. in li. de Sancta uirginitate c. 25. in fin. to. 6.

¶PROB. 1. Quia ſpecialis corona ibi debetur ubi eſt præcellens uictoria; & uirginitas quandam ſingularem uictoriã obtinet de carne: 2. Quia communiter omnes hoc dicunt.

¶CONCL. 2a. Illis tantum uirginibus aureola propriè debetur, quæ propoſitũ habuerunt uirginitatem perpetuò conſeruandi; ſiue hoc propoſitum uoto firmauerunt, ſiue non.

concl. 2

¶NOT. Illa concluſio declarat primam.

¶Examen. Ly aureola propriè. Hoc dicitur ad differentiã aureolæ largo modo ſumptæ. Quid autẽ ſit utraque: uide in tex. Vbi ta men aduerte, quòd ideo aureola propriè dicitur reſpondere merito: quia meritum non debetur niſi uirtuti, & uirtus non eſt niſi aliquo modo ſub electione cadat, cuiuſmodi electionem dicit ly propoſitum, in concluſione dictum. Quaſi ergo dicat cõcluſio, ꝙ aureola propriã non debetur uirginitati, niſi ipſa uirginitas cadat ſub electione.

¶Ly propoſitum. Scilicet à charitate imperatum. Charitas enim eſt radix merendi omnibus uirtutibus, & conſequẽter meritum non debetur alicui actui uirtutis niſi à charitate aliquo modo imperetur.

¶PROB. Quia uirginitas ſecũdum hoc ad genus uirtutis pertinet, ſecũdum ꝙ perpetua incorruptio mentis atq; corporis ſub electione cadit: & meritum nõ debetur uirginitati, niſi ut pertinet ad genus uirtutis.

* Tho. in 4. d. 33. q. 3.

concl. 3

¶CONCL. 3a. Aureola largè ſumpta

Præterea, Iſaiæ 56. dicit. Hoc F dicit Dominus Deus eunuchis, & ſequitur, Dabo eis nomẽ melius à filijs, & à filiabus, Gloſſ.* propriam gloriam excellentemque ſignificat: ſed per eunuchos, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cælorum, uirgines deſignantur, ergo ſequitur, quòd uirginitati debetur aliquod excellẽs præmium, & hoc uocatur aureola.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ G ubi eſt præcellens ratio uictoriæ, ibi debetur aliqua ſpecialis corona, unde cum per uirginitatem aliquis ſingularem quãdam uictoriam obtineat de carne, contra quam continue bellum geritur, ut patet ad Galat. 5. Spiritus cõcupiſcit aduerſus carnem &c. * uirginitati ſpecialis corona debetur, quę aureola nominatur, * & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. H Sed cui uirginitati debeatur aureola, non ſimiliter omnes dicũt. Quidam enim dicunt aureolam actui deberi. Vnde illa, quæ actu uirginitatem ſeruat, aureolã habebit, ſi ſit de numero ſaluãdorum. Sed hoc non uidetur eſſe conueniens. Quia ſecundũ hoc illæ, quæ habent uoluntatem nubendi, & tamen antequàm nupſerint decedunt, habebunt aureolam. Vnde alij dicunt, quòd I aureola debetur ſtatui, & non actui, ut illæ tantum uirgines aureolam mereantur, quæ in ſtatu uirginitatis perpetuæ ſeruandæ per uotum ſe poſuerũt. Sed hoc etiam non uidetur conueniens, quia aliquis ex pari uolũtate poteſt ſeruare uirginitatem non uouens, ſicut aliquis alius uouens. Et ideo aliter dici poteſt, ꝙ meritum actui uirtutis debetur à charitate imperato, uirginitas autẽ K ſecundum hoc ad genus uirtutis pertinet ſecundum quòd perpetua incorruptio mentis, & corporis ſub electione cadit, ut patet ex his, quæ dicta ſunt. 33. diſtin. & ideo * illis tantum uirginibus aureola proprie debetur, quæ propoſitum habuerunt uirginitatem perpetuo conſeruandi, ſiue hoc propoſitum uoto firmauerunt, ſiue non. * Et hoc dico ſecundum quòd aureola proprie accipitur, ut præmiũ quoddam merito redditum; quamuis hoc propoſitum aliquando fuerit interruptum, integritate tamen carnis manente, dum modo in fine uitæ inueniatur; quia uirginitas mentis reparari poteſt, quamuis non uirginitas carnis. Si autem aureolam large accipiamus pro quocunque gaudio, quod in patria habebunt ſuper gaudium eſſentiale, * ſic etiã incorruptis carne aureola reſpondebit, etiam ſi propoſitum non habuerunt perpetuo uirginitatem ſeruandi. * Non enim eſt dubium, ꝙ de incorruptione corporis gaudebunt ſicut, & innocentes de hoc, ꝙ immunes à peccato fuerunt: quamuis peccandi oportunitatem non habuerunt, ut patet in pueris baptizatis. Sed hæc non eſt propria acceptio aureolæ: ſed ualde cõmunis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in continendo ſecundum aliquid, maiorem pugnam ſuſtinent uirgines, & ſecundum aliquid uiduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiſcentia inflammat, & experiendi deſiderium, quod ex quaſi quadam curioſitate procedit, qua ſcilicet ſit, ut homo libentius uideat, quæ nunquam uidit; & etiam quandoque in eis concupiſcentiam auget æſtimatio maioris delectationis, quàm ſit ſecundũ ueritatem: & etiam inconſideratio eorum incõmodorũ, quæ delectationi huiuſmodi adiungũtur, & quantum ad hoc uiduę minorem ſuſtinent pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam. Et in diuerſis unum alteri præiudicat ſecundũ diuerſas hominis diſpoſitiones: quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo. Quicquid autem ſit de quantitate pugnæ; hoc tamen certum eſt ꝙ perfectior eſt uictoria uirginum quàm uiduarum. Perfectiſſimũ enim genus uictorię eſt, & pulcherrimum, hoſti nũquam ceſſiſſe: corona autem non debetur pugnæ; ſed uictoriæ de pugna.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd duplex circa hoc eſt opinio. Quidam enim dicunt, quòd beata Virgo pro uirginitatis præmio non habet aureolam, ſi aureola proprie accipiatur, ſecundum quòd reſpicit pugnam, tamen habet aliquid maius aureola propter perfectiſſimum propoſitum uir-

ginitatis

incorruptis carne reſpondebit, etiam ſi propoſitum non habuerũt perpetuò ſeruandi uirginitatem.

¶Examen. Incorruptis &c. Vt ſunt uirgines nil cogitantes de ſeruanda, uirginitate uel etiã forſan de connubio, & morientes in charitate antequam nubant. Non enim requiritur ad aureolã ſic acceptam, ut uirginitas ſit meritum.

¶PROB. Quia non eſt dubium, ꝙ tales de incorruptione corporis gaudebunt.

1m ď maiori.

Difficultas. R. non, ſed uictoria. S. Corona. n. ſeu præmiũ nõ debetur pugnæ, ſed uictoriæ de pugna. Tunc nihil &c. Nã, quicquid ſit de quantitate difficultatis pugnæ uirginum, uel uiduarum, certum eſt, ꝙ uictoria uirginum eſt maior. Dico ly quicquid ſit de quantitate difficultatis pugnæ uirginum uel uiduarum: quia in continendo ſecundum aliquid maiorẽ pugnam &c. ut in tex. uſque incluſiue ad ly quidam magis mouentur hoc, quidam illo.

2m ď minori.

Et tamen ei non debetur aureola R. negatur hoc. ſ. loquendo etiam de aureola propriè dicta. Ad probationem dicitur, ꝙ ſufficit ad habendã aureolam propriè, ꝙ habuerit pugnam ab hoſte Diabolo, ꝗ. uis non à carne.

¶NOT. 1a. Non tamen ob hoc, quòd habuit pugnã à carne inferas, quòd aureola

Beatus Thomas præcipuꝰ eſt amator B. V. & oīr ſua, ubiq; prærogatiuarū defenſor;

reola debetur pugnæ: hoc enim contrarium eſſet dictis ad 1m.

¶NOT. 1a. Notabis etiam pro ſemper quod pio amore ac reuerentia aſſiciatur ſanctus Thomas erga B. Virginem, & hic, & 3a. par. q. 27 art. 4. & 1. par. q. 100. ar. 2. dum hic dicit, quòd non eſt pium ponere, aliquam pugnam à carne fuiſſe in B. Virgine, & in 3. par. quod B. Virgo fuit ſemper abſque omni peccato ueniali, in prima par. quòd Beata Virgo fuit confirmata in gratia cum uiuens in præſenti ſeculo.

3m maior.

Et quod non eſt ſecundum omne tempus laudabile non debetur præmiū excellens. ℞. negatur iſta 1. dummodo excellentiam quandā dicat tempore, quo debetur ei præmium excellens. i. aureola (ut colligitur ex tex.)

4m illatio cō cluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam uirginitas per uiolentiam totalem amiſſa nō perdit aureolam dūmodo &c. ut in tex. Nec tamen inde ſequitur quòd idem præmium debeatur uirginitati ſeruatæ æqualiter & amiſſæ: quia magis eſt integritas mentis & carnis ſimul in actu etiā ad extra quàm integritas mentis cū integritate carnis in uoto tantum.

¶Examen. Ly matri Chriſti. Hoc dictū tex. ſit pro exemplo. Per hoc n. uult intelligere quamcumque perſonam uirginitatem etiā corporaliter de facto ſeruantem.

5m ꝯ maiori.

Quod ineſt nobis à natura. ℞. nō ſecundum quòd ineſt nobis à natura præcisè: ſed adiuncto aliquo per electionem §. Tunc nihil &cæt. ut patet.

6m ꝯ minori.

Sed ſolum ordinata e nouenti. ℞. negatur

ginitatis ſeruandæ. Alij uero dicunt, quòd etiam aureolam ſub propria ratione aureolæ habet, & excellentiſſimam, quamuis enim pugnam non ſenſerit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: ſed ex uehementia uirtutis quam habuit à Deo, habuit carnem ſubditam, quòd huiuſmodi pugna ei inſenſibilis erat. Sed illud uidetur inconueniens dici: quia cum Virgo beata credatur omnino immunis fuiſſe à fomitis inclinatione propter eius ſanctificationem perfectam, non eſt pium ponere aliquam pugnam à carne fuiſſe in ea, cum talis pugna non ſit niſi à fomitis inclinatione, nec tentatio, quæ eſt à carne ſine peccato eſſe poſſit, ut patet per Gloſ. 2. Corinth. 12. ſuper illud, Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, &c. Vnde dicendum eſt, quòd aureolam propriè habet, ut in hoc membris alijs Eccleſiæ conformetur, in quibus Virginitas inuenitur, & quamuis non habuit pugnam per tentationem, quæ eſt à carne, habuit tamē pugnam per tentationem, quæ eſt ab hoſte, qui nec etiam ipſum Chriſtum ueritus fuit, ut patet Matth. 4.

A

Ad tertium dicendum, quòd uirginitati nō debetur aureola niſi inquantum addit quādam excellentiam ſuper alios cōtinentiæ gradus. Si autem Adam non peccaſſet, uirginitas nullam perfectionem ſupra continentiam coniugalem habuiſſet, quia fuiſſent tunc honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus nulla concupiſcentiæ fœditate exiſtente: unde uirginitas tunc ſeruata non fuiſſet, nec ei tunc aureola deberetur: ſed mutata humanæ naturæ conditione uirginitas ſpecialem decorem habet, & ideo ei ſpeciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moyſi, quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omnino laudabile à commixtione carnis abſtinere. Vnde nec tali propoſito ſpeciale præmium redderetur, niſi ex diuino proceſſiſſet inſtinctu, ut credit de Hieremia, & Helia, quorū coniugia nō leguntur

Ad quartum dicendum, quod ſi aliqua per uiolentiam oppreſſa fuerit, propter hoc non amittit aureolam, dūmodo propoſitum uirginitatem perpetuò ſeruandi inuiolabiliter ſeruet, illi actui nullo modo conſentiēs: non enim per hoc uirginitatem perdit, & hoc dico, ſiue pro fide, ſiue pro quacunque alia cauſa corrūpatur uiolenter. Sed ſi hoc pro fide ſuſtineat, hoc ei erit ad

B

meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit. Si me inuitam uiolare feceris, caſtitas mihi duplicabitur ad coronam. Non quod habeat duas uirginitatis aureolas, ſed quia duplex præmium reportabit, unum pro uirginitate cuſtodita, aliud pro iniuria quam paſſa eſt, dico etiā quòd ſi talis uiolenter oppreſſa concipiat: nec ex hoc meritum uirginitatis perdit: Nec tamen

C

matri Chriſti æquabitur, in qua fuit cum integritate mentis etiā integritas carnis.

Ad qvintvm dicendum, quod uirginitas nobis à natura inaſcitur quantū ad id, quod eſt materiale in uirginitate: ſed propoſitū perpetuæ incorruptionis ſeruandæ, ex quo uirginitas meritum habet, non eſt innatū: ſed ex munere gratiæ proueniens.

D

Ad 6m dicendum, quòd non cuilibet uiduæ fructus ſexagenarius debetur: ſed ei ſolum, quæ propoſitum uiduitatis ſeruandæ retinet, quamuis etiam uotum non emittat, ſicut etiam de uirginitate dictum eſt.

Ad 7m dicendum, quòd ſi frigidi, & eunuchi uoluntatem habeant perpetuam incorruptionem ſeruare, etiam ſi facultas eſſet coeundi, uirgines ſunt dicēdi, & aureolam merētur. Faciūt

E

enim de neceſſitate uirtutem. Si uero uoluntatem habeant ducendi coniugem, ſi poſſent, aureolam non merentur. Vnde dicit Auguſt.* in lib. de Sancta Virginitate. Quibus ipſum uirile membrum debilitatur, ut generare non poſſint, ut ſunt eunuchi, ſufficit cum Chriſtiani ſiūt, & Dei præcepta cuſtodiunt, eo tamen propoſito ſunt, ut coniuges, ſi poſſent, haberent, coniugatis fidelibus adæquari.

hoc. §. ſufficit enim quòd uiduitas cadat ſub electione, ut de uirginitate dictum eſt ad quintum, & in corp. circa ſecundā conclu.

7m maior.

Præmium nō reſpōdet neceſſitati. ℞. oi ſi de neceſſitate ſiat uirtus. Tunc enim in uoluntate cōſiſtit meritum. Vnde ſi frigidi & eunuchi uoluntatem hab. at perpetuam &c. ut in text.

APPENDIX.

Ex articolo habes. Primò: quomodo per rationem ea ſuperabondāti ſententias hæreticum Ioniniani & Eluidij, ut ſecutatur ar. 4. appē. Item erroneam dementiam Balaerij Ducis Egipti Arrianæ perfidiæ ſtudioſiſſimi, qui (ut refert D. Athanaſius in uita ſancti Antonij hæremitæ) uirgines nudas in publico uerberibus afficiebat. Ille enim pro honore, quem, ut oculo præſent: ſuperabundanter oſtendente, uirginibus debebat, iniuriam ignominioſam inferebat. Ex ſuperabundantem, inquam: quoniam uirginitati, ultra ſibi debitum fructum, ut ibi, debetur etiam aureola, ut hic.

¶Secundò habes quomodo per rationem oſtendat merito ipſos damnari à &c. ut ibi ſupra appen. Itē ab Apoc. 14. Nemo poterat dicere canticum niſi illa centū quadraginta quatuor millia. Virgines .n. ſunt. Hæc ibi, Vbi manifeſtiſſimè ad literam monſtratur, quod inter continentes ſolis uirginibus debetur aureola, .ideſt præmium aliquod ſpeciale. Item ab effectu diuinæ iuſtitiæ uindicatiuæ (ut refert ibid. idem Athanaſius) contra Balacium. Nam D. Antonius ſcripſiſſe fertur. Video, ò Balaci, iram Dei ſuper te uenientem, ut deſine, quæſo, Chriſtianos perſequi.

1 *Vel. pro S. Eccle. &c.

*Al. martyrio.

2 *In corp. ar. & ad 4

*Da S. vir. c. 21. circa prin. to. 6.

ſeqoi, ut facit, ne Dei uindicta te occupet quæ proximo tam tibi minatur interitũ. Qua epiſtola ſpreta, cum in ipſum Antoniũ ſæuire cœpiſſet, dum cũ Neſtorio Alexandriæ præfecto equitaret, morſu tepentino Balacium equus in terrã decuſſit, eiusq; fęmora dentib. lacerauit, q poſt tertium diem è uiuis ſublatus eſt, iuxta D. Antonij uaticinium. Hæc Athanaſius ibi.

*Gl. ord. ibi. ex Beda.

2 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendat merito inſinuatum ab Iſa. 56. q uirginitatis ratione debeatur aureola: & ſic. Hæc dicit Dñs. Eunuchis, qui cuſtodierint ſabbata mea & elegerint, quę ego uolui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea locum & nomen melius à filijs & filiabus. Hæc ibi. Vbi per Eunuchos deſignat illos, qui non polluot ui coniugio ex defectu membrorum. Illis, inquit, dabo nomen melius à filijs & filiabus. i. aliqd premium ſpeciale, quod nõ habebunt illi, qui filios & filias ex matrimonio genuerunt, ſi tamen illi Eunuchi ultra obſeruationẽ fœderis mei. i. decalogi elegerint, quæ ego uolui. i. conformauerint uoluntatẽ uam uoluntati meæ, qua ego feci eos naſci uel heri Eunuchos: hoc eſt, ſi uoluntatem perpetuã habuerint conſeruandi continẽtiã uirginalem ad quã impo tat illud eſſe Eunuchum. Ecce q apertè ad ſenſum literæ monſtrat intentũ. Hoc adtmelius ca pies adiutus ex reſpõſo ad ſeptimum.

*Refertur in decretis, 28. q. 1. c. 14 nũc. Simile habet Aug. de Adult. coniugijs c. 14.

*In ſermone in Natalis Sanctorũ innocentium.

4 ¶ Quartò habes: quo per rat onẽ prædicta ſcripturarũ, pro quanto quod dicimus inſinuaui, & intelligas, & probes, & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quo ea ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

*Inter me. & fin. illius, incipit, Cogitis me a Paulò, 10. 2.

QVÆST. XCVI. ART. VI.

415 CONCL. 1a. Perfectiſſimæ uicto-

ARTICVLVS VI.

Vtrum martyribus aureola debeatur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd Martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium eſt, quod operibus[h] ſupererogationũ redditur. unde dicit Beda* ſuper illud Exod. 25. Facies, & aliam coronam, &c. de eorum præmio poteſt rectè intelligi, qui generalia mandata ſpontaneè uitæ perfectioris electione tranſcendunt: ſed mori in confeſſione fidei, quandoque eſt neceſſitatis, non ſupererogationis, ut patet ex hoc quod dicitur Roman. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem, ergo martyrio non ſemper debetur aureola.

2 Præterea, Secundum Gregor.* Seruitia quanto ſunt magis libera, tanto ſunt magis grata: ſed martyriũ † minimum[h] habet de libertate, cum ſit pęna ab alio inflicta uiolenter. ergo martyrio aureola non debetur, quæ reſpondet merito excellenti.

3 Præterea, Martyrium non ſolum conſiſtit in exteriori paſſione mortis: ſed etiam in uolũtate. vnde Bernard.* diſtinguit tria genera martyrum, ſcilicet uoluntate, non nece, ut Ioãnes: uolũtate, & nece, ut Stephanus: nece, & non voluntate, ut Innocentes.[b] ſi ergo martyrio aureola debetur, magis debetur martyrio uoluntatis quàm exteriori martyrio, cum meritũ ex uoluntate procedat, hoc autè non ponitur. ergo martyrio aureola non debetur.

4 Præterea. Afflictio[h] corporis eſt minor quàm afflictio mentis, quæ eſt per dolores, & interiores animæ paſſiones: ſed interior paſsio quoddam etiam martyrium eſt. unde dicit Hierony.* in ſermone de Aſſumptione. rectè dixerim, Dei genitrix Virgo, & martyr fuit, quàmuis in pace uitam finierit. vnde, etiam ipſius animam pertranſiuit gladius, ſcilicet dolor de morte Filij. cum ergo interiori dolori aureola nõ reſpondetit, nec exteriori reſpondere debet.

5 Præterea. Pœnitentia[h] martyrium quoddam eſt. unde dicit Grego.* Quamuis occaſio perſecutionis deſit, habet tamẽ pax noſtra martyrium ſuũ, quia etſi carnis colla ferro non ſubijcimus, ſpirituali tamen gladio carnalia deſideria in mente trucidamus, pęnitentiæ autem, quæ in exterioribus operibus conſiſtit, G aureola non debetur. ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

6 Præterea, Illicito operi nõ debetur aureola: ſed illicitũ eſt ſibijpſi manus inijcere, ut patet per Auguſt.* in 1. lib. de Ciuita. Dei, & tamen quorundam martyria in Eccleſia celebrata ſunt, qui ſibi manus iniecerunt, tyrannorum rabiem fugientes, ut patet in Eccleſiaſtica hyſtoria* de H quibuſdam mulieribus apud Alexandriam, ergo non ſemper martyrio debetur aureola.

7 Præterea, Contingit aliquando aliqnem pro fide uulnerari, & poſtmodum aliquo tempore ſuperuiuere, hunc conſtat martyrem eſſe, & tamen ei aureola non debetur, quia eins pugna nõ durauit uſque ad mortem. ergo non ſemper martyrio debetur aureola.

8 Præterea, Quidam, magis[h] affliguntur in amiſſione rerum temporalium, quam etiam in propria corpus afflictione, quod patet ex hoc q multas afflictiones ſuſtinent ad lucra acquirenda, ſi[h] ergo eis propter Chriſtum temporalia bona diripiãtur, uidetur q ſint martyres, nec tamen eis ut uidetur debetur aureola. ergo ut prius.

9 Præterea, Martyr uidetur eſſe[h] tantum ille, qui pro fide occiditur. vnde dicit Iſido.* Martyres Græce. teſtes Latine, quia propter teſtimonium Chriſti paſsiones ſuſtinuerunt, & uſque ad mortem pro ueritate certauerunt: ſed aliquæ aliæ uirtutes ſunt fide excellentiores, ut iuſtitia, & charitas, & huiuſmodi, quæ ſine gratia eſſe non poſſunt, quibus tamen non debetur aureola. ergo uidetur q nec martyrio aureola debeatur.

K 10 Præterea, Sicut ueritas fidei eſt à Deo, ita, & quælibet alia ueritas, ut dicit Amb.* Quia omne uerum à quocunque dicatur, à ſpiritu ſancto eſt. h ergo ſi ſuſtinẽti mortem pro ueritate fidei debetur aureola, eadem ratione, & ſuſtinentibus mortem pro alia qualibet ueritate, quod tamen non uidetur.

11 Prætera, Commune eſt[h] potius bono particulari: ſed ſi aliquis pro conſeruatione Reipublicę moriatur in bello iuſto, non debetur ei aureola. ergo etiam ſi occidatur pro cõſeruatione fidei in ſe ipſo, & ſic martyrio aureola non debetur.

12 Præ-

riæ, quæ habetur de impugnatione exteriori debetur aureola.

¶ PROB. Quia & perfectiſſimæ uictoriæ, quæ habetur de impugnatione interiori (contra interiores uidelicet concupiſcentias) debetur aureola (ar. 5.)

¶ *Corollarium.* A ſimili ergo concluſio probata eſt.

¶ CONCL. 2a. Martyrio aureola debetur.

¶ PROB. Quia martyrium tum ex magnitudine paſſionis, tum ex honeſtiſſima cauſa, eſt perfectiſſima uictoria (ut in tex.) & perfectiſſimæ uictoriæ debetur aureola (ut in concl. 1.)

¶ NOT. Vide de martyrio. 2. 2. q. 124. per totum.

*Hom. 11 Euãg. in fine illius.

*Li. 1. c. 19 & 20.

* Lib. 8. c. 12.

*Lib. 7. Ethym. c. 11

*In illud ad Ro. 12 Nemo potest dicere Dñs Ieſus, 10. 5.

11 Præterea, Omne meritum A ex libero arbitrio procedit: ſed quorundam martyria celebrat Eccleſia, qui uſum liberi arbitrij non habuerunt. ergo aureolam non meruerunt, & ſic omnibus martyribus non debetur aureola.

SED CONTRA, Auguſtin.* dicit in lib. de ſancta Virginitate. Nemo, quàtum puto, auſus fuit præferre uirginitatem martyrio: ſed uirginitati debetur aureola. ergo, & martyrio.

Præterea, Corona debetur certanti: ſed in martyrio eſt ſpiritualis difficultas pugnæ. ergo ei debetur ſpiritualis aureola.

RESPONDEO Dicendum, quòd ſicut ineſt quædam pugna ſpiritui contra interiores concupiſcentias, ita etiam ineſt homini quædam pugna contra paſſiones exterius illatas. unde ſicut C perfectiſſimæ uictoriæ, qua de concupiſcentijs carnis triumphatur, ſcilicet uirginitati, debetur ſpecialis corona, quæ aureola dicitur: ita etiam [m] perfectiſſimæ uictoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola:[n] perfectiſſima autem uictoria de exterioribus paſſionibus conſideratur ex duobus. Primo ex magnitudine paſſionis, inter omnes autem paſſio D nes illatas exterius præcipue mors locum tenet, ſicut, & in paſſionibus interioribus præcipue ſunt uenereorum concupiſcentiæ: & ideo quãdo quis obtinet uictoriam de morte, & ordinatis ad mortẽ, perfectiſſime uincit. Secundo perfectio uictoriæ conſideratur ex cauſa pugnæ, quando uidelicet ex honeſtiſſima cauſa pugnatur, quæ, ſcilicet, eſt Chriſtus: & hæc duo in E martyrio conſiderantur, quod eſt mors ſuſcepta propter Chriſtum, martyrem enim non facit pœna, ſed cauſa, & ideo [p] martyrio aureola debetur [q] ſicut, & uirginitati.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſuſtinere mortẽ propter Chriſtum, quantum eſt de ſe, eſt opus ſupererogationis, non enim quilibet tenetur fidem ſuam coram perſecutore confiA fiteri: ſed in caſu, eſt de neceſsitate ſalutis, quando ſcilicet à perſequutore *deprehenſus de fide ſua requiritur, quam confiteri tenetur, nec tamen ſequitur, ꝙ aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi ſupererogationis, inquãtum eſt ſupererogatio: ſed inquantum perfectionem quandam habet: unde tali perfectione manente, etiam ſi non ſit ſupererogatio, aureolã B aliquis meretur.

AD SECVNDVM Dicendum, ꝙ martyrio non debetur aliquod præmium, ſecundum hoc, ꝙ ab exteriori infligitur: ſed ſecundũ hoc, ꝙ uolũtarie ſuſtinetur, quia non meremur niſi per ea, quæ ſunt in nobis: & quãtò id, quod aliquis ſuſtinet uoluntarie eſt difficilius, & magis natum uoluntati repugnare, tantò uolũtas, quę propter Chriſtum illud ſuſtinet, C oſtenditur firmius fixa in Chriſto, & ideo ei excellentius præmium debetur.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ quidam actus ſunt, qui in ipſo actu habent quandam uehementiam delectationis, uel difficultatis, & in talibus actus ſemper addit ad rationem meriti, uel demeriti, ſecũdum quòd in actu oportet uoluntatem uariari ex uehementia actus à ſtatu, in quo D prius erat: & ideo, cæteris paribus, actu luxuriam exercens [r] plus peccat, quàm [t] qui ſolum in actum conſentit, quia in ipſo actu uoluntas augetur. Similiter [r] & cum actus martyrij maximam difficultatem habeat: uoluntas [r] martyrij non pertingit ad illud meritum, quod actui martyrij debetur ratione difficultatis: quamuis poſsit peruenire ad alterius præmium conſi E derata radice merendi, quia aliquis ex maiori charitate poteſt uelle ſuſtinere martyriũ, quàm alius ſuſtineat. Vnde uoluntariæ martyr poteſt mereri ſua uoluntate præmium eſſentiale, æquale, uel maius eo, quod martyri debetur: ſed aureola debetur difficultati, quæ eſt in ipſa pugna martyrij: unde aureola uoluntarie tantum martyribus non debetur.

AD QVARTVM Dicendũ, quòd ſicut delectationes tactus, circa quas eſt temperantia, præcipuum locũ tenent inter oẽs delectationes interiores, & exteriores; ita dolores tactus oĩbus alijs doloribus

1[m] ad maiori.

Operibus ſupererogationum. R. inquãtum perfectionem quãdam habentibus, inquantum ſupererogationes ſunt. S. Tunc nihil &c. Nam in caſu quoque neceſſitatis mori pro fide habet quandam perfectionem: licet tunc non ſit ſupererogatio.

*Cap. 46. in uo. to. 6.

¶ Corollarium. Ergo formaliter debetur aureola operi magnæ perfectionis, materialiter uero, hoc eſt per accidens, debetur operi ſupererogationis. Ex quo ſequitur id quod dicitur in tex. in n.

2[m] minor.

Martyrium minimũ habet de libertate. R. ſi attẽderetur principaliter ſecũdũ hoc quòd ab exteriori infligitur, non ſi principaliter ſecũdũ hoc, ꝙ à uoluntate interiori ſuſtinetur. S. Tunc nihil &c. ut patet. Vnde per hæc & ſatisfactum eſt rationi in argumento allatæ pro minori & oſtenſum eſt uerum eſſe dictũ Gregorij.

concl. m

¶ NOT. Voluntaria toleratio martyrij oſtẽditur eſſe tantum tanto magis liberum, quanto magis habet impellens externum in contrarium. Ex hoc.n. magis fixa oſtẽditur uoluntas in tuenda libertate ſua, quanto magis non cedit impellenti exterius in oppoſitum: ut conſideranti patere poteſt.

Seruitiũ pro Dei amore factũ, quãto dicatur magis liberũ.

Ideoq; ut uirtuabiter reſponſum eſt in tex. ꝙ martyriũ uolenter infligatur ab alio, & tamen ut eſt uſuum liberum, immò maxime liberũ, ratione uoluntatis adiunctæ. Illa ergo authoritas Gregorij in argumen. eſt magis ad propoſitum concluſionis, quam contra.

*Al. enim

concl. p

3[m] conſequẽtia.

Si ergo &c. R. negatur conſequẽtia. S. Nam actus exterior uoluntatis bonæ ſuperueniens addit ad ratonẽ meriti interioris uoluntatis. Quidam enim actus ſunt, qui in ipſo actu habent quandam &c. ut in tex.

¶ Examen Ly quãuis poſsit peruenire ad &c. Hoc eſt, ac ſi diceretur. Prædictũ reſponſum de martyrio intelligitur quantum ad præmiũ accidentale, quod conſideratur ex genere operis; non autem ſemper quantum ad præmium eſſentiale, quod cõſideratur ex charitate. Aureola.n. de qua tractatur, eſt prēmium accidentale. Vnde non inconuenit, ꝙ aliquis confeſſor etiam ꝙ nõ habeat aureolam, ſit in præmio eſsẽtiali maior, quàm martyr, qui illam habet.

*Al. apprehenſus.

¶ Ly aureola debetur difficultati. Scilicet exiſtenti cũ uictoria. Aliter. n. difficultati non deberetur, puta ſi quis per decẽ annos uirginitatem cum difficultate maxima ſeruaſſet, aut ſuſtinentiam paſſionũ extrinſecatum tanquam martyrium quoddam pari uel maiori difficultate ſuſtinuiſſet: & poſtmodum hic et ille præ tedio ſuſtinẽtiam amiſiſſet, hoc ſuccedendo, neuter eorum profecto aureolam neque uirginitatis, neque martyrij haberet. Ecce quomodo aureola debetur, uel non debetur difficultati. Pro quo & uide ar. 5. ad primum finem.

4[m] maior.

Afflictio corporis eſt minor quàm afflictio mentis. R. negatur iſta. S. cæteris paribus, intelligendo. Nam ſicut delectationes tactus circa quas eſt temperantia, præcipuum locum &c. ut in tex.

5[m] de

5ⁿ ď maiori. Marty id. ℞. ſimilitu dinarium: nō. ꝓprie dictum. §. Tuc nihil &c. ut patet in text. Maximè ſi iungas di cta ad 1m.

6ⁿ minor. Illicitum eſt ſibi ipſi manus inijcere. ℞. niſi fiat inſtinctu diuino. §. Tunc nihil etc. Nam illi quorū martyria eccleſia celebrat, non intulerūt ſibi manus, niſi ex inſtinctu diuino.

¶NOT. Deus eſt dominus uitæ & mortis, ita ut poſſit uitā, quam nobis dedit, repetere à nobis illo modo ſibi reddendā, quo uoluerit ſuæ placet: & nos eodem modo eam reddere eidem tenemur. Hoc eſt fundamentū intelligentiæ textus: quando laudat illas perſonas, quæ mortem ſibi intulerunt ex inſtinctu diuino.

7m ď minori. Et tamen ei aureola non debetur. ℞ negatur hoc. §. ſi afflictio propter Chriſtū illata continuetur, ſiue mors inde ſequatur, ſiue non, hoc eſt, ſi in afflictione ipſa moriatur, etiam q mors quandoque ex illa afflictione nō ſit. Tunc nihil &c. ut patet diffuſius in tex.

8ⁿ conſequentia. Si ergo &c. ut. ℞. negatur conſequentia. §. Nam ad eſſe propriè martyrē & mereri aureolā nō ſufficit alicui amittere propter Chriſtum tēporalia, uel famā, uel aliquid huiuſmodi circa iniuriam corporis proprij, ex qua naturaliter mors ſequi debet. Sicut.n. temperantia non eſt circa delectationes in pecunijs &c. ut in tex.

Item de antecedente. Magis affliguntur à ℞ inordinate: non autem ordinatè. §. Tunc nihil &c. Nam amor inordinatus non eſt cauſa, neque concauſa aureolæ, ut patet, in de ſecun-dum reſponſum tex. Ly nec aliquis poteſt ordinatè &c.

9ⁿ maior. Martyr uidetur eſſe tantùm ille, qui pro fide occiditur. ℞. negatur iſta, pro quanto dicit ly tantum. §. Nam pro quacunque uirtute propter Chriſtum ſufferre uiriliter mortem, ſufficit ad martyrium. Ad rationem ex Iſidoro reſpondetur, q etiam is, qui pro aliqua alia uirtute infuſa paſſiones uſque ad mortem ſuſtinet, teſtis Chriſti efficitur, ut in tex.

10m conſequentia. Ergo ſi &c. ℞. negatur cōſequentia. §. licet enim omne uerum à quocunque dicatur ſit à Deo efficiente, ut arguetur; non tamen omne uerum reſpicit æqualiter Deum. Verbi gratia. Veritas fidei habet Chriſtum pro fine &c. ut in tex.

11m maior. Cōmune eſt potius bono particulari ℞. cæteris paribus: non autem, diſparibus §. Puta bonum increatum

*Lib. 1. ca. 17. & 20. to. 5.
*Al. oſtendendum.
*Li. 3. c. 6 to. 5.

preeminent: & ideo difficultati F illi, quæ accidit in ſuſtinendo dolores tactus, puta, qui ſunt in uerberibus, & huiuſmodi, debetur aureola magis quàm difficultati ſuſtinēdi interiores dolores; pro quibus tamen non proprie dicitur aliquis martyr. niſi ſecundum quandam ſimilitudinem: & hoc modo Hiero. loquitur.

Ad quintum dicendum, quòd afflictio pœnitentiæ proprie loquendo non eſt martyrium, quia non conſiſtit in his, quæ ad mortem inferendam ordinantur, cum ordinetur ſolum ad carnem domandam, quā menſuram ſi quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tamen propter ſimilitudinem afflictionis martyrium; quæ quidem afflictio excedit martyrij afflictionem diuturnitate, ſed exceditur intenſione.

Ad 6m dicendum, quòd ſecundum Auguſt.* in 1. de Ciui. Dei, Nulli licitum eſt ſibijpſi manus injicere quacunque ex cauſa, niſi forte diuino inſtinctu fiat ad exemplum fortitudinis* extēdendum, ut mors contemnatur: illi autem, de quibus obiectum eſt, diuino inſtinctu mortem ſibi intuliſſe creduntur; & propter hoc eorum martyria Eccleſia celebrat.

Ad 7m dicendum, quòd ſi aliquis propter fidem uulnus mortale accipiat, & ſuperuiuat, non eſt dubium, quòd aureolam meretur, ſicut de beata Cecilia patet, quæ triduo ſuperuixit, & de multis martyribus, qui in carcere ſunt defuncti: ſed etiam ſi uulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri. (quāuis quidam dicant quòd aureolam non mereretur ſi ex incuria, uel negligētia propria mortem quis incurrat:) non enim iſta negligentia cum ad mortē induxiſſet niſi præſuppoſito uulnere, quod pro fide acceptum eſt, & ita uulnus, quod pro fide acceperat, eſt prima occaſio mortis: unde propter hoc aureolam nō uidetur amittere, niſi ſit talis negligentia, quæ culpam mortalem inducat, quæ ei aureā auferet, & aureolam. Si uero ex mortali uulnere ſuſcepto non moriatur aliquo caſu contingente, uel etiam uulnera non mortalia ſuſceperit, & adhuc carceres ſuſtinens moriatur, adhuc aureolam meretur. Vnde quorundam ſanctorum martyria in Eccleſia celebrantur, qui in carcere mortui ſunt, aliquibus uulneribus lōge ante ſuſceptis, ſicut patet de Marcello Papa. Qualitercunq; igitur afflictio propter Chriſtū G illata uſque ad mortē continuatur, ſiue mors inde ſequatur, ſiue nō, aliquis martyr efficitur, & aureolam meretur. Si uero non cōtinuat uſq; ad mortem, non pp hoc aliquis dicetur martyr, ſicut patet de Syluestro, de quo nō ſolennizat Eccleſia, ſicut de martyre, quia in pace uitā finiuit, quāuis prius aliquas paſſiones ſuſtinuerit.

Ad 8m dicendū, q ſicut tēperantia non eſt circa delectationes H in pecunijs, uel in honorib*, & huiuſmodi ſed ſolum in delectationibus tactus quaſi præcipuis: ita etiam fortitudo eſt circa pericula mortis, ſicut circa præcipua, ut dicitur in 3. Ethic.* Et ideo ſoli iniuriæ, quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata eſt mors ſequi, debetur aureola. Si uerò aliquis propter Chriſtum res temporales, I ſiue famā, uel qequā huiuſmodi amittat, non efficitur pp hoc ꝓprie martyr, nec meretur aureolā.† Ratio 2a Nec aliquis pōt ordinate res exteriores plus diligere, quàm proprium corpus; amor aūt inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ: nec etiam poteſt dolor de amiſſione rerum corporaliū coæquari dolori de corporis occiſione, & alijs hmōi.

Ad 9m dicendū, q cauſa ſufficiens ad martyriū non ſolū eſt confeſſio fidei, ſed quæcūque alia uirtus non politica, ſed infuſa, quæ finē habeat Chriſtū. Quolibet.n. actu uirtutis, aliquis teſtis Chriſti efficitur: inquātū opera, quæ in nobis Chriſtus per- K ficit, teſtimonia bonitatis ipſius ſunt. Vnde aliquæ uirgines ſunt occiſæ pro uirginitate, quā ſeruare uolebant, ſicut beata Agnes, & quædam aliæ: quarum martyria in Eccleſia celebrantur.

Ad xm dicēdū, q ueritas fidei habet Chriſtū ꝓ fine, & ꝓ obiecto. Et ideo cōfeſſio ipſius aureolam meretur, ſi pœna addatur, non ſolū ex parte finis: ſed ēt ex parte materiæ. Sed confeſſio cuiuſcunque alterius ueritatis non eſt cauſa ſufficiens ad martyrium ratione materiæ: ſed ſolū ratione finis, vt potè ſi aliqs uellet prius occidi pro Chriſto q̄ quodcunque mendaciū dicendo, contra ipſum peccare.

Ad vndecimum dicēdum, q bonum increatum

excedit

tom exced t bonum omne &c. ut in tex. Tunc nihil contra in A patet ibid.

12m illatio concluſionis. Ergo &c. R. negat il lud. 3. ſimpliciter quidē ſecundū opinione primam in tex. tecitatam; ſecundum quid uero uatam ſecundam ibid.

excedit bonum omne creatum, unde quicunque finis creatus, ſiue ſit bonum commune, ſiue priuatum non poteſt actui tantam bonitatem præſtare: quantam finis increatus, cū ſcilicet aliquid propter Deum agitur, ideo cū quis propter bonum commune non relatum ad Chriſtum mortem ſuſtinet, aureolam non meretur: ſed ſi hoc referat ad Chriſtum, aureolam merebitur, & martyr erit, utpote ſi Rempub. defendat ab hoſtium impugnatione, qui fidem Chriſti corrumpere moliuntur, & in tali defenſione mortem ſuſtineat.

Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt, quòd innocentibus occiſis pro Chriſto, uirtute diuina acceleratus eſt uſus rationis, ſicut, & in Ioanne Baptiſta, dum adhuc eſſet in materno utero, & ſecundum hoc uere martyres fuerunt, & actu, & uoluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt, quod fuerunt martyres actu tantum, & non uoluntate, quod uidetur ſentire Bernar. diſtinguens tria genera martyrum, ut dictum * eſt, & ſecūdū hoc innocentes ſicut nō pertingunt ad perfectā rōnem martyrij: ſed aliquid martyrij habent ex hoc q̧ paſſi ſunt ꝓ Chriſto, ita etiā, & aureolam habēt, non quidem ſecundum perfectā rationem, ſed ſecundum aliquā participationem, inquantum ſ. gaudent ſe in obſequium Chriſti occiſos eſſe, ut dictum * eſt de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia, & carnis integritate. K

ARTICVLVS VII.

Vtrum Doctoribus aureola debeatur.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur q̧ Doctoribus aureola non debeatur: G Omne enim præmium, quod in futuro habebitur, alicui actui uirtutis reſpondet: ſed prædicare, uel docere, non eſt actus alicuius uirtutis, ergo doctrinæ, uel prædicationi non debetur aureola.

2 Præterea, Docere, & prædicare, ex ſtudio doctrinæ proueniunt: ſed ea, quæ præmiantur in futuro, non ſunt acquiſita per humanum ſtudium, quia H naturalibus, & acquiſitis nō meremur, ergo ꝓ doctrina, & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

3 Præterea, Exaltatio in futuro reſpondet humiliationi in præſenti, quia, qui ſe humiliat exaltabitur: ſed in docendo, & in prædicando non eſt humiliatio, immo magis ſuperbiæ occaſio, Glo. * dicit Matth. 4. q̧ Diabolus multos decepit honore I magiſterij inflatos, ergo uidetur quòd prædicationi & doctrinæ aureola non debeatur.

SED CONTRA. Eph. 1. ſuper illud, Vt ſciatis, quæ ſit ſupereminēs, &c. dicit Glo. * quoddā incrementū habebunt ſancti Doctores ultra id, qđ alij cōiter habebunt, ergo &c. Et præterea Cantic. 4. ſuper illud, Vinea mea corā me eſt, dicit Gloſ. * oſtendit quid ſingularis præmij Docto-

¶ NOT. Intellige ly ſimpliciter & ly ſecūdū quid, ut cadūt ſup aureolā: de qua lo concluſione argumenti. Vnde pro maiori capiu uide tex. & ad 1m. & ar. 5. corpo. fin.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. Primò: quo modo per rationem interimas hæreſim tanq̄ ab effectu præcellenti Barbaræ imperatricis (Prat. om. iuo.) dicentis: uirgines pro Chriſti nomine pati ſtultū eſt, eo q̧ uoluptatis gaudia non guſtent. Itē Baſilidis (Prat. Baſilidiani) ſirenus: martyriū pati pro Chriſti cōfeſſione, dementia eſt: cū citra crimē poſſit Chriſtus negari. Itē Vigilātij (Prat. Vigilantius.) dicētis martyrū ſepulchra non eſſe ueneranda, & ſanctorū uigilias eſſe damnandas. Itē Georgij Dauid (Prat. Georgius Dauid) dicentis: martyres ſtultos fuiſſe & Apoſtolos nolendo abiurare Chriſtum corā hominibus; & ob id ſe occidi permittendo. Per hoc namq; q̧ aureolā martyrio debeti decernit p̄ſens articulus oppugnat utiq; illas oēs, egregieq; expugnat.

Vid. p S. Eccl. &c.

*In ar. 5. huius ar.

2 ¶ Secūdò habes: quo modo per rationem oſtendas meritò dānati à Luc. 12. Dico autem uobis: Omnis quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illū corā Angelis Dei. Qui aūt negauerit me corā hoībus, negabitur corā Angelis Dei. Hæc ibi. Cui ſubſcribit Mat. 10. & Marc. 8. Itē ab eod. Luc. ibid. Dico uobis amicis ne terreamini ab his, qui occidūt corpus, & poſt hoc nō habent amplius quid faciāt. Oſtēdā aūt uobis, quē timeatis. Timete eum, qui poſtq; occiderit hēt poteſtatē mittere in gehennam. Ita dico uobis; hunc timete. Hæc ibi. Vbi loquitur de conſtantia martyrij pro ueritate ab ipſis prædicanda in tectis. i. in manifeſto. ut patet in contextu. Item à Matth. 10. Eadem ſententialiter dicente. Item à Ioan. 12. Qui amat animā ſuā, perdet eam. & qui odit animam ſuam in hoc mundo, in uitam æternam cuſtodit eam. Hæc ibi. Item ab Apocal. 7. Hi ſunt, qui uenerunt de tribulatione magna, & lauerunt ſtolas ſuas & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Ideo ſunt ante thronum Dei, & ſeruient ei die ac nocte: & qui ſedet in throno habitabit ſuper illos. Non eſurient, neque ſitient amplius, neque cadet ſuper illos ſol, neque ullus æſtus, qm̄ agnus qui in medio throni eſt, reget illos, & deducet eos ad uitæ fontes aquarum: & abſterget Deus omnem lacrimam ab oculis eorum. Hæc ibi. Item à Concil. Trid. ſeſſ. 25 de inuocatione & ueneratione. & reliq. ſanct. Mandat ſancta ſynodus omnibus docendi munus, curamq; ſuſtinētibus, ut iuxta catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ uſum, ſanctorumq; Patrum cōſenſionem, et ſacrorū cōciliorū decreta, in primis de ſanctorū reliquiarū honore fideles diligēter inſtruāt: docentes illos, q̧ negāt ſanctorū martyrū, et aliorū cū Chriſto uiuētiū ſācta corpora, quæ uiua mēbra fuerūt Xp̄i & tēplū Spiritus ſancti ab ipſo ad uitā æternā ſuſcitāda et glorificāda à fidelibus uenerāda eſſe, et affirmātes, reliqijs ſanctorū et aliorū uenerationē atq; honorē non deberi, uel eas, aliaq; ſacra monumenta à fidelib. inutiliter honorari, atq; eorum opis impetrādæ cauſa ſanctorum memorias fruſtra frequētari: oīno damnandos eſſe, prout iampridē eos damnauit, et nūc ēt damnat eccleſia. Hæc ibi.

*Ar. 5 huius q. in cōrp.

3 ¶ Tertiò habes: quo modo per rationem oſtendas meritò uirginarum à fortiori à etc. ut ar. 5. appen. q̧ martyribus debetur aureola. Quæcunq; n. authoritate probāt aureolā deberi uirginitati: multò magis ꝓbant per hoc eam deberi martyrio. Martyrium namq; uirginitati præſtat ut eccleſia catholica uniuerſaliter in celebritate feſtiuitatū ſanctorum declarat. Item à 2. Tim. 2. Nō coronabitur, niſi qui legitimè certauerit. Hæc ibi. Vbi præſupponit ad literam coronā dari legitimè certātibus. Ergo maiorē coronā magis legitimè certantibus. Ergo maximè coronā dari maximè certantibus: iuxta illā regulā philoſophi in Topic. Sicut ſe habet ſimpliciter ad ſimpliciter: ita magis ad magis: ita maximè ad maximè. Conſtat aūt q̧ difficilius eſt certamen in martyrio, quam in uirginitate ſeruanda: quātò difficilius eſt mortem uiolentam ſuſferre libenter, quia à uoluptatibus carnis abſtinere.

*Glo. ord. ſup illud, Tūc diabolus aſſompſit eū etc.

*Glo. ord. ib.

*Glo. ord. ſup illud Cāt. 8 tradidit eam cuſtodib.

4 ¶ Quartò habes: quo per rationē prædicta ſcripturarū, pro quanto quod diximus inſinuāt, & intelligas, & ꝓbes, et tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

Q V Æ S T I O. X C V I.
A R T. VII.

CONCL. 1a. Prædicationi et doctrinæ aureola debetur. 416
¶ PROB. Quia per prædicationem atque doctrinā perfectiſſima

fectiſſima uictoria contra diabolum obtinetur (cum per eam expellat eum quis tàm à ſe tùm ab alijs:) & perfectiſſimæ uictoriæ debetur aureola (ſupra ar. 5. & 6.)

¶ *Corollarium.* Ergo doctrina, de qua fit ſermo in concluſione, eſt de pertinentibus ad ſalutem; ut ẽt in fine huius articuli notatur.

licitum, quantũ ad uſum doctrinæ § Tunc nihil &c. ut patet in tex. Nõ.n. acquiſiti uel naturalibus præcisè ſũt meritorij, ſed ut informata p charitatẽ acquirit uel naturalibus utimur.

3[n] minor. In docendo & prædicando nõ eſt humiliatio, immo magis ſuperbiæ occaſio. ℞. et q glor à propri ſi in tali bus quærit § & ſic intelligit glo. adducta. Tunc nihil &c. ut patet.

¶ CONCL. 2[a] Quibuſcunque, qui licitũ actũ prædicationis & doctrinæ exercẽt, debetur aureola.

¶ Examen. Ly licitè. Hoc dr̃, quia prædicare nemo debet, niſi mittatur. Rom. 10. & maximè tunc non debet, cũ ſibi ꝓhibetur, uel per excõicationẽ, uel p mãdatum. Et hoc ut cõtra errorem Io. Huſſ. recitatũ atq; damnatũ à concil. Conſtantienſi ſeſſ. 15. Dicebat .n. ꝙ ſacerdos Chriſti uiuens ſecundũ legẽ eius, & habens notitiã ſcripturæ, & affectũ ad ædificãdũ populũ debat prædicare non obſtãte prætenſa excõicatione. Hæc ille. & contra errorẽ ſimilem Io. Vuiclef recitatũ atq; damnatũ a Concil. eod. ſeſſ. 8. Dicebat .n. ꝙ liceat alicui diacono uel presbytero prædicare uerbũ Dei abſque authoritate ſedis Apuſtolicę, uel Epiſcopi catholici. Pelutq; addebat dicens; ꝙ illi, qui dimittunt prædicare, ſiue audire uerbũ Dei ꝓpter excõicationẽ hominũ, ſunt excõicati; addens (ſecundum Prat. Huſſitæ.) ꝙ in die iudicij traditores Chriſti habebuntur. Et contra Valdenſes (Prat. Pauperes de Lugduno) dicẽtes: ꝙ prædicatio uerbi Dei libera eſt cuilibet Chriſtiano: adeo, ut quãuis à ſuperioribus ſit prohibitus, poſſit quilibet prædicare uerbum Dei. Propter hos & ſimiles errores notandos textus in concluſione appoſuit ly licitè. Vide q. 11. ar. 4. elucid. contra eoſdem errores.

concl. m

concl. p

Errores de poſſe prædicare ſine licẽtia. damnant. concl. ſ

*Th. in 4. d. 17. q. 2. ar. 5. q. 2.

ribus eius diſponat, ergo Doctores habebunt ſingulare præmiũ, & hoc uocamus aureolam.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ſicut per martyrium, & uirginitatẽ aliquis perfectiſſimã uictoriam obtinet de carne, & mũdo. ita ẽt perfectiſſima uictoria contra Diabolum obtinetur, quãdo aliquis non ſolum Diabolo impugnanti nõ cedit: ſed etiam expellit eum non ſolum à ſe, ſed etiam ab alijs: hoc autem fit per prędicationem, & doctrinam, & ideo[m] prædicationi, & doctrinę aureola debetur[n] ſicut uirginitati, & martyrio. Nec eſt dicendũ, ut quidam dicunt, ꝙ debeatur tãtum prælatis quibus cõpetit ex officio prædicare, & docere: ſed [p] quibuſcunque qui licite hunc actum exercent. [q] Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officium prædicandi, niſi actu prędicent, [r] quia corona nõ debetur habitui: ſed pugnæ actuali, ſecũdũ illud 2. Timoth. 2. Non coronabitur, niſi, qui legitime certauerit.

AD PRIMVM ergo dicendũ, ꝙ prædicare, & docere ſunt actus alicuius uirtutis, ſcilicet miſericordię, unde & inter ſpirituales eleemoſinas computantur.[s]

AD SECVNDVM dicendũ, ꝙ quamuis facultas prædicandi, & docendi quandoque ex ſtudio proueniat; tamen uſus doctrinæ ex uoluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo infuſam, & ſic actus eius meritorius eſſe poteſt.

AD TERTIVM dicendum, quòd exaltatio in hac uita nõ diminuit alterius uitæ præmiũ, niſi ei, qui in tali exaltatione ꝓpriã gloriam quærit. Qui autem talẽ exaltationem in utilitatem aliorum conuertit, ex ea ſibi mercedem acquirit. Cum autem dicitur, ꝙ doctrinæ debetur aureola, intelligẽdum eſt de doctrinis pertinentibus ad ſalutem, per quas diabolus a cordibus hominum expugnatur, ſicut quibuſdam ſpiritualibus armis, de quibus dicitur 2. Corinth. 10. Arma militiæ noſtræ non ſunt carnalia, ſed ſpiritualia.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum Chriſto aureola debeatur.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd Chriſto aureola debeatur. Debetur enim aureola [b] uirginitati, & martyrio & doctrinæ: ſed in Chriſto hæc præcipue fuerunt, ergo ipſi præcipue aureola cõpetit.

concl. ſ

¶ NOT. 1[a]. Licet occaſio quædã à remotis ſit ad hominem ſit docere & prædicare, tñ hoc de ſe nõ ſuperbiæ ſed humiliationis eſt occaſio, inquantũ ex hoc ſcdm ſe datur occaſio doctori & prædicatori recognoſcendi hoc munus à Deo, & q̃ ſua humiliter gr̃as referẽdi, maxime q̃; quãdo alijs quibuslibet cæterꝰ non eſt tale munus collatum, & humiliationis ſpecialis adhuc maioris occaſio eſt, cũ prędicator uel doctor perpẽdit, certò ſe maiorẽ præ alijs rationem reddituros Deo & de beneficio tali accepto, & de hoc an magis q̃ alij obſeruauerit (ut tenebãt) in ueritate ea, quæ docuerit alios.

Occaſio ſe cũdum ſe humiliationis, & magna, docere alios & prædicare.

¶ NOT. 2[a]. Textus à ly ad aũt dr̃, ꝙ doctrinæ debet &c. intẽdit reſpondere authoritatibus arg. ſed contra, declarando illas.

Tho. 4 d. 49. q. 5 ar. 4. q. 1. & 2.

¶ PROB. Quia patet ex dictis circa primam concluſionem.

¶ CONCL. 3[a]. Prælatis, quamuis habeant officium prædicandi, non debetur aureola, niſi actu prædicent.

¶ Examen. Scilicet, perſonaliter Non.n. ſufficit ad hoc, ut faciant alios prædicare: quod & magis patet, ex prob. ſequen.

¶ PROB. Quia corona nõ debetur habitui, ſed pugnæ actuali (patet ex 2. Thim. 2.

1[m] minor. Prædicare, uel docere non eſt actus alicuius uirtutis. ℞. negatur. ut § Sũt.n. actus miſericordiæ magnæ: atque ẽne maioris, quanto eleemoſinæ ſpirituales præponderant corporalib. 2. 2. q. 32. ar. 3.

¶ *Corollarium.* Ergo aptiſſima uia ad delendum peccata propria eſt docere uel prædicare, & tanto aptior, quanto eleemoſina ſpiritualis eſt maior corporali, de quo tñ dicebat Daniel 4. regi Nabuchodonoſor, Peccata tua eleemoſinis redime, & iniquitates tuas miſericordiis pauperum, forſitan ignoſcet Deus delictis tuis. Hæc ibi. Et nota, ꝙ per docere & prædicare ſubintelligitur ẽt ſcripta componere. ut ar. 11. Nam componere ſcripta eſt quidam modus docendi. Intelligitur tamen prædicto ſi haut ſeruatis ſeruandis puta propter Chriſtum &c. Vide ar. 5. & 6.

Via aptiſſima (ſalua ſemp digna ſatisfa ctione & ſacramẽtorũ) ad delendũ peccata ſua.

2[m] de maiori. Docere & prædicare. ℞. quantũ ad facultatẽ. acquiſitiuum doctrinæ la-

APPENDIX.

EX articulo habes Primo; quomodo per rationem tanquam ab effectu præcellenti interimas errores Lyciuij Imperatoris (Prat. Lycinius Imper. 5.) dicentis: ꝙ literæ appellãdæ ſunt uirus, ac peſtis. Item Quintini (Prat. Quintinus) dicentis: literas eſſe abijciendas & ſpiritum uiuificantem ſequendũ. Vbi uidere eſt, ꝙ iſte miſellus ſub ſpecie boni, ſcilicet ſpiritus uiuificantis ſequendi, à phantaſia deceptus miſerrimè in errorẽ tãm apertum cecidit, ſcilicet quod literæ ſint abijciendæ. Cum .n. per hunc articulum aureolam doctoribus deberi ſanctus Doctor liquidò mõſtret: cõtra prædictos militare legitimè ſe, oſtẽdit.

1 Vtil. p S. Eccl. &c.

Inimici literarũ, ꝙ: ẽt ſub ſpecie boni.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtẽdas prædictos meritò damnari à 1. Timoth. 3. Oportet Epiſcopum eſſe doctorẽ. Item à &c. ut q 36 ar. 2 appen. & 1. par. q. 117. ar. 1. appen. Item à 1. Thim. 5. Qui benè præſunt presbyteri duplici honore digni habeantur; maximè qui laborant in uerbo & doctrina. Hæc ibi. Vbi & ipſis aureolam deberi ſubindicat per ly duplic honore digni habeantur. Item ab Eph. 1. ut ſciatis quæ ſit &c. & à Cant. 4. uinea mea &c. maxime adiunctis gloſſis, ut in arg. ſed contra. Per quas authoritates non ſolũ damnari prædictos meritò, ſed & meritò poni doctoribus eſſe dandas aureolas, per rationẽ articuli monſtrare poteris. 2

¶ Tertiò habes: quõ per rõnem prædicta ſcripturarũ, pro quãto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis. 3

¶ Quartò uides, quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur. 4

QVÆST. XCVI. ART. VIII.

CONCL. 1[a]. Quamuis Chriſto competat ratio aureæ uel coronæ, non tamen ei competit ratio aureolæ.

¶ PROB.

¶ PROB. 2. Quia pugnauit, & uicit. 2. Quia ly non tamē &c.) in Christo nō inuenitur perfectæ uictoriæ participatio, ſed eius plena ratio (ex Io. 16.)

¶ *Corollarium*. Ergo ratio aureæ non importat diminutionē in habente illam, ſed ratio aureolæ ſic.

A ritū eis cōſtituuntur. Ex quo & cōcilio cōfirmat' illa pars cōcluſionis, q̄. ſ. omnes aureolæ ſanctorū à Chriſto originantur: quī aureolæ ſunt quoddā augmentū gloriæ (ut ſupra multis articulis patuit) & augmentū gloriæ merentur hoīes bonis operibus per Chriſti meritū (iuxta cōciliū ibi in canone.) Ex quo & patet illud ſcdm in prin. corol. dictū, ſ. q̄ rōne pmij à Chriſto originantur, quī ſi meritum omne ſanctorū eſt p Chriſtum, neceſſe eſt utiq; : q̄ & præmiū, q̄ merito redditur ſit originaliter à Chriſto nō ſolum tanquā à dante coronā, ſed & tanq̄ à cauſante in nobis peruentionem ad coronam.

2 Præterea, Omne, quod eſt b perfectiſſimum in rebus humanis, Chriſto eſt attribuendū; ſed præmium aureolæ debetur excellentiſſimis meritis, ergo, & Chriſto debetur.

3 Præterea, Cyprianus[a] dicit, quod imaginem Dei virginitas portat, uirginitatis igitur h exēplar in Deo eſt, & ſic uidetur q̄ Chriſto, etiam inquantum eſt Deus, aureola competat.

B

Sed contra eſt quòd aureola eſt gaudium de conformitate ad Chriſtum, ut dicitur: ſed nullus conformatur, uel aſſimilatur ſibijpſi, ut patet per Philoſophum,[e] ergo Chriſto aureola non debetur.

Præterea, Chriſti præmium nunquā augmentatur: ſed Chriſtus ab inſtanti ſuæ cōceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquam pugnauerat, ergo nūquam poſtea aureolam habuit.

Respondeo, Dicendum, quòd circa hoc eſt duplex opinio. Quidam dicunt, quòd in Chriſto eſt aureola ſecundum propriam aureolæ rationem, cū in eo pugna inueniatur, & uictoria, & per conſequens corona ſecundum propriam rationem. Sed diligenter conſiderando,[m] quamuis Chriſto competat ratio aureæ, uel coronæ, non tamē ei competit ratio aureolæ.[•] Aureola.n. ex hoc, q̄ diminutiue dr̄, importat aliquid, qđ participatiue, & nunq̄ ſecūdum ſui plenitudinem poſſidetur. Vnde illis cōpetit aureolā habere, in quibus eſt aliqua perfectionis uictoriæ participatio ſecūdū imitationē eius, in quo pfectæ uictoriæ ratio plena cōſiſtit. Et ideo, cum in Chriſto inueniatur huiuſmodi principalis, & plena ratio, per cuius uictoriam oēs uictores cōſtituuntur, ut patet Ioan. 16. Cōfidite, ego uici mūdū, & Apoc. 5. Ecce uicit Leo de tribu Iuda.[p] Chriſto non competit aureolā habere, ſed aliquid aliud, unde omnes aureolæ originātur,[q] unde dicitur Apoc. 3. Qui vicerit,

C faciā eū ſedere in throno meo, ſicut ego uici, & ſedeo i throno Patris mei. Vnde ſecūdum alios dicendum eſt, q̄[r] quamuis id, qđ eſt in Chriſto, non habeat rationem aureolæ, tamen eſt excellētius omni aureola.[s]

Ad primum ergo dicendum, quòd Chriſtus fuit ueriſſime Virgo, Martir, & Doctor, ſed tamen præmium accidentale his reſpōdens in Chriſto non

D hēt aliquā notabilē quantitatē, in cōparatione ad magnitudinē eſſentialis præmij: unde non hēt aureolam ſub ratione aureolæ.

[a] In lib. de habitu virginū qui incipit, diſciplina cuſtos.

¶ NOT. Habere aliquid ſcdm ſui plenitudinē pōt intelligi dupliciter. Vno mō totaliter abſolutè: alio mō ut in genere cōparabili ad res creatas. Primo mō aīa Chriſti nō habet totā plenitudinē beatitudinis: quāuis Chriſtus ſcđ'n q̄ Deus habeat illā. Secundo modo plenitudinē beatitudinis hēt ipſius aīa, eo q̄ quicqd rei creatæ cōicari pōt de beatitudinis perfectione totū aīæ Chriſti cōicatū eſt. Et in hoc ſenſu intelligitur textus, tā de Chriſti aīa loquēs, q̄ de alijs ſanctis. Et ideo aīæ Chriſti non attribuit rōnem aureolæ, alijs uerò ſanctis eā poſſe attribui dicit.

[e] L. 5. to. Metaphy. ex aom. 11. & to. 3.

¶ CONCL. 2ª. Chriſto nō cōpetit aureolā habere, ſed aliquid aliud, unde oēs aureolæ originantur.

¶ PROB. 3. Quia patet ex 1ª. cōcl. 2. Quia (ly ſed aliquid &c.) p uictoriā Chriſti oēs uictores cōſtituūtur (Iob 16.) & poſt uictoriā per Chriſtū remunerant (Apoc. 3.)

¶ *Corollarium*. Ergo aureolæ ſanctorū à Chriſto originant dupliciter. ſ. rōne meriti & rōne præmij. Meriti quidem, quia licet ſancti mereantur, tamen hoc per Chriſti meritum habent: q̄ nobis per crucē meruit, quicquid boni

concl. m

Bonū oēm & habitū, & habendū, & poſſibile haberi, eſt nobis à Deo intuitu Xp̄i donatum.

¶ CONCL. 1ª. Quāuis id qđ eſt in Chriſto non habeat rationem aureolæ: tñ eſt excellentius omni aureola.

¶ PROB. 1. Quia patet ex 1ª. cōcluſione. 2. Quia (ly tñ &c.) patet ex ſecunda.

concl. p

1^m d maiori.

Virginitate, & martyrio & doctrinæ. ℞. iā quam participationibus perfectionis uictoriæ: non tñ quàm habentibus plenitudinem ipſius uictoriæ. §. Tunc nihil &c. Licet enim in Chriſto fuerint illa tria: non tamen fuerunt in illo tanquam participationes perfectionis ſed tanq̄ complementum & plenitudo talium perfectionum.

concl. ſ

¶ NOT. Hoc eſt illud quod ſolet dici à catholicis, ſcilicet in Chriſto fuiſſe omnes uirtutes in ſummo. Et hoc intelligit textus per ly ueriſſimè, ideſt in ſuperlatiuo gradu reſpectu quarumcunque rerum creatarum. Hoc eſt habuit uirginitatem martyrium, & doctoratum in pleniſſima perfectione, qua poſſint haberi. Vnde & text. ly ſed tamen præmium accidentale &cæt. intelligitur ſecundum correſpondentiam ad prædeclarata nunc.

& habemus, & habere poſſumus. Vnde Concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 7. in propoſito de Chriſto loquens ait. Huius iuſtificationis cauſæ ſunt finalis quidem &c. meritoriæ autem dilectiſſimus unigenitus Dei, qui cum eſſemus inimici propter nimiam charitatem, qua dilexit nos ſua ſanctiſſima paſſione in ligno crucis nobis iuſtificationem meruit. Hæc ibi. Et cap. 16. Cum Chriſtus, tāquā caput in membra, & tanq̄ uitis in palmites in ipſos iuſtificatos iugiter uirtutem influat, quæ uirtus bona eorū opera ſemper antecedit, & comitatur, & ſubſequitur, & ſine qua Deo grata & meritoria nullo pacto eſſe poſſent. Hæc ibi. Et ſupra cap. 3. Si ut reuera hoīes niſi ex ſemine Adæ ꝓpagati naſcerentur, nō naſcerentur iniuſti, ita niſi in Chriſto renaſcerentur, nunquā iuſtificarentur, cū ea renaſcentia per meritū paſſionis eius gratia, qua iuſti fiunt, illis tribuatur. Hæc ibi. Et eod. cap. 16. Abſit, ut Chriſtianus homo in ſeipſo uel cōfidat uel glorietur & non in dn̄o, cuius tanta eſt erga oēs hoīes bonitas, ut eorū uelit eſſe merita quæ ſunt ipſius dona. Hæc ibi. Et can. 32. Siquis dixerit: ipſum iuſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Chriſti meritum fiunt non uerè mereri augmentum gratiæ uitā æternā, & ipſius uitæ æternæ (ſi tñ in gr̄a deceſſerit) conſecutionē atque & gloriæ augmentū: anathema ſit. Hæc ibi. Ecce q̄ oīa bona opera & cōſequenter uictoriæ ſanctorū ſunt dona Dei per Chriſti meritū eiſdem collata: & q̄ quodcunque merentur poſtea ſiue de augmento grāæ, ſiue de uita æterna, ſiue de ipſius reali cōſecutione, ſiue de gloriæ augmēto totū per Chriſti me-

Merita noſtra oīa ſūt dona Dei, per Xp̄m nobis liberaliter collata.

E

¶ Examen. Ly non habet aliquā notabilem quantitatem, &c. Ideſt nō habet aliquā notabilem minorationem quantitatis in comparatione &c. Habere. n. notabilem quantitatē in comparatione ad magnitudinem præmij eſſentialis eſt & nō participari ipſi eſſentiali præmio. (Cū nullum accidētale adæquare poſſit eſſentiali,) & multum deficere, ac modo quodam partiali ab illa magnitudine præmij eſſentialis. Adeò quòd notabilem quantitatem in comparatione hac habere, eſt habere præmium accidentale tanquam participationem, uel tanquàm minorationem, uel tanquàm diminutionem quandā, (quæ tria idē ſunt.) Aliorū ergo ſanctorū præmiū ſuū accidētale hēt notabilē quātitatē in cōparatione ad magnitudinē præmij eſſentialis, quia & multum deficit ab ea magnitudine, & deficit tanquàm participatio præmij accidentalis: Chriſti uero accidentale præmiū nō habet quantitatē notabilē in cōparatione illa: quia, ōuis multū deficiat ab ipſa magnitudine, tñ nō adeo deficit, ut poſſit dici participatio quædam accidentalis præmij. Quòd autem ſenſus prædictorum uerborum ly non habet notabilē quantitatē &c. ſit à litera intentus, patet ex eo: q̄ mox dicitur, ly unde non habet aureolam ſub ratione aureolæ.

2m de maiori. Perfectiſſimum. ℞. remota omni imperfectione non aliter. §. Tunc nihil &c. Quantum enim aureola debeatur &c. ut in tex.

¶ Examen. Ly quo ad nos. Hoc non ſignificat, q aureola nõ debeatur operi perfectiſſimo quò ad ueritatem: ſed ponitur ad differentiam grãmaticalis locutionis, ſ. aureolæ. Quaſi dicat. Deberat operi perfectiſſimo: ſed huic perfectioni obſtat noſtra grãmatica, qua aureola dicitur diminutiuè. Quòd ſi abſque errore apparentia planius hunc paſſum uis intelligere, uide, ne (ut quidam libri impreſſi habẽt) punctum facias poſt ly quo ad nos, ſed ante: ut dicatur ſic. Aureola quamuis debeatur operi perfectiſſimo: quo ad nos tamen &c. Quicquid ergo perfectionis importatur per aureolam, hoc totũ excellẽtiſſime eſt in Chriſto: ſed non aureola, cũ imperfectionẽ quandam ſaltẽ grammaticaliter ſonet. Vide 1. par. q. 13. ar. 1. & 2. & 3. & applica proportionaliter huic propoſito.

3m de conſequentia. Exemplar. ℞. alterius rationis non eiuſdem. §. ſcilicet eum creaturis. Tunc nihil &c. ut de ſe patet.

¶ NOT. Pro meliori captu dictorum in textu, uide 1. par q. 4. ar. 3. & q. 1 par. 3. applicando quantum oportet.

APPENDIX.

1 Ex articulo habes. Primò quo modo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Io. 1. q in Chriſto nõ eſt aureola & ſic. Vidimus gloriã eius, gloriã quaſi unigeniti à patre, plenum gratiæ & ueritatis. Hæc ibi. Vbi quantũ ad ſeſum, tanq̃ à diſtinctione ad dominicum argumentando, monſtrat intẽd.

*In ſermo de aſſumptionẽ B. Mariæ inter princ. & me. to. 2.

*Glo. ordinaria ſup illud: Propter inſtãtem neceſſitatem.

Viſſ. pro S. eccleſ. &c.

*Cap. 6. eccleſiaſt. Hier. par. 3. à med.

AD SECVNDVM Dicendũ, q aureola quãuis debeatur operi perfectiſſimo, quo ad nos; tamen aureola, inquantum diminutiue dicitur, ſignificat quandam participatione perfectionis ab aliquo, in quo plenarie inuenitur: & ſecundum hoc ad quandam minorationem pertinet: & ſic in Chriſto non inuenitur, in quo omnis perfectio pleniſſime inuenitur.

G AD TERTIVM dicendum, q quamuis uirginitas habeat aliquomodo exemplar in Deo, nõ tamen habet exemplar unius rationis. Incorruptio enim Dei quam uirginitas imitatur, nõ eadem ratione eſt in Deo, & in aliquo uirgine.

ARTICVLVS IX.

Vtrum Angelis aureola debeatur.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur q angelis aureola debeatur. Quia ut dicit Hieron.* de Virginitate loquens: In carne præter carnẽ uiuere, potius eſt uita angelica q̃ humana, & 1. Corint. 7. dicit Gloſ.* Quia uirginitas eſt portio angelica, cum igitur uirginitati reſpõdeat aureola, uidetur, q angelis debeatur.

2 Præterea, Nobilior eſt incorruptio ſpiritus, quàm incorruptio carnis: ſed in angelis inuenitur incorruptio ſpiritus, quia nunquam peccauerunt, ergo eis magis debetur h aureola, q̃ hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

3 Præterea, h Doctrinæ debetur aureola: ſed angeli nos docent purgando, illuminando, & perficiendo: ut Dion.* dicit, ergo eis debetur aureola ſaltem Doctorum.

SED CONTRA. Secundæ Tim. 2. Non coronabitur niſi qui legitime certauerit: ſed in angelis nõ eſt pugna, ergo eis aureola non debetur.

G Præterea, Aureola non debetur illis, qui per corpus nõ exercentur: unde amantibus uirginitatem, martyrium, & doctrinã, ſi exterius eis hæc non inſunt, aureola non debetur: ſed angeli ſunt ſpiritus incorporei, ergo aureolam non habent.

RESPONDEO, Dicendum, q angelis aureola non debetur, cuius ratio eſt, quia aureola reſpõdet cuilibet perfectioni excellenti in merito; ea uero, quæ in hominibus ad perfectionem H meriti pertinent, angelis ſunt cõnaturalia; uel etiam ſpectant ad communem ſtatum eorum; aut etiam ad ipſum præmium eſſentiale; & ideo ratione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli non habent aureolam.

AD PRIMVM ergo dicendum, q uirginitas dicitur eſſe uita angelica, inquantum per gratiam uirgines imitantur id, quod angeli habent per naturam. Nõ enim uirtutis eſt in angelis, q omnino à delectabilibus carnis abſtineant, cum huiuſmodi delectationes in eis eſſe non poſſint.

AD SECVNDVM dicendũ, q perpetua incorruptio ſpiritus in angelis præmiũ eſſentiale meretur: eſt enim de neceſſitate ſalutis, cum in eis non poſſit ſubſequi reparatio poſt ruinam.

K AD TERTIVM dicendum, q illi actus ſecundum quos angeli nos docent, pertinent ad gloriam eorum, & communẽ eorũ ſtatũ: unde per huiuſmodi actus aureolam non merentur.

ſanctorum omnes aureolæ, & q ipſe Chriſtus nõ habet aureolam.

iſta intendebat in ſupradictis uerba item ab eod. 3. Non ad menſuram dat Deus ſpiritum. Hæc ibi. Vbi loquitur de filio quo ad humanitatem. Ex quibus dicitur ſupra. Et cap. eod. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Hæc ibi. Per quæ demonſtrat, & q in Chriſto eſt quod excellentius à quo originantur aliorum

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſeruaſti rerum, pro quarum quod dimmes in ſtitutionem, & intelligas, & tueatis.

3 ¶ Tertiò uides quo eſt ignorantiam Angelica doctrina hæc declaretur, & conſideretur.

QVÆST. XCVI.

ART. IX.

CONCL. Angelis aureola non debetur.

¶ PROB. Quia aureola reſpondet cuilibet perfectioni excellenti in merito: & Angelis non adeſt talis perfectio meriti, (ut declaratum in tex.)

¶ NOT. Vult dicere textus q ultra meritũ eſſentialis præmij requiritur meritũ accidentalis. i. aureolæ, & per conſequens cõ ſiet requirũtur duo actus ante beatitudinis conſecutionẽ: quorum uno meretur eſſentiale & altero accidentale præmium. Nam poſt conſecutionem beatitudinis nullus poteſt mereri per ſuos actus, cum amplius non ſit ſtatus merendi. Modo ad propoſitum. Angeli non tantum actu & ſtatum cõſecuti ſunt beatitudinem. 1. 2. q. 5. art. 7. Vnde totum, q tunc redditum eſt eis fuit computatum pro aurea. ſ. præmio eſſentiali. Vnde cum amplius mereri nõ poſſunt, patet quòd, ſicut non habuerant prius, ita non habebũt amplius aureolã.

3m de conſequentia. Virginitati. ℞. uirtuti: non autem, quæ non eſt uirtus. §. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

2m de concluſione. Eis magis debetur aureola. ℞. uel aurea. §. Tunc nihil &c. Nã perpetua incorruptio ſpiritus &c. ut in tex.

¶ Corollarium. Ergo præmium eſſentiale attenditur circa ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis a pro quo uide ar. 6. ad 1m.

3m de maiori. Doctrinæ. ℞. ante gloriã exhibitæ non, poſt gloriam §. Tunc nihil &c. Nam illi actus

Aureola. n. eſt quædã gloria in participatione quadã conſiſtens (ut dictum eſt corp.) & gloria Chriſti eſt quaſi unigeniti à patre. i. eſt in ſummo illi data. Nã ly quaſi non dicit ibi ſimilitudinẽ, ſed expreſſionẽ. quaſi dicat: illi eſt data gloria talis & tãta, qua' ẽ & quantam decebat habere unigenitũ à patre ſecundũ humanitatẽ ſibi perſonaliter unitã. Sicut ergo abſolutè in ſummo ordine eius humanitas diuinitati Chriſti, ita ut abſolutè nihil ei poſſit eſſe coniunctius, ita gloria humanitati data, ad hoc q ſit condecens tãtæ rei, debet eſſe magna in ſummo. hoc eſt q̃d aureola

actus ſecundum quos Angeli &c.t. ut in tex. Vide not. poſt A prob. conclut.

APPENDIX.

Vtil. p S. Eccl. &c.

EX articulo habes. Primò quomodo per rationem oſtendas, merito inſinuatũ à Concilio Lateranenſi ſub Innoc. 3. de fid. cathol. ca. 1. ꝙ Angeli non habent aureolam. Vnus eſt Deus indiuiſus eſſentia, & diſcretus in perſonis, creator omnium &c. ab initio temporis utranq; de nihilo condidit creaturam corporalé & ſpiritualem, Angelicã & mundanam. Deinde humanam, quaſi communé, ex ſpiritu & corpore cõſtitutam. Hæc ibi. Vbi claré monſtrat quod Angeli ſunt ſpirituales, i. omnino incorporei. Sic. n. inſinuat illa contrapoſitio, ſcilicet ſpiritualem & corporalem. Cũ igitꝰ aureolæ non niſi corporibus. induti debeantur ratione pugnæ maxime per corpora exercitæ. ar. 5. 6. 7. & 12. patet: ꝙ p hoc denotat Concilium Angelos non habere aureolas propriè dictas. Nec obſtat ꝙ in concilio Niceno ſecũdo action. 5. poſt diſputationem de Angelis uideatur acceptari, ꝙ corporei ſunt: quoniam hoc dictum nõ eſt. In cuius ſignum poſt diſputationé illã Tharaſius Patriarcha reaſſumens diſputationé factã inter gentilem quẽdam & Epiſcopũ Ioãnem dixit. Oſtendit autẽ pater, ꝙ et Angelos pingere oporteat, quando circumſcribi poſſunt, et ut homines apparuerunt. Sacra Synodus reſpondit, etiam domine Hæc ibi. Vbi per reſponſionem illam Synodi non habetur niſi ꝙ ipſa affirmat Tharaſium bene reaſſumpſiſſe diſputationem ipſam. Quod uerò de mente concilij huius quod pingantur ſolum, quia ſic apparuerunt, non autẽ quia circumſcribi poſſunt, colligitur ad literam ex epiſtola Tharaſij eiuſdem omnium æque ſynodi ad Conſtantinum action. 7. ubi ſic dicunt. Quamobrem nihilominus modis recipiẽdæ ſunt uenerandæ imag non ſanctorum quoque Angelorum, nam hominibus ipſi in forma hominis uiſi ſunt. Hæc ibi. Ecce ꝙ quando determinatam fidẽ Synodus ſcribit, atque Tharaſius, non reaſſument, pro ratione pingẽdi Angelos, ly quando circumſcribi poſſunt: ſed reaſſumunt tantum hoc quòd hominibus in forma hominis uiſi ſunt. Quod ſanè monſtrat illam Tharaſij reaſſumptionem fuiſſe tantum pro bona reaſſumptione diſputationis illius commendata à Synodo per ly etiam domine: non autem commẽdata pro determinatione rei ueritatis. Item à Pſal. 103. Qui facit Angelos ſuos ſpiritus. Hæc ibi. Pro quo uide 1. par. q. 50. ar. 1.

a ¶Secundò habes quomodo per rationem prædicta ſcripturarum et patrum, pro quanto quod diximus inſinuant et intelligas, et tuearis.

3 ¶Tertiò uideas quomodo ex his uiciſſim Angelica doctrina hæc et declaratur, et conſolidatur.

ARTICVLVS X.

Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

AD DECIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ aureola ẽt corpori debeatur. Præmium. n. eſſentiale eſt prius quàm accidentale: ſed dos, quæ ad præmium eſſentiale pertinet, non ſolum eſt in anima, ſed etiam in[h] corpore, ergo & aureola, quæ pertinet ad præmium accidentale.

2 Præterea, Peccato, quod per corpus exercetur, reſpondet pęna in anima, & corpore, ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmium, & in anima, & in corpore: ſed meritũ aureolæ per corpus exercetur, ergo aureola etiam debetur[h] corpori.

3 Præterea, In corporibus martyrum quædam uirtus apparebit in ipſis cicatricibus corporis. Vnde Auguſtinus * dicit 22. de Ciuita. Dei: Neſcio quomodo ſic afficimur amore martyrum beatorum, ut uelimus in illo regno in eorum corporibus uidere uulnerũ cicatrices, quas pro Chriſti nomine pertulerũt, & fortaſſe uidebimus. Nõ enim erit deformitas in eis: ſed dignitas quędã, quamuis in corpore, nõ corporis, ſed uirtutis pulchritudo fulgebit, [h] ergo uidetur ꝙ aureola martyrũ ẽt in corpore ſit, & eadem ratione de alijs.

* Lib. 22. de ciui. c. 20. ſ prin. to. 5.

SED CONTRA, Animæ, quæ modo ſunt in Paradiſo, habẽt aureolas, nec tamẽ habent corpora, ergo proprium ſubiectum aureolæ nõ eſt corpus, ſed anima.

2 Præterea, Omne meritum eſt ab anima, ergo præmium totum in anima eſſe debet.

RESPONDEO Dicendum, ꝙ aureola propriè eſt in mente.[a] Eſt. n. gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed ſicut ex gaudio eſſentialis præmij, ꝙ eſt aurea, redundat quidã decor in corpore, qui eſt gloria corporis: ita [p] ex gaudio aureolę reſultat aliquis decor in corpore,[q] ut ſic aureola principaliter ſit in mente, ſed per quandã ẽt redundantiam reſulgeat in corpore, uel in carne. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta Tamen ſciendum eſt, quòd decor cicatricum, quæ in corporibus martyrum apparebunt non poteſt dici aureola: quia aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiuſmodi cicatrices non erunt, utpote illi, qui ſunt ſubmerſi, aut famis inedia, aut ſqualore carceris interempti.

QVÆSTIO XCVI. ART. X.

CONCL. 1ª. Aureola propriè eſt in mente.

¶PROB. Quia eſt gaudium de operibus illis quibus aureola debetur, et gaudium propriè eſt in mente (ut patet.) 419

¶CONCL. 2ª. Ex gaudio aureolæ reſultat aliquis decor in corpore.

¶Examen. Ly aliquis decor. Puta uenuſtas ſpecialis.

¶PROB. Quia & ex gaudio eſſentialis præmij. i. aureæ reſultat quidam decor in corpore (patet ex q. 82. 83. 84. et 85. in multis locis.)

1m ad minori.

Sed etiam in corpore. R. per quandam redundantiam: non per eſſentiã propriè. S. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus. concl.

2m cõcluſio.

Aureola etiam debetur corpori. S. ſecundum modum corporeũ. i. per quandã redundantiam, nõ per eſſentiam propriè. S. Et ita aureola eſt in utroque modo ſuo, in anima quidẽ ſecũdũ modum animæ, in corpore uerò ſecũdum ꝙ conuenit corpori. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus. concl.

¶Corollarium. Ergo redundantia hæc animæ ad corpus repræſentari poteſt per redundantiam luminis ſolaris in camera clauſa per feneſtram uitream: quando ſol ipſam feneſtram directè percutit. Tunc enim licet radius ſolaris non ingrediatur eſſentialiter cameram, tamen per redundantiam quandam ingreditur, inquantum ſcilicet ex radio ſolari exiſtente propriè in feneſtra uitreã reſultat quædam delectabilis claritas in camera, quæ aliàs non reſultaret. Corpora ergo tum uirginum, tum martyrum, tum doctorum habebunt ex reſultantia aureolæ in anima exiſtentia quandam claritatem ſpecialem, quã non habebunt alia corpora: licet in communi claritate, de qua ſupra q. 85. omnia conueniant, ſecundum modum ibi dictum. E

3m conſequentia.

Ergo etc R. negatur conſequentia S. licet de cicatricibus uerũ ſit quòd in corporibus martyrum reperientur ad eorum gloriam. Ratio negationis conſequentiæ eſt: quia decor cicatricũ non poteſt dici aureola propter rationem adductam in tex.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quo per rõnem oſtendas merito inſinuatum à Prouerb. 17. ꝙ aureola per redũdantiã etiam in corpore & ſic. Animus gaudẽs ætatẽ floridã facit. Hæc ibi. Itẽ à Pſal. 27. In ipſo ſperauit cor meũ & adiutus ſum: & refloruit caro mea. Hæc ibi. Vbi per ly adiutus ſum. ſ. in mente, qd ſperauit in dño, oſtenditur gaudiũ animæ, & per ly refloruit caro mea, monſtratur redundantia prædicta, in corp. & corol. poſt ad ſecundum. Item à Pſal. 83. Cor meum & caro mea exultaue- Vtil. p S. Eccl. &c.

cunt in Deum uiuũ. Hæc ibi. Vb. ad exultationem cordis. i. animæ, declarat in plano ſenſu ſubieq; exultationem in carne. (1) 2

¶ Secundò habes ꝗ́ ꝗ́o per rationẽ piæ dicta ſcripturarũ, pro quanto quod dicimus inſinuans, & intelligas, & probes, & tuearis. Tho. 4. d. 49. q. 5. ar. 5. q. 1. & ſeq.

3 ¶ Tertiò uides ꝗ́ ꝗ́o ex ipſa inciſum Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCVI.

ART. XI.

480 CONCL. 1ª. Secundum priuilegiatas uictorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ ſumuntur.

¶ PROB. Quia aureola eſt quoddã priuilegiatum præmiũ priuilegiatæ uictoriæ reſpondens.

Examen. Ly priuilegiatę uictoriæ. Ideſt uictoriæ ſecundũ aliquos particulares homines obtentæ. Priuilegium enim dicitur quaſi priuata lex, quã ſcilicet non habent omnes; ſed aliqui ſpeciales de populo. Vnde textus priuilegiatam uictoriã horum trium uocãs tacitè demonſtrat, ꝙ iſtę tres prærogatiuæ ſcilicet uirginitas, doctoratus, & martyrium, à paucis habẽtur comparatiuè ad totam multitudinẽ hominũ. Hinc deridendus uenit Vigilantius, qui timebat generationẽ hominum ceſſaturam, ſi uirginitas commendaretur ſupra matrimoniũ. Timebat. n. ex hoc, ne uellent omnes eſſe uirgines, & ſi omnes erunt (inquit) uirgines, mundus peribit. Trepidabat hic timore, ubi non erat timor. Nã (ut D. Bernardus habet) uirginitas eſt rara auis in terris; & (uniuerſaliter loquendo) uirtus eſt circa difficile, ſecundum philoſophum. Simile dic de ijs, qui martyrij, uel prædicationis dignitate ſe inhiberent ex timore

Timor uaniſſimus cauẽdus.

concl. m

concl. p

ARTICVLVS XI.

Vtrum conuenienter aſſignentur tres aureolæ, uirginum, martyrum, & prædicatorum.

AD VNDECIMVM ſic proceditur. Videtur ꝙ inconuenienter deſignẽtur tres aureolæ, uirginũ ſcilicet, martyrũ, & prædicatorũ. Aureola.n. martyrũ reſpondet uirtuti fortitudinis eorum: aureola uero uirginũ uirtuti temperantiæ: aureola uero Doctorum virtuti [b] prudentiæ: [h] ergo uidet ꝙ debeat eſſe quarta aureola, quæ reſpondeat uirtuti iuſtitiæ.

2 Præterea. Exodi 25. dicit Glo. ꝙ corona aurea additur, cũ per Euangelium his, qui mandata cuſtodiunt, uita æterna promittitur. Matthæi 19. Si uis ad uitam ingredi, ſerua mandata. C Huic [h] aureola ſuperponitur, cũ dicitur, Si uis perfectus eſſe, uade, & uende omnia, quæ habes, & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola.

3 Præterea, Propter uotum obedientiæ aliquis ſe ſubijcit Deo totaliter: ergo in uoto obedientiæ maxima perfectio conſiſtit, & ita uidetur quòd ei [h] aureola debeatur.

4 Præterea. Multa ſunt etiã D alia ſupererogationis opera, de quibus homo in futuro ſpeciale gaudium habebit: [h] ergo multæ ſunt aliæ aureolæ præter tres præfatas.

5 Præterea, Sicut aliquis diuulgat fidem prædicando, & docendo, ita ſcripta compilando: ergo, & talibus [h] quarta aureola debetur.

RESPONDEO Dicendum, quòd aureola eſt quoddam priuilegiatum præmium priuilegiatę uictoriæ reſpondens. Et ideò [m] ſecundum priuilegiatas uictorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminẽt, tres aureolæ ſumuntur. [n] In pugna autem quæ eſt contra carnẽ, ille potiſſimam uictoriã obtinet, qui a delectabilibus ueneréis, quę ſunt pręcipua in hoc genere, omnino abſtinet: & ideo, [p] uirginitati aureola debetur. [q] In pugna uero, A quą contra mundum pugnatur, illa eſt præcipua, cum a mundo perſecutionem uſque ad mortẽ ſuſtinemus. Vnde, & [r] martyribus, qui in iſta pugna uictoriam obtinent, ſecunda aureola debetur. [s] In pugna, qua contra diabolum pugnatur, illa eſt præcipua uictoria, cum aliquis hoſtẽ non ſolum à ſe, ſed etiam à cordibus aliorum remouet, quod fit per doctrinam, & prædicationẽ: & ideo [t] Doctoribus, & B prædicatoribus tertia aureola debetur. [a] Quidam uero diſtinguunt tres aureolas ſecundum tres uires animæ, ut dicantur tres aureolæ reſpondere potiſſimis triũ uiriũ animæ actibus. Potiſſimus enim actus rationalis eſt ueritatem fidei etiam in alijs diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Iraſcibilis uero actus potiſſimus eſt, mortem propter Chriſtum ſuperare, & huic debetur aureola martyrum. Cõcupiſcibilis uero actus potiſſimus eſt à delectabilibus carnis maximis abſtinere penitus, & huic debetur aureola uirginum. Alij uero aureolas tres diſtinguunt, ſecundum ea, [†] quibus Chriſto nobiliſſime conformamur. Ipſe enim mediator fuit inter Patrem, & mundum. Fuit ergo Doctor, ſecundum quòd ueritatem, quàm à Patre acceperat, mundo manifeſtauit. Fuit autem martyr, ſecundum quòd à mundo perſequutionem ſuſtinuit. Fuit uero uirgo, inquantum puritatem in ſeipſo ſeruauit. Et ideo Doctores, martyres, & uirgines ei perfectiſſime conformantur: unde talibus debetur aureola.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu iuſtitiæ non attenditur aliqua pugna ſicut in actibus aliarum uirtutum. [x] Nec tamen uerum eſt, quòd docere ſit actus prudentiæ: immo eſt potius actus charitatis, uel miſericordiæ, ſecundum quòd ex tali habitu inclinamur ad huiuſmodi actus exercitium; uel etiã ſapientiæ ut dirigentis. Vel poteſt dici ſecundum alios, quòd iuſtitia circuit omnes uirtutes: & ideo ei ſpecialiter aureola nõ debetur.

mathnẽ omnes euaderent doctores & martyres. Horũ omnium uanitatem nimis ſuperfluam annotauit Pſal. 13. dicẽs trepidauerunt timore, ubi non erat timor. Hæc ibi. Vbi per hoc etiam omnes alios ſimiles in quacũque materia redarguiſſe uult. concl. ſ

¶ CONCL. 2ª. Virginitati aureola debet.

¶ PROB. Quia uirgo obtinet uictoriã potiſſimã contra carnem. concl. n

¶ NOT. De iſte cõcluſione, uide diffuſius ar. 5.

¶ CONCL. 3ª. Martiribus aureola debetur.

¶ PROB. Quia martyr contra mundum potiſſimam uictoriam obtinet.

¶ NOT. Vide de hac concluſione art. 6. ſicut & de ſequenti art. 7.

¶ CONCL. 4ª. Doctoribus & prædicatoribus aureola debetur. *Al. ſuſti-nere.

¶ PROB. Quia doctores, & prædicatores præcipuam uictoriam contra diabolum obtinent, (ut in tex.)

¶ NOT. 1ª. Iſte tres ultimæ concluſiones non ad replicãdum ſupradicta ponitę ſũt ſed ad declarandum primæ concluſionis terminos: ut patet applicanti.

¶ NOT. 2ª. Tres aureolæ aſſignatæ ſunt ſecundò ſe. i. ſecũdũ diffinitionem aureolarum, ut patere põt ex pbatione cõcl. 1ª. aſſignari uerò etiam poſſunt ſecũdũ aliac duas acceptiones, nõ iux diffinitionẽ aureolarũ præciſè attẽden tes; quas aſſignationes uide p te in reſiduo tex. Ex quo reſiduo collige, ꝙ tres aureolæ ſecũdũ tria diſtinguuntur. Scilicet uictorias tres, uires tres, cõformationes tres. Rão 2ª

1m conſequentia. Ergo &c.

Re. negat conſequentiam. S. Nã actui iuſtitię non debet ſpecialis aureola pp duo: & quia .i. non habet tantam pugnam, & quia circuit omnes uirtutes.

Item

Itē de antecedēte. Aureola verò doctorū uirtuti pro deū. q. 2. negatur illa. §. ut patet in tex. reſponſi ſecundi ly nec tamen uerum eſt, q docere &c.

2ᵐ ex gloſa. Huic Aureola. ℞. largè ſumpta non autem, propriè. §. Quamuis enim paupertas opus ſit perfectionis, non tamen &c. ut in tex. Ex quo dic quòd ad habendum aureolam propriè non ſufficit exercere opus perfectionis: ſed talis perfectionis ut teneat ſummum locum in aliqua ſpirituali pugna. Vide not. poſt ad 5.

¶NOT. Hinc excluditur error Guillhermi Cornelij, q adeo paupertatem præ cęteris perfectionis operibus exaltabat ut (ſecundum quòd refert Prat. tit. ſuo) impudentiſſimè dixerit, q pauper meretrix etiā publica, melior ē quolibet caſto quantumlibet continente, dū tamen aliquid ſibi retineat in ſui ſubſidiū & iuuamen. Qui ſanè error ultra q de ſui damnatione, conſtat per hoc, q meretricium eſt peccatū mortale, ſecundum omnes catholicos, & quod ſecundum ſe eſt tale, ubicunque ponatur, ſemper ſecundum ſe eſt tale: caſtitas autem eſt uirtus 2. 2. q. 151. art. 1. 2. & 3. ultra, inquam q prædictus error ſic notoriè dānatus eſt: in multis etiam locis condemnatur à tota ſacra ſcriptura: ſpeciatim verò Prouerb. 5. 23. Eſaiæ. 23. Hieré. 3. & 5. Baruch. 6. Ezechiel. 16. quaſi per totum. Oſea. 4. Micheæ. 1. 1. Cor. 6. Luc. 15. quę omnia per ſe quiſq; facilè uidebit.

Extrem⁹ error circa pauperṫatem.

3ᵐ de conſequente. Aureola q. largè ſumpta: non propriè. §. Tunc nihil &c. Concluſiões enim loquūtur de propriè dictis tantum.

¶NOT. Aureola largè eſt præmium redditum merito excellenti propriè uerò dicta addit ſupra hoc victoriam & pugnā, hoc eſt, q & grādem pugnam quis tali aureola donandus, & q ſummum locum uictoriæ in tali pugna, habuerit. Pugna grandis eſt una dictarum in corporibus & ſumme uictoria deſcribitur. His demptis aliæ pugnæ atq; uictoriæ ſunt comparatiuè minores. Conſequenter ergo eiſ potest conuenire aureola largè tantum.

Aureola ꝑpriè ſūpta, & largè, qd ſit.

4ᵐ conſequentia. Ergo &c ℞. negat̄ conſequentia §. loquēdo de aureolis propriè. Nō. n.

AD SECVNDVM dicēdum, q paupertas, quàmuis ſit opus perfectionis, non tamen tenet ſummum locum in aliqua ſpirituali pugna. Quia amor temporalium minus impugnat, quàm concupiſcentia carnis, uel perſequutio inflicta in corpus proprium. Vnde paupertati non debetur aureola: ſed debetur ei iudiciaria poteſtas ratione humiliationis, quæ conſequitur paupertatem. Gloſ. autem inducta large accipit aureolā pro quolibet præmio, quod redditur merito excellenti.

B

Et ſimiliter dicendum ad tertium, & ad quartum.

AD QVINTVM dicendum, q etiam ſcribentibus ſuper ſacra Scripturam debetur aureola: ſed hæc non diſtinguitur ab aureola Doctorum: quia ſcripta componere, quidam modus docendi eſt.

C

ARTICVLVS XII.

Vtrum aureola virginum ſit potiſſima inter alias, &c.

AD DVODECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd aureola virginum ſit inter alias potiſſima. Quia Apocalypſis ſeptimo de virginibus dicitur, quòd ſequuntur Agnum quocunque ierit, & quòd nemo poterat dicere canticum, quod uirgines cantabant; ergo virgines habent ʰ excellentiorē aureolam.

D

¶2 Præterea, Cyprian. de Virginibus dicit, q ſit ʰ illuſtrior portio gregis Chriſti: ergo eis maior aureola debetur.

Item, Videtur quod potiſſima ſit aureola martyrum. Quia dicit Aymo, quòd non omnes virgines coniugatas præcedūt: A ſed hi ſpecialiter, qui in tormēto paſſionis virginitate inſuper cuſtodita coæquant martyrib⁹ coniugatis: ergo martyriū dat virginitati præeminentiam ſuper alios ſtatus, ergo martyrio ʰ potior aureola debetur.

Itē, Videtur q potiſſima debeatur Doctoribus, primæ Timoth. quinto. Qui bene p̄ſunt presbyteri, duplici honore digni habeant, maxime aūt, qui laborant uerbo & doctrina: ergo in Eccleſia triumphante talibus ʰ potior aureola debetur.

B

RESPONDEO, Dicendum, quòd præeminentia aureolæ ad aureolam poteſt dupliciter conſiderari, uel attendi. Primo, ex parte pugnæ, ut dicatur aureola potior, quæ fortiori pugnæ debetur, & per hunc modum aureola martyrum alijs aureolis ſupereminet quodammodo, & aureola virginū alio modo: pugna enim martyrum eſt fortior ſecundū ſeipſam, & vehementius affligens, ſed pugna carnis eſt periculoſior, inquantum eſt diuturnior, & magis nobis imminet è vicino. Secundo, ex parte eorum, de quibus eſt pugna: & ſic aureola Doctorum inter omnes eſt potior, quia huiuſmodi pugna uerſatur circa intelligibilia: alię uero pugnæ circa ſenſibiles paſſiones. Sed illa eminentia, quæ attenditur ex parte pugnę, eſt aureolæ eſſentialiter, quia aureola ſecundum propriam rationē reſpicit uictoriam, & pugnam. Difficultas enim pugnæ q̄ attēditur ex parte ipſius pugnæ eſt potior, q illa q̄ attēdit̄ ex parte noſtri ī quātū eſt nobis vicinior, & iō, ᵐ ſimpliciter loquēdo, aureola martyrū inter omnes eſt potiorⁿ. Et ideo dicitur Matth. quinto in Gloſſ. ᵒ q in octaua ad aliquid, excellentiores eſſe alias aureolas, nihil prohibet.

C

D

E

Oſ gaudiū ſpāle de quolibet opere ſupererogationis aureola ꝑpriè diſ-licet poſſit dici q̄ādoq; aureola large. Vide not. poſt 3ᵐ.

5ᵐ de conſequente. Quarta aureola. ℞. non: ſed aureola doctorū. §. ut patet in tex.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per ratioeē oſtendas meritò inſinuatum à &c. ut ar. 5. 6. & 7. appen. q conuenienter aſſignātur tres aureolæ, ſcilicet virginum, martyrū, & prædicatorum. Adde q & aliæ ſcripturę id inſinuant, puta de martyribus, Io. 15. Maiorem hac dilectionem nemo hēt, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. De doctoribus Matt. 8. Luc. 12. Qui me confeſſus fuerit coram hominib. cōfitebor & ego eum coram patre meo. De virginibus Apoc. 7. Sequūtur agnum quocunque ierit. Per hæc enim tria ſingillatim inſinuat aliquid ſpāle (ut patere pōt intelligenti) pro unoquoque illorum.

e Veil. pſ. Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prędicta ſcripturarū pro quanto qd dicimus inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: q ꝺo ex ijs meliſſim Angelica doctr. hæc declaretur, & cōſolidetur. 3

QVAES. XCVI. ART. XII.

CONCL. 1ª. Simpliciter loquendo, aureola martyrū inter oēs eſt potior. 403

¶Examen. Ly ſimpliciter. Add. differēt ipſius ſm quid. Quòd magis patebit ex cōcluſione ſeq.

¶PROB. 1. Quia aureola ſm propriā rōnē reſpicit uictoriam atq; pugnā: & difficultas pugnę martyrum (cū attēdat̄ ex parte vehementioris pugnę) ē potior q̄ difficultas doctorū (cū huius pugnę difficultas attendat̄ ex parte nři) 2. Quia gl. ſic dicit (ſup Matt. 5.) 3. Quia eccleſia in cōnumeratiōe ſanctorū id monſtrat (vt patet i cōi officio de ſāctis, poſt ꝑpriū.)

concl. m

ᵒ Gl. ordi. ſup illud Matth. 5. Beati qui perſecu.

CONCL. 2. Quātū

¶PROB. Quia patet in tex (à ly primo ex parte pugnæ ut dicatur &c. uſq; excluſiue ad ly ſed illa eminentia.)

1ᵐ de cōſequēte. Excellētiorē. q. ſm qd: nō ſimpliciter §. Tūc nihil &c. ut patet ī cōcluſiōib.

2ᵐ ex Cypriano. Illuſtrior. ℞. ſecundum quid: non ſimpliciter. §. Tunc nihil &c. ut ad 1.

3ᵐ de:

3m de conſequentia ſecunda. Patiot. ℞. ſim- pliciter. 2. Tunc nihil &c. ut patet ex prima concl.

4m de concluſione. Potiot. ℞. ſecundum quid: non ſimpliciter. 3. Tunc nihil &c. ut patet in concluſionibus.

ducitur ad cām efficiē ēt ut colligitur ex Concil. Trid. ſeſſ. 6. c. 7. Vbi cāt iuſtificatiōis aſſignat finalē efficiētē & formalē; & in latitud ne efficiētiu enumerat cā meritoriā: ut ibi cōſideräti patet.

CONCL. 2a. Aureola poteſt eſſe & maior & minor.

¶NOT. Nō intelligitur cōcluſio de aureolis diuerſorum generum, quando dicit ly maior & minor. Alioquin coincideret hoc cū art. 12. ubi ſic cōparatæ fuerūt aureolæ; puta aureola in genere martirum ad aureolam in genere virginum; ſiue in genere martyrij, & in genere virginitatis, in genere doctoratus. Cæterùm intelligitur in concluſione hac de comparatione aureolarum in eodē genere. Ac ſi apertius dicat. Aureola unius martyris poteſt eſſe maior & minor, quā aureola alterius martiris: & ſic de aureolis virginum adinuicem, & aureolis martyrū adinuicem. concl. concl.

¶PROB. Quia meritum aureolæ pōt eſſe maius & minus.

¶NOT. Supple tu id, quod d cebatur in probatione concluſionis primæ; ſcilicet ꝙ aliquid intenditur & remittitur per intenſionem & remiſſionē ſuæ cauſæ.

CONCL. 3. Pōt eſſa ꝙ aliquis, qui minus in martyrio meretur quantum ad pṛemiū eſſentiale, habeat pro martyrio maiorem aureolam. Charitas pręminet operi, ut minora opera ex maiori charitate meretur magis. concl.

¶PROB. Quia aureolæ meritum ſe tenet ex parte operis, meritum uerò aureę ex parte radicis charitatis: & pōt eſſe, ꝙ quis ex minori charitate opera magis grādia faciat, (ut patet in tex. i ly contingit. n. eſſe aliquos duos &c. uſque excluſiuè ad concluſionem iſtam.)

¶NOT. Doctrina ultimæ partis huius probationis, conſequenter & concluſio, confirmatur ex Matth. 20. Inde ſiquidem patet, ꝙ grandiora opera fecerunt aliqui ex minori charitate, utpote portantes pondus diei & æſtus, non tamen maius propter hoc reportantes præmium, quam illi, qui minus de opera exterior fecerunt. Vbi etiam aliud ſubindicatur, quòd ſcilicet illi ultimi ideò præmium primis æquale, & per conſequens maius proportionaliter, acceperunt: quoniam opera ſua, quamuis ſecundum ſe minora, ex maiori charitate fecerunt opera tu. Nam ad ultimos his, nulla facta mentione de præmio, dixit paterfamilias (ut ibi narratur) ite & uos in uineam meam. Soli gratuitu reuerentiæ, & amoris erga paterfamilias agebantur hi ad operandum, nulla habita ratione de præmio. Sic ergo ex omni parte textus præſens inde conſolidatur.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quō per rationem oſtendas meritò inſinuatum ab Epheſ. 6. ꝙ aureola martyris eſt ſimpliciter alijs excellentior: & ſic. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnē & ſanguinem: ſed aduerſus principatus, & poteſtates. Hęc ib. Vbi magis difficilem pugnā eſſe oſtendit contra principes huius mūdi quam contra concupiſcentias carnis. Et cùm pugna cōtra cōcupiſcentias ſit difficilior, quam circa intelligibilia (ut habetur in a. xiij.) patet ꝙ & magis difficilē eſſe illam pugnā cōtra princeps denotatur ibi Apoſtolus, quā circa intelligibilia. Conſequēter ergo p hoc ſuum dictum aureolam martirum ut potè certantium contra principes mūdi, denotauit eſſe excellentiorem alijs duabus aureolis. Et licet per ly principes atque poteſtates intelligat ad literam dęmones; tamen per quādam analogiam principes mundi tirannos, atque paganos, ſeu aliàs fidem Chriſti perſequentes, tanquā ſpeciales demonum miniſtros, continellexit. Item à Ioan. 15. Maiorem hac dilectionē nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Hæc ibi. Item à Sapien. 10. Cuſtodiuit illum dominus ab inimicis, & à ſeductoribus tutauit eum, & certamen forte dedit illi, ut uinceret. Hæc ibi. Quæ quidem eccleſia catholica applicat cuilibet martyri, quaſi p hoc teſtetur, ꝙ certamen martirum eſt forte antonomaſticè, i. p excellentiam; hoc eſt cęteris fortius. Ex quibus dic ut ſupra. Vri. pro S. Eccl. &c.

2 ¶Secundo habes: quomodo pag rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaratur & conſolidatur.

beatitudine, quæ ad martyres ptinet, ſcilicet, qui pſequutionem patiuntur, &c. omnes aliæ perficiuntur: & propter hoc ēt Eccleſia in connumeratione Sanctorum martyres Doctoribus, & uirginibus præordinat: ſed p quantum ad aliquid nihil prohibet, alias aureolas excellentiores eſſe q.

ET per hoc patet ſolutio ad obiecta.

ARTICVLVS XIII.

Vtrum unus alio aureolam excellentius habeat.

AD TERTIVMDECIMVM ſic proceditur. Videtur quòd unus aureolam uirginitatis, uel martyrij, uel Doctoris excellētius alio non habeat. Quia ea, quæ ſunt in termino, non intenduntur, neq; remittuntur: aureola autem debetur operibus, quæ ſunt in termino perfectionis: ergo aureola nō intenditur neque remittitur.

¶ 2 Præterea, Virginitas nō ſuſcipit magis, & minus, cū importet priuationem quandam, & negationes non intendantur nec remittantur: ergo nec præmium virginitatis, ſcilicet, aureola uirginum intenditur, & remittitur. I

SED CONTRA, Aureola ſupponitur aureę, ſed aurea, eſt intenſior in uno, quàm in alio: ergo, & aureola.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ cum meritum ſit quodammodo præmij cauſa, oportet diuerſificari præminm, ſecūdum ꝙ merita diuerſificantur, aliquid enim intenditur, & remittitur per intenſionem & remiſſionem ſuæ cauſæ: meritum autem aureola poteſt eſſe maius, & minus, unde, & aureola poteſt eſſe maior, & minor q. Sciēdum tamen, ꝙ meritum aureolæ poteſt intēdi dupliciter. Vno modo ex parte radicis: alio modo ex parte operis. Contingit enim eſſe aliquos duos, quorū unus ex minori charitate maius tormentum martyrij ſuſtinet, uel magis prædicationi inſtat: aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur: intenſioni autem meriti, quæ attendit penes radicem, non reſpondet intenſio aureolæ, ſed intenſio aureæ: intentioni uerò meriti, quæ eſt ex genere actus, reſpōdet intentio aureolæ. Vnde po teſt eſſe quòd aliquis, q minus in martyrio meretur, quantum ad eſſentiale præmium, habeat p martyrio maiorē aureolā. G H

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum perfectionis ſimpliciter: ſed ſecundum ſpeciem, ſicut ignis eſt ſubtiliſſimus corporum. Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia eſſe excellentiorem, ſicut unus ignis eſt alio ſubtilior. K

QVÆST. XCVI. ART. XIII.

411 CONCL. 1a. Oportet diuerſificari præmium ſecundum ꝙ merita diuerſificantur.

¶PROB. Quia meritum eſt quodammodo cauſa præmij: & aliquid intenditur uel remittitur per intenſionem uel remiſſionem ſuæ cauſæ.

¶Examen. Ly quodammodo cauſa. Ideſt reductiuè. i. Ecte:

1m de maiori. termino. ℞. perfectionis ſimpliciter: non perfectionis ſecundum ſpeciem. 2 Tunc nihil &c. Nam opera, quibus aureola debetur, ſunt in termino perfectionis, non ſimpliciter, ſed ſecundum ſpeciē, puta martyrij, uirginitatis, & doctoratus.

¶Examen.

1 ¶Examen. Ly perfectionis ſimpliciter. Scilicet uel totaliter A tarum, pro quanto quod diximus inſinuant,& intelligas, & abſolute,vel in genere omnium rerum creatarum. Primo modo ſolus Deus eſt in termino perfectionis : unde nullo modo, nec per imaginationem, poteſt illi fieri aliqua additio, ſeu intenſio perfectionis. Secundo modo eſt ſola anima Chriſti : unde in genere perfectionum communicabilium creaturis quibuſcunque non poteſt ſibi fieri additio perfectionis alicuius, licet abſolutè ſit alia perfectior. i. Dei perfectio. Hoc habes intellectum de ly plenum gratiæ & ueritatis, Ioã. 1. & de ly dat Deus ſpiritũ non ad menſuram, Ioan. 3.

defendas.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

2m de antecedente. Virginitas. i. ſecundũ, quòd uirginitas: non, ſecũdum receſſum à ſuo contrario conſiderata. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex. in quo et ad rationem in argumento allatam ſatisfit.

APPENDIX.

Vid. p S. Eccl. &c. E X articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem, & quidem à fortiori, uel certè à ſimili, oſtendas ; meritò eſſe inſinuatum à 1. Cor. 15. quòd unus alio aureolam excelſa ſine habeat: & ſic. Stella à ſtella differt in claritate. Hæc ibi. Vbi nomine ſtellarum intelligit ſanctos, & nomine claritatis præmia illis reddita pro meritis. Stellam igitur à ſtella differre in claritate eſt, ſecundũ illum, præmia ſanctorum pro meritis eſſe differentia, ſeu diſparia. Quod ſi dicas illum loqui de aurea. i. præmio eſſentiali ; iam patet à fortiori, uel ſaltem à ſimili : quòd etiam de aureola. i. præmio accidentali, ſermonem ſuum intelligi uult. Aut igitur ad literam planam, aut interpretam à fortiori declarat intentum. Item ab Apocal. 21. ubi ſub nomine ciuitatis diuerſarum ?rerum in ciuitate repertarũ deſcribit patriam

Tho. 4. di. 50. q. 2. ar. 3. q. 1. & ſeq.

cœleſtem cum ſuis premijs, aureis, & aureolis, & diuerſas excellentias ipſorum ; quæ per te ibi uidere potens, & applicata propoſito pro quantu ſi ?. Item à &c. ut q. 82 ar. 2. appen. Item à &c ut 1. par. q. 12. art 6. appen quæ ſi rectè applicentur valent proportionaliter ad propoſitum.

2 ¶Secundò habes ; quomodo per rationem prædicta ſcriptu-

AD SECVNDVM dicendum, quod una uirginitas poteſt eſſe maior alia propter maiorem receſſum à uirginitatis contrario, vt dicatur in illa eſſe maior uirginitas, quæ magis occaſiones corruptionis uitat. Sic enim priuationes intēdi poſſunt ; ut cum dicitur, homo magis cęcus, quia B magis elongantur à uiſu.

QVAESTIO XCVII.

De pœna damnatorum in ſeptem articulos diuiſa.

CONSEQVENTER cõſiderandum eſt de pertinentibus ad damnatos poſt iudicium. Et primo de pœnis damnatorum, & C igne quo eorum corpora cruciabuntur. Secundo, de his, quæ pertinent ad eorum affectũ, & intellectum. Tertio, de iuſtitia, & miſericordia Dei reſpectu damnatorum.

CIRCA primum quæruntur ſeptem.

Primo, Vtrum damnati in Inferno ſola pęna ignis affligantur.

Secundo, Vtrum vermis, quo D affligũtur, ſit corporalis.

Tertio, Vtrũ fletus in eis exiſtens, ſit corporalis.

Quarto, Vtrum tenebræ eorum ſint corporales.

Quinto, Vtrum ignis, quo affliguntur ſit corporalis.

Sexto, Vtrum ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro.

Septimo, Vtrum ignis ille ſit ſub terra.

ARTICVLVS I.

Vtrum damnati in Inferno ſola pœna ignis affligantur.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno ſola pęna ignis affligãtur. Matth. 25. ubi eorum damnatio exprimitur, ſit mentio ſolum [b] de igne, cum dicitur, Ite maledicti in ignem æternum.

2 Pręterea, Sicut pęna Purgatorij debetur peccato ueniali, [b] ita pęna Inferni debetur peccato mortali: ſed in Purgatorio non dicitur eſſe niſi pęna ignis, ut patet per hoc quod dicitur 1. Corinth. 3. Vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit: ergo nec in inferno erit niſi pęna ignis.

3 Pręterea, [b] Pęnarum uarietas refrigerium præſtat, ſicut calido cum transfertur ad frigidum: ſed nullum refrigerium eſt ponere in damnatis: ergo non erunt diuerſæ pęnæ, ſed ſola pęna ignis.

SED CONTRA eſt quod dicitur in Pſal. 10. Ignis, ſulfur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum.

Præterea, Iob. 33. Tranſibunt ab aquis niuium ad calorem nimium.

RESPONDEO, Dicendum, quod ſecundum Baſilium in [m] vltima mundi purgatione fiet ſeparatio in elementis, ut quicquid eſt purum, & nobile, remaneat ſuperius ad gloriam beatorum: quicquid uero eſt ignobile, & fęculentum, in Infernum proijciatur ad pęnam damnatorum [n]. vt ſicut omnis creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormentum accreſcat, ſecundum illud Sapien. 5. Pugnabit cum illo orbis terræ cõtra inſenſatos. Hoc E etiam diuinę iuſtitiæ competit, ſicut ab uno recedentes per peccatum in rebus materialibus, quæ ſunt multa, & uaria, finem ſuum conſtituerunt: ita etiam multipliciter, & ex multis affligantur.

QVÆST. XCVII.

ART. I.

3 CONCL. In ultima mundi purgatione fiet ſeparatio in elementis, ut quicquid eſt purum, & nobile remaneat ſuperius ad gloriam beatorum, quicquid uero eſt ignobile & fœculentum in infernum proijciatur ad pœnam damnatorũ.

¶NOT. Hanc conclusionem ſententialiter habes. q. 74. ar. 9. corpn. fin. ubi etiam probatur per pſal. 28. iuncta gloſa.

¶PROB. 1. Quia ſic ait Baſilius: 2. Quia ex omnibus creaturis tormentum damnatis accreſcere debet. 3. Quia Sap. 5. id oſtēditur: 4. Quia hoc diuinæ iuſtitiæ competit (ut in tex.)

¶NOT. Cùm nobiliue ſit agens patiente, non mirum, quòd creaturæ omnes (ut dicit ſecunda probatio) ſint in tormentũ delinquentium: quoniam licet ratione naturæ ſint nobiliores quàm homines illi, tamen ratione peccati ſunt nobiliores omnes. Nunquã enim peccauerunt creaturæ aliæ (de quibus tex.) immo ſemper ſeruauerunt mãdatũ Dei, iuxta pſal. 148. ſtatuit ea in æternum & in ſeculum ſeculi præceptum poſuit, & non præteribit, & pſal. 118. omnia ſeruiunt tibi. Nã ſecundum ſuam, ſeu naturalem inclinationem, ſeu naturalẽ inſtinctum, indeficienter operatæ ſunt creaturæ oẽs ; dempto homine peccatore. Conuenienter igitur ipſę tanquam nobiliores puniunt peccatorem, quaſi dicentes : ſi feciſſes & tu, ſicut nos, hoc eſt, ſi uixiſſes ſecundũ naturale eſſe tuum, nõ damnatus eſſes, & ea

conel. Creaturæ natura ignobiliores homine cur puniunt ipſum peccatorem.

*Al. varię.

fligendos à nobis. Nam tunc, te uolentem ſecundum naturalem inſtinctum rationis, Deus per gratiam ſuam iuuiſſet (cũ nunquam deſit facienti quod in ſe eſt) & conſequenter ſaluus factus eſſes. Quia igitur inexcuſabilis es in hoc, cum nos ſecundum naturalem inſtinctum noſtrum uixerimus: ideo ita punimus. Tertio: quòd ipſæ creaturæ, tanquam zelatores pro honore

honore creatoris ſui à peccatore tot uplicites offenſi, ipſum ſæuiendo punient.

2m de antecedente. De igne &c. tanquam deſignante omnem afflictionem aliam.

§. Tunc nihil contra: ut patet.

¶Examen. Ly ſi ſit uehemens. ſcilicet afflictio. Ergo per hoc denotat: quòd non tantū erunt multæ afflictiones in inferno (ut concluſio dixit.) ſed etiam quòd ſingulæ erunt modo ſuo uehementes. Et ſic declarat concluſionem.

2m ad maiori.

Ita. ℞. quantum ad Pœnas utriuſq; : nō, quantum ad principalem finem ipſarū pœnarum. §. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet.

3m ad maiori.

Pœnarum uarietas. ℞. facta per tranſmutationē corporis materialem: non, per actionem ſpiritualē. §. Tunc nihil &c. In damnatis enim fiet illa uarietas ſecundo modo tantum. Non mirum ergo ſi damnati trāſibunt ex uehementiſſimo calore ad uehementiſſimum frigus &c. ut in text.

¶NOT. Pro meliori captu huius immutationis ſpiritualis uide q. 70. art. 3.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia ignis eſt maxime afflictiuus ꝓpter hoc, quòd abundat in uirtute actiua: ideo nomine Ignis omnis afflictio deſignatur, ſi ſit uehemens.

AD SECVNDVM dicendum, quòd pœna Purgatorij non eſt principaliter ad affligendū, ſed ad purgandum: unde per ſolum ignem fieri debet, qui maxime habet vim purgatiuam: ſed damnatorum pęna non ordinatur ad purgandum vnde non eſt ſimile. G

AD TERTIVM dicēdum, quòd damnati tranſibunt ex vehementiſſimo calore ad uehementiſſimum frigus, ſine hoc quòd in eis ſit aliquod refrigerium: quia paſsio ab exteriorib. nō erit per tranſmutationem corporis à ſua priſtina naturali diſpoſitione, ut cōtraria paſsio ad æqualitatem, uel temperiem, reducendo refrigerium cauſet, ſicut nunc accidit: ſed erit per actionem ſpiritualem, ſecundum quòd ſenſibilia agunt in ſenſum, prout ſentiuntur imprimendo formas illas ſecundum eſſe ſpirituale in organum, & non ſecundum eſſe materiale. H

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem excludas errorem Algazelis (Direct. Inquiſ. 2. par. q. 4.) dicentis: quòd in ſeparatione ab ultimo Angelo, qui ꝑeſt omnibus rebus, tota pœna animæ noſtræ conſiſtit, ſicut & in eius cognitione cōſiſtit tota noſtra beatitudo Item Albanēſium (Prat. Albanenſes, Seleuciani) dicentium: inferni alias pœnas nō eſſe quàm eas, quas in hoc mundo experimur. Conualuſio enim cū ſuis rationibus cōtra omnes hos legitimè militat.

Vtil. pS. Eccl. &c.

ARTICVLVS II.

Vtrum vermis damnatorum ſit corporalis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd vermis, quo ffliguntur damnati, ſit uermis corporalis: Quia caro non poteſt [b] affligi per uermem ſpiritualem: ſed caro damnatorum affligetur per uermem. Iudith. Sextodecimo. Et dabit ignē, & uermes in carnes eorū, & Eccl. ſeptimo. Vindicta carnis impij ignis, & uermis. [b] ergo uermis ille erit corporalis. X

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hoc merito damnati à Iob 24. Tranſibunt ab aquis niuium ad calorē nimium. Hæc ibi. Vbi, ſi uideris expoſitionem eius ad 1m. videbis clarè: quòd nulla pœna ſimilis eſt in mundo. Item à &c. ut q. 89. ar. 4. in tex & elucid. Item à &c. ut q. 70. art. 3. appen. vide etiam contra dictum Algazelis de beatitudine. q. 92. ar 1. Item 1. 2. q. 3 art. 7. & 8. Item 1. par. q. 12. art. 1. 2. 4. & 5. Item à pſal. 10 Pluet ſuper peccatores laqueos, ignis, ſulfur, ſpiritus procellarum, pars calicis eorum. Hæc ibi. Item à &c. ut 1. par. q. 93. art. 3. appen.

3 ¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum ac patrum, pro quanto multas pœnas ultra ignem in inferno dari, inſinuant, & intelligas, & probes & tuearis.

2 Præterea, [a] Aug. dicit 21. de Ciu. Dei, Vtrunque, ideſt ignis, & uermis, pœna erunt carnis: ergo, &c.

SED CONTRA eſt, quod Aug. dicit 20. de Ciu. Dei, In pœnis malorum inextinguibilis ignis, & uiuaciſſimus uermis. Ab alijs autem aliter exponitur. Alii vtrunq; ad corpus: alii vtrunque ad animam recēſēt: alii proprie ad corpus, ignem; tropice ad animam uermem; quod credibilius videtur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd poſt diem iudicii in mundo innouato, non remanebit aliquod animal uel aliquod corpus mixtum niſi corpus hominis tantum, eo quòd nō habeat aliquem ordinem ad in corruptionem, nec poſt illud tempus ſit futura generatio, & corruptio. Vnde [m] uermis qui in damnatis ponitur, non dēt intelligi eſſe materialis, ſed ſpiritualis [n], quæ eſt conſcientiæ remorſus, qui dicitur uermis, inquantum oritur ex putredine peccati, & animā affligit: ſicut corporalis uermis ex putredine ortus affligit pungendo.

I AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipſæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorum; pro eo, quòd carni ſubiectæ fuerunt. [o] Vel poteſt dici etiam, quòd per uermem ſpiritualem caro affligetur, ſecundum quòd paſſiones animæ redundant in corpus, & hic, & in futurum.

AD SECVNDVM dicendum, quòd Auguſtinus loquitur ſub quadam comparatione. Non enim vult ſimpliciter aſſerere quòd ille uermis ſit materialis: ſed quòd potius eſſet aſſerendum ignem, & uermem materialiter intelligi; quam quòd utrunque ſpiritualiter intelligatur: quia ſic nullæ authoritates prædictæ in argumen. ſonnant afflictionem per redundantiam, ut patet conſideranti. Vide 2m. reſponſum tex. ly uel poteſt dici etiam &c.

¶NOT. Sicut redundantia ab ad corpus ſit in bonum. q. 83. 84. 85. per multos articulos, & q. 96. ar. 10. ita redundantia ſimilis ſit in malum, ut hic.

2m de antecedente. Auguſtinus dicit. ℞. ſub quadam comparatione: non, ſimpliciter.

4 ¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Thomiſtica doctrina hæc & declaretur & cōſolidetur.

[a] li. 21. de ciui. Dei, ca. 9. & 10. † li. 20. de ciui. Dei, c. 22. to. 5.

QVÆST. XCVII. ART. II.

424

CONCL. Vermis, qui in damnatis ponitur nō debet intelligi eſſe materialis, ſed ſpiritualis.

¶Examen. Ly materialis. Ideſt ſecundū quòd apud nos corpulentus apparet.

¶Ly ſpiritualis. Hoc eſt, ſecundum quòd declaratur in textu. De quo uerme. i. remorſu conſcientię uide 1. par. q. 78 art. 12. & 1. 2. q. 85. art. 2. ad 1m.

¶PROB. Quia poſt diem iudicij non remanebit aliquod animal, uel aliquod mixtum, niſi corpus hominis tantum (ut in text.)

¶NOT. Pro hoc uide etiam q. 91. art. 1. concl.

1m illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. 1. negatur illatio. §. Nam carnes eorū uocantur in authoritatibus illis animę, ut in tex.

¶NOT. Sicut ratione ſubiectiōis maximæ. i. obedientiæ corporis ad ſpiritum dicitur in ſcripturis corpꝰ ſpirituale: quãuis ſecundum naturam ſuam remaneat corpus, ut patet q. 83 84. & 85. in multis locis: ita è cōuerſo animæ damnatorum ratione ſubiectiōis maximæ ad carnem uocantur in ſcripturis carnes, quamuis ſecundum naturā ſuā remaneant animæ.

Rñſio 2a. Animæ cur uocētur quandoq; carnes.

Item de maiori. Affligi. ℞. 1. directè: non, per redundantiam. §. Tunc nihil &c. Nā

plicter § us declaratur in tex. Tunc nihil &c. Nam ſic loquendo Auguſtinus non negat uermen damnatorum eſſe ſpiritualem (vt credebat arguens) ſed magis cum quadam energia affirmat.

A res generans. Sic ergo adiungendo 2am cõcluſionem primę, patet manifeſte, q fletũ corporalẽ pro reſolutione lacrimarũ ſumptum non eſſe in damnatis, & eundẽ pro commotione turbatiua capitis eſſe in illis, dicit extremum dolorem, hoc eſt, maiorem admodum quàm ſi fletus neutro modo dictus eſſet in eis.

APPENDIX.

1 EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem reijcias errorẽ Rabbi Moyſis, Albanenſium, & mundanitarum (ut refert Direct. Inquiſ. 2. par. q. 4. & Pras Albanenſes. Mundanitæ) dicentium, quòd mundus ſemper eſt in eodem ſtatu manſurus. Ex hoc enim, quòd nullum mixtum renaſciturum poſt iudicium demonſtrat pręſens articulus: ſe contra illorum errorem militare oſtendit.

Vtil. p S. eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hunc mentiò dãnati à &c. ut q. 91. art. 1. appen. & q. 74. ar. 1. & 2. Id à &c. ut 1. par. q. 10. artic. 3. & q. 46. art. 1. appen.

* Al. Immittet.

3 ¶ Tertiò habes: quomodo per rationem ſcripturarũ Eſai. 66. Ezechiel. 20. Marc. 9. dicta, uidelicet quòd uermis damnatorũ nunquam morietur, & intelligas, & intellecta probes, eademq; probata tuearis.

4 ¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc eſt declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCVII. ART. III.

425 CONCL. 1a. Fletus corporalis, prout eſt reſolutio lacrimarum, in damnatis eſſe non poteſt.

¶ PROB. Quia poſt diem iudicij non poteſt eſſe aliqua generatio (cùm motus cœli quieuerit:) & reſolutio lacrimarum dicit generationem humoris per lacrimas deſtillantis.

CONCL. 2a. Fletus corporalis, ut eſt quædã commotio & turbatio capitis & oculorum, in damnatis erit poſt reſurrectionẽ.

¶ PROB. Quia corpora damnatorum affligentur ab interiori ſecundum q corpus immutatur ad paſſionem aiæ malam.

¶ Examen. Lý affligentur. Scilicet vehementer. Et hoc non tantum cognoſcitur fore uehemens propter dicta ar. 1. ad 1m. ſed etiam propter hoc, quòd fletus non poterit reſolui per lacrimas, hoc eſt, ſiuturum triſtitia nõ poterit ſic quodammodo euaporare. Leuamen enim quoddam eſt, ut experientia docet, quando quis uehementer interne afflictus emittit lacrimas: & econuerſo, quando ipſam triſtitiam non poteſt ſic alleuiare (maximè, cùm alleuiandi illam nulla alia uia eſt: ut contingit in damnatis:) tunc afflictio crudelior fit intrinſecus, & quaſi ſeipſa maior effecta totam ſe reſtringens ad interiora magis torquet. Commotiones maiores, turbationesq; capitis & oculorum grandio

Fletus in damnatis uehementiſſimum dolorẽm portat.

Iam pœnam corporalem damnati ſuſtinerent; vt patet ſeriem uerborum eius ibidem inſpicienti.

ARTICVLVS III.

Vtrum fletus qui erit in damnatis, ſit corporalis.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd fletus qui erit in damnatis, erit corporalis. Quia Lucæ decimotertio dicit quædam Gloſſ. quod per fletum, quem dominus reprobis * cõminatur, poteſt probari uera corporũ reſurrectio,[h] quod non eſſet, ſi fletus ille tantum eſſet ſpiritualis: ergo, & cętera.

2 Præt. Triſtitia, quę eſt in pęna, reſpondet delectationi, quæ fuit in culpa, ſecundũ illud Apocalypſis 18. quantum glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum: ſed peccatores in culpa habuerunt delectationem interiorem, & exteriorem:[k] ergo habebũt fletum etiam exteriorem.

SED CONTRA, fletus corporalis fit per quandam reſolutionem lachrymarum: ſed à corporibus damnatorum non poteſt fieri perpetua reſolutio, cum nihil in eis per cibum reſtauretur, omne enim finitum cõſumitur, ſi aliquid ab eo continue abſtrahatur: ergo in damnatis non erit corporalis fletus.

RESPONDEO, Dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum eſt lachrymarum reſolutio,[m] & quãtum ad hoc fletus corporalis in damnatis eſſe non poteſt[n], quia poſt diem iudicii quieſcente motu primi mobilis, non erit aliqua regeneratio, uel corruptio, uel corporalis alteratio: in lachrymarum autem reſolutione oportet eſſe illius humoris generationem, qui per lachrymas diſtilat, unde quantum ad hoc corporalis fletus in damnatis eſſe non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu, eſt quædam commotio, & turbatio capitis, & oculorum, &[p] quantum ad hoc fletus in damnatis eſſe poterit poſt reſurrectionẽ,[q] corpora enim damnatorum non ſolum ab exteriori affligentur, ſed etiam ab interiori, ſecundum quòd corpus immutatur ad paſſionem animæ bonam uel malam. Et quantum ad hoc fletus carnis reſurrectionem indicat, & reſpondet delectationi culpæ, quæ fuit in anima, & in corpore.

ET per hoc patet reſponſio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum damnati ſint in tenebris corporalibus.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati non ſint in tenebris corporalibus. Quia ut dicit Gregorius in nono libro Moral. * ſuper illud Iob. 10. Sempiternus horror in-

1m maior. concl. m

Quod nõ eſſet, ſi fletus ille tantum eſſet ſpũalis. ℞. uel non eſſet commotio corporalis turbatiua capitis & oculorum. §. Tunc n h l &c. Hoc .n. ultimũ ſufficit ad oſtendendũ q ille fletus erit corporalis, & per conſequens ad indicandum reſurrectionem carnis.

¶ Corollarium. Ergo optima probatio reſurrectionis corporũ eſt illa domini comminatio. Matt. 13. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium.

2m illatio cõcluſionis. Ergo &c. concl. p

℞. conceditur & illatio, & totum argumentum. §. tamen nihil eſt contra, ut patebit nunc.

¶ Examen. Ly fletũ exteriorẽ. Hoc uerbũ ter. cõcluſionis argumenti huius ſecũdi intelligi põt dupliciter. Primò mõ pro cõmotione turbatiua capitis & oculorũ, & ſic intelligitur in tẽxtu hoc ſecũdo dato. Hmõi enim cõmotio eſt & corporalis exterior (ut patet,) quamuis ſit ab interiori: & nec tñ eſt contra articulum; ut monſtrat concluſio eius ſecũda. Alio mõ fletus põt dici exterior pro quanto lacrimatio quędam eſt: & ſic intellexit arguẽs, & eſſet contra articulũ, ſi inueniretur in dãnatis. Propterea quia arguens alio modo à tẽxtu terminum ſumebat: ideo reſponſalis in ſenſu proprio à ſe intento reſoluens argumentum dixit, quòd concedebat totum, ſed tamen nihil erat contra propoſitum.

*li. 9 c. 49 a medio

E

APPENDIX.

1 EX articulo habes: ¶ Primò: quõ per rõnem intelligat ſcripturarum. Luc. 13. Math. 13. Apocal. 1. & ap. 5. & hmõi multa dicta: quibus inſinuatur fletum, planctum, gemitum, & ſimilia fore in damnatis, ſiue tempore iudicij, ſiue poſt. Hoc enim nihil refert in propoſito, cùm cœlum iam quieuerit etiam in die iudicij, quæ eſt ratio concluſionis corp.

Vtil. p S. Eccl. &c.

2 ¶ Secundò habes: quomodo prædicta pro quanto idipſum inſinuant, & probes in uero ſenſu, atq; defendas.

3 ¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs, pro quanto fletum, planctũ, uel gemitum ponunt in damnatis, uiciſſim doctrina hæc Angelica, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCVII. ART. IIII.

426 CONCL. 1a Lux & tenebræ ſunt in inferno ſecundum hoc, prout maximè ſpectant ad miſeriam damnatorum.

¶ Examen.

¶Examen. Ly ſecundum hoc prout &c. Ideſt ſecundum hoc, quòd poſſunt eſſe in aliquod leuamen ſeu conſolationem damnatorum, ibi non ſunt. Intellexit ergo duo per ly ſecundū hoc prout &c. ſcilicet affirmatiuam, quam expreſſit, & negatiuam hancquam virtualiter inſinuauit, hoc eſt ex diuina diſpoſitione.

¶Ly quantum ſufficit quantum ad &c. Ideſt quantum ſufficit ad hoc, & non plus. Ita quòd per hanc particulam textus declarare intendit, & hoc, quòd ſcilicet illud lumen erit ad deſolationem eorum, & hoc aliud, quòd ſcilicet ad nullam aliquam cōſolationem illorum erit.

¶PROB. Quia diſpoſitio inferni erit talis, quòd maximæ miſeriæ damnatorū competet.

CONCL. 2ª. In inferno hoc modo debet eſſe locus diſpoſitus ad uidendum ſecundum lucem & tenebras, ut nihil perſpicuè uideatur: ſed ſolummodo ſub quadam vmbroſitate uideantur ea, quæ afflictionem cordi ingerere poſſunt.

¶Examen. Ly nihil perſpicuè uideatur. Ideſt, neq; ipſa lux. Nam lux ſecundum ſe perſpicuè ui ſa eſt delectabilis; & eadem per accidens, ideſt, ut repugnantia uoluntati uidere facit, eſt afflictiua. Et hoc eſt, quando repræſentatur oculis ſub quadam umbroſitate, ſicut apparet quando uidemus aerem caliginoſum, ſeu nebula quadam reſperſum, licet aeris lux ſecundum ſe clarè uiſa ſit delectabilis.

*li. 9. Moral. c. 4. à medio.

¶PROB. Quia aliter ipſa lux ac tenebræ non eſſent ibi, ut ſpectant maximè ad miſeriam damnatorum; quod eſt contra primam concluſionem.

¶Examen. Ly maximè. Scilicet ratione viſæ lucis tenebroſæ, & ratione uiſorum per eam. Ita quòd torquebuntur dupliciter in iſta uiſione: videlicet propter repræſentatam ſibi lucem tenebroſam quā uidebunt, & propter alia afflictiua, quæ ſibi per talem lucem repræſentabuntur.

*Supra q. 86. & 58. Thom in 4. diſ. 44. q. 1.

Si enim oculis ægris odioſa lux, quæ puris eſt amabilis; multò magis damnatorum oculis odioſa erit tenebroſa lux; quæ etiam nobis, quamuis adhuc uiuentibus, & quamuis incomparabiliter minus tenebroſa, odioſa eſt.

habitat: quamuis ignis ille ad conſolationem non luceat, ſed ut magis torqueat ad aliquid lucet. Nam ſequaces, quos ſecum traxerunt de mundo, reprobi flamma illuſtrati viſuri ſunt: ergo [h] non erunt ibi tenebræ corporales.

2 Præterea, Damnati, uident pœnā ſuam, hoc enim eſt eis ad augmētum pœnæ: ſed nihil uidetur [h] ſine lumine: ergo non ſunt ibi tenebræ corporales.

3 Præterea, Damnati ibi habebunt potentiam viſiuam poſt corporū reſumptionem: ſed fruſtra in eis eſſet, [h] niſi aliquid uiderēt: ergo cū nihil uideatur, niſi in lumine, uidetur quòd non ſint omnino in tenebris.

H

Sed contra eſt quod dicitur Matth. 22. Ligatis manibus eius, & pedibus, proijcite eū in tenebras exteriores: ſuper quod dicit Greg.* Si ignis ille lucē haberet, in tenebras exteriores nequaquam diceretur

Præterea, Baſilius dicit ſuper illud Pſal. 28. Vox Domini intercidētis flammam ignis, quòd uirtute Dei ſeparabit claritas ignis ab eius uirtute aduſtiua, ita quòd claritas cedet in gaudium beatorum, & vſtiuum ignis in tormentum damnatorum: ergo damnati habebunt tenebras corporales, quædam uero alia, quæ ad pœnam damnatorum pertinent, determinata ſunt. *

I

Respondeo, Dicendum, quòd diſpoſitio Inferni erit talis, quòd maxime miſeriæ damnatorum competet. Vnde [m] ſecundum hoc ſunt ibi lux, & tenebræ, prout maxime ſpectāt ad miſeriam damnatorum [n]: ipſa autem viſio ſecundum ſe delectabilis eſt: vt enim dicitur in principio Metaphy.* ſenſus oculorum eſt maxime diligibilis, eo quòd per ipſum plura cognoſcimus: ſed per accidens contingit uiſionem eſſe afflictiuam, in quantum videmus aliqua nobis nociua, uel noſtræ uoluntati repugnantia: & ideo [p] in Inferno hoc modo debet eſſe locus diſpoſitus ad uidēdum ſecundum lucem, & tenebras, ut nihil pſpicue uideatur: ſed ſolummodo ſub quadam vmbroſitate, uideantur ea quæ afflictionē cordi ingerere poſſunt [q]. Vnde [s] ſimpliciter loquendo, locus eſt tenebroſus: Sed tamen ex diuina diſpoſitione eſt ibi aliqd luminis, quantum ſufficit ad uidēdum illa quæ animam torquere poſſunt: & ad hoc ſatisfacit naturalis ſitus loci [t], quia in terræ medio ubi Infernus ponitur, non poteſt eſſe ignis niſi fæculentus, & turbidus, & quaſi fumoſus. Quidam enim tenebrarum harum cauſam aſſignāt, ex commaſſatione corporum damnatorum, quæ præ multitudine ita replebūt locum Inferni, quòd ibi nihil de aere manebit: & ſic non erit ibi aliquid de diaphano, quod poſſit eſſe ſubiectum lucis, & tenebræ, niſi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.

G

Et per hoc patet reſponſio ad obiecta.

K

concl. m

¶PROB. 1. Quia patet ex præcedentibus concluſionibus 1. 2. Quia (ly & ad hoc &c) in medio terræ, ubi ponitur infern°, non poteſt eſſe ignis niſi turbidus, fæculentus, atq; fumoſus.

*li. Metap. circa prin. 10. p.

¶Examen. Ly quidam tenebrarum harū cauſam aſſignant &c. Propter ly quidā, non ſatagens multū ad defendendum, quòd ibi nihil ſit de aere, & nihil de diaphano, quod poſſit eſſe ſubiectum lucis & tenebræ: quoniam nō eſt certum, hanc eſſe opinionē ſancti Doctoris. in cuius ſignū eſt ly quidam.

concl. p

¶Corollarium. Ex prædictis ergo concluſionibus relinquit S. Thomas nobis concludendum quòd tenebræ illæ ſunt corporales, ut patet diſcurrenti.

concl. ſ

1^m^ conſequens. Non erūt ibi tenebræ corporales. ℞. ita ut non ſint alicui luminis admixtæ. ſ. Tunc nihil &c. Nam hoc modo ſufficient ad uidendum ea, quæ dicit Gregorius.

2^m^ đ minori. Sine lumine. ℞. uel claro, uel umbroſo. ſ. Tunc nihil &c. Nā quamuis dānati non uidebunt lumine claro, tamen umbroſo. Nec umbroſo qualitercunq;, ſed ita ut ſufficiat tantum ad deſolationem, nō ad aliquam conſolationem: ut ex concluſionibus pdictis patet.

3^m^ đ minori. Niſi aliqd uiderēt. ℞. in ſui incōmodū ſal ſē. 1. Tūc nihil &c. ut patet ex pdictis reſpōſis.

CONCL. 3ª. Simpliciter loquendo locus eſt ibi tenebroſus: ſed tamē ex diuina diſpoſitione eſt ibi aliquid luminis quantū ſufficit ad uidendum illa, quæ animam torquere poſſunt: & ad hoc ſatisfacit naturalis ſitus loci.

¶Examen. Ly ſimpliciter loquendo. Ideſt nullo addito: iuxta id qd philoſophus inquit, ſimpliciter dico, quod nullo addito dico. Quaſi textus dixerit. Si interrogeris, an locus inferni ſit tenebroſus, uel luminoſus: reſpondeas abſq; diſtinctione aliqua, quòd eſt tenebroſus.

¶Ly ex diuina diſpoſitione. Quaſi dicat: non ex natura loci, ſicut eſt de tenebroſitate. Quòd enim ibi tenebræ ſint, ex natura loci eſt. Et ideo ſecundum hanc rationem debet etiam dici ſimpliciter locus tenebroſus: quòd uerò ibi ſit aliquid lumi-

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à Matth. 22. quòd in inferno erunt tenebræ corporales: & ſic. Ligatis manibus & pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Hæc ibi. Vbi dicit ly exteriores ad differentiam ſpiritualium interiorum, quæ ſunt priuatio gratiæ & gloriæ & per conſequens ly exteriores, importat quòd ſint corporales. Item à Iob 10. Dimitte me, ut plangam paululum dolorem meum antequam uadam ad terrā tenebroſam, & opertam mortis caligine, terram miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis & ſempiternus horror inhabitat. Hæc ibi. Vbi per ly tenebroſam, ly tenebrarum, ly opertam mortis caligine, ly vmbra mortis, ly ſempiternus horror, ſatis denotatur quòd

Vid. 8 S. Eccl. &c.

illæ

illæ tenebræ ſic ut nõ tantum corporales, ſed etiam maxime corporales, ita ut ex omni parte horrorẽ incutiant.

2 ¶ Secundò habes quomodo per rationem prędicta ſcripturarum pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis. Tho. 4. d. 44. q. 4. ar. 2. q. 1. & ſeq. *Li. 4. ortho. fidei, in fine illius.

3 ¶ Tertiò uides quomodo ex ijs nedũ Angelica doctrina hæc & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XCVII.

ART. V.

417 CONCL. Quicquid dicatur de igne, qui animas ſeparatas cruciat, de igne tamẽ quo cruciabunt corpora damnatorum poſt reſurrectionem, oportet dicere, quod ſit corporeus. *Lib. 12. c. 32. nõ procul à principio. 10. 3.

¶ Examen. Ly quicquid dicatur de hoc eſt, non ſumus nunc in materia diſputandi de hoc. Superius enim q. 70. art. 3. tractatũ eſt de hoc igne, qui animas illas cruciat, & oſtẽſum q eſt corporeus. Itaque idem ignis qui cruciabit poſt reſurrectionem corpora ſimul cum animabus, & ignis, qui ante reſurrectionem ſolas animas cruciat. Vide ibi, maxime arg. primum ſed contra. *Lib. 4. c. 43.

¶ PROB. Quia nõ poteſt corpori conuenienter adaptari pœna niſi ſit corporea. Quia Gregori* & Auguſtinus dicũt, q eſt corporeus.

¶ NOT. 1a. Circa dictum Gregorij aduerte quod pro declaratione maiori intentionis illius facit, ſi addideris q ignis ultimæ conflagrationis poſt datam ſententiam à iudice inuoluet reprobos ſimul detruſus cum illis in infernum. q. 74. art. 9. Ille autem ignis conflagrationis, cum hunc viſibilem mundum purgaturus ſit, erit utique corporeus. *Lib. 4. c. 29. à med. illius.

¶ NOT. 2a. Circa illa, quæ dicuntur de quibuſdam Philoſophis corp. princip. de hoc, quòd uolunt aſſimilare delectationem bonorũ ad af-

ARTICVLVS V.

Vtrum ignis inferni ſit corporalis.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quod ignis Inferni quo cruciabuntur corpora damnatorum, non ſit corporeus. Dicit enim Damaſcen. 4. libro in fine,* Tradetur Diabolus, & dæmones, & homo eius, ſcilicet Antichriſtus cũ impijs, & peccatoribus in ignem æternum, nõ materialem, qualis eſt q apud nos eſt ſed qualẽ nouit Deus: ſed omne corporeum eſt materiale. igitur ignis inferni non erit corporeus.

2 Præterea, Animę damnatorum à corpore ſeparatæ ad ignem Inferni feruntur: ſed Aug. dicit 12. ſuper Geneſ. ad literam,* Spirituale arbitror eſſe, ſcilicet locũ ad quem anima defertur poſt mortem, non corporalem, ergo, &c.

3 Præterea, Ignis corporeus in modo ſuæ actionis non ſequitur modum culpæ in eo, qui igne crematur, ſed magis modum humidi, & ſicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iuſtum, & impium: ſed ignis Inferni in modo ſuæ afflictionis, vel actionis, ſequitur modum culpæ in eo, qui punitur. Vnde dicit Grego.* in 4. Dialog. Vnus quidem eſt gehẽnæ ignis: ſed non uno modo oẽs cruciat peccatores. Vnuſquiſque enim quantum exigit culpa, tantum ſentiet de pęna: ergo non eſt corporeus.

SED CONTRA eſt quod dicitur Quarto Dialogorũ.* Ignẽ gehennæ corporeum eſſe non ambigo, in quo certum eſt corpora cruciari.

Præterea, Sapientiæ 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra inſenſatos: ſed non totus orbis terrarum contra inſenſatos pugnaret, ſi ſolummodo ſpirituali pęna, & non corporali punirentur, ergo punientur igne corporeo.

RESPONDEO, Dicendum, q de igne Inferni multiplex fuit opinio. Quidã enim Philoſophi, ut Auicen. Reſurrectionem non credentes, ſolius ani- A mæ poſt mortem pœnam eſſe crediderunt. Et quia eis inconueniens uidebatur ut animæ cũ ſint incorporeæ, igne corporeo punirentur, negauerunt ignem corporeum eſſe, quo mali punirentur, uolentes q quicquid dicitur de pœna animarũ poſt mortem per aliqua corpora futura, metaphorice dicatur. Sicut enim bonarum animarũ delectatio, & iucunditas non B erit in aliqua re corporali: ſed ſpirituali tãtũ erit in conſequutione ſui finis: ita afflictio malorum ſpiritualis erit tantum in hoc, ſcilicet quòd triſtabuntur de hoc, quòd ſeparabuntur à fine, cuius ineſt eis deſiderium naturale. Vnde ſicut omnia, quæ de delectatione animarum poſt mortem dicuntur, quæ uidentur ad delectationem pertinere corporalẽ, ut q reficiantur, C uel rideant, vel huiuſmodi: ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur, quòd in corporalem punitionem ſonare uideatur, per ſimilitudinem debet intelligi, ſicut quòd in igne ardeant, uel fœtoribus affligãtur, & huiuſmodi. Spiritualis enim delectatio, & triſtitia, cũ ſint ignota multitudini, oportet quòd per delectationes, & triſtitias corporales figuraliter manifeſtentur, ut homines magis moueantur ad deſiderium, uel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non ſolum erit pœna damni, D quæ reſpondeat auerſioni quæ fuit in culpa, ſed etiam pœnã ſenſus, quæ reſpondeat conuerſioni: ideo nõ ſufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideo etiam ipſe Auicenna alterum modũ ſuperaddit dicens, quòd animæ malorum poſt mortem non per corpora, ſed per corporum ſimilitudines punientur: ſicut in ſomnis propter ſimilitudines prædictas in imaginatione exiſtentes, uidetur homini quòd torqueatur pœnis diuerſis. Et hunc etiam modum uidetur ponere Auguſtinus in duodecimo ſuper Geneſ. ad literam,* ſicut ibidem manifeſte patet. Sed hoc uidetur inconuenienter dictum eſſe. *lib. 12. c. 32. à 1. Imaginatio enim potentia E quædam eſt, utens organo corporali: unde non poteſt eſſe quòd uiſiones huiuſmodi imaginariæ fiãt in anima ſeparata à corpore, ſicut in anima ſomniantis. Vnde etiam Auicenna, ut hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ ſeparatæ à corpore utebantur pro organo, quaſi aliqua parte cęleſtis corporis, cui corpus humanum oportet eſſe cõforme ad hoc quòd perficiatur anima rationalis, quæ eſt ſimilis motoribus cęleſtis corporis, in hoc ſequutus quodammodo opinionem antiquorum Philoſophorum, qui poſuerunt animas redire ad orbes ſtellarum. Sed hoc eſt omnino abſurdũ ſecundum

flictionem malorum in hoc, quòd ſicut illa intelligitur ſpiritualiter intelligi debeat & iſta, diligenter aduerte: quòd non penetrant illud quod dicunt. Alioquin ſi penetrarent, tacuiſſent. Non enim ſimilitudo tenet. Cùm enim data alicui ſecũdum modum illius dentur, & conueniẽs ſit dato, aſſerere conderet, quod bonis, tãquam ijs qui ſemper delectati ſunt finaliter de ſpiritualibus, contemptis corporalibus, illæ iocunditates præſtentur in textu ſpiritualiter dentur ita ut & ſpirituales ſint: malis autem, quia ſpiritualia fugerunt bona corporalibus adhærentes dentur afflictiones non ſpiritualiter intellectæ & exiſtentes, ſed corporaliter. Facit ad hoc propoſitum ar. 1. ad tertium: ſi rectè applicentur ibi dicta.

Delectationes promiſſæ electis (puta edere, bibere, ſup menſam Chr., & ſimilia) intelligi debẽt ſpũaliter, ut cõnis naturalis dictamẽ indicat.

1m de

1m de minori. Materialis. ℞. 1. abſolutè: non ſemper tali, uel tali modo. 2. Sufficit enim quòd ſit materialis ſecundum ſe. Tunc nihil &c. Nam Damaſcenus nõ negat ſimpliciter &c. ut in textu.

¶Examen. Ly quibuſdam proprietatibus ab hoc igne diſtinguitur. Scilicet dicendis à tit. 6. corp. fin.

Item de cõcluſione. Non erit corporeus ℞. 1. quantum ad effectum punitionis: non, quantum ad ſubſtantiam 2. ſecundum quòd declaratur in tex. Tunc nihil &c. ut patet. Vide ſecundum reſponſum tex. ly vel etiam dicendum eſt &c.

*Li. 1. cõ. 53. to. 2.

concl. m

¶*Corollarium.* Ergo per ly talis qualis eſt apud nos, intellexit Damaſcenus duo, & quòd differt proprietatibus quibuſdam à noſtro, & quòd differt ab eod. in agendo ſic uel ſic. Noſter enim ignis quando agit, agit per alterationem corporum ſibi obiectorum; ignis vero ille nõ agit per alterationem.

Ignis inferni quo differt à noſtro.

*lib. 4 ca. 29.

2m ex Auguſtino. Spiritualẽ. ℞. 1. quantum ad modum locandi animas in ſe receptas: non quantum ad ſubſtantiam propriam 2. Tunc nihil &c. Concluſio enim articuli intelligit locum eſſe corporeum quantum ad ſubſtantiam.

*li. 4 ſen. di. 44. parag. E.

*Sup. q. 70 art. 3. & id ipſum habetis S. Thomas d. 44. q. 1. art. 3.

†Lib. 4 orth. fide in fine illius.

Item de minori. Auguſtinus dicit. ℞. 1. opinatiuè: non determinatiuè 2. Tunc nihil &c. Nam concluſionẽ de opinionibus, ſed de ueritatis determinatione curat. Vide ſecundum reſponſum tex. ly uel dicendum quòd Auguſtinus &c.

ratio 2ª.

cundum doctrinam Philoſophi: quia anima vtitur determinato organo corporali, ſicut ars determinatis inſtrumentis: vnde non poteſt tranſire de corpore ad corpus, quod Pythagoras ponit, ut dicitur in primo de Anima *. Qualiter autem ad dictum Auguſtini ſit reſpondendum, infra dicetur. m Quicquid autem dicatur de igne [e] qui animas ſeparatas cruciat; de igne tamen, quo cruciabuntur corpora damnatorum poſt reſurrectionem, oportet dicere quòd ſit corporeus*, quia corpori non poteſt conuenienter adaptari pœna niſi ſit corporea. Vnde Gregorius in quarto Dialogorum, *ex hoc ipſo probat ignem Inferni eſſe corporeum, quòd reprobi poſt reſurrectionem in eum detrudentur. Auguſtinus enim, ut habetur in littera, * manifeſte confitetur ignem illum, quo cruciabuntur corpora, eſſe corporeum. Et de hoc ad præſens eſt quæſtio. Sed hoc ſupra dictum * eſt, qualiter animæ damnatorum ab igne iſto corporeo puniantur.

Ad primum ergo dicendum, quòd Damaſcenus † non negat ſimpliciter illum ignem materialem eſſe: ſed quòd non eſt materialis talis, qualis apud nos eſt, eo quòd quibuſdam proprietatibus ab hoc igne diſtinguitur *. Vel etiam dicendum eſt, quòd quia ignis non materialiter alterat corpora, ſed quadam ſpirituali actione agit in ea punitionem: ideo dicitur non materialis eſſe, non quantum ad ſubſtantiam, ſed quantum ad punitionis [e] effectum in corporibus, [e] & multo amplius in animabus.

G

Ad secundum dicendum, quòd dictum Auguſtini poteſt hoc modo accipi, ut pro tanto dicatur locus ille, ad quem animæ deferuntur poſt mortem [e] non eſſe corporeus, quia anima in eo corporaliter non exiſtit, per modum, ſcilicet [e] quo corpora exiſtunt in loco: ſed alio modo ſpirituali, ſicut angeli in loco ſunt *. Vel dicendũ [e] quòd Aug. loquitur opinando [a] & non determinando, ſicut ſæpe facit in libro illo.

H

Ad tertium dicendũ [e] quòd ignis ille eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ punientis. Inſtrumentum autem non ſolum agit in uirtute propria & per proprium modum, ſed etiam in virtute principalis agentis, & ſecundum quod eſt regulatum ab eo. Vnde quamuis ſecundum propriam uirtutem non habeat quòd aliquos cruciet ſecundum magis, uel minus, ſecundum modum prædictum, habet tamen hoc ſecundum quòd eius actio modificatur ex ordine diuinæ iuſtitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex induſtria fabri in ſua actione, ſecundum quòd competit ad * effectum artis.

I

¶NOT. Ob hoc fuit dictum in corp. adducendo hunc librũ Auguſtini quòd uidebatur ponere illum ignem ſpiritualẽ, ſcilicet imaginarium; & ſubiunctum fuit ly ſicut ibidem manifeſte patet. Vnde ibi inſinuatum eſt utrunque, ſcilicet & quòd dixit illud, & quòd opinatiuè, non autem determinatiuè. Primum horum, ſcilicet quòd dixerit ignem eſſe ſpiritualem, ſignificatur per ly ſicut ibidem manifeſtè patet: ſecundum, ſcilicet quòd non determinatiuè, ſed potius opinatiuè dixerit illud, ſignificatur per ly uidetur ponere. Alioquin, ſi ad iſta diuerti non referretur locutio prædicta ſancti Thomæ non diceret de eodem & quòd uidetur ponere, & quòd manifeſte patet.

3m de maiori. *Suæ actionis.* ℞. naturalis tantum, non inſtrumentalis 2. Tunc nihil &c. Licet enim ignis corporeus ſecundum modum proprium naturalem ſolummodo agens ſequatur modum humidi, & ſicci, (inquantum ſicca citius comburit quàm humida ligna:) non autem modum culparum, ita quòd deteriorem peccatorem magis torqueat quàm minus malum: tamen ignis idem corporeus ſecundum quòd agit tanquam inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ ſequitur modum culparum (patet de pueris in fornace, & accendentibus fornacem). Ad rem applicando dicitur, quòd ignis inferni eſt inſtrumentum diuinæ iuſtitiæ punientis. Inſtrumentum autem non ſolum agit &c. ut in tex.

¶NOT. Quòd ad eſſe inſtrumentorum requiruntur actiones duæ, uide q. 70. ar. 3. & alibi ſupra declaratum.

APPENDIX. *Al. officium.

Ex articulo habes. ¶Primò quòd per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Sapient. 5. quòd ignis inferni eſt corporeus: & ſic. Armabit omnem creaturam in ultionem inimicorum. Hæc ibi. Vbi cum loquatur de exiſtentibus in inferno creaturis ab igne non uideretur per hoc, quòd omnis creatura armaretur contra reprobos niſi ignis ille eſſet corporeus: ſi tamen intelligamus authoritatem illam de igne tantum. Nam ſi eſſet ſpiritualis cum et à ſpiritualiter agat tunc creatura ſpiritualis tantum armaretur contra damnatos. Quòd ſi corporeus dicatur, tunc omnis creatura, ſcilicet & corporalis & ſpiritualis contra illos eſt. Agit enim actione ſpirituali, ut in ad primum, & nihilominus corporeus eſt. Ignis ergo ille ſecundum ſe ſumptus eſt corporeus, ſecundum actionem verò ſuam conſideratus dici poteſt eſſe ſpiritualis. Patet aliter quòd creatura omnis diuiditur ſufficienter in corporalem & ſpiritualem. Item ab Apocal. 18. In una die uenient plagæ eius, & igne comburetur, quia fortis eſt Deus, qui iudicabit illam. Et flebunt, & plangent, cùm uiderint fumum incendij eius, longe ſtantes propter timorem tormentorum eius. Hæc ibi. Item ab ead. 20. Deſcendit ignis à Deo de cœlo, & Diabolus, qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis; & infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Et qui non eſt inuentus in libro uitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis. Hæc ibi. Vbi & per frequentem nominationem ſtagni ignis, monſtrare uidetur illum eſſe corporeum; ſicut etiam per frequentem nominationem orientis factam à Matth. 2. in aduentu Magorum innuitur, quòd de oriente propriè, & non largè quaſi de aliqua parte declinante ad orientem loquatur, per nominationem fumi atque incendij, tanquam à proprietatibus ignis apud nos exiſtentibus ipſum denominando, uidetur idem quod prius [illegible].

† Vel. p. 9. Eccl. &c.

ratio 2ª.

*Al. officium.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quæ diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur. 3

QVÆST.

QVÆSTIO XCVII. ART. VI.

418 CONCL. prima. Ignis, ſiue in propria ſphæra, ſiue in materia aliena quocunque modo inueniatur, ſemper eſt idē in ſpecie, quantum ad naturam ignis pertinet: licet poſſit eſſe diuerſitas in ſpecie, quantum ad corpora, quæ ſunt materia ignis.

¶Examen. Ly quocunque modo. Hoc eſt, ſiue materia illa ſit terreſtris, ſiue aerea, ſiue aquea, ſiue ignita per uiolentiā, ſiue ex principio intrinſeco naturali, ſiue lignis nutriatur, ſiue non, ſiue ſucceſſione indigeat, ſiue non: ut patet ex diſcurſu textus, ſi rectè applicetur.

*li. 20. de ciu. c. 16 à prin. t. 5.
†Li. 4. Sēt. di. 44. parte. F.

¶PROB. 1. Quia patet. 2. Quia (ly licet poſſit &c.) lignum ignitum, & ferrum ignitum id oſtendūt (cùm lignum & ferrum differant ſpecie.)

*libr. 15. Moral. c. 14. ſ prin.

CONCL. 2ª. Quòd ignis inferni, quantū ad hoc, quod habet de natura ignis, ſit eiuſdem ſpeciei cum igne, qui apud nos eſt: manifeſtum eſt.

¶NOT. Et hoc eſt manifeſtum ex prima parte concluſionis primæ. Quæ (& ſ ultra quòd ibi dictū eſt) probari poteſt ꝑ hoc; quòd eadem eſt ſēper diffinitio ignis ut ignis, in quacunque materia ſit: ut facilè cuique ſapienti patet. Illa uerò eiuſdē ſpeciei ſunt, (ſecundum Philoſophum in multis locis) quæ eandem diffinitionē habent.

*Lib. 10. Metaph. cō. 26. t. 5.

¶PROB. Quia præſupponitur.

CONCL. 3ª. Ignis inferni conſideratus materialiter pōt nō differre ſpecie ab igne, qui eſt apud nos.

¶li. 1. c. 6. paulò à princ. t. 1.

¶Examen. Ly materialiter conſideratus. Idest acceptus pro materia illa in qua reperitur, ſi in aliena eſt: adeo ꝙ iſta comparatio propriè non eſt ignis ad ignem, ſed materiæ unius ignis ad materiam alterius ignis.

¶Ly poteſt differre. Hoc dicitur ad differentiam de ly actualiter differt. Vt enim dicitur in textu, ignotum eſt, in qua materia ſit: & ideo affirmari non poteſt, quòd differat, uel non differat à materiebus ignis apud nos exiſtentis.

¶PROBATIO. Quia præſupponitur clara ex dictis in textu.

ARTICVLVS VI.

Vtrum ignis inferni ſit eiuſdem ſpeciei cum igne noſtro.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur ꝙ ignis ille nō ſit eiuſdem ſpeciei cum igne iſto corporeo quem videmus. Aug. enim dicit [a], & habetur in lrā. Ignis æternus, [b] cuiuſmodi ſit, arbitror neminē ſcire, niſi cui ſpiritus diuinꝰ oſtēdit: ſed naturā iſtius ignis oēs, uel ſere oēs ſciūt, ergo ignis ille nō eſt eiuſdem ſpēi, aut naturæ cum iſto.

¶2 Præt. Greg.[c] dicit. 15. Moraliū exponēs illud Iob. 20. Deuorabit eū ignis, qui non ſuccēdit; ignis corporeus ut eſſe ualeat, corporeis indiget fomētis, nec valet niſi ſuccenſus eſſe: & niſi refotus ſubſiſtere. At ꝫ gehēnę ignis cū ſit corporeus, & ſemetipſo reꝓbos corporaliter exurat, nec ſtudio humano ſuccēditur, nec lignis nutrit: ſed datꝰ ſemel, durat iextinguibilis, & ſucceſſione nō indiget, & ardore nō caret, [h] ergo nō eſt eiuſdem naturæ cum eo, quem uidemus.

¶3 Præt.[h] Aeternū, & corruptibile nō ſunt eiuſdē rōnis cū nec ēt in genere cōicent ſm Philoſophum in 10. Metap. [e] ſed iſte ignis eſt corruptibilis, ille autē æternus. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum. ergo nō eſt eiuſdem naturæ.

¶4 Præt. De natura huius ignis [h] nr̄i eſt, ut luceat: ſed ignis iferni lucet. Vide Iob. 18. Nōne lux impij extinguetur? ergo ut prius.

SED CONTRA, Secundū Philoſophum ꝑ in 1. Topi. Omnis aqua omni aquæ eſt idē ſpecie, ergo eadem ratione oīs ignis, omni igni eſt idem ſpecie.

Præterea. Sap. 11. dicitur. Per q̄ peccat quis, ꝑ hæc & torquetur: ſed hoies peccant ꝑ res ſenſibiles huius mundi, ergo iuſtū eſt ut per eaſdem puniantur.

RESPONDEO, Dicendum, ꝙ ignis ꝑp hoc, ꝙ eſt maxime uirtutis in agēdo inter reliqua elemēta, alia corpora ꝑ materia habet, ut dicitur in 4.[a] Metaphy. Vnde, & ignis dupliciter inuenitur, ſcilicet in materia ꝓpria prout eſt in propria ſua ſphera, uel in materia aliena, ſiue terreſtri, ut patet in carbone, ſiue aere, ut patet in flāma,
B [m] quocunque autem mō ignis inueniatur ſemper eſt idem in ſpecie quantum ad naturā ignis pertinet. Poteſt autem eſſe diuerſitas in ſpecie quantum ad corpora, q̄ ſūt materia ignis [n]. Vnde flamma, & carbo differunt ſpecie, & ſimiliter lignum igneum, & ferrū ignitū, nec differt quantū ad hoc ſiue ignita ſint per violentiam, ut in ferro apparet, ſiue ex principio in
C trinſeco naturali, ut accidit in ſulphure. [o] Quod ergo ignis inferni quantum ad hoc quod habet de natura ignis ſit eiuſdē ſpeciei cum igne, qui apud nos eſt, manifeſtum eſt [q], utrum aut ille ignis ſit in propria materia exiſtēs; aut ſi in aliena, i qua materia ſit, nobis ignotum eſt, & [r] ſecundum hoc poteſt ab igne, qui apud nos eſt in ſpecie differ
D re materialiter cōſiderat [s], quaſdam tamen proprietates differentes habet ab igne iſto, ut ꝙ ſucceſſione non indiget, nec lignis nutritur. Sed [t] iſtę differētię non oſtendunt diuerſitatem in ſpecie quantum ad id, quod ꝑtinet ad naturam ignis [u].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Aug.[x] loquitur quātum ad id, quod eſt materialiter in igne illo, non autem quantū ad ignis naturam.

E AD SECVNDVM dicendū, ꝙ ignis, qui apud nos eſt, lignis nutritur, & ab homine ſuccendit, quia eſt artificialiter, & per uiolentiam in aliena materia introductus: ſed ignis ille lignis non indiget quibus foueat, quia uel in propria materia eſt exiſtēs, uel eſt in materia aliena non ꝑ uiolentiam; ſed per naturam à principio intrinſeco. Vnde non eſt ab homine ſuccenſus, ſed à

¶CONCL. quarta. Differentiæ quarundam proprietatum, illius ignis à noſtro, non oſtendunt diuerſitatē in ſpecie, quātum ad id, quod pertinet ad naturam ignis.

*Metheo. ſ ſumma prima, c. 2. circa med. t. 1.

¶Examen. Ly quarundam proprietatum. Ideſt, proprietatum conſequentium materiam ignis ut quòd lignis nutriatur, uel ſucceſſionem eius ut quòd extinguatur, uel non extinguatur. Et (ut breuiter dicatur) proprietatum non attingentium naturam ignis, ſed quaſi deforis aduenientium: & conſequenter aſſimilatum in hoc accidenti prædicabili quæ ita itaque ſicut accidens illud adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem: ita iſtæ proprietates quędam adſint & abſint ignibus numero diuerſis, præter ſpeciei uariationem. Non fluunt ergo huiuſmodi proprietates à principijs ſpeciei: ſed ex parte materiæ indiuidualis ſe tenent.

concl. m

Proprietates q̄dam ſpēm non attingentes.

concl. p

concl. ſ

¶PROBAT. Quia iſtæ quædam proprietates conueniunt igni materialiter conſiderato (i. ex parte materiæ ipſius ignis ſe tenent.)

concl. u

1ᵐ ex Auguſtino. Cuiuſmodi. R. Quantum ad materiam eius: non, quantum ad naturam. S. Tunc nihil &c. Nam dictum eſt in corpor. quòd ignotum eſt an ille ſit in propria tantum materia, an in aliena, & ſi in aliena in qua.

*loco notato in arg.

2ᵐ cōſequētia. Ergo &c. R. negetur conſequentia. S. Ratio eſt: quia huiuſmodi differentiæ, de quibus Gregorius; non oſtendunt differentiam ſpeciei ignis, ut ignis: ut in corpo. circa concluſionem ultimam dicebatur.

¶ NOT. Sæpius admonitum est aliàs, quòd sanctus Doctor, pro more suo, & quidem laudabili, habet quòd quando ex responsis præcedentibus in eodem articulo satisfieri potest argumento nouo succedenti: tunc non solet replicare responsum, tanquam per taciturnitatem ipsam rem itens arguentem ad præcedentia pro inso. Et ideo libus talia fiunt: non ita quòd à Deo specialiter hoc faciente. §. Tunc nihil &c. Sicut enim corpora damnatorum erunt eiusdem speciei &c. ut in tex.

¶ NOT. Supra q. 80. ar. 3. dictum est, quòd humores quatuor remanebunt in corporibus suscitatis: & tamen aeternè diuina hoc faciente, non agent ad corruptionem corporum: & sic illa corpora erunt & eiusdem speciei, cuius modo sunt, & tamen incorruptibilia, qualia modo non sunt. Vide ibi & applica huc, quantum sufficit.

Regula in interpretando more diui Thomæ intelligendo responsis. In casu solet ipse sanctus occupare se in aliquo magis necessario. i. in declarando aliqua tacta in argumento nouo, circa quæ si non declararentur posset nasci difficultas talis, ut ueritas aliquam iniuriam pateretur. Exéplú huius cómendabilis moris diui Thomæ, sume hinc. Nã quia ad argumentum hoc 2m. solutio præcedens, quæ data est ad 1m. apertè satisfaciebat quātū ad nodum contra cóclusionem articuli inductum (vt nos p formale responsum docuimus:) ideo tacita noua respõsione tanquam nos remittendo ad 1m. occupatur circa authoritatem Gregorij declarandã ita quã circa magis necessariũ, & scrupulum quendam contra ueritatē in corp. determinatã.

¶ Examen. Ly uel in materia aliena, nõ per uiolentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Hoc est, ignis ille, hēt aliã proprietatē ab igne nostro, & illã à Deo habet: qui non tantum bene omnia facit: sed cum sit institutor naturæ, nihil per uiolentiam facit. Imò quicquid facit i rebus, ut naturale sit illis, et quòd prius non esset naturale, ex hoc ipso quòd taliter à Deo factum ē, naturale ē. Ergo hoc affirmari uidetur uestiam illi, quòd scilicet aquæ sint sup cœlos*. Non enim ibi sunt per violentiam, licet forsan ad pauca respiciētibus id uideret: sed ibi sunt per naturam à principio intrinseco nobis spāliter ignoto, non aũt in cõi pp rationem dictã, quòd licet Deus author naturæ in ea faciat esse naturale, quãdo vult id quod antea in similibus non erat naturale. Vide 1. par. q. 68. art. 2. & 3 & q. 45. art.

3m ex Philosopho. Æterno, & corruptibile. Resp. ita quòd ut principij naturæ

Deo, qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Esaia. 30. Flatus domini sicut torrens sulphuris succendens eam.

AD TERTIVM dicendum, quòd sicut corpora damnatorũ erunt eiusdem speciei, cuius & modo sunt, quamuis modo sint corruptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ, & propter quietem motus cœli, ita est & de igne inferni quo corpora illa punientur.

AD QVARTVM dicendum, quòd lucere non conuenit igni secundum quēlibet modum existendi, quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphæra, vt Philosophus dicit, * etiam in aliqua materia ignis existens non lucet, sicut cũ est in materia opaca terrestri, ut in sulphure, & similiter est etiam, quando ex aliquo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quòd ignis inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc, quòd non sit eiusdem speciei.

ARTICVLVS VII.

Vtrum ignis inferni sit sub terra.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra. Iob. 28. De homine damnato dicitur, & de orbe transferet eum Deus, [b] ergo ignis ille, quo damnati punientur non est sub terra: sed est extra orbem.

¶ 2 Præterea. Nullum uiolentũ, & per accidens pôt esse sempiternum: sed ignis ille erit in inferno in sempiternũ, ergo non erit ibi per violentiam sed naturaliter: sed sub [b] terra nō pôt esse ignis nisi per uiolentiam, ergo ignis ille, non est sub terra.

¶ 3 Præterea. In igne inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed illa corpora locum replebunt, ergo cũ futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorũ infinitus est numerus. Ecc. 1. maximum oportet esse spacium in quo ignis ille continetur: sed [b] inconueniens uidetur dicere infra terram esse tantam concauitatem, cum partes terræ naturaliter ferantur ad medium, ergo ignis ille non erit sub terra.

¶ 4 Præterea. Sapien. 11. per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur: sed mali super terram peccauerunt, ergo ignis eos puniens non debet esse sub [b] terra.

SED CONTRA dicitur Esa. 4. infernus subtus conturbatus est in occursum tui. ergo ignis inferni sub nobis est.

Præterea. Gregor. * 4. Dialog. Quid obstat non uideo, quòd infernus esse sub terra credatur.

Præterea. Iob. 2. super illud Proiecisti me in corde maris. Gloss. † interlinearis: i. in inferno, pro quo dicitur in Euangelio Mat. 12. in corde terræ: quia sicut cor est in medio animalis, ita infernus in medio terræ perhibetur esse.

RESPONDEO, Dicendum, quòd sicut † Augustinus dicit, & habetur in littera, * in qua parte mundi infernus sit scire neminem arbitror, nisi cui diuinus spiritus reuelauit. Vnde Grego. in quarto Dialo. † super hac quæstione interrogatus respondit. Hac de re temere diffinire nihil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarũ parte infernum esse putauerunt [m]. Alij uero hũc sub terra esse æstimant. Et hanc opinionem probabiliorē ostēdit dupliciter*. Vno modo ex ipsa nominis ratione sic dicens. Si iccirco infernũ dicimus quia inferius iacet, quod terra ad cęlum est, hoc esse infernus debet ad terram. Secũdo ex hoc quòd dicitur Apo. 5. Nemo poterat neq; in cęlo neq; in terra, neq; subtus terrã aperire li-

4m de maiori ignis nostri. Resp. secũdum aliquam modũ existentis: non secundum quemlibet modum. §. Tunc nihil &c. ut patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò quòd per rationem ostendas meritò insinuatũ fundamētaliter à Philosopho (non n. habuit fidem, sed sūi naturam, quæ deseruit supernaturalibus loquebat) in 1. Top. c. quòd ignis inferni est eiusdē speciei cũ nostro: & sic à simili. Omnis aqua omni aquæ est idem specie. Hæc ibi. Propter hoc & ecclesia baptizat in omni aqua naturali: licet non omnis sit aqua Iordanis, in qua baptizatus est Christus. Voluit ergo Philosophus ibi dicere uniuersaliter, quòd omnis terra oi terræ ē idē spē, & ois aer oi aeri, & ois ignis oi igni. Itē à &c. ut q. 84. ar. 3. ubi determinatur, quòd ignis ultimæ cõflagrationis ē eiusdē spēi cũ reliquo. Ex illo igitur loco authoritates à simili applicabis huc, pro quo sufficit, & cõcludes idē.

Secũ habes quòd per rõnē pdictã Philosophiæ, & scripturarũ pro quo qd diximus insinuant & intelligas, & tuearis.

¶ Tertiò uides quòd ex ijs uel etiam Angelica doct. hæc & declaretur, & consolidet.

QVAES. XCVII. ART. VII.

CONCL. 1a. Probabilior opinio est eorũ, qui ignē inferni sub terra eē æstimãt.

¶ PROB. Quia 1. & ipsa cõnotat & capo uno Apocal. 5. 4. & psalm mortale repente borũ, am et carnis ta ... 14. & ... litulo ui-

†Vers. p. 5. Eccl. &c.

* li. 4. dia. cap. 42. in fine.

Baptismum fieri pôt in aqua naturali & quare. † Gl. inter ibi.

† Aug. lib. 20 de ci. Dei. c. 16. 10. 5.

* Mag. li. 4. sen d. 44. § Hinc. † Greg. 4. dialog. c. 42. 1 pri. a

concl. 3

419

triſtitiæ in ſpiritibus ad grauitaté in corporibus; hoc indicant. A etiam ſit, ut non impoſſibile uideatur, quòd tanta ſit ibi concauitas. Vide art. 4. corp. hu.

NOT. Primæ duæ rationes ſunt Gregor. ʒ, quas uide in tex. ly uno ex ipſa nominis ratione &c. ultimæ duæ ſunt Auguſtini, quas uide in text. ly Auguſt. &t in lib. 12. ſuper Gen. ad liter.

CONCL. 2ª. Conuenientius his, quæ in ſcriptura dicuntur, eſt: ut ignis inferni ſub terra eſſe credatur.

¶PROB. Quia præſupponitur clara.

¶NOT. Et meritò. Tom ax Apocal. ʒ. tum ex multis allegandis in appen. ſequen. Quæ autem differentia ſit inter probationem hinc per ſcripturas & probationem primæ cõcluſionis per doctores; uide uniuerſaliter. 1. par. q. 1. ar. 8 ad 2m. Et nota, quòd ex ly conuenientius, datur ad intelligendũ, quòd ſenſus ſcripturæ talis quòd ſit ſub terra, non eſt uſquequaque clarus tanquam ab Apoſtolica ſede determinatus. Alioquin ſi eſſet, aut apertè ex ſe clarus, aut ab eccleſia determinatus, non diceret ly cõuenientius, ſed neceſſariò.

† lib. 12. c. 34. circa me. to. ʒ.

1m illatio cõcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Nam orbis ibi in Iob nõ dicit uniuerſum, ut in tex. ſi. ſed dicit præſentem orbem, ut patet ibid. princip.

* li. 12. ſu. p Gen. ca 33. & 34. tom. ʒ.

† lib. 2. retractationũ, c. 24. in ſi. to. 1.

2m minor ſecunda. Sub terra non poteſt eſſe ignis niſi per uiolentiam. ℞. ſecũdum naturam ſuam, præciſè loquendo; non autem, ſecundũ quòd ex ordine diuinæ potentiæ diſponitur. §. Tunc nihil &c. Nam in loco illo conſeruatur ignis ex ordine &c.

¶NOT. Pro meliori captu huius quod ibi non ſit per uiolentiam; uide artic. 6. ad 2m. & circa illud dicta in eius d. Vide & 1. par. q. 25. art. 5. & maxime ad 1m.

* q. 91. ar. 2.

3m minor ſecunda. Inconueniens uidetur dicere infra terram eſſe tantam concauitatem. ℞. negat iſta. §. maximè diuina uirtute hoc faciente.

concl. ℘

¶NOT. Ex commaſſatione ſurnia corporũ damnatorũ

brum, ut hoc quod dicitur in cœlo referatur ad angelos, hoc, quod dicitur in terra referatur ad homines uiuentes in corpore, hoc quod dicitur ſub terra referat ad aias exiſtentes in inferno. Aug.† etiã in lib. 12. ſuper Gen. ad literam duas rationes tangere, uidetur, quare congruum ſit infernum eſſe ſub terra. Vna eſt, ut quoniã defunctorum animæ carnis amore peccauerunt, hoc eis exhibeatur quod ipſi carni mortuæ ſolet exhiberi, ut ſcilicet ſub terram retrudantur. Alia eſt quod ſicut grauitas in corporibus, ita triſtitia in ſpiritibus, & lętitia ſicut leuitas. Vnde ſicut ſecũdum corpus, ſi ponderis ſui ordinem teneant, inferiora ſunt omnia grauiora, ita ſecundum ſpiritum inferiora ſunt omnia triſtiora, & ſicut cõueniens locus gaudio electorum eſt cœlum empyreum, ita conueniens locus triſtitiæ damnatorum eſt infimum terræ. Neque mouere debet quod Auguſt.* ibidem dicit, quòd inferi ſub terris eſſe dicuntur uel creduntur: quia ut in lib. retractationum † hoc tractans dicit. Mihi uideor dicere debuiſſe magis quòd ſub terris D ſunt inferi, quàm rationem reddere cur ſub terris eſſe dicuntur, ſiue creduntur. Quidam tamen Philoſophi poſuerunt, quòd locus inferni erat ſub orbe terreſtri, tamen ſupra terrę ſuperficiem ex parte oppoſita, & hoc uidetur Iſidorus ſenſiſſe cum dixit, quòd Sol, & Luna in ordine, quo creati ſunt ſtabunt, ne impii in tormẽtis poſiti fruãtur luce eorum: quæ ratio nulla eſſet ſi infernus in fra terram E eſſe dicatur, qualiter, & hæc uerba poſſint exponi patuit ſupra. *Pythagoras uero poſuit locum pęnarum in ſphera ignis, quam in medio totius orbis eſſe dixit, ut patet in Ariſt. 2. cę. & mundi. Sed tamen ℘ conuenientius his, quę in ſcriptura dicuntur eſt ut ſub terra credatur.¶

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum illud Iob de orbe transferet eum Deus, intelligendum eſt de orbe terrarum, ideſt, de hoc mundo, & hoc modo exponit Grego.† dicens. De orbe quippe transfertur, cum ſuperno apparente iudice de hoc mundo tollitur in quo peruerſe gloriatur. B Nec eſt intelligendum, quòd orbis hic accipiatur pro uniuerſo, quaſi extra totum uniuerſum ſit locus pęnarum.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd in loco illo conſeruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iuſtitiæ, quamuis ſecundũ naturam non poſſit extra ſuum locum aliquod elementum in æternum durare, præcipue, C ſtatu generationis, & corruptionis manente in rebus. Ignis autem erit ibi fortiſſimæ caliditatis: quia calor eius erit undique congregatus propter frigus terræ undique ipſum circunſtans.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd infernus nunquam deficiet in amplitudine quin ſufficiat ad damnatorum corpora capienda. Infernus enim Prouerb. 30. inter tria inſatiabilia ponitur, nec eſt inconueniens quòd inter uiſcera terræ tanta concauitas conſeruetur diuina uirtute, quæ damnatorum omnium corpora poſſit capere.

AD QVARTVM dicendum, quòd hoc, quod dicitur per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur, non eſt neceſſarium, niſi in principalibus inſtrumentis peccandi, quia enim homo in anima peccat, & in corpore, in utroque punietur: non autem oportet quòd in loco, quo quis peccauit, in eodem puniatur, cum alius ſit locus, qui uiatoribus, & dãnatis debetur.¶ Vel dicendum, quòd hoc intelligitur de pęnis quibus homo punitur in uia: ſecundum quòd quælibet culpa ſuam pęnam habet annexam, prout omnis inordinatus animus ſibi eſt pęna, ut dicit Aug.*

4m ex Sap. Per quæ, per hæc ℞. non autem ubi, & ſi. §. hoc eſt ſignanter dixit, per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. i. per quas res (h ſunt aia & corpus) quis peccat, per eaſdem res, & torquet (punitur. n. in aia & corpore:) non autẽ dixit, ubi quis peccat, ibi & torquetur. Tũc nihil &c. Non n. neceſſarium eſt ex illa authoritate concludere, quòd in eodem loco, in quo quis peccauit, puniatur: loquẽdo de damnatis, licet id uerificet quãtum ad illam punitionem de qua Aug. in lib confeſſ. ait; iuſſiſti Domine, & ſic eſt, quòd ois inordinatus animus ſibi eſt pęna. ut in ℞. ejus.

† lib. 14. Moral. c. 11. med.

Item de concluſione. Non debet eſſe ſub terra. ℞. tantũ. §. hoc eſt, peccator non punietur tantũ per ignem ſub terra exiſtẽtem, ſed etiam in uia per ignem annexum ſemper peccato. De quo uide in ſponſum 2m. text. ly uel dicendum quòd hoc &c. Tunc nihil contra, ut patet. Ex hun. n. quòd quis taliter punitur hic pro peccato ſuo, non ſequitur quòd infernus, in quo admodum grauius puniendus eſt, non ſit ſub terra: aut quòd abſolutè non ſit; niſi ſecũdum errorẽ Almarici damnatum in appen. ſeq.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quomodo per rationem reijcias errorẽ Almarici (ut refert Bernardus Luchzemb. in cathal. hæret.) dicentis: infernũ nullum eſſe, ſed exiſtentẽ in mortali habere infernũ. Hic pro parte dicit aliqualiter uerũ, ſcilicet quòd exiſtẽs in mortali habeat infernum, ut colligi põt ex ſecondo ſhlo ad 4m. ſed errat concedens, nullũ aliũ infernum eſſe. Quod ſi nullus alius, ab exiſtente in mortali, infernus eſt: profectò nec ignis inferni ſub terra eſt. Et pro tanto hic adducitur error Almarici, & damnabitur.

Veſſ. & S. Eccl. &c.

Ratio 1a.

* li. 1. Confe. c. 12. in ſi. tom. 1.

b.iur. Item errorem Seleucianorum (Prat Seleuciani.) dicentium: inferoum eſſe mundum iſtum, & nullum aliū ſuperiſſe: de quo dicat propoſ. ooaliter, ut oūe ſupra de Almatici errore.

¶ Secundò habes: quomodo per rationem oſtendas, hos meritò damnari à &c. ut q. 69. ar. 5. app., Item à Iob. 21. In puncto ad inferos deſcendunt. Itē à Nume. 16. Deſcenderūt uiui in infernum. Hæc ibi. Vbi loquitur de Dathan Abiron: & conſequēter de inferno damnatorum, quò deſcenderunt. Item à pſal. 54. Deſcendās in infernum viuētes. Hæc ibi. Itē ab Apoc. 18. Suſtulit unus Angelus fortis lapidem quaſi molarem magnum & miſit in mare dicens; hoc impetu mittetur Babilon ciuitas illa magna. Hæc ibi. Et cap. 20. Vidi Angelum deſcendentē de cęlo habentē clauē abyſſi, & cathenam magnā in manu ſua, & apprehendit draconē, qui eſt Diabolus & ligauit, & miſit eum in abyſſum. Hæc ibi. Itē à multis locis ſcripturarū, quæ loquentes de inferno utunt nomine deſcēſionis, quo ſignificatur aliquid infra terræ ſuperficiem. Ex quib. locutionibus etiā uideri datur, quàm optimè dixit ultima concluſio corp. ſi. Itē ab Inno 3. in Conci. gener. extra de ſum. trin. & fide cath. vbi in fine ſecundi capituli damnat doctrinā Almarici: & intelligitur de tota, ſedm D. Frāciſcum Pegna digniſſimū cōmentatorē directorij inquiſitorū, ibi. Pru iā- no igitur & Seleucianos condemnat Pontifex idē, pro quanto conueniunt cum Almarico.

Tho. 4. di. 50. q. 2. a. 1. q. 1. & ſeq.

† Cap. 4. par. 4. nō remote à fine.

¶ Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarū pro quanto igoē inferni eſſe ſub terra inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

* lib. 4. de diu. nom. par. 4. aliquantu'ū ante finē.

¶ Quartò uides: quomodo ex ijs uniuerſim Angelica doctrina hæc eſt declaretur, & conſolidet.

QVAESTIO XCVIII.

De voluntate, & intellectu damnatorum.

CONSEQVENTER conſiderandum eſt de pertinētibus ad affectum, & intellectum damnatorum. G

CIRCA quod quæruntur nouem.

Primo, Vtrum damnatorum uoluntas ſit mala.

Secundo, Vtrum aliquādo pęniteant de malis quæ fecerunt.

Tertio, Vtrum magis uellent non eſſe quàm eſſe.

Quarto, Vtrum uellent alios non eſſe damnatos.

Quinto, Vtrū impij hàbeant deum odio. H

Sexto, Vtrum ipſi demereri poſſint.

Septimo, Vtrum poſſint uti ſcientia hic acquiſita.

Octauo, Vtrum cogitent aliquando de Deo.

Nono, Vtrum ipſi uideāt gloriam beatorum.

ARTICVLVS I.

Vtrum omnis voluntas damnatorum ſit mala.

AD PRIMVM ſic procediur. Videtur quòd non omnis uoluntas damnatorum ſit mala. Quia, ut dicit Dio.† 4. c. de Diui. No. Dęmones bonum, & optimum[h] concupiſcunt, eſſe, viuere, & intelligere: cum ergo damnati homines non ſint peioris conditionis quam dęmones, videtur quòd ipſi bonam uoluntatem habere poſſint.

2 Præterea, Malum, vt dicit K Dionyſius,* eſt omnino inuoluntarium: ergo ſi damnati aliquid uolunt illud uolunt inquantum eſt bonum, uel apparens bonū: F quæ dī uoluntas, ſed propriè eſt inclinatio in aliquid abſtrahēs ab ei cogitatione exiſtente in ea, quæ ſic incl. nat. Hoc modo dī: q materia vult, ſeu appetit formam naturaliter (1. phiſi.) eo q inclinatio materiæ naturalis eſt ſic; & ita de multis alijs.

¶ PROB. Quia natura hanc inclinationem faciens bona eſt & natura ſem. aoet in damnatis.

ſed[h] uoluntas, quæ per ſe ordinatur ad bonum eſt bona, ergo dānati pōt hēre uolūtatem bonam.

3 Præterea, Aliqui erunt dānati, qui in hoc mundo exiſtentes aliquos virtutū habitus[h] ſecum detulerunt: vt pote gentiles qui habuerunt uirtutes politicas: ſed ex habitibus uirtutū elicitur laudabilis uoluntas, ergo in aliquibus damnatis poterit eſſe laudabilis uoluntas.

SED CONTRA Obſtinata uoluntas, nunquàm poteſt flecti, niſi ad mala: ſed damnati homines erunt obſtinati: ſicut dęmones,[a] ergo uoluntas eorum nunquam poterit eſſe bona.

Præterea. Sicut ſe habet uolūtas damnatorum ad malum: ita uoluntas beatorum ad bonum: ſed beati nunquā habent uolūtatem malā, ergo nec damnati aliquā habent uoluntatē bonā.

RESPONDEO, Dicendum, q in dānatis poteſt dupliciter uoluntas conſiderari, ſcilicet, uoluntas deliberatiua, & uoluntas naturalis. Naturalis quidem non eſt eis ex ipſis, ſed ex actione naturæ, quæ in natura hanc inclinationem poſuit; quę naturalis uolūtas dicitur: unde cum na- I tura in eis remaneat,[m] ſecundum hoc bona poterit in eis eſſe uoluntas naturalis[n]. Sed uoluntas deliberatiua eſt eis ex ſeipſis, ſecundum quòd in poteſtate eſt eorum inclinari per affectum ad hoc, uel illud, &[p] talis uoluntas eſt in eis ſolum mala[q]: & hoc ideo, quia ſunt perfectè auerſi à fine vltimo rectę uoluntatis, nec aliqua uoluntas poteſt eſſe bona niſi per ordinem ad finem p̄dictum. Vnde etiā[r] etſi aliquod bonum uolunt, non tamen bene nolunt illud, ut ex hoc uolūtas eorum bona dici poſsit[s].

¶ NOT. Ex hoc q damnati vt hic, non debent dici habere ſimpliciter aliquid boni: tūm quia uoluntas ipſa naturalis nō cōuenit dānatis ex ipſis, (vt dī in tex.) tū quia uoluntas talis nō eſt in dānatis, ut dānati ſunt, ſed vt quędā res à Deo creatæ. Vnde circa hanc materiam loquendo regulari debent iuxta doctrinā ſanam. 1. par. q. 8. ar. 1. ad 4m. ut ſicut non eſt abſolutè cōcedendum q Deus ſit in dæmonibus, ex eo q importāt naturā deformatā, ſeu potius deformitatē in natura inſeparabiliter exiſtentem; ſed cū hac additione inquantum ſunt res quædam non eſt abſolutè concedendū, q in dānatis ſit aliqd bonū, eo q eſſe dānatū importat naturā deformatā, ſeu potius deformitatē in natura inſeparabiliter exiſtentem; ſed cum hac limitatione inquantū ſunt res quædam. Conſidera ibi prę. par.

CONCL. 2a. Voluntas deliberatiua in dānatis ē ſolū mala.

¶ Corollarium. Ergo quantum ad hoc idem eſt iudiciū de uoluntate dæmonū & aliorū dānatorū. Vide 1. par. q. 64. ar. 2.

¶ NOT. Voluntatē hanc deliberatiuam diſtinxiſſe à naturali, & ſolū eſſe malam in dānatis, ſignificaſſe vt Dñs, cū de Diabolo ait Io. 8. cum loquitur mendacium, ex proprijs loquitur. Quaſi, in propoſito, dicat. Volūtas dānatorū propria. (Hæc eſt propriè deliberatiua,) q exit in actū, ſemper eſt mendax, i. à ueritatis rectitudine declinat. Et hoc eſt, eā eſſe ſolū malam.

concl. m

concl. p

concl. ſ

Libero arbitrio ūtur in ſeipſo, ut in beatis, ut in damnatis, ut in alationibus, differētiis diuerſimodè.

QVÆST. XCVIII. ART. I.

410 CONCL. 1a. Voluntas naturalis poterit eſſe bona in damnatis, ſecundum quod naturalis eſt.

¶ Exam. Ly ſecundū hoc. Idest ſedm q naturalis eſt. Quare hoc addat cōcluſioni huic coll. gi poteſt ex concl. 3a. & ex ad 1m.

¶ Ly voluntas naturalis. Idest inclinatio, quā natura offert, ſeu quæ in rebus ex actione naturę eſt. Adeo q nō eſt propriè uoluntas.

¶ Examen. Ly uoluntas deliberatiua. Ideſt uoluntas, quæ propriè dicitur uoluntas. Et hæc eſt illa, quæ ponitur in parte ſuperiori, quæ diuiditur in intellectum & uoluntatem.

¶ Ly ſecundum q in poteſtate eſt eorum inclinari per affectum ad hoc uel illud. Scilicet in genere malorū tantum. Vnde cum illa parte, de qua in tex. dicat liberū arbitrium notandū eſt q de ratione liberi arbitrij ut ſic, non eſt ferri in bonum & malum, ſed ferri in hoc uel illud. Liberum enim arbitrium de ſe

nul

nil aliud habet, ſed abſtrahit tùm à bono tùm a malo in ſua inclinatione ad diuerſa. Alioquin ſi de ratione liberi arbitrij eſſet inclinari ad bonum, tunc non eſſet in damnatis; ſi uerò eſſet inclinari in malum, tunc non eſſet in beatis; ſi autem eſſet inclinari nec in bonum nec in malum, non eſſet in uiatoribus. Et ideo textus ab omnibus hic ſecũ conuenientibus ſe præſeruans, attribuit uoluntati deliberatiuæ, quòd ſit in poteſtate eius inclinari ad hoc uel illud, nihil aliud addendo. Verum eſt, quòd applicando hoc dictum damnatis intelligebat de inclinari ad hoc uel illud malũ: (vt cõtextus edocet) alioquin uoluntas eorum non ſemper eſſet mala. Vnde & in hoc ſenſu, in princip. huius exam. gloſaũ eſt idem dictum ad propoſitum damnatorum. Quando igitur de libero arbitrio acciderit diſputatio, aduertẽdum acriter erit, an fiat ſermo de illo, ut in ſe eſt, an ut in uiatoribus, an ut in beatis, an ut in damnatis. Multum ſiquidem intereſt diſcernere in his (ut ex dictis ſapiens lector elicere poteſt:) modo tota difficultas, errorésque multi circa iſtam materiam inde naſcuntur ſæpius; omnia ex quadruplici diſtinctione liberi arbitrij diuerſimodè (ut ſupra) conſiderati proceditur, non diſtinctè ſingula ſingulis applicãdo (ut par eſt,) ſed confundendo illas quatuor ad inuicem, ac ſi non, tanquã cœlum à terra, diſtarent. Sis ergo cautus in hoc ſemper quoniã ſic facilè teipſum, & alios, ex multis erroribus eripies.

Rãſio 1ᵉ.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionyſ. intelligitur de uolũtate naturali, quæ eſt inclinatio naturæ in aliquod bonum: ſed tamen iſta naturalis inclinatio per eorũ malitiam corrumpitur, inquantum hoc bonum, quod naturaliter deſiderant, ſub quibuſdam malis circunſtantijs appetunt.

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ malum inquantum eſt malũ, non mouet voluntatem, ſed inquantum eſt æſtimatum bonũ: ſed hoc ex eorum malitia procedit, ꝙ id, qđ eſt malũ, æſtimẽt vt bonum, & ideo uoluntas eorum mala eſt.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ habitus uirtutum politicarum non remanent in anima ſeparata, eo ꝙ virtutes illæ perficiunt ſolum in uita ciuili, quæ nõ erit poſt hãc uitam:[a] ſi tamen remanerent, nunquam in actum exirent, quaſi ligatæ ex obſtinatione mentis.

¶PROB. Quia damnati ſunt totaliter auerſi a fine ultimo rectæ voluntatis.

CONCL. 3ª. Damnati, quamuis aliquid bonum uelint, non tamen bene uolũt illud; ut ex hoc uoluntas eorũ bona dici poſſit.

¶*Corollarium*. Ergo error eſt dicere abſolutè quòd aliqua uoluntas ſit ſimpliciter bona in damnatis.

¶Examen. Ly aliquod bonũ uolunt. Ideſt uoluntate naturali.

¶Ly non tamen bene uolunt. Scilicet propter admixtionẽ uoluntatis deliberatiuæ. Adeo uoluntas deliberatiua corrumpit, & deſtruit, illud bonum naturale, inquantum poteſt. Et hoc eſt, ꝙ communiter dicitur à Theologis; quòd dæmones, & conſequẽter damnati omnes bonis naturalib. quæ habent, abutantur: qđ dictum intellige, ut in ad 1ᵘᵐ.

¶PROB. Quia præſupponitur clara ex dictis.

1ᵐ ex Dioniſio.

Concipiunt. ℞. uoluntate naturali; non deliberatiua. ſ. Tunc nihil cõtra, vt patet ex concluſionibus.

¶NOT. A ly ſed tamen iſta naturalis &c. uſque in finem, reſpõdet tacitæ obiectioni. Poſſet enim ex reſponſione ad Dionyſium uideri alicui ꝙ bona ſimpliciter aliqua uolũtas eſſet in dãnatis: & hoc adductus negat, oſtendens ꝙ nulla prorſus. Ex hoc declaratam etiam intellige concluſionem tertiam corp. fin.

2ᵐ minor poſt conſequentiam primã.

Voluntas, quæ per ſe ordinatur ad bonum, eſt bona. ℞. ſed nõ voluntas ex cuius malitia procedit, quod id quod eſt malum, æſtimetur ut bonum. ſ. Tunc nihil &c. Nam primum illud nõ eſt in damnatis, ſed hoc ſecundum, ut patet in tex.

Ignorãtia multiplex

¶NOT. Aliud eſt quandoque amplecti apparens bonum tanquã uerum bonum ex inuincibili errore, aut ex errore aliquo modo culpabili; & aliud eſt amplecti malum apparens ut bonum ex malitia. Primum dicitur ignorãtia inuincibilis, & omnino excuſat; ſecundum dicitur ignorantia ſupina, ſeu craſſa, & aliqualiter ſed non totaliter excuſat; tertium dicitur ignorantia affectata, & non ſolum non excuſat, ſed multum aggrauat. 1.2.q.76.ar.2.3 & 4. Et huic tertio, i. ignorãtiæ affectatæ aſſimilatur illa malitia damnatorum. Vide 1.2.q.78 ar.4.

ARTICVLVS II.

Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

AD SECVNDVM ſic ꝓcedit. Vr ꝙ damnati nunquã pœniteãt de malis, q̃ fecerũt. Quia dicit Ber. in Cant.[c] ꝙ damnatus ſemper vult[b] iniquitatem ſuam quam fecit: ergo nunquam de peccato commiſſo pœnitent.

¶2 Præt. Velle ſe non[h] peccaſſe, eſt bona uolũtas: ſed dãnati nõ habebunt bonã uolũtatẽ: ergo dãnati nunquam uolent ſe non peccaſſe: & ſic idẽ, quod prius.

¶3 Præt. Scd̃m Damaſ.[f] hoc eſt hoibus mors, qđ angelis caſus, ſed angeli uolũtas poſt caſũ eſt inuertibilis hoc mõ, ut ñ poſſit recedere ab electiõe, qua prius peccauit:[h] ergo dãnati ñ poſſũt pœnitere đ peccatis à ſe ꝯmiſſis.

¶4 Præterea, Maior erit peruerſitas dãnatorum in Inferno, q̃ peccatorum in hoc mũdo: ſed aliqui in hoc mundo non[h] pœnitent de peccatis commiſſis, uel propter excæcationẽ mẽtis, ſicut hæretici, ꝙ & tunc

3ᵐ de maiori

Secum detulerunt. ℞. 1. negatur hoc ſ. Nam habitus uirtutum politicarum &c. ut in tex.

Item minor.

Ex habitibus uirtutũ eliceretur laudabilis uoluntas. ℞. 2. niſi obſtet ligamen ex obſtinatione mẽtis. ſ. Tũc nihil &c. ut patet in ſecunda reſpõſ. tex. ly ſi tamẽ remanerẽt.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶Primò: quomodo per rõnẽ tanquam in radice interimas hæreſes Origeniſtarũ (Prat. Origeniſtæ.) dicentium: Beatitudinem, & miſeriam non fore perpetuam; & Beatitudinis & miſeriæ quædam erunt alternationes: & Beatæ animæ in corpora mortalia iterum ſunt reuerſuræ, in quibus patiẽtur, & ſic rurſus ad beatitudinem euocabuntur, & Beatitudinis & miſeriæ fiet circulus quidam. Item dicentium: dæmones aliquando ſaluandos. Item Libertinorum, dicẽtium: quod diabolus Dei miſericordia preſſò erit. Per hoc enim quod articulus præſens mõſtrat uoluntatem damnatorum ſemper eſſe malam: mõſtrat & radicaliter miſeriam ipſorum neceſſariò fore ſine fine perpetuam. Vide regulam iuris quotam, in ar. 2. appen. allegatam. 1

Vid. pſ. Eccl. &c. tit. 2. art. fid. c. 4. in fine.

¶Secundò habes: quomodo per rationem tanquam in radice oſtendas hos meritò damnari à &c. ut quæſt. 10. ar. 3. appen. & quæſt 94. art. 2. Item à &c. ut 1. par. quæſt. 64. art. 2. & quæſt. 62. art. 8. 2

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò eſſe dictum à pſal. 73. Superbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper. Hec ibi. Vbi oſtendit manifeſtè, quòd damnatorum uoluntas eſt ſemper mala, ut pote adſtricta per extenſa in obſtinatione ſuperbiæ, & odij contra Deum. Et hæc eſt radix (ut tactum eſt) perpetuitatis in miſeria illa pœnarum. Item à Benedicto 12. in extrauag. Benedictus Deus. & a Concil. Floren. ſeſſ. ult. in liter. ſanct. union. & à Matth. 25. & à regul. recitat. ab Auguſtino in lib. de fid. ad Petr. cap. 28. & à quibuſcunque aſſertoribus una cum prædictis, quòd ſupplicium damnatorum eſt perpetuum. Per hoc enim oſtendunt tanquam ab effectu ad cauſam. i. tanquam à pœna ad culpam procedentes; quòd uoluntas damnatorum ſemper eſt mala quinimmò & obſtinata in malitia. Nã Bernardo inſtruente audiuimus ſuper malam uoluntatem & non erit infernus. Item à &c. ut 1. par. q. 64. ar. 2. appen. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ijs uiſſima Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆSTIO XCVIII.

ART. II.

CONCL. 1ª. Mali non pœnitebunt per ſe loquendo, de peccatis. 43 1

¶NOT. Pœnitere per ſe de peccatis eſt de illis formaliter ſum p ptis pœnitere. Hoc autem quomodo intelligatur, uide q.4.ar.1. exam. ſuper ly pro peccatis.

¶PROB. Quia uoluntas malitiæ peccati in eis remanet.

¶NOT. Ideſt uellẽt adhuc peccare, ſi poſſent; uerbi gratia. Cain vellet adhuc occidere Abel. & Luther⁹ deſtruere ſanctã eccleſiã Romanam: & Calnin⁹ decipere Gu neuẽſes, & ſi de alijs. Tantũ ergo abeſt ut pœniteant, q̃ cõtinuè peccant; quod annotans pſalmus adducitur dicens, Superbia eorum, qui te oderũt aſcendit ſemper. i. nũquã dãnati ceſſant ſuperbire, & te odire. Voluntas ergo peccãdi remanet in illis, ut ait tex. ſed nõ facultas in opus exterius exeũdi. Peccata ergo dereliquerũt eos, nõ ij peccata; ſecundum Auguſtini ſimile dictum de quibuſdam moribundis, q̃ ſi nõ exercent peccata (vt ſolebant,) quia non poſſunt.

*lib.9.c.4. nõ remo te ante ſi. 10.5.

CONCL. 2ª. Mali pœnitebũt de peccatis per accidens.

¶NOT. Ideſt pœnitebunt de illis materialiter ſumptis, inq̃tũ ſcilicet ſunt cã alicuius pœnæ. Simile ẽ, q̃ſi quia uiatoe dolet de peccato cõmiſſo, nõ quia ſit peccatũ. i. offenſa Dei (cùm adhuc ſi nihil aliud obſtaret peccare uellet) ſed quia eſt ſuipſius Infamatoriũ, uel q̃a pp hoc ſuſpenderetur, uel alias occidetur, & huiuſmodi. Pro quo vide q.1.art.1. exam. ſuper ly pro peccatis. Et memento illius Horatij, in propoſito, oderunt peccata mali formidine pœnæ. Ita tamen q̃ peccant in terius per uolũtatẽ, ut inquit textus p̃ſens: ſed oderũt peccare i. pœnã exterius offẽdere (& hoc ultimũ ſit ſolũ de uiatorib. illis.)

m concl. n concl. p

cut hæretici: uel propter obſtinationem, ſicut qui lætantur cũ male fecerint & exultant in rebus peſſimis: ut dicitur Prouer. 2. ergo, &c.

SED CONTRA, Sapien. 5. de damnatis dicitur intra ſe pœnitentiam agentes.

Præterea, Philoſophus 9. * G Ethic. dicit q̃ pœnitudine replẽtur mali, mox enim triſtãtur de hoc, in quo prius delectati ſunt: ergo damnati cũ ſint praui maxime, magis pœnitent.

RESPONDEO, Dicendum q̃ pœnitere de aliquo, contingit dupliciter. Vno modo per ſe, & alio modo per accidens. Per ſe quidem de peccato pœnitet, q peccatum in eo, quod eſt peccatum abominatur. H Per accidens vero, qui illud odit ratione alicuius adiuncti, ut pote pœnę alicuius. m Mali igitur non pœnitebunt, per ſe loquendo, de peccatis n, quia uoluntas malitiæ peccati in eis remanet: p pœnitebunt autem per accidens q, inquantum affligentur de pœna, quam pro peccato ſuſtinent.

AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ damnati iniquitatem uolunt: I

¶PROB. Quia affligentur da pœna, quam pro peccatis ſuſtinẽt.

¶Examen. Ly affligentur. Ideſt dolebunt. Et ſic affligi de pœna illa, eſt idem, quod pœnitere de peccato per accidens.

1ᵐ ex Bernardo. Iniquitatem. ℞. per ſe conſideratam non, per accidẽs. ſ. Vide not. poſt pb. concl. primæ. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus.

2ᵐ de maiori. Velle ſe non peccaſſe. ſ. propter turpitudinem peccati: non propter pœnam tantum. ſ. i. formaliter: non materialiter tantum. Vide not. poſt concl. 1. & not. poſt cõcl. 2. Tũc nihil &c. ut patet ex cõcluſionib.

3ᵐ illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. negatur illatio. ſ. in eo ſcilicet ſenſu, qui ex prædictis habetur. K

4ᵐ de minori. Non pœnitent. ℞. per ſe: non per accidens. ſ. uide ad primum. Tunc nihil &c. vt patet.

APPENDIX.

EX articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem tanquam in radice interimas hæreticam blaſfemiam Nouatiani (Prat. Cœleſtiani) pluſquam infideliter dicentis: Deum eſſe crudelem. Quis enim articulum præſentem conſiderans talem blaſphemiam concipiat? Et ſi hic uideat, ipſum non eſſe crudelem contra damnatos ſempiterno igne eos puniens: quomodo unquam erga alios crudelem eſſe poſſe, æſtimare ualebit? Cum igitur articulus præſens rationa demonſtrat, Deum non eſſe crudelem contra damnatos: ſimul utique demonſtrat per hoc, ipſum abſolutè nulli eſſe crudelem. Ratio autem radicalis funditus deſtruens hæreſim illam blaſphemam, eſt: q̃ damnati nunquam pœnitent de aliquo peccato ſuo, immò q̃ ſemper peccant de nouo, immo q̃ in ijs ſunt ſemper obſtinati.

1 Veſl. p S. Eccl. &c.

ſed pœnam refugiunt, & ſic per accidens de iniquitate commiſſa pœnitent.

AD SECVNDVM dicendũ, q̃ velle nõ peccaſſe pp turpitudinẽ iniquitatis eſt bona uolũtas; ſed hoc non erit in damnatis.

AD TERTIVM dicẽdũ, q̃ ſine G aliqua uerſione uolũtatis ꝯtingit, q̃ dãnati de peccatis pœniteãt, q̃a nõ hoc refugiẽt in peccatis, quod prius appetiuerunt: ſed aliquid aliud, ſcilicet pœnã.

AD QVARTVM dicendum, q̃ hoĩes in hoc mundo, q̃tũcunq; obſtinati, p accidẽs de peccatis ſuis pœnitẽt, ſi pro eis puniant̃, q̃a ut dicit Aug. † in li. 83. q̃ſtionũ. q̃ videmus ẽt ferociſſimas beſtias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abſtinere.

ARTICVLVS III.

Vtrum damnati recta ratione vellent non eſſe.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati recta ratione, & deliberatiua, * nõ poſſint uelle nõ eſſe. Aug. † enim dicit in lib. de libero arbitr. Cõ-

at a Regula aũt iuris quinta, de regul. iur. in 6. inquit, Peccati venia non datur niſi correcto. Hęc ibi. De⁹ itaq; æſtimari p certo debet iuſtus i hoc, quòd damnatis nullo modo correctis in tempore aliquo, ueniam peccati nũquã condonat, conſequẽter nec pœnam p peccato. Contra igitur dictamen omne rõnis, quod prædicta regula iuris exprimit, temere loquitur: qui cunque ex hoc, q̃ dãnatus ſupplicia Deus non aufert, ipſum crudelẽ eſſe blaſphemè pronunciat.

¶Secundò habes: quomodo per rationẽ oſtendas hãc meritò dãnari à Mat. 10 Nemo bonus niſi ſolus Deus. Hæc ibi. Ac ſi apertè dicat: adeo bonus eſt Deus, ut ſit per eſſentiam & non accidẽtaliter bonus, & ipſa eſſentia bonitatis in creaturis tẽpeſtæ cauſa exiſtẽs. 1. par. q. 6. per totum. Per hoc igitur monſtrat Matthæus, q̃ ſicut caliditas nihil poteſt frigiditatis habere commixtum, licet calidum poſſit ipſum ſtigur aliquo modo ſecum habere; ita bonitas diuina nihil poteſt crudelitatis, uel alterius contrarij habere admixtum, licet bonum per participationem poſſit aliquod contrarium compati. Item à pſalmo 144. Suauis dominus uniuerſis. Item à Pſal. 91. Rectus dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo. Hæc ibi. Nota ly uniuerſis, & ly non eſt iniquitas, & ly in eo. Eſt enim etiam damnatis, ſuauis quantum eſt de ſe, nec ulla iniquitas, & per conſequens nec crudelitas, nec aliud ſiniſtrum eſt in eo, licet ſit in ijs, qui talem eum reputant. Pro cuius meliori captu, uide articulo quinto, not. poſt ad ſecundum. Item à mille locis ſcripturarum aperiſſimis. Item à &c. ut 1. par. quæſt. 20. artic. 1. & 2. & quęſt. 21. articul. 3. appen. Item à &c. ut ibidem quæſt. 37. art. 1. Vide quæſt. 99. art. 1. 2

†q. 36. inter prin. & me. 1. 4.

*Al. deliberata. †li. 1. & 5. c. 7. paulo à prin. t. 1.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum à Sap. 5. quòd damnati pœnitent de malo, quod fecerunt, (licet ſint obſtinati in culpa:) & ſic. Intra ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Hæc ibi. Item ab Apocal. 1. Ecce uenit cum nubibus, & uidebit eũ omnis oculus, & qui eum pupugerunt, & plangent ſe ſuper eum omnes tribus terræ, amen. Hæc ibi. 3

¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus innuunt, & intelligas, & probes, & defendas. 4

¶Quintò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 5

QVÆSTIO XCVIII.

ART. III.

CONCL. 1ª. Non eſſe, ſecundum ſe conſideratum, nullo modo eſt appetibile. 41ª

¶Examen.

¶Examen. Ly nullo modo. Scilicet nec etiam à damnatis A modo peruerſa ratione vtentibus.ar.1.ad 1m.

¶PROB. Quia non eſſe ſecundum ſe conſideratum nullam habet rationem boni (cùm ſit pura priuatio boni.

CONCL. 2a. Non eſſe conſideratum per accidens, id eſt inquantum eſt ablatiuum alicuius pœnalis uitę, ſeu miſerię, poteſt præeligi à damnatis ſecundum deliberatiuam rationem.

* lib.1.de lib. arb.c. 8.to.1.

¶Examen. Ly poteſt præeligi. Id eſt de facto præeligitur. Nã ly poteſt, ſeu ly poſſunt (ut uerbo textuali utar) coincidit cum fieri. Vt ſi dicamus, hoc poteſt fieri. i. fiet.

¶PROB. Quia nõ eſſe ſumptum per accidens habet rationem alicuius boni (cùm carere malo ſit quoddam bonum: ut patet ex philoſopho, Matthæo, Hieremia, Hieronymo.)

¶Corollarium. Ergo non eſſe materialiter poteſt appeti, formaliter uerò non: hoc eſt, non eſſe ratione alicuius rei adiunctæ, non autem ratione ſui: id eſt qua tenus eſt non eſſe. Formaliter ergo loquendo tunc quando non eſſe appetitur, non appetitur niſi aliqua res adiuncta ipſi non eſſe: adeo quòd (ſi profunde penetretur te xtus) nunquam propriè appetitur non eſſe etiam per accidens ſumptum. Verbi gratia. Appetunt damnati ipſum non eſſe, inquantum eſt ablatiuum miſeriæ. Ergo intentio illorum propriè fertur ad ablationem miſeriæ.

* Al. deliberatam. Damnatorũ, ac deſperatorũ eſt, deſiderare non eſſe.

concl. m

Concupiſcunt enim propriè ſuam miſeriam auferri. Quia uerò miſeria eorum non po eſt auferri niſi & eſſe ipſorum auferatur (ita unum alteri coniunctũ eſt:) ideo quaſi ex conſequenti & indirectè cõſentiunt in nõ eſſe: id eſt appetũt iſtud. Vide dicta ar.2.circa declaratione corp.& q.86.ar. 2.ad vlt.& 1. par.q.5.art.2.ad 1m.

1m ex Auguſtino. Non eſſe. ℞. ſecundum ſe acceptum: non aliter. §. Tunc nihil &c. ut patet hic, & in concluſionibus.

¶NOT. Vides ne Auguſtinum habere pro meliori ipſum eſſe miſerum, quàm omninò non eſſe? Ergo ex hoc perpende, eſſe benè dictum ſupra Coroll. poſt Prob. Concl. 2æ. Nam ſi miſerum eſſe conſideratur, pro quanto habet de eſſe: tunc eſt quid ma us, quàm non eſſe: ſi uerò conſideratur, pro quanto habet de miſeria: ſic non eſt melius, ſed è contra id eſt ipſum non eſſe melius eſt. Et hoc ſubtiliter intelleais reſponſio textualis, ſi bene penetretur & applicetur: licet ſub alijs uerbis & breuioribus data ſit.

2m de minori. Non eſſe. ℞. ſecundum ſe: non, per accidens. §. Tunc nihil &c. ut ad 1m.

3m de maiori. Maius malum. ℞. ut ſic: non, ut habẽs aliquam rationem boni. §. i. inquantum priuat miſeriam. Tunc nihil &c. ut patet ex dictis.

ſidera quãtum bonum eſt eſſe, quod & beati, & miſeri uolunt. Maius enim eſt eſſe & eſſe miſerum quàm omnino non eſſe.

2 Præterea, Aug. *ſic ibidem arguit. Præelectio ſupponit electionem: ſed non eſſe non eſt eligibile, cum non habeat apparentiam boni, cum nihil ſit, ergo non eſſe non poteſt eſſe magis appetibile damnatis, q̃ eſſe.

3 Præterea, h Maius malum magis eſt fugiẽdum: ſed non eſſe eſt maximum malum, cum tollat totaliter bonum, ita quòd nihil relinquit. ergo non eſſe eſt magis fugiẽdum quàm miſerum eſſe, & ſic idem quod prius.

Sed contra eſt quod dicitur Apocal.9. In diebus illis deſiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis.

Præterea, Damnatorum miſeria omnem huius mundi miſeriam excedit: ſed ad vitandum miſeriam huius mundi appetibile eſt aliquibus mori. Vnde dicitur Eccle.19. O mors quàm bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus & deficit ętate, & cui de omnibus cura eſt, & incredibili, qui perdit ſapientiam. ergo multo D fortius eſt damnatis appetibile non eſſe ſecundum rationem* deliberatiuam.

Respondeo, Dicendum, q̃ non eſſe poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo ſecundum ſe, & m ſic nullo modo eſt appetibile n, cum non habeat rationem boni: ſed ſit boni pura priuatio. Alio modo poteſt conſiderari inquantum eſt ablatiuum pęnalis uitæ, ſeu alicuius miſeriæ, & ſic non eſſe accipit rationem boni: carere enim malo eſt quoddam bonum, ut dicit Philoſophus in 5. Ethi.* & per hunc mo B dum melius eſt damnatis nõ eſſe q̃ miſeros eſſe. Vnde Matth. 26.† bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille, & Hier.20. Super illud. Maledicta dies in qua natus ſum &c. dicit Gl. Hiero.* Melius eſt non eſſe, quàm male eſſe p & ſecundum hoc damnati poſſunt præeligere non eſſe ſecundum deliberatiuam rationem q.

* lib.5.c.1. circa mediũ to.5.

† Gl. ordi. ibid.

* Hiero. in hunc locum to.5

concl. p

Ad primum ergo dicendum, C quòd uerbum Aug. eſt intelligendum, quòd non eſſe non eſt per ſe eligibile: ſed per accidẽs inquantum, ſcilicet eſt miſeriæ terminatiuum. Quod enim dicitur quòd eſſe, & uiuere ab omnibus appetitur naturaliter, nõ oportet hoc accipere quantum ad malam uitam & corruptam, & eam quæ eſt in triſtitijs ut dicit Philoſophus in † 9. Ethicorum.

† li.9.c.9. à medio illius to.5

Ad secundum dicendum, q̃ non eſſe non eſt eligibile per ſe: ſed per accidens tantum, ut dictum* eſt.

* In corp. ar. & ad 1.

Ad tertium dicẽdum, quòd licet nõ eſſe maxime ſit malum, inquantum priuat eſſe: eſt tamẽ ualde bonum, inquantum priuat miſeriam, quæ eſt maximum malorum: & ſic non eſſe eligitur.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶Primò: quo modo per rationem oſtendas meritò inſinuatum ab Apocal. 9. quòd damnati ratione deliberatiuà uolent non eſſe: & ſic. In diebus illis quærent homines mortẽ & non inuenient eã. Et deſiderabunt mori, & fugiet mors ab eis. Hæc ibi. Vbi, per replicationem, oſtenditur intenſio deſiderij, ſeu grandis magnitudo eius. Quaſi dixerit, quantumcũque poterunt, deſiderabunt mortem. Itẽ ab Oſeæ 18. & Luc. 23. Dicent montibus operite nos, & collibus cadite ſuper nos. Hæc ibi. Vbi cùm loquatur de aliquibus adhuc uiatoribus pię nimietate anguſtiarum deſperatis, monſtrat à fortiori idem deſiderium ineſſe damnatis. Nam damnatis nullus deſperatior. Item à pſal. 139. Cadent ſuper eos carbones, in ignẽ deijcies eos, in miſerijs non ſubſiſtent. Hæc ibi. Non ſubſiſtent, ſcilicet per patientiam. Voluit enim oſtendere pſalmus quòd in miſerijs damnati deſperabunt ſimiles illis qui afflictiones habentes animo non ſubſiſtunt: & conſequenter deſperationem incurrant. Conſtat autem deſperatos deſiderare non eſſe, ut experientia quotidiana docet. Ergo à fortiori de damnatis affirmare hoc ibi pſalmus intendebat. Eccleſ. 19. O mors quam bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, E & qui minoratur uiribus & deficit ætate. Hæc ibi. Vbi loquitur de homine multum undique anguſtiato, & quaſi præ deſperatione mortem deſiderante. Quæ & applica, à fortiori, damnatis: ut ſit in ſecundo argum. ſed contr. Item à quibuſcunque ſacris literis, Concilijs, uel ſummis Pontificibus, qui deſperationem damnatis ineſſe docent.

Vell. p S Eccl. &c.

¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum & patrum pro quanto quod diximus intinuant, & intelligas, & tuearis.

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs viciſſim Angelica hæc doctrina & declaretur & conſolidetur.

QVÆST. XCVIII. ART. III.

413 CONCL. 1ª. In damnatis erit perfectiſſimum odium.

¶Examen. Ly perfectiſſimum odium. Scilicet accipiendo perfectiſſimũ in malo. Vt bonus latro, perfectiſſimus homicida. Hoc enim nomen bonum & perfectum, tranſferuntur ad mala quandoque (ſecundum philoſophum) ratione ſuæ uniuerſalitatis. Non ergo accipitur in eo ſenſu, in quo pſalmiſta dicebat 138. Perfecto odio oderam illos. Ibi enim in bonum accipitur ly perfecto odio: in cuius ſignum præmiſerat ly nonnè, qui oderũt te domine, oderam?

¶PROB. Quia in beatis erit perfectiſſima charitas.

¶NOT. Ab oppoſitis eſt iſta probatio. Vt dicamus ſic. Status damnatorum & beatorum ſunt oppoſiti, ſed in beatis eſt perfectiſſima charitas, ergo in damnatis eſt perfectiſſimũ odium.

¶CONCL. 2ª. Damnati de omnibus bonis dolebunt.

¶PROB. Quia beati de omnibus bonis gaudebunt.

¶NOT. Et iſta ab oppoſitis eſt. Vnde proportionaliter dicat hic, ut ſupra.

CONCL. 3ª. Damnati uellent, omnes bonos eſſe damnatos.

¶Gl. ordi. ibid.

¶PROB. Quia dolent de bono ſtatu illorum, & hoc ratione perfectiſſimi odij.

¶*Corollarium*. Ergo concluſio hæc ex præmiſſis concluſionibus meritò, tanquam patens relinquitur in texto.

¶NOT. Circa materiam huius articuli uide quodlibet 8. art. 17. & quodlibet 3. art. 24.

concl. m

concl. p

1m de conſequente. Non vellent. ℞. comparatiuè: non abſolutè. §. Tanta enim erit inuidia in damnatis quòd etiam propinquorum. &c. ut in text. Tunc nihil contra: ut patet. Sufficit enim ad uerificandam concluſionem quòd diues iſte abſolutè noluiſſet etiam propinquos ſuos damnari: quamuis comparatiuè noluiſſet, i. minus uoluiſſet de illis ſuis, quàm de alijs.

¶*Corollarium*. Ergo tale deſiderium damnatorum erga propinquos non procedit ex charitate, quam ad propinquos habeant, ſed procedit ex amore proprio, quo diligunt ſemetipſos. Quæ tamen dilectio peruertitur in eis. ar. 1. ad 1m. & ar. 3. ad 1m.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum damnati uellent alios eſſe in inferno damnatos.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati in inferno non vellent alios eſſe damnatos, qui nõ ſunt damnati. Quia Luc. 16. dicitur de diuite, qui orabat pro fratribus ſuis, ne irent in locum tormentorum: ergo & eadem ratione, & damnati alij [h] non uellent ad minus carnales ſuos amicos in infernodamnari.

2 Præt.[b] Affectiones in inferno inordinatæ à damnatis non auferuntur: ſed aliqui damnati inordinate aliquos non damnatos dilexerunt, ergo non uellent eorum malum, quod eſt eſſe damnatos.

3 Præterea, [h] Damnati non deſiderant augmentum ſuæ pœnæ: ſed ſi plures dãnarentur maior eſſet eorum pœna, ſicut etiã multiplicatio beatorum amplificat eorum gaudium, ergo damnati nollent ſaluatos damnari.

SED CONTRA eſt quod Eſa. 14. ſuper illud, Surrexerunt de ſolijs, dicit Gl.† Solatium eſt malorum, multos ſocios habere pęnarum.

Pręterea, In damnatis maxime regnat inuidia, ergo dolent de fęlicitate beatorum, & eorũ damnationem appetunt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut in beatis erit perfectiſſima charitas: ita [m] in damnatis perfectiſſimum odium [n]. Vnde ſicut ſancti gaudebunt de K omnibus bonis, ita, & [p] ipſi de omnibus bonis dolebunt [q], vnde, & fęlicitas ſanctorum conſiderata maxime eos affligit. vnde dicitur Eſa. 26. Videant, & confundantur gloriantes populi, & ignis hoſtes tuos deuoret, vnde [r] uellent omnes bonos eſſe damnatos [s].

G AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quòd etiam propinquorum gloriæ inuidebunt, cum ipſi ſint in ſumma miſeria, cum etiam in hac uita hoc accidat creſcente inuidia. Sed tamen minus inuident propinquis quàm alijs, & maior eſſet eorum pœna ſi omnes propinqui damnarentur, & alij ſaluarentur, quàm ſi aliqui de ſuis propinquis ſaluarentur. Et exinde H fuit, quòd diues petiit fratres ſuos à damnatione eripi. Sciebat enim quòd aliqui eriperentur: maluiſſet tamẽ cum fratribus ſuis omnes alios damnari.

AD SECVNDVM dicendũ, quòd dilectio, quæ non fundatur ſuper honeſtum facile reſcinditur, & præcipue in malis hominibus, vt Philoſophus dicit in 9. Ethicor. Vnde damnati I non ſeruabunt amicitiam ad eos, quos inordinate dilexerunt. Sed in hoc uoluntas eorum remanebit peruerſa, quòd cauſam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

AD TERTIVM dicẽdum, quòd quamuis de damnatorum multitudine pœna ſingulorum augeatur; tamẽ tantum ſuperexcreſcent odium, & inuidia, quòd magis eligent torqueri magis cum multis, quàm minus, ſoli.

F 2m de maiori. Affectiones. ℞. ut dicunt cauſam ma[...] am; non uero dicunt amicitiam. § Ideo nihil &c. Non enim ſequitur quòd non uellent eorum malum, quos antea inordinatè dilexerunt: cùm in ſeipſis iam amplius non remaneat amicitia ad eos.

¶NOT. Diligenter aduerte quanta ſit peruerſitas in uoluntate damnatorũ, quòd diligunt adhuc illud quod malum ſonat, & pro quanto aliquod bonum importabat, nõ diligunt. In amicitia enim inhoneſta ad aliquem erant duo: unum ſcilicet amicitia, & hoc dicebat aliquid bonũ (cùm amicitia, ut ſic, aliquam conſonantiam ad rationẽ dicat), aliud autem erat inhoneſtas, & hoc dicebat malum. Damnati ergo (ut inquit textus) amicitiam amplius non ſeruant ad eos, quos inordinatè dilexerunt: ſed tamen adhuc diligunt cauſam inordinatæ dilectionis. Ita quòd totum quod habet ſpeciem boni refutatur ab ipſorum uoluntate, & ſi quid mali ibi eſt acceptatur. Hinc melius intelliges articu. de malitia uoluntatis damnatorũ, ſeu de quantitate talis malitiæ. Item ex hoc percipe magis concluſionem ſecundam huius articuli, intelligendo tamen per ly omnibus bonis non tantum homines bonos, ſed etiã quaſcunque res bonas.

concl. ſ

Voluntatis damnatorũ mira peruerſitas.

† li. 9. c. 4. a med. ♦ illius to. 5

3m maior. Damnati non deſiderant augmentum ſuæ pœnæ. ℞. niſi indirectè ex odio ad alios moueantur ad hoc. §. Tunc nihil contra. Quamuis enim de damnatorũ multitudine &c. ut textu.

¶NOT. Hinc percipe magis concluſionem primam & tertiam. Hinc uide quanta ſit uis odij & inuidiæ, ut nec ſibi parcat homo, ut alijs noceat. Vnde & illud deſiderium, de quo in maiori, intellige ſic gloſatum à reſponſo quaſi quòd non curent de damno ſui & pœnæ: non quòd ipſum propriè formaliter deſiderium ſit. Tanto enim tanquam ardenti deſiderio propriè dicto feruntur inuidi ad nocendum alijs, ut non curent de ſeipſis, etiã quòd ex nocumento aliorum ſibi proueniret aliqua iactura, ſiue priuatiua, ſiue poſitiua, puta infamia, tortura. Ad hunc locũ ergo recurras, quando de magna inuidia Iudæorum contra Christum agitur, & hinc uideas quàm bene dicta ſint ea, quæ habentur à D. Thoma ſuper Apoſtolum 1. Thimot. 1. Ly quia ignorans feci in incredulitate. Vbi inquit, quòd ſi Iudæi cognouiſſent

ſent Chriſtum eſſe filium Dei, libenter crucifixiſſent. Hac ergo A ex præſenti texta in ſenſu recto intellige ſic: quod ſi illi, remanente tanta inuidia, illũ tam excellentẽ cognouiſſent, libentius crucifixiſſent. Et ratio eſt: quia inuidus fertur in excellẽtiã alterius, tanquam in ſuum proprium obiectum, quã conatur auferre. Quanto ergo inuidus percipit alterius excellentiam, tanto minus ad eius ablationẽ appetat: & quantò alterius excellẽtiã maiorẽ cognoſcit, tantò magis ad eius deſtructionem exardeſcit. Alioquin ex obiecti augmento non augetur id, quod ab obiecto pendet quod eſt contra omnẽ philoſophiam. Reſtat igitur ex his, quòd ſi Iudæi ipſum Chriſtum, cui iã tam intenſè, extrà ſequebantur inuidebant, ut & Pilatus eorũ inuidiam ſciret, cognouiſſent eſſe plus excellentiſſimũ quàm cognoſcebant, i. eſſe filium Dei: tunc remanente inuidia intenſa, illorum crucifixiſſent libentius, i. exarſiſſent magis ad eius excellentiam tollendam. Cum his tamẽ ſtat pro conſtanti, quòd ſi ipſi cognouiſſent eũ talẽ, remota inuidia & tantum in cognitionis ſine confitendo (ut intelligit Apoſtolus. 1. Cor. 2.) nunquam dominũ gloriæ crucifixiſſent. Sic & ibid. 1. Cor. 2. cum intelligens D. Tho. exponẽs Apoſtoli dictum: & ſic, diſtinctione præmiſſa adhibita, cõcordant rectè omnia. Radix igitur omnium prædictorum eſt odium, ſiue poſitum, ſiue ablatum; ſicut & tactus præſentis articuli inſinuat. Quaſi diceret. Sicut damnati, pro odio, non curant de proprijs pœnis, dummodò alijs nocerent, ita remoto odio, propria commoda curarent, negligentes alijs nocere. Ad iſtar igitur damnatorum (ultra prædicta) ſe habuerunt Iudæi, quando præ inuidia maxima contra Chriſtũ, non curarunt de proprijs pœnis dicentes, ſanguis eius ſuper nos & ſuper filios noſtros, dummodò nocerent ei.

Mirãda ſanis de natura inuidorũ, ut ſic, narratur.

* Cap. 4. par. 1. ante med. et parte. 4. à med.

*Cap. 4. p. 4. aliquãtulũ ante fin.

In odium Iudæorũ cõtra Chriſtũ nullã excuſatio nẽ hẽt, maximã quã fuiſſe oſtẽdit S. Thom. Timoth. 1.

ARTICVLVS V.

Vtrum damnati odio habeant Deum.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati non habeant Deũ odio. Quia ut dicit Dion. 4.[a] de Di. no. omnibus,[b] diligibile eſt pulchrum, & bonum, quod eſt omnis boni, & pulchritudinis cauſa, hoc autem eſt Deus. ergo Deus à nullo odio haberi poteſt.

2 Præterea, Nullus poteſt ipſam bonitatem odio habere, ſicut nec ipſam malitiam uelle, malum enim eſt omnino inuolũtarium, ut Diony. dicit. 4. de Diui. no. Deus autem eſt bonitas C ipſa. ergo nullus ipſum odio poteſt habere.

SED CONTRA, eſt quod dicitur in Pſal. 23. Superbia illorũ qui te oderunt aſcendit ſemper.

RESPONDEO, Dicendum, quòd affectus mouetur ex bono, uel malo apprehenſo. Deus autem apprehenditur dupliciter, in ſe ſicut à beatis, qui eum per eſſentiam uident: & per effectus, ſicut à nobis, & damnatis. Ipſe igitur in ſeipſo cum ſit per eſſentiam bonitas, non poteſt alicui uoluntati diſplicere. Vnde quicunque eum per eſſentiam uidet, eum odio habere B non poteſt: ſed effectus eius aliqui ſunt uoluntati repugnantes, inquantum contrariantur alicui, & [m] ſecundum hoc aliquis non in ſeipſo, ſed ratione effectuum Deũ odire poteſt.[n] Damnati[p] ergo Deum percipientes in effectu iuſtitiæ, qui eſt pęna, eum odio habent: ſicut & pęnas, quas ſuſtinent.[q]

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd uerbum Diony. eſt C intelligendum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis peruertitur, per id, quod additur ex deliberata uoluntate, ut dictum[a] eſt.

AD SECVNDVM Dicendum, quòd ratio illa procederet ſi damnati Deum in ſeipſo conſpicerent, inquantum eſt per eſſentiam bonus.

¶PROB. Quia Deus in ſeipſo cõſideratus eſt ipſa eſſentia bonitatis (ut patet) & ipſa bonitas per eſſentiam nõ poteſt alicui uoluntati diſplicere. (patet ex his qui uident Deũ) 2. Quia (ly ſed &c.) illi qui effectus Dei ſunt repugnantes uoluntati alicuius.

¶NOT. Quòd Deus ſit bonus per eſſentiam ſeu ipſa eſſentia bonitatis (quod idẽ eſt) uide 1. par. q. 6. ar. 1. 2. & 3. & quod non poſſit bonitas ſecundum ſe diſplicere alicui, colligitur ibid.

¶CONCL. 1ª. Damnati Deum percipiẽtes in effectu iuſtitię, qui eſt pęna, eũ odio habent: ſicut & pœnas, quas ſuſtinent.

¶Examen. Ly effectu iuſtitiæ. Nõ dicit in iuſtitia, ut ſcias quòd omnes naturaliter amant iuſtitiam, ad iuſtitia ſit ueritas, 1. par. q. 22. ar. 2. & ueritas ſit obiectum naturaliter diligibile ab intellectu, (ut in Metaph.) Verùm iuſtitia, ut faciens effectum repugnantẽ uoluntati alicuius, puta quia condemnat illum, nõ diligit neceſſariò, ſed odio haberi põt ab illo, & ſi ſit male diſpoſitus, odio habetur de facto. Ad hũc ſenſum proportionaliter declarandũ dixit etiã Auguſtinus. quòd omnis homo diligit ueritatem lucentem, ſed non ſemper diligit ueritatem redarguentem. In hoc enim ultimo ſenſu, iuxta Terentium, ueritas odium parit.

concl. m

concl. p

*Ar. 1. huius q.

Iuſtitia et ueritatẽ ſint ſecũdũ naturã intellectus amabilia, quare à quibuſdã odio habeat.

D Hoc autem redarguere uocauit text. repugnare uoluntati.

¶PROB. Quia ex terminis patet.

¶NOT. 2ª. Et meritò. Si. n. pœnas, quas iuſtè ſuſtinẽt, odio habent, clarum eſt, quòd & Deum, qui eſt cauſa pęnæ, ſecundũ quòd illius eſt cauſa, odio habent. Quemadmodum è contrario boni uiatores ex eo, quòd pęnas, quas habent, libenter ſuſtinent, porro Deũ, qui eas infert, oſtendũt: ſe nõ odio habere, ſed diligere Deũ. Adeo quòd ipſa ſuſtinentia pęnarũ ſic, uel ſic, eſt illud: à quo tanquam ab effectu, argumentamur ad cognoſcendum; an iſta plagatus diligat, uel odio habeat, cauſam plagarum ipſarum.

1ᵐ ex Dionyſio. Diligibile ℞. dilectione naturali: nõ ſemp. deliberata uolũtate. ſ. Tũc nihil &c. ut patet i tex. Pro quo & uide ar. 1. corp. & ad 1ᵐ.

2ᵐ de maiori. Ipſam bonitatẽ ℞. ſecũdũ ſe conſideratam: non ſemper, in effectu ſuo. ſ. Tunc nihil etc. ut patet in tex. et ex dictis in corp.

B ¶NOT. Confirmatur præſens doctrina ex Pſal. 17. Cum ſancto ſanctus eris; et cũ uiro innocente innocens eris; et cum electo electus eris: et cum peruerſo peruerteris. Hæc ibi. Vbi loquitur Deo, ut patet mox per contextum ly quoniam tu populũ humilẽ ſaluum facies, et oculos ſuperborũ humiliabis. Ibi ergo clare mõſtrat, quòd ſecundum diſpoſitionem hominũ peruerſorũ, et in uia exiſtẽtium, Deus, qui in ſe et in ſuis effectibus ſecundum ſe conſideratis eſt ſanctus, innocens, electus, et ut taliter iudicatus ab homine ſancto, innocente, et electo: ibi, inquam clarè monſtrat, quòd Deus ipſe in effectibus, ſecundũ quòd repugnant peruerſæ uoluntati, conſiderans odio habetur à peruerſis. Et hoc eſt, quod dicere intendit per ly cũ peruerſo peruerteris. i. tu peruerteris ſecundum rei ueritatẽ (cũ nũquàm à rectitudine uel in modico poſſis declinare: ſed peruerteris ſecundũ deprauatũ guſtũ peruerſi.

Deus ſem per bonus in oĩbus et ſingulis effectibus ſuis, diuerſimodè ſapit huſbus.

APPENDIX.

1 EX articulo habes Primò: quomodo per rationem oſtendas rectè inſinuatum ab Ezechiel 32. quòd damnati uellẽt alios eſſe damnatos & ſic Cum armis ſuis ad infernum deſcenderunt. Hæc ib. Vbi per arma intelligitur perfecta inuidia eorum & loquitur de impijs & incircumciſis, qui damnantur, ut patet in contextu. Per hoc ergo quòd inuidiam maximam ponit propheta remanere in damnatis, & ad inuidiam pertinet non ſolũ dolere de bono alterius, ſed etiam uelle omnes pati quod ipſe inuidus patitur: per hoc inquam connotat intentum prædictum.

Vel. pro S. eccleſ. &c.

2 ¶Secundò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quod dicimus, inſinuat, & intelligas, & tuearis.

3 ¶Tertiò uideas quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc, & declaretur, & conſolidetur.

QVÆSTIO. XCVIII. ART. V.

CONCL. 1ª. Aliquis poteſt odire Deum, non in ſeipſo, ſed ratione effectuum ſuorum.

APPENDIX.

EX articulo habes Primò: quomodo per rationem oſtendas meritò inſinuatum ab Apocal. 16. quòd damnati odio habent.

Vol. p S. Eccl. &c.

ARTICVLVS VI.

Vtrum damnati demereantur.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati demereantur. Damnati enim habent uoluntatem malam ut dicitur in litera: ſed per malam uoluntatem, quam hic habuerunt demeruerunt.[h] ergo ſi ibi nō demerentur, ex ſua damnatione cō modum reportant.

G

2 Præterea, Damnati ſunt eiuſdem[h] conditionis cum dæmonibus: ſed dæmones demerē tur poſt ſuum caſum, unde ſerpenti, qui hominem ad peccandum induxit eſt à Deo pęna inflicta, ut dicitur Gen. 3. ergo, & damnati demerentur.

3 Præterea, Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens non excuſatur quin ſit demeritorius, etiam ſi aliqua[h] neceſſitas adſit, cuius aliquis ſit ſibi cauſa: ebrius enim meretur duplicem maledictionē ſi ex ebrietate aliquod aliud peccatum cō mittat, ut dicitur in 3 Ethic.* ſed ipſi damnati fuerunt ſibi cauſa propriæ obſtinationis per quam neceſſitatem patiuntur peccandi.[h] ergo cum eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat, non excuſantur à demerito.

SED CONTRA Pœna contra culpam diuiditur: ſed peruerſa uoluntas in damnatis ex obſtinatione procedit, quæ eſt eorum pœna. ergo peruerſa uolūtas in damnatis non eſt culpa p quam demereantur.

K

Præterea, Poſt ultimum terminum non relinquitur aliquis motus, ſiue profectus, in bonū, uel in malum: ſed damnati maxime poſt diem iudicij ad ultimū terminum ſuæ damnationis peruenient: quia tunc finem habebunt duæ ciuitates, ut Aug. dicit.* ergo damnati poſt diem iudicij peruerſa uoluntate nō demerebuntur, quia ſic creſceret eorum damnatio.

H

RESPONDEO, Dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij, & poſt, diſtinguendum eſt. Omnes enim communiter confitentur, quòd[m] poſt diem iudicij non erit aliquod meritum, uel demeritū, [n] & hoc ideo eſt, quia meritum, uel demeritū ordinatur ad aliquod bonum, uel malum ulterius conſequendum: poſt diem autem iudicij erit, & ultima conſummatio bonorum, & malorum, ita quòd nihil erit ulterius addendum de bono, uel de malo. Vnde, & p bona uoluntas in beatis non erit meritū ſed præmium: & mala uoluntas non erit in damnatis demeritum; ſed pœna tantum.[q] Operationes. n. uirtutis ſunt præcipue in fœlicitate, & eorum contrariæ ſunt præcipue in miſeria, ut dicitur in 1. Ethic.' Sed* ante diem iudicij quidam dicunt, & beatos mereri, & damnatos demereri.[t] Sed hoc nō poteſt eſſe reſpectu pręmij eſſentialis, uel pœnæ principalis, cum quantum ad hoc utrique ad terminum peruenerint. Poteſt tamen hoc eſſe reſpectu præmij accidentalis, uel pœnæ ſecundariæ, quæ poſſunt augeri uſque ad diem iudicij; & hoc pręter ...

I

habent Deum: & ſic. Eſtuauerunt homines æſtu magno, & blaſphemeuerunt nomen Dei habentis poteſtatem ſuper has plagas. Hæc ibi. Vbi de damnatis hæc, à fortiori ſaltem, intelliguntur; quamuis ad literam de quibuſdam etiam uiatoribus ſceleſtiſſimis exponi poſſint; ubi & oſtenditur illos odire Deum, quē blaſphemant in effectu pœnarum & plagarū quas ſuſtinent. Item à Pſal. 73. Superbia eorū, qui te oderunt aſcēdit ſemper. Hæc ibi. Vnde & intelli ge concluſionem ſecundam melius; ſcilicet q. nō uerificatur pro tempore tātum, ſed pro ſemper; & nō pro eodē gradu odij ſemper, ſed pro eugmento in maius.

*Li.4.Sét. d.50.§.A

Secūdò habes: quō per rationē prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuāt, & intelliges, & tuearis.

¶ Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆST. XCVIII.

ART. VI.

CONCL. 1[a]. Poſt diem iudicij nō erit aliquod meritū in beatis, nec demeritum in damnatis.

¶ Examen. Ly meritum & demeritū. Scilicet quantum ad præmium accidentale. Nam de eſſentiali, nec ante diem iudicij ibi eſt ut ex dictis circa concluſionem tertiam in tex. corp. ſiu. apertè habetur. Vnde cum ponatur differentia inter ante diē iudicij, & poſt illum quòad merendum, uel demerendum; patet q. de merito reſpectu accidētalis præmij loquitur hic. Quòd ſi meritū tale negatur poſt diē iudicij, ſequitur, q. multo minus tunc erit meritum uel demeritum reſpectu eſſentialis: reſpectu cuius nec nunc eſt. Intentum igitur concluſionum ambarum, ſcilicet huius primæ & tertiæ, eſt loqui reſpectu accidentalis præmij differenter: & concordare in merito uel demerito reſpectu eſſentialis.

*Li.3.c.1. ante me. 10.5.

¶ PROB. Quia meritum uel demeritum ordinatur ad aliquod bonum uel malum ulterius conſequendum ut patet:) & poſt diem iudicij erit ultima conſummatio tum bonorū tum malorum ita quòd nihil de bono uel malo erit ulterius addendum.

¶ Examen. Ly ultima conſummatio, ſcilicet & eſſentialis & accidentalis.

¶ Ly ita q. nihil. Scilicet de præmio etiam accidentali.

¶ CONCL. 2[a]. Bona uoluntas in beatis non erit meritum, ſed præmium: & mala uoluntas in damnatis non erit demeritum, ſed pęna tantum.

F

¶ *Corollarium.* Ergo uiatores faciunt eſſe comprehenſores hæretici illi, qui dicunt opera bona nunc facta eſſe ſiuum fructus iuſtitiæ non aūt meritoria ſupplicij eterni. Vides enim q. textus tanquam diſcriminatum loquitur inter opera uiatorum & comprehenſorū dicit, comprehenſorū bona opera eſſe tantum fructus beatitudinis, id eſt præmiū, ſicut & mala damnatorum opera eſſe fructus tantum infęlicitatis, i. pœna. Ergo hac ratione ſaltē errabaſcant Ioan. Spangeberg, qui (ut refert Alfon. Caſtr. ad hær. opera.) erroneè dixit: quòd nequaquā ſentiēdum eſt quod propter dignitatem & mundiciam bonorum operum detur uita eterna: ſed eſt beneficium gratuitū, & datur per miſericordiā propter Chriſtum. Ex hoc enim, q. eſt beneficium gratuitum per miſericordiam datam, ut declaratur. 1. par. q. 21. ar. 4. nō ſequitur: quod ipſa opera nobis taliter donata nō ſint meritoria uitæ æternæ; ſecundū Cōcil. Trid. ſeſſ. 6. can. 32. Siquis dixerit: hominis iuſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam ipſius iuſtificati merita: aut, ipſum iuſtificatū bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam & Chriſti meritum cuius uiuum membrum eſt, fiunt, non uerè mereri augmentum gratiæ, uitam æternam, & ipſius uitæ æternæ (ſi tamen in gratia deceſſerit) cōſecutionem atque etiam gloriæ augmentum: anathema ſit. Hæc ibi. Vnde etiam damnatur propoſitio hæreticorum contra liberum arbitriū & humana merita, mendaciter dicentium: quòd non propter iuſtitiam & humani cordis æquitatem tribuit quicquam Deus hominibus, (de ijs hæreticis annotauit cenſura generalis in Bibliam Deuter. cap. 9. tanquam de falsè intelligentibus & extorquentibus dicta in cap. illo.)

Opera defunctorū non ſunt ex æque æſtimanda, ut uiatorū, neque è conuerſo.

* Enchir. c.111. in princ.)

Errores negantium merita operū damnatur à Concil.

concl. m

concl. p

b

¶ PROB. 1. Quia præſupponitur patere ex concluſ. 1. 2. Quia (ly ſed præmium, ly ſed pœna tantum.) operationes uirtutis ſunt præcipuæ in fęlicitate, & eorum contrariæ ſunt præcipuæ in miſeria (1. Ethic.)

concl. ſ

*Li.1.c.10 parū ante me. 10.5.

¶ NOT. Præcipuæ dicuntur in utroque, quia utrobique ſunt præmium, ſiue in bonum, ſiue in malum. Non enim meritum eſt præcipuum abſolutè, ſed præmium. Adde: quòd Ariſtoteles non cognouit meritum, cum Theologus chriſtianus nō fuerit, & conſequenter, quòd in prædicta ſua ſententia intendebat loqui de præmio per ly præcipue. Adde etiam: q. prædi

di ſic operantes ſunt re uera extra ſtatum merendi.

¶CONCL. 5ª. Ante diem iudicij, quidam dicunt, & beatos mereri,& damnatos demereri.

¶Examen. Ly quidam dicunt. Scilicet non ego, ſic indiſtinctè, niſi cum limitatione declaratiua ſequenti, ly ſed hoc non poteſt &c. uſque in finem.

¶PROB. Quia præſupponitur clara ex dictis illorum, cum declaratione textualiter ſubiuncta.

1m illatio cõcluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. §. Nam hoc eſt ſummum incommodũ ad &c. ut in tex.

¶Corollarium Ergo debuit, ſic fieri illatio, ut ex aliqua parte eſſet uera : ſcilicet ergo ſi ibi non demerentur, ex ſua damnatione commodũ reportãt, uel ad ſummum malorum peruenerunt. Tunc.n. concederetur illatio, non quidem pro prima, ſed pro ſecunda parte.

2md maiori.

Eiuſdem conditionis. ℞. quantum ad gehenam: non, quantum ad ſecundariæ pœnæ demeritum. §. Tunc nihil &c. Nã ad damnatorum hominum officium nõ pertinet ad damnationẽ &c. ut in tex.

cipue in dæmonibus, uel Angelis bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad ſalutẽ, ex quo beatorum Angelorum gaudiũ creſcit, uel ad damnationẽ, ex quo creſcit pœna dæmonum.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc eſt ſummum incommodum ad ſummum malorum perueniſſe, ex quo contingit in damnatis, quòd demereri non poſſunt. vnde patet quòd ex peccato commodum non reportant. B

AD SECVNDVM dicẽdum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationem alios pertrahere, ſicut pertinet ad officium dæmonum ratione cuius demerentur, quantum ad ſecundariã pœnã.

AD TERTIVM dicendum, quòd propter hoc non excuſantur à demerito, quia neceſſitatẽ habeant peccandi: ſed quia ad ſummum malorum peruenerũt; tamen neceſſitas peccandi, cuius cauſa ſumus, excuſat à culpa inquãtum eſt neceſsitas quę-

A peccandi, peruenit iam ad ſummum malorum. Vide ad 1m.

Item de maiori.

Neceſſitas.2. ℞. conſiderata, ut à uoluntate antecedente proceſſit non, ut eſt præciſè neceſſitas. §. propter rationem allatam in tex. reſpõſ. ſecundi ly in neceſſitas peccandi cuius &c. Tunc nihil cõtra: immo nec attingit ꝓpoſitũ ꝓ fallaciã admixtã, quę dicta eſt in corol. immediatè præced.

dam: quia omne peccatũ oportet eſſe uoluntarium : ſed quòd non excuſet, hoc eſt, inquantũ à uoluntate præcedente proceſſit, & ſic totum demeritum ſequentis culpæ, uidetur ad propriam culpam pertinere.

ARTICVLVS VII.

Vtrum damnati poſſint uti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

AD SEPTIMVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati non poſsint uti *notitia, quam in hoc mundo habuerunt. In cõſideratione h enim ſcientiæ eſt maxima delectatio: ſed in eis nul- C lam delectationem eſt ponere. ergo non poſſunt uti ſcientia prius habita ſecundum aliquam conſiderationem.

2 Præterea, Damnati ſunt in maioribus pœnis, quàm ſint aliquæ pœnæ huius mundi: ſed in hoc mundo, dum aliquis eſt in maximis tormentis conſtitutus,

¶NOT. Doctrina hæc ſecundi reſpõſi oſtendit modũ declarandæ ueritatis minus capientibus, obſtinationem damnatorum eſſe iuſtã cauſam ſuæ perpetuitatis in damnatione. Dicunt.n. quòd nõ põt damnatis reſilire à ſua culpa, nec põt humiliari, (& breuiter) quòd hñt neceſſitatẽ peccandi. Quibus ſic ex textu iſto reſpondeſ; quòd ideò non poſſunt, quia nolũt, & ideo nolũt, quia uoluntariè ꝑduxerunt ſe ad iſtã impotentiã uolendi; adeo quòd impotẽtia hæc uolendi eſt eis peccatũ: nõ quia impotẽtia pręciſè, ſed quia impotẽtia uoluntaria eſt cauſata uidelicet à uolũtate libera præcedente ipſam. Exẽplũ proportionaliter ſit, in textu, de ebrio. Hic ebrius actu exiſtẽs ſi occidit hominẽ, uel aliquod aliud peccatũ faciat, nõ meretur ueniam ſecundum philo-

Neceſſitas peccandi uolũtariè ſibimet prius ſpõtãea nõ excuſat peccatorem; ſed manifeſtè accuſat magis.

Tho. 4.d. 60.q.2.ar 1.q. 1. & ſeq.

*Al. ſcientia.

¶NOT. Hic incipit apparere clarius, cur D.Thomas in corpo. circa fin. loquens de dæmonibus, & Angelis bonis appoſuerit ly præcipuè. Voluit enim per hoc oſtendere illud, quod nunc dr in tex. reſponſal. & ultra hoc uoluit & connotare, & ſimul declarare præſentem textum : quòd officium illud pertinet quidem cõiter ad Angelos uel bonos uel malos, ſed tñ quandoq; ex ſpeciali cauſa Deo cognita conuenit & animabus uel beatis. De hoc autẽ ſpeciali officio põt lector exercitatus in legẽdis ſãctorũ ac hyſtorijs per ſeipſum ſumere exẽpla quãdo aliquas animas beatas ad ſalutem alicuius uiatoris ꝓmouendã ibi uiderit ſpecialiter fuiſſe miſſas à Deo; uel ab eodẽ malas aias ad tentandum fuiſſe permiſſas. Ruiſus. Aduerte quòd licet pœna infligatur dæmoni pertrahenti de facto ad malum (ut in argumẽto patet,) tamen nõ eſt inferendum ex hoc, quòd tunc ſolummodo ei pœna infligatur. Sufficit.n. quòd diabolus, quantum eſt ex parte propria, inducat hominem ad malum, quod eſt tentare ipſum ad hoc: quamuis homo tentatus de facto non inducatur, immo potius quandoque reſiſtendo uitam æternam mereatur. Nam demeritum principaliter conſideratur ex parte uolũtatis diaboli, qua tentauit, & de facto inducere ad malum uoluit. Vnde ſiue inducat, ſiue non, demeretur ſemper pœnam accidentalẽ. Ergo dic, quòd in argumento adducta authoritas à manifeſtiori tñ denominationem facit. Manifeſtius.n. nobis eſt, quòd pœnã meruit, quando tentatum hoĩem cadere fecit.

Aſæ beatæ quandoque ſupplent officiũ bonorũ Angelorũ, & damnatæ quandoq; dæmoniorũ de mente ſãcti Thomæ.

3m illatio concluſionis.

Ergo &c. 1. ℞. negatur illatio. § Ad probationem, quæ eſt illa maior propoſitio, dr: quòd licet actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens non excuſetur quin ſit demeritorius ex neceſſitate peccandi uoluntaria : tñ excuſatur ab hoc quòd ſit demeritorius, ex eo quòd faciens talem ad ſummum malorum iam peruenit.

¶Corollarium. Ergo in argumento fiebat fallacia ſecundum non cauſam, ut cauſam. Sumebatur.n. ipſa neceſſitas peccandi uoluntaria tanquàm cauſa non demerendi, et tamen, ut nunc uiſum eſt, iſta non eſt uera cauſa: ſed hæc alia, ſ. quòd quis faciẽs talem actum inordinatum & habens uoluntariam neceſſitatem

ſophũ & loquendo) ſed meretur dupliciter mulctam: unã, quia homicidiũ cõmiſit; aliã, quia uolũtariè neceſſitatẽ homicidiũ faciendi ſibi induxit, quãdo uoluntariè inebriatus fuit. Sciebat.n. fortitudinem uini, & quòd extra rõnem poneretur ab eo, & conſequenter quòd poneretur in neceſſitate peccandi; & tñ inebriari uoluit, & elegit. Ergo ſicut duplicẽ mulctã meretur iſte ebrius, ſecundum philoſophũ: cõſequens eſt, ſecundum eundẽ, ſi ad artẽ ſacræ theologiæ uocetur, quòd damnatus nunquã mereatur ueniam, ſed dupliciter puniri, & quia .ſ. peccauit, & quia in tali neceſſitate ſe uoluntariè poſuit. Applica ſupradicta ad præſentẽ materiã per ſingula: quæ accõmodatiſſima ſunt, & intellectus curioſorum ualde quietatiua. D

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas, meritò inſinuatum à ſcripturis & quòd damnati demerẽtur, & amplius demereri non poſſunt. Primũ horũ inſinuat. Geneſ. 3. Serpens decepit me, & comedi, & ait dñs ad ſerpentẽ, quia feciſti hoc, maledictus eris, &c. ſuper pectus tuũ gradieris, & terrã comedes &c. Hæc ibi. Vbi, à ſimili, oſtendit, quòd damnati oẽs in E tali caſu (ut ſupra not. poſt ad 2m.) demereri poſſunt. Secundũ autẽ inſinuatur. Io. 16. Princeps huius mũdi iã iudicatus eſt. Hæc ibi. Vbi oſtendit, à ſimili quòd fixũ eſt iudiciũ pœnarũ damnatorũ omnium, & conſequenter quòd maiorẽ pœnã per demeritũ ſuum non poſſunt mereri. Huic concordarat iamdudum Auguſt. dicendo (ut in arg. 2. ſed contra) tunc finem habebunt duæ ciuitates, uidelicet cæleſtis Hieruſalẽ, & infernæ Babilonis. Ex his ergo ſcripturis oſtẽduntur & ſimilia de beatis: in eorũ tamen genere. 1

Vel. p S. Eccl. &c.

2

¶Secũdò habes: quò per rõnem prædicta ſcripturarũ, pro quãto utrunque eorũ quod diximus inſinuant, & intelligas, & tuearis. 3

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

439

QVÆST. XCVIII. ART. VII.

CONCL. 1ª. Nihil erit in damnatis, quod non ſit materia, & cauſa triſtitiæ: nec aliquid quod poſſit ad triſtitiam pertinere.

Quotidie mulai põderãdacõ timore cõcluſio hęc

unere, deerit.

¶ PROB. Quia eorum miſeria debet eſſe conſummata, ſicut & beatitudo ſanctorum.

¶ *Corollarium.* Ergo probatio hæc eſt directa, & ab oppoſitis. Directa quidem per ly debet eſſe conſummata: ab oppoſitis uerò per ly ſicut beatitudo ſanctorum. Ergo ex concluſione hac, tanquam ab oppoſito beatitudinis, dic tu determinatè: & quòd nihil erit in beatis quod non ſit eis materia gaudij, & q nihil quod poſſit ad gaudium pertinere, deerit illis. Sic intellexit uirtualiter textus, in corp. principio de beatis loquēs. Vnde & mox intulit oppoſitum de damnatis quaſi per hoc ſuum factū dixerit: illud, qđ nūc nūc ex primario de damnatis, tu, tanquam ab oppoſitis infarēs, intelliges etiam de beatis in ſuo genere tamen.

Glorioſa dicta ſūt de te Ciuitas Dei. pſal. 86.

*Lib. 4. cō. tab. co. 2.

¶ CONCL. 1ª. In damnatis erit actualis conſideratio eorum, quæ prius ſciuerunt, ut materia triſtitiæ, non autem ut delectationis cauſa.

concl. 1ª

¶ PROB. Quia cōſiderabūt mala, quæ geſſerunt, ex quibus damnati ſunt, & bona quæ delectabilia, quæ amiſerunt: & utrinque cruciabuntur.

¶ NOT. Confirmet hoc ex Luc. 16. iuxta declarationē literalem. Vide appen. ſequen.

¶ CONCL. 3ª. Damnati torquebuntur de hoc, quòd cōſiderabunt notitiam, q̄ de rebus ſpeculabilibus habuerunt, imperfectam eſſe: & amiſiſſe ſummā eius perfectionem, quā poterant adipiſci.

¶ Examen. Ly imperfectam. Scilicet ex nō attinctione ad ultimum finem. Notitia enim omnis immo & quælibet alia res eſt imperfecta, niſi attingat finem ad quem ordinatur; & omnis ſiue res, ſiue ſcientia, ordinatur ad ultimum finem, in quantum quæcunque uult homo propter ultimum finē uult 1. 2. q. 1. ar. 6.

¶ NOT. Quod fuerit imperfecta illa notitia damnatorum, confirmatur uniuerſaliter de illis, ex Apoſtolo dicente ſpecialiter de philoſophis gentilibus Rom. 1. Cum cognouiſſent Deū, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Dicentes enim, ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt. Hæc ibi. Ecce, quomodo intelligitur textus præſens; quando dicit, quòd notitia damnatorum fuit imperfecta: & in quo conſiſtat ſumma perfectio notitiæ; & quomodo eam perfectionem adipiſci poterant. Conſiſtit enim ſecundum apoſtolum, imperfectio notitiæ in non glorificare Deum, ſicut decet: & in nō gratias ei taliter agere. Conſiſtit uerò perfectio eius in glorificare Deum, & gratias ei agere, ut par eſt. Perfectionem autem hanc poterant adipiſci, & imperfectionem illam relinquere;

Modus bene utendi ſcientia, et abutendi eadē, explicatur.

non poteſt conſiderare aliquas intelligibiles concluſiones abſtractus à pœnis quas patitur, [h] ergo multo minus in inferno.

3 Præterea, Damnati ſunt ſubiecti tempori: ſed longitudo [h] temporis eſt cauſa obliuionis, ut dicitur in 4. Phyſic.* ergo damnati obliuiſcentur eorum, quæ hic habuerunt.

SED CONTRA eſt qđ Luc. 16. dicitur diuiti damnato. Recordare quia recepiſti bona &c. ergo conſiderabunt ea, quæ hic ſciuerunt.

Præterea, Species intelligibiles in anima ſeparata remanent in eis, ut ſupra dictum eſt.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut propter perfectam H ſanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod nō ſit gaudij materia, ita [m] nihil erit in damnatis quod nō ſit eis materia, & cauſa triſtitiæ; nec aliquid, quod ad triſtitiā poſſit pertinere, deerit, [n] ut ſit eorum miſeria conſummata. Conſideratio autem aliquorū notorum, quantum ad aliquid inducit gaudium, uel ex parte cognoſcibilium, inquantum diliguntur; uel ex parte ipſius cognitionis, inquantum eſt conueniens, & perfecta: Poteſt etiā triſtitiæ eſſe ratio, & ex parte cognoſcibilium, quę nata ſunt contriſtare; & ex parte ipſius cognitionis, prout eius imperfectio cōſideratur; utpote cum aliquis cōſiderat ſe deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectam cognitionē appeteret. Sic ergo [o] ī damnatis erit actualis cōſideratio eorū, quæ prius ſciuerūt, ut materia triſtitiæ, nō autē ut delectationis cauſa. [q] Cōſiderabūt n. mala, quæ geſſerunt, ex quibus G damnati ſunt, & bona* delectabilia, quæ amiſerūt, & ex utroq; torquebunt[r], ſimiliter ēt torquebitur de hoc q cōſiderabūt notitiā, q̄ de rebus ſpeculabilibus habuerunt imperfecta eſſe, & amiſiſſe ſummam eius perfectionem, quam poterant adipiſci.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis conſideratio ſit per ſe delectabilis; tñ ex aliquo accidente pōt eſſe triſtitiæ cauſa: & ſic erit in damnatis.

AD SECVNDVM dicendū, quòd in hoc mūdo anima coniūgitur corruptibili corpori, unde p hoc quod corpus affligitur cōſideratio animæ impeditur: ſed in futuro anima nō ita trahetur à corpore: ſed quantumcunque corpus affligatur, tñ aīa ſemper cōſiderabit lucidiſſime illa, quæ ei poterunt eſſe cauſa meroris.

AD TERTIVM dicendum, I quòd tempus eſt cauſa obliuionis per accidens, inquantum motus, cuius eſt menſura, eſt cauſa tranſmutationis: ſed poſt diem iudicij nō erit motus cœli, unde nec obliuio eſſe poterit ex quantūcūque diuturnitate: et ante diē iudicij anima ſeparata nō mutatꝰ a ſua diſpoſitione p motum cœli.

F quia aliter non reprehenderentur ab Apoſtolo; neque liberum arbitrium ſecundum quòd uiatoribus competit, habuiſſent. Reprehenſio ergo ab Apoſtolo facta contra illos eſt effectus ex quo a poſteriorè demonſtratur: quòd ij tanquam liberi arbitrij uiatores poterant & relinquere imperfectionem notitiæ habitæ, & acquirere ſummā perfectionē, ad quā ex ſeipſa ordinabatur notitia illa.

concl. 2ª

¶ PROB. Quia patere præſupponitur ex prædictis.

1ᵐ ď maiori.

In conſideratione ſcientiæ. ℞. per ſe: non ſemper, per accidens. ¶ Tunc nihil &c. Nam ſcientia per accidens erit triſtitiæ cauſa in damnatis.

*Al. dilecta.

concl. 3ª

¶ Examen. Ly per ſe. Ideſt, ut conſideratio eſt, ſiue ut ſcientia eſt.

¶ Ly per accidēs. Ideſt propter aliquod annexum conſiderationi illi, ſiue ſcientiæ illi. Hæc autē annexa habentur ex declaratione corp. & conſequenter inde etiā colligitur, quid ſit conſideratio ſcientiæ per ſe, & conſideratio tali per accidens.

2ᵐ illatio cōcluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. ¶ Non enim eſt ſimile de uiatoribus, & iam defunctis. Nam in hoc mundo anima coniungitur &c. ut in tex.

3ᵐ ex Philoſopho.

Longitudo temporis eſt cauſa obliuionis. ℞. per accidens: non. per ſe. ¶ Tunc nihil &c. Nā damnati, neq; quo ad aīam ante diem iudicij, neque quo ad aīam & corpus poſt illum diem ſubiecti ſunt accidenti illi quod eſt cauſa obliuionis: ſecundum quod declaratur in tex.

K

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendat meritò inſinuatum à Luc. 16. quòd damnati poſſunt uti notitia, quàm habuerunt in hoc mundo: & ſic. Recordare fili, quia recepiſti bona in uita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nunc autem tu cruciaris. Hæc ibi. Vbi oſtenditur: & quòd cōſiderant mala, ex quibus damnati ſunt, & bona delectabilia, quę amiſerunt, ut dicebatur in corp. circa ſecundam concluſ. Nam per ly recepiſti bona, monſtratur ſecundum prædictorū; et per ly in uita tua, monſtratur primum. Quia enim ad uitam ſuam uoluptuoſam et contra Lazarum auaram uſus fuerat talibus bonis temporalibus: ideo ex hoc damnatus erat propter quod ſequitur ly tu cruciaris. Et hanc reflexionem, q ſcilicet propter abuſum bonorum receptorum in uita ſua, damnati ſint, ipſi cognoſcent. Item à Sap. 5. Errauimus à uia ueritatis, et iuſtitiæ lumen non luxit nobis, et ſol intelligentiæ non eſt

ortus

ortus nobis. Hæc ibi. Vbi damnati, de quibus ad literam ... fit in contextu, declarant ſe cogitare de his, quæ in mundo hoc ſibi acciderunt. Et licet ex ſuperbia, quæ ſemper aſcendit, in eis contra Deum, aſcribant ſibi errores luminis, & ſol, dicendo ly iuſtitiæ lumen non luxit nobis, & ſol intelligentiæ nõ eſt ortus nobis: tamen impudentiſſimè mẽtiuntur cum ſcripturã ſit Iohan. 1. Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non cõprehenderunt & ipſimet tanquàm à ueritate manifeſta ſua ēt poſt multa conuincuntur dicentes; in malignitate noſtra conſumpti ſumus. Recordantes nanque plurimorum, quæ hic uiuẽtes geſſerũt, ſic lamentando mox ſibi ſubinferunt. Laſſati ſumus in uia iniquitatis & perditionis, & ambulauimus uias difficiles: uiam autem domini ignorauimus. Quid nobis profuit ſuperbia? aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Tranſierunt omnia illa tãquam umbra, & tanquam nuncius præcurrens, & tanq̃ nauis, quæ pertrãſit fluctuantem aquã: cuius, cum præterierit, non eſt ueſtigiũ inuenire: aut auis, quæ tranſuolat in aere, cuius nullum inuenitur argumentum itineris illius, ſed tantum ſonitus alarum uerberans leuem uentum & ſcindens per uim itineris aerẽ cõmotis alis tranſuolauit, & poſt hoc nullũ ſignũ inuenitur itineris illius: aut tanq̃ ſagitta emiſſa in locũ deſtinatũ, diuiſus aer cõtinuo in ſe recluſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius. Sic & nos nati continuò deſiuimus eſſe: & uirtutis quidem nullum ſignum ualuimus oſtendere: in malignitate autẽ noſtra conſumpti ſumus. Talia dixerunt in inferno hi, qui peccauerunt. Hæc ibi. Ecce, q in inferno damnati habent notitiam & ſingillatim iniquitatũ in mũdo factarũ, uanitatiſq; mundi, & illorũ quinq; exẽplorũ ipſam uanitatem repræſentantiũ.

*Mag. in 4. lib. Sẽt. diſt. 50. §.

2 ¶Secundo habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum pro quanto quod diximus, inſinuant, & intelligas, & teneas.

3 ¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uerſiſsim Angelica doctrina hæc & declaratur, & conſolidetur.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

AD OCTAVVM ſic proceditur. Videtur quòd aliquando damnati cogitabunt de Deo. Quia non poteſt haberi odio actu niſi id, de quo [h] cogitatur: ſed damnati Deum odio habebunt, ut in litera dicitur,* ergo de Deo aliquando cogitabunt.

B

2 Præterea, Damnati habebunt remorſum conſcientiæ: ſed conſcientia patitur remorſum de actis[h] contra Deum, ergo de Deo aliquando cogitabunt.

SED CONTRA, Perfectiſsima hominis cogitatio eſt, quæ eſt de Deo: ſed damnati non erunt in ſtatu perfectiſsimo. ergo de Deo non cogitabunt.

C

REPONDEO, Dicendum, q Deus poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe, & ſecundum id, quod eſt ei proprium, ſcilicet eſſe totius bonitatis principium: & ſic nullo modo cogitari poteſt ſine *delectatione: unde[m] ſic nullo modo à damnatis cogitabitur. [n] Alio modo ſecundum aliquid, quod eſt ei quaſi accidentale in effectibus ſuis, utpote punire, uel aliquid huiuſmodi: & ſecundum hoc conſideratio de Deo poteſt triſtitiã inducere: & p hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

*Al. dilectione.

concl. m

concl. p

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati non habẽt Deum odio niſi ratione punitionis, & prohibitionis eius, q male eorum uoluntati conſonat. unde non conſiderabunt eũ niſi ut punitorem, & prohibitorem. Et per hoc etiam patet ſolutio ad ſecundum: quia conſcientia non remordet de peccato, niſi inquantum eſt diuino præcepto contraria.

QVÆSTIO. XCVIII. ART. VIII.

417 CONCL. Deus ſecundum ſe conſideratus nullo modo à damnatis cogitabitur.

¶PROB. Quia Deus ſecundum ſe nullo modo cogitari poteſt ſine delectatione.

¶NOT. Supple tu, ex art. 7 q damnati capaces delectationis non ſunt. Nec obſtat dictum gloſæ ar. 4. arg. 1. ſed contra, adductum ad propoſitum damnatorũ, q ſolatium eſt miſeris ſocios habere pœnarum: quia illud ſolatium non eſt uerum, ſed phantaſticum, ut ſupra dictum eſt. q. 95. ar. 5. ad 4[m]. Vide ſancti Tho. quodlibet. 3. ar. 24.

¶CONCL. 2[a]. De Deo ſecundum, q in quibuſdam effectibus ſuis repræſentatur, damnati cogitabunt.

¶PROB. Quia talis cõſideratio de Deo põt inducere triſtitiã.

¶NOT. Talis cõſideratio q. ſ. Deus cõſideratur in effectibus. uniuerſaliter ſumptis, põt & triſtitiã & delectationẽ inducere, in quibuſdã uerò ſuis effectibus cõſiderata põt ſolũ delectationẽ inducere; in quibuſdã uerò ſolũ triſtitiã. Exemplũ primi: ut ſi conſideretur Deus ſecundum q creauit nos, & ſcdm q redemit, & huiuſmodi, itẽ ſecundũ q caſtigat nos uel aliquem noſtrum, puta ſiliũ, & huiuſmodi, ſecundũ q infernũ parauit tàm terribile, & horrendiſsimum, & alia huiuſmodi. Exẽplũ ſecũdi: ut ſi conſideretur Deus ſecundũ q eius beneficia nobis grata ſũt ſecundũ naturalẽ noſtrã ſatiſfactionem contulit. Exẽplũ tertij: ut ſi conſideratur inquantũ eſt uindex noſtrarũ iniquitatũ, uel ut prohibens illa ad quæ uolũtas noſtra inclinatur. Oia illa cognoſcuntur cauſare illos effectus tres prædictos: ſi ita ſic applicentur. Probatio autẽ tex. de iſto tertio modo ſolũ loquitur: ut ēt magis patebit, inſpicienti ad 1[m]. Vide ēt ar. 5. & q 87. ar. 1. & 2. 1 tex & elucid.

¶Examen. Ly quaſi accidentale. Hoc dicitur, nõ q a iuſtitia, ſecundũ ſe Deo non cõueniat (hoc. n. falſum eſſe oſtẽſum eſt 1. par. q. 21. art. 1. & 2.) ſed p tanto ſolũ pro quanto Dei iuſtitia non punit hominẽ niſi præſuppoſito peccato. Et hoc eſt, q intelligit textus: ita ut dicamus, q punire eſt quaſi Deo accidentale inquantum ſemper punit præſuppoſito aliquo accidẽte. i. peccato facto uel uitando in eo, q puniendus eſt, aut pro quo alius. ex 1. 2. q. 87. art. 7.

1[m] maior.

Nõ põt haberi odio actu, niſi id de quo cogitatur ℞. ſecundum q odiri poteſt: nõ ſecundũ q odiri nõ poteſt. §. Tunc nihil &c. ut patet his, & ex concluſione 2[a].

¶NOT. Si cogiterur aliquid ſecundũ ea, quæ uoluntati cogitantis repugnant, tunc dicitur cogitari, ſecundũ q odiri põt. Si uerò conſideretur ſecundũ illa, quæ uoluntati cogitantis nõ repugnant, tunc dr cogitari, ſecundũ q odiri non põt. Hæc dicta ſint pro declaratione terminorum reſponſi formalis. Quòd ſi applicare uolueris ad damnatos, nõ diſcedas à textu reſponſal.

D

¶Examen. Ly prohibitionis. Scilicet eius, quod uellent facere. Et hinc patere põt id quod ſupra dictũ fuit, q uidelicet Cain uellet de facto occidere Abel ēt nunc, ſi poſſet: & ſic de alijs damnatis proportionaliter. Quia igitur Deus phibet, ne hoc poſſint exercere in facto, quod in mala uolũtate cõmittunt, & ipſi damnati taliter Deum prohibitorem cogitant: ideò ipſum odio habent. De iſta prohibitione, & alijs ſignis circa diuinam uoluntatem poſitis, vide 1 par. q. 19. ar. 12.

2[m] de minori. Contra Deum. ℞. i. contra præceptũ Dei. §. Tunc nihil &c. ut p3 ex ad 1[m].

¶NOT. De conſcientiæ remorſu ſub nomine uermis uide q. 97. ar. 2. & ſub nomine ſyndereſis. 1. par. q. 79. ar. 12. & 13. De præcepto aũt & alijs ſignis diuinæ uolũtatis, uide. 1. par. q. 19. ar. 12.

E

¶*Corollarium.* Ergo ex hoc, q in damnatis adhuc remorſus conſcientiæ perſeuerat, patet: q bonum nunquam deſtruitur totum à quantumcunque malo. 1. 2. q. 85. ar. 1. maximè ad 3[m].)

APPENDIX.

EX articulo habes Primò: quomodo per rationem oſtendatur meritò inſinuatum à &c. ut ar. 5. appen. q damnati aliqũ cogitant de Deo. Non. n. odio poſſunt habere Deũ, niſi cogitantes de illo, ut patet. Vnde & illæ, & quæcunque authoritates teſtantur damnatos odio habere Deum, eædem per hoc oſtendunt intentum præſens. 1 Vtil. p S. Eccl. &c.

¶Secũdò habes. quõ p rõnẽ prædicta ſcripturarũ, p quãto dãnatos cogitare q̃ſq; de Deo inſinuant, & intelligas, & teneas. 2

¶Tertiò uides: quomodo ex ijs uerſiſsim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur. 3

ARTICVLVS IX.

Vtrum damnati gloriam beatorum videant.

AD NONVM ſic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant, Magis enim diſtat ab eis gloria beatorum quàm ea, quæ in hoc mundo aguntur: ſed ipſi non uident quæ circa nos aguntur: unde dicit Gregor. 12.* Moral. ſuper illud Iob. ſiue fuerint nobiles filij eius &c. Sicut hi, qui adhuc uiuunt, mortuorum animæ, quo loco habeantur ignorant, ita mortui, qui corporaliter uixerunt uita in carne poſitorum, qualiter circa eos diſponatur, ignorant.[h] ergo multo minus poſſunt uidere gloriam bonorum.

2 Præterea, Illud, quod [h] cōceditur ſanctis in hac uita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis: ſed Paulo pro magno munere eſt cōceſſum uidere uitam illā, qua ſancti æternaliter cum Deo uiuunt, ut dicitur 2. Corinth. 12. in Glo. ergo damnati ſanctorum gloriam nō uidebunt.

SED CONTRA eſt quod dicitur Luc. 16. quòd diues in tormentis poſitus, uidit Abraham, & Lazarum in ſinu eius.

RESPONDEO Dicendum, quòd [m] damnati ante diem iudicij uident bonos in gloria non hoc modo, quòd gloriam eorum qualis ſit cognoſcant: ſed ſolum cognoſcūt eos eſſe in gloria quadam inæſtimabili: [n] & ex hoc turbabuntur, tum propter inuidiam dolentes de fœlicitate eorum, tum propter hoc, quòd ipſi talem gloriam amiſerunt. unde dicitur Sap. 5. de impijs. Videntes turbabuntur timore horribili. Sed[p] poſt diem iudicij omnino beatorum uiſione priuabūtur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur: ſed augebitur, quia memoriā habebunt gloriæ beatorum, quam in iudicio uidebūt, uel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum: ſed ulterius affligentur in hoc, quòd uidebunt ſe indignos reputari etiam uidere gloriam, quam ſancti merentur habere.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea, quæ in hac uita aguntur, non ita affligent damnatos in inferno ſi uiderentur; ſicut ſanctorum gloria inſpecta. Vnde non ita oſtenduntur damnatis ea, quæ hic aguntur ſicut ſanctorum gloria, quamuis etiā eorum, quæ hic aguntur oſtendantur eis ea, ex quibus triſtitiā habere poſſunt.

AD SECVNDVM dicēdum, quòd Paulus inſpexit uitam illam, in qua ſancti cum Deo uiuunt, eam experiendo, & in futurum perfectius ſperādo; quod non eſt de damnatis. Et ideo nō eſt ſimile.

QVAESTIO XCIX.

De miſericordia & iuſtitia Dei reſpectu damnatorum.

DEINDE conſiderandum eſt de iuſtitia, & miſericordia reſpectu damnatorum.

CIRCA quod queruntur quinque.

Primò, Vtrum ex diuina iuſtitia inferatur peccatoribus pœna æterna.

Secundò, Vtrum per diuinam miſericordiam omnis pœna tā hominum, quàm dæmonum terminetur.

Tertiò, Vtrum ſaltem pœna hominum terminetur.

QVÆST. XCVIII. ART. IX.

438 CONCL. 1a. Damnati ante diem iudicij uident bonos in gloria: non hoc modo quòd gloriam eorum qualis ſit cognoſcant: ſed ſolum cognoſcunt eos eſſe in gloria quadam inæſtimabili.

¶NOT. Similes illis, qui ſtantes à longe uidēt alios in magna letitia conuerſari, lætari, & epulari: ex qua uiſione ſibi ipſis appetitus talium delitiarum innaſcitur, ex quo ualde torquentur; nec tamen unquàm ad illas, uel in minimo attingere poſſunt. Vnde ex tali uiſione nihil aliud reportant, niſi tormentum maius, tùm ex parte lætitiæ ex uiſu illo coniecturatæ, tùm ex parte perſonarum ſibi odioſarum in tanta lętitia cōuerſantium, tùm ex parte carentiæ propriæ, qua talibus bonis omnino ſpoliati ſunt, tàm ex parte pœnarum ſuarum magis inde apprehenſarum in magnitudine, quandoquidem oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.

Quatuor cauſis dānati ex uiſione beatorū cruciantur.

* Lib. 12. Mor. c. 13. in princ.

¶PROB. 1 Quia præſupponitur clara ex præmiſſis. 2. Quia (ly ſed ſolum &c.) patet ex terminis.

¶NOT. Patet quidē ex terminis hæc ultima pars quoniā ſi uident eos in gloria, & nō illo modo ut cognoſcant qualis ſit in ſpeciali: ſequitur, quòd uideāt hoc modo, ut cognoſcant eam in communi: quatenus refertur non quidem ad ſeipſos (alioquin uiderentur aliqualiter conſolari: quod non eſt dicendum,) ſed ad ipſos beatos; & hoc eſt cognoſcere eos eſſe in gloria quadam. Rurſus, Quod dictum eſt in probatione primæ partis, quòd præſupponitur clara ex præmiſſis, non intelligitur pro illa particula, quæ dicit, quòd uident bonos in gloria; ſed pro illa quæ dicit, quòd nō hoc modo uidēt, quod gloriam eorum qualis ſit cognoſcant. Patet autem ex præmiſſis ar. 7. corp. concl. 1a, ut conſideranti faciliter occurret. Quamuis & quodam modo, indirectè quaſi, ex articulo eodem ibidem declarari poſſit tota illa prima pars concluſionis: eo quòd in ultimo illius concluſionis dicitur ly nec aliquid, quod ad triſtitiam poſſit pertinere, decerit.

concl. m

concl. p

¶CONCL. 2a. Poſt diem iudicij damnati omnino priuabuntur uiſione illa beatorum, explicata in concluſione. 1a.

¶PROB. Quia poſt iudicium augebitur eorum tormentum (ſicut & gloria beatorum. q. 93. ar. 1.) & non uidere beatos in gloria, eo modo, quo prius uidebant, erit eis maius tormentū (ut declaratur in tex.)

¶NOT. De hac materia uide quodl. ber. 8. ar. 16.

1m illatio cōcluſionis. Ergo &c.

℞. negatur illatio. §. Non enim eſt ſimile de uiſione utrorumque adductorum in argumēto. Nam ea, quæ in hac uita agūtur non ita affligent &c. ut in tex.

2m maior.

Illud quod conceditur ſanctis in hac uita pro magno munere, nunquam conceditur damnatis. ℞. eo modo, quo conceditur ſanctis §. Tūc nihil &c. ut patet hic, et in corp.

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò: quomodo per rationem oſtendas, mentiō inſinuatum à Luc. 16. quòd damnati gloriā beatorum uident: & ſic. Diues ſepultus eſt in inferno. eleuans autē oculos uidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu eius. Hæc ibi. Nota ly à longe. Per hoc enim declaratur ſub alijs uerbis id, quod dixit concluſio 1a. per ly non hoc modo, quòd gloriam eorum qualis ſit, cognoſcant. Vide ibi not. immediate ſequentem. Nota ly in ſinu Abrahæ Lazarum, quòd eſt uidere beatū in gloria nunc poſt paſſionem Chriſti ut declaratur. q. 9. art. 4. Item ab Iſaia 46 Videant, & confundantur zelantes populi, inuidia pleni, Hæc ibi. Ideſt populi quales ſunt damnati, Per ly uideant, & confundantur, denotatur multiplex tormentum ex uiſione illa ab eis reportatum. Loquitur enim formaliter Iſaias eo modo, quo & ſolent ſcripturæ. Vt ſub exemplo dicatur: Qui crediderit & baptizatus fuerit ſaluus erit. Mat. 16. ideſt, ex eo quòd crediderit,

r Vid. p S. Eccl. &c.

Quartò, utrum ſaltem pęna A Chriſtianorum.

Quintò, Vtrum illorum, qui opera miſericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS I.

Vtrum ex diuina iuſtitia inferatur pęna æterna peccatori.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd ex diuina iuſticia non inferatur peccatoribus pœna æterna. ʰPœna enim non debet excedere culpam. Deutero.25. ſecundum menſuram delicti erit, & plagarũ modus: ſed ʰ culpa eſt temporalis, ergo pęna non debet eſſe æterna.

2 Præterea, Duorum peccatorum mortalium unum eſt altero maius: ergo unum debetʰ maiori quàm alterum pœna pu C niri: ſed nulla pæna eſt maior q̃ æterna, cum ſit infinita: ergo nõ cuilibet peccato mortali debetur pęna æterna, & ſi uni non debetur, nulli debetur, cum eorum diſtantia non ſit infinita.

3 Præterea, A iudice non infertur pœna niſi ad correctionem, unde ſecundo Ethy.* dicitur, quòd pœnæ ſunt quædam medicinę, ſed quòd impij in ęternum puniantur, hoc non eſt ad D correctionem eorum, ʰ nec aliquorum aliorum, cum tunc non ſint aliqui futuri, qui per hoc corrigi poſſint, ergo ſecundum diuinam iuſtitiam non infertur æterna.

4 Præterea, Omne, quod nõ eſt per ſe volitum nullus uult niſi propter aliquam utilitatem: ſed pœnæ à Deo non ſunt propter ſe uolitæ: non enim delectatur in pœnis, cum ergo nul E laʰ utilitas accidere poſſit ex perpetua ratione pęnæ, uidetur q̃ talem pęnam pro peccato inferre non debeat.

5 Præterea, Nihil, quod eſt per accidens eſt perpetuum, ut dicitur in 1. Cę.& mun.* ſedʰ pęna eſt eorum, quæ ſunt per accidens, cum ſit contrà naturam: ergo non poteſt eſſe perpetua.

6 Præterea, Iuſticia Dei hoc requirere uidetur ʰ ut peccatores ad nihilum redigantur, quia propter ingratitudinem uidetur quis beneficia amittere: inter cętera autem Dei beneficia eſt ipſum eſſe: unde uidetur juſtũ ut peccator, qui ingratus Deo exiſtit, ipſum eſſe amittat: ſed ſi in nihilum redigantur, eorum pœna non poteſt eſſe perpetua. ergo non uidetur eſſe conſonum diuinæ iuſtitiæ ut peccatores p̱petuo puniantur.

B SED CONTRA, eſt quod dicitur Matth.25. Ibunt hi, ſcilicet peccatores in ſupplicium æternum.

2 Præterea, ſicut ſe habet præmium ad meritũ, ita pęna ad culpam: ſed ſecundum diuinam iuſtitiam merito temporali debetur præmium æternũ. Ioan.6. Omnis qui uidet filium & credit in eum habet uitam æternam. ergo, & culpæ temporali ſecũdum diuinam iuſtitiam debetur pęna æterna.

Præterea, Secundum Philoſophum in 5. Ethic.* pęna taxatur ſecundum dignitatem eius, in quem peccatur: unde maiori pęna punitur, qui percutit C alapa principem, quàm alium quemcũque: ſed quicunque peccat mortaliter, peccat contra Deum cuius præcepta tranſgreditur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem conſtituit: maieſtas autem Dei eſt infinita. ergo quicunque peccat mortaliter dignus eſt infinita pęna, & ita uidetur quòd iuſte pro peccato mortali quis perpetuo puniatur. *Li.5.c.5. to.5.

RESPONDEO, Dicendum, quòd cum pęna duplicem habeat quantitatem, ſcilicet ſecundum intenſionem acerbitatis, & aliam ſecundum durationem temporis; ᵐ quantitas pęnæ reſpõdet quãtitati culpæ, ſecundum intenſionem acerbitatis,ⁿ ut ſecundum quod grauius peccauit, ſecundũ hoc grauior pęna ei infligatur. Vnde Apoca.18. quantum ſe glorificauit, & in delitijs fuit, tantum date ei tormentum, & luctum, ᵖ non autem reſpondet duratio pœnæ durationi culpę, ᵍ ut dicit Auguſt. 21 de Ciui. Dei.* Non enim adulterium, quod in momento temporis perpetratur, momentanea pęna punitur etiam ſecundum leges humanas: ᵖ ſed duratio pœnæ reſpicit diſpoſitionem peccantis. ᵍ quandoque enim ille, qui peccat in aliqua Ciuitate ex ipſo peccato efficitur dignus ut totaliter à E Ciuitatis conſortio repellatur, uel per exiliũ perpetuum, uel etiam per mortem: quandoque uero non redditur dignus ut totaliter à ſocietate ciuiũ excludatur, & ideo ut poſſit eſſe cõueniens membrum Ciuitatis, pęna ei prolongatur, uel breuiatur ſecundũ quòd expedit eius curationi ut in Ciuitate conuenienter, & pacifice uiuere poſſit. Ita etiam ſecundum diuinam iuſtitiã aliquis ex peccato redditur dignus pœnitus à Ciuitatis conſortio ſeparari, quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat, quæ eſt uinculum Ciuitatem prædictam uniens: & ideoᵒ pro peccato mortali, quod eſt contrarium charitati, aliquis eſt in æternum à ſocietate

concl. m — concl. p — *Li. 21. c. 11. to. 5. — concl. 2ª. pars. — concl. ß

ſit, & baptizatus fuerit ſtando formaliter in hoc nil aliud addẽdo (puta quòd non conformauerit mores credulitati, & uotis in batiſma factis) merebitur ſaluari, & ſaluabitur.

2 ¶ Secũdò habes: q̃ per rationẽ prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuãt, & intelligas, & tuearis.

3 ¶ Tertiò uides: quo modo ex principijs Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

Tho.4.d.46.q.1.ar.3.c. firmiter. §.fin. de ſum. trin.& fi. de cath.

QVÆST. XCIX. ART. I.

439 CONCL. 1ª. Quantitas pęnæ ſecundum intenſionẽ acerbitatis reſpondet q̃titati culpæ.

¶ PROB. Quia ſecũdum q̃ quis grauius peccauit, grauius punietur (ex Apocal.18.)

¶ CONCL. 2ª. Quãtitas pœnæ ſecundũ durationem temporis non reſpõdet durationi culpæ.

PROB. Quia patet ex Auguſtino, & ex legibus humanis (ut in tex.) *Li.2.c.3. ante me. co.5.

¶ CONCL. 3ª Quãtitas pęnæ ſecũdum durationem temporis, reſpicit diſpoſitionem peccantis; (ſeu quod idem eſt) reſpõdet diſpoſitioni peccantis.

¶ PROB. Quia ſi nõ reſpondet durationi peccati; cõſequẽs eſt, quòd reſpondeat diſpoſitioni peccantis.

¶ CONCL. 4ª. Pro peccato mortali, q̃d eſt contrarium charitati, aliquis eſt in æternum à ſocietate ſanctorum excluſus, & æternæ pœnæ adijcitur.

¶ NOT. De hac concluſionis tractatione, uide 1. 2. q. 87. ar. 3.

*Li.2. cõ. 28. to. 2. ¶ Examen. Ly q̃d eſt contrarium charitati. Hoc dicitur, nõ ad oſtendendum, q̃ aliquod peccatum mortale non ſit contrariũ charitati (hoc enim falſum eſt) neque ad ſuperfluitatem committendã,

Peccatum mortale quid ſit.

ſed ad oſtendendũ eſſentiam, ſeu diffinitionẽ peccati mortalis. Quaſi dixerit. Peccatũ mortale eſt illud, quod contrariatur charitati. Charitas autem eſt uita animæ, inquantum per charitatem Deo, qui eſt uera uita, cõiungimur. Conſequẽter ergo quaſi apertius dixit. Peccatum mortale eſt illud, q̃d aufert

aufert uitam animæ. Et ſic ethimolog a concordat: quandoquidem mortale interpretatur dans mortem. & hanc utique dat a uferendo uitam.

¶ Ly à ſocietate ſanctorum &c. & æternæ pœnæ &c. Quaſi dicat: peccatum mortale habet pœnam & damnari per ly à ſocietate ſanctorum &c.

F ſupplicium præſentis mortis, hoc eſt auferre homines de ciuitate illa immortali per ſupplicium futuræ mortis (ex Auguſtino:) 2. Quia peccantes peccato mortali peccauerunt contra bonum æternũ (ex Auguſtino) 3 Quia tales peccauerunt in ſuo æterno (ex Gregorio:) 4 Quia tales peccauerunt contra infinitũ (ut in tex.) 5. Quia talium culpa ſine fine manet in eis.

ſocietate ſanctorum excluſus, & æternæ pœnæ adijcitur. Quia ut Aug. dicit in lib. prædicto,* quod eſt de Ciuitate illa mortali homines ſupplicio primæ mortis, hoc eſt de ciuitate illa immortali homines ſupplicio ſecundæ mortis, auferre. Quod autem pœna, quam Ciuitas mũdana infligit perpetua nõ reputatur, hoc eſt per accidens, uel inquantum perpetuo homo nõ manet, uel inquantum etiam ipſa Ciuitas deficit. Vnde ſi homo in perpetuum uiueret pœna exilij, uel ſeruitutis, quæ per legem humanam infertur in eo perpetuò maneret. Qui uerò hoc modo peccant, ut inde non reddantur digni totaliter ſeparari à ſanctæ Ciuitatis cõſortio, ſicut peccantium uenialiter, tanto eorũ pœna erit breuior, uel diuturnior, quanto magis, uel minus purgabiles erunt ſecundũ quòd eis peccata plus, uel minus inhæſerunt, quod in pœnis huius mundi, & purgatorij ſecundum diuinam iuſtitiam ſeruatur. Inueniũtur etiam, & aliæ rationes à ſanctis aſſignatæ, quare iuſte pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniantur. Vna eſt, quia peccauerunt contra bonũ æternum dum contempſerunt æternam uitam, & hoc eſt etiam quod Auguſt. in prædicto* lib. dicit. Factus eſt malo dignus æterno, quia hoc in ſe peremit bonum, quod eſſe poſſet æternũ. Alia ratio eſt, quia homo in ſuo æterno peccauit. Vnde Gregor.* dicit in 4. Dialog. Ad magnam iuſtitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant ſupplicio, qui nunquam uoluerunt carere peccato. Et ſi obijciatur, quòd quidam peccantes mortaliter proponũt uitam ſuam in melius cõmutare, & ita ſecundum hoc nõ eſſent digni æterno ſupplicio, ut uidetur. Dicendum ſecundum quoſdã quòd Grego. loquitur de uoluntate, quæ manifeſtatur per opus, qui enim in peccatũ mortale labitur propria uoluntate, ſe ponit in ſtatum à quo erui nõ poteſt niſi diuinitus. Vnde ex

G hoc ipſo, quòd uult peccare, cõſequenter uult in peccato manere perpetuo. Homo enim eſt ſpiritus uadens in peccatum, & nõ rediens per ſeipſum. Sicut ſi aliquis ſe in foueam proijceret, unde exire non poſſet niſi adiutus, poſſet dici quòd in æternum ibi manere uoluit: quantumcunque aliud cogitaret. Vel poteſt dici, & melius quòd ex hoc ipſo quòd mortaliter peccat finẽ ſuũ in creatura conſtituit, & quia ad finem uitæ tota uita ordinatur, ideo ex

H hoc ipſo totã uitã ſuam ordinat ad illud peccatũ, & uellet perpetuo in peccato manere, ſi hoc ſibi eſſet impune. Et hoc eſt, quod Greg.* in 29. lib. Moral. ſuper illud Iob. 40. Eſtimabunt abyſſum quaſi ſeneſcentem iniqui, ideo cum fine deliquerunt, quia cum fine uixerunt. Voluiſſent quippe ſine fine uiuere, ut ſine fi

I ne potuiſſent in ſuis iniquitatibus permanere, nam magis appetunt peccare quam uiuere. Poteſt, & alia ratio aſſignari, quare pœna peccati mortalis ſit æterna, quia per eam cõtra Deũ qui eſt infinitus peccatur. Vnde cum non poſſet eſſe infinita pœna per intenſionem, quia creatura non eſt capax alicuius qualitatis infinitæ, requiritur quòd ſit ſaltem duratione infinita. Eſt enim quarta ratio ad hoc idem, quia

K culpa manet, cum culpa nõ poſſit remitti ſine gratia, quam homo non poteſt poſt mortem acquirere, nec debet pœna ceſſare quamdiu culpa manet.

A D P R I M V M ergo dicendũ, quòd pœna non debet æqua-

& ſenſus per ly æternæ pœnæ &c. Et per hoc monſtrat textus ab effectu, quòd in peccato mortali ſunt duo, ſcilicet auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturam. Rõne ſiquidẽ primi, i. auerſionis, infligitur pœna damni, quæ eſt excluſio à ſocietate ſanctorũ, per ly ſocietate ſanctorũ, intelligẽdo principaliter uiſionem ſancti ſanctorũ, i. Dei; rõne autẽ ſecũdi, i. cõuerſionis datur pœna damni, ſ. æternæ pœnæ &c. Et nota pro intentione ſecretiori textus, quòd pœnas has in præſenti uita etiam peccatoribus Deus inflictas mè infligit per modum tamen inchoationis cuiuſdam conſummandi huius duplicis ſupplicij in alia uita. Et pœnam quidem damni; dũ per peccatum cæcatus homo, & interiorum quãque ut nihil Deũ amplius cognoſcat, & nõ ſicut Deum glorificet, uel guſtare cœleſtia non tantum amplius neſciat, ſed etiam hoc ipſum, quod ſibi perijt recte bonum magnum non exiſtimatur, nunc quaſi deleget tur, ac tanquam uanum temporis amiſſionem, ſtultitiamue reputet: ſecundum quòd talem eius pœnam depinxit olim Apoſtolus 1. Cor. 2. animalis homo nõ percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. Pœnam autem ſenſus etiam nunc dat peccatori Deus multiplicem: dum à remorſu conſcientiæ continuè affligitur, dum aduerſa plura et animis patiẽtur defenſiuus eauto [illegible], ita ut Pſal. 31. Impleatur dicẽs, multa flagella peccatoris. Textus ergo præſens de pœnis ijs dupliciter, iuxta proportionẽ, intelligendus eſt.

¶ NOT. Circa primã rõnem aduerte, quòd per mortẽ humanã inflictã à legibus, homo perpetuò priuatur præſenti uita, & conſequẽter pœna illa mundana eſt perpetua. Sed nõ reputatur tale quid, propter accidẽs in textu narratũ à ly quod autẽ pœna, quam ciuitas &c. uſque incluſiuè ad ly in eo perpetuò maneret. Vbi text. ipſe reſpondet tacitæ huic obiectioni.

Circa tertiam rõnẽ, quæ eſt de peccato in ſuo æterno, aduerte quòd text. à ly & ſi obijciatur &c. uſque excluſiue ad ly põt & alia rõ aſſignari, quare pœna peccati mortalis ſit æterna, reſpondet obiectioni quæ fieri ſolet à quibuſdam quæ tẽtibus excuſat omnes in peccatis. Et reſpõdet quidem dupliciter, prima loquitur de opere, ſecũda de uolũtate; & in utraq; cõcludit, quòd obijc. ẽs decipitur, primò ex opere exteriori, ſecundo ex quodam latẽti ſub uolũtate interiori. De alijs rationibus uide in tex.

¶ *Corollarium*. Ex dictis ergo maximè in 4ª, & 11. ca 4ᵐ cõcluſionẽ firmiter cõcludo: quòd Deus iuſtiſſimè peccatores etiam pro uno peccato mortali tantum, punit pœna æterna. Ergo Deus iuſtiſſimè hominẽ exiſtentem in peccato mortali, attẽto demerito peccati mortalis põt ei mortẽ corporalem inferre, et ſic damnare eũ in perpetuum. Ergo toties Deus per ſuã infinitam miſericordiam peccaturẽ aliquẽ, et unũ tantum peccato mortali, ab inferno et iuſtẽ debito (attenta ſcilicet grauitate peccati) eripuit: quoties illum mox, poſtquam ſemel peccauit mortaliter, non permiſit mori corporaliter: quo beneficio maximo quantas teneatur quiſque grates Deo: pſi ſinguli ſigillatim ſecum diiud cent.

¶ PROP. 1. Quia ſecundũ leges humanas culpas aliquis quãq; mortẽ moretur, per quã tũm à ſocietate ciuium excludiſ perpetuo, tum æternæ priuationi præſentis uitæ ad iectus (ut patet intelligẽti) & quod eſt auferre homines de illa ciuitate mortali per

1ᵐ maior. Pœna non debet excedere culpam. R. ſecundum exceſſum acerbitatis æternæ, ſed ſecundum

*Li. 21. de ciui. c. 11. à med. to. 5.

*Li. 21. de ciui. c. 12. circa initiũ, to. 5.

* Lib. 34. mo al. c. 13. et li. 4. Dialog. c. 44.

* Lib. 34. c. 11. in fi. et 4. Dial. c. 44.

Deus quotidie ab inferno præſeruat peccatores multos, & quo.

cundum quantitatem durationis.§ patet hic, & in corp. Tunc nihil &c. ut ex concluſionibus habes.

¶Corollarium. Ergo illud Deuteron. intelligitur de menſura neceſſitatis pœnę tantum; ut de Apocal. 18. dicitur in corp. circa primam concluſ.

A neque ſemper pro corrigi de malo in bonum (in quo ſenſu accipiebat arguens:) ſed etiam pro utilitate quadam. Nam & tranſeunti de malo in bonum per flagella, dicuntur flagella fuiſſe ad correctionem, eò quòd ſibi fuerunt utilia. Vnde utilitas eſt quid uniuerſalius quàm correctio propriè ſumpta; & poteſt dici correctio largo modo. i. magis uniuerſaliter quàm illa, quæ dicit tranſitum de uitio ad uirtutem. Cedũt ergo huiuſmodi ad correctionem beatorum, eo modo tamẽ ſolũm, quo illis conuenire poteſt correctio. Ergo ſolũm ad utilitatem: & in hoc tantum ſenſu reſponſio ſumpſit ly ad correctionem, quando applicauit hanc ad beatos.

Correctio ſumitur dupliciter.

Item de minori. Culpa. 2. ℞. conſiderata in actu: non in uoluntate.§. Tunc nihil contra, ut patet in corp. de uoluntate peccantium mortaliter. Et eſt 3ª. ratio ibi. Vide ſecundum reſpõſum text. ly uel dicendum ſicut Gregorius &c.

Rãſio 3ª.

*Locis in corp. art. citatis.

¶Examen. Ly actu. Scilicet exteriori. Nã diuiditur in tex. contra uoluntatem.

¶Ly uoluntate. Scilicet actu uoluntatis. Non.n. ſumitur hic pro potẽtia illa, quæ dicitur uoluntas. Actus autem uoluntatis poteſt conſiderari dupliciter. Primò ſecundum menſuram durationis, & ſic nõ ſumitur hic, quia cõcipiens & deliberans facere puta homicidium, multotiens ex hoc actu mox ad aliũ actum uoluntatis ſe transfert. Vnde nec perpetuò durat in illo actu: nec etiam quandoque quandoque per ſpatiũ horæ dimidiæ.

¶Secundò uoluntatis actus conſideratur iuxta id, qd tunc deliberauit: & ſic accipitur hic. Quando enim peccans actu breuiſſimo uoluntatis deliberat adherere creaturæ tanquam fini ultimo, quod eſt peccare mortaliter: tunc conſtituit ſibi, quantum in ſe eſt, aliquod æternum, quia unicus finis uoluntatis nõ poteſt eſſe niſi æternus, (ut patet ex appetitu eiuſdẽ tranſeunte de hoc ad illud appetendum ſecundum Ioan 14. Qui biberit ex hac aqua ſitiet iterum: & conſequenter uoluntas illa dicitur æterna. i. actus ille uoluntatis uocatur æternus, & eſt, ſecundũ iſtam conſiderationem.

*Li. 4. Dialo. ca. 44. circa me.

ri culpæ ſecundum quantitatẽ durationis, ut uidetur etiam per leges humanas accidere.* Vel dicendum, ſicut Gregor.* ſoluit, quòd quamuis culpa ſit actu tẽporalis, uoluntate tamen eſt æterna.

Ad secundum dicendũ, quòd quantitati peccati reſpondet quantitas pęnæ ſecundum intẽſionem, & ideo peccatorũ mortalium inæqualium erunt pęnæ inæquales intenſione, æquales autem duratione.

Ad tertium dicendum, quòd pęnæ, quæ infliguntur his, qui à ciuitatis ſocietate non pœnitus eijciuntur, ſunt ad correctionem eorum ordinatæ: ſed illæ pęnæ, per quas aliqui totaliter à Ciuitatis ſocietate exterminantur non ſunt ad correctionẽ eorũ, poſſunt tamen eſſe ad correctionem, & tranquillitatem aliorum, qui in Ciuitate remanent, & ita dãnatio æterna impiorum eſt ad correctionẽ eorum, qui nunc ſunt in eccleſia. Non enim pęnæ ſunt ad correctionem ſolum quando infliguntur: ſed etiam quando determinantur.

Ad 4m dicendum, quòd impiorum pęnæ in perpetuum duraturæ non erunt omnino inutiles. Sunt enim utiles ad duo. primo ad hoc, quòd in eis diuina iuſtitia conſeruatur quæ eſt a Deo accepta propter ſeipſum: unde Gregor.* 4. Dial. omnipotens Deus, quia pius eſt, miſerorum cruciatu non paſcitur, quia autem iuſtus eſt, ab iniquorum ultione in perpetuum non ſedatur. ſecundo ad hoc ſunt utiles, ut de his electi gaudeant dũ

B in his Dei iuſtitiam contemplantur, & dum ſe euaſiſſe cognoſcunt, unde Pſal. 57. Lætabitur iuſtus cum uiderit uindictam, &c. & Eſa. 66. Erunt, ſcilicet impij, uſque ad ſacietatem uiſionis, ſcilicet ſanctis. ut Glo. dicit. Et hoc eſt quod Greg.* dicit 4. Dial. Ini qui omnes æterno ſupplicio deputati ſua quidem iniquitate puniuntur, & tamen ad aliquid ardebunt, ſcilicet ut iuſti omnes, & in Deo uideant gaudia, quæ perceperunt, & in illis percipiãt ſupplicia, quæ euaſerunt; quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores ſe eſſe cognoſcant, quanto in æternum mala puniri conſpiciunt, quæ eius adiutorio uicerunt.

C Ad quintum dicendum, quòd quamuis pœna per accidens reſpõdeat animę; attamen per ſe reſpondet animæ culpa infectę; & quia culpa in perpetuum in ea manebit, ideo & pęna perpetua erit.

D Ad 6m dicendum, quòd pęna reſpondet culpę (propriè loquendo) ſecundum inordinationem, quæ inuenitur in ipſa, & non ſecundum dignitatẽ ipſius, in quem peccatur, quia ſic cuilibet peccato reſponderet pęna infinita intenſione. Quamuis ergo ex hoc, quòd aliquis peccat contra Deũ, qui eſt actor eſſendi, mereatur ipſum eſſe amittere; conſiderata tamen ipſius actus inordinatione, non debetur ei amiſſio eſſe, quia eſſe pręſupponit

E ad meritum, & demeritum, nec per inordinationem peccati eſſe tollitur, uel corrumpitur, & ideo nõ põt eſſe debita pęna alicuius culpæ priuatio ipſius eſſe.

*Glo. in c. ibi.

*lib. 4. Dialog. c. 44. in med.

4m de concluſione. Nulla utilitas accidere poſſit ex perpetua ratione pęnę. ℞. præſuppoſitũ hoc eſt falſum §. & quidẽ propter duo: primò, quia in ipſa perpetuitate pœnarũ diuina iuſtitia conſeruatur, quæ eſt Deo accepta propter ſeipſum. Vnde Gregorius &c. ut in tex.

5m de minori. Pœna. ℞. reſpondens animę, ut anima eſt: non, reſpondeat animæ, ut per culpã infecta eſt. §. Tunc nihil &c. ut patet.

6m maior. Iuſtitia Dei hoc requirere uidetur, ne peccatores ad nihilũ redigantur. ℞. ſi peccato, ſecundum dignitatem eius, in quẽ peccatur reſpondetur pœna: non, ſi peccato, ſecundum inordinationem in ipſo inuentam reſpondeat, §. Tunc nihil &c. Nam pęna reſpondet culpæ (propriè loquendo) ſecundum inordinationem &cæt. ut in tex.

¶Examen. Ly nec per inordinationem peccati eſſe tollitur uel corrumpitur. Scilicet eſſe naturale. Hoc dicitur ad differentiam ipſius eſſe moralis. Nam peccatum, puta ſuperbiæ, non tollit ab homine intellectiuam potentiam, nec memoratiuam, nec uolitiuam, nec ſenſus exteriores, nec interiores, nec ſubſtantiam animæ uel corporis: licet tollat ab homine humilitatem, gratiam Dei, dona ſpiritus Sancti, uirtutes morales & theologales, quamuis non ſubſtantiam fidei, quam etiam ſi non tollat, debilitat tamen in hoc, quòd facit eam non eſſe amplius meritoriam uitæ æternæ. De qua re an ſcilicet peccatum diminuat, uel tollat, bonum naturæ; uide fuſiùs tractatũ 1. 2. q. 85. ar. 1. & 2.

Pctm̃ an corrũpat totum bonum naturæ.

2m de concluſione 1ª. Maiori ℞. Intenſione pęnæ: non, duratione. §. Tunc nihil &c. ut patet ex concluſionibus duabus primis.

3m de minori. Nec aliquorum aliorum. ℞. negatur hoc. §. Nam eſt ad correctionem exiſtentium in eccleſia. Ad rationem adductam in contrarium ſatisfit per illud, quod dr̃ in reſponſione ad 4m. Vide ergo ibi.

¶Corollarium. Ergo pęna perpetua aliquorum erit ad correctionem non uiuentium in hoc mundo (ut arguitur) ſed uiuentium in alio. i. beatorum. Non enim correctio hic ſumitur

APPENDIX.

1 EX articulo habes: Primò quomodo per rationem directè interimas hæreſim Nouatiani &c. ut ſupra dictum eſt, q. 98. ar. 2. appen. Hine non clare patet, quòd nō tantum Deus inferēs pœnam æternā peccatori non eſt crudelis, ſed etiam eſt iuſtiſſimus.

Vtil. pro S. Eccleſiæ

2 ¶ Secundò habes: quomodo per radicalem rationē oſtendas prædictam blaſphemā hæreſim mendacio damnari à &c. ut q. 98. ar. 2. app. cū omnibus locis ibi citatis.

Tho. 4. d. 46. q. 2. a. 1. q. 1. & ſeq.

3 ¶ Tertiò habes: quō per rationem oſtendas merito infinuatum ab oppoſito a Io. 6. quòd ex diuina iuſtitia infertur pœna æterna peccatori: & ſic. Omnis, qui uidet filiū, & credit in eū, habet uitam æternā. Hæc ibi. Vbi merito temporali ex iuſtitia diuina reddi demonſtrat præmium æternum: & per hoc ex oppoſito uult contelligi, quòd temporali demerito ex diuina iuſtitia debetur pœna æterna. Quòd ſi dicas illud eſſe de miſericordia, quando redditur uita æterna, reſpondeo: quòd etiam & iuſtitia ibi non interueniret, (quod tamen falſum eſt) & ſi luminur ſequeretur adhuc illud ab oppoſito dictū, quoniam iuſtitia & miſericordia in Deo, ut in Deo, ſunt idem; & per conſequens tanta eſt una, quanta eſt altera: quoniam utraque eſt diuina eſſentia.

* Ad Ro. 11. & Galat. 3.

* li. 1. c. 4. in med.

¶ Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod dicimus infirmant, & intelligas, & probes & tuearis.

5 ¶ Quintò uides: quomodo ex ſententiis Angelica doctrina hæc declaretur, & conſolidetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum per diuinam miſericordiam pœna damnatorum terminetur tam hominum quàm dæmonum.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd per diuinam miſericordiam omnis pœna terminetur tam hominū quā etiam dæmonū. Sap. 11. Miſereris omnium domine, quoniam omnia potes: ſed inter omnia etiam dæmones continentur, qui ſunt Dei creaturæ. ergo & ipſorum dæmonum pœna finietur.

2 Præterea. Rom. 11. Concluſit Deus omnia ſub peccato, ut omnium miſereatur, ſed Deus dæmones ſub peccato cōcluſit, i. cōcludi permiſit. ergo uidetur quòd ēt dæmonum aliquando miſereatur.

3 Præterea, Sicut dicit Anſel.* in li. Cur Deus homo. Nō eſt iuſtū ut Deus creaturā, quā fecit ad beatitudinem, omnino perire ſinat. ergo uidetur cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ad beatitudinem, non eſſe iuſtū ut omnino perire permittatur.

SED CONTRA, eſt quod dicitur Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. ergo æternaliter punientur.

Præterea, Sicut boni Angeli effecti ſunt beati per conuerſionem ad Deum, ita mali angeli effecti ſunt miſeri per auerſionē à Deo: ſi ergo miſeria malorū angelorum finiatur quandoque, & beatitudo bonorum finē habebit, quod eſt inconueniens.

RESPONDEO Dicendum, quòd error Origenis fuit, ut Auguſt.* 21. de Ciui. Dei dicit, quòd dæmones quandoq; per Dei miſericordiam liberandi ſunt à pœnis. Sed[m] ille error eſt ab eccleſia reprobatus propter duo.[n] Primo, quia manifeſte auctoritati ſacræ ſcripturæ repugnat, quæ habetur Apoc. 20. Diabolus qui ſeducebat eos miſſus eſt in ſtagnū ignis, & ſulphuris, ubi beſtiæ, & pſeudoprophetæ cruciabuntur die, ac nocte in ſæcula ſæculorum, per quod in ſcriptura ſignificari æternitas cōſueuit. Secūdo quia ex una parte nimis miſericordiam extendebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. Eiuſdē enim rationis eſſe uidetur bonos Angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniri. Vnde ſicut ponebat dæmones, & animas damnatorū quandoque à pœna liberandas: ita ponebat Angelos, & animas bonorum quandoque à beatitudine in huius uitæ miſerias deuoluendas.

* Li. 21. de ciui. c. 17. & 23. c. 5.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus quantum in ipſo eſt miſeretur omnibus: ſed quia eius miſericordia ſapientiæ ordine regulatur, inde eſt quòd ad quoſdam non ſe extendit,[e] qui ſe miſericordiæ fecerunt indignos, ſicut dæmones, & damnati, qui ſunt in malitia obſtinati: tamen poteſt dici quòd etiam in eis miſericordia locū habet, inquantum citra condignū puniuntur, non quòd à pœna totaliter abſoluantur.

QVÆSTIO XCIX. ART. II.

440 CONCL. 1a. Pœna damnatorum dæmonum, & hominū, nunquam per diuinā miſericordiā terminabitur: & contrariū dicere, eſt error ab eccleſia reprobatus dupliciter.

¶ Examen. Ly diuinam miſericordiam. Signanter hoc dicit, quia iam concluſum eſt ar. 1. quòd per diuinam iuſtitiam nunquā liberandi ſunt. Ex utriuſque igitur parte miſericordiæ, ſ. & iuſtitiæ fatendum eſt, quòd ſine fine torquebuntur.

¶ PROB. 1. Quia patet ex 2a. particula ſequen. 2. Quia (ly & contrariū dicere &c.) & ſic dicere manifeſte ſcripturæ ſacræ repugnet, & diuinam miſericordiam nimis coarctat (ut de his duobus patet in tex.

¶ NOT. Pro intelligentia primæ probationis ſecūdum; quòd quandocunque eccleſia reprobat aliquid, illud ab omnibus catholicis pro reprobato teneri debet, ſecundum tamen quòd ab ipſa reprobatum eſt. Si enim reprobetur, ut minus probabile, tenēdum eſt pro minus probabili; ſi pro falſo falſum; ſi pro ſcandaloſo, ſcandaloſum, ſi pro errore in fide, error in fide. i. hæreſis. Et idcirco ſure dicit probatio illa, quòd prima pars concluſionis patebat ex probatione particulæ ſequentis. Quia ſi dixiſſet. Sicut dicere contrarium, pro errore in fide. i. pro hereſi, reprobat dupliciter ab Eccleſia: ita propter duo dicē dum eſt, quòd à diuina miſericordia non liberabuntur è pœnis. Circa ultimā de coarctatione nimia diuinæ miſericordiæ, nota uniuerſaliter: quòd error unus aliū peperit & quidē deteriorē, parere, ſolet; niſi error illi prius de emendatione dubita citò prouideatur. Vides .n. hic quòd hæreſis illa prior peperit iſtam ultimam, de qua in textu circa finē: quæ ſanè peior eſt, quàm prior ſua mala genitrix (ut conſideranti ſtat, è patet.)

concl. m

1m ex Sapiē.

Miſereris omniū. &c. quātum in ſe eſt: non quantū ex illorum defectu. S. Tunc nihil contra, ut patet in tex. uſque incluſiuè ad ly in malitia obſtinati.

¶ Examen. Ly quia eius miſericordia ſapientiæ ordine regulatur. Scilicet non à miſericordia realiter diuiſo. Nam ſapientia ſumma, quæ hic dicitur ordo ſapientiæ, eſt eadem res cū ſumma miſericordia: cum in Deo quicquid eſt, unum ſit, ſcilicet ſua eſſentia. Voluit autem dicere textus iſte, quòd miſericordia ipſa ordine ſapientiæ regulatur, non quandoque ſic, & quandoque non, ſed ſemper atque indeſinenter, & impoſſibile eſt, quòd aliter fiat. Alioquin Deus negaret ſemetipſum (quod eſt impoſſibile ſecundum Apoſtolum) cum miſericordia & ſapientia ſit ipſemet. Conſequenter patet quòd per illud dictum textus non debet intelligi, quòd ſapientia ſit quid maius tanquam regulans & miſericordia ſit quid minus tanquam regulata: ſed quòd miſericordia nunquam ſit ſine ſapientia. Et re uera ſic eſt, quoniam miſericordia ipſa eſt regula ſapientiæ eſſentialiter. licet ſic dicant Theologi, ut ſecundum noſtrum modum intelligendi loquantur. Simile eſt (ut melius capias) quando dicitur, quòd Deus menſuratur æternitate: cum tamen Deus ipſe ab æternitate realiter non differat; ſed reuera ſit ſua æternitas.

Rñſio 2a

aleat. Cæterum (vt tactum eſt) huiuſmodi locutiones ſiunt, ut nobis diuina pro captu noſtro deſcribantur, uide 1. par. q. 10. ar. 2. & q. 13. ar. 2. ad 2^m. & 3^m.

*Al. quia.

Item illatio cõcluſionis.

Ergo &c. &. 2. negat illatio. § vt habes ex reſponſo ſecũdo tex. ly in põr dici &c. Vt ergo pro aliqua parte concedi poſſit, dẽt ſic fieri: ergo & ipſorum dæmonum pœna finietur, aut etiã condignum per miſericordiam Dei ſemper punientur. Tunc .n. concederetur illatio, ſed pro ultima parte tantum.

2^m ex Rom.

Ad omnia & genera hoſum: non, ſingulos hom nes omnium generũ. § Tũc nihil &c. Nam authoritas hæc intelligitur pro ſtatu vitæ tantũ. Vnde extra propoſitum adducitur, qñ pro damnatis affertur, vt ſit ab arguente.

* NOT. Authoritas illa de dæmonibus nihil dicit: unde dato per impoſſibile, q loqueretur ad propoſitum hominum damnatorum: nihil ex hoc pro dæmonũ finienda inferri poſſet; ut fit in argum.

3^m ex Anſelmo.

Creaturam. &. ſecũdum genus ſuum: nõ, pro ſingulis ſub genere illo contentis. §. Tũc nihil &c. Sufficit enim ad decentiam bonitatis diuinæ ſaluandã, q aliqui ex creatura illa facta ad beatitudinem à beatitudine non pereant.

*Glo ord. ibid.

*Al. maiorem.

APPENDIX.

Ex articulo habes. ¶ Primò: quomodo per rationem internas hæreſim illã Origenis in text. narratam & Libertinorum cum illo in hoc conuenientium. Quam & inter mar rationes adductas à S Thoma. q. 16 art. 4. & q. 93. ar. 2. Item q. 98 ar. 1 Item 1. par. q. 62. ar. 8. & 9. q. 64. art. 2. Hæc oĩa ſi bene ap

1 Vril. p S. Eccl. &c.

Ad secundvm dicendum, q *A* ibi intelligenda eſt diſtributio pro generibus ſingulorum, & non pro ſingulis generum, ut intelligatur auctoritas de hominibus ſecundum ſtatum vitæ,* quia ſcilicet, & iudæorum, & gentilium miſertus eſt: ſed non omnium gentilium, uel omnium iudæorum.

Ad tertivm dicẽdum, quòd Anſ. intelligit non eſſe iuſtum, quantum ad decentiam *B* diuinæ bonitatis, & loquitur de creatura ſecundum genus ſuum. Non enim eſt conueniens diuinæ bonitati, ut totum vnum genus creaturæ deficiat à fine, propter quod eſt factum: unde nec omnes homines, nec omnes Angeli damnari conueniat: ſed nihil prohibet quin aliqui, uel ex hominibus, uel ex Angelis in æternum pereant, quia diuinæ uoluntatis intentio *C* impletur in alijs, qui ſaluantur.

Articvlvs III.

Vtrum diuina miſericordia patiatur ſaltem homines in æternum puniri.

Ad tertivm ſic proceditur. Videtur quòd diuina miſericordia non patiatur ſaltem homines in æternum puniri. Gen. 6. Non permanebit ſpiritus meus in *D* homine in æternum, quia caro eſt, & accipitur ibi ſpiritus pro indignatione, vt patet per Glo.* ibidem, cum ergo indignatio Dei non ſit aliud quam eius pœna, non punitur æternaliter.

2 Præterea, Charitas ſanctorum, in præſenti hoc facit, vt pro inimicis exorent: ſed tunc habebunt * perfectiorem charitatem, ergo tunc orabunt *E* pro inimicis damnatis: ſed orationes eorum eſſe caſſæ non poterunt, cum ſint maximæ Deo acceptæ, ergo in precibus ſanctorum diuina miſericordia damnatos quandoque à pœna liberabit.

3 Præterea, Hoc, quòd Deus pœnam damnatorum æternam prædixit ad prophetiam comminationis pertinet: ſed prophetia comminationis non ſemper impletur, quod patet per hoc, quod dictũ * eſt de ſubuerſione Niniue, quæ non fuerat ſubuerſa, ſicut prædictum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contriſtatus fuit: ergo uidetur quòd multo amplius per diuinam miſericordiam cõminatio pœnæ æternæ mutabitur in mitiorem ſententiam, quando in nullius triſtitiam: ſed in omnium gaudium cedere *B* poterit.

* Ioan. 3.

4 Præterea, Ad hoc facit, quod in Pſal. 76. dicitur, Nunquid in æternum iraſcetur Deus: ſed ira Dei eſt eius punitio,* ergo, &c.

5 Præterea, Eſai. 14. Super illud. Tu autem proiectus es, &c. Dicit Gloſſ.† Si omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nunquam, & loquitur de diabolo, ergo videtur quòd omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

†Glo. interlin.

Sed contra eſt quod dicitur Matth. 25. Simul de electis, & reprobis. Ibunt hi in ſupplicium æternum: iuſti autem in vitam æternam: ſed inconueniens eſt ponere, quod iuſtorum vita quandoque finiatur, ergo inconueniens eſt ponere, quòd reproborum ſupplicium terminetur.

Præterea, Sicut dicit Damaſ.* Hoc eſt hominibus mors, quod eſt Angelis caſus: ſed Angeli poſt caſum irreparabiles fuerunt, ergo, & homines poſt mortem, & ſic reproborum ſupplicium nunquam terminabitur.

*lib. 2. orthod. fidei ca. 4 in fine.

Respondeo, Dicendum, quòd ſicut Auguſt. † dicit 21. de Ciui. Dei, quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt, quòd dæmones poſuerunt in perpetuum puniri: ſed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc poſitio omnino eſt irrationabilis *. Sicut enim dæmones ſunt in malitia obſtinati, & ita perpetuo puniendi; ita & hominum animæ, qui ſine charitate decedunt, cum hoc hominibus ſit mors quod eſt Angelis caſus, ut Damaſce. dicit.

†lib. 21. c. 17. & 18. tom. 5.

plicentur iuuabunt propoſitum; non ſolũ contra hæreſim illã in prin. corp. dictã, ſed etiã in ſi. ĩ primã generatam.

¶ Secundò habes: q oper rõnẽ oſtẽdas prædictas meritò canonicè dãnari à &c. vt in append. oĩum locorũ nũc citatorũ. Itẽ ſpãliter à Benedicto 12. in extrauag. Benedictos Deus &c. Poſtquam inchoata fuerit talis intuitiua & facialis viſio & fruitio in eiſdem beatis, eiuſdẽ uiſio & fruitio ſine aliqua intercıſione, ſeu euacuatione pdictæ uiſionis & fruitionis, cõtinuata exiſtit, & cõtinuabitur uſq; in ſempiternum Hæc ibi. Vbi de beatis illud dicit expreſsè: & illud idẽ implicitè ab oppoſito intendit, & dicit de dãnatis. Vt n. dẽ in textu præſentis articuli eiuſdẽ rationis eſt bonos in æterna beatitudine permanere, & malos in æternum puniri. Itẽ memento illius, quod ſæpe alias dictũ eſt; videlicet Origenem eſſe dãnatum ab eccleſia in pluribus cõcilijs: ſpeciatim uerò de eo, eiuſq; libris, ſcribere Gelaſium Papam ſic. Origenis nõnulla opuſcula, quæ vir B. Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcipimus: reliqua aũt oĩa, cum authore ſuo, dicimus eſſe renuenda. Hæc ille: vt recitatur diſt. 15. Sancta Romana eccleſia.

Origenes cũ multis libris dãnatur à Papa.

3

¶ Tertiò habes: q per rõnem prædicta ſcripturarum & patrum pro quanto pœnã damnatorũ nunquam finiendam inſinuant, & intelligas, & probes, & tuearis.

4

¶ Quartò uides: quomodo ex ipſo ueſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & cõſolidetur.

concl.

QVÆST. XCIX.

ART. III.

441

NOT. Hoc eſt; an diuina miſericordia aliquãdo ſubueniet hominibus ſaltem, ex quo dæmonibus non ſubueniet in bonũ ſcribere

in æternum puniantur. Ideſt, an aliquando ab inferno libe-rabit ſaltem homines.

CONCL. Omninò irrationale eſt ponere, ꝙ homines quandoque liberentur ab inferno.

¶Examen. Ly homines. Scilicet infideles. Nā de fidelibus ſpecialem articulū, ſcilicet quarū mouebit. Videbatur autē, uel ſaltem uideri poterat ijs, qui ad operum bonorum neceſſitatē aut examē poſt mortem etiam Domini, conſiderando non aſcendunt: ꝙ infideles homines ex eo, ꝙ homines ſunt, & cōſequenter quadam cognatiōe præ dæmonibus iuncti Deo, cū ipſe naturam humanam perſonaliter ſibi vniuerit & pro hominibus ſaluandis mortuus fuerit; uidebatur, inquam ex his ꝙ eſſent liberandi. Idcirco de infidelibus hominibus ſpecialē hunc mouit articulum.

*Al. perpetuauerunt.

*li. 21. de Ciui. cap. 14. to. 5. †lib. 14. Moral. ſc. 6. à med.

¶PROB. Quia dānati iō perpetuō puniuntur, quoniam in malitia obſtinati ſūt (patet ex ſupr. dictis) & homines decedentes ſine charitate remanent ſemper in malitia obſtinati (patet ex Damaſceno corp. fin.)

¶NOT. Quaſi aperte dicat. Vbi eſt eadē ratio punitionis perpetuæ ibi debet eſſe eadem perpetuitas: at in hominibus abſque charitate decedentibus eſt eadem ratio perpetuę punitionis, quæ eſt in dæmonibus: ergo debent homines tales perpetuò puniri. Alioquin ſi dęmones perpetuo punirentur & non homines eadem ſcē perpetuam punitionem merentes: hoc eſſet de ſe omninò irrationabile. Et quare? Quia eadem ratio militat utrobique. Ex his inferas tu hoc dilemma, uidelicet ꝙ aut dæmonum pęna finiretur, ſi pœna hominum finiretur, aut ꝙ hominum non finiretur, ſi dæmonum non finiretur. ſubſume modo: ꝙ dęmonū pęnā aliqñ finiendā eſſe dicere, eſt hæreticū ar. 2. & uidebis aperiè, ꝙ dicere pęnā hoīum aliqñ fore terminandam, eſt hęreticū. Tū ulterius dic. illud de dæmonibus eſt ab eccleſia reprobatū: ergo & illud de hominibus ab eadem ibi uirtualiter eſt condemnatum.

AD PRIMVM ergo dicendū, quòd verbum illud eſt intelligendum de homine ſecundum genus ſuum, quia ab humano genere quandoque Dei indignatio eſt remota per Chriſti aduentum: ſed illi, qui in hac reconciliatione, quæ facta eſt per Chriſtum, noluerunt permanere; in ſeipſis diuinam irā * perpetrauerunt, cum non ſit nobis aliquis modus reconciliationis conceſſus niſi per Chriſtum.

G

AD SECVNDVM dicendum, ꝙ ſicut Augu.* dicit 21. de Ciui. Dei. Et Gregor. † 25. Mora. & 4. Dialo. ꝙ ſancti in hac uita ideo pro inimicis exorant, vt cōuertantur ad Deum, cum adhuc cōuerti poſſunt. Si enim eſſet nobis notum quòd eſſent præſciti ad mortē, non magis pro eis quàm pro dæmonibus orarent, & quia poſt hanc uitam decedētibus ſine gratia tempus cōuerſionis nō erit, nulla pro eis fiet oratio, nec ab eccleſia militante, nec à triūphante. Hoc enim pro eis orandum eſt, ut Apoſtolus dicit, ſecundæ Thi. ſecūdo, ut det illis Deus pœnitentiam, & reſipiſcant à diaboli laqueis.

AD TERTIVM dicendum, ꝙ prophetia comminatoria pęnę tunc ſolum immutatur, quādo variantur merita eius, in quem cōminatio facta eſt. Vnde Hierem. 18. Repente loquar aduerſus gentem, & aduerſus regnū, vt eradicem, & deſtruam, & diſperdā illud: ſi pęnitentiam egerit gens illa a malo ſuo, agam & ego pęnitentiam ſuper malo quod cogitaueram ei: vnde cū damnatorum merita mutari nō poſſint, comminatio pęnę ſemper in eis implebitur. Nihilominus tamen prophetia cōminationis ſemper quantum ad aliquem intellectum impletur: qa ut dicit Auguſt. in prædicto * li. euerſa eſt Niniue, q̄ mala erat, ſtantibus enim mœnibus, atque domibus euerſa eſt ciuitas in perditis moribus.

H

AD QVARTVM dicendum, ꝙ illud verbum Pſalmi pertinet ad vaſa miſericordiæ, quæ ſe indignos miſericordia nō fecerūt quia in hac uita, quæ quædā ira Dei eſt propter vitæ miſerias,

F

tria, cū ipſa tu utriq; habeant: ſed procedit ex eo quod diximus.

¶Corollarium. Ergo argumentum aſſimilabatur fallaciæ ſecundum non cauſam ut cauſam Sumebat enim perfectiorē charitatē ſanctorū tanq̄ arguere uolens ex hoc, ꝙ ueram cām nō orandi pro damnatis eſt carere charitate perfectiori. Ideo. n. quia in ſanctis uidebat charitatem perfectiorē, inferebat, tanquam à vera cauſa poſita, ꝙ ſancti orarent pro dānatis. Cæterum decipiebatur ob hoc, ꝙ ſi non aduertebat, ꝙ uera cā non orandi pro illis eſt incapacitas eorundē damnatorum. Stat ergo perfectiſſima charitas ſanctorū cum non orare pro damnatis, ſicut & ſtat infinitas miſericordiæ diuinæ cum nō terminare pœnā dānatorum: eo ꝙ utrobique eſt defectus ſolum ex parte ipſorū damnatorum.

3m illatio cōcluſionis. Ergo &c. Rñſio 1ª.

℞. 1. negatur illatio. s. Ratio eſt, quia prophetia comminatoria pœnæ tunc ſolum &c. ut in tex.

*li. 21. de Ciu. c. 24. à me. t. 5.

Item de minori. Prophe. 1. cōminationis. ℞. 2. ſecundum oēm intellectum: nō ſecūdum aliquem. s. ut in textu reſponſo 2. ly nihilominus tamen propheta comminatiōis ſemper &c. Tūc nih. l &c. Nam in dānatis impletur ſecūdum hunc intellectum, quòd ſcilicet ibi ſemper manent, & nō ſecundum iſtum alium, quòd ibi maneant ſine aliqua miſericordia. i. ſine punitione citra condignum ar. 2. ad 1m. reſpon. 2.

I

¶Corollarium. Ergo ex doctrina præſenti iàm in arg. tunc in reſpō. reijcit D. Thomas errorem Arnoldi (Prat. Arnoldus,) qui dixit quòd peccantibus nunquam comminatus eſt Deus æternam damnationem, ſed ijs ſolum, qui ſunt alijs malo exemplo & offenſioni. Quem errorem (cuiuſcunque et alterius fuerit) tetigiſſe videtur atq; damnaſſe Concil. Trid ſeſſ. 14. c. 13. Alienū à ratione eſt, docere unam tantum circunſtantiam confitendā eſſe, nempe peccaſſe in fratrem. Hæc ibi. Hunc errorem damnatum eſſe, patet, Matth. 23. veh nobis, qui mundatis, quod deforis eſt, intus aūt pleni eſtis immunditia. Veh uobis, qa ſimiles eſtis ſepulcris dealbatis, quę à foris parent hominibus ſpecioſa, intus vero ſunt plena oſſibus mortuorum & omni ſpurcitia. Sic & uos paretis hominibus iuſti, intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate. Veh uobis, qui decimatis mētam, & anethum, & ciminum, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt legis. Hæc ibi: & multa alia ueh. Item Luc. 11. Veh uobis phariſæis: qui diligitis primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro. Hæc, & alia multa, ibi. Veh autem (iuxta ſanctorum expoſitiones) importat damnationem æternam. Damnatur & Arnoldus aperte, immò ē & à fortiori. Ioha. 15. Si quis in me non manſerit, mittetur foras ut palmes & areſcet, & colligent eum, et in ignem mittēt, & ardet. Hæc ibi. Vide ēt ipſum damnatū abat. 4 corp. maximè in fin. ly in multis alijs locis ſcriptura pec. ſub æternas pęnas cōminatur.

K

1m ex Gen. in homine. ℞. ſecundum genus ſuum: non ſecundum unumquemque illius generis. s. Tunc nihil &c. ut patet in tex.

¶NOT. Illa authoritas, etiam ſi loqueretur de unoquoq; generis humani, intelligi deberet q̄tum eſt ex parte Dei. i. intelligēda eſſet iſta cū iſta limitatione. Quod annouiſſe ſignanter uidetur textus per ly illi &c. in ſeipſis diuinā iram perpetrauerūt. Quaſi diceret: ꝙ remanſerit diuina indignatio in aliquem hominem, non eſt ex Deo, quantum ſit ex parte eius tantum, ſed eſt ex illo homine. i. ex defectu illius hominis. Pro quo uide appen. ſeq. ly ac tanquam qui uelit quantum in ſe eſt &c. Hoc ſequitur, alijs interpoſitis, poſt ly ibunt hi in ſupplicium æternū. Rurſus. Aduerte, ꝙ illa authoritas intelligitur de hominibus ſecundum ſtatum uiæ, ut à ſimili notauit textus ar. 2. ad 3m. Et ideo non concludit propoſitum arguentis, etiam ex illa parte.

2m de maiori. Pro inimicis. ℞. exiſtentibus in ſtatu, quo eis poſſit conceſſio in deum: non aliter. s. l. pro inimicis uiatoribus non autem, extra uiam per mortē poſitis Tenentibus. &c Nā oratio illorū ſanctorū eſſet fruſtra, vt patet. Ne igitur ſit fruſtra, idcirco orant pro dānatis. Nō ergo procedit hoc non orare ex nō habere perfectiorē charitatē in pa-

4m ex Pſal. Iraſcetur. ℞. 1. in præſenti, contra uaſa miſericordiæ. s. Tunc nihil contra: vt patet.

Item illatio concluſionis. Ergo &c. ℞. 2. negatur illatio. s. Sufficit enim ad uerificandum illam authoritatem de damnatis, quòd intelligatur de miſericordia aliquid tantum relaxante: ut patet in ſecundo reſponſo tex. ly uel dicendum quòd hoc &c.

5m con-

5m conſequens. Videtur, ꝙ omnes animæ humanæ aliquando requiem habebãt de pœnis. Rꝫ. uel uidetur, ꝙ ſi per impoſſibile aliquando talem requiem haberent, adhuc Diabolus non liberaretur à pœnis. Tunc nihil &c. Nam illud conſequens ab arguente deductũ eſt falſum, & contra mẽtem gloſſę illius: hoc autem conſequens reſponſalis eſt uerum, & ſecundum mentẽ euſdẽ gloſæ. Nec tñ aliquid ſequitur cõtra articuli ꝓpoſitũ: quod ſapiens colliget faciliter ex ly per impoſſibile, & ex textuali reſpõſo, ubi per ly hipotheſi, intellige ſuppoſitionẽ. Quaſi diceret gloſſa: ſuppoſito, ſed nõ conceſſo, ꝙ aiæ requiem aliqñ haberẽt, diabolus adhuc ipſam nõ haberet. Hoc dictum gloſſæ ſic expoſitũ facit multũ cõtra Origeaẽ & Liberunos ar. 2. corp. & appen. recitatos, pro quanto dæmonum liberatio neſutuream iomniauent.

Rãſio 12.

¶NOT. Similis eſt ſenſus gloſſæ in illo dicto ſententiæ ſaluatoris noſtri dicentis Luc. 21. Cœlũ & terra tranſibũt, uerba aũt mea non præteribũt. Hoc eſt, ſecundũ unã expoſitionem doctorum, ſi per impoſſibile ſubſtãtia cœli & terræ tranſiret, uerba mea non trãſirẽt. Quod eſt aperte dicere poſſibilius eſt (quã uis abſolutè ſit impoſſibile) ꝙ ſubſtantia cœli & terræ tranſeat, q̃ ꝙ uerba mea tranſeant. i. non impleantur.

naſa miſericordiæ mutat in melius. Vnde ſequitur in Pſal. 76. Hæc mutatio dexteræ excelſi. r uel dicendum ꝙ hoc intelligitur de miſericordia aliquid relaxante non de miſericordia totaliter liberante, ſi extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit cõtinebit ab ira miſericordias ſuas: ſed in ira, quia non totaliter pœna tolletur, ſed ipſa pœna durãte miſericordia operabitur eam diminuendo.

Ad 5m dicẽdum, quòd Glo.* illa non loquitur ſimpliciter: ſed ſub hypotheſi impoſſibilis, ad exaggerandum peccati magnitudinem ipſius diaboli, uel Nabuchodonoſor.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pœna Chriſtianorum damnatorum per diuinam miſericordiam terminetur.

Ad QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd ſaltem Chriſtianorum pœna per diuinam miſericordiam terminetur. Quia Mar. ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: ſed hoc b eſt omnium Chriſtianorum, ergo omnes Chriſtiani finaliter ſaluabuntur.

2 Præterea, Ioan. 6. dicitur, Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem h habet uitam æternam: ſed hic eſt communis cibus, & potus Chriſtianorum. ergo omnes Chriſtiani finaliter ſaluabuntur.

3 Præterea, 1. Cor. 3. Si cuius opus arſerit detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic quaſi per ignem: & loquitur de illis, in quibus fuit fundamentũ fidei Chriſtianæ. ergo oẽs h tales finaliter ſaluabuntur.

A hi in ſuppliciũ æternũ. Hæc ibi. Vbi à Deo miſericorde, ad æternitatem puniendi remittuntur Miſericorde, inquam quia tũc apparebit in forma humana, cuius humaniter. i. miſericorditer eſt agere, & quia inquiret de operibus miſericordiæ tanq̃ ſibi ſpecialiter cõplacentibus, ac tanq̃ qui uelit pro quanto in ſe eſt, miſericordiã exhibere niſi aliud obſtaret: & quia ſecũdo loco reprobos examinabit, tanq̃ qui ex miſericordia differat cõfuſionẽ illorũ, & quia mittens illos in infernũ non dicet, ꝙ ignis paratus ſit principaliter eis, ſed Diabolo, quaſi miſericordiã in hoc & erga hoĩes illos oſtendens. Hæc oĩa in contextu Matthæi ſunt: ut facile ſcrutari põt ſapiens. Indè Itẽ à 2 Thim. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, ſeipſum negare nõ poteſt. Hęc ibi. Et de qua fidelitate intelligat, præmiſit ly ſi cõmortui ſumus, & cõuiuemus: ſi ſuſtinemus & cõregnabimus: ſi negauerimus, & ille negabit nos. Hæc ibi. Vbi uides, eũ de fidelitate loq. qua Deus & miſericors & iuſtus eſt miſericors ꝑ ly ſi cõmortui ſum*, & cõuiuemus, ſi ſuſtinemus, & conregnabimus iuſtus aũt per ly ſi negauerimus, & ille negabit nos. An ſi, oĩa ſimul cõiungẽdo, apertè dicat. Miſericordia Deus non faciet unq̃. ꝙ ſua iuſtitia non impleat ſi qua ſit, ut q finaliter negãt eũ, negentur ab eo: quia tunc Deus negaret ſemetipſum, qđ eſſe non põt. Vnde patet: ꝙ damnatos cõtinuè Deũ negantes (ut q. 98. art. 1. & alibi uiſum eſt) relinquere in æternis pœnis, pertinet ad fidelitatem ipſius Dei: & cõſequenter ꝙ ex ijs nunquam à Diuina miſericordia liberabuntur. *Lib. 21. c. 20. et 21. 10. 5.

Sed contra eſt quod dicitur 1. Corinth. 6. Iniqui regnũ Dei non poſſidebunt: ſed quidã Chriſtiani ſunt iniqui, ergo non omnes Chriſtiani ad regnum peruenient, & ita perpetuo punientur.

B Præterea, Secundæ Petri ſecũdo dicitur. Melius erat eis uiã ueritatis non cognoſcere, quàm poſt agnitam retro ire ab eo, qđ traditum eſt illis ſancto mandato: ſed illi, qui uiam ueritatis nõ cognouerunt æternaliter puniẽtur. ergo, & Chriſtiani qui ab agnita retroceſſerunt.

Respondeo, Dicendum, quòd quidam fuerunt, ut dicit Auguſt.* in prædicto lib. qui nõ

C omnibus hominibus promiſerunt abſolutionẽ à pœna æterna: ſed ſolis Chriſtianis: & in hoc reſpectu diuerſificati ſunt. Quidam enim dixerunt ꝙ quicũque ſacramenta fidei perceperunt, ab æterna pęna erũt immunes: ſed hoc eſt contrarium ueritati, quia quidam ſacramenta fidei recipiunt, & fidem nõ habent, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Heb. 11. Et ideo alij dixerunt, ꝙ

D ſolum illi ab æterna pœna erũt immunes, qui ſacramenta fidei ſunt conſecuti, & fidem catholicam tenuerunt. Sed contra hoc eſſe uidetur ꝙ aliqñ aliqui catholicam fidem tenent, & poſtea ab ea reſipiſcunt, qui nõ minori pęna ſunt digni, ſed maiori, quia ſecundæ Petri ſecũdo: melius erat eis uiã ueritatis non cognoſcere, quam poſt agnitam retroire. Planum eſt etiam peccare plus hæreſiarchas, quia ĩ à fide catho-

E lica recedẽtes nouas hæreſes fingunt, quàm illos, qui a principio aliquam hæreſim ſunt ſecuti. Et ideo alij dixerũt, ꝙ illi ſoli ſunt ab æterna pęna immunes qui in

APPENDIX.

Vtil. ꝓ S. Eccl. &c. 1 Ex articulo habes. Primò: quomodo per rationem interimas hæreſim Georgij Dauid (Prat. Georgius Dauid.) dicentis: ꝙ aiæ infidelium ſaluabũtur, æquè ac fidelium. Ex quo erroneo dicto patet, à fortiori, ꝙ ſentiebat fideles per diuinam miſericordiã ab æterna pęna liberandos, ſi ibi ponerentur.

2 ¶Secũdò habes: quõ per rationem oſtẽdas meritò illam damnari ab eccleſia, ut ar. 2. corp. Itẽ ab Hæb. 11. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Hæc ibi. Item à &c. ut q. 89. ar. 7. app. Vbi dictorũ aliqua contra Georgiũ prædictum poteris applicare huc. Itẽ à &c. ut ar. 4. & 5. maximè in appendicibus.

3 ¶Tertiò habes: quõ per rõnẽ oſtendas meritò inſinuatũ fuiſſe à Matth. 25. ꝙ per diuinã miſericordiã hoĩes damnati nõ liberabuntur in æternũ: & hoc ex eo, ꝙ poſt multa inquit ſic. Ibunt

4 ¶Quartò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarum, pro quanto quod diximus inſinuant, & intelligas, et probes, et defendas.

5 ¶Quintò uides: quomodo ex ijs uiciſſim Angelica doctrina hæc & declaretur, & conſolidetur.

QVÆSTIO XCIX.
ART. IIII.

CONCL. Nõ omnes finaliter in fide perſiſtentes à pœna æterna erunt immunes, niſi & ab alijs criminibus inueniantur 442

finaliter abſoluti.

¶Examen. Ly nō oēs finaliter etc. Hoc impl citè denotat: q̄ oēs finaliter extra fidem inuenti, ét q̄ antea fidem habuerint, eſſe damnandos. Hoc dictum textus confirmatur à regu. fid. catholi. quæ ponuntur ab Auguſt. uel in lib. de fid. ad Petr. 38. Firmiſſime tene, et nullatenus dubites non ſolum omnes paganos, ſed ét oēs iudæos hæreticos atq; ſchiſmaticos, qui extra ecclesiam catholicam præſentem finiūt uitam in ignem æternum ituros, qui paratus eſt diabolo & Angelis eius. Hæc ibi. Vbi hæretici ad differentiam paganorum intelliguntur ij, qui antea quandoque fidem habuerunt, & poſt deſertionē eius moriuntur.

¶PROB. Quia patet ex Matth. 7. Iac. 2. & in multis alijs locis ſcripturæ (ut in textu.)

fide catholica finaliter perſeuerant, quarumcunque alijs criminibus inuoluātur. Sed hoc manifeſte cōtrariatur ſcripturæ, quia Iacobi 2. dicitur. Fides ſine operibus mortua eſt. & Matth. 7. Nō omnis, qui dicit mihi domine domine, intrabit in regnū cęlorū: ſed, qui facit uoluntatem patris G mei, qui in cœlis eſt. & in multis alijs locis ſcriptura peccantibus æternas pęnas comminatur. Vnde[m] non omnes finaliter in fide perſiſtentes à pęna æterna erunt immunes, niſi & ab alijs criminibus inueniantur finaliter abſoluti.[n]

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur in qua quicūque deceſſerit, ſaluus erit. Sed huic non ſolum opponitur infidelitatis error: ſed quodlibet peccatum mortale.

AD SECVNDVM dicendū, quòd uerbum domini intelligitur non de illis, qui tantum ſacramentaliter edunt, qui indigne quandoque ſumentes, iudicium ſibi manducant, & bibunt, ut dicitur 1. Cor. 11. Sed loquitur de mãducantibus ſpiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit ſacramētalis comeſtio, ſiquis digne accedat. Vnde quantū eſt ex uirtute ſacramenti ad uitam æternam perducit, quāmuis poſſit tali fructu priuari per peccatum etiam poſtquam digne conſumpſerit.

AD TERTIVM dicendum, quòd fundamētū in uerbis Apoſtoli intelligitur fides formata, ſupra quā, qui peccata uenialia H ędificauerit, detrimentum patietur, quia p̄ eis punietur à Deo; ipſe tamen ſaluus erit finaliter, quaſi per ignē, uel temporalis tribulationis, uel pęnæ purgatoriæ, quæ poſt mortem erit.

1m minor.

Hoc eſt omniū Chriſtianorum. R. negatur. Ita. S. Non enim omnes Chriſtiani fidem formatam habent: qui à fide etiā q̄ formata non ſit uocantur Chriſtiani. Ex quo dic; quòd illius minoris ly hoc; dicit habere fidē formatam: ac ſi apertius dixiſſet. ſed habere fidem formatam eſt omnium Chriſtianorum.

¶NOT. Reſponſum hoc, in quo nō dicit, q̄ Chriſtianus poteſt quis eſſe dūmodo habeat fidem, confirmatur ex Concil. Triden. ſeſſ. 6. can. 28. Siquis dixerit amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidē ſemper amitti; aut fidem, quæ remanet, non eſſe uerā fidē, licet nō ſit uiua, aut eū, qui fidem ſine charitate habet, nō eſſe Chriſtianū, anathema ſit. Hæc ibi. Vbi nota, q̄ fidē, quam uiuā & cū charitate dicit concilium, hanc uocat textus formatam.

De fide ex Concil. Trid.

¶Examen. Ly ſed huic non ſolū opponitur &c. Per hoc intendit S. Thomas excludere illam hæreſim: quam & excludit poſtea concil. Trid. ſeſſ. 6. cap. 15. Aduerſus hominū quorundam callida ingenia aſſerendū eſt, nō modo infidelitate, per quā ipſa fides amittitur, ſed ét quocunque alio mortali peccato quamuis non amittatur fides, acceptā iuſtificationis gratiam amitti. Hæc ibi. Et can. 27. Siquis dixerit, nullum eſſe mortale peccatū, niſi infidelitatis: aut nullo alio quantumuis graui & enormi, præterquam infidelitatis peccato, ſemel acceptam gratiam amitti; anathema ſit. Hæc ibi.

De fide ex Cōcil. Trid.

2m ex Ioanne.

Qui manducat meā carnem, & bibit meū ſanguinē habet uitā æternā. R. Manducatione ſ. digna, & bibitione: non aliter. S. Tūc nihil &c. Nō n. omnes qui ſacramentaliter mãducant Chriſtum, ipſum ſpiritualiter edunt.

K ¶ tamē. Ly quantū eſt ex uirtute ſacramēti &c. Per hoc uult oſtendere, q̄ ét reſpectu ſacramentaliter tm̄ comedentium carnē ſuam Chriſtus, quantum eſt ex ſe dat uitam æternā: licet quātū eſt ex defectu recipientiū non ſequatur effectus. Ac ſi diceret. Quod dixi de uita æterna cauſata à ſacramento reſpectu cōmunicantium ſpiritualiter ét, non aūt ſacramentaliter tm̄, intelligitur de cauſatione cū ſubſequenti effectu. Alias. n. quantū eſt ex uirtute ſacramenti in ſe cōſiderata, cauſat uitam æternā reſpectu omnium.

¶NOT. Confirmatur reſponſum hoc ex Cōcil. Trid. ſeſſ. 13. c. 8. Quo ad uſum recté & ſapienter patres noſtri quoſdā docuerunt ſacramentaliter duntaxat id ſumere, ut peccatores: alios ſacramentaliter ſimul & ſpiritualiter. Hi aūt ſunt, qui ita ſe prius probant, & inſtruūt, ut ueſtem nuptialem induti ad diuinā hāc menſam accedant. Hæc ibi. Ex quo etiam habes diſtinctionem ſpiritualiter ſimul communicantium.

3m de conſequentia.

Tales. R. fidem formatam habentes: non aliter. S. Nā fundamentū in uerbis Apoſtoli intelligitur &c. ut in tex. Tūc nihil &c. ut patet.

¶NOT. 1a. Intelligere formaliter textū. ſ. q̄ fides fundamētū, ut eſt eſt fundamentū, intelligitur eſſe fides ſtatim formata.

¶NOT. 2a. Quòd fundamētū illud, de quo Apoſtolus loquitur, ſit fides formata (ut tex. dicit) confirmatur ex Cōc. Moguntiaco cap. 1. Initiū actionis noſtræ de fide eſſe decreuimus, quæ bonorū omniū eſt fundamētū. & q̄ ſine fide (ut dicit Apoſtolus,) impoſſibile eſt placere Deo. Fides tn̄ indiget opere: q̄ fides ſine operibus mortua eſt. Ideo Gregorius, ille, inquit, uerè credit; qui exercet operando, quod credit. Hæc ibi. Vbi patere pōt ſapientibus; q̄ concilium ipſā fidē non uocat fundamentum, niſi quatenus eſt charitate formata, ſeu (qd̄ idē eſt) quatenus eſt fides per dilectionem operans. Hoc n. indicat concilium ipſum connectendo primæ ſententiæ ſecūdā ſic, ly fides tamē indiget opere, ac ſi patenter dixerit. Fidem, quam in prima ſententia uocaui fundamentū omnium bonorum, nunc declaro eſſe fidem uiuam, ſeu operibus coronatam. Item confirmatur idipſum ex Concil. Pariſienſi lib. 1. cap. 1. Conſtat q̄ fundamentum Chriſtianæ religionis fides ſit catholica, hoc eſt, credere in patrem, & filium, & ſpiritum ſanctum, unum & uerum Deum &c. Hæc ibi. Vbi uides; quod nunc ſupra diximus de Concilio Maguntiaco. Cum enim declarat, fidem quæ eſt, illud fundamentū, eſſe credere in Deum: tunc utique declarat intelligentibus terminos, q̄ illa fides, quæ dicitur fundamentum prædictum, eſt fides formata per charitatem. Terminus enim iſte, ſcil cet ly in, dicit motum ad ultimum finem, adiungendo ly Deum, facere uerò hunc motum, ut dicunt Theologi, ſoli charitati conuenit; & per eam cuicunque alteri conuenire dicitur.

Fides, quę totius boni eſt fundamētum, ut eſt tale fundamētū, eſt fides formata.

I

APPENDIX.

EX articulo habes. Primò quomodo per rationē interimat 1 hæreſim Aetij (Prat. Aetiani) dicentis: q̄ in fide manentibus nullū peccatū, quantumlibet graue, imputatur. Item Simonis magi (Prat. Simoniaci.) dicentis, nos ſaluari fide, non operibus. Item ſuſpectam propoſitionem hæreſim ſapientem, (ut refert cenſura generalis ſuper Bibliam pſal. 90. dicentium: qui Deo ſe ſola fide commiſerint, tuti erunt, liberique eſt à malis uniuerſis. Item aliam eorundem (ut refert eadem cēſura Pſal. 93.) dicentium: miſericordiæ Dei dono fideles non perit, cum infideli. Contra hæc enim omnes pugnat articulus, eaſque expugnat, ut patet.

Vtil. pro S. celeſ. &c.

¶Secūdo habes: quō p̄ rōnē oſtēdat eas meritò damnari à cōcil. Trid. ſeſſ. 6. c. 15. Aſſerēdū eſt à c. diuinæ legis doctrinæ defendēdo, quæ à regno Dei non ſolū infideles excludit: ſed & fideles 2 quoq; fornicatores, adulteros, molles, maſculorū cōcubitores, furtes, auaros, ebrioſos, maledicos, rapaces, cæteroſq; oēs, qui lethalia cōmittunt peccata. Hæc ibi. Et c. 7. Fides, niſi ad eā ſpes accedat, & charitas, neq; unit perfectè cū Xp̄o, neq; corporis eius uiuū mēbrū efficit: qua rōne uerisſimè dr̄, in Chriſto neq; circūciſionē aliqd ualere, neq; præputiū, ſed fidē, quæ p̄ charitatē operatur. Hæc ibi. hīc in Mat. 19. Si uis ad uitā ingredi ſerua mādata. Item à Concil. Aquiſgranenſi lib. 3. cap. 15. Fruſtra quis uocē domini ſui audire ſe dicit, & confidit in domino, quando operibus fidem deſtruit. Hæc ibi. Item à Concil. Pariſienſi lib. 2.

1. Thim. 1.

ſib.t.cap.1c. Dici ſolet à nonnullis, quòd hi, qui in Chriſto renati ſunt, quamquam ſcele a è muant, & in malis operibus diẽ catremum claudant, diuturno, atque purgatorio, non tamen perpetuo, ſint igne puniendi. Cum nullus id uerum eſſe ex diuinis oraculis aſtruere ualeat, cauendum eſt: ut hoc non ſuſum non credant, uerum etiam nec ex ore proferant; nè fortè hoc dicendo ſe, & alios, uana ſecuritate deludãt &c. Qđ ergo q in flagitijs manẽtes, & in eis pſeuerantes diẽ obeunt, atrociora ſint tormenta paſſuri, quã illi, qui nequaquã baptizati bona tamen opera fecerunt declarat Petrus. Melius illis fuerat non agnoſcere viam iuſtitiæ, quã poſt agnitionẽ eius retrorſum conuerti ab eo, quod traditum eſt illis, ſancto mandato. Et dominus in Euangelio. Cum immundus ſpiritus exierit ab homine &c. Si igitur iuxta euangelicam ſententiam poſt agnitionem Chriſti quis nequiter uiuẽdo ſpiritum immundum, qui à ſe tempore baptiſmatis expulſus eſt, cum dæmonum ſeptenario ſibi numero addito ad ſe redire facit, ſiuntq; illi nouiſſima peiora prioribus, patet profectò ſi in ijſdem nequitijs uitam finierit grauius illum quam eos, qui licet fidem Chriſti non perceperunt, bonis tamen operibus operam dederunt, puniendum. Proinde ſicut nulli de miſericordia Dei deſperandum eſt, ita nemo poſt hanc uitam iudicium Dei, quod niſi iuſtum eſſe non poteſt, ſibi alijſque fauorabiliter molliendo temperet; & propter hoc in hac uita bonis operibus deditus eſſe negligat. Hæc ibi.

2. Pet. 2.

Matt. 12.

† Ambr. ſup hunc locũ Pauli.

¶Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarũ & patrum, propter quanto pœnam Chriſtianorum damnatorũ per diuinam miſericordiam non eſſe terminandam inſinuant, & intelligas, & probes, & defendas.

3

¶Quartò vides: quomodo ea ijt, uicinſim Angelica doctrina, hæc & declarantur, & conſolidantur.

4

ARTICVLVS V.

Vtrum omnes illi qui operantur miſericordiæ opera, puniantur æternaliter.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd illi omnes, qui opera miſericordiæ faciunt non punientur æternaliter: ſed ſolum illi, qui opera miſericordiæ negligunt. Dicitur enim Iacobi ſecundo. Iudicium ſine miſericordia fiet ei, qui non fecit miſericordiam. Et Mat. quinto. Beati [h] miſericordes quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.

2 Prǽterea. Matthǽi vigeſimo quinto ponitur diſceptatio domini cum reprobis, & electis: ſed illa diſceptatio non eſt niſi de operibus miſericordiæ, [h] ergo ſolum pro operibus miſericordiæ omiſſis, aliqui æternaliter punientur, & ſic idem, quod prius.

3 Præterea, Matthæi 6. dicitur Dimitte nobis debita noſtra, ſicut, & nos dimittimus debitoribus &c. & ſequitur. Si enim dimiſeritis hominibus, & cætera, ergo videtur, quòd [h] miſericordes qui alijs peccata dimittunt, ipſi ueniam peccatorum conſequentur, & ſic non ǽternaliter punientur.

4 Prǽterea. Primǽ Thim. 4. Super illud. Pietas ad omnia utilis eſt dicit Gl. Ambr. † Omnis ſumma diſciplinæ Chriſtianǽ in miſericordia, & pietate eſt, quam aliquis ſequens, ſi [h] lubricum carnis patiatur ſine dubio vapulabit: [h] ſed non peribit, ſiquis autem ſolum exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur, ergo illi qui inſiſtunt operibus miſericordiæ, qui peccatis carnalibus detinentur, non in ǽternum punientur, & ſic idem, quod prius.

SED CONTRA eſt quod dicitur Primæ Cor. 6. Neq; fornicarij, neque adulteri regnum Dei poſſidebunt: ſed multi, qui ſe exercent in operibus miſericordiæ, ſunt tales, ergo non omnes miſericordes ad regnum æternum peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

Prǽterea, Iacobi ſecũdo, Quicunque totam legem ſeruauerit offendat autem in uno factus eſt omnium reus, ergo quicunque ſeruat legem, quo ad opera miſericordiæ, & negligit alia opera, reatum de tranſgreſſione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

RESPONDEO, Dicendum, quòd ſicut Aug. † dicit in li. prædicto. Quidam poſuerunt non omnes, qui catholicam fidem tenent à pœna ǽterna eſſe liberandos: ſed ſolum illos, qui operibus miſericordiæ inſiſtunt, quamuis etiam alijs criminibus ſint ſubiecti. Sed iſtud non poteſt ſtare, quia ſine charitate non prodeſt aliquid ad vitam æternam. Contingit autem aliquos operibus miſericordiæ inſiſtere, qui charitatem non habent, vnde his nihil prodeſt ad vitam æternam promerendam, uel ad immunitatem æternæ pœnæ, ut patet primæ Corinth. 13. & præcipue hoc apparet abſurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen miſericorditer largiuntur. Et ideo, dicendum quòd [m] quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides nec opera miſericordiæ eos liberabit à pœna æterna, etiam poſt quantumcunque ſpacium temporis [n].

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi miſericordiam conſequentur, qui miſericordiã ordinatè impendunt, non autem ordinatè miſericordiam impendunt, qui ſeipſos in miſerendo negligunt, ſed magis ſe impugnant male agendo: & ideo tales miſericordiam pœnitus abſoluentem non conſequentur, etſi conſequantur miſericordiã de pœnis debitis aliquid relaxantem.

CONCL. Quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera miſericordiǽ eos liberabit à pœna æterna; etiam poſt quantumcunque ſpacium temporis.

443

¶PROB. Quia patet ex reprobatione erroris contrarij (vt in text.).

¶Examen. Ly & præcipuè, hoc apparet abſurdum in raptoribus, qui &c Scilicet etiam ꝗ rapiant aliena, ut eleemoſynas faciant pauperibus: hoc abſurdum eſt. Adeo quòd & raptores abſque intentione huius nocaæ pietatis, ſed poſtea illam exercentes per eleemoſynas; & raptores ſub intentione prædictǽ pietatis, ut ſcilicet eleemoſynas faciant; & & raptores aliàs non rapturi niſi intenderent eleemoſynas facere de omnibus ſingulisque raptis: omnes, inquam, iſti tres raptores cadunt ſub hoc abſurdo quod narratur in textu. Cõfirmatur præſens textus ex decreto Papǽ Gregorij primi E-piſt. 110 Omninò metuenda & cauẽda eſt hoſt.s aſtutia; ne, quos aperta nequit tentatione ſubucere, latente telo ſ quius ualeat trucidare. Neque. n. eleemoſyna reputanda eſt, ſi pauperib. diſpenſet, quod ex illicitis rebus accipitur: quia qui hac intentione male accipit, ut quaſi benè diſpenſet, grauatur potius, quam iuuatur. Hæc ibi. Et partim recitantur 1. q. 1. nõ eſt putanda. Idẽ confirmaſ ex prouerb. 21. Victimæ impiorum abominabiles dño. Hæc ibi. Sunt aũt uictimæ impiorũ quicquid ex iniqua acceptione offertur.

Raptores eleemoſinarij poſſunt eſſe in triplici differẽtia.

† li 21. de ciuit. ca. vlt. to. 5.

concl. m

1m ex Matt.

Miſericordes. ꝶ. id eſt, miſericordiã ordinatè impendentes: nõ aliter. §. Tũc nihil &c. ut patet in text.

¶Examen. Ly etſi conſequantur miſericordiam de pœnis debitis aliquid relaxantem. Hoc dicit textus nõ ſolum ad oſtendendum illud commune, quod datur omnibus damnatis, uidelicet puniri.

niti citra condignum; ſed & ad ſignificandum aliquod particulare damnum eleemoſinarijs peccatoribus. Ipſi namq; per eleemoſinas de ſua ſubſtantia elargitas diſponuntur ad pœnitētiā ſuorum peccatorum ut tangitur in ad 4m. & conſequenter diſponuntur ad minus peccandū, quam ante faciebant, uel quàm feciſſent, ſi eleemoſinas elargiti nō eſſent. Poſito ergo, quòd tales pœnitentiam ad quā diſponuntur ex iſtis eleemoſinarū, nolint apprehendere: hoc ſaltem, ut plurimū, apprehendere uidentur, quòd minus afficiantur ad peccata, quàm poſtea committunt. Et cum minus afficiantur ad illa, mitiores & pœnas, quamuis æternas habebunt: quoniam ſecundum affectum peccandi menſuratur acerbitas pœnarum, ar. 1. corp. princi. Miſericordiā ergo tales conſequuntur de pœnis debitis, id eſt aliquā ſibi debitæ ſuſtinent, aliqd relaxantem. Et hoc eſt intentum textus.

Eleemoſinarijs quām miſericordia, ſi eſt aliqd de pœna relaxat.

F

AD SECVNDVM dicendum, quòd non propter hoc ponitur diſceptatio de operibus miſericordiæ ſolum, quia pro eorū negligentia tantummodo aliq puniantur æternaliter: ſed quia illi ab æterna pœna liberabuntur poſt peccata, qui per opera miſericordiæ ſibi veniam impetrauerūt, facientes amicos ſibi de mammona iniquitatis.

AD TERTIVM dicendum, quòd illud à domino dicitur his, qui petunt ſibi debitū relaxari, non illis, qui in peccato perſiſtūt, & ideo ſoli pœnitentes per opera miſericordiæ conſequuntur veniam pœnitus liberantem.

AD QVARTVM dicendum, quòd Gl. Ambro. loquitur de lubrico uenialis peccati à quo aliquis poſt purgatorias pœnas quas vapulatione dicit per opera miſericordiæ abſoluet. vel ſi loquatur de lubrico mortalis peccati, eſt intelligendum, quòd adhuc in vita iſta exiſtentes illi, qui ex fragilitate in carnalia peccata incidūt per opera miſericordiæ ad pœnitentiam diſponuntur. Vnde talis non peribit. i. diſponetur per talia opera ad non pereundum.

G

2m illatio concluſionis.

Ergo &c. ℞. negatur illatio. s. Non enim pp hoc ponitur illa diſceptatio de operibus miſericordiæ &c. ut in tex.

¶Corollarium. Ex reſponſo igitur infer; quòd miſericordiæ opera exercentes tunc ſolum liberantur à pœna æterna, quando ipſi, dū uiuunt, in charitate hæc opera exercuerunt, & in ipſa charitate finaliter deceſſerunt. Quod oſtenditur in Matth. ubi cum dñs eleemoſinarijs illis dicit, quòd uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Vbi oſtendit eleemoſinarios illos noluiſſe placere Chriſto. Ideo. n. dicit ly mihi; & conſequenter denotat eos in charitate eleemoſinas feciſſe. Qui enim propter Chriſtum operatur, ſi uere pp ipſum faciat, in charitate operatur; iuxta illud Apoſtoli Nemo dicit dñs Ieſus, niſi in Spiritu ſancto. Et quis dñm Ieſū, niſi qui eum diligit, dicit: ſi eo modo dicit, quo Apoſtolus intelligi noluit; In charitate ergo operatos illos eleemoſinarios inſinuat: & ex quo eleemoſinarijs ipſis nihil aliud in contrariū obijcit, in charitate eos deceſſiſſe ſubindicat.

H

3m de conſequentia.

Quòd miſericordes. ℞. i. pœnitentes: non aliter. s. Nā illud à dño in uer. his, qui &c. ut in tex. Tunc nihil &c. ut patet ibid.

4m ex Ambroſio.

Lubricum carnis. ℞. i. peccati uenialis: non peccati mortalis. s Tunc nihil &c. ut patet de ſe.

I

Item ex Ambroſio.

Non peribit. ℞. i. diſponetur adhuc uiuēs per talia opera ad non pereundū: non aliter. s. Tunc nihil &c. ut patet de ſe. Nā in inferno iam poſiti, quamuis eleemoſinas multas fecerint, non comprehenduntur à dicto iſto Ambroſij. Vide ſecundum reſponſum textus ly uel ſi loquamur &c.

¶NOT. Confirmatur gloſa huius reſpōſi ex dictis in 5a. Synodo Conſtantinopolitana, actione prima: ubi habetur ad literā, quòd eleemoſina eſt proxima charitati.

¶Corollarium. Ex prædictis ergo abſq; errore in uero ſenſu intellige Dan. 4 Peccata tua eleemoſinis redime. Et Thob. 4. Noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita. n. fiet ut nec à te auertatur facies dñi. Eleemoſina ab oī peccato, & à morte liberat, & nō patietur aīam ire in tenebras. Hæc ibi. Senſum Danielis huic uerū eo audi nuat. q. 14. ar. 2. ad 1 & à ſimili, & Thobiæ auctoritatē.

K

APPENDIX.

1 EX articulo habes .4. ¶Primò: quomodo per rōnē enterimas hæreſim quorundam (ut recitat Auguſtinus) dicentium: eleemoſinam dumtaxat non facientibus ſupplicium perpetuum eſſe deſtinatum. Hæc pro tanto aſſerunt in præſenti, pro quanto inſinuant, quòd facientibus elemoſinam non eſt deſtinatū ſupplicium perpetuum. Item hæreſim Zuingl. j (Prat. Zuinglius) dicentis: hominem poſſe ſaluari uirtutibus proprijs naturalibus, vt Cato, & Scipio ſaluati ſunt. Item hæreſim quorundam innominatorum (ut refert Cardinalis Turre Cremata li. 1. de Eccleſ. c. 21.) dicentium: quēlibet ſaluari poſſe in ſecta ſua extra catholicam & Romanam Eccleſiam. Quæ duæ ultimæ id addiderūt, quia eleemoſinarios ſaluandos, & hi in alijs peccatis ſint, ſubiecant. Nam unuſquiſque in ſecta ſua uiuens pōt facere eleemoſinas, & eas utiq; proprijs uiribus naturalibus.

Vaſtitas per Sancta Eccleſia Catholica, & apoſtolica.

Salute à non poſſint cōſequi, contra largas hæreticorū vias as q. ſimiliter vide in regulis fidei catholicæ infra ſcriptus.

¶Secundò habes: quomodo per rōnē oſtendas prædictas merito damnari &c. ut q. 15. ar. 3. & q. 14. ar. 3. Item à regul. fid. cathol. quæ recitant ab Auguſtino in lib. de fid. ad Petr. c. 37. Firmiſſime tene, & nullatenus dubites; omnem extra catholicā eccleſiam baptizatū participem fieri non poſſe uitæ æternæ, ſi ante finē uitæ huius catholicæ non fuerit redditum atque incorporat eccleſiæ. Quia ſi habeā (inquit Apoſtolus) omnem fidem, & nouerim omnia ſacramenta, charitatē autem non habeam, nihil ſum. Nam & in diebus diluuij neminem legimus extra archam potuiſſe ſaluari. Hæc ibi. Vbi de baptizato, ſi uiuat in alia ſecta extra eccleſiam catholicam uſq; in finem, audiſti, quid dixerit: & conſequenter quòd a fortiori damnauerit hæreticos illos innominatos cum Zuinglio. Item ab eodem. ibid. cap. 39. Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites quemlibet hæreticum ſiue ſchiſmaticum in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti baptizatum, ſi eccleſiæ catholicæ non fuerit aggregatus, quātaſcunque eleemoſinas fecerit, & ſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſaluari. Omni enim homini, qui catholicæ eccleſiæ non tenet unitatē, neque baptiſmus, neque eleemoſina quantumlibet copioſa, neque mors pro nomine Chriſti ſuſcepta proficere poterit ad ſalutem, quandiu in eo hæretica uel ſchiſmatica prauitas perſeuerat, quæ ducit ad mortem. Hæc ibi. Ecce quòd illi, qui faciebant uim in eleemoſina, contra quos directè militat articulus, quanto errore detinebantur. Et ut ſcias etiam eleemoſinas non ſaluare aggregatos eccleſiæ catholicæ (quod forſan opinari poſſet ex illa conditione appoſita hic ab Auguſtino ly ſi eccleſiæ catholicæ non fuerit aggregatus) ideo audias eiuſd. cap. 40. Firmiſſimè tene, & nullatenus dubites non omnes, qui intra eccleſiam catholicam baptizantur accepturos eſſe uitam æternam: ſed eos qui percepto baptiſmate rectè uiuunt. i. qui abſtinuerūt ſe à vitijs & concupiſcentijs. Regnum enim cælorum ſicut infideles hæretici atque ſchiſmatici non habebunt: ſic catholici criminoſi poſſidere non poterunt. Hæc ibi. Et de his omnibus quanti ualeant, inquit, c. 44. Hæc interim capitula ad regulā ueræ fidei firmiſſimè pertinentia fideliter crede, fortiter tene, ueraciter, patienterque defende. Et ſi quem contraria his, non ſolum omnibus, ſed etiam ſingulis dogmatizare cognoueris, tanquam peſtem fuge, & tanquam hæreticum, & chriſtianæ, catholicæque fidei inimicum abijce. Hæc ibi. Cæterum quoniam de Romana eccleſia mentionem fecerunt hæretici ſupradicti, idem & de illa, & de eius fide, uide magnalia ſupra q. 19 art. 3. appen. Et quæſt. 27. art. 1. appen. Item quæſt. 20. art. 1. corollarium poſt ad primum. Item præcipuè quæſt. 40 art. 6. appen. & quæſt. 14. art. 5. appen. Quæ etiam facient aliquid pro articulis præmiſſis in quæſtione præſenti ſi noueris applicaré. Item damnantur prædictæ hæreſes à 1. Cor. 6. & Iacob. 2. ut in argumē. 1. 2. ſed contra.

R̃ iſō 2m

Chriſtiani nō oēs ſed abſq; crimine, exiſtētes, & rectè uiuētes, ſaluantur.

Tertiò habes: quomodo per rationem prædicta ſcripturarū & patrum, pro quanto non omnes opera miſericordiæ exercētes à ſupplicijs æternis, eripiendos inſinuant, & intelligas, & probes, & tractes.

¶Quartò uides: quomodo ex ijs uiciſſim declaretur, & conſolidetur articulus præſens Angelici doctoris: Cuius meritis & precibus

Expliciunt Elucidationes formales, Munere Dei, ſuper additiones ad tertiam eius partem, per Fratrem Seraphinum è Porrecta &c.

DEO GRATIAS.

ROMA

Errata	Correcta.
Diſtinctiuis, pag. 1. col. 2. lines 32.	diſtinctiuis.
Rationem theologicis. p. 1. c. 2. l. 37.	rationem da theologicia
Reſponſus, p. 1. c. 2. l. 7.	reſponſis
In iuuiorum, p. 1. c. 2. l. 24.	in iuuium
Faciunt binæ, p. 1. c. 2. in margine	hiuæ
extraneorum, p. 1. c. 3. l. 45	extremor um
Euenio, p. 1. c. 3 l. 71	Eugenio
illa, p. 1. c. 4. l. 63.	illam
ſcilicet pœnitentis, p. 1. c. 4. l. 69.	ſcilicet dolor pœnitentis
inhabitatus, p 2. c. 3. l. 49	inhabitatione
in amaritudine fœditatem, p. 2. c. 3. l. 53.	in amaritudine culmæ ſuæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem,
duo, p. 2. c. 3. l. 61.	Deo
Ly timor, p 2. c. 4. l 61.	timore
conſiderata, p. 2. c. 4. l. 72.	conſiderata
condemnat, p. 2. c. 4. 73.	contemnat
coactem, p. 3. c. 1. l. 1.	coactam
Iterum p. 3 c. 1. l. 7.	Item
Sumitur hoc iudicio, p. 3. c. 1. l. 15.	Sumitur hoc pro iudicio
inuenitetur, p. 3. c. 1. l. 15.	inuenietur
reperiretur, p. 3. c. 1. l. 24.	reperietur
fideliter reſtituere, p. 3. c. 1. l. 36.	reſtituite
noſtrorum diet, p. 3. c. 1. l. 52.	fiet
conſtet in omne, p. 3. c. 1. l. 36.	conſtet omne
mihi taugitur, p. 3. c. 1. l. 64.	mihi tangitur
Formata loquitur, p. 3. c. 1. l. 72.	loquitur
104. 4. p. 3. c. 2. l. 1.	104. 21. 4.
ſanctus Sydonus, p. 3. c. 2. l. 22.	ſancta Syn
conſiſtentibus, p. 3. c. 2. l. 23.	conſentientibus
miniſtrantis. p. 3. c. 2. l. 53.	minitantis
delemus, p. 3. c. 2. l. 67.	dolemus
non aliter tunc, p. 3. c. 2. l. 67.	non aliter s. Tunc
peccabetur, p. 3. c. 1. l. 72.	peccabatur
ſimul de his, p. 3. c. 2. l. 76	ſimul & de hic
ꝑ pœnitentia, p. 3. c. 3. l. 26.	pro pœnitentia
Ex articulo hés ideo, p. 3. c. 3. l. 42.	Ex articulo habes primo
præſtatius, p. 3. c. 3. l. 51.	præſtantius
ex concilijs, p. 3. c. 3. in marg.	& concilijs
auth p. 3. c. 3 l 65.	Eue.
Iob. p. 3. c. 3. l. 71.	Ioan.
Synodo, p. 3. c. 3. l. 78.	Synodus
ſiua, p. 3. c. 4. l. 27.	ſine
lapus, p. 3. c. 4. l. 37.	lapſis
mandamus, p. 3. c. 4. l. 44.	innodamus
ſeditios p. 3. c. 4. l. 58.	ſeditioſos
præfatas, p. 3. c. 4 l. 64.	præfatos
reſpectiue, p. 3. c. 4. l. 65.	reſpectiue
eſt, p. 4. c. 5. l. 6.	&
℞ p 4. c. 1. l. 31.	&
contritione, p. 4. c. 1. l. 62	contritioni
confeſſionis, p. 4. c. 3. l. 11.	confeſſoris
paſſiobis, p. 4. c. 3. l. 28.	paſſionis
affectus à boni, p. 4. c. 3. l. 43.	affectus boni
nunc contra, p. 4. c. 3. l. 44.	tunc nihil contra
ipſarum, p. 4. c. 3. l. 57.	ipſam
ſenſiuo, p. 4. c. 3. l. 65.	ſenſitiuo
Cum quo, p. 4. c. 3. l. 78.	Cum ergo
iterum, p. 4. c. 4. l. 28.	item
repellere, p. 4. c. 4. l. 40.	replere
&, p. 4. c. 4. l. 41.	quòd
extremæ, p. 4. c. 4. l. 52.	extremi
diuerſorum, p. 4. c. 4. l. 53.	dierum
gregis, p. 4. c. 4. l. 66.	Gregorius
fraus p 4. c. 4. l. 72.	frons
conſtituēs item, p. 5. c. 1. l. 6.	conſtituentem
minuunt, p. 5. c. 1. l. 30.	innuunt
Cum quo, p 5. c. 1. l. 68.	Cum ergo
ad reſpondendum p. 5. c. 1. l. 71.	ad aᵐ.
habitu. Tunc, p. 5. c. 2. l. 5.	habitu § Tunc
Fidei non, p. 5. c. 2. l. 32	fidei mox
&c. ℞. p. 5. c. 2 l. 76	&c. a.
conſequentia ſi. ſ. fiat, p. 5. c. 2. l. 77.	conſequentia. s. ſi. ſ. fiat
attributio, p 5. c. 3. l. 26.	attritio
quarum contritio, pag. 5. col. 3. in marg.	qua contritio
ſi denuo procederet, p. 5. c. 3. l. 69.	ſi denuo non procederet
quod, p. 5. c. 4. l. 74.	pro
Eſt concedat. p. 6. c. 2. l. 34.	Eſt complacentia ſibi de cul-

pa

Errata	Correcta.
	pa totaliter, ut uiſo præcepto legis contrarium ei nō cedat.
pœnæ importat, p. 6. c. 2. l. 75.	pœnę non importat
præ timore. p. 6. c. 2. l. 18	præ timore
ſalute, p. 6. c. 2. l. 49	ſalutem
naturali nunc nihil, p. 6. c. 2. l. 58.	naturali s. Tunc nihil
tunc uel, p 6. c. 2. l. 65.	tunc nihil
per doloro, p. 6. c. 2. l. 68.	pro dolore
Dolore ex hoc, p. 6. c. 2. l. 72.	Dolere ex hoc
Tunc nihil contra. p. 6. c. 2 l. 73.	s. Tunc nihil contrà
pro eius ratione, p. 6. c. 3. l. 13.	per eius rationem
inſinuatus. p. 6. c. 3. l. 17	inſinuatum
de pœnie. p. 6. c. 3. l. 10.	de pœnie
etiam eum. p. 6. c. 4. l. 53.	etiam eum
in nocentia, p. 6. c. 4 l. 76.	innocentiam
ꝑ illius, p. 7. c. 1. l. 12.	ꝑ illius
ſeiſ in ſecunda, p. 7. c. 1. l. 42.	ſupra in ſecunda
ſufficienter, p. 7. c. 2. l. 23.	ſufficientes
qūn. p. 7. c. 2. l. 69	quomodo
autem d. p. 7. 3. l. 70.	autem id
peccuti, p. 7 c. 4. l. 34.	peccati
ſine illa, p. 7. c. 4. l. 36.	ſine ulla
ſubiacet. p. 7. c. 4. l. 65	ſubiacent
formaliſatum, p. 7. c. 4. l. 73.	formalizatum
uirtus ſcuius, p. 8. c. 2. l. 65.	uirtus cuius
ꝗ contritio, p. 8. c. 2. l. 74.	quia contritio
ꝑ charitatem, p. 8. c. 2. l. 75.	pro charitatem
prudentiæ hic, p. 8. c. 2. l 79	prudentiæ qui
Tunc nihil, p. 8. c. 3. l. 1.	s. Tunc nihil
Notiſſimū n. eſt qđ p. 8. c. 3. l. 4.	Notiſſimum. n. eſt: ꝗ
inuuit eſſe, p. 8. c. 4. l. 49	innuit eſſe
iam tenere, p. 9. c. 1. l 3.	Iam teneræ
munditiam cōtrahit, p. 9. c. 1. l. 33.	immunditiam contrahis
mundus es, p 9. c. 1. l. 63.	immundus es
contritionis agit, p. 9 c. 2. l. 52.	contritionis) agit
(Deo iuuante, p. 9. c. 2. l. 79.	(Deo iuuante)
q̄dem modo, p. 9. c. 2. lo marg.	quidem modo
ſus decies, p. 10. c. 2. l. 60.	ſum decies
laboribus, p. 11. c. 1. l. 41.	laborioſus
ſauius. p. 11. c. 1. l. 52.	ſatius
ꝓhabito, p. 11. c. 1. l. 54.	præhabito
unnis. p. 11. c. 2. l. 2.	amis
meram, p. 11. c. 2. l. 81.	ueram
ꝗ alteri, p. 12. c. 2. l. 27.	quod alteri
debito, p. 12. c. 2. l. 70.	debita
ꝗ importat, p 12. c. 2. l. 81.	quid importat
demoſtratur, p. 13. c. 1. l. 66.	demoſtrant
populo Iudam, p. 13. c. 2. l. 9.	populo Iodà
adhuc ipſius ad Iſam, p. 13. c. 2. l. 44.	adhuc ad Iſam
mors comparetur, p. 13. c. 2. l. 70.	mors ſi comparetur
imprudentiæ, p. 14. c. 2. l. 60	impiadeutia
inquantum, p. 15. c. 1. l. 49	quantum
formidatius, p. 15. c. 1. l. 76	fornicarius
q̄ de maiori, p. 16. c. 1. l. 31.	q̄ de minori
a1. 10 c. 1. p. 16. c. 1. l. 33.	ar. 1. inc.
eſſe uidetur ſenſu tātus dolor intentus à ratione, non ex culpa rationis. p. 16. c. 1. l. 43.	ſenſu tantus dolor intentus à rōne, non ex culpa rationis eſſe uidetur.
PROB. s Quia, p. 16. c. 1. l. 51.	PROB. quia
minimo, p. 16. c. 2. l. 21.	minima
timore ꝗ proſequebatur, p. 16. c. 2. l. 19.	timora proſequebatur
analoga? p. 16. c. 2. l. 47	analoga. s
contritionis. s. Tunc, p. 16. c. 2. l. 48.	contritionis. Tunc
cauſant. p. 16 c. 2. l. 74.	cauſent
ad uiæ, p. 17 c. 2. l. 3.	ad terminum uiæ
retardat, p. 17. c. 2. l. 38.	cetardes
uita pſens: qm̄, p. 17. c. 2. l. 74.	præſens: ſed uitæ præſentis ſtatus, quoniam
citationi, p. 17. c. 2. l. 78.	cibationi
Negat, p. 18 c. 1. l. 80.	Negatur
ſe & grañ, p. 19. c. 1. l. 61.	ſe gratiam
eccleſiaſticam, p. 13. c. 1. l. 64.	eccleſiaſtici
haberetur, p. 20. c. 1. l. 1.	haberetur
diuerſis maxime, p. 20. c. 1. l. 3.	diuerſis § maxime
altero s. Tunc, p. 10. c. 1. l. 8.	altero. Tunc
amorum, p 26. c. 1. l. 13.	amora
ꝑ pniitens, p 20. c. 1. l. 45	ꝑ pœnitens
Philip. 2. ꝑ, p 20. c. 1. l. 57.	Phil. 2. pro

qui

Errata	Correcta.
qui de pactis, pag 20. col. 2. linea 58.	qui de peccatis
aliter. Tunc, p. 20. c. 1. l. 62.	aliter § Tunc
triſtitiam ſeculi, p. 20. c. 1. l. 62.	triſtitia ſeculi
triſtitiam, p. 20. c. 1. l. 63.	triſtitia &
principalis, p. 20. c. 1. l. 63.	principaliter
ſupradicta, p. 20. c. 1. l. 64.	ſupradictum
per concluſiones, p. 20. c. 1. l. 65.	per concluſiones
apta adducit, p. 20. c. 1. l. 78.	aptè adducit
peccatum meum meum, p. 20. c. 2. l. 4.	peccatum meum
ſupplicia mihi, p. 20. c. 2. l. 22.	ſupplicia ibi
ſanctiſſimo, p. 20. c. 2. l. 36.	ſanctiſſimus
de pretio. p. 20. c. 2. l. 57.	de peccato
angelice hæc doctrine, p. 20. c. 2. l. 79.	angelica hæc doctrina
Informen, p. 21. c. 1. l. 53.	informem
D Tho. diſt. 3. p. 21. c. 1. l. 71.	D. Tho. 3. diſt.
intellige. p. 1. 21. c. 2. l. 1.	intellige
recipiunt, p. 21. c. 2. l. 3.	recipiuntur

Errata	Correcta.
diſpoſitio, p. 21. c. 2. l. 4.	diſpoſito
dolore, p. 21. c. 2. l. 16.	dolorem
naturæ, p. 21. c. 2. l. 51.	natura
purgatorio, p. 22. c. 1. l. 49.	purgatorio
modo § Tunc, p. 22. c. 1. l. 53.	modo. Tunc
Ex articulo habes, p. 22. c. 1. l. 66.	Ex articulo habes primò
indicatum quod poſt, p. 22. c. 1. l. 67.	indicatum poſt
omne meritum, p. 22. c. 1. l. 75.	omne meritum
quàm qui poſt, p. 22. c. 2. l. 4.	quàm quòd poſt
cum ſimili, p. 22. c. 2. l. 78.	cum à ſimili
In textum, p. 23. c. 1. l. 58.	In textu
ar. 1. diſt. 1. p. 23. c. 2. l. 43.	ar. 1. diſt. 1.
determinatur habere, p. 24. c. 2. l. 19.	determinatur hic
eccleſiæ, tantum, p. 24. c. 2. l. 36.	eccleſiæ, ſed tantum
¶ NOT. inquit, p. 50. c. 1. l. 17.	¶ NOT. Non inquit
præmium accidentale, non ſubſtantiale, p. 74. c. 1. l. 53.	præmium ſubſtantiale, non accidentale
Nam inferos, p. 147. c. 2. l. 8.	Non inferos

SERIES CHARTARVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Yy, quę eſt Ternio.

Tabula per ſe patet.

VENETIIS, APVD IVNTAS.
M D LXXXVIII.